John Adams
Library.

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF No
★ ADAMS
31.1

John Quincy Adams.

ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

DIVINI

PLATONIS

OPERA OMNIA QVÆ EXSTANT.

Adams 311

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

Græcus contextus quàm diligentiſsimè cum emendatioribus exemplaribus collatus eſt: Latina interpretatio à quamplurimis ſuperiorum editionum mendis expurgata.

Argumentis perpetuis, & commentarijs quibuſdam eiuſdem Marſilij Ficini, ijſque nunc multò emendatiùs quàm antehac editis, totum opus explanatum eſt atque illuſtratum. Quæ cur in calcem operis translata ſint, & quid pro hac traiectione repoſitum ſit, ex epiſtola ad Lectorem patet.

Vita Platonis à Diogene Laertio copioſiſſimè deſcripta: item pereruditum Timæi Locri opuſculum (quo Latina exemplaria carebant) aliáque plurima non contemnenda, huic editioni acceſſerunt.

Adiectus eſt INDEX rerum omnium locupletiſſimus.

2253

[redacted]

Apud Franciſcum le Preux.

M. D. XC.

GE VÆ.

xx
ADAMS
31.1

TYPOGRAPHVS CANDIDO LECTORI SALVTEM.

QVEMADMODVM cibi, quibus veſcimur, licet ijdem quotidie apponantur, nihilo minùs ſuaues & iucundi ſunt eſurientibus: ita doctorum hominum libri (ſpiritalium eſcarum penus) quamuis ſæpius recudantur, & in publico literatorum conſpectu reponantur, non propterea non pergrati chariſſimíque ſunt iis qui ſuos humanitatis artibus & ingenuis diſciplinis animos paſcere atque explere cupiunt. Quoties, obſecro, Ariſtotelis, Demoſthenis, Homeri, Hippocratis, Galeni, Ciceronis, Virgilij, Plinij, & aliorum eiuſdem notæ monumenta, fuere typis euulgata? Quis tamen, niſi aut ignarus, aut inuidus, aut ſuperbè faſtidioſus, tot editiones damnat? Quis eum, qui tritici, aut vini, fructuúmve vbertatem & abundantiam reſpueret, non grauiſſima dignum reprehenſione iudicaret? Multo certè minùs eruditorum voluminum copiã aſpernari debemus. Illa enim ad corpus ſolùm pertinent, hæc ad animum: qui quanto præſtat corpori, tanto ea quæ ipſi propria ſunt, rebus corporeis antecellunt. Minimè verò omnium repudianda eſt eorum multitudo librorum, qui de philoſophia conſcripti ſunt: ſed contrà horum affluentia & luxuries quędam exoptãda, vt omnes homines (quoad fieri poſſit) dulciſſimos fructus percipiant philoſophiæ: qua nihil vtilius, nihil optabilius, nihil præſtãtius reperiri ac ne cogitari quidem poteſt. Hæc enim eſt laudandarum artium omniũ procreatrix & quaſi parens: ars vitæ: animi medicina: mentis cultura, quæ extrahit vitia radicitus: benefactorum denique omnium & benedictorum mater. Quamobrem de hac nõ immeritò talia M. Tullius, O vitæ philoſophia dux: ô virtutis indagatrix, expultríxque vitiorum, quid non modò nos, ſed omnino vita hominum ſine te eſſe potuiſſet? tu vrbes peperiſti: tu diſſipatos homines in ſocietatem vitæ conuocaſti: tu eos inter ſe primò domiciliis, deinde coniugiis, tu literarum & vocum communione iunxiſti: tu inuentrix legum, tu magiſtra morum & diſciplinæ fuiſti. Ad te confugimus: à te opem petimus: tibi nos vt antea magna ex parte, ſic nunc penitus totóſque tradimus. Eſt autẽ vnus dies bene & ex præceptis tuis actus, peccanti immortalitati anteponendus. Cuius igitur potius opibus vtamur quàm tuis? quæ & vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis ſuſtuliſti. Hæc ille. Non ſatis igitur vituperari poſſunt magna hominum pars, qui tam rarum támque diuinum munus non modò accipere oblatũ non dignantur, ſed etiam contemnunt, & quaſi pedibus conculcant: quum potiùs ſeſe non canes aut porcos, qui cœno magis quàm vel pretioſiſſimis margaritis delectantur: ſed homines eſſe natos meminiſſe, ac proinde in hæc ſtudia, maximè omnium homine digna, totis viribus incumbere deberent. Itaque non iſtis fucis, ſed veris apibus, id eſt veris philoſophiæ alumnis, noſtros labores & ſumptus in philoſophica ſcripta recudenda impendimus. Quos non infructuoſos aut irritos, nec tibi, Lector candide, nõ acceptiſſimos fore confido. Impendimus enim non in quoſlibet è vulgo ſcriptores, ſed in ipſos philoſophiæ proculdubio principes, Platonem & Ariſtotelem. Hunc quidem non ita pridem ex noſtra officina produximus. Illum verò in præſentia omnibus veræ

ſapientiæ amatoribus porrigimus. Quantos,bone Deus,philoſophos! De Ariſtotele plura dicere locus non permittit. De Platone pauca ex eodem Cicerone & D.Auguſtino referre operępretium exiſtimo,vt ad hunc magis magíſque amandum atque amplectendum philoſophiæ candidati tantorum virorum auctoritate incitentur.Cicero igitur ſic in Oratore,longè omnium quicunque ſcripſerunt, aut locuti ſunt, & copia dicendi,& grauitate princeps Plato. Ibidem,Platonis frequens auditor Demoſthenes. Primo de Nat.deorum, Plato Ariſtotelis magiſter. Secundo, Audiamus enim Platonem,quaſi quendam Deum philoſophorum:cui duos placet eſſe motus, &c. De Cl. Oratoribus, Quis enim vberior in dicendo,Platone? Iouem ſic,vt aiunt philoſophi,ſi Græcè loquatur,loqui.Tuſcul.4,Errare mehercule malo cum Platone, quem tu quanti facias,ſcio,& quem ex tuo ore admiror, quàm cum iſtis vera ſentire. Tertio de Oratore,Plato non linguæ ſolùm,ſed etiam animi ac virtutis magiſter. Ibidem,Platonici libri mirabiliter ſcripti. Ad Quintum Fr.lib.1.epiſt.1, Atque ille quidem princeps ingenij & doctrinæ Plato,tū denique fore beatas reſpublicas putauit, ſi aut docti, &c. Ad Atticum lib.4.epiſt.15, Quòd in iis libris quos laudas,perſonam deſideras Scæuolæ,non eam temerè dimoui,ſed feci idem quod in πολιτείᾳ deus ille noſter Plato.Secundo de legibus, Quamobrem ille quidem ſapientiſſimus Gręcię vir,longéque doctiſſimus (Plato) valde hanc labem veretur.Quid verò D.Auguſtinus? Libro 3.contra Academicos,ita inquit, Plato vir ſapientiſſimus & eruditiſſimus temporum ſuorum, qui & ita locutus eſt,vt quęcunque diceret,magna fierent,& ea locutus eſt, vt quomodocunque diceret,parua nō fierent,dicitur poſt mortem Socratis magiſtri ſui, quem ſingulariter dilexerat,à Pythagoreis etiā multa didiciſſe.Et paulo pòſt,Adeò poſt illa tēpora non longo interuallo omnis peruicacia pertinaciáque demortua,óſque illud Platonis,quod in philoſophia purgatiſſimum eſt & lucidiſſimum, dimotis nubibus erroris emicuit,&c. De ciuitate Dei lib.8.c.4, Sed inter diſcipulos Socratis non quidem immeritò excellentiſſima gloria claruit,qui omnino cęteros obſcuraret,Plato. Qui cùm eſſet Athenienſis,honeſto apud ſuos loco natus,& ingenio mirabili longè ſuos condiſcipulos anteiret, parum tamen putans perficiendę philoſophię ſufficere ſe ipſum ac Socraticam diſciplinam,quàm longè latéque potuit peregrinatus eſt, quaquauerſum eum alicuius nobilitate ſcientię percipiendę fama rapiebat. Et paulo pòſt,Socrates in actiua excelluiſſe memoratur: Pythagoras verò magis contemplatiuę, quibus potuit intelligentię viribus,inſtitiſſe. Proinde Plato,vtrunque iungendo,philoſophiā perfeciſſe laudatur.Hęc D.Auguſtinus. Illum ipſum Platonē tibi,candide Lector,exhibemus,non ſpirantem quidem ampliùs,ſed adhuc tamen in his libris quodammodo viuentem, & eorum,à quibus conſulitur, mentes verę philoſophiæ luminibus illuſtrantem. Exhibemus,inquam,vt exhiberi conuenit,nempe ad emendatiora exemplaria quanta maxima fieri potuit attentione expreſſum ac effictum, & probatiſſima interpretatione comitatum. Nam Marſilij Ficini conuerſio reliquis omnibus præſtare, doctiorum iudicio ſemper viſa eſt.Huius autem eruditiſſima argumenta & commentaria,operarum commoditati,nullum tibi,vt ſpero,incommodum allaturæ,conſulentes,in calcem operis tranſtulimus,ſingulis, quò pertineant,diligenter notatis. Pro his verò breuem vnicuique prꝗfixam dialogo ſummam repoſuimus, qua theſis & ſcopus diſputationis indicatur. Cęterùm paulo minutioribus characteribus vſi ſumus, tū facilioris geſtationis gratia, tū ad tenuioris fortunę emptores pretij mediocritate ſubleuandos. Vale:noſtríſque laboribus feliciter vtere ac fruere: & nobis,vbi lapſos aduerteris,pro humanitate tua velis ignoſcere.

MARSILII

MARSILII FICINI FLOREN-TINI IN LIBROS PLATONIS AD LAVRENTIVM MEDICEM, VIRVM MAGNANIMVM,

Procemium.

DIVINA prouidentia, fortiter attingens omnia, ſuauitérque diſponens, magnanime Laurenti, ſtatuit, religionem ſanctam non ſolùm Prophetis & Sibyllis, ſacriſque armare doctoribus, verumetiam via quadam, elegantique philoſophia ſingulariter exornare: vt ipſa pietas omnium origo bonorum, tam ſecura tandem inter omnes ſapientiæ & eloquentiæ profeſſores incederet, quàm tuta penes domeſticos conquieſcit. Oportebat enim religionem (quæ vnica eſt ad felicitatem via) non rudioribus tantum hominibus, verumetiam peritioribus communem fore. Qua quidem duce omnes ad beatitudinem, cuius gratia nati ſumus, & ad quam conſequendam communi ſtudio laboramus, facilius tutiúſque peruenire poſſimus. Itaque Deus omnipotens, ſtatutis temporibus diuinum Platonis animum ab alto demiſit, vita, ingenio, eloquióque mirabili, religionem ſacram apud omnes gentes illuſtraturum. Cùm verò ad hæc vſque ſecula ſol Platonicus nondum palàm Latinis gentibus oriretur, Coſmus Italiæ decus, & inſignis pietate vir, Platonicam lucem, religioni admodum ſalutarem, à Græcis ad Latinos propagare contendens, me potiſſimum intra ſuos lares plurimum educatum, tanto operi deſtinauit. Ego autem etſi à tenera ætate nominis Platonici cultor, rem tamen adeò grauem, non meis quidem, ſed aui tui Coſmi proſperis auſpiciis ſum aggreſſus, ſperans diuinam opem tam neceſſario, támque pio officio non defuturam. Hac ergo in primis ſpe ductus Academiam ſum ingreſſus, decémque ex ea Platonis noſtri dialogos, Coſmo prius quàm naturæ concederet, Latinos feci. Poſt eius obitũ patri tuo Petro præſtantiſſimo viro, dialogos nouẽ legendos dedi. Poſtquã verò Petrus è vita deceſſit, fortuna præclaris ſæpe operibus inuida, inuitum me à traductionis officio diſtrahebat. Verùm tu & religionis cultor, & philoſophiæ patronus, me ad incœptum omni fauore & auxilio reuocaſti. Quamobrẽ ad inſtitutum munus felicibus iterũ auſpiciis ſum regreſſus, neque traduxi tantum, verumetiam partim argumentis mentem perſtrinxi Platonicam: partim quoad potui breuibus commentariis explicaui. Opus itaque totum diuino auxilio iam abſolutum tibi libentiſſimè dedico. Ad quem illa etiam quæ maioribus tuis inſcripta ſunt iure hæreditario pertinent, virum profectò auitæ paternæque in patria colenda virtutis hæredem. Leges autem inter dialogos funebrem Platonis orationem pio fratri tuo Iuliano dicatam. Præterea vbi ad librum de Regno perueneris, videbis Fredericum Vrbinatem ducem eo die à me honoratum, quo ipſe tuas ædes honorificè ſalutauit. Non ſolùm verò ſeptem atq; triginta libri, qui ſolo tuo inſigniti ſunt titulo, ſed cuncti deniq; tui ſunt, quandoquidem omnes tui gratia ſunt abſoluti, atque ego ſum tuus. Neque verò me Platonicum in his libris ſtylũ omnino expreſſiſſe profiteor, neque rurſus ab vllo, quamuis admodum doctiore, vnquam exprimi poſſe confido. Stylum inquam non tam humano eloquio, quàm diuino oraculo ſimilem, ſæpe quidem tonantem altius, ſæpe verò nectarea ſuauitate manantem, ſemper autem arcana cœleſtia complectentem. Profectò quemadmodum mundus tribus præcipuè dotibus eſt munitus, vtilitate, ordine, ornamento, atque ex his diuinum nobis teſtatur artificem: ita Platonicus ſtylus continens vniuerſum, tribus potiſſimum abundat muneribus, philoſophica ſententiarum vtilitate, oratorio diſpoſitionis elocutioníſque ordine, florum ornamento poeticorum, & vbique tum diuinis vtitur teſtibus, tum etiam certiſſimum de architecto mundi Deo perhibet teſtimonium. Valeant igitur magnanime Laurenti, valeant procul omnes, qui minutiſſimas erudiendæ pueritiæ à Platone rationes efflagitant. Erudiant alij rudiores, & eruditi denique fores Platonicas adeant, inde non tam puerilia rudimenta, quàm diuina myſteria tandem reportaturi. Dixi modò Laurenti tandem. Nam Plato noſter antequàm diuina fundat oracula, ne ſacra prophanis communia fiant, audientium animos triplici paulatim ad ſummum calle perducit, purgatione, reſolutione, conuerſione. Quamobrem multa leguntur apud Platonem ad purgandos perturbationibus animos pertinentia. Plura rurſum ad ſoluendas mentes à ſenſibus. Plurima etiam ad conuertendas, tum in ſeipſas, tum in deum omnium autorem, in quem veluti ſolem ritè conuerſæ, optatis inde veritatis radiis feliciter illuſtrentur. Interea Plato noſter, dum occultis ſæpe modis humano generi neceſſarium tractat officiũ, interdũ iocari videtur & ludere. Verùm Platonici ludi atque ioci multo grauiores ſunt quàm ſeria Stoicorum. Neque enim per humiliora quædam dedignatur alicubi peruagari, modò ſenſim auditores captans humiliores facilius ad excelſa perducat. Miſcet frequenter grauiſſimo quodam conſilio vtilia dulcibus, quò modeſtis ſermonis blandi leporibus, animos natura proniores ad voluptatem, per ipſam voluptatis eſcã ad cibum alliciat ſalutarem. Fingit & ſæpe fabulas more poetico: quippe quum ipſe Platonis ſtylus, non tam philoſophicus, quàm reuera poeticus videatur. Furit enim interdum atque vagatur, vt vates, & ordinem interea non humanum ſeruat, ſed fatidicum & diuinum, neque tam docentis perſonam agit, quàm ſacerdotis cuiuſdam atque vatis: partim quidem furentis, partim verò cæteros expiantis, & diuinum furorem ſimiliter rapientis. Fabulis verò inter hæc ob id potiſſimum vti videtur, vt inter varios Academiæ flores oblectentur quidem omnes, ſed expiati duntaxat poma decerpant, veſcantur ſuauius, facilius concoquant, perfectius nutriantur. Agit autem dialogis omnia, vt ſermo viuens, perſonas loquentes ante oculos ponat, perſuadeat efficacius, & moueat vehementius. Accedit ad hæc, quòd amicos (vt par eſt) opportunè dialogis ſuis honeſtat, facilius multos poſteritati commendans. Præterea opiniones eadem de re diuerſæ commodius dialogo recenſentur. Mitto quòd dialogus mira quadam varietate delectat, & attentione audientes detinet & legentes. Verùm quídnam lõgius per minutiora quædã & humiliora digredimur? Sophia magnanime Laurenti, quæ ſolo Iouis capite nata, ab initio cum eo erat cuncta componens: patrẽ imitãs, ipſa quoq; filiã ſolo capite peperit, Philoſophiã nomine, cuius delitiæ forẽt, eſſe cũ filiis hominũ. Hãc igitur in terra quõdã per varias gẽtes peregrinãtẽ excellẽtiora paſſim admirabãtur ingenia. Quorũ in numero Plato noſter non ſolũ admiratus eſt illã: ſed & primus & ſolus ad ſummũ excoluit. Huic enim ille primus tanquã ſacræ ſacerdoti cinxit tempora mitra: præterea peplũ induit, quod Auguſtã filiã Mineruæ deceret: caput etiã manúſq; & pedes ſuauiter redolẽtibus illiniuit vnguẽtis. Denique ſolũ ipſum quacũque philoſophicũ numẽ incederet, variis aſperſit floribus, & ornauit. Talis erat, atq; etiam eſt huius diuæ intra limites Academiæ deãbulãtis

habitus,talis ornatus. Quoties verò extra hortos Academicos paruagatur,non ſolum vnguenta ſemper amittit & flores, ſed etiam proh nefas,ſæpe incidit in latrones,atque amiſſis ſacerdotij & grauitatis inſignibus nuda paſſim,& quaſi prophana pererrat,adeóque deformis apparet,vt neque Phœbo vlterius Mercurióque ſuis familiaribus placeat: neque inſuper vel auo ſuo Ioui, vel Mineruę matri probetur. Cęterum ſtatim materno conſilio intra parietes & hortos Academię ſeſe recipiens, antiquum reſumit decus: & ibi velut in patria libentiſſimè requieſcit. Quamobrem iuuat vnà tecum Platonice Laurenti omnes tum diſcendi,tum benè viuendi cupidos,ad Academiam Platonicam cohortari. Hic enim iuuenes vel inter iocandum pręcepta morum, vel inter ludendum induſtriam diſſerendi iucundè admodum & facilè conſequentur. Hic viri etiam rei tum familiaris,tum publicę diſciplinam abundè perdiſcent. Hic ſenes pro mortali vita,vitam ſperabunt ęternam. In Academię hortis poetę ſub lauris canentem Apollinem audient. In veſtibulo Academię oratores ſpectabunt Mercurium declamantem. In porticu verò, & aula iuriſconſulti ciuitatúmque gubernatores,Iouem ipſum auſcultabunt,ſancientem leges,iura dictantem,imperia gubernantem. In ipſis denique penetralibus,philoſophi Saturnum ſuum agnoſcent,cœleſtium arcanorum contemplatorem. Vbique verò ſacerdotes rerúmque ſacrarum antiſtites arma reperient,quibus pietatem aduerſus impios ſtrenuè protegant. Huc igitur,huc precor,omnes accedite,qui liberales colitis diſciplinas,hic eas, & libertatem vitę pariter adepturi: huc denique cuncti concurrite, quos aſſequendę veritatis,& conſequendę beatitudinis perpetuus ardor inflammat: hic aſpirante Deo, veritatem ad votum, & felicitatem conſecuturi. Verum interim admonendi eſtis, ne temere de rebus Platonicis, imò verò diuinis, feratis ſententiam, ſed longo & ęquo examine iudicetis,neque liuidam in eos cenſuram exerceatis, qui procul ab omni liuore vobis vigilant & laborant. Imò verò fauete libenter autori pio,fauete etiam traductori,non ſolum tranſlatione verborum, ſed explicatione ſententiarum communi omnium vtilitati pro viribus conſulenti. Nolite precor antiquam ſalutarémque doctrinam, heu iamdiu nimis oppreſſam, nuper autem in lucem diuina prouidentia prodeuntem, inſequi crudeliter & opprimere,ne fortè quam Deus omnipotens vult vbique viuam,mortalis homo fruſtra perditam velit. Dextera enim domini fecit virtutem,dextera domini iam exaltauit eam,non morietur,ſed viuet,& narrabit opera domini.

SED quònam optime Laurenti nos ingens in Platonem ac neſciens tenere modum,raptauit amor? Num in Platonis cauſa declamauimus,oratorię facundię principis? Satis enim ſupérque ipſe pro ſua cauſa declamauerit, apud eos pręſertim qui perturbationibus vacui,ęquos ſe pręſtiterint auditores. Te verò in pręſentia minimè adhortabor,mirum in modum ad hęc omnia voluntate propenſum,ingenio promptum,ſtudio eruditum. Sed optabo duntaxat,vt & legas feliciter,& feliciſſimè viuas,Marſilij tui memor. Dum verò Marſilium Ficinum nomino, Philippum quoque Valorem Academicum noſtrum intellige pariter nominatum. Nam ſi Valor atque Marſilius in Platone defendendo,& in te amando idem ſunt, proculdubio inter ſe quoque ſunt idem. Valorem tibi Laurenti ſingularis ſua virtus probat,Platonicus honor laudat,incredibilis in te amor valde commendat.

ΠΛΑΤΩ-

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΤΑ ΔΙΟΓΕΝΗ ΤΟΝ ΛΑΕΡΤΙΟΝ.

PLATONIS VITA AVCTORE DIOGENE LAERTIO.

ΠΛΑΤΩΝ, Ἀρίστωνος καὶ Περικτιόνης, ἢ Ποτώνης, Ἀθηναῖος, ἥτις τὸ γένος ἀνέφερεν εἰς Σόλωνα. τούτου γὰρ ἦν ἀδελφὸς Δρωπίδης, οὗ Κριτίας, οὗ Κάλαισχρος, οὗ Κριτίας ὁ τῶν τριάκοντα, καὶ Γλαύκων, οὗ Χαρμίδης καὶ Περικτιόνη, ἧς καὶ Ἀρίστωνος Πλάτων, ἕκτος ἀπὸ Σόλωνος. ὁ δὲ Σόλων εἰς Νηλέα καὶ Ποσειδῶνα ἀνέφερε τὸ γένος. φασὶ δὲ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀνάγειν εἰς Κόδρον τὸν Μελάνθου, οἵτινες ἀπὸ Ποσειδῶνος ἱστοροῦνται, κατὰ Θράσυλον. Σπεύσιππος δ᾽ ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Πλάτωνος περὶ δείπνου, καὶ Κλέαρχος ἐν τῷ Πλάτωνος ἐγκωμίῳ, καὶ Ἀναξιλίδης ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ φιλοσόφων, φασὶν, Ἀθήνησιν ἦν λόγος, ὡραίαν οὖσαν τὴν Περικτιόνην βιάζεσθαι τὸν Ἀρίστωνα, καὶ μὴ τυγχάνειν. παυόμενόν τε τῆς βίας ἰδεῖν τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ὄψιν, ὅθεν καθαρὰν γάμου φυλάξαι, ἕως τῆς ἀποκυήσεως. καὶ γίνεται Πλάτων (ὥς φησιν Ἀπολλόδωρος ἐν χρονικοῖς) ὀγδόῃ καὶ ὀγδοηκοστῇ Ὀλυμπιάδι, Θαργηλιῶνος ἑβδόμῃ· καθ᾽ ἣν Δήλιοι τὸν Ἀπόλλωνα γενέσθαι φασί. τελευτᾷ δ᾽ (ὥς φησιν Ἕρμιππος) ἐν γάμοις δειπνῶν, τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ὀγδόης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, βιοὺς ἔτος ἓν πρὸς τοῖς ὀγδοήκοντα. Νεάνθης δέ φησιν αὐτὸν τεττάρων καὶ ὀγδοήκοντα τελευτῆσαι ἐτῶν. ἔστιν οὖν Ἰσοκράτους νεώτερος ἔτεσιν ἕξ. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ Λυσιμάχου· Πλάτων δὲ ἐπὶ Ἀμεινίου γέγονεν, ἐφ᾽ οὗ Περικλῆς ἐτελεύτησεν. ἦν δὲ τῶν δήμων Κολλυτεύς, ὥς φησιν Ἀντιλέων ἐν δευτέρῳ Περὶ χρόνων. καὶ ἐγεννήθη κατά τινας ἐν Αἰγίνῃ, ἐν τῇ Φειδιάδου οἰκίᾳ τοῦ Θάλητος, (ὥς φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ) τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἄλλων πεμφθέντος κληρούχου, καὶ ἐπανελθόντος εἰς Ἀθήνας, ὁπότ᾽ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐξεβλήθησαν βοηθούντων Αἰγινήταις. ἀλλὰ καὶ ἐχορήγησεν Ἀθήνησι Δίωνος ἀναλίσκοντος, ὥς φησιν Ἀθηνόδωρος ἐν ὀγδόῳ περιπάτων. ἔσχε δ᾽ ἀδελφοὺς Ἀδείμαντον καὶ Γλαύκωνα, καὶ ἀδελφὴν Ποτώνην, ἐξ ἧς ἦν Σπεύσιππος. καὶ ἐπαιδεύθη μὲν γράμματα παρὰ Διονυσίῳ, οὗ καὶ μνημονεύει ἐν τοῖς ἀντερασταῖς· ἐγυμνάσατο δὲ παρὰ Ἀρίστωνι τῷ Ἀργείῳ παλαιστῇ· ἀφ᾽ οὗ καὶ Πλάτων διὰ τὴν εὐεξίαν μετωνομάσθη, πρότερον Ἀριστοκλῆς ἀπὸ τοῦ πάππου καλούμενος ὄνομα, καθά φησιν

PLATO, Ariſtone patre & matre Perictiona, ſiue Potona, Athenis natus eſt. Mater à Solone genus duxit. Solonis quippe frater Dropides Critiam genuit, cuius filius Calæſchrus, huic Critias filius, qui vnus fuit ex triginta, & Glaucō: ab iſto Charmides & Perictione geniti ſunt, atque ex ea & Ariſtone Plato ſextus à Solone naſcitur. Porrò Solon ad Neleum & Neptunum genus refert. Ariſtonem quoque patrem à Codro Melanthi filio originem ducere tradunt, qui à Neptuno itidem ſanguinem trahere Thraſylo teſte memorátur. Enimuero Speuſippus in lib. qui Platonis De cœna inſcribitur, & Clearchus in laudatione Platonis, & Anaxilides II De philoſoph. lib. aſſerunt Athenis famam eſſe, Ariſtonem Perictionæ, quum eſſet ſpecioſiſſima, vim inferre conatum eſſe: verùm fuiſſe illius conatus irritos, vidiſſéque in ſomnis Apollinem, atque ab eo mundam à iugali copula quoad pareret, vxorem ſeruaſſe. Naſcitur autem Plato (vt Apollodorus teſtatur in Chronicis) LXXXVIII. Olymp. Thargelionis ſeptima, qua die natum Apollinem Delij autumant. Moritur autem (vt Hermippus tradit) primo anno centeſimæoctauę olympiadis, in nuptiis diſcumbens, octogeſimū & primū ętatis agēs annū. Neanthes octogintaquatuor annos natum defeciſſe ſcribit. Eſt igitur Iſocrate minor natu annis ſex. Ille quippe ſub Lyſimacho: Plato ſub Aminia natus eſt, ſub quo & Pericles diem obiit. Erat autem familia Collyteus, vt refert Antileo in ſecundo De temporibus. Natus eſt ſecundū quoſdā in Ægina in Phidiadę domo, eius qui Thaletis filius fuit, vt Phauorinus ait in Omnimoda hiſtoria patre ipſius cum cæteris miſſo vt agrum ſortiretur, Athenáſque reuerſo, quum à Lacedæmoniis qui Æginenſibus opem tulerant, expulſi ſunt. Ludos quoque magnificos Athenis exhibuit, Dione ſumptus ſuppeditante, vt ait Athenodorus in octauo Περιπάτων libro. Fratres habuit Adimantum & Glauconem, ſororémque Potonam, de qua Speuſippus naſcitur, literáſque apud Dionyſium didicit, cuius & in Anteraſtis meminit. Exercitatúſque eſt apud Ariſtonem Argium paleſtritā, à quo & Plato propter egregium corporis habitum cognominatus eſt, quum prius Ariſtocles ex aui nomine vocatus eſſet, vt in Succeſſionibus tradit Alexander. Sunt qui ob ora-

tionis vbertatem & miram latitudinem ſic appellatū putent, ſiue quòd ampla fuerit fronte, vt Neanthes ſcribit. Nec deſunt qui in Iſthmo paleſtra ſe exercuiſſe velint, ſicut & Dicæarchus in primo De vitis. Picturæ quoque fuiſſe ſtudioſum ac poemata ſcripſiſſe, primò quidem dithyrambos, deinde melos ac tragœdias. Vox illi gracilis fuit, vt ait Timotheus Atheniēſis in libro De vitis. Fertur & Socrates vidiſſe per ſomnium oloris pullum ſibi in gremio plumeſcere, qui continuò exortis alis in altum aduolans ſuauiſſimos cantus ediderit. Poſtridie quum Plato ſibi à patre cōmendatus eſſet, hunc cygnum quem viderat dixiſſe. Philoſophari cœpit primùm in Academia, inde ſe in hortum qui iuxta Colonum eſt contulit, vt Alexander in Succeſſionibus ſcripſit, Heraclitum adducens teſtem. Demum quum tragicum certamen eſſet initurus, ante Dionyſiacum theatrum audito Socrate igni poemata exuſſit, dicens,

Huc ades ò Vulcane, Plato nam te eget in hac re.

Hinc annum viceſimum ætatis agens Socratem audiuit. Illo decedente Cratylo Heracliti diſcipulo & Hermogeni Parmenidis philoſophiam tuēti operam dedit. Deinde quum eſſet annorum duodetriginta, vt ait Hermodorus, Megara ſe ad Euclidem cum aliis aliquot Socraticis contulit. Hinc Cyrenem profectus Theodorū mathematicū audiuit, atque inde in Italiā ad Pythagoricos Philolaum atque Eurytum conceſſit. Ab his ſe in Ægyptū ad prophetas ſacerdotéſque recepit, quò & Euripidem aiunt vnà cum ipſo profectum eſſe, atque ibi morbo comprehēſum, à ſacerdotibus marina curatione fuiſſe abſolutum, qua ex re poſtea dixerit,

Mare vniuerſa proluit hominum mala.

Quin & dixiſſe iuxta Homerum Ægyptios omnes medicos eſſe. Decreuerat Plato etiam congredi magis, verùm propter Aſiæ bella propoſito deſtitit. Regreſſus verò Athenas, in Academia commorabatur. Eſt autem locus in ſuburbano nemoroſus, à quodam heroe Academio nomine appellatus, ſicut & Eupolis in Aſtrateutis memorat, dicens,

In ambulacris Academi vmbroſis dei.

Sed & Timon in Platonem loquens, inquit,

Hos inter dux ille Plato celſiſſimus ibat,
Cuius ab ore melos manabat, quale Hecademi
Arbuſtis lepida modulantur voce cicadæ.

Antea enim per ε ſcribebatur Hecademia. Hic igitur philoſophus Iſocrate amico vtebatur. Enimuero Praxiphanes quandam conſcripſit inter eos habitam de poetis ſcholam, quum in rure Platonis hoſpitio frueretur Iſocrates. Ter illum militaſſe Ariſtoxenus auctor eſt, primò in Tanagram, ſecundò in Corinthum, tertiò in Delum, vbi & victoria potitus ſit. Miſcuit Heracliteorum Pythagoreorúmque ac Socraticorū rationes, atque in iis quidem quæ ſenſibus ſubiacent, Heracliti partes tuebatur: porrò in iis quæ ad intelligentiam pertinent, Pythagoræ acquieſcebat. In rebus autem ciuilibus Socratem ſuum maximè amplectebatur: atque ita in vnum corpus triplicem philoſophię compegit rationem. Aiunt quidam (ex quibus Satyrus eſt) Dioni illum ſcripſiſſe in Siciliam, vti tres libros Pythagoricos ſibi emeret à Philolao centum minis. Erat enim ſatis opulentus, acceptis à Dionyſio pluſquam octoginta talentis. Sicut enim

Ἀλέξανδρος ἐν διαδοχαῖς. ἔνιοι δὲ διὰ τὴν πλατύτητα τῆς ἑρμηνείας οὕτως ὀνομασθῆναι· ἢ ὅτι πλατὺς ἦν τὸ μέτωπον, ὥς φησι Νεάνθης. εἰσὶ δ' οἳ καὶ παλαῖσαι φασὶν αὐτὸν Ἰσθμοῖ, καθὰ καὶ Δικαίαρχος ἐν πρώτῳ Περὶ βίων· καὶ γραφικῆς ἐπιμεληθῆναι· καὶ ποιήματα γράψαι, πρῶτον μὲν διθυράμβους, ἔπειτα καὶ μέλη καὶ τραγῳδίας. ἰσχνόφωνός τε (φασὶν) ἦν, ὡς καὶ Τιμόθεος φησὶν ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῷ Περὶ βίων. λέγεται δ' ὅτι Σωκράτης ὄναρ εἶδεν κύκνου νεοττὸν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχειν, ὃν καὶ παραχρῆμα πτεροφυήσαντα ἀναπτῆναι, ἡδὺ κλάγξαντα· καὶ μεθ' ἡμέραν Πλάτωνα αὐτῷ συστῆναι· τὸν δὲ τοῦτον εἰπεῖν εἶναι τὸν ὄρνιν. ἐφιλοσόφει δὴ τὴν ἀρχὴν ἐν Ἀκαδημίᾳ, εἶτα ἐν τῷ κήπῳ τῷ περὶ τὸν Κολωνόν, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος ἐν διαδοχαῖς καθ' Ἡράκλειτον. ἔπειτα μέντοι μέλλων ἀγωνιεῖσθαι τραγῳδίᾳ πρὸ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, Σωκράτους ἀκούσας κατέφλεξε τὰ ποιήματα εἰπών,

Ἥφαιστε πρόμολ' ὧδε, Πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει.

τουντεῦθεν δὴ γεγονὼς (φασὶν) εἴκοσιν ἔτη διήκουσε Σωκράτους. ἐκείνου δ' ἀπελθόντος, προσεῖχε Κρατύλῳ τε τῷ Ἡρακλειτείῳ, καὶ Ἑρμογένει τῷ τὰ Παρμενίδου φιλοσοφοῦντι. ἔπειτα γενόμενος ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν (καθά φησιν Ἑρμόδωρος) εἰς Μέγαρα πρὸς Εὐκλείδην σὺν καὶ ἄλλοις τισὶ Σωκρατικοῖς ὑπεχώρησεν. ἔπειτα εἰς Κυρήνην ἀπῆλθε πρὸς Θεόδωρον τὸν μαθηματικόν· κἀκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τοὺς Πυθαγορικούς, Φιλόλαον καὶ Εὔρυτον· ἔνθεν τε εἰς Αἴγυπτον παρὰ τοὺς προφήτας οὗ φασι καὶ Εὐριπίδην αὐτῷ συνακολουθῆσαι, καὶ αὐτόθι νοσήσαντα πρὸς τῶν ἱερέων ἀπολυθῆναι τῇ διὰ θαλάττης θεραπείᾳ, ὅθεν καὶ εἰπεῖν,

Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά.

ἀλλὰ καὶ (καθ' Ὅμηρον) φάναι πάντας ἀνθρώπους Αἰγυπτίους ἰατροὺς εἶναι. διέγνω δὴ ὁ Πλάτων καὶ τοῖς μάγοις συμμίξαι· διὰ δὲ τοὺς τῆς Ἀσίας πολέμους ἀπέστη. ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας, διέτριβεν ἐν Ἀκαδημίᾳ. τὸ δ' ἐστὶ γυμνάσιον, προάστειον ἀλσῶδες, ἀπό τινος ἥρωος ὀνομασθὲν Ἀκαδήμου, καθὰ καὶ Εὔπολις ἐν ἀστρατεύτοις φησὶν,

Ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν Ἀκαδήμου θεοῦ.

ἀλλὰ καὶ ὁ Τίμων εἰς τὸν Πλάτωνα λέγων φησὶ,

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς, τέττιξιν ἰσογράφος, οἵ θ' Ἑκαδήμου
Δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι.

πρότερον γὰρ διὰ τοῦ ε Ἑκαδημία ἐκαλεῖτο. ὁ δ' οὖν φιλόσοφος καὶ Ἰσοκράτει φίλος ἦν. καὶ αὐτῶν Πραξιφάνης συνέγραψε διατριβήν τινα περὶ ποιητῶν γενομένην, ἐν ἀγρῷ παρὰ Πλάτωνι ἐπιξενωθέντος τοῦ Ἰσοκράτους. καὶ αὐτόν φησιν Ἀριστόξενος τρὶς ἐστρατεῦσθαι, ἅπαξ μὲν εἰς Τάναγραν, δεύτερον δὲ εἰς Κόρινθον, τρίτον ἐπὶ Δηλίῳ· ἔνθα καὶ ἀριστεῦσαι. μίξιν τε ἐποιήσατο τῶν τε Ἡρακλειτείων λόγων καὶ Πυθαγορικῶν καὶ Σωκρατικῶν. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ, καθ' Ἡράκλειτον· τὰ δὲ νοητὰ, κατὰ Πυθαγόραν· τὰ δὲ πολιτικὰ, κατὰ Σωκράτην ἐφιλοσόφει. λέγουσι δέ τινες (ὧν ἐστι καὶ Σάτυρος) ὅτι Δίωνι ἐπέστειλεν εἰς Σικελίαν ὠνήσασθαι τρία βιβλία Πυθαγορικὰ παρὰ Φιλολάου μνῶν ἑκατόν. καὶ γὰρ ἐν εὐπορίᾳ (φασὶν) ἦν παρὰ Διονυσίου λαβὼν ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα τάλαν-

τα, ὡς καὶ Ὀνήτωρ φησὶν ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ, Εἰ χρηματιεῖται ὁ σοφός. πολλὰ δὲ καὶ παρ' Ἐπιχάρμου τοῦ κωμῳδοποιοῦ προσωφέληται, τὰ πλεῖστα μεταγράψας, καθά φησιν Ἄλκιμος ἐν τοῖς πρὸς Ἀμύνταν, ἅ ἐστι τέτταρα. ἔνθα καὶ ἐν τῷ πρώτῳ φησὶ ταῦτα, Φαίνεται δὲ καὶ Πλάτων πολλὰ τῶν Ἐπιχάρμου λέγων· σκεπτέον δέ. ὁ Πλάτων φησίν, αἰσθητὸν μὲν εἶναι, τὸ μηδέποτε ἐν τῷ ποιῷ μηδὲ ποσῷ διαμένον, ἀλλ' ἀεὶ ῥέον καὶ μεταβάλλον· ὡς ἐξ ὧν ἄν τις ἀνέλῃ τὸν ἀριθμόν, τούτων οὔτε ἴσων, οὔτε τινῶν, οὔτε ποσῶν, οὔτε ποιῶν ὄντων. ταῦτα δ' ἐστὶν ὧν ἀεὶ γένεσις, οὐσία δὲ μηδέποτε πέφυκε. νοητὸν δέ, ἐξ οὗ μηδὲν ἀπογίνεται μηδὲ προσγίνεται. τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀϊδίων φύσις, ἣν ὁμοίαν τε καὶ τὴν αὐτὴν ἀεὶ συμβέβηκεν εἶναι. καὶ μὴν ὅγε Ἐπίχαρμος περὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν ἐναργῶς εἴρηκεν, Ἀλλ' ἀεί τοι θεοὶ παρῆσαν, καὶ ὑπέλιπον οὐ πώποκα· τάδε δ' ἀεὶ πάρεσθ' ὅμοια, διά τε τῶν αὐτῶν ἀεί. ἀλλὰ λέγεται μὰν χάος πρᾶτον γενέσθαι τῶν θεῶν. πῶς δέ κ' ἀμήχανόν γ' ἀπό τινος μηδὲν ὅ,ττι πρᾶτον μόλοι. οὐκ ἄρ' ἔμολε πρᾶτον οὐδέν, οὐδὲ μὰ Δία δεύτερον, τῶν δ' ὧν ἀμμὲς νῦν ὧδε λέγω, μέλλει τάδ' εἶναι. ποτ' ἀριθμόν τις περισσόν, αἰ δὲ λῇς τὸν ἄρτιον. ποτιθέμεν λῇς ψᾶφον, ἢ καὶ τὰν ὑπάρχουσαν λαβεῖν. ἦ δοκεῖ κά τοι καὶ ὁ αὐτὸς εἶμεν; οὐκ ἐμίν τάχα. οὐδὲ μάν, οὐδὲ ποτὶ μέζον παχὺ ἐὸν κατεθέμεν λῇ τις ἕτερον στερρὸν μᾶκος, ἢ τοῦ πρόσθ' ἐόντος ἀποταμεῖν, ἔτι κ' ὑπάρχοι κεῖνο τὸ μέζον. οὐ γὰρ ὧδε νῦν ὅρη καὶ τὼς ἀνθρώπως. ὁ μὲν γὰρ αὔξεθ', ὁ δέ γα μὰν φθίνει. ἐν μεταλλαγᾷ δὲ πάντες ἐντὶ πάντα τὸν χρόνον. ὃ δὲ μεταλλάσσει κατὰ φύσιν, καὶ οὔποκ' ἐν ταὐτῷ μένει, ἀλλὰ ἕτερον εἴη κ' αὐτὸ δὴ τοῦ παρεξεστακότος. καὶ τὺ δὴ κἀγὼ χθές, ἄλλοι καὶ νῦν ἄλλοι τελέθομες, καὖθις ἄλλοι, κ' οὔπω χ' αὐτοὶ κατ' τὸν λόγον. ἔτι φησὶν ὁ Ἄλκιμος καὶ ταυτί, Φασὶν οἱ σοφοὶ τὴν ψυχὴν τὰ μὲν διὰ τοῦ σώματος αἰσθάνεσθαι, οἷον ἀκούουσαν, βλέπουσαν· τὰ δ' αὐτὴν καθ' αὐτὴν ἐνθυμεῖσθαι, μηδὲν τῷ σώματι χρωμένην. διὸ καὶ τῶν ὄντων τὰ μέν, αἰσθητὰ εἶναι· τὰ δέ, νοητά. ὧν ἕνεκα καὶ Πλάτων ἔλεγεν ὅτι δεῖ τοὺς συνιδεῖν τὰς τοῦ παντὸς ἀρχὰς ἐπιθυμοῦντας, πρῶτον μὲν αὐτὰς καθ' αὑτὰς διελέσθαι τὰς ἰδέας, οἷον ὁμοιότητα, καὶ μονάδα, καὶ πλῆθος, καὶ μέγεθος, καὶ στάσιν, καὶ κίνησιν· δεύτερον, αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ δίκαιον, καὶ τὰ τοιαῦτα ὑποθέσθαι· τρίτον, τῶν ἰδεῶν συνιδεῖν ὅσαι πρὸς ἀλλήλας εἰσίν, οἷον ἐπιστήμην, ἢ μέγεθος, ἢ δεσποτείαν· ἐνθυμουμένους ὅτι τὰ παρ' ἡμῖν, διὰ τὸ μετέχειν ἐκείνων, ὁμώνυμα ἐκείνοις ὑπάρχοι. λέγω δὲ οἷον, δίκαια μέν, ὅσα τοῦ δικαίου· καλὰ δέ, ὅσα τοῦ καλοῦ. ἔστι δὲ τῶν εἰδῶν ἓν ἕκαστον ἀΐδιόν τε καὶ νόημα καὶ πρὸς τούτοις ἀπαθές. διὸ καί φησιν ἐν τῇ φύσει τὰς ἰδέας ἑστάναι, καθάπερ παραδείγματα. τὰ δ' ἄλλα ταύταις ἐοικέναι, τούτων ὁμοιότατα καθεστῶτα. ὁ τοίνυν Ἐπίχαρμος περί τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ περὶ τῶν ἰδεῶν οὕτω λέγει, Ἆρ' ἐστὶν αὔλησις τι πρᾶγμα; πάνυ μὲν οὖν. Ἄνθρωπος οὖν αὔλησίς ἐστιν; οὐδαμῶς. φέρ' ἴδω. τί δ' αὐλητάς; τίς εἶμέν τοι δοκεῖ ἄνθρωπος, ἢ οὐ γάρ; πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν δοκεῖς οὕτως ἔχειν καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; τὸ μέν, ἀγαθόν, τὸ δὲ πρᾶγμα; εἰ μὲν καθ' αὑτό, ὅστις δέ κα εἰδῇ μαθὼν τῆνο, ἀγαθὸς ἤδη γίνεται. ὥσπερ γὰρ εἰ τὴν αὔλησιν αὐλητὰς μαθών, ἢ τὴν ὄρχησιν ὀρχηστάς τις, ἢ πλοκεὺς πλοκάν, ἢ πᾶν γε ὁμοίως τῶν τοιούτων ὅ,τι τοι λῇς, οὐχ αὐτὸς εἴη χ' ἁ τέχνα, τεχνικός γε μάν. Πλάτων ἐν τῇ περὶ τῶν ἰδεῶν ὑπολήψει φησίν, Εἴπερ ἐστὶ μνήμη τὰς ἰδέας ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν, διὰ τὸ τὴν μνήμην ἠρεμοῦντός τινος καὶ μένοντος εἶναι· μένειν δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ τὰς ἰδέας. τίνα γὰρ ἂν τρόπον (φησὶ) διεσώζετο τὰ ζῶα μὴ τῆς ἰδέας ἐφαπτόμενα, καὶ πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν φυσικὸν εἰληφότα; νῦν δὲ μνημονεύει τῆς ὁμοιότητός τε καὶ τροφῆς, ὁποία τις ἐστὶν αὐτοῖς, ἐνδεικνύμενα διότι

Onetor ſcribit in libro cuius eſt titulus, An pecunioſum oporteat eſſe ſapiētem. Multum illi Epicharmus contulit comicus, cuius & plurima tranſcripſit, vt Alcimus in eis libris quos ad Amyntam ſcripſit quatuor numero, meminit. Eorum in primo ita loquitur, Conſtat autem & Platonem complura ſibi de Epicharmi libris aſſumere. Id ita inſpiciendum eſt: Senſibile aſſerit Plato, quod aut in quantitate nunquam perſiſtat, ſed diffluat ſemper atque immutetur. Veluti ſi numerum ex iis tuleris, quæ neque æqualia, neque aliqua, neque quanta, neque qualia ſunt. Porrò iſta ſunt quorum ſemper generatio eſt, nunquam verò ſubſtantia. Intelligibile verò cui nihil vel accedit, vel decedit. Hoc autem ſempiternorum natura eſt, quam ſimilem atque eandem ſemper eſſe contingit. Addidit hæc præterea Alcimus, Aiunt autem ſapientes animam, alia quidem ſentire per corpus, puta videndo atque audiendo: alia verò ipſam per ſeipſam animaduertere, nullo corporis officio vtentem. Quocirca eorum quæ ſunt, alia ſenſibus percipi, alia intelligentiæ ratione comprehnedi. Quare Plato quoque oportere dicebat eos qui cuperent rerum initia colligere, ipſas primùm ſpecies, quas ideas vocat, ſecundum ſeipſas diſtribuere, puta ſimilitudinem & monadem, multitudinem atque magnitudinem, ſtatúmque & motum. Secundò ipſum per ſeipſum honeſtū ac bonum, iuſtum, atque huiuſmodi cætera ſubiicere. Tertiò conſpicere quæ ſibi mutuò cohærent ideæ, puta ſcientiam aut magnitudinem ſiue dominationem, ſimul & illud cogitare, ea quæ ſunt apud nos, ex illorum participatione eis æquiuoca fieri. Exempli cauſa, Dico iuſta eſſe quæ iuſto communicant: honeſta, quæ honeſto. Eſt autem vnaquæque ſpecies æterna, ac præterea intelligentia omni perturbatione vacua. Quocirca & ideas in natura velut exemplaria dixit ſubſiſtere. Alia his eſſe ſimilia quæ maximè ad iſtarum ſimilitudinem conſiſtant. Epicharmus igitur de bono atque ideis ita ferè diſſerit, Num tibiarum cantus res aliqua eſt? Ita ſanè. Homo igitur ipſe cantus eſt. nihil minus. Age videamus: Tibicen aliquis homóne tibi videtur nécne? Homo profectó. Nónne igitur idem tibi videtur de bono, aliud eſſe bonum, aliud verò rem? ſi quidem ſecundum ſeipſum quiſquis illud didicerit, iam bonus efficietur Quemadmodum qui tibiarum cantum didicerit, tibicē, qui ſaltare, ſaltator, qui complecti, cōplexor meritò dicitur: atque in hunc modum de cæteris, quòd qui ea didicerit, nō ars ipſa, ſed artifex vocatur. Plato in opinione De ideis ait, Si quidem eſt memoria, ideas in his quæ ſunt exiſtere, quòd memoria quietæ cuiuſque rei ac manentis ſit: manere autem præter ideas nihil. Quo enim (inquit) modo ſeruarentur animantes, niſi & ideam attigiſſent, & præterea naturalem mentem accepiſſent? Meminit autem ſimilitudinis & pabuli cuiuſmodi illis eſſe ſoleat, oſtendens quòd ſit animalibus

omnibus inſita ſimilitudinis intelligentia. Quocirca & quæ ſunt eiuſdem generis ſentiunt. Porrò Epicharmus ita fermè ait, Sapientia non in vno tantùm conſiſtit, ſed quæ viuunt omnia, notionem quoque habent. Nam gallina, ſi aduertere volueris, non parit viuentes pullos, ſed oua prius incubat, & calore animat. Hæc autem ſapientia, vt ſeſe habeat, natura nouit ſola. Ab ea quippe eruditur. Ac rurſum, Nihil profectò mirum, ſi ita loquar, & placere eas ſibi & videri præclarè natas. Nam & canis cani videtur eſſe pulcherrimus, & boui bos, & aſinus aſino, ſus item ſui videtur venuſtate præſtare. Iſta & huiuſmodi quatuor libris proſequitur Alcimus, admonens quantum emolumenti Plato ex Epicharmo ſibi comparauerit. Quòd autem neque Epicharmus ipſe hoc ignorauerit, ex iis conijcere licet, quæ præſagiens ac veluti diuinans fore imitatorem ſui, ſic ferè ait, Vt autem ego puto, imò pro comperto habeo, mearum adhuc erit memoria rerum, meorúmque ſermonum, eíſque quiſpiam acceptis metro ſoluto, quo nunc conſtat, coloréque adiecto purpuram venuſtate verborum componet, inuictúſque ipſe alios facilè ſuperabit. Videtur Plato Sophronis quoque mimographi libros antea neglectos primus Athenas inuexiſſe, geſtúmque ex eis duxiſſe, qui & ſub eius capite fuerint reperti. Ter autem nauigauit in Siciliam, primò quidem vt inſulam crateréſque videret, quo tempore Dionyſius Hermocratis filius tyrannus impulit vt ſecum loqueretur. Vbi quum ille de tyránide diſſereret, dicens non id præſtare quod ſibi ſoli eſſet vtile, niſi & virtute excelleret, offenſum tyrannum, & iratum dixiſſe aiunt, Verba tua otioſorum ſenū ſunt: & ille, Et tua, inquit, tyrannidem ſapiunt. Ad hæc indignatum tyrannum primò quidem necare illum voluiſſe: deinde verò à Dione & Ariſtomene exoratum, id quidem non feciſſe, verùm Polidi Lacedæmonio, qui per id temporis legatus ad ſe venerat, eum tradidiſſe, vt venūdaretur. Eum ille in Æginam adductum vendidit. Quo tempore Charmander Charmandridis filius eum mortis reum eſſe accuſauit. Iuxta promulgatam enim apud eos legem capitale erat, ſiquis Athenienſium eam inſulam adiiſſet, atque ipſe eam legem tulerat, vt Phauorinus memorat in Omnimoda hiſtoria. Cæterùm quum à quodam fuiſſet per iocum dictum, philoſophum eum eſſe qui aſcendiſſet, abſolutum dimiſerunt. Aſſerunt plerique illum & in concionem adductum, vbi quum obſeruaretur, nihil penitus loquutum fuiſſe, prompto animo quicquid cōtingeret, accipere paratum, illos eum minimè quidem occidendū, ſed ſolùm vendendum captiuorum more decreuiſſe. Aderat fortè Anniceris Cyrenaicus: is eum viginti minis, ſiue (vt alij volunt) triginta redemit, remiſitq; Athenas ad amicos. Illi extemplò pecuniam Anniceridi remiſerunt. Sed hanc ille omninò accipere noluit, aſſerens non eos ſolos dignos eſſe quibus Plato curæ eſſet. Alij Dionem eam miſiſſe pecuniam dicunt, illúmque eam nulla ratione admiſiſſe, ſed hortulum quoque in Academia ſibi comparaſſe. Polidem verò à Chabria ſuperatum, & poſtea in Helice fuiſſe ſubmerſum, fama eſt, dæmonio illi indicante iſta illum philoſophi gratia perpeti, vt Phauorinus in primo Cōmentariorū meminit. Atqui nō quieuit Dionyſius ipſe, verùm quū didiciſſet quę illi cōtigiſſent, ſcripſit Platoni, orás ne in ſe maledicta

πᾶσι τοῖς ζώοις ἔμφυτός ἐστιν ἡ τῆς ὁμοιότητος θεωρία. διὸ καὶ τῶν ὁμοφύλων αἰσθάνεται. πῶς οὖν ὁ Ἐπίχαρμος; Εὔμαιε, τὸ σοφόν ἐστιν οὐ καθ' ἓν μόνον, ἀλλ' ὅσα περ ζῇ πάντα καὶ γνώμαν ἔχει. καὶ γὰρ τὸ θῆλυ τῶν ἀλεκτορίδων γένος, αἰ λῇς καταμαθεῖν ἀτενές, οὐ τίκτει τέκνα ζῶντα, ἀλλ' ἐπῴζει καὶ ποιεῖ ψυχὴν ἔχειν. τὸ δὲ σοφὸν ἁ φύσις τόδ' οἶδεν ὡς ἔχει μόνα. πεπαίδευται γὰρ αὐταύτας ὕπο. καὶ πάλιν, Θαυμαστὸν οὐδέν ἐστι με ταῦθ' οὕτω λέγειν, καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτούς, καὶ δοκεῖν καλῶς πεφυκέναι. καὶ γὰρ ἁ κύων κυνὶ κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ, ὄνος δὲ ὄνῳ κάλλιστον, ὗς δὲ ὑΐ. καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν τεσσάρων βιβλίων παραπήγνυσιν ὁ Ἄλκιμος, παρασημαίνων τὴν ἐξ Ἐπιχάρμου Πλάτωνι περιγινομένην ὠφέλειαν. ὅτι δ' οὐδ' αὐτὸς Ἐπίχαρμος ἠγνόει τὴν αὐτοῦ σοφίαν, μαθεῖν ἐστι κἀκ τούτων, ἐν οἷς τὸν ζηλώσοντα προμαντεύεται, Ὡς δὲ ἐγὼ δοκέω· δοκέω γὰρ σαφὲς ἄμι τοῦθ', ὅτι τῶν ἐμῶν μνάμα ποκ' ἐσσεῖται λόγων τούτων ἔτι. καὶ λαβών τις αὐτά, περιδύσας τὸ μέτρον ὃ νῦν ἔχει, εἶμα δοὺς καὶ πορφύραν λόγοισι ποικίλας καλοῖς, δυσπάλαιστος ὤν, τοὺς ἄλλους εὐπαλαίστους ἀποφανεῖ. δοκεῖ δὲ Πλάτων καὶ τὰ Σώφρονος τοῦ μιμογράφου βιβλία ἠμελημένα πρῶτος εἰς Ἀθήνας διακομίσαι, καὶ ἠθοποιῆσαι πρὸς αὐτόν· ἃ καὶ εὑρεθῆναι ὑπὸ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ. τρὶς δὲ πέπλευκεν εἰς Σικελίαν· πρῶτον μὲν κατὰ θέαν τῆς νήσου καὶ τῶν κρατήρων, ὅτε καὶ Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους, τύραννος ὤν, ἠνάγκασεν ὥστε συμμῖξαι αὐτῷ. ὁ δὲ, διαλεγόμενος περὶ τυραννίδος, καὶ φάσκων ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο κρεῖττον ὃ συμφέρει αὐτῷ μόνον, εἰ μὴ καὶ ἀρετῇ διαφέροι, προσέκρουσεν αὐτῷ. ὀργισθεὶς γάρ, Οἱ λόγοι σου (φησὶ) γεροντιῶσι. καὶ ὅς, Σοῦ δέ γε τυραννιῶσιν. ἐντεῦθεν ἀγανακτήσας ὁ τύραννος, πρῶτον μὲν ἀνελεῖν ὥρμησεν αὐτόν· εἶτα παρακληθεὶς ὑπὸ Δίωνος καὶ Ἀριστομένους, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρέδωκε δ' αὐτὸν Πόλιδι τῷ Λακεδαιμονίῳ κατὰ καιρὸν διὰ πρεσβείαν ἀφιγμένῳ, ὥστε ἀποδόσθαι. κἀκεῖνος ἀγαγὼν αὐτὸν εἰς Αἴγιναν, ἐπίπρασκεν. ὅτε καὶ Χάρμανδρος Χαρμανδρίδου ἐγράψατο αὐτῷ δίκην θανάτου, κατὰ τὸν παρ' αὐτοῖς τεθέντα νόμον, τὸν πρῶτον ἐπιβάντα Ἀθηναίων τῇ νήσῳ, ἄκριτον ἀποθνήσκειν. ἦν δ' αὐτὸς ὁ θεὶς τὸν νόμον, καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ ἱστορίᾳ. εἰπόντος δέ τινος (ἀλλὰ κατὰ παιδιὰν) φιλόσοφον εἶναι τὸν ἐπιβάντα, ἀπέλυσαν. ἔνιοι δέ φασι παραχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τηρούμενον μηδ' ὁτιοῦν φθέγξασθαι, ἑτοίμως δὲ ἐνδέξασθαι τὸ συμβαῖνον. οἱ δὲ ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν οὐ διέγνωσαν, πωλεῖν δὲ ἔκριναν τῷ τρόπῳ τῶν αἰχμαλώτων. λυτροῦται δὲ αὐτὸν κατὰ τύχην παρὼν Ἀννίκερις ὁ Κυρηναῖος εἴκοσι μνῶν (οἱ δέ, τριάκοντα) καὶ ἀναπέμπει Ἀθήναζε πρὸς τοὺς ἑταίρους. οἱ δ' εὐθὺς τἀργύριον ἐξέπεμψαν, ὅπερ οὐ προσήκατο, εἰπὼν μὴ μόνους ἐκείνους ἀξίους εἶναι Πλάτωνος κήδεσθαι. ἔνιοι δὲ καὶ Δίωνα ἀποστεῖλαι φασὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὸν μὴ προέσθαι, ἀλλὰ κηπίδιον αὐτῷ τὸ ἐν Ἀκαδημίᾳ πρίασθαι. τὸν μέντοι Πόλιν λόγος ὑπό τε Χαβρίου ἡττηθῆναι, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Ἑλίκῃ καταποντωθῆναι, τοῦ δαιμονίου μηνίσαντος αὐτῷ διὰ τὸν φιλόσοφον· ὃ καὶ Φαβωρῖνος φησὶν ἐν πρώτῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων. οὐ μὴν δὲ ἡσύχαζεν ὁ Διονύσιος· μαθὼν δὲ ἐπέστειλε Πλάτωνι, μὴ κακῶς ἀγορεύειν αὐτόν. καὶ ὃς ἀντεπέ-

ςειλε, μὴ τοσαύτην αὐτῷ χολὴν εἶναι ὥστε Διονυσίου μεμνῆσθαι. δεύτερον πρὸς νεώτερον ἧκε Διονύσιον, αἰτῶν γῆν καὶ ἀνθρώπους τοὺς κατὰ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ζησομένους. ὁ δὲ καίπερ ὑποσχόμενος, οὐκ ἐποίησεν. ἔνιοι δέ φασι καὶ κινδυνεῦσαι αὐτὸν ὡς ἀναπείθοντα Δίωνα καὶ Θεώταν ἐπὶ τῇ τῆς νήσου ἐλευθερίᾳ· ὅτε καὶ Ἀρχύτας αὐτὸν ὁ Πυθαγορικὸς, γράψας ἐπιστολὴν πρὸς Διονύσιον, παρῃτήσατο, καὶ διέσωσεν εἰς Ἀθήνας. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἥδε·

Ἀρχύτας Διονυσίῳ ὑγιαίνειν.

Ἀπεστάλκαμες πάντες οἱ Πλάτωνος φίλοι τὼς περὶ Λαμίσκον τε καὶ Φωτίδαν, ἀπολαμψόμενοι τὸν ἄνδρα, κατὰ τὰν περὶ τὶν γενομέναν ὁμολογίαν. ὀρθῶς δὲ καὶ ποιεῖς, μιμνασκόμενος τήνας τᾶς σπουδᾶς, ἡνίκα πάντες ἄμμε παρεκάλεις ποτὶ τὰν Πλάτωνος ἄφιξιν, ἀξιῶν προτρέπεσθαί τε αὐτὸν καὶ ἀναδέχεσθαι τά τε ἄλλα καὶ τὰ περὶ τὴν ἀσφάλειαν, μένοντί τε καὶ ἀφορμιῶντι. μέμνασο δὲ καὶ τῆνο, ὅτι περὶ πολλῶ ἐποιήσω τὰν ἄφιξιν αὐτῶ, καὶ ἀγάπας ἐκ τήνω τῶ χρόνω, ὡς οὐδένα τῶν παρὰ τίν. αἰ δέ τις γέγονε τραχύτας, ἀνθρωπίζειν χρὴ, κἀποδιδόμεν ἄμμιν ἀβλαβῆ τὸν ἄνδρα. ταῦτα γὰρ ποιῶν, δίκαια πράξεις, καὶ ἄμμιν χαριῇ.

Τρίτον ἦλθε διαλλάξων Δίωνα Διονυσίῳ. οὐ τυχὼν δὲ, ἄπρακτος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα· ἔνθα πολιτείας μὲν οὐχ ἥψατο, καίτοι πολιτικὸς ὢν ἐξ ὧν γέγραφεν. αἴτιον δὲ τὸ ἤδη τὸν δῆμον ἄλλοις πολιτεύμασιν ἐνειθίσθαι. φησὶ δὲ Παμφίλη ἐν τῷ πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ τῶν ὑπομνημάτων, ὡς Ἀρκάδες καὶ Θηβαῖοι μεγάλην πόλιν οἰκίζοντες παρεκάλουν αὐτὸν νομοθέτην. ὁ δὲ, μαθὼν ἴσον ἔχειν οὐ θέλοντας, οὐκ ἐπορεύθη. λόγος, ὅτι καὶ Χαβρίᾳ συνεῖπε τῷ στρατηγῷ φεύγοντι θανάτου, μηδενὸς τῶν πολιτῶν τοῦτο πρᾶξαι βουληθέντος. ὅτε καὶ ἀνιόντι αὐτῷ εἰς τὴν ἀκρόπολιν σὺν τῷ Χαβρίᾳ, Κρώβυλος ὁ συκοφάντης ἀπαντήσας φησὶν, Ἄλλῳ συναγορεύων ἥκεις, ἀγνοῶν ὅτι καὶ σὲ τὸ Σωκράτους κώνειον ἀναμένει; τὸν δὲ φάναι, Καὶ ὅτε ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐστρατευόμην, ὑπέμενον τοὺς κινδύνους· καὶ νῦν ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος διὰ φίλον ὑπομενῶ. οὗτος πρῶτος ἐν ἐρωτήσει λόγον παρήνεγκεν, ὥς φησι Φαβωρῖνος ἐν ὀγδόῃ παντοδαπῆς ἱστορίας· καὶ πρῶτος τὸν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ζητήσεως τρόπον εἰσηγήσατο Λεωδάμαντι τῷ Θασίῳ. καὶ πρῶτος ἐν φιλοσοφίᾳ ἀντίποδα ὠνόμασε, καὶ στοιχεῖον, καὶ διαλεκτικὴν, καὶ ποιήματα, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τὸν προμήκη, καὶ τῶν περάτων τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, καὶ θεοῦ πρόνοιαν. καὶ πρῶτος τῶν φιλοσόφων ἀντεῖπε πρὸς τὸν λόγον τοῦ Λυσίου τοῦ Κεφάλου, ἐκθέμενος αὐτὸν κατὰ λέξιν ἐν τῷ Φαίδρῳ. καὶ πρῶτος ἐθεώρησε τῆς γραμματικῆς τὴν δύναμιν. πρῶτός τε ἀντειρηκὼς σχεδὸν ἅπασι τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ζητεῖται διὰ τί μὴ ἐμνημόνευσε Δημοκρίτου. τούτου φησὶ Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς εἰς Ὀλύμπια ἀνιόντος, τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας ἐπιστραφῆναι πρὸς αὐτόν. ὅτε καὶ Δίωνι συνέμιξε μέλλοντι στρατεύειν ἐπὶ Διονύσιον. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων Φαβωρίνου φέρεται, ὅτι Μιθριδάτης ὁ Πέρσης ἀνδριάντα Πλάτωνος ἀνέθετο εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, καὶ ἐπέγραψε, Μιθριδάτης ὁ Ῥοδοβάτου Πέρσης, Μούσαις εἰκόνα ἀνέθηκε Πλάτωνος, ἣν Σιλανίων ἐποίησε. φησὶ δὲ Ἡρακλείδης ὅτι νέος ὢν οὕτως ἦν αἰδήμων καὶ κόσμιος, ὥστε μηδέποτ' ὀφθῆναι γελῶν ὑπεράγαν. τοιοῦτος

ingereret. Ad quē ille ſcripſit, non ſibi tantū ſupereſſe otij, vt Dionyſij meminiſſet. Secūdo profectus eſt ad iuniorē Dionyſiū, poſtulans terrā atque homines qui iuxta conſtitutā ab eo rempubl. viuerēt. Id ille, quanquam pollicitus, non præſtitit. Nec abiuit ſecundum quoſdam ſuſpicio illum magno ſui periculo Dioni & Theotæ perſuadere tentaſſe, illorúmque erexiſſe animos ad liberandam inſulam. Quo tempore Archytas Pythagoricus ſcripta ad Dionyſium epiſtola purgauit illum à ſuſcipione, atque ereptum Athenas remiſit. Eſt autem epiſtola huiuſmodi,

Archytas Dionyſio S.

Miſimus omnes Platonis neceſſarij Lamiſcum & Photidam, virum illum abs te recepturi iure antiquæ noſtræ amicitiæ. Rectè igitur feceris, ſi memineris quanto à nobis ſtudio efflagitaſti Platonis ad te aduentum, vt nos illum venire hortaremur, facturum te ſpondens omnia: illúmque liberè accedere & abire permiſſurū. Memor eſto igitur quāti illius aduētum feceris, quódque eo tempore plus cæteris amaueris. Quòd ſi qua orta ſimultas eſt, humanius te agere cōuenit, illúmque nobis reſtituere illæſum. Hæc enim ſi facis, iuſtitiam coles, ac nobis gratificaberis.

Tertio acceſſit, Dionem recōciliaturus Dionyſio: ſed quum id obtinere nequiſſet, infecto negotio ad patriam rediit Vbi ad remp. accedere quidem noluit quanuis maximè ciuilis eſſet, vt ex his conſtat quæ ſcripſit. Ratio autem cur abſtinuerit à publicis negotiis, illa in primis fuit, quòd plebs aliis inſtitutis & moribus aſſueuerat. Refet Pāphila in vigeſimoquinto Commentariorum, Arcadas ac Thebanos condita ciuitate ingentis magnitudinis rogaſſe illum vt eam rēpub. inſtrueret: quos quum ille didiciſſet æqualitatem ſectari nolle, profectum non eſſe. Fertur & Chabriam ducem reum mortis ſequutus, quum id ciuium nemo tentare voluiſſet, quando & arcem cum Chabria aſcendenti Crobylus ſycophanta conuitiatus dixit, Alteri opem laturus accedis, quaſi verò neſcias & te manere Socratis venenum? Ad quem ille, Quando pro patria militabam, pericula pertuli, & modò amici gratia ne deſim officio, perlibenter me periculis expono. Primus hic (vt Phauorinus ait in octauo Omnimodæ hiſtoriæ) dialogos introduxit, primúſque inquiſitionis modum per reſolutionem Leodamanti Thaſio induxit, & primus in philoſophia nominauit Antipodas, & Elementum, & Dialecticam, & Poemata, & Prælōgum in numero, extremorúmque planam ſuperficiem, ac Dei prouidentiam. Primus etiam philoſophorum orationi Lyſiæ Cephali filij cōtradixit, ipſam ad verbum exponens in Phædro, primúſque Grammaticæ vim ſpeculatus eſt. Quúmque primus omnibus ferè qui ante ſe fuerant, contradixerit, quæri ſolet cur Democriti mentionem non fecerit. Refert Neanthes Cyzicenus hunc, quum in Olympia aliquando deſcendiſſet, Græcorum in ſe omnium ora conuertiſſe, ac eodem tempore Dioni congreſſum, aduerſus Dionyſium bellare inſtituenti. Porrò in primo Commentariorum Phauorini fertur, Mithridatem Perſam Platonis ſtatuam in Academia locaſſe, ita inſcriptam, Mithridates, Rhodobati filius Perſes, Muſis imaginem Platonis dicauit, Silanionis opus. Tradit Heraclides iuuenem Platonem adeò fuiſſe verecundum, adeò compoſitū, vt nunquam riſiſſe, niſi modicè, deprehenſus ſit.

Quum tamen eſſet eiuſmodi, ne ſic quidem comicorum conuitia effugit. Theopompus enim in Autochare ſic ait,

Vnum enim ne vnum quidem eſt,
Sed vix duo ſunt vnum, narrat vt Plato.

Sed & Anaxandrides in Theſeo,

Quando vorabat oleas noſter vt Plato.

Timon quoque ita illum agit,

Vt conſicta Plato aſtutus miracula finxit.

Et Alexis in Meropide,

In tempore ipſo tu veniſti, verùm ego
Surſum ac deorſum triſtis, vt Plato feror
Miſera, labore fruſtra laſſis cruribus.

Et rurſum in Ancylione,

Ignota nobis narras, planè curſitans
Platonis inſtar, ac noſces cepe & litron.

Amphis in Amphicrate,

Atqui bonum illud quod nanciſci cogitas
Te poſſe, propter hanc, certè id minus ſcio
Platonis illud quàm bellum bonum ô here.

In Dexidemide verò ait,

Aliud nil potes quàm mœrere, mi Plato,
Et fronte ſemper corrugata, vt cochlea.

Cratinus in Subdititio,

Homo es profectò, mentémque & ſenſus habes:
Iuxta Platonem, vix ſcio, verùm arbitror.

Alexis Olympiodoro,

Homo, fuit quidem mortale, in me quod fuit:
Mortale quod non fuit, in auram euanuit.
Num hæc ex Platonis ſchola?

Et in Paraſito,

Aut cum Platone ſolitarium loqui.

Subſannat & hominem Anaxilas in Botrylione, & Cerco, & Πλουσίαις Ariſtippus in quarto De antiquis deliciis ait illum adoleſcentis cuiuſdam Stellæ nomine, qui cum eo Aſtrologiæ dabat operam, amore captum, Dionis etiam cuius meminimus. nonnulli & Phædrum amaſſe putant. Indicium autem amoris fuiſſe epigrammata ab eo in illos conſcripta,

O vtinam cælum fierem quum ſidera cernis,
Mi Stella, vt multis in te oculis tuerer.
Iam dudum viuis lucebas lucifer, at nunc
Extinctus luces Heſperus elyſiis.

In Dionem verò in hunc modum,

Et lacrymas Hecubæ & Troianis fata puellis
Decreuere recens ex genetrice ſatis:
At tibi poſt partos præclaro Marte triumphos,
Spes reliqua eſt nullis clare Dion ſuperis.
Te patria ampla fouet, cumulat te ciuis honore,
Quo mihi nunc mentem perdis amore Dion?

Hoc enim illius ſepulchro inſcriptum Syracuſis tradunt. Quin & Alexim amaſſe fertur, & Phædrum, quemadmodum diximus, in quos ſcripſit in hunc modum,

Nunc quoniam nihil eſt quoquo ſe verterit omnis,
Solum quòd pulcher viſus Alexis ait,
Quid mi anime os canibus prodis: mox inde moleſtus
Detrectas, Phædrum ſiccine perdidimus?

Archeanaſſa quoque Colophonia vſum eſſe, in quam ſic ſcripſit,

Archeanaſſa mihi eſt meretrix Colophonia, ſeris

δ᾽ ὤν, ὅμως ἐσκώφθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν κωμικῶν. Θεόπομπος γοῦν ἐν Αὐτοχάρει φησὶν οὕτως,

--ἓν γάρ ἐστιν οὐδὲ ἕν.
Τὰ δὲ δύο μόλις ἕν ἐστιν, ὥς φησι Πλάτων.

ἀλλὰ καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν Θησεῖ·

Ὅτε τὰς μορίας ἔτρωγεν, ὥσπερ Πλάτων.

ἀλλὰ καὶ Τίμων, οὑτωσὶ παραγραμματίζων αὐτόν,

Ὡς ἀνέπλασε Πλάτων, πεπλασμένα θαύματα εἰδώς.

Ἄλεξις Μεροπίδι,

Εἰς καιρὸν ἥκεις. ὡς ἔγωγ᾽ ἀπορουμένη
Ἄνω κάτω τε περιπατοῦσ᾽, ὥσπερ Πλάτων,
Σοφὸν οὐδὲν εὕρηκ᾽, ἀλλὰ κοπιῶ τὰ σκέλη.

Καὶ ἐν Ἀγκυλίωνι,

Λέγεις περὶ ὧν οὐκ οἶσθα, συγγενῶς τρέχων
Πλάτωνι, καὶ γνώσῃ λίτρον καὶ κρόμμυον.

Ἄμφις Ἀμφικράτει,

Τὸ δ᾽ ἀγαθὸν ὅ, τι ποτ᾽ ἐστὶν, οὗ σὺ τυγχάνειν
Μέλλεις διὰ ταύτην, ἧττον οἶδα τοῦτ᾽ ἐγώ,
Ὦ δέσποτ᾽, ἢ τὸ Πλάτωνος ἀγαθόν. πρόσεχε δή.

Ἐν δὲ Δεξιδημίδῃ,

---ὦ Πλάτων,
Ὡς οὐδὲν οἶσθα πλὴν σκυθρωπάζειν μόνον,
Ὥσπερ κοχλίας σεμνῶς ἐπηρκὼς τὰς ὀφρῦς.

Κρατῖνος ψευδυποβολιμαίῳ,

Ἄνθρωπος εἶ δηλονότι, καὶ ψυχὴν ἔχεις·
Κατὰ μὲν Πλάτων᾽ οὐκ οἶδα, ὑπονοῶ δ᾽ ἔχειν.

Ἄλεξις Ὀλυμπιοδώρῳ.

Σῶμα μὲν ἐμοῦ τὸ θνητὸν, αὖον ἐγένετο.
Τὸ δ᾽ ἀθάνατον ἐξῆρε πρὸς τὸν ἀέρα.
Ταῦτ᾽ οὐ σχολὴ Πλάτωνος;

Καὶ ἐν Παρασίτῳ,

Ἢ μετὰ Πλάτωνος ἀδολεσχεῖν κατὰ μόνας.

χλευάζει δ᾽ αὐτὸν καὶ Ἀναξίλας ἐν Βοτρυλίωνι καὶ Κέρκωπι καὶ Πλουσίαις. Ἀρίστιππος δ᾽ ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ παλαιᾶς τρυφῆς, φησὶν αὐτὸν Ἀστέρος μειρακίου τινὸς, ἀστρολογεῖν συνασκουμένου ἐρασθῆναι, ἀλλὰ καὶ Δίωνος τοῦ προειρημένου. ἔνιοι καὶ Φαίδρου φασί. δηλοῦν δὲ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ τάδε τὰ ἐπιγράμματα, ἃ καὶ πρὸς αὐτοὺς γενέσθαι εἰς αὐτούς,

Ἀστέρας εἰσαθρεῖς ἀστὴρ ἐμός· εἴθε γενοίμην
Οὐρανὸς, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω.

Καὶ ἄλλο.

Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν ἑῷος,
Νῦν δὲ θανὼν λάμπεις ἕσπερος ἐν φθιμένοις.

Εἰς δὲ τὸν Δίωνα ὧδε,

Δάκρυα μὲν Ἑκάβῃ τε καὶ Ἰλιάδεσσι γυναιξὶ
Μοῖραι ἐπέκλωσαν δή ποτε γεινομέναις·
Σοὶ δὲ, Δίων, ῥέξαντι καλῶν ἐπινίκιον ἔργων,
Δαίμονες εὐρείας ἐλπίδας ἐξέχεαν.
Κεῖσαι δ᾽ εὐρυχόρῳ ἐν πατρίδι, τίμιος ἀστοῖς
Ὦ ἐμὸν ἐκμήνας θυμὸν ἔρωτι Δίων.

τοῦτο καὶ ἐπιγεγράφθαι φησὶν ἐν Συρακούσαις ἐπὶ τῷ τάφῳ. ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀλέξιδος (φασὶν) ἐρασθεὶς καὶ Φαίδρου, καθὰ προείρηται, τοῦτον ἐποίησε τὸν τρόπον.

Νῦν ὅτε μηδὲν Ἄλεξις ὅσον μόνον εἶφ᾽ ὅτι καλὸς
Ὦπται, καὶ πάντῃ πᾶς τις ἐπιστρέφεται·
Θυμὲ, τί μηνύεις κυσὶν ὀστέον; εἶτ᾽ ἀνιήσεις
Ὕστερον· οὐχ οὕτω Φαῖδρον ἀπωλέσαμεν;

ἔχειν τε Ἀρχεάνασσαν, εἰς ἣν καὶ αὐτὴν οὕτω ποιῆσαι,

Ἀρχεάνασσαν ἔχω τὴν ἐκ Κολοφῶνος ἑταίραν,

Ἧς καὶ ἐπὶ

Ἧς καὶ ἐπὶ ῥυτίδων ἕζετο δριμὺς ἔρως.
Ἆ δειλοὶ, νεότητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης
Πρωτοπλόου, δι' ὅσσης ἤλθετε πυρκαϊῆς.

Ἀλλὰ καὶ εἰς Ἀγάθωνα.

Τὴν ψυχὴν, Ἀγάθωνα φιλῶν, ἐπὶ χείλεσιν εἶχον.
Ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη.

Καὶ ἄλλο.

Τῷ μήλῳ βάλλω σε· σὺ δ' εἰ μὲν ἑκοῦσα φιλεῖς με,
Δεξαμένη, τῆς σῆς παρθενίης μετάδος·
Εἰ δ' ἄρ' ὃ μὴ γένοιτο νοεῖς, τοῦτ' αὐτὸ λαβοῦσα
Σκέψαι τὴν ὥρην ὡς ὀλιγοχρόνιος.
Μῆλον ἐγὼ, βάλλει με φιλῶν σέ τις. ἀλλ' ἐπίνευσον,
Ξανθίππη, κἀγὼ καὶ σὺ μαραινόμεθα.

φασὶ δὲ καὶ τὸ εἰς τοὺς Ἐρετριέας τοὺς σαγηνευθέντας αὐτοῦ εἶναι·

Εὐβοίης γένος ἦμεν Ἐρετρικὸν, ἄγχι δὲ Σούσων
Κείμεθα φεῦ γαίης τόσον ἀφ' ἡμετέρης.

Κἀκεῖνο.

Ἁ Κύπρις Μούσαισι, Κοράσια τὰν Ἀφροδίταν
Τιμᾶτ', ἢ τὸν Ἔρωτ' ὔμμιν ἐφοπλίσομαι.
Αἱ Μοῦσαι ποτὶ Κύπριν, Ἄρει τὰ στωμύλα ταῦτα·
Ἡμῖν οὐ πέταται τοῦτο τὸ παιδάριον.

Καὶ ἄλλο.

Χρυσὸν ἀνὴρ εὑρὼν, ἔλιπε βρόχον· αὐτὰρ ὁ χρυσὸν
Ὃν λίπεν οὐχ εὑρὼν, ἧψεν ὃν εὗρε βρόχον.

ἀλλά τοι Μόλων ἀπεχθῶς ἔχων πρὸς αὐτὸν, Οὐ τοῦτο (φησὶ) θαυμαστὸν εἰ Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ' εἰ Πλάτων ἐν Σικελίᾳ. ἔοικε δὲ καὶ Ξενοφῶν πρὸς αὐτὸν ἔχειν οὐκ εὐμενῶς. ὥσπερ γοῦν διαφιλονεικοῦντες, τὰ ὅμοια γεγράφασι, Συμπόσιον, Σωκράτους ἀπολογίαν, τὰ ἠθικὰ ἀπομνημονεύματα. εἶθ' ὁ μὲν, πολιτείαν· ὁ δὲ, Κύρου παιδείαν. καὶ ἐν τοῖς νόμοις ὁ Πλάτων, πλάσμα φησὶν εἶναι τὴν παιδείαν αὐτοῦ· μὴ γὰρ εἶναι Κῦρον τοιοῦτον. ἀμφότεροί τε Σωκράτους μνημονεύοντες, ἀλλήλων οὐδαμοῦ, πλὴν Ξενοφῶν Πλάτωνος ἐν τρίτῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων. λέγεται δ' ὅτι καὶ Ἀντισθένης μέλλων ἀναγινώσκειν τι τῶν γεγραμμένων αὐτοῦ, παρεκάλεσεν αὐτὸν παρατυχεῖν. καὶ πυθόμενος τί μέλλει ἀναγινώσκειν, εἶπεν, ὅτι Περὶ τοῦ μὴ εἶναι ἀντιλέγειν, τοῦ δ' εἰπόντος, Πῶς οὖν σὺ περὶ αὐτοῦ τούτου γράφεις; καὶ διδάσκοντος ὅτι περιτρέπεται, ἔγραψε διάλογον κατὰ Πλάτωνος, Σάθωνα ἐπιγράψας. ἐξ οὗ διετέλουν ἀλλοτρίως ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους. φασὶ δὲ καὶ Σωκράτην ἀκούσαντα τὸν Λύσιν ἀναγινώσκοντος Πλάτωνος, Ἡράκλεις (εἰπεῖν) ὡς πολλά μου καταψεύδεθ' ὁ νεανίσκος. οὐκ ὀλίγα γὰρ ὧν οὐκ εἴρηκε Σωκράτης, γέγραφεν ἀνήρ. εἶχε δὲ φιλέχθρως ὁ Πλάτων καὶ πρὸς Ἀρίστιππον. ἐν γοῦν τῷ περὶ ψυχῆς διαβάλλων αὐτὸν φησὶν ὅτι οὐ παρεγένετο Σωκράτει τελευτῶντι, ἀλλ' ἐν Αἰγίνῃ ἦν καὶ σύνεγγυς. καὶ πρὸς Αἰσχίνην δέ τινα φιλοτιμίαν εἶχε. φασὶ δ' ὅτι περ καὶ αὐτὸς εὐδοκίμει παρὰ Διονυσίῳ. ὃν ἐλθόντα δι' ἀπορίαν, ὑπὸ μὲν Πλάτωνος παροφθῆναι, ὑπὸ δ' Ἀριστίππου συστῆναι. τούς τε λόγους οὓς Κρίτωνι περιτέθεικεν, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ περὶ τῆς φυγῆς συμβουλεύοντι, φησὶν Ἰδομενεὺς εἶναι Αἰσχίνου· τὸν δ' ἐκείνῳ περιθεῖναι διὰ τὴν πρὸς τοῦτον δυσμένειαν. αὐτοῦ δὲ Πλάτων οὐδαμόθι τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων μνήμην πεποίηται, ὅτι μὴ ἐν τῷ περὶ ψυχῆς, καὶ ἀπολογίᾳ. φησὶ δ' Ἀριστοτέλης τὴν τῶν λόγων ἰδέαν αὐτοῦ, μεταξὺ ποιήματος εἶναι καὶ πεζοῦ λόγου. τοῦτον μόνον

Cuius & in rugis ſedit acerbus amor.
Quas miſeri flammas, per quanta incendia ab iſtis
Libata illa quibus prima iuuenta fuit!

In Agathonem item,

Suauia dans Agathoni, animam ipſe in labra tenebam:
Aegra etenim properans tanquam abitura fuit.

Item aliud,

Malo ego te ferio: tu me ſi diligis, illud
Suſcipe, me imparti & virginitate tua.
Hoc fieri ſi poſſe negas, hoc ſuſcipe malum, &
Quàm pereat paruo tempore forma vide.
Malum ego, me iaculatur, amat qui te. annue quæſo,
Xanthippe: tibi mox nam & mihi forma perit.

Aiunt & illud in Eretrienſes inſidiis exceptos ipſius eſſe,

Eubœæ fuimus Eretrum genus: ac prope Suſas
Condimur, heu noſtra iam procul à patria!

Et illud,

Hæc Venus ad Muſas, Venerem exhorreſcite nymphæ,
In vos armatus aut Amor inſiliet.
Cui contrà Muſæ, Lepida hæc ioca tolle, precamur:
Aliger huc ad nos non volat ille puer.

Item aliud,

Aurum qui reperit, laqueum abiicit, alter, amiſſo
Auro, collo aptat quem reperit laqueum.

At verò Molon hoſtili aduerſus illum animo, non id ait eſſe mirandum ſi Dionyſius Corinthi, ſed ſi Plato eſſet in Sicilia. Videtur & Xenophon haudquaquam amico in illum fuiſſe animo. Nam veluti contentionis ſtudio ſimilia ſcripſere, Sympoſium, Socratis Defenſionem, Commentaria moralia. Ad hęc ille De repub. hic Cyri ſcripſit infantiam, quam in ſuis Legibus Plato fictam dixit: neque enim eiuſmodi fuiſſe Cyrum. Tum ambo quum Socratem ſemper habeant in ore, nuſquam reperies ſui inuicé feciſſe mentionem. Semel tantùm Xenophon Platonis meminit in tertio Commentariorum. Fertur & Antiſthenes, quum eorum quæ ſcripſerat quippiam recitare vellet, oraſſe illum vt adeſſet recitanti. Et quum roganti cuiuſmodi id eſſet, libri eius titulum explicuiſſet, De eo, inquit, quod non ſit contradicere, Tu ergo (ait ille) de hoc ipſo quomodo ſcribis? Et quum doceret contra ſuam venire ſententiam, ſcripſit aduerſus Platonem dialogum, Sathonem illum inſcribens. Ex eo iam alienis animis in ſe inuicem fuere. Aiunt Socratem, quum Platonis Lyſidem audiſſet recitari, Proh dij immortales, dixiſſe, quàm multa de me mentitur adoleſcens! Scripſit quippe non pauca vir ille quę Socrates nō dixit. Fuit illi & aduerſus Ariſtippum haud obſcura ſimultas. Nam in libro De anima illum inſimulat, quòd abfuerit morienti Socrati, quum in Ægina vicino Atticæ loco per id tẽporis moratus ſit. Erat illi cum Æſchine quoque, vt fertur, Socratis auditore, contẽtio, quippe quum à Dionyſio magnificeret, egénſque rerũ omnium ad eum profectus eſſet, à Platone deſpectũ, atque ab Ariſtippo fuiſſe commendatum. Porrò ſermones quos Critonem fecit in carcere loquentem, quum Socrati cõſuleret fugam, Æſchinis fuiſſe tradit Idomeneus, illi verò à Platone huius odio fuiſſe attributos. Eius verò nuſquam in libris ſuis Plato mentionẽ feciſſe deprehenditur, præterquam in libro De immortalitate animæ, & in Socratis defenſione, idq. tenuiter. Enimuero ſtili ipſius genꝰ, inter poema & proſam orationẽ mediũ ait Ariſtoteles fluere. Hũc ſolũ

Platonī aſſediſſe quodam loco Phauorinus ait, quum librum De anima recitaret, reliquos omnes ſurrexiſſe. Plerique autumant Philippum Opontium ipſius leges quæ erant in cera, tranſcripſiſſe: huius & Epinomida eſſe aiunt. Euphorion ac Panætius initiū librorum De rep. ſæpius inuentum inuerſum atque immutatum dixere. Eam ipſius remp. Ariſtoxenus totā fermè in Protagoræ contradictionibus aſſerit ſcriptam. Phędrum primò illum ſcripſiſſe fama eſt. Habet enim quæſtio illa nonnihil iuuenile. Porrò Dicæarchus totum id ſcribendi genus, vt graue ac moleſtum carpit. Platonem tradunt quum vidiſſet quendam aleis ludentē increpaſſe, & quum ille, Quam me in paruis reprehendis? diceret, reſpondiſſe, At eſt conſuetudo nō parua res. Rogatus an ipſius monumenta ſicuti ſuperiorum futura eſſent, Primùm (inquit) comparare oportet nomē, tum multum promotum fuerit. Ingreſſo aliquando Xenocrati, Cæde, inquit, hunc puerum: nam ipſe, quòd iratus ſim, nequeo. Cuidam item ſeruorum, Iam (inquit) vapulaſſes, niſi iratus eſſem. Quū equo inſediſſet, continuò deſcendit, dicens vereri ſe ne equi ferocitate raperetur. Ebriis conſulere ſolitus erat vt in ſpeculo ſe ſtudioſè intuerētur, quoad eiuſmodi fœditate deterrerentur. Potare vſque ad ebrietatem nuſquam decere monebat, præterquam in diebus feſtis dei largitoris vini. Somnus item immodic[9] illi diſplicebat. In legibus ſiquidem ait, Dormiēs autem nemo vllius pretij eſt. Veritatem ſuauiorem auditu omnibus quæ dicerētur. alij, Vera loqui iucūdius omnibus, dixiſſe putāt. Sic autem & de veritate dixit in Legibus, Præclarum quiddam eſt veritas, ô hoſpes atque durabile, verùm id perſuadere non facile videtur. Optabat inſuper memoriam ſui, vel in amicis vel in libris relinqui. Locis & ipſe vtebatur plurimum. Moritur eo quo diximus modo, XIII Philippi regis anno, vt Phauorinus in III. Comment. refert, à quo & obiurgatum fuiſſe illum Theopompus auctor eſt. Myronianus in Similibus ait Philonē meminiſſe prouerbij de Platonis pediculis, quaſi ſic ille defecerit. Sepultus eſt autem in Academia, vbi plurimum temporis philoſophatus fuerat. Vnde & quæ ab eo fluxit ſecta, Academica eſt appellata. Corpus ei elatum honorificè, & ab iis qui eò conuenerāt conditum. Eiuſmodi fuit ipſius teſtamentum. Hæc legauit Plato atque reliquit. Hepheſtiadeum fundum, cui ab aquilone vicina via eſt quæ ducit à templo Cephiſiadū, ab auſtro Heracleum Hephæſtiadum, ab ortu ſolis Archeſtratus Phrearius, ab occaſu Philippus Cholidenſis. Hunc autem nemini licitum ſit aut vendere, aut alienare, ſed ſit Adimanti filij quantum fieri poteſt. Eneresiadúmque fundum quem emi à Callimacho, cui ab Aquilone vicinus eſt Eurymedon Myrinnuſius, ab auſtro Demoſtratus Xypeteron, ab ortu Eurymedon Myrinnuſius, ab occaſu Cephiſſus. Argēti minas tres, argenteam phialam pendentē drachmas CLXV, cymbium ponderis drachmarum quadragintaquinque, annulum aureum, & inaurem aureā, ambo drachmas quatuor & tres obolos pendentia. Euclides lapicida mihi debet minas tres. Dianam dimitto liberā, famulos relinquo Tychonem, Bictam, Apolloniadem, & Dionyſium: ſupellectilem & vaſa ſcripta, quorū habet exemplar Demetrius. Nulli autem quicquam debeo. Curatores erant Soſthenes, Speuſippus, Demetrius, Hegias, Eurymedō, Callimachus atque Thraſippus.

παραμεῖναι Πλάτωνι Φαβωρῖνός πού φησιν ἀναγινώσκοντι τὸν περὶ ψυχῆς, τοὺς δὲ ἄλλους ἀναστῆναι πάντας. ἔνιοί τε φασὶν ὅτι Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος τοὺς νόμους αὐτοῦ μετέγραψεν ὄντας ἐν κηρῷ. τούτου δὲ καὶ τὴν Ἐπινομίδα φασὶν εἶναι. Εὐφορίων δὲ καὶ Παναίτιος εἰρήκασι, πολλάκις ἐστραμμένην εὑρῆσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς πολιτείας, ἣν πολιτείαν Ἀριστόξενός φησι πᾶσαν σχεδὸν ἐν τοῖς Πρωταγόρου γεγράφθαι ἀντιλογικοῖς. λόγος δὲ πρῶτον γράψαι αὐτὸν τὸν Φαῖδρον· καὶ γὰρ ἔχει μειρακιῶδές τι τὸ πρόβλημα. Δικαίαρχος δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς γραφῆς ὅλον ἐπιμέμφεται, ὡς φορτικόν. ὁ γοῦν Πλάτων λέγεται, θεασάμενός τινα κυβεύοντα, αἰτιάσασθαι. τοῦ δὲ εἰπόντος, ὡς ἐπὶ μικροῖς· Ἀλλὰ τό γε ἔθος (εἶπεν) οὐ μικρόν. ἐρωτηθεὶς εἰ ἀπομνημόνευμά τι αὐτοῦ ἔσται ὥσπερ τῶν προτέρων, ἀπεκρίνατο, Ὀνόματος δεῖ τυχεῖν πρῶτον, εἶτα πολλὰ ἔσται. εἰσελθόντος ποτὲ Ξενοκράτους, εἶπε μαστιγῶσαι τὸν παῖδα. αὐτὸν γὰρ μὴ δύνασθαι, διὰ τὸ ὀργίζεσθαι. ἀλλὰ καὶ πρός τινα τῶν παίδων, Μεμαστίγωσο ἄν (εἶπεν) εἰ μὴ ὠργιζόμην. ἐφ' ἵππου καθίσας, εὐθέως κατέβη, φήσας εὐλαβεῖσθαι μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ. τοῖς μεθύουσι συνεβούλευε κατοπτρίζεσθαι· ἀποστήσεσθαι γὰρ τῆς τοιαύτης ἀσχημοσύνης. πίνειν δὲ εἰς μέθην οὐδαμοῦ πρέπον ἔλεγε, πλὴν ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ καὶ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ. καὶ τὸ πολλὰ δὲ καθεύδειν ἀπήρεσκεν αὐτῷ. ἐν γοῦν τοῖς νόμοις φησί, Κοιμώμενος δὲ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος. εἶναι δὲ ἥδιστον τῶν ἀκουσμάτων τὴν ἀλήθειαν· οἱ δέ, τὸ λέγειν τἀληθῆ. καὶ περὶ ἀληθείας δὲ ἐν τοῖς νόμοις φησὶν οὕτως, Καλὸν μὲν ἡ ἀλήθεια, ὦ ξένε, καὶ μόνιμον· ἔοικε δὲ οὐ ῥᾴδιον πείθειν. ἀλλὰ καὶ ἠξίου μνημόσυνον αὐτοῦ λείπεσθαι ἢ ἐν φίλοις, ἢ ἐν βίβλοις. ἐξετόπιζε δὲ καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα, καθά τινες φασί. καὶ ἐτελεύτα μὲν ὃν εἴπομεν τρόπον, Φιλίππου βασιλεύοντος ἔτος τρισκαιδέκατον καθὰ καὶ Φαβωρῖνός φησιν ἀπομνημονευμάτων τρίτῳ· ὑφ' οὗ καὶ ἐπιτιμηθῆναί φησιν αὐτὸν Θεόπομπος. Μυρωνιανὸς δὲ ἐν ὁμοίοις φησὶ Φίλωνα παροιμίας μνημονεύειν περὶ τῶν Πλάτωνος φθειρῶν, ὡς οὕτως αὐτοῦ τελευτήσαντος. καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἔνθα τὸν πλεῖστον χρόνον διετέλεσε φιλοσοφῶν. ὅθεν καὶ Ἀκαδημαϊκὴ προσηγορεύθη ἡ ἀπ' αὐτοῦ αἵρεσις. καὶ παρεπέμφθη πανδημεὶ πρὸς τῶν αὐτόθι, διαθέμενος τοῦτον τὸν τρόπον. Τάδε κατέλιπε Πλάτων καὶ διέθετο· τὸ ἐν Ἡφαιστιαδῶν χωρίον, ᾧ γείτων βορρᾶθεν ἡ ὁδὸς ἡ ἐκ τοῦ Κηφισιάσιν ἱεροῦ, νότοθεν τὸ Ἡράκλειον τὸ ἐν Ἡφαιστιαδῶν· πρὸς ἡλίου δὲ ἀνιόντος Ἀρχέστρατος Φρεάριος, πρὸς ἡλίου δὲ δυομένου Φίλιππος Χολιδεύς. καὶ μὴ ἐξέστω τοῦτο μηδενὶ μήτε ἀποδόσθαι, μήτε ἀλλάξασθαι, ἀλλ' ἔστω Ἀδειμάντου τοῦ παιδίου εἰς τὸ δυνατόν. καὶ τὸ ἐν Ἐρεσιαδῶν χωρίον, ὃ παρὰ Καλλιμάχου ἐπριάμην, ᾧ γείτων βορρᾶθεν Εὐρυμέδων Μυριννούσιος· νότοθεν δὲ Δημόστρατος Ξυπετέρων· πρὸς ἡλίου ἀνιόντος Εὐρυμέδων Μυριννούσιος, πρὸς ἡλίου δυομένου Κηφισός. ἀργυρίου μνᾶς τρεῖς· φιάλην ἀργυρᾶν, ἕλκουσαν ρξε. κυμβεῖον ἄγον με. δακτύλιον χρυσοῦν, καὶ ἐνώτιον χρυσοῦν, ἄγοντα συνάμφω δʹ δραχμάς, ὀβολοὺς τρεῖς. Εὐκλείδης ὁ λιθοτόμος ὀφείλει μοι τρεῖς μνᾶς. Ἄρτεμιν ἀφίημι ἐλευθέραν. οἰκέτας καταλείπω, Τύχωνα, Βίκταν, Ἀπολλωνιάδην, Διονύσιον· σκεύη τὰ γεγραμμένα, ὧν ἔχει τὰ ἀντίγραφα Δημήτριος. ὀφείλω δὲ οὐδενὶ οὐθέν. ἐπίτροποι δέ, Σωσθένης, Σπεύσιππος, Δημήτριος, Ἡγίας, Εὐρυμέδων, Καλλίμαχος, Θράσιππος.

καὶ διέθετο μὲν οὕτως. ἐπεγράφη δ᾽ αὐτῷ ἐπιγράμματα τάδε.

Πρῶτον.

Σωφροσύνῃ προφέρων θνητῶν ἤθει τε δικαίῳ,
Ἐνθάδε δὴ κεῖται δῖος Ἀριστοκλέης.
Εἰ δέ τις ἐκ πάντων σοφίης μέγαν ἔχεν ἔπαινον,
Τοῦτον ἔχει πλεῖστον, καὶ φθόνος οὐχ ἕπεται.

Ἕτερον δέ.

Γαῖα μὲν ἐν κόλπῳ κρύπτει τόδε σῶμα Πλάτωνος,
Ψυχὴ δ᾽ ἀθανάτων τάξιν ἔχει μακάρων·
Ὑοῦ Ἀρίστωνος. τόν τις καὶ τηλόθι ναίων
Τιμᾷ ἀνὴρ ἀγαθὸς θεῖον ἰδόντα βίον.

Καὶ ἄλλο δὲ νεώτερον.

Αἰετὲ, τίπτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον; ἢ τίνος, εἰπὲ,
Ἀστερόεντα θεῶν οἶκον ἀποσκοπέεις;
Ψυχῆς εἰμὶ Πλάτωνος ἀποπταμένης ἐς Ὄλυμπον
Εἰκών, σῶμα δὲ τοῦ γηγενὲς Ἀθτὶς ἔχει.

Ἔστι καὶ ἡμέτερον οὕτως ἔχον.

Καὶ πῶς, εἰ μὴ Φοῖβος ἀν᾽ Ἑλλάδα φῦσε Πλάτωνα,
Ψυχὰς αἰθρώπων γράμμασιν ἠκέσατο;
Καὶ γὰρ ὁ τοῦδε γεγὼς Ἀσκλήπιος ἐστὶν ἰητὴρ
Σώματος, ὡς ψυχῆς ἀθανάτοιο Πλάτων.

Καὶ ἄλλο, ὡς ἐτελεύτα.

Φοῖβος ἔφυσε βροτοῖς Ἀσκληπιὸν ἠδὲ Πλάτωνα·
Τὸν μὲν, ἵνα ψυχήν, τὸν δ᾽, ἵνα σῶμα σάοι.
Δαισάμενος δὲ γάμον πόλιν ἤλυθεν ἥν ποτε αὐτῷ
Ἔκτισε, καὶ δαπέδῳ Ζηνὸς ἐνιδρύσατο.

Καὶ τὰ μὲν ἐπιγράμματα ταῦτα. μαθηταὶ δ᾽ αὐτοῦ, Σπεύσιππος Ἀθηναῖος, Ξενοκράτης Χαλκηδόνιος, Ἀριστοτέλης Σταγειρίτης, Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος, Ἑστιαῖος Περίνθιος, Δίων Συρακούσιος, Ἄμυκλος Ἡρακλεώτης, Ἔραστος καὶ Κορίσκος Σκήψιοι, Τιμόλαος Κυζικηνὸς, Εὐαίων Λαμψακηνὸς, Πίθων καὶ Ἡρακλείδης Αἴνιοι, Ἱπποθάλης καὶ Κάλλιππος Ἀθηναῖοι, Δημήτριος Ἀμφιπολίτης, Ἡρακλείδης Ποντικὸς, καὶ ἄλλοι πλείους, σὺν οἷς καὶ γυναῖκες δύο, Λασθένεια Μαντινικὴ, καὶ Ἀξιοθέα Φλιασία, ἣ καὶ ἀνδρεῖα ἠμπίσχετο, ὥς φησι Δικαίαρχος. ἔνιοι δὲ καὶ Θεόφραστον ἀκοῦσαι φασὶν αὐτοῦ, καὶ Ὑπερείδην τὸν ῥήτορα Χαμαιλέων φησὶ, καὶ Λυκοῦργον. ὁμοίως Πολέμων ἱστορεῖ καὶ Δημοσθένην. Σαβῖνος λέγει καὶ Μνησίστρατον Θάσιον, παρατιθέμενος ἐν δ΄ μελετητικῆς ὕλης. καὶ εἰκός ἐστι. φιλοπλάτωνι δέ σοι δικαίως ὑπαρχούσῃ, καὶ παρ᾽ ὁντινοῦν τὰ τοῦ φιλοσόφου δόγματα φιλοτίμως ζητούσῃ, ἀναγκαῖον ἡγησάμην ὑπογράψαι καὶ τὴν φύσιν τῶν λόγων, καὶ τὴν τάξιν τῶν διαλόγων, καὶ τὴν ἔφοδον τῆς ἐπαγωγῆς, ὡς οἷόν τε στοιχειωδῶς καὶ ἐπὶ κεφαλαίων, πρὸς τὸ μὴ ἀμοιρεῖν αὐτοῦ τῶν δογμάτων τὴν περὶ τοῦ βίου συναγωγήν. γλαῦκα γὰρ εἰς Ἀθήνας (φασὶν) εἰ δέῃ σοι τὰ κατ᾽ εἶδος διηγεῖσθαι. διαλόγους τοίνυν φασὶ πρῶτον γράψαι Ζήνωνα τὸν Ἐλεάτην. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν πρώτῳ περὶ ποιητῶν Ἀλεξαμενὸν Στυρέα ἢ Τήϊον, ὡς καὶ Φαβωρῖνος ἐν ἀπομνημονεύμασι. δοκεῖ δέ μοι Πλάτων, ἀκριβώσας τὸ εἶδος, καὶ τὰ πρωτεῖα δικαίως ἂν ὥσπερ τοῦ καλοῦ οὕτω καὶ τῆς εὑρέσεως ἀποφέρεσθαι. ἔστι δὲ διάλογος, λόγος ἐξ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως συγκείμενος περί τινος τῶν φιλοσοφουμένων καὶ πολιτικῶν, μετὰ τῆς πρεπούσης ἠθοποιΐας τῶν παραλαμβανομένων προσώπων καὶ τῆς κατὰ λέξιν κατασκευῆς. διαλεκτικὴ δέ ἐστι τέχνη λόγων, δι᾽ ἧς ἀνασκευάζομεν

Hoc teſtamenti ipſius exẽplar. Sepulchrũ eius his illuſtratum eſt epigrammatibus, quorum illud primũ eſt,

Iuſtitia cunctis præſtans, vitâque modeſta,
Hoc ſitus in tumulo diuus Ariſtoclees.
Si quenquam ad magnos ſapientia vexit honores,
Hunc citra inuidiam vexit & ipſa virum.

Item alterum,

Corpus habet gremio contectum terra Platonis,
Mens ſed habet superûm tecta beata deûm.
Diuinum quem iam veneratur quiſquis honeſtus,
Et probus eſt, cuius vel procul eſt regio.

Et aliud recentius,

Quid monumenta ſuper volucrum regina volaſti?
Tu mihi dic ſuperûm quam tueare domum.
Diua ego ſublati in cœlum feror vmbra Platonis,
Terrenum at corpus Attica ſeruat humus.

Eſt & noſtrum in hanc ſententiam,

Ni doctum Græcis genuiſſes Phœbe Platonem,
Prorſus nemo animis qui medeatur erat.
Corporis eſt medicus ſatus ex te Aſclepius ægri,
Æternæ vt ſapiens eſt animæ ipſe Plato.

Et aliud de eius morte,

Produxit nobis Aſclepion atque Platonem
Phœbus, vt hic corpus curet, & ille animum,
Coniugium celebrare volens, quam condidit olim
Vrbem adit ipſe, Iouis quámque ſolo poſuit.

Atque ita ſe habẽt epigrammata. Diſcipuli verò fuere Speuſippus Atheniẽſis, Xenocrates Chalcedonius, Ariſtoteles Stagirites, Philippus Opuntius, Heſtiæus Perinthius, Dion Syracuſanus, Amyclus Heracleotes Eraſtus & Coriſcus Scepſij, Timolaus Cyzicenus, Euæon Lampſacenus, Pithon & Heraclites Ænij, Hippothales & Callippus Atheniẽſis, Demetrius Amphipolites, Heraclides Ponticus, & complures alij. Cum his & mulieres duæ, Laſthenia Mãtinea, & Axiothea Phliaſia, quæ (vt Dicearchus autor eſt) virili vtebatur veſte. Theophraſtum item illius fuiſſe auditorem quidam referunt, & Hyperidem oratorem, Chamæleon & Lycurgum ait, Polemo & Demoſthenem ſcribit ipſius fuiſſe ſtudioſum. Sabinus item ait & Mneſiſtratum Thaſium in quarto De meditatione libro, & eſt id quidem veriſimile. Verumenimuero quum Platonis in primis ſtudioſa ſis, idque haud ſanè iniuria: Philoſophi ſummi dogmata peculiari quodam amore ac ſtudio præ cęteris indagare ſoleas, operępretium exiſtimaui, & ſermonum illius naturam, & dialogorum ordinem, & perſuaſionis aut inductionis vim, pro viribus, veluti per elementa capitáque digerere, vti neque de illius vita quam collegimus, dogmata quoque & decreta deſiderentur: aliâs quippe iuxta prouerbium, Noctuam Athenas, ſi ea quę per ſpecies diſtribuuntur, enarrare tibi oportebit. Dialogos itaque primum Zenonẽ Eleatem ſcripſiſſe ferunt. Ariſtoteles in I. De poetis, Alexamenum Styreũ ſiue Teïum, ſicut & Phauorinus in Commentariis tradit. Cæterùm Plato (meo quidem iudicio) id genus expoliuit, adhuc alioqui rude, atque perfecit. Ita non ſolùm ornatæ & expolitæ orationis, verùm & ipſius inuentionis digniſſimè ſibi primatum vendicat. Eſt autem Dialogus ex interrogatione & reſponſione compoſitus, de ea re quæ vel philoſophiam vel reip. partes attingat, cum decenti & congrua expreſſione perſonarũ quæ aſſumuntur, accuratáq. cõpoſitione verborũ. Dialectica eſt diſputandi ars per quã aliquid aut probamus

aut improbamus, ex interrogatione itidem & reſpõſione diſſerentium. Enimuero Platonicæ orationis geminus ſtilus eſt, vterque ſummus. Alter ex his qui inſtituit atque imbuit, appellatur ὑφηγητικός, alter in inquirendo verſatur, dicitúrque ζητητικός. Prior ille in duo diſtinguitur genera, alterum in ſpeculatione cõſiſtit, alterum in actione. Primum in naturale ac rationale, ſecundum in morale ac ciuile diuiditur. Porrò ſecundus ille itidem in duas ſpecies ſcinditur, prima quæ exercetur, vocatúrque gymnaſtica, ſecunda in certaminibus eſt, & agoniſtica dicitur. Quin & gymnaſticæ bipartita diuiſio eſt, altera velut iucunabula exercitationis fouet, vocatúrque Mæeutica: altera iam ſuis viribus nititur, tentátque quid poſſit, & Piraſtica dicitur. Agoniſticæ item eſt bipartita diſtinctio, alia demonſtrationi inſeruit, & Endictica vocatur, alia exhortatur, & Anatreptica dicitur. Neque ſanè nos fugit pleroſq. Platonis dialogos aliter ac nos diſtinguere. Dicũnt enim ex his alios dramaticos, ꝗ quaſi poema videantur imitari: alios quòd narrationi inſeruiant, diegematicos: mixtos, alios appellant. Sed ea ſanè diſtinctio dialogorum ſcenæ quàm philoſophorum ſcholæ videtur acommodatior. Sunt ex iis quidam qui ad Phyſicam pertinent, vt Timæus: ad Logicẽ, vt Politicus, Cratylus, Parmenides & Sophiſta: ſunt qui ad Moralem, vt Apologia, Criton, Phædon, Phædrus, Sympoſium, Menexenus, Clitophon, Epiſtolæ, Philebus, Hipparchus & Anteraſtæ: ad Ciuilem verò Reſpub. Leges, Minos, Epinomis & Atlãticus. Mæeuticam aſtruunt Alcibiades duo, Theages, Lyſis, Laches: Piraſticam, Euthyphron, Menon, Ion, Charmides, Theætetus: Endicticam, Protagoras: Anatrepticam, Euthydemus, Hippiæ duo, Gorgias. De dialogo quidnam ſit, & quęnam ſint eius differentiæ, hactenus. Quoniam verò infinita cõtentio eſt, aliis dicentibus ipſum dogmata inferre, aliis negantibus, age de his quoque videamus. Dogmatiſtæ proprium eſt dogma afferre, ſicut & legiſlatoris, leges inſtituere. Porrò dogmata ſiue decreta indifferenter vocãtur, & quę opinamur, & opinio ipſa. Ex his autẽ quod opinamur propoſitio eſt: opinio autẽ perſuaſio ipſa ſiue opinatio. Plato igitur quæ perceperat, ea exponit, quæ verò ſunt falſa, coarguit. De rebus incertis nõ definit. Atque de his quidem quæ ipſe opinatur, quatuor inducit perſonas, Socratem, Timæũ, Atheniẽſem hoſpitem, peregrinũ Eleatem. Sunt autem peregrini, non (vt quidã opinantur) Plato & Parmenides, ſed figmenta ſine nomine ſunt. Quando & Socratis atque Timęi verba dũ loquitur, pro decretis infert Plato. Qui mẽdacij coarguantur inducit Thraſymachum, Callicl̃e, Polũ, Gorgiam, Protagoram, Hippiam, atque Euthydemũ & huiuſmodi cæteros. At verò quũ probationibus & argumenti concluſionibus locus eſt, plurimum vtitur inductione, eáque non vnica, ſed bipartita. Eſt enim inductio oratio ex veris quibuſdam ſimile ſibi verũ propriè colligens atque inferens. Eius ſunt ſpecies duæ, ea quę ex cõtrario fit, & quæ ex conſequẽti. Quæ igitur ex contrario fit eiuſmodi eſt, vt interroganti circa omnẽ reſponſionem cõtrarium inferatur. Vt, exẽpli cauſa, Pater meus aut alius eſt quàm pater tuus, aut idẽ. Si igitur alius eſt pater meus quàm pater tuus, quũ ſit alius quàm pater, nõ erit pater. Si idẽ eſt qui pater meus, idẽ exiſtens qui pater meus, meus erit pater. Et rurſus: Si animal homo eſt, lapis aut lignũ erit. Nõ eſt autẽ lapis aut lignũ, animatus quippe eſt, & ex ſeipſo mouetur, animal igitur eſt. Si autẽ

τι ἢ κατασκευάζομεν ἐξ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως τῶν προσδιαλεγομένων. τῶν δὲ λόγων τῶν Πλατωνικῶν δύο εἰσὶν ἀνωτάτω χαρακτῆρες, ὅ, τε ὑφηγητικὸς καὶ ὁ ζητητικός. διαιρεῖται δ᾽ ὁ ὑφηγητικὸς εἰς δύο ἄλλους χαρακτῆρας, θεωρηματικόν τε, καὶ πρακτικόν. καὶ τῶν, ὁ μὲν θεωρηματικὸς εἰς τὸν φυσικὸν καὶ λογικόν· ὁ δὲ πρακτικὸς, εἰς τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικόν. τοῦ δὲ ζητητικοῦ, καὶ αὐτοῦ δύο εἰσὶν οἱ πρῶτοι χαρακτῆρες, ὅ, τε γυμναστικὸς, καὶ ἀγωνιστικός. καὶ τοῦ μὲν γυμναστικοῦ μαιευτικός τε καὶ πειραστικός· τοῦ δὲ ἀγωνιστικοῦ, ἐνδεικτικὸς καὶ ἀνατρεπτικός. οὐ λανθάνει δ᾽ ἡμᾶς ὅτι τινὲς ἄλλως διαφέρειν τοὺς διαλόγους φασί. λέγουσι γὰρ αὐτῶν τοὺς μὲν, δραματικοὺς, τοὺς δὲ, διηγηματικοὺς, τοὺς δὲ, μικτούς. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν τραγικῶς μᾶλλον ἢ φιλοσόφως, τὴν διαφορὰν τῶν διαλόγων προσωνόμασαν. εἰσὶ δὲ τοῦ μὲν φυσικοῦ, οἷον ὁ Τίμαιος· τοῦ δὲ λογικοῦ, ὅ, τε Πολιτικὸς καὶ ὁ Κρατύλος, καὶ Παρμενίδης, καὶ Σοφιστής· τοῦ δ᾽ ἠθικοῦ, ἥ τε Ἀπολογία, καὶ ὁ Κρίτων, καὶ Φαίδων, καὶ Φαῖδρος, καὶ τὸ Συμπόσιον, Μενέξενός τε, καὶ Κλειτοφῶν, καὶ Ἐπιστολαὶ, καὶ Φίληβος, Ἵππαρχος, Ἀντερασταί. τοῦ δὲ Πολιτικοῦ, ἥ τε Πολιτεία, καὶ οἱ Νόμοι καὶ ὁ Μίνως, καὶ Ἐπινομὶς, καὶ ὁ Ἀτλαντικός· τοῦ δὲ μαιευτικοῦ, Ἀλκιβιάδαι, Θεάγης, Λύσις, Λάχης· τοῦ δὲ πειραστικοῦ, Εὐθύφρων, Μένων, Ἴων, Χαρμίδης, Θεαίτητος· τοῦ δὲ ἐνδεικτικοῦ, ὡς ὁ Πρωταγόρας· καὶ τοῦ ἀνατρεπτικοῦ, Εὐθύδημος, Ἱππίαι δύο, Γοργίας. καὶ περὶ μὲν διαλόγου, τί ποτέ ἐστι, καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραὶ, ἀπόχρη λέγειν. ἐπεὶ δὲ πολλὴ στάσις ἐστὶ, καὶ οἱ μὲν φασὶν αὐτὸν δογματίζειν, οἱ δ᾽ οὔ, φέρε καὶ περὶ τούτων διαλάβωμεν. αὐτὸ τοίνυν τὸ δογματίζειν, ἐστὶ δόγματα τιθέναι, ὡς τὸ νομοθετεῖν, νόμους τιθέναι. δόγμα δὲ ἑκατέρως καλεῖται, τό, τε δοξαζόμενον, καὶ ἡ δόξα αὐτή. τούτων δὲ τὸ μὲν δοξαζόμενον, πρότασίς ἐστιν· ἡ δὲ δόξα, ὑπόληψις. ὁ τοίνυν Πλάτων περὶ μὲν ὧν κατείληφεν, ἀποφαίνεται, τὰ δὲ ψευδῆ διελέγχει, περὶ δὲ τῶν ἀδήλων ἐπέχει. καὶ περὶ μὲν τῶν αὐτῷ δοκούντων ἀποφαίνεται διὰ τεττάρων προσώπων, Σωκράτους, Τιμαίου, τοῦ Ἀθηναίου ξένου, τοῦ Ἐλεάτου ξένου. εἰσὶ δ᾽ οἱ ξένοι οὐχ, ὥς τινες ὑπέλαβον, Πλάτων καὶ Παρμενίδης, ἀλλὰ πλάσματά εἰσιν ἀνώνυμα· ἐπεὶ καὶ τὰ Σωκράτους καὶ τὰ Τιμαίου λέγων Πλάτων δογματίζει. περὶ δὲ τῶν ψευδῶν ἐλεγχομένους εἰσάγει, οἷον Θρασύμαχον, καὶ Καλλικλέα καὶ Πῶλον, Γοργίαν τε, καὶ Πρωταγόραν· ἔτι δ᾽ Ἱππίαν καὶ Εὐθύδημον· καὶ δὴ καὶ τοὺς ὁμοίους. ποιούμενος δὲ τὰς ἀποδείξεις πλείστῳ χρῆται τῷ τῆς ἐπαγωγῆς τρόπῳ, οὐ μὴν μονοτρόπως, ἀλλὰ διχῆ. ἔστι μὲν γὰρ ἐπαγωγὴ, λόγος διά τινων ἀληθῶν τὸ ὅμοιον ἑαυτῷ ἀληθὲς οἰκείως ἐπιφέρων. δύο δὲ τῆς ἐπαγωγῆς εἰσι τρόποι, ὅ, τε κατ᾽ ἐναντίωσιν, καὶ ὁ ἐκ τῆς ἀκολουθίας. ὁ μὲν κατ᾽ ἐναντίωσιν, ἔστιν ἐξ οὗ τῷ ἐρωτωμένῳ περὶ πᾶσαν ἀπόκρισιν ἀκολουθήσει τὸ ἐναντίον. οἷον, Ὁ ἐμὸς πατὴρ τῷ σῷ πατρὶ ἤτοι ἕτερός ἐστιν, ἢ ὁ αὐτός. εἰ μὲν οὖν ἕτερός ἐστι τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ὁ σὸς πατὴρ, πατρὸς ἕτερος ὢν, οὐκ ἂν εἴη πατήρ· εἰ δὲ ὁ αὐτός ἐστι τῷ ἐμῷ πατρὶ, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ ἐμῷ πατρὶ, ὁ ἐμὸς ἂν εἴη πατήρ. καὶ πάλιν, Εἰ μή ἐστι ζῶον ὁ ἄνθρωπος, λίθος ἂν εἴη, ἢ ξύλον. οὐκ ἔστι δὲ λίθος ἢ ξύλον. (ἔμψυχον γάρ ἐστι, καὶ ἐξ αὑτοῦ κινεῖται) ζῶον ἄρα ἐστίν. εἰ δὲ ζῶόν ἐστι, ζῶον δὲ καὶ κύων καὶ ὁ βοῦς, εἴη ἂν καὶ ὁ ἄνθρωπος ζῶον καὶ κύων καὶ βοῦς. καὶ οὗτος μὲν ὁ τῆς ἐπαγωγῆς κατ᾽ ἐναντίωσιν καὶ

μάχλιω τρόπος, ᾧ ἐχρῆτο, οὐ πρὸς τὸ δογματίζειν, ἀλλὰ πρὸς τὸ διελέγχειν. ὁ δὲ τῆς ἀκολουθίας ἐστὶ διπλοῦς, ὁ μὲν, τὸ ἐπὶ μέρους ζητούμενον διὰ τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδεικνύς· ὁ δὲ πιστούμενος τὸ καθόλου διὰ τοῦ ἐπὶ μέρους· καὶ ἔστιν ὁ μὲν πρότερος, ῥητορικός· ὁ δὲ δεύτερος, διαλεκτικός. οἷον ἐν τῷ προτέρῳ ζητεῖται εἰ ὅδε ἀπέκτεινεν· ἀπόδειξις, τὸ εὑρῆσθαι αὐτὸν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡμαγμένον. ῥητορικὸς δ᾽ ἐστὶν ὁ τρόπος τῆς ἐπαγωγῆς οὗτος· ἐπειδὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ περὶ τὰ ἐπὶ μέρους οὐ τὰ καθόλου τὴν πραγματείαν ἔχει. ζητεῖ γὰρ οὐ περὶ αὐτοῦ τοῦ δικαίου, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ μέρους δικαίων. ὁ δ᾽ ἕτερος ἐστὶ διαλεκτικός, προαποδειχθέντος τοῦ καθόλου διὰ τῶν ἐπὶ μέρους. οἷον ζητεῖται εἰ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ εἰ ἐκ τῶν τεθνεότων οἱ ζῶντες· ὅπερ ἀποδείκνυται ἐν τῷ περὶ ψυχῆς διά τινος καθολικοῦ, ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ καθόλου κατασκευάζεται, ἐκ τινῶν ὄντων ἐπὶ μέρους· οἷον ὅτι τὸ καθεύδειν ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι, καὶ ἀνάπαλιν· καὶ τὸ μεῖζον ἐκ τοῦ μικροτέρου, καὶ ἀνάπαλιν. τούτῳ δὲ ἐχρῆτο εἰς τὴν τῶν ἑαυτῷ δοκούντων κατασκευήν. ὥσπερ δὲ τὸ παλαιὸν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ πρότερον μὲν μόνος ὁ χορὸς διεδραμάτιζεν, ὕστερον δὲ Θέσπις ἕνα ὑποκριτὴν ἐξεῦρεν ὑπὲρ τοῦ διαναπαύεσθαι τὸν χορόν, καὶ δεύτερον Αἰσχύλος, τὸν δὲ τρίτον Σοφοκλῆς, καὶ συνεπλήρωσαν τὴν τραγῳδίαν· οὕτως καὶ τῆς φιλοσοφίας ὁ λόγος, πρότερον μὲν ἦν μονοειδής, ὡς ὁ φυσικός, δεύτερον δὲ Σωκράτης προσέθηκε τὸν ἠθικόν, τρίτον δὲ Πλάτων τὸν διαλεκτικόν, καὶ ἐτελεσιούργησε τὴν φιλοσοφίαν. Θρασύλος δέ φησι καὶ κατὰ τὴν τραγικὴν τετραλογίαν ἐκδοῦναι αὐτὸν τοὺς διαλόγους. οἷον ἐκεῖνοι τέτρασι δράμασιν ἠγωνίζοντο, Διονυσίοις, Ληναίοις, Παναθηναίοις, Χύτροις, ὧν τὸ τέταρτον ἦν Σατυρικόν. τὰ δὲ τέτταρα δράματα ἐκαλεῖτο Τετραλογία. εἰσὶ τοίνυν (φησὶν) οἱ πάντες αὐτῷ γνήσιοι διάλογοι, ἓξ καὶ πεντήκοντα· τῆς μὲν πολιτείας εἰς δέκα διαιρουμένης (ἣν καὶ εὑρίσκεσθαι σχεδὸν ὅλην παρὰ Πρωταγόρᾳ ἐν τοῖς ἀντιλογικοῖς, φησὶ Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῆς ἱστορίας δευτέρῳ) τῶν δὲ νόμων, εἰς δυοκαίδεκα. τετραλογίας δέ, ἐννέα, ἑνὸς βιβλίου χώραν ἐπεχούσης τῆς πολιτείας, καὶ ἑνὸς τῶν νόμων. πρώτην μὲν οὖν Τετραλογίαν τίθησι, τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν ἔχουσαν. παραδεῖξαι γὰρ βούλεται ὁποῖος ἂν εἴη ὁ τοῦ φιλοσόφου βίος. διπλαῖς δὲ χρῆται ταῖς ἐπιγραφαῖς ἑκάστου τῶν βιβλίων· τῇ μὲν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· τῇ δέ, ἀπὸ τοῦ πράγματος. ταύτης τῆς τετραλογίας, ἥτις ἐστὶ πρώτη, ἡγεῖται Εὐθύφρων, ἢ Περὶ ὁσίου. ὁ διάλογος δ᾽ ἐστὶ πειραστικός· δεύτερος, ἀπολογία Σωκράτους, ἠθικός· τρίτος, Κρίτων, ἢ Περὶ πρακτέου, ἠθικός· τέταρτος, Φαίδων, ἢ Περὶ ψυχῆς, ἠθικός. δευτέρα τετραλογία, ἧς ἡγεῖται Κρατύλος, ἢ Περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων, λογικός· Θεαίτητος, ἢ Περὶ ἐπιστήμης, πειραστικός· Σοφιστής, ἢ Περὶ τοῦ ὄντος, λογικός· Πολιτικός, ἢ Περὶ βασιλείας, λογικός. τῆς τρίτης ἡγεῖται Παρμενίδης, ἢ Περὶ ἰδεῶν, λογικός· Φίληβος, ἢ Περὶ ἡδονῆς, ἠθικός· συμπόσιον, ἢ Περὶ ἀγαθοῦ, ἠθικός· Φαῖδρος, ἢ Περὶ ἔρωτος, ἠθικός. τῆς τετάρτης ἡγεῖται Ἀλκιβιάδης, ἢ Περὶ ἀνθρώπου φύσεως, μαιευτικός· Ἀλκιβιάδης δεύτερος, ἢ Περὶ προσευχῆς, μαιευτικός· Ἵππαρχος, ἢ Φιλοκερδὴς, ἠθικός· Ἀντερασταί, ἢ Περὶ φιλοσοφίας, ἠθικός. τῆς πέμπτης ἡγεῖται Θεάγης, ἢ

animal eſt, animal verò & canis & bos, erit & homo animal & canis & bos. Hac igit͛ inductionis ſpecie quę per contrarium fit, vbi rixę locus eſt vtitur Plato, non ad aſſerendum dogma, ſed ad refellendum quod falſum fuiſſet obiectum. Eſt & alia ipſius ſpecies, quę per conſequens: & ea duplex, altera quidem id quod in parte quæritur per id quod eſt in parte demonſtrat: altera quod vniuerſaliter per id quod in parte eſt probat. Prior illa oratorum, ſequens dialecticorum eſt. Quæritur in prima an iſte occiderit. Argumētum eſt eo tempore repertum eſſe cæde cruentum. Eſt autem (vt diximus) oratorum ea inductionis ſpecies. Quippe rhetoricæ vis & officium eſt circa particularia, non circa vniuerſalia verſari. Quærit enim non de iure ipſo, verùm de particularibus iuſtis. Altera verò dialecticorum, probatur quippe vniuerſum per partes. Quemadmodum quæritur an ſit immortalis anima, & an ex mortuis ſint qui viuunt, quod in libro De anima probatur per vniuerſale quoddam, quòd contraria ex contrariis fiant. Idque ipſum vniuerſale ex quibuſdam particularibus cōficitur, vt ſomnus ex vigilia, & contrà, itémque maius ex minore, & contrà. Hac autem ſpecie vtebatur ad aſſerenda quæ percepiſſet. Nam vt olim tragœdiam prius quidem chorus ſolus agebat, poſtmodum verò Theſpis vnum inuenit hiſtrionem, vt chorus interdum requieſceret, ſecundum poſtea Æſchylus adiecit, & tertium Sophocles, atque in hunc modum tragœdia cōſummata eſt. ita & philoſophiæ ratio dudum circa vnam tantùm Phyſicæ ſpeciem iuxta vertebatur. Acceſſit Socrates, & adiecit Ethicen. Tertiam Plato dialecticē addidit, & conſummato philoſophiæ operi extremam manū appoſuit. Thraſylus autem aſſerit illum iuxta tragicū quadriloquium dialogos ſuos edidiſſe. Tragœdi enim quatuor poematibus certabant, Dionyſiis, Lenæis, Panathenęis, Chytris. Erat autem quartū poema Satyricum. Porrò quatuor poemata quadriloquia appellabantur. Sunt igitur omnes eius dialogi, de quibus nihil ambigitur, quinquaginta ſex, Reſpublica in decē diuiſa libros: quam & apud Protagoram totam fermè inueniri in Contradictionibus, tradit Phauorinus in ſecundo Omnimodæ hiſtoriæ. Leges in duodecim diuiduntur. Sunt autem huiuſmodi quadriloquia nouem numero, Legibus vno volumine, & Reipub. libris, in vno itidem incluſis. Primùm igitur quadriloquium ponit, quod cōmunem hypotheſin habere videatur, oſtendere volens cuiuſmodi eſſe debeat vita philoſophi, duplicíque in libris ſingulis inſcriptione vtitur, altera ex nomine, ex re altera impoſita. Huius quadriloquii, quod primum eſt, in capite ponitur Euthyphron, ſiue De ſanctitate. Eſt autem ipſe dialogus tentatiuus. Hunc ſequitur Socratis Defenſio, moralis. Tertio loco Criton, ſiue De eo quod agendum eſt, moralis. Quartò Phædon, ſiue De anima, moralis. In ſecundo verò quadriloquio præponitur Cratylus, ſiue De rectitudine nominum. Logicæ partes agens Theætetus, ſiue De diſciplina, tentatiuus. Sophiſta, ſiue De eo quod eſt, logicus. Politicus, ſiue De regno, logicus. In diſtributione tertia ponitur primo loco Parmenides, ſiue De ideis, logicus. Secūdo Philebus, ſiue De voluptate, moralis. Tum Sympoſiū, ſiue De amore, moralis. Poſtremò Phædrus ſiue De bono, moralis. In quarto præponitur Alcibiades prior, ſiue De hominis natura, *μαιευτικός*. Alcibiades ſecūdus, ſiue De precatione, obſtetricius. Hipparchus ſiue De lucri ſtudio, moralis. Anteraſtæ, aut Philoſophia, moralis. Quintę præfertur in capite Theages, ſiue De

ſapiētia,obſtetricius: ac deinceps Charmides ſiue De frugalitate,tētatiuus. Laches,ſiue De fortitudine,obſtetricius. Lyſis, ſiue De amicitia,obſtetricius. Sextæ princeps eſt Euthydemus,ſiue Contentioſus,anatrepticus. Tum Protagoras ſeu Sophiſtæ, endicticus. Gorgias ſiue De rhetorica,anatrepticus. Menon ſiue De virtute,tentatiuus. Septimæ præponuntur Hippiæ duo, De honeſto prior, poſterior De mendacio, ambo exhortatiui. Ion ſiue De Iliade,πειραστικός. Menexenus ſiue Epitaphius,moralis. Octauę primùm ſibi locum vendicat Clitophō ſiue Exhortatiuus, moralis. Reſpublica ſeu De iuſtitia, ciuilis. Timæus ſiue De natura,phyſicus. Critias ſeu Atlanticus, moralis. Nonæ præſidet Minos ſiue De lege,ciuilis. Leges ſiue De ferenda lege, ciuilis. Epinomis ſiue philoſophus, ciuilis. Epiſtolæ tredecim, morales, quibus præponebat Εὖ πράττειν, Epicurus autem Εὖ διάγειν, Cleon verò Χαίρειν. Ex his vna eſt ad Ariſtodemum, ad Archytam duæ, ad Dionyſium quatuor, ad Hermiam & Eraſtum & Coriſcum vna,ad Leodamātem vna,ad Dionem vna , ad Perdiccā vna,ad Dionis neceſſarios duæ. Eſt autem huiuſmodi iuxta Thraſylum librorū illi⁹ diſtinctio,cui plerique accedūt. Alij autē, ex quibus & Ariſtophanes Grammaticus eſt,in trilogia eius dialogos ita diſtribuunt. Primam ponūt cui præſit Reſpublica,Timæus, Critias. Secundam, cui Sophiſta,Politicus,Cratylus. In tertia Leges ſtatuūt, Minoē & Epinomida. In quarta Theætetum, Euthyphrona,Defenſionem. In quinta,Phædronem,Critonem,Epiſtolas. Cętera ſingula & ſine ordine ponunt. Incipiunt quidam, vt prædiximus, à Republica, alii à Maiore Alcibiade, plerique autem à Theage, alij ab Euthyphrone,nōnulli à Clitophonte,quidā à Timęo, alij à Phædro. Sunt item qui à Theæteto incipiant, ſunt qui à Defenſione. Ex his autem dialogis qui Platoni inſcribuntur,hi ſine vlla controuerſia adulterini ſunt,Midon ſiue Hippoſtrophus, Eryxias ſiue Eraſiſtratus,Alcyon, Acephalus ſiue Siſyphus, Axiochus, Phęaces,Demodocus, Chelidon,Septima, Epimenides. Ex his Alcyon Leontis cuiuſdam eſſe fertur, vt Phauorinus in quinto Cōmentariorum refert. Enimuero nominibus vtitur variis,vti ne illius opera imperitis & rudibus conſpicua ſint. Propriè tamen ſapientiam eſſe arbitratur earum rerum quæ intelligentia comprehenduntur,& quę verè ſunt,ſcientiam,quam de Deo ait animámque à corpore diſiunctam. Propriè verò ſapientiam & philoſophiam vocat appetitionem quandam ac deſiderium diuinæ ſapientiæ. Cōmuniter apud ipſum ſapientia dicitur etiam omnis peritia. Vt quum,verbi gratia,ſapientem vocat artificem. Vtitur & iiſdem ſæpe nominibus in ſignificandis variis rebus. Φαῦλος ſiquidem apud illum , etiam pro ſimplici ponitur, ſicut & apud Euripidem in Lycimnio de Hercule in hunc modum,

Neglectum,inornatum,atque vt plurimum probum
Re metientem,non verbis ſapientiam,
Sermone nunquam palliato,at ſimplici.

Vtitur eo Plato quandoque & pro pulchro & honeſto,aliquando pro paruo. Sæpe verò & variis nominibus vtitur in eadem ſignificatione. Nanque ideam & ſpeciem nominat & genus & exēplar & initium & cauſam. Vtitur & contrariis vocibus vt idē ſignificent. Nam ſenſibile & quod eſt,& quod non eſt dicit. eſſe quidē propter generationem,non eſſe autē propter aſſiduā mutationē. Ideā itidē appellat quā neque mouetur neque manet,& idē,& vnū,& multa.

Περὶ φιλοσοφίας, μαιευτικός· Χαρμίδης, ἢ περὶ σωφροσύνης, πειραστικός· Λάχης, ἢ περὶ ἀνδρείας, μαιευτικός· Λύσις, ἢ Περὶ φιλίας, μαιευτικός. τῆς ἕκτης ἡγεῖται Εὐθύδημος, ἢ Ἐριστικός, ἀνατρεπτικός· Πρωταγόρας, ἢ Σοφισταί, ἐνδεικτικός· Γοργίας, ἢ Περὶ ῥητορικῆς, ἀνατρεπτικός· Μένων, ἢ Περὶ ἀρετῆς, πειραστικός. τῆς ἑβδόμης ἡγοῦνται Ἱππίαι δύο· πρῶτος, ἢ Περὶ τοῦ καλοῦ· δεύτερος, ἢ Περὶ τοῦ ψεύδους, ἀνατρεπτικοί. Ἴων ἢ Περὶ Ἰλιάδος, πειραστικός· Μενέξενος, ἢ Ἐπιτάφιος, ἠθικός. τῆς ὀγδόης ἡγεῖται Κλειτοφῶν, ἢ Προτρεπτικός, ἠθικός· Πολιτεία, ἢ Περὶ δικαίου, πολιτικός· Τίμαιος, ἢ Περὶ φύσεως, φυσικός· Κριτίας, ἢ Ἀτλαντικός, ἠθικός. τῆς ἐννάτης ἡγεῖται Μίνως, ἢ Περὶ νόμου, πολιτικός· Νόμοι, ἢ Περὶ νομοθεσίας, πολιτικός· Ἐπινομίς, ἢ Νυκτερινὸς σύλλογος, ἢ Φιλόσοφος, πολιτικός· Ἐπιστολαὶ τρεισκαίδεκα, ἠθικαί· (ἐν αἷς ἔγραφεν, Εὖ πράττειν, Ἐπίκουρος δὲ Εὖ διάγειν, Κλέων Χαίρειν) πρὸς Ἀριστόδημον μία· πρὸς Ἀρχύταν, δύο· πρὸς Διονύσιον, τέτταρες· πρὸς Ἑρμείαν καὶ Ἔραστον, καὶ Κορίσκον, μία· πρὸς Λεωδάμαντα, μία· πρὸς Δίωνα, μία· πρὸς Περδίκκαν, μία· πρὸς τοὺς Δίωνος οἰκείους δύο· καὶ οὗτος μὲν οὕτω διαιρεῖ, καί τινες. ἔνιοι δέ, (ὧν ἐστι καὶ Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς) εἰς τριλογίας ἕλκουσι τοὺς διαλόγους· καὶ πρώτην μὲν τιθέασιν, ἧς ἡγεῖται Πολιτεία, Τίμαιος, Κριτίας· δευτέραν, Σοφιστής, Πολιτικός, Κρατύλος· τρίτην, Νόμοι, Μίνως, Ἐπινομίς· τετάρτην, Θεαίτητος, Εὐθύφρων, Ἀπολογία· πέμπτην, Κρίτων, Φαίδων, Ἐπιστολαί. τὰ δ᾽ ἄλλα καθ᾽ ἓν καὶ ἀτάκτως. ἄρχονται δέ, οἱ μὲν (ὡς προείρηται) ἀπὸ τῆς πολιτείας· οἱ δ᾽, ἀπὸ Ἀλκιβιάδου τοῦ μείζονος· οἱ δ᾽, ἀπὸ Θεάγους· ἔνιοι δέ, Εὐθύφρονος· ἄλλοι, Κλειτοφῶντος· τινές, Τιμαίου. οἱ δ᾽, ἀπὸ Φαίδρου· ἕτεροι, Θεαιτήτου. πολλοὶ δὲ ἀπολογίαν τὴν ἀρχὴν ποιοῦνται. νοθεύονται δὲ τῶν διαλόγων ὁμολογουμένως Μίδων ἢ Ἱπποστρόφος, Ἐρυξίας ἢ Ἐρασίστρατος, Ἀλκυών, Ἀκέφαλος ἢ Σίσυφος, Ἀξίοχος, Φαίακες, Δημόδοκος, Χελιδών, Ἑβδόμη, Ἐπιμενίδης. ὧν ἡ Ἀλκυὼν, Λέοντός τινος εἶναι δοκεῖ, καθά φησι Φαβωρῖνος ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἀπομνημονευμάτων. ὀνόμασι δὲ κέχρηται ποικίλοις, πρὸς τὸ μὴ εὐσύνοπτον εἶναι τοῖς ἀμαθέσι τὴν πραγματείαν. ἰδιαίτατα μὲν σοφίαν ἡγεῖται εἶναι τὴν τῶν νοητῶν, καὶ ὄντως ὄντων ἐπιστήμην, ἥν φησι περὶ θεὸν καὶ ψυχὴν σώματος κεχωρισμένην. ἰδίᾳ δὲ σοφίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν καλεῖ, ὄρεξιν οὖσαν τῆς θείας σοφίας. κοινῶς δὲ λέγεται παρ᾽ αὐτῷ σοφία καὶ ἡ πᾶσα ἐμπειρία. οἷον ὅταν σοφὸν λέγῃ τὸν δημιουργόν. χρῆται δὲ καὶ ἐπὶ διαφερόντως σημαινομένων τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὁ γοῦν φαῦλος λέγεται παρ᾽ αὐτῷ καὶ ἐπὶ τοῦ ἁπλοῦ, ὡς καὶ παρὰ Εὐριπίδῃ ἐν Λικυμνίῳ φέρεται ἐπὶ τοῦ Ἡρακλέους οὕτως, Φαῦλον, ἄκομψον, τὰ μέγιστ᾽ ἀγαθόν, πᾶσαν ἐν ἔργῳ περιτεμνόμενον σοφίαν, λέσχης ἀτρίβωνα. χρῆται δὲ ὁ Πλάτων ἐνίοτε αὐτῷ καὶ ἐπὶ τοῦ καλοῦ· ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ἐπὶ τοῦ μικροῦ. πολλάκις δὲ καὶ διαφέρουσιν ὀνόμασιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημαινομένου χρῆται. τὴν γοῦν ἰδέαν, καὶ εἶδος ὀνομάζει καὶ γένος, καὶ παράδειγμα, καὶ ἀρχήν, καὶ αἴτιον. χρῆται δὲ καὶ ταῖς ἐναντίαις φωναῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ. τὸ γοῦν αἰσθητόν, καὶ ὂν καλεῖ καὶ μὴ ὄν· ὂν μέν, διὰ τὸ γένεσιν αὐτοῦ εἶναι· μὴ ὂν δέ, διὰ τὴν συνεχῆ μεταβολήν. καὶ τὴν ἰδέαν, οὔτε κινούμενον, οὔτε μένον· καὶ ταυτό, καὶ ἕν, καὶ πολλά.

τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ πλειόνων εἴθισται ποιεῖν. ἔστι δὲ ἡ ἐξήγησις τῶν λόγων αὐτοῦ τριπλῆ. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκδιδάξαι χρὴ ὅ,τι ἐστὶν ἕκαστον τῶν λεγομένων· ἔπειτα, τίνος ἕνεκα λέλεκται, πότερα κατὰ τὸ προηγούμενον, ἢ ἐν εἰκόνος μέρει, καὶ εἰς δογμάτων κατασκευὴν ἢ εἰς ἔλεγχον τοῦ προσδιαλεγομένου· τὸ δὲ τρίτον, εἰ ὀρθῶς λέλεκται. ἐπεὶ δὲ καὶ σημεῖα τινὰ τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ παρατίθενται, φέρε καὶ περὶ τούτων τι εἴπωμεν. χ λαμβάνεται πρὸς τὰς λέξεις καὶ τὰ σχήματα, καὶ ὅλως τὴν Πλατωνικὴν συνήθειαν· διπλῆ, πρὸς τὰ δόγματα, καὶ τὰ ἀρέσκοντα Πλάτωνι· χ περιεστιγμένον, πρὸς τὰς ἐκλογὰς καλλιγραφίας· διπλῆ περιεστιγμένη, πρὸς τὰς ἐνίων διορθώσεις· ὀβελὸς περιεστιγμένος, πρὸς τὰς εἰκαίους ἀθετήσεις· ἀντίσιγμα περιεστιγμένον, πρὸς τὰς διττὰς χρήσεις καὶ μεταθέσεις τῶν γραφῶν· κεραύνιον, πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῆς φιλοσοφίας· ἀστερίσκος, πρὸς τὴν συμφωνίαν τῶν δογμάτων· ὀβελὸς, πρὸς τὴν ἀθέτησιν. τὰ μὲν σημεῖα, ταῦτα, καὶ τὰ βιβλία τοσαῦτα· ἅπερ (Ἀντίγονός φησιν ὁ Καρύστιος ἐν τῷ περὶ Ζήνωνος) νεωστὶ ἐκδοθέντα εἴ τις ἤθελε διαγνῶναι, μισθὸν ἐτέλει τοῖς κεκτημένοις. τὰ δὲ ἀρέσκοντα αὐτῷ ταῦτα ἦν. Ἀθάνατον ἔλεγε τὴν ψυχὴν, καὶ πολλὰ μεταμφιεννυμένην σώματα, ἀρχήν τε ἔχειν ἀριθμητικήν· τὸ δὲ σῶμα γεωμετρικήν. ὡρίζετο δ' αὐτὴν ἰδέαν τοῦ πάντη διεστῶτος πνεύματος. αὐτοκίνητον δὲ εἶναι καὶ τριμερῆ. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς λογικὸν μέρος, περὶ τῇ κεφαλῇ καθιδρῦσθαι· τὸ δὲ θυμοειδὲς, περὶ τὴν καρδίαν. τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἧπαρ συνίστασθαι. περιέχειν δὲ ἐκ τοῦ μέσου διαπαντὸς κύκλῳ τὸ σῶμα, καὶ συνεστάναι ἐκ τῶν στοιχείων. διαιρεθεῖσάν τε κατὰ ἁρμονικὰ διαστήματα, δύο κύκλους ποιεῖν συνημμένους, ὧν τὸν ἐντὸς κύκλον, ἑξαχῆ τμηθέντα, τοὺς ἅπαντας ἑπτὰ κύκλους ποιεῖν. καὶ τοῦτον μὲν κατὰ διάμετρον κεῖσθαι ἐπ' ἀριστερὰ ἔσωθεν· τὸν δὲ, κατὰ πλευρὰν ἐπὶ τὰ δεξιά. διὸ καὶ κρατεῖν αὐτὸν ἕνα ὄντα. τὸν γὰρ ἕτερον ἔσωθεν διῃρῆσθαι. καὶ τὸν μὲν, εἶναι ταὐτοῦ· τοὺς δὲ, θατέρου. λέγων τὴν μὲν, τῆς ψυχῆς κίνησιν εἶναι· τὴν δὲ τοῦ ὅλου καὶ τὰς τῶν πλανωμένων φοράς. οὕτω δ' ἐχούσης τῆς ἐκ μέσου τομῆς αὐτῇ προσαρμοζομένης πρὸς τὰ ἔσχατα, γινώσκειν τά τε ὄντα καὶ ἐναρμόζειν διὰ τὸ ἔχειν ἐν αὐτῇ τὰ στοιχεῖα κατὰ ἁρμονίαν. καὶ γίνεσθαι δόξαν μὲν, κατὰ τὸν θατέρου κύκλον ὀρθουμένου· ἐπιστήμην δὲ, κατὰ τὸν ταὐτοῦ. δύο δὲ τῶν πάντων ἀπέφηνεν ἀρχὰς, θεὸν καὶ ὕλην, ὃν καὶ νοῦν προσαγορεύει καὶ αἴτιον. εἶναι δὲ τὴν ὕλην ἀσχημάτιστον καὶ ἄπειρον, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὰ συγκρίματα. ἀτάκτως δέ ποτε αὐτὴν κινουμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ φησιν εἰς ἕνα συναχθῆναι τόπον, τάξιν ἀταξίας κρείττονα ἡγησαμένου. τραπέσθαι δὲ τὴν οὐσίαν ταύτην εἰς τέτταρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν· ἐξ ὧν αὐτόν τε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεννᾶσθαι. μόνην δὲ τὴν γῆν ἀμετάβολον εἶναι φησὶ, νομίζων αἰτίαν τὴν τῶν σχημάτων διαφορὰν ἐξ ὧν σύγκειται. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὁμογενῆ φησὶν εἶναι τὰ σχήματα. ἅπαντα γὰρ ἐξ ἑνὸς συγκεῖσθαι τοῦ προμήκους τριγώνου· τῆς δὲ γῆς ἴδιον εἶναι τὸ σχῆμα. πυρὸς μὲν γὰρ εἶναι στοιχεῖον πυραμίδα, ἀέρος τὸ ὀκτάεδρον, ὕδατος τὸ εἰκοσάεδρον, γῆς δὲ κύβον. ὅθεν μήτε γῆν εἰς ταῦτα μεταβάλλειν μήτε ταῦτα εἰς γῆν. οὐ διακεκρίσθαι δ' εἰς τοὺς οἰκείους τόπους ἕκαστον, ὅτι ἡ περιφορὰ σφίγγουσα καὶ πρὸς τὸ μέσον συνάγουσα συγκρίνει τὰ μικρὰ

Idem verò & in plurimis facere ſolitus eſt. Eſt autem librorum eius triplex expoſitio. Primò enim docere oportet eorũ quę dicũtur vnumquodque quid ſit. deinde cuius rei gratia dictũ ſit: vtrum ex principali intentione, an in ſimilitudinis parte, & ad dogmatum aſſertionem, vel ad refellendum contra diſſerentem, tertiò verò an rectè dictum ſit. Verùm, quoniam ipſius libris & notæ quædam apponuntur, agè de his quoque pauca loquamur. χ enim litera ad dictiones ac figuras aſſumitur, prorſus ad Platonicam conſuetudinem. χχ duplex ad dogmata opinionéſque eius peculiares Περιεστιγμένον ad electiores quaſque ſentẽtias ornatúſque verborum apponitur. Duplici periestigmeno ad quorundam emendationes adhibetur. Obelus perieſtigmenus ad ſuperflua quęque iugulanda pręponitur. Antiſigma ad vſus duplices ſcripturæque tranſlationes adhibetur. Cerannium ad philoſophiæ inſtitutioné aſſumitur. Aſteriſcus ad cõuenientiam dogmatum. Obelus ad improbationem. Sunt igitur huiuſmodi notę, & hic librorum numerus, vt Antigonus Caryſtius in libro quem nuper De Zenone edidit, refert. Ea ſiquis dignoſcere voluiſſet, mercedem his qui docerent pendebat. Quæ verò illi placuerunt, huiuſmodi fuerunt: Immortalem eſſe animam, & de corporibus ad corpora perpetuis vicibus migrare, eiúſque initium conſtare numeris. Corporis principium, Geometriæ item conſtare ratione. Diffiniebat eam ideá eſſe penitus remoti ſpiritus, ſeipſam mouentem & motum pręſtantem corpori & eſſe tripartitam. Rationalem ipſius partem ſitam in capite, iraſcibilem in corde, concupiſcibilem in vmbilico & iecore conſiſtere. Continere item ex medio ſemper corpus per gyrum, atque ex elementis conſtare: diuiſámque ſecundum harmoniæ interualla, duos orbes efficere cõiunctos, ex his interiorem circulum in ſex alios ſciſſum, ſepté reliquos circulos facere, eúmque iuxta diametrum ad læuá intrinſecus habere ſedem. Alterum verò ſecundum latus ad dexteram, ideóque ipſum obtinere quòd ſit vnicus. Alterum quippe interius in plures eſſe diuiſum, atque hunc ipſius, illos alterius eſſe. dicens hanc quidem animi, illam verò vniuerſi eſſe motionem, errantiúmque ſiderum motus, ita ſe habentes vt ex medio ſit ſciſſio ſibi ab extrema congruens atque coniuncta, noſſe quę ſunt, atque aptare, eo quòd in ſeipſa per harmoniam elementa habeat. Et opinionem quidem fieri ſecundum alterius circulum ſe ſubrigentem, ſcientiam verò ſecundum alium qui ſit idem. Duo omnino eſſe rerum principia, Deum atque materiam. Illum & mentem & cauſam appellat: eſſe autem materiam informem & infinitam, ex ea concretiones fieri. Ea quũ aliquando temere & inordinatè moueretur, à Deo ait in locum vnum coactam, quòd ordinem temeritati præſtare cenſuerit. Porrò huiuſmodi eſſentiá in quatuor elementa conuerſam, ignem, aquam, aerem, terram. Ex his mundum ipſum & quæ in eo ſunt naſci. Solam terram ait immutabilem, cauſam eſſe putans figurarum ipſius, ex quibus conſtet, differentiam. Aliorum quippe figuras eiuſdem generis dicit, compoſitas nimirum omnes ex vno oblongo triangulo, terræ verò propriá eſſe figuram. Ignis enim elementũ eſſe pyramidé, aeris quod ὀκτάεδρον vocat, aquæ εἰκοσάεδρον, terræ autem cubum. Quocirca neque terra in iſta mutari, neque in terram iſta conuerti. Non auté ſuis locis diſcreta eſſe ſingula, quod circumferentia conſtringés, & ad medium cogens, parua hæc cõponit,

eáque quæ ſunt maiora diſcernit. atque ideo, quum ſpecies mutant, & loca mutare. Mundum vnum eſſe genitum, nam & ſenſibilis eſt, à Deo conditus: animatúmque eſſe, quòd præſtantius ſit quod animatum eſt, quàm quod caret anima. Huiuſmodíque opificium ſupremæ cauſæ ſubiectũ, vnúmque conditum fuiſſe, non infinitum: quòd etiam exemplar ad quod creatus fuerit, vnicum ſit. Eſſe autem ad ſphæræ ſimilitudinem rotundum, quòd conditoris ea quoque figura ſit. Illum quippe cæteras continere animantes, hunc autem omnium figuras. Leuem itidem & abſque vllo per gyrum inſtrumento, quòd huiuſmodi nullus ſibi vſus ſit. Immortalẽ præterea durare mundum, eo quòd non diſſoluatur in id quod non eſt. Ac totius generationis cauſam eſſe cælum, quòd boni ſit benefacere. Porrò cæli generationis autorem ſummè bonum atque excellentiſſimum. Eius quippe quod ſit in rebus conditis pulcherrimum, eum eſſe conditorem, quem intelligibilium omnium cõſtet eſſe pręſtantiſſimum. Itaque quoniam huiuſmodi Deus eſt, cælum verò præſtantiſſimo illi ſimile eſt, quoniam pulcherrimum cernitur, nulli creaturæ erit ſimilius quàm Deo ſoli. Conſtare verò mundum ex igne, aqua aere, & terra. Ex igne quidem, vt viſibilis ſit: ex terra, vt ſolidus: ex aqua & aëre, vt proportione non vacet: (nanque ſolidorum vis duobus maximè mediis proportionem ſumit, vt vnum fiat hoc totum) ex omnibus verò, vt perfectum atque immortale ſit. Tempúſque ſempiterni imaginem fuiſſe, idque ſemper manere. Cæli autem motus tempus eſſe. Noctem enim ac diem ac menſem & huiuſmodi cætera eſſe tẽporis partes. idcirco abſque mundi natura non conſtare tempus: ſimul enim atque conditus fuerit, & tẽpus illi affuiſſe. Porrò poſt temporis generationem, & ſolem, & lunam, & errantia genita. Vt autem horarum manifeſtus & certus eſſet numerus, animantéſque numeri non eſſent expertes, accẽdiſſe ſolis radios Deum. Lunam quidem ſupra eminentem terræ circulum, ſolem propius huic orbi, in ſuperioribus verò vaga ſidera ferri. Eſſe prorſus animatum, quia ſit animato motui deuinctus & alligatus. Vt autem perficeretur hic mundus, eſſétque ſimilis intelligibili animanti, aliorum quoque animalium conditam eſſe naturam. Quoniam igitur ille habebat: cælum quoque vt haberet operæ pretium fuiſſe. Deos ergo eſſe vt plurimum igneos. Eſſe autem & reliqua genera animantium tria, volatile, aquatile, terreſtre. Terram eſſe antiquiſſimam omnium qui eſſent in cęlo deorum. Fuiſſe autem conditam, vt diei noctiſque tempora & vices variaret. Eam, quum media ſit, circa medium moueri. Quoniam verò cauſæ (inquit) duæ ſunt, alia quidem conſtantiam ac firmitatem eſſe, alia verò neceſſaria ex cauſa creata dicendum. Sunt autem iſta, aer, ignis, terra, aqua, quæ quidem non exactè erant elementa, ſed ad percipiendum apta. Hæc autem ex triangulis conſtare compoſitis, atque in ipſos diſſolui. Eſſe autem ipſorum elemẽta porrectum triangulum & æquilaterum. Initia igitur & cauſas rerum eſſe duo quæ prædiximus, quorum exemplar ſit Deus ac materia. Id verò informe eſſe neceſſe eſt, ſicut & alia perceptioni accommodata. Horum autem cauſam ex neceſſitate eſſe, quippe quæ receptis ideis eſſentias gignat, ac per potentiæ diſſimilitudinem moueatur, motúque ſuo quæ mouentur ex ea in diuerſum moueri. Porrò iſta quidem primo tumultuario & inordinato motu agitari: at vbi ornatus adhiberi cœptus, debitum ordinem & modum ex Deo

τὰ δὲ, διακρίνει τὰ μεγάλα. διόπερ τὰ εἴδη μεταβάλλοντα, καὶ τοὺς τόπους μεταβάλλειν. κόσμον τε εἶναι ἕνα γενητὸν, ἐπειδὴ καὶ αἰσθητός ἐστιν ὑπὸ θεοῦ κατεσκευασμένος. ἔμψυχόν τε εἶναι, διὰ τὸ κρεῖττον εἶναι τοῦ ἀψύχου τὸ ἔμψυχον. τοῦτό τε δημιούργημα ὑποκεῖσθαι τοῦ βελτίστου αἰτίου. ἕνα τε αὐτὸν καὶ οὐκ ἄπειρον κατεσκευάσθαι, ὅτι καὶ τὸ ὑπόδειγμα ἓν ἦν, ἀφ' οὗ αὐτὸν ἐδημιούργησε. σφαιροειδῆ δὲ, διὰ τὸ καὶ τὸν γεννήσαντα τοιοῦτον ἔχειν σχῆμα. ἐκεῖνον μὲν γὰρ περιέχειν τὰ ἄλλα ζῷα· τοῦτον δὲ, τὰ σχήματα πάντων. λεῖον δὲ, καὶ οὐδὲν ὄργανον ἔχοντα κύκλῳ, διὰ τὸ μηδεμίαν εἶναι χρῆσιν αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἄφθαρτον διαμένειν τὸν κόσμον, διὰ τὸ μὴ διαλύεσθαι εἰς τὸν θεόν. καὶ τῆς μὲν ὅλης γενέσεως αἴτιον εἶναι τὸν θεὸν, ὅτι πέφυκεν ἀγαθοποιὸν εἶναι τὸ ἀγαθόν. τὸ δὲ οὐρανοῦ τῆς γενέσεως τὸ ἄριστον αἴτιον. τοῦ γὰρ καλλίστου τῶν γενητῶν, τὸ ἄριστον εἶναι τῶν νοητῶν αἴτιον. ὥστε ἐπεὶ τοιοῦτος ὁ θεὸς, ὅμοιος δὲ τῷ ἀρίστῳ ὁ οὐρανὸς, κάλλιστός γε ὢν, οὐθενὶ ἂν ὅμοιος εἴη τῶν γενητῶν, ἀλλ' ἢ τῷ θεῷ. συνεστάναι δὲ τὸν κόσμον ἐκ πυρὸς, ὕδατος, ἀέρος, γῆς. ἐκ πυρὸς μὲν, ὅπως ὁρατὸς ᾖ· ἐκ γῆς δὲ, ὅπως στερεός· ἐξ ὕδατος δὲ καὶ ἀέρος, ὅπως ἀνάλογος· αἱ γὰρ τῶν στερεῶν δυνάμεις δύο μεσότησιν ἀναλογοῦσιν, ὡς ἓν γενέσθαι τὸ πᾶν. ἐξ ἁπάντων δὲ, ἵνα τέλειος καὶ ἄφθαρτος ᾖ. χρόνον τε γενέσθαι εἰκόνα τοῦ ἀϊδίου. κἀκεῖνον μὲν ἀεὶ μένειν, τὴν δὲ τοῦ οὐρανοῦ φορὰν, χρόνον εἶναι. καὶ γὰρ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ μῆνα, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, χρόνου μέρη εἶναι. διόπερ, ἄνευ τῆς τοῦ κόσμου φύσεως, οὐκ εἶναι χρόνον· ἅμα γὰρ ὑπάρχειν αὐτῷ καὶ χρόνον εἶναι. πρὸς δὲ χρόνου γένεσιν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ πλανώμενα γενέσθαι. ὅπως δὲ διάδηλος τῶν ὡρῶν ᾖ ἀριθμὸς, καὶ μετάσχῃ τὰ ζῷα ἀριθμοῦ, τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἀνάψαι τὸν θεόν. εἶναι δὲ ὑπὲρ μὲν τὸν τῆς γῆς κύκλον σελήνην, ἐν δὲ τῷ ἐχομένῳ ἥλιον, ἐν δὲ τοῖς ἐπάνω τοὺς πλανήτας. ἔμψυχον δὲ πάντως, διὰ τὸ ἐμψύχῳ φορᾷ δεδέσθαι. ἵνα δὲ ὁ κόσμος τελειωθῇ γενόμενος ὁμοίως τῷ νοητῷ ζῴῳ, τὴν τῶν ἄλλων ζῴων γενέσθαι φύσιν. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνος εἶχε, καὶ τὸν οὐρανὸν δεῖν ἔχειν. θεοὺς μὲν οὖν ἔχειν τὸ πολὺ πυρίνους· εἶναι δὲ τρία γένη τἄλλα, πτηνὸν, ἔνυδρον, πεζόν. γῆν δὲ πρεσβυτάτην μὲν εἶναι τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ θεῶν. γενέσθαι δὲ δημιούργημα, ὡς νύκτα καὶ ἡμέραν ποιεῖν. οὖσαν δ' ἐπὶ τοῦ μέσου, κινεῖσθαι περὶ τὸ μέσον. ἐπεὶ δ' αἰτίαι εἰσὶ δύο, τὰ μὲν διαμονὴν εἶναι, τὰ δ' ἐξ ἀναγκαίας αἰτίας (φησὶ) λεκτέον. ταῦτα δ' ἐστὶν, ἀὴρ, πῦρ, γῆ, ὕδωρ. καὶ οὐκ ὄντα μὲν στοιχεῖα κατ' ἀκρίβειαν, ἀλλὰ δεκτικά. ταῦτα δ' ἐκ τῶν τριγώνων εἶναι συντιθεμένων, καὶ διαλύεσθαι εἰς ταῦτα. στοιχεῖα δ' αὐτῶν εἶναι τό, τε προμῆκες τρίγωνον καὶ τὸ ἰσοσκελές. ἀρχὰς μὲν οὖν εἶναι καὶ αἴτια τὰ λεχθέντα δύο, ὧν παράδειγμα τὸν θεὸν καὶ τὴν ὕλην ὅπερ ἀνάγκη ἄμορφον εἶναι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δεκτικῶν. αἴτιον δὲ τούτων ἐξ ἀνάγκης εἶναι. δεχόμενον γάρ πως τὰς ἰδέας γεννᾶν τὰς οὐσίας, καὶ δι' ἀνομοιότητα δυνάμεως κινεῖσθαι, καὶ κινούμενον τὰ κινούμενα ἐξ αὐτῆς ἀντικινεῖν. ταῦτα δὲ πρὶν μὲν, ἀλόγως κινεῖσθαι καὶ ἀτάκτως· ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο συνιστάναι τὸν κόσμον, ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ὑπὸ τοῦ θεοῦ

συμμέτρως καὶ τεταγμένως γενέσθαι. τὰς μὲν γὰρ αἰτίας καὶ πρὸ τῆς οὐρανοποιΐας δύο εἶναι, καὶ τρίτην γένεσιν, ἀλλ' οὐ σαφεῖς, ἴχνη δὲ μόνον, καὶ ἀτάκτους· ἐπειδὴ δὲ ὁ κόσμος ἐγένετο, λαβεῖν καὶ ταύτας τάξιν. ἐξ ἁπάντων δὲ τῶν ὑπαρχόντων σωμάτων γενέσθαι τὸν οὐρανόν. δοκεῖ δ' αὐτῷ τὸν θεὸν, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν, ἀσώματον εἶναι. οὕτω γὰρ μάλιστα φθορᾶς καὶ πάθους ἀνεπίδεκτον ὑπάρχειν. τὰς δὲ ἰδέας ὑφίσταται (καθὰ καὶ προείρηται) αἰτίας τινὰς καὶ ἀρχὰς τοῦ τοιαῦτ' εἶναι τὰ φύσει συνεστῶτα, οἷάπερ ἐστὶν αὐτά.

Περὶ δὲ ἀγαθῶν ἢ κακῶν τοιαῦτα ἔλεγε. τέλος μὲν εἶναι τὴν ἐξομοίωσιν τῷ θεῷ· τὴν δ' ἀρετὴν, αὐτάρκη μὲν εἶναι πρὸς εὐδαιμονίαν, ὀργάνων δὲ προσδεῖσθαι τῶν περὶ σῶμα πλεονεκτημάτων, ἰσχύος, ὑγείας, εὐαισθησίας, τῶν ὁμοίων· καὶ τῶν ἐκτὸς, οἷον πλούτου καὶ εὐγενείας καὶ δόξης. οὐδὲν δὲ ἧττον εὐδαίμονα ἔσεσθαι τὸν σοφὸν, κἂν ταῦτα μὴ παρῇ. πολιτεύσεσθαι αὖ, καὶ γαμήσειν, καὶ τοὺς κειμένους νόμους οὐ παραβήσεσθαι. ἐκ δὲ τῶν ἐνδεχομένων καὶ νομοθετήσειν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι, ἐὰν μὴ τέλεον δυσπαραίτητα ὁρᾷ τὰ πράγματα ἐν ὑπερβαλλούσῃ διαφορᾷ δήμου. οἴεται δὲ καὶ θεοὺς ἐφορᾶν τὰ ἀνθρώπινα καὶ δαίμονας εἶναι. ἔννοιάν τε καλοῦ πρῶτος ἀπεφήνατο τὴν ἐχομένην τοῦ ἐπαινετοῦ καὶ λογικοῦ καὶ χρησίμου καὶ πρέποντος καὶ ἁρμόττοντος· ἅπερ πάντα ἔχεσθαι τοῦ ἀκολούθου τῇ φύσει καὶ ὁμολογουμένου. διελέχθη δὲ καὶ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος· ὥστε καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι καὶ ἐρωτᾶν, πρῶτον αὐτὸν διασυστῆσαι κατακόρως χρησάμενον. ἐν δὲ τοῖς διαλόγοις καὶ τὴν δικαιοσύνην θεοῦ νόμον ὑπελάμβανεν, ὡς ἰσχυροτέραν προτρέψαι τὰ δίκαια πράττειν, ἵνα μὴ καὶ μετὰ θάνατον δίκας ὑπόσχοιεν οἱ κακοῦργοι. ὅθεν καὶ μυθικώτερος ἐνίοις ὑπελήφθη, τοῖς συγγράμμασιν ἐγκαταμίξας τὰς τοιαύτας διηγήσεις, ὅπως διὰ τοῦ ἀδήλου τρόπου τοῦ ἔχειν τὰ μετὰ τὸν θάνατον, οὕτως ἀπέχωνται τῶν ἀδικημάτων. καὶ ταῦτα μὲν ἦν αὐτῷ τὰ ἀρέσκοντα. διῄρει δὲ (φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης) καὶ τὰ πράγματα τοῦτον τὸν τρόπον. τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ τὰ μὲν, ἐν ψυχῇ· τὰ δὲ, ἐν σώματι· τὰ δὲ, ἐκτός. οἷον, ἡ μὲν δικαιοσύνη καὶ ἡ φρόνησις, καὶ ἡ ἀνδρεία, καὶ ἡ σωφροσύνη, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐν ψυχῇ· τὸ δὲ κάλλος, καὶ ἡ εὐεξία, καὶ ἡ ὑγεία, καὶ ἡ ἰσχὺς, ἐν σώματι· οἱ δὲ φίλοι, καὶ ἡ τῆς πατρίδος εὐδαιμονία, καὶ ὁ πλοῦτος, ἐν τοῖς ἐκτός. τῶν ἀγαθῶν ἄρα τρία εἴδη ἐστί· τὰ μὲν, ἐν ψυχῇ· τὰ δ', ἐν σώματι· τὰ δ', ἐκτός. τῆς φιλίας τρία εἴδη· ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐστὶ φυσική· ἡ δὲ, ἑταιρική· ἡ δὲ, ξενική. φυσικὴν μὲν οὖν ταύτην λέγομεν, ἣν οἱ γονεῖς πρὸς τὰ ἔκγονα ἔχουσι, καὶ οἱ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους· ταύτην δὲ κεκλήρωται καὶ τἄλλα ζῷα. ἑταιρικὴν δὲ καλοῦμεν τὴν ἀπὸ συνηθείας γινομένην, καὶ μηδὲν προσήκουσαν γένει· ἀλλ' οἷον οἱ Πυλάδου πρὸς Ὀρέστην. ἡ δὲ ξενικὴ φιλία, ἡ ἀπὸ συστάσεως καὶ διὰ γραμμάτων γινομένη πρὸς τοὺς ξένους. τῆς ἄρα φιλίας, ἡ μὲν ἐστὶ φυσικὴ, ἡ δὲ ἑταιρικὴ, ἡ δὲ ξενική. προστιθέασι δέ τινες τετάρτην ἐρωτικήν. τῆς πολιτείας ἐστὶν εἴδη πέντε. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐστὶ δημοκρατικόν· ἄλλο δὲ, ἀριστοκρατικόν· τρίτον δὲ, ὀλιγαρχικόν· τέταρτον, βασιλικόν· πέμπτον, τυραννικόν. δημοκρατικὸν μὲν οὖν ἐστὶν ἐν αἷς πόλεσι κρατεῖ τὸ πλῆθος, καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους δι' ἑαυτοῦ αἱρεῖται. ἀριστοκρατία δέ ἐστιν ἐν ᾗ μήθ' οἱ πλούσιοι, μήθ' οἱ πένητες, μήθ' οἱ ἔνδοξοι ἄρχουσιν, ἀλλ' οἱ ἄριστοι τῆς

accepiſſe. Cauſas enim & ante cæli creationem duas fuiſſe, & tertiam generationem, eas tamen perobſcuras, veſtigiáque dûtaxat & incompoſitas, & eis demũ perfecto mundo accepiſſe ordinem. Ex omnibus verò quæ ſubſiſterent corporibus factum eſſe cælum opinatur, & Deum, ſicut & materiam, incorporalem eſſe. Sic enim corruptione & perturbatione nulla omnino affici. Ideas ſicut prædiximus, cauſas quaſdam atque principia ponit, vt huiuſmodi ſint quæ natura conſiſtunt, qualia & ipſa ſunt. Enimuero de bonis ac malis ita diſſerebat: Finem eſſe, Deo ſimilem fieri. Virtutem ſufficere quidem ad bene beatéque viuendum: cæterùm inſtrumentis indigere, corporis bonis, robore, ſanitate, integritate ſenſuum, & cæteris id genus: exterioribus item, puta opibus, generis claritate, gloria, & huiuſmodi cæteris. Ea etſi non affuerint, nihilominus tamen beatum fore ſapientem. Acceſſurum item ad remp. vxorem ducturum, legéſque poſitas non præuaricaturum. Laturum inſuper patriæ ſuæ quantum fieri poterit commodas leges, idque, niſi per ſummam plebis ſeditionem operam ſuam reip. iudicarit inutilem fore. Arbitratur & deos humana cernere atque curare, & dæmones eſſe. Notionémque honeſti primus definiuit, eam quæ à laudabili & rationabili vtilíque & decoro & congruo non diſcerneretur: quæ ſimul omnia, id quod per naturam fit conſequens, ac pro cõfeſſo habeatur, attingant. Diſſeruit de ratione & rectitudine nominum, atque adeò rectè reſpondendi & interrogandi ſcientiam primus ipſe conſtituit, affatim vſus. Porrò in dialogis iuſtitiã diuinam legẽ arbitratus eſt, vt ad iuſtè agendum potius perſuaderet, ne poſt mortem pœnas improbi luerent. Quocirca eum plerique fabuloſum putauere, quòd eiuſmodi narrationes interdum ſuis ſcriptis interſerat, vt, quòd incertum ſit iſta poſt mortem ſic habere, admoniti mortales iura violare pertimeſcant. Atque in hunc modũ ille ſenſit. Diſtribuebat autẽ (vt ait Ariſtoteles) res in hũc modũ. Ex bonis (inquit) quædam ſunt animi, quędã corporis, alia extrinſecus. Iuſtitiam, prudentia, fortitudinẽ, frugalitatẽ, & cætera id genus in animo ponebat: pulchritudinem & habitum præclarum, ſanitatem & fortitudinem in corpore: amicos autem & patriæ felicitatẽ, atque diuitias inter exteriora numerabat. Bonorũ igitur tria eſſe genera, alia in anima, alia in corpore, alia extrinſecus. Tres itẽ eſſe amicitiæ ſpecies, naturalẽ, ſocialem, atque hoſpitalem. Naturalẽ, quã parentes liberis afficiuntur, cognatíque ſe mutuò alterutrũ diligũt. eã verò in cæteras quoque amantes eſſe diffuſam: Socialem, quam ſine vllo cõſanguinitatis vinculo ſola conſuetudo cõciliat, cuiuſmodi Pyladis & Oreſtis fuiſſe memoratur: Hoſpitalẽ, quã ex commendatione vel literis hoſpitibus coniungimur. Addũt plerique quarto loco & amatoriam. Ciuilitatem itidẽ in ſpecies quinque diſtinxit. Aliam popularem, aliam quam optimates exerceant, tertiã quæ diffundatur in paucos, regiã quartam, quintã tyrannicã. Popularem remp. in eis eſſe ciuitatibus in quibus ad imperiũ multitudinis agitur res, eiúſque nutu magiſtratus eliguntur, & pro illius arbitrio ferũtur leges: Ariſtocraticã, vbi neque diuites, neque pauperes, neque nobilitate vel gloria illuſtres dominantur, verùm ſoli ij qui ſunt in ciuitate optimi, rem adminiſtrant: Oli-

garchicam,quando à cenſibus magiſtratus eliguntur. ſunt enim pauciores pauperibus. Regnũ bifariã ſcindi,aliud enim ſecundũ legem, aliud ſecundum genus eſſe.Secundũ legẽ conſtare Carthaginiẽſiũ regnum. ciuile quippe eſſe.Lacedæmoniorũ verò & Macedonum,ſecundum genus.habent enim regni ſucceſſionem quandam per genus.Tyrannidem dici, quũ impulſi & vi adacti ciues ab aliquo regũtur.Iuſtitiæ tria eſſe genera:aliud circa deos,alterum circa homines, tertium circa defunctos verſari.Nam & qui ſacra ſecundum leges faciunt, ſacrarúmque rerum curam habẽt,religioſi in deos ac pij ſunt:qui verò mutua depoſitáque reſtituunt,iuſti erga homines ſunt:qui autem vita functis iuſta perſoluunt,tertiam illam iuſtitiæ partem exequuntur.Diſciplinę ſimiliter tres eſſe ſpecies: aliam quidẽ in actione conſiſtere,& practicẽ dici : aliam ex operis effectu conſtare, & appellari poeticen:tertiam ſpeculationi ſtudere, & rhetoricen vocari. Nam ædium nauiúmque ſtructuram certum eſt ad effectricem illam pertinere.nam ex illis opus aliquod factum videmus. Politiam verò & tibiarum cantus,pulſúſque citharæ, & huiuſmodi cætera, practicæ ſubeſſe. Neque enim conſummato actu quippiam remanet quod oculis ſubiectum ſit:cæterùm in ipſo actu vis omnis eſt : itaque alius tibiis,alius fidibus canit,alius remp.gerit. Porrò geometria, & harmonia,& aſtrologia ſub intelligentiam cadunt,& ſpeculationi tantummodo inſeruiunt. Neque enim vel agunt vel efficiunt quicquam , ſed geometra quidem contemplatur vt ſeſe habeant ad inuicem lineæ,harmoniacus ſonos ratione diiudicat, aſtrologus ſidera atque cælũ. Medicinæ item quinque ſpecies eſſe: aliã quippe dici pharmaceuticen , quæ morbis medicata potione ſubueniat : aliã chirurgicam,quæ ſectione & vſtione curet:tertiã,quę ſola victus ratione & ordine arceat ęgritudines,appellaríque dięteticen:quartam, quę ex celeri diſcretione morborum ſuccurrat ægris vocaríque νοσογνωμικὴν : quintam , adiutricem dici, quòd ſtrenuo auxilio doloribus continuò liberet.Legis item geminam eſſe diſtributionem,alteram ſcriptam,alteram verò non ſcriptam. priorem illam eſſe ciuilem,qua adminiſtramus remp.quæ verò citra ſcripturam conſtat, eam à natura & vſu proficiſci, quale eſt nudum in forum ambulare non debere,aut muliebri veſte vti,quod nulla ſcripta lege prohibetur. nam ab eiuſmodi ſola citra ſcripturam , naturaliſque lex vetat. Sermonem ſeu orationem in quinque diuidit. Eſſe enim eius genus quoddam quo vtuntur in concionibus hi qui adminiſtrant remp. ídque ciuile appellari. Aliud quo vtuntur oratores in demonſtratione,dum vel laudant vel vituperant,vel accuſant quẽpiam:eſſe verò id genus oratorium. Tertio quo priuati inter ſe mutuò colloquuntur,dicíque priuatum. Quartum quo compendio ij qui rogant & reſpondent,ad interrogata diſſerunt,vocaríque id genus dialecticum.Quinto quo artifices dum de ſua arte diſſerunt loquuntur,appellaríque id artificioſum. Muſicã in tria ſecari : Quandam enim voce ſola conſtare , vt cantum.aliam voce ſimul & manu,vt citharæ cantus:

πόλεως προεστᾶσιν. ὀλιγαρχία δ᾽ ἐστὶν ὅταν ἀπὸ τιμημάτων αἱ ἀρχαὶ αἱρῶνται. ἐλάττους γάρ εἰσιν οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. τῆς δὲ βασιλείας, ἡ μὲν κατὰ νόμον, ἡ δὲ κατὰ γένος ἐστίν. ἡ μὲν οὖν ἐν Καρχηδόνι, κατὰ νόμον· (πολιτικὴ γάρ ἐστιν) ἡ δὲ ἐν Λακεδαίμονι καὶ Μακεδονίᾳ, κατὰ γένος. (ἀπὸ γάρ τινος γένους ποιοῦνται τὴν βασιλείαν) τυραννὶς δέ ἐστιν ἐν ᾗ παρακρουσθέντες ἢ βιασθέντες ὑπό τινος ἄρχονται. τῆς ἄρα πολιτείας ἡ μέν ἐστι δημοκρατία, ἡ δέ, ἀριστοκρατία, ἡ δέ, ὀλιγαρχία, ἡ δέ, βασιλεία, ἡ δέ, τυραννίς. τῆς δὲ δικαιοσύνης ἐστὶν εἴδη τρία. ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐστὶ περὶ θεούς· ἡ δέ, περὶ ἀνθρώπους· ἡ δέ, περὶ τοὺς ἀποιχομένους· οἱ μὲν γάρ, θύοντες κατὰ νόμους, καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιμελούμενοι, δῆλον ὅτι περὶ θεοὺς εὐσεβοῦσιν· οἱ δὲ δάνεια ἀποδιδόντες καὶ παρακαταθήκας δικαιοπραγοῦσι περὶ ἀνθρώπους· οἱ δὲ τῶν μνημείων ἐπιμελούμενοι, δῆλον ὅτι περὶ τοὺς ἀποιχομένους. τῆς ἄρα δικαιοσύνης, ἡ μὲν πρὸς θεούς ἐστιν, ἡ δὲ πρὸς ἀνθρώπους, ἡ δὲ περὶ τοὺς ἀποιχομένους. τῆς ἐπιστήμης εἴδη ἐστὶ τρία· τὸ μὲν γάρ, ἐστὶ πρακτικόν· τὸ δέ, ποιητικόν· τὸ δέ, θεωρητικόν. ἡ μὲν γὰρ οἰκοδομικὴ καὶ ναυπηγική, ποιητικαί εἰσιν· ἔστι γὰρ αὐτῶν ἰδεῖν ἔργον πεποιημένον. πολιτικὴ δὲ καὶ αὐλητικὴ καὶ κιθαριστική, καὶ αἱ τοιαῦται, πρακτικαί· οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲν ἰδεῖν θεατὸν αὐτῶν πεποιημένον, ἀλλὰ πράττουσί τι. ὁ μὲν γὰρ αὐλεῖ καὶ κιθαρίζει, ὁ δὲ πολιτεύεται. ἡ δὲ γεωμετρική, καὶ ἁρμονική, καὶ ἀστρολογική, θεωρητικαί. οὔτε γὰρ πράττουσιν, οὔτε ποιοῦσιν οὐθέν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν γεωμέτρης θεωρεῖ πῶς πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν αἱ γραμμαί· ὁ δ᾽ ἁρμονικός, τοὺς φθόγγους· ὁ δ᾽ ἀστρολογικός, τὰ ἄστρα καὶ τὸν κόσμον. τῶν ἄρα ἐπιστημῶν αἱ μέν εἰσι θεωρητικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ ποιητικαί. τῆς ἰατρικῆς ἐστιν εἴδη πέντε· ἡ μέν, φαρμακευτική· ἡ δέ, χειρουργική· ἡ δέ, διαιτητική· ἡ δέ, νοσογνωμονική· ἡ δὲ βοηθητική. ἡ μὲν φαρμακευτική, διὰ φαρμάκων ἰᾶται τὰς ἀρρωστίας· ἡ δὲ χειρουργική, διὰ τοῦ τέμνειν καὶ καίειν ὑγιάζει· ἡ δὲ διαιτητική, διὰ τοῦ διαιτᾶν ἀπαλλάττει τὰς ἀρρωστίας· ἡ δὲ νοσογνωμονική, διὰ τοῦ γνῶναι τὸ ἀρρώστημα· ἡ δὲ βοηθητική, διὰ τοῦ βοηθῆσαι, εἰς τὸ παραχρῆμα ἀπαλλάττει τῆς ἀλγηδόνος. τῆς ἄρα ἰατρικῆς ἡ μέν ἐστι φαρμακευτική, ἡ δέ, χειρουργική, ἡ δέ, διαιτητική, ἡ δέ, βοηθητική, ἡ δέ, νοσογνωμονική. νόμου διαιρέσεις δύο· ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ, γεγραμμένος· ὁ δέ, ἄγραφος. ᾧ μὲν ἐν ταῖς πόλεσι πολιτευόμεθα, γεγραμμένος ἐστίν· ὁ δὲ κατὰ ἔθη γινόμενος, οὗτος ἄγραφος καλεῖται. οἷον, τὸ μὴ γυμνὸν πορεύεσθαι εἰς τὴν ἀγοράν, μηδὲ γυναικεῖον ἱμάτιον περιβάλλεσθαι· ταῦτα γὰρ οὐθεὶς νόμος κωλύει, ἀλλ᾽ ὅμως οὐ πράττομεν, διὰ τὸ ἀγράφῳ νόμῳ κωλύεσθαι. τοῦ ἄρα νόμου ἐστὶν ὁ μέν, γεγραμμένος· ὁ δέ, ἄγραφος. ὁ λόγος διαιρεῖται εἰς πέντε, ὧν εἷς μέν ἐστιν ὃν οἱ πολιτευόμενοι λέγουσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὃς καλεῖται πολιτικός· ἑτέρα δὲ διαίρεσις λόγου, ὃν οἱ ῥήτορες γράφουσιν, εἰς ἐπίδειξίν τε προφέρουσιν, εἰς ἐγκώμια καὶ ψόγους καὶ κατηγορίας. τὸ δὴ τοιοῦτον εἶδος, ἐστὶ ῥητορικόν. τρίτη δὲ διαίρεσις λόγου, ὃν οἱ ἰδιῶται διαλέγονται πρὸς ἀλλήλους· οὗτος δὴ ὁ τρόπος προσαγορεύεται ἰδιωτικός. ἑτέρα δὲ διαίρεσις λόγου, ὃν οἱ κατὰ βραχὺ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι τοῖς ἐρωτῶσιν διαλέγονται· οὗτος δὲ καλεῖται ὁ λόγος διαλεκτικός. πέμπτη δὲ διαίρεσις λόγου, ὃν οἱ τεχνῖται περὶ τῆς ἑαυτῶν διαλέγονται τέχνης, ὃς δὴ καλεῖται τεχνικός. τοῦ λόγου ἄρα, τὸ μέν ἐστι πολιτικόν, τὸ δέ, ῥητορικόν, τὸ δέ, ἰδιωτικόν, τὸ δέ, διαλεκτικόν, τὸ δέ, τεχνικόν. ἡ μουσικὴ εἰς τρία διαιρεῖται. ἔστι γὰρ ἡ μέν, διὰ τοῦ στόματος μόνον, οἷον ἡ ᾠδή· δεύτερον δέ, διὰ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν,

οἷον ἡ κιθαρῳδία. τρίτον ἀπὸ τῶν χειρῶν μόνων, οἷον κιθαριστική. τῆς ἄρα μουσικῆς ἐστι τὸ μὲν, ἀπὸ τοῦ στόματος μόνου· τὸ δ᾽, ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν· τὸ δ᾽, ἀπὸ τῶν χειρῶν. διαιρεῖται δὲ ἡ εὐγένεια εἰς εἴδη τέτταρα. ἓν μὲν, ἐὰν ὦσιν οἱ πρόγονοι καλοὶ κἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, τοὺς ἐκ τούτων γεγενημένους, εὐγενεῖς φασιν εἶναι· ἄλλο δὲ, ἐὰν ὦσιν οἱ πρόγονοι δεδυναστευκότες καὶ ἄρχοντες γεγενημένοι, τοὺς ἐκ τούτων εὐγενεῖς φασὶν εἶναι· ἄλλο δὲ, ἐὰν ὦσιν οἱ πρόγονοι ὀνομαστοὶ, οἷον ἀπὸ στρατηγίας, ἀπὸ στεφανιτῶν ἀγώνων· καὶ γὰρ τοὺς ἐκ τούτων γεγενημένους, εὐγενεῖς προσαγορεύομεν. ἄλλο εἶδος, ἐὰν αὐτός τις ἦ γεννάδας τὴν ψυχὴν καὶ μεγαλόψυχος, καὶ τοῦτον εὐγενῆ φασίν. καὶ τῆς γε εὐγενείας αὕτη κρατίστη. τῆς ἄρα εὐγενείας τὸ μὲν, ἀπὸ προγόνων ἐπιεικῶν, τὸ δὲ, δυναστῶν, τὸ δὲ, ἐνδόξων, τὸ δὲ, ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καλοκἀγαθίας. τὸ κάλλος διαιρεῖται εἰς τρία. ἓν μὲν γὰρ αὐτοῦ ἐστιν ἐπαινετὸν, οἷον ἡ διὰ τῆς ὄψεως εὐμορφία· ἄλλο δὲ, χρηστικόν· οἷον, ὄργανον καὶ οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς χρῆσιν εἰσὶ καλά· τὸ δὲ πρὸς νόμους καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς ὠφέλειαν ἐστὶ καλά. τοῦ ἄρα κάλλους τὸ μὲν ἐστι πρὸς ἔπαινον, τὸ δὲ πρὸς χρῆσιν, τὸ δὲ πρὸς ὠφέλειαν. ἡ ψυχὴ διαιρεῖται εἰς τρία. τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐστὶ λογικόν· τὸ δὲ, ἐπιθυμητικόν· τὸ δὲ, θυμικόν. τούτων δὲ τὸ μὲν λογικόν ἐστιν αἴτιον τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ λογίζεσθαι, καὶ διανοεῖσθαι, καὶ πάντων τῶν τοιούτων· τὸ δ᾽ ἐπιθυμητικὸν μέρος ἐστὶ τῆς ψυχῆς αἴτιον τοῦ ἐπιθυμεῖν φαγεῖν, καὶ τοῦ πλησιάσαι, καὶ τῶν τοιούτων· τὸ δὲ θυμικὸν μέρος αἴτιόν ἐστι τοῦ θαῤῥεῖν, καὶ ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι. τῆς ἄρα ψυχῆς ἐστι τὸ μὲν, λογικὸν, τὸ δὲ, ἐπιθυμητικὸν, τὸ δὲ, θυμικόν. τῆς τελείας ἀρετῆς εἴδη τέτταρα· ἓν μὲν, φρόνησις· ἓν δὲ, δικαιοσύνη· τρίτον, ἀνδρεία· τέταρτον, σωφροσύνη. τούτων ἡ μὲν φρόνησις, αἰτία τοῦ πράττειν ὀρθῶς τὰ πράγματα· ἡ δὲ δικαιοσύνη, τοῦ ἐν ταῖς κοινωνίαις καὶ τοῖς συναλλάγμασι δικαιοπραγεῖν· ἡ δὲ ἀνδρεία, τοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ φοβεροῖς μὴ ἐξίστασθαι ποιεῖν, ἀλλὰ μένειν· ἡ δὲ σωφροσύνη, τοῦ κρατεῖν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς ἡδονῆς δουλοῦσθαι, ἀλλὰ κοσμίως ζῆν. τῆς ἀρετῆς ἄρα τὸ μέν ἐστι φρόνησις, ἄλλο δικαιοσύνη, τρίτον ἀνδρεία, τέταρτον σωφροσύνη. ἡ ἀρχὴ διαιρεῖται εἰς μέρη πέντε· ἓν μὲν, εἰς τὸ κατὰ νόμον· ἓν δὲ, εἰς τὸ κατὰ φύσιν. ἓν δὲ, εἰς τὸ κατὰ ἔθος· τέταρτον, εἰς τὸ κατὰ γένος· πέμπτον δὲ, κατὰ βίαν. οἱ μὲν οὖν ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντες ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐπὰν αἱρεθῶσι, κατὰ νόμον ἄρχουσιν· οἱ δὲ κατὰ φύσιν, οἱ ἄῤῥενες, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις· (ἐπὶ πολὺ γὰρ πανταχοῦ τὰ ἄῤῥενα τῶν θηλειῶν ἄρχει) ἡ δὲ τοῦ κατὰ ἔθος ἀρχὴ τοιαύτη ἐστὶν, οἵαν οἱ παιδαγωγοὶ τῶν παίδων ἄρχουσι· καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν φοιτώντων. κατὰ γένος δὲ ἀρχὴ τοιαύτη τίς λέγεται, οἵαν οἱ Λακεδαιμόνιοι βασιλεῖς ἄρχουσιν· ἀπὸ γὰρ γένους τινὸς ἡ βασιλεία. καὶ ἐν Μακεδονίᾳ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄρχουσι· καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀπὸ γένους ἡ βασιλεία καθίσταται. οἱ δὲ βιασάμενοι ἢ παρακρουσάμενοι ἄρχουσιν ἀκόντων τῶν πολιτῶν· ἡ τοιαύτη ἀρχὴ κατὰ βίαν λέγεται εἶναι. τῆς ἀρχῆς ἄρα ἐστὶ τὸ μεν, κατὰ νόμον, τὸ δὲ, κατὰ φύσιν, τὸ δὲ, κατὰ ἔθος, τὸ δὲ, κατὰ γένος, τὸ δὲ, κατὰ βίαν. τῆς ῥητορείας εἴδη ἐστὶν ἕξ. ὅταν μὲν γὰρ κελεύωσι πολεμεῖν ἢ συμμαχεῖν πρός τινα, καλεῖται τὸ τοιοῦτον εἶδος προτροπή· ὅταν δὲ ἀξιῶσι μὴ πολεμεῖν μηδὲ συμμαχεῖν, ἀλλ᾽ ἡσυχίαν ἄγειν, τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐστὶν ἀποτροπή. τρίτον εἶδος τῆς ῥητορείας ὅταν τις φάσκῃ ἀδικεῖσθαι ὑπό τινος, καὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον ἀποφαίνῃ. τὸ δὴ τοιοῦτον εἶδος κατηγορία ὀνομάζεται. τέταρτον εἶδος τῆς ῥητορείας ἀπολογία καλεῖται, ὅταν ἀποφαίνῃ αὑτὸν μηδὲν ἀδικοῦντα, μήτε ἄλλο ἄτοπον μηδὲν πράττοντα· τὸ δὴ τοιοῦτον ἀπολογίαν καλοῦσι. πέμπτον εἶδος ῥητορείας, ὅταν τις εὖ λέγῃ καὶ ἀποφαίνῃ

tertiam ſolis manibus perfici, vt quum ſilente oris organo citharam percutimus. Nobilitatem quatuor in ſpecies diuidi. Nam qui claris, bonis iuſtiſque maioribus fuerint nati, eos nobiles vocari, quorum item parentes potentes ac principes fuere, item vocari nobiles, quorum ſint maiores fama & opinione celebres quam vel ex bellicis rebus preclarè geſtis, vel ex certaminum coronis reportauerint: alterum eſſe nobilitatis genus, idque præſtantiſſimum, quum quis per ſe animi magnitudine excellit. Pulchritudinem item in tria diſtinguit: aliam quippe eſſe laudabilem, vt formoſam faciem: aliam quoque vſui deſeruire, vt inſtrumentum & domum, quæ præterquam quòd ſpecioſa ſunt, vſibus noſtris commoda etiam ſunt: tertiam legibus ſtudiiſque conſtare, eámque humanæ vitæ cõmodis maximè conſulere. Animæ tres itidem partes eſſe, rationalem, concupiſcibilem, & iraſcibilem. Ex his autem rationalem ſedem eſſe cõſilij, cogitationis, conſultationis, & huiuſmodi reliquorum. Concupiſcibilem eſſe appetẽdi cibi vel coitus, & ſimiliũ cauſam. Iraſcibilem verò confidentiæ, voluptatis, doloris, & iracundiæ autorem eſſe. Perfectæ conſummatæque virtutis eſſe ſpecies quatuor, primam prudentiam, ſecũdam iuſtitiam, fortitudinem tertiam, quartam temperantiam. Ex his prudentiam vt rectè agantur omnia cauſam eſſe. Iuſtitiam verò inter conſortia & humanæ vitæ commercia, non violandi iuris autorem: fortitudinem autem, ne inter pericula & terrores à fortiter cœptis deficiamus: porrò temperãtiam ad frænandas cupiditates, vt à nulla voluptate ſubigamur, honeſtéque viuamus, ſua nobis lege præſcribere. Magiſtratus in quinque partitur, in legitimum, naturalem, æquum ac rectum, in eum qui fit per generis ſucceſſionem, & denique in violentum & tyrannicũ. Nam magiſtratus ciuitatum ſi eligantur à ciuibus, ſecundum legem imperant. Per naturam verò mares vbique non modò inter homines, verùm inter alia animalia quoque, fœminis præſunt. Ex conſuetudine verò & pædagogi pueris, & magiſtri diſcipulis imperant. Per genus autem, quemadmodum Lacedæmoniorum reges dominantur. nam ex genere regnum ſortiuntur. Eodem modo & apud Macedones reges imperant. quippe & illic regnũ ex genere inſtitutum eſt. Porrò qui coactis per vim ac ciuib[9] inuitis regnãt, ij violenti ac tyranni vocantur. Oratoriæ ſex ſpecies tradit. Nam quoties iuſſerit orator bellum ſuſcipere, & auxilium contra aliquem ferre, id genus vocatur Adhortatio: quum verò quietem agere, neque bellare, neque opem ferre monuerit, appellatur ea ſpecies Dehortatio: tertia, quum qui ſe à quopiam iniuria affectum, & complura incommoda perpeſſum docuerit, eiuſmodi verò vocatur Accuſatio: quarta ſpecies, Defenſio dicitur, quum is qui accuſatur, ſe neque violaſſe ius, neque aliud quicquam temere & perperã egiſſe probarit: quinta deinceps ſpecies, quum quis bene & commodè dixerit, honeſtúmque ac bonum prædicauerit, eáque Laus ſiue

ἐγκώμιον dicitur. ſexta deinde, quum turpem ac malum probauerit, & hæc Vituperatio poteſt appellari. Rectè dicere in quatuor ſcindit. Primùm enim quid dicere oportet obſeruandum: ſecundò quàm multa dicere: tertiò ad quos: quartò quando ſit dicendum. Ea igitur oportet dicere quæ vtilia futura ſint & dicẽti & auditori. Quæ dicere cõueniant, ea ſunt vt neque nimis multa neque pauciora quàm ſatis eſt, dicãtur. Quibus autem dici oporteat, vt ſi quidem ad peccantes ſeniores dicendum ſit, verba illi ætati congrua loquamur: ſin verò ad iuniores verba facienda ſint, maiore autoritate vtamur in dicendo. Quando verò dicendum, vt neque prius, neque poſterius quàm ratio exigit, dicatur. Alioqui profectò vitium non effugiet, qui ſecus faxit. Beneficentia quadrifariam diuiditur. Aut enim pecuniis, aut corporibus, aut diſciplinis, aut verbis beneficium præſtari. Pecuniis quidem beneficium conſtat, quum quis egenos, vt inopia liberẽtur, pecuniis iuuat: Corporibus verò, quum ſe mutuò fouent homines, & ab iniuria cædentiúmque petulantia vindicant. Porrò qui diſciplinis erudiunt, vel medicinæ arte ſubueniunt, vel boni aliquid docent, tertio illo beneficentiæ genere vtuntur. At quum in iudicium quiſpiam ingreſſus pro amico dixerit, eúmque vi orationis adiuuerit, hic beneficentiæ munus verbis expleuit. Finẽ itidem rerum quadripartitum facit. Nam res aut ſecũdum leges finem accipiunt: vt quum decretum aliquod lege firmatur & impletur: Aut ſecundum naturam finis rebus accedit. Nanque & dies & annus & anni tempora naturali lege decedunt. Aut ſecundum artem finis rei imponitur. Architectus enim arte cõſummat ædificium, & nauium fabricator itidem perficit nauem. Aut fortuitò finis cõtingit, vt quum ſecus ac putabamus, & præter opinionem aliquid accidit. Aut igitur legitimus eſt rerũ finis, aut naturalis, aut arte conſtat, aut fortuitu. Potentiam identidem quatuor in ſpecies diuidit: vnam quippe eſſe qua cogitare animo & opinari poſſumus: alteram qua corpore valemus, vt proficiſci & accipere, & dare, & cætera id genus: tertiam qua vel pecuniarum copia, vel multitudine militum potentes dicimur: (vnde & multum poſſe dicitur rex) quartam potentiæ diſtributionem, qua & facere ac pati bene & malè poſſumus. Nã & infirmari, & erudiri, & cõualeſcere valemus, & huiuſmodi omnia. Primam itaque potentiæ ſpeciem conſtare animo, ſecundam corpore, tertiam exercitu atque pecuniis, quartam in faciendo & patiendo. Humanitatem triplicem inducit. Quandam enim compellatione fieri, vt quum fortè obuium quenque humaniter quis ſalutat, & dextram porrigens, comiter excipit. Aliam eſſe eius ſpeciem, quum quis afflictis opem clementer impendit. Tertium eius genus quo conuiuia inter ſe homines celebrant. Aut igitur ſalutationis officio, aut ope & auxilio, aut conuiuio, frequentíque congreſſu cõſtare humanitatem. Felicitatem in quinque partitam diffinit. Primam eius partem bene conſulere, ſecundam ſenſibus & bona valetudine corporis vigere, tertiam in rebus gerendis fortunatum eſſe, quartam gloria & autoritate apud homines excellere, quintam pecuniis rebúſque cæteris ad omnes vſus vitæ affluere. Sanam conſultationem ex eruditione multarúmque rerum peritia & experimẽto contingere. Senſuũ

καλὸν κἀγαθόν· τὸ δὴ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ἐγκώμιον. ἕκτον εἶδος, ὅταν τις ἀποφαίνῃ φαῦλον· τὸ δὴ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ψόγος. τῆς ἄρα ῥητορείας τὸ μέν ἐστιν ἐγκώμιον, τὸ δὲ ψόγος, τὸ δὲ προτροπή, τὸ δὲ ἀποτροπή, τὸ δὲ κατηγορία, τὸ δὲ ἀπολογία. τὸ ὀρθῶς λέγειν διαιρεῖται εἰς τέτταρα· ἓν μέν, ἃ δεῖ λέγειν· ἓν δέ, ὅσα δεῖ λέγειν· τρίτον, πρὸς οὓς δεῖ λέγειν· τέταρτον δέ, πηνίκα λέγειν δεῖ. ἃ μὲν οὖν δεῖ λέγειν, ἃ μέλλει συμφέρειν τῷ λέγοντι καὶ τῷ ἀκούοντι· τὸ δὲ ὅσα δεῖ λέγειν, μὴ πλείω μηδὲ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν. τὸ δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, ἄν τε πρὸς πρεσβυτέρους ἁμαρτάνοντας διαλέγηται, ἁρμόττοντας δεῖ τοὺς λόγους διαλέγεσθαι ὡς πρεσβυτέροις· ἄν τε πρὸς νεωτέρους, ἁρμόττοντας δεῖ λέγεσθαι ὡς νεωτέροις· πηνίκα δὲ λέγειν ἐστί, μήτε προτέρω μήτε ὑστέρω· εἰ δὲ μή, διαμαρτήσεσθαι καὶ κακῶς ἐρεῖν. ἡ εὐεργεσία διαιρεῖται εἰς τέτταρα. ἢ γὰρ χρήμασιν, ἢ σώμασιν, ἢ ταῖς ἐπιστήμαις, ἢ τοῖς λόγοις. τοῖς μὲν οὖν χρήμασιν, ὅταν δεομένῳ παραβοηθήσῃ τις εἰς χρημάτων λόγον εὐπορῆσαι. τοῖς δὲ σώμασιν εὖ ποιοῦσιν ἀλλήλους, ὅταν παραγενόμενοι τυπτομένοις παραβοηθῶσιν. οἱ δὲ παιδεύοντες, καὶ ἰατρεύοντες, καὶ διδάσκοντες ἀγαθόν τι, οὗτοι ταῖς ἐπιστήμαις εὐεργετοῦσιν· ὅταν δ' εἰσέλθωσιν εἰς δικαστήριον ἄλλος ὑπὲρ ἄλλου βοηθός, καὶ λόγον τινὰ ἐπιεικῆ εἴπῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, οὗτος δὴ λόγῳ εὐεργετεῖ. τῆς ἄρα εὐεργεσίας ἡ μέν ἐστι διὰ χρημάτων, ἡ δὲ διὰ σωμάτων, ἡ δὲ διὰ ἐπιστημῶν, τετάρτη διὰ λόγων. διαιρεῖται τὸ τέλος τῶν πραγμάτων εἰς τέτταρα εἴδη· ἓν μὲν κατὰ νόμον τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, ὅταν ψήφισμα γένηται, καὶ τοῦθ' ὁ νόμος τελέσῃ. κατὰ φύσιν δὲ τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει ἥ, τε ἡμέρα καὶ ὁ ἐνιαυτός, καὶ αἱ ὧραι· κατὰ τέχνην δὲ τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, οἷον ἡ οἰκοδομική (οἰκίαν γάρ τις ἐπιτελεῖ) καὶ ἡ ναυπηγική· πλοῖα γάρ. κατὰ τύχην δὲ γίνεται τοῖς πράγμασι τέλος, ὅταν ἄλλως, καὶ μὴ ὡς ὑπολαμβάνει τις ἀποβαίνῃ. τοῦ τέλους ἄρα τῶν πραγμάτων τὸ μὲν κατὰ νόμον, τὸ δὲ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κατὰ τέχνην, τὸ δὲ κατὰ τύχην ἐστίν. ἡ δύναμις διαιρεῖται εἰς τέτταρα εἴδη· ἓν μέν, ὃ δυνάμεθα τῇ διανοίᾳ λογίζεσθαι καὶ ὑπονοεῖν· ἕτερον δέ, τῷ σώματι, οἷον πορεύεσθαι καὶ διδόναι καὶ λαμβάνειν, καὶ τὰ τοιαῦτα· τρίτον, ὃ δυνάμεθα πλήθει στρατιωτῶν καὶ χρημάτων, ὅθεν καλεῖται πολλὴν δύναμιν ἔχων βασιλεύς. τετάρτη δὲ διαίρεσις δυνάμεως, πάσχειν, καὶ εὖ ποιεῖν καὶ κακῶς· οἷον, ἀρρωστεῖν καὶ παιδεύεσθαι δυνάμεθα, καὶ ὑγιεῖς γίνεσθαι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. τῆς ἄρα δυνάμεως ἡ μέν ἐστιν ἐν διανοίᾳ, ἡ δ' ἐν τῷ σώματι, ἡ δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ χρήμασιν, ἡ δ' ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν. τῆς φιλανθρωπίας ἐστὶν εἴδη τρία· ἓν μὲν διὰ τῆς προσηγορίας γινόμενον, οἷον ἐν οἷς τινες τὸν ἐντυχόντα πάντα προσαγορεύουσι, καὶ τὴν δεξιὰν ἐμβάλλοντες χαιρετίζουσιν· ἄλλο εἶδος, ὅταν τις βοηθητικὸς ᾖ παντὶ τῷ ἀτυχοῦντι. ἕτερον εἶδός ἐστι τῆς φιλανθρωπίας, ἐν ᾧ τινὲς φιλοδειπνισταί εἰσιν. τῆς ἄρα φιλανθρωπίας τὸ μέν ἐστι διὰ τοῦ προσαγορεύειν, τὸ δέ, διὰ τοῦ εὐεργετεῖν, τὸ δέ, διὰ τοῦ ἑστιᾶν καὶ φιλοσυνουσιάζειν. ἡ εὐδαιμονία διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη· ἓν μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐστὶν εὐβουλία· ἓν δέ, εὐαισθησία καὶ ὑγεία τοῦ σώματος· τρίτον, εὐτυχία ἐν ταῖς πράξεσι· τέταρτον, εὐδοξία παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· πέμπτον, εὐπορία χρημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων. ἡ μὲν εὐβουλία γίνεται ἐκ παιδείας, καὶ ἐκ τοῦ πολλῶν ἔμπειρον γενέσθαι· ἡ δὲ εὐαισθησία, ἐκ τῶν

τοῦ σώματος μελῶν. οἷον, ἐάν τις ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούῃ, καὶ τῇ ῥινὶ καὶ τῷ στόματι αἰσθάνηται ὧν δεῖ αἰσθάνεσθαι· τὸ δὴ τοιοῦτον εὐαισθησία. ἡ δὲ εὐτυχία, ὅταν ἐφ' ἃ σκοπεῖ, πράξῃ κατ' ὀρθὸν ἃ δεῖ πράττειν τὸν σπουδαῖον. εὐδοξία δ' ἐστὶν, ὅταν τις εὖ ἀκούῃ. εὐπορία δ' ἐστὶν, ὅταν τις πρὸς τὰς ἐν τῷ βίῳ χρήσεις οὕτως ἔχῃ ὥστε καὶ φίλους εὖ ποιῆσαι, καὶ φιλοτίμως καὶ εὐπόρως ἀπολειτουργῆσαι. ᾧ δὲ ὑπάρχει ταῦτα πάντα, οὗτός ἐστιν εὐδαίμων τελέως. τῆς ἄρα εὐδαιμονίας ἐστὶ τὸ μὲν, εὐβουλία, τὸ δὲ εὐαισθησία, καὶ ὑγεία τοῦ σώματος, τὸ δὲ εὐτυχία, τὸ δὲ εὐδοξία, τὸ δὲ εὐπορία. αἱ τέχναι εἰς τρία διαιροῦνται· ἡ μὲν, πρώτη, ἡ δὲ, δευτέρα, ἡ δὲ, τρίτη. πρώτη μὲν οὖν, ἡ μεταλλευτικὴ καὶ ὑλοτομική· παρασκευαστικαὶ γάρ εἰσιν. ἡ δὲ, χαλκευτικὴ καὶ ἡ τεκτονικὴ, μετασκευαστικαί εἰσιν. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ σιδήρου ἡ χαλκευτικὴ ὅπλα ποιεῖ, ἡ δὲ τεκτονικὴ ἐκ τῶν ξύλων, αὐλοὺς καὶ λύρας. ἡ δὲ χρηστικὴ, οἷον ἱππικὴ, τοῖς χαλινοῖς χρῆται, ἡ πολεμικὴ τοῖς ὅπλοις, ἡ μουσικὴ τοῖς αὐλοῖς καὶ τῇ λύρᾳ. τέχνης ἄρα τρία εἴδη ἐστί· τὸ μέν τι πρότερον, τὸ δέ τι δεύτερον, τὸ δέ τι τρίτον. τὸ ἀγαθὸν εἰς τέτταρα γένη διαιρεῖται· ὧν μὲν ἓν λέγομεν εἶναι τὸν τὴν ἀρετὴν ἔχοντα ἰδίᾳ ἀγαθόν· ἄλλο δὲ, αὐτὸ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην λέγομεν ἀγαθὸν εἶναι· τρίτον δὲ, οἷον σιτία καὶ γυμνάσια τὰ πρόσφορα καὶ φάρμακα· τέταρτον δὲ φαμὲν εἶναι ἀγαθὸν, οἷον αὐλητικὴν καὶ ὑποκριτικὴν καὶ τὰ τοιαῦτα. ἀγαθοῦ ἄρα τέτταρα εἴδη ἐστί· τὸ μὲν, τὸ τὴν ἀρετὴν ἔχειν· ἕτερον δὲ, αὐτὴ ἡ ἀρετή· τρίτον δὲ, σιτία καὶ γυμνάσια τὰ ὠφέλιμα· τέταρτον δὲ, αὐλητικὴν καὶ ὑποκριτικὴν καὶ ποιητικὴν ἀγαθὸν λέγομεν εἶναι. τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶ κακὰ, τὰ δὲ ἀγαθὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα. τούτων κακὰ μὲν λέγομεν ταῦτα, τὰ δυνάμενα βλάπτειν ἀεὶ, οἷον ἀκρασίαν καὶ ἀφροσύνην καὶ ἀδικίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ τούτοις ἐναντία ἀγαθά ἐστιν. τὰ δὲ ἐνίοτε μὲν ὠφελεῖν, ἐνίοτε δὲ βλάπτειν, οἷον τὸ περιπατεῖν, καὶ τὸ καθῆσθαι, καὶ ἐσθίειν, ἢ ὅλως μήτε ὠφελῆσαι, μήτε βλάψαι δυνάμενα· ταῦτα γοῦν οὔτε ἀγαθὰ, οὔτε κακά ἐστι. τῶν ἄρα ὄντων, τὰ μὲν, ἀγαθὰ, τὰ δὲ, κακὰ, τὰ δὲ, οὐδέτερα τούτων. εὐνομία διαιρεῖται εἰς τρία· ἓν μὲν, ἐὰν ὦσιν οἱ νόμοι σπουδαῖοι, εὐνομίαν φαμὲν εἶναι· ἕτερον δὲ, ἐὰν τοῖς κειμένοις νόμοις ἐμμένωσιν οἱ πολῖται, καὶ τοῦτο φαμὲν εὐνομίαν εἶναι· τρίτον δὲ, ἐὰν, μὴ ὄντων τῶν νόμων, κατὰ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα χρηστῶς πολιτεύωνται, καὶ τοῦτο εὐνομίαν προσαγορεύομεν. τῆς εὐνομίας ἄρα ἓν μέν ἐστι νόμους σπουδαίους εἶναι· ἄλλο δὲ, ἐὰν τοῖς οὖσι νόμοις ἐμμένωσι· τρίτον δὲ, ἐὰν ἔθεσι καὶ ἐπιτηδεύμασι χρηστῶς πολιτεύωνται. διαιρεῖται ἡ ἀνομία εἰς τρία· ὧν ἓν μέν ἐστιν, ἐὰν ὦσιν οἱ νόμοι μοχθηροὶ, καὶ πρὸς ξένους καὶ πρὸς πολίτας· ἕτερον δὲ, ἂν τοῖς ὑπάρχουσι μὴ πείθωνται· ἄλλο δὲ, ἐὰν ὅλως μηδεὶς ᾖ νόμος. τῆς ἄρα ἀνομίας ἓν μέν ἐστι, τὸ μοχθηροὺς εἶναι τοὺς νόμους· ἄλλο δὲ, ἐὰν τοῖς οὖσι μὴ πείθωνται· τρίτον, ἐὰν μηδεὶς ᾖ νόμος. τὰ ἐναντία διαιρεῖται εἰς τρία. οἷον, ἀγαθὰ κακοῖς ἐναντία φαμὲν εἶναι· ὡς τὴν δικαιοσύνην τῇ ἀδικίᾳ, καὶ τὴν φρόνησιν τῇ ἀφροσύνῃ, καὶ τὰ τοιαῦτα. κακὰ δὲ κακοῖς ἐναντία εἶναι, τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν ἀνελευθερίαν, καὶ τὸ ἀδίκως στρεβλοῦσθαι τῷ δικαίως στρεβλοῦσθαι· καὶ τὰ τοιαῦτα κακὰ κακοῖς ἐναντία ἐστί. τὰ δὲ ὡς οὐδετέροις οὐδέτερα, οἷον τὸ πένεσθαι τῷ πλουτεῖν. ἑκάτερον γὰρ κατ' αὐτὸ οὔτ' ἀγαθὸν, οὔτε κακόν· ἐναντία δὲ ὅμως. τὸ δὲ βαρὺ τῷ κούφῳ, καὶ τὸ ταχὺ τῷ βραδεῖ, καὶ τὸ μέλαν τῷ λευκῷ, ὡς οὐδέτερα οὐδετέροις ἐναντία ἐστί. τῶν ἐναντίων ἄρα, τὰ μὲν ὡς ἀγαθὰ, κακοῖς ἐναντία ἐστὶ, τὰ δὲ, ὡς κακὰ κακοῖς, τὰ δὲ, ὡς οὐδετέροις οὐδέτερα. τῶν ἀγαθῶν γένη εἰσὶ τρία. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἑκτὰ, τὰ δὲ μεθεκτὰ, τὰ δὲ ὑπαρκτά. τὰ μὲν οὖν ἑκτά ἐστιν ὅσα ἐνδέχεται ἔχειν, οἷον ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ὑγίεια· μεθεκτὰ δὲ, ὅσα ἔχειν μὲν μὴ ἐνδέχεται, μεταχεῖν δὲ αὐτῶν ἐνδέχεται· οἷον, αὐτὸ τὸ

integritatem ex corporis membris accidere, vt ſiquis cernit oculis, audit auribus, narium præterea & oris ſenſu valet vbi opus eſt. Tertium eſſe, quũ quis quod agere intendit, ita egerit, vt decet ſapientem & ſtrenuum virum. Quartum illud, ſcilicet gloriæ celebritatem ex opinione bonitatis emanare. Poſtremum rerum affluentia eſt, quum cui ad vitæ vſus ita ſuppetit pecuniarum copia, vt & amicos fouere beneficio, & largè ac liberaliter cuncta neceſſaria ſubminiſtrare valeat. Porrò cui hæc ſuppetant omnia, cum perfectè felicem ac beatum eſſe. Artes trifariam diuidit. Prima in tractatione ferri & metallorum, materiáque cędẽda conſtat, quòd iſta quaſi præparet: Secunda, quæ ex his cõficiat aliquid. nam ex ferro ærarius arma fabricat, ex lignis faber tibias & lyras facit: Tertia in vſu earum rerum eſt. ſiquidem equeſtris frænis vtitur, armis bellica, muſica tibiis & lyra. Bonum in quatuor genera diuiditur. Primò bonum dicimus eum qui habeat virtutem: Secundò virtutem ipſam & iuſtitiam dicimus bonum: Tertiò cibos & commodam exercitationem ac medicamenta: Quartò demum loco bonum dicimus tibiarum cãtum, hiſtrionicam, atque huiuſmodi cætera. Eorum quæ ſunt, quædam dicimus mala, quædam bona, alia neutra. Ex his mala eſſe quæ ſemper nocere poſſunt, vt eſt intemperantia, dementia, iniquitas, & huiuſmodi: bona, quæ his contraria ſunt: media, quæ neutram partem tuentur, cuiuſmodi ſunt hæc, deambulatio, ſeſſio, cibíque perceptio, quæ omnino neque prodeſſe poſſunt, neque obeſſe: ea igitur neque bona eſſe neque mala. Optima legum moderatio in tria diuiditur. Primò ſi ſint leges præclaræ & graues: ſecundò ſi ciues eas leges quæ ita latæ fuerunt, omni ſtudio obſeruent: tertiò ſi iuxta conſuetudines ac ſtudia quorumlibet poſitis legibus bene Reſpub. adminiſtretur. Eſt igitur prima pars eiuſce moderationis, vt ſint leges optimæ: ſecunda, vt intra illas maneatur: tertia vt pręclaris cõſuetudinibus ſtudiíſque viuatur. Contraria huic laudabili legum moderationi iniquitas in tria itidem ſcinditur. Primum ex his eſt, ſi ſint leges latæ peregrinis & ciuibus noxiæ: alterum ſi his quæ ſunt minimè obtemperetur: tertiò, ſi bona nulla omnino ſit lex. Contraria trifariam ita diuiduntur, quemadmodum bona malis contraria dicimus, vt iuſtitiam iniuſtitiæ, ſapientiam inſipientiæ, & huiuſmodi cætera. Mala autem malis contraria, vt prodigalitas illiberalitati, & iniuſta pœna iniuſtæ impunitati, & cætera id genus mala malis contraria ſunt. Porrò neutris neutra contraria ſunt, pauperem eſſe & diuitem. neutrum enim per ſe neque bonum neque malum, cõtraria tamen. Verùm leuia grauioribus, tardis velocia, & nigra candidis, vt neutris neutra cõtraria ſũt. Cõtrariorũ igitur partim vt bona malis cõtraria ſunt, partim vt neutra neutris cõtraria dicuntur. Bonorũ tria ſunt genera, alia enim ex his haberi, alia participari, alia ſubſiſtere. Prima illa ſunt quæ eſſe poſſunt, vt eſt iuſtitia & ſanitas: ſecunda quæ haberi quidem nequeunt, eorum tamen par-

ticipes eſſe poſſumus, vt bonũ ipſum habere poſſibile non eſt, neque tamen eſt impoſſibile illius participatione frui: ſubſiſtẽtia verò, quæ neque participationem admittunt, neque habere poſſibile eſt, ſed eſſe oportet, vt probum eſſe, & iuſtum eſſe & bonũ. ea verò neque habere neque participare licet, ſed ſufficere, vt probum eſſe, & iuſtum eſſe. Conſilium itidem tripartitum eſt, aliud quippe à præterito, aliud à futuro, aliud à præſenti tempore ſumitur. Præteritum tempus exempla ſuppeditat, dum attenditur quid, cur quæque gens paſſa ſit, vt caueamus: aut quid prudenter egerit, vt imitemur, vtpote quid paſſi ſint Lacedæmonij, dum confidunt: præſens autem rem ipſam quę in manibus eſt, conſiderare monet, puta imbecilles muros, homines timidos, annonæ caritatem, & cætera huiuſmodi. Futurum proſpicere ſuadet, vti neque fiat temere, habendam bonæ opinionis rationem, vt non eſſe violandas ſuſpicione legationes, ne Græcia gloriam honeſtatis amittat. Vox in duo diuiditur: eſt enim animata alia, alia inanimata. Animata quidem animantium, inanimata verò ſonorum atque crepitũum. Porrò animata bifariam diuiditur: eſt enim altera literata, altera illiterata. Literata vt hominum, illiterata vt animalium. Eorum quæ ſunt, alia diuidua, alia indiuidua dicimus. Diuiduorum verò alia ſunt ſimilium partium, alia diſſimilium. Atque indiuidua quidem ſunt quæ diuiſionem non admittunt, & ſimplicia ſunt, neque ex aliquo compoſita, vt monadem, punctum, ac ſonum indiuidua dicimus. Diuidua verò quæ ſunt ex aliquo compoſita, vt ſyllabæ & conſonãtiæ, animantes & aqua, & aurum. Similium partium ſunt quæ ex ſimilibus componuntur, neque totum à parte niſi multitudine differt, puta aqua atque aurum & cætera huiuſmodi. Diſſimilium partium dicimus quæ ex diſſimilibus conſtãt, vt eſt domus, & huiuſmodi cætera. Eorum quæ ſunt, alia per ſe, alia verò ad aliquid dicuntur. Ea quidem per ſe dicimus, quæ nulla interpretatione, vt intelligantur, indigent: eiuſmodi ſunt homo, equi, & animalia reliqua. nihil horum interpretatione indiget. Ea verò ad aliquid dicuntur, quæ interpretatione quadam egent, vt eſt maius aliquo, & aliquo celerius, & melius, & huiuſmodi reliqua. Nanque maius minore maius eſt, & celerius aliquo eſt celerius, & in hunc modũ cætera. Ita & priora diuidebat ſecundum Ariſtotelem. Fuit & alius Plato philoſophus Rhodius, Panætij diſcipulus, vt ait Seleucus Grammaticus in 1. De philoſophia libro, & alius Peripateticus, Ariſtotelis diſcipulus, & alius Praxiphanis, alius item poeta priſcæ comœdiæ.

ἀγαθὸν ἔχειν μὲν οὐκ ἐνδέχεται, μετασχεῖν δὲ αὐτοῦ ἐνδέχεται. ὑπαρκτὰ δέ, ὅσα μήτε μετασχεῖν, μήτε ἔχειν ἐνδέχεται, ὑπάρχειν δὲ δεῖ· οἷον, τὸ σπουδαῖον εἶναι καὶ δίκαιον εἶναι, ἀγαθόν ἐστι· καὶ ταῦτα οὔτε σχεῖν, οὔτε μετασχεῖν ἐστι, ἀλλὰ ὑπάρχειν δεῖ, σπουδαῖον εἶναι καὶ δίκαιον εἶναι. τῶν ἀγαθῶν ἄρα τὰ μέν ἐστιν ἑκτά, τὰ δέ, μεθεκτά, τὰ δέ, ὑπαρκτά. ἡ συμβουλία διαιρεῖται εἰς τρία. ἔστι γὰρ αὐτῆς, ἓν μὲν ἐκ τῶν παροιχομένων χρόνων λαμβανόμενον, ἓν δὲ ἐκ τῶν μελλόντων, ἓν δὲ ἐκ τῶν ἐνεστώτων. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῶν παροιχομένων παραδείγματα, οἷον τί ἔπαθον Λακεδαιμόνιοι πιστεύσαντες· τὰ δὲ ἐκ τῶν παρόντων, οἷον, ἀποφαίνειν τείχη ἀσθενῆ, δειλοὺς ἀνθρώπους, σῖτον ὀλίγον· τὰ δὲ ἐκ τῶν μελλόντων, οἷον, τὸ ὑπονοίαις μὴ ἀδικεῖν τὰς πρεσβείας, ὅπως μὴ ἄδοξος ἡ Ἑλλὰς γένηται. τῆς ἄρα συμβουλίας τὰ μέν ἐστιν ἐκ τῶν παροιχομένων, τὰ δ' ἐκ τῶν παρόντων, τὰ δ' ἐκ τῶν μελλόντων. ἡ φωνὴ διαιρεῖται εἰς δύο. ἓν μὲν αὐτῆς ἐστιν ἔμψυχον, ἓν δέ, ἄψυχον. ἔμψυχον μέν, ἡ τῶν ζῴων φωνή· ἄψυχον δέ, φθόγγοι καὶ ἦχοι. τῆς ἐμψύχου φωνῆς ἡ μέν ἐστιν ἐγγράμματος, ἡ δὲ ἀγράμματος. ἐγγράμματος μέν, ἡ τῶν ἀνθρώπων· ἀγράμματος δέ, ἡ τῶν ζῴων. τῆς ἄρα φωνῆς ἡ μέν, ἔμψυχος, ἡ δέ, ἄψυχος. τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι μεριστά, τὰ δέ, ἀμέριστα. τούτων δὲ τῶν μεριστῶν τὰ μέν, ὁμοιομερῆ, τὰ δὲ ἀνομοιομερῆ. ἀμερῆ μὲν οὖν ἐστιν ὅσα μὴ ἔχει διαίρεσιν, μηδὲ ἔκ τινος σύγκειται, οἷον ἥ τε μονὰς καὶ ἡ στιγμὴ καὶ ὁ φθόγγος· μεριστὰ δέ, ὅσα ἔκ τινος σύγκειται, οἷον αἵ τε συλλαβαὶ καὶ συμφωνίαι, καὶ ζῷα, καὶ ὕδωρ, καὶ χρυσός. καὶ ὁμοιομερῆ μὲν ὅσα ἐξ ὁμοίων σύγκειται, καὶ μηδὲν διαφέρει τὸ ὅλον τοῦ μέρους εἰ μὴ τῷ πλήθει· οἷον τὸ ὕδωρ καὶ τὸ χρυσίον καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον. ἀνομοιομερῆ δέ, ὅσα ἐξ ἀνομοίων μερῶν σύγκειται, οἷον οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν ὄντων ἄρα τὰ μέν ἐστι μεριστά, τὰ δέ, ἀμερῆ. τῶν δὲ μεριστῶν, τὰ μέν, ὁμοιομερῆ, τὰ δέ, ἀνομοιομερῆ. τῶν ὄντων, τὰ μέν ἐστι καθ' ἑαυτά, τὰ δὲ πρός τι λέγεται. τὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα, ἐστὶν ὅσα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ μηδενὸς προσδεῖται· ταῦτα δ' ἂν εἴη οἷον ἄνθρωπος, ἵππος, καὶ τὰ ἄλλα ζῷα. τούτων γὰρ οὐδὲν δι' ἑρμηνείας χωρεῖ. τῶν δὲ πρός τι λεγομένων, ὅσα προσδεῖταί τινος ἑρμηνείας, οἷον τὸ μεῖζόν τινος, καὶ τὸ θᾶττόν τινος, καὶ τὸ κάλλιον, καὶ τὰ τοιαῦτα. τό, τε γὰρ μεῖζον, ἐλάττονός ἐστι μεῖζον, καὶ τὸ θᾶττόν τινός ἐστι. τῶν ὄντων ἄρα, τὰ μὲν αὐτὰ καθ' αὑτὰ λέγεται, τὰ δὲ πρός τι. ὧδε καὶ τὰ πρῶτα διῄρει κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην. Γέγονε δὲ καὶ ἄλλος Πλάτων φιλόσοφος Ῥόδιος, μαθητὴς Παναιτίου, καθά φησι Σέλευκος ὁ γραμματικὸς ἐν πρώτῳ περὶ φιλοσοφίας. καὶ ἄλλος, περιπατητικός, μαθητὴς Ἀριστοτέλους. καὶ ἕτερος, Πραξιφάνους. καὶ ὁ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητής.

ANTIQVA DIVERSORVM PAVCA DE MVLTIS IN PLATONEM Epigrammata.

Βωμὸν Ἀριστοτέλης ἱδρύσατο τόνδε Πλάτωνος·
Ἀνδρὸς, ὃν οὔτ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ̓ΤΌΝ.

Εἰσήκει δὲ Πλάτων θεοείκελος, ὃ πρὶν Ἀθήναις
Δείξας ἁγνὰ κέλευθα θεοκράντων ἀρετάων.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ̓ΤΌΝ.

Φοῖβος ἔφυσε βροτοῖς Ἀσκληπιὸν ἠδὲ Πλάτωνα·
Τὸν μὲν, ἵνα ψυχὴν, τὸν δ', ἵνα σῶμα σάοι.
Δαισάμενος δὲ γάμον, πόλιν ἤλυθεν, ἥν ποθ' ἑαυτῷ
Ἔκτισε, καὶ δαπέδῳ Ζηνὸς ἐνιδρύσατο.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ̓ΤΌΝ.

Σῶμα μὲν ἐν κόλποις κατέχει τόδε γαῖα Πλάτωνος·
Ψυχὴ δ' ἰσοθέων τάξιν ἔχει μακάρων.

ΕἸΣ ΤῸΝ ΑΥ̓ΤΌΝ.

Ἀτθίδος εὐγλώσσου στόμα φέρτατον, οὐ σέο μεῖζον
Φθέγμα πανελλήνων πᾶσα κέκευθε πόλις·
Πρῶτος δ' εἴς τε θεὸν καὶ ἐς οὐρανὸν ὄμμα τανύσσας
Θεῖε Πλάτων, ἤθη καὶ βίον ηὐγάσαο·
Σωκρατικῷ Σάμιον κεράσας κριτῆρι φρόνημα,
Κάλλιστον σεμνῆς σῆμα διχοστασίης.

Noua quædam Epigrammata.

DE PLATONE ET ARIſtotele coniungendis.

Ἄστρα μὲν ἠμαύρωσε καὶ ἱερὰ κύκλα σελήνης,
Ἄξονα δινήσας ἔμπυρος ἠέλιος·
Ὣς ἐπαμαλδύνεις πάντας σοφίης ὑποφήτας,
Θεῖε Πλάτων, βιότῳ δεύτερος ἠέλιος·
Αὐτὰρ καὶ πολύμητιν Ἀριστοτέλην ἀγαπάζεις,
Ἄφθονα κοσμήσας θεσμὰ σαοφροσύνης.

I. S.

IN PLATONICOS ET Ariſtotelicos.

Οἱ μὲν Ἀριστοτέλους φασὶν ἔμμεναι, οἱ δὲ Πλάτωνος.
Τῆς γε διχοστασίης οὔτι γελοιότερον.
Ἆρ' οὐχ ὃς μὲν ἔην ὁ διδάσκαλος, ὃς δὲ μαθητής;
Οὐ μάθ' ἀληθείην, οὐκ ἐδίδαξ' ἕτερος;
Τῆς ἄρ' ἀληθείης ἕνεκ', ἀνδράσιν ἐστὲ φιληταί·
Ἀρχήμων τότ' ἔρις παύσεται ὑμετέρη.

Θεοδ. Γ. Α.

CATALOGVS DIALOGORVM PLATONIS.

Ἵππαρχος, ἤ, Φιλοκερδής.
Ἐρασταί, ἤ Περὶ φιλοσοφίας.
Θεάγης, ἤ, Περὶ σοφίας.
Μένων, ἤ, Περὶ ἀρετῆς.
Ἀλκιβιάδης πρῶτος, ἤ, Περὶ ἀνθρώπου φύσεως.
Ἀλκιβιάδης δεύτερος, ἤ, Περὶ προσευχῆς.
Μίνως, ἤ, Περὶ νόμου.
Εὐθύφρων, ἤ, Περὶ ὁσίου.
Παρμενίδης, ἤ, Περὶ ἰδεῶν.
Φίληβος, ἤ, Περὶ ἡδονῆς.
Ἱππίας μείζων, ἤ, Περὶ τοῦ καλοῦ.
Λύσις, ἤ, Περὶ φιλίας.
Θεαίτητος, ἤ, Περὶ ἐπιστήμης.
Ἴων, ἤ, Περὶ Ἰλιάδος, ἤ, Περὶ ποιητικοῦ χαρακτῆρος, ἤ, Περὶ ποιητικῆς ἑρμηνείας.

Σοφιστής, ἤ, Περὶ τοῦ ὄντος.
Πολιτικός, ἤ, Περὶ βασιλείας.
Πρωταγόρας, ἤ, Σοφισταί.
Εὐθύδημος, ἤ, Ἐριστικός.
Ἱππίας ἐλάττων, ἤ, Περὶ τοῦ ψεύδους.
Χαρμίδης, ἤ, Περὶ σωφροσύνης.

Λάχης, ἤ, Περὶ ἀνδρίας.
Κλειτοφῶν, ἤ, Προτρεπτικός, νοθευόμενος διάλογος.

Κρατύλος, ἤ, Περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος.
Γοργίας, ἤ, Περὶ ῥητορικῆς.
Συμπόσιον, ἤ, Περὶ ἔρωτος.
Φαῖδρος, ἤ, Περὶ καλοῦ.
Ἀπολογία Σωκράτους.
Κρίτων, ἤ, Περὶ πρακτοῦ.
Φαίδων, ἤ, Περὶ ψυχῆς.
Μενέξενος, ἤ, Ἐπιτάφιος λόγος.
Πολιτειῶν, ἤ. Περὶ δικαίου, βιβλία δέκα.
Τίμαιος, ἤ, Περὶ φύσεως.
Τιμαίω τῶ Λοκρῶ περὶ ψυχᾶς κόσμω, καὶ φύσιος.

Κριτίας, ἤ, Ἀτλαντικός.
Νόμων, ἤ, Περὶ νομοθεσίας, βιβλία δώδεκα.

Ἐπινομίς, ἤ, Φιλόσοφος.
Ἐπιστολαί.
Οἱ νοθευόμενοι διάλογοι.

Hipparchus,vel,De lucri cupiditate, Pag.1.
Amatores,ſiue,De Philoſophia, pag.4.
Theages,ſiue,De ſapientia, pag.7.
Meno,ſiue,De virtute, pag.12.
Alcibiades 1.ſiue,De natura humana, pag.24.
Alcibiades ſecundus,ſiue,De precatione, pag.38.
Minos,ſiue,De lege, pag.44.
Euthyphro,vel,De ſanctitate, pag.47.
Parmenides,ſiue,De ideis, pag.54.
Philebus,vel,De ſummo bono, pag.72.
Hippias maior,ſiue,De pulchro pag.95.
Lyſis,vel,De amicitia, pag.106.
Theætetus,ſiue,De ſcientia, pag.114.
Io,ſiue,De Iliade, vel,De poetico charactere, ſiue, De poetarum exponendorum ratione, pag.143.
Sophiſta,ſiue,De eo quod eſt, pag.148.
Politicus,ſiue,De regno, pag.169.
Protagoras,ſiue,Sophiſtæ, pag.192.
Euthydemus,ſiue,Contentioſus, pag.214.
Hippias minor,ſiue,De mendacio, pag.229.
Charmides,ſiue,De temperantia,vel modeſtia, pag.235.
Laches,ſiue,De fortitudine pag.245.
Clitopho,vel, Exhortatorius, dialogus nothus, pag.255.
Cratylus,ſiue,De recta nominum ratione, p.257.
Gorgias,ſiue,De Rhetorica, pag.281.
Conuiuium,ſiue,De amore, pag.315.
Phædrus,ſiue,De pulchro, pag.336.
Apologia Socratis, pag.358.
Crito,ſiue,De eo quod agendum eſt, pag.369.
Phædo,ſiue,De animo, pag 375.
Menexenus,ſiue, Funebris oratio, pag.402.
De republica,ſiue,De iuſto,libri decem, pag.409.
Timæus,ſiue,De natura, pag.522.
Timæi Locri,De anima mundi,id eſt natura, pag.553.
Critias,ſiue,Atlanticus, pag.558.
De legibus,ſiue,De legum inſtitutione,libri duodecim pag.565.
Epinomis,ſiue,Philoſophus, pag.297.
Epiſtolæ, pag.705.
Dialogi nothi, pag.728.

ΠΛΑΤΩ-

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΙΠΠΑΡΧΟΣ, Η, ΦΙΛΟΚΕΡΔΗΣ.

ΗΘΙΚΟΣ.

PLATONIS HIPPARCHVS, VEL, DE LVCRI CVPIDITATE.

AD MORES PERTINENS.

Marſilio Ficino interprete.

Sᴠᴍᴍᴀ ᴅɪᴀʟᴏɢɪ. *Socrates Hipparchum, malè de lucri cupiditate ſentientem, eámque non rectè definientem, eò tandem adigit vt non omnem vituperet, ſed aliquam etiam eſſe, qua teneantur viri boni, concedat. Platonis igitur hoc in dialogo propoſitum eſt docere, omnibus hominibus à natura inſitum eſſe lucri ſeu vtilitatis amorem, ac proinde non omne lucrum vniuerſim & ſimpliciter eſſe damnandum: ſed quódnam illud ſit, diligenter eſſe definiendum.*

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΙΠΠΑΡΧΟΥ πρόσωπα,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΑΡΧΟΣ.

ΤΙ ΓΑΡ τὸ φιλοκερδὲς, τί ποτέ ἐστι, καὶ A τίνες οἱ φιλοκερδεῖς; ΙΠ. Ἐμοὶ μὲν δοκοῦσιν, οἳ ἂν κερδαίνειν ἀξιώσωσιν ἀπὸ τῶν μηδενὸς ἀξίων. ΣΩΚ. Πότερον οὖν σοι δοκοῦσι, γιγνώσκοντες ὅτι οὐδενός ἐστιν ἄξια, ἢ ἀγνοοῦντες; εἰ γὰρ ἀγνοοῦντες, ἀνοήτους λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς. ΙΠΠ. Ἀλλ' οὐκ ἀνοήτους λέγω, ἀλλὰ πανούργους καὶ πονηροὺς, καὶ ἥττους τοῦ κέρδους, γιγνώσκοντας ὅτι οὐδενὸς ἄξιά ἐστιν ἀφ' ὧν τολμῶσι κερδαίνειν, ὅμως τολμᾶν φιλοκερδεῖν δι' ἀναισχυντίαν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν τοιόνδε λέγεις τὸν φιλοκερδῆ, οἷον, ἐὰν φυτεύων γεωργὸς ἀνὴρ, καὶ γιγνώσκων ὅτι B οὐδενὸς ἄξιον τὸ φυτὸν, ἀξιοῖ ἀπὸ τούτου ἐκτραφέντος κερδαίνειν; ἆρα τοιοῦτον αὐτὸν λέγεις; ΙΠ. Ἀπὸ παντός γε ὁ φιλοκερδὴς, ὦ Σώκρατες, οἴεται δεῖν κερδαίνειν. ΣΩΚ. Μή μοι οὕτως εἰκῆ, ὥσπερ τι ἠδικημένος ὑπό τινος, ἀλλὰ προσέχων ἐμοὶ τὸν νοῦν ἀπόκριναι, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἠρώτων. οὐχὶ ὁμολογεῖς τὸν φιλοκερδῆ ἐπιστήμονα εἶναι περὶ τῆς ἀξίας τούτου ὅθεν κερδαίνειν ἀξιοῖ; ΙΠ. Ἔγωγε. Τίς οὖν ἐπιστήμων περὶ φυτῶν τῆς ἀξίας, ἐν ὁποίᾳ ἄξια φυτευθῆναι καὶ χώρᾳ καὶ ὥρᾳ; ἵνα τι καὶ ἡμεῖς τῶν σοφῶν ῥημάτων ἐμβάλωμεν, ὧν οἱ δεξιοὶ περὶ τὰς δίκας καλλιεποῦνται. ΙΠ. Ἐγὼ μὲν οἶμαι γεωργόν. ΣΩΚ. Τὸ οὖν ἀξιοῦν κερδαίνειν ἄλλο τι λέγεις ἢ οἴεσθαι δεῖν κερδαίνειν; ΙΠ. Τοῦτο C λέγω. ΣΩΚ. Μὴ τοίνυν ἐπιχείρει με ἐξαπατᾶν, ἄνδρα πρεσβύτερον ἤδη, οὕτω νέος ὤν, ἀποκρινόμενος, ὥσπερ νῦν δὴ, ἃ οὐδ' αὐτὸς οἴει. ἀλλ' ὡς ἀληθῶς εἰπὲ ἔστιν ὅντινα οἴει γεωργικὸν ἄνδρα γιγνόμενον, καὶ γιγνώσκοντα ὅτι οὐδενὸς ἄξιον φυτεύει τὸ φυτὸν, οἴεσθαι ἀπὸ τούτου κερδαίνειν. ΙΠ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Τί δέ; ἱππικὸν ἄνδρα, γιγνώσκοντα ὅτι οὐδενὸς ἄξια σιτία τῷ ἵππῳ παρέχει, ἀγνοεῖν αὐτὸν οἴει ὅτι τὸν ἵππον διαφθείρει; ΙΠ. Οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα οἴεταί γε ἀπὸ τούτων κερδαίνειν τῶν σιτίων τῶν μηδενὸς ἀξίων. ΙΠ. Οὐχί. ΣΩΚ. Τί δέ; κυβερνήτην, μηδενὸς ἄξια πηδάλια καὶ ἱστία τῇ νηῒ ἐξηρτυσάμενον, ἀγνοεῖν οἴει ὅτι ζημιωθήσεται, καὶ κινδυνεύσει καὶ αὐτὸς ἀπολέσθαι, καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι, καὶ ἃ ἂν ἄγῃ πάντα; ΙΠ. Οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκ D ἄρα οἴεται κερδαίνειν ἀπὸ τῶν σκευῶν τῶν μηδενὸς ἀξίων. ΙΠ. Οὐ γάρ. ΣΩΚ. Ἀλλὰ στρατηγὸς, γιγνώσκων ὅτι ἡ στρατιὰ αὐτῷ οὐδενὸς ἄξια ὅπλα ἔχει, οἴεται ἀπὸ τούτων κερδαίνειν, καὶ ἀξιοῖ κερδαίνειν; ΙΠΠ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' αὐλητὴς, αὐλοὺς οὐδενὸς ἀξίους ἔχων, ἢ κιθαριστὴς λύραν, ἢ τοξότης τόξον, ἢ ἄλλος ὁστισοῦν συλλήβδην τῶν δημιουργῶν, ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐμφρόνων ἀνδρῶν, μηδενὸς ἄξια ὄργανα ἢ ἄλλην παρασκευὴν ἡντιναοῦν ἔχων, ἀπὸ τούτων οἴεται κερδαίνειν;

DIALOGI HIPPARCHI PERSONÆ,

SOCRATES, HIPPARCHVS.

A QVIDNAM lucri cupiditas eſt? & qui ſunt lucricupidi? HIP. Mihi quidem videntur quilucrandũ putãt ex rebus nulla æſtimatione dignis. SOC. Vidẽtúrne tibi ſcire, quòd nulliuspretij ſint, an ignorare? ſi neſciunt, amẽtes lucricupidos vocas. HIP. At non amentes voco, ſed callidos atq; improbos, & victos lucro, cõſcios nullius eſſe pretij, è quibus lucrum captant, & tamen lucrantes per impudentiam. SOC. Num huiuſcemodi lucricupidum vocas? veluti ſi agricola plantans cognoſcénſque B nullius pretij plantam eſſe, dignam tamen putet qua lucretur, talémne vocas? HIPP. Vndecunque ô Socrates lucricupidus quærendum cenſet. SOCRAT. Ne ita temerè verba effundas, veluti alicui ob acceptam iniuriam iratus, ſed in me potius attẽtus reſponde, ac ſi à principio rurſus interrogarem. Conſentis lucricupidum cognoſcere quanti ſit vnde lucrandum putat? HIPPAR. Conſentio. SOCR. Quis eſt qui circa plantarum dignitatem nouit, qua regione, quo tempore plantare ·· dignum ſit, vt & nos aliquid ſapientium verborum, quibus elegantes iſti cauſidici abundant, in medium afferamus? HIP. Agricola, arbitror. SOCR. Num diC gnum lucro vocas aliud quàm lucrandum eſſe exiſtimare? HIPP. Idipſum. SOCR. Ne me coneris decipere virum iam ſenem, tu adeò iuuenis, reſpondens, quemadmodum nunc, quæ ipſe minimè ſentis: ſed quàm veriſſimè reſponde. Num agricolã verum eum iudices, qui quam indignam plantatione plantam ſcit, ex ea lucrandum putat. HI. Non per Iouem. SO. Equitem præterea virum, ſi nouit nullius pretij pabulũ quod equo præbet, an ignorare cenſes equum iri perditum? HIPP. Nequaquã. SO. Non igitur putat ex huiuſmodi pabulo vitioſo eſſe lucrũ. HIP. Minimé. SOC. Gubernatorem verò qui temone, ac velis nullius pretij nauem munierit, ignorare cenſes ſe damno affectum iri, & in periculum venturum, ne & ipſa D nauis & quæcunque in naui ſunt, perdantur? HIP. Non certè ignorat. SOCR. Haud igitur putat ſe ex iſtiuſmodi nullius pretij inſtrumentis lucraturum. HIPP. Minimé. SOCR. Item belli dux exercitum vilibus armis nixum videns, num ſperet dignúmve putet ex his affectare lucrum? HIPPAR. Minimé. SOCRAT. Eodem modo ſi tibicen tibiam, citharœdus citharam, ſagittarius arcum, & vt breui complectar, artifex, & rei cuiuſuis peritus quiſque organa, ac reliquum apparatum nullius precij habeat, putétne ex his aliquando

Quinam lucricupidi, ex Hipparchi ſententia.

Reprehenſio illius ὑποχαφῆς.

Græcam locutionem, tanquam affectatam notat.

ſe lucraturum? HIPP. Non, vt apparet. SOC. Quos itaque lucricupidos nuncupas? neque enim eos quos ſuprà retulimus, qui è rebus nulla ratione dignis oportere lucrari rētur. Atqui hoc modo mirande vir, quo tu vis, nullus hominum lucricupidus ſit. HIP. At ego. SOC. Eos lucricupidos eſſe dicam, qui propter inexplebilem auiditatem minima & viliſſima quæque, & nullius pretij mirum in modum ſitiunt, & in his etiam lucrum quærunt. SOC. Non tamen ô vir optime, norunt nullius iſta pretij eſſe. Huc enim iam nosipſos adegimus, vt impoſſibile fateremur. HIP. Mihi ſanè videtur. SOC. Si nō cognoſcunt, ignorant igitur: opinantur tamen, quæ nullius pretij ſunt, multi facienda eſſe. HIP. Apparet. SOC. Lucricupidi nónne lucrum cupiunt? HIP. Profectò. SOC. Lucrum verò dicis damno contrarium? HIP. Eſt. SOC. Eſtne bonum cuiquam damno affici? HIP. Nemini. SOC. Malum autem? HIP. Prorſus. SOC. Læduntur itaque damno homines? HIP. Læduntur. SOC. Malum igitur damnum? HIP. Malum. SOC. Contrarium damno lucrum? HIP. Contrarium. SOC. Bonúmne igitur lucrum? HIP. Certè. SOC. Bonum igitur amantes, lucricupidos nuncupas? HIP. Videtur. SOC. Non inſanos quidem ô amice lucricupidos dicis. Sed tu ipſe vtrum amas quod bonum eſt, an non amas? HIP. Amo equidem. SOC. An eſt bonum quicquam quod non affectes, ſed malum? HIP. Non per Iouem. SOC. At æquabiliter omnia bona affectas. HIP. Omnia. SOC. Interroga inſuper & me, an non ego quoque Bona equidem amare me confitebor: ſed præter me ac te, nónne reliqui mortales omnes tibi quoque videntur amare bona, mala odiſſe? HIP. Videntur. SOC. Lucrum autem nónne bonum eſſe confeſſi ſumus? HIP. Nempe. SOC. Omnes igitur lucricupidi vidētur hoc modo: quod verò prius diximus, nullus lucricupidus eſſet. Vtra igitur iſtarum rationum ſequēda potius, ne erremus? HIP. Si quis ô Socrates rectè lucricupidum definiat, eum puto lucricupidum arbitrabitur, qui his ſtudet & lucrum ex his quærendum ſibi putat, ex quibus boni viri lucrari nunquam inſtituant. SOC. At non vides ô ſuauiſſime, quod paulò antè inter nos conuenit, lucrari ſcilicet eſſe vtilitate affici? HIP. Quid tum? SOC. Quia & in hoc conſenſimus bonum omnes ſemper velle. HIP. Confeſſi ſumus. SOC. Nónne & boni viri lucrum omne expetunt, ſi quidem omne lucrum bonum eſt? HIP. Non tamen ea lucra quibus lædi poſſint. SOC. Lædi vocas damnum pati, an aliud quippiam? HIP. Nil aliud quàm damno affici. SOC. Lucróne damnum patiuntur homines, an damno potius? HIP. Vtriſque. etenim & damno, & lucro turpi, damno afficiuntur. SOC. Num tibi videtur aliquid vtile ac bonum turpe exiſtere? HIP. Minimè. SOC. Nónne paulò antè conceſſimus, lucrum damno malo exiſtenti, contrarium eſſe? HIP. Fateor. SOC. Et cùm ſit malo contrarium eſſe bonum? HIP. Conceſſimus. SOC. Vides igitur vt me conēre decipere, ex induſtria contraria his aſſerēs quæ ſuprà confeſſi ſumus. HIP. Non per Iouem, ô Socrates: ſed econtra, tu me decipis, ac neſcio quomodo diſputans, ſurſum deorſúmque omnia conuertis. SOC. Bona verba quæſo. Neque enim rectè facerem, niſi viro bono & ſapienti parerem. HIP. Cuinam? aut quid hoc tandem? SOC. Conciui meo & tuo, Hipparcho Piſiſtrati Philædonici filio, filiorum Piſiſtrati natu maximo & ſapientiſſimo, qui cùm alia multa præclara ſapientiæ exempla edidit, & Homeri etiam libros in hanc regionem primus inuexit, & recitatores impulit, vt Panathenæis alternis & ordine pronuntiarent. quod vſque ad hæc etiam tempora obſeruant. Et Anacreonta Teium miſſa quinquaginta remorum naui in hanc vrbem acciuit. Simonidem præterea Chium apud ſe ſemper habuit, amplis ſtipendiis & muneribus inductum. Hæc autem agebat omnia, ciues ſuos eò adducere volens, vt quàm optimè degentibus imperaret, ratus minimè fas eſſe, ſapientiam cuiquam inuidere, quippe qui ipſe honeſtus ac bonus erat. Cùm itaque ciues abundè eruditi eſſent, atque ſapientiam eius admirarentur, ad agricolas conuertit animum & peregrinos erudiendos. Igitur colūnas in ſingulis vrbis triuijs & in vnaquaque tribu erexit: & ex ea ſapientia, quam partim didicerat, partim ipſe inuenerat eliciens quæ potiora iudicabat elegis incluſit, & inſtitutis ſapiētiæ inſcripſit: primum vt ciues haud amplius egregia illa mirarentur, Cognoſce teipſum, Nihil nimis, & reliqua huiuſcemodi, Delphis inſcripta: ſed Hipparchi præcepta veluti potiora ſuſciperent. Deinde hac atque illa prætereuntes ac legendo illius ſapientiam deguſtantes, ex agris & ſyluis ad reliqua doctrinæ inſtituta diſcenda pergerent. Erant autē epigrammata duo: alterum in ſiniſtra parte vniuſcuiuſque columnæ, in quo Mercurius lectorem (ſic enim inſcribebatur) monebat, quòd in medio vrbis & populi ſtaret: alterum in dextra, ſic inſcriptum, Hipparchi hoc monumentum eſt. Mox præceptum additū, Perge quæ iuſta ſunt curare. Cúmque in aliis columnis alia

A ΙΠΠΑΡΧ. Οὔκουν φαίνεταί γε. ΣΩΚΡΑΤ. Τίνας οὖν ποτε λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς; οὐ γάρ δήπου τούτους γε οὓς διεληλύθαμεν, οἵτινες γιγνώσκοντες τὰ οὐδενὸς ἄξια, ἀπὸ τούτων οἴονται δεῖν κερδαίνειν· ἀλλ' οὕτω μὲν, ὦ θαυμάσιε, ὡς σὺ λέγεις, οὐκ ἔστ' ἀνθρώπων οὐδεὶς φιλοκερδής. ΙΠΠ. Ἀλλ' ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, βούλομαι λέγειν τούτους φιλοκερδεῖς εἶναι, οἳ ἑκάστοτε ὑπὸ ἀπληστίας καὶ πάνυ σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια καὶ οὐδενὸς γλίχονται ὑπερφυῶς, καὶ φιλοκερδοῦσιν. ΣΩΚΡ. Οὐ δή που, ὦ βέλτιστε, γιγνώσκοντες ὅτι οὐδενὸς ἄξιά ἐστι. τοῦτο μὲν γὰρ ἤδη ἡμᾶς αὐτοὺς τῷ λόγῳ ἐξηλέγξαμεν ὅτι ἀ-
B δύνατον. ΙΠΠ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἰ μὴ γιγνώσκοντες, δῆλον ὅτι ἀγνοοῦντες· οἰόμενοι δὲ τὰ μηδενὸς ἄξια, πολλοῦ ἄξια εἶναι. ΙΠΠ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Ἄλλο τι οὖν οἵ γε φιλοκερδεῖς φιλοῦσι τὸ κέρδος; ΙΠΠ. Ναί. ΣΩΚΡ. Κέρδος δὲ λέγεις ἐναντίον τῇ ζημίᾳ; ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅτῳ ἀγαθὸν ἐστὶ ζημιοῦσθαι; ΙΠ. Οὐδενί. ΣΩ. Ἀλλὰ κακόν; ΙΠΠ. Ναί. ΣΩΚ. Βλάπτονται ἄρα ὑπὸ τῆς ζημίας ἄνθρωποι; ΙΠ. Βλάπτονται. ΣΩ. Κακὸν ἄρα ἡ ζημία; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ἐναντίον δὲ τῇ ζημίᾳ τὸ κέρδος; ΙΠ. Ἐναντίον. ΣΩ. Ἀγαθὸν ἄρα τὸ κέρδος; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Τοὺς οὖν τὸ ἀγαθὸν φιλοῦντας,
C φιλοκερδεῖς καλεῖς; ΙΠ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Οὐ μανικούς δὲ ὦ ἑταῖρε λέγεις τοὺς φιλοκερδεῖς. ἀλλὰ σὺ αὐτὸς πότερον φιλεῖς ὃ ἂν ἀγαθὸν ᾖ, ἢ οὐ φιλεῖς; ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἔστι δέ τι ἀγαθὸν ὃ οὐ φιλεῖς, ἀλλὰ κακόν; ΙΠ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ πάντα ἀγαθὰ ἴσως φιλεῖς. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ἔρου δὴ καὶ ἐμὲ εἰ οὐ καὶ ἐγώ. ὁμολογήσω γὰρ καὶ ἐγώ σοι φιλεῖν τὰ ἀγαθά· ἀλλὰ πρὸς ἐμοὶ καὶ σοὶ, οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες οὐ δοκοῦσί σοι τἀγαθὰ φιλεῖν, τὰ δὲ κακὰ μισεῖν; ΙΠΠ. Ἔμοιγε φαίνεται. ΣΩΚ. Τὸ δὲ κέρδος, ἀγαθὸν ὡμολογήσαμεν; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Πάντες αὖ φιλοκερδεῖς φαίνονται τοῦτον τὸν τρόπον. ὃν δὲ τὸ πρότερον ἐλέγομεν, οὐδεὶς ἦν φιλοκερδής. ποτέρῳ οὖν ἄν τις τῷ λόγῳ χρώμε-
D νος, οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνοι; ΙΠ. Εἴ τις, ὦ Σώκρατες, οἶμαι, ὀρθῶς λαμβάνοι τὸν φιλοκερδῆ. ὀρθῶς δ' ἐστὶ τοῦτον ἡγεῖσθαι φιλοκερδῆ, ὃς ἂν σπουδάζοι ἐπὶ τούτοις, καὶ ἀξιοῖ κερδαίνειν ἀπ' αὐτῶν, ἀφ' ὧν οἱ χρηστοὶ οὐ τολμῶσι κερδαίνειν. ΣΩ. Ἀλλ' ὁρᾷς ὦ γλυκύτατε, τὸ κερδαίνειν ἄρτι ὡμολογήσαμεν εἶναι ὠφελεῖσθαι. ΙΠ. Τί οὖν δὴ τοῦτο; ΣΩΚ. Ὅτι καὶ τόδε αὐτὸ προσωμολογήσαμεν, βούλεσθαι τὰ ἀγαθὰ ἅπαντας καὶ ἀεί. ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ οἱ ἀγαθοὶ πάντα τὰ κέρδη βούλονται ἔχειν, εἴπερ ἀγαθά γέ ἐστιν. ΙΠ. Οὐχ, ἀφ' ὧν γε μέλλουσιν, ὦ Σώκρατες, βλαβήσεσθαι τῶν κερδῶν. ΣΩΚ. Βλαβήσεσθαι δὲ λέγεις ζημιώσεσθαι,
E ἢ ἄλλο τι; ΙΠ. Οὔκ· ἀλλὰ ζημιωθήσεσθαι λέγω. ΣΩ. Ὑπὸ τοῦ κέρδους οὖν ζημιοῦνται ἢ ὑπὸ τῆς ζημίας ἄνθρωποι; ΙΠΠ. Ὑπὸ ἀμφοτέρων. καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς ζημίας ζημιοῦνται, καὶ ὑπὸ τοῦ κέρδους τοῦ πονηροῦ. ΣΩΚ. Εἰ δοκεῖ οὖν τί σοι χρηστὸν καὶ ἀγαθὸν πρᾶγμα πονηρὸν εἶναι; ΙΠ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὡμολογήσαμεν ὀλίγον πρότερον τὸ κέρδος τῇ ζημίᾳ κακῷ ὄντι ἐναντίον εἶναι; ΙΠ. Φημί. ΣΩΚΡ. Ἐναντίον δὲ ὂν κακῷ, ἀγαθὸν εἶναι. ΙΠ. Ὡμολογήσαμεν γάρ. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν, ἐπιχειρεῖς με ἐξαπατᾶν, ἐπίτηδες ἐναντία λέγων οἷς ἄρτι ὡμολογήσαμεν. ΙΠ. Οὐ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ τοὐναντίον σὺ ἐμὲ ἐξαπατᾷς, καὶ οὐκ οἶδα ὅπη ἐν τοῖς λόγοις ἄνω καὶ κάτω στρέφεις. ΣΩ. Εὐφήμει. οὐ μέντ' ἂν καλῶς ποιοίην, οὐ πειθόμενος ἀνδρὶ ἀγαθῷ καὶ σοφῷ. ΙΠ. Τίνι τούτῳ; καὶ τί μάλιστα; ΣΩ. Πολίτῃ μὲν ἐμῷ τε καὶ
F σῷ, Πεισιστράτου δὲ υἱεῖ τοῦ ἐκ Φιλαΐδων, Ἱππάρχῳ, ὃς τῶν Πεισιστράτου παίδων ἦν πρεσβύτατος καὶ σοφώτατος. ὃς ἄλλα τε πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα σοφίας ἀπεδείξατο, καὶ τὰ Ὁμήρου ἔπη πρῶτος ἐκόμισεν εἰς τὴν γῆν ταυτηνί· καὶ ἠνάγκασε τοὺς ῥαψῳδοὺς Παναθηναίοις ἐξ ὑπολήψεως ἐφεξῆς αὐτὰ διϊέναι, ὥσπερ νῦν ἔτι οἵδε ποιοῦσι. καὶ ἐπ' Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον πεντηκόντορον στείλας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν. Σιμωνίδην δὲ τὸν Κεῖον περὶ αὑτὸν ἀεὶ εἶχε, μεγάλοις μισθοῖς καὶ δώροις πείθων. ταῦτα δ' ἐποίει βουλόμενος παιδεύειν τοὺς πολίτας ἵνα ὡς βελτίστων αὐτῶν ὄντων ἄρχοι· οὐκ οἰόμενος δεῖν οὐδενὶ σοφίας φθονεῖν, ἅτε ὢν καλός τε κἀγαθός. ἐπειδὴ δὲ αὐτῷ οἱ περὶ τὸ ἄστυ τῶν πολιτῶν πεπαιδευμέ-
G νοι ἦσαν, καὶ ἐθαύμαζον αὐτὸν ἐπὶ σοφίᾳ, ἐπιβουλεύων αὖ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς παιδεῦσαι, ἔστησεν αὐτοῖς Ἑρμᾶς κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος, καὶ τῶν δήμων ἑκάστων. κἄπειτα ὑπὸ σοφίας τῆς αὑτοῦ, ἥν τ' ἔμαθε καὶ ἣν αὐτὸς ἐξηῦρεν, ἐκλεξάμενος ἃ ἡγεῖτο σοφώτατα εἶναι, ταῦτα αὐτὸς ἐντείνας εἰς ἐλεγεῖον, αὑτοῦ ποιήματα καὶ ἐπιδείγματα τῆς σοφίας ἐπέγραψεν. ἵνα πρῶτον μὲν τὰ ἐν Δελφοῖς γράμματα τὰ σοφὰ ταῦτα μὴ θαυμάζοιεν οἱ πολῖται αὐτοῦ, τό, τε Γνῶθι σαυτὸν καὶ τὸ Μηδὲν ἄγαν, καὶ τἄλλα τοιαῦτα· ἀλλὰ τὰ Ἱππάρχου ῥήματα μᾶλλον σοφὰ ἡγοῖντο. ἔπειτα παριόντες ἄνω καὶ κάτω, καὶ ἀναγιγνώσκοντες, καὶ γεῦμα λαμβάνοντες αὐτοῦ τῆς σοφίας, φοιτῷεν ἐκ τῶν ἀγρῶν καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ παιδευθησόμενοι. ἐστὸν δὲ δύο τὼ ἐπιγράμματε· ἐν μὲν τοῖς
H ἐπ' ἀριστερᾷ τοῦ Ἑρμοῦ ἑκάστου, ὃ ἐπιγέγραπται λέγων ὁ Ἑρμῆς ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος καὶ τοῦ δήμου ἕστηκεν· ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ δεξιᾷ,

Μνῆμα τόδ' Ἱππάρχου, στεῖχε δίκαια φρονῶν,

φησί. ἔστι δὲ τῶν ποιημάτων καὶ ἄλλα ἐν ἄλλοις Ἑρμαῖς πολλὰ καὶ

καλὰ ἐπιγεγραμμένα· ἔστι δὲ δὴ καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ Στειριακῇ ὁδῷ, ἐν ᾧ λέγει,

Μνῆμα τόδ᾽ Ἱππάρχου, μὴ φίλον ἐξαπάτα.

ἐγὼ οὖν σὲ ἐμοὶ ὄντα φίλον οὐ δή που τολμῴην ἂν ἐξαπατᾶν, καὶ ἐκείνῳ τοιούτῳ ὄντι ἀπιστεῖν, οὗ καὶ ἀποθανόντος τρία ἔτη ἐτυραννεύθησαν Ἀθηναῖοι ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἱππίου. καὶ πάντων ἂν τῶν παλαιῶν ἤκουσας ὅτι ταῦτα μόνα τὰ ἔτη τυραννὶς ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, τὸν δ᾽ ἄλλον χρόνον ἐγγύς τι ἔζων Ἀθηναῖοι ὥσπερ ἐπὶ Κρόνου βασιλεύοντος. λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν χαριεστέρων ἀνθρώπων καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ γενέσθαι οὐ δι᾽ ἃ οἱ πολλοὶ ᾠήθησαν, οὐ διὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς ἀτιμίαν, τῆς κανηφορίας· (ἐπεὶ τοῦτό γε εὔηθες) ἀλλὰ τὸν μὲν Ἁρμόδιον γεγονέναι παιδικὰ τοῦ Ἀριστογείτονος, καὶ πεπαιδεῦσθαι ὑπ᾽ ἐκείνου. μέγα δ᾽ ἐφρόνει ἄρα καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἐπὶ τῷ παιδεῦσαι ἄνθρωπον, καὶ ἀνταγωνιστὴν ἡγεῖτο εἶναι τὸν Ἵππαρχον. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ χρόνῳ αὐτὸν τὸν Ἁρμόδιον τυγχάνειν ἐρῶντά τινος τῶν νέων τε καὶ γενναίων καὶ καλῶν, τῶν τότε· καὶ λέγουσι τοὔνομα αὐτοῦ, ἐγὼ δὲ οὐ μέμνημαι. τὸν οὖν νεανίσκον τοῦτον τέως μὲν θαυμάζειν τόν τε Ἁρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα, ὡς σοφούς, ἔπειτα συγγενόμενον τῷ Ἱππάρχῳ, καταφρονῆσαι ἐκείνων· καὶ τούς, περιαλγήσαντας ταύτῃ τῇ ἀτιμίᾳ, οὕτως ἀποκτεῖναι τὸν Ἵππαρχον. ΙΠΠ. Κινδυνεύεις τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἢ οὐ φίλον με ἡγεῖσθαι, ἤ, εἰ ἡγῇ φίλον, οὐ πείθεσθαι Ἱππάρχῳ. ἐγὼ γὰρ ὅπως οὐ σύ με ἐξαπατᾷς, οὐκ οἶδ᾽ ὅντινα τρόπον ἐν τοῖς λόγοις οὐ δύναμαι πεισθῆναι. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὥσπερ πεττεύων, ἐθέλω σοι ἐν τοῖς λόγοις ἀναθέσθαι ὅ,τι βούλει τῶν εἰρημένων, ἵνα μὴ οἴῃ ἐξαπατᾶσθαι. πότερον γὰρ τοῦτο σοὶ ἀναθῶμαι, ὡς οὐχὶ τῶν ἀγαθῶν πάντες ἐπιθυμοῦσιν ἄνθρωποι; ΙΠΠ. Μή μοί γε. ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ ὡς τὸ ζημιοῦσθαι καὶ ἡ ζημία οὐ κακόν; ΙΠ. Μή μοί γε. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὡς οὐ τῇ ζημίᾳ καὶ τῷ ζημιοῦσθαι τὸ κέρδος καὶ τὸ κερδαίνειν ἐναντίον; ΙΠΠ. Μηδὲ τοῦτο. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὡς ἐναντίον ὂν τῷ κακῷ, οὐκ ἀγαθόν ἐστι τὸ κερδαίνειν; ΙΠ. Οὔτι πᾶν γέ τοι μοι ἀνάθου. ΣΩΚΡ. Δοκεῖ ἄρα σοι, ὡς ἔοικε, τοῦ κέρδους τὸ μέν τι, ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δέ τι, κακόν. ΙΠ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἀνατίθεμαι τοίνυν σοὶ τοῦτο. ἔστω γὰρ δὴ κέρδος τι, ἀγαθόν, καὶ ἕτερον κέρδος τι, κακόν. κέρδος δέ γε οὐδὲν μᾶλλον ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν. ἢ γάρ; ΙΠ. Πῶς με ἐρωτᾷς; ΣΩΚΡ. Ἐγὼ φράσω. σιτίον ἐστί τι ἀγαθόν τε καὶ κακόν; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἆρ᾽ οὖν μᾶλλόν τι αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου σιτίον; ἢ ὁμοίως ταὐτῷ γε σιτία ἐστὸν ἀμφοτέρω; καὶ ταύτῃ γε οὐδὲν διαφέρει τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, κατὰ τὸ σιτίον εἶναι· ἀλλὰ ἢ τὸ μὲν αὐτῶν, ἀγαθόν, τὸ δέ, κακόν; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ποτόν, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα τῶν ὄντων τὰ αὐτὰ ὄντα, τὰ μὲν πέπονθεν, ἀγαθὰ εἶναι, τὰ δέ, κακά, οὐδὲν ἐκείνῃ γε διαφέρει τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ᾗ τὸ αὐτό ἐστιν; ὥσπερ ἄνθρωπος δή που, ὁ μέν, χρηστός ἐστιν, ὁ δέ, πονηρός. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ἄνθρωπός γε (οἶμαι) οὐδέτερος οὐδετέρου οὔτε μᾶλλον οὔτε ἧττόν ἐστιν, οὔτε ὁ χρηστός, τοῦ πονηροῦ, οὔτε ὁ πονηρός, τοῦ χρηστοῦ. ΙΠΠ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν οὕτω καὶ περὶ τοῦ κέρδους διανοώμεθα, ὡς κέρδος γε ὁμοίως ἐστὶ καὶ τὸ χρηστὸν καὶ τὸ πονηρόν. ΙΠ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον κερδαίνει ὁ τὸ χρηστὸν κέρδος ἔχων, ἢ τὸ πονηρόν. οὐκοῦν μᾶλλόν γε κέρδος φαίνεται οὐδέτερον ὄν, ὡς ὁμολογοῦμεν. ΙΠΠ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐδετέρῳ γὰρ αὐτῶν οὐδὲ τὸ μᾶλλον οὐδὲ τὸ ἧττον πρόσεστιν. ΙΠ. Οὐ γὰρ δή. ΣΩΚΡΑΤ. Τῷ δὴ τοιούτῳ πράγματι πῶς ἄν τις μᾶλλον ἢ ἧττον ὁτιοῦν ἂν ποιοῖ ἢ πάσχοι, ᾧ μηδέτερον τούτων πρόσεστι; ΙΠ. Ἀδύνατον. ΣΩΚΡΑΤ. Ἐπειδὴ τοίνυν κέρδη μὲν ὁμοίως ἐστὶν ἀμφότερα καὶ κερδαλέα, τοῦτ᾽ ἔτι δὴ δεῖ ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, διὰ τί ποτε ἀμφότερα αὐτὰ κέρδος καλεῖς, τί τὸ αὐτὸ ἐν ἀμφοτέροις ὁρῶν. ὥσπερ ἂν εἰ ἅ σύ με ἠρώτας τανῦν δή, διὰ τί ποτε καὶ τὸ ἀγαθὸν σιτίον καὶ τὸ κακὸν σιτίον, ὁμοίως ἀμφότερα, σιτία καλῶ· εἶπον ἄν σοι, διότι ἀμφότερα, ξηρὰ τροφὴ σώματός ἐστι, διὰ τοῦτο ἔγωγε. τοῦτο γὰρ εἶναι σιτίον, κἂν σύ που ἡμῖν ὁμολογοῖς. ἢ γάρ; ΙΠΠ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ περὶ ποτοῦ οὖν ὁ αὐτὸς ἂν τρόπος εἴη τῆς ἀποκρίσεως, ὅτι τῇ τοῦ σώματος ὑγρᾷ τροφῇ, ἐάν τε χρηστὴ ἐάν τε πονηρὰ ᾖ, τοῦτο τὸ ὄνομά ἐστι ποτόν· καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως. πειρῶ οὖν καὶ σὺ ἐμὲ μιμεῖσθαι, οὕτως ἀποκρινόμενον. τὸ χρηστὸν κέρδος καὶ τὸ πονηρὸν κέρδος, κέρδος φὴς ἀμφότερον εἶναι· τί τὸ αὐτὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὁρῶν, ὅτι δὴ καὶ τοῦτο κέρδος ἐστίν; εἰ δ᾽ αὖ μὴ αὐτὸς ἔχεις ἀποκρίνασθαι, ἀλλ᾽ ἐμοῦ λέγοντος σκόπει· ἆρα κέρδος λέγεις πᾶν κτῆμα ὃ ἄν τις κτήσηται, ἢ μηδὲν ἀναλώσας, ἢ ἔλαττον ἀναλώσας, πλέον λάβῃ; ΙΠ. Ἔμοιγε δοκῶ τοῦτο καλεῖν κέρδος. ΣΩ. Ἆρα καὶ τὰ τοιάδε λέγεις; ἐάν τις ἑστιαθείς, μηδὲν ἀναλώσας, ἀλλ᾽ εὐωχηθείς, νόσον κτήσηται; ΙΠ. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Ὑγίειαν δὲ κτησάμενος ἀπὸ ἑστιάσεως, κέρδος ἂν κτῷτο, ἢ ζημίαν; ΙΠ. Κέρδος. ΣΩ. Οὐκ ἄρα τοῦτό ἐστι κέρδος, τὸ ὁτιοῦν κτῆμα κτᾶσθαι. ΙΠ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Πότερον οὐκ ἐὰν κακόν, ἢ οὐδ᾽ ἂν ἀγαθὸν ὁτιοῦν κτήσηται, οὐ κέρδος κτήσηται; ΙΠ. Φαίνεται, ἐάν γε ἀγαθόν. ΣΩΚ. Ἐὰν δὲ κακόν, οὐ ζημίαν κτήσεται; ΙΠ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ὁρᾷς οὖν ὡς πάλιν αὖ περιτρέχεις εἰς τὸ αὐτό; τὸ μὲν κέρδος, ἀγαθὸν φαίνεται, ἡ δὲ ζημία, κακόν.

A præclara carmina inſcripta eſſent, multáque, in via Stiriaca tale erat: Monumentum hoc Hipparchi, Ne amicum decipias. Quamobrem ego te quidem amicum meum fallere nunquam auſim, & illi tanto viro repugnare. Quo vita functo, tres annos ſub fratre illius Hippia tyrannide preſſi Athenienſes fuerunt. Ipſe verò è maioribus natu omnibus, accepiſti ſolum hoc triennium in hac vrbe tyrannidem viguiſſe: reliquis temporibus, eodem penè modo quo Saturno regnante Athenienſes vixerunt. Traditur autem ab elegantioribus viris, mortis eius cauſam extitiſſe non eam quæ vulgò fertur, ſororis
B ſcilicet Canephoriæ contemptum: nam id credere abſurdum eſt. Sed cùm Harmodius amaretur, doceretúrque ab Ariſtógitone, magnum quiddam ſibi ex hac educatione ſuperabat: fore namque Hipparchum aduerſarium ſuſpicabatur. Interim contigit vt Harmodius nobilē quendā, cuius nomē non ſatis teneo, amaret: is primùm Harmodium & Ariſtogitonem, veluti ſapientes admirabatur, poſtea familiaris factus Hipparcho contemnere illos cœpit: vnde illi indignati, Hipparchum interemerunt. HIP. Videris ergo, ô Socrates, vel amicum me non putare: vel ſi putas amicum, Hipparcho minimè credere. Nam abs te non decipi diſſerendo, perſuaderi
C mihi nequit. SOCR. Atqui volo perinde ac ſi talis ludamus, retractare quicquid libet, ne te deceptum exiſtimes. Víſne illud immutari quod diximus, omnes homines bona appetere? HIPP. Nolo. SOCR. Quid verò illud, quòd damnum, ac damno affici, malum eſſe conceſſimus? HIPPAR. Neque id volo. SOCRAT. Sed quid illud, quod lucrum atque lucrari, & ipſi damno, & ei quod eſt damnum pati contraria ſunt? HIPP. Neque iſtud quidem. SOCRAT. At illud forſitan, quòd lucrari, vtpote malo contrarium, bonum eſt. HIPP. Ne quicquam retractes. SOCR. Videtur igitur tibi, vt apparet, lucrum
D aliquod bonum eſſe, aliquod verò malum? HIP. Mihi verò. SOCR. Retracto itaque tibi hoc. Eſt enim lucrum aliud bonum, malum aliud, nihil tamen magis hoc, quàm illud lucrum eſt, nónne? HIPP. Quid interrogas? SOC. Dicam, cibus & bonus eſt, & malus. HIPP. Eſt. SOCR. Eſtne magis cibus alter altero, an ſimiliter cibus vterque eſt, neque quà cibus alter ab altero differt, ſed quà hic quidem bonus, ille verò malus? HIP. Eſt vt dicis. SO. Nónne & potus & reliqua omnia, quæcunque formæ eiuſdē ſunt, ita habent, vt partim bona, partim mala ſint, nihílque inter ſe differant in eo in quo eadem ſunt, quemadmodum hominum quidem alius bonus, malus alius? HIPPAR. Sic eſt. SOCRAT. Cæterum neuter illorum, vt ar-
E bitror, magis aut minus homo eſt quàm alter, neque bonus malo, neque malus bono. HIPPAR. Vera dicis. SOCRAT. Nónne de lucro ſimiliter iudicabimus? quòd pariter lucrum tam bonum quàm malum lucrum ſit? HIPP. Neceſſe eſt. SOC. Nil igitur magis lucratur, qui lucrum bonum conſequitur, quàm qui malum: neque horum alterutrum lucrum magis apparet, vt iam conuenit. HIPPAR. Profectò. SOCRAT. Neutróque aut magis, aut minus adeſt? HIPP. Neutro. SOC. Tali autem in re, cui neutrum horum competit, ecquis poteſt magis vel minus aliquid aut agere, aut etiam pati? HIP. Impoſſibile eſt. SOCRAT. Poſtquàm lucra æquè ſunt vtraque, hoc deinceps animaduertendum reſtat, propter quid
F vtraque lucrum appellas, quídnam idem in vtriſque aſpicis: veluti ſi me roges, quare cibum, ſeu bonum, ſeu malum, cibum vtrunque vocem, reſpondeam vtique quoniam vterque ſicca eſt corporis eſca, ideo vtrunque cibum nomino, quod quidem & tu nobis concederes, nónne? HIPP. Fateor. SOCRAT. Et circa potum eadem rurſus reſpondendi ratio eſſet, quòd humidum corporis alimentum, ſeu bonum, ſeu malum ſit, potum vocamus, & in aliis eodem modo. Enitere itaque me ſic reſpondentem imitari. Lucrum bonum, itémque lucrum malum, vtrunque lucrum appellas. quidnam in lucro bono & malo idem cernis, cuius gratia vtrunque
G lucrum vocas? Quòd ſi non habes quod reſpondeas, at me dicentem attende. Num lucrum appellas omnem poſſeſſionem quam quis acquiſiuit, vel nihil omnino, vel parum expendens admodum, cùm plus accipiat? HIPPAR. Id lucrum vocare mihi videor. SOCRAT. An huiuſmodi dicis, ſeu ſi quis nihil expendens abundè epulatus ſit, & ex epulis morbum acquiſiuerit? HIPPAR. Non per Iouem. SOCR. At bonam valetudinem ex epulis adeptus, lucrúmne an damnum aſſequeretur? HIPPAR. Lucrum. SOCRAT. Non eſt igitur lucrum, quodlibet acquirere. HIPPAR. Non certè. SOCR. Nunquid ita ſe habet, vt non lucretur qui quod vis
H aſſequitur, ſiue bonum, ſiue malum? HIP. Apparet. SOCR. Neque in damnum incurrat, qui in quoduis incurrit, ſiue bonum ſiue malum? HIPPARC. Mihi quidem videtur. SOCRAT. Cernis ergo quòd circa idem reuolueris? Lucrum enim bonum, damnum verò malum apparet.

HIP. Ignoro quid dicam. SOC. Et iure quidem. Sed præterea hoc mihi reſponde. Si quis minus expendẽs plus acceperit, lucrari hunc diceres? HIP. Dico, modò ne malum lucretur, ſed vel auri, vel argenti minus erogans, plus accipiat. SOC. Enimuerò hoc inſuper interrogabo, ſi quis dimidiam auri libram erogans, duplum reportet argenti, lucrum, an dãnum ſit? HIP. Damnum profectò, ô Socrates: nam pro duodecuplo duplum ſolummodo capit. SOC. Veruntamen plus accepit. An non plus eſt duplum dimidio? HIPPAR. Non eiuſdem dignitatis ac pretij eſt argentum, cuius eſt aurum. SOCR. Ergo oportet hoc lucro adiicere, æſtimationem ſcilicet ac pretium. Nunc vtique argentum amplius cùm ſit, quàm aurum, haud æquè æſtimandum ac pretioſum dicis: aurum verò minus exiſtens, precioſum quoque ac dignũ. HIP. Et maximè, ſic enim ſe res habet. SOCR. Ipſa ergo æſtimatio dignitáſque lucrum continet, ſiue parua res, ſiue magna ſit. Indignum verò æſtimatione, lucro caret? HIP. Profectò. SOC. Ipſum pretioſum ac dignum, vocas aliud dignum, quàm acquiſitu dignum? HIP. Acquiſitu. SOCR. Dignum autem quæſitu vtile an inutile? HIPP. Vtile. SOC. Vtile nónne bonum? HIP. Eſt. SOC. O vir omnium fortiſſime, nónne iam tertio & quarto concluſum à nobis eſt, lucrum bonum eſſe? HIP. Videtur. SOC. Memoria tenes vnde ſermo hic incidit? HIP. Arbitror. SOC. At ſi minus ipſe memineris, ego in memoriam reducã. Ex eo enim quòd negares bonorum virorum eſſe, lucra quælibet acceptare, ſed ex lucris bona duntaxat, mala verò nequaquam. HIP. Hinc ſanè. SOCRA. Nónne lucra omnia eſſe bona, ſeu magna ſiue parua ſint, ratio nos fateri coëgit? HIP. Coëgit certè, ô Socrates, me magis, quàm perſuaſit. SOC. Sed forſitan deinceps perſuadebit. Nunc tamen ſiue perſuaſus fueris: ſeu quomodocunque aliter ſis affectus, conſentis nobiſcum lucra omnia & ampla & exigua bona eſſe? HIP. Cõſentio. SOC. Et bonos viros omnes bona omnia velle fateris? nũquid? HIP. Fateor. SOC. Malos autem dicebas omnia lucra tam exigua, quàm magna cupere. HIP. Dicebam. SOCR. Nónne igitur ſecundùm ſermonem tuum vniuerſi homines, & boni pariter atque mali lucricupidi eſſent? HIP. Videtur. SOC. Nemo igitur rectè vituperabit lucricupidos, cùm ipſe quoque lucricupidus ſit.

A ΙΠ. Ἀπορῶ ἔγωγε ὅ,τι εἴπω. ΣΩ. Οὐκ ἀδίκως γε σὺ ἀπορῶν. ἔτι δὲ καὶ τόδε ἀπόκριναι· ἐάν τις ἔλαττον ἀναλώσας, πλέον κτήσηται, φὴς κέρδος εἶναι; ΙΠ. Οὔτι κακόν γε λέγω· ἀλλ᾽ ἐὰν χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔλαττον ἀναλώσας, πλέον λάβῃ. ΣΩ. Καὶ ἐγὼ μέλλω τοῦτο ἐρήσεσθαι. φέρε γάρ, ἐάν τις χρυσίου σταθμὸν ἥμισυ ἀναλώσας, διπλάσιον λάβῃ ἀργυρίου, κέρδος ἢ ζημίαν εἴληφεν; ΙΠ. Ζημίαν δήπου, ὦ Σώκρατες. ἀντὶ δωδεκαστασίου γὰρ διστάσιον αὐτῷ καθίσταται τὸ χρυσίον. ΣΩ. Καὶ μὴν πλέον γ᾽ εἴληφεν. ἢ οὐ πλέον ἐστὶ τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεως; ΙΠ. Οὔτι τῇ ἀξίᾳ γε ἀργύριον χρυσίου. ΣΩ. Δεῖ ἄρα, ὡς ἔοικε, τῷ κέρδει τοῦτο προσεῖναι τὴν ἀξίαν. νῦν γοῦν τὸ μὲν ἀργύριον πλέον ὂν τοῦ χρυσίου, οὐ φὴς ἄξιον εἶναι· τὸ δὲ χρυσίον, ἔλαττον ὄν, ἄξιον φὴς εἶναι. ΙΠ. Σφόδρα. ἔχει γὰρ οὕτω. ΣΩ. Τὸ μὲν ἄξιον ἄρα, κερδαλέον ἐστίν, ἐάν τε σμικρὸν ᾖ, ἐάν τε μέγα· B τὸ δὲ ἀνάξιον, ἀκερδές. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Τὸ δὲ ἄξιον λέγεις, ἄξιον εἶναι ἄλλο τι ἢ κεκτῆσθαι; ΙΠ. Ναί, κεκτῆσθαι. ΣΩ. Τί δὲ ἄξιον αὖ λέγεις κεκτῆσθαι; τὸ ἀνωφελές, ἢ τὸ ὠφέλιμον; ΙΠ. Τὸ ὠφέλιμον δήπου. ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ ὠφέλιμον, ἀγαθόν ἐστιν. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ ἀνδρειότατε πάντων, οὐ τὸ κερδαλέον, ἀγαθὸν αὖ πάλιν τρίτον ἢ τέταρτον ἥκει ἡμῖν ὁμολογούμενον; ΙΠΠ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Μνημονεύεις γοῦν ὅθεν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος γέγονεν; ΙΠ. Οἶμαί γε. ΣΩ. Εἰ δὲ μή, ἐγώ σε ὑπομνήσω. ἢ ἠμφισβήτησάς μοι, τοὺς ἀγαθοὺς μὴ πάντα τὰ κέρδη βούλεσθαι κερδαίνειν, ἀλλὰ τῶν κερδῶν τἀγαθά; τὰ δὲ πονηρά, μή; ΙΠΠ. Ναίχι. ΣΩΚ. Οὐκοῦν πάντα τὰ κέρδη ὁ λόγος ἡμᾶς νῦν ἠνάγκασε καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα ὁμολογεῖν ἀγαθὰ εἶναι; ΙΠ. Ἠνάγκασε γάρ, ὦ Σώκρατες, μᾶλλον ἐμέ γε, ἢ πέπεικεν. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ἴσως μετὰ τοῦτο καὶ πείσειεν ἄν. νῦν δ᾽ οὖν, εἴτε πέπεισαι, εἴτε ὅπως δὴ ἔχεις, σύμφῃς γοῦν ἡμῖν, C πάντα τὰ κέρδη, ἀγαθὰ εἶναι, καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα; ΙΠ. Ὁμολογῶ γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Τοὺς δὲ χρηστοὺς ἀνθρώπους βούλεσθαι τὰ ἀγαθὰ ὁμολογεῖς ἅπαντα ἅπαντας, ἢ οὔ; ΙΠ. Ὁμολογῶ. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν δὴ τούς γε πονηροὺς εἶπες ὅτι καὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα κέρδη φιλοῦσιν. ΙΠΠ. Εἶπον. ΣΩΚ. Οὐκοῦν, κατὰ τὸν σὸν λόγον, ἅπαντες ἄνθρωποι φιλοκερδεῖς ἂν εἶεν, καὶ οἱ χρηστοὶ καὶ οἱ πονηροί. ΙΠ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ὀνειδίζει εἴ τις τῷ ὀνειδίζει, φιλοκερδεῖ εἶναι. τυγχάνει γὰρ καὶ ὁ ταῦτα ὀνειδίζων, αὐτὸς τοιοῦτος ὤν.

AMATORES, SIVE DE PHILOSOPHIA.

ΕΡΑΣΤΑΙ, Η ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

SVMMA DIALOGI. *Quid ſit & quale officium philoſophi, hîc docetur. Eſt autem philoſophi officium, diuina noſſe, gubernare humana: in illo contemplatiua philoſophia, in hoc actiua comprehenditur: ad contemplatiuam conducit ſapientia, ad actiuam prudentia & iuſtitia. Prius autem duæ aliorum opiniones refutantur. Prima eſt eorum qui philoſophi officium dicunt eſſe, quàm plurima diſcere: ſecunda Hippiæ ſophiſtæ, volentis philoſophiam artium omnium peritiam eſſe.*

SOCRATES.

DIONYSII Grammatici ludum ingreſſus iuuenes quoſdam conſpexi, qui videbantur honeſta indole, claris ortos parentibus, cúmque iis vnà eorum etiam familiares. Aderant autẽ duo quidam adoleſcentuli inuicem contendentes, quæ verò eſſet contentio, haud ſatis aduerteram. Veruntamen de Anaxagora vel Oenopide diſceptare videbantur, circulos deſcribentes, & quaſdam ſphęræ inclinationes depingentes cubito innixi, & intenti admodũ. Ego autem alterius illorum amicum, iuxta quem ſedebam, cubito tangens interrogaui quid ita contenderent adoleſcentes, & num magnum quiddam eſſet, & pulchrum, in quo tantum ſtudium ponerent. Tum ille, quid inquit magnum, & pulchrum? Nugantur enim de ſublimibus quædã & philoſophantes garriunt. Huius ego reſponſum admiratus, ô adoleſcens inquam, an turpe tibi philoſophari videtur? cúrue tam acerbè reſpondes? Alter verò, iuxtà enim aſſidebat æmulus quidam iſtius, cũ & me interrogantem, & reſpondentem illum audiſſet, Non expedit tibi Socrates, inquit, interrogare hunc, an turpe exiſtimet eſſe philoſophiam, nécne. An non vides ipſum in tumiditate quadam, & ſaturitate atque ſomnolentia vniuerſam ætatem egiſſe, vt credas aliud quicquam eum tibi reſponſurum, quàm quòd turpe ſit philoſophia? Erat autem iſte ex amatoribus in muſica eruditus, alter autem quem carpebat, in gymnaſtica. Videbatúrque mihi oportere eum quem prius interrogaueram, miſſum facere, quòd agendo potius, quàm diſputando exercitatus haberi velle videretur. Interrogandum autẽ cenſui illum, qui ſapientior videri volebat, vt ſi quam poſſem, vtilitatẽ reportarẽ. Dixi igitur ad eũ, me de re cõmuni quæſtionẽ mouiſſe: ꝙ ſi putas melius hoc te reſpõſurum, illud idẽ te nunc

ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

D ΕΙΣ Διονυσίου τοῦ γραμματικοῦ εἰσῆλθον, καὶ εἶδον αὐτόθι τῶν τε νέων τοὺς ἐπιεικεστάτους δοκοῦντας εἶναι τὴν ἰδέαν καὶ πατέρων εὐδοκίμων, καὶ τούτων ἐραστάς. ἐτυγχανέτην οὖν δύο τῶν μειρακίων ἐρίζοντε· περὶ ὅτου δέ, οὐ σφόδρα κατήκουον. ἐφαινέσθην μέντοι ἢ περὶ Ἀναξαγόρου ἢ περὶ Οἰνοπίδου ἐρίζειν. κύκλους γοῦν γράφοντες ἐφαινέσθην, καὶ ἐγκλίσεις τινὰς ἐμιμοῦντο τοῖν χεροῖν ἐπικλίνοντε, καὶ μάλα ἐσπουδακότε. κἀγώ, καθήμην γὰρ παρὰ τὸν ἐραστὴν τοῦ ἑτέρου αὐτοῖν· κινήσας οὖν αὐτὸν τῷ ἀγκῶνι, ἠρόμην ὅ,τι ποτὲ οὕτως ἐσπουδακότε τὼ μειρακίω ἤτην· καὶ εἶπον, Ἦ που τι μέγα καὶ καλόν ἐστι περὶ ὃ τοσαύτην σπουδὴν πεποιημένω ἐστόν. Ὁ δ᾽ εἶπε, Ποῖον, ἔφη, μέγα καὶ καλόν; ἀδολεσχοῦσιν οὖν οὗτοί γε περὶ E τῶν μετεώρων, καὶ φλυαροῦσι φιλοσοφοῦντες. καὶ ἐγὼ θαυμάσας αὐτοῦ τὴν ἀπόκρισιν, εἶπον, Ὦ νεανία, αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι τὸ φιλοσοφεῖν; ἢ τί οὕτω χαλεπῶς λέγεις; Καὶ ὁ ἕτερος (πλησίον γὰρ καθήμενος ἐτύγχανεν αὐτοῦ, ἀντεραστὴς ὤν) ἀκούσας ἐμοῦ τε ἐρομένου κἀκείνου ἀποκρινομένου, Οὐ πρὸς σοῦ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες ποιεῖς, τὸ καὶ ἀνέρεσθαι τοῦτον εἰ αἰσχρὸν ἡγεῖται εἶναι φιλοσοφίαν. ἢ οὐκ οἶσθα τοῦτον, ὅτι τραχηλιζόμενος καὶ ἐμπιπλάμενος καὶ καθεύδων πάντα τὸν βίον διατετέλεκεν; ὥστε τί σοι οἴει αὐτὸν ἀποκρίνεσθαι ἄλλο, ἢ ὅτι αἰσχρόν ἐστι φιλοσοφία; ἦν δὲ οὗτος μὲν τοῖν ἐρασταῖν περὶ μουσικὴν διατετριφώς· ὁ δ᾽ ἕτερος ὃν ἐλοιδόρει, περὶ γυμναστικήν· καί μοι ἔδοξε χρῆναι τὸν μὲν ἕτερον ἀφιέναι, τὸν ἐρόμενον, ὅτι οὐδ᾽ αὐτὸς προσεποιεῖτο περὶ λόγων ἔμπειρος εἶναι, ἀλλὰ περὶ ἔργων· τὸν δὲ σοφώτερον προσποιούμενον εἶναι, διερωτῆσαι, F ἵνα καὶ εἴ τι δυναίμην, παρ᾽ αὐτοῦ ὠφεληθείην. εἶπον οὖν ὅτι εἰς κοινὸν μὲν τὸ ἐρώτημα ἠρόμην· εἰ δὲ σὺ οἴει τοῦδε κάλλιον ἂν ἀποκρίνεσθαι, σὲ ἐρωτῶ

A τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τοῦτον, εἰ δοκεῖ σοι τὸ φιλοσοφεῖν καλὸν εἶναι, ἢ οὔ. σχεδὸν οὖν ταῦτα λεγόντων ἡμῶν ἐπακούσαντε τὼ μειρακίω ἐσιγησάτην, καὶ αὐτὼ παυσαμένω τῆς ἔριδος ἡμῶν ἀκροαταὶ ἐγενέσθην. καὶ ὅ, τι μὲν οἱ ἐρασταὶ ἔπαθον, οὐκ οἶδα, αὐτὸς δ' οὖν ἐξεπλάγην. ἀεὶ γάρ ποτε ὑπὸ τῶν νέων τε καὶ καλῶν ἐκπλήττομαι. ἐδόκει μέν τι μοι καὶ ὁ ἕτερος οὐχ ἧττον ἐμοῦ ἀγωνιᾶν· οὐ μὴν ἀλλ' ἀπεκρίνατό γέ μοι καὶ μάλα φιλοτίμως. Ὁπότε γάρ τοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ φιλοσοφεῖν αἰσχρὸν ἡγησαίμην εἶναι, οὐδ' ἂν ἄνθρωπον νομίσαιμι ἐμαυτὸν εἶναι, οὐδ' ἄλλον τὸν οὕτω διακείμενον. αἰνιττόμενος εἰς τὸν ἀντεραστὴν, καὶ λέγων μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ἵν' αὐτοῦ κατακούοι τὰ παιδικά. Κἀγὼ εἶπον, Καλὸν ἄρα δοκεῖ σοι τὸ φιλοσοφεῖν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. B

Τί οὖν; (ἐγὼ ἔφην) εἰ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι εἰδέναι πρᾶγμα ὁποιονοῦν εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρόν ἐστιν, ὃ μὴ εἰδείη τις τὴν ἀρχὴν ὅ, τι ἐστίν. Οὐκ ἔφη. Οἶσθα ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ὅ, τι ἐστὶ τὸ φιλοσοφεῖν; Καὶ μάλα, ἔφη. Τί οὖν ἐστιν, ἔφην ἐγώ. Τί δ' ἄλλο γε, ἢ κατὰ τὸν Σόλωνα; Σόλων γάρ που εἶπε, Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. καὶ ἐμοὶ δοκεῖ ἀεὶ οὕτω χρῆναι, ἕν γέ τι μανθάνειν τὸν μέλλοντα φιλοσοφήσειν, καὶ νεώτερον ὄντα καὶ πρεσβύτερον· ἵνα ὡς πλεῖστα ἐν τῷ βίῳ μάθῃ. καί μοι τὸ μὲν πρῶτον ἔδοξέ τι εἰπεῖν, εἶτά πως ἐννοήσας ἠρόμην αὐτὸν εἰ τὴν φιλοσοφίαν πολυμαθείαν ἡγοῖτο. Κἀκεῖνος, Πάνυ, ἔφη. Ἡγῇ δὲ καλὸν εἶναι μόνον τὴν φιλοσοφίαν, ἢ καὶ ἀγαθόν; ἦν δ' ἐγώ. C Καὶ ἀγαθὸν, ἔφη, πάνυ. Πότερον οὖν ἐν φιλοσοφίᾳ τι τοῦτο ἴδιον ὁρᾷς, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἷον φιλογυμναστίαν οὐ μόνον καλὸν ἡγῇ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀγαθόν; ἢ οὔ; Ὁ δὲ, καὶ μάλα εἰρωνικῶς, εἶπε δύο. Πρὸς μὲν τόνδε μοι εἰρήσθω ὅτι οὐδέτερα· πρὸς μέντοι σε, ὦ Σώκρατες, καὶ καλὸν κἀγαθὸν ὁμολογῶ εἶναι. Ἆρ' οὖν καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν πολυπονίαν φιλογυμναστίαν ἡγῇ εἶναι; Κἀκεῖνος ἔφη, Πάνυ γε· ὥσπερ καὶ ἐν τῷ φιλοσοφεῖν τὴν πολυμαθείαν φιλοσοφίαν ἡγοῦμαι εἶναι. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἡγῇ δὲ δὴ τοὺς φιλογυμναστοῦντας ἄλλου του ἐπιθυμεῖν ἢ τούτου ὅ, τι ποιήσει αὐτοὺς ἔχειν εὖ τὸ σῶμα; Τοῦτο, ἔφη. Ἦ οὖν οἱ πολλοὶ πόνοι τὸ σῶμα (ἦν δ' ἐγὼ) ποιοῦσιν εὖ ἔχειν; D Πῶς γὰρ ἂν (ἔφη) ἀπ' ὀλίγων γε πόνων τὸ σῶμά τις εὖ ἔχοι; Καί μοι ἔδοξεν ἤδη ἐνταῦθα κινητέος εἶναι ὁ φιλογυμναστὴς, ἵνα μοι βοηθήσειε διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῆς γυμναστικῆς. κἄπειτα ἠρόμην αὐτὸν, Σὺ δὲ δὴ τί σιγᾷς ἡμῖν ὦ λῷστε, ταῦτα τούτου λέγοντος; ἦ καί σοι δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι εὖ τὰ σώματα ἔχειν ἀπὸ τῶν πολλῶν πόνων, ἢ ἀπὸ τῶν μετρίων; Ἐγὼ μὲν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ᾤμην τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο καὶ ὗν γνῶναι, ὅτι οἱ μέτριοι πόνοι εὖ ποιοῦσιν ἔχειν τὰ σώματα. Πόθεν δή; οὐχὶ ἄνδρα ἄγρυπνόν τε καὶ ἄσιτον, καὶ ἀτριβῆ τὸν τράχηλον ἔχοντα, καὶ λεπτὸν ὑπὸ μεριμνῶν; Καὶ αὐτοῦ ταῦτα εἰπόντος, ἥσθη τὰ μειράκια καὶ ἐγέλασεν· ὁ δ' ἕτερος ἠρυθρίασε. E Καὶ ἐγὼ εἶπον, Τί οὖν; σὺ ἤδη ξυγχωρεῖς μήτε πολλοῖς μήτε ὀλίγοις πόνοις εὖ ποιεῖν ἔχειν τὰ σώματα τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοῖς μετρίοις; ἢ διαμάχῃ, δυοῖν ὄντοιν νῷν περὶ τοῦ λόγου; Κἀκεῖνος, Πρὸς μὲν τοῦτον (ἔφη) κἂν πάνυ ἡδέως διαγωνισαίμην· καὶ εὖ οἶδ' ὅτι ἱκανὸς ἂν γενοίμην βοηθῆσαι τῇ ὑποθέσει ἣν ὑπεθέμην, καὶ εἰ ταύτης ἔτι φαυλοτέραν ὑπεθέμην· (οὐδὲν γάρ ἐστι) πρὸς μέντοι σὲ οὐδὲν δέομαι παρὰ δόξαν φιλονεικεῖν· ἀλλ' ὁμολογῶ μὴ τὰ πολλὰ, ἀλλὰ τὰ μέτρια γυμνάσια τὴν εὐεξίαν ἐμποιεῖν τοῖς ἀνθρώποις. Τί δὲ τὰ σιτία; τὰ μέτρια, ἢ τὰ πολλά; ἔφην ἐγώ. Καὶ τὰ σιτία ὡμολόγει. Ἔτι δὲ κἀγὼ προσηνάγκαζον αὐτὸν ὁμολογεῖν καὶ τἆλλα πάντα τὰ περὶ τὸ σῶμα, τὰ μέτρια μάλιστα ὠφελεῖν· F ἀλλὰ μὴ τὰ πολλὰ, μηδὲ τὰ ὀλίγα. Καί μοι ὡμολόγει τὰ μέτρια. Τί δὲ (ἔφην) τὰ περὶ τὴν ψυχὴν τὰ μέτρια ὠφελεῖ ἢ τὰ ἄμετρα τῶν προσφερομένων; Τὰ μέτρια, ἔφη. Οὐκοῦν ἓν τῶν προσφερομένων ψυχῇ ἐστὶ καὶ τὰ μαθήματα. Ὡμολόγει. Καὶ τούτων ἄρα τὰ μέτρια ὠφελεῖ, ἀλλ' οὐ τὰ πολλά; Συνέφη.

Τίνα οὖν ἐρόμενοι ἂν δικαίως ἐροίμεθα, ὁποῖοι πόνοι μέτριοι καὶ σιτία πρὸς τὸ σῶμά ἐστιν; ὁμολογοῦμεν μὲν τρεῖς ὄντες, ἢ ἰατρὸν, ἢ παιδοτρίβην. Τίνα δ' ἂν περὶ σπέρματος σπορᾶς, ὁπόσον μέτριον; καὶ τούτου τὸν γεωργὸν ὁμολογοῦμεν. Τίνα δὲ περὶ μαθημάτων εἰς ψυχὴν φυτεύσεως τε καὶ σπορᾶς ἐρωτῶντες, G δικαίως ἂν ἐροίμεθα ὁπόσα καὶ ὁποῖα μέτρια; Τοὐντεῦθεν ἤδη ἀπορίας μεστοὶ ἦμεν ἅπαντες. κἀγὼ προσπαίζων αὐτοὺς ἠρόμην, Βούλεσθε (ἔφην) ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐν ἀπορίᾳ ἐσμὲν, ἐρώμεθα ταυτὶ τὰ μειράκια; ἢ ἴσως αἰσχυνόμεθα· ὥσπερ ἔφη τοὺς μνηστῆρας Ὅμηρος, μὴ ἀξιοῦντας εἶναί τινα ἄλλον ὅστις ἐντενεῖ τὸ τόξον. ἐπειδὴ οὖν μοι ἐδόκουν ἀθυμεῖν πρὸς τὸν λόγον, ἄλλῃ ἐπειρώμην σκοπεῖν· καὶ εἶπον, Ποῖα δὲ μάλιστα τοπάζομεν ἄττα εἶναι τῶν μαθημάτων ἃ δεῖ τὸν φιλόσοφον μανθάνειν; ἐπεὶ οὐχ ἅπαντα, οὐδὲ πολλά; Ὑπολαβὼν οὖν ὁ σοφώτερος εἶπεν, ὅτι κάλλιστα ταῦτ' εἴη τῶν μαθημάτων, H καὶ προσήκοντα, ἀφ' ὧν ἂν πλείστην δόξαν ἔχοι τις εἰς φιλοσοφίαν. πλείστην δ' ἂν ἔχοι δόξαν, εἰ δοκοίη τῶν τεχνῶν ἔμπειρος εἶναι πασῶν· εἰ δὲ μὴ, ὡς πλείστων γε, καὶ μάλιστα τῶν ἀξιολόγων· μαθὼν

A interrogo, vtrũ videatur philoſophari pulchrũ eſſe, an ſecus? Hæc ferè cùm diceremus, audierunt adoleſcentes, atque miſſa ea quæ inter ipſos erat cõtentione, ad ea quæ diſſerebamus audienda ſeipſos ſilentio parabant. At amatoribus quid acciderit, neſcio. Ipſe certè obſtupui. Semper enim noua ac pulchra ſtupeſco. Videbatur itaque mihi alter me non minus certare, verùm enimverò reſpondit ille mihi, & valde quidem ambitioſè. Siquando, ô Socrates, philoſophari turpe eſſe ducerem, neque me hominem putarem, neque quemuis alium ſic affectum. Innuens autem in æmulum dicebat hæc ea voce, vt amici exaudire poſſent. Hic ego, pulchrum igitur tibi philoſophari videtur? & maximè quidem, inquit ille. B Quid ergo, inquam, num videtur tibi fieri poſſe, vt norit quis turpéne ſit aliquid, an pulchrum, niſi prius quid ipſum ſit norit? Non. Noſti igitur inquam quòd eſt aliquid philoſophari? Noui equidem. Quid eſt? Quid aliud quàm iuxta Solonem? Dicebat enim alicubi Solo; Diſcens aſſiduè multa, ſenecta venit. Et mihi quidem videtur ſemper ſic oportere aliquid diſcere eum hominem, qui philoſophus futurus ſit, ſiue iuuenis, ſiue ſenex ſit, vt in vita quàm plurima diſcat. Atque in primo viſus eſt mihi aliquid dixiſſe. Deinde mecum reputans, interrogaui, num ei philoſophia, idem quod multa diſcere, C videretur. Et ille, omnino inquit. Exiſtimas inquam pulchrum aliquid ſolum eſſe philoſophiam, vel etiam bonum? Et bonum, inquit. Vtrum philoſophiæ id propriũ facis, an etiã aliis eodem pacto tribuis: vt verbi gratia, ſtudium gymnaſticæ, non modò pulchrum eſſe, ſed etiam bonum? Tunc ille ludens duo protulit. Aduerſus hunc, inquit, dico, quòd neutrum ſit: aduerſus autem te, ô Socrates, & pulchrum & bonum ſimul eſſe fateor. Ergo in gymnaſiis etiam multum laborem exiſtimas eſſe gymnaſticæ ſtudium? Et maximè quidem, inquit ille, quemadmodum in philoſophando, multa diſcere philoſophiam puto. Ego verò, credis inquam, D gymnaſticæ ſtudioſos aliquid aliud appetere, quàm vt eorum corpora bene ſe habeant? Idipſum inquit. Num multi labores bonam corporis habitudinem efficiunt? Quónam pacto, inquit ille, ex paucis laboribus robuſtum corpus fieri poſſit? Hic mihi viſus eſt gymnaſticus ille prouocandus eſſe, qui mihi propter peritiam gymnaſticæ auxilium ferret. Illum igitur percontatus ſum, Quid vir optime, iſto loquente tu taces? Num & tibi videntur homines è multis potius laboribus, quàm temperatis robur acquirere? Equidem, ô Socrates, ego illud quod dici ſolet videre videor, nempe ex moderatis corpus bene ſeſe habere. Vnde inquam vides? non inſomnem potius & nauſeabundum virum, ceruicéque molli & curis extenuatum reddunt? E Et quum hæc annuiſſet, delectati adoleſcentes, riſerunt. Alter autem ille erubuit. Tunc ego, quid tu igitur? conceſiſne, nec paruos, neque magnos labores habitudinem bonam corporis efficere, ſed moderatos? an nobis qui duo in eadem ſententia ſumus, repugnas? Libenter equidem, inquit, huic repugnarem, atque aduerſus eum valerem, id quod propoſui, defendere, etiam ſi cauſam haberem minus validam. Nullius enim pretij eſt. Verùm tecum haud decet inſolentius contendere: confiteor igitur, non multas, ſed temperatas exercitationes bonum corporis habitum hominibus præſtare. F Cibi autem inquam multi, an moderati? Et cibi ait. Præterea compuli eum, vt concederet reliqua omnia quæ circa corpus verſantur, temperata quidem prodeſſe quamplurimum, pauca verò vel nimia nihil. Et ille moderata iuuare confeſſus eſt. At quæ ad animam ſpectant, inquam, cùm moderata adhibentur, conducúntne magis an immoderata? Moderata. Diſciplinæ autem nónne ex iis ſunt quæ animæ adhibentur & conferunt? Conſenſit. Ex diſciplinis itaque quæ temperatæ ſunt, non quæ multæ, vtilitatem afferunt? Conceſſit. Quémnam ergo interrogare meritò conueniat, quales ſint labores atque cibi corporibus accommodi? G In hoc tres arbitror conuenimus, medicum videlicet, vel pædotribam interrogandum. Quem verò de ſpargendis ſeminibus, quantum ſit commodum? Agricolam conſentaneum eſt. At verò de ſemẽte & plantatione diſciplinarũ in anima, quémnã meritò percontemur, quales quãtæve ſufficiant? Hic cùm ambiguitatis pleni eſſemus, ego iocans inquam, vultiſne poſtquam nos in hoc ambigui ſumus, ab iis adoleſcentibus iſthuc quæramus? An forſitan erubeſcimus quemadmodum procos inducit Homerus, quum nollent alium quenquam præter ſe arcum intendere? H Sed cùm grauiter ferre viderentur, alia quadam via inueſtigare aggreſſus, Qualia, inquam, eſſe debere coniiciemus quæ oportet philoſophum diſcere, quum neque omnia, neque multa ſequi debeat? Reſpondens autem ſapientior ille, pulcherrimas ait, atque maximè congruas animo diſciplinas eas eſſe, ex quibus maximam quis gloriam in philoſophia conſequatur: maximam verò gloriam adipiſci, ſi omnium artium peritus ſit: aut ſi minus omnium, plurimarũ ſaltem, earúmque præſertim

quæ æſtimatione ſunt dignæ, ea præ cæteris diſcens, quæ li-
beros homines decet, quæúe intelligentiæ ratione, non ma-
nuum miniſterio conficiuntur. Tum ego, ſic, inquam, dicis
quemadmodum in opificiis contingit? vbi opificem quidem
quinque ad ſummum, aut ſex minis emeres, architectum ve-
rò ne dragmarum quidem decem milibus: nam per omnem
Græciam rari admodum reperiuntur: nunquid tale aliquid
ais? Ille aſſenſus idipſum ſe dicere confeſſus eſt. Eum mox in-
terrogabam, vtrum poſſibile eſſet, duas eundem duntaxat ar-
tes hoc pacto, nedum permultas magnáſque percipere. Et ille:
Ne ita me dicere putes, inquit, ô Socrates, quaſi philoſophan-
tem oporteat ſingulas artes ad ſummum proſequi, quemad-
modum artifices illos: verùm, vt liberum virum eruditúm-
que decet, vt potis ſit percipere quæ ab vnoquoque artifice
proferuntur, atque id præ cæteris qui tum adſunt: præter-
ea ita mente omnia coniectare, vt ſemper ipſe elegantiſſimus
ac ſapiētiſſimus omniū in vnoquoq. eorū quod è quocūq. ad-
ducit appareat. Atq. ego (adhuc enim quorsū tenderet ambi-
gebam) intelligóne, inquam, qualem dicis eſſe virum philo-
ſophum? Videris enim mihi talē dicere, quales in certamine
ſunt pentathli, curſoribus, vel iaculatoribus collati. Etenim
illi curſoribus, vel peltaſtis in eorum certaminibus inferio-
res ſunt, ſecundúmque locum tenent, reliquorum verò athle-
tarum primi atque victores. Tale aliquid fortè dicis philoſo-
phiæ ſtudium conferre philoſophis, vt ab iis qui in quauis ar-
te ſupremi sūt, in eadē arte intelligētia quidē ſuperētur, ſecū-
dūq. locū teneāt, reliquos verò antecedant, vt philoſophus in
ſingulis facultatibus ſecūdæ cuiuſdā homo ſortis exiſtat. Hu-
iuſmodi videris philoſophantē virū oſtēdere. Rectè, inquit, ô
Socrates, accipis de philoſopho dicta, qui eum pentathlo cō-
paraueris. Eſt enim proculdubio talis, vt nulli negotio ſeruire
penitus velit, neque in aliqua re vſque ad ſummum elabora-
re, ne propter vnius exactam diligentiam in aliis omnibus ſu-
peretur ſicuti ſuperātur opifices: ſed omnia mediocriter tem-
peratéque attingat. Poſt hanc reſponſionem cupiēs planius
noſſe quidnam diceret, bonos, inquam, viros, vtiléſne, an inu-
tiles eſſe cenſes? Vtiles, inquit, ô Socrates. Nónne ſi boni vti-
les ſunt, inquam, mali inutiles erunt? Conſenſit. Quid au-
tem, philoſophos viros vtiles vel inutiles putas? Ad hæc ille
maximè omnium vtiles eſſe philoſophos aſſeuerauit. Age i-
gitur, dignoſcamus ſi tu quidem vera dicis, quomodo vtiles
nobis ſint iſti ſecundæ ſortis homines? Manifeſtum enim eſt,
eſt, quòd vnoquoque artifice inferior eſt philoſophus. An-
nuit. Age, inquam, ſi vel tu, vel ex amicis aliquis tibi chariſſi-
mus ægrotaret, vtrum ad curam valetudinis philoſophum
illum ſecundarium domum induces, an medicum? Vtrunque.
Ne mihi dicas vtrunque: ſed vtrum potius? Nemo, inquit, am-
bigat, medicum & magis & prius. Quid autem in naui flu-
ctibus agitata, vtrum te & tua gubernatori, an philoſopho
committeres? Gubernatori, inquit. Et in reliquis omnibus
quantiſper artifex adeſt, philoſopho non erit locus? Apparet,
inquit. Philoſophus igitur nunc inutilis eſt: quum artifices
non deſint. Confeſſi verò ſumus bonos quidem vtiles eſſe,
malos inutiles. Coactus eſt confiteri. Quid ergo poſt hęc abs
te petam? An forſitan inciuilius eſt, vltra perquirere? Quære
quicquid lubet, inquit. Nihil aliud peto, niſi vt iterum con-
cedantur iam dicta, habent autem ſe in hunc modum. Con-
feſſi ſumus philoſophiam bonam eſſe, & extare philoſophos,
atque eos ipſos bonos, bonos autem vtiles, malos contrà in-
utiles. Deinde conceſſimus, dum artifices adſunt, philoſophos
inutiles eſſe, & artifices adeſſe ſemper. Nónne conceſſa hæc
ſunt? Sunt. Confitemur igitur, vt videtur ſecundum tuam ora-
tionem, ſiquidem philoſophari eſt eſſe ſcientem in artibus eo
pacto, quo tu idem dixiſti, malos philoſophos eſſe, & inutiles,
quandiu inter homines artes ſint. Verùm non ita habet, ô a-
mice. Neque philoſophari, circa artes ſtudioſè verſari eſt, nec
multis negotiis incumbere, aut multa perdiſcere, ſed aliud
quiddam: ſiquidem exiſtimo & abſurdum hoc eſſe, & me-
chanicos rectius appellari, qui artibus incumbunt. Hoc au-
tem modo planius intelligemus, an vera dicam, nécne, ſi hoc
reſpondeas. Quínam equos rectè domare norunt? vtrum qui
illos meliores reddunt, an alij? Qui meliores. Quid autem
canes, num qui eos meliores reddere, iidem & rectè coërce-
re norunt? Omnino. Eadem ergo ars, & meliores reddit,
& rectè coërcet? Eadem. Quid autem? Vtrum quæ & melio-
res facit, & rectè coërcet, eadem diſcernit bonos & malos,
an alia? Eadem inquit. Vis igitur, inquam, idem de homini-
bus conſtituamus, quæ optimos reddat homines, eadem ſit,
quæ & rectè cohibet, & qui boni ſint, quíve mali, diſcer-
nat? Proſus inquit. Nónne quæcunque vnum, eadem
& multos: & quæ multos, & vnum? Ita. Et in equis præterea
cæteríſque omnibus eodem modo? Eodem, inquit. Quę-

A αὐτῶν ταῦτα ἃ προσήκει τοῖς ἐλευθέροις μαθεῖν, ὅσα ξυνέσεως ἔχε-
ται, μὴ ὅσα χειρουργίας. Ἆρ' οὖν οὕτω λέγεις (ἔφην ἐγὼ) ὥσπερ ἐν
τῇ τεκτονικῇ; καὶ γὰρ ἐκεῖ τέκτονα μὲν ἂν πρίαιο πέντε ἢ ἓξ μνῶν ἄ-
κρον· ἀρχιτέκτονα δὲ, οὐδ' ἂν μυρίων δραχμῶν. ὀλίγοι γε μὴν καὶ ἐν
πᾶσι τοῖς Ἕλλησι γίγνονται. ἆρα μή τι τοιοῦτον λέγεις; Καὶ ὃς, ἀκού-
σας μου, συνεχώρει καὶ αὐτὸς τοιοῦτον λέγειν. ἠρόμην δ' αὐτὸν εἰ οὐκ
ἀδύνατον εἴη δύο μόνον τέχνας οὕτω μαθεῖν τὸν αὐτὸν, μὴ ὅτι πολ-
λὰς καὶ μεγάλας. Ὁ δὲ, Μὴ οὕτω μου (ἔφη) ὑπολάβῃς ὦ Σώκρατες,
ὡς λέγοντος ὅτι δεῖ ἑκάστην τῶν τεχνῶν τὸν φιλοσοφοῦντα ἐπίστασθαι
B ἀκριβῶς, ὥσπερ αὐτὸν τὸν τὴν τέχνην ἔχοντα· ἀλλ' ὡς εἰκὸς ἄνδρα ἐ-
λεύθερόν τε καὶ πεπαιδευμένον ἐπακολουθῆσαί τε τοῖς λεγομένοις ὑ-
πὸ τοῦ δημιουργοῦ οἷόν τ' εἶναι διαφερόντως τῶν παρόντων, καὶ αὐτὸν
ξυμβάλλεσθαι γνώμην· ὥστε δοκεῖν χαριέστατον εἶναι καὶ σοφώτατον ἀεὶ
τῶν παρόντων ἐν τοῖς λεγομένοις τε καὶ πραττομένοις περὶ τὰς τέχνας.
Κἀγὼ (ἔτι γὰρ αὐτοῦ ἠμφιγνόουν τὸν λόγον ὅ, τι ἐβούλετο) Ἆρα ἐννοῶ
(ἔφην) οἷον λέγεις τὸν φιλόσοφον ἄνδρα. δοκεῖς γάρ μοι λέγειν, οἷον ἐν
τῇ ἀγωνίᾳ εἰσὶν οἱ πένταθλοι πρὸς τοὺς δρομέας, ἢ τοὺς πελταστάς. καὶ
γὰρ ἐκεῖνοι τούτων μὲν λείπονται κατὰ τὰ τούτων ἆθλα, καὶ δεύτεροι
εἰσὶ πρὸς τούτοις· τῶν δὲ ἄλλων ἀθλητῶν πρῶτοι, καὶ νικῶσιν αὐτούς.
C τάχ' ἂν ἴσως τοιοῦτόν τι λέγοις καὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἀπεργάζεσθαι τοὺς ἐ-
πιτηδεύοντας τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα· τῶν μὲν πρώτων εἰς ξύνεσιν περὶ τὰς
τέχνας ἐλλείπεσθαι, τὰ δευτερεῖα δ' ἔχοντας τῶν ἄλλων περιεῖναι, καὶ
οὕτω γίγνεσθαι περὶ πάντα ὕπακρόν τινα ἄνδρα τὸν πεφιλοσοφηκότα.
τοιοῦτόν τινα μοι δοκεῖς ἐνδείκνυσθαι. Καλῶς γέ μοι (ἔφη) ὦ Σώκρα-
της δοκεῖς ὑπολαβεῖν τὰ περὶ τοῦ φιλοσόφου, ἀπεικάσας αὐτὸν τῷ πεν-
τάθλῳ. ἔστι γὰρ ἀτεχνῶς τοιοῦτος οἷος μὴ δουλεύειν μηδενὶ πράγ-
ματι, μηδ' εἰς τὴν ἀκρίβειαν μηδὲν διαπεπονηκέναι· ὥστε διὰ τὴν
τοῦ ἑνὸς τούτου ἐπιμέλειαν, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπολελεῖφθαι, ὥσπερ
D οἱ δημιουργοὶ, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφῆφθαι. μετὰ ταύτην δὴ τὴν
ἀπόκρισιν ἐγὼ προθυμούμενος σαφῶς εἰδέναι ὅ, τι λέγοι, ἐπυνθανό-
μην αὐτοῦ, τοὺς ἀγαθοὺς πότερον χρησίμους ἢ ἀχρήστους εἶναι ὑπολαμ-
βάνοι. Χρησίμους δήπου, ὦ Σώκρατες, ἔφη. Ἆρ' οὖν, εἴπερ οἱ ἀγαθοὶ
χρήσιμοι, οἱ πονηροὶ ἄχρηστοι; Ὡμολόγει. Τί δέ; τοὺς φιλοσόφους ἄν-
δρας χρησίμους ἡγῇ, ἢ οὔ; Ὁ δὲ ὡμολόγει χρησίμους· καὶ πρός γε ἔφη
χρησιμωτάτους εἶναι ἡγεῖσθαι. Φέρε δὴ γνῶμεν εἰ σὺ ἀληθῆ λέγεις πῶς
καὶ χρήσιμοι ἡμῖν εἰσὶν οἱ ὕπακροι οὗτοι. δῆλον γὰρ ὅτι ἑκάστου γε τῶν
τὰς τέχνας ἐχόντων φαυλότερός ἐστιν ὁ φιλόσοφος. Ὡμολόγει. Φέρε
δὲ σὺ (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ τύχοις ἢ αὐτὸς ἀσθενήσας, ἢ τῶν φίλων τις τῶν σῶν,
περὶ οὗ σὺ σπουδὴν μεγάλην ἔχεις, πότερον, ὑγίειαν κτήσασθαι βουλό-
E μενος, τὸν ὕπακρον ἐκεῖνον τὸν φιλόσοφον εἰσάγοις ἂν εἰς τὴν οἰκίαν,
ἢ τὸν ἰατρὸν ἂν λάβοις; Ἀμφοτέρους ἔγωγ' ἂν, ἔφη. Μή μοι (εἶπον ἔ-
γωγ') ἀμφοτέρους λέγε, ἀλλ' ὁπότερον μᾶλλόν γε καὶ πρότερον. Οὐδεὶς
ἂν (ἔφη) τοῦτό γε ἀμφισβητήσειεν, ὡς οὐχὶ τὸν ἰατρὸν καὶ μᾶλλον καὶ
πρότερον. Τί δ', ἐν νηῒ χειμαζομένῃ, ποτέρῳ ἂν μᾶλλον ἐπιτρέποις
αὐτόν τε καὶ τὰ σεαυτοῦ; τῷ κυβερνήτῃ ἢ τῷ φιλοσόφῳ; Τῷ κυβερνήτῃ
ἔγωγε. Οὐκοῦν καὶ τἄλλα πάντα οὕτως ἕως ἄν τις δημιουργὸς ᾖ, οὐ
χρήσιμός ἐστι φιλόσοφος; Φαίνεται, ἔφη. Οὐκοῦν νῦν ἄχρηστός τις ἡμῖν
ὁ φιλόσοφός ἐστιν; εἰσὶ γὰρ δήπου δημιουργοί. ὡμολογήσαμεν δὲ τοὺς
ἀγαθοὺς, χρησίμους εἶναι· τοὺς δὲ πονηροὺς, ἀχρείους. Ἠναγκάζετο ὁμο-
λογεῖν. Τί οὖν μετὰ τοῦτο ἔρωμαί σε; ἢ ἀγροικότερόν ἐστιν ἔρεσθαι; Ἔ-
F ρου ὅ, τι βούλει. Οὐδὲν δὴ (ἔφην ἐγὼ) ζητῶ ἄλλο ἢ ἀνομολογήσασθαι
τὰ εἰρημένα. ἔχει δέ πως ὡδί. ὡμολογήσαμεν εἶναι καλὸν τὴν φιλοσο-
φίαν, καὶ αὐτοὶ φιλόσοφοι εἶναι· τοὺς δὲ φιλοσόφους, ἀγαθούς· τοὺς δὲ ἀ-
γαθοὺς, χρησίμους, τοὺς δὲ πονηροὺς, ἀχρήστους. αὖθις δ' αὖ τοὺς φιλοσό-
φους ὡμολογήσαμεν, ἕως ἂν οἱ δημιουργοὶ ὦσιν, ἀχρήστους εἶναι. δημιουρ-
γοὺς δὲ ἀεὶ εἶναι· οὐ γὰρ ταῦτα ὡμολόγηται; Πάνυ, ἔφη. Ὁμολογοῦμεν ἄρα
(ὡς ἔοικε) κατά γε τὸν σὸν λόγον, εἴπερ τὸ φιλοσοφεῖν, ἐστὶ περὶ τὰς τέχνας
ἐπιστήμονας εἶναι, ὡς σὺ λέγεις, τὸν τρόπον πονηροὺς αὐτοὺς εἶναι, καὶ ἀχρή-
στους, ἕως ἂν ἐν ἀνθρώποις τέχναι ὦσιν. Ἀλλὰ μὴ οὐχ οὕτως, ὦ φίλε,
ἔχουσι, μὴ δὴ τοῦτο φιλοσοφεῖν, περὶ τὰς τέχνας ἐσπουδακέναι, οὐδὲ πολυ-
G πραγμονοῦντα, κυπτάζοντα ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἄλλο τι. ἐ-
πεί γε ᾤμην καὶ ὄνειδος εἶναι τοῦτο, καὶ βαναύσους καλεῖσθαι τοὺς περὶ τὰς
τέχνας ἐσπουδακότας. Ὧδε δὲ σαφέστερον εἰσόμεθα εἰ ἄρα ἀληθῆ λέγω
ἐὰν τοῦτο ἀποκρίνῃ. τίνες ἵππους ἐπίστανται κολάζειν ὀρθῶς; πότερον οἵπερ
βελτίστους ποιοῦσιν, ἢ ἄλλοι; Οἵπερ βελτίστους. Τί δέ; κύνας οὐχ οἱ
βελτίους ἐπίστανται ποιεῖν, οὗτοι καὶ κολάζειν ὀρθῶς ἐπίστανται; Ναί. Ἡ
αὐτὴ ἄρα τέχνη βελτίστους τε ποιεῖ, καὶ κολάζει ὀρθῶς; Φημὶ, ἦ δ' ὅς.
Τί δέ; πότερον ἥπερ βελτίους τε ποιεῖ καὶ κολάζει ὀρθῶς, αὕτη καὶ
γιγνώσκει τοὺς χρηστοὺς καὶ μοχθηρούς; ἢ ἄλλη; Ἡ αὐτὴ, ἔφη. Ἐθελή-
σεις οὖν καὶ κατ' ἀνθρώπους τοῦτο ὁμολογεῖν, ἥπερ βελτίστους ἀνθρώ-
H πους ποιεῖ, ταύτην εἶναι καὶ τὴν κολάζουσαν ὀρθῶς, καὶ διαγιγνώσκου-
σαν τοὺς χρηστούς τε καὶ πονηρούς; Πάνυ γ', ἔφη. Οὐκοῦν ἥτις ἕνα,
καὶ πολλούς· καὶ ἥτις πολλοὺς, καὶ ἕνα; Ναί. Καὶ καθ' ἵππων δὲ καὶ τῶν
ἄλλων ἁπάντων οὕτω; Φημί. Τίς οὖν ἐστιν ἡ ἐπιστήμη, ἥτις τοὺς ἐν ταῖς

πόλεσιν ἀκολασταίνοντας καὶ παρανομοῦντας ὀρθῶς κολάζει; οὐχ ἡ δικαστική; Ναί. Ἢ ἄλλην οὖν τινα καλεῖς δικαιοσύνην ἢ ταύτην; Οὐκ ἄλλην. Οὐκοῦν ᾗπερ κολάζουσιν ὀρθῶς, ταύτῃ καὶ γιγνώσκουσι τοὺς χρηστοὺς καὶ πονηρούς; Ταύτῃ. Ὅστις δὲ ἕνα γιγνώσκει, καὶ πολλοὺς γνώσεται; Ναί. Καὶ ὅστις γε πολλοὺς ἀγνοεῖ, καὶ ἕνα; Φημί. Εἰ ἄρα ἵππος ὢν ἀγνοεῖ τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς χρηστούς, κἂν αὑτὸν ἀγνοοῖ ποῖός τις ἐστί; Φημί. Καὶ εἰ βοῦς ὢν ἀγνοεῖ τοὺς πονηροὺς καὶ χρηστούς, κἂν αὑτὸν ἀγνοοῖ ποῖός ἐστι; Ναί, ἔφη. Οὕτω δὴ καὶ εἰ κύων; Ὡμολόγει. Τί δ', ἐπειδὰν ἄνθρωπος ὤν τις ἀγνοῇ τοὺς χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους, ἆρ' οὐχ ἑαυτὸν ἀγνοεῖ πότερον χρηστός ἐστιν ἢ πονηρός, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἄνθρωπός ἐστι; Ξυνεχώρει. Τὸ δ' ἑαυτὸν ἀγνοεῖν, σωφρονεῖν ἐστὶν ἢ οὐ σωφρονεῖν; Οὐ σωφρονεῖν. Τὸ ἑαυτὸν ἄρα γιγνώσκειν, ἐστὶ σωφρονεῖν; Φημί, ἔφη. Τοῦτ' ἄρα (ὡς ἔοικε) καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς γράμμα παρακελεύεται, σωφροσύνην ἀσκεῖν καὶ δικαιοσύνην. Ἔοικε. Τῇ αὐτῇ δὲ ταύτῃ καὶ κολάζειν ὀρθῶς ἐπιστάμεθα; Φημί. Οὐκοῦν ᾗ μὲν κολάζειν ὀρθῶς ἐπιστάμεθα, δικαιοσύνη αὕτη ἐστίν· ᾗ δὲ διαγιγνώσκειν καὶ ἑαυτὸν καὶ ἄλλον, σωφροσύνη; Ἔοικεν, ἔφη. Ταυτὸν ἄρα δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη; Φαίνεται. Καὶ μὴν οὕτω γε καὶ πόλεις εὖ οἰκοῦνται, ὅταν οἱ ἀδικοῦντες δίκην διδῶσιν. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Καὶ πολιτικὴ ἄρα αὕτη ἐστί. Ξυνεδόκει. Τί δέ; ὅταν εἷς ἀνὴρ ὀρθῶς πόλιν διοικῇ, ὄνομα τούτῳ οὐ τύραννός τε καὶ βασιλεύς; Φημί. Οὐκοῦν βασιλικῇ τε καὶ τυραννικῇ τέχνῃ διοικεῖ; Οὕτω. Καὶ αὗται ἄρα αἱ αὐταὶ τέχναι ἐκείναις εἰσί; Φαίνονται. Τί δέ; ὅταν εἷς ἂν ἀνὴρ οἰκίαν διοικῇ ὀρθῶς, τί ὄνομα τούτῳ ἐστίν; οὐκ οἰκονόμος τε καὶ δεσπότης; Ναί. Πότερον οὖν καὶ οὗτος δικαιοσύνῃ εὖ ἂν τὴν οἰκίαν διοικοῖ, ἢ ἄλλῃ τινὶ τέχνῃ; Δικαιοσύνῃ. Ἔστιν ἄρα ταὐτὸ (ὡς ἔοικε) βασιλεύς, τύραννος, πολιτικός, οἰκονόμος, δεσπότης, σώφρων, δίκαιος. καὶ μία τέχνη ἐστί, βασιλική, τυραννική, πολιτική, δεσποτική, οἰκονομική, δικαιοσύνη, σωφροσύνη. Φαίνεται. Τί οὖν, τῷ φιλοσόφῳ, ὅταν μὲν ὁ ἰατρὸς περὶ τῶν καμνόντων τι λέγῃ, αἰσχρὸν μήτε ἕπεσθαι τοῖς λεγομένοις δύνασθαι, μήτε ξυμβάλλεσθαι μηδέν; καὶ ὁπόταν ἄλλος τις τῶν δημιουργῶν, ὡσαύτως· ὅταν δὲ δικαστής, ὁ βασιλεύς, ἢ ἄλλος τις ὧν νῦν δὴ διήλθομεν, οὐκ αἰσχρὸν περὶ τούτων μήτε ἕπεσθαι δύνασθαι, μήτε συμβάλλεσθαι περὶ αὐτῶν; Πῶς δ' οὐκ αἰσχρόν, ὦ Σώκρατες, περί γε τοσούτων πραγμάτων μηδὲν ἔχειν συμβάλλεσθαι; Πότερον οὖν καὶ περὶ ταῦτα λέγωμεν (ἔφην) πένταθλον αὐτὸν δεῖν εἶναι, καὶ ὕπακρον, τὰ δευτερεῖα δ' ἔχοντα πάντων τὸν φιλόσοφον, καὶ ἀχρεῖον εἶναι, ἕως τούτων τις ᾖ· ἢ πρῶτον μέν, τὴν αὑτοῦ οἰκίαν οὐκ ἄλλῳ ἐπιτρεπτέον, οὐδὲ τὰ δευτερεῖα ἐν τούτῳ ἑκτέον, ἀλλ' αὐτὸν κολαστέον, δικάζοντα ὀρθῶς, εἰ μέλλει εὖ οἰκεῖσθαι αὐτοῦ ἡ οἰκία; Ξυνεχώρει δή μοι. Ἔπειτά γε δή που ἐάν τε οἱ φίλοι αὐτῷ διαίτας ἐπιτρέπωσιν, ἐάν τε ἡ πόλις τι προστάττῃ διακρίνειν ἢ δικάζειν, αἰσχρὸν ἐν τούτοις, ὦ ἑταῖρε, δεύτερον φαίνεσθαι, ἢ τρίτον, καὶ μὴ οὐχ ἡγεῖσθαι; Δοκεῖ μοι. Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἡμῖν, ὦ βέλτιστε, τὸ φιλοσοφεῖν φιλομάθειά τε εἶναι, καὶ ἡ περὶ τὰς τέχνας πραγματεία. Εἰπόντος δέ μου ταῦτα, ὁ μὲν σοφὸς αἰσχυνθεὶς τοῖς προειρημένοις, ἐσίγησεν· ὁ δὲ ἀμαθὴς ἔφη ἐκείνως εἶναι. καὶ οἱ ἄλλοι ἐπῄνεσαν τὰ εἰρημένα.

A nam ſcientia eſt, quæ intemperantes, & legum transgreſſores in ciuitate rectè punit? nónne iudiciaria? Proríus. An vocas iuſtitiam aliam quandam præter eam? Nullam, inquit. Nónne qua ſcientia rectè caſtigant & puniunt, eadem bonos & malos diſcernunt? Eadem. Quicunque verò vnum norit, plures quoque cognoſcet? Cognoſcet. At qui multos ignoret, ignorabit & vnum? Conſenſit. Si ergo equus exiſtens, bonos ac malos equos ignoret, ſeipſum ignorabit? Conceſſit. Et ſi bos cum ſit, haud nouerit qui ſint boni aut mali boues, ſeſe etiam qualis ipſe ſit, ignoret neceſſe eſt? Ita eſt, inquit. Eodem quoque modo ſi canis fuerit? Confeſſus eſt. Nunc verò cùm homo

B quiſpiam exiſtens, ignoret bonos homines, & malos, nónne ſuipſius etiam ignarus erit, bonúſne ſit an malus? Adnuit. Seipſum ignorare, ſapere an deſipere eſt? Deſipere. Seipſum itaque noſſe, ſapere eſt? Eſt, inquit. Hoc igitur, vt videtur, & inſcriptio quæ in Delphis eſt, præcipit, Prudentiam ſcilicet & iuſtitiam colere. Apparet. Hac eadem & rectè cohibere ſcimus. Adnuit. Qua ergo rectè cohibere ſcimus, ea vtique iuſtitia eſt. Qua verò & nos ipſos, & alios dignoſcere poſſumus, prudentia. Videtur. Eadem igitur eſt iuſtitia atque prudentia. Apparet. Quinetiã ciuitates tunc optimè gubernantur, quum iniuſti dant pœnas. Vera narras. Atque hæc ciuilis ſcientia

C eſt. Eſt, inquit. Quid verò quoties vir vnus rectè ciuitatem inſtituit, quod nomen illi conueniet, nónne tyranni & regis? Adnuit. Nónne tyrannica aut regia arte gubernat? Imò. Hæ itaque facultates eædem cum ſuperioribus ſunt. Videntur. Quid verò quum vir vnus domum rectè diſponit, quod huic nomen maximè congruit? nónne œconomus ac dominus? Conuenit. Vtrum & iſte iuſtitia bene regit familiam, an alia facultate? Iuſtitia. Idem eſt igitur, vt apparet, rex, tyrannus, ciuilis, œconomus, dominus, prudens, iuſtus: atque vna quoque ars, regia, tyrannica, ciuilis, dominica, œconomica, iuſtitia atque prudentia eſt. Videtur. Quid itaque philoſopho vi-

D ro, quoties medicus de ægrotantibus quicquam dixerit, turpe eſt non poſſe dicta illius aſſequi, aut huc aliquid afferre, quaſi aliorum artificum quiſquam: cúmque aut iudex, aut alius quiſpiam eorum, quos paulo antè retulimus, non abſurdum in iis, nec aſſequi dicta, neque quicquam conferre poſſe? Quidni eſſet abſurdum, ô Socrates, in tantis rebus nihil habere quod conferas? Vtrum igitur inquam, & circa hæc philoſophum, vt pentathlum eſſe oportere dicimus, & ſecundas tenentem inutilem eſſe, quandiu aliquis illorum eſt: vel primum quidem ipſum oportere domum ſuam nulli adminiſtrandam præbere, neque ſecundas in hoc partes tenere, ſed ex ſeipſo omnia caſtigare, rectè iudicantem, ſi quidẽ familiam

E ſuam rectè adminiſtrare cupiat? Aſſentiebatur ille mihi. Atque ego addidi. Tum ſi aut amicus huic aliquis vitæ ſuæ rationem, aut ciuitas quicquam diſcernendum, aut iudicandum committat, num turpe, ô amice, ſit ſecundas eum in his tenere, aut tertias, neque ducem potius exiſtere? Ita mihi videtur inquit. Abſit igitur, ô vir optime, vt philoſophari ſit plurima diſcere, artéſque tractare. Cùm iſta dixiſſet, ſapiens quidem ille ex antedictis rubore affectus tacuit. Indoctus autem affirmauit ſic eſſe, & cæteri omnes dicta collaudarunt.

ΘΕΑΓΗΣ Η ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΑΣ, ΜΑΙΕΥΤΙΚΟΣ.

THEAGES SIVE DE SAPIENTIA, Obſtetricius.

SVMMA DIALOGI. *Demodocus quidam quum à filio Theage ſolicitaretur, vt ſe traderet ſapienti cuidam, ſapientiæ diſcendæ cauſa, adit Socratem: à quo conſilium capit hac de re, adducto etiam coràm filio. Præfatur Socrates rem eſſe illam maximi momenti, vt iuuentus nimirum, quæ eſt ſeminarium reip. rectè excolatur: Sapientiam autem ipſam, eſſe præclaram ſcientiam, omniúmque ſcientiarum primariam ac principem. Illam porrò hac in re verſari, vt contineatur ſocietas generis humani rationibus & inſtitutis iuſti & moderati cuiuſdam imperij: atque adeò euitentur intemperies, quæ certæ ſunt hominũ peſtes. Iam verò illam quidem ciuilem ſapientiam diſci ſapientum hominum vſu & conſuetudine: veram tamen efficacémque illius conſequendæ rationem pendere à Deo, qui vnus nimirum efficiat vt illa etiam hominum prudentum conſuetudo poſſit eſſe fructuoſa.*

ΔΗΜΟΔΟΚΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΘΕΑΓΗΣ.

Ω ΣΩΚΡΑΤΕΣ, ἐδεόμην ἄττα σοι ἰδιολογήσασθαι, εἰ σχολή· κἂν εἰ ἀσχολία δὲ μὴ πάνυ τις μεγάλη, ὅμως ἐμοῦ ἕνεκα ποίησαι σχολήν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως τυγχάνω σχολάζων, καὶ δὴ σοῦ γε ἕνεκα, καὶ πάνυ· ἀλλ' εἴ τι βούλει λέγειν, ἔξεστι. ΔΗΜ. Βούλει οὖν δεῦρο εἰς τὴν τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου στοὰν ἐκποδὼν ἀποχωρήσωμεν; ΣΩ. Εἴ σοι δοκεῖ. ΔΗ. Ἴωμεν δή, ὦ Σώκρατες. πάντα τὰ φυτὰ κινδυνεύει τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα, καὶ τὰ ζῷα, τά τε ἄλλα καὶ ἄνθρωπος. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ῥᾷστον ἡμῖν τοῦτο γίγνεται, ὅσοι τὴν γῆν γεωργοῦμεν, τὸ παρασκευάσασθαι πάντα τὰ πρὸ τοῦ φυτεύειν, καὶ αὐτὸ τὸ φυτεῦσαι· ἐπειδὰν δὲ τὸ φυτευθὲν βιῷ, μετὰ τοῦτο

DEMODOCVS, SOCRATES, THEAGES.

OPVS habebam, ô Socrates, quædam priuatim tecum communicare, ſi quidẽ otium ſit, vel etiam negotium, modò non omnino magnum: velim enim mea cauſa otium agas. SOCR. Equidem otioſus & alioqui ſum, ſed tui cauſa maximè. Si quid ergo dicere vis, li-

F cet. DEMOD. Vin' ſecedamus hinc in proximam Iouis liberatoris porticum? SOC. Vt lubet. DEMOD. Eamus ergo, ô Socrates. Omnes quidem plantæ eodem ſe modo habere videntur, & quæ è terra naſcuntur, animaliáque omnia, & homines denique ipſi. Vt enim in plantis facillimum hoc nobis eſt qui terram colimus, præparare quidem omnia antequàm plantemus, & ipſa etiam plantatio: poſtquam verò quod plan-

tatum eſt, viuit: tunc cultus ipſius varius eſt & difficilis: ſic & in hominibus videtur. Ex meis enim rebus cætera cõiicio. Etenim hęc mihi mei filij ſiue plantatio, ſeu generatio appellanda ſit, omnium facilima extitit: educatio autem difficilis, & plena timoris ſemper, maximum metum ipſius cauſa ſubeunti fuit. Et alia quidem multa de hoc dici poſſent: præcipuè verò cupiditas, quæ huic nunc ineſt, vehementer me ſolicitat. Eſt enim non ingeneroſa, verùm talis, vt fallere poſſit. Cupit enim, ô Socrates, vt ipſe ait, ſapiens effici. Et vt mihi videtur, populares quidem eius æquales in vrbem venientes ſermones quoſdã ei repetẽtes hunc vehementer incitauerunt, quos æmulari cœpit, & mihi iampridem moleſtus eſt, volens, vt eius curam ſuſcipiam, ac pecuniam ſophiſtæ alicui, qui ipſum ſapientem reddat, perſoluam. Mihi verò pecuniarũ minor eſt cura: verùm hunc exiſtimo ob hoc eius ſtudium in periculum non mediocre incurſurum. Hactenus igitur huic obſtiti, conſolando: ſed vbi diutius nequeo, operæpretium fore duxi, vt ei obtemperem, ne ſine me frequẽter cum aliis viuens corrumpatur. Nunc autem ad hoc proficiſcor, vt eum alicui eorum qui ſophiſtæ exiſtimantur, commendem. Tu igitur peropportunè nobis obuiam factus es, quem quidem hac in re mihi conſultorem maximè cupiebam. Itaque ſiquid habes, quod mihi in iis quæ audiuiſti, conſulere queas, licet & expedit.

SOC. Cæterum, ô Demodoce, vulgo dicitur, conſilium res ſacra eſt: & ſi vnquã vllum aliud, hoc eſt in primis de quo quæris. Non eſt enim diuinius aliquid, quo de quis cõſulere queat, quàm de inſtitutione ſui atque ſuorum. Primùm igitur conueniamus, quidnam hoc eſſe putemus, quo de conſultamus, ne ſæpenumero, ego quidem aliud illud exiſtimem, tu item aliud, ac deinde longè diſſentiamus: ridiculi quidem exiſtentes ambo, & ego qui do, & tu qui poſtulas conſilium, quum nihildum conſenſerimus. DEMOD. Rectè quidem mihi dicere videris, ô Socrates. Itaque faciendum cenſeo. SOC. Rectè, inquam, non omnino tamen rectè: nam pauliſper id muto: dubito enim ne fortè hic adoleſcentulus, alia quædã quàm quæ nos rebamur, cupiat: quòd ſi alia, nos quoque abſurdius faciamus de alio conſultantes. Rectiſſimum igitur mihi videtur, vt initium hinc ſumentes, ipſum quid maximè inſtituat, rogemus. DEM. Optimum videtur vt dicis. SOC. Dic igitur mihi, quod pulchrũ nomen eſt puero? quo nomine ipſum vocabimus? DEMO. Theages, ô Socrates. SOC. Pulchrum, ô Demodoce, & diuinum filio nomen impoſuiſti. Sed tu dic mihi Theages, cupíſne ſapiens eſſe? ac dignum exiſtimas eſſe, vt pater hic tuus virum inueniat, qui te ſua conſuetudine ſapientem reddat? THE. Cupio. SOC. Sapientes autem vtrum vocas homines ſcientiam habentes, quæcũque illa ſint quæ ſcierint, nécne? THE. Scientes equidem. SOC. Quid igitur, nónne te pater edocuit, quæ hîc nobilium virorum filij docentur? ſcilicet literas, citharam pulſare, palæſtram, & alia certamina? THE. Docuit. SOC. Putas præterea te aliqua ſcientia indigere, de qua curam ſuſcipere tui cauſa patrem deceat? THE. Puto. SOCR. Quæ eſt igitur ipſa? dic nobis, vt tibi gratificemur. THE. Nouit & hic, ô Socrates, quoniam perſæpe illi narraui, ſed de induſtria hæc nunc tecum loquitur, quaſi neſciat quæ cupiam: hoc enim modo, & in aliis multis mecum pugnat, neque vult alicui me tradere. SOC. Atqui quæ hactenus aduerſus hunc abs te dicta ſunt, teſtibus carẽt: nunc autem me adhibe teſtem, atque coram me denuo recenſe. Quænã eſt hæc ſapientia, quam appetis? Age ſi cuperes eam qua homines nauigia gubernant, & ego te rogarẽ, quánam, ô Theages, ſapientia indigens, patri ſuccenſes, quòd te his, à quibus ſapiẽs reddi potes, non tradat, quámnam eſſe reſponderes? nónne gubernatoriam? THE. Certè. SOC. Sin autem illius cuperes eruditum te fieri, qua currus reguntur, ac patri ſuccenſeres, ego verò rogem, quænam ea eſſet, nónne aurigariam reſpondeas? THE. Vtique. SOC. Hæc autem quã appetis vtrum habet nomen, an non? THE. Exiſtimo habere. SOC. Vtrum igitur illã quidem noſti, nomen autem ignoras? vel nomen etiam tenes? THE. Etiam nomen. SOC. Dic ergo quid eſt. THE. Quod aliud nomen huic congruere dicas, ô Socrates, quàm ſapientiæ? SOC. Nónne etiam aurigaria, ſapientia eſt? An ignorantia tibi videtur? THE. Nullo modo. SOC. An non ſapientia? THE. Sapientia. SOC. Qua ad quid vtimur? num qua ſcimus equorum iuga regere? THE. Profectò. SOC. At gubernatoria, nónne & ipſa ſapiẽtia eſt? THE. Mihi quidem videtur. SOC. Num & ea eſt, qua naues gubernamus? THE. Ea vtique. SOCR. Ea verò quam nunc optas, quænam ſapientia eſt? quídue eam adepti ſcimus gubernare? THE. Mihi quidem videtur ea, qua ſcimus hominibus imperare. SOCR. Num qua ægrotantibus? THE. Minimè. SOCR. Ipſa enim medicina eſt, nónne? THE. Eſt. SOC. At qua canentibus ſcimus in choris præeſſe? THE. Nequaquam. SOCR. Muſica enim eſt. THE. Ita. SOCR.

A θεραπεία τοῦ φυτοῦ καὶ πολλὴ καὶ χαλεπὴ καὶ δύσκολος γίγνεται. οὕτω δὲ ἔχειν ἔοικε καὶ τὸ περὶ τῶν ἀνθρώπων. ἀπὸ τῶν ἐμαυτοῦ ἐγὼ πραγμάτων τεκμαίρομαι καὶ εἰς τὰ ἄλλα. καὶ γὰρ ἐμοὶ ἡ τοῦ υἱέος τουτουῒ, εἴτε φυτείαν, εἴτε παιδοποιίαν δεῖ αὐτὴν ὀνομάζειν, πάντων ῥάστη γέγονεν· ἡ δὲ τροφὴ δύσκολός τε καὶ ἀεὶ ἐν φόβῳ, περὶ αὐτοῦ δεδιότι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα, πολλὰ ἂν εἴη λέγειν· ἡ δὲ νῦν παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ με φοβεῖ. ἔστι μὲν γὰρ οὐκ ἀγεννὴς, σφαλερὰ δέ. ἐπιθυμεῖ γὰρ δὴ οὗτος ἡμῖν, ὦ Σώκρατες (ὥς φησι) σοφὸς γενέσθαι. δοκοῦσι γάρ μοι, τῶν ἡλικιωτῶν τινὲς αὐτοῦ καὶ δημοτῶν εἰς τὸ ἄστυ καταβαίνοντες, λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες, διαταράττειν αὐτόν· οὓς ἐζήλωκε, καὶ πάλαι μοι πρά- B γματα παρέχει, ἀξιῶν ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ, καὶ χρήματα τελέσαι τινὶ τῶν σοφιστῶν, ὅστις αὐτὸν σοφὸν ποιήσει. ἐμοὶ δὲ τῶν μὲν χρημάτων καὶ ἔλαττον μέλει, ἡγοῦμαι δὲ τοῦτον οὐκ εἰς σμικρὸν κίνδυνον ἰέναι οἷ σπεύδει. τέως μὲν οὖν αὐτὸν κατεῖχον παραμυθούμενος· ἐπειδὴ δὲ οὐκέτι οἷός τε εἰμὶ, ἡγοῦμαι κράτιστον εἶναι πείθεσθαι αὐτῷ, ἵνα μὴ πολλάκις ἄνευ ἐμοῦ συγγενόμενός τῳ διαφθαρῇ. νῦν οὖν ἥκω ἐπ' αὐτὰ ταῦτα, ἵνα τῳ τούτων τῶν σοφιστῶν δοκούντων εἶναι συστήσω τουτονί. σὺ οὖν ἡμῖν εἰς καλὸν παρεφάνης, ᾧ ἂν ἐγὼ μάλιστα ἐβουλόμην, περὶ τῶν τοιούτων μέλλων πράξειν, συμβουλεύσασθαι. ἀλλ' εἴ τι ἔχεις συμβουλεύειν, ἐξ ὧν ἐμοῦ ἀκήκοας, ἔξεστί τε καὶ χρή. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν δὴ, ὦ Δημόδοκε, C καὶ λέγεταί γε συμβουλὴ ἱερὸν χρῆμα εἶναι. εἴπερ οὖν καὶ ἄλλη ἡτισοῦν ἐστὶν ἱερὰ, καὶ αὕτη ἂν εἴη περὶ ἧς σὺ νῦν συμβουλεύῃ. οὐ γάρ ἐστι περὶ ὅτου θειοτέρου ἂν ἄνθρωπος βουλεύσαιτο, ἢ περὶ παιδείας καὶ αὑτοῦ καὶ τῶν αὑτοῦ οἰκείων. πρῶτον μὲν οὖν ἐγώ τε καὶ σὺ συνομολογήσωμεν, τί ποτε οἰόμεθα τοῦτο εἶναι περὶ οὗ βουλευόμεθα. μὴ γὰρ πολλάκις ἐγὼ μὲν ἄλλο τι αὐτὸ ὑπολαμβάνω, σὺ δὲ ἄλλο, κἄπειτα πόρρω που τῆς συνουσίας αἰσθώμεθα γελοῖοι ὄντες, ἐγώ τε ὁ συμβουλεύων καὶ σὺ ὁ συμβουλευόμενος, μηδὲν τῶν αὐτῶν ἡγούμενοι. ΔΗ. Ἀλλά μοι δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες· καὶ ποιεῖν χρὴ οὕτω. ΣΩΚ. Καὶ λέγω γε ὀρθῶς, D οὐ μέντοι παντάπασί γε. σμικρὸν γάρ τι μετατίθεμαι. ἐννοῶ γὰρ μὴ καὶ ὁ μειρακίσκος οὗτος οὐ τούτου ἐπιθυμεῖ οὗ ἡμεῖς αὐτὸν οἰόμεθα ἐπιθυμεῖν, ἀλλ' ἑτέρου· εἶτ' αὖ ἡμεῖς ἔτι ἀτοπώτεροι ὦμεν περὶ ἄλλου του βουλευόμενοι. ὀρθότατον οὖν μοι δοκεῖ εἶναι ἀπ' αὐτοῦ τούτου ἄρχεσθαι, διαπυνθανομένους ὅ, τι καὶ ἔστιν οὗ ἐπιθυμεῖ. ΔΗ. Κινδυνεύει γοῦν οὕτω βέλτιστον εἶναι ὡς σὺ λέγεις. ΣΩΚΡ. Εἰπὲ δή μοι τί καλὸν ὄνομα τῷ νεανίσκῳ· τί αὐτὸν προσαγορεύωμεν; ΔΗΜ. Θεάγης ὄνομα τούτῳ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Καλόν γε, ὦ Δημόδοκε, τῷ υἱεῖ τὸ ὄνομα ἔθου καὶ ἱεροπρεπές. εἰπὲ δὴ ἡμῖν, ὦ Θέαγες, ἐπιθυμεῖν φῂς σοφὸς γενέσθαι, καὶ ἀ- E ξιοῖς σου τὸν πατέρα τόνδε ἐξευρεῖν ἀνδρός τινος συνουσίαν τοιούτου ὅστις σε σοφὸν ποιήσει; ΘΕΑΓ. Ναί. ΣΩΚ. Σοφοὺς δὲ καλεῖς πότερον τοὺς ἐπιστήμονας, περὶ ὅτου ἂν ἐπιστήμονες ὦσιν, ἢ τοὺς μή; ΘΕΑΓ. Τοὺς ἐπιστήμονας ἔγωγε. ΣΩΚ. Τί οὖν; οὐκ ἐδιδάξατό σε ὁ πατὴρ καὶ ἐπαίδευσεν ἅπερ ἐνθάδε οἱ ἄλλοι παιδεύονται, οἱ τῶν καλῶν κἀγαθῶν πατέρων υἱεῖς; οἷον γράμματά τε καὶ κιθαρίζειν, καὶ παλαίειν, καὶ τὴν ἄλλην ἀγωνίαν; ΘΕΑΓ. Ἐμέ γε. ΣΩΚ. Ἔτι οὖν οἴει τινὸς ἐπιστήμης ἐλλείπειν, ἧς προσήκει ὑπὲρ σοῦ τὸν πατέρα ἐπιμεληθῆναι; ΘΕΑΓ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τίς ἐστιν αὕτη; εἰπὲ καὶ ἡμῖν, ἵνα σοι χαρισώμεθα. ΘΕΑΓ. Οἶδε καὶ οὗτος, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ πολλάκις ἐγὼ αὐτῷ εἴρηκα. F ἀλλὰ ταῦτα ἐξεπίτηδες πρὸς σὲ λέγει, ὡς δὴ οὐκ εἰδὼς οὗ ἐγὼ ἐπιθυμῶ. τοιαῦτα γὰρ ἔτι καὶ ἕτερα καὶ πρὸς ἐμὲ μάχεταί τε, καὶ οὐκ ἐθέλει με οὐδενὶ συστῆσαι. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἔμπροσθέν σοι ἦν πρὸς τοῦτον ῥηθέντα, ὥσπερ ἄνευ μαρτύρων λεγόμενα· νῦν δὲ ἐμὲ ποίησαι μάρτυρα, καὶ ἐναντίον ἐμοῦ κάτειπε τίς ἐστιν αὕτη ἡ σοφία ἧς ἐπιθυμεῖς. φέρε γὰρ, εἰ ἐπεθύμεις ταύτης ᾗ οἱ ἄνθρωποι τὰ πλοῖα κυβερνῶσι, καὶ ἐγώ σε ἐτύγχανον ἐρωτῶν, ὦ Θέαγες, τίνος ἐνδεὴς ὢν σοφίας, μέμφῃ τῷ πατρὶ ὅτι οὐκ ἐθέλει σε συνιστάναι παρ' ὧν ἂν σὺ σοφὸς γένοιο; τί ἄν μοι ἀπεκρίνω; τίνα ταύτην αὐτὴν εἶναι; ἆρα οὐ κυβερνητικήν; ΘΕΑΓ. G Ναί. ΣΩΚ. Εἰ δὲ ἐπιθυμῶν ταύτην τὴν σοφίαν εἶναι σοφὸς ᾗ τὰ ἅρματα κυβερνῶσιν, εἶτ' ἐμέμφου τῷ πατρὶ, ἐμοῦ αὖ ἐρωτῶντος τίς ἐστιν αὕτη ἡ σοφία, τίνα ἂν ἀπεκρίνω αὐτὴν εἶναι; ἆρ' οὐχὶ ἡνιοχικήν; ΘΕΑΓ. Ναί. ΣΩΚ. Ἧς δὲ δὴ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν, πότερον ἀνώνυμός τις ἐστὶν, ἢ ἔχει ὄνομα; ΘΕΑΓ. Οἶμαι ἔγωγε ἔχειν. ΣΩΚ. Πότερον οὖν αὐτὴν μὲν οἶσθα, οὐ μέντοι τό γε ὄνομα; ἢ καὶ τὸ ὄνομα; ΘΕΑΓ. Καὶ τὸ ὄνομα ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Τί οὖν ἐστιν; εἰπέ. ΘΕ. Τί δὲ ἄλλο, ὦ Σώκρατες, αὐτῇ ὄνομα τίς φαίη ἂν εἶναι, ἀλλ' ἢ σοφίαν; ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ ἡνιοχεία σοφία ἐστίν; ἢ ἀμαθία δοκεῖ σοι εἶναι; ΘΕ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ σοφία; ΘΕΑΓ. Ναί. ΣΩΚ. Ἧι τί χρώμεθα; οὐχ ᾗ ἵππων ἐπιστάμε- H θα ζεύγους ἄρχειν; ΘΕΑΓ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ἡ κυβερνητικὴ σοφία ἐστίν; ΘΕΑΓ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἆρ' οὐκ αὕτη ᾗ πλοίων ἐπιστάμεθα ἄρχειν; ΘΕΑΓ. Αὕτη μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Ἧς δὲ δὴ σὺ ἐπιθυμεῖς ἡ σοφία, τίς ἐστιν; ᾗ τίνος ἐπιστάμεθα ἄρχειν; ΘΕΑΓ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ᾗ τῶν ἀνθρώπων. ΣΩΚ. Μῶν ᾗ τῶν καμνόντων; ΘΕΑΓ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἰατρικὴ γὰρ αὕτη ἐστίν· ἦ γάρ; ΘΕ. Ναί. ΣΩΚ. Ἀλλ' ᾗ τῶν ᾀδόντων ἐπιστάμεθα ἐν τοῖς χοροῖς ἄρχειν; ΘΕ. Οὔ. ΣΩΚ. Μουσικὴ γὰρ αὕτη γε.

ΘΕ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἣ τῶν γυμναζομένων ἐπιστάμεθα ἄρχειν; ΘΕ. Οὔ. ΣΩΚΡ. Γυμναστικὴ γὰρ αὕτη γε. ΘΕ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἣ τῶν τί ποιούντων; προθυμοῦ εἰπεῖν, ὥσπερ ἐγώ σοι τὰ ἔμπροσθεν. ΘΕΑΓ. Ἣ τῶν ἐν τῇ πόλει, ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἐν τῇ πόλει εἰσὶ καὶ οἱ κάμνοντες; ΘΕΑΓ. Ναί· ἀλλ' οὐ τούτων λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ πόλει. ΣΩΚΡ. Ἆρά γε μανθάνω ἣν λέγεις τέχνην; δοκεῖς γάρ μοι λέγειν οὐχ ἣ τῶν θεριζόντων ἐπιστάμεθα ἄρχειν, καὶ τῶν τρυγώντων, καὶ τῶν φυτευόντων, καὶ σπειρόντων, καὶ ἀλοώντων. αὕτη μὲν γὰρ γεωργική, ἣ τούτων ἄρχομεν. ἦ γάρ; ΘΕ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐδέ γε ἣ τῶν πριζόντων, καὶ τρυπώντων, καὶ ξεόντων, καὶ τορνευόντων ξυμπάντων ἐπιστάμεθα ἄρχειν, οὐ ταύτην λέγεις. αὕτη γὰρ οὐ τεκτονική; ΘΕΑΓ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλ' ἴσως ἣ τούτων τε πάντων καὶ αὐτῶν τῶν γεωργῶν, καὶ τῶν τεκτόνων, καὶ τῶν δημιουργῶν ἁπάντων, καὶ τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν· ταύτην ἴσως λέγεις τὴν σοφίαν. ΘΕΑΓ. Ταύτην πάλαι, ὦ Σώκρατες, βούλομαι λέγειν. ΣΩΚΡΑΤ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν, Αἴγισθος, ὁ Ἀγαμέμνονα ἀποκτείνας ἐν Ἄργει, ἆρα τούτων ἦρχεν ὧν σὺ λέγεις, τῶν τε δημιουργῶν καὶ ἰδιωτῶν, καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ξυμπάντων, ἢ ἄλλων τινῶν; ΘΕ. Οὔκ· ἀλλὰ τούτων. ΣΩΚ. Τί δὲ δή; Πηλεὺς ὁ Αἰακοῦ ἐν Φθίᾳ οὐ τῶν αὐτῶν τούτων ἦρχε; ΘΕ. Ναί. ΣΩΚΡ. Περίανδρον δὲ τὸν Κυψέλου ἄρχοντα ἐν Κορίνθῳ ἤδη ἀκήκοας γενέσθαι; ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Οὐ τῶν αὐτῶν τούτων ἄρχοντα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει; ΘΕΑ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τί δέ; Ἀρχέλαον τὸν Περδίκκου, τὸν νεωστὶ τοῦτον ἄρχοντα ἐν Μακεδονίᾳ, οὐ τῶν αὐτῶν ἡγῇ τούτων ἄρχειν; ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Ἱππίαν δὲ τὸν Πεισιστράτου ἐν τῇδε τῇ πόλει ἄρξαντα, τίνων οἴει ἄρξαι; οὐ τούτων; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Εἴποις ἂν οὖν μοι τίνα ἐπωνυμίαν ἔχει Βάκις τε καὶ Σίβυλλα, καὶ ὁ ἡμεδαπὸς Ἀμφίλυτος; ΘΕΑ. Τίνα γὰρ ἄλλην, ὦ Σώκρατες, πλήν γε χρησμῳδοί; ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς λέγεις. ἀλλὰ καὶ τούσδε μοι οὕτω πειρῶ ἀποκρίνασθαι, τίνα ἐπωνυμίαν ἔχει Ἱππίας καὶ Περίανδρος διὰ τὴν αὐτὴν ἀρχήν. ΘΕΑ. Οἶμαι μὲν τύραννοι. τί γὰρ ἄλλο; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅστις ἐπιθυμεῖ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ πόλει ξυμπάντων ἄρχειν, τῆς αὐτῆς ἀρχῆς τούτοις ἐπιθυμεῖ, τυραννικῆς, καὶ τύραννος εἶναι; ΘΕ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ταύτης ἐπιθυμεῖν σὺ φῄς; ΘΕ. Ἔοικέ γε, ἐξ ὧν ἐγὼ εἶπον. ΣΩΚ. Ὦ μιαρέ, τυραννεῖν ἄρα ἡμῶν ἐπιθυμῶν πάλαι ἐμέμφου τῷ πατρὶ ὅτι σε οὐκ ἔπεμπεν εἰς διδασκάλου τυραννοδιδασκάλου τινός; Καὶ σύ, ὦ Δημόδοκε, οὐκ αἰσχύνῃ, πάλαι εἰδὼς οὗ ἐπιθυμεῖ οὗτος; καὶ ἔχων ὅθι πέμψας αὐτόν, δημιουργὸν ἂν ἐποίησας τῆς σοφίας ἧς ἐπιθυμεῖ, ἔπειτα φθονεῖς τε αὐτῷ καὶ οὐκ ἐθέλεις πέμπειν; ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς· ἐπειδὴ ἐναντίον ἐμοῦ κατείρηκέ σου, κοινῇ βουλευώμεθα ἐγώ τε καὶ σύ, ἐστὶν οἷ ἂν αὐτὸν πέμποιμεν, καὶ διὰ τὴν τίνος συνουσίαν σοφὸς ἂν γένοιτο τύραννος. ΔΗ. Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, βουλευώμεθα δῆτα· ὡς δοκεῖ γέ μοι βουλῆς δεῖν περὶ τούτου οὐ φαύλης. ΣΩΚ. Ἔασον ὦγαθέ, διαπυθώμεθα αὐτοῦ πρότερον ἱκανῶς. ΔΗ. Πυνθάνου δή. ΣΩΚ. Τί οὖν ἂν εἰ Εὐριπίδῃ τι προσχρησαίμεθα ὦ Θέαγες; Εὐριπίδης γάρ που φησί, Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. Εἰ οὖν ἔροιτό τις τὸν Εὐριπίδην, ὦ Εὐριπίδη, τῶν τί σοφῶν συνουσίᾳ φῂς σοφοὺς εἶναι τοὺς τυράννους; ὥσπερ ἂν εἰ εἰπόντα, Σοφοὶ γεωργοὶ τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, ἠρόμεθα τῶν τί σοφῶν, τί ἂν ἡμῖν ἀπεκρίνατο; ἆρ' ἂν ἄλλο τι ἢ τῶν τὰ γεωργικά; ΘΕ. Οὔκ, ἀλλὰ τοῦτο. ΣΩΚ. Τί δὲ εἰ εἶπε, Σοφοὶ μάγειροι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, εἰ ἠρόμεθα τῶν τί σοφῶν, τί ἂν οἴει αὐτὸν ἀποκρίνασθαι; οὐχ ὅτι τῶν μαγειρικῶν; ΘΕ. Ναί. ΣΩΚ. Τί δ', εἰ, Σοφοὶ παλαισταὶ τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, εἶπεν, εἰ ἠρόμεθα τῶν τί σοφῶν, ἆρα οὐκ ἂν τῶν παλαίειν, ἔφη; ΘΕ. Ναί. ΣΩΚ. Ἐπειδὴ δὲ εἶπε, Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, ἡμῶν ἐρωτώντων, τί σοφῶν λέγεις ὦ Εὐριπίδη, τί ἂν φαίη; ποῖα ἂν εἶναι ταῦτα; ΘΕΑ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ οἶδ' ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ βούλει ἐγώ σοι εἴπω; ΘΕ. Εἰ βούλει. ΣΩΚ. Ταῦτ' ἐστὶν ἅπερ ἔφη Ἀνακρέων τὴν Καλλικρίτην ἐπίστασθαι. ἢ οὐκ οἶσθα τὸ ᾆσμα; ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τί οὖν; τοιαύτης τινὸς καὶ σὺ συνουσίας ἐπιθυμεῖς ἀνδρὸς ὅστις τυγχάνει ὁμότεχνος ὢν Καλλικρίτῃ τῇ Κυάνης, καὶ ἐπίσταται τυραννικά, ὥσπερ ἐκείνην ἔφη ὁ ποιητής; ἵνα καὶ σὺ ἡμῖν τύραννος γένῃ, καὶ τῇ πόλει; ΘΕ. Πάλαι ὦ Σώκρατες σκώπτεις, καὶ παίζεις πρός με. ΣΩΚΡ. Τί δέ; οὐ ταύτης φῂς τῆς σοφίας ἐπιθυμεῖν, ἣ πάντων ἂν τῶν πολιτῶν ἄρχοις; τοῦτο δὲ ποιῶν, ἄλλο τι ἢ τύραννος ἂν εἴης; ΘΕ. Εὐξαίμην μὲν ἂν (οἶμαι) ἔγωγε τύραννος γενέσθαι, μάλιστα μὲν πάντων ἀνθρώπων, εἰ δὲ μή, ὡς πλείστων· καὶ σύ γ' ἄν, οἶμαι, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι. ἔτι δέ γε ἴσως μᾶλλον θεὸς γενέσθαι. ἀλλ' οὐ τούτου ἔλεγον ἐπιθυμεῖν. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ τί δὲ ἐστί ποτε οὗ ἐπιθυμεῖς; οὐ τῶν πολιτῶν φῂς ἄρχειν ἐπιθυμεῖν; ΘΕΑΓ. Οὐ βίᾳ γε, οὐδ' ὥσπερ οἱ τύραννοι· ἀλλ' ἑκόντων, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐν τῇ πόλει ἐλλόγιμοι ἄνδρες. ΣΩΚΡ. Ἆρά γε λέγεις, ὥσπερ Θεμιστοκλῆς, καὶ Περικλῆς, καὶ Κίμων, καὶ ὅσοι τὰ πολιτικὰ δεινοὶ γεγόνασι; ΘΕΑΓ. Νὴ Δία τούτους λέγω. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; εἰ τὰ ἱππικὰ ἐτύγχανες ἐπιθυμῶν σοφὸς γενέσθαι, παρὰ τίνας ἂν ἀφικόμενος ᾠήθης δεινὸς ἔσεσθαι ἱππεύς; ἢ παρ' ἄλλους τινὰς ἢ τοὺς ἱππικούς; ΘΕΑΓ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

A Sed vtrum qua certantibus præeſſe? THE. Nequaquam. SOC.
Gymnaſtica enim eſt. THEA. Eſt. SOC. Verùm qua quid fa-
cientibus, conare exprimere ſic, quemadmodum ſuperiora
ego. THE. Mihi planè videtur ea, qua his qui ſunt in ciuitate.
SOC. Nónne in ciuitate ęgroti etiam ſunt? THE. Sunt quidem,
ſed non iſtis ſolùm dico, verùm omnibus qui in ciuitate ver-
ſantur. SOC. Intelligo quam artem dicis. Videris enim non
eam qua præeſſe nouimus metentibus, aut vindemiantibus,
aut plātātibus, aut ſerentibus, aut triturantibus: ipſa enim per
quam iis imperamus, agricultura eſt. THE. Eſt. SOC. Neque
rurſus qua vel ſecantibus, vel perforantibus, vel polientibus,
vel torno aliquid facientibus: nam hæc ad fabros pertinet.
B THEA. Certè. SOCR. Verùm fortaſſe qua iis vniuerſis, & agri
colis, & fabris, & artificibus omnibus, ac priuatis cunctis mu-
lieribúſque & viris imperitamus, eam tu ſapientiam dicis.
THEA. Iſtam ipſam, ô Socrates, iampridem dicere volebam.
SOCR. Potes dicere, an Ægiſthus qui Agamemnonem apud
Argos interfecit, his omnibus imperauit, quos dixiſti, artifici-
bus, priuatis viris, mulieribúſque vniuerſis, an aliis quibuſ-
dam? THE. Non aliis, ſed iis omnibus. SOC. Quid autem Pe-
leus Æaci filius in Phthia, nónne iiſdem dominatus eſt? THE.
C Eiſdem. SOC. Periandrum verò Cypſeli, nónne audiuiſti apud
Corinthios imperaſſe? THE. Equidem. SOC. Nónne eiſdem in
ciuitate ſua dominatus eſt? THE. Certè. SOC. Quid verò Ar-
chelaum Perdicæ nuper in Macedonia imperantem, num iiſ-
dem exiſtimas dominatum? THE. Equidem. SOC. Hippiam
autem Piſiſtrati in hac vrbe dominantem, quibúſnam præ-
fuiſſe arbitraris? nónne eiſdem? THE. Quidni? SOC. Bacis
verò, & Sibylla, & noſtrâs Amphilytus, quónam pacto tibi
cognominandi viderentur? THE. Non alio, quàm vatum no-
mine. SOCR. Rectè dicis. eodem modo conare, vt inuenias
D quo cognomine Hippiam & Periandrum propter eundem
principatum nomines. THEA. Qui vocem, quàm tyrannos?
SOC. Ergo quicunque cupit more iſtorum vniuerſis ſuis ciui-
bus imperare, tyrannidem appetit, & eſſe tyrannus ſtudet?
THEA. Ita videtur. SOCR. Hanc tu optas? THEA. Videtur ex
iis quæ dixi. SOC. Scelеſte, more tyranni nobis præeſſe cupis?
Ac iamdudum ſuccenſes patri, qui te ad aliquem tyrannidis
præceptorem non mittit? Et te Demodoce non pudet, qui
cùm dudum noris quid hic concupiſcat, & quia quò ipſum
mittas habes, artificem ſapientiæ illius, quam petit, facere po-
tueris, inuides, & nolis mittere? ſed nunc vides. Cùm verò te
E coràm accuſauerit, conſultemus ſimul ego & tu, éſtne quò
mittamus, vt alicuius conſuetudine ſapiens tyrannus efficia-
tur? DEMO. Per Iouem, ô Socrates, conſultemus. Eſt enim, vt
mihi videtur, conſilio opus, & maximo. SOC. Sine, bone vir,
interrogemus ipſum prius. DEMO. Interroga. SOC. Quid ſi
Euripide ad aliquid vtamur, ô Theages? Inquit enim ille, Sa-
piunt tyranni ſapientum conſuetudine. Si quis Euripidem ro-
get, ô Euripides qua in re ſapientum conſuetudine ais ſapere
tyrannos? quemadmodum ſi cùm dixiſſet, ſapientes agricolæ
ſunt ſapientum conſuetudine, percontaremur, quánam in re
ſapientũ, quid putas ipſum dicturum? an aliud, quàm in re ru-
F ſtica? THEA. Nihil aliud. SOC. Eodem modo ſi dixiſſet, ſapien-
tes coci ſapientum conſuetudine, nóſque rogaremus, quánam
in re ſapientum, quid aliud reſponderet, quàm coquinaria?
THEA. Idipſum. SOCR. Quid ſi dixiſſet, ſapientes athletæ ſa-
pientum conſuetudine, & nos in quo ſapientum interroge-
mus, nónne certando reſponderet? THEA. Imò. SOC. Et quia
dixit, Sapientes tyranni ſapientum conſuetudine, ſi rogare-
mus illum, qua in re, ô Euripides ſapientum, quid eum reſpon
ſurum putas? THE. Per Iouem neſcio. SOC. Vis tibi dicam?
THE. Vt lubet. SOC. Hæc ſunt quæ ait Anacreo ipſam Calli-
G cretem noſſe. Audiſti carmen? THE. Audiui. SOC. Quid igi-
tur, huiuſmodíne viri conſuetudinem cupis, qui eam artem
teneat, quam tenebat Callicrete Cyane nata, quíque ſciret
tyrannica quæ Callicretem nouiſſe poëta inquit, vt & in nos,
& ciuitatem tyrannidem exerceas? THE. Iandudum me mor-
des Socrates, atque irrides. SOC. Quamobrem? nónne ais hāc
te ſapientiam optare, qua cunctis imperes? Atqui hæc faciens,
aliúdne, quàm tyrannus ſis? THE. Optarem quidem vt arbi-
tror, vel omnium hominum, vel quamplurimorum tyranni-
de potiri, quod idem de te ac cæteris omnibus perſuadeo mi-
hi, aut etiam Deus eſſe. Veruntamen non hoc appetere dice-
bam. SOCR. Quid tandem eſt hoc quod cupis? nónne ciuibus
H præeſſe? THEA. Non vi quidem, neque vt tyranni: ſed volen-
tibus, quemadmodum alij in ciuitate bene morati ac boni
viri. SOC. Dicis ergo qualis Themiſtocles fuit, & Pericles, &
Cimo, & quicunque alij in adminiſtratione reipublicæ florue-
runt? THE. Per Iouem iſtos inquam. SOC. Quid verò ſi nobi-
lis eques eſſe ſtudeas, & in ea arte ſapiens, ad quóſnam alios
accederes, quàm ad equites? THE. Ad nullos alios. SOCR.

Quippe ad hos ipſos qui equeſtri arte pollent, & qui equis tum noſtratibus, tum alienis quàmplurimis vtuntur. THE. Scilicet. SOC. Eodémque modo ſi ſapienter iaculandi artem adipiſci cupias, ad eos qui optimè iaculantur, & qui multis tam alienis, quàm propriis vtuntur ſpeculis proficiſcereris. THE. Mihi quidem videtur. SOC. Age itaque poſtquam in ciuilibus erudiri vis, vt in iis ſapiens fias, ad alios accedendum putas, quàm ad hos ciuiles homines, qui diſciplina ciuili ſummopere valent, & vtuntur tum patria, tum aliis ciuitatibus: verſantúrque ob id in Græcis & in barbaris. An putas cum aliis quibuſd..m conuerſans, ſapiens euadere in iis in quibus ipſi ſunt, & non in his ipſis? THE. Audiui Socrates, ſermones quoſdam, quos tuos aſſerunt, ciuilium virorum liberos nihilò meliores, quàm cerdonum eſſe. Et mea quidem ſententia vera dicis. Inſipiens ergo ſim ego, qui de illorum numero eſſe poſſum, ſi mihi perſuadeam, aliquem iſtorum ſuam mihi ſapientiam traditurum, qui quidem ſuos filios ipſorum minimè iuuent, putémque vel mihi, vel vlli mortalium ad hanc rem poſſe prodeſſe. SOC. Quid tu igitur optime hominum agas, ſi cùm tibi filius eſſet, huiuſmodi negotia exhiberet, oſtendés cupere in optimum pictorem euadere, ſuccenſeátque tibi quòd nullam in ſe pecuniam eius gratia collocares, ſed ipſos pingendi artifices paruipenderet, neque ab eis aliquid vellet diſcere, tibicines item tibicen effici volés, vel etiam citharœdos. Habes quod cum eo agas, vel quò tandem illum mitteres, nolentem ab iis diſcere? THE. Minimè profectò habeo. SOC. Nonne igitur eadem hæc faciens, miraris atque ſuccenſes patri, cùm dubitat quid tecum agat, & quò te mittat, quem Athenienſium in adminiſtranda republica præſtantiſſimorum cuicunque voluiſſes commendaturi eramus, qui tecum ſine pretio verſatus fuiſſet: ſimúlque & ſumptibus peperciſſes, & ab huiuſmodi conſuetudine plus nominis quæſiuiſſes, quàm omnium cæterorum. THE. Quid igitur Socrates, nónne tu ex bonis viris es? Si me ſuſceperis, ſat habeo, neque alium quæro. SOC. Quid hoc dicis? DEMO. Non malè dicit, ô Socrates, neque mihi quicquam hoc iucundius vtiliúſque, vt arbitror, eſſe poſſet, quàm ſi huic tua conſuetudo placeat, & ſi tu cum eo verſari velis: & profectò pudore impedior dicere, quàm vehementer affectem. Itaque ambos vos rogatos velim, & te vt velis hunc ſuſcipere, & te ne alium, quàm Socratem quæras, méque maximis curis, & formidine plenis obſecro liberetis, quoniam nunc vehementer timeo, ne hic cuiuſpiam alterius conſuetudinem quærat à quo deinde perdatur. THE. Ne vlterius mihi timeas, mi pater, ſi huic perſuadere potes, vt me ſuſcipiat. DEMO. Rectè loqueris, & ad te, ô Socrates, omnis poſthac oratio conuertetur. Ego enim vt breuiſſimè loquar, me ſimul ac mea omnia vel chariſſima quocunque indigeas tibi libentiſſimè trado, ſi hunc Theagem ſuſceperis, eíque pro virili tua bene feceris. SOC. Equidem, ô Demodoce, ſtudium hoc tuum non admirer, ſi quidem exiſtimas maximè à me hunc iuuari poſſe. Non enim video vbi maiore diligentia opus ſit, ſi quis mentem modò habet, quàm vt filium optimum reddat. Sed vnde tibi hoc ita viſum eſt, me videlicet tuũ filium meliorem poſſe ciuem reddere, quàm tute poſſis? Atque vnde hic ſibi perſuaſit poſſe magis à me, quàm abs te ad hanc rem iuuari? Id enim vehementer admiror: tu enim primùm me ſenior es, deinde multis ac maximis apud Atheniẽſes functus es magiſtratibus, neque te magis quiſquam à popularibus Anagyruſiis ac reliquis ciuibus honoratur. In me autem horum quicquam neuter veſtrum videt. Verùm ſi ciuilium virorum conſuetudines Theages iſte contemnit, alióque quærit qui inſtruere iuuentam profitentur, eſt hic Prodicus Ceus, & Gorgias Leontinus, & Polus Agrigentinus, alíique permulti, qui adeò ſapientes ſunt, vt cùm vrbes adeunt, nobiliſſimos & ditiſſimos alliciant ad ſe iuuenes: quibus cum vel optimorum quorumcunque familiaritate gratis vti liceret, eorum aſſuetudine relicta, perſuaſi ad illos conferunt ſe, pretium, atque id ingens offerentes vltra, & gratiam inſuper maximam habentes. Ex his ergo decebat te ac filium tuum aliquem eligere, me verò ad id elegiſſe non conueni. Nullam enim ex iſtis beatis & pulchris diſciplinis, ſcio ac dico (& vt paucis loquar) velim tamen mihi illas eſſe notas. Verùm ſemper nihil ſcire, præter exiguam quandam amãdi diſciplinam, qua vulgo præſtantior, tum ſuperioribus, tum etiam præſentibus viris eſſe videor. THE. Vidéſne pater Socratem hunc non admodum familiaritatem meam recipere? Nam quod ad me attinet, paratus eram, modò ipſe voluiſſet: ſed hæc omnia ille ioco aduerſus nos dicit. Noui enim meorum æqualium, & aliquanto ſeniorum nonnullos, qui priuſquam cum hoc verſarentur, nullius erant pretij: poſtquam autem familiaritate iſtius vſi ſunt, breui omnium ſupremi eorum euaſerunt, quorum infimi prius erant. SOC. Noſti quale hoc ſit, ô Demodoci

A ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ παρ' αὐτοὺς αὖ τοὺς δεινοὺς ὄντας ταῦτα, καὶ οἷς εἰσί τε ἵπποι, καὶ χρῶνται ἑκάστοτε καὶ οἰκείοις καὶ ἀλλοτρίοις πολλοῖς; ΘΕ. Δῆλον ὅτι. Σ. Τί δέ; εἰ τὰ ἀκοντιστικὰ σοφὸς ἐβούλου γενέσθαι, οὐ παρὰ τοὺς ἀκοντιστικοὺς ἂν ᾤου ἀνελθὼν, σοφὸς ἔσεσθαι, τούτοις οἷς ἐστί τε ἀκόντια, καὶ πολλοῖς καὶ ἀλλοτρίοις καὶ οἰκείοις ἑκάστοτε χρῶνται ἀκοντίοις; ΘΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Λέγε δή μοι. ἐπεὶ δὲ δὴ τὰ πολιτικὰ βούλει σοφὸς γενέσθαι, οἴει παρ' ἄλλους τινὰς ἀφικόμενος σοφὸς ἔσεσθαι, ἢ τοὺς πολιτικοὺς τούτους, τοὺς αὐτούς τε δεινοὺς ὄντας τὰ πολιτικὰ, καὶ χρωμένους ἑκάστοτε τῇ τε αὑτῶν πόλει καὶ ἄλλαις πολλαῖς, καὶ Ἑλληνίσι προσομιλοῦντας πόλεσι καὶ βαρβάροις;
ἢ δοκεῖς, ἄλλοις τισὶ συγγενόμενος, σοφὸς ἔσεσθαι ταῦτα ἅπερ οὗτοι,
B ἀλλ' οὐκ αὐτοῖς τούτοις; ΘΕ. Ἀκήκοα γὰρ, ὦ Σώκρατες, οὕς σέ φασι λέγειν τοὺς λόγους· ὅτι τούτων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν οἱ υἱεῖς οὐδὲν βελτίους εἰσὶν ἢ οἱ τῶν σκυτοτόμων. καί μοι δοκεῖς ἀληθέστατα λέγειν, ἐξ ὧν ἐγὼ δύναμαι αἰσθέσθαι. ἀνόητος οὖν ἂν εἴην, εἰ οἰοίμην τινὰ τούτων ἐμοὶ μὲν ἂν παραδοῦναι τὴν αὑτοῦ σοφίαν, τὸν δὲ υἱὸν τὸν αὑτοῦ μηδὲν ὠφελῆσαι, εἴπερ οἷός τ' ἦν εἰς ταῦτα ὠφελεῖν ἄλλον ὁντινοῦν ἀνθρώπων. ΣΩΚ. Τί ἂν οὖν, ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, χρήσαιο σαυτῷ, εἴ σοι ἐπειδὴ γένοιτο υἱὸς τοιαῦτα πράγματα παρέχοι· καὶ φαίη μὲν ἂν ἐπιθυμεῖν ἀγαθὸς γενέσθαι ζωγράφος, καὶ μέμφοιτό σοι τῷ πατρὶ ὅτι οὐκ ἐθέλεις ἀναλίσκειν εἰς αὐτὸν τούτων αὐτῶν ἕνεκα ἀργύριον, τοὺς δὲ δημιουρ-
C γοὺς αὐτοῦ τούτου τοὺς ζωγράφους ἀτιμάζοι τε καὶ μὴ βούλοιτο παρ' αὐτῶν μανθάνειν· ἢ τοὺς αὐλητὰς, βουλόμενος αὐλητὴς γενέσθαι, ἢ τοὺς κιθαριστάς; ἔχοις ἂν αὐτῷ ὅ,τι χρῷο, καὶ ὅποι πέμποις ἄλλοσε μὴ ἐθέλοντα παρὰ τούτων μανθάνειν; ΘΕ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Νῦν οὖν ταὐτὰ ταῦτα αὐτὸς πρὸς τὸν πατέρα ποιῶν, θαυμάζεις καὶ μέμφῃ εἰ ἀπορεῖ ὅ,τι σοι χρήσεται, καὶ ὅποι πέμποι; ἐπεὶ Ἀθηναίων γε τῶν καλῶν κἀγαθῶν τὰ πολιτικὰ ὅτῳ ἂν βούλῃ συστήσομέν σε, ὅς σοι προῖκα συνέσται· καὶ ἅμα μὲν ἀργύριον οὐκ ἀναλώσεις, ἅμα δὲ πολὺ μᾶλλον εὐδοκιμήσεις παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλῳ τῳ συνών. ΘΕ. Τί οὖν, ὦ Σώκρατες; οὐ καὶ σὺ τῶν καλῶν κἀγαθῶν εἶ ἀνδρῶν; εἰ γὰρ σύ μοι ἐ-
D θέλεις συνεῖναι, ἐξαρκεῖ, καὶ οὐδένα ἄλλον ζητῶ. ΣΩΚ. Τί τοῦτο λέγεις Θέαγες; ΔΗΜ. Ὦ Σώκρατες, οὐ μέντοι κακῶς λέγει, καὶ ἅμα μὲν ἐμοὶ χαριεῖ· ὡς ἐγὼ οὐκ ἔσθ' ὅτι τούτου μεῖζον ἂν ἕρμαιον ἡγησαίμην, ἢ εἰ οὗτός τε ἀρέσκοιτο τῇ σῇ συνουσίᾳ, καὶ σὺ ἐθέλοις τούτῳ συνεῖναι. καὶ μέντοι καὶ αἰσχύνομαι λέγειν ὡς σφόδρα βούλομαι. ἀλλ' ἐγὼ ἀμφοτέρων ὑμῶν δέομαι, σέ τε θέλειν τούτῳ συνεῖναι, καὶ σὲ μὴ ζητεῖν ἄλλῳ μηδενὶ συγγενέσθαι ἢ Σωκράτει· καί με πολλῶν καὶ φοβερῶν ἀπαλλάξατε φροντίδων· ὡς νῦν πάνυ φοβοῦμαι ὑπὲρ τούτου, μή τινι ἄλλῳ ἐντύχῃ οἵῳ τοῦτον διαφθεῖραι. ΘΕΑΓ. Μηκέτι νῦν, ὦ πάτερ, ὑπέρ γ' ἐμοῦ φοβοῦ, εἴπερ οἷός τ' εἶ πεῖσαι τοῦτον τὴν ἐμὴν συνουσίαν προσ-
E δέξασθαι. ΔΗΜ. Πάνυ καλῶς λέγεις. Ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ δ' ἤδη εἴη ὁ μετὰ τοῦτον λόγος. ἐγὼ γάρ σοι ἕτοιμός εἰμι (ὡς διὰ βραχέων εἰπεῖν) καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ὡς οἷόν τε οἰκειότατα παρέχειν, ὅτου ἂν δέῃ ἐμβραχυ, ἐὰν Θεάγη τουτονὶ ἀσπάζῃ τε καὶ εὐεργετῇς, ὅ,τι ἂν οἷός τε ᾖς. Σ. Ὦ Δημόδοκε, τὸ μὲν ἐσπουδακέναι σε οὐ θαυμάζω, εἴπερ οἴει ὑπ' ἐμοῦ μάλιστ' ἄν σοι τοῦτον ὠφεληθῆναι· οὐ γὰρ οἶδα ὑπὲρ ὅτου ἄν τις νοῦν ἔχων μᾶλλον σπουδάζοι, ἢ ὑπὲρ υἱέος αὑτοῦ, ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται) ὁπόθεν γε ἔδοξέ σοι τοῦτο, ὡς ἐγὼ ἂν μᾶλλον τὸν σὸν υἱὸν οἷός τε ἦν ὠφελῆσαι πρὸς τὸ πολίτην ἀγαθὸν γενέσθαι, ἢ σὺ αὐτὸς, καὶ ὁπόθεν οὗτος ᾠήθη ἐμὲ μᾶλλον ἢ σὲ αὐτὸν ὠφελήσειν, τοῦτο πάνυ θαυμάζω. σὺ γὰρ πρῶ-
F τον μὲν πρεσβύτερος εἶ ἐμοῦ, ἔπειτα πολλὰς ἤδη ἀρχὰς καὶ τὰς μεγίστας Ἀθηναίοις ἦρξας· καὶ τιμᾷ ὑπὸ Ἀναγυρασίων τε τῶν δημοτῶν πολὺ μάλιστα, καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης πόλεως οὐδενὸς ἧττον, ἐμοὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἐνορᾷ οὐδέτερος ὑμῶν. ἔπειτα εἰ ἄρα τῆς μὲν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν συνουσίας Θεάγης ὅδε καταφρονεῖ, ἄλλους δέ τινας ζητεῖ οἳ παιδεύειν ἐπαγγέλλονται οἷοί τε εἶναι νέους ἀνθρώπους, ἔστιν ἐνταῦθα καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, καὶ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, καὶ ἄλλοι πολλοί· οἳ οὕτω σοφοί εἰσιν ὥστε εἰς τὰς πόλεις ἰόντες πείθουσι τῶν νέων τοὺς γενναιοτάτους τε καὶ πλουσιωτάτους, οἷς ἔξεστι τῶν πολιτῶν ᾧ ἂν βούλωνται προῖκα συνεῖναι, τούτοις πείθουσιν, ἀπολείποντας τὰς
G ἐκείνων συνουσίας αὑτοῖς συνεῖναι, προσκατατιθέντας ἀργύριον πάνυ πολὺν μισθὸν, καὶ χάριν πρὸς τούτοις εἰδέναι. τούτων τινὰς εἰκὸς ἦν προαιρεῖσθαι καὶ τὸν υἱόν σου καὶ αὐτόν σε. ἐμὲ δ' οὐκ εἰκός· οὐδὲν γὰρ τούτων ἐπίσταμαι τῶν μακαρίων τε καὶ καλῶν μαθημάτων. ἐπεὶ ἐβουλόμην ἄν· ἀλλὰ καὶ λέγω δήπου ἀεὶ ὅτι ἐγὼ τυγχάνω (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδὲν ἐπιστάμενος, πλήν γε σμικροῦ τινος μαθήματος, τῶν ἐρωτικῶν. τοῦτο μέντοι τὸ μάθημα παρ' ὁντινοῦν ποιοῦμαι δεινὸς εἶναι, καὶ τῶν προγεγονότων ἀνθρώπων καὶ τῶν νῦν. ΘΕ. Ὁρᾷς ὦ πάτερ, ὅτι Σωκράτης οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τι ἔτι ἐθέλειν ἐμοὶ συνδιατρίβειν; ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν ἕτοιμον, ἐὰν οὗτος ἐθέλῃ· ἀλλὰ ταῦτα παίζων πρὸς ἡμᾶς λέγει. ἐπεὶ ἐγὼ οἶ-
H δα τῶν ἐμῶν ἡλικιωτῶν, καὶ ὀλίγῳ πρεσβυτέρων, οἳ πρὶν μὲν τούτῳ συνεῖναι, οὐδενὸς ἄξιοι ἦσαν, ἐπειδὴ δὲ συνεγένοντο τούτῳ, ἐν πάνυ ὀλίγῳ χρόνῳ πάντων βελτίους φαίνονται, ὧν πρότερον χείρους. ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Οἶσθα οὖν οἷον τοῦτο ἐστὶν, ὦ παῖ Δημοδόκου;

ΘΕ. Ναὶ μὰ Δία ἔγωγε, ὅτι ἐὰν σὺ βούλῃ, καὶ ἐγὼ οἷός τ' ἔσομαι τοιοῦτος γενέσθαι οἷόσπερ καὶ ἐκεῖνοι. ΣΩΚΡΑΤ. Οὔκ, ὠγαθέ· ἀλλά σε λέληθεν οἷον τοῦτ' ἐστίν· ἐγὼ δέ σοι φράσω. ἔστι γάρ τι θείᾳ μοίρᾳ παρεπόμενον ἐμοὶ ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον δαιμόνιον. ἔστι δὲ τοῦτο φωνή, ἣ ὅταν γένηται, ἀεί μοι σημαίνει, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, τούτου ἀποτροπήν, προτρέπει δὲ οὐδέποτε. καὶ ἐάν τίς μοι τῶν φίλων ἀνακοινῶται, καὶ γένηται ἡ φωνή, ταυτὸν τοῦτο ἀποτρέπει, καὶ οὐκ ἐᾷ πράττειν. καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. Χαρμίδην γὰρ τουτονὶ γιγνώσκετε τὸν καλὸν γενόμενον, τὸν Γλαύκωνος. οὗτός ποτε ἐτύγχανεν ἐμοὶ ἀνακοινούμενος, μέλλων ἀσκήσειν στάδιον εἰς Νεμέαν· καὶ εὐθὺς αὐτοῦ ἀρχομένου λέγειν ὅτι μέλλει ἀσκεῖν, ἐγένετο ἡ φωνή· καὶ ἐγὼ διεκώλυόν τε αὐτόν, καὶ εἶπον, Ὅτι λέγοντός σου μεταξὺ γέγονέ μοι ἡ φωνὴ ἡ τοῦ δαιμονίου· ἀλλὰ μὴ ἄσκει. Ἴσως (ἔφη) σημαίνει σοι ὅτι οὐ νικήσω· ἐγὼ δέ, κἂν μὴ μέλλω νικᾶν, γυμνασάμενός γε, τοῦτον τὸν χρόνον ὠφεληθήσομαι. ταῦτα εἰπὼν ἤσκει. ἄξιον οὖν πυθέσθαι αὐτοῦ ἃ αὐτῷ ξυνέβη ἀπὸ ταύτης τῆς ἀσκήσεως. εἰ δὲ βούλεσθε τὸν Τιμάρχου ἀδελφὸν Κλειτόμαχον ἔρεσθε, τί εἶπεν αὐτῷ Τίμαρχος ἡνίκα ἀποθανούμενος ᾔει εὐθὺ τοῦ δαιμονίου, ἐκεῖνός τε καὶ Εὔαθλος ὁ σταδιοδρόμος, ὃς Τίμαρχον ὑπεδέξατο φεύγοντα. ἐρεῖ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἶπεν αὐτῷ ταυτί. ΘΕ. Τί; ΣΩΚ. Ὦ Κλειτόμαχε (ἔφη) ἐγὼ μέντοι ἔρχομαι ἀποθανούμενος νυνί, διότι Σωκράτει οὐκ ἤθελον πείθεσθαι. τί δὴ οὖν ποτε τοῦτο εἶπεν ὁ Τίμαρχος, ἐγὼ φράσω. ὅτε ἀνίστατο ἐκ τοῦ συμποσίου ὁ Τίμαρχος, καὶ Φιλήμων ὁ Φιλημονίδου, ἀποκτενοῦντες Νικίαν τὸν Ἡροσκαμάνδρου, ἠπιστάσθην μὲν αὐτὼ μόνω τὴν ἐπιβουλήν· ὁ δὲ Τίμαρχος ἀνιστάμενος πρός με εἶπε, Τί λέγεις (ἔφη) ὦ Σώκρατες; ὑμεῖς μὲν πίνετε, ἐμὲ δὲ δεῖ ποι ἐξαναστῆναι· ἥξω δὲ ὀλίγον ὕστερον, ἐὰν τύχω. καί μοι ἐγένετο ἡ φωνή, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, Μηδαμῶς (ἔφην) ἀναστῇς. γέγονε γάρ μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον τὸ δαιμόνιον. καὶ ὃς ἐπέσχε· καὶ διαλιπὼν χρόνον, αὖθις ὡρμᾶτο ἰέναι, καὶ ἔφη, εἶμι δή, Σώκρατες. αὖθις ἐγένετο ἡ φωνή· αὖθις οὖν αὐτὸν ἠνάγκασα ἐπισχεῖν. τὸ τρίτον βουλόμενός με λαθεῖν ἀνέστη, οὐκέτι εἰπών μοι οὐδέν, ἀλλὰ λαθών, ἐπιτηρήσας ἄλλοσε τὸν νοῦν ἔχοντα· καὶ οὕτως ᾤχετο ἀπιών, καὶ διεπράξατο ἐξ ὧν ᾔει ἀποθανούμενος. ὅθεν δὴ τοῦτο εἶπε πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὅπερ νῦν ὑμῖν ἐγώ, ὅτι ἴοι ἀποθανούμενος διὰ τὸ ἐμοὶ ἀπιστῆσαι. ἔτι τοίνυν περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ πολλῶν ἀκούσεσθον ἃ ἐγὼ ἔλεγον περὶ τῆς διαφθορᾶς τοῦ στρατοπέδου. καὶ τὰ μὲν παρεληλυθότα, τῶν εἰδότων ἐστὶν ἀκοῦσαι· πεῖραν δ' ἔξεστι νυνὶ λαβεῖν τοῦ σημείου, εἰ ἄρα τι λέγει. ἐπὶ γὰρ τῇ ἐπὶ στρατείαν ἐξορμῇ Σαννίωνος τοῦ καλοῦ, ἐγένετό μοι σημεῖον. οἴχεται δὲ νῦν μετὰ Θρασύλλου στρατευσόμενος εὐθὺ Ἐφέσου καὶ Ἰωνίας· ἐγὼ οὖν οἴομαι ἐκεῖνον ἢ ἀποθανεῖσθαι, ἢ ὁμοῦ τι τούτῳ ἐλᾶν· καὶ περί γε τῆς πραγματείας τῆς ἄλλης πάνυ φοβοῦμαι. ταῦτα δὴ πάντα εἴρηκά σοι, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη τοῦ δαιμονίου τούτου καὶ εἰς τὰς συνουσίας τῶν μετ' ἐμοῦ συνδιατριβόντων τὸ ἅπαν δύναται. πολλοῖς μὲν γὰρ ἐναντιοῦται, καὶ οὐκ ἔστι τούτοις ὠφεληθῆναι μετ' ἐμοῦ διατρίβουσιν· ὥστε οὐχ οἷόν τέ μοι τούτοις συνδιατρίβειν. πολλοῖς δὲ συνεῖναι μὲν οὐ διακωλύει, ὠφελοῦνται δὲ οὐδὲν συνόντες. οἷς δ' ἂν συλλάβηται τῆς συνουσίας ἡ τοῦ δαιμονίου δύναμις, οὗτοί εἰσιν ὧν καὶ σὺ ᾔσθησαι. ταχὺ γὰρ παραχρῆμα ἐπιδιδόασι· καὶ τούτων αὖ τῶν ἐπιδιδόντων, οἱ μὲν καὶ βέβαιον ἔχουσι καὶ παραμόνιμον τὴν ὠφέλειαν· πολλοὶ δὲ ὅσον ἂν μετ' ἐμοῦ χρόνον ὦσι, θαυμάσιον ἐπιδιδόασιν· ἐπειδὰν δέ μου ἀπόσχωνται, πάλιν οὐδὲν διαφέρουσιν ὁτουοῦν. τοῦτό ποτε ἔπαθεν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου υἱός, τοῦ Ἀριστείδου. διατρίβων γὰρ μετ' ἐμοῦ, πάμπολυ ἐπεδεδώκει ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· ἔπειτα αὐτῷ στρατεία τις ἐγένετο, καὶ ᾤχετο ἐκπλέων. ἥκων δὲ κατελάμβανε μετ' ἐμοῦ διατρίβοντα Θουκυδίδην τὸν Μελησίου υἱόν, τοῦ Θουκυδίδου. ὁ δὲ Θουκυδίδης τῇ προτεραίᾳ μοι δι' ἀπεχθείας ἐν λόγοις τισὶν ἐγεγόνει. ἰδών με οὖν ὁ Ἀριστείδης, ἐπειδὴ ἠσπάσατό τε καὶ τἆλλα διελέχθη, Θουκυδίδην δὲ (ἔφη) Σώκρατες, ἀκούω σεμνύνεσθαι ἄττα πρὸς σέ, καὶ χαλεπαίνειν ὥς τι ὄντα. Ἔστι γὰρ (ἔφην ἐγὼ) οὕτως. Τί δέ; οὐκ οἶδεν (ἔφη) πρὶν σοὶ συγγενέσθαι οἷον ἦν τὸ ἀνδράποδον; Οὐκ ἔοικέ γε (ἔφην ἐγὼ) νὴ τοὺς θεούς. Ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτός γε (ἔφη) καταγέλαστος ἔχω, ὦ Σώκρατες. Τί μάλιστα; ἔφην ἐγώ. Ὅτι (ἔφη) πρὶν μὲν ἐκπλεῖν ὁτῳοῦν ἀνθρώπων οἷός τ' ἦν διαλέγεσθαι, καὶ μηδενὸς χείρων φαίνεσθαι ἐν τοῖς λόγοις· ὥστε καὶ ἐδίωκον τὰς συνουσίας τῶν χαριεστάτων ἀνθρώπων· νυνὶ δὲ τοὐναντίον φεύγω, ἄν τινα καὶ αἰσθάνωμαι πεπαιδευμένον· οὕτως αἰσχύνομαι ἐπὶ τῇ ἐμαυτοῦ φαυλότητι. Πότερον δὲ (ἦν δ' ἐγώ) ἐξαίφνης σε προὔλιπεν αὐτὴ ἡ δύναμις, ἢ κατὰ σμικρόν; Κατὰ σμικρόν, ἦ δ' ὅς. Ἡνίκα δέ σοι παρεγένετο (ἦν δ' ἐγώ) πότερον μαθόντι παρ' ἐμοῦ τι παρεγένετο; ἢ τινι ἄλλῳ τρόπῳ; Ἐγώ σοι ἐρῶ (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ἄπιστον μέν, νὴ τοὺς θεούς, ἀληθὲς δέ. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον μὲν παρὰ σοῦ οὐδὲν πώποτε, ὡς αὐτὸς οἶσθα· ἐπεδίδουν δὲ ὁπότε σοι συνείην, κἂν εἰ ἐν τῇ αὐτῇ μόνον οἰκίᾳ εἴην, μὴ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι· μᾶλλον δὲ ὁπότε ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι. καὶ ἔμοιγε ἐδόκουν πολὺ μᾶλλον ὁπότε ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι ὢν λέγοντός σου βλέποιμι πρὸς σέ, μᾶλλον ἢ ὁπότε ἄλλο-

A fili? THE. Noui per Iouem: ſi voles enim, talis fiam, quales illi fuerunt. SO. Non ita, ô optime, ſed hoc te fefellit, quale ſit: ego autem tibi dicam. Adeſt mihi diuina quadam ſorte dæmonium quoddam à prima pueritia me ſecutum: hoc enim vox eſt quædam, quæ cùm fit, ſemper eius rei, quam facturus ſum, diſſuaſionem innuit, prouocat verò nunquam. Quòd ſi quis amicorum mecum quandoque aliquid communicat, venítque vox, hoc illa diſſuadet, neque facere ſinit. Cuius quidem rei vobis teſtes dabo. Charmidem virum bonum Glauconis filium noſcitis, hic aliquando in Nemea ſtadio ſe exercitaturus mecum communicabat. Ac ſtatim vbi dicere inciperet
B quòd ſe exercitaturus eſſet, affuit vox: ego prohibui, edicens quemadmodum ipſo loquente dæmonij vox extiterat, ne ſe exerceret. Ille verò, fortaſſe, inquit, ſignificat tibi me victorem non euaſurum, ſed & ſi victoria non potiar, tamen hoc tempore me exercẽs, aliquid proficiam. Atque ita locutus, in certamen abit. Operæpretium igitur eſt audire ab eo quid ei ex eo certamine contigerit. Iam ſi vultis & Clitomachum Timarchi fratrem rogate quid ei Timarchus dixerit, cùm iam moriturus eſſet. is enim & Euathlus quidam curſor, qui illum fugientem ſuſcepit, referet vobis quid ille tunc dixerit. THE. Quidnam? SOCR. O Clitomache, inquit, equidem quàmpri-
C mum moriturus venio, quoniam Socrati obtemperare nolui. Hoc quid ita dixerit Timarchus, ego exponam. Cùm enim ſurrexiſſent ex conuiuio Timarchus, & Philemon Philemonidis filius, interfecturi Niciam Hiroſcamandri filium, ſoli enim inſidiarum ij conſcij fuerant: hic Timarchus, Quid ais, ô Socrates, inquit. Vos quidem bibite, me verò oportet aliò ire, redibo autem paulò pôſt, ſi occaſio erit. Tũ mihi aderat vox. Itaque ne ſurgas inquam, ſolitũ enim mihi à dæmone ſignum factum eſt. Quieuit ille. Deinde paulíſper commoratus ardebat iterum eundi cupiditate, dicens, eo iam Socrates. Et quia iterum vocem audiui, rurſus illum cohibui, donec ille tertio
D latere me cupiens ſurrexit, nihil mihi dicens, ſed obſeruans, cùm ego mentem aliò aduertiſſem: & ſic profectus ea patrauit, quæ mortis ei cauſa fuerunt. Hæc eadem ille fratri, quemadmodum nunc ego vobis, dixit, ſe ſcilicet moriturum venire, quòd mihi credere noluiſſet. Audietis præterea ex multis qui in Sicilia ſunt, quæ de exercitus clade prædixeram. Et prẹterita quidem ab his qui illa nouerunt, audire licet. Experiri verò dæmonij ſignum ſiquid fortè dicat, etiam nunc poſſumus. In expeditionem nanque exiit Samionus Calı filius. Mihi autem ſignum adfuit, proficiſcitur verò nunc cum Thraſylo aduerſus Epheſum & Ioniam militaturus. Ego autem illum
E exiſtimo, vel interfectum iri, vel huiuſmodi aliquid incurſurum, & de reliquo negotio vehementer metuo. Hæc omnia ideo tibi dico, quia poteſtas omnis ad familiaritates cum his qui mecum ſunt inſtituendas penes dæmonium eſt. Multis enim aduerſatur, neque licet his auxilium ferre, qui mecum in uito dæmone conuerſantur: quare impoſſibile eſt mihi, cum his viuere. Multis autem hærere non prohibet, ſed conſuetudine noſtra nihil omnino iuuantur. Quibus autem fauerit in ipſa familiaritate poteſtas dæmonij, illi ſunt de quibus illud animaduertiſti, breui enim proficiunt. Sed eorum partim hoc beneficium firmum habent atque durabile: plerique verò
F quoad mecum ſunt, mirificè pollent: at vbi diſceſſerint, rurſus nihil à cæteris differunt. Hoc quandoque accidit Ariſtidi Lyſimachi filio, eius qui filius fuit Ariſtidis. Nam mecum commorans, breui multum profecit: poſtea verò in militiam profectus eſt, rediens deinde offendit apud me agentem Thucydidem Meliſſi filium: hic autem Thucydides pridie mihi inter diſputandum neſcio qua de re obiecerat. Cùm me ſalutaſſet, & quædam inſuper collocutus eſſet Ariſtides, Thucydidem, inquit, ô Socrates, audio gloriari, & in quibuſdam tecum etiam concertare, tanquam aliquid ſit. Eſt inquam, vt dicis. Tũ ille, non meminit, inquit, antequam tibi adhæreret, quale fuerit mancipium? Non videtur inquam per deos. At ego, inquit
G ille, ridiculus ſum. Quidnã maximè inquam? Quoniam priuſquam hinc abirem, cum quouis diſputare audebam, neque aliquo videbar in diſſerendo deterior, adeò vt cœtus præſtantium virorum audacter adirem. Nunc autem contrà, fugio quemcunque eruditum eſſe intellexi, adeò pudore adducor ob inſcitiam. Vtrum igitur inquam eueſtigio te reliquit illa vis, an paulatim? Paulatim, inquit. Quando verò in te inceſſit, vtrum accidit tibi aliquid à me diſcẽti, an aliter? Dicam, ô Socrates, rem quidem per deos incredibilem, veram tamen. Nihil vnquam à te, vt ipſe ſcis, didici: proficiebam autẽ quotieſ-
H cunque tecum eſſem, & ſi in eadem ſolũ domo eſſem, non tamen in eadem parte domus, magis tamen quoties eadem in parte. Et mihi quidem videbar multo magis, quãdo in eadem parte exiſtens, aliquid te dicentem intuebar, quàm cùm aliò eſſem auerſus. Sed longè magis proficiebam, cùm apud te ſe-

dens, te tangebam. Nunc autem omnis habitus ille defluxit. A Eſt igitur, ô Theages, huiuſmodi noſtra conſuetudo. Si enim Deo gratum eſt, permultum quidem & breui proficies: ſin contrà, minimè. Vide igitur ne tibi tutius ſit ab aliquo illorum erudiri, quibus in ſua poteſtate ſita eſt vtilitas qua cæteris proſunt, quàm à me fortuna quadam id aſſequi. THE. Mihi quidem ſic faciendum, Socrates, videtur, vt conſuetudine noſtra de dæmonio intelligamus. Quod ſi nobis annuerit, rectè omnia: ſin minus, quid agendum ſit conſultabimus tum, alterine cuipiam adhæreamus, an hoc diuinum quod tibi inſitum eſt, precibus & ſacrificiis & alio quouis denique pacto, quo vates iubent, placare conemur. DEMODOC. Nihil ad hæc, B ô Socrates, huic adoleſcenti repugnes: bene enim dicit Theages. SOCRAT. Atqui ſi videtur oportere ſic agere, ſic agamus.

A σε ὁρῴην. πολὺ δὴ μάλιστα καὶ πλεῖστον ἐπεδίδουν, ὁπότε παρ' αὐτόν σε καθήμην, ἐχόμενός σου καὶ ἁπτόμενος. νῦν δὲ (ἦ δ' ὅς) πᾶσα ἐκείνη ἡ ἕξις ἐξερρύηκεν. Ἔστιν οὖν, ὦ Θέαγες, τοιαύτη ἡ ἡμετέρα συνουσία· ἐὰν μὲν τῷ θεῷ φίλον ᾖ, πάνυ πολὺ ἐπιδώσεις καὶ ταχύ· εἰ δὲ μή, οὔ. ὅρα οὖν μή σοι ἀσφαλέστερον ᾖ παρ' ἐκείνων τινὶ παιδεύεσθαι, οἳ ἐγκρατεῖς αὐτοί εἰσι τῆς ὠφελείας ἣν ὠφελοῦσι τοὺς ἀνθρώπους· μᾶλλον ἢ παρ' ἐμοῦ ὅ, τι ἂν τύχοι, τοῦτο πρᾶξαι. ΘΕ. Ἐμοὶ μὲν τοίνυν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἡμᾶς οὑτωσὶ ποιῆσαι· ἀποπειραθῆναι τοῦ δαιμονίου τούτου συνόντας ἀλλήλοις. καὶ ἐὰν μὲν παρείκῃ ἡμῖν, ταῦτα βέλτιστα· εἰ δὲ μή, τότε ἤδη παραχρῆμα βουλευσόμεθα ὅ, τι δράσομεν· εἴτε ἄλλῳ συνεσόμεθα, B εἴτε καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον τὸ σοὶ γιγνόμενον πειρασόμεθα παραμυθεῖσθαι εὐχαῖσί τε καὶ θυσίαις, καὶ ἄλλῳ ὅτῳ ἂν οἱ μάντεις ἐξηγῶνται. ΔΗΜ. Μηκέτι πρὸς ταῦτα ἀντείπῃς ὦ Σώκρατες τῷ μειρακίῳ. εὖ γὰρ λέγει Θεάγης. ΣΩΚ. Ἀλλ' εἰ δοκεῖ χρῆναι οὕτω ποιεῖν, οὕτω ποιῶμεν.

MENO, SIVE, DE VIRTVTE.

ΜΕΝΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ.

Exploratorius, ſiue Tentandi cauſa inſtitutus.

Πειραστικός.

SVMMA DIALOGI. *Quid Virtus ſit, & quomodo nobis adſit, diſſeritur. Virtus eſt affectio ſiue habitus animæ, quo potentia naturalis eius, quàm optimè ſuum opus exercet: exercet autem, quum ad finem ſuum dirigitur. Virtutum ſpecies plures ſunt, pro virium animæ actuúmque diuerſitate: nimirum ſapientia, quæ ad mentem: ſcientia & prudentia, quæ ad rationem: opinio recta ſeu ſagacitas, quæ ad phantaſiam: iuſtitia & liberalitas, quæ ad voluntatem: fortitudo ac pediſſequæ eius, quæ ad vim iraſcibilem: continentia & temperantia, quæ ad concupiſcibilem referuntur. Hæ verò omnes virtutes diuerſis quidem rationibus habentur, ſed ita tamen vt nulla ſuccedat, niſi diuini numinis efficacia acceſſerit, qua nimirum homines virtute inſtruantur.*

MENO, SOCRATES, PVER MENONIS, ANYTVS.

Gorgiæ rationem in virtutibus enumerãdis, quæ hoc dialogo refertur, probat Ariſtot. pol. 1. cap. 7.

POTES NE mihi oſtendere Socrates, doceri virtus poſſit, néne, an exercitatione potius acquiratur? Aut num fortaſſe nec doctrina, nec vſu hominibus comparetur, ſed ipſa natura, vel alio quopiam modo hominibus inſit? SOC. Hactenus ô Meno, Theſſalici homines inter Græcos illuſtres, tum equeſtri facultate, tum etiam diuitiis habiti ſunt. Nunc autem, vt mihi videtur, ſapientiæ nomine: ac nihilo etiam minus amici tui Ariſtippi Lariſſæi conciues. Atque eius quidem rei autor vobis Gorgias extitit, qui in vrbem veſtram profectus amicos ſibi ob ſapientiam comparauit cùm Theſſalicorum, tum maximè Aleuadarũ primos, ex quibus amicus tuus Ariſtippus originẽ ducit. Quamobrem ſic vos Gorgias aſſuefecit, vt intrepidè & alto animo interrogantibus reſpondeatis, quemadmodum ſcientes decet, quippe & ipſe concedebat Græcorum cuique rogare quicquid quiſque vellet, ac nemini non reſpondebat. Nobis verò, ô amice Meno, contrarium contigit: ſiquidem ſapientia noſtra quodammodo iam exaruit, atque ex iis locis ad vos diuertiſſe videtur. Itaque ſi quem noſtrorum hominum hoc pacto perconteris, nemo erit qui non rideat ac dicat, O hoſpes fortè tibi beatus quidam videor, ac noſſe vtrum doctrina, an alia quadam ratione virtus hominibus comparetur. Ego verò vſqueadeo ab hac cognitione abſum, vt planè nec quid ipſa ſit virtus intelligam. Atqui ipſe quoque, ô Meno, ſic affectus ſum: in eadem quippe paupertate animi qua & conciues mei, verſor, ac meipſum ſæpe accuſo, vtpote quid ſit virtus penitus ignorans. Cùm verò quid ſit neſciam, quónam pacto qualis ſit norim? Num tibi fieri poſſe videtur, vt qui nullo modo quis Meno ſit, norit, vtrum bonus diues generoſus, an contrà ſit, norit? ME. Mihi quidem nequaquam. At verò ipſe reuera, ô Socrates, quid ſit virtus ignoras? Iſta de te domũ renunciabimus? SOCR. Non id quæſo ſolum Meno domi dices, verumetiam quòd nullum vnquam, vt mihi quidem videtur, iſthuc ſcientem nactus ſim. ME. Nunquámne igitur Gorgiam cùm hîc commoraretur conueniſti? SO. Equidem. ME. An hęc ignorare tibi viſus eſt? SO. Haud ſatis, ô Meno, memini, ideóq; quid tum mihi viſum fuerit, in præſentia referre nequeo. Sed fortè & ille nouit, & tu quid ille docuerit, tenes: refer mihi eorum quę dicebat memoriam. aut ſi minus id placet, tute ipſe declara. Nam tibi forſitan cũ illo conuenit. ME. Conuenit equidem. SO. Eum igitur cũ abſit, omittamus: ipſe verò, ô Meno dic per deos obſecro, quid eſſe virtutem exiſtimes: dic inquam, nec inuideas, vt fortunati cuiuſdam mendacij redarguar: ſiquidẽ tu & Gorgias id noſſe videamini, ego verò nemini vnquam hoc ſcienti occurriſſe dicam. ME. At, ô Socrates, nequaquã difficile eſt id dicere: & primo quidem ſi lubet quæ viri ſit virtus. Hæc planè eſt, ad ciuilium rerum adminiſtrationem ſufficientem eſſe, iíſque tractandis amicos iuuare, inimicos lædere, necnon diligenter cauere ne quid ipſe tale aliquando patiatur. Quòd ſi vlterius quæ ſit mulieris virtus noſſe requiris, neque id arduum erit. Eſt enim mulieris virtus

ΜΕΝΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΑΙΣ ΜΕΝΩΝΟΣ, ΑΝΥΤΟΣ.

C ἜΧΕΙΣ μοι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἆρα διδακτὸν ἡ ἀρετή; ἢ οὐ διδακτόν, ἀλλ' ἀσκητόν; ἢ οὔτε ἀσκητὸν, οὔτε μαθητὸν, ἀλλὰ φύσει παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ; ΣΩΚ. Ὦ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετταλοὶ εὐδόκιμοι ἦσαν ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἐθαυμάζοντο ἐφ' ἱππικῇ τε καὶ πλούτῳ, νῦν δὲ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ· καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ τοῦ σοῦ ἑταίρου Ἀριστίππου πολῖται τοῦ Λαρισσαίου. τούτου δὲ ὑμῖν αἴτιός ἐστι Γοργίας. ἀφικόμενος γὰρ εἰς τὴν πόλιν, ἐραστὰς ἐπὶ σοφίᾳ εἴληφεν Ἀλευαδῶν τε τοὺς πρώτους (ὧν ὁ σὸς ἐραστής ἐστιν Ἀρίστιππος) καὶ τῶν ἄλλων Θετταλῶν. D καὶ δὴ καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ὑμᾶς εἴθικεν, ἀφόβως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκρίνεσθαι ἐάν τις τι ἔρηται, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς εἰδότας· ἅτε καὶ αὐτὸς παρέχων αὑτὸν ἐρωτᾶν τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ ὅ, τι ἄν τις βούληται, καὶ οὐδενὶ ὅτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος. ἐνθάδε δὲ, ὦ φίλε Μένων, τὸ ἐναντίον περιέστηκεν· ὥσπερ αὐχμός τις τῆς σοφίας γέγονε, καὶ κινδυνεύει ἐκ τῶνδε τῶν τόπων παρ' ὑμᾶς οἴχεσθαι ἡ σοφία. εἰ γοῦν τινα ἐθέλεις οὕτως ἐρέσθαι τῶν ἐνθάδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ γελάσεται, καὶ ἐρεῖ, Ὦ ξένε, κινδυνεύω σοὶ δοκεῖν μακάριός τις εἶναι· ἀρετὴν γοῦν, εἴτε διδακτὸν, εἴθ' ὅτῳ τρόπῳ παραγίγνεται εἰδέναι· ἐγὼ δὲ τοσοῦτον δέω, εἴτε διδακτὸν, εἴτε μὴ διδακτὸν, εἰδέναι, ὡς οὐδὲ αὐτὸ ὅ, τι ποτ' ἐστὶ τοπαράπαν ἀρετή, τυγχάνω εἰδώς. ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς, ὦ Μένων, οὕτως ἔχω· συμπένομαι τοῖς πολίταις τούτου τοῦ πράγματος, καὶ ἐμαυτὸν καταμέμφομαι, ὡς οὐκ εἰδὼς περὶ ἀρετῆς τοπαράπαν· ὃ δὲ μὴ οἶδα τί ἐστι, πῶς ἂν ὁποῖόν γέ E τι, εἰδείην; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι, ὅστις Μένωνα μὴ γιγνώσκῃ τοπαράπαν ὅστις ἐστὶ, τοῦτο εἰδέναι, εἴτε καλὸς, εἴτε πλούσιος, εἴτε καὶ γενναῖός ἐστιν; εἴτε καὶ τἀναντία τούτων δοκεῖ σοι οἷόν τ' εἶναι; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ σὺ, ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς οὐδ' ὅ, τι ἀρετή ἐστιν οἶσθα; ἀλλὰ ταῦτα περὶ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπαγγέλλωμεν; ΣΩΚΡ. Μὴ μόνον γε, ὦ ἑταῖρε· ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλῳ πω ἐνέτυχον εἰδότι, ὡς ἐμοὶ δοκῶ. ΜΕΝ. Τί δέ; Γοργίᾳ οὐκ ἐνέτυχες ὅτε ἐνθάδε ἦν; ΣΩΚΡ. Ἔγωγε. ΜΕΝ. Εἶτα οὐκ ἐδόκει σοι εἰδέναι; ΣΩΚΡ. Οὐ πάνυ εἰμὶ μνήμων, ὦ Μένων· ὥστε οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι πῶς μοι τότε ἔδοξεν. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνός τε οἶδε καὶ σὺ ἃ ἐκεῖνος ἔλεγεν. ἀνάμνησον οὖν με πῶς ἔλεγεν· εἰ δὲ μὴ βούλει, αὐτὸς εἰπέ. δοκεῖ γὰρ δήπου σοὶ ἅπερ ἐκείνῳ. ΜΕ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἐκεῖνον μὲν τοίνυν ἐῶμεν, ἐπειδὴ καὶ ἄπεστι· σὺ F δὲ αὐτὸς, ὦ, πρὸς θεῶν, Μένων, τί φὴς ἀρετὴν εἶναι; εἰπὸν, καὶ μὴ φθονήσῃς· ἵνα εὐτυχέστατον ψεῦσμα ἐψευσμένος ὦ, ἂν φανῇς σὺ μὲν εἰδὼς καὶ Γοργίας, ἐγὼ δὲ εἰρηκὼς μηδενὶ πώποτε εἰδότι ἐντετυχηκέναι. ΜΕΝ. Ἀλλ' οὐ χαλεπὸν, ὦ Σώκρατες, εἰπεῖν. πρῶτον μὲν, εἰ βούλει, ἀνδρὸς ἀρετὴν, ῥᾴδιον· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετή, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν, καὶ πράττοντα, τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς, κακῶς· καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν. εἰ δὲ βούλει, γυναικὸς ἀρετὴν οὐ χαλεπὸν διελθεῖν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν

οἰκίαν

A οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σῴζουσάν τε τὰ ἔνδον καὶ κατήκοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός. καὶ ἄλλη ἐστὶ παιδὸς ἀρετή, καὶ θηλείας, καὶ ἄρρενος, καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός· εἰ μὲν βούλει, ἐλευθέρου· εἰ δὲ βούλει, δούλου. καὶ ἄλλαι πάμπολλαι ἀρεταί εἰσι· ὥστε οὐκ ἀπορία εἰπεῖν ἀρετῆς πέρι ὅ,τι ἐστί. καθ' ἑκάστην γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἡλικιῶν, πρὸς ἕκαστον ἔργον ἑκάστῳ ἡμῶν ἡ ἀρετή ἐστι. ὡσαύτως δέ, οἶμαι, ὦ Σώκρατες, καὶ ἡ κακία. ΣΩΚΡΑΤ. Πολλῇ γέ τινι εὐτυχίᾳ ἔοικα κεχρῆσθαι, ὦ Μένων, εἰ μίαν ζητῶν ἀρετήν, σμῆνός τι ἀνεύρηκα ἀρετῶν παρὰ σοὶ κειμένων. ἀτάρ, ὦ Μένων, κατὰ ταύτην τὴν εἰκόνα τὴν περὶ τὰ σμήνη, εἴ μου ἐρομένου μελίττης πέρι οὐσίας, ὅ,τι ποτ' ἐστί, πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἔλεγες αὐτὰς εἶναι, τί ἂν ἀπεκρίνω μοι, εἴ σε ἠρόμην, B ἆρα τούτῳ φῂς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς εἶναι καὶ διαφερούσας ἀλλήλων τῷ μελίττας εἶναι; ἢ τούτῳ μὲν οὐδὲν διαφέρουσιν, ἄλλῳ δέ τῳ; οἷον, ἢ κάλλει, ἢ μεγέθει, ἢ ἄλλῳ τῳ τῶν τοιούτων; εἰπὲ τί ἂν ἀπεκρίνω, οὕτως ἐρωτηθείς; ΜΕΝ. Τοῦτ' ἔγωγε, ὅτι οὐδὲν διαφέρουσιν, ᾗ μέλιτταί εἰσιν, ἡ ἑτέρα τῆς ἑτέρας. ΣΩΚΡ. Εἰ οὖν εἶπον μετὰ ταῦτα, τοῦτο τοίνυν μοι αὐτὸ εἰπέ, ὦ Μένων· ᾧ οὐδὲν διαφέρουσιν, ἀλλὰ ταὐτόν εἰσιν ἅπασαι, τί τοῦτο φῂς εἶναι; εἶχες δή που ἄν τί μοι εἰπεῖν; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὕτω δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν, κἂν εἰ πολλαὶ καὶ παντοδαπαί εἰσιν, ἕν γέ τι εἶδος ταὐτὸν ἅπασαι ἔχουσι δι' ὃ εἰσὶν ἀρεταί. εἰς ὃ καλῶς που ἔχει ἀποβλέψαντα τὸν ἀποκρινόμενον τῷ ἐρωτήσαντι, C ἐκεῖνο δηλῶσαι ὃ τυγχάνει οὖσα ἀρετή. ἢ οὐ μανθάνεις ὅ,τι λέγω; ΜΕΝ. Δοκῶ γέ μοι μανθάνειν, οὐ μέντοι ὡς βούλομαί γέ πω κατέχω τὸ ἐρωτώμενον. ΣΩΚΡΑΤ. Πότερον δὲ περὶ ἀρετῆς μόνον σοὶ οὕτω δοκεῖ, ὦ Μένων, ἄλλη μὲν ἀνδρὸς εἶναι, ἄλλη δὲ γυναικός, καὶ τῶν ἄλλων; ἢ καὶ περὶ ὑγιείας, καὶ περὶ μεγέθους, καὶ περὶ ἰσχύος ὡσαύτως; ἄλλη μὲν ἀνδρὸς δοκεῖ σοι εἶναι ὑγίεια, ἄλλη δέ, γυναικός; ἢ ταὐτὸν πανταχοῦ εἶδός ἐστιν, ἐάνπερ ὑγίεια ᾖ, ἐάν τε ἐν ἀνδρί, ἐάν τε ἐν ἄλλῳ ὁτῳοῦν ᾖ; Μ. Ἡ αὐτή μοι δοκεῖ ὑγίειά τε εἶναι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ μέγεθος καὶ ἰσχύς; ἐάνπερ ἰσχυρὰ γυνὴ ᾖ, D τῷ αὐτῷ εἴδει καὶ τῇ αὐτῇ ἰσχύϊ ἰσχυρὰ ἔσται; τὸ γὰρ τῇ αὐτῇ, τοῦτο λέγω, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ ἰσχὺς εἶναι, ἡ ἰσχύς, ἐάν τε ἐν ἀνδρὶ ᾖ, ἐάν τε ἐν γυναικί. ἢ δοκεῖ τί σοι διαφέρειν; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩ. Ἡ δὲ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἀρετὴ εἶναι διοίσει τι, ἐάν τε ἐν παιδὶ ᾖ, ἐάν τε ἐν πρεσβύτῃ, ἐάν τε ἐν γυναικί, ἐάν τε ἐν ἀνδρί; ΜΕΝ. Ἔμοιγέ πως δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, τοῦτο οὐκέτι ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις τούτοις. ΣΩΚ. Τί δέ; οὐκ ἀνδρὸς μὲν ἀρετὴν ἔλεγες, πόλιν εὖ διοικεῖν, γυναικὸς δέ, οἰκίαν; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν οἷόν τε εὖ διοικεῖν ἢ πόλιν, ἢ οἰκίαν, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, μὴ σωφρόνως καὶ δικαίως διοικοῦντα; ΜΕΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἄνπερ δικαίως καὶ σωφρόνως διοικῶσι, E δικαιοσύνῃ καὶ σωφροσύνῃ διοικήσουσιν; ΜΕΝ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Τῶν αὐτῶν ἄρα ἀμφότεροι δέονται, εἴπερ μέλλουσιν ἀγαθοὶ εἶναι, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνήρ, δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης. ΜΕΝ. Φαίνονται. ΣΩΚΡ. Τί δέ; παῖς καὶ πρεσβύτης, μὴ ἀκόλαστοι ὄντες καὶ ἄδικοι, ἀγαθοὶ ἄν ποτε γένοιντο; ΜΕΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ σώφρονες καὶ δίκαιοι; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Πάντες ἄρ' ἄνθρωποι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀγαθοί εἰσι. τῶν αὐτῶν γὰρ τυχόντες, ἀγαθοὶ γίγνονται. ΜΕΝ. Ἔοικεν. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἂν δή που, εἴ γε μὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἦν αὐτῶν, τῷ αὐτῷ ἂν τρόπῳ ἀγαθοὶ ἦσαν. ΜΕΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἐπειδὴ F τοίνυν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πάντων ἐστί, πειρῶ εἰπεῖν καὶ ἀναμνησθῆναι τί αὐτό φησι Γοργίας εἶναι, καὶ σὺ μετ' ἐκείνου. ΜΕΝ. Τί ἄλλο γ' ἢ ἄρχειν οἷόν τ' εἶναι τῶν ἀνθρώπων; εἴπερ ἕν γέ τι ζητεῖς κατὰ πάντων. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ζητῶ γε. ἀλλ' ἆρα καὶ παιδὸς ἀρετὴ ἡ αὐτή, ὦ Μένων; καὶ δούλου, ἄρχειν οἵῳ τε εἶναι τοῦ δεσπότου; καὶ δοκεῖ σοι ἔτι ἂν δοῦλος εἶναι ὁ ἄρχων; ΜΕΝ. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐ γὰρ εἰκός, ὦ ἄριστε. ἔτι γὰρ καὶ τόδε σκόπει· ἄρχειν φῂς οἷόν τ' εἶναι. οὐ προσθήσομεν αὐτόσε τὸ δικαίως, ἀδίκως δὲ μή; ΜΕΝ. Οἶμαι ἔγωγε. ἡ γὰρ δικαιοσύνη, ὦ Σώκρατες, ἀρετή ἐστι. ΣΩΚ. Πότερον ἀρετή, ὦ Μένων, G ἢ ἀρετή τις; ΜΕΝ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩΚΡ. Ὡς περὶ ἄλλου ὁτουοῦν. οἷον, εἰ βούλει, στρογγυλότητος πέρι, εἴποιμ' ἂν ἔγωγε ὅτι σχῆμά τι ἐστίν· οὐχ οὕτως ἁπλῶς ὅτι σχῆμα. διὰ ταῦτα δὲ οὕτως ἂν εἴποιμι ὅτι καὶ ἄλλα ἐστὶ σχήματα. ΜΕ. Ὀρθῶς γε λέγων σύ. ἐπεὶ καὶ ἐγὼ λέγω οὐ μόνον δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ ἄλλας εἶναι ἀρετάς. ΣΩΚΡΑΤ. Τίνας ταύτας εἰπέ· οἷον καὶ ἐγώ σοι εἴποιμι ἂν καὶ ἄλλα σχήματα, εἴ γε κελεύοις· καὶ σὺ οὖν ἐμοὶ εἰπὲ ἄλλας ἀρετάς. ΜΕΝ. Ἡ ἀνδρία τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ εἶναι, καὶ σωφροσύνη, καὶ σοφία, καὶ μεγαλοπρέπεια, καὶ ἄλλαι πάμπολλαι. ΣΩ. Πάλιν, ὦ Μένων, ταὐτὸν πεπόνθαμεν. πολλὰς αὖ εὑρήκαμεν ἀρετάς, μίαν ζητοῦντες, ἄλλον τρόπον ἢ νῦν δή· H τὴν δὲ μίαν, ἣ διὰ πάντων τούτων ἐστίν, οὐ δυνάμεθα ἀνευρεῖν. ΜΕΝ. Οὐ γὰρ δύναμαί πω, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ ζητεῖς, μίαν ἀρετὴν λαβεῖν κατὰ πάντων, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. Σ. Εἰκότως γε. ἀλλ' ἐγὼ προθυμήσομαι, ἐὰν οἷός τ' ὦ, ἡμᾶς προσβιβάσαι. μανθάνεις γάρ που ὅτι οὑτωσὶ ἔχει περὶ παντός. εἴ τίς σε ἀνέροιτο τοῦτο ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τί ἐστι σχῆμα, ὦ Μένων; εἰ αὐτῷ εἶπες ὅτι στρογγυλότης, εἴ σοι εἶπεν ἅπερ ἐγώ, πότερον σχῆμα ἡ στρογγυλότης ἐστίν, ἢ σχῆμά τι, εἶπες δή που ἂν ὅτι σχῆμά τι; Μ. Πάνυ γε.

domum rectè gubernare,dum curat domeſtica, viróque obedit. Alia quoque virtus eſt pueri fœminęque,& maſculi,& viri iam ætate grauis:necnõ liberi,ſi velis,alia,& alia itẽ ſi velis,ſerui. Atque aliæ permultę virtutes ſunt. Quamobrem haud deeſt quid de virtute dicamus. Enimuerò in vnaquaque actione atque ętate ad vnũquodque opus ſingulis hominibus virtus adeſt. Totidem præterea & de vitio,ô Socrates,vt arbitror, dici poſſent. SOC. Non parum mihi videor fortunatus,ô Meno, ſi quidem vnam virtutem inueſtigans, examen quoddam virtutum apud te habitantium reperi. Veruntamen,ô Meno,ſi eadẽ examinis ſimilitudine percõtanti mihi, quę ſit apis ſubſtantia, multiplices earum eſſe ſubſtantias reſpondiſſes, ego verò iterum te rogem,nunquid eas multas,& varias,inter ſeque differentes eo eſſe dicis,quo apes ſunt, an alio quopiam,veluti pulchritudine,vel magnitudine,aut alio quopiã, quid inquam, ſic interroganti potiſſimum reſponderes? ME. Quòd eo quòd apes ſunt,minimè inter ſe differunt. SOC. Et ſi ego poſt hæc rogem, quid ergo eſt,ô Meno,quo nihil inter ſe differunt, ſed idẽ ſunt cunctæ? Habes quod reſpondeas? ME. Habeo profectò. SOC. Eadem itaque ratione virtutes quanquã multæ atque variæ ſunt, vnam tamen ſpeciem quandam in omnibus eandẽ habent qua virtutes exiſtunt,in quam reſpicere decet eum qui reſpõſurus ſit interrogãti cuiquam quid virtus ſit. Tenes quid dicam? ME. Intelligere videor,nondum tamen,vt vellem,quod quæris planè comprehendo. SOC. Vtrum verò circa virtutem id ſolum, ô Meno, tibi videtur, aliam quidem viri eſſe, aliam mulieris,& aliam reliquorum,an etiam circa ſanitatem, magnitudinémque,& robur eodem modo,vt alia quidem viri ſanitas ſit, mulieris alia? an potius eadem vbique ſanitatis ſpecies eſt, ſi quidem ſanitas ſit,ſeu viro,ſiue mulieri, ſiue altericuicunque adſit? MENO. Eadem mihi ſanitas & viri ſimul & mulieris eſſe videtur. SOC. Nónne igitur ſi quidem robuſta ſit fœmina,eadem ſpecie roboris robuſta erit? Cùm enim Eadem dico,nihil differt, quà robur, vt robur ſit, ſeu viro,ſeu mulieri inſit. num tibi differre quicquam videtur? MENO. Minimè. SOCR. Ergo & virtus,vt virtus ſit,intereſtne aliquid,iuuenem, an ſenem,an virum,an fœminam ornet? MEN. Mihi quidem,ô Socrates,hoc cæterorum ſimile nequaquam eſſe videtur. SOCR. Nónne viri virtutem eſſe dixiſti,rectè Rempublicam gubernare,mulieris verò domum? MEN. Dixi equidem. SOCRAT. An poteſt quiſquam ciuitatem,vel domum,aut aliquid aliud rectè diſponere,niſi temperatè ac iuſtè diſponat? ME. Non certè. SO. Nónne ſi temperatè iuſtéque inſtituunt, temperantia iuſtitiáque inſtituent? M. Neceſſe eſt. S. Vtriſq. igitur tã vir,quàm mulier indiget,ſi boni futuri ſint,tẽperantia ſcilicet atque iuſtitia. ME. Apparet. SOCR. Quid verò puer ac ſenex quatenus intemperati & iniuſti ſunt,num boni fient? MEN. Nequaquam. SOCRAT. At dum temperati & iuſti? MEN. Ita. SOCRA. Vniuerſi igitur homines eadem ratione boni fiunt: nam eorundem participatione boni ſemper efficiuntur. ME. Videtur. SO. Nũquam eadem ratione boni ſint,ni illorum virtus ſit eadem? ME. Nunquam. SOC. Quoniam ergo eadem virtus eſt omnium, conare in memoriam reducere,quidnam hoc eſſe Gorgias dixerit,ac tu vnà cõſenſeris. ME. Quiddã aliud quàm præeſſe hominibus poſſe? ſi quid vnum in omnibus exigis. SOC. Requiro equidem,attamen eadémne pueri & ſerui virtus erit, ô Meno, præeſſe poſſe domino,ac videtur tibi etiam tũ ſeruus eſſe,cùm imperat? ME. Haud certè mihi videtur,ô Socrates. SOC. Neque enim iſthuc, optime vir,fas eſſet: ſed hoc rurſus conſidera,vtrum dominari poſſe aliquem putas, ſi iuſtè præeſſe dicamus: iniuſtè verò,nequaquam. ME. Puto equidem,iuſtitia enim virtus eſt. SOC. Vtrum virtus,ô Meno,an virtus quædam? ME. Quo pacto id ais? SOCRA. Quemadmodum de quouis alio.vt ecce de rotunditate figuram quandam eſſe dicerem, non ſimpliciter figuram. ob eam ſanè cauſam ita loquerer, quia aliæ quoque figuræ præter rotunditatem ſunt. MEN. Rectè inquis. Atqui & ipſe non iuſtitiam tantùm, verùm alias quoque virtutes eſſe dico. SOCRAT. At quas dicis alias,explica obſecro. Equidem ſi me de aliis figuris interrogaſſes,vtique reſpondiſſem: itaque tu quæ ſint aliæ virtutes, oſtende. MENO. Fortitudo igitur mihi videtur eſſe virtus, temperantia,ſapientia, magnificentia, cæteræque permultæ. SOCRAT. In idem recidimus. Multas rurſum virtutes, dum quærimus vnam, inuenimus, ſed alio pacto: vnam verò quæ per omnes diffunditur, reperire nequimus. MENO. Nondum queo, ô Socrates, quod quæris, vnam in omnibus virtutem quemadmodum in cæteris aſſequi. SOC. Non abs re quidẽ:at ego ſi modò potuero,perducere nos conabor. Vidéſne ſic in cunctis contingere,ſi quis à te petat idem quod modò dicebam, quid figura ſit, ac tu quòd ſit rotunditas reſponderes: & ille tibi quæ & ego inferret, vtrum rotunditas ſit figura,an figura quædam,an non illi diceres figuram quandam eſſe? MEN. Prorſus.

SOC. Nõne ob id quod aliæ quoque figuræ ſunt? ME. Ita. SOC. Quòd ſi quales illæ ſint quærat, eueſtigio reſpondebis? ME. Equidem. SO. Quinetiã ſi de colore ſimiliter quid ſit quærat, & tu quòd albedo ſit dicas, ac ille ſic deinde roget, vtrum albedo color ſit, an color quidam, inferréſne colorẽ quendam ob hoc eſſe, quòd alij quoque colores reperiantur? MEN. Maximè. SO. Si iterum colores cæteros referre iuſſerit, narrabis vtique & alios multos, qui nihilominus quàm albedo colores ſint? MEN. Narrabo. SOC. Quid ſi ille ſic, vt ego nunc, ſermone progrediatur, dicátque quòd in multa ſemper recidamus, quod ille fieri nequaquam permittat: cúmque hæc multa vno nomine nuncupes, dicáſque omnia figuram eſſe, inter ſe contraria ſint licet: hoc autem quod non minus rotundum contineat, quàm rectum, quam quidem figuram nominas, & nihilo magis rotundum quàm rectum figuram eſſe tu dicis, an ſic dicis? MEN. Sic planè. SOCRAT. Cùm ita dicas, inquam, nunquid rotundum magis rotundum, quàm rectum, aut rectum magis rectum, quàm rotundum eſſe dicis? MEN. Non certè, ô Socrates. SOCRAT. Veruntamen aſſeris rotundum nihil magis figuram eſſe quàm rectum, neque rectum magis quàm rotundum. MEN. Vera narras. SOC. Quid igitur ſit, cui figura nomen competit, declarare enitere. Si itaque ſic percõtanti de figura ſiue colore, te nequaquã intelligere quid ipſe velit, reſpõdeas: vehemẽter admiretur arbitror, ac dicat, an nõ intelligis, quòd in iis omnibus idem quæro? Non habeas, ô Meno, quod dicas, ſi quis quærat quid in rotundo ſit ac recto, & cæteris quas figuras appellas, in omnibus idem? Explica quæſo, vt hoc pacto ad diſputationem virtutis te pares. MEN. Nequaquam, ſed ipſe, ô Socrates, ediſſere. SOC. Viſne tibi gratificer? ME. Omnino. SOC. Vis tu contrà virtutis quæſtionem deinde ſoluere? MEN. Equidem. SOCRAT. Expediendum iam eſt, decet enim. MEN. Et maximè quidem. SOCRAT. Age experiamur quid figura ſit exprimere, & vide vtrum iſtud admittas. Eſto itaque id nobis figura, quod ſolũ ex omnibus ſemper colorem ſequitur. Satíſne tibi hoc eſt, an fortè aliud exigis? Ego enim ſic habeam ſi mihi poſthac virtutem ipſam oſtendas. MEN. At iſtud abſurdum quiddam eſt, ô Socrates. SOCRAT. Quamobrem? ME. Quoniam figura ſecundum rationem tuam eſt, quæ ſemper colorem ſequitur. Si ergo colorem quis noſſe negaret, eodem modo quo circa figuram dubitans, quid illi potiſſimùm reſponderes? SOC. Vera equidem. Nam ſi quis roget ſapientum illorum & contentioſorum ac litigantium aliquis ſit, reſpondeam vtique me dixiſſe, quòd ſi minus rectè dixi, ad te nunc attinet reſpondere, ac mea dicta refutare. Sin autem quemadmodum nos ſumus, illi amici ſint, velíntque tantum diſputare, decet profectò mitius, & magis dialectico more reſpondere, eſt autem fortaſſe dialecticum magis, non modò verum proferre, ſed iis illud rationibus approbare, quas & ille qui rogat, planè ſe noſſe fateatur. Hoc itaque more nunc tecũ diſſerendo vti conabor. Dic ergo, num finem appellas terminum quẽdam, atque extremum? Hæc enim omnia velut idem profero, fortè verò Prodicus iis tanquam differentibus vteretur. Tu autem nũ dicis terminari aliquid atque finiri? nihil quippe diuerſum iis verbis intelligo. MEN. Dico ſanè, & quod ais, intelligere arbitror. SOCR. Et planum aliquid vocas, & ſolidum aliud, cuiuſmodi quæ in Geometria tractantur? MEN. Voco equidem. SOCR. Iam igitur quid figuram eſſe dicam, ex iis percipies: in omni quippe figura id aſſero, figuram eſſe id in quod ſolidum deſinit. Atque vt ſummatim dicam, figuram appello ſolidi terminum. MEN. Colorem verò quid vocas, ô Socrates? SOCRAT. Haud æquum facis, ô Meno. homini iam ſeni onus imponis reſpondendi tibi: ipſe autem memor quid Gorgias virtutem eſſe dixerit, definire minimè vis. MEN. At poſtquàm tu mihi hoc declaraueris, ô Socrates, tibi illud referam. SOC. Etiã abſcõditus hic aliquis, & loquentẽ tantũmodo te audiens intelligat, pulchrũ eſſe te & amatoribus nõ carentẽ. ME. Quid ita? SOC. Quòd nihil quã cõtinuo in ſermone imperitas, quod facere delicati iſti & formæ fiducia adhuc tyrãnidẽ exercentes ſolent. Simul ita de me ſtatuis forſitã, inferiorẽ elegantibus illis eſſe. gratificabor itaque tibi, & reſpõdebo. ME. Gratificare obſecro. SOC. Viſne tibi ſecundum Gorgiam reſpondeam? ſic maximè aſſentieris? ME. Quidni velim? SOCRA. Nõnne defluxus quidam ſecũdum Empedoclem à rebus manare dicuntur? ME. Et maximè quidem. SOCRA. Ac pori, id eſt meatus in quos & per quos etiam defluxus huiuſmodi manant? ME. Omnino. SOCRAT. Ex defluxibus autem quoſdam poris quibuſdam congruere, quoſdam minores, aut maiores eſſe. MEN. Sic eſt. SOC. Nunquid & viſum aliquid vocas? ME. Voco. SOCRA. Ex iis iã quid velim, vt ait Pindarus, accipe. Eſt enim color defluxus quidam figurarum, viſui cõgruens atque ſenſibilis. ME. Optimè mihi, ô Socrates, reſpondiſſe videris. SOCR. Fortè quia quæ ſolitus es audire, nũc reſponſum eſt tibi, & ſimul aduertis

A ΣΩΚ. Οὐκοῦν διὰ ταῦτα ὅτι καὶ ἄλλα ἐστὶ σχήματα; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩ. Καὶ εἴ γε προσανηρώτα σε ὁποῖα, ἔλεγες ἄν; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Καὶ αὖ εἰ περὶ χρώματος ὡσαύτως ἀνήρετο ὅ, τι ἐστί, καὶ εἰπόντος σου ὅτι τὸ λευκόν, μετὰ ταῦτα ὑπέλαβεν ὁ ἐρωτῶν, πότερον τὸ λευκὸν χρῶμά ἐστιν, ἢ χρῶμά τι, εἶπες ἂν ὅτι χρῶμά τι, διότι καὶ ἄλλα τυγχάνει ὄντα; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Καὶ εἴ γέ σε ἐκέλευε λέγειν ἄλλα χρώματα, ἔλεγες ἂν ἄλλα, ἃ οὐδὲν ἧττον τυγχάνει ὄντα χρώματα τοῦ λευκοῦ; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Εἰ οὖν ὥσπερ ἐγὼ μετῄει τὸν λόγον, καὶ ἔλεγεν ὅτι
B ἀεὶ εἰς πολλὰ ἀφικνούμεθα· ἀλλὰ μή μοι οὕτως, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ταῦτα ἑνί τινι προσαγορεύεις ὀνόματι, καὶ φὴς οὐδὲν αὐτῶν ὅ, τι οὐ σχῆμα εἶναι, καὶ ταῦτα, ἐναντία ὄντα ἀλλήλοις, ὅ, τι ἐστὶ τοῦτο ὃ οὐδὲν ἧττον κατέχει τὸ στρογγύλον ἢ τὸ εὐθύ, ὃ δὴ ὀνομάζεις σχῆμα, καὶ οὐδὲν μᾶλλον φὴς τὸ στρογγύλον σχῆμα εἶναι, ἢ τὸ εὐθύ· ἢ οὐχ οὕτω λέγεις; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἆρ' οὖν, ὅταν οὕτω λέγῃς, τότε οὐδὲν μᾶλλον φὴς τὸ στρογγύλον εἶναι στρογγύλον, ἢ εὐθύ; οὐδὲ τὸ εὐθύ, εὐθύ, ἢ στρογγύλον; ΜΕΝ. Οὐ δήπου, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν σχῆμά γε οὐδὲν μᾶλλον φὴς εἶναι τὸ στρογγύλον τοῦ εὐθέος, οὐδὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. ΜΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Τί ποτε οὖν τοῦτο οὗ τοῦτο ὄνομά ἐστι τὸ σχῆμα, πειρῶ λέγειν.
C εἰ οὖν τῷ ἐρωτῶντι οὕτως ἢ περὶ σχήματος ἢ περὶ χρώματος, εἶπες ὅτι ἀλλ' οὐδὲ μανθάνω ἔγωγε ὅ, τι βούλει, ὦ ἄνθρωπε, οὐδὲ οἶδα ὅ, τι λέγεις· ἴσως ἂν ἐθαύμασε, καὶ εἶπεν, οὐ μανθάνεις ὅτι ζητῶ τὸ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ταὐτόν; ἢ οὐδὲ ἐπὶ τούτοις, ὦ Μένων, ἔχεις ἂν εἰπεῖν, εἴ τις ἐρωτῴη τί ἐστιν ἐπὶ τῷ στρογγύλῳ καὶ εὐθεῖ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ δὴ σχήματα καλεῖς, ταὐτὸν ἐπὶ πᾶσι; πειρῶ εἰπεῖν, ἵνα καὶ γένηταί σοι μελέτη πρὸς τὴν περὶ τῆς ἀρετῆς ἀπόκρισιν. ΜΕΝ. Μή· ἀλλὰ σὺ ὦ Σώκρατες εἰπέ. ΣΩΚΡ. Βούλει σοι χαρίσωμαι; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἐθελήσεις οὖν καὶ σὺ ἐμοὶ εἰπεῖν περὶ τῆς ἀρετῆς; ΜΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Προθυμητέον
D τοίνυν. ἄξιον γάρ. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Φέρε δή, πειρώμεθά σοι εἰπεῖν τί ἐστι σχῆμα. σκόπει οὖν εἰ τόδε ἀποδέχῃ αὐτὸ εἶναι. ἔστω γὰρ δὴ ἡμῖν τοῦτο τὸ σχῆμα, ὃ μόνον τῶν ὄντων τυγχάνει χρώματι ἀεὶ ἑπόμενον. ἱκανῶς σοι; ἢ ἄλλως πως ζητεῖς; ἐγὼ γὰρ κἂν οὕτως ἀγαπῴην εἴ μοι ἀρετὴν εἴποις. ΜΕΝ. Ἀλλὰ τοῦτό γε εὔηθες, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Πῶς λέγεις; ΜΕΝ. Ὅτι σχῆμά που ἐστί, κατὰ τὸν σὸν λόγον, ὃ ἀεὶ χρόα ἕπεται. ΣΩΚΡΑΤ. Εἶεν. ΜΕΝ. Εἰ δὲ δὴ τὴν χρόαν τις μὴ φαίη εἰδέναι, ἀλλὰ ὡσαύτως ἀποροῖ ὥσπερ περὶ τοῦ σχήματος, τί ἂν οἴει σοὶ ἀποκεκρίσθαι; ΣΩΚΡ. Τἀληθῆ ἔγωγε. καὶ εἰ μέν γε τῶν σοφῶν τις εἴη καὶ ἐριστικῶν τε καὶ ἀγωνιστικῶν, ὁ ἐρόμενος, εἴποιμ' ἂν αὐτῷ, ὅτι ἐμοὶ μὲν εἴρηται. εἰ δὲ μὴ ὀρθῶς λέγω, σὸν ἔργον λαμβάνειν λόγον καὶ
E ἐλέγχειν. εἰ δέ, ὥσπερ ἐγώ τε καὶ σὺ νυνὶ φίλοι ὄντες, βούλοιντο ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, δεῖ δὴ πρᾳότερόν πως καὶ διαλεκτικώτερον ἀποκρίνεσθαι. ἔστι δὲ ἴσως τὸ διαλεκτικώτερον, μὴ μόνον τἀληθῆ ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων ὧν ἂν προσομολογῇ εἰδέναι ὁ ἐρωτώμενος. πειράσομαι δὴ καὶ ἐγώ σοι οὕτως εἰπεῖν. λέγε γάρ μοι· τελευτὴν καλεῖς τι, τοιόνδε λέγων οἷον πέρας καὶ ἔσχατον; πάντα ταῦτα, ταὐτόν τι λέγω. ἴσως δ' ἂν ἡμῖν Πρόδικος διαφέροιτο. ἀλλὰ σύ γέ που καλεῖς πεπεράνθαι τι καὶ τετελευτηκέναι; τὸ τοιοῦτον βούλομαι λέγειν, οὐδὲν ποικίλον. ΜΕΝ. Ἀλλὰ καλῶ· καὶ οἶμαι μανθάνειν ὃ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τὸ δ' ἐπίπεδον καλεῖς τι, καὶ ἕτερον αὖ, στερεόν, οἷον ταῦτα τὰ ἐν γεωμετρίαις; ΜΕΝ. Ἔγωγε καλῶ. ΣΩΚΡ. Ἤδη τοίνυν ἂν μανθάνοις μου
F ἐκ τούτων σχῆμα ὃ λέγω. κατὰ γὰρ παντὸς σχήματος τοῦτο λέγω, εἰς ὃ τὸ στερεὸν περαίνει, τοῦτ' εἶναι σχῆμα· ὅπερ ἂν συλλαβὼν εἴποιμι στερεοῦ πέρας σχῆμα εἶναι. ΜΕΝ. Τὸ δὲ χρῶμα τί λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Ὑβριστής γ' εἶ, ὦ Μένων. ἀνδρὶ πρεσβύτῃ πράγματα προστάττεις ἀποκρίνεσθαι· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλεις ἀναμνησθεὶς εἰπεῖν ὅ, τι ποτὲ λέγει Γοργίας ἀρετὴν εἶναι. ΜΕΝ. Ἀλλ' ἐπειδάν μοι σὺ τοῦτ' εἴπῃς, ὦ Σώκρατες, ἐρῶ σοι. ΣΩΚΡ. Κἂν κατακεκαλυμμένος τις γνοίη, ὦ Μένων, διαλεγομένου σου, ὅτι καλὸς εἶ, καὶ ἐρασταί σοι ἔτι εἰσί. ΜΕΝ. Τί δή; ΣΩΚ. Ὅτι οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τρυφῶντες, ἅτε τυραννεύοντες, ἕως ἂν ἐν ὥρᾳ ὦσι. καὶ ἅμα ἐ-
G μοῦ ἴσως κατέγνωκας ὅτι εἰμὶ ἥττων τῶν καλῶν. χαριοῦμαι οὖν σοι καὶ ἀποκρινοῦμαι. ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν χάρισαι. ΣΩΚΡ. Βούλει οὖν σοι κατὰ Γοργίαν ἀποκρίνωμαι, ᾗ ἂν σὺ μάλιστα ἀκολουθήσαις; ΜΕΝ. Βούλομαι. πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν λέγετε ἀπορροάς τινας τῶν ὄντων κατὰ Ἐμπεδοκλέα; ΜΕΝ. Σφόδρα γε. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ πόρους εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἁρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δέ, ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι; ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ὄψιν καλεῖς τι; ΜΕ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἐκ τούτων δὴ σύνες ὅ, τι λέγω, ἔφη Πίνδαρος. ἔστι γὰρ χρόα, ἀπορροὴ σχημάτων ὄψει σύμμετρος καὶ αἰσθητός. ΜΕ.
H Ἄριστά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ταύτην τὴν ἀπόκρισιν εἰρηκέναι. ΣΩΚΡΑΤ. Ἴσως γάρ σοι κατὰ συνήθειαν εἴρηται. καὶ ἅμα (οἶμαι)

A ἐννοεῖς ὅτι ἔχοις ἂν ἐξ αὐτῆς εἰπεῖν, καὶ φωνὴν, ὅ ἐστι, καὶ ὀσμὴν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων. ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τραγικὴ γάρ ἐστιν, ὦ Μένων, ἡ ἀπόκρισις: ὥστε ἀρέσκει σοὶ μᾶλλον ἢ ἡ περὶ τοῦ σχήματος. ΜΕΝ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν, ὦ παῖ Ἀλεξιδήμου, ὡς ἐγὼ ἐμαυτὸν πείθω· ἀλλ᾽ ἐκείνη βελτίων. οἶμαι δὲ οὐδ᾽ ἂν σοὶ δόξαι, εἰ μὴ (ὥσπερ χθὲς ἔλεγες) ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ᾽ εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης. ΜΕΝ. Ἀλλὰ περιμένοιμ᾽ ἄν, ὦ Σώκρατες, εἴ μοι πολλὰ τοιαῦτα λέγοις. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν προθυμίας γε οὐδὲν ἀπολείψω, καὶ σοῦ ἕνεκα καὶ ἐμαυτοῦ, λέγων τοιαῦτα· ἀλλ᾽ ὅπως μὴ οὐχ οἷός τ᾽ ἔσομαι πολλὰ τοιαῦτα λέγειν· ἀλλ᾽ ἴθι δὴ πειρῶ καὶ σὺ ἐμοὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι, κατὰ ὅλου εἰπὼν ἀρετῆς πέρι, ὅ, τι

B ἐστὶ· καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνὸς (ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες) ἀλλὰ ἐάσας ὅλην καὶ ὑγιῆ, εἰπὲ τί ἐστιν ἀρετή. τὰ δέ γε παραδείγματα παρ᾽ ἐμοῦ εἴληφας. ΜΕΝ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ εἶναι, καθάπερ ὁ ποιητὴς λέγει, χαίρειν τε καλοῖσι καὶ δύνασθαι. καὶ ἐγὼ τοῦτο λέγω ἀρετὴν, ἐπιθυμοῦντα τῶν καλῶν, δυνατὸν εἶναι πορίζεσθαι. ΣΩΚΡΑΤ. Ἆρα λέγεις τὸν τῶν καλῶν ἐπιθυμοῦντα, ἀγαθῶν ἐπιθυμητὴν εἶναι; ΜΕΝ. Μάλιστά γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ἆρα ὡς ὄντων τινῶν οἳ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, ἑτέρων δὲ οἳ τῶν ἀγαθῶν; οὐ πάντες, ὦ ἄριστε, δοκοῦσί σοι

C τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμεῖν; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλά τινες τῶν κακῶν; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Οἰόμενοι τὰ κακὰ ἀγαθὰ εἶναι, λέγεις, ἢ καὶ γιγνώσκοντες ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν; ΜΕΝ. Ἀμφότερα ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Ἦ γὰρ δοκεῖ τίς σοι, ὦ Μένων, γιγνώσκων τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως ἐπιθυμεῖν αὐτῶν; ΜΕΝ. Μάλιστα. ΣΩΚΡ. Τί ἐπιθυμεῖν λέγεις; ἢ γενέσθαι αὐτῷ; ΜΕΝ. Γενέσθαι. τί γὰρ ἄλλο; ΣΩΚΡ. Πότερον ἡγούμενος τὰ κακὰ ὠφελεῖν ἐκεῖνον ᾧ ἂν γένηται, ἢ γιγνώσκων τὰ κακὰ ὅτι βλάπτει ᾧ ἂν παρῇ; ΜΕΝ. Εἰσὶ μὲν οἱ ἡγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν,

D εἰσὶ δὲ καὶ οἱ γιγνώσκοντες ὅτι βλάπτει. ΣΩΚΡ. Ἦ καὶ δοκοῦσί σοι γιγνώσκειν τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστιν, οἱ ἡγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν; ΜΕΝ. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τοῦτό γε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτοι μὲν οὐ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, οἱ ἀγνοοῦντες αὐτὰ, ἀλλὰ ἐκείνων ἃ ᾤοντο ἀγαθὰ εἶναι. ἔστι δὲ ταῦτά γε κακά. ὥστε οἱ ἀγνοοῦντες αὐτὰ, καὶ οἰόμενοι ἀγαθὰ εἶναι, δῆλον ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. ἢ οὔ; ΜΕΝ. Κινδυνεύουσιν οὗτοί γε. ΣΩΚΡ. Τί δέ; οἱ τῶν κακῶν μὲν ἐπιθυμοῦντες (ὥς φῂς σύ) ἡγούμενοι δὲ τὰ κακὰ βλάπτειν ἐκεῖνον ᾧ ἂν γίγνηται, γιγνώσκουσι δή που ὅτι βλαβήσονται ὑπ᾽ αὐτῶν; ΜΕΝ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ τοὺς βλαπτομένους οὗτοι οὐκ

E οἴονται ἀθλίους εἶναι καθόσον βλάπτονται; ΜΕΝ. Καὶ τοῦτο ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Τοὺς δὲ ἀθλίους, οὐ κακοδαίμονας; ΜΕΝ. Οἶμαι ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ἄθλιος καὶ κακοδαίμων εἶναι; ΜΕΝ. Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα βούλεται, ὦ Μένων, τὰ κακὰ οὐδείς· εἴπερ μὴ βούλεται τοιοῦτος εἶναι. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἄθλιον εἶναι, ἢ ἐπιθυμεῖν τῶν κακῶν καὶ κτᾶσθαι; ΜΕΝ. Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐδεὶς βούλεται τὰ κακά. ΣΩ. Οὐκοῦν νῦν δὴ ἔλεγες ὅτι ἐστὶν ἡ ἀρετὴ βούλεσθαί τε τἀγαθὰ καὶ δύνασθαι; ΜΕΝ. Εἶπον γάρ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τούτου λεχθέντος, τὸ μὲν βούλεσθαι πᾶσιν ὑπάρχει· καὶ ταύτῃ γε οὐδὲν ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου βελτίων;

F ΜΕΝ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Ἀλλὰ δῆλον ὅτι εἴπερ ἐστὶ βελτίων ἄλλος ἄλλου, κατὰ τὸ δύνασθαι ἂν εἴη ἀμείνων. ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τοῦτ᾽ ἔστιν ἄρα (ὡς ἔοικε) κατὰ τὸν σὸν λόγον ἀρετὴ, δύναμις τοῦ πορίζεσθαι τἀγαθά. ΜΕΝ. Παντάπασί μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἔχειν ὡς σὺ νῦν ὑπολαμβάνεις. ΣΩ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τοῦτο εἰ ἀληθὲς λέγεις. ἴσως γὰρ ἂν εὖ λέγοις. τὸ τἀγαθὰ φῂς οἷόν τ᾽ εἶναι πορίζεσθαι, ἀρετὴν εἶναι; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἀγαθὰ δὲ καλεῖς οὐχὶ οἷον ὑγίειάν τε καὶ πλοῦτον; καὶ χρυσίον λέγω καὶ ἀργύριον κτᾶσθαι, καὶ τιμὰς ἐν πόλει καὶ ἀρχάς; μὴ ἄλλ᾽ ἄττα λέγεις τἀγαθὰ ἢ τὰ τοιαῦτα; ΜΕΝ. Οὔκ· ἀλλὰ πάντα λέγω τὰ

G τοιαῦτα. ΣΩ. Εἶεν. χρυσίον δὲ δὴ καὶ ἀργύριον πορίζεσθαι, ἀρετή ἐστιν, ὥς φησι Μένων, ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως πατρικὸς ξένος. πότερον προστίθης τι τούτῳ τῷ πόρῳ, ὦ Μένων, τὸ δικαίως καὶ ὁσίως; ἢ οὐδέν σοι διαφέρει; ἀλλὰ κἂν ἀδίκως τις αὐτὰ πορίζηται, ὁμοίως σὺ αὐτὰ ἀρετὴν καλεῖς; ΜΕ. Οὐ δήπου, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ κακίαν. ΣΩ. Πάντως δήπου δεῖ ἄρα, ὡς ἔοικε, τούτῳ τῷ πόρῳ δικαιοσύνην, ἢ σωφροσύνην, ἢ ὁσιότητα προσεῖναι, ἢ ἄλλο τι μόριον ἀρετῆς· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται ἀρετὴ, καίπερ ἐκπορίζουσα τἀγαθά. ΜΕ. Πῶς γὰρ ἄνευ τούτων ἀρετὴ γένοιτ᾽ ἄν; ΣΩ. Τὸ δὲ μὴ ἐκπορίζειν χρυσίον καὶ ἀργύριον, ὅταν μὴ δίκαιον ᾖ, μήτε αὑτῷ, μήτε

H ἄλλῳ, οὐκ ἀρετὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπορία; ΜΕ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον ὁ πόρος τῶν τοιούτων ἀγαθῶν, ἢ ἡ ἀπορία, ἀρετὴ ἂν εἴη· ἀλλὰ, ὡς ἔοικεν, ὃ μὲν ἂν μετὰ δικαιοσύνης γίγνηται, ἀρετὴ ἔσται· ὃ δ᾽ ἂν ἄνευ πάντων τῶν τοιούτων, κακία. ΜΕ. Δοκεῖ μοι ἀναγκαῖον εἶναι ὡς λέγεις. ΣΩ. Οὐκοῦν τούτων ἕκαστον ὀλίγον πρότερον μόριον ἀρετῆς ἔφαμεν εἶναι, τὴν δικαιοσύνην, καὶ σωφροσύνην, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα; Μ. Ναί. Σ. Εἶτα ὦ Μένων παίζεις πρός με. Μ. Τί δή, ὦ Σώκρατες; Σ. Ὅτι ἐμοῦ ἄρτι δεηθέντος

quòd ex hac reſponſione facilè etiam definire queas, quid vox, quid odor ſit, cæteráque huiuſmodi plurima. ME. Prorſus. SOCR. Atqui tragica, ô Meno, iſta reſponſio eſt: ideóque tibi magis quàm figuræ definitio placet. ME. Mihi verò. SOCR. At mihi quidem ô Alexidemi fili, minimè perſuadeo: eſt enim illa altera melior, ac puto neque tibi iſta placebit, niſi forſan quod heri dicebas, abeundum tibi eſt ad myſteria: ſed mane, atque hic myſteriis initiare. ME. Manerem ô Socrates, ſi huiuſmodi multa diceres. SOC. Nihil vtique prætermittam, quin talia quædam & tui ſimul & mei gratia dicam. Vereor tamen ne minus poſſim huiuſmodi plurima dicere. Cæterùm iam ad promiſſa ſeruanda nobis accingere, ac in commune quid virtus ſit, exprime, nec vt feciſti hactenus, vnum in multa diſcerpas, quod iaci in eos ſolet, qui idem vbique inculcant: ſed integram atque ſanam: dic tandem quid virtus ſit. exempla verò loquendi à me accepiſti. MENO. Videtur mihi, ô Socrates, virtus eſſe, vt Poeta inquit, gaudere honeſtis ac poſſe. Atque egò idipſum virtutem voco, honeſta quidem appetere, eáque conſequi poſſe. SOC. Num honeſta cupientem, bona cupere dicis? ME. Omnino. SO. Nunquid ita loqueris, quaſi ſint nonnulli qui bona cupiant, quidã verò qui mala? ME. Imò. SOCR. Non omnes igitur, ô optime vir, bona tibi appetere videntur? ME. Mihi nequaquam. SO. Quidam itaque mala? ME. Ita. SO. An ita dicis, quaſi quæ mala ſint, bona eſſe opinentur, aut etiam noſcentes quòd mala ſint, nihilominus illa cupiant? MEN. Vtrunque aio. SOC. An cenſes aliquem cognoſcentem mala quòd mala ſint, illa tamen appetere? MEN. Arbitror. SO. Quid autem exoptare hunc dicis? Num, hæc ſibi adeſſe? MEN. Adeſſe ſanè. nam quid aliud optet? SO. Vtrum qui mala deſiderat, mala eſſe cognoſcens, prodeſſe cùm adſint, exiſtimat? an vnumquodque potius ſua præſentia lædere? MENO. Sunt certè, qui mala prodeſſe putent, nec deſunt qui obeſſe cognoſcant. SOC. Videntur tibi mala noſſe quòd mala ſint, qui mala prodeſſe cuiquam opinantur? ME. Haud ſanè id mihi videtur. SOC. Ex iis igitur patet eos non appetere mala, qui illa minimè norint, ſed illa potius quæ bona eſſe putarint, cùm tamen mala ſint. Quapropter ignorantes illa, bonáque exiſtimantes, perſpicuum eſt bona potius exoptare. An non? ME. Sic iſti ſe habere videntur. SOC. At verò qui mala quidem affectant, vt ipſe inquis, eáque cuicunque accidunt, obeſſe cenſent: norúntne quòd illorum præſentia læduntur? ME. Neceſſario ſequitur. SOC. Quid verò læſos homines, nónne iſti miſeros eſſe quatenus læſi ſunt, opinantur? ME. Hoc quoque neceſſarium. SOC. Miſeros autem nónne infelices? ME. Reor equidem. SOC. Eſtne aliquis qui miſer & infelix eſſe velit? ME. Non videtur. SOCRAT. Nemo igitur mala vult, ſi quidem talis eſſe minimè velit. Nam quid aliud eſt eſſe miſerum, quàm cupere mala, in eáque incurrere? ME. Vera loqui videris ô Socrates? nemo enim vult mala. SOCRAT. Nónne paulo antè dixiſti virtutem eſſe bona velle, ac poſſe? ME. Dixi equidem. SOC. An non ex eo quod dictum eſt, voluntas quidem ipſa omnibus adeſt, atque hac ratione alius alio melior non eſt? ME. Apparet. SOCR. Ergo ſiquidem eſt alius alio melior, nec id ſecundum voluntatem, ſequitur vt ſecundum potentiã ſit melior. ME. Sequitur. SOC. Secundum igitur rationem tuam, hoc eſt virtus, bonorum comparandorum poteſtas. ME. Sic prorſus ſe habere videtur, vt nunc accipis. SO. Animaduertamus poſthac, vtrum id verè aſſeras nécne: fortè enim bene loqueris. Dic igitur, bona adipiſci poſſe, virtutem eſſe dicis? MENO. Iſthuc ipſum. SOC. Bona verò nónne hæc vocas, ceu ſanitatem, diuitias, aurúmque & argentum plurimum poſſidere, honoribus præterea & magiſtratibus in Repub. fungi? nũ alia quædam præter iſta bona nuncupas? ME. Nequaquam, ſed omnia bona huiuſmodi eſſe dico. SOC. Eia, aurum atque argentum acquirere virtus eſt, vt inquit Meno, magni regis patrius hoſpes. Vtrum verò addis huic lucro ô Meno, iuſtè ac ſanctè lucrari? an nihil intereſt, ſed etſi iniuſtè quis iſta poſſidet, nihilominus quæſtum huiuſmodi virtutem vocas? ME. Nequaquam ô Socrates, ſed vitium. SOC. Omnino igitur, vt videtur, huic acquiſitioni, iuſtitiæ, vel temperantiæ, vel ſanctitatis, aut alterius virtutis præſentia opus eſt. Alioquin virtus minimè erit, quamuis bona ſibi vendicet. ME. Quî enim ſine iis virtus exiſtat? SOCR. At non ſuppeditare aurum & argentum, quando minimè iuſtum ſit, aut ſibi, aut alteri, neque etiam virtus eſt hæc egeſtas? ME. Videtur. SOC. Nihilo magis igitur horum bonorum copia virtus erit, quàm inopia. Verũ vt videtur, quodcunque cum iuſtitia fit, virtus eſt: quod autem abſq. illa eiſque ſimilibus, prauitas. ME. Videtur mihi neceſſariũ eſſe quod dicis. SO. Nónne vnumquodque horum paulo antè virtutis partem eſſe diximus, iuſtitiam & temperantiam, cæteráque huiuſmodi? M. Diximus planè. SO. Siccine, ô Meno, me deludis? ME. Quorſum hæc ô Socrates? SOC. Quoniã cùm te oraſſem

ne amplius virtutem conſcinderes, néve diſcerperes, & exempla reſpondendi dediſſem, hoc neglecto virtutem eſſe dicis, bona cum iuſtitia comparare poſſe, iuſtitiam verò virtutis partem eſſe confeſſus es. MEN. Sic eſt. SOCR. Nónne efficitur ex iis quæ iam cõceſſiſti, virtutẽ eſſe agere cum parte virtutis, quicquid agitur? Iuſtitiã enim & huiuſmodi ſingula virtutis particulas cõfiteris. ME. Quid tum? S. Quia cũ rogaſſem vt totam ipſam virtutem oſtenderes, quid ipſa ſit, nullo modo explicuiſti: omnem verò actionem quæcunque cum parte virtutis fit, virtutem eſſe dixiſti, quaſi quid tota virtus ſit, dixeris, atque ipſe intelligere tum queã, ſi abs te in particulas diuidatur. Eadem igitur quæſtio rurſus, ô Meno, tibi ſuboritur, quid virtus ſit, ſiquidem omnis actio cum virtutis parte ſit virtus. Id namque tũc dicitur, cùm omnis actio cum iuſtitia virtus eſſe definitur. An non eadem iterum quæſtione opus eſſe vides? Num putas quempiam virtutis partem aliquã noſſe qui totius naturam minimè norit? ME. Non videtur. SOC. Si enim memineris quæ in ſuperioribus de figura tibi reſpõdi, reiecimus vtique reſponſionem illam quæ per ea fit quibus vlteriori probatione opus eſt, necdum rata habentur. MENO. Et merito quidem reiecimus. SOCRA. Neque tu igitur ô vir optime, cum quæritur, quid ipſa in vniuerſum, ac tota ſit virtus, partes reſpondens eam quærentibus patefacias, neque aliud quicquam eodem modo reſpondens, ſed rurſus eadem interrogatione opus erit, quidnam virtus ſit, qua ſubiecta iſta dicis. Num aliquid tibi dicere videor? ME. Mihi quidem probè loqui videris. SOCRAT. Reſponde itaque iterum à principio, quid eſſe virtutem & tu & amicus ille tuus aſſeritis. MEN. Audieram equidem ô Socrates, antequàm te alloquerer, morem eſſe tuum nihil aliud quàm dubitare, & aliis ſcrupulos dubitationum iniicere. Et nunc quidem, vt mihi videris, me præſtigiis, & veneficiis incantationibúſque perturbas, adeò vt ambiguitatis ſim plenus. Ac mihi vidéris omnino, ſi tamen te iocando mordere aliquantulum decet, quàm ſimilimus eſſe tum forma, tum cæteris omnibus latiſſimo illi piſci marino qui Torpedo dicitur: ille ſiquidem hominem ſibi propinquantem, tangentémque ſtupidũ reddit. Tu quoque nunc tale aliquid feciſſe videris, vt me ſtupefacias. Reuera enim & animum ſimul & *os ſtupidum habeo, hæſitóque, nec quid tibi reſpondeam, inuenio, quanquam decies & millies iam de virtute & multa & aduerſus quàm plurimos, vt mihi viſus ſum quã optimè diſputaui. At in præſentia nec etiam quid ipſa ſit virtus proferre vllo pacto valeo. Itaque cautè tibi conſuluiſſe te cenſeo, quod nunquam aliò peregrinaris. Nam ſi aduena in aliena vrbe hæc ageres, vtpote præſtigiator quidam atque veneficus ſupplicio forſitan afficereris. SOC. Callidus es ꝙ Meno, ac me propemodum nunc decepiſti. ME. Quamobrem ô Socrates? SOC. Video enim iam quam ob cauſam hac imagine me depingas. MENO: Quid fuiſſe cauſæ arbitraris? SOC. Vt ipſe quoque te contrà depingã? Viri enim honeſto habitu præditi cum effinguntur, delectari ſolent, illud quippe conducit. honeſtorũ enim honeſtæ ſunt & imagines. At ego perſonã tuam minimè effingam. Equidem ſi piſcis ille ſtupidus ipſe alios reddit ſtupidos, ei ſum perſimilis, ſecus autem minime. Neque enim expeditus ipſe, cæteros titubare compello, ſed maxime omnium dubitans ego, dubitare alios quoque facio. Etenim in præſentia quid virtus ſit, haud certè noui, tu tamen fortè priuſquã mihi occurreres, noueras, nunc verò ignoranti mihi ſimilis euaſiſti. Veruntamen vnà tecum rẽ diſcutere hanc inſtitui, quidve ſit virtus inueſtigare. ME. At quo tramite id inueſtigabis ô Socrates, quod quidem omnino quid ſit ignoras? Quale enim tibi proponens, id quod ignoras inquireres? Aut etiam ſi in illud incidas, quonam ſigno id quod ignoraueras, eſſe illud agnoſces? SOC. Intelligo quid velis ô Meno. At tu animaduertiſne, quàm litigioſam argumentationem in medium adduxiſti? quòd videlicet homo neque quod nouit, neque quod ignorat, poteſt inquirere. Nã ſi noſcit, nulla inquiſitione opus eſt. Sed neque quod neſcit inueſtigabit: nõ enim nouit quid quærat. ME. Nonne rectè induci ô Socrates hanc rationem exiſtimas? SOCR. Nequaquam. MEN. Potes dicere cur tibi non placeat? SOCR. Poſſum. id enim à viris & mulieribus diuinarũ rerum peritis quandoque percepi. MEN. Quis iſtorum ſermo? SOC. Verus, vt mihi videtur, atque præclarus. MEN. Quis inquã iſte? & quinam teſtantur? SO. qui hoc aſſerunt, ſancti viri ſunt, ac ſanctæ etiam mulieres quibuſcunque cura extitit, vt eorum quæ profitentur rationem reddere poſſent. Tradit præterea Pindarus, & cæteri quicunque Poëtarum diuini ſunt, talia quædam: quæ aduerte quæſo, num vera tibi videantur. Ferunt enim hominis animum immortalem eſſe, eúmque tum decedere, quod quidẽ mori vocant, tum iterum redire, interire verò nunquam. Quam ob cauſam vitam quàm ſanctiſſimè agere monent. Quicunque enim pœnas antiquæ miſeriæ, Proſerpinæ iam dederunt, iis illa ad ſupernum ſolem nono anno rurſus animam reddit, quoúſque in reges gloria, ſagacitate, ſapientiáque præſtantes euadant. Reliquum autem tempus ſancti heroes inter homines vocantur.

*corpus, in Græco.

A σὺ μὴ καταγνύναι μηδὲ κερματίζειν τὴν ἀρετὴν, καὶ δόντος παραδείγματα καθ' ἃ δέοι ἀποκρίνεσθαι, τούτου μὲν ἠμέλησας, λέγεις δέ μοι ὅτι ἀρετή ἐστιν οἷόν τ' εἶναι τἀγαθὰ πορίζεσθαι μετὰ δικαιοσύνης· τοῦτο δὲ φὴς μόριον ἀρετῆς εἶναι. ΜΕ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν συμβαίνει, ἐξ ὧν σὺ ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττειν ὅ, τι ἂν πράττοις, τοῦτο ἀρετὴν εἶναι. τὴν γὰρ δικαιοσύνην μόριον φὴς ἀρετῆς εἶναι, καὶ ἕκαστα τούτων. Μ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγω; ΣΩΚΡΑΤ. Ὅτι ἐμοῦ δεηθέντος ὅλην εἰπεῖν τὴν ἀρετὴν, αὐτὴν μὲν πολλοῦ δεῖ σ' εἰπεῖν ὅ, τι ἐστί· πᾶσαν δὲ φὴς πρᾶξιν ἀρετὴν εἶναι, ἐάνπερ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττηται. ὥσπερ εἰρηκὼς ὅ, τι ἀρετή
B ἐστι τὸ ὅλον, καὶ ἤδη γνωσομένου ἐμοῦ, καὶ ἐὰν σὺ κατακερματίζῃς αὐτὴν κατὰ μόρια. δεῖ οὖν σοι πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ὦ φίλε Μένων, τί ἐστιν ἀρετή. ἡ μετὰ μορίου ἀρετῆς πᾶσα πρᾶξις, ἀρετὴ ἂν εἴη; τοῦτο γάρ ἐστι λέγειν, ὅταν λέγῃ τις ὅτι πᾶσα ἡ μετὰ δικαιοσύνης πρᾶξις, ἀρετή ἐστιν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι πάλιν δεῖσθαι τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως; ἀλλ' οἴει τινὰ εἰδέναι μόριον ἀρετῆς ὅ, τι ἐστὶν, αὐτὴν μὴ εἰδότα; ΜΕ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡΑΤ. Εἰ γὰρ καὶ μέμνησαι, ὅτ' ἐγώ σοι ἄρτι ἀπεκρινάμην περὶ τοῦ σχήματος, ἀπεβάλλομέν που τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν, τὴν διὰ τῶν ἔτι ζητουμένων καὶ μήπω ὡμολογημένων ἐ-
C πιχειροῦσαν ἀποκρίνεσθαι. Μ. Καὶ ὀρθῶς γε ἀπεβάλλομεν, ὦ Σώκρατες. Σ. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄριστε, μηδὲ σὺ ἔτι ζητουμένης ἀρετῆς ὅλης ὅ, τι ἐστὶ, οἴου διὰ τῶν ταύτης μορίων ἀποκρινόμενος δηλώσειν αὐτὴν ὁτῳοῦν, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τούτῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ λέγων· ἀλλὰ πάλιν τῆς αὐτῆς δεήσεσθαι ἐρωτήσεως. τίνος ὄντος ἀρετῆς λέγεις ἃ λέγεις; ἢ οὐδέν σοι δοκῶ λέγειν; ΜΕ. Ἔμοιγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν. ΣΩΚ. Ἀπόκριναι τοίνυν πάλιν ἐξ ἀρχῆς τί φὴς ἀρετὴν εἶναι καὶ σὺ καὶ ὁ ἑταῖρός σου. ΜΕ. Ὦ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοι, ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν· καὶ νῦν, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖς, γοητεύεις με καὶ φαρμάττεις, καὶ ἀτεχνῶς κατεπᾴδεις, ὥστε μεστὸν ἀπορίας γεγονέναι.
D καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς (εἰ δεῖ τι καὶ σκῶψαι) ὁμοιότατος εἶναι, τό τε εἶδος καὶ τἆλλα, ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ· καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι, ναρκᾶν. ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ναρκῶ, καὶ οὐκ ἔχω ὅ, τι ἀποκρίνωμαί σοι. καίτοι μυριάκις γε περὶ ἀρετῆς παμπόλλους λόγους εἴρηκα καὶ πρὸς πολλοὺς, καὶ πάνυ εὖ, ὥς γε ἐμαυτῷ ἐδόκουν· νῦν δὲ οὐδ' ὅ, τι ἐστὶ, τοπαράπαν ἔχω εἰπεῖν. καὶ μοι δοκεῖς εὖ βουλεύεσθαι, οὐκ ἐκπλέων ἐνθένδε, οὐδ' ἀποδημῶν. εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης. ΣΩΚ.
E Πανοῦργος εἶ, ὦ Μένων, καὶ ὀλίγου ἐξηπάτησάς με. ΜΕ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Γιγνώσκω οὗ ἕνεκα με εἴκασας. ΜΕ. Τίνος δὴ οἴει; ΣΩΚ. Ἵνα σε ἀντεικάσω. ἐγὼ δὲ τόδε οἶδα περὶ πάντων τῶν καλῶν, ὅτι χαίρουσιν εἰκαζόμενοι. λυσιτελεῖ γὰρ αὐτοῖς. καλαὶ γὰρ, οἶμαι, τῶν καλῶν καὶ αἱ εἰκόνες. ἀλλ' οὐκ ἀντεικάσομαί σε. ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἡ νάρκη αὐτὴ ναρκῶσα οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖ ναρκᾶν, ἔοικα αὐτῇ· εἰ δὲ μὴ, οὔ. οὐ γὰρ εὐπορῶν αὐτὸς, τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν· ἀλλὰ παντὸς μᾶλλον αὐτὸς ἀπορῶν, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν. καὶ νῦν περὶ ἀρετῆς, ὅ ἐστιν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα· σὺ μέντοι ἴσως πρότερον μὲν ᾔδεισθα πρὶν ἐμοῦ ἅψασθαι, νῦν μέντοι ὅμοιος εἶ οὐκ εἰδότι. ὅμως δὲ ἐθέλω μετὰ σοῦ σκέψασθαι καὶ συζητῆσαι ὅ, τι ποτέ ἐστι. ΜΕ. Καὶ τίνα τρόπον ζητήσεις,
F ὦ Σώκρατες, τοῦτο, ὃ μὴ οἶσθα τοπαράπαν ὅ, τι ἐστί; ποῖον γὰρ ὧν οὐκ οἶσθα προθέμενος, ζητήσεις; ἢ, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἐντύχοις αὐτῷ, πῶς εἴσῃ ὅ, τι τοῦτό ἐστιν ὃ σὺ οὐκ ᾔδεισθα; ΣΩ. Μανθάνω οἷον βούλει λέγειν, ὦ Μένων. ὁρᾷς τοῦτον ὡς ἐριστικὸν λόγον κατάγεις; ὡς οὐκ ἄρα ἐστὶ ζητεῖν ἀνθρώπῳ οὔτε ὃ οἶδεν, οὔτε ὃ μὴ οἶδεν. οὔτε γὰρ ἄν γε ὃ οἶδε ζητοῖ· (οἶδε γάρ· καὶ οὐδὲν δεῖ τῷ γε τοιούτῳ ζητήσεως) οὔτε ὃ μὴ οἶδεν. οὐδὲ γὰρ οἶδεν ὅ, τι ζητήσει. Οὐκοῦν καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὁ λόγος οὗτος, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε. ΜΕ. Ἔχεις λέγειν ὅπῃ; ΣΩ. Ἔγωγε. ἀκήκοα γὰρ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν σοφῶν περὶ τὰ θεῖα πράγματα. ΜΕ. Τίνα λόγον λεγόντων; ΣΩΚ. Ἀληθῆ, ἔμοιγε δοκεῖν, καὶ καλόν. ΜΕΝ.
G Τίνα τοῦτον; καὶ τίνες οἱ λέγοντες; ΣΩΚΡ. Οἱ μὲν λέγοντές εἰσι τῶν ἱερέων τε καὶ τῶν ἱερειῶν, ὅσοις μεμέληκε περὶ ὧν μεταχειρίζονται λόγον οἵοις τ' εἶναι διδόναι. λέγει δὲ καὶ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν, ὅσοι θεῖοί εἰσιν. ἃ δὲ λέγουσι, ταυτί ἐστιν. ἀλλὰ σκόπει εἴ σοι δοκοῦσιν ἀληθῆ λέγειν. φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον· καὶ τοτὲ δὲ τελευτᾶν (ὃ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι) τοτὲ δὲ πάλιν γίγνεσθαι· ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε. δεῖν δὴ διὰ ταῦτα ὡς ὁσιώτατα διαβιῶναι τὸν βίον. οἷσι γὰρ ἂν Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται, εἰς τὸν ὕπερθεν ἅλιον κείνων ἐνάτῳ ἔτει ἀνδιδοῖ ψυχὰν πάλιν. ἐκ τᾶν βασιλῆες ἀγαυοὶ καὶ σθένει κραιπνοὶ, σοφίᾳ τε μέγιστοι ἄνδρες αὔξονται· ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἥρωες ἁγνοὶ πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται.

A ἅτε οὖν ἡ ψυχὴ ἀθάνατός τε οὖσα, καὶ πολλάκις γεγονυῖα, καὶ ἑωρακυῖα καὶ τὰ ἐνθάδε καὶ τὰ ἐν ᾅδου, καὶ πάντα χρήματα, οὐκ ἔστιν ὅ,τι οὐ μεμάθηκεν. ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ ἄλλων οἷόν τε εἶναι αὐτὴν ἀναμνησθῆναι, ἅ γε καὶ πρότερον ἠπίστατο. ἅτε γὰρ τῆς φύσεως ἁπάσης συγγενοῦς οὔσης, καὶ μεμαθηκυίας τῆς ψυχῆς ἅπαντα, οὐδὲν κωλύει ἓν μόνον ἀναμνησθέντα (ὃ δὴ μάθησιν καλοῦσιν ἄνθρωποι) τἆλλα πάντα αὐτὸν ἀνευρεῖν, ἐάν τις ἀνδρεῖος ᾖ, καὶ μὴ ἀποκάμνῃ ζητῶν. τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μανθάνειν, ἀνάμνησις ὅλον ἐστίν. οὔκουν δεῖ πείθεσθαι τούτῳ τῷ ἐριστικῷ λόγῳ. οὗτος μὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς ἀργοὺς ποιήσειε· καὶ ἔστι B τοῖς μαλακοῖς τῶν ἀνθρώπων ἡδὺς ἀκοῦσαι· ὅδε δὲ ἐργαστικούς τε καὶ ζητητικοὺς ποιεῖ. ᾧ ἐγὼ πιστεύων ἀληθεῖ εἶναι, ἐθέλω μετὰ σοῦ ζητεῖν ἀρετὴ ὅ,τι ἐστί. ΜΕ. Ναί, ὦ Σώκρατες. ἀλλὰ πῶς λέγεις τοῦτο, ὅτι οὐ μανθάνομεν, ἀλλὰ ἣν καλοῦμεν μάθησιν, ἀνάμνησίς ἐστιν; ἔχεις με τοῦτο διδάξαι ὡς οὕτως ἔχει; ΣΩΚΡ. Καὶ ἄρτι εἶπον, ὦ Μένων, ὅτι πανοῦργος εἶ, καὶ νῦν ἐρωτᾷς εἰ ἔχω σε διδάξαι· ὃς οὔ φημι διδαχὴν εἶναι, ἀλλ' ἀνάμνησιν· ἵνα δὴ εὐθὺς φαίνωμαι αὐτὸς ἐμαυτῷ τἀναντία λέγων. ΜΕ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ πρὸς τοῦτο βλέψας εἶπον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἔθους. ἀλλ' εἴ πως μοι ἔχεις ἐνδείξασθαι ὅτι ἔχει ὥσπερ λέγεις, ἔνδειξαι. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἔστι μὲν οὐ ῥᾴδιον, ὅμως δὲ ἐθέλω προθυμη- C θῆναι, σοῦ ἕνεκα. ἀλλά μοι προσκάλεσον τῶν πολλῶν ἀκολούθων τουτωνὶ τῶν σαυτοῦ ἕνα, ὅντινα βούλει, ἵνα ἐν τούτῳ σοι ἐπιδείξωμαι. ΜΕ. Πάνυ γε. δεῦρο πρόσελθε. ΣΩΚ. Ἕλλην μέν ἐστι, καὶ ἑλληνίζει; ΜΕ. Πάνυ γε σφόδρα, οἰκογενής. ΣΩΚΡΑΤ. Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν, ὁπότερ' ἄν σοι φαίνηται, ἢ ἀναμιμνησκόμενος, ἢ μανθάνων παρ' ἐμοῦ. ΜΕ. Ἀλλὰ προσέξω. ΣΩΚ. Εἰπὲ δή μοι, ὦ παῖ, γιγνώσκεις τετράγωνον χωρίον ὅτι τοιοῦτόν ἐστι; Π. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν τετράγωνον χωρίον, ἴσας ἔχον τὰς γραμμὰς ταύτας πάσας, τέτταρας οὔσας; Π. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐ καὶ ταυτασὶ τὰς διὰ μέσου ἐστὶν ἴσας ἔχον; Π. Ναί. ΣΩΚΡ. D Οὐκοῦν εἴη ἂν τοιοῦτον χωρίον καὶ μεῖζον καὶ ἔλαττον; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Εἰ οὖν εἴη αὕτη ἡ πλευρὰ δυοῖν ποδοῖν, καὶ αὕτη δυοῖν, πόσων ἂν εἴη ποδῶν τὸ ὅλον; ὧδε δὲ σκόπει· εἰ ἦν ταύτῃ δυοῖν ποδοῖν, ταύτῃ δὲ ἑνὸς ποδὸς μόνον, ἄλλο τι ἅπαξ ἂν ἦν δυοῖν ποδοῖν τὸ χωρίον; Π. Ναί. ΣΩΚ. Ἐπειδὴ δὲ δυοῖν ποδοῖν καὶ ταύτῃ, ἄλλο τι ἢ δὶς δυοῖν γίγνεται; Π. Γίγνεται. ΣΩ. Δυοῖν ἄρα δὶς γίγνεται ποδῶν; Π. Ναί. ΣΩ. Πόσοι οὖν εἰσιν οἱ δὶς δύο πόδες; λογισάμενος εἰπέ. Π. Τέτταρες, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν γένοιτ' ἂν τούτου τοῦ χωρίου ἕτερον διπλάσιον, τοιοῦτον δέ, ἴσας ἔχον πάσας τὰς γραμμὰς ὥσπερ τοῦτο; Π. Ναί. ΣΩ. Πόσων οὖν ἔσται ποδῶν; Π. Ὀκτώ. ΣΩ. Φέρε δή, πειρῶ μοι εἰπεῖν πηλίκη τις ἔσται ἐκείνου ἡ γραμμὴ ἑκάστη. ἡ μὲν γὰρ τοῦδε, δυοῖν ποδοῖν· τί E δὲ ἡ ἐκείνου τοῦ διπλασίου; Π. Δῆλον δή, ὦ Σώκρατες, ὅτι διπλασία. ΣΩΚΡ. Ὁρᾷς, ὦ Μένων, ὡς ἐγὼ τοῦτον οὐδὲν διδάσκω, ἀλλ' ἐρωτῶ πάντα; καὶ νῦν οὗτος οἴεται εἰδέναι ὁποία ἐστίν, ἀφ' ἧς τὸ ὀκτάπουν χωρίον γενήσεται· ἢ οὐ δοκεῖ σοι; ΜΕ. Ἔμοιγε. ΣΩΚΡ. Οἶδεν οὖν; ΜΕ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οἴεται δέ γε, ἀπὸ τῆς διπλασίας; ΜΕ. Ναί. ΣΩΚΡ. Θεῶ δὴ αὐτὸν ἀναμιμνησκόμενον ἐφεξῆς, ὡς δεῖ ἀναμιμνήσκεσθαι. σὺ δέ μοι λέγε, ἀπὸ τῆς διπλασίας γραμμῆς φῂς τὸ διπλάσιον χωρίον γίγνεσθαι; τοιόνδε λέγω, μὴ ταύτῃ μὲν μακρόν, τῇ δὲ βραχύ, ἀλλὰ ἴσον πανταχῇ ἔστω, ὥσπερ τουτί· διπλάσιον δὲ τούτου, ὀκτάπουν. ἀλλ' ὅρα εἰ ἔτι σοι ἀπὸ τῆς διπλασίας δοκεῖ ἔσεσθαι. Π. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν διπλασία αὕτη ταύτης γίγνεται, ἂν ἑτέραν τοσαύτην προσθῶμεν ἐνθένδε; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἀπὸ ταύτης δή, φῄς, ἔσται τὸ ὀκτάπουν χωρίον, F ἂν τέτταρες τοσαῦται γένωνται; Π. Ναί. ΣΩΚ. Ἀναγραψώμεθα δὴ ἀπ' αὐτῆς ἴσας τέτταρας. ἄλλο τι ἢ τουτὶ ἂν εἴη ὃ φῂς τὸ ὀκτάπουν εἶναι; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐν αὐτῷ ἐστι ταυτὶ τέτταρα, ὧν ἕκαστον ἴσον τούτῳ ἐστὶ τῷ τετράποδι; Π. Ναί. ΣΩΚ. Πόσον οὖν γίγνεται; οὐ τετράκις τοσοῦτον; Π. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚ. Διπλάσιον οὖν ἐστι τὸ τετράκις τοσοῦτον; Π. Οὐ μὰ Δία. ΣΩΚ. Ἀλλὰ ποσαπλάσιον; Π. Τετραπλάσιον. ΣΩΚ. Ἀπὸ τῆς διπλασίας ἄρα, ὦ παῖ, οὐ διπλάσιον, ἀλλὰ τετραπλάσιον γίγνεται χωρίον. Π. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Τεττάρων G γὰρ τετράκις, ἐστὶν ἑκκαίδεκα. οὐχί; Π. Ναί. ΣΩΚΡ. Ὀκτάπουν δ' ἀπὸ ποίας γραμμῆς; οὐχὶ ἀπὸ μὲν ταύτης τετραπλάσιον; Π. Φημί. ΣΩΚΡΑΤ. Τέταρτον δὲ ἀπὸ τῆς ἡμίσεως ταυτησὶ τουτί; ΠΑ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Εἶεν. τὸ δὲ ὀκτάπουν, οὐ τοῦδε μὲν διπλάσιόν ἐστι, τούτου δέ, ἥμισυ; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκ ἀπὸ μὲν μείζονος ἔσται ἢ τοσαύτης γραμμῆς, ἀπὸ ἐλάττονος δὲ ἢ τοσησδί; ἢ οὔ; Π. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτω. ΣΩΚΡ. Καλῶς. τὸ γάρ σοι δοκοῦν, τοῦτο ἀποκρίνου. καί μοι λέγε· οὐχ ἥδε μὲν δυοῖν ποδοῖν ἦν, ἡ δέ, τεττάρων; Π. Ναί. ΣΩ. Δεῖ ἄρα τὴν τοῦ ὀκτάποδος χωρίου γραμμὴν μείζω μὲν εἶναι τῆσδε τῆς δίποδος, ἐλάττω δὲ τῆς τετράποδος. Π. Δεῖ. ΣΩΚ. Πειρῶ δὴ λέγειν πηλίκην τινὰ φῂς αὐτὴν εἶναι. Π. Τρίποδα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἄνπερ τρί- H ποδος ᾖ, τὸ ἥμισυ ταύτης προσληψόμεθα, καὶ ἔσται τρίποδος; δύο μὲν γάρ,

A Cùm ergo animus immortalis ſit, ac ſæpius in hanc vitam redierit, viderítque perſæpe & quæ in hac, & quæ in alia vita ſunt, omniáque perceperit, nihil vtique reſtat, quin ipſe didicerit. Quam ob rem nihil mirum eſt, ſi eorum quæ ad virtutem & ad alia pertinent, reminiſci poſſit, quippe cùm olim illa cognouerit. Cùm enim tota natura cognata ſit, ac ſibimet conſona, & animus cuncta didicerit, nihil prohibet hominē vnius cuiuſdam reminiſcentem, quam diſciplinam vocant, reliqua omnia recuperare, ſi quis adeo conſtans ſit, vt quærendo minimè fatigetur. Quærere igitur ac diſcere, reminiſcentia eſt. B Quapropter litigioſæ illi argumentationi nequaquam credere decet, pigros enim nos quodammodo redderet. Ea quoque mollioribus hominibus mirificè placet. Ratio autem noſtra ſolertes rerum inueſtigatores efficit, qua ipſe vtpote vera fretus, vnà tecum quid ſit virtus perſcrutari deſidero. ME. Imò ô Socrates, ſed non abſolute id aſſeris, nos minimè diſcere? quam verò diſciplinam vocamus, eam reminiſcentiam eſſe? potéſne hoc ita eſſe me docere? SO. In ſuperioribus quoque ô Meno te callidum eſſe dixi, & nunc rogas vtrum docere te poſſim, cùm antè nullam eſſe diſciplinam, ſed reminiſcentiam aſſeruerim, vt eueſtigio mihi ipſi repugnare videar. C ME. Per Iouē, ô Socrates, nō hoc inſtituebam, ſed conſuetudine potius quadam ita locutus ſum. Quod ſi qua ratione illud mihi oſtendere potes, oſtende obſecro. SO. Haudquaquā facile eſt, tui tamen gratia conabor. Verum huc ad me vnum aliquem quem voles ex multis qui te ſequuntur, accerſe, vt in eo demōſtratione hâc experiamur. ME. Libenter. heus tu, huc ades. SO. Græcúſne eſt? & Græce loquitur? ME. Et Græcus eſt, & in domo mea genitus atq; educatus. SO. Attende igitur num illi in memoriam reducā, an doceā. ME. Attendam certè. SO. Dic age ô puer, cognoſcíſne hoc tale ſpatiū quadrāgulū eſſe? D PV. Equidē. SO. Habétne quadrangulus has omnes quatuor lineas æquales? PV. Habet. SO. An non & iſtas quæ per mediū protrahuntur, æquales habet? PV. Et iſtas. SO. Nónne & maior & minor eſſe poteſt? P. Poteſt. SO. Si ergo ſit hoc latus duorū pedum, & iſtud quoque duorum, quot pedum totum ipſum erit? Sic autem cōſidera, ſi latus hoc duorum eſſe pedum, illud verò vnius, eſſétne pluſquam ſemel duorum pedum hoc ſpatium? PV. Semel. SO. Quoniam verò alterū quoque latus duorum pedum eſt, num aliud quàm bis duorū pedum ſit? PV. Iſthuc ipſum. SOC. Duorum ergo bis pedum efficitur. PV. Ita. SO. Quótnam ſunt bis duo pedes? computa. PV. Quatuor. SO. An non fieri poteſt ſpatium aliud ad hoc duplum, habens ſimiliter omnes æquales lineas quemadmodum iſtud habere E vides? PV. Prorſus. SO. Quot pedum erit? PV. Octo. SOC. Age iam conare mihi dicere, qualis eſt quælibet illius linea: huius ſiquidem duorum pedum. linea verò illius dupli, qualis? PV. Patet, ô Socrates, eſſe duplam. SOC. Cernis, ô Meno, me nihil ex his docere, ſed ſingula potius interrogare? Et nunc iſte noſſe ſe putat, qualis ea ſit à qua ſpatium octo pedum conficitur. An non tibi videtur? MENO. Mihi quidem. SOCRAT. Nouit igitur. MENO. Minimè. SOCRAT. Putat autem à dupla. ME. Ita. SOCR. Aſpice deinceps hunc per ordinem vt oportet reminiſcentem. Tum autem dic amabo, à dupla linea duplum ſpatium naſci fateris? tale profectò dico, quod non hac longum, illa breue, ſed æquale vndique quemadmodum iſtud: F duplum verò iſtius, octo pedum. ſed inſpice an tibi adhuc à dupla fieri videtur. PV. Mihi planè. SOC. Nónne huius dupla hæc fit, ſi aliam æqualem huic adiiciamus? PV. Prorſus. SOCR. Ab hac fore dicis octo pedum ſpatium, ſiquidē quatuor huic æquales efficiantur? PV. Aio. SO. Deſcribamus iterum igitur ab hac æquales quatuor, aliúdne quàm quod octo pedum vocas, ſuborietur? PV. Hoc ipſum. SOC. Nónne in ipſo ſunt hæc quatuor, quorum quodlibet iſti quadrupedali æquale eſt? PV. Certè. SOC. Quantum itaque fit? an non quater tantum? PV. Quidni? SOCR. Num duplum eſt id quod quater tantum? PV. G Non per Iouem. SO. At quotuplum? PV. quadruplum. SOCRA. A dupla ergo, ô Puer, non duplum ſed quadruplum ſpatium procreatur. PVER. Vera loqueris. SO. Quater enim quatuor ſex & decem complēt, nónne? PV. Sic eſt. SO. Octo pedum autem ſpatium à qua linea? nónne ab hac quadruplum? PVER. Fateor. SOCRAT. Quartum verò hoc ab hac dimidia? PV. Ita. SOCRAT. Age igitur octo pedum nónne huius duplum eſt, illius verò dimidium? PV. Imò. SOCR. An non erit ergo à maiori linea quàm hæc tanta, & à minori quàm illa tanta? PV. Mihi quidem videtur. SOCR. Sic vtique rectè loqueris, quod enim tibi videtur, id reſponde, ac mihi dicas, hæcne H duorum pedum, illa quatuor? PVER. Ita. SOCRAT. Oportet itaque octo pedum ſpatij lineam maiorem eſſe linea ſpatij bipedalis, minorem verò quadrupedalis linea. PV. Oportet. SOCRAT. Annitere vt nobis qualis ſit dicas. PVER. Tripedalis. SOCRAT. Nónne ſi tripedalis eſt, dimidium huius aſſumemus, eritque tripedalis? Duo nanque

iis,is autem vnus? & hinc eodem modo, duo quidem iſti,iſte autem vnus: fitque hoc quod ais ſpatium. PV. Ita. SOC. Nónne ſi hac trium eſt, & illa trium, totum vtique ſpatium ter trium pedum conficitur? PVER. Apparet. SOCRAT. Ter verò tres,quot pedes ſunt? PV. Nouem. SOCR. Duplum autem quot pedum eſſe ſuprà oportuit? PV. Octo. SOCR. Non ergo à tripedali ſpatium octo pedum exoritur. PV. Non profectò. SOCRAT. A quali igitur conare nobis liquidò exprimere: quod niſi numerare velis, ſaltem à quali demonſtra. PV. Per Iouem ô Socrates haud noui. SOC. Aduertis iterum,ô Meno, quò ſit reminiſcendo iam progreſſus. Nam ab ipſo principio diſputandi nequaquam nouerat quæ ſit octo pedum ſpatij linea, quemadmodum nec in præſentia nouit:verùm tunc ſe noſſe illam opinabatur, & audacter nimium quaſi ſciens reſpondebat, nec deeſſe ſibi quicquam putabat: nunc autem egere ſe iam exiſtimat, & vt ignorat, ſic ſe ignorare fatetur. ME. Vera dicis. SOCR. Nónne rectius nunc ad id quod ignorat affectus eſt? ME. Hoc quoque arbitror. SO. Cùm ergo ambigere ipſum compulerim, & piſcis illius more ſtupidum fecerim, num aliquid obfuit? ME. Non,vt mihi videtur. SOC. Operæpretium itaque vt videtur,fecimus ad veritatem inueniendam: nunc enim vt pote ignorantiæ ſuæ conſcius libenter & ſponte perquireret:at tunc ſine controuerſia,& ſæpe,& aduerſus quàm plurimos loqui ſe rectè arbitrabatur, dum ſpatium duplum,duplam longitudine lineam habere oportere profiteretur. ME. Videtur. SOC. Num cenſes ipſum vnquam dediſſe operam, vt id vel inueniret, vel diſceret,quod cùm ignoraret,noſſe rebatur,priuſquam in hanc ambiguitatem incideret,qua & ſuam ignorantiã deprehendit,& ſcientiam appetere cœpit? ME. Nequaquam,ô Socrates. SO. Profuit igitur ſibi ſtupor eiuſmodi. ME. Videtur. SOC. Conſidera itaque ex hac ambiguitate, quod iſte vnà mecum inueſtigans nihil me docente, ſed potius interrogante reperiet. Obſerua obſecro diligenter,nũ hunc docere aut ei demonſtrare quicquam videar potius quàm eiuſmodi opiniones per ſingula elicere. Tu enim dic, hócne ſpatium quadrupedale eſt? Intellextin'? PVER. Equidem? SOC. Num & hac aliud æquale iſti apponere licet? PVER. Licet. SOCRAT. Et tertium iſtud vtrique iſtorum æquale? PVER. Et iſtud. SOCRAT. Nónne hoc quod in angulo eſt complere licet. PV. Prorſus. SOCR. Hæc inde æqualia ſpatia quatuor naſcerentur? PV. Ita. SOC. Totum igitur hoc quotuplum ad iſtud efficitur? PV. Quadruplum. SOC. Oportebat autem duplum nobis contingere, num recordaris? PV. Maximè. SOC. Nónne hæc linea ab angulo angulum aliquem porrecta,in duo vtrũque ſpatium diuidit? PVER. Ita. SOC. Ergo quatuor hæc lineæ æquales fiunt, id ſpatium comprehendentes? PV. Fiunt. SOC. Conſidera itaque quale eſt id ſpatium. PVER. Haud intelligo. SOC. Nonne cùm hæc quatuor ſint, dimidium cuiuſque, linea quæque ſecat intrinſecus? PV. Quatuor. SOCR. Quot igitur tanta in hoc ſunt? PVER. Quatuor. SOC. Quot autem in iſto? PV. Duo. SOC. At quatuor ad duo quotupla ſunt? PV. Dupla. SOC. Hoc itaque quot pedum fit? PV. Octo. SOC. A qua potiſſimum linea? PVER. Ab hac. SOC. Ab eáne,quæ quatuor pedum eſt, ab angulo protracta in angulum? PV. Ita. SOC. Hanc verò diametrum ſophiſtæ nuncupant: & ſi huic nomen eſt diametrus, à diametro,vt ipſe ais, ô Puer Menonis,duplum ſpatium naſceretur. PV. Prorſus, ô Socrates. SOC. Quid tibi Meno videtur? reſpõdítne hic vnquam ex alterius quàm ſui ipſius opinione? MEN. Nunquam, ſed ex propria ſemper. SOC. Veruntamen haud nouit, vt paulo antè confeſſi ſumus. MEN. Vera loqueris. SOC. Inerant igitur huic opiniones huiuſmodi. MENO. Inerant. SOC. Huic igitur ignoranti opiniones de iis quæ ignorat veræ inſunt. ME. Apparet. SOCR. Nunc igitur huic opiniones tales quaſi per ſomnium ſuſcitatæ ſunt,quòd ſi quis interroget hunc talia quædam ſæpe & multa, certò ſcies hunc iſta,ſiquis alius nouit,perfectè cogniturum. ME. Videtur. SO. Nónne igitur nemine prorſus docente, ſed interrogante potius iſta ſciet ex ſeipſo ſcientiam ad ſe reuocans? MEN. Sic eſt. SOCR. Recuperare verò ſcientiam in ſeipſo, an non reminiſci dicitur? MEN. Prorſus. SOCR. At verò ſcientiam quam hic nunc habet, aut accepit aliquando, aut ſemper habuit. MEN. Verũ. SO. Et ſi habuit ſemper, ſciẽs ſẽper extitit,ſin quandoq. percepit,hac in vita nequaquam. nemo enim hunc geometrica docuit, cùm in cæteris omnibus quæcunq; vel ad geometriam,vel ad alias diſciplinas pertinent, hæc eadem ſit facturus. Eſtne aliquis à quo hic illa omnia didicerit? Veriſimile eſt te illum cognoſcere, præſertim cùm penes te & natus & nutritus fuerit. ME. Ego verò certus ſum, quòd hunc quidem nemo docuit vnquam. SOCR. Háſne opiniones habet? ME. Neceſſariũ,ô Socrates,id apparet. SO. Sin aũt vtpote in pręſenti vita minimè adeptus,haud nouit, patet eũ alio quodã in tẽpore habuiſſe,atq. didiciſſe. ME. Apparet. SO. An nõ tẽpus iã fuit,cùm nõdũ homo hic erat? ME. Illhuc ipſum. SO. Ergo ſi quãdo tẽpus ſit in quo homo nõ ſit,inerũt tamẽ ipſi opiniones vérę, quæ ſciſcitãdo expergefactę, ſciẽtię fiũt,certè per omne tempus hæc

A οἵδε· ὁ δὲ, εἷς. καὶ ἐνθένδε ὡσαύτως. δύο μὲν, οἵδε· ὁ δὲ, εἷς. καὶ γίγνεται τοῦτο τὸ χωρίον ὃ φής. Π. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἂν ᾖ τῇδε, τριῶν, καὶ τῇδε τριῶν τὸ ὅλον χωρίον, τριῶν τρὶς ποδῶν γίγνεται. Π. Φαίνεται. ΣΩ. Τρεῖς δὲ τρὶς πόσοι εἰσὶ πόδες; Π. Ἐννέα. ΣΩΚ. Ἔδει δὲ τὸ διπλάσιον πόσων εἶναι ποδῶν; Π. Ὀκτώ. ΣΩΚΡ. Οὐδ᾽ ἄρα ἀπὸ τῆς τρίποδός πω τὸ ὀκτώπουν χωρίον γίγνεται. Π. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἀλλ᾽ ἀπὸ ποίας; πειρῶ ἡμῖν εἰπεῖν ἀκριβῶς· καὶ εἰ μὴ βούλει ἀριθμεῖν, ἀλλὰ δεῖξον ἀπὸ ποίας. Π. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ οἶδα. ΣΩ. Ἐννοεῖς αὖ, ὦ Μένων, οὗ ἐστιν ἤδη βαδίζων ὅδε τοῦ ἀναμιμνήσκεσθαι; ὅτι τὸ μὲν πρῶτον, ᾔδει μὲν οὔ ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ ὀκτάποδος χωρίου γραμμὴ, B ὥσπερ οὐδὲ νῦν πω οἶδεν. ἀλλ᾽ οὖν ᾤετο ταύτην τότε εἰδέναι, καὶ θαρραλέως ἀπεκρίνετο, ὡς εἰδὼς, καὶ οὐχ ἡγεῖτο ἀπορεῖν· νῦν δὲ ἡγεῖται ἀπορεῖν ἤδη, καὶ ὥσπερ οὐκ οἶδεν, οὐδ᾽ οἴεται εἰδέναι. ΜΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν νῦν βέλτιον ἔχει περὶ τὸ πρᾶγμα ὃ οὐκ ᾔδει; ΜΕ. Καὶ τοῦτο μοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἀπορεῖν οὖν αὐτὸν ποιήσαντες, καὶ ναρκᾶν ὥσπερ ἡ νάρκη, μή τι ἐβλάψαμεν; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Προὔργου γοῦν τι πεποιήκαμεν (ὡς ἔοικε) πρὸς τὸ ἐξευρεῖν ὅπῃ ἔχει. νῦν μὲν γὰρ καὶ ζητήσειεν ἂν ἡδέως, οὐκ εἰδώς· τότε δὲ ῥᾳδίως ἂν καὶ πρὸς πολλοὺς καὶ πολλάκις ᾤετ᾽ ἂν εὖ λέγειν περὶ τοῦ διπλασίου χωρίου, ὡς δεῖ διπλασίαν τὴν γραμμὴν ἔχειν μήκει. ΜΕ. Ἔοικεν. ΣΩ. Οἴει οὖν C ἂν αὐτὸν πρότερον ἐπιχειρῆσαι ζητεῖν ἢ μανθάνειν τοῦτο ὃ ᾤετο εἰδέναι οὐκ εἰδὼς, πρὶν εἰς ἀπορίαν κατέπεσεν, ἡγησάμενος μὴ εἰδέναι, καὶ ἐπόθησε τὸ εἰδέναι; ΜΕΝ. Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ὤνητο ἄρα ναρκήσας. ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι. ΣΩ. Σκέψαι δὴ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας ὅτι καὶ ἀνευρήσει ζητῶν μετ᾽ ἐμοῦ οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ μὴ διδάσκοντος. φύλαττε δὲ ἄν που εὕρῃς με διδάσκοντα καὶ διεξιόντα αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ τὰς τούτου δόξας ἀνερωτῶντα. λέγε γάρ μοι σύ. οὐ τὸ μὲν τετράπουν τοῦτο ἡμῖν ἐστι χωρίον; μανθάνεις; Π. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἕτε- D ρον δὲ αὐτῷ προσθεῖμεν ἂν τουτὶ ἴσον; Π. Ναί. ΣΩ. Καὶ τρίτον τόδε ἴσον ἑκατέρῳ τούτων; Π. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν προσαναπληρωσαίμεθ᾽ ἂν τὸ ἐν τῇ γωνίᾳ τόδε; Π. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὅπου οὖν γένοιτ᾽ ἂν τέτταρα ἴσα χωρία τάδε; Π. Ναί. ΣΩ. Τί οὖν; τὸ ὅλον τόδε ποσαπλάσιον τοῦδε γίγνεται; Π. Τετραπλάσιον. Σ. Ἔδει δὲ διπλάσιον ἡμῖν γενέσθαι. ἢ οὐ μέμνησαι; Π. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν ἔστιν αὕτη γραμμὴ ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τινὰ τέμνουσα δίχα ἕκαστον τούτων τῶν χωρίων; Π. Ναί. Σ. Οὐκοῦν τέτταρες αὗται γίγνονται γραμμαὶ ἴσαι περιέχουσαι τουτὶ τὸ χωρίον; Π. Γίγνονται. Σ. Σκόπει δὴ πηλίκον τί ἐστι τοῦτο τὸ χωρίον. Π. Οὐ μανθάνω. Σ. Οὐχὶ τεττάρων ὄντων τούτων, ἥμισυ ἑκάστου ἑκάστη ἡ γραμμὴ ἀποτέτμηκεν ἐν- E τός; ἢ οὔ; Π. Ναί. ΣΩΚ. Πόσα οὖν τηλικαῦτα ἐν τούτῳ ἔνεστι; Π. Τέτταρα. ΣΩΚ. Πόσα δὲ ἐν τῷδε; Π. Δύο. ΣΩ. Τὰ δὲ τέτταρα, τοῖν δυοῖν τί ἐστι; Π. Διπλάσια. ΣΩΚ. Τόδε οὖν ποσάπουν γίγνεται; Π. Ὀκτάπουν. ΣΩ. Ἀπὸ ποίας γραμμῆς; Π. Ἀπὸ ταύτης. ΣΩΚ. Ἀπὸ τῆς ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν τεινούσης τοῦ τετράποδος; Π. Ναί. ΣΩ. Καλοῦσι δέ γε ταύτην διάμετρον οἱ σοφισταί· ὥστ᾽ εἰ ταύτῃ διάμετρος ὄνομα, ἀπὸ τῆς διαμέτρου ἂν, ὡς σὺ φῄς, ὦ παῖ Μένωνος, γίγνοιτ᾽ ἂν τὸ διπλάσιον χωρίον. Π. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί σοι δοκεῖ, ὦ Μένων; ἔστιν ἥντινα δόξαν οὐχ αὑτοῦ οὗτος ἀπεκρίνατο; ΜΕΝ. Οὔκ, ἀλλ᾽ ἑαυτοῦ. ΣΩΚ. F Καὶ μὴν οὐκ ᾔδει γε, ὡς ἔφαμεν ὀλίγον πρότερον. ΜΕ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἐνῆσαν δέ γε αὐτῷ αὗται αἱ δόξαι· ἢ οὔ; ΜΕ. Ναί. ΣΩΚ. Τῷ οὐκ εἰδότι ἄρα περὶ ὧν ἂν μὴ εἰδῇ ἔνεισιν ἀληθεῖς δόξαι περὶ τούτων ὧν οὐκ οἶδε. ΜΕ. Φαίνεται. ΣΩ. Καὶ νῦν μέν γε αὐτῷ ὥσπερ ὄναρ ἄρτι ἀνακεκίνηνται αἱ δόξαι αὗται. εἰ δὲ αὐτόν τις ἀνερήσεται πολλάκις τὰ αὐτὰ ταῦτα, καὶ πολλαχῇ, οἶσθ᾽ ὅτι τελευτῶν οὐδενὸς ἧττον ἀκριβῶς ἐπιστήσεται περὶ τούτων. ΜΕ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὐδενὸς διδάξαντος, ἀλλ᾽ ἐρωτήσαντος, ἐπιστήσεται, ἀναλαβὼν αὐτὸς ἐξ αὑτοῦ τὴν ἐπιστήμην; ΜΕ. Ναί. ΣΩΝ. Τὸ δὲ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν ἐν αὑτῷ ἐπιστήμην, οὐκ ἀναμιμνήσκεσθαί ἐστι; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ τὴν ἐπιστήμην ἣν νῦν G οὗτος ἔχει ἤτοι ἔλαβέ ποτε, ἢ ἀεὶ εἶχε; ΜΕ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ἀεὶ εἶχεν, ἀεὶ καὶ ἦν ἐπιστήμων· εἰ δὲ ἔλαβέ ποτε, οὐκ ἂν ἔν γε τῷ νῦν βίῳ εἰληφὼς εἴη· ἢ δεδίδαχέ τις τοῦτον γεωμετρεῖν. οὗτος γὰρ ποιήσει περὶ πάσης γεωμετρίας ταυτὰ ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων ἁπάντων. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτον πάντα δεδίδαχε; δίκαιος γάρ που εἶ εἰδέναι· ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν τῇ σῇ οἰκίᾳ γέγονε καὶ τέθραπται. ΜΕΝ. Ἀλλ᾽ οἶδα ἔγωγε ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐδίδαξεν. ΣΩΚ. Ἔχει δὲ ταύτας τὰς δόξας, ἢ οὐχί; ΜΕΝ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, φαίνεται. ΣΩΚ. Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ νῦν βίῳ λαβὼν οὐκ ᾔδει τοῦτο, δῆλον ὅτι ἐν ἄλλῳ τινὶ χρόνῳ εἶχε καὶ ἐμεμαθήκει. ΜΕΝ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν οὗτός γέ ἐστιν ὁ χρόνος ὅτ᾽ οὐκ H ἦν ἄνθρωπος; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Εἰ οὖν ὅταν ᾖ χρόνον ἢ καὶ ὃν ἂν μὴ ᾖ ἄνθρωπος, ἐνέσονται αὐτῷ ἀληθεῖς δόξαι, αἳ ἐρωτήσεις ἐπεγερθεῖσαι ἐπιστῆμαι γίγνονται, ἆρ᾽ οὖν τὸν ἀεὶ χρόνον μεμαθηκυῖα

A ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ; δῆλον γὰρ ὅτι τὸν πάντα χρόνον ἔστιν ἢ οὐκ ἄνθρωπος. ΜΕΝ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἰ ἀεὶ ἡ ἀλήθεια ἡμῖν τῶν ὄντων ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀθάνατος ἂν ἡ ψυχὴ εἴη; ὥστε θαρροῦντα χρὴ ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος νῦν (τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ μὴ μεμνημένος) ἐπιχειρεῖν ζητεῖν καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι. ΜΕΝ. Εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδ' ὅπως. ΣΩΚ. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὦ Μένων, καὶ τὰ μέν γε ἄλλα οὐκ ἂν πάνυ ὑπὲρ τοῦ λόγου διϊσχυρισαίμην· ὅτι δ' οἰόμενοι δεῖν ζητεῖν ἃ μή τις οἶδε, βελτίους ἂν εἶμεν καὶ ἀνδρικώτεροι καὶ ἧττον ἀργοί, ἢ εἰ οἰόμεθα, ἃ μὴ ἐπιστάμεθα, μηδὲ δυνατὸν εἶναι εὑρεῖν, μηδὲ δεῖν ζητεῖν· περὶ τούτου πάνυ ἂν διαμαχοίμην, εἰ οἷός τε εἴην, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.

B ΜΕΝ. Καὶ τοῦτο μέν γε δοκεῖς μοι εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ὅτι ζητητέον περὶ οὗ μή τις οἶδεν, ἐπιχειρήσωμεν κοινῇ ζητεῖν τί ποτ' ἐστὶν ἀρετή; ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν. οὐ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἔγωγε ἐκεῖνο ἂν ἥδιστα ὅπερ ἠρόμην τὸ πρῶτον, καὶ σκεψαίμην καὶ ἀκούσαιμι, πότερον ὡς διδακτῷ ὄντι αὐτῷ δεῖ ἐπιχειρεῖν, ἢ ὡς φύσει, ἢ ὡς τινὶ ποτὲ τρόπῳ παραγιγνομένης τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀρετῆς. ΣΩΚ. Ἀλλ' εἰ μὲν ἐγὼ ἦρχον, ὦ Μένων, μὴ μόνον ἐμαυτοῦ ἀλλὰ καὶ σοῦ, οὐκ ἂν ἐσκεψάμεθα πρότερον εἴτε διδακτὸν εἴτε οὐ διδακτὸν ἡ ἀρετή, πρὶν ὅ,τι ἐστὶ, πρῶτον αὐτὸ ἐζητήσαμεν. ἐπειδὴ δὲ σὺ σαυτοῦ μὲν οὐδ' ἐπιχειρεῖς ἄρχειν, ἵνα δὴ ἐλεύθερος ᾖς, ἐμοῦ δὲ ἐπι-

C χειρεῖς τε ἄρχειν καὶ ἄρχεις, συγχωρήσομαί σοι. τί γὰρ χρὴ ποιεῖν; ἔοικεν οὖν σκεπτέον εἶναι ποῖόν τί ἐστιν, ὃ μήπω ἴσμεν ὅ,τι ἐστίν. εἰ μή τι οὖν, ἀλλὰ σμικρόν γέ μοι τῆς ἀρχῆς χάλασον· καὶ συγχώρησον ἐξ ὑποθέσεως αὐτὸ σκοπεῖσθαι, εἴτε διδακτόν ἐστιν, εἴτε ὁπωσοῦν. λέγω δὲ τὸ ἐξ ὑποθέσεως ὧδε, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι πολλάκις σκοποῦνται, ἐπειδάν τις ἔρηται αὐτοὺς, οἷον περὶ χωρίου, εἰ οἷόν τε ἐς τόνδε τὸν κύκλον τόδε τὸ χωρίον τρίγωνον ἐνταθῆναι, εἴποι ἄν τις ὅτι οὔπω οἶδα εἰ ἔστι τοῦτο τοιοῦτον· ἀλλ' ὥσπερ μέν τινα ὑπόθεσιν προὔργου οἶμαι ἔχειν πρὸς τὸ πρᾶγμα τοιάνδε· εἰ μέν ἐστι τοῦτο τὸ χωρίον τοιοῦτον, παρὰ τὴν δοθεῖσαν

D αὐτοῦ γραμμὴν παρατείναντα, ἐλλείπειν τοιούτῳ χωρίῳ οἷον ἂν αὐτὸ τὸ παρατεταμένον ᾖ, ἄλλο τι συμβαίνειν μοι δοκεῖ, καὶ ἄλλο αὖ, εἰ ἀδύνατόν ἐστι ταῦτα παθεῖν. ὑποθέμενος οὖν, ἐθέλω εἰπεῖν σοι τὸ συμβαῖνον περὶ τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον, εἴτε ἀδύνατον, εἴτε μή. οὕτω δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς ἡμεῖς, ἐπειδὴ οὐκ ἴσμεν οὔθ' ὅ,τι ἐστὶν οὔθ' ὁποῖόν τι, ὑποθέμενοι αὐτὸ, σκοπῶμεν εἴτε διδακτὸν, εἴτε οὐ διδακτόν ἐστιν, ὧδε λέγοντες· εἰ ὁποῖόν τι ἐστὶ τῶν περὶ τὴν ψυχὴν ὄντων ἀρετή, διδακτὸν ἂν εἴη, ἢ οὐ διδακτόν. πρῶτον μὲν, εἰ ἔστιν ἀλλοῖον ἢ οἷον ἐπιστήμη, ἆρα διδακτὸν, ἢ οὔ; ἢ (ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν) ἀναμνηστόν; διαφερέτω δὲ

E μηδὲν ἡμῖν ὁποτέρῳ ἂν τῷ ὀνόματι χρώμεθα· ἀλλ' ἆρα διδακτόν; ἢ τοῦτό γε παντὶ δῆλον ὅτι οὐδὲν ἄλλο διδάσκεται ἄνθρωπος ἢ ἐπιστήμην; ΜΕΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Εἰ δέ γ' ἐστὶν ἐπιστήμη τις ἡ ἀρετή, δῆλον ὅτι διδακτὸν ἂν εἴη. ΜΕΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Τούτου μὲν ἄρα ταχὺ ἀπηλλάγμεθα, ὅτι τοιοῦδε μὲν ὄντος, διδακτόν, μὴ τοιοῦδε δ', οὔ. ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, δεῖ σκέψασθαι, πότερόν ἐστιν ἐπιστήμη ἡ ἀρετή, ἢ ἀλλοῖον ἐπιστήμης. ΜΕΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ τοῦτο μετὰ τοῦτο σκεπτέον εἶναι. ΣΩΚ. Τί δὲ δή; ἄλλο τι ἢ ἀγαθὸν αὐτό φαμεν εἶναι τὴν ἀρετήν; καὶ αὕτη ἡ ὑπόθεσις μένει ἡμῖν, ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ μέν τι ἐστὶν ἀγαθὸν καὶ ἄλλο, χωριζόμενον ἐπι-

F στήμης, τάχ' ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ οὐκ ἐπιστήμη τις· εἰ δὲ μηδέν ἐστιν ἀγαθὸν ὃ οὐκ ἐπιστήμη περιέχει, ἐπιστήμην ἄν τιν' ὑποπτεύοντες αὐτὸ εἶναι, ὀρθῶς ὑποπτεύοιμεν; ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ἀρετῇ γ' ἐσμὲν ἀγαθοί; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩ. Εἰ δὲ ἀγαθοί, ὠφέλιμοι. πάντα γὰρ τἀγαθὰ ὠφέλιμα. οὐχί; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ ἡ ἀρετὴ δὴ ὠφέλιμόν ἐστι. ΜΕΝ. Ἀνάγκη, ἐκ τῶν ὡμολογημένων. ΣΩΚΡ. Σκεψώμεθα δή, καθ' ἕκαστον ἀναλαμβάνοντες, ποῖά ἐστιν ἃ ἡμᾶς ὠφελεῖ. ὑγίεια, φαμὲν, καὶ ἰσχὺς, καὶ κάλλος, καὶ πλοῦτος δή· ταῦτα λέγομεν καὶ τὰ τοιαῦτα ὠφέλιμα. οὐχί; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Ταὐτὰ δὴ ταῦτα φαμὲν ἐνίοτε καὶ βλάπτειν. ἢ σὺ

G ἄλλως φὴς ἢ οὕτως; ΜΕΝ. Οὔκ· ἀλλ' οὕτως. ΣΩΚ. Σκόπει δὴ ὅταν τι ἑκάστου τούτων ἡγῆται, ὠφελεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅταν τι, βλάπτει. ἆρ' οὐχ, ὅταν μὲν ὀρθὴ χρῆσις, ὠφελεῖ; ὅταν δὲ μή, βλάπτει; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἔτι τοίνυν καὶ τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν σκεψώμεθα. σωφροσύνην τι καλεῖς, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρίαν, καὶ εὐμαθίαν, καὶ μνήμην, καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα; ΜΕΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Σκόπει δὴ τούτων ἅττα σοὶ δοκεῖ μὴ ἐπιστήμη εἶναι, ἀλλ' ἄλλο ἐπιστήμης. ἢ, οὐχὶ ποτὲ μὲν βλάπτει, ποτὲ δὲ ὠφελεῖ; οἷον ἀνδρία, εἰ μὴ ἔστι φρόνησις ἡ ἀνδρία, ἀλλ' οἷον θάρρος τι. οὐχ ὅταν μὲν ἄνευ νοῦ θαρρῇ ἄνθρωπος, βλάπτεται, ὅταν δὲ σὺν νῷ, ὠφελεῖται; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν

H καὶ σωφροσύνη ὡσαύτως, καὶ εὐμαθία, μετὰ μὲν νοῦ καὶ μανθανόμενα καὶ καταρτυόμενα, ὠφέλιμα, ἄνευ δὲ νοῦ, βλαβερά; ΜΕΝ. Πάνυ σφόδρα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν συλλήβδην πάντα τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιχειρήματα καὶ καρτερήματα, ἡγουμένης μὲν φρονήσεως, εἰς εὐδαιμονίαν τελευτᾷ, ἀφροσύνης δ', εἰς τοὐναντίον; ΜΕΝ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Εἰ ἄρα ἀρετὴ τῶν ἐν ψυχῇ τί ἐστι, καὶ ἀναγκαῖον αὐτῷ ὠφελίμῳ εἶναι, φρόνησιν αὐτὸ δεῖ εἶναι, ἐπειδήπερ πάντα τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν, αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ οὔτε

hominis animus ſciet. nam omne per tempus, aut eſt, aut non eſt homo. ME. Videtur. SOC. Nónne igitur ſi ſemper rerum omnium veritas in animo eſt, immortalis extitit? Quamobrem audacter & magna fiducia oportet, quæ in præſentia minimè ſcis, hoc eſt minimè recordaris dare operam vt inquiras, & recorderis. ME. Bene mihi neſcio quo modo, ô Socrates, loqui videris. SOC. Mihi quoque, ô Meno. atque cætera non admodum contendo: quòd autem qui quæ neſciunt inquirenda putant, meliores arrectioréſque, & pigri ad veſtigandum minus ſint, quàm qui quæ neſciunt, etiam non quæri poſſe putant, iſthuc verò & verbis, & ſi queam, re ipſa contendam. ME. Hoc quoque rectè dicere videris, ô Socrates. SOC. Vis ne igitur poſtquàm confeſſi ſumus ignota perſcrutari licere, quid virtus ſit, communiter veſtigemus? MENO. Quàm maximè: gratius tamen mihi eſſet conſiderare & audire prius, quod in principio diſputationis interrogaui, quomodo virtuti incumbendum ſit, velut ei quæ doctrina percipiatur, vel quæ natura potius inſit, vel quæ alio quopiam pacto hominibus paratur. SOC. Atqui ſi tibi, ô Meno, quemadmodum mihi ipſi imperarem, haud prius vtrum doceatur nécne virtus perſcrutaremur, quàm quid ipſa ſit indagaſſemus. Poſtquàm verò nec tute tibi dominari contẽdis vt liber viuas, ac mihi quoque dominari vis, atq; adeò dominaris, aſſentiar ego tibi. quid enim facerem? Videtur igitur conſiderandum eſſe, quale ſit quod nondum quid eſt cognouimus. Attamen pauliſper à propoſito tuo declina, ídque ex ſuppoſitione conſiderare permitte, doctrináne an alio pacto virtus poſſideatur. Ex conceſſione autem ſic dico, quemadmodum geometræ ſæpe diſcutiunt poſtquam illos quis interrogauit: veluti de ſpatio, vt poſſitne in hoc circulo triquetrum hoc ſpatium expandi: vbi ſiquis dixerit, nõdum ſe noſſe an hoc huiuſmodi ſit, permiſſionem arbitror talem conducere. Si enim eſt hoc ſpatium tale, vt quod ad poſitam eius lineam protendis ab eo tanto ſpacio deficiat, quantum ipſum eſt protenſum, aliud quiddam euenturum puto: & aliud item, ſi talia quædam pati nequeat. Ex permiſſione igitur diſputare decreui de iis quæ contingunt circa expanſionem illius in circulum, an fieri poſſit nécne. Sic & nos de virtute, quoniam nec quid, nec quale ſit nouimus, permiſſo hoc, vtrum doceri poſſit in hunc modum quæramus. Si virtus eſt aliquid eorum quę circa animum verſantur, doceri poteſt, an non? Principio ſi aliud eſt quàm ſcientia, num doceri poterit an non? vel potius, vt modo diximus, memoria reuocari? nihil referat apud nos vtro nomine vtamur, ſed an doceri poterit? an id omnibus manifeſtum, quòd præter ſcientiã nihil homo docetur? ME. Mihi ſanè videtur. SOC. Sin autem ſcientia quædam virtus eſt, doctrina percipitur. MENO. Quidni? SOC. Hoc ergo ſtatim expediuimus: nam ſi talis ſit, docetur: ſi non talis, nequaquam. ME. Prorſus. SOC. Poſthac inueſtigandum cenſeo vtrum virtus ſcientia, aut aliud quiddã ſit. MEN. Mihi quoque idem quærendum eſſe videtur. SOC. An virtutem aliud quàm bonum eſſe dicimus? & hæc nobis poſitio ſtabilis permanet, virtutem ſcilicet eſſe bonum. ME. Valde. SOC. Si quidem eſt aliquod ſeorſum à ſcientia bonũ, nónne virtus forſitan ſcientia nulla erit? ſin autem nullum bonum eſt quin ſcientia comprehendatur, ſcientiam eſſe virtutem ſuſpicantes, rectè vtique ſuſpicabimur? MEN. Sunt hæc vera. SOC. Quinetiam virtute boni ſumus? ME. Sumus. SOC. Et ſi boni, vtiles: omnia quippe bona, vtilia. ME. Sic eſt. SOC. Ergo & virtus vtile quiddam. ME. Ex iis quæ confeſſi ſumus, neceſſariò ſequitur. SOC. Conſideremus rurſus in ſingulis qualia ſint quæ nobis proſunt: ſanitáſne & robur formáque atque diuitiæ, cæteráque huiuſmodi conferre dicuntur? ME. Ita. SOC. Eadem hæc aliquando nocere fatemur. An tu aliter ſentis? MEN. Sic certè ſentio. SOC. Vide itaque quo duce hæc obſint, quóve proſint, nónne cùm rectus vſus præeſt, iuuant, contrà verò nocent? ME. Prorſus. SOC. Præterea quæ circa animum verſantur conſideremus. Temperantiam aliquid vocas, & iuſtitiam, & fortitudinem, docilitatémque, & memoriam, magnificentiam, & huiuſmodi reliqua omnia? ME. Equidem. SO. Aduerte quæſo, quæcunque ex iis ſcientiæ nequaquam eſſe videtur, ſed aliud quiddam preter ſcientiam, nónne interdum iuuant, interdum lædunt, veluti fortitudo remota prudentia? num fortitudo aliud eſt quàm audacia quædam: cúmque ratione quiſquam audet, iuuatur: cùm abſque ratione, læditur? ME. Sic eſt. SOC. Temperantia quoque docilitas eodem modo, cum ratione quidem percepta atque condita emolumento ſunt, contrà autem detrimento? ME. Quàm maximè. SOC. Vt ergo ſummatim dicam, omnes animæ impetus, atque omnes declinationes ducente prudentia ad beatitudinem tendunt, imprudentia verò ad contrarium. ME. Videtur. SOC. Quapropter ſi virtus aliquid eſt eorum quæ conſiſtunt in animo neceſſarióque vtilis eſt, prudentiam hanc eſſe oportet:

quippe cùm omnia quæ ſunt circa animum, ipſa quidem ſecũdum ſeipſa, nec commoda, nec incommoda ſint: adiuncta verò prudentia, vel imprudentia, ſtatim aut vtilia, aut noxia fiãt. Hac itaque ratione virtutem cùm maximè omnium cõferat, prudentiam quandam eſſe conſtat. MEN. Mihi ſanè videtur. SOC. Quinetiam in aliis quæ modò dicebamus, opulentiam atque ſimilia tum vtilia eſſe, tum noxia: nónne quemadmodum prudentia cęteris animi viribus & officiis præſidẽs vtilia reddit, imprudentia verò contraria, ſic & illis animus rectè vtens atque ducens bona efficit, non rectè autem mala? MEN. Prorſus. SOC. Rectè autem ducit animus prudens, imprudens verò abducit. ME. Sunt hæc vera. SOC. Quamobrem omnino aſſerendum eſt, cætera quidem humana omnia referri ad animum: quæ verò in animo ſunt, ad prudentiam, ſi modo bona futura ſunt: eáque ratione prudentia ipſum vtile erit, virtutem verò vtilem eſſe dudum diximus. ME. Omnino. SOC. Ergo prudentia virtus eſt, aut vniuerſa, aut pars aliqua virtutis. ME. Rectè mihi hæc omnia dici videntur. SOC. Nónne ſi hæc ita ſe habent, haud natura boni homines erunt? MEN. Haud mihi videntur. SOC. Id prætereà contingeret, ſi natura boni fierent, adeſſent profectò nobis qui filios noſtros natura bonos dignoſcerent, eóſque nos illorum indiciis ſelectos in arce quadam conſeruaremus, multo magis quàm aurum cuſtoditos, ne quis corrũpat, mox vbi adoleuerint, vtiles eſſent Reipublicæ ciues. ME. Conſentaneum hoc, ô Socrates. SOC. Cùm verò natura boni minimè ſint, num forſitan diſciplina? MENO. Neceſſarium id apparet. Ac ſecundum ſententiam noſtram ſequitur, vt ſi virtus eſt ſcientia, doctrina percipiatur. SOCR. Fortaſſis Hercle, vereor tamen ne id temere confeſſi fuerimus. MEN. In ſuperioribus planè id rectè dici viſum eſt. SOCR. At non in præterito ſolùm, ſed in præſenti etiam & futuro tempore tale videri debet, ſiquid in eo ſynceri futurum eſt. ME. Quídnam igitur eſt quod cum ſpectas, tibi diſplicet, ac diffidis, ne virtus ſcientia non ſit? SOC. Dicam tibi, ô Meno, virtutem quidem doceri poſſe, ſi quidem ſcientia eſt, nequaquam reiicio quaſi minus rectè ſit dictum: quòd verò ſcientia ſit, vide an non merito diffidam. Age, id mihi reſponde. Si quid doceri poteſt, non de virtute ſolũ, ſed de quolibet alio loquor, an non illius præceptores, diſcipulóſque eſſe aliquos neceſſe eſt? MENO. Mihi quidem videtur. SOCR. At contrà, cuius nec doctores extant, nec auditores, ſi id doceri non poſſe conijciamus, nónne probabiliter coniectabimus? MEN. Sic eſt. ſed num virtutis præceptores nullos eſſe cenſes? SOCR. Sæpenumero, ſi qui huius magiſtri eſſent omni ſtudio inueſtigaui, nec vnquam inueni, etſi vnà cum cæteris pluribus, atque iis, vt videbatur, huius facultatis peritis id quæſiui. Et nunc quidem opportunè, ô Meno, iſte nobis aſſedit, quem diſputationis huius participem faciamus. Ac merito ad id ſocium adhibebimus. Eſt enim diuite primum & ſapiente patre Anthemione natus, qui profectò nõ caſu quodã, aut muneribus opulẽtus euaſit, quemadmodũ nuper Thebanus Iſmenias Polycratis pecunias nactus, ſed prudentia vigilantiáque ſua rem auxit. Præterea nec ſuperbus ciuis, neque inflatus aut difficilis, verùm modeſtus, & frugi, facilíſque vir extitit. Deinde hunc bene educauit erudiuítque, cuius rei teſtis eſt omnis Athenienſis populus, qui ad ſummos hunc elegit magiſtratus. Nam cum viris huiuſmodi ſintne virtutis magiſtri aliqui, & qui ſint, inueſtigare maximè decet. Ergo age, ô Anyte, quære mecum vnáque cũ hoſpite tuo Menone, quínam huius rei præceptores ſint, & in hunc modum conſidera: ſi vellemus Menonem hunc optimum fieri medicum, ad quos potiſſimũ doctores perduceremus? nónne ad medicos? ANY. Prorſus. SO. Et ſi cerdonem optimum fieri cuperemus, an non ad cerdones? ANY. Ita. SOC. Et in aliis eodem modo? ANY. Omnino. SOC. Sic iterum de medicis mihi dicas: cũ diximus mittendum hunc eſſe ad medicos, ſi medicum fore velimus, an non id ſentiebamus, vt ſiſti debeat apud eos duntaxat, qui artem illam profitentur, ac mercedem pro eo palàm ab auditoribus capiunt, hoc ipſo ſe eſſe qui volentes docere poſſint oſtẽdentes. nónne huius ratio habenda eſt, ſi modo illum prudenter locaturi ſimus? ANY. Sic eſt. SOC. Et de tibiarum cantu, ac cæteris omnibus ſimiliter iudicandũ. Neque enim mediocris inſcitia eſſet, dum ſtuderemus quempiã tibicinem fieri, commendare iis nolle qui facultatem hanc pollicẽtur, mercedémque reportãt, ſed hoc onus illis imponere, qui neque ſe magiſtros profitẽtur, neque habent vllum in hac arte diſcipulũ, qua inſtrui hũc quem mittimus, deſideramus. An non iſthuc tibi valde abſurdum videtur? ANY. Per Iouem non modo abſurdum, verùm etiam inſcitia quædam. SOC. Probè loqueris. Nunc itaque licet tibi communiter vnà mecum de hoc hoſpite tuo Menone deliberare: hic enim, ô Anyte, iampridem mihi dixit, ſe hanc ſapientiam virtutémque appe-

A ὠφέλιμα οὔτε βλαβερά ἐστι, προσγενομένης δὲ φρονήσεως ἢ ἀφροσύνης, βλαβερά τε καὶ ὠφέλιμα γίγνεται. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον, ὠφέλιμόν γε οὖσαν τὴν ἀρετὴν, φρόνησιν δεῖ τιν' εἶναι. ΜΕΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ ἄλλα ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πλοῦτόν τε καὶ τὰ τοιαῦτα, τοτὲ μὲν ἀγαθὰ, τοτὲ δὲ βλαβερὰ εἶναι, ἆρ' οὐχ ὥσπερ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ ἡ φρόνησις ἡγουμένη, ὠφέλιμα τὰ τῆς ψυχῆς ἐποίει, ἡ δὲ ἀφροσύνη, βλαβερὰ, οὕτως αὖ καὶ τούτοις ἡ ψυχὴ ὀρθῶς μὲν χρωμένη καὶ ἡγουμένη, ὠφέλιμα αὐτὰ ποιεῖ, μὴ ὀρθῶς δὲ, βλαβερά; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὀρθῶς δέ γε ἡ ἔμφρων ἡγεῖται, ἡμαρτημένως δ' ἡ ἄφρων; ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω δὴ κατὰ πάντων εἰπεῖν ἔστι, τῷ ἀνθρώπῳ τὰ

B μὲν ἄλλα πάντα εἰς τὴν ψυχὴν ἀνηρτῆσθαι, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, εἰς φρόνησιν, εἰ μέλλει ἀγαθὰ εἶναι. καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ φρόνησις ἂν εἴη τὸ ὠφέλιμον. φαμὲν δὲ τὴν ἀρετὴν ὠφέλιμον εἶναι; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩ. Φρόνησιν ἄρα φαμὲν ἀρετὴν εἶναι, ἤτοι ξύμπασαν, ἢ μέρος τι. ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι καλῶς λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, τὰ λεγόμενα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν εἶεν φύσει οἱ ἀγαθοί; ΜΕΝ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Καὶ γὰρ ἄν που καὶ τόδ' ἦν· εἰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ ἐγίγνοντο, ἦσάν που ἂν ἡμῖν οἳ ἐγίγνωσκον τῶν νέων τοὺς ἀγαθοὺς τὰς φύσεις· οὓς ἡμεῖς ἂν παραλαβόντες, ἐκείνων ἀποφηνάντων, ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει, κατασημηνάμενοι πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον· ἵνα μηδεὶς αὐτοὺς διέφθει-

C ρεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφίκοιντο εἰς τὴν ἡλικίαν, χρήσιμοι γίγνοιντο ταῖς πόλεσιν. ΜΕΝ. Εἰκός γέ τοι, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἐπειδὴ οὐ φύσει οἱ ἀγαθοὶ, ἀγαθοὶ γίγνονται, ἆρα μαθήσει; ΜΕΝ. Δοκεῖ μοι ἤδη ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ δῆλον, ὦ Σώκρατες, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, εἴπερ ἐπιστήμη ἐστὶν ἀρετὴ, ὅτι διδακτόν ἐστιν. ΣΩΚ. Ἴσως νὴ Δία· ἀλλὰ μὴ τοῦτο οὐ καλῶς ὡμολογήσαμεν; ΜΕΝ. Καὶ μὴν ἐδόκει μὲν ἄρτι καλῶς λέγεσθαι. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἐν τῷ ἄρτι μόνον δέῃ αὐτὸ δοκεῖν καλῶς λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ ἔπειτα, εἰ μέλλει τι αὐτοῦ ὑγιὲς εἶναι. ΜΕΝ. Τί οὖν δή; πρὸς τί βλέπων, δυσχεραίνεις αὐτὸ, καὶ ἀπιστεῖς μὴ οὐκ ἐπιστήμη ἡ ἀρετή; ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ, ὦ Μένων. τὸ μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ εἶναι, εἴ-

D περ ἐπιστήμη ἐστὶν, οὐκ ἀνατίθεμαι μὴ οὐ καλῶς λέγεσθαι. ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, σκέψαι ἐάν σοι δοκῶ εἰκότως ἀπιστεῖν. τόδε γάρ μοι εἰπέ, εἰ ἔστι διδακτὸν ὁτιοῦν πρᾶγμα, μὴ μόνον ἀρετὴ, οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῦ καὶ διδασκάλους καὶ μαθητὰς εἶναι; ΜΕΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοὐναντίον αὖ, οὗ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, καλῶς ἂν αὐτὸ εἰκάζοντες, εἰκάζοιμεν μὴ διδακτὸν εἶναι; ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλ' ἀρετῆς διδάσκαλοι οὐ δοκοῦσί σοι εἶναι; ΣΩΚΡ. Πολλάκις γοῦν ζητῶν εἴ τινες αὐτῆς εἶεν διδάσκαλοι, πάντα ποιῶν οὐ δύναμαι εὑρεῖν. καίτοι μετὰ πολλῶν γε ζητῶ, καὶ τούτων μάλιστα οὓς ἂν οἴωμαι ἐμπειροτάτους εἶναι τοῦ πράγματος. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μένων, εἰς καλὸν ἡμῖν αὐτὸς ὅδε παρε-

E κάθεζετο, ᾧ μεταδῶμεν τῆς ζητήσεως. εἰκότως δ' ἂν μεταδοῖμεν. αὐτὸς γὰρ ὅδε πρῶτον μέν ἐστι πατρὸς πλουσίου τε καὶ σοφοῦ Ἀνθεμίωνος· ὃς ἐγένετο πλούσιος, οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οὐδὲ δόντος τινὸς (ὥσπερ ὁ νῦν νεωστὶ εἰληφὼς τὰ Πολυκράτους χρήματα, Ἰσμηνίας ὁ Θηβαῖος) ἀλλὰ τῇ αὑτοῦ σοφίᾳ κτησάμενος καὶ ἐπιμελείᾳ. ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα, οὐχ ὑπερήφανος δοκῶν εἶναι πολίτης, οὐδὲ ὀγκώδης τε καὶ ἐπαχθὴς, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλὴς ἀνήρ· ἔπειτα τοῦτον εὖ ἔθρεψε καὶ ἐπαίδευσεν, ὡς δοκεῖ Ἀθηναίων τῷ πλήθει. αἱροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. δίκαιον δὴ μετὰ τοιούτων ζητεῖν ἀρετῆς πέρι διδασκάλους, εἴτ' εἰσὶν, εἴτε μὴ, καὶ οἵτινες. σὺ οὖν ἡμῖν, ὦ Ἄνυτε, συζήτησον ἐμοί τε

F καὶ τῷ σαυτοῦ ξένῳ Μένωνι τῷδε, περὶ τούτου τοῦ πράγματος, τίνες ἂν εἶεν διδάσκαλοι. ὧδε δὲ σκέψαι· εἰ βουλοίμεθα Μένωνα τόνδε, ἀγαθὸν ἰατρὸν γενέσθαι, παρὰ τίνας ἂν αὐτὸν πέμποιμεν διδασκάλους; ἆρ' οὐ παρὰ τοὺς ἰατρούς; ΑΝΥΤ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Τί δ' εἰ σκυτοτόμον ἀγαθὸν βουλοίμεθα γενέσθαι, ἆρ' οὐ παρὰ τοὺς σκυτοτόμους; ΑΝΥΤ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ τἆλλα οὕτως; ΑΝΥΤ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὧδε δή μοι πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν εἰπέ· παρὰ τοὺς ἰατρούς, φαμὲν, πέμποντες τόνδε, καλῶς ἂν ἐπέμπομεν, βουλόμενοι ἰατρὸν γενέσθαι; ἆρ' ὅταν τοῦτο λέγωμεν, τόδε λέγομεν, ὅτι παρὰ τούτους πέμποντες αὐτὸν, σωφρονοῖμεν ἂν, τοὺς ἀντιποιουμένους τε τῆς τέχνης μᾶλλον, ἢ

G τοὺς μή; καὶ τοὺς μισθὸν πραττομένους, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀποφήναντας αὑτοὺς διδασκάλους τοῦ βουλομένου ἰέναι τε καὶ μανθάνειν; ἆρ' οὐ πρὸς ταῦτα βλέψαντες, καλῶς ἂν πέμποιμεν; ΑΝΥΤ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ περὶ αὐλήσεως καὶ τῶν ἄλλων τὰ αὐτὰ ταῦτα; πολλὴ ἄνοιά ἐστι, βουλομένους αὐλητὴν τινὰ ποιῆσαι, παρὰ μὲν τοὺς ὑπισχνουμένους διδάξειν τὴν τέχνην, καὶ μισθὸν πραττομένους, μὴ ἐθέλειν πέμπειν, ἄλλοις δέ τισι πράγματα παρέχειν, ζητοῦντα μανθάνειν παρὰ τούτων οἳ μήτε προσποιοῦνται διδάσκαλοι εἶναι, μήτ' ἔστιν αὐτῶν μαθητὴς μηδεὶς τούτου τοῦ μαθήματος ὃ ἡμεῖς ἀξιοῦμεν μανθάνειν παρ' αὐτῶν ὃν ἂν πέμπωμεν. οὐ πολλή σοι δοκεῖ ἀλογία εἶναι;

H ΑΝΥΤ. Ναὶ μὰ Δία ἔμοιγε, καὶ ἀμαθία γε πρός. ΣΩΚΡΑΤ. Καλῶς λέγεις. νῦν τοίνυν ἔξεστί σοι μετ' ἐμοῦ κοινῇ βουλεύεσθαι περὶ τοῦ ξένου τουτουὶ Μένωνος; οὗτος γάρ, ὦ Ἄνυτε, πάλαι λέγει πρός με ὅτι ἐπιθυμεῖ ταύτης τῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς ᾗ οἱ ἄν-

ἄνθρωποι τάς τε οἰκίας καὶ τὰς πόλεις καλῶς διοικοῦσι, καὶ τοὺς γονέας τοὺς αὑτῶν θεραπεύουσι, καὶ πολίτας καὶ ξένους ὑποδέξασθαί τε καὶ ἀποπέμψαι ἐπίστανται, ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ· ταύτην οὖν τὴν ἀρετὴν σκόπει παρὰ τίνας ἂν πέμποντες αὐτὸν ὀρθῶς πέμποιμεν. ἢ δῆλον δὴ κατὰ τὸν ἄρτι λόγον, ὅτι παρὰ τούτους τοὺς ὑπισχνουμένους ἀρετῆς διδασκάλους εἶναι, καὶ ἀποφήναντας αὑτοὺς κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ μανθάνειν; μισθὸν τούτου ταξαμένους τε καὶ πραττομένους; ΑΝ. Καὶ τίνας λέγεις τούτους, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Οἶσθα δήπου καὶ σὺ ὅτι οὗτοί εἰσιν οὓς οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι σοφιστάς. ΑΝ. Ἡράκλεις, εὐφήμει, ὦ Σώκρατες. μηδένα τῶν συγγενῶν, μήτε οἰκείων, μήτε φίλων, μήτε ἀστῶν, μήτε ξένων, τοιαύτη μανία λάβοι, ὥστε παρὰ τούτους ἐλθόντα λωβηθῆναι. ἐπεὶ οὗτοί γε φανερά ἐστι λώβη τε καὶ διαφθορὰ τῶν συγγιγνομένων. ΣΩΚ. Πῶς λέγεις, ὦ Ἄνυτε; οὗτοι ἄρα μόνοι τῶν ἀντιποιουμένων τι ἐπίστασθαι εὐεργετεῖν, τοσοῦτον τῶν ἄλλων διαφέρουσιν, ὅσον οὐ μόνον οὐκ ὠφελοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ὅ,τι ἄν τις αὐτοῖς παραδῷ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον διαφθείρουσι; καὶ τούτων φανερῶς χρήματα ἀξιοῦσι πράττεσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἔχω ὅπως σοι πιστεύσω. οἶδα γὰρ ἄνδρα ἕνα Πρωταγόραν πλείω χρήματα κτησάμενον ἀπὸ ταύτης τῆς σοφίας, ἢ Φειδίαν γε, ὃς οὕτω περιφανῶς καλὰ ἔργα εἰργάζετο, καὶ ἄλλους δέκα τῶν ἀνδριαντοποιῶν. καίτοι τέρας λέγεις, εἰ οἱ μὲν τὰ ὑποδήματα ἐργαζόμενοι τὰ παλαιὰ, καὶ τὰ ἱμάτια ἐξακούμενοι, οὐκ ἂν δύναιντο λαθεῖν τριάκονθ' ἡμέρας μοχθηρότερα ἀποδιδόντες ἢ παρέλαβον τὰ ἱμάτιά τε καὶ ὑποδήματα· ἀλλ' εἰ τοιαῦτα ποιοῖεν, ταχὺ ἂν τῷ λιμῷ ἀποθάνοιεν· Πρωταγόρας δὲ ἄρα ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐλάνθανε διαφθείρων τοὺς συγγιγνομένους, καὶ μοχθηροτέρους ἀποπέμπων ἢ παρελάμβανε, πλέον ἢ τετταράκοντα ἔτη. οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἀποθανεῖν ἐγγὺς ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονότα, τετταράκοντα δὲ ἐν τῇ τέχνῃ ὄντα. καὶ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τούτῳ ἔτι εἰς τὴν ἡμέραν ταυτηνὶ εὐδοκιμῶν οὐδὲν πέπαυται. καὶ οὐ μόνον Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πάμπολλοι, οἱ μὲν πρότεροι γεγονότες ἐκείνου, οἱ δὲ, καὶ νῦν ἔτι ὄντες. πότερον δὴ οὖν φῶμεν κατὰ τὸν σὸν λόγον, εἰδότας αὐτοὺς ἐξαπατᾶν καὶ λωβᾶσθαι τοὺς νέους, ἢ λεληθέναι καὶ ἑαυτούς; καὶ οὕτω μαίνεσθαι ἀξιώσομεν τούτους, οὓς ἔνιοί φασι σοφωτάτους ἀνθρώπων εἶναι; ΑΝ. Πολλοῦ γε δέουσι μαίνεσθαι, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ τούτοις διδόντες ἀργύριον τῶν νέων· τούτων δ' ἔτι μᾶλλον, οἱ τούτοις ἐπιτρέποντες, οἱ προσήκοντες· πολὺ δὲ μάλιστα πάντων αἱ πόλεις, ἐῶσαι αὐτοὺς εἰσαφικνεῖσθαι καὶ οὐκ ἐξελαύνουσαι, εἴτε τις ξένος ἐπιχειρεῖ τοιοῦτόν τι ποιεῖν, εἴτε ἀστός. ΣΩΚ. Πότερον δὲ, ὦ Ἄνυτε, ἠδίκηκέ τίς σε τῶν σοφιστῶν, ἢ τί οὕτως αὐτοῖς χαλεπὸς εἶ; ΑΝ. Οὐδὲ μὰ Δία ἔγωγε συγγέγονα πώποτε αὐτῶν οὐδενὶ, οὐδ' ἂν ἄλλον ἐάσαιμι τῶν ἐμῶν οὐδένα. ΣΩΚ. Ἄπειρος ἄρ' εἶ παντάπασι τῶν ἀνδρῶν. ΑΝ. Καὶ εἴην γε. ΣΩΚ. Πῶς οὖν ἂν, ὦ δαιμόνιε, εἰδείης περὶ τούτου τοῦ πράγματος, εἴτε τι ἀγαθὸν ἔχει ἐν ἑαυτῷ εἴτε φλαῦρον, οὗ παντάπασιν ἄπειρος εἴης; ΑΝ. Ῥᾳδίως. τούτους γοῦν οἶδα οἵ εἰσιν, εἴτ' οὖν ἄπειρος αὐτῶν εἰμι, εἴτε μή. ΣΩΚΡΑΤ. Μάντις εἶ ἴσως, ὦ Ἄνυτε. ἐπεὶ ὅπως γε ἄλλως οἶσθα τούτων πέρι ἐξ ὧν αὐτὸς λέγεις, θαυμάζοιμ' ἄν. ἀλλὰ γὰρ οὐ τούτους ἐζητοῦμεν τίνες εἰσὶ, παρ' οὓς ἂν Μένων ἀφικόμενος, μοχθηρὸς γένοιτο. οὗτοι μὲν γὰρ, εἰ σὺ βούλει, ἔστωσαν οἱ σοφισταί. ἀλλὰ δὴ ἐκείνους εἰπὲ ἡμῖν· καὶ τὸν πατρικὸν τόνδε ἑταῖρον εὐεργέτησον, φράσας αὐτῷ παρὰ τίνας ἀφικόμενος, ἐν τοσαύτῃ πόλει, τὴν ἀρετὴν ἣν νῦν δὴ ἐγὼ διῆλθον γένοιτ' ἂν ἄξιος λόγου. ΑΝ. Τί δὲ αὐτῷ οὐ σὺ ἔφρασας; ΣΩΚ. Ἀλλ' οὓς μὲν ἐγὼ ᾤμην διδασκάλους τούτων εἶναι εἶπον, ἀλλὰ τυγχάνω οὐδὲν λέγων, ὡς σὺ φῂς; ΑΝ. Καὶ ἴσως τι λέγεις. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ σὺ δὴ ἐν τῷ μέρει αὐτῷ εἰπὲ παρὰ τίνας ἔλθῃ Ἀθηναίων. εἰπὲ ὄνομα ὅτου βούλει. ΑΝ. Τί δὲ ἑνὸς ἀνθρώπου ὄνομα δεῖ ἀκοῦσαι; ὅτῳ γὰρ ἂν ἐντύχῃ Ἀθηναίων τῶν καλῶν κἀγαθῶν, οὐδεὶς ἔστιν ὃς οὐ βελτίω αὐτὸν ποιήσει ἢ οἱ σοφισταί, ἐάνπερ ἐθέλῃ πείθεσθαι. ΣΩΚ. Πότερον δὲ οὗτοι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἐγένοντο τοιοῦτοι, παρ' οὐδενὸς μαθόντες, ὅμως μέντοι ἄλλους διδάσκειν οἷοί τε ὄντες ταῦτα ἃ αὐτοὶ οὐκ ἔμαθον; ΑΝ. Καὶ τούτους ἔγωγε ἀξιῶ παρὰ τῶν προτέρων μαθεῖν, ὄντων καλῶν κἀγαθῶν. ἢ οὐ δοκοῦσί σοι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ γεγονέναι ἐν τῇδε τῇ πόλει ἄνδρες; ΣΩΚ. Ἔμοιγε, ὦ Ἄνυτε, καὶ εἶναι δοκοῦσιν ἐνθάδε ἀγαθοὶ τὰ πολιτικὰ, καὶ γεγονέναι ἔτι οὐχ ἧττον ἢ εἶναι. ἀλλὰ μῶν καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγόνασι τῆς αὑτῶν ἀρετῆς; τοῦτο γάρ ἐστι περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν τυγχάνει ὤν· οὐκ, εἰ εἰσὶν ἀγαθοὶ ἢ μὴ, ἄνδρες, ἐνθάδε, οὐδ' εἰ γεγόνασιν ἐν τῷ πρόσθεν· ἀλλ' εἰ διδακτόν ἐστιν ἀρετὴ, πάλαι σκοποῦμεν. τοῦτο δὲ σκοποῦντες, τόδε σκοποῦμεν, ἆρα οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ τῶν νῦν καὶ τῶν προτέρων, ταύτην τὴν ἀρετὴν ἣν αὐτοὶ ἀγαθοὶ ἦσαν, ἠπίσταντο καὶ ἄλλῳ παραδοῦναι· ἢ οὐ παραδοτὸν τοῦτο ἀνθρώπῳ, οὐδὲ παραληπτὸν ἄλλῳ παρ' ἄλλου. τοῦτ' ἔστιν ὃ πάλαι ζητοῦμεν ἐγώ τε καὶ Μένων. ὧδε οὖν σκόπει, ἐκ τοῦ σαυτοῦ λόγου. Θεμιστοκλέα οὐκ ἀγαθὸν ἂν φαίης ἄνδρα γεγονέναι; ΑΝ. Ἔγωγε πάντων γε μάλιστα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ διδάσκαλον ἀγαθὸν, εἴπερ τις ἄλλος τῆς αὑτοῦ ἀρετῆς διδάσκαλος ἦν, κἀκεῖνον εἶναι; ΑΝ. Οἶμαι ἔγωγε, εἴπερ ἐβούλετό γε. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' οἴει, οὐκ ἂν ἐβού-

A tere, qua ciuitates & domus rectè gubernantur, liberi quàm optimè educantur, ciues & hoſpites tum admittuntur, tum dimittuntur, ſcitè, & vt bono viro dignum eſt. Meditare igitur ad quem potiſſimum huius comparandæ virtutis gratia hunc mittere deceat. An ex his quæ modò diximus, patet, cõmittendum his eſſe, qui ſe docturos talia pollicentur: ſeque palàm cuique Græcorum diſcere volenti ſemper exponunt, huius diſciplinæ præſcriptum pretium capientes? ANYT. At quos dicis, ô Socrates? SOC. Noſti credo & ipſe hos eſſe qui publicè ſophiſtæ vocantur. ANY. ô Hercules, bona verba quęſo, ô Socrates. Abſit vt quiſquam vel cognatorum, vel familiarium, vel amicorum, vel ciuium, vel hoſpitum in tantam
B inſaniam incidat, vt iſtis adhærens, perdi ſe patiatur: eorum quippe conſuetudo certa illorum qui ſectantur, peſtis eſt. SO. Cur ita dicis Anyte? num ij ſoli ex omni hominũ genere cùm prodeſſe hominibus profiteãtur, adeò cæteris deteriores ſunt, vt non modo non iuuent, quemadmodum alij, quod ipſis traditum ſit, verùm contrà corrumpant, atque huius gratia vulgo mercedem exigant? Equidem non video qua ratione fidem tibi adhibeam. Noui enim virum vnum Protagoram, qui plures ob hanc ſapientiam pecunias cumulauit, quàm aut Phidias ille, cuius tam conſpicua pulchráque opera extant, aut decem alij ſculptores. Atqui abſurdum ſit, ſi qui calceos vete-
C res conſuunt, veſtéſque reſarciunt, latere non poſſunt dies triginta, ſi veſtes calceóſve reſtituant deteriores redditos: ſed ſi talia facerent, breui fame perirent. Protagoras autem annos pluſquam quadraginta cùm id nemo in Græcia vniuerſa animaduerteret, familiares ſuos peruertit deterioréſque quàm acciperet reddidit. Nam reor illum vita deceſſiſſe, natum annos penè ſeptuaginta: quadraginta verò in hac arte verſatum. ac per omne illud tempus vſque in hanc diem clarus extitit. neque Protagoras tantum, ſed alij quoque permulti, partim priores illo, partim etiam nunc vitam agentes. Vtrum enim iux-
D ta ſententiam tuam dicemus eos ſcientes prudentéſque decipere, & lædere iuuenes conari: an ſeipſos quoque fallunt, & inſanire illos ex eo dicemus, quia nonnulli ſunt qui ſapientiſſimos eos eſſe mortalium dicunt? ANY. Longè abeſt vt inſanire dicantur ô Socrates: ſed multo magis iuuenes qui illis argẽtum tradunt. Atque his etiam deteriores ſunt, ſi qui illos quorum ad ſe cura pertinet, iis committant. Omnium poſtremò in ſaniſſimæ ſunt ciuitates quæ illos recipiunt, neque expellunt, ſeu aduena, ſeu ciuis talem rem conetur. SOC. Num aliquis te ſophiſtarum, ô Anyte, iniuria vnquam affecit? vel quid illis ita ſuccenſes? ANY. Nulla mihi vnquam cum aliquo illorũ
E conſuetudo fuit, neque meorum aliquem illis vti permitterẽ. SOC. Nunquam ergo illorum mores expertus es. ANY. Vtinam verò ne experiar. SOC. Quánam ratione ô diuine vir dignoſces bonúmne an malum ſit, cuius nullum feciſti periculum? ANYT. Liquidò iſtos noui quales ſunt: ſiue expertus ſim, ſiue non. SOC. Vates forſitan es, ô Anyte. hoc enim te alia ratione nouiſſe, ex iis quę modò dixiſti, mirum ſit. Verùm non quales ſint ij, ad quos profectus Meno ſceleratus euadat, quęrimus: hi nanque ſi vis ſophiſtæ ſint. Sed opem patrio feras amico: oſtendáſque cuinam adhærens eorum qui tam amplam vrbem colunt, eam quam narrauimus virtutem adipiſ-
F catur. ANY. Cur ipſe non indicas? SOCR. At quos ego horum magiſtros exiſtimaueram, in medium iam produxi: verùm iuxta ſententiam tuam nihil omnino profeci. ANY. Fortè vera loqueris. SOCR. Itaque tu quoque iam partem tuam huius muneris exple. Oſtende ad quem Athenienſium proficiſcatur. profer cuiuſcunque vis nomen. ANYTVS. Quid opus eſt hominis vnius nomen audire? quencunque Athenienſium nactus fuerit ex bonis clariſque hominibus, melior illius familiaritate, ſi modo paruerit, euadet, quàm cõſuetudine ſophiſtarum. SO. Vtrùm verò ij præclari boníque viri ex ſeipſis nullo inſtituente, tales effecti ſunt, eáq. docere cęteros poſ-
G ſunt, ipſi licet à nullo didicerint? ANY. Ab antiquioribus viris præclaris atque bonis percepiſſe arbitror. An non tibi videntur in hac ciuitate multi inſignes & optimi homines extitiſſe? SOCRAT. Mihi quidem, ô Anyte, eſſe hîc viros ciuilis adminiſtrationis peritos, nec pauciores olim fuiſſe videtur. Sed nũ præceptores idonei virtutis illius ſuæ fuêre? hoc enim eſt de quo nunc diſſeritur, nõ vtrum ſint aut fuerint hîc viri boni, ſed vtrum virtus doceri poſſit: & ob hoc vtrum viri boni ſiue veteres illi, ſiue qui nunc viuunt, virtutẽ eam qua præditi quique ſunt, ipſi tradere alteri norint: an fortè, nec tradi
H alteri, nec recipi virtus poſſit. Id inquam eſt, quod dudum ego ac Meno inquirimus. Sic autem ex ipſa tua oratione rẽ conſiderato. Num Themiſtoclem virum bonum fuiſſe fateris? AN. Maximè omnium. SO. Et præceptorem virtutis ſuæ bonum, ſi quis omnino virtutis magiſter fuit, Themiſtoclem extitiſſe? ANY. Reor equidem, dummodo voluiſſet. SOCRA. Num cen-

ſes ipſum noluiſſe alios quoque bonos fieri? filium ſuum præſertim?an putas inuidiſſe filio,& deinduſtria virtutem partam minimè communicaſſe? Audiſtín'quòd Themiſtocles filium Cleophantum in equeſtri facultate ſtrenuum reddidit,adeò vt equis ille rectus inſiſteret,rectúſque ex equo iacularetur, cæteráque permulta ſtupenda faceret,in quibus illum diligẽter parens erudiuit, ſapientémque in ſingulis quæ præceptoribus præcipua ſint,reddidit?an non hæc à maioribus natu accepiſti? ANY.Accepi. SOC.Nemo igitur naturam filij,vtpote malam culpauerit. ANY.Nemo arbitror. SOC.Quid verò ad hoc?audiſtíne ab aliquo ſeniore aut iuniore, Cleophantum Themiſtoclis filium,bonum ac ſapientem in quibus pater fuerat,extitiſſe? ANY. Nunquam. SOC. Num Themiſtoclem arbitramur alienis artibus imbuere filium voluiſſe,paterna verò virtute nihilo vicinis ſuis præſtantiorem reddere curauiſſe,ſiquidem doceri virtus vllo pacto poſſet? ANY.Fortaſſis per Iouem minimè.SOC.Talis igitur hic virtutis magiſter fuit, quem ipſe vnũ ex antiquis optimum aſſeris.Conſideremus iam & alium,Ariſtidem Lyſimachi filium.nónne hunc quoque bonũ fuiſſe cenſes?ANY.Et maximè quidem. SOC.An non & iſte filium ſuum Lyſimachum in omnibus quæ à præceptoribus præcipiuntur, optimè Athenienſium omnium eruditum euadere cùm voluiſſet,num quoquam alio meliorem fecit?hunc etenim allocutus es,& qualis ſit,optimè noſti. Præterea ſi vis Periclem virum magnopere ſapiẽtem,conſidera:duos hic,quod te minimè præterit,filios educauit,Paralum & Xanthippum. ANY.Noui equidem.SOC.Hos,vt noſti,tum arte equeſtri,&muſica,tum etiam athletice præ cæteris Athenienſibus inſtruxit. Ac denique in nullo eorum quæ arte percipiuntur,inferiores aliis eſſe voluit. boni autem vt euaderent,an cupiebat?cupiuiſſe quidem exiſtimo,ſed id doceri minimè potuiſſe.Ne autẽ paucos putes quoſdam ignobiliſſimóſque Athenienſium id aſſequi non potuiſſe, Thucydidem vide:duos hic filios Meleſiam atque Stephanum educauit,quos & cætera diligẽter edocuit,& palæſtram in primis,vt in ea Athenienſes reliquos facilè ſuperarent,vnum quidem Xanthiæ,Euodoro alterum commẽdans:atque hi quidem palæſtra cæteris omnibus illis temporibus præcellere putabãtur.nónne meminiſti?ANY.Audiui equidem. SOC.Neque verò iſte quum quæ ſumptu maximo diſcebantur, filios callere voluerit, virtutẽ ſolam quam abſque pecuniis tradere potuit, ſi modo doceri potuiſſet,doceri noluiſſe putandus. An fortè Thucydides ignobilis vir erat, nec amicos plurimos tam ciues quàm commilitones & ſocios habebat? Imò & ampla familia ortus,& ſummæ cuiuſdam autoritatis tum apud conciues ſuos tum etiam apud omnes cæteros Græcos erat. Ideóque ſi per doctrinam comparari bonitas potuiſſet, inueniſſet ſaltem vel ciuem aliquem vel peregrinum, qui filios eius bonos effeciſſet,ſi ipſi ad id docendum à reipublicæ negotiis otium defuiſſet.Sed vide,ô amice Anyte,ne fortè virtus doceri nequeat ANYT.O Socrates liberius quàm decet,homines mihi vituperare videris.Itaque tibi conſulo,ſi modo parere vis,vt tibi caueas:fortè enim alia in vrbe leue eſt,vel iniuria, vel beneficio ciues afficere,in hac autem graue nimium ac periculoſum.neque id te fugere arbitror.SOC.O Meno,Anytus hic ſuccenſere mihi videtur,neque id miror.primum quia hos me viros vituperare cenſet,deinde ſe vnum ex iis arbitratur. Verùm hic ſi quando didicerit quid ſit hominibus detrahere, haud vlterius ſuccenſebit,in præſentia verò ignorat.At ipſe mihi dicas vtrum apud nos clari,ac boni viri ſint. MEN.Sunt certè.SOC. Volúntne iſti iuuenibus ſeipſos præceptores exponere,atque id profiteri,vel virtutem doceri poſſe fatentur? MENO. Non per Iouem ò Socrates,ſed nunc ab illis doceri poſſe virtutem, nunc non poſſe audies.An hos dicimus huius rei magiſtros, inter quos nondum id conuenit?MEN.Nequaquam mihi videtur,ò Socrates. SOCR.Quid verò,num ſophiſtas,ſi quidem ij ſoli id prædicant, magiſtros virtutis exiſtimas? MEN. Gorgiam in hoc vehementer admiror & amo, quòd nunquam illum hoc pollicentem audias.Imò & alios ridet,quoties polliceri ſentit:putat autem hoc duntaxat promittendum eſſe,eloquentes poſſe ſcilicet homines reddi. SOCR.Non ergo ſophiſtæ huius rei præceptores eſſe tibi videntur.MEN.Neſcio quid dicam,ò Socrates.nam mihi hoc idem quod plurimis accidit, nunc poſſe puto,nunc poſſe nego. SOC.Nec ſoli tibi cæteríſve ciuibus euenit, vt interdũ doceri virtutẽ credatis, interdũ verò negetis, verùm etiã poëtæ Theognidi,eadem enim omnino dicit.MEN.Quibuſnam carminibus? SOC.Elegis in hunc modũ: Hos propè bibe & comede,cum iis vnà ſedeto, iis obſequere,quorũ magna poteſtas: à bonis enim bona perdiſces. Quòd ſi malis adhæſeris, quã habes mentẽ proculdubio perdes. Vides iã quòd in iis ita loquitur,quaſi virtus diſci poſſit? ME.Apparet.SO.Alibi paululũ immutãs,ſic inquit:Si ſana mẽs homini tradi poſſet, multam ſanè magnámque mercedẽ qui id efficerẽt, reportarent,neque bono ex patre filius malus eſſet

Theognidis præcepta digna cognitu.

A λήθη ἄλλοις τέ τινας καλοὺς κἀγαθοὺς γίγνεσθαι, μάλιστα δέ που τὸν υἱὸν τὸν αὑτοῦ; ἢ οἴει αὐτὸν φθονεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξεπίτηδες οὐ παραδιδόναι τὴν ἀρετὴν, ἧς αὐτὸς ἀγαθὸς ἦν; ἢ οὐκ ἀκήκοας ὅτι Θεμιστοκλῆς Κλεόφαντον τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο ἀγαθόν; ἐπέμενε γοῦν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀρθὸς ἑστηκὼς, καὶ ἠκόντιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων ὀρθός· καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ εἰργάζετο, ἃ ἐκεῖνος αὐτὸν ἐπαιδεύσατο, καὶ ἐποίησε σοφὸν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἴχετο. ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων; ΑΝ. Ἀκήκοα. ΣΩ. Οὐκ ἂν ἄρα τήν γε φύσιν τοῦ υἱέος αὐτοῦ ᾐτιάσατ' ἄν τις εἶναι κακήν. ΑΝ. Ἴσως οὐκ ἄν. ΣΩΚΡ. Τί δὲ τόδε; ὡς Κλεόφαντος ὁ Θεμιστοκλέους, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἅπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, B ἤδη του ἀκήκοας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου; ΑΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βούλεσθαι αὐτὸν τὸν αὑτοῦ υἱὸν παιδεῦσαι, ἣν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφὸς, οὐδὲν τῶν γειτόνων βελτίω ποιῆσαι, εἴπερ ἦν γε διδακτὸν ἡ ἀρετή; ΑΝ. Ἴσως μὰ Δί' οὔ. ΣΩΚΡ. Οὗτος μὲν δή σοι τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν καὶ σὺ ὁμολογεῖς ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν προτέρων εἶναι. ἄλλον δὲ δὴ σκεψώμεθα, Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου· ἢ τοῦτον οὐχ ὁμολογεῖς ἀγαθὸν γεγονέναι; ΑΝ. Ἔγωγε, πάντως δήπου. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ οὗτος τὸν υἱὸν τὸν αὑτοῦ Λυσίμαχον, ὅσα μὲν διδασκάλων εἴχετο, κάλλιστα Ἀθηναίων ἐπαίδευσεν, ἄνδρα δὲ βελτίω δοκεῖ σοι ὁτουοῦν πεποιηκέναι; τούτῳ γάρ που καὶ σὺ συγγέγονας, καὶ ὁρᾷς C οἷός ἐστιν. εἰ δὲ βούλει, Περικλέα, οὕτω μεγαλοπρεπῶς σοφὸν ἄνδρα, οἶσθ' ὅτι δύο υἱεῖς ἔθρεψε, Πάραλον καὶ Ξάνθιππον. ΑΝ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τούτους μέντοι (ὡς οἶσθα καὶ σὺ) ἱππέας μὲν ἐδίδαξεν οὐδενὸς χείρους Ἀθηναίων· καὶ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν καὶ τἆλλα ἐπαίδευσεν, ὅσα τέχνης ἔχεται, οὐδενὸς χείρους· ἀγαθοὺς δὲ ἄνδρας ἄρα οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι; δοκῶ μὲν, ἐβούλετο. ἀλλὰ μὴ οὐκ ᾖ διδακτόν. ἵνα δὲ μὴ ὀλίγους οἴῃ καὶ τοὺς φαυλοτάτους Ἀθηναίων, ἀδυνάτους γεγονέναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἐνθυμήθητι ὅτι Θουκυδίδης αὖ δύο υἱεῖς ἔθρεψε, Μελησίαν καὶ Στέφανον, καὶ τούτους ἐπαίδευσε τά τε ἄλλα εὖ, καὶ ἐπάλαισαν κάλλιστα Ἀθηναίων. τὸν μὲν γὰρ Ξανθίᾳ ἔδωκε, τὸν δὲ Εὐδώρῳ· οὗτοι δέ που ἐ- D δόκουν τῶν τότε κάλλιστα παλαίειν. ἢ οὐ μέμνησαι; ΑΝ. Ἔγωγε, ἀκοῇ. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτος οὐκ ἄν ποτε, οὗ μὲν ἔδει δαπανώμενον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τοὺς αὑτοῦ. οὗ δὲ οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα, ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιῆσαι, ταῦτα δὲ οὐκ ἐδίδαξεν, εἰ διδακτὸν ἦν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θουκυδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐκ ἦσαν αὐτῷ πλεῖστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. καὶ οἰκίας μεγάλης ἦν, καὶ ἐδύνατο μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν. ὥστε, εἴπερ ἦν τοῦτο διδακτὸν, ἐξευρεῖν ἂν ὅστις ἔμελλεν αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς ἀγαθοὺς ποιήσειν, ἢ τῶν ἐπιχωρίων τις ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχόλαζε, διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἑταῖρε Ἄνυτε, μὴ οὐκ ᾖ διδακτὸν E ἀρετή. ΑΝ. Ὦ Σώκρατες, ῥᾳδίως μοι δοκεῖς κακῶς λέγειν ἀνθρώπους. ἐγὼ μὲν οὖν ἄν σοι συμβουλεύσαιμι, εἰ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, εὐλαβεῖσθαι. ὡς ἴσως μὲν καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ῥᾴδιόν ἐστι κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους, ἢ εὖ, ἐν τῇδε δὲ καὶ πάνυ. οἶμαι δέ σε καὶ αὐτὸν εἰδέναι. ΣΩΚΡ. Ὦ Μένων, Ἄνυτος μέν μοι δοκεῖ χαλεπαίνειν· καὶ οὐδὲν θαυμάζω. οἴεται γάρ με πρῶτον μὲν κακηγορεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας· ἔπειτα ἡγεῖται καὶ αὐτὸς εἶναι εἷς τούτων. ἀλλ' οὗτος μὲν ἐάν ποτε γνῷ οἷόν ἐστι τὸ κακῶς λέγειν, παύσεται χαλεπαίνων· νῦν δὲ ἀγνοεῖ. σὺ δέ μοι εἰπὲ, οὐ καὶ παρ' ὑμῖν εἰσὶ καλοὶ κἀγαθοὶ ἄνδρες; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τί οὖν; ἐθέλοισιν οὗτοι παρέχειν αὑτοὺς διδασκάλους τοῖς νέοις, καὶ ὁμολογεῖν F διδάσκαλοί τε εἶναι, ἢ διδακτὸν ἀρετήν; ΜΕ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ τοτὲ μὲν ἂν αὐτῶν ἀκούσαις ὡς διδακτὸν, τοτὲ δὲ, ὡς οὔ. ΣΩΚΡ. Φῶμεν οὖν τούτους διδασκάλους εἶναι τούτου τοῦ πράγματος, οἷς μηδὲ αὐτὸ τοῦτο ὁμολογεῖται; ΜΕ. Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δὲ δή; οἱ σοφισταὶ σοὶ οὗτοι, οἵπερ μόνοι ἐπαγγέλλονται, δοκοῦσι διδάσκαλοι εἶναι ἀρετῆς; ΜΕ. Καὶ Γοργίου μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ταῦτα ἄγαμαι, ὅτι οὐκ ἄν ποτε αὐτοῦ τοῦτο ἀκούσαις ὑπισχνουμένου· ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων καταγελᾷ, ὅταν ἀκούσῃ ὑπισχνουμένων. ἀλλὰ λέγειν οἴεται δεῖν ποιεῖν δεινούς. ΣΩΚΡ. Οὐδ' ἄρα σοὶ δοκοῦσιν οἱ σοφισταὶ διδάσκαλοι εἶναι. ΜΕΝ. Οὐκ ἔχω λέγειν, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ αὐτὸς ὅπερ οἱ G πολλοὶ πέπονθα. τοτὲ μέν μοι δοκοῦσι, τοτὲ δὲ οὔ. ΣΩΚΡ. Οἶσθα δὲ ὅτι οὐ μόνον σοί τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτικοῖς τοῦτο δοκεῖ τοτὲ μὲν εἶναι διδακτὸν, τοτὲ δ' οὔ· ἀλλὰ καὶ Θέογνιν τὸν ποιητὴν οἶσθ' ὅτι ταὐτὰ λέγει; ΜΕ. Ἐν ποίοις ἔπεσιν; ΣΩΚΡ. Ἐν τοῖς ἐλεγείοις· οὗ λέγει, Καὶ παρὰ τοῖσι πῖνε καὶ ἔσθιε· καὶ μετὰ τοῖσιν ἵζε, καὶ ἅνδανε τοῖς ὧν μεγάλη δύναμις. Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι Συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον. Οἶσθ' ὅτι ἐν τούτοις μὲν ὡς διδακτοῦ οὔσης τῆς ἀρετῆς λέγει; ΜΕ. Φαίνεταί γε. ΣΩΚΡ. Ἐν ἄλλοις δέ γε ὀλίγον μεταβὰς, Εἰ δ' ἦν ποιητὸν [φησὶν] καὶ ἔνθετον ἀνδρὶ νόημα, λέγει πως ὅτι Πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους ἔφερον οἱ δυνάμενοι τοῦτο H ποιεῖν. καὶ, Οὔποτ' ἂν ἐξ ἀγαθοῦ πατρὸς ἔγεντο κακὸς, Πειθόμενος

A μύθοισι σαόφροσιν· ἀλλὰ διδάσκων Οὔποτε ποιήσεις τὸν κακὸν ἄνδρ᾽ ἀγαθόν. Ἐννοεῖς ὅτι αὐτὸς αὑτῷ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ τἀναντία λέγει; ΜΕΝ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν ἄλλου ὁτουοῦν πράγματος, οὗ οἱ μὲν φάσκοντες διδάσκαλοι εἶναι, οὐχ ὅπως ἄλλων διδάσκαλοι ὁμολογοῦνται, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοὶ ἐπίστασθαι, ἀλλὰ πονηροὶ εἶναι περὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, οὗ φασὶ διδάσκαλοι εἶναι; οἱ δὲ ὁμολογούμενοι αὐτοὶ καλοὶ κἀγαθοὶ, τοτὲ μὲν φασὶν αὐτὸ διδακτὸν εἶναι, τοτὲ δὲ οὔ; τοὺς οὖν οὕτω τεταραγμένους περὶ ὁτουοῦν, φαίης ἂν σὺ κυρίως διδασκάλους εἶναι; ΜΕΝ. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ μήτε οἱ σοφισταὶ, μήτε οἱ αὐτοὶ καλοὶ κἀγαθοὶ ὄντες, διδάσκαλοί εἰσι τοῦ πράγματος, δῆλον ὅτι οὐκ

B ἂν ἄλλοι γε. ΜΕΝ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί. ΜΕ. Δοκεῖ μοι ἔχειν ὡς λέγεις. ΣΩ. Ὡμολογήκαμεν δέ γε, πράγματος οὗ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, τοῦτο διδακτὸν μὴ εἶναι; ΜΕΝ. Ὡμολογήκαμεν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἀρετῆς οὐδαμοῦ φαίνονται διδάσκαλοι. ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί; ΜΕΝ. Φαίνεται οὕτως. ΣΩΚ. Ἀρετὴ ἄρα οὐκ ἂν εἴη διδακτόν. ΜΕ. Οὐκ ἔοικεν, εἴπερ ὀρθῶς ἡμεῖς ἐσκεψάμεθα. ὥστε καὶ θαυμάζω δὴ, ὦ Σώκρατες, πότερον ποτὲ οὐδ᾽ εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἢ τίς ἂν εἴη τρόπος τῆς γενέσεως τῶν ἀγαθῶν γιγνομένων. ΣΩΚ. Κινδυνεύομεν, ὦ Μένων, ἐγώ τε καὶ σὺ, φαῦλοί τινες εἶναι ἄνδρες, καὶ σέ τε Γοργίας οὐχ ἱκα-

C νῶς πεπαιδευκέναι, καὶ ἐμὲ Πρόδικος. παντὸς μᾶλλον οὖν προσεκτέον τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ ζητητέον ὅστις ἡμᾶς ἑνί γε τῷ τρόπῳ βελτίους ποιήσει. λέγω δὲ ταῦτα, ἀποβλέψας πρὸς τὴν ἄρτι ζήτησιν· ὡς ἡμᾶς ἔλαθε καταγελάστως ὅτι οὐ μόνον ἐπιστήμης ἡγουμένης, ὀρθῶς τε καὶ εὖ τοῖς ἀνθρώποις πράττεται τὰ πράγματα, ἢ (εἰ μὴ τοῦτο δοίημεν) ὡς οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἄλλου τινὸς, ἴσως καὶ διαφεύγειν ἡμᾶς τὸ γνῶναι τίνα ποτὲ τρόπον γίγνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. ΜΕΝ. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Ὧδε. ὅτι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἄνδρας δεῖ ὠφελίμους εἶναι, ὀρθῶς ὡμολογήκαμεν τοῦτό γε, ὅτι οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι. ἦ γάρ; ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ ὅτι γε ὠφέλιμοι ἔσονται, ἂν ὀρθῶς ἡμῖν ἡ-

D γῶνται τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτό που καλῶς ὡμολογοῦμεν; ΜΕ. Ναί. ΣΩΚ. Ὅτι δ᾽ οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἡγεῖσθαι, ἐὰν μὴ φρόνιμος ᾖ, τοῦτο ὅμοιοι ἐσμὲν οὐκ ὀρθῶς ὡμολογηκόσι. ΜΕΝ. Πῶς δὴ ὀρθῶς λέγεις; ΣΩΚ. Ἐγὼ ἐρῶ. εἴ τις εἰδὼς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λάρισσαν, ἢ ὅποι βούλει ἄλλοσε, βαδίζοι καὶ ἄλλοις ἡγοῖτο, ἄλλο τι ἢ ὀρθῶς ἂν καὶ εὖ ἡγοῖτο; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Τί δ᾽ εἴ τις ὀρθῶς μὲν δοξάζων ἥτις ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἐληλυθὼς δὲ μὴ, μηδ᾽ ἐπιστάμενος, οὐ καὶ οὗτος ἂν ὀρθῶς ἡγοῖτο; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ ἕως γ᾽ ἄν που ὀρθὴν δόξαν ἔχῃ περὶ ὧν ὁ ἕτερος ἐπιστήμην, οὐδὲν χείρων ἡγεμὼν ἔσται, οἰόμενος μὲν ἀληθῆ, φρονῶν δὲ μὴ, τοῦ τοῦτο φρονοῦντος. Μ. Οὐδὲν γάρ. ΣΩ. Δόξα ἄρα ἀληθὴς, πρὸς ὀρθότητα πρά-

E ξεως οὐδὲν χείρων ἡγεμὼν φρονήσεως. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ νῦν δὴ παρελείπομεν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρετῆς σκέψει, ὁποῖόν τι εἴη· λέγοντες ὅτι φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν. τὸ δὲ ἄρα καὶ δόξα ἦν ἀληθής. ΜΕ. Ἔοικε. ΣΩΚ. Οὐδὲν ἄρα ἧττον ὠφέλιμόν ἐστιν ὀρθὴ δόξα ἐπιστήμης. ΜΕ. Τοσούτῳ γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπιστήμην ἔχων, ἀεὶ ἂν ἐπιτυγχάνοι· ὁ δὲ τὴν ὀρθὴν δόξαν, τοτὲ μὲν ἂν ἐπιτυγχάνοι, τοτὲ δ᾽ οὔ. ΣΩ. Πῶς λέγεις; ὁ ἀεὶ ἔχων ὀρθὴν δόξαν, οὐκ ἀεὶ τυγχάνοι, ἕωσπερ ἂν ὀρθὰ δοξάζοι; ΜΕΝ. Ἀνάγκη μοι φαίνεται. ὥστε θαυμάζω, ὦ Σώκρατες, τούτου οὕτως ἔχοντος, ὅτι δήποτε πολὺ τιμιωτέρα ἡ ἐπιστήμη τῆς ὀρθῆς δόξης· καὶ διότι τὸ μὲν, ἕτερον, τὸ δὲ, ἕτερόν ἐστιν, αὐτῶν. Σ. Οἶσθα

F οὖν διότι θαυμάζεις; ἢ ἐγώ σοι εἴπω; ΜΕΝ. Πάνυ γ᾽ εἰπέ. ΣΩ. Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ οὐδ᾽ ἔστι παρ᾽ ὑμῖν. ΜΕΝ. Πρὸς τί δὲ δὴ τοῦτο λέγεις; ΣΩΚ. Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει· ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει. ΜΕΝ. Τί οὖν δή; ΣΩΚ. Τῶν ἐκείνου ποιημάτων, λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι, οὐ πολλῆς τινος ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον· (οὐ γὰρ παραμένει) δεδεμένον δὲ, πολλοῦ ἄξιον. πάνυ γὰρ καλὰ τὰ ἔργα ἐστί. πρὸς τί οὖν δὴ λέγω ταῦτα; πρὸς τὰς δόξας τὰς ἀληθεῖς. καὶ γὰρ αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς, ὅσον μὲν ἂν χρόνον παραμένωσι, καλὸν τὸ χρῆμα, καὶ πάντα τἀγαθὰ ἐργάζονται· πολὺν δὲ χρόνον οὐκ ἐθέλουσι παρα-

G μένειν, ἀλλὰ δραπετεύουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου· ὥστε οὐ πολλοῦ ἄξιαί εἰσιν, ἕως ἄν τις αὐτὰς δήσῃ αἰτίας λογισμῷ. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ, Μένων ἑταῖρε, ἀνάμνησις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν ὡμολόγηται. ἐπειδὰν δὲ δεθῶσι, πρῶτον μὲν ἐπιστῆμαι γίγνονται, ἔπειτα μόνιμοι. καὶ διὰ ταῦτα δὴ τιμιώτερον ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης ἐστί· καὶ διαφέρει δεσμῷ ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης. ΜΕΝ. Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔοικε τοιούτῳ τινί. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν καὶ ἐγὼ, ὡς οὐκ εἰδὼς λέγω, ἀλλὰ εἰκάζω. ὅτι δὲ ἐστί τι ἀλλοῖον ὀρθὴ δόξα καὶ ἐπιστήμη, οὐ πάνυ μοι δοκῶ τοῦτο εἰκάζειν· ἀλλ᾽ εἴπερ τι ἄλλο φαίην ἂν εἰδέναι (ὀλίγα δ᾽ ἂν φαίην) ἓν δ᾽ οὖν καὶ τοῦτο ἐκείνων θείην ἂν ὧν οἶδα. ΜΕΝ. Καὶ ὀρθῶς γε, ὦ Σώ-

H κρατες, λέγεις. Σ. Τί δέ; τόδε οὐκ ὀρθῶς; ὅτι ἀληθὴς δόξα ἡγουμένη τὸ ἔργον ἑκάστης τῆς πράξεως οὐδὲν χεῖρον ἀπεργάζεται ἢ ἐπιστήμη; Μ. Καὶ τοῦτο δοκεῖς μοι ἀληθῶς λέγειν. Σ. Οὐδὲν ἄρα ὀρθὴ δόξα ἐπιστήμης χεῖρον

A prudentibus monitis imbutus: verùm docendo nunquam ex malo bonum hominem facies. Cernis hunc circa eadem contraria ſibiipſi ſtatuere? ME. Videtur. SOC. Potes igitur indicare mihi rem, quancunque tandem, cuius qui ſe doctores ſcribunt, haud aliarum tamen doctores eſſe, aut eám rem tenere, ſed prauos nullóſque in eo cuius profeſſores ſunt, eſſe ſe fateantur: aut ſi ſe fateantur eſſe præſtantes, rem tamen eã percipi poſſe nunc quidem affirment, nunc negent: an tu qui quacunque in re ita ancipites ſunt, eius rei doctores rectè voces? ME. Minimè. SOC. Ergo ſi neque ſophiſtæ, neque boni claríque viri huius rei doctores ſunt, multo minus cæteri erunt.

B ME. Certè. SOC. Si non ſunt præceptores, neque diſcipúli etiam. ME. Sicut ais, mihi videtur. SOC. An non confeſſi ſumus, illud cuius nec magiſtri neque diſcipuli ſunt, doceri minimè poſſe? ME. Confeſſi ſumus. SOC. Et virtuti nuſquam præceptores reperiuntur? ME. Nuſquam. SOC. Si non præceptores, neque diſcipuli etiam. MEN. Si apparet. SOC. Virtus ergo doceri nequit. MEN. Sic videtur, ſi quidem nos rectè diiudicauimus. Quam ob rem vehementer admiror ô Socrates, bonos vllos inter homines reperiri, & quæ ſit ratio qua boni fiunt ambigo. SOC. Videmur, ô Meno ego ſimul & tu mali eſſe. videtur Gorgias quoque te, ac me ∵ Prodicus haud ſatis erudiiſ- *Prodicus præceptor Socratis.*

C ſe. Itaque maximè omnium reuocanda nobis mens eſt noſtra, quærendúſque aliquis qui hoc vno modo meliores nos efficiat. Hæc autem dico ad ſuperiorem inquiſitionem reſpiciés. Num iſthuc perridiculè à nobis præteritum eſt, quòd non ſolùm ſcientia duce, recta negotia hominibus procedunt, quod quidem niſi concedatur, eſſe ſcilicet præter illam aliud quiddam, fortaſſe nulla extet ratio, qua viri boni fiant. MEN. Quo pacto id ais, ô Socrates? SOC. Sic. quod quidem bonos viros vtiles eſſe oporteat, probè confeſſi ſumus, cùm nunquam ſe res aliter habeat, nónne? MEN. Ita. SOCR. Et quòd vtiles futuri ſint, ſi rectè agẽdis rebus præſint, etiã probè inter nos

D conuenit? MEN. Probè. SOCRAT. Quòd verò nullus rectè præeſſe poſſit, niſi ſit prudens, haud ſatis rectè ab vtroque aſſeueratum eſſe conſtat. ME. Quómodo rectè dicis. SOC. Dicam. qui iter vel Lariſſam, vel aliò quouis nouit & eò vel ipſe proficiſcatur, vel alios ducat, nónne rectè atque bene perducet? ME. Prorſus. SOC. Quid verò ſi quis rectè opinatur quę via ferat Lariſſam, nunquam tamen profectus ſit, neque ſciuerit, nónne iſte quoque rectè duceret? ME. Valde. SOCR. Et donec rectam de iiſdem rebus opinionem habet, de quibus alter ſcientiam, dux erit nihilo deterior, exiſtimans quidẽ vera, ſciens verò minimè, quàm is qui iſta pernouit? ME. Nihilo

E certè. SOC. Vera ergo opinio ad rectè agendum nihilo minus quàm prudentia valet. Atque id eſt quod in conſideratione virtutis in ſuperioribus prætermiſimus, dum ſolam prudentiam rectè agendi ducem aſſereremus, hęc autem erat opinio vera. ME. Videtur. SOC. Nũ igitur nihilo minus ∵ recta opinio quàm ſcientia confert? ME. Hoc vtique minus confert, ô Socrates, quòd quicunque ſcientiam habet, ſemper aſſequitur: qui verò rectam opinionem, interdum quidem conſequitur, nonnunquam verò fallitur. SOC. Quid ais? qui recta opinione incedit, nónne quandiu opinatur rectè, ſemper voti compos efficitur? ME. Neceſſarium apparet. Quam ob rem miror, qua- *Recta opinio & ſcientia.*

F re cùm ita ſit, ſcientia tamen longè admodum præſtãtior habeatur quàm recta opinio: & cur vtraque illarum aliud quiddam ſit, dubito. SOC. Noſtin' quam ob cauſam id mireris? an ipſe vis tibi dicam? ME. Dic prorſus. SOC. Quia Dædali ſtatuas nunquam conſideraſti, fortè verò neque apud vos extant. ME. Quorſum hæc. SOC. Quoniam hæ niſi ligentur, diſcedunt atque aufugiunt, ligatæ permanent. ME. Quid tum? SOC. Ex eius operibus quod ſolutum eſt, haud magni fit, inſtar fugitiui hominis: neque enim permanet: ligatum verò admiratione dignum, pulcherrima enim opera ſunt. Cuius hæc gratia dico? Verarum opinionum gratia: hæ quippe quouſque ſtabiles

G perſeuerãt, pulchra quædam opera ſunt, omniáque bona perficiunt. Attamen diu conſiſtere nolunt, ſed ex hominis animo confeſtim aufugiunt, quapropter non multi pretij ſunt, donec quis illas ratiocinatione à cauſis ducta liget. hæc verò amice Meno ∵ reminiſcẽtia eſt, vt ſuprà inter nos cõuenit. Poſtquam verò ligatæ ſunt, primo quidem ſcientiæ fiunt, deinde perſeuerantes, proptereáque ſcientia recta opinione præſtantior eſt, ab eáque vinculo quodam diſcrepat. MEN. Per Iouem, ô Socrates, congrua comparatio. SOC. Quinetiam ipſe non tanquam ſciens, ſed vt conictãs ita loquor. Quòd verò eſt aliud quiddam vera opinio quàm ſcientia, haud omnino planè mi- *Recta opinio eſt reminiſcentia.*

H hi coniicere videor. Sed etſi quicquam aliud me ſcire faterer, quæ ſanè pauca ſunt, vnum hoc iis quæ ſcio, adnumerem. ME. Probè, ô Socrates, loqueris. SOCR. Quid verò? nónne hoc quoque rectè, quòd vera opinio opus quodlibet ducens, nihilo peius quàm ſcientia illud aſſequitur? MEN. Hoc quoque verum. SOCR. Nihil igitur vera opinio quàm ſcientia deterior,

nec minus ad actiones vtilis eſt, vt neque vir veram opinionem habens quàm ſcientia præditus. ME. Ita eſt. SOCR. Quin etiam virum bonum vtilem eſſe conueniebat. ME. Conuenit. SOCRAT. Si igitur homines non per ipſam ſcientiam ſolum boni atque vtiles ciuitatibus eſſent, ſi modò inuenirentur, ſed etiam per opinionem rectam: horum verò neutrum natura hominibus ineſt, neque ſcientia, neque vera opinio, neque etiam aduentitia hæc ſunt: num videtur iſtorum aliquod natura ineſſe? MENO. Mihi nequaquam. SOCRAT. Nonne poſtquam natura non inſunt, neque boni etiam viri natura erunt? MEN. Non ſanè. SOCRAT. Quoniam verò nequaquam natura, vtrum doctrina conſiderabamus? MEN. Ita. SOCRAT. Et doctrina comparabilis viſa eſt, ſi ſit prudentia virtus? MENO. Eſt. SOCRAT. Et ſi comparabilis per doctrinam prudentia quoque viſa eſt? MEN. Prorſus. SOCRAT. Ac ſi præceptores eſſent, doceri poſſe: ſi non, minimè? ME. Sic eſt. SOCRAT. Et præceptores eius eſſe communi conſenſu negauimus. MEN. Negauimus. SOCRAT. Concluſimus itaque, neque doceri illam, neque prudentiam eſſe? MEN. Concluſimus. SOCRAT. Præterea bonum ipſam eſſe conceſſimus. MEN. Conceſſimus. SOCRAT. Bonum autem & vtile eſſe quod rectè ducit. MEN. Maximè. SOCRAT. Rectè denique ducunt duo hæc ſola, vera opinio atque ſcientia, quibus homo præditus dux eſſe aliis verè poteſt. Quæ enim fortuna contingunt, imperio homini nequaquam fiunt: quibus autem homo ad rectum dux eſt, duo hæc ſunt opinio vera atque ſcientia. ME. Idem mihi videtur. SO. Igitur cùm virtus doctrina percipi nequeat, nequaquam ſcientia eſt. ME. Non apparet. SOCR. Cùm ergo duo ſint bona atque vtilia, alterum illorum reiicitur, ſcientia ſcilicet, neque illa in actione ciuili principatum tenet. MEN. Non, vt mihi videtur. SOC. Non ergo ſapientia quadam, neque vt ſapientes ciuiles iſti homines rempublicam adminiſtrant, vt Themiſtocles, & quos paulò antè Anytus retulit. Vnde nec cæteros tales quales ipſi ſunt reddere poſſunt, quippe qui ſcientia nulla huiuſmodi ſint præditi. MEN. Ita vt ais eſſe videtur, ô Socrates. SOC. Si non ſcientia, reſtat vt opinione recta vtentes ciuiles viri ciuitates gubernent, ac haud ſecus ad prudentiam ſe habeant quàm vates diuinóque furore correpti. Etenim hi vera quàm plurima nunciant, nihil tamen eorum quæ loquuntur intelligunt. MENO. Sic eſſe videtur. SOC. Nonne igitur, ô Meno, diuinos huiuſmodi viros appellare decet, qui mente nequaquam vtentes, multa tamen ac magna faciunt, & agendo & dicendo diſponunt? MEN. Prorſus. SOC. Quamobrem merito diuinos vocabimus, quos modò prædiximus vates furentéſque ac poëticos homines vniuerſos, ciuiléſque homines non minus quàm reliquos diuinos exiſtimabimus diuino afflatos numine deóque penitus occupatos, quandoquidem rempublicam dirigunt, multa maximáque dicentes, quæ nequaquam intelligunt. MEN. Maximè. SOC. Mulieres quoque, ô Meno, bonos viros diuinos nuncupant. Et Laconici quoties bonum quendam virum commendare volunt, Diuinus hic vir aiunt. MEN. Et rectè quidem loqui videntur, ô Socrates, quanquam Anytus hic tibi fortè talia loquenti ſuccenſet. SO. Haudquaquam mihi curæ eſt: cum hoc enim, ô Meno, rurſus diſſeremus. Si autem nos in omni hac diſputatione rectè perſcrutati ſumus, virtus vtique nec doctrina neque natura nobis aderit, verùm diuina ſorte abſque mente in eam qui illam ſortitus fuerit, influet: niſi fortè quis ex ciuilibus talis exiſtat, vt alium quoque ciuilẽ efficere poſſit. Quod ſi extiterit, talis hic inter viuentes erit, qualem Homerus ait Tireſiam inter mortuos eſſe, ſic dicens, Inter eos qui apud inferos ſunt ſolus ſapit, cæteri verò vmbræ volitant. Similiter & ciuis hic ad alios tanquam ad vmbras ſe haberet. Vera enim res, ſi virtutem ſpectes, eſſet. M. Optimè mihi dicere videris, ô Socrates. SOC. Ex hac itaque ratione, ô Meno, diuina ſorte virtus adeſſe, cuicunque adſit, apparet. Veritatem tamen de hoc perſpicuam tum denique comprehendemus, cùm antequam quo pacto virtus adſit quæratur, quid ipſa ſecundum ſeipſam ſit, inueſtigare tentemus. Nunc autem hora iam eſt, vt hinc aliò abeam. Ipſe verò quod tibi perſuaſum eſt, Anyto huic hoſpiti tuo viciſſim perſuade quo mitior ſit. Nam ſi ei hoc perſuaſeris, Athenienſes quoque iuuabis.

Duo rectè ducunt, vera opinio, atque ſcientia.

Vnde adſit virtus.

Odyſ. κ.

A οὐδὲ ἧττον ὠφελίμη ἔσται εἰς τὰς πράξεις· οὐδὲ ἀνὴρ ὁ ἔχων ὀρθὴν δόξαν, ἢ ὁ ἐπιστήμην. ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ὅγε ἀγαθὸς ἀνὴρ, ὠφέλιμος ἡμῖν ὡμολόγηται εἶναι. ΜΕΝ. Ναί. ΣΩΚ. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνον δι᾽ ἐπιστήμην ἀγαθοὶ ἄνδρες ἂν εἶεν, καὶ ὠφέλιμοι ταῖς πόλεσιν (εἴπερ εἶεν) ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὀρθὴν δόξαν· τούτοιν δὲ οὐδέτερον φύσει ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις, οὔτε ἐπιστήμη, οὔτε δόξα ἀληθής· οὔτ᾽ ἐπίκτητα. ἢ δοκεῖ σοι φύσει ὁποτερονοῦν αὐτοῖν εἶναι; ΜΕΝ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ φύσει, οὐδὲ οἱ ἀγαθοὶ φύσει εἶεν ἄν. ΜΕ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἐπειδὴ δέ γε οὐ φύσει, ἐσκοποῦμεν τὸ μετὰ τοῦτο, εἰ διδακτόν ἐστι. ΜΕ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν διδακτὸν ἔδοξεν εἶναι, εἰ φρόνησις ἡ ἀρετή; ΜΕ. B Ναί. ΣΩΚ. Καὶ εἴγε διδακτὸν εἴη, φρόνησις ἂν εἶναι; ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καὶ εἰ μέν γε διδάσκαλοι εἶεν, διδακτὸν ἂν εἶναι; μὴ ὄντων δὲ, οὐ διδακτόν; ΜΕ. Οὕτως. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν ὡμολογήκαμεν μὴ εἶναι αὐτοῦ διδασκάλους. ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Ὡμολογήκαμεν ἄρα μήτε διδακτὸν αὐτὸ μήτε φρόνησιν εἶναι; ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθόν γε αὐτὸ ὡμολογοῦμεν εἶναι. ΜΕ. Ναί. ΣΩ. Ὠφέλιμον δὲ καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ὀρθῶς ἡγούμενον. ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὀρθῶς δέ γε ἡγεῖσθαι δύο ὄντα ταῦτα μόνα, δόξαν τε ἀληθῆ καὶ ἐπιστήμην· ἃ ἔχων ἄνθρωπος, ὀρθῶς ἡγεῖται. τὰ γὰρ ἀπὸ τύχης γιγνόμενα, οὐκ ἀνθρωπίνῃ ἡγεμονίᾳ C γίγνεται· ὧν δὲ ἄνθρωπος ἡγεμών ἐστιν ἐπὶ τὸ ὀρθὸν, δύο ταῦτα, δόξα ἀληθὴς καὶ ἐπιστήμη. ΜΕ. Δοκεῖ μοι οὕτως. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐ διδακτόν ἐστιν, οὐδ᾽ ἐπιστήμῃ δὴ ἐπιγίγνεται ἡ ἀρετή. ΜΕ. Οὐ φαίνεται. ΣΩ. Δυοῖν ἄρα ὄντοιν ἀγαθοῖν καὶ ὠφελίμοιν, τὸ μὲν ἕτερον ἀπολέλυται; καὶ οὐκ ἂν εἴη ἐν πολιτικῇ πράξει ἐπιστήμη ἡγεμών. ΜΕ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκ ἄρα σοφίᾳ τινὶ οὐδὲ σοφοὶ ὄντες οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες ἡγοῦντο ταῖς πόλεσιν οἱ ἀμφὶ Θεμιστοκλέα τε καὶ οὓς ἄρτι Ἄνυτος ὅδε ἔλεγε. διὸ καὶ οὐχ οἷοί τε ἄλλους ποιεῖν τοιούτους οἷοι αὐτοί εἰσιν, ἅτε οὐ δι᾽ ἐπιστήμην ὄντες τοιοῦτοι. ΜΕ. Ἔοικεν οὕτως ἔχειν, ὦ Σώ- D κρατες, ὡς λέγεις. ΣΩ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ ἐπιστήμῃ, εὐδοξίᾳ δὴ τὸ λοιπὸν γίγνεται, ᾗ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες χρώμενοι, τὰς πόλεις ὀρθοῦσιν· οὐδὲν διαφερόντως ἔχοντες πρὸς τὸ φρονεῖν, ἢ οἱ χρησμῳδοί τε καὶ οἱ θεομάντεις. καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν ἀληθῆ καὶ πολλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι. ΜΕ. Κινδυνεύει οὕτως ἔχειν. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ Μένων, ἄξιον τούτους θείους καλεῖν τοὺς ἄνδρας, οἵτινες νοῦν μὴ ἔχοντες, πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθοῦσιν ὧν πράττουσι καὶ λέγουσι. ΜΕΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ὀρθῶς ἂν καλοῖμεν θείους τε οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν χρησμῳδοὺς καὶ μάντεις, καὶ τοὺς ποιητικοὺς ἅπαντας· καὶ τοὺς πολιτικοὺς οὐχ ἥκιστα τούτων φαῖμεν ἂν θείους τε εἶναι καὶ ἐνθουσιάζειν, ἐπί- E πνους ὄντας καὶ κατεχομένους ἐκ τοῦ θεοῦ, ὅταν κατορθῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, μηδὲν εἰδότες ὧν λέγουσι. ΜΕΝ. Πάνυ γε. Σ. Καὶ αἵ γε γυναῖκες δήπου, ὦ Μένων, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, θείους καλοῦσι· καὶ οἱ Λάκωνες, ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος ἀνὴρ, φασὶν, οὗτος. ΜΕ. Καὶ φαίνονταί γε, ὦ Σώκρατες, ὀρθῶς λέγειν. καίτοι ἴσως Ἄνυτος ὅδε σοι ἄχθεται λέγοντι. ΣΩ. Οὐδὲν μέλει ἔμοιγε. τούτῳ μὲν, ὦ Μένων, καὶ αὖθις διαλεξόμεθα· εἰ δὲ νῦν ἡμεῖς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ καλῶς ἐζητήσαμέν τε καὶ ἐλέγομεν, ἀρετὴ ἂν εἴη οὔτε φύσει, οὔτε διδακτόν· ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ παραγιγνομέ- F νη, ἄνευ νοῦ, οἷς ἂν παραγίγνηται. εἰ μή τις εἴη τοιοῦτος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἷος καὶ ἄλλον ποιῆσαι πολιτικόν. εἰ δὲ εἴη, σχεδὸν ἄν τι οὗτος λέγοιτο τοιοῦτος ἐν τοῖς ζῶσιν, οἷον ἔφη Ὅμηρος ἐν τοῖς τεθνεῶσι τὸν Τειρεσίαν εἶναι. λέγων περὶ αὐτοῦ ὅτι Οἶος πέπνυται [τῶν ἐν ᾅδου,] τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. ταὐτὸν ἂν καὶ ἐνθάδε ὁ τοιοῦτος, ὥσπερ παρὰ σκιὰς, ἀληθὲς ἂν πρᾶγμα εἴη πρὸς ἀρετήν. ΜΕ. Κάλλιστα δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡΑΤ. Ἐκ μὲν τοίνυν τούτου τοῦ λογισμοῦ, ὦ Μένων, θείᾳ μοίρᾳ ἡμῖν φαίνεται παραγιγνομένη ἡ ἀρετὴ οἷς παραγίγνεται. τὸ δὲ σαφὲς περὶ αὐτοῦ εἰσόμεθα τότε, ὅταν πρὶν ᾧ τινι τρόπῳ τοῖς ἀν- G θρώποις παραγίγνεται ἡ ἀρετὴ, πρότερον ἐπιχειρήσωμεν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ζητεῖν τί ποτ᾽ ἐστὶν ἀρετή. νῦν δ᾽ ἐμοὶ μὲν ὥρα ποι ἰέναι. σὺ δὲ ταῦτα ἅπερ αὐτὸς πέπεισαι, πεῖθε καὶ τὸν ξένον τόνδε Ἄνυτον, ἵνα πρᾳότερος ᾖ. ὡς, ἐὰν πείσῃς τοῦτον, ἔστιν ὅ, τι καὶ Ἀθηναίους ὀνήσεις.

ALCIBIADES PRIMVS, SIVE DE NATVRA HVMANA.

Obſtetricius.

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΠΡΩΤΟΣ, Η, ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ἀνθρώπου.

Μαιευτικός.

SVMMA DIALOGI. *In perſona Alcibiadis, humanæ naturæ vitia, eorúmque remedia proponit philoſophus. Vitia illa ſunt, negligentia, ignorantia, & arrogantia. Remedia verò, cura noſtri & ſeria cognitio. Cura noſtri verſatur in eo vt maximam diligentiam adhibeamus in nobis excolendis, (id eſt, animo noſtro, quem verè nos ipſos cenſere debemus) non verò vt inutilem operam in rebus alienis impendamus: quæ eſt præpoſtera diligentia, corporis videlicet*

videlicet & eorum quæ ad corporis cultum pertinent, quæ quidem non ſunt nos ipſi: quum corpus ſit inſtrumentum animi, id eſt, non ipſe homo, ſed id quo homo vtatur: res autem illæ quæ ad corpus pertinent, veluti robur & diuitiæ, &c. ſint planè extra hominem. Seria verò noſtri cognitio eò ſpectat vt pudeat nos arrogantiæ noſtræ, quum nihili ſimus, ſi bene nos norimus: tum vt ab vno Deo pendeamus, qui ſit verum & ſolidum felicitatis noſtræ firmamentum, & illa proinde remedia reddat in hominibus efficacia. Pietas igitur in primis commendatur, vt quæ honeſtæ ac beatæ vitæ, ſiue in priuatis perſonis, ſiue in repub. caput exiſtat.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ.

A ΠΑΙ͂ Κλεινίου, οἶμαί σε θαυμάζειν ὅτι πρῶτος ἐραστής σου γενόμενος, τῶν ἄλλων πεπαυμένων, μόνος οὐκ ἀπαλλάττομαι· καὶ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι δι' ὄχλου ἐγένοντό σοι διαλεγόμενοι, ἐγὼ δὲ τοσούτων ἐτῶν οὐδὲ προσεῖπον. τούτου δὲ τὸ αἴτιον γέγονεν, οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλά τι δαιμόνιον ἐναντίωμα, οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύσῃ. νῦν δ' ἐπειδὴ οὐκέτι ἐναντιοῦται, οὕτω προσελήλυθα. εὔελπις δέ εἰμι καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ἐναντιώσεσθαι αὐτό. σχεδὸν οὖν κατανενόηκα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σκοπούμενος ὡς πρὸς τοὺς ἐραστὰς ἔχεις. B πολλῶν γὰρ γενομένων καὶ μεγαλοφρόνων, οὐδεὶς ὃς οὐχ ὑπερβληθεὶς τῷ φρονήματι ὑπὸ σοῦ πέφευγε. τὸν δὲ λόγον, ᾧ ὑπερπεφρόνηκας, ἐθέλω διελθεῖν. οὐδενὸς φῂς ἀνθρώπων ἐνδεὴς εἶναι εἰς οὐδέν. τὰ γὰρ ὑπάρχοντά σοι, μεγάλα εἶναι, ὥστε μηδενὸς δεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρξάμενα, τελευτῶντα εἰς τὴν ψυχήν. οἴει γὰρ δὴ εἶναι πρῶτον μὲν, κάλλιστός τε καὶ μέγιστος· (καὶ τοῦτο μὲν δὴ παντὶ δῆλον ἰδεῖν ὅτι οὐ ψεύδῃ) ἔπειτα, νεανικωτάτου γένους ἐν τῇ σεαυτοῦ πόλει, οὔσῃ μεγίστῃ τῶν Ἑλληνίδων. καὶ ἐνταῦθα πρὸς πατρός τέ σοι φίλους καὶ συγγενεῖς πλείστους εἶναι καὶ ἀρίστους, οἳ εἴ τι δέοι ὑπηρετοῖεν ἄν σοι· τούτων δὲ τοὺς πρὸς μητρὸς, οὐδὲν χείρους οὐδ' ἐλάττους. ξυμπάντων δὲ ὧν εἶπον C μείζω οἴει σοι δύναμιν ὑπάρχειν, Περικλέα τὸν Ξανθίππου, ὃν ὁ πατὴρ ἐπίτροπον κατέλιπε σοί τε καὶ τῷ ἀδελφῷ· ὃς οὐ μόνον ἐν τῇδε τῇ πόλει δύναται πράττειν ὅ,τι ἂν βούληται, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι, καὶ τῶν βαρβάρων ἐν πολλοῖς καὶ μεγάλοις γένεσι. προσθήσω δὲ, καὶ ὅτι τῶν πλουσίων· δοκεῖς δέ μοι ἐπὶ τούτῳ ἥκιστα μεγαλοφρονεῖν. κατὰ πάντα δὴ ταῦτα σύ τε μεγαλαυχούμενος κεκράτηκας τῶν ἐραστῶν, ἐκεῖνοί τε ὑποδεέστεροι ὄντες ἐκρατήθησαν. καί σε ταῦτ' οὐ λέληθεν. ὅθεν δὴ εὖ οἶδα ὅτι θαυμάζοις, τί διανοούμενος ποτὲ οὐκ ἀπαλλάττομαι τοῦ ἔρωτος· καὶ ἥντιν' ἔχων ἐλπίδα ὑπομένω, τῶν ἄλλων πεφευγότων. ΑΛΚ. Καὶ ἴσως γε, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶσθ' ὅτι σμικρόν με ἔφθης. ἐγὼ γάρ τοι ἐν D νῷ εἶχον πρότερός σοι προσελθὼν ταῦτα ταῦτ' ἐρέσθαι· τί ποτε βούλει, καὶ εἰς τίνα ἐλπίδα βλέπων ἐνοχλεῖς με, ἀεὶ ὅπου ἂν ὦ, ἐπιμελέστατα παρών. τῷ ὄντι γὰρ θαυμάζω ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τὸ σὸν πρᾶγμα, καὶ ἥδιστ' ἂν πυθοίμην. ΣΩΚΡ. Ἀκούσῃ μὲν ἄρα μου (ὡς τὸ εἰκὸς) προθύμως, εἴπερ, ὡς φῂς, ἐπιθυμεῖς εἰδέναι καὶ ἀκοῦσαι τί διανοοῦμαι, ὡς ἀκουσομένῳ καὶ περιμενοῦντι λέγω. ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ἀλλὰ λέγε. ΣΩΚΡ. Ὅρα δή. οὐ γάρ τοι εἴη ἂν θαυμαστὸν, εἰ, ὥσπερ μόγις ἠρξάμην, οὕτω μόγις καὶ παυσαίμην. ΑΛ. Ὠγαθὲ λέγε. ἀκούσομαι γάρ. ΣΩΚΡ. Λεκτέον ἂν εἴη. χαλεπὸν μὲν οὖν πρὸς ἄνδρα οὐχ ἥττονα ἐραστῶν προσφέρεσθαι ἐραστῇ· ὅμως δὲ τολμητέον φράσαι τὴν ἐμὴν E διάνοιαν. ἐγὼ γὰρ, ὦ Ἀλκιβιάδη, εἰ μέν σε ἑώρων ἃ νῦν δὴ διήλθομεν ἀγαπῶντα, καὶ οἰόμενον δεῖν ἐν τούτοις καταβιῶναι, πάλαι ἂν ἀπηλλάγμην τοῦ ἔρωτος, ὥς γε δὴ ἐμαυτὸν πείθω· νῦν δὲ ἕτερα αὖ κατηγορήσω διανοήματα σὰ πρὸς αὐτόν σε· ᾧ καὶ γνώσῃ ὅτι προσέχων γέ σοι τὸν νοῦν διατετέλεκα. δοκεῖς γάρ μοι, εἴ τις σοι εἴποι θεῶν, Ὦ Ἀλκιβιάδη, πότερον βούλει ζῆν ἔχων ἃ νῦν ἔχεις, ἢ αὐτίκα τεθνάναι, εἰ μή σοι ἐξέσται μείζω κτήσασθαι; δοκῆς ἄν μοι ἑλέσθαι τεθνάναι. ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τίνι δή ποτε ἐλπίδι ζῇς, ἐγὼ φράσω. ἡγῇ, ἐὰν θᾶττον εἰς τὸν Ἀθηναίων δῆμον παρέλθῃς (τοῦτο δὲ ἔσεσθαι μάλα ἡμερῶν ὀλίγων) παρελθὼν δὲ ἐνδείξασθαι Ἀθηναίοις ὅτι ἄξιος εἶ τιμᾶσθαι ὡς οὔτε Περι- F κλῆς, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν πώποτε γενομένων. καὶ τοῦτ' ἐνδειξάμενος, μέγιστον δυνήσεσθαι ἐν τῇ πόλει. ἐὰν δ' ἐνθάδε μέγιστος ᾖς, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις· καὶ οὐ μόνον ἐν Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις, ὅσοι ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν οἰκοῦσιν ἠπείρῳ. καὶ εἰ αὖ σοι εἴποι ὁ αὐτὸς οὗτος θεὸς ὅτι αὐτοῦ σε δεῖ δυναστεύειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· διαβῆναι δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐξέσται σοι, οὐδὲ ἐπιθέσθαι τοῖς ἐκεῖ πράγμασιν· οὐκ ἂν αὖ δοκεῖς μοι ἐθέλειν οὐδὲ ἐπὶ τούτοις μόνοις ζῆν· εἰ μὴ ἐμπλήσεις τοῦ σοῦ ὀνόματος καὶ τῆς σῆς δυνάμεως πάντας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώπους. καὶ οἶμαί σε πλὴν Κύρου καὶ Ξέρξου ἡγεῖσθαι οὐδένα ἄξιον λόγου γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν ταύτην τὴν ἐλπίδα ἔχεις, εὖ οἶδα, καὶ οὐκ εἰκάζω. G ἴσως οὖν ἂν εἴποις, ἅτε εἰδὼς ὅτι ἀληθῆ λέγω, Τί δὴ οὖν ὦ Σώκρατες, τοῦτό ἐστί σοι πρὸς λόγον ὃν ἔφησθα ἐρεῖν, διὸ ἐμοῦ οὐκ ἀπαλλάττῃ; ἐγὼ δή σοι γε ἐρῶ, ὦ φίλε παῖ Κλεινίου καὶ Δεινομάχης. τούτων γάρ σοι ἁπάντων τῶν διανοημάτων τέλος ἐπιτεθῆναι ἄνευ ἐμοῦ ἀδύνατον· τοσαύτην ἐγὼ οἶμαι δύναμιν ἔχειν εἰς τὰ σὰ πράγματα καὶ εἰς σέ. διὸ δὴ καὶ πάλαι οἶμαί με τὸν θεὸν οὐκ ἐᾶν διαλέγεσθαί σοι, ὃν ἐγὼ περιέμενον

SOCRATES, ALCIBIADES.

FILI Cliniæ admirari te arbitror, quòd cùm primus ipſe omnium amare te cœperim, cæteris alienatis, ſolus in iſta beneuolentia perſeuerem: cúmque amici reliqui frequentiori conſuetudine tibi aſſiduè moleſti eſſent, ego tot annis ne compellarim quidem. Huius autem rei cauſa non humanum quippiam: ſed vis dæmonij repugnãs quædam fuit, cuius potentiam in ſequentibus audies. Nunc verò cũ non vltra repugnet, huc ita profectus ſum. Spero autem nec in poſterum nobis aduerſaturum. Ferè autem toto hoc tẽpore conſiderabam quo pacto erga tuos amicos te gereres. Qui quamuis multi atque ſuperbi erant, nemo tamen illorum fuit, quin faſtu abs te ſuperatus abiret. Quam verò ob cauſam illos contempſeris, explicabo. Ais enim te nulla in re hominibus aliis indigere, quippe quæ tibi inſunt, ita eſſe præclara, vt nec ad corporis, nec ad animi bona cuiuſquam egeas. Exiſtimas te in primis procero atque decoro corporis habitu plurimum excellere. Et ſanè cuiuis perſpicuum eſt, te minimè mentiri. Strenuiſſimo præterea genere ortum te prædicas in hac ciuitate Græcarum ampliſſima: ex paterno quidem genere amicos atque cognatos eſſe quàm plurimos & optimos viros, qui tibi omnia cùm opus fuerit, ſubminiſtrare poſſint. Maternos quoque nec his inferiores, neque etiam pauciores. Sed multò maiorem iis omnibus autoritatem afferre tibi ad res agendas Periclem Xanthippi filium, quem quidem pater tuus tutorem tibi fratríque reliquit, qui non in hac ciuitate ſolum, quæcunque vult poteſt, ſed in omni Græcia, & in multis etiam ac magnis barbarorum gentibus. Adderem quoque ampliſſimas tuorum diuitias, niſi te ſcirem in iis minimè omnium gloriari: horum omnium cauſa faſtu elatus, amicos omnes tuos edomuiſti. Atque ipſi vtpote inferiores tibi ceſſerunt. Neque verò iſta te latuêre. Quamobrem ſatis ſcio admirari te, quo animo in beneuolentia tua perſeuerarim, quámue ſpem de te conceperim, qui cæteris fugientibus ego omnium ſolus perſtiti. ALCIB. At iſtud fortè neſcis, ô Socrates, te nunc me paulo præueniſſe. Venerat enim in animum mihi, vt te prior adortus hæc eadem te rogarem. Quidnam vis? Qua tandem ſpe mihi moleſtus es, qui ſemper vbicunque ſum, accuratiſſimè ades? Reuera enim quod ſit conſilium tuum admiror, illudque libenter audirem. SOCR. Audies igitur hoc à me vt decet quàm primùm, ſiquidẽ vt ais noſſe & audire deſideras quid cogitem. ego enim tanquam expectanti & auſculturo id referam. ALCIB. Et maximè quidem dicas modò. SOCRAT. Vide itaque, neque enim mirum videri debet, ſi quemadmodum vix incepi, ita vix deſinam. ALCIB. Age. dic modò, audiam enim. SOCRAT. Dicendum eſt profectò. Difficile quidem eſt, cum eo qui amicorum nulli demittat ſe, conſuetudinem inire. Audendum tamen ſentẽtiáque mea exprimẽda. Equidem, ô Alcibiades ſi te cognouiſſem iis rebus quas ſuprà narrauimus eſſe contentum, vitámque in illis tuam tranſigere, dudum beniuolentiam erga te meam (ſic enim mihi perſuadeo) depoſuiſſem. Nunc autem alias quaſdã duas de teipſo cogitationes indicabo tibi, vt intelligas ex quo ſemel tibi mentẽ adhibui, quam nunquam deſtiterim. Videris mihi ſanè ſi quis deus dixerit, ô Alcibiades, Nunquid viuere vis ea ſola poſſidens quæ nunc habes? an ſtatim obire niſi præſtantiora quædam aſſequi liceat? mortem potius videris electurus. At verò qua nunc ſpe vitam agas aperiam, putas enim ſi mox in Athenienſis populi concionem aſcenderis, quod quidẽ paucos poſt dies futurũ exiſtimas, Atheniẽſibus demõſtraturum te maiori dignũ eſſe honore, quàm aut Pericles ſit, aut alius quiſquam fuerit eorum, qui ſuperioribus ſeculis floruerunt: quod ſi oſtenderis, maximã te apud ciues tuos autoritatẽ aſſecuturum. Atqui ſi plurimum hac in vrbe poſſis, omniũ quoque Græcorum, atque etiã Barbarorũ quicunque eandẽ quam & Græci incolunt regionẽ, clariſſimus ſis: & ſi Deus idem imperium Europæ cõceſſerit, tranſire tamen in Aſiã, & iſthic imperiũ affectare vetuerit, nondum electurus mihi videris cum his ſolis vitam degere, niſi nomen tuum atque potentiam, vt ita dicam, per omnia hominum genera propagaris? Téque arbitror præter Cyrum ac Xerxem, neminem memoria dignum exiſtimare. Quod igitur huiuſmodi ſpe nutriris, non coniecto equidem, ſed certo ſcies. Dices fortè, vtpote conſcius me vera dixiſſe. Quid hæc, ô Socrates, ad eam rationem quam aſſignare volebas, ob quam me nondum deſeruiſti? Dicam, ô amice Cliniæ & Dinomaches fili: has cogitatiónes tuas ad optatum finem perducere, abſque me minimè potes: vſque adeò in te ac tua negotia me poſſe confido. Quapropter Deũ ipſum cenſeo nõ permiſiſſe olim me tecũ diſſerere: atque ego expectaui

A perſona dicentis.

donec ille permitteret. Vt enim tu ſperas ciuitati tuæ oſtendere poſſe omni te apud eam honore dignum eſſe, atque his demonſtratis nihil adeò magnum reſtare, quod non ſtatim conficere poſſis: ſic & ipſe plurimum apud te poſſe confido, quum primum oſtẽdero cunctis me digniorem eſſe: nec tutorem, neque cognatum, neque aliũ quempiam præter vnicum me Deo fauente, tibi eam potẽtiam quam deſideras, traditurum. Quandiu igitur eras iunior, nécdum in ſpem tantam veneras, mea quidem ſententia, Deus tecum diſputare prohibuit, ne fruſtrà contenderem. Nunc verò impulit. nunc igitur ne audies? ALC. Longè mihi nunc mirabilior videris, ô Socrates, poſtquàm loqui mecum cœpiſti, quàm dũ tacitus me ſequebaris: quãquàm etiam tunc aſpectu talis maximè videbare. vtrũ igitur ego hæc mente verſarem nécne, ita vt videtur pernouiſti, vt ſi etiam negem, nihil tamen vlterius proficiam ſuadendo: eſto. Verùm ſi hæc ipſa maximè intẽdo, quónam modo per te conſequar, nec ſine te iſta perficientur? potéſne dicere? SOC. Interrogáſne an prolixum ſermonem incepturus ſim, quales audire ſolitus es? Neque verò id mei moris eſt. Imò demonſtrare tibi poſſum, vt arbitror, hæc ita ſe habere, modo in hoc vno dũtaxat mihi pauliſper obſequi velis. AL. Niſi durum obſequium eſt, volo. SOC. Num difficile tibi videtur ad interrogata reſpondere? AL. Nequaquam. SOC. Reſponde igitur. AL. Interroga. SOC. An te interrogem tanquam ea quę cogitare te dixi, deliberãtem? AL. Eſto ſi placet, vt tandem quid feras, videam. SOC. Age itaque, intendis enim, vt ſuprà dixi, breui adire Athenienſem populum, aliqua de re moniturus. Si tibi igitur ad concionem ituro ego obuius, ô Alcibiades, dicam, poſtquam Athenienſes deliberare conſtituerunt, & tu deliberaturus ſurrexiſti de eodem: vtrum de iis quæ tu melius quàm illi calles? quid reſponderes ad hæc? AL. Reſponderem ſanè de iis quæ melius noui ego quàm illi. SOC. Quæ igitur noſti, de iis quoque es conſultor bonus? ALC. Quidni? SOCR. Nónne hæc ſola cognoſcis, quæ ab aliis didiciſti, vel ipſe per te inueniſti? AL. Quæ enim alia? SOC. Eſt ne aliquid quod didiceris, vel inueneris iam quondam quum inuenire vel dicere nolles? AL. Non eſt. SOC. Nunquid voluiſti vnquam inquirere ſiue dicere quæ te ſcire putabas? ALC. Nunquam. SOC. Quæ nunc ſcis, fuit quandoque tempus quando te ignorare putabas? AL. Neceſſe eſt. SOCRAT. Atqui quæ didiciſti, fermè & ipſe cognoui: quòd ſi quid me fugerit, dicas. Didiciſti enim, vt memini, literas, citharam pulſare, palæſtram: nam inflare tibias noluiſti. Hæc ſunt quorum tu ſcientiã habes: niſi fortè aliquid me inſcio didiceris. puto autem nec noctu, neque diu exiſſe te domo me inſcio. ALCIBI. Nullos præterquàm horum trium præceptores audiui. SOCR. An quoties Athenienſes de literis conſultabunt, quo pacto ſcribi debeant, ad conſilium accedes? AL. Non per Iouem. SOCR. At quum de lyra pulſanda? AL. Nullo modo. SOCR. Neque de palæſtris etiam in concione diſceptare conſueuerunt? AL. Minimè. SOCR. Quando igitur, & qua de re conſultabimus? non enim quum de ædificiis? AL. Non certe. SOCR. Ædificator enim melius quàm tu cõſulet. AL. Ita. SOC. Neque tamen quum de vaticinio diſceptabunt. AL. Nequaquam. SOCR. Fatidicus enim hæc melius quàm tu. AL. Melius. SOC. Seu paruus, ſeu magnus, ſeu formoſus, ſeu deformis, vel nobilis, vel ignobilis ſit. AL. Certè. SOC. Scientis enim eſſe arbitror non diuitis, de vnoquoque conſulere. ALC. Quidni? SO. Atque ideo ſeu diues ſit, ſiue pauper ille qui monet, nihil inter erit apud Athenienſes, quando deliberabunt qua ratione ciues rectè habeant, ſed quærent duntaxat vt medicus ſit conſultor. ALC. Et merito. SOCR. Quando igitur, & in qua deliberatione idoneus conſultor eris? ALCI. Quando de negotiis ſuis deliberabunt. SOCR. An quum de re nauali quærent, quales oportet naues fabricare? AL. Non, ô Socrates. SOCR. Naues enim, opinor, ædificare neſcis. Eſtne hæc cauſa, an aliud quiddam? AL. Nil aliud. SO. At verò de quibus eorum negotiis dicebas? ALC. Quum de bello, ô Socrates, vel pace, aut alio quopiam ciuitatis negotio. SOC. Num dicis quum diſputabunt quibuſcum pax retractanda ſit, & aduerſus quos bellum gerendum, & quo pacto? ALCIBI. Profectò. SOC. Oportet autem quibus operæpretium eſt hæc indicere? ALCIBI. His ipſis. SOCR. Et tunc ſolum quando melius? ALCIBIA. Omnino. SOCRA. Atque tandiu quandiu præſtat? ALCIBIAD. Certe. SOCR. Si ergo quærerent Athenienſes aduerſus quos palæſtra vel ſummis digitis reliquo corpore intacto, & quemadmodum certandum ſit, ecquid ipſe melius quàm gymnaſij magiſter conſuleres? AL. Gymnaſij magiſter melius. SO. Potes dicere quónam reſpiciens, ille admoneat quibuſcum luctandum ſit palæſtra, vel non, & quando, & quo pacto? Sic dico, nónne cum iis certandũ, quibuſcũ operæpretiũ eſt. AL. Vtique. SO. Et quantũ præſtat? AL. Et quantũ præſtat. SO. Et tunc quum melius? AL. Prorſus. SO. Quinetiã cantorem oportet pulſare citharam, & ſaltare ad cantilenam? AL. Oportet. SOCR. Nónne tunc quum eſt melius? ALCI. Tunc certe.

Duobus modis cognoſcimus.

Melius vnoquoque ſtudio eſt quod peromnia rectè habet.

A ὁπηνίκα ἐάσει. ὥσπερ γὰρ σὺ ἐλπίδας ἔχεις ἐν τῇ πόλει ἐνδείξασθαι ὅτι αὐτῇ παντὸς ἄξιος εἶ, ἐνδειξάμενος δὲ ὅτι, οὐδὲν ὅ,τι οὐ παραυτίκα δυνήσεσθαι· οὕτω κἀγὼ παρά σοι ἐλπίζω μέγιστον δυνήσεσθαι, ἐνδειξάμενος ὅτι παντὸς μᾶλλον ἄξιός εἰμι, καὶ οὔτ᾽ ἐπίτροπος, οὔτε συγγενὴς, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς, ἱκανὸς παραδοῦναι τὴν δύναμιν ἧς ἐπιθυμεῖς, πλὴν ἐμοῦ, μετὰ θεοῦ μέντοι. νεωτέρῳ μὲν οὖν ὄντι σοὶ, καὶ πρὶν τοσαύτης ἐλπίδος γέμειν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ εἴα ὁ θεὸς διαλέγεσθαι, ἵνα μὴ μάτην διαλεγοίμην· νῦν δὲ ἐφῆκε. νῦν γάρ ἄν μου ἀκούσαις. ΑΛ. Πολύ γέ μοι, ὦ Σώκρατες, νῦν ἀτοπώτερος φαίνῃ ἐπειδὴ ἤρξω λέγειν, B ἢ ὅτε σιγῶν εἵπου. καίτοι σφόδρα γε ἦσθα ἰδεῖν καὶ τότε τοιοῦτος. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ταῦτα διανοοῦμαι, ἢ μὴ, ὡς ἔοικε, διέγνωκας· καὶ ἐὰν μὴ φῶ, οὐδέν μοι ἔσται πλέον πρὸς τὸ πείθειν σε. Εἶεν. εἰ δὲ δὴ ὅτι μάλιστα ταῦτα διανενόημαι, πῶς διὰ σοῦ μοι ἔσται, καὶ ἄνευ σοῦ οὐκ ἂν γένοιτο, ἔχεις λέγειν; ΣΩΚΡ. Ἆρα ἐρωτᾷς εἴ τινα ἔχω εἰπεῖν λόγον μακρὸν, οἵους δὴ ἀκούειν εἴθισαι; οὐ γάρ ἐστι τοιοῦτον τὸ ἐμόν. ἀλλ᾽ ἐνδείξασθαι μέν σοι, ὡς ἐγᾦμαι, οἷός τ᾽ ἂν εἴην ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐὰν ἓν μόνον μοι ἐθελήσῃς βραχὺ ὑπηρετῆσαι. ΑΛ. Ἀλλ᾽ εἴ γε δὴ μὴ χαλεπόν τι λέγεις τὸ ὑπηρέτημα, ἐθέλω. ΣΩΚ. Εἰ χαλεπὸν δοκεῖ τὸ ἀποκρίνα- C σθαι τὰ ἐρωτώμενα; Α. Οὐ χαλεπόν. ΣΩΚΡ. Ἀποκρίνου δή. Α. Ἐρώτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὡς διανοουμένου σου ταῦτα ἐρωτῶ, ἅ φημί σε διανοεῖσθαι. Α. Ἔστω, εἰ βούλει, οὕτως· ἵνα μὴ καὶ εἰδῶ ὅ,τι καὶ ἐρεῖς. ΣΩΚΡ. Φέρε δή. διανοῇ γὰρ (ὡς ἐγώ φημι) παριέναι συμβουλεύσων Ἀθηναίοις ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου. εἰ οὖν μέλλοντός σου ἰέναι ἐπὶ τὸ βῆμα, λαβόμενος ἐροίμην, ὦ Ἀλκιβιάδη, ἐπειδὴ περί τινος Ἀθηναῖοι διανοοῦνται βουλεύεσθαι, ἀνίστασαι συμβουλεύσων; ἆρ᾽ ἐπειδὴ περὶ ὧν σὺ ἐπίστασαι βέλτιον ἢ οὗτοι; τί ἂν ἀποκρίναιο; Α. Εἴποιμ᾽ ἂν δήπου, περὶ ὧν οἶδα βέλτιον ἢ οὗτοι. ΣΩΚΡ. Περὶ ὧν ἄρ᾽ εἰδὼς τυγχάνεις, ἀγαθὸς ξύμβουλος εἶ. Α. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ταῦτα μό- D νον οἶσθα ἃ παρ᾽ ἄλλων ἔμαθες, ἢ αὐτὸς ἐξεῦρες; Α. Ποῖα γὰρ ἄλλα; ΣΩΚΡ. Ἔστιν οὖν ὅπως ἄν ποτε ἔμαθές τι, ἢ ἐξεῦρες, μήτε μανθάνειν ἐθέλων, μήτε αὐτὸς ζητεῖν; Α. Οὐκ ἔστι. ΣΩΚΡ. Τί δέ; ἠθέλησας ἂν ζητῆσαι ἢ μαθεῖν ἃ ἐπίστασθαι ᾤου; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἆρ᾽ ἃ νῦν τυγχάνεις ἐπιστάμενος, ἦν χρόνος ὅτε οὐχ ἡγοῦ εἰδέναι; Α. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν ἅ γε μεμάθηκας, σχεδόν τι καὶ ἐγὼ οἶδα. εἰ δέ τι ἐμὲ λέληθεν, εἰπέ. ἔμαθες γὰρ σύ γε, κατὰ μνήμην ἐμὴν, γράμματα, καὶ κιθαρίζειν, καὶ παλαίειν· οὐ γὰρ δὴ αὐλεῖν γε ἤθελες μαθεῖν. ταῦτ᾽ ἐστὶν ἃ σὺ ἐπίστασαι, εἰ μή πού τι μανθάνων ἐμὲ λέληθας. οἶμαι δὲ, οὔτε E γε νύκτωρ, οὔτε μεθ᾽ ἡμέραν, ἐξιὼν ἔνδοθεν. Α. Ἀλλ᾽ οὐ πεφοίτηκα εἰς ἄλλων ἢ τούτων. ΣΩ. Πότερον οὖν, ὅταν περὶ γραμμάτων Ἀθηναῖοι βουλεύωνται, πῶς ἂν ὀρθῶς γράφοιεν, τότε ἀναστήσῃ αὐτοῖς συμβουλεύσων; Α. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὅταν περὶ κρουμάτων ἐν λύρᾳ; Α. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Οὐδὲ μὴν οὐδὲ περὶ παλαισμάτων γε εἰώθασι βουλεύεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Α. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Ὅταν οὖν περὶ τίνος βουλεύωνται; οὐ γάρ που ὅταν γε περὶ οἰκοδομίας. Α. Οὐ δῆτα. Σ. Οἰκοδόμος γὰρ ταῦτά γε σοῦ βέλτιον συμβουλεύσει; Α. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐδὲ μὴν ὅταν περὶ μαντικῆς βουλεύωνται; Α. Οὔ. ΣΩΚΡ. Μάντις γὰρ αὖ ταῦτα ἄμεινον ἢ σύ. Α. Ναί. ΣΩ. Ἐάν τέ γε σμικρὸς ἢ μέγας ᾖ, ἐάν τε καλὸς, ἢ αἰσχρός· ἔτι τε, γενναῖος, ἢ ἀγεννής. Α. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. F Εἰδότος γὰρ (οἶμαι) περὶ ἑκάστου ἡ συμβουλὴ, καὶ οὐ πλουτοῦντος. Α. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ ἐάν τε πένης, ἐάν τε πλούσιος ᾖ ὁ παραινῶν, οὐδὲν διοίσει Ἀθηναίοις ὅταν περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει βουλεύωνται, πῶς ἂν ὑγιαίνοιεν, ἀλλὰ ζητήσουσιν ἰατρὸν εἶναι τὸν σύμβουλον. Α. Εἰκότως γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ὅταν οὖν περὶ τίνος σκοπῶνται, τότε σὺ ἀνιστάμενος ὡς συμβουλεύσων, ὀρθῶς ἀναστήσῃ; Α. Ὅταν περὶ τῶν ἑαυτῶν, ὦ Σώκρατες, πραγμάτων. ΣΩΚΡ. Τῶν περὶ ναυπηγίας λέγεις; ὁποίας τινὰς χρὴ αὐτοὺς τὰς ναῦς ναυπηγεῖσθαι; Α. Οὐκ ἔγωγε ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ναυπηγεῖν γὰρ (οἶμαι) οὐκ ἐπίστασαι. τοῦτ᾽ αἴτιον, ἢ ἄλλο τι; Α. Οὔκ· ἀλλὰ τοῦτο. ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλὰ περὶ ποίων τῶν ἑ- G αυτῶν λέγεις πραγμάτων ὅταν βουλεύωνται; Α. Ὅταν περὶ πολέμου, ὦ Σώκρατες, ἢ περὶ εἰρήνης, ἢ περὶ ἄλλου του τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. ΣΩΚ. Ἆρα λέγεις ὅταν βουλεύωνται πρὸς τίνας χρὴ εἰρήνην ποιεῖσθαι; καὶ τίσι πολεμεῖν, καὶ τίνα τρόπον; Α. Ναί. ΣΩΚ. Χρὴ δ᾽ οἷς βέλτιον; Α. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ τότε ὁπότε βέλτιον; Α. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καὶ τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἄμεινον; Α. Ναί. ΣΩΚ. Εἰ οὖν βουλεύοιντο Ἀθηναῖοι τίσι χρὴ προσπαλαίειν, καὶ τίσιν ἀκροχειρίζεσθαι, καὶ τίνα τρόπον, σὺ ἄμεινον ἂν συμβουλεύοις ἢ ὁ παιδοτρίβης; Α. Ὁ παιδοτρίβης δήπου. Σ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν πρὸς τί βλέπων ὁ παιδοτρίβης συμβουλεύσειεν οἷς δεῖ προσπαλαίειν, καὶ οἷς μή; καὶ ὁπότε, καὶ ὅντινα τρόπον; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ἆρα τούτοις δεῖ προσπαλαίειν οἷς βέλτιον, ἢ οὔ. Α. Ναί. ΣΩ. Ἆρα καὶ τοσαῦτα ὅσα ἄμεινον; H Α. Τοσαῦτα. Σ. Οὐκοῦν καὶ τότε ὅτε ἄμεινον; Α. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν καὶ ᾄδοντα δεῖ κιθαρίζειν ποτὲ πρὸς τὴν ᾠδὴν καὶ βαίνειν. Α. Δεῖ γάρ.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τότε, ὁπότε βέλτιον; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ τοσοῦτα ὅ- A
σα βέλτιον; ΑΛ. Φημί. ΣΩΚ. Τί οὖν; ἐπειδὴ βέλτιον μὲν ὠνόμαζες
ἐπ' ἀμφοτέροις, τῷ τε κιθαρίζειν πρὸς τὴν ᾠδὴν, καὶ τῷ προσπα-
λαίειν, τί καλεῖς τὸ ἐν τῷ ὀρθῶς κιθαρίζειν βέλτιον; ὥσπερ ἐγὼ τὸ ἐν
τῷ παλαίειν καλῶ γυμναστικόν· σὺ δ' ἐκεῖνο τί καλεῖς; ΑΛ. Οὐκ ἐν-
νοῶ. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ πειρῶ ἐμὲ μιμεῖσθαι. ἐγὼ γάρ που ἀπεκρινάμην
τὸ διὰ παντὸς ὀρθῶς ἔχον. ὀρθῶς δὲ δή που ἔχει τὸ κατὰ τὴν τέχνην γι-
γνόμενον· ἢ οὔ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ἡ δὲ τέχνη, οὐ γυμναστικὴ ἦν; ΑΛ.
Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚΡ. Ἐγὼ δ' εἶπον τὸ ἐν τῷ παλαίειν βέλτιον, γυμνα-
στικόν. ΑΛ. Εἶπες γάρ. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καλῶς; ΑΛΚ. Ἔμοιγε δοκεῖ.
ΣΩΚΡ. Ἴθι καὶ σὺ (πρέποι γὰρ ἄν που καὶ σοὶ τὸ καλῶς διαλέγεσθαι) B
εἰπὲ πρῶτον τίς ἡ τέχνη, ἧς τὸ κιθαρίζειν καὶ τὸ ᾄδειν καὶ τὸ ἐμβαίνειν
ὀρθῶς· συνάπασα, τίς καλεῖται; οὔπω δύνασαι εἰπεῖν; ΑΛ. Οὐ δῆτα.
ΣΩΚ. Ἀλλ' ὧδε πειρῶ. τίνες αἱ θεαὶ ὧν ἡ τέχνη; ΑΛ. Τὰς Μούσας, ὦ
Σώκρατες, λέγεις; ΣΩΚ. Ἔγωγε. ὅρα δή τινα ἀπ' αὐτῶν ἐπωνυμίαν
ἡ τέχνη ἔχει; ΑΛΚ. Μουσικήν μοι δοκεῖς λέγειν. ΣΩΚ. Λέγω γάρ. τί
οὖν τὸ κατὰ ταύτην ὀρθῶς γιγνόμενόν ἐστιν; ὥσπερ ἐκεῖ ἐγώ σοι τὸ κατὰ
τὴν τέχνην ἔλεγον ὀρθῶς, τὴν γυμναστικήν. καὶ σὺ δὴ οὖν οὕτως ἐν-
ταῦθα τί φῄς; πῶς γίγνεσθαι; ΑΛ. Μουσικῶς, μοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Εὖ λέ-
γεις. ἴθι δὴ, καὶ τὸ ἐν τῷ πολεμεῖν βέλτιον, καὶ τὸ ἐν τῷ εἰρήνην ἄγειν, C
τοῦτο τὸ βέλτιον, τί ὀνομάζεις; ὥσπερ ἐκεῖ ἐφ' ἑκάστῳ ἔλεγες τῷ ἀμεί-
νονι, ὅτι μουσικώτερον· καὶ ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ, ὅτι γυμναστικώτερον· πει-
ρῶ δὴ καὶ ἐνταῦθα λέγειν τὸ βέλτιον. ΑΛΚ. Ἀλλ' οὐ πάνυ τι ἔχω.
ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλὰ μέντοι αἰσχρόν γε, εἰ μέν τις σὲ λέγοντα καὶ συμ-
βουλεύοντα περὶ σιτίων, ὅτι βέλτιον τόδε τοῦδε, καὶ νῦν, καὶ τοσοῦτον,
ἔπειτα ἐρωτήσειε, τί τὸ ἄμεινον λέγεις, ὦ Ἀλκιβιάδη; περὶ μὲν τού-
των ἔχειν εἰπεῖν ὅτι τὸ ὑγιεινότερον, καίτοι οὐ προσποιῇ γε ἰατρὸς εἶ-
ναι· περὶ δὲ οὗ προσποιῇ ἐπιστήμων εἶναι, καὶ συμβουλεύεις ἀνιστάμε-
νος, ὡς εἰδὼς, τούτου δὲ, ὡς ἔοικας, πέρι ἐρωτηθεὶς, ἐὰν μὴ ἔχῃς εἰπεῖν, D
οὐκ αἰσχύνῃ; ἢ οὐκ αἰσχρὸν φανεῖται; ΑΛΚ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Σκόπει δὴ,
καὶ προθυμοῦ εἰπεῖν πρὸς τί τείνει τὸ ἐν τῷ εἰρήνην τε ἄγειν ἄμεινον,
καὶ τὸ ἐν τῷ πολεμεῖν οἷς δεῖ. ΑΛΚ. Ἀλλὰ σκοπῶν οὐ δύναμαι ἐν-
νοῆσαι. ΣΩΚ. Οὐδ' οἶσθα, ἐπειδὰν πόλεμον ποιώμεθα, ὅ, τι ἐγκαλοῦν-
τες ἀλλήλοις πάθημα, ἐρχόμεθα ἐπὶ τὸ πολεμεῖν; καὶ ὅ, τι αὐτὸ ὀνο-
μάζοντες ἐρχόμεθα; ΑΛ. Ἔγωγε, ὅτι ἐξαπατώμενοί τι, ἢ βιαζόμενοι,
ἢ ἀποστερούμενοι. ΣΩΚ. Ἔχε· πῶς ἕκαστα τούτων πάσχοντες; πειρῶ εἰ-
πεῖν τί διαφέρει τὸ ὧδε ἢ ὧδε. ΑΛ. Ἦ τὸ ὧδε λέγεις, ὦ Σώκρατες, τὸ
δικαίως ἢ ἀδίκως; ΣΩΚ. Αὐτὸ τοῦτο. ΑΛ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε διαφέ-
ρει ὅλον τε καὶ πᾶν. ΣΩΚΡΑΤ. Τί οὖν; Ἀθηναίοις σὺ πρὸς ποτέρους E
συμβουλεύσεις πολεμεῖν; τοὺς ἀδικοῦντας, ἢ τοὺς τὰ δίκαια πράττον-
τας; ΑΛ. Δεινὸν τοῦτό γε ἐρωτᾷς. εἰ γὰρ καὶ διανοεῖταί τις ὡς δεῖ πρὸς
τοὺς τὰ δίκαια πράττοντας πολεμεῖν, οὐκ ἂν ὁμολογήσειέ γε. ΣΩΚ. Οὐ
γὰρ νόμιμον τοῦθ', ὡς ἔοικεν. ΑΛΚ. Οὐ δῆτα· οὐδέ γε καλὸν δοκεῖ εἶ-
ναι. ΣΩ. Πρὸς ταῦτ' ἄρα καὶ σὺ τὸ δίκαιον τοὺς λόγους ποιήσῃ; ΑΛΚ.
Ἀνάγκη. Σ. Ἄλλο τι οὖν ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἠρώτων βέλτιον πρὸς τὸ πολε-
μεῖν καὶ μὴ, καὶ οἷς δεῖ καὶ οἷς μὴ, καὶ ὁπότε καὶ μὴ, ἢ τὸ δικαιότερον
τυγχάνει ὄν; ἢ οὔ; ΑΛ. Φαίνεταί γε. ΣΩΚΡ. Πῶς, ὦ φίλε Ἀλκιβιά-
δη; πότερον σαυτὸν λέληθας ὅτι οὐκ ἐπίστασαι τοῦτο; ἢ ἐμὲ ἔλαθες μαν- F
θάνων καὶ φοιτῶν εἰς διδασκάλου, ὅς σε ἐδίδασκε διαγιγνώσκειν τὸ δι-
καιότερόν τε καὶ ἀδικώτερον; καὶ τίς ἐστιν οὗτος; φράσον καὶ ἐμοὶ, ἵνα
αὐτῷ φοιτητὴν προξενήσῃς ἐμέ. ΑΛ. Σκώπτεις ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ.
Μὰ τὸν φίλιον τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν, ὃν ἐγὼ ἥκιστ' ἂν ἐπιορκήσαιμι. ἀλλ'
εἴπερ ἔχεις, εἰπὲ τίς ἐστι. ΑΛ. Τί δ' εἰ μὴ ἔχω, οὐκ ἂν οἴει με ἄλλως
εἰδέναι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων; ΣΩΚΡ. Ναὶ, εἴγε εὕροις. ΑΛ.
Ἀλλ' οὐκ ἂν εὑρεῖν με ἡγῇ; ΣΩΚ. Καὶ μάλα γε, εἰ ζητήσαις. ΑΛ. Εἶτα
ζητῆσαι οὐκ ἂν οἴει με; ΣΩΚΡ. Ἔγωγε· εἰ οἰηθείης γε μὴ εἰδέναι. ΑΛ.
Εἶτα οὐκ ἦν ὅτε οὐκ εἶχον οὕτω; ΣΩΚΡ. Καλῶς λέγεις. ἔχεις οὖν εἰ- G
πεῖν τοῦτον τὸν χρόνον ὅτε οὐκ ᾤου εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα; φέρε,
πέρυσιν ἐζήτεις τε καὶ οὐκ ᾤου εἰδέναι; ἢ ᾤου; καὶ τἀληθῆ ἀποκρίνου, ἵνα
μὴ μάταιοι οἱ διάλογοι γίγνωνται. ΑΛΚ. Ἀλλ' ᾤμην εἰδέναι. ΣΩΚ.
Τρίτον δὲ ἔτος καὶ τέταρτον καὶ πέμπτον, οὐχ οὕτως; ΑΛΚ. Ἔγωγε.
ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλὰ μὴν τό γε πρὸ τοῦ παῖς ἦσθα. ἢ γάρ; ΑΛΚ. Ναί.
ΣΩΚΡΑΤ. Τότε μὲν τοίνυν εὖ οἶδα ὅτι ᾤου εἰδέναι. ΑΛΚ. Πῶς εὖ
οἶσθα; ΣΩΚΡ. Πολλάκις σοῦ ἐν διδασκάλων ἤκουον παιδὸς ὄντος, καὶ
ἄλλοθι, καὶ ὁπότε ἀστραγαλίζοις, ἢ ἄλλην τινὰ παιδιὰν παίζοις, οὐχ
ὡς ἀπορῶν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ μάλα μέγα καὶ θαρ- H
ραλέως λέγοντος περὶ ὅτου τύχοις τῶν παίδων, ὡς πονηρός τε καὶ ἄδι-
κος εἴη, καὶ ὡς ἀδικοῖ. ἢ οὐκ ἀληθῆ λέγω; ΑΛ. Ἀλλὰ τί ἔμελλον ποιεῖν,
ὦ Σώκρατες, ὁπότε τίς με ἀδικοῖ; ΣΩΚ. Σὺ δ' εἰ τύχοις ἀγνοῶν εἴτε
ἀδικοῖο, εἴτε μὴ, τότε λέγοις τί σε χρὴ ποιεῖν; ΑΛΚ. Μὰ Δί' ἀλλ' οὐκ
ἠγνόουν ἔγωγε, ἀλλὰ σαφῶς ἐγίγνωσκον ὅτι ἠδικούμην. ΣΩΚΡΑΤ.

SOCR. Et tantum quantum melius? ALC. Confiteor. SOCR. Quid ergo poſtquam melius quiddam in vtriſque dixiſti, & in citharæ cantu, & in palæſtra, quid vocas in recto ad cantum ſono melius? Nam ego quidem in palæſtra gymnaſticum voco. Tu autem quid? ALCI. Haud intelligo. SO. Sed conare me imitari. Equidem melius ipſum vocem ego, id quod per omnia rectè ſe habet. Rectè verò ſe habet, quod ſecundum artē fit? nónne. A. Idipsú. S. Nónne ars gymnaſtica? AL. Quidni? S. C. Id ſanè quod melius in palæſtra, vocaui gymnaſticum. AL. Vocaſti quidem. SOC. An non rectè? AL. Mihi videtur. SO. Age igitur & tu, decet enim te quoque rectè diſſerere. Dic primum quæ ars eſt, ad quam pertinet rectè canere, ſonare, ſaltare. Vniuerſa hæc ars quomodo nuncupatur? nondum potes exprimere? ALC. Nondum. SOCRAT. Verum ſic enitere, quænam huius artis deæ? AL. Muſáſne, ô Socrates, ais? SOCRA. Equidem. vide iam quódnam ab his cognomentum ars illa trahat. AL. Muſicam dicere videris. SO. Dico vtique. Quid igitur eſt, quod ſecundum hanc rectè fit? quemadmodum modò in illa iam arte ego tibi, quod ſecundum artem rectè fieret, gymnaſticum vocaui. Tu quoque in hac eodem modo melius quid vocas, & quomodo fit? AL. Muſicum mihi videtur, & muſicè. SOC. Bene dicis. age iā, bello melius & pace melius quid vocas? quemadmodum ſuperius dixiſti, in vnoquoque quid melius eſſet, oſtendiſti: in hoc quidem quod muſicum magis, in illo verò quod magis gymnaſticum. Conare in iis ſimiliter quid melius pronunciare. ALC. Non habeo quid dicam. SOC. At verò turpe ſit, ſiquis te de cibis aſſerentem, meliorem hunc illo eſſe, & quando, & quantus, mox ſi quis roget, quid melius ipſum, ô Alcibiades, vocas? nihil habere quod reſpondeas, videlicet quod ſalubrius, quanuis te medicum eſſe non profitearis: in illo verò cuius te peritum eſſe gloriaris, & tanquam eruditus conſultum ſurgis, deeſſe quod reſpondeas interrogatus. Nónne inquam turpe hoc eſt? ALCIB. Turpiſſimum. SOC. Conſidera itaque & conare nobis oſtendere quorſum tendit melius in pace quibuſcum oportet inſtituenda, & bello etiam contra quos oportet? ALCIB. Etſi quæro, nequeo tamen inuenire. SOCRAT. Animaduertiſti, quum bellum gerimus, quid ſit quod inter nos accuſantes ad bellum proficiſcimur, & quomodo id cuius gratia ſuſcipitur bellum vocemus? AL. Animaduerti equidem ad arma nos prouocari, quum vel decepti, vel coacti, vel aliqua re ſpoliati ſumus. SO. Age, dicas quo differt pati illa hoc vel illo modo? ALC. Quum dicis hoc vel illo modo, idémne ſignificas ac ſi diceres, iuſtè vel iniuſtè? SOC. Idipſum. AL. Omnino quidem & hoc totum differt. SOCRAT. Aduerſus quos vt bellum ineant Athenienſes hortaberis? Aduerſus iniurióſne an iuſtos? ALC. Durum eſt id quod interrogas: nam & ſi quis rogitet bellum aduerſus eos gerendum, qui iuſtitiam colunt, non hoc tibi confitebitur. SOCR. Nō enim legitimum hoc, vt videtur. AL. Minimè, nec honeſtum quidem apparet hoc. Hic igitur tu de iuſto verba facies. ALC. Neceſſe eſt. SO. Aliúdne igitur vt modo quærebam, in bello gerendo aut non, & quibuſcum oportet vel non, & quando oportet, vel non, melius eſt quicquam quàm id quod eſt iuſtum magis. ALCIB. Hoc melius videtur. SOCRAT. Vnum igitur ô amice Alcibiades, te præterit quòd hoc ignoras: vel ſi me inſcio ad præceptorem profectus es, vnde diiudicare didiceris quid iuſtius, & quid iniuſtius, age & mihi illum oſtende, vt ei me diſcipulum atque hoſpitem facias. ALC. Cauillaris, ô Socrates. SOC. Non per deum mihi & tibi amicum, quem iureiurando minimè fallerem: ſed ſi habes, dic quis eſt. ALCI. Quid ſi non habeam? nónne putas aliter me iuſta atque iniuſta dignoſcere poſſe? SOC. Imò ſi quidem inueneris. ALCIB. An non cenſes inueniſſe me? SOCR. Et maximè quidem, modò quæſiueris. AL. Deinde non credis me quæſiſſe? SOCRAT. Credo equidem, modo te ignorare putaueris. AL. An fuit tempus, cùm ſic me non haberem? SO. Bene dicis, ſed potes aſſignare nobis id tempus, quando non rebaris te iuſtorum atque iniuſtorum cognitionem habere? age anno ſuperiori quæſiſti hæc ſcire nécne? & exiſtimabas te ſcire nécne? Ac verò reſponde, ne fruſtrà diſputatio inſtituatur. ALCIBIAD. Putabam ſcire. SOCRAT. Tertio verò anno ante id tempus, & quarto, & quinto, nónne eodem pacto? ALC. Eodem. SOCRAT. Atqui ante hæc tempora eras puer, nunquid? ALCIB. Eram. SOCRAT. Scio equidem te tunc noſſe putauiſſe. ALC. Quomodo ſcis? SOCR. Sæpenumero te puerum audiui cùm apud magiſtros, & alibi in calculorum iactu cæteriſque puerilibus ſtudiis exercereris, tanquam de iuſtis atque iniuſtis minimè dubitantem: verùm audacter loquentem de quocunque puero ſermo incidiſſet, quòd malus & iniuſtus eſſet, & iniuſtè ageret. Num vera loquor? ALCIBIAD.

Dignoſcit qui inuenit, inuenit qui quærit, quærit qui putat ſe ignorare.

Quid me oportebat facere, cùm quis iniuria me afficeret? SOCRAT. Tu verò ſi ignorans eſſes, ſiue iniuria inferatur, ſiue non, tum quid te facere oporteat quæras? ALCIB. Per Iouem non ignorabam ego, ſed planè intelligebam iniuriam mihi

fieri. SOCRAT. Ergo putabas etiam dum eſſes puer, iuſta, & iniuſta dignoſcere. ALCI. Et ſciebam equidem. SOCR. Quo in tempore inueneras? Non enim in illo cùm te ſcire credebas. ALCIB. Nequaquam. SOCR. Quando igitur hæc ignorare putabas? Conſidera, non enim id tempus inuenies. ALCI. Per Iouem, ô Socrates, quod dicam non habeo. SOCR. Non ergo per inuentionem iſta cognoſcis? ALCI. Non videor. SOC. Sed paulò antè neque per diſciplinam etiam percepiſſe dicebas. quòd ſi nec inueniſti neque didiciſti, quónam pacto, & vnde tenes? ALCIB. Fortè haud rectè reſpondi, cùm ſcire me per inuentionem aſſerui. SOC. Id verò quo pacto habet? ALC. Didici ipſe quoque vt arbitror, quemadmodum cæteri. SOC. Rurſus in idem relabimur: dic mihi enim à quo didiciſti. ALCIB. A vulgo. SOC. Non ad probatos refugis præceptores, cùm ad vulgus te refers. ALCIB. An non ſufficiunt ad docendum etiam hi? SOCR. Ne ea quidem quæ talarem ludum attinent, aut non attinent: etſi viliora hæc ſunt, quàm iuſta. An non ſic tu quoque putas? ALC. Puto. SOCRAT. Ergo maiora docere poſſunt, viliora non poſſunt? AL. Arbitror equidem. Enimuerò multa docere poſſunt meliora ludo talari. SOC. Quænam iſta? AL. Vt eſt Græcè loqui. Ab iis enim didici, nec præceptorem vllum habui præter iſtos, quos tu magiſtros haud ſatis probatos eſſe dicebas. SO. O generoſe, huius quidem rei vulgares homines idonei præceptores ſunt, & merito in hac doctrina laudantur. AL. Cur? SO. Quoniam habent quod bonos decet præceptores habere. ALC. Quid hoc? SO. Nónne ſcis oportere eos qui aliquid docturi ſunt, priùs quàm doceant, intelligere? nunquid? AL. Quidni? SO. Et cùm intelligant, conſentire ſibi neque diſſidere? AL. Ita. SOC. In quibus verò igitur diſſentiant, ea ſcire illos dicamus? AL. Minimè. SO. Horum ergo quomodo boni eſſent magiſtri. AL. Nullo modo. SO. Videtúrne tibi diſſentire multitudo, ſi quando interrogetur quid lapis, & quid lignum? AL. non idem fatentur, in idémque feruntur omnes, cùm lignum volunt aut lapidem capere? atque eodem pacto in cunctis huiuſmodi? Intelligo enim fermè per Græcè ſcire, hoc te ſignificaſſe, nónne? AL. Significaui equidem. SO. Atque idcirco in iis nónne conueniunt, vt diximus, & priuatim & publicè ciuitates inuicem, neque dubitant, hæ quidem hoc, hæ verò aliud quiddam vocantes? AL. Non dubitant. SO. Merito ergo iſtorum idonei præceptores eſſent. AL. Nempe. SO. Itaque ſi quidem in his vellemus eruditum euadere, rectè hunc in doctrinam multitudinis mitteremus. ALC. Prorſus. SO. Si autem noſſe vellemus non modò qui homines & qui equi ſunt, verumetiam qui ex illis maximè curſu valeant, & qui non, nunquid vulgus erudire poterit? AL. Nequaquam. SOCR. Sufficiens hæc tibi coniectura erit, quòd nec ſciant vulgares omnes, neque apti horum præceptores ſint, quoniam de iis inter ſe nequaquam conueniunt. AL. Videtur. SO. Si noſſe cupiam non tantum qui ſint homines, ſed qui valeant, qui ægrotent, nunquid multitudo docebit? AL. Non. SO. Multitudinem hæc docere non poſſe facilè aduertes, ſi diſcordes opiniones conſideraueris. AL. Sanè. SOC. De iuſtis autem hominibus atque rebus, multitudo ſecum ipſa ſibi conſentit? AL. Minimè per Iouem, ô Socrates. SOC. At in iis magnopere diſcrepat? AL. Summopere. SOC. Arbitror nec vidiſſe te vnquam, nec audiſſe homines de ſanis & ægrotis inter ſe adeò diſſentire, vt ob iſta bellum gererent, ſéque inuicem interimerent. ALC. Nunquam. SOC. Cæterum de iuſtis atque iniuſtis quàm acriter diſſentiant, & ſi ipſe, vt arbitror, non vidiſti: audiſti tamen cum ex aliis multis, tum etiam ex Homero: nam Odyſſeam atque Iliada audiuiſti. AL. Omnino, ô Socrates. SOC. Nónne igitur hæc omnia poëmata ſunt de iuſti atque iniuſti diſcrimine? AL. Sunt. SOC. Pugnæque & interitus ob eandem profectò diſſentionem inter Achiuos Troianóſve fuerunt, eadémque ratione inter procos Penelopes & Vlyſſem. A. Vera refers. SOC. Reórque & inter Athenienſes, Lacedæmonas, atque Bœotios, qui priùs in Tanagra, deinde in Coronia perierunt, vbi etiam pater tuus Clinias oppetiit, nulla alia de re quàm de iuſti, iniuſtíve differentia pugnam illam acerbiſſimam extitiſſe. AL. Vera loqueris. SOC. Eos itaque dicemus illa ſciuiſſe de quibus tam acriter concertarunt, vt de iuſto & iniuſto altercantes omnia extrema ſubirēt? AL. Non videtur. SOC. Ergo ad eos præceptores te refers, quos ipſemet ignorare conſentis? AL. Videor. SOC. Quónam pacto conueniens eſt te iuſta & iniuſta cognoſcere, in quibus ſic aberras, nec didiciſſe ab aliquo videris, neque per te etiam inueniſſe? AL. Ex iis quæ tu dicis, non eſt cōſentaneum. SOC. Vides iterum Alcibiades hoc te nō rectè dixiſſe? AL. Quid. SOC. Quòd me aiebas hæc dicere. AL. Quid? non tu dicis me iuſti & iniuſti ignarum eſſe? SOC. Nequaquam. AL. Egóne igitur?

A Ὤου ἄρα ἐπίστασθαι καὶ παῖς ὢν (ὡς ἔοικε) τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα. ΑΛ. Ἔγωγε· καὶ ἠπιστάμην γε. ΣΩΚΡ. Ἐν ποίῳ χρόνῳ ἐξευρών; οὐ γὰρ δή που ἐν ᾧ γε ᾤου εἰδέναι. ΑΛΚΙΒ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Πότε οὖν ἠγνόεις ἡγοῦ; σκόπει· οὐ γὰρ εὑρήσεις τοῦτον τὸν χρόνον. Α. Μὰ Δί', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἔγωγε εἰπεῖν. ΣΩΚ. Εὑρὼν μὲν ἄρα οὐκ οἶσθα αὐτά. Α. Οὐ πάνυ φαίνομαι. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ἄρτι γε οὐδὲ μαθὼν ἔφησθα εἰδέναι. εἰ δὲ μήτε εὗρες, μήτε ἔμαθες, πῶς οἶσθα, καὶ πόθεν; Α. Ἀλλ' ἴσως τοῦτό σοι οὐκ ὀρθῶς ἀπεκρινάμην, τὸ φάναι εἰδέναι, αὐτὸς ἐξευρών. ΣΩΚ. Τὸ δὲ πῶς εἶχεν; Α. Ἔμα-
B θον (οἶμαι) καὶ ἐγώ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι. ΣΩΚΡ. Πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἥκομεν λόγον. παρὰ τοῦ; φράζε κἀμοί. ΑΛ. Παρὰ τῶν πολλῶν. ΣΩΚΡ. Οὐκ εἰς σπουδαίους γε διδασκάλους καταφεύγεις, εἰς τοὺς πολλοὺς ἀναφέρων. ΑΛΚ. Τί δέ; οὐχ ἱκανοὶ διδάξαι οὗτοι; ΣΩΚΡ. Οὔκουν τὰ πεττευτικά γε, καὶ τὰ μή. καίτοι φαυλότερα αὐτὰ εἶναι τῶν δικαίων οἶμαι. τί δέ; σὺ οὐχ οὕτως οἴει; Α. Ναί. ΣΩ. Εἶτα τὰ μὲν φαυλότερα οὐχ οἷοι διδάσκειν, τὰ δὲ σπουδαιότερα; Α. Οἶμαι ἔγωγε. ἀλλὰ γοῦν πολλὰ οἷοί τ' εἰσὶ διδάσκειν σπουδαιότερα τοῦ πεττεύειν. ΣΩΚΡ. Ποῖα ταῦτα; Α. Οἷον καὶ τὸ ἑλληνί-
C ζειν παρὰ τούτων ἔγωγε ἔμαθον· καὶ οὐκ ἂν ἔχοιμι ἐμαυτοῦ εἰπεῖν διδάσκαλον, ἀλλ' εἰς τοὺς αὐτοὺς ἀναφέρω, οὓς σὺ φὴς οὐ σπουδαίους εἶναι διδασκάλους. ΣΩΚ. Ἀλλ' ὦ γενναῖε, τούτου μὲν ἀγαθοὶ διδάσκαλοι οἱ πολλοί, καὶ δικαίως ἐπαινοῖντ' ἂν αὐτῶν εἰς διδασκαλίαν. ΑΛ. Τί δή; ΣΩΚ. Ὅτι ἔχουσι περὶ αὐτὰ ἃ χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς διδασκάλους ἔχειν. Α. Τί τοῦτο λέγεις; ΣΩΚΡ. Οὐκ οἶσθ' ὅτι χρὴ τοὺς μέλλοντας διδάσκειν ὁτιοῦν, αὐτοὺς πρῶτον εἰδέναι; ἢ οὔ; ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοὺς εἰδότας ὁμολογεῖν τε ἀλλήλοις καὶ μὴ διαφέρεσθαι; Α. Ναί. ΣΩΚ. Ἐν οἷς δ' ἂν διαφέρωνται, ταῦτα φήσεις εἰδέναι αὐτούς; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Τούτων οὖν διδάσκα-
D λοι πῶς ἂν εἶεν; Α. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Τί οὖν; δοκοῦσί σοι διαφέρεσθαι οἱ πολλοὶ ποῖόν ἐστι λίθος ἢ ξύλον; κἄν τινα ἐρωτᾷς, ἆρ' οὐ ταὐτὰ ὁμολογοῦσι καὶ ἐπὶ ταὐτὰ ὁρμῶσιν, ὅταν βούλωνται λαβεῖν λίθον ἢ ξύλον; ὡσαύτως καὶ πάντα ὅσα τοιαῦτα; σχεδὸν γάρ τοι μανθάνω τὸ ἑλληνίζειν ἐπίστασθαι, ὅτι τοῦτο λέγεις. ἢ οὔ; Α. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰς μὲν ταῦτα (ὥσπερ εἴπομεν) ἀλλήλοις τε ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ αὑτοῖς ἰδίᾳ, καὶ δημοσίᾳ αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας οὐκ ἀμφισβητοῦσιν, αἱ μὲν ταῦτα, αἱ δ' ἄλλα φάσκουσαι; Α. Οὐ γάρ. ΣΩΚ. Εἰκότως ἂν ἄρα τούτων καὶ διδάσκαλοι εἶεν ἀγαθοί. Α. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ
E μὲν βουλοίμεθ' ἂν ποιῆσαί τινα περὶ αὐτῶν εἰδέναι, ὀρθῶς ἂν αὐτὸν πέμποιμεν εἰς διδασκαλίαν τούτων τῶν πολλῶν; Α. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τί δ' εἰ βουληθείημεν εἰδέναι μὴ μόνον ποῖοι ἄνθρωποι εἰσίν, ἢ ποῖοι ἵπποι, ἀλλὰ καὶ τίνες αὐτῶν δρομικοί τε καὶ μή, ἆρα ἔτι οἱ πολλοὶ τοῦτο ἱκανοὶ διδάξαι; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἱκανὸν δέ σοι τεκμήριον ὅτι οὐκ ἐπίστανται, οὐδὲ χρηστοὶ διδάσκαλοι εἰσὶ τούτων, ἐπειδὴ οὐδὲν ὁμολογοῦσιν ἑαυτοῖς περὶ αὐτῶν; Α. Ἔμοιγε. Σ. Τί δ' εἰ βουληθείημεν εἰδέναι μὴ μόνον ποῖοι ἄνθρωποι εἰσὶν, ἀλλ' ὁποῖοι ὑγιεινοὶ ἢ νοσώδεις, ἆρα ἱκανοὶ ἂν ἡμῖν ἦσαν διδάσκαλοι οἱ πολλοί; Α. Οὐ δῆτα. Σ. Ἦν δ' ἄν σοι τεκμήριον ὅτι μοχθηροί εἰσι τούτων διδάσκαλοι, εἰ ἑώρας αὐτοὺς διαφερομένους; Α. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Τί δὲ δὴ νῦν περὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων οἱ πολλοὶ δοκοῦσί σοι ὁμολογεῖν αὐτοὶ ἑ-
F αυτοῖς, ἢ ἀλλήλοις; Α. Ἥκιστα νὴ Δί', ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δαί; μάλιστα περὶ αὐτῶν διαφέρεσθαι; Α. Πολύ γε. ΣΩ. Οὔκουν οἶμαί γε πώποτέ σε ἰδεῖν οὐδ' ἀκοῦσαι σφόδρα οὕτω διαφερομένους ἀνθρώπους περὶ ὑγιεινῶν, καὶ μή, ὥστε διὰ ταῦτα μάχεσθαί τε καὶ ἀποκτιννύναι ἀλλήλους. Α. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀλλὰ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἔγωγ' οἶδ' ὅτι καὶ εἰ μὴ ἑώρακας, ἀκήκοας γοῦν ἄλλων τε πολλῶν καὶ Ὁμήρου. καὶ Ὀδυσσείας γὰρ καὶ Ἰλιάδος ἀκήκοας. Α. Πάντως δήπου, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ταῦτα ποιήματά ἐστι περὶ διαφορᾶς δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ΑΛΚΙΒ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ αἱ μάχαι
G γε καὶ οἱ θάνατοι διὰ ταύτην τὴν διαφορὰν τοῖς τε Ἀχαιοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν ἐγένοντο, καὶ τοῖς μνηστῆρσι τοῖς τῆς Πηνελόπης, καὶ τῷ Ὀδυσσεῖ. ΑΛΚΙΒ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡΑΤ. Οἶμαι δὲ καὶ τοῖς ἐν Τανάγρᾳ Ἀθηναίων τε καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ἀποθανοῦσι, καὶ τοῖς ὕστερον ἐν Κορωνείᾳ (ἐν οἷς καὶ ὁ σὸς πατὴρ Κλεινίας ἐτελεύτησεν) οὐδὲ περὶ ἑνὸς ἄλλου διαφορὰ ἢ περὶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἀδίκου, τοὺς θανάτους καὶ τὰς μάχας πεποιηκέναι. ἢ γάρ; ΑΛΚΙΒ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τούτους οὖν φῶμεν ἐπίστασθαι περὶ ἃ οὕτω σφόδρα διαφέρονται, ὥστε ἀμφισβητοῦντες ἀλλήλοις, τὰ ἔσχατα σφᾶς αὐτοὺς ἐργάζονται; ΑΛ. Οὐ φαίνεταί γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἰς τοὺς τοιούτους διδασκάλους ἀνα-
H φέρεις οὓς ὁμολογεῖς αὐτὸς μὴ εἰδέναι; Α. Ἔοικα. Σ. Πῶς οὖν εἰκὸς σὲ εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, περὶ ὧν οὕτω πλανᾷ, καὶ οὔτε μαθὼν φαίνῃ παρ' οὐδενός, οὔτ' αὐτὸς ἐξευρών; Α. Ἐκ μὲν ὧν σὺ λέγεις οὐκ εἰκός. Σ. Ὁρᾷς αὖ τοῦθ' ὡς οὐ καλῶς εἶπες, ὦ Ἀλκιβιάδη. Α. Τὸ ποῖον; Σ. Ὅτι ἐμὲ φὴς ταῦτα λέγειν. Α. Τί δέ; οὐ σὺ λέγεις ὡς ἐγὼ οὐδὲν ἐπίσταμαι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων; ΣΩ. Οὐ μέντοι. Α. Ἀλλ' ἐγώ;

ΣΩΚ. Ναί. ΑΛ. Πῶς δή; ΣΩΚ. Ὧδε εἴσῃ. ἐάν σε ἔρωμαι, τὸ ἓν καὶ τὰ δύο, πότερα πλείω ἐστὶ, φήσεις ὅτι τὰ δύο. ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Πόσῳ; ΑΛ. Ἑνί. ΣΩ. Πότερος οὖν ἡμῶν ὁ λέγων ὅτι τὰ δύο τοῦ ἑνὸς ἑνὶ πλείω; ΑΛ. Ἐγώ. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἠρώτων, σὺ δὲ ἀπεκρίνου; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Περὶ δὴ τούτων μῶν ἐγὼ φαίνομαι λέγων, ὁ ἐρωτῶν, ἢ σὺ ὁ ἀποκρινόμενος; ΑΛ. Ἐγώ. ΣΩΚΡ. Τί δ' ἂν ἐγὼ μὲν ἐρωτῶ καὶ ποῖα γράμματα Σωκράτους, σὺ δὲ εἴπῃς, πότερος ὁ λέγων; ΑΛ. Ἐγώ. ΣΩΚΡΑΤ. Ἴθι δὴ, ἑνὶ λόγῳ εἰπέ· ὅταν ἐρώτησίς τε καὶ ἀπόκρισις γίγνηται, πότερος ὁ λέγων; ὁ ἐρωτῶν, ἢ ὁ ἀποκρινόμενος; ΑΛ. Ὁ ἀποκρινόμενος, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἄρτι διὰ παντὸς ἐγὼ μὲν ἦν ὁ ἐρωτῶν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Σὺ δὲ ὁ ἀποκρινόμενος; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί οὖν; τὰ λεχθέντα πότερος ἡμῶν εἴρηκε; ΑΛ. Φαίνομαι μὲν, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὡμολογημένων, ἐγώ. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἐλέχθη ὅτι περὶ δικαίων καὶ ἀδίκων Ἀλκιβιάδης ὁ καλὸς ὁ Κλεινίου οὐκ ἐπίσταιτο, οἴοιτο δὲ, καὶ μέλλοι εἰς ἐκκλησίαν ἐλθὼν συμβουλεύσειν Ἀθηναίοις περὶ ὧν οὐδὲν οἶδεν; οὐ ταῦτ' ἦν; ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚΡΑΤ. Τὸ τοῦ Εὐριπίδου ἄρα συμβαίνει, ὦ Ἀλκιβιάδη· σοῦ τάδε κινδυνεύεις, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ, ἀκηκοέναι· οὐδ' ἐγώ εἰμι ὁ ταῦτα λέγων, ἀλλὰ σύ· ἐμὲ δὲ αἰτιᾷ μάτην. ΑΛ. Καὶ μέντοι εὖ λέγεις. ΣΩΚΡ. Μανικὸν γὰρ ἐν νῷ ἔχεις ἐπιχείρημα ἐπιχειρεῖν, ὦ βέλτιστε, διδάσκειν ἃ οὐκ οἶσθα, ἀμελήσας μανθάνειν. ΑΛ. Οἶμαι μὲν, ὦ Σώκρατες, Ἀθηναίους ὀλιγάκις βουλεύεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας πότερα δικαιότερα ἢ ἀδικώτερα. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἡγοῦνται δῆλα εἶναι. ἐάσαντες οὖν περὶ αὐτῶν, σκοποῦσιν ὁπότερα συνοίσει πράξασιν. οὐ γὰρ ταυτὰ οἶμαι τό τε δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα· ἀλλὰ πολλοῖς δὴ ἐλυσιτέλησεν ἀδικήσασι μεγάλα ἀδικήματα, καὶ ἑτέροις, οἶμαι, δίκαια ἐργασαμένοις, οὐ ξυνήνεγκε. ΣΩΚ. Τί οὖν; εἰ ὅτι μάλιστα ἕτερα μὲν τὰ δίκαια τυγχάνει ὄντα, ἕτερα δὲ τὰ συμφέροντα, οὔ τί που σὺ αὖ οἴει ταῦτα εἰδέναι ἃ συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις; καὶ διότι; ΑΛ. Τί γὰρ κωλύει, ὦ Σώκρατες; εἰ μή με αὖ ἐρήσῃ παρ' ὅτου ἔμαθον, ἢ ὅπως αὐτὸς εὗρον. ΣΩΚΡΑΤ. Οἷον τοῦτο ποιεῖς· εἴ τι μὴ ὀρθῶς λέγεις, τυγχάνει δὲ δυνατὸν ἀποδεῖξαι δι' οὗπερ καὶ τὸν πρότερον λόγον, οἴει δὴ καινὰ ἄττα δεῖν ἀκούειν, ἀποδείξεις τε ἑτέρας· ὡς τῶν προτέρων οἷον σκευαρίων κατατετριμμένων· καὶ οὐκέτ' ἂν σὺ αὐτὰ ἀμπίσχοιο, εἰ μή τις σοὶ τεκμήριον καθαρὸν καὶ ἄχραντον οἴσει. ἐγὼ δὲ χαίρειν ἐάσας τὰς σὰς προδρομὰς τοῦ λόγου, οὐδὲν ἧττον ἐρήσομαι ὁπόθεν μαθὼν, αὐτὰ συμφέροντα ἐπίστασαι, καὶ ὅστις ἐστὶ διδάσκαλος· καὶ πάντα ἐκεῖνα τὰ πρότερον ἐρωτῶ μιᾷ ἐρωτήσει. ἀλλὰ γὰρ δῆλον ὡς εἰς ταυτὸν ἥξεις, καὶ οὐχ ἕξεις ἀποδεῖξαι οὔθ' ὡς ἐξευρὼν οἶσθα τὰ συμφέροντα, οὔθ' ὡς μαθών. ἐπειδὴ δὲ τρυφᾷς, καὶ οὐκέτ' ἂν ἡδέως τοῦ αὐτοῦ γεύσαιο λόγου, τοῦτο μὲν ἐῶ χαίρειν, εἴτε οἶσθα, εἴτε μὴ, τὰ Ἀθηναίοις συμφέροντα· πότερον δὲ ταυτά ἐστι δίκαιά τε καὶ συμφέροντα, ἢ ἕτερα, τί οὐκ ἀπέδειξας; εἰ μὲν βούλει, ἐρωτῶν με, ὥσπερ ἐγώ σε· εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ λόγῳ διέξελθε. ΑΛ. Ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ οἷός τ' ἂν εἴην, ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ διελθεῖν. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ὦγαθὲ ἐμὲ ἐκκλησίαν νόμισον καὶ δῆμον· καὶ ἐκεῖ τοι σὲ δεήσει ἕνα ἕκαστον πείθειν. ἢ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τοῦ αὐτοῦ ἕνα τε οἷόν τε εἶναι κατὰ μόνας πείθειν καὶ ξυμπόλλους, περὶ ὧν ἂν εἰδῇ, ὥσπερ ὁ γραμματιστὴς ἕνα τε πείθει που περὶ γραμμάτων καὶ πολλούς. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν καὶ περὶ ἀριθμοῦ ὁ αὐτὸς ἕνα τε καὶ πολλοὺς πείσει; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὗτος δ' ἔσται ὁ εἰδὼς ὁ ἀριθμητικός; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ σὺ ἅπερ καὶ πολλοὺς οἷός τε πείθειν εἶ, ταῦτα καὶ ἕνα; ΑΛ. Εἰκός γε. ΣΩΚΡ. Ἔστι δὲ ταῦτα δηλονότι ἃ οἶσθα; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Ἄλλο τι οὖν ἢ τοσούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ ἐν τῷ δήμῳ ῥήτορος ὁ ἐν τῇ τοιᾷδε ξυνουσίᾳ, ὅτι ὁ μὲν, ἀθρόους πείθει ταῦτα, ὁ δὲ καθ' ἕνα; ΑΛ. Κινδυνεύει. ΣΩΚΡ. Ἴθι δὴ νῦν, ἐπειδὴ τοῦ αὐτοῦ φαίνεται πολλούς τε καὶ ἕνα πείθειν, ἐν ἐμοὶ ἐμμελέτησον καὶ ἐπιχείρησον ἐπιδεῖξαι ὡς τὸ δίκαιον ἐνίοτε οὐ ξυμφέρει. ΑΛ. Ὑβριστὴς εἶ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Νῦν γοῦν ὑφ' ὕβρεως μέλλω σε πείθειν τἀναντία οἷς σὺ ἐμὲ οὐκ ἐθέλεις. ΑΛ. Λέγε δή. ΣΩ. Ἀποκρίνου μόνον τὰ ἐρωτώμενα. Α. Μή· ἀλλὰ σὺ αὐτὸς λέγε. ΣΩ. Τί δέ; οὐχ ὅτι μάλιστα βούλει πεισθῆναι; Α. Πάντως δήπου. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ λέγεις ὅτι αὐτὰ οὕτως ἔχει, μάλιστ' ἂν εἴης πεπεισμένος. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Ἀποκρίνου δή· καὶ ἂν μὴ αὐτὸς σὺ σαυτοῦ ἀκούσῃς ὅτι τὰ δίκαια συμφέροντά ἐστιν, ἄλλῳ λέγοντι μὴ πιστεύσῃς. Α. Οὔτοι ἀλλ' ἀποκριτέον. καὶ γὰρ οὐδὲν οἴομαι βλαβήσεσθαι. ΣΩ. Μαντικὸς γὰρ εἶ. καί μοι λέγε· τῶν δικαίων φὴς ἔνια μὲν συμφέρειν, ἔνια δ' οὔ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τί δέ; τὰ μὲν, καλὰ εἶναι, αὐτῶν, τὰ δ' οὔ; Α. Πῶς τοῦτο ἐρωτᾷς; ΣΩΚΡ. Εἴ τις ἤδη σοι ἔδοξεν αἰσχρὰ μὲν, δίκαια δὲ, πράττειν. Α. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩ. Ἀλλὰ πάντα τὰ δίκαια, καὶ καλά; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τί δ' αὖ τὰ καλά; πότερον πάντα ἀγαθὰ, ἢ τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ; Α. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔνια τῶν καλῶν κακὰ εἶναι. ΣΩ. Ἦ καὶ αἰσχρὰ, ἀγαθά; ΑΛ. Ναί. Σ. Ἆρα λέγεις τὰ τοιάδε;

A SOCRAT. Tu inquam. AL. Quónam modo? SO. Sic intelliges, ſi te interrogem vtrum vnum aut duo plura ſint, reſpondebíſne duo? AL. Duo. SOC. Quanto? AL. Vno. SOC. Vter igitur noſtrûm eſt, qui dicit duo vno plura quàm vnum? ALC. Ego. SO. Ego igitur interrogabam, tu reſpondebas? A. Ita. S. De iis ergo vter noſtrûm dicere videtur, num ego interrogans, an tu reſpondens? AL. Ego. SOC. Quid autem ſi quærã quot ſunt in Socrate literæ, tu verò reſpondeas, vter noſtrûm erit qui dicet? AL. Ego. SOC. Age dic vno verbo, quoties interrogatio fit atque reſponſio, vter eſt qui dicit? interrogánſne an reſpondens? ALCIB. Reſpondens, mihi videtur, ô Socrates. SOCR. B Ego in ſuperioribus ſemper interrogaui. ALCIB. Semper. SO. Tu verò reſpondiſti? ALC. Reſpondi. SOCR. Quæ igitur dicta ſunt hactenus, vter noſtrûm dixit? AL. Ex iis quę conceſſa ſunt ego dixiſſe videor. SOC. Nónne dictum eſt, quòd Alcibiades pulcher Clinię filius iuſtorum atque iniuſtorum inſcius, ſe ſcire putabat, erátque concionem Athenienſium aggreſſurus, ea conſulturus quæ neſciret? Sunt hæc vera? AL. Sunt. SOCR. Euripidis illud nunc nobis ô Alcibiades occurrit. Abs te quippe iſta videris audiſſe non à me. Neque ego hæc, ſed tu dixiſti: me autem fruſtra accuſas. AL. Et profectò bene dicis. SOCR. Furioſum enim quiddam aggredi, ô vir optime, ſtatuiſti, do- C cturus illa quæ nec ſcias neque diſcere cures. ALCIB. Reor, ô Socrates, Athenienſes & alios Græcos raro quænam iuſtiora, quæve iniuſtiora ſint, quærere. talia enim putant eſſe perſpicua. his igitur omiſſis, quæ conducant agentibus, inquirunt. Neque enim eadem eſſe iuſta & vtilia puto, quin multis iniuſtè agentibus iniuſtitia profuit: alios contra iuſtè agentes nil ipſa iuſtitia iuuit. SOCR. Quid igitur ſi vel maximè diuerſa, alia quidem iuſta ſunt, alia verò vtilia, an tu rurſum ſcire te putas quæ vtilia ſint hominibus, & quam ob cauſam? AL. Et quid prohibet Socrates? niſi rurſus exquiras à quo didicerim, aut quomodo ipſe inuenerim. SOCR. Vide quid agas, D quod non rectè dicis, cùm poſſit id oſtendi per eandem rationem qua ſuperiora, ipſe tamen noua quædam exiſtimes audienda, nouáſque demonſtrationes in medium adducendas quaſi priores ſint inſtar apparatuum atque veſtium quibus in ſcena vtuntur contritæ, quibus quidem tu non amplius induaris, niſi quis aliud quiddam purum immaculatúmque afferat. Ego autẽ miſſa faciẽs ſermonis tui pręludia, nihilominus interrogabo, vnde vtilia hęc eſſe didiceris, & quis magiſter fuerit, & reliqua cũcta quæ prius vna interrogatione requirã. Verũtamen eódem, vt arbitror, reuolueris, neque oſtendere poteris vtilia, diſciplináne an inuentione cognoueris. Quando ve- E rò adeò delicatus es, vt non libenter ſermonem eundem guſtaturus videare: hoc quidem mitto, noríſne an non, quid vtile, quídve inutile Athenienſibus ſit. Vtrum autem eadem ſint iuſta & vtilia, an diuerſa, cur non demonſtras, aut ipſe me interrogans, vt ego te, aut ſi ita placet, oratione perpetua vtens? ALCIB. Haud ſcio, ô Socrates, an aduerſus te diſputare valeam, nécne. SOCR. At ô bone vir, concionem me in præſentia, populúmve eſſe puta: nonne illi te vnicuique perſuadere oportebit? ALCIB. Oportebit. SOCR. Nónne eiuſdem eſt poſſe & vni ſeorſum aliquid, & multis ſimul eorum quæ nouit, demonſtrare? Sicut grammaticus vnum pariter in literis ac multos erudit. ALCIB. Eſt. SOCR. Et in numeris F eodem modo quis poterit vni ac multis oſtendere? ALCIB. Certè. SOC. Hic autem eſt arithmeticus. ALCIB. Eſt. SOCR. Et tu ergo quæ pluribus, eadem vni perſuadere potes. ALC. Conſentaneum eſt. SOCR. Sunt autem hæc videlicet quæ cognoſcis. AL. Profectò. SOCR. Hoc verò duntaxat differt rhetor qui apud populum loquitur, ab eo qui in huiuſmodi congreſſu: quòd ille ſimul vniuerſis, hic ſeorſum ſingulis perſuadet. AL. Videtur. SOCR. Age cum eiuſdem eſſe appareat multis atque vni oſtendere, meditare nunc coram me, atque enitere, vt oſtendas mihi quod iuſtum eſt, aliquando non prodeſſe. ALCIB. Contumelioſus es, ô Socrates. SOC. Nunc per G contumeliam demonſtraturus ſum tibi contraria eorum quæ tu mihi non vis. ALCIB. Dic. SO. Reſponde modo interroganti. AL. Minimè, ſed tu ipſe dicas. SOC. Nónne vis quàm maximè perſuaderi? AL. Prorſus. SOC. Si dixeris hæc ita ſe habere, an non eris maximè perſuaſus? AL. Mihi quidem videtur. SO. Reſponde igitur: nam niſi à teipſo audieris iuſta omnia vtilia eſſe, alteri dicenti ne credas. AL. Non credam: ſed iam reſpondendum eſt: nihil enim periculi eſſe exiſtimo. SOCR. Vates profectò es, verum dic. Iuſtorum alia cõferre aſſeris, quędam H minimè? AL. Aſſero. SOCR. Quid autem horum partim eſſe pulchra, partim contrà? AL. Quomodo hoc interrogas? SO. Vtrum quiſpiam tibi aliquando viſus ſit turpia quidem facere, ſed tamen iuſta? AL. Mihi nunquam. SOCR. Omnia itaque iuſta etiam pulchra. ALC. Ita. SOC. Rurſus pulchra vtrum omnia bona, an partim bona, partim mala? AL. Arbitror equidem ô Socrates, nonnulla ex pulchris mala eſſe. SOCR. Et turpia quædam bona? ALC. Certè. SOC. Nunquid tale quiddam dicis

perinde ac ſi nonnulli dũ in prælio amico vel propinquo cuidam opem ferre vellent, vulnerati perierint: qui verò auxilium cùm debuiſſent, non tulerunt, incolumes diſceſſerint? AL. Et maximè quidem. SO. Nónne auxilium huiuſmodi pulchrum appellas, vbi quis ſeruare conatur quos oportebat? eáque fortitudo eſt? ALC. Profectò. SOCR. Malum verò vocas ob interitus ac vulnera, nunquid? ALC. Voco. SO. An non eſt aliud fortitudo, aliud mors? ALC. aliud. SOC. Non ergo ſecundum idem pulchrum ſimul ac malum eſt, amicis opem ferre. ALC. Non videtur. SOC. Vide itaque vtrum qua ratione pulchrum, etiam bonum ſit: quemadmodum in iis. quia enim fortè concedis pluchrum eſſe auxilium ferre. Ipſa autem fortitudo bonúmne an malum? Sic verè conſidera, vtra eligeres adeſſe tibi, bona an mala? AL. Bona. SO. Nónne maxima bona maximè optares? ALC. Maximè. SOC. Ac minimè omnium his priuari velles? ALC. Quidni? SOC. Quid de fortitudine dicis? quanto illam pretio commutares? AL. Ne viuere quidem vellem, ſi timidus eſſem. SOC. Extremúmne malum tibi videtur eſſe timiditas? AL. Mihi verò. SOC. Æquè ac mori, vt apparet. AL. Æquè. SOC. Morti atque timiditati vita & fortitudo contraria ſunt? AL. Sunt. SO. Et hæc quidem maximè optares adeſſe tibi: illa minimè? AL. Certè. SOC. An non ex eo quòd hæc optima, illa peſſima eſſe cenſes? AL. Prorſus. SO. Igitur auxiliũ ferre amicis in prælio, pulchrum quidem vocabas ſecundum boni, id eſt, fortitudinis actionem. AL. Videor ſanè. SOC. Secundum verò actionem mali, id eſt, mortis, malum. ALC. Mihi quidẽ videt. S. An non congruũ eſt, ſic vnãquanquę actionem denominare? ſi. n. eã prout malũ fert malã appellas, cõtra, ꝓut fert bonũ, bonã vocare decet? A. Videtur. S. Nónne etiã quà bonum, pulchrum: quà malum, turpe? AL. Maximè. SO. Cũ ergo dicis auxilium ferre amicis in bello, pulchrum eſſe, ſed malum: perinde eſt ac ſi dicas, ipſum bonum quidem, malum tamen. AL. Vera mihi dicere videris, ô Socrates. SOCR. Nihil igitur pulchrum quatenus Pulchrum malum eſt, neque turpe quicquam quatenus Turpe bonum. AL. Non videtur. SO. Prętерea hunc in modum conſidera, quiſquis pulchrè agit, nónne bene agit? AL. Vtiq;. SO. Bene autem agentes, nónne felices? AL. Quidni? SO. An non felices propter bonorũ poſſeſſionem? AL. maximè. SO. Acquirunt autẽ hęc ex eo quod pulchrè ac bene agunt? AL. Certè. SO. Igitur bene agere bonum. ALC. Quidni? SO. Nónne pulchrum actio bona? AL Certè. SO. Idem itaque rurſus apparet nobis pulchrum ac bonum. AL. Apparet. SO. Quicquid igitur inueniemus pulchrum eſſe, idem quoque bonum exiſtere hac ratione reperiemus AL. Neceſſe eſt. SO. Bona autem conferunt nécne? AL. Conferunt. SO. Meminiſti quid ſuprà de iuſtis confeſſi ſimus? AL Reor iuſta agentes neceſſarium eſſe pulchra facere. SOC. Pulchra verò agentes, nónne etiam bona? AL. Ita. SO. Et bona prodeſſe? AL. Penitus. SO. Iuſta igitur, ô Alcibiades, vtilia ſunt. ALCIB. Videtur. SOCRAT. Hæc nonne ipſe dixiſti, ego autem interrogaui? ALC. Apparet. SOCRAT. Si quis igitur ſurgat Athenienſibus vel Peparethiis conſulturus putans iuſta ſe & iniuſta dignoſcere, dicátque ſcire ſe iuſta interdum eſſe mala, nónne ipſum irrideres, cùm tu aſſeras eadem iuſta & vtilia eſſe? ALCI. Per deos ô Socrates, quid dicam neſcio, ſed abſurdo quódam modo habere me videor. Nam & alia videntur mihi interrogante te, & nunc alia. SOCR. Ignoras, ô amice, quænam hæc affectio ſit? ALC. Ignoro. SOCR. Siquis te interrogaſſet duóſne an tres oculos habeas, manúſve duas an quatuor, aut aliud quiddam huiuſmodi, putas illi te nunc hoc, nunc illud, an idem ſemper reſponſurum fuiſſe? ALC. Et ſi de me ipſo iam vereor, puto tamen eadem reſponſurum. SOCRAT. An non huius cauſa eſt, quia cognoſcis? AL. Arbitror. SOCRAT. De quibus igitur inuitus contraria reſpondes, conſtat illa te ignorare. AL. Conſentaneum eſt. SOC. Nónne circa iuſta & iniuſta, pulchra & turpia, bona & mala, vtilia & inutilia reſpondendo te erraſſe fateris? deinde nónne manifeſtum eſt, ex eo errauiſſe, quod ignoraueris. AL. Videtur. SOC. Nũ ita res ſe habet, vt ſi quis ignoret, illius animum circa id errare neceſſe ſit? ALC. Quidni? SOC. Scíſne quo pacto in cœlum aſcendas? ALC. Minimè per Iouem. SOC. Aberrat circa hæc opinio tua. ALC. Non certè. SO. Scis autem huius cauſam, an me dicere mauis? ALC. Dic. SOCR. Quoniam cùm neſcias non putas te ſcire. ALCIBIAD. Quomodo ô amice, rurſus id ais? SOCR. Cogita tu quoque mecum. Quæ neſcis, cognoſcíſque te ea neſcire, num in illis laberis, quemadmodum de parandis obſoniis noſti ſanè quod neſcis? ALCIB. Penitus. SOC. Vtrum circa hæc opinaris quomodo parare conueniat, atque erras? an potius ſcienti concedis? ALCIB. Hoc pacto. SOCRAT. Quid ſi nauigares, nunquid opinareris gubernaculum nunc ad interiora, nunc ad exteriora flectendum, ac neſcius errares, an potius gubernatori concedens, quieſceres? AL. Gubernatori.

Quà quid bonum, hàc pulchrum, quà malum, hàc turpe.

Felices ob bonorum poſſeſſionem.

Ignorantia cauſa eſt reſpondendi varia & non eadem.

A οἷον, πολλοὶ ἐν πολέμῳ βοηθήσαντες ἑταίρῳ ἢ οἰκείῳ, τραύματα ἔλαβον καὶ ἀπέθανον· οἱ δ' οὐ βοηθήσαντες, δέον, ὑγιεῖς ἀπῆλθον. ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὴν τοιαύτην βοήθειαν, καλὴν μὲν λέγεις, κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ σῶσαι οὓς ἔδει. τοῦτο δ' ἐστὶν ἀνδρία, ἢ οὔ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Κακὴν δέ γε, κατὰ τοὺς θανάτους τε καὶ τὰ ἕλκη. ἢ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἄλλο μὲν ἡ ἀνδρία, ἄλλο δὲ ὁ θάνατος; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα κατὰ ταυτόν γέ ἐστι καλὸν καὶ κακὸν τὸ τοῖς φίλοις βοηθεῖν; ΑΛ. Οὐ φαίνεται. ΣΩΚ. Ὅρα τοίνυν εἰ ᾗ γε καλὸν, καὶ ἀγαθὸν, ὥσπερ ἐνταῦθα. κατὰ τὴν ἀνδρίαν γὰρ ὡμολόγεις καλὸν εἶ- B ναι τὴν βοήθειαν. τοῦτ' οὖν αὐτὸ σκόπει τὴν ἀνδρίαν, ἀγαθὸν, ἢ κακόν. ὧδε δὲ σκόπει· σὺ πότερα ἂν δέξαιο σοὶ εἶναι; ἀγαθὰ, ἢ κακά; ΑΛ. Ἀγαθά. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τὰ μέγιστα; ΑΛ. Μάλιστα. ΣΩΚΡ. Καὶ ἥκιστα τῶν τοιούτων δέξαιο ἂν στέρεσθαι; ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Πῶς οὖν λέγεις περὶ ἀνδρίας; ἐπὶ πόσῳ ἂν αὐτῆς δέξαιο στέρεσθαι; ΑΛ. Οὐδὲ ζῆν ἂν ἐγὼ δεξαίμην δειλὸς ὤν. ΣΩΚ. Ἔσχατον ἄρα σοὶ κακὸν εἶναι δοκεῖ ἡ δειλία. ΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Ἐξ ἴσου τῷ τεθνάναι, ὡς ἔοικε. ΑΛ. Φημί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν θανάτῳ τε καὶ δειλίᾳ ἐναντιώτατα ζωὴ καὶ ἀνδρία; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ τὰ μὲν μάλιστα βούλοιό σοι, τὰ δὲ, ἥκιστα. C ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' ὅτι τὰ μὲν, ἄριστα ἡγῇ, τὰ δὲ, κάκιστα; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τὸ ἄρα βοηθεῖν ἐν πολέμῳ τοῖς φίλοις, ᾗ μὲν καλὸν, κατ' ἀγαθοῦ πρᾶξιν τὴν τῆς ἀνδρίας, καλὸν αὐτὸ προσεῖπας. ΑΛ. Φαίνομαί γε. ΣΩΚ. Κατὰ δέ γε κακοῦ πρᾶξιν τὴν τοῦ θανάτου, κακόν. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ὧδε δίκαιον προσαγορεύειν ἑκάστην τῶν πράξεων; εἴπερ ᾗ κακὸν ἐργάζεται, κακὴν καλεῖς· καὶ ᾗ ἀγαθὸν, ἀγαθὴν κλητέον; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν καὶ ᾗ ἀγαθὸν, καλόν· ᾗ δὲ κακὸν, αἰσχρόν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τὴν ἄρα ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς φίλοις βοήθειαν λέγων καλὴν μὲν εἶναι, κακὴν δὲ, οὐδὲν διαφερόντως λέγεις ἢ εἰ προσεῖπες αὐτὴν, ἀγαθὴν μὲν, κακὴν δέ. ΑΛ. Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ D Σώκρατες. ΣΩΚ. Οὐδὲν ἄρα τῶν καλῶν, καθόσον καλὸν, κακόν· οὐδὲ τῶν αἰσχρῶν, καθόσον αἰσχρὸν, ἀγαθόν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐ φαίνεται. ΑΛ. Ἔτι τοίνυν καὶ ὧδε σκέψαι. ὅστις καλῶς πράττει, οὐχὶ καὶ εὖ πράττει; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οἱ δ' εὖ πράττοντες, οὐκ εὐδαίμονες; ΑΛΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν εὐδαίμονες δι' ἀγαθῶν κτῆσιν; ΑΛΚ. Μάλιστα. ΣΩΚ. Κτῶνται δὲ ταῦτα τῷ εὖ καὶ καλῶς πράττειν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὸ εὖ ἄρα πράττειν, ἀγαθόν; ΑΛ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν καλὸν ἡ εὐπραγία; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ταυτὸν ἄρα ἐφάνη ἡμῖν πάλιν αὖ καλόν τε καὶ ἀγαθόν. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Ὅ, τι ἂν ἄρα εὕρωμεν καλόν τε καὶ E ἀγαθὸν, εὑρήσομεν ἔκ γε τούτου τοῦ λόγου. ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Τί δέ; τὰ ἀγαθὰ συμφέρει, ἢ οὔ; ΑΛ. Συμφέρει. Σ. Μνημονεύεις οὖν περὶ τῶν δικαίων πῶς ὡμολογήσαμεν; ΑΛ. Οἶμαί γε τοὺς δίκαια πράττοντας ἀναγκαῖον εἶναι καλὰ πράττειν. Σ. Οὐκοῦν τοὺς τὰ καλὰ, ἀγαθά; Α. Ναί. ΣΩ. Τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρει. Α. Ναί. Σ. Τὰ δίκαια ἄρα, ὦ Ἀλκιβιάδη, συμφέροντά ἐστιν; ΑΛ. Ἔοικε. Σ. Τί οὖν; ταῦτα οὐ σὺ ὁ λέγων εἶ, ἐγὼ δὲ ὁ ἐρωτῶν; ΑΛ. Φαίνομαι, ὡς ἔοικα. ΣΩΚ. Εἰ οὖν τις ἀνίσταται συμβουλεύσων εἴτε Ἀθηναίοις, εἴτε Πεπαρηθίοις, οἰόμενος γιγνώσκειν τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, φήσει δὲ εἰδέναι τὰ δίκαια κακὰ ἐνίοτε, ἄλλο τι ἢ καταγελῴης ἂν αὐτοῦ; ἐπειδήπερ τυγχάνεις καὶ σὺ λέγων ὅτι ταὐτά ἐστι δίκαιά τε καὶ ξυμφέροντα; ΑΛ. Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς, ὦ Σώκρατες F οὐκ οἶδα ἔγωγε οὐδ' ὅ, τι λέγω, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἔοικα ἀτόπως ἔχοντι. τοτὲ μὲν γάρ μοι ἕτερα δοκεῖ, σοῦ ἐρωτῶντος, τοτὲ δὲ ἄλλα. ΣΩΚ. Εἶτα τοῦτο, ὦ φίλε, ἀγνοεῖς τὸ πάθημα τί ἐστι; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οἴει ἂν οὖν, εἴ τις ἐρωτῴη σε, δύο ὀφθαλμοὺς, ἢ τρεῖς ἔχεις; καὶ, δύο χεῖρας, ἢ τέτταρας; ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· τοτὲ μὲν ἕτερα ἂν ἀποκρίνασθαι, τοτὲ δὲ ἄλλα; ἢ ἀεὶ τὰ αὐτά; ΑΛ. Δέδοικα μὲν ἔγωγε ἤδη περὶ ἐμαυτοῦ, οἶμαι μέντοι τὰ αὐτά. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὅτι οἶσθα, τοῦτ' αἴτιον; ΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε. ΣΩ. Περὶ ὧν ἄρα ἄκων τὰ ἐναντία ἀποκρίνῃ, δῆλον ὅτι περὶ τούτων οὐκ οἶσθα. ΑΛ. Εἰκός γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν γε καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν, καὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ συμφερόντων καὶ μὴ, ἀποκρινόμενος, φῂς πλανᾶσθαι. εἶτα οὐ δῆλον ὅτι διὰ τὸ μὴ εἰ- G δέναι περὶ αὐτῶν, διὰ ταῦτα πλανᾷ; ΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩΚΡΑΤ. Ἆρ' οὖν οὕτω καὶ ἔχει; ἐπειδάν τις τι μὴ εἰδῇ, ἀναγκαῖον περὶ τούτου πλανᾶσθαι τὴν ψυχήν; ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡΑΤ. Τί οὖν; οἶσθα ὅντινα τρόπον ἀναβήσῃ εἰς τὸν οὐρανόν; ΑΛΚ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Ἦ καὶ πλανᾶται σοῦ ἡ δόξα περὶ ταῦτα; ΑΛΚ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Τὸ δ' αἴτιον οἶσθα; ἢ ἐγὼ φράσω; ΑΛΚ. Φράσον. ΣΩΚΡΑΤ. Ὅτι, ὦ φίλε, οὐκ οἴει αὐτὸ ἐπίστασθαι, οὐκ ἐπιστάμενος. ΑΛΚ. Πῶς αὖ τοῦτο λέγεις; ΣΩΚΡΑΤ. Ὅρα καὶ σὺ κοινῇ. ἃ μὴ ἐπίστασαι, γιγνώσκεις δὲ ὅτι οὐκ ἐπίστασαι, πλανᾷ περὶ τὰ τοιαῦτα; ὥσπερ περὶ ὄψου σκευασίας, οἶσθα δήπου ὅτι οὐκ οἶσθα; ΑΛΚΙΒΙΑΔ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. H Πότερον οὖν αὐτὸς περὶ ταῦτα δοξάζεις ὅπως χρὴ σκευάζειν, καὶ πλανᾷ, ἢ τῷ ἐπισταμένῳ ἐπιτρέπεις; ΑΛΚ. Οὕτω. ΣΩΚΡΑΤ. Τί δ' εἰ ἐν νηῒ πλέοις, ἆρα δοξάζοις ἂν πότερον χρὴ τὸν οἴακα εἴσω ἄγειν, ἢ ἔξω; καὶ ἅτε οὐκ εἰδὼς, πλανῷο ἄν; ἢ τῷ κυβερνήτῃ ἐπιτρέψας ἂν ἡσυχίαν ἄγοις; ΑΛΚΙΒΙΑΔ. Τῷ κυβερνήτῃ.

A ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα περὶ ἃ μὴ οἶδε πλανᾷ, ἄνπερ εἰδῇς ὅτι οὐκ οἶδε; ΑΛ. Οὐκ ἔοικα. ΣΩΚ. Ἐννοεῖς οὖν ὅτι καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἐν τῇ πράξει διὰ ταύτην τὴν ἄγνοιάν ἐστι, τὴν τοῦ μὴ εἰδότα οἴεσθαι εἰδέναι. ΑΛΚ. Πῶς αὖ λέγεις τοῦτο; ΣΩΚ. Τότε που ἐπιχειροῦμεν πράττειν, ὅταν οἰώμεθα εἰδέναι ὅ,τι πράττομεν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ὅταν δέ γέ πού τινες μὴ οἴωνται εἰδέναι, ἄλλοις παραδιδόασι; ΑΛ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν οἱ τοιοῦτοι τῶν μὴ εἰδότων, ἀναμάρτητοι ζῶσι, διὰ τὸ ἄλλοις περὶ αὐτῶν ἐπιτρέπειν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τίνες οὖν οἱ ἁμαρτάνοντες; οὐ γάρ που οἵ γε εἰδότες. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ δὲ οὔθ' οἱ εἰδότες, οὔθ' οἱ τῶν μὴ εἰδότων εἰδότες ὅτι οὐκ ἴσασιν, ἢ ἄλλοι λείπονται B ἢ οἱ μὴ εἰδότες, οἰόμενοι δ' εἰδέναι; ΑΛ. Οὔκ· ἀλλ' οὗτοι. ΣΩΚ. Αὕτη ἄρα ἡ ἄγνοια, τῶν κακῶν αἰτία, καὶ ἡ ἐπονείδιστος ἀμαθία. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὅταν ᾖ περὶ τὰ μέγιστα, τότε κακουργοτάτη καὶ αἰσχίστη; ΑΛ. Πολλή γε. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; ἔχεις μείζω εἰπεῖν δικαίων τε καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ ξυμφερόντων; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν περὶ ταῦτα σὺ φὴς πλανᾶσθαι; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Εἰ δὲ πλανᾷ, ἆρ' οὐ δῆλον ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὅτι οὐ μόνον ἀγνοεῖς τὰ μέγιστα, ἀλλὰ καὶ οὐκ εἰδὼς οἴει ταῦτα εἰδέναι; ΑΛ. Κινδυνεύω. ΣΩΚΡ. Βαβαὶ ἄρα, ὦ Ἀλκιβιάδη, οἷον πάθος πέπονθας· ὃ ἐγὼ ὀνομάζειν μὲν ὀκνῶ, ὅμως δέ, ἐπειδὴ μόνω ἐσμέν, ῥητέον. ἀμαθίᾳ γὰρ ξυνοικεῖς ὦ βέλτιστε τῇ αἰσχίστῃ, C ὡς ὁ λόγος σου κατηγορεῖ, καὶ σὺ σαυτοῦ. διὸ καὶ ᾄττεις ἄρα πρὸς τὰ πολιτικὰ πρὶν παιδευθῆναι. πέπονθας δὲ τοῦτο οὐ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν πραττόντων τὰ τῆσδε τῆς πόλεως, πλὴν ὀλίγων τε καὶ ἴσως τοῦ σοῦ ἐπιτρόπου Περικλέους. ΑΛΚ. Λέγεταί γε, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου σοφὸς γεγονέναι, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ σοφοῖς συγγεγονέναι, καὶ Πυθοκλείδῃ, καὶ Ἀναξαγόρᾳ· καὶ νῦν τηλικοῦτος ὤν, Δάμωνι ξύνεστιν αὐτοῦ τούτου ἕνεκα. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; ἤδη τινὰ εἶδες σοφὸν ὁτιοῦν, ἀδυνατοῦντα ποιῆσαι ἄλλον σοφὸν ἅπερ αὐτός; ὥσπερ ὅς σε ἐδίδαξε γράμματα, αὐτός τε ἦν σοφὸς, καὶ σὲ ἐποίησε, τῶν τε ἄλλων ὅντινα ἐ- D βούλετο. ἢ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ σὺ ὁ παρ' ἐκείνου μαθὼν, ἄλλον οἷός τε ἔσῃ; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ ὁ κιθαριστὴς δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ὡσαύτως. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καλὸν γὰρ δή που τοῦτο τεκμήριον τῶν ἐπισταμένων ὁτιοῦν, ὅτι ἐπίστανται, ἐπειδὰν καὶ ἄλλον οἷοί τε ὦσιν ἀποδεῖξαι ἐπιστάμενον. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Τί οὖν; ἔχεις εἰπεῖν Περικλῆς τινὰ ἐποίησε σοφόν; ἀπὸ τῶν υἱέων ἀρξάμενος; ΑΛ. Τί δ' εἰ τὼ Περικλέους υἱεε ἠλιθίω ἐγενέσθην, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ἀλλὰ Κλεινίαν, τὸν σὸν ἀδελφόν. ΑΛ. Τί δ' αὖ Κλεινίαν λέγοις, μαινόμενον ἄνθρωπον; ΣΩΚ. Ἐπειδὴ τοίνυν Κλεινίας μὲν μαίνεται, τὼ δὲ E Περικλέους υἱεε, ἠλιθίω ἐγενέσθην, σοὶ τίνα αἰτίαν ἀναθῶμεν διότι σε οὕτως ἔχοντα περιορᾷ; ΑΛ. Ἐγώ, οἶμαι, αἴτιος, οὐ προσέχων τὸν νοῦν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων, ἢ τῶν ξένων, δοῦλον ἢ ἐλεύθερον, εἰπὲ, ὅστις αἰτίαν ἔχει διὰ τὴν Περικλέους συνουσίαν σοφώτερος γεγονέναι, ὥσπερ ἐγὼ ἔχω σοι εἰπεῖν, διὰ τὴν Ζήνωνος, Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου, καὶ Καλλίαν τὸν Καλλιάδου. ὧν ἑκάτερος Ζήνωνι ἑκατὸν μνᾶς τελέσας, σοφός τε καὶ ἐλλόγιμος γέγονεν. ΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ ἔχω. ΣΩΚ. Εἶεν. τί οὖν διανοῇ περὶ σαυτοῦ; πότερον ἐᾶν ὡς νῦν ἔχεις, ἢ ἐπιμέλειάν τινα ποιεῖσθαι; ΑΛ. Κοινὴ βουλή, ὦ Σώκρατες. καίτοι F ἐννοῶ σου εἰπόντος καὶ ξυγχωρῶ. δοκοῦσι γάρ μοι οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ἐκτὸς ὀλίγων, ἀπαίδευτοι εἶναι. ΣΩΚ. Εἶτα τί δὴ τοῦτο; ΑΛ. Εἰ μέν που ἦσαν πεπαιδευμένοι, ἔδει ἂν τὸν ἐπιχειροῦντα αὐτοῖς ἀνταγωνίζεσθαι, μαθόντα καὶ ἀσκήσαντα ἰέναι ὡς ἐπ' ἀθλητάς· νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἰδιωτικῶς ἔχοντες ἐληλύθασιν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως, τί δεῖ ἀσκεῖν καὶ μανθάνοντα πράγματα ἔχειν; ἐγὼ γὰρ εὖ οἶδα ὅτι τούτων τῇ γε φύσει πάνυ πολὺ περιέσομαι. ΣΩΚΡ. Βαβαί, οἷον, ὦ ἄριστε, τοῦτ' εἴρηκας· ὡς ἀνάξιον τῆς ἰδέας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν σοὶ ὑπαρχόντων. ΑΛ. Τί μάλιστα, καὶ πρὸς τί τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἀγανακτῶ ὑπέρ τε τοῦ σοῦ καὶ τοῦ ἐμοῦ ἔρωτος. ΑΛ. Τί δή; ΣΩΚ. Εἰ G ἠξίωσας τὸν ἀγῶνα σοὶ εἶναι πρὸς τοὺς ἐνθάδε ἀνθρώπους. ΑΛΚ. Ἀλλὰ πρὸς τίνας μήν; ΣΩΚ. Ἄξιον τοῦτο καὶ ἔρεσθαι ἄνδρα οἰόμενον μεγαλόφρονα εἶναι. ΑΛ. Πῶς λέγεις; οὐ πρὸς τούτους μοι ὁ ἀγών; ΣΩ. Ἆρα κἂν εἰ τριήρη διενοοῦ κυβερνᾶν μέλλουσαν ναυμαχεῖν, ἤρκει ἄν σοι τῶν συνναυτῶν βελτίστῳ εἶναι τὰ κυβερνητικά; ἢ ταῦτα μὲν ᾤου ἂν δεῖν ὑπάρχειν, ἀπέβλεπες δὲ εἰς τοὺς ὡς ἀληθῶς ἀνταγωνιστάς, ἀλλ' οὐχ ὡς νῦν, εἰς τοὺς συναγωνιστάς; ὧν δεῖ που περιγενέσθαι σε δεῖ τοσοῦτον, ὥστε μὴ συναντιαγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καταφρονηθέντας συναγωνίζεσθαί σοι πρὸς τοὺς πολεμίους; εἰ δὴ τῷ ὄντι γε καλόν τι ἔργον ἀποδείξασθαι H διανοῇ, καὶ ἄξιον σαυτοῦ τε καὶ τῆς πόλεως. ΑΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ διανοοῦμαί γε. ΣΩ. Πάνυ ἄρα σοι ἄξιον ἀγαπᾶν εἰ τῶν στρατιωτῶν βελτίων εἶ, ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς τῶν ἀντιπάλων ἡγεμόνας ἀποβλέπειν, ὁπότε ἐκείνων βελτίων γένοιο σκοποῦντα, καὶ ἀσκοῦντα πρὸς ἐκείνους. ΑΛΚ. Λέγεις δὲ τίνας τούτους, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Οὐκ οἶσθα ἡμῶν τὴν πόλιν Λακεδαιμονίοις τε καὶ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ πολεμοῦσαν ἑκάστοτε; ΑΛ.

SOCR. Non igitur erras in iis quæ neſcis, ſi neſcire te noueris. ALC. Non videtur. SOC. Cernis errores in actionibus eſſe ob hanc ignorantiam, quòd qui neſcit ſcire ſe putat? ALC. Quo pacto id ais? SOC. Tunc agere aggredimur, cùm noſſe putamus quod agimus. ALC. Ita eſt. SOC. Contrà, qui ignorantiæ ſuæ conſcij ſibi ſunt, aliis ſe committunt. ALC. Quidni? SOC. Quapropter ex ignorantibus hi ſoli ſine culpa vitam agunt, ex eo quòd aliorum curæ ſe credunt. AL. Profectò. SOC. Quinam peccant? non enim ſcientes. ALC. Non certè. SOC. Poſtquàm neque ſcientes, neque ex ignorantibus ij qui ignorantiæ ſuæ conſcij ſibi ſunt errant, quinam alij reſtent, quàm ij qui cùm neſciant, ſcire ſe putant? ALC. Soli. SOC. Hæc igitur ignorantia malorum cauſa eſt, & vituperanda inſcitia. ALC. Nempe. SOC. Et quando circa maxima eſt, tunc deterrima atque turpiſſima. AL. Maximè. SOC. Num habes quicquam maius quàm iuſtum, bonum, vtile? AL. Nequaquam. SOC. Nónne circa hæc erraſſe te aſſeris? AL. Aſſero. SOC. Quod ſi erras, nónne ex ſuperioribus perſpicuum eſt, quòd non modò in maximis rebus inſcius es, verumetiam cùm ſis ignarus, ſcire te putas? AL. Videor. SOC. Papæ, ô Alcibiades, quo preſſus es morbo? hunc equidem nominare horreſco. Veruntamē cùm ſoli ſimus, dicendum eſt. In turpiſſima nanque inſcitia, optime vir, verſaris, id quod ipſe oratione tua ſatis declaras: qui prius te ad ciuilia confers, quàm ſis gubernandi peritus. Neque te ſolum morbus hic tenuit, verumetiam omnes qui hāc Rempublicam adminiſtrarunt, præter admodum paucos, ac fortaſſe præter tutorem tuum Periclem. ALC. Fertur, ô Socrates, non caſu quodam ſapiens euaſiſſe Pericles, ſed multis ac ſapientibus viris familiariter vſus cùm ſit, Pythoclide in primis & Anaxagora: nunc etiam tam grandis natu, ſapientiæ gratia Damone vtitur. SOCR. Num quem vidiſti ſapientem, qui in ea re in qua ipſe ſapit, alium ſapientem efficere non poſſet? veluti qui te in literis erudiuit, ipſe quidem erat ſapiens, téque pariter reddidit ſapientem: & eodem pacto quemuis alium poterat. AL. Profectò. SOC. Et tu quoque eruditus ab illo, alium inſtruere poteris. ALC. Potero. SOCR. Similiter citharœdus & magiſter gymnaſij. ALC. Penitus. SOC. Optima igitur hæc coniectura eſt, quoſdam eſſe, qui cùm ipſi ſciant, oſtendere quos docuerunt poſſunt. ALC. Mihi quidem videtur. *Optima coniectura eſt ſciētis.* SOCRAT. Habes quem dicere poſſis à Pericle ſapientem factum, à filiis incipiens? ALC. Quid ſi Periclis filij ſtolidi ſunt? SOC. At verò fratrem tuum Cliniam? ALC. Quid Cliniam commemoras hominem inſanum? SOC. Poſtquam Clinias quidem fuerit, filij verò Periclis ſtolidi nati ſunt, tibi quam cauſam adſcribemus, propter quam te cùm talis ſis, negligat? ALC. Ego ipſe, vt arbitror, in culpa ſum, cùm illi mentem non adhibuerim. SOC. Verùm ex Athenienſibus hoſpitibúſque cæteris, dic quem vel ſeruum, vel liberum ſapientiorem ſua conſuetudine fecerit, ſicuti ego tibi oſtendere poſſum propter Zenonis familiaritatem Pythodorum Iſolochi & Calliam Calliadæ filios factos eſſe dignos ſapientéſque viros, quorum vterque centum minas Zenoni tradidit. ALCI. Per Iouem non habeo quem dicam. SOC. Eſto. Quid ergo de te ipſo cogitas? num qualis nunc es, matureſcis, an aliquid conari potius? ALCI. Communi conſilio opus eſt, ô Socrates. Etenim tua dicta intelligo, eíſque aſſentior. Nam qui Rempublicam adminiſtrant, præter admodum paucos, ineruditi mihi quoque videntur. SOCR. Quid tum? ALC. Si periti eſſent, oporteret eum qui cum illis decertaturus eſt, poſtquam eandem artem didiciſſet, ac ſeipſum exercuiſſet: tunc demū tanquam ad athletas ire: nunc autem poſtquam & iſti imperiti ad rempub. acceſſerunt, quid exercitatione opus eſt mihi? quid diſciplinæ ſtudio? Noui enim quòd naturæ dotibus longè hos ſuperabo. SOC. Papæ, quídnam optime vir dixiſti? quàm indignum indole tua, ac reliquis iſtis tuis dotibus. ALC. Quorſum hæc, ô Socrates? SOCRAT. Dolet enim mihi tum propter te, tum ob mutuam noſtram beneuolentiam. ALC. Quidnam? SOC. Quod putaueris aduerſus homines, qui hîc ſunt, tibi certamen fore. AL. Aduerſus quos igitur? SOC. Decétne, vt id quærat vir qui tanti ſe facit? AL. Quid ais? nónne aduerſus iſtos mihi certamen? SOC. Si pugnaturam triremem gubernare ſtatuas, ſatíſne tibi putes, tuis te cōnautis gubernando præſtare? an cùm hoc ita eſſe oportere intelligas, in ſtrenuos aduerſarios potius, non vt nunc facis, in propugnatores tuos reſpicis, quibus te tantum oportet excellere, non qui contra illos quidem pugnandum exiſtimes, ſed parui potius pendēs, ſeu miniſtris aduerſus hoſtes vti, ſi quidem reuera egregium aliquod facinus edere velis te ac repub. tua dignum? AL. At id quidem cogito. SOC. An decet igitur, vt ſatis putes, ſi tuorum militum præſtantiſſimus tu ſcis, non autem reſpicias ad hoſtium duces, qua ratione illis potius excellas, in hos intentus ſemper, & contra eos te muniens? ALCIB. Quos dicis, ô Socrates? SOCR. Noſtin' vrbem noſtram cum Lacedæmoniis, ac magno Perſarum rege vndique bellum gerere? ALC. Vera

dicis. SOC. Nonne, cùm in animo ſit huius ciuitatis dux fieri, rectè facias, ſi putes aduerſus Lacedæmoniorum Perſarúmque Reges certamen te ſubiturum? ALC. Vera dicere videris. SOC. Non, ô bone vir: ſed in Midiam coturnicum nutritorem te decet intentum eſſe, & alios huiuſmodi, qui cũ nondum capillos, quos ſerui alebant, animo (quemadmodum muliercula, vulgò dicunt) præ imperitia abraſerint, rem publicam tamen tractare aggrediuntur, adhuc barbariem redolétes: atque ita affecti prodeunt adulaturi ciuitati, non autem imperaturi. In iſtos, inquam, intuentem te, num de teipſo ſecurum eſſe decet, neque diſcere quæcunque ad eruditionem pertinent, cùm ſis tantum certamẽ aditurus, neque in quibus oportet exerceri, & quæ ſunt præparanda parare, vt ita inſtitutus ciuilem tandem adminiſtrationem capeſſas? ALC. O Socrates, vera mihi dicere videris. Arbitror enim Lacedæmoniorum duces regémque Perſarum nihilo ab aliis diſcrepare. SOC. At, ô vir optime, animaduerte quæſo, qualis hæc ſit opinio tua. ALC. Qua in re? SOCR. Num te exiſtimas diligentius teipſum curaturum, ſi illos tanquam potentiſſimos eſſe credens, formides, an ſi minimè eos timeas? ALC. Si potentes illos exiſtimauero. SOC. An cenſes curam, quam tute de te habes, alicubi tibi poſſe nocere? ALC. Nullo modo: at contrà, maximè prodeſſe. SOCR. Vnum quidem hoc in primis tantum malum iſta tua opinio habet. ALCI. Vera dicis. SOC. Secundum verò, quòd falſa ſit, quod ita tibi probabile efficitur. AL. Quomodo? SOCR. Vtrum ∵ conſentaneum eſt, meliores eſſe naturas nobili in genere, quàm ignobili? ALC. Manifeſtum quòd in nobili. SOC. Nónne bene nati, ſi bene etiam educantur, ita demum ad virtutem perueniunt? ALC. Neceſſe eſt. SOC. Conſideremus itaque illis noſtra comparantes: primum quidem, vtrum Lacedæmoniorum Perſarúmque reges ignobiliori, quàm nos genere orti videantur. An ignoramus illos quidem ab Hercule, hos autem ab Achemene genus ducere? Herculis autem, & Achemenis origo ad Perſem Iouis filium refertur. ALC. Et noſtrum quidem, ô Socrates, in Euryſacem, Euryſacis in Iouem. SOCR. Atqui noſtrum, ô generoſe Alcibiades, in Dædalum etiam, Dædalus autem in Vulcanum Iouis filium. Verùm iſtorum maiores ab iis incipientes reges ſunt ex regibus vſque ad Iouem. Illi quidem Argiuorum & Spartæ. Hi verò Perſidis ſemper, ſæpe etiam, vt & nunc, Aſiæ. Nos autem maioreſque noſtri priuati. Quòd ſi te oporteret progenitores ac patriam Euryſacis oſtendere Salaminam, vel Æaci etiam prioris Æginam Artaxerxi Xerxis filio, quo te riſu exceptum iri putas? Sed vide, ne & generis dignitate, & educatione præterea, illis inferiores ſimus. Nunquid audiſti quanta ſit Lacedæmoniorum regum dignitas? quorum vxores publicè obſeruantur ab Ephoris, vt quod fieri poteſt, rex non ex alio, quàm Heraclidarum genere latenter oriatur. ∵ Perſarum verò rex adeo excellit, vt nemo ſuſpicetur regem ex alio, quàm ex ipſo genitum eſſe: quamobrem regis vxor nõ ab alio, quàm metu cuſtoditur. Poſtquàm verò natus eſt primogenitus, qui ſuccedit in regno, primo quidem eum diem, omnes qui ſub regno ſunt celebrant, atque ita in poſterum quotannis natalem regis diem ſacris ac feſtis omnis Aſia colit. Cùm verò apud nos quis naſcitur, ne vicini quidem, vt ait Comœdus, ſentiunt, ô Alcibiades. Deinceps nutritur puer, nõ à muliere nutrice parum honorifica, verùm ab eunuchis, qui reliquorum circa regem optimi videãtur, quibus & alia, quæ ſpectant ad curam pueri, demandãtur, ac præcipuè, vt natum quàm pulcherrimum reddant, componentes membra eius atque dirigentes. Atque hæc facientes magno in honore habentur. Cùm autem pueri ſeptimum ætatis annum impleuerũt, ad equeſtris artis magiſtros proficiſcuntur, deinde in venationem tendunt. Anno verò quartodecimo puerũ ſuſcipiũt hi, quos regios pædagogos appellant. Sunt ij profectò ex omnibus Perſis ea ætate electi præcipuique quatuor, ſapientiſſimus, iuſtiſſimus, tẽperatiſſimus, atque fortiſſimus aliquis vir. Quorũ primus ∵ magicã Zoroaſtri Oremanſij filij docet: eſt autẽ illa deorum cultus: atque idem tradit inſtituta regia. Secundus admonet, vt in omni vita ſit verax. Tertius ne vlla cupiditate ſuperetur, vt liber viuere conſueſcat, ac reuera rex, imperãs iis ante omnia, quæ in ipſo ſunt, nec vlli ſeruiens. Quartus denique impauidũ illum, & intrepidum reddit, nequando quippiã metuens ſeruus fiat. Tibi autem, ô Alcibiades, Pericles adiũxit pædagogum Zopyrum Thracem omnium ſeruorum ſuorũ præ ſenio inutiliſſimum. Narrarem præterea tibi reliquam educationem, & diſciplinam aduerſariorũ tuorum, niſi longum ſit. Iam verò ſatis hæc clara ſunt ad cætera quæ hinc ſequuntur oſtendenda. Tuæ verò aliorúmue Athenienſium generationis, educationis & diſciplinæ nulli, vt ita dicã, propinquorum cura eſt, niſi fortè amatores id curent. Iam verò diuitias, delicias, veſtium luxurioſum ornatum, vnguentorum odores, miniſtrorum ſequentium turbam, reliquámque

Paroemia.

Cõſentaneum eſt in genere nobili, quàm ignobili ingenia meliora in eſſe.

Perſarum regum educatio.

Magica Zoroaſtri deorũ cultus eſt.

A Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἐν νῷ ἔχεις ἡγεμὼν εἶναι τῆσδε τῆς πόλεως, ὡς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων βασιλέας καὶ τοὺς Περσῶν τὸν ἀγῶνά σοι ἡγούμενος εἶναι, ὀρθῶς ἂν ἡγοῖο; ΑΛ. Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν. Σ. Οὐκ, ὦ 'γαθέ· ἀλλὰ πρὸς Μειδίαν σε δεῖ τὸν ὀρτυγοτρόφον ἀποβλέπειν, καὶ ἄλλοις τοιούτοις, οἳ τὰ τῆς πόλεως πράττειν ἐπιχειροῦσιν, ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη (φαῖεν ἂν αἱ γυναῖκες) τρίχα ἔχοντες ἐπὶ τῇ ψυχῇ, ὑπ' ἀμουσίας, καὶ οὔπω ἀποβεβληκότες, ἔτι δὲ βαρβαρίζοντες, ἐληλύθασι κολακεύσοντες τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐκ ἄρξοντες. πρὸς τούτους σε δεῖ οὕσπερ λέγω βλέποντα, σαυτοῦ δὲ ἀμελεῖν· καὶ μήτε μανθάνειν ὅσα μαθήσεως ἔχεται, μέλλοντα τοσοῦτον ἀγῶνα ἀγωνί- B ζεσθαι, μήτε ἀσκεῖν ὅσα δεῖται ἀσκήσεως, καὶ πᾶσαν παρασκευὴν παρεσκευασμένον, οὕτως ἰέναι ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως. ΑΛ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, δοκεῖς μέν μοι ἀληθῆ λέγειν· οἶμαι μέντοι τούς τε Λακεδαιμονίων στρατηγοὺς καὶ τὸν Περσῶν βασιλέα οὐδὲν διαφέρειν τῶν ἄλλων. Σ. Ἀλλ', ὦ ἄριστε, τὴν οἴησιν ταύτην σκόπει οἵαν ἔχεις. ΑΛ. Τοῦ πέρι; Σ. Πρῶτον μέν, ποτέρως ἂν οἴει σαυτοῦ μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι, φοβούμενός τε καὶ οἰόμενος δεινοὺς αὐτοὺς εἶναι, ἢ μή; ΑΛ. Δηλονότι καὶ εἰ δεινοὺς οἰοίμην. Σ. Μῶν οὖν οἴει τι βλαβήσεσθαι, ἐπιμεληθεὶς σαυτοῦ; ΑΛ. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ μεγάλα ὀνήσεσθαι. Σ. Οὐκοῦν ἓν μὲν τοῦτο τοσοῦτο κακὸν ἔχει ἡ οἴησις αὕτη. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. C Τὸ δεύτερον τοίνυν ὅτι καὶ ψευδής ἐστιν, ἐκ τῶν εἰκότων σκέψαι. ΑΛ. Πῶς δή; ΣΩΚ. Πότερον εἰκὸς ἀμείνους γίγνεσθαι φύσεις ἐν γενναίοις γένεσιν, ἢ μή; ΑΛΚ. Δηλονότι ἐν τοῖς γενναίοις. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν τοὺς εὖ φύντας, ἐὰν καὶ εὖ τραφῶσιν, οὕτω τελέους γίγνεσθαι πρὸς ἀρετήν; ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Σκεψώμεθα δή, τοῖς ἐκείνων τὰ ἡμέτερα ἀντιτιθέντες, πρῶτον μέν, εἰ δοκοῦσι φαυλοτέρων γενῶν εἶναι οἱ Λακεδαιμονίων καὶ Περσῶν βασιλεῖς. ἢ οὐκ ἴσμεν ὡς οἱ μέν, Ἡρακλέους, οἱ δὲ Ἀχαιμένους ἔκγονοι; τὸ δὲ Ἡρακλέους τε γένος καὶ τὸ Ἀχαιμένους εἰς Περσέα τὸν Διὸς ἀναφέρεται. ΑΛ. Καὶ γὰρ τὸ ἡμέτερον, ὦ Σώκρατες, εἰς Εὐρυσάκη· τὸ δ' Εὐρυσάκους, εἰς Δία. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ γὰρ τὸ D ἡμέτερον, ὦ γενναῖε Ἀλκιβιάδη, εἰς Δαίδαλον· ὁ δὲ Δαίδαλος, εἰς Ἥφαιστον, τὸν Διός. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτων, ἀπ' αὐτῶν ἀρξάμενα, βασιλεῖς εἰσιν ἐκ βασιλέων, μέχρι Διός· οἱ μέν, Ἄργους τε καὶ Λακεδαίμονος· οἱ δέ, τῆς Περσίδος τοαεί· πολλάκις δὲ καὶ τῆς Ἀσίας, ὥσπερ καὶ νῦν. ἡμεῖς δέ, αὐτοί τε ἰδιῶται καὶ οἱ πατέρες. εἰ δὲ καὶ τοὺς προγόνους σε δέοι καὶ τὴν πατρίδα Εὐρυσάκους ἐπιδεῖξαι Σαλαμῖνα, ἢ τὴν Αἰακοῦ τοῦ ἔτι προτέρου Αἴγιναν, Ἀρταξέρξῃ τῷ Ξέρξου πόσον ἂν εἴη γέλωτα ὀφλεῖν; ἀλλ' ὅρα μὴ τῷ τε γένους ὄγκῳ ἐλαττώμεθα τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῇ ἄλλῃ τροφῇ. ἢ οὐκ ᾔσθησαι τοῖς τε Λακεδαιμονίων βασιλεῦσιν ὡς μεγάλα τὰ ὑπάρχοντα; ὧν αἱ γυναῖκες δημοσίᾳ φυλάττονται ὑπὸ τῶν ἐ- E φόρων, ὅπως εἰς δύναμιν μὴ λάθῃ ἐξ ἄλλου γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἢ ἐξ Ἡρακλειδῶν. ὁ δὲ Περσῶν τοσοῦτον ὑπερβάλλει, ὥστε οὐδεὶς ὑποψίαν ἔχει ὡς ἐξ ἄλλου βασιλεὺς ἂν γένοιτο ἢ ἐξ αὐτοῦ. διὸ οὐ φρουρεῖται ἡ τοῦ βασιλέως γυνή, ἀλλ' ἢ ὑπὸ φόβου. ἐπειδὰν δὲ γένηται ὁ παῖς ὁ πρεσβύτατος, οὗπερ ἡ ἀρχή, πρῶτον μὲν ἑορτάζουσι πάντες οἱ ἐν τῇ βασιλέως, ὧν ἂν ἄρχῃ, εἶτα εἰς τὸν ἄλλον χρόνον ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ βασιλέως γενέθλια πᾶσα θύει καὶ ἑορτάζει ἡ Ἀσία· ἡμῶν δὲ γενομένων, τὸ τοῦ κωμῳδοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται, ὦ Ἀλκιβιάδη. μετὰ τοῦτο τρέφεται ὁ παῖς, οὐχ ὑπὸ γυναικὸς τροφοῦ ὀλίγου ἀξίας, ἀλλ' ὑπ' εὐνούχων, οἳ ἂν δοκῶσι τῶν περὶ βασιλέα ἄριστοι εἶναι· οἷς τά τε ἄλλα F προστέτακται ἐπιμελεῖσθαι τοῦ γενομένου, καὶ ὅπως ὅτι κάλλιστος ἔσται μηχανᾶσθαι, ἀναπλάττοντας τὰ τε μέλη τοῦ παιδὸς καὶ κατορθοῦντας. καὶ ταῦτα δρῶντες ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσίν. ἐπειδὰν δὲ ἑπτέτεις γένωνται οἱ παῖδες, ἐπὶ τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ τοὺς τούτων διδασκάλους φοιτῶσι· καὶ ἐπὶ τὰς θήρας ἄρχονται ἰέναι. δὶς ἑπτὰ δὲ γενομένων ἐτῶν, τὸν παῖδα παραλαμβάνουσιν οὓς ἐκεῖνοι βασιλείους παιδαγωγοὺς ὀνομάζουσιν. εἰσὶ δὲ ἐξειλεγμένοι Περσῶν οἱ ἄριστοι δόξαντες ἐν ἡλικίᾳ τέτταρες· ὅ, τε σοφώτατος, καὶ ὁ δικαιότατος, καὶ ὁ σωφρονέστατος, καὶ ὁ ἀνδρειότατος. ὧν ὁ μὲν μαγείαν τε διδάσκει τὴν Ζωροάστρου τοῦ Ὡρομάζου (ἔστι δὲ τοῦτο θεῶν θεραπεία) διδάσκει δὲ καὶ τὰ βασιλικά· ὁ δὲ G δικαιότατος, ἀληθεύειν διὰ παντὸς τοῦ βίου· ὁ δὲ σωφρονέστατος, μηδ' ὑπὸ μιᾶς ἄρχεσθαι τῶν ἡδονῶν (ἵνα ἐλεύθερος εἶναι ἐθίζηται, καὶ ὄντως βασιλεύς, ἄρχων πρῶτα τῶν ἐν αὑτῷ, ἀλλὰ μὴ δουλεύων) ὁ δὲ ἀνδρειότατος, ἄφοβον καὶ ἀδεᾶ παρασκευάζων, ὅταν δείσῃ, δοῦλον ὄντα. σοὶ δ', ὦ Ἀλκιβιάδη, Περικλῆς ἐπέστησε παιδαγωγὸν τῶν οἰκετῶν τὸν ἀχρειότατον ὑπὸ γήρως, Ζώπυρον τὸν Θρᾷκα. διῆλθον δὲ καὶ τὴν ἄλλην ἄν σοι τῶν ἀνταγωνιστῶν τροφήν τε καὶ παιδείαν, εἰ μὴ πολὺ ἔργον ἦν· καὶ ἅμα ταῦτα ἱκανὰ δηλῶσαι καὶ τἆλλα ὅσα τούτοις ἀκόλουθα. τῆς δὲ σῆς γενέσεως, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας, ἢ ἄλλου ὁτουοῦν Ἀθηναίων, (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδενὶ μέλει, εἰ μὴ εἴ τις ἐραστής H σου τυγχάνει ὤν. εἰ δ' αὖ ἐθέλεις εἰς πλούτους ἀποβλέψαι καὶ τρυφὰς καὶ ἐσθῆτας, ἱματίων θ' ἕλξεις, καὶ μύρων ἀλοιφάς, καὶ θεραπόντων πλήθους ἀκολουθίας, τήν τε ἄλλην ἁβρότητα τὴν Περσῶν, αἰσχυνθείης

ἂν ἐπὶ σαυτῷ, αἰσθόμενος ὅσον αὐτῶν ἐλλείπεις. εἰ δ' αὖ ἐθελήσεις εἰς σωφροσύνην τε καὶ κοσμιότητα ἀποβλέψαι, καὶ εὐχέρειαν καὶ εὐκολίαν, καὶ μεγαλοφροσύνην, καὶ εὐταξίαν, καὶ ἀνδρίαν, καὶ καρτερίαν, καὶ φιλοπονίαν, καὶ φιλονεικίαν, καὶ φιλοτιμίας τὰς Λακεδαιμονίων, παῖδα ἂν ἡγήσαιο σαυτὸν πᾶσι τοῖς τοιούτοις. εἰ δ' αὖ τι καὶ πλούτῳ προσέχεις, καὶ κατὰ τοῦτο οἴει τι εἶναι, μηδὲ τοῦτο ἂν ἡμῖν ἄρρητον ἔστω, ἐάν πως αἴσθῃ οὗ εἶ. τοῦτο μὲν γὰρ εἰ ἐθέλεις τοὺς Λακεδαιμονίων πλούτους ἰδεῖν, γνώσῃ ὅτι πολὺ τἀνθάδε τῶν ἐκεῖ ἐλλείπει. γῆν μὲν γὰρ ὅσην ἔχουσι τῆς θ' ἑαυτῶν καὶ Μεσήνης, οὐδ' ἂν εἷς ἀμφισβητήσειε τῶν τῇδε πλήθει οὐδὲ ἀρετῇ, οὐδ' αὖ ἀνδραπόδων κτήσει, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν Εἱλωτικῶν, οὐδὲ μὴν ἵππων γε, οὐδ' ὅσα ἄλλα βοσκήματα κατὰ Μεσήνην νέμεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάντα ἐῶ χαίρειν· χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον οὐκ ἔστιν ἐν πᾶσιν Ἕλλησιν ὅσον ἐν Λακεδαίμονι ἰδίᾳ. πολλὰς γὰρ ἤδη γενεὰς εἰσέρχεται μὲν αὐτόσε ἐξ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων, πολλάκις δὲ καὶ βαρβάρων, ἐξέρχεται δὲ οὐδαμόσε· ἀλλ' ἀτεχνῶς, κατὰ τὸν Αἰσώπου μῦθον, ὃν ἡ ἀλώπηξ πρὸς τὸν λέοντα εἶπε, καὶ τοῦ εἰς Λακεδαίμονα νομίσματος εἰσιόντος μὲν τὰ ἴχνη τὰ ἐκεῖσε τετραμμένα δῆλα, ἐξιόντος δέ, οὐδαμῇ ἄν τις ἴδοι. ὥστε εὖ χρὴ εἰδέναι ὅτι καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ οἱ ἐκεῖ πλουσιώτατοι εἰσὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ αὐτῶν ἐκείνων ὁ βασιλεύς. ἔκ τε γὰρ τῶν τοιούτων μέγισται λήψεις καὶ πλεῖσταί εἰσι τοῖς βασιλεῦσιν. ἔτι δὲ καὶ ὁ βασιλικὸς φόρος οὐκ ὀλίγος γίγνεται, ὃν τελοῦσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τὰ μὲν Λακεδαιμονίων, ὡς πρὸς Ἑλληνικοὺς μὲν πλούτους, μεγάλα· ὡς δὲ πρὸς τοὺς Περσικούς, καὶ τοῦ ἐκείνων βασιλέως, οὐδέν. ἐπεί ποτ' ἐγὼ ἤκουσα ἀνδρὸς ἀξιοπίστου τῶν ἀναβεβηκότων παρὰ βασιλέα, ὃς ἔφη παρελθεῖν χώραν πάνυ πολλὴν καὶ ἀγαθήν, ἐγγὺς ἡμερησίαν ὁδόν, ἣν καλεῖν τοὺς ἐπιχωρίους ζώνην τῆς βασιλέως γυναικός. εἶναι δὲ καὶ ἄλλην, ἣν αὖ καλεῖσθαι καλύπτραν· καὶ ἄλλους πολλοὺς τόπους καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἰς τὸν κόσμον ἐξῃρημένους τὸν τῆς γυναικός· καὶ ὀνόματα ἔχειν ἑκάστους τῶν τόπων ἀπὸ ἑκάστου τῶν κόσμων. ὥστε οἶμαι ἐγώ, εἴ τις εἴποι τῇ βασιλέως μητρί, Ξέρξου δὲ γυναικί, Ἀμάστριδι, ὅτι ἐν νῷ ἔχει σοῦ τῷ υἱεῖ ἀντιτάττεσθαι ὁ Δεινομάχης υἱός, ᾗ ὁ κόσμος ἴσως ἄξιος μνῶν πεντήκοντα, εἰ πάνυ πολλοῦ· τῷ δὲ υἱεῖ αὐτῆς, γῆς πλέθρα Ἐρχιᾶσιν οὐδὲ τριακόσια, θαυμάσαι ἂν ὅτῳ ποτὲ πιστεύων ἐν νῷ ἔχει οὗτος ὁ Ἀλκιβιάδης τῷ Ἀρταξέρξῃ διαγωνίζεσθαι. καὶ οἶμαι ἂν αὐτὴν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔσθ' ὅτῳ ἄλλῳ πιστεύων οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐπιχειρεῖ πλὴν ἐπιμελείᾳ τε καὶ σοφίᾳ. ταῦτα γὰρ μόνα ἄξια λόγου ἐν Ἕλλησιν. ἐπεὶ εἴ γε πύθοιτο ὡς Ἀλκιβιάδης οὗτος, πρῶτον μὲν ἔτη οὔπω γεγονὼς σφόδρα εἴκοσιν, ἔπειτα παντάπασιν ἀπαίδευτος, πρὸς δὲ τούτοις, τοῦ ἐραστοῦ αὐτῷ λέγοντος ὅτι χρὴ πρῶτον μαθόντα καὶ ἐπιμεληθέντα αὑτοῦ, καὶ ἀσκήσαντα, οὕτως ἰέναι διαγωνιούμενον βασιλεῖ, οὐκ ἐθέλει, ἀλλά φησιν ἐξαρκεῖν καὶ ὡς ἔχει, οἶμαι ἂν θαυμάσαι τε καὶ ἐρέσθαι, τί οὖν ποτέ ἐστιν ὅτῳ πιστεύει τὸ μειράκιον; εἰ οὖν λέγοιμεν ὅτι κάλλει τε καὶ μεγέθει, καὶ γένει καὶ πλούτῳ, καὶ φύσει τῆς ψυχῆς, ἡγήσαιτ' ἂν ἡμᾶς, ὦ Ἀλκιβιάδη, μαίνεσθαι, πρὸς τὰ παρὰ σφίσιν ἀποβλέψασα πάντα τοιαῦτα. οἶμαι δέ, κἂν Λαμπιδώ, τὴν Λεωτυχίδου μὲν θυγατέρα, Ἀρχιδάμου δὲ γυναῖκα, Ἄγιδος δὲ μητέρα, οἳ πάντες βασιλεῖς γεγόνασι, θαυμάσαι ἂν καὶ ταύτην, εἰς τὰ παρὰ σφίσιν ὑπάρχοντα ἀποβλέψασαν, εἰ σὺ ἐν νῷ ἔχεις τῷ υἱεῖ αὐτῆς διαγωνίζεσθαι, οὕτω κακῶς ἠγμένος. καίτοι οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ εἶναι, εἰ αἱ τῶν πολεμίων γυναῖκες βέλτιον διανοοῦνται περὶ ἡμῶν, οἵους χρὴ ὄντας σφίσιν ἐπιχειρεῖν, ἢ ἡμεῖς περὶ ἡμῶν αὐτῶν; ἀλλ', ὦ μακάριε, πειθόμενος ἐμοί τε καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς γράμματι, ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, ὅτι οὗτοι ἡμῖν εἰσὶν ἀντίπαλοι, ἀλλ' οὐχ οὓς σὺ οἴει· ὧν ἄλλῳ μὲν οὐδ' ἂν ἑνὶ περιγενοίμεθα, εἰ μὴ ἐπιμελείᾳ τε ἂν καὶ τέχνῃ. ὧν σὺ εἰ ἀπολειφθήσῃ, καὶ τοῦ ὀνομαστὸς γενέσθαι ἀπολειφθήσῃ ἐν Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις· οὗ μοι δοκεῖς ἐρᾶν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἄλλου. ΑΛ. Τίνα οὖν χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν, ὦ Σώκρατες, ποιεῖσθαι, ἔχεις ἐξηγήσασθαι; παντὸς γὰρ μᾶλλον ἔοικας ἀληθῆ εἰρηκότι. ΣΩΚΡ. Ναί. ἀλλὰ γὰρ κοινὴ βουλὴ ᾧτινι τρόπῳ ἂν ὅτι βέλτιστοι γενοίμεθα. ἐγὼ γάρ τοι οὐ περὶ μὲν σοῦ λέγω ὡς χρὴ παιδευθῆναι, περὶ ἐμοῦ δὲ οὔ. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτῳ σοῦ διαφέρω, πλήν γε ἑνί. ΑΛ. Τίνι; ΣΩΚ. Ὁ ἐπίτροπος ὁ ἐμὸς βελτίων ἐστὶ καὶ σοφώτερος, ἢ Περικλῆς, ὁ σός. ΑΛ. Τίς οὗτος, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Θεός, ὦ Ἀλκιβιάδη, ὅσπερ σοί με οὐκ εἴα πρὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας διαλεχθῆναι. ᾧ καὶ πιστεύων, λέγω ὅτι ἡ ἐπιφάνεια δι' οὐδενὸς ἄλλου σοὶ ἔσται ἢ δι' ἐμοῦ. ΑΛ. Παίζεις, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ἴσως. λέγω μέντοι ἀληθῆ ὅτι ἐπιμελείας δεόμεθα· μᾶλλον μὲν πάντες ἄνθρωποι, ἀτὰρ νώ γε καὶ μάλα σφόδρα. ΑΛ. Ὅτι μὲν ἐγὼ δέομαι, οὐ ψεύδῃ. ΣΩ. Οὐδὲ μὴν ὅτι γε ἐγώ. ΑΛ. Τί οὖν ἂν ποιοῖμεν; ΣΩΚ. Οὐκ ἀποκνητέον, οὐδὲ μαλθακιστέον, ὦ ἑταῖρε. Α. Οὔτοι δὴ πρέπει γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐ γάρ· ἀλλὰ σκεπτέον κοινῇ. καί μοι λέγε. φαμὲν γὰρ ὡς ἄριστοι βούλεσθαι γενέσθαι. ἦ γάρ; Α. Ναί. ΣΩΚΡ. Τίνα ἀρετήν; Α. Δῆλον ὅτι ἥνπερ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοί. ΣΩΚ. Οἱ τί ἀγαθοί; Α. Δῆλον ὅτι οἱ πράττειν τὰ πράγματα. ΣΩΚ.

A Perſarum mollitiem, ſi conſiderare voles, pudebit te tui, vbi intelliges quantum ab illis relinquare. Contrà ſi conſiderare Lacedæmoniorum temperantiam, modeſtiam, facilitatem, manſuetudinem, magnanimitatem, moderationem, compoſitionem, fortitudinem, conſtantiam, tolerantiam, victoriæ cupiditatem, & amorem gloriæ, velis: puerum te iis omnibus in rebus iudicabis. Si quid rurſus opulentiæ tribuis, & hic aliquis eſſe putas, neque hæc à nobis ſilentio prætereantur. Modò ſentias vbinam ſis, & Lacedæmoniorum diuitias intuearis, cognoſces profectò nos ab illis longè admodum ſuperari. B Quicquid enim, aut ſui agri, aut Meſſanienſis poſſident, nemo vtique dubitet, quin amplitudine & vbertate ac ſeruorum, tam aliorum, quàm Elotarum frequentia, & equorum præterea, aliorúmque pecorum, quæ fert Meſſania, copia noſtros ſuperet. Cæterũ hæc omnia in præſentia omitto. Auri verò & argenti apud Lacedæmonas copia tãta, quantam ne vniuerſa quidem reliqua Græcia poſſidet. Multa enim iam ſecula infertur quidem illuc ex vniuerſa Græcia, ſæpe etiam ex Barbaria, effertur autem nuſquam. Sed reuera quemadmodum in Æſopi fabula vulpes leoni dixit de ferarũ veſtigiis, ſic & nummorum veſtigia ingredientium Lacedæmonem trita quidem in puluere videntur, egredientium verò C nuſquam apparent. Vnde coniectare licet Lacedæmonios auri atque argenti Græcorum omniũ eſſe ditiſſimos. Quinetiam rex illorum pecunioſiſſimus. Ex iis enim maxima pars ad ipſum peruenit. Tributum præterea regi pergrande impenditur. Et res quidem Lacedæmoniorum quo ad reliquos Græcos, amplæ: quo ad verò Perſas regéſque Perſarum, anguſtæ. Retulit quippe nobis vir quidam grauis, vnus eorum qui ad Perſarum regem profecti erant, ſe quandoque integrum penè diem, latam ac fertilem peragraſſe prouinciam, quam incolæ vxoris regiæ Zonam appellarent: eſſe quoque aliam nomine Calyptram, atque ita multas alias regiones pulchras ac D fertiles ad ornatum reginæ ſolius pertinere, nomináque ſingulis locis à ſingulis ornamentis impoſita eſſe. Quam obrem, opinor, ſi quis Amaſtridi Xerxis quidem vxori, regis autem matri dicat, Dinomaches filium in animo habere, cum ipſius filio pugnare, cùm Dinomachæ mundus ad ſummũ quinquaginta fortaſſe ſit minarũ, filio verò agri plethra in Erchiaſis minus, quàm trecenta, eã admiraturam qua re fretus Alcibiades audeat cũ Artaxerxe pugnare. Reórque illam arbitraturam hunc virum in nulla alia re, niſi diligentia ſapientiáque cõfiſum id aggredi: hæc quippe ſola apud Græcos æſtimatione digna eſſe. Quod ſi intelligat alicunde, Alcibiadẽ iſtũ cer- E tamen tantũ inire, primo quidem nondum viginti annos prorſus natum, deinde omnino indoctũ, nec amico ſuo obedientẽ monenti, prius diſcat curámque adhibeat, ſeſéque exerceat quàm tantũ regem inuadat, ac dicentem ſatis commodè rem vti nunc eſt ſe habere, arbitror illam admiratione concitam interrogaturam, quídnam ſit quo adoleſcens iſte cõfidat. Cui ſi reſponderemus, pulchritudine, proceritate, nobilitate, diuitiis, animo te fidere, nos, o Alcibiade, inſanire putaret arbitror, hæc apud ſuos omnia potiora ſciẽs. Eodémq; modo Lampidonem Leotychidæ filiam, Archidami verò vxorẽ, Agidis autẽ matrem, qui omnes reges extitere, miraturam, cũ norit F qualia circa ſe ſint, te tam malè inſtructũ filio ſuo non dubitare bellum mouere. Atqui nónne turpe videtur, ſi hoſtium mulieres rectius iudicent, quàm noſmetipſi, quemadmodum contra illos accingi debeamus? Cæterum o beate mihi parens & illi, quod in Delphis eſt, epigrãmati obtẽperans, Noſce teipſum: quoniã ij ſunt aduerſarij noſtri, non quos ipſe rebaris, quos quidem nulla re alia, niſi induſtria, & arte ſuperare licet. Quibus profectò ſi inferior fueris, gloria quoque apud Græcos, & Barbaros tibi deerit: quam ſic ardenter videris appetere, vt nemo vnquam aliquid ardentius concupiuerit. ALC. Quam igitur curam adhibendam cenſes, ô Socrates? An potes oſtendere? Mihi enim ſuprà quàm dici poſſit, vera dixiſſe G videris. SOC. Poſſum quidem, verùm communi conſilio opus eſt, qua ratione quàm optimi efficiamur. Ego enim non te tantum, verùm etiam me ipſum diſciplina indigere dico. Nam vnum ſolum eſt, quo à te differo. ALC. Quid? SOCR. Curator meus melior eſt, & ſapientior, quàm tuus Pericles. ALC. Quis hic, ô Socrates? SOC. Deus, ô Alcibiades, qui me vetuit ante hunc diem tecum diſſerere, cui credens, aſſero te per nullum alium, quàm per me claritatem conſecuturum. ALC. Iocaris, ô Socrates. SOC. Forſitan, vera tamen loquor, quòd vterque H curatione indigemus, imò homines vniuerſi, cæterum nos quàmplurimum. AL. Quod quidem ego indigeam, haudquaquam falleris. SOC. Neque etiam quòd ego ipſe. ALC. Quid igitur agendum? SOC. Nec hæſitandum, neque etiam mollitiæ indulgendum eſt, ô amice. AL. Non decet, ô Socrates. SO. Non certè, ſed in commune conſiderandum. Verũ dic mihi, an optimi eſſe volumus? AL. Certè. SO. In qua facultate? AL. Qua videlicet viri boni. SO. Quánam in re boni? AL. In rebus agendis. SO.

Lacedæmoniorum laudes.

Prouinciæ appellatæ ab ornamentis reginæ.

In quibus? num in re equeſtri? AL. Non. SOC. Ad equites enim iremus. AL. Profectò. SOC. Nunquid in nauis gubernatione dicebas? AL. Nequaquam. SOC. Ad nautas enim iremus. AL. Iremus. SOC. In quo ergo negotio, & quorum hominum officio? AL. In iis quæ clari boníque Athenienſium viri agunt. SOCR. Claros ac bonos, prudentéſne, an imprudentes appellas? AL. Prudentes. SOC. In quo vnuſquiſque prudens, in eodem bonus? AL. Certè. SOC. Imprudens autem malus? ALC. Malus. SOC. Calceorum ſutor prudens ad calceorum opus? AL. Prorſus. SOC. Bonus ergo ad hæc? AL. Bonus. SOC. Quid verò veſtibus conficiendis, nónne cerdo hic imprudens. AL. Ita. SOC. Malus ergo ad hæc? AL. Ita. SOC. Idem itaque ſecūdum hanc rationem etiam bonus atque malus erit. AL. Videtur. SOC. An dicis viros bonos malos etiam eſſe? AL. Nequaquam. SOC. Quos tandem bonos vocas? AL. Eos qui in ciuitate præeſſe poſſunt. SOC. Non tamen equis? AL. Non certè. SOC. At hominibus? AL. Hominibus. SOC. Num hominibus ægrotantibus? AL. Non. SOC. An fortè nauigantibus? AL. Non iis dico. SOC. Metentibúſne? AL. Neque his. SOC. Aliquidne vel nihil facientibus? AL. Facientibus. SOC. Quid tandem facientibus? id mihi declara. AL. Commercia inquam agitantibus, atque mutua opera vtentibus quemadmodum in ciuitatibus ætatem agimus. SOC. Nunquid imperare eos dicis hominibus, qui hominibus vtuntur? AL. Aio. SOC. An gubernatoribus qui remigibus vtuntur? AL. Non. SOC. Hæc enim gubernatoriæ facultatis virtus eſt. AL. Eſt. SOC. Fortaſſe imperare dicebas tibicinibus, qui canentibus præſunt, choreíſque vtuntur. AL. Neque his. SOC. Hoc nanque ad facultatem chori magiſtram pertinet. AL. Omnino. SOC. Quid denique vocas imperare poſſe hominibus, qui vtuntur hominibus? AL. Præeſſe hominibus communicantibus inuicem in Reipub. adminiſtratione atque commerciis. SOC. Quænam hæc ars eſt? quēadmodum ſi te iterum rogem, quæ facultas efficit, vt præeſſe nauigando communicantibus ſciamus? AL. Gubernatoria. SO. Communicantibus autem in cantu, vt paulò antè dicebatur, quæ ſcientia præeſſe docet? AL. Quam tu nuper aiebas, chori diſciplina. SOCR. In Republ. verò communicantibus, quam ſcientiam vocas? AL. Bonum conſilium, ô Socrates. SOC. Num tibi videtur gubernatorum ars carere conſilio? AL. Minimè. SOC. Eſt ipſa quoque bonum conſilium. AL. Mihi ſanè videtur. SOCR. Ad nauigantium ſalutem. AL. Rectè loqueris. SOCR. Quod verò bonum conſilium vocas, quò ſpectat? AL. Ad meliorem ciuitatis inſtitutionem ſalutémque. SOC. Quánam re præſenti, vel abſente melius diſponitur atque ſeruatur? Ceu ſi ipſe me roges, quo præſente, aut abſente bene ſe habent corpora: reſponderem vtique ſanitate præſente, morbo verò remoto. Idem & tu exiſtimas? AL. Idem. SOC. Quòd ſi idem quæras de oculis, eadem ratione reſpōdebo, pulſa cæcitate, quum adeſt viſus. Et aures curari fugata ſurditate, cùm adeſt auditus. AL. Rectè. SOC. Ciuitas autem quo remoto, quóve adhibito melior fit, ac melius inſtituitur? AL. Mihi videtur, ô Socrates, quando amicitia eſt inter ciues: odia verò & ſeditiones abſunt. SOC. Amicitiam vocas conſenſionem an diſſenſionem? AL. Conſenſionem. SOC. Per quam artem ciuitates, circa numeros conſentiunt? AL. Per arithmeticam. SOC. Priuati verò, an non propter eandem? AL. Nempe. SO. Et vnuſquiſque ſecum ipſe? AL. Certè. SOC. Per quam artē quiſque ſecum ipſe conſentit de palmo, & cubito vter maior ſit? nónne per metiendi peritiam? ALC. Quidni? SOCR. Nónne ſcilicet priuatim & publicè. A. Imò. SOC. Et de ponderibus eodem pacto. AL. Aſſentior. SOC. Conſenſus igitur quem dicebas, quiſnam eſt? circa quid? quæ ars eum præſtat? Etenim iſte conſenſus talis eſt, vt inſit reipub. & priuato vnicuique ad ſeipſum, & ad alios. AL. Conſentaneum. SOCR. Quis igitur eſt? ne pigeat reſpondere, ac promptè dic. ALC. Reor equidem eſſe amicitiam, & conſenſionem qua pater, ac mater filium, & frater fratrem, & vxor virum amantes conſentiunt. SOC. Putáſne, ô Alcibiades, virum cum vxore circa lanificium conuenire, imperitum cum perita? ALC. Nequaquam. SOCR. Neque oportet quidem: muliebris enim hæc diſciplina eſt. AL. Profectò. SOC. Quid verò mulier cum viro circa opus militare conueniet, cùm id haudquaquam didicerit? ALC. Minimè. SOCR. Virile enim id rurſus eſſe diceres. AL. Equidem. SOC. Sunt ergo diſciplinæ quædam mulierum, quædam virorum, iuxta hanc ſentētiam tuam. AL. Quidni? SOC. In iis itaque mulieribus, cum viris conſenſus eſt nullus. ALC. Nullus. SOC. Neque amicitia igitur: ſiquidem amicitia conſenſio quædam eſt. AL. Non videtur. SOC. Idcóque quatenus mulieres officia ſua exercent, non amantur à viris. AL. Non apparet. SOCR. Neque viri etiam à mulieribus, dum virilia tractant. ALCIB. Non. SOCR. Non ergo tunc optimè ciuitates inſtituuntur, cùm ſinguli operibus ſuis incumbunt. ALC. Ego tamen id, ô Socrates, arbitror. SOCR. Quomodo hoc

In quo quiſquam prudēs, in eodē bonus.

A Ὁποῖα ἄρα; τὰ ἱππικά; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Παρὰ τοὺς ἱππικοὺς γὰρ ἂν ἦμεν. Α. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ τὰ ναυτικὰ λέγεις; Α. Οὔ. ΣΩΚ. Παρὰ τοὺς ναυτικοὺς γὰρ ἂν ἦμεν. Α. Ναί. ΣΩ. Ἀλλὰ ποῖα; ἃ τίνες πράττουσιν; Α. Ἅπερ Ἀθηναίων οἱ καλοὶ κἀγαθοί. ΣΩΚΡ. Καλοὺς κἀγαθοὺς λέγεις τοὺς φρονίμους, ἢ τοὺς ἄφρονας. Α. Τοὺς φρονίμους. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὃ ἕκαστος φρόνιμος, τοῦτο ἀγαθός; Α. Ναί. ΣΩ. Ὃ δὲ ἄφρων, πονηρός; Α. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν ὁ σκυτοτόμος, φρόνιμος εἰς ὑποδημάτων ἐργασίαν; Α. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἀγαθὸς ἄρα εἰς ταῦτα. Α. Ἀγαθός. ΣΩΚ. Τί δέ; εἰς ἱματίων ἐργασίαν οὐκ ἄφρων ὁ σκυτοτόμος; Α. Ναί. ΣΩΚ. Κακὸς ἄρα εἰς τοῦτο. Α. Ναί. ΣΩ. Ὁ αὐτὸς ἄρα, τούτῳ γε τῷ λόγῳ, κακός τε καὶ ἀγαθός. Α. Φαίνεται. Σ. Ἦ οὖν λέγεις, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, εἶναι καὶ κακούς; Α. Οὐ δῆτα. Σ. Ἀλλὰ τίνας ποτὲ τοὺς ἀγαθοὺς λέγεις; Α. Τοὺς δυναμένους ἔγωγε ἄρχειν ἐν τῇ πόλει. Σ. Οὐ δή που ἵππων γε; Α. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἀνθρώπων; Α. Ναί. Σ. Ἆρα καμνόντων; Α. Οὔ. Σ. Ἀλλὰ πλεόντων; Α. Οὔ φημι. Σ. Ἀλλὰ θεριζόντων; Α. Οὔ. Σ. Ἀλλ' οὐδὲν ποιούντων, ἤ τι ποιούντων; Α. Ποιούντων λέγω. Σ. Τί; πειρῶ καὶ ἐμοὶ δηλῶσαι. Α. Οὐκοῦν τῶν καὶ συμβαλλόντων ἑαυτοῖς, C καὶ χρωμένων ἀλλήλοις; ὥσπερ ἡμεῖς ζῶμεν ἐν ταῖς πόλεσιν. Σ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων λέγεις ἄρχειν ἀνθρώποις χρωμένων; Α. Ναί. Σ. Ἆρα κελευστῶν χρωμένων ἐρέταις; Α. Οὐ δῆτα. Σ. Κυβερνητικῆς γὰρ αὕτη γε ἀρετή. Α. Ναί. Σ. Ἀλλ' ἀνθρώπων λέγεις ἄρχειν αὐλητῶν, ἀνθρώποις ἡγουμένων ᾠδῆς, καὶ χρωμένων χορευταῖς; Α. Οὐ δῆτα. Σ. Χοροδιδασκαλικὴ γὰρ αὕτη γ' αὖ. Α. Πάνυ γε. Σ. Ἀλλὰ τί ποτε λέγεις χρωμένων ἀνθρώπων ἀνθρώποις οἷόν τ' εἶναι ἄρχειν; Α. Κοινωνούντων ἔγωγε λέγω πολιτείας, καὶ συμβαλλόντων πρὸς ἀλλήλους, τούτων ἄρχειν τῶν ἐν τῇ πόλει. Σ. Τίς οὖν αὕτη ἡ τέχνη, ὥσπερ ἂν εἴ σε ἐροίμην πάλιν τὰ νῦν δή, D Κοινωνούντων ναυτιλίας ἐπίστασθαι ἄρχειν τίς ποιεῖ τέχνη; Α. Κυβερνητική. Σ. Κοινωνούντων δὲ ᾠδῆς (ὡς νῦν δὴ ἐλέγετο) τίς ἐπιστήμη ποιεῖ ἄρχειν; Α. Ἥνπερ σὺ ἄρτι ἔλεγες, ἡ χοροδιδασκαλία. Σ. Τί δέ; πολιτείας κοινωνούντων τίνα καλεῖς ἐπιστήμην; ΑΛ. Εὐβουλίαν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τί δέ; μῶν ἀβουλία δοκεῖ εἶναι ἡ τῶν κυβερνητῶν; ΑΛΚ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἀλλ' εὐβουλία; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ, εἴς γε τὸ σῴζεσθαι πλέοντας. ΣΩΚΡ. Καλῶς λέγεις. τί δέ, ἣν σὺ καλεῖς εὐβουλίαν, εἰς τί ἐστιν; ΑΛ. Εἰς τὸ ἄμεινον τὴν πόλιν διοικεῖν, καὶ σῴζεσθαι. ΣΩ. Ἄμεινον δὲ διοικεῖται καὶ σῴζεται, τίνος παραγιγνομένου, ἢ ἀπογιγνομένου; ὥσπερ εἰ σύ με ἔροιο, ἄμεινον διοικεῖται σῶμα καὶ σῴζεται, τίνος παραγιγνομένου ἢ ἀπογιγνομένου; εἴποιμ' ἂν ὅτι ὑγιείας E μὲν παραγιγνομένης, νόσου δὲ ἀπογιγνομένης. οὐ καὶ σὺ οἴει οὕτω; Α. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ εἴ με αὖ ἔροιο, τίνος δὲ αὖ ἄμεινον ὄμματα; ὡσαύτως εἴποιμ' ἄν, ὅτι ὄψεως μὲν παραγιγνομένης, τυφλότητος δὲ ἀπογιγνομένης. καὶ ὦτα δέ, κωφότητος μὲν ἀπογιγνομένης, ἀκοῆς δὲ ἐγγιγνομένης, βελτίω τε γίγνεται, καὶ ἄμεινον θεραπεύεται. ΑΛ. Ὀρθῶς. ΣΩΚ. Τί δὲ δὴ πόλις; τίνος παραγιγνομένου καὶ ἀπογιγνομένου, βελτίων τε γίγνεται καὶ ἄμεινον θεραπεύεται καὶ διοικεῖται; ΑΛ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ὅταν φιλία μὲν αὐτοῖς γίγνηται πρὸς ἀλλήλους, τὸ δὲ μισεῖν τε καὶ στασιάζειν ἀπογίγνηται. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν φιλίαν λέγεις ὁμόνοιαν, ἢ διχόνοιαν; ΑΛ. Ὁμόνοιαν. ΣΩΚΡ. Διὰ τίνα οὖν τέχνην ὁμονοοῦσιν αἱ πόλεις περὶ ἀριθμούς; ΑΛ. Διὰ τὴν ἀριθμητικήν. ΣΩΚΡ. F Τί δέ; οἱ ἰδιῶται οὐ διὰ τὴν αὐτήν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Διὰ τίνα δὲ τέχνην αὐτὸς αὑτῷ ἕκαστος; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Διὰ τίνα δὲ τέχνην αὐτὸς αὑτῷ ἕκαστος ὁμονοεῖ περὶ σπιθαμῆς καὶ πήχεως, ὁπότερον μεῖζον; οὐ διὰ τὴν μετρητικήν; ΑΛ. Τί μήν; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ οἱ ἰδιῶται ἀλλήλοις, καὶ αἱ πόλεις; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τί δὲ περὶ σταθμοῦ; οὐχ ὡσαύτως; ΑΛ. Φημί. ΣΩΚΡ. Ἣν δὲ δὴ σὺ λέγεις ὁμόνοιαν, τίς ἐστι, καὶ περὶ τοῦ; καὶ τίς αὐτὴν τέχνη παρασκευάζει; καὶ ἆρα ἥπερ πόλει, αὐτὴ καὶ ἰδιώτῃ, αὐτῷ τε πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς ἄλλον; ΑΛΚ. Εἰκός γέ τοι. ΣΩ. Τίς οὖν ἐστι, μὴ κάμῃς ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ προθυμοῦ εἰπεῖν. ΑΛ. Ἐγὼ μὲν οἶμαι φιλίαν τε λέγειν καὶ ὁμόνοιαν, ἥνπερ πατήρ τε υἱὸν φιλῶν G ὁμονοεῖ καὶ μήτηρ, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφῷ, καὶ γυνὴ ἀνδρί. ΣΩΚ. Οἴει ἂν οὖν, ὦ Ἀλκιβιάδη, ἄνδρα γυναικὶ περὶ ταλασιουργίας δύνασθαι ὁμονοεῖν τὸν μὴ ἐπιστάμενον, τῇ ἐπισταμένῃ; ΑΛΚ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐδέ γε δεῖ οὐδέν. γυναικεῖον γὰρ τοῦτο μάθημα. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τί δέ; γυνὴ ἀνδρὶ περὶ ὁπλιτικῆς δύναιτ' ἂν ὁμονοεῖν, μὴ μαθοῦσα; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἀνδρεῖον γὰρ τοῦτό γε ἴσως φαίης ἂν εἶναι. ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἔστιν ἄρα τὰ μέν, γυναικεῖα, τὰ δέ, ἀνδρεῖα μαθήματα, κατὰ τὸν σὸν λόγον. ΑΛ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα ἔν γε τούτοις ἐστὶν ὁμόνοια γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας. ΑΛ. Οὔ. ΣΩΚ. Οὐδ' ἄρα φιλία· εἴπερ ἡ φιλία ὁμόνοια ἦν. ΑΛ. Οὐ φαίνεται. ΣΩΚ. Ἧ ἄρα αἱ γυναῖκες τὰ αὑτῶν H πράττουσιν, οὐ φιλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν. ΑΛ. Οὐκ ἔοικεν. ΣΩΚΡ. Οὐδ' ἄρα οἱ ἄνδρες ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ᾗ τὰ αὑτῶν. ΑΛΚ. Οὔ. ΣΩΚ. Οὐδ' αὖ ἄρα ταύτῃ οἰκοῦνται αἱ πόλεις, ὅταν τὰ αὑτῶν ἕκαστοι πράττωσιν. ΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Πῶς λέγεις, φιλίας μὴ

φιλίας μὴ παρούσης; ἧς ἔφαμεν ἐγγιγνομένης, εὖ οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις, ἄλλως δὲ οὔ; ΑΛ. Ἀλλά μοι δοκεῖ καὶ κατὰ τοῦτο αὐτοῖς φιλία ἐγγίγνεσθαι, ὅτι τὰ αὑτῶν ἑκάτεροι πράττουσιν. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρτι γε. νῦν δὲ πῶς αὖ λέγεις; ὁμονοίας ἐγγιγνομένης, φιλία ἐγγίγνεται; ἢ οἷόν τε ὁμόνοιαν ἐγγίγνεσθαι περὶ τούτων ὧν οἱ μὲν ἴσασιν, οἱ δ' οὔ; ΑΛ. Ἀδύνατον. ΣΩ. Δίκαια δὲ πράττουσιν, ἢ ἄδικα, ὅταν τὰ αὑτῶν ἕκαστοι πράττωσι; ΑΛ. Δίκαια. πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Τὰ δίκαια οὖν πραττόντων ἐν τῇ πόλει τῶν πολιτῶν, φιλία οὐκ ἐγγίγνεται πρὸς ἀλλήλους; ΑΛ. Ἀνάγκη αὖ μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τίνα οὖν ποτε λέγεις τὴν φιλίαν ἢ ὁμόνοιαν, περὶ ἧς δεῖ ἡμᾶς σοφούς τε εἶναι καὶ εὐβούλους, ἵνα ἀγαθοὶ ἄνδρες ὦμεν; οὐ γὰρ δύναμαι μαθεῖν οὔθ' ἥτις, οὔτ' ἐν οἷστισιν. τοτὲ μὲν γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς φαίνεται ἐνοῦσα, τοτὲ δ' οὔ, ὡς ἐκ τοῦ σοῦ λόγου. ΑΛ. Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεούς, ὦ Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς οἶδα ὅτι λέγω. κινδυνεύω δὲ καὶ πάλαι λεληθέναι ἐμαυτὸν αἴσχιστα ἔχων. ΣΩ. Ἀλλὰ χρὴ θαρρεῖν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ ᾔσθου πεπονθὼς πεντηκοντούτης, χαλεπὸν ἂν ἦν σοι ἐπιμεληθῆναι σαυτοῦ. νῦν δὲ ἣν ἔχεις ἡλικίαν, αὕτη ἐστὶν ἐν ᾗ δεῖ αὐτὸ αἰσθέσθαι. ΑΛ. Τί οὖν τὸν αἰσθανόμενον χρὴ ποιεῖν, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ἀποκρίνεσθαι τὰ ἐρωτώμενα, ὦ Ἀλκιβιάδη. καὶ ἐὰν τοῦτο ποιῇς, ἂν θεὸς ἐθέλῃ (εἴ τι δεῖ καὶ τῇ ἐμῇ μαντείᾳ πιστεύειν) σύ τε κἀγὼ βέλτιον σχήσομεν. ΑΛ. Ἔσται ταῦτα, ἕνεκά γε τοῦ ἐμὲ ἀποκρίνεσθαι. ΣΩ. Φέρε δή, τί ἐστι τὸ ἑαυτοῦ ἐπιμελεῖσθαι; (μὴ πολλάκις λάθωμεν οὐχ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμενοι, οἰόμενοι δέ) καὶ πότε ἄρα ποιεῖ αὐτὸ ἄνθρωπος; ἆρα ὅταν τῶν αὑτοῦ ἐπιμελῆται, τότε καὶ ἑαυτοῦ; ΑΛ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ΣΩΚ. Τί δέ; ποδῶν ἄνθρωπος πότε ἐπιμελεῖται; ἆρα ὅταν ἐκείνων ἐπιμελῆται ἅ ἐστι τῶν ποδῶν; ΑΛ. Οὐ μανθάνω. ΣΩΚΡ. Καλεῖς δή τι χειρός, οἷον δακτύλιον, ἔστιν ὅτου ἂν ἄλλου τῶν τοῦ ἀνθρώπου φαίης ἢ δακτύλου; ΑΛ. Οὐ δῆτα. Σ. Οὐκοῦν καὶ ποδὸς ὑπόδημα, τὸν αὐτὸν τρόπον; ΑΛ. Ναί. Σ. Ἆρ' οὖν ὅταν ὑποδημάτων ἐπιμελώμεθα, τότε ποδῶν ἐπιμελούμεθα; ΑΛ. Οὐ πάνυ μανθάνω, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τί δέ, ὦ Ἀλκιβιάδη, ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι καλεῖς τι ὁτουοῦν πράγματος; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ὅταν τίς τι βέλτιον ποιῇ, τότε ὀρθὴν λέγεις ἐπιμέλειαν; ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τίς οὖν τέχνη ὑποδήματα βελτίω ποιεῖ; ΑΛ. Σκυτική. ΣΩΚ. Σκυτικῇ ἄρα ὑποδημάτων ἐπιμελούμεθα. ΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Ἦ καὶ ποδὸς σκυτικῇ; ἢ ἐκείνῃ ᾗ πόδας βελτίους ποιοῦμεν; ΑΛ. Ἐκείνῃ. ΣΩΚ. Βελτίους δὲ πόδας οὐχ ᾗπερ καὶ τὸ ἄλλο σῶμα; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Αὕτη δ' οὐ γυμναστική; ΑΛ. Μάλιστα. ΣΩΚ. Γυμναστικῇ μὲν ἄρα ποδὸς ἐπιμελούμεθα, σκυτικῇ δέ, τῶν τοῦ ποδός. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ γυμναστικῇ μέν, χειρῶν· δακτυλιογλυφίᾳ δέ, τῶν τῆς χειρός. ΑΛΚ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ γυμναστικῇ μέν, σώματος· ὑφαντικῇ δέ, καὶ ταῖς ἄλλαις, τῶν τοῦ σώματος. ΑΛ. Παντάπασιν. ΣΩΚ. Ἄλλῃ μὲν ἄρα τέχνῃ αὐτοῦ ἑκάστου ἐπιμελούμεθα, ἄλλῃ δέ, τῶν αὐτοῦ. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα, ὅταν τῶν σαυτοῦ ἐπιμελῇ, σαυτοῦ ἐπιμελῇ. ΑΛ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ τέχνη, ὡς ἔοικεν, ᾗ τις ἂν αὑτοῦ τε ἐπιμελοῖτο καὶ τῶν αὑτοῦ. Α. Οὐ φαίνεται. Σ. Φέρε δή, ποίᾳ ποτ' ἂν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμεληθείημεν; Α. Οὐκ ἔχω λέγειν. ΣΩ. Ἀλλὰ τοσόνδε γε ὡμολόγηται, ὅτι οὐχ ᾗ ἂν τῶν ἡμετέρων καὶ ὁτιοῦν βέλτιον ποιῶμεν, ἀλλὰ ᾗ ἡμᾶς αὐτούς. Α. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Ἦ οὖν ἔγνωμεν ἄν ποτε τίς τέχνη ὑπόδημα βέλτιον ποιεῖ, μὴ εἰδότες ὑπόδημα; Α. Ἀδύνατον. ΣΩΚ. Οὐδέ γε, τίς τέχνη δακτυλίους βελτίους ποιεῖ, ἀγνοοῦντες δακτύλιον. Α. Ἀληθῆ. Σ. Τί δέ; τίς τέχνη βελτίω ποιεῖ αὐτόν, ἆρ' ἄν ποτε γνοῖμεν, ἀγνοοῦντες τί ποτ' ἐσμὲν αὐτοί; Α. Ἀδύνατον. Σ. Πότερον οὖν δὴ ῥᾴδιον τυγχάνει τὸ γνῶναι ἑαυτόν, καί τις ἦν φαῦλος ὁ τοῦτο ἀναθεὶς εἰς τὸν ἐν Πυθοῖ νεών; ἢ χαλεπόν τι, καὶ οὐχὶ παντός; Α. Ἐμοὶ μέν, ὦ Σώκρατες, πολλάκις μὲν ἔδοξε παντὸς εἶναι, πολλάκις δέ, παγχάλεπον. Σ. Ἀλλ' ὦ Ἀλκιβιάδη, εἴτε ῥᾴδιον εἴτε μή ἐστιν, ὅμως γε ἡμῖν ὧδ' ἔχει. γνόντες μὲν αὐτό, τάχ' ἂν γνοῖμεν τὴν ἐπιμέλειαν ἡμῶν αὐτῶν· ἀγνοοῦντες δέ, οὐκ ἄν ποτε. Α. Ἔστι ταῦτα. Σ. Φέρε δή, τίν' ἂν τρόπον εὑρεθείη αὐτὸ ταὐτό; οὕτω μὲν γὰρ ἂν τάχ' εὕροιμεν τί ποτ' ἐσμὲν αὐτοί· τούτου δ' ἔτι ὄντος ἐν ἀγνοίᾳ, ἀδύνατόν που. Α. Ὀρθῶς λέγεις. Σ. Ἔχε οὖν πρὸς Διός. τῷ διαλέγῃ σὺ νῦν; ἄλλῳ τινὶ ἢ ἐμοί; Α. Ναί. Σ. Οὐκοῦν καὶ ἐγὼ σοί; Α. Ναί. Σ. Σωκράτης ἄρα ἐστὶν ὁ διαλεγόμενος. Α. Πάνυ γε. Σ. Ἀλκιβιάδης δὲ ὁ ἀκούων. Α. Ναί. Σ. Οὐκοῦν λόγῳ διαλέγεται ὁ Σωκράτης; Α. Τί μήν; Σ. Τὸ δὲ διαλέγεσθαι, καὶ τὸ λόγῳ χρῆσθαι, ταὐτόν που καλεῖς; Α. Πάνυ γε. Σ. Ὁ δὲ χρώμενος καὶ ᾧ χρῆται, οὐκ ἄλλο; Α. Πῶς λέγεις; Σ. Ὥσπερ σκυτοτόμος τέμνει που τομεῖ καὶ σμίλῃ καὶ ἄλλοις ὀργάνοις. Α. Ναί. Σ. Οὐκοῦν ἄλλο μὲν ὁ τέμνων καὶ ὁ χρώμενος, ἄλλο δὲ οἷς ὁ τέμνων χρῆται; Α. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Ἆρ' οὖν οὕτω καὶ οἷς ὁ κιθαριστὴς κιθαρίζει, καὶ αὐτὸς ὁ κιθαριστὴς ἄλλο ἂν εἴη; Α. Ναί. Σ. Τοῦτο τοίνυν ἄρτι ἠρώτων, εἰ ὁ χρώμενος τε καὶ ᾧ χρῆται, ἀεὶ δοκεῖ ἕτερον εἶναι. Α. Δοκεῖ. Σ. Τί οὖν φῶμεν τὸν σκυτοτόμον;

A ais, amicitia ſublata? qua præſente conſeſſi ſumus bene conſtitui ciuitates, aliter verò contrà. ALC. Atqui mihi videtur ob hoc inter homines conſiſtere amicitiam, quòd quiſque ſuum officium exequatur. SOC. Atqui aliud paulò antè dicebas: nunc autem quo pacto rurſus ais conſenſione adhibita amicitiam fieri, an poteſt circa hæc cõſenſus exiſtere, quorum ij quidem periti, ij verò imperiti ſunt? ALCI. Fieri non poteſt. SOCR. Iuſtáne an iniuſta faciunt, cùm ſinguli quæ ad ſe attinent, exequuntur? ALC. Iuſta profectò. SO. Iuſtè igitur agentibus ciuibus, in ciuitate non eſt amicitia. ALCI. Neceſſarium hoc itidem homo videtur, ô Socrates. SOCR. Quam itaque

B dicis amicitiam ſiue conſenſionem, circa quam nos ſapientes, & conſultores eſſe oportet, vt boni viri ſimus? Neque enim percipere poſſum quænã ſit, aut quibus in rebus exiſtat. cùm ex oratione tua interdum in eiſdem ineſſe, nonnunquam ab eiſdem abeſſe videatur. ALC. Per Deos, ô Socrates, ne ipſe quidem quid dicam intelligo: videórque iamdiu meipſum fefelliſſe, cùm turpiſſimè habeam. SOCRAT. Confidere decet. Nam ſi hoc demum animaduertiſſes, annos quinquaginta natus, arduum ſanè foret teipſum curare: nunc verò in ea ætate, in qua id aduertere decet. AL. Quid igitur hoc aduertentem facere oportet? SOC. Reſponde ad ea quæ interrogabo

C te, Alcibiades. Quòd ſi feceris, ac Deus voluerit, ſi qua modo fides meis eſt vaticiniis adhibenda, tu ſimul, & ego melius habebimus. ALC. Ita erit quod ad me reſpondentem attinet. SOCR. Age, quid eſt ſeipſum curare, ne ſæpe noſipſos fallamus, non curantes noſmetipſos, cùm bellè curare putemus. Et quando id homo facit, non quoties ſuorum, toties & ſui curam habet? AL. Mihi quidem videtur. SOC. Quid? num pedes tunc quis curat, cùm ea quæ pedum ſunt curat? AL. Non intelligo. SOC. Dicíſne eſſe aliquid ipſius manus, quemadmodum annulus eſt? Num alterius membri, quàm digiti annulum eſſe cenſes? ALC. Minimè. SOC. Et pedis calceum eodem mo-

Quid ſit ſeipſum curare.

D do? AL. Ita. SO. Cùm calceorum curam gerimus, num & pedum cura eſt? ALC. Haud multum intelligo, ô Socrates. SOC. Quid verò, ô Alcibiades, vocáſne aliquid rectam alicuius curationem? ALC. Voco. SOC. An non cùm quid melius fit, tunc rectè curatum dicis? ALC. Dico. SOC. Quæ ars calceos meliores efficit? ALC. Cerdonica. SOCR. Cerdonica igitur calceorum curam habemus? AL. Hac ipſa. SOC. Nunquid & pedes etiam cerdonica? vel ipſa potius qua pedes reddimus meliores? AL. Illa. SOC. Pedes autem meliores, nónne qua & reliquum corpus? ALC. Videtur. SOC. Hæc nónne gymnaſtica? AL. Maximè. SOC. Ergo gymnaſtica pedes curamus, cerdonica

E verò illa quæ pedum ſunt. AL. Prorſus. SOC. Et gymnaſtica quoque manus, anularia verò illa, quæ ſunt manuum. AL. Sic eſt. SOC. Et gymnaſtica corpus, textoria autem & aliis facultatibus, ea quæ corporis ſunt. AL. Omnino. SOC. Alia igitur arte vnumquodque: alia quæ illius ſunt, curamus. AL. Videtur. SOCR. Non ergo cùm ſua quis, tunc etiam ſe curat. AL. Nullo pacto. SOCR. Non enim eadem ars, vt videtur, quæ nos, & quæ noſtra curat. AL. Non apparet. SOCR. Age itaque quánam arte noſipſos curare poſſumus? AL. Non habeo quid dicam. SOC. At hoc tamen inter nos conuenit, quòd nõ qua noſtrorum aliquid melius efficimus, nos curamus: verùm qua noſipſos ad meliorem frugem corrigimus. ALC. Vera narras.

F SOCRAT. Noſſéne vnquam licet, quæ ars meliorem faciat calceum, niſi calceum ipſum nouerimus. AL. Fieri nequit. SO. Neque etiam quæ anulum efficit meliorem, ignorantes anulum. ALC. Verum. SOCR. Sciemúſne vnquam qua arte meliores euadamus, quandiu noſipſos ignoramus? AL. Nunquam. SOCR. Vtrum facile quiddam ſit ſeipſum cognoſcere, ac ridiculus fuerit, qui templo Apollinis id inſcripſit, an potius arduum quippiam, nec cuiuſuis hominis eſt? AL. Mihi quidem, ô Socrates, aliquando viſum eſt facile, & cuiuſuis eſſe, nonnunquam verò omnium difficilimum. SOC. Sed ſiue facile hoc ſit, ô Alcibiades, ſiue difficile, nobis ſanè ſic ſe habet, vt hoc in-

G telligentes, etiam qua ratione curandi ſumus, intelligamus: ignorantes verò contrà. AL. Eſt vt dicis. SOC. Age, quomodo illud ipſum inueniemus, ſic enim fortaſſis quid ſimus ipſi inuenire poterimus. At hoc ignorantes nunquam. AL. Rectè loqueris. SOC. Attende ergo per Deum, cum alióne, quàm mecum tu diſputas? AL. Tecum. SOC. Et ego nónne tecum? AL. Et tu mecum. SOC. Socrates igitur eſt, qui diſputat. AL. Eſt. SOC. Alcibiades verò qui audit. AL. Ita eſt. SOC. Nónne ratione Socrates diſputat? AL. Quidni? SOC. Diſputare autem & ra-

H tione vti, idem quodammodo vocas? AL. Idem. SOC. Vtens autem & quo vtimur, nónne aliud? AL. Quomodo dicis? SOC. Quemadmodum cerdo incidit quidem circulari, & ſemicirculari organo, atque aliis inſtrumentis. AL. Et vt dicis. SOCR. Nónne aliud quiddam eſt qui diuidit, & quo diuiditur quicquam? AL. Quidni? SOC. Item aliud citharœdus, aliud quo citharam pulſat? AL. Aliud. SOCR. Hoc paulò antè interrogabam, an vtens & quo vtitur, ſemper aliud eſſe videatur. AL. Videtur. SOCR. Cerdonem incidere dicimus inſtrumentis tantùm, an

Aliud eſſe id quod vtitur, & quo vtitur.

an etiam manibus? AL. Et manibus. S. Et iis ergo vtitur. A. Vtitur. SO. An non & oculis vtens coria incidit? A. Prorſus. S. Vtentem verò aliud quiddam ab iis quibus vtitur, eſſe conceſſimus. AL. Conceſſimus. SOC. Cerdo igitur & citharœdus aliud quiddam ſunt, quàm oculi & manus quibus vtuntur. ALC Apparet. SOCRAT. Nónne toto corpore homo vtitur? ALC. Penitus. SOCRAT. Aliud vtique vtens, & quo vtitur. ALC. Sic eſt. SOCRAT. Homo ergo à ſuo corpore aliud eſt. ALCIB. Videtur. SOCR. Quid eſt igitur homo? ALC. Ignoro. SOCRAT. Scis eſſe, quod corpore vtitur. ALCIB. Scio. SOCRAT. Aliúdne vtitur ipſo, quàm anima? ALCIB. Nil aliud. SO. An non imperans? AL. Imperans. SO. Quinetiam neminem hoc aliter æſtimaturum puto. AL. Quídnam? SO. Quin ex tribus, vnum aliquid homo ſit. AL. Ex quibus? SOC. Aut animam videlicet, aut corpus, aut totum ipſum ex vtriſque compoſitum. ALC. Quídni? SO. Veruntamen id quod imperat corpori, hominem eſſe confeſſi ſumus. AL. Confeſſi ſumus. SO. Quid igitur homo? Num ſibiipſi corpus imperat? AL. Nullo modo. SO. Subiici enim illud diximus. AL. Certè. SO. Non eſt igitur hoc quod quærimus. AL. Non vt videtur. SO. At vtrunque ſimul forſitan corpori dominatur, atque id homo eſt. AL. Fortè. SO. Imò minimè omnium: nam altero illorũ non dominante, nulla coniectura eſt, vt ſimul vtrunque dominetur. AL. Rectè loqueris. SOC. Cùm verò nec corpus, nec ſimul vtrunque ſit homo, reſtat vt arbitror, aut nihil omnino hominem eſſe, aut ſi quid eſt, nihil aliud, quàm animam eſſe. A. Prorſus. SOC. Adhúcne liquidius monſtrari tibi oportet, animam eſſe hominẽ? A. Non per Iouẽ: hæc.n. ſufficere mihi videtur. S. Et ſi non in integrũ hæc diſcuſſa ſunt, mediocriter tamẽ inducta in præſentia ſufficiunt. Nã tunc demũ penitus cõprehendemus, cùm inuenerimus quod nunc, q̃a ampliorẽ indagationẽ requirebat, prætermiſimus. A. Quid iſtud? S. Paulò antè ſic eſt dictum, ꝙ prius conſiderandũ ſit ipſũ idem, nũc verò ꝓ eo quod q̃dẽ eſt ipſũ idẽ, cõſiderauimus ipſum vnũquodq. quid eſt. Idque fortè ſufficiet. Nihil enim in nobis ipſis eſſe maius, quàm animam dicere poſſemus. A. Non certè. SO. Nónne ſic putandum eſt, me ſcilicet ac te conſpirare inuicẽ anima ad animam ſermone vtentes? A. Et maximè quidẽ. SO. Hoc itaque erat quod paulò antè dicebamus, quòd Socrates cum Alcibiade diſputat, oratione vtens non ad perſonam tuam, vt apparet, ſed ad Alcibiadem verba dirigens: hoc autem anima eſt. A. Mihi ſanè videtur. SO. Animam igitur noſſe iubet, qui præcipit, Noſce teipſum. A. Videtur. S. Quicunque igitur corpus cognoſcit, ſua quidem non ſeipſum nouit. A. Sic eſt. S. Atque ideo nullus medicꝰ vt eſt medicus, neq. gymnaſticꝰ vt gymnaſticus ſeſe nouit. A. Nõ vt videtur. S. Multo minus agricolæ aliíq. opifices ſe cognoſcunt: neque enim ſe, neque ſua, ſed remotiora quædam artium ſuarum expendunt: iis enim intenti ſunt, quibus corpus curatur. ALC. Vera narras. SOC. Quare ſi prudentia eſt ſeipſum noſſe, nullus iſtorum ſecundum ſuam artem eſt prudens. ALCIB. Non vt videtur. SOCRAT. Ob hoc mechanicæ artes iſtæ, non autem boni viri diſciplinę videntur. A. Prorſus. SOCR. Nónne rurſus quicunque corporis curam habet, ſua quidem non ſeipſum curat? AL. Apparet. SOC. At verò cui pecuniæ curæ ſunt, nec ſe, nec ſua, ſed quæ procul à ſuis ſunt, curat. ALCIB. Videtur. SO. Non ergo ſuis rebus ſtudet, qui pecunias cumulat. ALCIB. Rectè. SOCR. Quiſquis etiam corpus Alcibiadis amauit vnquam, non Alcibiadem ipſum, ſed quæ Alcibiadis eſſent, amauit. ALC. Vera loqueris. SOCR. Qui verò te amat, amat animum. ALC. Neceſſariò ſequi ex ratione tua videtur. SOC. Nónne tui corporis amator, cùm primùm ſpecies defloreſcit, abiens deſerit? AL. Apparet. SOCR. At verò qui animum tuum diligit, nunquam deſerit, donec ad meliorem frugem peruenias. ALCIB. Conſentaneum. SOCR. Hãc ego ob cauſam te minimè deſero, verùm in amicitia perſeuero, reliquis ſeneſcente corpore abeuntibus. ALC. O quàm bene facis, mi Socrates, ne in poſterum me deſeras obſecro. SOCR. At enitere, vt quàmpulcherrimus fias. ALCIB. Conabor. SOCR. Sic ſe tua res habet: nec fuit vnquam, nec eſt vt opinor, Alcibiadis Cliniæ filij amator vllus præter vnum & illum quidem amabilem Socratem Sophroniſci & Phænaretæ filium. AL. Vera dicis. SOCR. Nónne dixiſti me aliquantulum præueniſſe, cùm te ſalutatum veniſſem? Nam ſtatuiſſe te qui prior meipſum conuenires, interrogaréſque quamobrem ſolus ego te non reliquerim. ALCIB. Sic erat. SOCRAT. Hæc proculdubio cauſa, quoniam amator tui ſolus eram, cæteri verò tuorum. Tua ſanè labuntur tempore, tu autem nunc primum floreſcis: ac deinceps quidem niſi ab Athenienſi populo corrumparis, ac turpior euadas, nunquam te deſeram. Id enim vehemẽter timeo, ne amator populi factus, ne[illegible] corrumparis. Multis enim & ingenuis quidem apud Athenienſes id vſu venit. Nam bene perſonatus eſt magnanimi Erechthei populus: ſed illum nudatũ contueri oportet. Adhibe igitur hanc quam dico cautionem. A. Quam? S. Exue illum prius

Homo aliud quàm corpus ſuum.

Hominem nõ aliud eſſe quã animam.

A τέμνειν ὀργάνοις μόνον, ἢ καὶ χερσίν; Α. Καὶ χερσί. ΣΩΚ. Χρῆται ἄρα καὶ ταύταις. Α. Ναί. Σ. Ἦ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς χρώμενος σκυτοτομεῖ; Α. Ναί. ΣΩΚ. Τὸν δὲ χρώμενον, καὶ οἷς χρῆται, ἕτερα ὁμολογοῦμεν. Α. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἕτερον ἄρα σκυτοτόμος, καὶ κιθαριστής, χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν οἷς ἐργάζονται. ΑΛΚ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ παντὶ τῷ σώματι χρῆται ἄνθρωπος; ΑΛΚ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἕτερον δὴ τό, τε χρώμενον καὶ ᾧ χρῆται· Α. Ναί. ΣΩΚ. Ἕτερον ἄρα ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ τοῦ ἑαυτοῦ σώματος. Α. Ἔοικε. ΣΩΚ. Τί ποτ' οὖν ὁ ἄνθρωπος; Α. Οὐκ ἔχω λέγειν. ΣΩΚΡ. Ἔχεις μὲν οὖν ὅτι γε τὸ τῷ σώματι χρώμενον; Α. Ναί. ΣΩΚ. Ἦ οὖν ἄλλο τι χρῆται αὐτῷ ἢ ψυχή; Α. Οὐκ ἄλλο.
B ΣΩ. Οὐκοῦν ἄρχουσα; Α. Ναί. ΣΩ. Καὶ μὴν τόδε γε οἶμαι οὐδένα ἂν ἄλλως οἰηθῆναι. Α. Τὸ ποῖον; ΣΩΚΡ. Μὴ οὐ τριῶν ἕν γέ τι εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ΑΛ. Τίνων; ΣΩΚ. Ψυχήν, ἢ σῶμα, ἢ καὶ ξυναμφότερον, τὸ ὅλον τοῦτο. Α. Τί μήν; ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν αὐτό γε τὸ τοῦ σώματος ἄρχον ὡμολογήσαμεν ἄνθρωπον εἶναι; Α. Ὡμολογήσαμεν. ΣΩΚΡ. Τίς οὖν ὁ ἄνθρωπος; ἆρ' οὖν σῶμα αὐτὸ αὑτοῦ ἄρχει; ΑΛ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἄρχεσθαι γὰρ αὐτὸ εἴπομεν. Α. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκ ἂν δὴ τοῦτό γε εἴη ὃ ζητοῦμεν. ΑΛ. Οὐκ ἔοικεν. ΣΩ. Ἀλλ' ἄρα τὸ ξυναμφότερον τοῦ σώματος ἄρχει, καὶ ἔστι τοῦτό γε ἄνθρωπος; Α. Ἴσως δῆτα. ΣΩΚ. Πάντων γε ἥκιστα. μὴ γὰρ οὖν ἄρχοντος τοῦ ἑτέρου, οὐδεμία που μηχανὴ τὸ
C ξυναμφότερον ἄρχειν. Α. Ὀρθῶς. ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε τὸ ξυναμφότερόν ἐστιν ἄνθρωπος, λείπεται (οἶμαι) ἢ μηδὲν αὐτὸ εἶναι, ἢ, εἴπερ τί ἐστι, μηδὲν ἄλλο τὸν ἄνθρωπον συμβαίνειν ἢ ψυχήν. Α. Κομιδῆ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἔτι οὖν σαφέστερον δεῖ ἀποδειχθῆναί σοι ὅτι ἡ ψυχή ἐστιν ἄνθρωπος; Α. Μὰ Δία· ἀλλ' ἱκανῶς μοι δοκεῖ ἔχειν. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε μὴ ἀκριβῶς, ἀλλὰ καὶ μετρίως, ἐξαρκεῖ ἡμῖν. ἀκριβῶς μὲν γὰρ τότε εἰσόμεθα, ὅταν εὕρωμεν ὃ νῦν δὴ παρήλθομεν, διὰ τὸ πολλῆς εἶναι σκέψεως. ΑΛ. Τί τοῦτο; ΣΩΚ. Ὃ ἄρτι οὕτω πως ἐρρήθη, ὅτι πρῶτον σκεπτέον εἴη αὐτὸ ταὐτό· νῦν δὴ ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτὸ ἕκαστον ἐσκέμμεθα τί
D ἐστι. καὶ ἴσως ἐξαρκέσει. οὐ γάρ που κυριώτερόν γε οὐδὲν ἂν ἡμῶν αὐτῶν φήσαιμεν ἢ τὴν ψυχήν. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καλῶς ἔχει οὕτω νομίζειν, ἐμὲ καὶ σὲ προσομιλεῖν ἀλλήλοις, τοῖς λόγοις χρωμένους τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν ψυχήν. Α. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τοῦτ' ἄρα ἦν ὃ καὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ὅτι Σωκράτης Ἀλκιβιάδῃ διαλέγεται λόγῳ χρώμενος· οὐ πρὸς τὸ σὸν πρόσωπον, ὡς ἔοικεν· ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην ποιούμενος τοὺς λόγους. τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ψυχή. Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Ψυχὴν ἄρα ἡμᾶς κελεύει γνωρίσαι ὁ ἐπιτάττων γνῶναι ἑαυτόν. ΑΛΚ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Ὅστις ἄρα τῶν τοῦ σώματος γιγνώσκει, τὰ
E αὐτοῦ ἀλλ' οὐχ αὑτὸν ἔγνωκεν. ΑΛ. Οὕτως. ΣΩΚ. Οὐδεὶς ἄρα τῶν ἰατρῶν ἑαυτὸν γιγνώσκει, καθ' ὅσον ἰατρός· οὐδὲ τῶν παιδοτριβῶν, καθ' ὅσον παιδοτρίβης. ΑΛ. Οὐκ ἔοικε. ΣΩΚ. Πολλοῦ ἄρα δέουσιν οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοὶ γιγνώσκειν ἑαυτούς. οὐδὲ γὰρ τὰ ἑαυτῶν οὗτοί γε, ὡς ἔοικεν, ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτῶν, κατά γε τὰς τέχνας ἃς ἔχουσι. τὰ γὰρ τοῦ σώματος γιγνώσκουσιν οἷς τοῦτο θεραπεύεται. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Εἰ ἄρα σωφροσύνη ἐστὶ τὸ ἑαυτὸν γιγνώσκειν, οὐδεὶς τούτων σώφρων κατὰ τὴν τέχνην. ΑΛ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ βάναυσοι αὗται αἱ τέχναι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ οὐκ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μαθήματα. ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν πάλιν ὅστις αὖ σῶμα θε-
F ραπεύει, τὸ ἑαυτοῦ ἀλλ' οὐχ ἑαυτὸν θεραπεύει. Α. Κινδυνεύει. ΣΩΚΡ. Ὅστις δέ γε τὰ χρήματα, οὔθ' ἑαυτόν, οὔτε τὰ ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω τῶν ἑαυτοῦ. Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐ τὰ αὐτοῦ ἄρα ἔτι πράττει ὁ χρηματιστής. ΑΛ. Ὀρθῶς. ΣΩ. Εἰ ἄρα τις γέγονεν ἐραστὴς τοῦ Ἀλκιβιάδου σώματος, οὐκ Ἀλκιβιάδου ἄρα ἠράσθη, ἀλλά τινος τῶν Ἀλκιβιάδου. ΑΛΚ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ὅστις δὲ σοῦ τῆς ψυχῆς ἐρᾷ; Α. Ἀνάγκη φαίνεται, ἐκ τοῦ λόγου. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ μὲν τοῦ σώματός σου ἐρῶν, ἐπειδὴ λήγει ἀνθοῦν, ἀπιὼν οἴχεται; Α. Φαίνεται. Σ. Ὁ δέ γε τῆς ψυχῆς
G ἐρῶν, οὐκ ἄπεισιν, ἕως ἂν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἴῃς. ΑΛ. Εἰκός γε. Σ. Οὐκοῦν ἐγώ εἰμι ὁ οὐκ ἀπιών, ἀλλὰ παραμένων, λήγοντος τοῦ σώματος, τῶν ἄλλων ἀπεληλυθότων. Α. Εὖ γε ποιῶν, ὦ Σώκρατες· καὶ μηδὲ ἀπέλθῃς. ΣΩ. Προθυμοῦ τοίνυν ὅτι κάλλιστος εἶναι. Α. Ἀλλὰ προθυμήσομαι. Σ. Ὡς οὕτω γέ σοι ἔχει· οὔτ' ἐγένετο (ὡς ἔοικεν) Ἀλκιβιάδῃ τῷ Κλεινίου ἐραστής, οὔτ' ἔστιν, ἀλλ' ἢ εἷς μόνος, καὶ οὗτος ἀγαπητός, Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου καὶ Φαιναρέτης. Α. Ἀληθῆ. Σ. Οὐκοῦν ἔφησθα μικρὸν φθῆναί με προσελθόντα σοί· ἐπεὶ πρότερος ἂν μοι προσελθεῖν, βουλόμενος πυθέσθαι διότι μόνος οὐκ ἀπέρχομαι. Α. Ἦν γὰρ οὕτω. Σ. Τοῦτο τοίνυν αἴτιον, ὅτι μόνος ἐραστὴς ἦν σός, οἱ δ' ἄλλοι, τῶν σῶν· τὰ δὲ σὰ λήγει ὥρας, σὺ δ' ἄρχῃ ἀνθεῖν. καὶ νῦν γε ἂν μὴ διαφθαρῇς ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίων
H δήμου, καὶ αἰσχίων γένῃ, οὐ μή σε ἀπολείπω. τοῦτο γὰρ δὴ μάλιστα ἐγὼ φοβοῦμαι, μὴ δημεραστὴς γενόμενος ἡμῖν διαφθαρῇς. πολλοὶ γὰρ ἤδη καὶ ἀγαθοὶ αὐτὸ πεπόνθασιν Ἀθηναίων. εὐπρόσωπος γὰρ ὁ τοῦ μεγαλήτορος δῆμος Ἐρεχθέως· ἀλλ' ἀποδύντα χρὴ αὐτὸν θεάσασθαι. εὐλαβοῦ οὖν τὴν εὐλάβειαν ἣν ἐγὼ λέγω. ΑΛΚ. Τίνα; Σ. Γύμνασαι πρῶτον, ὦ μακά-

ριε, καὶ μάθε

εἰς, καὶ μάθε ἃ δεῖ μαθόντα ἰέναι ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως, πρότερον δὲ μή· ἵνα ἀλεξιφάρμακα ἔχων ἴῃς, καὶ μηδὲν πάθῃς δεινόν. ΑΛ. Εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πειρῶ ἐξηγεῖσθαι ὅντινα τρόπον ἐπιμεληθεῖμεν ἂν ἡμῶν αὐτῶν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοσοῦτον μὲν ἡμῖν εἰς τὸ πρόσθεν πεπέρανται. ὃ γὰρ ἐσμὲν, ἐπιεικῶς ὡμολόγηται. ἐφοβούμεθα δὲ μὴ τούτου σφαλέντες, λάθωμεν ἑτέρου τινὸς ἐπιμελούμενοι, ἀλλ᾽ οὐχ ἡμῶν. ΑΛΚ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Καὶ μετὰ τοῦτο δὲ ὅτι ψυχῆς ἐπιμελητέον, καὶ εἰς τοῦτο βλεπτέον. ΑΛ. Δῆλον. ΣΩΚ. Σωμάτων δὲ καὶ χρημάτων τὴν ἐπιμέλειαν ἑτέροις παραδοτέον. ΑΛ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τίν᾽ οὖν ἂν τρόπον γνοίημεν αὐτὰ ἐναργέστατα; ἐπειδὴ τοῦτο γνόντες, ὡς ἔοικε, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς γνωσόμεθα. ἆρα πρὸς θεῶν εὖ λέγοντος οὗ δὴ νῦν ἐμνήσθημεν τοῦ Δελφικοῦ γράμματος οὐ ξυνίεμεν; ΑΛ. Τὸ ποῖον; τί διανοούμενος λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἐγώ σοι φράσω ὅ γε ὑποπτεύω λέγειν καὶ ξυμβουλεύειν ἡμῖν τοῦτο τὸ γράμμα. κινδυνεύει γὰρ οὐδὲ πολλαχοῦ εἶναι παράδειγμα αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὄψιν μόνον. ΑΛ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩΚ. Σκόπει καὶ σύ· εἰ ἡμῶν τῷ ὄμματι, ὥσπερ ἀνθρώπῳ, ξυμβουλεῦον, εἶπεν, ἴδε σαυτὸν, πῶς ἂν ὑπελάβομεν τί παραινεῖν; ἆρα οὐχὶ εἰς τοῦτο βλέπειν, εἰς ὃ βλέπων ὀφθαλμὸς ἔμελλεν αὐτὸν ἰδεῖν; ΑΛ. Δῆλον. ΣΩΚ. Ἐννοῶμεν δὴ εἰς τί βλέποντες τῶν ὄντων, ἐκεῖνό τε ὁρῷμεν ἅμα ἂν καὶ ἡμᾶς αὐτούς. ΑΛ. Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι εἰς κάτοπτρά τε καὶ τὰ τοιαῦτα. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς λέγεις. Οὐκοῦν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ ᾧ ὁρῶμεν ἔνεστί τι τῶν τοιούτων. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἐννενόηκας οὖν ὅτι τοῦ ἐμβλέποντος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ πρόσωπον ἐμφαίνεται ἐν τῇ τοῦ καταντικρὺ ὄψει, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ· ὃ δὴ καὶ κόρην καλοῦμεν, εἴδωλον ὂν τοῦ ἐμβλέποντος. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ὀφθαλμὸς ἄρα ὀφθαλμὸν θεώμενος, καὶ ἐμβλέπων εἰς τοῦτο ὅπερ βέλτιστον αὐτοῦ, καὶ ᾧ ὁρᾷ, οὕτως ἂν αὑτὸν ἴδοι. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Εἰ δέ γε εἰς ἄλλο τῶν τοῦ ἀνθρώπου βλέποι, ἤ τι τῶν ὄντων, πλὴν εἰς ἐκεῖνο ᾧ τοῦτο τυγχάνει ὅμοιον, οὐκ ὄψεται ἑαυτόν. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Ὀφθαλμὸς ἄρα εἰ μέλλει ἰδεῖν ἑαυτὸν, εἰς ὀφθαλμὸν αὐτῷ βλεπτέον, καὶ τοῦ ὄμματος εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ τυγχάνει ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ ἐγγιγνομένη. ἔστι δὲ τοῦτό που ὄψις. ΑΛΚ. Οὕτως. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν, ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, καὶ ψυχὴ εἰ μέλλει γνώσεσθαι αὑτὴν, εἰς ψυχὴν αὐτῇ βλεπτέον; καὶ μάλιστα εἰς τοῦτον αὐτῆς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐγγίγνεται ἡ ψυχῆς ἀρετὴ, σοφία, καὶ εἰς ἄλλο ᾧ τοῦτο τυγχάνει ὅμοιον ὄν; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἔχομεν οὖν εἰπεῖν ὅ, τι ἐστὶ τῆς ψυχῆς θειότερον, ἢ τοῦτο περὶ ὃ τὸ εἰδέναι τε καὶ φρονεῖν; ΑΛΚ. Οὐκ ἔχομεν. ΣΩΚ. Τῷ θείῳ ἄρα τοῦτ᾽ ἔοικεν αὐτῆς· καί τις εἰς τοῦτο βλέπων, καὶ πᾶν τὸ θεῖον γνούς, θεόν τε καὶ φρόνησιν, οὕτω καὶ ἑαυτὸν ἂν γνοίη μάλιστα. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Τὸ δὲ γιγνώσκειν αὑτὸν, ὡμολογοῦμεν σωφροσύνην εἶναι. ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν μὴ γιγνώσκοντες ἡμᾶς αὐτοὺς, μηδὲ σώφρονες ὄντες, δυναίμεθ᾽ ἂν εἰδέναι τὰ ἡμέτερα αὐτῶν κακά τε καὶ ἀγαθά; ΑΛΚ. Καὶ πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἀδύνατον γάρ ἴσως φαίνεται, μὴ γιγνώσκοντα Ἀλκιβιάδην, τὰ Ἀλκιβιάδου γιγνώσκειν ὅτι Ἀλκιβιάδου ἐστίν. ΑΛΚ. Ἀδύνατον μέντοι, νὴ Δία. ΣΩ. Οὐδ᾽ ἄρα τὰ ἡμέτερα, ὅτι ἡμέτερα, εἰ μὴ δι᾽ ἡμᾶς αὐτούς; ΑΛ. Πῶς γάρ; ΣΩΚ. Εἰ δ᾽ ἄρα τὰ ἡμέτερα, οὐδὲ τὰ τῶν ἡμετέρων. ΑΛ. Οὐ φαίνεται. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα πάνυ τι ὀρθῶς ὡμολογοῦμεν, ὁμολογοῦντες ἄρτι εἶναι τινὰς οἳ ἑαυτοὺς μὲν οὐ γιγνώσκουσι, τὰ δὲ ἑαυτῶν. ἀλλὰ οὐδὲ τὰ τῶν ἑαυτῶν. ἔοικε γὰρ πάντα ταῦτα εἶναι κατιδεῖν ἑνός τε καὶ μιᾶς τέχνης, αὑτὸν, τὰ αὑτοῦ, τὰ τῶν ἑαυτοῦ. ΑΛ. Κινδυνεύει. ΣΩ. Ὅστις δὲ τὰ αὑτοῦ ἀγνοεῖ, καὶ τὰ τῶν ἄλλων που ἂν ἀγνοοῖ κατὰ ταὐτά. ΑΛ. Τί μήν; ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ τὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ τῶν πόλεων ἀγνοήσει. ΑΛ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Οὐκ ἄρα ἂν γένοιτο ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ πολιτικός. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐ μὴν οὐδ᾽ οἰκονομικός γε. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐδέ γε εἴσεται ὅ, τι πράττει. ΑΛ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Ὁ δὲ μὴ εἰδὼς οὐχ ἁμαρτήσεται; ΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἐξαμαρτάνων δὲ, οὐ κακῶς πράξει ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ; ΑΛ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩ. Κακῶς δὲ πράττων, οὐκ ἄθλιος; ΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Τί δ᾽ οἷς οὗτος πράττει; ΑΛ. Καὶ οὗτοι. ΣΩ. Οὐκ ἄρα οἷόν τε, ἐὰν μή τις σώφρων καὶ ἀγαθὸς ᾖ, εὐδαίμονα εἶναι. ΑΛ. Οὐχ οἷόν τε. ΣΩ. Οἱ ἄρα κακοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄθλιοι. ΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Οὐκ ἄρα οὐδ᾽ ὁ πλουτήσας, ἀθλιότητος ἀπαλλάττεται, ἀλλ᾽ ὁ σωφρονήσας. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκ ἄρα τειχῶν, οὐδὲ τριήρων, οὐδὲ νεωρίων δέονται αἱ πόλεις, ὦ Ἀλκιβιάδη, εἰ μέλλουσιν εὐδαιμονήσειν, οὐδὲ πλήθους, οὐδὲ μεγέθους, ἄνευ ἀρετῆς. ΑΛ. Οὐ μέντοι. ΣΩ. Εἰ δὴ μέλλεις τὰ τῆς πόλεως πράξειν ὀρθῶς καὶ καλῶς, ἀρετῆς σοι μεταδοτέον τοῖς πολίταις. ΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Δύναιτο δ᾽ ἄν τις μεταδιδόναι ὃ μὴ ἔχει; ΑΛ. Καὶ πῶς; Σ. Αὐτῷ ἄρα σοὶ πρῶτον κτητέον ἀρετὴν, καὶ ἄλλῳ, ὃς μέλλει μὴ ἰδίᾳ μόνον αὑτοῦ τε καὶ τῶν αὑτοῦ ἄρξειν καὶ ἐπιμελήσεσθαι, ἀλλὰ πόλεως καὶ τῶν τῆς πόλεως. ΑΛ. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Οὐκ ἄρα ἐξουσίαν σοὶ οὐδ᾽ ἀρχὴν παρασκευαστέον σαυτῷ ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούλῃ, οὐδὲ τῇ πόλει, ἀλλὰ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Δικαίως μὲν γὰρ πράττοντες καὶ σωφρόνως σύ τε καὶ ἡ πόλις, θεοφιλῶς πράξετε. ΑΛΚ. Εἰκός γε.

A ô beate, ac diſce quæcunque ſcienda ſunt antequàm tractetur ciuilia, aut rempublicam adeas, ferens tecum alexipharmacũ, ne quid aduerſi patiaris. ALC. Bene mihi dicere videris Socrates, verùm conare iam nobis exponere, qua ratione noſmetipſos curemus. SO. Nónne ſatis iam à nobis in ſuperioribus definitum eſt? Quid enim ſimus, communi conſenſu definiuimus. Timebamus enim ne in hoc decepti noſipſos forſitan falleremus, alicuius alterius, non noſtri curam habentes. ALCI. Eſt vt dicis. SO. Deinde conceſſum eſt, animę curam habendam, ſempérque ad ipſam reſpiciendum. AL. Manifeſtum eſt. SOC. Corporum verò pecuniarúmque curam aliis relinquendam. ALC. Quídni? SO. Quónam igitur pacto iſta perſpicuè noſceremus, B ſiquidem hoc intellecto nos quoque ipſos intelligimus? an for tè per deos Delphicam illam inſcriptionem rectè monentem, cuius ſuprà mentionem fecimus, nondum intelleximus? ALC. Qualem? Quidnam cogitas, quum ſic loqueris, ô Socrates? SO. Dicam tibi quid ſuſpicer hanc inſcriptionem nobis conſulere. neque verò paſſim eius exemplar, ſed in viſum ſolum inueniri poſſe videtur. AL. Quomodo id ais? SO. Conſidera tu quoque ſi oculo noſtro quemadmodum homini conſuluiſſet, Vide te ipſum, quomodo id admonuiſſe putemus? nónne vt in illud inſpiceret oculus, ex cuius intuitu ſeipſum viſurus eſſet? AL. Cõſtat. SOC. Conſideremus itaque in quid potiſſimum intuentes, C illud ſimul ac noſipſos videremus. AL. Sine dubio, Socrates, In ſpecula, & alia huiuſmodi. SOCR. Rectè loqueris: ſed oculo quo videmus, an non ineſt huiuſmodi quiddam? ALCI. Valde. SOC. Num aduertiſti quòd facies hominis in oculum intuentis in oppoſiti viſu relucet velut in ſpeculo, quã ſummã vocamus pupillam, ſimulacrum inſpicientis exiſtens? ALCIBIAD. Aduerti. SOCRA. Oculis igitur ita demum ſeipſum cernit, cùm in oculum inſpicit, in idque præterea intendit quod oculi optimũ eſt, & quo oculus ipſe videt. AL. Apparet. SOCRA. Si autem in aliud quoddam hominis membrum reſpexerit, vel in quoduis aliud, præterquàm id cuius hoc eſt ſimile, haudquaquam ſeiD pſum percipiet. AL. Verum. SO. Oculus ergo cùm ſeipſum viſurus eſt, in oculum reſpicere debet, atque in eum oculi locũ, in quo virtus eſt oculi. Is autem viſus atque pupillæ acies eſt. AL. Sic eſt. SOCR. Eodem pacto & anima, ô amice Alcibiades, ſi ſeipſam noſcere vult, in animam intueatur, in eúmque præcipuè locum animæ, in quo ineſt virtus animæ, ſapientia, & in aliud cuius hoc eſt ſimile. AL. Mihi quidem videtur, ô Socrates. SOCRA. Num reperire poſſumus quippiam in anima diuinius illo circa quod intelligentia ſapientiáque verſatur? AL. Nequaquam. SO. Id igitur animæ diuini ſimile eſt, in quod ſanè quis intuens, & omne diuinum, Deum ſcilicet & ſapiẽtiam cernẽs, E ita & ſeipſum agnoſcet. ALCIBIAD. Apparet. SOCRA. Seipſum verò cognoſcere, prudentiam eſſe concedimus. ALCIB. Prorſus. SO. Si autem nec nos ipſos cognoſceremus, nec prudentes eſſemus, poſſemúſne noſtra, ſeu mala, ſeu bona noſſe? ALCIB. Quomodo poſſet fieri ô Socrates? SOC. Impoſſibile tibi fortè videtur quenquam qui non norit Alcibiadem, tamen quæ Alcibiadis ſunt, quòd ſint Alcibiadis noſſe? AL. Impoſſibile per Iouem. SOC. Nec noſtra quòd noſtra ſint, niſi prius noſipſos? AL. Nullo modo. SOCR. Si noſtra ignoremus, nec ea quæ noſtrorum ſunt, intelligimus? AL. Non, vt videtur. SOC. Non igitur omnino conſenſimus, cùm ſuprà quoſdam eſſe aſſereremus, qui ſe ignorantes, ſua tamen dignoſcerent. Atqui nec ea etiam quæ ſuorum. hæc enim cuncta dignoſcere, vnius atque eiuſdem artis officium eſſe videtur, ſeipſam ſcilicet, & quæ ſua F ſunt, & quæ ſuorum ſunt noſſe. AL. Videtur. SOC. At qui ſua ignorat, ignorat itidem & aliena. ALC. Quid ita? SOC. Num igitur ſi aliena, etiam quæ reipublicæ ſunt, ignorabit? AL. Neceſſe eſt. SOC. Nunquam ergo vir iſtiuſmodi ciuilis ſit. ALC. Non certè. SOCRAT. Nec œconomicus etiam. ALCIBIAD. Neque hoc. SOCR. Nec quod agit, intelliget? ALC. Minimè. SOC. Ignorans autem, nónne errabit? AL. Maximè. SO. Qui aberrat, an non malè aget, & priuatim & publicè? ALCIB. Quidni? SOC. Malè agens, nónne miſer? AL. Et maximè quidem. SOCR. An verò & ij quibus cum hæc agit? ALC. Et hi quoque. SOC. Nemo itaque felix eſſe poteſt, niſi ſapiens bonúſ-G que ſit. AL. Nemo. SOC. Sequitur, vt mali homines miſeri ſint. ALC. Apprimè. SOC. Non ergo qui diues ſit ſed qui prudens, miſeriã vitat. A. Videtur. S. Quamobrẽ nec mœnibus, nec nauibus, triremibúſque, atque naualibus, ô Alcibiades, nec multitudine, nec amplitudine abſque virtute ciuitas ad felicitatem opus habet. AL. Non profectò. SOC. Si rectè & præclarè ciuitatem gubernaturus es, virtute imbuendi ſunt ciues. ALC. Quidni? SOCR. Num dare quis poteſt aliis, quod ipſe non habet? AL. Qui poſſit? SOCR. Ergo virtute prius ornatus ipſe debet eſſe, quicunque non ſibi tantum ac ſuis, ſed reipublicæ etiam & iis quæ ad eam ſpectant, imperaturus eſt? AL. Vera dicis. SOC. Nec igitur principatus, neque licentia quodlibet faciendi aut tibi, aut reipublicæ, verùm iuſtitia potius & prudẽtia cõparanda. A. Apparet. SO. Iuſtè enim ac prudẽter agẽtes, & tu ſimul & tua reſpu. Deo gratũ opus facietis. AL. Decet.

Explicatio Delphicæ inſcriptionis, Noſce teipſum.

Nemo felix niſi ſapiens.

Mali ſunt miſeri.

soc. Et ſic quemadmodum ſuprà diximus, in diuinum ſplendorem intuentes agetis. al. Videtur. soc. Quinetiam illuc reſpicientes voſmetipſos veſtráque bona perſpicuè diſcernetis. al. Certè. so. Nónne ſi rectè, atque bene agetis? al. Agemus. soc. Enimuerò fide iubere paratus ſum, vos, ſi ita vixeritis, felices fore. al. Locuples certè fideiuſſor. soc. Contrà, ſi iniuſtè vixeritis, intuentes in tenebras diuinitatis expertes, conſimilia tenebris opera, quemadmodum neceſſe eſt, facietis, voſipſos penitus ignorantes. al. Videtur. soc. Cui enim, ô amice Alcibiades, poteſtas adeſt, quodcunque libuerit faciendi, mente verò captus eſt, quídnam putas illi cõtinget? ſiue priuatus ille quidem, ſiue reſpublica ſit? Veluti ſi ægrotanti cuidam libera licẽtia ſit rationem medici nullam habendi, ſed tanquam tyrannidem exercendi ſic, vt nemo hominem abſterrere valeat, quid illi euenturum putas? Nónne veriſimile eſt corpus iri corruptum? alcib. Vera loqueris. soc. Quid verò ſi in naui apud quempiã omnis licentia ſit, quodcunque videatur agendi, mẽte tamen & gubernandi peritia careat, num cernis quæ ei & ſociis euentura ſint? al. Opinor equidem illum & ſeipſum & vnà ſocios perditurum. soc. Nónne igitur omni reipublicæ omníque imperio & dominationi vbi virtus abeſt, contingit, vt malè agat? al. Neceſſe eſt. so. Non ergo tyrannis, optime Alcibiades, aut nobis aut reip. paranda eſt, ſed virtus, ſiquidem felices eſſe volumus. al. Vera dicis. so. Cæterùm antequàm virtus adſit, cõducit viro, non ſolùm puero, regi à meliore, quàm regere. al. Apparet. soc. Nónne quod melius eſt, idem & pulchrius? al. Sic eſt. socr. Quod pulchrius decẽtius? al. Quidni? socr. Decet itaque malum ſeruire: melius enim eſt. alc. Decet. socrat. Seruilis ergo prauitas. alcib. Apparet. socrat. Liberalis autem virtus. al. Ita eſt. socr. Nónne, ô amice, ſeruitus fugienda? alc. Maximè quidem, ô Socrates. soc. Aduertis quomodo te nunc habeas? vtrum liberè, an cõtrà? Et maximè quidem, vt mihi videor, hoc ſentio. soc. Noſtine quo pacto id quod nunc te occupat, fugare queas? nolim enim iſtud in claro homine nominare. alcib. Noui equidem. socr. Quomodo igitur? alc. Si ipſe volueris, ô Socrates. so. Haud rectè loqueris, Alcibiades. al. At quomodo dicendum eſt? socr. Si Deus voluerit. al. Dico equidem, atque hoc inſuper addo, periculum eſſe, ne figuras inuicem mutemus, tuã quidem ego induens, tu autem meam. fieri enim non poteſt, quin ego te deinceps ducam, tu autem à me ducaris. so. O generoſe, nihilo igitur meus in te amor à ciconia differt, ſi poſteaquã prope te velut in nido amorem alatum fouerit, ab illo iterum nutriatur. alc. Profectò ſic ſe res habet, & incipiam hinc iam iuſtitiam meditari. soc. O quàm te perſeuerare velim. Timeo autem naturæ tuæ diffidens, huiúſque ciuitatis vim intelligens, ne ea me ſimul, ac te vincat.

A σω. Καὶ, ὅπερ γε ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, εἰς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν ὁρῶντες πράξετε. α. Φαίνεται. σ. Ἀλλὰ μὴν ἐνταῦθά γε βλέποντες, ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰ ὑμέτερα ἀγαθὰ κατόψεσθέ τε καὶ γνώσεσθε. αλ. Ναί. σω. Οὐκοῦν ὀρθῶς τε καὶ εὖ πράξετε; αλ. Ναί. σ. Ἀλλὰ μὴν οὕτω γε πράττοντας ὑμᾶς ἐθέλω ἐγγυήσασθαι ἦ μὴν εὐδαιμονήσειν. αλ. Ἀσφαλὴς γὰρ εἶ ἐγγυητής. σω. Ἀδίκως δέ γε πράττοντες, εἰς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινὸν βλέποντες, ὡς τὰ εἰκότα, ὅμοια τούτοις πράξετε, ἀγνοοῦντες ὑμᾶς αὐτούς. α. Ἔοικεν. σω. Ὧ γάρ, ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, ἐξουσία μὲν ᾖ ποιεῖν ὃ βούλεται, νοῦν δὲ μὴ ἔχῃ, τί τὸ εἰκὸς συμβαίνειν, ἰδιώτῃ ἢ καὶ πόλει; οἷον, νοσοῦντι ἐξουσίας οὔσης δρᾶν ὃ βούλεται, B νοῦν ἰατρικὸν μὴ ἔχοντι, τυραννοῦντι δέ, ὡς μηδὲ ἐπιπλήττοι τις αὐτῷ, τί τὸ συμβησόμενον; ἆρ᾽ οὐχ, ὡς τὸ εἰκός, διαφθαρῆναι τὸ σῶμα; αλ. Ἀληθῆ λέγεις. σωκ. Τί δ᾽ ἐν νηΐ, εἴ τῳ ἐξουσία εἴη ποιεῖν ὃ δοκεῖ, νοῦ τε καὶ ἀρετῆς κυβερνητικῆς ἐστερημένῳ, καθορᾷς ἃ ἂν ξυμβαίνῃ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ξυνναύταις; α. Ἔγωγε, ὅτι γε ἀπόλοιντο πάντες ἄν. σω. Οὐκοῦν ὡσαύτως ἐν πόλει τε, καὶ ἁπάσαις ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἀπολειπομέναις ἀρετῆς, ἕπεται τὸ κακῶς πράττειν. α. Ἀνάγκη. σ. Οὐκ ἄρα τυραννίδα χρή, ὦ ἄριστε Ἀλκιβιάδη, παρασκευάζεσθαι οὔτε ἑαυτῷ, οὔτε τῇ πόλει, εἰ μέλλετε εὐδαιμονεῖν, ἀλλ᾽ ἀρετήν. αλ. Ἀληθῆ λέγεις. σωκ. Πρὶν δέ γε ἀρετὴν ἔχειν, τὸ ἄρχεσθαι ἄμεινον ὑπὸ τοῦ βελτίονος, C ἢ τὸ ἄρχειν, ἀνδρί, οὐ μόνον παιδί. αλκ. Φαίνεται. σω. Οὐκοῦν τό γε ἄμεινον, καὶ κάλλιον; α. Ναί. σω. Τὸ δὲ κάλλιον, πρεπωδέστερον; α. Πῶς δ᾽ οὔ; σω. Πρέπει ἄρα τῷ κακῷ δουλεύειν. ἄμεινον γάρ. α. Ναί. σ. Δουλοπρεπὲς ἄρα ἡ κακία. α. Φαίνεται. σω. Ἐλευθεροπρεπὲς δὲ ἡ ἀρετή. α. Ναί. σ. Οὐκοῦν φεύγειν χρή, ὦ ἑταῖρε, τὴν δουλοπρέπειαν; α. Μάλιστά γε, ὦ Σώκρατες. σ. Αἰσθάνῃ δὲ νῦν πῶς ἔχεις; ἐλευθεροπρεπῶς, ἢ οὔ; αλ. Δοκῶ μοι καὶ μάλα σφόδρα αἰσθάνεσθαι. σ. Οἶσθα οὖν πῶς ἀποφεύξῃ τοῦτο τὸ περὶ σὲ νῦν; ἵνα μὴ ὀνομάζωμεν αὐτὸ ἐπὶ καλῷ ἀνδρί. αλ. Ἔγωγε. σωκρ. Πῶς; αλκ. Ἐὰν βούλῃ σύ, ὦ Σώκρατες. σωκ. Οὐ καλῶς λέγεις, ὦ Ἀλκιβιάδη. αλ. Ἀλλὰ πῶς χρὴ D λέγειν; σωκ. Ὅτι ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ. αλκ. Λέγω δή· καὶ πρὸς τούτοις μέντοι τόδε λέγω, ὅτι κινδυνεύσομεν μεταβαλεῖν τὸ σχῆμα, ὦ Σώκρατες, τὸ μὲν σόν, ἐγώ, σὺ δὲ τοὐμόν. οὐ γὰρ ἔστιν ὅπως οὐ παιδαγωγήσω σε ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας· σὺ δ᾽ ὑπ᾽ ἐμοῦ παιδαγωγήσῃ. σωκ. Ὦ γενναῖε, πελαργοῦ ἄρα ὁ ἐμὸς ἔρως οὐδὲν διοίσει, εἰ παρὰ σοὶ ἐννεοττεύσας ἔρωτα ὑπόπτερον, ὑπὸ τούτου πάλιν θεραπεύεται. αλ. Ἀλλ᾽ οὕτως ἔχει· καὶ ἄρξομαί γε ἐντεῦθεν τῆς δικαιοσύνης ἐπιμέλεσθαι. σωκρ. Βουλοίμην ἄν σε καὶ διατελέσαι· ὀρρωδῶ δέ, οὔτι τῇ σῇ φύσει ἀπιστῶν, ἀλλὰ τὴν τῆς πόλεως ὁρῶν ῥώμην, μὴ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ κρατήσῃ.

ALCIBIADES SECVNDVS, SIVE, De precatione.

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ, Η, περὶ προσευχῆς.

Svmma dialogi. Alcibiadem ad ſacrificium proficiſcentem, & cogitabundum, qui tamen ſuarum cogitationum cauſam minimè poſſet explicare, monet Socrates quàm difficile ſit, & periculoſum, Deum precari, quum ſæpe homines dum arbitrãtur ſe bona à Deo petere, mala petant, quia ſcilicet ignorant ea quæ noſſe & neceſſarium eſt & vtile. Huius ignorantiæ quædam profert remedia, non vt doceat quæ ſit legitima precatio (fatetur enim ſe ignorare) ſed vt minus abſurdè, minoríque cum periculo homines Deum precentur.

SOCRATES, ALCIBIADES.

Deumne, ô Alcibiades, precaturus accedis? al. Et maximè quidem, ô Socrates. soc. Triſtitiam quãdam præ te ferre videris, & oculos in terram figere, tanquam aliquid ipſe tecum cogitans. alc. At quid cogitem, ô Socrates? socr. Maxima, vt mihi videtur: nam dic per Iouem obſecro, nónne putas deos eorũ, quæ vel priuatim, vel publicè precamur, nonnunquam concedere partim, partim negare, atque id his quidem annuere, illis verò minimè? al. Omnino quidem. so. Nónne igitur tibi videtur magna prouidentia opus eſſe, ne quis ſeipſum fallat, dum magna petit mala, credens bona ſe petere: Deorum autem hic ſit habitus, eáque ratio, vt largiantur, quæ quis poſtulat? quemadmodum Oedipum ferunt obſecraſſe Deum, de regno paterno, vt filij ferro decernerẽt. Cũque ei licuiſſet præſentiũ tũ malorũ auerſionẽ poſcere, alia inſup imprecabatũ. Vnde ad eũ euẽtũ iſta venerũt atque ex iis alia multa & grauia, quæ referre ſingula nequaquã opus eſt. al. At tu furentem quidem hominẽ in exẽplũ adduxiſti: nam quem putas ſanæ mentis hominẽ audere talia petere? so. Inſanire nónne contrarium eſt ei quod eſt prudentẽ eſſe,

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ.

E Ὦ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ, ἆρά γε πρὸς τὸν θεὸν προσευξόμενος πορεύῃ; αλ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες. σωκρ. Φαίνῃ γέ τι ἐσκυθρωπακέναι τε καὶ εἰς γῆν βλέπειν, ὥς τις συννοούμενος. αλ. Καὶ τί ἄν τις συννοοῖτο, ὦ Σώκρατες; σωκρ. Τὴν μεγίστην, ὦ Ἀλκιβιάδη, σύννοιαν, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ἐπεί, φέρε πρὸς Διός, οὐκ οἴει τοὺς θεούς, ἃ τυγχάνομεν εὐχόμενοι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἐνίοτε τούτων τὰ μὲν διδόναι, τὰ δ᾽ οὔ; καὶ ἔστιν οἷς μὲν αὐτῶν, ἔστι δὲ οἷς οὔ; αλκ. Πάνυ μὲν οὖν. σωκρ. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι πολλῆς προμηθείας γε προσδεῖσθαι, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὐτὸν εὐχόμενος μεγάλα κακά, δοκῶν δ᾽ ἀγαθά; οἱ δὲ θεοὶ τύχωσιν ἐν ταύτῃ ὄντες τῇ ἕξει ἐν ᾗ διδόασιν αὐτοὶ ἅ τις εὐχόμενος τυγχάνει; ὥσπερ τὸν Οἰδίπουν αὐτίκα φασὶν εὔξασθαι χαλκῷ διελέσθαι τοὺς υἱεῖς τὰ πατρῷα· ἐξὸν αὐτῷ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπήν τινα εὔξασθαι, ἕτερα πρὸς τοῖς F ὑπάρχουσι κατηρᾶτο. τοιγαροῦν ταῦτά τε ἐξετελέσθη, καὶ ἐκ τούτων ἄλλα πολλὰ καὶ δεινά· ἃ τί δεῖ καθ᾽ ἕκαστα λέγειν; αλκ. Ἀλλὰ σὺ μέν, ὦ Σώκρατες, μαινόμενον ἄνθρωπον εἴρηκας. ἐπεὶ τίς ἄν σοι δοκῇ τολμῆσαι ὑγιαίνων τοιαῦτ᾽ εὔξασθαι; σωκρ. Τὸ μαίνεσθαι ἆρά γε ὑπεναντίον σοὶ δοκεῖ τῷ σωφρονεῖν;

A Α. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἄφρονες δὲ καὶ φρόνιμοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι εἶναι τινὲς σοί; Α. Εἶναι μέντοι. ΣΩΚ. Φέρε δή, ὁπισκεψώμεθα τίνες ποτ' εἰσὶν οὗτοι. ὅτι μὲν γὰρ εἰσί τινες, ὡμολόγηται, ἄφρονές τε καὶ φρόνιμοι, καὶ μαινόμενοι ἕτεροι. Α. Ὡμολόγηται γάρ. ΣΩΚ. Ἔτι δὲ ὑγιαίνοντες εἰσὶ τινές; ΑΛ. Εἰσίν. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀσθενοῦντες ἕτεροι; Α. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν οὐχ οἱ αὐτοί. Α. Οὐ γάρ. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ ἕτεροί τινες εἰσὶν οἳ μηδ' ἕτερα τούτων πεπόνθασιν; Α. Οὐ δῆτα. Σ. Ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ὄντα νοσεῖν ἢ μὴ νοσεῖν. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Τί δέ; περὶ φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἆρά γε τὴν αὐτὴν ἔχεις γνώμην; ΑΛ. Πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι ἢ φρόνιμον, ἢ ἄφρονα; ἢ B ἔστι τι διὰ μέσου τρίτον πάθος ὃ ἐποίει τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον, μήτε ἄφρονα; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἀνάγκη ἄρα ἐστὶ τὸ ἕτερον τούτων πεπονθέναι. ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν μέμνησαι ὁμολογήσας ὑπεναντίον εἶναι μανίαν φρονήσει; ΑΛΚ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ μηδὲν εἶναι διὰ μέσου τρίτον πάθος, ὃ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον μήτε φρόνιμον μήτε ἄφρονα εἶναι; ΑΛΚ. Ὡμολόγησα γάρ. ΣΩΚ. Καὶ μὴν δύο γε ὑπεναντία ἑνὶ πράγματι πῶς ἂν εἴη; ΑΛ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀφροσύνη ἄρα καὶ μανία κινδυνεύει ταὐτὸν εἶναι. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Πάντας οὖν ἂν φάντες, ὦ Ἀλκιβιάδη, τοὺς ἄφρονας μαίνεσθαι, ὀρθῶς ἂν φαίημεν. ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Αὐτίκα, τῶν σῶν ἡλικιωτῶν εἴ τινες τυγχάνουσιν ἄφρονες ὄντες, ὥσπερ εἰσί, καὶ τῶν ἔτι πρεσβυτέρων. ἐπεὶ φέρε πρὸς Διός, C οὐκ οἴει τῶν ἐν τῇ πόλει ὀλίγους μὲν εἶναι τοὺς φρονίμους, ἄφρονας δὲ τοὺς πολλούς; οὓς δὴ σὺ μαινομένους καλεῖς; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οἴει ἂν οὖν χαίροντας ἡμᾶς εἶναι μετὰ τοσούτων μαινομένων πολιτευομένους; καὶ οὐκ ἂν παιομένους, καὶ βαλλομένους, καὶ ἅπερ εἰώθασιν οἱ μαινόμενοι διαπράττεσθαι, πάλαι δίκην δεδωκέναι; ἀλλ' ὅρα ὦ μακάριε μὴ οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει. Α. Πῶς ἂν οὖν ποτ' ἔχοι ὦ Σώκρατες; κινδυνεύει γὰρ οὐχ οὕτως ἔχειν ὥσπερ ᾠήθην. Σ. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. ἀλλὰ τῇδέ πῃ ἀθρητέον. ΑΛ. Πῇ ποτε λέγεις; Σ. Ἐγὼ δή σοι γε ἐρῶ. ὑπολαμβάνομέν γε τινὰς εἶναι νοσοῦντας· ἢ οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν νοσοῦντα ποδαγρᾶν, ἢ πυρέττειν, ἢ ὀφθαλμιᾶν; ἢ οὐκ ἂν δοκῇ σοι, D καὶ μηδὲν τούτων πεπονθώς, ἑτέραν νοσεῖν νόσον; πολλαὶ γὰρ δή που γε εἰσί, καὶ οὐχ αὗται μόναι. Α. Ἔμοιγε δοκοῦσιν. ΣΩΚ. Ὀφθαλμία οὖν σοι δοκεῖ, πᾶσα νόσος εἶναι; Α. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν καὶ πᾶσα νόσος, ὀφθαλμία; Α. Οὐ δῆτα ἔμοιγε· ἀπορῶ μέντοι γε πῶς λέγω. ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ἔμοιγε προσέχῃς τὸν νοῦν, σύ τε δύο σκεπτομένω, σχεδὸν εὑρήσομεν. Α. Ἀλλὰ προσέχω, ὦ Σώκρατες, εἰς δύναμιν τὴν ἐμήν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὡμολογήθη ἡμῖν ὀφθαλμία μὲν πᾶσα, νόσος εἶναι, νόσος μέντοι οὐκ εἶναι πᾶσα, ὀφθαλμία; Α. Ὡμολογήθη. ΣΩ. Καὶ ὀρθῶς γε μοὶ δοκεῖ ὁμολογηθῆναι. καὶ γὰρ οἱ πυρέττοντες πάντες νοσοῦσιν, οὐ μέντοι οἱ νοσοῦντες πάντες πυρέττουσιν, οὐδὲ ποδαγρῶσιν, οὐ δέ γε ὀφθαλμιῶσιν, E οἶμαι. ἀλλὰ νόσος μὲν πᾶν τὸ τοιοῦτόν ἐστι, διαφέρειν δή φασιν οὓς δὴ καλοῦμεν ἰατροὺς τὴν ἀπεργασίαν αὐτῶν. οὐ γὰρ πᾶσαι, οὔτε ὅμοιαι, οὔτε ὁμοίως διαπράττονται, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὑτῆς δύναμιν ἑκάστη· νόσοι μέντοι πᾶσαί εἰσιν. ὥσπερ δημιουργούς τινας ὑπολαμβάνομεν· ἢ οὔ; Α. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοὺς σκυτοτόμους, καὶ τέκτονας, καὶ ἀνδριαντοποιούς, καὶ ἑτέρους παμπληθεῖς, οὓς τί δεῖ καθ' ἕκαστα λέγειν; ἔχουσι δ' οὖν διειληφότες δημιουργίας μέρη, καὶ πάντες οὗτοι εἰσὶ δημιουργοί· οὐ μέντοι εἰσὶ τέκτονές γε, οὐδὲ σκυτοτόμοι, οὐδὲ ἀνδριαντοποιοί οἱ σύμπαντες εἰσὶ δημιουργοί. Α. Οὐ δῆτα. Σ. Οὕτω μὲν οὖν καὶ τὴν ἀφροσύνην διειληφότες εἰσί· καὶ τοὺς μὲν πλεῖστον μέρος αὐτῆς F ἔχοντας, μαινομένους καλοῦμεν· τοὺς δ' ὀλίγον ἔλαττον, ἠλιθίους τε καὶ ἐμβροντήτους. οἱ δὲ ἐν εὐφημοτάτοις ὀνόμασι βουλόμενοι κατονομάζειν, οἱ μὲν, μεγαλοψύχους, οἱ δὲ εὐήθεις· ἕτεροι δὲ ἀκάκους, καὶ ἀπείρους, καὶ ἐνεούς. εὑρήσεις δὲ καὶ ἕτερα πολλὰ ἂν ζητῇς ὀνόματα. πάντα δὲ ταῦτα ἀφροσύνη ἐστί· διαφέρει δέ, ὥσπερ τέχνη τέχνης ἡμῖν κατεφαίνετο, καὶ νόσος νόσου. ἢ πῶς σοι δοκεῖ; Α. Ἐμοὶ μὲν οὕτω. Σ. Οὐκοῦν ἀπ' ἐκείνου πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἦν γὰρ δή που ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου σκεπτέον εἶναι τοὺς ἄφρονάς τε καὶ φρονίμους, τίνες ποτ' εἰσίν. ὡμολόγητο γὰρ εἶναί τινας· ἢ γὰρ οὔ; Α. Ναὶ ὡμολόγηται. Σ. Ἆρ' οὖν τούτους φρονίμους ὑπολαμβάνεις οἳ ἂν εἰδῶσιν ἅττα δεῖ πράττειν καὶ λέγειν; ΑΛ. G Ἔγωγε. Σ. Ἄφρονας δὲ ποτέρους; ἆρά γε τοὺς μηδ' ἕτερα τούτων εἰδότας; Α. Τούτους. Σ. Οὐκοῦν οἵ γε μὴ εἰδότες μηδ' ἕτερα τούτων, λήσουσιν αὐτοὺς καὶ λέγοντες καὶ πράττοντες ἅττα μὴ δεῖ; Α. Φαίνεται. Σ. Τούτων μέντοι ἔλεγον, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ τὸν Οἰδίπουν εἶναι τῶν ἀνθρώπων. εὑρήσεις δὲ καὶ τῶν νῦν ἔτι πολλοὺς οὐκ ὀργῇ κεχρημένους, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὐδ' οἰομένους κακὰ σφίσιν εὔχεσθαι, ἀλλ' ἀγαθά· ἐκεῖνος μὲν, ὥσπερ οὐδ' ηὔχετο, οὐδ' ᾤετο· ἕτεροι δέ τινες εἰσὶν οἳ τἀναντία τούτων πεπόνθασιν. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαί σε, εἴ σοι ἐμφανὴς γενόμενος ὁ θεὸς πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειε, πρὶν ὁτιοῦν εὔξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοι τύραννον γενέσθαι τῆς Ἀθηναίων πόλεως· εἰ δὲ τοῦτο φαῦλον H ἡγήσαιο, καὶ μὴ μέγα τι, προσθείη, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων· εἰ δέ σε ὁρῴη ἔτι ἔλαττον δοκοῦντα ἔχειν, εἰ μὴ καὶ πάσης Εὐρώπης ὑποσταίη σοι, καὶ τὸ μὴ μόνον ὑποσταίη, αὐθημερὸν σοῦ βουλομένου ὡς πάντας αἰσθέσθαι ὅτι

A ALCIB. Prorſus. SOCRAT. Num ex hominibus, alij prudentes eſſe, alij imprudentes videntur? AL. Videtur ſanè. SO. Age itaque conſideremus quínam iſti ſint. Eſſe enim alios quidem imprudentes, alios verò prudentes, nonnullos inſanos, iam conuenit. AL. Conuenit. SOC. Præterea bene valentes aliqui ſunt. AL. Sunt. SO. Ægrotantes alij. AL. Omnino. S. Non ergo iidem ſunt. ALC. Non certè. SO. Súntne alij quidam qui neutrũ iſtorum patiantur? AL. Nequaquam. SO. Neceſſe eſt enim hominem vel ægrotare, vel non ægrotare. AL. Videtur. SOC. De prudentia verò & imprudentia idem iudicas? AL. Quomodo dicis? S. Hominẽ aut prudẽtẽ, aut imprudẽtẽ, aut tertiũ præter B ea velut mediũ quiddã eſſe oportere putas, quo nec prudens, nec imprudens ſit? AL. Nihil profectò. SOC. Neceſſe igitur alterum iſtorum pati. AL. Apparet. SOCR. Recordaris conceſſiſſe te inſaniam prudentiæ contrariam eſſe? AL. Equidem. SO. Et medium nullam rem eſſe tertiam quæ hominem nec prudentem, nec imprudentem efficiat? AL. Conſenſi quidem. SO. Quinetiam duo eſſe eidem contraria quo pacto poſſunt? AL. Nullo. SO. Imprudentia igitur atque inſania idem eſſe videntur. AL. Videntur. SO. Si ergo omnes imprudentes inſanire dixerimus, rectè dicemus. AL. Sanè. SOC. Et ex tuis æqualibus, nécnon ætate maioribus ſi qui ſunt imprudentes (vti re vera C ſunt) inſanos eſſe. Nónne putas perpaucos eſſe in hac vrbe prudentes, imprudentes plurimos, quos inſanos appellas? AL. Equidem. SO. An cenſes nos tutos inter hos inſanos ita verſari, quin ab eis percutiamur, ac verberemur, & quęcunq. furioſi facere conſueuêre patientes, iamdudum pœnas non fuiſſe daturos? Sed vide, ô beate, ne aliter ſe res habeat. A. Quo pacto ſe habet, ô Socrates? Apparet enim non ita eſſe, vt putarẽ. S. Non certè, vt mihi videtur, ſed hoc fortaſſe pacto cogitandum eſt. A. Quónam? S. Dicam tibi. Ponimus aliquos ægrotantes eſſe, nécne? A. Omnino quidem. S. Nunquid neceſſarium opinaris omnem ægrotum cruciari duntaxat podagra, vel fe-D bri, vel lippitudine? An etiam ſi nihil iſtiuſmodi patiatur, poſſe tamen aliis morbis affici, cùm multæ ſint morborum ſpecies præter iſtas? A. Sic mihi videtur. S. Omnis lippitudo morbus tibi videtur? A. Mihi certè. S. Et omnis morbus etiam lippitudo? A. Non mihi quidem, neſcio tamen quid aſſeram. S. Si dicenti mihi mentem adhibeas, & ambo ſimul inueſtigemus, ferè quod volumus conſequemur. A. Adhibeo, quàm maximè poſſum. S. Nónne conuenit inter nos lippitudinem omnẽ eſſe morbũ, non omnem tamen morbũ lippitudinem eſſe? A. Conuenit. S. Et rectè quidem conſenſiſſe videmur. Etenim febricitantes ægrotant omnes, non tamen quicunque ægrotant et-E iam febricitant, vel podagra aut lippitudine afficiuntur. Sed omne quidem huiuſmodi communitèr morbus eſt: at ij quos Medicos appellamus, differre dicunt illorum curationem: nõ enim omnes, aut ſimiles ſunt, aut ſimiliter pertractantur, verũ ſecundum vim propriam ſinguli, morbi tamẽ ſunt omnes. Quemadmodũ opifices aliquos eſſe ponimus, nónne? A. Prorſus. S. Et cerdones, & fabros, ſculptoréſq. & quãplurimos alios, quos referre ſingulos nihil opus eſt, quíve partes opificij diſcretas habent: ac omnes quidem opifices ſunt, non tamen fabri omnes, neque coriarij, neque ſculptores, at cuncti generatim opifices. A. Sic eſt. S. Eadem quoque ratione impruden-F tiam inter ſe plurimi partiuntur, & qui maiorem ſortiuntur imprudentiæ partem, inſani furentéſq. vocantur: qui verò aliquanto minorem, ſtolidi, atque attoniti. Qui autem honeſtiorib. vocabulis eadem ſignificare volunt, partim quidem magnanimos appellant, partim ineptos: quidã non malos, innocuos, & inexpertos, & ſtupidos. inuenies quoq' alia multa nomina, quib. omnibus imprudentia ſignificatur. Diſcrepãt aũt, vt in ſuperioribus diſcrepare apparuit, ars ab arte, & à morbo morbus. Tibi verò quid videtur? A. Idipsũ. S. Sed vt redeamus vnde digreſſi ſumus, propoſitum fuit in diſputationis exordio qui prudentes, quíue imprudentes eſſent diiudicare. Conue-G nimus autem tales aliquos eſſe, nónne? A. Conuenimus. SOC. prudentes exiſtimas quicunque agenda dicendáque cognoſcũt? A. Equidem. S. Imprudentes eos qui neutra vident? A. Eos ipſos. S. Nónne qui vtraque hæc ignorant, ſeipſos latent, & agentes & loquentes quæ non oportet? A. Apparet. S. Ex his hominibus vnum, ô Alcibiades, Oedipum eſſe dicebã. Reperies quoque noſtris temporibus plurimos nõ ira concitos, vt ille, nec qui mala ſe, ſed bona potius exoptare putent. Ille ſiquidẽ vt non optabat, ita nec putabat. Sunt verò nonnulli, qui horũ contraria patiuntur. Reor equidẽ te primum, ſi fortè Deus ille ad quẽ exorãdũ accedis, ſeſe oculis offerẽs, te prius q̃ aliqd obſecrares, interrogaret, ſatíſne tibi ſit Atheniẽſiũ dominatu H potiri: q́ ſi hoc vile & exiguũ quiddã æſtimares, adderet & Græcorũ oĩũ, & ſi viderit te neq. iſtis etiã acquieſcere, niſi toti' etiã Europę adiiciat, neq. id tãtũ adiiceret, ſed quũ cuperes vt vno eodẽq; die ſẽtirẽt oẽs Alcibiadẽ Clinię filiũ dñm eſſe,

Negat Plato eſſe medium inter ſanum & ægrotum.

Inter prudentem & imprudentem.

Vni non poſſe eſſe duo contraria: ſed ſi contraria, duo ſunt.

Plura generá imprudentiæ.

Prudentes qui.

Agitur de qualitate rogationis.

atque ideo hæc tibi concederet omnia: reor inquam ab eo te ingenti cum lętitia rediturum, ac ſi maxima bona eſſes feliciter conſecutus. AL. Arbitror, ô Socrates, & quencunque alium, quiſquis eandem ſortem aſſequeretur. SOCRA. Vitam verò tuam, an cum Græcorum omnium, atque etiam barbarorũ regione & dominatu commutares? AL. Non vt opinor, quippe cùm nullo modo vſurus eſſem. SOCRAT. Quid ſi vſurus quidem ſis, malè tamen, & cum nocumento? Neque ſic quidem.

Non eſſe tutũ oblata temere acceptare.

AL. Non profectò. SOC. Cernis ergo tutum non eſſe, aut quæ offeruntur, temere acceptare, aut optare, ſiquis propterea incommoda ſubiturus ſit, vel vitam protinus amiſſurus. Multos autem referre poſſemus, qui cũ tyrannidem affectaſſent, dúmque illa potirentur ardenti ſtudio contendiſſent, vtpote bonũ aliquid adepturi, propter tyrannidem circunuenti inſidiis periere. Puto etiam audiuiſſe te nonnulla heri ac nudiuſtertius geſta,

Crateuam intelligit.

cùm Archelaum Macedonum tyrannum tyrannidis amantem delicias, aliquis huiuſcemodi delicias, non minus quàm ille ſitiens, interfecit, vt tyrannus mox beatúſque futurus. Cùm verò triduum, aut quatriduum tyrannide potitus eſſet, rurſus ab aliis ex inſidiis & ipſe oppreſſus periit. Vt autem referamus quę non ex auditu percepimus, ſed ipſi nos præſentes inſpeximus, vides inſuper ex noſtris ciuibus quicũque præfecturã exercitus affectãtes nacti illam ſunt, partim etiam his tẽporibus exules oberrare, partim morte damnatos eſſe. Etſi qui forſitan extremis periculis, & timoribus aditis ſtrenuè rem geſſiſſe viſi ſunt, non modò in ipſo exercitu, verùm etiam poſtquam in ſuas ſedes rediêre, non minoribus à ſycophantis & calumniatoribus inſidiis oppreſſi ſunt, quàm ab ipſis hoſtibus, vt plerique illorum optauerint denique ſe priuatos vixiſſe potius, quàm cum imperio. Quòd ſi pericula & labores huiuſmodi, aliquam nobis vtilitatem afferrent, profectò hoc ſtudium non nihil rationis haberet. Nunc verò longè contrà res ſe habet. Inuenies præterea eodem pacto nonnullos homines, qui filios votis exoptant: at cùm filios adepti ſunt, in calamitates doloréſque maximos incidunt. Nam plerique cùm liberi per omnem ætatem improbi perſeuerẽt, vniuerſam vitam in mœrore conficiunt. Qui verò probos filios nacti aduerſo quodam caſu illis orbantur, nihilo minùs quàm ſuperiores illi miſeri ſunt, vt prorſus præoptarent nunquam ſe filios genuiſſe. Et quamuis hæc atque alia multa huiuſmodi manifeſta ſint, rarò tamen inueniretur, qui vel à datis abſtineret: vel ſi orando impetraturus eſſet, votum omitteret. Permulti etiam, neque à quæſita tyrannide, neque à parta prætura, neque ab aliis innumeris, quæ cùm poſſidentur, lædunt potiùs, quàm proſint, diſcederent, quin potius orarent ſibi illa concedi, ſiquando non adſint. Interdum breue poſt tempus præterita vota damnant, ad contraria recurrentes. Quamobrem vereor equidem, ne homines temere deos incuſent, quaſi mala ab iis inferantur: ij verò ſeu proteruitate quadam ſiue inſipientia ſibipſis dolores morte acriores pariunt.

Proba poëtæ rogatio.

Quare prudens mihi videtur poëta ille qui amicis inſipiẽtibus vſus, dum eos videret & agentes & orantes, quæ illis minimè conducebant,

O lyſſ. α.

cùm tamen eis vtilia viderentur, pro omnibus ſic ait: Iuppiter rex, optima quidem nobis & vouentibus, & non vouentibus tribue. Mala autem poſcentibus quoque abeſſe iube. Rectè igitur & cautè loqui poëta mihi videtur, tu verò ſiquid habes in animo, quod aduerſus hęc proferas, ne ſileto. A. Difficile eſt, ô Socrates, in iis quę bene dicta ſunt, cõtradicere. Illud aũt cogito, quantorũ malorũ cauſa ſit hominibus ignorãtia: quandoquidẽ ꝓpter hãc nos latet, cũ malè quid agimus, & qđ deterrimũ eſt, ob eã peſſima nobis quãdoque precamur, quod quidẽ nemo putaret. Sed illud quilibet opinaretur, poſſe videlicet ſe ſibiipſi nõ peſſima, ſed optima petere: hoc enim reuera execrationis cuiuſdã nõ voti ſimile eſſet. S. At fortè, ô optime, diceret quiſpiã te ſimul ac me ſapiẽtior, haud ſatis rectè nos loqui, dũ ſic temere ignorãtiã vituperamus, niſi hæc adiiciamus, quænã

De ignorantiæ bonitate, & malitia.

& quorũ ignorãtia ſit. Quibuſdã nãq. certo modo affectis bonũ fortè eſt ignorantia, queadmodũ aliis malũ. AL. Quid ais? Eſtne quicquã, quod alicui quomodocunque ſe habẽti ignorare aliquando præſtet, quã cognoſcere? S. Mihi ſanè videtur, nũquid & tibi? A. Nõ per Iouẽ. S. Enimuerò nec illud te aduerſus matrẽ patraſſe vnquã velle iudicabo, qđ Oreſtẽ, & Alcmæona, & ſi qui tales fuere, cõmiſiſſe ferunt. A. Bene ominare per Iouem, ô Socrates. S. Non decet, ô Alcibiades, eum qui inquit, te nolle iſta feciſſe, iubere vt bene ominetur, ſed potius ſiquis cõtraria diceret. Poſtquam facinus tam horrendum tibi videtur, vt ne pronunciari quidem facilè debeat, putas Oreſtem, ſi prudens fuiſſet, & quid bonum ſibi nouiſſet, ſcelus tantum auſurum fuiſſe? AL. Non certè. SOCRAT. Neque alium vt arbitror

Quæ ignorantia mala.

vllum. ALCIB. Nullum. SOCR. Malum igitur vt videtur ignorantia optimi, & quod optimum eſt ignorare. ALC. Mihi ſanè videtur. SO. Nónne & illi, & cęteris omnibus? AL. Fateor. SOC.

A Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου τύραννός ἐστιν· αὐτὸν οἶμαι ἄν σε ἀπιέναι περιχαρῆ γενόμενον, ὡς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν κεκυρηκότα. ΑΛ. Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, κἂν ἄλλον ὁντινοῦν, εἴπερ τοιαῦτα συμβαίη αὐτῷ. ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι ἀντί γε τῆς σῆς ψυχῆς οὐδ' ἂν τὴν πάντων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων χώραν τε καὶ τυραννίδα βουληθείης σοι γενέσθαι. Α. Οὐκ οἴομαι ἔγωγε. πῶς γὰρ ἄν; μηδέν γέ τι μέλλων αὐτοῖς χρῆσθαι. Σ. Τί δ' εἰ μέλλοις κακῶς τε καὶ βλαβερῶς χρῆσθαι; οὐδ' ἂν οὕτως; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ὁρᾷς οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλὲς οὔτε τὰ διδόμενα εἰκῇ δέχεσθαί σε, οὔτε αὐτὸν εὔχεσθαι γενέσθαι· εἴ γέ τις βλάπτεσθαι μέλλει διὰ ταῦτα, ἢ τοπαράπαν τοῦ βίου ἀπαλλαγῆναι. πολλοὺς δ' ἂν ἔχοιμεν

B εἰπεῖν ὅσοι τυραννίδος ἐπιθυμήσαντες ἤδη, καὶ σπουδάσαντες τοῦτ' αὐτοῖς παραγενέσθαι, ὡς ἀγαθόν τι πράξοντες, διὰ τὴν τυραννίδα ἐπιβουλευθέντες τὸν βίον ἀφῃρέθησαν. οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα· ὅτε Ἀρχέλαον τὸν Μακεδόνων τύραννον τὰ παιδικά, ἐρασθέντα τῆς τυραννίδος οὐδὲν ἧττον ἤπερ ἐκεῖνος τῶν παιδικῶν, ἀπέκτεινε τὸν ἐραστήν, ὡς τύραννός τε καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ ἐσόμενος. κατασχὼν δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας τὴν τυραννίδα, πάλιν αὐτὸς ἐπιβουλευθεὶς ὑφ' ἑτέρων τινῶν ἐτελεύτησεν. ὁρᾷς δὴ καὶ τῶν ἡμετέρων πολιτῶν (ταῦτα γὰρ οὐκ ἄλλων ἀκηκόαμεν, ἀλλ' αὐτοὶ παρόντες οἴδαμεν) ὅσοι στρατηγίας ἐπιθυμήσαντες ἤδη, καὶ τυχόντες αὐτῆς, οἱ μὲν ἔτι καὶ

C νῦν φυγάδες τῆσδε τῆς πόλεώς εἰσιν, οἱ δὲ τὸν βίον ἐτελεύτησαν· οἱ δὲ ἄριστα δοκοῦντες αὐτῶν πράττειν, διὰ πολλῶν κινδύνων ἐλθόντες καὶ φόβων, οὐ μόνον ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν κατῆλθον, ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν πολιορκούμενοι πολιορκίαν οὐδὲν ἐλάττω τῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων διετέλεσαν· ὥστε ἐνίους αὐτῶν εὔχεσθαι ἀστρατηγήτους εἶναι μᾶλλον ἢ ἐστρατηγηκέναι. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ κίνδυνοί τε καὶ πόνοι φέροντες εἰς ὠφέλειαν, εἶχεν ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ καὶ πολὺ τοὐναντίον. εὑρήσεις δὲ καὶ περὶ τέκνων τὸν αὐτὸν τρόπον, εὐξαμένους τινὰς ἤδη γενέσθαι, καὶ γενομένων εἰς ξυμφοράς τε καὶ λύπας τὰς μεγίστας καταστάντας. οἱ μὲν γάρ, μοχθηρῶν διὰ τέλους ὄντων τῶν τέκνων, ὅλον τὸν

D βίον λυπούμενοι διήγαγον. τοὺς δέ, χρηστῶν μὲν γενομένων, συμφοραῖς δὲ χρησαμένων, ὥστε στερηθῆναι, καὶ τούτους οὐδὲν εἰς ἐλάττονας δυστυχίας καθεστηκότας ἤπερ ἐκείνους· καὶ βουλομένους ἂν ἀγένητα μᾶλλον εἶναι ἢ γενέσθαι. ἀλλ' ὅμως τούτων τε καὶ ἑτέρων πολλῶν ὁμοιοτρόπων τούτοις οὕτω σφόδρα καταδήλων ὄντων, σπάνιον εὑρεῖν ὅστις ἂν ἢ διδομένων ἀπόσχοιτο, ἢ μέλλων δι' εὐχῆς τεύξεσθαι, παύσαιτο ἂν εὐχόμενος. οἱ δὲ πολλοὶ οὔτε ἂν τυραννίδος διδομένης ἀπόσχοιντο ἄν, οὔτε στρατηγίας, οὐδ' ἑτέρων πολλῶν, ἃ παρόντα βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ· ἀλλὰ κἂν εὔξαιντο ἂν γενέσθαι, εἴ τῳ μὴ παρόντα τυγχάνει. ὀλίγον δὲ ἐπισχόντες, ἐνίοτε παλινῳδοῦσιν, ἀνευχόμενοι ἅττ' ἂν τὸ πρῶτον εὔξωνται.

E ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορῶ μὴ ὡς ἀληθῶς μάτην θεοὺς ἄνθρωποι αἰτιῶνται, ἐξ ἐκείνων φάμενοι κακὰ σφίσιν εἶναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφῇσιν εἴτε ἀτασθαλίαισιν, εἴτε ἀφροσύναις χρὴ εἰπεῖν, ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσι. Κινδυνεύει γ' ἄν, ὦ Ἀλκιβιάδη, φρόνιμός τις εἶναι ἐκεῖνος ὁ ποιητής, ὃς (δοκεῖ μοι) φίλοις ἀνοήτοις τισὶ χρησάμενος, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ πράττοντας καὶ εὐχομένους ἅπερ οὐ βέλτιον ἦν, ἐκείνοις δὲ ἐδόκει, κοινῇ ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν εὐχὴν ποιήσασθαι. λέγει δέ πως ὧδι, Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ [φησὶ] καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν κελεύει. ἐμοὶ μὲν οὖν καλῶς δοκεῖ καὶ ἀσφαλῶς λέγειν ὁ ποιητής· σὺ δ' εἴ τι ἐν νῷ ἔχεις πρὸς

F ταῦτα, μὴ σιώπα. ΑΛΚ. Χαλεπόν, ὦ Σώκρατες, ἐστὶν ἀντιλέγειν πρὸς τὰ καλῶς εἰρημένα· ἐκεῖνο δ' οὖν ἐννοῶ, ὅσων κακῶν αἰτία ἡ ἄγνοια τοῖς ἀνθρώποις· ὁπότε, ὡς ἔοικε, λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ ταύτην καὶ πράττοντες, καί, τό γ' ἔσχατον, εὐχόμενοι ἡμῖν αὐτοῖς τὰ κάκιστα. ὅπερ οὖν οὐδεὶς οἰηθείη, ἀλλὰ τοῦτό γε πᾶς ἂν οἴοιτο ἱκανὸς εἶναι, αὐτὸς αὑτῷ τὰ βέλτιστα εὔξασθαι, ἀλλ' οὐ τὰ κάκιστα. τοῦτο μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς κατάρᾳ τινὶ ἀλλ' οὐκ εὐχῇ ὅμοιον ἂν εἴη. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἴσως, ὦ βέλτιστε, φαίη ἄν τις ἀνὴρ ὃς ἐμοῦ τε καὶ σοῦ σοφώτερος ὢν τυγχάνει, οὐκ ὀρθῶς ἡμᾶς λέγειν, οὕτως εἰκῇ ψέγοντας ἄγνοιαν· εἴ γε μὴ προσθείημεν τήν ἐστιν ὧν τε ἄγνοιαν, καὶ ἔστιν οἷς, καὶ ἔχουσί πως, ἀγαθόν, ὥσπερ

G ἐκείνοις κακόν. Α. Πῶς λέγεις; ἔστι γὰρ ὁποιοῦν πρᾶγμα ὁτῳδὴ ὁπωσοῦν ἔχοντι ἄμεινον ἀγνοεῖν ἢ γιγνώσκειν; ΣΩ. Ἔμοιγε δοκεῖ· σοὶ δ' οὔ; Α. Οὐ μέντοι μὰ Δία. Σ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο σοῦ καταγνώσομαι, ἐθέλειν ἄν σε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα διαπεπρᾶχθαι ἅπερ Ὀρέστην φασὶ καὶ τὸν Ἀλκμαίωνα, καὶ εἰ δή τινες ἄλλοι ἐκείνοις τυγχάνουσι ταὐτὰ διαπεπραγμένοι. Α. Εὐφήμει πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες. Σ. Οὔτοι τὸν λέγοντα, ὦ Ἀλκιβιάδη, ὡς οὐκ ἂν ἐθέλοις σοὶ ταῦτα πεπρᾶχθαι, εὐφημεῖν δεῖ σε κελεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ εἴ τις τὰ ἐναντία λέγοι· ἐπειδὴ οὕτω σοὶ δοκεῖ σφόδρα δεινὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὥστ' οὐδὲ ῥητέον εἶναι οὕτως

H εἰκῇ. δοκῆς δ' ἂν τὸν Ὀρέστην, εἰ ἐτύγχανε φρόνιμος ὤν, καὶ εἰδὼς ὅ, τι βέλτιστον ἦν αὐτῷ πράττειν, τολμῆσαι ἄν τι τούτων διαπράξασθαι; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐδέ γε ἄλλον οἶμαι οὐδένα. Α. Οὐ μέντοι. Σ. Κακὸν ἄρα (ὡς ἔοικεν) ἐστὶν ἡ τοῦ βελτίστου ἄγνοια, καὶ τὸ ἀγνοεῖν τὸ βέλτιστον. Α. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Οὐκοῦν καὶ ἐκείνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι; Α. Φημί.

ΣΩΚ. Ἔτι τοίνυν καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα· εἴ σοι αὐτίκα μάλα παραςαίη, οἰηθέντι βέλτιον εἶναι, Περικλέα, τὸν σεαυτοῦ ἐπίτροπόν τε καὶ φίλον, ἐγχειρίδιον λαβόντα, ἐλθόντα ἐπὶ τὰς θύρας, εἰπεῖν εἰ ἔνδον ἐςὶ, βουλόμενον ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐκεῖνον, ἄλλον δὲ μηδένα· οἱ δὲ φαῖεν ἔνδον εἶναι. καὶ οὐ λέγω ἐθέλειν ἄν σε τούτων τι πράττειν· ἀλλ' εἰ, οἶμαι, δόξει σοὶ ὅπερ οὐθὲν κωλύει δή που τῷ γε ἀγνοοῦντι τὸ βέλτιστον, παραςῆναί ποτε δόξαν ὥστε οἰηθῆναι καὶ τὸ κάκιστον ποτὲ βέλτιστον εἶναι. ἢ οὐκ ἂν δοκῇ σοι; ΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Εἰ οὖν παρελθὼν εἴσω, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐκεῖνον, ἀγνοήσαις τε καὶ οἰηθείης ἂν ἄλλον εἶναί τινα, ἆρ' ἔτι ἂν αὐτὸν τολμήσαις ἀποκτεῖναι; Α. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐκ ἄν μοι δοκῶ. Σ. Οὐ γὰρ δή που τὸν ἐντυχόντα, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεῖνον ὃν ἠβούλου. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ πολλάκις ἐγχειρεῖς, αἰεὶ δὲ ἀγνοεῖς τὸν Περικλέα, ὁπότε μέλλεις τοῦτο πράττειν, οὔποτε ἂν ἐπίθοιο αὐτῷ. ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Τί δέ; τὸν Ὀρέστην δοκῇς ἄν ποτε τῇ μητρὶ ἐπιθέσθαι, εἴ γε ὡσαύτως ἠγνόησεν; ΑΛ. Οὐκ οἶμαι ἔγωγε. ΣΩ. Οὐ γὰρ δή που οὐδ' ἐκεῖνος τὴν προςτυχοῦσαν γυναῖκα, οὐδὲ τὴν ὁτουοῦν μητέρα διενοεῖτο ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ τὴν αὐτὸς αὐτοῦ. ΑΛ. Ἔςι ταῦτα. ΣΩΚ. Ἀγνοεῖν ἄρα τά γε τοιαῦτα βέλτιον τοῖς οὕτω διακειμένοις, καὶ τοιαύτας δόξας ἔχουσι. ΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι ἡ ἔςιν ὧν γε ἄγνοια, καὶ ἔςιν οἷς, καὶ ἔχουσί πως, ἀγαθὸν, ἀλλ' οὐ κακὸν, ὥσπερ ἄρτι σοὶ ἐδόκει; ΑΛ. Ἔοικεν. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν εἰ βούλει τὸ μετὰ τοῦτο ἐπισκοπεῖν, ἄτοπον ὂν, ἴσως ἄν σοι δόξειεν εἶναι. Α. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ὅτι, ὡς ἔπος εἰπεῖν, κινδυνεύει τό γε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐάν τις ἄνευ τοῦ βελτίστου κεκτημένος ᾖ, ὀλιγάκις μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτά. σκόπει δὲ ὧδε· ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖόν σοι δοκεῖ εἶναι, ὅταν τι μέλλωμεν ἤτοι πράττειν ἢ λέγειν, οἰηθῆναι δεῖν πρῶτον ἡμᾶς εἰδέναι, ἢ τῷ ὄντι εἰδέναι τοῦτο ὃ ἂν προχειροτέρως μέλλωμεν τι ἢ λέγειν ἢ πράττειν; ΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Οὐκοῦν οἱ ῥήτορες αὐτίκα, ἤτοι εἰδότες συμβουλεύειν, ἢ οἰηθέντες εἰδέναι, συμβουλεύουσιν ἡμῖν ἑκάστοτε· οἱ μὲν, περὶ πολέμου τε καὶ εἰρήνης, οἱ δὲ, περὶ τειχῶν οἰκοδομίας, ἢ καὶ λιμένων κατασκευῆς. ἑνὶ δὲ λόγῳ, ὅσα δή ποτε ἡ πόλις πράττει πρὸς ἄλλην πόλιν, ἢ αὐτὴ καθ' αὑτὴν, ἀπὸ τῆς τῶν ῥητόρων συμβουλῆς πάντα γίγνεται; Α. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ὅρα τοίνυν καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, ἂν δυνηθῶ. καλεῖς γὰρ δή που φρονίμους τε καὶ ἄφρονας; Α. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν τοὺς μὲν πολλοὺς, ἄφρονας· τοὺς δ' ὀλίγους, φρονίμους; ΑΛ. Οὕτω. ΣΩ. Οὐκοῦν πρός τι ἀποβλέπων, ἀμφοτέρους; ΑΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὸν τοιοῦτο συμβουλεύειν εἰδότα, χωρὶς τοῦ πότερον βέλτιον, καὶ ὅτε βέλτιον, φρόνιμον καλεῖς; ΑΛ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐδέ γε, οἶμαι, ὅστις τὸ πολεμεῖν αὐτὸ οἶδε, χωρὶς τοῦ ὁπότε βέλτιον, καὶ τοσοῦτον χρόνον ὅσον βέλτιον. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν, οὐδὲ εἴ τις τινὰ ἀποκτιννύναι οἶδεν, οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, καὶ φυγάδα ποιεῖν τῆς πατρίδος, χωρὶς τοῦ ὁπότε βέλτιον, καὶ ὅντινα βέλτιον. ΑΛΚ. Οὐ μέντοι. ΣΩΚ. Ὅστις ἄρα τι τῶν τοιούτων οἶδεν, ἐὰν μὲν παρέπηται ἡ τοῦ βελτίστου ἐπιστήμη· αὕτη δ' ἦν ἡ αὐτὴ δή που ἥπερ καὶ ἡ τοῦ ὠφελίμου. ἦ γάρ; ΑΛ. Ναί. Σ. Φρόνιμόν γε αὐτὸν φήσομεν, καὶ ἀποχρῶντα ξύμβουλον καὶ αὐτὸν αὑτῷ καὶ τῇ πόλει· τὸν δὲ μὴ ποιοῦντα, τἀναντία τούτων. ἢ πῶς δοκεῖ; ΑΛ. Ἐμοὶ μὲν οὕτω. ΣΩ. Τί δ' εἴ τις ἱππεύειν ἢ τοξεύειν οἶδεν; ἢ αὖ παλαίειν, ἢ πυκτεύειν; ἢ τι τῆς ἄλλης ἀγωνίας, ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὅσα τέχνῃ εἰδαμεν; τί καλεῖς ὃς ἂν εἰδῇ τὸ κατὰ ταύτην τὴν τέχνην βέλτιον γιγνόμενον; ἆρ' οὐ τὸν κατὰ τὴν ἱππικὴν, ἱππικόν; Α. Ἔγωγε. ΣΩ. Τὸν δέ γε (οἶμαι) κατὰ τὴν πυκτικὴν, πυκτικόν· τὸν δὲ κατ' αὐλητικὴν, αὐλητικόν; καὶ κατ' ἄλλα δή που ἀνάλογον τούτοις, ἢ ἄλλως πως; ΑΛΚ. Οὐκ ἀλλ' οὕτω. ΣΩΚ. Δοκεῖ οὖν σοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸν περὶ τούτων τι ἐπιστήμονα ὄντα, ἅμα καὶ ἄνδρα φρόνιμον εἶναι; ἢ πολλοῦ φήσομεν ἐνδεῖν; Α. Πολλοῦ μέντοι, νὴ Δία. Σ. Ποίαν οὖν οἴει πολιτείαν εἶναι τοξοτῶν τε ἀγαθῶν καὶ αὐλητῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀθλητῶν τε καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν; ἀναμεμιγμένων δ' ἐν τοιούτοις οἷς ἄρτι εἰρήκαμεν, τῶν τε αὐτὸ τὸ πολεμεῖν εἰδότων καὶ αὐτὸ τὸ ἀποκτιννύναι; πρὸς δὲ, καὶ ἀνδρῶν πολιτικῶν, πολιτικὸν φύσημα φυσώντων; ἁπάντων δὲ τούτων ὄντων ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστήμης, καὶ τοῦ εἰδότος ὁπότε βέλτιον ἑνὶ ἑκάστῳ τούτων χρῆσθαι, καὶ πρὸς τίνα; Α. Φαύλην ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. Σ. Φαίης γε ἂν, οἶμαι, ὁπόταν ὁρῷης ἕνα ἕκαστον αὐτῶν φιλοτιμούμενόν τε, καὶ νέμοντα τὸ πλεῖστον τῆς πολιτείας τούτῳ μέρος, ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ κράτιστος ὤν. (λέγω δὲ τὸ κατ' αὐτὴν τὴν τέχνην βέλτιστον γιγνόμενον) τοῦ δὲ τῇ πόλει τε καὶ αὐτὸν αὑτῷ βελτίστου ὄντος τὰ πολλὰ διημαρτηκότα, ἅτε, οἶμαι, ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευκότα. οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, ἆρ' οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν, φάντες πολλῆς ταραχῆς τε καὶ ἀνομίας μεστὴν εἶναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν; ΑΛ. Ὀρθῶς μέντοι, νὴ Δία. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον ἐδόκει ἡμῖν εἶναι, οἰηθῆναι δεῖν πρῶτον ἡμᾶς εἰδέναι, ἢ τῷ ὄντι εἰδέναι τοῦτο ὃ ἂν προχείρως μέλλωμεν ἢ πράττειν ἢ λέγειν; ΑΛ. Ἐδόκει. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, κἂν μὲν πράττῃ ἅ τις οἶδεν, ἢ δοκεῖ εἰδέναι, παρέπηται δὲ τὸ ὠφελίμως καὶ λυσιτελούντως ἡμᾶς ἕξειν καὶ τῇ πόλει καὶ αὐτὸν αὑτῷ; ΑΛΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Ἐὰν δέ γ', οἶμαι, τἀναντία τούτων, οὔτε τῇ πόλει, οὔτ' αὐτὸν αὑτῷ; ΑΛΚ. Οὐ δῆτα.

A Conſideremus præterea & hoc, ſi in mentem tibi melius eſſe
putãti, ſubitò veniat, Periclem tutorem atque amicum tuum
interficere, ac ſumpto gladio ad fores illius properans inter-
rogares num intus ſit, volens illum duntaxat, nec alium quen-
quam occidere, domeſtici autem illum intus eſſe responde-
rent. Neque dico te quicquam huiuſmodi conari, ſed an vi-
deatur tibi, quod quidem nihil prohibet, ignoranti quid ſit
optimum, adeſſe poſſe interdum opinionem, vt iudices quod
eſt peſſimum, nonnunquam optimum eſſe. An non tibi vide-
tur? AL. Omnino quidem. SOCRAT. Ergo ſi domum ingreſ-
B ſus, vidénſque illum, non tamen agnoſcas, ſed opineris alium
eſſe, num ipſum perimeres? AL. Non per Iouem, vt mihi vi-
deor. SOCRAT. Non enim quem ſors offerret, ſed quem ſta-
tueras, nónne? ALC. Profectò. SOCR. Num & ſi frequenter
facinus aggrediare, ſemper autem ignorares Periclem eſſe,
vnquam in eum irrueres? AL. Nunquam. SOC. Oreſtem verò
putas vnquam manus illaturum fuiſſe matri, ſi eam non co-
gnouiſſet? ALC. Non arbitror. SOCR. Neque enim ille quæ-
cunque occurreret mulier, nec quancunque matrem, ſuam
duntaxat necare decreuerat. AL. Sunt hæc vera. SOC. Itaque
C hominibus ſic affectis, & in iiſdem opinionibus inuolutis, i-
gnorare talia præſtat. ALCIB. Videtur. SOC. Vides iam quòd
ignorantia quædam hominibus certo quodam modo diſpoſi-
tis bonum quoddam eſt, non autem, vt tibi videbatur, malũ?
ALCIB. Apparet. SO. Prætereà ſi volueris quod deinceps in
medium afferetur mirabile dictu, diſcutere, fortè probabile
tibi videbitur. ALC. Quid iſtud, ô Socrates? SOCR. Videtur
ſanè cæterarum omnium ſcientiarum poſſeſſio, niſi quis ſcien
tiam optimi nactus fuerit, raiò quidem prodeſſe, obeſſe ple-
runque illi qui ſit huiuſmodi ſcientiis præditus. Sic autem
conſidera, Nónne neceſſarium tibi videtur, cùm aliquid fa-
D cturi, vel dicturi ſumus, oportere nos prius quidem, vel puta-
re cognoſcere, vel verè cognoſcere quod promptius agere
& loqui debemus? AL. Mihi planè videtur. SOCRAT. An non
rhetores ſtatim cũ vel ſciunt conſulere, vel ſaltem ſcire ſe pu-
tant, conſulunt nobis paſſim, ij quidem de bello & pace, illi
verò de mœnibus conſtruendis, vel de portubus præparan-
dis muniendiſque, &, vt ſummátim dicam, quicquid ipſa ciui-
tas agit aduerſus aliam ciuitatem, vel ſecum ipſa, rhetorum
conſilio perficit? AL. Vera narras. SO. Vide & quæ ſequuntur,
ſi fieri poteſt. Vocas aliquos prudentes, imprudentes alios?
E ALCIB. Voco. SOCR. Et multos quidem imprudentes, pru-
dentes verò paucos? AL. Profectò. SO. Nónne ad aliquid re-
ſpiciens, vtroſque nuncupas? AL. Imo. An eum qui iſta conſu-
lere norit, niſi ſciat docere vtrum melius, & quid melius, pru-
dentem dices? AL. Nequaquam. SO. Neque vt arbitror quicũ-
que pugnare norit, iguoret tamen quando, & quantum me-
lius. AL. Sic eſt. S. Neq. ſi quis quempiam perimere ſciat, & pe-
cuniis ſpoliare, ac exulem à patria facere, niſi ſciat etiã quan-
do & quem melius ſit. A. Minimè. SO. Quicunque igitur horũ
aliquid nouerit, modò adſit etiam ſcientia optimi, quæ qui-
dem eadem & vtilis ſcientia eſt, hunc fortè prudentem voca-
bis. AL. Hunc ipſum. SO. Prudentémque ipſum dicemus ſuffi-
F cientem eſſe ſibi & patriæ conſultorem, imprudentem verò
contrà: quídnam tibi videtur? AL. Idẽ. SO. Quid autẽ ſi quis e-
quitare, aut ſagittare ſciat, vel palæſtram, vel pugillariam, vel
aliud quoddam certamen exercere, aut aliud aliquid eorum
quæcunque per artem nouimus, quo nomine appellas eum
qui intelligit quid in arte melius fiat? an non ſecundum eque-
ſtrem artẽ equitẽ, ſecundũ pugillariam pugilem, tibicinariam
tibicinem, atque in aliis eodem modo? an ſecus? A. Sic certè. S.
Num tibi videtur, qui horum aliquid intelligit, vir prudens
appellandus? an longè adhuc abeſſe? A. Longè per Iouem. SO.
Qualẽ igitur ciuitatem eam putabis, quæ ex peritis ſagittariis
G & tibicinib. athletiſque, ac cæteris artificibus conſtet, ſint in-
ſuper his quos diximus admiſti militarem callentes artem, &
qui ad interimendum prompti, nécnon inflati ob ciuilium re-
rũ adminiſtrationes: deſit autẽ optimi ſcientia, & qui norit
quando, & ad quẽ vnoquoq. illorũ vti pręſtat? A. Ignobilẽ, ô
Socrates. S. Maximè hoc vt arbitror diceres, ſi quando cerne-
res vnumquenque illorum ambitioſum, & plurimas ſibi reip.
partes in hoc occupantẽ, vt continuò ipſus ſe ſuperet, & plu-
rimum valeat, plurimum inquam in illa quidem dominandi
arte, in eo verò quod ſibi & reipublicæ optimum eſt, crebro
hallucinantẽ, quippe qui opinioni ſine mẽte crediderit. Cúm
que hæc ita ſe haberet, nónne rectè diceremus hanc rempu-
blicã tumultus quãplurimi iniquitatíſq. pleniſſimã? A. Rectè p
H Iouẽ. S. An nõ neceſſariũ nobis viſũ fuit, primũ quidẽ putare
nos cognoſcere, vel reuera cognoſcere hoc quod promptè
facturi dicturíve ſumus? A. Viſum eſt. S. Nónne ſiquis agĩt qui-
dẽ quod nouit, aut noſſe exiſtimat, addit autem ſcientiam o-
ptimi, ſequitur vt vtiliter agat, & ſibi, & reipub.? ALCIB.
Quídni? SOC. Contrà verò nec reipub. nec ſibi? ALCIB. Ita eſt.

Paradoxa quędam.

Scientiarum poſſeſſio nocua abſque optimi cognitione.

Quis prudens ſit appellandus.

s o c r. Quid autem? nunc tibi ita videtur, an aliter? a l. Non aliter. s. Dixiſti vocare te plures imprudentes, prudẽtes pauciores? a. Equidem. s. Dicimúſne iterũ plures ab eo quod eſt optimum, aberrare, vtpote qui opinioni abſque mente, vt plurimum conſenſerint? a l c. Diximus planè. s o c. Prodeſt igitur multis, neque noſſe quicquam, neque putare ſe noſcere: ſiquidem prõptiores erunt ad illa efficienda, quæ vel noſcunt vel cognoſcere opinantur. Agentes autem ſibi nocebunt crebrius, quàm conferent. a l c. Veriſſima loqueris. s o c. Cùm ergo dicebam reliquas omnes ſcientias, ſi abſit ſcientia optimi, obeſſe ſæpius, quàm prodeſſe illas habenti, num rectè loqui tunc tibi videbar? a l c. Et ſi tunc minimè, nunc ſaltem, ô Socrates. s o c. Oportet itaque ciuitatem & animam, quæ rectè victura ſit, hanc proculdubio complecti ſcientiam: quemadmodum qui ægrotat, medicum & qui ſine periculo nauigare velit, gubernatorem. Nam quo maiora animus ſine hac ſcientia circa diuitias, vel corporis robur, aut aliud tale conabitur, eo maiora ex iis peccata committi neceſſe eſt. Qui verò multis ac variis artibus, & ſcientiis ornatus eſt, ſit autem expers iſtius ſcientiæ, ductus à ſingulis aliis, nónne merito multa tempeſtate iactabitur? quippe cùm abſque gubernatore oberret in pelago breui tempore periturus? Huic certè conuenire videtur illud poëtę carmen, quo quendam vituperans inquit, Multa quidem nouerat: ſed malè nouerat omnia. a l c. At verò id poëtæ dictum quorſum attinet? mihi certè nihil videtur propoſito noſtro congruere. s o c. Imò quadrat penitus, verùm per ænigmata & hic & cæteri fermè omnes poëtæ loquuntur. Eſt enim ipſa natura vniuerſa poëſis ænigmatum plena, nec quiuis eam dignoſcit. Ad hanc illius naturam accedit, quòd ſi quando inſit in homine inuido, nolente ſua ſenſa cæteris hominibus reuelare, mirum eſt, quàm difficile cognitu ſit, quod poëta ſenſerit. Neque enim Homerum diuiniſſimum ſapientiſſimúmque poëtam ignoraſſe putes, quòd ſcire malè impoſſibile ſit: ipſe enim eſt qui inquit, Margitem multa quidem ſcire, malè autem ſcire omnia. ſed ænigmate ſenſum occultat, vt arbitror, malè pro malum ponens, ſcit autem pro ſcire: vnde compoſitio quædam extra carminis menſuram conficitur: quod verò ſentit, hoc eſt, multa quidem ſciuit, ſed malum ſibi fuit hæc omnia ſcire. Patet igitur quòd ſi erat illi malũ multa ſcire, ipſe quoque malus erat, ſiqua fides ſupradictis ſermonibus adhibenda eſt. a l. Mihi certè videtur ô Socrates. Quibus enim verbis crederem vnquam, niſi iis credam? s o. Et rectè quidem tibi videtur: ſed age per Iouem, vidéſne quanta qualíſque ſit in hoc ambiguitas? in hac ipſe verſatus eſſe videris: ſurſum enim deorſúmque iactatus nuſquam ſanè conſiſtis, ſed quod olim aſſeuerabas, nunc damnas. ſi fortè Deus quem oraturus accedis, oculis ſeſe tuis obiiciens antequam voueas, ita roget, an tibi aliquid ex iis quæ in principio dicta ſunt, habere ſatis ſit, vel tibi licentiam præſtet, quod libeat poſtulandi, quídnam tibi opportunum fore putares? vel acceptare, quæ Deus offertet, vel poſcere? a l c. Per deos, ô Socrates, quid reſpondeam non habeo: ſed inſanum quiddam mihi videtur, temere Deum precari, ac diligenter conſiderandum ne quis ſeipſum fallat, mala petens dum bona ſe putat orare, ac paulo pòſt, vt tu dicebas, ad contraria vota ſe transferat. s o c r. Nónne prudentior nobis poëta, cuius in principio diſputationis mentionem fecimus, qui precabatur mala etiam ab orantibus abeſſe? a l. Mihi videtur. s o. Lacedæmonij quoque, ô Alcibiades, ſiue hunc poëtam imitantes, ſeu ex ſeipſis animaduertentes, idem votum, tam priuatim, quàm publicè ſeruant, orantes deos, pulchra cum bonis ſibi tribuere, nec plura illos precari quis audiret. Neque tamen ad hæc vſque tempora minus, quàm cæteri homines felices ſunt. Siquid autem illis vnquam minus proſperè ſucceſſit, nõ eſt oratio illorum in cauſa, quandoquidem in diis eſt, vt arbitror, quæ precamur, tribuere, vel contrà. Volo inſuper aliud quiddam tibi referre, quod aliquando à ſenioribus quibuſdam accepi. Dicebant enim ſemper ciuitati noſtræ accidiſſe, vt quotieſcunque bellum Athenienſes cum Lacedæmoniis gererent, noſtri tum terra, tum mari infortunati eſſent, nec victores vnquam redirent. Qua re indignatos Athenienſes, cùm non haberent qua arte tantam calamitatem vitarent, decreuiſſe Ammonem conſulere, quam ob cauſam dij Lacedæmoniis potius, quàm Athenienſibus victoriam largirẽtur, cùm ipſi tamen ſacrificia tum plura, tum decentiora, quàm reliqui Græcorum offerrent, ſimulacris doníſque templa ſic ornantes, vt nulli alij, pompáſque quotannis ſumptuoſiſſimas & venuſtiſſimas celebrarent, & omni ſumptu, qui ad rem diuinã ſpectat, cunctis Græcis magnificentiores exiſterent, cùm

Homerus in Margite.

Poeſis ænigmatum plena.

A
Σ Ω. Τί δέ; νῦν ἔτι ὡσαύτως σοὶ δοκεῖ, ἢ ἄλλως πως; Α Λ. Οὐκ ἀλλ' οὕτω. Σ Ω. Ἆρ' οὖν ἔφησθα καλεῖν τοὺς μὲν πολλοὺς, ἄφρονας, τοὺς δ' ὀλίγους, φρονίμους; Α Λ. Ἔγωγε. Σ Ω. Οὐκοῦν φαμὲν πάλιν τοὺς πολλοὺς διημαρτηκέναι τοῦ βελτίστου, ὡς τὰ πολλά γε (οἶμαι) ἄνευ νοῦ δόξῃ πεπιστευκότας. Α Λ. Φαμὲν γάρ. Σ Ω Κ. Λυσιτελεῖ ἄρα τοῖς πολλοῖς μήτε εἰδέναι μηδὲν, μήτε οἴεσθαι εἰδέναι· εἴπερ γε μᾶλλον προθυμήσονται μὲν πράττειν ταῦτα ἅττ' ἂν εἰδῶσιν, ἢ οἰηθῶσιν εἰδέναι· πράττοντες δὲ, βλάπτεσθαι τὰ πλείω μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; Α Λ. Ἀληθέστατα λέγεις. Σ Ω. Ὁρᾷς οὖν, ὅτε γ' ἔφην, κινδυνεύει τοίγε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν κτῆμα, ἐάν τις ἄνευ τῆς τοῦ βελτίστου ἐπιστήμης κεκτημένος ᾖ, ὀλιγάκις
B
μὲν ὠφελεῖν, βλάπτειν δὲ τὰ πλείω τὸν ἔχοντα αὐτό, ἆρ' οὐχὶ τῷ ὄντι ὀρθῶς ἐφαινόμην λέγων; Α. Καὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ νῦν μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. Σ. Δεῖ ἄρα καὶ πόλιν καὶ ψυχὴν τὴν μέλλουσαν ὀρθῶς βιώσεσθαι, ταύτης τῆς ἐπιστήμης ἀντέχεσθαι ἀτεχνῶς, ὥσπερ ἀσθενοῦντα ἰατροῦ, ἤ τινος κυβερνήτου τὸν ἀσφαλῶς μέλλοντα πλεῖν. ὅσῳπερ ἂν μὴ προστρέχειν ἐπουρίσῃ τὸ τῆς ψυχῆς. ἄνευ γὰρ ταύτης, ἢ περὶ χρημάτων κτῆσιν, ἢ σώματος ῥώμην, ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, τοσούτῳ μείζω ἁμαρτήματα ἀπ' αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὡς ἔοικε, γίγνεσθαι. ὁ δὲ δὴ τὴν καλουμένην πολυμάθειάν τε καὶ πολυτεχνίαν κεκτημένος, ὀρφανὸς δὲ ὢν ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ἀγόμενος
C
δὲ ὑπὸ μιᾶς ἑκάστης τῶν ἄλλων, ἆρ' οὐχὶ τῷ ὄντι δικαίως πολλῷ χειμῶνι χρήσεται; ἅτ' οἶμαι, ἄνευ κυβερνήτου διατελῶν ἐν πελάγει, χρόνον οὐ μακρὸν βίον θέων. ὥστε ξυμβαίνειν μοι δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὅ λέγει κατηγορῶν που τινός, ὡς ἄρα πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακῶς δὲ (φησὶν) ἠπίστατο πάντα. Α. Καὶ τί δή ποτε ξυμβαίνει τὸ τοῦ ποιητοῦ, ὦ Σώκρατες; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδ' ὁτιοῦν δοκεῖ πρὸς λόγον εἰρηκέναι. Σ Ω. Καὶ μάλα γε πρὸς λόγον· ἀλλ' αἰνίττεται, ὦ βέλτιστε, καὶ οὗτος, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ σχεδόν τι πάντες. ἔστι τε φύσει ποιητικὴ ἡ σύμπασα αἰνιγματώδης, καὶ οὐ τοῦ προστυχόντος ἀνδρὸς γνωρίσαι. ἔτι δὲ πρὸς τῷ φύσει τοιαύτη εἶναι, ὅταν λάβηται ἀνδρὸς φθονεροῦ τε καὶ μὴ
D
βουλομένου ἡμῖν ἐνδείκνυσθαι, ἀλλ' ἀποκρύπτεσθαι ὅτι μάλιστα τὴν αὐτοῦ σοφίαν, ὑπερφυῶς δὴ τὸ χρῆμα ὡς δύσγνωστον φαίνεται, ὅ, τι ποτὲ νοοῦσιν ἕκαστος αὐτῶν. οὐ γάρ δή που Ὅμηρόν γε, τὸν σοφώτατόν τε καὶ θειότατον ποιητὴν, ἀγνοεῖν δοκεῖς ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν ἐπίστασθαι κακῶς. ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ λέγων τὸν Μαργίτην πολλὰ μὲν ἐπίστασθαι, κακῶς δὲ (φησὶ) πάντα ἐπίστασθαι. ἀλλ' αἰνίττεται, οἶμαι, παράγων τὸ κακῶς μὲν, ἀντὶ τοῦ κακοῦ· τὸ δὲ ἠπίστατο, ἀντὶ τοῦ ἐπίστασθαι. γίγνεται οὖν συντεθὲν ἔξω μὲν τοῦ μέτρου, ἔστι δ' ὅ, τι βούλεται, ὡς πολλὰ μὲν ἠπίστατο ἔργα, κακὸν δὲ ἦν αὐτῷ ἐπίστασθαι ταῦτα πάντα. δῆλον οὖν ὅτι εἴπερ ἦν αὐτῷ κακὸν τὸ πολλὰ εἰδέναι, φαῦλός τις ὢν ἐτύγχανεν· εἴπερ γε πιστεύειν δεῖ τοῖς
E
προειρημένοις λόγοις· Α Λ. Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ἢ χαλεπῶς γ' ἂν ἄλλοις τισὶ πιστεύσαιμι λόγοις, εἴπερ μηδὲ τούτοις. Σ Ω. Καὶ ὀρθῶς γέ σοι δοκεῖ. ἀλλὰ φέρε πρὸς Διός. ὁρᾷς γὰρ δή που τὴν ἀπορίαν ὅση τε καὶ οἵα· ταύτης δέ μοι δοκεῖς καὶ σὺ κεκοινωνηκέναι· μεταβαλλόμενος γέ τοι ἄνω καὶ κάτω οὐδ' ὁπουοῦν παύῃ, ἀλλ' ὅπερ ἂν μάλιστα σοὶ δόξῃ, τοῦτο καὶ ἐκδεδυκέναι αὖ, καὶ οὐκέτι ὡσαύτως δοκεῖν. εἰ οὖν σοί γέ τι καὶ νῦν ἐμφανὴς γενόμενος ὁ θεός, πρὸς ὃν τυγχάνεις πορευόμενος, ἐρωτήσειε, πρὶν ὁτιοῦν εὔξασθαί σε, εἰ ἐξαρκέσει σοὶ ἐκείνων τι γενέσθαι ὧνπερ καὶ ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, εἴτε καὶ αὐτῷ σοι ἐπιτρέψειεν εὔξασθαι, τί ποτ' ἂν οἴει ἢ τῶν παρ' ἐκείνου διδομένων λαμβάνων, ἢ αὐτὸς εὐξάμενος γενέσθαι, τοῦ καιροῦ τυχεῖν; Α Λ. Ἀλλὰ, μὰ τοὺς θεοὺς, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν ἔ-
F
χοιμι σοὶ εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ μάργον τι μοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ὡς ἀληθῶς πολλῆς φυλακῆς, ὅπως μὴ λήσῃ τις αὑτὸν εὐχόμενος μὲν κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγαθά· ἔπειτ' ὀλίγον ἐπισχὼν, (ὅπερ καὶ σὺ ἔλεγες) παλινῳδῇ, ἀνευχόμενος ἅττα τὸ πρῶτον εὔξηται. Σ. Ἆρ' οὖν οὐχὶ εἰδώς τι πλεῖον ἡμῶν ὁ ποιητὴς, οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ἐπεμνήσθην, τὰ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν ἐκέλευσεν; Α Λ. Ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ. Σ Ω. Τοῦτον μὲν τοίνυν, ὦ Ἀλκιβιάδη, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὸν ποιητὴν ἐζηλωκότες, εἴτε καὶ αὐτοὶ οὕτως ἐπεσκεμμένοι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἑκάστοτε παραπλησίαν εὐχὴν εὔχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι κελεύοντες αὖ σφίσιν αὐτοῖς. πλεῖον δ' οὐδεὶς ἂν ἐκείνων εὐξα-
G
μένων ἀκούσειε. τοιγαροῦν εἰς τὸ παρῆκον τοῦ χρόνου καὶ οὐδένων ἧττον εὐτυχεῖς εἰσὶν ἄνθρωποι. εἰ δ' ἄρα καὶ συμβέβηκεν αὐτοῖς ὥστε μὴ πάντα εὐτυχεῖν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνων εὐχήν· ἐπὶ τοῖς θεοῖς δ' ἐστὶν, οἶμαι, ὥστε καὶ διδόναι ἅττ' ἄν τις εὐχόμενος τυγχάνῃ, καὶ τἀναντία τούτων. βούλομαι δέ σοι καὶ ἕτερόν τι διηγήσασθαι, ὅ ποτε ἤκουσα πρεσβυτέρων τινῶν· ὡς Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις διαφορᾶς γενομένης, συνέβαινεν αἰεὶ τῇ πόλει ἡμῶν ὥστε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὁπόταν μάχη γένοιτο, δυστυχεῖν, καὶ μηδέποτε δύνασθαι κρα-
H
τῆσαι. τοὺς οὖν Ἀθηναίους ἀγανακτοῦντας τῷ πράγματι, καὶ ἀπορουμένους τίνι χρὴ μηχανῇ τῶν παρόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὑρεῖν βουλευομένοις αὐτοῖς δοκεῖν κράτιστον εἶναι, πέμψαντας πρὸς Ἄμμωνα, ἐκεῖνον ἐπερωτᾶν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις τάδε, καὶ ἀνθ' ὅτου ποτὲ Λακεδαιμονίοις οἱ θεοὶ μᾶλλον νίκην διδόασιν ἢ σφίσιν αὐτοῖς· οἳ πλείστας (φάναι) μὲν θυσίας καὶ καλλίστας τῶν Ἑλλήνων ἄγομεν, ἀναθήμασί τε κεκοσμήκαμεν τὰ ἱερὰ αὐτῶν, ὡς οὐδένες ἄλλοι· πομπάς τε πολυτελεστάτας καὶ σεμνοτάτας ἐδωρούμεθα τοῖς θεοῖς ἀν' ἕκαστον ἔτος καὶ ἐτελοῦμεν χρήματα ὅσα οὐδ' οἱ ἄλλοι ξύμπαντες Ἕλληνες. Λακεδαιμονίοις δὲ (φάναι) οὐδέποτ' ἐμέλησεν οὐδὲν

τούτων δὴ οὕτως ὀλιγώρως διακεῖσθαι πρὸς τοὺς θεοὺς, ὥστε καὶ ἀνάπηρα θύουσιν ἑκάστοτε, καὶ τἄλλα πάντα οὐκ ὀλίγως ἐνδεεστέρως τιμῶσιν ἤπερ ἡμεῖς, οὐδὲν ἐλάττω χρήματα κεκτημένοι τῆς ἡμετέρας πόλεως. ἐπειδὴ εἰρηκέναι ταῦτά τε, καὶ ἐπερωτῆσαι τί χρὴ πράττοντας αὐτοὺς τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν εὑρεῖν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀποκρίνασθαι τὸν προφήτην (τὸν γὰρ θεὸν οὐκ ἐᾷν δηλονότι) καλέσαντα δὲ αὐτὸν, Ἀθηναίοις, φάναι, τάδε λέγει Ἄμμων· φησὶν ἂν βούλεσθαι αὐτῷ τὴν Λακεδαιμονίων εὐφημίαν εἶναι μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπαντα τῶν Ἑλλήνων ἱερά. τοσαῦτα εἰπεῖν, οὐκέτι περαιτέρω. τὴν γοῦν εὐφημίαν οὐκ ἄλλην τινά μοι δοκεῖ λέγειν ὁ θεὸς, ἢ τὴν εὐχὴν αὐτῶν. ἔστι γὰρ τῷ ὄντι πολὺ διαφέρουσα τῶν ἄλλων· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ μὲν χρυσόκερως βοῦς παραστησάμενοι, ἕτεροι δ' ἀναθήμασι δωρούμενοι τοὺς θεοὺς, εὔχονται ἅττ' ἂν τύχῃ ταῦτα, ἐάν τε ἀγαθὰ, ἐάν τε κακά. βλασφημούντων οὖν αὐτῶν ἀκούοντες οἱ θεοὶ, οὐκ ἀποδέχονται τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας. ἀλλὰ δοκεῖ μοι πολλῆς φυλακῆς δεῖσθαι καὶ σκέψεως, ὅ,τι ποτὲ ῥητέον ἐστὶ καὶ μή. εὑρήσεις δὲ καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἕτερα παραπλήσια τούτοις εἰρημένα. φησὶ γὰρ τοὺς Τρῶας ἔπαυλιν ποιουμένους, Ἔρδειν ἀθανάτοισι τεληέσσας ἑκατόμβας· τὴν δὲ κνίσαν ἐκ τοῦ πεδίου τοὺς ἀνέμους φέρειν --οὐρανὸν εἴσω, Ἡδεῖαν· τῆς δ' οὔτι θεοὺς μάκαρας δατέεσθαι, Οὐδ' ἐθέλειν. μάλα γάρ σφιν ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρὴ, Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο. ὥστε οὐδὲν αὐτοῖς προὔργου ἦν θύειν τε καὶ δῶρα τελεῖν μάτην, θεοῖς ἀπηχθημένοις. οὐ γὰρ (οἶμαι) τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῶν θεῶν, ὥστε ὑπὸ δώρων παράγεσθαι, οἷον κακὸν τοκιστήν. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εὐήθη λόγον λέγομεν, ἀξιοῦντες Λακεδαιμονίων ταύτῃ περιεῖναι. καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοὶ, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχὴν, ἄν τις ὅσιος καὶ δίκαιος ὢν τυγχάνῃ. πολλῷ μᾶλλον, οἶμαι, ἢ πρὸς τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας ἃς οὐδὲν κωλύει πολλὰ μὲν εἰς θεοὺς, πολλὰ δ' εἰς ἀνθρώπους ἡμαρτηκότας, καὶ ἰδιώτην καὶ πόλιν, ἔχειν ἀν' ἕκαστον ἔτος τελεῖν. οἱ δὲ, ἅτε οὐ δωροδόκοι ὄντες, καταφρονοῦσιν ἁπάντων τούτων, ὥς φησιν ὁ θεὸς, καὶ θεῶν προφήτης. κινδυνεύει γοῦν καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι δικαιοσύνη τε καὶ φρόνησις διαφερόντως τετιμῆσθαι. φρόνιμοι δὲ καὶ δίκαιοι, οὐκ ἄλλοι τινές εἰσιν ἢ τῶν εἰδότων ἃ δεῖ πράττειν καὶ λέγειν, καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους. βουλοίμην δ' ἂν καὶ σοῦ πυθέσθαι ὅ,τι ποτὲ ἐν νῷ ἔχεις πρὸς ταῦτα. ΑΛ. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄλλῃ πῃ δοκεῖ ἢ ἧπερ σοί τε καὶ τῷ θεῷ. οὐδὲ γὰρ ἂν εἰκὸς εἴη ἀντίψηφον ἐμὲ τῷ θεῷ γίγνεσθαι. ΣΩ. Οὐκοῦν μέμνησαι ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ φάσκων εἶναι, ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν εὐχόμενος κακὰ, δοκῶν δὲ ἀγαθά; ΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Ὁρᾷς οὖν ὡς οὐκ ἀσφαλές σοι ἐστὶν ἐλθεῖν πρὸς τὸν θεὸν εὐξομένῳ, ἵνα μηδ' ἂν οὕτω τύχῃ βλασφημοῦντός σου ἀκούων, οὐθὲν ἀποδέξηται τῆς θυσίας ταύτης. τυχὸν δὲ καὶ ἕτερόν τι προσαπολαύσῃς. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ κράτιστον εἶναι ἡσυχίαν ἔχειν. τῇ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων εὐχῇ, διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν (τοῦτο γὰρ κάλλιστον τῶν ἐν ἀφροσύνῃ γε ὀνομάτων) οὐκ ἂν οἶμαί σε ἐθέλειν χρῆσθαι. ἀναγκαῖον οὖν ἐστι περιμένειν ἕως ἄν τις μάθῃ ὡς δεῖ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους διακεῖσθαι. ΑΛ. Πότε οὖν παρέσται ὁ χρόνος οὗτος, ὦ Σώκρατες; καὶ τίς ὁ παιδεύσων; ἥδιστα γὰρ ἄν μοι δοκῶ ἰδεῖν τοῦτον τὸν ἄνθρωπον τίς ἐστιν. ΣΩΚ. Οὗτός ἐστιν ᾧ μέλει περὶ σοῦ. ἀλλὰ δοκεῖ μοι, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶ τὴν Ἀθηνᾶν Ὅμηρος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφελεῖν τὴν ἀχλὺν, Ὄφρ' εὖ γιγνώσκοι ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα, οὕτω καὶ σοῦ δεῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον ἀφελόντα τὴν ἀχλὺν, ἣ νῦν παροῦσα τυγχάνει, τὸ τηνικαῦτ' ἤδη προσφέρειν δι' ὧν μέλλεις γνώσεσθαι ἠμὲν κακὸν ἠδὲ καὶ ἐσθλόν. νῦν μὲν γὰρ οὐκ ἄν μοι δοκῆς δυνηθῆναι. ΑΛ. Ἀφαιρείτω, εἴτε βούλεται, τὴν ἀχλὺν, εἴτε ἄλλο τι. ὡς ἐγὼ παρεσκεύασμαι μηδὲν ἂν φεύγειν τῶν ὑπ' ἐκείνου προσταττομένων, ὅστις ποτ' ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· εἴγε μέλλοιμι βελτίων γενέσθαι. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνος θαυμαστὴν ὅσην περί σε προθυμίαν ἔχει. Α. Εἰς τότε τοίνυν καὶ τὴν θυσίαν ἀναβάλλεσθαι κράτιστον εἶναι μοὶ δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Καὶ ὀρθῶς γε σοὶ δοκεῖ. ἀσφαλέστερον γάρ ἐστιν ἢ παρακινδυνεύειν τοσοῦτον κίνδυνον. ΑΛΚ. Ἀλλὰ πῶς, ὦ Σώκρατες; καὶ μὴν τουτονὶ τὸν στέφανον, ἐπειδή μοι δοκεῖς καλῶς συμβεβουλευκέναι, σοὶ περιθήσω· τοῖς θεοῖς δὲ καὶ στεφάνους καὶ τἄλλα πάντα τὰ νομιζόμενα τότε δώσομεν, ὅταν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλθοῦσαν ἴδω. ἥξει δ' οὐ διὰ μακροῦ, τούτων θελόντων. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ δέχομαι καὶ τοῦτο, καὶ ἄλλο ὅ ἄν τι τῶν παρὰ σοῦ δοθέντων ἡδέως ἴδοιμι δεξάμενον ἐμαυτόν. ὥσπερ δὲ καὶ ὁ Κρέων Εὐριπίδῃ πεποίηται τὸν Τειρεσίαν ἰδὼν ἔχοντα τὰ στέφη, καὶ ἀκούσας ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀπαρχὰς αὐτὸν εἰληφέναι, διὰ τὴν τέχνην, Οἰωνὸν ἐθέμην, φησὶ, καλλίνικα στέφη. ἐν γὰρ κλύδωνι διακείμεθα, ὥσπερ οἶσθα σύ· οὕτω δὲ κἀγὼ παρὰ σοῦ τὴν δόξαν ταύτην οἰωνὸν τίθεμαι. δοκῶ δέ μοι οὐκ ἐν ἐλάττονι κλύδωνι τοῦ Κρέοντος εἶναι, καὶ βουλοίμην ἂν καλλίνικος γενέσθαι τῶν σῶν ἐραστῶν.

A Lacedæmoniis nulla eſſet iſtorum cura: adeò circa diuinum cultum parcis, vt animalia mutilata paſſim mactarēt, & in aliis omnibus ceremoniis lōgè admodū parcioribus, quàm Athenienſes, cùm tamē opum magnitudine à nobis nō ſuperētur. Poſteaquam hæc dixiſſet nunciis, interrogās quo pacto à præſenti calamitate liberari poſſent, nō multa ad hæc reſpōdiſſe prophetam: Deum enim nō permittere: accerſito verò Athenienſium legato in hunc modum fuiſſe locutum. Hæc dicit Ammo, placere magis Lacedæmoniorū ſibi acclamationem, quàm reliquorum Græcorum ſacra omnia: nec plura iis reſpondiſſe. B Acclamationem verò nullam prorſus, aliam Deus mihi dixiſſe videtur, quàm illorum preces: etenim reuera permultum illæ à cæteris differunt. Reliqui nanque Græci partim auratis cornibus boues ſacrificantes, partim donariis egregiis templa ornantes, quæcunque occurrunt, ſeu bona, ſiue mala, à Diis petunt. Dij verò cùm illos imprecantes audiunt, ditiſſimas illorum pompas, & ſacrificia non acceptāt. Quamobrem diligenter conſiderandum mihi videtur, quid dicendum ſit, quídve non dicendum. Inuenies quoque apud Homerum alia horum ſimilia. Inquit enim Troianos, cū ſuburbanū ædificium molirentur, dicare diis immortalibus pretioſa ſacrificia cētum boum: nidorem verò ex litore ſuauem, C ad cœlum vſque ventis extolli: ſed beatos Deos illo minimè veſci, quippe quibus Ilion, & Priamus, & Priami populus odio eſſet. Itaque nil Troianis proderat, cùm aduerſos deos haberent, ſacra ac munera temere illis offerre. Neque enim eiuſmodi eſt dei natura, vt ducatur munerib. quemadmodum improbus fœnerator. Sed nos nimium deliramus, ſiquando nos Lacedæmoniis propter munera acceptiores Deo eſſe ducimus. Etenim graue eſſet, ſi Deus ad donaria, & ſacrificia noſtra reſpiceret potius, quàm ad animum, vtrum iuſtus ſanctúſque ſit. Ad quem equidem Deum arbitror multo magis attendere, quàm ad multi ſumptus pompas atque ſacra, quæ D nihil prohibet eum, qui multa in Deum hominéſque peccauerit, ſeu priuatus ſit, ſiue reſpub. ſingulis annis perficere. Deus autem vtpote à muneribus incorruptus, ſpernit hæc omnia, vt ipſe eiúſque propheta prædixit. Vnde perſpicuum eſt, & apud Deum, & apud homines ſanæ mentis, iuſtitiam, & prudentiam præcipuè honorari. Prudentes autem iuſtíque ſunt, qui ſciunt, quæ erga deum, & homines agere atque dicere deceat. Cupio tamen ex te audire, quid in iis ipſe ſentias. ALC. Mihi verò, ô Socrates, haud ſecus, quàm tibi ac Deo videtur: neque enim fas eſſet à Deo me diſſentire. SOC. Recordaris dixiſſe te in plurima dubitatione diſcriminéque verſari, E ne teipſum falleres, cùm mala quandoque pro bonis optares? ALC. Memini. SOC. An vides non ſatis tutum tibi eſſe ad orandum pergere, nequando te Deus audiens imprecantem iſta tua ſacrificia renuat, aliud verò quiddam fortuitum reportes? Mihi ergo videtur operæpretium eſſe quietem agere: nam oratione Lacedæmoniorum propter magnanimitatem, id enim nomen honeſtiſſimum eſt omnium, quibus inſipientia ſignificatur, non exiſtimo vti te velle. Quare neceſſe eſt expectare, donec diſcatur quemadmodum ad Deum, atque ad homines habere ſe deceat. AL. Quando erit, ô Socrates, & quis præceptor? Iucundiſſimè enim hunc hominem, quiſquis erit, agnoſcam. SOC. Hic eſt cui tu curæ es. Verùm mihi videtur, quemadmodum Diomedi Mineruam inquit Homerus ab F oculis nebulam abſtuliſſe, vt diſcerneret Deum ab homine, ſic & ab animo tuo prius oportere caliginem, qua nunc offunditur, auferre: deinde illa propius admouere, per quæ ſeu bonum quid ſit, ſiue malum, dignoſcas: nunc enim impos eſſe videris. ALC. Auferat ſeu nebulam ille velit, ſiue quodcūque aliud. Etenim paratus ſum nihil penitus prætermittere, quod ille præceperit, quiſquis denique ſit, modo ipſe ſim melior euaſurus. SOC. Atqui ille mirum in modum tibi prouidet. AL. In illud itaque tempus hoc ſacrificium differre optimum fore cenſeo. SOCR. Et rectè quidem: tutius enim eſt, quàm tanto periculo ſe ſubiicere. AL. Sic eſt, ô Socrates. Interea tamen G quoniam mihi boni conſuluiſſe videris, hanc tibi coronā imponam. Diis autem & coronas, & reliqua omnia quæcunque decet, tunc demum offeremus, cùm diem illam aduentaſſe cognouero. Aduentabit autem quàmprimum, diis volentibus. SOCR. Accipio & hoc, & quodcunque datum abs te mihi præterea fuerit libenter video, cùm abs te accepi. Quemadmodum verò Creon apud Euripidem videns Tireſiam coronatum, & audiens primitias coronam propter artem à militibus accepiſſe, ait, Augurium eſſe ducebam triumphales coronas, in tempeſtate enim verſamur, vt ipſe noſti: ſic & ego hanc H abs te coronationem augurium eſſe duco. Videor autem mihi non minori, quàm Creon tempeſtate iactari, ſtudeóque omnium amicorum tuorum victor abire.

Iliad.

Apud deos & apud homines iuſtitia & prudentiam honorari.

Qui prudentes & iuſti ſint.

Magnanimitas nomen eſt honeſtiſſimum inſipientiæ.

MINOS, SIVE DE LEGE.

Svmma dialogi. De lege, quid ſit, quæ eius origo, quis vſus & finis, paucis diſſeritur: vt hic dialogus velut introductio in libros de Repub. à Platone inſtitutus fuiſſe videatur. Ideo autem Minois nomine inſcriptus eſt, vt augusta memoria iniiceretur grauiſsimi legiſlatoris: quem licet ipſum hic non inducat loquentem philoſophus, ſed cognominem quendam: ſola tamen nominis appellatione voluit parare autoritatem ſanctiſsimæ doctrinæ rudimentis.

SOCRATES, MINOS.

Quum interrogamur ſimpliciter, non rectè dubitari de eo quod eſt pars.

QVIDNAM lex apud nos eſt? MI. De qua lege interrogas? SOC. Eſtne aliquid quo lex à lege ſecundum quod lex eſt, differt? Aduerte planè quid quæram. Sic enim interrogo, ac ſi dicam, quid eſt aurum: & ſi tu eodem modo, de quo auro quæram roges, haud rectè te percontari cenſerem. Neque enim aurum ab auro, quà aurum, neque lapis, quà lapis, à lapide quicquam differt: eodémque modo lex à lege nil diſcrepat, ſed omnes idē ſunt. Etenim lex vnaquæque illarum ſimiliter eſt, nec vna magis & alia minus. De hoc ipſo igitur vniuerſo, quid lex eſt, generatim interrogo, quod ſi in promptu nunc habes, explica. MIN. Et quid aliud lex, ô Socrates, eſſet, quàm lege recepta & approbata? SOCR. An ſermo tibi videtur ea eſſe quæ ſermone dicūtur, vel viſus quæ videntur, vel auditus quæ audiuntur? aut aliud ſermo, aliud pronunciata, aliud viſus, aliud viſa, & auditus ſimiliter atque audita, necnon lex aliud, aliud lege recepta? Sícne, an aliter tibi videtur? MI. Sic vtique. SOC. Non ergo lex eſt, quæ lege recepta. MI. Non videtur. SOC. Quid itaque ſit lex, in hunc modum conſideremus Si quis de iis quæ modò diximus, percontetur dicens, poſtquàm viſu aſſeritis quæ vidētur percipi, quid eſt viſus quo illa percipiuntur: reſponderemus vtique eſſe ſenſum huiuſmodi qui per oculos colores declarat: & de auditu interrogāti, ſenſum qui per aures vocem haurit. Eodémque pacto ſi roget, poſtquā lege legitima conſtituuntur, quid eſt lex qua recepta recipiūtur, vtrum ſenſus aliquis, vel declaratio, quēadmodum quæ diſcuntur, declarante ſcientia comprehendūtur, & inueniuntur inuentione monſtrante: quemadmodum ſalubria & noxia medicina monſtrantur: quæ verò dij cogitant, vt vates ferunt, diuinandi facultate noſcuntur. Vaticinium nanque rerum talium inuentio eſt: an non? MIN. Prorſus. SOC. Quid horū præcipuè legem eſſe præſumimus? inſtitutáne iſta atque decreta? MI. Mihi quidem videtur. Quid enim aliud quiſpiam legem eſſe dixerit? Ex quo apparet id totum quod rogabas, legem ciuitatis inſtitutum eſſe. SOC. Opinionémne ciuitatis legem vocas? MIN. Equidem. SOC. Et fortè rectè loqueris: forſitan verò in hunc modū melius intelligemus. Aliquos ſapientes vocas? MIN. Voco. SOC. Nónne ſapientes ſapientia ſapientes ſunt? MIN. Ita. SOC. Et iuſti iuſtitia iuſti? MIN. Prorſus. SOCR. Ergo & legitimi lege legitimi? MIN. Nempe. SOC. Iniqui autem iniquitate iniqui? MIN. Certè. SOC. Legitimi verò iuſti? MIN. Ita. SOCR. Iniqui autem iniuſti? MI. Iniuſti. SOC. An non pulcherrimum quiddā lex atque iuſtitia? MI. Sic eſt. SOC. Turpiſſimum verò iniuſtitia atque iniquitas? MIN. Turpiſſimum. SOC. Et illud quidem ciuitates, ac reliqua omnia ſeruat, hoc autem peruertit, atque corrumpit? MI. Ita. SOC. Ergo legē oportet, vt pulchrum aliquid cogitare, & vt bonū quærere. MI. Quídni? SOC. An non inſtitutum ciuitatis legem eſſe diximus? MIN. Diximus. SOC. Nónne decreta quædam bona, nonnulla etiam mala ſunt? MIN. Sunt certè. SOC. Lex tamen mala non erat. MIN. Non certè. SOC. Non igitur ita ſimpliciter aſſerendum eſt, legem ciuitatis inſtitutum eſſe. MIN. Nequaquam mihi videtur. SOC. Neque enim congruit iniquam conſtitutionē legem eſſe. MIN. Non. SOC. Veruntamen opinio quædam lex mihi quoque videtur: cúmque praua opinio minimè ſit, an non perſpicuū eſt, ſi quidem eſt opinio, probā opinionē eſſe? MI. Conſtat. SO. Proba verò opinio, nónne vera opinio eſt? MI. Eſt. SO. At opinio vera veritatis inuentio. MIN. Certè. SOR. Lex itaque veritatis inuentio eſſe vult. MI. At quomodo, ô Socrates, ſi lex veritatis inuētio eſt, nō iiſdē ſemper legibus circa eadē vtimur, cùm rerū veritas inuēta ſit? SO. Nihilominus lex veritati, inuentio eſſe vult. Quòd ſi nō iiſdē, vt videtur, legibus homines vtuntur, non ſemper veritatē, quā lex expetit, reperire poſſunt. Sed age videamus, an hinc nobis liquidius pateat, ſiue iiſdem ſemper, ſiue aliàs aliis viuamus legibus, & num cuncti homines eiſdem, aut aliis alij. MIN. Verùm neque id cognitu difficilē eſt, ô Socrates, quòd neque iidem ſemper eiſdem, nec alij ſemper aliis legibus viuunt. Neque enim leges noſtræ hoſtia humana ſacrificare permittūt, ſed nefarium eſt. apud Carthaginienſes autem iuſtum ſanctúmque habetur, adeò vt eorum nonnulli Saturno filios litent, quod ipſe forſitan audiuiſti. Nec modò Barbari

Colligitur definitio à translatione.

Quid vaticinium.

Alia falſa definitio legis, & confutatio.

Lex opinio quædam eſt.

Apud Carthaginienſes legitimum filios litare.

ΜΙΝΩΣ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΜΙΝΩΣ.

A ΝΟΜΟΣ ἡμῖν τί ἐστιν; ΜΙ. Ὁποῖον καὶ ἐρωτᾷς τὸν νόμον; ΣΩΚ. Τί δέ ἐστιν ὅ, τι διαφέρει νόμος νόμου κατὰ ταὐτὸ τοῦτο, κατὰ τὸ νόμος εἶναι; σκόπει γὰρ δὴ ὃ τυγχάνω ἐρωτῶν σε. ἐρωτῶ γὰρ, ὥσπερ εἰ ἀνηρόμην τί ἐστι χρυσὸς, εἴ με ὡσαύτως ἀνήρου ὁποῖον καὶ λέγω χρυσὸν, οἶμαί σε οὐκ ἂν ὀρθῶς ἐρέσθαι. οὐδὲν γάρ που διαφέρει οὔτε χρυσὸς χρυσοῦ, οὔτε λίθος λίθου, κατά γε τὸ λίθος εἶναι, καὶ κατὰ τὸ χρυσός. οὕτω δὲ οὐδὲ νόμος που νόμου οὐδὲν διαφέρει, ἀλλὰ πάντες εἰσὶ ταὐτόν. νόμος γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἐστιν ὁμοίως· οὐχ ὁ μὲν μᾶλλον, ὁ δ' ἧττον. τοῦτο δὴ αὐτὸ ἐρωτῶ τὸ πᾶν τί ἐστι νόμος, εἰ οὖν
B σοι πρόχειρον εἰπεῖν. ΜΙ. Τί οὖν ἄλλο νόμος εἴη ἂν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἢ τὰ νομιζόμενα; ΣΩ. Ἦ καὶ λόγος σοι δοκεῖ εἶναι τὰ λεγόμενα; ἢ ὄψις, τὰ ὁρώμενα; ἢ ἀκοὴ, τὰ ἀκουόμενα; ἢ ἄλλο μὲν λόγος, ἄλλα δὲ, τὰ λεγόμενα; καὶ ἄλλο μὲν ὄψις, ἄλλα δὲ τὰ ὁρώμενα; καὶ ἄλλο μὲν ἀκοὴ, ἄλλα δὲ τὰ ἀκουόμενα; καὶ ἄλλο δὴ νόμος, ἄλλα δὲ τὰ νομιζόμενα; οὕτως, ἢ πῶς σοι δοκεῖ; Μ. Ἀλλ' ὅμοιον νῦν ἐφάνη. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα νόμος ἐστὶ τὰ νομιζόμενα. ΜΙ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Τί δῆτ' ἂν εἴη νόμος, ἐπισκεψώμεθα αὐτὸ ὧδε. εἴ τις ἡμᾶς τὰ νῦν δὴ λεγόμενα ἀνήρετο,
C ἐπειδὴ ὄψει φατὲ τὰ ὁρώμενα ὁρᾶσθαι, τίνι ὄντι τῇ ὄψει ὁρᾶται; ἀπεκεινάμεθ' ἂν αὐτῷ, ὅτι αἰσθήσει ταύτῃ τῇ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν δηλούσῃ ἡμῖν τὰ χρώματα. εἰ δὲ αὖθις ἀνήρετο, τίνι ὄντι τῇ ἀκοῇ τὰ ἀκουόμενα ἀκούεται; ἀπεκεινάμεθ' ἂν αὐτῷ, ὅτι αἰσθήσει τῇ διὰ τῶν ὤτων δηλούσῃ ἡμῖν τὰς φωνάς. οὕτω τοίνυν καὶ εἰ ἀνέροιτο ἡμᾶς, ἐπειδὴ νόμῳ τὰ νομιζόμενα νομίζεται, τίνι ὄντι νόμῳ νομίζεται; πότερον αἰσθήσει τινὶ, ἢ δηλώσει; ὥσπερ τὰ μανθανόμενα μανθάνεται δηλούσῃ τῇ ἐπιστήμῃ. ἢ εὑρέσει τινί; ὥσπερ τὰ εὑρισκόμενα εὑρίσκεται· οἷον, τὰ μὲν ὑγιεινὰ καὶ τὰ νοσώδη, ἰατρικῇ· ἃ δὲ οἱ θεοὶ διανοοῦνται, ὡς φασὶν οἱ μάντεις, μαντικῇ. μαντικὴ γάρ που τέχνη ἡμῖν, εὕρεσίς ἐστι τῶν πραγ-
D μάτων. ἢ γάρ; Μ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί οὖν ἂν τούτων ὑπολάβοιμεν μάλιστα τὸν νόμον εἶναι; τὰ δόγματα ταῦτα καὶ ψηφίσματα; Μ. Ἔμοιγε δοκεῖ. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις φαίη νόμον εἶναι; ὥστε κινδυνεύει, ὃ σὺ ἐρωτᾷς, τὸ ὅλον τοῦτο, νόμος δόγμα πόλεως εἶναι. ΣΩΚ. Δόξαν, ὡς ἔοικε, λέγεις πολιτικὴν τὸν νόμον. Μ. Ἔγωγε. ΣΩ. Καὶ ἴσως καλῶς λέγεις· τάχα δὲ ἄμεινον εἰσόμεθα ὧδε. λέγεις τινὰς σοφούς; Μ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ σοφοὶ, εἰσὶ σοφίᾳ σοφοί; ΜΙ. Ναί. ΣΩ. Τί δέ; οἱ δίκαιοι, δικαιοσύνῃ δίκαιοι; Μ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οἱ νόμιμοι, νόμῳ νόμιμοι; Μ. Ναί. ΣΩ. Οἱ δὲ ἄνομοι, ἀνομίᾳ ἄνομοι; Μ. Ναί. ΣΩ. Οἱ δὲ νό-
E μιμοι, δίκαιοι; Μ. Ναί. ΣΩΚ. Οἱ δὲ ἄνομοι, ἄδικοι; Μ. Ἄδικοι. Σ. Οὐκοῦν κάλλιστον ἡ δικαιοσύνη τε καὶ ὁ νόμος; Μ. Οὕτως. Σ. Αἴσχιστον δὲ ἡ ἀδικία καὶ ἀνομία; Μ. Ναί. ΣΩ. Καὶ τὸ μὲν σώζει τὰς πόλεις καὶ τἄλλα πάντα, τὸ δὲ ἀπόλλυσι καὶ ἀνατρέπει; Μ. Ναί. Σ. Ὡς περὶ καλοῦ ἄρα τινὸς ὄντος δεῖ τοῦ νόμου διανοεῖσθαι, καὶ ὡς ἀγαθὸν αὐτὸ ζητεῖν. Μ. Πῶς δ' οὔ; Σ. Οὐκοῦν δόγμα ἔφαμεν εἶναι πόλεως τὸν νόμον; Μ. Ἔφαμεν γάρ. Σ. Τί οὖν; οὐκ ἔστι τὰ μὲν, χρηστὰ δόγματα, τὰ δὲ, πονηρά; Μ. Ἔστι μὲν οὖν. Σ. Καὶ μὴν νόμος γε οὐκ ἦν πονηρός. Μ. Οὐ γάρ. Σ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ἔχει ἀποκρίνεσθαι οὕτως ἁπλῶς, ὅτι νόμος ἐστὶ δόγμα πό-
F λεως. Μ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Οὐκ ἄρα ἁρμόττοι ἂν τὸ πονηρὸν δόγμα νόμος εἶναι. Μ. Οὐ δῆτα. Σ. Ἀλλὰ μὴν δόξα γέ τις καὶ αὐτό μοι καταφαίνεται ὁ νόμος εἶναι. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἡ πονηρὰ δόξα, ἆρα οὐκ ἤδη τοῦτο κατάδηλον ὡς ἡ χρηστή; εἴπερ δόξα νόμος ἐστί; Μ. Ναί. Σ. Δόξα δὲ χρηστὴ τίς ἐστιν; οὐχ ἡ ἀληθής; Μ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν ἡ ἀληθὴς δόξα, τοῦ ὄντος ἐστὶν ἐξεύρεσις; Μ. Ἔστι γάρ. Σ. Ὁ νόμος οὖν, τοῦ ὄντος ἐστὶν ἐξεύρεσις. Μ. Πῶς οὖν, ὦ Σώκρατες, εἰ ὁ νόμος τοῦ ὄντος ἐστὶν ἐξεύρεσις, οὐκ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρώμεθα περὶ τῶν αὐτῶν, εἰ τὰ ὄντα γε ἡμῖν ἐξεύρηται; Σ. Βούλεται μὲν οὐδὲν ἧττον ὁ νόμος εἶναι τοῦ ὄντος εὕρεσις· οἱ δ' ἄρα μὴ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ νόμοις χρώμενοι ἄνθρωποι, ὡς δοκοῦμεν, οὐκ ἀεὶ δύναν-
G ται ἐξευρίσκειν ὃ βούλεται ὁ νόμος τὸ ὄν. ἐπεὶ φέρε ἴδωμεν ἐὰν ἄρα ἡμῖν ἐνθένδε κατάδηλον γένηται εἴτε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ νόμοις χρώμεθα, ἢ ἄλλοτε ἄλλοις· καὶ εἰ ἅπαντες τοῖς αὐτοῖς, ἢ ἄλλοι ἄλλοις. ΜΙΝ. Ἀλλὰ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, οὐ χαλεπὸν γνῶναι, ὅτι οὔτε οἱ αὐτοὶ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρῶνται, οὔτε ἄλλοι γε ἄλλοις. ἐπεὶ αὐτίκα ἡμῖν μὲν οὐ νόμος ἐστὶν ἀνθρώπους θύειν, ἀλλ' ἀνόσιον· Καρχηδόνιοι δὲ θύουσιν, ὡς ὅσιον ὂν καὶ νόμιμον αὐτοῖς· καὶ ταῦτα, ἔνιοι αὐτῶν καὶ υἱεῖς τῷ Κρόνῳ, ὡς ἴσως καὶ σὺ ἀκήκοας. καὶ μὴ ὅτι βάρβαροι

ἄνθρωποι ἡμῖν ἄλλοις νόμοις χρῶνται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ Λυκίᾳ οὗτοι, καὶ οἱ τοῦ Ἀθάμαντος ἔκγονοι, οἵας θυσίας θύουσιν Ἕλληνες ὄντες; ὥσπερ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς οἶσθά που καὶ αὐτὸς ἀκούων, οἵοις νόμοις ἐχρώμεθα πρὸ τοῦ περὶ τοὺς ἀποθανόντας, ἱερεῖά τε προσφάττοντες πρὸ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ νεκροῦ, καὶ ἐγχυτριστρίας μεταπεμπόμενοι. οἱ δ' αὖ ἐκείνων πρότεροι αὐτοῦ καὶ ἔθαπτον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοὺς ἀποθανόντας· ἡμεῖς δὲ τούτων οὐδὲν ποιοῦμεν. μυρία δ' ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα εἰπεῖν. πολλὴ γὰρ εὐρυχωρία τῆς ἀποδείξεως, ὡς οὔτε ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ νομίζομεν, οὔτε ἀλλήλοις οἱ ἄνθρωποι. ΣΩΚ. Οὐδέν τι θαυμαστόν ἐστιν ὦ βέλτιστε, εἰ σὺ μὲν ὀρθῶς λέγεις, ἐμὲ δὲ τοῦτο λέληθεν. ἀλλ' ἕως ἂν σύ τε κατὰ σαυτὸν λέγῃς ἅ σοι δοκεῖ μακρῷ λόγῳ, καὶ πάλιν ἐγώ, οὐδέν ποτε ξυμβησόμεθα, ὡς ἐγῷμαι· ἐὰν δὲ κοινὸν τεθῇ τὸ σκέμμα, τάχα ἂν ὁμολογήσαιμεν. εἰ μὲν οὖν βούλει, πυνθανόμενός τι παρ' ἐμοῦ, κοινῇ μετ' ἐμοῦ σκόπει· εἰ δ' αὖ βούλει, ἀποκρινόμενος. ΜΙΝ. Ἀλλ' ἐθέλω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνεσθαι ὅτι ἂν βούλῃ. ΣΩΚ. Φέρε δή, σὺ πότερον νομίζεις τὰ δίκαια, ἄδικα εἶναι, καὶ τὰ ἄδικα, δίκαια; ἢ τὰ μὲν δίκαια, δίκαια, καὶ τὰ ἄδικα, ἄδικα; ΜΙΝ. Ἐγὼ μὲν, τά τε δίκαια, δίκαια, καὶ τὰ ἄδικα, ἄδικα. ΜΙΝ. Οὐκοῦν καὶ παρὰ πᾶσιν οὕτως ὡς ἐνθάδε νομίζεται. ΜΙΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ἐν Πέρσαις; ΜΙΝ. Καὶ ἐν Πέρσαις. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἀεὶ δήπου; ΜΙΝ. Ἀεί. ΣΩΚ. Πότερον τὰ πλείονα ἕλκοντα, βαρύτερα νομίζεται ἐνθάδε, τὰ δὲ ἔλαττον, κουφότερα, ἢ τοὐναντίον; ΜΙΝ. Οὔκ, ἀλλὰ τὰ πλείονα ἕλκοντα, βαρύτερα· τὰ δὲ ἔλαττον, κουφότερα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ἐν Καρχηδόνι καὶ ἐν Λυκίᾳ; ΜΙΝ. Ναί. ΣΩ. Τὰ μὲν καλά, ὡς ἔοικε, πανταχοῦ νομίζεται καλά, καὶ τὰ αἰσχρὰ, αἰσχρά· ἀλλ' οὐ τὰ αἰσχρὰ, καλά, οὐδὲ τὰ καλά, αἰσχρά. ΜΙΝ. Οὕτως. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὡς κατὰ πάντων εἰπεῖν, τὰ ὄντα νομίζεται εἶναι, οὐ τὰ μὴ ὄντα, καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ΜΙΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Ὃς ἂν ἄρα τοῦ ὄντος ἁμαρτῇ, τοῦ νομίμου ἁμαρτάνει. ΜΙΝ. Οὕτω μὲν, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ λέγεις, ταῦτα φαίνεται νόμιμα καὶ ἡμῖν ἀεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις. ἐπειδὰν δ' ἐννοήσω ὅτι οὐδὲν παυόμεθα ἄνω καὶ κάτω μετατιθέντες τοὺς νόμους, οὐ δύναμαι πεισθῆναι. ΣΩΚΡ. Ἴσως γὰρ οὐκ ἐννοεῖς, ταῦτα μετατιθέμενα, ὅτι ταὐτά ἐστιν. ἀλλ' ὧδε μετ' ἐμοῦ αὐτὰ ἄθρει. ἤδη ποτὲ ἐνέτυχες συγγράμματι περὶ ὑγιείας τῶν καμνόντων; ΜΙΝ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οἶσθα οὖν τίνος τέχνης τοῦτό ἐστι τὸ σύγγραμμα; ΜΙΝ. Οἶδα ὅτι ἰατρικῆς. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἰατροὺς καλεῖς τοὺς ἐπιστήμονας περὶ τούτων; ΜΙΝ. Φημί. ΣΩΚ. Πότερον οὖν οἱ ἐπιστάμενοι ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν νομίζουσιν, ἢ ἄλλα ἄλλοι; ΜΙ. Ταὐτὰ ἔμοιγε δοκοῦσι. ΣΩ. Πότερον οἱ Ἕλληνες μόνοι τοῖς Ἕλλησιν, ἢ καὶ οἱ βάρβαροι αὑτοῖς τε καὶ τοῖς Ἕλλησι, περὶ ὧν ἂν εἰδῶσι, ταὐτὰ νομίζουσι; ΜΙΝ. Ταὐτὰ δήπου πολλὴ ἀνάγκη ἐστὶ τοὺς εἰδότας αὐτοὺς αὑτοῖς συννομίζειν καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους. ΣΩΚ. Καλῶς γε ἀπεκρίνω. οὐκοῦν καὶ ἀεί; ΜΙΝ. Ναὶ καὶ ἀεί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ἰατροὶ συγγράφουσι περὶ ὑγιείας ἅπερ καὶ νομίζουσιν εἶναι; ΜΙΝ. Τί μήν; Σ. Ἰατρικὰ ἄρα καὶ ἰατρικοὶ νόμοι, ταῦτα τὰ συγγράμματά ἐστι τὰ τῶν ἰατρῶν. ΜΙΝ. Ἰατρικὰ μέντοι. Σ. Ἆρ' οὖν καὶ τὰ γεωμετρικὰ συγγράμματα, γεωμετρικοὶ νόμοι εἰσί; ΜΙΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τίνων οὖν ἐστὶ τὰ περὶ κήπων ἐργασίας συγγράμματα καὶ νόμιμα; ΜΙΝ. Κηπουρῶν. ΣΩ. Κηπουρικοὶ ἄρα οἱ νόμοι εἰσὶν οὗτοι. ΜΙΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τῶν ἐπισταμένων κήπων ἄρχειν; ΜΙΝ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Ἐπίστανται δ' οἱ κηπουροί. Μ. Ναί. Σ. Τίνων δὲ τὰ περὶ ὄψου σκευασίας συγγράμματά τε καὶ νόμιμα; Μ. Μαγείρων. ΣΩ. Μαγειρικοὶ ἄρα οὗτοι νόμοι εἰσί. ΜΙ. Μαγειρικοί. ΣΩΚΡ. Τῶν ἐπισταμένων, ὡς ἔοικεν, ὄψου σκευασίας ἄρχειν. ΜΙΝ. Ναί. ΣΩ. Ἐπίστανται δ', ὥς φασιν, οἱ μάγειροι; ΣΩΚΡ. Ἐπίστανται γάρ. ΣΩΚ. Εἶεν. τίνων δὲ δὴ τὰ περὶ πόλεως διοικήσεως συγγράμματά τε καὶ νόμιμά ἐστιν; ἆρ' οὐ τῶν ἐπισταμένων ἄρχειν πόλεων; ΜΙΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἐπίστανται δ' οἱ ἄλλοι τινὲς ἢ οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ βασιλικοί; ΜΙΝ. Οὗτοι μὲν οὖν. ΣΩΚ. Πολιτικὰ ἄρα συγγράμματα ταῦτά ἐστιν, ἃ οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι βασιλέων τε καὶ ἀνδρῶν ἀγαθῶν συγγράμματα. ΜΙΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν οἵ γε ἐπιστάμενοι, οὐκ ἄλλοτε ἄλλα συγγράφουσι περὶ τῶν αὐτῶν, ἕτερα καὶ ἕτερα νόμιμα; ΜΙΝ. Οὐ δῆτα. Σ. Ἐὰν οὖν ὁρῶμέν τινας τοῦτο ποιοῦντας, πότερα φήσομεν ἐπιστήμονας εἶναι, ἢ ἀνεπιστήμονας τοὺς τοῦτο ποιοῦντας; ΜΙΝ. Ἀνεπιστήμονας. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ὃ μὲν ἂν ὀρθὸν ᾖ, νόμιμον αὐτὸ φήσομεν ἑκάστῳ εἶναι, ἢ τὸ ἰατρικὸν, ἢ τὸ μαγειρικὸν, ἢ τὸ κηπουρικόν; ΜΙΝ. Ναί. Σ. Ὃ δ' ἂν μὴ ὀρθὸν ᾖ, οὐκέτι φήσομεν τοῦτο νόμιμον εἶναι; ΜΙΝ. Οὐκέτι. Σ. Ἄνομον ἄρα γίγνεται. ΜΙΝ. Ἀνάγκη. Σ. Οὐκοῦν καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῖς περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ ὅλως περὶ πόλεως διακοσμήσεώς τε, καὶ περὶ τοῦ ὡς χρὴ πόλιν διοικεῖν, τὸ μὲν ὀρθὸν, νόμος ἐστὶ βασιλικός· τὸ δὲ μὴ ὀρθὸν, οὐ δοκεῖ νόμος εἶναι βασιλικὸς τοῖς μὴ εἰδόσιν· ἔστι γὰρ ἄνομον. ΜΙΝ. Ναί. Σ. Ὀρθῶς ἄρα ὡμολογήσαμεν νόμον εἶναι τοῦ ὄντος ἐξεύρεσιν. ΜΙ. Φαίνεται. Σ. Ἔτι δὲ καὶ τόδε ἐν αὐτῷ θεασώμεθα· τίς ἐπιστήμων διανεῖμαι τῇ γῇ τὰ σπέρματα; ΜΙ. Γεωργός. Σ. Οὗτος δὲ τὰ ἄξια σπέρματα ἑκάστῃ γῇ διανέμει;

A homines diuerſas ac nos leges ſequuntur, verumetiam qui Lyciam incolunt: illi Athamantis ſucceſſores qualia ſacra offerunt, quum tamen Græci ſint? Nos quoque audiuiſti quales quondam leges circa inferias ſeruauerimus, hoſtias iugulantes antequam efferretur cadauer, præficáſque accerſentes. Et qui iis antiquiores, defunctos etiam domi ſpeliebant, quorũ nos his temporibus nihil omnino ſeruamus. Innumerabilia præterea huiuſmodi exempla referre poſſemus. Latiſſimus enim demonſtrandi campus eſt, quòd nec nos iiſdem ſemper nobiſcum, nec homines inuicem legibus vitam agunt.

Ceremoniæ antiquiſſimæ circa defunctos.

B SOC. Nil mirum eſt, ô vir optime, ſi tu rectè loqueris, me verò id latuit. Verùm donec ipſe per teipſum quæ tibi videntur, prolixa oratione narrabis, egóque rurſus idem faciam, nũquàm, vt arbitror, conſentiemus. At ſi communis diſceptatio proponatur, forſitan congruemus: itaque ſi id vis, interrogans ipſe me cõmuniter vnà mecum conſidera: ſin autem reſpondere mauis, reſponde. MIN. Volo equidem, ô Socrates, ad quodcũque libuerit reſpondere. SOCR. Age igitur, num iuſta putas iniuſta, iniuſtáque iuſta eſſe? An iuſta potius iuſta, iniuſta verò duntaxat iniuſta? MIN. Equidem quæ iuſta ſunt, iuſta: necnon iniuſta, quæcunque iniuſta ſunt. SOC. An non quemadmodum hîc, ſic & vbique gentium exiſtimatur? MI. Ita. SO. Et

C apud Perſas nónne? MI. Et apud Perſas. SOC. An non & ſemper? MIN. Et ſemper. SOC. Vtrum quæ plus trahunt, grauiora hic cenſentur: quæ minus, leuiora: vel huius oppoſitum? MIN. Non, imò plus trahentia grauiora, minus trahentia leuiora. SOCR. Num & in Lycia, & Carthagine idem? MIN. Idem. SOC. Pulchra quippe vt videtur, vbique pulchra putantur: turpia contrà, turpia: non autem pulchra turpia, vel turpia pulchra. MIN. Ita eſt. SO. Nónne per omnia generatim quæ vera ſunt,

D eſſe cenſentur: non autem quę minimè vera, tum apud nos, tum apud homines vniuerſos? MIN. Videtur. SOC. Ergo quiſquis à vero aberrat, à legitimo quoque aberrat. MIN. Secundum rationem tuam, o Socrates, eadem legitima ſemper & inter nos, & inter cæteros eſſe videntur. At cũ nos animaduerto abſque fine quotidie leges ſurſum deorſúmque mutantes, fidem tibi habere non poſſum. SOC. Fortè non percipis, quòd hæc tranſpoſita eadem perſeuerant. Cæterũ ſic ipſa mecum intuere: librúmne vnquam de curatione morborum aliquem nactus es? MIN. Equidem. SOC. Noſtin' cuius artis liber ille ſit? MIN. Noui quòd medicinæ. SO. Medicos vocas qui hæc ſciunt? MI. Voco. SOC. Qui ſciunt eadem de eiſdem, an diuerſi diuerſa conſtituunt? MIN. Eadem. SO. Vtrum Græci ſoli cum

E Græcis, aut etiam Barbari, & ſecum & cum Græcis de iis quæ ſciunt, conueniunt? MIN. Neceſſe eſt omnino eadem de iis quę ſciunt Græcos Barbaróſque cenſere. SO. Probè reſpõdiſti, ſed nónne & ſemper? MIN. Et ſemper. SO. Nónne medici circa valetudinem conſcribunt, quæ eſſe cenſent? MIN. Imò. SOC. Scripta igitur medicorum leges medicorum ſunt? MIN. Sunt. SOC. Et geometrica ſcripta geometrarum leges? MIN. Certè. SOC. Quorum ſunt ſcripta conſtitutionéſque de cultu hortorum? MI. Horticultorum. SO. Hæ igitur leges horticultoriæ ſũt? MI. Ita. SO. Eorum qui hortis præeſſe ſciunt? MI. Quidni? SOC. Sciunt autem horticultores. MIN. Nempe. SOC. At quorum ſunt de condimentis obſoniorum ſcripta atque inſtituta? MI.

Omnes præceptiones artiũ leges eſſe.

F Coquorum. SOC. Coquorum igitur hæ leges ſunt. MI. Sunt. S. Eorum videlicet, qui præparandis obſoniis præeſſe ſciunt. MI. Proculdubio. SOC. Sciunt hæc, vt aiunt, coqui. MIN. Sciunt. SOC. Age igitur, dic quorum ſunt conſcripta, & inſtituta de ciuitatis gubernatione. An non eorum qui adminiſtrandæ reipubl. periti ſunt? MIN. Apparet. SOC. Num alij quidam præter ciuiles atque regios homines id nouerunt? MIN. Iſti ſoli. SOCR. Ciuilia ergo cõſcripta hæc ſunt, quæ homines regum bonorúmque virorum decreta nominant. MIN. Vera narras. SOCR. Qui ſciunt, haud aliàs aliud de iiſdem rebus ſtatuunt.

G MIN. Non certè. SOC. Non igitur alia atque alia legitima ſunt. MIN. Nequaquam. SOCR. Si quos diſſentientes mutantéſque viderimus, num ſcire illos, an ignorare dicemus? MI. Neſcire. SOC. An non, quod in ſingulis rectum eſt, id in ſingulis legitimum nuncupandum? Vtpote quod ſecundum rationem medici fit, vel coqui, vel horticultoris, id in eis legitimum? MIN. Abſque dubio. SOC. Contrà verò, quod minimè rectum, haud amplius legitimum appellandum. MIN. Haud amplius. SOCR. Illegitimum itaque fit. MIN. Neceſſarium eſt. SOC. Quamobrem in conſtitutionibus de iuſtis atque iniuſtis, & vniuerſè de ciuitatis ordine & gubernandi ratione tractantibus

H quodcunque rectum eſt, regia lex exiſtit: non rectum verò, nequaquam lex regia, quia ſcientia deeſt, eſſe videtur, quippe cùm illegitimum ſit. MIN. Sic eſt. SOCR. Probè igitur conſeſſi ſumus legem eſſe veritatis inuentionem. MIN. Apparet. SOCR. Præterea & hoc ad idem conſideremus: quis ſpargendorum in terram ſeminum peritus eſt? MIN. Agricola. SOCR. Hic vtique conuenientia ſemina vnicuique ſolo diſtribuit.

Quid regia lex.

Lex eſt veritatis inuentio.

MIN. Sanè. SOCR. Agricola igitur in iis legiſlator bonus eſt, eiúſque leges & ad iſta diſtributiones rectæ. MI. Verum. SOC. Quis in ipſis ad harmoniam pulſationibus bonus legis conditor eſt, ac pro dignitate impertit, & cuius leges rectæ? MI. Tibicen & cithariſta hæc agunt. SOCR. Qui ergo in iis maximè legitimus eſt, is maximè tibicen. MIN. Ita. SOCR. Quis optimè corporibus alimenta accommodare poteſt, nónne qui cõgrua cuique adhibere nouit? MIN. Is ipſe. SOC. Huius partitiones inſtitutionéſque optimæ: & quicunque circa hæc legitimus maximè, is legis conditor optimus. MIN. Prorſus. SOC. Quis iſte? MI. Pædotriba. SOCR. Is humani corporis gregem paſcere optimè nouit. MIN. Sanè. SOC. Ei verò qui pecudum gregem paſcere nouit, quod nomen eſt? MIN. Paſtor. SOC. Paſtoris itaque leges ouibus optimæ. MI. Optimæ. SOC. Et bubulci bobus. MIN. Etiam. SOCR. At cuius potiſſimùm leges animis hominum optimę ſunt? an non regis? MIN. Regis. SOC. Bene dicis: ſed num referre potes, quis è priſcis hominibus legum circa tibiarum inflationem conditor optimus extitit? fortè non tenes, víſne tibi memorem? MIN. Valde. SOC. Marſyas, & quẽ ille maximè amauit Olympus Phrygius. MI. Vera loqueris. SOCR. Horum ſanè tibicines harmoniæ diuiniſſimæ ſunt, & ſolæ concitant audientes, qui potiſſimùm deos qui vſui ſunt, oſtendunt, ac ſolæ in hunc vſque diem vtpote diuinæ perſtiterunt. MI. Vera hæc ſunt. SOC. Quis autem ex antiquis regibus legis conditor optimus fuiſſe fertur, cuius adhuc tanquam diuinæ inſtitutiones extent? MIN. Nequaquam teneo. SOCR. An neſcis, quæ Græcorum gentes antiquiſſimis legibus vtantur? MIN. Fortè Lacedæmonios & Lycurgum Lacedæmoniorum legum latorem dicis. SOCR. At hæc inſtituta nondum fortè trecentos annos, vel paulò plures impleuerũt. ſed legum earum præcipuæ vnde venerunt, noſti? MI. Ex Creta ferunt. SOCR. Iſti itaque ex Græcis omnibus antiquiſſimis legibus viuunt. MIN. Verùm. SOCR. Scis qui apud eos præſtantiſſimi reges extiterint? Minos videlicet & Rhadamanthus Iouis & Europæ filij, quorum hæ leges ſunt. MIN. Rhadamanthum quidem, ô Socrates, iuſtum virũ fuiſſe tradunt, Minoëm autem agreſtem, durum atque iniuſtum. SOC. Atticam, ô vir optime, ac tragicam fabulam refers. MIN. Nónne hæc de Minoë circunferuntur? SOC. Non tamen Homerus, aut Heſiodus iſta teſtantur, quanquam locupletiores admodum teſtes ſunt, quàm cuncti tragici, quorum teſtimonio talia loqueris. MIN. Et quid iſti de Minoë tradunt? SOCR. Dicam, ne tu, vt alij multi, impia loquaris. Nihil enim hoc magis impium eſt. Etenim primò cauendum eſt, ne quid in Deum, aut verbo, aut opere, aliquando peccemus, deinde ne quid aduerſus diuinos homines. Quin diligenter cauere decet, quoties virum aliquẽ laudaturus, aut vituperaturus es, ne aberres. Atque huius gratia in primis curãdum eſt, vt bonos ac malos homines dignoſcamus. Deus quippe nimium indignatur, quoties quiſpiam illius ſimilem improbat, aut probat diſſimilem. Dei verò ſimilis eſt vir bonus. Neque lapides ac ligna, auéſque atque ſerpentes ſacra exiſtimes, homines verò nequaquam. Imò ſacratiſſimum omnium eſt vir bonus, prophaniſſimum contrà vir malus. Et nunc iam quemadmodum Homerus Heſiodúſque Minoëm ipſum extollunt, hac de cauſa referam, ne amplius homo ipſe ex homine natus, aduerſus heroa Iouis filium perperam obloquaris. Nam Homerus vbi de Creta mentionem faceret, quòd eſſet admodũ populoſa, & in ea nonaginta vrbes, inter illas, inquit, eſt Gnoſo[illegible]pla ciuitas, in qua Minos regnauit, nouem annos magn[illegible]oue collocutus. Tanta eſt hæc in Minoem Homeri [illegible]is verbis explicita, vt nunquam pari laudatione heroum quenquam extulerit. quòd enim Iupiter ſophiſta eſt, eáque ars præclariſſima, quum alibi ſæpenumero, tum hoc in loco, vel maximè patefacit. Nam Minoem annos nouem cum Ioue colloquutum inquit, ad eúmque diſciplinæ gratia proficiſci ſolitum, quaſi Iupiter ſophiſta ſit. Quòd autem tanto munere, hoc eſt ab Ioue eruditum eſſe, alium heroa nullum Homerus affecit, mira quædam laus exiſtimanda eſt. Quinetiam in Odyſſea vbi funus deſcribitur, Minoëm mortuorum animas iudicantem, aureum ſceptrum tenentem induxit. Rhadamãthum verò neque hîc neque alibi iudicantem, aut cum Ioue colloquentem inducit. Quamobrem ab Homero præ cæteris omnibus Minoem honoratum aſſero. Etenim cùm Iouis ſit filius, quòd ab illo duntaxat ſit eruditus, non habet magnam laudem. hoc nempe carmen illud ſignificat, Minos regnauit nouem annos, magno cum Ioue colloqui ſolitus. Minoëm videlicet cum Ioue annos nouẽ in ſermonibus cõgreſſum. ὄαροι namque ſermones ſunt, ὀαριστὴς autem eſt in ſermonibus cõgrediens. Minos itaque annos nouem Iouis antrum erudiendus acceſſit. Vnde & didicit, & docuit inde cæteros, quæ ab Ioue nouem annis acceperat. Nec tamen deſunt qui ὀαριστὴν aliter exponant, compotatorem, comeſſatorémque, & colluſorem Iouis. Verùm ex hoc maximè iſtos non rectè exponere conijcere poſſumus, quòd nulli vel Græci, vel Barbari ſympoſiis, id eſt compotationibus, atque

Regis leges animis hominũ optimæ.

Marſyas primus tibiis leges impoſuit.

Qui primi legum conditores apud Græcos.

De Rhadamãtho & Minoe.

Cauendum eſſe & in laudando, & in accuſando.

Vir bonus ſimilis Deo.

Vir bonus ſacratiſſima res.

Creta nonaginta vrbium.

Iupiter ſophiſta.

A MIN. Ναί. Σ. Ὁ γεωργὸς ἄρα, νομεὺς ἀγαθὸς τούτων· καὶ οἱ τούτου νόμοι, καὶ διανομαὶ ἐπὶ ταῦτα, ὀρθαί εἰσι. MIN. Ναί. ΣΩΚ. Τίς δὲ κρουμάτων ἐπὶ τὰ μέλη ἀγαθὸς νομεύς, καὶ τὰ ἄξια νεῖμαι; καὶ εἰ τίνες νόμοι ὀρθοί εἰσιν; MI. Οἱ τοῦ αὐλητοῦ καὶ οἱ τοῦ κιθαριστοῦ. ΣΩΚΡ. Ὁ νομικώτατος ἄρα ἐν τούτοις, οὗτος αὐλητικώτατος. MI. Ναί. ΣΩΚ. Τίς δὴ τὴν τροφὴν ἐπὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα διανεῖμαι ἄριστος; οὐχ ὅσπερ τὴν ἀξίαν; MI. Ναί. ΣΩΚ. Αἱ τούτου ἄρα διανομαὶ καὶ οἱ νόμοι βέλτιστοι· καὶ ὅστις περὶ ταῦτα νομικώτατος, καὶ νομεὺς ἄριστος. MIN. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τίς οὗτος. MI. Παιδοτρίβης. ΣΩ. Οὗτος τὴν ἀνθρωπείαν ἀγέλην τοῦ σώματος νέμειν κράτιστος; MI. Ναί. ΣΩΚΡ. Τίς δ' ὁ τὴν τῶν προβάτων ἀγέλην κράτιστος νέμειν; τί ὄνομα αὐτῷ; MI. Ποιμήν.

B ΣΩΚ. Οἱ τοῦ ποιμένος ἄρα νόμοι ἄριστοι τοῖς προβάτοις. MIN. Ναί. ΣΩΚ. Οἱ δὲ τοῦ βουκόλου τοῖς βουσί. MI. Ναί. ΣΩΚΡ. Οἱ δὲ τοῦ τίνος νόμοι, ἄριστοι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων; οὐχὶ τοῦ βασιλέως; φάθι. MI. Φημὶ δή. ΣΩΚ. Καλῶς τοίνυν λέγεις. ἔχοις ἂν οὖν εἰπεῖν, τίς τῶν παλαιῶν ἀγαθὸς γέγονεν ἐν τοῖς αὐλητικοῖς νόμοις νομοθέτης; ἴσως οὐκ ἐννοεῖς· ἀλλ' ἐγὼ βούλει σε ὑπομνήσω; MI. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ὁ Μαρσύας λέγεται, καὶ τὰ παιδικὰ αὐτοῦ Ὄλυμπος ὁ Φρύξ. MI. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Τούτων δὲ καὶ τὰ αὐλήματα, θειότατά ἐστι, καὶ μόνα κινεῖ, καὶ ἐκφαίνει τοὺς τῶν θεῶν ἐν χρείᾳ ὄντας· καὶ ἔτι καὶ νῦν

C μόνα λοιπά ἐστιν, ὡς θεῖα ὄντα. MI. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Τίς δὲ λέγεται τῶν παλαιῶν βασιλέων ἀγαθὸς νομοθέτης γεγονέναι, οὗ ἔτι καὶ νῦν τὰ νόμιμα μένει ὡς θεῖα ὄντα; MI. Οὐκ ἐννοῶ. ΣΩΚ. Οὐκ οἶσθα τίνες παλαιοτάτοις νόμοις χρῶνται τῶν Ἑλλήνων; MI. Ἆρα Λακεδαιμονίους λέγεις, καὶ Λυκοῦργον τὸν νομοθέτην; ΣΩΚ. Ἀλλὰ ταῦτά γε οὐδέ πω ἴσως ἔτη τριακόσια, ἢ ὀλίγῳ τούτων πλείω. ἀλλὰ τούτων τῶν νομίμων τὰ βέλτιστα πόθεν ἥκει, οἶσθα; MI. Φασί γ' ἐκ Κρήτης. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὗτοι παλαιοτάτοις χρῶνται τῶν Ἑλλήνων; MI. Ναί. ΣΩΚΡ. Οἶσθα

D οὖν τίνες τούτων ἀγαθοὶ βασιλεῖς ἦσαν; Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς, οἱ Διὸς καὶ Εὐρώπης παῖδες, ὧν οἵδε εἰσὶν οἱ νόμοι. MI. Ῥαδάμανθύν γέ φασιν, ὦ Σώκρατες, δίκαιον ἄνδρα· τὸν δὲ Μίνω, ἄγριόν τινα καὶ χαλεπὸν, καὶ ἄδικον. ΣΩΚ. Ἀττικὸν, ὦ βέλτιστε, λέγεις μῦθον καὶ τραγικόν. MI. Οὐ ταῦτα δέ τι λέγεται περὶ Μίνω; ΣΩΚ. Οὔκουν ὑπό τε Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου· καίτοι γε πιθανώτεροί εἰσιν ἢ σύμπαντες οἱ βαγῳδοποιοί· ὧν σὺ ἀκούων, ταῦτα λέγεις. MI. Ἀλλὰ τί μὴν οὗτοι περὶ Μίνω λέγουσι; ΣΩΚΡ. Ἐγὼ δή σοι ἐρῶ· ἵνα μὴ καὶ σὺ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, ἀσεβῇς. οὐ γὰρ ἔστ' ὅ, τι τούτου ἀσεβέστερόν ἐστιν, οὐδ' οὕτω χρὴ μᾶλλον εὐλαβεῖσθαι, πλὴν εἰς θεοὺς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξαμαρτάνειν· δεύ-

E τερον δὲ, εἰς τοὺς θείους ἀνθρώπους. ἀλλὰ πάνυ πολλὴν χρὴ προμήθειαν ποιεῖσθαι ἀεὶ, ὅταν μέλλῃς ἄνδρα ψέξαι ἢ ἐπαινέσαι, μὴ οὐκ ὀρθῶς εἴπῃς. τούτου καὶ ἕνεκα χρὴ μανθάνειν διαγιγνώσκειν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἄνδρας. νεμεσᾷ γὰρ ὁ θεὸς ὅταν τις ψέγῃ τὸν ἑαυτῷ ὅμοιον, ἢ ἐπαινῇ τὸν ἑαυτῷ ἐναντίως ἔχοντα. ἔστι δ' οὗτος ὁ ἀγαθός. μὴ γάρ τοι οἴου, λίθους μὲν εἶναι ἱεροὺς, καὶ ξύλα, καὶ ὄρνεα, καὶ ὄφεις· ἀνθρώπους δὲ, μή. ἀλλὰ πάντων ἱερώτατόν ἐστιν ἄνθρωπος ἀγαθός· καὶ μιαρώτατον, ὁ πονηρός. ἤδη οὖν καὶ περὶ Μίνωος, αὐτὸν Ὅμηρός τε καὶ Ἡσίοδος ἐγκωμιάζουσι. τούτου δ' ἕνεκα φράσω, ἵνα μὴ ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρώπου, εἰς

F ἥρω Διὸς υἱὸν λόγῳ ἐξαμαρτάνῃς. Ὅμηρος γὰρ περὶ Κρήτης λέγων, ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εἰσὶν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐννενήκοντα πόληες, Τοῖσι δὲ (φησὶν) ἔνι Κνωσὸς, μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως Ἐννέωρος βασίλευε, Διὸς μεγάλου ὀαριστής. Ἔστιν οὖν τοῦτο Ὁμήρου ἐγκώμιον εἰς Μίνω διὰ βραχέων εἰρημένον, οἷον οὐδ' εἰς ἕνα τῶν ἡρώων ἐποίησεν Ὅμηρος. ὅτι μὲν γὰρ ὁ Ζεὺς σοφιστής ἐστι, καὶ ἡ τέχνη αὕτη πάγκαλός ἐστι, πολλαχοῦ καὶ ἄλλοθι δηλοῖ, ἀτὰρ καὶ ἐνταῦθα. λέγει γὰρ τὸν Μίνω συγγίγνεσθαι ἐνάτῳ ἔτει τῷ Διῒ ἐν λόγοις, καὶ φοιτᾶν παιδευθησόμενον ὡς ὑπὸ σοφιστοῦ ὄντος τοῦ Διός. ὅτι οὖν τοῦτο τὸ γέρας οὐκ ἔστιν ὅτῳ ἀπένειμεν Ὅμηρος

G τῶν ἡρώων, ὑπὸ Διὸς πεπαιδεῦσθαι, ἀλλ' ἢ μόνῳ, τοῦτ' ἔστιν ἔπαινος θαυμαστός. καὶ Ὀδυσσείας ἐν νεκυίᾳ, δικάζοντα χρυσοῦν σκῆπτρον ἔχοντα πεποίηκε τὸν Μίνω. οὐ τὸν Ῥαδάμανθυν δὲ οὔτ' ἐνταῦθα πεποίηκε δικάζοντα, οὔτε συγγιγνόμενον τῷ Διῒ οὐδαμοῦ. διὰ ταῦτα φημ' ἐγὼ Μίνω πάντων μάλιστα ὑπὸ Ὁμήρου ἐγκωμιάζεσθαι. τὸ γὰρ, Διὸς ὄντα παῖδα, μόνον ὑπὸ Διὸς πεπαιδεῦσθαι, οὐκ ἔχει ὑπερβολὴν ἐπαίνου. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἔπος τὸ, Ἐννέωρος βασίλευε, Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς, συνουσιαστὴν τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Μίνω. οἱ γὰρ ὄαροι, λόγοι εἰσί· καὶ ὀαριστὴς, συνουσιαστής ἐστιν ἐν λόγοις. ἐφοίτα οὖν δι' ἐνάτου ἔτους εἰς τὸ τοῦ Διὸς

H ἄντρον ὁ Μίνως, τὰ μὲν μαθησόμενος, τὰ δὲ ἀποδειξόμενος, ἃ τῇ προτέρᾳ ἐνναετηρίδι παρὰ τοῦ Διός. εἰσὶ δὲ οἳ ὑπολαμβάνουσι τὸν ὀαριστὴν, συμπότην καὶ συμπαιστὴν εἶναι τοῦ Διός. ἀλλὰ τῷδε ἄν τις τεκμηρίῳ χρῷτο ὅτι οὐδὲν λέγουσιν οἱ οὕτως ὑπολαμβάνοντες. πολλῶν γὰρ ὄντων ἀνθρώπων καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, οὐκ ἔστιν οἵτινες ἀπέχονται συμ-

A ποσίων καὶ ταύτης τῆς παιδιᾶς οὐκ ἔστιν οἶνος, ἄλλοι ἢ Κρῆτες καὶ Λακεδαιμόνιοι, δεύτεροι μαθόντες παρὰ Κρητῶν. ἐν Κρήτῃ δὲ εἷς οὗτός ἐστι τῶν ἄλλων νόμων, οὓς Μίνως ἔθηκε, μὴ συμπίνειν ἀλλήλοις εἰς μέθην. καίτοι δῆλον ὅτι ἃ ἐνόμιζε καλὰ εἶναι, ταῦτα νόμιμα ἔθηκε καὶ τοῖς αὑτοῦ πολίταις. οὐ γάρ που, ὥσπερ γε φαῦλος ἄνθρωπος, ὁ Μίνως ἐνόμιζε μὲν ἕτερα, ἐποίει δὲ ἄλλα παρ' ἃ ἐνόμιζεν· ἀλλ' ἦν αὕτη ἡ συνουσία ὥσπερ λέγω, διὰ λόγων ἐπὶ παιδείᾳ εἰς ἀρετήν. ὅθεν δὴ καὶ τοὺς νόμους τούτους ἔθηκε τοῖς αὑτοῦ πολίταις, δι' οὓς ἥ τε Κρήτη τὸν πάντα χρόνον εὐδαιμονεῖ, καὶ Λακεδαίμων, ἀφ' οὗ ἤρξατο τούτοις χρῆσθαι, ἅτε θείοις οὖσι. Ῥαδάμανθυς δέ, ἀγαθὸς μὲν ἦν ἀνήρ· ἐπεπαίδευτο γὰρ ὑπὸ τοῦ Μίνω· ἐπεπαίδευτο μέντοι οὐχ ὅλην τὴν βασιλικὴν τέχνην, B ἀλλ' ὑπηρεσίᾳ τῇ βασιλικῇ, ὅσον ἐπιστατεῖν ἐν τοῖς δικαστηρίοις. ὅθεν καὶ δικαστὴς ἀγαθὸς ἐλέχθη εἶναι. νομοφύλακι γὰρ αὐτῷ ἐχρῆτο ὁ Μίνως κατὰ τὸ ἄστυ· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἄλλην Κρήτην, τῷ Τάλῳ. ὁ γὰρ Τάλως τρὶς περιῄει τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὰς κώμας, φυλάττων τοὺς νόμους ἐν αὐταῖς, ἐν χαλκοῖς γραμματείοις ἔχων γεγραμμένους τοὺς νόμους· ὅθεν χαλκοῦς ἐκλήθη. Εἴρηκε δὲ καὶ Ἡσίοδος ἀδελφὰ τούτων εἰς τὸν Μίνω. μνησθεὶς γὰρ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, φησὶν ὡς βασιλεύτατος γένοιτο θνητῶν βασιλήων· Καὶ πλείστων ἤνασσε περικτιόνων ἀνθρώπων, Ζηνὸς ἔχων σκῆπτρον, τῷ καὶ πόλεων βασίλευε. καὶ οὗτος λέγει τὸ τοῦ Διὸς C σκῆπτρον οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν παιδείαν τὴν τοῦ Διός, ᾗ εὔθυνε τὴν Κρήτην. ΜΙ. Διὰ τί οὖν ποτε, ὦ Σώκρατες, αὕτη ἡ φήμη κατεσκέδασται τοῦ Μίνω ὡς ἀπαιδεύτου τινὸς καὶ χαλεποῦ ὄντος; ΣΩΚΡ. Διὸ καὶ σύ, ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῇς, εὐλαβὴς εἴης, καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ ὅτῳ μέλει τοῦ εὐδόκιμον εἶναι, μηδέποτε ἀπεχθάνεσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί. οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν, ἐφ' ὁπότερ' ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εὐλογοῦντες ἢ κατηγοροῦντες. ὃ δὴ καὶ ἐξήμαρτεν ὁ Μίνως, πολεμήσας τῇδε τῇ πόλει, ἐν ᾗ ἄλλη τε πολλὴ σοφία ἐστὶ καὶ ποιηταὶ παντοδαποὶ τῆς τε ἄλλης ποιήσεως καὶ τραγῳδίας. ἡ δὲ τραγῳδία ἐστὶ παλαιὸν ἐνθάδε, οὐχ ὡς οἴονται, ἀπὸ Θέσπιδος ἀρξαμένη, D οὐδ' ἀπὸ Φρυνίχου· ἀλλ' εἰ θέλεις ἐννοῆσαι, πάνυ παλαιὸν αὐτὸ εὑρήσεις ὂν τῆσδε τῆς πόλεως εὕρημα. ἔστι δὲ τῆς ποιήσεως δημοτερπέστατόν τε καὶ ψυχαγωγικώτατον ἡ τραγῳδία· ἐν ᾗ δὴ καὶ ἐντείνοντες ἡμεῖς τὸν Μίνω τιμωρούμεθα ἀνθ' ὧν ἡμᾶς ἠνάγκασε τοὺς δασμοὺς τελεῖν ἐκείνοις. τοῦτο οὖν ἐξήμαρτεν ὁ Μίνως, ἀπεχθόμενος ἡμῖν· ὅθεν δὴ ὃ σὺ ἐρωτᾷς, κακοδοξότερος γέγονεν. ἐπεὶ ὅτι γε ἀγαθὸς ἦν καὶ νόμιμος, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, νομεὺς ἀγαθός, τοῦτο μέγιστον σημεῖον, ὅτι ἀκίνητοι αὐτοῦ οἱ νόμοι εἰσίν· ἅτε τοῦ ὄντος περὶ πόλεως οἰκήσεως ἐξευρόντος εὖ τὴν ἀλήθειαν. ΜΙΝ. Δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, εἰκότα τὸν λόγον εὑρηκέναι. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, εἰ ἐγὼ ἀληθῆ λέγω, δο- E κοῦσί σοι παλαιοτάτοις Κρῆτες οἱ Μίνωος καὶ Ῥαδαμάνθυος πολῖται νόμοις χρῆσθαι; ΜΙΝ. Φαίνονται. ΣΩΚΡ. Οὗτοι ἄρα τῶν παλαιῶν ἄριστοι νομοθέται γεγόνασι, νομεῖς τε καὶ ποιμένες ἀνδρῶν· ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἔφη ποιμένα λαῶν εἶναι τὸν ἀγαθὸν στρατηγόν. ΜΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Φέρε δὴ πρὸς Διὸς φιλίου, εἴ τις ἡμᾶς ἔροιτο ὁ τῷ σώματι νομοθέτης ἀγαθός τε καὶ νομεύς, τί ἐστι ταῦτα ἃ διανέμων ἐπὶ τὸ σῶμα, βέλτιον αὐτὸ ποιεῖ· εἴποιμεν ἄν, καλῶς τε καὶ διὰ βραχέων ἀποκρινόμενοι, ὅτι τροφήν τε καὶ πόνους· τῇ μέν, αὔξων, τοῖς δέ, γυμνάζων καὶ συνιστὰς τὸ σῶμα αὐτῶν. ΜΙΝ. Ὀρθῶς γε. ΣΩΚΡ. Εἰ οὖν δὴ μετὰ τοῦτο ἔροιτο ἡμᾶς, τί δὲ δή ποτε ἐκεῖνά ἐστιν ἃ ὁ ἀγαθὸς νομοθέτης καὶ F νομεύς, διανέμων ἐπὶ τὴν ψυχὴν βελτίω αὐτὴν ποιεῖ; τί ἂν ἀποκρινάμενοι οὐκ ἂν ἠσχύνθημεν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἡλικίας αὐτῶν; ΜΙ. Οὐκέτι τοῦτ' ἔχω εἰπεῖν. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μέντοι αἰσχρόν γε τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐστιν ἑκατέρου, τὰ μὲν ἑαυταῖς φαίνεσθαι μὴ εἰδυίας, ἐν οἷς αὐταῖς ἔνεστι καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ φλαῦρον· τὰ δὲ τοῦ σώματος καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐσκέφθαι.

A eiuſmodi ludis abſtinent præter Cretenſes, atque Lacedæmonios, qui à Cretenſibus didicerunt. In Creta præterea inter cæteras Minois ipſius leges hæc extat, Ne inuicem compotetis ad ebrietatem. Conſtat autem eum quæ honeſta cenſebat, ciuibus ſuis obſeruanda mandaſſe. Neque Minos improbi hominis inſtar, alia ipſe feciſſet, alia facienda mandaſſet. Cæterùm erat conſuetudo illa, vt dixi, diſciplinæ gratia verborum collatio, proptereáque leges huiuſmodi ciuibus ſuis inſtituit, quarum obſeruatione Creta per omne tempus eſt felix, ac etiam Lacedæmon, ex quo iis legibus, vtpote diuinis, vti cœpit. Rhadamanthus autem vir quidem bonus extitit, à Minoë B ſiquidem inſtructus erat: nec tamen regiam diſciplinam omnem, ſed regi tantùm miniſtrare in iudiciis didicit: vnde iudex bonus appellatus eſt. Eo planè veluti legum cuſtode per vrbem vſus eſt Minos, ad reliquam verò Cretam cuſtode Talo. Talos enim ter quotannis pagos omnes luſtrabat, leges eorum obſeruaturus, tabulis æreis leges inſculptas circunferēs: vnde æreus nominatus eſt. Heſiodus præterea ſimilia quędam in ipſum Minoëm intulit. Nam cùm nominis illius mētionem feciſſet, inquit: Qui mortalibus regibus præſtitit, pluribúſque gentibus imperauit, Iouis ſceptrum habens quo ciuitates re- C gebat. Hic item ſceptrum Iouis nihil aliud vocat, quàm Iouis doctrinam, qua Cretam omnem moderabatur. MIN. Quam igitur ob cauſam ô Socrates, fama hæc inter homines diffuſa eſt, Minoëm ipſum rudem, durúmque hominem extitiſſe? SOC. Ob quam & tu, ô vir optime, & vnuſquiſque alius cui bona exiſtimatio curæ eſt, ſi modò ſapitis, diligēter cauere debetis, ne poëticū hominē infenſum aliquē habeatis. Poëtæ quippe vim maximam in vtranque partem, & ad laudandum, & ad vituperandum habent. Qua in re profectò Minos deliquit, cùm huic vrbi bellum indiceret, quæ cum cæteris ſapientibus plurimis, tum vel maximè poëtis omnis generis, ac tragicis præſertim referta eſt. Tragœdia verò hîc eſt antiquiſſima, nec D vt plerique putant à Theſpide, aut à Phrynicho ſumpſit initium: ſed ſi perſcrutari volueris, reperies tragœdiam longè antiquius huius ciuitatis inuentum. Hæc autem ex vniuerſa poëſi populum vehementer oblectat, atque allicit auditores, qua nos Minoa ferientes, vlti ſumus: ſed & huius gratia tributa illa pendere nos coëgit. In hoc igitur deliquit Minos, cùm nos laceſſeret, ex quo euenit quod ipſe quæris, vt infamis euaderet. Quoniam quod vir bonus, atque legitimus, vt ſuprà diximus, & excellens paſtor populi fuerit, leges eius argumento ſunt, quæ immutabiles perſeuerant, vtpote vera ciuitatis gubernatione reperta. MIN. Veriſimilem rationem, ô Socra- E tes, inueniſſe videris. SOC. Nónne igitur, ſi vera loquor, videntur tibi Cretenſes Minois Rhadamanthique ciues antiquiſſimis legibus vti? MIN. Videntur ſanè. SOCRAT. Iſti ergo priſcorum omnium legumlatores excellentiſſimi fuerunt, hominúmque paſtores, quemadmodum & Homerus bonum exercitus ducem paſtorem populi nuncupat. MI. Prorſus. SOC. Age itaque per Iouem amicabilem, ſi quis bonus legiſlator & hominum paſtor vos roget, circa corporis valetudinem, quid corpori adhibet vt bonam valetudinem tueatur? reſponderemus vtique rectè ac breuiter, quòd nutrimētum & exercitium, tum intendens, tum remittens, atque ita corpus com- F ponens. MIN. Probè. SOC. Si poſthac iterum idem legiſlator bonus, & hominum paſtor ex nobis quærat, quídnam animæ adhibens atque impertiens meliorem efficit? quid nos huic potiſſimum reſpondebimus, vt minus de nobis ipſis déque ætate noſtra erubeſcamus? MIN. Quid dicam neſcio. SOC. At turpe nimium vtriuſque noſtrûm animis eſt, ſi quæ ſibiipſis bona, maláve ſunt ignorare, quæ verò ad corpus, & ad alia pertinent, cognoſcere videantur.

Rhadamathus iudex peritus, non legis conditor.

Tragœdia Athenarum antiquiſſimum inuentum.

ΕΥΘΥΦΡΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΟΣΙΟΥ.

Πειραστικός.

EVTHYPHRO, VEL, DE SANCTITATE.

Explorandi cauſa inſtitutus.

SVMMA DIALOGI. *Diſputatio de Sanctitate ſeu Religione hîc inſtituta eſt, non tam vt quænam vera ſit doceatur, quàm vt falſa refutetur. Falſas enim ſuorum hominum ea de re opiniones & affert & refutat Socrates, qui tamen violatæ religionis accuſabatur: quum interea ipſe religionem ſtatueret verum ſolidúmque & vniuerſæ vitæ & ſocietatis humanæ fundamentum: tantùm oſtenderet, Ethnicorum religionem, id eſt, illorum de cultu diuino opiniones, nō eſſe veram & germanam religionem, ſed ridiculam impietatem à Dei natura prorſus alienam. Eſt igitur falſæ religionis refutatio aduerſus omnes ſuperſtitioſos, ex Ethnici hominis ore, qui tamen & ipſe veram religionem ignorauit.*

EVTHYPHRO, SOCRATES.

QVID noui ô Socrates accidit, quòd relictis exercitationibus Lycii, nunc circa regis porticum hìc verſaris? Neque enim cauſa nunc tibi vlla eſt ad regem, itidem vt mihi. SOCR. Non cauſam hanc Euthyphro, ſed accuſationem Athenienſes vocant. EVT. Quid ais? num te aliquis accuſauit? Non enim te alium accuſaſſe putarem. SO. Non ſanè. EVT. At verò te alius? SOCRA. Prorſus. EVT. Quis iſte? SOCRAT. Nec ipſe quidem ô Euthyphro virum hunc ſatis agnoſco. Iuuenis enim quidem & ignotus eſſe videtur: vocant autem illum vt puto Melitum ex Pittheo populo, ſi quem tu Pittheum Melitum noſcis prolixis defluxíſque capillis, aquilino & gibboſo naſo, barbáque rara. EVT. Haud recordor, ô Socrates, ſed cuius te reum fecit? SOC. Cuius? ea profectò quæ mihi neque ignaua neque ab humili aut omiſſo animo profecta videatur. Nam iuuenem hominem rem tantam nouiſſe, non vile quiddam eſt. Ille ſiquidem, vt ait, quomodo iuuenes corrumpantur, & qui eos corrumpant, intelligit: ac ſapiens quidam videtur, meámque inſcitiam conſpicatus quaſi ſuos æquales peruertam, ad patriam me velut ad matrem accuſaturus confugit, adeò vt mihi ſolus ipſe rectè præeſſe rebus ciuilibus videatur. Nam in primis iuuenum cura ſuſcipienda eſt, vt quàm optimi viri fiant: quemadmodum bonum agricultorem teneriores primum plantas curare decet, ac deinceps aliis prouidere. Etenim & Melitus fortaſſè primùm nos purgat, iuuenum, vt ait, germina corrumpentes, poſthac ſenioribus quoque curam adhibens plurimorum ingentiúmque bonorum ciuitati cauſa erit, vt conſentaneum eſt eum facere, qui principium huiuſmodi dedit. EVT. Vellem equidem ô Socrates, ſed vereor ne contrà contingat. Nam prorſus ab ipſa Veſta mihi videtur huic vrbi nocere velle, qui iniuria te afficere tentat. Et mihi dicas, quid te agentem iuuentutem inficere prædicat? SOCR. Abſurda quædam auditu ô vir mirifice. Inquit enim confictorem me eſſe deorum, & vt nouos inducentem deos, priſcos verò negantem, me, vt ait, his de cauſis in iudicium vocauit. EVT. Intelligo iam ô Socrates, quòd ipſe dæmonium tibi paſſim adeſſe profiteris. Vnde aduerſus te tanquam diuinas res innouantem, accuſationem hanc inſcripſit, & in iudicium te calumniaturus aduentat, quippe cùm nouerit iſta facilè vulgo calumniam ſubire poſſe. Me quoque cùm de diuinis in concione pertracto, futura prænuncians, tanquã inſanientẽ rident, licet nihil vnquam niſi verum prædixerim. Nobis enim cæteríſque huius generis omnibus inuident: nihil autem de iis curandum, ſed interim eadem ratione pergendum. SOCR. O amice Euthyphro, irrideri fortaſſis nil refert. Athenienſibus nempe, vt mihi videtur, non admodum curæ eſt, ſiquem doctrina & eruditione præſtare putent, modò ne ſua perdoceat alios. Quem verò peritia propria cæteros imbuentem ſentiunt, indignantur, ſiue id liuore quodam, vt aſſeris, conciti, ſiue alia de cauſa. EVT. Equidẽ iſthuc, quo tandem modo erga me affecti ſint haud admodũ experiri cupio. SO. Fortè enim tu rarò teipſũ aliis exhibere videris, tuámque nolle ſapientiam propagare. Ego autem vereor ne ob humanitatem, qua erga mortales omnes ſum, paſſim & effusè nimis vnicuique me prębere viro ipſis videar, non ſine mercede duntaxat, verumetiam vltro me meáque offerre ſolitus, ſiquis audire modò velit. Si me igitur, vt nunc dicebam, deriſuri eſſent, quemadmodum tu derideri te dicis, nihil ſanè moleſtum foret à iocantibus ridentibúſque in iudicium trahi. Sin iſthuc ſeriò contendunt, quò tandem res euadat, præterquàm vobis vaticinantibus incertum eſt. EVT. Nihil fortè negotij ô Socrates erit: quin tu quidem, pro mentis viribus in cauſa tua certabis, ego autem vt arbitror in mea. SOC. Num aliqua etiam tibi cauſa eſt? reus ageris, an accuſas? EVT. Accuſo. SOC. Quem? EVT. Quem dũ perſequor, inſanire videor. SOC. Quid? volantem fortè quempiam perſequeris? EVT. Procul admodum abeſt vt volet, qui iam grandis eſt natu. SOC. Quis iſte. EVT. Pater meus. SOCR. Tuúſne ô vir optime? EVT. Prorſum inquam. SOC. Quod crimẽ? quæ cauſa? EVT. Homicidij, Socrates. SOC. Prò Hercules, nimirum ô Euthyphro ignoratur vulgò quo pacto hoc rectè fiat. Neque enim, puto, cuiuſuis opus eſt, rectè hæc agere, ſed alicuius ſapientia longè prouecti. EVT. Longè per Iouem. S. An domeſticorum quiſpiam à patre peremptus eſt? num ſcilicet? Non enim ob extraneum aliquem homicidij patrem accuſares. EV. Ridiculum eſt ô Socrates, ſi quid intereſſe cenſes, domeſticúſne an extraneus ſit occiſus, neque id duntaxat obſeruandum eſſe, vtrum iure occiderit, quiſquis occidit, nécne. Quod ſi iure, dimittendum: ſin autem iniuria, perſequendum: præſertim ſi qui peremit, domeſticus conuictórque ſit. Æquè enim inquinaremur ſi ſceleris conſcij acquieſceremus, nec illum atque noſipſos iudicio expiaremus: quanquam qui periit, cliens atque miniſter meus erat, qui cùm in Naxo in agricultura incũberemus, nobis mercede ſeruiuit. cõtumelia igitur & ira in domeſticũ quẽdã noſtrũ cõcitus, eũ cõtinuò in-

ΕΥΘΥΦΡΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

A Τί νεώτερον ὦ Σώκρατες γέγονεν, ὅτι σὺ τὰς ἐν Λυκείῳ καταλιπὼν διατριβὰς, ἐνθάδε νῦν διατρίβεις, περὶ τὴν τοῦ βασιλέως στοάν; οὐ γάρ που καὶ σοί δίκη τίς οὖσα τυγχάνει πρὸς τὸν βασιλέα, ὥσπερ ἐμοί. ΣΩΚΡ. Οὔτοι δὴ Ἀθηναῖοί γε, ὦ Εὐθύφρον, δίκην αὐτὴν καλοῦσιν, ἀλλὰ γραφήν. ΕΥ. Τί φῄς; γραφὴν σέ τις, ὡς ἔοικε, γέγραπται. οὐ γάρ που ἐκεῖνό γε καταγνώσομαι, ὡς σύ γε ἕτερον. ΣΩ. Οὐ γὰρ οὖν. ΕΥ. Ἀλλὰ σὲ ἄλλος; ΣΩ. Πάνυ γε. ΕΥ. Τίς οὗτος; ΣΩ. Οὐδ' αὐτὸς πάνυ τοι γιγνώσκω, ὦ Εὐθύφρον, τὸν ἄνδρα. νέος γάρ τίς μοι φαίνεται καὶ ἀγνώς. ὀνομάζουσι μέντοι αὐτὸν (ὡς ἐγῷμαι)
B Μέλιτον. ἔστι δὲ τὸν δῆμον Πιτθεύς· εἴ τιν' ἐν νῷ ἔχεις Πιτθέα Μέλιτον, οἷον τετανότριχα, καὶ οὐ πάνυ εὐγένειον, ἐπίγρυπον δέ. ΕΥ. Οὐκ ἐννοῶ ὦ Σώκρατες. ἀλλὰ δὴ τίνα γραφήν σε γέγραπται; Σ. Ἥντινα; οὐκ ἀγεννῆ, ἔμοιγε δοκεῖ. τὸ γὰρ, νέον ὄντα, τοσοῦτον πρᾶγμα ἐγνωκέναι, οὐ φαῦλόν ἐστιν. ἐκεῖνος γὰρ, ὥς φησιν, οἶδε τίνα τρόπον οἱ νέοι διαφθείρονται, καὶ τίνες οἱ διαφθείροντες αὐτούς. καὶ κινδυνεύει σοφός τις εἶναι· καὶ τὴν ἐμὴν ἀμαθίαν κατιδὼν, ὡς διαφθείροντος τοὺς ἡλικιώτας αὐτοῦ, ἔρχεται κατηγορήσων μου, ὥσπερ πρὸς μητέρα, πρὸς τὴν πόλιν. καὶ φαίνεταί μοι τῶν πολιτικῶν μόνος ἄρχεσθαι ὀρθῶς. ὀρθῶς γάρ ἐστι τῶν νέων πρῶτον ἐπι-
C μεληθῆναι, ὅπως ἔσονται ὅτι ἄριστοι, ὥσπερ γεωργὸν ἀγαθὸν τῶν νέων φυτῶν εἰκὸς πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων. καὶ δὴ καὶ Μέλιτος ἴσως πρῶτον μὲν ἡμᾶς ἐκκαθαίρει, τοὺς τῶν νέων τὰς βλάστας διαφθείροντας, ὥς φησιν· ἔπειτα μετὰ τοῦτο δηλονότι τῶν πρεσβυτέρων ἐπιμεληθεὶς, πλείστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γενήσεται. ὥστε τὸ εἰκὸς συμβῆναι, ἐκ τοιαύτης ἀρχῆς ἀρξαμένῳ. ΕΥ. Βουλοίμην ἄν ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὀρρωδῶ μὴ τοὐναντίον γένηται. ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν σε. καί μοι λέγε τί καὶ ποιοῦντά σε φησὶ διαφθείρειν τοὺς νέους. ΣΩ. Ἄτοπα ὦ
D θαυμάσιε, ὡς οὕτω γ' ἀκοῦσαι. φησὶ γὰρ ποιητήν εἶναί με θεῶν· καὶ ὡς καινοὺς ποιοῦντα θεοὺς, τοὺς δ' ἀρχαίους οὐ νομίζοντα, ἐγράψατο τούτων αὐτῶν ἕνεκα, ὥς φησι. ΕΥ. Μανθάνω, ὦ Σώκρατες, ὅτι δὴ σὺ τὸ δαιμόνιον φῂς σαυτῷ ἑκάστοτε γίγνεσθαι· ὡς οὖν καινοτομοῦντός σου περὶ τὰ θεῖα, γέγραπται ταύτην τὴν γραφήν· καὶ ὡς διαβαλῶν δὴ ἔρχεται εἰς τὸ δικαστήριον, εἰδὼς ὅτι εὐδιάβολα τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς πολλούς. καὶ ἐμοῦ γάρ τοι, ὅταν τι λέγω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περὶ τῶν θείων, προλέγων αὐτοῖς τὰ μέλλοντα, καταγελῶσιν ὡς μαινομένου. καίτοι οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἀληθὲς εἴρηκα ὧν προεῖπον· ἀλλ' ὅμως φθονοῦσιν ἡμῖν πᾶσι τοῖς τοιούτοις. ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν χρὴ φροντίζειν, ἀλλ' ὁμόσε ἰέναι. ΣΩ. Ὦ φί-
E λε Εὐθύφρον, ἀλλὰ τὸ μὲν καταγελασθῆναι, ἴσως οὐδὲν πρᾶγμα. Ἀθηναίοις γάρ τοι (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) οὐ σφόδρα μέλει ἄν τινα δεινὸν οἴωνται εἶναι, μὴ μέντοι διδασκαλικὸν τῆς αὐτοῦ σοφίας· ὃν δ' ἂν καὶ ἄλλους οἴωνται ποιεῖν τοιούτους, θυμοῦνται· εἴτ' οὖν φθόνῳ, ὡς σὺ λέγεις, εἴτε δι' ἄλλο τι. ΕΥ. Τούτου οὖν πέρι, ὅπως ποτὲ πρὸς ἐμὲ ἔχουσιν, οὐ πάνυ ἐπιθυμῶ πειραθῆναι. ΣΩΚΡ. Ἴσως γὰρ σὺ μὲν δοκεῖς σπάνιον σεαυτὸν παρέχειν, καὶ διδάσκειν οὐκ ἐθέλειν τὴν σεαυτοῦ σοφίαν· ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι μὴ ὑπὸ φιλανθρωπίας δοκῶ αὐτοῖς ὅ,τι περ ἔχω ἐκκεχυμένως παντὶ ἀνδρὶ λέγειν, οὐ μόνον ἄνευ μισθοῦ, ἀλλὰ καὶ προστιθεὶς ἂν ἡδέως, εἴ τις
F μου ἐθέλοι ἀκούειν. εἰ μὲν οὖν (ὃ νῦν δὴ ἔλεγον) μέλλοιέν μου καταγελᾶν, ὥσπερ σὺ φῂς σαυτοῦ, οὐδὲν ἂν εἴη ἀηδὲς παίζοντας καὶ γελῶντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγαγεῖν· εἰ δὲ σπουδάσονται, τοῦτ' ἤδη ὅπῃ ἀποβήσεται ἄδηλον, πλὴν ὑμῖν τοῖς μάντεσιν. ΕΥ. Ἀλλ' οὐδὲν ἴσως ἔσται ὦ Σώκρατες πρᾶγμα, ἀλλὰ σύ τε κατὰ νοῦν ἀγωνιῇ τὴν δίκην, οἶμαι δὲ καὶ ἐμὲ τὴν ἐμήν. ΣΩ. Ἔστι δὲ δή σοι ὦ Εὐθύφρον τίς ἡ δίκη; φεύγεις αὐτὴν, ἢ διώκεις; ΕΥ. Διώκω. ΣΩΚ. Τίνα; ΕΥ. Ὃν διώκων αὖ δοκῶ μαίνεσθαι. ΣΩ. Τί δέ; πετόμενόν τινα διώκεις; ΕΥ. Πολλοῦ γε δεῖ πέτεσθαι, ὅς γε δὴ τυγχάνει ὢν εὖ μάλα πρεσβύτης. ΣΩ. Τίς οὗτος; ΕΥ.
G Ὁ ἐμὸς πατήρ. Σ. Ὁ σὸς, ὦ βέλτιστε; ΕΥ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἔστι δὲ δὴ τί τὸ ἔγκλημα, καὶ τίνος ἡ δίκη; ΕΥ. Φόνου, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἡράκλεις. ἦ που, ὦ Εὐθύφρον, ἀγνοεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὅπῃ ποτὲ ὀρθῶς ἔχει. οὐ γὰρ οἶμαί γε τοῦ ἐπιτυχόντος εἶναι ὀρθῶς αὐτὸ πρᾶξαι, ἀλλὰ πόρρω που ἤδη σοφίας ἐλαύνοντος. ΕΥ. Πόρρω μέντοι νὴ Δία, ὦ Σώκρατες. Σ. Ἔστι δὲ τῶν οἰκείων τίς ὁ τεθνεὼς ὑπὸ τοῦ σοῦ πατρός; ἢ δῆλα δή. οὐ γὰρ ἄν που ὑπέρ γε ἀλλοτρίου ἐπεξῄεισθα τῷ πατρὶ φόνου αὐτῷ. ΕΥ. Γελοῖον, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἴει τι διαφέρειν εἴτε ἀλλότριος εἴτε οἰκεῖος ὁ τεθνεώς· ἀλλ' οὐ τοῦτο μό-
H νον δεῖ φυλάττειν εἴτε ἐν δίκῃ ἔκτεινεν ὁ κτείνας, εἴτε μή· καὶ εἰ μὲν ἐν δίκῃ, ἐᾶν· εἰ δὲ μή, ἐπεξιέναι· ἐάν περ ὁ κτείνας συνέστιός σοι καὶ ὁμοτράπεζος ᾖ. ἴσον γὰρ τὸ μίασμα γίγνεται, ἐὰν ξυνῇς τῷ τοιούτῳ ξυνειδὼς, καὶ μὴ ἀφοσιοῖς σεαυτόν τε καὶ ἐκεῖνον, τῇ δίκῃ ἐπεξιών. ἐπεὶ ὅ γε ἀποθανὼν, πελάτης τις ἦν ἐμός· καὶ ὡς ἐγεωργοῦμεν ἐν τῇ Νάξῳ, ἐθήτευεν ἐκεῖ παρ' ἡμῖν. παροινήσας οὖν καὶ ὀργισθεὶς τῶν οἰκετῶν τινὶ τῶν ἡμετέρων, ἀποσφάττει αὐτόν.

A ὁ οὖν πατήρ, συνδήσας τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καταβαλὼν εἰς τάφρον τινά, πέμπει δεῦρο ἄνδρα πευσόμενον τοῦ ἐξηγητοῦ ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τοῦ δεδεμένου ὠλιγώρει τε καὶ ἠμέλει, ὡς ἀνδροφόνου· καὶ οὐδὲν ὂν πρᾶγμα εἰ καὶ ἀποθάνοι· ὅπερ οὖν καὶ ἔπαθεν. ὑπὸ γὰρ λιμοῦ καὶ ῥίγους καὶ τῶν δεσμῶν ἀποθνήσκει, πρὶν τὸν ἄγγελον παρὰ τοῦ ἐξηγητοῦ ἀφικέσθαι. ταῦτα δὴ οὖν καὶ ἀγανακτεῖ ὅ,τε πατὴρ καὶ οἱ ἄλλοι οἰκεῖοι, ὅτι ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ ἀνδροφόνου τῷ πατρὶ φόνου ἐπεξέρχομαι· οὔτε ἀποκτείναντι (ὥς φασιν ἐκεῖνοι) οὔτ', εἰ ὅτι μάλιστ' ἀπέκτεινεν, ἀνδροφόνου γε ὄντος τοῦ ἀποθανόντος, οὐ δεῖν φροντίζειν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου. ἀνόσιον γὰρ εἶναι τὸ υἱὸν πατρὶ φόνου
B ἐπεξιέναι. κακῶς εἰδότες, ὦ Σώκρατες, τὸ θεῖον ὡς ἔχει τοῦ ὁσίου τε πέρι καὶ τοῦ ἀνοσίου. Σ. Σὺ δὲ δὴ πρὸς Διὸς ὦ Εὐθύφρον, οὑτωσὶ ἀκριβῶς οἴει ἐπίστασθαι περὶ τῶν θείων ὅπῃ ἔχει, καὶ τῶν ὁσίων τε καὶ ἀνοσίων, ὥστε τούτων οὕτω πραχθέντων ὡς σὺ λέγεις, οὐ φοβῇ δικαζόμενος τῷ πατρί, ὅπως μὴ αὖ σὺ ἀνόσιον πρᾶγμα τυγχάνῃς πράττων; ΕΥ. Οὐδὲν γὰρ ἄν μοι ὄφελος ὦ Σώκρατες εἴη, οὐδέ τῳ ἂν διαφέροι Εὐθύφρων τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀκριβῶς εἰδείην. Σ. Ἆρ' οὖν μοι, ὦ θαυμάσιε Εὐθύφρον, κράτιστόν ἐστι μαθητῇ σῷ γενέσθαι, καὶ πρὸ τῆς γραφῆς τῆς πρὸς Μέλιτον αὐτὰ ταῦτα προκαλεῖσθαι αὐτὸν λέγοντα· Ὅτι ἔγωγε καὶ ἐν τῷ ἔμ-
C προσθεν χρόνῳ τὰ θεῖα περὶ πολλοῦ ἐποιούμην εἰδέναι· καὶ νῦν, ἐπειδή με ἐκεῖνος αὐτοσχεδιάζοντα φησὶ καὶ καινοτομοῦντα περὶ τῶν θείων ἐξαμαρτάνειν, μαθητὴς γέγονα σός. καὶ εἰ μέν, ὦ Μέλιτε (φαίην ἄν) Εὐθύφρονα ὁμολογεῖς σοφὸν εἶναι τὰ τοιαῦτα, καὶ ὀρθῶς νομίζειν· καὶ ἐμὲ ἡγοῦ, καὶ μὴ δικάζου· εἰ δὲ μή, ἐκείνῳ τῷ διδασκάλῳ λάχε δίκην πρότερον ἢ ἐμοί· ὡς τοὺς πρεσβυτέρους διαφθείροντι ἐμέ τε καὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα· ἐμὲ μὲν διδάσκοντι, ἐκεῖνον δὲ νουθετοῦντι καὶ κολάζοντι. καὶ ἐὰν μή μοι πείθηται, μηδὲ ἀφίῃ τῆς δίκης, ἢ ἀντ' ἐμοῦ γράφηταί σε, αὐτὰ ταῦτα λέγειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἃ προὐκαλούμην αὐτόν. Ε. Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, εἰ ἄρα ἐμὲ ἐπιχειρήσειε γράφεσθαι, εὕροιμ' ἄν (ὡς οἶμαι) ὅπῃ σαθρός ἐστι· καὶ πολὺ ἂν
D ἡμῖν πρότερον περὶ ἐκείνου λόγος γένοιτο ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἢ περὶ ἐμοῦ. Σ. Καὶ ἐγώ τοι, ὦ φίλε ἑταῖρε, ταῦτα γιγνώσκων, μαθητὴς ἐπιθυμῶ γενέσθαι σός· εἰδὼς ὅτι καὶ ἄλλος πού τις, καὶ ὁ Μέλιτος οὗτος, σὲ μὲν οὐδὲ δοκεῖ ὁρᾶν· ἐμὲ δὲ οὕτως ὀξέως ἀτεχνῶς καὶ ῥᾳδίως κατεῖδεν, ὥστε ἀσεβείας ἐγράψατο. Νῦν οὖν πρὸς Διὸς λέγε μοι ὃ νῦν σαφῶς εἰδέναι διισχυρίζου· ποῖόν δή τι τὸ εὐσεβὲς φὴς εἶναι καὶ τὸ ἀσεβές, καὶ περὶ φόνου καὶ περὶ τῶν ἄλλων· ἢ οὐ ταυτόν ἐστιν ἐν πάσῃ πράξει τὸ ὅσιον αὐτὸ αὑτῷ· καὶ τὸ ἀνόσιον αὖ, τοῦ μὲν ὁσίου παντὸς ἐναντίον, αὐτὸ δὲ αὑτῷ ὅμοιον, καὶ ἔχον μίαν τινὰ ἰδέαν κατὰ τὴν ἀνοσιότητα, πᾶν ὅ,τι περ ἂν μέλλοι ἀνόσιον εἶναι. Ε. Παν-
E τως δήπου, ὦ Σώκρατες. Σ. Λέγε δὴ τί φὴς εἶναι τὸ ὅσιον καὶ τί τὸ ἀνόσιον. Ε. Λέγω τοίνυν ὅτι τὸ μὲν ὅσιόν ἐστιν ὅπερ ἐγὼ νῦν ποιῶ, τῷ ἀδικοῦντι, ἢ περὶ φόνους, ἢ περὶ ἱερῶν κλοπὰς ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐξαμαρτάνοντι, ἐπεξιέναι· ἐάν τε πατὴρ ὢν τυγχάνῃ, ἐάν τε μήτηρ, ἐάν τε ἄλλος ὁστισοῦν· τὸ δὲ μὴ ἐπεξιέναι, ἀνόσιον. ἐπεὶ ὦ Σώκρατες θέασαι ὡς μέγα σοι ἐρῶ τεκμήριον τοῦ νόμου ὅτι οὕτως ἔχει, ὃ καὶ ἄλλοις ἤδη εἶπον, ὅτι ταῦτα ὀρθῶς ἂν εἴη οὕτω γιγνόμενα, μὴ ἐπιτρέπειν τῷ ἀσεβοῦντι, μηδ' ἂν ὁστισοῦν τυγχάνῃ ὤν. αὐτοὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν Δία τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δικαιότατον. καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὑτοῦ πατέρα δῆσαι, ὅτι τοὺς υἱεῖς κατέπινεν οὐκ ἐν δίκῃ· καὶ ἐκεῖνόν γε αὖ τὸν αὑτοῦ πατέρα ἐκτεμεῖν δι' ἕτερα τοιαῦτα· ἐμοὶ δὲ χαλεπαίνουσιν ὅτι τῷ
F πατρὶ ἐπεξέρχομαι ἀδικοῦντι· καὶ οὕτως αὐτοὶ ἑαυτοῖς τὰ ἐναντία λέγουσι περί τε τῶν θεῶν καὶ περὶ ἐμοῦ. Σ. Ἆρά γε, ὦ Εὐθύφρον, τοῦτ' ἐστὶν οὗ ἕνεκα τὴν γραφὴν φεύγω, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐπειδάν τις περὶ τῶν θεῶν λέγῃ, δυσχερῶς πως ἀποδέχομαι δι' ἃ δή, ὡς ἔοικε, φήσει τίς με ἐξαμαρτάνειν. νῦν οὖν, εἰ καὶ σοὶ ταῦτα συνδοκεῖ τῷ εὖ εἰδότι περὶ τῶν τοιούτων, ἀνάγκη δή, ὡς ἔοικε, καὶ ἡμῖν ξυγχωρεῖν. τί γὰρ καὶ φήσομεν, οἵ γε καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦμεν περὶ αὐτῶν μηδὲν εἰδέναι; ἀλλά μοι εἰπὲ πρὸς φιλίου, σὺ ὡς ἀληθῶς ἡγῇ ταῦτα γεγονέναι οὕτως; Ε. Καὶ ἔτι γε τούτων θαυμασιώτερα, ὦ Σώκρατες, ἃ οἱ πολλοὶ οὐκ ἴσασι. Σ. Καὶ πόλεμον ἄρα ἡγῇ σὺ εἶναι τῷ ὄντι ἐν τοῖς θεοῖς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἔχθρας δεινὰς καὶ μάχας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολ-
G λά, οἷα λέγεται ὑπὸ τῶν ποιητῶν· καὶ ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν γραφέων τά τε ἄλλα ἱερὰ ἡμῖν καταπεποίκιλται, καὶ δὴ καὶ τοῖς μεγάλοις Παναθηναίοις ὁ πέπλος μεστὸς τῶν τοιούτων ποικιλμάτων ἀνάγεται εἰς τὴν ἀκρόπολιν. ταῦτα ἀληθῆ φῶμεν εἶναι, ὦ Εὐθύφρον; Ε. Μὴ μόνα γε, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὅπερ ἄρτι εἶπον, καὶ ἄλλα σοι ἐγὼ πολλά, ἐάνπερ βούλῃ, περὶ τῶν θείων διηγήσομαι· ἃ σὺ ἀκούων εὖ οἶδ' ὅτι ἐκπλαγήσῃ. Σ. Οὐκ ἂν θαυμάζοιμι. ἀλλὰ ταῦτα μέν μοι εἰσαῦθις ἐπὶ σχολῆς διηγήσῃ· νυνὶ δὲ ὅπερ ἄρτι σε ἠρόμην, πειρῶ σαφέστερον εἰπεῖν. οὐ γάρ με, ὦ ἑταῖρε, τὸ πρότερον ἱκανῶς ἐδίδαξας, ἐρωτήσαντα τὸ ὅσιον ὅ,τι ποτὲ εἴη· ἀλλά μοι εἶπες ὅτι τοῦτο τυγχάνει ὅσιον ὂν ὃ σὺ νῦν ποιεῖς, φόνου ἐπεξιὼν τῷ πατρί. Ε. Καὶ ἀληθῆ γε ἔλεγον, ὦ Σώκρατες. Σ. Ἴσως. ἀλλὰ γάρ, ὦ Εὐθύφρον, καὶ ἄλλα πολλὰ φὴς εἶναι ὅσια; Ε.
H ΕΥΘ. Καὶ γάρ ἐστι. ΣΩΚΡ. Μέμνησαι οὖν ὅτι οὐ τοῦτό σοι διεκελευόμην, ἕν τι ἢ δύο με διδάξαι τῶν πολλῶν ὁσίων· ἀλλ' ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ εἶδος, ᾧ πάντα τὰ ὅσια, ὅσιά ἐστιν. ἔφησθα γάρ που μιᾷ ἰδέᾳ τά τε ἀνόσια, ἀνόσια εἶναι καὶ τὰ ὅσια, ὅσια. ἢ οὐ μνημονεύεις; ΕΥ. Ἔγωγε. ΣΩ.

gulauit. Vnde pater obligatis manibus ac pedibus in foueam cōiecit: atque huc miſit hominē qui iuris interpretem quid agendum eſſet interrogaret. Interea vinctum illum vt homicidam neglexit, quaſi nihil omnino referret, ſi fortè moreretur: quod & accidit: nam priuſquam ab interprete nuntius ipſe rediret, fame, frigore, vinculis periit. Hac de cauſa pater cæteríque propinqui grauiter ferunt, quòd propter homicidæ mortem, patrem reum necis peragam, qui, vt ipſi aiunt, minimè interfecit, vel ſi etiam interemiſſet, de homicidæ interitu nihil eſſe curandum. Impium enim eſſe ferunt filium patri diem dicere, malè diiudicantes, ô Socrates, quomodo diuinum numen circa ſanctum prophanúmve ſe habeat. SOCR. Túne per Iouem ô Euthyphro ſic te ſyncere diuina, ſancta, & prophana quomodo ſe habeant, ſcire præſumis, vt iis ita peractis, quemadmodum inquis, haud formides ne patrem reum necis accuſans prophanum aliquid aggrediaris? EVT. Nihil mihi ſtudium meū prodeſſet ô Socrates, nec ratione vlla Euthyphro tot mortalibus præſtaret, niſi talia quædam planè dignoſcerem. SOC. O admirāde Euthyphro, nil potius eſt quàm vt diſcipulus tuus fiam, & in contentione quæ mihi cum Melito eſt, in primis iſta obiiciam, quòd ſcilicet antehac diuinorum cognitionem maximi quidem fecerim: nūc autem poſtquam me propria vanáque opinione & errore nouos deos confingere dixerit, diſcipulum tuum eſſe factum. Si ergo, ô Melite, dicam. Euthyphronem in iis rectè ſentire putas, me quoque exiſtima, neque damnes. Sin minus, præceptorem illum priùs quàm me in iudicium acceſito, ſenes homines corrūpentem, me ſcilicet atque patrē, me quidem docentem, illum verò corrigentem & punientem. Quòd ſi mihi non obſequatur, neque remittat iudicium, neque pro me te accuſet, eadem illa in iudicio tu dices, quæ ego obieci? EVTH. Ita per Iouem, ô Socrates: nam ſi me accuſare tentauerit, reperiam vt opinor, vbi ille debilis infirmúſque ſit, ac multo prius de illo quàm de me iudicio diſceptabitur. SO. Atqui ego ô dulcis amice hæc conſiderans diſcipulus tuus eſſe velim, cùm norim quòd & alius fortaſſe quidam, & Melitus iſte te quidem ne vidiſſe quidem videtur, me verò ſic acutè prorſus, faciléque perſpexit, vt impietatis hic accuſauerit. Nūc ergo per Iouem mihi dicas quod planè poſſe aſſeueraſti, quid pium, quídve impium eſſe velis, & in nece, & in cæteris omnibus. An non idem eſt in ſingulis actionibus ipſum ſibi ſanctum & prophanum rurſus omne ſancto contrarium, ipſum verò ſibiipſi conſimile, vnámque ſecundum quod prophanum eſt, ideam habet, quodcunque prophanum eſſe debet? EV. Omnino ô Socrates. SOCRAT. Dic ergo quid ſanctum, quid prophanum vocas? EV. Sanctum quidē voco, quod ipſe nunc facio: eū qui iniuſtè agit vel circa cædes, vel ſacrilegia, vel aliud huius generis, in iudiciū trahere, ſeu pater, ſiue mater ſiue quiuis alius deliquerit. at nō perſequi, prophanū. Quin vide quæſo ô Socrates quàm validā tibi legis coniecturam referā, quod ita ſit quemadmodū aliis quoque narraui, dicens tum demum rectè agi, cùm nulli prorſus peccāti quiſquis ille ſit, parcimus. Nam hi homines credunt Iouem ipſum deorum omnium optimum atque iuſtiſſimū eſſe, quem tamē patrem ſuum ligauiſſe fatētur, quòd natos abſque iure deuorauiſſet. Illū præterea patrem caſtrauiſſe ob talia quædam aſſerunt. Mihi verò ſuccenſent quòd parentem iniuſtitiæ obnoxium perſequor. Atque ita homines iſti ſibiipſis tā de diis, quàm de me contraria ſentiunt. SO. Atqui hanc ob cauſam ô Euthyphro accuſor, neque quid reſpondeam ſatis habeo. Nam quoties de diis talia quædā quis diceret, moleſtè ferebā, qua de cauſa vt videtur, peccare me ferūt. Nūc autē ſi tibi hæc ita vidētur harū rerū perito, neceſſe eſt nos etiā cōſentire. quid enim aliud diceremus? quippe qui nihil de iis intelligere prædicemus. Cæterùm per Iouē amicabilē mihi dicas, an ipſe ſic iſta reuera eueniſſe putes. EV. Et mirabiliora inſuper ô Socrates, quę multis occulta ſunt. S. Bellum igitur inter deos agitari inuicē arbitraris, inimicitiáſque graues & pugnas aliaq. permulta, quæ à poëtis, & peritis ſcriptoribus memorantur? Vnde & alia nobis ſacra huiuſmodi varietate ſunt plena, & in magnis Panathenæis peplū iſtarum varietatū plenū in arcē infertur. An hæc vera ô Euthyphro eſſe fatebimur? E. Nō hæc ſola ô Socrates, ſed quod paulò antè dixerā, alia quoque multa, ſi velis, de diuinis exponā: quæ cū audiueris, ſat ſcio obſtupeſces. S. Nequaquā mirarer: verū iſta deinceps maiori cū otio referes, in præſentia verò quod modò quæſiui explicare planius nitere. Neque enim principió ſufficienter amice me docuiſti, cū quid ſanctum eſſet interrogarē: ſed id ſanctum eſſe dixiſti, quod tu nūc ageres, dum necis reum patrem tuū accuſas. E. Et vera nimirū ô Socrates dixi. S. Fortè. ſed nū alia multa ô Euthyphro ſancta nūcupas? E. Et alia. S. Recordare igitur ꝙ non te hortabar, vt vnū me aut duo ex multis ſanctis, ſed illam ipſam ſpeciē, qua cuncta ſancta, ſunt ſancta, doceres. Dixiſti enim vna idea omnia ſācta, ſācta eſſe, atque vna iterum quę ſunt prophana, prophana. An nō meminiſti? EVT. Equidem. SOC. Quænam ſit igitur ea ipſa idea mihi demōſtra, vt ad illam

reſpiciens,eáque tanquam exemplari aliquo vtens, quodcunque tu,vel alius quiuis tale facitis,ſanctum eſſe dicam:quod autem diſſimile,negem. EVTH. Si ita vis ô Socrates,ita dicam. SOC. Imò volo. EVT. Quod quidem dilectum diis,ſanctũ eſt: quod verò non dilectum,prophanum. SOC. Quampulcherrimè ô Euthyphro,vtque te reſpõdere volebam,ſic nunc reſpõdiſti:vtrum tamen verum reſponderis,nõdum noui,ſed tu planè vera hæc eſſe nobis oſtendes. EVTHY. Omnino quidem. SOCR. Age itaque id de quo dicimus, conſideremus. Deo dilectum opus,ſanctum,ac vir Deo dilectus,ſanctus: opus autem inimicum Deo,prophanum, & vir Deo inimicus, prophanus dicitur.Sanctum verò & prophanum non eadem ſunt, ſed omnino contraria.nónne? EVTHY. Sic eſt. SOCR. Num probè dicta hæc eſſe videntur? EVTH. Sic exiſtimo, dicta enim ſunt. SO. Nónne dictum eſt deos inuicem diſſidere,atque pugnare,inimicitiaſque inter eos eſſe? hócne etiam dictum? EVTH. Dictum profectò. SO. Inimicitias autem & iras,ô optime,diſſenſio de quibuſdam gignit.Hoc ita conſideremus:nunquid ſi ego &tu de numero diſſentiremus, vtra ſint plura diſcutientes, diſſenſio huiuſmodi nos inimicos faceret, & iracũdiam concitaret?an potius ad computandi rationẽ confugientes,mox ab hac diſſenſione ceſſaremus? EVTH. Prorſus. SOC. Et ſi de maiori ac minori diſſentiremus, nonne ad menſuram recurrentes,ſtatim controuerſiam ſolueremus? EVT. Vera hęc ſunt. SOC. Ac ſi ad ponderandum librãdúmque tendamus, controuerſiam circa grauius,& leuius diſſoluemus? EVTH. Quidni? SOC. Quæ ſunt igitur ea de quibus quum diſſentimus, nec iudicare facilè poſſumus,inimici efficimur,& iraſcimur? Forſitan in promptu non habes. Verùm ego dicam, tu conſidera vtrum iſta ſint, iuſtum,& iniuſtum: pulchrum, & turpe: bonúmque & malum.nũquid hæc ſunt de quibus cùm diſſentimus, nec poſſumus ad ſufficiens horum iudicium peruenire, hoſtes efficimur quoties efficimur, & ego & tu, ac demum homines vniuerſi? EVTHY. Hæc ipſa certè diſſenſio eſt ô Socrates,& quę circa iſta verſatur. SOCR. Et dij ô Euthyphro ſi de aliquo diſſentiant,de his certè diſſentient. EVTH. Neceſſe eſt omnino. SOC. Ex dijs itaque ô generoſe Euthyphro,alij alia iuſta putant ſecundum orationem tuam, & pulchra,& turpia, bonaque & mala. Nunquam enim inuicem decertarent,niſi de his diſſenſerint.an non? EVTHY. Rectè loqueris. SOCRA. Nónne quæ pulchra ſinguli putant, bonaque & iuſta, hæc amant?quæ contraria,prorſus oderunt? EVTHY. Omnino. SOCR. Eadem verò, vt ais,alij iuſta,iniuſta alij cenſent, de quibus diſceptantes contendunt inuicem,atque pugnãt, num ita? EVTHY. Ita. SOC. Eadem igitur vt videtur à diis amantur, odióque habentur,atque eadem hæc tum diis amica,tum etiã inimica. EVTHY. Videtur. SOC. Hac ratione ô Euthyphro,eadem ſancta erunt,ſimul atque prophana. EVTH. Apparet. SO. Non ergo quod quæſiueram ô vir admirabilis,reſpondiſti.non enim id volebam, quòd & ſanctum & prophanum ſimul eſſe contingit:quod verò Deo amicum eſt,Deo quoque inimicum eſſe videtur. quamobrem ô Euthyphro, quod nunc agis parentem puniẽs, nihil mirum eſſet, ſi dum hoc agis,rem ageres quæ Ioui probaretur: Saturno autem, & Cælo inimicum: & Vulcano quidem gratum, Iunoni moleſtum,& ſi quis deorum alius de ipſo ab alio diſſidet. circa illos enim ſimiliter eueniret. EVTHY. At opinor ô Socrates,in hoc deorum nullum ab alio diſcrepare,ꝙ qui iniuſtè quenquam peremit, pœnas pendere non debeat. SO. Num hominem aliquem ô Euthyphro, de hoc aliquando dubitantem audiſti,quòd hominem iniuſtè occidentem, aut aliquid aliud agentem iniuſtè, pœnas dare non deceat? EVTHY. Nunquam de iis diſceptare,cùm alibi tum etiam in iudiciis ceſſant.qui enim peccarunt,cuncta dicere & agere experiuntur, quibus pœnam deuitent. SOCR. An iniuſtè agere confitentur? ac ſimul aiunt pœnas pendere non decere? EVT. Id nullo modo. SOCR. Non ergo cuncta dicunt faciúntque: hoc enim, vt arbitror dicere, aut ambigere nequaquam audent, quòd de iniuſtis ſupplicium ſumendum non ſit:ſed aiunt potiùs non iniuſtè feciſſe.an non? EVTH. Vera loqueris. SOCR. Haud igitur de hoc ambigunt, vtrum iniuſtum puniri oporteat:verùm de hoc potiùs inter ſe diſceptant,quis iniuſtè fecit,& quid agendo,& quando. EVTHY. Vera narras. SOC. Nónne eadem hæc diis accidunt, ſi de iuſtis atque iniuſtis,vt oratio tua teſtatur,diſſentiunt? Atque ij quidem iniuſtè facere aſſerunt,alij negant,poſtquàm illud ô vir mirabilis nullus hominum, vel deorum dicere audet, Iniuſtum videlicet pœnas nequaquam dare debere. EVTHYPHRO. Ita.vera enim ſummatim dicis, ô Socrates. SOCRAT. De vno quoque vt puto, eorum quæ facta ſunt, diſceptant ô Euthyphro, quicunque ambigunt, ſiue homines,ſiue dij: ſi modo dij ambigunt, dum de aliqua actione diſſentiunt, partim quidem iuſtam, partim verò iniuſtam fuiſſe dicentes. An non iſto modo? EVTHYPH. Omnino. SOCRAT. Age igitut amice Euthyphro, me quoque vt ſapientior fiam, doce, qua coniectura potiſſimum aſſeris quòd dij cuncti illum iniuſtè peremptũ exiſtiment,qui mercede miniſtrans homicida factus ab interfecti domino vinctus, vinculis antè periit,quã qui ligauerat,

Secunda definitio ſancti reddita.

Diſſenſio de re facit iras & inimicitias.

Iuſta,& iniuſta pulchra,& turpia, bona, & mala ſunt ea, quæ qui nõ poſſunt iudicare, iraſcuntur.

A Ταύτην τοίνυν με αὐτὴν δίδαξον τὴν ἰδέαν τίς ποτέ ἐστιν· ἵνα εἰς ἐκείνην ἀποβλέπων,καὶ χρώμενος αὐτῇ παραδείγματι, ὃ μὲν ἂν τοιοῦτον ᾖ,ὧν ἂν ἢ σὺ ἢ ἄλλος τις πράττῃ,φῶ ὅσιον εἶναι· ὃ δ᾽ ἂν μὴ τοιοῦτον,μὴ φῶ. Ε. Ἀλλ᾽ εἰ οὕτω βούλει,ὦ Σώκρατες,καὶ οὕτω σοι φράσω. Σ. Ἀλλὰ μὴν βούλομαί γε. Ε. Ἔστι τοίνυν τὸ μὲν τοῖς θεοῖς προσφιλὲς,ὅσιον· τὸ δὲ μὴ προσφιλὲς,ἀνόσιον. Σ. Παγκάλως,ὦ Εὐθύφρον,καὶ ὡς ἐγὼ ἐζήτουν ἀποκρίνασθαί σε,οὕτω νῦν ἀπεκρίνω. εἰ μέντοι ὡς ἀληθῶς,τοῦτο οὔπω οἶδα.ἀλλὰ σὺ δηλονότι ἐπεκδιδάξεις ὡς ἔστιν ἀληθῆ ἃ λέγεις. Ε. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Φέρε δὴ,ἐπισκεψώμεθα τί λέγομεν. τὸ μὲν θεοφιλές τε καὶ ὁ

B θεοφιλὴς ἄνθρωπος,ὅσιος· τὸ δὲ θεομισὲς καὶ ὁ θεομισὴς,ἀνόσιος.οὐ ταὐτὸν δ᾽ ἔστιν,ἀλλὰ τὸ ἐναντιώτατον τὸ ὅσιον τῷ ἀνοσίῳ.οὐχ οὕτως; ΕΥ. Οὕτω μὲν οὖν. Σ. Καὶ εὖ γε φαίνεται εἰρῆσθαι. Ε. Δοκῶ,ὦ Σώκρατες.εἴρηται γάρ. Σ. Οὐκοῦν καὶ ὅτι στασιάζουσιν οἱ θεοὶ καὶ διαφέρονται ἀλλήλοις,ὦ Εὐθύφρον,καὶ ἔχθρα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους,καὶ τοῦτο εἴρηται; Ε. Εἴρηται γάρ. Σ. Ἔχθραν δὲ καὶ ὀργὰς,ὦ ἄριστε, ἡ περὶ τίνων διαφορὰ ποιεῖ,ὧδε δὲ σκοπῶμεν.ἆρα ἂν εἰ διαφεροίμεθα ἐγώ τε καὶ σὺ περὶ ἀριθμοῦ,ὁπότερα πλείω,ἡ περὶ τούτων διαφορὰ ἐχθροὺς ἂν ἡμᾶς ποιῇ, καὶ ὀργίζεσθαι ἀλλήλοις; ἢ ἐπὶ λογισμὸν ἐλθόντες περί γε τῶν τοιούτων,

C ταχὺ ἂν ἀπαλλαγεῖμεν; Ε. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος εἰ διαφεροίμεθα,ἐπὶ τὸ μετρεῖν ἐλθόντες, ταχὺ παυσαίμεθ᾽ ἂν τῆς διαφορᾶς; Ε. Ἔστι ταῦτα. Σ. Καὶ ἐπί γε τὸ ἱστάναι ἐλθόντες, ὡς ἐγῷμαι, περὶ τοῦ βαρυτέρου τε καὶ κουφοτέρου διακριθεῖμεν ἄν; Ε. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Περὶ τίνος δὲ δὴ διενεχθέντες, καὶ ἐπὶ τίνα κρίσιν οὐ δυνάμενοι ἀφικέσθαι,ἐχθροί γε ἂν ἀλλήλοις εἶμεν καὶ ὀργιζοίμεθα; ἴσως οὐ πρόχειρόν σοι ἐστίν· ἀλλ᾽ ἐμοῦ λέγοντος σκόπει εἰ τάδ᾽ ἐστὶ τό,τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον,καὶ καλὸν καὶ αἰσχρὸν,καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν.ἆρ᾽ οὐ ταῦτά ἐστι περὶ ὧν διενεχθέντες,καὶ οὐ δυνάμενοι ἐπὶ ἱκανὴν κρίσιν αὐτῶν

D ἐλθεῖν,ἐχθροὶ ἀλλήλοις γιγνόμεθα,ὅταν γιγνώμεθα,καὶ ἐγὼ καὶ σὺ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες; Ε. Ἀλλ᾽ ἔστιν αὕτη ἡ διαφορὰ,ὦ Σώκρατες,καὶ περὶ τούτων. Σ. Τί δὲ,οἱ θεοὶ,ὦ Εὐθύφρον,οὐκ, εἴπερ τι διαφέρονται,δι᾽ αὐτὰ ταῦτα διαφέροιντ᾽ ἄν; ΕΥ. Πολλὴ ἀνάγκη. Σ. Καὶ τῶν θεῶν ἄρα, ὦ γενναῖε Εὐθύφρον,ἄλλοι ἄλλα δίκαια ἡγοῦνται,κατὰ τὸν σὸν λόγον· καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ,καὶ ἀγαθὰ καὶ κακά. οὐ γὰρ ἄν που ἐστασίαζον ἀλλήλοις, εἰ μὴ περὶ τούτων διεφέροντο. ἦ γάρ; ΕΥ. Ὀρθῶς λέγεις. Σ. Οὐκοῦν ἅπερ καλὰ ἡγοῦνται ἕκαστοι καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ταῦτα καὶ φιλοῦσι, τὰ δὲ ἐναντία τούτων καὶ μισοῦσιν; Ε. Πάνυ γε. Σ. Ταῦτα δέ γε,ὡς σὺ φῂς,οἱ μὲν δίκαια ἡγοῦνται,οἱ δὲ ἄδικα· περὶ ἃ καὶ ἀμφισβητοῦντες,στασιάζουσί τε καὶ πολεμοῦσιν ἀλλήλοις.ἆρ᾽ οὐχ οὕτως; Ε. Οὕτω. Σ. Ταὐτὰ ἄρα,

E ὡς ἔοικε,μισεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ φιλεῖται· καὶ θεομισῆ τε καὶ θεοφιλῆ ταῦτ᾽ ἂν εἴη. Ε. Ἔοικε. Σ. Καὶ ὅσια ἄρα καὶ ἀνόσια τὰ αὐτὰ ἂν εἴη, ὦ Εὐθύφρον,τούτῳ τῷ λόγῳ. Ε. Κινδυνεύει. Σ. Οὐκ ἄρα ὃ ἠρόμην ἀπεκρίνω ὦ θαυμάσιε.οὐ γὰρ τοῦτό γε ἠρώτων, ὃ τυγχάνει ταὐτὸν ὂν ὅσιόν τε καὶ ἀνόσιον· ὃ δ᾽ ἂν θεοφιλὲς ᾖ,καὶ θεομισές ἐστιν,ὡς ἔοικεν. ὥστε,ὦ Εὐθύφρον,ὃ σὺ νῦν ποιεῖς,τὸν πατέρα κολάζων, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ τοῦτο δρῶν,τῷ μὲν Διῒ προσφιλὲς ποιεῖς,τῷ δὲ Κρόνῳ καὶ τῷ Οὐρανῷ ἐχθρόν· καὶ τῷ μὲν Ἡφαίστῳ φίλον, τῇ δὲ Ἥρᾳ ἐχθρόν· καὶ εἴ τις ἄλλος θεῶν ἕτερος ἑτέρῳ διαφέρεται περὶ αὐτοῦ,καὶ ἐκείνοις κατὰ ταὐτά. Ε. Ἀλλ᾽ οἶμαι,ὦ Σώκρατες, περί γε τούτου τῶν θεῶν οὐδένα ἕτερον ἑτέρῳ διαφέρεσθαι, ὡς οὐ δεῖ δίκην διδόναι ἐκεῖνον ὃς ἂν ἀδίκως τινὰ ἀποκτείνῃ. Σ. Τί δέ; ἀνθρώ-

F πων,ὦ Εὐθύφρον,ἤδη τινὸς ἤκουσας ἀμφισβητοῦντος ὡς τὸν ἀδίκως ἀποκτείναντα,ἢ ἄλλο ἀδίκως ποιοῦντα ὁτιοῦν,οὐ δεῖ διδόναι δίκην; ΕΥ. Οὐδὲν μὲν οὖν παύονται ταῦτα ἀμφισβητοῦντες καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις. ἀδικοῦντες γὰρ πάμπολλα,πάντα ποιοῦσι καὶ λέγουσι,φεύγοντες τὴν δίκην. Σ. Ἦ καὶ ὁμολογοῦσιν,ὦ Εὐθύφρον,ἀδικεῖν; καὶ ὁμολογοῦντες,ὅμως οὐ δεῖν φασι σφᾶς διδόναι δίκην; Ε. Οὐδαμῶς τοῦτό γε. Σ. Οὐκ ἄρα πᾶν γε ποιοῦσι καὶ λέγουσι. τοῦτο γὰρ,οἶμαι, οὐ τολμῶσι λέγειν οὐδ᾽ ἀμφισβητεῖν,ὡς οὐκ,εἴπερ ἀδικοῦσί γε,δοτέον δίκην· ἀλλ᾽ (οἶμαι) οὔ φασιν ἀδικεῖν. ἦ γάρ; Ε. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Οὐκ ἄρα ἐκεῖνό γε ἀμφισβητοῦσιν,ὡς οὐ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ διδόναι δίκην. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἴσως ἀμφισβη-

G τοῦσι,τὸ τίς ἐστιν ὁ ἀδικῶν,καὶ τί δρῶν,καὶ πότε. Ε. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Οὐκοῦν ταὐτά γε ταῦτα καὶ οἱ θεοὶ πεπόνθασιν,εἴπερ στασιάζουσί τε περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων,ὡς ὁ σὸς ἐστὶ λόγος; καὶ οἱ μέν φασιν ἀδικεῖν ἀλλήλους,οἱ δὲ οὔ φασιν; ἐπεὶ ἐκεῖνό γε δήπου,ὦ θαυμάσιε,οὐδεὶς οὔτε θεῶν οὔτε ἀνθρώπων τολμᾷ λέγειν,ὡς οὐ τῷ γε ἀδικοῦντι δοτέον δίκην. Ε. Ναὶ τοῦτο μὲν ἀληθὲς λέγεις,ὦ Σώκρατες,τό γε κεφάλαιον. Σ. Ἀλλ᾽ ἕκαστόν γε,οἶμαι,ὦ Εὐθύφρον, τῶν πραχθέντων ἀμφισβητοῦσιν οἱ ἀμφισβητοῦντες καὶ ἄνθρωποι καὶ θεοί· εἴπερ ἀμφισβητοῦσι θεοὶ πράξεώς τινος πέρι διαφερόμενοι καὶ οἱ μὲν δικαίως φασὶν αὐτὴν πεπρᾶχθαι,οἱ δὲ ἀδίκως· ἆρ᾽ οὐχ οὕτως; Ε. Πάνυ γε. Σ. Ἴθι τοίνυν ὦ φίλε Εὐθύφρον, δίδαξον καὶ ἐμὲ, ἵνα

H σοφώτερος γένωμαι,τί σοι τεκμήριόν ἐστιν ὡς πάντες θεοὶ ἡγοῦνται ἐκεῖνον ἀδίκως τεθνάναι,ὃς ἂν θητεύων ἀνδροφόνος γενόμενος,ξυνδεθεὶς ὑπὸ τοῦ

δεσμεύσας τοῦ ἀποθανόντος, φθάσῃ τελευτήσας διὰ τὰ δεσμά, πρὶν τὸν συνδήσαντα παρὰ τῶν ἐξηγητῶν περὶ αὐτοῦ πυθέσθαι τί χρὴ ποιεῖν, καὶ ὑπὲρ τοῦ τοιούτου δὴ ὀρθῶς ἔχει ἐπεξιέναι καὶ ἐπισκήπτεσθαι φόνου τὸν υἱὸν τῷ πατρί. ἴθι, περὶ τούτων πειρῶ τί μοι σαφὲς ἐνδείξασθαι, ὡς παντὸς μᾶλλον πάντες θεοὶ ἡγοῦνται ὀρθῶς ἔχειν ταύτην τὴν πρᾶξιν. κἄν μοι ἱκανῶς ἐνδείξῃ, ἐγκωμιάζων σε ἐπὶ σοφίᾳ οὐδέποτε παύσομαι. ΕΥ. Ἀλλ' ἴσως οὐκ ὀλίγον ἔργον ἐστίν, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ πάνυ γε σαφῶς ἔχοιμι ἂν ἐπιδεῖξαί σοι. Σ. Μανθάνω· ὅτι σοι δοκῶ τῶν δικαστῶν δυσμαθέστερος εἶναι. ἐπεὶ ἐκείνοις γε ἐνδείξῃ δῆλον ὅτι ὡς ἄδικά τέ ἐστι, καὶ οἱ θεοὶ πάντες τὰ τοιαῦτα μισοῦσιν. Ε. Πάνυ γε σαφῶς, ὦ Σώκρατες· ἐάνπερ ἀκούωσί γέ μου λέγοντος. Σ. Ἀλλ' ἀκούσονται, ἐάνπερ εὖ δοκῇς λέγειν. τόδε δέ σου ἐνενόησα ἅμα λέγοντος, B καὶ πρὸς ἐμαυτὸν σκοπῶ· εἰ ὅτι μάλιστά με Εὐθύφρων διδάξειεν ὡς οἱ θεοὶ ἅπαντες τὸν τοιοῦτον θάνατον ἡγοῦνται ἄδικον εἶναι, τί μᾶλλον ἐγὼ μεμάθηκα παρ' Εὐθύφρονος τί ποτ' ἐστὶ τὸ ὅσιόν τε καὶ τὸ ἀνόσιον; θεομισὲς μὲν γὰρ τοῦτο τὸ ἔργον, ὡς ἔοικεν, εἴη ἄν. ἀλλὰ γὰρ οὐ τούτῳ ἐφάνη ἄρτι ὡρισμένα τὸ ὅσιον καὶ μή. τὸ γὰρ θεομισὲς ὄν, καὶ θεοφιλὲς ἐφάνη. ὥστε τούτου μὲν ἀφίημί σε, ὦ Εὐθύφρον· καί, εἰ βούλει, πάντες αὐτὸ ἡγείσθωσαν θεοὶ ἄδικον, καὶ πάντες μισούντων. ἀλλ' ἆρα τοῦτο νῦν ἐπανορθούμεθα ἐν τῷ λόγῳ, ὡς ὃ μὲν ἂν πάντες οἱ θεοὶ μισῶσιν, ἀνόσιόν ἐστιν· ὃ δ' ἂν φιλῶσιν, ὅσιον· ὃ δ' ἂν οἱ μὲν φιλῶσιν, οἱ δὲ μισῶσιν, οὐδέτερα, ἢ ἀμφότερα. ἆρ' οὕτω βούλει ἡμῖν ὡρίσθαι νῦν περὶ τοῦ ὁσίου καὶ τοῦ ἀνοσίου; Ε. Τί γὰρ κωλύει, ὦ Σώκρατες; Σ. Οὐδὲν C ἐμέ γε, ὦ Εὐθύφρον. ἀλλὰ σὺ δὴ τὸ σὸν σκόπει, εἰ τοῦτο ὑποθέμενος, οὕτω ῥᾷστά με διδάξεις ὃ ὑπέσχου. Ε. Ἀλλ' ἔγωγε φαίην ἂν τοῦτο εἶναι τὸ ὅσιον, ὃ ἂν πάντες θεοὶ φιλῶσι· καὶ τὸ ἐναντίον, ὃ ἂν πάντες θεοὶ μισῶσιν, ἀνόσιον. Σ. Οὐκοῦν ἐπισκοπῶμεν αὖ τοῦτο, ὦ Εὐθύφρον, εἰ καλῶς λέγεται; ἢ ἐῶμεν, καὶ οὕτως ἡμῶν τε αὐτῶν ἀποδεχώμεθα καὶ τῶν ἄλλων, ἐὰν μόνον φῇ τίς τι ἔχειν οὕτω, ξυγχωροῦντες ἔχειν; ἢ σκεπτέον τί λέγει ὁ λέγων; Ε. Σκεπτέον. οἶμαι μέντοι ἔγωγε τοῦτο νυνὶ καλῶς λέγεσθαι. Σ. Τάχ', ὠγαθέ, βέλτιον εἰσόμεθα. ἐννόησον γὰρ τὸ τοιόνδε· ἆρα τὸ ὅσιον, ὅτι ὅσιόν ἐστι, φιλεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν· ἢ ὅτι φιλεῖται, ὅσιόν ἐστιν; Ε. Οὐκ οἶδ' ὅ,τι λέγεις, ὦ Σώκρατες. Σ. Ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι σαφέστερον φράσαι. λέγομέν τι φερόμενον καὶ φέρον, καὶ D ἀγόμενον καὶ ἄγον, καὶ ὁρώμενον καὶ ὁρῶν· καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα μανθάνεις ὅτι ἕτερα ἀλλήλων ἐστί, καὶ ᾗ ἕτερα; Ε. Ἔγωγέ μοι δοκῶ μανθάνειν. Σ. Οὐκοῦν καὶ φιλούμενόν τι ἐστί, καὶ τούτου ἕτερον τὸ φιλοῦν; Ε. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Λέγε δή μοι, πότερον τὸ φερόμενον, διότι φέρεται, φερόμενόν ἐστιν, ἢ δι' ἄλλο τι; Ε. Οὔκ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο. Σ. Καὶ τὸ ἀγόμενον δή, διότι ἄγεται, καὶ τὸ ὁρώμενον, διότι ὁρᾶται; Ε. Πάνυ γε. Σ. Οὐκ ἄρα διότι ὁρώμενόν γέ ἐστι, διὰ τοῦτο ὁρᾶται· ἀλλὰ τοὐναντίον, διότι ὁρᾶται, διὰ τοῦτο ὁρώμενον. οὐδὲ διότι ἀγόμενον ἐστί, διὰ τοῦτο ἄγεται· ἀλλὰ διότι ἄγεται, διὰ τοῦτο ἀγόμενον. οὐδὲ διότι φερόμενον, φέρεται· ἀλλὰ διότι φέρεται, φερόμενον. ἆρα κατάδηλον, ὦ Εὐθύφρον, ὃ βούλομαι λέγειν; βούλομαι δὲ τόδε, ὅτι εἴ τι γίγνεται, ἢ εἴ τι πάσχει τι, οὐχ E ὅτι γιγνόμενόν ἐστι, γίγνεται· ἀλλ' ὅτι γίγνεται, γιγνόμενόν ἐστιν· οὐδ' ὅτι πάσχον ἐστί, πάσχει· ἀλλ' ὅτι πάσχει, πάσχον ἐστίν. ἢ οὐ ξυγχωρεῖς οὕτως; Ε. Ἔγωγε. Σ. Οὐκοῦν καὶ τὸ φιλούμενον, ἢ γιγνόμενόν τί ἐστιν, ἢ πάσχον τι ὑπό του; Ε. Πάνυ γε. Σ. Καὶ τοῦτο ἄρα οὕτως ἔχει ὥσπερ τὰ πρότερα· οὐχ ὅτι φιλούμενόν ἐστι, φιλεῖται ὑπὸ ὧν φιλεῖται· ἀλλ' ὅτι φιλεῖται, φιλούμενον; Ε. Ἀνάγκη. Σ. Τί δὴ οὖν λέγομεν περὶ τοῦ ὁσίου, ὦ Εὐθύφρον; ἄλλο τι φιλεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν πάντων, ὡς ὁ σὸς λόγος; Ε. Ναί. Σ. Ἆρα διὰ τοῦτο ὅτι ὅσιόν ἐστιν, ἢ δι' ἄλλο τι; Ε. Οὔκ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο. Σ. Διότι ἄρα ὅσιόν ἐστι, φιλεῖται· ἀλλ' οὐχ ὅτι φιλεῖται, διὰ τοῦτο ὅσιόν ἐστιν; Ε. Ἔοικε. Σ. Ἀλλὰ μὲν δή, διότι φιλεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν, φιλούμενόν ἐστι καὶ θεοφιλές. Ε. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Οὐκ ἄρα τὸ θεοφιλὲς ὅσιόν ἐστιν, ὦ Εὐθύφρον, οὐδὲ τὸ ὅσιον θεοφιλές, ὡς σὺ λέγεις· ἀλλ' F ἕτερον τοῦτο τούτου. Ε. Πῶς δὴ τοῦτο, ὦ Σώκρατες; Σ. Ὅτι ὁμολογοῦμεν τὸ μὲν ὅσιον διὰ τοῦτο φιλεῖσθαι, ὅτι ὅσιόν ἐστιν· ἀλλ' οὐ, διότι φιλεῖται, ὅσιον εἶναι. ἢ γάρ; Ε. Ναί. Σ. Τὸ δέ γε θεοφιλὲς ὅτι φιλεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν, αὐτῷ τούτῳ τῷ φιλεῖσθαι, θεοφιλὲς εἶναι· ἀλλ' οὐχ ὅτι θεοφιλές, διὰ τοῦτο φιλεῖσθαι. Ε. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Ἀλλ' εἴ γε ταὐτὸν ἦν, ὦ φίλε Εὐθύφρον, τὸ θεοφιλὲς καὶ τὸ ὅσιον, εἰ μὲν διὰ τὸ ὅσιον εἶναι, ἐφιλεῖτο τὸ ὅσιον· καὶ διὰ τὸ θεοφιλὲς εἶναι, ἐφιλεῖτο ἂν τὸ θεοφιλές. εἰ δὲ διὰ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ θεῶν τὸ θεοφιλές, θεοφιλὲς ἦν, καὶ τὸ ὅσιον ἂν διὰ τὸ φιλεῖσθαι ὅσιον ἦν. νῦν δὲ ὁρᾷς ὅτι ἐναντίως ἔχετον, ὡς παντάπασιν ἑτέρω ὄντε ἀλλήλων. τὸ μὲν γάρ, ὅτι φιλεῖται, ἐστὶν οἷον φιλεῖσθαι· τὸ δ' ὅτι ἐστὶν οἷον φιλεῖσθαι, διὰ τοῦτο φιλεῖται. καὶ κινδυνεύεις, ὦ Εὐθύφρον, ἐρωτώμενος τὸ ὅσιον, ὅ,τι ποτ' ἐστί, τὴν μὲν οὐσίαν μοι αὐτοῦ οὐ βούλεσθαι δηλῶσαι, πάθος δέ τι περὶ αὐτοῦ λέγειν, ὅ,τι πέπονθε G τοῦτο τὸ ὅσιον, φιλεῖσθαι ὑπὸ πάντων τῶν θεῶν· ὅ,τι δὲ ὄν, οὔπω εἶπες. εἰ οὖν σοι φίλον, μή με ἀποκρύψῃ, ἀλλὰ πάλιν εἰπὲ ἐξ ἀρχῆς, τί ποτε ὂν τὸ ὅσιον, εἴτε φιλεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν, εἴτε ὁτιδὴ πάσχει. οὐ γὰρ περὶ τούτου διοισόμεθα· ἀλλ' εἰπὲ προθύμως τί ἐστι τό, τε ὅσιον καὶ ἀνόσιον. Ε. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἔγωγε ὅπως σοι εἴπω ὃ νοῶ. περιέρχεται γάρ πως ἀεὶ ἡμῖν ὃ ἂν ὑποθώμεθα, καὶ οὐκ ἐθέλει μένειν ὅπου ἂν ἱδρυσώμεθα αὐτό. Σ. Τοῦ ἡμετέρου προγόνου, ὦ Εὐθύφρον, ἔοικεν εἶναι Δαιδάλου τὸ ὑπὸ σοῦ λεγόμενα. καὶ

A à iuris interprete quid agendum cognoſceret? atque ob hoc rectum eſſe vt filius patrem in capitis diſcrimen inducat? Age obſecro, de iis aliquid mihi clari demonſtrare coneris, quòd omnino dij omnes vel maximè actionem hanc rectam exiſtiment: quòd ſi ſufficienter oſtenderis, nunquam ſapientię tuæ laudes prædicare deſiſtam. EVT. At fortè non paruum opus eſt hoc ô Socrates, nam oſtendere quidem planè admodum tibi poſſem. SOCR. Intelligo iam, quod ad percipiendum tardior quàm iudices eſſe tibi videor, quippe cùm illis liquido monſtraturus ſis hæc eſſe iniuſta, omnéſque talia deos odiſſe. EVTH. Perſpicuè nimium ô Socrates, modò me dicentem audiant. SOCR. Atqui audient, ſi bene dicere illis videbe B ris. Illud autem loquente te cogito, & meipſum obſeruo, quòd licet vel maximè Euthyphro me doceat, deos omnes hanc mortem iniuſtã ducere, qui magis inde ab Euthyphrone didicero, quid ſanctum, quídue prophanum ſit? Deo quidẽ inimicũ opus hoc eſſet: attamen ab hoc paulo antè diſcreta hæc eſſe minimè viſa ſunt, ſanctum ſcilicet, & non ſanctum: quod enim Deo amicum, Deo etiam inimicũ apparuit. Quam obrem hoc tibi dimittam ô Euthyphro: & ſi vis, dij omnes iniuſtum putent, & oderint. Veruntamẽ hoc iam in ſermone ſic emendemus, vt quod dij omnes oderint, prophanũ: quod con C trà omnes ament, ſanctum ſit. Quę verò alij quidẽ ament, alij verò oderint, neutra ſint, vel ſimul ambo. Num ita vis nunc ſanctum, & prophanum nobis eſſe diſtinctum? E. Quid, ô Socrates, prohibet? SO. Nihil ad me ô Euthyphro, ſed tu quod ad te attinet, cogita vtrum iſta ponens, ſic me facilè quod pollicitus es, doceas. EVT. Equidem ſanctũ quod dij omnes ament eſſe faterer: prophanũ contrà, quod omnes oderint. SOC. An hoc iterum diſcutiendum, vtrum rectè dicatur néc ne? vel potius omittendum, atque ita & nobiſipſis & aliis indulgere debemus, vt quicquid dictum fuerit, admittamus? an quod dictum examinandum? EV. Diſcutiendum, quanquam hoc nunc bene dictum exiſtimo. SO. Forſitan ô bone vir, melius iſthuc D intelligemus. ſic enim cogita, Vtrum ſanctum quia ſanctum eſt, à diis amatur? vel quia à diis amatur, eſt ſanctum? EV. Haud intelligo quid dicas ô Socrates. SO. Apertius explicare conabor. Dicimus quiddam latum & ferens, ductum & ducens, viſum & videns, atque huiuſmodi cuncta: num hæc diuerſa eſſe & quà diuerſa ſunt intelligis? EV. Intelligere mihi videor. SO. Nónne & amatum aliquid eſt, & aliud præter hoc amans? E. Quidni? SOC. Dic obſecro: latum quia fertur, latum eſt, an ob aliquid aliud? EV. Nequaquam, imò ob hoc ipſum. SOC. Et ductum ſimiliter quia ducitur, & viſum quia videtur? EV. Maxi E mè. SOC. Non ergo quia viſum eſt videtur, ſed contrà, quia videtur, eſt viſũ: nec quia ductũ, ducitur, ſed quia ducit, ductũ: nec quia latũ fertur, ſed quia fertur, eſt latũ. Nónne pſpicuũ eſt ô Euthyphro, quid inferre velim? Volo autem hoc: ſiquid fit, aut patitur aliquid, non quia factum eſt fit, ſed quia fit potius, factum. nec etiam quia patiens eſt patitur, ſed quia patitur patiens. Admittis hæc? EV. Admitto equidem. SOC. Nónne & amatum aut factum aliquid eſt, aut aliquid ab aliquo patiens? EV. Prorſus. SOC. Hoc igitur eodem modo quo ſuperiora ſe habet: non quia amatum eſt, amatur à quibus amatur, ſed quia amatur amatum. EV. Neceſſe. SOC. Quid itaque de ſancto dicimus ô Euthyphro? an quod ab omnibus diis amatur, vt ora F tio tua teſtatur? EV. Imò. SOC. Nunquid ob hoc quòd ſanctum eſt, an ob aliud quiddam? EVT. Ob hoc ipſum. SOCR. Ergo quoniam ſanctum eſt, amatur, non quoniam amatur eſt ſanctum. EVT. Videtur. SOC. Veruntamen quoniam à diis amatur, amatum eſt, atque diis amicum. EVT. Quid prohibet? SO. Non ergo Deo amicum, ſanctum eſt ô Euthyphro, neque ſanctum amicum Deo, vt tu ais, ſed hoc aliud eſt quàm illud. EV. Quánam ratione ô Socrates? SOC. Quoniam confitemur ſanctum ob id amari, quia ſanctum eſt: non quia amatur, eſſe ſanctum: nónne? EV. Certè. S. Amatũ autẽ à Deo, eo ipſo quo amatur à Deo, Deo amatum eſſe, non quia amatum à Deo, amari. EV. Vera loqueris. SO. Verùm ſi ô amice Euthyphro, idẽ eſſet Deo amatum atque ſanctum, tunc aut quia ſanctũ eſt, amaretur quod eſt ſanctum, atque ita quia Deo amatum, ama G retur à Deo quod Deo amatum eſt. Aut quia amaretur à Deo quod amatum Deo eſt, Deo amatum eſſet, atque ita quod ſanctum eſt, ex eo quòd amaretur eſſet ſanctum. Nunc aũt vides quòd oppoſito modo ſe habent, vtpote quæ inter ſe diuerſa ſunt. hoc enim, ſcilicet amatum Deo, quia amatur tale eſt vt ſit amatũ. Illud aũt ſcilicet ſanctum, quia tale eſt vt ametur, amatur, & amatum eſt. Videríſque ô Euthyphro, quum quid ſanctum ſit interrogatus fueris, eſſentiam illius oſtendere noluiſſe, ſed paſſionẽ quandã aſſignauiſſe, quã hoc ſanctũ ſuſcepit, ab omnibus videlicet diis amari. quid aũt ſit, nondũ explicuiſti. Si itaq. tibi placet, ne me celes, verũ à principio rurſus definias q.d ipſũ ſãctũ exiſtẽs, vel amat à Deo, vel aliud q.d uis patitur: neq. n. de hoc inuicẽ diſſidebim'. Sed pròptè iã dicas quid ſanctũ eſt, quídue pphanum. EVT. At ô Socrates, quomodo tibi quod cogito, exprimã, nõ inuenio. Sẽper. n. nobis quod propoſuimus oberrat, neq. conſiſtere vult, vbi ſiſtimus. SOC. Progenitoris noſtri Dædali ô Euthyphro opera eſſe quæ dixiſti, videtur. Quòd

Tertia definitio.

ſi ego illa dixiſſem atque poſuiſſem, fortè me riſiſſes (ioco quodam obiiciēs) quòd orationis meæ artificia ſecūdum illius cognationem diffugiunt, neque permanere volunt, vbi quis illa locauit. Nunc autem cùm tuæ ſuppoſitiones iſtæ ſint, alia quadam opus eſt dicacitate: neque enim tibi permanere volunt, vt tibi quoque videtur. EVTH. Imò mihi videtur ô Socrates, quæ dicta abs te ſunt, eadem penè dicacitate iocóque notari poſſe: quòd enim illa oberrāt, ego minimè in cauſa ſum, ſed tu mihi Dædalus ipſe videris: quantum nanque in me eſt, ſic illa manſiſſent. SO. Videor igitur ô amice, eo in hac arte quā ille præſtantior, quo ille ſua ſolum inſtabilia fabricabat, ego autem, præter mea, vt apparet, etiam aliena. Idque mihi eſt in arte pulcherrimum, quòd inuitus ſum ſapiens. Malim nanque rationes mihi manere, immobiléſque conſiſtere, quàm ſupra Dædali ſapientiam, Tātali quoque diuitias aſſequi. Atque hæc quidem ſatis. Poſtquam verò tāquam delicatior, laborem ſubterfugere mihi videris, ego vnà tecū declarare cōtendā, vt me circa ipſum ſanctum erudias, nec in medio ſermone deficias. Vide nāque num tibi neceſſariū videatur omne ſanctū eſſe iuſtum. EV. Mihi verò. SO. Nūquid igitur & omne iuſtū ſanctum? aut potius omne ſanctū iuſtū? Iuſtum verò non omne quidem ſanctū, ſed partim ſanctum, partim aliud quiddam? EV. Ego verò iſta verba tua haud conſequor. SO. Veruntamen iunior me nihilo minus quàm ſapiētior es, ſed, vt dixi delicatior es ob ſapientiæ copiam. At ô beate, vires tuas excita, enitere. Nihil enim arduum eſt quod dicebam comprehendere. Contrà enim ſtatuo, quàm Poëta qui dicit:

Scribere cur metuam, quum ſcribo de Ioue ſummo?
Namque metus ſecum ſocium trahit vſque pudorem.

Ego autem à Poëta hoc diſcrepo: vis quo diſcrepo, tibi dicā? EV. Prorſus. SO. Non videtur mihi vbicunque timor eſt, ibi etiam pudor exiſtere. Nam multi mihi videntur paupertatem ac morbos cæteráque huiuſmodi metuentes, timere quidem, neque tamē pudore vllo in iis affici quæ timēt: tibi verò nónne idē videtur. EV. Et mihi. SO. At vbicunque pudor, ibi & timor. An quiſquā eſt qui pudore afficitur, atque erubeſcit, opinionē prauitatis nō formidās? EV. Formidat certè. S. Haud igitur rectè dicitur, vbi timor, ibi pudor, ſed vbi pudor, ibi & timor: neque tamē (vice verſa) vbicunque timor, ibi etiam pudor. Amplior enim, vt arbitror, eſt timor quàm pudor, ſiquidem pars timoris eſt pudor, quemadmodum numeri pars eſt impar. Ideóque non vbicunque numerus, ibi impar: vbi tamen impar, & numerus eſt: nōne nunc aſſequeris? EV. Maximè. SO. De hoc igitur in ſuperioribus percontabar: vtrum vbi iuſtū, ibi & ſanctum: an vbi ſanctum, ibi iuſtum: vbi tamen iuſtū, nō ſēper & ſanctū: pars quippe iuſti ſanctū eſt. Itáne igitur, an aliter dicemus? EV. Sic vtique, probè dici videtur. SO. Vide verò quòd ſequitur: ſi enim ſanctum iuſti pars eſt, oportet nos, vt apparet, cuiuſmodi iuſti pars ſanctum ſit, inuenire. Si tu ergo me modò aliquid prædictorum interrogares, vtputa par, cuiuſmodi pars numeri, & quis numerus ſit: reſponderē profectò, qui non laterum omnium inæqualium, ſed æqualium duorum ſit. An non idem tibi videtur? EV. Mihi certè. SO. Conare igitur tu quoque me ita docere, cuiuſmodi iuſti pars ſanctum eſt, vt & Melito confeſtim obiiciam, ne vlterius iniuſtitiæ nos & impietatis accuſet, quippe cùm abs te quæ pia, quæ ſancta, q[uæ]que contraria ſunt quantū ſatis eſt didicerimus. EV. Iuſti igitur partem ô Socrates ſāctum & pium eſſe reor, quæ ſcilicet circa deorum curam verſatur. Eam verò quæ ad hominum curam pertinet, reliquam eſſe iuſtitię partem. SO. Probè ô Euthyphro dicere mihi videris, ſed paulum quid præterea requiro. Curam enim quam voces, nondum intelligo. Neque fortè dicis hanc curam quæ ad Deos ſpectat talē eſſe, quales curæ ſunt quę ad alia ſpectant. vt ecce cùm dicimus: Non quiuis equos curare nouit, ſed, equeſter: an non? EV. Proſus. SO. Equeſtris nanque facultas equorum cura eſt. EVT. Vtique. SOC. Et venatoria canum, & bucolica boum. EV. Omnino. SOC. Sanctitas autem ac pietas cura deorum: Sícne ô Euthyphro aſſeris? EV. Aſſero. SO. An non cura omnis idem intendit, vt hoc huiuſmodi bono & vtilitati ſit ei quod curatur? vt equi ab equeſtri diligentia iuuantur, ac meliores euadunt. An non ſic videntur? EV. Mihi planè. SO. Et canes à venatorum peritia, & à bucolica boues, ac reliqua cūcta ſimiliter. Aut verò in damnum eius quod curatur, curam tendere putas? EVT. Non per Iouem. SO. Ad vtilitatem verò? EVT. Quidni? SO. Sanctitas quoque cùm deorum cura ſit, diiſne prodeſt? ac meliores efficit? ac cur non hoc tu quidem concederes, vt cùm ſanctum quippiam peragas, deorum aliquem facias meliorem? EVT. Nunquam per Iouem. SOC. Neque ego ô Euthyphro id te dicere arbitror: lōgè enim à me, ſuſpicio hæc abeſt: propterea te rogaui qualémnam curam deorum diceres, non exiſtimans huiuſmodi quandam te dicere. EVT. Et rectè quidem ô Socrates, non enim talem aſſero. SO. Eſto, ſed quænam tandem deorū cura ſanctitas erit? EV. Qua ô Socrates ſerui dominos curant. SO. Intelligo: miniſtra quædam deorū, vt videtur, cura hæc erit. EVTH. Prorſus. SOCRA. Poteſne igitur dicere, ad quid ſuppeditet medicis cura medicorum miniſtra? nónne ad

Opera dædali.

Carpitur id, vbi timor, ibi & pudor.

Definitio ſancti incipit apparere.

Q[uod] o[mn]is cura eò tendit, vt bonum & vtile ei q[uo]d curatur afferat.

A μὴ αὐτὰ ἐγὼ ἔλεγον καὶ ἐτιθέμην, ἴσως ἄν με ἐπέσκωπτες ὡς ἄρα καὶ ἐμοὶ κατὰ τὴν ἐκείνου συγγένειαν τὰ ἐν τοῖς λόγοις ἔργα ἀποδιδράσκει, καὶ οὐκ ἐθέλει μένειν ὅπου ἄν τις αὐτὰ θῇ· νῦν δὲ (σαὶ γὰρ ὑποθέσεις εἰσὶν) ἄλλου δή τινος δεῖ σκώμματος. οὐ γὰρ ἐθέλουσί σοι μένειν, ὡς καὶ αὐτῷ σοι δοκεῖ. Ε. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ σχεδόν τι τοῦ αὐτοῦ σκώμματος, ὦ Σώκρατες, δεῖσθαι τὰ λεγόμενα. τὸ γὰρ περιιέναι αὐτοῖς τοῦτο, καὶ μὴ μένειν ἐν ταυτῷ, οὐκ ἔγωγέ εἰμι ὁ ἐντιθείς· ἀλλὰ σύ μοι δοκεῖς ὁ Δαίδαλος. ἐπεὶ ἐμοῦ γε ἕνεκα ἔμενεν ἂν ταῦτα οὕτω. Σ. Κινδυνεύω ἄρα, ὦ ἑταῖρε, ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς δεινότερος γεγονέναι τὴν τέχνην τοσούτῳ, ὅσῳ ὁ μὲν τὰ αὑτοῦ μόνον ἐποίει οὐ μένοντα· ἐγὼ δὲ, πρὸς τοῖς ἐμαυτοῦ (ὡς ἔοικε) καὶ τὰ ἀλλότρια. καὶ δῆτα B τοῦτό μοι τῆς τέχνης ἐστὶ κομψότατον, ὅτι ἄκων εἰμὶ σοφός. ἐβουλόμην γὰρ ἄν μοι τοὺς λόγους μένειν, καὶ ἀκινήτως ἱδρῦσθαι, μᾶλλον ἢ πρὸς τῇ Δαιδάλου σοφίᾳ τὰ Ταντάλου χρήματα γενέσθαι. καὶ τούτων μὲν ἅδην. Ἐπειδὴ δέ μοι δοκεῖς σὺ τρυφᾶν, αὐτός σοι ξυμπροθυμήσομαι δεῖξαι ὅπως ἄν με διδάξῃς περὶ τοῦ ὁσίου, καὶ μὴ προαποκάμῃς. ἴδε γὰρ εἰ οὐκ ἀναγκαῖόν σοι δοκεῖ δίκαιον εἶναι πᾶν τὸ ὅσιον. Ε. Ἔμοιγε. Σ. Ἆρ᾽ οὖν καὶ πᾶν τὸ δίκαιον, ὅσιον; ἢ τὸ μὲν ὅσιον πᾶν, δίκαιον· τὸ δὲ δίκαιον, οὐ πᾶν ὅσιον, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτοῦ ὅσιον, τὸ δέ τι καὶ ἄλλο; Ε. Οὐχ ἕπομαι, ὦ Σώκρατες, τοῖς λεγομένοις. Σ. Καὶ μὴν νεώτερός γ᾽ ἐμοῦ εἶ, οὐκ ἔλαττον ἢ ὅσῳ σοφώτερος· ἀλλ᾽, ὃ λέγω, τρυφᾷς ὑπὸ πλούτου τῆς σοφίας. ἀλλ᾽ ὦ μακάριε C ξύντεινε σαυτόν. καὶ γὰρ οὐδὲ χαλεπὸν κατανοῆσαι ὃ λέγω. λέγω γὰρ δὴ τὸ ἐναντίον ἢ ὁ ποιητὴς ἐποίησεν, ὁ ποιήσας, Ζῆνα δὲ τόν θ᾽ ἕρξαντα, καὶ ὃς τάδε πάντ᾽ ἐφύτευσεν, Οὐκ ἐθέλεις εἰπεῖν. ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. ἐγὼ οὖν τούτῳ διαφέρομαι τῷ ποιητῇ. εἴπω σοι ὅπῃ; Ε. Πάνυ γε. Σ. Οὐ δοκεῖ μοι εἶναι ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. πολλοὶ γάρ μοι δοκοῦσι, καὶ νόσους καὶ πενίας καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα δεδιότες, δεδιέναι μὲν, αἰδεῖσθαι δὲ μηδὲν ταῦτα ἃ δεδίασιν. οὐ καί σοι δοκεῖ; Ε. Πάνυ γε. Σ. Ἀλλ᾽ ἵνα γε αἰδὼς, ἔνθα καὶ δέος εἶναι. ἐπεὶ ἔστιν ὅστις αἰδούμενός τι πρᾶγμα καὶ αἰσχυνόμενος, οὐ πεφόβηταί τε καὶ δέδοικεν ἅμα δόξαν πονηρίας; Ε. Δέδοικε μὲν οὖν. Σ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ἔχει λέγειν, ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς· ἀλλ᾽, ἵνα D μὲν αἰδὼς, ἔνθα καὶ δέος. οὐ μέντοιγε ἵνα γε δέος, πανταχοῦ αἰδώς. ἐπὶ πλέον γὰρ οἶμαι δέος αἰδοῦς. μόριον γὰρ δέους αἰδὼς, ὥσπερ ἀριθμοῦ, περιττόν. ὥστε οὐχ ἵναπερ ἀριθμὸς, ἔνθα καὶ περιττόν. ἵνα δὲ περιττὸν, ἔνθα καὶ ἀριθμός. ἕπῃ γάρ που νῦν γε; Ε. Πάνυ γε. Σ. Τὸ τοιοῦτον τοίνυν καὶ ἐκεῖ λέγων ἠρώτων, ἆρα ἵνα δίκαιον, ἔνθα καὶ ὅσιον· ἢ ἵνα μὲν ὅσιον, ἔνθα καὶ δίκαιον· ἵνα δὲ δίκαιον, οὐ πανταχοῦ ὅσιον. μόριον γὰρ τοῦ δικαίου τὸ ὅσιον. οὕτω φῶμεν, ἢ ἄλλως σοι δοκεῖ; Ε. Οὐκ ἀλλ᾽ οὕτω. φαίνῃ γάρ μοι ὀρθῶς λέγειν. Σ. Ὅρα δὴ τὸ μετὰ τοῦτο. εἰ γὰρ μέρος τὸ ὅσιον τοῦ δικαίου, δεῖ δὴ ἡμᾶς, ὡς ἔοικεν, ἐξευρεῖν τὸ ποῖον μέρος ἂν εἴη τοῦ δικαίου τὸ ὅσιον. εἰ μὲν οὖν σύ με ἠρώτας τι τῶν νῦν δὴ, οἷον, ποῖον μέρος ἐστὶν ἀριθμοῦ τὸ ἄρτιον, καὶ τίς ὢν τυγχάνει οὗτος ὁ ἀριθμός. E εἶπον ἂν ὅτι ὃς ἂν μὴ σκαληνὸς ᾖ, ἀλλ᾽ ἰσοσκελής. ἢ οὐ δοκεῖ σοι; Ε. Ἔμοιγε. Σ. Πειρῶ δὴ καὶ σὺ ἐμὲ οὕτω διδάξαι τὸ ποῖον μέρος τοῦ δικαίου ὅσιόν ἐστιν· ἵνα καὶ Μελήτῳ λέγωμεν μηκέθ᾽ ἡμᾶς ἀδικεῖν, μηδ᾽ ἀσεβείας γράφεσθαι, ὡς ἱκανῶς ἤδη παρὰ σοῦ μεμαθηκότας τά τε εὐσεβῆ καὶ ὅσια, καὶ τὰ μή. ΕΥ. Τοῦτο τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, τὸ μέρος τοῦ δικαίου εἶναι εὐσεβές τε καὶ ὅσιον τὸ περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν· τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων, τὸ λοιπὸν εἶναι τοῦ δικαίου μέρος. Σ. Καὶ καλῶς γέ μοι, ὦ Εὐθύφρον, φαίνῃ λέγειν· ἀλλὰ σμικροῦ τινος ἔτι ἐνδεής εἰμι· τὴν γὰρ θεραπείαν οὔπω ξυνίημι ἥντινα ὀνομάζεις. οὐ γάρ που λέγεις, οἷαί περ καὶ αἱ περὶ τὰ ἄλλα θεραπεῖαί εἰσι, τοιαύτην καὶ περὶ θεούς. λέγομεν γάρ που· οἷον φαμὲν, ἵππους οὐ πᾶς ἐπί-F σταται θεραπεύειν, ἀλλ᾽ ὁ ἱππικός. ἢ γάρ; Ε. Πάνυ γε. Σ. Ἡ γάρ που ἱππικὴ, ἵππων θεραπεία; ΕΥ. Ναί. Σ. Οὐδέ γε κύνας πᾶς ἐπίσταται θεραπεύειν, ἀλλ᾽ ὁ κυνηγετικός. Ε. Οὕτω. Σ. Ἡ γάρ που κυνηγετικὴ, κυνῶν θεραπεία; ΕΥ. Ναί. Σ. Ἡ δέ γε βοηλατικὴ, βοῶν; Ε. Πάνυ γε. Σ. Ἡ δὲ δὴ ὁσιότης τε καὶ εὐσέβεια, θεῶν, ὦ Εὐθύφρον. οὕτω λέγεις; ΕΥ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν θεραπεία τε πᾶσα ταὐτὸν διαπράττεται, οἷον τοιόνδε ἐπ᾽ ἀγαθῷ τινί ἐστι καὶ ὠφελείᾳ τοῦ θεραπευομένου. ὥσπερ ὁρᾷς δὴ ὅτι οἱ ἵπποι ὑπὸ τῆς ἱππικῆς θεραπευόμενοι ὠφελοῦνται καὶ βελτίους γίγνονται. ἢ οὐ δοκοῦσί σοι; Ε. Ἔμοιγε. Σ Καὶ οἱ κύνες γέ που, ὑπὸ τῆς κυνηγετικῆς, καὶ οἱ βόες, ὑπὸ τῆς βοηλατικῆς, καὶ τἄλλα πάντα ὡσαύτως. ἢ ἐπὶ βλάβῃ οἴει G τοῦ θεραπευομένου τὴν θεραπείαν εἶναι; Ε. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. Σ. Ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ; Ε. Πῶς δ᾽ οὔ; Σ. Ἦ οὖν καὶ ὁσιότης θεραπεία οὖσα θεῶν, ὠφέλειά τέ ἐστι θεῶν, καὶ βελτίους τοὺς θεοὺς ποιεῖ; καὶ σὺ τοῦτο ξυγχωρήσαις ἂν ὡς ἐπειδάν τι ὅσιον ποιῇς, βελτίω τινὰ τῶν θεῶν ἀπεργάζῃ; Ε. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. Σ. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ, ὦ Εὐθύφρον, οἶμαί σε τοῦτο λέγειν· πολλοῦ καὶ δέω. ἀλλὰ τούτου δὴ ἕνεκα καὶ ἀνηρόμην τίνα ποτὲ λέγοις τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν, οὐχ ἡγούμενός σε τοιαύτην λέγειν. Ε. Καὶ ὀρθῶς γε, ὦ Σώκρατες. οὐ γὰρ τοιαύτην λέγω. Σ. Εἶεν. ἀλλὰ τίς δὴ θεῶν θεραπεία εἴη ἂν ἡ ὁσιότης; Ε. Ἥνπερ ὦ Σώκρατες οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας θεραπεύουσι. Σ. Μανθάνω. ὑπηρετι-H κή τις ἂν, ὡς ἔοικεν, εἴη θεοῖς. Ε. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἔχοις ἂν οὖν εἰπεῖν ἡ ἰατροῖς ὑπηρετικὴ, εἰς τίνος ἔργου ἀπεργασίαν τυγχάνει οὖσα ὑπηρετι-

...κή; οὐκ εἰς ὑγιείας, οἴει; ΕΥ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί δέ, ἡ ναυπηγοῖς ὑπηρετικὴ εἰς τίνος ἔργου ἀπεργασίαν ὑπηρετική ἐστι; ΕΥ. Δηλονότι ὦ Σώκρατες εἰς πλοίου. ΣΩ. Καὶ ἡ οἰκοδόμοις γέ που, εἰς οἰκίας; ΕΥ. Ναί. ΣΩ. Εἰπὲ δὴ ὦ ἄριστε· ἡ δὲ θεοῖς ὑπηρετικὴ εἰς τίνος ἔργου ἀπεργασίαν ὑπηρετικὴ ἂν εἴη; δῆλον γὰρ ὅτι σὺ οἶσθα, ἐπειδήπερ τά γε θεῖα κάλλιστα φὴς εἰδέναι ἀνθρώπων. ΕΥ. Καὶ ἀληθῆ γε λέγω, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Εἰπὲ δὴ πρὸς Διὸς τί ποτ' ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ πάγκαλον ἔργον ὃ οἱ θεοὶ ἀπεργάζονται, ἡμῖν ὑπηρέταις χρώμενοι. ΕΥ. Πολλὰ καὶ καλά, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Καὶ γὰρ οἱ στρατηγοί, ὦ φίλε· ἀλλ' ὅμως τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ῥᾳδίως ἂν εἴποις, ὅτι νίκην ἐν τῷ πολέμῳ ἀπεργάζονται. ἢ οὔ; ΕΥ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Πολλά γε οἶμαι καὶ καλὰ καὶ οἱ γεωργοί· ἀλλ' ὅμως τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστι τῆς ἀπεργασίας, ἡ ἐκ τῆς γῆς τροφή. ΕΥ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί δὲ δή; τῶν πολλῶν καὶ καλῶν ἃ οἱ θεοὶ ἀπεργάζονται, τί τὸ κεφάλαιόν ἐστι τῆς ἀπεργασίας; ΕΥ. Καὶ ὀλίγον σοι πρότερον εἶπον, ὦ Σώκρατες, ὅτι πλείονος ἔργου ἐστὶν ἀκριβῶς ταῦτα πάντα ὡς ἔχει μαθεῖν· τόδε μέντοι σοι ἁπλῶς λέγω, ὅτι ἐὰν μὲν κεχαρισμένα τις ἐπίστηται τοῖς θεοῖς λέγειν τε καὶ πράττειν, εὐχόμενός τε καὶ θύων, ταῦτ' ἔστι τὰ ὅσια· καὶ σώζει τὰ τοιαῦτα τούς τε ἰδίους οἴκους καὶ τὰ κοινὰ τῶν πόλεων· τὰ δ' ἐναντία τῶν κεχαρισμένων, ἀσεβῆ, ἃ δὴ καὶ ἀνατρέπει ἅπαντα καὶ ἀπόλλυσι. ΣΩ. Ἦ πολύ μοι διὰ βραχυτέρων, ὦ Εὐθύφρον, εἰ ἐβούλου, εἶπες ἂν τὸ κεφάλαιον ὧν ἠρώτων. ἀλλὰ γὰρ ὡς οὐ πρόθυμός με εἶ διδάξαι δῆλος εἶ. καὶ γὰρ νῦν ἐπειδὴ ἐπ' αὐτῷ ἦσθα, ἀπετράπου· ὃ εἰ ἀπεκρίνω, ἴσως ἂν ἤδη παρὰ σοῦ τὴν ὁσιότητα ἱκανῶς ἐμεμαθήκειν. νῦν δὴ (ἀνάγκη γὰρ τὸν ἐρωτῶντα τῷ ἐρωτωμένῳ ἀκολουθεῖν, ὅπῃ ἂν ἐκεῖνος ὑπάγῃ) τί δὴ αὖ λέγεις τὸ ὅσιον εἶναι καὶ τὴν ὁσιότητα; οὐχὶ ἐπιστήμην τινὰ τοῦ θύειν τε καὶ εὔχεσθαι; ΕΥ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ θύειν δωρεῖσθαί ἐστι τοῖς θεοῖς· τὸ δ' εὔχεσθαι, αἰτεῖν τοὺς θεούς. ΕΥ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἐπιστήμη ἄρα αἰτήσεως καὶ δόσεως θεοῖς ἡ ὁσιότης ἂν εἴη, ἐκ τούτου τοῦ λόγου. ΕΥ. Πάνυ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ξυνῆκας ὃ εἶπον. ΣΩ. Ἐπιθυμητὴς γάρ εἰμι ὦ φίλε τῆς σῆς σοφίας, καὶ προσέχω τὸν νοῦν αὐτῇ. ὥστε οὐ χαμαὶ πεσεῖται ὅ,τι ἂν εἴποις. ἀλλά μοι λέξον τίς αὕτη ἡ ὑπηρεσία ἐστὶ τοῖς θεοῖς. αἰτεῖν τε φὴς αὐτοὺς καὶ διδόναι ἐκείνοις; ΕΥ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἆρ' οὖν τό γε ὀρθῶς αἰτεῖν ἂν εἴη, ὧν δεόμεθα παρ' ἐκείνων, ταῦτα αὐτοὺς αἰτεῖν; ΕΥ. Ἄλλο τι; ΣΩΚ. Καὶ αὖ τὸ διδόναι ὀρθῶς, ὧν ἐκεῖνοι τυγχάνουσι δεόμενοι παρ' ἡμῶν, ταῦτα ἐκείνοις αὖ ἀντιδωρεῖσθαι; οὐ γάρ που τεχνικόν γ' ἂν εἴη δωροφορεῖν διδόντα τῳ ταῦτα ὧν οὐδὲν δεῖται. ΕΥ. Ἀληθῆ λέγεις ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἐμπορικὴ ἄρα τις ἂν εἴη, ὦ Εὐθύφρον, τέχνη ἡ ὁσιότης θεοῖς καὶ ἀνθρώποις παρ' ἀλλήλων. ΕΥ. Ἐμπορική, εἰ οὕτως ἥδιόν σοι ὀνομάζειν. ΣΩ. Ἀλλ' οὐδὲν ἥδιον ἔμοιγε, εἰ μὴ τυγχάνει ἀληθὲς ὄν. φράσον δή μοι τίς ἡ ὠφέλεια τοῖς θεοῖς οὖσα ἀπὸ τῶν δώρων ὧν παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν. ἃ μὲν γὰρ διδόασι, παντὶ δῆλον. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἡμῖν ἀγαθὸν ὅ,τι ἂν μὴ ἐκεῖνοι δῶσιν· ἃ δὲ παρ' ἡμῶν λαμβάνουσι, τί ὠφελοῦνται; ἢ τοσοῦτον αὐτῶν πλεονεκτοῦμεν κατὰ τὴν ἐμπορείαν, ὥστε πάντα τὰ ἀγαθὰ παρ' αὐτῶν λαμβάνομεν, ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἡμῶν οὐδέν; ΕΥ. Ἀλλ' οἴει ὦ Σώκρατες τοὺς θεοὺς ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τούτων ἃ παρ' ἡμῶν λαμβάνουσι; ΣΩ. Ἀλλὰ τί δήποτ' ἂν εἴη ταῦτα, ὦ Εὐθύφρον, τὰ παρ' ἡμῶν δῶρα τοῖς θεοῖς; ΕΥ. Τί δ' οἴει ἄλλο, ἢ τιμή τε καὶ γέρας, καὶ ὅπερ ἐγὼ ἄρτι ἔλεγον, χάρις; ΣΩ. Κεχαρισμένον ἄρα ἐστίν, ὦ Εὐθύφρον, τὸ ὅσιον, ἀλλ' οὐχὶ ὠφέλιμον, οὐδὲ φίλον τοῖς θεοῖς. ΕΥ. Οἶμαι ἔγωγε πάντων γε μάλιστα φίλον. ΣΩ. Τοῦτο ἄρ' ἐστὶν αὖ (ὡς ἔοικε) τὸ ὅσιον τὸ τοῖς θεοῖς φίλον. ΕΥ. Μάλιστά γε. ΣΩΚ. Θαυμάσῃ οὖν ταῦτα λέγων, ἐάν σοι οἱ λόγοι φαίνωνται μὴ μένοντες, ἀλλὰ βαδίζοντες, καὶ ἐμὲ αἰτιάσῃ τὸν Δαίδαλον βαδίζοντας αὐτοὺς ποιεῖν αὐτὸς ὢν πολὺ τεχνικώτερος τοῦ Δαιδάλου, καὶ κύκλῳ περιιόντας ποιῶν; ἢ οὐκ αἰσθάνῃ ὅτι ὁ λόγος ἡμῖν περιελθὼν, πάλιν εἰς ταὐτὸν ἥκει; μέμνησαι γάρ που ὅτι ἐν τῷ πρόσθεν τό, τε ὅσιον καὶ τὸ θεοφιλὲς οὐ ταὐτὸν ἡμῖν ἐφάνη, ἀλλ' ἕτερα ἀλλήλων· ἢ οὐδὲ μέμνησαι; ΕΥ. Ἔγωγε. Σ. Νῦν οὖν οὐκ ἐννοεῖς ὅτι τὸ τοῖς θεοῖς φίλον, φὴς ὅσιον εἶναι; τοῦτο δ' ἄλλο τι ἢ θεοφιλὲς γίνεται; ἢ οὔ; ΕΥ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ ἄρτι οὐ καλῶς ὡμολογοῦμεν, ἢ εἰ τότε καλῶς, νῦν οὐκ ὀρθῶς τιθέμεθα. ΕΥ. Ἔοικε. Σ. Ἐξ ἀρχῆς ἄρα ἡμῖν σκεπτέον πάλιν τί ἐστιν ὅσιον. ὡς ἐγώ, πρὶν ἂν μάθω, ἑκὼν εἶναι οὐκ ἀποδειλιάσω. ἀλλὰ μή με ἀτιμάσῃς, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προσχὼν τὸν νοῦν, ὅτι μάλιστα νῦν εἰπὲ τὴν ἀλήθειαν. οἶσθα γάρ, εἴπερ τις ἄλλος ἀνθρώπων· καὶ οὐκ ἀφετέος ἂν εἴης, ὥσπερ ὁ Πρωτεύς, πρὶν ἂν εἴπῃς. εἰ γὰρ μὴ ᾔδεισθα σαφῶς τό, τε ὅσιον καὶ τὸ ἀνόσιον, οὐκ ἔστιν ὅπως ἄν ποτε ἐπεχείρησας ὑπὲρ ἀνδρὸς θητὸς ἄνδρα πρεσβύτην πατέρα διωκάθειν φόνου· ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς ἂν ἔδεισας παρακινδυνεύειν (μὴ οὐκ ὀρθῶς αὐτὸ ποιήσεις) καὶ τοὺς ἀνθρώπους ᾐσχύνθης. νῦν δὲ εὖ οἶδα ὅτι σαφῶς οἴει εἰδέναι τό, τε ὅσιον καὶ μή· εἰπὲ οὖν ὦ βέλτιστε Εὐθύφρον, καὶ μὴ ἀποκρύψῃ ὅ,τι αὐτὸ ἡγῇ. ΕΥ. Εἰσαῦθις τοίνυν ὦ Σώκρατες. νῦν γὰρ σπεύδω ποι, καί μοι ὥρα ἀπιέναι. ΣΩΚ. Οἷα ποιεῖς ὦ ἑταῖρε; ἀπ' ἐλπίδος με καταβαλὼν μεγάλης ἀπέρχῃ, ἣν εἶχον ὡς παρὰ σοῦ μαθὼν τότε ὅσια καὶ μή, καὶ τῆς πρὸς Μέλιτον γραφῆς ἀπαλλάξομαι, ἐνδειξάμενος ἐκείνῳ ὅτι

A ſanitatem? EVT. Ad hanc ipſam. SOC. Miniſtra verò facultas eorum qui naues conſtruunt, ad quid illis miniſtrat? EV. Nimirum, ô Socrates, ad nauis fabricam. SOC. Et quæ domorũ ædificatoribus, nónne ad domus conſtructionem? EVT. Certè. SOC. Dic itaque mihi vir optime, cura illa miniſtra deorũ, ad cuius operis effectionem diis obſequitur? perſpicuum eſt enim te ſcire, cùm diuina te noſſe præ cæteris omnibus affirmaris. EVTH. Et vera loquor ô Socrates. SOCR. Dic ergo per Iouem, quid eſt mirificum hoc opus, quod dij nobis miniſtrantibus faciunt? E. Multa profectò ac pulchra ô Socrates. S. Exercitus quoque duces (multa & pulchra efficiunt) ô amice:
B veruntamen facilè præcipuum diceres opus illorum eſſe in prælio ſuperare, an non? EVT. Quídni? SOC. Multa præterea atq pulchra, vt arbitror, agricultores: ſumma tamen illorum eſt, ex terra alimenta colligere. EVT. Prorſus. SO. Multorum verò, pulchrorúmque facinorum quæ dij perficiunt, quænam ſumma exiſtit? EVT. Etiam paulò antè dixi ô Socrates, prolixi operis eſſe hæc omnia perfectè cõprehendere. Sic autē nũc tibi ſimpliciter dico, quòd ſi quis grata diis loqui & agere nouit, vouens, atque ſacrificans, hæc ſancta ſunt: atque hæc officia, tum domos proprias, tum ciuitates conſeruant. Contraria verò iis quæ Diis grata ſunt, impia ſunt, & vniuerſa per
C uertunt ac perdunt. SOC. Paucioribus admodũ ô Euthyphro ſi voluiſſes, ſummam eorum quæ rogabam explicuiſſes, ſed ſatis apparet, quàm non promptus & libens ad me docendum accedas: etenim tum cùm in hoc eſſes, reſiliebas: quòd ſi reſpondiſſes, fortaſſis dudum ſanctitatem abs te didiciſſem: nũc autem (neceſſe eſt enim interrogantem interrogatum ſequi quacunque ducit) quid tandem dicis ſanctum eſſe, atque ſanctitatē? nónne ſcientiā quandā vouendi, atque ſacrificandi? E. Equidē. S. Nónne ſacrificare eſt munera diis offerre? Vouere
D autē, à diis petere? E. Et maximè quidē ô Socrates. S. Scientia ergo & diis dandi, & ab iis petendi hoc quidem pacto ſanctitas erit. E. Perpulchrè ô Socrates quod dicebam intellexiſti. S. Auidus ſum ô amice ſapientię tuæ, mentémque adhibeo, nec excidere quicquam patiar fruſtrà. At mihi dicas oro, quęnam hæc eſt miniſtratio erga deos? An eſſe dicis ab iis petere aliquid, & iis dare? E. Certè. SO. Rectè ab illis petere, nónne eſt ea petere quibus egemus? EVT. Quid ergo. SO. Rectè autem dare, ea quibus indigent illis offerre? Neque enim ſcitum eſſet ea alicui quibus non indiget elargiri. EVT. Vera narras ô Socrates. SO. Mercatura igitur ô Euthyphro inter deos & ho-
E mines mutua quædam ſanctitas erit. EVT. Mercatura, ſi ſic nominari iubet. SOC. At nihil mihi placet, niſi ſit verum. Dic ergo, quænam diis ex muneribus noſtris vtilitas. Nam quæ ipſi dent, nemo eſt qui ignoret. Nihil enim nobis eſt bonum quin illi præbeant: quæ verò à nobis accipiunt, quid illis conferũt? An tanto ipſis in hac mercatura præſtamus, vt cùm nos omnia ab illis bona ſuſcipiamus, ipſi nihil à nobis boni reportent? EVT. Num opinaris ô Socrates deos iis, quæ à nobis accipiunt, aliqua ex parte iuuari. SOC. At quid tandem erunt hæc noſtra dona diis oblata? EVT. Quid putas aliud quàm honorē, venerationē, & vt modo dixeram, gratiā? S. Eſt igitur ô Eu-
F thyphro gratioſum diis ſanctum, non aũt vtile, aut amicum? E. Reor equidem maximè omnium amicum. S. Igitur ſanctum rurſus vt videtur eſt, quod ſit diis amicum? E. Maximè. SO. An eſt mirum igitur cùm hæc dicas, quòd rationes tibi nequaquam conſiſtere, ſed vacillare potius videntur, ac me veluti Dædalum culpas, quòd eas nutare compellam? cùm tamen ipſe longè admodum artificioſior ſis quàm Dædalus, dũ ipſe facis vt ſermones in circulum reuoluantur. An non ſentis orationem rurſus in idem refluere? Meminiſti enim in ſuperioribus ſanctum & dilectũ Deo haud eadem, ſed diuerſa inuicem
G apparuiſſe, an non meminiſti? EVT. Memini. S. Nunc verò nequaquam animaduertis te ſanctum deo amicum dicere: hoc autem nihil aliud eſt quàm deo dilectum. An non? EVT. Omnino. SOC. Ergo aut tunc non rectè conceſſimus: aut ſi rectè tunc, modò non rectè iudicaremus. E. Videtur. SOC. Igitur à principio rurſus quid ſanctum ſit, examinandum eſt. Nam ego antequam diſcam, lubenti animo adſtare non recuſabo. Sed ne me contemnas, imò mentem penitus adhibens quàm maximè nunc exprime veritatem. Noſti enim ſi quis hominũ alius. Neque dimittendus es, quemadmodum Proteus, priuſquam dixeris. Nam niſi liquido ſanctum & prophanum nouiſſes, nunquam mercenarij cuiuſdam gratia, virum ſenem
H & patrem vt reum mortis perſequi ſtatuiſſes, ſed deos timuiſſes, ne fortè minus id rectè aggredereris, atq. homines veritus eſſes. Nunc autem noui quòd ſanctum & prophanum noſſe planè opinaris. Dic igitur optime Euthyphro, neque nos celes quid ipſum eſſe putes. E. Aliàs ô Socrates, nunc enim aliò propero: & hora eſt vt abeam. SOC. Quid agis amice? Magna de ſpe me nunc abiens deiecisti, qua ſperabā abs te quid ſanctũ, quid non ſanctũ diſcere, atque ita Meliti accuſationē euadere,

Præcipuum ducum opus.

Præcipuum opus agricolarum.

Definitio alia ſancti.
Vouere quid.
Sacrificare quid.

oſtendens illi quòd ab Euthyphrone diuinorum ſapientiam adeptus fuerim, neque vlterius ex mea rudique ſentẽtia nouum aliquid de diuinis inducturus ſim, ſed reliquum omne tempus rectius ſim victurus.

A σοφὸς ἤδη παρ' Εὐθύφρονος τὰ θεῖα γέγονα· καὶ ὅτι οὐκέτι ὑπ' ἀγνοίας αὐτοσχεδιάζω, οὐδὲ καινοτομῶ περὶ αὐτά· καὶ δὴ καὶ τὸν ἄλλον βίον ὅτι ἄμεινον βιωσοίμην.

PARMENIDES, SIVE, DE IDEIS,

Id eſt, rerum formis ſiue ſpeciebus.

ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ, Η, ΠΕΡΙ ἰδεῶν.

SVMMA DIALOGI. *Philoſophi ſcopus eſt, Parmenidis celeberrimi philoſophi Pythagorei de Ideis ſententiam explicare. Primùm igitur Zeno Eleates, Parmenidis diſcipulus, vnum eſſe in ſenſibilibus probat, oſtendens quòd ſi hæc multa eſſent, nullo modo vnius natura participantia, errores plurimi ſequerentur. Deinde Socrates, Zenoni non repugnans quidem, ſed eum altius eleuans, ad conſiderationem vnius & vnitatum quæ in rebus intelligibilibus inſunt, perducit, ne in hoc vno quod ſenſibilibus ineſt, moretur. Ex hoc igitur ad Ideas inueſtigandas perueniunt, in quibus rerum vnitates conſiſtunt. Poſtremò Parmenides ipſe ſenior, haudquaquam Socrati contradicens, ſed inchoatam contemplationem eius abſoluens, integram Idearum explicat rationem. Vbi quatuor de Ideis quæſtiones inducit. Primò, vtrum ſint: ſecundo, quorum ſint, & quorum minimè: tertiò, quales ſint, quamve vim habeant: quarto, quomodo ab iis quæ infra ipſas ſunt, participentur. Hinc iam ad vnum quod ſuper intelligibilia & Ideas exiſtit, aſcendit ipſe, nouémque de illo ſuppoſitiones adducit, quinque ſi vnum ſit, quatuor ſi non ſit vnum, quærens quid vtrinque ſequatur. Intendit autem Parmenides generatim hoc aſſerere, quòd vnum omnium principium ſit, eóque poſito, ponantur omnia, ſublato autem interimantur. Illud inſuper aduertendum eſt, quòd in hoc dialogo cùm dicitur vnum, Pythagoreorum more quæque ſubſtantia à materia penitus abſoluta ſignificari poteſt, vt Deus, mens, anima. Cùm verò dicitur aliud & alia, tam materiam, quàm illa quæ in materia fiunt, intelligere licet. Cæterùm eſt αὐτοπρόσωπος hic ſermo: nec loquitur Socrates, ſed auditor eſt, & res iam pridem acta commemoratur: vt non tam ſuam quàm alienam ſententiam Plato videatur voluiſſe commonſtrare, quanquam à Parmenide non omnino diſſenſerit. Fuit autem Parmenides Socrati σύγχρονος, illum enim ſenem vidiſſe ſe ait, quum adhuc iuuenis eſſet.*

CEPHALVS, ADIMANTVS, ANTIPHO, GLAVCO, PYTHODORVS, SOCRATES, ZENO, PARMENIDES.

B ΚΕΦΑΛΟΣ, ΑΔΕΙΜΑΝΤΟΣ, ΑΝΤΙΦΩΝ, ΓΛΑΥΚΩΝ, ΠΥΘΟΔΩΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΖΗΝΩΝ, ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ.

Occaſio dialogi.

CVM domo è Clazomenis Athenas profecti eſſemus, iuxta forum Adimantum, & Glauconem offendimus. Et manum meam prehendens Adimantus, Salue, inquit, ô Cephale, & ſi quo indiges quod noſtræ facultatis ſit, dic. At ego inquam, ad id veni, quia veſtra opera indigebo. Expone, inquit, quid ſit quo indiges. Tum ego, Fratri veſtro germano quod nomen erat? non enim memini. Erat enim fermè puer, quando primùm huc è Clazomenis acceſſi. longum verò interceſſit temporis interuallum. Patri tamen eius Pyrilampes nomen fuiſſe arbitror. Prorſus, inquit: ipſi verò, nomẽ Antipho. ſed quid potiſſimum quæris? Hi, inquam, conciues mei ardentes ſunt ſapientiæ amatores, audierúntq; hũc Antiphonem diu Pythodoro Zenonis ſocio familiariter vſum, rationes quas quondam Socrates, Zeno, atque Parmenides inuicem pertractarunt, cùm à Pythodoro frequentius accepiſſet, memoria retinere. Vera, inquit, dicis. Has itaque audire deſideramus. Haud difficile eſt, inquit. nam dum eſſet adoleſcentulus, eas diligenter meditabatur. Nunc apud auum cui idem eſt nomen, circa rem equeſtrem vt plurimum verſatur. Cæterùm, ſi opus eſt, ad eum proficiſcamur. modò enim hinc domum abiit. habitat autem propè in Melita. Cùm hæc dicta fuiſſent, acceſſimus, domúmque inuenimus Antiphonem frænum quoddam aptandum fabro tradentem. Poſtquam verò ab illo diſceſſit, & fratres aduetus noſtri cauſam retulerũt: agnouit me quòd prius illuc acceſſiſſem, & complexum me ſalutauit. Nobis autem orantibus, vt diſputationem illam referret, primo quidem recuſabat: eſſet enim operæ non mediocris: deinde tamen expoſuit. Dicebat ergo Antipho, Pythodorũ narraſſe, Zenonem atque Parmenidem veniſſe quondam ad magnorum Panathenæorum celebritatem, & Parmenidem iam ſenem atque canum, aſpectu decorum fuiſſe, annos fermè quinque & ſexaginta ætatis agentem: Zenonem verò annos penè quadraginta natum, procero inſuper, & grato corporis habitu: dicebatur autem in deliciis Parmenidi eſſe. Diuertiſſe verò apud Pythodorum extra mœnia, in Ceramico, ac eòdem aduentaſſe Socratem, alióſque cum Socrate plurimos, ſcripta Zenonis audire cupientes: tunc enim primùm ab illis adue&ta. Socratem verò eo tempore admodum iuuenem extitiſſe, legiſſe autem illis Zenonem ipſum. Parmenidem enim fortè extra domum fuiſſe. Ac parum ſuperfuiſſe legendum Pythodorus aiebat, cùm intraſſet domum ipſe vnà cum Parmenide & Ariſtotele, qui de triginta viris vnus fuit. Itaque pauca quæ legenda reſtabant, audiſſe. Veruntamen à Zenone prius omnia percepiſſe.

SOCRATEM igitur, cùm ea audiſſet, primam primi ſermonis hypotheſim relegere iuſſiſſe: ac ea lecta, ſic intuliſſe. Quomodo id dicis, ô Zeno, ſi multa ſunt quæ ſunt, oportere ea ſimilia, atq. diſſimilia eſſe? eſt.n. impoſſibile. Neq.n. vel diſſimilia ſimilia, vel ſimilia diſſimilia eſſe poſſũt. Nõne ſic dicis? Sic certè, reſpõdiſſe Zenonẽ. Nõne ſi impoſſibile eſt, diſſimilia ſimilia,

ΕΠΕΙΔΗ Ἀθήναζε οἴκοθεν ἐκ Κλαζομενῶν ἀφικόμεθα, κατ' ἀγορὰν ἐνετύχομεν Ἀδειμάντῳ τε καὶ Γλαύκωνι· καί μου λαβόμενος τῆς χειρὸς ὁ Ἀδείμαντος, Χαῖρ', ἔφη, ὦ Κέφαλε· καὶ εἴ του δέῃ τῶν τῇδε, ὧν ἡμεῖς δυνατοί, φράζε. Ἀλλὰ μὲν δὴ (εἶπον ἐγὼ) πάρειμί γε ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, δεησόμενος ὑ-

C μῶν. Λέγοις ἂν (ἔφη) τὴν δέησιν. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Τῷ ἀδελφῷ ὑμῶν τῷ ὁμομητρίῳ τί ἦν ὄνομα; οὐ γὰρ μέμνημαι· παῖς δέ που ἦν ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησα δεῦρο ἐκ Κλαζομενῶν. πολὺς δὲ ἤδη χρόνος ἐξ ἐκείνου. τῷ μὲν γὰρ πατρί, δοκῶ, Πυριλάμπης ὄνομα. Πάνυ γε, ἔφη· αὐτῷ δέ γε, Ἀντιφῶν. ἀλλὰ τί μάλιστα πυνθάνῃ; Οἵδ', εἶπον ἐγώ, πολῖταί τ' ἐμοί εἰσι, μάλα φιλόσοφοι, ἀκηκόασί τε ὅτι οὗτος ὁ Ἀντιφῶν Πυθοδώρῳ τινὶ Ζήνωνος ἑταίρῳ πολλὰ ἐντετύχηκε· καὶ τοὺς λόγους οὕς ποτε Σωκράτης καὶ Ζήνων καὶ Παρμενίδης διελέχθησαν, πολλάκις ἀκούσας τοῦ Πυθοδώρου, ἀπομνημονεύει. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Τού-

D των τοίνυν (εἶπον) δεόμεθα ἀκοῦσαι. Ἀλλ' οὐ χαλεπόν, ἔφη. μειράκιον γὰρ ὢν αὐτοὺς εὖ μάλα διεμελέτησεν. ἐπεὶ νῦν γε κατὰ τὸν πάππον τε καὶ ὁμώνυμον πρὸς ἱππικῇ τὰ πολλὰ διατρίβει· ἀλλ' εἰ δεῖ, ἴωμεν παρ' αὐτόν. ἄρτι γὰρ ἐνθένδε οἴκαδε οἴχεται· οἰκεῖ δὲ ἐγγὺς ἐν Μελίτῃ. Ταῦτα εἰπόντες, ἐβαδίζομεν· καὶ κατελάβομεν τὸν Ἀντιφῶντα οἴκοι, χαλινόν τινα χαλκεῖ ἐκδιδόντα σκευάσαι. ἐπειδὴ δὲ ἐκείνου ἀπηλλάγη, οἵ τε ἀδελφοὶ ἔλεγον αὐτῷ ὧν ἕνεκα παρεῖμεν, ἀνεγνώρισέ τέ με ἐκ τῆς προτέρας ἐπιδημίας, καὶ ἠσπάζετο. καὶ δεομένων ἡμῶν διελθεῖν τοὺς λόγους, τὸ μὲν πρῶτον ὤκνει (πολὺ γὰρ ἔφη ἔργον εἶναι) ἔπειτα μέντοι διηγεῖτο. ἔφη δὲ δὴ ὁ Ἀντιφῶν λέγειν τὸν Πυθόδωρον ὅτι ἀφίκοντο

E ποτὲ εἰς Παναθήναια τὰ μεγάλα Ζήνων τε καὶ Παρμενίδης. τὸν μὲν οὖν Παρμενίδην, εὖ μάλα ἤδη πρεσβύτην εἶναι, σφόδρα πολιόν, καλὸν δὲ κἀγαθὸν τὴν ὄψιν, περὶ ἔτη μάλιστα πέντε καὶ ἑξήκοντα· Ζήνωνα δέ, ἐγγὺς ἐτῶν τετταράκοντα τότε εἶναι, εὐμήκη δέ, καὶ χαρίεντα ἰδεῖν· καὶ λέγεσθαι αὐτὸν παιδικὰ τοῦ Παρμενίδου γεγονέναι. καταλύειν δὲ αὐτοὺς ἔφη παρὰ τῷ Πυθοδώρῳ, ἐκτὸς τείχους, ἐν Κεραμεικῷ· οἷ δὴ καὶ ἀφικέσθαι τόν τε Σωκράτη, καὶ ἄλλους τινὰς μετ' αὐτοῦ πολλούς, ἐπιθυμοῦντας ἀκοῦσαι τῶν τοῦ Ζήνωνος γραμμάτων. τότε γὰρ αὐτὰ πρῶτον ὑπ' ἐκείνων κομισθῆναι. Σωκράτη δὲ εἶναι τότε σφόδρα νέον. ἀναγιγνώσκειν οὖν αὐτοῖς τὸν Ζήνωνα αὐτόν· τὸν δὲ Παρμενίδην τυχεῖν ἔξω

F ὄντα, καὶ εἶναι πάνυ βραχὺ ἔτι λοιπὸν τῶν λόγων ἀναγιγνωσκομένων, ἡνίκα αὐτός τε ἐπεισελθεῖν ἔφη ὁ Πυθόδωρος ἔξωθεν, καὶ τὸν Παρμενίδην μετ' αὐτοῦ, καὶ Ἀριστοτέλη, τὸν τῶν τριάκοντα γενόμενον· καὶ σμίκρ' ἄττα ἔτι ἐπακοῦσαι τῶν γραμμάτων. οὐ μὴν αὐτός γε ἀλλὰ καὶ πρότερον ἀκηκοέναι τοῦ Ζήνωνος.

ΤΟΝ οὖν Σωκράτη ἀκούσαντα, πάλιν τε κελεῦσαι τὴν πρώτην ὑπόθεσιν τοῦ πρώτου λόγου ἀναγνῶναι· καὶ ἀναγνωσθείσης, Πῶς, φάναι, ὦ Ζήνων, τοῦτο λέγεις; εἰ πολλά ἐστι τὰ ὄντα, ὡς ἄρα δεῖ αὐτὰ ὅμοιά τε εἶναι καὶ ἀνόμοια; τοῦτο δὲ ἀδύνατον. οὔτε γὰρ τὰ ἀνόμοια, ὅμοια, οὔτε τὰ ὅμοια, ἀνόμοια οἷόν τε εἶναι. οὐχ οὕτω λέγεις; Οὕτω, φάναι τὸν Ζήνωνα. Οὐκοῦν, εἰ ἀδύνατον τά τε ἀνόμοια ὅμοια εἶναι, καὶ τὰ ὅμοια,

ἀνόμοια, ἀδύνατον δὴ καὶ πολλὰ εἶναι· εἰ γὰρ πολλὰ εἴη, πάσχοι ἂν τὰ ἀδύνατα. ἆρα τοῦτό ἐστιν ὃ βούλονταί σου οἱ λόγοι; οὐκ ἄλλο τι ἢ διαμάχεσθαι παρὰ πάντα τὰ λεγόμενα, ὡς οὐ πολλά ἐστι; καὶ τούτου αὐτοῦ οἴει σοι τεκμήριον εἶναι ἕκαστον τῶν λόγων, ὥστε καὶ ἡγῇ τοσαῦτα τεκμήρια παρέχεσθαι, ὅσουσπερ λόγους γέγραφας, ὡς οὐκ ἔστι πολλά; οὕτως λέγεις, ἢ ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς καταμανθάνω; Οὔκ· ἀλλά (φάναι τὸν Ζήνωνα) καλῶς συνῆκας ὅλον τὸ γράμμα ὃ βούλεται. Μανθάνω (εἰπεῖν τὸν Σωκράτην) ὦ Παρμενίδη, ὅτι Ζήνων ὅδε οὐ μόνον τῇ ἄλλῃ σου φιλίᾳ βούλεται ᾠκειῶσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ συγγράμματι. ταὐτὸν γὰρ γέγραφε τρόπον τινὰ ὅπερ σύ. μεταβάλλων δὲ ἡμᾶς πειρᾶται ἐξαπατᾶν, ὡς ἕτερόν τι λέγων. σὺ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασιν ἓν φῂς εἶναι τὸ πᾶν, καὶ τούτων τεκμήρια παρέχῃ, καλῶς γε καὶ εὖ· ὅδε δὲ αὖ οὐ πολλά φησιν εἶναι, τεκμήρια δὲ καὶ αὐτὸς πάμπολλα καὶ παμμεγέθη παρέχεται. τὸ οὖν τὸν μὲν ἓν φάναι, τὸν δὲ μὴ πολλά, καὶ οὕτως ἑκάτερον λέγειν ὥστε μηδὲν τῶν αὐτῶν εἰρηκέναι δοκεῖν, σχεδόν τι λέγοντας ταὐτά, ὑπὲρ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους φαίνεται ὑμῖν τὰ εἰρημένα εἰρῆσθαι. Ναί (φάναι τὸν Ζήνωνα) ὦ Σώκρατες. σὺ δ' οὖν τὴν ἀλήθειαν τοῦ γράμματος οὐ πανταχοῦ ᾔσθησαι. καίτοι ὥσπερ γε αἱ Λάκαιναι σκύλακες, εὖ μεταθεῖς τε καὶ ἰχνεύεις τὰ λεχθέντα. ἀλλὰ πρῶτον μέν σε τοῦτο λανθάνει, ὅτι οὐ παντάπασιν οὕτω σεμνύνεται τὸ γράμμα, ὥστε ἅπερ σὺ λέγεις διανοηθὲν γραφῆναι, τοὺς ἀνθρώπους δὲ ἐπικρυπτόμενον, ὥς τι μέγα διαπραττόμενον· ἀλλὰ μὲν εἶπες τῶν συμβεβηκότων τι, ἔστι δὲ τό γε ἀληθὲς, βοήθειά τις ταῦτα τὰ γράμματα τῷ Παρμενίδου λόγῳ πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτὸν κωμῳδεῖν, ὡς εἰ ἕν ἐστι, πολλὰ καὶ γελοῖα συμβαίνει πάσχειν τῷ λόγῳ, καὶ ἐναντία αὑτῷ. ἀντιλέγει δὴ οὖν τοῦτο τὸ γράμμα πρὸς τοὺς τὰ πολλὰ λέγοντας, καὶ ἀνταποδίδωσι ταῦτα καὶ πλείω· τοῦτο βουλόμενον δηλοῦν, ὡς ἔτι γελοιότερα πάσχοι ἂν αὐτῶν ἡ ὑπόθεσις, ἡ, εἰ πολλά ἐστιν, ἢ ἡ τοῦ ἓν εἶναι, εἴ τις ἱκανῶς ἐπεξίοι. διὰ τοιαύτην δὴ φιλονεικίαν ὑπὸ νέου ὄντος ἐμοῦ ἐγράφη, καί τις αὐτὸ ἔκλεψε γραφέν, ὥστε οὐδὲ ἐμὲ βουλεύσασθαι ἐξεγένετο εἴτ' ἐξοιστέον αὐτὸ εἰς τὸ φῶς, εἴτε μή. ταύτῃ οὖν σε λανθάνει ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐχ ὑπὸ νέου φιλονεικίας οἴει αὐτὸ γεγράφθαι, ἀλλ' ὑπὸ πρεσβυτέρου φιλοτιμίας. ἐπεὶ ὅπερ γ' εἶπον, οὐ κακῶς ἀπῄκασας. Ἀλλ' ἀποδέχομαι (φάναι τὸν Σωκράτην) καὶ ἡγοῦμαι ὡς λέγεις ἔχειν. τόδε δέ μοι εἰπέ· οὐ νομίζεις εἶναι αὐτὸ καθ' αὑτὸ εἶδός τι ὁμοιότητος, καὶ τῷ τοιούτῳ αὖ ἄλλο τι ἐναντίον, ὃ ἔστιν ἀνόμοιον; τούτοιν δὲ δυοῖν ὄντοιν, καὶ ἐμὲ καὶ σὲ, καὶ τἆλλα ἃ δὴ πολλὰ καλοῦμεν, μεταλαμβάνειν; καὶ τὰ μὲν τῆς ὁμοιότητος μεταλαμβάνοντα, ὅμοια γίγνεσθαι ταύτῃ τε καὶ κατὰ τοσοῦτον ὅσον ἂν μεταλαμβάνοι; τὰ δὲ τῆς ἀνομοιότητος, ἀνόμοια; τὰ δὲ ἀμφοτέρων, ἀμφότερα; εἰ δὲ καὶ πάντα ἐναντίων ὄντων ἀμφοτέρων μεταλαμβάνει, καὶ ἔστι τῷ μετέχειν ἀμφοῖν, ὅμοιά τε καὶ ἀνόμοια αὐτὰ αὑτοῖς, τί θαυμαστόν; εἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ ὅμοιά τις ἀπέφαινεν ἀνόμοια γιγνόμενα, ἢ τὰ ἀνόμοια ὅμοια, τέρας ἄν, οἶμαι, ἦν· εἰ δὲ τὰ τούτων μετέχοντα ἀμφοτέρων, ἀμφότερα ἀποφαίνει πεπονθότα, οὐδὲν ἔμοιγε ὦ Ζήνων, ἄτοπον δοκεῖ· οὐδέ γε εἰ ἓν ἅπαντα ἀποφαίνει τις, τῷ μετέχειν τοῦ ἑνός, καὶ ταὐτὰ ταῦτα, πολλά, τῷ πλήθους αὖ μετέχειν· ἀλλ' εἰ ὅ ἐστιν ἕν, αὐτὸ τοῦτο πολλὰ ἀποδείξει, καὶ αὖ τὰ πολλὰ δὴ, ἕν, τοῦτο ἤδη θαυμάσομαι. καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡσαύτως· εἰ μὲν αὐτὰ τὰ γένη τε καὶ εἴδη ἐν αὑτοῖς ἀποφαίνοι τἀναντία ταῦτα πάθη πάσχοντα, ἄξιον θαυμάζειν· εἰ δὲ ἐμὲ ἕν τις ἀποδείξει ὄντα καὶ πολλά, τί θαυμαστόν, λέγων, ὅταν μὲν βούληται πολλὰ ἀποφαίνειν, ὡς ἕτερα μὲν τὰ ἐπὶ δεξιά μού ἐστιν, ἕτερα δὲ τὰ ἐπ' ἀριστερᾷ· καὶ ἕτερα μὲν τὰ πρόσθεν, ἕτερα δὲ τὰ ὄπισθεν· καὶ ἄνω καὶ κάτω ὡσαύτως· (πλήθους γὰρ, οἶμαι, μετέχω)· ὅταν δὲ ἕν, ἐρεῖ ὡς ἑπτὰ ἡμῶν ὄντων εἷς ἐγώ εἰμι ἄνθρωπος, μετέχων καὶ τοῦ ἑνός. ὥστε ἀληθῆ ἀποφαίνει ἀμφότερα. ἐὰν οὖν τις τοιαῦτα ἐπιχειρῇ πολλὰ καὶ ἓν ταὐτὰ ἀποφαίνειν, λίθους καὶ ξύλα, καὶ τὰ τοιαῦτα· φήσομεν αὐτὸν πολλὰ καὶ ἓν ἀποδεικνύναι, οὐ τὸ ἓν πολλά, οὐδὲ τὰ πολλὰ ἕν· οὐδέ τι θαυμαστὸν λέγειν, ἀλλ' ἅπερ ἂν πάντες ὁμολογοῖμεν. ἐὰν δέ τις ὧν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, πρῶτον μὲν διαιρῆται χωρὶς αὐτὰ καθ' αὑτὰ τὰ εἴδη, οἷον ὁμοιότητά τε καὶ ἀνομοιότητα καὶ πλῆθος καὶ τὸ ἕν, καὶ στάσιν καὶ κίνησιν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· εἶτα ἐν ἑαυτοῖς ταῦτα δυνάμενα συγκεράννυσθαι καὶ διακρίνεσθαι ἀποφαίνῃ, ἀγαίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, θαυμαστῶς, ὦ Ζήνων. ταῦτα δὲ ἀνδρείως μὲν πάνυ ἡγοῦμαι πεπραγματεῦσθαι· πολὺ μέντ' ἂν ὧδε μᾶλλον ὡς λέγω ἀγασθείην, εἴ τις ἔχοι τὴν αὐτὴν ταύτην ἀπορίαν ἐν αὐτοῖς τοῖς εἴδεσι παντοδαπῶς πλεκομένην, ὥσπερ ἐν τοῖς ὁρωμένοις διήλθετε, οὕτω καὶ ἐν τοῖς λογισμῷ λαμβανομένοις ἐπιδεῖξαι. Λέγοντος δὴ ἔφη ὁ Πυθόδωρος τοῦ Σωκράτους ταῦτα, αὐτὸς μὲν οἴεσθαι ἐφ' ἑκάστου ἄχθεσθαι τόν τε Παρμενίδην καὶ τὸν Ζήνωνα· τοὺς δὲ πάνυ γε αὐτῷ προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ θαμὰ εἰς ἀλλήλους βλέποντας μειδιᾶν, ὡς ἀγαμένους τὸν Σωκράτην. ὅπερ οὖν καὶ παυσαμένου αὐτοῦ εἰπεῖν τὸν Παρμενίδην, ὦ Σώκρατες, φάναι, ὡς ἄξιος εἶ ἄγασθαι τῆς ὁρμῆς τῆς ἐπὶ τοὺς λόγους. καί μοι εἰπέ, αὐτὸς σὺ οὕτως διῄρησαι ὡς

A aut ſimilia diſſimilia eſſe, impoſſibile eſt etiã multa eſſe? Nam ſi multa eſſent, impoſſibile quiddã eis accidat. Num hoc ſermones tui volũt? neque aliud quicquam intendunt, quàm per omnia aſſerere nõ eſſe multa, huiúſque ipſius vnamquanque rationem coniecturam eſſe putas, ac totidem coniecturas attuliſſe te cenſes, quot rationes attuliſti, quòd multa non ſint? Sicne dicis? An ipſe non rectè percipio? Imò reſpondiſſe Zenonem, optimè quid hæc ſcripta ſentiant, intellexiſti. Intelligo dixiſſe Socratem, ô Parmenides, quòd Zeno hic non amicitia ſolùm conſpirare vult tecum, ſed iis etiam quæ compoſuit. Idem enim quodammodo quod & tu, ſcripſit: verùm permutatione quadam nos decipere tentat, quaſi aliud quàm tu B dicat. Nam tu in poematibus vnum vis eſſe hoc totum quod eſt, atque huius argumenta quàm pulcherrima exhibes. Hic verò multa eſſe negat, coniecturas & ipſe permultas ac validas præbens. Dum ergo alter vnum dicit, alter non multa, & eum in modum vterque loquitur, vt non videantur idem inferre, cùm tamen eadem fermè dicant, videntur nobis iſta ſupra nos dici. Ita eſt, ô Socrates, dixiſſe Zenonem. non omnino tamen rem tenes, quamuis ceu canes Lacænæ bene inſequeris & veſtigas dicta. Primùm enim hoc te fallit, quòd ſe tollant idcirco ſcripta, vt ſi, quod tu putas, cæteri conſequi non poſ- C ſint, magnum quiddam ſit nobis confectum. Sed quod quæſitum tu putas, vltro ſic euenit. Sunt enim hæc reuera conſcripta in ſuffragium Parmenidis, aduerſus eos qui illum carpere nituntur, dicentes, ſi quidem vnum ſit omne, ridicula plurima huic opinioni, ac etiam ſibi penitus repugnantia euentura. Oppugnat igitur eos ſcriptum hoc qui multa eſſe volunt, ac plura viciſſim obiicit, vt pateat multo abſurdiora ex opinione illorum ſequi, quòd ſcilicet multa ſint, quàm ex opinione Parmenidis quòd ſit vnum, ſi quis diligenter examinarit. Ob hãc D itaque contentionem in ipſa iuuentute librum compoſui, quẽ ſurripiens quiſpiam edidit antequàm conſultare mihi liceret, an edendus eſſet in lucem, nécne. Id ergo te fugit, ô Socrates, quod exiſtimas non iuuenili contentione, ſed ſenili ambitione ſcriptum fuiſſe. Veruntamen, vt dixi, non ineptè coniecisti. Accipio, inquit Socrates, & puto ſic ſe, vt dicis, habere. Sed hoc mihi reſponde, putáſne eſſe per ſe ſpeciem quandam ſimilitudinis? & huic aliam quandam contrariam diſſimilitudinis ſpeciem? in quibus duabus & ego & tu participemus, & alia quæ vtique multa vocamus? atque ea quæcunque in ſimilitudine participant, ſimilia fieri eatenus, quatenus participant? E quæ verò diſſimilitudine diſſimilia, & quæ vtriſque vtraque? Quòd ſi omnia vtriſque contrariis exiſtentibus participant, in eo quod vtroque participant, ſimilia & diſſimilia inter ſe ſunt, quid mirum? Si quis enim ipſa ſimilia diſſimilia eſſe diceret, vel diſſimilia ipſa ſimilia, monſtrum quoddam, vt arbitror, diceret. Sin autem participantia in vtriſque quiſpiam vtraque pati aſſereret, nihil mihi, ô Zenõ, mirandũ eſſe videretur. Neq; etiã id mirarer, ſi quis cũcta vnũ diceret ex eo quòd in vno participãt, atq; hæc eadẽ rurſus multa, quia multitudine quoque participãt. At ſi quod ipſum vnũ eſt, hoc ipſum multa eſſe oſtẽ F derit, & ipſa multa vnũ, iã ſummopere admirabor. Ac de cæteris omnibus eodẽ modo. Nã ſi genera ipſa & ſpecies in ſeipſis iſta cõtraria recipere dicat, admiratione profectò dignũ erit. Etenim ſi quis me vnũ ac multa eſſe demonſtret, nihil mirũ. ſi quidẽ volẽs multa me aſſerere, dixerit alia eſſe dextera mea, ſiniſtra alia, alia anteriora, alia poſteriora, & ſuperiora denique ac inferiora ſimiliter: multitudinis quippe, vt arbitror, particeps ipſe ſum: vnum verò me oſtendere volens, dixerit, quod è nobis qui ſeptem ſumus, ego vnus homo ſim, vnius particeps, ſimiliter nihil mirum. Quamobrem vera vtraque affirmantur. Si ergo quiſpiam talia conetur, vnum & multa G eadem demonſtrare, lapides videlicet, ac ligna, & reliqua huiuſcemodi, vnum & multa ipſum oſtendiſſe fatebimur, non tamẽ vnum multa, neque multa vnum, neque mirabile quippiam dixiſſe, ſed quod omnes confiteremur. At ſi quis eorum quæ paulò antè dixi, primùm ſpecies ipſas ſecundum ſeipſas ſeorſum diſtingueret, veluti ſimilitudinem, diſſimilitudinem, multitudinem, vnum, ſtatum, motum, cæteráque huiuſmodi, deinde in ſeipſis iſta commiſceri ſecerníque poſſe aſſereret, obſtupeſcerem equidem, ô Zenon. Et ſi ea quæ ſcripſiſti, vt virum fortem decet, pertractata eſſe reor, multo tamen magis mirarer, atque lætarer, ſi quis poſſet hanc eãdem quæſtionem H in ipſis ſpeciebus penitus implicitam, quemadmodum in rebus quæ videntur, expoſitum eſt, ita & in iis quę ratione comprehenduntur, clarius explicare. Dum hæc Socrates diceret, aiebat Pythodorus ſe putaſſe Parmenidem & Zenonẽ in ſingulis eſſe aduerſus Socratem indignatos, eos autem ſumma quadam attentione auſcultaſſe, ac frequenter alterutrum reſpicientes ſubriſiſſe, quaſi Socratem admirantes. Vnde cùm finem Socrates loquendi feciſſet, dixiſſe Parmenidem, O Socrates, quàm dignus es admiratione propter impetum illum diſputandi. Verùm mihi dicas oro, Tu ita, vt dicis, ſeorſum

quidem ipſas ſpecies diſcreuiſti, ſeorſum etiã ſpeciebus participantia, videtúrque tibi quiddam eſſe ipſa ſeorſum ſimilitudo, cuius & nos participes ſumus, & quiddam ſeorſim vnũ, quiddam ſeorſim multa, & omnia quæcunque nuper à Zenone audiuiſti. Mihi quidem videtur, Socratem reſpõdiſſe. Num talia quædam inquis, rogaſſe Parmenidem, ceu iuſti ſpeciem quandam ipſam, & pulchri, & boni, atque omnium denique talium? Prorſus. Nunquid ſpeciem hominis ſeorſum à nobis, & cæteris eiuſdem generis, & ignis etiam & aquæ ſpeciem? Sæpenumero, inquit Socrates, in hac ſum ambiguitate verſatus, vtrum de iis perinde vt de ſuperioribus dicendum ſit, an ſecus. Vtrum de iis etiam dubitaſti, ô Socrates, quæ ridicula fortè quis putet, ſicut de pilis lutóve, & macula, & aliis ignobiliſſimis rebus atque viliſſimis? num ambigis vtrum ponenda ſit horum cuiuſque ſeparata ſpecies, aliud quiddam ab illis exiſtens, quæ nos pertractamus, an non? Nullo pacto, inquit Socrates: ſed quæ videmus, hæc & ſunt: ſpeciem verò quandam illorum eſſe putare, fortè nimis ridiculum eſſet. Aliquãdo tamen hæc me cogitatio perturbauit, ne quid fortè ſit in omnibus idem: ſed vbi pauliſper inſtiti, inde rurſus diſceſſi, metuens ne in nugas nullis vnquam verbis explicandas merſus perirem. Vnde reuerſus ad ea quæ ſpecies habere prædiximus, circa illa iam verſor. Iuuenis adhuc es, ô Socrates, necdum te Philoſophia complexa eſt. Amplectetur autẽ, vt mea fert opinio, quando nihil iſtorum neglexeris, nunc verò ad opiniones hominum ob ætatem reſpicis. Hoc igitur mihi dic. Videntúrne tibi, vt aiebas, ſpecies quædam exiſtere, & ea quæ illis participant, illarum cognomenta ſortiri? veluti ſimilitudine participantia ſimilia, magnitudine, magna, pulchritudinè atque iuſtitia, pulchra & iuſta vocari? & maximè quidem, inquit Socrates. Nónne quodcunque ſpeciei particeps ſit, vel totam ſpeciem vel partem participat? An eſt alius præter iſtos participandi modos? Et quis alius? Socrates ait. Vtrum videtur tibi tota ſpecies in vnoquoque multorum eſſe vna exiſtens? an aliter? Quid prohibet eſſe vnam? Vnum ergo & idem in multis ſeorſum poſitis, totum ſimul vnum erit, atque ita ipſum à ſeipſo ſeorſim exiſtet. Nequaquã, inquit Socrates. Verùm ſicut dies vnus deniq; vbique ſemel adeſt, nec ipſe tamen à ſeipſo ſecernitur, ita nil prohibet quamlibet ſpeciem vnam & eandem ſimul multis adeſſe, nec tamẽ à ſeipſa ſecerni. Bellè ô Socrates vnum idem ſimul in multis oſtendis, ac ſi multos homines velo tegens, dicas vnum in multis totum eſſe. nónne tale quiddam dicis? Forſitan. An ergo totum velamen ſingulis, vel pars eius alia alteri aderit? Pars. Diuiſibiles igitur, inquit, ô Socrates, ſpecies erunt, & quæ illis participant, partem capient, nec amplius in quolibet tota, ſed pars cuiuſque vnum erit. Sic apparet. Quid igitur, nunquid dices vnam ſpeciem reuera & diuidi, & vnam eſſe? Nullo modo. conſidera itaque, ſi ipſam magnitudinem partiaris, & vnũquodque plurium magnorum parte magnitudinis minore quàm ipſa ſit, magnũ erit, nónne procul à ratione videbitur? Prorſus. Quid verò, ipſius æqualis parte vnumquodque paruum participans, habebit quo minore exiſtente quàm ipſum æquale, id quod habet æquale alicui ſit? Impoſſibile. Sed & aliquis noſtrûm ipſius parui partẽ habebit, qua ipſum paruum maius eſt, quippe cùm ea pars ipſius exiſtat, atque ita ipſum paruum maius erit. Id autẽ cui ablata pars adiicitur, minus erit, & nihilò maius quàm antea fuerit. Iſtud inquit fieri non poſſe. Quo igitur modo, ô Socrates, ait, cætera ſpeciebus participabũt, cùm nec ſecundum totaſ, neque ſecundum partes participare queant? Per Iouem non leue quiddam hoc ad determinandum mihi quidem videtur. Ad illud autem quid ais? Quódnam? Reor te idcirco quamlibet ſpeciẽ putare vnam, quia cùm plura quædam magna abs te videntur, vna quædam forſan idea tibi videtur omnia perſpicienti, vnde ipſum magnum vnum eſſe putas. Vera dicis. Quid ſi ipſum magnum atque alia quæ magna ſunt animo, eodem modo conſideres per omnia, nónne vnum quiddam magnum iterum apparebit, quo hæc omnia magna videri neceſſe eſt? Apparet. Idcirco alia iam magnitudinis ſpecies præter ipſam magnitudinẽ, & participantia magnitudine, iterum elucebit, & in iis omnibus alia rurſus, qua vniuerſa ſint magna, nec amplius vnaquæque ſpecies vna erit, ſed numero potius infinitæ. At forſitã, inquit Socrates, quælibet harum ſpecierum notio quædam eſt, nec alibi eſſe quàm in animis poteſt. ſic enim vnaquæque vna erit, nec contingent quæ tu dicebas. Quid ergo? inquit. quælibet notio vna eſt? notio autem nullius notio? At hoc impoſſibile. Sed cuiuſdam? Cuiuſdam ſanè. Exiſtentis, vel non exiſtentis? Exiſtentis. Num vnius cuiuſdam, quod notio illa in omnibus ſequens intelligit, ideam vnam? Prorſus. Præterea nónne ſpecies erit, hoc quod intelligitur vnum eſſe, ſemper in omnibus eadem? Neceſſarium hoc quoque videtur. Quid verò? inquit Parmenides, an non neceſſe eſt, cùm cætera ſpeciebus participent, ex notionibus vnumquodque conſtare, & intelligere ſingula? vel cùm ſint notiones, nihil tamen intelligere? Sed ne-

A λέγεις; χωρὶς μὲν εἴδη αὐτὰ ἄττα, χωρὶς δὲ τὰ τούτων αὖ μετέχοντα; καί τί σοι δοκεῖ εἶναι αὐτὸ ὁμοιότης χωρὶς, ἧς ἡμεῖς ὁμοιότητος ἔχομεν, καὶ ἓν δὴ, καὶ πολλά; καὶ πάντα ὅσα δὴ νῦν Ζήνωνος ἤκουες; Ἔμοιγε, φάναι τὸν Σωκράτην. Ἦ καὶ τὰ τοιάδε (εἰπεῖν τὸν Παρμενίδην) οἷον δικαίου τι εἶδος αὐτὸ καθ' αὑτό; καὶ καλοῦ κἀγαθοῦ, καὶ πάντων αὖ τῶν τοιούτων; Ναὶ, φάναι. Τί δ', ἀνθρώπου εἶδος χωρὶς ἡμῶν; καὶ τῶν οἷοι ἡμεῖς ἐσμὲν πάντων; αὐτό τι εἶδος ἀνθρώπου, ἢ πυρὸς, ἢ καὶ ὕδατος; Ἐν ἀπορίᾳ (φάναι) πολλάκις δὴ, ὦ Παρμενίδη, περὶ αὐτῶν γέγονα, πότερα χρὴ φάναι ὥσπερ περὶ ἐκείνων, ἢ ἄλλως. Ἦ καὶ περὶ τῶνδε, ὦ Σώκρα- B τες, ἃ καὶ γελοῖα δόξειεν ἂν εἶναι, οἷον θρὶξ, καὶ πηλὸς, καὶ ῥύπος, ἢ ἄλλο τι ἀτιμότατόν τε καὶ φαυλότατον, ἀπορεῖς εἴτε χρὴ φάναι καὶ τούτων ἑκάστου εἶδος εἶναι χωρὶς, ὂν ἄλλο αὖ τῶν ὧν ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα, εἴτε καὶ μή; Οὐδαμῶς (φάναι τὸν Σωκράτην) ἀλλὰ ταῦτα γε ἅπερ ὁρῶμεν, ταῦτα καὶ εἶναι· εἶδος δέ τι αὐτῶν οἰηθῆναι εἶναι, μὴ λίαν ᾖ ἄτοπον. ἤδη μέντοι ποτέ με καὶ ἔθραξε μή τι ᾖ περὶ πάντων ταὐτόν· ἔπειτα ὅταν ταύτῃ στῶ, φεύγων οἴχομαι, δείσας μήποτε εἴς τινα ἄβυθον φλυαρίαν ἐμπεσὼν διαφθαρῶ. ἐκεῖσε δ' οὖν ἀφικόμενος εἰς ἃ δὴ νῦν ἐλέγομεν εἴδη ἔχειν, περὶ ἐκεῖνα πραγματευόμενος διατρίβω. Νέος γὰρ εἶ ἔτι (φά- C ναι τὸν Παρμενίδην) ὦ Σώκρατες· καὶ οὔπω σου ἀντείληπται φιλοσοφία, ὡς ἔτι ἀντιλήψεται κατ' ἐμὴν δόξαν, ὅτε οὐδὲν αὐτῶν ἀτιμάσεις. νῦν δὲ ἔτι πρὸς ἀνθρώπων ἀποβλέπεις δόξας, διὰ τὴν ἡλικίαν. τόδε οὖν μοι εἰπὲ, δοκεῖ σοι, ὡς φῂς, εἴδη εἶναι ἄττα, ὧν τάδε τὰ ἄλλα μεταλαμβάνοντα τὰς ἐπωνυμίας αὐτῶν ἴσχειν; οἷον, ὁμοιότητος μὲν μεταλαβόντα, ὅμοια. μεγέθους δὲ, μεγάλα· κάλλους δὲ καὶ δικαιοσύνης, δίκαιά τε καὶ καλὰ γίγνεσθαι. Πάνυ γε, φάναι τὸν Σωκράτην. Οὐκοῦν ἤτοι ὅλου τοῦ εἴδους ἢ μέρους ἕκαστον τὸ μεταλαμβάνον μεταλαμβάνει; ἢ ἄλλη τις ἂν μετάληψις χωρὶς τούτων γένοιτο; Καὶ πῶς ἄν; εἶπε. Πότερον οὖν δοκεῖ σοι ὅλον τὸ εἶδος ἐν ἑκάστῳ εἶναι τῶν πολλῶν, ἓν ὄν; ἢ πῶς; Τί γὰρ κωλύει (φά- D ναι τὸν Σωκράτην) ὦ Παρμενίδη ἓν εἶναι; Ἓν ἄρα ὂν καὶ ταὐτὸν ἐν πολλοῖς καὶ χωρὶς οὖσιν, ὅλον ἅμα ἐνέσται· καὶ οὕτως αὐτὸ αὑτοῦ χωρὶς ἂν εἴη. Οὐκ ἂν εἶναι, φάναι. Οἷον, εἰ ἡμέρα εἴη μία καὶ ἡ αὐτὴ οὖσα, πολλαχοῦ ἅμα ἐστὶ, καὶ οὐδέν τι μᾶλλον αὐτὴ αὑτῆς χωρίς ἐστιν· οὕτω καὶ ἕκαστον τῶν εἰδῶν ἓν ἐν πᾶσιν ἅμα ταὐτὸν εἴη. Ἡδέως γε (φάναι) ὦ Σώκρατες, ἓν ταὐτὸν ἅμα πολλαχοῦ ποιεῖς· οἷον εἰ ἱστίῳ καταπετάσας πολλοὺς ἀνθρώπους, φαίης ἐπὶ πολλοῖς εἶναι ὅλον. ἢ οὐ τὸ τοιοῦτον ἡγῇ λέγειν; Ἴσως, φάναι. Ἦ οὖν ὅλον ἐφ' ἑκάστῳ τὸ ἱστίον εἴη ἄν, ἢ μέρος αὐτοῦ ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ; Μέρος. Μεριστὰ ἄρα (φάναι) ὦ Σώκρατες, ἐστὶν αὐτὰ τὰ εἴδη· καὶ τὰ με- E τέχοντα αὐτῶν, μέρους ἂν μετέχοι, καὶ οὐκέτι ἐν ἑκάστῳ ὅλον, ἀλλὰ μέρος ἑκάστου ἂν εἴη. Φαίνεται οὕτω γε. Ἦ οὖν ἐθελήσεις ὦ Σώκρατες φάναι τὸ ἓν εἶδος ἡμῖν τῇ ἀληθείᾳ μερίζεσθαι; καὶ ἔτι ἓν ἔσται; Οὐδαμῶς, εἰπεῖν. Ὅρα γάρ (φάναι) εἰ αὐτὸ τὸ μέγεθος μεριεῖς, καὶ ἕκαστον τῶν πολλῶν μεγάλων, μεγέθους μέρει σμικροτέρῳ αὐτοῦ τοῦ μεγέθους, μέγα ἔσται, ἆρ' οὐκ ἄλογον φανεῖται; Πάνυ γε, ἔφη. Τί δέ; τοῦ ἴσου μέρος ἕκαστον σμικρὸν ἀπολαβὸν, ἕξει ᾧ ἐλάττονι ὄντι αὐτοῦ τοῦ ἴσου, τὸ ἔχον, ἴσον τῳ ἔσται; Ἀδύνατον. Ἀλλὰ τοῦ σμικροῦ μέρος τις ἡμῶν ἕξει· τούτου δὲ αὐτοῦ τὸ σμικρὸν μεῖζον ἔσται, ἅτε μέρους αὐτοῦ ὄντος. καὶ οὕτω δὴ αὐτὸ τὸ σμικρὸν μεῖζον ἔσται. ᾧ δ' ἂν προστεθῇ τὸ ἀφαιρεθὲν, τοῦτο σμικρότερον ἔσται, ἀλλ' οὐ μεῖζον ἢ πρίν. Οὐκ ἂν γένοιτο (φάναι) τοῦτό γε. Τίνα F οὖν τρόπον (εἰπεῖν) ὦ Σώκρατες, τῶν εἰδῶν σοι τἆλλα μεταλήψεται, μήτε κατὰ μέρη, μήτε κατὰ ὅλα μεταλαμβάνειν δυνάμενα; Οὐ μὰ τὸν Δία (φάναι) οὔ μοι δοκεῖ εὔκολον εἶναι τὸ τοιοῦτον οὐδαμῶς διορίσασθαι. Τί δὲ δή; πρὸς τόδε πῶς ἔχεις; Τὸ ποῖον; Οἶμαί σε ἐκ τοῦ τοιοῦδε ἓν ἕκαστον εἶδος οἴεσθαι εἶναι· ὅταν πόλλ' ἄττα μεγάλα δόξῃ σοὶ εἶναι, μία τις ἴσως δοκεῖ ἰδέα αὐτὴ εἶναι ἐπὶ πάντα ἰδόντι, ὅθεν ἓν τὸ μέγα ἡγῇ εἶναι. Ἀληθῆ λέγεις, φάναι. Τί δ' αὐτὸ τὸ μέγα, καὶ τἆλλα τὰ μεγάλα, ἐὰν ὡσαύτως τῇ ψυχῇ ἐπὶ πάντα ἴδῃς, οὐχὶ ἕν τι αὖ μέγα φανεῖται, ᾧ ταῦτα πάντα ἀνάγκη μεγάλα φαίνεσθαι; Ἔοικεν. Ἄλλο ἄρα εἶδος μεγέθους ἀναφανήσεται παρ' αὐτό τε τὸ μέγεθος γεγονὸς καὶ τὰ μετέ- G χοντα αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τούτοις αὖ πᾶσιν ἕτερον, ᾧ ταῦτα πάντα μεγάλα ἔσται· καὶ οὐκέτι δὴ ἓν ἕκαστον σοὶ τῶν εἰδῶν ἔσται, ἀλλ' ἄπειρα τὸ πλῆθος. Ἀλλὰ φάναι, ὦ Παρμενίδη, τὸν Σωκράτην, μὴ τῶν εἰδῶν ἕκαστον τούτων ᾖ νόημα, καὶ οὐδαμοῦ αὐτῷ προσήκῃ ἐγγίνεσθαι ἄλλοθι ἢ ἐν ψυχῇ. οὕτω γὰρ ἂν ἕν τε ἕκαστον εἴη, καὶ οὐκ ἂν ἔτι πάσχοι ἃ νῦν δὴ ἐλέγετο. Τί οὖν; (φάναι) ἓν ἕκαστόν ἐστι τῶν νοημάτων, νόημα δὲ, οὐδενός; Ἀλλ' ἀδύνατον, εἰπεῖν. Ἀλλὰ τινός; Ναί. Ὄντος, ἢ οὐκ ὄντος; Ὄντος. Οὐχ ἑνός τινος, ὃ ἐπὶ πᾶσιν ἐκεῖνο τὸ νόημα ἐπὸν νοεῖ, μίαν τινὰ οὖσαν ἰδέαν; Ναί. Εἶτα οὐκ εἶδος ἔσται τοῦτο τὸ νοούμενον ἓν εἶναι, ἀεὶ ὂν τὸ αὐτὸ ἐπὶ πᾶσιν; Ἀνάγκη αὖ φαίνεται. Τί δὲ δή; (εἰπεῖν τὸν Παρμενίδην) οὐκ ἀνάγκη, εἰ τἆλλα φῂς τῶν εἰδῶν μετέχειν, ἢ δοκεῖν σοι ἐκ νοημάτων ἕκαστον εἶναι, καὶ πάντα νοεῖν, ἢ νοήματα ὄντα, ἀνόητα εἶναι;

H

Ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο (φάναι) ἔχει λόγον. ἀλλ᾽ ὦ Παρμενίδη, μάλιστα ἔμοιγε καταφαίνεται ὧδε ἔχειν. τὰ μὲν εἴδη ταῦτα, ὥσπερ παραδείγματα, ἑστάναι, τῇ φύσει· τὰ δὲ ἄλλα, τούτοις ἐοικέναι, καὶ εἶναι ὁμοιώματα. καὶ ἡ μέθεξις αὕτη τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι τῶν εἰδῶν οὐκ ἄλλη τις ἢ εἰκασθῆναι αὐτοῖς. εἰ οὖν τι (ἔφη) ἔοικε τῷ εἴδει, οἷόν τε ἐκεῖνο τὸ εἶδος μὴ ὅμοιον εἶναι τῷ εἰκασθέντι, καθ᾽ ὅσον αὐτῷ ἀφωμοιώθη; ἢ ἔστι τις μηχανή, τὸ ὅμοιον μὴ ὁμοίῳ εἶναι ὅμοιον; Οὐκ ἔστι. Τὸ δὲ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἆρ᾽ οὐ μεγάλη ἀνάγκη ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ εἴδους μετέχειν; Ἀνάγκη. Οὗ δ᾽ ἂν τὰ ὅμοια μετέχοντα, ὅμοια ᾖ, οὐκ ἐκεῖνο ἔσται αὐτὸ τὸ εἶδος; Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκ ἄρα οἷόν τέ τι τῷ εἴδει ὅμοιον εἶναι, οὐδὲ τὸ εἶδος, ἄλλῳ· εἰ δὲ μή, παρὰ τὸ εἶδος ἀεὶ ἄλλο ἀναφανήσεται εἶδος· καὶ ἂν ἐκεῖνό τῳ ὅμοιον ᾖ, ἕτερον αὖ· καὶ οὐδέποτε παύσεται ἀεὶ καινὸν εἶδος γιγνόμενον, ἐὰν καὶ τὸ εἶδος τῷ ἑαυτοῦ μετέχοντι ὅμοιον γίγνηται. Ἀληθέστατα λέγεις. Οὐκ ἄρα ὁμοιότητι τἆλλα τῶν εἰδῶν μεταλαμβάνει· ἀλλά τι ἄλλο δεῖ ζητεῖν ᾧ μεταλαμβάνει. Ἔοικεν. Ὁρᾷς οὖν (φάναι) ὦ Σώκρατες, ὅση ἡ ἀπορία, ἐάν τις ὡς εἴδη ὄντα αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ διορίζηται; Καὶ μάλα. Εὖ τοίνυν ἴσθι (φάναι) ὅτι ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδέπω ἅπτῃ αὐτῆς ὅση ἐστὶν ἡ ἀπορία, εἰ ἓν εἶδος ἕκαστον τῶν ὄντων ἀεί τι ἀφοριζόμενος θήσεις. Πῶς δή; εἰπεῖν. Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, (φάναι) μέγιστον δὲ τόδε· εἴ τις φαίη μηδὲ προσήκειν αὐτὰ γιγνώσκεσθαι, ὄντα τοιαῦτα οἷά φαμεν δεῖν εἶναι τὰ εἴδη, τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἂν ἔχοι τις ἐνδείξασθαι ὅτι ψεύδεται· εἰ μὴ πολλῶν μὲν τύχοι ἔμπειρος ὢν ὁ ἀμφισβητῶν, καὶ μὴ ἀφυής, ἐθέλοι δὲ πάνυ πολλὰ καὶ πόῤῥωθεν πραγματευομένου τοῦ ἐνδεικνυμένου ἕπεσθαι· ἄλλῃ ἀπίθανος ἂν εἴη ὁ ἄγνωστα αὐτὰ ἀναγκάζων εἶναι. Πῇ δή, ὦ Παρμενίδη; φάναι τὸν Σωκράτη. Ὅτι ὦ Σώκρατες, οἶμαι ἂν καὶ σὲ καὶ ἄλλον ὅστις αὐτήν τινα καθ᾽ αὑτὴν ἑκάστου οὐσίαν τίθεται εἶναι, ὁμολογῆσαι ἄν, πρῶτον μὲν μηδεμίαν αὐτῶν εἶναι ἐν ἡμῖν. Πῶς γὰρ ἂν αὐτὴ καθ᾽ αὑτὴν ἔτι εἴη; φάναι τὸν Σωκράτη. Καλῶς λέγεις, εἰπεῖν. Οὐκοῦν καὶ ὅσαι τῶν ἰδεῶν πρὸς ἀλλήλας εἰσὶν αἵ εἰσιν, αὐταὶ πρὸς αὑτὰς τὴν οὐσίαν ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὰ παρ᾽ ἡμῖν εἴτε ὁμοιώματα, εἴτε ὅπῃ δή τις αὐτὰ τίθεται, ὧν ἡμεῖς μετέχοντες, εἶναι ἕκαστα ἐπονομαζόμεθα. τὰ δὲ παρ᾽ ἡμῖν ταῦτα, ὁμώνυμα ὄντα ἐκείνοις, αὐτὰ αὖ πρὸς αὑτά ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὰ εἴδη, καὶ ἑαυτῶν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνων ὅσα αὖ ὀνομάζεται οὕτω. Πῶς λέγεις; φάναι τὸν Σωκράτην. Οἷον, (φάναι τὸν Παρμενίδην) εἴ τις ἡμῶν του δεσπότης ἢ δοῦλός ἐστιν, οὐκ αὐτοῦ δεσπότου δή που ὅ ἐστι δεσπότης, ἐκείνου δοῦλός ἐστιν· οὐδὲ αὐτοῦ δούλου, ὅ ἐστι δοῦλος, δεσπότης ὁ δεσπότης· ἀλλ᾽ ἄνθρωπος ὢν ἀνθρώπου ἀμφότερα ταῦτά ἐστιν. αὐτὴ δὲ δεσποτεία, αὐτῆς δουλείας ἐστὶν ὅ ἐστι· καὶ δουλεία ὡσαύτως, αὐτὴ δουλεία αὐτῆς δεσποτείας. ἀλλ᾽ οὐ τὰ ἐν ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα τὴν δύναμιν ἔχει, οὐδὲ ἐκεῖνα πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ᾽, ὃ λέγω, αὐτὰ αὑτῶν καὶ πρὸς αὑτὰ ἐκεῖνά τέ ἐστι, καὶ τὰ παρ᾽ ἡμῖν ὡσαύτως πρὸς ἑαυτά. ἢ οὐ μανθάνεις ὃ λέγω; Πάνυ γ᾽ (εἰπεῖν τὸν Σωκράτη) μανθάνω. Οὐκοῦν καὶ ἐπιστήμη (φάναι) αὐτὴ μὲν ὅ ἐστιν ἐπιστήμη, τῆς ὅ ἐστιν ἀλήθεια, αὐτῆς ἂν ἐκείνης εἴη ἐπιστήμη; Πάνυ γε. Ἑκάστη δὲ αὖ τῶν ἐπιστημῶν ἥ ἐστιν, ἑκάστου τῶν ὄντων, ὅ ἐστιν, εἴη ἂν ἐπιστήμη, ἢ οὔ; Ναί. Ἡ δὲ παρ᾽ ἡμῖν ἐπιστήμη, οὐ τῆς παρ᾽ ἡμῖν ἂν ἀληθείας εἴη; καὶ αὖ ἑκάστη ἡ παρ᾽ ἡμῖν ἐπιστήμη, τῶν παρ᾽ ἡμῖν ὄντων ἑκάστου ἂν ἐπιστήμη συμβαίνοι εἶναι; Ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν αὐτά γε τὰ εἴδη, ὡς ὁμολογεῖς, οὔτε ἔχομεν, οὔτε παρ᾽ ἡμῖν οἷόν τε εἶναι. Οὐ γὰρ οὖν. Γιγνώσκεται δέ γέ που ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοῦ τῆς ἐπιστήμης αὐτὰ τὰ γένη ἅ ἐστιν ἕκαστα; Ναί. Ὅ γε ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. Οὐ γάρ. Οὐκ ἄρα ὑπό γε ἡμῶν γιγνώσκεται τῶν εἰδῶν οὐδέν· ἐπειδὴ αὐτῆς ἐπιστήμης οὐ μετέχομεν. Οὐκ ἔοικεν. Ἄγνωστον ἄρα ἡμῖν ἐστι καὶ αὐτὸ τὸ καλὸν ὅ ἐστι, καὶ τὸ ἀγαθόν· καὶ πάντα ἃ δὴ ὡς ἰδέας αὐτὰς οὔσας ὑπολαμβάνομεν. Κινδυνεύει. Ὅρα δὴ ἔτι τούτου δεινότερον τόδε. Τὸ ποῖον; Φαίης ἄν που, εἴπερ ἐστὶν αὐτό τι γένος ἐπιστήμης, πολὺ αὐτὸ ἀκριβέστερον εἶναι ἢ τὴν παρ᾽ ἡμῖν ἐπιστήμην; καὶ κάλλος, καὶ πάντα τὰ ἄλλα οὕτω; Ναί. Οὐκοῦν, εἴπερ τι ἄλλο αὐτῆς ἐπιστήμης μετέχει, οὐκ ἄν τινα μᾶλλον ἢ θεὸν φαίης ἔχειν τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην; Ἀνάγκη. Ἆρ᾽ οὖν οἷός τε αὖ ἔσται ὁ θεὸς τὰ παρ᾽ ἡμῖν γιγνώσκειν, αὐτὴν ἐπιστήμην ἔχων; Τί γὰρ οὔ; Ὅτι (ἔφη ὁ Παρμενίδης) ὡμολόγηται ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, μήτ᾽ ἐκεῖνα τὰ εἴδη πρὸς τὰ παρ᾽ ἡμῖν τὴν δύναμιν ἔχειν ἣν ἔχει, μήτε τὰ παρ᾽ ἡμῖν, πρὸς ἐκεῖνα· ἀλλ᾽ αὐτὰ πρὸς αὑτὰ ἑκάτερα. Ὡμολόγηται γάρ. Οὐκοῦν εἰ παρὰ τῷ θεῷ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀκριβεστάτη δεσποτεία, καὶ αὕτη ἡ ἀκριβεστάτη ἐπιστήμη, οὔτ᾽ ἂν ἡ δεσποτεία ἡ ἐκείνων, ἡμῶν ποτε ἂν δεσπόσειεν, οὔτ᾽ ἂν ἡ ἐπιστήμη ἡμᾶς γνοίη, οὐδέ τι ἄλλο τῶν παρ᾽ ἡμῖν· ἀλλὰ ὁμοίως ἡμεῖς ἐκείνων οὐκ ἄρχομεν τῇ παρ᾽ ἡμῖν ἀρχῇ, οὐδὲ γιγνώσκομεν τοῦ θείου οὐδέν, τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιστήμῃ· ἐκεῖνοί τε αὖ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὔτε δεσπόται ἡμῶν εἰσίν, οὔτε γιγνώσκουσι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, θεοὶ ὄντες. Ἀλλὰ μὴ λίαν (ἔφη) θαυμαστὸς ὁ λόγος, εἴ τις τὸν θεὸν ἀποστερήσει τοῦ εἰδέναι; Ταῦτα μέντοι, ὦ Σώκρατες, (ἔφη ὁ Παρμενίδης) καὶ ἔτι ἄλλα πρὸς τούτοις πάνυ πολλὰ ἀναγκαῖον ἔχειν τὰ εἴδη, εἰ εἰσὶν αὗται αἱ ἰδέαι τῶν ὄντων· καὶ ὁριεῖταί τις αὐτό τι ἕκαστον εἶδος. ὥστε ἀπορεῖν τε τὸν ἀκούοντα, καὶ ἀμφισβητεῖν

A id, inquit, rationem habet. verū quàm maximè ſic iſta mihi ſe habere videntur, has quidem ſpecies tanquam exemplaria in natura conſiſtere, cætera verò iis ſimilia fieri, atque eſſe ſimulacra, nec aliter iſta ſpeciebus participare, quàm quòd illis ſimilia fiunt. Si quid igitur, vt ais, ſpeciei ſimile eſt, vtrum poſſibile eſt ſpeciem ipſam non eſſe ſimilem eius quod ipſi ſimile factum eſt, quatenus ipſi factū eſt ſimile? An cogitari pōt ſimile nō eſſe ſimili ſimile? Nō certè. Simile aūt nónne eiuſdē ſpeciei neceſſariò particeps eſt, cui⁹ & illud cui ſimile ſit? Neceſſe eſt. At quo ſimilia participātia ſimilia fiūt, nōne illud ipſa
B ſpecies erit? Omnino. Nō igitur poteſt quicquā ſpeciei ſimile eſſe, nec ſpecies alteri. Nam præter ipſam ſpeciem, ſpecies alia ſemper emergeret: quòd ſi illa cuiquam ſit ſimilis, alia rurſus: nec vnquā progreſſus iſte ceſſabit. q̄n noua ſpecies ſēper occurret ſi ſpecies participāti ſimilis ſit. Veriſſima loqueris. Non ergo per ſimilitudinē cætera ſpeciebus participāt, ſed alius q̄dā preterea querēdus eſt participādi modus. Apparet. Cernis, ô Socrates, quāta ſequitur ambiguitas, ſi quis ſpecies, quæ ſpecies ſunt, ipſas ſecundum ſe diſtinguat? Et maximè inquit. Scito inſuper te nondum, vt ita dixerim, comprehendere, quan-
C ta ſit difficultas ſi vnamquanque rerum ſpeciem ſegregatam ab aliis ponas. Quomodo id, inquit? Multa quidem alia ſunt: ſed hoc eſt maximum: quia ſi quis illas neque noſci oportere contendat, cùm ſint tales quales eſſe debere ſpecies dicimus, eum ſanè qui iſta dicat, nemo poſſit redarguere, niſi multarum rerum peritus & ingenioſus ſit, qui iſthuc contendat, paratúſque præterea ſequi demonſtrantē, & plurima longa ambage inferentem: perſuaderi autem non poterit, qui ignotas illas eſſe cōtēdat. Cur ô Parmenides? ait Socrates. Quoniā ô Socrates, & te arbitror, & quēnis aliū quicūq eſſentiā quādā ip-
D ſam ſecundum ſe exiſtentem ponit, eam in nobis eſſe non fore conceſſurum. Quo enim pacto, inquit Socrates, ipſa ſecundum ſeipſam eſſet? Rectè loqueris. Nónne igitur quotcunque ex ideis inuicem reſpiciunt quæ ſunt, ipſæ ad ſeipſas eſſentiam habent, non autē ad ea quæ circa nos ſunt ſiue ſimulacra, ſiue quomodocunque illa quiſpiam nominet, quibus nos participantes ſingula eſſe denominamur? Quæ verò circa nos ſunt illis æquiuoca, ipſa ſimiliter ad ſeipſa non ad ſpecies ſunt, & ſui ipſorum non illarum quæcunque rurſus ſimiliter nūcupatur. Quomodo dicis? inquit Socrates. Veluti ſi quis noſtrûm alicuius dominus aut ſeruus ſit, non ipſius domini quod dominus eſt, ſeruus exiſtit: neque ipſius ſerui quod ſeruus eſt, dominus
E eſt qui dominus dicitur: ſed hæc vtraque eſt tanquam homo. Ipſa verò dominatio ſeruitutis ipſius exiſtit id quod eſt, & ipſa iterum ſeruitus eodem modo ipſius dominationis eſt ſeruitus: nec ea quæ nobis inſunt ad illa, nec etiam quæ illic ſunt, ad nos referūtur: ſed, vt dixi, ipſa ſui ipſorum & ad ſeipſa ſunt, & quæ hìc ſunt ſimiliter ad ſeipſa reſpiciūt. Intelligíſne quod dico? Prorſus intelligo. Nónne & ſcientia ipſa quod ſcientia eſt, illius ipſius quod eſt veritas, ſciētia eſt? Omnino quidem. Quælibet rurſus ſcientiarum quæ eſt quod eſt, alicuius exiſtentium eſt ſcientia, an non? Profectò. Scientia verò noſtra, nónne veritatis quæ circa nos, ſcientia erit? Et rurſus, vnaquæque noſtra ſcientia, vniuſcuiuſque eorum quæ circa nos ſunt
F ſcientia? Neceſſe eſt. Veruntamen ipſas ſpecies neque nos habere, neque circa nos eſſe poſſe aſſentiris? Non profectò. Nunquid ſcientiæ ſpecie genera ſingula noſcuntur? Certè. Quam ſpeciē nos haud habemus. Non certè. Nulla igitur ſpecies à nobis cognoſcitur, cùm ipſius ſciētiæ participes minimè ſimus. Non apparet. Ignotum itaque nobis ipſum pulchrum & ipſum bonum eſt, & omnia denique quæ vt ideas eſſe ſupponimus. Videtur. Conſidera & hoc etiam grauius. Quídnam? Num fateris, ſi eſt ipſum quiddam ſcientiæ genus, multo id præſtantius futurum hac noſtra ſcientia, & ipſam pulchritudinē ac reliquam eodem pacto? Imò. Nónne ſi quid
G aliud eſt ipſius ſcientiæ particeps, nullum niſi deum dices ſupremam habere ſcientiam? Neceſſe eſt. Num poterit Deus cùm ipſam ſcientiam ſit amplexus, hæc noſtra dignoſcere? Cur non? Quoniam, inquit Parmenides, confeſſi ſumus, ô Socrates, neque ſpecies illas ad noſtra vim habere quam habēt, neque noſtra etiam ad ſuperna, verùm vtraque ad ſeipſa referri. Conſenſimus planè. Ergo ſi apud deum ſuprema ipſa dominatio eſt, atque ipſa ſuprema ſcientia, nunquam aut dominatio ipſa nobis dominabitur, aut ipſa ſcientia nos, vel aliud noſtrorum quicquam cognoſcet: ſed & nos ſimiliter diis minimè imperabimus imperio noſtro, neque diuinū quicquam ſcientia noſtra percipiemus. Et illi item eadem ratione nec
H noſtri erūt domini, neque res humanas cùm dij ſint, animaduertent. At nonne valde mirabilis, inquit, hic ſermo videbitur, ſi quis deum cognitione priuauerit? Hæc quidem, ô Socrates, inquit Parmenides, aliáque præter hæc multa neceſſe eſt ſpeciebus contingere, ſi quidē hæ rerū ideæ ſint, & aliquid vnāquāq; harū, cùm ex ſe ſit, ab aliis ſeparet. Vnde vacillat quiſquis

Ipſum pulchrū & ipſum bonum nobis ignotum.

hæc audit, ac dubitat, ne fortè ideæ nihil ſint omnino: vel ſi ſint, neceſſe ſit eas humanæ naturæ ignotas eſſe, adeò vt qui hæc dicit, cùm dixiſſe aliquid videatur, mox illud, vt paulò antè patebat, mirum & incredibile videri: & viri admodum ingenioſi eſſe, percipere poſſe quódnam ſit ipſum per ſe cuiuſque genus, & ipſa ſecundum ſe eſſentia cuiuſque, nécnon mirabilioris viri officium eſſe, hæc poſtquam inuenerit, alios docere poſſe, ſufficienter omnia diſcernẽtem. Aſſentior ô Parmenides, inquit Socrates: quæ enim dicis, menti meæ mirificè conſonant. Veruntamen, inquit Parmenides, ſi quis prædictis rationibus motus ſpecies rerum exiſtentium auferat, neque ſpeciem ipſam vniuſcuiuſque diſtinguat, haud ſanè reperiet, quò conuertat intelligentiam, cùm non permiſerit ideam vniuſcuiuſque rerum exiſtentium eandem ſemper exiſtere, & in hunc modum diſſerendi etiam facultatem funditus ſubuertet. Talem quandam rationem tu quoque præcipuè ſenſiſſe mihi videris. Vera dicis. Quid itaque de philoſophia facies? quò his ignoratis te vertes? Haudquaquam diſcernere id in præſentia videor. Priuſquam te exercitaris, ô Socrates, definire aggrederis, quid pulchrum, iuſtum, bonũ, & aliarum quælibet ſpecierum, hoc enim pridem animaduerti, hîc te audiens vnà cum hoc Ariſtotele diſputantem. Pulcher ſanè atque diuinus, mihi crede, impetus iſte tuus, qui ad rationes ſe fert. Cæterùm collige teipſum, diligentiúſque te in ea facultate exerce, quæ inutilis eſſe videtur multis, & quædam garrulitas nuncupatur, dum iuuenis es, alioquin te veritas fugiet.

Quis eſt igitur exercitationis huiuſce modus, Parmenides? Iſte, inquit, quem à Zenone audiſti. Sed etiam illud tuum aduerſus hunc dictum miratus ſum, cùm diceres non in iis quæ oculis percipiuntur, eorúmque errore cogitationem ſiſtere oportere, ſed ad ea conſcendere, quæ quis maximè ratione comprehendere, ac verè eſſe putaret. Quia mihi videtur, inquit, non eſſe arduum, hoc pacto ſimilia videlicet, atque diſſimilia, cæteráve quæ rebus exiſtentibus competunt, explicare. Et probè quidem dixiſti. Eſt autem præter hoc, illud etiã obſeruandum, vt non modò ſi eſt aliquid ſupponas, ac deinde quæ proueniunt ex ſuppoſitione conſideres: verumetiam ſi non ſit, ſupponas, ſi modò rectè exercitari velis. Quo pacto id ais? Verbi cauſa, ſi velis circa iſtam ſuppoſitionem quam Zeno inuexit, ſi multa ſunt, quid euenturum eſt ipſis multis ad ſeipſa & ad vnum, & vni ad ſeipſum & ad multa. Ac rurſus ſi nõ ſunt multa, iterum conſiderandum quid accidat vni atque multis, tum ad ſeipſa, tum inuicem. Et rurſus ſi ſuppoſuerit eſſe ſimilitudinem, vel non eſſe, quid potiſſimùm ex vtraque ſuppoſitione contingat, tam iis quæ ſuppoſita ſunt, quàm cæteris omnibus ad ſeipſa pariter, atque inuicem. Eadem quoque de diſſimilitudine ratio eſt, de motu, ſtatu, generatione, corruptione, eſſe, atque non eſſe, & vt vno verbo complectar, de quocunque ſupponitur aut eſſe, aut non eſſe, ſiue quamuis aliam paſſionem ſuſcipere: conſideranda ſunt quæ ex ſuppoſitione proueniant ad ſeipſum, & ad quodlibet aliorum quodcunque elegeris, & ad plura, & ad vniuerſa ſimiliter, & alia rurſus ad ſeipſa atque ad aliud quodcunque aſſumpſeris, ſiue vt exiſtens, ſiue vt non exiſtens ipſum poſueris, ſi modo abſolutè exercitatus veritatem ſis penitus inſpecturus. Arduũ, inquit, opus narras, nec te omnino intelligo. Quin tuipſe infers aliquid, illo ipſo modo percurrens, vt clariùs intelligam? Grande, ô Socrates, onus ſeni imponis. Tunc Socrates, cur nõ ipſe, ô Zeno, hanc rem diſcurris? Cui Zeno ſubridens reſpondit, Ipſum, ô Socrates, oremus Parmenidem, neque enim leue quiddam eſt, quod ait. An non vides quantum ſit negotium, quod iubes? Quòd ſi plures eſſemus, haud ſanè id poſtulare deceret. Indecorum nãque huiuſmodi quædam in conſpectu multorum tractare, atque id ſeni præcipuè. Ignorant enim multi quòd abſque hoc per omnia velut diſcurſu & errore impoſſibile ſit mentis veritati coniunctæ compotem fieri. Ego igitur, ô Parmenides, vnà cum Socrate precor, vt mihi etiam liceat tanto tempore tranſacto hæc audire. Cùm verò hæc intuliſſet Zeno, aiebat Antipho dixiſſe Pythodorum, ſe quoque, & Ariſtotelem, ac reliquos omnes obſecrauiſſe Parmenidem, vt quod dixerat, demonſtraret, neque aliter faceret. Tunc demum Parmenides, neceſſe eſt, inquit, obtemperare, etſi mihi videor in id quod paſſus eſt Ibycius equus, incidere.

Equus Ibycius.

Cui & athletæ & ſeniori, curruum ſubituro certamen, & propter experientiam euentum extimeſcenti, Ibycus ipſe ſe conferens, inuitus, inquit, & ipſe iam ſenex ad amores regredi cogor. Eadem ratione ego mihi admodum trepidare videor, cùm cogito quo pacto iam grandis natu tam profundum diſſerendi pelagus tranſnatare queam. Obſequendum tamen, cùm & Zeno ipſe roget: iidem enim ſumus. Vnde igitur incipiemus? quídve primùm ponemus? An vultis poſtquàm negotioſum ludum ingreſſi ſumus, à me ipſo meáque poſitione in primis exordiar, de ipſo vno, inquam, ſiue vnum ſit, ſiue non, quid accidat? Prorſus, inquit Zeno. Quis igitur mihi reſpondebit? An iunior? minùs enim negotij præbebit: & quæ

A ᾧ οὔτε ἐστὶ ταῦτα, εἴτε ὅτι μάλιστα εἴη, πολλὴ ἀνάγκη αὐτὰ εἶναι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἄγνωστα. καὶ ταῦτα λέγοντα, δοκεῖν τε τὶ λέγειν· καὶ, ὃ ἄρτι ἐλέγομεν, θαυμαστῶς ὡς δυσανάπειστον εἶναι· καὶ ἀνδρὸς πάνυ μὲν εὐφυοῦς, τοῦ δυνησομένου μαθεῖν ὡς ἔστι γένος τι ἑκάστου, καὶ οὐσία αὐτὴ καθ' αὑτήν· ἔτι δὲ θαυμαστοτέρου, τοῦ εὑρήσοντος, καὶ ἄλλον δυνησομένου διδάξαι πάντα ταῦτα ἱκανῶς διακρινησάμενον. Συγχωρῶ σοι, ἔφη, ὦ Παρμενίδη, ὁ Σωκράτης. πάνυ γάρ μοι κατὰ νοῦν λέγεις. Ἀλλὰ μέντοι (εἰπεῖν ὁ Παρμενίδης) εἰ δή γέ τις, ὦ Σώκρατες, αὖ μὴ ἐάσει εἴδη τῶν ὄντων εἶναι, εἰς πάντα τὰ δὴ νῦν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποβλέψας, μηδὲ ὁριεῖται εἶδος ἑνὸς ἑκάστου, οὐδὲ ὅποι τρέψει τὴν διάνοιαν ἕξει, μὴ
B ἐῶν ἰδέαν τῶν ὄντων ἑκάστου τὴν αὐτὴν ἀεὶ εἶναι· καὶ οὕτω τὴν τοῦ διαλέγεσθαι δύναμιν παντάπασι διαφθερεῖ. τοῦ τοιούτου μὲν οὖν μοι δοκεῖς καὶ μᾶλλον ᾐσθῆσθαι. Ἀληθῆ λέγεις, φάναι. Τί οὖν ποιήσεις φιλοσοφίας πέρι; πῇ τρέψῃ, ἀγνοουμένων τούτων; Οὐ πάνυ μοι δοκῶ καθορᾶν ἔν γε τῷ παρόντι. Πρῲ γὰρ (εἰπεῖν) πρὶν γυμνασθῆναι, ὦ Σώκρατες, ὁρίζεσθαι ἐπιχειρεῖς καλόν τέ τι καὶ δίκαιον, καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἓν ἕκαστον τῶν εἰδῶν. ἐνενόησα γὰρ καὶ πρῴην σοῦ ἀκούων διαλεγομένου ἐνθάδε Ἀριστοτέλει τῷδε. καλὴ μὲν οὖν καὶ θεία, εὖ ἴσθι, ἡ ὁρμὴ ἣν ὁρμᾷς ἐπὶ τοὺς λόγους· ἕλκυσον δὲ σαυτὸν καὶ γύμνασον μᾶλλον διὰ τῆς δοκούσης ἀχρήστου εἶναι καὶ καλουμένης ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀδολεσχίας, ἕως
C ἔτι νέος εἶ· εἰ δὲ μὴ, σὲ διαφεύξεται ἡ ἀλήθεια. Τίς οὖν ὁ τρόπος (φάναι) ὦ Παρμενίδη, τῆς γυμνασίας; Οὗτος, εἶπεν, ὅνπερ ἤκουσας Ζήνωνος. πλὴν τοῦτό γε σοῦ καὶ πρὸς τοῦτον ἠγάσθην, εἰπόντος ὅτι οὐκ εἴας ἐν τοῖς ὁρωμένοις οὐδὲ περὶ ταῦτα τὴν πλάνην ἐπισκοπεῖν· ἀλλὰ περὶ ἐκεῖνα ἃ μάλιστά τις ἂν λόγῳ λάβοι, καὶ ἤδη ἂν ἡγήσαιτο εἶναι. Δοκεῖ γάρ μοι (ἔφη) ταύτῃ γε οὐδὲν χαλεπὸν εἶναι, καὶ ὅμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν τὰ ὄντα πάσχοντα ἀποφαίνειν. Καὶ καλῶς γ', ἔφη. χρὴ δὲ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτῳ ποιεῖν· μὴ μόνον εἰ ἔστιν ἕκαστον ὑποτιθέμενον, σκοπεῖν τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ ἔστι τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑποτίθεσθαι· εἰ βούλει μᾶλλον γυμνασθῆναι. Πῶς λέγεις; φάναι. Οἷον
D (ἔφη) εἰ βούλει περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἣν Ζήνων ὑπέθετο, εἰ πολλά ἐστι, τί χρὴ συμβαίνειν καὶ αὐτοῖς τοῖς πολλοῖς πρὸς αὑτὰ καὶ πρὸς τὸ ἓν, καὶ τῷ ἑνὶ πρός τε αὑτὸ καὶ πρὸς τὰ πολλά· καὶ αὖ, εἰ μή ἐστι πολλά, πάλιν σκοπεῖν τί συμβήσεται καὶ τῷ ἑνὶ καὶ τοῖς πολλοῖς, καὶ πρὸς αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα. καὶ αὖθις αὖ, ἐὰν ὑποθῇ, εἰ ἔστιν ὁμοιότης, ἢ εἰ μὴ ἔστι, τί ἐφ' ἑκατέρας τῆς ὑποθέσεως συμβήσεται καὶ τοῖς αὐτοῖς ὑποτεθεῖσι καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ πρὸς αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα. καὶ περὶ ἀνομοίου ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ περὶ κινήσεως, καὶ περὶ στάσεως, καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι. καὶ, ἑνὶ λόγῳ, περὶ ὅτου ἂν ἀεὶ ὑποθῇ, ὡς ὄντος καὶ ὡς οὐκ ὄντος, καὶ ὁτιοῦν ἄλλο πάθος πάσχοντος, δεῖ σκοπεῖν τὰ συμ-
E βαίνοντα πρὸς αὑτὸ, καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν ἄλλων, ὅ,τι ἂν προέλῃ, καὶ πρὸς πλείω καὶ πρὸς ξύμπαντα ὡσαύτως· καὶ τἄλλα αὖ, πρὸς αὑτά τε καὶ πρὸς ἄλλο ὅ,τι ἂν ἀεὶ προαιρῇ· ἐάν τε ὡς ὂν ὑποθῇ ὃ ὑπετίθεσο, ἐάν τε ὡς μὴ ὄν· εἰ μέλλεις, τελέως γυμνασάμενος, κυρίως διόψεσθαι τὸ ἀληθές. Ἀμήχανόν γ', ἔφη, λέγεις, ὦ Παρμενίδη πραγματείαν· καὶ οὐ σφόδρα μανθάνω. ἀλλά μοι τί οὐ διῆλθες, αὐτὸς ὑποθέμενός τι, ἵνα μᾶλλον καταμάθω; Πολὺ ἔργον (φάναι) ὦ Σώκρατες, προστάττεις, ὡς τηλικῷδε. Ἀλλὰ σὺ (εἰπεῖν τὸν Σωκράτη) Ζήνων, τί οὐ διῆλθες ἡμῖν; Καὶ τὸν Ζήνωνα ἔφη γελάσαντα φάναι, Αὐτοῦ ὦ Σώκρατες δεώμεθα Παρμενίδου. μὴ γὰρ οὐ φαῦλον ᾖ ὃ λέγει. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσον ἔργον προσ-
F τάττεις; εἰ μὲν οὖν πλείους ἦμεν, οὐκ ἂν ἄξιον ἦν δεῖσθαι. ἀπρεπῆ γὰρ τὰ τοιαῦτα πολλῶν ἐναντίον λέγειν, ἄλλως τε καὶ τηλικούτῳ. ἀγνοοῦσι γὰρ οἱ πολλοὶ ὅτι ἄνευ ταύτης τῆς διὰ πάντων διεξόδου τε καὶ πλάνης ἀδύνατον ἐντυχόντα τῷ ἀληθεῖ, νοῦν σχεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Παρμενίδη, Σωκράτει συνδέομαι, ἵνα καὶ αὐτὸς ἀκούσω διὰ χρόνου. Ταῦτα δὴ εἰπόντος τοῦ Ζήνωνος, ἔφη ὁ Ἀντιφῶν φάναι τὸν Πυθόδωρον, αὐτόν τε δεῖσθαι τοῦ Παρμενίδου καὶ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνδείξασθαι ὃ λέγοι, καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖν. Τὸν οὖν Παρμενίδην, Ἀνάγκη, φάναι, πείθεσθαι. καίτοι δοκῶ μοι τὸ τοῦ Ἰβυκείου ἵππου πεπονθέναι· ᾧ ἐκεῖνος ἀθλητῇ ὄντι καὶ πρεσβυτέρῳ, ὑφ' ἅρματι μέλλοντι ἀγωνιεῖσθαι,
G καὶ δι' ἐμπειρίαν τρέμοντι τὸ μέλλον, ἑαυτὸν ἀπεικάζων, ἄκων ἔφη καὶ αὐτὸς, οὕτω πρεσβύτης ὢν, εἰς τὸν ἔρωτα ἀναγκάζεσθαι ἰέναι. κἀγώ μοι δοκῶ μεμνημένος μάλα φοβεῖσθαι πῶς χρὴ τηλικόνδε ὄντα διανεῦσαι τοιοῦτόν τε καὶ τοσοῦτον πλῆθος λόγων. ὅμως δὲ, δεῖ γὰρ χαρίζεσθαι, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ζήνων λέγει. οἱ αὐτοὶ γάρ ἐσμεν. πόθεν οὖν δὴ ἀρξόμεθα; καὶ τί πρῶτον ὑποθησόμεθα; ἢ βούλεσθε, ἐπειδήπερ δοκεῖ πραγματειώδη παιδιὰν παίζειν, ἀπ' ἐμοῦ ἄρξωμαι καὶ τῆς ἐμαυτοῦ ὑποθέσεως, περὶ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ ὑποθέμενος, εἴτε ἕν ἐστιν, εἴτε μὴ ἕν, τί χρὴ συμβαίνειν; Πάνυ μὲν οὖν, φάναι τὸν Ζήνωνα. Τίς οὖν (εἰπεῖν) μοι ἀποκρινεῖται; ἢ ὁ νεώτατος; ἥκιστα γὰρ
H ἂν πολυπραγμονοῖ, καὶ ἃ οἴεται μάλιστ' ἂν ἀποκρίνοιτο· καὶ ἅμα ἐμοὶ

ἀνάπαυλα ἂν εἴη ἡ ἐκείνου ἀπόκρισις. Ἕτοιμός σοι, ὦ Παρμενίδη. (φάναι τοῦτον τὸν Ἀριστοτέλην) ἐμὲ γὰρ λέγεις, τὸν νεώτατον λέγων. ἀλλ᾽ ἐρώτα ὡς ἀποκρινουμένου δή. Εἶεν· (φάναι) εἰ ἕν ἐστιν, ἄλλο τι οὐκ ἂν εἴη πολλὰ τὸ ἕν; Πῶς γὰρ ἄν; Οὔτε ἄρα μέρος αὐτοῦ, οὔτε ὅλον αὐτὸ δεῖ εἶναι. Τί δή; Τὸ μέρος που, μέρος ὅλου ἐστί. Ναί. Τί δὲ τὸ ὅλον; οὐχὶ οὗ ἂν μέρος μηδὲν ἀπῇ, ὅλον ἂν εἴη; Πάνυ γε. Ἀμφοτέρως ἄρα τὸ ἓν ἐκ μερῶν ἂν εἴη, ὅλον τε ὂν καὶ μέρη ἔχον. Ἀνάγκη. Ἀμφοτέρως ἂν ἄρα οὕτω τὸ ἓν πολλὰ εἴη, ἀλλ᾽ οὐχ ἕν. Ἀληθῆ. Δεῖ δέ γε μὴ πολλὰ ἀλλ᾽ ἓν αὐτὸ εἶναι. Δεῖ. Οὔτ᾽ ἄρα ὅλον ἔσται, οὔτε μέρη ἕξει, εἰ ἓν ἔσται τὸ ἕν. Οὐ γάρ. Οὐκοῦν εἰ μηδὲν ἔχει μέρος, οὔτ᾽ ἀρχὴν, οὔτε τελευτὴν οὔτε μέσον ἔχει. μέρη γὰρ ἂν ἤδη αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα εἴη. Ὀρθῶς. Καὶ μὴν τελευτή γε καὶ ἀρχὴ, πέρας ἑκάστου. Πῶς δ᾽ οὔ; Ἄπειρον ἄρα τὸ ἕν, εἰ μήτε ἀρχὴν μήτε τελευτὴν ἔχει. Ἄπειρον. Καὶ ἄνευ σχήματος ἄρα. οὔτε γὰρ ἂν στρογγύλου οὔτε εὐθέος μετέχοι. Πῶς; Στρογγύλον γέ που ἐστὶ τοῦτο, οὗ ἂν τὰ ἔσχατα πανταχῇ ἀπὸ τοῦ μέσου ἴσον ἀπέχῃ. Ναί. Καὶ μὴν εὐθύ γε, οὗ ἂν τὸ μέσον ἀμφοῖν τοῖν ἐσχάτοιν ἐπίπροσθεν ᾖ. Οὕτως. Οὐκοῦν μέρη ἂν ἔχοι τὸ ἕν, καὶ πολλ᾽ ἂν εἴη, εἴτ᾽ εὐθέος σχήματος εἴτε περιφεροῦς μετέχοι. Πάνυ μὲν οὖν. Οὔτε ἄρα εὐθὺ οὔτε περιφερές ἐστιν· ἐπείπερ οὐδὲ μέρη ἔχει. Ὀρθῶς. Καὶ μὴν τοιοῦτόν γε ὂν, οὐδαμοῦ ἂν εἴη. οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ οὔτε ἐν ἑαυτῷ εἴη. Πῶς δή; Ἐν ἄλλῳ μὲν ὂν, κύκλῳ που ἂν περιέχοιτο ὑπ᾽ ἐκείνου ἐν ᾧ ἂν εἴη, καὶ πολλαχοῦ ἂν αὐτοῦ ἅπτοιτο πολλοῖς· τοῦ δὲ ἑνός τε καὶ ἀμεροῦς καὶ κύκλου μὴ μετέχοντος, ἀδύνατον πολλαχῇ κύκλῳ ἅπτεσθαι. Ἀδύνατον. Ἀλλὰ μὴν αὐτό γε ἐν ἑαυτῷ ὂν, κἂν ἑαυτὸ εἴη περιέχον, οὐκ ἄλλο ἢ αὐτό· εἴπερ καὶ ἐν ἑαυτῷ εἴη. ἔν τῳ γάρ τι εἶναι μὴ περιέχοντι ἀδύνατον. Ἀδύνατον γάρ. Οὐκοῦν ἕτερον μὲν ἄν τι εἴη αὐτὸ τὸ περιέχον, ἕτερον δὲ, τὸ περιεχόμενον. οὐ γὰρ ὅλον γε ἄμφω ταὐτὸν ἅμα πείσεται καὶ ποιήσει· καὶ οὕτω τὸ ἓν οὐκ ἂν εἴη ἔτι ἕν, ἀλλὰ δύο. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐκ ἄρα ἐστί που τὸ ἕν, μήτε ἐν ἑαυτῷ μήτε ἐν ἄλλῳ ἐνόν. Οὐκ ἔστιν. Ὅρα δὴ, οὕτως ἔχον, εἰ οἷόν τε ἐστὶν ἑστάναι ἢ κινεῖσθαι. Τί δὴ γὰρ οὔ; Ὅτι κινούμενόν τε, ἢ φέροιτο ἢ ἀλλοιοῖτο ἄν. αὗται γὰρ μόναι κινήσεις. Ναί. Ἀλλοιούμενον δὲ τὸ ἓν ἑαυτοῦ, ἀδύνατόν που ἓν ἔτι που εἶναι. Ἀδύνατον. Οὐκ ἄρα κατ᾽ ἀλλοίωσίν γε κινεῖται. Οὐ φαίνεται. Ἀλλ᾽ ἆρα τῷ φέρεσθαι; Ἴσως. Καὶ μὴν, εἰ φέροιτο τὸ ἕν, ἤτοι ἐν τῷ αὐτῷ ἂν περιφέροιτο κύκλῳ, ἢ μεταλλάττοι χώραν ἑτέραν ἐξ ἑτέρας. Ἀνάγκη. Οὐκοῦν, κύκλῳ μὲν περιφερόμενον, ἐπὶ μέσου βεβηκέναι ἀνάγκη, καὶ τὰ περὶ τὸ μέσον φερόμενα, ἄλλα μέρη ἔχειν ἑαυτοῦ· ᾧ δὲ μήτε μέσου μήτε μερῶν προσήκει, τίς μηχανὴ τοῦτο κύκλῳ ποτὲ ἐπὶ τοῦ μέσου ἐνεχθῆναι; Οὐδεμία. Ἀλλὰ δὴ χώραν ἀμεῖβον, ἄλλοτ᾽ ἄλλοθι γίγνεται, καὶ οὕτω κινεῖται; Εἴπερ γε δή. Οὐκοῦν εἶναι μέν που ἔν τινι αὐτὸ, ἀδύνατον ἐφάνη; Ναί. Ἆρ᾽ οὖν γίγνεσθαι ἔτι ἀδυνατώτερον; Οὐκ ἐννοῶ ὅπῃ. Εἰ ἔν τῳ τι γίγνεται, οὐκ ἀνάγκη μήτε πω ἐν ἐκείνῳ εἶναι, ἔτι ἐγγιγνόμενον, μήτε τι ἔξω ἐκείνου παντάπασιν, εἴπερ ἤδη ἐγγίγνεται; Ἀνάγκη. Εἰ ἄρα τι ἄλλο πείσεται, τοῦτο ἐκεῖνο ἂν μόνον πάσχοι οὗ μέρη εἴη. τὸ μὲν γὰρ ἄν τι αὐτοῦ, ἤδη ἐν ἐκείνῳ, τὸ δὲ ἔξω εἴη ἅμα. τὸ δὲ μὴ ἔχον μέρη, οὐχ οἷόν τέ που ἔσται τρόπῳ οὐδενὶ ὅλον ἅμα μήτε ἐντὸς εἶναί τινος, μήτε ἔξω. Ἀληθῆ. Οὗ δὲ μήτε μέρη εἰσὶ, μήτε ὅλον τυγχάνει ὂν, οὐ πολὺ ἔτι ἀδυνατώτερον ἐγγίγνεσθαί που; μήτε κατὰ μέρη, μήτε ὅλον ἐγγιγνόμενον; Φαίνεται. Οὔτ᾽ ἄρα πῃ ἰὸν καὶ ἔν τῳ γιγνόμενον, χώραν ἀλλάττει, οὔτ᾽ ἐν τῷ αὐτῷ περιφερόμενον, οὔτε ἀλλοιούμενον. Οὐκ ἔοικε. Κατὰ πᾶσαν ἄρα κίνησιν τὸ ἓν ἀκίνητον. Ἀκίνητον. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἶναί γε φαμὲν ἔν τινι αὐτὸ ἀδύνατον. Φαμὲν γάρ. Οὐδ᾽ ἄρα ποτὲ ἐν τῷ αὐτῷ ἐστι. Τί δή; Ὅτι ἤδη ἂν ἐν ἐκείνῳ εἴη ἐν ᾧ τῷ αὐτῷ ἐστι. Πάνυ μὲν οὖν. Ἀλλ᾽ οὔτε ἐν ἑαυτῷ οὔτε ἐν ἄλλῳ οἷόν τε ἦν αὐτῷ ἓν εἶναι. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐδέποτε ἄρα ἐστὶ τὸ ἓν ἐν τῷ αὐτῷ. Οὐκ ἔοικεν. Ἀλλὰ μὴν τό γε μηδέποτε ἐν τῷ αὐτῷ ὂν, οὔτε ἡσυχίαν ἄγει, οὔτε ἕστηκεν. Οὐ γὰρ οἷόν τε. Τὸ ἓν ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὔτε ἕστηκεν, οὔτε κινεῖται. Οὔκουν δὴ φαίνεταί γε. Οὐδὲ μὴν ταὐτόν γε οὔτε ἑτέρῳ οὔτε ἑαυτῷ ἔσται, οὐδ᾽ αὖ ἕτερον οὔτε αὐτοῦ, οὔτε ἑτέρου ἂν εἴη. Πῇ δή; Ἕτερον μέν που ἑαυτοῦ ὂν, ἑνὸς ἕτερον ἂν εἴη, καὶ οὐκ ἂν εἴη ἕν. Ἀληθῆ. Καὶ μὴν ταὐτόν γε ἑτέρῳ ὂν, ἐκεῖνο ἂν εἴη, αὐτὸ δ᾽ οὐκ ἂν εἴη. ὥστε οὐδ᾽ ἂν οὕτως εἴη ὅπερ ἔστιν ἕν, ἀλλ᾽ ἕτερον ἑνός. Οὐ γὰρ οὖν. Ταὐτὸν μὲν ἄρα ἑτέρῳ, ἢ ἕτερον ἑαυτοῦ οὐκ ἔσται. Οὐ γάρ. Ἕτερον δέ γε ἑτέρου οὐκ ἔσται, ἕως ἂν ᾖ ἕν. Οὐ γὰρ ἑνὶ προσήκει ἑτέρῳ τινὸς εἶναι, ἀλλὰ μόνῳ ἑτέρῳ ἑτέρου, ἄλλῳ δὲ οὐδενί. Ὀρθῶς. Τῷ μὲν ἄρα ἓν εἶναι, οὐκ ἔσται ἕτερον. ἢ οἴει; Οὐ δῆτα. Ἀλλὰ μὴν, εἰ μὴ τούτῳ, οὐχ ἑαυτῷ ἔσται. εἰ δὲ μὴ αὐτῷ, οὐδὲ αὐτό. αὐτὸ δὲ μηδαμῇ ὂν ἕτερον, οὐδενὸς ἔσται ἕτερον. Ὀρθῶς. Οὐδὲ μὴν ταὐτὸν ἑαυτῷ ἔσται. Πῶς δ᾽ οὔ; Οὐχ ἧπερ τοῦ ἑνὸς φύσις, αὐτὴ δή που καὶ τοῦ ταὐτοῦ; Τί δή; Ὅτι οὐκ ἐπειδὰν

A ipſe ſentit, maximè reſpondebit, vt eius reſponſio minùs me defatiget. Paratus ſum, ô Parmenides, Ariſtoteles inquit, me nãque ſignificas, dum iuniorem reſpondere iubes Sed age, vt lubet, interroga me, tanquam libentiſſimè reſponſurum. Age igitur ſi vnum eſt, non vtique multa erit ipſum vnum. Qui nã enim? Neque igitur partem eſſe illius aliquam, neque totum ipſum eſſe oportet. Cúrnam? Pars vtique totius pars eſt. Quid verò? Nónne totum eſt, cui nulla pars deeſt? Prorſus. Vtrinque igitur ipſum vnum ex partibus eſſet, totúmque exiſtens, ac partes habens. Neceſſe eſt. Vtrinque rurſus ipſum vnum multa

Prima ſuppoſitio, ſi vnum ſit, quæ intelligenda eſt ſi vnum. Nam verbum Eſt, apponitur gratia orationis.

B potius, quàm vnum eſſet. Verum. Oportet autem non multa, ſed vnum ipſum exiſtere. Oportet ſanè. Itaque nec totum erit, neque partes habebit, ſi vnum fuerit ipſum vnum. Non certè. Si nullam habet partem, nec principium etiam, neque finem, neque medium habebit. partes enim ipſius hæc eſſent. Probè. Quinetiam principium & finis, termini cuiuſlibet ſunt. Quidni? Infinitum igitur ipſum vnum, cùm principio finéque careat. Infinitum. Ergo & abſque figura: neque enim rotundi, neque erecti particeps eſt. Cur? Rotundum porrò id eſt, cuius extremá vndique à medio æquè diſtant. Id nempe. Rectum

C verò cuius medium extremis vtriſque è regione eſt. Sic eſt. Nónne partes haberet ipſum vnum, multáque eſſet, ſi rectæ vel circularis figuræ eſſet particeps? Omnino quidem. Idcirco, neque rectum eſt, neque rotundum, cùm partes etiam nullas habeat. Rectè. Quinetiam cùm tale ſit, nuſquam eſt. nam neque in alio, neque in ſeipſo eſſe poteſt. Quamobrem? Si in alio eſſet, circulo quodam ab eo in quo eſſet, concluderetur, paſſímque ab illo, ac multis partibus tangeretur. At cùm vnum impartibile ſit, & rotunditatis expers, impoſſibile eſt multifariam circulo tangi. Impoſſibile. Sin in ſeipſo eſſet, ipſum ſeipſum complecteretur, non aliud quiddã quàm

Rationes quibus pellitur idem eſſe in ſe.

D ipſummet exiſtens: ſi quidem in ſemetipſo ſit. non enim poteſt quicquam in aliquo eſſe, quin ab illo etiam comprehendatur. Impoſſibile certè. An non aliud quiddam eſſet ipſum vt comprehendens, aliud vt comprehenſum? nunquam enim idem ipſum totum vtraque hæc ſimul pateretur & ageret. quo fit, vt ipſum vnum nõ vnũ vlterius, ſed duo ſit. Eſt vt dicis. Nuſquam igitur eſt ipſum vnum, quandoquidem nec in alio, nec in ſemetipſo eſt. Nuſquam. Conſidera, quæſo, num quod huiuſmodi eſt, aut ſtare aut moueri poſſit. Quid ni poſſit? Quoniam quod mouetur, vel fertur, vel alteratur, hi quippe ſoli

Latio & alteratio motus ſoli ſunt.

E ſunt motus. Eſto. Si ipſum vnum ex eo quod eſt alteretur, impoſſibile eſt iã eſſe vnum. Impoſſibile. Idcirco ſecundum alterationem non mouetur. Non, vt apparet. Nunquid ſecundum progreſſionem? Fortaſſis. Atqui ſi ipſum vnum feratur, vel in eodem motu ſphærico circunfertur, vel locum alium ex alio mutat. Neceſſe. Nónne quod circulo circunfertur, in medio conſiſtere oportet, atque alias ſui partes quæ circa medium voluantur, habere? Cui verò nec medium, neque pars vlla cõuenit, quomodo id cogitari poteſt in circulum circa medium volui? Nullo pacto. An locum tranſiens, aliàs alibi fit, atque ita mouetur? Fortè. Num eſſe ipſum in aliquo, vt impoſſibile iam redargutum eſt? Eſt. An non multò magis impoſſibile ipſum in aliquo fieri? Non intelligo ſatis. Si in aliquo aliquid

Quod circulò mouetur, in medio conſiſtere.

F fit, neceſſe eſt nondum in illo penitus eſſe, ſi quidem adhuc in illo continuè fiat: nec etiam extra illud prorſus extare, ſiquidem in eo iam fiat. Neceſſe eſt. Si ergo aliud quicquam hoc patitur, id ſolùm patitur, cuius partes aliquæ ſunt, partim enim in illo iam eſt, quod patitur, partim interim extra. quod autem nullis partibus conſtat, nunquam in aliquo totum eſſe, ac totum ſimul abeſſe poterit. Vera. Quod verò neque partes habet vllas, neque totum eſt, multò magis etiam impoſſibile eſt, ſiue ſecundum partes, ſiue ſecundum totum alicubi fieri. Apparet. Ergo nec aliquò pergens, nec alicubi ingrediens locum mutat, neque in eodem reuolutum, neque etiam altera-

Pati per partes.

G tum. Non videtur. Secundum quemlibet igitur motum immobile eſt ipſum vnum. Immobile. Præterea ipſum vnum in nullo eſſe poſſe aſſeuerauimus. Aſſeuerauimus. Haud igitur aliquando in eodem eſt. Quamobrem? Quoniam iam in illo eſſet, in quo eodem eſt. Prorſus. At verò nec in ſeipſo, neque in alio ipſum vnum eſſe poterat. Non certè. Nunquam igitur ipſum vnum in eodem exiſtit. Nunquam, vt videtur. Quòd verò nunquam in eodem exiſtit, neque quietem agit, neque ſtat. Neque enim poſſibile eſt. Idcirco ipſum vnum nec ſtare, neque moueri videtur. Non apparet. Item nec alteri, neque ſibiipſi etiam idem eſt, rurſúſque nec à ſeipſo, nec ab alio quodam alterum. Quid ita? Si à ſeipſo alterum ſit, ab vno alterum eſſet, nec eſſet vnum. Vera. Et ſi alteri idem fuerit, illud quidem erit, nec ipſum quod eſt. quapropter nec vlterius erit ipſum quod vnum, ſed aliud quiddam præter vnum. Sic eſt. Ideo idem alteri vel à ſemetipſo alterum dici nunquam debet. Nunquam planè. Sed neque alterum ab alio eſſe poteſt, donec vnum eſt: neque enim vni congruit, vt ab aliquo alterum ſit, ſed ſoli ei quod alterum eſt ab alio. Alteri autem nulli conuenit. Probè. Ex eo igitur quòd vnum eſt, non erit alterum. An putas? Nequaquam. Quòd niſi hoc, non ſeipſo: ſi non ſeipſo, neque ipſum. Ipſum verò nullo modo alterum exiſtens à nullo alterum eſt. Rectè. Neque ſibiipſi idem erit. Cur non? Non ea eſt ipſius vnius

Alia eſt natura vnius, quàm eiuſdem.

ſdem natura eſt. Quare? Quia nondum vnum idem fit aliquid alicui, vnum efficitur. Qua de cauſa? Quod multis idem fit, multa, non vnum fieri neceſſe eſt. Verum. At ſi ipſum vnum atque ipſum idem, nihil diſcreparent, quoties quid idem fieret, vnumquodque ſemper efficeretur: quotieſque vnum, ſemper & idem. Et maximè quidem. Quapropter ſi ipſum vnum ſibimet idem fuerit, non vnum ſibi exiſtet: atque ita vnum exiſtens, non vnum erit. Impoſſibile id quidem. Impoſſibile igitur ipſum vnum, aut alterum ab alio, aut ſibiipſi idem eſſe. Impoſſibile. Hac itaque ratione vnum, nec idem, nec alterum, aut ſibi, aut alteri eſſe poterit. Non profectò. Sed neque ſimile, neque diſſimile cuipiam, aut ſibi, aut alteri. Quam ob cauſam? Quia ſimile eſt, cui idem quiddam accidit. Nempe. Ipſum tamen idem ab vno natura ſecerni ex antedictis apparuit. Apparuit certè. Veruntamen ſi quid præter id quod eſt vnum eſſe, ipſum vnum recipit, patitur iam plura eſſe quàm vnum. Id autem impoſſibile eſt. Ita. Ob hanc cauſam nunquam ipſum vnum, idem eſſe, vel ſibi, vel alteri patitur. Non videtur. Ergo nec ſimile aut ſibimet, aut alteri eſſe poteſt. Sic apparet. Nihilò tamen magis eſſe alterum ſuſtinet: etenim plura quàm vnum eſſe cõtingeret. Plura ſanè. Quod alterum vel à ſe, vel ab alio fit, diſſimile quoque aut ſibiipſi aut alteri cuidam efficitur. quippe cùm illud etiam quod idem eſſe recipit, ſimile fiat. Probè. Vnde ipſum vnum cùm nullo modo ſuſceperit alterum, nunquam quoque diſſimile ſiue ſibimet, ſiue alteri fiet. Nunquam profectò. Quamobrem nec ſimile, neque diſſimile vnquam aut ſibi, aut alteri, ipſum vnum eſt. Non, vt videtur. Præterea cùm huiuſmodi ſit, nec æquale etiam, nec inæquale cuiquam vel ſibi, vel alteri.

Æquale quid.

Quid ita? Quod æquale eſt, earundẽ menſurarum eſt, quarum & illud cui æquale dicitur. Sic eſt. Quod maius eſt vel minus, quo ad illa quibus commenſurabile eſt, minoribus quidem plures menſuras habet, maioribus autem pauciores. Certè. Quibus autem incommenſurabile, quo ad hæc quidem minorum, quo ad illa verò maiorum menſurarum erit. Quidni? Nónne impoſſibile eſt, quòd nullo modo ipſius eiuſdem eſt particeps, aut menſuras eaſdem, aut aliud quoduis idem ſortiri? Impoſſibile. Itaque nec ſibi, nec alteri erit æquale. quippe cùm menſuris eiſdem non vtatur. Minimè, vt apparet. quinetiam ſi pluribus aut paucioribus menſuris circunſcribetur, totidem partibus quot & menſuris conſtabit: rurſúſque non amplius vnum erit, ſed tot potius, quot & menſuræ inſunt. Rectè. Quod ſi vnius menſuræ ſit, æquale vtique ipſi menſuræ fieret. Veruntamen impoſſibile eſſe apparuit ipſum vnũ æquale cuiquam eſſe. Apparuit certè. Quod igitur nec vnius menſuræ eſt particeps, neque multarum: neque etiam paucarum, nec vllo modo ipſius eiuſdem, nunquam ſibiipſi, vt videtur, erit æquale, nec etiam alteri, nec maius præterea aut minus, vel ſemetipſo, vel alio. Sic prorſus ſe habet. An fortè antiquius, aut iunius aliquo, vel etiam coætaneum ipſum vnum apparet? Quid prohibet? Id ſanè. Quoniam ſi eandem ætatem vel ſecum vel cum alio quopiam aget, æqualitate & ſimilitune temporis participabit. oſtenſum eſt tamen, nec æqualitatẽ, nec ſimilitudinem ipſi vni vllam adeſſe poſſe. Oſtenſum profectò. Nónne hoc quoque diximus, nec inæqualitatis neque diſſimilitudinis compos exiſtere? Quàm maximè. Quo igitur pacto quod huiuſmodi eſt, ſenius aut iunius aliquo vel ætate par vlli eſſe poterit? Nullo modo. Ergo ipſum vnum non iunius, non ſenius, non ætate par aut ad ſeipſum aut ad aliud erit? Non apparet. Item nec in tempore etiam vllo pacto ipſum vnum cùm tale ſit, erit vnquam. Etenim neceſſe eſt quicquid eſt in tempore, ſeipſo ſemper ſenius fieri. Neceſſe. Et quod ſenius, ſemper iuniori ſenius. Cur non? Itaque quod ſeipſo fit ſenius, ſeipſo etiam ſimul iunius fit: ſiquidem aliquo ſenius eſſe debet. Quomodo dicis? Hoc modo, diuerſum alterum alteri nihil fieri oportet, diuerſum quum iam ſit, ſed iam exiſtentis iam eſſe, præteriti præteriiſſe, futuri fore: eius verò quod fit, nec præteriiſſe, nec fore, nec eſſe, diuerſum eſt: ſed fieri: nec aliter eſſe. Neceſſe eſt. At verò ſenius oppoſitum quiddam eſt iuniori, nec alteri penitus vlli. Eſt. Quod ergo ſeipſo fit ſenius, neceſſe eſt ſimul quoque ſeipſo iunius fieri. Videtur. Quinetiam nec longiori ſeipſo tempore, neque breuiori fieri, ſed per æquale ſemper tempus ſecum ipſo fieri, & eſſe, & fuiſſe, futurum eſſe, ac fore. Neceſſaria quoque hæc ſunt. Neceſſarium ergo videtur, quodlibet eorum quæ in tempore ſunt, atque hoc tali participant, eandem ſecum ipſo ætatem agere, ac ſenius ſeipſo ſimul & iunius fieri. Apparet. Ipſi verò vni nulla prorſus ex iis paſſionibus accidit. Nulla.

Verbum Eſt, Fuit, &c. con ſignificant tempus.

Nullius ergo temporis particeps, nec in aliquo tempore. Non ſanè vt H ratio dictat. Quid igitur? ipſum erat, fuit, fiebat, nónne participationem temporis quandoque præteriti ſignificare videntur? Quinimò. At verò erit, fiet, factum fuerit, an non futurum nobis deſignant? Futurum. Eſt autem & fit, præſentis ſunt temporis notæ. Omnino quidem. Si ergo ipſum vnum nullo prorſus participat tempore, nec fuit vnquã, nec fit, neque eſt, neque fiet, ne-

A ταὐτὸν γίγνηταί τῳ τι, ἓν γίγνεται. Ἀλλὰ τί μήν; Τοῖς πολλοῖς ταὐτὸν γιγνόμενον, πολλὰ ἀνάγκη γίγνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐχ ἕν. Ἀληθῆ. Ἀλλ᾽ εἰ τὸ ἓν καὶ τὸ ταὐτὸν μηδαμῇ διαφέρει, ὁπότε τι ταὐτὸν ἐγίγνετο, ἀεὶ ἂν ἓν ἐγίγνετο· καὶ ὁπότε ἕν, ταὐτόν. Πάνυ γε. Εἰ ἄρα τὸ ἓν ἑαυτῷ ταὐτὸν ἔσται, οὐχ ἓν ἑαυτῷ ἔσται· καὶ οὕτως ἓν ὂν, οὐχ ἓν ἔσται. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον. Ἀδύνατον ἄρα καὶ τῷ ἑνὶ, ἢ ἑτέρου ἕτερον εἶναι, ἢ ἑαυτῷ ταὐτόν. Ἀδύνατον. Οὕτω δὴ ἕτερόν γε ἢ ταὐτὸν τὸ ἓν οὔτ᾽ ἂν αὑτῷ οὔτ᾽ ἂν ἑτέρῳ εἴη. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐδὲ μὴν ὅμοιόν τινι ἔσται οὐδ᾽ ἀνόμοιον, οὔθ᾽ ἑαυτῷ οὔθ᾽ ἑτέρῳ. Τί δή; Ὅτι τὸ ταὐτόν που πεπονθὸς, ὅμοιον. Ναί. Τοῦ δέ γε ἑνὸς χωρὶς ἐφάνη τὴν φύσιν τὸ ταὐτόν. Ἐφάνη γάρ.

B Ἀλλὰ μὴν εἴ τι πέπονθε, χωρὶς τοῦ ἓν εἶναι, τὸ ἓν, πλείω ἂν εἶναι πεπόνθοι, ἢ ἕν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Ναί. Οὐδαμῶς ἔστιν ἄρα ταὐτὸν πεπονθὸς εἶναι τὸ ἓν οὔτε ἄλλῳ οὔτε ἑαυτῷ. Οὐ φαίνεται. Οὐδὲ ὅμοιον ἄρα δυνατὸν αὐτὸ εἶναι οὔτε ἄλλῳ, οὔτε ἑαυτῷ. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδὲ μὴν ἕτερόν γε πέπονθεν εἶναι τὸ ἕν. καὶ γὰρ οὕτω πλείω ἂν πεπόνθοι εἶναι ἢ ἕν. Πλείω γάρ. Τό γε μὴν ἕτερον πεπονθὸς ἢ ἑαυτοῦ, ἢ ἄλλου, ἀνόμοιον ἂν εἴη ἢ ἑαυτῷ ἢ ἄλλῳ· εἴπερ τὸ ταὐτὸ πεπονθὸς, ὅμοιον. Ὀρθῶς. Τὸ δέ γε ἕν, ὡς ἔοικεν, οὐδαμῶς ἕτερον πεπονθὸς, οὐδαμῶς ἀνόμοιόν ἐστιν οὔτε ἑαυτῷ οὔτε ἑτέρῳ. Οὐ γὰρ οὖν. Οὔτε ἄρα ὅμοιον, οὔτε ἀνόμοιον οὔθ᾽ ἑτέρῳ οὔτε ἑαυτῷ ἂν εἴη τὸ ἕν. Οὐ φαίνεται. Καὶ μὴν τοιοῦτόν γε

C ὂν, οὔτε ἴσον οὔτε ἄνισον ἔσται, οὔτε ἑαυτῷ οὔτε ἄλλῳ. Πῇ δή; Ἴσον μὲν ὂν, τῶν αὐτῶν μέτρων ἔσται ἐκείνῳ ᾧ ἂν ἴσον ᾖ. Ναί. Μεῖζον δέ που ἢ ἔλαττον ὂν, οἷς μὲν ἂν σύμμετρον ᾖ, τῶν μὲν ἐλαττόνων πλείω μέτρα ἕξει, τῶν δὲ μειζόνων, ἐλάττω. Ναί. Οἷς δ᾽ ἂν μὴ σύμμετρον, τῶν μὲν, σμικροτέρων, τῶν δὲ, μειζόνων μέτρων ἔσται. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν ἀδύνατον τὸ μὴ μετέχον τοῦ αὐτοῦ, ἢ μέτρων τῶν αὐτῶν εἶναι, ἢ ἄλλων ὡντινωνοῦν τῶν αὐτῶν; Ἀδύνατον. Ἴσον μὲν ἄρα οὔτ᾽ ἂν ἑαυτῷ οὔτε ἄλλῳ εἴη, μὴ τῶν αὐτῶν μέτρων ὄν. Οὔκουν φαίνεταί γε. Ἀλλὰ μὴν πλειόνων γε μέτρων ὂν ἢ ἐλαττόνων, ὅσων περ μέτρων, τοσούτων καὶ μερῶν ἂν εἴη. καὶ οὕτως αὖ οὐκέτι ἓν ἔσται, ἀλλὰ τοσαῦτα ὅσα περ καὶ τὰ μέτρα. Ὀρθῶς. Εἰ δέ γε ἑνὸς μέτρου εἴη, ἴσον ἂν γίγνοιτο τῷ μέτρῳ. τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἐφάνη, ἴσον τῳ αὐτὸ εἶναι. Ἐφάνη γάρ. Οὔτε ἄρα ἑνὸς μέτρου μετέχον, οὔτε πολλῶν οὔτε ὀλίγων, οὔτε τὸ παράπαν τοῦ αὐτοῦ μετέχον, οὔτε ἑαυτῷ ποτὲ, ὡς ἔοικεν, ἔσται ἴσον, οὔτε ἄλλῳ· οὐδ᾽ αὖ μεῖζον οὐδὲ ἔλαττον, οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε ἑτέρου. Παντάπασι μὲν οὖν οὕτω. Τί δέ; πρεσβύτερον, ἢ νεώτερον, ἢ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχειν τὸ ἓν δοκεῖ τῳ δυνατὸν εἶναι; Τί δὴ γὰρ οὔ; Ὅτι που ἡλικίαν μὲν τὴν αὐτὴν ἔχον ἢ ἑαυτῷ ἢ ἄλλῳ, ἰσότητος χρόνου καὶ ὁμοιότητος μεθέξει· ὧν ἐλέγομεν οὐ μετεῖναι τῷ ἑνὶ, οὔτε ὁμοιότητος οὔτε ἰσότητος. Ἐλέγομεν γὰρ οὖν. Καὶ μὴν καὶ ὅτι ἀνομοιότητός τε καὶ ἀνισότητος

E οὐ μετέχει, καὶ τοῦτο ἐλέγομεν. Πάνυ μὲν οὖν. Πῶς οὖν οἷόν τε ἔσται τινὸς ἢ πρεσβύτερον ἢ νεώτερον εἶναι, ἢ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχειν τῳ, τοιοῦτον ὄν; Οὐδαμῶς. Οὐκ ἄρ᾽ ἂν εἴη νεώτερόν γε οὐδὲ πρεσβύτερον, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχον τὸ ἓν οὔτε αὑτῷ οὔτε ἄλλῳ. Οὐ φαίνεται. Ἆρ᾽ οὖν οὐδὲ ἐν χρόνῳ τὸ παράπαν δύναιτ᾽ ἂν εἶναι τὸ ἕν, εἰ τοιοῦτον εἴη; ἢ οὐκ ἀνάγκη, ἐάν τι ᾖ ἐν χρόνῳ, ἀεὶ αὐτὸ αὑτοῦ πρεσβύτερον γίγνεσθαι; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν τό γε πρεσβύτερον, ἀεὶ νεωτέρου πρεσβύτερον; Τί μήν; Τὸ πρεσβύτερον ἄρα ἑαυτοῦ γιγνόμενον, καὶ νεώτερον ἑαυτοῦ ἅμα γίγνεται· εἴπερ μέλλει ἔχειν ὅτου πρεσβύτερον γίγνεται. Πῶς λέγεις; Ὧδε· διάφορον ἕτερον ἑτέρου οὐδὲν δεῖ γίγνεσθαι ἤδη ὄντος διαφόρου·

F ἀλλὰ τοῦ μὲν ἤδη ὄντος, ἤδη εἶναι, τοῦ δὲ γεγονότος, γεγονέναι· τοῦ δὲ μέλλοντος, μέλλειν· τοῦ δὲ γιγνομένου, οὔτε γεγονέναι, οὔτε μέλλειν, οὔτε εἶναί πω τι διάφορον· ἀλλὰ γίγνεσθαι, καὶ ἄλλως οὐκ εἶναι. Ἀνάγκη γάρ. Ἀλλὰ μὴν τό γε πρεσβύτερον διαφορότης νεωτέρου ἐστὶ, καὶ οὐδενὸς ἄλλου. Ἔστι γάρ. Τὸ ἄρα πρεσβύτερον ἑαυτοῦ γιγνόμενον, ἀνάγκη καὶ νεώτερον ἅμα ἑαυτοῦ γίγνεσθαι. Ἔοικεν. Ἀλλὰ μὴν καὶ μήτε πλείω ἑαυτοῦ χρόνον γίγνεσθαι, μήτ᾽ ἐλάττω· ἀλλὰ τὸν ἴσον χρόνον καὶ γίγνεσθαι ἑαυτῷ καὶ εἶναι, καὶ γεγονέναι, καὶ μέλλειν ἔσεσθαι. Ἀνάγκη γὰρ οὖν καὶ ταῦτα. Ἀνάγκη ἄρα ἐστὶν, ὡς ἔοικεν, ὅσα γε ἐν χρόνῳ ἐστὶ, καὶ μετέχει τοῦ τοιούτου, ἕκαστον αὐτῶν τὴν αὐτήν τε

G αὐτὸ ἑαυτῷ ἡλικίαν ἔχειν, καὶ πρεσβύτερόν τε αὑτοῦ ἅμα καὶ νεώτερον γίγνεσθαι. Κινδυνεύει. Ἀλλὰ μὴν τῷ γε ἑνὶ τῶν τοιούτων παθημάτων οὐδὲν μετῆν. Οὐ γὰρ μετῆν. Οὐδὲ ἄρα χρόνου αὐτῷ μέτεστιν, οὐδ᾽ ἔστιν ἔν τινι χρόνῳ. Οὔκουν δὴ, ὥς γε ὁ λόγος αἱρεῖ. Τί οὖν; τὸ ἦν, καὶ τὸ γέγονε, καὶ τὸ ἐγίγνετο, οὐ χρόνου μέθεξιν δοκεῖ σημαίνειν τοῦ ποτὲ γεγονότος; Καὶ μάλα. Τί δέ; τὸ ἔσται, καὶ τὸ γενήσεται, καὶ τὸ γενηθήσεται, οὐ τοῦ ἔπειτα, τοῦ μέλλοντος; Ναί. Τὸ δὲ δὴ ἔστι, καὶ τὸ γίγνεται, οὐ τοῦ νῦν παρόντος; Πάνυ μὲν οὖν. Εἰ ἄρα τὸ ἓν μηδαμῇ μηδενὸς μετέχει χρόνου, οὔτε ποτὲ γέγονεν, οὔτ᾽ ἐγίγνετο, οὔτ᾽ ἦν ποτε, οὔτε νῦν γέγονεν, οὔτε γίγνεται, οὔτ᾽ ἔστιν, οὔτ᾽ ἔπειτα γενήσεται, οὔτε

γενηθήσεται

γενήσεται, οὔτ᾽ ἔσται. Ἀληθέστατα. Ἔστιν οὖν οὐσίας ὅπως ἄν τι μετάσχοι ἄλλως ἢ κατὰ τούτων τι; Οὐκ ἔστιν. Οὐδαμῶς ἄρα τὸ ἓν οὐσίας μετέχει. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδαμῶς ἄρα ἔστι τὸ ἕν. Οὐ φαίνεται. Οὐδ᾽ ἄρα οὕτως ἔστιν ὥστε ἓν εἶναι. εἴη γὰρ ἂν ἤδη ὂν καὶ οὐσίας μετέχον. ἀλλ᾽ ὡς ἔοικε, τὸ ἓν, οὔτε ἕν ἐστιν, οὔτε ἔστιν, εἰ δεῖ τῷ τοιῷδε λόγῳ πιστεύειν. Κινδυνεύει. Ὃ δὲ μὴ ἔστι, τούτῳ τῷ μὴ ὄντι εἴη ἄν τι, ἢ αὐτῷ, ἢ αὐτοῦ; Καὶ πῶς; Οὐδ᾽ ἄρα ὄνομά ἐστιν αὐτῷ, οὐδὲ λόγος, οὐδέ τις ἐπιστήμη, οὐδὲ αἴσθησις, οὐδὲ δόξα. Οὐ φαίνεται. Οὐδ᾽ ὀνομάζεται ἄρα, οὐδὲ λέγεται, οὐδὲ δοξάζεται, οὐδὲ γιγνώσκεται· οὐδέ τι τῶν ὄντων αὐτοῦ αἰσθάνεται. Οὐκ ἔοικεν. Ἦ δυνατὸν οὖν περὶ τὸ ἓν ταῦτα οὕτως ἔχειν; Οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. Βούλει οὖν ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐπανέλθωμεν, ἐάν τι ἡμῖν ἐπανιοῦσιν ἀλλοῖον φανῇ; Πάνυ μὲν οὖν βούλομαι. Οὐκοῦν, ἓν εἰ ἔστι, φαμὲν, τὰ συμβαίνοντα περὶ αὐτοῦ, ποῖά ποτε τυγχάνει ὄντα, διομολογητέα ταῦτα; οὐχ οὕτω; Ναί. Ὅρα δὴ ἐξ ἀρχῆς. ἓν εἰ ἔστιν, ἆρα οἷόν τε αὐτὸ εἶναι μὲν, οὐσίας δὲ μὴ μετέχειν; Οὐχ οἷόν τε. Οὐκοῦν καὶ ἡ οὐσία, τοῦ ἑνὸς εἴη ἂν, οὐ ταὐτὸν οὖσα τῷ ἑνί. οὐ γὰρ ἂν ἐκείνη ἦν ἐκείνου οὐσία· οὐδ᾽ ἂν ἐκεῖνο τὸ ἓν ἐκείνης μετεῖχεν· ἀλλ᾽ ὅμοιον ἂν ἦν λέγειν ἕν τε εἶναι, καὶ ἓν ἕν. νῦν δὲ οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις, εἰ ἓν ἓν τί χρὴ συμβαίνειν, ἀλλ᾽ εἰ ἓν ἔστιν. οὐχ οὕτω; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ὡς ἄλλο τι σημαῖνον τὸ ἔστι τοῦ ἕν; Ἀνάγκη. Ἆρ᾽ οὖν ἄλλο ἢ ὅτι οὐσίας μετέχει τὸ ἓν, τοῦτ᾽ ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, ἐπειδάν τις συλλήβδην εἴπῃ ὅτι ἓν ἔστι; Πάνυ γε. Πάλιν δὴ λέγωμεν, ἓν εἰ ἔστι, τί συμβήσεται. σκόπει οὖν εἰ οὐκ ἀνάγκη ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τοιοῦτον ὂν τὸ ἓν σημαίνειν, οἷον μέρη ἔχειν; Πῶς; Ὧδε. εἰ τὸ ἔστι τοῦ ἑνὸς ὄντος λέγεται, καὶ τὸ ἓν τοῦ ὄντος ἑνός· ἔστι δὲ οὐ τὸ αὐτὸ ἥ τε οὐσία καὶ τὸ ἓν, τοῦ αὐτοῦ δὲ ἐκείνου οὗ ὑπεθέμεθα τοῦ ἑνὸς ὄντος· ἆρα οὐκ ἀνάγκη τὸ μὲν ὅλον ἓν ὂν εἶναι αὐτό; τούτου δὲ γίγνεσθαι μόρια, τό τε ἓν καὶ τὸ εἶναι; Ἀνάγκη. Πότερον οὖν ἑκάτερον τῶν μορίων τούτων, μόριον μόνον προσεροῦμεν, ἢ τοῦ ὅλου μόριον τό γε μόριον προσρητέον τοῦ ὅλου; καὶ ὅλον ἄρα ἐστὶν ὃ ἂν ἓν ᾖ, καὶ μόριον ἔχει. Πάνυ γε. Τί οὖν; τῶν μορίων ἑκάτερον τούτων τοῦ ἑνὸς ὄντος, τό τε ἓν καὶ τὸ ὂν, ἆρα ἀπολείπεσθον, ἢ τὸ ἓν τοῦ ὄντος εἶναι μορίου, ἢ τὸ ὂν τοῦ ἑνὸς μορίου; Οὐκ ἂν εἴη. Πάλιν ἄρα καὶ τῶν μορίων ἑκάτερον τό, τε ἓν ἴσχει καὶ τὸ ὂν, καὶ γίγνεται τὸ ἐλάχιστον ἐκ δυοῖν αὖ μορίοιν τὸ μόριον· καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὕτως ἀεί, ὅ, τι περ ἂν μόριον γένηται, τούτω τὼ μορίω ἀεὶ ἴσχει. τό, τε γὰρ ἓν, τὸ ὂν ἀεὶ ἴσχει, καὶ τὸ ὂν τὸ ἕν· ὥστε ἀνάγκη δύ᾽ ἀεὶ γιγνόμενον, μηδέποτε ἓν εἶναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκοῦν ἄπειρον ἂν τὸ πλῆθος οὕτω τὸ ἓν ὂν εἴη; Ἔοικέ γε. Ἴθι δὴ καὶ τῇδε ἔτι. Πῇ; Οὐσίας φαμὲν μετέχειν τὸ ἕν, διὸ ἔστιν ὄν; Ναί. Καὶ διὰ ταῦτα δὴ τὸ ἓν ὂν πολλὰ ἐφάνη. Οὕτω. Τί δή; αὐτὸ τὸ ἕν, ὃ δή φαμεν οὐσίας μετέχειν, ἐὰν αὐτὸ τῇ διανοίᾳ μόνον καθ᾽ αὑτὸ λάβωμεν, ἄνευ τούτου οὗ φαμεν μετέχειν, ἆρά γε ἓν μόνον φανήσεται, ἢ καὶ πολλὰ τὸ αὐτὸ τοῦτο; Ἕν, οἶμαι ἔγωγε. Ἴδωμεν δὴ ἄλλο τι. ἕτερον μὲν ἀνάγκη τὴν οὐσίαν αὐτοῦ εἶναι, ἕτερον δὲ αὐτό· εἴπερ μὴ οὐσία τὸ ἕν, ἀλλ᾽ ὡς ἓν οὐσίας μετέσχεν. Ἀνάγκη. Οὐκοῦν, εἰ ἕτερον μὲν ἡ οὐσία, ἕτερον δὲ τὸ ἕν, οὔτε τῷ ἓν, τὸ ἓν τῆς οὐσίας ἕτερον, οὔτε τῷ οὐσία εἶναι, ἡ οὐσία τοῦ ἑνὸς ἄλλο· ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ τε καὶ ἄλλῳ ἕτερα ἀλλήλων. Πάνυ μὲν οὖν. Ὥστε οὐ ταὐτόν ἐστιν οὔτε τῷ ἑνὶ οὔτε τῇ οὐσίᾳ τὸ ἕτερον. Πῶς γάρ; Τί οὖν; ἐὰν προελώμεθα αὐτῶν εἴτε βούλει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἕτερον, εἴτε τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἕν, εἴτε τὸ ἓν καὶ τὸ ἕτερον, ἆρ᾽ οὐκ ἐν ἑκάστῃ τῇ προαιρέσει προαιρούμεθά τινε ὣ ὀρθῶς ἔχει καλεῖσθαι ἀμφοτέρω; Πῶς; Ὧδε. ἔστιν οὐσίαν εἰπεῖν; Ἔστι. Καὶ αὖθις εἰπεῖν ἕν; Καὶ τοῦτο. Ἆρ᾽ οὖν οὐχ ἑκάτερον αὐτοῖν εἴρηται; Ναί. Τί δ᾽ ὅταν εἴπω οὐσία τε καὶ ἕν, ἆρα οὐκ ἀμφοτέρω; Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ ἐὰν οὐσία τε καὶ ἕτερον, ἢ ἕτερόν τε καὶ ἕν, καὶ οὕτω πανταχῶς ἐφ᾽ ἑκάστου ἄμφω λέγω; Ναί. Ὣ δ᾽ ἂν ἄμφω ὀρθῶς προσαγορεύησθον, ἆρα οἷόν τε ἄμφω μὲν αὐτὼ εἶναι, δύο δὲ μή; Οὐχ οἷόν τε. Ὣ δ᾽ ἂν δύο ἦτον, ἔστι τις μηχανὴ μὴ οὐχ ἑκάτερον αὐτοῖν ἓν εἶναι; Οὐδεμία. Τούτων ἄρα ἐπείπερ σύνδυο ἕκαστα συμβαίνει εἶναι, καὶ ἓν ἂν εἴη ἕκαστον. Φαίνεται. Εἰ δὲ ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐστι, συντεθέντος ἑνὸς ὁποιουοῦν ᾑτινιοῦν συζυγίᾳ, οὐ τρία γίγνεται τὰ πάντα; Ναί. Τρία δὲ, οὐ περιττά; καὶ δύο, ἄρτια; Πῶς δ᾽ οὔ; Τί δέ; δυοῖν ὄντοιν, οὐκ ἀνάγκη εἶναι καὶ δίς; καὶ τριῶν ὄντων, τρίς; εἴπερ ὑπάρχει τῷ τε δύο τὸ δὶς ἓν, καὶ τῷ τρία, τὸ τρὶς ἕν; Ἀνάγκη. Δυοῖν δὲ ὄντοιν καὶ δὶς, οὐκ ἀνάγκη δύο δὶς εἶναι; καὶ τριῶν καὶ τρὶς, οὐκ ἀνάγκη αὖ τρία τρὶς εἶναι; Πῶς δ᾽ οὔ; Τί δέ; τριῶν ὄντων καὶ δὶς ὄντων καὶ δυοῖν ὄντοιν καὶ τρὶς ὄντοιν, οὐκ ἀνάγκη τρία τε δὶς εἶναι καὶ δὶς τρία; Πολλή γε. Ἄρτιά τε ἄρα ἀρτιάκις ἂν εἴη, καὶ περιττὰ περιττάκις, καὶ ἄρτια περιττάκις, καὶ περιττὰ ἀρτιάκις. Ἔστιν οὕτως.

A que factum erit, neque erit. Veriſſima hæc ſunt. Num poteſt quicquam eſſentia aliter quàm ſecūdum iſtorum aliquod participare? Non aliter. Nullo igitur modo eſt ipſum vnum. Haudquaquam videtur. Nō itaque ita eſt vt ſit vnum. eſſet enim iam ens & eſſentiæ particeps: imò vt videtur ipſum vnū neque vnum eſt, neque eſt, ſiquid huic rationi credendum. Apparet. Ei verò quod non eſt, num eſt vel ipſi vel ipſius aliquid? At quomodo? Non itaque nomen illi eſt, non ſermo, non ſcientia quædam, non ſenſus, non opinio. Non videtur. Quapropter nec nominatur, nec dicitur, nec opinione cogitatur, nec cognoſcitur, neque ab aliquo ex iis quæ ſunt, ſentitur. Haud B ſanè videtur. An poſſibile eſt iſta circa ipſum vnum ſic ſe habere? Non vt mihi videtur. Viſne igitur ad ipſius poſitionis principium redeamus, conſiderantes ſi quid fortè redeuntibus nobis aliter ſe habere videatur? Volo equidem. Nónne ſi ipſum vnum eſt, confeſſi ſumus quæ circa illud eueniunt cuiuſmodi eſſe oporteat? Profectò. Meditare iterum à principio: vnum ſi eſt, nunquid poſſibile eſt ipſum eſſe, eſſentia verò nequaquam participare? Impoſſibile. Eſſentiam autem vnius, non idem quod ipſum vnum erit. alioquin ſi idem, non vtique illius eſſētia eſſet, neque ipſum vnum illa participaſſet, ſed quoties proferretur vnum eſſe, ſimile quiddam ſignificaretur, ac ſi C vnum diceremus. Nunc autem non eſt huiuſmodi poſitio noſtra, ſcilicet ſi vnum, quídnam euenturum ſit, ſed ſi vnum eſt, nónne ita? Prorſus ſic eſt. Nónne ita dicitur, tanquam aliud ſignificet ipſum eſt, aliud ipſum vnum? Neceſſe. Nunquid igitur cùm vnum eſſe compendio dicimus, aliud ea oratio ſignificat, quàm vnam eſſentiam communicare? Omnino. Rurſus itaque dicamus, vnum ſi eſt, quídnam contingat. Age id aduerte. An non neceſſe hanc ſuppoſitionem ipſum vnum eiuſcemodi prædicare quaſi partes habeat? Quonam modo? Hoc pacto. Si eſſe de vno ente dicitur, & ipſum vnum de ente vno, eſt autem idem eſſentia & vnum, eodem exiſtente vno quod ſuppo- D ſuimus, nónne neceſſe eſt totum quidem vnum ens ipſum eſſe eiúſque partes tam vnum quàm eſſe exiſtere? Neceſſe. Vtrum verò vtrāque harum partium partē duntaxat appellamus? An partē, totius partē prędicare oportet? Totius. Totū igitur eſt, quod vnum eſt, ac partem habet. Penitus. Quid autem, num hę partes vnius entis, ſcilicet vnum & ens, ita ſe inuicem deſerūt, vt ipſi enti vnū, & ipſi vni ens deſit? Nō certè. Igitur vtraq. pars & vnum ſimul & ens complectitur: adeò vt pars quælibet ex duabus ſaltem particulis cōſtituatur: & ſecundum eandem rationem quæcūque particula occurrit, vtraque ſemper in ea claudatur. etenim vnum ſemper ens, & ens vnum mutuis ne- E xibus amplectitur. Vnde quū vbique in quauis particula duo emergant, neceſſe eſt nunquam vnum exiſtere. Omnino. Nónne hac ratione vnum ens, infinita multitudo erit? Videtur. Age quæſo, & hàc perge. Quà? Dicimus vnum eſſentia participare in quantum eſt? Diximus. Et hanc ob cauſam vnum ens multa eſſe apparuit? Sic eſt. Quid autem, ſi ipſum vnum quod eſſentiæ particeps eſſe diximus, ipſum ſecundum ſeipſum ſolum intelligentia cogitemus, ſeorſum ab illo quo participare prædiximus? nunquid vnum ſolum apparebit? vel etiam multa hoc ipſum? Vnum ſolum puto. Conſideremus iam & aliud quiddam. alterum quiddam eſſe neceſſe eſt ipſius eſſentiam, alterum verò ipſum. ſiquidem non eſſentia ipſum F vnum, ſed vt vnū eſſentia participat. Neceſſe eſt. Quòd ſi alterum eſſentia, alterum vnum, ipſum vnum non ex eo quod vnum, ab eſſentia alterum eſt: neque eſſentia inquantum eſſentia, ab vno eſt altera: ſed per id quod eſt ipſum per ſe alterū, & ipſum per ſe aliud, altera ſunt inuicem. Prorſus. Quamobrem ipſum alterū nec vni nec eſſentiæ idē eſt. Verū. Quid ergo? ſi ex iſtis elegerimus ſiue eſſentiam & alterum, ſeu eſſentiam, & vnum, ſiue vnum & alterum, nónne in qualibet aſſumptione eliciemus aliqua quæ iure ambo appellari poterunt? Quomodo? Hoc modo inquam. licétne eſſentiam dicere? Licet. Rurſúſque dicere vnum? Et iſtud. Nónne vtrunque illorum dictum eſt? Dictum vtrunque. Quoties eſſentiam & vnum di- G co, an nō ambo dico? Dicis. Et ſi eſſentiam atque alterum, ſiue alterum atque vnum, nónne in iis ſingulis ambo dico? Prorſus. Quæ verò ambo rectè appellata ſunt, nunquid poſſunt ambo eſſe, neque tamen eſſe duo? Nequaquam. At quæ duo ſunt, cogitaríne ita poſſunt, vt non illorum vtrunque vnum ſit? Minimè. Quoniam igitur iſta ſimul duo ſunt, idcirco vnumquodque vnum exiſtit. Videtur. Si vnumquodlibet eorum eſt, & vtrunque vnum mutuo quodam coniugio inuicem eſt connexum, nónne tria vnà inde resultant? Maximè. Tria verò nónne imparia, duo autem paria? Quidni? Et cùm duo ſint, nónne neceſſe eſt etiam bis adeſſe: & cùm tria, ter? ſiquidem duobus ineſt bis vnum, tribus verò ter vnum. Neceſſe. Duobus deníque exiſtentibus ac bis, neceſſe eſt duo bis eſſe: & tribus exiſtentibus atque ter, nónne neceſſe eſt rurſus tria ter eſſe? Quidni? Quid verò? tribus exiſtentibus atque bis, & duobus atque ter exiſtentibus, neceſſe eſt tria bis eſſe, ac bis tria? Neceſſe eſt omnino. Erunt igitur pariter paria, imparitérque imparia, necnon imparia pariter, & impariter paria. Certè.

In verbo Eſt, eſt tēpus & eſſentia.

Secunda ſuppoſitio circa vnum ſi ſit.

An vnum & ens ſit idem.

Quòd vnum circa eſſentiam etiam ſit multa.

Si hæc ita ſe habent, num putas vllum numerum relinqui, qui non neceſſariò illic inſit? Nullum. Idcirco ſi eſt vnum, neceſſe eſt & numerum eſſe. Proculdubio. Item ſi numerus eſt, multa vtique ſunt, & infinita entium multitudo, aut non infinitus numerus multitudine, etiam particeps eſſentiæ ſit? Maximè. Quòd ſi totus ipſe numerus eſt eſſentiæ particeps, vnaquæque etiam particula numeri eſſentia participabit. Prorſus. Per omnia ergo quæ multa ſunt, eſſentia diſtribuitur, nec ab aliquo eorum quæ ſunt, abeſt, ſeu minimum hoc ſit, ſiue maximum. Atque id dubitare abſurdum eſt, quo modo enim eſſentia ab aliquo eorum, quæ ſunt, abeſſe poteſt? Nullo. Diuiſa eſt igitur quoad fieri poteſt, in minima & maxima, atque in omnia quæ quomodocunque ſunt maximéque omnium diſtributa, & infinitæ ſunt eſſentiæ partes. Sic ſe res habet. Plurimæ igitur illius partes ſunt. Plurimæ certè. Quid verò? eſtne quicquam ex iſtis quod quidem pars eſſentię ſit, non tamen pars ipſa vnum quiddam ſit? At quo pacto id fieret? Verùm poſtquàm, vt arbitror, eſt, neceſſe eſt ipſam ſemper quandiu eſt, vnum aliquid eſſe, nihil autem eſſe impoſſibile eſt. Abſque dubio. Non ſolum ergo vniuerſæ eſſentiæ, ſed illius etiam ſingulis partibus vnum adeſt, partem nullam deſerens, ſiue maior illa quidem, ſeu minor ſit, ſiue quomodocunque ſe habeat. Sic eſt. Nunquid cùm ſit vnum, vbique ſimul eſt totum? Diligenter id conſidera. Conſidero, atque hoc eſſe impoſſibile video. Diuiſum itaque, niſi totum. Neque enim aliter vniuerſis ſimul eſſentiæ partibus, quàm diuiſum aderit. Sic eſt. Cæterum quod partibile eſt, neceſſariò totidem ſunt, quot ſunt partes. Neceſſariò. Hac de cauſa, haud rectè paulò antè dicebamus eſſentiã in partes plurimas diſtributam: quippe cùm non in plures, quàm ipſum vnum, ſed pares diſcreta ſit. Neque enim ens vni, neque vnũ enti deeſt, ſed duo hæc potius per omnia penitus coęquantur. Omnino ſic apparet. Ipſum itaque vnum ab eſſentia diſtributum, infinita multitudo eſt. Patet. Non modo igitur vnum ens multa eſt, ſed & ipſum vnum ab eſſentia diſtributum multa eſſe oportet. Oportet ſanè. Quinetiã ex eo quòd omnes partes, totius partes ſunt, terminatum ſecundum totum vnum erit. An non comprehenduntur omnes à toto particulæ? Comprehenduntur. Quod autem comprehendit, terminus eſt. Eſt. Propterea vnum ens, vnum quodammodo eſt, & multa, totúmque & partes, necnon finitum, & multitudine infinitum. Apparet. Nónne cùm terminatum ſit, extrema quoque habet? Neceſſarium eſt. Pręterea ſi totum eſt, principium mediúmque & finem habebit? Num totum aliquid abſque iis tribus reperiri poteſt? Et ſi quid ipſorũ ab eo quod vnum diſtat, totúmne vlterius erit? Minimè. Quamobrem principium mediúmque & finẽ vnum habet. Habet. Mediũ verò æquo interuallo ab extremis vndique diſtat, non enim aliter eſſet medium. Non certè. Præterea quum tale ſit vnum, figuræ cuiuſdam eſt particeps, ſeu rectæ ſiue rotundæ, ſiue alterius ex vtriuſque compoſitæ. Particeps proculdubio. Quinetiam ſi huiuſmodi eſt, ipſum in ſeipſo & in alio erit. Quónam pacto? quælibet pars in toto eſt, nec extra totum penitus vlla. Eſto. Singulæne partes ſub toto clauduntur? Ita. At vnum cunctæ ſuæ partes exiſtit, nec quid plus minúſve quàm vniuerſæ. Sic eſt. Nónne & totum vnum eſt? Quidni? Si omnes partes toto clauduntur, éſtque omnia vnum & ipſum totum, continentur autem ſub toto ſingula, ab vno vtique vnum continebitur, atque ita vnũ ipſum in ſemetipſo iam erit. Videtur. Veruntamen totum in partibus minimè eſt, neque in omnibus, neque in aliqua. ſi enim in omnibus, neceſſe eſt & in vna: & ſi in vna quadam non ſit, in cunctis eſſe non poterit. Si autem hoc quidem vnum cunctis cõſtat, & in eo totum, non vno, quo pacto amplius in omnibus erit vnum? Nullo. Sed nihilo magis in partibus quibuſdã. Nam ſi quibuſdã totũ inſit, maius in minori erit. Id autẽ impoſſibile. Impoſſibile. Cùm igitur totũ, nec in pluribus, nec in vna, neq. etiam cunctis in partibus ſit, an non neceſſe eſt ipſum, vel eſſe in alio quodam, vel nuſquam exiſtere? Neceſſe. Nonne ſi nuſquam ſit, nihil penitus erit? & tamen cùm totum ſit, neque ſit in ſeipſo, reſtat vt conſiſtat in alio? Penitus. Quà igitur vnum totum eſt, in alio eſt: quà verò omnia partes eius ſunt, & ipſum cunctæ partes, eſt ipſum in ſeipſo. Ideoq́ue neceſſe eſt vnum, tum in ſeipſo, tum etiam in alio eſſe. Proculdubio. Et cùm talis ſit vnius natura, an non neceſſariò ſequitur, vt ſtet atque etiam moueatur? Curnam? Stat quippe, ſiquidem ipſum in ſeipſo conſiſtit. Etenim inhærens vni, nec ex eo digrediens, in eodẽ eſt in ſemetipſo. Eſt profectò. Verùm quod in eodem ſemper eſt, ſtare ſemper oportet. Oportet. At quod in alio ſemper, contrà neceſſe eſt nunquam in eodem eſſe: ſi nũquam in eodem, nunquam præterea ſtare: quod verò non ſtat, moueri oportet. Sic eſt. Neceſſe eſt igitur vnum, cùm in ſeipſo ſemper & in alio ſit, ſemper quoque ſtare atque moueri. Videtur. Quinetiam idem oportet ipſum ſibiipſi eſſe, & à ſeipſo alterum, & quo ad alia ſimiliter idem & alterum, ſi modo quæ ſuprà dicta ſunt, illi competunt. Qua ratione? Sic enim vnumquidque ad quodlibet habet, vt vel idẽ cũ eo ſit, vel diuerſũ: ſi nec idẽ, nec aliud, pars vtiq. erit eius erga quod ita ſe habet, velut ad partẽ,

Vnum eſſe & vnum & multa & totum & partes &c.

Omne totũ habet principium medium & finem.

Quomodo intelligatur ab vno & ſeipſo cõtineri.

Quod nuſquã eſt, nihil penitus eſt.

Quomodoquicquam ſtat & mouetur.

A Εἰ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, οἴει τινὰ ἀριθμὸν ἀπολείπεσθαι ὃν οὐκ ἀνάγκη εἶναι; Οὐδαμῶς γε. Εἰ ἄρα ἔστιν ἕν, ἀνάγκη καὶ ἀριθμὸν εἶναι. Ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν ἀριθμοῦ γε ὄντος, πόλλ᾽ ἂν εἴη, καὶ πλῆθος ἄπειρον τῶν ὄντων, ἢ οὐκ ἄπειρος ἀριθμὸς πλήθει καὶ μετέχων οὐσίας γίγνεται; Καὶ πάνυ γε. Οὐκοῦν εἰ πᾶς ἀριθμὸς οὐσίας μετέχει, καὶ τὸ μόριον ἕκαστον τοῦ ἀριθμοῦ μετέχοι ἂν αὐτῆς; Ναί. Ἐπὶ πάντα ἄρα πολλὰ ὄντα ἡ οὐσία νενέμηται, καὶ οὐδενὸς ἀποστατεῖ τῶν ὄντων, οὔτε τοῦ σμικροτάτου, οὔτε τοῦ μεγίστου. ἢ τοῦτο μὲν ἄλογον ἐρέσθαι; πῶς γὰρ ἂν δὴ οὐσία γε τῶν ὄντων του ἀποστατοῖ; Οὐδαμῶς. Κατακεκερμάτισται ἄρα ὡς οἷόν τε σμικρότατα καὶ μέγιστα καὶ πανταχῶς ὄντα, καὶ μεμέρισται πάντων μάλιστα, B καὶ ἔστι μέρη ἀπέραντα τῆς οὐσίας. Ἔχει οὕτω. Πλεῖστα ἄρα ἐστὶ τὰ μέρη αὐτῆς. Πλεῖστα μέντοι. Τί οὖν; ἔστι τι αὐτῶν, ὃ ἔστι μὲν μέρος τῆς οὐσίας, οὐδὲν μέντοι μέρος; Καὶ πῶς ἄν τοι τοῦτο γένοιτο; Ἀλλ᾽ ἐπείπερ γε, οἶμαι, ἔστιν, ἀνάγκη αὐτὸ ἀεί, ἕως περ ἂν ᾖ, ἕν γέ τι εἶναι· μηδὲν δέ, ἀδύνατον. Ἀνάγκη. Πρὸς ἅπαντι ἄρα ἑκάστῳ τῷ τῆς οὐσίας μέρει πρόσεστι τὸ ἕν, οὐκ ἀπολειπόμενον οὔτε σμικροτέρου οὔτε μείζονος μέρους, οὔτε ἄλλου οὐδενός. Οὕτως. Ἆρα οὖν ἓν ὄν, πολλαχοῦ ἅμα ὅλον ἐστί; τοῦτο ἄθρει. Ἀλλ᾽ ἀθρῶ· καὶ ὁρῶ ὅτι ἀδύνατον. Μεμερισμένον ἄρα, εἴπερ μὴ ὅλον· ἄλλως γάρ που οὐδαμῶς ἅμα ἅπασι τοῖς τῆς οὐ- C σίας μέρεσι παρέσται, ἢ μεμερισμένον. Ναί. Καὶ μὴν τό γε μεριστὸν πολλὴ ἀνάγκη εἶναι τοσαῦτα ὅσα περ μέρη. Ἀνάγκη. Οὐκ ἄρα ἀληθῆ ἄρτι ἐλέγομεν, λέγοντες ὡς πλεῖστα μέρη ἡ οὐσία νενεμημένη εἴη. οὐδὲ γὰρ πλείω τοῦ ἑνὸς νενέμηται, ἀλλ᾽ ἴσα, ὡς ἔοικε, τῷ ἑνί. οὔτε γὰρ τὸ ὂν τοῦ ἑνὸς ἀπολείπεται, οὔτε τὸ ἓν τοῦ ὄντος· ἀλλ᾽ ἐξισοῦσθον δύο ὄντε ἀεὶ παρὰ πάντα. Παντάπασιν οὕτω φαίνεται. Τὸ ἓν ἄρα αὐτὸ κεκερματισμένον ὑπὸ τῆς οὐσίας, πολλά τε καὶ ἄπειρα τὸ πλῆθός ἐστι. Φαίνεται. Οὐ μόνον ἄρα τὸ ὂν ἓν πολλά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἕν, ὑπὸ τοῦ ὄντος διανενεμημένον, πολλὰ ἀνάγκη εἶναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Καὶ D μὴν ὅτι γε ὅλου τὰ μόρια, μόρια, πεπερασμένον ἂν εἴη κατὰ τὸ ὅλον τὸ ἕν· ἢ οὐ περιέχεται ὑπὸ τοῦ ὅλου τὰ μόρια; Ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν τό γε περιέχον, πέρας ἂν εἴη. Πῶς δ᾽ οὔ; Τὸ ἓν ἄρα ὄν, ἕν τε ἐστί που καὶ πολλά, καὶ ὅλον καὶ μόρια, καὶ πεπερασμένον καὶ ἄπειρον πλήθει. Φαίνεται. Ἆρ᾽ οὖν οὐκ, ἐπείπερ πεπερασμένον, καὶ ἔσχατα ἔχον; Ἀνάγκη. Τί δ᾽ εἰ ὅλον, οὐ καὶ ἀρχὴν ἂν ἔχοι, καὶ μέσον καὶ τελευτήν; ἢ οἷόν τέ τι ὅλον εἶναι ἄνευ τριῶν τούτων; κἂν του ἓν ὁτιοῦν αὐτῶν ἀποστατῇ, ἐθελήσει ἔτι ὅλον εἶναι; Οὐκ ἐθελήσει. Καὶ ἀρχὴν δή, ὡς ἔοικε, καὶ τελευτὴν καὶ μέσον ἔχοι ἂν τὸ ἕν. Ἔχοι. Ἀλλὰ μὴν τό γε μέσον, ἴσον τῶν ἐσχάτων ἀπέχει. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως μέ- E σον εἴη. Οὐ γάρ. Καὶ σχήματος δή τινος, ὡς ἔοικε, τοιοῦτον ὂν μετέχοι ἂν τὸ ἕν· ἤτοι εὐθέος, ἢ στρογγύλου, ἤ τινος μικτοῦ ἐξ ἀμφοῖν. Μετέχοι γὰρ ἄν. Ἆρ᾽ οὖν οὕτως ἔχον, οὐκ αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ ἔσται καὶ ἐν ἄλλῳ; Πῶς; Τῶν μερῶν που ἕκαστον ἐν τῷ ὅλῳ ἐστί, καὶ οὐδὲν ἐκτὸς τοῦ ὅλου. Οὕτω. Πάντα δὲ τὰ μέρη ὑπὸ τοῦ ὅλου περιέχεται; Ναί. Καὶ μὴν τά γε πάντα μέρη τὰ αὑτοῦ τὸ ἕν ἐστι· καὶ οὔτε τι πλέον, οὔτε ἔλαττον, ἢ πάντα. Οὐ γάρ; Οὐκοῦν καὶ τὸ ὅλον τὸ ἕν ἐστι; Πῶς δ᾽ οὔ; Εἰ ἄρα πάντα τὰ μέρη ἐν ὅλῳ τυγχάνει ὄντα, ἔστι δὲ τά τε πάντα τὸ ἕν, καὶ αὐτὸ τὸ ὅλον, περιέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὅλου τὰ πάντα, ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἂν περιέχοιτο τὸ ἕν· F καὶ οὕτως ἂν ἤδη τὸ ἕν, αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἴη. Φαίνεται. Ἀλλὰ μέντοι τό γε ὅλον αὖ οὐκ ἐν τοῖς μέρεσιν ἐστιν, οὔτε ἐν πᾶσιν, οὔτε ἔν τινι. εἰ γὰρ ἐν πᾶσιν, ἀνάγκη καὶ ἐν ἑνί. ἔν τινι γὰρ ἑνὶ μὴ ὄν, οὐκ ἂν ἔτι που δύναιτο ἔν γε ἅπασιν εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο μὲν τὸ ἓν τῶν ἁπάντων ἐστί, τὸ δὲ ὅλον ἐν τούτῳ μὴ ἔνι, πῶς ἔτι ἔν γε τοῖς πᾶσιν ἐνέσται; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ μὴν ἐν τισὶ τῶν μερῶν. εἰ γὰρ ἐν τισὶ τὸ ὅλον εἴη, τὸ πλέον ἂν ἐν τῷ ἐλάττονι εἴη· ὅ ἐστιν ἀδύνατον. Ἀδύνατον γάρ. Μὴ ὂν δ᾽ ἐν πλείοσι, μηδ᾽ ἐν ἑνί, μηδ᾽ ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσι τὸ ὅλον, οὐκ ἀνάγκη ἐν ἑτέρῳ τινὶ εἶναι, ἢ μηδαμοῦ ἔτι εἶναι; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν μηδαμοῦ μὲν ὄν, οὐδὲν ἂν εἴη; ὅλον δὲ ὄν, ἐπει- G δὴ οὐκ ἐν αὐτῷ ἐστιν, ἀνάγκη ἐν ἄλλῳ εἶναι; Πάνυ γε. Ἧ μὲν ἄρα τὸ ἕν, ὅλον ἐν ἄλλῳ ἐστίν· ᾗ δὲ τὰ πάντα μέρη ὄντα τυγχάνει, αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ. καὶ οὕτω τὸ ἓν ἀνάγκη αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ εἶναι καὶ ἐν ἑτέρῳ. Ἀνάγκη. Οὕτω δὴ πεφυκὸς τὸ ἓν ἆρ᾽ οὐκ ἀνάγκη καὶ κινεῖσθαι καὶ ἑστάναι; Πῇ; Ἕστηκε μέν που, εἴπερ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ἐστιν. ἐν γὰρ ἑνὶ ὄν, καὶ ἐκ τούτου μὴ μεταβαῖνον, ἐν τῷ αὐτῷ ἂν εἴη, ἐν ἑαυτῷ ὄν. Ἔστι γάρ. Τὸ δέ γε ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ ὄν, ἑστὼς δήπου ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι. Πάνυ γε. Τί δέ; τὸ ἐν ἑτέρῳ ἀεὶ ὄν, οὐ, τὸ ἐναντίον, ἀνάγκη μηδέποτ᾽ ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι; μηδέποτε δὲ ὂν ἐν τῷ αὐτῷ, μηδὲ ἑστάναι; μὴ ἑστὼς δέ, κινεῖσθαι; Οὕτως. Ἀνάγκη ἄρα τὸ ἕν, αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ ἀεὶ ὂν καὶ ἐν ἑτέρῳ, ἀεὶ κινεῖσθαί τε καὶ ἑστάναι. Φαίνεται. Καὶ μὴν ταὐτόν γε δεῖ εἶναι αὐτὸ ἑαυτῷ, καὶ ἕτερον ἑαυτοῦ. καὶ τοῖς H ἄλλοις ὡσαύτως ταὐτόν τε καὶ ἕτερον εἶναι, εἴπερ καὶ τὰ πρόσθεν πέπονθε. Πῶς; Πᾶν που πρὸς ἅπαν ὧδε ἔχει· ἢ ταὐτόν ἐστιν, ἢ ἕτερον· ἤ, ἐὰν μὴ ταὐτὸν ᾖ μηδ᾽ ἕτερον, μέρος ἂν εἴη τούτου πρὸς ὃ οὕτως ἔχει, ἢ ὡς πρὸς μέρος

ὅλον ἂν εἴη. Φαίνεται. Ἆρ' οὖν τὸ ἓν, αὐτὸ αὑτοῦ μέρος ἐστίν; Οὐδαμῶς. Οὐδ' ἄρα ὡς πρὸς μέρος, αὐτὸ αὑτοῦ ὅλον ἂν εἴη, πρὸς ἑαυτὸ μέρος ὄν. Οὐ γὰρ οἷόν τε. Ἀλλ' ἆρα ἕτερόν ἐστιν ἑνὸς τὸ ἕν; Οὐ δῆτα. Οὐκ ἄρα ἑαυτοῦ γε ἕτερον ἂν εἴη. Οὐ μέντοι. Εἰ οὖν μήτε ἕτερον, μήτε ὅλον, μήτε μέρος αὐτὸ πρὸς ἑαυτό ἐστιν, οὐκ ἀνάγκη ἤδη ταυτὸν εἶναι αὐτὸ ἑαυτῷ; Ἀνάγκη. Τί δέ; τὸ ἑτέρωθι ὂν αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ὄντος ἑαυτῷ, οὐκ ἀνάγκη αὐτὸ ἑαυτοῦ ἕτερον εἶναι, εἴπερ καὶ ἑτέρωθι ἔσται; Ἔμοιγε δοκεῖ. Οὕτω μὴν ἐφάνη ἔχον τὸ ἕν, αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ ὂν ἅμα καὶ ἐν ἑτέρῳ. Ἐφάνη γάρ. Ἕτερον ἄρα (ὡς ἔοικεν) εἴη ταύτῃ ἂν ἑαυτοῦ τὸ ἕν. Ἔοικε. Τί οὖν, εἴ τού τι ἕτερόν ἐστιν, οὐχ ἑτέρου ὄντος ἕτερον ἔσται; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ὅσα μὴ ἕν ἐστιν, ἅπανθ' ἕτερα τοῦ ἑνός; καὶ τὸ ἕν, τῶν μὴ ἕν; Πῶς δ' οὔ; Ἕτερον ἂν εἴη ἄρα τὸ ἓν τῶν ἄλλων. Ἕτερον. Ὅρα δή· αὐτό τε ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον, ἆρ' οὐκ ἐναντία ἀλλήλοις; Πῶς δ' οὔ; Ἦ οὖν ἐθελήσει ταυτὸν ἐν τῷ ἑτέρῳ, ἢ ἕτερον ἐν ταυτῷ ποτὲ εἶναι; Οὐκ ἐθελήσει. Εἰ ἄρα τὸ ἕτερον ἐν ταυτῷ μηδέποτε ἔσται, οὐδέν ἐστι τῶν ὄντων ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ ἕτερον χρόνον οὐδένα. εἰ γὰρ ὁντινοῦν εἴη ἔν τῳ, ἐκεῖνον ἂν τὸν χρόνον ἐν ταυτῷ εἴη τὸ ἕτερον. οὐχ οὕτως; Οὕτως. Ἐπειδὴ δ' οὐδέποτε ἐν τῷ αὐτῷ ἐστιν, οὐδέποτε ἔν τινι τῶν ὄντων ἂν εἴη τὸ ἕτερον. Ἀληθῆ. Οὔτ' ἄρα ἐν τοῖς μὴ ἕν, οὔτε ἐν τῷ ἑνὶ εἴη ἂν τὸ ἕτερον. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐκ ἄρα τῷ ἑτέρῳ γ' ἂν εἴη τὸ ἕν, τῶν μὴ ἕν, οὐδὲ τὰ μὴ ἕν, τοῦ ἑνὸς ἕτερα. Οὐ γάρ. Οὐδὲ μὴν ἑαυτοῖς γε ἕτερ' ἂν εἴη ἀλλήλων, μὴ μετέχοντα τοῦ ἑτέρου. Πῶς γάρ; Εἰ δὲ μήτε ἑαυτοῖς ἕτερά ἐστι, μήτε τῷ ἑτέρῳ, οὐ πάντῃ ἂν ἤδη ἐκφεύγοι τὸ μὴ ἕτερα εἶναι ἀλλήλων. Ἐκφεύγοι. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἑνός γε μετέχει τὰ μὴ ἕν. οὐ γὰρ ἂν μὴ ἓν ἦν, ἀλλά πῃ ἂν ἓν ἦν. Ἀληθῆ. Οὐδ' ἂν ἀριθμὸς εἴη ἄρα τὰ μὴ ἕν. οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτω μὴ ἓν ἦν παντάπασιν, ἀριθμόν γε ἔχοντα. Οὐ γὰρ οὖν. Τί δέ; τὰ μὴ ἕν, τοῦ ἑνὸς ἆρα μόριά ἐστιν; ἢ κἂν οὕτω μετεῖχε τοῦ ἑνὸς τὰ μὴ ἕν; Μετεῖχεν. Εἰ ἄρα πάντῃ τὸ μὲν, ἕν ἐστι, τὰ δὲ, μὴ ἕν, οὔτ' ἂν μόριον τῶν μὴ ἓν τὸ ἓν εἴη, οὔτε ὅλον ὡς μορίων· οὔτε αὖ τὰ μὴ ἓν τοῦ ἑνὸς μόρια, οὔτε ὅλα ὡς μορίῳ τῷ ἑνί. Οὐ γάρ. Ἀλλὰ μὴν ἔφαμεν, τὰ μήτε μόρια, μήτε ὅλα, μήτε ἕτερα ἀλλήλων, ταὐτὰ ἔσεσθαι ἀλλήλοις. Ἔφαμεν γάρ. Φῶμεν ἄρα καὶ τὸ ἓν πρὸς τὰ μὴ ἓν οὕτως ἔχον, τὸ αὐτὸ εἶναι αὐτοῖς; Φῶμεν. Τὸ ἓν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἕτερόν τε τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ ἑαυτοῦ, καὶ ταυτὸν ἐκείνοις τε καὶ ἑαυτῷ. Κινδυνεύει φαίνεσθαι, ἔκ γε τοῦ λόγου. Ἆρ' οὖν καὶ ὅμοιόν τε καὶ ἀνόμοιον ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις; Ἴσως. Ἐπειδὴ γοῦν ἕτερον τῶν ἄλλων ἐφάνη, καὶ τἄλλά που ἕτερ' ἂν ἐκείνου εἴη. Τί μήν. Οὐκοῦν ἕτερον τῶν ἄλλων, ὥσπερ καὶ τἄλλα ἐκείνου; καὶ οὔτε μᾶλλον οὔτε ἧττον; Τί γάρ; Εἰ ἄρα μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον, ὁμοίως. Ναί. Οὐκοῦν ᾗ ἕτερον εἶναι πέπονθε τῶν ἄλλων, καὶ τἄλλα ἐκείνου ὡσαύτως, ταύτῃ ταυτὸν ἂν πεπονθότα εἶεν· καὶ τὸ, τε ἓν τοῖς ἄλλοις, καὶ τἄλλα τῷ ἑνί. Πῶς λέγεις; Ὧδε. ἕκαστον τῶν ὀνομάτων οὐκ ἐπί τινι καλεῖς; Ἔγωγε. Τί οὖν; τὸ αὐτὸ ὄνομα εἴποις ἂν πλεονάκις, ἢ ἅπαξ; Ἔγωγε. Πότερον οὖν, ἐὰν μὲν ἅπαξ εἴπῃς, ἐκεῖνο προσαγορεύεις οὗπέρ ἐστι τοὔνομα; ἐὰν δὲ πολλάκις, οὐκ ἐκεῖνο; ἢ, ἐάν τε ἅπαξ ἐάν τε πολλάκις τὸ αὐτὸ ὄνομα φθέγξῃ, πολλὴ ἀνάγκη σε τὸ αὐτὸ καὶ λέγειν ἀεί; Τί μήν; Οὐκοῦν καὶ τὸ ἕτερον ὄνομά ἐστιν ἐπί τινι; Πάνυ γε. Ὅταν ἄρα αὐτὸ φθέγγῃ, ἐάν τε ἅπαξ, ἐάν τε πολλάκις, οὐκ ἐπ' ἄλλῳ οὐδὲ ἄλλο τι ὀνομάζεις ἢ ἐκεῖνο οὗπερ ἦν ὄνομα. Ἀνάγκη. Ὅταν δὴ λέγωμεν ὅτι ἕτερον μὲν τἄλλα τοῦ ἑνός, ἕτερον δὲ τὸ ἓν τῶν ἄλλων, δὶς τὸ ἕτερον εἰπόντες, οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἄλλῃ, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῃ τῇ φύσει αὐτὸ ἀεὶ λέγομεν ἧσπερ ἦν τοὔνομα. Πάνυ μὲν οὖν. Εἰ ἄρα ἕτερον τῶν ἄλλων τὸ ἕν, καὶ τἄλλα τοῦ ἑνός, κατὰ ταυτὸ ἕτερον πεπονθέναι, οὐκ ἄλλο ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἂν πεπονθὸς εἴη τὸ ἓν τοῖς ἄλλοις. τὸ δέ που ταυτὸν πεπονθὸς, ὅμοιον. οὐχί; Ναί. Ἧ δὴ τὸ ἓν ἕτερον τῶν ἄλλων πέπονθεν εἶναι, κατ' αὐτὸ τοῦτο ἅπαν ἅπασιν ὅμοιον ἂν εἴη. ἅπαν γὰρ ἁπάντων ἕτερόν ἐστιν. Ἔοικεν. Ἀλλ' ἦν τό γε ὅμοιον τῷ ἀνομοίῳ ἐναντίον; Ναί. Οὐκοῦν καὶ τὸ ἕτερον τῷ ταυτῷ αὐτῷ; Καὶ τοῦτο. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γ' ἐφάνη, ὡς ἄρα τὸ ἓν τοῖς ἄλλοις ταυτόν τε καὶ ἕτερον. Ἐφάνη γάρ. Τοὐναντίον δέ γε πάθος ἐστὶ τὸ εἶναι τὸ αὐτὸ τοῖς ἄλλοις, τῷ ἕτερον εἶναι τῶν ἄλλων. Πάνυ γε. Ἧ γε μὴν ἕτερον, ὅμοιον ἐφάνη. Ναί. Ἧ ἄρα ταυτὸν, ἀνόμοιον ἔσται, κατὰ τοὐναντίον πάθος τῷ ὁμοιοῦντι πάθει. ὡμοίου δέ που τὸ ἕτερον; Ναί. Ἀνομοιώσει ἄρα τὸ ταυτόν· ἢ οὐκ ἐναντίον ἔσται τῷ ἑτέρῳ. Ἔοικεν. Ὅμοιον ἄρα καὶ ἀνόμοιον ἔσται τὸ ἓν τοῖς ἄλλοις· ᾗ μὲν ἕτερον, ὅμοιον· ᾗ δὲ ταυτὸν, ἀνόμοιον. Ἔχει γὰρ οὖν δὴ, ὡς ἔοικε, καὶ τοιοῦτον λόγον. Καὶ γὰρ τόνδε ἔχει. Τίνα; Ἧ ταυτὸν πέπονθε, μὴ ἀλλοῖον πεπονθέναι· μὴ ἀλλοῖον δὲ πεπονθὸς, μὴ ἀνόμοιον· μὴ ἀνόμοιον δὲ, ὅμοιον εἶναι. ᾗ δ' ἄλλο πέπονθεν, ἀλλοῖον· ἀλλοῖον δὲ ὂν, ἀνόμοιον εἶναι. Ἀληθῆ λέγεις. Ταυτόν τε ἄρα ὂν τὸ ἓν τοῖς ἄλλοις,

A eritque totum. Patet. Nunquid ipſum vnum ſuiipſius pars eſt? Nequaquam. Nō igitur quo ad ſeipſum totum erit, quaſi pars ſui ſit. Neque enim poſſibile. An fortè alterum eſt vnum ab vno: minimè. Non itaque à ſeipſo alterum. Non certè. Si nec alterum nec totum, neque pars quo ad ſeipſum eſt, quid iam aliud reſtat, quàm vt idē ſibi ſit? Iſthuc ipſum. Quid verò? quod alibi eſt, quàm ipſummet in eodem exiſtens in ſemetipſo, nónne cogitur alterum à ſeipſo fieri, ſiquidem alibi, quàm ipſummet exiſtat? Mihi quidem videtur. Huiuſmodi planè patuit eſſe vnum, in ſeipſo ſcilicet, & in alio eſſe. Patuit profectò. Ex hoc igitur cōſtat vnum eſſe à ſeipſo alterum. Videtur. Si quid verò ab aliquo alterum eſt, nónne ab altero alterum? Neceſſe.
B Quæcunque vnum minimè ſunt, num ab vno altera, & vnum alterum ab iis quæ non vnum? Quidni? Ideo vnum ab aliis omnibus alterum apparebit. Alterum. Aſpice præterea, num alterum ipſum, & ipſum idem contraria inuicem ſint. Cur non? Volétne vnquam idem in altero, vel alterum in eodem conſiſtere? Nunquā. Ergo ſi nunquam alterum in eodem eſt, nihil eſt ex iis quæ ſunt, in quo per aliquod tempus ipſum alterum ſit. Nam ſi per aliquod tempus ſit in aliquo, per id tempus in eodē ipſum alterū erit. An non? Certè. Poſtquam verò nunquam in eodem conſtat, nunquam profectò in aliquo eo-
C rum quæ ſunt, ipſum alterum erit. Vera dicis. Idcirco nec in iis quæ non ſunt vnum, nec in vno erit alterum. Non ſanè. Sequitur, vt vnum ab iis quæ non vnum, & quæ non vnum ab vno per ipſum alterum altera eſſe nequeant. Sequitur planè. Quod niſi participent ipſo altero, altera ſecundum ſeipſa inuicem eſſe non poterunt. Quo enim pacto? Atqui ſi nec ſeipſis, nec ipſo altero altera ſunt, altera eſſe inuicem nullo pacto poſſunt. Nullo. Præterea quæ vnū non ſunt, vno minimè participant, neque enim eſſent non vnum, ſed quodammodo vnum. Verùm. Hanc ob cauſam quæ non ſunt vnum, neque et-
D iam numerus ſunt. Alioquin non penitus vnius eſſent expertia, ſi quē numerū habeant. Non certè. An verò quæ non ſunt vnum, partes vnius ſunt? An ſic fortè vno participarent, quæ non ſunt vnum? Participarent. Si itaque hoc quidem omnino vnum eſt, illa verò non vnum, nec pars vnum erit eorum quæ non vnum, neque totum ad illa, quaſi ipſa ſint partes: neque rurſus quæ non vnum, vnius particulæ, neque etiā tota, quaſi vnum pars exiſtat. Nō profectò. Cæterum aſſeruimus, quę neque tota, neque partes ſunt, neque inuicem altera, eadem inuicem eſſe debere. Aſſeruimus. Fatemúrne igitur vnū, cùm ita ad ea quæ non vnum ſe habeat, illis idem eſſe? Fatemur. Er-
E go vnum, vt videtur, alterum quiddam eſt ab aliis & à ſeipſo, rurſúſque ſibi & illis idem. Sic ratio perſuadet. Nunquid ſimile quoq. & diſſimile ſibiipſi ac cæteris? Fortè. Poſtquàm alterū ab aliis eſſe patuit, alia quoque ab illo altera erunt. Quid prohibet? An non ita ab aliis alterum, vt ab illo & alia, nec magis quicquam neque minus? Quídni? Si nec magis nec minus, reſtat vt ſimiliter. Similiter. Porrò ſi vni contingit, vt alterū ſit ab aliis, eodē modo quo ab illo alia, ex hoc ſequitur, vt eadem conditio quædam, tam vni, quàm aliis competat. Iſthuc quomodo dicis? Sic. Vnumquodq. nomen nónne ſuū habet ſignifi-
F catum? Habet. Idē verò nomen, vel ſæpius vel ſemel pronuncias. Equidem. Vtrum quando ſemel profers, illud appellas cuius eſt nomen: quando verò ſæpius, non illud? An potius ſiue ſemel, ſeu iterū iterūque nomen idem pronuncies, neceſſe eſt te ſemper idem innuere? Idem ſemper. Nónne & ipſum alterū nomen eſt ad propriū aliquid ſignificandū impoſitū? Eſt. Quoties igitur nomen hoc profers, ſiue ſemel, ſiue ſæpius, non ad aliud refers, neque aliud quicquam nominas, quàm id, cuius hoc nomen eſt. Neceſſe. Quando itaque dicimus alterum eſſe vnum ab aliis, & illa ab vno altera, bis nomen hoc alterū pronunciantes, nunquam ad aliud quiddam ſignificandū inducimus, quàm naturam cuius proprium nomen eſt. Omnino qui-
G dem. Si ergo vnum alterum eſt ab iis, & alia ab vno altera, patiens illud idē alterū quod in aliis eſt, ſecundum illud, non ſecundum aliud quiddam, alterum eſt ab aliis vnum: quodcunque verò idem patitur, ſimile eſt, an non? Imò. Secundū quod autem vnum habet, vt ſit ab aliis alterum, ſecundum hoc idē quodlibet cuilibet ſimile eſt: quodlibet enim eſt à quolibet alterum. Videtur. Eſtne ſimile diſſimilibus contrarium? Eſt ſanè. Nónne & ipſum alterum ipſi eidem? Et iſtud. Veruntamē hoc etiam patuit, quòd ipſum vnum aliis & idem & alterum ſit. Patuit planè. Contraria verò paſſio eſt eſſe aliis idem & eſſe ab aliis alterum? Prorſus. Quà tamen alterum, ſimile apparuit. Et hoc. Quà igitur idem, diſſimile erit ſecundum paſſionem contrariam paſſionis illius quæ ſimile fecerat. Simile autem nonne faciebat ipſum alterum? Prorſus. Ipſum ergo idem diſſimile reddet: alioquin ipſius alterius contrarium minimè erit. Apparet. Ex iis concluditur vnum ſimile atque diſſimile aliis eſſe: quà ſanè alterum, ſimile: quà verò ibidem, diſſimile. Talem, vt videtur, rationem habet. Et ſanè hanc habet. Quam? Vt quà idem paſſum eſt, non alienum ſit paſſum: ſi non alienum paſſum fuerit, neque diſſimile etiam: ſi non diſſimile, reſtat, vt ſimile: ſi autem aliud ſuſceperit, & alienum: ſi alienum, etiam diſſimile ſit. Verè dicis. Vnum ergo & quia cæteris idem,

& quia alterum, ſecundum ambo hæc & ſecundum horum vtrũque ſimile atque diſſimile aliis erit. Maximè. Nónne & ſibiipſi eodem modo, ſiquidem alterum à ſeipſo & ſibi ipſi idem apparuit, ſecundum ambo atque vtrunque ſimile pariter atque diſſimile apparebit? Neceſſe eſt. Conſidera præterea quæſo, quónam pacto vnum ad tangendum, vel non tangendum ſeipſum, & alia ſeſe habeat. Conſidero equidem. Ipſum vnum in ſeipſo toto eſſe conſtitit. Probè. An non & in aliis vnum? Et in aliis. Quatenus igitur in aliis, alia tangit, quatenus in ſeipſo, tangere quidem alia impeditur, ſeipſum verò tangit, quum in ſeipſo ſit. Apparet. Hac vtrique ratione vnum & ſe, & alia tangit. Tangit. Quid verò ad hæc? Nónne quodcunque tacturum aliquid eſt, prope illud quod tacturum eſt, iacere oportet, atque eam ſedem occupare, quæ ſequitur illius ſedẽ, in qua cùm primum fuerit, tanget? Neceſſarium hoc eſt. Ideo vnumquodque ſi ſe tangere debet, continuò poſt ſeipſum extare oportet, proximam loco in quo ipſum eſt, ſedẽ occupans. Oportet omnino. Nónne vnum ſi duo eſſet, hæc efficeret, & duobus ſimul in locis exiſteret: donec verò vnum eſt, minime? Eſt vt dicis. Eadem ergo neceſſitas efficit, vt vnum nec duo ſit, neque ſeſe tangat. Eadem. At nihilò magis alia tanget. Quamobrem? Quoniam diximus quod tacturum aliquid eſt, ſeorſum poſitum proximum illi quod tangendum eſt, eſſe oportere, tertium verò præter hæc intermedium nullum. Vera. Quapropter duo ſaltem adeſſe oportet, quoties futurus eſt tactus. Oportet. Sin autẽ præter terminos duos tertium quiddam medium interuenerit, tria quidem per ordinem ſubſequentur, tactus autem gemini. Prorſus. Atque ita ſemper vno quodam adiecto, vnus quoque tactus adiicitur. Ex quo contingit ipſos tactus à numerorum multitudine vno exuperari: quanto enim prima duo tactus ipſos exuperarũt, ita vt plura numero, quàm tactus eſſent, tãto deinceps vniuerſus numerus vniuerſos tactus excedit. Etenim in poſterũ vnũ ſimul addit numero, & vnus tactus tactibus ipſis opponitur. Rectè. Quot igit ea quę ſunt, numero ſunt, totidem ſemper & tactus, vno duntaxat excepto. Vera loqueris. Itaque ſi vnum eſſet ſolum, nec vſquam duo, tactus quoque nullus eſſet. Quónã modo? Diximus quæ alia ſunt ab vno, nec eſſe vnum, nec vno etiam participare, donec alia ſint. Diximus. Ex iis conficitur, vt non ſit in aliis numerus vnus, quippe cùm vnum illis minimè adſit. Enimuerò quo pacto id fieri poſſet? Vnde alia nec ſunt vnum, nec duo, nec alio quouis numero deſignata. Non ſanè. Ipſum igitur vnum ſolummodo vnum eſt, duo autem non ſunt. Non, vt apparet. Et ſi duo non ſunt, tactus quoque nullus erit. Nullus ergo nec vnum alia tangit, nec illa vnum nullo exiſtente tactu. Non prorſus. Omnibus iis de cauſis, vnum ſe & alia tangit pariter & non tangit. Sic videtur. An eſt præterea æquale pariter & inæquale, tum ſibi, tum etiam cæteris? Quo verò ſit pacto? Si maius eſſet, vel minus vnum, quàm alia, aut alia rurſus maiora ſiue minora, quàm illud, an non vnum ex eo quod vnum, & alia ex eo quod alia, quàm vnum, aut maiora, aut minora inuicem ex ipſis ſuis eſſentiis eſſent? verùm ſi præter rationes has vtraque æqualitatem inſuper haberent, æqualia inuicem exiſterent: ſin hæc quidẽ magnitudinem, illa paruitatem, aut ipſum vnum magnitudinem, alia paruitatem haberent, cuicunque ſpeciei magnitudo adeſſet, maior exiſteret: cuicunque paruitas, minor. Neceſſe. Nónne ſunt duæ quædam huiuſmodi ſpecies, magnitudo & paruitas? Etenim niſi eſſent, nunquam contrariæ inuicem exiſterent ac rebus ipſis ineſſent. Eſt vt dicis. Igitur ſi vni paruitas accedit, vel toti vni, vel parti cuipiam inſidet. Neceſſarium. Si toti inſederit vel æqua extẽtione per integrum vnum intus ibit, vel externis limitibus cõplectetur. Planè. Ex æquo vni infuſa paruitas æqualis proculdubio vni erit: complectens autem, maior. Quidni? Num potis eſt paruitas æqualis cuiquam eſſe, vel amplior? effectúſque magnitudinis & æqualitatis in alio exercere, niſi poſſet in ſeipſam? Non poteſt proculdubio. Vnde concluditur in toto vno paruitatem eſſe non poſſe. Reſtat forſitan, vt ſit in parte. Reſtat. Non tamen in tota parte. eadem enim efficeret aduerſus partem, quæ & aduerſus totum effecerat. quippe vel æqualis erit, vel maior illa ipſa parte ſemper, cuicunque inſit. Neceſſariò ſequitur. Nulli igitur vnquam rei paruitas inhærebit, quum neque parti, neque toti inhæreat. ex quo fit vt nihil futurum ſit paruum, præter ipſammet paruitatem. Videtur. Sed neque etiam magnitudo inerit. quippe aliud quicquam præter ipſammet magnitudinem maius eſſet, vtputa id cui inerit magnitudo. Verumtamen nihil eſt paruum, quod quidem ſuperari oportet à magno, ſi quid magnum ſit. Etenim quo pacto paruum aliquod reperies quum paruitas in nullo reſideat? Vera loqueris. Quinetiã magnitudo ipſa nullo erit alio maior, quàm paruitate, neque paruitas ipſa, alio quopiam, quàm ipſa magnitudine minor. Nullo. Quamobrem cætera præter vnum, neque maiora, neque minora, quàm vnum erunt, quum magnitudinis paruitatiſque expertia ſint. Neque habebunt hæc duo aduerſus ipſum vnum vim aliquam, qua vel excedant, vel excedantur, ſed

A καὶ ὅτι ἕτερόν ἐστι, κατ' ἀμφότερα καὶ καθ' ἑκάτερον, ὅμοιόν τε ἂν εἴη καὶ ἀνόμοιον τοῖς ἄλλοις. Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ ἑαυτῷ ὡσαύτως, ἐπείπερ ἕτερόν τε ἑαυτοῦ καὶ ταὐτὸν ἑαυτῷ ἐφάνη, κατ' ἀμφότερα καὶ κατὰ ἑκάτερον ὅμοιόν τε καὶ ἀνόμοιον φανήσεται; Ἀνάγκη. Τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ ἅπτεσθαι τὸ ἓν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦ μὴ ἅπτεσθαι πέρι, πῶς ἔχει, σκόπει. Σκοπῶ. Αὐτὸ γάρ που ἐν ἑαυτῷ ὅλῳ τὸ ἓν ἐφάνη ὄν. Ὀρθῶς. Οὐκοῦν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἕν; Ναί. Ἧι μὲν ἄρα ἐν τοῖς ἄλλοις, τῶν ἄλλων ἅπτοιτο ἄν· ᾗ δὲ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, τῶν
B μὲν ἄλλων ἀπείργοιτο ἅπτεσθαι, αὐτὸ δὲ αὑτοῦ ἅπτοιτο ἄν, ἐν ἑαυτῷ ὄν. Φαίνεται. Οὕτω μὲν δὴ ἅπτοιτο ἂν τὸ ἓν αὑτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων. Ἅπτοιτο. Τί δὲ τῇδε; ἆρ' οὐ πᾶν τὸ μέλλον ἅψεσθαί τινος, ἐφεξῆς δεῖ κεῖσθαι ἐκείνῳ οὗ μέλλει ἅπτεσθαι, ταύτην τὴν ἕδραν κατέχον ἣ ἂν μετ' ἐκείνην ᾖ ἕδρα ᾗ ἂν κέηται ἅπτεται; Ἀνάγκη. Καὶ τὸ ἓν ἄρα, εἰ μέλλει αὐτὸ αὑτοῦ ἅπτεσθαι, ἐφεξῆς δεῖ εὐθὺς μετὰ ἑαυτὸ κεῖσθαι, τὴν ἐχομένην χώραν κατέχον ἐκείνης ἐν ᾗ αὐτό ἐστι. Δεῖ γὰρ οὖν. Οὐκοῦν δύο μὲν ὂν τὸ ἕν, ποιήσειεν ἂν ταῦτα, καὶ ἐν δυοῖν χώραιν ἅμα γένοιτο; ἕως δ' ἂν ᾖ ἕν, οὐκ ἐθελήσει; Οὐ γὰρ οὖν. Ἡ αὐτὴ ἄρα ἀνάγκη τῷ ἑνί, μήτε δύο εἶναι, μήτε
C ἅπτεσθαι αὐτὸ αὑτοῦ. Ἡ αὐτή. Ἀλλ' οὐδὲ μὴν τῶν ἄλλων ἅψεται. Τί δή; Ὅτι φαμὲν τὸ μέλλον ἅψεσθαι, χωρὶς ὄν, ἐφεξῆς δεῖν ἐκείνῳ εἶναι οὗ μέλλει ἅπτεσθαι· τρίτον δὲ αὐτῶν ἐν μέσῳ μηδὲν εἶναι. Ἀληθῆ. Δύο ἄρα δεῖ, τὸ ὀλίγιστον, εἶναι, εἰ μέλλει ἅψις εἶναι. Δεῖ. Ἐὰν δὲ τοῖν δυοῖν ὅροιν τρίτον προσγένηται ἑξῆς, αὐτὰ μὲν, τρία ἔσται· αἱ δὲ ἅψεις, δύο. Ναί. Καὶ οὕτω δὴ ἀεὶ ἑνὸς προσγιγνομένου, μία ἅψις προσγίγνεται, καὶ συμβαίνει τὰς ἅψεις τοῦ πλήθους τῶν ἀριθμῶν μιᾷ ἐλάττους εἶναι. ᾧ γὰρ τὰ πρῶτα δύο ἐπλεονέκτησε τῶν ἅψεων, εἰς τὸ πλείω εἶναι τὸν ἀριθμὸν ἢ τὰς ἅψεις, τῷ ἴσῳ τούτῳ καὶ ὁ ἔπειτα ἀ-
D ριθμὸς πᾶς πασῶν τῶν ἅψεων πλεονεκτεῖ. ἤδη γὰρ τὸ λοιπὸν ἅμα ἕν τε τῷ ἀριθμῷ προσγίγνεται καὶ μία ἅψις ταῖς ἅψεσιν. Ὀρθῶς. Ὅσα ἄρα ἐστὶ τὰ ὄντα τὸν ἀριθμὸν, ἀεὶ μιᾷ αἱ ἅψεις ἐλάττους εἰσὶν αὐτῶν. Ἀληθῆ. Εἰ δέ γε ἓν μόνον ἐστὶ, δυὰς δὲ μὴ ἔστιν, ἅψις οὐκ ἂν εἴη. Πῶς γάρ; Οὐκοῦν φαμὲν, τὰ ἄλλα τοῦ ἑνὸς, οὔτε ἕν ἐστιν οὔτε μετέχει αὐτοῦ, εἴπερ ἄλλα ἐστίν. Οὐ γάρ. Οὐκ ἄρα ἔν ἐστιν ἀριθμὸς ἐν τοῖς ἄλλοις, ἑνὸς μὴ ἐνόντος ἐν αὐτοῖς. Πῶς γάρ; Οὔτ' ἄρα ἕν ἐστι τὰ ἄλλα, οὔτε δύο, οὔτε ἄλλου ἀριθμοῦ ἔχοντα ὄνομα οὐδέν. Οὔ. Τὸ ἓν ἄρα μόνον ἐστὶν ἕν, καὶ δυὰς οὐκ ἂν εἴη. Οὐ φαίνεται. Ἅψις ἄρα οὐκ ἔστι, δυοῖν μὴ ὄντοιν. Οὐκ ἔστιν. Οὔτ' ἄρα τὸ ἓν τῶν ἄλλων ἅπτεται, οὔτε τἆλλα τοῦ ἑνός· ἐπείπερ ἅψις οὐκ ἔστιν. Οὐ γὰρ οὖν.
E Οὕτω δὴ κατὰ πάντα ταῦτα τὸ ἓν τῶν ἄλλων καὶ ἑαυτοῦ ἅπτεταί τε καὶ οὐχ ἅπτεται. Ἔοικεν. Ἆρ' οὖν καὶ ἴσον ἐστὶ καὶ ἄνισον αὑτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις; Πῶς; Εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἓν ἢ τἆλλα, ἢ ἔλαττον, ἢ αὖ τἆλλα τοῦ ἑνὸς μείζω ἢ ἐλάττω, ἆρα οὐκ ἂν τῷ μὲν ἓν εἶναι τὸ ἕν, καὶ τἆλλα, ἄλλα τοῦ ἑνὸς, οὔτε τι μείζω οὔτε τι ἐλάττω ἂν εἴη ἀλλήλων αὐταῖς γε ταύταις ταῖς οὐσίαις; ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς τῷ τοιαῦτα εἶναι ἑκάτερα ἰσότητα ἔχοιεν, ἴσα ἂν εἴη πρὸς ἄλληλα; εἰ δὲ τὰ μὲν, μέγεθος, τὸ δὲ, σμικρότητα, ἢ καὶ μέγεθος μὲν τὸ ἕν, σμικρότητα δὲ τἆλλα, ὁποτέρῳ μὲν τῷ εἴδει μέγεθος προσείη, μεῖζον ἂν εἴη, ᾧ δὲ σμικρότης, ἔλαττον; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ἐστόν γέ τινε τούτω εἴδη, τό, τε μέγεθος καὶ ἡ σμικρότης; οὐ γὰρ ἄν που, μὴ ὄντε γε, ἐναντίω τε ἀλλήλοιν ἤστην, καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ἐγγιγνοί-
F σθην. Πῶς γὰρ ἄν; Εἰ ἄρα ἐν τῷ ἑνὶ σμικρότης ἐγγίγνεται, ἤτοι ἐν ὅλῳ ἂν ἢ ἐν μέρει αὐτοῦ ἐνείη. Ἀνάγκη. Τί δ' εἰ ἐν ὅλῳ ἐγγίγνοιτο, οὐχὶ ἢ ἐξ ἴσου ἂν τῷ ἑνὶ δι' ὅλου αὐτοῦ τεταμένη εἴη, ἢ περιέχουσα αὐτό; Δῆλον δή; Ἆρ' οὐκ ἐξ ἴσου μὲν οὖσα ἡ σμικρότης τῷ ἑνὶ, ἴση ἂν αὐτῷ εἴη; περιέχουσα δὲ, μείζων; Πῶς δ' οὔ; Δυνατὸν οὖν σμικρότητα ἴσην τῳ εἶναι, ἢ μείζω τινός; καὶ πράττειν γε τὰ μεγέθους τε καὶ ἰσότητος, ἀλλὰ μὴ τὰ ἑαυτῆς; Ἀδύνατον. Ἐν μὲν ὅλῳ ἄρα τῷ ἑνὶ οὐκ ἂν εἴη σμικρότης· ἀλλ' εἴπερ, ἐν μέρει. Ναί. Οὔτι γε ἐν παντὶ αὖ τῷ μέρει. εἰ δὲ μή, ταὐτὰ ποιήσει ἅπερ πρὸς τὸ ὅλον· ἴση ἔσται, ἢ μεί-
G ζων τοῦ μέρους ἐν ᾧ ἂν ἀεὶ ἐνῇ. Ἀνάγκη. Οὐδενί ποτε ἄρα ἐνέσται τῶν ὄντων σμικρότης, μήτ' ἐν μέρει μήτ' ἐν ὅλῳ ἐγγιγνομένη· οὐδέ τι ἔσται σμικρὸν πλὴν αὐτῆς τῆς σμικρότητος. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδ' ἄρα μέγεθος ἐνέσται ἐν αὐτῷ. μεῖζον γὰρ ἄν τι εἴη ἄλλο, καὶ πλὴν αὐτοῦ μεγέθους, ἐκεῖνο ἐν ᾧ τὸ μέγεθος ἐνείη· καὶ ταῦτα, σμικροῦ αὐτοῦ οὐκ ὄντος· οὗ ἀνάγκη ὑπερέχειν ἐάν περ ᾖ μέγα. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἐπειδὴ σμικρότης οὐδαμοῦ ἔνι. Ἀληθῆ. Ἀλλὰ μὴν αὐτὸ μέγεθος, οὐκ ἄλλου μεῖζον ἢ αὐτῆς σμικρότητος· οὐδὲ σμικρότης ἄλλου ἔλαττον ἢ αὐτοῦ μεγέθους. Οὐ γάρ. Οὔτε ἄρα τἆλλα μείζω τοῦ ἑνὸς, οὐδὲ ἐλάττω, μήτε μέγεθος μήτε σμικρότητα ἔχοντα. οὔτε αὐτὼ τούτω
H πρὸς τὸ ἓν ἔχετον τὴν δύναμιν τὴν τοῦ ὑπερέχειν τε καὶ ὑπερέχεσθαι, ἀλλὰ

πρὸς ἀλλήλω. οὔτε αὖ τὸ ἓν τούτοιν οὐδὲ τῶν ἄλλων μεῖζον ἂν οὐδ' ἔλαττον εἴη, μήτε μέγεθος μήτε σμικρότητα ἔχον. Οὐκοῦν φαίνεταί γε. Ἆρ' οὖν, εἰ μήτε μεῖζον μήτε ἔλαττον τὸ ἓν τῶν ἄλλων, ἀνάγκη αὐτὸ ἐκείνων μήτε ὑπερέχειν μήτε ὑπερέχεσθαι; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν τό γε μήτε ὑπερέχον μήτε ὑπερεχόμενον, πολλὴ ἀνάγκη ἐξ ἴσου εἶναι· ἐξ ἴσου δὲ ὄν, ἴσον εἶναι. Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ μὴν καὶ αὐτό γε τὸ ἓν πρὸς ἑαυτὸ οὕτως ἂν ἔχοι· μήτε μέγεθος ἐν ἑαυτῷ μήτε σμικρότητα ἔχον, οὔτ' ἂν ὑπερέχοιτο οὔτ' ἂν ὑπερέχοι ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐξ ἴσου ὄν, ἴσον ἀεὶ εἴη ἑαυτῷ. Πάνυ μὲν οὖν. Τὸ ἓν ἄρα ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἴσον ἂν εἴη. Φαίνεται. Καὶ μὴν αὐτό γε ἐν ἑαυτῷ ὄν, καὶ περὶ ἑαυτὸ ἂν εἴη ἔξωθεν· καὶ περιέχον μὲν, μεῖζον ἂν ἑαυτοῦ εἴη· περιεχόμενον δὲ, ἔλαττον. καὶ οὕτω μεῖζον ἂν καὶ ἔλαττον εἴη αὐτὸ ἑαυτοῦ τὸ ἕν. Εἴη γὰρ ἄν. Οὐκοῦν καὶ τόδε ἀνάγκη, μηδὲν εἶναι ἐκτὸς τοῦ ἑνός τε καὶ τῶν ἄλλων; Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλὰ μὴν καὶ εἶναί που δεῖ τό γε ὂν ἀεί. Ναί. Οὐκοῦν τό γε ἔν τῳ ὂν, ἐν μείζονι ἔσται, ἔλαττον ὄν; οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἕτερον ἐν ἑτέρῳ εἴη. Οὐ γάρ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἕτερόν ἐστι χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἑνὸς, δεῖ δὲ αὐτὰ ἔν τῳ εἶναι, οὐκ ἀνάγκη ἤδη ἐν ἀλλήλοις εἶναι, τά τε ἄλλα ἐν τῷ ἑνὶ, καὶ τὸ ἓν ἐν τοῖς ἄλλοις; ἢ μηδαμοῦ εἶναι; Φαίνεται. Ὅτι μὲν ἄρα τὸ ἓν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔνεστι, μείζω ἂν εἴη τἄλλα τοῦ ἑνὸς, περιέχοντα αὐτό· τὸ δὲ ἓν, ἔλαττον τῶν ἄλλων, περιεχόμενον. ὅτι δὲ τἄλλα ἐν τῷ ἑνὶ, τὸ ἓν τῶν ἄλλων κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον μεῖζον ἂν εἴη· τὰ δὲ ἄλλα τοῦ ἑνὸς, ἐλάττω. Ἔοικε. Τὸ ἓν ἄρα ἴσον τε καὶ μεῖζον καὶ ἔλαττόν ἐστιν αὐτό τε αὑτοῦ καὶ τῶν ἄλλων. Φαίνεται. Καὶ μὴν, εἴπερ μεῖζον, καὶ ἴσον καὶ ἔλαττον, ἴσων ἂν εἴη μέτρων καὶ πλειόνων καὶ ἐλαττόνων αὑτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις· ἐπειδὴ δὲ μέτρων, καὶ μερῶν. Πῶς δ' οὔ; Ἴσων ἄρα μέτρων ὂν καὶ πλειόνων καὶ ἐλαττόνων, καὶ ἀριθμῷ ἔλαττον ἂν καὶ πλέον εἴη αὐτό τε αὑτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἴσον αὑτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις κατὰ ταυτά. Πῶς; Ὧνπερ μεῖζόν ἐστι, πλειόνων που καὶ μέτρων ἂν εἴη αὐτῶν· ὅσων δὲ μέτρων, καὶ μερῶν. καὶ ὧνπερ ἔλαττον, ὡσαύτως· καὶ οἷς ἴσον, κατὰ ταυτά. Οὕτως. Οὐκοῦν ἑαυτοῦ μεῖζον καὶ ἔλαττον ὂν, καὶ ἴσον, ἴσων ἂν εἴη μέτρων, καὶ πλειόνων καὶ ἐλαττόνων αὑτῷ; ἐπειδὴ δὲ μέτρων, καὶ μερῶν; Πῶς δ' οὔ; Ἴσων μὲν ἄρα μερῶν ὂν αὑτῷ, ἴσον ἂν τὸ πλῆθος αὑτῷ εἴη· πλειόνων δὲ, πλέον· ἐλαττόνων δὲ, ἔλαττον τὸν ἀριθμὸν αὑτοῦ. Φαίνεται. Οὐκοῦν καὶ πρὸς τἄλλα ὡσαύτως ἕξει τὸ ἕν; ὅτι μὲν μεῖζον αὐτῶν φαίνεται, ἀνάγκη πλέον εἶναι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν· ὅτι δὲ σμικρότερον, ἔλαττον· ὅτι δὲ ἴσον μεγέθει, ἴσον καὶ τὸ πλῆθος εἶναι τοῖς ἄλλοις; Ἀνάγκη. Οὕτω δὴ αὖ, ὡς ἔοικε, τὸ ἓν, καὶ ἴσον, καὶ πλέον καὶ ἔλαττον τὸν ἀριθμὸν αὐτό τε αὑτοῦ ἔσται καὶ τῶν ἄλλων. Ἔσται. Ἆρ' οὖν καὶ χρόνου μετέχει τὸ ἕν; καὶ ἐστί τε καὶ γίγνεται νεώτερόν τε καὶ πρεσβύτερον αὐτό τε αὑτοῦ καὶ τῶν ἄλλων; καὶ οὔτε νεώτερον οὔτε πρεσβύτερον οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων, χρόνου μετέχον; Πῶς; Εἶναι μέν που αὐτῷ ὑπάρχει, εἴπερ ἕν ἐστι. Ναί. Τὸ δὲ εἶναι ἄλλο τι ἐστὶν ἢ μέθεξις οὐσίας μετὰ χρόνου τοῦ παρόντος; ὥσπερ τὸ ἦν μετὰ τοῦ παρεληλυθότος. καὶ αὖ τὸ ἔσται μετὰ τοῦ μέλλοντος; οὐσίας ἐστὶ κοινωνίας; Ἔστι γάρ. Μετέχει μὲν ἄρα ἔστι χρόνου, εἴπερ καὶ τοῦ εἶναι. Πάνυ γε. Οὐκοῦν πορευομένου τοῦ χρόνου; Ναί. Ἀεὶ ἄρα πρεσβύτερον γίγνεται ἑαυτοῦ, εἴπερ προέρχεται κατὰ χρόνον. Ἀνάγκη. Ἆρ' οὖν μεμνήμεθα ὅτι νεωτέρου γιγνομένου τὸ πρεσβύτερον πρεσβύτερον γίγνεται; Μεμνήμεθα. Οὐκοῦν ἐπειδὴ πρεσβύτερον ἑαυτοῦ γίγνεται τὸ ἕν, νεωτέρου ἂν γιγνομένου ἑαυτοῦ πρεσβύτερον γίγνοιτο; Ἀνάγκη. Γίγνεται μὲν δὴ νεώτερόν τε καὶ πρεσβύτερον αὑτοῦ οὕτω. Ναί. Ἔστι δὲ πρεσβύτερον ἆρ' οὐχ ὅταν κατὰ τὸν νῦν χρόνον ᾖ γιγνόμενον, τὸν μεταξὺ τοῦ ἦν τε καὶ ἔσται; οὐ γάρ που πορευόμενόν γε ἐκ τοῦ ποτὲ εἰς τὸ ἔπειτα ὑπερβήσεται τὸ νῦν. Οὐ γάρ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐπίσχει τότε τοῦ γίγνεσθαι πρεσβύτερον, ἐπειδὰν τῷ νῦν ἐντύχῃ; καὶ οὐ γίγνεται, ἀλλ' ἔστι τότ' ἤδη πρεσβύτερον; προϊὸν γὰρ οὐκ ἄν ποτε ληφθείη ὑπὸ τοῦ νῦν. τὸ γὰρ προϊὸν, οὕτως ἔχει ὡς ἀμφοτέρων ἐφάπτεσθαι, τοῦ τε νῦν καὶ τοῦ ἔπειτα· τοῦ μὲν νῦν ἀφιέμενον, τοῦ δ' ἔπειτα ἐπιλαμβανόμενον· μεταξὺ ἀμφοτέρων γιγνόμενον, τοῦ τε ἔπειτα καὶ τοῦ νῦν. Ἀληθῆ. Εἰ δέ γε ἀνάγκη μὴ παρελθεῖν τὸ νῦν πᾶν τὸ γιγνόμενον, ἐπειδὰν κατὰ τοῦτο ᾖ, ἐπίσχει ἀεὶ τοῦ γίγνεσθαι· καὶ ἔστι τότε τοῦτο ὅ,τι ἂν τύχοι γιγνόμενον. Φαίνεται. Καὶ τὸ ἓν ἄρα, ὅταν πρεσβύτερον γιγνόμενον ἐντύχῃ τῷ νῦν, ἐπέσχε τοῦ γίγνεσθαι, καὶ ἔστι τότε πρεσβύτερον. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν οὗπερ ἐγίγνετο πρεσβύτερον; τούτου καὶ ἔστιν; ἐγίγνετο δὲ αὑτοῦ; Ναί. Ἔστι δὲ τὸ πρεσβύτερον νεωτέρου πρεσβύτερον; Ἔστι. Καὶ νεώτερον ἄρα τότε αὑτοῦ ἐστι τὸ ἕν, ὅταν πρεσβύτερον γιγνόμενον ἐντύχῃ τῷ νῦν. Ἀνάγκη. Τό γε μὴν νῦν ἀεὶ πάρεστι τῷ ἑνὶ διὰ παντὸς τοῦ εἶναι. ἔστι γὰρ ἀεὶ νῦν ὅτανπερ ᾖ. Πῶς γὰρ οὔ; Ἀεὶ ἄρα ἐστί τε καὶ γίγνεται πρεσβύτερον ἑαυτοῦ καὶ νεώτερον τὸ ἕν. Ἔοικε. Πλείω δὲ χρόνον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐστὶν ἢ γίγνεται; ἢ τὸν ἴσον; Τὸν ἴσον. Ἀλλὰ μὴν τόν γε ἴσον χρόνον ἢ γιγνόμενον ἢ ὂν, τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχει. Πῶς δ' οὔ; Τὸ δὲ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχον, οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερόν ἐστιν. Οὐ γάρ.

A inter ſeipſa id efficient. Neque etiam ipſum vnũ, aut hiſce duobus, aut aliis quibuſlibet maius vel minus erit, vtpote quod tã magnitudinis, quàm paruitatis eſt expers. Sic vtique apparet. Ideóque cùm nec maius nec minus ſit vnũ, quàm cætera, nec ſuperabit alia neque ab aliis ſuperabitur. Abſque dubio. Nónne quod nec ſuperat, nec ſuperatur, neceſſariò ſequitur, vt æquè ſe habeat? & ſi æquè, vt æquale ſit? Imò. Sed hoc pacto, vnum ipſum ad ſeſe habet, expers ſcilicet & magnitudinis & paruitatis vt nec exuperet ſeipſum, nec à ſeipſo exuperetur, ſed æquè ſe habens ęquale ſemper ſibi ſit. Et maximè quidem. Itaque vnum ſibi cæteríſque æquale. Videtur. Veruntamen B cùm vnum in ſeipſo ſit, extrinſecus ſeſe circuit, atque ita ſe complectens ſeipſo amplius extat: cúmque etiam comprehendatur, anguſtius eſt, quo fit vt vnum tum maius, tum etiam minus ſeipſo ſit. Fit vtique. Nónne hoc quoque neceſſarium eſt, nihil ſcilicet præter vnum & alia reperiri? Neceſſarium. Item quicquid eſt, an non ſemper alicubi eſſe oportet? Oportet. Inſuper quod in aliquo eſt, nónne ſemper in maiori minus? Neque enim aliter aliud eſſet in alio. Eſt quod dicis. Poſtquàm verò nihil eſt præter vnum & alia, oportétque iſta in aliquo eſſe, nónne in ſe inuicem hæc viciſſim eſſe neceſſe eſt? alia ſcilicet in vno, & in aliis vnum, aut nuſquam prorſus C exiſtere? Conſtat. Quia ergo vnum eſt in aliis, idcirco alia maiora ſunt, quàm vnum, vtpote quæ vnum continent, vnum autem aliis minus ex eo quod continetur: quia verò alia in vno ſunt, vnum aliis ob eandem rationem maius eſt, illa verò minora. Videtur. Vnum itaque æquale maiúſque & minus ſeipſo & aliis eſt. Apparet. Atqui ſi maius & minus & æquale, æqualium erit menſurarum pluriúmque & pauciorum quo ad ſeipſum atque ad alia: & ſi menſurarũ, partium etiam. Quid prohibet? Eaſdem ergo menſuras pluréſque & pauciores habens numero quoque plus atque minus erit & ad ſeipſum & ad D cætera, nécnõ æquale ſibi atque aliis ob eaſdem cauſas. Quónam pacto? Quibus maius eſt, plures, quàm illa, menſuras habet, quótque menſuras, totidem & partes: & quibus minus eſt eodem modo, quibúſve æquale, ſimiliter. Sic eſt. Nónne cùm ſeipſo maius minúſq. ſit, & æquale, æqualiũ menſurarum pluriúmque & pauciorum quo ad ſeipſum eſt particeps, & poſtquàm menſurarum, etiam partium? Quídni? Habénſque partes ſibiipſi æquales, multitudine etiam æquale ſibi erit, plures verò plus, pauciores deniq. minus numero ſemetipſo? Videtur. An non ad alia ſimiliter ſe vnũ habebit? Quia maius illis E apparet, neceſſe eſt plus, quàm illa numero eſſe: quia verò minus magnitudine, etiam numero minus: quia denique æquale in magnitudine, numero quoque par eſſe. Neceſſario fit. Hac iterum ratione vnum, par, plus, minus, ſecundum numerum ſeipſo erit, ac cæteris. Erit ſanè. Nunquid & tempore vnum participat, eſtque & fit iunius ac ſenius ſeipſo ſimul & aliis? & rurſus contrà nec iunius neque ſenius ſeipſo, vel aliis dum participat tempore? At quomodo id fieri poteſt? Eſſe profectò illi competit, ſi quidem vnum eſt. Competit. Ipſum eſſe autem quid aliud eſt quàm eſſentiæ cum præſenti tempore participatio, quemadmodum ipſum erat cum præterito, & ipſum erit cum futuro eſſentiæ ipſius communicatio? Iſthuc ipſum. F Ergo ſi ipſo eſſe participat, neceſſe eſt temporis quoque eſſe particeps. Nimirum. Nónne fluentis temporis? Certè. Semper ergo ſenius ſeipſo fit, ſiquidem ſecundum tempus percurrit. Neceſſe. Recordamúrne quòd ſenius ſemper fit ſenius eo quod iunius fit? Recordamur. Nónne igitur poſtquàm vnum ſeipſo fit ſenius, ſeipſo dum iunius fit, fit & ſenius? Neceſſarium eſt. Fit ergo per hunc modum iunius ſeipſo ac ſenius. Fit. Senius autem nónne tunc eſt, quando præſens iam tem- G pus attingit, quod medium eſt ipſius erat & erit? Neque enim currens ex præcedente in poſterum, præſens ipſum ſupergreditur. Non certè. An non deſinit tunc fieri ſenius, cùm primum præſens tangit, nec tum fit, ſed eſt iam ſenius? Procedens enim ab ipſo præſenti nequaquam comprehenditur. Quod nanque procedit, ſic ſe habet, vt vtrunq., præſens ſcilicet futurúmque attingat, præſens quidem relinquens, futurũ apprehendens, inter vtrunque medium præſens futurúmve cadens. Vera. Si verò neceſſe eſt quodcunque fit, ipſum præſens minimè tranſgredi, cùm primũ illud nactum eſt, fieri deſinit, eſtque tunc iam illud quod fiebat. Apparet. Vnum igitur quando ſenius factum ipſum præſens aſſequitur, deſiſtit fieri, éſtque iam ſenius. Omnino. An non illo ſenius eſt, H quo fiebat ſenius? fiebat autem ſeipſo. Ita. Senius verò iuniori ſenius? Eſt. Iunius ergo ſeipſo tunc eſt vnum, quando ſenius factum, præſens aſſequitur. Neceſſe. Ipſum præterea præſens ſemper vni adeſt per vniuerſum eſſe. ſemper enim eſt præ-

Quid verbum eſſe.

ſens quandiu eſt. Quídni? Semper ergo vnum eſt & fit iunius atque ſenius ſemetipſo. Videtur. Quinetiam longiúſne, vel breuius tempus eſt, aut fit quàm ipſummet, an potius æquum? Æquum. Verùm quod æquale tempus eſt, aut fit, eandem agit ætatem. Quidnam prohibet? Quod autem eandem ætatem implet, neque ſenius, neque iunius. Nequaquam.

Quapropter vnum, cùm æquale tempus ad ſeipſum & ſit & fiat, neque ſenius, neque iunius ſeipſo, aut eſt, aut efficitur. Haud ſanè mihi videtur. Quo autem modo ad alia ſe habet? Neſcio quid dicam. Hoc tamen potes dicere, quòd alia ab vno, ſiquidem altera ſunt, non alterum, plura ſunt quàm vnū. Nam ſi alterum, vnū eſſent. Altera verò cùm ſint plura quàm vnum ſunt, & multitudinem habent. Habent prorſus. Multitudo autem maiorem numerum, quàm vnum habet. Certè. Quid verò? ex iis quæ ad numerum ſpectant, quænam prius fieri aut facta fuiſſe dicemus? num quæ plura ſunt, an quæ pauciora? Quæ pauciora. Quod ergo pauciſſimum, primum. Id autem eſt vnum, an non? Imo. Vnum ergo primum factū eſt omnium, quæ numerum capiunt: habent autem cætera omnia numerum: ſiquidem alia ſunt, non aliud. Habēt profectò. Primo autem factum, prius fuit, alia verò poſterius: poſterius autem facta, iuniora ſunt, quàm quod antè factum. Ideóque alia hoc pacto iuniora, quàm vnum ſunt, vnúmque illis antiquius. Certè. Quid autem ad hoc? Num vnum effici præter naturam ſuam poteſt: vel id potius impoſſibile? Impoſſibile. Veruntamen partes habere vnum apparuit. quòd ſi partes, principium quoque mediúmque & finem. Planè. Nónne omnium primo principium fit, & vnius, & reliquorum cuiuſque, ac poſt principium cætera vſque ad finem omnia? Quidni? Fatemúrne hæc reliqua omnia partes totius atque vnius eſſe? & illud ipſum vnà cum fine vnum totúmque factum fuiſſe? Fatemur. Finis tandem, vt arbitror, poſtremo fit, cúmque hoc ſimul vnum ſecundum ſui naturam completur. Quam ob rem ſi neceſſe eſt vnum haud præter naturam ſuam effici, cum fine ſimul confectum, poſtremum omnium naturæ ſuæ iure perficitur. Apparet. Iunius itaque aliis vnum eſt, aliáque vno antiquiora. Sic iterum mihi videtur. Quid autem? principium aut aliqua alia pars ſiue vnius, ſiue cuiuslibet alterius, ſi modò pars non partes ſit, nónne vnum eſt? ſi quidem pars exiſtit. Neceſſarium iſtud eſt. Ex hoc ſequitur vnum ſimul cum primo effecto fieri, ſimúlque etiam cum ſecundo, ac etiam reliquorum quæcunque fiunt, nulli vnquam deeſſe, donec ad extremum vſque percurrens vnum totum fiat, non à primo, non à medio, non ab vltimo, non ab alio prorſus vllo in generatione excluſum. Verum. Eandem ergo vnum quam & cætera omnia ætatem agit. quapropter ſi non præter naturam ſuam natum eſt ipſum vnum, neque prius neque poſterius quàm cætera, ſed ſimul potius factum eſt. Ideóque ſecundum hanc rationem vnum neque ſenius neque iunius aliis, neque alia vno: ſecundum verò rationem ſuperiorem vnum & ſenius ſimul & iunius cæteris omnibus, atque è conuerſo reliqua cuncta vno. Omnino ſic eſſet. Hoc ergo modo ſe habet, & tale eſt effectum. Verùm quidnam ſentis de eo quod dicitur, fieri vnum ſenius, atque iunius aliis, aliáque vno, ac etiam neque iunius, neque ſenius fieri? Vtrum eadem ratione ſe habet circa ipſum fieri, qua circa ipſum ſe habere prædiximus, an aliter? Quid dicam ignoro. Ego autem tantum dicam, quòd ſi quid eſt antiquius alio, antiquius quo ad illud deinde fieri, quàm anteà ſecundum ætatis interuallum fuiſſet, minimè poteſt: neq. etiā quod iunius eſt, in poſterum iunius fieri. Nam æqualia inæqualibus addita, ſeu tempori ſiue cuilibet alteri eodem interuallo diſtare quo & antea, illa ſemper efficiunt. Nihil prohibet. Non igitur id quod eſt, illo quod vnum eſt, aut antiquius, aut iunius fieri poteſt: quandoquidem eadem ſemper diſtantia ætatis intercidit: ſed & eſt, & fuit hoc quidem ſenius, illud autem iunius, fit verò minimè. Eſt vt dicis. Ita id quod vnum eſt, cæteris quæcunque ſunt, nunquam vel iunius, vel ſenius efficitur. Nunquam. Sed aſpice poſthac vtrum alia quadam ratione & iuniora hæc & ſeniora fiant. Quánam? Hac inquam. Vnúmne antiquius aliis, & alia vno eſſe conſtitit? Quid tum? Quandoquidem vnum ſenius eſt quàm cætera, longius quàm illa tempus extitit. Quinimò. Aduerte iterū, ſi quando longiori & breuiori tempori par tempus adiiciamus, vtrum æqua particula diſcrepabit longius à breuiori, an minore? Minore. Vnum igitur non tanto ætatis interuallo alia deinceps excedet, quanto prius exceſſerat, ſed par tempus ac cætera ſortitum, minus ſemper quàm prius ab illis ætate diſtabit. An non? Profectò. Nónne quod minus excedit aliquid ætate quàm prius, iunius fit quàm prius, quo ad illa quibus erat antiquius? Iunius proculdubio. Si illud iunius, an non illa, ſi cum vno conferas, ſeniora quàm prius erunt? Penitus. Quod ergo iunius antè fiebat, ſenius fit ad illud quod antè fiebat, erátque antiquius, eſt autē nūquā antiquius, verùm illo ſemper antiquius fit, illud porro iuueneſcit, hoc contrà ſeneſcit. quod rurſus antiquius, iuniori iunius ſimiliter efficitur. Nam cùm iſta in contrarium tendant, contraria inuicem fiunt. Iunius quidem ſeniori ſenius, ſenius contrà iunius iuniori. Facta verò fuiſſe nequeunt. Nam ſi facta fuiſſent, non amplius fierent, ſed iā eſſent. Nunc verò & iuniora, & ſeniora inuicē efficiuntur. Vnū quidē cæteris iunius fit: ex eo quòd ſenius eſſe apparuit & prius effectū: cætera verò ſeniora, quā vnū fiunt,

Quod pauciſſimum primū & vnum.

Primo omnium principium fit.

A Τὸ ἓν ἄρα τὸν ἴσον χρόνον αὐτὸ ἑαυτῷ καὶ γιγνόμενον καὶ ὄν, οὔτε νεώτερον, οὔτε πρεσβύτερον ἑαυτοῦ ἐστὶν, οὔτε γίγνεται. Οὔ μοι δοκεῖ. Τί δὲ τῶν ἄλλων; Οὐκ ἔχω λέγειν. Τόδε γε μὴν ἔχεις λέγειν, ὅτι τἆλλα τοῦ ἑνὸς, εἴπερ ἕτερά ἐστιν, ἀλλὰ μὴ ἕτερον, πλείω ἐστὶν ἑνός. ἕτερον μὲν γὰρ ὄν, ἓν ἂν ἦν· ἕτερα δὲ ὄντα, πλείω ἑνός ἐστι, καὶ πλῆθος ἂν ἔχοι. Ἔχοι γὰρ ἄν. Πλῆθος δὲ ὄν, ἀριθμοῦ πλείονος ἂν μετέχοι ἢ τοῦ ἑνός. Πῶς δ' οὔ; Τί οὖν; ἀριθμοῦ φήσομεν τὰ πλείω γίγνεσθαί τε καὶ γεγονέναι πρότερον; ἢ τὰ ἐλάττω; Τὰ ἐλάττω. Τὸ ὀλίγιστον ἄρα πρῶτον. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἕν. ἦ γάρ; Ναί. Πάντων ἄρα τὸ ἓν πρῶτον γέγονε τῶν ἀριθμὸν ἐχόντων. ἔχει δὲ καὶ τἆλλα πάντα ἀριθμὸν, εἴπερ ἄλλα καὶ μὴ ἄλλο B ἐστίν. Ἔχει γάρ. Πρῶτον δέ γε, οἶμαι, γεγονὸς, πρότερον γέγονε· τὰ δὲ ἄλλα, ὕστερον. τὰ δ' ὕστερα γεγονότα, νεώτερα τοῦ προτέρου γεγονότος. καὶ οὕτως ἂν εἴη τἆλλα νεώτερα τοῦ ἑνός· τὸ δὲ ἓν, πρεσβύτερον τῶν ἄλλων. Εἴη γὰρ ἄν. Τί δὲ τόδε; ἆρ' ἂν εἴη τὸ ἓν παρὰ φύσιν τὴν αὑτοῦ γεγονός; ἢ ἀδύνατον; Ἀδύνατον. Ἀλλὰ μὴν μέρη γε ἔχον ἐφάνη τὸ ἕν. εἰ δὲ μέρη, καὶ ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσον. Ναί. Οὐκοῦν πάντων πρῶτον ἀρχὴ γίγνεται, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἑνὸς, καὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων; καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ τἆλλα πάντα μέχρι τοῦ τέλους; Τί μήν; Καὶ μὴν μόριά γε φήσομεν ταῦτ' εἶναι πάντα τἆλλα τοῦ ὅλου τε καὶ ἑνός· αὐτὸ δὲ ἐκεῖνο ἅμα τῇ τελευτῇ γεγονέναι ἕν τε καὶ ὅλον. Φήσομεν γάρ. Τελευ- C τὴ δέ γε, οἶμαι, ὕστατον γίγνεται. τούτῳ δ' ἅμα τὸ ἓν πέφυκε γίγνεσθαι. ὥστ' εἴπερ ἀνάγκη αὐτὸ τὸ ἓν μὴ παρὰ φύσιν γίγνεσθαι, ἅμα τελευτῇ ἂν γεγονὸς, ὕστατον ἂν τῶν ἄλλων πεφυκὸς εἴη γίγνεσθαι. Φαίνεται. Νεώτερον ἄρα τῶν ἄλλων τὸ ἕν ἐστι, τὰ δ' ἄλλα τοῦ ἑνὸς πρεσβύτερα. Οὕτως αὖ μοι φαίνεται. Τί δὲ δή; ἀρχὴν, ἢ ἄλλο μέρος ὁποιονοῦν τοῦ ἑνὸς, ἢ ἄλλου ὁτουοῦν, ἐάνπερ μέρος ᾖ, ἀλλὰ μὴ μέρη, οὐκ ἀναγκαῖον ἓν εἶναι, μέρος γε ὄν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν τὸ ἓν ἅμα τε τῷ πρώτῳ γιγνομένῳ γίγνοιτ' ἂν, καὶ ἅμα τῷ δευτέρῳ· καὶ οὐδενὸς ἀπολείπεται τῶν ἄλλων γιγνομένων, ὅτιπερ ἂν προσγίγνηται ὁτῳοῦν, ἕως ἂν πρὸς D τὸ ἔσχατον διελθὸν, ὅλον ἓν γένηται· οὔτε μέσου, οὔτε ἐσχάτου, οὔτε πρώτου, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἀπολειφθὲν ἐν τῇ γενέσει. Ἀληθῆ. Πᾶσιν ἄρα τοῖς ἄλλοις τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἴσχει τὸ ἕν. ὥστ' εἰ μὴ παρὰ φύσιν πέφυκεν αὐτὸ τὸ ἕν, οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον τῶν ἄλλων γεγονὸς ἂν εἴη, ἀλλ' ἅμα. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον τὸ ἓν τῶν ἄλλων οὔτε πρεσβύτερον ἂν εἴη, οὔτε νεώτερον, οὐδὲ τἆλλα τοῦ ἑνός· κατὰ δὲ τὸν πρόσθεν, πρεσβύτερόν τε καὶ νεώτερον, καὶ τἆλλα ἐκείνου ὡσαύτως. Πάνυ μὲν οὖν. Ἔστι μὲν δὴ οὕτως ἔχον τε καὶ γεγονός. ἀλλὰ τί αὖ περὶ τοῦ γίγνεσθαι αὐτὸ πρεσβύτερόν τε καὶ νεώτερον τῶν E ἄλλων, καὶ τἆλλα τοῦ ἑνὸς, καὶ μήτε νεώτερον μήτε πρεσβύτερον γίγνεσθαι; ἆρα ὥσπερ περὶ τοῦ εἶναι, οὕτω καὶ περὶ τοῦ γίγνεσθαι ἔχει; ἢ ἑτέρως; Οὐκ ἔχω λέγειν. Ἀλλ' ἐγὼ τοσόνδε γε, ὅτι εἰ καὶ ἔστι πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου, γίγνεσθαί γε αὐτὸ πρεσβύτερον ἔτι, ἢ ὡς τὸ πρῶτον εὐθὺς γενόμενον διήνεγκε τῇ ἡλικίᾳ, οὐκ ἂν ἔτι δύναιτο· οὐδ' αὖ τὸ νεώτερον ὂν, ἔτι νεώτερον γίγνεσθαι. ἀνίσοις γὰρ ἴσα προστιθέμενα, χρόνῳ τε καὶ ἄλλῳ ὁτῳοῦν, ἴσῳ ποιεῖ διαφέρειν ἀεὶ ὅσῳπερ ἂν τὸ πρῶτον διενέγκῃ. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκ ἄρα τό γε ὂν τοῦ ἑνὸς ὄντος γίγνοιτ' ἄν ποτε πρεσβύτερον, οὔτε νεώτερον, εἴπερ ἴσῳ διαφέρει ἀεὶ τὴν ἡλικίαν· ἀλλ' ἔστι καὶ γέγονε πρεσβύτερον, τὸ δὲ, νεώτερον· γίγνεται δ' οὔ. Ἀληθῆ. Καὶ τὸ F ἓν ἄρα ὂν, τῶν ἄλλων ὄντων οὔτε πρεσβύτερόν ποτε, οὔτε νεώτερον γίγνεται. Οὐ γὰρ οὖν. Ὅρα δὲ εἰ τῇδε πρεσβύτερα καὶ νεώτερα γίγνεται. Πῇ δή; Ἧι τό, τε ἓν τῶν ἄλλων ἐφάνη πρεσβύτερον, καὶ τἆλλα τοῦ ἑνός. Τί οὖν; Ὅταν τὸ ἓν τῶν ἄλλων πρεσβύτερον ᾖ, πλείω χρόνον γέγονεν ἢ τἆλλα. Ναί. Πάλιν δὴ σκόπει· ἐὰν πλείονι καὶ ἐλάττονι χρόνῳ προστιθῶμεν τὸν ἴσον χρόνον, ἆρα τῷ ἴσῳ μορίῳ διοίσει τὸ πλέον τοῦ ἐλάττονος, ἢ σμικροτέρῳ; Σμικροτέρῳ. Οὐκ ἄρα ἔσται ὅ, τι περ τὸ πρῶτον ἦν πρὸς τἆλλα ἡλικίᾳ διαφέρειν τὸ ἕν, τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἔπειτα, ἀλλὰ ἴσον λαμβάνον χρόνον τοῖς ἄλλοις, ἔλαττον ἀεὶ τῇ ἡλικίᾳ G διοίσει αὐτῶν ἢ πρότερον. ἢ οὔ; Ναί. Οὐκοῦν τό γε ἔλαττον διαφέρον ἡλικίᾳ πρός τι ἢ πρότερον, νεώτερον γίγνοιτ' ἂν ἢ ἐν τῷ πρόσθεν, πρὸς ἐκεῖνα πρὸς ἃ μὲν πρεσβύτερον πρότερον; Νεώτερον. Εἰ δὲ ἐκεῖνο νεώτερον, οὐκ ἐκεῖνα αὖ τἆλλα πρὸς τὸ ἓν πρεσβύτερα ἢ πρότερον; Πάνυ γε. Τὸ μὲν νεώτερον ἄρα γεγονὸς, πρεσβύτερον γίγνεται πρὸς τὸ πρότερον γεγονός τε καὶ πρεσβύτερον ὄν. ἔστι δὲ οὐδέποτε πρεσβύτερον, ἀλλὰ γίγνεται αἰεὶ ἐκείνου πρεσβύτερον. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ νεώτερον ἐπιδίδωσι, τὸ δ' ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον. τὸ δ' αὖ πρεσβύτερον τοῦ νεωτέρου νεώτερον γίγνεται ὡσαύτως. ἰόντε γὰρ αὐτῶ εἰς τὸ ἐναντίον, τὸ ἐναντίον ἀλλήλοιν γίγνεσθον· τὸ μὲν νεώτερον, πρεσβύτερον τοῦ πρεσβυτέρου· τὸ δὲ πρεσβύτερον, νεώτερον τοῦ νεωτέρου. γενέσθαι δὲ οὐκ ἂν οἵω τε εἴτην. H εἰ γὰρ γένοιντο, οὐκ ἂν ἔτι γίγνοιντο, ἀλλ' εἶεν ἄν. νῦν δὲ γίγνονται μὲν πρεσβύτερα ἀλλήλων καὶ νεώτερα. τὸ μὲν ἓν, τῶν ἄλλων νεώτερον γίγνεται, ὅτι πρεσβύτερον ἐφάνη ὂν καὶ πρότερον γεγονός· τὰ δὲ ἄλλα τοῦ ἑνὸς πρεσβύτερα,

ὅτι ὕστερα γέγονε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τἆλλα οὕτω πρὸς τὸ ἓν ἴσχει, ἐπειδήπερ αὐτοῦ πρεσβύτερα ἐφάνη καὶ πρότερα γεγονότα. Φαίνεται γὰρ οὖν οὕτω. Οὐκοῦν ᾗ μὲν οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου πρεσβύτερον γίγνεται οὐδὲ νεώτερον, κατὰ τὸ ἴσῳ ἀριθμῷ ἀλλήλων ἀεὶ διαφέρειν, οὔτε τὸ ἓν τῶν ἄλλων πρεσβύτερον γίγνοιτ' ἄν, οὐδὲ νεώτερον, οὔτε τἆλλα τοῦ ἑνός· ᾗ δὲ ἄλλῳ ἀεὶ μορίῳ διαφέρειν ἀνάγκη τὰ πρότερα τῶν ὑστέρων γενόμενα, καὶ τὰ ὕστερα τῶν προτέρων, ταύτῃ δὴ ἀνάγκη πρεσβύτερά τε καὶ νεώτερα ἀλλήλων γίγνεσθαι τά τε ἄλλα τοῦ ἑνός, καὶ τὸ ἓν τῶν ἄλλων; Πάνυ μὲν οὖν. Κατὰ δὴ πάντα ταῦτα τὸ ἓν αὐτό τε αὑτοῦ καὶ τῶν ἄλλων πρεσβύτερον καὶ νεώτερον ἐστί τε καὶ γίγνεται, καὶ οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερον οὔτ' ἔστιν οὔτε γίγνεται οὔτε αὑτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων. Παντελῶς μὲν οὖν. Ἐπειδὴ δὲ χρόνου μετέχει τὸ ἕν, καὶ τοῦ πρεσβύτερόν τε καὶ νεώτερον γίγνεσθαι, ἆρ' οὐκ ἀνάγκη καὶ τοῦ ποτὲ μετέχειν, καὶ τοῦ ἔπειτα, καὶ τοῦ νῦν, εἴπερ χρόνου μετέχει; Ἀνάγκη. Ἦν ἄρα τὸ ἕν, καὶ ἔστι καὶ ἔσται, καὶ ἐγίγνετο καὶ γίγνεται καὶ γενήσεται. Τί μήν; Καὶ εἴη ἄν τι ἐκείνῳ καὶ ἐκείνου, καὶ ἦν καὶ ἔστι καὶ ἔσται. Πάνυ γε. Καὶ ἐπιστήμη δὴ εἴη ἂν αὐτοῦ καὶ δόξα καὶ αἴσθησις, εἴπερ καὶ νῦν ἡμεῖς περὶ αὐτοῦ πάντα ταῦτα πράττομεν. Ὀρθῶς λέγεις. Καὶ ὄνομα δὴ καὶ λόγος ἔστιν αὐτῷ, καὶ ὀνομάζεται καὶ λέγεται· καὶ ὅσαπερ καὶ περὶ τἆλλα τῶν τοιούτων τυγχάνει ὄντα, καὶ περὶ τὸ ἕν ἐστι. Παντελῶς μὲν οὖν ἔχει οὕτως. Ἔτι δὴ τὸ τρίτον λέγωμεν. τὸ ἓν εἰ ἔστιν οἷον διεληλύθαμεν, ἆρ' οὐκ ἀνάγκη αὐτό, ἕν τε ὂν καὶ πολλά, καὶ μήτε ἓν μήτε πολλά, καὶ μετέχον χρόνου, ὅτι μὲν ἔστιν ἕν, οὐσίας μετέχειν ποτέ; ὅτι δ' οὐκ ἔστι, μὴ μετέχειν αὖ ποτε οὐσίας; Ἀνάγκη. Ἆρ' οὖν ὅτε μετέχει, οἷόν τε ἔσται τότε μὴ μετέχειν; ἢ ὅτε μὴ μετέχει, μετέχειν; Οὐχ οἷόν τε. Ἐν ἄλλῳ ἄρα χρόνῳ μετέχει, καὶ ἐν ἄλλῳ οὐ μετέχει. οὕτω γὰρ ἂν μόνως τοῦ αὐτοῦ μετέχοι τε καὶ οὐ μετέχοι. Ὀρθῶς. Οὐκοῦν ἔστι καὶ οὗτος χρόνος ὅτε μεταλαμβάνει τοῦ εἶναι, καὶ ὅτε ἀπαλλάττεται αὐτοῦ; ἢ πῶς οἷόν τε ἔσται τοτὲ μὲν ἔχειν τὸ αὐτό, τοτὲ δὲ μὴ ἔχειν, ἐὰν μή ποτε καὶ λαμβάνῃ αὐτὸ καὶ ἀφίῃ; Οὐδαμῶς. Τὸ δὴ οὐσίας μεταλαμβάνειν, ἆρά γε οὐ γίγνεσθαι καλεῖς; Ἔγωγε. Τὸ δὲ ἀπαλλάττεσθαι οὐσίας, ἆρ' οὐκ ἀπόλλυσθαι; Καὶ πάνυ γε. Τὸ ἓν δή (ὡς ἔοικε) λαμβάνον τε καὶ ἀφιὲν οὐσίαν, γίγνεται καὶ ἀπόλλυται. Ἀνάγκη. Ἓν δὲ καὶ πολλὰ ὄν, καὶ γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ἆρ' οὐχ ὅταν μὲν γίγνηται ἕν, τὸ πολλὰ εἶναι ἀπόλλυται, ὅταν δὲ πολλά, τὸ ἓν εἶναι ἀπόλλυται; Πάνυ γε. Ἓν δὲ γιγνόμενον καὶ πολλά, ἆρ' οὐκ ἀνάγκη διακρίνεσθαί τε καὶ συγκρίνεσθαι; Πολλή γε. Καὶ μὴν ἀνόμοιόν γε καὶ ὅμοιον ὅταν γίγνηται, ὁμοιοῦσθαί τε καὶ ἀνομοιοῦσθαι; Ναί. Καὶ ὅταν μεῖζον καὶ ἔλαττον καὶ ἴσον, αὐξάνεσθαί τε καὶ φθίνειν καὶ ἰσοῦσθαι; Οὕτως. Ὅταν δὲ κινούμενόν τε ἵσταται, καὶ ὅταν ἑστὼς ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι μεταβάλλῃ, δεῖ δήπου αὐτό γε μηδ' ἐν ἑνὶ χρόνῳ εἶναι. Πῶς δή; Ἑστώς τε πρότερον, ὕστερον κινεῖσθαι, καὶ πρότερον κινούμενον, ὕστερον ἑστάναι. ἄνευ μὲν τοῦ μεταβάλλειν οὐχ οἷόν τε ἔσται ταῦτα πάσχειν. Πῶς γάρ; Χρόνος δέ γε οὐδείς ἐστιν ἐν ᾧ τι οἷόν τε ἅμα μήτε κινεῖσθαι μήτε ἑστάναι. Οὐ γὰρ οὖν. Ἀλλ' οὐδὲ μὴν μεταβάλλει ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν. Οὐκ εἰκός. Πότ' οὖν μεταβάλλει; οὔτε γὰρ ἑστὼς ἂν οὔτε κινούμενον μεταβάλλοι, οὔτε ἐν χρόνῳ ὄν. Οὐ γὰρ οὖν. Ἆρ' οὖν ἔστι τὸ ἄτοπον τοῦτο τὸ ἐν ᾧ τότ' ἂν εἴη ὅτε μεταβάλλει; Τὸ ποῖον δή; Τὸ ἐξαίφνης. τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοιόνδε τι ἔοικε σημαίνειν, ὡς ἐξ ἐκείνου μεταβάλλον εἰς ἑκάτερον. οὐ γὰρ ἔκ γε τοῦ ἑστάναι ἑστῶτος ἔτι μεταβάλλει, οὐδ' ἐκ τῆς κινήσεως κινουμένης ἔτι μεταβάλλει· ἀλλὰ ἡ ἐξαίφνης αὕτη φύσις, ἄτοπός τις ἐγκάθηται μεταξὺ τῆς κινήσεώς τε καὶ στάσεως, ἐν χρόνῳ οὐδὲν οὖσα. καὶ εἰς ταύτην δὴ καὶ ἐκ ταύτης τό τε κινούμενον μεταβάλλει ἐπὶ τὸ ἑστάναι, καὶ τὸ ἑστὼς ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι. Κινδυνεύει. Καὶ τὸ ἓν δή, εἴπερ ἕστηκέ τε καὶ κινεῖται, μεταβάλλοι ἂν ἐφ' ἑκάτερα. μόνως γὰρ ἂν οὕτως ἀμφότερα ποιοῖ. μεταβάλλον δ' ἐξαίφνης μεταβάλλει· καὶ ὅτε μεταβάλλει, ἐν οὐδενὶ χρόνῳ ἂν εἴη· οὐδὲ κινοῖτ' ἂν τότε, οὐδ' ἂν σταίη. Οὐ γάρ. Ἆρ' οὖν οὕτω καὶ πρὸς τὰς ἄλλας μεταβολὰς ἔχει; ὅταν ἐκ τοῦ εἶναι εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι μεταβάλλῃ, ἢ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ γίγνεσθαι, μεταξύ τινων τότε γίγνεται κινήσεών τε καὶ στάσεων; καὶ οὔτε ἔστι τότε, οὔτε οὐκ ἔστιν· οὔτε γίγνεται, οὔτε ἀπόλλυται; Ἔοικε γοῦν. Κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐξ ἑνὸς ἐπὶ πολλὰ ἰόν, καὶ ἐκ πολλῶν ἐφ' ἕν, οὔτε ἕν ἐστιν, οὔτε πολλά, οὔτε διακρίνεται, οὔτε συγκρίνεται· καὶ ἐξ ὁμοίου ἐπὶ ἀνόμοιον, καὶ ἐξ ἀνομοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον ἰόν, οὔτε ὅμοιον, οὔτε ἀνόμοιον· οὔτε ὁμοιούμενον, οὔτε ἀνομοιούμενον. καὶ ἐκ μικροῦ ἐπὶ μέγα, καὶ ἐπὶ ἴσον καὶ εἰς τἀναντία ἰόν, οὔτε σμικρόν, οὔτε μέγα, οὔτε ἴσον, οὔτε αὐξανόμενον, οὔτε φθῖνον, οὔτε ἰσούμενον, εἴη ἄν. Ἔοικε. Ταῦτα δὴ τὰ παθήματα πάντ' ἂν πάσχοι τὸ ἕν, εἰ ἔστι. Πῶς δ' οὔ; Τί δὲ τοῖς ἄλλοις προσήκοι ἂν πάσχειν, ἓν εἰ ἔστιν, ἆρα οὐ σκεπτέον; Σκεπτέον. Λέγωμεν δή, ἓν εἰ ἔστι, τἆλλα τοῦ ἑνὸς τί χρὴ πεπονθέναι. Λέγωμεν. Οὐκοῦν ἐπείπερ ἄλλα τοῦ ἑνός ἐστιν, οὔτε τὸ ἕν ἐστι τἆλλα· οὐ γὰρ ἂν ἄλλα τοῦ ἑνὸς ἦν. Ὀρθῶς. Οὐδὲ μὴν στέρεταί γε παντάπασι τοῦ ἑνὸς τἆλλα, ἀλλὰ

A ex eo quòd poſteriora facta fuerint. Et ſecundum eandem rationem cætera quoque ſimiliter ad vnum ſe habent: quippe cùm antiquiora & priora illo facta fuiſſe apparuerint. Idem mihi quoque videtur. An non qua ratione neutrum illorum altero vel iunius fit vel ſenius, ſecundum quod pari numero inuicem differunt, neque vnum aliis antiquius, aut iunius fieret, neque alia vno? Qua verò ratione altera ſemper parte differre neceſſe eſt priora poſterioribus & poſteriora prioribus, ex hoc neceſſe eſt ſeniora, & iuniora inuicem fieri, tum cætera vno, tum cæteris vnum? Et maximè quidem. Omnibus igitur his de cauſis vnum ex ſeipſo, & aliis ſenius ac iunius eſt &

B fit, rurſúſque neque iunius neque ſenius ſeipſo vel cæteris aut eſt, aut vnquam efficitur. Prorſus. Poſtquam verò vnum temporis eſt particeps, ſeniúſque & iunius fieri poteſt, nónne præterea neceſſe eſt præteriti, præſentis atque futuri eſſe particeps, cùm participet tempore? Neceſſariò ſequitur. Erat igitur vnum & eſt, & erit: fiebátque & fit, & fiet. Quidni? Eſſet quoque illi aliquid & illius, erátque & eſt & erit. Maximè. Ideóque ſcientia de illo eſſet, opinióque ac ſenſus, quippe cùm & nos in præſentia hæc de illo vniuerſa tractemus. Rectè ais. Nomen item ac ſermo ipſi adeſt, nominatúrque & dicitur. Et

C quotcunque huiuſmodi circa alia reperiuntur, circa vnum quoque exiſtunt. Omnino quidem ſic ſe res habet. Verùm, tertio iam iterum diſſeramus, num vnum ſit quemadmodum ſuprà diximus: nunquid igitur neceſſe eſt ipſum cùm ſit vnũ, & multa, atque iterum, neque vnum, neque multa, & participans tempore, quia vnum eſt, eſſentia participare aliquando: quia verò non eſt, non participare aliquando? Neceſſarium hoc eſt. Num poſſibile eſt cùm participat, tunc minimè participare? vel cùm non participat, participare? Impoſſibile. In alio itaque tempore particeps, in alio verò eſt expers; hoc e-

D nim modo duntaxat fieri poteſt, vt particeps atque expers eiuſdem ſit. Probè. Nunquid eſt id tempus quando accipit eſſe, & quando eſſe amittit? aut quo pacto eſſe poteſt, vt aliquando idem habeat, aliquando verò non habeat, niſi aliàs id capiat, aliàs autem amittat? Non aliter. Accipere eſſentiam, nónne fieri appellas? Equidē. Eſſentia verò priuari, nónne deſtrui? Et maximè. Vnum igitur, vt videtur, aſſumens atque deponēs eſſentiam, fit & interit. Neceſſarium. Cúmque vnum & multa ſit, ſiue cùm fit, ſiue cùm interit, nónne quando fit vnum, deſinit eſſe multa, quando verò multa, deſinit eſſe vnum? Valde. Et cùm fiat vnum & multa, an non diſgregari & congregari

E oportet? Oportet. Quinetiam quoties diſſimile ſimiléque efficitur, nónne aſſimilari, & vt ita dicam diſſimilari oportet? Imò. Et quando maius & minus atque æquale, creſcere, decreſcere, atque æquari? Sic eſt. At quoties ex motu in quietem, vel ex quiete in motũ tranſit, oportet hoc non vno in tempore eſſe. Quanā ratione? Cùm ſcilicet prius ſtaret, moueri poſtea: cúmque antea moueretur, deinde cōſiſtere. Etenim abſque tranſmutatione hæc pati nequit. Nequit. Tempus verò nullum eſt, in quo quippiam ſic habere ſe poſſit, vt ſimul neque ſtet, neque etiam moueatur. Nullum. Veruntamen neque

F tranſit abſque tranſmutatione. Haud conſentaneum eſſet. Quando ergo tranſit? neque enim dum ſtat, neque dum mouetur trāſit, neque dum in tempore eſt. Non certè. An eſt hoc mirabile quiddam, in quo tunc eſt cùm tranſit? Quidnam? Momentum indiuiduum inquam. Hoc enim momentum certum quiddam ſignificat, ex quo in vtrunque trāſitur. Neque enim ex ſtatu, dum ſtat, neque ex motu, dum mouetur, adhuc tranſit. Verùm momentanea ipſa natura atque mirāda, media motui quietíque interponitur, ac nullo prorſus in tempore eſt, necnon in hanc atque ex hac, quod motum eſt, tranſit in ſta-

G tum: & quod quieuit, in motum. Apparet. Vnum itaque, ſi quidem ſtat atque mouetur, in vtraque proculdubio tranſit. Solo enim hoc modo vtraque facit. Tranſiens autem, momento indiuiduo tranſit. Cúmque migrat, nullo in tempore eſt, neque ſtat tunc, neque mouetur. Minimè. Nunquid eodem modo ad cæteras mutationes ſeſe habet? quando ex ipſo eſſe in interitum migrat, vel ex non eſſe in ipſum fieri, mediũ tunc fit quorundam motuum ac ſtatuum, nec eſt tunc neque non eſt, neque fit etiam, neque interit? Videtur. Eadem quoque ratione ex vno migrans in multa, & è multis in vnum, nec vnum eſt, neque multa, nec congregatur, neque diſgregatur: & ex ſimili in diſſimile, rurſúſque ex diſſimili in ſimile migrans, nec ſi-

H mile, neque diſſimile, neque aſſimilatum, neque vt ita dicam, diſſimilatum, & ex paruo in magnum, & in ipſum æquale, & contraria tranſiens, non paruum, non magnum, non creſcens, non decreſcens, non adæquans. Non videtur. Hæc igitur vniuerſa vnum ſi eſt, patitur. Quidni? An non conſiderandum præterea alia quid patiantur, ſi vnum eſt? Conſiderandum. Dicamus igitur vnum ſi eſt, alia ab vno quidnam pati oportet? Dicamus. Nónne quia alia ſunt, quàm vnum, non vnum ſunt? alioquin alia quàm vnum non eſſent. Probè. Non tamen penitus vno priuata ſunt, ſed quodammodo vno participant. Qua

Tertia ſuppoſitio, hoc eſt, ſi vnum conſideratur ſub eſſe.

Inuenitur momentum & inſtans.

Momentum medium motus, & quietis.

Quarta ſuppoſitio.

ratione? Quoniam alia ab vno, ex eo quòd partibus conſtant, alia ſunt quàm vnum: niſi enim partes haberent, vnum penitus eſſent. Rectè. Partes autem, eius quod totum eſt, partes eſſe aſſeruimus. Aſſeruimus planè. Atqui totum ipſum vnum ex multis eſſe oportet, cuius partes ſunt, quæ partes appellantur, quælibet enim partium non multorum pars, ſed totius exiſtit. At quomodo iſtud? Si quid multorum pars eſſet, quibus ipſum ineſſet, & ſuiipſius quodammodo eſſet pars, quod eſt impoſſibile, & aliorum cuiuſque: ſiquidem omnium. Vnius enim non exiſtens pars, vno excepto aliorum omnium erit: atque ita vniuſcuiuſque pars non erit. Non exiſtens verò pars cuiuſque, nullius ex multis erit. Et, ſi nullius eſt, eſſe quicquam iſtorum omnium, quorum nullius vel pars, vel aliud quicquam eſt, impoſſibile erit. Apparet quidem. Non ergo multorum, nec omnium pars eſt quæcunque ſit pars, ſed vnius cuiuſdam ideæ, & vnius cuiuſdam quod totum vocamus, factum ex cunctis vnum atque perfectum. Huius inquam pars eſt, quæcunque ſit pars. Omnino quidem. Si ergo alia partes habent, toto atque vno participãt. Maximè. Vnde vnum totum perfectum partes cõtinens, alia ipſa ab vno eſſe neceſſe eſt. Neceſſe. Quinetiam de vnaquaque parte eadem ratio eſt. Etenim huius vnius participẽ eſſe oportet. Nam ſi ſingulæ illarum pars eſt, hoc ipſum quod dicitur ſingulę, vnum quodãmodo ſignificat, diſtinctum enim quiddam ab aliis, & ſecundũ ſeipſum exiſtens ſignificat, ſi modò ſingulæ ſunt. Rectè. Erit autẽ vnius particeps, ſi aliud quiddã quàm vnum fuerit: alioquin haudquaquam participaret, ſed ipſum vnũ erat. At verò vnum eſſe aliquid, præter ipſum vnum nihil poteſt. Nihil. Participare autem vno neceſſe eſt, & totum ſimul & partem. Ipſum nanque vnum totũ erit, cuius partes ſunt partes ſingulæ: ſingulæ verò partium, pars totius, quæcunque pars totius exiſtat. Sic eſt. Nónne igitur quum alia ſint, quàm vnum, vno participant omnia quæ participant? Quidni? Alia verò quàm vnum multa quodammodo ſunt. Nam ſi alia præter vnum, nec vnum tamen, nec plura vno eſſent, penitus nihil eſſent. Nihil ſanè. Poſtquam autem plura vno ſunt, quæ vnius partis, vnius totius participia ſunt, nónne neceſſe eſt multitudine infinita eſſe ipſa participantia vno? Quónam pacto? Hoc planè. Aliud quiddam quàm vnum iſta ſunt, neque etiam vno participant tunc cùm primùm vno participant. Certè. Nónne multitudines ſunt, in quibus non ineſt vnum? Multitudines certè. Quòd ſi velimus intelligentia ipſa ex iis aliquid, quàm minimum excerpere, an non neceſſe erit illud extractum, vtpote quod vnius eſt expers, multitudinem eſſe, non vnum? Neceſſe. Nónne tibi ſic ſemper conſideranti ipſam ſecundum ſeipſam alteram ſpeciei naturam, quantumcunque illius inſpexeris, infinitum multitudine ſemper occurret? Et maximè quidem. Veruntamen poſtquam vna quælibet pars effecta eſt, terminum iam partes inuicem, & ad totum habent: necnõ ad partes totum. Valde quidem. Itaque aliis, quàm vni contingit, ex ipſo vno, & ex ſeipſis iam in vno communicantibus, alterum quiddam in ipſis fieri: quod quidem terminum inuicem præbuit, natura autem illorum ſecũdum ſeipſam infinitatem. Manifeſtum eſt. In hunc itaque modum alia quàm vnum tum tota, tum etiam ſecundum particulas, & infinita ſunt, & termino quodam participant. Prorſus. An non igitur ſimilia diſſimiliáque inuicem & ſibiipſis? Quamobrem? Quà quidem infinita ſunt ſecundum ipſorummet naturam, omnia idem quodammodo ex hoc inuicem patiuntur. Patiuntur. Item quà cuncta participant termino, ex hoc quoque idem omnia patiuntur. Quidni? Quà tamen illis conuenit, vt finita ſint ſimul & infinita, quæ ſunt contrariæ paſſiones, quàm maximè fieri poteſt, diſſimilia ſunt. Nimirum. Ergo ſecundum alterutram rationem ipſa ſibimet, & inuicem ſimilia erunt, ſecundum vtranque verò vtrinque, quàm maximè contraria atque diſſimilia. Conſtat. Sic igitur alia eadem ſibiipſis & inuicem, ſimiliáque & diſſimilia erunt. Erunt. Ac rurſus eadem & altera, agitatáque & ſtantia, cæteráſque contrarias rationes ſuſcipientia, cætera quæ accidunt his, quæ alia ſunt quàm vnum, facilè reperiemus, poſtquam hæc iam nobis conſtant. Rectè dicis. Quid igitur? non hæc tanquam perſpicua prætermittemus, diſpiciemúſque rurſum, ſi quidem vnum eſt, cætera quæ vnum non ſunt, num non iſto pacto habent, an iſto ſolum? Prorſus. Principio igitur videamus, vnum ſi eſt, cæteris quid euenire neceſſe ſit. Videamus. An nõ ſeorſum quidem vnum ab aliis, ſeorſum alia erũt ab vno? Cùr nam? Quia nihil eſt præter iſta, quod aliud quidem ſit, quàm vnum, aliúdque quàm alia vniuerſa quippe comprehenſa ſunt, cùm vnum & alia dictum eſt. Vniuerſa. Quare nihil præter hæc reſtat, in quo velut eâdem in ſede & vnum & alia conſideant. Nihil prorſus. Nunquam igitur in idem vnum aliáque concurrunt. Nunquam. Seorſum ergo? Seorſum. Dictum præterea fuit ipſum reuera vnum partes nullas habere. Quomodo enim habere poſſet? Neque totum igitur vnum aliis inerit, neque eius particulæ, ſi quidem ſeorſum eſt ab aliis, nulliſque particulis conſtituitur. Ita eſt. Nullo itaq; modo alia vno participabunt, cùm neque totum ipſum, neque partẽ eius capiãt. Nullo vt videtur. Atque idcirco alia nullo pacto vnũ ſunt, neque in ſeipſis vnũ aliquod habent. Minimè. Vnde nec multa ſunt alia. Etenim ſi multa eſſent vnũquodque illorum, vtpote pars totius vnum eſſet.

Pars non eſt multorum, ſed totius.

Quinta ſuppoſitio.

A μετέχει τι. Πῆ δή; Ὅτι που τἆλλα τοῦ ἑνὸς μόρια ἔχοντα, ἄλλα ἐστίν. εἰ γὰρ μόρια μὴ ἔχει, παντελῶς ἂν ἓν εἴη. Ὀρθῶς. Μόρια δέ γε (φαμὲν) τούτου ἐστὶν ὃ ἂν ὅλον ᾖ. Φαμὲν γάρ. Ἀλλὰ μὴν τόγε ὅλον, ἓν ἐκ πολλῶν ἀνάγκη εἶναι, οὗ ἔσται μόρια τὰ μόρια. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων, οὐ πολλῶν μόριον χρὴ εἶναι, ἀλλὰ ὅλου. Πῶς τοῦτο. Εἴ τι πολλῶν μόριον εἴη, ἐν οἷς αὐτὸ εἴη, ἑαυτοῦ τε δή που μόριον ἔσται (ὅ ἐστιν ἀδύνατον) καὶ τῶν ἄλλων δὴ ἑνὸς ἑκάστου, εἴπερ καὶ πάντων. ἑνὸς γὰρ μὴ ὂν μόριον, πλὴν τούτου, τῶν ἄλλων ἔσται· καὶ οὕτως ἑνὸς ἑκάστου οὐκ ἔσται μόριον. μὴ ὂν δὲ μόριον ἑκάστου, οὐδενὸς τῶν πολλῶν ἔσται· μηδενὸς δὲ ὄν, πάντων τούτων τι εἶναι, ὧν οὐδενὸς οὐδέν ἐστι καὶ μόριον καὶ ἄλλο ὁτιοῦν, ἀδύνατον εἶναι.
B Φαίνεταί γε δή. Οὐκ ἄρα τῶν πολλῶν, οὐδὲ πάντων, τὸ μόριον, μόριον, ἀλλὰ μιᾶς τινος ἰδέας, καὶ ἑνός τινος, ὃ καλοῦμεν ὅλον, ἐξ ἁπάντων ἓν τέλειον γεγονός, τούτου μόριον ἂν τὸ μόριον εἴη. Παντάπασι μὲν οὖν. Εἰ ἄρα τἆλλα μόρια ἔχει, κἂν τοῦ ὅλου τε καὶ ἑνὸς μετέχοι. Πάνυ γε. Ἓν ἄρα ὅλον τέλειον μόρια ἔχον, ἀνάγκη εἶναι τἆλλα τοῦ ἑνός. Ἀνάγκη. Καὶ μὴν καὶ περὶ τοῦ μορίου γε ἑκάστου ὁ αὐτὸς λόγος. καὶ γὰρ τούτου ἀνάγκη μετέχειν τοῦ ἑνός. εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν μόριόν ἐστι, τό γε ἕκαστον εἶναι, ἓν δή που σημαίνει· ἀφωρισμένον μὲν τῶν ἄλλων, καθ᾽ αὑτὸ δὲ ὄν, εἴπερ ἕκαστον ἔσται. Ὀρθῶς. Μετέχοι δέ γε ἂν τοῦ ἑνός, δηλονότι ἄλλο ὂν ἢ ἕν. οὐ γὰρ ἂν μετεῖχεν, ἀλλ᾽ ἦν ἂν αὐτὸ ἕν. νῦν δὲ ἑνὶ μὲν εἶναι, πλὴν αὐτῷ τῷ
C ἑνί, ἀδύνατόν που. Ἀδύνατον. Μετέχειν δέ γε τοῦ ἑνὸς ἀνάγκη τῷ τε ὅλῳ καὶ τῷ μορίῳ. τὸ μὲν γὰρ ἓν, ὅλον ἔσται, οὗ μόρια τὰ μόρια· τὸ δ᾽ αὖ ἕκαστον, ἓν μόριον τοῦ ὅλου, ὃ ἂν ᾖ μόριον ὅλου. Οὕτως. Οὐκοῦν ἕτερα ὄντα, τοῦ ἑνός, μεθέξει τὰ μετέχοντα αὐτοῦ; Πῶς δ᾽ οὔ; Τὰ δ᾽ ἕτερα τοῦ ἑνός, πολλά που εἴη ἄν. εἰ γὰρ μήτε ἕν, μήτε ἑνὸς πλείω εἴη τἆλλα τοῦ ἑνός, οὐδὲν ἂν εἴη. Οὐ γὰρ οὖν. Ἐπεὶ δέ γε πλείω ἑνός ἐστι τά τε τοῦ ἑνὸς μορίου, καὶ τὰ τοῦ ἑνὸς ὅλου μετέχοντα, οὐκ ἀνάγκη δὴ ἄπειρα πλήθει εἶναι αὐτά γε ἐκεῖνα τὰ μεταλαμβάνοντα τοῦ ἑνός; Πῶς; Ὧδε εἴδωμεν. ἄλλο τι οὐχ ἓν ὄντα, οὐδὲ μετέχοντα τοῦ ἑνός, τότε ὅτε μεταλαμβάνει αὐτοῦ,
D μεταλαμβάνει. Δηλαδή. Οὐκοῦν πλήθη ὄντα, ἐν οἷς τὸ ἓν οὐκ ἔνι; Πλήθη μέντοι. Τί οὖν; εἰ ἐθέλοιμεν τῇ διανοίᾳ τῶν τοιούτων ἀφελεῖν ὡς οἷοί τέ ἐσμεν ὅτι ὀλίγιστον, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ ἀφαιρεθὲν ἐκεῖνο, εἴπερ τοῦ ἑνὸς μὴ μετέχοι, πλῆθος εἶναι, καὶ οὐχ ἕν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν οὕτως ἀεὶ σκοποῦντι αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν τὴν ἑτέραν φύσιν τοῦ εἴδους, ὅσον ἂν αὐτῆς ἀεὶ ὁρῶμεν, ἄπειρον ἔσται πλήθει; Παντάπασι μὲν οὖν. Καὶ μὴν ἐπειδάν γε ἓν ἕκαστον μόριον γένηται, πέρας ἤδη ἔχει πρὸς ἄλληλα, καὶ πρὸς τὸ ὅλον, καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὰ μόρια. Κομιδῇ μὲν οὖν. Τοῖς ἄλλοις δὴ τοῦ ἑνὸς συμβαίνει, ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς καὶ ἐξ ἑαυτῶν κοινωνησάντων, ὡς ἔοικεν, ἕτερόν τι γίγνεσθαι ἐν αὐτοῖς, ὃ δὴ πέρας παρέσχε πρὸς ἄλληλα·
E ἡ δὲ αὐτῶν φύσις καθ᾽ ἑαυτά, ἀπειρίαν. Φαίνεται. Οὕτω δὴ τἆλλα τοῦ ἑνός, καὶ ὅλα καὶ κατὰ τὰ μόρια, ἄπειρά τέ ἐστι καὶ πέρατος μετέχει. Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ ὅμοιά τε καὶ ἀνόμοια ἀλλήλοις τε καὶ ἑαυτοῖς; Πῇ δή; Ἧ μέν που ἄπειρά ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν πάντα, ταὐτὸν πεπονθότα ἂν εἴη ταύτῃ. Πάνυ γε. Καὶ μὴν ᾗ γε ἅπαντα πέρατος μετέχει, καὶ ταύτῃ πάντ᾽ ἂν εἴη ταὐτὸν πεπονθότα. Πῶς δ᾽ οὔ; Ἧ δέ γε πεπερασμένα τε εἶναι καὶ ἄπειρα πέπονθεν, ἐναντία πάθη ἀλλήλοις ὄντα, ταῦτα τὰ πάθη πέπονθε. Ναί. Τὰ δ᾽ ἐναντία γε, ὡς οἷόν τε ἀνομοιότατα. Τί μήν; Κατὰ μὲν ἄρα ἑκάτερον τὸ πάθος ὅμοια ἂν εἴη αὐτά τε αὑτοῖς καὶ ἀλλήλοις· κατὰ δ᾽ ἀμφότερα, ἀμφοτέρως ἐναντιώτατά τε καὶ ἀνομοιότατα. Κινδυνεύει. Οὕτω δὴ τἆλλα, ταὐτά τε αὑτοῖς καὶ ἀλλήλοις ὅ-
F μοιά τε καὶ ἀνόμοια εἴη ἄν. Οὕτω. Καὶ ταὐτὰ δή, καὶ ἕτερα ἀλλήλων, καὶ κινούμενα καὶ ἑστῶτα, καὶ πάντα τὰ ἐναντία πάθη, οὐκέτι χαλεπῶς εὑρήσομεν πεπονθότα τἆλλα τοῦ ἑνός. ἐπείπερ καὶ ταῦτα ἐφάνη πεπονθότα. Ὀρθῶς λέγεις. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα μὲν ἤδη ἐῷμεν ὡς φανερά, ἐπισκοποῖμεν δὲ πάλιν, ἓν εἰ ἔστιν ἆρα, καὶ οὐχ οὕτως ἔχει τἆλλα τοῦ ἑνός, ἢ οὕτω μόνον; Πάνυ μὲν οὖν. Λέγωμεν δὴ ἐξ ἀρχῆς, ἓν εἰ ἔστι, τί χρὴ τἆλλα τοῦ ἑνὸς πεπονθέναι. Λέγωμεν γάρ. Ἆρ᾽ οὖν χωρὶς μὲν τὸ ἓν τῶν ἄλλων, χωρὶς δὲ τἆλλα τοῦ ἑνός; Τί δή; Ὅτι που οὐκ ἔστι παρὰ ταῦτα ἕτερον, ὃ ἄλλο μὲν ἐστὶ τοῦ ἑνός, ἄλλο δὲ τῶν ἄλλων. πάντα γὰρ εἴρηται, ὅταν ῥηθῇ τό, τε ἓν καὶ τἆλλα. Πάντα γάρ. Οὐκ ἄρα ἔτ᾽ ἐστὶν ἕτερον τούτων, ἐν ᾧ τό, τε ἓν ἂν εἴη τῷ αὐτῷ, καὶ τἆλλα. Οὐ γάρ. Οὐδέποτε ἄρα ἐν ταὐτῷ ἐστι τὸ ἓν καὶ τἆλλα.
G Οὐκ ἔοικε. Χωρὶς ἄρα; Ναί. Οὐδὲ μὴν μόριά γε ἔχειν φαμὲν τὸ ὡς ἀληθῶς ἕν. Πῶς γάρ; Οὔτ᾽ ἄρα ὅλον εἴη ἂν τὸ ἓν ἐν τοῖς ἄλλοις, οὔτε μόρια αὐτοῦ, εἰ χωρίς τε ἐστὶ τῶν ἄλλων καὶ μόρια μὴ ἔχει. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐδενὶ ἄρα τρόπῳ μετέχοι ἂν τἆλλα τοῦ ἑνός, μήτε κατὰ μόριόν τι αὐτοῦ, μήτε κατὰ ὅλον μετέχοντα. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδαμῇ ἄρα ἓν τἆλλα ἐστίν, οὐδ᾽ ἔχει ἐν ἑαυτοῖς ἓν οὐδέν. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐδ᾽ ἄρα πολλά ἐστι τἆλλα. ἓν γὰρ ἂν ἦν ἕκαστον αὐτῶν μόριον τοῦ ὅλου, εἰ πολλὰ ἦν.

νῦν δὲ οὔτε ἕν, οὔτε πολλά, οὔτε ὅλον, οὔτε μόριά ἐστι τἄλλα τοῦ ἑνός· ἐπειδὴ αὐτοῦ οὐδαμοῦ μετέχει. Ὀρθῶς. Οὐδ᾽ ἄρα δύο, οὔτε τρία, οὔτε τὰ αὐτά ἐστι τὰ ἄλλα, οὔτε ἓν ἔστιν ἐν αὐτοῖς, εἴπερ τοῦ ἑνὸς πανταχῇ στέρεται. Οὕτως. Οὐδὲ ὅμοια ἄρα καὶ ἀνόμοια, οὔτε ταὐτά ἐστι τῷ ἑνὶ τὰ ἄλλα, οὔτε ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς ὁμοιότης καὶ ἀνομοιότης. εἰ γὰρ ὅμοια καὶ ἀνόμοια αὐτὰ εἴη, ἢ ἔχει ἐν ἑαυτοῖς ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα, δύο που εἴδη ἐναντία ἀλλήλοις ἔχοι ἂν ἐν ἑαυτοῖς τἄλλα τοῦ ἑνός. Φαίνεται. Ἦν δέ γε ἀδύνατον δυοῖν τινοῖν μετέχειν ἃ μηδενὸς μετέχει. Ἀδύνατον. Οὔτ᾽ ἄρα ὅμοια οὔτ᾽ ἀνόμοιά ἐστιν, οὔτ᾽ ἀμφότερα, τἄλλα. ὅμοια μὲν γὰρ ἂν ὄντα ἢ ἀνόμοια, ἑνὸς ἂν τοῦ ἑτέρου εἴδους μετέχοι· ἀμφότερα δὲ ὄντα, δυοῖν τοῖν ἐναντίοιν. ταῦτα δὲ ἀδύνατον ἐφάνη. Ἀληθῆ. Οὐδ᾽ ἄρα τὰ αὐτά, οὐδ᾽ ἕτερα· οὐδὲ κινούμενα, οὐδὲ ἑστῶτα· οὐδὲ γιγνόμενα, οὐδὲ ἀπολλύμενα· οὐδὲ μείζω, οὐδὲ ἐλάττω· οὐδὲ ἴσα· οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν πέπονθε τῶν τοιούτων. εἰ γάρ τι τοιοῦτον πεπονθέναι ὑπομένει τἄλλα, καὶ ἑνὸς καὶ δυοῖν καὶ τριῶν καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου μεθέξει· ὧν αὐτοῖς ἀδύνατον ἐφάνη μετέχειν, τοῦ ἑνός γε πάντῃ πάντως στερομένοις. Ἀληθέστατα. Οὕτω δὴ ἓν εἰ ἔστι, πάντα τέ ἐστι τὸ ἕν, καὶ οὐδὲ ἕν ἐστι καὶ πρὸς ἑαυτὸ καὶ πρὸς τἄλλα ὡσαύτως. Παντελῶς μὲν οὖν. Εἶεν. εἰ δὲ δὴ μὴ ἔστι τὸ ἕν, τί χρὴ συμβαίνειν, ἆρ᾽ οὐ σκεπτέον μετὰ τοῦτο; Σκεπτέον γάρ. Τίς ἂν εἴη αὕτη ἡ ὑπόθεσις, εἰ ἓν μὴ ἔστιν; ἆρά τι διαφέρει τῆσδε, εἰ μὴ ἓν μὴ ἔστι; Διαφέρει μέντοι. Διαφέρει μόνον; ἢ καὶ πᾶν τοὐναντίον ἐστὶν εἰπεῖν, εἰ μὴ ἓν μὴ ἔστι, τοῦ, ἓν μὴ ἔστι; Πᾶν τοὐναντίον. Τί δ᾽ εἴ τις λέγοι, εἰ μέγεθος μὴ ἔστιν, ἢ σμικρότης μὴ ἔστιν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἆρα ἐφ᾽ ἑκάστου ἂν δηλοῖ ὅτι ἕτερόν τι λέγει τὸ μὴ ὄν; Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ νῦν δηλοῖ ὅτι ἕτερον λέγει τῶν ἄλλων τὸ μὴ ὄν, ὅταν εἴπῃ, ἓν εἰ μὴ ἔστι; καὶ ἴσμεν ὃ λέγει; Ἴσμεν. Πρῶτον μὲν ἄρα γνωστόν τι λέγει· ἔπειτα ἕτερον τῶν ἄλλων, ὅταν εἴπῃ ἕν, εἴτε τὸ εἶναι αὐτῷ προσθεὶς, εἴτε τὸ μὴ εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἧττον γιγνώσκεται τί τὸ λεγόμενον μὴ εἶναι, καὶ ὅτι διάφορον τῶν ἄλλων. ἢ οὔ; Ἀνάγκη. Ὧδε ἄρα λεκτέον ἐξ ἀρχῆς, ἓν εἰ μὴ ἔστι, τί χρὴ εἶναι. πρῶτον μὲν οὖν αὐτῷ τοῦτο ὑπάρχειν δεῖ, ὡς ἔοικεν, εἶναι αὐτοῦ ἐπιστήμην· ἢ μηδὲ ὅ, τι λέγεται γιγνώσκεσθαι, ὅταν τις εἴπῃ ἓν εἰ μὴ ἔστιν. Ἀληθῆ. Οὐκοῦν καὶ τἄλλα ἕτερα αὐτοῦ εἶναι, ἢ μηδὲ ἐκεῖνο ἕτερον τῶν ἄλλων λέγεσθαι; Πάνυ γε. Καὶ ἑτεροιότης ἄρα ἐστὶν αὐτῷ πρὸς τῇ ἐπιστήμῃ. οὐ γὰρ τὴν τῶν ἄλλων ἑτεροιότητα λέγει, ὅταν τὸ ἓν ἕτερον τῶν ἄλλων λέγῃ, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου. Φαίνεται. Καὶ μὴν τοῦ γε ἐκείνου, καὶ τοῦ τινὸς, καὶ τούτου, καὶ τούτῳ, καὶ τούτων, καὶ πάντων τῶν τοιούτων μετέχει τὸ μὴ ἕν. οὐ γὰρ ἂν τὸ ἓν ἐλέγετο, οὐδ᾽ ἂν τοῦ ἑνὸς ἕτερα, οὐδ᾽ ἐκείνῳ ἄν τι ἦν, οὐδ᾽ ἄν τι ἐλέγετο, εἰ μήτε τοῦ τινὸς αὐτῷ μετῆν, μήτε τῶν ἄλλων τούτων. Ὀρθῶς. Εἶναι μὲν δὴ τῷ ἑνὶ οὐχ οἷόν τε, εἴπερ γε μὴ ἔστι· μετέχειν δὲ πολλῶν οὐδὲν κωλύει. ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, εἴπερ τό γε ἓν ἐκεῖνο καὶ μὴ ἄλλο μὴ ἔστιν. εἰ μέντοι μήτε τὸ ἕν, μήτ᾽ ἐκεῖνο, μήτ᾽ ἔσται, ἀλλὰ περὶ ἄλλου του ὁ λόγος, οὐδὲ φθέγγεσθαι δεῖ οὐδέν· εἰ δὲ τὸ ἓν ἐκεῖνο καὶ μὴ ἄλλο ὑπόκειται μὴ εἶναι, καὶ τοῦ ἐκείνου καὶ ἄλλων πολλῶν ἀνάγκη αὐτῷ μετεῖναι. Καὶ πάνυ γε. Καὶ ἀνομοιότης ἄρα αὐτῷ ἔστι πρὸς τἄλλα. τὰ γὰρ ἄλλα, τοῦ ἑνὸς ἕτερα ὄντα, ἑτεροῖα καὶ εἴη ἄν. Ναί. Τὰ δ᾽ ἑτεροῖα, οὐκ ἀλλοῖα; Πῶς δ᾽ οὔ; Τὰ δ᾽ ἀλλοῖα, οὐκ ἀνόμοια; Ἀνόμοια μὲν οὖν. Οὐκοῦν εἴπερ τῷ ἑνὶ ἀνόμοιά ἐστι, δῆλον ὅτι ἀνομοίῳ τά γε ἀνόμοια ἀνόμοια ἂν εἴη. Δῆλον. Εἴη δ᾽ ἂν καὶ τῷ ἑνὶ ἀνομοιότης, πρὸς ἣν τἄλλα ἀνόμοια αὐτῷ ἐστιν. Ἔοικεν. Εἰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἀνομοιότης ἔστιν αὐτῷ, ἆρ᾽ οὐκ ἀνάγκη ἑαυτοῦ ὁμοιότητα αὐτῷ εἶναι; Πῶς; Εἰ ἑνὸς ἀνομοιότης ἐστὶ τῷ ἑνί, οὐκ ἄν που περὶ τοῦ τοιούτου ὁ λόγος εἴη, οἵου τοῦ ἑνός· οὐδ᾽ ἂν ἡ ὑπόθεσις εἴη περὶ ἑνός, ἀλλὰ περὶ ἄλλου ἢ ἑνός. Πάνυ γε. Οὐ δεῖ δέ γε. Οὐ δῆτα. Δεῖ ἄρα ὁμοιότητα τῷ ἑνὶ αὐτοῦ ἑαυτῷ εἶναι. Δεῖ. Καὶ μὴν οὐδ᾽ αὖ ἴσον γ᾽ ἐστὶ τοῖς ἄλλοις. εἰ γὰρ εἴη ἴσον, εἴη τε ἂν ἤδη καὶ ὅμοιον ἂν εἴη αὐτοῖς κατὰ τὴν ἰσότητα. ταῦτα δ᾽ ἀμφότερα ἀδύνατα, εἴπερ μὴ ἔστιν ἕν. Ἀδύνατα. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστι τοῖς ἄλλοις ἴσον, ἆρα οὐκ ἀνάγκη καὶ τἄλλα ἐκείνῳ μὴ ἴσα εἶναι; Ἀνάγκη. Τὰ δὲ μὴ ἴσα, οὐκ ἄνισα; Ναί. Τὰ δὲ ἄνισα, οὐ τῷ ἀνίσῳ ἄνισα; Πῶς δ᾽ οὔ; Καὶ ἀνισότητος δὴ μετέχει τὸ ἕν, πρὸς ἣν τἄλλα αὐτῷ ἔστιν ἄνισα; Μετέχει. Ἀλλὰ μέντοι ἀνισότητός ἐστι μέγεθός τε καὶ σμικρότης. Ἔστι γάρ. Ἔστιν ἄρα καὶ μέγεθός τε καὶ σμικρότης τῷ τοιούτῳ ἑνί; Κινδυνεύει. Μέγεθος μὴν καὶ σμικρότης ἀεὶ ἀφεστάτον ἀλλήλοιν. Πάνυ γε. Μεταξὺ ἄρα τι αὐτοῖν ἀεί ἐστιν. Ἔστιν. Ἔχεις οὖν τι ἄλλο εἰπεῖν μεταξὺ αὐτοῖν ἢ ἰσότητα; Οὔκ· ἀλλὰ τοῦτο. Ὅτῳ ἄρα ἐστὶ μέγεθος καὶ σμικρότης, ἔστι καὶ ἰσότης αὐτῷ, μεταξὺ τούτοιν οὖσα. Φαίνεται. Τῷ δὲ ἑνὶ μὴ ὄντι, ὡς ἔοικε, καὶ ἰσότης ἂν μετείη καὶ μεγέθους καὶ σμικρότητος. Ἔοικε. Καὶ μὴν οὐσίας γε δεῖ αὐτὸ μετέχειν πῃ. Πῶς δή; Ἔχειν αὐτὸ δεῖ οὕτως ὡς λέγομεν. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν ἀλη-

A Nunc autem non vnum, non multa, non totum, non partes alia ſunt, poſtquam nihilo vnius participant. Probè. Quapropter nec duo, nec tria ſunt, nec vnum illis ineſt, ſiquidem vno prorſus orbantur. Sic eſt. Itaque nec ſimilia, neque diſſimilia, nec eadem ſunt alia vni, neque illis ſimilitudo ac diſſimilitudo ineſt. Si enim ſimilia atque diſſimilia ipſa eſſent, ex eo quòd in ſeipſis ſimilitudinem diſſimilitudinémque haberent, duas vtique contrarias inuicem ſpecies tam ipſa alia, quàm vnum in ſeipſis comprehenderent. Apparet. Ac fieri nō poteſt, vt quæ nullo participant, participent duobus. Non certè. Neque ergo ſimilia, neque diſſimilia ſunt, neq. ambo, quæcunque ab vno a-
B lia. etenim ſi ſimilia, vel diſſimilia ſint, vna quadam altera ſpecie participarent: & ſi ambo, duabus quibuſdam contrariis ſpeciebus. hæc autem impoſſibilia eſſe patuit. Vera dicis. Non igitur eadem, non altera, non agitata, non quieta, non orientia, non pereuntia, non maiora, non minora, non æqua, non denique aliud quicquam huius generis accidet. Nam ſi quid tale ſuſceperint, vnoquoque & duobus, & tribus, parique & impari participarent: quod eſſe impoſſibile vidimus, cùm vno per omnia ſint deſtituta. Veriſſima hæc ſunt. His ergo de cauſis, vnum ſi eſt, omnia eſt vnum, & nihil eſt, & ad ſeipſum, atque ad alia eodem modo Omnino ſic ſe res habet. At verò
C ſi vnum non ſit, quid contingat nónne poſthac conſiderandum eſt? Conſiderādum. Quænam hæc ſuppoſitio eſt, ſi vnum non eſt? Num aliquo differt ab iſta, Si non vnum non eſt? Differt ſanè. Num ſolummodo differt? vel etiam omnino contraria eſt hæc, Si non vnum non eſt, illius, Si vnum non eſt? Contraria omnino. Quid autem? ſi quiſpiam dixerit, ſi magnitudo non eſt, vel paruitas non eſt, vel aliud quicquam huiuſmodi, nónne in ſingulis innuit quòd aliud quiddam dicat ipſum nō ens? Omnino. Nónne igitur nunc declarat, quòd alterū quiddam præter alia ipſum nō ens dicit, quando dicit, vnum ſi non eſt, intelligimus quia quid dicat? Intelligimus. Primùm igitur
D aliquid quod cognoſci poteſt, exprimit: deinde alterum quàm alia, cū ait vnum, ſiue eſſe illi adiiciens, ſiue non eſſe. nihilominus cognoſcitur quid non eſſe dicatur, quódque differens quiddam eſt ab aliis. an non? Neceſſe. In hunc itaque modum à principio dicendum, vnum ſi non eſt, quid eſſe oportet. In primis itaque ipſi hoc oportet accidere, vt videtur, eſſe videlicet quandam eius ſcientiam, aut nihil intelligere nos quid dicamus, quando vnum ſi non eſt, proferimus. Vera loqueris. An non & alia altera eſſe, quàm illud, vel neque illud alterum quàm alia prædicari? Maximè. Ergo diuerſitas quoque præter ſcientiam illi adeſt: neque enim alio-
E rum diuerſitatem dicit, quando vnum alterum, quàm alia vocat, ſed ſuiipſius diuerſitatem. Apparet. Quinetiam ipſius illius & alicuius, & huius, & huic, & horum, atque omnium huiuſmodi particeps ipſum non ens dicitur. Neque enim vnum diceretur, neq. ab vno alia, nec illi quicquam eſſet, nec illius quicquam: neq. aliquid appellaretur, niſi particeps cuiuſdam, aut quorundam huiuſmodi ſit. Rectè. Eſſe tamen vnum, niſi exiſtat, impoſſibile eſt: participare verò multis, nihil prohibet. Sed & neceſſe eſt, ſiquidem ipſum vnū illud duntaxat, nec aliud non eſt, quòd ſi nec vnum ipſum, nec illud, non erit, ſed de alio quodā ſermo habetur, nihil pronunciari oportet: ſin autē vnum illud duntaxat, non aliud præſupponitur nō eſſe,
F & ipſius illius, & aliorum multorū particeps eſſe dicendū eſt. Et maximè quidē. Quamobrē diſſimilitudo illi eſt ad alia: nam cùm alia altera ſint, quàm vnū, extranea eſſe oportet. Oportet. Extranea verò nónne aliena? Quidni? Aliena autē nónne diſſimilia ſunt? Diſſimilia planè. Atqui ſi vni diſſimilia ſunt, diſſimili diſſimilia erunt. Planè. Aderit itaque & vni diſſimilitudo, ſecundum quam alia ipſi diſſimilia ſunt. Videtur. Et ſi illi diſſimilitudo ad alia competit, nónne ad ſeipſum ſimilitudo conueniet? Quónam modo? Si vni inſit diſſimilitudo ad vnū, haud ſanè de huiuſmodi quodam vt de vno ſermo haberetur, neq. ſuppoſitio de vno, ſed de alio quopiā fieret. Prorſus. At iſthuc non decet. Non certè. Ob hanc cauſam oportet vni ſimilitu-
G dinem ad ſeipſum adeſſe. Oportet. Item nec æquale aliis eſt. Etenim ſi æquale eſſet, iam profectò etiam ſimile illis ſecundum æqualitatē exiſteret. Vtraque verò hæc impoſſibilia, cū vnū minimè ſit. Impoſſibilia. Poſtquā verò cæteris æquale non eſt, nónne & alia neceſſe eſt illi æqualia nequaquam eſſe? Neceſſe. Quæ autē non æqualia, inæqualia ſunt. Inæqualia. Inæqualia verò inæquali cuipiam inæqualia ſunt? Certè. Vnde & inæqualitatis particeps vnum apparet, ſecundum quam cætera ipſi inæqualia ſunt. Particeps profectò. Cæterùm ad inæqualitatem magnitudo ac paruitas attinet. Attinet. Et magnitudo ergo & paruitas tali vni conuenit. Videtur. Magnitudo rurſus & paruitas ſemper inuicem diſtant. Diſtant. Ideóque medium quiddam ſemper interuenit. Sanè. Num reperis mediū aliud inter hæc præter æqualitatem? Nullum aliud. Cuicunque igitur magnitudo & paruitas accidit, accidit quoque æqualitas horum obtinens medium. Conſtat. Vni igitur dum non eſt, æqualitas, magnitudo, & paruitas accidere videntur. Videntur. Præterea & eſſentia participare quodammodo ipſum oportet. At quomodo? Habere ſeipſum oportet eo modo quo diximus: niſi enim ſic ſeſe haberet, haud quaquam vera

Sexta ſuppoſitio.
Negatiua ex ſubiecto infinito eſt contraria negatiuæ ex finito ſubiecto.

Si res ſit, & oratio ex ea vera eſt, ſi oratio ex re facta vera ſit, & res vera.

diceremus, dum vnum non eſſe fatemur. Sin autem vera, manifeſtũ eſt, quòd ea quæ ſunt, proferimus. nónne? Sic eſt. Cùm verò nos vera prędicare dixerimus, neceſſe eſt, vt ea quę ſunt, aſſerere nos profiteamur. Neceſſe. Eſt ergo vnum, vt videtur, non ens. ſi enim non ſit non ens, ſed aliquid ipſius eſſe remittat ad hoc, vt non ſit, ſtatim erit ens. Omnino quidem. Oportet igitur vt non ens, eſſe non ens, velut vinculum ipſius non eſſe habeat, ſi debet non eſſe: quemadmodum contrà ens ipſius eſſendi vinculum habet ipſum non eſſe non ens, vt perfectè rurſus eſſe liceat. Ita enim ipſum ens maximè erit, & ipſum non ens maximè non erit, ſi ipſum ens quidem participet eſſentia eſſendi ens, non autem eſſentia eſſendi non ens, ſi omnino eſſe debeat? ipſum verò non ens non participet eſſentia non eſſendi non ens, ſed eſſentia non eſſendi ens, ſiquidem non ens penitus videri debeat. Veriſſima hæc ſunt. Nónne igitur poſtquàm ens non eſſendi particeps eſt, & non ens ipſius eſſendi particeps, vnum quoque cùm non ſit, ipſo eſſe participare neceſſe eſt ad hoc, vt verè non ſit? Neceſſe. Eſſentia igitur adeſſe videtur vni ſi non ſit. Videtur. Atqui non eſſentia rurſus, ſi quidem minimè ſit. Quidni? Num poteſt aliquid, quòd certo quodam modo affectum, ſic habere ſe dicitur, non ſic ſe habere, cùm nondum ex huiuſmodi habitu tranſmutatum ſit? Non poteſt. Quodcũque igitur ſic ſe, & non ſic ſe habet, mutationem quandam patitur. Patitur. Mutationẽ verò motúmve, an aliud quiddam eſſe dicemus? Motum. Vnum autem nónne & ens & non ens apparuit? Apparuit. Ergo & ſic, & non ſic ſe habens. Videtur. Vnum ergo non ens moueri videtur, ſiquidem mutationem ex ipſo eſſe in non eſſe recipit. Patet. Enimuerò ſi nuſquam in natura rerum adeſt, cùm non ſit, non vtique aliunde aliò migrare poteſt. Quo pacto enim poſſet? Non ergo mouetur ex eo quòd tranſeat. Minimè. Neque tamen in eodem verſetur. Etenim ipſum idem nuſquam attingit, ens namque ens ipſum idem, non ens autem in aliquo eorum quæ ſunt, eſſe impoſſibile eſt. Impoſſibile certè. Non ergo vnum cùm non ſit, in eo verſari in quo minimè eſt, vnquam poſſet. Nunquam. Neque etiam alteratur vnum ab ſeipſo, neque ens, neque non ens, haud enim ſermo de vno vlterius haberetur, ſiquidem à ſeipſo alteratum fuiſſet, verùm de alio quodam præter vnum. Probè. Si neque alteratur, neque in eodem reuoluitur, neque progreditur, quónam pacto mouebitur? Nullo. Quod verò moueri nequit, quietem agere neceſſe eſt, & quod quieſcit conſiſtere. Neceſſe. Igitur vnum ſi nõ eſt, ſtat atque mouetur. Videtur. Quinetiam ſi mouetur, neceſſe eſt proculdubio alterari: quatenus enim quid mouetur, eatenus non eodem modo quo prius, ſed alio ſeſe habet. Planè. Ergo vnum dum mouetur, etiam alteratur. Profectò. Verũtamen nullo modo motum, nullo modo alteratur. Nullo penitus. Quamobrẽ vnum quod non eſt, quà quidem mouetur, abſque dubio alteratur, quà verò non mouetur, minimè alteratur. Minimè. Ideóque vnum ſi non ſit, alteratur: atque etiam minimè alteratur. Conſtat. At quod alteratur, an non alterum, quàm antea fieri, priſtinúmque habitum exuere oportet? quod verò non alteratur, neque fieri, neque etiam interire? Neceſſariò ſequitur. Vnde vnum quod nõ eſt, quia alteratur, efficitur ac perit: quia verò non alterat, nec fit, nec interit. Atque ita & fit pariter atque interit, rurſúſque neque fit, neque interit. Sic eſt.

Septima ſuppoſitio.

Rurſus iam ad principium redeamus, liquidò inſpecturi vtrum hæc deinceps, quemadmodum hactenus, an aliter eſſe videantur. Operæpretium hoc eſt. Nónne iam diſſeruimus quid circa vnum accidat, ſi ipſum minimè ſit? Diſſeruimus. At quoties nõ ens proferimus, nihil aliud nobis ſignificat, quàm eſſentiæ abſentiam ab illo quod quidem non eſſe pronunciamus. Nil aliud.

Non ens.

Vtrum quando dicimus non eſſe aliquid, aliquo modo ipſum non eſſe intelligimus, aliquo modo eſſe? An potius hoc ipſum, non eſt, quoties pronunciatur, ſimpliciter ſignificat quod nullo prorſus modo vſquam eſt: & cùm non ſit, nulla ex parte eſt eſſentiæ capax? Abſolutè id ſignificat. Neque ergo eſſe ipſum non ens poterit, neque alio quoquam modo eſſentiam attingere. Minimè.

Non ens ſimpliciter eſſe non poteſt, neque eſſentiam attingere.

Fieri autem & interire vnum aliud eſt, quàm illud quidem eſſentiam accipere, hoc autem amittere? Nil aliud. Ergo cui nulla huius pars conuenire poteſt, nunquam aut accipit ipſam, aut amittit. Nunquam. Vni ergo poſtquam nullo modo eſt, neque nanciſci, neque abiicere, neque alio pacto eſſentiam capere conuenit. Decens eſt. Non itaque interit ipſum vnum cùm non ſit, neque fit, vtpote quod nulla ex parte eſt eſſentiæ capax. Non videtur. Neque rurſus aliquo pacto alteratur. Iam enim & fieret, & periret, ſi hoc pati poſſet. Verum. Si minimè alteratur, an non etiam neceſſe eſt nequaquam moueri? Neceſſe. Neque tamen ſtare alicubi quod nullo modo eſt, aſſeremus: quod enim ſtat, in aliquo eodem ſemper eſſe oportet. Quidni? Sic planè ipſum non ens, nunquam aut ſtare, aut moueri fatebimur. Nunquam. Præterea nihil ex iis quæ ſunt, illi adeſt. Iam enim eſſentia participaret, vtpote quod alicuius exiſtentis eſſet particeps. Manifeſtum eſt. Non magnitudo igitur illi, non paruitas, non æqualitas accidit. Non profectò. Sed nihilo magis ſimilitudo, aut diuerſitas illi, vel ad alia, vel ad ſeipſum aderit. Nequaquã videtur. Num & alia vllo modo illi eſſe poterunt quum nihil prorſus ipſi eſſe queat? Haud licet. Quapropter alia non ſimilia illi, non diſſimilia, non eadem,

A δὴ λέγοιμεν ἡμεῖς, λέγοντες τὸ ἓν μὴ εἶναι· εἰ δὲ ἀληθῆ, δῆλον ὅτι ὄντα αὐτὰ λέγομεν. ἢ οὐχ οὕτως; Οὕτω μὲν οὖν. Ἐπειδὴ δὲ φαμὲν ἀληθῆ λέγειν, ἀνάγκη ἡμῖν φάναι καὶ ὄντα λέγειν. Ἀνάγκη. Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικε, τὸ ἓν οὐκ ὄν. εἰ γὰρ μὴ ἔσται μὴ ὄν, ἀλλά τι τοῦ εἶναι ἀνήσει πρὸς τὸ μὴ εἶναι, εὐθὺς ἔσται ὄν. Παντάπασι μὲν οὖν. Δεῖ ἄρα αὐτὸ δεσμὸν ἔχειν τοῦ μὴ εἶναι, τὸ εἶναι μὴ ὄν, εἰ μέλλει μὴ εἶναι· ὁμοίως ὥσπερ τὸ ὄν, τὸ μὴ ὂν ἔχειν μὴ εἶναι, ἵνα τελέως αὖ εἶναι ᾖ. οὕτως γὰρ ἂν τό, τε ὂν μάλιστ' ἂν εἴη, καὶ τὸ μὴ ὂν οὐκ ἂν εἴη· μετέχοντα, τὸ μὲν ὄν, οὐσίας τοῦ εἶναι ὄν· μὴ οὐσίας δέ, τοῦ εἶναι μὴ ὄν· εἰ μέλλει τελέως εἶναι. τὸ δὲ μὴ ὄν, μὴ οὐσίας μὲν τοῦ μὴ εἶναι μὴ ὄν, οὐσίας δὲ τοῦ εἶναι μὴ ὄν· εἰ καὶ τὸ μὴ ὂν αὖ τελέως ἔσται. Ἀληθέστατα.
B Οὐκοῦν, ἐπείπερ τῷ τε ὄντι, τοῦ μὴ εἶναι, καὶ τῷ μὴ ὄντι, τοῦ εἶναι μέτεστι, καὶ τῷ ἑνί, ἐπειδὴ οὐκ ἔστι, τοῦ εἶναι ἀνάγκη μετεῖναι, εἰς τὸ μὴ εἶναι. Ἀνάγκη. Καὶ οὐσία δὴ φαίνεται τῷ ἑνί, εἰ μὴ ἔστι. Φαίνεται. Καὶ μὴ οὐσία ἄρα, εἴπερ μὴ ἔστι. Πῶς δ' οὔ; Οἷόν τε οὖν, τὸ ἔχον πως, μὴ ἔχειν οὕτω, μὴ μεταβάλλον ἐκ ταύτης τῆς ἕξεως; Οὐχ οἷόν τε. Πᾶν ἄρα τὸ τοιοῦτον μεταβολὴν σημαίνει, ὃ ἂν οὕτω τε καὶ μὴ οὕτως ἔχῃ. Πῶς δ' οὔ; Μεταβολὴ δέ, κίνησις; ἢ τί φήσομεν; Κίνησις. Οὐκοῦν τὸ ἕν, ὄν τε καὶ οὐκ ὂν ἐφάνη; Ναί. Οὕτως ἄρα καὶ οὐχ οὕτως ἔχον φαίνεται. Ἔοικε. Καὶ κινούμενον ἄρα τὸ οὐκ ὂν ἓν πέφανται· ἐπείπερ καὶ μεταβολὴν ἐκ τοῦ εἶναι
C ἐπὶ τὸ μὴ εἶναι ἔχον. Κινδυνεύει. Ἀλλὰ μήν, εἰ μηδαμοῦ γέ ἐστι τῶν ὄντων, ὡς οὐκ ἔστιν, εἴπερ μὴ ἔστιν, οὐδ' ἂν μεθίσταιτο ποθέν ποι. Πῶς γάρ; Οὐκ ἄρα τῷ γε μεταβαίνειν κινοῖτ' ἄν. Οὐ γάρ. Οὐδὲ μὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἂν στρέφοιτο. ταὐτοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ἅπτεται. ὂν γάρ ἐστι τὸ ταὐτόν. τὸ δὲ μὴ ὄν, ἔν τῳ τῶν ὄντων ἀδύνατον εἶναι. Ἀδύνατον γάρ. Οὐκ ἄρα τὸ ἕν, μὴ ὄν, στρέφεσθαι ἂν δύναιτο ἐν ἐκείνῳ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐδὲ μὴν ἀλλοιοῦταί που τὸ ἓν ἑαυτοῦ, οὔτε τὸ ὄν, οὔτε τὸ μὴ ὄν. οὐ γὰρ ἂν ἦν ὁ λόγος ἔτι περὶ τοῦ ἑνός, εἴπερ ἠλλοιοῦτο αὐτὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινός. Ὀρθῶς. Εἰ δὲ μήτ' ἀλλοιοῦται, μήτε ἐν ταὐτῷ στρέφεται, μήτε
D μεταβαίνει, ἆρ' ἂν πῃ ἔτι κινοῖτο; Πῶς δή; Τό γε μὴν ἀκίνητον ἀνάγκη ἡσυχίαν ἄγειν, τὸ δὲ ἡσυχάζον, ἑστάναι. Ἀνάγκη. Τὸ ἓν ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὄν, ἕστηκέ τε καὶ κινεῖται. Ἔοικε. Καὶ μήν, εἴπερ γε κινεῖται, μεγάλη ἀνάγκη αὐτῷ ἀλλοιοῦσθαι. ὅπῃ γὰρ ἄν τι κινηθῇ, κατὰ τοσοῦτον οὐκέτ' ὡσαύτως ἔχει ὡς εἶχεν, ἀλλ' ἑτέρως. Οὕτω. Κινούμενον δὲ τὸ ἕν, καὶ ἀλλοιοῦται. Ναί. Καὶ μὴν μηδαμῇ γε κινούμενον, οὐδαμῇ ἂν ἀλλοιοῖτο. Οὐ γάρ. Ἧ μὲν ἄρα κινεῖται τὸ οὐκ ὂν ἕν, ἀλλοιοῦται· ᾗ δὲ μὴ κινεῖται, οὐκ ἀλλοιοῦται. Οὐ γάρ. Τὸ ἓν ἄρα μὴ ὂν ἀλλοιοῦταί τε καὶ οὐκ ἀλλοιοῦται. Φαίνεται. Τὸ δ' ἀλλοιούμενον ἆρ' οὐκ ἀνάγκη γίγνεσθαι μὲν ἕτερον ἢ πρότερον, ἀπόλλυσθαι δὲ ἐκ τῆς προτέρας ἕξεως; Τὸ δὲ μὴ ἀλ-
E λοιούμενον, μήτε γίγνεσθαι μήτε ἀπόλλυσθαι; Ἀνάγκη. Καὶ τὸ ἓν ἄρα, μὴ ὄν, ἀλλοιούμενον μέν, γίγνεταί τε καὶ ἀπόλλυται· μὴ ἀλλοιούμενον δέ, οὔτε γίγνεται, οὔτε ἀπόλλυται. καὶ οὕτω τὸ ἕν, μὴ ὄν, γίγνεταί τε καὶ ἀπόλλυται· καὶ οὔτε γίγνεται, οὔτ' ἀπόλλυται. Οὐ γάρ. Αὖθις δὴ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἴωμεν πάλιν, ὀψόμενοι εἰ ταὐτὰ ἡμῖν φανεῖται ἅπερ καὶ νῦν, ἢ ἕτερα. Ἀλλὰ χρή. Οὐκοῦν, ἓν εἰ μὴ ἔστι, ἔφαμεν τί χρὴ περὶ αὐτοῦ συμβαίνειν; Ναί. Τὸ δὲ μὴ ἔστιν ὅταν λέγωμεν, ἆρα μὴ ἄλλο τι σημαίνει ἢ οὐσίας ἀπουσίαν τούτῳ ὃ ἂν φῶμεν μὴ εἶναι; Οὐδὲν ἄλλο. Πότερον οὖν, ὅταν φῶμεν μὴ εἶναί τι, πῶς οὐκ εἶναι φαμὲν αὐτό, πῶς δὲ εἶναι; ἢ τοῦτο τὸ
F μὴ ἔστι, λεγόμενον, ἁπλῶς σημαίνει, ὅτι οὐδαμῶς οὐδαμῇ ἐστιν, οὐδέ πῃ μετέχει οὐσίας, τό γε μὴ ὄν; Ἁπλούστατα μὲν οὖν. Οὔτε ἄρα δύναιτο εἶναι ἂν τὸ μὴ ὄν, οὔτε ἄλλως οὐδαμῶς οὐσίας μετέχειν. Οὐ γάρ. Τὸ δὲ γίγνεσθαι καὶ τὸ ἀπόλλυσθαι, μή τι ἄλλο ᾖ, ἢ τὸ μὲν οὐσίας μεταλαμβάνειν, τὸ δ' ἀπολλύναι οὐσίαν; Οὐδὲν ἄλλο. Ὧ δέ γε μηδὲν τούτου μέτεστιν, οὔτ' ἂν λαμβάνοι οὔτ' ἀπολλύοι αὐτό. Πῶς γάρ; Τῷ ἑνὶ ἄρα, ἐπειδὴ οὐδαμῇ ἐστιν, οὔτε ἑκτέον, οὔτε ἀπαλλακτέον, οὔτε μεταληπτέον οὐσίας μηδαμῶς. Εἰκός. Οὔτε ἄρα ἀπόλλυται τὸ μὴ ὂν ἕν, οὔτε γίγνεται, ἐπείπερ οὐδαμῇ μετέχει οὐσίας. Οὐ φαίνεται. Οὐδ' ἄρ' ἀλλοιοῦται
G οὐδαμῇ. ἤδη γὰρ ἂν γίγνοιτό τε καὶ ἀπολλύοιτο τοῦτο πάσχον. Ἀληθῆ. Εἰ δὲ μὴ ἀλλοιοῦται, οὐκ ἀνάγκη μηδὲ κινεῖσθαι; Ἀνάγκη. Οὐδὲ μὴν ἑστάναι φήσομεν τὸ μηδαμοῦ ὄν. τὸ γὰρ ἑστώς, ἐν τῷ αὐτῷ τινὶ ἀεὶ δεῖ εἶναι τῷ αὐτῷ. Πῶς γὰρ οὔ; Οὕτω δὴ αὐτὸ μὴ ὄν, μήτε ποτὲ ἑστάναι μήτε κινεῖσθαι λέγωμεν. Μὴ γὰρ οὖν. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἔστι γε αὐτῷ τι τῶν ὄντων. ἤδη γὰρ ἂν τοῦτο μετέχον ὄντος, οὐσίας μετέχοι. Δῆλον. Οὔτε ἄρα μέγεθος, οὔτε σμικρότης, οὔτε ἰσότης αὐτῷ ἐστιν. Οὐ γάρ. Οὐδὲ μὴν ὁμοιότης γε, οὐδὲ ἑτεροιότης, οὔτε πρὸς αὐτὸ οὔτε πρὸς τἆλλα εἴη ἂν αὐτῷ. Οὐ φαίνεται. Τί δέ; τἆλλα ἔσθ' ὅπως ἂν εἴη αὐτῷ, εἰ μηδὲν αὐτῷ δεῖ εἶναι; Οὐκ ἔστιν. Οὔτε ἄρα ὅμοια, οὔτε ἀνόμοια, οὔτε ταὐτά,

οὔτε ἕτερα ἐστὶν αὐτῷ τὰ ἄλλα. Οὐ γάρ. Τί δέ; τὸ ἐκείνου, ἢ τὸ ἐκείνῳ, ἢ τὸ τί, ἢ τὸ τοῦτο, ἢ τὸ τούτου, ἢ ἄλλου, ἢ ἄλλῳ· ἢ ποτὲ, ἢ ἔπειτα, ἢ νῦν· ἢ ἐπιστήμη, ἢ δόξα, ἢ αἴσθησις, ἢ λόγος, ἢ ὄνομα, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν ὄντων περὶ τὸ μὴ ὂν ἔσται; Οὐκ ἔσται. Οὕτω δὴ ἓν οὐκ ὂν οὐκ ἔχει πως οὐδαμῇ. Οὔκουν δὴ ἔοικέ γε οὐδαμῇ ἔχειν. Ἔτι δὴ λέγωμεν, ἓν εἰ μὴ ἔστι, τἄλλα τί χρὴ πεπονθέναι. Λέγωμεν γάρ. Ἄλλα μέν που δεῖ αὐτὰ εἶναι. εἰ γὰρ μηδὲ ἄλλα ἐστὶν, οὐκ ἂν περὶ τῶν ἄλλων λέγοιτο. Οὕτως. Εἰ δὲ περὶ τῶν ἄλλων ὁ λόγος, τά γε ἄλλα ἕτερά ἐστιν. ἢ οὐκ ἐπὶ τῷ αὐτῷ καλεῖς τό, τε ἄλλο καὶ τὸ ἕτερον; Ἔγωγε. Ἕτερον δέ γέ που φαμὲν, τὸ ἕτερον εἶναι ἑτέρου, καὶ τὸ ἄλλο δὴ ἄλλο εἶναι ἄλλου; Ναί. Καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρα, εἰ μέλλει ἄλλα εἶναι, ἔστι τι οὗ ἄλλα ἔσται. Ἀνάγκη. Τί δὴ οὖν ἂν εἴη; Τοῦ μὲν γὰρ ἑνὸς οὐκ ἔσται ἄλλα, μὴ ὄντος γε. Οὐ γάρ. Ἀλλήλων ἄρα ἐστί. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἔτι λείπεται, ἢ μηδενὸς εἶναι ἄλλοις. Ὀρθῶς. Κατὰ πλήθη ἄρα ἕκαστα ἀλλήλων ἄλλα ἐστί. κατὰ ἓν γὰρ οὐκ ἂν οἷά τε εἴη, μὴ ὄντος ἑνός· ἀλλ' ἕκαστος, ὡς ἔοικεν, ὁ ὄγκος αὐτῶν ἄπειρός ἐστι πλήθει· κἂν τὸ σμικρότατον δοκοῦν εἶναι λάβῃ τις, ὥσπερ ὄναρ ἐν ὕπνῳ φαίνεται, ἐξαίφνης ἀντὶ ἑνὸς δόξαντος εἶναι πολλὰ, καὶ ἀντὶ σμικροτάτου παμμέγεθες πρὸς τὰ κερματιζόμενα ἐξ αὐτοῦ. Ὀρθότατα. Τοιούτων δὴ ὄγκων ἄλλα ἀλλήλων εἴη ἂν τἄλλα, εἰ ἑνὸς μὴ ὄντος ἄλλα ἐστί. Κομιδῆ μὲν οὖν. Οὐκοῦν πολλοὶ ὄγκοι ἔσονται, εἷς ἕκαστος φαινόμενος, ὢν δὲ οὔ, εἴπερ ἓν μὴ ἔσται; Οὕτω. Καὶ ἀριθμὸς δὲ εἶναι αὐτῶν δόξει, εἴπερ ἓν ἕκαστον, πολλῶν ὄντων. Πάνυ γε. Καὶ τὰ μὲν δὴ, ἄρτια, τὰ δὲ, περιττὰ ἐν αὐτοῖς ὄντα, οὐκ ἀληθῶς φαίνεται, εἴπερ ἓν μὴ ἔσται. Οὐ γὰρ οὖν. Καὶ μὴν καὶ σμικρότατόν γε, φαμὲν, δόξειεν αὐτοῖς εἶναι. φαίνεται δὲ τοῦτο πολλὰ καὶ μεγάλα, πρὸς ἕκαστον τῶν πολλῶν, ὡς σμικρῶν ὄντων. Πῶς δ' οὔ; Καὶ ἴσος μὴν τοῖς πολλοῖς καὶ σμικροῖς ἕκαστος ὄγκος δοξασθήσεται εἶναι. οὐ γὰρ ἂν μετέβαινεν ἐκ μείζονος εἰς ἔλαττον φαινόμενος, πρὶν εἰς τὸ μεταξὺ δόξειεν ἐλθεῖν. τοῦτο δ' εἴη ἂν φάντασμα ἰσότητος. Εἰκός. Οὐκοῦν καὶ πρὸς ἄλλον ὄγκον πέρας ἔχων, αὐτός τε πρὸς αὐτὸν, οὔτε ἀρχὴν, οὔτε πέρας, οὔτε μέσον ἔχων; Πῇ δή; Ὅτι ἀεὶ αὐτῶν ὅταν τίς τι λάβῃ τῇ διανοίᾳ, ὥς τι τούτων ὂν, πρό τε τῆς ἀρχῆς, ἄλλη ἀεὶ φαίνεται ἀρχή· μετά τε τὴν τελευτὴν, ἑτέρα ὑπολειπομένη τελευτή· ἔν τε τῷ μέσῳ, ἄλλα μεσαίτερα τοῦ μέσου, σμικρότερα δὲ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἑνὸς αὐτῶν ἑκάστου λαμβάνεσθαι· ἅτε οὐκ ὄντος τοῦ ἑνός. Ἀληθέστατα. Θρύπτεσθαι δὲ, οἶμαι, κερματιζόμενον ἀνάγκη πᾶν τὸ ὂν, ὃ ἄν τις λάβῃ τῇ διανοίᾳ. ὄγκος γάρ που ἑνὸς ἄνευ λαμβάνοιτο ἄν. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν τό γε τοιοῦτον πόρρωθεν μὲν ὁρῶντι, καὶ ἀμβλὺ, ἓν φαίνεσθαι ἀνάγκη· ἐγγύθεν δὲ, καὶ ὀξὺ νοοῦντι, πλήθει ἄπειρον ἓν ἕκαστον φανῆναι, εἴπερ στέρεται τοῦ ἑνὸς μὴ ὄντος; Ἀναγκαιότατον μὲν οὖν. Οὕτω δὴ ἄπειρά τε καὶ πέρας ἔχοντα, καὶ ἓν καὶ πολλὰ, ἕκαστα τἄλλα δεῖ φαίνεσθαι, ἓν εἰ μὴ ἔστι· τἄλλα δὲ τοῦ ἑνός. Δεῖ γάρ. Οὐκοῦν καὶ ὅμοιά τε καὶ ἀνόμοια δόξει εἶναι; Πῇ δή; Οἷον ἐσκιαγραφημένα, ἀποστάντι μὲν, ἓν πάντα φαινόμενα, ταυτὸν φαίνεσθαι πεπονθέναι, καὶ ὅμοια εἶναι. Πάνυ γε. Προσελθόντι δέ γε, πολλὰ καὶ ἕτερα, καὶ τῷ τοῦ ἑτέρου φαντάσματι, ἑτεροῖα καὶ ἀνόμοια ἑαυτοῖς. Οὕτω. Καὶ ὁμοίους δὴ καὶ ἀνομοίους τοὺς ὄγκους αὐτούς τε ἑαυτοῖς ἀνάγκη φαίνεσθαι καὶ ἀλλήλοις. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ τοὺς αὐτοὺς καὶ ἑτέρους ἀλλήλων, καὶ ἁπτομένους καὶ χωρὶς ἑαυτῶν, καὶ κινουμένους πάσας κινήσεις, καὶ ἑστῶτας πανταχῇ· καὶ γιγνομένους καὶ ἀπολλυμένους, καὶ μηδέτερα, καὶ πάντα που τὰ τοιαῦτα, ἃ διεξελθεῖν εὐπετὲς ἡμῖν ἤδη, εἰ ἑνὸς μὴ ὄντος πολλά ἐστιν. Ἀληθέστατα μὲν οὖν. Ἔτι δὴ ἅπαξ ἐλθόντες πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, εἴπωμεν, ἓν εἰ μὴ ἔστιν, τἄλλα δὲ τοῦ ἑνὸς, τί χρὴ εἶναι. Εἴπωμεν γὰρ οὖν. Οὐκοῦν ἓν μὲν οὐκ ἔσται τἄλλα. Πῶς γάρ; Οὐδὲ μὴν πολλά γε. ἐν γὰρ πολλοῖς οὖσιν εἴη ἂν καὶ ἕν. εἰ γὰρ μηδὲν αὐτῶν ἐστὶν ἓν, ἅπαντα οὐδέν ἐστιν. ὥστε οὐδ' ἂν πολλὰ εἴη. Ἀληθῆ. Μὴ ἐνόντος δὲ ἑνὸς ἐν τοῖς ἄλλοις, οὔτε πολλὰ, οὔτε ἕν ἐστι τἄλλα. Οὐ γάρ. Οὐδέ γε φαίνεται ἓν, οὐδὲ πολλά. Τί δή; Ὅτι τἄλλα τῶν μὴ ὄντων οὐδενὶ οὐδαμῇ οὐδαμῶς οὐδεμίαν κοινωνίαν ἔχει· οὐδέ τι τῶν μὴ ὄντων παρὰ τῶν ἄλλων τῳ ἐστίν. οὐδὲν γὰρ μέρος ἐστὶ τοῖς μὴ οὖσιν. Ἀληθῆ. Οὐδ' ἄρα δόξα τοῦ μὴ ὄντος παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐστὶν, οὐδέ τι φάντασμα· οὐδὲ δοξάζεται οὐδαμῇ οὐδαμῶς τὸ μὴ ὂν ὑπὸ τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ οὖν. Ἓν ἄρα εἰ μὴ ἔστιν, οὐ δοξάζεταί τι τῶν ἄλλων ἓν εἶναι, οὐδὲ πολλά. ἄνευ γὰρ ἑνὸς πολλὰ δοξάσαι ἀδύνατον. Ἀδύνατον γάρ. Ἓν ἄρα εἰ μὴ ἔστι, τἄλλα οὔτε ἔστιν, οὔτε δοξάζεται ἓν οὔτε πολλά. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδ' ἄρα ὅμοια, οὐδὲ ἀνόμοια. Οὐ γάρ. Οὐδὲ μὴν τὰ αὐτά γε, οὐδ' ἕτερα· οὐδὲ ἁπτόμενα, οὐδὲ χωρίς· οὐδὲ ἄλλα ὅσα ἐν τοῖς πρόσθεν διήλθομεν, ὡς φαινόμενα αὐτά, τούτων οὔτε τι ἔστιν, οὔτε φαίνεται

A non altera ſunt. Non ſanè. An verò ipſum quod illius, vel ipſum quod illi, vel quid, vel hoc vel huius, vel alterius, vel alteri, aut quondam, aut deinceps, aut nunc, ſeu ſcientia, ſiue opinio, ſiue ſenſus, an ſermo, an nomen, an aliud quoduis ex iis quæ ſunt, circa ipſum quod minimè eſt, exiſtet? Minimè. His igitur rationibus vnum ſi non eſt, vllo prorſus modo aut vſquam ſeſe habet. Non ſanè videtur vllo modo, aut vſquam ſeſe habere. Eſtne iterum diſputandum, vnum ſi non eſt, quid aliis præter vnum euenire oporteat? Diſputandum. Suppoſitio octaua.
Primùm igitur iſta alia, aliquid eſſe oportet. niſi enim alia ſint, haud ſanè de ipſis aliis diſſereretur. Sic eſt. Et ſi de aliis
B ſermo ſit, alia profectò altera ſunt. an non idem tu aliud & alterum vocas? Equidem. Alterum nónne ab altero alterum, & aliud ab alio aliud eſſe dicimus? Vtique. Ergo ipſis aliis ſi modò alia futura ſunt, aderit aliquid à quo alia erunt. Neceſſe. Quidnam id potiſſimum erit? Ab vno quidem alia non erunt, cùm illud minimè ſit. Non certè. Inuicem itaque alia ſunt, id enim ſolùm reſtat, alioquin à nullo alia futura ſunt. Rectè. Idcirco ſecundum multitudines ſingula inuicem alia ſunt. Etenim ſecundum vnum nequeunt, non exiſtente vno. Verùm quilibet, vt videtur aceruus illorum, multitudine infinitus exiſtit. Et ſi quod minimum apparet, quiſpiam ſumpſerit, velut
C in ſomno repentè pro eo quod vnum viſum fuerat, multitudo occurrit: & pro eo quod minimum apparuerat, quàm maximum iam ſi ad illa diſſecta conferas, apparet. Rectiſſimè. Talibus, inquam, aceruis diuerſa inuicem alia præter vnum erunt, ſi non exiſtente vno, alia ſunt. Quàm maximè. At nō plures aceruí erunt, quorum quilibet vnus prima fronte videbitur, nullus tamen vnus erit, cùm ipſum vnum minimè ſit? Certé. Numerus item illorum aliquis eſſe videbitur: ſi quidem & vnum quodlibet, cùm tamen multa ſunt. Valde quidem. Paria præterea & imparia falsò videbuntur, vno prorſus abſente? Falsò. Quòd inſuper exiguum in illis primo videbitur, vt di-
D ctum eſt, è veſtigio quàm maxima, & quàm plurima quo ad ſingula parua, quæ etiam multa ſunt, ſe nobis oſtentat. Quid prohibet? Quinetiam aceruus quiſque æqualis multis paruíſque aceruis eſſe videbitur. Nam haud liquidò ex maiori in minus tranſiſſe videretur, niſi prius in medium perueniſſe viſus eſſet, hoc autem phantaſma quoddam æqualitatis erit. Veriſimile eſt. Nónne ad alium aceruum terminum habens, ipſum ad ſeipſum neque principium, neque medium, neque finem habet? Qua de cauſa? Quia ſemper cùm quis horum aliquid intelligentia contuetur, ante principium ſemper aliud occurrit principium: & poſt finem alter ſemper finis ſubſequitur:
E nécnon in medio, alia ſemper interiora, quàm medium, ſempérque minora, ob id quia nequit vnum aliquid in his accipi, cùm vnum minimè ſit. Veriſſima loqueris. Diſcerpi denique neceſſariò arbitror, vt diſperſum, quodcunque intelligētia quis aſſumpſerit, ſemper enim aceruus vnius expers accipitur. Proculdubio. Nónne hoc tale eminus & obtuſè proſpicienti vnum apparet? Neceſſe. Cominus autē & acutè intelligenti vnumquodque multitudine infinitum? ſiquidem ab vno non exiſtente deſeritur. Præ cæteris neceſſarium hoc eſt. In hunc itaque modum infinita, & finem habentia, & vnum, & multa quælibet alia apparere oportet, ſi non vnum, ſed alia præter vnum ſunt. Oportet vtique. An non ſimilia quoque &
F diſſimilia videbuntur? At quomodo? Nam cùm velut adūbrata eminus proſpicienti vnum, appareant omnia, in eodē aliquo communicare, ſimiliáque eſſe videbuntur. Prorſus. At verò propius accedenti, multa & altera, atque ipſo diuerſitatis phantaſmate altera ſibiipſis & diſſimilia. Sic accidit. Similes itē atque diſſimiles ipſos aceruos, tum ſibimet, tum inuicē apparere neceſſe eſt. Et maximè quidem. Nónne etiā eoſdem & alteros inuicē, & cōtiguos ſibi, & ſeorſum à ſeipſis, omnibúſque motibus agitatos, & vndique permanentes, orientes & occidentes, ac neutra, omniáque huiuſmodi, quæ quidem percurrere facile nobis eſſet, ſi vno non exiſtente multa fuerint? Veriſſima narras. Redeuntes iam iterum ad principium, Nona ſuppoſitio.
G declaremus, vnum ſi non eſt, quidnam aliis præter vnum euenturum ſit. Declaremus. Principio igitur vnum alia non erunt. Quomodo enim? Neque tamen multa. In iis enim quæ multa ſunt, ineſt & vnum. Etenim ſi nullum illorum eſt vnum, cūcta nihil ſunt, quapropter neque multa. Vera loqueris. Cùm itaque vnum haud inſit aliis, nec multa, nec vnum ſunt. Non planè. Neque etiam apparent vnum, aut multa. Cúrnam? Quoniam alia cum iis, quæ non ſunt, nullum prorſus commercium habent, neque quicquam ex iis quæ minimè ſunt, ad aliquid aliorum attinet: nam nulla pars iis quæ non ſunt, adeſt. Verum. Neque igitur opinio de eo quod minimè eſt, nec phantaſma cæteris ineſt, neque vllo modo id quod non eſt, ab aliis opinione concipitur. Non certè. Quapropter ſi vnum non eſt, nihil aliorum opinione concipitur, aut vnum, aut multa eſſe. Nam abſque vno multa opinari penitus impoſſibile. Impoſſibile nimium. Ergo ſi vnum non eſt, alia neque ſunt, neque opinione etiam cogitantur vnum, aut multa eſſe. Non videntur. Vnde neque ſimilia, neque etiam diſſimilia. Non. Neque etiam eadem, aut altera, neque contigua, neque ſeiuncta, neque reliqua quotcunque in ſuperioribus tanquam quę ad ipſa alia ſpectare viderentur, enarrauimus, neque ſunt alia, nec eſſe alia videtur,

vnum ſi non eſt. Vera. Nónne, vt ſummatim loquar, ſi dixerimus, vnum ſi non eſt, nihil eſt, rectè dicemus? Et maximè quidem. Hoc itaque dictum à nobis ſit, atque illud præterea, quod vt videtur, vnum ſiue ſit, ſiue non ſit, tum ipſum, tum etiam alia ad ſeſe, atque inuicem omnia omnino ſunt atque non ſunt, apparéntque inſuper, & non apparent. Veriſſima quidem hæc ſunt.

A τἆλλα, ἓν εἰ μὴ ἔστιν. Ἀληθῆ. Οὐκοῦν καὶ συλλήβδην εἰ εἴποιμεν, ἓν εἰ μὴ ἔστιν, οὐδέν ἐστιν, ὀρθῶς ἂν εἴποιμεν; Παντάπασι μὲν οὖν. Εἰρήσθω τοίνυν τοῦτό τε, καὶ ὅτι, ὡς ἔοικεν, ἓν εἴτ᾽ ἔστιν εἴτε μὴ ἔστιν, αὐτό τε καὶ τἆλλα καὶ πρὸς αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα, πάντα πάντως ἐστί τε καὶ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεταί τε καὶ οὐ φαίνεται. Ἀληθέστατα.

PHILEBVS, VEL, DE SVMMO BONO.

ΦΙΛΗΒΟΣ, Η, ΠΕΡΙ ΗΔΟΝΗΣ.

Svmma dialogi. *De ſummo hominis bono ita agit in hac diſputatione Philoſophus, vt duabus rebus propoſitis, Voluptate videlicet atque Sapientia, in quibus homines variè collocant felicitatem, doceat in neutra, per ſe & ſeorſim, ſummum bonum conſiſtere, ſed tertio quodam opus eſſe: cuius communione illæ vtiles ad felicitatem hominibus eſſe poſſint, quatenus cum illo coniungantur. Tertium autem illud verè & ſummè bonum eſt Deus: quem Plato his nominibus deſignat, quum vocat* αὐτοαγαθὸν, αὐτὸ ὂν, αὐτάρκες, *&c. Ex huius igitur ſummi abſolutíque boni* κοινωνίᾳ *omnes res, quæcunque tandem ſint bonæ, bonas & eſſe & dici ait: illiúſque communionis quinque gradus deducit: ita tamen vt in illis bonis rebus quæ in vitam humanam cadant, maximam felicitatis partem tribuat Sapientiæ atque intelligentiæ: alteram, Voluptati: illarum autem duarum commixtione, Bonum conſtitui doceat. Itaque ſimplex diſputationis ſcopus & theſis eſt, De humana felicitate, quæ quidem ita definitur: In rebus humanis per ſe & ſeorſim nullo modo ineſt felicitas, ſed quatenus cum tertio quodam, id eſt ſummo bono, Deo videlicet, communicant: atque adeò humana felicitas in Voluptatis & Sapientiæ mixtione verſatur, quatenus duæ illæ cum ſummo illo bono communicant. Introductio ad dialogum eiuſmodi eſt: Cùm multa de ſummo bono vltro citróque Socrates Philebúſque contuliſſent, atque eſſet Philebus iam diſputando defeſſus, Protarcho nuper aduenienti gratulatus eſt, annuítque vt prouinciam in diſputando ſuam ſuſciperet. Protarchus, vt pote adoleſcens, ſubitò eſt aſſenſus. Ad quem conuerſus Socrates, dialogum aggreditur, monétque Protarchum, vt diligenter conſideret quam prouinciam ſuſcipiat, neque temere ad diſputationem properet.*

SOCRATES, PROTARCHVS, PHILEBVS.

VIDE, ô Protarche, quem nunc à Philebo ſermonem accepturus ſis, & contra quem noſtrûm potius, ſicubi parum tibi arrideat, pugnaturus. Víſne vtranque ſententiam in ſummam redigamus? PR. Volo equidem. SO. Philebus quidem inquit, animantibus omnibus bonum eſſe lætitiam, voluptatem, delectationem, cæteráque huius generis omnia. Noſtra autem aduerſus illum diſceptatio eſt, vt non iſta quidem, ſed ſapere, intelligere, meminiſſe, & quæ hiſce cognata, opinio recta, veríque rationis diſcurſus, meliora & potiora ſint, quàm voluptas omnibus quæcunque horum capacia ſunt, eorúmque adeptio maximè omniũ vtilis ſit, & præſentibus, & futuris. An non hæc vtriuſque ſententia Philebe fuit? PHIL. Et maximè quidem ô Socrates. SO. An ſuſcipis, ô Protarche, eam quæ tibi nunc oblata eſt diſputationem? PROT. Neceſſe eſt me illam ſuſcipere, quandoquidem Philebus pulcher ille defeſſus eſt. SOCR. Oportet equidem quid in iis verſum ſit, omni ſtudio definire. PROT Oportet ſanè. SOCRAT. Age igitur, præter hæc id inſuper aſſeueremus. PROT. Quidnam? SOC. Quòd vterque noſtrûm habitum quendam & affectionem animi, quæ cunctis hominibus vitam exhibere beatam poſſit, demonſtrare conetur. Nónne? PROT. Certè. SOCRA. Et vos quidem habitum affectionémque lætandi, nos autem ſapiendi. PROT. Sic eſt. SO. Si quis verò habitus præſtantior vtroque horum videatur, idémque voluptati cognatior ſit, ac ſtabilimentum vitæ præſtet, nónne vtrique ſuperabimur nos, voluptas autem ſapientiam ſuperabit? PR. Profectò. SOC. Sin autẽ ſapientiæ ſit is propinquior, vincet vtique ſapientia voluptatem, voluptas contrà ſuccumbet. Num iſta conceditis aut quomodo? PRO. Mihi quidem concedenda videntur. SOC. Philebo autem quidnam videtur? quid dicis? PHIL. Mihi ſanè voluptas præſtare videtur, ſempérque videbitur. Ipſe autem videris, ô Protarche. PRO. Cùm iam nobis Philebe conceſſeris diſputationis officium, haud amplius tibi aſſentiendi Socrati, vel diſſentiendi poteſtas erit. PHIL. Vera dicis. Ego verò recuſo, deámque nunc teſtificor. PROT. Et nos quoque teſtes erimus, te iſta quæ dicis dixiſſe. Verùm nos deinceps, ô Socrates, vel volente Philebo, vel quomodocunque vis, abſoluere conemur rem. SOCR. Conemur ab ipſa dea exordientes, quam hic Venerem nuncupari quidem, ſed veriſſimum ei nomen eſſe voluptatis, inquit. PROT. Rectè ſanè. SOCRAT. Reuerentia verò mihi ſemper erga deorum numina eſt, non humana quædam, ſed maximum quenque timorem exuperans. Et nunc quidem Venerem, quemadmodum ipſi gratum eſt eam appello: voluptatem verò rem eſſe variam ſcio. Sed ab ea, vt dixi, principium facientes, quam habeat naturam, inueſtigare debemus. Rem vnam quidem audimus: formas tamen varias admodum & inuicem quodammodo diſſimiles habet. Vide enim, delectari dicimus intemperantem hominem: ſed & temperantia temperantem delectari, inſipientem inſipientibus opinionibus, ac vana ſpe plenum: ſed & ſapientia ſapientem. quas quidem voluptates ſi quis ſimiles inuicem eſſe dicat, inſipiens meritò videatur. PROTARCH. Hæ quidem, ô Socrates, ex con-

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΩΤΑΡΧΟΣ, ΦΙΛΗΒΟΣ.

B ὉΡΑ δὴ Πρώταρχε τίνα λόγον μέλλεις παρὰ Φιλήβου δέχεσθαι νῦν, καὶ πρὸς τίνα τὸν παρ᾽ ἡμῖν ἀμφισβητεῖν, ἂν μή σοι κατὰ νοῦν ᾖ λεγόμενος. βούλει συγκεφαλαιωσώμεθα ἑκάτερον; ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Φίληβος μὲν τοίνυν ἀγαθὸν εἶναί φησι τὸ χαίρειν πᾶσι ζῴοις, καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τέρψιν, καὶ ὅσα τοῦ γένους ἐστὶ τούτου σύμφωνα· τὸ δὲ παρ᾽ ἡμῶν ἀμφισβήτημά ἐστι, μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ φρονεῖν, καὶ τὸ νοεῖν, καὶ μεμνῆσθαι, καὶ τὰ τούτων αὖ ξυγγενῆ, δόξαν τε ὀρθὴν, καὶ ἀληθεῖς λογισμοὺς, τῆς γε ἡδονῆς ἀμείνω καὶ λῴω γίγνεσθαι ξύμπασιν ὅσαπερ αὐτῶν δυνατὰ μεταλαβεῖν· δυνατοῖς δὲ μετασχεῖν ὠφελιμώτατον ἁπάντων εἶναι, πᾶσι τοῖς οὖσί τε καὶ ἐσομένοις.
C μῶν οὐχ οὕτω πως λέγομεν, ὦ Φίληβε, ἑκάτεροι; ΦΙΛ. Πάντων μὲν οὖν μάλιστα, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Δέχῃ δὴ τοῦτον τὸν νῦν διδόμενον ὦ Πρώταρχε λόγον; ΠΡΩ. Ἀνάγκη δέχεσθαι. Φίληβος γὰρ ἡμῖν ὁ καλὸς ἀπείρηκε. ΣΩ. Δεῖ δὴ περὶ αὐτῶν τρόπῳ παντὶ τἀληθές πῃ περανθῆναι. ΠΡ. Δεῖ γὰρ οὖν. ΣΩΥ. Ἴθι δὴ, πρὸς τούτοις διομολογησώμεθα καὶ τόδε. ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὡς νῦν αὐτῶν ἑκάτερος ἕξιν ψυχῆς καὶ διάθεσιν ἀποφαίνειν τινὰ ἐπιχειρήσει, τὴν δυναμένην ἀνθρώποις πᾶσι τὸν βίον εὐδαίμονα παρέχειν. ἆρ᾽ οὐχ οὕτω; ΠΡ. Οὕτω μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὑμεῖς μὲν τὴν τοῦ χαίρειν, ἡμεῖς δ᾽ αὖ τὴν τοῦ φρονεῖν. ΠΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Τί δ᾽ ἂν ἄλλη τις κρείττων τούτων φανῇ; μῶν οὐκ ἂν μὲν ἡδονῇ μᾶλλον φαίνηται ξυγγενὴς, ἡττώμεθα
D μὲν ἀμφότεροι τοῦ ταῦτα ἔχοντος βεβαίως βίου, κρατεῖ δὲ ὁ τῆς ἡδονῆς τὸν τῆς φρονήσεως; Π. Ναί. Σ. Ἂν δέ γε φρονήσει, νικᾷ μὲν φρόνησις τὴν ἡδονὴν, ἡ δὲ ἡττᾶται; ταῦθ᾽ οὕτως ὁμολογούμενα φατέ; ἢ πῶς; Π. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. Σ. Τί δὲ Φιλήβῳ; τί φής; ΦΙ. Ἐμοὶ μὲν πάντως νικᾷν ἡδονὴ δοκεῖ καὶ δόξει· σὺ δ᾽ ὦ Πρώταρχε, αὐτὸς γνώσῃ. Π. Παραδοὺς, ὦ Φίληβε, ἡμῖν τὸν λόγον, οὐκ ἂν ἔτι κύριος εἴης τῆς πρὸς Σωκράτη ὁμολογίας, ἢ καὶ τοὐναντίον. ΦΙ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλὰ γὰρ ἀφοσιοῦμαι, καὶ μαρτύρομαι νῦν αὐτὴν τὴν θεόν. Π. Καὶ ἡμεῖς σοι τούτων αὐτῶν συμμάρτυρες ἂν ἦμεν, ὡς ταῦτα ἔλεγες ἃ λέγεις. ἀλλὰ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἑξῆς, ὦ Σώκρατες, ὅμως καὶ μετὰ Φιλήβου ἑκόντος, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃ, πειρώμεθα περαίνειν. Σ. Πειρατέον, ἀπ᾽ αὐτῆς δὴ τῆς θεοῦ, ἣν ὅδε Ἀφροδίτην μὲν λέγεσθαί φησι, τὸ δ᾽ ἀληθέστατον αὐτῆς ὄνομα,
E ἡδονὴν εἶναι. Π. Ὀρθότατα. Σ. Τὸ δ᾽ ἐμὸν δέος, ὦ Πρώταρχε, ἀεὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα, οὐκ ἔστι κατ᾽ ἄνθρωπον, ἀλλὰ πέρα τοῦ μεγίστου φόβου. καὶ νῦν τὴν μὲν Ἀφροδίτην, ὅπῃ ἐκείνῃ φίλον, ταύτῃ προσαγορεύω· τὴν δὲ ἡδονὴν οἶδα ὡς ἔστι ποικίλον· καὶ, ὅπερ εἶπον, ἀπ᾽ ἐκείνης ἡμᾶς ἀρχομένους ἐνθυμεῖσθαι δεῖ καὶ σκοπεῖν ἥντινα φύσιν ἔχει. ἔστι γὰρ ἀκούειν μὲν οὕτως ἁπλῶς ἕν τι, μορφὰς δὲ δήπου παντοίας εἴληφε, καί τινα τρόπον ἀνομοίους ἀλλήλαις. ἴδε γάρ· ἥδεσθαι μὲν φαμὲν τὸν ἀκολασταίνοντα ἄνθρωπον· ἥδεσθαι δὲ καὶ τὸν σωφρονοῦντα, αὐτῷ τῷ σωφρονεῖν· ἥδεσθαι δ᾽ αὖ καὶ τὸν ἀνοηταίνοντα, καὶ ἀνοήτων δοξῶν καὶ ἐλπίδων μεστόν· ἥδεσθαι δ᾽ αὖ καὶ τὸν φρονοῦντα, αὐτῷ τῷ φρονεῖν· καὶ τούτων τῶν ἡδονῶν ἑκατέρας πῶς ἄν τις ὁμοίας ἀλλήλαις εἶναι λέγων,
F οὐκ ἀνόητος φαίνοιτο ἐνδίκως; Π. Εἰσὶ μὲν γὰρ ἀπ᾽ ἐναντίων, ὦ Σώκρατες,

αὐταί

αὐτοῖν πραγμάτων, οὐ μὴν αὐταί γε ἀλλήλαις ἐναντίαι. πῶς γὰρ ἡδονή γε ἡδονῇ μὴ οὐχ ὁμοιότατον ἂν εἴη; τοῦτο αὐτὸ ἑαυτῷ, πάντων χρημάτων; ΣΩΚΡ. Καὶ γὰρ χρῶμα, ὦ δαιμόνιε, χρώματι κατά γε αὐτὸ τοῦτ' οὐδὲν διοίσει τὸ χρῶμα εἶναι, τὸ πᾶν· τό γε μὴν μέλαν τῷ λευκῷ πάντες γιγνώσκομεν ὡς πρὸς τῷ διάφορον εἶναι, καὶ ἐναντιώτατον ὂν τυγχάνει. καὶ δὴ καὶ σχῆμα σχήματι κατὰ ταὐτὸν γένει μέν ἐστι πᾶν ἕν, τὰ δὲ μέρη τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, τὰ μὲν, ἐναντιώτατα ἀλλήλοις, τὰ δὲ διαφορότητα ἔχοντα μυρίαν που τυγχάνει. καὶ πόλλ' ἕτερα οὕτως ἔχονθ' εὑρήσομεν. ὥστε τούτῳ γε τῷ λόγῳ μὴ πίστευε, τῷ πάντα τὰ ἐναντιώτατα ἓν ποιοῦντι. φοβοῦμαι δὲ μή τινας ἡδονὰς ἡδοναῖς εὑρήσομεν ἐναντίας. ΠΡΩ. Ἴσως. ἀλλὰ τί τοῦθ' ἡμῶν βλάψει τὸν λόγον; ΣΩΚ. Ὅτι προσαγορεύεις αὐτὰ ἀνόμοια ὄντα, ἑτέρῳ φήσομεν ὀνόματι. λέγεις γὰρ ἀγαθὰ πάντα εἶναι τὰ ἡδέα. τὸ μὲν οὖν μὴ οὐχ ἡδέα εἶναι τὰ ἡδέα, λόγος οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ. κακὰ δὲ ὄντα αὐτῶν τὰ πολλὰ, καὶ ἀγαθὰ δὲ, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ὅμως πάντα σὺ προσαγορεύεις ἀγαθὰ, αὐτὰ ὁμολογῶν ἀνόμοια εἶναι τῷ λόγῳ, εἴ τις σε προσαναγκάζοι. τί οὖν δὴ ταὐτὸν ἐν ταῖς κακαῖς ὁμοίως καὶ ἐν ἀγαθαῖς ἐνὸν, πάσας ἡδονὰς ἀγαθὸν εἶναι προσαγορεύεις; ΠΡΩΤ. Πῶς λέγεις ὦ Σώκρατες; οἴει γάρ τινα συγχωρήσεσθαι, θέμενον ἡδονὴν εἶναι τἀγαθὸν, εἶτα ἀνέξεσθαί σου λέγοντος, τὰς μὲν εἶναί τινας ἡδονὰς, ἀγαθὰς, τὰς δέ τινας ἑτέρας αὐτῶν, κακάς; ΣΩ. Ἀλλ' οὖν ἀνομοίους γε φήσεις αὐτὰς ἀλλήλαις εἶναι, καί τινας ἐναντίας. ΠΡΩΤ. Οὔτι, καθόσον γε ἡδοναί. ΣΩΚΡ. Πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν φερόμεθα λόγον, ὦ Πρώταρχε. οὐδ' ἄρα ἡδονὴ ἡδονῆς διάφορον, ἀλλὰ πάσας ὁμοίας εἶναι φήσομεν. καὶ τὰ παραδείγματα ἡμᾶς δὴ τὰ νῦν λεχθέντα οὐδὲν τιτρώσκει. πειρασόμεθα δὲ καὶ ἐροῦμεν ἅπερ οἱ πάντων φαυλότατοί τε καὶ περὶ λόγους ἅμα νέοι. ΠΡΩΤ. Τὰ ποῖα δὴ λέγεις; ΣΩΚΡ. Ὅτι σὲ μιμούμενος ἐγὼ καὶ ἀμυνόμενος ἐὰν τολμῶ λέγειν ὡς τὸ ἀνομοιότατόν ἐστι τῷ ἀνομοιοτάτῳ πάντων ὁμοιότατον, ἕξω τὰ αὐτὰ σοὶ λέγειν· καὶ φανούμεθά γε νεώτεροι τοῦ δέοντος, καὶ ὁ λόγος ἐκπεσὼν ἡμῖν οἰχήσεται. πάλιν οὖν αὐτὸν ἀνακρουώμεθα· καὶ τάχ' ἀνιόντες εἰς τὰς ὁμοίας, ἴσως ἄν πως ἀλλήλοις συγχωρήσαιμεν. ΠΡΩΤ. Λέγε πῶς. ΣΩΚ. Ἐμὲ θὲς ὑπὸ σοῦ πάλιν ἐρωτώμενον, ὦ Πρώταρχε. ΠΡΩΤ. Τὸ ποῖον δή; ΣΩΚ. Φρόνησίς τε καὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς, καὶ πάνθ' ὁπόσα δὴ κατ' ἀρχὰς ἐγὼ θέμενος εἶπον ἀγαθὰ, διερωτώμενος ὅ, τι ποτὲ ἐστὶ τἀγαθὸν, ἆρ' οὐ ταὐτὸν πείσονται τοῦτο ὅπερ ὁ σὸς λόγος; ΠΡΩΤ. Πῶς; ΣΩΚ. Πολλαί τε αἱ ξυνάπασαι ἐπιστῆμαι δόξουσιν εἶναι, καὶ ἀνόμοιοί τινες αὐτῶν ἀλλήλαις. εἰ δὲ καὶ ἐναντίαι πη γίγνονταί τινες, ἆρα ἄξιος ἂν εἴην τοῦ διαλέγεσθαι νῦν, εἰ φοβηθεὶς τοῦτο αὐτὸ, μηδεμίαν ἂν ἀνόμοιον φαίην ἐπιστήμην ἐπιστήμῃ γίγνεσθαι, κἄπειθ' ἡμῖν οὕτως ὁ λόγος, ὥσπερ μῦθος, ἀπολόμενος οἴχοιτο· αὐτοὶ δὲ σῳζοίμεθα ἐπί τινος ἀλογίας. ἀλλ' οὐ μὴν τοῦτο δεῖ γενέσθαι, πλὴν τοῦ σῶσαι. τό γε μήν μοι ἴσον τοῦ σοῦ τε καὶ ἐμοῦ λόγου ἀρέσκει· πολλαὶ μὲν ἡδοναὶ καὶ ἀνόμοιοι γιγνέσθων, πολλαὶ δὲ ἐπιστῆμαι καὶ διάφοροι. τὴν τοίνυν διαφορότητα, ὦ Πρώταρχε, τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ τ' ἐμοῦ καὶ τοῦ σοῦ, μὴ ἀποκρυπτόμενοι, κατατιθέντες δὲ εἰς τὸ μέσον, τολμῶμεν ἄν πη ἐλεγχόμενοι μηνύσωσι, πότερον ἡδονὴν τἀγαθὸν δεῖ λέγειν, ἢ φρόνησιν, ἤ τι τρίτον ἄλλο εἶναι· νῦν γὰρ οὐ δή που πρός γε αὐτὸ τοῦτο φιλονεικοῦμεν, ὅπως ἃ 'γὼ τίθεμαι, ταῦτ' ἔσται τὰ νικῶντα, ἢ ταῦθ' ἃ σύ. τῷ δ' ἀληθεστάτῳ δεῖ που συμμαχεῖν ἡμᾶς ἄμφω. ΠΡΩΤ. Δεῖ γὰρ οὖν. ΣΩΚΡΑΤ. Τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον δι' ὁμολογίας βεβαιωσώμεθα. ΠΡΩ. Τὸν ποῖον δή; ΣΩΚ. Τὸν πᾶσι παρέχοντα ἀνθρώποις πράγματα ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσιν ἐνίοις καὶ ἐνίοτε. Π. Λέγε σαφέστερον. Σ. Τὸν νῦν δὴ παραπεσόντα λέγω, φύσει πως πεφυκότα θαυμαστόν. ἓν γὰρ δὴ τὰ πολλὰ εἶναι, καὶ τὸ ἓν πολλὰ, θαυμαστὸν λεχθὲν, καὶ ῥᾴδιον ἀμφισβητῆσαι τῷ τούτων ὁποτερονοῦν τιθεμένῳ. Π. Ἆρ' οὖν λέγεις, ὅταν τις ἐμὲ φῇ Πρώταρχον ἕνα γεγονότα φύσει, πολλοὺς εἶναι πάλιν τοὺς ἐμὲ καὶ ἐναντίους ἀλλήλοις μέγαν καὶ σμικρὸν τιθεμένοις, καὶ βαρὺν καὶ κοῦφον τὸν αὐτὸν, καὶ ἄλλα μυρία; ΣΩ. Σὺ μὲν, ὦ Πρώταρχε, εἴρηκας τὰ δεδημευμένα τῶν θαυμαστῶν περὶ τὸ ἓν καὶ πολλὰ, συγκεχωρημένα δὲ (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ὑπὸ πάντων ἤδη, μὴ δεῖν τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι· παιδαριώδη καὶ ῥᾴδια, καὶ σφόδρα τοῖς λόγοις ἐμπόδια ὑπολαμβανόντων γίγνεσθαι. ἐπεὶ μηδὲ τὰ τοιάδε, ὅταν τις ἑκάστου τὰ μέλη τε καὶ ἅμα μέρη διελὼν τῷ λόγῳ, πάντα ταῦτα τὸ ἓν ἐκεῖνο εἶναι διομολογησάμενος, ἐλέγχῃ καταγελῶν ὅτι τέρατα διηνάγκασται φάναι· τό, τε ἓν ὡς πολλά ἐστι καὶ ἄπειρα, καὶ τὰ πολλὰ, ὡς ἓν μόνον. Π. Σὺ δὲ δὴ ποῖα ἕτερα ὦ Σώκρατες λέγεις, ἃ μήπω συγκεχωρημένα δεδήμευται περὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον; ΣΩΚ. Ὁπόταν, ὦ παῖ, τὸ ἓν μὴ τῶν γιγνομένων τε καὶ ἀπολλυμένων τις τιθῆται, καθάπερ ἀρτίως ἡμεῖς εἴπομεν. ἐνταυθοῖ μὲν γὰρ καὶ τὸ τοιοῦτον ἓν, ὅπερ εἴπομεν νῦν δὴ, συγκεχώρηται, τὸ μὴ δεῖν ἐλέγχειν. ὅταν δέ τις ἕνα ἄνθρωπον ἐπιχειρῇ τίθεσθαι, καὶ βοῦν ἕνα, καὶ τὸ καλὸν ἓν, καὶ τἀγαθὸν ἕν, περὶ τούτων τῶν ἑνάδων καὶ τῶν τοιούτων ἡ πολλὴ σπουδὴ, μετὰ διαιρέσεως ἀμφισβήτησις γίγνεται. Π. Πῶς; ΣΩΚΡ. Πρῶτον μὲν

A trariis rebus proueniunt, non ſunt tamen ipſæ contrariæ. Quî enim voluptas voluptati rerũ omnium maximè ſimilis non ſit, cùm ſit eadem ipſa ſibi? SOCR. Enimuerò, ô beate, neque color à colore, ex eo quòd color vnuſquiſque eſt, differt, at verò nigrum albo præter quàm quòd differt, etiam maximè contrarium eſſe nouimus omnes. Quinetiam figura figuræ eadem genere ipſo in vniuerſum eſt: partes autem generis eius, aut in immenſum inter ſe differunt, aut contrariæ ſunt etiam, cæteráque huiuſmodi multa reperiemus. Quam ob rem noli huic
B rationi, quæ maximè contraria omnia vnum efficit, credere. Vereor enim ne fortè voluptates quaſdam inter ſe contrarias reperiamus. PROT. Fortè, ſed quid hoc rationem noſtram lædet? SOCRAT. Id certè lædet, quòd tu hæc diſſimilia cùm ſint, alio (ſic dicamus) nomine vocas: ais enim ſuauia omnia bona eſſe: ſuauia verò, quin ſuauia ſint, nulla prohibet ratio. Cùm autem ex iis multa mala ſint, multa etiam, vt nos quidem dicimus, bona, tu tamen omnia bona vocas, etiam diſſimilia inuicem confeſſurus, ſi quis coëgerit. Quid ergo in cunctis voluptatibus, tam malis, quàm bonis, idémne quiddam communiter inuenitur, cuius gratia bonas omnes vocas? PRO.
C Quid ais, ô Socrates? An putas quempiam, cùm poſuerit voluptatem bonum eſſe, inde tibi conceſſurum ac toleraturum te, dicentem quaſdam bonas, quaſdam malas eſſe? SOC. Veruntamen diſſimiles eſſe multas, pleraſque etiam inter ſe contrarias confiteberis. PROT. Haud ſanè in quantum voluptates ſunt. SOC. Rurſus in idem relabimur, ô Protarche, dicemúſque voluptatem voluptate nihil differre, ſed omnes conſimiles eſſe: & exempla in medium paulò antè inducta nihil mouebunt, ac inſtar eorum qui inepti & rudes diſputationum ſunt, contendemus. PROT. Quî iſta dicis? SOC. Quia ſi ipſe te imi-
D tans ego, repellénſque dicere non verear, quòd diſſimilimum omnium diſſimilimo ſimilimum ſit, eadem, quæ & tu dicere potero. Itaque rudiores, quàm par ſit, apparebimus. Et oratio nobis exciderit, peractáque iam ſit: rurſum igitur eam exordiamur: fortaſſe enim altius progreſſi in eandem ſententiam concedemus. PROT. Dic quomodo? SOC. Pone me viciſſim interrogatum abs te, Protarche. PROT. Quídnam? SOC. Sapientia, ſcientia, mens, & quæcunque ego à principio rogatus quid ipſum bonum ſit, bona vocabam, nónne idẽ quod & ſermo tuus, patientur? PROT. Qua ratione? SOC. Cunctæ nanque ſcientiæ multæ videbuntur, earúmque nonnullæ diſſimiles inuicem, quòd ſi quæ etiam contrariæ ſint, nunquid præſenti
E diſputatione dignus fuero, ſi hoc ipſum veritus, nullam ſcientiam ſcientiæ diſſimilem dixerim? Sic tandem ſermo noſter tanquam fabula euaneſceret, nos autem ruditate quadam detineremur. At ſic fieri minimè decet, quin potius ſalutis ratio habenda eſt. Mihi igitur & in tua, & in mea oratione ex æquo id placet: vt multæ videlicet voluptates ac diſſimiles ſint, multæ præterea differentéſque ſcientiæ. Differentiam itaque mei ac tui boni, ô Protarche, minimè abſcondentes, ſed in lucem potius educentes, feramus, ſi qui examinantes inquirant, voluptatémne an ſapientiam, aut tertium præter iſta quiddam bonum vocare fas ſit. Nunc enim nequaquam iſtud contendere debemus, vt quæ ipſe pono, aut quæ tu, vincant, ſed ei quod ve-
F riſſimum eſt, faueamus. PRO. Sic oportet. SOC. Hoc item multo magis mutua confeſſione ſtabiliamus. PRO. Quidnam. SOC. Quod omnibus hominibus moleſtum eſt, & volentibus & inuitis etiam interdum quibuſdam. PRO. Dic planius. SOC. Sermonem qui mox incidit inquam, natura mirabilem. Multa vnum eſſe, & vnum multa, mirabile dictu. In quo facile eſt vtrãcunque partem defendas, dubiũ mouere. PRO. Nunquid hoc ais, cùm quiſpiam me verbi cauſa Protarchũ vnum natura genitum aſſerit, eundem rurſus multos dicat: rurſus qui me & inter ſe contrarios, grauem, leuem, magnum, paruum ponant, iidem eundem vnúmque hominem ponant, & multa huius ge-
G neris? SOC. Tu quidem, ô Protarche, circa vnum ac multa, quæ mira videri deſierunt, inducis, & quæ vt ita dicam, omnes conſentiunt minimè tentanda eſſe, cùm puerilia ſint quædam, & facilia cognitu, ac maximè ſermonibus obfutura, ſi quis admittat: nec mirabilia cenſenda, ſi quis membra alicuius partéſque ratione diuidens vniuerſas eas, illud vnum eſſe confeſſum, mox refellat, derideátque, quaſi monſtra fateri coactum, vnum multa ſcilicet infinitaque eſſe, multa verò vnum. PROTARC. Tu verò quænam alia dicis, ô Socrates, quæ nondum conceſſa circa ſermonem eundem diuulgata ſint? SOCRAT. Quando quiſpiam, ô puer, ipſum vnum ni-
H hil ex iis quæ oriuntur, & occidunt, ponit, vt paulò antè nos diximus, tunc tale vnum haudquaquam refelli debere conceſſum eſt. At quum vnum hominem affirmare conatur, bouem vnum, pulchrum vnum, vnúmque bonum, nunc ſanè in iis eiuſmodíque vnitatibus, anxium ſtudium, ac etiam diuiſio ambigua fit. PROT. Quo pacto? SOCR. Primò quidem

vtrum admittendum ſit, eiuſcemodi quaſdam vnitates verè eſſe. Deinde quomodo quamlibet earum vnam ſemper eandémque eſſe putãdum, nec generationem, nec interitum ſuſcipientem, ſuáque in vnitate firmiſſimam. Poſtremo nũquid in rebus genitis, & infinitis quæque ponenda ſit, ſiue diſperſa, multaque ex vna iam facta, ſiue tota ipſa ab ſeipſa ſeorſim, quòd maximè omnium impoſſibile videatur, vnũ idémque ſimul in vno multíſque fieri. Non illa igitur, ô Protarche, ſed iſta ſunt quæ circa vnũ & multa, & malè conceſſa omnis difficultatis defectúſque ſunt cauſa, bene autem examinata, facilitatis. PROT. Oportet nos, ô Socrates, hoc primum in præſentia diſcutere. SOC. Sic ego quidem iudicarim. PRO. Hos igitur omnes concedere hæc tibi exiſtima. fortè verò nunc præſtat Philebum, quaſi malum (vt dicitur) quod bene iacet, rogando non mouere. SOC. Eſto. At vnde potiſſimum exordiemur, cùm multa & varia in his dubitationibus pugna inſit? hincne? PRO. Vndénam? SOC. Vnum ac multa rationibus idem facta, omnem vbique orationem & quondam & nunc peruagari, quod vt nunquam futurum non eſt, ita nunc primum haud cœpit, ſed, vt mihi quidem videtur, in hoc diſputationum genere Protarche, immortalis quædam & nunquam ſeneſcens inſita nobis ratio. Eam cùm primum adoleſcens aliquis guſtauit, ſecum ipſe congratulatur, quaſi quendam theſaurum ſapientiæ nactus, & voluptate plenus exultat ac furit, omnémque diſputationem libenter tentat, tum quidem in alteram partem reflectens, & in vnum commiſcens, tum verò explicans iterum, & in multa diſtribuens: vbi certè in dubitationem difficultatémque ſeipſum primò ac præcipuè deiicit: deinde proximum quemque ſiue iunior, ſiue ſenior, ſiue æqualis ſit, nec patri, nec matri, nec audientium cuiquam parcens, fermè etiam nec aliis animantibus, nedum hominibus, quandoquidem & barbarorum nemini parcat, modò interpretem alicunde nanciſcatur. PROT. An nõ vides, ô Socrates, qui aſtamus, omnes iuuenes nos eſſe? tum non metuíſne vnà cum Philebo, ſi nos contumelia affeceris, in te impetum faciamus? veruntamen, (intelligimus enim quod dicis,) ſiquis modus eſt, ſi quod machinamentum quo perturbatio hæc benignè è diſputatione reiici, ac via quædam ad ſermonem cõmodior reperiri poſſit, & ipſe meditare, & nos pro viribus te ſectemur: neque enim parua diſputatio præſens eſt, ô Socrates. SOC. Non certè, ô pueri, ſic enim Philebus vos appellauit. Nulla tamẽ eſt via pulchrior, neque eſſe poteſt, quàm illa quam ſemper ego dilexi. At illa me ſæpe fugiens, deſertum inopémque deſtituit. PROT. Quænam iſta? dic modò. SOC. Quam oſtendere haud ita difficile eſt, perſequi verò difficillimum. Quæcunque enim per artẽ adinuenta ſunt, hac in lucem hominibus prodierunt via. Animaduerte quæſo, quam dico. PROT. Dic modo. SOC. Donum profectò deorum ad homines, vt mihi videtur, per Prometheum quendam vnà cum quodam lucidiſſimo igne deſcendit. Etenim priſci nobis præſtantiores, diiſque propinquiores, hæc nobis oracula tradiderunt, quòd cùm ex vno, & multis conſtent vniuerſa quæ ſemper eſſe dicuntur, terminúmque & infinitum innatum habeãt, oportet nos his ita ordinatis, vnam ſemper ideam in vno quolibet generatim ponentes inquirere, & eam inſitam inuenturos eſſe: quam ſi comprehẽdamus, poſt vnam duas, ſi ſint, perſcrutari: ſi minus id pateat, tres, aut alium numerum quærere, & quodlibet eorum quæ ſunt vnum, rurſus eodem pacto diuidere, quouſque ipſum principio vnum, non modò quòd vnum multaque, & infinita ſit, verùm etiam quòd ſit, aliquis noſcat: infiniti autem ideam non prius ad multitudinem adhibere quàm quis numerum omnem inter infinitum, & vnum medium cadentem percepit, tum demum vnum quodlibet omnium abeuntium in infinitum dimittere. Dij ergo, vt diximus, ſic nobis inueſtigare, diſcere, & mutuum docere dederunt. Qui verò nunc extant ex hominibus ſapientes, vnum quidem ac multa vtcunque contingit, velocius atque tardius, quàm decet, inducunt, & poſt vnum infinita continuò, media verò illos effugiunt. Quibus diſputandi mutua inter nos ratio, tum dialectica, tum etiam litigioſa diſcreta eſt. PRO. Quæ modò dixiſti, ô Socrates, partim intelligere mihi videor, partim clarius audire deſidero. SOC. Perſpicuè hoc conſtat in literis, ô Protarche, quod diximus. Itáque in his quas didiciſti, id accipe. PR. Quónam pacto? SO. Vox, inquam ex ore, nobis erumpens vna eſt, & infinitæ rurſus voces numero, & cunctorum pariter, & cuiuſque. PR. Quidni? SO. Neutro tamen horum docti efficimur, nec quòd eius infinitũ, nec iterum, quòd eius vnum cognoſcimus, ſed quia & quot, & quales ſunt, tenemus. hoc enim vnumquemque noſtrûm grammaticum reddit. PROT. Veriſſima loqueris. SOCRA. Idem quoque muſicum hominem facit. PRO. Qua ratione? SOC. Vna quodammodo & in hac arte vox eſt. PRO. Quidni? SOCRA. Duo item ponenda ſunt, graue & acutum, & tertium tonus medius: nónne ita? PRO. Ita. SOCRA. Veruntamen nondum doctus muſicè eris, ſi hæc ſola cognoueris, & iſta ignorans, vt ita loquar, nullius eris in muſica pretij. PR. Nullius. SOCR. Sed poſtquam,

Malum bene ſopitum ne moue.

Priſci & nobis præſtãtiores & diis propinquiores.

Hoc loco quis nouit poſſit, cũ ponatur ſcientiam eſſe virtutem, & virtutẽ in mediocritate, quòd ſcientia ſit etiam in quadammodo mediocritate idest inter vnum & infinitum.

Hac ratione Ariſtoteles voces in decem genera coegit.

A εἴ τινας δεῖ τοιαύτας εἶναι μονάδας ὑπολαμβάνειν, ἀληθῶς οὔσας. εἶτα πῶς αὖ ταύτας, μίαν ἑκάστην, οὖσαν ἀεὶ τὴν αὐτὴν, καὶ μήτε γένεσιν μήτε ὄλεθρον προσδεχομένην, ὅμως εἶναι βεβαιότατα μίαν ταύτην. μετὰ δὲ τοῦτ', ἐν τοῖς γιγνομένοις αὖ καὶ ἀπείροις εἴτε διεσπασμένην, καὶ πολλὰ γεγονυῖαν θετέον, εἴθ' ὅλην αὐτὴν αὑτῆς χωρίς· ὃ δὴ πάντων ἀδυνατώτατον φαίνοιτ' ἄν, ταὐτὸν καὶ ἓν ἅμα ἐν ἑνί τε καὶ πολλοῖς γίγνεσθαι. ταῦτ' ἔστι τὰ περὶ τὰ τοιαῦτα ἓν καὶ πολλά. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα, ὦ Πρώταρχε, ἁπάσης ἀπορίας αἴτια, μὴ καλῶς ὁμολογηθέντα, καὶ εὐπορίας ἂν αὖ καλῶς. ΠΡΩ. Οὐκοῦν χρὴ που τοῦθ' ἡμᾶς, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ νῦν πρῶτον διαπονήσασθαι. ΣΩΚ. Ὡς γοῦν ἐγὼ φαίην ἄν. ΠΡΩ. B Καὶ πάντας τοίνυν ἡμᾶς ὑπόλαβε συγχωρεῖν σοι τούσδε τὰ τοιαῦτα· Φίληβον δ' ἴσως κράτιστον ἐν τῷ νῦν ἐπερωτῶντα μὴ κινεῖν εὖ κείμενον. ΣΩΚΡ. Εἶεν. πόθεν οὖν ἄν τις ταύτης ἄρξηται πολλῆς οὔσης καὶ παντοίας περὶ τὰ ἀμφισβητούμενα μάχης; ἆρ' ἐνθένδε; ΠΡΩ. Πόθεν; ΣΩΚΡ. Φαμέν που ταὐτὸν ἓν καὶ πολλὰ ὑπὸ λόγων γιγνόμενα περιτρέχειν πάντη καθ' ἕκαστον τῶν λεγομένων ἀεὶ καὶ πάλαι καὶ νῦν. καὶ τοῦτο οὔτε μὴ παύσηται ποτὲ, οὔτε ἤρξατο νῦν· ἀλλ' ἔστι τὸ τοιοῦτον (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) τῶν λόγων αὐτῶν ἀθάνατόν τι καὶ ἀγήρων πάθος ἐν ἡμῖν. ὁ δὲ πρῶτον αὐτοῦ γευσάμενος ἑκάστοτε τῶν νέων, ἡσθεὶς ὥς τινα σοφίας εὑρηκὼς θησαυρὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἐνθουσιᾷ τε καὶ πάντα κινεῖ λόγον C ἄσμενος· τοτὲ μὲν ἐπὶ θάτερα κυκλῶν, καὶ συμφύρων εἰς ἓν, τοτὲ δὲ πάλιν ἀνελίττων καὶ διαμερίζων· εἰς ἀπορίαν αὐτὸν μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα καταβάλλων, δεύτερον δ' ἀεὶ τὸν ἐχόμενον, ἄν τε νεώτερος, ἄν τε πρεσβύτερος, ἄν τε ἧλιξ ὢν τυγχάνῃ· φειδόμενος οὔτε πατρὸς, οὔτε μητρὸς, οὔτε ἄλλου τῶν ἀκουόντων οὐδενός· ὀλίγου δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζώων, οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων. ἐπεὶ βαρβάρων γε οὐδενὸς ἂν φείσαιτο, εἴπερ ἑρμηνέα μόνον ποθὲν ἔχοι. ΠΡΩ. Ἆρ', ὦ Σώκρατες, οὐχ ὁρᾷς ἡμῶν τὸ πλῆθος, ὅτι νέοι πάντες ἐσμέν; καὶ οὐ φοβῇ μή σοι μετὰ Φιλήβου ξυνεπιθώμεθα, ἐὰν ἡμᾶς λοιδορῇς; ὅμως δὲ (μανθάνομεν γὰρ ὃ λέγεις) εἴ τις τρόπος ἐστὶ καὶ μηχανὴ, τὴν μὲν τοιαύτην ταραχὴν ἡμῖν ἔξω τοῦ D λόγου εὐμενῶς πως ἀπελθεῖν, ὁδὸν δέ τινα καλλίω ταύτης ἐπὶ τὸν λόγον ἀνευρεῖν, σύ τε προθυμοῦ τοῦτο, καὶ ἡμεῖς συνακολουθήσομεν εἰς δύναμιν. οὐ γὰρ σμικρὸς ὁ παρὼν λόγος, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐ γὰρ οὖν, ὦ παῖδες, ὥς φησιν ὑμᾶς προσαγορεύων Φίληβος. οὐ μὴν ἔστι καλλίων ὁδὸς, οὐδ' ἂν γίγνοιτο· ἧς ἐγὼ ἐραστὴς μέν εἰμι ἀεὶ, πολλάκις δέ με ἤδη διαφυγοῦσα, ἔρημον καὶ ἄπορον κατέστησε. ΠΡΩΤ. Τίς αὕτη; λεγέσθω μόνον. ΣΩΚ. Ἣν δηλῶσαι μὲν οὐ πάνυ χαλεπὸν, χρῆσθαι δὲ παγχάλεπον. πάντα γὰρ ὅσα τέχνης ἐχόμενα ἀνευρέθη πώποτε, διὰ ταύτης φανερὰ γέγονε. σκόπει δὲ ἣν λέγω. ΠΡΩ. Λέγε μόνον. ΣΩ. Θεῶν μὲν εἰς ἀνθρώπους δόσις, ὥς γε καταφαίνεται ἐμοὶ, ποθὲν ἐκ θεῶν ἐρρίφη E διά τινος Προμηθέως ἅμα φανοτάτῳ τινὶ πυρί. καὶ οἱ μὲν παλαιοὶ, κρείττονες ἡμῶν, καὶ ἐγγυτέρω θεῶν οἰκοῦντες, ταύτην φήμην παρέδοσαν, ὡς ἐξ ἑνὸς μὲν καὶ πολλῶν, ὄντων τῶν ἀεὶ λεγομένων εἶναι, πέρας δὲ καὶ ἀπειρίαν ἐν ἑαυτοῖς ξύμφυτον ἐχόντων. δεῖν οὖν ἡμᾶς, τούτων οὕτω διακεκοσμημένων, ἀεὶ μίαν ἰδέαν περὶ παντὸς ἑκάστοτε θεμένους ζητεῖν. εὑρήσειν γὰρ ἐνοῦσαν. ἐὰν οὖν καταλάβωμεν, μετὰ μίαν δύο, εἴ πως εἰσὶ, σκοπεῖν· εἰ δὲ μὴ, τρεῖς, ἤ τινα ἄλλον ἀριθμόν· καὶ τῶν ἓν ἐκείνων ἕκαστον πάλιν ὡσαύτως. μέχριπερ ἂν τὸ κατ' ἀρχὰς ἓν μὴ ὅτι ἓν καὶ πολλὰ καὶ ἄπειρά ἐστι, μόνον ἴδῃ τις, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα. τὴν δὲ τοῦ ἀπείρου ἰδέαν πρὸς τὸ πλῆθος μὴ προσφέρειν, πρὶν ἄν τις τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ πάντα κατίδῃ, τὸν μεταξὺ τοῦ ἀπείρου τε καὶ τοῦ ἑνός· τότε δ' ἤδη τὸ F ἓν ἕκαστον τῶν πάντων εἰς τὸ ἄπειρον μεθέντα χαίρειν ἐᾶν. οἱ μὲν οὖν θεοὶ (ὅπερ εἶπον) οὕτως ἡμῖν παρέδοσαν σκοπεῖν, καὶ μανθάνειν, καὶ διδάσκειν ἀλλήλους. οἱ δὲ νῦν τῶν ἀνθρώπων σοφοὶ ἓν μὲν ὅπως ἂν τύχωσι, καὶ πολλὰ θᾶττον καὶ βραδύτερον ποιοῦσι τοῦ δέοντος, μετὰ δὲ τὸ ἓν, ἄπειρα εὐθύς· τὰ δὲ μέσα αὐτοὺς ἐκφεύγει. οἷς διακεχώρισται τό, τε διαλεκτικῶς πάλιν καὶ τὸ ἐριστικῶς ἡμᾶς ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους. ΠΡ. Τὰ μέν πως, ὦ Σώκρατες, δοκῶ σου μανθάνειν· τὰ δὲ, ἔτι δέομαι σαφέστερον ἃ λέγεις ἀκοῦσαι. ΣΩ. Σαφὲς μὴν, ὦ Πρώταρχε, ἐστὶν ἐν τοῖς γράμμασιν, ὃ λέγω· καὶ λάμβανε αὐτὸ ἐν τούτοις οἷσπερ καὶ πεπαίδευσαι. ΠΡ. Πῶς; ΣΩ. Φωνὴ μὲν ἡμῖν ἐστί που μία διὰ τοῦ στόματος ἰοῦσα, καὶ ἄπειρος αὖ πλήθει, πάντων τε καὶ ἑκάστου. ΠΡΩΤ. Τί μήν; G ΣΩΚ. Καὶ οὐδὲν ἑτέρῳ γε τούτων ἐσμέν πω σοφοὶ, οὔτε ὅτι τὸ ἄπειρον αὐτῆς ἴσμεν, οὔτε ὅτι τὸ ἕν· ἀλλ' ὅτι πόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα, τοῦτ' ἔστι τὸ γραμματικὸν ἕκαστον ποιοῦν ἡμῶν. Π. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Καὶ μὴν καὶ τὸν μουσικὸν ὃ τυγχάνει ποιοῦν, τοῦτ' ἔστι ταὐτόν. Π. Πῶς; Σ. Φωνὴ μέν που καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην ἐστὶ μία ἐν αὐτῇ. ΠΡ. Πῶς δ' οὔ; Σ. Δύο δὲ θῶμεν, βαρὺ καὶ ὀξὺ, καὶ τρίτον ὁμότονον. ἢ πῶς; Π. Οὕτως. Σ. Ἀλλ' οὔπω σοφὸς ἂν εἴης τὴν μουσικὴν, εἰδὼς ταῦτα μόνα· μὴ εἰδὼς, δ', ὥς γ' ἔπος εἰπεῖν, εἰς ταῦτα οὐδενὸς ἄξιος ἔσῃ. Π. Οὐ γὰρ οὖν. Σ. Ἀλλ'

ὦ φίλε, ἐπειδὰν λάβῃς τὰ διαστήματα ὁπόσα ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς φωνῆς, ὀξύτητός τε πέρι καὶ βαρύτητος, καὶ ὁποῖα, καὶ τοὺς ὅρους τῶν διαστημάτων, καὶ τὰ ἐκ τούτων ὅσα συστήματα γέγονεν (ἃ κατιδόντες οἱ πρόσθεν, παρέδοσαν ἡμῖν τοῖς ἑπομένοις ἐκείνοις, καλεῖν αὐτὰ ἁρμονίας, ἔν τε ταῖς κινήσεσιν αὖ τοῦ σώματος ἕτερα τοιαῦτα ἐνόντα πάθη γιγνόμενα· ἃ δὴ δι' ἀριθμῶν μετρηθέντα, δεῖν αὐτά φασι ῥυθμοὺς καὶ μέτρα ἐπονομάζειν· καὶ ἅμα ἐννοεῖν ὡς οὕτω δεῖ περὶ παντὸς ἑνὸς καὶ πολλῶν σκοπεῖν) ὅταν γὰρ ταῦτά τε λάβῃς οὕτω, τότε ἐγένου σοφός· ὅταν δὲ ἄλλο τῶν ὄντων ὁτιοῦν ταύτῃ σκοπούμενος ἕλῃς, οὕτως ἔμφρων περὶ τοῦτο γέγονας. τὸ δ' ἄπειρόν σε ἑκάστων καὶ ἐν ἑκάστοις πλῆθος, ἄπειρον ἑκάστοτε ποιεῖ τοῦ φρονεῖν, καὶ οὐκ ἐλλόγιμον, οὐδ' ἐνάριθμον· ἅτ' οὐκ εἰς ἀριθμὸν οὐδένα ἐν οὐδενὶ πώποτε ἀπιδόντα. ΠΡΩ. Κάλλιστα, ὦ Φίληβε, ἔμοιγε τὰ νῦν λεγόμενα εἰρηκέναι φαίνεται Σωκράτης. ΦΙΛΗ. Καὶ ἐμοὶ ταῦτά γε αὐτά. ἀλλὰ τί δή ποτε πρὸς ἡμᾶς ὁ λόγος οὗτος νῦν εἴρηται; καὶ τί ποτε βουλόμενος; ΣΩΚ. Ὀρθῶς μέντοι τοῦθ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἠρώτηκε Φίληβος. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ ἀποκρίνου γε αὐτῷ. ΣΩΚ. Δράσω ταῦτα, διελθὼν σμικρὸν ἔτι περὶ αὐτῶν τούτων. ὥσπερ γὰρ ἓν ὁτιοῦν εἴ τίς ποτε λάβοι, τοῦτον, ὥς φαμεν, οὐκ ἐπ' ἀπείρου δεῖ φύσιν βλέπειν εὐθὺς, ἀλλ' ἐπί τινα ἀριθμόν· οὕτω καὶ τοὐναντίον, ὅταν τις τὸ ἄπειρον ἀναγκασθῇ πρῶτον λαμβάνειν, μὴ ἐπὶ τὸ ἓν εὐθὺς ἀλλ' ἐπ' ἀριθμὸν αὖ τινα πλῆθος ἕκαστον ἔχοντά τι κατανοεῖν, τελευτᾶν τε ἐκ πάντων εἰς ἕν. πάλιν δὲ ἐν τοῖς γράμμασι τὸ νῦν λεγόμενον λάβωμεν. ΠΡΩ. Πῶς; ΣΩ. Ἐπειδὴ φωνὴν ἄπειρον κατενόησεν εἴτε τις θεὸς, εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος, ὡς λόγος, ἐν Αἰγύπτῳ, Θεῦθ τινὰ τοῦτον γενέσθαι λέγων, ὃς πρῶτος τὰ φωνήεντα ἐν τῷ ἀπείρῳ κατενόησεν, οὐχ ἓν ὄντα, ἀλλὰ πλείω· καὶ πάλιν ἕτερα, φωνῆς μὲν οὔ, φθόγγου δὲ μετέχοντά τινος· ἀριθμὸν δέ τινα καὶ τούτων εἶναι· τρίτον δὲ εἶδος γραμμάτων διεστήσατο, τὰ νῦν λεγόμενα ἄφωνα ἡμῖν· τὸ μετὰ τοῦτο διῄρει τά τε ἄφθογγα καὶ ἄφωνα, μέχρις ἑνὸς ἑκάστου, καὶ τὰ φωνήεντα, καὶ τὰ μέσα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἕως αὐτῶν ἀριθμὸν λαβὼν, ἑνί τε ἑκάστῳ καὶ ξύμπασι στοιχεῖον ἐπωνόμασε. καθορῶν δὲ ὡς οὐδεὶς ἡμῶν οὐδ' ἂν ἓν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἄνευ πάντων αὐτῶν μάθοι, τοῦτον τὸν δεσμὸν αὖ λογισάμενος, ὡς ὄντα ἕνα, καὶ ταῦτα πάντα ἕν πως ποιοῦντα, μίαν ἐπ' αὐτοῖς ὡς οὖσαν γραμματικὴν τέχνην ἐπεφθέγξατο προσειπών. ΦΙ. Ταῦτ' ἔτι σαφέστερον ἐκείνων αὐτά τε πρὸς ἄλληλα, ὦ Πρώταρχε, ἔμαθον· τὸ δ' αὐτό μοι τοῦ λόγου νῦν τε καὶ σμικρὸν ἔμπροσθεν ἐλλείπεται. ΣΩΚ. Μῶν ὦ Φίληβε τὸ, τί πρὸς ἔπος αὖ ταῦτ' ἐστί; ΦΙΛ. Ναί. τοῦτ' ἔστιν ὃ πάλαι ζητοῦμεν ἐγώ τε καὶ Πρώταρχος. ΣΩΚ. Ἦ μὴν ἐπ' αὐτῷ γε ἤδη γεγονότες, ἐζητεῖτε, ὡς φῄς, πάλαι; ΦΙ. Πῶς; ΣΩ. Ἆρ' οὐ περὶ φρονήσεως ἦν καὶ ἡδονῆς ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος, ὁπότερον αὐτοῖν αἱρετέον; ΦΙ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Καὶ μὴν ἕν γε ἑκάτερον αὐτοῖν εἶναι φαμέν. ΦΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τοῦτ' αὐτὸ τοίνυν ἡμᾶς ὁ πρόσθεν λόγος ἀπαιτεῖ, πῶς ἐστιν ἓν καὶ πολλὰ αὐτῶν ἑκάτερον· καὶ πῶς μὴ ἄπειρα εὐθὺς, ἀλλά τινα ποτὲ ἀριθμὸν ἑκάτερον ἔμπροσθεν κέκτηται, τοῦ ἄπειρα αὐτῶν ἕκαστα γεγονέναι; Π. Οὐκ εἰς φαῦλόν γε ἐρώτημα, ὦ Φίληβε, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον κύκλῳ πως περιαγαγὼν ἡμᾶς ἐμβέβληκε Σωκράτης. καὶ σκόπει δὴ πότερος ἡμῶν ἀποκρινεῖται τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ἴσως δὴ γελοῖον τὸ ἐμὲ τοῦ λόγου διάδοχον. παντελῶς ὑποστάντα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸ νῦν ἐρωτηθὲν ἀποκρίνασθαι, σοὶ πάλιν τοῦτο προστάττειν· γελοιότερον δ' οἶμαι πολὺ τὸ μηδέτερον ἡμῶν δύνασθαι. σκόπει δὴ τί δράσομεν. εἴδη γάρ μοι δοκεῖ νῦν ἐρωτᾶν ἡδονῆς ἡμᾶς Σωκράτης, εἴτ' ἔστιν, εἴτε μή· καὶ ὁπόσα ἐστὶ καὶ ὁποῖα· τῆς τ' αὖ φρονήσεως πέρι κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως. ΣΩΚ. Ἀληθέστατα λέγεις ὦ παῖ Καλλίου. μὴ γὰρ δυνάμενοι τοῦτο κατὰ παντὸς ἑνὸς καὶ ὁμοίου καὶ ταὐτοῦ δρᾶν, καὶ τοῦ ἐναντίου, ὡς ὁ παρελθὼν λόγος ἐμήνυσεν, οὐδεὶς εἰς οὐδὲν οὐδενὸς ἂν ἡμῶν οὐδέποτε γένοιτο ἄξιος. Π. Σχεδὸν ἔοικεν οὕτως ὦ Σώκρατες ἔχειν. ἀλλὰ καλὸν μὲν τὸ ξύμπαντα γιγνώσκειν τῷ σώφρονι· δεύτερος δ' εἶναι πλοῦς δοκεῖ, μὴ λανθάνειν αὐτὸν αὑτόν. τί δή μοι τοῦτο εἴρηται τανῦν, ἐγώ σοι φράσω. σὺ τήνδε ἡμῖν τὴν συνουσίαν, ὦ Σώκρατες, ἐπέδωκας πᾶσι, καὶ σαυτὸν, πρὸς τὸ διελέσθαι τί τῶν ἀνθρωπίνων κτημάτων ἄριστον. Φιλήβου γὰρ εἰπόντος ἡδονὴν καὶ τέρψιν καὶ χαρὰν, καὶ πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτά ἐστι, σὺ πρὸς αὐτὰ ἀντεῖπες, ὡς οὐ ταῦτα, ἀλλ' ἐκεῖνά ἐστιν ἃ πολλάκις ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναμιμνήσκομεν ἑκόντες· ὀρθῶς δρῶντες, ἵν' ἐν μνήμῃ παρακείμενα ἑκάτερα βασανίζηται. φῂς δ' ὡς ἔοικε, σὺ τὸ προσρηθησόμενον ὀρθῶς, ἄμεινον ἡδονῆς γε ἀγαθὸν εἶναι, νοῦν, ἐπιστήμην, σύνεσιν, τέχνην, καὶ πάντα αὖ τὰ τούτων ξυγγενῆ κτᾶσθαι δεῖ, ἀλλ' οὐχὶ ἐκεῖνα. τούτων δὴ μετ' ἀμφισβητήσεων ἑκατέρων λεχθέντων, ἡμεῖς σοι μετὰ παιδιᾶς ἠπειλήσαμεν, ὡς οὐκ ἀφήσομέν σε οἴκαδε, πρὶν ἂν τούτων τῶν λόγων πέρας ἱκανὸν γένηταί τι διορισθέντων· σὺ δὲ συνεχώρησας καὶ ἔδωκας εἰς ταῦθ' ἡμῖν σαυτόν. ἡμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι. παῦσαι δὴ τὸν τρόπον ἡμῖν ἀπαντῶν τοῦτον ἐπὶ τὰ

A ô amice, acceperis quot interualla vocis numero ſunt circa graue atque acutum & qualia, nécnō interuallorum termini, & quotcunque ex his compoſitiones proueniunt. Quæ maiores noſtri conſpicientes nobis eorum ſectatoribus, vt huiuſmodi quædam harmonias appellaremus, tradiderunt. In motibus præterea geſtibúſque corporis alia quædam talia ineſſe monſtrarunt, quæ numeris demenſa, rhythmos atque menſuras vocari iuſſere: cogitare præterea quòd eadem ratione de vnoquoque quod vnum, & multa eſt, conſiderare debemus. Nam quando iſta ſic accipis, ſapiens tunc euadis. Cùm verò & aliud quicquam ita comprehendis, ſapiens rurſus circa illud efficieris. Infinita autem ſingulorum & in ſingulis multitudo, vagum te incertúmque, & rationis ac numeri reddit expertem, vtpote in nullum cuiuſque terminum reſpicientem. PROT. Præclarè hæc, ô Philebe, Socrates mihi dixiſſe videtur. PHIL. Mihi quoque, ſed quid ad rem hic ſermo? quídue ſibi vult? SOC. Rectè id, ô Protarche, Philebus iſte quæſiuit. PR. Prorſus. Reſponde igitur. SOCR. Faciam quod vultis, vbi de his iiſdem pauliſper etiam diſputauero. Vt enim ſi quis vnum aliquod accipit, is vt diximus, haud mox in infiniti naturam, ſed aliquem numerum deſcendere debet: ita viciſſim, ſi quis infinitum primo ſumere cogitur, nequaquam in vnum continuò, ſed in numerum quendam qui multitudinem aliquā habeat, debet intendere, ex omnibúſque tandem in vnum deſinere. Quod verò nūc diximus, rurſus in literis coniectari licet. PR. Quomodo? SO. Poſtquam infinitam vocem cogitauit, ſiue Deus aliquis, ſiue homo diuinus, qualis apud Ægyptios Theuth quidam fuiſſe fertur, qui primas in ipſa vocis infinitate vocales literas conſiderauit, quæ non vna, ſed plures ſunt, rurſúſque alias quæ non vocis, ſed ſoni participes eſſent, atq; harum numerum certum ſimiliter definiuit: tertiā deinde ſpeciē literarū diſtinxit, earum quas nunc mutas vocamus, poſtremo ſoni expertes mutáſque diſcreuit vſque ſingula quædā, vocaléſque & medias eodē modo, donec earū numero in ſingulis ſpeciebus, & in vniuerſis reperto, elementa vocauit. Cúmq. videret neminē noſtrûm, horū quicquā ſeorſim percepturū, niſi vniuerſa percepiſſet, hoc velut vinculū, vnū quiddā exiſtens, & in vnū diſperſa redigens meditatus, quam vnā in his eſſe artem grāmaticē animaduertit, eo nomine appellauit. PH. Hæc planius, quàm ſuperiora videlicet ipſa inuicem comparata, ô Protarche, cōprehēdi. Idē tamen & nunc, & ſuperius in hac diſputatione deſidero. S. Num, ô Philebe, requiris, quid videlicet ad ſermonē noſtrum iſta conferant? PH. Id ſcilicet quod dudū ego & vnà Protarchus requirebamus. S. Nunquid hoc aſſecuti, requiritis tamen iampridem, vt inquis? PH. Quónam pacto? S. An non de ſapientia & voluptate nobis ab ipſo principio diſceptatio fuit, vtrum ex iis intelligēdum? PR. Imo. S. Etenim vnū eſſe vtrunque horum diximus. PROT. Diximus profectò. S. Hoc ipſum prior ſermo requirit, quomodo vnum, & multa vtrunq. horū ſit, quóve pacto non infinita continuò, ſed certum vtrūque horum numerū accepit prius, quàm in infinitum porrigatur. PR. Haud ſanè in leuem nos quæſtionem neſcio quo modo Socrates, ô Philebe circunduxit. Quare age, conſidera vter noſtrûm ad præſentem interrogationem reſpondeat. Fortè tamen ridiculum eſt, me diſputationis totius ſucceſſorem, ex eo quod reſpondere ad id modò nequeam, rurſus hoc ipſum tibi imperare. At ridiculū multo magis eſſet, neutrum noſtrûm id poſſe. Meditare itaque quid agamus. ſpecies enim voluptatis à nobis exigere Socrates vel le videtur, ſint, nécne, quótq. præterea, qualéſve ſint, & de ſapientia eadem ſimiliter percōtari. SOC. Vera loqueris, ô Calliæ fili. Niſi enim id circa quodlibet vnum, ſimile, idē, & contrarium, quemadmodum oratio præcedens oſtendit, obſeruare queamus, nullus vnquā noſtrûm vllius erit ad aliquid pretij. PR. Sic ferme, ô Socrates, ſe res habere videtur. Ac præclara quidem res prudenti viro omnia noſſe. Secunda verò nauigatio, proximáq. videntur ab eo, ſeipſum minimè latere. quorſum autem iſta nunc dixerim, declarabo. Ipſe nobis, ô Socrates, diſputationis huius autor extitiſti, téque ipſum ad inueſtigandum quid ex humanis rebus optimum ſit, præbuiſti. Nam cū Philebus voluptatem, delectationem, lætitiam, & reliqua huius generis hominibus optima eſſe aſſereret, tu illi ſtatim contradixiſti, eſſe non ea, ſed illa potius quæ ſæpenumero in memoriam nobis ſponte reducimus, rectè agentes, vt in memoriam reducta vtraque diſcutiantur. Dicis autem, vt videtur, (quod adiiciendum puto rectè) preſtantius voluptate bonum eſſe, mentem, ſcientiā, intelligentiam, & reliqua huiuſcemodi, & quòd hæc capeſſere potius quàm illa debeamus. Quæ vtraque quū in dubium vocata ſint omnia, hæc quaſi ioco minati ſumus, non prius te domum dimiſſuros quàm huic controuerſiæ idoneus finis imponeretur. Tu verò conceſſiſti quidem, téque ipſum ad id exequendum expoſuiſti. Nos itaque dicimus quod pueri ſolent, quę rectè data ſunt, eripi nō licet. Omitte igitur illum diſputandi modum

Circa finita id eſt media ſapientia eſt. Circa infinita non eſt ratio.

Theuth.

nunc quidem. SOC. Quem dicis? PROT. Quo dubitationum ſcrupulos iniicis, eaque interrogas, quibus de reſpondere tibi nunc nemo noſtrûm idoneè ſaltem poteſt. Neque enim bellè finita eſſe diſputatio putanda eſt, qua perplexos omnes nos reddidiſti. Atque ſi minus id nos valemus, tibi agendum eſt: pollicitus enim es. Hoc igitur tu conſulta, vtrum voluptatis & ſapientiæ ſpecies diſtinguendæ, an potius dimittendæ, an alio quoquam modo queas veliſve, quæ nunc inter nos controuerſa ſunt, aperire. SOC. Nihil igitur metuendum eſt mihi quidem amplius, poſtquàm hæc tu ita dixiſti. Nam vbi ſi velis dicitur, omnis qualibet in re formido fugatur: accedit, quòd deorum aliquis memoriam nobis aliquam ſuppeditaſſe videtur. PROT. Quo pacto, & quorum memoriam? SOC. Quos olim ſiue ſomnians ſiue vigilans ſermones audiui, nunc de voluptate & ſapientia cogito, neutram harum eſſe bonum, ſed tertium aliquid, quod aliud eſt ab vtraque, & ambabus eſt melius. idque ſi nunc nobis liquidò pateat, voluptas à victoria procul aberit: bonum quippe idem quod illa nequaquam erit. Sícne? an aliter? PROT. Sic vtique. SOC. Speciebus itaque voluptatis ad diuiſionem haud amplius, vt mea fert opinio, indigebimus, quod in ſequentibus clarius innoteſcet. PROT. Præclarè loqueris, perge ſic obſecro. SOC. Paucula quædam prius aſſeueremus. PROT. Quænam? SOC. Ipſius boni conditionem videlicet perfectum eſſe, an imperfectum neceſſe ſit. PROT. Omnium, ô Socrates, perfectiſſimum. SOC. Quid verò, ſufficiénſne bonum ipſum eſt? PROT. Quidni? & in hoc ipſum ab omnibus quæ ſunt, differre neceſſe eſt, cunctiſque præſtare. SOCRAT. Hoc quoque de illo maximè, vt arbitror, neceſſarium eſt aſſerere, quòd omne cognoſcens idipſum venatur, & appetit apprehendere cupiens, atque ipſum in ſe, & alia circa ipſum poſſidere, cæterorúmque nihil curat, præterquàm quæ vnà cum bonis perficiuntur. PROT. His repugnari non poteſt. SOC. Cõſideremus igitur diiudicemúſque voluptatis & ſapientiæ vitam ſeorſum inſpicientes. PRO. Quo pacto inquis? SOC. Neque in voluptatis vita ſapientia inſit, neque in ſapientiæ vita, voluptas. Oportet enim ſiquidem his prius bonum eſt, nullius amplius indigere: ſi verò alterutrius indignum apparet, haud vlteriùs reuera nobis eſt bonum. PROT. Non certè. SOC. Num volumus in teipſo periculum facere? PROT. Prorſus. SOC. Reſponde igitur. PROT. Dic. SOC. Optaréſne, ô Protarche, plenam ſummis voluptatibus omnem vitam agere? PRO. Quidni optem? SOC. Nunquid alio quopiam indigere te vltrà putares, quando perfecta harum poſſeſſione frueretis? PROT. Nequaquam. SOC. Aduerte itaque, num ipſa ſapientia indigeres, & intelligentia, & conuenienti ratiocinatione, & aliis quæcunque horum cognata, ſed neque viſu? PRO. Et quid? omnia porrò haberem, ſi voluptate fruerer. SOC. Et ita viuens, per omnem vitam præcipuis voluptatibus abundares? PRO. Profectò. SOC. Si mente memoria, ſcientia, opinione vera penitus careas, primò quidem hoc ipſum, gaudeáſne, an non gaudeas, te ignorare neceſſe eſt, cùm ſis omni ſapientia vacuus. PROT. Neceſſe. SOC. Et cùm memoria ſis priuatus, haud ſanè te aliquando delectatum fuiſſe recordaberis, nec vlla voluptatis repentè incidentis reſtabit memoria? & opinione vera carens, dum lætaberis, lætari te minimè opinabere. Ratione quoque captus, quod in poſterum voluptatem aliquam adepturus ſis, ratiocinari non poteris. Duces autem non hominis vitam, ſed pulmonis cuiuſdam, id eſt, ſpongiæ marinæ, aut eorum animalium, marinorum quæ conchas habent. Sunt hæc vera? an aliter de his ſentire licet? PROT. Et quo pacto aliter? SOC. An vita nobis huiúſmodi expetenda? PROT. Mutum me, ô Socrates, præſens ſermo reddidit. SOC. Ne defatigemur hîc obſecro, ſed iam alteram illam, mentis ſcilicet vitam in medium adducentes, vlterius conſideremus. PROT. Qualem inquis? SOC. Vtrum aliquis noſtrûm viuere ſic eligeret, vt ſapientiam, mentem, ſciẽtiam, memoriam omnem omnium poſſideret, voluptate verò nulla penitus frueretur, nec rurſus afficeretur moleſtia, ſed ſine vllo tali affectu viueret? PR. Neutra ex iis, ô Socrates, vita, aut mihi, aut alteri, vt arbitror, eligenda videtur. SOC. Quid autem, ô Protarche, vita ex ambobus in vnum congredientibus mixta, & communis effecta? PROT. Ex voluptate ais, ſapientiáque, & mente? SOC. Hanc ipſam dico. PROT. Vnuſquiſque ſanè hanc ipſam potius, quàm ex ſuperioribus alterutram eliget: neque vnus optabit quidem, alius minimè, ſed idẽ omnes pariter expetent. S O. Videmúſne igitur quid ex præſenti diſputatione ſequatur? PR. Prorſus quidẽ quod tres vitæ propoſitę ſunt: ex duab' neutra ſufficiẽs, aut optãda vel hominibus vel cæteris animãtib. S. An nõ circa hæc iã id cõſtat, q neutra ipſũ bonũ poſſidet? etenim pfecta & ſufficiẽs eſſet, & vniuerſis plãtis, & animãtibus exoptãda, quæcũq. ſic ſemp viuere poſſent. Si quis verò ex nobis alia eligat, præter naturã eius quod reuera affectãdũ eſt, eliget, neq. id ſpõte, ſed ex ignorãtia, vel infelici quadã neceſſitate. P. Hæc ita ſe habere vidẽtur. S. Quòd ergo Philebi deã haud idẽ quod ipſũ bonũ exiſtimare oporteat, ſatis iã

Neque voluptatẽ, neque ſapiẽtiam eſſe ſummum bonũ, ſed tertium.

Cõditio & ſors boni triplex.

Triũ vitarum quæ optima.

A νῦν λεγόμενα. ΣΩΚ. Τίνα λέγεις; ΠΡ. Εἰς ἀπορίαν ἐμβάλλων, καὶ ἀνερωτῶν ὧν μὴ δυναίμεθ' ἂν ἱκανὴν ἀπόκρισιν ἐν τῷ παρόντι διδόναι σοι. μὴ γὰρ οἰώμεθα τέλος ἡμῖν εἶναι τῶν νῦν, τὴν πάντων ἡμῶν ἀπορίαν· ἀλλ' εἰ δρᾶν τοῦθ' ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν, σοὶ δραστέον. ὑπέσχου γάρ. βουλεύου δὴ πρὸς ταῦτα αὐτὸς, πότερον ἡδονῆς εἴδη σοι καὶ ἐπιστήμης διαιρετέον, ἢ καὶ ἐατέον, εἴ πῃ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον οἷός τ' εἶ, καὶ βούλει, δηλῶσαί πως ἄλλως τὰ νῦν ἀμφισβητούμενα παρ' ἡμῖν. ΣΩΚ. Δεινὸν μὲν τοίνυν ἔτι προσδοκᾶν οὐδὲν δεῖ τὸν ἐμὲ, ἐπειδὴ τοῦθ' οὕτως εἶπες. τὸ γὰρ, εἰ βούλει, ῥηθὲν, λύει πάντα φόβον ἑκάστων πέρι. πρὸς δὲ αὖ τούτοις μνήμην τινὰ δοκεῖ τίς μοι δεδωκέναι θεῶν ἡμῖν. ΠΡΩ. Πῶς δή; B καὶ τίνων; ΣΩΚ. Λόγων ποτὲ τινῶν πάλαι ἀκούσας ὄναρ, ἢ καὶ ἐγρηγορὼς, νῦν ἐννοῶ περί τε ἡδονῆς καὶ φρονήσεως, ὡς οὐδέτερον αὐτοῖν ἐστὶν ἀγαθὸν, ἀλλ' ἄλλο τι τρίτον· ἕτερον μὲν τούτων, ἄμεινον δὲ ἀμφοῖν. καίτοι τοῦτο ἐὰν ἐναργῶς ἡμῖν φανῇ νῦν, ἀπήλλακται μὲν ἡδονὴ τοῦ νικᾶν. τὸ γὰρ ἀγαθὸν, οὐκ ἂν ἔτι ταυτὸν αὐτῇ γίγνοιτο. ἢ πῶς; ΠΡΩ. Οὕτω. ΣΩ. Τῶν δέ γε εἰς τὴν διαίρεσιν εἰδῶν ἡδονῆς οὐδὲν ἔτι προσδεησόμεθα, κατ' ἐμὴν δόξαν. προϊὸν δ' ἔτι ὁ λόγος σαφέστερον δείξει. ΠΡ. Κάλλιστα εἰπὼν, οὕτω καὶ διαπέραινε. ΣΩΚ. Σμικρὰ ἄττα τοίνυν ἔμπροσθεν ἔτι διομολογησώμεθα. ΠΡΩ. Τὰ ποῖα; ΣΩΚΡ. Τὴν τἀγαθοῦ μοῖραν πότερον ἀνάγκη τέλεον ἢ μὴ τέλεον εἶναι; ΠΡΩ. Πάντων δή που C τελεώτατον, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δέ; ἱκανὸν τἀγαθόν; ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ πάντων γε εἰς τοῦτο διαφέρει τῶν ὄντων. ΣΩΚ. Τὸ δέ γε μὴν, ὡς οἶμαι, περὶ αὐτοῦ ἀναγκαιότατον εἶναι λέγειν, ὡς πᾶν τὸ γιγνῶσκον αὐτὸ, θηρεύει καὶ ἐφίεται βουλόμενον ἑλεῖν, καὶ περὶ αὑτὸ κτήσασθαι, καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν φροντίζει, πλὴν τῶν ἀποτελουμένων ἅμα ἀγαθοῖς.) ΠΡΩ. Οὐκ ἔστι τούτοις ἀντειπεῖν. ΣΩΚΡ. Σκοπῶμεν δὴ καὶ κρίνωμεν τόν τε ἡδονῆς καὶ τὸν φρονήσεως βίον, ἰδόντες χωρίς. ΠΡ. Πῶς εἶπες; ΣΩΚ. Μήτε ἐν τῷ τῆς ἡδονῆς ἐνέστω φρόνησις, μήτε ἐν τῷ τῆς φρονήσεως, ἡδονή. δεῖ γὰρ, εἴπερ πότερον αὐτῶν ἐστ' ἀγαθὸν, μηδενὸς μηδὲν ἔτι προσ- D δεῖσθαι. δεόμενον δ' ἂν φανῇ ὁπότερον, οὐκ ἔστι που τοῦτ' ἔτι τὸ ὄντως ἡμῖν ἀγαθόν. ΠΡ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐν σοὶ πειρώμεθα βασανίζοντες ταῦτα. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἀποκρίνου δή. ΠΡ. Λέγε. ΣΩΚ. Δέξαιο ἂν σὺ Πρώταρχε ζῆν τὸν βίον ἅπαντα ἡδόμενος ἡδονὰς τὰς μεγίστας; ΠΡΩ. Τί δ' οὔ; ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ἔτι τινὸς ἄν σοι προσδεῖν ἡγοῖο εἰ τοῦτ' ἔχοις παντελῶς; ΠΡΩ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ὅρα δὴ, τοῦ φρονεῖν καὶ νοεῖν καὶ λογίζεσθαι τὰ δέοντα, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ, μῶν μηδὲ ὁρᾶν τι; ΠΡ. Καὶ τί; πάντα γὰρ ἔχοιμ' ἄν που, τὸ χαίρειν ἔχων. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὕτω ζῶν, ἀεὶ μὲν διὰ βίου ταῖς μεγί- E σταις ἡδοναῖς χαίροις ἄν; ΠΡ. Τί δ' οὔ; ΣΩΚ. Νοῦν δέ γε καὶ μνήμην, καὶ ἐπιστήμην, καὶ δόξαν μὴ κεκτημένος; ΠΡ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Πρῶτον μὲν τοῦτο αὐτὸ, εἰ χαίρεις, ἢ μὴ χαίρεις, ἀνάγκη δή που σε ἀγνοεῖν, κενόν γε ὄντα πάσης φρονήσεως. ΠΡ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Καὶ μὴν ὡσαύτως μνήμην μὴ κεκτημένον, ἀνάγκη δή που μηδ' ὅτι ποτὲ ἔχαιρες μεμνῆσθαι, τῆς τ' ἐν τῷ παραχρῆμα ἡδονῆς προσπιπτούσης μνήμην μηδ' ἡντινοῦν ὑπομένειν. δόξαν δ' αὖ μὴ κεκτημένον ἀληθῆ, μὴ δοξάζειν χαίρειν, χαίροντα· λογισμοῦ δὲ στερόμενον, μηδὲ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὡς χαιρήσεις δυνατὸν εἶναι λογίζεσθαι. ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλά τινος πλεύμονος, ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ' ὀστρείων ἔμψυχά ἐστι σωμάτων. F ἔστι ταῦτα; ἢ παρὰ ταῦτα ἔχομεν ἄλλως πως διανοηθῆναι; ΠΡΩ. Καὶ πῶς; ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν αἱρετὸς ἡμῖν βίος ὁ τοιοῦτος; ΠΡΩ. Εἰς ἀφασίαν παντάπασί με, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ λόγος ἐμβέβληκε τανῦν. ΣΩΚ. Μήπω τοίνυν μαλθακιζώμεθα, τὸν δὲ τοῦ νοῦ μεταλαβόντες αὖ βίον ἴδωμεν. ΠΡ. Τὸν ποῖον δὴ λέγεις; ΣΩΚ. Εἴ τις δέξαιτ' ἂν αὖ ζῆν ἡμῶν, φρόνησιν μὲν καὶ νοῦν καὶ ἐπιστήμην καὶ μνήμην πᾶσαν πάντων κεκτημένος, ἡδονῆς δὲ μετέχων μήτε μέγα, μήτε σμικρὸν, μηδ' αὖ λύπης, ἀλλὰ τὸ παράπαν ἀπαθὴς πάντων τῶν τοιούτων. ΠΡΩΤ. G Οὐδέτερος ὁ βίος, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε τούτων αἱρετός. οὐδ' ἄλλῳ μήποτε, ὡς ἐγᾦμαι, φανῇ. ΣΩΚ. Τί δ' ὁ ξυναμφότερος, ὦ Πρώταρχε, ἐξ ἀμφοῖν συμμιχθεὶς, κοινὸς γενόμενος; Π. Ἡδονῆς λέγεις, καὶ νοῦ, καὶ φρονήσεως; ΣΩΚΡΑΤ. Οὕτω· καὶ τὸν τοιοῦτόν λέγω ἔγωγε. ΠΡΩΤ. Πᾶς δή που τοῦτόν γε αἱρήσεται πρότερον ἢ κείνων ὁποτερονοῦν. καὶ πρὸς τούτοις, οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὔ. ΣΩΚ. Μανθάνομεν οὖν ὅ τι νῦν ἡμῖν ἐστι τὸ ξυμβαῖνον ἐν τοῖς παροῦσι λόγοις; ΠΡΩΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ὅτι γε τρεῖς μὲν βίοι προὐτέθησαν· τοῖν δυοῖν δ' οὐδέτερος ἱκανὸς, οὐδὲ αἱρετὸς, οὔτ' ἀνθρώπων οὔτε ζώων οὐδενί. ΣΩΚ. Μῶν οὖν οὐκ ἤδη τούτων γε πέρι δῆλον, ὡς οὐδέτερος αὐτοῖν εἶχε τἀγαθόν; ἦν γὰρ ἂν ἱκανὸς, καὶ τέλεος, καὶ πᾶσι φυτοῖς καὶ ζώοις αἱρετὸς, H οἷσπερ δυνατὸν ἦν οὕτως ἀεὶ διὰ βίου ζῆν. εἰ δέ τις ἄλλα ᾑρεῖθ' ἡμῶν, παρὰ φύσιν ἂν τὴν τοῦ ἀληθοῦς αἱρετοῦ ἐλάμβανεν ἄκων ἐξ ἀγνοίας, ἤ τινος ἀνάγκης οὐκ εὐδαίμονος. Π. Ἔοικε γοῦν ταῦθ' οὕτως ἔχειν. Σ. Ὡς μὲν τοίνυν τήν γε Φιλήβου θεὸν οὐ δεῖ διανοεῖσθαι ταυτὸν καὶ τἀγαθὸν, ἱκανῶς

εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. ΦΙ. Οὐδὲ γὰρ ὁ σὸς νοῦς, ὦ Σώκρατες, ἔστι τἀγαθόν, ἀλλ' ἕξει που ταὐτὰ τὰ ἐγκλήματα. ΣΩ. Τάχ' ἂν, ὦ Φίληβε, ὅ γ' ἐμός. οὐ μέντοι τόν γε ἀληθινὸν ἅμα καὶ θεῖον οἶμαι νοῦν, ἀλλ' ἄλλως πως ἔχειν. τῶν μὲν οὖν νικητηρίων πρὸς τὸν κοινὸν βίον οὐκ ἀμφισβητῶ πω ὑπὲρ νοῦ, τῶν δὲ δὴ δευτερείων ὁρᾶν καὶ σκοπεῖν χρὴ πέρι τί δράσομεν. τάχα γὰρ ἂν τοῦ κοινοῦ τούτου βίου αἰτιῴμεθ' ἂν ἑκάτερος, ὁ μὲν τὸν νοῦν αἴτιον, ὁ δ' ἡδονὴν εἶναι. καὶ οὕτω τὸ μὲν ἀγαθὸν τούτων ἀμφοτέρων οὐδέτερον ἂν εἴη, τάχα δ' ἂν αἴτιόν τις ὑπολάβοι ὁπότερον αὐτῶν εἶναι. τούτου δὴ πέρι καὶ μᾶλλον ἔτι πρὸς Φίληβον διαμαχοίμην ἂν, ὡς ἐν τῷ μικτῷ τούτῳ βίῳ, ὅτι ποτ' ἐστὶ τοῦτο ὃ λαβὼν ὁ βίος οὗτος γέγονεν αἱρετὸς ἅμα καὶ ἀγαθός, οὐχ ἡδονὴ, ἀλλὰ νοῦς τούτῳ ξυγγενέστερον καὶ ὁμοιότερόν ἐστι. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὔτ' ἂν τῶν πρωτείων, οὐδ' αὖ τῶν δευτερείων ἡδονῇ μετὸν ἀληθῶς ἄν ποτε λέγοιτο. πορρωτέρω δέ ἐστι τῶν τριτείων, εἴ τι τῷ ἐμῷ νῷ δεῖ πιστεύειν ἡμᾶς τανῦν. ΠΡΩ. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ νῦν μὲν ἡδονὴ σοὶ πεπτωκέναι καθαπερεὶ πληγεῖσα ὑπὸ τῶν νῦν δὴ λόγων. τῶν γὰρ νικητηρίων πέρι μαχομένη κεῖται. τὸν δὲ νοῦν, ὡς ἔοικε, λεκτέον ὡς ἐμφρόνως οὐκ ἀντεποιεῖτο τῶν νικητηρίων. τὰ γὰρ αὐτὰ ἔπαθεν ἄν. τῶν δὲ δὴ δευτερείων στερηθεῖσα ἡδονὴ, παντάπασιν ἄν τινα καὶ ἀτιμίαν σχοίη πρὸς τῶν αὐτῆς ἐραστῶν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ἔτ' ἂν ὁμοίως φαίνοιτο καλή. ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἄμεινον αὐτὴν ἐᾶν ἤδη, καὶ μὴ τὴν ἀκριβεστάτην αὐτῇ προσφέροντα βάσανον καὶ ἐξελέγχοντα λυπεῖν; ΠΡΩ. Οὐδὲν λέγεις ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἆρ' ὅτι τὸ ἀδύνατον εἶπον, λυπεῖν ἡδονήν; ΠΡ. Οὐ μόνον γε, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀγνοεῖς ὡς οὐδείς πω σε ἡμῶν μεθήσει, πρὶν ἂν εἰς τέλος ἐπεξέλθῃς τούτων τῷ λόγῳ. ΣΩ. Βαβαὶ ἄρα, ὦ Πρώταρχε, συχνοῦ μὲν λόγου τοῦ λοιποῦ, σχεδὸν δὲ οὐδὲ ῥᾳδίου πάνυ τι νῦν. καὶ γὰρ δὴ φαίνεται δεῖν ἄλλης μηχανῆς ἐπὶ τὰ δευτερεῖα ὑπὲρ νοῦ πορευόμενον, οἷον βέλη ἔχειν ἕτερα τῶν ἔμπροσθεν λόγων. ἔστι δὲ ἴσως ἔνια καὶ ταὐτά. οὐκοῦν χρή. ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τὴν δέ γε ἀρχὴν αὐτοῦ διευλαβεῖσθαι πειρώμεθα τιθέμενοι. ΠΡ. Ποίαν δὴ λέγεις; ΣΩ. Πάντα τὰ νῦν ὄντα ἐν τῷ παντὶ διχῇ διαλάβωμεν, μᾶλλον δ' εἰ βούλει τριχῇ. ΠΡΩ. Καθ' ὅ, τι φράζοις ἄν; ΣΩ. Λάβωμεν ἄττα τῶν νῦν δὴ λόγων. ΠΡ. Ποῖα; ΣΩ. Τὸν θεὸν ἐλέγομέν που, τὸ μὲν, ἄπειρον δεῖξαι τῶν ὄντων, τὸ δὲ, πέρας; ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Τούτων δὴ τῶν εἰδῶν τὰ δύο τιθώμεθα· τὸ δὲ τρίτον, ἐξ ἀμφοῖν τούτοιν ἕν τι ξυμμισγόμενον. εἰμὶ δ' ὡς ἔοικεν, ἐγὼ γελοῖός τις ἱκανῶς κατ' εἴδη διιστὰς, καὶ συναριθμούμενος. ΠΡΩ. Τί φῂς ὠγαθέ; ΣΩΚ. Τετάρτου μοι γένους αὖ προσδεῖν φαίνεται. ΠΡ. Λέγε τίνος. ΣΩΚΡ. Τῆς συμμίξεως τούτων πρὸς ἄλληλα τὴν αἰτίαν ὅρα, καὶ τίθει μοι πρὸς τρισὶν ἐκείνοις τέταρτον τοῦτο. ΠΡΩ. Μῶν οὖν σοι καὶ πέμπτου προσδεήσει διάκρισίν τινος δυναμένου; ΣΩΚΡ. Τάχ' ἄν. οὐ μὴν οἶμαί γε ἔν τῷ νῦν. ἐὰν δέ τι δέῃ, συγγνώσῃ πού μοι σὺ μεταδιώκοντι πέμπτον βίον. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Πρῶτον μὲν δὴ τῶν τεσσάρων τὰ τρία διελόμενοι, τὰ δύο τούτων πειρώμεθα πολλὰ ἑκάτερον ἐσχισμένον καὶ διεσπασμένον ἰδόντες, εἰς ἓν πάλιν ἑκάτερον συναγαγόντες, νοῆσαι πῇ ποτε ἦν αὐτῶν ἓν καὶ πολλὰ ἑκάτερον. ΠΡΩ. Εἴ μοι σαφέστερον ἔτι περὶ αὐτῶν εἴποις, τάχ' ἂν ἑποίμην. ΣΩΚΡ. Λέγω τοίνυν τὰ δύο ἃ προτίθεμαι ταῦτ' εἶναι ἅπερ νῦν δὴ, τὸ μὲν, ἄπειρον, τὸ δὲ, πέρας ἔχον. ὅτι δὲ τρόπον τινὰ τὸ ἄπειρον πολλά ἐστι, πειράσομαι φράζειν. τὸ δὲ πέρας ἔχον ἡμᾶς περιμενέτω. ΠΡΩΤ. Μένει. ΣΩ. Σκέψαι δή. χαλεπὸν μὲν γὰρ καὶ ἀμφισβητήσιμον ὃ κελεύω σε σκοπεῖν· ὅμως δὲ σκόπει. θερμοτέρου καὶ ψυχροτέρου πέρι πρῶτον ὅρα πέρας εἴποτέ τι νοήσαις ἂν, ἢ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντε τοῖς γένεσιν, ἕωσπερ ἂν ἐνοικεῖτον, τέλος οὐκ ἂν ἐπιτρεψαίτην γίγνεσθαι. γενομένης γὰρ τελευτῆς, καὶ αὐτὼ τετελευτήκατον. ΠΡΩ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Ἀεὶ δέ γε φαμὲν, ἔν τε τῷ θερμοτέρῳ καὶ τῷ ψυχροτέρῳ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐνί. ΠΡΩ. Καὶ μάλα. ΣΩΚ. Ἀεὶ τοίνυν ὁ λόγος ἡμῖν σημαίνει τούτω μὴ τέλος ἔχειν· ἀτελῆ δ' ὄντε δήπου, παντάπασιν ἀπείρω γίγνεσθον. ΠΡΩ. Καὶ σφόδρα γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλ' εὖ γε, ὦ φίλε Πρώταρχε, ὑπέλαβες, καὶ ἀνέμνησας ὅτι καὶ τὸ σφόδρα τοῦτο ὃ σὺ νῦν ἐφθέγξω, καὶ τό γε ἠρέμα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχετον τῷ τε μᾶλλον καὶ ἧττον. ὅπου γὰρ ἐνῆτον, οὐκ ἐᾶτον εἶναι ποσὸν ἕκαστον, ἀλλ' ἀεὶ σφοδρότερον ἡσυχαιτέρου, καὶ τοὐναντίον ἑκάσταις πράξεσιν ἐμποιοῦντε, τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον ἀπεργάζεσθον, τὸ δὲ ποσὸν ἀφανίζετον. ὃ γὰρ ἐλέχθη, νῦν δὴ μὴ ἀφανίσαντε τὸ ποσὸν, ἀλλ' ἐάσαντε αὐτό τε καὶ τὸ μέτριον ἐν τῇ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ σφόδρα καὶ ἠρέμα ἕδρᾳ ἐγγενέσθαι, αὐτὰ ἔρρει ταῦτα ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας ἐν ᾗ ἐνῆν. οὐ γὰρ ἔτι θερμότερον οὐδὲ ψυχρότερον ἤστην ἂν, λαβόντε τὸ ποσόν. προχωρεῖ γὰρ καὶ οὐ μένει τό, τε θερμότερον ἀεὶ καὶ τὸ ψυχρότερον ὡσαύτως. τὸ δὲ ποσὸν ἔστη, καὶ προϊὸν ἐπαύσατο. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἄπειρον γίγνοιτ' ἂν τὸ θερμότερον, καὶ τοὐναντίον ἅμα. ΠΡΩ. Φαίνεται γοῦν, ὦ Σώκρατες. ἔστι δ' ὅπερ εἶπες, οὐ ῥᾴδια ταῦτα ξυνέπεσθαι. τὸ δὲ εἰσαῦθίς τε καὶ αὖθις ἴσως λεχθέντα τόν τε ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἐρωτώμενον ἱκανῶς ἂν συμφωνοῦντας ἀποφήναιεν. Σ. Ἀλλ' εὖ μὲν λέγεις, καὶ πειρατέον

A dictum eſſe videtur. PHIL. Sed neque etiam tua mens ipſum bonum eſt, ô Socrates, iiſdem enim reprehenſionibus eſt obnoxia. SO. Forſitan, ô Philebe mea. non tamen veram diuinámque mentem ſic arbitror, ſed aliter ſeſe habere. Equidem quòd primas in iſta communi vita mens obtineat, non contendo ego quidem. De ſecundis verò videndum eſt, quid faciemus. fortè enim cōmunis vitæ cauſam alter noſtrûm mentem, alter voluptatem afferat, atque ita bonum ipſum neutrū erit iſtorum: fortè verò alterutrum horum cauſam eſſe quiſpiam cenſebit. Quo magis ergo contra Philebum decertarim
B quòd hac in promiſcua vita quicquid illud denique ſit quod à vita ſuſceptum expetendam ipſam bonámque reddit, ei mēs ipſa, quàm voluptas cognatior eſt, & ſimilior. Atque ex hac ratione voluptas nec primas, nec ſecundas etiam partes reuera tenebit, longius autem aberit à tertia ſorte, ſiqua meæ menti fides nunc eſt à nobis adhibenda. PRO. Atqui, ô Socrates, voluptas iam proſtrata videtur quaſi rationibus tuis perculſa: nam & de victoria decertans, iacet. De mente verò vt videtur dicendum, quòd non ſapienter ſibi victoriam vendicaret. Eadem quippe pateretur. voluptas autem ſecunda ſor-
C te priuata, omnino iam ab eis amatoribus contemnetur: neq; enim æquè pulchra vlterius apparebit. SOC. Quid igitur? nónne dimittere illam præſtat, nec exquiſita examinatione, redargutionéque dolore afficere? PRO. Nihil ais ô Socrates. SOC. An quia impoſſibile quiddam protuli, dolore affici voluptatem? PRO. Non ob hoc tantum, verū etiam quòd ignoras noſtrū nullū prius abire te permiſſurum, quàm ad horum finem ratione deueneris. SO. O longam Protarche orationē futurā, imò verò facilè propemodum nunc. Videtur enim aliis quibuſdam inſtrumentis, quaſi talis præter rationes ſuperiores
D opus eſſe, ſi quis palmam menti ſecundam cōparaturus accedat. fortaſſe verò & hęc habemus. Igitur oportet? PR. Quidni? SO. Principiū itaque huius ponētes cautè & diſtinctè occupemus. PR. Quale principium dicis? SO. Omnia quæ nunc in vniuerſo ſunt, bifariam diſtinguamus. Imò ſi vis trifariam. PR. Quónam pacto? SOC. Accipiamus nonnulla ex iis quæ nunc à nobis ſunt dicta. PR. Quænam? SOC. Deum dicebamus ex iis quæ ſunt, alterum quidem infinitum, alterum verò terminum oſtendiſſe. PR. Omnino quidem. SOC. Has itaque ſpecies duo illa ponamus: tertium verò, vnum ex vtriſque commixtum. Ridiculus tamen videor admodum, dum per ſpecies diuidere, atque dinumerare iſta contendo. PR. Quid ais ô bone
E vir? SOC. Quarto adhuc genere opus eſſe conſtat. PRO. Quónam? SOC. Cauſam mutuæ commixtionis iſtorum conſidera, cámque præter tria illa quartum ponito. PR. Nunquid & quinto inſuper indigebis aliquo diſcernente? SOC. Fortè: non tamen in præſentia vt arbitror. Sinautem opus fuerit, ignoſces mihi quintā vitam ſectanti. PR. Quid obſtat? SO. Principio igitur, quatuor horum tria illa diuidentes, atque vtrunque duorum in multa diffiſſum diuulſúmq; videntes, mox in vnū rurſus vtrunq; coniungentes, perſpicere conemur, quatenus vtrunque horū, vel vnū, vel multa ſit. PR. Hæc mihi ſi planius dixeris, aſſequar fortè. SO. Duo profectò quæ propoſita ſunt dico, finitum dico, & infinitū. quod autē infinitū multa quo-
F dammodo ſit, conabor oſtendere: finitū verò in poſterum differatur. PR. Differatur. SOC. Attende igitur: arduum nanque atque maximè controuerſum eſt, quod conſiderare te iubeo. Attamen animaduerte. Primum autem circa calidius frigidiúſque conſidera, vtrum terminū aliquē in eis inuenias: an potius magis ac minus dum iis generibus inſunt, finem reiiciant, fine nanque adhibito, ipſa etiam finirentur. PR. Veriſſima loqueris. SOC. At verò ſemper in ſeipſo calidiori & frigidiori magis ac minus eſſe fatemur. PR. Maximè. SOC. Semper ergo nobis hæc ratio monſtrat ab iis finem abeſſe: cúmque ſine fine ſint, omnino infinita ſunto. PR. Prorſus ô Socrates. S.
G Euge amice Protarche, intellexiſti, atque aduertiſti nūc quod hoc ipſum vehementer abs te modò pronunciatum, & ipſum quoque quod remiſſè dicitur, eandem vim habent quā ipſum magis ipſúmve minus. Vbicunq; enim adſunt, non ſi nunc eſſe quantum vnumquodque, ſed ſemper vehementius remiſſiore, & viciſſim vehementiore remiſſius omnibus actionib. inferentia plus ac minus efficiunt: quantum verò ſemper delent. Quod enim nunc dictum eſt, nō delens quantum, ſed relinquens ipſum & menſura in ſede ipſius magis, & minus, & vehemēter, & remiſsè innaſci: diſparēt hæc ex ſua regione, in qua inerant. Neque enim calidius & frigidius iam amplius ſit
H ſi recipit quantū. Diffugiet enim, nec vltra conſiſtet calidius ipſum, & frigidius: quantum verò, ſtat, progrediq; ceſſat. Quāobrē hac ratione calidius, & frigidius infinita iā eſſe conſtat. PR. Sic apparet ô Socrates: verūtamē vt ipſe dixiſti, haud facilè iſta percipi poſsūt. Fortè verò deinceps iterū repetita interrogatē pariter & reſpondentē cōſentire inuicē declarabūt. S. Bene dicis atq; ita pro viribus agēdū eſt. ſed intuere primū, num

Quod infinitum ſit multa.

Magis ac minus finem eiiciunt, & quātum.

Signum infini tæ naturæ.

id ſignum ponamus infinitæ naturæ, ne ſingula tranſcurrentes orationem in longum nimium protrahamus. PRO. Quódnam dicis? SOC. Quæcunque magis ac minus, vehementer atque remiſſè, nimíſque & huiuſmodi quædam admittunt, cuncta in vnum infiniti genus reducenda ſunt, quemadmodum

Quæ in genere infiniti.

ſuprà diximus, aſſerentes omnia quæ diuidua diſperſáque ſunt in vnum oportere colligi, ſecundúmque vim vnam, velut vnam quandam naturam ſignari. Meminiſtíne? PRO. Memini. SOC. Quæ verò talia quædam minimè, ſed horum contraria

Quæ in genere finiti.

accipiunt omnia, primo quidem æquale ipſum atque æqualitatem, poſt æquale & duplum & ſingulas inde proportiones quaſcunque ad numerum numerus, & ad menſuram menſura habet, hæc inquam omnia in genus finiti referentes, recténe faceremus. Quid ais ad hæc? Præclarè ô Socrates. SOCR. Age. Tertium autem ex vtriſque commixtum, quam ideam habere dicemus? PROT. Id mihi tu dices, vt arbitror. SOCR. Imò Deus, ſi modò quis Deus meas preces propitius exaudiit. PROT. Precare igitur, & contemplare. SOCRAT. Contemplor ſanè. Ac mihi videtur deorum aliquis nobis amice nunc aſpiraſſe. PROTARCH. Quo pacto id ais? & qua coniectura vteris? SOCRAT. Dicam planè, tu verò attentis auribus adſta. PROT. Dic modò. SOCRAT. Calidiúſne aliquid nunc, & frigidius dicebamus? PROT. Certè. SOCRAT. Adde præterea ſiccius & humidius, plus ac minus, velocius atque tardius, maius & minus: ac denique quotcunque in ſuperioribus ad naturam vnam magis minúſve ſuſcipientem redegimus. PROT. An infiniti naturam inquis? SOCRAT. Etiam. in eam autem commiſce poſthac progeniem illam termini. PROT. Quam? SOCRA. Eam quam cùm deceret in vnum colligere, quemadmodum illam infiniti collegeramus, nondum collegimus: at fortè nunc idem ages: his quippe vtriſque coactis illa tertia continuò patefiet. PROT. Quam dicis, & quomodo. SOC. Æqualis, & dupli progeniem, & quæcunque diuerſa quæ ſunt, contraria infeſtáque eſſe non ſinit, ſed commenſurata, & conſona reddens, numerum efficit. PROT. Intelligo. dicere nanque mihi videris, ſi iſta miſcentur, generationes quaſdam ex eorum ſingulis euenturas. SOC. Et rectè videor. PROT.

Recta horum communio, id eſt æqualis vel dupli, vel cæterorum. Morbus eſt in excedēte, vel ceſſante calido, frigido humido & ſicco.

Dic igitur. SOCR. Nónne in morbis recta horum communio ſanitatis naturā genuit? PRO. Omnino. SOCR. In acuto autem etiam & graui, veloci & tardo, cùm infinita ſint, hæc & terminum peperit, & perfectionem totius muſicæ præſtitit. PR. Præclarè. SOCRA. Quinetiam rigori & æſtui tradita, id quod multum, & infinitum dicitur, abſtulit, menſuratum autem & commenſuratum efficit. PR. Quídni? SOCR. Ex iis temperies anni, & quæcunque pulchra ſunt, cuncta manarunt, infinitis inuicem finitíſque coeuntibus. PRO. Certè. SOC. Atque alia inſuper innumerabilia prætermitto, veluti cum ſanitate pulchritudinem atque robur. In animis quoque alia permulta atque præclara: petulantiā quippe, & vniuerſam improbitatem dea hęc animaduertens ô bone Philebe, omni termino voluptatum expletioníſqúe carere, legem & ordinem quibus terminus ineſt, iis appoſuit, eámque tu ſic infici ac perdi, ego contrà ſeruari dico: tibi verò Protarche, quidnam videtur? PR. Hæc prorſus ſecundum meam ſententiā ſunt aſſerta. SO. Nónne tria hæc iā protuli, modò intelligas? PR. At intelligere arbitror. Vnum quidē infinitum aſſerere mihi videris. Secundum verò, eorum quæ ſunt terminum. At tertium illud quid dicere velis, haud ſatis teneo. SOC. Multitudo, ô mirifice vir, generationis eius tertium quod eſt, te ſtupefecit: quanquam & infinitum multa genera continebat, quæ tamen genera ipſius magis minúſve ſignata, vnū apparuerunt. PR. Vera narras. S. Veruntamen neque terminus multa continebat, nec īdignabamur, quaſi nō eſſet vnū natura. PR. Quo enim modo? S. Nullo modo. Sed tertium ſcito me dicere vnum hoc quodcunque ex iis naſcitur, generationem videlicet in eſſentiā, ex menſuris vnà cum termino conſtitutis. PR. Intellexi. S. Cæterum quid præter hæc tria, quartum genus ſit, diſcutiēdum reſtat. Communis autem iſta diſceptatio eſt. Vide enim an non neceſſarium tibi videtur, quodcunque gignitur, per aliquam cauſam gigni? PR. Mihi planè. Quomodo enim abſq. ea fieret? S. Et efficientis natura nomine duntaxat à cauſa differt, efficiénſq. & cauſa vnū rectè vocabuntur. PR. Rectè. S. Quinetiā ac genitū ſolo nomine diſcrepabunt. PR. Certè. S. Præcedit quidem atque ducit natura ſemper quod efficiens eſt: quod verò factū eſt ab eo genitumque, ipſum ſequitur. PR. Prorſus. S. Nō ergo idē ſed aliud eſt cauſa, & quod ad generationē cauſæ ſeruit. PR. Quid prohibet? S. An nō genita ipſa, & ex quibus gignūtur omnia, tria nobis genera prębuerūt? PR. Maximè. S. Omniū aūt iſtorum opificē quartū ponimus, cauſámq. vocamus, vtpote aliud quiddā q̃ illa ad ſufficientiā demonſtratum. PR. Ponimus abſq. dubio. S. Verū iā decet cū quatuor diſcreta ſint, quo melius ſingulorū meminerimus, ſingulatim illa dinumerare. PRO. Vtique. SOC. Primū igit, infinitū dico: ſecundum,

A οὕτω ποιεῖν. νῦν μέντοι ἄθρει τῆς τοῦ ἀπείρου φύσεως εἰ τοῦτο δεξόμεθα σημεῖον, ἵνα μὴ πάντ᾽ ἐπεξιόντες μηκύνωμεν. ΠΡ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΣΩ. Ὁπόσ᾽ ἂν ἡμῖν φαίνηται μᾶλλόν τε καὶ ἧττον γιγνόμενα, καὶ τὸ σφόδρα καὶ ἠρέμα δεχόμενα, καὶ τὸ λίαν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, πάντα εἰς τὸ τοῦ ἀπείρου γένος ὡς εἰς ἓν δεῖ πάντα ταῦτα τιθέναι, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὃν ἔφαμεν, ὅσα διέσπασται καὶ διέσχισται συναγαγόντας χρῆναι κατὰ δύναμιν μίαν ἐπισημαίνεσθαί τινα φύσιν, εἰ μέμνησαι. ΠΡΩ. Μέμνημαι. ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ μὴ δεχόμενα ταῦτα, τούτων δὲ τὰ ἐναντία

B πάντα δεχόμενα, πρῶτον μὲν τὸ ἴσον καὶ ἰσότητα· μετὰ δὲ τὸ ἴσον, τὸ διπλάσιον, καὶ πᾶν ὅ,τιπερ ἂν πρὸς ἀριθμὸν ἀριθμὸς, ἢ μέτρον πρὸς μέτρον, ταῦτα ξύμπαντα εἰς τὸ πέρας ἀπολογιζόμενοι, καλῶς ἂν δοκοῖμεν δρᾶν τοῦτο; ἢ πῶς σὺ φῄς; Π. Κάλλιστά γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Εἶεν. τὸ δὲ τρίτον τὸ μικτὸν ἐκ τούτοιν ἀμφοῖν τίνα ἰδέαν φήσομεν ἔχειν; ΠΡ. Σὺ καὶ ἐμοὶ φράσεις, ὡς οἶμαι. ΣΩ. Θεὸς μὲν οὖν ἄν περ γε ἐμαῖς εὐχαῖς ἐπήκοος γίγνηταί τις θεῶν. Π. Εὔχου δὴ καὶ σκόπει. ΣΩ. Σκοπῶ. καί μοι δοκεῖ τις, ὦ Πρώταρχε, αὐτῶν φίλος ἡμῖν νῦν δὴ γεγονέναι. ΠΡ. Πῶς λέγεις τοῦτο, καὶ τίνι τεκμηρίῳ χρῇ; ΣΩ. Φράσω δηλονότι. σὺ δέ μοι συνακολούθησον τῷ λόγῳ. Π. Λέγε μόνον. ΣΩ. Θερμότερον ἐ-

C φθεγγόμεθα νῦν δή πού τι καὶ ψυχρότερον. ἢ γάρ; Π. Ναί. πρόσθες δὴ ξηρότερον καὶ ὑγρότερον αὐτοῖς, καὶ πλέον καὶ ἔλαττον, καὶ θᾶττον καὶ βραδύτερον, καὶ μεῖζον καὶ σμικρότερον, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ πρόσθεν τῆς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον δεχομένης ἐτίθεμεν εἰς ἓν φύσεως. ΠΡ. Τῆς τοῦ ἀπείρου λέγεις; ΣΩ. Ναί. συμμίγνυε δέ γε εἰς αὐτὴν τὸ μετὰ ταῦτα τὴν αὖ τοῦ πέρατος γένναν. ΠΡ. Ποίαν; ΣΩ. Ἣν καὶ νῦν δὴ δέον ἡμᾶς, καθάπερ τὴν τοῦ ἀπείρου συνηγάγομεν εἰς ἕν, οὕτω καὶ τὴν τοῦ περατοειδοῦς συναγαγεῖν, οὐ συνηγάγομεν. ἀλλ᾽ ἴσως καὶ νῦν ταὐτὸν δράσει. τούτων ἀμφοτέρων συναγομένων καταφανὴς κἀκείνη γενήσεται. ΠΡ. Ποῖ

D καὶ πῶς λέγεις; Σ. Τὴν τοῦ ἴσου καὶ διπλασίου, καὶ ὁπόση παύει πρὸς ἄλληλα τἀναντία διαφόρως ἔχοντα, σύμμετρα δὲ καὶ σύμφωνα ἐνθεῖσα ἀριθμὸν ἀπεργάζεται. Π. Μανθάνω. φαίνῃ γάρ μοι λέγειν, μιγνὺς ταῦτα, γενέσεις τινὰς ἐφ᾽ ἑκάστων αὐτῶν συμβαίνειν. Σ. Ὀρθῶς γὰρ φαίνομαι. Π. Λέγε τοίνυν. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὐκ ἐν μὲν νόσοις ἡ τούτων ὀρθὴ κοινωνία τὴν ὑγιείας φύσιν ἐγέννησε; Π. Παντάπασι μὲν οὖν. Σ. Ἐν δὲ ὀξεῖ καὶ βαρεῖ, καὶ ταχεῖ καὶ βραδεῖ, ἀπείροις οὖσιν, ἆρ᾽ οὐ ταῦτα ἐγγιγνόμενα ταὐτὰ ἅμα πέρας τε ἀπειργάσατο, καὶ μουσικὴν ξύμπασαν τελεώτατα συνεστήσατο; ΠΡ. Μάλιστά γε. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ἔν γε χειμῶσι καὶ πνίγεσιν ἐγγενομένη, τὸ μὲν πολὺ λίαν καὶ ἄπειρον ἀφείλετο, τὸ δὲ ἔμμετρον καὶ ἅμα σύμμετρον ἀπειργάσατο. ΠΡ. Τί μήν; ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐκ τούτων

E ὧραί τε καὶ ὅσα καλὰ πάντα ἡμῖν γέγονε, τῶν τε ἀπείρων καὶ τῶν πέρας ἐχόντων συμμιχθέντων. ΠΡ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩΚΡ. Καὶ ἄλλα γε δὴ μυρία ἐπιλείπω λέγων· οἷον μεθ᾽ ὑγιείας κάλλος, καὶ ἰσχύν· καὶ ἐν ψυχαῖς αὖ πάμπολλα ἕτερα καὶ πάγκαλα. ὕβριν γάρ που καὶ ξύμπασαν πάντων πονηρίαν αὕτη κατιδοῦσα ἡ θεὸς, ὦ καλὲ Φίληβε, πέρας οὐδὲν οὔτε ἡδονῶν οὔτε πλησμονῶν ἐνὸν ἐν αὐτοῖς, νόμον καὶ τάξιν πέρας ἔχοντ᾽ ἔθετο. καὶ σὺ μὲν ἀποκναῖσαι ἔφης αὐτὴν, ἐγὼ δὲ τοὐναντίον ἀποσῶσαι λέγω. σοὶ δὲ, ὦ Πρώταρχε, πῶς φαίνεται; ΠΡ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε κατὰ νοῦν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὰ μὲν τρία ταῦτα εἴρηκα, εἰ ξυννοεῖς. ΠΡ. Ἀλλ᾽ οἶμαι κατανοεῖν· ἓν μὲν γάρ μοι δοκεῖς τὸ ἄπειρον λέγειν· ἓν δὲ καὶ δεύτερον, τὸ πέρας, ἐν τοῖς οὖσι· τρίτον δὲ οὐ σφόδρα κατέχω τί βούλει

F φράζειν. ΣΩΚ. Τὸ γὰρ πλῆθός σε, ὦ θαυμάσιε, ἐξέπληξε τῆς τοῦ τρίτου γενέσεως. καίτοι πολλά γε καὶ τὸ ἄπειρον παρέσχετο γένη· ὅμως δ᾽ ἐπισφραγισθέντα τῷ τοῦ μᾶλλον καὶ ἐναντίου γένει, ἓν ἐφάνη. ΠΡ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Καὶ μὴν τό γε πέρας οὔτε πολλὰ εἶχεν, οὔτ᾽ ἐδυσκολαίνομεν ὡς οὐκ ἦν ἓν φύσει. ΠΡ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩΚ. Οὐδαμῶς. ἀλλὰ τρίτον φασί με λέγειν, ἓν τοῦτο τιθέντα τὸ τούτων ἔκγονον ἅπαν, γένεσιν εἰς οὐσίαν ἐκ τῶν μετὰ τοῦ πέρατος ἀπειργασμένων μέτρων. ΠΡ. Ἔμαθον. ΣΩΚ. Ἀλλὰ δὴ πρὸς τρισὶ τέταρτόν τι ποτε ἔφαμεν εἶναι γένος σκεπτέον. κοινὴ δ᾽ ἡ σκέψις. ὅρα γὰρ εἴ σοι δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, πάντα τὰ γιγνόμενα, διά τινα αἰτίαν γίγνεσθαι. ΠΡΩ. Ἔμοιγε. πῶς γὰρ ἂν χωρὶς τούτων γί-

G γνοιτο; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἡ τοῦ ποιοῦντος φύσις οὐδὲν, πλὴν ὀνόματι, τῆς αἰτίας διαφέρει. τὸ δὲ ποιοῦν καὶ τὸ αἴτιον, ὀρθῶς ἂν εἴη λεγόμενον ἕν. ΠΡΩ. Ὀρθῶς. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν τό γε ποιούμενον αὖ, καὶ τὸ γιγνόμενον, οὐδὲν, πλὴν ὀνόματι, καθάπερ τὸ νῦν δὴ, διαφέρον εὑρήσομεν. ἢ πῶς; ΠΡΩ. Οὕτως. ΣΩΚΡ. Ἆρ᾽ οὖν ἡγεῖται μὲν τὸ ποιοῦν ἀεὶ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ ποιούμενον ἐπακολουθεῖ γιγνόμενον ἐκείνῳ. ΠΡΩ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἄλλο ἄρα, καὶ οὐ ταὐτὸν, αἰτία τ᾽ ἐστὶ, καὶ τὸ δουλεῦον εἰς γένεσιν αἰτίᾳ. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὰ μὲν γιγνόμενα, καὶ ἐξ ὧν γίγνεται, πάντα τὰ τρία παρέσχετο ἡμῖν γένη. ΠΡΩΤ. Καὶ μάλα. ΣΩΚΡ. Τὸ δὲ δὴ πάντα ταῦτα δημιουργοῦν, λέγωμεν τέταρ-

H τον τὴν αἰτίαν, ὡς ἱκανῶς ἕτερον ἐκείνων δεδηλωμένον. ΠΡΩΤ. Λέγωμεν γὰρ οὖν. ΣΩ. Ὀρθῶς μὴν ἔχει, διωρισμένων τῶν τεττάρων, ἑνὸς ἑκάστου μνήμης ἕνεκα ἐφεξῆς αὐτὰ καταριθμήσασθαι. ΠΡΩΤ. Τί μήν; ΣΩΚΡΑΤ. Πρῶτον μὲν τοίνυν ἄπειρον λέγω· δεύτερον δὲ,

A πέρας· ἔπειτ' ἐκ τούτων τρίτον μικτὴν καὶ γεγενημένην οὐσίαν· τὴν δὲ τῆς μίξεως αἰτίαν καὶ γενέσεως, τέταρτον λέγω. ἆρα μὴ πλημμελοίημεν ἄν τι; ΠΡΩΤ. Καὶ πῶς; ΣΩΚ. Φέρε δή, τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν τίς ὁ λόγος; καὶ τί ποτε βουληθέντες εἰς ταῦτα ἀφικόμεθα; ἆρ' οὐ τόδε ἦν; δευτερεῖα ἐζητοῦμεν πότερον ἡδονῆς γίγνοιτ' ἄν, ἢ φρονήσεως. οὐχ οὕτως ἦν; ΠΡΩΤ. Οὕτω μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν νῦν, ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω διειλόμεθα, κάλλιον ἂν ἴσως καὶ τὴν κρίσιν ἐπιτελεσαίμεθα πρώτου πέρι καὶ δευτέρου, περὶ ὧν δὴ τὸ πρῶτον ἠμφισβητήσαμεν; ΠΡΩ. Ἴσως. ΣΩΚ. Ἴθι δή, νικῶντα ἔθεμέν που τὸν μικτὸν βίον ἡδονῆς τε καὶ φρονήσεως. ἦν οὕτω; ΠΡΩΤ. Ἦν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τοῦτον μὲν τὸν βίον ὁρῶμέν που τίς ἐστι καὶ ὁποίου γένους. ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Καὶ μέρος γ' αὐτὸν φήσομεν εἶναι τοῦ τρίτου, οἶμαι, γένους. οὐ γὰρ ὁ δυοῖν τινοῖν ἐστι, μικτὸς ἐκεῖνος, ἀλλ' ὁ ξυμπάντων τῶν ἀπείρων ὑπὸ τοῦ πέρατος δεδεμένων. ὥστε ὀρθῶς ὁ νικηφόρος οὗτος βίος, μέρος ἐκείνου γίγνοιτ' ἄν. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΣΩΚ. Εἶεν. τί δὲ ὁ σός, ὦ Φίληβε, ἡδὺς καὶ ἄμικτος ὤν, ἐν τίνι γένει τῶν εἰρημένων λεγόμενος, ὀρθῶς ἄν ποτε λέγοιτο; ὧδε δ' ἀπόκριναί μοι, πρὶν ἀποφήνασθαι. ΠΡ. Λέγε μόνον. ΣΩΚ. Ἡδονὴ καὶ λύπη πέρας ἔχετον; ἢ τῶν τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον δεχομένων ἐστίν; ΦΙΛΗ. Ναί. τὸ μᾶλλον, ὦ Σώκρατες. οὐ γὰρ ἂν ἡδονὴ πᾶν ἀγαθὸν ἦν, εἰ μὴ ἄπειρον ἐτύγχανε πεφυκὸς καὶ πλήθει καὶ τῷ μᾶλλον. ΣΩΚ. Οὐδέ γ' ἄν, ὦ Φίληβε, λύπη πᾶν κακόν. ὥστ' ἄλλο τι νῷν σκεπτέον, ἢ τὴν τοῦ C ἀπείρου φύσιν ὡς παρέχεταί τι μέρος ταῖς ἡδοναῖς ἀγαθοῦ. τούτων δή σοι τῶν ἀπεράντων γεγονὸς ἔστω. φρόνησιν δὲ καὶ ἐπιστήμην καὶ νοῦν εἰς τί ποτε τῶν προειρημένων, ὦ Πρώταρχέ τε καὶ Φίληβε, νῦν θέντες, οὐκ ἂν ἀσεβοῖμεν. οὐ γάρ μοι δοκεῖ σμικρὸς ἡμῖν ὁ κίνδυνος εἶναι κατορθώσασι καὶ μὴ περὶ τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ΦΙΛ. Σεμνύνεις γὰρ ὦ Σώκρατες τὸν σαυτοῦ θεόν. ΣΩΚ. Καὶ γὰρ σὺ ὦ ἑταῖρε τὴν σεαυτοῦ· τὸ δ' ἐρωτώμενον ὅμως ἡμῖν λεκτέον. ΠΡ. Ὀρθῶς τοι λέγει Σωκράτης, ὦ Φίληβε, καὶ αὐτῷ πειστέον. ΦΙΛ. Οὐκοῦν ὑπὲρ ἐμοῦ σὺ Πρώταρχε προῄρησαι λέγειν; ΠΡ. Πάνυ γε. νῦν μέντοι σχεδὸν ἀπορῶ, καὶ δέομαί γε, ὦ Σώκρατες, αὐτόν σε ἡμῖν γενέσθαι προφήτην, ἵνα μηδὲν ἡμεῖς σοι περὶ τὸν D ἀγωνιστὴν ἐξαμαρτάνοντες, παρὰ μέλος φθεγξώμεθά τι. ΣΩΚ. Πειστέον ὦ Πρώταρχε. οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν οὐδὲν ἐπιτάττεις. ἀλλ' ὄντως σε ἐγώ, καθάπερ εἶπε Φίληβος, σεμνύνων ἐν τῷ παίζειν ἐθορύβησα, νοῦν καὶ ἐπιστήμην ἐρόμενος ὁποίου γένους εἶεν. ΠΡ. Παντάπασί γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ῥᾴδιον. πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ καὶ γῆς. καὶ ἴσως εὖ λέγουσι. διὰ μακροτέρων δ' εἰ βούλει, τὴν σκέψιν αὐτοῦ τοῦ γένους ποιησώμεθα. ΠΡ. Λέγ' ὅπως βούλει, μηδὲν μῆκος ἡμῖν ὑπολογιζόμενος, ὦ Σώκρατες, ὡς οὐκ ἀπεχθησόμενος. ΣΩΚ. Καλῶς εἶπες. ἀρξώμεθα δέ πως ὧδε ἐπανερωτῶντες. ΠΡ. Πῶς; Πότερον, ὦ Πρώ- E ταρχε, τὰ ξύμπαντα, καὶ τόδε τὸ καλούμενον ὅλον, ἐπιτροπεύειν φῶμεν τὴν τοῦ ἀλόγου καὶ εἰκῆ δύναμιν, καὶ τὸ ὅπῃ ἔτυχεν; ἢ τἀναντία, καθάπερ οἱ πρόσθεν ἡμῶν ἔλεγον, νοῦν καὶ φρόνησίν τινα θαυμαστὴν συντάττουσαν διακυβερνᾶν. ΠΡ. Οὐδὲν τῶν αὐτῶν, ὦ θαυμάσιε Σώκρατες. ὃ μὲν γὰρ σὺ λέγεις νῦν, οὐδ' ὅσιον εἶναι μοι φαίνεται. τὸ δὲ νοῦν πάντα διακοσμεῖν αὐτὰ φάναι, καὶ τῆς ὄψεως τοῦ κόσμου, καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων, καὶ πάσης τῆς περιφορᾶς ἄξιον. καὶ οὐκ ἄλλως ἔγωγ' ἄν ποτε περὶ αὐτῶν εἴποιμι, οὐδ' ἂν δοξάσαιμι. ΣΩΚ. Βούλει δῆτα καὶ ἡμεῖς τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολογουμένοις ξυμφήσωμεν, ὡς ταῦθ' οὕτως ἔχει; καὶ μὴ μόνον οἰώμεθα δεῖν τἀλλότρια ἄνευ κινδύνου λέγειν, ἀλλὰ F καὶ συγκινδυνεύωμεν, καὶ μετέχωμεν τοῦ ψόγου, ὅταν ἀνὴρ δεινὸς φῇ ταῦτα μὴ οὕτως ἀλλ' ἀτάκτως ἔχειν; ΠΡ. Πῶς γὰρ οὐκ ἂν βουλοίμην; ΣΩΚ. Ἴθι δή, τὸν ἐπιόντα περὶ τούτων νῦν ἡμῖν λόγον ἄθρει. ΠΡ. Λέγε μόνον. ΣΩΚΡ. Τὰ περὶ τὴν τῶν σωμάτων φύσιν ἁπάντων τῶν ζώων, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα, καθορῶμέν που, καὶ γῆν, καθάπερ οἱ χειμαζόμενοί φασιν, ἐνόντα ἐν τῇ συστάσει. ΠΡ. Καὶ μάλα. χειμαζόμεθα γὰρ ὄντως ὑπ' ἀπορίας ἐν τοῖς νῦν λόγοις. ΣΩΚΡ. Φέρε δή, περὶ ἑκάστου τῶν παρ' ἡμῖν λάβε τὸ τοιόνδε. ΠΡ. Ποῖον; ΣΩΚΡ. Ὅτι σμικρόν τε τούτων ἕκαστον παρ' ἡμῖν ἔνεστι καὶ φαῦλον, καὶ οὐδαμῇ οὐδαμῶς εἰλικρινὲς ὄν, καὶ τὴν δύναμιν οὐκ ἀξίαν τῆς φύσεως ἔχον. ἐν ἑνὶ δὲ λαβών, περὶ G πάντων νόει ταὐτόν. οἷον, πῦρ ἔστι μέν που παρ' ἡμῖν, ἔστι δ' ἐν τῷ παντί. ΠΡ. Τί μήν; ΣΩΚ. Οὐκοῦν σμικρὸν μέν τι τὸ παρ' ἡμῖν καὶ ἀσθενὲς καὶ φαῦλον· τὸ δ' ἐν τῷ παντί, πλήθει τε θαυμαστὸν καὶ κάλλει καὶ πάσῃ δυνάμει τῇ περὶ τὸ πῦρ οὔσῃ. ΠΡΩ. Καὶ μάλα ἀληθὲς ὃ λέγεις. ΣΩΚ. Τί δέ; τρέφεται καὶ γίγνεται ἐκ τούτου, καὶ ἄρχεται τὸ τοῦ παντὸς πῦρ ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν πυρός; ἢ τοὐναντίον ὑπ' ἐκείνου τό, τ' ἐμὸν καὶ τὸ σὸν καὶ τὸ τῶν ἄλλων ζώων ἅπαντ' ἴσχει ταῦτα; ΠΡ. Τοῦτο μὲν οὐδ' ἀποκρίσεως ἄξιον ἐρωτᾷς. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ταῦτα γ' ἂν ἐρεῖς, οἶμαι, περί τε τῆς ἐν τοῖς ζώοις γῆς τῆς ἐνθάδε καὶ τῆς ἐν τῷ παντί, καὶ τῶν ἄλλων δὴ ὅσων ἠρώτησα ὀλίγον ἔμπροσθεν. οὕτως ἀποκρινῇ; H ΠΡΩΤΑΡ. Τίς γὰρ ἀποκρινόμενος ἄλλως, ὑγιαίνων ἄν ποτε φανείη;

terminum: tertium, mixtam ex iis genitámque eſſentiam: poſtremum mixtionis generationíſque cauſam, ſi quartum vocem, nunquid errarem? PROT. Nullo pacto. SOC. Agedum verò quæ nobis deinde oratio eſt? & quid potiſſimùm inquirentes, huc digreſſi ſumus? nónne id erat? Quærebamus nempe vtri ſecundæ tribuerentur, voluptatíne, an ſapientiæ potius. An non ita? PROT. Ita certè. SOC. Poſtquàm iſta in hunc modum diſtinximus, nónne melius iudicabimus cui prima, cuíve ſecunda victoriæ palma danda ſit, ex iis quæ ſuprà in certamen venerunt? PROT. Fortè. SOC. Victricem ſanè poſuimus, vitam ex voluptate & ſapientia mixtam. PROT. Imò. SOC. Qualis ſit, & cuius generis hæc vita, quodammodo cernimus. PR. Cernimus. SOC. Pars nempe tertij generis. Neque enim ex duobus quibuſdam mixtum illud eſt, ſed ex infinitis omnibus termino deuinctis. Quapropter merito victrix hæc vita illius pars erit. PRO. Et rectè admodum. SOC. Eia Philebe, dulcis illa tua ac ſimplex vita, ad quod prædictorũ genus pertinere iure putabitur? Sic autem mihi prius quàm ea de re ſtatuas, reſponde. PH. Dic modò. SOC. Voluptas ac dolor terminum habent, an potius ex eorum genere ſunt, quæ magis minúſve ſuſcipiunt? PHIL. Ita ex iis quæ magis ô Socrates: neque enim voluptas omne bonum eſſet, niſi ſuapte natura, & ſecundum multitudinem, & ſecundum id quod magis infinita exiſteret. SOCR. At neque etiam dolor ô Philebe, omne malum: quamobrem aliud quiddam nunc cõſiderare debemus, quàm infiniti naturam, quod voluptatibus partem boni aliquam præbeat. Enimucrò ex iis indeterminatis vita illa tua ſit. Sapientiam autem, ſcientiámque, & mentem, ad vtrum eorum quæ diximus potius, ô Protarche atque Philebe, referemus, ne in pietatem à nobis peccetur? haud enim mediocre periculum eſt, rectè ſecúſve quod modò quæſitum eſt, explicuiſſe. PHIL. Deum, ô Socrates, tuũ extollis. SO. Et tu ô amice, deam tuam. Verùm ad id quod quæſitum eſt, redeundum. PR. Probè loquitur Socrates ô Philebe. Eique eſt parendum. PH. An non ô Protarche, pro me dicturum te promiſiſti? PROT. Maximè. Nunc autem propemodum hæſito, téque vt eſſe nobis ô Socrates propheta velis obſecro, nequid nos tibi circa certatorem aberrantes, præter melodiam canamus. PHIL. Parendum Protarche, nihil enim difficile iubes. SOCR. Equidem Deum reuera, vt Philebus inquit, extollens iocando te turbaui, interrogans cuiúſnam generis mens & ſcientia eſſent. PROT. Maximè quidem ô Socrates. SOC. Facilè tamen: omnes ſiquidem ſapientes ita extollentes ſeſe conſentiunt, intellectum eſſe cœli terræque nobis regem. ac fortè rectè loquuntur. quòd ſi vis, hoc genus diffuſius examinemus. PROT. Dic arbitratu tuo, ô Socrates, nihil prolixitatem veritus, neque enim moleſtus eris. SOC. Præclarè loqueris: hinc igitur interrogantes, exordiamur. PROT. Vnde? SOCR. Vtrum ô Protarche, dicendum eſt vniuerſum hoc agi ab irrationali quadam temerariáque, & fortuita poteſtate? An contrà, quemadmodũ maiores noſtri ſenſerunt, ordine quodam mentis, & ſapientiæ mirabilis gubernari? PRO. Nihil iſtorum, ô admirande Socrates. Nam quod modò dicebas, prophanum mihi videtur: fateri autem mente omnia hæc exornari, ſententia quędam ſpecie mundi ſoliſque, & lunæ cæterorúmque ſiderum, & omnis deniquè cœleſtis circuitus digna eſt, nec ego vnquam de iis aliter loqui, aut ſentire auſim. SOC. Vin igitur quod à priſcis aſſertum eſt, nos item confiteamur? hæc videlicet ita ſeſe habere, nec modò putemus alia ſine periculo proferri non poſſe, verumetiam vnà cum illis vituperationis periculum ſubeamus, ſiquando vir aliquis durus ac vehemens, iſta non ſic, ſed ſine ordine ferri contenderit? PRO. Quidni velim? SOC. Age igitur, eam quæ nobis nunc hac de re ſequitur, diſputationem contemplare. PR. Dic modò. SOCR. Quæ circa corpora viuentium ſunt, ignem, aquam, ſpiritum, atque terram in compoſitione ineſſe conſpicimus, ſed fluctuantium, vt aiunt, inſtar. PROT. Et maximè quidem: in iis enim ſermonibus reuera propter ambiguitatem fluctuamus. SOCR. Ergo de vno quoque eorum quæ circa nos ſunt, id accipe. PRO. Quidnam? SOC. Quod vnumquodque horum apud nos exiguum ac vile, nec vllo modo ſyncerum, & integrum, nec vim natura ſua dignam ferens: quod quidem in vno animaduertens, de reliquis omnibus idem exiſtimato. Velut ignis, eſt quidem apud nos, eſt etiam in vniuerſo. PRO. Eſt. SOCR. Nónne ignis hic noſter exiguus, imbecillus, & vilis, ſed qui in vniuerſo ineſt, quantitate mirandus & pulchritudine, & omni quæ ad ignem pertinet, poteſtate? PR. Vera nimium loqueris. SOC. An verò ſit aliter, ducitur ab igni noſtro mundi totius ignis, vel cõtrà, & meus & tuus, & animantium reliquorum omnis ab illo? PR. Hæc reſponſione digna non ſunt. SOCR. Rectè. Eadem quoque de animalium ac mundi terra opinor, diceres, & de aliis omnibus quæ paulò ſuprà quæſiuimus, ſimiliter reſponderes? PR. Quiſnam reſpondens aliter, ſanæ mentis æſtimetur?

Genitum non eſt mixtum ex duobus quibuſuis, ſed ex infinito & termino duobus conſtat.

Quòd voluptas & dolor ſit in genere infinitorum. Neque voluptas omne bonum, neque dolor omne malum.

Intellectũ eſſe cœli ac terræ regem.

Elementorum apud nos vilitas.

SOC. Nemo forſitan, ſed iam ad reliqua. Omnia quippe nunc dicta in vnum compoſita contuentes, corpus appellamus. PR. Quidni? SOC. Idem quoque de hoc, quem mundum dicimus, accipe. Eadem ſiquidem ratione corpus eſt, ex eiſdem compoſitum. PR. Rectiſſimè loqueris. SOC. Vtrum ex hoc corpore noſtrum corpus omnino, vel cōtrà ex noſtro ipſum nutritur, & quæcunque paulò antè memorauimus, ſuſcepit & habet? PR. Neque hoc etiam alterum, ô Socrates, reſponſione dignũ eſt. SOCR. Sed alterum, éſtne dignum, an non? PROT. Dic, quod? SOCR. Noſtrum corpus animam habere fatebimur? PR. Conſtat. SOC. Vndénam, ô amice Protarche, ſuſcepit, niſi vniuerſi córpus, quod eadem quæ & noſtrum ac etiam præſtantiora continet, animam habeat? PR. Conſtat. Aliunde nequaquam. SOCR. Neque enim exiſtimandum, ô Protarche, quatuor illa, terminum, infinitum, mixtum, & cauſæ genus in iis quartum cunctis exiſtens, quod iis quidem quæ apud nos ſunt, animam corpúſque præbet, dũ imprimit vmbram, labefactatóque corpore, remedia parat, & in aliis alia cōſtituit atque reſtituit, atque omnem omnis generis ſapientiam vocitari: cúmque eadem hæc vniuerſo cœlo eiúſque partibus amplioribus inſint, quæ puriores prȩſtantioréſque exiſtunt, in eis tamen præclariſſimorum pretioſiſſimorúmque naturam minimè reperiri? PR. Nullam profectò rationem id haberet. SO. Quamobrem rationem illam vlterius proſequentes melius diceremus, vt ſæpenumero diximus, infinitũ prorſus in hoc vniuerſo conſiſtere, ſufficientémque terminum cauſámque illis haud ignobilem ſemper adeſſe ornantem diſponétémque horas & menſes & annos, mentē & ſapientiam meritò nuncupatam. PR. Meritò. SO. Sapientia verò atque mens, abſque anima nunquam ſunt. PR. Nunquam certè. SOC. Ergo in Iouis ipſius natura regiam animam, regiámque mentem ineſſe propter vim cauſȩ confiteberis, & in aliis item alia pulchra, vt illorum cuique dici placet. PROT. Maximè. SOC. Præcedentem ô Protarche ſermonem nequaquam temere inductũ putes: eorum enim qui olim mentē omni modo præſidere oſtenderunt, ſententiã adiuuat. PR. Sanè. SOC. Meæ verò petitioni reſponſum porrigit, quòd mens eſt progenies quædam eius cauſæ, quæ cauſa dicitur omnium, quæque eſt ex quatuor his quæ ſunt relata, vnum quiddam: habes iam igitur noſtram expoſitionem. PR. Habeo, & ſufficienter quidem. quãquam cùm antea idem reſponderis, nō intellexi. SOC. Remiſſio quædam ſtudij ô Protarche, ſæpenumero iocus eſt. PR. Præclarè loqueris. SOC. Nunc igitur ô amice, in quo genere ſit, quámve habeat vim, ſatis propemodũ monſtratum eſt. PRO. Omnino. SO. Quinetiam ſimiliter voluptatis genus iampridē patuit. PRO. Nimirũ. SOC. Reminiſcamur iam & horũ circa vtraque, quòd mens quidē cauſæ cognita, eiuſdémque cum illa generis ferme erat: voluptas autē infinita, eiúſque generis quod nec principiũ, nec medium, neq; finem in ſeipſo ſuapte natura continet, aut aliquando cōtinebit. PR. Quidni reminiſcamur? SO. Oportet itaque poſthac in quo horũ vtrumque conſiſtit, & propter quam paſſionē fit quoties fit, aduertere. Vtque voluptatis primo genus ipſum inueſtigauimus, ſic & iſta circa illã primo nunc inquiremus. Seorſum tamen à dolore voluptatem ſufficienter examinare non poſſumus. PR. Si hac gradiendum eſt, hac vtique gradiamur. SOCR. Num igitur idem tibi quod mihi de horum gubernatione videtur? PRO. Quid iſtud. SOC. Communi eodémque in genere ſecundum naturam dolor & voluptas eſſe videntur. PR. Hoc commune genus, amice Socrates, reducit nobis in memoriam, quídnam ex iis quæ ſuprà diſtincta ſunt, intelligi velis. SOC. Pro viribus ô mirifice vir, id agã. PR. Bene inquis. SOC. Cōmune igitur intelligamus, quod ex quatuor tertium numerauimus. PRO. An quod poſt infinitum finitúmque locaſti, in quo ſanitatem & harmoniam, vt arbitror, collocaſti? SOCR. Rectè dicis, ſed nunc maximè mentem adhibe. PRO. Dic igitur. SOCR. Harmonia ſoluta in animantibus, vnà naturȩ ſolutionem generationémque dolorum eo in tempore fieri dico. PR. Conſentaneum. SOC. Rurſus harmonia contemperata, & in ſui naturam protinus reſtituta, voluptatē fieri dicendum eſt, ſi modò res maximæ verbis paucis concludendæ ſunt. PR. Reor equidē te rectè ô Socrates dicere: clariùs tamen exprimere eadem adnitendum. SOCR. An non vulgaria, & notiſſima, cognitu facilia ſunt. PR. Quænam iſta? SOC. Fames quidem ſolutio eſt, atque moleſtia. PRO. Eſt. SOC. Comeſtio verò repletio atque voluptas. PR. Ita. SOCR. Sitis iterum corruptio ſolutióque & dolor. Vis autē humore quod areſactũ eſt reficiens, voluptas eſt. Diſcretio inſuper, & diſſolutio præter naturã æſtu quodam effecta moleſtia. At ſecundum naturã reſtitutio refrigeratióq;, voluptas. PR. Prorſus. SO. Concretio quoq; humoris præter animalis naturam frigore facta, dolor. Contrà humido liqueſcente, & in ſuam redeunte naturam, reditus iſte voluptas. Ac ſummatim conſidera num toleranda tibi hæc oratio videatur. Quoties corrumpitur animata ſpecies ex infinito & termino ſecundum naturam

Iocus ſæpenumero remiſſio ſtudij eſt.

A Σ. Σχεδὸν οὐδ᾽ ὁστισοῦν. ἀλλὰ τὸ μετὰ τοῦτο ἑξῆς ἕπου. πάντα γὰρ ἡμεῖς ταῦτα τὰ νῦν δὴ λεχθέντα, ἆρ᾽ οὐκ εἰς ἓν συγκείμενα ἰδόντες ἐπωνομάσαμεν σῶμα; Π. Τί μήν; Σ. Ταυτὸν δὴ λάβε καὶ περὶ τοῦδε ὃν κόσμον λέγομεν. διὰ τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἂν εἴη που σῶμα σύνθετον ὂν ἐκ τῶν αὐτῶν. Π. Ὀρθότατον λέγεις. Σ. Πότερον οὖν ἐκ τούτου τοῦ σώματος ὅλως τὸ παρ᾽ ἡμῖν σῶμα, ἢ ἐκ τοῦ παρ᾽ ἡμῖν τοῦτο τρέφεταί τε, καὶ ὅσα νῦν δὴ περὶ αὐτῶν εἴπομεν, εἴληφέ τε καὶ ἔχει; Π. Καὶ τοῦθ᾽ ἕτερον, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄξιον ἐρωτήσεως. Σ. Τί δαὶ τόδε ἆρα ἄξιον; ἢ πῶς ἐρεῖς; Π. Λέγε τὸ ποῖον. Σ. Τὸ παρ᾽ ἡμῖν σῶμα ἆρ᾽ οὐ ψυχὴν φήσομεν ἔχειν; Π. Δῆλον ὅτι φήσομεν. B Σ. Πόθεν, ὦ φίλε Πρώταρχε, λαβόν, εἴπερ μὴ τό γε τοῦ παντὸς σῶμα ἔμψυχον ὂν ἐτύγχανε, ταὐτά γε ἔχον τούτῳ, καὶ ἔτι πάντῃ καλλίονα; Π. Δῆλον ὡς οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ὦ Σώκρατες. Σ. Οὐ γάρ που δοκοῦμέν γε, ὦ Πρώταρχε, τὰ τέτταρα ἐκεῖνα, πέρας, καὶ ἄπειρον, καὶ κοινόν, καὶ τὸ τῆς αἰτίας γένος, ἐν ἅπασι τέταρτον ἐνὸν τοῦτο, ἐν μὲν τοῖς παρ᾽ ἡμῖν ψυχήν τε παρέχον, καὶ σωμασκίαν ἐμποιοῦν, καὶ πταίσαντος σώματος ἰατρικήν, καὶ ἐν ἄλλοις ἄλλα συντιθὲν καὶ ἀκούμενον, πᾶσαν καὶ παντοίαν σοφίαν ἐπικαλεῖσθαι. τῶν δ᾽ αὐτῶν τούτων ὄντων ἐν ὅλῳ τε οὐρανῷ, καὶ κατὰ μεγάλα μέρη, καὶ προσέτι καλῶν καὶ εἰλικρινῶν, C ἐν τούτοις δ᾽ οὐκ ἄρα μεμηχανῆσθαι τὴν τῶν καλλίστων καὶ τιμιωτάτων φύσιν. Π. Ἀλλ᾽ οὐδαμῶς τοῦτό γ᾽ ἂν λόγον ἔχοι. Σ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ τοῦτο, μετ᾽ ἐκείνου τοῦ λόγου ἂν ἑπόμενοι, βέλτιον λέγοιμεν· ὡς ἔστιν, ἃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἄπειρόν τε ἐν τῷ παντὶ πολὺ καὶ πέρας ἱκανόν. καί τις ἐπ᾽ αὐτοῖς αἰτία οὐ φαύλη, κοσμοῦσά τε καὶ συντάττουσα ἐνιαυτούς τε καὶ ὥρας καὶ μῆνας, σοφία καὶ νοῦς λεγομένη δικαιότατ᾽ ἄν. Π. Δικαιότατα δῆτα. Σ. Σοφία μὴν καὶ νοῦς ἄνευ ψυχῆς οὐκ ἄν ποτε γενοίσθην. Π. Οὐ γὰρ οὖν. Σ. Οὐκοῦν ἐν μὲν τῇ τοῦ Διὸς ἐρεῖς φύσει βασιλικὴν μὲν ψυχήν, βασιλικὸν δὲ νοῦν ἐγγίγνεσθαι, διὰ τὴν τῆς αἰτίας δύναμιν· ἐν δὲ ἄλλοις ἄλλα καλά, καθότι φίλον ἑκάστοις λέγεσθαι. D Π. Μάλα γε. Σ. Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἡμᾶς μή τι μάτην δόξῃς ὦ Πρώταρχε εἰρηκέναι. ἀλλ᾽ ἔστι τοῖς μὲν πάλαι ἀποφηναμένοις ὡς ἀεὶ τοῦ παντὸς νοῦς ἄρχει, ξύμμαχος ἐκείνοις. Π. Ἔστι γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Τῇ δέ γε ἐμῇ ζητήσει πεποιηκὼς ἀπόκρισιν, ὅτι νοῦς ἐστι γενούσης τοῦ πάντων αἰτίου λεχθέντος τῶν τεττάρων, ὧν ἦν ἡμῖν ἓν τοῦτο. ἔχεις γὰρ δή που νῦν ἡμῶν ἤδη τὴν ἀπόκρισιν. Π. Ἔχω καὶ μάλα ἱκανῶς. καίτοι με ἀποκρινάμενος ἔλαθες. Σ. Ἀνάπαυλα γὰρ τῆς σπουδῆς, ὦ Πρώταρχε, γίνεται ἐνίοτε ἡ παιδιά. Π. Καλῶς εἶπες. Σ. Νῦν δή που, ὦ ἑταῖρε, οὗ μὲν γένους ἐστί, καὶ τίνα ποτὲ δύναμιν κέκτηται, σχεδὸν ἐπιεικῶς ἡμῖν τανῦν δεδήλωται. Π. Πάνυ μὲν οὖν. E Σ. Καὶ μὴν ἡδονῆς γε ὡσαύτως πάλαι τὸ γένος ἐφάνη. Π. Καὶ μάλα. Σ. Μεμνώμεθα δὴ καὶ ταῦτα περὶ ἀμφοῖν· ὅτι νοῦς μὲν αἰτίας ἦν ξυγγενής, καὶ τούτου σχεδὸν τοῦ γένους. ἡδονὴ δέ, ἄπειρός τε αὐτή, καὶ τοῦ μήτε ἀρχήν, μήτε μέσα, μήτε τέλος ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐν ἑαυτῷ ἔχοντος, μηδὲ ἕξοντός ποτε γένους. Π. Μεμνησόμεθα· πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο, ἔν ᾧ τέ ἐστιν ἑκάτερον αὐτοῖν καὶ διὰ τί πάθος γίγνεσθον, ὁπόταν γίγνησθον, ἰδεῖν ἡμᾶς πρῶτον τὴν ἡδονήν. ὥσπερ τὸ γένος αὐτῆς πρότερον ἐβασανίσαμεν, οὕτω καὶ ταῦτα πρότερα. λύπης δ᾽ αὖ χωρὶς τὴν ἡδονὴν οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα ἱκανῶς βασανίσαι· ἀλλ᾽ εἰ ταύτῃ χρὴ πορεύεσθαι, ταύτῃ πορευώμεθα. ἆρ᾽ οὖν σοι, καθάπερ ἐμοί, φαίνεται τῆς γενέσεως αὐτῶν πέρι; Π. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ἐν τῷ κοινῷ μοι γένει φαίνεσθον ἅμα λύπη τε καὶ ἡδονὴ γίγνεσθαι κατὰ F φύσιν. Π. Κοινὸν δέ γε, ὦ φίλε Σώκρατες, ὑπομίμνησκε ἡμᾶς τί ποτε τῶν προειρημένων βούλει δηλοῦν. ΣΩΚ. Ἔσται ταῦτ᾽ εἰς δύναμιν, ὦ θαυμάσιε. Π. Καλῶς εἶπες. ΣΩ. Κοινὸν τοίνυν ὑπακούωμεν ὃ δὴ τῶν τεττάρων τρίτον ἐλέγομεν· ὃ μετὰ τὸ ἄπειρον καὶ πέρας ἔλεγες· ἐν ᾧ καὶ ὑγίειαν, οἶμαι δὲ καὶ ἁρμονίαν, ἐτίθεσο. Π. Κάλλιστ᾽ εἶπες. ΣΩΚ. Τὸν νοῦν δὲ ὅτι μάλιστ᾽ ἤδη πρόσεχε. Π. Λέγε μόνον. ΣΩΚ. Λέγω τοίνυν, τῆς ἁρμονίας μὲν λυομένης ἡμῖν ἐν τοῖς ζώοις, ἅμα λύσιν τῆς φύσεως καὶ γένεσιν ἀλγηδόνων ἐν τῷ τότε γίγνεσθαι χρόνῳ. Π. Πάνυ λέγεις εἰκός. ΣΩ. Πάλιν δὲ ἁρμοττομένης τε καὶ εἰς τὴν αὑτῆς φύσιν ἀπιούσης, ἡδονὴν γίγνεσθαι λεκτέον. εἰ δεῖ δι᾽ ὀλίγων περὶ μεγίστων ὅτι τάχιστα ῥηG θῆναι. Π. Οἶμαι μέν σε ὀρθῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ἐμφανέστερον δὲ ἔτι τὰ αὐτὰ ταῦτα πειρώμεθα λέγειν. ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ δημόσιά που καὶ περιφανῆ ῥᾷστον συννοεῖν. Π. Ποῖα; ΣΩ. Πείνη μέν που, λύσις καὶ λύπη; Π. Ναί. ΣΩ. Ἐδωδὴ δή, πλήρωσις γιγνομένη πάλιν, ἡδονή. Π. Ναί. ΣΩΚ. Δίψος δ᾽ αὖ φθορὰ καὶ λύπη καὶ λύσις· ἡ δὲ τοῦ ὑγροῦ πάλιν τὸ ξηρανθὲν πληροῦσα δύναμις, ἡδονή. διάκρισις δέ γ᾽ αὖ καὶ διάλυσις, ἡ παρὰ φύσιν τοῦ πνίγους πάθη, λύπη· κατὰ φύσιν δὴ πάλιν ἀπόδοσίς τε καὶ ψῦξις, ἡδονή. ΠΡΩΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ ῥῖγος ἡ μὲν παρὰ φύσιν τοῦ ζώου τῆς ὑγρότητος πῆξις, λύπη· πάλιν δ᾽ εἰς ταὐτὸν ἀπιόντων καὶ διακρινομένων, ἡ κατὰ φύσιν ὁδός, ἡδονή. καὶ ἑνὶ λόγῳ σκόπει εἴ σοι H μέτριος ὁ λόγος, ὃς ἂν φῇ τὸ ἐκ τῆς ἀπείρου καὶ πέρατος κατὰ φύσιν

ἔμψυχον γεγονὸς εἶδος, (ὅπερ ἔλεγον ἐν τῷ πρόσθεν) ὅταν μὲν τοῦτο φθείρηται, τὴν μὲν φθορὰν, λύπην εἶναι, τὴν δ᾽ εἰς τὴν αὐτῶν οὐσίαν ὁδὸν, ταύτην δ᾽ αὖ πάλιν τὴν ἀναχώρησιν πάντων, ἡδονήν. ΠΡ. Ἔστω. δοκεῖ γάρ μοι τύπον γέ τινα ἔχειν. ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν εἶδος τιθώμεθα λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἐν τούτοις τοῖς πάθεσιν ἑκατέροις. ΠΡ. Κείσθω. ΣΩΚ. Τίθει τοίνυν αὐτῆς τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ τούτων τῶν παθημάτων προσδόκημα, τὸ μὲν πρὸ τῶν ἡδέων ἐλπιζόμενον, ἡδὺ καὶ θαρραλέον, τὸ δὲ πρὸ τῶν λυπηρῶν, φοβερὸν καὶ ἀλγεινόν. ΠΡ. Ἔστι γὰρ οὖν τοῦθ᾽ ἡδονῆς καὶ λύπης ἕτερον εἶδος, τὸ χωρὶς τοῦ σώματος, αὐτῆς τῆς ψυχῆς διὰ προσδοκίαν γιγνόμενον. ΣΩΚ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες. ἐν γὰρ τούτοις, οἶμαι, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν εἰλικρινέσι τε ἑκατέροις γιγνομένοις, ὡς δοκεῖ, καὶ ἀμίκτοις, λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἐμφανὲς ἔσεσθαι τὸ περὶ τὴν ἡδονὴν, πότερον ὅλον ἐστὶ τὸ γένος ἀσπαστόν· ἢ τοῦτο μὲν ἑτέρῳ τινὶ τῶν προειρημένων δοτέον ἡμῖν γενῶν, ἡδονῇ τε καὶ λύπῃ καθάπερ θερμῷ καὶ ψυχρῷ καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, τοτὲ μὲν ἀσπαστέον αὐτὰ, τοτὲ δὲ οὐκ ἀσπαστέον· ὡς ἀγαθὰ μὲν οὐκ ὄντα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔνια δεχόμενα τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔστιν ὅτε φύσιν. ΠΡ. Ὀρθότατα λέγεις, ὅτι ταύτῃ πῃ δεῖ διαθηρευθῆναι τὸ νῦν μεταδιωκόμενον. ΣΩΚ. Πρῶτον μὲν τοίνυν τόδε ξυνίδωμεν, ὡς εἴπερ ὄντως ἐστὶ τὸ λεγόμενον, διαφθειρομένων μὲν αὐτῶν ἀλγηδὼν, ἀνασωζομένων δὲ, ἡδονή· τῶν μήτε διαφθειρομένων, μήτε ἀνασωζομένων, ἐννοήσωμεν περὶ τίνα ποτὲ ἕξιν δεῖ τότε ἐν ἑκάστοις εἶναι τοῖς ζώοις, ὅταν οὕτως ἴσχῃ. σφόδρα δὲ προσέχων τὸν νοῦν εἰπέ· ἆρ᾽ οὐ πᾶσα ἀνάγκη πᾶν ἐν τῷ τότε χρόνῳ ζῷον μήτε τι λυπεῖσθαι, μήτε ἥδεσθαι, μήτε μέγα, μήτε σμικρόν; ΠΡΩ. Ἀνάγκη μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἔστι τις τρίτη ἡμῖν ἡ τοιαύτη διάθεσις παρά τε τὴν τοῦ χαίροντος, καὶ παρὰ τὴν τοῦ λυπουμένου. ΠΡ. Τί μήν; ΣΩΚ. Ἄγε δὴ τοίνυν, ταύτης προθυμοῦ μεμνῆσθαι. πρὸς γὰρ τὴν τῆς ἡδονῆς κρίσιν οὐ σμικρὸν μεμνῆσθαι ταύτην ἔσθ᾽ ἡμῖν, ἢ μή. βραχὺ δέ τι περὶ αὐτῆς, εἰ βούλει, διαπεράνωμεν. ΠΡ. Λέγε ποῖον. ΣΩΚ. Τῷ τὸν τοῦ φρονεῖν ἑλομένῳ βίον οἶσθ᾽ ὡς τοῦτον τὸν τρόπον οὐδὲν ἀποκωλύει ζῆν. ΠΡ. Τὸν τοῦ μὴ χαίρειν, μηδὲ λυπεῖσθαι, λέγεις; ΣΩΚ. Ἐρρήθη γάρ που τότε ἐν τῇ παραβολῇ τῶν βίων, μηδὲν δεῖν μήτε μέγα μήτε σμικρὸν χαίρειν τῷ τὸν τοῦ νοεῖν καὶ φρονεῖν βίον ἑλομένῳ. ΠΡ. Καὶ μάλα οὕτως ἐρρήθη. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὕτως ἂν ἐκείνῳ γε ὑπάρχοι· καὶ ἴσως οὐδὲν ἄτοπον εἰ πάντων τῶν βίων ἐστὶ θειότατος. ΠΡ. Οὐκοῦν εἰκός γε οὔτε χαίρειν θεοὺς, οὔτε τὸ ἐναντίον. ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν οὐκ εἰκός. ἄσχημον γοῦν αὐτῶν ἑκάτερον γιγνόμενόν ἐστιν· ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν ἔτι καὶ εἰσαῦθις ἐπισκεψόμεθα ἐὰν πρὸς λόγον τι ᾖ· καὶ τῷ νῷ πρὸς τὰ δευτερεῖα, ἐὰν μὴ πρὸς τὰ πρωτεῖα δυνώμεθα προσθεῖναι, προσθήσομεν. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα λέγεις. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ μὴν τό γε ἕτερον εἶδος τῶν ἡδονῶν, ὃ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἔφαμεν εἶναι, διὰ μνήμης πᾶν ἐστι γεγονός. ΠΡΩΤ. Πῶς; ΣΩΚΡΑΤ. Μνήμην, ὡς ἔοικεν, ὅ,τι ποτέ ἐστι, πρότερον ἀναληπτέον· καὶ κινδυνεύει πάλιν ἔτι πρότερον αἴσθησιν μνήμης, εἰ μέλλει περὶ ταῦθ᾽ ἡμῖν κατὰ τρόπον φανερά τι γενήσεσθαι. ΠΡ. Πῶς φής; ΣΩΚΡ. Θὲς τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ἑκάστοτε παθημάτων, τὰ μὲν, ἐν τῷ σώματι κατασβεννύμενα, πρὶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν διεξελθεῖν, ἀπαθῆ ἐκείνην ἐάσαντα· τὰ δὲ, δι᾽ ἀμφοῖν ἰόντα, καί τινα ὥσπερ σεισμὸν ἐντιθέντα ἴδιόν τε καὶ κοινὸν ἑκατέρῳ. ΠΡ. Κείσθω. ΣΩΚΡ. Τὰ μὲν δὴ μὴ δι᾽ ἀμφοῖν ἰόντα, ἐὰν τὴν ψυχὴν ἡμῶν φῶμεν λανθάνειν, τὰ δὲ, δι᾽ ἀμφοῖν, μὴ λανθάνειν, ἆρ᾽ ὀρθότατα ἐροῦμεν; ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Τὸ τοίνυν λεληθέναι, μηδαμῶς ὑπολάβῃς ὡς λέγω λήθης ἐνταῦθά που γένεσιν. ἔστι γὰρ λήθη, μνήμης ἔξοδος· ἡ δ᾽ ἐν τῷ λεγομένῳ νῦν, οὔπω γέγονε. τοῦ δὲ μήτε ὄντος, μήτε γεγονότος πως, γίγνεσθαι φάναι τινὰ ἀποβολὴν, ἄτοπον. ἢ γάρ; ΠΡ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τὰ τοίνυν ὀνόματα μετάβαλε μόνον. ΠΡ. Πῶς; ΣΩΚ. Ἀντὶ μὲν τοῦ λεληθέναι τὴν ψυχὴν, ὅταν ἀπαθὴς αὕτη γίγνηται τῶν σεισμῶν τῶν τοῦ σώματος, ἣν νῦν λήθην καλεῖς, ἀναισθησίαν ἐπονόμασον. ΠΡ. Ἔμαθον. ΣΩΚ. Τὸ δὲ ἐν ἑνὶ πάθει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα κοινῇ γιγνόμενον, κοινῇ καὶ κινεῖσθαι, ταύτην δ᾽ αὖ τὴν κίνησιν ὀνομάζων αἴσθησιν, οὐκ ἀπὸ τρόπου φθέγγοι᾽ ἄν. ΠΡ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἤδη μανθάνομεν ὃ βουλόμεθα καλεῖν τὴν αἴσθησιν. Π. Τί μήν; ΣΩ. Σωτηρίαν τοίνυν αἰσθήσεως τὴν μνήμην λέγων, ὀρθῶς ἄν τις λέγοι, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν. Π. Ὀρθῶς γὰρ οὖν. ΣΩ. Μνήμης δὲ ἀνάμνησιν ἆρ᾽ οὐ διαφέρουσαν λέγομεν; Π. Ἴσως. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ τόδε; Π. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὅταν ἃ μετὰ τοῦ σώματος ἔπασχέ ποθ᾽ ἡ ψυχὴ, ταῦτ᾽ ἄνευ τοῦ σώματος αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ ὅτι μάλιστα ἀναλαμβάνῃ, τότε ἀναμιμνήσκεσθαί που λέγομεν. ἢ γάρ; Π. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μὴν καὶ ὅταν ἀπολέσασα μνήμην εἴτε αἰσθήσεως, εἴτ᾽ αὖ μαθήματος, αὖθις ταύτην ἀναπλήσῃ πάλιν αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ, καὶ ταῦτα ξύμπαντα ἀναμνήσεις καὶ μνήμας που λέγομεν. Π. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩΚ. Οὗ δὴ χάριν ἅπαντ᾽ εἴρηται ταῦτα, ἔστι τόδε. Π. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ἵνα μὴ τὴν ψυχῆς ἡδονὴν χωρὶς σώματος ὅτι μάλιστα καὶ ἐναργέστατα λάβοιμεν, καὶ ἅμα ἐπιθυμίαν. διὰ γὰρ τούτων πως ταῦτα ἀμφότερα ἔοικε δηλοῦσθαι. Π. Λέγωμεν τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἤδη τὸ μετὰ ταῦτα. Σ. Πολλά γε περὶ γένεσιν ἡδο

A vt in ſuperioribus diximus, genita, eiuſmodi corruptio dolor eſt. Cùm verò hæc in eſſentiam ſuam refluunt, regreſſum hũc dicimus voluptatem. PROT. Eſto. Videtur enim hoc mihi admodum veriſimile. SOC. Hanç vnam itaque voluptatis, & doloris ſpeciem in iis paſſionibus vtriſque ponamus. PR. Ponatur. SOC. Pone deinceps expectationem harum in anima paſſionum. Expectationem inquam quę voluptaria antecedit, ſperantem, gaudentem, atque ſecuram: quæ verò moleſta, formidoloſam ac mœſtam. PR. Eſt igitur hæc voluptatis & doloris ſpecies alia, ſeorſum à corpore, ex ſolius animæ expectatione profecta. SOC. Rectè accepiſti. In iis vtique vt mea fert B opinio, vtriſque ſynceris exiſtentibus, nec mixtis, voluptate videlicet atque dolore, liquidò diſcernemus num voluptatis vniuerſum genus amandum ſit, an hoc potius cuiquam ex antè dictis attribuendum: voluptati verò atque dolori, ceu calido & frigido, cæteríſque talibus, competat vt interdum amanda ſint, aliàs non amanda: vtpote quæ bona minimè ſint, ſed quandoque certum aliquid ſuſcipientia, naturam boni ſequantur. PR. Rectè ais oportere ſic incedere qui talia perſcrutatur. SOCR. Primum igitur id inſpiciamus: ſi verum eſt quod dicebatur, peremptis illis dolorem, ſaluis voluptatem ſequi: cùm neque intereunt, neque etiam conſcrutantur, quam potiſſi- C mùm habitudinem tunc ſingulis animalibus tribuere debeamus. Intentus itaque animo mihi reſponde, num tibi neceſſarium videatur quodlibet animal eo ipſo in tempore nullo modo vel lætari vel angi. PR. Neceſſarium certè. SOC. Eſt ergo ſtatus hic tertius præter mœrentis & gaudentis affectum. PR. Eſt profectò. SOCR. Agedum huius meminiſſe conare: ad iudicandum ſiquidem voluptatem, reminiſci vel non permultum refert, breuibus tamen aliquid de ipſa ſi vis perſtringamus. PR. Dicas ergo, quid iſtud? SOC. Eum qui contemplationis vitam eligit, nihil ita viuere prohibet. PROTAR. Seorſum à lætitia, & moleſtia dicis? SOC. Dictum enim in cuiuſque vitæ D comparatione, virum contemplationi deditum nihil vlla ex parte vel gaudere vel angi. PR. Omnino ſic dictum. SOCRA. Nónne ſic illi conuenit? Ac fortè nil mirum eſſet, ſi vita hæc cæterarum omnium diuiniſſima ſit. PR. An abſurdum eſt deos gaudere vel contrà triſtari? SOC. Abſurdum omnino. Indecés enim vtrunque eſt. At hoc deinceps inueſtigemus, ſiquid ad hanc diſputationem conferat: ac menti ad ſecundas victoriæ partes, ſi minus ad primas licet, accommodemus. PR. Rectè loqueris. SOC. Atqui alia ſpecies voluptatum, quam animæ propriam aſſignauimus, omnis memoria conſtat. PROT. Quo pacto? SOC. Primum quid memoria ſit accipiendum vi- E detur: quinetiam fortaſſe quid memoriæ ſenſus, ſi planius hæc elucidari velimus. PRO. Quo pacto inquis? SOC. Pone ex omnibus corporis paſſionibus quaſdam in corpore prius extinctas, quàm in animam transfluant, paſſione vacuam dimittentes: alias per vtrunque diffuſas & quandam quaſi concuſſionem, tam propriam, quàm communem vtrique pariter inferentes. PROT. Ponantur. SOCRAT. Et paſſiones per vtrunque minimè propagatas ſi latere dixerimus animam, & per vtrunque manantes innoteſcere animæ, an rectè dicemus? PROT. Certè. SOCRAT. Ipſum ergo latere nullo modo vt dic, obliuionis generationem eſſe exiſtimes. Eſt enim F obliuio memoriæ exitus. Ea verò in iis quæ modò dicebantur nondum erat. Eius quod nec eſt nec fuit, iacturam fieri aliquam abſurdum. PROT. Abſurdum. SOC. Nomina ergo duntaxat permuta. PROT. Quomodo? SOCR. Pro eo quod latere animam diximus, quando abſque paſſione corporei tumultus exiſtit, quam nunc obliuionem vocare videris, inſenſibilitatem, vel vacuitatem ſenſus, potius nominato. PRO. Teneo. SOCR. Motum autem in communi corporis & animæ paſſione factum ſi ſenſum vocaueris, haud ab re nominabis. PROT. Vera loqueris. SOCRAT. An non percipimus iam quid ſenſum vocari velimus? PRO. Percipimus. SOCRAT. Senſus præterea conſeruationem rectè quis memoriam mea ſen- G tentia nuncupabit. PROT. Rectè nimirum. SOC. Et à memoria reminiſcentiam diſcrepare fatemur, nécne? PROT. Fortè. SOCR. An non in hoc præcipuè? PROT. Quónam? SOC. Quoties quæ cum corpore paſſa eſt aliquando anima, eadem ſine corpore in ſeipſa reſumens animaduertit, tunc meminiſſe eam aſſerimus, an non? PROT. Valde quidem. SO. Quinetiam quando memoriæ paſſa iacturam, deinde vel ſenſu, vel diſciplina monente eam iterum reuocat in ſeipſa, reminiſci putatur. Atque hæc omnia memorias reminiſcentiáſque vocamus. PR. Probè loqueris. SO. Cuius autem gratia hæc dicta ſunt omnia, hoc eſt. PROT. Quídnam? SOC. Ne animæ volu- H ptatem abſque corpore quàm maximè atque perſpicuè capiamus, atque vnà concupiſcentiam: per hæc enim vtraque iſta declarata videntur. PR. Pergamus iam ad reliqua, Socrates. S. Multa, vt videtur, cõſiderare decet, voluptatis originem

Vita contemplatiua diuiniſſima.

Deos nec lętari nec triſtari.

Memoria.

Paſſio eſt corporis, non autem cupiditas.

omnémque formam eius inueſtigantes. Et nūc quidem primo videndum quid eſt, & vbi naſcitur concupiſcentia. PR. Videamus iam obſecro. Nihil enim amittemus. SOC. Imò ô Protarche cùm quod modò quærebamus, inuenerimus, amittemus aliquid circa iſta, videlicet de hiſce rebus dubitationem. PR. Quàm bellè retorſiſti. at iam quæ ſequuntur expediamus. SO. Nónne famem atque ſitim, & huiuſmodi multa, concupiſcentias quaſdam eſſe diximus? PR. Maximè. SOC. Ad quídnam idem reſpicientes res adeò diuerſas vno nomine nūcupamus? PR. Per Iouem haud facilè dictu, ô Socrates. dicendum tamē. SOC. Ab eiſdem rurſus exordiamur. PR. Quibus? SOC. Dicimúſne ſitire aliquem? PR. Dicimus. SOC. Hoc autē eſt vacuum eſſe? PR. Quídni? SOC. Et ſitis concupiſcentia eſt? PR. Eſt. SOC. Potioníſne? PR. Potionis. SOC. An non repletionis potus? PR. Huius certè. SOC. Vacuus igitur, & exhauſtus contraria eorum quæ patitur, appetit. Nam cùm vacuus ſit, impleri cupit. PR. Manifeſtum eſt. SOC. Quid ergo? qui primo vacuus eſt, nū poteſt vel ſenſu vel memoria quadam eius repletionem attingere, quod nec præſenti nec vnquam præterito in tempore, paſſus eſt? PR. Nullo modo. SO. Sed eum qui cupit, aliquid cupere confitemur. PR. Quídni? SOC. Haud ergo quod patitur appetit. Sitit enim. ſitis autem vacuitas eſt, is autem repletionem affectat. PR. Ita. SOC. Aliquid igitur eius quod appetit expletionem attinget. PR. Neceſſe. SOC. Corpus quidem nequit: nam exhauſtum eſt. PR. Certè. SOC. Reſtat vt anima expletionem per memoriam conſequatur. PR. Patet. SOC. Nam quo alio conſequeretur? PRO. Nullo fermè. SOC. An aduertimus quid nobis ex his rationibus efficiatur? PR. Quid iſtud? SOC. Corporis cupiditatem eſſe ratio hæc non dictat. PR. Quo pacto? SOC. Quoniam in omni animali, conatum animantis paſſionibus contrarium cupiditas oſtendit. PR. Penitus. SOC. Impetus autem in contraria quàm paſſiones trahēs memoriam contrariam paſſionibus innuit. PR. Omnino. SO. Ratio itaque oſtendens memoriam ad concupita rapientem animæ omnem impetum, & cupidinem, principatúmque omnis viuentis tribuit. PR. Rectè nimium. SOC. Sitire igitur vel eſurire corpus noſtrum, aut aliquid eiuſmodi pati, nequaquam ratio hæc admittit. PR. Vera loqueris. SOC. Hoc prætereà circa iſta conſiderabimus, quòd hæc ratio quandam vitæ ſpeciem in iis demonſtrare velle videtur. PR. In quibus? & de qua vita loqueris? SOC. In replendo inquam, & euacuando, & omnibus quæ ad ſalutem ſiue perniciem animalium attinent. Et ſi quis noſtrûm in alterutro conſtitutus dolore afficitur, tunc ſecundum mutationes lætatur. PROTAR. Sic eſt. SOC. Quid, quoties in horum medio permanet? PROT. Quomodo in medio? SOC. Ob paſſionem quippe triſtatur, ſed voluptatum interim præteritarum meminit: ceſſat quidem triſtitia, nondum tamen impletur: quid tunc dicendum? nónne in medio paſſionum eſſe? PR. Dicendum. SOC. Vtrum dolentem omnino vel contrà gaudentem? PR. Non gaudentem per Iouem, ſed dupla potius affectum triſtitia, ſecundum corpus in paſſione, ſecundum animam in expectationis ardore. SOC. Quónam modo Protarche dolorem duplum aiebas? Nónne vacuus quiſpiam certam aliquàndo repletionem ſperat, aliquando contrà deſperat? PR. Maximè. SOC. Num, dum aſſequi ſperat, ipſa recordatione gaudere videtur? ſimúlque vacuus eo in tempore cruciari? PR. Neceſſe. SOC. Tunc igitur & homo & animalia reliqua, lætantur ſimul ac mœrent. PR. Apparet. SOC. At cùm vacuus aliquis expletionem omnino deſperat, nónne tunc paſſio duplex circa dolores exoritur, quam ipſe paulò antè intuitus, ſimpliciter duplam opinabaris? PRO. Vera hæc ſunt. SOC. Hac talium paſſionum conſideratione ad id vtamur. PR. Ad quid ais? SOC. Vtrum voluptates has atque moleſtias veras, an falſas, an alias veras, alias falſas dicere debeamus? PR. Quo pacto, ô Socrates, voluptates aut moleſtiæ falſæ eſſe poſſunt? SOC. Quomodo etiam ô Protarche timores veri vel falſi? aut expectationes veræ, ſeu minimè veræ? aut opiniones veræ vel falſæ? PR. Opiniones equidem confiterer: ſed hæc reliqua minimè. SOC. Quid ais? diſputationem tamen haud breuem incœptare videmur. PR. Vera narras. SOC. At ſi præcedentibus ſit conueniens, ô viri illius fili, conſiderandum eſt. PR. Iſtud fortè. SOC. Omne igitur ſuperuacuum, & quicquid præter decorum dicitur, omittendum eſt. PR. Rectè. SOC. Dic itaque. continua nempe me admiratio tenet ſemper circa eas quas nunc induximus quæſtiones. PR. Quo pacto inquis? SOC. An non ſunt ex voluptatum numero falſæ aliæ, aliæ veræ? PR. Quídni? SOC. Neque reuera igitur, neque falſò, vel lætari, cùm non lætetur, vel triſtari, cùm non triſtetur, aut furentum, aut inſanorum dicetur quiſquam? PROT. Hæc omnia ſic ſe habere ô Socrates omnes ſuſpicamur. SOC. Num rectè? an fortè conſiderandum eſt, recténe vel non iſta dicantur? PROT. Conſiderandum quidem mea ſententia. SOC. Diſtinguamus igitur euidentius, quod modò

Sitire non corporis, ſed ſiccatum eſſe.

A γῆς καὶ πᾶσαν τὴν μορφὴν αὐτῆς, ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε, λέγοντας σκοπεῖν. καὶ γὰρ νῦν πρότερον ἔτι φαίνεται λειπτέον ἐπιθυμίαν εἶναι τί ποτ' ἐστὶ καὶ ποῦ γίγνεται. Π. Σκοπῶμεν τοίνυν. οὐδὲν γὰρ ἀπολοῦμεν. Σ. Ἀπολοῦμεν οὖν καὶ ταῦτά γε, ὦ Πρώταρχε, εὑρόντες ὃ νῦν ζητοῦμεν, τὴν περὶ αὐτὰ ταῦτα ἀπορίαν. Π. Ὀρθῶς ἠμύνω· τὸ δ' ἐφεξῆς τούτοις πειρώμεθα λέγειν. ΣΩ. Οὐκοῦν νῦν δὴ πεῖνάν τε καὶ δίψος, καὶ πόλλ' ἕτερα τοιαῦτα ἔφαμεν εἶναί τινας ἐπιθυμίας; Π. Σφόδρα γε. ΣΩΚ. Πρὸς τί ποτε ἄρα ταὐτὸν βλέψαντες, οὕτω πολὺ διαφέροντα ταῦθ' ἑνὶ προσαγορεύομεν ὀνόματι; Π. Μὰ Δί' οὐ ῥᾴδιον ἴσως εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὅμως λεκτέον. ΣΩΚ. Ἐκεῖθεν δὴ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν B ἀναλάβωμεν. Π. Πόθεν δή; ΣΩΚ. Διψῇ που λέγομεν ἑκάστοτέ τι; Π. Πῶς δ' οὔ; Σ. Τοῦτο δέ γ' ἐστὶ κενοῦσθαι; Π. Τί μήν; Σ. Ἆρ' οὖν τὸ δίψος ἐστὶν ἐπιθυμία; Π. Ναί. ΣΩΚ. Πώματός γε; Π. Πώματος. ΣΩ. Ἦ πληρώσεως πώματος; ΠΡ. Οἶμαι μὲν, πληρώσεως. Σ. Ὁ κενούμενος ἡμῶν ἄρα (ὡς ἔοικεν) ἐπιθυμεῖ τῶν ἐναντίων ἢ πάσχει. κενούμενος γὰρ, ἐρᾷ πληροῦσθαι. Π. Σαφέστατά γε. Σ. Τί οὖν; ὁ τὸ πρῶτον κενούμενος ἔστιν ὁπόθεν εἴτ' αἰσθήσει πληρώσεως ἐφάπτοιτ' ἂν, εἴτε μνήμῃ, τούτου ὃ μήτ' ἐν τῷ νῦν χρόνῳ πάσχει, μήτ' ἐν τῷ πρόσθεν πώποτ' ἔπαθε; Π. Καὶ πῶς; Σ. Ἀλλὰ μὴν ὅ γ' ἐπιθυμῶν, τινὸς ἐπιθυμεῖ, φαμέν; Π. Πῶς C γὰρ οὔ; Σ. Οὐκ ἄρα ὅ γε πάσχει, τούτου ἐπιθυμεῖ. διψῇ γάρ. τοῦτο δὲ, κένωσις· ὁ δὲ ἐπιθυμεῖ πληρώσεως. Π. Ναί. Σ. Πληρώσεως ἄρα πῄ τι τῶν τοῦ διψῶντος ἂν ἐφάπτοιτο. Π. Ἀναγκαῖον. Σ. Τὸ μὲν δὴ σῶμα ἀδύνατον· κενοῦται γάρ που. Π. Ναί. Σ. Τὴν ψυχὴν ἄρα τῆς πληρώσεως ἐφάπτεσθαι λοιπὸν τῇ μνήμῃ. Π. Δῆλον ὅτι. Σ. Τῷ τινι γὰρ ἂν ἄλλῳ ἐφάψαιτο; Π. Σχεδὸν οὐδενί. Σ. Μανθάνομεν γοῦν ὃ συμβέβηχ' ἡμῖν ἐκ τούτων τῶν λόγων; Π. Τὸ ποῖον; Σ. Σώματος ἐπιθυμίαν οὔ φησιν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος γίγνεσθαι. Π. Πῶς; Σ. Ὅτι τοῖς ἐκείνου παθήμασιν ἐναντίαν ἀεὶ παντὸς ζώου μηνύει τὴν ἐπιχείρησιν. Π. Καὶ μάλα. Σ. Ἡ δ' D ὁρμή γε ἐπὶ τοὐναντίον ἄγουσα ἢ τὰ παθήματα, δηλοῖ που μνήμην οὖσαν τῶν τοῖς παθήμασιν ἐναντίων. Π. Πάνυ γε. Σ. Τὴν ἄρα ἐπάγουσαν ἐπὶ τὰ ἐπιθυμούμενα ἀποδείξας μνήμην ὁ λόγος, ψυχῆς ξύμπασαν τήν τε ὁρμὴν καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου παντὸς ἀπέφηνεν. Π. Ὀρθότατα. Σ. Διψῆν ἄρα τὸ σῶμα ἡμῶν, ἢ πεινῆν, ἤ τι τῶν τοιούτων πάσχειν, οὐδαμῇ ὁ λόγος αἱρεῖ. Π. Ἀληθέστατα. Σ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα κατανοήσωμεν. βίου γὰρ εἶδός τι μοι φαίνεται βούλεσθαι δηλοῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν τούτοις αὐτοῖς. Π. Ἐν τίσι καὶ ποίου βίου πέρι φράζεις; Σ. Ἐν τῷ πληροῦσθαι καὶ κενοῦσθαι, καὶ πᾶσιν ὅσα περὶ σωτηρίαν τ' ἐστὶ τῶν ζώων καὶ τὴν φθοράν· καὶ εἴ τις τούτων ἐν E ἑκατέρῳ γιγνόμενος ἡμῶν ἀλγεῖ, τοτὲ δὲ χαίρει κατὰ τὰς μεταβολάς. Π. Ἔστι ταῦτα. Σ. Τί δ' ὅταν ἐν μέσῳ τούτων γίγνηται; Π. Πῶς ἐν μέσῳ; Σ. Διὰ μὲν τὸ πάθος ἀλγεῖ, μέμνηται δὲ τῶν ἡδέων γενομένων· παύοιτ' ἂν τῆς ἀλγηδόνος, πεπλήρωται δὲ μήπω· τί τότε φῶμεν, ἢ μὴ φῶμεν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῶν παθημάτων εἶναι; Π. Φῶμεν μὲν οὖν. Σ. Πότερον ἀλγοῦνθ' ὅλως, ἢ χαίροντα; Π. Μὰ Δί', ἀλλὰ διπλῇ τινι λύπῃ λυπούμενον· κατὰ μὲν τὸ σῶμα, ἐν τῷ παθήματι· κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν, προσδοκίας τινὶ πόθῳ. Σ. Πῶς, ὦ Πρώταρχε, τὸ διπλοῦν τῆς λύπης εἶπες; ἆρ' οὐκ ἔστι μὲν ὅτε τις ἡμῶν κενούμενος, ἐν ἐλπίδι φανερᾷ τοῦ πληρωθή- F σεσθαι καθέστηκε; τοτὲ δὲ τοὐναντίον ἀνελπίστως ἔχει; Π. Καὶ μάλα γε. Σ. Μῶν οὖν οὐχὶ ἐλπίζων μὲν πληρωθήσεσθαι, τῷ μεμνῆσθαι δοκεῖ σοι χαίρειν; ἅμα δὲ κενούμενος ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἀλγεῖ; Π. Ἀνάγκη. Σ. Τότ' ἄρα ἄνθρωπος καὶ τἄλλα ζῶα λυπεῖταί τε ἅμα καὶ χαίρει. Π. Κινδυνεύει. Σ. Τί δ' ὅταν ἀνελπίστως ἔχῃ κενούμενος τεύξεσθαι πληρώσεως; ἆρ' οὐ τότε τὸ διπλοῦν γίγνοιτ' ἂν περὶ τὰς λύπας πάθος, ὃ σὺ νῦν κατιδὼν ᾠήθης ἁπλῶς εἶναι διπλοῦν; Π. Ἀληθέστατα, ὦ Σώκρατες. Σ. Ταύτῃ δὴ τῇ σκέψει τούτων τῶν παθημάτων τόδε χρησώμεθα. Π. Τὸ ποῖον; Σ. Πότερον ἀληθεῖς ταύτας τὰς λύπας τε καὶ ἡ- G δονὰς ἢ ψευδεῖς εἶναι λέξομεν; ἢ τὰς μέν τινας, ἀληθεῖς, τὰς δ' οὔ; Π. Πῶς δ', ὦ Σώκρατες, ἂν εἶεν ψευδεῖς ἡδοναὶ ἢ λῦπαι; Σ. Πῶς δὲ, ὦ Πρώταρχε, φόβοι ἂν ἀληθεῖς, ἢ ψευδεῖς, ἢ προσδοκίαι ἀληθεῖς, ἢ μή; ἢ δόξαι ἀληθεῖς, ἢ ψευδεῖς; Π. Δόξας μὲν ἔγωγ' ἄν που συγχωροίην, τὰ δ' ἕτερα ταῦτ' οὐκ ἄν. Σ. Πῶς φῄς; λόγον μέντοι τινὰ κινδυνεύομεν οὐ πάνυ σμικρὸν ἐπεγείρειν. Π. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Ἀλλ' εἰ πρὸς τὰ παρεληλυθότα, ὦ παῖ 'κείνου τοῦ ἀνδρὸς, προσήκοντα, τοῦτο σκεπτέον. Π. Ἴσως τοῦτό γε. Σ. Χαίρειν τοίνυν δεῖ λέγειν τοῖς ἄλλοις μήκεσιν, ἢ καὶ ὁπῃοῦν τῶν παρὰ τὸ προσῆκον λεγομένων. Π. Ὀρθῶς. Σ. Λέγε δή μοι. θαῦμα γὰρ ἐμέ γ' ἔχει διὰ τέλους αἰεὶ περὶ τὰ αὐτὰ ἃ νῦν δὴ προεθέμεθα ἀπορήματα. Π. Πῶς δὴ φῄς; Σ. Ψευδεῖς, αἱ δ' ἀληθεῖς, οὐκ εἰ- H σὶν ἡδοναί; Π. Πῶς γὰρ ἄν; Σ. Οὔτε δὴ ὄναρ, οὔθ' ὕπαρ (ὡς φῄς) ἐστὶν, οὔτ' ἐν μανίαις, οὔτ' ἐν πάσαις ἀφροσύναις, οὐδεὶς ἔσθ' ὅστις ποτὲ δοκεῖ μὲν χαίρειν, χαίρει δὲ οὐδαμῶς· οὐδ' αὖ δοκεῖ μὲν λυπεῖσθαι, λυπεῖται δ' οὔ. Π. Πάνθ' οὕτω ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ἔχειν πάντες ὑπειλήφαμεν. Σ. Ἆρ' οὖν ὀρθῶς; ἢ σκεπτέον εἴτ' ὀρθῶς, εἴτε μὴ, ταῦτα λέγεται; Π. Σκεπτέον, ὥς ἐγὼ φαίην ἄν. Σ. Διορισώμεθα δὴ σαφέστερον

ἔτι τὸ νῦν δὴ λεγόμενον ἡδονῆς τε πέρι καὶ δόξης. ἔστι γάρ πού τι δοξά- A
ζειν ἡμῖν; Π. Ναί. Σ. Καὶ ἥδεσθαι; Π. Ναί. Σ. Καὶ μὴν καὶ τὸ δοξα-
ζόμενον ἐστί τι; Π. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Καὶ τό γε ᾧ τὸ ἡδόμενον ἥδεται; Π.
Καὶ πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν τὸ δοξάζον, ἐάν τε ὀρθῶς ἐάν τε μὴ ὀρθῶς δο-
ξάζῃ, τό γε δοξάζειν ὄντως οὐδέποτε ἀπόλλυσι. Π. Πῶς γὰρ ἄν; Σ. Οὐκ-
οῦν καὶ τὸ ἡδόμενον, ἐάν τε ὀρθῶς ἐάν τε μὴ ὀρθῶς ἥδηται, τό γε ὄντως
ἥδεσθαι δῆλον ὡς οὐδέποτε ἀπολεῖ. Π. Ναί· καὶ ταῦθ' οὕτως ἔχει. Σ.
Τῷ ποτε οὖν τρόπῳ δόξα, ψευδής τε καὶ ἀληθὴς ἡμῖν φιλεῖ γίγνεσθαι,
τὸ δὲ τῆς ἡδονῆς, μόνον ἀληθές; δοξάζειν δ' ὄντως καὶ χαίρειν ἀμφό- B
τερα ὁμοίως εἴληφε; Π. Σκεπτέον. ΣΩ. Ἆρα ὅτι δόξῃ μὲν ἐπιγίγνεσθον
ψεῦδός τε καὶ ἀληθές; καὶ ἐγίγνετο οὐ μόνον δόξα διὰ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ
ὁποία τις ἑκατέρα; σκεπτέον φῂς τοῦτ' εἶναι; Π. Ναί. Σ. Πρὸς δέ γε τού-
τοις, εἰ καὶ τὸ παράπαν ἡμῖν, τὰ μὲν, ἔστι ποῖ' ἄττα, ἡδονὴ δὲ καὶ λύπη,
μόνον ἅπερ ἐστὶ, ποιὼ τινὲ δὲ οὐ γίγνεσθον, καὶ ταῦθ' ἡμῖν διομολογητέον.
Π. Δῆλον. Σ. Ἀλλ' οὐδὲν τοῦτό γε χαλεπὸν ἰδεῖν ὅτι καὶ ποιὼ τινέ. πά-
λαι γὰρ εἴπομεν ὅτι μεγάλαι τε καὶ σμικραὶ καὶ σφόδρα ἑκάτεραι γίγνον-
ται, λῦπαι τε καὶ ἡδοναί. Π. Παντάπασι μὲν οὖν. Σ. Ἂν δέ γε πονηρία
τούτων, ὦ Πρώταρχε, προσγίγνηταί τινι, πονηρὰν μὲν φήσομεν οὕτω γί-
γνεσθαι δόξαν. πονηρὰν δὲ καὶ ἡδονήν; Π. Ἀλλὰ τί μήν, ὦ Σώκρατες; C
Σ. Τί δ' ἂν ὀρθότης, ἢ τοὐναντίον ὀρθότητι, τινὶ τούτων προσγίγνηται;
μῶν οὐκ ὀρθὴν μὲν δόξαν ἐροῦμεν, ἐὰν ὀρθότητα ἴσχῃ; ταὐτὸν δὲ, ἡδονήν;
Π. Ἀναγκαῖον. Σ. Ἂν δέ γε ἁμαρτανόμενον τὸ δοξαζόμενον ᾖ, τὴν δόξαν
τότε ἁμαρτάνουσάν γε, οὐκ ὀρθὴν ὁμολογητέον, οὐδ' ὀρθῶς δοξάζουσαν;
Π. Πῶς γὰρ ἄν; Σ. Τί δ' ἂν αὖ λύπην ἤ τινα ἡδονὴν περὶ τὸ ἐφ' ᾧ λυπεῖ-
ται, ἢ τοὐναντίον ἁμαρτάνουσαν ἐφορῶμεν, ὀρθὴν, ἢ χρηστὴν, ἤ τι τῶν κα-
λῶν ὀνομάτων αὐτῇ προσθήσομεν; Π. Ἀλλ' οὐχ οἷόν τε, εἴπερ ἁμαρ-
τήσεταί γε ἡδονή. ΣΩ. Καὶ μὴν ἔοικέ γε ἡδονὴ πολλάκις οὐ μετὰ δόξης
ὀρθῆς ἀλλὰ μετὰ ψεύδους ἡμῖν γίγνεσθαι. Π. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ τὴν μὲν δό- D
ξαν γε, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ τότε ἐλέγομεν ψευδῆ, τὴν δ'
ἡδονὴν αὐτὴν οὐδεὶς ἄν ποτε προσείποι ψευδῆ. Σ. Ἀλλὰ προθύμως
ἀμύνεις τῷ τῆς ἡδονῆς, ὦ Πρώταρχε, λόγῳ τανῦν. Π. Οὐδέν γε· ἀλλ'
ἅπερ ἀκούω, λέγω. Σ. Διαφέρει δ' ἡμῖν οὐδὲν, ὦ ἑταῖρε, ἡ μετὰ δόξης τε
ὀρθῆς καὶ μετ' ἐπιστήμης ἡδονὴ, τῆς μετὰ τοῦ ψεύδους καὶ ἀνοίας πολλάκις
ἑκάστοις ἡμῶν ἐγγιγνομένης. Π. Εἰκὸς γοῦν μὴ σμικρὸν διαφέρειν. ΣΩ.
Τῆς δὴ διαφορᾶς αὐτοῖν ἐπὶ θεωρίαν ἔλθωμεν. Π. Ἄγ' ὅπῃ σοι φαίνε-
ται. Σ. Τῇδε δὴ ἄγω; Π. Πῇ; Σ. Δόξα (φαμὲν) ἡμῖν ἔστι μὲν ψευδὴς,
ἔστι δὲ καὶ ἀληθής; Π. Ἔστι. Σ. Ἕπεται μὴν ταύταις (ὃ νῦν δὴ ἐλέγο-
μεν) ἡδονὴ καὶ λύπη πολλάκις, ἀληθεῖ καὶ ψευδεῖ δόξῃ λέγω. Π. Πά-
νυ γε. Σ. Οὐκοῦν ἐκ μνήμης τε καὶ αἰσθήσεως δόξα ἡμῖν καὶ τὸ διαδο- E
ξάζειν ἐγχωρεῖν γίγνεται ἑκάστοτε; Π. Καὶ μάλα. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἡμᾶς
ὧδε περὶ ταῦτα ἀναγκαῖον ἡγούμεθα ἴσχειν; Π. Πῶς; ΣΩ. Πολλάκις ἰ-
δόντι τινὶ πόρρωθεν μὴ πάνυ σαφῶς τὰ καθορώμενα, ξυμβαίνειν βούλε-
σθαι κρίνειν φαίης ἂν ταῦθ' ἅπερ ὁρᾷ; Π. Φαίην ἄν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸ
μετὰ τοῦτο αὐτὸς αὑτὸν οὗτος ἀνέροιτ' ἂν ὧδε. Π. Πῶς; Σ. Τί ποτ' ἄρ'
ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν πέτραν τοῦθ' ἑστάναι φανταζόμενον ὑπό τινι δένδρῳ;
ταῦτ' εἰπεῖν ἄν τις πρὸς ἑαυτὸν δοκῇ σοι, τοιαῦτ' ἄττα κατιδὼν φαν-
τασθέντα ἑαυτῷ ποτέ; Π. Τί μήν; Σ. Ἆρ' οὖν μετὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος,
ὡς ἀποκρινόμενος ἂν πρὸς αὑτὸν εἴποι τοῦτο, ὡς ἔστιν ἄνθρωπος, ἐπιτυ-
χῶς εἰπών. Π. Καὶ πάνυ γε. ΣΩΚ. Καὶ παρενεχθείς γ' αὖ τάχ' ἂν
ὡς ἔστι τινῶν ποιμένων ἔργον τὸ καθορώμενον ἄγαλμα προσείποι. Π. F
Μάλιστά γε. ΣΩΚ. Κἂν μέν τίς γ' αὐτῷ παρῇ, τά τε πρὸς αὑτὸν ῥη-
θέντα ἐντείνας εἰς φωνὴν πρὸς τὸν παρόντα, αὐτὰ ταῦτ' ἂν πάλιν
φθέγξαιτο, καὶ λόγος δὴ γέγονεν οὕτως ὃ τότε δόξαν ἐκαλοῦμεν; Π.
Τί μήν; ΣΩΚ. Ἂν δ' ἄρα μόνος ᾖ τοῦτο ταὐτὸν πρὸς αὑτὸν δια-
νοούμενος, ἐνίοτε καὶ πλείω χρόνον ἔχων ἐν αὑτῷ πορεύεται. Π. Πάνυ
μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τί οὖν; ἆρά σοι φαίνεται τὸ περὶ τούτων ὅπερ ἐμοί;
Π. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Δοκεῖ μοι τότε ἡμῶν ἡ ψυχὴ βιβλίῳ τινὶ
προσεοικέναι. Π. Πῶς; ΣΩΚ. Ἡ μνήμη ταῖς αἰσθήσεσι ξυμπί-
πτουσα εἰς ταὐτὸν, κἀκεῖνα ἃ περὶ ταῦτά ἐστι τὰ παθήματα, φαίνονταί
μοι σχεδὸν οἷον γράφειν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς τότε λόγους· καὶ ὅταν μὲν G
ἀληθῆ γράφῃ, τοῦτο τὸ πάθημα, δόξα τε ἀληθὴς, καὶ λόγοι ἀπ' αὐτοῦ
ξυμβαίνουσιν, ἀληθεῖς ἐν ἡμῖν γιγνόμενοι· ψευδῆ δ' ὅταν ὁ τοιοῦτος
παρ' ἡμῖν γραμματεὺς γράφῃ, τἀναντία τοῖς ἀληθέσιν ἀπέβη. Π. Πά-
νυ μὲν οὖν δοκεῖ μοι, καὶ ἀποδέχομαι τὰ ῥηθέντα οὕτω. ΣΩΚ. Ἀπο-
δέχου δὴ καὶ ἕτερον δημιουργὸν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐν τῷ τότε χρό-
νῳ γιγνόμενον. Π. Τίνα; ΣΩΚ. Ζωγράφον, ὃς μετὰ τὸν γραμματιστὴν,
τῶν λεγομένων εἰκόνας ἐν τῇ ψυχῇ τούτων γράφει. Π. Πῶς δὴ τοῦτον
αὖ καὶ πότε λέγομεν; ΣΩΚ. Ὅταν ἀπ' ὄψεως ἤ τινος ἄλλης αἰ-
σθήσεως τὰ τότε δοξαζόμενα καὶ λεγόμενα ἀπαγαγών τις, τὰς τῶν δο-
ξασθέντων καὶ λεχθέντων εἰκόνας ἐν αὑτῷ ὁρᾷ πως. ἢ τοῦτο οὐκ ἔστι γι- H
γνόμενον παρ' ἡμῖν; ΠΡΩΤ. Σφόδρα μὲν οὖν. ΣΩΚΡΑΤ.
Οὐκοῦν αἱ μὲν τῶν ἀληθῶν δοξῶν καὶ λόγων εἰκόνες, ἀληθεῖς· αἱ
δὲ τῶν ψευδῶν, ψευδεῖς. ΠΡΩΤ. Παντάπασι. ΣΩΚΡΑΤ.
Εἰ δὴ ταῦτ' ὀρθῶς εἰρήκαμεν, ἔτι καὶ τόδε ἐπὶ τούτοις σκεψώμεθα.

de voluptate atque opinione dictum eſt. Eſtne aliquid apud homines, opinari? PR. Eſt. SOC. Et lætari? PRO. Et lætari. SOC. Quin & quod opinamur aliquid eſt? PR. Cur non? SO. Et hoc quo gaudemus? PROT. Et hoc. SO. Qui opinatur, ſiue rectè ſeu non rectè opinetur, ipſum tamen quod reuera eſt opinari, non perdit. PR. Quo enim modo? SOC. Gaudens etiam, ſiue rectè gaudeat, ſiue non, ipſum tamē quod reuera gaudere eſt, haud amittit. PR. Imò & hæc ita ſe habent. SOC. Quo igitur pacto opinio vera, & falſa fit, voluptas ſolummodo vera, cùm tamen opinari verè atque lætari vtraque ſimiliter acceperint? PR. Conſiderandum hoc eſt. SOC. Nunquid ex eo quòd opinioni verum, & falſum indita ſunt? nec ſolùm ob hæc opinio facta eſt, ſed qualis quædam opinio vtraque? Hócne conſiderandum inquis? PR. Ita. SOC. Præterea inueſtigandum eſt, an voluptas, & dolor ea ipſa duntaxat quæ ſunt permaneāt, nunquam verò qualia quædam efficiantur. PR. Patet. SOC. Verùm haudquaquam difficile eſt, quòd qualia quædam fiant, inſpicere. Iampridem cōceſſimus voluptates atque moleſtias, magnas, & paruas, vehementes, remiſſáſque fieri. PR. Conceſſimus. SOC. Quòd ſi cui ex his prauitas adiiciatur, vt prauam opinionem, ita & prauam voluptatem effici confitebimur. PR. Quid prohibet? SOC. Quid ſi rectitudo vel contrariū rectitudini horum cuiquam admoueatur, num rectam opinionem quæ rectitudinem ſubiit, ac voluptatem ſimiliter appellabimus? PR. Neceſſariò ſequitur. SOC. Et ſi quod opinione comprehenditur ſit fallax, nónne opinionem falſam potiùs quàm rectam vocabimus? PR. Imò. SOC. Item ſi voluptatem vel dolorem circa id quo gaudemus vel angimur, aberrare cernamus, num rectam aut bonam voluptatem dicimus, aut aliquo præclaro nomine honorabimus? PR. At id fieri nequit, ſiquidem voluptas ipſa delinquat. SOC. Veruntamen ſæpenumero nobis voluptas non ex vera, ſed ex falſa exoritur. PRO. Proculdubio. attamen opinionem ô Socrates eiuſcemodi falſam dicimus, voluptatem verò ipſam nemo vtique falſam denominaret. SOC. Promptè nimium, ô Protarche, voluptatis rationem in præſentia tueris. PROT. Minimè, verùm quæ audio, loquor. SOC. Nihílne, ó amice, apud nos differt voluptas ab opinione recta ſcientiáque proficiſcens, ab ea quæ falſam opinionem, & ignorantiam ſequitur? PR. Conſentaneum eſt haud breui quodam interuallo diſtare. SOC. Verùm ad hanc ipſam diſtantiam perſcrutandam deueniamus. PR. Duc age quà lubet. SOC. Ecce hac te duco. PR. Quánam? SOC. Opinio, inquimus, quædam vera eſt, quædam falſa. PR. Eſto. SOC. Has ſæpenumero (quod nunc dicebamus) voluptas dolórque ſequitur veram, inquam, falſámque opinionem. PR. Sequitur. SOC. An non ex ſenſu ac memoria in nobis opinio naſcitur, & ipſum opinari poſſe? PR. Præcipuè. SOC. Nónne ſic circa hæc nos habere putandum? PR. Quomodo? SOC. Vt fateare hominem nonnunquam procul aliqua confuſè cernentem, cupere clarius quæ cernit, diſcernere? PR. Fateor equidem. SOC. Is igitur ſic à ſeipſo quodammodo ſciſcitabitur. PROT. Quo pacto inquis? SOC. Quídnam illud eſt quod iuxta ſaxum ſub arbore procul apparet? An hæc ille proferre ſecum tibi videtur, dum eiuſmodi quædam aſpicit, cuiuſmodi ſibi quandoque apparuerunt? PRO. Quidni? SOC. Deinde veluti ſibiipſi reſpondens, homo eſt, inquit, ſibiipſi, tanquam rem iam aſſecutus. PR. Nimirum. SOCR. Rurſus fortè progreſſus, ſimulacrum quoddam à paſtoribus fabricatum eſſe aſſerit. PROT. Maximè. SOC. Hic ſi quis adſit, eadem quæ animo ſecum ipſe volutabat in vocem fundens, rurſus præſenti diceret, ac ſermo tunc fieret, quod antè opinionem vocabamus. PR. Manifeſtum. SOCR. At ſi ſolus ſit, hoc idem ſecum ipſe reputans, & diu quandoque in ſeipſo ſeruans procedit. PR. Prorſus. SOC. Quid ergo? idémne tu hic, quod ego, ſentis? PR. Quid iſtud? SOC. Videtur mihi tunc hominis anima libro cuidam perſimilis. PR. Qua ratione? SOC. Memoria in idem cum ſenſibus incidens, & illa quæ circa iſtas paſſiones ſunt, verba quædam in anima quodammodo inſcribere mihi videntur: cúmque vera conſcribunt, paſſionem huiuſmodi veram opinionem dicimus, & orationes in nobis veræ ab hoc ipſo proficiſcuntur. At cùm ſcriba hic noſter falſa ſcribit, contraria veris eueniunt. PR. Omnino ita mihi videtur, & ea quæ dicta ſunt, libenter accipio. SOC. Accipe alium eorum quæ tunc fiunt in animis noſtris opificem. PR. Quem? SOC. Pictorem, qui poſt ipſum ſcriptorem, dictorum imagines in anima pingit. PROT. Quomodo hunc, & quando id agere dicendum? SOC. Quando ab aſpectu ſiue alio ſenſu dicta, & opinione percepta quis educens, dictorum & opinione perceptorum imagines in ſeipſo quodammodo contuetur. an hoc in nobis efficitur? PROT. Vehementer. SOCR. Nónne verarum opinionum ſermonúmque imagines veræ, falſæ verò falſorum? PR. Omnino. SOC. Si modò rectè hæc diximus, hoc in iis præ-

Ex ſenſu & memoria fit hîc opinio.

Anima libro & tabulæ raſæ ſimilis.

terea cogitemus. PROT. Quid hoc? SOCRAT. Vtrum circa præſentia atque præterita hoc nobis accidere neceſſe ſit, circa futura nequaquam? PROTARCH. Eadem ratione circa tempora omnia. SOC. Nónne voluptates atque moleſtiæ ipſius animæ propriæ in ſuperioribus dictæ ſunt voluptates & dolores corporis antecedere? proptereáque & prægaudere, & prædolere nos ob futura contingit? PROT. Vera narras. SOC. Vtrum literæ atque picturæ quas paulo antè nobis imprimi fingebamus, ad præſens præteritúmve reſpiciunt, ad poſterum minimè? PR. Ad omnia. SOCRAT. Num idcirco iis aſſentiris, quòd hæc omnia ſpes quædam ad futurum tempus exiſtunt, nóſque per omnem vitam perpetua ſpe nutrimur? PROT. Prorſus. SOC. Age ad hoc præter illa reſponde. PRO. Quid rogas? SOCR. Vir iuſtus, & pius, & probus, nónne Deo amicus eſt? PR. Quídni? SOC. Iniuſtus & improbus contrà ſe habet? PR. Contrà. SOC. Plurima tamen, vt dicebamus, vnuſquiſque ſpe ducitur. PROT. Sanè. SOCR. Sermones ſunt in vnoquoque noſtrûm, quas ſpes nominauimus. PROT. Inſunt. SOC. Quinetiam phantaſmata picta. nam cuique licet fingere ſe cumulum auri maximum poſſidere, oblectamentiſque variis abundantem omni ſuauitate perfundi. PROT. Nil prohibet. SOC. Num dicendum interna hæc ſcripta bonis viris, quia Deo amici ſunt, vera ſæpe euadere, malis ſæpenumerò contrà? PROT. Dicendum certè. SOC. Et malis viris oblectationes nihilominus adſunt ſępe confictæ, ac denique falſæ. PROT. Quídni adſint? SOC. Falſis igitur voluptatibus praui vt plurimum geſtiunt, boni homines veris aluntur. PROT. Neceſſarium dicis. SOC. Inſunt ergo ſecundum hanc rationem falſæ quædam animis hominum voluptates, imitantes tamen veras, ſed ridiculæ, ac dolores eodem pacto. PR. Inſunt vtique. SOC. An licebat ſic opinanti omnino, quæ nec fuerunt, nec ſunt, nec vnquam futura ſunt, opinari? PROT. Licebat. SOC. Atque hæc erant quæ tunc opinionem falſam, & opinari falsò efficiebant. An non? PROT. Erant. SOC. Nónne in illis reddendus eſt habitus aliquis voluptatibus moleſtiiſque contrà reſpondens? PR. Quomodo? SOC. Quòd liceat alicui reuera lætari, quoquo modo vel temere etiam geſtienti, non tamen vt ea quæ propter lætatur, vel ſint, vel fuerint aliquando: plerunque etiam lætari in iiș quæ nunquam eueniēt. PROT. Hæc quoque ô Socrates, neceſſaria ſunt. SOC. Et eadem ratio de timoribus & cupiditatibus, cæteriſque huiuſmodi, omnibus ſæpe ſcilicet illa falſa exiſtere. PROT. Eadem profectò. SOC. Num opiniones ob aliud bonas vel prauas, quàm quòd verę vel falſæ ſint, appellamus? PROT. Ob hoc ipſum. SOC. Nec voluptates malas ob aliud putamus, quàm quia falſæ? PROT. Omnino, ô Socrates, contrarium protuliſti. Nam & voluptates & moleſtias propter ſolum falſum malas eſſe haudquaquam aſſerere decet, quę in maximas ac multiplices inſuper prauitates frequenter impingunt. SOC. Malas voluptates quæ propter prauitatem tales ſunt, paulo pòſt, ſi placuerit, referemus: falſas autem inſuper alio modo, tum ſæpe, tum multas in nobis & eſſe, & fieri, dicendum eſt: hoc enim ad iudicandum fortaſſe nobis confert. PR. Quídni? modò ſint. SOC. Atqui ô Protarche, mea ſententia, ſunt. Hoc autem dogma quandiu illa apud nos manet, à redargutione tutum eſſe, impoſſibile eſt. PR. Probè. SOC. Aggrediamur iterum athletarum more hanc diſputationem. PRO. Aggrediamur. SOC. In ſuperioribus diximus, ſiquidem meminimus, cupiditates (quæ ſic vocantur) quantiſper ſeorſim nobis ineſſent, tunc corpus paſſionibus abſque animæ paſſione occupari. PR. Recordamur, dictáque hæc procul dubio ſunt. SOCRAT. Nónne cupiebat anima contrarium corporis habitum? Receptaculum autem doloris & voluptatis quæ paſſione fit, erat corpus? PR. Erat. SOC. Collige quod ex his ſequitur. PROT. Dic. SOC. Quoties iſta concurrunt, congrediuntur quoque voluptates atque dolores, eorúmque ſenſus, quæ contraria ſunt: quod profectò nunc patuit. PROT. Apparet. SOCR. Hoc quoque nónne inter nos conuenit & pro confeſſo à nobis ſuprà poſitum eſt? PROT. Quídnam? SOCR. Vtrunque magis minúſve ſuſcipere, voluptatem pariter atque dolorem, & ad genus infiniti referri? PROT. Conuenit certè. SOCR. Quædam eſt igitur via horum rectè iudicandorum. PROT. Vbínam, & quomodo? SOCRAT. Nónne propoſitum in hoc iudicio nobis eſt paſſim dignoſcere, quænam ex his maior, quæ minor, quæ magis, quæ intenſior voluptas ſcilicet ad moleſtiam, & ad moleſtiam moleſtia, ac voluptas iterum ad voluptatem? PROTARCH. Hæc quidem talia ſunt, & iſtud iudicij noſtri propoſitum. SOCR. Quid verò? in aſpectu, eminus aut cominus magnitudines inſpicere, veritatem delet, falſáque opinari compellit: in doloribus autem & voluptatibus idem minimè fit? PROTAR. Multo magis

Voluptas & triſtitia, quæ propria animæ eſt, voluptates & dolores corporis præcedunt.

Concluditur ineſſe veras & falſas voluptates & dolores.

A π. Τὸ ποῖον; σ. Εἰ περὶ μὲν τῶν ὄντων καὶ τῶν γεγονότων ταῦτα ἡμῖν οὕτω πάσχειν ἀναγκαῖον, περὶ δὲ τῶν μελλόντων, οὔ. π. Περὶ ἁπάντων μὲν οὖν τῶν χρόνων ὡσαύτως. σω. Οὐκοῦν αἵ γε διὰ τῆς ψυχῆς ἡδοναὶ καὶ λῦπαι ἐλέχθησαν ἐν τοῖς πρόσθεν ὡς πρὸ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν καὶ λυπῶν προγίγνοιντ' ἄν; ὥσθ' ἡμῖν συμβαίνει τὸ προχαίρειν τε καὶ προλυπεῖσθαι περὶ τὸν μέλλοντα χρόνον εἶναι γιγνόμενον. π. Ἀληθέστατα. σωκ. Πότερον οὖν τὰ γράμματά τε καὶ ζωγραφήματα, ἃ σμικρῷ πρότερον ἐτίθεμεν ἐν ἡμῖν γίγνεσθαι, περὶ μὲν τὸν γεγονότα καὶ τὸν παρόντα χρόνον ἐστί, περὶ δὲ τὸν μέλλοντα οὐκ ἔστι; π. Σφόδρα γε. σ. Ἆρα σφόδρα λέγεις, ὅτι πάντ' ἐστὶ ταῦτα ἐλπίδες εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον οὖσαι; ἡμεῖς δ' αὖ διὰ παντὸς τοῦ βίου ἀεὶ γέμομεν ἐλπίδων; π. Παντάπασι μὲν οὖν. σ. Ἄγε δή, πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις καὶ τόδε ἀπόκριναι. π. Τὸ ποῖον; σω. Δίκαιος ἀνὴρ καὶ εὐσεβὴς καὶ ἀγαθὸς πάντως, ἆρ' οὐ θεοφιλής ἐστι; π. Τί μήν; σ. Τί δέ; ἄδικός τε καὶ παντάπασι κακός, ἆρ' οὐ τοὐναντίον ἐκείνῳ; π. Πῶς δ' οὔ; σ. Πολλῶν μὴν ἐλπίδων (ὡς ἐλέγομεν ἄρτι) πᾶς ἄνθρωπος γέμει; π. Τί δ' οὔ; σω. Λόγοι μήν εἰσιν ἐν ἑκάστοις ἡμῶν, ἃς ἐλπίδας ὀνομάζομεν; π. Ναί. σ. Καὶ δὴ καὶ τὰ φαντάσματα ἐζωγραφημένα· καί τις ὁρᾷ πολλάκις ἑαυτῷ χρυσὸν γιγνόμενον ἄφθονον, καὶ ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἡδονάς· καὶ δὴ καὶ ἐζωγρα-
C φημένον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῷ χαίροντα σφόδρα καθορᾷ. π. Τί δ' οὔ; σω. Τούτων οὖν πότερα φῶμεν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ὡς τὸ πολὺ τὰ γεγραμμένα παρατίθεσθαι ἀληθῆ, διὰ τὸ θεοφιλεῖς εἶναι, τοῖς δὲ κακοῖς ὡς αὖ τὸ πολὺ τοὐναντίον; ἢ μὴ φῶμεν; π. Καὶ μάλα φατέον. σωκ. Οὐκοῦν καὶ τοῖς κακοῖς ἡδοναί γε οὐδὲν ἧττον πάρεισιν ἐζωγραφημέναι, ψευδεῖς δὲ αὗταί που. π. Τί μήν; σ. Ψευδέσιν ἄρα ἡδοναῖς τὰ πολλὰ οἱ πονηροὶ χαίρουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀληθέσι. πρω. Ἀναγκαιότατα λέγεις. σω. Εἰσὶ δὴ κατὰ τοὺς νῦν λόγους ψευδεῖς ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ἡδοναί, μεμιμημέναι μέντοι τὰς ἀληθεῖς ἐπὶ τὰ γελοιότερα·
D καὶ λῦπαι δὲ ὡσαύτως. π. Εἰσί. σωκ. Οὐκοῦν ἦν δοξάζειν μὲν ὄντως ἀεὶ τῷ τὸ παράπαν δοξάζοντι, μὴ ἐπ' οὖσι δέ, μηδὲ ἐπὶ γεγονόσι μηδ' ἐπεσομένοις ἐνίοτε. π. Πάνυ γε. σ. Καὶ ταῦτά γε ἦν, οἶμαι, τὰ ἀπεργαζόμενα δόξαν ψευδῆ τότε, καὶ τὸ ψευδῶς δοξάζειν. ἢ γάρ; π. Ναί. σ. Τί οὖν; οὐκ ἀνταποδοτέον ταῖς λύπαις τε καὶ ἡδοναῖς τὴν τούτων ἀντίστροφον ἕξιν ἐν ἐκείνοις; π. Πῶς; σ. Ὡς ἦν μὲν χαίρειν ὄντως ἀεὶ τῷ τὸ παράπαν ὁπωσοῦν καὶ εἰκῇ χαίροντι, μὴ μέντοι ἐπὶ τοῖς οὖσι, μηδ' ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἐνίοτε· πολλάκις δέ, καὶ ἴσως πλειστάκις, ἐπὶ τοῖς μηδὲ μέλλουσί ποτε γενήσεσθαι. π. Καὶ ταῦθ' οὕτως, ὦ Σώκρατες, ἀναγκαῖον ἔχειν. σ. Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος ἂν εἴη περὶ φόβων τε καὶ θυμῶν,
E καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ὡς ἔστι καὶ ψευδῆ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐνίοτε. πρ. Πάνυ μὲν οὖν. σωκρ. Τί δέ; πονηρὰς δόξας καὶ χρηστάς, ἄλλως ἢ ψευδεῖς γιγνομένας ἔχομεν εἰπεῖν; πρωτ. Οὐκ ἄλλως. σωκρ. Οὐδ' ἡδονάς γ', οἶμαι, κατανοοῦμεν ὡς ἄλλον τινὰ τρόπον εἰσὶ πονηραὶ πλὴν τῷ ψευδεῖς γ' εἶναι. πρωτ. Πάνυ μὲν οὖν τοὐναντίον, ὦ Σώκρατες, εἴρηκας. σχεδὸν γὰρ τῷ ψεύδει μὲν οὐ πάνυ πονηρὰς ἄν τις λύπας τε καὶ ἡδονὰς θείη, μεγάλῃ δὲ ἄλλῃ καὶ πολλῇ συμπιπτούσας πονηρίᾳ. σωκρ. Τὰς μὲν τοίνυν πονηρὰς ἡδονάς, καὶ διὰ πονηρίαν οὔσας τοιαύτας, ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν, ἂν ἔτι δοκῇ νῷν· τὰς δὲ ψευδεῖς ἔτι
F κατ' ἄλλον τρόπον ἐν ἡμῖν πολλὰς καὶ πολλάκις ἐνούσας τε καὶ ἐγγιγνομένας λεκτέον. τούτῳ γὰρ ἴσως χρησόμεθα πρὸς τὰς κρίσεις. πρ. Πῶς γὰρ οὔκ; εἴπερ γε εἰσί; σωκρατ. Ἀλλ', ὦ Πρώταρχε, εἰσί, κατά γε τὴν ἐμήν. τοῦτο δὲ τὸ δόγμα ἕως ἂν κέηται παρ' ἡμῖν, ἀδύνατον ἀνέλεγκτον δήπου γίγνεσθαι. πρωτ. Καλῶς. σωκρ. Περιστώμεθα δή, καθάπερ ἀθληταί, πρὸς τοῦτον αὖ τὸν λόγον. πρωτ. Ἴωμεν. σωκρατ. Ἀλλὰ μὴν εἴπομεν (εἴπερ μεμνήμεθα) ὀλίγον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἕως αἱ λεγόμεναι ἐπιθυμίαι ἐν ἡμῖν ὦσι δίχα, ἄρα τότε τὸ σῶμα καὶ χωρὶς τῆς ψυχῆς τοῖς παθήμασι διείληπται. πρωτ. Με-
G μνήμεθα, καὶ προερρήθη ταῦτα. σωκρατ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν ἦν ἡ ψυχὴ τῶν τοῦ σώματος ἐναντίων ἕξεων, τὸ δὲ τὴν ἀλγηδόνα ἤ τινα διὰ πάθος ἡδονὴν τὸ σῶμα ἦν τὸ παραδεχόμενον. πρωτ. Ἦν γὰρ οὖν. σωκρατ. Συλλογίζου δὴ τὸ γιγνόμενον ἐν τούτοις. πρω. Λέγε. σωκ. Γίγνεται τοίνυν, ὁπόταν ᾖ ταῦτα, ἅμα παρακεῖσθαι λύπας τε καὶ ἡδονάς· καὶ τούτων αἰσθήσεις ἅμα παρ' ἀλλήλας ἐναντίων οὐσῶν γίγνεσθαι. ὃ καὶ νῦν δὴ ἐφάνη. πρωτ. Φαίνεται γοῦν. σωκ. Οὐκοῦν καὶ τόδε εἴρηται, καὶ συνωμολογημένον ἡμῖν ἔμπροσθεν κεῖται. π. Τὸ ποῖον; σωκ. Ὡς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἄμφω τούτω δέχεσθον λύπη τε καὶ ἡδονή, καὶ ὅτι τῶν ἀπείρων εἴτην. π. Εἴρηται. τί μήν;
H σωκ. Τίς οὖν μηχανὴ ταῦτ' ὀρθῶς κρίνεσθαι. π. Πῇ δὴ καὶ πῶς; σωκ. Εἰ τὸ βούλημα ἡμῖν τῆς κρίσεως τούτων ἐν τοιούτοις τισὶ διαγνῶναι βούλεται ἑκάστοτε, τίς τούτων πρὸς ἀλλήλας μείζων καὶ τίς ἐλάττων, καὶ τίς μᾶλλον καὶ τίς σφοδροτέρα λύπη τε πρὸς ἡδονήν, καὶ λύπη πρὸς λύπην, καὶ ἡδονὴ πρὸς ἡδονήν. π. Ἀλλ' ἔστι ταῦτά τε τοιαῦτα, καὶ ἡ βούλησις τῆς κρίσεως αὕτη. σωκ. Τί οὖν; ἐν μὲν ὄψει, τὸ πόρρωθεν καὶ ἐγγύθεν ὁρᾷν τὰ μεγέθη, τὴν ἀλήθειαν ἀφανίζει, καὶ ψευδῆ ποιεῖ δοξάζειν, ἐν λύπαις δ' ἄρα καὶ ἡδοναῖς οὐκ ἔστι ταὐτὸν τοῦτο γιγνόμενον; πρωταρχ. Πολὺ μὲν οὖν μᾶλλον, ὦ Σώκρατες,

A ΣΩ. Ἐναντίον δὴ τὸ νῦν τῷ σμικρὸν ἔμπροσθεν γέγονε. Π. Τὸ ποῖον λέγεις; ΣΩ. Τότε μὲν αἱ δόξαι ψευδεῖς τε καὶ ἀληθεῖς αὗται γιγνόμεναι τὰς λύπας τε ἅμα καὶ ἡδονὰς τοῦ παρ' αὐταῖς παθήματος ἀνεπίμπλασαν. ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Νῦν δέ γε αὐταὶ, διὰ τὸ πόῤῥωθέν τε καὶ ἐγγύθεν ἑκάστοτε μεταβαλλόμεναι θεωρεῖσθαι, καὶ ἅμα τιθέμεναι παρ' ἀλλήλας, αἱ μὲν ἡδοναὶ, παρὰ τὸ λυπηρὸν μείζους φαίνονται καὶ σφοδρότεραι, λῦπαι δ' αὖ, διὰ τὸ παρ' ἡδονὰς, τοὐναντίον ἐκείναις. ΠΡΩ. Ἀνάγκη γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα διὰ ταῦτα. ΣΩ. Οὐκοῦν ὅσῳ μείζους τῶν οὐσῶν ἑκάτεραι καὶ ἐλάττους φαίνονται, τοῦτο ἀποτεμόμενος ἑκατέρων B τὸ φαινόμενον, ἀλλ' οὐκ ὂν, οὔτε αὐτὸ ὀρθῶς φαινόμενον ἐρεῖς, οὐδ' αὖ ποτε τὸ ἐπὶ τοῦτο μέρος τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης γιγνόμενον, ὀρθόν τε καὶ ἀληθὲς τολμήσεις λέγειν. ΠΡ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Τούτων τοίνυν ἑξῆς ὀψόμεθα ἐὰν τῇδε ἀπαντῶμεν, ἡδονὰς καὶ λύπας ψευδεῖς ἔτι μᾶλλον ἢ ταύτας φαινομένας τε καὶ οὔσας ἐν τοῖς ζώοις. ΠΡ. Ποίας δὴ καὶ πῶς λέγεις; ΣΩ. Εἴρηταί που πολλάκις ὅτι τῆς φύσεως ἑκάστων διαφθειρομένης μὲν συγκρίσεσι καὶ διακρίσεσι, καὶ πληρώσεσι καὶ κενώσεσι, καί τισιν αὔξεσι καὶ φθίσεσι, λῦπαί τε καὶ ἀλγηδόνες καὶ ὀδύναι καὶ πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτ' ὀνόματ' ἔχει, ξυμβαίνει γιγνόμενα. ΠΡ. Ναὶ ταῦτα εἴρηται πολλάκις. ΣΩΚ. Εἰς δέ γε τὴν αὑτῶν φύσιν ὅταν καθιστῆται, C ταύτην αὖ τὴν κατάστασιν ἡδονὴν ἀπεδεξάμεθα παρ' ἡμῶν αὐτῶν. ΠΡΩ. Ὀρθῶς. ΣΩ. Τί δ' ὅταν περὶ τὸ σῶμα μηδὲν τούτων γιγνόμενον ἡμῶν ᾖ; ΠΡ. Πότε δὲ τοῦτ' ἂν γένοιτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Οὐδὲν πρὸς λόγον, ὦ Πρώταρχε, ὃ σὺ νῦν ἤρου τὸ ἐρώτημα. ΠΡΩΤ. Τί δή; ΣΩΚ. Διότι τὴν ἐμὴν ἐρώτησιν οὐ κωλύσεις με διερέσθαι σε πάλιν. Π. Ποίαν; ΣΩ. Εἰ δ' οὖν μὴ γίγνοιτο, ὦ Πρώταρχε, φήσω τὸ τοιοῦτον, τί ποτε ἀναγκαῖον ἐξ αὐτοῦ συμβαίνειν ἡμῖν; Π. Μὴ κινουμένου τοῦ σώματος ἐφ' ἑκάτερα φής; ΣΩΚ. Οὕτω. Π. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὡς οὔ- D τε ἡδονὴ γίγνοιτ' ἂν ἐν τῷ τοιούτῳ ποτὲ, οὔτ' ἄν τις λύπη. ΣΩΚΡ. Κάλλιστ' εἶπες. ἀλλὰ γὰρ οἶμαι τόδε λέγεις, ὡς ἀεί τι τούτων ἀναγκαῖον ἡμῖν ξυμβαίνειν, ὡς οἱ σοφοί φασιν. ἀεὶ γὰρ ἅπαντα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. ΠΡΩΤ. Λέγουσι γὰρ οὖν, καὶ δοκοῦσί γε οὐ φαύλως λέγειν. ΣΩΚ. Πῶς γὰρ ἂν, μὴ φαῦλοί γε ὄντες; ἀλλὰ γὰρ ὑπεκστῆναι τὸν λόγον ἐπιφερόμενον τοῦτον βούλομαι. τῇδ' οὖν διανοοῦμαι φεύγειν· καὶ σύ μοι ξύμφευγε. Π. Λέγε ὅπῃ. ΣΩ. Ταῦτα μὲν τοίνυν οὕτως ἔστω, φῶμεν πρὸς τούτους. σὺ δ' ἀπόκριναι, πότερον ἀεὶ πάντα ὅσα πάσχει τι τῶν ἐμψύχων, ταῦτ' αἰσθάνεται τὸ πάσχον· καὶ οὔτ' αὐξανόμενοι λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, οὔτε τι τῶν τοιούτων οὐδὲν πάσχοντες; ἢ πᾶν τοὐναντίον; ὀλίγου γὰρ τά γε τοιαῦτα λέληθε πάνθ' ἡμᾶς. Π. Ἅπαν δή που τοὐναντίον. ΣΩ. E Οὐ τοίνυν καλῶς ἡμῖν εἴρηται τὸ νῦν δὴ ῥηθὲν, ὡς αἱ μεταβολαὶ κάτω τε καὶ ἄνω γιγνόμεναι λύπας τε καὶ ἡδονὰς ἀπεργάζονται. Π. Τί μήν; ΣΩΚ. Ὧδ' ἔσται κάλλιον καὶ ἀνεπιληπτότερον τὸ λεγόμενον. Π. Πῶς; ΣΩΚ. Αἱ μὲν μεγάλαι μεταβολαὶ λύπας τε καὶ ἡδονὰς ποιοῦσιν ἡμῖν, αἱ δ' αὖ μέτριαί τε καὶ σμικραὶ, τοπαράπαν οὐδέτερα τούτων. Π. Ὀρθότερον οὕτως ἢ 'κείνως, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτω, πάλιν ὁ νῦν δὴ ῥηθεὶς βίος ἂν ἥκοι; Π. Ποῖος; ΣΩ. Ὃν ἄλυπόν τε καὶ ἄνευ χαρμονῶν ἔφαμεν εἶναι. Π. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Ἐκ δὴ τούτων τιθῶμεν τριττοὺς ἡμῖν βίους. ἕνα μὲν, ἡδύν· τὸν δ' αὖ, λυπηρόν· τὸν δ' ἕνα, μηδέτερα. ἢ πῶς ἂν φαίης σὺ περὶ τούτων; Π. Οὐκ ἄλλως ἔγωγε ἢ ταύτῃ, τρεῖς εἶναι τοὺς βίους. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὐκ ἂν εἴη τὸ μὴ λυπεῖ- F σθαι ποτὲ ταὐτὸν τῷ χαίρειν. Π. Πῶς γὰρ ἄν; Σ. Ὁπόταν οὖν ἀκούσῃς ὡς ἥδιστον πάντων ἐστὶ διατελεῖν ἀλύπως τὸν βίον ἅπαντα, τί τόθ' ὑπολαμβάνεις λέγειν τὸν τοιοῦτον; Π. Ἡδὺ λέγειν φαίνεται ἔμοιγε οὗτος, τὸ μὴ λυπεῖσθαι. Σ. Τριῶν οὖν ὄντων ἡμῖν ὧντινων βούλει, τίθει (καλλίοσιν ἵνα ὀνόμασι χρώμεθα) τὸ μὲν, χρυσόν· τὸ δ', ἄργυρον· τρίτον δὲ, τὸ μηδέτερα τούτων. Π. Κεῖται. Σ. Τὸ δὲ, μηδέτερα τούτων, ἔσθ' ἡμῖν ὅπως θάτερα γένοιτ' ἂν, χρυσὸς ἢ ἄργυρος; Π. Καὶ πῶς ἄν; Σ. Οὐδ' ἄρα ὁ μέσος βίος, ἡδὺς ἢ λυπηρὸς λεγόμενος, ὀρθῶς ἄν ποτε οὔτ' εἰ δοξάζοι τις, δοξάζοιτο, G οὔτ' εἰ λέγοι, λεχθείη, κατά γε τὸν ὀρθὸν λόγον. Π. Πῶς γὰρ ἄν; Σ. Ἀλλὰ μὴν, ὦ ἑταῖρε, λεγόντων γε ταῦτα καὶ δοξαζόντων αἰσθανόμεθα. Π. Καὶ μάλα. ΣΩΚ. Πότερον οὖν χαίρειν οἴονται τότε ὅταν μὴ λυπῶνται; ΠΡΩΤ. Φασὶ γοῦν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οἴονται τότε χαίρειν. οὐ γὰρ ἂν ἔλεγόν που. ΠΡΩΤ. Κινδυνεύει. ΣΩΚΡ. Ψευδῆ μὴν δοξάζουσι περὶ τοῦ χαίρειν, εἴπερ χωρὶς τοῦ μὴ λυπεῖσθαι καὶ τοῦ χαίρειν ἡ φύσις ἑκατέρου. ΠΡΩΤ. Καὶ μὴν χωρὶς γοῦν. ΣΩΚΡΑΤ. Πότερον οὖν αἱρώμεθα παρ' ἡμῖν ταῦτ' εἶναι (καθάπερ ἄρτι) τρία, ἢ δύο μόνα; λύπην μὲν, κακὸν τοῖς ἀνθρώποις, τὴν δ' ἀπαλλαγὴν τῶν λυπῶν, αὐτὸ τοῦτο ἀγαθὸν ὂν, ἡδὺ προσαγορεύεσθαι; ΠΡΩΤ. Πῶς δὴ νῦν τοῦ- H το, ὦ Σώκρατες, ἐρωτώμεθα ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν; οὐ γὰρ μανθάνω. ΣΩΚΡΑΤ. Ὄντως γὰρ τοὺς πολεμίους Φιλήβου τοῦδε, ὦ Πρώταρχε, οὐ μανθάνεις. ΠΡΩΤ. Λέγεις δὲ αὐτοὺς τίνας; ΣΩΚΡ. Καὶ μάλα δεινοὺς λεγομένους τὰ περὶ φύσιν, οἳ τοπαράπαν ἡδονὰς οὔ φασιν εἶναι. ΠΡΩΤ. Τί μήν; ΣΩΚΡΑΤ. Λυπῶν ταύτας εἶναι πάσας ἀποφυγὰς, ἃς νῦν οἱ περὶ Φίληβον ἡδονὰς ἐπονομάζουσι. ΠΡΩΤΑΡΧ. Τούτοις οὖν ἡμᾶς πότερα πείθεσθαι συμβουλεύεις; ἢ πῶς, ὦ Σώκρατες;

ô Socrates. SOC. Id vtique illi quod paulò antè narratum fuit, contrarium eſt. PROT. Quid ais? SOC. Tunc enim opiniones hæ, falſæ veræque effectæ paſſione ſua dolores vnà & voluptates prorſus implebant. PROT. Vera narras. SOC. Nunc autem ex eo quòd paſſim transmutare eminus cominus videantur, & ad ſe inuicem comparentur, voluptates quidem ad dolores, maiores vehementioréſque videntur, & dolores rurſus ad voluptates contrà. PROT. Talia quædam neceſſe eſt ob eas cauſas fieri. SOC. Quod ſi quanto vtraque maiora vel minora quàm reuera ſint, apparẽt, tantundem amputaris, nónne id quod cùm apparet quidem vtrunque, non tamen ſit, neque rectè apparere dices, neque vnquam eiuſmodi voluptatis vel moleſtiç portiones rectas aut veras audebis aſſerere? PRO. Sic eſt. SOC. Poſt hæc igitur inſpiciamus, num hac ratione occurramus, voluptates ſcilicet atque moleſtias falſas multò magis quàm iſtæ ſint quæ vel apparent in viuentibus vel exiſtunt. PROT. Quales dicis, & quomodo? SOC. Dictum eſt ſæpenumero, quòd quorumlibet natura concretionibus vel diſcretionibus, repletionibus vel euacuationibus, incrementis vel decrementis corrupta, dolores, moleſtiæ, cruciatus, cæteráque iſtiuſmodi nominibus appellata exoriuntur. PROT. Sæpe iam dictum. SOC. At cùm in naturam ſuam reſtituuntur, reſtitutionem talem voluptatem circa nos poſuimus. PROT. Probè. SOC. Quid autem cùm circa noſtrum corpus horum nihil accidit? PROT. At quando id contingit, ô Socrates? SOC. Nihil ad rem, ô Protarche, iſta tua quæſtio. PRO. Cúrnam? SO. Quia nihil impedies me, quin quod antè rogauerã, rurſus te rogem. PRO. Quid illud? SOC. Niſi fieri, ô Protarche, tale quid dicam, quid neceſſe eſt ex hoc nobis contingere? PRO. An id dicis, videlicet corpore in vtranque partem agitato? SOCR. Idipſum. PROT. Conſtat ô Socrates, neque voluptatem neque dolorem eo ipſo in tempore percipi. SO. Rectè nimium reſpondiſti. Verùm vt arbitror id ſentis, quòd neceſſe ſit ex iis vnum aliquid ſemper nobis accidere, quemadmodũ ſapientes tradunt. cuncta quippe ſurſum deórſumve ſemper fiuunt. PROT. Aiunt ſanè, nec malè loqui videntur. SOC. Quomodo enim malè? cùm mali minimè fuerint. Verùm impendentem ſermonem euitare volo, hàc autem fugere cogito, túque vnà mecum fugito. PRO. Dic quà. SOC. Iſta ſanè ſic ſe habere iis concedamus. Tu verò reſponde: vtrum quicquid vnquam patitur animal, idem & ſentiat patiẽdo, neque dum creſcimus, id nos latet, neque dum aliquid aliud huiuſmodi nobis accidit? an cõtrà omnino? fermè enim talia quædam vniuerſa nos fugiunt. PROT. Contrà omnino. SOC. Haud igitur rectè dictum eſt à nobis quod modò diximus, mutationes ſurſum deórſúmve factas, voluptates & dolores inferre. PROT. Quid igitur? SOC. Sic autem rectius ac tutius dicere licet. PROT. Quomodo? SO. Mutationes quidem magnæ voluptates doloréſque afferunt: mediocres autem & exiguæ, minimè. PRO. Rectius iſto modo quàm illo, ô Socrates, dicitur. SO. Enimuerò ſi iſta ſic ſe habent, mox vita in ſuperioribus narrata redibit. PRO. Quænam? SOC. Quam abſque mœrore & lætitia ponebamus. PROT. Veriſſima loqueris. SO. Ex iis triplicem vitam ponamus, ſuauem, triſtem, neutram. An tu aliud ſentis? PR. Haud aliter quàm ita, triplicem videlicet vitã eſſe. SOC. Non igitur idem erit non dolere quod & lætari. PR. Nequaquam. SOC. Quoties ergo audies omnium dulciſſimum eſſe vniuerſam vitam ſine mœrore trãſigere, quid tũc ſibi velle id dicentem exiſtimas? PRO. Dulce eſſe, ſignificare ille mihi videtur idipſum quod dicitur non dolere. SOC. Pone tria quædam, vt lubet, & vt pulchrioribus vtamur nominibus, alterum aurum, argentum alterum, neutrum reliquum nominato. PR. Ponãtur. SOC. Quod horum neutrum eſt, potéſtne alterum ex iis fieri, vel argentum vel aurum? PRO. Nequit. SOC. Vita igitur media ſiquando ſuauis vel mœſta dicitur, aut exiſtimatur, nequaquam rectè vel exiſtimatur vel dicitur. PRO. Certè. SOC. Attamen, ô amice, aliquos hæc loqui & opinari ſentimus. PRO. Maximè. SOC. An igitur gaudere tunc quando non mœrent, exiſtimant? PRO. Aiunt quidem. SOC. Nónne tunc gaudere putant? non enim id dicerent. PRO. Fortaſſe. SO. Falſò de lætitia opinantur, ſiquidem ab vtriuſque gaudij ſcilicet & natura diuerſa eſt. PROTARC. Diuerſa profectò. SOC. Quid igitur percontabimur inter nos, vtrum hæc vt tria ſint, vel vt duo ſolum, ac num dolor hominibus malum, dolorum autem vitatio, hoc ipſo nomine bona, dulce nominetur. PROTARCH. Quomodo, ô Socrates fiat, à nobiſipſis quæramus, non enim intelligo. SOCRAT. Quia aduerſarios huius, ô Protarche, Philebi reuera non intelligis. PROTARCH. Quóſnam inquis? SOCRAT. Eos qui rerum naturam præcipuè callere feruntur, qui voluptates eſſe negant. PROTARCH. Quid ergo? SOCR. Dolorum effugia eas omnes vocant, quas Philebi ſectatores nuncupant voluptates. PRO. Hiſne vt credamus, ô Socrates, conſulis?

Triplex vita.

Voluptates eſſe fugia dolorum

SOC. Nequaquam, ſed tanquam vatibus quibuſdam vtamur, non arte ſed quadam non ingeneroſæ naturæ moroſitate à voluptate nimis abhorrentibus nihilque in ea ſani eſſe exiſtimantibus, adeò vt illas ipſas quoque eius illecebras maleficā quandam illaqueationem potius quàm voluptatem vocent. His ergo ad hæc vtere conſiderans præterea & alias ipſorum moroſitates. Poſt hæc autem & quas ego veras exiſtimem voluptates, accipito, vt ex vtriuſque ſermonibus vim eius conſiderantes, ad iudicandum denique apponamus. PROT. Rectè inquis. SOC. Hos igitur tanquam propugnatores ſecundum moroſitatis & aſperitatis eorum veſtigium proſequamur. Reor equidem tale quiddam eos dicturos eſſe, principio alicunde lõgius repetito: ſi ſpeciei cuiuſcunque naturā cognoſcere velimus, velut duri naturam, vtrum ad duriſſima reſpicientes, ſic maximè cognoſceremus, an ad minimè dura. Oportet te, ô Protarche, iſtis moroſitatibus quemadmodum & mihi reſpondere. PRO. Oportet ſanè, illiſque reſpondeo, ad primas magnitudines ſuſpiciendum. SOC. Si voluptatis genus quam naturam habeat, noſſe velimus, non in paruas voluptates longéque à ſuprema remotas, verùm in eas quæ ſupremæ vehementiſſimæque dicuntur, aſpiciendum. PROT. Quilibet nunc iſta tibi concederet. SOCRAT. Num quæ in promptu præ cæteris poſitæ, ac maximæ voluptates ſunt, vt ſæpe diximus, ipſæ ſcilicet circa corpus exiſtunt? PROT. Quídni? SOC. Vtrum vehementiores in ægrotantibus, quàm bene valentibus reperiuntur? Caueamus obſecro, ne temerè reſpondentes offendamus. PROT. Quónam pacto? SOCRAT. Fortè enim in bene valentibus fateremur. PROT. Veriſimile eſt. SOC. An non voluptates illæ excedunt magnopere, quarum maximæ cupiditates adſunt? PROT. Verum id eſt. SOC. Nónne febribus & huiuſmodi morbis affecti homines & ſitiunt vehementer & algent, & quodcunque pati corpore conſueuerunt magis admodum quàm cæteri patiuntur? quo fit vt magis indigeant, indigentiámque replentes, vehementius delectentur. An verum hoc eſſe negabimus? PROT. Omnino, vt dictum eſt, apparet. SOC. Quid verò, nũ rectè ſentire videbimur aſſerentes, ſi quis maximas voluptates videre velit, non ad ſanitatem, ſed ad morbum reſpiciendum? Et vide ne me hoc cogitantem rogare putes, pluribúſne oblectationibus ægrotantes quàm bene valentes deliniantur, ſed magnitudo & vehementia voluptatis vbinam plurimùm ſit, interrogare putato: ſcrutandum quippe qua natura conſtet, prædiximus, quámve dicant, qui nullo modo eſſe illam aſſeuerarunt. PROT. Teneo penè quod inquis. SOC. Fortaſſis etiam, ô Protarche, non minus demonſtrabis. Reſpõde modò. In laſciuiáne & petulantia non plures dico, ſed vehementiores & vi maiores voluptates, quàm in tẽperata vita vides? Dic amabo, animũ aduertẽs. PRO. Percepi quod velis, & exceſſum cerno quàmplurimum. Temperatos nempe prouerbium nihil nimis præcipiens, ſemper continet, & huic illi obtemperãt. Intemperantes autem & petulantes homines voluptatis feruor ad furorem vſque occupans, immoderatis clamoribus exultare compellitur. SOC. Rectè loqueris. Et ſi verum hoc eſt, patet in quadam deprauatione tum animæ, tũ corporis, potius quàm in virtute, vehementes voluptates, vehementéſque cruciatus conſiſtere. PRO. Patet certè. SOC. An non aliquas è multis elicere decet, & inueſtigare qua ratione maximæ vocari debeant? PRO. Neceſſe eſt. SOC. Aduerte itaque talium morborum voluptates, qua ratione ſe habeant. PRO. Qualium? SOC. Deformium voluptates, quas illi quos difficiles & moroſos vocauimus, penitus horrent. PROT. Quales inquam? SOC. Velut in ſcabiei medela quæ fricando fit, cæteriſque huiuſmodi, haud alio pharmaco indigentibus. hoc enim malum pro dij immortales, voluptatémne, an dolorem potius nũcupabimus? PROT. Malum quiddam, ô Socrates, mixtum hoc eſſe videtur. Haud equidem, vel Philebi gratia, hoc exemplũ produxiſſem: ſed niſi hæ ô Protarche voluptates, & quæ haſce ſequuntur inſpiciantur, nunquam fermè quod quæſitum nunc eſt, diiudicare valemus. PRO. Ergo ad iſtarum cognatas pergendum eſt. SOCR. Num eas, inquis, quæ immixtione communicãt? PRO. Has ipſas. SOC. Sunt igitur mixtiones corporis quidem ipſius in corporibus animæ in anima. Et dolores animæ & corporis voluptatibus mixtos reperiemus, eamque vtrorunque commixtionem interdum voluptatem, interdum verò dolorem cognominatã. PR. Quónã pacto. S. Vt ecce cũ quis in reſtitutione, vel corruptione ſimul cõtraria patitur, algẽs ſæpe caleſcit, & calens aliquãdo refrigeſcit, quærẽs, vt arbitror, id aſſequi, illud abiicere, ac quod dicitur, amaro dulce permixtũ & cũ difficultate reiectionis adſiſtẽs, moleſtiã poſt ferũ cõgreſſũ facit. P. Eſt maximè verũ quod dicis. S. Nõne harũ mixtionũ quædam ex æquali vtrinq. & voluptate & dolore, quædã ex altero excedẽte cõſtãt? P. Nihil prohibet. S. Dic igitur ex earũ numero quę doloris plus quã delectationis cõtinẽt, eas eſſe quę ſequũtur ſcabiẽ & titillationes, quando quod intus eſt, feruet atque gliſcit, neque huc perfricando aut exagitando quis attingit: ſed quod circa

Quæ ſpectãda cùm ſpeciẽ dignoſci oportet.

Vtrum voluptates maiores in ſanis aut in ægris.

Mixtiones voluptatis & doloris in corpore.

A ΣΩΚΡ. Οὔκ· ἀλλ' ὥσπερ μάντεσι προσχρώμεθά τισι, μαντευομένοις οὐ τέχνῃ, ἀλλά τινι δυσχερείᾳ φύσεως οὐκ ἀγεννοῦς, λίαν μεμισηκότων τὴν τῆς ἡδονῆς δύναμιν, καὶ νενομικότων οὐδὲν ὑγιές. ὥστε καὶ αὐτὸ τοῦτο αὐτῆς τὸ ἐπαγωγόν, γοήτευμα ἀλλ' οὐχ ἡδονὴν εἶναι. τούτοις μὲν οὖν ταῦτα ἂν προσχρήσαιο, σκεψάμενος ἔτι καὶ τἆλλα αὐτῶν δυσχεράσματα. μετὰ δὲ ταῦτα αἵ γέ μοι δοκοῦσιν ἡδοναὶ ἀληθεῖς εἶναι, πεύσῃ· ἵνα ἐξ ἀμφοῖν τοῖν λόγοιν σκεψάμενοι τὴν δύναμιν αὐτῆς παραθώμεθα πρὸς τὴν κρίσιν. ΠΡΩ. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩΚ. Μεταδιώκωμεν δὴ τούτους, ὥσπερ ξυμμάχους, κατὰ τὸ τῆς δυσχερείας αὐτῶν ἴχνος. οἶμαι γὰρ τοιόνδε B τι λέγειν αὐτούς, ἀρχομένους ποθὲν ἄνωθεν· ὡς, εἰ βουληθείημεν ὁτιοῦν εἴδους τὴν φύσιν ἰδεῖν. οἷον, τὴν τοῦ σκληροῦ· πότερον εἰς τὰ σκληρότατα ἀποβλέποντες, οὕτως ἂν μᾶλλον συννοήσαιμεν, ἢ πρὸς τὰ πολλοστὰ σκληρότητι; δεῖ δή σε, ὦ Πρώταρχε, καθάπερ ἐμοί, καὶ τούτοις τοῖς δυσχερέσιν ἀποκρίνεσθαι. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ λέγω γε αὐτοῖς ὅτι πρὸς τὰ πρῶτα μεγέθει. ΣΩΚ. Οὐκοῦν, εἰ καὶ τὸ τῆς ἡδονῆς γένος ἰδεῖν ἥντινα ποτὲ ἔχει φύσιν βουληθεῖμεν, οὐκ εἰς τὰς πολλοστὰς ἡδονὰς ἀποβλεπτέον, ἀλλ' εἰς τὰς ἀκροτάτας καὶ σφοδροτάτας λεγομένας. ΠΡ. Πᾶς ἄν σοι ταύτῃ συγχωροίη τανῦν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν αἱ πρόχειροί γε, C αἵπερ καὶ μέγισται τῶν ἡδονῶν (ὃ λέγομεν πολλάκις) αἱ περὶ τὸ σῶμά εἰσιν αὗται; ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Πότερον οὖν καὶ μείζους εἰσὶ καὶ γίγνονται περὶ τοὺς κάμνοντας ἐν ταῖς νόσοις, ἢ περὶ τοὺς ὑγιαίνοντας; εὐλαβηθῶμεν δὴ μὴ προπετῶς ἀποκρινόμενοι πταίσωμεν. ΠΡΩ. Πῇ; ΣΩΚ. Τάχα γὰρ ἴσως φαῖμεν ἂν περὶ ὑγιαίνοντας. ΠΡ. Εἰκός γε. ΣΩ. Τί δ' οὐχ αὗται τῶν ἡδονῶν ὑπερβάλλουσιν ὧν ἂν καὶ ἐπιθυμίαι μέγισται προσγίγνονται; ΠΡΩ. Τοῦτο μὲν ἀληθές. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐχὶ οἱ πυρέττοντες, καὶ ἐν τοιούτοις νοσήμασιν ἐχόμενοι, μᾶλλον διψῶσι καὶ ῥιγοῦσι, καὶ πάντα ὁπόσα διὰ τοῦ σώματος εἰώθασι πάσχειν, μᾶλλον δὲ ἐν- D δείᾳ ξυγγίγνονται, καὶ ἀποπληρουμένων μείζους ἡδονὰς ἴσχουσιν; ἢ τοῦτο οὐ φήσομεν ἀληθὲς εἶναι; ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν ῥηθὲν φαίνεται. ΣΩ. Τί οὖν; ὀρθῶς ἂν φαινοίμεθα λέγοντες, ὡς εἴ τις τὰς μεγίστας ἡδονὰς ἰδεῖν βούλοιτο, οὐκ εἰς ὑγίειαν ἀλλ' εἰς νόσον ἰόντας δεῖ σκοπεῖν; ὅρα δὲ μή με ἡγῇ διανοούμενον ἐρωτᾶν σε εἰ πλείω χαίρουσιν οἱ σφόδρα νοσοῦντες τῶν ὑγιαινόντων· ἀλλ' οἴου μέγεθός με ζητεῖν ἡδονῆς, καὶ τὸ σφόδρα περὶ τοῦ τοιούτου ποῦ ποτε γίγνεται ἑκάστοτε. νοῆσαι γὰρ δεῖ φαμὲν ἥντινα φύσιν ἔχει, καὶ τίνα λέγουσιν οἱ φάσκοντες μηδ' εἶναι τοπαράπαν αὐτήν. ΠΡ. Ἀλλὰ σχεδὸν ἕπομαι τῷ λόγῳ σου. ΣΩ. Τάχα, ὦ Πρώταρχε, οὐχ ἧττον δείξεις. ἀπόκριναι γάρ. ἐν ὕβρει μείζους ἡδονὰς οὐ πλείους λέγω. τῷ σφόδρα δὲ καὶ τῷ μᾶλλον ὑπερεχούσας ὁρᾷς ἢ ἐν τῷ σώφρονι βίῳ. λέγε δέ, E προσέχων τὸν νοῦν. ΠΡ. Ἀλλ' ἔμαθον ὃ λέγεις· καὶ πολὺ τὸ διαφέρον ὁρῶ. τοὺς μὲν γὰρ σώφρονάς που καὶ ὁ παροιμιαζόμενος ἐπίσχει λόγος, ἑκάστοτε τὸ Μηδὲν ἄγαν παρακελευόμενος, ᾧ πείθονται. τὸ δὲ τῶν ἀφρόνων τε καὶ ὑβριστῶν μέχρι μανίας ἡ σφοδρὰ ἡδονὴ κατέχουσα περιβοήτους ἀπεργάζεται. ΣΩ. Καλῶς. καὶ εἴ γε ταῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὡς ἔν τινι πονηρίᾳ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐκ ἀρετῇ, μέγισται μὲν ἡδοναί, μέγισται δὲ καὶ λῦπαι γίγνονται. Π. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν τούτων τινὰς προελομένους, δεῖ σκοπεῖσθαι τίνα ποτὲ τρόπον ἐχούσας, λέγομεν αὐτὰς εἶναι μεγίστας. Π. Ἀνάγκη. ΣΩ. Σκόπει δὴ τὰς τῶν τοιῶνδε νοσημάτων ἡδονάς, τίνα ποτὲ ἔχουσι τρόπον. Π. Ποίων; ΣΩ. Τὰς τῶν ἀσχημόνων, ἃς οὓς εἴπομεν δυσχερεῖς μισοῦσι παντελῶς. Π. Ποίας; Σ. Οἷον F τὰς τῆς ψώρας ἰάσεις, τῷ τρίβειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ἄλλης δεόμενα φαρμάξεως. τοῦτο γὰρ δὴ τὸ πάθος ἡμῖν, ὦ πρὸς θεῶν, τί ποτε φῶμεν ἐγγίγνεσθαι; πότερον ἡδονὴν, ἢ λύπην; Π. Ἔμμικτον τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ἔοικε γίγνεσθαί τι κακόν. Σ. Οὐ μὲν δὴ Φιλήβου γε ἕνεκα παρεθέμην τὸν λόγον. ἀλλ' ἄνευ τούτων, ὦ Πρώταρχε, τῶν ἡδονῶν, καὶ τῶν ταύταις ἑπομένων, ἂν μὴ κατοφθῶσι, σχεδὸν οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα διακρίνασθαι τὸ νῦν ζητούμενον. Π. Οὐκοῦν ἰτέον ἐπὶ τὰς τούτων συγγενεῖς. Σ. Τὰς ἐν τῇ μίξει κοινωνούσας λέγεις; Π. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Εἰσὶ G τοίνυν μίξεις, αἱ μὲν, κατὰ τὸ σῶμα, ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν· αἱ δ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἐν τῇ ψυχῇ. τὰς δ' αὖ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀνευρήσομεν λύπας ἡδοναῖς μιχθείσας· τοτὲ μὲν ἡδονάς, τὰ ξυναμφότερα, τοτὲ δὲ λύπας ἐπικαλουμένας. Π. Πῶς; Σ. Ὁπόταν ἐν τῇ καταστάσει τις ἢ τῇ διαφθορᾷ τἀναντία ἅμα πάθη πάσχῃ· ῥιγῶν ποτὲ θέρηται, καὶ θερμαινόμενος ἐνίοτε ψύχηται· ζητῶν (οἶμαι) τὸ μὲν ἔχειν, τοῦ δ' ἀπαλλάττεσθαι. τὸ δὴ λεγόμενον, πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον, μετὰ δυσαπαλλακτίας παρόν, ἀγανάκτησιν καὶ ὕστερον ξύστασιν ἀγρίαν ποιεῖ. Π. Καὶ μάλ' ἀληθὲς τὸ νῦν δὴ λεγόμενον. Σ. Οὐκοῦν αἱ τοιαῦται μίξεις, αἱ μὲν, ἐξ ἴσων εἰσὶ λυπῶν τε καὶ ἡδονῶν, αἱ δ' ἐκ τῶν ἑτέρων πλειόνων. H ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Λέγε δή, τὰς μέν, ὅταν πλείους λῦπαι τῶν ἡδονῶν γίγνωνται, τὰς τῆς ψώρας λεγομένας, νῦν δὴ ταύτας εἶναι, καὶ τὰς τῶν γαργαλισμῶν· ὁπόταν ἐντὸς τὸ ζέον ᾖ καὶ τὸ φλεγμαῖνον, τῇ τρίψει δὲ καὶ τῇ κινήσει μὴ ἐφικνῆταί τις, τὸ δ'

A ἐπιπολῆς μόνον διαχέῃ. ποτὲ φέροντες εἰς πῦρ αὐτὰ, καὶ εἰς τοὐναντίον ἀπορίαις μεταβάλλοντες, ἐνίοτε ἀμηχάνους ἡδονάς· ποτὲ δὲ τοὐναντίον τοῖς ἐντὸς πρὸς τὰς τῶν ἔξω λύπας, ἡδονὰς συγκερασθείσας, ὁπότερ' ἂν ῥέψῃ παρέσχοντο, τῷ τὰ συγκεκριμένα βίᾳ διαχεῖν, ἢ τὰ διακεκριμένα συγχεῖν, καὶ ὁμοῦ λύπας ἡδοναῖς παρατιθέναι. ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν, ὁπόταν αὖ πλείων ἡδονὴ κατὰ τοιαῦτα πάντα ξυμμιχθῇ, τὸ μὲν ὑπομεμιγμένον τῆς λύπης γαργαλίζει τε καὶ ἠρέμα ἀγανακτεῖν ποιεῖ, τὸ δ' αὐτῆς ἡδονῆς πολὺ πλέον ἐγκεχυμένον, συντείνει τε καὶ ἐνίοτε πηδᾶν ποιεῖ· καὶ παντοῖα μὲν χρώματα, παντοῖα δὲ σχήματα, παντοῖα δὲ πνεύματα ἀπεργαζόμενα, πᾶσαν ἔκπληξιν καὶ βοὰς μετ' ἀφροσύνης ἐνεργάζεται. ΠΡΩΤ. Μάλα γε. B ΣΩΚ. Καὶ λέγειν τε, ὦ ἑταῖρε, αὐτόν τε περὶ ἑαυτοῦ ποιεῖ, καὶ ἄλλον, ὡς ταύταις ταῖς ἡδοναῖς τερπόμενος, οἷον ἀποθνήσκει. καὶ ταύτας γε δὴ παντάπασιν ἀεὶ μεταδιώκει, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἂν ἀκολαστότερός τε καὶ ἀφρονέστερος ὢν τυγχάνῃ. καὶ καλεῖ δὴ μεγίστας ταύτας, καὶ τὸν ἐν αὐταῖς ὅτι μάλιστ' ἀεὶ ζῶντα, εὐδαιμονέστατον καταριθμεῖται. Π. Πάντα, ὦ Σώκρατες, τὰ συμβαίνοντα πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων εἰς δόξαν διεπέρανας. ΣΩ. Περί γε τῶν ἡδονῶν, ὦ Πρώταρχε, τῶν ἐν τοῖς κοινοῖς παθήμασιν αὐτοῦ τοῦ σώματος τῶν ἐπιπολῆς τε καὶ ἐντὸς κερασθέντων· περὶ δὲ τῶν ἐν ψυχῇ, C σώματι τἀναντία ξυμβάλλεται, λύπην τε ἅμα πρὸς ἡδονὴν, καὶ ἡδονὴν πρὸς λύπην, ὥστ' εἰς μίαν ἀμφότερα κρᾶσιν ἰέναι. ταῦτα ἔμπροσθεν μὲν διήλθομεν, ὡς ὁπόταν αὖ κενῶται, πληρώσεως ἐπιθυμεῖ· καὶ ἐλπίζων μὲν, χαίρει, κενούμενος δὲ, ἀλγεῖ. ταῦτα δὲ τότε μὲν οὐκ ἐμαρτυράμεθα· νῦν δὲ λέγομεν ὡς ψυχῆς πρὸς σῶμα διαφερομένης ἐν πᾶσι τούτοις πλήθει ἀμηχάνοις οὖσι, μῖξις μία λύπης τε καὶ ἡδονῆς ξυμπίπτει γενομένη. Π. Κινδυνεύεις ὀρθότατα λέγειν. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν ἡμῖν τῶν μίξεων λύπης τε καὶ ἡδονῆς λοιπὴ μία. Π. Ποία φής; ΣΩΚ. Ἣν αὐτὴν τὴν ψυχὴν αὑτῇ πολλάκις λαμβάνειν σύγκρασιν ἔφαμεν. D Π. Πῶς οὖν τοῦτ' αὐτὸ λέγομεν; ΣΩΚ. Ὀργὴν, καὶ φόβον, καὶ πόθον, καὶ θρῆνον, καὶ ἔρωτα, καὶ ζῆλον, καὶ φθόνον, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἆρ' οὐκ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τίθεσαι ταύτας λύπας τινάς; Π. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν αὐτὰς ἡδονῶν μεστὰς εὑρήσομεν ἀμηχάνων, ἢ δεόμεθα ὑπομιμνήσκεσθαι τὸ — ὅστ' ἐφέηκε, τοῖς θυμοῖς καὶ ταῖς ὀργαῖς, τὸ — πολύφρονά περ χαλεπῆναι, Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο, καὶ τὰς ἐν τοῖς θρήνοις καὶ πόθοις ἡδονὰς ἐν λύπαις οὔσας ἀναμεμιγμένας; Π. Οὔκ. ἀλλ' οὕτω ταῦτά γε καὶ οὐκ ἄλλως ἂν ξυμβαίνοι γιγνόμενα. ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ τάς γε τραγικὰς θεωρήσεις, ὅταν ἅμα χαίροντες κλάωσι, μέμνησαι; Π. Τί δ' οὔ; ΣΩ. Τὴν δ' ἐν ταῖς κωμῳδίαις διάθεσιν ἡ- E μῶν τῆς ψυχῆς, ἆρ' οἶσθ' ὡς ἔστι κἀν τούτοις μῖξις λύπης τε καὶ ἡδονῆς; Π. Οὐ πάνυ κατανοῶ. ΣΩ. Παντάπασι γὰρ οὐ ῥᾴδιον, ὦ Πρώταρχε, ἐν τούτῳ ξυννοεῖν τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε πάθος. Π. Οὔκουν, ὥς γ' ἔοικεν ἐμοί. ΣΩ. Λάβωμεν γε μὴν αὐτὸ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ σκοτεινότερόν ἐστιν· ἵνα καὶ ἐν ἄλλοις ῥᾷον καταμαθεῖν τις οἷός τ' ᾖ μῖξιν λύπης τε καὶ ἡδονῆς. Π. Λέγοις ἄν. ΣΩ. Τὸ τοίνυν δὴ ῥηθὲν ὄνομα φθόνου, πότερα λύπην τινὰ ψυχῆς θήσεις; ἢ πῶς; Π. Οὕτω. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὁ φθονῶν γε, ἐπὶ κακοῖς τοῖς τῶν πέλας ἡδόμενος ἀναφανήσεται. Π. Σφόδρα γε. ΣΩΚ. Κακὸν μὴν ἄγνοια, καὶ ἣν δὴ λέγομεν ἀβελτέραν ἕξιν. Π. Τί μήν; Σ. Ἐκ δὴ τούτων ἴδε τὸ γελοῖον ἥντινα φύσιν ἔχει. F Π. Λέγε μόνον. Σ. Ἔστι δὴ πονηρία μέν τις, τὸ κεφάλαιον, ἕξεώς τινος ἐπίκλην λεγομένη. τῆς δ' αὖ πάσης πονηρίας ἐστὶ τοὐναντίον πάθος ἔχον ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων. Π. Τὸ Γνῶθι σαυτὸν, λέγεις, ὦ Σώκρατες; Σ. Ἔγωγε. τοὐναντίον μὴν ἐκείνῳ δηλονότι τὸ μηδαμῇ γιγνώσκειν αὑτὸν, λεγόμενον ὑπὸ τοῦ γράμματος ἂν εἴη. Π. Π. Τί μήν; Σ. Ὦ Πρώταρχε πειρῶ δὴ αὐτὸ τοῦτο τριχῇ τέμνειν. Π. Πῇ φής; οὐ γὰρ μὴ δυνατὸς ὦ. Σ. Λέγεις δὴ δεῖν ἐμὲ τοῦτο διελέσθαι τανῦν; Π. Καὶ δέομαί γε, πρὸς τῷ λέγειν. Σ. Ἆρ' οὖν οὐ τῶν ἀγνοούντων αὑτοὺς κατὰ τρία ἀνάγκη τοῦτο τὸ πάθος πάσχειν ἕκαστον; Π. Πῶς; G Σ. Πρῶτον μὲν κατὰ χρήματα δοξάζειν εἶναι πλουσιώτερον ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν οὐσίαν. Π. Πολλοὶ γοῦν εἰσὶ τὸ τοιοῦτον πάθος ἔχοντες. Σ. Πλείους δέ γε, οἳ μείζους καὶ καλλίους αὑτοὺς δοξάζουσι, καὶ πάντα ὅσα κατὰ τὸ σῶμα, εἶναι διαφερόντως τῆς οὔσης αὐτοῖς ἀληθείας. Π. Πάνυ γε. Σ. Πολὺ δὲ πλεῖστοί γε, οἶμαι, περὶ τὸ τρίτον εἶδος ἐν ταῖς ψυχαῖς τούτων διημαρτήκασιν ἀρετῆς, δοξάζοντες βελτίους ἑαυτοὺς, οὐκ ὄντες. Π. Σφόδρα μὲν οὖν. Σ. Τῶν ἀρετῶν δ' ἆρ', οὐ σοφίας πέρι τὸ πλῆθος πάντως ἀντεχόμενον, μεστὸν ἐρίδων καὶ δοξοσοφίας ἐστὶ καὶ ψευδοῦς; Π. Πῶς δ' οὔ; Σ. Κακὸν μὲν δὴ πᾶν ἄν τις τὸ τοιοῦτον εἰπὼν, ὀρθῶς ἂν εἴποι, πάθος. Π. Σφόδρα γε. Σ. Τοῦτο τοίνυν ἔτι διαιρετέον, ὦ Πρώταρχε, δίχα· εἰ μέλλομεν H τὸν παιδικὸν ἰδόντες φθόνον, ἄτοπον ἡδονῆς καὶ λύπης ὄψεσθαι μῖξιν. Π. Πῶς οὖν τέμνωμεν δίχα λέγεις; Σ. Ναί. πάντες ὁπόσοι ταύτην τὴν ψευδῆ δόξαν περὶ ἑαυτῶν ἀνοήτως δοξάζουσι, καθάπερ ἁπάντων ἀνθρώπων,

cutem eſt ſolum, diffundit. Tum ſanè illa in ignem ferentes, & nunc huc, nunc illuc conſilij inopia reuoluti, inæſtimabiles ſæpenumero voluptates pariunt: aliquando contrà interioribus ad exteriorum moleſtias voluptatibus mixtis, in vtram partem declinatio fiat, exhibent, ex eo quòd commixta per violentiam diffundant, vel diſperſa confundant, ſimúlque voluptatibus dolores admoueant. PR. Vera narras. SOC. Nónne iterum cùm voluptas amplior ſecundum hæc omnia commiſcetur, tunc portio doloris immixta titillat, & leuem quandam indignationem parit. Atque iterum voluptatis vberior pars infuſa prouocat, & interdum proſilire compellit, & omniformes colores, omnigenas figuras, omnimodos ſpiritus cum omni incitamento, & exclamationes cum inſania parit? PR. Summopere. SO. Cogit præterea ô amice, de ſe, tū ipſum, vel tum aliū exclamare, quòd his voluptatibus perfuſus propemodum moritur: eóque magis eiuſcemodi voluptates ſectatur quiſque, quo intemperantior quis & imprudentior eſt. Atque has inſuper ſummas oblectationes prædicat, & eum qui in eis deliciis vel maximè totam vitam agit, beatiſſimum numerat. PR. Omnia quę apud multos in exiſtimationem veniunt, ô Socrates, collegiſti. S. De voluptatibus, ô Protarche, quę in communibus corporis paſſionibus extrinſecus intrinſecúſve miſcentur eſt dictū. De iis verò quæ miſcēt in anima, cōtraria quædā ad corp⁹ cōiiciūtur, voluptatē ſcilicet cū dolore, & dolorē cū voluptate in vnā mixtionē cōcurrere. Et hęc in ſuperiorib. percurrimus, quod quādo exinanitur, repletionē cupit, & ſperās gaudet, inanis angitur. Iſta tūc quidē teſtimoniis minimè confirmauimus, nunc verò dicimus quòd anima à corpore diſcrepante in iis omnibus, quorum haud ſatis multitudo comprehenditur, mixtio vna doloris & voluptatis emergit. PR. Rectè nimium loqui videris. S. Vna præterea doloris voluptatíſque congreſſio reſtat. PR. Quænam. SO. quam ſæpe ipſam in ſeipſa animam accipere diximus. PR. Qua ratione hoc aſſerimus? S. Iram, timorem, deſiderium, lamentationem, amorem, æmulationem, inuidiam, & huiuſmodi reliqua, an nō hęc omnia dolores quoſdam ipſius animę ponis? PR. Equidem. S. Nónne dolores huiuſmodi plenos miris quibuſdam voluptatibus inuenire licet? An fortè in memoriam nobis illud reducere oportet, Quæ fecit, excandeſcētia & ira, Virum prudentiſſimum ſæuire: Et multò dulcior melle effuſo, & voluptates in lamentationibus atque deſideriis triſtitiæ mixtas. PR. Nequaquam, verùm ſic hæc, nec aliter accidunt. S. Quinetiam meminiſti eos qui tragicis ſpectaculis adſtant, dum delectantur, ſæpe lugere. PR. Memini. S. Et in comœdiis animi noſtri affectum ad oblectationem ſimul atque mœrorem declinare ſenſiſti. PROT. Haud ſatis aduerti. SOC. Non enim facile eſt, ô Protarche, affectum huiuſmodi vbique comprehendere. PR. Non certè, vt mihi videtur. SOC. Ipſum igitur tanto magis accipiamus, quanto eſt obſcurior, vt in cæteris facilius quis voluptatis triſtitiæque concurſum percipere valeat. PROTARCH. Dic iam. SOCRAT. Inuidiæ nomen paulò antè inductum, vtrum dolorem quendam ſignificare cenſes, nécne? PROTARCH. Cenſeo. SOCRAT. Inuidus tamen proximorum aduerſis lætari deprehenditur. PROTAR. Vehementer. SOCRAT. Malum quidem ignorantia eſt, & vt nunc loquimur, ſtoliditas quædam. PROTARCH. Quídni? SOCRAT. Ex his vide ridiculum illud quam naturam habet. PROTARCH. Dic modò. SOCRAT. Eſt vtique ſummatim deprauatio quædam habitus alicuius cognomento dicta, improbitatis verò vniuerſæ genus quoddam eſt, contrà prorſus habens, quàm Delphica præcepta docent. PROTARCH. Præceptum hoc inquis, ô Socrates, Noſce teipſum? SOCR. Aio. Oppoſitum huic eſſet, ſi fortè præciperetur, Nullo modo teipſum noſce. PROTAR. Eſſet. SOCRAT. O Protarche, conare nunc id trifariam diſtribuere. PROTARCH. Dic tu, enim nequeo. SOC. Ais ergo me nunc illud diuidere oportere? PR. Et obſecro quidem, quod maius eſt. SOC. Nónne quiſque ex iis qui ſeipſos ignorant, ſecundum tria id neceſſariò patitur? PR. Quomodo? SOC. Primo enim ſecundum pecunias opulentiorem quippe quàm ſit, aliquando ſeipſum exiſtimat. PR. Multi quidem ita decipiuntur. S. Plures etiam qui maiores formoſioréſque ſe putant, & quęcūque ad corpus attinēt, ſuprà quàm reuera ſunt. PR. Plures profectò. S. Longè verò plurimi, quod ad tertiam ſpeciem attinet, qui animi dotes maiores quàm habeant, habere ſe putant. PR. Et maximè quidem. S. Quantum verò ad virtutes animi pertinet, nónne vulgus ſapientiam prorſus ſibi vendicans, plenum eſt contentionibus, falſáque ſapientiæ ipſius opinione? PR. Quid ni? SOC. Si quis ergo afflictionem illam omne malum quiddam vocarit, rectè nimirum appellabit. PROT. Maximè. SOC. Hoc igitur iterum, ô Protarche, bifariam partiendum, ſi ridiculam inuidiam cognoſcentes, miram voluptatis & modeſtiæ mixtionem noſſe velimus. PROT. Quomodo bifariam partiendum? SOC. Ita. quicunque hanc falſam de ſe opinionem ſtultè præſumunt, iis quemadmodū & omnibus cæteris mortalibus accidat

Mixtio neſvoluptatis & doloris, animæ in anima.

Voluptates animæ in anima.

Inuidiæ nouum fuiſſe nomen.

Ignorantiæ cognomina.

neceſſe eſt, vt quidam eorum robur ac potentiam in iis quæ profitentur habeant,quidam verò nequaquam. PROT. Neceſſarium eſt. SOC. Hac ergo ratione diſtingue quicunque ex iis imbecilles ſunt,& deriſi,vlciſci iniurias non poſſunt,meritò ridiculi nuncupantur:qui verò poſſunt, terribiles & robuſti & hoſtiles iure vocantur. Ignorantia enim potentum robuſtorúmque hominum hoſtilis atque teterrima res eſt.hęc enim & quæcunque eius ſimilia proximis omnibus noxia, ſinautē imbecillis ignorantia ſit,ridiculorum naturam ſubit. PROT. Rectè loqueris. Attamen voluptatis, doloríſque concurſus nondum in iis nobis patuit. SOC. Liuoris primò vim accipe. PRO. Dic. SOC. An non triſtitia quædam, lætitiaque iniuſta eſt? PROT. Neceſſarium hoc eſt. SOC. Aduerſariorum malis lætari nec iniuſtum,nec inuidum eſt. PROT. Non. SOC. Malis autem amicorum lætari potius quàm triſtari, nónne iniuſtum eſt? PROT. Eſt. SOC. Ignorantiam omnibus malam eſſe diximus. PROT. Et rectè quidem. SOC. Amicorum igitur arrogantiam ſapientiæ atque pulchritudinis,& quodcunque paulò antè diximus tribus in ſpeciebus fieri, ridicula quidem cùm imbecillia,odioſa verò cùm valida,hūc inquam,amicorum habitum nónne fatemur quum quis innoxium aliis habet,ridiculum eſſe? PROT. Fatemur ſanè. SOC. Hunc quoque cùm ignorantia ſit,malum eſſe? PROT. Certè. SOC. Lætamúrne, an triſtamur,dum hæc irridemus? PRO. Lætamur planè. SOC. Voluptatem verò in amicorum malis, nónne à liuore proficiſci prædiximus? PRO. Certè. SOC. Nos igitur in amicorum rebus ridiculis ſubridentes miſcere voluptatem dolori,dum inuidiæ lætitiam addimus, ratio iſta concludit. Liuorem quippe triſtitiam quandam animæ iamdudum eſſe conſtitit, deriſionē verò lætitiam, ſimúlque hæc in eo tempore congredi patuit. PRO. Vera loqueris. SOC. Ratio igitur nobis hæc dictat,nos non modò in lamentationibus & in tragœdiis,neque in fabulis tantùm,ſed in totius vitæ tragœdia atque comœdia dolores voluptatibus immiſceri & in aliis ſexcentis. PRO. Impoſſibile eſt iſta tibi,ô Socrates,non concedere, etiam ſi quis alteri parti potiſſimū adſtipularetur. SO. Iram, deſideriū,lamentationem,metum,amorem,æmulationem, inuidiam propoſuimus, cæteráq. huiuſmodi in quibus diximus nos reperturos ea quæ iam ſæpe repetimus,commixta,an non? PROT. Ita. SOC. Num videmus quòd de lamentatione, ira atque inuidia omnia iam ſunt nobis confecta? PROT. Quidni videamus? SOC. Multa igitur reſtant. PROT. Sanè quàm multa. SOC. Ob quam verò potiſſimum cauſam mixtum in comœdiis affectum declaraſſe me tibi exiſtimas? nónne fidei gratia? quia in amoribus timoribúſque & aliis huiuſmodi mixtio ipſa facilius oſtendi poteſt. Quæ cùm ex te ipſo intelligas,me dimitte, nec me cogas ad illa ſingulatim ordine deſcendentem,in longum diſputationem producere: verùm ſimpliciter id accipito, & animam abſque corpore, & abſque anima corpus, & mutuum ex vtrorumque congreſſu in omnibus perturbationibus habere voluptatis & doloris concurſum. Dic ergo nunc, vtrum me dimittes, an ad multam noctem detinebis. Reor enim te ſi pauca quædam dixero,me dimiſſurū.nam de his omnibus cras me tibi dicturū polliceor: in præſentia verò ad iudiciū quod Philebus inſtituit pergere cupio. PR. Præclarè inquis,ô Socrates,& idcirco quæ reſtāt vtcunq. tibi placuerit,enarrato. S. Secundū naturā quidem poſt mixtas voluptates neceſſitate quadam ad puras immixtáſque quodammodo deueniemus. PROT. Rectè nimium. SOC. Conabor equidem,ſed variando,eas nominare. Nam his qui dicunt voluptates omnes dolorum ſedationes eſſe, haud prorſus aſſentior. Cæterùm,vt dixi,iis quaſi teſtibus vtens oſtendendo pleraſque videri quidem quum non ſint,voluptates,item alias quaſdam magnas multaſque videri, ſed mixtas eſſe triſtitiæ, & ſedationibus ingentium dolorum, & circa corporis & circa animæ defectum. PRO. Quas denique voluptates veras ô Socrates,meritò cenſere quis debet? SOC. Eas vtique quæ circa decoros colores figuráſque & odores pleroſque & ſonos conſiſtunt,præterea quæ circa ea ſunt,in quibus defectus quidem eſt,ſed qui nec ſentitur,nec lædit. Impletio verò, quæ & ſuauis eſt,& ſentitur,& triſtitia vacat. PRO. Qua ratione,ô Socrates,hæc ſic dicimus? SOC. Sunt quę loquor haud ſtatim perſpicua,veruntamen explicare conandum, figurarum enim pulchritudinem,non vt plerique forſitan intelligerent, vtputa animalium vel picturarum quarundam nunc propoſui dicere. ſed rectum quiddam, & circulare, & ab iis ea quæ tornis fiunt,plana vel ſolida,& quę canonibus,id eſt,regulis atque angulis conſtruuntur,ſi modò hęc tenes.hęc ſiquidem nequaquā ad aliquid aliud reſpiciētia, quēadmodū cętera pulchra dico, ſed pulchra ſemper ſuapte natura, voluptates proprias nullo modo motuū delectationibus conuenientes habētia: eadē ratione colores itē pulchros atque gratos eſſe dico. Sed nūquid intelligimus,aut quid eſt? PR. Annitor equidem,ô Socrates,verùm ipſe quoque lucidius explicare nitere. SO. Dico præterea

Ignorantia potentum teterrima res.

Liuoris vis.

De puris voluptatibus.

Quæ veræ voluptates.

A καὶ τούτων ἀναγκαιότατον ἔπεσθαι τοῖς μὲν, ῥώμην αὐτῶν καὶ δύναμιν, τοῖς δὲ, οἶμαι, τοὐναντίον. Π. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Ταύτῃ τοίνυν δίελε. καὶ ὅσοι μὲν αὐτῶν εἰσὶ μετ᾽ ἀσθενείας τοιοῦτοι, καὶ ἀδύνατοι, καταγελώμενοι τιμωρεῖσθαι, γελοίους τούτους φάσκων εἶναι, τἀληθῆ φθέγξῃ· τοὺς δὲ δυνατοὺς τιμωρεῖσθαι, φοβεροὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ ἐχθροὺς προσαγορεύων, ὀρθότατον τοῦτο σαυτῷ λόγον ἀποδώσεις. ἄγνοια γὰρ, ἡ μὲν τῶν ἰσχυρῶν, ἐχθρά τε καὶ αἰσχρὰ (βλαβερὰ γὰρ καὶ τοῖς πέλας, αὐτή τε καὶ ὅσαι εἰκόνες ταύτης εἰσίν) ἡ δ᾽ ἀσθενὴς ἡμῖν τὴν τῶν γελοίων εἴληχε φύσιν. Π. Ὀρθότατα λέγεις. ἀλλὰ γὰρ ἡ τῶν ἡδονῶν καὶ λυπῶν μίξις ἐν τούτοις οὔπω μοι καταφανής. ΣΩΚ. Τὴν τοίνυν τοῦ φθόνου δύναμιν λάβε B πρῶτον. Π. Λέγε μόνον. ΣΩ. Λύπη τις ἄδικός ἐστι καὶ ἡδονή; Π. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν ἐχθρῶν κακοῖς οὔτ᾽ ἄδικον οὔτε φθονερόν ἐστι τὸ χαίρειν; Π. Τί μήν; ΣΩΚ. Τά γε τῶν φίλων ὁρῶντας ἔστιν ὅτε κακὰ, μὴ λυπεῖσθαι, χαίρειν δὲ, ἆρ᾽ οὐκ ἄδικόν ἐστι; Π. Πῶς δ᾽ οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὴν ἄγνοιαν εἴπομεν ὅτι κακὸν πᾶσιν; Π. Ὀρθῶς. ΣΩΚ. Τί οὖν; τὴν τῶν φίλων δοξοσοφίαν, καὶ δοξοκαλίαν, καὶ ὅσα νῦν διήλθομεν, ἐν τρισὶ λέγοντες εἴδεσι γίγνεσθαι, γελοῖα μὲν, ὁπόσα ἀσθενῆ· μισητὰ δ᾽ ὁπόσα μὴ ἐρρωμένα; ἢ μὴ φῶμεν ὅπερ εἶπον ἄρτι, τὴν τῶν φίλων ἕξιν ταύτην ὅταν ἔχῃ τις τὴν ἀβλαβῆ C τοῖς ἄλλοις, γελοίαν εἶναι; Π. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Κακὸν δὲ οὐχ ὁμολογοῦμεν αὐτὴν, ἄγνοιάν γε οὖσαν; Π. Σφόδρα γε. ΣΩΚ. Χαίρομεν δὲ ἢ λυπούμεθα, ὅταν ἐπ᾽ αὐτῇ γελῶμεν; Π. Δῆλον ὅτι χαίρομεν. ΣΩ. Ἡδονὴν δὲ ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων κακοῖς, οὐ φθόνον ἔφαμεν εἶναι τὸν τοῦτο ἀπεργαζόμενον; Π. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Γελῶντας ἄρα ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων γελοίοις, φησὶν ὁ λόγος, κεραννύντας ἡδονὴν φθόνῳ, λύπῃ τὴν ἡδονὴν ξυγκεραννύναι. τὸν γὰρ φθόνον ὡμολογῆσθαι λύπην ψυχῆς ἡμῖν πάλαι· τὸ δὲ γελᾶν, ἡδονήν. ἅμα δὲ γίγνεσθαι τοῦτο ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις. Π. Ἀληθῆ. ΣΩΚ. Μηνύει δὲ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν θρήνοις τε D καὶ ἐν τραγῳδίαις, μὴ τοῖς δράμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ βίου ξυμπάσῃ τραγῳδίᾳ καὶ κωμῳδίᾳ, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεράννυσθαι, καὶ ἐν ἄλλοις δὴ μυρίοις. Π. Ἀδύνατον μὴ ὁμολογεῖν ταῦτα, ὦ Σώκρατες, εἰ καί τις φιλονεικοῖ πάντῃ πρὸς τἀναντία. ΠΩ. Ὀργὴν μὴν, καὶ πόθον, καὶ θρῆνον, καὶ φόβον, καὶ ἔρωτα, καὶ ζῆλον, καὶ φθόνον προὐθέμεθα, καὶ ὁπόσα τοιαῦτα, ἐν οἷς ἔφαμεν εὑρήσειν μιγνύμενα τὰ νῦν πολλάκις λεγόμενα. ἦ γάρ; Π. Ναί. Σ. Μανθάνομεν οὖν ὅτι θρήνου πέρι καὶ φθόνου καὶ ὀργῆς πάντα ἐστὶ τὰ νῦν δὴ διαπερανθέντα. Π. Πῶς γὰρ οὐ μανθάνομεν; Σ. Οὐκοῦν πολλὰ ἔτι τὰ λοιπά. Π. Καὶ πάνυ γε. Σ. Διὰ δὴ τί μάλισθ᾽ ὑπολαμβάνεις με δεῖξαί σοι τὴν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ E μίξιν; ἆρ᾽ οὐ πίστεως χάριν ὅτι τήν γε ἐν τοῖς φόβοις καὶ ἔρωσι καὶ τοῖς ἄλλοις ῥᾴδιον κρᾶσιν ἐπιδεῖξαι; λαβόντα δὲ τοῦτο παρὰ σαυτῷ, ἀφεῖναί με μηκέτι ἐπ᾽ ἐκεῖνα ἰόντα δεῖν μηκύνειν τοὺς λόγους, ἀλλ᾽ ἁπλῶς λαβεῖν τοῦτο, ὅτι καὶ σῶμα ἄνευ ψυχῆς, καὶ ψυχὴ ἄνευ σώματος, καὶ κοινῇ μετ᾽ ἀλλήλων ἐν τοῖς παθήμασι μεστά ἐστι συγκεκραμένης ἡδονῆς λύπαις. νῦν οὖν λέγε, πότερα ἀφίης με, ἢ μέσας ποιήσεις νύκτας. εἰπὼν δὲ σμικρὰ, οἶμαί σου τεύξεσθαι μεθεῖναί με. τούτων γὰρ ἁπάντων αὔριον ἐθελήσω σοι λόγον δοῦναι· τανῦν δ᾽ ἐπὶ τὰ λοιπὰ βούλομαι στέλλεσθαι, πρὸς τὴν κρίσιν ἣν Φίληβος ἐπιτάττει. Π. Καλῶς εἶπες ὦ Σώ-F κρατες· ἀλλ᾽ ὅσα λοιπὰ ἡμῖν δίελθε ὅπῃ σοι φίλον. ΣΩΚ. Κατὰ φύσιν τοίνυν, μετὰ τὰς μιχθείσας ἡδονὰς, ὑπὸ δή τινος ἀνάγκης ἐπὶ τὰς ἀμίκτους πορευοίμεθ᾽ ἂν ἐν τῷ μέρει. ΠΡΩΤ. Κάλλιστ᾽ εἶπες. ΣΩΚ. Ἐγὼ δὴ πειράσομαι μεταβαλὼν σημαίνειν ὑμῖν αὐτάς. τοῖς γὰρ φάσκουσι λυπῶν εἶναι παῦλαν πάσας τὰς ἡδονὰς, οὐ πάνυ πως πείθομαι· ἀλλ᾽ ὅπερ εἶπον, μάρτυσι καταχρῶμαι πρὸς τὸ τινὰς ἡδονὰς εἶναι δοκούσας, οὔσας δ᾽ οὐδαμῶς· καὶ μεγάλας ἑτέρας τινὰς ἅμα καὶ πολλὰς φαντασθείσας, εἶναι δ᾽ αὐτὰς συμπεφυρμένας ὁμοῦ λύπαις τε καὶ ἀναπαύσεσιν ὀδυνῶν τῶν μεγίστων, περί τε σώματος καὶ ψυχῆς G ἀπορίας. ΠΡΩΤ. Ἀληθεῖς δ᾽ αὖ τίνας, ὦ Σώκρατες, ὑπολαμβάνων, ὀρθῶς τις διανοοῖτ᾽ ἄν; ΣΩΚΡΑΤ. Τὰς περί τε τὰ καλὰ λεγόμενα χρώματα, καὶ περὶ τὰ σχήματα, καὶ τῶν ὀσμῶν τὰς πλείστας, καὶ τὰς τῶν φθόγγων, καὶ ὅσα τὰς ἐνδείας ἀναισθήτους ἔχοντα καὶ ἀλύπους, τὰς πληρώσεις αἰσθητὰς καὶ ἡδείας καθαρὰς λυπῶν παραδίδωσι. Π. Πῶς δὴ ταῦτα, ὦ Σώκρατες, αὖ λέγομεν οὕτω; ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν, οὐκ εὐθὺς δῆλά ἐστιν ἃ λέγω, πειρατέον μὴν δηλοῦν. σχημάτων τε γὰρ κάλλος οὐχ ὅπερ ἂν ὑπολάβοιεν οἱ πολλοὶ, πειρῶμαι νῦν λέγειν, οἷον ζώων, ἤ τινων ζωγραφημάτων· ἀλλ᾽ εὐθύ τι λέγω (φησὶν ὁ λόγος) καὶ περιφερὲς, καὶ ἀπὸ τούτων δὴ τά τε τοῖς τόρνοις γιγνόμενα ἐπίπεδά τε καὶ στερεὰ, καὶ τὰ τοῖς κανόσι καὶ γωνίαις· εἴ μου H μανθάνεις. ταῦτα γὰρ οὐκ εἶναι πρός τι καλὰ λέγω, καθάπερ ἄλλα, ἀλλ᾽ ἀεὶ καλὰ καθ᾽ αὑτὰ πεφυκέναι, καί τινας ἡδονὰς οἰκείας ἔχειν, οὐδὲν ταῖς τῶν κινήσεων προσφερεῖς· καὶ χρώματα δή που τοῦτον τὸν τύπον ἔχοντα, καλὰ, καὶ ἡδονάς. ἀλλ᾽ ἆρα μανθάνομεν, ἢ πῶς; Π. Πειρῶμαι μὲν, ὦ Σώκρατες· πειράθητι δὲ καὶ σὺ σαφέστερον ἔτι λέγειν. ΣΩ. Λέγω δὴ

τὰς τῶν φθόγγων τὰς λείας καὶ λαμπρὰς, τὰς ἕν τι καθαρὸν ἱείσας μέλος, οὐ πρὸς ἕτερον καλὰς, ἀλλ' αὐτὰς καθ' αὑτὰς εἶναι, καὶ τούτων ξυμφύτους ἡδονὰς ἑπομένας. ΠΡ. Ἔστι γὰρ οὖν καὶ τοῦτο. ΣΩ. Τὸ δὲ περὶ τὰς ὀσμὰς ἧττον μὲν θεῖον γένος ἡδονῶν· τὸ δὲ μὴ συμμεμίχθαι ἐν αὐταῖς ἀναγκαίας λύπας, καὶ ὅπῃ τοῦτο καὶ ἐν ὅτῳ τυγχάνει γεγονὸς ἡμῖν, τοῦτ' ἐκείνοις τίθημι ἀντίστροφον ἅπαν. ἀλλ' εἰ κατανοεῖς, ταῦτα εἴδη δύο λεγομένων ἡδονῶν. ΠΡΩΤ. Κατανοῶ. ΣΩΚ. Ἔτι δὴ τοίνυν τούτοις προσθῶμεν τὰς περὶ τὰ μαθήματα ἡδονάς· εἰ ἄρα δοκοῦσιν ἡμῖν αὗται πείνας μὲν μὴ ἔχειν τοῦ μανθάνειν, μηδὲ διὰ μαθημάτων πείνην, ἀλγηδόνας ἐξ ἀρχῆς γιγνομένας. ΠΡΩΤ. Ἀλλ' οὕτω ξυνδοκεῖ. ΣΩΚ. Τί δέ; μαθημάτων πληρωθεῖσιν, ἐὰν ὕστερον ἀποβολαὶ διὰ τῆς λήθης γίγνωνται, καθορᾷς τινὰς ἐν αὐταῖς ἀλγηδόνας; ΠΡΩ. Οὔτι φύσει γε· ἀλλ' ἔν τισι λογισμοῖς τοῦ μαθήματος ὅταν τις στερηθεὶς λυπηθῇ διὰ τὴν χρείαν. ΣΩΚ. Καὶ μὴν, ὦ μακάριε, νῦν γε ἡμεῖς αὐτὰ καὶ τὰ τῆς φύσεως μόνον παθήματα χωρὶς τοῦ λογισμοῦ διαπεραίνομεν. ΠΡΩ. Ἀληθῆ τοίνυν λέγεις, ὅτι χωρὶς λύπης ἡμῖν λήθη γίγνεται ἑκάστοτε ἐν τοῖς μαθήμασι. ΣΩΚΡ. Ταύτας τοίνυν τὰς τῶν μαθημάτων ἡδονὰς, ἀμίκτους τε εἶναι λύπαις ῥητέον, καὶ οὐδαμῶς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν σφόδρα ὀλίγων. ΠΡΩ. Πῶς γὰρ οὐ ῥητέον; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅτε μετρίως ἤδη διακεκρίμεθα χωρὶς τάς τε καθαρὰς ἡδονὰς, καὶ τὰς σχεδὸν ἀκαθάρτους ὀρθῶς ἂν λεχθείσας, προσθῶμεν τῷ λόγῳ, ταῖς μὲν σφοδραῖς ἡδοναῖς ἀμετρίαν, ταῖς δὲ μὴ, τοὐναντίον ἐμμετρίαν· καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ σφοδρὸν αὖ, καὶ πολλάκις καὶ ὀλιγάκις γιγνομένας τοιαύτας, τῆς τοῦ ἀπείρου τε γ' ἐκείνου καὶ ἧττον καὶ μᾶλλον διά τε σώματος καὶ ψυχῆς φερομένου προσθῶμεν αὐταῖς εἶναι γένους· τὰς δὲ μὴ, τῶν ἐμμέτρων. ΠΡΩ. Ὀρθότατα λέγεις, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις μετὰ ταῦτα τόδε αὐτῶν διαθετέον. Π. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Τί ποτε χρὴ φάναι πρὸς ἀλήθειαν εἶναι τὸ καθαρόν τε καὶ εἰλικρινὲς, ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ τὸ πολὺ, καὶ τὸ μέγα, καὶ τὸ ἱκανόν; Π. Τί ποτ' ἄρα, ὦ Σώκρατες, ἐρωτᾷς βουλόμενος; ΣΩΚ. Μηδὲν, ὦ Πρώταρχε, ἐπιλείπειν ἐλέγχων ἡδονῆς τε καὶ ἐπιστήμης· εἰ τὸ μὲν ἄρ' αὐτῶν ἑκατέρου καθαρόν ἐστι, τὸ δ' οὐ καθαρόν. ἵνα καθαρὸν ἑκάτερον ἰὸν εἰς τὴν κρίσιν ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ ξυνάπασι τοῖσδε, ῥᾴω παρέχῃ τὴν κρίσιν. Π. Ὀρθότατα. ΣΩΚ. Ἴθι δὴ, περὶ πάντων ὅσα καθαρὰ γένη λέγομεν, οὑτωσὶ διανοηθῶμεν, προελόμενοι πρῶτον αὐτῶν ἕν τι διασκοπῶμεν. Π. Τί οὖν προελώμεθα; ΣΩΚ. Τὸ λευκὸν ἐν τοῖς πρώτοις, εἰ βούλει, θεασώμεθα γένος. Π. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Πῶς οὖν ἂν λευκοῦ καὶ τίς καθαρότης ἡμῖν εἴη; πότερα τὸ μέγιστόν τε καὶ πλεῖστον, ἢ τὸ ἀκρατέστατον, ἐν ᾧ χρώματος μηδεμία μοῖρα ἄλλη μηδενὸς ἂν εἴη; Π. Δῆλον ὅτι τὸ μάλιστ' εἰλικρινὲς ὄν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ἆρ' οὖν τοῦτο ἀληθέστατον, ὦ Πρώταρχε, καὶ ἅμα δὴ κάλλιστον τῶν λευκῶν πάντων θήσομεν, ἀλλ' οὐ τὸ πλεῖστον, οὐδὲ τὸ μέγιστον; Π. Ὀρθότατά γε. ΣΩΚ. Σμικρὸν ἄρα καθαρὸν λευκὸν, μεμιγμένου πολλοῦ λευκοῦ, λευκότερον ἅμα καὶ κάλλιον καὶ ἀληθέστερον ἐὰν φῶμεν γίγνεσθαι, παντάπασιν ἐροῦμεν ὀρθῶς. Π. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τί οὖν; οὐ δή που πολλῶν δεησόμεθα παραδειγμάτων τοιούτων ἐπὶ τὸν τῆς ἡδονῆς πέρι λόγον· ἀλλ' ἀρκεῖ νοεῖν ἡμῖν αὐτόθεν ὡς ἄρα καὶ ξύμπασα ἡδονὴ σμικρὰ, μεγάλης, καὶ ὀλίγη πολλῆς καθαρὰ λύπης, ἡδίων καὶ ἀληθεστέρα καὶ καλλίων γίγνοιτ' ἄν. Π. Σφόδρα μὲν οὖν, καὶ τό γε παράδειγμα ἱκανόν. ΣΩΚ. Τί δὲ τὸ τοιόνδε; ἆρα περὶ ἡδονῆς οὐκ ἀκηκόαμεν ὡς ἀεὶ γένεσίς ἐστιν, οὐσία δὲ οὐκ ἔστι τοπαράπαν ἡδονῆς; κομψοὶ γὰρ δή τινες αὖ τοῦτον τὸν λόγον ἐπιχειροῦσι μηνύειν ἡμῖν, οἷς δεῖ χάριν ἔχειν. Π. Τί δή; ΣΩΚ. Διαπερανοῦμαί σοι τοῦτ' αὐτὸ ἐπανερωτῶν, ὦ Πρώταρχε φίλε. Π. Λέγε· καὶ ἐρώτα μόνον. ΣΩΚ. Ἔστον δή τινε δύο, τὸ μὲν, αὐτὸ καθ' αὑτὸ, τὸ δὲ, ἀεὶ ἐφιέμενον ἄλλου. Π. Πῶς τούτω καὶ τίνε λέγεις; ΣΩΚ. Τὸ μὲν, σεμνότατον ἀεὶ πεφυκὸς, τὸ δ' ἐλλιπὲς ἐκείνου. Π. Λέγε τι σαφέστερον. ΣΩΚ. Παιδικά που καλὰ καὶ ἀγαθὰ τεθεωρήκαμεν ἅμα καὶ ἐραστὰς ἀνδρείους αὐτῶν. Π. Σφόδρα γε. ΣΩΚ. Τούτοις τοίνυν ἐοικότα δυοῖν οὖσι δύ' ἄλλα ζήτει, κατὰ πάντα ὅσα λέγομεν εἶναι τὸ τρίτον ἑτέρῳ. Π. Λέγε σαφέστερον, ὦ Σώκρατες, ὅ, τι λέγεις. ΣΩΚ. Οὐδέν τι ποικίλον, ὦ Πρώταρχε· ἀλλ' ὁ λόγος ἐρεσχελεῖ νῷν. λέγει δ' ὅτι τὸ μὲν, ἕνεκά του τῶν ὄντων ἔστ' ἀεὶ, τὸ δ' οὗ χάριν ἑκάστοτε τὸ τινὸς ἕνεκα γιγνόμενον ἀεὶ γίγνεται. Π. Μόγις ἔμαθον, διὰ τὸ πολλάκις λεχθῆναι. ΣΩΚ. Τάχα δ' ἴσως, ὦ παῖ, μᾶλλον μαθησόμεθα προελθόντος τοῦ λόγου. Π. Τί γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Δύο δὴ τάδε ἕτερα λάβωμεν. Π. Ποῖα; ΣΩΚ. Ἓν μέν τι, γένεσιν πάντων, τὴν δὲ οὐσίαν, ἕτερον ἕν. Π. Δύο ἀποδέχομαί σου ταῦτα, οὐσίαν καὶ γένεσιν. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. πότερον οὖν τούτων ἕνεκα ποτέρου; τὴν γένεσιν οὐσίας ἕνεκα φῶμεν, ἢ τὴν οὐσίαν εἶναι γενέσεως ἕνεκα; Π. Τοῦτο ὃ προσαγορεύεται οὐσία, εἰ γενέσεως ἕνεκα τοῦτ' ἔστιν ὅ, περ ἔστι, νῦν πυνθάνῃ; ΣΩΚ. Φαίνομαι. Π. Πρὸς θεῶν ἆρ' ἂν ἐπερωτᾷς με; ΣΩΚ. Τοιόνδε τι λέγω, ὦ Πρώταρχε σοὶ, πότερα πλοίων ναυπηγίαν ἕνεκα φῂς γίγνεσθαι μᾶλλον,

A & voces perſpicuas & ſuaues, vnámque aliquam puram penitus concinnentes melodiam, ad nihil aliud comparatas, ſed natura ſua pulchras eſſe, & innatam afferre voluptatem. PR. Hoc quoque verum eſt. SOC. Genus autem voluptatum quod odores ſequitur, minus diuinum eſt: quòd autem ipſis neceſſarij dolores nequaquam miſceantur, & in quo id ineſſe contingat, cum illis proximis eadem prorſus ratione habere dico. Iámque duas voluptatum ſpecies, ſi modò intelligis, collegimus. PR. Intelligo. SOC. Hic item diſciplinarum voluptates addamus, ſi & iſtæ famē diſcendi nequaquam continere videntur, neque propter diſciplinarum auiditatem principio ſtatim
B dolores inferre. PR. Mihi ſic videtur. SOC. Quid verò, ſi quis doctrinis imbutus, earum poſtea per obliuionem iacturā faciat, nónne triſtitiam quandam ſequi vides? PR. Non natura quidem, ſed quadam paſſionis cogitatione, cū quis orbatus propter indigētiam triſtatur. S. Cæterùm, ô beate, nos in pręſentia non opinionis, ſed naturæ paſſiones tractamus. PR. Verū eſt igitur quod aſſeris, doctrinæ obliuionem plurimum abſque triſtitia euenire. S. Voluptates igitur diſciplinarum, doloris expertes, nec multorū hominū, ſed paucorum admodum eſſe fatendum. PR. Fatendū proculdubio. S. Poſtquàm igitur voluptates puras ab his quæ rectè propemodum ſic dicuntur,
C impuris ſecreuimus, addenda eſt iam vehementibus voluptatibus immoderatio, remiſſioribus moderatio. Eáſque etiam quæ intenſius, remiſſius, magnum, paruum, raro, crebro ſuſcipiunt, ad infiniti genus, quod per animam corpúſque ſecundū magis minúſve diſcurrit, referre decet: quæ verò iſta non capiunt, ad commenſurati genus potius referendę. PR. Rectiſſimè inquis, ô Socrates. SOC. Poſt hęc id inſuper circa voluptates inſtituendum. PR. Quid iſtud? SOC. Vtrum purum ipſum atque ſyncerum dicendum ſit conferre ad veritatem potius, & vehemens, multum, magnúmque & ſufficiens? PR. Quid tibi vis, dum iſta rogas, ô Socrates? SOC. Nihil ô Protarche, in
D ipſa diſceptatione voluptatis & ſcientiæ prætermittere vellem. ſiquidem vtriuſque illorum portio quædam pura, quædam impura eſt, vt vtrunque purum in iudicium veniens, & mihi & tibi, & iſtis denique cunctis ad iudicandum ſe apertum expeditúmque præbeat. PR. Scitè. SOC. Age igitur de omnibus quæ genera pura vocamus, in hunc modum cogitemus, vnum aliquod ex illis primū in mediū inducentes. PR. Quid potiſſimum eliciemus? SOC. Album ſi vis, primo genus conſideremus. PR. Volo equidem. SOC. Quo modo ita albi, & quæ puritas erit? Vtrum quod maximum quiddam eſt ac plurimum? an quod ita ſyncerum, vt nihil in eo coloris alterius
E inſit? PR. Conſtat planè, quod præcipue ſyncerum eſt. S. Probè, nónne hoc veriſſimum, ô Protarche, & pulcherrimū alborum omnium affirmabimus, non autem quod plurimum aut maximum? PR. Rectè. SOC. Si ergo quod paruum purúmque album eſt, mixto multóque albo albius ſimul & pulchrius & verius eſſe dicamus, rectè penitus aſſeremus? PR. Rectè proculdubio. SOC. Nunquid exemplis huiuſmodi pluribus ad iudicandam voluptatem egebimus? an potius hinc noſſe ſufficiet, quòd vniuerſa voluptas parua quàm magna, pauca quàm multa, modò à dolore remota ſit, ſuauior eſt & verior, ac denique pulchrior? PRO. Maximè ſanè, & exemplum hoc idoneū eſt. SOC. Quid verò hoc? quòd audiuimus voluptatis qui
F dem generationem ſemper, eſſentiam verò nunquam exiſtere. Elegantes enim quidam viri nobis hoc tradere conantur, eíſque gratia eſt habenda. PR. Quid tum? SOC. Víſne id interrogando ô amice Protarche, percurram. PR. Dic, & interroga modò. SOC. Sunt igitur duo quædam, vnū quidem ſecundum ſeipſum, alterum ſemper alius appètens. PR. Qua ratione? & quæ iſta eſſe dicis? SO. Hoc ſuapte natura ſummopere venerandum, illud verò deficiens. PR. Exprime clarius. S. Vidimus ſæpenumero pueros pulchros ſimul & probos, & viros eorū amatores. PR. Vidimus. SO. Iſtis ergo duobus exiſtentibus, duo quædam alia conſimilia quære per omnia quæcunque dicimus alteri tertium eſſe. PR. Profer obſecro Socrates, clarius
G adhuc quod ſentis. SOC. Nihil eſt hic diuerſum, ô Protarche, ſed iocamur. Dicimus autem quòd ex iis quæ ſunt, aliquid ſemper eſt alterius gratia, aliquid verò cuius gratia ſemper id quod alterius gratia fit, efficitur. PROT. Vix tandem ob crebram repetitionem percepi. SO. Forte ô puer procedente diſputatione clarius comprehendemus. PROT. Quidni? SOC. Duo hæc altera iterum adſumamus. PROT. Quænam? SOC. Alterum quidem omnium generationem, eſſentiam alterum. PROT. Equidem duo hæc abs te accipio, eſſentiam & generationem. S. Rectè: vtrum aūt horum alterius gratia dicimus? generationémne eſſentię gratia? vel eſſentiam cauſa generationis? PROT. Hoc quod appellatur Eſſentia an generationis cauſam dicamus? hoccine eſt, quod nūc percontaris? S. Videor. PR. Sed per deos quid me interrogas? SO. Eiuſcemodi quiddā, ô Protarche, interrogo, num fabricatio nauiū nauigij gratia fiat

Genus voluptatum odores ſequentium, minus diuinum.

Diſciplinarum voluptates duplices.

Voluptatis generationem ſemper, eſſentiam verò nunquam exiſtere.

An contrà nauigium fabricationis nauiũ? Et de omnibus quęcunque talia ſunt, idem dico, ô Protarche. PR. Cur non ipſe ô Socrates, tibi ipſi reſpondes? SOC. Nihil prohibet. Attamen tu quoque ſimul loquere. PR. Imò. SOC. Generationis gratia inquam, pharmaca & organa omnia, omnémque materiam omnibus adhiberi, ſingulas autem generationes ſingularum eſſentiarum, vniuerſam denique vniuerſæ eſſentię gratia. PR. Perſpicuè admodũ. S. Nónne & voluptas, ſi quidem generatio eſt, alicuius eſſentiæ gratia neceſſario fiet? PR. Quídni? SOC. Quod tale eſt, vt eius gratia fiat, quod ſemper alterius gratia fit, in boni ſorte locatur: quod verò alterius gratia, in aliã ſortem, ô vir optime, reducendum videtur. PR. Neceſſarium id omnino. SOC. Quamobrem ſi voluptas generatio eſt, ad aliam quàm boni ſortem merito referemus. PR. Meritò certè. SOC. Nónne vt in principio diſputationis huius prædixi, dicenti voluptatis quidem generationem, eſſentiã verò nullam exiſtere, habenda gratia eſt? Cõſtat enim eos qui voluptatem bonum prædicant, ab hoc derideri. PR. Magnopere. S. Quinetiam hic idem eos qui generationi impenſius ſtudent, ridebit. PR. Quo pacto & quales ais? SOCR. Eos qui dum famem ſitimque reſtinguunt, vel aliquid aliud ex iis quæ generatio curat ac ſedat, generatione lætantur, quaſi ipſa ſit, aiúntque vitam ſe nihil moraturos, niſi ſitiant & eſuriant, atque aliis quæ hæc ſequuntur, afficiantur. PROT. Videntur ſanè. SOC. Eius autem quod fieri eſt contrariũ, deſtrui ipſum cuncti fatemur. PROT. Neceſſariò. SOC. Corruptionẽ generationémque eligit quiſquis hæc expetit: non autem tertiam illam vitam, quam & lętitia & triſtitia vacuã, intelligentiæ verò quoad fieri poteſt, puriſſimè compotem propoſuimus. PR. A ratione procul, ô Socrates, erit quicunq. voluptatẽ nobis bonũ aſſeuerabit. SOC. Procul admodum, quandoquidem & hæc præterea ratione oſtendere licet. PR. Qua? SO. Cur enim non abſurdum ſit, cùm nihil bonum decorúmve ſit, ſiue in corporibus, ſiue in aliis vllis præterquam in anima, in ea tamen ſolummodo voluptatem bonum vocare? fortitudinẽ verò, temperantiam, intelligentiam, ac reliqua quęcunq. bona ſortitus eſt animus, minimè? Ac præterea hominem voluptatis expertem, dolore verò affectum, malum tunc dum dolet, aſſerere, licet omnium optimus ſit: & eum cõtrà qui voluptatibus delinitur, quò magis geſtit, eò virtute præſtantiorem dicere? PR. Hæc, ô Socrates, omnia ſuprà quàm dici poſſit, abſurda ſunt. SOC. Ne tamen diſputationem omnem in voluptate conſumamus, mentem verò & ſcientiam prætermittere videamur, age iam ſi quid ſordidum etiã his adiacet, excutiamus, donec ad puriſſimã eorũ naturam tandẽ penetrantes, & ipſam inſpiciẽtes, ad iudicãdũ tum harum, tum voluptatis partib. veriſſimis vti poſſimus. PR. Scitè. S. Nónne aliud nobis ſcientiam circa doctrinas, aliud circa educationem vel nutritionem exhibet? PR. Sic eſt. S. In manuariis primum artibus videamus num artium alia ſcientia magis, alia minus ſit, oporteátq. aliam puriſſimam, aliã impuriſſimam arbitrari. PR. Decet profecto. S. Præcipuas vtiq. à ſingulis diſcernendum. PR. Quales, & quo pacto? S. Vt ecce ſi quis ab omnibus artibus ſegregaret numerandi dimetiendíque & ponderandi peritiam, vile quiddam eſſet, quod vniuſcuiuſque reſtaret. PR. Vile profectò. SO. Reſiduum quippe imaginatione quadam ac ſenſuum experientia & exercitatione, coniecturíſque conſequi liceret, quas plerique artes vocant, cura & labore vim ſuam omnem adeptas. PR. Neceſſaria prorſus dicis. SO. An non muſica iis plena eſt? primo concentum contemperat non menſura, ſed diligentiæ potius coniectura, tum vniuerſa eius pulſandi facultas menſuram chordę cuiuſque coniectura motæ perquirit. Itaque vt obſcuritatem plurimam mixtam habet, ita ſtabilitatem minimam. PR. Veriſſimè. S. Quinetiam medicinam, agriculturam, gubernatoriam, militarẽ ſimiliter inſtitutas eſſe reperiemus. PR. Quam maximè. SO. Architecturam verò menſuræ, & inſtrumenta iam plurima quibus vtitur illa crebro, vt perſpicacem maximè, ita ſupra cætera artificioſam maximè reddunt. PR. Quónam pacto? SOC. In ipſa profectò nauium & domorum conſtructione, multíſque aliis ad genus materiæ elaborandę quodammodo pertinentibus, vtitur amuſſi reguláque, torno, circino, filo, perpendiculo, inſtrumento quoque ad dirigenda ligna idoneo. PR. Rectè admodum, ô Socrates, inquis. S. Pònamus igitur eas quæ dicuntur artes, in ordine duplici, alias quæ muſicã quidem in operibus ſectantũ, perſpicaciæ minoris participes, alias architecturæ pediſſequas, aliquanto maioris. PR. Ponamus. S. Harum omnium perſpicaciſſimas, quas paulo antè primas vocauimus. PR. Numerandi peritiam, & quas cũ illa ſuprà iunxiſti, innuere nunc mihi videris. SOC. Prorſus, ſed num, ô Protarche, has iterum duplices affirmare, an aliter debemus? PR. Quas inquis? S. Arithmeticam primo, nónne aliam vulgariũ, aliam philoſophantium? PROT. Quánam ratione quis partiens aliam atque aliam arithmeticam aſſeret?

Quòd voluptas non ſit bonum.

Id cuius gratia fit, bonum.

Scientiarum puritas.

Potiſſima in artibus.

Muſica vſuraria & ſine menſura.

Debilitas medicinæ.

Nobilitas architecturæ.

Artes in duplici ordine.

Arithmetica duplex.

A ἢ πλοῖα, ναυπηγίας· καὶ πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτ' ἐστί, λέγω τοῦτ' αὐτό, ὦ Πρώταρχε. Π. Τί οὖν οὐκ αὐτὸς ἀπεκρίνω σαυτῷ, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Οὐδὲν ὅ,τι οὔ. σὺ μέντοι τοῦ λόγου μέτεχε. Π. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Φημὶ δή, γενέσεως μὲν ἕνεκα, φάρμακά τε καὶ πάντα ὄργανα, καὶ πᾶσαν ὕλην παρατίθεσθαι πᾶσιν· ἑκάστην δὲ γένεσιν, ἄλλην ἄλλης οὐσίας τινὸς ἑκάστης ἕνεκα γίγνεσθαι· ξύμπασαν δὲ γένεσιν, οὐσίας ἕνεκα γίγνεσθαι ξυμπάσης. Π. Σαφέστατα μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἡδονή γε, εἴπερ γένεσίς ἐστιν, ἕνεκά τινος οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίγνοιτ' ἄν. ΠΡΩ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τό γε μὴν οὗ ἕνεκα τὸ ἕνεκά του γιγνόμενον ἀεὶ γίγνοιτ' ἄν, ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ μοίρᾳ ἐκεῖνό ἐστι· τὸ δὲ τινὸς ἕνεκα γιγνόμενον, εἰς ἄλλην,
B ὦ ἄριστε, μοῖραν θετέον. Π. Ἀναγκαιότατον. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ἡδονή γε εἴπερ γένεσίς ἐστιν, εἰς ἄλλην ἢ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μοῖραν αὐτὴν τιθέντες, ὀρθῶς θήσομεν; Π. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν (ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον τούτου τοῦ λόγου) τῷ μηνύσαντι τῆς ἡδονῆς πέρι, τὸ γένεσιν μέν, οὐσίαν δὲ μηδ' ἡντινοῦν αὐτῆς εἶναι, χάριν δεῖ ἔχειν. δῆλον γὰρ ὅτι οὗτος τῶν φασκόντων ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι καταγελᾷ. ΠΡ. Σφόδρα γε. ΣΩΚ. Καὶ μὴν αὐτὸς οὗτος ἑκάστοτε καὶ τῶν ἐν ταῖς γενέσεσιν ἀποτελουμένων καταγελάσεται. Π. Πῶς δὴ καὶ ποίων λέγεις; ΣΩΚ. Τῶν ὅσοι ἐξιώμενοι ἢ πείνην ἢ δίψαν, ἤ τι τῶν τοιούτων ὅσα γένεσις ἐξιᾶται,
C χαίρουσι διὰ τὴν γένεσιν, ἅτε ἡδονῆς οὔσης αὐτῆς· καί φασι ζῆν οὐκ ἂν δέξασθαι, μὴ διψῶντές τε καὶ πεινῶντες, καὶ τἆλλα ἅ τις ἂν εἴποι πάντα τὰ ἑπόμενα τοῖς τοιούτοις παθήμασι μὴ πάσχοντες. Π. Ἐοίκασι γοῦν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τῷ γίγνεσθαί γε τοὐναντίον ἅπαντες τὸ φθείρεσθαι φαῖμεν ἄν. Π. Ἀναγκαῖον. ΣΩΚ. Τὴν δὴ φθορὰν καὶ γένεσιν αἱροῖτ' ἂν ὁ τοῦθ' αἱρούμενος, ἀλλ' οὐ τὸν τρίτον ἐκεῖνον βίον, τὸν ἐν ᾧ μήτε χαίρειν μήτε λυπεῖσθαι, φρονεῖν δ' ἦν δυνατὸν ὡς οἷόν τε καθαρώτατα. Π. Πολλή τις, ὡς ἔοικεν, ὦ Σώκρατες, ἀλογία ξυμβαίνει γίγνεσθαι, ἐάν τις τὴν ἡδονὴν ὡς ἀγαθὸν ἡμῖν τιθῆται. Σ. Πολλή. ἐπεὶ καὶ
D τῇδε ἔτι λέγωμεν. Π. Πῇ; ΣΩ. Πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι, μηδὲν ἀγαθὸν εἶναι μηδὲ καλόν, μήτε ἐν σώμασι, μήτ' ἐν πολλοῖς ἄλλοις, πλὴν ἐν ψυχῇ, καὶ ἐνταῦθα ἡδονὴν μόνον· ἀνδρίαν δέ, ἢ σωφροσύνην, ἢ νοῦν, ἤ τι τῶν ἄλλων ὅσα ἀγαθὰ εἴληχε ψυχή, μηδὲν τοιοῦτον εἶναι; πρὸς τούτοις δὲ ἔτι, τὸν μὴ χαίροντα, ἀλγοῦντα δέ, ἀναγκάζεσθαι φάναι κακὸν εἶναι τότε ὅταν ἀλγῇ, κἂν ᾖ ἄριστος πάντων· καὶ τὸν χαίροντα αὖ, ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, τότε ὅταν χαίρῃ, τοσοῦτον διαφέρειν πρὸς ἀρετήν. Π. Πάντ' ἐστὶ ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ὡς δυνατὸν ἀλογώτατα. Σ. Μὴ τοίνυν ἡδονῆς μέντοι ἐξέτασιν πᾶσαν ἐπιχειρῶμεν ποιήσασθαι, νοῦ δὲ καὶ ἐπιστήμης οἷον φειδόμενοι σφόδρα φανῶμεν. γενναίως δέ, εἴ πῃ τι σαθρὸν ἔχει, πᾶν περι-
E κρούωμεν, ἕως ὅ,τι καθαρώτατόν ἐστ' αὐτῶν φύσει, τοῦτο κατιδόντες, εἰς τὴν κρίσιν χρώμεθα τὴν κοινὴν τοῖς τε τούτων καὶ τοῖς τῆς ἡδονῆς μέρεσιν ἀληθεστάτοις. Π. Ὀρθῶς. Σ. Οὐκοῦν ἡμῖν τὸ μέν, οἶμαι, δημιουργικόν ἐστι τῆς περὶ τὰ μαθήματα ἐπιστήμης, τὸ δέ, περὶ παιδείαν, ἢ τροφήν; ἢ πῶς; Π. Οὕτω. Σ. Ἐν δὴ ταῖς χειροτεχνικαῖς διανοηθῶμεν πρῶτα, εἰ τὸ μὲν ἐπιστήμης αὐτῶν μᾶλλον ἐχόμενον, τὸ δέ, ἧττον ἔνι. καὶ δεῖ τὰ μὲν ὡς καθαρώτατα νομίζειν, τὰ δ' ὡς ἀκαθαρτότατα. Π. Οὐκοῦν χρή. Σ. Τὰς τοίνυν ἡγεμονικὰς διαληπτέον ἑκάστων αὐτῶν χωρίς; Π. Ποίας καὶ πῶς; Σ. Οἷον, πασῶν που τεχνῶν ἄν τις ἀριθμητικὴν χωρίζῃ, καὶ μετρητικήν,
F καὶ στατικήν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, φαῦλον τὸ καταλειπόμενον ἑκάστης ἂν γίγνοιτο. Π. Φαῦλον μέντοι. Σ. Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτ' εἰκάζειν λείποιτ' ἄν, καὶ τὰς αἰσθήσεις καταμελετᾶν ἐμπειρίᾳ καί τινι τριβῇ, ταῖς τῆς στοχαστικῆς προσχρωμένοις δυνάμεσιν, ἃς πολλοὶ τέχνας ἐπονομάζουσι, μελέτῃ καὶ πόνῳ τὴν ῥώμην ἀπειργασμέναις. Π. Ἀναγκαιότατα λέγεις. Σ. Οὐκοῦν μεστὴ μέν που μουσική, πρῶτον τὸ ξύμφωνον ἁρμόττουσα οὐ μέτρῳ, ἀλλὰ μελέτης στοχασμῷ· καὶ ξύμπασα αὐτῆς αὐλητική, τὸ μέτρον ἑκάστης χορδῆς τῷ στοχάζεσθαι φερομένης θηρεύουσα. ὥστε πολὺ μεμιγμένον ἔχειν τὸ μὴ σαφές, σμικρὸν δὲ τὸ βέβαιον. Π. Ἀληθέστα-
G τα. Σ. Καὶ μὴν ἰατρικήν τε, καὶ γεωργίαν, καὶ κυβερνητικήν, καὶ στρατηγικήν, ὡσαύτως εὑρήσομεν ἐχούσας. Π. Καὶ πάνυ γε. Σ. Τεκτονικὴν δέ γε, οἶμαι, πλείστοις μέτροις τε καὶ ὀργάνοις χρωμένην, τὰ πολλὴν ἀκρίβειαν αὐτῇ πορίζοντα τεχνικωτέραν τῶν πολλῶν ἐπιστημῶν παρέχεται. Π. Πῇ; Σ. Κατά τε ναυπηγίαν καὶ κατ' οἰκοδομίαν, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις τῆς ξυλουργικῆς. κανόνι γάρ, οἶμαι, καὶ τόρνῳ χρῆται, καὶ διαβήτῃ, καὶ στάθμῃ, καί τινι προσαγωγίῳ κεκομψευμένῳ. Π. Καὶ πάνυ γε, ὦ Σώκρατες, ὀρθῶς λέγεις. Σ. Θῶμεν τοίνυν διχῇ τὰς λεγομένας τέχνας, τὰς μέν, μουσικῇ ξυνεπομένας, ἐν τοῖς ἔργοις ἐλάττονος ἀκριβείας μετισχούσας, τὰς δὲ τεκτονικῇ, πλείονος. Π. Κείσθω. Σ. Τούτων δὲ ταύτας ἀκριβεστάτας εἶναι τέχνας, ἃς δὴ νῦν πρώτας εἴπομεν. Π. Ἀριθμητι-
H κὴν φαίνῃ μοι λέγειν, καὶ ὅσας μετὰ ταύτης τέχνας ἐφθέγξω νῦν δή. Σ. Πάνυ μὲν οὖν. ἀλλ' ὦ Πρώταρχε, ἆρ' οὐ διττὰς αὖ καὶ ταύτας λεκτέον; ἢ πῶς; Π. Ποίας δὴ λέγεις; Σ. Ἀριθμητικὴν πρῶτον. ἆρ' οὐκ ἄλλην μέν τινα, τὴν τῶν πολλῶν, φατέον, ἄλλην δ' αὖ, τὴν τῶν φιλοσοφούντων; Π. Πῇ ποτε διορισάμενος οὖν, ἄλλην, τὴν δέ, ἄλλην θείη τις ἂν ἀριθμητικήν;

A ΣΩΚ. Οὐ σμικρὸς ὅρος, ὦ Πρώταρχε. οἱ μὲν γάρ που μονάδας ἀνίσους καταριθμοῦνται τῶν περὶ ἀριθμόν· οἷον στρατόπεδα δύο, καὶ βοῦς δύο· καὶ δύο τὰ σμικρότατα, ἢ καὶ τὰ πάντων μέγιστα· οἱ δ' οὐκ ἄν ποτε αὐτοῖς συνακολουθήσειαν, εἰ μὴ μονάδα μονάδος ἑκάστης τῶν μυρίων μηδεμίαν ἄλλην ἄλλης διαφέρουσάν τις θήσει. ΠΡ. Καὶ μάλα εὖ λέγεις οὐ σμικρὰν διαφορὰν τῶν περὶ ἀριθμὸν τευταζόντων, ὥστε λόγον ἔχειν, δύο αὐτὰς εἶναι. ΣΩΚ. Τί δὲ λογιστικὴ καὶ μετρητικὴ κατὰ τεκτονικὴν καὶ κατ' ἐμπορικὴν τῆς κατὰ φιλοσοφίαν γεωμετρίας τε καὶ λογισμῶν καταμελετωμένων; πότερον ὡς μία ἑκατέρα λεκτέον, ἢ δύο τιθῶμεν; ΠΡ. Τῇ πρόσθεν ἑπόμενος ἔγωγ' ἂν δύο, κατὰ τὴν ἐμὴν ψῆφον, τιθείην ἑκα- B τέραν τούτων. ΣΩΚ. Ὀρθῶς· οὗ δ' ἕνεκα ταῦτα προηνεγκάμεθα εἰς τὸ μέσον, ἆρα ἐννοεῖς; ΠΡΩ. Ἴσως, ἀλλά σε βουλοίμην ἂν ἀποφήνασθαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ΣΩΚ. Δοκεῖ τοίνυν ἔμοιγε οὗτος ὁ λόγος οὐχ ἧττον ἢ ὅτε λέγειν αὐτὸν ἠρχόμεθα, ταῖς ἡδοναῖς ζητῶν ἀντίστροφον ἐνταῦθα προβεβληκέναι· σκοπῶν ἆρα ἐστί τις ἑτέρας ἄλλη καθαρωτέρα ἐπιστήμης ἐπιστήμη, καθάπερ ἡδονῆς ἡδονή. Π. Καὶ μάλα σαφὲς τοῦτό γε, ὅτι ταῦθ' ἕνεκα τούτων ἐπικεχείρηκε. ΣΩΚ. Τί οὖν; ἆρ' οὐκ ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπ' ἄλλοις ἄλλην τέχνην οὖσαν ἀνευρίσκει σαφεστέραν οὖσαν, καὶ ἀσαφεστέραν ἄλλην ἄλλης; ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἐν τούτοις δέ, ἆρ' οὔ τινα τέχνην ὡς ὁμώνυμον φθεγξάμενος, εἰς δόξαν καταστήσας ὡς μιᾶς, πάλιν ὡς δυοῖν, ἐπανερωτᾷ τούτοιν αὐτοῖν τὸ σαφὲς καὶ τὸ κα- C θαρόν τε περὶ ταῦτα, πότερον ἡ τῶν φιλοσοφούντων ἢ μὴ φιλοσοφούντων ἀκριβέστερον ἔχει; ΠΡ. Καὶ μάλα δοκεῖ μοι τοῦτο διερωτᾶν. Σ. Τίν' οὖν, ὦ Πρώταρχε, αὐτῷ δίδωμεν ἀπόκρισιν; ΠΡ. Ὦ Σώκρατες, εἰς θαυμαστὸν διαφορᾶς μέγεθος εἰς σαφήνειαν προεληλύθαμεν ἐπιστημῶν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἀποκρινούμεθα ῥᾷον. ΠΡΩΤ. Τί μήν; ΣΩΚΡ. Καὶ εἰρήσθω γε ὅτι πολὺ μὲν αὗται τῶν ἄλλων τεχνῶν διαφέρουσι· τούτων δ' αὐτῶν αἱ περὶ τὴν τῶν ὄντως φιλοσοφούντων ὁρμὴν ἀμήχανον ἀκριβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ περὶ τὰ μέτρα τε καὶ ἀριθμοὺς διαφέρουσιν. ΠΡ. Ἔστω ταῦτα κατὰ σέ· καὶ σοὶ δὴ πιστεύοντες, θαρροῦντες ἀποκρινώμε- D θα τοῖς δεινοῖς περὶ λόγων ὁλκήν. ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὡς εἰσὶ δύο ἀριθμητικαί, καὶ ταύταις ἄλλαι δύο τοιαῦται ξυνεπόμεναι συχναί, τὴν διδυμότητα ἔχουσαι ταύτην, ὀνόματος ἑνὸς κεκοινωνημέναι. ΠΡ. Διδῶμεν τύχῃ ἀγαθῇ τούτοις οὓς φῂς δεινοῖς εἶναι ταύτην τὴν ἀπόκρισιν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ταύτας οὖν λέγομεν ἐπιστήμας ἀκριβεῖς μάλιστα εἶναι; ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἀλλ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἀναίνοιτ' ἂν ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις, εἴ τινα πρὸ αὐτῆς ἄλλην κρίναιμεν. ΠΡ. Τίνα δὲ ταύτην αὖ δεῖ λέγειν; ΣΩΚ. Δῆλον ὅτι ἡ πᾶσαν τήν γε νῦν λεγομένην γνοίη. τὴν γὰρ περὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ὄντως, καὶ τὸ κατὰ ταὐτὸν ἀεὶ πεφυκός, πάντως ἔγωγε οἶμαι ἡγεῖσθαι ξύμπαντας ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν προσήρτηται, μακρῷ ἀληθεστάτην εἶναι γνῶσιν. σὺ δὲ τί πῶς, ὦ Πρώταρ- E χε, διακρίνοις ἄν; ΠΡ. Ἤκουον μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἑκάστοτε Γοργίου πολλάκις ὡς ἡ τοῦ πείθειν πολὺ διαφέροι πασῶν τεχνῶν. πάντα γὰρ ὑφ' αὑτῇ δοῦλα δι' ἑκόντων ἀλλ' οὐ διὰ βίας ποιοῖτο, καὶ μακρῷ πασῶν ἀρίστη εἴη τῶν τεχνῶν. νῦν δ' οὔτε σοί, οὔτε δὴ ἐκείνῳ βουλοίμην ἂν ἐναντία τίθεσθαι. ΣΩΚ. Τὰ ὅπλα μοι δοκεῖς βουληθεὶς εἰπεῖν, αἰσχυνθεὶς ἀπολιπεῖν. ΠΡΩΤ. Ἔστω νῦν ταῦτα ταύτῃ ὅπῃ σοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν αἴτιος ἐγὼ τοῦ μὴ καλῶς ὑπολαβεῖν σε; ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Οὐκ, ὦ φίλε Πράταρχε, τοῦτο ἔγωγε ἐζήτουν πω, τίς τέχνη ἢ τίς ἐπιστήμη πασῶν διαφέρει, τῷ μεγίστη καὶ ἀρίστη καὶ πλεῖστα ὠφελοῦσα ἡμᾶς· ἀλλὰ τίς ποτε τὸ σαφὲς καὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ ἀληθέστατον F ἐπισκοπεῖ, κἂν εἰ σμικρὰ καὶ μὴ σμικρὰ ὀνινᾶσα. τοῦτ' ἔστιν ὃ νῦν δὴ ζητοῦμεν. ἀλλ' ὅρα. οὐδὲ γὰρ ἀπεχθήσῃ Γοργίᾳ, τῇ μὲν ἐκείνου ὑπάρχειν τέχνῃ διδοὺς πρὸς χρείαν τοῖς ἀνθρώποις κρατεῖν· ᾗ δ' εἶπον νῦν ἐγὼ πραγματείᾳ, καθάπερ τοῦ λευκοῦ πέρι τότε ἔλεγον, κἂν εἰ σμικρὸν, καθαρὸν δὲ εἴη, τοῦ πολλοῦ καὶ μὴ τοιούτου διαφέρειν, τούτῳ γ' αὐτῷ τῷ ἀληθεστάτῳ. καὶ νῦν δὴ σφόδρα διανοηθέντες, καὶ ἱκανῶς διαλογισάμενοι, μήτ' εἰς τινας ὠφελείας ἐπιστημῶν βλέψαντες, μήτε τινὰς εὐδοκιμίας, ἀλλ' εἴ τις πέφυκε τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύναμις ἐρᾶν τε τοῦ ἀληθοῦς, καὶ πάντα ἕνεκα τούτου πράττειν· ταύτην εἴπωμεν, διεξερευνησάμενοι τὸ καθαρὸν νοῦ τε καὶ φρονήσεως, εἰ ταύτην μάλιστα ἐκ τῶν G εἰκότων κεκτῆσθαι φαῖμεν ἄν, ἤ τινα ἑτέραν ταύτης κυριωτέραν ἡμῖν ζητητέον. ΠΡΩΤ. Ἀλλὰ σκοπῶ· καὶ χαλεπόν, οἶμαι, συγχωρῆσαι, τινὰ ἄλλην ἐπιστήμην ἢ τέχνην τῆς ἀληθείας ἀντέχεσθαι μᾶλλον ἢ ταύτην. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ἐννοήσας, τὸ τοιόνδε εἴρηκας ὃ λέγεις νῦν, ὡς αἱ πολλαὶ τέχναι καὶ ὅσαι περὶ ταῦτα πεπόνηνται, πρῶτον μὲν δόξαις χρῶνται, καὶ τὰ περὶ δόξας ζητοῦσι ξυντεταμένως; εἴτε καὶ περὶ φύσεως ἡγεῖταί τις ζητεῖν, οἶσθ' ὅτι τὰ περὶ τὸν κόσμον τόνδε ὅπῃ γέγονε, καὶ ὅπῃ πάσχει τι καὶ ὅπῃ ποιεῖ, ταῦτα ζητεῖ διὰ βίου; φαῖμεν ἂν ταῦτα; ἢ πῶς; ΠΡ. Οὕτω. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὐ περὶ τὰ ὄντα ἀεί, περὶ δὲ τὰ γιγνόμενα καὶ γενησόμενα καὶ γεγονότα ἡμῶν ὁ τοιοῦτος ἀνῄρηται τὸν πόνον. H ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚΡ. Τούτων οὖν τι σαφὲς ἂν φαῖμεν τῇ ἀκρι-

SO. Haud exigua diſcrepantia, ô Protarche. Illi porrò vnitates inæquales eorum quæ ſecundum numerū ſunt, dinumerant, velut duos exercitus, boues duos, duo quę minima, duo etiam quæ omnium maxima: hi verò nunquam eos ſequerentur, niſi quis partium vnitatem aliam ab alia vnitate nihil diſcrepantem poſuerit. PRO. Quàm optimè loqueris, dum multam infers diuerſitatem eorum qui circa numerum verſantur, adeò vt decens ſit, in duo quædam diuidere. SOC. Quid verò computandi & dimetiendi illa ſecundum architecturam mercaturámve facultas, itémque illa ſecundum philoſophiam geometria ratiocinatióque diligens, vtrum vna quædam, an duæ potius artes ſunt? PRO. Priorem ego reſponſionem ſecutus, mea quidem ſententia, duas eſſe ponerem. SOCR. Probè, ſed num intelligis cuius gratia in medium hæc induximus? PR. Forſitan, attamen quod nunc quæſitum eſt, explanare te velim. SOC. Diſputatio noſtra quæ iamdiu proportionem quandam æqua diuiſionis conuerſione voluptatibus reſpondentem quærit, videtur mihi nunc non minùs quàm ab initio aſſequuta fuiſſe quod quærit, dum indagat num ſit ſcientia quędam alia ſcientia purior, quemadmodum voluptate voluptas. PR. Conſtat horum gratia iſta tractata fuiſſe. SOCR. Quid autem, nónne in ſuperioribus aliam artem in alia eſſe repertum eſt, clarioremque aliam, & obſcuriorem aliam? PR. Maximè. SOC. In iis autem an non artem quandam ratio velut æquiuocam proferens, & quaſi vnam innuēs, ruſus quaſi duæ ſint, inquirit num perſpicuitas puritáſq; illarū penes philoſophātes aut nō philoſophātes exiſtat? PR. Et maximè quidem id inquirere mihi videtur. SO. Quale hîc reſponſum, ô Protarche, reddemus? PR. O Socrates, ad miram ſciētiarū differentiā declarādā deſcendimus. SO. An non reſponſio facilis? PR. Quídni? aſſeramus itaque has artes lōgo interuallo à cæteris diſcrepare. Ab iis præterea eorum qui re vera philoſophi ſunt, ſtudium mirum in modum ſynceritate & veritate circa menſuras numeróſque differre. SO. Sunto igitur iſta ex tua ſententia, nóſque tibi credentes audacter importunis diſputatoribus reſpondeamus. PROT. Quidnam? SOC. Duas arithmeticas eſſe ac duas metiendi artes, aliáſque facultates harum comites plurimas, geminationem habentes huiuſmodi, & in nomine vno communicantes. PR. Demus ſecunda fortuna his quos importunos vocaſti, reſponſionem hanc, ô Socrates. SO. Háſne ſcientias quàm maximè ſynceras, atque ſupremas aſſeueramus? PR. Omnino. SOCR. Veruntamen, ô Protarche, nos diſſerendi facultas ipſa facere non patiatur, ſi quam aliam ipſi præferemus. PRO. Quam ruſus hanc dicere decet? SOC. Eam quæ omnem modò inductam peritiam noſcit. hanc enim cùm circa id quod eſt, & verè eſt, & ſemper eodem modo ſe habet, verſetur, arbitror omnes quibus modò aliquid ſanæ mentis adſit, longè omnium veriſſimam cognitionem eſſe protinus conceſſuros. Tu verò, ô Protarche, quid ſentis? PR. Gorgiam ſæpe audiui, cùm diceret perſuadendi facultatem artibus cūctis præcellere: quippe quæ conſtat non vi, ſed ſpōte ſibi ſubiiciat, longéq; omniū artiū optima ſit. Nunc verò nec tibi nec illi aduerſari velim. SOC. Arma mihi videris dicere voluiſſe, verùm pudore adductus prætermiſiſſe. PR. Sunto hæc: vt lubet. SOC. Egóne in cauſa ſum vt minus bene acceperis? PR. Quid? SOC. Non ego, ô amice Protarche, quæ ars aut ſcientia omnibus eo antecellat, quòd maxima potiſſimáque & vtiliſſima omnium ſit, ex te quæſiui: ſed quæ perſpicuum, ſyncerum, veriſſimum contempletur, quamuis parua ſit ac minimè vtilis: hoc profectò eſt quod modò quærimus. At vide: nihil enim Gorgiam offendes, ſi eius arti vtilitatis laudem præſtantiámque concedas: ei verò quam ipſe modò narraui, facultati veritatis præcellentiam tribuas: quemadmodum ſuprà de albo dixeram, quod licet paruum, ſi tamen purum eſſet, multo impuróque ſecundum veritatis exceſſum præſtaret. Et nunc quidem adhibita vehementi meditatione, & ſatis commoda diſputatione confecta, ne reſpiciamus in vlla diſciplinarū vel commendationes vel commoda: ſed ſi qua ex natura ſuauis animi veritatis eſt amans, eiúſque gratia cuncta peragit, hanc dicamus puritate mentis & ſapientiæ perſcrutati, conſiderandam à diſſerēdine ſcientia maximè, an ab alia potius hac præſtantiore acquiri videatur. PR. Conſidero equidem, concedóque difficile inueniri poſſe aliam vel artem vel ſcientiam quæ ſibi magis vindicet veritatem. SOC. Nunquid tale quiddam cogitans, hæc modò dixiſti? quòd videlicet artes multæ, & quæ cunque circa hæc verſantur, primo quidem opinionibus vtuntur, & quæ circa opiniones conſiſtunt, ex inſtituto perquirunt: ſiue etiam quæ ad naturam ſpectant, indaganda quis putet, puta qui circa mundum ſunt, quomodo videlicet factus ſit, quomodo patiatur, quomodo agat, per omnem vitam ſcrutatur. fatemur hæc, an non? PR. Vtique. SOC. Nec circa ea quæ ſemper exiſtunt, ſed quæ ſunt, erúntque & fuerunt, hic verſatur. PR. Vera loqueris. SOC. Num ex iis quæ nunquam aut in

Geometria duplex.

Artes differre.

Logica artibus omnibus præfertur.

Gorgias prætulit artem dicendi cunctis artibus.

Determinatio duarum artium, quarum alterutra videtur aliis præcellere.

A præterito,aut futuro, aut præſenti eodem modo ſe habent, aliquid exactiſſima veritate perſpicuum eſſe dicemus? PR. Non licet. SOC. Etenim in iis quæ nullam prorſus ſtabilitatem habent,quo pacto nos ſtabile quicquam aſſequeremur? PR. Nulla vt arbitror ratione. SO. Neque mens igitur,neque ſcientia vlla circa iſta eſt,veritatem ſupremam habens. PR. Conſentaneum. SOC. Te igitur & me,& Gorgiam,atque Philebum valere ſinamus:hoc autem ratione nunc aſſeramus. PRO. Quid iſtud? SOC. Quòd illa nobis facultas firmitatem,puritatem,veritatem,ſynceritatem continet, quæ circa ea quæ ſemper eodem modo & ſimpliciſſima ſunt,ſtudet, aut quod ſecundo loco quàm maximè illis proximum. Reliqua omnia ſecunda & B poſteriora dicenda. PR. Vera nimium. SO. Atqui illa nomina quæ circa talia quædam pulcherrima omnium ſunt, an nō rebus quoque pulcherrimis aſſignanda? PR. Par eſt. SO. Mens & ſapientia nomina ſunt omnium pretioſiſſima. PR. Sunt. SOC. Hæc igitur intelligentiis eius quod verè eſt exactiſſima ratione perfecta atque tributa rectè vtique accommodantur. PR. Prorſus. SOC. At quæ ipſe in iudicium ſuprà produxi,non alia ſunt quàm hæc nomina. PR. Haud alia. SOCR. Cæterū ſi quis mixtionem voluptatis & ſapiētiæ nobis velut opificibus propoſitum dicat,vt quæramus ex quibus & in quibus conflетur, C rectè coniiciet arbitror. PROT. Et maximè quidem. SOCR. Itaque deinceps miſcere conandum. PR. Conandum planè. SOC. Nónne hæc priùs dicere,& in memoriā reuocare præſtabit? PR. Quæ? SOCR. Quæ & antea memorauimus:præclarum nempe prouerbium illud quod dicitur, quæ pulchra ſunt, & bis & ter repetenda eſſe. PR. Quidni? SOC. Age igitur per Iouem,ſic enim exiſtimo ſuperiora dicta fuiſſe. PR. Quomodo? SOC. Philebus voluptatem inquit finem rectum cunctis animalibus eſſe,omniáque ad eam intendere oportere, atque id bonum ipſum vniuerſis exiſtere:præterea duo hęc nomina bonum & iucundum eidem naturæ congruere. Socrates autem primùm id minimè eſſe inquit: vtque duo nomina ſunt, D bonum atque iucundum, duas etiam differentes eſſe naturas. Quinetiam ſapientiam magis quàm voluptatem boni participem eſſe. Nónne hæc,ô Protarche, ſunt quæ dicebantur? PR. Maximè. SOC. Hoc quoque & tunc & in præſentia nónne cōfitendum erit? PR. Quale? SOC. Ipſius boni naturam hoc præcipuè ab aliis diſcrepare. PR. Quónam? SOC. Cuicunque hoc adeſt ex viuentibus ſemper & omnino & vndique,id nullo alio indiget,perfectámque ſufficientiam continet. itáne? PR. Ita prorſus. SOC. An nō ratione ipſa cum ſumus alterum ab altero ſeparantes,voluptatem à ſapientia,ſapientiam à voluptate,ſic vt altera alterius ne minimum quidem participet, ſic in E vitā cuiuſque reſpicere? PR. Certè. SOC. Viſúmne tunc alterutrum ex his ſufficiens eſſe? PR. Et cui videatur? SOC. Quòd ſi quis fortè tunc præteruectus eſt, nunc reſumens rectius aſſeueret:& cùm memoriam, ſcientiam,ſapientiam, veram opinionem eiuſdem ideæ ponat,conſideret vtrum abſque his aliquis,vel ſe,vel alium aut eſſe quicquam, aut quicquam fieri exoptet,nedū vt voluptatē ſeu plurimā ſeu vehemētiſſimam ſine iis eligere debeat. Siquidē his priuatus neq; reuera gaudere ſe opinabitur, neq; qua cōditione affectus ſit,vllo modo noſcet, affectus ipſius memoriam per tēpus aliquod reſeruabit. Eadem quoque de ſapientia dicas. Num quiſpiam procul F ab omni etiam minima voluptate ſapientiam adipiſci, quàm cum voluptatibus quibuſdam malit,aut voluptates omnes ſine ſapientia potius quàm cum ſapientia quadam? PR. Nullus, ô Socrates. Veruntamen nihil opus eſt hæc ſæpius percontari. SOC. Quapropter horum neutrum perfectum,& omnibus expetendum,ac penitus bonum. PR. Neutrum. SOC. Aut igitur bonum ipſum perſpicuè,aut figuram eius aliquam ſumere decet,vt quemadmodum diximus,cui potiſſimum ſecundæ partes tribuendæ ſint, videamus. PR. Scitè admodum loqueris. SOC. An non ſemitam ad bonum ipſum quandam ingreſſi ſumus? PR. Quam? SOC. Si quis hominem aliquem quærens,domum G quam inhabitat, primum cognorit, adminiculum ſanè ad eum inueniendum ingens habebit. PR. Quidni? SOC. Ita & nos præſens atq; ſuperior ratio monuit ne in ſimplici vita,ſed mixta,bonum ipſum indagaremus. PR. Omnino. SOC. At ſpes certior, in eo quod pulchrè mixtum, quàm in oppoſito nos quod quærimus reperturos. PR. Certior ſanè. SOC. Miſceamus igitur,ô Protarche,diis antè vouentes, ſiue Dionyſus, ſiue Vulcanus, ſiue alius quiſpiam deorum ſortitus eſt mixtionis officium. PR. Ita prorſus agendum. SOC. Atqui nobis tanquam vinum miſcentibus quibuſdam fontes adſtant. Et melli quidem voluptatis fontem comparare quis poteſt: verùm ſa- H pientiæ fontem ſobrium & vini expertem aquæ cuipiam acri, atque etiam ſaluberrimæ. Hos ergo liquores quàm pulcherrimè in vnum confundere ſtudeamus. PR. Studendum certè. SOC. Dic age primum:ſi omnem voluptatem cum omni ſapientia miſceamus,num pulchrè iunxerimus? PR. Forſitan. SOC. Verùm minimè tutum. Quo tamen pacto ſecurius miſceamus,

Prouerbium.

Quo boni natura ab aliis diſcrepet.

Dionyſo & Vulcano eſt dedita mixtio.

A βεβαιότητ' ἀληθεία γίγνεται; ὧν μήτε ἔσχε μηδὲν πώποτε κατὰ ταυτά, μήτ' ἕξει, μήτε εἰς τὸ νῦν παρὸν ἔχει; Π. Καὶ πῶς; ΣΩΚ. Περὶ οὖν τὰ μὴ κεκτημένα βεβαιότητα μηδ' ἡντινοῦν, πῶς ἄν ποτε βέβαιον γίγνοιθ' ἡμῖν καὶ ὁπουν; Π. Οἶμαι μὲν οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Οὐδ' ἄρα νοῦς, οὐδέ τις ἐπιστήμη περὶ αὐτά ἐστι τὸ ἀληθέστατον ἔχουσα. Π. Οὔκουν εἰκός γε. ΣΩΚ. Τὸν μὲν δὴ σὲ καὶ ἐμὲ καὶ Γοργίαν καὶ Φίληβον χρὴ συχνὰ χαίρειν ἐᾶν, τόδε δὲ διαμαρτύρασθαι τῷ λόγῳ. Π. Τὸ ποῖον; Σ. Ὡς ἢ περὶ ἐκεῖνα ἔσθ' ἡμῖν τό τε βέβαιον καὶ τὸ καθαρὸν, καὶ ἀληθὲς, καὶ ὃ δὴ λέγομεν εἰλικρινὲς, περὶ τὰ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἀμικτότατα ἔχοντα, ἢ δευτέρως ἐκείνων, ὅτι μάλιστα ἐστὶ ξυγγενές· τὰ δ' ἄλλα πάντα δεύτε- B ρά τε καὶ ὕστερα λεκτέον. Π. Ἀληθέστατα λέγεις. Σ. Τὰ δὴ τῶν ὀνομάτων περὶ τὰ τοιαῦτα κάλλιστα ἆρ' οὐ τοῖς καλλίστοις δικαιότατον ἀπονέμειν; Π. Εἰκός γε. ΣΩ. Οὐκοῦν νοῦς ἐστι καὶ φρόνησις ἅ γ' ἄν τις τιμήσειε μάλιστα ὀνόματα; Π. Ναί. Σ. Ταῦτ' ἄρα ἐν ταῖς περὶ τὸ ὂν ὄντως ἐννοίαις ἐστὶν ἀπηκριβωμένα ὀρθῶς κείμενα καλεῖσθαι. ΠΡΩ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Καὶ μὴν ἅ γε εἰς τὴν κρίσιν ἐγὼ τότε παρεσχόμην, οὐκ ἄλλ' ἐστὶν ἢ ταῦτα τὰ ὀνόματα. Π. Τί μήν, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Εἶεν. τὸ μὲν δὴ φρονήσεώς τε καὶ ἡδονῆς πέρι πρὸς τὴν ἀλλήλων μῖξιν εἴ τις φαίη καθαπερεὶ δημιουργοῖς ἡμῖν, ἐξ ὧν ἢ ἐν οἷς δεῖ δημιουργεῖν τι, παρακεῖσθαι, καλῶς ἂν τῷ λόγῳ ἀπεικάζοι. Π. Καὶ μάλα. Σ. Τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἆρ' C οὐ μιγνύναι ἐπιχειρητέον; Π. Τί μήν; Σ. Οὐκοῦν τάδε προειποῦσι καὶ ἀναμνήσασιν ἡμᾶς αὐτοὺς ὀρθότερον ἂν ἔχοι. Π. Τὰ ποῖα; ΣΩΚ. Ἃ καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν. εὖ δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ δὶς καὶ τρεῖς τό γε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν. Π. Τί μήν; Σ. Φέρε δὴ πρὸς Διός. οἶμαι γὰρ οὑτωσί πως τὰ τότε λεχθέντα ῥηθῆναι. Π. Πῶς; Σ. Φίληβός φησι τὴν ἡδονὴν σκοπὸν ὀρθὸν πᾶσι ζῴοις γεγονέναι, καὶ δεῖν πάντας τούτου στοχάζεσθαι, καὶ δὴ καὶ τἀγαθὸν τοῦτ' αὐτὸ εἶναι ξύμπασι, καὶ δύο ὀνόματα, ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ, ἑνί τινι καὶ φύσει μιᾷ τούτω ὀρθῶς τεθὲν ἔχειν. Σωκράτης δὲ πρῶτον μὲν οὔ φησι τοῦτ' εἶναι, δύο δὲ καθάπερ τὰ ὀνόματα, καὶ τότε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ διάφορον ἀλλήλων φύ- D σιν ἔχειν. μᾶλλον δὲ μέτοχον εἶναι τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μοίρας τὴν φρόνησιν ἢ τὴν ἡδονήν. οὐ ταῦτ' ἐστί τε καὶ ἦν τὰ τότε λεγόμενα, ὦ Πρώταρχε; Π. Σφόδρα μὲν οὖν. Σ. Οὐκοῦν καὶ τόδε καὶ τότε καὶ νῦν ἡμῖν ἂν ξυνομολογοῖτο. Π. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Τὴν τἀγαθοῦ διαφέρειν φύσιν τῶνδε μᾶλλον τῶν ἄλλων. Π. Τίνι; Σ. Ὧι παρείη τοῦτ' ἀεὶ τῶν ζῴων διὰ τέλους πάντως καὶ πάντῃ, μηδενὸς ἑτέρου ποτὲ ἔτι προσδεῖσθαι, τὸ δὲ ἱκανὸν τελεώτατον ἔχειν. οὐχ οὕτω; Π. Οὕτω μὲν οὖν. Σ. Οὐκοῦν τῷ λόγῳ ἐπειράθημεν χωρὶς ἑκάτερον ἑκατέρου θέντες εἰς τὸν βίον ἑκάστων, ἄμικτον μὲν ἡδονὴν φρονήσει, φρόνησιν δὲ ἡδονῆς ὡσαύτως μηδὲ τὸ σμικρότατον ἔχουσαν. Π. Ἦν ταῦτα. Σ. Μῶν οὖν ἡμῖν αὐτῶν τότε πότερον E ἱκανὸν ἔδοξεν εἶναί τῳ; Π. Καὶ πῶς; Σ. Εἰ δέ γε παρηνέχθημέν τι τότε, νῦν ὁστισοῦν ἐπαναλαβὼν ὀρθότερον εἰπάτω, μνήμην, καὶ ἐπιστήμην, καὶ φρόνησιν, καὶ ἀληθῆ δόξαν τῆς αὐτῆς ἰδέας τιθέμενος, καὶ σκοπῶν εἴ τις ἄνευ τούτων δέξαιτ' ἂν οἱ καὶ ὁτιοῦν εἶναι ἢ καὶ γίγνεσθαι, μὴ ὅτι δὴ γε ἡδονὴν, εἴθ' ὡς πλείστην, εἴθ' ὡς σφοδροτάτην· ἣ μήτε ἀληθῶς δοξάζοι χαίρειν, μήτε τοπαράπαν γιγνώσκοι τί ποτε πέπονθε πάθος, μήτ' αὖ μνήμην τοῦ πάθους μηδ' ὁντινοῦν χρόνον ἔχοι. ταὐτὰ δὲ λεγέτω καὶ περὶ φρονήσεως, εἴ τις ἄνευ πάσης ἡδονῆς καὶ τῆς βραχυτάτης δέξαιτ' ἂν φρόνησιν ἔχειν μᾶλλον, ἢ μετά τινων ἡδονῶν, ἢ πάσας ἡδονὰς χωρὶς φρονήσεως μᾶλλον ἢ μετὰ φρονήσεως αὖ τινος. ΠΡΩΤ. Οὐκ ἔστιν, ὦ F Σώκρατες. ἀλλ' οὐδὲν δεῖ ταῦτά γε πολλάκις ἐπερωτᾶν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν τό γε τέλεον, καὶ πᾶσιν αἱρετὸν, καὶ τὸ παντάπασιν ἀγαθὸν, οὐδέτερον ἂν τούτων εἴη. ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩΚ. Τὸ τοίνυν ἀγαθὸν ἤτοι σαφῶς ἢ καί τινα τύπον αὐτοῦ ληπτέον, ἵν', ὅπερ ἐλέγομεν, δευτερεῖα ὅτῳ δώσομεν, ἔχωμεν. ΠΡΩΤ. Ὀρθότατα λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁδὸν μέν τινα ἐπὶ τἀγαθὸν εἰλήφαμεν. Π. Τίνα; ΣΩΚ. Καθάπερ εἴ τις ἄνθρωπον ζητῶν, τὴν οἴκησιν πρῶτον ὀρθῶς ἵνα οἰκεῖ πύθοιτο αὐτοῦ, μέγα τι δήπου πρὸς τὴν εὕρεσιν ἂν ἔχοι τοῦ ζητουμένου. Π. Πῶς δ' οὔ; ΣΩΚ. Καὶ νῦν δή τις λόγος ἐμήνυσεν ἡμῖν, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς, μὴ ζητεῖν ἐν τῷ ἀμίκτῳ βίῳ τἀγαθὸν, ἀλλ' ἐν τῷ μι- G κτῷ. Π. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἐλπὶς μὴν πλείων ἐν τῷ μιχθέντι καλῶς τὸ ζητούμενον ἔσεσθαι φανερώτερον ἢ ἐν τῷ μή; Π. Πολύ γε. ΣΩΚ. Τοῖς δὴ θεοῖς, ὦ Πρώταρχε, εὐχόμενοι κεραννύωμεν, εἴτε Διόνυσος, εἴτε Ἥφαιστος, εἴθ' ὅστις θεῶν ταύτην τὴν τιμὴν εἴληχε τῆς συγκράσεως. Π. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μὴν, καθάπερ ἡμῖν οἰνοχόοις τισὶ παρεστᾶσι κρῆναι, μέλιτος μὲν ἂν ἀπεικάζοι τις τὴν τῆς ἡδονῆς, τὴν δὲ τῆς φρονήσεως, νηφαντικὴν καὶ ἄοινον, αὐστηροῦ καὶ ὑγιεινοῦ τινος ὕδατος· ἃς προθυμητέον ὡς κάλλιστα συμμιγνύναι. ΠΡΩΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Φέρε δὴ πρότερον. ἆρα πᾶσαν ἡδονὴν πάσῃ φρονήσει μιγνύντες, τοῦ καλῶς ἂν μάλιστα ἐπιτύχοιμεν; ΠΡΩΤΑΡΧ. Ἴσως. H ΣΩ. Ἀλλ' οὐκ ἀσφαλές. ᾗ δὲ ἀκινδυνότερον ἂν μιγνύοιμεν, δόξαν μοι

A

δοκῶ τινὰ ἀποφήνασθαι ἄν. Π. Λέγε τίνα. ΣΩΚ. Ἦν ἡμῖν ἡδονή τε ἀληθῶς, ὡς οἰόμεθα, μᾶλλον ἑτέρας ἄλλη, καὶ δὴ τέχνη τέχνης ἀκριβεστέρα; Π. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Καὶ ἐπιστήμη δὴ ἐπιστήμης διάφορος· ἡ μὲν, ἐπὶ τὰ γιγνόμενα καὶ ἀπολλύμενα ἀποβλέπουσα, ἡ δὲ, ἐπὶ τὰ μήτε γιγνόμενα, μήτε ἀπολλύμενα, κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ ὡσαύτως ὄντα ἀεί. ταύτην, εἰς τὸ ἀληθὲς ἐπισκοπούμενοι, ἡγησάμεθα ἐκείνης ἀληθεστέραν εἶναι. Π. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ τἀληθέστατα τμήματα ἑκατέρας ἴδοιμεν πρῶτον ξυμμίξαντες, ἆρα ἱκανὰ ταῦτα ξυγκεκραμένα τὸν ἀγαπητότατον βίον ἀπεργασάμενα παρέχειν ἡμῖν; ἤ τινος ἔτι προσδεόμεθα καὶ τῶν μὴ τοιούτων; Π. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ δρᾶν οὕτω. Σ. Ἔστω δή τις ἡμῖν φρονῶν ἄνθρωπος αὐτῆς πέρι δικαιοσύνης, ὅ, τι ἔστι, καὶ

B

λόγον ἔχων ἑπόμενον τῷ νοεῖν· καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ὄντων ὡσαύτως διανοούμενος. ΠΡ. Ἔστω γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὗτος ἱκανῶς ἐπιστήμης ἕξει, κύκλου μὲν καὶ σφαίρας αὐτῆς τῆς θείας τὸν λόγον ἔχων, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ταύτην σφαῖραν καὶ τοὺς κύκλους τούτους ἀγνοῶν, καὶ χρώμενος ἐν οἰκοδομίᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως κανόσι καὶ τοῖς κύκλοις; ΠΡ. Γελοίαν διάθεσιν ἡμῶν, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς θείαις οὖσαν μόνον ἐπιστήμαις λέγομεν. ΣΩ. Πῶς φής; ἦ τοῦ ψευδοῦς κανόνος ἅμα καὶ τοῦ κύκλου τὴν οὐ βέβαιον οὐδὲ καθαρὰν τέχνην ἐμβλητέον κοινῇ, καὶ συγκρατέον; ΠΡ. Ἀναγκαῖον γὰρ, εἰ μέλλει τις ἡμῶν

C

καὶ τὴν ὁδὸν ἑκάστοτε ἐξευρήσειν οἴκαδε. ΣΩΚΡ. Ἦ καὶ μουσικὴν; ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφαμεν, στοχάσεώς τε καὶ μιμήσεως μεστὴν οὖσαν, καθαρειότητος ἐνδεῖν; ΠΡ. Ἀναγκαῖον φαίνεται ἔμοιγε, εἴπερ γε ἡμῶν ὁ βίος ἔσται καὶ ὁπωσοῦν ποτὲ βίος. ΣΩΚ. Βούλει δῆτα, ὥσπερ θυρωρὸς ὑπ' ὄχλου τινὸς ὠθούμενος καὶ βιαζόμενος, ἡττηθεὶς, ἀναπετάσας τὰς θύρας, ἀφῶ πάσας τὰς ἐπιστήμας εἰσρεῖν, καὶ μίγνυσθαι ὁμοῦ καθαρᾷ τὴν ἐνδεεστέραν; ΠΡ. Οὔκουν ἔγωγε οἶδα, ὦ Σώκρατες, ὅ, τι τις ἂν βλάπτοιτο, πάσας λαβὼν τὰς ἄλλας, ἐπιστήμας ἔχων τὰς πρώτας. ΣΩ. Μεθιῶ δὴ τὰς ξυμπάσας ῥεῖν εἰς τὴν τῆς Ὁμήρου καὶ μάλα ποιητικῆς

D

μισγαγκείας ὑποδοχήν. ΠΡ. Πάνυ μὲν οὖν μεθεῖνται. ΣΩΚ. Καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν ἡδονῶν πηγὴν ἰτέον. ὡς γὰρ διενοήθημεν αὐτὰς μιγνύναι, τὰ τῶν ἀληθῶν μόρια πρῶτον οὐκ ἐξεγένηθη ἡμῖν; ἀλλὰ διὰ τὸ πᾶσαν ἀγαπᾶν ἐπιστήμην, εἰς ταυτὸν μεθεῖμεν ἀθρόας καὶ πρόσθεν τῶν ἡδονῶν. ΠΡ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Ὥρα δὴ βουλεύεσθαι νῶϊν καὶ περὶ τῶν ἡδονῶν πότερα καὶ ταύτας πάσας ἀθρόας ἀφετέον, ἢ καὶ τούτων πρώτας μεθετέον ἡμῖν ὅσαι ἀληθεῖς. ΠΡ. Πολύ γε διαφέρει πρός γε ἀσφάλειαν πρώτας τὰς ἀληθεῖς ἀφεῖναι. ΣΩΚ. Μεθείσθων δή. τί δὲ μετὰ ταῦτα; ἆρ' οὐκ εἰ μέν τινες ἀναγκαῖαι, καθάπερ ἐκεῖ, συμμικτέον καὶ ταύτας; ΠΡ. Τί δ' οὔ; τάς γε ἀναγκαίας δήπουθεν. ΣΩ. Εἰ δέ γε καὶ

E

καθάπερ τὰς τέχνας πάσας ἀβλαβές τε καὶ ὠφέλιμον ἦν ἐπίστασθαι διὰ βίου, καὶ νῦν δὴ ταυτὰ λέγομεν περὶ τῶν ἡδονῶν· εἴπερ πάσας ἡδονὰς ἥδεσθαι διὰ βίου, συμφέρον τε ἡμῖν ἐστι καὶ ἀβλαβὲς ἅπασι, πάσας ξυγκρατέον. ΠΡ. Πῶς οὖν δὴ περὶ αὐτῶν τούτων λέγωμεν; καὶ πῶς ποιῶμεν; ΣΩΚ. Οὐχ ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, διερωτᾶν χρὴ, τὰς ἡδονὰς δὲ αὐτὰς καὶ τὰς φρονήσεις, διαπυνθανομένους τὸ τοιόνδε ἀλλήλων πέρι. ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὦ φίλαι (εἴτε ἡδονὰς ὑμᾶς χρὴ προσαγορεύειν, εἴτε ἄλλῳ ὁτῳοῦν ὀνόματι) μῶν οὐκ ἂν δέξαισθε οἰκεῖν μετὰ φρονήσεως πάσης, ἢ χωρὶς τοῦ φρονεῖν; Οἶμαι μὲν πρὸς ταῦτα τόδ' αὐτὰς ἀναγ-

F

καιότατον εἶναι λέγειν. ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὅτι, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐρρήθη, τὸ μόνον καὶ ἔρημον εἰλικρινὲς εἶναί τι γένος, οὔτε πάνυ τι δυνατὸν, οὔτ' ὠφέλιμον· πάντων γε μὴν ἡγούμεθα γενῶν ἄριστον ἓν ἀνθ' ἑνὸς συνοικεῖν ἡμῖν, τὸ τοῦ γιγνώσκειν τὰ ἄλλα τε πάντα, καὶ αὖ τὴν αὐτὴν ἡμῶν, τελέως εἰς δύναμιν ἑκάστην. ΠΡ. Καὶ καλῶς γε εἰρήκατε τανῦν, φήσομεν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. πάλιν τοίνυν μετὰ τοῦτο τὴν φρόνησιν καὶ τὸν νοῦν ἀνερωτητέον, ἆρ' ἡδονῶν τι προσδεῖσθε ἐν τῇ ξυγκράσει; φαῖμεν ἄν. αὖ τὸν νοῦν τε καὶ τὴν φρόνησιν ἀνερωτῶντες, ποίων (φαῖμεν ἂν ἴσως) ἡδονῶν; ΠΡΩΤ. Εἰκός. ΣΩΚΡ. Ὁ δέ γ' ἡμέτερος λόγος μετὰ τοῦτ' ἐστὶν ὅδε· πρὸς ταῖς ἀληθέσιν ἐκείναις ἡδοναῖς (φήσομεν) ἆρ' ἔτι προσδεῖσθ' ὑμῖν τὰς μεγίστας ἡδονὰς ξυνοίκους εἶναι καὶ τὰς σφοδροτάτας;

G

καὶ πῶς, ὦ Σώκρατες; (ἴσως φαῖεν ἄν) αἵ γ' ἐμποδίσματά τε μυρία ἡμῖν ἔχουσι, τὰς ψυχὰς ἐν αἷς οἰκοῦμεν, ταράττουσαι διὰ μανικὰς ἡδονάς· καὶ γίγνεσθαί τε ἡμᾶς τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐῶσι, τά τε γιγνόμενα ἡμῶν τέκνα, ὡς τὸ πολὺ, δι' ἀμέλειαν λήθην ἐμποιοῦσαι, παντάπασι διαφθείρουσιν. ἄλλας τε ἡδονὰς, ἀληθεῖς καὶ καθαρὰς, ἃς εἶπες σχεδὸν, οἰκείας ἡμῖν νόμιζε· καὶ πρὸς ταύτας, τὰς μεθ' ὑγιείας καὶ τοῦ σωφρονεῖν, καὶ δὴ καὶ ξυμπάσης ἀρετῆς· ὁπόσαι καθάπερ θεοῦ ὀπαδοὶ γιγνόμεναι, αὐτοῖ ξυνακολουθοῦσι πάντῃ ταύτας μίγνυ· τὰς δ' αἰεὶ μετ' ἀφροσύνης καὶ τῆς ἄλλης κακίας ἑπομένας, πολλή που ἀλογία τῷ νῷ μιγνύναι τὸν βουλόμενον ὅτι καλλίστην ἰδόντα καὶ ἀστασιαστοτάτην μῖξιν καὶ κρᾶσιν, μαθεῖν ἐν ταύτῃ πειρᾶσθαι, τί ποτε ἔν τε ἀνθρώπῳ καὶ τῷ παντὶ πέφυκεν

H

ἀγαθὸν, καὶ τίνα ἰδέαν αὐτὴν εἶναί ποτε μαντευτέον. ἆρ' οὐκ ἐμφρόνως ταῦτα καὶ ἐχόντως ἑαυτὸν τὸν νοῦν φήσομεν ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ μνήμης καὶ δόξης ὀρθῆς ἀποκρίνασθαι τὰ νῦν ῥηθέντα; ΠΡ. Παντάπασι μὲν οὖν. Σ. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε γε ἀναγκαῖον. καὶ οὐκ ἄλλως ἄν ποτε γένοιτο οὐδ' ἂν ἕν.

A

me nunc declaratum confido. PR. Dic quomodo. SOC. Patuitne in ſuperioribus aliam voluptatem alia, rurſúſque ſcientiã aliã alia ſynceriorem eſſe? PR. Patuit planè. SOC. Scientia quoque à ſcientia differens, & altera quidem circa illa quæ oriuntur & occidunt, altera circa ea quę neque fiũt, neque intereunt, ſempérque ſecundum eadem eodem modo ſe habent. Atque hanc ad veritatem ipſam reſpicientes, illa veriorem eſſe putamus. PROT. Rectè admodum. SO. Si vtriuſque portiones veriſſimas inuicem primum commiſceamus, nunquid iſtarum mixtio ſufficiens erit ad vitam nobis optabiliſſimam exhibendam? aut alio præterea quodam & non talibus egebimus? PR. Mihi quidem videtur ſic agendum. SOC. Eſto igi-

B

tur nobis vir quidam ſapiens qui norit quid ipſa iuſtitia ſit, rationémque intelligentiæ comitem habeat, nec non reliqua cuncta quæcunque ſunt ſimiliter calleat. PROT. Eſto ſanè. SO. Num hic ſufficienti ſcientia præditus erit, ſi circuli & ſphæræ ipſius diuinæ rationem teneat, humanam verò hanc ſphæram & hos circulos prorſus ignoret, dum in architectura ſimilibúſque operibus canonibus, id eſt regulis circuliſq. vtetur? P. Ridicula erit, ô Socrates, cognitio noſtra, ſi in diuinis duntaxat verſetur. PR. Quid ais? num falſi canonis atque circuli impuram & inſtabilem artem in commune inſerere & immiſ-

C

cere debemus? PR. Neceſſarium hoc eſt, ſi modò quis noſtrûm vel viam quæ ducat domum repertutus ſit. S. An verò & muſicam, quam paulò antè diximus coniecturis imitationéque plenam, à puritate procul abeſſe? PR. Neceſſarium id quoque, ſiquidem vita noſtra, aliquando vita futura ſit. S. Vis ergo tanquam ianitor turba pulſus atque coactus, ego nunc fores pandam, ſcientiáſque omnes confluere iam & confundi ſinam, cum pura paſſim deteriorem. PR. Haud ſcio ô Socrates num quis à ſcientiis aliis lædatur, qui primas habet. SO. Permitto iam cunctas in Homericæ mixtionis velut conuallem quan-

Nemo lęditur à ſcientiis cæteris qui tenet primas.

D

dam, eámque valde poeticam confluere. PR. Fluant. S. Rurſus ad voluptatum fontem proficiſcendum videtur: quãdo enim ipſas miſcere cogitauimus, & inter eas nónne veræ quædam enatæ nobis ſunt? ſed propter ſcientię totius amorem in idem concurrere ſcientias vniuerſas permiſimus, prius quàm voluptates. PR. Vera loqueris. S. Eſt igitur tempus, vt de voluptatibus etiam conſultemus, vtrum & ipſæ contentæ omnes, an primæ duntaxat, ac veræ ſint admittendæ. PR. Permultum ad ſecuritatem intereſt primas veráſque admittere. S. Harum ergo commercium admittatur. At quid deinceps? ſi quæ neceſſariæ ſunt, num quemadmodum & iſtic, hę quoque in mixtio-

E

nem ſunt accipiendæ? PR. Quid prohibet? Neceſſarias autem vnde? SO. Si autem quemadmodum artes omnes noſſe innocuum & vtile in vita eſſe conſtitit, ita nunc de voluptatibus conſtet, videlicet quòd omnibus frui innoxium & vtile ſit, fortè erunt omnes omnibus immiſcẽdæ, quid ad hæc? PR. Qua ratione de his loquemur? & quomodo agemus? S. Non à nobis Protarche tale aliquid, ſed ab ipſis voluptatibus & ſcientiis quærendũ. PR. Quid iſtud? S. O amicæ (ſiue voluptates, ſiue alio quodam nomine appellare vos deceat) vtrum eligitis cum omni ſapientia congredi, an eſſe ſeorſum à ſapientia?

F

Reor equidem hoc illas neceſſario reſponſuras. PR. Quid? S. Quòd quemadmodum in ſuperioribus dictum eſt, nec poſſibile neque vtile eſt genus aliquod purum, ſeorſum ſolitarium que eſſe. Omnium verò genetum optimum, ſi vnum vni comparetur, nobis fore putamus genus ipſum, quorum cætera omnia, tum etiam ſingulæ noſtrę vires perfectę noſcũtur. PR. Et rectè quidem reſpondiſſe illas meritò confitebimur. SOC. Reſtat vt mentem & ſapientiam rogemus cùm ipſa mixtione quodammodo voluptatibus egere dicamus, qualibus præcipuè voluptatibus egeant. PR. Meritò. S. Noſtra verò poſthac interrogatio talis erit, vtrũ præter illas veras voluptates vobis opus eſt vehementiſſimarũ maximarũq́. voluptatũ cõmer-

G

cio. Fortè ſic illę reſpondebunt: Et quo pacto, ô Socrates? Hęc nãq; impedimẽta nobis innumerabilia prębẽt. Animas ſiq́dẽ quas incolimus, voluptates furioſæ perturbãt, nec adoleſcere nos pmittũt, noſtráſq́. progenies vt plurimũ per negligentiã obliuione illata omnino corrũpũt. Alias aũt voluptates veras ac puras quas ipſe narraſti, ferme nobis domeſticas arbitrare: ac pręter iſtas, illas inſuper, quę cũ ſanitate & tẽperãtia cæteriſq́. virtutib. capiuntur. Has enim quæ virtutis tanquam deæ cuiuſdam pediſſequæ ſunt, libenter admittimus. Quæ verò cũ dementia, & alia improbitate congrediuntur, eas menti miſcere abſurdum eſt, ſi quiſquam pulcherrimam illam cernens concordémque mixtionem atque temperiem in ea perdiſce-

Quæ voluptates ſapientiæ propriæ ſint, quæ alienæ.

H

re quid & in homine & in vniuerſo ſuapte natura bonum ſit, quæve ipſius idea exiſtat, diuinare velit. An non ſapienter, & tanquam ſui compotẽ mentem hęc, & de ſeipſa, & de memoria rectáq́, opinione reſpondere dicemus? PR. Omnino quidẽ. S. Atqui & hoc neceſſariũ eſt, nec vnquã aliter fieri poſſet.

A PR. Quid iſtud? SOC. Cui veritatem non miſcemus, nunquam id verum aut fieret aut factum eſſet. PR. Quo enim modo? SO. Nullo. verùm ſiquid huic mixtioni vlterius deeſt, dicite tu & Philebus. Mihi enim tanquam mundus quidam incorporeus animato corpori pulchrè dominaturus ſermo hic peractus fuiſſe videtur. PR. Mihi quoque ô Socrates idem videri ſcito. SOC. Nónne ſi boni ipſius ac talis quidem veſtibulum ædium nos nuper ingreſſos eſſe dicamus, forſitan rectè quodam modo profitebimur? PR. Mihi ſanè videtur. SOC. Quid igitur in huiuſmodi mixtione pretioſiſſimum, maximéque cur conſtitutio hæc omnibus gratiſſima ſit, nobis in cauſa eſſe videtur? B Si enim id nouerimus, mox perpendemus voluptatíne an mēti cognatum magis propiúſque in vniuerſo conſiſtat. PR. Scitè. Id enim ad diſceptationem noſtram maximè cōferet. SOC. Atqui nequaquam inuentu difficile eſt, quæ cauſa ſit, ob quam mixtio quæque vel plurimi vel minimi facienda ſit. PROT. Quo pacto inquis? SOCR. Nullus hoc hominum ignorat. PROT. Quid hoc tandem? SOC. Quòd quæcunque & qualiſcunque mixtio expers vel menſuræ eſt, vel naturæ commenſurati, neceſſariò omnia quæ mixta ſunt, ſed & ſeipſam primo perdit. C Neque enim temperies hæc eſt, ſed quædam intemperata congeſta verè talis fit plerunque iis qui re vera eam poſſident, calamitas. PR. Vera loqueris. SOC. Nunc quidem nos ipſius boni potentia in naturam pulchri ſe transferens clàm fugit. *Pulchritudo.* Menſura enim commenſuratióque pulchritudo planè ac virtus vbique fit. PR. Prorſus. SOC. Quinetiam veritatem diximus ipſis in ea temperie commiſceri. PR. Omnino. SOC. Quòd ſi bonum ipſum vna idea conſequi non licet, ſaltem vnà cum tribus, pulchritudine, commenſuratione, veritate cōprehendentes, dicamus id vniuerſum velut vnum, cauſam eorum quæ in mixtione ſunt eſſe, & propter hoc, vtputa quod bonum ſit, mixtionem fieri talem. D PR. Rectè nimium. SOC. Vnuſquiſque iam ô Protarche facilè arbitror de ſapiētia & voluptate iudicarit, vtra earum optimo iſti cognatior & præſtās magis & apud homines & apud Deos eſſe contingat. PR. Conſtat quidem, attamen ratione id quoque dicendo percurrere præſtabit. SOC. Secundum quodlibet igitur horum trium, de voluptate & ſapientia iudicemus. Vidēdum enim vtri vnumquodque trium cognatius aſſeramus. PR. Num de pulchritudine, veritate, menſuráque loqueris? SOC. Certè. Primùm igitur veritatem ſume Protarche, cúmque ſumpſeris, ad tria iam reſpice, E mentem, veritatem, & voluptatem: & poſtquam diu maturè conſideraueris, tibi ipſi reſponde, vtrum voluptas an mens veritati propinquior. PR. Quid diuturna meditatione opus eſt? permultum vt arbitror intereſt. Voluptas enim maximè omnium temeraria. fertur enim de venereis voluptatibus, quæ ingentiſſimæ omnium æſtimantur, quòd peierantibus illis, dij prorſus ignoſcunt, quaſi pueri quidam voluptates ſint, nullius intelligentiæ compotes. *Mens aut eſt ipſa veritas, aut ſimilima.* Mens autem aut idem eſt quod veritas, aut omnium certè ſimilima atque veriſſima. SO. An poſthac menſuram illam moderationémque conſiderandum reſtat, voluptáſne an ſapientia eius ſit capacior? PR. Id quoque quod nunc infers, exploratu perfacile eſt. Reor equidem nihil voluptate, eiúſque exultatione immoderatius F inueniri poſſe: nihil contrà, mente & ſcientia moderatius. SOC. Præclarè, veruntamen tertium quoque reſpōde. Ménſne pulchritudinis magis eſt particeps, an ipſa voluptas? quídve pulchrius? an mens voluptate, an contrà? PR. Mentem quidem & ſapientiam ô Socrates nemo vnquam aut reuera aut falſò deformem vel vidit, vel aliquo pacto cogitauit, aut fuiſſe vnquā, aut eſſe, aut deinde futuram. SOC. Rectè. PR. Si quem verò voluptatibus præſertim maximis fruētē aduertimus, vel quòd ridiculæ vel q obſcœnæ ſint, ipſi quidē erubeſcimus, atq; celamus, noctis tenebris talia cōmittētes, quaſi ſint diurni luminis indigna cōſpectu. G SO. Cūctis igitur ô Protarche, & per nūcios & voce præſenti declarato, quòd voluptatis poſſeſſio neque primum eſt, neque ſecundum bonum. *Bonorum diſtinctio.* Sed primum circa mēſuram & moderatum, & opportunum & quæcūque talia ſempiternam quandam naturam ſortita eſſe putare decet. PR. Apparet vtique ex iis quæ modò ſunt dicta. SOC. Secundum deinde circa commenſuratum & pulchrum perfectum atque ſufficiens, & quotcūque huius generis ſunt. PR. Videtur. SOC. Tertium vt ipſe vaticinor, ſi mentem ſapientiámque poſueris, haud procul à veritate diſcedes. PR. Fortè. SOC. Quarta verò ſunt, quæ ipſius animæ propria poſuimus, ſcientiæ & artes opinionéſque rectæ. quæ ideo tribus illis ſtatim ſuccedūt, H quia bono ſunt quàm voluptas cognatiora. PR. Forſitan. SOC. Quinto loco pone voluptates eas, quas expertes moleſtiæ definimus, quas puras nominabamus animæ ipſius ſcientias, ſenſus autem ſequentes. PROT. Fortaſſis. SO. In ſexta verò progenie, inquit Orpheus, cantilenæ ornatum finite. Noſtra quoque oratio in ſexto iudicio finiri videtur. vnde nihil deinceps nobis aliud reſtat, niſi vt dictis tanquam caput adhibeamus.

A ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Ὧι μὴ μίξομεν ἀλήθειαν, οὐκ ἄν ποτε τοῦτο ἀληθῶς γίγνοιτο, οὐδ᾽ ἂν γενόμενον εἴη. ΠΡ. Πῶς γὰρ ἄν; ΣΩΚ. Οὐδαμῶς. ἀλλ᾽ εἴ τινος ἔτι προσδεῖ τῇ συγκράσει ταύτῃ, λέγετε σὺ καὶ Φίληβος. ἐμοὶ μὲν γὰρ καθαπερεὶ κόσμος τις ἀσώματος ἄρξων καλῶς ἐμψύχου σώματος, ὁ νῦν λόγος ἀπειργάσθαι φαίνεται. ΠΡ. Καὶ ἐμοὶ τοίνυν, ὦ Σώκρατες, οὕτω λέγειν δέδοχθαι. ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν ἐπὶ μὲν τοῖς τοῦ ἀγαθοῦ νῦν ἤδη προθύροις καὶ τῆς οἰκήσεως ἐφεστάναι τῆς τοῦ τοιούτου λέγοντες, ἴσως ὀρθὸν ἄν τινα τρόπον φαῖμεν; ΠΡ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ΣΩΚ. Τί δῆτα ἐν τῇ ξυμμίξει τιμιώτατον ἅμα καὶ μάλιστ᾽ αἴτιον εἶναι δόξειεν B ἂν ἡμῖν τοῦ πᾶσι γεγονέναι προσφιλῆ τὴν τοιαύτην διάθεσιν; τοῦτο γὰρ ἰδόντες, μετὰ τοῦτ᾽ ἐπισκεψόμεθα εἴθ᾽ ἡδονῇ εἴτε νῷ προσφυές τε καὶ οἰκειότερον ἐν τῷ παντὶ συνέστηκεν. ΠΡ. Ὀρθῶς. τοῦτο γὰρ εἰς τὴν κρίσιν ἡμῖν ἐστὶ ξυμφορώτατον. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ξυμπάσης γε μίξεως οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἢ παντὸς ἀξία γίγνεται ἡτισοῦν ἢ τοπαράπαν οὐδενός. ΠΡ. Πῶς λέγεις; ΣΩ. Οὐδείς που τοῦτο ἀνθρώπων ἀγνοεῖ. ΠΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὅτι μέτρου καὶ τῆς ξυμμέτρου φύσεως μὴ τυχοῦσα ἡτισοῦν καὶ ὁπωσοῦν ξύγκρασις πᾶσα, ἐξ ἀνάγκης ἀπόλλυσι τά τε κεραννύμενα καὶ πρώτην ἑαυτήν. οὐδὲ γὰρ κρᾶσις, ἀλλά τις ἄ- C κρατος ξυμπεφορημένη ἀληθῶς ἡ τοιαύτη γίγνεται ἑκάστοτε ὄντως τοῖς κεκτημένοις ξυμφορά. ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Νῦν δὴ καταπέφευγεν ἡμᾶς ἡ τἀγαθοῦ δύναμις εἰς τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν. μετριότης γὰρ καὶ ξυμμετρία, κάλλος δήπου καὶ ἀρετὴ πανταχοῦ ξυμβαίνει γίγνεσθαι. Π. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ἀλήθειάν γε ἔφαμεν αὐτοῖς ἐν τῇ κράσει μεμῖχθαι. ΠΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ μὴ μιᾷ δυνάμεθα ἰδέᾳ τὸ ἀγαθὸν θηρεῦσαι, σὺν τρισὶ λαβόντες, κάλλει καὶ συμμετρίᾳ καὶ ἀληθείᾳ, λέγωμεν ὡς τοῦτο οἷον ἓν ὀρθότατ᾽ ἂν αἰτιασαίμεθ᾽ ἂν τῶν ἐν τῇ ξυμμίξει· καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἀγαθὸν ὄν, τοιαύτην αὐτὴν γεγονέναι. ΠΡ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἤδη τοίνυν, ὦ Πρώταρχε, ἱκανὸς ἡμῖν D γένοιτ᾽ ἂν ὁστισοῦν κριτὴς ἡδονῆς τε πέρι καὶ φρονήσεως, ὁπότερον αὐτοῖν τοῦ ἀρίστου ξυγγενέστερόν τε καὶ τιμιώτερον ἐν ἀνθρώποις τέ ἐστι καὶ θεοῖς. ΠΡ. Δῆλον μέν· ὅμως δ᾽ οὖν τῷ λόγῳ ἐπεξελθεῖν βέλτιον. ΣΩ. Καθ᾽ ἓν ἕκαστον τοίνυν τῶν τριῶν πρὸς τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν νοῦν κρίνωμεν. δεῖ γὰρ ἰδεῖν ποτέρῳ μᾶλλον ξυγγενὲς ἕκαστον αὐτῶν ἀπονεμοῦμεν. ΠΡ. Κάλλους καὶ ἀληθείας καὶ μετριότητος πέρι λέγεις; ΣΩΚ. Ναί. πρῶτον δέ γε ἀληθείας λαβοῦ, ὦ Πρώταρχε· καὶ λαβόμενος, βλέψας εἰς τρία, νοῦν καὶ ἀλήθειαν καὶ ἡδονήν, πολὺν ἐπισχὼν χρόνον, ἀπόκριναι σαυτῷ, πότερον ἡδονὴ ξυγγενέστερον, ἢ νοῦς, ἀληθείᾳ. Π. Τί δὲ χρό- E νου δεῖ; πολὺ γὰρ (οἶμαι) διαφέρετον. ἡδονὴ μὲν γὰρ ἁπάντων ἀλαζονέστατον. ὡς δ᾽ ὁ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια (αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι) καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν· ὡς, καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλίγιστον κεκτημένων. νοῦς δὲ ἤτοι ταὐτὸν καὶ ἀλήθειά ἐστιν, ἢ πάντων ὁμοιότατόν τε καὶ ἀληθέστατον. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο τὴν μετριότητα ὡς οὕτως σκέψαι· πότερον ἡδονὴ φρονήσεως, ἢ φρόνησις ἡδονῆς πλείω κέκτηται; ΠΡΩΤ. Εὔσκεπτόν γε καὶ ταύτην σκέψιν προβέβληκας. οἶμαι γὰρ, ἡδονῆς μὲν καὶ περιχαρείας οὐδὲν τῶν ὄντων πεφυκὸς ἀμετρότερον εὑρεῖν ἄν τινα· νοῦ δὲ καὶ ἐπιστήμης ἐμμετρότερον οὐδ᾽ ἂν ἕν ποτε. ΣΩΚ. Καλῶς εἴρηκας. ὅμως δ᾽ ἔτι λέγε τὸ τρίτον· νοῦς ἡμῖν κάλλους F μετείληφε πλεῖον ἢ τὸ τῆς ἡδονῆς γένος, ὥστε εἶναι καλλίω νοῦν ἡδονῆς; ἢ τοὐναντίον; Π. Ἆρ᾽ οὖν φρόνησιν μὲν καὶ νοῦν, ὦ Σώκρατες, οὐδεὶς πώποτε οὔθ᾽ ὕπαρ οὔτ᾽ ὄναρ αἰσχρὸν οὔτε εἶδεν οὔτε ἐπενόησεν οὐδαμῇ οὐδαμῶς, οὔτε γιγνόμενον, οὔτε ὄντα, οὔτε ἐσόμενον; ΣΩ. Ὀρθῶς. Π. Ἡδονάς δέ γέ που, καὶ ταύτας σχεδὸν τὰς μεγίστας, ὅταν ἴδωμεν ἡδόμενον ὁντινοῦν, ἢ τὸ γελοῖον ἐπ᾽ αὐταῖς ἢ τὸ πάντων αἴσχιστον ἑπόμενον ὁρῶντες, αὐτοί τε αἰσχυνόμεθα, καὶ ἀφανίζοντες κρύπτομεν ὅτι μάλιστα, νυκτὶ πάντα τὰ τοιαῦτα διδόντες· ὡς φῶς οὐ δέον ὁρᾶν αὐτά. ΣΩΚ. Πάντῃ δὴ φήσεις, ὦ Πρώταρχε, ὑπό τε ἀγγέλων πέμπων καὶ παροῦσι φράζων, ὡς ἡδονὴ κτῆμα οὐκ ἔστι πρῶτον οὐδ᾽ αὖ δεύτερον, ἀλλὰ πρῶ- G τον μέν πῃ περὶ μέτρον καὶ τὸ μέτριον καὶ καίριον, καὶ πάντα ὁπόσα τοιαῦτα χρὴ νομίζειν τὴν ἀΐδιον εἰρῆσθαι φύσιν. Π. Φαίνεται οὖν ἐκ τῶν νῦν λεγομένων. ΣΩ. Δεύτερον μὴν περὶ τὸ σύμμετρον καὶ καλὸν καὶ τὸ τέλεον καὶ ἱκανὸν, καὶ πάνθ᾽ ὁπόσα τῆς γενεᾶς ταύτης αὖ ἐστιν. Π. Ἔοικε γοῦν. ΣΩ. Τὸ τοίνυν τρίτον, (ὡς ἡ ἐμὴ μαντεία) νοῦν καὶ φρόνησιν τιθεὶς, οὐκ ἂν μέγα τι τῆς ἀληθείας παρεξέλθοις. Π. Ἴσως. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ τέταρτα, ἃ τῆς ψυχῆς ἔθεμεν αὐτῆς, ἐπιστήμας τε καὶ τέχνας καὶ δόξας ὀρθὰς λεχθείσας, ταῦτ᾽ εἶναι τὰ πρὸς τοῖς τρισὶ τέταρτα; εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ γέ ἐστι μᾶλλον ἢ τῆς ἡδονῆς ξυγγενῆ. Π. Τάχ᾽ ἄν. ΣΩ. Πέμπτας τοίνυν ἃς ἡδονὰς ἔθεμεν, ἀλύπους ὁρισάμενοι, καθαρὰς ἐπονομάσαντες τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐπιστήμας, ταῖς δὲ αἰσθήσεσιν ἑπομένας. Π. Ἴσως. Σ. Ἕκτῃ H δ᾽ ἐν γενεᾷ (φησὶν Ὀρφεὺς) καταπαύσατε κόσμον ἀοιδῆς. ἀτὰρ κινδυνεύει καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐν ἕκτῃ καταπεπαυμένος εἶναι κρίσει. τὸ δὴ μετὰ ταῦθ᾽ ἡμῖν οὐδὲν λοιπὸν, πλὴν ὥσπερ κεφαλὴν ἀποδοῦναι τοῖς εἰ-

ρημένοις. ΠΡ. Οὐκοῦν χρή. ΣΩ. Ἴθι δή, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι τὸν αὐτὸν διαμαρτυράμενοι λόγον ἐπεξέλθωμεν. ΠΡ. Ποῖον δή; ΣΩΚ. Φίληβος τἀγαθὸν ἐτίθετο ἡμῖν ἡδονὴν εἶναι πᾶσαν καὶ παντελῆ. ΠΡ. Τὸ τρίτον, ὦ Σώκρατες, ὡς ἔοικας, ἔλεγες ἀρτίως τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπαναλαβεῖν δεῖν λόγον. ΣΩΚ. Ναί. τὸ δέ γε μετὰ τοῦτο ἀκούωμεν. ἐγὼ γὰρ δὴ κατιδὼν ἅπερ νυνὶ διελήλυθα, καὶ δυσχεράνας τὸν Φιλήβου λόγον οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλάκις μυρίων, εἶπον ὡς ἡδονῆς γε νοῦς εἴη αὖ μακρῷ βέλτιόν τε καὶ ἄμεινον τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. ΠΡ. Ἦν ταῦτα. ΣΩ. Ὑποπτεύων δέ γε καὶ ἄλλα εἶναι πολλά, εἶπον, ὡς εἰ φανείη τὸ τούτοιν ἀμφοῖν βέλτιον, ὑπὲρ τῶν δευτερείων νῷ πρὸς ἡδονὴν ξυνδιαμαχοίμην, ἡδονὴ δὲ καὶ δευτερείων στερήσοιτο. ΠΡ. Εἶπες γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μετὰ ταῦτά γε πάντων ἱκανώτατα τούτοιν οὐδέτερον ἱκανὸν ἐφάνη. ΠΡ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν παντάπασιν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ νοῦς ἀπήλλακτο καὶ ἡδονή, μήτοι τἀγαθόν γε αὐτὸ μηδ' ἕτερον αὐτοῖν εἶναι, στερομένοιν αὐταρκείας, καὶ τῆς τοῦ ἱκανοῦ καὶ τελείου δυνάμεως. ΠΡ. Ὀρθότατα. ΣΩΚ. Φανέντος δέ γε ἄλλου τρίτου κρείττονος τούτοιν ἑκατέρου, μυρίῳ γ' αὖ νοῦς ἡδονῆς οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον πέφανται νῦν τῇ τοῦ νικῶντος ἰδέᾳ. ΠΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Οὐκοῦν πέμπτον, κατὰ τὴν κρίσιν ἣν νῦν ὁ λόγος ἀπεφήνατο, γίγνοιτ' ἂν ἡ τῆς ἡδονῆς δύναμις. ΠΡ. Ἔοικε. ΣΩ. Πρῶτον δέ γε οὐκ ἂν οἱ πάντες βόες τε καὶ ἵπποι καὶ τἆλλα ξύμπαντα θηρία φῶσι τῷ τὸ χαίρειν διώκειν· οἷς πιστεύοντες, ὥσπερ μάντεις ὄρνισιν, οἱ πολλοί, κρίνουσι τὰς ἡδονὰς εἰς τὸ ζῆν ἡμῖν εὖ κρατίστας εἶναι· καὶ τοὺς θηρίων ἔρωτας οἴονται κυρίους εἶναι μάρτυρας μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἐν Μούσῃ φιλοσόφῳ μεμαντευμένων ἑκάστοτε λόγων. ΠΡΩΤ. Ἀληθέστατα, ὦ Σώκρατες, εἰρῆσθαί σοι νῦν ἤδη φαμὲν ἅπαντες. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀφίετέ με. ΠΡ. Σμικρὸν ἔτι λοιπόν, ὦ Σώκρατες. οὐ γὰρ δήπου σύ γε ἀπαρεῖς πρότερος ἡμῶν· ὑπομνήσω δέ σε τὰ λειπόμενα.

A PR. Decet profectò. SO. Tertio iam orationē eandē conſeruatorem deum conteſtati breuiter percurramus. PROT. Qualem inquis? SOC. Philebus quidem inquit, omnem, penitus voluptatem nobis ipſum bonum eſſe. PR. Tertio ô Socrates quemadmodum videtur, dicebas paulò antè repetendam orationem eſſe. SOC. Hoc ipſum. quod autem ſequitur, audiamus. Equidem quod modò dixi, orationem Philebi aliorúmque innumerabilium conſiderans grauitérque ferens, mentem longè meliorem potiorémque hominum vitæ quàm voluptatem contendi eſſe. PR. Dicta hæc ſunt. SOC. Suſpicatus tamen eſſe & alia multa intuli, quòd ſi apparuerit aliquid ambobus

B hiſce præſtantius, pro mente ipſa aduerſus voluptatem de ſecunda ſorte pugnarem, voluptáſque ſecundis etiam honoribus ſpoliaretur. PR. Hæc quoque dixiſti. SOCR. Præterea cùm dixiſſem bonum ipſum eſſe omnium ſufficientiſſimum, neutrum ex iis tamen ſufficiens eſſe conſtitit. PR. Vera narras. SOC. Et cùm in ea oratione nec mens nec voluptas ſibiipſi ſufficientem perfectámque vim habere viderentur, neutram eſſe bonum ipſum apparuit. PR. Rectè admodum. SOC. Quinetiam cùm tertium quiddam vtraque melius eſſe conſtaret, mens vtique longo quodam interuallo propinquior potiori ſuperantique ideæ quàm voluptas eluxit. PR. Quidni? SOCR.

C Ergo nónne quintum gradum ex ea ſententia quam præſens iudicium protulit, voluptatis potentia ſortietur? PRO. Vide. SOC. Primùm tamen voluptati locum omnes boues darent, & equi, & feræ denique omnes: quibus plurimi fidem, haud ſecus quàm augures auibus, habentes, voluptates ad bene viuendum potiſſimas omnium arbitrantur: ferarúmque amores, locupletiores teſtes aſſerunt, quàm tot reſponſa philoſophorum. PR. Veriſſima, ô Socrates, te narraſſe cuncti fatemur. SOC. Nónne ergo me iam dimittitis? PR. Exiguū adhuc quidam reſtat, ô Socrates: neque enim prior tu quidem diſcedes: ego verò quæ reſtant, in memoriam tibi reducam.

ΙΠΠΙΑΣ ΜΕΙΖΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ.

Ἀνατρεπτικός.

HIPPIAS MAIOR, SIVE, DE PVLCHRO.

Ad ſophiſtarum nænias euertendas.

SVMMA DIALOGI. *Socrates Hippiam, occaſione ſumpta ab eius quadam oratione, quæ de pulchris officiis diſſerebat, quid ſit ipſum per ſe pulchrum quo reliqua omnia pulchra fiunt interrogat. Primùm Hippias pulchram virginem ipſum pulchrum eſſe reſpondet. Quod vt refutauit Socrates, ad aurum ſophiſta confugit, auróque omnia pulchra fieri, ac proinde aurum eſſe ipſum pulchrum, aſſerit. Hoc etiam refellit Socrates, necnon & tertiam eiuſdem ſophiſtæ opinionem, pulchrum exiſtimantis eſſe corpore bene valere, diuitem & honoratum eſſe, ſenem mori, ſepeliri à filiis, ſepeliſſe parentes, cæteráque huiuſmodi. His confutatis Socrates, iam ad altiora tendens, non quod ſenſus opinioni ſed quod opinioni ratio porrigit, infert: non tam certe vt doceat quid pulchrum ſit, quàm vt quid non ſit oſtendat, & vanam fallacemque ſophiſtarum doctrinam in Hippiæ ſophiſtæ perſona traducat. Ex hac diſputatione, ac ſimilibus, animaduertatur quænam ſit vera & commoda via agendi aduerſus ſophiſtas: in quorum nugis refellendis non tam laborandum eſt, quàm in iiſdem indicandis, vtpote quæ indicatæ per ſe concidant atque euaneſcant.*

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΙΑΣ.

ΙΠΠΙΑΣ ὁ καλός τε καὶ σοφός, ὡς διὰ χρόνου ἡμῖν κατῆρας εἰς τὰς Ἀθήνας. ΙΠ. Οὐ γὰρ σχολή, ὦ Σώκρατες. ἡ γὰρ Ἦλις, ὅταν τι δέηται διαπράξασθαι πρός τινα τῶν πόλεων, ἀεὶ ἐπὶ πρῶτον ἐμὲ ἔρχεται τῶν πολιτῶν, αἱρουμένη πρεσβευτήν· ἡγουμένη δικαστὴν καὶ ἄγγελον ἱκανώτατον εἶναι τῶν λόγων οἳ ἂν παρὰ τῶν πόλεων ἑκάστων λέγωνται. πολλάκις μὲν οὖν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις ἐπρέσβευσα, πλεῖστα δὲ περὶ πλείστων καὶ μεγίστων εἰς τὴν Λακεδαίμονα. διὸ δή (ὃ καὶ σὺ ἐρωτᾷς) οὐ θαμίζω εἰς τούσδε τοὺς τόπους. ΣΩΚΡ. Τοιοῦτον μέντοι, ὦ Ἱππία, ἐστὶ τὸ τῇ ἀληθείᾳ σοφόν τε καὶ τέλειον ἄνδρα εἶναι. σὺ γὰρ καὶ ἰδίᾳ ἱκανὸς εἶ, παρὰ τῶν νέων πολλὰ χρήματα λαμβάνων, ἔτι πλείω ὠφελεῖν ὧν λαμβάνεις· καὶ αὖ δημοσίᾳ τὴν σαυτοῦ πόλιν ἱκανὸς εὐεργετεῖν· ὥσπερ χρὴ τὸν μέλλοντα μὴ καταφρονήσεσθαι, ἀλλ' εὐδοκιμήσειν ἐν τοῖς πολλοῖς. ἀτάρ, ὦ Ἱππία, τί ποτε τὸ αἴτιον ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι, ὧν ὀνόματα μεγάλα λέγεται ἐπὶ σοφίᾳ, Πιττακοῦ τε καὶ Βίαντος, καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Μιλήσιον Θαλῆν, καὶ ἔτι τῶν ὕστερον, μέχρις Ἀναξαγόρου, ὡς ἢ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ αὐτῶν φαίνονται ἀπεχόμενοι τῶν πολιτικῶν πράξεων; ΙΠ. Τί δ' οἴει, ὦ Σώκρατες, ἄλλο γε ἢ ἀδύνατοι ἦσαν καὶ οὐχ ἱκανοὶ ἐξικνεῖσθαι φρονήσει ἐπ' ἀμφότερα, τά τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια; ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν, πρὸς Διός, ὥσπερ αἱ ἄλλαι τέχναι ἐπιδεδώκασι, καὶ εἰσὶ παρὰ τοὺς νῦν δημιουργοὺς οἱ παλαιοὶ φαῦλοι, οὕτω καὶ τὴν ὑμετέραν τὴν τῶν σοφιστῶν τέχνην ἐπιδεδωκέναι φῶμεν, καὶ εἶναι τῶν ἀρχαίων τοὺς περὶ τὴν σοφίαν, φαύλους πρὸς ὑμᾶς; ΙΠ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς λέγεις. Σ. Εἰ ἄρα νῦν ἡμῖν, ὦ Ἱππία, ὁ Βίας ἀναβιῴη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν Δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν, εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομ' ἔσχε, κα-

SOCRATES, HIPPIAS.

D OSAPIENS & pulchre Hippia, quàm longo interuallo Athenas veniſti! HIP. Non datur, ô Socrates, otium. Nam Elienſes ciues quoties cum ciuitate quapiam aliquid eſt tractādum, mihi præ cæteris legationes committunt, idoneum me iudicem ac nuncium exiſtimantes eorum quæ apud ſingulas ciuitates dicūtur. Quamobrem ſæpe & ad alias vrbes, ſæpius etiam & de maximis rebus Lacedæmonem legatus acceſſi. Quo fit vt hæc loca, quod ipſe querebas, minus frequentem. SOC. Hoc certè, ô Hippia, ſapientis

Occaſio dialogi cum pronotione & tentatione erga ſophiſtam.

E perfectíque viri proprium eſt. Tu quidem cùm priuatim, multa ab adoleſcentibus accepta pecunia, plus etiam conferre illis quàm quæ acceperis, vales: tum publicè patriæ tuæ prodeſſe, vt decet eum, qui non contemnendus vulgò, ſed ſummo in pretio ſit habendus. Cæterùm, quænam, ô Hippia cauſa, quòd priſci illi qui ſapientum magnum cognomen adepti ſunt, Pittacus atque Bias, & qui Thaletis Mileſij tempore quíve deinceps vſque ad Anaxagoram, ſapientiæ ſtudio floruerunt, vel omnes vel plurimi ciuilibus rebus abſtinuere? HIP. Quid aliud putas, ô Socrates, quàm imbecillitatem ingenij, cùm non poſſent vtraque priuata & publica prudenter adminiſtrare?

Sapientes priſcos ciuilibus actionibus abſtinuiſſe.

F SOC. An verò putas quemadmodum cæteræ artes incrementum tempore ſuſceperunt, adeò vt noſtri temporis artifices ſuperioribus longè præcellant: ita & facultatem veſtram, ſtudium videlicet ſophiſtarum, creuiſſe, ac veteres ſapientiæ ſtudioſos ſi vobiſcum comparentur, viles admodum extitiſſe? HIP. Rectè omnino loqueris. SOC. Ergo ſi hodie Bias reuiuiſcat, à nobis iure irrideretur, quēadmodum ipſum Dædalum ſculptores aiunt, ſi reuiuiſcens talia fabricaret, qualia quondam ex quibus ſibi gloriam comparauit, ridiculum fore.

Priſcos præferendos ſemper recentioribus.

HIP. Sic ſe res habet vt ais, ô Socrates. Veruntamen priſcos homines præferre ſemper recentioribus conſueui, vt & viuentium inuidiam, & defunctorum indignationem vitarem. SOC. Probè, ô Hippia, & ſentire & loqui mihi videris. Ego quoque teſtari poſſum te vera loqui. Nam reuera veſtra facultas adaucta eſt, quę cum priuatis obire etiam publica poteſt.

Gorgias.

Gorgias ſiquidem hic Leontinus ſophiſta huc patriæ ſuæ legatus venit, vtpote qui eſſet ad tractanda iſta publica munera Leontinorum omnium prędtantiſſimus: is & ad populum concionari præclarè iudicatus eſt, & priuatim diſputando, & cum iuuenibus conuerſando, magnum quęſtum fecit, cepitque ex hac vrbe.

Prodicus.

Quinetiam ſi audire vis, amicus noſter Prodicus & ſæpe aliàs publicis muneribus functus eſt, & nuper ex Ceo inſula publicè veniens, cùm in conſilio dixiſſet, ſummopere probatus eſt: & priuatim ſui ſpecimen prębēs, iuuenéſq; erudiens, pecunias innumeras eſt lucratus. E priſcis autem illis nullus vnquam voluit argenti mercedem ſequi, aut propriā ſapientiam in cœtu diuerſorum hominum oſtentare: adeo inepti & & imperiti erant, eóſque quanti argentum ſit, latebat. Sed vterque illorum quos modò retuli, plus argenti ſapientia ſua quàm alius quiuis artifex ex qualibet arte cumulauit. Idémq.

Protagoras ante Gorgiam & Prodicum.

Protagoras ante illos effecit. HIP. Nihil, ô Socrates, egregium hac in re noſti. Nam ſi videres quantum ego argenti lucratus ſum, mirareris. Mitto alia. Verùm in Siciliam quandoque profectus, vbi tunc Protagoras habitabat, ſummóque in honore habebatur, me ſenior, ego multo quàm ille iunior breui plus quàm centum & quinquaginta minas collegi, & ex regione quadā anguſta, Inyca nomine, plus quàm minas viginti: cúmque domum rediiſſem, patri dedi: quod quidem tā ille quàm reliqui ciues vehementer admirati ſunt. Enimuerò me plures ferme pecunias quàm duos alios ſimul quoſcunque vis ſophiſtas congregaſſe exiſtimo. S. O rem præclaram, potiſſimum Hippia id argumentum eſt, quanto & tu & alij huius ſeculi veteres illos ſuperatis.

Anaxagoras amplum diſſipauit patrimonium vt philoſopharetur.

Nam quanta eorum, qui antè Anaxagoræ tempora fuerunt, inſcitia videri poteſt? Cùm ille, contrà ac vobis contigit, amplum patrimonium cùm accepiſſet, neglexiſſe diſſipaſſéque dicatur, adeò ſtultè philoſophatus eſt: déque cæteris illorum temporum ſapientibus alia quędam huiuſmodi tradunt. Quapropter optimam hanc attuliſſe coniecturam videris, quòd ſapientes noſtri ſuperioribus præſtant, multíque in hoc conſentiunt, ſapientem in primis ſibiipſi ſapere oportere. huius autem hęc eſt ſumma, vt argentum plurimum acquiratur. Et de iis ſatis. hoc autem mihi dicas, cùm multas vrbes adieris, vbínam potiſſimum lucratus es? Num Lacedæmone, quò frequentius es profectus? H. Non per Iouem, ô Socrates. S. Quid ais? nunquid minimum? H. Imò nihil penitus vnquam. S. Monſtrum eſt mirabile quod dicis, O Hippia, ac mihi dic, Vtrum ſapientia tua illos qui tecum verſantur diſcúntque meliores ad virtutem efficere poſſit, nécne? HIP. Et maximè quidé. S. Nunquid Inyciorū ciuiū filios meliores reddere potuiſti: filios autem Spartanorum minimè? HIP. Abſit. SO. An fortè Siculi meliores fieri ſtudent, Lacedæmones negligūt? HIP. Imò & Lacedæmones idem affectant. S. Num pecuniarū defectu tua conſuetudine caruerunt? HIP. Nequaquam, ſatis enim diuites ſunt. SOCR. Cùm igitur ſapientiam affectarent, & ſuppeterent facultates, túque illis magnas vtilitates afferre poſſes, cur non inde locupletiſſimus rediiſti? An fortè ipſi Lacedæmones melius quàm tu filios ſuos erudiunt? Vis ita dicamus? ac tu conſentis? HIP. Nullo modo. S. Vtrum iuuenibus Lacedæmone perſuadere non potuiſti, vt tibi adhærentes magis proficerent ad virtutem, quàm ſi cum ſuis vixerint? an parentes inducere non potuiſti, vt tibi filios potius quàm diligentiæ ſuæ committerent, ſi modò filiorum curam haberent? Neque enim adeò inuidebant filiis, vt optimos euadere nollent. H. Equidem inuidiſſe non arbitror. SO. Nunquid Lacedæmon bonis legibus inſtituta eſt? HIP. Bonis profectò. SOC. In ciuitatibus verò bonis legibus inſtitutis virtus maximè omnium honoratur. HIP. Maximè quidem. SOC. Tu autē hanc aliis tradere, præ cæteris hominibus optimè noſti. H. Prorſus, O Socrates. SOCR. Qui facultatem equeſtrem egregiè docere poteſt, nónne in Theſſalia magis quàm in reliqua Græcia coleretur, lucraretúrque plurimum, ſimiliterque & alibi vbicunque hęc ars in pretio eſt? HIP. Conſentaneum id quidem. SOC. Qui ergo potis eſt præclariſſimis virtutis præceptis iuuenes inſtituere, cur non Lacedæmone ſummopere honoretur, ibique innumeras affatim pecunias cumulet, ac ſimiliter in quacunque ciuitate Græcorum virtus maximi æſtimatur? At fortè in Sicilia magis & Inyca, putas, iſta credere debemus, Hippia. Si tu iuſſeris, credendum eſt. HIP. Non eſt, ô Socrates, mos patrius Lacedæmoniis mutare leges, aut præter ſolita filios erudire. SOC. Quid ais? Lacedæmonibus haud patrium eſt, rectè agere, ſed aberrare? HIP. Id haud ego aſſeruerim.

A παγγέλαστον ἂν εἴη. Ι. Ἔστι μὲν ταῦτα, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὡς σὺ λέγεις· εἴωθα μέντοι ἔγωγε τοὺς παλαιούς τε καὶ προτέρους ἡμῶν, προτέρους τε καὶ μᾶλλον ἐγκωμιάζειν ἢ τοὺς νῦν· εὐλαβούμενος μὲν φθόνον τῶν ζώντων, φοβούμενος δὲ μῆνιν τῶν τετελευτηκότων. Σ. Καλῶς γε σύ, ὦ Ἱππία, νομίζων τε καὶ διανοούμενος, ὥς ἔμοιγε δοκεῖς. συμμαρτυρῆσαι δέ σοι ἔχω ὅτι ἀληθῆ λέγεις· καὶ τῷ ὄντι ὑμῶν ἐπιδέδωκεν ἡ τέχνη πρὸς τὸ καὶ τὰ δημόσια πράττειν δύνασθαι μετὰ τῶν ἰδίων. Γοργίας τε γὰρ οὗτος ὁ Λεοντῖνος σοφιστὴς δεῦρο ἀφίκετο, δημοσίᾳ οἴκοθεν πρεσβεύων, ὡς ἱκανώτατος ὢν Λεοντίνων τὰ κοινὰ πράττειν· καὶ ἔν τε τῷ δήμῳ ἔδοξεν ἄριστα εἰπεῖν, καὶ ἰδίᾳ ἐπιδείξεις ποιούμενος, καὶ συνὼν τοῖς νέοις, B χρήματα πολλὰ εἰργάσατο καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως. εἰ δὲ βούλει, ὁ ἡμέτερος ἑταῖρος Πρόδικος οὗτος πολλάκις μὲν καὶ ἄλλοτε δημοσίᾳ ἀφίκετο, ἀτὰρ τὰ τελευταῖα ἔναγχος ἀφικόμενος δημοσίᾳ ἐκ Κέω, λέγων τ' ἐν τῇ βουλῇ πάνυ εὐδοκίμησε, καὶ ἰδίᾳ ἐπιδείξεις ποιούμενος, καὶ τοῖς νέοις συνών, χρήματα ἔλαβε θαυμαστὰ ὅσα. τῶν δὲ παλαιῶν ἐκείνων οὐδεὶς πώποτε ἠξίωσεν ἀργύριον μισθὸν πράξασθαι, οὐδ' ἐπιδείξεις ποιήσασθαι ἐν παντοδαποῖς ἀνθρώποις τῆς ἑαυτοῦ σοφίας. οὕτως ἦσαν εὐήθεις, καὶ ἐλελήθει αὐτοὺς ἀργύριον ὡς πολλοῦ ἄξιον εἴη. τούτων δ' ἑκάτερος πλέον ἀργύριον ἀπὸ σοφίας εἴργασται, ἢ ἄλλος δημιουργὸς ἀφ' ἧστινος τέχνης· καὶ ἔτι πρότερος τούτων Πρωταγόρας. Ι. Οὐδὲν γάρ, C ὦ Σώκρατες, οἶσθα τῶν καλῶν περὶ τοῦτο. εἰ γὰρ εἰδείης ὅσον ἀργύριον εἴργασμαι ἐγώ, θαυμάσαις ἄν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐῶ· ἀφικόμενος δέ ποτε εἰς Σικελίαν, Πρωταγόρου αὐτόθι ἐπιδημοῦντος καὶ εὐδοκιμοῦντος, καὶ πρεσβυτέρου ὄντος, καὶ πολὺ νεώτερος ὤν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πάνυ πλέον ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν μνᾶς εἰργασάμην· καὶ ἐξ ἑνός γε χωρίου πάνυ σμικροῦ, Ἰνυκοῦ, πλέον ἢ εἴκοσι μνᾶς. καὶ τοῦτο ἐλθὼν οἴκαδε φέρων τῷ πατρὶ ἔδωκα, ὥστε ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας θαυμάζειν τε καὶ ἐκπεπλῆχθαι. καὶ σχεδόν τι οἶμαι ἐμὲ πλείω χρήματα εἰργάσθαι ἢ ἄλλους D σὺν δύο οὕστινας βούλει τῶν σοφιστῶν. Σ. Καλόν γε, ὦ Ἱππία, λέγεις καὶ μέγα τεκμήριον σοφίας τῆς τε σεαυτοῦ καὶ τῶν νῦν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ἀρχαίους ὅσον διαφέρουσι. τῶν γὰρ προτέρων περὶ Ἀναξαγόρου λέγεται πολλὴ ἀμαθία κατὰ τὸν σὸν λόγον. τοὐναντίον γὰρ Ἀναξαγόρᾳ φασὶ συμβῆναι ἢ ὑμῖν. καταλειφθέντων γὰρ αὐτῷ πολλῶν χρημάτων καταμελῆσαι, καὶ ἀπολέσαι πάντα· οὕτως αὐτὸν ἀνόητα σοφίζεσθαι. λέγουσι δὲ καὶ περὶ ἄλλων τῶν παλαιῶν ἕτερα τοιαῦτα. τοῦτο μὲν οὖν μοι δοκεῖς καλὸν τεκμήριον ἀποφαίνειν περὶ σοφίας τῶν νῦν πρὸς τοὺς προτέρους· καὶ πολλοῖς συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν αὐτὸν αὑτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. τούτου δ' ὅρος ἐστὶν ἄρα, ὃς ἂν πλεῖστον ἀργύριον ἐργάσηται. καὶ ταῦτα μὲν ἱκανῶς ἐχέτω· τόδε δέ μοι εἰπέ, σὺ αὐτὸς πόθεν πλεῖστον ἀργύριον εἰργάσω E τῶν πόλεων εἰς ἃς ἀφικνῇ; ἢ δῆλον ὅτι ἐκ Λακεδαίμονος, οἷπερ καὶ πλειστάκις ἀφῖξαι. ΙΠ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες. Σ. Πῶς φῄς; ἀλλ' ἐλάχιστον; ΙΠ. Οὐδὲν μὲν οὖν τοπαράπαν πώποτε. Σ. Τέρας λέγεις καὶ θαυμαστόν, ὦ Ἱππία. καί μοι εἰπέ, πότερον ἡ σοφία ἡ σὴ οὐχ οἵα τοὺς συνόντας αὐτῇ καὶ μανθάνοντας εἰς ἀρετὴν βελτίους ποιεῖν; ΙΠ. Καὶ πολύ γε, ὦ Σώκρατες. Σ. Ἀλλὰ τοὺς μὲν Ἰνυκινῶν υἱεῖς οἷός τε ἦσθα ἀμείνους ποιῆσαι, τοὺς δὲ Σπαρτιατῶν ἠδυνάτεις; ΙΠ. Πολλοῦ γε δέω. ΣΩ. Ἀλλὰ δῆτα Σικελιῶται μὲν ἐπιθυμοῦσιν ἀμείνους γίγνεσθαι, Λακεδαιμόνιοι δ' οὔ. ΙΠ. Πάντως που, ὦ Σώκρατες, καὶ Λακεδαιμόνιοι. ΣΩ. F Ἆρ' οὖν χρημάτων ἐνδείᾳ ἔφευγον τὴν σὴν ὁμιλίαν; Ι. Οὐ δῆτα· ἐπεὶ ἱκανὰ αὐτοῖς ἐστι. Σ. Τί δῆτ' ἂν εἴη ὅτι ἐπιθυμοῦντες καὶ ἔχοντες χρήματα, καὶ σοῦ δυναμένου τὰ μέγιστα αὐτοὺς ὠφελεῖν, οὐ πλήρη σε ἀργυρίου ἀπέπεμψαν; ἀλλ' ἐκεῖνο, μῶν μὴ Λακεδαιμόνιοι σοῦ βέλτιον ἂν παιδεύσειαν τοὺς αὑτῶν παῖδας; ἢ τοῦτο φῶμεν οὕτως, καὶ σὺ συγχωρεῖς; Ι. Οὐδ' ὁπωστιοῦν. ΣΩΚΡ. Πότερον οὖν τοὺς νέους οὐχ οἷός τ' ἦσθα πείθειν ἐν Λακεδαίμονι, ὡς σοὶ συνόντες πλέον ἂν εἰς ἀρετὴν ἐπιδιδοῖεν, ἢ τοῖς ἑαυτῶν; ἢ τοὺς ἐκείνων πατέρας ἠδυνάτεις πείθειν ὅτι σοὶ G χρὴ παραδιδόναι μᾶλλον ἢ αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι, εἴπερ τι τῶν υἱέων κήδονται; οὐ γάρ που ἐφθόνουν γε τοῖς ἑαυτῶν παισὶν ὡς βελτίστοις γενέσθαι. ΙΠ. Οὐκ οἶμαι ἔγωγε φθονεῖν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν εὔνομός γ' ἡ Λακεδαίμων. ΙΠ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Ἐν δέ γε ταῖς εὐνόμοις πόλεσι τιμιώτατον ἡ ἀρετή. ΙΠΠ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Σὺ δὲ ταύτην παραδιδόναι ἄλλῳ κάλλιστ' ἀνθρώπων ἐπίστασαι. ΙΠΠ. Καὶ πολύ γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡΑΤ. Ὁ οὖν κάλλιστ' ἐπιστάμενος ἱππικὴν παραδιδόναι, ἆρ' οὐκ ἐν Θετταλίᾳ τῆς Ἑλλάδος μάλιστα τιμῷτο, καὶ πλεῖστα χρήματα λαμβάνοι, καὶ ἄλλοθι ὅπου τοῦτο σπουδάζοιτο; ΙΠΠ. Εἰκός γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ὁ δὴ δυνάμενος παραδιδόναι τὰ πλείστου ἄξια μαθήματα εἰς ἀρετήν, οὐκ ἐν Λακεδαίμονι μάλιστα τιμήσεται, καὶ H πλεῖστα ἐργάσεται χρήματα, ἂν βούληται, καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ἥτις τῶν Ἑλληνίδων εὐνομεῖται; ἀλλ' ἐν Σικελίᾳ, ὦ ἑταῖρε, οἴει μᾶλλον καὶ ἐν Ἰνυκῷ; ταῦτα πειθώμεθα, ὦ Ἱππία. ἐὰν γὰρ σὺ κελεύῃς, πειστέον. ΙΠΠ. Οὐ γὰρ πάτριον, ὦ Σώκρατες, Λακεδαιμονίοις κινεῖν τοὺς νόμους, οὐδὲ παρὰ τὰ εἰωθότα παιδεύειν τοὺς υἱεῖς. ΣΩΚΡΑΤ. Πῶς λέγεις; Λακεδαιμονίοις οὐ πάτριον ὀρθῶς πράττειν, ἀλλ' ἐξαμαρτάνειν; ΙΠΠΙΑΣ. Οὐκ ἂν φαίην ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

ΣΩΚ.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ἂν πράττοιεν, βέλτιον ἀλλὰ μὴ χεῖρον παιδεύοντες τοὺς νέους; ΙΠ. Ὀρθῶς. ἀλλὰ ξενικὴν παίδευσιν οὐ νόμιμον αὐτοῖς παιδεύειν· ἐπεί, εὖ ἴσθι, εἴπερ τις ἄλλος ἐκεῖθεν χρήματα ἔλαβε πώποτε ἐπὶ παιδεύσει, καὶ ἐμὲ ἂν λαβεῖν πολὺ μάλιστα. χαίρουσι γοῦν ἀκούοντες ἐμοῦ καὶ ἐπαινοῦσιν· ἀλλ' (ὃ λέγω) οὐ νόμος. ΣΩΚ. Νόμον δὲ λέγεις, ὦ Ἱππία, βλάβην πόλεως εἶναι, ἢ ὠφέλειαν; ΙΠΠ. Τίθεται μὲν, οἶμαι, ὠφελείας ἕνεκα· ἐνίοτε δὲ καὶ βλάπτει, ἐὰν κακῶς τεθῇ, ὁ νόμος. Σ. Τί δέ; οὐχ ὡς ἀγαθὸν μέγιστον πόλει τίθενται τὸν νόμον οἱ τιθέμενοι; καὶ ἄνευ τούτου μετὰ ἀνομίας ἀδύνατον οἰκεῖν; ΙΠ. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Ὅταν ἄρα ἀγαθοῦ ἁμαρτάνωσιν οἱ ἐπιχειροῦντες τοὺς νόμους τιθέναι, νομίμου τε καὶ νόμου ἡμαρτήκασιν, ἢ πῶς λέγεις; ΙΠ. Τῷ μὲν ἀκριβεῖ B λόγῳ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἔχει· οὐ μέντοι εἰώθασιν ἄνθρωποι ὀνομάζειν οὕτω. Σ. Πότερον, ὦ Ἱππία, οἱ εἰδότες, ἢ οἱ μὴ εἰδότες; ΙΠ. Οἱ πολλοί. Σ. Εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ εἰδότες τἀληθές, οἱ πολλοί; ΙΠ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀλλὰ μήν που οἵ γ' εἰδότες, τὸ ὠφελιμώτερον τοῦ ἀνωφελεστέρου νομιμώτερον ἡγοῦνται τῇ ἀληθείᾳ πᾶσιν ἀνθρώποις. ἢ οὐ συγχωρεῖς; ΙΠ. Ναὶ συγχωρῶ ὅτι γε τῇ ἀληθείᾳ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἔστι γε καὶ ἔχει οὕτως ὡς οἱ εἰδότες ἡγοῦνται; ΙΠ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἔστι δέ γε Λακεδαιμονίοις, ὡς σὺ φῄς, ὠφελιμώτερον τὴν ὑπὸ σοῦ παίδευσιν, ξενικὴν οὖσαν, παιδεύεσθαι, μᾶλλον ἢ τὴν ἐπιχωρίαν. ΙΠ. Καὶ ἀληθῆ γε λέγω. ΣΩ. Καὶ γὰρ ὅτι τὰ ὠφελιμώτερα, νομιμώτερα ἐστί, καὶ τοῦτο λέγεις, ὦ Ἱππία; ΙΠ. Εἶπον C γάρ. ΣΩ. Κατὰ τὸν σὸν ἄρα λόγον τοῖς Λακεδαιμονίων υἱέσιν ὑπὸ Ἱππίου παιδεύεσθαι νομιμώτερόν ἐστιν, ὑπὸ δὲ τῶν πατέρων, ἀνομώτερον· εἴπερ τῷ ὄντι ὑπὸ σοῦ πλείω ὠφεληθήσονται. ΙΠ. Ἀλλὰ μὴν ὠφεληθήσονται, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Παρανομοῦσιν ἄρα Λακεδαιμόνιοι, οὐ διδόντες σοι χρυσίον, καὶ ἐπιτρέποντες τοὺς αὑτῶν υἱεῖς. ΙΠ. Συγχωρῶ ταῦτα. δοκεῖς γάρ μοι τὸν λόγον πρὸς ἐμοῦ λέγειν· καὶ οὐδέν με δεῖ αὐτῷ ἐναντιοῦσθαι. ΣΩ. Παρανόμους μὲν δή, ὦ ἑταῖρε, τοὺς Λάκωνας εὑρίσκομεν, καὶ ταῦτ' εἰς τὰ μέγιστα, τοὺς νομιμωτάτους δοκοῦντας εἶναι. ἐπαινοῦσι δὲ δή σε πρὸς θεῶν, ὦ Ἱππία, καὶ χαίρουσιν ἀκούοντες ποῖα; ἢ δῆ- D λον δὴ ὅτι ἐκεῖνα ἃ σὺ κάλλιστα ἐπίστασαι; τὰ περὶ τὰ ἄστρα τε καὶ τὰ οὐράνια πάθη; ΙΠ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν ταῦτά γε οὐδ' ἀνέχονται. ΣΩ. Ἀλλὰ περὶ γεωμετρίας τι χαίρουσιν ἀκούοντες; ΙΠ. Οὐδαμῶς. ἐπεὶ οὐδ' ἀριθμεῖν ἐκείνων γε (ὡς ἔπος εἰπεῖν) πολλοὶ ἐπίστανται. ΣΩΚ. Πολλοῦ ἄρα δέουσι περί γε λογισμῶν ἀνέχεσθαι σοῦ ἐπιδεικνυμένου. ΙΠ. Πολλοῦ μέντοι, νὴ Δία. ΣΩ. Ἀλλὰ δῆτα ἐκεῖνα ἃ σὺ ἀκριβέστατα ἐπίστασαι ἀνθρώπων διαιρεῖν, περί τε γραμμάτων δυνάμεως καὶ συλλαβῶν καὶ ἁρμονιῶν καὶ ῥυθμῶν; ΙΠ. Περὶ ποίων, ὦ 'γαθέ, ἁρμονιῶν καὶ γραμμάτων; ΣΩΚ. Ἀλλὰ τίνα μήν ἐστιν ἃ ἡδέως σοῦ ἀκροῶνται καὶ ἐπαινοῦσιν; αὐτός μοι εἰπέ· ἐπειδὴ ἐγὼ οὐχ εὑρίσκω. ΙΠ. Περὶ τῶν γενῶν, ὦ E Σώκρατες, τῶν τε ἡρώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν κατοικήσεων, ὡς τὸ ἀρχαῖον ἐκτίσθησαν αἱ πόλεις, καὶ συλλήβδην πάσης τῆς ἀρχαιολογίας ἥδιστα ἀκροῶνται. ὥστ' ἔγωγε δι' αὐτοὺς ἠνάγκασμαι ἐκμεμαθηκέναι τε καὶ μεμελετηκέναι πάντα τὰ τοιαῦτα. ΣΩΚ. Ναὶ μὰ Δία, ὦ Ἱππία, ἀπὸ τύχης γε ὅτι γε Λακεδαιμόνιοι οὐ χαίρουσιν ἄν τις αὐτοῖς ἀπὸ Σόλωνος τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἡμετέρους καταλέγῃ· εἰ δὲ μή, πράγματ' ἂν εἶχες ἐκμανθάνων. ΙΠ. Πόθεν, ὦ Σώκρατες; ἅπαξ ἀκούσας πεντήκοντα ὀνόματα, ἀπομνημονεύσω. ΣΩΚ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐνενόησα ὅτι τὸ μνημονικὸν ἔχεις. ὥστ' ἐννοῶ ὅτι εἰκότως σοι χαίρουσιν οἱ F Λακεδαιμόνιοι, ἅτε πολλὰ εἰδότι· καὶ χρῶνται ὥσπερ ταῖς πρεσβύτισιν οἱ παῖδες πρὸς τὸ ἡδέως μυθολογῆσαι. ΙΠ. Καὶ ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, περί γε ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ ἔναγχος αὐτόθι ηὐδοκίμησα διεξιὼν, ἃ χρὴ τὸν νέον ἐπιτηδεύειν. ἔστι γάρ μοι περὶ αὐτῶν πάγκαλος λόγος συγκείμενος, καὶ ἄλλως εὖ διακείμενος καὶ τοῖς ὀνόμασι. πρόσχημα δέ μοι ἐστὶ καὶ ἀρχὴ τοιάδε τις τοῦ λόγου· Ἐπειδὴ ἡ Τροία ἥλω, λέγει ὁ λόγος ὅτι Νεοπτόλεμος Νέστορα ἔροιτο ποῖά ἐστι καλὰ ἐπιτηδεύματα, ἃ ἄν τις ἐπιτηδεύσας νέος ὢν εὐδοκιμώτατος γένοιτο. μετὰ ταῦτα δὴ λέγων ἐστὶν ὁ Νέστωρ καὶ ὑποτιθέμενος αὐτῷ πάμπολλα νόμιμα καὶ πάγκαλα. τοῦτον δὴ καὶ ἐκεῖ ἐπεδειξάμην, καὶ ἐνθάδε μέλλω ἐπιδεικνύναι εἰς τρίτην ἡμέραν, ἐν τῷ Φειδοστράτου διδασκαλείῳ· καὶ ἄλλα G πολλὰ καὶ ἄξια ἀκοῆς. ἐδεήθη γάρ μου Εὔδικος ὁ Ἀπημάντου. ἀλλ' ὅπως παρέσῃ καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλους ἄξεις, οἵτινες ἱκανοὶ ἀκούσαντες κρῖναι τὰ λεγόμενα. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔσται, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, ὦ Ἱππία. νυνὶ μέντοι βραχύ τι μοι περὶ αὐτοῦ ἀπόκριναι. καὶ γάρ με εἰς καλὸν ὑπέμνησας. ἔναγχος γάρ τις, ὦ ἄριστε, εἰς ἀπορίαν με κατέβαλεν ἐν λόγοις τισὶ τὰ μὲν ψέγοντα, ὡς αἰσχρά, τὰ δ' ἐπαινοῦντα, ὡς καλά· οὕτω πως ἐρόμενος, καὶ μάλα ὑβριστικῶς· Πόθεν δέ μοι σὺ (ἔφη) ὦ Σώκρατες οἶσθα ὁποῖα καλὰ καὶ αἰσχρά; ἐπεὶ φέρε ἔχοις ἂν εἰπεῖν τί ἐστι τὸ καλόν; καὶ ἐγὼ διὰ τὴν ἐμὴν φαυλότητα ἠπορούμην τε καὶ οὐκ εἶχον αὐτῷ κατὰ H τρόπον ἀποκρίνασθαι. ἀπιὼν οὖν ἐκ τῆς συνουσίας, ἐμαυτῷ τε ὠργιζόμην καὶ ὠνείδιζον, καὶ ἠπείλουν, ὁπότε πρῶτον ὑμῶν τῳ τῶν σοφῶν ἐντύχοιμι, ἀκούσας καὶ μαθὼν καὶ ἐκμελετήσας,

A SOCR. Rectè verò agerent, ſi melius, nō ſi deterius iuuenes erudirent? HIP. Rectè, verùm peregrinas diſciplinas lex illorum non admittit. Alioquin ſi quis vnquam alius ibi docendi gratia lucratus eſſet, ſcito me plurimum fuiſſe lucratum. Lætantur ergo cùm me audiunt, laudántque: ſed vt dicebam, lex illorum peregrina vetat. SOCR. Legem, ô Hippia, perniciem ciuitatis an ſalutem vocas? HIP. Conſtituitur mea quidem ſententia, vtilitatis gratia lex, nonnunqam tamen obeſt, ſi malè ſit conſtituta. SOCR. Nónne vt maximum quoddam ciuitati bonum legem conſtituunt latores legum, legéque ſublata, legitimè in ciuitate viuere non poſſumus? HIP. Vera loqueris. SOC. B Quoties igitur à bono aberrant hi qui leges ferre nituntur, à legitimo legéque diſcedunt. Quid ad hæc? HIP. Exacta quidem ratione, ſic ſe res habet, ô Socrates. non tamen ſic homines nominare cōſueuerunt. S. Vtrū, ô Hippia, ſciētes an ignorantes? HIP. Vulgus. S. Qui verum cognoſcunt, vulgus ſunt? HIP. Nequaquam. SOCRAT. At verò cognoſcentes, hi quod vtilius eſt magis legitimum, quàm quod inutile, reuera omnibus hominibus eſſe cenſent. nónne fateris? HIPP. Fateor equidem ita reuera eſſe. SOCRAT. An non ita eſt, vt ſcientes exiſtimant? HIP. Prorſus. S. Præſtat autem, vt tu ais, Lacedæmonios diſciplina tua licet peregrina quàm patria imbui. C HIPP. Et vera loquor. SOCRAT. Quinetiam quæcunque vtiliora ſunt, magis legitima ſunt. Hoccine dicis ô Hippia? HIPP. Dixi equidem. SOCR. Ergo ſecundum rationem tuam magis è lege eſt, vt Lacedęmoniorum filij ab Hippia, quàm à parētibus doceātur, quādoquidem tu magis, quàm illi reuera prodeſſes. HIP. Prodeſſem proculdubio Socrates. SOCR. Contra legem igitur agunt Lacedæmonij, cùm tibi filios ſuos erudiendos auri oblata mercede non tradant. HIP. Aſſentior equidem: videris enim pro me dicere: quamobrem repugnare tibi nō decet. SOCRAT. Bonarum legum ô amice expertes Laconas eſſe D inuenimus, & in rebus quidē maximis, cùm tamen optimis legibus vti videantur. Te verò quando potiſſimum laudant Hippia, & quibus rebus audiendis præcipuè delectantur? An videlicet cùm illa narras, quæ ipſe egregiè noſti, aſtra cœleſtéſque progreſſus? HIP. Nullo modo hæc ſuſtinent. SOC. Nū geometriæ ſermo illos oblectat? HIP. Minimè omnium: nam multi admodum ex illis, vt ita dicam, ne numerare quidem ſciunt. SOC. Longè igitur abeſt vt ratiocinationes libenter audiant. HIP. Longè per Iouem. SOC. Nunquid illa quæ tu acutiſſime omnium hominum intelligis, literarum ſyllabarúmque diſtinctiones, rythmorum harmoniarúmque naturas? HIP. Quas E ô bone vir, harmonias ac literas? SOC. At quæ tandē iſta ſunt, quæ audientes illi lætantur, téque laudant? Tu ſaltem referas, poſtquàm ego inuenire non poſſum. HIP. Stirpem heroum atque hominum, & habitationes, vt vrbes quondam extructæ ſint, ac ſummatim omnem antiquitatis hiſtoriam attentè audiunt. Quocirca illorum cauſa ediſcere, meditarique hujus generis omnia coactus ſum. SOC. Quàm bene tecum actum eſt, ô Hippia, quòd Lacedæmonij moleſtè ferant, ſi quis noſtros principes incipiens à Solone recenſeat. Alioquin eorum nominibus ediſcendis, fatigari te oportuiſſet. HIP. Quid fatigari So- F crates? ſemel audiens quinquaginta nomina, memoriter repetam. SO. Ain' verò? ſed ego te memoria pollere nō aduerterā. Quapropter Lacedæmonios te meritò delectari tāquam multarum rerum perito iam intelligo, téque perinde vti, ac aniculis pueri, ad confabulandi iucunditatem. HIPP. Per Iouem, ô Socrates, nuper ibidem de pulchris ſtudiis, quibus incumbere iuuenem decet, diſſerens admirationi fui. Extat enim de iis à me compoſita luculenta quædam oratio, quæ præcipua verborum elegantia pollet, forma verò & principium orationis eiuſmodi eſt, Capta, inquit oratio, Troia, Neoptolemus Neſtorem interrogauit, quę pulcherrima eſſent, quibus incumbens iuuenis, vir illuſtris euadat. Cui reſpondens Neſtor, multa & G pulchra præcepta recenſet. Hanc equidem orationem ibi oſtendi, & hic quoque tertio ab hinc die in Phidoſtrati ludo, atque inſuper alia multa auditu digna oſtenſurus ſum. Eudicus enim Apemanti filius me rogauit. Quare da operam vt tu quoque adſis, & alios tecum ducas, quicunque id genus dicta iudicare ſciant. SOC. Ita fiet ſi Deus voluerit, Hippia. In præſentia autem breue quiddam de hoc ipſo reſponde, nam opportunè me admonuiſti. Nuper enim, ô vir optime, cùm in ſermone quodam, alia vt pulchra laudarem, alia vituperarem vt turpia, hanc quiſpiā in mediū dubitationē induxit, me valde contumelioſè ſic interrogās, Vnde tu Socrates pulchra turpia H ve cognoſcis? potéſne quid pulchrum ſit definire? ego autem ob ignauiam meam hæſitaui, neque quod accommodatè reſpōderem habui, atque ex cœtu hominum abiens, mihi ipſe iratus ſum, ruditatémque meam vehementer accuſaui: ac minatus ſum, cùm mihi primùm quempiam veſtrū qui ſapientiam profitemini, obuium haberem, conaturū me id audire ac diſcere,

Hic videre eſt artem tentatiuam.

& diligenter præmeditatum,ad eum qui rogauerat reuerti, vt rurſus eadem de re depugnem. Quapropter nunc tu,vt dicebam,peropportunè veniſti.Doce,obſecro,me quid ipſum pulchrum eſt:conare,inquam,diligentiſſimè omnem reſpondendo rem aperire,ne iterum redargutus irridear.Noſti enim perſpicuè,idque exiguum quiddam eſt è multis diſciplinis quas tu calles. HIP.Exiguum per Iouem Socrates,& nullius, vt ita dicam,pretij. SOC.Facilè itaque diſcam,neque vllus vlterius me refellet. HIP.Nullus certè.Vile nanque & rude ſtudium meum eſſet. SOC.Per Iunonem bene loqueris Hippia,ſi virum illum capiamus.Verùm tibi impedimento ſum, imitatus illum ſi tibi reſpondenti me opponam,vt me magis exerceas.Fermè enim obiiciendi formas quoquo modo teneo.Si ergo nihil moleſtū, eſt, opponam ego me tibi, vt vehementius firmiúſque perdiſcam. HIP.Obiice vt lubet:nam,vt modò dicebam, non ardua quæſtio eſt,ſed ad difficiliora te reſpondere docerem,vt nemo te refellere poſſit. SOC.O quàm bene loqueris.At poſtquam tu iubes, eius ipſe perſonam indutus, te interrogare aggredior. Si illi ſermonem tuum de pulchris diſputatem officiis oſtendiſſes,quum primùm finem dicendi feciſſes, de nullo alio prius quàm de pulchro quæſiſſet.Mos enim hic ſuus,& in húc modum interrogaſſet, O Elienſis hoſpes,nónne iuſtitia iuſti ſunt quicunque iuſti?Reſponde,quæſo Hippia,tanquā percontante illo. HIP.Iuſtitia profectò. SOC.An non aliquid hæc ipſa iuſtitia eſt? HIP.Prorſus. SOC.Et ſapientia ſapientes ſunt quicunque ſapiunt,& bono ſimiliter bona omnia quæ bona ſunt? HI. Quid prohibet. SOCR.Sapientiam verò & bonum ſecundum ſe eſſe oportet. Nam ſi ipſa non eſſent, alia per illa nunquam talia fierent. HIP.Sic eſt. SOCR.Nónne & pulchra omnia ipſo pulchro ſunt pulchra? HIP.Pulchro certè. SOC.Eſtne igitur ipſum pulchrum? HIP.Eſt proculdubiò ſed quorſum? SOC.Hic ille ſtatim quæret:Dic hoſpes,quid hoc ipſum pulchrū eſt. HI. Nū qui hæc interrogat,audire aliud quærit quàm quid ſit pulchrum? SOC. Non mihi videtur, ſed aliud quiddam eſt ipſum pulchrum. HIP.Quid hoc ab illo differet? SOC.Nihílne tibi videtur? HIP.Nihil certè,non enim differt. SOC.Conſtat autem te melius noſſe.Conſidera tamen:non quæ res pulchra eſt,ille petit,ſed quid ipſum pulchrum eſt. HIP.Intelligo iam,ô bone vir,& quod ipſum pulchrum eſt,reſpondebo adeò vt nūquam redarguat. Si verum dicere oportet, ſcito Socrates virginem pulchram ipſum pulchrum eſſe. SOCR.Præclarè per canem, ô Hippia,& decorè admodum reſpondiſti. Nunquid ergo ſi hoc reſpondero,ad interrogata reſponſum erit & rectè, neque refellar? HI.Qua te ille ratione corripiet, ſi quod omnibus videtur,& de quo audientes ſinguli pro te teſtabuntur , reſponderis? SOCR.Eſto ſanè.Sed mecum ipſe,ô Hippia,quod dicis reputo. Ille ſiquidem ita percontabitur. Age, reſponde mihi, ô Socrates,hæc omnia quæ pulchra dicuntur,ſi quid ipſum pulchrum eſt,per ipſum ſunt pulchra? ego autem reſpondebo, Si pulchra virgo,ipſum pulchrum eſt propter quod hæc pulchra fiunt. HIP. Putáſne illum te reprehendere vlterius auſurum, quaſi non pulchrum ſit quod dicis? Vel ſi fortè auſus fuerit, non ab omnibus irriſum iri? SOCR.Quod quidem audebit, ô vir mirifice,certo ſcio:vtrum verò auſus ridiculuſcuſurus ſis, res ipſa oſtendet. Quæ tamen ille inferet,tibi dicere cupio. HI. Dic iam. SOCR.Quàm lepidus es,ô Socrates,dicet. pulchra equa,nónne pulchrū?quam in oraculo Deus ipſe laudauit.Quid ad hæc,ô Hippia?pulchram equam nónne pulchram eſſe fatebimur? nam quo pacto quod pulchrum eſt,eſſe pulchrū negemus? HIP.Vera narras,ô Socrates: rectè quippe Deus cecinit. pulcherrimæ enim equæ apud nos naſcuntur. SOC.Addet ille poſt hæc,Lyra pulchra nónne pulchrum? HIP.Ita. SOC.Quæret iterum,(certus ſum enim ex eius moribus coniecturam faciens)O vir optime pulchra olla,an non pulchrum? HIP.ô Socrates,quis adeò rudis eſt, vt in re ſeria tam vilia nomina miſceat? SOC.Talis ille eſt, ô Hippia:non enim comptus vrbanúſque,ſed ſordidus,nihílque aliud præter veritatem curans. Attamen reſpondendum illi eſt, & ego præfabor. ſi olla à bono figulo ficta ſit læuis & rotunda,ſatíſque cocta , quales ſunt ollæ quædam vtrinque auritæ atque perpulchræ,quæ ſex patinas capiunt:ſi de tali inquam olla interroget, reſpondendum pulchrā exiſtere.Quomodo enim quod pulchrū eſt,nō eſſe pulchrum aſſeremus? HI.Nullo pacto,ô Socrates. SO.An nō & olla, rogabit,illa pulchra pulchrum? Reſponde. HI.Sic eſſe arbitror,pulchrum quoque vas,hoc eſt quū ex arte eſt fictū ſed totū hoc ſi cū equa & virgine , aliiſque ſpecioſis omnibus cōparetur,tali cognomēto indignū eſt. SO.En Hippia,iam intelligo quid interroganti illi qui petit,obiiciendum ſit. O vir ignoras quàm ſcitū ſit illud Heracliti, Specioſiſſima ſimiarū deformis eſt cū alio genere animalium comparata:necnon ollarum pulcherrima turpis eſt,ſi cū virginū genere cōferatur,vt ſapiés Hippias iudicauit.Nónne ſic Hippia? HI.Rectè ſanè ô Socrates reſpondiſti. SOCR.Audi.deinceps enim ſcio ſic inferet, Quid ſi quis genus virginum,ô Socrates,cum deorum genere conferat

Extorſio,vt cōfiteatur rē eſſe.

Conceſſorem eſſe, quæritur quid ſit.

Prima definitio falſa pulchri.

Confutatio definitionis.

A ἰέναι πάλιν ἐπὶ τὸν ἐρωτήσαντα, ἀναμαχούμενος τὸν λόγον. νῦν οὖν (ὃ λέγω) εἰς καλὸν ἥκεις· καί με δίδαξον ἱκανῶς, αὐτὸ τὸ καλὸν ὅ, τί ἐστι· καὶ πειρῶ μοι ὅτι μάλιστα ἀκριβῶς εἰπεῖν ἀποκρινόμενος· μὴ ἐξελεγχθεὶς τὸ δεύτερον αὖθις γέλωτα ὄφλω. οἶσθα γὰρ δή που σαφῶς, καὶ σμικρόν που τοῦτ᾽ ἂν εἴη μάθημα ὧν σὺ τὰ πολλὰ ἐπίστασαι. ΙΠ. Σμικρὸν μέντοι, νὴ Δί᾽, ὦ Σώκρατες, καὶ οὐδενὸς ἄξιον, ὡς ἔπος εἰπεῖν. ΣΩΚ. Ῥᾳδίως ἄρα μαθήσομαι· καὶ οὐδείς με ἐξελέγξει ἔτι. ΙΠ. Οὐδεὶς μέντοι. φαῦλον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐμὸν πρᾶγμα καὶ ἰδιωτικόν. ΣΩΚ. Εὖ γε, νὴ τὴν Ἥραν, λέγεις ὦ Ἱππία, εἰ χειρωσόμεθα τὸν ἄνδρα. ἀτὰρ μή τι κωλύω μιμούμενος ἐγὼ ἐκεῖνον, ἐὰν σοῦ ἀποκρινομένου ἀντιλαμβάνωμαι τῶν
B λόγων, ἵνα ὅτι μάλιστα με ἐκμελετήσῃς. σχεδὸν γάρ τι ἔμπειρός εἰμι τῶν ἀντιλήψεων. εἰ οὖν μή τι σοι διαφέρει, βούλομαι ἀντιλαμβάνεσθαι, ἵνα ἐρρωμενέστερον μάθω. ΙΠ. Ἀλλ᾽ ἀντιλαμβάνου. καὶ γὰρ (ὃ νῦν δὴ εἶπον) οὐ μέγα ἐστὶ τὸ ἐρώτημα· ἀλλὰ καὶ πολὺ τούτου χαλεπώτερον ἂν ἀποκρίνασθαι ἐγώ σε διδάξαιμι, ὥστε μηδένα ἀνθρώπων δύνασθαί σε ἐξελέγχειν. ΣΩ. Φεῦ ὡς εὖ λέγεις. ἀλλ᾽ ἄγ᾽, ἐπειδὴ καὶ σὺ κελεύεις, φέρε ὅτι μάλιστα ἐκεῖνος γενόμενος, πειρῶμαί σε ἐρωτᾶν. εἰ γὰρ δὴ αὐτῷ τὸν λόγον τοῦτον ἐπιδείξαις ὃν φῂς τὸν περὶ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, ἀκούσας, ἐπειδὴ παύσαιο λέγων, ἔροιτο ἂν οὐ περὶ ἄλλου πρότερον ἢ περὶ τοῦ καλοῦ· (ἔθος γάρ τι τοῦτ᾽ ἔχει) καὶ εἴποι ἄν, Ὦ ξένε Ἠλεῖε, ἆρ᾽ οὐ δι-
C καιοσύνῃ δίκαιοί εἰσιν οἱ δίκαιοι; Ἀπόκριναι δὴ ὦ Ἱππία, ὡς ἐκείνου ἐρωτῶντος. Ι. Ἀποκρινοῦμαι ὅτι δικαιοσύνῃ. Σ. Οὐκοῦν καὶ σοφία ἐστί τι τοῦτο ἡ δικαιοσύνη; Ι. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν οἱ σοφοὶ εἰσὶ σοφοί; καὶ τῷ ἀγαθῷ πάντα τἀγαθά, ἀγαθά; Ι. Πῶς δ᾽ οὔ; Σ. Οὖσί γε τισὶ τούτοις. οὐ γὰρ δή που μὴ οὖσί γε. Ι. Οὖσι μέντοι. Σ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ καὶ τὰ καλὰ πάντα, τῷ καλῷ ἐστὶ καλά; Ι. Ναί, τῷ καλῷ. Σ. Ὄντι γέ τινι τούτῳ. Ι. Ὄντι. ἀλλὰ τί γὰρ μέλλει; Σ. Εἰπὲ δή, ὦ ξένε, (φήσει) τί ἐστι τοῦτο τὸ καλόν; Ι. Ἄλλο τι οὖν, ὦ Σώκρατες, ὁ τοῦτο ἐρωτῶν δεῖται πυθέσθαι ἢ τί ἐστι καλόν; Σ. Οὔ μοι δοκεῖ· ἀλλ᾽ ὅ, τί ἐστι τὸ καλόν, ὦ Ἱππία. Ι. Καὶ τί διαφέρει τοῦτ᾽ ἐκείνου; Σ. Οὐδέν σοι δοκεῖ; Ι. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει. Σ. Ἀλλὰ μέντοι δῆλον ὅτι σὺ κάλ-
D λιον οἶσθα· ὅμως δὲ ὦ ᾽γαθὲ ἄθρει. ἐρωτᾷ γάρ σε οὐ τί ἐστι καλόν, ἀλλ᾽ ὅ, τι ἐστὶ τὸ καλόν. ΙΠ. Μανθάνω ὦ ᾽γαθέ. καὶ ἀποκρινοῦμαί γε αὐτῷ ὅ, τι ἐστὶ τὸ καλόν· καὶ οὐ μή ποτε ἐλεγχθῶ. ἔστι γάρ, ὦ Σώκρατες, εὖ ἴσθι (εἰ δεῖ τὸ ἀληθὲς λέγειν) παρθένος καλή, καλόν. Σ. Καλῶς γε, ὦ Ἱππία, νὴ τὸν κύνα, καὶ εὐδόξως ἀπεκρίνω. ἄλλο τι οὖν, ἂν ἐγὼ τοῦτο ἀποκρίνωμαι, τὸ ἐρωτώμενόν τε ἀποκεκριμένος ἔσομαι καὶ ὀρθῶς; καὶ οὐ μὴ ἐλεγχθῶ; ΙΠ. Πῶς γὰρ ἄν, ὦ Σώκρατες, ἐλεγχθείης ὅ γε πᾶσι δοκεῖ, καὶ πάντες σοι μαρτυρήσουσιν οἱ ἀκούοντες ὅτι ὀρθῶς λέγεις; ΣΩ. Εἶεν πάνυ μὲν οὖν. φέρε δὴ ὦ Ἱππία, πρὸς ἐμαυτὸν ἀναλάβω ὃ λέγεις. ὁ μὲν ἐρήσεταί με οὑτωσί πως, Ἴθι μοι ὦ Σώκρατες ἀπόκριναι· ταῦτα πάντα ἃ φῂς καλὰ εἶναι,
E εἰ τί ἐστιν αὐτὸ τὸ καλόν, ταῦτ᾽ ἂν εἴη καλά; ἐγὼ δὲ δὴ ἐρῶ ὅτι εἰ παρθένος καλή, καλόν ἐστι δι᾽ ὃ ταῦτ᾽ ἂν εἴη καλά. ΙΠ. Οἴει οὖν ἔτι αὐτὸν ἐπιχειρήσειν σε ἐλέγχειν ὡς οὐ καλόν ἐστιν ὃ λέγεις; ἤ, ἐὰν ἐπιχειρήσῃ, οὐ καταγέλαστον ἔσεσθαι; Σ. Ὅτι μὲν ἐπιχειρήσει, ὦ θαυμάσιε, εὖ οἶδα· εἰ δ᾽ ἐπιχειρήσας ἔσται καταγέλαστος, αὐτὸ δείξει. ἃ μέντοι ἐρεῖ, ἐθέλω σοι λέγειν. ΙΠ. Λέγε δή. Σ. Ὡς γλυκὺς εἶ, φήσει, ὦ Σώκρατες. θήλεια δ᾽ ἵππος καλή, οὐ καλόν; ἣν καὶ ὁ θεὸς ἐν τῷ χρησμῷ ἐπῄνεσε; τί φήσομεν ὦ Ἱππία; ἄλλο τι ἢ φῶμεν καὶ τὴν ἵππον καλὴν εἶναι, τήν γε καλήν; πῶς γὰρ ἂν τολμῷμεν ἔξαρνοι εἶναι, τὸ καλὸν μὴ καλὸν εἶναι; ΙΠ. Ἀληθῆ λέγεις ὦ Σώκρατες. ἐπεί τοι γε καὶ ὀρθῶς αὐτὸ ὁ θεὸς εἶπε. πάγκαλαι γὰρ παρ᾽
F ἡμῖν ἵπποι γίγνονται. Σ. Εἶεν· (φήσει δή) τί δέ; λύρα καλή, οὐ καλόν; φῶμεν ὦ Ἱππία; ΙΠ. Ναί. Σ. Ἐρεῖ τοίνυν μετὰ τοῦτ᾽ ἐκεῖνος (σχεδόν τι εὖ οἶδα, ἐκ τοῦ τρόπου τεκμαιρόμενος) Ὦ βέλτιστε σύ, τί δέ; χύτρα καλή, οὐ καλὸν ἄρα; ΙΠ. Ὦ Σώκρατες, τίς δ᾽ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος; ὡς ἀπαίδευτός τις, ὃς οὕτω φαῦλα ὀνόματα ὀνομάζειν τολμᾷ ἐν σεμνῷ πράγματι. ΣΩΚ. Τοιοῦτός τις, ὦ Ἱππία, οὐ κομψός, ἀλλὰ συρφετός· οὐδὲν ἄλλο φροντίζων ἢ τὸ ἀληθές. ἀλλ᾽ ὅμως ἀποκριτέον τῷ ἀνδρί· καὶ ἔγωγε προαποφαίνομαι· εἴπερ ἡ χύτρα κεκεραμευμένη εἴη ὑπὸ ἀγαθοῦ κεραμέως λεία καὶ στρογγύλη, καὶ καλῶς ὠπτημένη· (οἷαι τῶν καλῶν χυτρῶν εἰσί τινες δίωτοι, τῶν ἓξ χόας χωρουσῶν, πάγκαλαι) εἰ τοιαύ-
G την ἐρωτῴη χύτραν, καλὴν ὁμολογητέον εἶναι. πῶς γὰρ ἂν φαῖμεν, καλὸν ὄν, μὴ καλὸν εἶναι; ΙΠ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ χύτρα (φήσει) καλή, καλόν; ἀποκρίνου. ΙΠ. Ἀλλ᾽ οὕτως, ὦ Σώκρατες, ἔχει, οἶμαι· καλὸν μὲν καὶ τοῦτο σκεῦός ἐστι, καλῶς εἰργασμένον· ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄξιον κρίνειν ὡς ὂν καλόν, πρὸς ἵππον τε καὶ παρθένον, καὶ τἄλλα πάντα τὰ καλά. ΣΩΚ. Εἶεν. μανθάνω, ὦ Ἱππία, ὡς ἄρα χρὴ ἡμᾶς ἀντιλέγειν πρὸς τὸν ταῦτα ἐρωτῶντα, Τάδε ὦ ἄνθρωπε ἀγνοεῖς, ὅτι τὸ τοῦ Ἡρακλείτου εὖ ἔχει, ὡς ἄρα πιθήκων ὁ κάλλιστος, αἰσχρὸς ἄλλῳ γένει συμβάλλειν; καὶ χυτρῶν ἡ καλλίστη, αἰσχρὰ παρθένων γένει συμβάλλειν, ὥς φησιν Ἱππίας ὁ σοφός. οὐχ οὕτως ὦ Ἱππία; ΙΠ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, ὀρθῶς ἀπεκρίνω. Σ. Ἄκουε δή· τοῦτο γὰρ εὖ οἶδ᾽ ὅτι φήσει, Τί δ᾽ ὦ Σώκρατες; τὸ τῶν παρθένων γένος θεῶν γένει

ἄν τις συμβάλλῃ, οὐ ταὐτὸν πείσεται ὅπερ τὸ τῶν χυτρῶν, τὸ τῶν παρθένων συμβαλλόμενον; οὐχ ἡ καλλίστη παρθένος, αἰσχρὰ φανεῖται; ἢ οὐ καὶ Ἡράκλειτος ταὐτὸν τοῦτο λέγει, ὃν σὺ ἐπάγῃ; ὅτι ἀνθρώπων ὁ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθηκος φανεῖται, καὶ σοφίᾳ καὶ κάλλει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν; ὁμολογήσωμεν, Ἱππία, τὴν καλλίστην παρθένον πρὸς θεῶν γένος αἰσχρὰν εἶναι; Ι. Τίς γὰρ ἂν ἀντείποι γε τούτῳ, ὦ Σώκρατες; Σ Ω. Ἂν τοίνυν ταῦτα ὁμολογήσωμεν, γελάσεταί τε καὶ ἐρεῖ, Ὦ Σώκρατες, μέμνησαι οὖν ὅ, τι ἠρωτήθης; Ἔγωγε (φήσω) ὅτι αὐτὸ τὸ καλὸν ὅ, τι ποτέ ἐστιν. Ἔπειτα (φήσει) ἐρωτηθεὶς τὸ καλόν, ἀποκρίνῃ ὃ τυγχάνει ὂν (ὡς αὐτὸς φῄς) οὐδὲν μᾶλλον καλὸν ἢ αἰσχρόν; Ἔοικε (φήσω) ἢ τί μοι συμβουλεύεις, ὦ φίλε, φάναι; Ι Π. Τοῦτο ἔγωγε. Σ Ω. Καὶ δὴ πρός γε θεοὺς ὅτι οὐ καλὸν τὸ ἀνθρώπειον γένος, ἀληθῆ ἐρεῖ. εἰ δέ σε ἠρόμην (φήσει) ἐξ ἀρχῆς τί ἐστι καλόν τε καὶ αἰσχρόν, εἴ μοι ἅπερ νῦν ἀπεκρίνω, ἆρ' οὐκ ἂν ὀρθῶς ἀπεκέκρισο; ἔτι δὲ καὶ δοκεῖ σοι αὐτὸ τὸ καλόν, ᾧ καὶ τὰ ἄλλα πάντα κοσμεῖται, καὶ καλὰ φαίνεται, ἐπειδὰν προσγένηται ἐκεῖνο τὸ εἶδος, τοῦτ' εἶναι παρθένος, ἢ ἵππος, ἢ λύρα; Ι Π. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σώκρατες, εἰ τοῦτό γε ζητεῖ, πάντων ῥᾷστον ἀποκρίνασθαι αὐτῷ τί ἐστι τὸ καλόν, ᾧ καὶ τἆλλα πάντα κοσμεῖται, καὶ προσγενομένου αὐτοῦ, καλὰ φαίνεται. εὐηθέστατος οὖν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐδὲν ἐπαΐει περὶ καλῶν κτημάτων. ἐὰν γὰρ αὐτῷ ἀποκρίνῃ ὅτι τοῦτ' ἔστιν ὃ ἐρωτᾷς τὸ καλόν, οὐδὲν ἄλλο ἢ χρυσός, ἀπορήσει, καὶ οὐκ ἐπιχειρήσει σε ἐλέγχειν. ἴσμεν γάρ που πάντες ὅτι ὅπου ἂν τοῦτο προσγένηται, κἂν πρότερον αἰσχρὸν φαίνηται, καλὸν φανεῖται, χρυσῷ γε κοσμηθέν. Σ Ω. Ἄπειρος εἶ τοῦ ἀνδρός, ὦ Ἱππία, ὡς σχέτλιός ἐστι, καὶ οὐδὲν ῥᾳδίως ἀποδεχόμενος. Ι Π. Τί οὖν τοῦτο, ὦ Σώκρατες; τὸ γὰρ ὀρθῶς λεγόμενον ἀνάγκη αὐτῷ ἀποδέχεσθαι, ἢ μὴ ἀποδεχομένῳ καταγελάστῳ εἶναι. Σ. Καὶ μὲν δὴ ταύτην γε τὴν ἀπόκρισιν, ὦ ἄριστε, οὐ μόνον οὐκ ἀποδέξεται, ἀλλὰ πάνυ με καὶ τωθάσεται, καὶ ἐρεῖ, Ὦ τετυφωμένε σύ, Φειδίαν οἴει κακὸν εἶναι δημιουργόν; Καὶ ἐγώ, οἶμαι, ἐρῶ ὅτι οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ι Π. Καὶ ὀρθῶς γ' ἐρεῖς, ὦ Σώκρατες. Σ Ω. Ὀρθῶς μέντοι. τοιγάρτοι ἐκεῖνος, ἐπειδὰν ἐγὼ ὁμολογῶ ἀγαθὸν εἶναι δημιουργὸν τὸν Φειδίαν, Εἶτα (φήσει) οἴει, τοῦτο τὸ καλὸν ὃ σὺ λέγεις, ἠγνόει Φειδίας; Καὶ ἐγώ, τί μάλιστα; φήσω. Ὅτι (ἐρεῖ) τῆς Ἀθηνᾶς τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐ χρυσοῦς ἐποίησεν, οὐδὲ τὸ ἄλλο πρόσωπον, οὐδὲ τοὺς πόδας, οὐδὲ τὰς χεῖρας (εἴπερ χρυσοῦν γε δὴ ὂν, κάλλιστον ἔμελλε φανεῖσθαι) ἀλλ' ἐλεφάντινον. δῆλον ὅτι τοῦτο ὑπὸ ἀμαθίας ἐξήμαρτεν, ἀγνοῶν ὅτι χρυσὸς ἄρ' ἐστὶν ὁ πάντα καλὰ ποιῶν, ὅπου ἂν προσγένηται. ταῦτα οὖν λέγοντι τί ἀποκρινώμεθα, ὦ Ἱππία; Ι Π. Οὐδὲν χαλεπόν. ἐροῦμεν γὰρ ὅτι ὀρθῶς ἐποίησε. καὶ γὰρ τὸ ἐλεφάντινον, οἶμαι, καλόν ἐστι. Σ Ω. Τοῦ οὖν ἕνεκα (φήσει) οὐ καὶ τὰ μέσα τῶν ὀφθαλμῶν ἐλεφάντινα εἰργάσατο, ἀλλὰ λίθινα; ὡς οἷόν τ' ἦν ὁμοιότητα τοῦ λίθου τῷ ἐλέφαντι ἐξευρών; ἢ καὶ ὁ λίθος ὁ καλὸς καλόν ἐστι; φήσομεν, ὦ Ἱππία; Ι Π. Φήσομεν μέντοι, ὅταν γε πρέπων ᾖ. Σ. Ὅταν δὲ μὴ πρέπων, αἰσχρόν; ὁμολογῶ, ἢ μή; Ι. Ὁμολόγει, ὅταν γε μὴ πρέπῃ. Σ. Τί δὲ δή; ὁ ἐλέφας καὶ ὁ χρυσὸς (φήσει) ὦ σοφὲ σύ, οὐχ ὅταν μὲν πρέπῃ, καλὰ ποιεῖ φαίνεσθαι; ὅταν δὲ μή, αἰσχρά; ἔξαρνοι ἐσόμεθα, ἢ ὁμολογήσομεν αὐτῷ ὀρθῶς λέγειν αὐτόν; Ι Π. Ὁμολογήσομεν τοῦτό γε, ὅτι ὃ ἂν πρέπῃ ἑκάστῳ, τοῦτο καλὸν ποιεῖ ἕκαστον. Σ. Πότερον πρέπει (φήσει) ὅταν τις τὴν χύτραν ἣν ἄρτι ἐλέγομεν, τὴν καλήν, ἑψῇ ἔτνους καλοῦ μεστήν, χρυσῆ τορύνη αὐτῇ, ἢ συκίνη; Ι Π. Ἡράκλεις, οἷον λέγεις ἄνθρωπον, ὦ Σώκρατες. οὐ βούλει μοι εἰπεῖν τίς ἐστιν; Σ. Οὐκ ἂν γνοίης, εἴ σοι εἴποιμι τοὔνομα. Ι. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἔγωγε γιγνώσκω ὅτι ἀμαθής τίς ἐστι. Σ. Μέρμερος πάνυ ἐστίν, ὦ Ἱππία. ἀλλ' ὅμως τί φήσομεν; ποτέραν πρέπειν τοῖν τορύναιν τῷ ἔτνει καὶ τῇ χύτρᾳ; ἢ δῆλον ὅτι τὴν συκίνην; εὐωδέστερον γάρ που τὸ ἔτνος ποιεῖ. καὶ ἅμα, ὦ ἑταῖρε, οὐκ ἂν συντρίψασα ἡμῖν τὴν χύτραν ἐκχέαι τὸ ἔτνος, καὶ τὸ πῦρ ἀποσβέσειε, καὶ τοὺς μέλλοντας ἑστιᾶσθαι, ἄνευ ὄψου ἂν πάνυ γενναίου ποιήσειεν. ἡ δὲ χρυσῆ ἐκείνη πάντ' ἂν ταῦτα ποιήσειεν· ὥστε μοι δοκεῖ τὴν συκίνην ἡμᾶς μᾶλλον φάναι πρέπειν, ἢ τὴν χρυσῆν, εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις. Ι. Πρέπει μὲν γάρ, ὦ Σώκρατες, μᾶλλον· οὐ μέντ' ἂν ἔγωγε τῷ ἀνθρώπῳ τοιαῦτα ἐρωτῶντι διαλεγοίμην. Σ Ω Κ Ρ. Ὀρθῶς γε, ὦ φίλε. σοὶ μὲν γὰρ οὐκ ἂν πρέποι τοιούτων ὀνομάτων ἀναπίμπλασθαι, καλῶς μὲν οὑτωσὶ ἀμπεχομένῳ, καλῶς δὲ ὑποδεδεμένῳ, εὐδοκιμοῦντι δὲ ἐπὶ σοφίᾳ ἐν πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν. ἀλλ' ἐμοὶ οὐδὲν πρᾶγμα φύρεσθαι πρὸς τὸν ἄνθρωπον. ἐμὲ οὖν προδίδασκε, καὶ ἐμὴν χάριν ἀποκρίνου. εἰ γὰρ δὴ πρέπει γε μᾶλλον ἡ συκίνη τῆς χρυσῆς (φήσει ὁ ἄνθρωπος) ἄλλο τι καὶ καλλίων ἂν εἴη; Ι Π. Ἐπειδήπερ τὸ πρέπον, ὦ Σώκρατες, κάλλιον ὡμολόγηκας εἶναι τοῦ μὴ πρέποντος. Σ Ω Κ. Ἄλλο τι ὁμολογῶμεν, ὦ Ἱππία, τὴν συκίνην καλλίω τῆς χρυσῆς εἶναι; Ι Π. Βούλει σοι εἴπω, ὦ Σώκρατες, ὃ εἰπὼν εἶναι τὸ καλόν, ἀπαλλάξεις αὑτὸν τῶν πολλῶν λόγων; Σ Ω Κ Ρ. Πάνυ μὲν οὖν. μὴ μέντοι πρότερόν γε πρὶν ἄν μοι εἴπῃς ποτέραν ἀποκρίνωμαι οἷν ἄρτι ἔλεγον τοῖν τορύναιν, πρέπουσάν τε καὶ καλλίω εἶναι. Ι Π. Ἀλλ', εἰ βούλει, αὐτῷ ἀπόκριναι, ὅτι ἡ ἐκ τῆς συκῆς εἰργασμένη. Σ. Λέγε δὴ νυνὶ ὃ ἄρτι ἔμελλες λέγειν. τούτῳ μὲν

A nónne idem patietur quod & olla collata cum virgine? An non formoſiſſima virginum deformis eſſe videbitur? nónne Heraclitus quem tu in teſtimonium adduxiſti, hoc idem tradit, hominem ſcilicet ſapientiſſimum ad Deum ſimiam apparere quo ad ſapientiam & formam & alia omnia? Confitebimur Hippia, ſpecioſiſſimam virginem cum deorum genere comparatam eſſe deformem? HIP. Quis huic Socrates cõtradixerit? SOCR. Si hæc admittamus, ridebit illico, & in hunc modum me iterum compellabit, Recordaris Socrates quid

B interrogatus fueris? At ego, recordor equidem me interrogatum fuiſſe quid ipſum pulchrum ſit. Tum ille dicet: interrogatus quid pulchrũ ſit, reſpondes quòd non magis pulchrum quàm turpe eſſe contingit, vt tu ipſe fateris. ita videri dicam? Dic quídnam tu amice mihi reſpondendum conſulis. HIPP. Hoc ipſum. SOC. Quinetiã quod ad deos genus hominũ pulchrum minimè ſit, concedet. Sin autem ab initio te, dicet ille, rogaſſem quid pulchrum turpéque eſt, & tu mihi eadem quæ in præſentia reſpondiſſes, num rectè reſpondiſſes? præterea num tibi ipſum pulchrum quo decorantur omnia, pulchráque apparent, quoties illa ſpecies adeſt, virgo videtur eſſe, vel

C equa, vel lyra? H. Si id ille quæſiuerit, Socrates, facilimè reſpondebitur quid ipſum pulchrum ſit, quo cætera omnia decorantur, cuiúſve præſentia pulchra vidẽt. Ineptiſſimus nẽpe homo eſt, nihilq. præclaræ rei inducit. Si.n. tu illi reſpõderis, pulchrũ ipſum quod quærit, nihil aliud eſſe quàm aurum, hæſitabit profectò, neque te confutare tentabit. Conſtat enim apud omnes, cuicunque hoc adeſt, licet turpe illud antea viſum fuerit, pulchrum videri auro perornatum. SOCR. Neſcis Hippia, quàm moleſtus vir ille ſit, quámue difficilè dicentibus aſſentiatur. HIPP. Quid tum? Quod rectè dicitur, concedat neceſſe eſt.

Secunda definitio falſa.

Confutatio

D hoc enim ſi reſpuerit, ludibrio omnibus erit. SOC. Atqui reſponſionem hanc non modò nõ accipiet, ſed acriter me mordebit. O inflate vir, dicet, Phidiam rudem artificem putas? Et ego illi, vt arbitror, nullo modo putare me dicam. HIP. Et rectè quidem. SOC. Rectè proculdubio, poſtquàm verò peritum artificem Phidiam eſſe conceſſero, hæc inſuper addet, Exiſtimas id quod pulchrum vocas, Phidiam ignoraſſe? At ego quid maximè dicam? Tum ille, quoniam Mineruæ oculos non aureos fecit, neque reliquum vultum, neque pedes, neque manus, quandoquidem ſi aurea fuiſſent, pulcherrima extitiſſent, ſed eburnea reddidit: in quo certè propter inſcitiam aberrauit, cùm ignoraret aurum eſſe, cuius præſentia pulchra omnia

E fiunt quibuſcunque adhæret. quid illi hæc dicenti reſpondebimus ô Hippia? HIP. Nihil arduum. Rectè enim feciſſe fatebimur. Nam eburneum quoque pulchrũ eſt. S. Sed ille, Cur nõ pupillas etiam oculorũ eburneas fecit, ſed lapideas, inueniens quoad fieri potuit lapidis cum ebore ſimilitudinẽ? Nũ pulchrũ lapidem, pulchrum eſſe, ô Hippia, reſpondebimus? H. Imò certè quum decens eſt. S. Cùm verò non decens, turpe fatẽdum, nécne? H. Fatendum ſanè, cùm minimè decet. S. His adiiciet ille, O vir ſapiens, ebur & aurum nónne cùm decent, pulchra omnia reddunt? contrà verò cũ dedecent? Negabimúſne, an fatebimur eum rectè dicere? H. Fatebimur planè quicquid aliquid decet, pulchrum illud efficere. S. Hic ille inferet, Vtrum

Tertia definitio falſa.

F decet, pulchræ ollæ de qua ſuprà diximus, vbi quis eam igni admouerit, planam bonorũ leguminum auream tudeculam addere an ficulneam? HIP. Prò Hercules, qualem hominem narras? Non vis eius nomen proferre? S. Haud agnoſceres hominem, licet nomen audires. H. Veruntamen in præſentia indoctum illum eſſe cognoſco. S. Curioſus nimium eſt, O Hippia. Cæterum quid dicemus? Vtram potius è duabus tudeculis legumini & ollæ congruere? an ficulneam? ſuauiorem quippe fabarum odorem præſtat, neque collidens frangénſque ollam

G diffundet legumina, nec aqua ignem extinguet, neque conuiuas pretioſo priuabit obſonio. Contrà verò aurea tudecula, omnia hæc faciet. Quamobrem videtur mihi ficulnea magis decere quàm aurea, niſi tu quippiam aliud dixeris. HIP. Decet ſanè magis, quamuis ego cum homine talia perquirenti minimè diſputarem. SOC. Probè nimirum, ô amice. Tibi enim talibus nominibus repleri nõ conuenit, cùm tam ſpecioſo amictu calceíſque ornatus ſis, & inter omnes Græcos ſapientia polleas: me autem nihil prohibet, quo minus cum illo verſer. me igitur antè erudias: meíque gratia reſpondere digneris. Ille nanque ſic deinde perget, Si ficulnea decet magis, quàm

H aurea, nónne pulchrior? HIP. Quando quidem quod decet ô Socrates pulchrius quàm quod dedecet, es confeſſus. SOCR. Nunquid Hippia, confitendum ficulneam pulchriorem eſſe quàm auream? HIP. Vis tibi dicam Socrates, quomodo pulchrum definiens, prolixis eum ſermonibus alienabis? SOCRAT. Quidni velim? modò tamen prius mihi dixeris vtram è duabus illis tudeculis decentiorem pulchrioremque exiſtere reſpondendum ſit. HIPPIAS. Atqui ſi vis, illam quæ ex ficu eſt, pulchriorem eſſe reſponde. SOCRAT. Nunc iam dicas quod paulò antè incœptabas. Hac enim

reſponſione,qua ipſum pulchrum aurum eſſe aio, nihilò pulchrius,vt arbitror,aurum,quàm lignum ficulneum apparebit. Nunc denuò quid ipſum pulchrum aſſeris? HIP. Dicam equidem: requirere nanque mihi videris tale quiddam pulchrum reſpondere,quod nunquam alicui turpe videri queat. SOCR. Omnino, ô Hippia, rectè nunc accipis.audi modò,& vide ſi quis cõtra hoc obiicere poſſit dicerèque nihil me laudare poſſe.Dic per Deos citò. HIP.Aio equidẽ ſemper,apud quẽlibet, & vbicunque pulcherrimum eſſe,vt ſanus aliquis ſit, diues & honoratus inter Græcos vſque ad ſenectutem: & ſicut parẽtes ſuos defunctos egregio funere decorauit,ſic à filiis ſuis præclarè,atque magnificè ſepeliatur. SOC. Hui,hui,ô Hippia,quàm mirificè & excellenter,& vt te decet,dixiſti.per Iunonem valde te amo,quia mihi videris ſumma cum beneuolentia pro viribus auxiliari. Virum tamen illum nõdum comprehendimus, ſed nunc effuſius nos,mihi crede,ridebit.HIP. Improbũ,ô Socrates,riſum.quum enim nihil aduerſus iſta proferre valeat,rideat autem,ſeipſum ridebit,præſentibuſque omnibus ipſe ludibrio erit. SOC.Fortè ſic ſe res habet: fortè etiam ex hac reſponſione, vt ego vaticinor, nõn ſolum illudere me audebit. HIP.Sed quidnam?SOC.Si fortè baculum habuerit,neque ego fugiens eum effugero,præclarè me conſequi conabitur. HIP. Quid ais?An tuus ille dominus eſt?ſi hoc fecerit, nõ vocabitur in crimen,ac dabit pœnas?an iniuſta veſtra ciuitas?cædereque ſe mutuo ciues permittit?SOC.Nullo modo.HIP.Nónne igitur punietur,ſi te iniuſtè percuſſerit? SOC.Non iniuſtè quidem, ô Hippia,ſi talia reſponderem,ſed iure mihi videtur. HIP.Mihi quoque,quandoquidem & tu hæc putas. SOC.Vis tibi dicam quam ob cauſam me talia reſpondentem verberibus dignum putem?an tu me incognita cauſa verberabis? vel rationem admittes?HIP.Graue hoc eſſet,ô Socrates,ſi non admitterẽ, ſed qua ratione id ais? SOCR.Dicam eodem modo quo & paulò ante,imitatus illum ne coram te verba quibus ille mecum vtitur,proferam dura nimium & abſurda.Nam ſic me proculdubio alloquetur.Dic age, ô Socrates,iniuſtè cædi illum cenſes, qui Dithyrambum tantum inconcinnè pronuncias, tam procul à propoſita quæſtione aberrarit?At ego,quónam pacto?interrogabo. Tum ille,quia nõ potes meminiſſe quæſitum fuiſſe ipſum pulchrum,quod omnia quibuſcunque ineſt,pulchra efficit,lapidem,lignum,hominem, Deum, actionem denique & diſciplinam omnem,hoc ipſum,ô vir,pulchrum quid eſt, perquiro.tu verò non magis audiſti me,quàm ſi lapis coram aſſediſſet,& molaris quidam,nec aures, neque cerebrum habens.

Quarta definitio falſa.

Quòd ſi ego perterritus,ad hæc ita reſpondeam,num grauiter feres,Hippia?HIP.Quónam modo?SOCR.Sic inquam.Hoc tamen Hippias pulchrum eſſe dixit,quamuis ego illum,vt tu me nunc,interrogaſſem,quod omnibus pulchrum, ſempérque extitit.Quid ais?An moleſtè feres,ſi hæc dixero?HIP.Certò ſcio, ô Socrates,quod dixi omnibus eſſe pulchrum,& ita videbitur. SOCR.An & erit?dicet ille.ſemper enim pulchrum quod pulchrum. HIP.Omnino. SOCRAT.Nónne & erat,interrogabit? HIP.Et erat. SOC.Ad hæc ille, & nunquid Elienſis hoſpes, inquit, Achilli pulchrum eſſe,poſt genitores ſuos ſepultũ eſſe & auo illius Æaco, aliiſque quicunque ex diis nati ſunt, & ipſis denique diis?HIP.In malam rem,quid hoc hominis? prophanæ enim ſunt,ô Socrates,huiuſmodi quæſtiones.SOC.Quid verò?percontante alio hæc aſſerere non valde prophanum?HIP. Forſitan. SOCR. Fortè igitur tu is es,ille dicet,qui cuilibet ac ſemper pulchrum eſſe dicis à filiis funere honorari,parentibus parentare.An nõ ex omnibus vnus Hercules erat,aliique quos antea memorauimus? HIP. At verò non diis dicebam?SOCR. Nec heroïbus etiã,vt videris. HIP.Non certè quicunque deorum filij fuerunt. SOCRAT.Illis verò qui non deorum? HIP. His ipſis.SOC.Ergo ſecũdum ſermonem tuum ex heroum numero Tantalo quidem & Dardano atque Zeto graue,prophanum & turpe eſt: Pelopi verò, aliiſque ſimiliter genitis pulchrum.HIP.Ita mihi videtur.SOCRAT.Ad hæc ille,Tibi ergo videtur,quod in ſuperioribus non dicebas, ſepelire parentes,à filiis ſepeliri,quandoque & quibuſdam turpe contingere imò impoſſibile eſſe,hoc omnibus eſſe pulchrum. Quamobrẽ ſimiliter hoc atque ſuperiora illa,ſcilicet virgo & olla, habet: atque etiam ridiculè magis,aliis pulchrũ eſt,aliis minimè.Quo circa ſic me ille corripiet. Nondum hodie potes,ô Socrates, quid ipſum,de quo quæritur,pulchrum ſit, exprimere? Et merito me ita iurgabit,dum ſibi talia reſpondebo.Talis eſt ô Hippia,plurimum diſputatio noſtra.Quãdoque verò tanquam imperitiam meam & inſcitiam miſeratus,ipſe mihi occurrit, interrogans vtrum tale quiddam pulchrum ipſum eſſe mihi videatur, vel de quouis alio diſputetur & de quo mentio fuerit. H.Quomodo id ais,ô Socrates. S.Dicã.O beate Socrates,inquit, ita reſpõdere talia deſine,inepta q̃ppe ſunt,& facilè refellũtur. Sed aduerte,nũ tale quiddã ipſũ pulchrũ appareat,qđ nos ſuprà tetigimus,cùm aurũ diceremus,quibus decẽs eſt,eſſe pulchrũ:

Confutatio quartæ definitionis.

A γὰρ τῇ ἀποκρίσει ἣν ἂν φῶ τὸ καλὸν χρυσὸν εἶναι, οὐδέν, ὡς ἔοικεν, μᾶλλον ἀναφανήσεται κάλλιον ὂν χρυσός, ἢ ξύλον σύκινον. τὸ δὲ νῦν τί αὖ λέγεις τὸ καλὸν εἶναι; ΙΠ. Ἐγώ σοι ἐρῶ. ζητεῖν γάρ μοι δοκεῖς τοιοῦτόν τι τὸ καλὸν ἀποκρίνασθαι, ὃ μηδέποτε αἰσχρὸν μηδαμοῦ μηδενὶ φανεῖται. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Ἱππία. καὶ καλῶς γε νῦν ὑπολαμβάνεις. ἄκουε δή. πρὸς γὰρ τοῦτο, ἴσθι, ἐάν τις ἔχῃ ὅ,τι ἀντείπῃ, φάναι ἐμὲ μηδ᾽ ὁτιοῦν ἐπαινεῖν. λέγε δὴ ὡς τάχιστα πρὸς θεῶν. ΙΠ. Λέγω τοίνυν, ἀεὶ καὶ παντὶ καὶ πανταχοῦ κάλλιστον εἶναι ἀνδρὶ πλουτοῦντι, ὑγιαίνοντι, τιμωμένῳ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀφικομένῳ εἰς γῆρας, τοὺς αὑτοῦ γονέας τελευτήσαντας, καλῶς περιστείλαντι, ὑπὸ τῶν αὑτοῦ ἐκγόνων καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς B ταφῆναι. Σ. Ἰοὺ ἰοὺ ὦ Ἱππία, ὡς θαυμασίως τε καὶ μεγάλως καὶ ἀξίως σαυτοῦ εἴρηκας. καὶ νὴ τὴν Ἥραν ἄγαμαί σου, ὅτι μοι δοκεῖς εὐνοϊκῶς καθόσον οἷός τ᾽ εἶ βοηθεῖν. ἀλλὰ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς οὐ τυγχάνομεν· ἀλλ᾽ ἡμῶν δὴ νῦν καὶ πλεῖστον καταγελάσεται, εὖ ἴσθι. Ι. Πονηρόν γ᾽ ὦ Σώκρατες, γέλωτα. ὅταν γὰρ πρὸς ταῦτα ἔχῃ μὲν μηδὲν ὅ,τι λέγῃ, γελᾷ δέ, αὑτοῦ καταγελάσεται, καὶ ὑπὸ τῶν παρόντων αὐτὸς ἔσται καταγέλαστος. Σ. Ἴσως οὕτως ἔχει. ἴσως μέντοι ἐπί γε ταύτῃ τῇ ἀποκρίσει, ὡς ἐγὼ μαντεύομαι, κινδυνεύσει οὐ μόνον μου καταγελᾶν. ΙΠ. Ἀλλὰ τί μήν; ΣΩΚ. Ὅτι, ἂν τύχῃ βακτηρίαν ἔχων, ἂν μὴ ἐκφύγω φεύγων αὐτόν, εὖ μάλα μου ἐφικέσθαι πειράσεται. ΙΠ. Πῶς λέγεις; δεσπότης τίς σου ὁ ἄνθρωπος C ἐστί; καὶ τοῦτο ποιήσας οὐκ ἀχθήσεται, καὶ δίκας ὀφλήσει; ἢ οὐκ ἔνδικος ὑμῖν ἡ πόλις ἐστίν, ἀλλ᾽ ἐᾷ ἀδίκως τύπτειν ἀλλήλους τοὺς πολίτας; ΣΩ. Οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν ἐᾷ. ΙΠ. Οὐκοῦν δώσει δίκην, ἀδίκως γέ σε τύπτων. ΣΩ. Οὔ μοι δοκεῖ, ὦ Ἱππία· οὔκ, εἰ ταῦτά γε ἀποκριναίμην· ἀλλὰ δικαίως, ἔμοιγε δοκεῖ. ΙΠΠ. Καὶ ἐμοὶ τοίνυν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἐπειδήπερ αὐτὸς ταῦτα οἴει. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἴπω σοι καὶ ᾗ αὐτὸς οἴομαι δικαίως ἂν τύπτεσθαι, ταῦτα ἀποκρινόμενος; ἢ καὶ σύ με ἄκριτον τυπτήσεις; ἢ δέξῃ λόγον; ΙΠ. Δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ὦ Σώκρατες, εἰ μὴ δεχοίμην. ἀλλὰ πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Ἐγώ σοι ἐρῶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ νῦν δή, μιμούμενος ἐκεῖνον· ἵνα μὴ πρός σε λέγω ῥήματα οἷα ἐκεῖνος εἰς ἐμὲ D ἐρεῖ, χαλεπά τε καὶ ἀλλόκοτα. εὖ γὰρ ἴσθι, Εἰπέ μοι, φήσει, ὦ Σώκρατες, οἴει ἂν ἀδίκως πληγὰς λαβεῖν, ὅστις διθύραμβον τοσουτονὶ ᾄσας οὕτως ἀμούσως, πολὺ ἀπῇσας ἀπὸ τοῦ ἐρωτήματος; Πῶς δή; φράσω ἐγώ. Ὅπως; (φήσει) οὐχ οἷός τ᾽ εἶ μεμνῆσθαι ὅτι τὸ καλὸν αὐτὸ ἠρώτων, ὃ παντὶ ᾧ ἂν προσγένηται, ὑπάρχει ἐκείνῳ καλῷ εἶναι; καὶ λίθῳ, καὶ ξύλῳ, καὶ ἀνθρώπῳ καὶ θεῷ, καὶ ἁπάσῃ πράξει, καὶ παντὶ μαθήματι; αὐτὸ γὰρ ἔγωγε, ὦ ἄνθρωπε, κάλλος ἐρωτῶ ὅ, τι ἐστί· καὶ οὐδέν σοι μᾶλλον γεγωνεῖν δύναμαι, ἢ εἴ μοι παρεκάθησο λίθος, καὶ οὗτος μυλίας, μήτε ὦτα μήτ᾽ ἐγκέφαλον ἔχων. εἰ οὖν φοβηθεὶς εἴποιμι ἐγὼ ἐπὶ τούτοις τάδε, ἆρα οὐκ ἂν ἄχθοιο ὦ Ἱππία; Ἀλλὰ μέντοι τόδε τὸ καλὸν εἶναι Ἱππίας ἔφη. καίτοι E ἐγὼ αὐτὸν ἠρώτων οὕτως ὥσπερ σὺ ἐμέ, ὃ πᾶσι καλὸν καὶ αἰεί ἐστι. Πῶς οὖν φῄς; οὐκ ἀχθέσῃ ἂν εἴπω ταῦτα; ΙΠ. Εὖ γ᾽ οὖν οἶδα ὦ Σώκρατες, ὅτι πᾶσι καλὸν τοῦτ᾽ ἐστὶν ὃ ἐγὼ εἶπον, καὶ δόξει. ΣΩΚ. Ἦ καὶ ἔσται; (φήσει) ἀεὶ γάρ που καλὸν τό γε καλόν. ΙΠ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἦν; φήσει. ΙΠ. Καὶ ἦν. ΣΩ. Ἦ καὶ τῷ Ἀχιλλεῖ (φήσει) ὁ ξένος ὁ Ἠλεῖος ἔφη καλὸν εἶναι ὑστέρῳ τῶν προγόνων ταφῆναι, καὶ τῷ πάππῳ αὐτοῦ Αἰακῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι ἐκ θεῶν γεγόνασι, καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς; ΙΠ. Τί τοῦτο; βάλλ᾽ ἐς μακαρίαν τοῦ ἀνθρώπου οὐδ᾽ εὔφημα, ὦ Σώκρατες, ταῦτά γε τὰ ἐρωτήματα. ΣΩΚ. Τί δέ; τὸ ἐρωτωμένου ἑτέρου φάναι ταῦτα οὕτως ἔχειν, οὐ πάνυ δύσφημον; ΙΠ. Ἴσως. ΣΩ. Ἴσως τοίνυν σὺ εἶ οὗτος (φήσει) ὃς παντὶ φῂς καὶ ἀεὶ καλὸν εἶναι, ὑπὸ μὲν τῶν ἐκγόνων ταφῆναι, F τοὺς δὲ γονέας θάψαι. ἢ οὐχ εἷς τῶν ἁπάντων καὶ Ἡρακλῆς ἦν, καὶ οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν πάντες; ΙΠ. Ἀλλ᾽ οὐ τοῖς θεοῖς ἔγωγε ἔλεγον. ΣΩ. Οὐδὲ τοῖς ἥρωσιν, ὡς ἔοικας. ΙΠ. Οὐχ, ὅσοι γε θεῶν παῖδες ἦσαν. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ὅσοι μή; ΙΠ. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν, κατὰ τὸν σὸν αὖ λόγον, ὡς φαίνεται, τῶν ἡρώων τῷ μὲν Ταντάλῳ καὶ τῷ Δαρδάνῳ καὶ τῷ Ζήθῳ δεινόν τε καὶ ἀνόσιον καὶ αἰσχρόν ἐστι, Πέλοπι δέ, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς οὕτω γεγονόσι, καλόν. ΙΠ. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Σοὶ τοίνυν δοκεῖ (φήσει) ὃ ἄρτι οὐκ ἔφησθα· τό, θάψαντι τοὺς προγόνους ταφῆναι ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, ἐνίοτε καὶ ἐνίοις αἰσχρὸν εἶναι. ἔτι δὲ μᾶλλον (ὡς ἔοικεν) ἀδύνατον πᾶσι τοῦτο γενέσθαι καὶ εἶναι καλόν. ὥστε τοῦτό γε, ὥσπερ καὶ τὰ ἔμπροσθεν ἐκεῖνα, ἥ τε παρ- G θένος καὶ ἡ χύτρα, ταὐτὸν πέπονθε. καίτοι γελοιοτέρως τοῖς μὲν ἐστὶ καλόν, τοῖς δ᾽ οὐ καλόν. καὶ οὐδέπω καὶ τήμερον (φήσει) οἷός τ᾽ εἶ ὦ Σώκρατες, περὶ τοῦ καλοῦ ὅ, τι ἐστὶ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνασθαι; Ταῦτά μοι καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνειδιεῖ δικαίως, ἐὰν αὐτῷ οὕτως ἀποκρίνωμαι. τὰ μὲν οὖν πολλὰ ὦ Ἱππία, σχεδόν τί μοι οὕτω διαλέγεται· ἐνίοτε δ᾽ ὥσπερ ἐλεήσας μου τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀπαιδευσίαν, αὐτός μοι προβάλλει ἐρωτῶν εἰ τοιόνδε μοι δοκεῖ εἶναι τὸ καλόν, ἢ καὶ περὶ ἄλλου ὅτου ἂν τύχοι πυνθανόμενος, καὶ περὶ οὗ ἂν λόγος ᾖ. ΙΠ. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἐγώ σοι φράσω· Ὦ δαιμόνιε (φησὶ) Σώκρατες, τὰ μὲν τοιαῦτα ἀποκρινόμενος, καὶ οὕτω, παῦσαι· (λίαν γὰρ εὐήθη τε καὶ εὐεξέλεγκτα ἐστίν) ἀλλὰ τὸ τοιόνδε σκόπει, εἴ σοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, οὗ καὶ νῦν δὴ ἐπελαβόμεθα ἐν τῇ ἀποκρίσει, ἡνίκ᾽ ἔφαμεν τὸν χρυσόν, οἷς μὲν πρέπει, καλὸν εἶναι,

A οἷς δὲ μή, οὔ· καὶ τἆλλα δὴ πάντα οἷς ἂν τοῦτο προσῇ. αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ πρέπον, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ πρέποντος σκόπει εἰ τοῦτο τυγχάνει ὂν τὸ καλόν. ἐγὼ μὲν οὖν εἴωθα συμφάναι τὰ τοιαῦτα ἑκάστοτε. οὐ γὰρ ἔχω ὅ,τι λέγω. σοὶ δ' οὖν δοκεῖ τὸ πρέπον, καλὸν εἶναι; ΙΠ. Πάντως δήπου ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Σκοπώμεθα μή πῃ ἄρα ἐξαπατώμεθα. ΙΠ. Ἀλλὰ χρὴ σκοπεῖν. ΣΩΚΡ. Ὅρα τοίνυν. τὸ πρέπον ἄρα τοῦτο λέγομεν, ὃ παραγενόμενον ποιεῖ ἕκαστα φαίνεσθαι καλὰ τούτων οἷς ἂν παρῇ; ἢ ὃ εἶναι ποιεῖ; ἢ οὐδέτερα τούτων; ΙΠ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Πότερα, ὃ ποιεῖ φαίνεσθαι καλά, ὥσπερ γε ἐπειδὰν ἱμάτια τις λάβῃ, ἢ ὑποδήματα ἁρμόττοντα, κἂν ᾖ γελοῖος, καλλίων φαίνεται; οὐκοῦν εἴπερ καλλίω ποιεῖ φαίνεσθαι ἢ ἔστι τὸ πρέπον, ἀπάτη τις ἂν εἴη περὶ τὸ καλὸν τὸ πρέπον; B καὶ οὐκ ἂν εἴη τοῦτο ὃ ἡμεῖς ζητοῦμεν, ὦ Ἱππία; ἡμεῖς γάρ που ἐκεῖνο ἐζητοῦμεν ᾧ πάντα τὰ καλὰ πράγματα, καλά ἐστιν· ὥσπερ ᾧ πάντα τὰ μεγάλα ἐστὶ μεγάλα, τῷ ὑπερέχοντι. τούτῳ γὰρ πάντα μεγάλα ἐστί· κἂν μὴ φαίνηται, ὑπερέχῃ δέ, ἀνάγκη αὐτοῖς μεγάλοις εἶναι. οὕτω δὴ φαμὲν καὶ τὸ καλόν, ᾧ καλὰ πάντα ἐστίν, ἄν τ' οὖν φαίνηται, ἄν τε μή, τί ἂν εἴη. τὸ μὲν γὰρ πρέπον οὐκ ἂν εἴη. καλλίω γὰρ ποιεῖ φαίνεσθαι ἢ ἔστιν, ὡς ὁ σὸς λόγος. οἷα δ' ἐστίν, οὐκ ἐᾷ φαίνεσθαι. τὸ δὲ ποιοῦν εἶναι καλά (ὅπερ νῦν δὴ εἶπον) ἐάν τε φαίνηται, ἐάν τε μή, πειρατέον λέγειν τί ἐστι. τοῦτο γὰρ ζητοῦμεν, εἴπερ τὸ καλὸν ζητοῦμεν. ΙΠ. Ἀλλὰ τὸ πρέπον, ὦ Σώκρατες, C καὶ εἶναι καὶ φαίνεσθαι ποιεῖ καλὰ παρόν. ΣΩ. Ἀδύνατον ἄρα τῷ ὄντι καλὰ ὄντα μὴ φαίνεσθαι καλὰ εἶναι, παρόντος γε τοῦ ποιοῦντος φαίνεσθαι. ΙΠ. Ἀδύνατον. ΣΩ. Ὁμολογήσομεν οὖν τοῦτο, ὦ Ἱππία, πάντα τὰ τῷ ὄντι καλὰ καὶ νόμιμα καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ δοξάζεσθαι καλὰ εἶναι καὶ φαίνεσθαι ἀεὶ πᾶσιν; ἤ, πᾶν τοὐναντίον, ἀγνοεῖσθαι, καὶ πάντων μάλιστα ἔριν καὶ μάχην περὶ αὐτῶν εἶναι, καὶ ἰδίᾳ ἑκάστοις, καὶ δημοσίᾳ ταῖς πόλεσιν; ΙΠ. Οὕτω μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, ἀγνοεῖσθαι. ΣΩΚ. Οὐκ ἄν, εἴ γέ που τὸ φαίνεσθαι αὐτοῖς προσῆν. προσῆν δ' ἄν, εἴπερ τὸ πρέπον καλὸν ἦν, καὶ μὴ μόνον καλὰ ἐποίει εἶναι, ἀλλὰ καὶ φαίνεσθαι. ὥστε D τὸ πρέπον, εἰ μὲν τὸ καλὰ ποιοῦν ἐστὶν εἶναι, τὸ μὲν καλὸν ἂν εἴη ὃ ἡμεῖς ζητοῦμεν, οὐ μέντοι τό γε ποιοῦν φαίνεσθαι. εἰ δ' αὖ τὸ φαίνεσθαι ποιοῦν ἐστὶ τὸ πρέπον, οὐκ ἂν εἴη τὸ καλὸν ὃ ἡμεῖς ζητοῦμεν, εἶναι γὰρ ἐκεῖνό γε ποιεῖ. φαίνεσθαι δὲ καὶ ποιεῖν εἶναι οὐ μόνον καλὰ οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τὸ αὐτό, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο ὁτιοῦν. ἑλώμεθα δὲ πότερα δοκεῖ τὸ πρέπον εἶναι, τὸ φαίνεσθαι καλὰ ποιοῦν, ἢ τὸ εἶναι. ΙΠ. Τὸ φαίνεσθαι, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Βαβαί, οἴχεται ἄρα ἡμᾶς διαπεφευγὸς ὦ Ἱππία τὸ καλὸν γνῶναι ὅ, τί ποτ' ἐστίν· ἐπειδή γε τὸ πρέπον ἄλλο τι ἐφάνη ὂν ἢ καλόν. ΙΠ. Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, καὶ μάλα ἔμοιγε ἀτόπως. Σ. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ ἑταῖρε, μήπω γε ἀνῶμεν αὐτό. ἔτι γάρ τινα ἐλπίδα ἔχω E ἐκφανήσεσθαι τί ποτ' ἐστὶ τὸ καλόν. ΙΠ. Πάντως γε δή που, ὦ Σώκρατες. οὐδὲ γὰρ χαλεπόν ἐστιν εὑρεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν οἶδ' ὅτι, εἰ ὀλίγον χρόνον εἰς ἐρημίαν ἐλθὼν σκεψαίμην πρὸς ἐμαυτόν, ἀκριβέστερον αὐτό σοι εἴποιμι τῆς ἁπάσης ἀκριβείας. ΣΩΚ. Ἆ, μὴ μέγα ὦ Ἱππία λέγε. ὁρᾷς ὅσα πράγματα ἡμῖν ἤδη παρέσχηκε· καὶ μὴ ὀργισθὲν ἡμῖν ἔτι μᾶλλον ἀποδρᾷ. καίτοι οὐδὲν λέγω. σὺ μὲν γάρ, οἶμαι, ῥᾳδίως αὐτὸ εὑρήσεις, ἐπειδὰν μόνος γένῃ. ἀλλά, πρὸς θεῶν, ἐμοῦ ἐναντίον αὐτὸ ἔξευρε. εἰ δὲ βούλει, ὥσπερ νῦν, ἐμοὶ συζήτει. καὶ ἐὰν μὲν εὕρωμεν, κάλλιστα ἕξει· εἰ δὲ μή, στέρξω (οἶμαι) ἐγὼ τῇ ἐμῇ τύχῃ· σὺ δ' ἀπελθὼν ῥᾳδίως εὑρήσεις F καὶ ἐὰν νῦν εὕρωμεν, ἀμέλει οὐκ ὀχληρὸς ἔσομαί σοι, πυνθανόμενος ὅτι ἦν ἐκεῖνο ὃ κατὰ σαυτὸν ἐξηῦρες. νῦν δὲ θέασαι αὐτὸ εἴ σοι δοκεῖ εἶναι τὸ καλόν. λέγω δὴ αὐτὸ εἶναι· ἀλλὰ γὰρ ἐπισκόπει, μοὶ πάνυ προσέχων τὸν νοῦν, μὴ παραληρήσω. τοῦτο γὰρ δὴ ἔστω ἡμῖν καλόν, ὃ ἂν χρήσιμον ᾖ. εἶπον δὲ ἐκ τῶνδε ἐννοούμενος. καλοί, φαμέν, οἱ ὀφθαλμοί εἰσιν, οὐχ οἳ ἂν δοκῶσι τοιοῦτοι εἶναι οἷοι μὴ δυνατοὶ ὁρᾶν, ἀλλ' οἳ ἂν δυνατοί τε καὶ χρήσιμοι πρὸς τὸ ἰδεῖν. ἦ γάρ; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὅλον σῶμα οὕτω λέγομεν καλὸν εἶναι, τὸ μέν, πρὸς δρόμον, τὸ δέ, πρὸς πάλην· καὶ αὖ τὰ ζῶα πάντα, ἵππον καλόν, καὶ ἀλεκτρυόνα, καὶ ὄρτυγα· G καὶ τὰ σκεύη πάντα, καὶ τὰ ὀχήματα, τά τε πεζὰ καὶ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ, πλοῖά τε καὶ τριήρεις· καὶ τά γε ὄργανα πάντα τά τε ὑπὸ τῇ μουσικῇ καὶ τὰ ὑπὸ ταῖς ἄλλαις τέχναις· εἰ δὲ βούλει, τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τοὺς νόμους· σχεδόν τι πάντα ταῦτα, καλὰ προσαγορεύομεν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀποβλέποντες πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ᾗ πέφυκεν, ᾗ εἴργασται, ᾗ κεῖται. τὸ μὲν χρήσιμον, καὶ ᾗ χρήσιμον, καὶ πρὸς ὃ χρήσιμον, καὶ ὁπότε χρήσιμον, καλὸν φαμὲν εἶναι· τὸ δὲ ταύτῃ ἄχρηστον, αἰσχρόν. ἆρ' οὖν οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως, ὦ Ἱππία; Ι. Ἔμοιγε. Σ. Ὀρθῶς ἄρα νῦν λέγομεν ὅτι τυγχάνει παντὸς ὂν μᾶλλον καλὸν τὸ χρήσιμον. Ι. Ὀρθῶς μέντοι, ὦ Σώκρατες. Σ. Οὐκοῦν τὸ δυνατὸν ἕκαστον ἀπεργάζεσθαι, εἰς ὅπερ δυνατόν, εἰς τοῦτο καὶ χρήσιμον; τὸ δὲ ἀδύνατον, ἄχρηστον; H ΙΠΠΙΑΣ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Δύναμις μὲν ἄρα, καλόν, ἀδυναμία δέ, αἰσχρόν. ΙΠΠΙΑΣ. Σφόδρα γε. τά τε οὖν ἄλλα, ὦ Σώκρατες, μαρτυρεῖ ἡμῖν ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ἀτὰρ οὖν καὶ τὰ πολιτικά. ἐν γὰρ τοῖς πολιτικοῖς τε καὶ τῇ αὑτοῦ πόλει τὸ μὲν δυνατὸν εἶναι, πάντων κάλλιστον· τὸ δὲ ἀδύνατον, πάντων αἴσχιστον. ΣΩΚΡΑΤ. Εὖ λέγεις. ἆρ' οὖν, πρὸς θεῶν, ὦ Ἱππία, διὰ ταῦτα καὶ ἡ σοφία,

A contrà, quibus minimè: atque alia omnia, quibus ipſum decens eiúſque natura competit, pulchra fieri. Vide igitur num hoc ipſum pulchrum ſit, ego autem iſta paſſim concedere conſueui. Nam quid obiiciam, non inuenio. Tibi verò decorum, ipſum pulchrum eſſe videtur? HIP. Omnino, ô Socrates. SOC. Caueamus ne in aliquo decipiamur. HIP. Cauendum certè. SO. Vide itaque, decorum id vocamus, quod adueniens videri pulchra ſingula facit quibus adeſt, vel quod eſſe efficit, vel ex iis neutrum? HIP. Mihi quidem videtur. SOCR. Vtrum quod apparere pulchra facit, perinde ac ſi quis deformis, amictu calceíſque decoris ornatus, pulchrior appareat? Nónne ſi B decorum ea quibus ineſt, pulchriora quàm ſint, videri faciat, deceptio quædam circa pulchrum decorum eſſet? neque eſſet hoc quod quærimus, Hippia? Illud quippe quæſiuimus, quo res omnes pulchræ, pulchræ ſunt: quemadmodum omnia magna, exceſſu magna ſunt. hæc enim omnia magna ſunt: atque etiam ſi non videantur, excedant tamen, magna eſſe neceſſe eſt. Sic & pulchrum quæſiuimus, quo pulchra ſunt omnia, ſiue appareant, ſiue non, quid eſſet: Decorum quidem non eſt: pulchriora enim quàm ſint, videri facit, vt ipſe aiebas: qualia verò ſunt, videri non ſinit. Quod autem pulchra eſſe facit, quem C admodum paulò antè dicebam, ſiue appareant, ſiue non, quid eſt dicendum: hoc nempe quæritur, ſi modò pulchrum quæritur. HIP. Atqui decorum, ô Socrates, & eſſe & apparere pulchra quum adeſt, efficit. SOC. Igitur impoſſibile eſt, quæ reuera pulchra ſunt, non videri pulchra, dum adeſt quod videri facit. HIP. Impoſſibile. S. Confitebimur hoc ô Hippia? omnia reuera pulchrè inſtituta & ſtudia exiſtimari etiam pulchra ab hominibus? vel contrà, ignorari, adeò vt de his homines priuatim & publicè acerrimè pugnēt? H. Ignorari potius, ô Socrates, arbitror. S. Non tamen ignoraretur, ſi vt pulchra ſunt, D ita pulchra etiam apparerent: apparerent autem, ſi decorum pulchrum eſſet, neque eſſe ſolum, ſed videri etiam pulchra cogeret. Quamobrem ſi decorum eſt quod pulchra facit eſſe, eſt vtique quod quærimus pulchrum, non tamen id quod videri cogit: ſin autem videri duntaxat, decorum efficit, nequaquam pulchrum ipſum eſt, quod petimus. eſſe namque illud compellit. Apparere autem ſimul & eſſe, neque pulchra, neque aliud quicquam efficere idem poteſt. Eligamus iā, vtrum decorum eſſe putemus, quod videri pulchra, vel quod eſſe facit. H. Quod videri ô Socrates arbitror. S. Papæ, q̃ longè nos, Hippia, ipſi⁹ pulchri cognitio fugit, poſtq̃ decorū aliud q̄ddā E pręter ipsū pulchrū eſſe apparuit. H. Per Iouē, ô Socrates, mihi quidem abſurdè nimiū. S. Cæterū, ô amice, nondū dimittim⁹: neque enim omnem abieci ſpem, quid ſit pulchrum inueniendi. H. Omnino ſperandū ô Socrates, neque enim inuentu difficile: mihi quippe conſcius ſum, quòd ſi pauliſper ſecedens apud me conſiderarem, accuratiùs quàm ipſa accuratio eſt, tibi id explicarem. S. Heu ne alta id voce dicas, ô Hippia, ne indignetur, longiúſque nos effugiat. non vides quantum nos hactenus fatigauerit? Verùm nihil dico. Tu enim cùm ſolus eris, facilè & tuto inuenies. Sed age per deos, me præſente inue- F nias: & ſi vis, vt hactenus, ita deinceps vnà mecum perquire. Si inueniemus, bene erit. ſin minus, ego quidē mea ſorte contentus ero: tu verò poſtquàm abieris, facilè inuenies. ſi tamen nunc inueniamus, haud amplius tibi moleſtus ero, quid tecū ipſe excogitaueris, percontans. In præſentia verò conſidera, num tibi id pulchrum eſſe videatur. Attende obſecro diligenter, ne delirem. Hoc vtique pulchrum eſto, quod vtile eſt. Cuius quidē rei hinc maximè coniecturam facio: quia pulchri oculi ſunt, non qui impotes videndi, ſed qui apti & vtiles ad videndum. H. Certè. S. Et vniuerſum corpus ita pulchrū dicimus G aliud ad curſum, aliud ad luctam. Itémq. animalia omnia, vt pulchrum equum, gallúmque & coturnicē, & vaſa omnia, atque vehicula, tum terreſtria, tum maritima, naues atque triremes, inſtrumenta quoque omnia tam ad muſicam, quàm ad artes alia pertinentia, item ſi vis ſtudia atque leges, ſingula hæc eadem ferme ratione pulchra vocamus, reſpicientes ſcilicet qua conditione vnumquodq. natum, vel fabricatū, vel locatum vtile eſt, & qua ratione vtile, & ad quid vtile, & quando vtile, pulchrum eſſe dicentes: quod verò ſecundum hæc inutile, turpe. An non idem tibi quoque videtur, ô Hippia? HIPP. Mihi verò. SO. Probè igitur nunc diximus, præ cæteris omnibus quod vtile eſt ipſum, pulchrum eſſe. H. Probè admo- H dum, ô Socrates. SO. Nónne quod efficere aliquid poteſt, ad id vtile eſt, quod hoc effici poteſt: quod non poteſt, inutile? HIP. Prorſus. SOCR. Potentia ergo pulchrum, impotentia turpe. HIPP. Maximè, nam & alia nobis omnia ſic eſſe teſtantur, & ciuilia præcipuè. Quoniam in ciuitate ſua, atque republica potentem eſſe, omnium eſt pulcherrimum, impotentem verò, turpiſſimum. SOCRAT. Præclarè loqueris. Sed nunquid ob hanc ipſam rationem, ſapientia

Quinta definitio pulchri. Confutatio.

Ponitur vtile, vt quæratur genus pulchri

pulcherrimum omnium, inſcitia contrà turpiſſimum? HIP. Tu verò quid putas ô Socrates? SOC. Quieſce parumper, ô dulcis amice. Nam de eo quod dicimus ſuſpicor atque timeo. HIP. Quid metuis Socrates? nónne ſcitè dicta hæc ſunt? SOC. Velim equidem, ſed mecum hoc animaduerte, vtrum quis vnquam quod neque ſcit, neque poteſt efficiat. HIP Nequaquam. quo enim pacto, quod nequit ageret? SOC. Qui delinquunt, & mala agunt, efficiúntque imprudẽtes, ſi hæc non potuiſſent, nunquid egiſſent? HIP. Minimè. SOC. At verò potentia poſſunt, quicunque poſſunt: non enim impotentia. HIP. Non certè. S. Poſſunt autem omnes facere quæ faciunt? HIP. Proculdubio. SOC. Mala verò multo plura quàm bona, omnes homines ſtatim ab ineunte ætate per omnẽ vitã agunt, neque ſponte delinquunt. HIP. Vera loqueris. SOC. Quid porro? hanc potentiam, atque hęc vtilia quæ ad malorum executionem conducunt, num pulchra vocabimus, an multum abeſt? HIP. Multum, vt mihi videtur, ô Socrates. SO. Non ergo potens nobis & vtile, vt videtur, ipſum pulchrum exiſtit. HIP. Imò ſi modo bona poſſit, ad eáque conferat. SOC. Illud igitur reprobatum eſt, quòd potens & vtile, ſimpliciter pulchrũ ſit. Sed nunquid hoc erat, ô Hippia, ad quod animus noſter reſpiciebat? ipſum ſcilicet potens & vtile ad bonum conficiendum, pulchrum eſſe. HIP? Mihi quidem videtur. SOC. Hoc conducibile eſt, an non? HIP. Valde. SOC. Sic vtique pulchra corpora, pulchra inſtituta legum, & ſapientia, & alia quæ paulò antè retulimus, omnia ex eo pulchra ſunt, quo conducibilia ſunt. H. Conſtat. SOC. Conducibile itaque ipſum nobis pulchrum eſſe videtur. HIP. Maximè omnium. SOC. Atqui conducibile eſt, quod bonum efficit. HIP. Idipſum. SOC. Efficiens autem nihil aliud eſt quàm cauſa, nónne? HIP. Sic eſt. SOC. Ergo boni cauſa pulchrum eſt. HIP. Eſt profectò. SOC. Aliud verò eſt cauſa, aliud id cuius cauſa eſt. Neque enim cauſa ipſius cauſæ, cauſa eſſe poteſt. Quod hinc maximè coniectare licet. Nónne cauſam efficientem eſſe conſtitit? HIP. Planè. SOCR. Ab efficiente verò effectum fit, non efficiens. HIP. Verum eſt. SOCR. Aliud efficiens, aliud effectum. HIP. Aliud certè. SOCR. Non ergo cauſa ipſius cauſa eſt, ſed eius quod ab ipſa efficitur. HIP. Sic eſt. SOCR. Itaque ſi pulchrum boni cauſa eſt, à pulchro fit bonum. Et ob hanc cauſam vt videtur, prudentiam aliáque pulchra omnia exoptamus, quia opus quod ex his gignitur, id eſt bonum, exoptandum eſt. Vnde per ea quæ inuenimus, pulchrum ad bonum ideam patris cuiuſdam habere videtur. HIPP. Omnino quidem. præclarè enim loqueris. S. Num & hoc præclarè, quòd neque pater filius eſt, neque filius viciſſim pater? H. Et hoc. SO. Enimuerò nec cauſa effectum eſt, nec effectum cauſa. HIP. Vera loqueris. SOC. Per Iouem, ô vir optime, neque pulchrum bonum eſt, neque bonum pulchrum. An tibi ex his quæ dicta ſunt, fieri poſſe videtur? HIP. Non mihi, non per Iouem. SOCRAT. Placet nobis iſtud, & aſſerere volumus, quòd neque pulchrum bonum, neque bonum pulchrum. HIPP. Non per Iouem, non mihi placet. SOC. Per Iouem mihi quoque ô Hippia, nihil minus ex his quæ dicta ſunt placet. HIP. Ita ſanè videtur. SO. Haud ampliùs igitur ſermo ille vt ſuprà, egregius eſſe videtur, quo id pulchrum aſſerebatur, quod conducibile vtiléque & potens ad bonum aliquod efficiendum. imò ſi poſſibile eſt, abſurdior iudicandus quàm ſuperiores illi, quibus virginem, & ſingula quæ ſuprà narrauimus, pulchrum ipſum nuncupabamus. HIP. Apparet. SOCR. Equidem, ô Hippia, quò me vertam neſcio, hæſito enim & ambigo. tu verò num fortè quid habes? HIP. In præſentia minimè, ſed vt aliàs dixi, ſi mecum animaduertero, inuenturum me aliquid certò ſcio. SOCRAT. At videor mihi ob diſcendi ardentem auiditatem moram tuam nequaquam toleraturus. Sed ecce nunc aliud quiddam mihi in mentem venit. Attende obſecro. Vtrum quod nos delectat (non de qualibet voluptate loquor, ſed de illa quæ per viſum atque auditum) tale quiddam pulchrum ſit vocandum. Nam quo pacto repugnare poſſumus, cùm pulchri homines ornamentáque omnia, picturæ & figmenta pulchra, intuentes nos delectent? Cantus quoque pulchri & voces, vniuerſáque muſica, ſermones & confabulationes ſimiliter nos afficiant? Quapropter ſi audaci illi pertinacíque homini reſponderemus, pulchrum eſſe quod per viſum auditúmque delectat, nónne audaciam eius reprimeremus? quid putas? HIP. Nunc mihi, ô Socrates, quid ipſum pulchrum ſit, ſcitè dictum videtur. SOCRAT. Quid verò, ſtudia pulchra ac leges, propterea pulchra dicemus, quòd per viſum auditúmque iucunda ſint, an alia quadam ſpecie contineri? HIP. Hæc ita fortè, ô Socrates, etſi hominem latent. SOCRAT. Per canem, ô Hippia, non illum quem ego maximè omnium vererer, quoties delirarem aut aliquid dicere profiterer, cùm nihil dicerem. HIPP. Quem dicis? SOCRAT. Socratem Sophroniſci filium, qui nihilò magis concederet vt hæc indiſcuſſa facilè iudicarem, quàm vt ſcire putarem quæ neſcio. HIP. Atqui mihi quoque,

Cõducibile an genus pulchri.

Delectans an genus pulchri.

A πάντων κάλλιστον. ἡ δὲ ἀμαθία, πάντων αἴσχιστον; ΙΠ. Ἀλλὰ τί οἴει, ὦ
Σώκρατες; ΣΩ. Ἔχε δὴ ἠρέμα, ὦ φίλε ἑταῖρε· ὡς φοβοῦμαι τί ποτ' αὖ
λέγομεν. Ι. Τί δ' αὖ φοβῇ, ὦ Σώκρατες; ἐπεὶ νῦν γέ σοι ὁ λόγος παγ-
κάλως προβέβηκε. ΣΩ. Βουλοίμην ἄν. ἀλλά μοι τόδε συνεπίσκεψαι,
ἆρ' ἄν τις τι ποιήσειεν, ὃ μήτ' ἐπίσταιτο, μήτε τὸ παράπαν δύναιτο; Ι.
Οὐδαμῶς. πῶς γὰρ ἄν ὅ γε μὴ δύναιτο; ΣΩ. Οἱ οὖν ἐξαμαρτάνοντες,
καὶ κακὰ ἐργαζόμενοί τε καὶ ποιοῦντες ἄκοντες, ἄλλο τι οὗτοι, εἰ μὴ ἐ-
δύναντο ταῦτα ποιεῖν, οὐκ ἄν ποτε ἐποίουν; Ι. Δῆλον δή. ΣΩΚ. Ἀλ-
λὰ μέντοι δυνάμει γε δύνανται οἱ δυνάμενοι. οὐ γάρ που ἀδυνα-
μίᾳ γε. Ι. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Δύνανται δέ γε πάντες ποιεῖν οἱ ποιοῦν-
B τες, ἃ ποιοῦσι; Ι. Ναί. ΣΩΚ. Κακὰ δέ γε πολὺ πλείω ποιοῦσιν ἢ ἀ-
γαθὰ πάντες ἄνθρωποι, ἀρξάμενοι ἐκ παίδων· καὶ ἐξαμαρτάνουσιν ἄ-
κοντες. Ι. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Τί οὖν; ταύτην τὴν δύναμιν, καὶ ταῦτα
τὰ χρήσιμα, ἃ ἂν ᾖ ἐπὶ τὸ κακόν τι ἐργάζεσθαι χρήσιμα, ἆρα φήσομεν
ταῦτα εἶναι καλά; ἢ πολλοῦ δεῖ; Ι. Πολλοῦ, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρα-
τες. ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ Ἱππία, τὸ δυνατόν τε καὶ τὸ χρήσιμον, ἡμῖν, ὡς
ἔοικεν, ἐστὶ τὸ καλόν. ΙΠ. Ἐάν γε, ὦ Σώκρατες, ἀγαθὰ δύνηται, καὶ
ἐπὶ τοιαῦτα χρήσιμον ᾖ. ΣΩΚ. Ἐκεῖνο μὲν τοίνυν οἴχεται, τὸ δυνα-
τόν τε καὶ χρήσιμον, ἁπλῶς εἶναι καλόν. ἀλλ' ἆρα τοῦτ' ἦν ἐκεῖνο, ὦ Ἱπ-
πία, ὃ ἐβούλετο ἡμῶν ἡ ψυχὴ εἰπεῖν, ὅτι τὸ χρήσιμόν τε καὶ τὸ δυνατὸν
C ἐπὶ τὸ ἀγαθόν τι ποιῆσαι, τοῦτ' ἐστὶ τὸ καλόν. ΙΠ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ.
Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ὠφέλιμόν ἐστιν, ἢ οὔ; ΙΠ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὕτω δὴ
καὶ τὰ καλὰ σώματα, καὶ τὰ καλὰ νόμιμα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἃ νῦν δὴ
ἐλέγομεν πάντα, καλά ἐστιν, ὅτι ὠφέλιμα. ΙΠ. Δῆλον ὅτι. ΣΩΚ. Τὸ ὠ-
φέλιμον ἄρα ἔοικεν ἡμῖν εἶναι τὸ καλόν, ὦ Ἱππία. ΙΠ. Πάντως δή που,
ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τό γε ὠφέλιμον τὸ ποιοῦν ἀγαθόν ἐστιν.
ΙΠ. Ἔστι γάρ. ΣΩΚ. Τὸ ποιοῦν δέ γ' ἐστὶν οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ αἴτιον. ἢ γάρ;
ΙΠ. Οὕτως. ΣΩΚ. Τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα αἴτιόν ἐστι τὸ καλόν. ΙΠ. Ἔστι γάρ.
ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν τό γε αἴτιον, ὦ Ἱππία, καὶ οὗ ἂν αἴτιον ᾖ τὸ αἴτιον, ἄλ-
λο ἐστίν. οὐ γάρ που τό γε αἴτιον, αἰτίου αἴτιον ἂν εἴη. ὧδε δὲ σκόπει· οὐ
D τὸ αἴτιον ποιοῦν ἐφάνη; ΙΠ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὑπὸ τοῦ ποι-
οῦντος ποιεῖται οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' οὐ τὸ ποιοῦν; ΙΠ. Ἔστι
ταῦτα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἄλλο τι τὸ γιγνόμενον, ἄλλο δὲ τὸ ποιοῦν; ΙΠ.
Ναί. Σ. Οὐκ ἄρα τό γ' αἴτιον, αἴτιον αἰτίου ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ γιγνομένου ὑφ'
ἑαυτοῦ. Ι. Πάνυ γε. Σ. Εἰ ἄρα τὸ καλόν ἐστιν αἴτιον ἀγαθοῦ, γίγνοιτ' ἂν
ὑπὸ τοῦ καλοῦ τὸ ἀγαθόν. καὶ διὰ ταῦτα, ὡς ἔοικε, σπουδάζομεν καὶ τὴν φρό-
νησιν καὶ τἆλλα πάντα τὰ καλά, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ τὸ ἔκγονον σπου-
δαστόν ἐστι, τὸ ἀγαθόν· καὶ κινδυνεύει, ἐξ ὧν εὑρίσκομεν, πατρός τινος ἰ-
δέᾳ εἶναι τὸ καλὸν τοῦ ἀγαθοῦ. Ι. Πάνυ μὲν οὖν. καλῶς γὰρ λέγεις, ὦ Σώ-
κρατες. Σ. Οὐκοῦν καὶ τόδε καλῶς λέγω, ὅτι οὔτε ὁ πατὴρ, υἱός ἐστιν, οὔ-
E τε ὁ υἱός, πατήρ; Ι. Καλῶς μέντοι. Σ. Οὐδέ γε τὸ αἴτιον, γιγνόμενόν ἐστιν·
οὐδὲ τὸ γιγνόμενον αὖ, αἴτιον. ΙΠ. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Μὰ Δία, ὦ ἄριστε,
οὐδὲ ἄρα τὸ καλόν, ἀγαθόν ἐστιν· οὐδὲ τὸ ἀγαθόν, καλόν. ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε
εἶναι, ἐκ τῶν εἰρημένων; Ι. Οὐ μὰ τὸν Δία οὔ μοι φαίνεται. Σ. Ἀρέσκοι οὖν
ἡμῖν, καὶ ἐθέλοιμεν ἂν λέγειν ὡς τὸ καλὸν, οὐκ ἀγαθὸν, οὐδὲ τὸ ἀγαθὸν,
καλόν; Ι. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐ πάνυ μοι ἀρέσκει. ΣΩ. Ναὶ μὰ τὸν Δία, ὦ
Ἱππία. ἐμοὶ δέ γε πάντων ἥκιστα ἀρέσκει ὧν εἰρήκαμεν λόγων. Ι. Ἔοικε
γὰρ οὕτως. Σ. Κινδυνεύει ἄρα ἡμῖν, οὐχ, ὥσπερ ἄρτι ἐφαίνετο, κάλλιστος
εἶναι τῶν λόγων, τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ χρήσιμόν τε καὶ τὸ δυνατὸν ἀγαθόν τι
ποιεῖν, καλὸν εἶναι, οὐχ οὕτως ἔχειν, ἀλλ', εἰ οἷόν τ' ἐστίν, ἐκείνων εἶναι γελοιό-
F τερος τῶν πρώτων, ἐν οἷς τήν τε παρθένον ᾠόμεθ' εἶναι τὸ καλόν, καὶ ἓν
ἕκαστον τῶν ἔμπροσθεν λεχθέντων. Ι. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Καὶ ἐγὼ μέν γε οὐκ-
έτι ἔχω, ὦ Ἱππία, ὅποι τράπωμαι, ἀλλ' ἀπορῶ· σὺ δὲ ἔχεις τι λέγειν;
Ι. Οὐκ ἔν γε τῷ παρόντι· ἀλλ' ὥσπερ ἄρτι ἔλεγον, σκεψάμενος εὖ οἶδ'
ὅτι εὑρήσω. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἐγώ μοι δοκῶ ὑπὸ ἐπιθυμίας τοῦ εἰδέναι οὐχ
οἷός τε σὲ εἶναι περιμένειν μέλλοντα. καὶ γὰρ οὖν δή τι καὶ οἶμαι ἄρτι εὐ-
πορηκέναι. ὅρα γὰρ εἰ ὃ ἂν χαίρειν ἡμᾶς ποιῇ (μήτι πάσας τὰς ἡδονάς, ἀλλ'
ὃ ἂν διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὄψεως) τοῦτο φαῖμεν εἶναι καλόν. πῶς τί ἄρ'
ἂν ἀγωνιζοίμεθα; οἵ τέ γέ που καλοὶ ἄνθρωποι, ὦ Ἱππία, καὶ τὰ ποικίλ-
ματα πάντα, καὶ τὰ ζωγραφήματα, καὶ τὰ πλάσματα, τέρπει ἡμᾶς ὁρῶν-
τας, ἃ ἂν καλὰ ᾖ· καὶ οἱ φθόγγοι οἱ καλοί, καὶ ἡ μουσικὴ ξύμπασα, καὶ οἱ
G λόγοι, καὶ αἱ μυθολογίαι ταὐτὸν τοῦτο ἐργάζονται. ὥστ' εἰ ἀποκριναίμεθα
τῷ θρασεῖ ἐκείνῳ ἀνθρώπῳ ὅτι, Ὦ γενναῖε, τὸ καλόν ἐστι τὸ δι' ἀκοῆς τε
καὶ δι' ὄψεως ἡδύ, οὐκ ἂν (οἴει) αὐτὸν τοῦ θράσους ἐπίσχοιμεν; ΙΠ. Ἔμοιγε
οὖν δοκεῖ νῦν, ὦ Σώκρατες, εὖ λέγεσθαι τὸ καλὸν ὃ ἐστι. Σ. Τί δ' ἄρα; τὰ
ἐπιτηδεύματα τὰ καλά, καὶ τοὺς νόμους, ὦ Ἱππία, δι' ἀκοῆς ἢ δι' ὄψεως
φήσομεν ἡδέα ὄντα, καλὰ εἶναι, ἢ ἄλλο τι εἶδος ἔχειν; ΙΠ. Ταῦτα δ' ἴσως
ὦ Σώκρατες, κἂν παραλάθοι τὸν ἄνθρωπον. Σ. Μὰ τὸν κύνα, ὦ Ἱππία·
οὐχ ὅν γ' ἂν ἐγὼ μάλιστα αἰσχυνοίμην, ληρῶν, καὶ προσποιούμενός τι
λέγειν, μηδὲν λέγων. ΙΠ. Τίνα τοῦτον; ΣΩΚ. Σωκράτη τὸν Σωφρονί-
σκου· ὃς ἐμοὶ οὐδὲν ἂν μᾶλλον ταῦτα ἐπιτρέποι ἀνερεύνητα ὄντα ῥᾳ-
δίως λέγειν, ἢ ὡς εἰδότα ἃ μὴ οἶδα. ΙΠΠ. Ἀλλὰ μὴν ἔμοιγε

A καὶ αὐτῷ, ἐπειδὴ σὺ εἶπες, δοκεῖ τι ἄλλο εἶναι τοῦτο τὸ περὶ τοὺς νόμους. ΣΩΚ. Ἔχ᾽ ἡσυχῇ ὦ Ἱππία. κινδυνεύομεν γάρ τοι, ἐν τῇ αὐτῇ ἐμπεπτωκότες ἀπορίᾳ περὶ τοῦ καλοῦ ἐν ᾗπερ νῦν δή, οἴεσθαι ἐν ἄλλῃ τινὶ ἀπορίᾳ εἶναι. ΙΠ. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ἐγώ σοι φράσω ὅ γέ μοι καταφαίνεται, εἰ ἄρα τι λέγω. ταῦτα μὲν γὰρ τὰ περὶ τοὺς νόμους τε καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, τάχ᾽ ἂν φανείη οὐκ ἐκτὸς ὄντα τῆς αἰσθήσεως, ἣ διὰ τῆς ἀκοῆς τε καὶ ὄψεως ἡμῖν οὖσα τυγχάνει. ἀλλ᾽ ὑπομείνωμεν τοῦτον τὸν λόγον, τὸ διὰ τούτων ἡδὺ, καλὸν εἶναι, μηδὲν τὸ τῶν νόμων εἰς μέσον παράγοντες. ἀλλ᾽ εἰ ἡμᾶς ἔροιτο εἴτε οὗτος ὃν λέγω, εἴτε ἄλλος ὁστισοῦν, Τί δή, ὦ Ἱππία τε καὶ Σώκρατες, ἀφωρίσατε τοῦ ἡδέος τὸ ταύτῃ B ἡδὺ ᾗ λέγετε καλὸν εἶναι; τὸ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις, σίτων τε καὶ ποτῶν, καὶ τῶν περὶ τἀφροδίσια, καὶ τἆλλα πάντα τὰ τοιαῦτα, οὔ φατε καλὰ εἶναι; ἢ οὐδὲ ἡδέα, οὐδὲ ἡδονὰς τὸ παράπαν ἐν τοῖς τοιούτοις φατὲ εἶναι; οὐδ᾽ ἐν ἄλλῳ ἢ τῷ ἰδεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι; τί φήσομεν, ὦ Ἱππία; ΙΠ. Πάντως δή που φήσομεν, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μεγάλας πάνυ ἡδονὰς εἶναι. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; (φήσει) ἡδονὰς οὔσας οὐδὲν ἧττον ἢ καὶ ἐκείνας ἀφαιρεῖσθε τοῦτο τοὔνομα, καὶ ἀποστερεῖτε τοῦ καλὰς εἶναι; ὅτι (φήσομεν) καταγελῴη ἂν ἡμῶν οὐδεὶς ὅστις οὔ, εἰ φαῖμεν μὴ ἡδὺ εἶναι φαγεῖν, ἀλλὰ καλόν· καὶ ὄζειν ἡδὺ, μὴ ἡδὺ, ἀλλὰ καλόν. τὰ δέ που περὶ τὰ ἀφροδίσια πάντες ἂν ἡμῖν μάχοιντο ὡς ἥδιστον ὄν. δεῖ δὲ αὐτό, ἐάν τις καὶ πράττῃ, οὕτω πράττειν ὥστε μηδένα ὁρᾶν, ὡς αἴσχιστον ὂν ὁρᾶσθαι. C ταῦτα ἡμῶν λεγόντων, ὦ Ἱππία, Μανθάνω ἂν (ἴσως φαίη) καὶ ἐγώ, ὅτι πάλαι αἰσχύνεσθε ταύτας τὰς ἡδονὰς φάναι καλὰς εἶναι· ὅτι οὐ δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις. ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐ τοῦτο ἠρώτων ὃ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς καλὸν εἶναι, ἀλλ᾽ ὅ,τι ἔστιν. ἐροῦμεν δή (οἶμαι) ὅπερ ὑπεθέμεθα· ὅτι τοῦτ᾽ ἡμεῖς γε φαμὲν τὸ μέρος τοῦ ἡδέος, τὸ ἐπὶ τῇ ὄψει τε καὶ ἀκοῇ γιγνόμενον, καλὸν εἶναι. ἀλλὰ ἔχεις τι χρῆσθαι τῷ λόγῳ; ἤ τι καὶ ἄλλο ἐροῦμεν, ὦ Ἱππία; ΙΠ. Ἀνάγκη, πρός γε τὰ εἰρημένα, ὦ Σώκρατες, μὴ ἄλλ᾽ ἄττα ἢ ταῦτα λέγειν. ΣΩΚ. Καλῶς δὴ λέγετε. (φήσει) οὐκοῦν εἴπερ τὸ δι᾽ ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδὺ, καλόν ἐστιν· ὃ μὴ τοῦτο τυγχάνει ὂν τῶν ἡδέων, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν καλὸν εἴη. ὁμολογήσομεν; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Ἦ οὖν τὸ δι᾽ ὄψεως ἡδὺ D (φήσει) δι᾽ ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἐστιν ἡδύ, ἢ τὸ δι᾽ ἀκοῆς ἡδύ, δι᾽ ἀκοῆς καὶ ὄψεως ἐστὶν ἡδύ; Οὐδαμῶς φήσομεν τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου ὄν, τοῦτο δι᾽ ἀμφοτέρων εἶναι. τοῦτο γὰρ δοκεῖς ἡμῖν λέγειν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἐλέγομεν ὅτι καὶ ἑκάτερον τούτων, αὐτὸ καθ᾽ αὑτό, τῶν ἡδέων, καλὸν εἴη, καὶ ἀμφότερα. οὐχ οὕτως ἀποκρινώμεθα; ΙΠ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν (φήσει) ἡδὺ ἡδέος ὁτιοῦν ὁτουοῦν διαφέρει τούτῳ, τῷ ἡδὺ εἶναι; μὴ γὰρ εἰ μείζων τις ἡδονὴ ἢ ἐλάττων, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττόν ἐστιν, ἀλλ᾽ εἴ τις αὐτῷ τούτῳ διαφέρει, τῷ ἡ μὲν ἡδονὴ εἶναι, ἡ δὲ μὴ ἡδονή, τῶν ἡδονῶν. οὐχ ἡμῖν γε δοκεῖ. οὐ γάρ; ΙΠ. Οὐ γὰρ οὖν δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν (φήσει) δι᾽ ἄλλο τι ἢ ὅτι ἡδοναί εἰσι, προείλεσθε ταύτας τὰς ἡδονὰς ἐκ τῶν ἄλλων ἡδονῶν· E τοιοῦτόν τι ὁρῶντες ἐπ᾽ ἀμφοῖν, ὅτι ἔχουσί τι διάφορον τῶν ἄλλων, εἰς ὃ ἀποβλέποντες, καλάς φατε αὐτὰς εἶναι. οὐ γάρ πω διὰ τοῦτο καλή ἐστιν ἡδονὴ ἡ διὰ τῆς ὄψεως, ὅτι δι᾽ ὄψεώς ἐστιν. εἰ γὰρ τοῦτο αὐτῇ ἦν τὸ αἴτιον καλῇ εἶναι, οὐκ ἄν ποτε ἦν ἡ ἑτέρα, ἡ διὰ τῆς ἀκοῆς, καλή. οὔκουν ἔστι γε δι᾽ ὄψεως ἡδονή. Ἀληθῆ λέγεις, φήσομεν; ΙΠ. Φήσομεν γάρ. ΣΩΚ. Οὐδέ γ᾽ αὖ ἡ δι᾽ ἀκοῆς ἡδονή, ὅτι δι᾽ ἀκοῆς ἐστι, διὰ ταῦτα τυγχάνει καλή. οὐ γὰρ ἄν ποτε αὖ ἡ διὰ τῆς ὄψεως, καλὴ ἦν. οὔκουν ἔστι γε δι᾽ ἀκοῆς ἡδονή. ἀληθῆ φήσομεν, ὦ Ἱππία, λέγειν τὸν ἄνδρα ταῦτα λέγοντα; ΙΠ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι ἀμφότεραί γ᾽ εἰσὶ καλαί, ὡς φατέ. Φαμὲν γάρ; ΙΠ. Φαμέν. ΣΩΚΡ. Ἔχουσιν ἄρα τι τὸ αὐτό, ὃ F ποιεῖ αὐτὰς καλὰς εἶναι· τὸ κοινὸν τοῦτο, ὃ καὶ ἀμφοτέραις αὐταῖς ἔπεστι καὶ κοινῇ, καὶ ἑκατέρᾳ ἰδίᾳ. οὐ γὰρ ἄν που ἄλλως ἀμφότεραί τε καλαὶ ἦσαν, καὶ ἑκατέρα. ἀποκρίνου ἐμοὶ ὡς ἐκείνῳ. ΙΠ. Ἀποκρίνομαι· καὶ ἐμοὶ δοκεῖ ἔχειν ὡς λέγει. ΣΩΚ. Εἰ ἄρα τι αὗται αἱ ἡδοναὶ ἀμφότεραι πεπόνθασιν, ἑκατέρα δὲ μή, οὐκ ἂν τούτῳ γε τῷ παθήματι εἶεν καλαί. ΙΠ. Καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτο, ὦ Σώκρατες; μηδ᾽ ἑτέρας πεπονθυίας τι τῶν ὄντων ὁτιοῦν, ἔπειτα τοῦτο τὸ πάθος ὃ μηδετέρα πέπονθεν, ἀμφοτέρας πεπονθέναι; ΣΩΚ. Οὐ δοκεῖ σοι; ΙΠ. Πολλὴ γὰρ ἄν με ἔχει ἀπειρία καὶ τῆς τούτων φύσεως, καὶ τῆς τῶν παρόντων λέξεως λόγων. ΣΩΚ. Ἡδέως γε, ὦ Ἱππία. ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ ἴσως κινδυνεύω δοκεῖν μέν τι ὁρᾶν οὕτως G ἔχον ὡς σὺ φῂς ἀδύνατον εἶναι, ὁρῶ δ᾽ οὐδέν. ΙΠ. Οὐ κινδυνεύεις, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πάνυ ἑτοίμως παρορᾷς. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν πολλά γέ μοι προφαίνεται τοιαῦτα περὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ἀπιστῶ αὐτοῖς· ὅτι σοὶ μὲν οὐ φαντάζεται ἀνδρὶ πλεῖστον ἀργύριον εἰργασμένῳ τῶν νῦν ἐπὶ σοφίᾳ· ἐμοὶ δέ, ὃς οὐδὲν πώποτε εἰργασάμην. καὶ ἐνθυμοῦμαι, ὦ ἑταῖρε, μὴ παίζῃς πρός με, καὶ ἑκὼν ἐξαπατᾷς. οὕτω μοι σφόδρα καὶ πολλὰ καταφαίνεται. ΙΠ. Οὐδεὶς σοῦ, ὦ Σώκρατες, κάλλιον εἴσεται εἴτε παίζω εἴτε μή, ἐὰν ἐπιχειρήσῃς λέγειν τὰ προφαινόμενά σοι ταῦτα. φανή-

A poſtquàm ipſe dixiſti, aliud quiddam id quod ad leges attinet, eſſe videtur. SOC. Quieſce aliquantulum ô Hippia. Nam in eandem circa pulchrum ambiguitatem incidiſſe videmur, in quam paulò antè, dum putamus quiddam certi nos habere. HIP. Quo pacto id ais, Socrates? SOC. Dicam equidem quod mihi videtur, ſi quid tamen dico. Hæc enim quæ ad ſtudia legéſque pertinent, fortaſſe non extra ſenſum videndi audiendique ſunt. Præterea hunc ſermonem, qui aſſerit quòd his ſenſibus gratum eſt eſſe pulchrū, feramus, nec leges in medium producamus. At ſi quis nos interroget, ſiue is quem dico, ſiue quiuis alius in hunc modum: Quid, ô Hippia, atque Socrates, B id duntaxat iucundum quod ſenſibus duobus percipitur, pulchrum eſſe cenſetis? quæ verò cæteros ſenſus ſuauitate perfundunt, cibus, potus, Veneris actus, aliáque huiuſmodi omnia, pulchra eſſe non dicitis? An fortè neque dulcia hęc, neque in ſenſibus præterquam in audiendo vidédóque, voluptatem ponitis vllam? Quid inquam, ô Hippia, reſpondebimus? HIP. Magnas quoque ô Socrates, ineſſe aliis ſenſibus voluptates aſſentiemur. SOCR. Sed ille, qua de cauſa, dicet, cùm non minus hæ, quàm illæ, voluptates ſint, pulchri eas cognomento priuatis? Quoniam, reſpondebimus, nemo eſt, qui nos non rideat, ſi dicamus non dulce comeſtionem eſſe, ſed pulchrum: odorem C item ſuauem, non ſuaue eſſe, ſed pulchrum. Veneris quoque motus dulciſſimum quiddam eſſe vnuſquiſque æquè ac nos contendet, ſed eoſipſos cùm exercet quiſpiam, ita exerceat oportet, vt conſpectui hominum veluti turpiſſimam rem ſubducat. Cùm hæc dixerimus Hippia, ille forſitan reſpondebit: intelligo equidem iamdudum quòd vos pudor impedit, quominus voluptates huiuſmodi pulchras nominetis, quia hominibus non videantur. Ego verò non quærebam, quod vulgò pulchrum videtur, ſed quod pulchrum ipſum eſt. Dicemus enim, puto, quid pulchrum eſſe poſuerimus, partem ſcilicet eā iucundi, quæ per oculos auréſque delinit. Tu verò Hippia, poD téſne hac eadē vti diſputatione, an aliud quippiam dicemus? HIP. Non alia præter hæc, ô Socrates, dicemus. SOC. Præclarè dicitis, inferet ille. Si ergo ſolum quod per viſum, auditúmque gratum aduenit, pulchrum eſt, quod per alium ſenſum delectat minimè pulchrum. Confitebimúrne? HIP. Confitebimur. SOC. Ille verò ſic iterum. An quod per viſum iucundum, per viſum & auditum iucundum eſt? Et quod per auditum iucundum, per auditum & viſum etiam? Ad hæc nos, nullo modo quod per alterum eſt, per vtrūque eſſe, hoc enim quærere nobis videris. Nos verò diximus quoduis è duobus his iucundis ipſum per ſe pulchrum eſſe, & ſi vtrunque ſimul, nónne ſic reſpondēdum? HIP. Sic prorſus. SOCR. Nunquid igitur, inquiet E ille, à iucundo iucundum, eo ipſo quod iucundum eſt, differt? haud quæro vtrum maior minórve ſit aut magis minúſve voluptate voluptas, ſed vtrū ex pluribus voluptatibus vna quædam hoc ipſo ab alia differat, quòd hæc quidem voluptas ſit, illa minimè. Nobis quidem non videri dicemus. HIP. Non videri planè. SOCR. Sic ille inferet. Nónne propter aliud quiddam quàm propterea quòd voluptates ſint, has potiſſimùm voluptates è numero omnium elegiſtis, tale quiddam in vtriſque inſpicientes, quòd videlicet naturam quandam habent ab aliis differentem, ad quam profectò reſpicientes, pulchras eſſe illas aſſeueratis? neque enim viſus voluptas idcirco pulF chra eſt, quia per viſum fit. Nam ſi illius pulchritudinis hæc eſſet cauſa, nullo modo quæ per auditum fit, pulchra eſſet, cū per viſum nequaquam efficiatur. Nos autem vera illum dicere confitebimur? HIP. Confitebimur ſanè. SOCR. Neque rurſus auditus voluptas ex eo pulchra, quia per auditum fiat? alioquin quæ per viſum percipitur, pulchra non eſſet, quippe cùm non eadem ſit cum illa quæ per auditum efficitur. Eum virum qui ita dicit, ô Hippia, vera loqui fatebimur? HIP. Vera nimirum. SOC. Veruntamen vtræque, inquiet, pulchræ ſunt, vt dicitis. Dicimúſne? HIP. Dicimus certè. SO. Habent igitur G commune quiddam atque idem, quod eas pulchras efficit, quódve ambabus communiter ineſt, & vnicuique propriè. Alioqui haud ambæ pulchræ eſſent & vtraque. Age mihi tanquam illi reſponde. HIP. Ita mihi vt ais, videri reſpondeo. SO. Si enim voluptates hæ aliquid ambæ ſuſciperent, quòd non earum vtraque pateretur, nunquam huiuſmodi paſſione pulchræ exiſterent. HIP. Sic eſt, ô Socrates. Qui enim fieri poteſt, vt quod neutra illarum patitur, ambæ perpetiantur. SOC. Non tibi videtur. HIP. Atqui & rerum iſtarum & locutionum huiuſmodi penitus imperitus eſſem. SOC. Iucundè quidem, ô Hippia. cæterùm fortaſſis periculū eſt, ne mihi videar aliquid intueri, quod ita ſe habeat, qualiter habere impoſſibile tibi videtur. Video autem nihil. HIP. Non eſt periculum ô Socrates, ſed omnino planiſſimè perſpicis. SOCR. Enimuero permulta generis huius mihi animo obuerſantur, quibus fidem non præſto, poſtquàm non probantur tibi, qui argenti plus ſtudio ſapientiæ, quàm cæteri noſtri temporis mortales cumulaſti. Ego autem, ô amice, vtpote qui nihil vnquā lucratus ſum, cogito ne me fortaſſe ludas, ex induſtriáque fallas, adeo mihi multa videntur. HIP. Nemo melius quàm tu intelliget, Socrates, ludam nécne, ſi hæc quæ tibi occurrunt proferre cœperis: nihil enim

dicere videberis, quoniam nunquam reperies, quod cùm nec ego patiar, nec tu, ambo perpetiamur. SOCR. Quomodo inquis Hippia? fortè tu aliquid dicis, quod ego minus intelligo. Verùm auſculta me, quod ſentio planiùs explicabo. Mihi quidem videtur, quod neque contigit me eſſe, neque ſum, neque tu ſimiliter, hoc ambos pati nos poſſe. Item alia quę ambo patimur, neutrum noſtrûm exiſtere. HIP. Monſtra rurſus afferre videris ô Socrates, & magis certè quàm paulò antea reſponderis. Attende modò, Si ambo iuſti eſſemus, nónne & vterque? Vel ſi iniuſtus vterque, nónne & ambo? Aut ſi ſani ambo, an non vterque? Et ſi vterque noſtrûm laboraret in aliquo, vel vulneratus eſſet, vel percuſſus, ſiue aliud quiduis paſſus fuerit, nónne idem ambo perpetimur? præterea ſi aurei, vel argentei, vel eburnei, ac etiam ſi vis generoſi, aut ſapientes, aut honorati, vel ſenes, vel iuuenes, aut aliud quiduis humanū, ambo eſſemus: nónne omnino neceſſarium eſſet hoc vtrunque noſtrûm eſſe? SOC. Omnino quidem. HIP. Cæterùm ipſe ô Socrates res ipſas totas non conſideras, neque illi quibuſcum diſputare es ſolitus: plauditis autem ilico, quia pulchrum deprehendiſtis, & vnumquodque diſſerendo auellitis: atque idcirco ita vos magna latent corpora, continuā eſſentiam ex natura ſortita. Et nunc adeò circa hæc te veritas fugit, vt putes eſſe paſſionem aliquā vel eſſentiam, quæ circa ambo quædam verſetur, circa verò vtrunque minimè: atque viciſſim quæ circa vtrunque quidē ſit, circa ambo verò nequaquam: adeò abſurdi, temerarij, inepti, fatui eſtis. SOC. Talia quidem noſtra ſunt, Hippia, non qualia quis optaret, vt trito prouerbio fertur, ſed qualia eſſe poſſunt. Sed ipſe ſemper admonendo nos iuuas. Etenim prius quàm nos in his admoneres, quàm ſtolidè affecti eſſemus, adhuc tibi clarius aperiam: ſi quæ de his ſentimus retulero. Dicámne? HIP. Scienti Socrates, referas: noui enim omnem eorum qui in diſputando verſantur conditionē. Veruntamen ſi cupis, enarra. SOC. Cupio equidem. Enimuero vir optime, ita rudes eramus antequā tu hęc nobis diceres, vt de me ac te opinaremur, quòd vterque noſtrū vnus ſit, neque tamē ambo id ſimus quod quiſque noſtrûm. non enim vnus, ſed duo ſumus. Adeò fatui eramus. Nunc verò abs te didicimus, quòd ſi duo ambo ſumus, duo ſimiliter vtrunque noſtrûm eſſe neceſſe eſt: & ſi vnus vterque, vnū pariter ambos. Impoſſibile enim eſt vniuerſali & continua eſſentiæ ratione ſecundum Hippiam, aliter ſe habere. Sed quod ambo erant, idem & vterque: & contrà quod vterque, pariter ambo. Nunc igitur à te perſuaſus hîc ſedeo: prius tamen ô Hippia id mihi memora, vtrū vnus ego túque ſimus, vel tu duo & ego duo. HIP. Quid ais Socrates? SOC. Hæc ipſa quæ dico. Vereor enim apertè coram te loqui: nam mihi ſuccenſes, turbáſque, quando dicere aliquid tibiipſi videris. Simul autē mihi dicas, nónne vterque noſtrum vnus, & vnum eſſe contingit vtrunque? HIP. Omnino. SO. Quòd ſi vnus, impar quoque, an non vnum impar exiſtimas? HIP. Equidē. SOC. Num & ambo cùm ſimus duo, impares ſumus? HIP. Nequaquam ô Socrates. SOC. Sed pares ambo nónne? HIP. Pares. SOC. Nunquid ex eo quòd ambo pares, par etiam vterque noſtrûm? HIP. Minimè. SO. Non ergo neceſſe eſt omnino, vt modò dicebas, quæcunque ambo vtroque, & quæcūque vtrique ambos eſſe. HIP. Non in rebus huiuſmodi, ſed in his quæ ipſe ſuprà narraui. SOC. Sat habeo Hippia. Nam iſta ſufficiunt, poſtquàm alia ſic, alia aliter ſe habere videntur. Dixi equidem, ſi recordaris vnde ſermo hic eſt ortus, voluptates per viſum & per auditum, non hoc pulchras eſſe quòd vtraque earum habet, ambæ nequaquam, vel quòd ambæ, ſed vtraque minimè, imò eo quòd & ambæ habent & vtraque: & idcirco ambas & vtranque pulchras eſſe, & tu cōceſſiſti, & ego hac de cauſa per illam ipſam eſſentiam quę ambas ſequitur, ambas eſſe pulchras, ſi modò pulchræ ſunt, cenſui: per eam verò quæ alteram deſerit, minimè. Et nūc quoque idem exiſtimo. Verùm mihi tanquam à principio dicas, ſi voluptates quæ per viſum & quæ per auditū fiunt, ambæ & vtraque pulchræ ſunt, quod ipſas pulchras efficit, nónne ambas & vtraque ſequitur? HIP. Prorſus. SO. An ex eo quòd vtraque atque ambæ ſunt voluptates pulchræ ſunt? vel hac ratione aliæ quoque voluptates non minus pulchræ? nihil enim minus voluptates illas eſſe conſtitit. meminiſtin'? HIP. Memini. SO. Sed quia per viſum & auditum fiunt, idcirco pulchras eſſe illas eſt dictum. HIP. Ita dictum. SOC. Vide num vera loquar. Sic enim vt memini diximus, pulchrum eſſe quod iucundū non quidem per ſenſus quoſlibet, ſed quod per viſum duntaxat atque auditum. HIP. Sic prorſus. SOC. Nónne paſſio hæc ambas ſequitur, vtranque minimè? Non enim vtraque illarum quemadmodum ſuprà diximus, per ambas ſunt, ſed ambæ quidem per ambas, vtraque minimè. Eſt ita? HIP. Eſt. SOCR. Non ergo hoc vtraque pulchræ ſunt, quod non ſequitur vtraſque: ambo enim non ſequitur vtrunque. Quamobrem ambo illa vocare pulchra ſecundum ſuppoſitionem licet, vtraque verò nequaquam. an aliter dicimus? Nónne hoc neceſſarium eſt?

Prouerbium.

A σῃ γὰρ οὐδὲν λέγων. οὐ γὰρ μήποτε εὕρῃς, ὃ μήτ' ἐγὼ πέπονθα, μήτε σύ, τοῦτ' ἀμφοτέρους ἡμᾶς πεπονθότας. Σ. Πῶς λέγεις, ὦ Ἱππία; ἴσως μέντοι τὶ λέγεις, ἐγὼ δ' οὐ μανθάνω. ἀλλά μου σαφέστερον ἄκουσον ὃ βούλομαι λέγειν. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται, ὃ μήτ' ἐγὼ πέπονθα εἶναι, μήτ' εἰμί, μηδ' αὖ σὺ εἶ, τοῦτο ἀμφοτέρους πεπονθέναι ἡμᾶς οἷόν τ' εἶναι· ἕτερα δ' αὖ ἃ ἀμφότεροι πεπόνθαμεν εἶναι, ταῦτα οὐδέτερον εἶναι ἡμῶν. Ι. Τέρατα αὖ ἀποκρινομένῳ ἔοικας, ὦ Σώκρατες, ἔτι μείζω ἢ ὀλίγον πρότερον ἀπεκρίνω. σκόπει γάρ· πότερον εἰ ἀμφότεροι δίκαιοι ἐσμέν, οὐ καὶ ἑκάτερος ἡμῶν εἴη ἄν; ἢ εἰ ἄδικος ἑκάτερος, οὐ καὶ ἀμφότεροι αὖ; ἢ εἰ ὑγιαίνοντες, οὐ καὶ ἑκάτερος; ἢ εἰ κεκμηκώς τι, ἢ τετρωμένος, ἢ πεπληγμένος, ἢ
B ἄλλ' ὁτιοῦν πεπονθὼς ἑκάτερος ἡμῶν εἴη, οὐ καὶ ἀμφότεροι αὖ ἂν τοῦτο πεπόνθοιμεν; ἔτι τοίνυν εἰ χρυσοῖ ἂν ἢ ἀργυροῖ, ἢ ἐλεφάντινοι, εἰ δὲ βούλει, γενναῖοι, ἢ σοφοί, ἢ τίμιοι, ἢ γέροντές γε ἢ νέοι, ἢ ἄλλο ὅ,τι βούλει τῶν ἐν ἀνθρώποις, ἀμφότεροι τύχοιμεν ὄντες· ἆρ' οὐ μεγάλη ἀνάγκη καὶ ἑκάτερον ἡμῶν τοῦτο εἶναι; Σ. Πάντως γε δήπου. Ι. Ἀλλὰ γὰρ δὴ σύ, ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ὅλα τῶν πραγμάτων οὐ σκοπεῖς, οὐδ' ἐκεῖνοι οἷς σὺ εἴωθας διαλέγεσθαι· κρούετε δὲ ἀπολαμβάνοντες τὸ καλόν, καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐν τοῖς λόγοις κατατέμνοντες. διὰ ταῦτα οὕτω μεγάλα ὑμᾶς λανθάνει καὶ διανεκῆ σώματα τῆς οὐσίας πεφυκότα. καὶ νῦν τοσοῦτόν σε λέληθεν, ὥστε οἴει εἶναί τι ἢ πάθος, ἢ οὐσίαν, ἣ περὶ μὲν ἀμφότερα ταῦ-
C τα ἐστὶν ἅμα, περὶ δὲ ἑκάτερον οὔ· ἢ αὖ περὶ μὲν ἑκάτερον, περὶ δὲ ἀμφότερα οὔ. οὕτως ἀλογίστως καὶ ἀσκέπτως καὶ εὐήθως καὶ ἀδιανοήτως διάκεισθε. ΣΩ. Τοιαῦτα, ὦ Ἱππία, τὰ ἡμέτερά ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεταί τις (φασὶν ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι) ἀλλ' οἷα δύναται. ἀλλὰ σὺ ἡμᾶς ὀνίνης, ἀεὶ νουθετῶν. ἐπεὶ καὶ νῦν, πρὶν ὑπὸ σοῦ ταῦτα νουθετηθῆναι, ὡς εὐήθως διεκείμεθα, ἔτι σοι μᾶλλον ἐγὼ ἐπιδείξω, εἰπὼν ἃ διανοούμεθα περὶ αὐτῶν. ἢ μὴ εἴπω; Ι. Εἰδότι μὲν ἐρεῖς, ὦ Σώκρατες. οἶδα γὰρ ἑκάστους τῶν περὶ τοὺς λόγους ὡς διάκεινται. ὅμως δ' ἔτι σοι ἥδιον, λέγε. Σ. Ἀλλὰ μὴν ἥδιόν γε. ἡμεῖς γάρ, ὦ βέλτιστε, οὕτως ἀβέλτεροι ἦμεν πρίν σε ταῦθ' ἡμῖν εἰπεῖν, ὥστε δόξαν εἴχομεν περὶ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ ὡς ἑ-
D κάτερος ἡμῶν εἷς ἐστι. τοῦτο δ', ὃ ἑκάτερος ἡμῶν εἴη, οὐκ ἄρα εἶμεν ἀμφότεροι. οὐ γὰρ εἷς ἐσμέν, ἀλλὰ δύο. οὕτως εὐηθικῶς εἴχομεν. νῦν δὲ παρὰ σοῦ ἤδη ἀνεδιδάχθημεν ὅτι εἰ μὲν δύο ἀμφότεροί ἐσμεν, δύο καὶ ἑκάτερον ἡμῶν ἀνάγκη εἶναι· εἰ δὲ εἷς ἑκάτερος, ἕνα καὶ ἀμφοτέρους ἀνάγκη. οὐ γὰρ οἷόν τε διανεκεῖ λόγῳ τῆς οὐσίας κατὰ Ἱππίαν ἄλλως ἔχειν. ἀλλ' ὃ ἂν ἀμφότερα ᾖ, τοῦτο καὶ ἑκάτερον· καὶ ὃ ἑκάτερον, ἀμφότερα εἶναι. πεπεισμένος δὲ νῦν ἐγὼ ὑπὸ σοῦ ἐνθάδε κάθημαι. πρότερον μέντοι, ὦ Ἱππία, ὑπόμνησόν με πότερον εἷς ἐσμεν ἐγώ τε καὶ σύ, ἢ σύ τε δύο εἶ, κἀγὼ δύο. Ι. Τί λέγεις, ὦ Σώκρατες; Σ. Ταῦτα ἅπερ λέγω. φοβοῦμαι γάρ σε σαφῶς λέγειν, ὅτι μοι χαλεπαίνεις ἐπειδάν τι δόξῃς σαυτῷ λέ-
E γειν. ὅμως δ' ἔτι μοι εἰπέ. οὐχ εἷς ἡμῶν ἑκάτερός ἐστι, καὶ πέπονθε τοῦτο εἷς εἶναι; Ι. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ εἷς, καὶ περιττὸς ἂν εἴη ἑκάτερος ἡμῶν. ἢ οὐ τὸ ἓν περιττὸν ἡγῇ; Ι. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἦ καὶ ἀμφότεροι οὖν περιττοί ἐσμεν, δύο ὄντες; Ι. Οὐκ ἂν εἴη, ὦ Σώκρατες. Σ. Ἀλλ' ἄρτιοί γε ἀμφότεροι. ἦ γάρ; Ι. Πάνυ γε. Σ. Μῶν οὖν, ὅτι ἀμφότεροι ἄρτιοι, τούτου ἕνεκα καὶ ἑκάτερος ἄρτιος ἡμῶν ἐστιν; Ι. Οὐ δῆτα. Σ. Οὐκ ἄρα πᾶσα ἀνάγκη (ὡς νῦν δὴ ἔλεγες) ἃ ἂν ἀμφότεροι, καὶ ἑκάτερον· καὶ ἃ ἂν ἑκάτερον, καὶ ἀμφοτέρους εἶναι. Ι. Οὐ τά γε τοιαῦτα, ἀλλ' οἷα ἐγὼ πρότερον ἔλεγον. Σ. Ἐξαρκεῖ, ὦ Ἱππία. ἀγαπητὰ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐπειδὴ τὰ μὲν οὕτω φαίνεται, τὰ δ' οὐχ οὕτως ἔχοντα. καὶ γὰρ ἐγὼ ἔλεγον (εἰ μέμνη-
F σαι ὅθεν ἀπὸ ὁ λόγος ἐλέχθη) ὅτι ἡ διὰ τῆς ὄψεως καὶ δι' ἀκοῆς ἡδονὴ οὐ τούτῳ ἂν εἶεν καλαί, ὅτι τυγχάνοιεν ἑκατέρα μὲν αὐτῶν εἶναι πεπονθυῖα, ἀμφότεραι δὲ μή· ἢ ἀμφότεραι μέν, ἑκατέρα δὲ μή· ἀλλ' ἐκείνῳ ᾧ ἀμφότεραί τε καὶ ἑκατέρα· διότι συνεχώρεις ἀμφοτέρας τε αὐτὰς εἶναι καλάς, καὶ ἑκατέραν. τούτου δὴ ἕνεκα, τῇ οὐσίᾳ τῇ ἐπ' ἀμφότερα ἑπομένῃ ᾤμην, εἴπερ ἀμφότερά ἐστι καλά, ταύτῃ δεῖν αὐτὰ καλὰ εἶναι· τῇ δὲ κατὰ τὰ ἕτερα ἀπολειπομένῃ, μή. καὶ ἔτι νῦν οἶμαι. ἀλλά μοι λέγε, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς· ἡ δι' ὄψεως ἡδονὴ καὶ ἡ δι' ἀκοῆς, εἴπερ ἀμφότεραί τ' εἰσὶ καλαὶ καὶ ἑκατέρα, ἆρα ὃ ποιεῖ αὐτὰς καλάς, οὐχὶ καὶ ἀμφοτέραις γε αὐταῖς ἕπεται καὶ ἑκατέρᾳ; Ι. Πάνυ γε. Σ. Ἆρ' οὖν ὅτι ἡδονὴ ἑκατέρα τ' ἐστί,
G καὶ ἀμφότεραι, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν καλαί; ἢ διὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλαι πᾶσαι ἂν οὐδὲν τούτων ἧττον εἶεν καλαί; οὐδὲν γὰρ ἧττον ἡδοναὶ ἐφάνησαν οὖσαι, εἰ μέμνησαι. Ι. Μέμνημαι. ΣΩ. Ἀλλ' ὅτι γε δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς αὗταί εἰσι, διὰ τοῦτο ἐλέγετο καλὰς αὐτὰς εἶναι. Ι. Καὶ ἐρρήθη οὕτω. Σ. Σκόπει δὲ εἰ ἀληθῆ λέγω. ἐλέγετο γάρ (ὡς ἐγὼ μνήμης ἔχω) τοῦτ' εἶναι καλὸν τὸ ἡδύ, οὐ πᾶν, ἀλλ' ὃ ἂν δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ᾖ. Ι. Ἀληθῆ. Σ. Οὐκοῦν τοῦτό γε τὸ πάθος ἀμφοτέραις μὲν ἕπεται, ἑκατέρᾳ δ' οὔ; οὐ γάρ πού ἑκάτερόν γε αὐτῶν (ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγετο) δι' ἀμφοτέρων ἐστίν· ἀλλ' ἀμφότερα μὲν δι' ἀμφοῖν, ἑκάτερον δ' οὔ. ἔστι ταῦτα; Ι. Ἔστιν. Σ. Οὐκ ἄρα τούτῳ γε ἑκάτερον αὐτῶν ἐστὶ καλόν, ὃ μὴ ἕπεται ἑκατέρῳ. τὸ γὰρ ἀμ-
H φότερον ἑκατέρῳ οὐχ ἕπεται. ὥστε ἀμφότερα μὲν αὐτὰ φάναι καλὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ἔξεστιν, ἑκάτερον δὲ οὐκ ἔξεστιν. ἢ πῶς λέγομεν; οὐκ ἀνάγκη;

A ΙΠ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Φῶμεν οὖν ἀμφότερα μὲν καλὰ εἶναι, ἑκάτερον δὲ μὴ φῶμεν; ΙΠ. Τί γὰρ κωλύει; ΣΩΚΡ. Τόδε ἔμοιγε, ὦ φίλε, δοκεῖ κωλύειν, ὅτι ἦν που ἡμῖν τὰ μὲν οὕτως ἐπιγιγνόμενα ἑκάστοις, εἴπερ ἀμφοτέροις ἐπιγίγνοιτο, καὶ ἑκατέρῳ· καὶ εἴπερ ἑκατέρῳ, καὶ ἀμφοτέροις, ἅπαντα ὅσα σὺ διῆλθες. ἦ γάρ; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Ἃ δέ γε αὖ ἐγὼ διῆλθον, οὔ. ὧν δὴ ἦν καὶ αὐτὸ τὸ ἑκάτερον καὶ τὸ ἀμφότερον. ἔστιν οὕτως; ΙΠ. Ἔστι. ΣΩΚΡ. Ποτέρων οὖν, ὦ Ἱππία, δοκεῖ σοι τὸ καλὸν εἶναι; πότερον ὧν σὺ ἔλεγες; εἴπερ ἐγὼ ἰσχυρὸς, καὶ σὺ, καὶ ἀμφότεροι· καὶ εἴπερ ἐγὼ δίκαιος, καὶ σὺ, καὶ ἀμφότεροι· καὶ εἴπερ ἀμφότεροι, καὶ ἑκάτερος. οὕτω δὴ καὶ εἴπερ ἐγὼ καλὸς, καὶ σὺ, καὶ ἀμφότεροι· καὶ εἴπερ ἀμφότεροι, καὶ ἑκάτερος. B ἢ οὐδὲν κωλύει, ὥσπερ ἀρτίων ὄντων τινῶν ἀμφοτέρων, τάχα μὲν ἑκάτερα περιττὰ εἶναι, τάχα δ' ἄρτια· καὶ αὖ ἀῤῥήτων ἑκατέρων ὄντων, τάχα μὲν ῥητὰ τὰ συναμφότερα εἶναι, τάχα δ' ἄῤῥητα; καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα, ἃ δὴ καὶ ἐγὼ ἔφην ἐμοὶ προφαίνεσθαι. ποτέρων δὴ τιθῇς τὸ καλόν; ἢ ὥσπερ ἐμοὶ περὶ αὐτοῦ καταφαίνεται, καὶ σοί; πολλὴ γὰρ ἀλογία ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ἀμφοτέρους μὲν ἡμᾶς εἶναι καλοὺς, ἑκάτερον δὲ μή· ἢ ἑκάτερον μὲν, ἀμφοτέρους δὲ μή, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων. οὕτως αἱρῇ ὥσπερ ἐγὼ, ἢ 'κείνως; ΙΠ. Οὕτως ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. C ΣΩΚ. Εὖγε σὺ ποιῶν, ὦ Ἱππία· ἵνα καὶ ἀπαλλαγῶμεν πλείονος ζητήσεως. εἰ γὰρ τούτων γ' ἐστὶ τὸ καλὸν, οὐκ ἂν ἔτι εἴη τὸ δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδὺ, καλόν. ἀμφότερα μὲν γὰρ ποιεῖ καλὰ τὸ δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς, ἑκάτερον δ' οὔ. τοῦτο δ' ἦν ἀδύνατον, ὡς ἐγώ τε καὶ σὺ δὴ ὁμολογοῦμεν, ὦ Ἱππία. ΙΠ. Ὁμολογοῦμεν γάρ. ΣΩΚ. Ἀδύνατον ἄρα τὸ δι' ὄψεως καὶ ἀκοῆς ἡδὺ, καλὸν εἶναι· ἐπειδή γε καλὸν γιγνόμενον, τῶν ἀδυνάτων τι παρέχεται. ΙΠ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Λέγετε δὴ πάλιν (φήσει) ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδὴ τούτου διημάρτετε· τί φατὲ εἶναι τοῦτο τὸ καλὸν, τὸ ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἡδοναῖς, δι' ὅ,τι ταύτας πρὸ τῶν ἄλλων τιμήσαντες, καλὰς ὠνομάσατε. ἀνάγκη δή μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ Ἱππία, λέγειν, ὅτι ἀσινέσταται αὗται τῶν ἡδονῶν εἰσὶ καὶ βέλτισται, καὶ ἀμφότεραι καὶ ἑκατέρα. D ἢ σύ τι ἔχεις λέγειν ἄλλο ᾧ διαφέρουσι τῶν ἄλλων; ΙΠ. Οὐδαμῶς. τῷ ὄντι γὰρ βέλτισταί εἰσι. ΣΩΚ. Τοῦτ' ἄρα φήσει, Λέγετε δὴ τὸ καλὸν εἶναι ἡδονὴν ὠφέλιμον; Ἔοικα μὲν, φήσω ἔγωγε. σὺ δέ; ΙΠ. Καὶ ἐγώ. ΣΩ. Οὐκοῦν ὠφέλιμον (φήσει) τὸ ποιοῦν τἀγαθόν. τὸ δὲ ποιοῦν καὶ τὸ ποιούμενον, ἕτερον νῦν δὴ ἐφάνη. καὶ εἰς τὸν πρότερον λόγον ἥκει ἡμῖν ὁ λόγος. οὔτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἂν εἴη καλὸν, οὔτε τὸ καλὸν, ἀγαθόν· εἴπερ ἄλλο αὐτῶν ἑκάτερόν ἐστι. παντός γε μᾶλλον φήσομεν, ὦ Ἱππία, ἂν σωφρονῶμεν, οὐ γάρ που θέμις τῷ ὀρθῶς λέγοντι μὴ συγχωρεῖν. ΙΠ. Ἀλλὰ δή γ', ὦ Σώκρατες, τί οἴει ταῦτα εἶναι ξύμπαντα; κνίσματά τοι ἐστὶ καὶ περιτμήματα τῶν λόγων (ὅπερ ἄρτι ἔλεγον) κατὰ βραχὺ διῃρημένα. E ἀλλ' ἐκεῖνο καὶ καλὸν καὶ πολλοῦ ἄξιον, οἷόν τ' εἶναι, εὖ καὶ καλῶς λόγον καταστησάμενον ἐν δικαστηρίῳ, ἢ ἐν βουλευτηρίῳ, ἢ ἐπ' ἄλλῃ τινὶ ἀρχῇ πρὸς ἣν ἂν ὁ λόγος ᾖ, πείσαντα, οἴχεσθαι φέροντα οὐ τὰ σμικρότατα ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν ἄθλων, σωτηρίαν αὑτοῦ τε καὶ τῶν αὑτοῦ χρημάτων καὶ φίλων. τούτων οὖν χρὴ ἀντέχεσθαι, χαίρειν ἐάσαντα τὰς σμικρολογίας ταύτας· ἵνα μὴ δοκῇς λίαν ἀνόητος εἶναι λήρους καὶ φλυαρίας, ὥσπερ νῦν, μεταχειριζόμενος. ΣΩΚΡ. Ὦ Ἱππία φίλε, σὺ μὲν μακάριος εἶ, ὅτι τε οἶσθα ἃ χρὴ ἐπιτηδεύειν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιτετήδευκας ἱκανῶς, ὥς φῄς· ἐμὲ δὲ δαιμονία τις τύχη, ὡς ἔοικε, κατέχει· ὅστις πλανῶμαι μὲν καὶ ἀπορῶ ἀεί. ἐπιδεικνὺς δὲ τὴν ἐμαυτοῦ ἀπορίαν ὑμῖν τοῖς F σοφοῖς, λόγῳ αὖ ὑπὸ ὑμῶν προπηλακίζομαι, ἐπειδὰν ἐπιδείξω. λέγετε γάρ με ἅπερ καὶ σὺ νῦν λέγεις, ὡς ἠλίθιά τε καὶ σμικρὰ καὶ οὐδενὸς ἄξια πραγματεύομαι. ἐπειδὰν δὲ αὖ ἀναπεισθεὶς ὑπὸ ὑμῶν λέγω ἅπερ ὑμεῖς, ὡς πολὺ κράτιστόν ἐστιν οἷόν τ' εἶναι λόγον εὖ καὶ καλῶς καταστησάμενον περαίνειν ἐν δικαστηρίῳ, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὑπό τε ἄλλων τινῶν τῶν ἐνθάδε καὶ ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀεί με ἐλέγχοντος, πάντα κακὰ ἀκούω. καὶ γάρ μοι τυγχάνει ἐγγύτατα γένους ὢν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκῶν. ἐπειδὰν οὖν εἰσέλθω οἴκαδε εἰς ἐμαυτοῦ, καί μου ἀκούσῃ ταῦτα λέγοντος, ἐρωτᾷ εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τολμῶν περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων διαλέγεσθαι, οὕτω φανερῶς ἐξελεγχόμενος περὶ τοῦ G καλοῦ, ὅτι οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ὅ,τι ποτ' ἐστὶν οἶδα. Καίτοι πῶς σὺ εἴσῃ (φησὶν) ἢ λόγον ὅστις καλῶς κατεστήσατο, ἢ μὴ, ἢ ἄλλην πρᾶξιν ἡντινοῦν, τὸ καλὸν ἀγνοῶν; καὶ ὁπότε οὕτω διάκεισαι, οἴει σοι κρεῖττον εἶναι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι; συμβέβηκε δή μοι ὅπερ λέγω, κακῶς μὲν ὑπὸ ὑμῶν ἀκούειν καὶ ὀνειδίζεσθαι, κακῶς δὲ ὑπ' ἐκείνου. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀναγκαῖον ὑπομένειν ταῦτα πάντα. οὐδὲν γὰρ ἄτοπον, εἰ ὠφελοίμην. ἐγὼ οὖν μοι δοκῶ, ὦ Ἱππία, ὠφελῆσθαι ἀπὸ τῆς ἀμφοτέρων ὑμῶν ὁμιλίας. τὴν γὰρ παροιμίαν ὅ,τι ποτὲ λέγει, τὸ, χαλεπὰ τὰ καλὰ, δοκῶ μοι εἰδέναι.

HIP. Videtur. SOC. Dicendúmne ambo quidem pulchra eſſe, vtraque verò nequaquam? HIPP. Quid prohibet? SOC. Hoc mihi amice obſtare videtur, quòd quædam ſic adeſſe aliis iudicata ſunt, vt ſi ambobus adſunt, adſint & vtrique: & contrà ſi vtrique, & ambobus. Hæccine omnia ſunt, quæ tu narraſti. HIPP. Erant certè. SOCRA. Quæ autem ego retuli, minimè: è quorum numero erat quod ambo dicitur, & quod vtrũque. eſt ne ita? HIPP. Eſt. SOCR. Vtrum tibi videtur, ô Hippia, ex his quæ ipſe expoſuiſti pulchrum eſſe? Vt ſi ego robuſtus & tu, ambo robuſti. Item ſi ego iuſtus & tu, ambo: & contrà, ſi ambo, & vterque. Vel nihil prohibet ita contingere, vt in ipſis paribus & imparibus accidit: vbi ambo aliquando paria ſunt, imparia vtraque, & aliquando paria, necnon vtraque interdum talia ſunt, vt exprimi nequeant, ambo queant, & interdum nequeant. Aliáque huius generis plurima quæ mihi occurrere dixeram, quorum in numero pulchrum ponis? num ita tibi de hoc vt mihi apparet? nimis enim abſurdum eſſe mihi videtur, vt ambo pulchri ſimus, non vterque. Vel contrà, vterque pulcher, non ambo, aut aliud quodlibet talium. Itáne ipſe eligis vt ego? An illo potius modo? HIPP. Sic equidem. SOCRAT. Rectè agis Hippia, vt à longiore inquiſitione nos liberemus. Si enim ex his eſt pulchrum, haud amplius quod per viſum, & auditum delectat, pulchrum erit. Ambo nanque pulchra facit, vtraque minimè. Hoc autem impoſſibile, vt inter nos conuenit. HIPP. Conuenit certè. SOCRAT. Impoſſibile igitur quod viſum, & auditum iucundum, pulchrum eſſe: nam ſi id pulchrum eſſet, impoſſibile aliquid ſequeretur. HIP. Vera hæc ſunt. SOCRAT. Hic contentioſus ille dicet, exponite iterum à principio, poſtquàm iſtud vos fefellit, quid eſſe pulchrum hoc dicitis, quod ambabus voluptatibus ineſt, propter quod iſtas præ cæteris honorantes pulchras vocaſtis. Neceſſarium mihi videtur, ô Hippia, vt reſpondeamus, quòd innoxiæ ſunt præ cæteris voluptatibus, atque optimæ tam ambæ, quàm vtraque. An tu aliquid aliud habes, quo ab aliis differant? HIP. Nihil, reuera enim optimæ ſunt. SOCRAT. Tum ille, hoc igitur pulchrum eſſe dicitis conducibilem voluptatem? Videri equidem reſpondebo. tu verò? HIP. Et ego. SOC. Ille verò ad hæc. Nónne conducibile eſt quod bonum efficit? Efficiens autem & effectum aliud eſſe nunc cõſtitit. vnde eôdem relabimur. Neque enim bonum pulchrum eſſet, neque pulchrum bonum, ſi quidem aliud vnumquodque illorum eſſet. Ita eſſe nos illi, ô Hippia, ſi ſapiemus, illico reſpõdebimus. Nefas enim eſt, rectè loquenti non aſſentiri. HIP. Quid tu aliud, Socrates, cuncta hæc eſſe ducis, quàm contractiones quaſdam concisionéſque ſermonum, vt antè dixi, in minima reſolutas? Illud verò pulchrum & multi faciendum eſt, vt quis valeat, præclara oratione habita in iudicio, vel concilio, vel ad aliam quandam poteſtatem ad quam verba fiunt, auditoribus perſuaſis, non minima quædam, ſed maxima præmia reportare, ſuiipſius, rerum ſuarum, amicorúmque ſalutem. Hæc ſanè omiſſis minutis his quæſtiunculis complecti decet, ne demens eſſe videaris, dum deliramenta, & nugas, vt modò pertractas. S. O amice Hippia, tu quidem beatus es, qui noſti quibus ſtudere hominem decet, & ipſe abundè, vt aſſeris, ſtuduiſti. Me verò mira quædã fortuna detinet: quippe aberro ſemper, atque egeo. Quoties autem inopiam meam ſapientibus vobis oſtendo, verbis rurſus à vobis obiurgor. Obiicitis enim continuo, quæ & tu nunc obiecisti, me ſcilicet ſtolida, exilia, & nihili faciẽda tractare. Demum cùm perſuaſus à vobis, eadem quæ & vos profero, lõgè optimum eſſe poſſe orationem eleganter & ornatè compoſitam perorare in iudicio, & alio quouis cœtu, rurſus nonnulli è noſtris, & ille vir qui me ſemper redarguit, grauiter increpant. Proximus ille vir mihi genere eſt, & vnà mecũ habitat. Ergo cùm primũ domũ ingreſſus ſum, & ille me talia dicentem audit, interrogat quid non erubeſcam de pulchris vitæ inſtitutis diſputare, cùm adeò manifeſtè circa pulchrum redargutus ſim, quòd ipſum pulchrum quid ſit ignorem. Inquit enim, qua ratione intelliges, quæ oratio pulchrè compoſita ſit, quæ non, aut aliam quamlibet actionem pulchram eſſe, vel turpem, dũ pulchrum ipſum quid ſit ignoras? Et quando ita affectus ſis, viuere te, quàm mori præſtare putas? Contigit itaque mihi quod modò dicebam, vt & à vobis & ab illo malè verbis accipiar, maléque audiam. Sed fortè operæpretium eſt hæc omnia tolerare: neque enim id abſurdum, modò quippiam lucratus ſim. Tantum enim Hippia conſuetudine vtrorunque profeci, vt prouerbium illud, quod pulchra difficilia eſſe dicit, intelligere mihi iam videar.

Definitio alia falſa pulchri.

Confutatio.

Alia definitio falſa pulchri.

Prouerbium.

LYSIS, VEL, DE AMICITIA.

Obſtetricius.

ΛΥΣΙΣ, Η, ΠΕΡΙ ΦΙΛΙΑΣ.

Μαιευτικός.

SVMMA DIALOGI. *Scopus huius diſputationis eſt de Amicitia, quæ certè maximi eſt momenti in ſocietate generis humani. Falſam autem amicitiam, qualis eſt ſpurcus ille atque impurus puerorum amor, verè & prudenter diſcriminat à vera & germana amicitia. Vera amicitia firmam animorum ſtudiorúmque conſenſionẽ, & omniũ aliarum rerũ communitatem, ab omni inuidia liberam & immunem complectitur. Eius efficiens cauſa, eſt Deus: cauſa adiuuans, morum ſimilitudo atque cognatio. Hæc amicitia non cadit in improbos, ſed in bonos tantùm. Deus tamen, iniecta neceſſitate, homines mutuo quodam vinculo inter ſe continet, vt mutuam ſocietatem velint nolint colere cogantur. Maximè conducit ad amicitiæ conſtantiam atque firmitatem, vt amici amicos colant, & mutuis officiis demereantur. Amicitiæ maximus eſt & præſtantiſſimus vſus in vita humana: vt ſummum ſcelus ſit, eius nullam rationem habere. Hîc igitur traditur diſcrimen veræ amicitiæ à falſa: veræ amicitiæ definitio, cauſis ipſius notatis: vſus denique ipſius.*

SOCRATES, HIPPOTHALES, CTESIPPVS, MENEXENVS, LYSIS.

Occaſio dialogi.

IBAM ex Academia in Lyceum rectà per ſuburbium iuxta mœnia, & cùm ad portã vbi fons eſt Panopis, veniſſem, Hippothalem Hieronymi filium, & Cteſippum Pæanæum, alióſque vnà cum his adoleſcentes multos offendi. Cúmque me Hippothales venientem videret, ô Socrates, inquit, quónam & vnde? At ego, ex Academia proficiſcor in Lyceum rectà. Tum ille, Adéſdum, rectà ad nos, inquit, non accedis? decet enim. Ad hæc equidem, decet inquam: ſed vbinam, & apud quos veſtrûm eſſe me vultis? Ille verò, Adéſdum, inquit, è regione mœniorum gymnaſium quoddam oſtendens muro circundatum, & ianuam apertam, hîc ait, ipſi & alij quàm multi, & quidem honeſti, nos exercemus. Qua potiſſimùm in re eſt hæc veſtra exercitatio? In palæſtra quæ nuper eſt cõſtructa, ac vt plurimùm in ſermonibus, quos tecum libenter communicaremus. Rectè agitis. Sed quis ibi præceptor? Socius & laudator tuus Miccus. Per Iouem non malus ille quidem, ſed ſatis magnus ſophiſta. Víſne me intrò ſequi, vt eos qui ibi ſunt, videas? Id in primis libẽter audirem, ad quid ingrediar, & quis pulcher ille. Alius alij noſtrûm videtur, ô Socrates. Tibi verò quis, ô Hippothales? Dic obſecro. At ille interrogatus erubuit. Tum ego, ò Hieronymi fili Hippothales, vtrum ames quempiam nécne, nihil opus eſt vt aperias. Noui enim quòd nõ ſolùm amas, ſed quòd in amore progreſſus ſis tam procul. Etenim cæteris in rebus hebes & inutilis ſum: id autem vnum mihi munus à Deo datum, vt primo aſpectu & amantes & amatos cognoſcam. quod cùm ille audiuiſſet, multò etiam magis erubuit. Verùm Cteſippus quàm vrbanus es, inquit, Hippothales, qui amati tui nomen Socrati referre detrectas. Quòd ſi paulíſper ille hic moretur, necabitur aſſiduè ex te audiendo. Nobis enim dudum ô Socrates, aures compleuit, ſurdáſque reddidit nomine Lyſidis. Vbi verò ſubbibit, facilè fit, vt vel à ſomno excitati, Lyſidis nomen audire videamur. Nec admodum moleſtum eſſet, ſit moleſtum licet, ſoluta oratione de illo loquentem audire, ni carmina & commentationes noſtras exhaurire conetur, & quod moleſtiſſimũ eſt, amores ſuos voce miranda canat, quam perferre neceſſe habemus: nunc verò abs te rogatus erubeſcit. Iuuenis, inquã, Lyſis hic eſſe videtur: coniicio autem, nam audiens eius nomen, haud agnoui. Tum ille, raro nomen eius enunciat, ſed ex patris nomine cùm ſit vir admodũ nobilis, adhuc iuuenis ipſe cognominatur: id enim mihi perſuadeo, fieri nõ poſſe vt pueri formã ignores: adeò nanq; egregia præditus eſt, vt vel ea ſola notus omnibus eſſe poſſit. Cuius inquã filius eſt, dicite quæſo. Democratis, inquit, Æxonei maximus natu filius. At ego, Eſto ô Hippothales, vt generoſum cõſtantémq; amorẽ nactus ſis. Age verò mihi quoque quæ & his oſtende, vt videam vtrum ſcias, quæ de amato amãtem vel ad ſeipſum vel ad alios dicere oportet. An tu horum quicquam, ô Socrates, quæ ille dicit, ponderandum cenſes? Tu verò amare te illum quem hic dixit, neges? Nequaquam, inquit: ſed nihil componere aut ſcribere de amoribus aio. Ad hæc Cteſippus: haud ſanæ mentis hic eſt, ſed delirat atq; inſanit. Tum ego, O Hippothales, nec carmina, nec etiam cantilenam, ſi quam in adoleſcentulum compoſuiſti, audire admodum curo: ſed qua mente ſis in pueros amatorios, intelligere cupio. Tum ille, Cteſippus iſte tibi referet, nouit enim meminítque. ſiquidem, vt ipſe ait, quotidie audiens à me obtunditur. Maximè per deos, inquit Cteſippus. Valde nanque ridiculum eſt vt quem hic præ cæteris amet, de eius ingenio, quod ne puer quidem dicat, afferre nihil poſſit. Quæ enim ciuitas vniuerſa de Democrate & Lyſide huius auo, déque omnibus illorũ maioribus prædicat, eadem & ipſe circunfert, diuitias, equorum copiam, victorias in Pytho, Iſthmo, & Nemea, quadrigis & equis, necnon iſtis antiquiora. Ac nuper Herculem hoſpitio exceptum nobis in con-

Miccus Socratis ſocius.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΟΘΑΛΗΣ, ΚΤΗΣΙΠΠΟΣ, ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ, ΛΥΣΙΣ.

A ΕΠΟΡΕΥΟΜΗΝ μὲν ἐξ Ἀκαδημίας εὐθὺ Λυκείου τὴν ἔξω τείχους, ὑπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος· ἐπεὶ δ' ἐγενόμην κατὰ τὴν πυλίδα ᾗ ἡ Πάνοπος κρήνη, ἐνταῦθα συνέτυχον Ἱπποθάλει τε τῷ Ἱερωνύμου καὶ Κτησίππῳ τῷ Παιανιεῖ, καὶ ἄλλοις μετὰ τούτων νεανίσκοις ἀθρόοις συνεστῶσι. καί με προσιόντα ὁ Ἱπποθάλης ἰδών, Ὦ Σώκρατες, ἔφη, ποῖ δὴ πορεύῃ, καὶ πόθεν; Ἐξ Ἀκαδημίας (ἦν δ' ἐγὼ) πορεύομαι εὐθὺ Λυκείου. Δεῦρο δὴ (ἦ δ' ὅς) εὐθὺς ἡμῶν. οὐ παραβάλλεις; ἄξιον μέντοι. Ποῖ (ἔφην ἐγὼ) λέγεις; καὶ παρὰ τίνας τοὺς ὑμᾶς; Δεῦρο, ἔφη, δείξας μοι ἐν τῷ καταντικρὺ τοῦ B τείχους περίβολόν τέ τινα καὶ θύραν ἀνεῳγμένην. διατρίβομεν δὲ (ἦ δ' ὅς) αὐτόθι ἡμεῖς τε αὐτοὶ καὶ ἄλλοι πάνυ πολλοὶ καὶ καλοί. Ἔστι δὲ δὴ τί τοῦτο; καὶ τίς ἡ διατριβή; Παλαίστρα (ἔφη) νεωστὶ ᾠκοδομημένη· ἡ δὲ διατριβὴ τὰ πολλὰ ἐν λόγοις, ὧν ἡδέως ἄν σοι μεταδιδοῖμεν. Καλῶς (ἦν δ' ἐγὼ) ποιοῦντες. Διδάσκει δὲ τίς αὐτόθι; Σὸς ἑταῖρός γε (ἦ δ' ὅς) καὶ ἐπαινέτης, Μίκκος. Μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, οὐ φαῦλός γε ἀνήρ, ἀλλ' ἱκανὸς σοφιστής. Βούλει οὖν ἕπεσθαι (ἔφη) ἵνα καὶ ἴδῃς τοὺς ὄντας αὐτόθι; Αὐτοῦ πρῶτον ἡδέως ἀκούσαιμ' ἄν, ἐπὶ τῷ καὶ εἴσειμι, καὶ τίς ὁ καλός. Ἄλλος (ἔφη) ἄλλῳ ἡμῶν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. Σοὶ δὲ δὴ τίς, ὦ Ἱππόθαλες; τοῦτό μοι εἰπέ. καὶ ὃς ἐρωτηθεὶς ἠρυθρίασε, καὶ ἐγὼ εἶπον, C Ὦ παῖ Ἱερωνύμου Ἱππόθαλες, τοῦτο μὲν μηκέτι εἴπῃς, εἴτε ἐρᾷς του, εἴτε μή. οἶδα γὰρ ὅτι οὐ μόνον ἐρᾷς, ἀλλὰ καὶ πόρρω ἤδη εἶ πορευόμενος τοῦ ἔρωτος. εἰμὶ δ' ἐγὼ τὰ μὲν ἄλλα φαῦλος καὶ ἄχρηστος, τοῦτο δέ μοί πως ἐκ θεοῦ δέδοται, ταχὺ οἵῳ τ' εἶναι γνῶναι ἐρῶντά τε καὶ ἐρώμενον. Καὶ ὃς ἀκούσας, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἠρυθρίασεν. ὁ οὖν Κτήσιππος, Ἀστεῖόν γε, ἦ δ' ὅς, ὅτι ἐρυθριᾷς, ὦ Ἱππόθαλες, καὶ ὀκνεῖς εἰπεῖν Σωκράτει τοὔνομα· ἐὰν δ' οὗτος καὶ σμικρὸν χρόνον συνδιατρίψῃ σοι, παραταθήσεται ὑπὸ σοῦ ἀκούων θαμὰ λέγοντος. ἡμῶν γοῦν, ὦ Σώκρατες, ἐκκεκώφωκε τὰ ὦτα, καὶ ἐμπέπληκε Λύσιδος· ἂν μὲν δὴ καὶ ὑποπίῃ, εὐμά- D ρεια ἡμῖν ἐστι, καὶ ἐξ ὕπνου ἐγρομένοις, Λύσιδος οἴεσθαι τοὔνομα ἀκούειν. καὶ ἃ μὲν καταλογάδην διηγεῖται δεινὰ ὄντα, οὐ πάνυ τοι δεινά ἐστιν· ἀλλ' ἐπειδὰν τὰ ποιήματα ἡμῶν ἐπιχειρήσῃ καταντλεῖν, καὶ συγγράμματα· καὶ ὅ ἐστι τούτων δεινότερον, ὅτι καὶ ᾄδει εἰς τὰ παιδικὰ φωνῇ θαυμασίᾳ, ἣν ἡμᾶς δεῖ ἀκούοντας ἀνέχεσθαι. νῦν δὲ ἐρωτώμενος ὑπὸ σοῦ ἐρυθριᾷ. Ἔστι δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ Λύσις, νέος τις, ὡς ἔοικε· τεκμαίρομαι δέ, ὅτι ἀκούσας τοὔνομα, οὐκ ἔγνων. Οὐ γὰρ πάνυ, ἔφη, τι αὐτοῦ τοὔνομα λέγουσιν, ἀλλ' ἔτι πατρόθεν ἐπονομάζεται, διὰ τὸ σφόδρα τὸν πατέρα γιγνώσκεσθαι αὐτοῦ, ἐπεὶ εὖ οἶδ' ὅτι πολλοῦ δεῖ σε τὸ εἶδος ἀγνοεῖν τοῦ παιδός. ἱκανὸς γὰρ καὶ ἀπὸ μόνου τούτου γιγνώσκεσθαι. E λεγέσθω (ἦν δ' ἐγὼ) οὗ τινός ἐστι. Δημοκράτους (ἔφη) τοῦ Αἰξωνέως ὁ πρεσβύτατος υἱός. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Ἱππόθαλες, ὡς γενναῖον καὶ νεανικὸν τοῦτον τὸν ἔρωτα πανταχῇ ἀνεῦρες. καί μοι ἴθι ἐπίδειξαι ἃ καὶ τοῖσδε ἐπιδείκνυσαι· ἵνα εἰδῶ εἰ ἐπίστασαι ἃ χρὴ ἐραστὴν περὶ παιδικῶν πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς ἄλλους λέγειν. Τούτων δέ τι (ἔφη) σταθμᾷ, ὦ Σώκρατες, ὧν ὅδε λέγει; Πότερον (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τὸ ἐρᾶν ἔξαρνος εἶ οὗ λέγει ὅδε; Οὐκ ἔγωγε, ἔφη. ἀλλὰ μὴ ποιεῖν εἰς τὰ παιδικά, μηδὲ συγγράφειν. Οὐχ ὑγιαίνει (ἔφη ὁ Κτήσιππος) ἀλλὰ ληρεῖ τε καὶ μαίνεται. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ὦ Ἱππόθαλες, οὔτι τῶν μέτρων δέομαι ἀκοῦσαι, οὐ- F δὲ μέλος εἴ τι πεποίηκας εἰς τὸν νεανίσκον· ἀλλὰ τῆς διανοίας· ἵνα εἰδῶ τίνα τρόπον προσφέρῃ πρὸς τὰ παιδικά. Ὅδε δή που σοὶ (ἔφη) ἐρεῖ. ἀκριβῶς γὰρ ἐπίσταται καὶ μέμνηται, εἴπερ, ὡς λέγει ὑπ' ἐμοῦ ἀεὶ ἀκούων διατεθρύλληται. Νὴ τοὺς θεοὺς (ἔφη ὁ Κτήσιππος) πάνυ γε. καὶ γάρ ἐστι καταγέλαστα, ὦ Σώκρατες. τὸ γὰρ ἐραστὴν ὄντα, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων τὸν νοῦν προσέχοντα τῷ παιδί, ἴδιον μὲν μηδὲν ἔχειν λέγειν, ὃ οὐχὶ κἂν παῖς εἴποι, πῶς οὐχὶ καταγέλαστον; ἃ δὲ ἡ πόλις ὅλη ᾄδει περὶ Δημοκράτους, καὶ Λύσιδος, τοῦ πάππου τοῦ παιδός, καὶ πάντων πέρι τῶν προγόνων, πλούτους τε καὶ ἱπποτροφίας, καὶ νίκας Πυθοῖ καὶ Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ, τεθρίπποις τε καὶ κέλησι, ταῦτα ποιεῖ τε καὶ λέγει. H πρὸς δὲ τούτοις ἔτι τούτων κρονικώτερα. τὸν γὰρ τοῦ Ἡρακλέους ξενισμὸν

προγόνων ἡμῖν ἐν ποιήματί τινι δινεῖ, ὡς διὰ τὴν τοῦ Ἡρακλέους ξυγγένειαν ὁ πρόγονος αὐτῶν ὑπεδέξατο τὸν Ἡρακλέα, γεγονὼς αὐτὸς ἐκ Διός τε καὶ τῆς τοῦ δήμου ἀρχηγέτου θυγατρός· ἅπερ αἱ γραῖαι ᾄδουσι· καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες. ταῦτ' ἐστὶν ἃ οὗτος λέγων τε καὶ ᾄδων ἀναγκάζει καὶ ἡμᾶς ἀκροᾶσθαι. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον, Ὦ καταγέλαστε Ἱππόθαλες, πρὶν νενικηκέναι ποιεῖς τε καὶ ᾄδεις εἰς αὑτὸν ἐγκώμιον. Ἀλλ' οὐκ εἰς ἐμαυτὸν (ἔφη) ὦ Σώκρατες, οὔτε ποιῶ, οὔτε ᾄδω. Οὐκ οἴει γε, ἦν δ' ἐγώ. Τὸ δὲ πῶς ἔχει; ἔφη. Πάντων μάλιστα (εἶπον) εἰς σὲ τείνουσιν αὗται αἱ ᾠδαί. ἐὰν μὲν γὰρ ἕλῃς τὰ παιδικὰ τοιαῦτα ὄντα, κόσμος σοι ἔσται τὰ λεχθέντα καὶ ᾀδέντα, καὶ τῷ ὄντι ἐγκώμια, ὥσπερ νενικηκότι, ὅτι τοιούτων παιδικῶν ἔτυχες· ἐὰν δέ σε διαφύγῃ, ὅσῳ ἂν μείζω σοι εἰρημένα ᾖ ἐγκώμια περὶ τῶν παιδικῶν, τοσούτῳ μειζόνων δόξεις καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐστερημένος, καταγέλαστος εἶναι. ὅστις οὖν τὰ ἐρωτικά, ὦ φίλε, σοφὸς, οὐκ ἐπαινεῖ τὸν ἐρώμενον, πρὶν ἂν ἕλῃ, δεδιὼς τὸ μέλλον ὅπη ἀποβήσεται. καὶ ἅμα οἱ καλοί, ἐπειδάν τις αὐτοὺς ἐπαινῇ καὶ αὔξῃ, φρονήματος ἐμπίπλανται καὶ μεγαλαυχίας. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν μεγαλαυχότεροι ὦσι, δυσαλωτότεροι γίγνονται; Εἰκός γε. Ποῖός τις οὖν ἄν σοι δοκοῖ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων, καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ; Δῆλον ὅτι φαῦλος. Καὶ μὴν δὴ λόγοις τε καὶ ᾠδαῖς μὴ κηλεῖν, ἀλλ' ἐξαγριαίνειν, πολλὴ ἀμουσία. ἦ γάρ; Δοκεῖ μοι. Σκόπει δή, ὦ Ἱππόθαλες, ὅπως μὴ πᾶσι τούτοις ἔνοχον σαυτὸν ποιήσῃς διὰ τὴν ποίησιν. καίτοι οἶμαι ἐγώ, ἄνδρα ποιήσει βλάπτοντα ἑαυτὸν, οὐκ ἄν σε ἐθέλειν ὁμολογῆσαι ὡς ἀγαθός ποτ' ἐστὶ ποιητής, βλαβερὸς ὢν ἑαυτῷ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη. πολλὴ γὰρ ἂν ἀλογία εἴη. ἀλλὰ διὰ ταῦτα δή σοι, ὦ Σώκρατες, ἀνακοινοῦμαι· καὶ εἴ τι ἄλλο ἔχεις, συμβούλευε, τίνα ἄν τις λόγον διαλεγόμενος ἢ τί πράττων, προσφιλὴς παιδικοῖς γένοιτο. Οὐ ῥᾴδιον (ἦν δ' ἐγώ) εἰπεῖν. ἀλλ' εἴ μοι ἐθελήσαις αὐτὸν ποιῆσαι εἰς λόγους ἐλθεῖν, ἴσως ἂν δυναίμην σοι ἐπιδεῖξαι ἃ χρὴ αὐτῷ διαλέγεσθαι, ἀντὶ τούτων ὧν λέγειν οὗτοι καὶ ᾄδειν φασί σε. Ἀλλ' οὐδὲν (ἔφη) χαλεπόν. ἂν γὰρ εἰσέλθῃς μετὰ Κτησίππου τοῦδε, καὶ καθεζόμενος διαλέγῃ, οἶμαι μὲν καὶ αὐτός σοι πρόσεισι (φιλήκοος γάρ, ὦ Σώκρατες, διαφερόντως ἐστί) καὶ ἅμα ὡς Ἑρμαῖα ἄγουσιν, ἀναμεμιγμένοι ἐν ταὐτῷ εἰσιν οἵ τε νεανίσκοι καὶ οἱ παῖδες. πρόσεισιν οὖν σοι. εἰ δὲ μή, Κτησίππῳ συνήθης ἐστὶ διὰ τὸν τούτου ἀνεψιὸν Μενέξενον. Μενεξένῳ γὰρ δὴ πάντων μάλιστα ἑταῖρος ὢν τυγχάνει. καλεσάτω οὖν οὗτος αὐτόν, ἐὰν ἄρα μὴ προσίῃ αὐτός. Ταῦτα (ἦν δ' ἐγώ) χρὴ ποιεῖν. Καὶ ἅμα λαβὼν τὸν Κτήσιππον, προσήειν εἰς τὴν παλαίστραν. οἱ δ' ἄλλοι ὕστεροι ἡμῶν ᾔεσαν. εἰσελθόντες δὲ κατελάβομεν αὐτόθι τεθυκότας τε τοὺς παῖδας, καὶ τὰ περὶ τὰ ἱερεῖα σχεδόν τι ἤδη πεποιημένα· ἀστραγαλίζοντάς τε δὴ καὶ κεκοσμημένους ἅπαντας. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἐν τῇ αὐλῇ ἔπαιζον ἔξω· οἱ δέ τινες τοῦ ἀποδυτηρίου ἐν γωνίᾳ ἠρτίαζον ἀστραγάλοις παμπόλλοις, ἐκ φορμίσκων τινῶν προαιρούμενοι. τούτους δὲ περιέστασαν ἄλλοι θεωροῦντες. ὧν δὴ καὶ ὁ Λύσις ἦν, καὶ εἱστήκει ἐν τοῖς παισί τε καὶ νεανίσκοις ἐστεφανωμένος, καὶ τὴν ὄψιν διαφέρων, οὐ τὸ καλὸς εἶναι μόνον ἄξιος ἀκοῦσαι, ἀλλ' ὅτι καλός τε κἀγαθός. καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ καταντικρὺ ἀποχωρήσαντες ἐκαθεζόμεθα. ἦν γὰρ αὐτόθι ἡσυχία, καί τι ἀλλήλοις διελεγόμεθα. περιστρεφόμενος οὖν ὁ Λύσις θαμὰ ἐπεσκοπεῖτο ἡμᾶς, καὶ δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν προσελθεῖν. τέως μὲν οὖν ἠπόρει τε καὶ ὤκνει μόνος προσιέναι· ἔπειτα ὁ Μενέξενος ἐκ τῆς αὐλῆς μεταξὺ παίζων εἰσέρχεται· καὶ ὡς εἶδεν ἐμέ τε καὶ τὸν Κτήσιππον, ᾔει παρακαθιζησόμενος. ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ Λύσις εἵπετο, καὶ συμπαρεκαθέζετο μετὰ τοῦ Μενεξένου. προσῆλθον δὴ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ δὴ καὶ ὁ Ἱπποθάλης, ἐπειδὴ πλείους ἑώρα ἐφισταμένους, τούτοις ἐπηλυγασάμενος προσέστη, ᾗ μὴ ᾤετο κατόψεσθαι τὸν Λύσιν, δεδιὼς μὴ αὐτῷ ἀπεχθάνοιτο· καὶ οὕτω προσεστὼς ἠκροᾶτο. καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν Μενέξενον ἀποβλέψας, Ὦ παῖ Δημοφῶντος, ἦν δ' ἐγώ, πότερος ὑμῶν πρεσβύτερος; Ἀμφισβητοῦμεν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ὁπότερος γενναιότερος, ἐρίζοιτ' ἄν, ἦν δ' ἐγώ. Πάνυ γε, ἔφη. Καὶ μὴν ὁπότερός γε καλλίων, ὡσαύτως. ἐγελασάτην οὖν ἄμφω. Οὐ μὴν ὁπότερός γε (ἔφην) πλουσιώτερος ὑμῶν, οὐκ ἐρήσομαι. φίλω γάρ ἐστον. ἦ γάρ; Πάνυ γ', ἐφάτην. Οὐκοῦν κοινά τά γε φίλων λέγεται. ὥστε τούτῳ γε οὐδὲν διοίσετον, εἴπερ ἀληθῆ περὶ τῆς φιλίας λέγετον. Συνεφάτην. Ἐπεχείρουν δὴ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾶν ὁπότερος δικαιότερος καὶ σοφώτερος αὐτῶν εἴη. μεταξὺ οὖν τις προσελθὼν ἀνέστησε τὸν Μενέξενον, φάσκων καλεῖν τὸν παιδοτρίβην. ἐδόκει γάρ μοι ἱεροποιῶν τυγχάνειν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ᾤχετο. ἐγὼ δὲ τὸν Λύσιν ἠρόμην, Ἦ που, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Λύσι, σφόδρα φιλεῖ σε ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν βούλοιντο ἄν σε ὡς εὐδαιμονέστατον εἶναι; Πῶς γὰρ οὔ; Δοκεῖ δέ σοι εὐδαίμων εἶναι ἄνθρωπος δουλεύων τε, καὶ ᾧ μηδὲν ἐξείη ποιεῖν ὧν ἐπιθυμεῖ; Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε, ἔφη. Οὐκοῦν εἴ σε φιλεῖ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, καὶ εὐδαίμονά σε ἐπιθυμοῦσι γενέσθαι, τοῦτο παντὶ τρόπῳ δῆλον ὅτι προθυμοῦνται ὅπως ἂν εὐδαιμονοίης. Πῶς γὰρ οὐχί; ἔφη. Ἐῶσιν ἄρα σε ἃ βούλει ποιεῖν, καὶ οὐδὲν ἐπιπλήττουσιν, οὐδὲ κωλύουσι ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμῇς; Ναὶ μὰ Δία, ἐμέ γε, ὦ Σώκρατες, καὶ μάλα γε πολλὰ κωλύουσι. Πῶς λέγεις; (ἦν δ' ἐγώ) βουλόμενοί σε μακάριον εἶναι, διακωλύουσι τοῦτο ποιεῖν ὃ ἂν

A uiuio quodam retulit, quòd propter Herculis cognationem proauus eorum hoſpitio Herculem exceperat, quippe quum ille quoque ex Ioue & filia cuiuſdam principis populi natus eſſet, quæ quidem & aniculæ cantant. Cæteráque huiuſmodi permulta, ô Socrates. Hæc ſunt, quæ hic narrando canẽdóque audire nos cogit. Quæ cùm audiſſem, dixi, O ridicule Hippothales, antequam viceris, encomium in te ipſum cõponis cantáſque. Non in me, inquit, ô Socrates, hæc vel paro, vel canto. Non putas, inquam. Quî iſthuc dicis? inquit ille. Maximè omnium in te vnum odæ hæ redundant. Nam ſi amicum talẽ apprehenderis, ornamento tibi erunt laudes eiuſmodi, tãquam
B triumphatori cuidam, cùm amicum huiuſmodi nactus ſis. Sin autem fefellerit, quò maiores illi laudes tribuiſti, quò maiorum expers es bonorum, tantò magis etiam ridiculus iudicaberis. Quicunque igitur in comparãdis amicis ſapit, nõ prius quenquam eorum laudat, quàm ipſorum familiaritatem fuerit aſſecutus, futura nanque formidat: plerique enim cùm laudari ſe, & extolli ſentiunt, faſtu & inſolentia tumeſcunt, an nõ idem tibi videtur? Mihi verò. Nónne quò ſuperbiores ſunt, eò difficilius capiuntur? Veriſimile eſt. Qualis tibi venator ille videretur eſſe, ſi quis ita feras expelleret, vt & tutiores fierent, & capi difficilius in poſterum poſſent? Iners videlicet. Atqui
C ſermonibus cantibúſq; nõ demulcere, ſed exacerbare potius homines, nónne hominis eſt imperiti? Videtur. Vide igitur, ô Hippothales, ne his omnibus obnoxiũ reúmque te ob poëſis ſtudium reddas. Arbitror ſanè nullũ te bonum poëtam exiſtimaturum, qui ſeipſum poëmate læſerit. Nullum per Iouẽ, quæ enim hæc eſſet abſurditas? Ob hanc profectò cauſam tecum, ô Socrates, mẽtem meam communico: & ſi quid habes aliud, conſule, qua ratione quis aut dicendo, aut agendo conciliare ſibi quos amet, poſſit. Non facile, inquam ego, dictu eſt. Ve-
D rùm ſi hunc mecum colloquio iungeres, tibi fortè oſtenderẽ, quæ illi dicenda ſint, pro his quæ loqui te, & canere iſti narrãt. Nihil impedimento fuerit. Si enim vnà cum Creſippo ingrediaris, & ibi ſedens diſputes, ſua ſponte, vt arbitror, aderit. Nam audiendi apprimè auidus eſt. Ac ibi etiam Mercurialia celebrantes, tum iuuenes tum pueri in vnum conueniunt. Ad te igitur aduentabit, & niſi id fecerit, Creſippi familiaris eſt propter Menexenum huius conſobrinum, cuius ille ſocius eſt chariſſimus. Accerſat itaque hic illum, ſi minus ipſe per ſe acceſſerit. Sic agendum eſt, inquam, & ſimul apprehenſo Cteſippo, in palæſtrã proſequutus ſum, & alij nos à tergo ſequuti
E ſunt. Ingreſſi autem iuuenes ſacrificantes inuenimus, & ſacra fermè peracta, illos autem comptos, calculis taliſque ludẽtes, partim in ipſo veſtibulo foris, partim in gymnaſij angulo, pari impari ludebant, calculos è calathis quibuſdam deligentes. Hos ſpectantes alij circunſtabant, è quibus Lyſis erat, qui aſtabat inter iuuenes & pueros coronatus & omnibus ſpecie præſtans, nec pulcher tantum, ſed & honeſtus, & bonus exiſtimandus. Nos autem è conſpectu vbi quieti locus erat, conſedimus inuicem diſſerentes. Conuerſus Lyſis, frequẽter in nos oculos coniiciebat, vtpote qui propius accedere cuperet, ſed
F ſolus accedere verebatur. Interim Menexenus inter ludẽdum è veſtibulo ingreſſus eſt, méque & Cteſippum conſpicatus, conſeſſum venit. Quem Lyſis intuitus, ſecutus eſt, & iuxta eũ aſſedit. Aduentarunt inſuper alij. Hippothales autẽ poſtquam multos conueniſſe perſpexit, latere cupiens, eã ſe recipit, quà videri non poſſe à Lyſide arbitrabatur, ne fortè illi moleſtus foret, & ſic aſtans audiuit. Ego verò Menexenum inſpiciens, O fili Demophõtis, inquam, vter veſtrûm natu maior? Ambigimus, reſpondit ille. Nunquid etiam vter generoſior ſit ambigitis, inquam ego. Prorſus inquit. An etiam vter pulchrior ſit. Subriſerunt ambo. Vter veſtrûm ditior ſit, haud quaquam
G interrogabo. Amici nanque eſtis. nónne? Et maximè quidem, reſponderunt. Amicorum verò communia eſſe dicuntur, quapropter hoc nihil diſſertis, ſiquidem id verè de amicitia dicitis. Conſenſerunt. Sed cùm percontari vellem vter iuſtior & ſapientior eſſet, interrupit nos quidam, qui Menexenum accerſiuit, dicens illum à gymnaſij magiſtro vocari. Viſus enim mihi eſt ſacrorum antiſtes. Abiit igitur, & ego Lyſidem interrogaui. Dic age, ô Lyſis, vehementer te pater ac mater amant? Valde. An non beatiſſimum fore te cupiunt? Quidni? Videtur tibi beatus ille qui ſeruit, & cui nihil eorum quæ concupiſcit, agere licet? Non per Iouem, inquit. Ergo ſi te pater & mater a-
H mant, beatúmque fieri volunt, id omni opera diligentiáque curabunt, vt beatè viuas. Quid prohibet? Permittent itaque quodcunque lubet efficere, nec tuis cupiditatibus aduerſabũtur. Per Iouem, ô Socrates, mihi in plurimis obſtãt. Quî iſthuc ais? Dum te beatum exoptant, te impediũt quominus id quod

Præceptum in comparandis amicis.

Colloquutio beneuola, vt pueri animus ad loquendum allicitur.

vis facias?Reſponde ad hæc.Si cuperes aliquò patris tui curru peruehi,capiens habenas, quando pugnat, nunquid permitteret?Nihil minus. Quē ergo permitteret? Eſt auriga quidam à patre meo mercede cōductus.Quid ais? Mercenario parentes tui concedunt potius, quā tibi liberam equorum adminiſtrationem? & argentum præterea huius operis cauſa erogabunt. Sed quidnam? Mulos verò iugatos ducere,loríſque cædere tibi concedent?Cur mihi conceſſerint?Nullíne verberare hos licet? Et valde quidem,mulioni videlicet. Seruo, an libero?Seruo.Seruum itaque vt videtur,pluris faciunt,quàm te filium,ſuáque potius illi permittunt,quàm tibi: eique quodlibet facere permittunt,te verò prohibent. Quinetiam ad hæc mihi reſponde. Téne tibi ipſi dominari permittunt, an non? Neque id vllo pacto. Quis tibi dominatur? Pędagogus.Nunquid ſeruus?Seruus noſter.Graue verò liberum ſeruo ſubiici. Sed quid agendo,pædagogus hic tibi imperat?Dum ad magiſtros me ducit.Et hi quoque præceptores tibi imperant. Omnino. Multos igitur dominos principéſque tibi pater ſponte præpoſuit.Sed cū domum ad matrem redieris, téne ſinit quicquid placeat agere,vt beatus ſis,vel circa lanificium,vel circa telam,quando texit?An gladium forcipéſque,radiū ac pecten, cæteráque lanificij inſtrumenta attrectare ſinet? Tum ille ridens,per Iouem,inquit,ô Socrates, non vetaret ſolum, ſed & cæderet,ſi tangere auderem. Prò Deus, iniuriámne patri, vel matri aliquam intuliſti?Nullā prorſus. Quā ob cauſam te beatum fore,& arbitratu tuo diſponere ſingula nolūt,& quotidie te ſic educāt,vt ſemper alicui ſeruias, & vt breui complectar, nihil pro tua voluntate agas? Quo fit,vt nihil tibi prodeſſe tā amplæ diuitiæ videantur:quandoquidem quiuis magis, quàm tu has adminiſtrat:& quod maius eſt,nec etiā corpus tam generoſum,quippe cū alius hoc alat & colat: tū aūt nullū habes imperium,ô Lyſis, nec vllius voti compos efficeris. Nondum per ætatem licet,ô Socrates.Vide ne minus id ſit,quod tibi impedimento eſt, ô Democratis fili.Nam hęc,vt arbitror,& pater & mater tibi concedunt,nec ætatem prouectiorem expectant,quoties legi ſcribíve ſibi aliquid optāt.Tibi enim, vt arbitror,prę cęteris domeſticis iſta committunt. Maximè.In his tibi licet tam ſcribendo, quā legendo quéuis ordinem literarum ſeruare.Et quando lyram ſumis,nihil prohibent, vt opinor,parētes tui,quo minus intendas,vel remittas chordarum quamlibet,& pſallas,& pulſes plectro.Non certè.Quid in cauſa eſt, ô Lyſis, quod in iis permittunt,in ſuperioribus prohibeant?Quoniam iſta quidem ſcio,illa contrà ignoro. En optime Lyſis,non ætatem expectat pater ad licentiā tibi exhibendam, ſed cū primū te ſenſerit teipſo prudentiorem effectum, ilicò & tua omnia,& te liberè tibi cōmittet. Spero equidem. Quid porro vicini, nónne eadem ratione ſe qua & parentes erga te gerent?Vicinum cenſes tibi ſuæ domus commiſſurum gubernationem, ſi te intellexerit in re familiari peritiorem eſſe,an ipſum per ſe miniſtraturum?Mihi commiſſurum puto. Athenienſes quoque dubitas, quin rempublicam tibi commēdent,quum vehemēter te ſapere perceperint?Non dubito. Quid rex magnus?vtrum eius filium natu maiorem, cuius Aſiæ regnum futurum eſt, permittere in elixarum carnium ius quicquid velit iniicere, potius quàm nos, ſi ad illum profecti, planum ei faceremus nos apparandi opſonij peritiores eſſe, quàm filium? Nos videlicet. Et illum nihil prorſus,nos autem etiam ſi ſalis multum capientes, immittere vellemus, certè permitteret.Quidni?Et ſi filius eius oculis ægrotaret,nunquid permitteret eum ſibi oculos attrectare, an prohiberet, cùm medicum illum non exiſtimaret? Prohiberet ſanè.Nos autē ſi modò putaret medicos eſſe, nihil impediret, etiā ſi vellemus patefactis palpebris,& cinere ſuperinfuſo curare?Vera loqueris. Quinetiam cætera omnia nobis cōmitteret, potius quàm vel ſibiipſi, vel filio, in quibus ſapientiores nos eſſe putaret. Neceſſe eſt, ô Socrates. Sic ſe res habet, amice Lyſis, ſingula in quibus prudentes ſumus,cuncti nobis concedent, & Græci,& Barbari, tā viri,quàm mulieres, & in iis arbitratu noſtro agemus,nec vllus ſponte nobis obſtabit, quo minus & nos liberi ſimus, & aliorum duces. Et quum nobis hæc conferant, noſtra erunt. Quæ verò ignoramus,nemo nos vt lubet, agere permittet,ſed omnes pro viribus repugnabunt, non extranei tantùm, verùm parentes etiam, & quod nobis propinquius eſt,nos quoque ipſi non nobis,ſed aliis miniſtrantibus:& hæc cùm nullo nobis emolumento ſint, à nobis aliena exiſtent. conſentis?Conſentio equidem. Alicuíne hominum amici erimus, amabítque nos aliquis in his rebus, in quibus inutiles ſumus? Nunquam. Ergo nec te pater,nec vllus alium quen-

Quantum fidei dignitatiſque afferat prudentia.

A βούλῃ; ὧδε δέ μοι λέγε. ἢν ἐπιθυμήσῃς ἐπί τινος τῶν τοῦ πατρὸς ἁρμάτων ὀχεῖσθαι, λαβὼν τὰς ἡνίας ὅταν ἁμιλλᾶται, οὐκ ἂν ἐῷέν σε, ἀλλὰ διακωλύοιεν; Μὰ Δί' οὐ μέντοι ἂν (ἔφη) ἐῷεν. Ἀλλὰ τίνα μήν; Ἔστι τις ἡνίοχος παρὰ τοῦ πατρὸς μισθὸν φέρων. Πῶς λέγεις; μισθωτῷ μᾶλλον ἐπιτρέπουσιν ἢ σοὶ ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούληται περὶ τοὺς ἵππους, καὶ προσέτι αὐτοῦ τούτου ἀργύριον τελοῦσιν; Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη. Ἀλλὰ τοῦ ὀρικοῦ ζεύγους (οἶμαι) ἐπιτρέπουσί σοι ἄρχειν· κἂν εἰ βούλοιο λαβὼν τὴν μάστιγα τύπτειν, ἐῷεν ἄν. Πόθεν (ἦ δ' ὅς) ἐῷεν; Τί δέ; ἦν δ' ἐγώ. οὐδενὶ ἔξεστιν αὐτοὺς τύπτειν; Καὶ μάλα (ἔφη) τῷ ὀρεοκόμῳ. Δούλῳ ὄντι, ἢ ἐλευθέρῳ; Δούλῳ, ἔφη. Καὶ δοῦλον, ὡς ἔοικεν, ἡγοῦνται περὶ πλείονος

B ἢ σὲ τὸν υἱὸν καὶ ἐπιτρέπουσι τὰ ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ σοί· καὶ ἐῶσι ποιεῖν ὅ,τι βούλεται, σὲ δὲ διακωλύουσι. καί μοι ἔτι τόδε εἰπέ, σὲ αὐτὸν ἐῶσιν ἄρχειν σεαυτοῦ; ἢ οὐδὲ τοῦτο ἐπιτρέπουσί σοι; Πῶς γὰρ (ἔφη) ἐπιτρέπουσιν; Ἀλλ' ἄρχει τις σοῦ; Ὅδε παιδαγωγός, ἔφη. Μῶν δοῦλος ὤν; Ἀλλὰ τί μήν; ἡμέτερός γε, ἔφη. Ἦ δεινὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐλεύθερον ὄντα ὑπὸ δούλου ἄρχεσθαι; τί δὲ ποιῶν αὖ οὗτος ὁ παιδαγωγὸς σοῦ ἄρχει; Ἄγων δήπου (ἔφη) εἰς διδασκάλου. Μῶν μὴ καὶ οὗτοι σοῦ ἄρχουσιν οἱ διδάσκαλοι; Πάντως δήπου. Παμπόλλους ἄρα σοὶ δεσπότας καὶ ἄρχοντας ἑκὼν ὁ πατὴρ ἐφίστησιν. ἀλλ' ἆρα, ἐπειδὰν οἴκαδε ἔλθῃς παρὰ τὴν

C μητέρα, ἐκείνη σε ἐᾷ ποιεῖν, ὅ,τι ἂν βούλῃ, ἵν' αὐτῇ μακάριος ᾖς, ἢ περὶ τὰ ἔρια, ἢ περὶ τὸν ἱστόν, ὅταν ὑφαίνῃ. οὔτι γάρ που διακωλύει σε ἢ τῆς σπάθης, ἢ τῆς κερκίδος, ἢ ἄλλου του τῶν περὶ ταλασιουργίαν ὀργάνων ἅπτεσθαι. Καὶ ὃς γελάσας, Μὰ Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ μόνον γε διακωλύει, ἀλλὰ καὶ τυπτοίμην ἂν εἰ ἁπτοίμην. Ἡράκλεις, ἦν δ' ἐγώ. μῶν μή τι ἠδίκηκας τὸν πατέρα, ἢ τὴν μητέρα; Μὰ Δί', οὐκ ἔγωγε, ἔφη. Ἀλλ' ἀντὶ τίνος μὴν οὕτω σε δεινῶς διακωλύουσιν εὐδαίμονα εἶναι, καὶ ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλοιο; καὶ δι' ἡμέρας ὅλης τρέφουσί σε ἀεί τῳ δουλεύοντα, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὀλίγου ὧν ἐπιθυμεῖς οὐδὲν ποιοῦντα; ὥστε σοι,

D ὡς ἔοικεν, οὔτε τῶν χρημάτων τοσούτων ὄντων οὐδὲν ὄφελος (ἀλλὰ πάντες αὐτῶν μᾶλλον ἄρχουσιν ἢ σύ) οὔτε τοῦ σώματος, οὕτω γενναίου ὄντος· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄλλος ποιμαίνει καὶ θεραπεύει. σὺ δὲ ἄρχεις οὐδενός, ὦ Λύσι, οὐδὲ ποιεῖς οὐδὲν ὧν ἐπιθυμεῖς. Οὐ γάρ που (ἔφη) ἡλικίαν ἔχω, ὦ Σώκρατες. Μὴ οὐ τοῦτό σε, ὦ παῖ Δημοκράτους, κωλύῃ. ἐπεὶ τό γε τοσόνδε, ὡς ἐγᾦμαι, καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ σοὶ ἐπιτρέπουσι· καὶ οὐκ ἀναμένουσιν ἕως ἂν ἡλικίαν ἔχῃς. ὅταν γὰρ βούλωνται αὑτοῖς τινὰ ἀναγνωσθῆναι, ἢ γραφῆναι, σὲ (ὡς ἐγᾦμαι) πρῶτον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπὶ τοῦτο τάττουσιν. ἦ γάρ; Πάνυ γ', ἔφη. Οὐκοῦν ἔξεστί σοι ἐνταῦθ' ὅ,τι ἂν βούλῃ πρῶτον τῶν γραμμάτων γράφειν, καὶ ὅ,τι ἂν δεύτερον;

E καὶ ἀναγιγνώσκειν ὡσαύτως ἔξεστι; καὶ ἐπειδὰν (ὡς ἐγᾦμαι) τὴν λύραν λάβῃς, οὐ διακωλύουσί σε οὔτε ὁ πατὴρ οὔτε ἡ μήτηρ ἐπιτεῖναί τε καὶ ἀνεῖναι ἣν ἂν βούλῃ τῶν χορδῶν, καὶ ψῆλαι, καὶ κρούειν τῷ πλήκτρῳ. ἢ διακωλύουσιν; Οὐ δῆτα. Τί ποτ' ἂν οὖν εἴη, ὦ Λύσι, τὸ αἴτιον ὅτι ἐνταῦθα μὲν οὐ διακωλύουσιν, ἐν οἷς δὲ ἄρτι ἐλέγομεν διακωλύουσιν; Ὅτι, οἶμαι (ἔφη) ταῦτα μὲν ἐπίσταμαι, ἐκεῖνα δ' οὔ. Εἶεν, (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἄριστε. οὐκ ἄρα τὴν ἡλικίαν σου περιμένει ὁ πατὴρ ἐπιτρέπειν πάντα· ἀλλ' ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἡγήσηταί σε βέλτιον αὑτοῦ φρονεῖν, ταύτῃ ἐπιτρέψει σοὶ καὶ αὑτὸν καὶ τὰ αὑτοῦ. Οἶμαι ἔγωγε, ἔφη. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. τί δέ; τῷ γείτονι

F ἆρ' οὐχ ὁ αὐτὸς ὅρος ὥσπερ τῷ πατρί, περὶ σοῦ; πότερον οἴει αὐτὸν ἐπιτρέψειν σοὶ τὴν αὑτοῦ οἰκίαν οἰκονομεῖν, ὅταν σε ἡγήσηται βέλτιον περὶ οἰκονομίας ἑαυτοῦ φρονεῖν, ἢ αὐτὸν ἐπιστατήσειν; Ἐμοὶ ἐπιτρέψειν, οἶμαι. Τί δ' Ἀθηναίους οἴει σοὶ οὐκ ἐπιτρέψειν τὰ αὑτῶν, ὅταν αἰσθάνωνται ὅτι ἱκανῶς φρονεῖς; Ἔγωγε. Πρὸς Διός (ἦν δ' ἐγὼ) τί ἄρα ὁ μέγας βασιλεύς, πότερον τῷ πρεσβυτάτῳ υἱεῖ, οὗ ἡ τῆς Ἀσίας ἀρχὴ γίγνεται, μᾶλλον ἂν ἐπιτρέψειεν ἑψομένων κρεῶν ἐμβάλλειν, ὅ,τι ἂν βούληται ἐμβαλεῖν εἰς τὸν ζωμόν, ἢ ἡμῖν, εἰ ἀφικόμενοι παρ' ἐκεῖνον ἐνδειξαίμεθα αὐτῷ ὅτι ἡμεῖς κάλλιον φρονοῦμεν ἢ ὁ υἱὸς αὐτοῦ περὶ ὄψου σκευασίας;

G Ἡμῖν δηλονότι, ἔφη. Καὶ τὸν μέν γε οὐδ' ἂν σμικρὸν ἐάσειεν ἐμβαλεῖν· ἡμᾶς δέ, κἂν εἰ βουλοίμεθα δραξάμενοι τῶν ἁλῶν, ἐῴη ἂν ἐμβαλεῖν. Πῶς γὰρ οὔ; Τί δ' εἰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀσθενοῖ; ἆρα ἐῴη ἂν αὐτὸν ἅπτεσθαι τῶν ἑαυτοῦ ὀφθαλμῶν, μὴ ἰατρὸν ἡγούμενος, ἢ κωλύοι ἄν; Κωλύοι ἄν. Ἡμᾶς δέ γε εἰ ὑπολαμβάνοι ἰατρικοὺς εἶναι, κἂν εἰ βουλοίμεθα διανοίγοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμπάσαι τῆς τέφρας, οἶμαι, οὐκ ἂν κωλύσειεν, ἡγούμενος ὀρθῶς φρονεῖν. Ἀληθῆ λέγεις. Ἆρ' οὖν καὶ τἆλλα πάντα ἡμῖν ἐπιτρέποι ἂν μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ καὶ τῷ υἱεῖ, περὶ ὅσων ἂν δόξωμεν αὐτῷ σοφώτεροι ἐκείνων εἶναι; Ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Οὕτως ἄρα ἔχει (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Λύσι. εἰς μὲν ταῦτα ἃ ἂν φρόνιμοι γενώμεθα, ἅπαντες ἡμῖν ἐπιτρέψουσιν, Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι, καὶ ἄν-

H δρες καὶ γυναῖκες· ποιήσομέν τε ἐν τούτοις ὅ,τι ἂν βουλώμεθα, καὶ οὐδεὶς ἡμᾶς ἑκὼν εἶναι ἐμποδιεῖ· ἀλλ' αὐτοί τε ἐλεύθεροι ἐσόμεθα ἐν αὐτοῖς, καὶ ἄλλων ἄρχοντες· ἡμέτερά τε ταῦτα ἔσται. ὀνησόμεθα γὰρ ἀπ' αὐτῶν. εἰς ἃ δ' ἂν νοῦν μὴ κτησώμεθα, οὔτε τις ἡμῖν ἐπιτρέψει περὶ αὐτὰ ποιεῖν τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, ἀλλ' ἐμποδιοῦσι πάντες καθ' ὅ,τι ἂν δύνωνται, οὐ μόνον οἱ ἀλλότριοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, καὶ εἴ τι τούτων οἰκειότερόν ἐστιν· αὐτοί τε ἐν αὐτοῖς ἐσόμεθα ἄλλων ὑπήκοοι, καὶ ἡμῖν ἔσται ἀλλότρια. οὐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῶν ὀνησόμεθα. συγχωρεῖς οὕτως ἔχειν; Συγχωρῶ. Ἆρ' οὖν τῳ φίλοι ἐσόμεθα, καί τις ἡμᾶς φιλήσει ἐν τούτοις, ἐν οἷς ἂν ὦμεν ἀνωφελεῖς; Οὐ δῆτα, ἔφη. Νῦν ἄρα οὐδέ σε ὁ πατήρ, οὐδὲ ἄλλος

ἄλλο

ἄλλον οὐδένα φιλεῖ, καθ' ὅσον ἂν ᾖ ἄχρηστος. Οὐκ ἔοικεν, ἔφη. Ἐὰν μὲν ἄρα σοφὸς γένῃ ὦ παῖ, πάντες σοι φίλοι καὶ πάντες σοι οἰκεῖοι ἔσονται. χρήσιμος γὰρ καὶ ἀγαθὸς ἔσῃ· εἰ δὲ μή, σοὶ οὔτε ἄλλος οὐδεὶς οὔτε ὁ πατὴρ φίλος ἔσται, οὔτε ἡ μήτηρ, οὔτε οἱ οἰκεῖοι. οἷόν τε οὖν ἐπὶ τούτοις, ὦ Λύσι, μέγα φρονεῖν, ἐν οἷς τις μήπω φρονεῖ; Καὶ πῶς ἄν; ἔφη. Εἰ δ' ἄρα σὺ διδασκάλου δέῃ, οὔπω φρονεῖς. Ἀληθῆ. Οὐδ' ἄρα μεγαλόφρων εἶ, εἴπερ ἄφρων ἔτι. Μὰ Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὔ μοι δοκεῖ. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας αὐτοῦ, ἀπέβλεψα πρὸς τὸν Ἱπποθάλη, καὶ ὀλίγου ἐξήμαρτον· ἐπῆλθε γάρ μοι εἰπεῖν ὅτι Οὕτω χρή, ὦ Ἱππόθαλες, τοῖς παιδικοῖς διαλέγεσθαι, ταπεινοῦντα καὶ συστέλλοντα, ἀλλὰ μή, ὥσπερ σύ, χαυνοῦντα καὶ διαθρύπτοντα. κατιδὼν οὖν αὐτὸν ἀγωνιῶντα καὶ τεθορυβημένον ὑπὸ τῶν λεγομένων, ἀνεμνήσθην ὅτι καὶ προσεστὼς λανθάνειν τὸν Λύσιν ἐβούλετο. ἀνέλαβον οὖν ἐμαυτόν, καὶ ἐπέσχον τοῦ λόγου. Καὶ ἐν τούτῳ ὁ Μενέξενος πάλιν ἧκε, καὶ ἐκαθέζετο παρὰ τὸν Λύσιν· ὅθεν καὶ ἐξανέστη. ὁ οὖν Λύσις μάλα παιδικῶς καὶ φιλικῶς, λάθρα τοῦ Μενεξένου, σμικρὸν πρός με λέγων, ἔφη, Ὦ Σώκρατες, ἅπερ καὶ ἐμοὶ λέγεις, εἰπὲ καὶ Μενεξένῳ. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ταῦτα μὲν σὺ αὐτῷ ἐρεῖς ὦ Λύσι. πάντως γὰρ προσεῖχες τὸν νοῦν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πειρῶ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀπομνημονεῦσαι αὐτὰ ὅτι μάλιστα, ἵνα τούτῳ σαφῶς πάντα εἴπῃς· ἐὰν δέ τι αὐτῶν ἐπιλάθῃ, αὖθις με ἀνερέσθαι ὅταν ἐντύχῃς πρῶτον. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα (ἔφη) ὦ Σώκρατες, πάνυ σφόδρα, εὖ ἴσθι. Ἀλλά τι αὐτῷ ἄλλο λέγε, ἵνα καὶ ἐγὼ ἀκούω, ἕως ἂν οἴκαδε ὥρα ᾖ ἀπιέναι. Ἀλλὰ χρὴ ποιεῖν ταῦτα (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπειδή γε καὶ σὺ κελεύεις. ἀλλὰ ὅρα ὅπως ἐπικουρήσῃς μοι, ἐάν με ἐλέγχειν ἐπιχειρῇ ὁ Μενέξενος. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι ἐριστικός ἐστι; Ναὶ μὰ Δία, ἔφη, σφόδρα γε. διὰ ταῦτά τοι καὶ βούλομαί σε αὐτῷ διαλέγεσθαι. Ἵνα (ἦν δ' ἐγὼ) καταγέλαστος γένωμαι; Οὐ μὰ Δία (ἔφη) ἀλλ' ἵνα αὐτὸν κολάσῃς. Πόθεν; (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ ῥᾴδιον. δεινὸς γὰρ ὁ ἄνθρωπος, Κτησίππου μαθητής. πάρεστι δέ τοι αὐτός (οὐχ ὁρᾷς;) Κτήσιππος. Μηδενός σοι (ἔφη) μελέτω, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἴθι διαλέγου αὐτῷ. Διαλεκτέον, ἦν δ' ἐγώ. Ταῦτα οὖν ἡμῶν λεγόντων πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, Τί ὑμεῖς (ἔφη ὁ Κτήσιππος) αὐτὼ μόνω ἑστιᾶσθον, ἡμῖν δὲ οὐ μεταδίδοτον τῶν λόγων; Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) μεταδοτέον. ὅδε γάρ τι ὧν λέγω οὐ μανθάνει, ἀλλά φησιν οἴεσθαι Μενέξενον εἰδέναι, καὶ κελεύει τοῦτον ἐρωτᾶν. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἐρωτᾷς; Ἀλλ' ἐρήσομαι, ἦν δ' ἐγώ. καί μοι εἰπέ, ὦ Μενέξενε, ὅ ἄν σε ἔρωμαι. τυγχάνω γὰρ ἐκ παιδὸς ἐπιθυμῶν κτήματός του, ὥσπερ ἄλλος ἄλλου. ὁ μὲν γάρ τις ἵππους ἐπιθυμεῖ κτᾶσθαι, ὁ δέ, κύνας, ὁ δέ, χρυσίον, ὁ δέ, τιμάς· ἐγὼ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα πράως ἔχω, πρὸς δὲ τὴν τῶν φίλων κτῆσιν, πάνυ ἐρωτικῶς· καὶ βουλοίμην ἄν μοι φίλον ἀγαθὸν γενέσθαι μᾶλλον, ἢ τὸν ἄριστον ἐν ἀνθρώποις ὄρτυγα, ἢ ἀλεκτρυόνα· καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε μᾶλλον ἢ ἵππον τε καὶ κύνα· οἶμαι δέ, νὴ τὸν κύνα, μᾶλλον ἢ τὸ Δαρείου χρυσίον κτήσασθαι δεξαίμην πολὺ πρότερον ἑταῖρον, μᾶλλον ἢ αὐτὸν Δαρεῖον. οὕτως ἐγὼ φιλέταιρός τις εἰμί. ὑμᾶς οὖν ὁρῶν, σέ τε καὶ Λύσιν, ἐκπέπληγμαι καὶ εὐδαιμονίζω, ὅτι οὕτω νέοι ὄντες οἷοί τ' ἐστὸν τοῦτο τὸ κτῆμα ταχὺ καὶ ῥᾳδίως κτᾶσθαι· καὶ σὺ δὲ τοῦτον οὕτω φίλον ἐκτήσω ταχύ τε καὶ σφόδρα, καὶ αὖ οὗτος σέ· ἐγὼ δὲ οὕτω πόρρω εἰμὶ τοῦ κτήματος, ὥστε οὐδ' ὅντινα τρόπον γίγνεται φίλος ἕτερος ἑτέρου, οἶδα· ἀλλὰ ταῦτα δὴ αὐτά σε βούλομαι ἐρέσθαι, ἅτε ἔμπειρον. καί μοι εἰπέ, ἐπειδάν τίς τινα φιλῇ, πότερος ποτέρου γίγνεται ὁ φιλῶν, τοῦ φιλουμένου ἢ ὁ φιλούμενος, τοῦ φιλοῦντος· ἢ οὐδὲν διαφέρει. Οὐδέν, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ διαφέρειν. Πῶς λέγεις; ἦν δ' ἐγώ. ἀμφότεροι ἄρα ἀλλήλων φίλοι γίγνονται, ἐὰν μόνος ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον φιλῇ; Ἔμοιγε (ἔφη) δοκεῖ. Τί δέ; οὐκ ἔστι φιλοῦντα μὴ ἀντιφιλεῖσθαι ὑπὸ τούτου ὃν ἂν φιλῇ; Ἔστι. Τί δέ; ἆρά ἐστι καὶ μισεῖσθαι φιλοῦντα; οἷόν που ἐνίοτε δοκοῦσι καὶ οἱ ἐρασταὶ πάσχειν πρὸς τὰ παιδικά. φιλοῦντες γὰρ ὡς οἷόν τε μάλιστα οἱ μὲν οἴονται οὐκ ἀντιφιλεῖσθαι· οἱ δέ, καὶ μισεῖσθαι. ἢ οὐκ ἀληθὲς δοκεῖ σοι τοῦτο; Σφόδρα γε (ἔφη) ἀληθές. Οὐκοῦν ἐν τῷ τοιούτῳ (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ μὲν φιλεῖ, ὁ δὲ φιλεῖται; Ναί. Ὁπότερος οὖν αὐτῶν ποτέρου φίλος ἐστίν; ὁ φιλῶν, τοῦ φιλουμένου, ἐάν τε καὶ ἀντιφιλῆται, ἐάν τε καὶ μισῆται· ἢ ὁ φιλούμενος, τοῦ φιλοῦντος; ἢ οὐδέτερος αὖ ἐν τῷ τοιούτῳ οὐδετέρου φίλος ἐστίν, ἂν μὴ ἀμφότεροι ἀλλήλους φιλῶσιν; Ἔοικε. Ἀλλοίως ἄρα νῦν ἡμῖν δοκεῖ ἢ πρότερον ἔδοξε. τότε μὲν γάρ, εἰ ὁ ἕτερος φιλεῖ, φίλω εἶναι ἄμφω· νῦν δέ, ἂν μὴ ἀμφότεροι ἀλλήλους φιλῶσιν; Ἔοικε γοῦν οὕτως ἔχειν. Ἀλλοίως ἄρα νῦν ἡμῖν δοκεῖ ἢ πρότερον ἔδοξε. τότε μὲν γάρ, εἰ ὁ ἕτερος φιλεῖ, φίλω εἶναι ἄμφω· νῦν δέ, ἂν μὴ ἀμφότεροι ἀλλήλους φιλῶσιν, οὐδέτερος φίλος. Κινδυνεύει, ἔφη. Οὐκ ἄρα ἐστὶ φίλον τῷ φιλοῦντι οὐδέν, μὴ οὐκ ἀντιφιλοῦν. Οὐκ ἔοικεν. Οὐδ' ἄρα φίλιπποί εἰσιν οὓς ἂν οἱ ἵπποι μὴ ἀντιφιλῶσιν· οὐδὲ φιλόρτυγες, οὐδ' αὖ φιλόκυνές γε, καὶ φίλοινοι, καὶ φιλογυμνασταί· καὶ φιλόσοφοι, ἂν μὴ ἡ σοφία αὐτοὺς ἀντιφιλῇ. ἢ φιλοῦσι μὲν ταῦτα ἕκαστοι, οὐ μέντοι φίλα ὄντα· ἀλλὰ ψεύδεθ' ὁ ποιητής; ὃς ἔφη, Ὄλβιος ᾧ παῖδές τε φίλοι, καὶ μώνυχες ἵπποι, Καὶ κύνες ἀγρευταὶ καὶ ξένος ἀλλοδαπός. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἀληθῆ δοκεῖ λέγειν σοι; Ναί. Τὸ φιλούμενον ἄρα τῷ φιλοῦντι φίλον ἐστὶν (ὡς ἔοικεν) ὦ Μενέξενε, ἐάν τε φιλῇ, ἐάν τε καὶ μισῇ· οἷον καὶ τὰ νεωστὶ γεγονότα παιδία, τὰ μέν, οὐδέπω φιλοῦντα, τὰ δέ, καὶ μισοῦντα, ὅταν κολάζηται ὑπὸ τῆς μητρός, ἢ ὑπὸ τοῦ πατρός· ὅμως καὶ μισοῦντα ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, πάντων μάλιστά ἐστι τοῖς

A quam diligit, quatenus eſt inutilis. Non, vt videtur. Si itaque
ſapiens euaſeris, omnes amici tibi, & familiares erunt. Vtilis e-
nim & bonus eris. Sin minus, nec alius quiſquã tibi, nec paren-
tes, neque propinqui amici erunt. Poteſtne aliquis in his ſuper
bè ſapere atque gloriari, in quibus nondum quicquam ſapit?
Quî iſthuc fieri poteſt? Si tu præceptore indiges, nondum ſa-
pis? Nondum certè. Non ergo ſuperbè ſapis, ſi nil ſapis. Non
per Iouem, vt mihi videor. Quæ cùm audiſſem, in Hippothalẽ
conuerti oculos, atque parum abſuit quin offenderim: venit e-
nim mihi in mentem dicere, ô Hippothales, hoc pacto cum
adoleſcentibus diſputandum, corripiendo illos atque deijciẽ-
B do, non blandiendo, vt ipſe agis, & corrumpendo? Sed cùm vi-
diſſem, illum anxium, turbatúmque ex antedictis, recorda-
tus ſum quòd dudum præſens Lyſidem latere volebat. Recepi
ergo me ipſum, linguámque cohibui. Interea reuerſus Mene-
xenus, iuxta Lyſidem, vnde ſurrexerat, aſſedit. Tum Lyſis blan-
dè admodum & amicè, clam Menexeno mihi ſuſurrauit in au-
res: O Socrates, quæ mihi dicis eadem obſecro Menexeno quo
que ediſſeras. Ipſe, inquam, Lyſis illi referes. Nam attẽtè nos au
ſcultaſti. Attente ſanè, reſpondit ille. Da igitur operam, vt
diligenter reminiſcaris, quò illi ſingula perſpicuè referas.
C Quòd ſi quid forſitan ſubterfugerit, rurſus à me requires, cùm
me primùm conueneris. Nauabo operam, & hoc certò ſcito ô
Socrates, ille reſpondit. Sed noui ſaltem aliquid illi dicas, vt e-
go audiam, donec redeundi domum ſit hora. At ego, agẽdum
eſt, præſertim cùm ipſe iubeas, ſed cogita qua ratione mihi o-
pituleris, ſi me refellere Menexenus hic contenderit. An igno-
ras contentioſum eſſe illum? Prorſus, & idcirco te cum illo di-
ſputantem audire percupio. An vt ridiculus habear? Abſit, imò
vt illum caſtiges atque coerceas. Haud facile eſt: vehemens e-
nim & facundus eſt, Cteſippi diſcipulus. Adeſt preterea quine-
D tiam Cteſippus ipſe, an non vides? Nihil cures, ô Socrates, age
obſecro diſſeras. Diſſerendum videtur. Verùm iſta nobis ſeor-
ſum ab aliis colloquentibus. Cur, inquit Cteſippus, ſoli hæc in-
ter vos agitatis? Quin aliis etiam veſtra hæc impertire. Im-
pertiendum eſſe reſpondi. Hic porrò nonnihil ex iis quæ con-
ferimus, minus percipit, putátque Menexenũ intelligere: quo
circa percontari ab illo me iubet. Quid non interrogas? Inter-
rogabo. Dic amabo, ô Menexene, quod abs te quæram. inna-
ta mihi eſt ab ineunte ætate poſſeſſionis vnius cupiditas quæ-
dam, quemadmodum & in aliis. Vt ecce quidam equos de-
ſiderat, aliquis canes, alius aurum, honores alius, hæc equi-
E dem parui facio, nec multum iſta me mouent. Acquirendo-
rum autem amicorum deſiderio flagro. Quare amicũ bonum
habere malim, quàm pretioſiſſimam coturnicem, aut gallum,
& per Iouem potiùs quàm equum atque canem, quinetiam, vt
opinor, potiùs, per Canem, quàm Darij aurũ adipiſci, vel ipſum
Darium capere, optimũ amicum eligerem. Videtis quàm ſim
amicitiæ auidus. Quãdo igitur te & Lyſidem animaduerto, ſtu-
peo profectò, vóſque felices exiſtimo, quòd in tam tenera æta-
te cõſtituti, tantum munus breui & facilè conſequuti fueritis,
& tu hunc tibi tam facilè tanta beneuolentia conciliaueris, &
F hic te mutuò ſit amore complexus: tantum verò à me munus
id abeſt, vt nec etiam quo pacto alter alteri amicus fiat, intel-
ligam. Cæterùm hæc abs te, tanquã perito quærere cupio. qua-
re mihi reſpondeas, oro. quando quis aliquẽ diligit, vter vtrius
amicus efficitur? amánſne amati, an amatus amantis? an nihil
intereſt? nihil, inquit, intereſſe mihi videtur. Quid ais? inquam.
ambo inuicem amici fiunt, ſi alter tantum alterum amat? Mihi
quidem videtur. Quid porrò? an non reperiri poteſt amans
quidam, cui amicus haud viciſſim in amicitia reſpondet? Po-
teſt. Nunquid & odio haberi amicũ ſæpe cõtingit? Quod non-
G nunquã amatoribus erga amatos accidit. Amãtes enim quàm
ardentiſſimè nonnunquam, minimè redamantur, imò & o-
dio quandoque habentur. An non vera tibi dicere videor? Ve-
riſſima. Nónne in his hic quidẽ amat, ille autem amatur? Cer-
tè. Vter ergo vtrius eſt amicus? amánſne amati, ſiue redame-
tur, ſiue odio habeatur? An amatus amãtis? an neuter neutrius
tunc eſt amicus, quum non vtrique viciſſim amãt? Sic ſe res ha-
bere videtur. Aliter itaque nunc quàm ſuprà cẽſemus. tunc e-
nim viſum eſt, ſi alter ſolũ diligat, ambos amicos eſſe: nũc cõ-
trà, niſi vtrique inter ſe diligant, neutrum amicum eſſe dicen-
dum. Apparet. Nihil igitur illi amicũ eſt, qui amat id à quo mi-
nimè redamatur. Non videt. Ergo nec amici equorũ ſunt, quos
H equi nõ mutuò amant, nec amici coturnicũ, neq. canũ, nec vini
nec exercitationis amici, nec ſapiẽtię, niſi ſapiẽtia illos viciſſim
amet: amãt nẽpe hæc ſinguli. nõ tamẽ amica hæc ſunt. Quãob-
brẽ mẽtitur Poeta ille, qui dicit, Felix cui dulces pueri, cui co-
pia equorũ, Et cui turba canũ cuique hoſpes ſit peregrinus. Ne
quaquã mihi videtur. Verum dicere tibi videt? Verum. Ama-
tum igitur amanti amicum eſt, vt apparet, ô Menexene, ſi-
ue amauerit, ſiue oderit: quemadmodum teneriores pueri par-
tim nondum amant, partim oderunt, quando à parentibus

In quibus ſapimus, gloriamur, & ſuperbimus.

Niſi vterque amat, neuter amicus.

K

verberantur, tunc ſanè dum vehementer odio habeant, genitoribus ſunt omnium chariſſimi. Opinor equidē. Non ergo amans amicus ſecundum hanc rationem, ſed amatus erit. Videtur. Et odio eſt inimicus, non qui odit. Apparet. Ita multi ab inimicis amantur, & odio ab amicis habentur, & inimicis amici ſunt, amicis contrà inimici, ſi amatum potiùs quàm amans, amicum eſt. Quæ autem eſſet hæc abſurditas, ô dulcis amice? Imò impoſſibile id quidem, amico inimicum, inimico amicum eſſe. Vera loqui videris, ô Socrates. Et ſi hoc fieri nullo modo poteſt, reſtat vt amans amati ſit amicum. Apparet. Similiter quod odio habet, inimicum eius quod odio habetur. Neceſſe eſt. Eadem nobis nunc erunt quæ & in ſuperioribus cōcedenda, quòd plerunque amicum ſit aliquid non amici, plerunque etiam inimici, quoties non amantem vel faſtidientem quis amat. Nonnunquam inimicus erit non inimici, vel & amici, quando non faſtidientem quis odit, vel faſtidit amantem. Ita videtur. Quid ergo dicemus, ſi neque amantes amici erunt, neque amati, nec amantes amatíque? num alios quoſdam præter iſtos amicos inuicem eſſe dicemus? Per Iouem, ô Socrates, quid reſpondeam non inuenio. Vide, ô Menexene, ne fortè minus rectà in ſuperioribus quæſiuerimus. Tum Lyſis, Id, inquit, mihi videtur, ô Socrates, & ſic fatus erubuit. Viſum nanque mihi inuitum illum effugiſſe quod dicebatur, ex eo quòd attentius animaduertebat. Conſtabat autem, cùm alioqui auſcultaret, non ita ſeſe habere. Ego itaque volens Menexenum quieſcere, & illius philoſophia nimium delectatus, ſic Lyſidem alloquutus ſum, O Lyſis, vera mihi loqui videris, quia ſi rectè cōſideraui ſſemus, haud ita nunc aberraremus. Quare ne vlteriùs hac via pergamus. Etenim ardua mihi quaſi via quædam aſpera conſideratio iſta videtur. Sed iter quod nunc ingreſſi ſumus poëtarum adminiculis peragendum. Hi nanque nobis tanquā patres atque duces ſapientiæ ſunt. Dicunt profectò non malè, dum qui amici ſint, admonent, homines prætereà conciliatoris Dei ductu amicos fieri volunt. Sic enim aiunt, Deus ſimilem ſemper ducit ad ſimilem, & notum facit. An non in hæc aliquando carmina incidiſti? Incidi. Fortaſſe & in ſapientiſſimorū ſcripta, in quibus eadem hæc affirmant, ſimili ſimile neceſſariò ſemper amicum eſſe. Atque hæc eſt eorum ſententia, qui de natura & vniuerſo tractarunt. Vera dicis. Nunquid bene dicunt? Fortè. Et hoc fortè ex parte verum eſt, fortè etiam ex toto: ſed nos nondum intelligimus. Videtur enim nobis prauus prauo, quo propius adhæret, & frequentius cum eo verſatur, eo magis inimicus fieri. Nam iniuriam infert: fieri verò nequit, vt qui infert, & qui accipit iniuriam, amici ſint. nónne ita? Sic prorſus. Hac ratione media pars illius ſententiæ falſa erit, ſiquidem praui ſimiles ſunt. Certè. Verùm mihi videntur bonos dicere ſimiles eſſe inuicem, & amicos: improbos autem, vt ſæpe de illis dicitur, nunquam vel ſibiipſis, vel inuicem ſimiles eſſe, ſed ſtolidos penitus & inſtabiles. Qui verò ſecum ipſe diſſentit, nullo modo cum alio conſentiet, nec vlli amicus eſſe poterit. Nónne tu idem exiſtimas? Profectò. Id ergo, vt mea fert opinio, ſignificant, ô amice, qui ſimile ſimili amicum eſſe dicunt, quòd ſolus bonus ſoli bono amicus, malus autem nec bono nec malo vnquam reuera amicus efficitur. Conſentis? Aſſentior. Habemus iam qui ſint amici. Nam ratio dictat eos qui boni ſunt, amicos exiſtere. Conſtat. Idem ego arbitror. Sed eſt quod me perturbat. Et vide quæſo quid ſuſpicer. Similis ſimili quà ratione ſimilis, amicus, & talis tali vtilis eſt. Imò ſic etiā conſideremus. Simile quodcunque cuiuis ſimili quod emolumentum aut detrimentum inferre poteſt, quod non ipſummet ſibiipſi inferat? Aut quid pati ex illo, quod non ex ſeipſo ſimiliter pati queat? Hæc itaque cùm talia ſint, vt nihil ſe inuicem iuuent, quo pacto ab ſe inuicem expetuntur? Nullo modo. Quod non expetit, quo modo amicum? Nullo. An forſitan ſimilis ſimili quantum ſimilis, non amicus? bonus autem bono, quantum bonus, non quantum ſimilis, amicus exiſtit? Fortè. Quid verò, nónne bonus quatenus bonus eſt, eatenus ſibiipſi ſufficiens? Ita. Sibiipſi ſufficiens, in eo quod ſufficit ſibi, nullo penitus indiget. Quid prohibet? Qui nullo eget, nihil expetit. Nihil ſanè. Si non expetit, nec amat. Non. Qui non amat, non eſt amicus. Non videtur. Quomodo igitur boni bonis amici erunt, qui nec abſentes mutuo deſiderāt ſeſe, vt qui ſeorſim vterque ſufficiat ſibi, nec preſentes alter alterius opera quicquā eget? Tales viri quanam ratione ſe inuicem magni facere poſſunt? Nulla. Amici nunquam erunt, qui ſe inuicem non multi faciunt. Nunquam. Conſidera iam, ô Lyſis, quò delapſi ſimus, & nunquid omnino decepti fuerimus. Quo pacto? Audiui iam olim ab aliquo, (equidem memini adhuc) quod ſimili ſimile aduerſum, & boni bonis inimiciſſimi ſint. Qui & Heſiodi teſtimonio vtebatur, dicentis figulum inuidere figulo, cantorem quoque cantori, & mendicū mendico. Et in aliis ſimiliter neceſſariū ille putabat.

Amicos ductu dei fieri.
Homerus Odyſſ. ρ.

Simile ſimili amicum.

Definitio quædam amicorum.

Confutatio.

Sententia Heſiodi, non ſimilia, ſed diſſimilia videri.

A γονεῦσι φίλτατα. Ἔμοιγε δοκεῖ (ἔφη) οὕτως ἔχειν. Οὐκ ἄρα ὁ φιλῶν, φίλος, ἐκ τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ὁ φιλούμενος. Ἔοικε. Καὶ ὁ μισούμενος, ἐχθρὸς ἄρα, ἀλλ' οὐχ ὁ μισῶν. Φαίνεται. Πολλοὶ ἄρα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν φιλοῦνται, ὑπὸ δὲ τῶν φίλων μισοῦνται· καὶ τοῖς μὲν ἐχθροῖς φίλοι εἰσίν, τοῖς δὲ φίλοις ἐχθροί· εἰ τὸ φιλούμενον φίλον ἐστίν, ἀλλὰ μὴ τὸ φιλοῦν. καίτοι πολλὴ ἀλογία, ὦ φίλε ἑταῖρε, μᾶλλον δέ, οἶμαι, καὶ ἀδύνατον, τῷ τε φίλῳ ἐχθρὸν καὶ τῷ ἐχθρῷ φίλον εἶναι. Ἀληθῆ (ἔφη) ἔοικας λέγειν, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, τὸ φιλοῦν ἂν εἴη φίλον τοῦ φιλουμένου. Φαίνεται. Τὸ μισοῦν ἄρα πάλιν ἐχθρὸν τοῦ μισουμένου. Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ταὐτὰ ἡμῖν συμβήσεται, ἀναγκαῖον εἶναι
B ὁμολογεῖν ἅπερ ἐπὶ τῶν προτέρων, πολλάκις φίλον εἶναι μὴ φίλου, πολλάκις δὲ καὶ ἐχθροῦ· ὅταν ἢ μὴ φιλοῦν τις φιλῇ, ἢ καὶ μισοῦν φιλῇ. πολλάκις δ' ἐχθρὸν εἶναι μὴ ἐχθροῦ, ἢ καὶ φίλου· ὅταν ἢ μισοῦν τις φιλῇ, ἢ καὶ φιλοῦν μισῇ. Κινδυνεύει, ἔφη. Τί οὖν δὴ χρησόμεθα, ἦν δ' ἐγώ, εἰ μήτε οἱ φιλοῦντες, φίλοι ἔσονται, μήτε οἱ φιλούμενοι, μήτε οἱ φιλοῦντές τε καὶ φιλούμενοι; ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῦτα ἄλλοις τινὰς ἔτι φήσομεν εἶναι φίλοις ἀλλήλοις γιγνομένοις; Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ πάνυ εὐπορῶ ἔγωγε. Ἆρα μὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Μενέξενε, τὸ παράπαν οὐκ ὀρθῶς ἐζητοῦμεν; Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ὁ Λύσις. καὶ ἅμα εἰπὼν ἠρυθρίασεν. ἐδόκει γάρ μοι ἄκοντ' αὐτὸν ἐκφεύγειν τὸ λεχθέν, διὰ τὸ σφόδρα
C προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις· δῆλος δ' ἦν καὶ ὅτε ἠκροᾶτο οὐχ οὕτως ἔχων. Ἐγὼ οὖν βουλόμενος τόν τε Μενέξενον ἀναπαῦσαι, καὶ ἐκείνου ἡσθεὶς τῇ φιλοσοφίᾳ, οὕτω μεταβαλὼν, πρὸς τὸν Λύσιν ἐποιούμην τοὺς λόγους· καὶ εἶπον, Ὦ Λύσι, ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν, ὅτι εἰ ὀρθῶς ἡμεῖς ἐσκοποῦμεν, οὐκ ἄν ποτε οὕτως ἐπλανώμεθα. ἀλλὰ ταύτῃ μὲν μηκέτι ἴωμεν (καὶ γὰρ χαλεπή τίς μοι φαίνεται, ὥσπερ ὁδὸς, ἡ σκέψις) ᾗ δὲ ἐτράπημεν, δοκεῖ μοι χρῆναι ἰέναι, σκοποῦντα τὰ κατὰ τοὺς ποιητάς. οὗτοι γὰρ ἡμῖν ὥσπερ πατέρες τῆς σοφίας εἰσὶ καὶ ἡγεμόνες. λέγουσι δὲ δή που, οὐ φαύλως ἀποφαινόμενοι περὶ τῶν φίλων, οἳ τυγχάνουσιν ὄντες· ἀλλὰ τὸν θεὸν αὐτόν φασι ποιεῖν φίλοις αὐτούς, ἄγοντα παρ' ἀλλήλοις.
D λέγουσι δέ πως ταῦτα, ὡς ἐγᾦμαι, ὧδε, Αἰεί τοι τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον, καὶ ποιεῖ γνώριμον. ἢ οὐκ ἐντετύχηκας τούτοις τοῖς ἔπεσιν; Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τοῖς τῶν σοφωτάτων συγγράμμασιν ἐντετύχηκας, ταῦτα αὐτὰ λέγουσιν, ὅτι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἀνάγκη ἀεὶ φίλον εἶναι; εἰσὶ δέ που οὗτοι οἱ περὶ φύσεώς τε καὶ τοῦ ὅλου διαλεγόμενοι καὶ γράφοντες. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) εὖ λέγουσιν; Ἴσως, ἔφη. Ἴσως (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ ἥμισυ αὐτοῦ· ἴσως δὲ καὶ πᾶν. ἀλλ' ἡμεῖς οὐ συνίεμεν. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν ὅ γε πονηρὸς, τῷ πονηρῷ, ὅσῳ ἂν ἐγγυτέρω προσίῃ, καὶ μᾶλλον ὁμιλῇ, τοσούτῳ ἐχθίων γίνεσθαι. ἀδικεῖ γάρ. ἀδικοῦντας δὲ καὶ ἀδικουμένοις ἀδύνατόν που φίλοις εἶναι. οὐχ οὕτως; Ναί,
E ἦ δ' ὅς. Ταύτῃ μὲν ἂν τοίνυν τοῦ λεγομένου τὸ ἥμισυ οὐκ ἀληθὲς εἴη, εἴπερ οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοι. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλά μοι δοκοῦσι λέγειν τοὺς ἀγαθοὺς ὁμοίους εἶναι ἀλλήλοις καὶ φίλους· τοὺς δὲ κακοὺς (ὅπερ καὶ λέγεται περὶ αὐτῶν) μηδέποτε ὁμοίους μηδ' αὐτοὺς αὐτοῖς εἶναι, ἀλλ' ἐμπλήκτους τε καὶ ἀσταθμήτους. ὃ δὲ αὐτὸ αὑτῷ ἀνόμοιον εἴη καὶ διάφορον, σχολῇ γέ τῳ ἄλλῳ ὅμοιον ἢ φίλον γένοιτο. ἢ οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως; Ἔμοιγε, ἔφη. Τοῦτο τοίνυν αἰνίττονται, ὡς ἐμοὶ δοκοῦσιν, ὦ ἑταῖρε, οἱ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον λέγοντες· ὡς ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνος μόνῳ φίλος, ὁ δὲ κακὸς οὔτε ἀγαθῷ οὔτε κακῷ οὐδέποτε εἰς ἀληθῆ φιλίαν ἔρχεται. συνδοκεῖ σοι; Κατένευσεν. Ἔχομεν ἄρα ἤδη, τίνες εἰσὶν οἱ φίλοι. ὁ γὰρ
F λόγος ἡμῖν σημαίνει ὅτι οἳ ἂν ὦσιν ἀγαθοί. Πάνυ γε (ἔφη) δοκεῖ. Καὶ ἐμοί, ἦν δ' ἐγώ. καίτοι δυσχεραίνω τί γε ἐν αὐτῷ. φέρε οὖν, ὦ πρὸς Διός, ἴδωμεν τί καὶ ὑποπτεύω. ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ καθόσον ὅμοιος, φίλος, καὶ ἔστι χρήσιμος ὁ τοιοῦτος τῷ τοιούτῳ. μᾶλλον δὲ ὧδε· ὁποιονοῦν ὅμοιον ὁτῳοῦν ὁμοίῳ τίνα ὠφέλειαν ἔχει; ἢ τίνα βλάβην ἂν ποιῆσαι δύναιτο, ὃ μὴ καὶ αὐτὸ αὑτῷ; ἢ τί ἂν παθεῖν, ὃ μὴ καὶ ὑφ' αὑτοῦ πάθοι; τὰ δὴ τοιαῦτα πῶς ἂν ὑπ' ἀλλήλων ἀγαπηθείη, μηδεμίαν ἐπικουρίαν ἀλλήλοις ἔχοντα; ἔστιν ὅπως; Οὐκ ἔστιν. Ὃ δὲ μὴ ἀγαπῷτο, πῶς φίλον; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ δὴ ὁ μὲν ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ οὐ φίλος· ὁ δὲ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ, καθόσον ἀγαθὸς, οὐ καθόσον ὅμοιος, φίλος ἂν εἴη; Ἴσως. Τί δέ; οὐχ ὁ ἀγαθὸς, καθόσον ἀγαθὸς,
G κατὰ τοσοῦτον ἱκανὸς ἂν εἴη αὑτῷ; Ναί. Ὁ δέ γε ἱκανὸς, οὐδενὸς δεόμενος κατὰ τὴν ἱκανότητα. Πῶς γὰρ οὔ; Ὁ δὲ μή του δεόμενος, οὐδέ τι ἀγαπῴη ἄν. Οὐ γὰρ οὖν. Ὃ δὲ μὴ ἀγαπῴη, οὐδ' ἂν φιλοῖ. Οὐ δῆτα. Ὁ δὲ μὴ φιλῶν γε, οὐ φίλος; Οὐ φαίνεται. Πῶς οὖν οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἡμῖν φίλοι ἔσονται τὴν ἀρχὴν, οἳ μήτε ἀπόντες, ποθεινοὶ ἀλλήλοις (ἱκανοὶ γὰρ ἑαυτοῖς, καὶ χωρὶς ὄντες) μήτε παρόντες χρείαν αὐτῶν ἔχουσι; τοὺς δὴ τοιούτους τίς μηχανὴ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι ἀλλήλους; Οὐδεμία, ἔφη. Φίλοι δέ γε οὐκ ἂν εἶεν, μὴ περὶ πολλοῦ ποιούμενοι ἑαυτούς. Ἀληθῆ. Ἄθρει δή, ὦ Λύσι, πῇ παρακρουόμεθα. ἆρά γε ὅλῳ τινὶ ἐξαπατώμεθα; Πῶς δή; ἔφη. Ἤδη ποτέ του ἤκουσα λέγοντος, καὶ ἄρτι ἀναμιμνήσκομαι, ὅτι τὸ μὲν ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, καὶ οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς πολεμιώτατοι εἶεν. καὶ δὴ καὶ τὸν Ἡσίοδον ἐπήγετο μάρτυρα, λέγων ὡς ἄρα Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ, Καὶ πτωχὸς πτωχῷ. --- καὶ τἆλλα δὴ πάντα οὕτως ἔφη ἀναγκαῖον εἶναι μάλιστα

τὰ ὁμοιότατα ἄλληλα φθόνου τε καὶ φιλονεικίας καὶ ἔχθρας ἐμπίπλασθαι· τὰ δ' ἀνομοιότατα, φιλίας. τὸν γὰρ πένητα τῷ πλουσίῳ ἀναγκάζεσθαι φίλον εἶναι, καὶ τὸν ἀσθενῆ, τῷ ἰσχυρῷ, τῆς ἐπικουρίας ἕνεκα· καὶ τὸν κάμνοντα, τῷ ἰατρῷ· καὶ πάντα δὴ τὸν μὴ εἰδότα, ἀγαπᾷν τὸν εἰδότα καὶ φιλεῖν. καὶ δὴ καὶ ἔτι ἐπεξῄει τῷ λόγῳ, μεγαλοπρεπεστέρως λέγων, ὡς ἄρα παντὸς δέοι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον εἶναι· ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐναντίον εἴη τούτου. τὸ γὰρ ἐναντιώτατον τῷ ἐναντιωτάτῳ εἶναι μάλιστα φίλον. ἐπιθυμεῖν γὰρ τοῦ τοιούτου ἕκαστον, ἀλλ' οὐ τοῦ ὁμοίου. τὸ μὲν γὰρ ξηρὸν, ὑγροῦ· τὸ δὲ ψυχρὸν, θερμοῦ· τὸ δὲ πικρὸν, γλυκέος· τὸ δὲ ὀξὺ, ἀμβλέος· τὸ δὲ κενὸν, πληρώσεως, καὶ τὸ πλῆρες δὲ, κενώσεως· καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. τροφὴν γὰρ εἶναι τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ. τὸ γὰρ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου οὐδὲν ἂν ἀπολαῦσαι. καὶ μέντοι, ὦ ἑταῖρε, καὶ κομψὸς ἐδόκει εἶναι ταῦτα λέγων. εὖ γὰρ ἔλεγεν. ὑμῖν δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) πῶς δοκεῖ λέγειν; Εὖ γε (ἔφη ὁ Μενέξενος) ὥς γε οὑτωσὶ ἀκοῦσαι. Φῶμεν ἄρα τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ μάλιστα φίλον εἶναι. Πάνυ γε. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) οὐκ ἀλλόκοτος, ὦ Μενέξενε; καὶ ἡμῖν εὐθὺς ἄσμενοι ἐπιπηδήσονται οὗτοι οἱ πάσσοφοι ἄνδρες οἱ ἀντιλογικοὶ, καὶ ἐρήσονται εἰ οὐκ ἐναντιώτατον ἔχθρα φιλίᾳ; οἷς τί ἀποκρινούμεθα; ἢ οὐκ ἀνάγκη ὁμολογεῖν ὅτι ἀληθῆ λέγουσιν; Ἀνάγκη. Ἆρ' οὖν φήσουσι τὸ ἐχθρὸν τῷ φίλῳ φίλον, ἢ τὸ φίλον τῷ ἐχθρῷ; Οὐδέτερα, ἔφη. Ἀλλὰ τὸ δίκαιον τῷ ἀδίκῳ, ἢ τὸ σῶφρον τῷ ἀκολάστῳ, ἢ τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ; Οὐκ ἄν μοι δοκῇ οὕτως ἔχειν. Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγὼ, εἴπερ γε κατὰ τὴν ἐναντιότητα τί τῷ φίλῳ φίλον ἐστὶν, ἀνάγκη καὶ ταῦτα φίλα εἶναι. Ἀνάγκη. Οὔτε ἄρα τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, οὔτε τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ φίλον. Οὐκ ἔοικεν. Ἔτι δὲ καὶ τόδε σκεψώμεθα, μὴ ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς λανθάνῃ τὸ φίλον ὡς ἀληθῶς, οὐδὲν τούτων ὂν, ἀλλὰ τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν, φίλον οὕτω ποτὲ γιγνόμενον τοῦ ἀγαθοῦ. Πῶς (ἦ δ' ὅς) λέγεις; Ἀλλὰ μὰ Δία (ἦν δ' ἐγὼ) οὐκ οἶδα· ἀλλὰ τῷ ὄντι αὐτὸς ἰλιγγιῶ ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ἀπορίας· καὶ κινδυνεύει, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. Ἔοικε γοῦν μαλακῷ τινι καὶ λείῳ καὶ λιπαρῷ. διὸ καὶ ἴσως ῥᾳδίως διολισθαίνει καὶ διαδύεται ἡμᾶς, ἅτε τοιοῦτον ὄν. λέγω γὰρ τἀγαθὸν καλὸν εἶναι. σὺ δ' οὐκ οἴει; Ἔγωγε. Λέγω τοίνυν, ἀπομαντευόμενος τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ, φίλον εἶναι τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν. πρὸς ἃ δὲ λέγων μαντεύομαι, ἄκουσον. δοκεῖ μοι ὥσπερ τρία ἄττα εἶναι γένη, τὸ μὲν, ἀγαθὸν, τὸ δὲ κακόν· τὸ δ' οὔτ' ἀγαθὸν, οὔτε κακόν. τί δὲ σοί; Καὶ ἐμοὶ, ἔφη· καὶ οὔτε τἀγαθὸν τἀγαθῷ, οὔτε τὸ κακὸν τῷ κακῷ, οὔτε τἀγαθὸν τῷ κακῷ φίλον εἶναι· ὥσπερ οὐδ' ὁ ἔμπροσθεν λόγος ἐᾷ. λείπεται δὴ, εἴπερ τῳ τί ἐστι φίλον, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν φίλον εἶναι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ οὐ τοῦ τοιούτου οἷον αὐτό ἐστιν. οὐ γὰρ ἄν που τῷ κακῷ φίλον ἄν τι γένοιτο. Ἀληθῆ. Οὐδὲ μὴν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἔφαμεν ἄρτι. ἦ γάρ; Ναί. Οὐκ ἄρα ἔσται τῷ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ τὸ τοιοῦτον φίλον οἷον αὐτό. Οὐ φαίνεται. Τῷ ἀγαθῷ ἄρα τὸ μήτε ἀγαθὸν, μήτε κακὸν, μόνον μόνῳ συμβαίνει γίγνεσθαι φίλον. Ἀνάγκη, ὡς ἔοικεν. Ἆρ' οὖν καὶ καλῶς (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ παῖδες, ὑφηγεῖται ἡμῖν τὸ νῦν λεγόμενον; εἰ γοῦν θέλοιμεν ἐννοῆσαι, τὸ ὑγιαῖνον σῶμα οὐδὲν ἰατρικῆς δεῖται, οὐδὲ ὠφελείας· ἱκανῶς γὰρ ἔχει. ὥστε ὑγιαίνων οὐδεὶς ἰατρῷ φίλος διὰ τὴν ὑγίειαν. ἦ γάρ; Οὐδείς. Ἀλλ' ὁ κάμνων, οἶμαι, διὰ τὴν νόσον. Πῶς γὰρ οὔ; νόσος μὲν δὴ, κακόν· ἰατρικὴ δὲ, ὠφέλιμον καὶ ἀγαθόν; Ναί. Σῶμα δέ γέ που, κατὰ τὸ σῶμα εἶναι, οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν. Οὕτως. Ἀναγκάζεται δέ γε σῶμα διὰ νόσον ἰατρικὴν ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν. Δοκεῖ μοι. Τὸ μήτε κακὸν ἄρα, μήτε ἀγαθὸν, φίλον γίγνεται τοῦ ἀγαθοῦ, διὰ κακοῦ παρουσίαν. Ἔοικε. Δῆλον δέ γε ὅτι πρὶν γενέσθαι αὐτὸ κακὸν ὑπὸ τοῦ κακοῦ οὗ ἔχει. οὐ γὰρ δή γε κακὸν γεγονὸς ἐστὶν αὐτὸ τοῦ ἀγαθοῦ, οὗ ἐπιθυμεῖ, καὶ φίλον εἴη. ἀδύνατον γὰρ ἔφαμεν κακὸν ἀγαθῷ φίλον εἶναι. Ἀδύνατον γάρ. Σκέψασθε δὴ ὃ λέγω. λέγω γὰρ ὅτι ἔνια μὲν, οἷον ἂν ᾖ τὸ παρὸν, τοιαῦτά ἐστι καὶ αὐτά· ἔνια δὲ οὔ. ὥσπερ εἰ ἐθέλοι τις χρώματί τῳ ὁτιοῦν ἀλεῖψαι, πάρεστί που τῷ ἀλειφθέντι τὸ ἐπαλειφθέν. Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν καὶ ἔστι τότε τοιοῦτον τὴν χρόαν τὸ ἐπαλειφθὲν, οἷον τὸ ἐπὸν; Οὐ μανθάνω, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ὧδε, ἦν δ' ἐγώ. εἴ τις σοῦ ξανθὰς οὔσας τὰς τρίχας ψιμυθίῳ ἀλείψειε, πότερον τότε λευκαὶ εἶεν, ἢ φαίνοιντ' ἄν; φαίνοιντ' ἄν, ἦ δ' ὅς. Καὶ μὴν παρείη γ' ἂν αὐταῖς λευκότης. Ναί. Ἀλλ' ὅμως οὐδέν τι μᾶλλον ἂν εἶεν λευκαί πω· ἀλλὰ παρούσης λευκότητος οὔτέ τι λευκαὶ οὔτε μέλαιναί εἰσιν. Ἀληθῆ. Ἀλλ' ὅταν δὴ, ὦ φίλε, τὸ γῆρας αὐταῖς ταὐτὸν τοῦτο τὸ χρῶμα ἐπαγάγῃ, τότε ἐγένοντο οἷόνπερ τὸ παρὸν, λευκοῦ παρουσίᾳ λευκαί. Πῶς γὰρ οὔ; Τοῦτο τοίνυν ἐρωτῶ νῦν δὴ, εἰ ᾧ ἄν τι παρῇ, τοιοῦτον ἔσται τὸ ἔχον οἷον τὸ παρόν· ἢ ἐὰν μὲν κατά τινα τρόπον παρῇ, ἔσται· ἐὰν δὲ μὴ, οὔ. Οὕτω μᾶλλον, ἔφη. Καὶ τὸ μήτε κακὸν ἄρα, μήτε ἀγαθὸν, ἐνίοτε κακοῦ παρόντος, οὔπω κακόν ἐστιν. ἔστι δ' ὅτε ἤδη τὸ τοιοῦτον γέγονε. Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὅταν μήπω κακὸν ᾖ κακοῦ παρόντος, αὕτη μὲν ἡ παρουσία, ἀγαθοῦ αὐτὸ ποιεῖ ἐπιθυμεῖν· ἡ δὲ κακὸν ποιοῦσα, ἀποστερεῖ αὐτὸ τῆς τε ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῆς φιλίας τἀγαθοῦ. οὐ γάρ ἔτι ἐστὶν οὔτε κακὸν, οὔτε ἀγαθὸν, ἀλλὰ κακόν. φίλον δὲ ἀγαθοῦ κακὸν οὐκ ἦν. Οὐ γὰρ οὖν. Διὰ ταῦτα δὴ φαῖμεν ἂν καὶ τοὺς

A ſimilia inter ſe inuidia, æmulatione, contentione abundare, amicitia verò diſſimilia. Inopem porrò diuiti amicum neceſſitate fieri, & imbecillum auxilij gratia forti, & medico ſimiliter ægrotantem, omnem quoque ignarum, peritum deſiderare atque diligere. Addebat præterea maiora quædam, tantum abeſſe amicum vt ſimile ſimili ſit, vt contrà, cõtrariũ maximè, maximè cõtrario ſit amiciſſimũ. Vnumquodq.n. appetere non ſimile, ſed contrariũ: vt aridũ appetere humidum, frigidũ verò calidũ, amarũ dulce, acutum obtuſum, vacuũ repletionem, plenum vacuitatẽ, cæteráq. ſimiliter. Contrarium enim cõtrario alimẽtum præbere: ſimile autem ſimili minimè frui. Enim-

B uerò, ô ſodalis, qui talia docuit, facundus & elegans quidam vir eſſe viſus eſt. Bene enim dixit. Nobis autem quid videtur? Probè, inquit Menexenus, vt prima fronte apparet? Dicimus itaque contrario contrarium amiciſſimum eſſe? Vtiq. Sit ita, ô Menexene. Sed quæſo, nónne alienũ hoc & extraneũ? Confeſtim in nos vltro inſurgent ſapientes iſti, qui refellendi facundia pollent, & à nobis quærent, an non ſint maximè contraria, odium & amicitia. Quid iſtis reſpondebimus? Nónne reſpondere cogemur eos vera dicere? Cogemur. Nunquid dicent inimicum amico amicũ? Vel amicũ inimico amicũ? Neutrũ. Num

C & iuſtum iniuſto, vel tẽperatũ intemperato? aut malo bonum? Non mihi videtur. Atqui ſi ſecundum contrarietatẽ amicum eſt alicui aliquid, amica hæc eſſe oportet. Oportet ſanè. Quare nec ſimili ſimile, neque contrario contrarium eſt amicum? Non videtur. Age & hoc aduertamus, ne nos magis etiã hoc fallat, quòd amicum reuera nihil ex his quæ diximus ſit, ſed quod neque bonum, neque malum, amicum quandoque boni efficiatur. Quid ais? Ignoro & ipſe per Iouem. Vacillo enim ob ſermonis ambiguitatem. Et videtur, vt vetus habet prouerbium, pulchrum ipſum amicũ eſſe. Apparet enim molle quid-

D dam, lene, ac pingue, ideóque in nos facilè fortè illabitur, ſerpit & penetrat quaſi lubricum quiddã atque lene. Dico enim ipſum bonum pulchrum eſſe. Nunquid & tu? Et ego. Equidem diuinãs tibi id ꝓfero, boni & pulchri amicũ eſſe, quod neq. bonum eſt neque malũ. Quorſum hęc vaticinor, audi. Videntur mihi tria quędam genera eſſe. Vnum bonum, alterum malum: poſtremũ, quod neque bonum eſt, neque malum, tibi autem? Mihi quoque. Nec bonum bono, nec malum malo, nec bonum malo amicum eſſe, quemadmodum ratio ſuperior perhibet. Reſtat ſi quid alicui eſt amicum, vt quod nec bonũ neque malum eſt, amicum ſit aut bono, aut tali alicui quale ipſum eſt. Ni-

E hil enim malo amicum eſt. Certè. Nec tamen ſimile ſimili, vt paulò antè monſtrauimus. Profectò. Non igitur erit illi quod nec bonum eſt, neque malum, amicum id quod id ipſum tale eſt. Non videtur. Solum itaque quod nec bonum, neq. malum, ſoli bono amicum fieri poteſt. Neceſſario ſequi videtur. Nunquid rectè à nobis, ô pueri id modò expoſitum eſt? Si ergo ſanum corpus conſideremus, medicinæ arte nõ indiget, nec auxilio prorſus vllo, ſufficienter enim ſe habet. Vnde ſanus nemo per ipſam ſanitatem medico eſt amicus. Nemo. Sed ægrotans vt puto per ipſum morbum. Quidni? Morbus quidem ma-

F lumm, edicinę verò peritia bonũ quoddã & vtile. Sic eſt. Corpus ex eo quod corpus, nec bonum eſt, nec malum. Verũ. Cogitur autem corpus propter morbum quærere & amare medicinam. Apparet. Sequitur, quod nec bonum eſt, neque malum, boni amicum propter mali præſentiã fieri. Videtur. Conſtat autem id fieri, prius quàm illud ob mali præſentiam malum efficiatur. Neque enim malum effectũ eſt loco boni quod appetit, cuiúſue amicum eſt. Impoſſibile nanque eſſe oſtendimus, vt malum bono amicum ſit. Impoſſibile proculdubio. Animaduertite quæſo quod dico. Nonnulla quippe aſſero talia

G fieri, quale id quod illis adeſt: nonnulla minimè: perinde ac ſi quis vellet colore quodam aliquid intingere, adeſſet quodam modo infecto colorato. Adeſſet. Nónne tunc quoque tale coloratum eſt, quale ipſum eſſe ſolet? Haud intelligo. Sic fortè intelliges, ſi quis comas tuas quæ flauæ ſunt, ceruſa fucauerit, vtrum albæ fiant? an potius videantur? Videbuntur. Verũtamen albedo illis aderit. Aderit. Nihilo magis tamen albæ adhuc erunt: & præſente candore neque candidæ erunt, neque nigræ. Vera loqueris. Sed quando ô amice, ſenectute caneſcunt, tunc tales fiunt quale id quod aduenit, cani coloris præſentia canæ. Quidni? Hoc illud eſt quod quæſiueram, nunquid omne cui tale aliquid adeſt, confeſtim tale & ipſum euadat: an potius ſi

H certo modo adeſt, tale fiat, aliter minimè. Hoc modo potius. Eadem ratione quod nec bonum eſt, nec malum, quandoque præſente malo nondum eſt malum. Eſt autem, quum iam tale euaſit. Omnino. Quando nondum malum eſt pręſente malo, præſentia hæc bonum appetere cogit: præſentia verò quæ malũ reddit, & appetitũ boni & amicitiam reijcit, neq. enim vlterius neutrũ eſt, ſed malũ. Amicũ verò malũ bono, & bonum malo eſſe non poteſt. Non certè. Ob hanc vtique cauſam his

Prouerbium; pulchrum amicum eſſe. Proprietates pulchri.

Tria genera; bonum, malum, neutrum

Aliadefinitio, amicorum.

qui iam ſapientes ſunt,tutius haud amplius eſſe philoſophandum,ſiue dij,ſiue homines hi ſint,nec eos etiam qui adeò corrupti ignorantia ſunt, vt improbi ſint effecti, nemini quippe malo, & penitus ignoranti philoſophandum. Reſtant igitur illi quibus malum id,ignorantia ſcilicet adeſt,nec tamen rudes penitus ignorantéſque ſunt,imò & ſuam ignorantiā agnoſcūt, ob quam animaduerſionē philoſophantur,id eſt ſapientiam amant,nondū boni aut mali.Mali enim nequaquā philoſophantur,nec boni etiam.Nam nec contrariū contrario,neque ſimili ſimile ſuprà nobis amicum apparuit.Recordamini?Recordamur ſanè.Omnino,ô Lyſis,atque Menexene, quid amicum ſit, & quid non,inuenimus.Id enim tam circa animam,quàm circa corpus ſuprà concluſimus : quod nec bonum eſt, nec malum,propter ipſam mali præſentiam, boni amicum fieri. Hæc omnia conceſſerunt. Et ego valde lætatus ſum, tanquam venator, qui id quod venando inueſtigabam ex ſententia fuerim conſequutus. Deinde neſcio quomodo extranea quædam & abſurda ſuſpicio mihi ſuborta eſt, quaſi minus vera eſſent, quæ ſuprà conceſſeramus.Atque ilicò turbatus inquam,Papæ, ô Lyſis atque Menexene , ſomnium quoddam nacti videmur. Quorſum hæc? reſpondit Menexenus.Vereor ne in hos de amico ſermones falſos,tanquā in homines ſuperbos atque vanos inciderimus. Qua ratione?Hac planè.Vtrum enim amicus alicuius amicus eſt,an non?Neceſſariò.Vtrum nullius gratia & propter nihil,an gratia alicuius,& propter aliquid? Certè alicuius cauſa,& propter aliquid.Nūquid amica eſt res illa,cuius gratia amicus,alicuius eſt amicus?An fortè nec amica,nec etiā inimica?Haud ſatis intelligo. Veriſimile eſt,verùm ſic & tu & ipſe,vt arbitror,melius intelligemus. Ægrotantem medici amicum eſſe diximus?Diximus.Nónne propter morbum, & ſanitatis gratia medici eſt amicus?Ita.Morbus malum ? Quidni? Sanitas bonum,an malum,an neutrum?Bonum. Prædiximus corpus, cùm nec bonum ſit, nec malum propter morbum,ideóque propter malum medicinæ amicum eſſe, bonum verò medicinam.cauſa verò ſanitatis amicitiam medicina nanciſcitur,ſanitas autem bonum. Prorſus.Amicúmne,an non amicū ſanitas?Amicum.Morbus inimicum?Penitus. Quod ergo nec bonum eſt nec malum,propter malum inimicúmque, boni amicū eſt,boni amicíq.gratia.Patet. Ergo amici cauſa amicum eſt,propter inimicū eſt amicū.Opinor.Agite pueri,poſtquàm huc diſputando deuenimus, attendamus obſecro diligenter ne fortè decipiamur.Principio quod amicū amici amicū factū ſimile videlicet ſimilis, quod impoſſibile eſſe in ſuperioribus conſtitit,equidem prætermitto.Sed iſtud tamen conſideremus ne nos præſens opinio fallat. Medicinam ſanitatis gratia amicum eſſe diximus.Affirmauimus.Sanitas igitur amicum? Valde.Si amicum,alicuius gratia eſt amicum.Eſt.Amici ſcilicet,ſi ſuprà conceſſa permanent. Et amici.Nunquid & illud iterum amici cauſa amicū erit?Certè. Neceſſariū eſt,vt hoc progreſſu ad principiū quoddā perueniamus, quòd nō vltra in amicum aliud referatur, ſed in id quod primum amicum eſt,cuiúſque gratia cætera omnia quæ ſic dicuntur,ſint amica.Neceſſarium. Hoc eſt quod modò dicebam conſiderandum, ne reliqua omnia quæ amica gratia illius prædiximus,tanquā ſimulacra quædam eius nos decipiant, illud autem primum reuera ſit amicū. Conſideremus igitur hoc pacto. Quod quiſque multi facit, vtputa pater filium,rebus aliis omnibus anteponit:taliſque vir ex eo quòd filium multi facit, alia quoque nonnulla ob illum multi facit. Exempli cauſa, ſi illum cicutam ebibiſſe ſenſerit,vinum plurimi faciet,ſiquidem hoc venena ſe curaturum ſperet.Et maximè quidem. Nunquid & amphoram in qua vinum?Valde.Num pluris æſtimat tunc calicem fictilem,aut tres vini cyathos quàm filium?an cōtrà potius ſe res habet?Vt omne hoc ſtudium non iſta reſpiciat, quæ alterius gratia parantur: ſed in illud tendat, cuius cauſa cætera quæruntur. Neque verum eſt quod ſæpe dicimus, quòd argentum & aurum multi facimus. Omnis quippe intentio æſtimatióque eius ſolius eſt,ad quod iſta parantur. An ſic dicemus. Maximè. Eadem quoque de amico ratio eſt.Quęcunque enim amici cuiuſdam gratia,amica nobis eſſe diximus,improprio vocabulo nominauimus?Amicum autem reuera illud eſſe apparet,in quod hæ omnes quæ vocantur,amicitiæ tendunt.Sic videtur. Quapropter reuera amicū,nullius amici gratia eſt amicum. Verū. Hoc igitur reiectum eſt,non amicum amici cuiuſdam cauſa eſſe amicum.Sed nónne bonum amicum eſt?Sic opinor.Nū propter malum bonum amatur?& ita ſe res habet?Si ex tribus quę diximus, bonum,malum,neutrum, duo accipiantur, malum verò abeat, & nihil attingat, nec corpus nec animam nec aliud quicquam ex his quæ diximus ſecundum ſeipſa nec bona eſſe,nec mala,nunquid inutile penitus tūc nobis bonum eſſet? Si.n.nihil nos vlterius læderet,nullo boni fauore indigeremus.

Neutrum quod eſt,propter mali ſenſum,amicum bono fit gratia boni.

Amicum, nullius amici gratia eſt amicum.

A ἤδη σοφοὺς μηκέτι φιλοσοφεῖν, εἴτε θεοί, εἴτε ἄνθρωποι εἰσὶν οὗτοι· οὐδ' αὖ ἐκείνους φιλοσοφεῖν, τοὺς οὕτως ἄγνοιαν ἔχοντας ὥστε κακοὺς εἶναι. κακὸν γὰρ καὶ ἀμαθῆ οὐδένα φιλοσοφεῖν. λείπονται δὴ οἱ ἔχοντες μὲν τὸ κακὸν τοῦτο, τὴν ἄγνοιαν, μήπω δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὄντες ἀγνώμονες, μηδὲ ἀμαθεῖς, ἀλλ' ἔτι ἡγούμενοι μὴ εἰδέναι ἃ μὴ ἴσασι. διὸ δὴ καὶ φιλοσοφοῦσιν οἱ οὔτε ἀγαθοί, οὔτε κακοί πω ὄντες. ὅσοι δὲ κακοὶ οὐ φιλοσοφοῦσιν, οὐδὲ οἱ ἀγαθοί. οὔτε γὰρ τὸ ἐναντίον, τοῦ ἐναντίου, οὔτε τὸ ὅμοιον, τοῦ ὁμοίου φίλον ἡμῖν ἐφάνη, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις. ἢ οὐ μέμνησθε; Πάνυ γε, ἐφάτην. Ἆρα (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, παντὸς μᾶλλον ἐξευρήκαμεν ὃ ἐστὶ τὸ φίλον καὶ οὔ; φαμὲν γὰρ αὐτό, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ πανταχοῦ, τὸ μήτε κακὸν μήτε ἀγαθόν, B διὰ κακοῦ παρουσίαν, τοῦ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι. Παντάπασιν ἐφάτην τε καὶ συνεχωρείτην οὕτω τοῦτ' ἔχειν. καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πάνυ ἔχαιρον, ὥσπερ θηρευτής τις, ἔχων ἀγαπητῶς ὃ ἐθηρευόμην. κἄπειτ' οὐκ οἶδ' ὁπόθεν μοι ἀτοπωτάτη τις ὑποψία εἰσῆλθεν, ὡς οὐκ ἀληθῆ εἴη τὰ ὡμολογημένα ἡμῖν. καὶ εὐθὺς ἀχθεσθεὶς εἶπον, Βαβαί, ὦ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, κινδυνεύομεν ὄναρ πεπλουτηκέναι. Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Μενέξενος. Φοβοῦμαι (ἦν δ' ἐγὼ) μὴ ὥσπερ ἀνθρώποις ἀλαζόσι, λόγοις τισὶ τοιούτοις ψευδέσιν ἐντετυχήκαμεν περὶ τοῦ φίλου. Πῶς δή; ἔφη. Ὧδε (ἦν δ' ἐγὼ) σκοπῶμεν. φίλος ὃς ἂν εἴη, πότερον ἐστί τῳ φίλος, ἢ οὔ; Ἀνάγκη, ἔφη. C Πότερον οὖν οὐδενὸς ἕνεκα, καὶ δι' οὐδέν; ἢ ἕνεκά του, καὶ διά τι; Ἕνεκά του, καὶ διά τι. Πότερον φίλου ὄντος ἐκείνου τοῦ πράγματος, οὗ ἕνεκα φίλος ὁ φίλος τῷ φίλῳ, ἢ οὔτε φίλου, οὔτε ἐχθροῦ; Οὐ πάνυ (ἔφη) ἕπομαι. Εἰκότως γε, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὧδε ἴσως ἀκολουθήσεις, οἶμαι δὲ καὶ ἐγὼ μᾶλλον εἴσομαι ὅ, τι λέγω. ὁ κάμνων νῦν δὴ φαμὲν τοῦ ἰατροῦ φίλος. οὐχ οὕτω; Ναί. Οὐκοῦν διὰ νόσον, ἕνεκα ὑγιείας, τοῦ ἰατροῦ φίλος; Ναί. Ἡ δέ γε νόσος, κακόν; Πῶς δ' οὔ; Τί δὲ ὑγίεια; (ἦν δ' ἐγὼ) ἀγαθόν, ἢ κακόν; ἢ οὐδέτερα; Ἀγαθόν, ἔφη. Ἐλέγομεν δ' ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὸ σῶμα, οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν, διὰ τὴν νόσον. τοῦτο δέ, διὰ τὸ κακόν, τῆς D ἰατρικῆς φίλον ἐστίν. ἀγαθὸν δέ, ἰατρική. ἕνεκα δὲ τῆς ὑγιείας τὴν φιλίαν ἡ ἰατρικὴ ἐπανῄρηται· ἡ δὲ ὑγίεια, ἀγαθόν. ἦ γάρ; Ναί. Φίλον δέ, ἢ οὐ φίλον, ἡ ὑγίεια; Φίλον. Ἡ δὲ νόσος, ἐχθρόν; Πάνυ γε. Τὸ οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἄρα, διὰ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἐχθρόν, τοῦ ἀγαθοῦ φίλον ἐστίν, ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φίλου. Φαίνεται. Ἕνεκα ἄρα τοῦ φίλου, τὸ φίλον, φίλον, διὰ τὸ ἐχθρόν. Ἔοικεν. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἥκομεν, ὦ παῖδες, προσέχωμεν τὸν νοῦν μὴ ἐξαπατηθῶμεν. ὅτι μὲν γὰρ φίλον τοῦ φίλου τὸ φίλον γέγονεν, ἐῶ χαίρειν, καὶ τοῦ ὁμοίου γε τὸ ὅμοιον φίλον γίγνεται· ὃ ἔφαμεν ἀδύνατον εἶναι. ἀλλ' ὅμως τόδε σκεψώμεθα, μὴ ἡμᾶς ἐξαπατήσῃ τὸ νῦν λεγόμενον. ἡ ἰατρική (φαμὲν) ἕνεκα τῆς ὑγιείας φίλον; E Ναί. Οὐκοῦν καὶ ὑγίεια, φίλον; Πάνυ γε. Εἰ ἄρα φίλον, ἕνεκά του. Ναί. Φίλον γέ τινος δή· εἴπερ ἀκολουθήσει τῇ πρόσθεν ὁμολογίᾳ. Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ ἐκεῖνο φίλον αὖ ἔσται, ἕνεκα φίλου; Ναί. Ἆρ' οὖν οὐκ ἀνάγκη ἀπειπεῖν ἡμᾶς οὕτως ἰόντας, καὶ ἀφικέσθαι ἐπί τινα ἀρχήν, ἣ οὐκ ἔτ' ἐπανοίσει ἐπ' ἄλλο φίλον, ἀλλ' ἥξει ἐπ' ἐκεῖνο ὅ ἐστι πρῶτον φίλον, οὗ ἕνεκα καὶ τὰ ἄλλα φαμὲν πάντα φίλα εἶναι; Ἀνάγκη. Τοῦτο δή ἐστιν ὃ λέγω, μὴ ἡμᾶς τἆλλα πάντα ἃ εἴπομεν ἐκείνου ἕνεκα φίλα εἶναι, ὥσπερ εἴδωλα ἅττα ὄντα αὐτοῦ, ἐξαπατᾷ· ᾖ δ' ἐκεῖνο τὸ πρῶτον, ὃ ὡς ἀληθῶς ἐστι φίλον. ἐννοήσωμεν γὰρ οὑτωσί· ὃ ἄν τις τι περὶ πολλοῦ F ποιῆται (οἷόνπερ ἐνίοτε πατὴρ υἱὸν) ἀντὶ πάντων τῶν ἄλλων χρημάτων προτιμᾷ. ὁ δὴ τοιοῦτος ἕνεκα τοῦ τὸν υἱὸν περὶ παντὸς ἡγεῖσθαι, ἆρα καὶ ἄλλο τι ἂν περὶ πολλοῦ ποιοῖτο; οἷον, εἰ αἰσθάνοιτο αὐτὸν κώνειον πεπωκότα, ἆρα περὶ πολλοῦ ποιοῖτ' ἂν οἶνον, εἴπερ τοῦτο ἡγοῖτο τὸν υἱὸν σώσειν; Τί μήν; ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ ὁ οἶνος ἐνείη; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν τότε οὐδὲν περὶ πλείονος ποιεῖται κύλικα κεραμίαν, ἢ τὸν υἱὸν τὸν αὑτοῦ; οὐδὲ τρεῖς κοτύλας οἴνου, ἢ τὸν υἱόν; ἢ ὧδέ πως ἔχει; πᾶσα ἡ τοιαύτη σπουδὴ οὐκ ἐπὶ τούτοις ἐστὶν ἐσπουδασμένη, ἐπὶ τοῖς ἕνεκά του παρασκευαζομένοις, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῳ οὗ ἕνεκα πάντα τὰ τοιαῦτα παρασκευάζεται. οὐχ ὅ, τι πολλάκις λέγομεν, ὡς περὶ πολλοῦ ποιούμεθα χρυσίον καὶ ἀργύριον· ἀλλὰ μὴ οὐδέν τι μᾶλλον οὕτω τό γε ἀληθὲς ἔχῃ. ἀλλ' ἐκεῖνό G ἐστιν ὃ περὶ παντὸς ποιούμεθα, ὃ ἂν φανῇ ὄν, ὅτου ἕνεκα καὶ χρυσίον καὶ πάντα τὰ παρασκευαζόμενα παρασκευάζεται. ἆρ' οὕτω φήσομεν; Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ φίλου ὁ αὐτὸς λόγος. ὅσα γὰρ φαμὲν φίλα εἶναι ἡμῖν, ἕνεκα φίλου τινὸς ἑτέρῳ ῥήματι φαινόμεθα λέγοντες αὐτό. φίλον δὲ τῷ ὄντι κινδυνεύει ἐκεῖνο αὐτὸ εἶναι εἰς ὃ πᾶσαι αὗται αἱ λεγόμεναι φιλίαι τελευτῶσι. Κινδυνεύει οὕτως (ἔφη) ἔχειν. Οὐκοῦν τό γε τῷ ὄντι φίλον, οὐ φίλου τινὸς ἕνεκα φίλον ἐστίν; Ἀληθῆ. Τοῦτο μὲν δὴ ἀπήλλακται, μὴ φίλου τινὸς ἕνεκα τὸ φίλον φίλον εἶναι. ἀλλ' ἆρα τὸ ἀγαθόν ἐστι φίλον; Ἔμοιγε δοκεῖ. Ἆρ' οὖν διὰ τὸ κακόν, τὸ ἀγαθὸν φιλεῖται; καὶ ἔχει ὧδε· εἰ τριῶν ὄντων ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, H ἀγαθοῦ, καὶ κακοῦ, καὶ μήτε ἀγαθοῦ μήτε κακοῦ, τὰ δύο λειφθείη, τὸ δὲ κακὸν ἐκποδὼν ἀπέλθοι, καὶ μηδενὸς ἐφάπτοιτο, μήτε σώματος, μήτε ψυχῆς, μήτε τῶν ἄλλων ἃ δὴ φαμὲν αὐτὰ καθ' αὑτὰ οὔτε κακὰ εἶναι οὔτε ἀγαθά, ἆρα τότε οὐδὲν ἂν ἡμῖν χρήσιμον εἴη τὸ ἀγαθόν; ἀλλ' ἄχρηστον ἂν γεγονὸς εἴη; εἰ γὰρ μηδὲν ἡμᾶς ἔτι βλάπτοι, οὐδὲν ἂν οὐδεμιᾶς ὠφελείας δεοίμεθα.

καὶ οὕτω δὴ ἂν τότε γένοιτο κατάδηλον ὅτι διὰ τὸ κακὸν τἀγαθὸν ἠγα-
πῶμεν καὶ ἐφιλοῦμεν, ὡς φάρμακον ὂν τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν· τὸ δὲ κα-
κὸν, νόσημα. νοσήματος δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲν δεῖ φαρμάκου. ἆρ' οὕτω πέ-
φυκέ τε καὶ φιλεῖται τἀγαθὸν διὰ τὸ κακὸν, ὑφ' ἡμῶν, τῶν μεταξὺ ὄντων
τοῦ κακοῦ τε καὶ τἀγαθοῦ; αὐτὸ δὲ αὑτοῦ ἕνεκα οὐδεμίαν χρείαν ἔχει;
Ἔοικεν (ἦ δ' ὅς) οὕτως ἔχειν. Τὸ ἄρα φίλον ἡμῖν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐτελεύτα
πάντα τὰ ἄλλα, ἕνεκα ἑτέρου φίλου φίλα ἔφαμεν εἶναι ἐκεῖνα. οὐδὲν δὲ
τούτοις ἔοικεν. ταῦτα μὲν γὰρ φίλου ἕνεκα, φίλα κέκληται· τὸ δὲ τῷ ὄν-
τι φίλον, πᾶν τοὐναντίον τούτου φαίνεται πεφυκός. φίλον γὰρ ἡμῖν ἀνε-
φάνη ὂν ἐχθροῦ ἕνεκα. εἰ δὲ τὸ ἐχθρὸν ἀπέλθοι, οὐκέτι, ὡς ἔοικ', ἔσθ' ἡμῖν
φίλον. Οὔ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὥς γε νῦν λέγεται. Πότερον (ἦν δ' ἐγὼ) πρὸς
Διὸς, ἐὰν τὸ κακὸν ἀπόληται, οὐδὲ πεινῆν ἔτι ἔσται, οὐδὲ διψῆν, οὐδὲ ἄλ-
λο οὐδὲν τῶν τοιούτων; ἢ πείνη μὲν ἔσται, ἐάνπερ ἄνθρωποί τε καὶ τἆλ-
λα ζῶα ᾖ, οὐ μέντοι βλαβερά γε; καὶ δίψα δὴ, καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι,
ἀλλ' οὐ κακαὶ, ἅτε τοῦ κακοῦ ἀπολωλότος; ἢ γελοῖον τὸ ἐρώτημα, ὅ, τι
ποτ' ἔσται τότε, ἢ μὴ ἔσται; τίς γὰρ οἶδεν; ἀλλ' οὖν τόδε γε ἴσμεν, ὅτι καὶ
νῦν ἔστι πεινῶντα βλάπτεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ὠφελεῖσθαι. ἦ γάρ; Πάνυ γε. Οὐ-
κοῦν, καὶ διψῶντα, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων πάντων ἐπιθυμοῦντα,
ἔστιν ἐνίοτε μὲν ὠφελίμως ἐπιθυμεῖν, ἐνίοτε δὲ, βλαβερῶς; ἐνίοτε δὲ,
μηδέτερα; Σφόδρα γε. Οὐκοῦν, ἐὰν ἀπολλύηται τὰ κακὰ, ἅ γε μὴ τυγ-
χάνῃ ὄντα κακὰ, τί προσήκει τοῖς κακοῖς συναπόλλυσθαι; Οὐδέν. Ἔ-
σονται ἄρα αἱ μήτε ἀγαθαὶ μήτε κακαὶ ἐπιθυμίαι, καὶ ἐὰν ἀπόληται τὰ
κακά. Φαίνεται. Οἷόν τε οὖν ἐστιν, ἐπιθυμοῦντα καὶ ἐρῶντα, τούτου οὗ
ἐπιθυμεῖ καὶ ἐρᾷ, μὴ φιλεῖν; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Ἔσται ἄρα καὶ τῶν κακῶν
ἀπολομένων, ὡς ἔοικε, φίλ' ἄττα. Ναί. Οὐκ ἂν, εἴγε τὸ κακὸν αἴτιον ἦν
τοῦ φίλον τι εἶναι. Οὐκ ἂν ἦν, τούτου ἀπολομένου, φίλον ἕτερον ἑτέρῳ. αἰ-
τίας γὰρ ἀπολομένης, ἀδύνατόν που ἦν ἔτ' ἐκεῖνο εἶναι οὗ ἦν αὕτη ἡ αἰ-
τία. Ὀρθῶς λέγεις. Οὐκοῦν ὡμολόγηται ἡμῖν τὸ φίλον φιλεῖν τι, καὶ
διά τι; καὶ ᾠήθημεν τότε γε διὰ τὸ κακὸν, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν,
τὸ ἀγαθὸν φιλεῖν; Ἀληθῆ. Νῦν δέ γε (ὡς ἔοικε) φαίνεται ἄλλη τις αἰ-
τία τοῦ φιλεῖν τε καὶ φιλεῖσθαι. Ἔοικεν. Ἆρ' οὖν τῷ ὄντι, ὥσπερ ἄρα ἐ-
λέγομεν, ἡ ἐπιθυμία, τῆς φιλίας αἰτία; καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν, φίλον ἐστὶ
τούτου οὗ ἐπιθυμεῖ, καὶ τότε ὅταν ἐπιθυμῇ; ὃ δὲ τὸ πρότερον ἐλέγο-
μεν φίλον εἶναι, ὕθλος τις ἦν, ὥσπερ ποίημα μακρὸν συγκείμενον; Κιν-
δυνεύει, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ' ἐγὼ) τό γε ἐπιθυμοῦν, οὗ ἂν ἐνδεὲς
ᾖ, τούτου ἐπιθυμεῖ. ἦ γάρ; Ναί. Τὸ δ' ἐνδεὲς ἄρα φίλον ἐκείνου οὗ ἂν
ἐνδεὲς ᾖ; Δοκεῖ μοι. Ἐνδεὲς δὲ γίγνεται οὗ ἄν τις ἀφαιρῆται; Πῶς
δ' οὔ; Τοῦ οἰκείου δὴ (ὡς ἔοικεν) ὅ, τε ἔρως καὶ ἡ φιλία καὶ ἡ ἐπιθυμία
τυγχάνει οὖσα. Ὡς φαίνεται, ὦ Μενέξενέ τε καὶ Λύσι. Συνεφάτην.
Ὑμεῖς ἄρα, εἰ φίλοι ἐστὸν ἀλλήλοις, φύσει πῃ οἰκεῖοί ἐσθ' ὑμῖν αὐτοῖς.
Κομιδῇ, ἐφάτην. Καὶ εἰ ἄρα τις ἕτερος ἑτέρου ἐπιθυμεῖ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ
παῖδες, ἢ ἐρᾷ, οὐκ ἄν ποτε ἐπεθύμει, οὐδὲ ἤρα, οὐδὲ ἐφίλει, εἰ μὴ οἰκεῖός
πῃ τῷ ἐρωμένῳ ἐτύγχανεν ὢν, ἢ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἢ κατά τι τῆς ψυχῆς ἦ-
θος, ἢ τρόπους, ἢ εἶδος. Πάνυ γε, ἔφη ὁ Μενέξενος· ὁ δὲ Λύσις ἐσίγησεν.
Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. Τὸ μὲν δὴ φύσει οἰκεῖον ἀναγκαῖον ἡμῖν πέφανται φι-
λεῖν. Ἔοικεν, ἔφη. Ἀναγκαῖον ἄρα τῷ γνησίῳ ἐραστῇ καὶ μὴ προσποιή-
τῳ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν παιδικῶν. Ὁ μὲν οὖν Λύσις καὶ ὁ Μενέξενος μό-
γις πως ἐπενευσάτην· ὁ δὲ Ἱπποθάλης ὑπὸ τῆς ἡδονῆς παντοδαπὰ ἠ-
φίει χρώματα. καὶ ἐγὼ εἶπον, βουλόμενος τὸν λόγον ἐπισκέψασθαι, Εἰ
μέν τι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου διαφέρει, λέγοιμεν ἄν τι (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) ὦ
Λύσι τε καὶ Μενέξενε, περὶ φίλου, ὃ ἔστιν· εἰ δὲ ταὐτὸν τυγχάνει ὂν ὅμοιόν
τε καὶ οἰκεῖον, οὐ ῥᾴδιον ἀποβαλεῖν τὸν πρόσθεν λόγον, ὡς οὐ τὸ ὅμοιον
τῷ ὁμοίῳ κατὰ τὴν ὁμοιότητα ἄχρηστον· τὸ δὲ ἄχρηστον φίλον ὁμολογεῖν,
πλημμελές. βούλεσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπειδὴ ὥσπερ μεθύομεν ὑπὸ τοῦ
λόγου, συγχωρήσωμεν καὶ φῶμεν ἕτερόν τι εἶναι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου;
Πάνυ γε. Πότερον οὖν καὶ τἀγαθὸν οἰκεῖον θήσομεν παντί; τὸ δὲ κακὸν,
ἀλλότριον εἶναι; ἢ τὸ μὲν κακὸν, τῷ κακῷ οἰκεῖον, τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸ ἀγαθόν;
τῷ δὲ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν; Οὕτως ἐ-
φάτην δοκεῖν σφίσιν, ἕκαστον ἑκάστῳ οἰκεῖον εἶναι. Πάλιν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ)
ὦ παῖδες, οὓς τὸ πρῶτον λόγους ἀπεβαλόμεθα περὶ φιλίας, εἰς τούτους
πεπτώκαμεν. ὁ γὰρ ἄδικος τῷ ἀδίκῳ, καὶ ὁ κακὸς τῷ κακῷ οὐδὲν ἧττον φί-
λος ἔσται, ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ. Ἔοικεν, ἔφη. Τί δέ; τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οἰ-
κεῖον ἂν ταὐτὸν φῶμεν εἶναι, ἄλλο τι ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνον φίλος;
Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ᾠόμεθα ἐξελέγξαι ἡμᾶς αὐτούς. ἢ οὐ
μέμνησθε; Μεμνήμεθα. Τί οὖν ἂν ἔτι χρησαίμεθα τῷ λόγῳ; ἢ δῆλον ὅτι
οὐδέν. δέομαι οὖν, ὥσπερ οἱ σοφοὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τὰ εἰρημένα ἅπαν-
τα ἀναπεμπάσασθαι. εἰ γὰρ μήτε οἱ φιλούμενοι, μήτε οἱ φιλοῦντες, μήτε
οἱ ὅμοιοι, μήτε οἱ ἀνόμοιοι, μήτε οἱ ἀγαθοὶ, μήτε οἱ οἰκεῖοι, μήτε τὰ ἄλ-
λα ὅσα διεληλύθαμεν (οὐ γὰρ ἔγωγε ἔτι μέμνημαι ὑπὸ τοῦ πλήθους) ἀλλ' εἰ
μηδὲν τούτων φίλον ἐστὶν, ἐγὼ μὲν οὐκέτι ἔχω τί λέγω. ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐν
νῷ εἶχον ἄλλον ἤδη τινὰ τῶν πρεσβυτέρων κινεῖν. κᾆτα, ὥσπερ δαίμονές
τινες, προσελθόντες οἱ παιδαγωγοὶ, ὅ, τε τοῦ Μενεξένου καὶ ὁ τοῦ Λύσιδος, ἔχον-
τες αὐτῶν τοὺς ἀδελφοὺς, παρεκάλουν καὶ ἐκέλευον αὐτοὺς οἴκαδε ἀπιέναι. ἤδη
γὰρ ἦν ὀψέ. τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ περιεστῶτες αὐτοὺς ἀπηλαύνομεν.

A Atque ita iam manifeſtum fieret, quòd propter malū, bonum
quæſiuerimus, amauerimúſque: quaſi bonum ſit mali reme-
dium, malum verò morbus: & cùm nullus ſit morbus, nulla
medela indigeamus. An ſic natura inſtitutum eſt ipſum bo-
num, vt propter malum ametur à nobis, qui inter bonum ma-
lúmque medij ſumus? ipſum verò ſuapte natura nil conferat?
Ita videtur. Amicum itaque illud, in quod deſinebant cætera
omnia quæ alterius amici gratia amica dicta ſunt, longè aliter
quàm illa ſe habet. Illa enim amici gratia amica vocata ſunt:
ipſum autem quod reuera amicum eſt, contrà amicū eſſe ini-
mici cauſa nobis apparuit. quòd ſi inimicum abeſſet, haud
B ampliùs nobis eſſet amicum. Non, vt mihi præſens ratio per-
ſuadet. Si malum extirparetur, vtrum per Iouem fames nulla,
ſitíſve reſtaret, aut huiuſmodi quicquā? an fortè fames aliqua
relinqueretur, cùm homines cæteráq. animalia eſſent, neq. no-
xia tamen? & ſitis appetitúſque reliqui, nec mali tamen, malo
penitus extirpato? An ridicula forſitan quæſtio eſt, quid tum
euenturum ſit? aut non? Quis enim nouit? Sed tamen hoc no-
uimus, quod nunc quidem accidit eſurientem lædi, accidit &
iuuari. Vtique. Nónne ſitientem quoque, & alia huius generis
qualiacunque cupientem, quādoque vtiliter, quandoq. noxiè,
quandoque neutro modo appetere accidit? Valde. Si mala per
C dantur, quæ mala non ſunt, cum illis vnà interimentur? Ne-
quaquam. Erunt igitur appetitus nec boni nec mali, etiam ſi
mala fuerint interempta. Veriſimile. Fierine poteſt, vt qui de-
ſiderat aliquid, atque ardet, id ipſum non amet? Non, vt mihi
videtur. Hac de cauſa etiam deſtructis malis, vt videtur, amica
nonnulla reſtabunt. Ita. Sinautem malum cauſa eſſet vt alte-
rum alterius eſſet amicum, ſublato malo nihil amicum eſſet.
Nam ſublata cauſa, id cuius cauſa erat, remanere non poteſt.
Probè loqueris. Nónne ſuprà inter nos conuenit, amicum a-
mare aliquid, & propter aliquid? ac propter malū, id quod nec
malum eſt, nec bonum, ipſum bonum amare? Conuenit. In præ
D ſentia autem, vt videtur, alia quædā cauſa viciſſim amandi ap-
paret. Videtur. Nunquid, vt modò dicebamus, deſiderium amí
citiæ cauſa eſt? & id quod deſiderat, deſiderati eſt amicum tūc
quando deſiderat? Quod verò ſuprà diximus amicum eſſe, nu-
gæ quædam ſunt, velut poema longum compoſitum? Fortaſſe.
Enimuerò quod appetit, illud quo indiget, appetit. Idipſum.
indignum itaque, amicum eſt illius quo indiget. Sic opinor. E-
get quodlibet eo quo eſt priuatum. Quid prohibet? Eius igitur
quod proprium & cognatum eſt, vt videtur, amor amicitia,
appetitióque exiſtit, ô Menexene atque Lyſis. Concedimus.
Quare & vos ſi amici eſtis inuicem, natura quodāmodo pro-
pinqui eſtis. Et maximè quidem. Et quiſquis alius deſiderat a-
E lium, ô pueri, aut amat, ob id deſiderat, & diligit atque amat,
quòd propinquus illi eſt vel ſecundum animam, vel animæ
conſuetudinem, aut mores, aut ſpeciem: alioquin nunquam
diligeret. Conſenſit planè Menexenus. Lyſis verò tacuit. Sed
ego, quod inquam, natura proprium eſt, neceſſarium eſt vt a-
memus. Videtur. Ergo neceſſarium eſt vt legitimus, & mini-
mè ſimulans amator, viciſſim ab amatis ametur. His Lyſis at-
que Menexenus vix tandem annuerunt. Hippothales autem
lætitia geſtiens, vultu & colore vario fuit. Cæterùm volens di-
ligentius ſermonem diſcutere, hæc adieci. Si proprium, & ſi-
mile differunt, diximus iam, ô Lyſis atque Menexene, quid eſt
F amicum: ſinautem idem eſt ſimile atque proprium, haud faci-
le eſt ſermonem ſuperiorem reiicere, quòd non ſimile ſimili
ſecundum ſimilitudinem inutile: inutile autem, amicum nullo
pacto. Vultis igitur poſtquàm differendo velut ebrij facti ſu-
mus, fateamur aliud quiddam eſſe proprium, aliud ſimile? Vo-
lumus proculdubio. Vtrum bonum cuique proprium pone-
mus, malum autem alienum? An malum malo proprium, bo-
no bonum, neutro denique neutrum? Singula hæc ſingulis
propria nobis eſſe videntur. Rurſus, ô pueri, in eos quos à prin
cipio de amicitia redarguimus, ſermones nūc incidimus. Nam
iniuſtus iniuſto, malo malus non minus amicus erit quàm bo-
G nus bono. Ita videtur. Quid porrò ſi bonum, & proprium i-
dem eſſe dixerimus, nónne bonus bono duntaxat amicus? O-
mnino. At iſtud quoque cōfutatum à vobis iamdudum exiſti-
mauimus. Recordamini? Optimè. Quo igitur ſermone dein-
ceps vtamur? ad nihil videlicet. Operæpretium itaque eſt in-
ſtar ſapientū in iudiciis quæ dicta ſunt, enumerando reſume-
re. Si enim nec amantes, neque amati, nec ſimiles, neque diſſi-
miles, nec boni, nec proprij, nec alia quotcunque dinumera-
uimus, quorum propter multitudinē haud memini, ſi inquam
nihil ex iſtis amicum eſt, nihil equidem quod afferam, ampliùs
habeo. Cùm iſta dixiſſem, animaduerti quendam è maioribus
natu mouere, ſed ilicò tanquam dæmones quidam pædagogi
tam Lyſidis quàm Menexeni, vnà cum fratribus illorum, do-
mum eos redire iuſſerunt. Heſperus enim venerat. Primùm
itaque nos, & alij circunſtantes pædagogos repulimus.

An deſiderium amicitiæ cauſa ſit.

Sed cùm nihil nos curarent, & barbarè quædam ingerentes grauiter ferrent, nihilominus pueros vocarent, illorum procacitate victi, cœtum diſſoluimus. Videbantur enim nobis, quia feſto ſuccubuiſſent, nihil habere, quod in medium afferrent. Poſtea iam abeuntibus illis, ad Menexenum Myſidémque conuerſus, hæc breuiter intuli, In præſentia ridiculi ineptique euaſiſſe videmur, tam ipſe grãdis natu, quàm vos pueri. Siquidem iſti abeuntes nos carpent, quòd amicos inuicem nos eſſe putemus, ego enim me vobis annumero, cùm nondum quid amicus ſit, inuenire potuerimus.

A ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐφρόντιζον ἡμῶν, ἀλλ' ὑποβαρβαρίζοντες ἠγανάκτουν τε καὶ οὐδὲν ἧττον ἐκάλουν, ἀλλ' ἐδόκουν ἡμῖν ὑποπεπωκότες ἐν τοῖς Ἑρμαίοις, ἄποροι εἶναι προσφέρεσθαι· ἡττηθέντες οὖν αὐτῶν, διελύσαμεν τὴν συνουσίαν. ὅμως ἔγωγε ἤδη ἀπιόντων αὐτῶν, Νῦν δὲ, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ Λύσι τε καὶ Μενέξενε, καταγέλαστοι γεγόναμεν, ἐγώ τε, γέρων ἀνὴρ, καὶ ὑμεῖς. ἐροῦσι γὰρ οἵδε ἀπιόντες ὡς οἰόμεθα ἡμεῖς ἀλλήλων φίλοι εἶναι (καὶ ἐμὲ γὰρ ἐν ὑμῖν τίθημι) οὔπω δὲ, ὅ,τι ἔστιν ὁ φίλος, οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξευρεῖν.

THEÆTETVS, SIVE DE SCIENTIA.

Exploratorius.

ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ, Η, ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

Πειραστικός.

SVMMA DIALOGI. Platonis conſilium eſt in hac diſputatione partim conuincere inanitatem ſophiſticæ doctrinæ, quæ tamen longè latéque graſſabatur, magnámque auctoritatem erat conſequuta: partim docere quænam ſit vera ſcientia. Eo conſilio varias ſcientiæ opiniones commemorat, eáſque refutat. Deinde, hac de cauſa agit de philoſophi ſtatu & conditione, illúmque cum politicis hominibus comparat, vtrorunque mores graphicè commonſtrans. Præterea, ex vniuerſa etiam diſputationis methodo, docet ecquam rationem adhibere debeat philoſophus ad ſcientiam rectè comparandam, nimirum vt non temerè omnibus rebus aſſentiatur, ſed illas prudenter exploret atque examinet, donec ſolidam verámque illarum cognitionem ſolerti ſtudio atque opera fuerit conſequutus. Cæterùm huius dialogi ſeries & œconomia ſic ſe habet: Subſtratis proœmiis, quorum vno ſcriptionis ratio, altero diſputationis occaſio oſtenditur: Socrates, vt Theætetum felicis indolis adoleſcentem ad colloquium pertraheret, teſtatur de ſua illa obſtetricia facultate, & quænam illa ſit copioſè docet. Tum ſtrata ad diſputationem via, ſermonis filo ita opportunè deducto, quæritur quid ſit Scientia: cuius quatuor definitiones & ponuntur & refutantur. Prima definitio eſt, Omnes ſingulares ſcientias eſſe. Secunda, Scientiam eſſe ſenſum. Tertia, eſſe veram opinionem. Quarta, eſſe veram opinionem μετὰ λόγου. Quas omnes repudiat & refutat Socrates. Hæc eſt ferè œconomiæ deſcriptio: ex qua efficitur, pendere adhuc ſcientiæ definitionem, nequis certum dogma de Scientia hîc tradi arbitretur. Hæc enim diſputatio non eſt dogmatica, ſed piraſtica, id eſt ad refellendos ſophiſtarum errores comparata.

EVCLIDES, TERPSIO, SOCRATES, THEODORVS, THEÆTETVS.

MODONE, ô Terpſio, an iam pridem rure veniſti? TER. Pridem ſatis. ac te in foro quæſiui, & miratus ſum quòd reperire nequiuerim. EV. Non eram in vrbe. TER. At vbi? EV. Cùm in portum deſcendiſſem, offendi Theętetum, qui Corintho è caſtris Athenas ferebatur. TER. Viuúſne an mortuus? EV. Semiuiuus, vulneribus enim quibuſdam afflictus eſt, & quod deterius, morbo etiam diuturno in caſtris eſt confectus. TER. Num dyſenteria? EV. Hac ipſa. TER. O qualem virum refers in diſcrimine poſitum. EV. Præclarum admodum atque optimum, ô Terpſio: nam paulo antè nonnullos audiui, qui eum circa rem militarem miris laudibus extollebant. TER. Nec mirum id videri debet, imò longè magis mirandũ eſſet, ſi contrà ſe haberet. Sed cur non diuertit Megaram? EV. Properabat domum. Ego enim & conſului & obſecraui, ſed ille noluit. Quinetiam comitatus ipſum, cùm eo diſcederẽ recordatus ſum Socratis, atque admiratus quàm diuinè & ſæpe aliàs, & de hoc maximè vaticinatus fuerit. Nam paucis diebus antequã è vita decederet, obuiam factus Theæteto adhuc adoleſcentulo, cum eo diſſeruit, eiúſque indolem & probauit, & admiratus eſt. Deinde mihi Athenas profecto rationes diſputationis illius auditu maximè dignas ſingulas enarrauit, atque inſuper addidit, præſtantem omnino virum futurum, ſi adoleuerit. Ac vera nimium prędixiſſe videtur. TER. Certè, ſed quínam ſermones? num referre potes? EV. Non verbis per Iouem, ſed literis. Etenim reuerſus domũ ſtatim commentariis eos perſtrinxi: deinde per otium reminiſcendo latius ſcripſi, & quoties Athenas proficiſcerer, ſiquid excidiſſet, Socratem interrogabam, atque huc rediens emendabã. Quo factum eſt, vt vniuerſa penè diſputatio illa conſcripta ſit. TE. Vera loqueris. Audiui enim hæc à te pridem, & iſta noſſe cupiens, te quæſiturus huc ſæpe acceſſi. Quid ergo nunc obſtat, quo minus percurramus? Enimverò quiete mihi opus eſt. Nã ex agro veniens, defeſſus ſum. EV. Ego quoque erineum vſq. Theætetum comitatus ſum, quamobrem libenter admodum requieſcerem. Eamus ergo. Nobis enim quieſcentibus puer aliquis perleget. TER. Probè. EV. Hic, ô Terpſio, liber eſt non ita compoſitus, quaſi Socrates mihi referat, vt reuera retulit, ſed quaſi cũ illis præſens diſputet, quibuſcum diſputaſſe mihi narrauit. Hos aũt geometrã Theodorũ & Theætetum fuiſſe dicebat. Ne igitur in ſcriptura moleſtum eſſet, ſi inquã, & inquit conſenſit, & negauit ſæpius interponeretur, his vitatis Socratem ipſum vnà cũ illis diſputantem induxi. TER. Scitè Euclides. EV. Heus tu, accipe librum ac lege. S. Si Cyrenei, ô Theodore, pręcæteris mihi curæ eſſent, quæ ad eos ſpectant abs te potiſſimũ exquirerẽ, ſiqui illic iuuenes geometriæ, aut alteri philoſophiæ ſtudio ardenter incũberent. Nunc aũt magis noſtros, q̃ illos amo, potiúſq. intelligere cupio quínã è noſtris iuuenib. in viros ꝓbos euaſuri merito videãtur. Hæc ipſe pro virib. ſemper exploro, & ab aliis ad quos iuuenes cõfluere video, ſæpe ꝑcõtor. Te aũt nõ pauci ſectãt, & merito. Nã & aliorũ gratia, & geometrię maximè, cõcurſu dign⁹ eſſe videris. Si quem igitur nactus es memoratu dignum, libenter audirem.

Cur in dialogis perſonæ loquentes introducantur. Hunc locum imitatus eſt Cicero lib. de Senectute.

B ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ, ΤΕΡΨΙΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ.

ΑΡΤΙ, ὦ Τερψίων, ἢ πάλαι, ἐξ ἀγροῦ; ΤΕΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι. καὶ σέ γε ἐζήτουν κατ' ἀγορὰν, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι οὐχ οἷός τ' ἦν εὑρεῖν. ΕΥΚ. Οὐ γὰρ ἦν κατὰ πόλιν. ΤΕΡΨ. Ποῦ μήν; ΕΥ. Εἰς λιμένα καταβαίνων, Θεαιτήτῳ ἐνέτυχον φερομένῳ ἐκ Κορίνθου ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου Ἀθήναζε. ΤΕΡ. Ζῶντι, ἢ τετελευτηκότι; ΕΥ. Ζῶντι, καὶ μάλα μόλις. χαλεπῶς μὲν γὰρ ἔχει καὶ ὑπὸ τραυμάτων τινῶν· μᾶλλον μὴν αὐτὸν αἱρεῖ τὸ γεγονὸς νόσημα ἐν τῷ στρατεύματι. ΤΕΡ. Μῶν ἡ δυσεντερία; ΕΥ. Ναί. ΤΕΡ. Οἷον C ἄνδρα λέγεις ἐν κινδύνῳ εἶναι. ΕΥ. Καλόν τε καὶ ἀγαθὸν, ὦ Τερψίων. ἐπεί τοι καὶ νῦν ἤκουόν τινων μάλα ἐγκωμιαζόντων αὐτὸν περὶ τὴν μάχην. ΤΕΡΨ. Καὶ οὐδέν γε ἄτοπον· ἀλλὰ πολὺ θαυμαστότερον εἰ μὴ τοιοῦτος ἦν. ἀτὰρ πῶς οὐκ αὐτοῦ Μεγαροῖ κατέλυεν; ΕΥ. Ἠπείγετο οἴκαδε. ἐπεὶ ἔγωγ' ἐδεόμην καὶ συνεβούλευον, ἀλλ' οὐκ ἤθελε. καὶ δῆτα προπέμψας αὐτὸν, ἀπιὼν πάλιν, ἀνεμνήσθην καὶ ἐθαύμασα Σωκράτους, ὡς μαντικῶς ἄλλα τε δὴ, εἶπε, καὶ περὶ τούτου. δοκεῖ γάρ μοι ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου ἐντυχεῖν αὐτῷ μειρακίῳ ὄντι, καὶ συγγενόμενός τε καὶ διαλεχθεὶς, πάνυ ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὴν φύσιν. καί μοι ἐλθόντι Ἀθήναζε τοὺς τε λόγους οὓς διελέχθη αὐτῷ διηγήσατο, καὶ μάλα ἀξίους ἀκοῆς· D εἶπέ τε ὅτι πᾶσα ἀνάγκη εἴη τοῦτον ἐλλόγιμον γενέσθαι, εἴπερ εἰς ἡλικίαν ἔλθοι. καὶ ἀληθῆ γε, ὡς ἔοικεν, εἶπε. ΤΕΡ. Ἀτὰρ τίνες ἦσαν οἱ λόγοι, ἔχοις ἂν διηγήσασθαι; ΕΥ. Οὐ μὰ τὸν Δία, οὔκουν οὕτω γε ἀπὸ στόματος· ἀλλ' ἐγραψάμην μὲν τότ' εὐθὺς οἴκαδ' ἐλθὼν ὑπομνήματα· ὕστερον δὲ κατὰ σχολὴν ἀναμιμνησκόμενος, ἔγραφον· καὶ ὁσάκις Ἀθήναζε ἀφικοίμην, ἐπανηρώτων τὸν Σωκράτη ὃ μὴ ἐμεμνήμην, καὶ δεῦρο ἐλθὼν ἐπηνωρθούμην. ὥστε μοι σχεδόν τι πᾶς ὁ λόγος γέγραπται. Τ. Ἀληθῆ. ἤκουσά σου καὶ πρότερον· καὶ μέντοι ἀεὶ μέλλων κελεύσειν ἐπιδεῖξαι, διατέτριφα δεῦρο. ἀλλὰ τί κωλύει νῦν ἡμᾶς διελθεῖν; πάντως ἔγωγε καὶ ἀναπαύσασθαι δέομαι, ὡς ἐξ ἀγροῦ ἥκων. ΕΤ. Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ αὐ- E τὸς μέχρι Ἐρινεοῦ Θεαίτητον προὔπεμψα· ὥστε οὐκ ἂν ἀηδῶς ἀναπαυοίμην. ἀλλ' ἴωμεν, καὶ ἡμῖν ἅμα ἀναπαυομένοις ὁ παῖς ἀναγνώσεται. Τ. Ὀρθῶς λέγεις. ΕΥ. Τὸ μὲν δὴ βιβλίον, ὦ Τερψίων, τουτί. ἐγραψάμην δὲ δὴ οὑτωσὶ τὸν λόγον· οὐκ ἐμοὶ Σωκράτη διηγούμενον ὡς διηγεῖτο, ἀλλὰ διαλεγόμενον οἷς ἔφη διαλεχθῆναι. ἔφη δὲ τῷ τε γεωμέτρῃ Θεοδώρῳ καὶ τῷ Θεαιτήτῳ. ἵνα οὖν ἐν τῇ γραφῇ μὴ παρέχοιεν πράγματα αἱ μεταξὺ τῶν λόγων διηγήσεις περὶ αὐτοῦ τε ὁπότε λέγοι ὁ Σωκράτης, οἷον Κἀγὼ ἔφην, ἢ Καὶ ἐγὼ εἶπον· ἢ αὖ περὶ τοῦ ἀποκρινομένου, ὅτι Συνέφη, ἢ Οὐχ ὡμολόγει· τούτων ἕνεκα, ὡς αὐτὸν αὐτοῖς διαλεγόμενον ἔ- F γραψα, ἐξελὼν τὰ τοιαῦτα. Τ. Καὶ οὐδέν γε ἀπὸ τρόπου, ὦ Εὐκλείδη. ΕΥ. Ἀλλὰ παῖ λαβὲ τὸ βιβλίον, καὶ λέγε. ΣΩΚ. Εἰ μὲν τῶν ἐν Κυρήνῃ μᾶλλον ἐκηδόμην, ὦ Θεόδωρε, τὰ ἐκεῖ ἄν σε καὶ περὶ ἐκείνων ἀνηρώτων, εἴ τινες αὐτόθι περὶ γεωμετρίαν ἤ τινα ἄλλην φιλοσοφίαν εἰσὶ τῶν νέων ἐπιμέλειαν ποιούμενοι· νῦν δὲ ἧττον γὰρ ἐκείνους ἢ τούσδε φιλῶ, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμῶ εἰδέναι τίνες ἡμῖν τῶν νέων ἐπίδοξοι γενέσθαι ἐπιεικεῖς. ταῦτα δὴ αὐτός τε σκοπῶ καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐρωτῶ οἷς ἂν ὁρῶ τοὺς νέους ἐθέλοντας συγγίγνεσθαι. σοὶ δ' οὐκ ὀλίγιστοι πλησιάζουσι. καὶ δικαίως. ἄξιος γὰρ τά τε ἄλλα, καὶ γεωμετρίας ἕνεκα. εἰ δὴ οὖν τινι ἐνέτυχες ἀξίῳ λόγου, ἡδέως ἂν

πυθοίμην. ΘΕΟ. Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, ἐμοί τε εἰπεῖν καὶ σοὶ ἀκοῦσαι πάνυ ἄξιον, οἵῳ ὑμῖν τῶν πολιτῶν μειρακίῳ ἐντετύχηκα. καὶ εἰ μὲν ἦν καλὸς, ἐφοβούμην ἂν σφόδρα λέγειν, μὴ καί τῳ δόξω ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ εἶναι· νῦν δὲ (καὶ μή μοι ἄχθου) οὐκ ἔστι καλός· προσέοικε δέ σοι τήν τε σιμότητα, καὶ τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων. ἧττον δὲ ἢ σὺ, ταῦτ᾽ ἔχει. ἀδεῶς δὴ λέγω. εὖ γὰρ ἴσθι ὅτι ὧν δὴ πώποτε ἐνέτυχον (καὶ πάνυ πολλοῖς πεπλησίακα) οὐδένα πω ᾐσθόμην οὕτω θαυμαστῶς εὖ πεφυκότα. τὸ γὰρ εὐμαθῆ ὄντα, ὡς ἄλλῳ χαλεπὸν, πρᾶον αὖ εἶναι διαφερόντως, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνδρεῖον παρ᾽ ὁντινοῦν, ἐγὼ μὲν οὔτ᾽ ἂν ᾠόμην γενέσθαι, οὔτε ὁρῶ γιγνομένους· ἀλλ᾽ οἵ τε ὀξεῖς ὥσπερ οὗτος, καὶ ἀγχίνοι καὶ μνήμονες, ὡς τὰ πολλὰ καὶ πρὸς τὰς ὀργὰς ὀξύρροποί εἰσι, καὶ ᾄττοντες φέρονται, ὥσπερ τὰ ἀνερμάτιστα πλοῖα, καὶ μανικώτεροι ἢ ἀνδρειότεροι φύονται. οἵ τε αὖ ἐμβριθέστεροι, νωθροί πως ἀπαντῶσι πρὸς τὰς μαθήσεις, καὶ λήθης γέμοντες. ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις τε καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς τῆς πραότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ, τηλικοῦτον ὄντα, οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. ΣΩΚΡ. Εὖ ἀγγέλλεις. τίνος δὲ καὶ ἔστι τῶν πολιτῶν; ΘΕΟ. Ἀκήκοα μὲν τοὔνομα, μνημονεύω δὲ οὔ. ἀλλὰ γάρ ἐστι τῶνδε τῶν προσιόντων ὁ ἐν τῷ μέσῳ. ἄρτι γὰρ ἐν τῷ ἔξω δρόμῳ ἠλείφοντο ἑταῖροί τέ τινες οὗτοι αὐτοῦ, καὶ αὐτός· νῦν δέ μοι δοκοῦσιν ἀλειψάμενοι δεῦρο ἰέναι. ἀλλὰ σκόπει εἰ γινώσκεις αὐτόν. ΣΩ. Γινώσκω. ὁ τοῦ Σουνιέως Εὐφρονίου ἐστί· καὶ πάνυ γε, ὦ φίλε, ἀνδρὸς οἷον καὶ σὺ τοῦτον διηγῇ, καὶ ἄλλως εὐδοκίμου· καὶ μέντοι καὶ οὐσίαν μάλα πολλὴν κατέλιπε. τὸ δ᾽ ὄνομα οὐκ οἶδα τοῦ μειρακίου. ΘΕΟ. Θεαίτητος, ὦ Σώκρατες, τό γε ὄνομα· τὴν μέντοι οὐσίαν δοκοῦσί μοι ἐπίτροποί τινες διεφθαρκέναι· ἀλλ᾽ ὅμως καὶ πρὸς τὴν τῶν χρημάτων ἐλευθεριότητα θαυμαστὸς, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Γεννικὸν λέγεις τὸν ἄνδρα· καί μοι κέλευε αὐτὸν ἐνθάδε παρακαθίζεσθαι. ΘΕΟ. Ἔσται ταῦτα. Θεαίτητε, δεῦρο παρὰ Σωκράτη. ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Θεαίτητε· ἵνα κἀγὼ ἐμαυτὸν ἀνασκέψωμαι, ποῖόν τι ἔχω τὸ πρόσωπον. φησὶ γὰρ Θεόδωρος ἔχειν μέ σοι ὅμοιον. ἀτὰρ εἰ νῷν ἐχόντοιν ἑκατέρου λύραν, ἔφη αὐτὰς ἡρμόσθαι ὁμοίως, πότερον εὐθὺς ἂν ἐπιστεύομεν, ἢ ἐπεσκεψάμεθ᾽ ἂν εἰ μουσικὸς ὢν λέγει. ΘΕΑΙ. Ἐπεσκεψάμεθ᾽ ἄν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοιοῦτον μὲν εὑρόντες, ἐπειθόμεθ᾽ ἄν· ἄμουσον δὲ, ἠπιστοῦμεν; ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ. ΣΩΚΡ. Νῦν δέ γ᾽ οἶμαι, εἴ τι μέλει ἡμῖν τῆς τῶν προσώπων ὁμοιότητος, σκεπτέον εἰ γραφικὸς ὢν λέγει, ἢ οὔ. ΘΕΑΙ. Δοκεῖ μοι. ΣΩΚ. Ἦ οὖν ζωγραφικὸς Θεόδωρος; ΘΕΑΙΤ. Οὐχ ὅσον γέ με εἰδέναι. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὐδὲ γεωμετρικός; ΘΕΑΙΤ. Πάντως δή που, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἦ καὶ ἀστρονομικὸς, καὶ λογιστικός τε καὶ μουσικὸς, καὶ ὅσα παιδείας ἔχεται; ΘΕΑΙΤ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Εἰ μὲν ἄρα ἡμᾶς τοῦ σώματός τι φησὶν ὁμοίους εἶναι, ἐπαινῶν πῃ ἢ ψέγων, οὐ πάνυ αὐτῷ ἄξιον τὸν νοῦν προσέχειν. ΘΕΑΙΤ. Ἴσως οὔ. ΣΩΚ. Τί δ᾽ εἰ ποτέρου τὴν ψυχὴν ἐπαινοῖ πρὸς ἀρετήν τε καὶ σοφίαν, ἆρ᾽ οὐκ ἄξιον τῷ μὲν ἀκούσαντι προθυμεῖσθαι ἀνασκέψασθαι τὸν ἐπαινεθέντα, τῷ δὲ, προθύμως αὑτὸν ἐπιδεικνύναι; ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ὥρα τοίνυν, ὦ φίλε Θεαίτητε, σοὶ μὲν, ἐπιδεικνύναι, ἐμοὶ δὲ, σκοπεῖσθαι· ὡς εὖ ἴσθι ὅτι Θεόδωρος πολλοὺς δὴ πρός με ἐπαινέσας ξένους τε καὶ ἀστοὺς, οὐδένα πω ἐπῄνεσεν ὡς σὲ νῦν δή. ΘΕΑΙΤ. Εὖ ἂν ἔχοι, ὦ Σώκρατες· ἀλλ᾽ ὅρα μὴ παίζων ἔλεγε. ΣΩΚ. Οὐχ οὗτος ὁ τρόπος Θεοδώρου. ἀλλὰ μὴ ἀναδύου τὰ ὡμολογημένα, σκηπτόμενος παίζοντα λέγειν τόνδε, ἵνα μὴ καὶ ἀναγκασθῇ μαρτυρεῖν. πάντως γὰρ οὐδεὶς ἐπισκήψει αὐτῷ· ἀλλὰ θαρρῶν ἔμμενε τῇ ὁμολογίᾳ. ΘΕΑΙΤ. Ἀλλὰ χρὴ ταῦτα ποιεῖν, εἴ σοι δοκεῖ. ΣΩΚ. Λέγε δή μοι. μανθάνεις που παρὰ Θεοδώρου γεωμετρίας ἄττα; ΘΕΑΙΤ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Καὶ τῶν περὶ ἀστρονομίαν τε καὶ ἁρμονίας καὶ λογισμούς; ΘΕΑΙΤ. Προθυμοῦμαί γε δή. ΣΩΚ. Καὶ γὰρ ἐγὼ, ὦ παῖ, παρά γε τούτου καὶ παρ᾽ ἄλλων, οὓς ἂν οἴωμαί τι τούτων ἐπαΐειν· ἀλλ᾽ ὅμως τὰ μὲν ἄλλα, ἔχω περὶ αὐτὰ μετρίως, σμικρὸν δέ τι ἀπορῶ, ὃ μετὰ σοῦ τε καὶ τῶνδε σκεπτέον. Καί μοι λέγε. ἆρ᾽ οὐ τὸ μανθάνειν ἐστὶ, τὸ σοφώτερον γίνεσθαι περὶ ὃ μανθάνει τις; ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Σοφίᾳ δέ γ᾽ οἶμαι σοφοὶ, οἱ σοφοί. ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚ. Τοῦτο δὲ μῶν διαφέρει τι ἐπιστήμης; ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ἡ σοφία. ἢ οὐχ ἅπερ ἐπιστήμονες, ταῦτα καὶ σοφοί. ΘΕΑΙΤ. Τί μήν; ΣΩΚΡ. Ταὐτὸν ἄρα σοφία καὶ ἐπιστήμη; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚ. Τοῦτ᾽ αὐτὸ τοίνυν ἐστὶν ὃ ἀπορῶ, καὶ οὐ δύναμαι λαβεῖν ἱκανῶς παρ᾽ ἐμαυτῷ, ἐπιστήμη ὅ, τι ποτὲ τυγχάνει ὄν. ἆρ᾽ οὖν δὴ ἔχομεν λέγειν αὐτό; τί φατέ; τίς ἂν ἡμῶν πρῶτος εἴποι; ὁ δὲ ἁμαρτὼν, καὶ ὃς ἂν ἀεὶ ἁμαρτάνῃ καθεδεῖται (ὥσπερ φασὶν οἱ παῖδες οἱ σφαιρίζοντες) ὄνος· ὃς δ᾽ ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν, καὶ ἐπιτάξει ὅ, τι ἂν βούληται ἀποκρίνεσθαι. τί σιγᾶτε; οὔ τί που, ὦ Θεόδωρε, ἐγὼ ὑπὸ φιλολογίας ἀγροικίζομαι, προθυμούμενος ὑμᾶς ποιῆσαι διαλέγεσθαι, καὶ φίλους τε καὶ προσηγόρους ἀλλήλοις γίγνεσθαι; ΘΕΟΔ. Ἥκιστα, ὦ Σώκρατες, τὸ τοιοῦτον ἂν εἴη ἄγροικον. ἀλλὰ τῶν μειρακίων τινὰ κέλευέ σοι ἀποκρίνασθαι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀήθης τῆς τοιαύτης διαλέκτου, καὶ οὐδ᾽ αὖ συνεθίζεσθαι ἡλικίαν

A THEO. Atqui, ô Socrates, & me referre & te auſcultare decet qualem è veſtris ciuibus adoleſcentem inuenerim. Qui ſi formoſus eſſet, laudare illum vererer, ne cui forſitan illius amore captus videri poſſem. Nunc autem ne mihi ſuccenſeas, non enim eſt pulcher. Similis tibi eſt, ſimo naſo & prominentibus oculis, quanuis minus ille quàm tu in his modum excedat, liberè tecum loquor, ſcito in primis me nullum adhuc adoleſcentulum reperiſſe, licet cum multis verſatus fuerim, tam mirabili naturę felicitate donatum. Difficile admodum eſt, reperire hominem docilem ſimul & præ cæteris māſuetum atque cum omnibus virilem. Equidem nec fuiſſe vnquam exiſtimo,
B nec eſſe video, qui ita natura ſint inſtituti. Cæterùm acuti vt hic ſagaceſque, & memorioſi, & dociles, vt plurimùm in iracundiam impetuſque præcipites ſunt, proruunt enim atque raptantur, quemadmodum ſine retinaculis naues, & furioſi potius quàm fortes exiſtunt. Graues autem ſæpe cum ad diſciplinas ſe conferunt, ſegnes, torpentes, obliuioſi ſunt. Hic verò ita leniter, liberè, ſuauiter, expeditè, maxima cum manſuetudine ad diſciplinas queſtioneſque graditur, vt nec lubricus quietuſque olei fluxus mollior & ſuauior videatur, & vt mirum ſit tantum ingenium tam maturè iſta peragere. SOC. Optima nuncias, ſed cuius noſtrorum ciuium filius eſt? THE.
C Nomen quidem eius audiui, ſed memoria excidit. Eſt autem medius ille eorum qui huc accedūt: paulò antè extra ſtadium vngebantur, at nunc vncti. Is & ſocij ſui quidam huc aduentare videntur. Aduerte vtrum agnoſcas, nécne. SO. Agnoſco equidem. Sunienſis Euphronij filius eſt, viri, ô amice, procul dubio talis, qualem tu filium narraſti, probatiſſimi ante omnes, qui patrimonium amplum reliquit. ſed nomen pueri non audiui. THEO. Theætetus, ô Socrates, nomen eſt, patrimonium autem eius tutores diſſipaſſe videntur. Veruntamen liberalitate mirificè pollet. SOC. Generoſum hominem narras. iube huc illum accedere & nobiſcum ſedere. THEO. Fiat. O Thea-
D tete, accede huc ad Socratem. SOCR. Veni obſecro Theætete, vt meipſum contempler, qualem vultum præferam. Inquit enim Theodorus, vultu me tibi ſimilem eſſe. quòd ſi vtriuſque noſtrûm lyram ſimiliter temperatam aſſereret, vtrum confeſtim id crederemus? an muſicúſne eſſet prius inquireremus? THEÆ. Inquireremus. SOC. Et ſi talem reperiremus, crederemus vtique: ſin autem muſicæ expertem, minimè? THE. Ita eſt. THE. Nunc ergo ſi curæ nobis eſt noſtrûm vultuum ſimilitudo, videndum vtrum pictor ſit qui dicit nécne. THE. Sic videtur. SO. Nunquid pictor Theodorus? THE. Non, quod ſciā. SOCR. Geometricus autem? THE. Maximè quidem, ô Socra-
E tes. SOCR. An & aſtronomus, dialecticus, muſicus, & reliquarum diſciplinarum peritus? THE. Mihi quidem videtur. SOC. Dum ergo in aliqua corporis parte conſimiles eſſe nos præ dicat, laudans quodammodo, vel vituperans, non multum illi fidei adhibendum. THE. Non vt apparet. SOC. Si quidem verò ab animi virtute ſapientiáque laudaret, nónne conueniret hæc audienti, laudatum ipſum conſiderare, laudato autem ſeſe oſtendere? THE. Omnino, ô Socrates. SOCR. Vide, igitur, ô amice Theætete, tua intereſt oſtendere, mea conſiderare. Scito cùm Theodorus multos mihi tam peregrinos, quàm ciues laudarit, nullum maioribus ac te laudibus extuliſſe. THE. Be-
F ne eſt, ô Socrates, ſed vide ne iocans dixerit. SOCR. Non eſt mos hic Theodori: verùm ne renuas quæ conceſſa ſunt, obiiciens quòd hic iocis agat, ne teſtari cogatur. Non facilè eſt eius teſtimonium refutare, ſed audacter in conceſſis perſiſte. THE. Agendum eſt, ſi tibi videtur. SOCR. Dic age, diſcis aliqua à Theodoro geometrica? THE. Equidem. SOCR. Quæ verò ad aſtronomiam harmoniámque & dialecticam ſpectant, diſcis? THE. Annitor equidem. SOC. Ego quoque, ô puer, & ab hoc, & ab aliis, quos aliquid horum intelligere arbitror, & quo ad alia in his moderatè me habeo, exiguum verò quiddam dubito, quod tecum, & cum iſtis inueſtigandum. Quare
G mihi reſpondeas oro. An non diſcere eſt, ſapientiorem in eo fieri quod quiſque diſcit? THE. Idipſum. SOC. Sapientia verò ſapientes ſunt quilibet ſapientes? THE. Certè. SOC. Nunquid hoc in aliquo à ſcientia differt? THE. Quidnam? SOC. Sapientia videlicet. In quibus ſcientes, in iiſdem & ſapientes? THE. Quid prohibet? SOC. Idem igitur ſapientia & ſcientia eſt? TH. Idem. SOC. Hoc illud eſt quod dubito, neque concludere mecum ipſe valeo quid ſcientia ſit, habemus quid ad iſta dicamus? Quid eſſe aſſeritis? quis noſtrûm prior oſtendet? Quiſquis verò aberrauerit ſempérque hallucinetur, aſinus, quemadmodum pila ludentes pueri dicunt, ſedeat. Sed qui vincet, nihílque aberrarit, Rex erit nobis, & iubebit quicquid reſpon-
H deri voluerit. Quid ſiletis? Nónne præ deſiderio dimittendi incido in ruſticitatem? cupiens vos in diſputationem inducere amicóſque & familiares inuicem fieri. THE. Minimè hoc, ô, Socrates, ruſticum ſit. Sed ex his pueris aliquem reſpondere tibi iubeas. Nam hæc diſputādi ratio inſueta mihi eſt, & aſſueſcere

Facies ſimilis Socrati refertur.

Hominem ingenioſum & manſuetum atque virilem reperire difficile.

Neſcienti quid laudat, aut vituperat, nō eſt adhibenda fides.

An idem ſit ſapientia & ſcientia.

nunc ætas prohibet, hos autem magis hæc decent, & longè magis proficient. Reuera enim iuuentus in omnibus proficit, & vt cœpiſti, ne dimittas Theætetum, ſed eum interroga. SO. Audis hoc, ô Theætete, quę dicit Theodorus: cui tu, vt opinor, libenter obedies. Neque enim fas eſt, vt huiuſmodi in rebus ſapienti viro iuuenis minus pareat. Ingenuè ergo reſponde, quid eſſe ſcientiam opineris. THE. Parendum eſt, ô Socrates, quando quidem vos imperatis, ſi qua enim in re aberrauero, corrigetis. SOC. Faciemus proculdubio, ſi quo modo poterimus. THE. Videntur mihi ſcientiæ eſſe, quæ quis à Theodoro diſcere poteſt, geometria, & reliqua, quę in ſuperioribus enumeraſti: præterea cerdonum aliorúmque opificum artes, & omnes, & ſingulæ nihil aliud, quàm ſcientiæ ſunt. SOC. Generoſè ac magnificè, ô amice, de vno rogatus, multa ac varia pro ſimplici dediſti. THE. Qua ratione id ais, ô Socrates? SOCR. Fortè nihil dico, quod tamen putem indicabo. Quoties artem cerdonicam dicis, nihil aliud ais, quàm conficiendorum calceorum ſcientiam? THE. Nihil aliud. SOCR. Quid porrò, cum tectonicam, id eſt fabrilem artem? num aliud quàm ligneorũ operum ſcientiam? THE. Nil certè. SOC. In vtriſque igitur id declaras, cuius vtraque ſcientia eſt? THE. Profectò. SO. Quæſtio verò noſtra non hæc erat, quorum ſcientiæ, & quot ſint, non enim numerandi gratia quærebamus, ſed noſcendi quid ipſa ſcientia ſit. An nihil dico? THE. Imo rectè. SOC. Aduerte & hoc: ſi quis nos de aliquo horum viliũ vulgariúmque percontetur, veluti de luto, quid eſt, eiq; reſpondeamus, lutũ eorũ qui ollas, lutũ eorũ qui puppas, lutum eorũ qui lateres fingũt, nónne ridiculi videamur? THE. Fortè. SO. Primo quidẽ quòd putemus eũ qui interrogat, intelligere ex illo noſtro reſponſo poſſe, ſi dicamus lutum, & vel pupariorum, vel aliorum quorumcunque artificum tantùm addimus: aut putas nomẽ quiſpiam rei cuiuſquam intelligit, qui non nouit, quid ſit ipſa? TH. Nullo pacto. SOC. Ergo neque ſcientiam calceorum intelligit, qui ſcientiam minimè nouit. THE. Non certè. SOC. Cerdonicam quoque non intelligit, quiſquis ignorat ſcientiam, & aliam vllam artem. THE. Sic eſt. SO. Ridicula itaque reſpõſio eſt, ſi quis interrogatus quid ſcientia ſit, artis alicuius nomen reſpondeat. Alicuius enim eſſe ſcientiam, cùm non hoc rogetur, ille reſpondet. THE. Videtur. SOC. Præterea, cùm liceat ſimpliciter ac breuiter reſpondere, per immenſum circumuagatur. Quemadmodum in quæſtione de luto, leue quiddam, & ſimplex referri poteſt, quòd terra humori commixta, lutum eſt. Cuius autem ſit lutum, prætermittendum. THE. Facilè nunc, ô Socrates, ita videtur. Videris enim petere quod nuper mihi, & Socrati huic tibi in nomine ſimili, diſputantibus in mentem venit. SOC. Quid iſtud, ô Theætete? THE. Theodorus hic de poteſtatibus ſcripſit magnitudinis tripedalis, & quinquepedalis, quòd longitudine non ſint pedali magnitudini commenſuratæ. Eodémque modo diſcurrens, & eliciens ſingula vſque ad magnitudinem ſeptem & decem pedum, in ea tandem conſtitit. Nobis igitur tale quiddã in mentem veniebat, quia infinitæ numero poteſtates emerſerunt, conandum eſt qui in vnum comprehendantur, quo omnes exprimamus. SOCR. Num igitur inuentum tale quiddam eſt? THE. Mihi quidem videtur, conſidera tu quoque. SOC. Dic. THE. Numerum omnem bifariam diuiſimus. Vnum qui poſſit æqualis æqualiter fieri, quem in figura tetragono comparauimus, quadrangularem & æquilaterum appellantes. SOCR. Probè. THE. Et qui inter hũc medius eſt, cuiuſmodi ſunt tria, & quinque, & omnis numerus qui nequit æqualis æqualiter fieri, ſed vel maior rarius, vel minor ſæpius ſumptus fit, maiúſque & minus ipſum latus ſemper continet, figuræ altera parte longiori comparauimus, & numerum altera parte longiorem vocauimus. SOC. Egregiè, quid tum poſtea? THE. Omnes lineas, quæ æquilaterum, & planum numerum quadrãt, longitudinem eſſe definiuimus: quæ autem altera parte longiorem, poteſtates, vtputa quæ longitudine illis nequaquam commenſurabiles ſint, planis autem quæ poſſunt eſſe commenſurabiles: & circa ſolida aliud quiddam huiuſmodi. SOC. Optimè omnium, ô pueri. Quare Theodorus haudquaquam falſi teſtimonij reus fore videtur. THE. Enimuero, ô Socrates, quod de ſcientia quæris, non ita vt de longitudine & potentia reſpondere valeo, quanquam huiuſmodi quiddam perquirere mihi videris. Quo fit vt falſus Theodorus viciſſim appareat. SOC. Quid verò? ſi te à currendi velocitate laudaſſet, addens nullum ex pueris promptiorem curſu vidiſſe: deinde currendo & ab adulto, & celerrimo quodam vincaris, vnũ putares minus eum te verè laudaſſe? THE. Nequaquam. SOC. Scientiam verò, vt paulò antè dicebam, leue quiddam inuentu, an graue potius ſupremúmque dicis? THE. Per Iouem, ſupremum aliquid arbitror. SOC. Confide viribus tuis, teſtimoniúmque Theodori ne paruipendas. Annitere omni ſtudio cùm de aliis, tum etiam de ipſa ſcientia, rationem quid ſit, conſequi. THE. Annitendi cauſa, ô Socrates, hæc agemus. SOC. Age iam

Prima definitio ſcientiæ.

Ignoto ſimplici ignorari proprium.

A ἐγώ. τοῖσδε δὲ πρέποι τε ἂν τοῦτο, καὶ πολὺ πλέον ἐπιδιδοῖεν. τῷ γὰρ ὄντι ἡ νεότης εἰς πᾶν ἐπίδοσιν ἔχει. ἀλλ' ὥσπερ ἤρξω, μὴ ἀφίεσο τοῦ Θεαιτήτου, ἀλλ' ἐρώτα. ΣΩΚ. Ἀκούεις δὴ ὦ Θεαίτητε ἃ λέγει ὁ Θεόδωρος; ᾧ ἀπιστεῖν (ὡς ἐγὼ οἶμαι) οὔτε σὺ ἐθελήσεις, οὔτε θέμις περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνδρὶ σοφῷ ἐπιτάττοντι νεώτερον ἀπειθεῖν. ἀλλ' εὖ καὶ γενναίως εἰπὲ τί σοι δοκεῖ εἶναι ἐπιστήμη. ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ χρή, ὦ Σώκρατες, ἐπειδήπερ ὑμεῖς κελεύετε. πάντως γάρ, ἄν τι καὶ ἁμάρτω, ἐπανορθώσετε. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν, ἄν περ οἷοί τε ὦμεν. ΘΕΑΙΤ. Δοκεῖ τοίνυν μοι καὶ ἃ παρὰ Θεοδώρου ἄν τις μάθοι, ἐπιστῆμαι εἶναι, γεωμετρία

B τε καὶ ἃς νῦν δὴ σὺ διῆλθες. καὶ αὖ σκυτοτομική τε, καὶ αἱ τῶν ἄλλων δημιουργῶν τέχναι, πᾶσαί τε καὶ ἑκάστη τούτων, οὐκ ἄλλο τι ἢ ἐπιστήμη εἶναι. ΣΩΚΡ. Γενναίως γε καὶ φιλοδώρως, ὦ φίλε, ἓν αἰτηθεὶς, πολλὰ δίδως, καὶ ποικίλα ἀντὶ ἁπλοῦ. ΘΕΑΙΤ. Πῶς; τί τοῦτο λέγεις ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡΑΤ. Ἴσως μὲν οὐδέν· ὃ μέντοι οἶμαι, φράσω. ὅταν λέγῃς σκυτικὴν, μή τι ἄλλο φράζεις ἢ ἐπιστήμην ὑποδημάτων ἐργασίας; ΘΕΑΙΤ. Οὐδέν. ΣΩΚΡΑΤ. Τί δ' ὅταν τεκτονικὴν; μή τι ἄλλο ἢ ἐπιστήμην τῆς τῶν ξυλίνων σκευῶν ἐργασίας; ΘΕΑΙΤΗ. Οὐδὲ τοῦτο. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἐν ἀμφοῖν οὗ ἑκατέρα ἐπιστήμη, τοῦτο ὁρίζεις.

C ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὸ δ' ἐπερωτηθὲν, ὦ Θεαίτητε, οὐ τοῦτο ἦν, τίνων ἡ ἐπιστήμη, οὐδὲ ὁπόσαι τινές. οὐ γὰρ ἀριθμῆσαι αὐτὰς βουλόμενοι ἠρόμεθα, ἀλλὰ γνῶναι ἐπιστήμην αὐτὸ ὅ, τί ποτ' ἐστίν. ἢ οὐδὲν λέγω; ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς. Σ. Σκέψαι δὴ καὶ τόδε. εἴ τις ἡμᾶς τῶν φαύλων τι καὶ προχείρων ἔροιτο, οἷον περὶ πηλοῦ, ὅ, τι ποτ' ἐστὶν, εἰ ἀποκριναίμεθα αὐτῷ, πηλὸς ὁ τῶν χυτρέων, καὶ πηλὸς ὁ τῶν κοροπλάθων, καὶ πηλὸς ὁ τῶν πλινθουργῶν, οὐκ ἂν γελοῖοι εἶμεν; ΘΕΑΙ. Ἴσως. Σ. Πρῶτον μέν γέ που οἰόμενοι συνιέναι ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀποκρίσεως τὸν ἐρωτῶντα, ὅταν εἴπωμεν, πηλὸς, εἴτε ὁ τῶν κοροπλάθων, προσθέντες, εἴτε ἄλλων ὡντινωνοῦν δημιουργῶν. ἢ (οἴει) τίς τι συνίησί τινος ὄνομα, ὃ μὴ οἶδε τί

D ἐστιν; ΘΕΑΙΤ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐδ' ἄρα ἐπιστήμην ὑποδημάτων συνίησιν ὁ ἐπιστήμην μὴ εἰδώς. ΘΕΑΙΤ. Οὐ γάρ. ΣΩΚΡΑΤ. Σκυτικὴν ἄρα οὐ συνίησιν, ὃς ἂν ἐπιστήμην ἀγνοῇ, οὐδέ τινα ἄλλην τέχνην. ΘΕΑΙΤ. Ἔστιν οὕτω. ΣΩΚΡΑΤ. Γελοία ἄρα ἡ ἀπόκρισις τῷ ἐρωτηθέντι ἐπιστήμη τί ἐστιν, ὅταν ἀποκρίνηται τέχνης τινὸς ὄνομα. τινὸς γὰρ ἐπιστήμην ἀποκρίνεται, οὐ τοῦτ' ἐρωτηθείς. ΘΕΑΙΤ. Ἔοικε. ΣΩΚΡ. Ἔπειτά γέ που ἐξὸν φαύλως καὶ βραχέως ἀποκρίνασθαι, περιέρχεται ἀπέραντον ὁδόν. οἷον καὶ ἐν τῇ τοῦ πηλοῦ ἐρωτήσει, φαῦλόν που καὶ ἁπλοῦν εἰπεῖν, ὅτι γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα, πηλὸς ἂν εἴη. τὸ δ' ὅτου, ἐᾶν χαί-

E ρειν. ΘΕΑΙΤ. Ῥᾴδιον, ὦ Σώκρατες, νῦν γε οὕτω φαίνεται. ἀτὰρ κινδυνεύεις ἐρωτᾶν οἷον καὶ αὐτοῖς ἡμῖν ἔναγχος εἰσῆλθε διαλεγομένοις, ἐμοί τε καὶ τῷ σῷ ὁμωνύμῳ τούτῳ Σωκράτει. ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον δὴ, ὦ Θεαίτητε; ΘΕΑΙ. Περὶ δυνάμεών τι ἡμῖν Θεόδωρος ὅδε ἔγραφε, τῆς τε τρίποδος πέρι καὶ πεντέποδος, ἀποφαίνων ὅτι μήκει οὐ ξύμμετροι τῇ ποδιαίᾳ. καὶ οὕτω κατὰ μίαν ἑκάστην προαιρούμενος, μέχρι τῆς ἑπτακαιδεκάποδος. ἐν δὲ ταύτῃ πως ἐνέσχετο. ἡμῖν οὖν εἰσῆλθέ τι τοιοῦτον, ἐπειδὴ ἄπειροι τὸ πλῆθος αἱ δυνάμεις ἐφαίνοντο, πειραθῆναι συλλαβεῖν εἰς ἓν, ὅτῳ πάσας ταύτας προσαγορεύσομεν τὰς δυνάμεις. ΣΩ. Ἦ καὶ εὕρετέ τι τοιοῦτον; ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε δοκοῦμεν. σκόπει δὲ καὶ σύ. ΣΩΚ. Λέγε. ΘΕΑΙ. Τὸν ἀριθμὸν πάντα δίχα διελάβομεν. τὸν μὲν δυ-

F νάμενον ἴσον ἰσάκις γίγνεσθαι, τῷ τετραγώνῳ τὸ σχῆμα ἀπεικάσαντες, τετράγωνόν τε καὶ ἰσόπλευρον προσείπομεν. ΣΩ. Καὶ εὖ γε. ΘΕΑΙ. Τὸν τοίνυν μεταξὺ τούτου, ὧν καὶ τὰ τρία καὶ τὰ πέντε, καὶ πᾶς ὃς ἀδύνατος ἴσος ἰσάκις γενέσθαι, ἀλλ' ἢ πλείων ἐλαττονάκις, ἢ ἐλάττων πλεονάκις γίγνεται, μείζων δὲ καὶ ἐλάττων ἀεὶ πλευρὰ αὐτὸν περιλαμβάνει, τῷ προμήκει αὖ σχήματι ἀπεικάσαντες, προμήκη ἀριθμὸν ἐκαλέσαμεν. ΣΩΚΡΑΤ. Κάλλιστα. ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο; ΘΕΑΙΤ. Ὅσαι μὲν γραμμαὶ τὸν ἰσόπλευρον καὶ ἐπίπεδον ἀριθμὸν τετραγωνίζουσι, μῆκος ὡρισάμεθα· ὅσαι δὲ τὸν ἑτερομήκη, δυνάμεις· ὡς μήκει μὲν οὐ ξυμμέτρους ἐκείναις, τοῖς δ' ἐπιπέδοις, ἃ δύνανται. καὶ περὶ

G τὰ στερεὰ ἄλλο τοιοῦτον. ΣΩΚ. Ἄριστά γ' ἀνθρώπων, ὦ παῖδες. ὥστε μοι δοκεῖ ὁ Θεόδωρος οὐκ ἔνοχος τοῖς ψευδομαρτυρίοις ἔσεσθαι. ΘΕΑΙ. Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, ὅ γε ἐρωτᾷς περὶ ἐπιστήμης, οὐκ ἂν δυναίμην ἀποκρίνασθαι, ὥσπερ περὶ τοῦ μήκους τε καὶ τῆς δυνάμεως. καίτοι σύ γέ μοι δοκεῖς τοιοῦτόν τι ζητεῖν. ὥστε πάλιν αὖ φαίνεται ψευδὴς ὁ Θεόδωρος. ΣΩΚ. Τί δαί; εἴ σε πρὸς δρόμον ἐπαινῶν, μηδενί φη οὕτω δρομικῷ τῶν νέων ἐντετυχηκέναι, εἶτα διαθέων, τοῦ ἀκμάζοντος καὶ ταχίστου ἡττήθης, ἧττόν τι ἂν οἴει ἀληθῶς τόνδε ἐπαινέσαι; ΘΕΑΙΤ. Οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην (ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον) σμικρόν τι οἴει εἶναι ἐξευρεῖν, καὶ οὐ τῶν πάντῃ ἄκρων; ΘΕΑΙΤ. Νὴ τὸν Δία ἔγωγε καὶ μάλα γε τῶν ἀκροτάτων. Σ. Θάρρει τοίνυν περὶ σαυτῷ,

H καί τι οἴου Θεόδωρον λέγειν. προθυμήθητι δὲ παντὶ τρόπῳ τῶν τε ἄλλων πέρι καὶ ἐπιστήμης λαβεῖν λόγον, τί ποτε τυγχάνει ὄν. ΘΕΑΙ. Προθυμίας μὲν ἕνεκεν, ὦ Σώκρατες, φανεῖται. ΣΩ. Ἴθι δὴ, καλῶς γὰρ ἄρτι ὑφηγήσω.

πειρῶ μιμούμενος τὴν περὶ τῶν δυνάμεων ἀπόκρισιν, ὥσπερ ταύτας πολλὰς οὔσας ἑνὶ εἴδει περιέλαβες, οὕτω καὶ τὰς πολλὰς ἐπιστήμας ἑνὶ λόγῳ προσειπεῖν. ΘΕΑΙΤ. Ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὦ Σώκρατες, πολλάκις δὴ αὐτὸ ἐπεχείρησα σκέψασθαι, ἀκούων τὰς παρὰ σοῦ ἀποφερομένας ἐρωτήσεις· ἀλλὰ γὰρ οὔτ' αὐτὸς δύναμαι πεῖσαι ἐμαυτὸν ὡς ἱκανῶς τι λέγω, οὔτ' ἄλλου ἀκοῦσαι λέγοντος οὕτως ὡς σὺ διακελεύῃ· οὐ μὲν δὴ αὖ οὐδ' ἀπαλλαγῆναι τοῦ μέλλειν. ΣΩΚΡ. Ὠδίνεις γὰρ, ὦ φίλε Θεαίτητε, διὰ τὸ μὴ κενὸς ἀλλ' ἐγκύμων εἶναι. ΘΕΑΙΤ. Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες· ὃ μέντοι πέπονθα λέγω. ΣΩΚΡ. Εἶτα, ὦ καταγέλαστε, οὐκ ἀκήκοας ὡς ἐγώ εἰμι υἱὸς μαίας, μάλα γενναίας τε καὶ βλοσυρᾶς, Φαιναρέτης; ΘΕΑΙ. Ἤδη τοῦτό γε ἤκουσα. ΣΩΚ. Ἆρα καὶ ὅτι ἐπιτηδεύω τὴν αὐτὴν τέχνην ἀκήκοας; ΘΕΑΙΤ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι· μὴ μέντοι μου κατείπῃς πρὸς τοὺς ἄλλους. λέληθα γὰρ, ὦ ἑταῖρε, ταύτην ἔχων τὴν τέχνην. οἱ δὲ, ἅτε οὐκ εἰδότες, τοῦτο μὲν οὐ λέγουσι περὶ ἐμοῦ, ὅτι δὲ ἀτοπώτατός εἰμι, καὶ ποιῶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπορεῖν. ἢ καὶ τοῦτο ἀκήκοας; ΘΕΑΙΤ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Εἴπω οὖν σοι τὸ αἴτιον; ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἐννόησον δὴ τὸ περὶ τὰς μαίας ἅπαν ὡς ἔχει, καὶ ῥᾷον μαθήσῃ ὃ βούλομαι. οἶσθα γάρ που ὅτι οὐδεμία αὐτῶν ἔτι αὐτὴ κυϊσκομένη τε καὶ τίκτουσα ἄλλας μαιεύεται, ἀλλ' αἱ ἤδη ἀδύνατοι τίκτειν. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Αἰτίαν δέ γε τούτου φασὶν εἶναι τὴν Ἄρτεμιν, ὅτι ἄλοχος οὖσα τὴν λοχείαν εἴληχε. στερίφαις μὲν οὖν ἄρα οὐκ ἔδωκε μαιεύεσθαι, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀσθενεστέρα ἢ λαβεῖν τέχνην ὧν ἂν ᾖ ἄπειρος· ταῖς δὲ δι' ἡλικίαν ἀτόκοις προσέταξε, τιμῶσα τὴν αὐτῆς ὁμοιότητα. ΘΕΑΙΤ. Εἰκός. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τόδε εἰκός τε καὶ ἀναγκαῖον, τὰς κυούσας καὶ μὴ γιγνώσκεσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν μαιῶν ἢ τῶν ἄλλων; ΘΕΑΙΤ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ διδοῦσαί γε αἱ μαῖαι φαρμάκια καὶ ἐπᾴδουσαι δύνανται ἐγείρειν τε τὰς ὠδῖνας, καὶ μαλθακωτέρας ἂν βούλωνται ποιεῖν, καὶ τίκτειν τε δὴ τὰς δυστοκούσας, καὶ ἐὰν νέον ὂν δόξῃ ἀμβλίσκειν, ἀμβλίσκουσιν; ΘΕΑΙΤ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ἔτι καὶ τόδε αὐτῶν ᾔσθησαι, ὅτι καὶ προμνήστριαί εἰσι δεινόταται, ὡς πάσσοφοι οὖσαι περὶ τοῦ γνῶναι ποίαν χρὴ ποίῳ ἀνδρὶ συνοῦσαν ὡς ἀρίστους παῖδας τίκτειν; ΘΕΑΙΤ. Οὐ πάνυ τοῦτο οἶδα. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἴσθι ὅτι ἐπὶ τούτῳ μεῖζον φρονοῦσιν ἢ ἐπὶ τῇ ὀμφαλοτομίᾳ. ἐννόει γάρ. τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλης οἴει τέχνης εἶναι θεραπείαν τε καὶ συγκομιδὴν τῶν ἐκ γῆς καρπῶν, καὶ αὖ τὸ γιγνώσκειν εἰς ποίαν γῆν ποῖον φυτόν τε καὶ σπέρμα καταβλητέον; ΘΕΑΙΤ. Οὔκ, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς. ΣΩΚΡ. Εἰς γυναῖκα δὲ, ὦ φίλε, ἄλλην μὲν οἴει τοῦ τοιούτου, ἄλλην δὲ συγκομιδῆς; ΘΕΑΙΤ. Οὔκουν εἰκός γε. ΣΩ. Οὐ γάρ. ἀλλὰ διὰ τὴν ἄδικόν τε καὶ ἄτεχνον συναγωγὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ᾗ δὴ προαγωγεία ὄνομα, φεύγουσι καὶ τὴν προμνηστικὴν, ἅτε σεμναὶ οὖσαι, αἱ μαῖαι, φοβούμεναι, μὴ εἰς ἐκείνην τὴν αἰτίαν διὰ ταύτην ἐμπέσωσιν· ἐπεὶ ταῖς γε ὄντως μαίαις μόναις που προσήκει καὶ προμνήσασθαι ὀρθῶς. ΘΕΑΙΤ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Τὸ μὲν τοίνυν τῶν μαιῶν, τοσοῦτον· ἔλαττον δὲ τοῦ ἐμοῦ δράματος. οὐ γὰρ πρόσεστι γυναιξὶν ἐνίοτε μὲν εἴδωλα τίκτειν, ἔστι δ' ὅτε ἀληθινά· τοῦτο δὲ μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαγνῶναι. εἰ γὰρ προσῆν, μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον ἔργον ἦν ἂν ταῖς μαίαις, τὸ κρίνειν τὸ ἀληθές τε καὶ μή. ἢ οὐκ οἴει; ΘΕΑΙΤ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Τῇ δέ γ' ἐμῇ τέχνῃ τῆς μαιεύσεως τὰ μὲν ἄλλα ὑπάρχει ὅσα ἐκείναις· διαφέρει δὲ, τῷ τε ἄνδρας ἀλλὰ μὴ γυναῖκας μαιεύεσθαι, καὶ τῷ τὰς ψυχὰς αὐτῶν τικτούσας ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ μὴ τὰ σώματα. μέγιστον δὲ τοῦτ' ἔνι τῇ ἡμετέρᾳ τέχνῃ, βασανίζειν δυνατὸν εἶναι παντὶ τρόπῳ πότερον εἴδωλον καὶ ψεῦδος ἀποτίκτει τοῦ νέου ἡ διάνοια, ἢ γόνιμόν τι καὶ ἀληθές. ἐπεὶ τόδε γε καὶ ἐμοὶ ὑπάρχει ὅπερ ταῖς μαίαις· ἄγονός εἰμι σοφίας. καὶ ὅπερ ἤδη πολλοί μοι ὠνείδισαν, ὡς τοὺς μὲν ἄλλους ἐρωτῶ, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀποκρίνομαι περὶ οὐδενὸς, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν σοφὸν, ἀληθὲς ὀνειδίζουσι. τὸ δὲ αἴτιον τούτου, τόδε· μαιεύεσθαί με ὁ θεὸς ἀναγκάζει, γεννᾶν δὲ ἀπεκώλυσεν. εἰμὶ δὴ οὖν αὐτὸς μὲν οὐ πάνυ τι σοφός· οὐδέ τί μοι ἔστιν εὕρημα τοιοῦτον, γεγονὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἔκγονον. οἱ δ' ἐμοὶ συγγιγνόμενοι, τὸ μὲν πρῶτον φαίνονται, ἔνιοι μὲν καὶ πάνυ ἀμαθεῖς, πάντες δὲ, προϊούσης τῆς συνουσίας, οἷσπερ ἂν ὁ θεὸς παρείκοι, θαυμαστὸν ὅσον ἐπιδιδόντες, ὡς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις δοκοῦσι· καὶ τοῦτο ἐναργὲς, ὅτι παρ' ἐμοῦ οὐδὲν πώποτε μαθόντες, ἀλλ' αὐτοὶ παρ' αὑτῶν πολλὰ καὶ καλὰ εὑρόντες τε καὶ κατέχοντες. τῆς μέντοι μαιείας ὁ θεός τε καὶ ἐγὼ αἴτιος. ὧδε δὲ δῆλον· πολλοὶ ἤδη τοῦτο ἀγνοήσαντες, καὶ ἑαυτοὺς αἰτιασάμενοι, ἐμοῦ δὲ καταφρονήσαντες, ἢ αὐτοὶ ὑπ' ἄλλων πεισθέντες, ἀπῆλθον πρῳαίτερον τοῦ δέοντος· ἀπελθόντες δὲ, τά τε λοιπὰ ἐξήμβλωσαν, διὰ πονηρὰν συνουσίαν, καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ μαιευθέντα κακῶς τρέφοντες ἀπώλεσαν, ψευδῆ καὶ εἴδωλα περὶ πλείονος ποιησάμενοι τοῦ ἀληθοῦς. τελευτῶντες δ' αὑτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἔδοξαν ἀμαθεῖς εἶναι. ὧν εἷς γέγονεν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, καὶ ἄλλοι πάνυ πολλοί. οἷς, ὅταν πάλιν ἔλθωσι δεόμενοι τῆς ἐμῆς συνουσίας, καὶ θαυμαστὰ δρῶντες, ἐνίοις μὲν τὸ γιγνόμενόν μοι δαιμόνιον ἀποκωλύει,

A bono animo eſto, egregiè nanque modò expoſuiſti. Conare imitans reſponſionem illam de poteſtatibus, quemadmodum eas multas vna ſpecie comprehendebas, ita & ſcientias multas vna ratione complecti. THE. Scito, ô Socrates, me id ſæpenumerò conatum fuiſſe, dum has tuas quæſtiones circumferri audirem. Verũ neque mihi ipſe perſuadere poſſum idoneum ad hæc me eſſe: ſatiſve habere, neque alium audire, vt tu præcipis diſputantem, ſed neque ab inquiſitione tamen deſiſtere. SOC. Doles, ô amice Theætete, ex eo quòd non vacuus, ſed grauidus es? THE. Ignoro, ô Socrates, ſed quid mihi acciderit dico. SOC. O ridicule, non audiſti eſſe me filium obB ſtetricis generoſæ admodum & ſeueræ, Phænaretæ? THE. Audiui equidem. SOC. Num quòd & in eadem arte verſor audiſti? THE. Nequaquam. SO. Scito ita eſſe, nec me tamen coram aliis prodas. Latuit enim hactenus omnes, quòd hac arte præditus ſim, & hi vtputa ignorantes, hoc quidem de me nõ prędicant, ſed quòd abſurdiſſimus ſum, & homines in ambiguitatem induco, hoc audiſti? THE. Id prorſus. S. Vis tibi cauſam huius aſſignẽ? THE. Quidni velim? S. Quales ſint obſtetrices, cogita, ac facilè quod volo percipies. Scis enim quòd nulla ex illis quandiu concipit paritque, parturientibus opitulatur, ſed C cũ iam ad fœtum ineptæ ſunt ipſæ. THE. Prorſus. S. Cauſã huius Dianam ferunt, quæ cùm ſterilis ſit, partuum tutelam ſuſcepit, ſteriles obſtetrices fieri vetuit, quoniam humana natura imbecillior eſt ad artes earum rerum, quas nũquam experta eſt, his autem quæ propter ætatem concipere iam non poſſunt, id imperauit, ſimilitudinem ſuam honorans. THE. Veriſimile id quidem. S. An non id quoque probabile, ac neceſſarium eſt, quæ prægnantes ſint, & quæ non, acutius ab obſtetricibus, quàm ab aliis animaduerti? THE. Omnino. S. Quinetiam medelis, & incantationibus obſtetrices excitare, molliD rève partus vexationes valent, & ęgrè parturientibus opitulari, fœtúſque educere, & ſi intempeſtiuum fore videatur, obtundere atque retrudere. THE. Vera narras. S. Nunquid & hoc de illis audiſti, quòd tanquã pronubæ in conficiendis coniugiis aptiſſimæ ſunt? quippe quæ optimè callent, quam cui iugare ad generoſę prolis procreationem oporteat. THE. Haud ſatis id noui. S. Imo ſcias in hoc gloriari non minus, quàm in vmbilici ipſius præciſione. Quid enim, alteriúſne, an eiuſdem artis eſſe putas, curare colligeréque terræ fructus, & rurſus dignoſcere, quod in ſolum, quam plantam, quódve ſemen iacere deceat? THE. Eiuſdem. S. In fœminis autẽ, ô amice, alteE rius facultatis hoc, alterius illud exiſtimas? THE. Haud ſanè conueniẽs eſt. S. Haud certè, ſed propter iniuſtam abſurdámque maris & fœminę coniunctionem, cui lenocinium nomen eſt, conciliandi matrimonij officiũ fugiunt obſtetrices caſtæ, verentúrq; ne pro laudabili ſtudio lenocinij notentur, ſiquidem legitimis obſtetricibus ſolis conuenit rectè mares fœmináſque iugare. THE. Conſtat. S. Itaque id eſt obſtetricum officium, opera mea quodammodo leuius. Neque enim accidit mulieribus, vt aliquando ſimulacra, aliquando res veras pariant. Hoc verò haud facile diſcernere eſt: quod ſi continF geret, maximum præclariſſimúmque obſtetricum munus eſſet, verũ à falſo diſcernendi. Tu verò quid ſentis? THE. Idem profectò. S. Arti verò meæ adeſt quicquid ad illarum obſtetriciam diligentiam attinet. Verùm in hoc præſtat, quòd maribus non fœminis parturientibus ſuccurrit, & quòd animarum fœtus non corporũ ſpeculatur. Potiſſimùm aũt arti meæ hoc ineſt, poſſe videlicet diligenter examinare, ſimulacrúmne & falſum, an natiuum ac verum quiddam iuuenis cogitatio pariat. Quinetiam quod obſtetricibus, idem & mihi accidit. ſterilis ſum, & ſapientia vacuus: & quod mihi obiecerunt multi, G quòd interrogem ſingulos, reſpondeam nulli, propterea quia nihil habeam, quod ſapiẽter reſpondere poſſim, verè nimium obiectant. huius profectò hæc eſt cauſa: parturientibus ſuccurrere Deus me cogit, generare prohibuit. Quocirca non ſum ipſe quidẽ, vlla in re prorſus ſapiens, neque extat aliquod meæ mentis inuentum ex me natũ. Qui verò mecũ verſantur, principio quidem rudes apparent, ſed mea deinde conſuetudine hi quib. Deus ipſe fauet, mirum in modum proficiunt, vt & ſibiipſis, & aliis videntur, hoc tamen conſtat, quòd nihil vnquã à me diſcunt, imò ipſi in ſeipſis egregia multa poſſidẽtes, inueniũt. Obſtetricij ſanè muneris Deus & ego cauſa, quod hinc maximè cõiectare licet. Nã multi quondã hoc ignorãtes H ſeq. ipſos cauſã exiſtimantes, me quidẽ ſpreuerũt, fortè ab aliis perſuaſi: vnde citius quã decebat, à me diſceſſerunt. Hi abeuntes, ob prauũ congreſsũ cætera aborſi ſunt: atque inſuper quæ ego obſtetricia ope ex animę illorum viſceribus iã erueram, malè nutrientes, penitus perdiderunt, quippe cùm falſa atque ſimulacra veris nimium anteponerent. Poſtremum & ſibi & aliis indocti ſunt viſi. Quorum è numero vnus Lyſimachi filius extitit Ariſtides, aliíque permulti. Cùm verò ad me reuertuntur, congreſſu meo iterũ indigentes, eúmque mirificè affectantes, nonnullis ſtatim dæmonium meum congredi prohibet,

Obſtetrices.

Diana ſteriles obſtetrices fieri vetuit.

Quare obſtetrices nolint eſſe pronubæ.

Ars obſtetricia Socratis.

Cur Socrates interroget ſemper, reſpondeat nunquam.

quibuſdã contrà permittit, qui denuò valde proficiunt. Nam & hoc cum parturiẽtibus cõmune familiares mei patiuntur. Vexãtur enim, & difficultáte diu noctúque multò magis quàm illæ replentur. Quem quidem dolorem tam excitare, quàm ſedare artificium meum valet. Atque ita quidem iſti habent. Quandoque verò, ô Theætete, qui fœcundi mihi nõ vidẽtur, aduertens quia opera mea non indigent, eos libenter cùm aliis in matrimonium copulo, & vt cum Deo dicam, acutè præſagio quibus potiſſimùm coniuncti proficiant. Quorum multos Prodico tradidi, multos etiam aliis ſapientibus diuiníſque hominibus. Hæc, ô optime, omnia hanc ob cauſam altiùs repetij. Angi enim te conceptu quodam grauidum ſuſpicabar, quod & ipſe putas. Committe ergo te mihi tanquam obſtetricis filio, & obſtetriciæ facultatis longè perito, & quæ perquiro annitere pro viribus reſpondere: & ſi ex iis, quæ dixeris diſcutienti mihi, ſimulachrum potius quàm verum apparens refutauero atque abiecero, ne ſuccẽſeas oro, quemadmodum primo partu puerperæ ſolent: multi iam, ô mirifice adoleſcẽs, aduerſus me ſic affecti ſunt, vt vel morſibus inuadere vellent, ſi quando deliramentum aliquod illis abigerem, non putãtes id à me beneuolentia fieri, cùm eos lateret quòd nullus Deus maleuolus eſt hominibus, nec ego tale aliquid maleuolentia facio. Mihi planè nefas eſſe videtur admittere falſum, ac verum refellere. Rurſus igitur à principio Theætete, quid ſcientia ſit, vt potes, exponere tenta: quod verò non poſſis, nequaquam dixeris. Si enim Deus voluerit, adiuueríτque, poteris. THE. Cùm tu ita, ô Socrates, iubeas, turpe eſſet, ſi quis ſuam ſententiam non proferret. Videtur mihi quod quiſpiam ſcit, id ſentire quod ſcit: & vt nunc apparet, nihil aliud ſcientia eſt, quàm ſenſus. SOCR. Quàm generoſè reſpondiſti, ô puer, ſic enim loqui eum qui quicquam definire velit, oportet. Sed id communiter conſideremus, vtrum fœtus hic ſolidus, an vanus exiſtat. Senſum ais ſcientiam eſſe. THE. Aio. SOC. Videris vtique definitionem ſcientiæ haud abiectam intuliſſe, ſed quã Protagoras modo tamen alio, inducit. Inquit enim, rerum omnium menſuram hominem eſſe, exiſtentium quidem vt ſunt, non exiſtentium verò, vt non ſunt. legiſti vnquam? THE. Legi equidem ſæpenumero. SOC. Nónne ſic ait: qualia ſingula mihi videntur, talia mihi eſſe: qualia verò tibi, tibi quoque talia: homines autem vtrique ſumus. THE. Sic certè ait. SOC. Atqui probabile eſt ſapientem virum nequaquam delirare. ſequamur igitur. An non ſæpe flante vento eodem, alius noſtrûm riget, alius minimè? & hic quidem leuiter, ille vehementer? THE. Proculdubio. SOC. Vtrum dicemus tunc ventum ipſum in ſeipſo frigidum, aut nõ frigidum, vel Protagoræ credemus, quòd rigenti ſit frigidus, non rigenti minimè? THE. Videtur. SOC. Nunquid ita vtrique apparet? THE. Ita. SOC. Apparere autem ſentire eſt? THE. Eſt. SOCR. Phantaſia itaque & ſenſus idem in calidis cæteríſque huiuſmodi. Qualia nanque ſentit quiſque, talia cuique videntur eſſe. THE. Videntur. SOC. Senſus igitur exiſtentis rei ſemper eſt, & falſus nunquam, quippe cùm ſcientia ſit. THE. Apparet. SO. Nónne per Gratiarum numina egregia ſapiens Protagoras erat? & hoc nobis homunculis de plebe obſcurè ſignificauit, diſcipulis autem in arcano veritatem explicuit. THE. Quo pacto id, ô Socrates, inquis? SOC. Dicam, nec contemnenda quidem, quòd nihil in ſeipſo vnum certum eſt, neque rectè ipſum ex ſe hoc quiddam, aut quale quid denominare poteſt. Etenim ſi magnum appellas, rurſus paruum etiam apparet: & ſi graue, leue iterum. Eadémque de cæteris ratio, quaſi nihil ſit vnum, aut aliquid, aut quale. Sed ex latione motúque & alterna commixtione fiunt omnia quæ eſſe dicimus, non rectè denominantes. Nihil enim eſt vnquam, ſemper autem ſit. Et in hoc omnes per ordinem ſapientes excepto Parmenide conſenſerunt, Protagoras, Heraclitus, Empedocles, & poëtarum in vtroque poëmate ſummi, in comœdia Epicharmus, Homerus in tragœdia. Nã cùm Oceanum diceret deorum generationẽ, & matrem Tethyn, omnia ex fluxu motúque genita prædicauit. An nõ id proferre videtur? THE. Mihi verò. SOCR. Quis ergo aduerſus tantum exercitũ, eiúſque ducem Homerũ pugnare audeat, quin ridiculus habeatur? THE. Arduum eſt, ô Socrates. SOC. Arduũ abſque dubio Theætete, præſertim cùm hæc huic ſermoni argumento eſſe poſſint, quòd vt eſſe, aut fieri quicquam videatur, motus facit, non eſſe autem & interire, quies. ignis enim calórque qui alia gignit, & regit, ipſe ex latione frictionéque efficitur: hic autem motus eſt. an non hæc ignis origo? THE. Hæc certè. SOC. Quinetiam animalium genus ex eiſdem naſcitur. THE. Quídni? SOC. Quid corporum habitus? an non otio & torpore corrumpitur, exercitatione autem motúque plurimum conſeruatur? THE. Ita. SOC. Animæ quoque habitus diſciplina & meditatione, quæ motiones ſunt, doctrinas conſequitur, ſeruatur, atque perficitur. Otio autem, id eſt negligentia, & pigritia, nihil penitus diſcit, & ſi quid didicerit,

Secunda definitio, ſcientiam eſſe ſenſum.

Omnes ſapientes, excepto Parmenide, dixere omnia ſemper tranſmutari.

Ignis vnde.

Exercitia conferre ad corpus & animam.

A συνεῖναι, ἐνίοις δὲ ἐᾷ· καὶ πάλιν οὗτοι ἐπιδιδόασι. πάσχουσι δὲ δὴ οἱ ἐμοὶ συγγιγνόμενοι καὶ τοῦτο ταὐτὸν ταῖς τικτούσαις· ὠδίνουσι γὰρ καὶ ἀπορίας ἐμπίπλανται νύκτας τε καὶ ἡμέρας πολὺ μᾶλλον ἢ ἐκεῖναι. ταύτην δὲ τὴν ὠδῖνα ἐγείρειν τε καὶ ἀποπαύειν ἡ ἐμὴ τέχνη δύναται. καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτως. ἐνίοτε δέ, ὦ Θεαίτητε, οἳ ἄν μοι μὴ δόξωσί πως ἐγκύμονες εἶναι, γνοὺς ὅτι οὐδὲν ἐμοῦ δέονται, πάνυ εὐμενῶς προμνῶμαι· καὶ (σὺν θεῷ εἰπεῖν) πάνυ ἱκανῶς τοπάζω, οἷς ἂν συγγενόμενοι ὄναιντο. ὧν πολλοὺς μὲν δὴ ἐξέδωκα Προδίκῳ, πολλοὺς δὲ ἄλλοις σοφοῖς
B τε καὶ θεσπεσίοις ἀνδράσι. ταῦτα δή σοι, ὦ ἄριστε, ἕνεκα τοῦδε ἐμήκυνα, ὑποπτεύων σε, ὥσπερ καὶ αὐτὸς οἴει, ὠδίνειν τι κυοῦντα ἔνδον. προσφέρου οὖν πρός με ὡς πρὸς μαίας υἱὸν, καὶ αὐτὸν μαιευτικόν· καὶ ἃ ἂν ἐρωτῶ, προθυμοῦ ὅπως οἷός τ' εἶ, οὕτως ἀποκρίνασθαι. καὶ ἐὰν ἄρα σκοπούμενός τι ὧν ἂν λέγῃς, ἡγήσωμαι εἴδωλον καὶ μὴ ἀληθὲς, εἶτα ὑπεξαιρῶμαι καὶ ἀποβάλλω, μὴ ἀγρίαινε, ὥσπερ αἱ πρωτοτόκοι περὶ τὰ παιδία. πολλοὶ γὰρ ἤδη, ὦ θαυμάσιε, πρός με οὕτω διετέθησαν, ὥστε ἀτεχνῶς δάκνειν ἕτοιμοι εἶναι, ἐπειδάν τινα λῆρον αὐτῶν ἀφαιρῶμαι, καὶ οὐκ οἴονται εὐνοίᾳ τοῦτο ποιεῖν· πόρρω ὄντες τοῦ εἰδέναι ὅτι οὐδεὶς θεὸς δύσνοις ἀνθρώποις. οὐδ' ἐγὼ δυσνοίᾳ τοιοῦτον οὐδὲν δρῶ· ἀλλά μοι
C ψεῦδός τε συγχωρῆσαι, καὶ ἀληθὲς ἀφανίσαι, οὐδαμῶς θέμις. πάλιν δὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς, ὦ Θεαίτητε, ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ἐπιστήμη, πειρῶ λέγειν· ὡς δ' οὐχ οἷός τ' εἶ, μηδέποτ' εἴπῃς. ἐὰν γὰρ θεὸς ἐθέλῃ καὶ ἀνδρίζῃ, οἷός τ' ἔσῃ. ΘΕΑΙΤ. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σώκρατες, σοῦ γε οὕτω παρακελευομένου, αἰσχρὸν μὴ οὐ παντὶ τρόπῳ προθυμεῖσθαι ὅ,τι τις ἔχει λέγειν. δοκεῖ οὖν μοι ὁ ἐπιστάμενός τι, αἰσθάνεσθαι τοῦτο ὃ ἐπίσταται· καὶ, ὥς γε νυνὶ φαίνεται, οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἐπιστήμη ἢ αἴσθησις. ΣΩΚΡ. Εὖ γε καὶ γενναίως, ὦ παῖ· χρὴ γὰρ οὕτως ἀποφαινόμενον λέγειν. ἀλλὰ φέρε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα, γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει ὄν. αἴσθησις, φῄς,
D ἐπιστήμη; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚ. Κινδυνεύεις μέντοι λόγον οὐ φαῦλον εἰρηκέναι περὶ ἐπιστήμης, ἀλλ' ὃν ἔλεγε καὶ Πρωταγόρας. τρόπον δέ τινα ἄλλον εἴρηκε τὰ αὐτὰ ταῦτα. φησὶ γάρ που, πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι· τῶν μὲν ὄντων, ὡς ἔστι· τῶν δὲ μὴ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστιν. ἀνέγνωκας γάρ που; ΘΕΑΙΤ. Ἀνέγνωκα καὶ πολλάκις. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν οὕτω πως λέγει, ὡς οἷα μὲν ἕκαστα ἐμοὶ φαίνεται, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί· οἷα δὲ σοί, τοιαῦτα αὖ σοί. ἄνθρωπος δὲ σύ τε κἀγώ; ΘΕΑΙΤ. Λέγει γὰρ οὖν οὕτως. ΣΩΚ. Εἰκὸς μὲν σοφὸν ἄνδρα μὴ ληρεῖν. ἐπακολουθήσωμεν οὖν αὐτῷ. ἆρ' οὐκ ἐνίοτε πνέοντος ἀνέμου τοῦ αὐτοῦ, ὁ μὲν ἡμῶν ῥιγοῖ, ὁ δ' οὔ; καὶ ὁ μὲν, ἠρέμα, ὁ δὲ, σφόδρα; ΘΕΑΙΤ. Καὶ μάλα. ΣΩΚΡ. Πότερον οὖν τότε αὐτὸ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα, ψυχρὸν ἢ οὐ ψυ-
E χρὸν φήσομεν; ἢ πεισόμεθα τῷ Πρωταγόρᾳ, ὅτι τῷ μὲν ῥιγοῦντι, ψυχρόν· τῷ δὲ μὴ, οὔ; ΘΕΑΙΤ. Ἔοικε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ φαίνεται οὕτως ἑκατέρῳ; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὸ δέ γε φαίνεται, αἰσθάνεσθαι ἐστίν; ΘΕΑΙΤ. Ἔστι γάρ. ΣΩΚ. Φαντασία ἄρα καὶ αἴσθησις ταὐτὸν, ἔν τε θερμοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις. οἷα γὰρ αἰσθάνεται ἕκαστος, τοιαῦτα ἑκάστῳ καὶ κινδυνεύει εἶναι. ΘΕΑΙΤ. Ἔοικε. ΣΩΚ. Αἴσθησις ἄρα, τοῦ ὄντος ἀεί ἐστι, καὶ ἀψευδὴς, ὡς ἐπιστήμη οὖσα. ΘΕΑΙΤ. Φαίνεται. ΣΩ. Ἆρ' οὖν πρὸς Χαρίτων πάνσοφός τις ἦν ὁ Πρωταγόρας, καὶ τοῦτο ἡμῖν μὲν ᾐνίξατο τῷ πολλῷ συρφετῷ, τοῖς δὲ μαθηταῖς ἐν ἀπορρήτῳ τὴν ἀλήθειαν ἔλεγε; ΘΕΑΙΤ. Πῶς δὴ, ὦ Σώκρατες, τοῦτο λέγεις; ΣΩΚ. Ἐγὼ ἐρῶ καὶ μάλ' οὐ φαῦλον λόγον· ὡς ἄρα ἓν μὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ, οὐ-
F δέν ἐστιν· οὐδ' ἄν τι προσείποις ὀρθῶς οὐδ' ὁποιονοῦν τι, ἀλλ' ἐὰν ὡς μέγα προσαγορεύῃς, καὶ σμικρὸν φανεῖται· καὶ ἐὰν βαρὺ, κοῦφον. ξύμπαντά τε οὕτως, ὡς μηδενὸς ὄντος ἑνὸς, μήτε τινὸς, μήτε ὁποιουοῦν. ἐκ δὲ δὴ φορᾶς τε καὶ κινήσεως καὶ κράσεως πρὸς ἄλληλα, γίγνεται πάντα ἃ δή φαμεν εἶναι, οὐκ ὀρθῶς προσαγορεύοντες. ἔστι μὲν γὰρ οὐδέποτ' οὐδὲν, ἀεὶ δὲ γίγνεται. καὶ περὶ τούτου πάντες ἑξῆς οἱ σοφοὶ, πλὴν Παρμενίδου, ξυμφερέσθων, Πρωταγόρας τε καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς· καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄκροι τῆς ποιήσεως ἑκατέρας· κωμῳδίας μὲν, Ἐπί-
G χαρμος· τραγῳδίας δὲ, Ὅμηρος, εἰπών, Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν. πάντα εἴρηκεν ἔκγονα ῥοῆς τε καὶ κινήσεως. ἢ οὐ δοκεῖ τοῦτο λέγειν; ΘΕΑΙΤ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Τίς οὖν ἂν ἔτι πρός γε τοσοῦτον στρατόπεδον καὶ στρατηγὸν Ὅμηρον δύναιτο ἀμφισβητήσας, μὴ οὐ καταγέλαστος γενέσθαι; ΘΕΑΙΤ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐ γὰρ, ὦ Θεαίτητε. ἐπεὶ καὶ τάδε τῷ λόγῳ σημεῖα ἱκανά· ὅτι τὸ μὲν εἶναι δοκοῦν, καὶ τὸ γίγνεσθαι, κίνησις παρέχει· τὸ δὲ μὴ εἶναι καὶ ἀπόλλυσθαι, ἡσυχία. τὸ γὰρ θερμόν τε καὶ πῦρ, ὃ δὴ καὶ τἆλλα γεννᾷ, καὶ ἐπιτροπεύει, αὐτὸ γεννᾶται ἐκ φορᾶς καὶ τρίψεως. τοῦτο δὲ κίνησις. ἢ οὐχ αὗται γενέσεις πυρός; ΘΕΑΙΤ. Αὗται μὲν οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μὴν τό γε
H τῶν ζῴων γένος ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων φύεται. ΘΕΑΙΤ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Τί δαί; ἡ τῶν σωμάτων ἕξις οὐχ ὑπὸ ἡσυχίας μὲν καὶ ἀργίας διόλλυται, ὑπὸ γυμνασίων δὲ καὶ κινήσεων ὡς ἐπιπολὺ σώζεται; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚ. Ἡ δ' ἐν τῇ ψυχῇ ἕξις οὐχ ὑπὸ μαθήσεως μὲν καὶ μελέτης, κινήσεων ὄντων, κτᾶταί τε μαθήματα, καὶ σώζεται, καὶ γίγνεται βελτίων. ὑπὸ δ' ἡσυχίας, ἀμελετησίας τε καὶ ἀμαθίας οὔσης, οὔτε τι μανθάνει, ἅ,τε

A αὖ μαθὼν ἐπιλανθάνεται; ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα. ΣΩΚ. Τὸ μὲν ἄρα ἀγαθὸν, κίνησις κατά τε ψυχὴν καὶ κατὰ σῶμα· τὸ δὲ, τοὐναντίον; ΘΕΑΙ. Ἔοικε. ΣΩ. Ἔτι οὖν σοι λέγω νηνεμίας τε καὶ γαλήνας, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὅτι αἱ μὲν ἡσυχίαι σήπουσι καὶ ἀπολλύουσι, τὰ δ' ἕτερα, σώζει. καὶ ἐπὶ τούτοις, τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιβάζων τὴν χρυσῆν σειρὰν, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν ἥλιον Ὅμηρος λέγει· καὶ δηλοῖ ὅτι ἕως μὲν ἂν ἡ περιφορὰ ᾖ κινουμένη καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἔστι καὶ σώζεται τὰ ἐν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις· εἰ δὲ σταίη τοῦτο, ὥσπερ δεθὲν, πάντα χρήματ' ἂν διαφθαρείη, καὶ γένοιτ' ἂν (τὸ λεγόμενον) ἄνω κάτω πάντα. Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ταῦτα δηλοῦν ἅπερ λέγεις. Ὑπόλαβε τοίνυν ὦ ἄριστε οὑτωσί· B κατὰ τὰ ὄμματα πρῶτον, ὃ δὴ καλεῖς χρῶμα λευκὸν, μὴ εἶναι αὐτὸ ἕτερόν τι ἔξω τῶν σῶν ὀμμάτων, μηδ' ἐν τοῖς ὄμμασι· μηδέ τιν' αὐτῷ χώραν ἀποτάξῃς. ἤδη γὰρ ἂν εἴη τε ἄν που ἐν τάξει καὶ μένοι, καὶ οὐκ ἂν ἐν γενέσει γίγνοιτο. ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ πῶς; ΣΩ. Ἑπώμεθα τῷ ἄρτι λόγῳ, μηδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἓν ὂν τιθέντες· καὶ ἡμῖν οὕτω μέλαν τε καὶ λευκὸν, καὶ ὁτιοῦν ἄλλο χρῶμα ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν ὀμμάτων πρὸς τὴν προσήκουσαν φορὰν φανεῖται γεγενημένον. καὶ ὃ δὴ ἕκαστον εἶναί φαμεν χρῶμα, οὔτε τὸ προσβάλλον οὔτε τὸ προσβαλλόμενον ἔσται, ἀλλὰ μεταξύ τι ἑκάστῳ ἴδιον γεγονός. ἢ σὺ διϊσχυρίσαιο ἂν ὡς οἷόν σοι φαίνεται ἕ- C καστον χρῶμα, τοιοῦτον καὶ κυνὶ καὶ ὁτῳοῦν ζώῳ; ΘΕΑΙ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Τί δ' ἄλλῳ ἀνθρώπῳ ἆρ' ὅμοιον καὶ σοὶ φαίνεται ὁτιοῦν, ἔχεις τοῦτο ἰσχυρῶς, ἢ πολὺ μᾶλλον, ὅτι οὐδὲ σοὶ αὐτῷ ταὐτὸν, διὰ τὸ μηδέποτε ὁμοίως αὐτὸν σεαυτῷ ἔχειν. ΘΕΑΙ. Τοῦτο μᾶλλόν μοι δοκεῖ ἢ ἐκεῖνο. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ᾧ παραμετρούμεθα, ἢ οὗ ἐφαπτόμεθα, μέγα ἢ λευκὸν ἢ θερμὸν ἦν, οὐκ ἄν ποτε ἄλλῳ προσπεσὸν, ἄλλο ἂν ἐγένετο, αὐτό γε μηδὲν μεταβάλλον· εἰ δὲ αὖ τὸ παραμετρούμενον ἢ ἐφαπτόμενον ἕκαστον ἦν τούτων, οὐκ ἂν αὖ ἄλλου προσελθόντος, ἤ τι παθόντος, αὐτὸ μηδὲν παθὸν, ἄλλο ἂν ἐγένετο. ἐπεὶ νῦν γε, ὦ φίλε, θαυμαστά τε καὶ γελοῖα εὐχερῶς πως ἀναγκαζόμεθα λέγειν, ὡς φαίη ἂν Πρωτα- D γόρας τε καὶ πᾶς ὁ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ ἐπιχειρῶν λέγειν. ΘΕΑΙ. Πῶς δὴ καὶ ποῖα λέγεις; ΣΩΚ. Σμικρὸν λάβε παράδειγμα, καὶ πάντα εἴσῃ ἃ βούλομαι. ἀστραγάλοις γάρ που ἕξ, ἂν μὲν τέτταρας αὐτοῖς προσενέγκῃς, πλείους φαμὲν εἶναι τῶν τεττάρων καὶ ἡμιολίους· ἐὰν δὲ δώδεκα, ἐλάττους καὶ ἡμίσεις. καὶ οὐδὲ ἀνεκτὸν ἄλλως λέγειν. ἢ σὺ ἀνέξῃ; ΘΕ. Οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Τί οὖν, ἄν σε Πρωταγόρας ἔρηται, ἤ τις ἄλλος, ὦ Θεαίτητε, ἔσθ' ὅπως τι μεῖζον ἢ πλέον γίγνεται ἄλλως ἢ αὐξηθέν; τί ἀποκρινῇ; ΘΕ. Ἐὰν μὲν, ὦ Σώκρατες, τὸ δοκοῦν πρὸς τὴν νῦν ἐρώτησιν ἀποκρίνωμαι, ὅτι οὐκ ἔστιν· ἐὰν δὲ πρὸς τὴν προτέραν, φυλάττων μὴ ἐναντία E εἴπω, ὅτι ἔστι. ΣΩ. Εὖ γε νὴ τὴν Ἥραν, ὦ φίλε, καὶ θείως. ἀτὰρ (ὡς ἔοικεν) ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἔστιν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται. ἡ μὲν γὰρ γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν, οὐκ ἀνέλεγκτος. ΘΕ. Ἀληθῆ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ μὲν δεινοὶ καὶ σοφοὶ ἐγώ γε καὶ σὺ ἦμεν, πάντα τὰ τῶν φρενῶν ἐξητακότες, ἤδη ἂν τὸ λοιπὸν ἐκ περιουσίας ἀλλήλων ἀποπειρώμενοι, συνελθόντες σοφιστικῶς εἰς μάχην τοιαύτην, ἀλλήλων τοὺς λόγους τοῖς λόγοις ἐκρούομεν· νῦν δὲ, ἅτε ἰδιῶται, πρῶτον βουλησόμεθα θεάσασθαι αὐτὰ πρὸς αὑτὰ, τί ποτ' ἔστιν ἃ διανοούμεθα· πότερον ἡμῖν ἀλλήλοις συμφωνεῖ, ἢ οὐδ' ὁπωστιοῦν. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν ἔγωγε τοῦτ' ἂν βουλοίμην. ΣΩ. Καὶ μὴν ἐγώ. ὅτε δ' οὕτως ἔχει, ἄλλο τι ἢ ἠρέμα, ὡς πάνυ πολλὴν σχολὴν ἄγοντες, πάλιν ἐπανασκεψόμεθα, οὐ δυσκολαί- F νοντες, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμᾶς αὐτοὺς ἐξετάζοντες, ἅττα ποτ' ἐστὶ ταῦτα τὰ φάσματα ἐν ἡμῖν. ὧν πρῶτον ἐπισκοποῦντες, φήσομεν (ὡς ἐγᾦμαι) μηδέποτε μηδὲν ἂν μεῖζον μηδὲ ἔλαττον γενέσθαι, μήτε ὄγκῳ μήτε ἀριθμῷ, ἕως ἴσον ἂν εἴη αὐτὸ ἑαυτῷ. οὐχ οὕτως; Θ. Ναί. Σ. Δεύτερον δέ γε, ᾧ μήτε προστιθοῖτο μήτε ἀφαιροῖτο, τοῦτο μήτε αὐξάνεσθαί ποτε μήτε φθίνειν, ἀεὶ δὲ ἴσον εἶναι. Θ. Κομιδῇ μὲν οὖν. Σ. Ἆρ' οὖν καὶ τρίτον, ὃ μὴ πρότερον ἦν, ἀλλὰ ὕστερον, τοῦτο εἶναι ἄνευ τοῦ γενέσθαι καὶ γίγνεσθαι, ἀδύνατον; ΘΕ. Δοκεῖ γε δή. Σ. Ταῦτα δὴ (οἶμαι) ὁμολογήματα τρία μάχεται αὐτὰ αὑτοῖς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, ὅταν τὰ περὶ τῶν ἀστραγάλων λέγωμεν, ἢ ὅταν φῶμεν ἐμὲ τηλικόνδε ὄντα, μήτε αὐξηθέντα, μήτε τοὐναντίον παθόντα, G ἐν ἐνιαυτῷ σοῦ τοῦ νέου νῦν μὲν μείζω εἶναι, ὕστερον δὲ ἐλάττω, μηδὲν τοῦ ἐμοῦ ὄγκου ἀφαιρεθέντος, ἀλλὰ σοῦ αὐξηθέντος. εἰμὶ γὰρ δὴ ὕστερον ὃ πρότερον οὐκ ἦν, οὐ γενόμενος. ἄνευ γὰρ τοῦ γίγνεσθαι, γενέσθαι ἀδύνατον. μηδὲν δὲ ἀπολλὺς τοῦ ὄγκου, οὐκ ἄν ποτε ἐγιγνόμην ἐλάττων. καὶ ἄλλα δὴ μυρία ἐπὶ μυρίοις οὕτως ἔχει, εἴπερ καὶ ταῦτα παραδεξόμεθα. ἕπῃ γάρ που ὦ Θεαίτητε. δοκεῖς μοι γοῦν οὐκ ἄπειρος τῶν τοιούτων εἶναι. ΘΕ. Καὶ νὴ τοὺς θεούς γε, ὦ Σώκρατες, ὑπερφυῶς ὡς θαυμάζω τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα· καὶ ἐνίοτε ὡς ἀληθῶς βλέπων εἰς αὐτὰ σκοτοδινιῶ. Σ. Θεόδωρος γὰρ, ὦ φίλε, φαίνεται οὐ κακῶς τοπάζειν περὶ τῆς φύσεώς σου. μάλα γὰρ φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη. καὶ ἔοικεν ὁ τὴν Ἶριν Θαύμαντος ἔκγονον φήσας, οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. ἀλλὰ πότερον μανθάνεις ἤδη διὸ ταῦτα τοιαῦτ' ἐστὶν, ἐξ ὧν τὸν Πρωταγόραν φαμὲν λέγειν, ἢ

obliuiſcitur. THEÆT. Et maximè quidem. SOC. Bonum itaque tam in anima, quàm in corpore motus eſt, quies verò cõtrarium. THE. Videtur. SOC. Præterea in iis quæ ſerenitates tranquillitateſque vocantur, hoc affero, quòd quietes putrefaciunt atque perdunt, alia verò conſeruant. itaque Colophonem nuncium denique adigam, ipſam ſcilicet catenam auream inſuper adigens. quam quidem nihil aliud præter ſolem Homerus intelligit: quia quouſque ſolis circuitus perſeuerat, omnia tam deorum, quàm hominum ſunt, atque ſeruantur. ſin autem hoc quaſi ligatum ſtaret, confeſtim omnia diſſoluerentur, eueniretque quod dicitur, ſurſum deorſum omnia. THE. Mihi quoque, ô Socrates, eadem quæ dicis ſentire videtur. SOCR. Cogita igitur ſic, ô optime, circa oculos primùm quidem colorem quem dicimus album, non eſſe ipſum aliud quicquam extra tuos oculos, neque in oculis, neque illi tu locum certum attribuas. Iam enim eſſet in ordine maneretque, nec in generatione vlterius eſſet. THE. At quomodo? SO. Sequamur ſermonem ſuperiorem, nihil ſecundũ ſeipſum vnum quiddam ponentes, atque ita nobis niger albúſque & quiuis alius color ex incurſu oculorum motúque debito genitus apparet. Et vnumquodque quod coloris nomine appellamus, neque imprimens oculos, neque impreſſus erit, ſed medius quidam cuique proprius affectus. An tu aſſereres, qualis tibi vnuſquiſque color apparet, talem canibus etiam, & ſingulis animalibus apparere? THE. Non per Iouem. SOC. Quid autem alteri homini, & tibi? num ſimiliter vnuſquiſque apparere videtur? An potiùs nec tibiipſi idem, eo quòd nunquam tibi ipſe ſimilis? THE. Hoc potius quàm illud opinor. SOC. Si igitur id quo mẽſuramus, vel quod attingimus, magnum, vel album, vel calidum eſſet, nunquam in aliud quodcunque incurrens, aliud factum eſſet ipſum quidem, vtpute nihil mutatum. ſin autem menſuratum quod attingimus, vel album, vel calidum eſſet, etiam ſi nihil accidat aliud, patiatúrve, ipſum quoque nihil patiens mutabitur. Nam in præſentia amice, mira quædam, & deridenda facilè dicere cogimur, vt ipſe quoq; Protagoras, & quiſquis alius eiuſdẽ ſentẽtiæ eſt, confiteretur. THE. Quo pacto? & qualia dicis? SO. Breue exẽplũ accipe, intelligéſq; quod volo. Talos ſex, ſi quatuor apponas, plures eſſe q̃ quatuor dicim⁹ ac dimidio ſuperare, vnde ſeſquialtera proportio nominatur. Sin duodecim, pauciores dimidiúmq;. nec aliter dici poteſt. An tu aliter? THE. Equidem nullo modo. SO. Quid ergo? Si te Protagoras, an alius quiuis interrogaret, poteſtne aliquid, ô Theætete, maius aut plus aliter fieri, q̃ adauctũ? quid reſpõderes? THE. Si quod mihi videtur, ô Socrates, ad hãc quæſtionẽ protulero, non poſſe aſſeuerabo. Sin autem ad ſuperiorem poſitionẽ reſpexero, ne mihi fortè repugnem, poſſe dicam. SOC. Bene atque diuinè per Iunonem, ô amice. Ergo vt videtur, ſi reſpõderis ita eſſe, Euripidis illud eueniet, Vt lingua irredarguta maneat, mens autem redarguatur. TH. Sic certè. SOC. Si igitur ego ac tu facundi ſapientéſque eſſemus, poſtquam omnes mentis angulos excuſſiſſemus, mox velut ex abundanti ſuas quiſque vires periclitantes, & in hac harena ſophiſtarum more congredientes, orationibus cõflictaremur. Nunc autem vtpote rudes, volumus hæc primùm ſecundum ſeipſa contemplari, cuiuſmodi ſint quæ cogitamus, & vtrum conueniat nobis inter nos, an non. THE. Maximè quidem id velim. SOCR. Nec minùs ego: ſed cùm ita affecti ſimus, tranquillè prorſus, vtpote otioſi iterum ſpeculemur, nihil ſuccedentes inuicem, ſed reuera nos ipſos excutientes, qualia ſint hæc in nobis viſa phantaſmatáque. Quibus primũ conſideratis dicemus, vt arbitror, nihil vnquã maius minúſve fieri, vel mole vel numero, quandiu æquale ſibiipſi permanet, nónne ita? THE. Ita prorſus. SO. Deinde cui nec additur, neq; ſubtrahĩt aliquid, hoc neq; creſcere vnquã, neq; decreſcere, ſemper autẽ æquale conſiſtere. THE. Valde quidẽ. SO. Tertio verò dicemus, quod antè nõ erat, & poſtea eſt, niſi fiat, & factũ ſit, eſſe nõ poſſe. THE. Sic profectò videtur. SO. Hæc vtiq; tria cõceſſa pugnãt inter ſe nobis in animo, quãdo de talibus illis loquimur, vel quando fatemur me ſenem, dum tantus maneo, nulla in parte auctus minutúſve, eodẽ in anno te iuuene maiorem nunc eſſe, poſtea verò minorem, cùm moles quidem mea ablata non ſit, ſed tua duntaxat adaucta. Sum itaque poſtea quod antè non eram, nihil tamen factus. abſque enim fieri factum eſſe impoſſibile. nihil autem molis amittens, nũquam minùs effectus ſum. Et alia huius generis infinita in multis accidunt, ſi hæc admiſerimus. Dic age, ô Theætete. Videris enim mihi harum rerum nõ imperitus. THE. Per deos, ô Socrates, magnopere quid iſta ſint admiror, interdúmque ipſa maximè inſpiciens tenebris offundor. SOC. Theodorus, ô amice, non malè de tuo ingenio coniectaſſe videtur. Maximè enim philoſophis hoc vſu venit, vt admirentur. Neque enim aliud præter hoc eſt philoſophiæ principium. Et qui Irim Thaumantis, id eſt admirationis filiam eſſe tradidit, non abſurdè originem eius explicuit. Sed vtrum percipis, quam ob cauſam talia ſunt ex quibus Protagoram loqui aſſeuerauimus, an non? THE.

Catena aurea Homeri, Iliad. θ.

Phantaſmata.

Philoſophiæ principium.

Nondum mihi videor. SO. Gratiã itaque mihi habebis, ſi tibi viri, imò virorum celeberrimorum intelligentiæ veritatem abditam reſerauero? THE. Quídni habeam? & ingentẽ equidem. SOC. Contemplare iam, & ſimul diligenter caue ne quis prophanus hæc audiat. Prophani verò ſunt, qui nihil aliud eſſe putant, quàm quod pugno tenere poſſunt. Actiones verò generationéſque & quicquid inuiſibile eſt, in eorum quę ſunt numero nequaquam habent. THE. Duros nimium & proteruos homines, ô Socrates, memoras. SOC. Sunt hi quidem, ô puer, à muſis admodum alieni. Nec deſunt alij quidam elegantiores, quorum tibi myſteria narraturus ſum. Principium aũt deinceps erit ex quo ea quæ modò diximus manant, quòd ſcilicet vniuerſum hoc motus eſt, & aliud præter motum nihil. Motus verò ſpecies duæ: & multitudine quidem vtraque infinita, potentiam autem altera agendi, altera patiendi habet. ex harum congreſſu compulſúque mutuo effectus eueniunt numero infiniti, ſpecie gemini, ſenſibile videlicet ac ſenſus, qui ſemper cum ſenſibili coincidit, atque congreditur. Senſuum hęc nomina ſunt, viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactúſque frigidorum, & calidorum. Quos ſequuntur voluptates, dolores, cupiditates, atque timores, aliíque affectus innumeri quidem ſine nomine, nominati quoque permulti. Genus autem ſenſibile ſenſui cuilibet eſt cognatum. Omnigenis viſionibus, colores omnigeni: auribus itidem voces, cæteríſque ſenſibus alia ſenſibilia cognata ſimiliter adſunt. Quid igitur, ô Theætete, ſermo hic ad ſuperiora? aduertíſne? THE. Haud equidem multum, ô Socrates. S. Vide igitur, nũ hoc pacto ad exitũ perducatur. Illud enim ſibi vult: omnia hæc videlicet vt diximus agitari, horũq. motibus velocitatẽ tarditatémve ineſſe. Quatenus igitur tarditas ineſt, in eodẽ & ad proxima motũ obtinet, atque ita generat. Quæ verò ſic gignũtur, velociora ſunt. Ferũtur enim, & in latione illorũ motus eſt. Cũ igitur oculus, aut aliquid eorũ quæ acceſſit, albedinẽ, ſenſúmque cognatum gignit, quæ nunquam nata fuiſſent dum illorum alterutrum ad aliud quiddam aduentaſſet, tunc ſanè interim dum fertur viſio quidẽ ab oculis, albedo autem ab eo quæ colorem tum ex ſe edit, oculis viſione repletur, vidétque, & factus eſt nõ viſio, ſed vidẽs oculus. Quod verò colorẽ tũ ex ſe edit, albedine repletũ eſt, factúmque nõ eſt albedo, ſed albũ ſiue lignũ ſeu lapis, ſiue quiduis aliud quod fortè ſit colore huiuſmodi coloratũ: eodémque pacto de aliis, vt de calido & duro, cæteríſque omnibus iudicãdũ. Nihil ex his ipſum ſecundũ ſe quicquã eſſe, quod & in ſuperioribus diſputabamus, ſed in mutuo congreſſu omnia fieri & omnigena, propter motum. Quoniam tam agens, quàm patiens vnum aliquid eſſe per ſe haud firmiter, vt aiunt, cogitare licet. Neque enim agens quicquã eſt prius, quàm patienti congrediatur: neque patiens prius, quàm agenti. Quod enim congreditur alicui & vim efficiendi habet, vbi in aliud inciderit, ibi tum primum patiens apparet. Ex iis omnibus ſequitur, quod ab initio quoque diximus, nihil eſſe vnũ ſecundũ ſeipſum, ſed alicui ſemper fieri, ipſum autem eſſe vndique excipiendum, licet nos in ſuperioribus conſuetudine quadã atque inſcitia, illo ſcilicet ipſo eſſe vti ſæpius coacti fuerimus. Veruntamen, vt ſapientũ ſermo dictat, nullo modo prædicandũ eſt aliquid vel alicuius, vel mei, aut hoc, aut illud, aut aliquod aliud nomẽ quod exiſtentiam ſignificet: ſed ſecundum naturam enunciare oportet, quòd agantur, quòd fiant, quòd corrũpantur, quòd mutentur: nam ſiquis aliquid ſermone conſiſtere aſſeuerauerit, facilè redargui poterit. Oportet autem & ſigillatim ſic loqui, atque de cunctis in vnum collectis: in qua collatione hominem ponunt, & lapidem, & vnũquodque animal ac ſpeciem. Hæcne, ô Theætete iucunda tibi eſſe videntur? eaque tanquam tibi placeant deguſtabis? THE. Ignoro, ô Socrates, & de te etiam ambigo, vtrũ iſta tanquã tuæ mẽti conſona referas, an me potius tentes. S. Non recordaris, amice, me nihil horum ſcire, nihilq; talium vt meũ mihi vendicare? ſum enim iſtorũ ſterilis. te aũt obſtetricis ritu agito atque exerceo, atque huius gratia te incanto, & quę quiſq. ſapientum dixit, guſtanda præbeo donec ſententiam tuam in lucẽ educam. Cùm demum educta fuerit, tunc primum examinabo, ſitne vana ſteriliſque, an fœcunda & ſolida. Audacter igitur & conſtanter bene atque viriliter opinionem tuam in his, quę te rogauero iam pro me. THE. Roga igitur. S. Dic num tibi placeat, nihil eſſe, ſed fieri ſemper bonum ac pulchrum, & quotcunque paulò antè dinumerauimus. THE. Dum te audio diſſerentem, mirum in modum probabilia, & admittenda videntur. SOC. Ne prætermittamus ergo quæ reſtant. Reliquum eſt enim, vt de ſomniis morbiſque cùm aliis, tum inſania maximè dicam, & de eo quod peruerſè videtur, vel auditur, vel aliter quomodocunque ſentitur. Noſti enim in his omnibus ſermonem quem ſuprà retulimus ſine vlla controuerſia confutari, cùm ſenſus in ipſis prorſus decipiantur. Tantúmque abeſt, vt omnia quæ apparent cuique, ea ſint, vt contrà nihil eorum quæ apparent exiſtat. THE. Veriſſima narras, ô Socrates. SO. Quò deinceps, ô puer, ille confugiet, qui ſenſum ſcientiam affirmauit, quæue cuique apparent, eidem &

Opinio dicentium nihil eſſe inuiſibile.

Opinio dicentium vniuerſum eſſe motum, & præter motum nihil.

De ſomniis & morbis contra Protagoram.

A οὔπω; ΘΕ. Οὔπω μοι δοκῶ. ΣΩ. Χάριν οὖν μοι εἴσῃ, ἐάν σοι ἀνδρός, μᾶλλον δὲ ἀνδρῶν ὀνομαστῶν, τῆς διανοίας τὴν ἀλήθειαν ἀποκεκρυμμένην συνεξερευνήσωμαι αὐτῶν; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὐκ εἴσομαι, καὶ πάνυ γε πολλήν; ΣΩ. Ἄθρει δὴ περισκοπῶν, μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. εἰσὶ δὲ οὗτοι, οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λαβέσθαι· πράξεις δὲ καὶ γενέσεις καὶ πᾶν τὸ ἀόρατον οὐκ ἀποδεχόμενοι, ὡς ἐν οὐσίας μέρει. ΘΕ. Καὶ μὲν δὴ ὦ Σώκρατες, σκληρούς γε λέγεις καὶ ἀντιτύποις ἀνθρώποις. ΣΩ. Εἰσὶ γάρ, ὦ παῖ, μάλ' εὖ ἄμουσοι. ἄλλοι δὲ πολλοὶ κομψότεροι, ὧν μέλλω σοι τὰ μυστήρια λέγειν. ἀρχὴ δέ, ἐξ ἧς καὶ
B ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν πάντα ἤρτηται, ἥδε αὐτῶν· ὡς τὸ πᾶν κίνησις ἦν, καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν. τῆς δὲ κινήσεως δύο εἴδη· πλήθει μὲν ἄπειρον ἑκάτερον, δύναμιν δέ, τὸ μέν, ποιεῖν, ἔχον, τὸ δέ, πάσχειν. ἐκ δὲ τῆς τούτων ὁμιλίας τε καὶ τρίψεως πρὸς ἄλληλα, γίγνεται ἔκγονα, πλήθει μέν, ἄπειρα, δίδυμα δέ. τὸ μέν, αἰσθητόν· τὸ δέ, αἴσθησις, ἀεὶ συνεκπίπτουσα καὶ γεννωμένη μετὰ τοῦ αἰσθητοῦ. αἱ μὲν οὖν αἰσθήσεις τὰ τοιάδε ἡμῖν ἔχουσιν ὀνόματα, ὄψεις τε καὶ ἀκοαί, καὶ ὀσφρήσεις, καὶ ψύξεις τε καὶ καύσεις, καὶ ἡδοναί γε δὴ καὶ λῦπαι, καὶ ἐπιθυμίαι καὶ φόβοι κεκλημέναι καὶ ἄλλαι, ἀπέραντοι μὲν αἱ ἀνώνυμοι, παμπληθεῖς δέ, αἱ ὠνομασμέναι. τὸ δ'
C αὖ αἰσθητὸν γένος, τούτων ἑκάσταις ὁμόγονον· ὄψεσι μὲν παντοδαπαῖς χρώματα παντοδαπά· ἀκοαῖς δὲ ὡσαύτως φωναί, καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι τὰ ἄλλα αἰσθητὰ ξυγγενῆ γιγνόμενα. τί δὴ οὖν ἡμῖν βούλεται οὗτος ὁ μῦθος, ὦ Θεαίτητε, πρὸς τὰ πρότερα; ἆρα ἐννοεῖς; ΘΕ. Οὐ πάνυ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀλλ' ἄθρει ἐάν πως ἀποτελεσθῇ. βούλεται γὰρ δὴ λέγειν ὡς ταῦτα πάντα μέν, ὥσπερ λέγομεν, κινεῖται· τάχος δὲ καὶ βραδυτὴς ἔνι τῇ κινήσει αὐτῶν. ὅσον μὲν οὖν βραδύ, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ πλησιάζοντα τὴν κίνησιν ἴσχει, καὶ οὕτω δὴ γεννᾷ· τὰ δὲ γεννώμενα οὕτω δή, βραδύτερά ἐστιν· ὅσον δὲ αὖ ταχύ, πρὸς τὸ πόρρωθεν τὴν κίνησιν ἴσχει, καὶ οὕτω γεννᾷ· τὰ δὲ γεννώμενα οὕτω δή, θάττω ἐστί. φέρεται
D γάρ, καὶ ἐν φορᾷ αὐτῶν ἡ κίνησις πέφυκεν. ἐπειδὰν οὖν ὄμμα καὶ ἄλλο τι τῶν τούτῳ συμμέτρων πλησιάσαν γεννήσῃ τὴν λευκότητά τε καὶ αἴσθησιν αὐτῇ ξύμφυτον, ἃ οὐκ ἄν ποτε ἐγένετο, ἑκατέρου ἐκείνων πρὸς ἄλλο ἐλθόντος, τότε δὴ μεταξὺ φερομένων, (τῆς μὲν ὄψεως πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς δὲ λευκότητος, πρὸς τοῦ συναποτίκτοντος τὸ χρῶμα) ὁ μὲν ὀφθαλμὸς ἄρα ὄψεως ἔμπλεως ἐγένετο, καὶ ὁρᾷ δὴ τότε, καὶ ἐγένετο οὔτι ὄψις, ἀλλὰ ὀφθαλμὸς ὁρῶν· τὸ δὲ ξυγγεννῆσαν τὸ χρῶμα, λευκότητος περιεπλήσθη, καὶ ἐγένετο οὐ λευκότης αὖ, ἀλλὰ λευκόν· εἴτε ξύλον, εἴτε λίθος, εἴτε ὁτουοῦν συνέβη χρῶμα χρωσθῆναι τῷ τοιούτῳ χρώματι. καὶ τἆλλα
E δὴ οὕτω, σκληρὸν καὶ θερμόν, καὶ πάντα τὸν αὐτὸν τρόπον ὑποληπτέον; αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ μηδὲν εἶναι· (ὃ δὴ καὶ τότε ἐλέγομεν) ἐν δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα ὁμιλίᾳ, πάντα γίγνεσθαι καὶ παντοῖα, ἀπὸ τῆς κινήσεως. ἐπεὶ καὶ τὸ ποιοῦν εἶναί τι καὶ τὸ πάσχον αὖ τι, ἐπὶ ἑνὸς νοῆσαι, ὥς φασιν, οὐκ ἔστι παγίως. οὔτε γὰρ ποιοῦν ἐστί τι, πρὶν ἂν τῷ πάσχοντι συνέλθῃ· οὔτε πάσχον, πρὶν ἂν τῷ ποιοῦντι. τό, τε τινὶ συνελθὸν καὶ ποιοῦν, ἄλλῳ αὖ προσπεσόν, πάσχον ἀνεφάνη. ὥστε ἐξ ἁπάντων τούτων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, οὐδὲν εἶναι ἓν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλὰ τινὶ ἀεὶ γίγνεσθαι. τὸ δ' εἶναι πανταχόθεν ἐξαιρετέον. οὐχ ὅτι ἡμεῖς πολλὰ καὶ ἄρτι ἠναγκάσμεθα ὑπὸ συνηθείας καὶ ἀνεπιστημοσύνης χρῆσθαι αὐτῷ. τὸ δ' οὐ δεῖ, ὡς ὁ τῶν σοφῶν λόγος, οὔτε τι συγχωρεῖν, οὔτε του, οὔτ' ἐμοῦ, οὔτε τόδε, οὔτ' ἐκεῖνο,
F οὔτε ἄλλο οὐδὲν ὄνομα ὅ, τι ἂν ἱστῇ, ἀλλὰ κατὰ φύσιν φθέγγεσθαι, γιγνόμενα καὶ ποιούμενα, καὶ ἀπολλύμενα καὶ ἀλλοιούμενα. ὡς ἐάν τι τις στήσῃ τῷ λόγῳ, εὐέλεγκτος ὁ τοῦτο ποιῶν. δεῖ δὲ καὶ κατὰ μέρος οὕτω λέγειν, καὶ περὶ πολλῶν ἀθροισθέντων. ᾧ δὴ ἀθροίσματι ἄνθρωπόν τε τίθενται καὶ λίθον, καὶ ἕκαστον ζῷόν τε καὶ εἶδος. ταῦτα δή, ὦ Θεαίτητε, ἆρ' ἡδέα δοκεῖ σοι εἶναι, καὶ γεύοιο ἂν αὐτῶν ὡς ἀρεσκόντων; ΘΕ. Οὐκ οἶδα ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ οὐδὲ περὶ σοῦ δύναμαι κατανοῆσαι, πότερον δοκοῦντά σοι λέγεις αὐτά, ἢ ἐμοῦ ἀποπειρᾷ. Σ. Οὐ μνημονεύεις ὦ φίλε ὅτι ἐγὼ μὲν οὔτ' οἶδα, οὔτε ποιοῦμαι τῶν τοιούτων οὐδὲν ἐμόν, ἀλλ' εἰμὶ αὐτῶν ἄγονος; σὲ δὲ μαιεύομαι, καὶ τούτου ἕνεκα ἐπᾴδω τε καὶ παρατίθημι ἑκάστων τῶν σο-
G φῶν ἀπογεύσασθαι, ἕως ἂν εἰς φῶς τὸ σὸν δόγμα ξυνεξαγάγω; ἐξαχθέντος δέ, τότ' ἤδη σκέψομαι εἴτ' ἀνεμιαῖον εἴτε γόνιμον ἀναφανήσεται. ἀλλὰ θαρρῶν καὶ καρτερῶν, εὖ καὶ ἀνδρείως ἀποκρίνου ἃ ἂν φαίνηταί σοι περὶ ὧν ἐρωτῶ. ΘΕ. Ἐρώτα δή. Σ. Λέγε τοίνυν πάλιν εἴ σοι ἀρέσκει τὸ μή τι εἶναι, ἀλλὰ γίγνεσθαι ἀεὶ ἀγαθὸν καὶ καλόν, καὶ πάντα ἃ ἄρτι διῇμεν. ΘΕ. Ἀλλ' ἔμοιγε, ἐπειδὴ σοῦ ἀκούω οὕτως διεξιόντος, θαυμασίως φαίνεται ὡς ἔχειν λόγον, καὶ ὑποληπτέον ᾗπερ διελήλυθας. Σ. Μὴ τοίνυν ἀπολίπωμεν ὅσον ἐλλεῖπον αὐτοῦ. λείπεται δέ, ἐνυπνίων τε πέρι καὶ νόσων, τῶν τε ἄλλων καὶ μανίας· ὅσα τε παρακούειν, ἢ παρορᾶν, ἢ ἄλλο τι παραισθάνεσθαι λέγεται. οἶσθα γάρ που ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις ὁμολογουμένως ἐλέγχεσθαι δοκεῖ ὃν ἄρτι διῇμεν λόγον· ὡς παντὸς μᾶλλον ἡμῖν ψευδεῖς αἰσθήσεις ἐν αὐτοῖς γιγνομένας· καὶ πολλοῦ δεῖ τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ, ταῦτα καὶ εἶναι, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον οὐδὲν ὧν φαίνεται εἶναι. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθέστατα λέγεις ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τίς δὴ οὖν, ὦ παῖ, λείπεται λόγος τῷ

τὴν αἴσθη-

τὴν αἴσθησιν ἐπιστήμην τιθέμενος, καὶ τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ ταῦτα καὶ εἶναι τούτῳ ᾧ φαίνεται. Θ. Ἐγὼ μὲν, ὦ Σώκρατες, ὀκνῶ εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔχω τί λέγω, διότι μοι νυνδὴ ἐπέπληξας εἰπόντι αὐτό. ἐπεὶ ὡς ἀληθῶς γε οὐκ ἂν δυναίμην ἀμφισβητῆσαι ὡς οἱ μαινόμενοι, ἢ οἱ ὀνειρώττοντες, οὐ ψευδῆ δοξάζουσιν, ὅταν οἱ μὲν θεοὶ αὐτῶν οἴωνται εἶναι, οἱ δὲ πτηνοί τε, καὶ ὡς πετόμενοι ἐν τῷ ὕπνῳ διανοῶνται. Σ. Ἆρ' οὖν οὐδὲ τὸ τοιόνδε ἀμφισβήτημα ἐννοεῖς περὶ αὐτῶν, μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ὄναρ τε καὶ ὕπαρ; ΘΕ. Τὸ ποῖον; Σ. Ὃ πολλάκις σε οἶμαι ἀκηκοέναι ἐρωτώντων, τί ἄν τις ἔχοι τεκμήριον ἀποδεῖξαι, εἴ τις ἔροιτο νῦν οὕτως ἐν τῷ παρόντι, πότερον καθεύδομεν, καὶ πάντα ἃ διανοούμεθα, ὀνειρώττομεν· ἢ ἐγρηγόραμέν τε καὶ ὕπαρ ἀλλήλοις διαλεγόμεθα. Θ. Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, ἄπορόν γε ὅτῳ χρὴ ἐπιδεῖξαι τεκμηρίῳ. πάντα γὰρ ὥσπερ ἀντίστροφα τὰ αὐτὰ παρακολουθεῖ. ἅ τε γὰρ νυνὶ διειλέγμεθα, οὐδὲν κωλύει καὶ ἐν τῷ ἐνυπνίῳ δοκεῖν ἀλλήλοις διαλέγεσθαι· καὶ ὅταν δὴ ὄναρ ὀνείρατα δοκῶμεν διηγεῖσθαι, ἄτοπος ἡ ὁμοιότης τούτων ἐκείνοις. Σ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι τό γε ἀμφισβητῆσαι οὐ χαλεπὸν, ὅτε καὶ πότερόν ἐστιν ὕπαρ ἢ ὄναρ ἀμφισβητεῖται· καὶ δὴ ἴσου ὄντος τοῦ χρόνου ὃν καθεύδομεν, ᾧ ἐγρηγόραμεν, ἐν ἑκατέρῳ διαμάχεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ, τὰ ἀεὶ παρόντα δόγματα παντὸς μᾶλλον εἶναι ἀληθῆ. ὥστε ἴσον μὲν χρόνον τάδε φαμὲν ὄντα εἶναι, ἴσον δὲ ἐκεῖνα, καὶ ὁμοίως ἐφ' ἑκατέροις διισχυριζόμεθα. Θ. Παντάπασι μὲν οὖν. Σ. Οὐκοῦν καὶ περὶ νόσων τε καὶ μανιῶν ὁ αὐτὸς λόγος, πλὴν τοῦ χρόνου, ὅτι οὐχὶ ἴσος. Θ. Ὀρθῶς. Σ. Τί οὖν; πλήθει χρόνου καὶ ὀλιγότητι τὸ ἀληθὲς ὁρισθήσεται; Θ. Γελοῖον μέντ' ἂν εἴη πολλαχῇ. Σ. Ἀλλά τι ἄλλο ἔχεις σαφὲς ἐνδείξασθαι, ὁποῖα τούτων τῶν δοξασμάτων ἀληθῆ; ΘΕ. Οὔ μοι δοκῶ. Σ. Ἐμοῦ τοίνυν ἄκουε οἷα περὶ αὐτῶν ἂν λέγοιεν οἱ τὰ ἀεὶ δοκοῦντα ὁριζόμενοι τῷ δοκοῦντι εἶναι ἀληθῆ. λέγουσι δὲ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὕτω ἐρωτῶντες, Ὦ Θεαίτητε, ὃ ἂν ἕτερον ᾖ παντάπασι, μή πῄ τινα δύναμιν τὴν αὐτὴν ἕξει τῷ ἑτέρῳ; καὶ μὴ ὑπολάβωμεν τῇ μὲν ταὐτὸν εἶναι ὃ ἐρωτῶμεν, τῇ δὲ ἕτερον, ἀλλ' ὅλως ἕτερον; Θ. Ἀδύνατον τοίνυν ταὐτόν τι ἔχειν, ἢ ἐν δυνάμει, ἢ ἐν ἄλλῳ ὁτῳοῦν, ὅταν ᾖ κομιδῇ ἕτερον. Σ. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ ἀνόμοιον ἀναγκαῖον τὸ τοιοῦτον ὁμολογεῖν; ΘΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Εἰ ἄρα τι συμβαίνει ὅμοιόν τῳ γίγνεσθαι, ἢ ἀνόμοιον, εἴτε ἑαυτῷ, εἴτε ἄλλῳ, ὁμοιούμενον μὲν ταὐτὸν φήσομεν γίγνεσθαι, ἀνομοιούμενον δὲ ἕτερον; Θ. Ἀνάγκη. Σ. Οὐκοῦν πρόσθεν ἐλέγομεν ὡς πολλὰ μὲν εἴη τὰ ποιοῦντα καὶ ἄπειρα, ὡσαύτως δέ γε καὶ τὰ πάσχοντα; Θ. Ναί. Σ. Καὶ μὴν ὅτι γε ἄλλο ἄλλῳ συμμιγνύμενον καὶ ἄλλῳ, οὐ ταὐτὰ ἀλλ' ἕτερα γεννήσει; ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Λέγωμεν δὴ ἐμέ τε καὶ σὲ καὶ τἆλλ' ἤδη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, Σωκράτη ὑγιαίνοντα καὶ Σωκράτη αὖ ἀσθενοῦντα, πότερον ὅμοιον τοῦτ' ἐκείνῳ, ἢ ἀνόμοιον φήσομεν; ΘΕ. Ἆρα τὸν ἀσθενοῦντα Σωκράτη, ὅλον τοῦτο λέγεις ὅλῳ ἐκείνῳ τῷ ὑγιαίνοντι Σωκράτει; Σ. Κάλλιστα ὑπέλαβες· αὐτὸ τοῦτο λέγω. ΘΕ. Ἀνόμοιον δήπου καὶ ἕτερον. Σ. Ἆρα οὕτως ὥσπερ ἀνόμοιον; ΘΕ. Ἀνάγκη. Σ. Καὶ καθεύδοντα δὴ, καὶ πάντα ἃ νυνδὴ διήλθομεν, ὡσαύτως φήσεις; ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἕκαστον δὴ τῶν πεφυκότων τι ποιεῖν, ἄλλο τι, ὅταν μὲν λάβῃ ὑγιαίνοντα Σωκράτη, ὡς ἑτέρῳ μοι χρήσεται, ὅταν δὲ ἀσθενοῦντα, ὡς ἑτέρῳ; ΘΕ. Τί δ' οὐ μέλλει; Σ. Καὶ ἕτερα δὴ ἐφ' ἑκατέρου γεννήσομεν, ἐγώ τε ὁ πάσχων καὶ ἐκεῖνο τὸ ποιοῦν; ΘΕ. Τί μήν; Σ. Ὅταν δὴ οἶνον πίνω ὑγιαίνων, ἡδύς μοι φαίνεται καὶ γλυκύς; Θ. Ναί. Σ. Ἐγέννησε γὰρ δὴ, ἐκ τῶν προωμολογημένων, τό τε ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον, γλυκύτητά τε καὶ αἴσθησιν, ἅμα φερόμενα ἀμφότερα. καὶ ἡ μὲν αἴσθησις πρὸς τοῦ πάσχοντος οὖσα, αἰσθανομένην τὴν γλῶσσαν ἀπηργάσατο· ἡ δὲ γλυκύτης πρὸς τοῦ οἴνου περὶ αὐτὸν φερομένη, γλυκὺν τὸν οἶνον τῇ ὑγιαινούσῃ γλώσσῃ ἐποίησε καὶ εἶναι καὶ φαίνεσθαι. Θ. Πάνυ μὲν οὖν τὰ πρότερα ἡμῖν οὕτως ὡμολόγητο. Σ. Ὅταν δὲ ἀσθενοῦντα, ἄλλο τι ἢ πρῶτον μὲν τῇ ἀληθείᾳ οὐ τὸν αὐτὸν ἔλαβεν; ἀνομοίῳ γὰρ δὴ προσῆλθε. Θ. Ναί. Σ. Ἕτερα δὴ αὖ ἐγεννησάτην ὅ τε τοιοῦτος Σωκράτης καὶ ἡ τοῦ οἴνου πόσις, περὶ μὲν τὴν γλῶσσαν, αἴσθησιν πικρότητος· περὶ δὲ τὸν οἶνον, γιγνομένην καὶ φερομένην πικρότητα, καὶ τὸν μὲν, οὐ πικρότητα, ἀλλὰ πικρὸν, ἐμὲ δὲ, οὐκ αἴσθησιν, ἀλλ' αἰσθανόμενον. Θ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐγώ τε οὐδὲν ἄλλο ποτὲ γενήσομαι οὕτως αἰσθανόμενος. τοῦ γὰρ ἄλλου ἄλλη αἴσθησις, καὶ ἀλλοῖον καὶ ἄλλον ποιεῖ τὸν αἰσθανόμενον. οὔτ' ἐκεῖνο τὸ ποιοῦν ἐμὲ, μήποτ' ἄλλῳ συνελθὸν, ταὐτὸν γεννῆσαν, τοιοῦτον γένηται. ἀπὸ γὰρ ἄλλου ἄλλο γεννῆσαν, ἀλλοῖον γενήσεται. Θ. Ἔστι ταῦτα. Σ. Οὐδὲ μὴν ἔγωγε ἐμαυτῷ τοιοῦτος, ἐκεῖνό τε ἑαυτῷ τοιοῦτον γενήσεται. Θ. Οὐ γὰρ οὖν. Σ. Ἀνάγκη δέ γε ἐμέ τε τινὸς γίγνεσθαι, ὅταν αἰσθανόμενος γίγνωμαι· (αἰσθανόμενον γὰρ, μηδενὸς δὲ αἰσθανόμενον, ἀδύνατον γίγνεσθαι) ἐκεῖνό τε τινὶ γίγνεσθαι, ὅταν γλυκὺ ἢ πικρὸν ἤ τι τοιοῦτον γίγνηται. γλυκὺ γὰρ, μηδενὶ δὲ γλυκὺ, ἀδύνατον γενέσθαι. Θ. Παντάπασι μὲν οὖν. Σ. Λείπεται δὴ, οἶμαι, ἡμῖν ἀλλήλοις, εἴτ' ἐσμὲν, εἶναι, εἴτε γιγνόμεθα, γίγνεσθαι, ἐπείπερ ἡμῶν ἡ ἀνάγκη τὴν οὐσίαν συνδεῖ μὲν, συνδεῖ δὲ οὐδενὶ τῶν ἄλλων, οὐδ' αὖ ἡμῖν αὐτοῖς. ἀλλήλοις δὴ λείπεται συνδεδέσθαι. ὥστε εἴτε τις εἶναί τι ὀνομάζει, τινὶ εἶναι, ἢ τινὸς, ἢ πρός τι ῥητέον αὐτῷ, εἴτε γίγνεσθαι· αὐτὸ δὲ ἐφ' αὑτοῦ τι ἢ ὂν ἢ γιγνόμενον, οὔτε αὐτῷ λεκτέον, οὔτ' ἄλλου λέγοντος ἀποδεκτέον, ὡς ὁ λόγος ὃν διεληλύθαμεν σημαίνει.

A talia eſſe, qualia viſa ſunt? THE. Pudet me loqui vlterius Socrates. Nihil enim habeo quod in medium afferam. Quod nanque poſueram, deterrendo penitus ſubuertiſti. Reuera negare nunquam poſſem quòd furentes ſomniantéſque falſa nimium opinentur, cùm illorum nonnulli deos eſſe putent, alij auium inſtar volare ſe credant. SOCRA. Nunquid igitur non & hanc de iſtis controuerſiam cogitas, de ſomnio præſertim & re? TH. Quámnam? SOC. Eam quam ſæpe te audiſſe exiſtimo, quoties quæritur qua potiſſimum coniectura oſtendi poſſit, vtrum dormiamus omnes nunc & quæ cogitamus ſingula ſomniemus, an

B vigilemus, & reuera inuicem diſſeramus. THE. Profectò dubiũ eſt, ò Socrates, qua id cõiectura diſcernere valeat. Adeò quidque ad vnumquodque velut reciprocum conſequitur. Nã quæ modò diſſerebamus, nihil prohibet, vt ſomniantes colloqui videamur. Et quando in ſomno ſomnia referre nos arbitramur, mirum in modum hæc illis ſimilia ſunt. SOCRA. Vides iam quàm facilè in controuerſiam veniatur: quandoquidem vtrum inſomnia an veræ res ſint, quæ videntur, etiã ambigi poteſt. præterea cùm æquum tempus ſit quod ſomno datur, & quod vigiliæ, in vtroque contendit noſter animus præſentes

C opiniones, vt veras aſſerere. Quamobrem pari tempore & hæc vera dicemus, pari & illa, & in vtriſque obtinebimus. THE. Omnino. SOC. Eadem quoque de morbis furoribúſque ratio eſt, niſi quòd tempus impar. THE. Rectè admodum. SOC. Nunquid longitudine breuitatéve temporis verum determinatur? THE. At iſtud plurimum ridiculum eſſet. SOCR. An alio argumento oſtendere potes quæ ex iſtis opinionibus veræ ſunt? THE. Non, vt mihi videor. SOCR. A me igitur audi quæ forſitã reſponderent hi qui apparentia ſemper ei cui apparent vera eſſe volunt. Sic enim te, vt opinor, interrogarent, O Theætete

D nunquid quod alterum omnino eſt, eandem aliquando potentiam cum altero habebit? nec idem partim, partim alterum, ſed penitus alterum intelligamus? THE. Impoſſibile eſt igitur, hoc huius idem quicquam, vel potentia, vel quocunque modo habere, quando omnino alterum eſt. SOC. Nónne diſſimile quoque neceſſariò eſſe fateamur? THE. Mihi quidem videtur. SOC. Siquid ergo alicui ſimile, vel diſſimile fit, aut ſibiipſi, aut alteri, quatenus ſimile ſit, idem: quatenus diſſimile, alterum effici cõfitebimur. THE. Neceſſariò ſequitur. SOC. An non ſuprà conceſſimus, multa, atque innumera agentia eſſe, ſimiliter & patientia? THE. Conceſſimus. SOCRA. Quin & quod aliud eſt ab

E alio, cum alio & alio mixtum non eadem ſed altera generabit. THEO. Sic prorſus. SOCR. Dicamus vtique me ac te & alia ſecundum eandem rationem, Socratem ſcilicet bene valentem, & Socratem ægrotantem, vtrum ſimile hoc illi, an diſſimile eſſe dicemus? THE. Nunquid ægrotantem Socratem totum hoc inquis illi toti, Socrati ſcilicet bene valenti? SOC. Rectè nimium accepiſti, hoc ipſum dicebam. THE. Diſſimile planè & alterum. SO. Nunquid ſic, vt diſſimile? THE. Neceſſe eſt. SOCR. Dormientem quoque & vigilantem & quæcunque ſuprà narrauimus, ſimiliter aſſeres? THE. Equidem. SOC. Quodlibet eorum quæ natura efficere quicquam poſſunt, quãdo accipiet ſanum Socratem, vt altero me vtetur, quando debilem,

F vt altero? THE. Quidni? SOC. Et altera vtroque gignemus, ego quidem patiens, illud autem efficiens? THE. Nil prohibet. SOC. Quoties vinum ſanus bibo, ſuaue ac dulce mihi videtur. THE. Certè. SOC. Ex his porrò quæ conceſſa ſunt, agens & patiens, dulcedinem ſenſúmque progenuerũt, & vtraque mota: & ſenſus quidem à patiente exiſtens, ſentire linguam effecit: dulcedo autem à vino circa illud mota, dulce vinum ſanæ linguæ, tã eſſe, quàm apparere fecit. THE. Sic prorſus ſuperiora conceſſa ſunt. SO. Cùm verò me ægrotantem accipit, principio quidem non eundẽ reuera apprehendit, diſſimili nanque aduenit. TH. Ita eſt. SOC. Deinde alia quædam Socrates ſic affectus & vini

G potio gignunt: circa linguam, ſaporis amari ſenſum: circa vinũ, factum & motam amaritudinem: & hoc quidem non amaritudinem, ſed amarũ, me verò non ſenſum, ſed potius ſentientem. TH. Omnino. SOC. Et ego nihil vnquã aliud fiam ſic ſentiens. alterius enim alter eſt ſenſus, & alienũ aliúdq. ſentientẽ efficit: neque illud me talẽ efficiẽs, aliquãdo congrediẽs alteri, idẽ generãs, tale quicquã exiſtet. Ab alio enim aliud generãs, alienũ alterúmq. fiet. THE. Vera hæc ſunt. SOCRA. Nec ego mihi ipſi talis, nec illud ſibiipſi tale efficietur. THE. Non certè. SOCR. Neceſſarium autem alicuius me fieri, quando ſentiens fio. ſentiens enim nihil ſentire impoſſibile eſt. & illud quoque neceſ-

H ſe, alicui fieri quoties dulce aut amarum, aut aliquid huiuſmodi redditur. dulce namque nulli dulce eſſe non poteſt. TH. Sic eſt omnino. SO. Relinquitur igitur, vt opinor, ſiue ſimus, nõ inuicem eſſe: ſiue fiamus, inuicem fieri: quandoquidẽ noſtram eſſentiam neceſſitas ipſa connectit. Cõnectit autẽ aliorum nulli, nec nobis ipſis: inuicẽ ergo vinciri ſequitur. Quapropter ſiue quis eſſe aliquid dixerit, ſiue fieri, ita accipiẽdum, alicui eſſe fieri ve, vel alicuius, vel ad aliquid, ipſum autẽ in ſeipſo quicquam eſſe vel fieri, neque ipſe quicquam profiteri debet, nec alteri aſſeueranti concedere, quemadmodum ratio ſuperior admonet.

Ambiguitas circa ſomnia & res veras.

THE. Sic eſt prorſus, ô Socrates. SOC. Nónne quandoquidem me efficiens, mihi eſt non alij, ego quoque ipſum ſentio, non alius? THE. Quidni? SOC. Verus itaque mihi ſenſus meus: meæ nanque eſſentiæ ſemper exiſtit, & ego ſecundum Protagoram iudex tam eorum quæ ſunt, vt mihi ſunt, quàm eorum quæ nō ſunt, vt non ſunt. THE. Ita videtur. SOC. Quid iam obſtat, quominus ſciens exiſtam, quemadmodum & ſentiens? quippe cùm nec decipiar, nec aberrem cogitatione circa ea, quæ vel ſunt, vel fiunt? THE. Nil prorſus. SOC. Egregiè igitur ipſe dicebas, ſcientiam nihil aliud eſſe, quàm ſenſum. In idem ſanè hæc concurrunt, ſecundum Homerum quidem & Heraclitum, & omne id genus, vniuerſa decurrere, fluminis inſtar: ſecundum verò Protagoram ſapientiſſimum hominem, rerum omnium eſſe menſuram, & poſtremo ſecundum Theætetum conceſſis ſuperioribus, ſcientiā eſſe ſenſum. nunquid, ô Theætete, opinionem hanc dicemus eſſe quaſi tuam prolem nuper abs te quidem genitam, à me autem in lucem obſtetricia quadam opera iam eductam? Quid ais? THE. Ita neceſſe eſt, ô Socrates. SOCR. Hanc, vt videtur, qualiſcunque ſit, vix tandem genuimus, poſt partum verò, vt mos eſt, quinta die ab eius natali ſolennia celebrantes circulum diſputationum diſcurramus, videáſque ne nos fallat, ſi fortè educatione digna non ſit, ſed inanis & falſa: aut num cenſes tu natum tuum omnino alēdum, nec vllo modo abiiciendum? An fortè ſi reprobatum videris primogenitum tuum, non moleſtè feres è medio tolli? THE. Theætetus, ô Socrates, æquo animo feret. neque enim moroſus eſt. verùm dic per deos an non ita ſe res habet? SOCR. Diſputationis valde auidus es, atque vir bonus, ô Theodore, qui me putes arcam quandam eſſe ſermonum, vnde mox promam monſtrémque hæc non ita ſeſe habere: non aduertis quid ſit, quòd nullus ſcilicet vnquam ſermo à me manat, ſed ab eo ſemper qui mecum diſputat. Equidem ſcio nihil præter exiguū quiddam, hoc eſt cum ſapiente aliquo rationē inire, & eam pro virili percipere. Et nunc quidem id ex hoc conabor, nō ex meipſo dicere. THE. Rectius ipſe, ô Socrates, loqueris. Quare ſic efficias, oro. S. Scis, ô Theodore, quod ex dictis amici tui Protagoræ in primis admiror? TH. Quidnam? SOC. Cætera quidem ſatis mihi placuerunt, dum probat quod cuique videatur id illi exiſtere: principium verò miratus ſum orationis, cur de veritate ſcribere aggreſſus non ſuem dicat, vel cynocephalum rerum omnium menſuram eſſe, vel aliud quicquam mirabile ex his quæ ſentiunt. quo magnificè ſatis & prorſus cōtemptim exorſus eſſet, oſtendens quòd nos eum tāquam numen propter ſapientiam miremur, cùm nihilo plus ſapiat, quàm rana Gyrina, nedum quàm hominum quiſquam. alitérne dicemus Theodore? Si enim cuique verum eſt quod quiſque per ſenſum opinatur, neque alterius affectum alter melius iudicat, neque opinionem alterius diſcernere alius alio magis quid ſit poteſt, veráne ſit an falſa, ſed vt ſæpe iam repetiuimus, quiſque ſua ſolùm opinatur, & ea quidem recta omnia atque vera ſunt, cur, ô amice, Protagoras ipſe adeò ſapiens extitit, vt aliorum præceptor mercede etiam ampla exhibita, dignus admodum ſit habitus, nos autem rudiores, eiúſque diſcipuli iudicandi? cùm tamē quiſque ſapientiæ propriæ mēſura ſit. aut quomodo non dicamus in his Protagoram non nugari? Studium quoque meū obſtetriciæ facultatis vt tranſeam, quantum riſum exhibebimus? Imò, vt opinor, & omne differendi officium. Nam conatus illi diſcutiendi refellēdíque viciſſim phantaſias & opiniones, cùm rectæ ſint cuiuſque omnes, nihil erunt aliud, quā magna & longa deliramenta, ſi vera Protagoræ veritas illa, quam vocat, eſt. atqui non iocatur illa, ſed velut ex adyto libri eſt locuta. THE. O Socrates, amicus cùm ſim, quemadmodum ipſe modò dicebas, nunquam paterer concedente me Protagoram confutari, neque tibi rurſus præter meam ſententiam repugnare vellem. Age igitur omnia iterum cum Theæteto. Etenim aptè nimium diligentérque obſecutus tibi fuiſſe hactenus viſus eſt. SOCR. Si Lacedæmonem profectus Theodore ad palæſtras, alios quoſdam inertes nudato corpore exerceri videres, an non operæpretium duceres ſpeciem tuam nudis membris palàm, cum illis conferre? THE. Quid verò? ſi me permitterent quemadmodum vos in præſentia permiſſuros ſpero, vt ego quidem ſolū ſpectē, neque in gymnaſiū rapiar, vir dura iā cute, illi autē libētius cùm iuniori molliorique luctētur? S. Atqui ſi tibi id, ô Theodore iucūdū eſt, neque mihi etiā eſt moleſtū, vt trito prouerbio fert. Aggrediamur itaque rurſus ſapiētē Theætetū. Dic obſecro Theætete primū, quę modò ꝑcurrimus, nōne tu quoq. miraberis, ſi ſubito nihilominus appareas ſapiens quàm quilibet hominū vel deorū? aut nūquid Protagoreā illā menſurā, ad deos minus, q̃ ad homines pertinere putas? TH. Nō per Iouem, adeóq. quod rogas magnopere miror: dū.n. ſuprà exponebamus, qua ratione quod cuique videtur, id cuiq. verū eſt, ſcitè admodū dici videbatur, nunc autē contraria confeſtim opinio ſubit. SO. Iuuenis adhuc es, ô amice puer, & idcircò concione facilè perſuaderis. Ad hæc enim Protagoras, & quiuis alius eius ſectator dicet, O generoſi pueri, atque viri concioni animū adhibete confidentes, deóſque in medium inducite, de quibus ego vtrum ſint, an non ſint, neque loquendum, neque ſcribendum

Vide Suid. in dict. ἀμφιδρομία.

Quid ſe ſcire Socrates profiteatur.

Prouerbium, Si tibi iucundum, mihi non moleſtum.

A ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν ὅτε δὴ τὸ ἐμὲ ποιοῦν, ἐμοί ἐστι καὶ οὐκ ἄλλῳ, ἐγὼ καὶ αἰσθάνομαι αὐτοῦ, ἄλλος δ' οὔ; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Ἀληθὴς ἄρα ἐμοὶ ἡ ἐμὴ αἴσθησις. τῆς γὰρ ἐμῆς οὐσίας αἰεί ἐστι. καὶ ἐγὼ κριτὴς, κατὰ τὸν Πρωταγόραν, τῶν τε ὄντων ἐμοὶ, ὡς ἔστι, καὶ τῶν μὴ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστι. ΘΕ. Ἔοικε. ΣΩΚ. Πῶς οὖν, ἀψευδὴς ὢν καὶ μὴ πταίων τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ ὄντα ἢ γιγνόμενα, οὐκ ἐπιστήμων ἂν εἴην ὧνπερ αἰσθητής; ΘΕ. Οὐδαμῶς ὅπως οὔ. Σ. Παγκάλως ἄρα σοι εἴρηται ὅτι ἐπιστήμη οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἢ αἴσθησις· καὶ εἰς ταυτὸν συμπέπτωκε, κατὰ μὲν Ὅμηρον καὶ Ἡράκλειτον, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον φῦλον, οἷον ῥεύματα κινεῖσθαι τὰ πάντα·
B κατὰ δὲ Πρωταγόραν τὸν σοφώτατον, πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι· κατὰ δὲ Θεαίτητον, τούτων οὕτως ἐχόντων, αἴσθησιν ἐπιστήμην γίγνεσθαι. ἦ γὰρ ὦ Θεαίτητε φῶμεν τοῦτο σὸν μὲν εἶναι οἷον νεογενὲς παιδίον, ἐμὸν δὲ μαίευμα; ἢ πῶς λέγεις; ΘΕ. Οὕτως ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. Σ. Τοῦτο μὲν δὴ, ὡς ἔοικε, μόλις ποτὲ ἐγεννήσαμεν, ὅ, τι δή ποτε καὶ τυγχάνει ὄν. μετὰ δὲ τὸν τόκον, τὰ ἀμφιδρόμια αὐτοῦ ὡς ἀληθῶς ἐν κύκλῳ περιθρεκτέον τῷ λόγῳ, σκοπουμένοις μὴ λάθῃ ἡμᾶς οὐκ ἄξιον ὂν τροφῆς τὸ γιγνόμενον, ἀλλὰ ἀνεμιαῖόν τε καὶ ψεῦδος. ἢ σὺ οἴει πάντως δεῖν τό γε σὸν τρέφειν, καὶ μὴ ἐκτιθέναι; ἢ καὶ ἀ-
C νέξῃ ἐλεγχόμενον ὁρῶν; καὶ οὐ σφόδρα χαλεπανεῖς, ἐάν τις σοῦ ὡς πρωτοτόκου αὐτὸ ὑφαιρῇ; ΘΕΟ. Ἀνέξεται, ὦ Σώκρατες, Θεαίτητος. οὐδαμῶς γὰρ δύσκολος. ἀλλὰ πρὸς θεῶν εἰπὲ εἰ αὖ οὐχ οὕτως ἔχει. Σ. Φιλολόγος γ' εἶ ἀτεχνῶς καὶ χρηστὸς, ὦ Θεόδωρε, ὅτι με οἴει λόγων τινὰ εἶναι θύλακον, καὶ ῥᾳδίως ἐξελόντα ἐρεῖν ὡς οὐκ αὖ ἔχει οὕτω ταῦτα. τὸ δὲ γιγνόμενον οὐκ ἐννοεῖς, ὅτι οὐδεὶς τῶν λόγων ἐξέρχεται παρ' ἐμοῦ, ἀλλ' αἰεὶ παρὰ τοῦ ἐμοὶ προσδιαλεγομένου. ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἐπίσταμαι πλέον πλὴν βραχέος, ὅσον λόγον παρ' ἑτέρου σοφοῦ λαβεῖν, καὶ ἀποδέξασθαι μετρίως. καὶ νῦν τοῦτο παρὰ τοῦδε πειράσομαι, οὔτι αὐτὸς εἰπεῖν. ΘΕ. Σὺ κάλλιον ὦ Σώκρατες λέγεις· καὶ ποίει οὕτω. ΣΩΚ. Οἶσθ' οὖν ὦ Θεόδωρε
D ὃ θαυμάζω τοῦ ἑταίρου σου Πρωταγόρου; ΘΕΟ. Τὸ ποῖον; Σ. Τὰ μὲν ἄλλα μοι πάνυ ἡδέως εἴρηκεν, ὡς τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ ἔστι· τὴν δ' ἀρχὴν τοῦ λόγου τεθαύμακα, ὅτι οὐκ εἶπεν ἀρχόμενος τῆς ἀληθείας, ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ὗς, ἢ κυνοκέφαλος, ἤ τι ἄλλο ἀτοπώτερον τῶν ἐχόντων αἴσθησιν· ἵνα μεγαλοπρεπῶς καὶ πάνυ καταφρονητικῶς ἤρξατο ἡμῖν λέγειν· ἐνδεικνύμενος ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου, μὴ ὅτι ἄλλου του ἀνθρώπων. ἢ πῶς λέγομεν, ὦ Θεόδωρε; εἰ γὰρ δὴ ἑκάστῳ ἀληθὲς ἔσται ὃ ἂν δι' αἰσθήσεως δοξάζῃ, καὶ μήτε
E τὸ ἄλλου πάθος ἄλλος βέλτιον διακρινεῖ, μήτε τὴν δόξαν κυριώτερος ἔσται ἐπισκέψασθαι ἕτερος τὴν ἑτέρου, ὀρθὴ ἢ ψευδὴς, ἀλλὰ (ὃ πολλάκις εἴρηται) αὐτὸς τὰ αὑτοῦ ἕκαστος μόνον δοξάσει, ταῦτα δὲ πάντα, ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ, τί δή ποτε, ὦ ἑταῖρε, Πρωταγόρας μὲν σοφὸς, ὥστε καὶ ἄλλων διδάσκαλος ἀξιοῦσθαι δικαίως μετὰ μεγάλων μισθῶν· ἡμεῖς δὲ ἀμαθέστεροί τε, καὶ φοιτητέον ἡμῖν ἦν παρ' ἐκεῖνον, μέτρῳ ὄντι αὐτῷ ἑκάστῳ τῆς αὑτοῦ σοφίας; καὶ ταῦτα πῶς μὴ φῶμεν δημούμενον λέγειν τὸν Πρωταγόραν; τὸ δὲ δὴ ἐμόν τε καὶ τῆς ἐμῆς τέχνης τῆς μαιευτικῆς σιγῶ, ὅσον γέλωτα ὀφλισκάνομεν· οἶμαι δὲ καὶ ξύμπασα ἡ τοῦ διαλέγεσθαι πραγματεία. τὸ γὰρ ἐπισκοπεῖν καὶ ἐπιχειρεῖν ἐλέγχειν τὰς ἀλλήλων φαντασίας τε καὶ δόξας ὀρθὰς ἑκάστου οὔσας, οὐ μακρὰ μὲν καὶ διωλύγιος φλυα-
F ρία, εἰ ἀληθὴς ἡ ἀλήθεια Πρωταγόρου, ἀλλὰ μὴ παίζουσα ἐκ τοῦ ἀδύτου τῆς βίβλου ἐφθέγξατο. Θ. Ὦ Σώκρατες, φίλος ἀνὴρ, ὥσπερ σὺ νῦν δὴ εἶπες. οὐκ ἂν οὖν δεξαίμην δι' ἐμοῦ ὁμολογοῦντος ἐλέγχεσθαι Πρωταγόραν, οὐδ' αὖ σοι παρὰ δόξαν ἀντιτείνειν. τὸν οὖν Θεαίτητον πάλιν λάβε πάντως· καὶ δὴ νῦν μάλ' ἐμμελῶς σοι ἐφαίνετο ὑπακούειν. Σ. Ἆρα κἂν εἰς Λακεδαίμονα ἐλθὼν, ὦ Θεόδωρε, πρὸς τὰς παλαίστρας, ἀξιοῖς ἂν, ἄλλους θεώμενος γυμνοὺς, ἐνίους φαύλους, αὐτὸς μὴ ἀντεπιδεικνύναι τὸ εἶδος παραποδυόμενος; Θ. Ἀλλὰ τί μὴν δοκεῖς, εἴπερ μέλλοιέν μοι ἐπιτρέψειν καὶ πείσεσθαι; ὥσπερ νῦν οἶμαι ὑμᾶς πείσειν, ἐμὲ μὲν ἐᾶν θεᾶσθαι, καὶ μὴ ἕλκειν πρὸς τὸ γυμνάσιον, σκληρὸν ἤδη ὄντα, τῷ δὲ δὴ νεωτέρῳ τε καὶ ὑγροτέρῳ ὄντι
G προσπαλαίειν. Σ. Ἀλλ' εἰ οὕτως, ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρὸν, φασὶν, οἱ παροιμιαζόμενοι. πάλιν δὴ οὖν ἐπὶ τὸν σοφὸν Θεαίτητον ἰτέον. λέγε δὴ ὦ Θεαίτητε, πρῶτον μὲν ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, ἆρα οὐ συνθαυμάζεις εἰ ἐξαίφνης οὕτως ἀναφανήσῃ μηδὲν χείρων εἰς σοφίαν ὁτουοῦν ἀνθρώπων, ἢ καὶ θεῶν; ἢ ἧττόν τι οἴει τὸ Πρωταγόρειον μέτρον εἰς θεοὺς ἢ εἰς ἀνθρώπους λέγεσθαι; ΘΕ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. καὶ ὅπερ γε ἐρωτᾷς, πάνυ θαυμάζω. ἡνίκα γὰρ διῇμεν ὃν τρόπον λέγοιεν, τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι τῷ δοκοῦντι, πάνυ μοι εὖ ἐφαίνετο λέγεσθαι· νῦν δὲ αὖ τοὐναντίον ταχὺ μεταπέπτωκε. ΣΩΚ. Νέος γὰρ εἶ ὦ φίλε παῖ· τῆς οὖν δημηγορίας ὀξέως ὑπακούεις, καὶ πείθῃ. πρὸς γὰρ ταῦτα ἐρεῖ Πρωταγόρας, ἤ τις ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ, Ὦ γενναῖοι παῖδές τε καὶ γέροντες δημηγορεῖτε συγκαθεζόμενοι, θεούς τε εἰς τὸ μέσον ἄγοντες, οὓς ἐγὼ ἔκ τε τοῦ λέγειν καὶ τοῦ γράφειν

A περὶ αὐτῶν, ὡς εἰσὶν ἢ ὡς οὐκ εἰσὶν, ἐξαίρω· καὶ ἃ ἂν οἱ πολλοὶ ἀποδέχοιντο ἀκούοντες, λέγετε ταῦτα· (ὡς δεινὸν εἰ μηδὲν διοίσει εἰς σοφίαν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων βοσκήματος ὁτουοῦν) ἀπόδειξιν δὲ καὶ ἀνάγκην οὐδ᾽ ἡντινοῦν λέγετε, ἀλλὰ τῷ εἰκότι χρῆσθε. ᾧ εἰ ἐθέλοι Θεόδωρος ἢ ἄλλος τις τῶν γεωμετρῶν χρώμενος γεωμετρεῖν, ἄξιος οὐδ᾽ ἑνὸς μόνου ἂν εἴη. σκοπεῖτε οὖν σύ τε καὶ Θεόδωρος εἰ ἀποδέξεσθε πιθανολογίᾳ τε καὶ εἰκόσι περὶ τηλικούτων λεγομένους λόγους. ΘΕ. Ἀλλ᾽ οὐ δίκαιον, ὦ Σώκρατες, οὔτε σὺ οὔτε ἂν ἡμεῖς φαῖμεν. Σ. Ἄλλῃ δὴ σκεπτέον, ὡς ἔοικεν, ἄλλῃ, ὡς ὅ,τε σὸς λόγος καὶ ὁ Θεοδώρου. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν ἄλλῃ. B ΣΩ. Τῇδε δὴ σκοπῶμεν εἰ ἄρα ἐστὶν ἐπιστήμη τε καὶ αἴσθησις ταυτὸν, ἢ ἕτερον. εἰς γὰρ τοῦτό που πᾶς ὁ λόγος ἡμῖν ἔτεινε. καὶ τούτου χάριν τὰ πολλὰ καὶ ἄτοπα ταῦτα ἐκινήσαμεν. οὐ γάρ; ΘΕ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Ἦ οὖν ὁμολογήσομεν, ἃ τῷ ὁρᾶν αἰσθανόμεθα, ἢ τῷ ἀκούειν, πάντα ταῦτα ἅμα καὶ ἐπίστασθαι; οἷον, τῶν βαρβάρων πρὶν μαθεῖν τὴν φωνὴν, πότερον οὐ φήσομεν ἀκούειν, ὅταν φθέγγωνται, ἢ ἀκούειν τε καὶ ἐπίστασθαι ἃ λέγουσι; καὶ αὖ γράμματα μὴ ἐπιστάμενοι, βλέποντες εἰς αὐτὰ, πότερον οὐχ ὁρᾶν, ἢ ἐπίστασθαι, εἴπερ ὁρῶμεν, διϊσχυριούμεθα; ΘΕ. Αὐτό γε, ὦ Σώκρατες, τοῦτο αὐτῶν, ὅπερ ὁρῶμέν τε καὶ ἀκούομεν, ἐπίστασθαι φήσομεν. τῶν μὲν γὰρ τὸ σχῆμά τε καὶ τὸ χρῶμα ὁρᾶν τε καὶ ἐπίστασθαι, τῶν δὲ τὴν ὀξύ- C τητα καὶ βαρύτητα ἀκούειν τε ἅμα καὶ εἰδέναι· ἃ δὲ οἵ τε γραμματισταὶ περὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἑρμηνεῖς διδάσκουσιν, οὔτε αἰσθάνεσθαι τῷ ὁρᾶν ἢ ἀκούειν, οὔτε ἐπίστασθαι. ΣΩ. Ἄριστά γε ὦ Θεαίτητε. καὶ οὐκ ἄξιόν σοι πρὸς ταῦτα ἀμφισβητῆσαι, ἵνα καὶ αὐξάνῃ. ἀλλ᾽ ὅρα δὴ καὶ τόδε ἄλλο προσιὸν, καὶ σκόπει πῇ αὐτὸ διωσόμεθα. ΘΕ. Τὸ ποῖον δή; ΣΩ. Τὸ τοιόνδε. εἴ τις ἔροιτο, ἆρα δυνατὸν ὅτου τις ἐπιστήμων γένοιτό ποτε, ἔτι ἔχοντα μνήμην αὐτοῦ τούτου, καὶ σωζόμενον, τότε ὅτε μέμνηται, μὴ ἐπίστασθαι αὐτὸ τοῦτο ὃ μέμνηται. μακρολογῶ δὲ, ὡς ἔοικε, βουλόμενος ἐρέσθαι, εἰ μαθών τις τι, μεμνημένος μὴ οἶδε. ΘΕ. Καὶ πῶς, ὦ Σώκρατες; τέρας D γὰρ ἂν εἴη ὃ λέγεις. ΣΩ. Μὴ οὖν ἐγὼ ληρῶ; σκόπει δέ. ἆρα τὸ ὁρᾶν, οὐκ αἰσθάνεσθαι λέγεις, καὶ τὴν ὄψιν, αἴσθησιν; ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ ἰδών τι, ἐπιστήμων ἐκείνου γέγονεν ὃ εἶδε, κατὰ τὸν ἄρτι λόγον; ΘΕ. Ναί. ΣΩ. Τί δαὶ, μνήμην οὐ λέγεις μέντοι τι; ΘΕ. Ναί. ΣΩ. Πότερον οὐδενὸς, ἢ τινός; ΘΕ. Τινὸς δή που. ΣΩ. Οὐκοῦν ὧν ἔμαθε καὶ ὧν ᾔσθετο ΘΕ. Τοιουτωνί τινων. ΣΩ. Τί μήν; ὃ δὴ εἶδέ τις, μέμνηταί που ἐνίοτε; ΘΕ. Μέμνηται. ΣΩ. Ἦ καὶ μύσας; ἢ καὶ τοῦτο δράσας ἐπελάθετο; ΘΕ. Ἀλλὰ δεινὸν, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε φάναι. ΣΩΚ. Δεῖ γε μέντοι, εἰ σώσοιμεν τὸν πρόσθεν λόγον· εἰ δὲ μὴ, οἴχεται. ΘΕ. Καὶ ἐγὼ νὴ τὸν Δία ὑποπτεύω, οὐ μὴν ἱκανῶς γε συννοῶ· ἀλλ᾽ εἰπὲ πῇ. ΣΩ. Τῇδε. ὁ μὲν ὁρῶν, ἐπιστήμων (φαμὲν) τούτου γέγονεν οὗπερ ὁρᾷ. ὄψις γὰρ καὶ αἴσθησις καὶ E ἐπιστήμη ταυτὸν ὡμολόγηται. ΘΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὁ δέ γε ὁρῶν, καὶ ἐπιστήμων γεγονὼς οὗ ἑώρα, ἐὰν μύσῃ, μέμνηται μὲν, οὐχ ὁρᾷ δὲ αὐτό. ἢ γάρ; ΘΕ. Ναί. ΣΩΚ. Τὸ δέ γε οὐχ ὁρᾷ, οὐκ ἐπίσταται, ἐστίν· εἴπερ καὶ τὸ ὁρᾷ, ἐπίσταται. ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Συμβαίνει ἄρα, οὗ τις ἐπιστήμων ἐγένετο, ἔτι μεμνημένον αὐτὸν, μὴ ἐπίστασθαι, ἐπειδὴ οὐχ ὁρᾷ. ὃ τέρας ἔφαμεν ἂν εἶναι εἰ γίγνοιτο. ΘΕ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩ. Τῶν ἀδυνάτων δή τι συμβαίνειν φαίνεται, ἐάν τις ἐπιστήμην καὶ αἴσθησιν ταυτὸν φῇ εἶναι. ΘΕ. Ἔοικε. ΣΩ. Ἄλλο ἄρα ἑκάτερον φατέον. ΘΕ. Κινδυνεύει. ΣΩΚ. Τί οὖν δῆτ᾽ ἂν εἴη ἐπιστήμη, πάλιν ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἔοικε, λεκτέον. καίτοι τί ποτε μέλλομεν, ὦ Θεαίτητε, δρᾶν; ΘΕ. Τίνος πέρι; ΣΩ. Φαινόμεθά F μοι, ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου, ᾄδειν. ΘΕΑΙΤ. Πῶς δή; ΣΩΚΡΑΤ. Ἀντιλογικῶς ἐοίκαμεν πρὸς τὰς τῶν ὀνομάτων ὁμολογίας ἀνομολογησάμενοι, καὶ τοιούτῳ τινὶ περιγενόμενοι τοῦ λόγου, ἀγαπᾶν· καὶ οὐ φάσκοντες ἀγωνισταὶ ἀλλὰ σοφοὶ εἶναι, λανθάνομεν ταυτὰ ἐκείνοις τοῖς δεινοῖς ἀνδράσι ποιοῦντες. ΘΕ. Οὔπω μανθάνω ὅπως λέγεις. ΣΩΚ. Ἀλλ᾽ ἐγὼ πειράσομαι δηλῶσαι περὶ αὐτῶν ὅ γε δὴ νοῶ. ἠρόμεθα γὰρ δὴ, εἰ μαθὼν καὶ μεμνημένος τις τι, μὴ ἐπίσταται· καὶ τὸν ἰδόντα καὶ μύσαντα, μεμνημένον, ὁρῶντα δὲ οὔ, ἀποδείξαντες, οὐκ εἰδότα ἀπεδείξαμεν καὶ ἅμα μεμνημένον. G τοῦτο δ᾽ εἶναι ἀδύνατον. καὶ οὕτω δὴ μῦθος ἀπώλετο ὁ Πρωταγόρειος, καὶ ὁ σὸς ἅμα ὁ τῆς ἐπιστήμης καὶ αἰσθήσεως, ὅτι ταυτόν ἐστι. ΘΕ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὔτι ἂν οἶμαι, ὦ φίλε, εἴπερ γε ὁ πατὴρ τοῦ ἑτέρου μύθου ἔζη, ἀλλὰ πολλὰ ἂν ἤμυνε· νῦν δὲ ὀρφανὸν αὐτὸν ἡμεῖς προπηλακίζομεν. καὶ γὰρ οὐδ᾽ οἱ ἐπίτροποι οὓς Πρωταγόρας κατέλιπε, βοηθεῖν ἐθέλουσιν· ὧν Θεόδωρος εἷς ὅδε. ἀλλὰ δὴ αὐτοὶ κινδυνεύσομεν τοῦ δικαίου ἕνεκ᾽ αὐτῷ βοηθεῖν. ΘΕΟ. Οὐ γὰρ ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ μᾶλλον Καλλίας ὁ Ἱππονίκου, τῶν ἐκείνου ἐπίτροπος. ἡμεῖς δέ πως θᾶττον ἐκ τῶν ψιλῶν λόγων πρὸς τὴν γεωμετρίαν ἀπενεύσαμεν. χάριν γε μέντοι σοὶ ἕξομεν, H ἐὰν αὐτῷ βοηθῇς. Σ. Καλῶς λέγεις, ὦ Θεόδωρε. σκέψαι οὖν τήν γ᾽ ἐμὴν βοήθειαν. τῶν γὰρ ἄρτι δεινότερα ἄν τις ὁμολογήσειε, μὴ προσέχων τοῖς ῥήμασι τὸν νοῦν, ᾗ τὸ πολὺ εἰθίσμεθα φάναι τε καὶ ἀπαρνεῖσθαι. σοὶ λέγω ὅπῃ,

A cenſeo:& quæ multi audientes admitterent,hæc dicite,(quod graue eſſet,niſi quilibet vir cuilibet bruto ſapientia lōgè præſtaret)Demonſtrationem verò neceſſitatémque ne vllam afferatis,ſed veriſimili tantū ratione vtimini.Qua ſi vellet Theodorus,aut quiuis alius geometra in diſputationibus geometricis vti,nullius prorſus æſtimaretur.Conſiderate igitur tu ſimul atque Theodorus,vtrum ſermones tantis de rebus ratione probabili tantum confirmatos recipere velitis. THE.Iniuſtè & tu,ô Socrates,& nos reciperemus. SOC.Sed iam alia res, B quemadmodum inter te & Theodorum conueniebat conſideranda. THE.Alia certè. SOC.Sic vtique cogitemus, ſit ne idem ſcientia & ſenſus,an aliud. Ad hoc enim omnis ſuperior ſermo vergebat,& huius gratia permulta, atque miranda tetigimus.nónne? THE.Sic eſt omnino. S.Cōfitebimur quęcunque videndo,vel audiendo ſentimus, eadem omnia ſimul etiam ſcire?vtputa barbarorum vocem antequam didicerimus, dicemus non audire quando loquuntur?an audire ſciréque ſimul?& literarum prorſus ignari cùm illarum contextum aſpicimus,num videre nos eas negabimus? an & ſcire ſi modo viderimus,aſſeremus. THE.Idipſum,ô Socrates,quod in his cer C nimus & audimus,ſcire affirmabimus:horum quidem figuram colorémque inſpicere & ſcire ſimiliter, illorum autē acutam vocem & grauem audire pariter atque ſcire.Quæ verò grammatici & interpretes de his tradunt,neque ſentire videndo & audiendo,neque etiam ſcire. S. Optimè,ô Theætete,neque in his repugnandum tibi, vt magis inde proficias, verùm aſpice & aliud quod ad hæc accidit, & conſidera qua ratione repelli vitaríque poſſit. THE.Quid iſthuc? S.Hoc ſanè:ſi quis percontetur,fieríne poſſit, vt quod quis quandoque ſciuit, & adhuc memoria tenet fixúmque conſeruat, idipſum tamen neſciat: D In longum profectò ſermonem traho, quærere cupiēs vtrum aliquis quod didicit memoria retinēs haud noſcat. THE.Quî hoc fieri poſſet,ô Socrates? Monſtrū quod dicis eſſet. S.Num igitur deliro,aduerte obſecro. Videre,nónne ſentire dicis,viſionemque ſenſum? THE. Aio. S. Qui aliquid videt,nónne idem ſcit quod & videt,vt præſens ſermo proponit? THE.Certè. SO.Memoriam aliquid vocas? THE.Voco equidem. SO.Alicuiúſne,an nullius? THE.Alicuius certè. SOC. An non earum rerū quas didicit ſenſitque? THE. Harum profectò. S.Quod quis vidit,quandoque meminit? THE.Meminit. SOCR.Nunquid etiam cùm claudit oculos, an cùm hoc facit, protinus obliuiſcitur? THE.Abſurdum hoc dictu,ô Socrates,eſſet. SOC. E Cogitur tamen id fateri quiſquis ſermonem ſuperiorem ſeruare velit,aliter autem minimè. THE.Ego quoque per Iouem ſuſpicor,neque dum ſatis intelligo. Dic oro, quo pacto? SOC. Hoc ſanè.qui videt,idem ſcit quod & videt,vt confeſſi ſumus: nam viſionem, ſenſum, ſcientiámque idem eſſe conuenimus. THE.Conuenimus. SO.Qui verò vidit,atque ideo ſcit,meminit quod vidit, vel clauſis oculis, neque tunc aliquid videt. THE. Sic accidit. SOC. Non videre autem, neſcire eſt, ſiquidem videre ſcire erat. THE. Verum. SOC. Contingit itaque quod quis quandoque ſciuit, etiam dum meminit, id neſcire, ſi non videt.Quod quidem ſi fieret, mōnſtrum quoddam fore prædiximus. THE. Vera loqueris. SOC. Nonnihil igitur im- F poſſibile videtur accidere, ſiquis ſcientiam ac ſenſum idem eſſe poſuerit. THE.Sic apparet. SOCRA. Aliud ergo vtrunque fatendum. THEODOR. Videtur. SOCR. Quamobrem quid ſcientia ſit à principio iterum perquirendum. cæterum quídnam agimus,ô Theætete? THE. Qua de re percontaris? SOC. Videmur vtique mihi ignaui galli inſtar,antequàm vicerimus ad cantandum ſtatim proſilientes à diſputatione. THE. Quî iſthuc? SOCR. Contradictoriè videmur aduerſus nominum conceſſiones confeſſi & circa tale quiddam verſati verba ri- G mari,in ipſiſque conſiſtere: cúmque non rabulas,ſed philoſophos nos eſſe profiteamur, nihil aliud tamen, quàm acres illi viri clàm facimus interim. THE. Nondum quid velis intelligo. SO. Equidem quod in his ſentio, explanare conabor. quæſiuimus nunquid qui aliquid dicit ac meminit, neſciat: oſtendentéſque eum qui vidit, clauſis etiam oculis recordari, nec videre tamen, neſcium ſimul & memorem demonſtrauimus, quod nimium impoſſibile.Atque ita Protagorea fabula prorſus euanuit, ac tua ſimul,quæ ſenſum ſcientiámque idem eſſe canebat. THE.Conſtat. SOC.Nequaquam ita,vt arbitror,ô amice, ſi pater alterius fabulæ ſupereſſet, ſed vehementiſſimè H propugnaret. Nunc autem orphanam ipſam inſequimur expoliamúſque,neque tutores quos reliquit Protagoras, è quorum numero vnus eſt Theodorus hic, ſuccurrere volunt. Verùm nos iuſtitiæ gratia illi ſuffragari aggrediemur. THE.Non ego quidem, ô Socrates, imò Callias Hipponici filius rerum Protagoræ tutor.Nos profectò à nudis ſermonbus ad geometriam repentè deflexímus. Gratiam tibi tamen habebimus,ſi illi opem tuleris. S.Scitè loqueris,ô Theodore. Aduerte igitur qua via ſuccurram. ſiquis minus vim verborum animaduertit,qua plerunque affirmare quicquam,& negare ſolemus,abſurdiora etiam ſuperioribus conſiteri cogetur. Dicā tibi quēadmodum,

an Theæteto? THE. Vtriſque communiter. Reſpondeat autem iunior. Nam ſi labatur, minus peccabit. SOC. Difficilimam autem quæſtionem dico. ea verò eſt huiuſmodi: num fieri poteſt, vt qui aliquid nouit, quod noſcit ignoret? THE. Quid reſpondebimus Theætete? THE. Impoſſibile ego quidem puto. SOC. Non vtique, ſi videre, ſcire eſſe poſueris. quid enim reſpondeas inexplicabili quæſtioni, puteo quod dicitur incluſus, ſi quis te vir intrepidus interrogauerit manu alterum tibi tegens oculum, vtrum tecto oculo veſtem videas. THEO. Non hoc dicam ſed altero. SOCRA. An non idem ſimul & vides, & non vides? THE. Ita quodammodo. SOCR. Haud equidem, dicet ille iubeo, vel quæſiui quo pacto, ſed vtrum quod ſcis idẽ & neſcias. In præſentia verò quod non vides, videre videris: & ſuprà cõfeſſus eſt, videre quidem ſcire eſſe, non videre autem neſcire. Collige quid ex his aduerſus te concludatur. THE. Contraria planè eorum quæ propoſuéram. SOC. Plura forſitan, ô mirifice puer, tibi talia contigiſſent, ſiquis à te quæſiſſet, vtrum ſcire liceat & acutè, & obtuſè, & cominus quandoque ſcire, eminus verò nequaquam, & vehementer idem atque remiſſè, cæteráque permulta. Quæ quidem inſidiando vir clypeatus, & ad dicendum mercede conductus quærens, quando idem ſcientiam ſenſúmque ponebas, te in auditum, olfactum, ac cæteros ſenſus ordine inieciſſet, ſtudioſéque & ſedulò nimirum redarguiſſet: atque te comprehendens non prius te dimiſiſſet, quàm tu eius exquiſitam ſapientiam admiratus ab eo vinctus eſſes: vbi captus atque ligatus tanta te ipſe pecunia redemiſſes, quanta tu & ille ſtatuiſſetis. Quã igitur rationẽ, inquies forſan, pro tutãdis opinionibus ſuis Protagoras aſſignabit? Nunquid aliud tentandum eſt? THE. Et maximè quidem. SOC. Et hæc vtique omnia quæ & nos opem illi ferẽtes dicimus, & contrà, vt arbitror, progredietur, deſpiciens nos penitus, atque ita obiectans: Bonus iſte Socrates cùm puer ab ipſo interrogatus, extimuit, vtrum quis poſſit quod meminit, idem ſimul & ignorare, & ille perterritus negauiſſet, ex eo quòd rem ipſam proſpicere nõ potuerat, ridiculum me in diſputatione monſtrauit. res autem ô ignauiſſime Socrates, ita ſe habet. Quoties ex meis aliquid quærendo conſideras, ſi interrogatus reſpondeat eadem quæ ego etiam reſponderem, refellatúrque, me quoque redargutũ exiſtimato. Sin alia, ipſum ſolummodo qui reſpondit. Principio putáſne aliquem conceſſurũ tibi, memoriã adeſſe cuipiã, quando non amplius patitur, earum rerum quas paſſus fuerit, & ipſam talem paſſionẽ eſſe qualis fuerat dum pateretur? permultum abeſt. An formidaturũ cẽſes admittere quòd poſſit aliquis idem noſſe ſimul & ignorare? Quòd ſi forſitã minus audeat, daturum ſperas eundem eſſe diſſimilem factum alicui priuſquam fiat diſſimilis exiſtenti? magis autem hunc eſſe aliquẽ, ſed non hos, & eos quidem infinitos effectos, ſi quidẽ diſſimilitudo fiat ſi modò aucupia verborum vitare inuicem oportuerit. Cæterùm, ô beate, generoſius ea quæ dico, aggredere, méque ſi potes refelle, quòd non proprij cuique noſtrûm ſenſus fiant: vel etiam ſi proprij ſint, nihilo magis quod apparet, illi ſoli fiat: vel ſi eſſe oporteat, nominare liceat, cui apparet. Sues autem & cynocephalos dum narras, non ipſe ſolum beſtiam imitaris, ſed eos qui audiunt, vt idem quoque in mea ſcripta ſibi permittant, perſuades. Neque rectè facis. equidem veritatem habere ſe aſſero, quemadmodum ſcripſi. menſuram enim vnumquenque noſtrûm eorum quæ ſunt, & quæ non ſunt, eſſe: ſed magnopere hoc ipſo aliud ab alio diſcrepare, quòd & huic alia ſunt, apparéntque, & illi alia. Sapientiam verò & ſapiẽtem virum nullo modo exiſtere nego. Imò hunc ipſum ſapientem voco, qui illius conditionem cui mala videntur, ſúntque, permutans, bona apparere & eſſe ſibi facit. Sermonem autem meum, ne verbis duntaxat perſequere, verùm ſic planius iterum quod dico, perdiſce, & in memoriã dictum ſuperius reuoca, quòd ægrotanti amara videtur quæ guſtat, & ſunt: bene valenti contraria ſunt, atque videntur. Sapientiorem vtique horum neutrum ex hoc oportet aſſerere, neque enim id fieri poteſt, neque aſſerendum ægrotantem inſipientem eſſe, quia hæc putet, ſanum contrà ſapientem, quia diuerſa. Permutandum verò in alterum habitum. Alter enim habitus melior. Similiter in diſciplina ab altero habitu in meliorem permutãdum. Sed medicus quidem medelis tranſmutat, ſophiſta ſermonibus. Nemo enim efficit, vt qui falsò opinatur, verè deinde exiſtimet: quippe cùm ea, quæ non ſunt, opinari nemo valeat, nec alia præter illa quæ patitur. hæc autem ſemper vera ſunt. facere tamen quis poteſt, vt qui deprauati animi habitu cognata ſibi opinatur, ſana deinde mente diuerſa quædam exiſtimet, quæ plerique ob imperitiam phantaſmata vera nominant. Ego autem meliora aliis alia dico, veriora nequaquam. Sapientes præterea, ô amice Socrates, nullo pacto ranas nuncupo, imo ſecundum corpora, medicos: ſecundum plantas, agricolas. Aio equidem hos viros plantis ſuis pro deprauatis ſenſibus quoties tale aliquid ægrotat, bonos integróſque, & veros ſenſus inferre: ſapientes quoque & bonos rhetores ciuitatibus bona pro malis videri iuſta efficere: quoniam quæcũque ciuitati cuilibet iuſta honeſtáque videtur, hæc ſunt & illi talia quãdiu ſic putat: ſed ſapiens pro malis his ſingulis,

Prouerbium.

Pro Protagora.

A ἢ Θεαιτήτῳ; ΘΕΟ. Εἰς τὸ κοινὸν μὲν οὖν. ὑποκρινέσθω δὲ ὁ νεώτερος· σφαλεὶς γὰρ, ἧττον ἀσχημονήσει. Σ. Λέγω δὴ τὸ δεινότατον ἐρώτημα. ἔστι δὲ οἶμαι τοιόνδε τι· ἆρα οἷόν τε τὸν αὐτὸν εἰδότα τι, τοῦτο ὃ οἶδε μὴ εἰδέναι; ΘΕΟ. Τί δὴ οὖν ἀποκρινούμεθα, ὦ Θεαίτητε; ΘΕΑΙ. Ἀδύνατόν που οἶμαι ἔγωγε. Σ. Οὔκ, εἰ τὸ ὁρᾶν γε ἐπίστασθαι θήσεις. τί γὰρ χρήσῃ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συσχόμενος, ὅταν ἐρωτᾷ ἀνέκπληκτος ἀνήρ, καταλαβὼν τῇ χειρὶ σοῦ τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν, εἰ ὁρᾷς τὸ ἱμάτιον τῷ κατειλημμένῳ. ΘΕ. Οὐ φήσω οἶμαι τούτῳ γε, τῷ μέντοι ἑτέρῳ. Σ. Οὐκοῦν ὁρᾷς τε καὶ οὐχ ὁρᾷς ἅμα ταὐτόν; ΘΕ. Οὕτω γέ πως. ΣΩ. Οὐδὲν ἐγὼ (φήσει) τοῦτο οὔτε τάττω, οὔτε ἠρόμην τὸ ὅπως, ἀλλ' εἰ, B ὃ ἐπίστασαι, τοῦτο καὶ οὐκ ἐπίστασαι. νῦν δ' ὃ οὐχ ὁρᾷς, ὁρῶν φαίνῃ. ὡμολογηκὼς δὲ τυγχάνεις τὸ ὁρᾶν, ἐπίστασθαι, καὶ τὸ μὴ ὁρᾶν, μὴ ἐπίστασθαι. ἐξ οὖν τούτων λογίζου τί σοι συμβαίνει. ΘΕ. Ἀλλὰ λογίζομαι ὅτι τἀναντία οἷς ὑπεθέμην. ΣΩ. Ἴσως δέ γ' ὦ θαυμάσιε πλείω ἂν τοιαῦτ' ἔπαθες, εἴ τις σε προσηρώτα εἰ ἐπίστασθαι ἔστι καὶ ὀξύ, ἔστι δὲ ἀμβλύ, καὶ ἐγγύθεν μὲν ἐπίστασθαι, πόρρωθεν δὲ μή· καὶ σφόδρα καὶ ἠρέμα, τὸ αὐτό. καὶ ἄλλα μυρία· ἃ ἐλλοχῶν ἂν πελταστικὸς ἀνὴρ μισθοφόρος ἐν λόγοις, ἐρόμενος, ἡνίκ' ἐπιστήμην καὶ αἴσθησιν ταὐτὸν ἔθου, ἐμβαλὼν ἂν εἰς τὸ ἀκούειν καὶ ὀσφραίνεσθαι, καὶ τὰς τοιαύτας αἰσθήσεις, ἤλεγχεν ἄν, ἐπέχων καὶ οὐκ ἀνιείς, C πρὶν θαυμάσας τὴν πολυάρατον σοφίαν, συνεποδίσθης ὑπ' αὐτοῦ· οὗ δή σε χειρωσάμενός τε καὶ συνδήσας, ἤδη ἂν τότε ἐλύτρου χρημάτων ὅσων σοί τε κἀκείνῳ ἐδόκει. τίν' οὖν δὴ ὁ Πρωταγόρας (φαίης ἂν ἴσως) λόγον ἐπίκουρον τοῖς αὑτοῦ ἐρεῖ; ἄλλο τι πειρώμεθα λέγειν; ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Ταῦτά τε δὴ πάντα ὅσα ἡμεῖς ἐπαμύνοντες αὐτῷ λέγομεν, καὶ ὁμόσε, οἶμαι, χωρήσεται, καταφρονῶν ἡμῶν καὶ λέγων, Οὗτος δὴ ὁ Σωκράτης ὁ χρηστός, ἐπειδὴ αὐτῷ παιδίον τι ἐρωτηθὲν ἔδεισεν, εἰ οἷόν τε τὸν αὐτὸν τὸ αὐτὸ μεμνῆσθαι ἅμα καὶ μὴ εἰδέναι· καὶ δεῖσαν ἀπέφησε, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι προορᾶν, γέλωτα δὴ τὸν ἐμὲ ἐν τοῖς λόγοις ἀπέδειξε. D τὸ δέ, ὦ ῥᾳθυμότατε Σώκρατες, τῇδ' ἔχει· ὅταν τι τῶν ἐμῶν δι' ἐρωτήσεως σκοπῇς, ἐὰν μὲν ὁ ἐρωτηθεὶς, οἷάπερ ἐγὼ ἀποκριναίμην ἀποκρινόμενος σφάλληται, ἐγὼ ἐλέγχομαι· εἰ δὲ ἀλλοῖα, αὐτὸς ὁ ἐρωτηθείς. αὐτίκα γάρ, δοκεῖς τινά σοι συγχωρήσεσθαι, μνήμην παρεῖναί τῳ ὧν ἔπαθε, τοιοῦτόν τι οὖσαν πάθος οἷον ὅτε ἔπασχε, μηκέτι πάσχοντι; πολλοῦ γε δεῖ. ἢ αὖ ἀποκνήσειν ὁμολογεῖν οἷόν τ' εἶναι, εἰδέναι καὶ μὴ εἰδέναι τὸν αὐτὸν τὸ αὐτό; ἢ ἐάνπερ τοῦτο δείσῃ, δώσειν ποτὲ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνομοιούμενον τῷ πρὶν ἀνομοιοῦσθαι ὄντι; μᾶλλον δὲ τόν, εἶναί τινα, ἀλλ' οὐχὶ τούς· καὶ τούτους γιγνομένους ἀπείρους, ἐάνπερ ἀνομοίωσις γίγνηται· εἰ δὴ ὀνομάτων γε δεήσει θηρεύσεις διευλαβεῖσθαι ἀλλήλων. ἀλλ' ὦ μακάριε (φήσει) γενναιο- E τέρως ἐπ' αὐτὸ ἐλθὼν ὃ λέγω, εἰ δύνασαι, ἐξέλεγξον ὡς οὐχὶ ἴδιαι αἰσθήσεις ἡμῶν ἑκάστῳ γίγνονται· ἢ ὡς ἰδίων γιγνομένων, οὐδέν τι ἂν μᾶλλον τὸ φαινόμενον μόνῳ ἐκείνῳ γίγνοιτο· ἤ, εἰ εἶναι δεῖ, ὀνομάζειν, εἴη ᾧπερ φαίνεται. ὗς δὲ καὶ κυνοκεφάλους λέγων, οὐ μόνον αὐτὸς ὑηνεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκούοντας τοῦτο δρᾶν εἰς τὰ συγγράμματά μου ἀναπείθεις, οὐ καλῶς ποιῶν. ἐγὼ γάρ φημι μὲν τὴν ἀλήθειαν ἔχειν ὡς γέγραφα· μέτρον γὰρ ἕκαστον ἡμῶν εἶναι τῶν τε ὄντων καὶ μή· μυρίον μέντοι διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου αὐτῷ τούτῳ, ὅτι τῷ μὲν ἄλλα ἔστι τε καὶ φαίνεται, τῷ δέ, ἄλλα. καὶ σοφίαν καὶ σοφὸν ἄνδρα πολλοῦ δέω τὸ μὴ φάναι εἶναι, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον καὶ λέγω σοφόν, F ὃς ἄν τινι ἡμῶν ᾧ φαίνεται καὶ ἔστι κακά, μεταβάλλων, ποιήσει ἀγαθὰ φαίνεσθαί τε καὶ εἶναι. τὸν δὲ λόγον αὖ μὴ τῷ ῥήματί μου δίωκε, ἀλλ' ὧδε ἔτι σαφέστερον μάθε τί λέγω. οἷον γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγετο ἀναμνήσθητι ὅτι τῷ μὲν ἀσθενοῦντι πικρὰ φαίνεται ἃ ἐσθίει, καὶ ἔστι· τῷ δὲ ὑγιαίνοντι, τἀναντία ἔστι καὶ φαίνεται. σοφώτερον μὲν οὖν τούτων οὐδέτερον δεῖ ποιῆσαι (οὐδὲ γὰρ δυνατόν) οὐδὲ κατηγορητέον, ὡς ὁ μὲν κάμνων, ἀμαθής, ὅτι τοιαῦτα δοξάζει· ὁ δὲ ὑγιαίνων, σοφός, ὅτι ἀλλοῖα. μεταβλητέον δ' ἐπὶ θάτερα. ἀμείνων γὰρ ἡ ἑτέρα ἕξις. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ παιδείᾳ, ἀπὸ ἑτέρας ἕξεως ἐπὶ τὴν ἀμείνω μεταβλητέον. ἀλλ' ὁ μὲν ἰατρὸς φαρμάκοις G μεταβάλλει, ὁ δὲ σοφιστής, λόγοις. ἐπεὶ οὔτε τί γε ψευδῆ δοξάζοντά τίς τινα, ὕστερον ἀληθῆ ἐποίησε δοξάζειν. οὔτε γὰρ τὰ μὴ ὄντα δυνατὸν δοξάσαι, οὔτε ἄλλα παρ' ἃ ἂν πάσχῃ. ταῦτα δὲ ἀεὶ ἀληθῆ. ἀλλ' οἶμαι, πονηρᾷ ψυχῆς ἕξει δοξάζοντα συγγενῆ ἑαυτῆς, χρηστὴ ἐποίησε δοξάσαι ἕτερα τοιαῦτα, ἃ δή τινες τὰ φαντάσματα ὑπὸ ἀπειρίας ἀληθῆ καλοῦσιν. ἐγὼ δέ, βελτίω μὲν τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων, ἀληθέστερα δὲ οὐδέν. καὶ τοὺς σοφούς, ὦ φίλε Σώκρατες, πολλοῦ δέω βατράχους λέγειν· ἀλλὰ κατὰ μὲν τὰ σώματα ἰατροὺς λέγω, κατὰ δὲ φυτά, γεωργούς. φημὶ γὰρ καὶ τούτους τοῖς φυτοῖς ἀντὶ πονηρῶν αἰσθήσεων, ὅταν τι αὐτῶν ἀσθενῇ, χρηστὰς καὶ ὑγιεινὰς αἰσθήσεις τε καὶ ἀληθεῖς ἐμποιεῖν. τοὺς δέ γε σοφούς τε καὶ ἀγαθοὺς ῥήτορας ταῖς πόλεσι τὰ χρηστὰ ἀντὶ τῶν πονηρῶν δίκαια δοκεῖν H εἶναι ποιεῖν. ἐπεὶ οἷά γ' ἂν ἑκάστῃ πόλει δίκαια καὶ καλὰ δοκῇ, ταῦτα καὶ εἶναι αὐτῇ, ἕως ἂν αὐτὰ νομίζῃ. ἀλλ' ὁ σοφὸς ἀντὶ πονηρῶν ὄντων αὐτοῖς ἑκάστων,

A χρηστὰ ἐποίησεν εἶναι καὶ δοκεῖν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ὁ σοφιστὴς τοὺς παιδευομένους οὕτω δυνάμενος παιδαγωγεῖν, σοφός τε καὶ ἄξιος πολλῶν χρημάτων τοῖς παιδευθεῖσι. καὶ οὕτω σοφώτεροί τέ εἰσιν ἕτεροι ἑτέρων, καὶ οὐδεὶς ψευδῆ δοξάζει. καὶ σοὶ ἐάν τε βούλῃ, ἐάν τε μή, ἀνεκτέον ὄντι μέτρῳ. σώζεται γὰρ ἐν τούτοις ὁ λόγος οὗτος· ᾧ σὺ εἰ μὲν ἔχεις ἐξ ἀρχῆς ἀμφισβητεῖν, ἀμφισβήτει λόγῳ ἀντιδιεξελθών· εἰ δὲ δι' ἐρωτήσεων βούλει, δι' ἐρωτήσεων. οὐδὲ γὰρ τοῦτο φευκτέον, ἀλλὰ πάντων μάλιστα διωκτέον τῷ νοῦν ἔχοντι. ποίει μέντοι οὑτωσί. μὴ ἀδίκει ἐν τῷ ἐρωτᾶν. καὶ γὰρ πολλὴ ἀλογία, ἀρετῆς φάσκοντα ἐπιμελεῖσθαι, μηδὲν ἀλλ' ἢ B ἀδικοῦντα ἐν λόγοις διατελεῖν. ἀδικεῖν δ' ἐστὶν ἐν τῷ τοιούτῳ, ὅταν τις μὴ χωρὶς μὲν, ὡς ἀγωνιζόμενος, τὰς διατριβὰς ποιῆται, χωρὶς δὲ, διαλεγόμενος· καὶ ἐν μὲν τῷ παίζῃ τε καὶ σφάλλῃ καθόσον ἂν δύνηται· ἐν δὲ τῷ διαλέγεσθαι, σπουδάζῃ τε καὶ ἐπανορθοῖ τὸν προσδιαλεγόμενον· ἐκεῖνα μόνα αὐτῷ ἐνδεικνύμενος τὰ σφάλματα, ἃ αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν προτέρων συνουσιῶν παρεκέκρουστο. ἂν μὲν γὰρ οὕτω ποιῇς, ἑαυτοὺς αἰτιάσονται οἱ προσδιατρίβοντές σοι, τῆς αὐτῶν ταραχῆς καὶ ἀπορίας, ἀλλ' οὐ σέ· καὶ σὲ μὲν διώξονται καὶ φιλήσουσιν, αὑτοὺς δὲ μισήσουσι, καὶ φεύξονται ἀφ' ἑαυτῶν εἰς φιλοσοφίαν· ἵν' ἄλλοι γενόμενοι, ἀπαλλαγῶσι τῶν οἳ πρότερον ἦσαν. ἐὰν δὲ τἀναντία τούτων δρᾷς, ὥσπερ οἱ πολλοί, τἀ- C ναντία ξυμβήσεταί σοι· καὶ τοὺς συνόντας, ἀντὶ φιλοσόφων μισοῦντας τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἀποφανεῖς, ἐπειδὰν πρεσβύτεροι γένωνται. ἐὰν οὖν ἐμοὶ πείθῃ, (ὃ καὶ πρότερον ἐρρέθη) οὐ δυσμενῶς οὐδὲ μαχητικῶς, ἀλλ' ἵλεῳ τῇ διανοίᾳ συγκαθεὶς, ὡς ἀληθῶς σκέψῃ τί ποτε λέγομεν, κινεῖσθαί τε ἀποφαινόμενοι τὰ πάντα, τό, τε δοκοῦν ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ εἶναι, ἰδιώτῃ τε καὶ πόλει. καὶ ἐκ τούτων ἐπισκέψῃ, εἴτε ταυτὸν, εἴτε καὶ ἄλλο, ἐπιστήμη καὶ αἴσθησις· ἀλλ' οὐχ, ὥσπερ ἄρτι, ἐκ συνηθείας ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων, ἃ οἱ πολλοὶ ὅπῃ ἂν τύχωσιν ἕλκοντες, ἀπορίας ἀλλήλοις παντοδαπὰς παρέχουσι. Ταῦτα, ὦ Θεόδωρε, τῷ ἑταίρῳ σου εἰς βοήθειαν D προσηρξάμην κατ' ἐμὴν δύναμιν, σμικρὰ ἀπὸ σμικρῶν· εἰ δ' αὐτὸς ἔζη, μεγαλειότερον ἂν τοῖς αὑτοῦ ἐβοήθησε. ΘΕΟ. Παίζεις, ὦ Σώκρατες. πάνυ γὰρ νεανικῶς τῷ ἀνδρὶ βεβοήθηκας. ΣΩ. Εὖ λέγεις ὦ ἑταῖρε. καί μοι εἰπέ. ἐνενόησάς που λέγοντος ἄρτι τοῦ Πρωταγόρου, καὶ ὀνειδίζοντος ἡμῖν ὅτι πρὸς παιδίον τοὺς λόγους ποιούμενοι, τῷ τοῦ παιδὸς φόβῳ ἀγωνιζοίμεθα εἰς τὰ ἑαυτοῦ, καὶ χαριεντισμόν τινα ἀποκαλῶν, ἀποσεμνύων δὲ τὸ πάντων μέτρον, σπουδάσαι ἡμᾶς διεκελεύσατο περὶ τὸν αὑτοῦ λόγον; ΘΕΟ. Πῶς γὰρ οὐκ ἐνενόησα, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τί οὖν; κελεύεις πείθεσθαι αὐτῷ; ΘΕΟ. Σφόδρα γε. Σ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι τάδε πάντα, πλὴν σοῦ, παιδία ἐστίν; εἰ οὖν πεισόμεθα τῷ ἀνδρὶ, ἐμὲ καὶ σὲ δεῖ ἐρωτῶντάς τε καὶ ἀποκρινομένους ἀλλήλοις, σπουδάσαι αὐτοῦ περὶ τὸν λό- E γον· ἵνα μὴ τοῦτό γε ἔχῃ ἐγκαλεῖν, ὡς παίζοντες πρὸς μειράκια, διεσκεψάμεθ' αὖ τοῦτον τὸν λόγον. ΘΕΟ. Τί δ'; οὐ πολλῶν τοι Θεαίτητος μεγάλους πώγωνας ἐχόντων ἄμεινον ἂν ἐπακολουθήσειε λόγῳ διερευνωμένῳ; Σ. Ἀλλ' οὔτι σοῦ γε ὦ Θεόδωρε ἄμεινον. μὴ οὖν οἴου ἐμὲ μὲν τῷ σῷ ἑταίρῳ τετελευτηκότι δεῖν παντὶ τρόπῳ ἐπαμύνειν, σὲ δὲ μηδενί. ἀλλ' ἴθι ὦ ἄριστε ὀλίγον ἐπίσπου, μέχρι τούτου αὐτοῦ ἕως ἂν εἰδῶμεν εἴτε ἄρα σὲ δεῖ διαγραμμάτων πέρι μέτρον εἶναι, εἴτε πάντες ὁμοίως σοὶ ἱκανοὶ ἑαυτοῖς εἴς τε ἀστρονομίαν καὶ τἆλλα, ὧν δὴ σὺ πέρι αἰτίαν ἔχεις διαφέρειν. ΘΕ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ Σώκρατες, σοὶ παρακαθήμενον μὴ διδόναι λόγον· ἀλλ' ἐγὼ ἄρτι παρελήρησα, φάσκων σε ἐπιτρέψειν μοι μὴ ἀποδύεσθαι, καὶ οὐχὶ ἀναγκάσειν, καθάπερ Λακεδαιμόνιοι. σὺ δέ μοι δοκεῖς πρὸς F τὸν Σκίρρωνα μᾶλλον τείνειν. Λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ ἀπιέναι ἢ ἀποδύεσθαι κελεύουσι· σὺ δὲ κατ' Ἀνταῖόν τί μοι μᾶλλον δοκεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν· τὸν γὰρ προσελθόντα οὐκ ἀνίης πρὶν ἀναγκάσῃς ἀποδύσας ἐν τοῖς λόγοις προσπαλαῖσαι. Σ. Ἄριστά γε ὦ Θεόδωρε τὴν νόσον μου ἀπείκασας. ἰσχυρότερος μέντοι ἐγὼ ἐκείνων. μυρίοι γὰρ ἤδη μοι Ἡρακλέες τε καὶ Θησέες ἐντυχόντες καρτεροὶ πρὸς τὸ λέγειν, μάλ' εὖ συγκεκόφασιν· ἀλλ' ἐγὼ οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίσταμαι. οὕτω τις ἔρως δεινὸς ἐνδέδυκε τῆς περὶ ταῦτα γυμνασίας. μὴ οὖν μηδὲ σὺ φθονήσῃς προσανατριψάμενος σαυ- G τόν τε ἅμα καὶ ἐμὲ ὀνῆσαι. ΘΕ. Οὐδὲν ἔτι ἀντιλέγω· ἀλλὰ ἄγε ὅπῃ ἐθέλεις. πάντως τὴν περὶ ταῦτα εἱμαρμένην ἣν ἂν σὺ ἐπικλώσῃς, δεῖ ἀνατλῆναι ἐλεγχόμενον, οὐ μέντοι περαιτέρω γε ὧν προτίθεσαι οἷός τ' ἔσομαι παρασχεῖν ἐμαυτόν σοι. ΣΩ. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ μέχρι τούτων. καί μοι πάνυ τήρει τὸ τοιόνδε, μή που παιδικόν τι λάθωμεν εἶδος τῶν λόγων ποιούμενοι, καί τις πάλιν ἡμῖν αὐτὸ ὀνειδίσῃ. ΘΕ. Ἀλλὰ δὴ πειράσομαί γε καθόσον ἂν δύνωμαι. ΣΩ. Τοῦδε τοίνυν πρῶτον πάλιν ἀντιλαβώμεθα οὗπερ τὸ πρότερον· καὶ ἴδωμεν, ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς ἐδυσχεραίνομεν ἐπιτιμῶντες τῷ λόγῳ, ὅτι αὐτάρκη ἕκαστον εἰς φρόνησιν ἐποίει· καὶ ἡμῖν συνεχώρησεν ὁ Πρωταγόρας, περί τε τοῦ ἀμείνονος καὶ τοῦ χείρονος διαφέρειν τινάς· οὓς H δὴ καὶ εἶναι σοφούς. οὐχὶ δή; Θ. Ναί. Σ. Εἰ μὲν τοίνυν αὐτὸς παρὼν ὡμολόγει, ἀλλὰ μὴ ἡμεῖς βοηθοῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ συνεχωρήσαμεν, οὐδὲν ἂν πάλιν ἔδει ἐπαναλαβόντας βεβαιοῦσθαι· νῦν δὲ τάχ' ἄν τις ἡμᾶς ἀκύρους τιθείη τῆς ὑπὲρ ἐκείνου ὁμολογίας. διὸ κάλλιον, ὡς ἔχει, σαφέστερον περὶ τούτου τοῦ αὐτοῦ διομολογήσασθαι. οὐ γάρ τι σμικρὸν παραλλάττει οὕτως ἔχον, ἢ ἄλλως. Θ. Λέγεις

bona & iudicari & eſſe efficit. Eadem ratione ſophiſta eos qui erudiuntur, ſic erudire potens, ſapiens eſt, dignúſque ampla mercede apud auditores habetur. Atque ita alij ſapientiores aliis ſunt, neque vllus tamen falſa putat: & tibi hoc ipſum, velis, nolis, cùm rerum menſura ſis, admittendum. hic enim ſermo in his ſeruatur. Cui ſi quo modo à principio iterum repugnare potes, repugna oratione congreſſus. Quòd ſi interrogando vis, interrogando perage. Neque enim hoc fugiẽdum, ſed omnium maximè his qui ſanæ mentis ſunt, perſequẽdum. Sic tamen id effice, ne interrogando ſis iniurius. Abſurdū eſt profectò eum virum, qui virtutẽ meditari ſe pręcipuè profitetur, in ſermonibus ſemper iniurium eſſe. Afficere autem iniuria in his eſt, quum quis non ſeorſim quidẽ certando exercetur, ſeorſim verò differendo: & in illo quidem ſcilicet certamine iocatur, fallítq. pro viribus, in hoc aūt, diſputatione videlicet, ſeriò agit & corrigit diſputantem, eos illi dūtaxat errores indicans, quibus ipſe & ex ipſo & ex præteritis diſputationibus abductus eſt. Si ita feceris, ſeipſos qui tecū verſabuntur, non te, perturbationis defectúſque ſui cauſa eſſe confitebuntur, téq; protinus ſectabuntur & diligent, ſeipſos contrà odio habebunt, & à ſeipſis ad philoſophiā confugient, vt alij quodammodo effecti, habitum priſtinū deponant: ſinautem contraria feceris, quemadmodum alij quoque permulti, contraria etiam tibi cōtingent, & familiares pro philoſophis, ſtudij huius inimicos, cùm adoleuerint, reddes. Si igitur mihi parueris, quod & ſuprà dictum eſt, haud hoſtiliter contentioſéque, ſed placido mitique animo aſſentiens, conſiderabis quomodo moueri dicamus omnia, & quomodo quod cuique videtur, hoc & priuatim, & publicè ſit, & ex his inquires vtrum idem an aliud ſcientia ſit, & ſenſus: neque vt modo cœpiſti, ex verborum nominúmque conſuetudine differes, quæ multi quocunque libet, trahentes, varios dubitationum iniiciunt ſcrupulos. Hæc, ô Theodore, in defenſionem amici tui tentaui pro viribus, parua quidem à paruis. Si enim ipſe viueret, fortius magnificentiúſque pro ſeipſo pugnaret. THE. Iocaris, ô Socrates, nam fortiter pro illo certaſti. SOC. Rectè loqueris, ô amice. Sed mihi dicas. Aduertiſtíne quod iam pridem Protagoras nos increpet, quòd cum puero diſputantes metu puerili aduerſus eius ſcripta depugnemus? cúmque ipſe genus hoc vrbanitatis reiiceret, mediocritatem verò in omnibus mirè tolleret, ſerio in eius dictis verſari nos iuſſit? THE. Quídni, ô Socrates, animaduerterim? SOC. Quid ergo? iubes nos illi parere? THE. Summopere. SOC. Cernis hos omnes excepto te, pueros eſſe? Quare ſi illi credimus, me ſimul ac te oportet interrogando viciſſim, & reſpondendo ſeriò ſermonem eius examinare, ne iterum nos incuſet, quòd ludentes cum pueris, ſermonem ſuum exagitemus. THE. Quid prohibet quin Theætetus melius, quàm multi barbati ſcrutantem te aſſequatur? S. Non tamen te, ô Theodore, melius. Ne igitur cenſeas oportere me amico tuo defuncto omnem opem afferre, te verò nullam: verùm agesis vir optime, ſequere me pauliſper, quoad hoc duntaxat inueniamus, vtrum te deceat in figuris geometricis eſſe menſuram, aut omnes æquè ac tu in aſtronomia cæteriſque facultatibus, in quibus tu meritò præſtare videris, periti ſint. THE. Difficile eſt, ô Socrates, vt qui tibi aſſidet, rogan ti non reſpondeat. Delirabam profectò paulò antè, cùm dicerem te conceſſurum mihi, ne ad pugnam accingerer, & Lacedæmoniorum more ne compellerer. Nunc ad Scironem potius declinare videris. nam Lacedæmonij exui, vel abire iubẽt. Tu aūt Antæū imitari videris. Congredientẽ nanq. non prius dimittis, quàm nugatum tecū certare coëgeris. S. Congruam, ô Theodore, morbi mei ſimilitudinẽ reperiſti. Robuſtior tamen illis ego ſum. Innumeri enim iam Hercules & Theſei fortes in dicendo viri mecum congreſſi, defatigati ſunt, ego tamen nihilo magis deſiſto, adeò me exercitationis huius vehemens amor inuaſit. Neque tu igitur mihi inuideas, quo minus mecum exercitatus, te ſimul ac me iuues. THE. Haud vltrà repugno, ducas quā lubet. Prorſus hanc quaſi fatalem neceſſitatem quā tu cōſtituis, conuicto ferendū eſt. Neque tamen vltra ea, quæ propoſuiſti, me tibi exhibere poſſum. S. Sat iſtud erit, ſed id mihi diligenter obſerua, ne clàm in puerilem loquendi ritum labamur, & ob eam cauſam, nos aliquis iterū carpat. THE. Conabor ſanè pro viribus. S. Hoc igitur in primis, quod ſuprà tetigimus, reſumamus ac videamus, vtrum rectè nécne ſermonem illius improbauerimus, quo ille vnumquenque ad ſapientiam ſibimet ſufficere dicit. Nobis porrò conceſſit. Protagoras, in eo quod melius, vel deterius inter ſe pleroſque differre, & eos ſapientes eſſe. an non? THE. Conceſſit. S. Si enim ipſe ſua hæc præſens confeſſus eſſet, non autem nos in eius fauorẽ conceſſiſſemus, nihil opus ſit repetendo eadẽ confirmare. Nūc aūt cū videri fortaſſe poſſit, non ſatis idoneos dogmatū illius aſſertores nos eſſe, prȩſtat perſpicuè, vt ſe res habet concedere. Nā non parū intereſt, ſic an aliter habeat. THE. Vera

loqueris. SOC. Igitur non ex alienis, ſed ex ipſius duntaxat ſermone, quàm breuiſſimè conſenſum accipiamus. THE. Qui? S. Sic. Quod cuique videtur, id illi cui videtur eſſe dixit. THE. Dixit certè. SO. Nunquid igitur & nos, ô Protagoras, hominis imò hominum omnium opiniones dicimus, aſſerimúſque neminem prorſus partim quidem ſe, quàm alios ſapientiorem putare, partim verò alios ſapientiores, quàm ſe. An non enim in maximis periculis, quoties in caſtris, aut morbis, aut mari fluctuant, quaſi deos habent eos, qui ſingulis in rebus præſtãt, ſeruatoréſque ſuos putant, nulla alia re cæteris, quàm ſcientia præcellentes? & per omnia humana quærentibus præceptores ac duces ſuiipſorum aliorúmque animantium atque operum, qui communiter æſtimantur tam ad docendum, quàm ad imperandum ſufficere? In his omnibus quid aliud dicemus, quàm quòd homines inter ſe ſapientiam & ignorantiam eſſe putẽt? THE. Nihil aliud. SO. Nónne ſapientiam, verã cogitationem eſſe ducunt, ignorantiã verò, falſam opinionẽ? THEO. Quidni? S. Quorſum, ô Protagoras, ſermonẽ vertemus? Vtrum homines vera ſemper opinari dicemus? An aliquando vera, falſa nonnunquam? Vtrinque enim ſequitur, vt non ſemper vera, ſed vtraque opinentur. Attende enim Theodore, velitne Protagoras aut tu forſan ipſe contendere, quòd nemo quiſquam ſit, qui quenquam vel imperitum eſſe, vel falſa opinari putet. THEO. Incredibile hoc, ô Socrates. S. Atqui in hanc neceſſitatem ſermo ille delabitur, qui menſuram omnium hominem prædicat. THEO. Quo pacto? S. Cùm tu aliquid apud te ſtatuis, deinde mihi opinionem tuam declaras, tibi quidem ſecundũ illius ſermonem verum eſto, nos autem, nónne ſententiæ tuæ iudices fieri poſſumus, an opinari ſemper te vera iudicamus? Quin potius innumeri homines tecum quotidie pugnant contra quàm tu opinantes, putantéſque te perperam iudicare atque opinari. THEO. Per Iouem, ô Socrates, quàm plurimi ſunt, vt inquit Homerus, qui mihi ex hominibus negotia faceſſant. S. Quid ergo? Vis dicamus, tunc te quidem tibiipſi vera opinari? permultis aliis aũt falſa? THE. Ex his quæ dicta ſunt, neceſſariò ſequi videtur. S. Quid ipſi Protagoræ? An non neceſſarium? Si enim nec ipſe putaſſet hominem eſſe menſurã, neque etiam multi iſti, vt neque putant, nulli hanc veritatem eſſe oporteret, quam ipſe ſcripſit. Sin autem ipſe quidem cenſuit, multitudo autẽ non conſentit, ſcito in primis quò plures ſunt hi quibus nõ videtur, quàm quibus videtur, eò magis non eſſe, quã eſſe. THEO. Neceſſe eſt. ſiquidem ſecundum opiniones ſingulas, & erit, & non erit. S. Deinde hoc habet ſe pulcherrimè. Ille enim circa ſuam opinionem diſſentientium ſententiã, qua illum mentiri credunt, quodammodo veram eſſe cõſentit, dum vera opinari cunctos fatetur. THEO. Abſque dubio. S. An non ſuam eſſe falſam admittit, ſi iudicium illorum, qui falſa illum opinari volunt, verũ eſſe fatetur? THEO. Neceſſarium. S. Alij autem ſibiipſis mentiri nequaquam concedunt. THEO. Non certè. SOC. Hic verò & hanc veram opinionem ex his, quæ ſcripſit, fatetur. THEO. Patet. S. Ex omnibus igitur, quæ Protagoras edidit, ambigetur, imò ab illo ipſo maximè concedetur. nam ſi eum, qui contradicit, vera opinari concedat, tunc ſanè & ipſe Protagoras, cõfitebitur, neque canẽ, neque quemuis hominẽ eſſe menſuram, aut omniũ, aut vnius etiam quodcunque non didicerit. An non ita? THEO. Ita certè. S. Cùm ergo ab omnibus dubitetur, nulli Protagoræ veritas vera erit, nec aliis, neque etiam ſibiipſi. THEO. Nimis in amicum meum ô Socrates, inuehimur. S. At verò, ô amice obſcurum eſt an, & rectum præteruehamur. Veriſimile eſt enim, cùm ſenior fuerit, ſapientiorem nobis quoque fuiſſe. Qui ſi repente humeris tenus hic emicans nos inuaderet, in multis tam me delirantẽ, vt probabile eſt, quàm te conſentientem refelleret, deinde protinus euaneſceret. Verũtamen vti nobis ipſis talibus oportet, qualeſcunque ſumus, & quæ videntur eadem ſemper fateri. Et nũc quidẽ quemlibet conceſſurum dicamus, hoc ipſum videlicet aliquid aliud eſſe, propterea quòd alius alio ſapientior inſcitiórue exiſtat. THEO. Mihi quidem videtur. S. Nunquid in hoc maximè inſiſtere ſermonem dicemus, quod ipſi quoque conceſſimus, adſtipulantes Protagoræ, multa quidem quæ videntur, ea cuilibet eſſe, calida, ſicca, dulcia, cæteráque huiuſmodi? Quòd ſi in quibúſdam differre alium ab alio confitebitur, circa ſalubria, & noxia, aſſeret vtique non quamlibet mulierculam, puellámque, & brutum ad ſeipſum curandum per ſalubrium cognitionẽ ſufficere: ſed in hoc, ſi vſquam alibi, maximè differre. TH. Idem mihi quoque videtur. S. Præterea, nónne in ciuilib. etiã, honeſta & turpia, iuſta & iniuſta, ſanctáque & impia, quæcunque ciuitas vnaquæque exiſtimans ponit ſibi legitima, eadem re vera vnicuique eſſe dicet? Atque in his nihilo ſapientiorem eſſe priuato priuatum, ciuitatéque ciuitatem? At verò in eo quod vtilia & inutilia ſibi reſpub. ſtatuunt, hîc, ſi vſquã alibi, conſi[illegible]bitur conſultorẽ conſultore, rẽpublicã republica in veritate inuenienda differre. Neq. audebit vnquam hoc admittere, vt quæcunque ciuitas aliqua vtilia ſibi putans inſtituit, eadem ſemper illi conducant. Sed tibi quidem dico, in ipſis iuſtis iniuſtíſque, ſanctis item & prophanis præſidiũ cauſæ ponunt, nihil ſcilicet eorum ſuapte natura ſubſtantiam

A ἀληθῆ. ΣΩΚ. Μὴ τοίνυν δι' ἄλλων, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐκείνου λόγου ὡς διὰ βραχυτάτων λάβωμεν τὴν ὁμολογίαν. ΘΕ. Πῶς; ΣΩΚ. Οὑτωσί. Τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ εἶναί φησί που ᾧ δοκεῖ; ΘΕΟ. Φησὶ γὰρ οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ Πρωταγόρα, καὶ ἡμεῖς ἀνθρώπου, μᾶλλον δὲ πάντων ἀνθρώπων δόξας λέγομεν, καὶ φαμὲν οὐδένα ὅντιν' οὐ τὰ μὲν αὐτὸν ἡγεῖσθαι τῶν ἄλλων σοφώτερον, τὰ δὲ, ἄλλους ἑαυτοῦ· καὶ ἔν γε τοῖς μεγίστοις κινδύνοις, ὅταν ἐν στρατείαις, ἢ νόσοις, ἢ ἐν θαλάττῃ χειμάζωνται, ὥσπερ πρὸς θεοὺς ἔχειν τοὺς ἐν ἑκάστοις ἄρχοντας, σωτῆρας σφῶν προσδοκῶντας, οὐκ ἄλλῳ τῳ διαφέροντας ἢ τῷ εἰδέναι. καὶ πάντα που μεστὰ τἀνθρώπινα ζητούντων,
B διδασκάλους τε καὶ ἄρχοντας ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων, τῶν τε ἐργασιῶν, οἰομένων τε αὖ ἱκανῶν μὲν διδάσκειν, ἱκανῶν δὲ ἄρχειν εἶναι. καὶ ἐν τούτοις ἅπασι, τί ἄλλο φήσομεν ἢ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἡγεῖσθαι σοφίαν καὶ ἀμαθίαν εἶναι παρὰ σφίσιν; ΘΕ. Οὐδὲν ἄλλο. ΣΩ. Οὐκοῦν τὴν μὲν σοφίαν, ἀληθῆ διάνοιαν ἡγοῦνται· τὴν δὲ ἀμαθίαν, ψευδῆ δόξαν; ΘΕ. Τί μήν; ΣΩ. Τί οὖν ὦ Πρωταγόρα χρησόμεθα τῷ λόγῳ; πότερον ἀληθῆ φῶμεν αἰεὶ τοὺς ἀνθρώπους δοξάζειν, ἢ ποτὲ μὲν ἀληθῆ, ποτὲ δὲ καὶ ψευδῆ; ἐξ ἀμφοτέρων γάρ που συμβαίνει μὴ αἰεὶ ἀληθῆ ἀλλ' ἀμφότερα αὐτοὺς δοξάζειν. σκόπει γὰρ ὦ Θεόδωρε, εἰ ἐθέλοι ἄν τις τῶν ἀμφὶ Πρω-
C ταγόραν ἢ σὺ αὐτὸς διαμάχεσθαι ὡς οὐδεὶς ἡγεῖται ἕτερος ἕτερον ἀμαθῆ τε εἶναι καὶ ψευδῆ δοξάζειν. ΘΕ. Ἀλλ' ἄπιστον, ὦ Σώκρατες. Σ. Καὶ μὴν εἰς τοῦτό γε ἀνάγκης ὁ λόγος ἥκει ὁ πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον λέγων. ΘΕΟ. Πῶς δή; ΣΩ. Ὅταν σὺ κρίνας τι παρὰ σαυτῷ, πρός με ἀποφαίνῃ περί τινος δόξαν, σοὶ μὲν δὴ τοῦτο κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον ἀληθὲς ἔστω, ἡμῖν δὲ δὴ τοῖς ἄλλοις, περὶ τῆς σῆς κρίσεως πότερον οὐκ ἔστι κριταῖς γενέσθαι; ἢ σὲ ἀεὶ κρίνομεν ἀληθῆ δοξάζειν; ἢ μυρίοι ἑκάστοτέ σοι μάχονται ἀντιδοξάζοντες, ἡγούμενοι ψευδῆ κρίνειν τε καὶ οἴεσθαι; ΘΕΟ. Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, μάλα μυρίοι δῆτα (φησὶν Ὅ-
D μηρος) οἵ γέ μοι τὰ ἐξ ἀνθρώπων πράγματα παρέχουσι. Σ. Τί οὖν; βούλει λέγωμεν ὡς σὺ τότε σαυτῷ μὲν ἀληθῆ δοξάζεις, τοῖς δὲ μυρίοις ψευδῆ; ΘΕ. Ἔοικεν ἔκ γε τοῦ λόγου ἀνάγκη εἶναι. Σ. Τί δὲ αὐτῷ Πρωταγόρᾳ; ἆρ' οὐχὶ ἀνάγκη, εἰ μὲν μηδὲ αὐτὸς ᾤετο μέτρον εἶναι ἄνθρωπον, μηδὲ οἱ πολλοὶ (ὥσπερ οὐδὲ οἴονται) μηδενὶ δὴ εἶναι ταύτην τὴν ἀλήθειαν ἣν ἐκεῖνος ἔγραψεν; εἰ δὲ αὐτὸς μὲν ᾤετο, τὸ δὲ πλῆθος μὴ συνοίεται, οἶσθ' ὅτι πρῶτον μὲν ὅσῳ πλείους οἷς μὴ δοκεῖ ἢ οἷς δοκεῖ, τοσούτῳ μᾶλλον οὐκ ἔστιν ἢ ἔστι; ΘΕ. Ἀνάγκη, εἴπερ γε καθ' ἑκάστην δόξαν ἔσται καὶ οὐκ ἔσται. Σ. Ἔπειτά γε τοῦτ' ἔχει κομψότατον. ἐκεῖνος μὲν περὶ τῆς αὑτοῦ οἰήσεως τὴν ἀντιδοξαζόντων οἴησιν, ᾗ ἐκεῖνον ἡγοῦνται ψεύδεσθαι, συγχωρεῖ που ἀληθῆ εἶναι, ὁμολογῶν τὰ ὄντα δοξάζειν ἅπαντας. ΘΕ. Πάνυ
E μὲν οὖν. Σ. Οὐκοῦν τὴν αὑτοῦ ἂν ψευδῆ συγχωροῖ, εἰ τὴν τῶν ἡγουμένων αὐτὸν ψεύδεσθαι ὁμολογεῖ ἀληθῆ εἶναι. ΘΕ. Ἀνάγκη. Σ. Οἱ δέ γ' ἄλλοι οὐ συγχωροῦσιν ἑαυτοῖς ψεύδεσθαι; ΘΕ. Οὐ γὰρ οὖν. Σ. Ὁ δέ γ' αὖ ὁμολογεῖ καὶ ταύτην ἀληθῆ τὴν δόξαν, ἐξ ὧν γέγραφε. ΘΕ. Φαίνεται. Σ. Ἐξ ἁπάντων ἄρα ἀπὸ Πρωταγόρου ἀρξαμένων ἀμφισβητήσεται, μᾶλλον δὲ ὑπό γε ἐκείνου ὁμολογήσεται· ὅταν τἀναντία λέγοντι συγχωρῇ ἀληθῆ αὐτὸν δοξάζειν, τότε καὶ ὁ Πρωταγόρας αὐτὸς συγχωρήσεται, μήτε κύνα, μήτε τὸν ἐπιτυχόντα ἄνθρωπον μέτρον εἶναι, μηδὲ περὶ ἑνὸς οὗ ἂν μὴ μάθῃ· οὐχ οὕτω; ΘΕ. Οὕτω. Σ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ ἀμφισβητεῖται ὑπὸ πάντων, οὐδενὶ ἂν εἴη ἡ Πρωταγόρου ἀλήθεια ἀληθής, οὔτε τινὶ ἄλλῳ, οὔτ' αὐτῷ ἐκείνῳ. ΘΕ. Ἄγαν ὦ Σώκρατες τὸν ἑταῖρόν μου κα-
F ταθέομεν. Σ. Ἀλλά τοι, ὦ φίλε, ἄδηλον εἰ καὶ παραθέομεν τὸ ὀρθόν. εἰκὸς γὰρ ἐκεῖνον, πρεσβύτερον ὄντα, σοφώτερον ἡμῶν εἶναι· καὶ εἰ αὐτίκα ἐντεῦθεν ἀνακύψειε μέχρι τοῦ αὐχένος, πολλὰ ἂν ἐμέ τε ἐλέγξας ληροῦντα, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ σὲ ὁμολογοῦντα, καταδὺς ἂν οἴχοιτο ἀποτρέχων. ἀλλ' ἡμῖν ἀνάγκη (οἶμαι) χρῆσθαι ἡμῖν αὐτοῖς, ὁποῖοί τινές ἐσμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα, ἀεὶ ταυτὰ λέγειν. καὶ δῆτα καὶ νῦν ἄλλό τι φῶμεν ὁμολογεῖν ἂν τοῦτό γε ὁντινοῦν, τὸ εἶναι σοφώτερον ἕτερον ἑτέρου, εἶναι δὲ καὶ ἀμαθέστερον; ΘΕ. Ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ. Σ. Ἦ καὶ ταύτῃ ἂν μάλιστα ἵστασθαι τὸν λό-
G γον, ᾗ ἡμεῖς ὑπεγράψαμεν, βοηθοῦντες Πρωταγόρᾳ, ὡς τὰ μὲν πολλὰ, ᾗ δοκεῖ, ταύτῃ καὶ ἔστιν ἑκάστῳ, θερμὰ, ξηρὰ, γλυκέα, πάντα ὅσα τοῦ τύπου τούτου; εἰ δέ που ἔν τισι συγχωρήσεται διαφέρειν ἄλλον ἄλλου, περὶ τὰ ὑγιεινὰ καὶ νοσώδη, ἐθελῆσαι ἂν φάναι, μὴ πᾶν γύναιον καὶ παιδίον καὶ θηρίον δὲ ἱκανὸν εἶναι ἰᾶσθαι αὐτὸ, γιγνῶσκον ἑαυτῷ τὸ ὑγιεινόν· ἀλλὰ ἐνταῦθα δὴ ἄλλον ἄλλου διαφέρειν, εἴπερ που. ΘΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτω. Σ. Οὐκοῦν καὶ περὶ πολιτικῶν, καλὰ μὲν καὶ αἰσχρὰ, δίκαια καὶ ἄδικα, καὶ ὅσια καὶ μὴ, οἷα ἂν ἑκάστη πόλις οἰηθεῖσα θῆται νόμιμα ἑαυτῇ, ταῦτα καὶ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἑκάστῃ. καὶ ἐν τούτοις μὲν οὐδὲν σοφώτερον, οὔτε ἰδιώτην ἰδιώτου, οὔτε πόλιν πόλεως, εἶναι· ἐν δὲ τῷ συμφέροντα ἑαυτῇ ἢ μὴ συμφέροντα τίθεσθαι, ἐν-
H ταῦθ', εἴπερ που, αὖ ὁμολογήσει σύμβουλόν τε συμβούλου διαφέρειν, καὶ πόλεως δόξαν ἑτέραν ἑτέρας πρὸς ἀλήθειαν· καὶ οὐκ ἂν πάνυ τολμήσειε φῆσαι, ἃ ἂν θῆται πόλις, συμφέροντα οἰηθεῖσα αὑτῇ, παντὸς μᾶλλον ταῦτα καὶ συνοίσειν. ἀλλ' ἐκεῖ οὗ λέγω, ἐν τοῖς δικαίοις καὶ ἀδίκοις, καὶ ὁσίοις καὶ ἀνοσίοις, ἐθέλουσιν ἰσχυρίζεσθαι ὡς οὐκ ἔστι φύσει αὐτῶν οὐδὲν

οὐσίαν ἑαυτοῦ ἔχον· ἀλλὰ τὸ κοινῇ δόξαν, τοῦτο γίγνεται ἀληθὲς τότε ὅταν δόξῃ, καὶ ὅσον ἂν δοκῇ χρόνον. καὶ ὅσοι γε δὴ μὴ παντάπασι τὸν Πρωταγόρου λόγον λέγωσιν, ὧδέ πως τὴν σοφίαν ἄγουσι. λόγος δὲ ἡμᾶς, ὦ Θεόδωρε, ἐκ λόγου, μείζων ἐξ ἐλάττονος, καταλαμβάνει. ΘΕΟ. Οὐκοῦν σχολὴν ἄγομεν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Φαινόμεθα. καὶ πολλάκις μέν γε δή, ὦ δαιμόνιε, καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ἀτὰρ καὶ νῦν, ὡς εἰκότως οἱ ἐν ταῖς φιλοσοφίαις πολὺν χρόνον διατρίψαντες, εἰς τὰ δικαστήρια ἰόντες, γελοῖοι φαίνονται ῥήτορες. ΘΕΟΔ. Πῶς δὴ οὖν λέγεις; ΣΩΚΡ. Κινδυνεύουσιν οἱ ἐν δικαστηρίοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐκ νέων κυλινδούμενοι, πρὸς τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ τοιᾷδε διατριβῇ τεθραμμένους, ὡς οἰκέται πρὸς ἐλευθέρους τετράφθαι. ΘΕΟΔ. Πῇ δή; ΣΩΚ. Ἧι τοῖς μὲν (τοῦτο ὃ σὺ εἶπες) ἀεὶ πάρεστι σχολή, καὶ τοὺς λόγους ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ σχολῆς ποιοῦνται· ὥσπερ ἡμεῖς νυνὶ τρίτον ἤδη λόγον ἐκ λόγου μεταλαμβάνομεν, οὕτω κἀκεῖνοι, ἐὰν αὐτοὺς ὁ ἐπελθὼν τοῦ προκειμένου μᾶλλον, καθάπερ ἡμᾶς, ἀρέσῃ, καὶ διὰ μακρῶν ἢ βραχέων μέλει οὐδὲν λέγειν, ἂν μόνον τύχωσι τοῦ ὄντος. οἱ δὲ ἐν ἀσχολίᾳ τε ἀεὶ λέγουσι (κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον) καὶ οὐκ ἐγχωρεῖ περὶ οὗ ἂν ἐπιθυμήσωσι τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· ἀλλ' ἀνάγκην ἔχων ὁ ἀντίδικος ἐφέστηκε, καὶ ὑπογραφὴν παραναγιγνωσκομένην, ὧν ἐκτὸς οὐ ῥητέον· ἣν ἀντωμοσίαν καλοῦσιν. οἱ δὲ λόγοι ἀεὶ περὶ ὁμοδούλου, πρὸς δεσπότην καθήμενον, ἐν χειρὶ τὴν δίκην ἔχοντα. καὶ οἱ ἀγῶνες οὐδέποτε τὴν ἄλλως, ἀλλ' ἀεὶ τὴν περὶ αὐτοῦ· πολλάκις δὲ καὶ περὶ ψυχῆς ὁ δρόμος. ὥστ' ἐξ ἁπάντων τούτων ἔντονοι καὶ δριμεῖς γίγνονται, ἐπιστάμενοι τὸν δεσπότην λόγῳ τε θωπεῦσαι, καὶ ἔργῳ χαρίσασθαι· σμικροὶ δὲ καὶ οὐκ ὀρθοὶ τὰς ψυχάς. τὴν γὰρ αὔξην καὶ τὸ εὐθύ τε καὶ τὸ ἐλεύθερον ἡ ἐκ νέων δουλεία ἀφῄρηται, ἀναγκάζουσα πράττειν σκολιά, μεγάλους κινδύνους καὶ φόβους ἔτι ἁπαλαῖς ψυχαῖς ἐπιβάλλουσα. οὓς οὐ δυνάμενοι μετὰ τοῦ δικαίου καὶ ἀληθοῦς ὑποφέρειν, εὐθὺς ἐπὶ τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀλλήλους ἀνταδικεῖν τρεπόμενοι, πολλὰ κάμπτονται καὶ συγκλῶνται. ὥσθ' ὑγιὲς οὐδὲν ἔχοντες τῆς διανοίας, εἰς ἄνδρας ἐκ μειρακίων τελευτῶσι, δεινοί τε καὶ σοφοὶ γεγονότες, ὡς οἴονται. καὶ οὗτοι μὲν δὴ τοιοῦτοι, ὦ Θεόδωρε. τοὺς δὲ τοῦ ἡμετέρου χοροῦ πότερον βούλει διελθόντες, ἢ ἐάσαντες, πάλιν ἐπὶ τὸν λόγον τρεπώμεθα; ἵνα μὴ καὶ (ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν) λίαν πολὺ τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ μεταλήψει τῶν λόγων καταχρώμεθα; ΘΕΟ. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ διελθόντες. πάνυ γὰρ εὖ τοῦτο εἴρηκας, ὅτι οὐχ ἡμεῖς οἱ ἐν τῷ τοιῷδε χορεύοντες, τῶν λόγων ὑπηρέται, ἀλλ' οἱ λόγοι, οἱ ἡμέτεροι ὥσπερ οἰκέται· καὶ ἕκαστος αὐτῶν περιμένει ἀποτελεσθῆναι ὅταν ἡμῖν δοκῇ. οὔτε γὰρ δικαστής, οὔτε θεατής, ὥσπερ ποιηταῖς, ἐπιτιμήσων τε καὶ ἄρξων ἐπιστατεῖ παρ' ἡμῖν. ΣΩΚ. Λέγωμεν δή (ὡς ἔοικεν) ἐπεὶ σοί γε δοκεῖ, περὶ τῶν κορυφαίων. τί γὰρ ἄν τις τούς γε φαύλως διατρίβοντας ἐν φιλοσοφίᾳ λέγοι; οὗτοι δέ που ἐκ νέων, πρῶτον μὲν εἰς ἀγορὰν οὐκ ἴσασι τὴν ὁδόν, οὐδὲ ὅπου δικαστήριον, ἢ βουλευτήριον, ἤ τι κοινὸν ἄλλο τῆς πόλεως συνέδριον· νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα λεγόμενα ἢ γεγραμμένα οὔτε ὁρῶσιν οὔτε ἀκούουσι. σπουδαὶ δὲ ἑταιρειῶν ἐπ' ἀρχὰς καὶ σύνοδοι καὶ δεῖπνα, καὶ σὺν αὐλητρίσι κῶμοι, οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς. εὖ δὲ ἢ κακῶς τι γέγονεν ἐν πόλει, ἤ τί τῳ κακόν ἐστιν ἐκ προγόνων γεγονός, ἢ πρὸς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα πάντ' οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν. οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ, καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρά, καὶ οὐδὲν ἀτιμάσασα, πανταχῇ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε καὶ τὰ ἐπίπερθεν γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστου ὅλου, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὑτὴν συγκαθιεῖσα. ΘΕΟΔ. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ὥσπερ καὶ Θαλῆν ἀστρονομοῦντα, ὦ Θεόδωρε, καὶ ἄνω βλέποντα, πεσόντα εἰς φρέαρ, Θρᾷττά τις ἐμμελὴς καὶ χαρίεσσα θεραπαινὶς ἀποσκῶψαι λέγεται, ὡς τὰ μὲν ἐν οὐρανῷ προθυμοῖτο εἰδέναι, τὰ δ' ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ παρὰ πόδας λανθάνοι αὐτόν. ταὐτὸν δὲ ἀρκεῖ σκῶμμα ἐπὶ πάντας ὅσοι ἐν φιλοσοφίᾳ διάγουσι. τῷ γὰρ ὄντι τὸν τοιοῦτον ὁ μὲν πλησίον καὶ ὁ γείτων λέληθεν, οὐ μόνον ὅ, τι πράττει, ἀλλ' ὀλίγου καὶ εἰ ἄνθρωπός ἐστιν, ἤ τι ἄλλο θρέμμα· τί δέ ποτ' ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τί τῇ τοιαύτῃ φύσει προσήκει διάφορον τῶν ἄλλων ποιεῖν ἢ πάσχειν, ζητεῖ τε καὶ πράγματ' ἔχει διερευνώμενος. μανθάνεις γάρ που ὦ Θεόδωρε, ἢ οὔ; ΘΕΟΔ. Ἔγωγε· καὶ ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Τοιγάρτοι, ὦ φίλε, ἰδίᾳ τε συγγιγνόμενος ὁ τοιοῦτος ἑκάστῳ καὶ δημοσίᾳ (ὅπερ ἀρχόμενος ἔλεγον) ὅταν ἐν δικαστηρίῳ ἤ που ἄλλοθι ἀναγκασθῇ περὶ τῶν παρὰ πόδας καὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς διαλέγεσθαι, γέλωτα παρέχει οὐ μόνον Θρᾴτταις, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ ὄχλῳ, εἰς φρέατά τε καὶ πᾶσαν ἀπορίαν ἐμπίπτων ὑπὸ ἀπειρίας. καὶ ἡ ἀσχημοσύνη δεινή, δόξαν ἀβελτηρίας παρεχομένη. ἔν γε γὰρ ταῖς λοιδορίαις ἴδιον ἔχει οὐδὲν οὐδένα λοιδορεῖν, ἅτ' οὐκ εἰδὼς κακὸν οὐδὲν οὐδενὸς, ἐκ τοῦ μὴ ἐμμεμελετηκέναι· ἀπορῶν οὖν, γελοῖος

A aliquam habere, ſed quod communiter videtur, id tum cùm videtur, verum eſſe, & quandiu videtur. Et quicunque non omnino ſententiam Protagoræ referūt, ſic quodammodo philoſophantur. Nos verò, ô Theodore, diſputatio è diſputatione maior ſubinde è minore emergens, occupat. THEO. Haud igitur otioſi ſumus, ô Socrates. SOC. Haud videmur. Et ſæpe aliâs, ô beate vir, hoc animaduerti, & nunc maximè, quòd non abre quicunque diutius in philoſophia verſantur, vbi ad forum ſeſe contulerunt, ridiculi rhetores prorſus apparent. THEO. Qua ratione hoc ais? SOC. Videntur hi, qui in iudiciis, & foro ab ineunte ætate iactantur, ad eos qui in philoſophia & hu-
B iuſmodi ſtudiis aſſuefacti ſunt collati, vt ſeruis inter liberos educatis eſſe ſimiles. THEÆT. Quo pacto? SOC. Ex eo quòd his quidem, vt tu dicebas, ſemper otium adeſt, otióque tranquillo confabulantur: quemadmodum, & nos in præſentia tertiò iam ſermonem inſtauramus. Sic & illi, ſiquid vltra propoſitam quæſtionem, quod magis eos fortè delectet, inciderit, quemadmodum in præſentia nobis contingit, nihil curant, prolixiúſne an breuius loquantur, modò veritatis compotes fiant. Illi autem temporis anguſtiis in loquendo ſolicitantur. Vrget enim aqua defluēs, neque licet de his, quæ cupiunt, verba facere: ſed neceſſitatem aduerſarius affert, libelli formulam ad-
C ducens, extra quam nihil dicendum, quod iuramentum calūniæ cauendæ vocant. Sermones autem ſemper de conſeruo contra eum dominum qui in iudicio ſedet, & manu ſententiam tenet. Certamina quoque nunquam fruſtra, ſed ad rem ſemper, ſæpe etiam de nece & vita agitur. Itaque his omnibus de cauſis intenti acréſque fiunt, ſcientes domino tam verbis adulari, quàm operibus obſequi puſillanimes, & non rectis animis præditi homines. Nam animi magnitudinem, rectitudinem & libertatem ſeruitus à pueritia ſuſtulit, cogens obliqua peruerſáque patrare facinora, dū diſcrimina magna formidinéſque mollibus adhuc incuteret animis, quæ omnia, cùm nō
D poſſint cum iuſtitia & veritate perferre, confeſtim in mendacia mutuáſque iniurias conuerſi, flectuntur vndique atque cōfringuntur, adeò, vt nihil amplius ſanæ mentis habentes ex adoleſcentibus in viros euadant, facundos ſapientéſque, vt ipſi putant. Atque hi quidem tales ſunt, ô Theodore, noſtri autem chori homines vis referamus? An dimittentes potius ad ſermonē propoſitum reuertamur? ne, vt paulò antè dicebamus, ſermonis libertate digreſſionéque nimiū abutamur. TH. Nullo modo, ô Socrates, ſed referamus. probè nanque dicebas quòd in philoſophorū choro non nos ſermonibus, ſed nobis ſermones ſeruiant, & vnuſquiſque illorū perfici à nobis ſuſti-
E net tum, cùm nobis videtur. Nec enim, vel iudex, vel ſpectator, quemadmodum poëtis illis, cenſor, & dominus noſter futurus, nobis præſidet. SOC. Dicamus igitur poſtquam tibi videtur, de his qui principes ſunt. Quid enim de his qui philoſophiæ ſtudio abutuntur? Illi igitur ab ineunte ætate primum quidem viā in forum ignorāt, neque iudicium, aut conſilium, aut concilium ciuitatis aliud vbi ſit, norunt, leges autem decretáque, vel promulgata, vel ſcripta, nec vident, nec audiunt. Factiones autem ſodalitatū, quę ad magiſtratus creandos ſpectant, & congreſſus, & cœnas, & laſciuiora conuiuia neque ſomniant quidem. Iam benéne an malè vrbs iam olim habue-
F rit, aut quod cui malum, turpíſve nota à maioribus ſuis, ſeu fœminis, ſeu viris ſit, magis eos latet, quàm maris, vt dici ſolet, arenæ. Atque hæc omnia etiam neſcire ſe neſcit. neque enim vulgaris gloriæ gratia ab his abſtinet, ſed reuera corpus duntaxat illius in vrbe habitat, atque verſatur: mens autē hęc omnia parui, imò nullius æſtimans, paſſim volat, vt ait, Pindarus, & quæ ſub terra ſunt, & quæ ſupra dimetiens, & arte cœlum tranſcendēs, omnem perſcrutata naturam rerum omniū quæ ad vniuerſum pertinent, his autem quæ propè ſunt ſolis, nullo modo applicans ſe. THE. Quo pacto id ais, ô Socrates? SOC. Quemadmodum Thaletem, dum cœlum ſuſpiceret in-
G tentus ſideribus in foueam cadentem Thracenſis quædam eius ancilla cōcinna & lepida arguiſſe dicitur, quòd quę in cœlo ſunt, peruidere cōtenderet: quæ verò proxima & ad pedes, non videret. Idem ſimiliter omnibus, qui in philoſophia verſantur, obiici poteſt. Latet enim philoſophum non modò quid agat eius proximus, ſed ferè homóne ſit, an brutum. Quid autem homo ipſe ſit, & quid ipſius naturæ maximè conueniat agere aut pati, exquirit, & laborioſè perſcrutatur. Intelligis, ô Theodore, an non? THE. Intelligo equidem, & quod dicis, approbo. SOC. Enimuerò, ô amice, vt in ſuperioribus diximus, ſiquando vir talis, vel priuatim cum aliquo, vel publicè in iudicio, ſiue alibi de his, quæ ad pedes, & in conſpectu ſunt, diſſe-
H rere cogitur, riſum mouet, non Thracenſibus ſolùm, verùm etiam cæteris gentibus, quippe cùm in foueas ambiguitatéſque multas propter harum rerum imperitiam incidat. Vbi abſurda quædam ineptitudo ignauiæ notam inurit. Nam cùm fortè vituperandus aliquis eſt, nihil habet quod in opprobrium afferat, vtpote vitiorum ignarus, quandoquidem ſingula ſingulorum mala nunquam animaduertit. ergo tanquam neſcius irridetur.

De philoſophorum otio & more diſputandi.

Nunquam liberè dicere oratorem poſſe, ſed vel iudicē ſemper metuēdum eſſe.

Prouerbium.

Thaletis caſus.

Ad diſputationes forenſes ineptus philoſophus.

In laudandis quoque extollendiſque hominibus, quum nihil ſimulet diſſimuletve, ſed apertè rideat, delirus eſſe videtur. Etenim quum tyrannum, aut regem laudari ſentit, vnũ quendam ſubulcum, aut paſtorẽ ouium, vel bubulcum extolli exiſtimat, quòd abundè mulgeat. id tamen intereſſe cenſet, quòd reges & tyranni infenſius & inſidioſius animal curent & mulgeant. Agreſtes verò & rudes non minus propter otium, quàm paſtores, illos eſſe neceſſe eſt, ſic mœnibus in vrbe circũdatos, vt paſtor caula in monte. Cùm verò agrorum decem millia iugera, aut plura etiam prædicari audit, quaſi magnum quippiam ab illo qui habet, poſſideatur, exigua quædam audire ſe putat, quippe qui vniuerſum terræ orbem ſpectare ſit ſolitus. Quoties præterea quis generis nobilitatẽ refert, quod ſeptem auos diuites omnes enumerare valeat, hebetis nihílque magnum propter ignorantiam cogitantis animi laudes huiuſmodi cenſet, quaſi ad totius mundi naturam reſpicere nequeat, & videre quòd innumeri vnumquenque noſtrûm aui atque proaui anteceſſerunt, quorum in numero diuites & inopes, reges & ſerui, Barbariq; & Græci innumerabiles præceſſere. Quinetiam quando quis ſtirpem quinque & viginti maiorum dinumerat, & in Amphitryonidem Herculem originem refert, indigna memoratu res illi videtur. Quod enim ille iam inde ab Hercule quintus & vigeſimus talis eſt, cùm talem fortuna fecerit, etiamſi quinquageſimus ab Hercule ſit, ridet, tanquam eos, qui reputare, & abigere inſanæ mẽtis vanitatem non poſſint. In his omnibus philoſophus vir vulgò ridiculus habetur, partim quia ſuperbus contemptórque apparet, partim quia quæ palàm ſunt, ignorat & ambigit. THE. Rem ipſam, ô Socrates, vt accidit, enarraſti. SOC. At cùm is aliquem, ô amice, ad ſupera trahit, & illa paratus hinc decedere, miſſis litibus in quibus quæritur in quo ego te, aut tu me læſeris, ad ipſius iuſtitiæ iniuſtitiæve ſpeculationem aſcendit, quid vtraque ſint, quo ab aliis omnibus inter ſe diſcrepẽt, vel etiam controuerſia illa dimiſſa qua quæritur, vtrum rex beatus ſit, qui multum auri poſſidet, ad contemplationem regni ipſius beatitudiniſque humanæ atque miſeriæ, qualia cuique ſint, & quo pacto humanæ naturæ conueniat hoc adipiſci, illud fugere: quãdo inquam, oportet de his omnibus rationem reddere puſillanimem illum, & acerrimum cauſidicum, tunc ſanè viciſſim pœnas philoſopho pendet. Vertiginẽ enim patitur ab excelſa ſpecula caligantibus oculis, vtpote qui supernè proſpicere ſit inſolitus. Mœret quoque, titubat, & barbarica profert. Quocirca riſum non Thracibus, neque rudi cuipiam mouet, neque enim perſentiunt, ſed illis potius omnibus qui liberè, & procul à ſeruili vita educati ſunt. Hæc, ô Theodore, vtriuſque conditio. Altera quidem hominis illius, qui libertate & otio eſt educatus, quem philoſophum vocas. Qui cùm reuera vituperari non debeat, tamen fatuus & ineptus appareт, quotieſcunque ſeruilia aggreditur miniſteria, quum neque ſtramentorum ſarcinas colligare, neque obſoniorũ condimenta conficere, neque adulatoria blandimenta verborum confingere poſſet. Altera eſt hominis illius conditio, qui hæc expeditè celeritérque ſubminiſtrare poteſt, ſed decenti liberi hominis veſtitu commodè vti neſcit. Sermonis inſuper harmonia conuenienti deorum, & hominum beatorum vitã veram canere prorſus ignorat. THEÆ. Si cæteris hominibus ea quæ dicis, ô Socrates, æquè ac mihi perſuaderes, pax amplior, & mala pauciora inter homines naſcerentur. SOC. At impoſſibile eſt, ô Theodore, mala penitus extirpari. Nam bono oppoſitum aliquid eſſe ſemper neceſſe eſt. Neque illa tamẽ apud deos locum habere poſſunt. Naturam verò mortalem, regionémque inferiorem neceſſariò circumeunt. Quare conãdum eſt, vt hinc illud quàm celerrimè fugiamus: fuga autem eſt, vt Deo ſimiles pro viribus efficiamur. Deo ſimiles efficit, cum prudentia, iuſtitia ſimul & ſanctitas. Cæterùm, ô vir optime, haud facilè id perſuaderi poteſt, quòd non illius gratia cuius vulgus exiſtimat, ſequenda virtus, & vitium fugiendum: hoc eſt, ne malus videaris, vtque bonus appareas. hæ nanque anicularum nugæ mihi eſſe videntur. Sed quòd verum ſit, ita dicamus. Deus nuſquam & nullo modo iniuſtus, ſed quàm iuſtiſſimus, totam videlicet iuſtitiæ complexus poteſtatem, nihílque illius ſimilius, quàm iuſtiſſimus homo. Circa hoc vera induſtria & fortitudo viri, necnon inertia imbecillitáſque verſatur. Horum ſanè cognitio vera virtus & ſapientia: ignoratio contrà, inſcitia & improbitas manifeſta. Aliæ verò, quæ facultates ſapientiæque videntur, in ciuilibus quidem magiſtratibus moleſtæ ſunt, in artibus autem cæteris illiberales. Illi igitur qui aliquid iniquè patrauit, & prophana vel dicit, vel facit, ei multò tutiſſimum eſt, ſi nihil vafricie poſſit, nec artibus malis vtamur. Exultant enim opprobrio huius generis homines, ſéque minimè abiectos, & inanes homunculos videri, nec terræ, vt dicitur, pondus iners: ſed viros tales qui tutò in republica verſari valeant. Ideóque veritas exprimenda eſt quòd eo magis tales ſunt, quales non putant, quo minus putant: iniuſtitiæ quippe mulctam ignorant, quã ignorare minimè decet. Neque enim eſt, quam forſitan opinantur, verbera atque cædes, quæ ſæpe hi patiuntur qui iniuſtum nihil egerunt, & iniuſti ſæpe deuitant, ſed ea potius quæ vitari non poteſt. THEOD. Quam dicis? SOCRAT. Cùm in rerum ordine, ô amice, exemplaria duo ſint,

Impoſſibile eſt mala penitus extirpari. Mala in inferioribus.

A φαίνεται. ἔν τε τοῖς ἐπαίνοις καὶ ταῖς τῶν ἄλλων μεγαλαυχίαις, οὐ προσποιήτως ἀλλὰ τῷ ὄντι γελῶν ἔνδηλος γιγνόμενος, ληρώδης δοκεῖ εἶναι. τύραννόν τε γὰρ ἢ βασιλέα ἐγκωμιαζόμενον, ἕνα τῶν νομέων, οἷον συβώτην ἢ ποιμένα, ἤ τινα βουκόλον, ἡγεῖται ἀκούειν εὐδαιμονιζόμενον, πολὺ βδάλλοντα· δυσκολώτερον δὲ ἐκείνων ζῶον καὶ ἐπιβουλότερον ποιμαίνειν τε καὶ βδάλλειν νομίζει αὐτούς. ἀγροῖκον δὲ καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι, σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. γῆς δὲ ὅταν μυρία πλέθρα ἢ ἔτι πλείω ἀκούσῃ ὥς τις ἄρα κεκτημένος, θαυμαστὰ πλήθει κέκτηται, πάνυ σμικρὰ δοκεῖ ἀκούειν, εἰς ἅπασαν εἰωθὼς τὴν γῆν βλέπειν. τὰ δὲ δὴ B γένη ὑμνούντων, ὡς γενναῖός τις, ἑπτὰ πάππους πλουσίους ἔχων ἀποφῆναι, παντάπασιν ἀμβλὺ καὶ ἐπὶ σμικρὸν ὁρώντων ἡγεῖται τὸν ἔπαινον, ὑπὸ ἀπαιδευσίας οὐ δυναμένων εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ βλέπειν, οὐδὲ λογίζεσθαι ὅτι πάππων καὶ προγόνων μυριάδες ἑκάστῳ γεγόνασιν ἀναρίθμητοι, ἐν αἷς πλούσιοι καὶ πτωχοί, καὶ βασιλεῖς καὶ δοῦλοι, βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνες, πολλάκις μυρίοι γεγόνασιν ὁτῳοῦν· ἀλλ' ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι καταλόγῳ προγόνων σεμνυνομένων, καὶ ἀναφερόντων εἰς Ἡρακλέα τὸν Ἀμφιτρύωνος, ἄτοπα αὐτῷ καταφαίνεται τῆς σμικρολογίας. ὅτι δὲ ὁ ἀπ' Ἀμφιτρύωνος εἰς τὸ ἄνω πέντε καὶ εἰκοστὸς τοιοῦτος ἦν, οἵα συνέβαινεν C αὐτῷ τύχη, καὶ ὁ πεντηκοστὸς ἀπ' αὐτοῦ, γελᾷ οὐ δυναμένων λογίζεσθαί τε καὶ χαυνότητα ἀνοήτου ψυχῆς ἀπαλλάττειν. ἐν ἅπασι δὴ τούτοις ὁ τοιοῦτος ὑπὸ τῶν πολλῶν καταγελᾶται, τὰ μὲν, ὑπερηφάνως ἔχων, ὡς δοκεῖ, τὰ δ' ἐν ποσὶν ἀγνοῶν τε καὶ ἐν ἑκάστοις ἀπορῶν. ΘΕΟ. Παντάπασι τὰ γιγνόμενα λέγεις ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ὅταν δέ γέ τινα αὐτὸν, ὦ φίλε ἑλκύσῃ ἄνω, καὶ ἐθελήσῃ τις αὐτῷ ἐκβῆναι ἐκ τοῦ Τί ἐγώ σε ἀδικῶ, ἢ σὺ ἐμέ, εἰς σκέψιν αὐτῆς δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας, τί τε ἑκάτερον αὐτοῖν καὶ τί τῶν πάντων ἢ ἀλλήλων διαφέρετον, ἢ ἐκ τοῦ εἰ βασιλεὺς εὐδαίμων, κεκτημένος τ' αὖ πολὺ χρυσίον, εἰς βασιλείας πέρι καὶ ἀνθρωD πίνης ὅλως εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ἐπίσκεψιν, ποίω τέ τινε ἐστὸν, καὶ τίνα τρόπον ἀνθρώπου φύσει προσήκει τὸ μὲν κτήσασθαι αὐτοῖν, τὸ δὲ ἀποφυγεῖν· περὶ πάντων τούτων ὅταν αὖ δέῃ λόγον διδόναι τὸν σμικρὸν ἐκεῖνον τὴν ψυχὴν καὶ δριμὺν καὶ δικανικόν, πάλιν αὖ τὰ ἀντίστροφα ἀποδίδωσιν. ἰλιγγιῶν τε γὰρ, ἀπὸ ὑψηλοῦ κρεμασθεὶς, καὶ βλέπων μετέωρος ἄνωθεν ὑπὸ ἀηθείας, ἀδημονῶν τε καὶ ἀπορῶν καὶ βαρβαρίζων, γέλωτα Θρᾴτταις μὲν οὐ παρέχει, οὐδ' ἄλλῳ ἀπαιδεύτῳ οὐδενὶ (οὐ γὰρ αἰσθάνονται) τοῖς δ' ἐναντίως ἢ ὡς ἀνδραπόδοις τραφεῖσι πᾶσιν. Οὗτος δὴ ἑκατέρου τρόπος ὦ Θεόδωρε· ὁ μὲν, τῷ ὄντι ἐν ἐλευθερίᾳ τε καὶ σχολῇ τεθραμμένου· ὃν δὴ φιλόσοφον καλεῖς· ᾧ ἀνεμέσητον εὐήθει δοκεῖν, καὶ οὐδενὶ εἶναι, ὅταν εἰς δουλικὰ ἐμπέσῃ διακονήματα. οἷον, στρωματόδεσμον E μὴ ἐπιστάμενος συσκευάσασθαι, μηδὲ ὄψον ἡδῦναι, ἢ θῶπας λόγους. ὁ δ' αὖ, τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα δυναμένου τορῶς τε καὶ ὀξέως διακονεῖν, ἀναβάλλεσθαι δὲ οὐκ ἐπισταμένου ἐπὶ δεξιὰ ἐλευθέρως· οὐδέ γ' ἁρμονίαν λόγων λαβόντος ὀρθῶς ὑμνῆσαι θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν εὐδαιμόνων βίον ἀληθῆ. ΘΕ. Εἰ πάντας, ὦ Σώκρατες, πείθοις ἃ λέγεις, ὥσπερ ἐμὲ, πλείων ἂν εἰρήνη καὶ κακὰ ἐλάττω κατ' ἀνθρώπους εἴη. ΣΩ. Ἀλλ' οὔτ' ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν, ὦ Θεόδωρε (ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη) οὔτ' ἐν θεοῖς αὐτὰ ἱδρῦσθαι· τὴν δὲ θνητὴν φύσιν καὶ τόνδε τὸν F τόπον περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ, ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν. ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄριστε, οὐ πάνυ τι ῥᾴδιον πεῖσαι ὡς ἄρα οὐχ ὧν ἕνεκα οἱ πολλοί φασι δεῖν πονηρίαν μὲν φεύγειν, ἀρετὴν δὲ διώκειν, τούτων χάριν τὸ μὲν ἐπιτηδευτέον, τὸ δ' οὔ, ἵνα δὴ μὴ κακὸς καὶ ἵνα ἀγαθὸς δοκῇ εἶναι. ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται· τὸ δὲ ἀληθὲς, ὧδε λέγομεν. ΘΕΟΣ, οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἄδικος, ἀλλ' ὡς οἷόν τε δικαιότατος. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὁμοιότερον οὐδὲν ἢ ὃς ἂν ἡμῶν αὖ γένηται ὅτι δικαιότατος. περὶ τούτου καὶ ἡ ὡς G ἀληθῶς δεινότης ἀνδρὸς, καὶ οὐδενία τε καὶ ἀνανδρία. ἡ μὲν γὰρ τούτου γνῶσις, σοφία καὶ ἀρετὴ ἀληθινή· ἡ δὲ ἄγνοια, ἀμαθία καὶ κακία ἐναργής. αἱ δ' ἄλλαι δεινότητές τε δοκοῦσαι καὶ σοφίαι, ἐν μὲν πολιτικαῖς δυναστείαις γιγνόμεναι, φορτικαί· ἐν δὲ τέχναις, βάναυσοι. τῷ οὖν ἀδικοῦντι καὶ ἀνόσια λέγοντι ἢ πράττοντι, μακρῷ ἄριστ' ἔχει τὸ μὴ συγχωρεῖν δεινῷ ὑπὸ πανουργίας εἶναι. ἀγάλλονται γὰρ τῷ ὀνείδει, καὶ οἴονται ἀκούειν ὅτι οὐ λῆροί εἰσι, γῆς ἄλλως ἄχθη, ἀλλ' ἄνδρες, οἵους δεῖ ἐν πόλει τοὺς σωθησομένους. λεκτέον οὖν τἀληθές, ὅτι τοσούτῳ μᾶλλόν εἰσιν οἷοι οὐκ οἴονται, ὅτι οὐχὶ οἴονται. ἀγνοοῦσι γὰρ ζημίαν ἀδικίας, ὃ δεῖ ἥκιστα ἀγνοεῖν. οὐ γάρ ἐστιν ἣν δοκοῦσι, πληγαί τε καὶ θάνατοι (ὧν ἐνίοτε πά- H σχουσιν οὐδὲν ἀδικοῦντες) ἀλλὰ ἣν ἀδύνατον ἐκφυγεῖν. ΘΕ. Τίνα δὴ λέγεις; ΣΩΚΡΑΤ. Παραδειγμάτων, ὦ φίλε, ἐν τῷ ὄντι ἑστώτων,

τοῦ μὲν θείου, εὐδαιμονεστάτου, τοῦ δὲ ἀθέου, ἀθλιωτάτου, οὐχ ὁρῶντες ὅτι οὕτως ἔχει, ὑπὸ ἠλιθιότητός τε καὶ τῆς ἐσχάτης ἀνοίας λανθάνουσι τῷ μὲν ὁμοιούμενοι, διὰ τὰς ἀδίκους πράξεις, τῷ δὲ ἀνομοιούμενοι. οὗ δὴ τίνουσι δίκην, ζῶντες τὸν εἰκότα βίον ᾧ ὁμοιοῦνται. ἐὰν δ' εἴπωμεν ὅτι, ἂν μὴ ἀπαλλαγῶσι τῆς δεινότητος, καὶ τελευτήσαντας αὐτοὺς ἐκεῖνος μὲν ὁ τῶν κακῶν καθαρὸς τόπος οὐ δέξεται, ἐνθάδε δὲ τὴν αὑτοῖς ὁμοιότητα τῆς διαγωγῆς ἀεὶ ἕξουσι, κακοὶ κακοῖς συνόντες· ταῦτα δὴ καὶ παντάπασιν ὡς δεινοὶ καὶ πανοῦργοι, ἀνοήτων τινῶν ἀκούσονται. ΘΕΟΔ. Καὶ μάλα δή, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οἶδά τοι ὦ ἑταῖρε. ἕν μέντοι τι αὐτοῖς συμβέβηκεν, ὅτι ἂν ἰδίᾳ λόγον δέῃ δοῦναί τε καὶ δέξασθαι περὶ ὧν ψέγουσι, καὶ ἐθελήσωσιν ἀνδρικῶς πολὺν χρόνον ὑπομεῖναι, καὶ μὴ ἀνάνδρως φεύγειν, τότε ἀτόπως, ὦ δαιμόνιε, τελευτῶντες, οὐκ ἀρέσκουσιν αὐτοὶ αὑτοῖς περὶ ὧν λέγουσι· καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐκείνη πως ἀπομαραίνεται, ὥστε παίδων μηδὲν δοκεῖν διαφέρειν. περὶ μὲν οὖν τούτων, ἐπειδὴ καὶ πάρεργα τυγχάνει λεγόμενα, ἀποστῶμεν· εἰ δὲ μή, πλείω ἀεὶ ἐπιρρέοντα, καταχώσει ἡμῶν τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον· ἐπὶ δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἴωμεν, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ. ΘΕΟΔ. Ἐμοὶ μὲν τὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἀηδέστερα ἀκούειν. ῥᾴω γὰρ τηλικῷδε ὄντι ἐπακολουθεῖν. εἰ μέντοι δοκεῖ, πάλιν ἐπανίωμεν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐνταῦθά που ἦμεν τοῦ λόγου, ἐν ᾧ ἔφαμεν τοὺς τὴν φερομένην οὐσίαν λέγοντας, καὶ τὸ ἀεὶ δοκοῦν ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ εἶναι τούτῳ ᾧ δοκεῖ, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἐθέλειν διϊσχυρίζεσθαι, καὶ οὐχ ἥκιστα περὶ τὰ δίκαια, ὡς παντὸς μᾶλλον, ἃ ἂν θῆται πόλις δόξαντα αὐτῇ, ταῦτα καὶ ἔστι δίκαια, τιθεμένῃ, ἕωσπερ ἂν κέηται· περὶ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐδένα ἀνδρεῖον ἔτ' οὕτως εἶναι, ὥστε τολμᾶν διαμάχεσθαι, ὅτι καὶ ἃ ἂν ὠφέλιμα οἰηθεῖσα πόλις ἑαυτῇ θῆται, καὶ ἔστι, τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν κέηται, ὠφέλιμα· πλὴν εἴ τις τὸ ὄνομα λέγει. τοῦτο δέ που σκῶμμα ἂν εἴη πρὸς ὃ λέγομεν. οὐχί; ΘΕΟΔ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Μὴ λεγέτω τὸ ὄνομα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὃ ὀνομαζόμενον θεωρεῖται. μὴ γάρ· ἀλλ' ὃ ἂν τοῦτο ὀνομάζῃ, τούτου δήπου στοχάζεται νομοθετουμένη, καὶ πάντας τοὺς νόμους, καθόσον οἴεταί τε καὶ δύναται, ὡς ὠφελιμωτάτους ἑαυτῇ τίθεται. ἢ πρὸς ἄλλο τι βλέπουσα νομοθετεῖται; ΘΕΟΔ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚΡ. Ἦ οὖν καὶ τυγχάνει ἀεί, ἢ καὶ πολλὰ καὶ διαμαρτάνει ἑκάστη; ΘΕΟΔ. Οἶμαι ἔγωγε καὶ διαμαρτάνειν. ΣΩΚΡ. Ἔτι τοίνυν ἐνθένδε ἂν μᾶλλον πᾶς τις ὁμολογήσειε ταυτὰ ταῦτα, εἰ περὶ παντός τις τοῦ εἴδους ἐρωτῴη, ἐν ᾧ καὶ τὸ ὠφέλιμον τυγχάνει ὄν. ἔστι δέ που καὶ περὶ τὸν μέλλοντα χρόνον. ὅταν γὰρ νομοθετώμεθα, ὡς ἐσομένους ὠφελίμους τοὺς νόμους τιθέμεθα εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον. τοῦτο δέ, μέλλον μᾶλλον ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν. ΘΕΟΔ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἴθι δή, οὑτωσὶ ἐρωτῶμεν Πρωταγόραν, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ λεγόντων, Πάντων μέτρον ἄνθρωπός ἐστιν, ὥς φατε ὦ Πρωταγόρα· λευκῶν, βαρέων, κούφων· οὐδενὸς ὅτου οὐ τῶν τοιούτων. ἔχων γὰρ αὐτῶν τὸ κριτήριον ἐν ἑαυτῷ, οἷα πάσχει τοιαῦτα οἰόμενος, ἀληθῆ τε οἴεται αὐτῷ καὶ ὄντα. οὐχ οὕτως; ΘΕΟΔ. Οὕτως. ΣΩΚΡ. Ἦ καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι φήσομεν, ὦ Πρωταγόρα, ἔχει τὸ κριτήριον ἐν ἑαυτῷ· καὶ οἷα ἂν οἰηθῇ ἔσεσθαι, ταῦτα καὶ γίγνεται ἐκείνῳ τῷ οἰηθέντι; οἷον θερμά· ἆρ' ὅταν τις οἰηθῇ ἰδιώτης αὑτὸν πυρετὸν λήψεσθαι, καὶ ἔσεσθαι ταύτην τὴν θερμότητα· καὶ ἕτερος ἰατρὸς δὲ ἀντοιηθῇ, κατὰ τὴν ποτέρου δόξαν φῶμεν τὸ μέλλον ἀποβήσεσθαι; ἢ κατὰ τὴν ἀμφοτέρων; καὶ τῷ μὲν ἰατρῷ οὐ θερμὸς οὐδὲ πυρέττων γενήσεται, ἑαυτῷ δὲ ἀμφότερα; ΘΕΟΔ. Γελοῖον μέντ' ἂν εἴη. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' οἶμαι, περὶ οἴνου γλυκύτητος καὶ αὐστηρότητος μελλούσης ἔσεσθαι, ἡ τοῦ γεωργοῦ δόξα, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ κιθαριστοῦ, κυρία. ΘΕΟΔ. Τί μήν; ΣΩΚ. Οὐδ' ἂν περὶ ἀναρμόστου τε καὶ εὐαρμόστου ἐσομένου παιδοτρίβης ἂν βέλτιον δοξάσειε μουσικοῦ, ὃ καὶ ἔπειτα αὐτῷ τῷ παιδοτρίβῃ δόξει εὐάρμοστον εἶναι. ΘΕΟΔ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τοῦ μέλλοντος ἑστιάσεσθαι, μὴ μαγειρικοῦ ὄντος, σκευαζομένης θοίνης, ἀκυροτέρα ἡ κρίσις τῆς τοῦ ὀψοποιοῦ, περὶ τῆς ἐσομένης ἡδονῆς. περὶ μὲν γὰρ δὴ τοῦ ἤδη ὄντος ἑκάστῳ ἡδέος, ἢ γεγονότος, μηδέν πω τῷ λόγῳ διαμαχώμεθα, ἀλλὰ περὶ τοῦ μέλλοντος ἑκάστῳ καὶ δόξειν καὶ ἔσεσθαι, πότερον αὐτὸς αὑτῷ ἄριστος κριτής· ἢ σύ, ὦ Πρωταγόρα, τό, τε περὶ λόγους πιθανὸν ἑκάστῳ ἡμῶν ἐσόμενον εἰς δικαστήριον, βέλτιον ἂν προδοξάσαις ἢ τῶν ἰδιωτῶν ὁστισοῦν; ΘΕΟΔ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε σφόδρα ὑπισχνεῖτο πάντων διαφέρειν αὐτός. ΣΩΚΡ. Νὴ Δία, ὦ μέλε. ἦ οὐδείς γ' ἂν αὐτῷ διελέγετο, διδοὺς πολὺ ἀργύριον, εἰ μὴ τοὺς συνόντας ἔπειθεν ὅτι καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαί τε καὶ δόξειν, οὔτε μάντις οὔτε τις ἄλλος ἄμεινον κρίνειεν ἄν, ἢ αὐτὸς αὑτῷ. ΘΕΟΔ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ αἱ νομοθεσίαι καὶ τὸ ὠφέλιμον περὶ τὸ μέλλον ἐστί; καὶ πᾶς ἂν ὁμολογοῖ, νομοθετουμένην πόλιν, πολλάκις ἀνάγκην εἶναι τοῦ ὠφελιμωτάτου ἀποτυγχάνειν; ΘΕΟΔ. Μάλα γε. ΣΩΚ. Μετρίως ἄρα ἡμῖν πρὸς τὸν διδάσκαλόν σου εἰρήσεται, ὅτι ἀνάγκη αὐτῷ ὁμολογεῖν, σοφώτερόν τε ἄλλον ἄλλου εἶναι· καὶ τὸν μὲν τοιοῦτον, μέτρον εἶναι· ἐμοὶ δὲ τῷ ἀνεπιστήμονι μηδὲ ὁπωστιοῦν ἀνάγκην εἶναι, μέτρῳ γίγνεσθαι. ὡς ἄρτι με ἠνάγκαζεν ὁ ὑπὲρ ἐκείνου λόγος εἴτ' ἐβουλόμην εἴτε μή, τοιοῦτον

A diuinum quidem beatiſſimum, quod verò Dei expers, miſerrimum, non videntes ita rem ſe habere, ſtultitia extremáque dementia occupati: latenter huic quidem ſimiles ob actiones iniquas redduntur, illi contrà diſſimiles. Cuius profectò delicti pœnas pendent, dum vitam illi conuenientem cui ſimiles effecti ſunt, ducunt. Enimuerò ſi dixerimus, quòd hos quidem, niſi à nequitia ceſſauerint, vita functos locus ille malorum expers non capiet, iſtic autem propriæ vitæ ſimilitudinē gerent ſemper vnà cū malis mali verſantes: reſpōdebūt aſtuti malitioſique homines deliramenta quædam ſeſe audire. THE. Et maximè quidem, ô Socrates. SOCR. Noui equidem, ô amice. Vnum hoc ſaltem illis accidit, quòd ſiquando priuatim
B reddere viciſſim, & afferre in medium rationes eorum, quæ vituperāt neceſſe ſit, velíntque viriliter diſputandi moram perpeti, neque ignauè fugere: tunc demum, quod ô beate abſurdum eſt, ſua etiam ipſorum dicta improbabūt, eorúmque rhetorica penitus euaneſcit, vt nihilo differre à pueris videantur. Verùm his iam finem cùm præter propoſitum ſint, imponamus. Alioquin materies vndique plurima confluens ſermonem à principio inſtitutū obruet. Reuertamur igitur ad priora, ſi tibi quoque videtur. THE. Mihi quidem iſta, ô Socrates, nihilo moleſtiora auditu contingunt. Facilè nanque qua ætate
C ſum hoc aſſequor. Veruntamen ſi tibi placet, redeamus illuc vnde digreſſi ſumus. S. Eò profectò diſputando deuenimus, vt diceremus eos qui eſſentiam omnem in agitatione ponebāt, quódq. cuique videtur hoc eidem exiſtere, in cæteris quidem rebus vehementius hoc aſſerturos, in iuſtis autem non minimum: quòd omnino quæcunque ciuitas, vt iuſta ſibi apparentia ſtatuit, hæc eatenus illi iuſta ſunt, quatenus ſtatuta permanent. At verò neminem fortem adeò futurum, qui idem in bonis vtilibúſq; contendere audeat, quòd videlicet quæcunque vtilia ſibi apparentia inſtituit ciuitas, hæc eatenus illi confe-
D rentia ſunt, quatenus talia ſtatuta fuerint, niſi fortè quis nomen dixerit: hoc autem ad id quod volumus ſkomma eſſet potius. nónne? THE. Proculdubio. S. Nomen ne dicat, ſed rē nominatā ſpectet. & quod tale ciuitas nuncuparit, ad id condendis legibus reſpicit, ac leges ſingulas quoad putat & poteſt, quàm maximè ſibi vtiles condit. Nū aliud in legibus ferendis intendit? THE. Nihil aliud. S. Nunquid voti cōpos ſemper efficitur? an ſæpe eam fallit opinio? THE. Sæpenumerò fallit arbitror. S. Hac præterea ratione quiſque magis hæc eadem confitebitur, ſiquis de omni ſpecie percontetur in qua vtile conſiſtit. Eſt autem quodammodo & circa futurum tempus. Nam quoties leges condimus, vt in poſterum profuturas cōdimus,
E quod quidem futurum rectius vocaremus. THE. Maximè. SO. Agedum ita, vel Protagoram, vel quemuis alium ſectatorem eius interrogemus. Omnium rerum hominem, ô Protagora, menſuram aſſeritis, alborum, grauium, leuium, & vniuſcuiuſque talium. Nam cū iudiciariam illorum vim in ſeipſo contineat, & qualia patitur, talia iudicet, vera ſibi, & quæ ſunt, iudicat. an non ita? THEOD. Ita planè. S. Nunquid & futurorum, ô Protagora, dicemus, habet in ſeipſo vim iudiciariā? & qualia putat ſibi hæc fore, talia ſibi exiſtimanti contingunt. cùm me-
F dicinæ quiſpiam imperitus in febrim ſeſe incurſurum putat, atque ita ſeſe calefactum iri: medicus autem repugnat, contraria opinatus: vtrius illorum veram opinionem futuram ducimus? num vtriuſque? & medico quidem neque calidum, neque febricitantem futurum, ſed ſibiipſi vtrunque? TH. Ridiculum quidem id eſſet. SOC. Quinetiam de vino quod dulce vel auſterum futurum ſit, agricolæ, non cithariſtæ opinio præualet. THEO. Quidni? SOC. Neque de conſonante, diſſonantéve futuro, gymnaſticus melius quàm muſicus opinatur, quod deinde ipſi gymnaſtico conſonans eſſe videbitur. TH. Nullo modo. SOCR. Quando verò parata menſa offerendæ ſunt epulæ, ac de futura illarum ſuauitate aliquid prædicendum, nónne coqui opinio potior quàm alterius cuiuslibet po-
G pinariæ imperiti? De eo quod vel eſt vel fuit ſuaue cuique, nō pugnamus, ſed de illo potius quod in poſterum eſſe cuique & videri debet: vtrum ſibi quiſque idoneus iudex, an tu potius Protagora, quod circa ſermones probabile ſingulis in iudicio futurum eſt, rectius quàm quiuis rudium præuideres? THEO. In hoc ipſo in primis, ô Socrates, pręcellere cunctis Protagoras eſt profeſſus. SOCR. O miſer. nemo per Iouem illum oblata pecunia ſectatus fuiſſet, niſi familiaribus perſuaſiſſet, quod probabile in poſterum erit, videbitúrque, neque vatem neque alium quemuis melius quàm ſe vnicū præſagire. THEO. Veriſſima loqueris. SO. An non legū quoque lationes vtilitáſ-
H que ad futurū ſpectant? & quilibet abſq; cōtrouerſia fateretur conſtitutionem reipubl. ab eo quod vtile eſt, ſæpius aberrare? THEO. Valde. SO. Satis iam aduerſus præceptorē tuum dictū ſit, quod fateri cogitur, alium alio ſapientiorem exiſtere, eúmque talem menſuram eſſe. Me autem cùm expers ſcientiæ ſim, nihil menſuram fieri cogit, quemadmodum ſermo nuper illius vrgebat, quòd videlicet ſeu velim ſiue nolim talis eſſem.

THE. Ex illo, ô Socrates, maximè conuinci illius ſermo videtur, & ex hoc nonnihil, quod aliorum opiniones validas efficit: hæ verò ſermones illius palàm reprobant, falſos exiſtimantes. SOC. In multis inſuper, ô Theodore, deprehendi hoc licet, non omnem omnium opinionem veram exiſtere. Sed circa præſentem cuique paſſionem, ex qua ſenſus, & ſecúdum ſenſus opiniones naſcuntur, difficilius deprehenditur ſenſus opinioneſque veras non eſſe. Fortè verò nihil dico. Nam ſi aſſecutæ ſunt, conuinci non poſſunt: & qui illas certas atque ſcientias eſſe aſſererent, forſitan non aberrarent. Et idcirco Theætetus hic haud ab re inquit ſenſum & ſcientiam idem eſſe. Quamobrem propius accedendum eſt, quemadmodũ Protagoreus ſermo præcepit, & hanc agitatam eſſentiam pulſando examinandum, integrúmne an colliſum ſonum reddat: pugna vtique de illa nõ mediocris, nec inter paucos extitit. TH. Permultum ſanè abeſt, vt vilis contentio ſit, quæ per Ioniam paſſim propagata eſt: ſiquidem Heracliti ſtudioſi huic ſermoni ſummopere ſuffragantur. SOC. Propterea, ô amice Theodore, à primordiis hæc inſpicienda ſunt, vt illi opponũt. THE. Omnino, etenim, ô Socrates, de Heracliticis, vel, vt tu ais, Homericis, ac etiam antiquioribus iſtis apud Epheſios, eos præſertim qui peritiores videri volũt, non magis, quàm apud œſtro concitos loqui licet. Planè enim ſcripta illorum impetu feruntur. Mora autem expectatióque in ſermone, & quæſtionibus, & quies inter reſpondendum interrogandúmque, minus illis adeſt, quàm quod nihil. Imo etiam minus, quàm nihil: adeò parum viris illis requietis in animo eſt: ſed ſi quem illorum aliqua de re interroges, tanquã ex pharetra obſcura verbula depromentes ſagittant. Et ſi huius rationem perquiras, altera quadam ſed nomine mutato feriunt: nunquam verò cũ illorum aliquo quicquam perficies, neque ipſi inuicem. Idque vnum obſeruantiſſimè curant, vt nihil ſtabile, aut in ſermone, aut in animis ſuis eſſe permittant, putantes (vt mihi videtur) idipſum ſtabile eſſe, atque id totis viribus inſectantur, & vndique vehementer expellunt. SOC. Forſitan, ô Theodore, hos viros in pugna vidiſti, in pace verò nequaquam. Neque enim amici tibi ſunt. Verùm talia quædam diſcipulis ſuis, vt arbitror, in otio dicunt, quos ſimiles ſibi reddere volunt. THEOD. Quibus diſcipulis, ô beate? Neque enim inter iſtos alter alterius fit diſcipulus, ſed ſponte naſcuntur, vndecunque contingit eorum quenque furore corripi. Atque alter alterum ſcire nihil exiſtimat. Ab his itaque rationem, vt modò dicebã, nullam vnquam accipies, nec volentibus, nec inuitis. Nos autem oportet tanquam propoſitione accepta conſiderare. SOCR. Scitè loqueris. ſententiam ſiquidem aliam quandam accepimus à priſcis poëmate vulgus hominum celantibus, quòd origo aliorum omniũ Oceanus ſcilicet atque Tethys ſit, quódque fluxus ſint omnia, nihilque conſiſtat. A recentioribus autem atque iis ſapientioribus rem adeò clarè demonſtrãtibus, vt vel cerdones eorum ſapientiam audiendo perciperent, deſineréntque ſtultè putare conſiſtere partim res, partim contrà moueri, ab iis inquã accepimus moueri omnia, quos autores illi venerantur. Propemodum autem ô Theodore, oblitus eram quòd alij his contraria monſtrarunt: vniuerſi videlicet congruum nomen eſſe hoc exiſtens immobile, & alia quæcũque Meliſſei Parmenideique aduerſantes his omnibus aſſeuerant, quòd omnia vnum ſunt, idque vnum ipſum in ſeipſo conſiſtit, locum in quo moueatur nullum penitus habens. Quid de his omnibus, ô amice, dicendum? ſenſim nanque progreſſi vtrorumque medij clàm euaſimus. quòd ſi nullo pacto propugnantes abeamus imbelles, pœnas dabimus inſtar eorum qui in palæſtris ad lineam ludunt, quando ab vtriuſque apprehenſi in contraria diſtrahuntur. De his itaque prius agendum videtur, quos primo fluentes ſcilicet aggreſſi ſumus. Et ſi quid probabile dicere videbuntur, cum illis vnà nos ipſos trahemus, alios effugere conantes. Sin autem qui vniuerſum ſtabile ponunt, veriora protulerint, refugiemus ad eos ab illis, qui etiam immobilia mouent. At ſi neutri veriſimile aliquid adducere nobis appareant, ridiculi euademus, putantes nos viles homunculos magnum aliquid ſapere, cùm nihil niſi priſcis illis ac ſapientibus viris derogauerimus. Vide igitur, ô Theodore, vtrum præſtet nécne tantum ſubire periculum. THEO. Nullo modo committendum eſt, ô Socrates, quin vtrorunque ſenſa quid veri, quid falſi habeant, diſcutiamus. SO. Diſcutiendum eſt iam, poſtquàm & tu id vſque eò expetis. Videtur vtique mihi diſputationis huius principium à motu ſumendum, quo ſcilicet motu moueri omnia dicãt. Quod autem dico, huiuſmodi eſt, vtrum ſpeciem vnam motus inducant, an quemadmodum mihi videtur ſpecies duas. Neque id tamẽ mihi ſoli videri cupio, ſed tibi quoque, vt pariter ambo quicquid oportuerit patiamur. Dic igitur, Nunquid moueri dicis, quando locum quid ex loco mutat, vel in eodẽ vertitur? THEO. Equidẽ. SO. Ergo vna hæc ſpecies eſto. At cùm eodẽ in loco quid permanens ſeneſcit, vel nigrũ ex albo, vel ex molli durũ efficitur, aut alia

Mos Heracliticorum in diſputando.

A εἶναι. ΘΕΟΔ. Ἐκείνῃ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος ἁλισκόμενος· καὶ ταύτῃ, ᾗ τὰς τῶν ἄλλων δόξας, κυρίας ποιεῖ. αὗται δὲ ἐφάνησαν τοὺς ἐκείνου λόγους οὐδαμῇ ἀληθεῖς ἡγούμεναι. ΣΩ. Πολλαχῇ, ὦ Θεόδωρε, καὶ ἄλλῃ ἂν τό γε τοιοῦτον ἁλοίη, μὴ πᾶσαν παντὸς ἀληθῆ δόξαν εἶναι· περὶ δὲ τὸ παρὸν ἑκάστῳ πάθος, ἐξ ὧν αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ κατὰ ταύτας δόξαι γίγνονται, χαλεπώτερον ἑλεῖν ὡς οὐκ ἀληθεῖς. ἴσως δὲ οὐδὲν λέγω. ἀνάλωτοι γὰρ εἰ ἔτυχον, εἰσί. καὶ οἱ φάσκοντες αὐτὰς ἐναργεῖς τε εἶναι καὶ ἐπιστήμας, τάχα ἂν ὄντα λέγοιεν. καὶ Θεαίτητος ὅδε οὐκ ἄπο σκοποῦ εἴρηκεν, αἴσθησιν καὶ ἐπιστήμην ταὐτὸν θέμενος. προσιτέον οὖν ἐγγυτέρω, ὡς ὁ ὑπὲρ Πρωταγόρου λόγος ἐπέταττε· καὶ σκεπτέον, B τὴν φερομένην ταύτην οὐσίαν διακρούοντα, εἴτε ὑγιὲς εἴτε σαθρὸν φθέγγεται. μάχη δ' οὖν περὶ αὐτῆς οὐ φαύλη οὐδ' ὀλίγοις γέγονε. ΘΕΟΔ. Πολλοῦ καὶ δεῖ φαύλη εἶναι· ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐπιδίδωσι πάμπολυ. οἱ γὰρ τοῦ Ἡρακλείτου ἑταῖροι χορηγοῦσι τούτου τοῦ λόγου μάλα ἐρρωμένως. ΣΩΚ. Τῷ τοι, ὦ φίλε Θεόδωρε, μᾶλλον σκεπτέον ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ αὐτοὶ ὑποτείνονται. ΘΕΟΔ. Παντάπασι μὲν οὖν. καὶ γὰρ, ὦ Σώκρατες, περὶ τούτων τῶν Ἡρακλειτείων, ἤ, ὥσπερ σὺ λέγεις, Ὁμηρείων, καὶ ἔτι παλαιοτέρων, αὐτοῖς μὲν τοῖς περὶ τὴν Ἔφεσον, ὅσοι προσποιοῦνται ἔμπειροι εἶναι, οὐδὲν μᾶλλον οἷόν τε διαλεχθῆναι ἢ τοῖς οἰστρῶσιν. ἀτεχνῶς γὰρ κατὰ τὰ συγγράμματα φέρονται. τὸ δ' C ἐπιμεῖναι ἐπὶ λόγῳ καὶ ἐρωτήματι, καὶ ἡσυχίως ἐν μέρει ἀποκρίνασθαι καὶ ἐρέσθαι, ἧττον αὐτοῖς ἔνι ἢ τὸ μηδέν. μᾶλλον δὲ ὑπερβάλλει τὸ οὐδ' οὐδὲν, πρὸς τὸ μηδὲ σμικρὸν ἐνεῖναι τοῖς ἀνδράσιν ἡσυχίας. ἀλλ' ἄν τινά τις ἔρῃ, ὥσπερ ἐκ φαρέτρας ῥηματίσκια αἰνιγματώδη ἀνασπῶντες ἀποτοξεύουσι. κἂν τούτου ζητῇς λόγον λαβεῖν, τί εἴρηκεν, ἑτέρῳ πεπλήξῃ καινῶς μετωνομασμένῳ. περανεῖς δὲ οὐδέποτε οὐδὲν πρὸς οὐδένα αὐτῶν. οὐδέ γε ἐκεῖνοι αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους· ἀλλ' εὖ πάνυ φυλάττουσι τὸ μηδὲν βέβαιον ἐᾶν εἶναι, μήτ' ἐν λόγῳ μήτ' ἐν ταῖς αὑτῶν ψυχαῖς· ἡγούμενοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, αὐτὸ στάσιμον εἶναι. τούτῳ δὲ πάνυ πολεμοῦσι, καὶ καθόσον δύνανται πανταχόθεν ἐκβάλλουσι. ΣΩΚ. Ἴσως, ὦ Θεόδωρε, D τοὺς ἄνδρας μαχομένους ἑώρακας, εἰρηνεύουσι δὲ οὐ συγγέγονας· οὐ γάρ σοι ἑταῖροί εἰσιν. ἀλλ' οἶμαι, τὰ τοιαῦτα τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ σχολῆς φράζουσιν, οὓς ἂν βούλωνται ὁμοίους αὑτοῖς ποιῆσαι. ΘΕΟΔ. Ποίοις μαθηταῖς, ὦ δαιμόνιε; οὐδὲ γίγνεται τῶν τοιούτων ἕτερος ἑτέρου μαθητής, ἀλλ' αὐτόματοι ἀναφύονται, ὁπόθεν ἂν τύχῃ ἕκαστος αὐτῶν ἐνθουσιάσας, καὶ τὸν ἕτερον ὁ ἕτερος οὐδὲν ἡγεῖται εἰδέναι. παρὰ μὲν οὖν τούτων (ὅπερ ἦα ἐρῶν) οὐκ ἄν ποτε λάβοις λόγον, οὔτε ἑκόντων οὔτε ἀκόντων. αὐτοὺς δὲ δεῖ παραλαβόντας, ὥσπερ πρόβλημα ἐπισκοπεῖσθαι. ΣΩΚΡ. Καὶ μετρίως γε λέγεις. τό γε δὴ πρόβλημα, ἄλλο τι παρειλήφαμεν ἢ παρὰ μὲν τῶν ἀρχαίων (μετὰ ποιήσεως ἐπικρυπτομένων τοὺς πολλοὺς) ὡς ἡ γένεσις τῶν ἄλλων πάντων, Ὠκεανός τε καὶ Τηθὺς, ῥεύματα E τυγχάνει, καὶ οὐδὲν ἕστηκε· παρὰ δὲ τῶν ὑστέρων, ἅτε σοφωτέρων, ἀναφανδὸν ἀποδεικνυμένων, ἵνα καὶ οἱ σκυτοτόμοι αὐτῶν τὴν σοφίαν μάθωσιν ἀκούσαντες, καὶ παύσωνται ἠλιθίως οἰόμενοι, τὰ μὲν ἑστάναι, τὰ δὲ κινεῖσθαι, τῶν ὄντων. μαθόντες δ' ὅτι πάντα κινεῖται, τιμῶσιν αὐτούς. ὀλίγου δὲ ἐπελαθόμην, ὦ Θεόδωρε, ὅτι ἄλλοι αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεφήναντο, οἷον ἀκίνητον τελέθει τῷ παντὶ ὄνομ' εἶναι, καὶ ἄλλα ὅσα Μέλισσοί τε καὶ Παρμενίδαι ἐναντιούμενοι πᾶσι τούτοις διϊσχυρίζονται. ὡς ἕν τε πάντα ἐστὶ, καὶ ἕστηκεν αὐτὸ ἐν αὑτῷ, οὐκ ἔχον χώραν ἐν ᾗ κινεῖται. τούτοις οὖν, ὦ ἑταῖρε, πᾶσι τί χρησόμεθα; κατὰ σμικρὸν γὰρ προϊόντες, λελήθαμεν F ἀμφοτέρων εἰς τὸ μέσον πεπτωκότες· καὶ ἂν μή πῃ ἀμυνόμενοι διαφύγωμεν, δίκην δώσομεν· ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς παλαίστραις διὰ γραμμῆς παίζοντες, ὅταν ὑπ' ἀμφοτέρων ληφθέντες, ἕλκωνται εἰς τἀναντία. δοκεῖ οὖν μοι τοὺς ἑτέρους πρότερον σκεπτέον, ἐφ' οὕσπερ ὡρμήσαμεν, τοὺς ῥέοντας. καὶ ἐὰν μέν τι φαίνωνται λέγοντες, συνέλξομεν μετ' αὐτῶν ἡμᾶς αὐτοὺς, τοὺς ἑτέρους ἐκφυγεῖν πειρώμενοι· ἐὰν δὲ οἱ τοῦ ὅλου στασιῶται ἀληθέστερα λέγειν δοκῶσι, φευξόμεθα παρ' αὐτοὺς ἀπ' αὖ τῶν καὶ τὰ ἀκίνητα κινούντων. ἀμφότεροι δ' ἂν φανῶσι μηδὲν μέτριον λέγοντες, γελοῖοι ἐσόμεθα, ἡγούμενοι ἡμᾶς μέντοι λέγειν φαύλους ὄντας, παμπαλαίους δὲ καὶ πανσόφους ἄνδρας ἀποδεδοκιμακότες. G ὅρα οὖν, ὦ Θεόδωρε, εἰ λυσιτελεῖ εἰς τοσοῦτον προϊέναι κίνδυνον. ΘΕΟ. Οὐδὲν μὲν οὖν ἀνεκτὸν, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐ διασκέψασθαι τί λέγουσιν ἑκάτεροι τῶν ἀνδρῶν. ΣΩΚ. Σκεπτέον ἂν εἴη, σοῦ γε οὕτω προθυμουμένου. δοκεῖ οὖν μοι ἀρχὴ εἶναι τῆς σκέψεως, κινήσεως πέρι, ποῖόν τί ποτε ἄρα λέγοντες, φασὶ τὰ πάντα κινεῖσθαι. βούλομαι δὲ λέγειν τὸ τοιόνδε· πότερον ἕν τι εἶδος αὐτῆς λέγουσιν, ἢ (ὥσπερ ἐμοὶ φαίνεται) δύο. μὴ μέντοι μόνον ἐμοὶ δοκείτω, ἀλλὰ συμμέτεχε καὶ σὺ, ἵνα κοινῇ πάσχωμεν ἄν τι καὶ δέῃ. καί μοι λέγε, Ἆρα κινεῖσθαι καλεῖς, ὅταν τι χώραν ἐκ χώρας μεταβάλλῃ, ἢ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφηται; ΘΕΟΔ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν ἔστω εἶδος. ὅταν δὲ ᾖ μὲν ἐν τῷ αὐτῷ, γηράσκῃ δὲ, ἢ μέλαν ἐκ λευκοῦ, ἢ σκληρὸν ἐκ μαλακοῦ γίγνηται, ἢ τινα ἄλλην

A ἀλλοίωσιν ἀλλοιῶται· ἆρα οὐκ ἄξιον ἕτερον εἶδος φάναι κινήσεως; ΘΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἀναγκαῖον μὲν οὖν. δύο δὴ λέγω τούτω εἴδη κινήσεως· ἀλλοίωσιν, τὴν δὲ, περιφοράν. ΘΕΟ. Ὀρθῶς γε λέγων. ΣΩΚ. Τοῦτο τοίνυν οὕτω διελόμενοι, διαλεγώμεθα ἤδη τοῖς τὰ πάντα φάσκουσι κινεῖσθαι, καὶ ἐρωτῶμεν, Πότερον πᾶν φατὲ ἀμφοτέρως κινεῖσθαι, φερόμενόν τε καὶ ἀλλοιούμενον, ἢ τὸ μέν τι ἀμφοτέρως, τὸ δ' ἑτέρως; ΘΕΟ. Ἀλλὰ μὰ Δί' ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἶμαι δ' ἂν φάναι, ἀμφοτέρως. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε μὴ, ὦ ἑταῖρε, κινούμενά τε αὐτοῖς καὶ ἑστῶτα φανεῖται· καὶ οὐδὲν μᾶλλον ὀρθῶς ἕξει εἰπεῖν ὅτι κινεῖται τὰ πάντα, ἢ ὅτι ἕστηκε. ΘΕΟ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ κινεῖσθαι αὐτὰ δεῖ, τὸ δὲ μὴ κινεῖσθαι μὴ ἐνεῖναι μηδενὶ, πάντα δὴ πᾶσαν κίνησιν

B ἀεὶ κινεῖται. ΘΕΟ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Σκόπει δή μοι τόδε αὐτῶν· τὴν θερμότητος, ἢ λευκότητος ἢ ὁτουοῦν γένεσιν, οὐχ οὕτω πως ἐλέγομεν φάναι αὐτοὺς, φέρεσθαι ἕκαστον τούτων ἅμα αἰσθήσει μεταξὺ τοῦ ποιοῦντός τε καὶ πάσχοντος; καὶ τὸ μὲν πάσχον, αἰσθητὸν, ἀλλ' οὐκ αἴσθησιν ἔτι γίγνεσθαι· τὸ δὲ ποιοῦν, ποιόν τι, ἀλλ' οὐ ποιότητα; ἴσως οὖν ἡ ποιότης ἅμα ἀλλόκοτόν τε φαίνεται ὄνομα, καὶ οὐ μανθάνεις ἀθρόον λεγόμενον. κατὰ μέρη οὖν ἄκουε. τὸ γὰρ ποιοῦν, οὔτε θερμότης, οὔτε λευκότης, θερμὸν δὲ καὶ λευκὸν γίγνεται, καὶ τἆλλα οὕτω. μέμνησαι γάρ που ἐν τοῖς πρόσθεν ὅτι οὕτως ἐλέγομεν, ἓν μηδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ εἶναι, μηδ' αὖ τὸ ποιοῦν ἢ πά-

C σχον, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συγγιγνομένων, τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰ αἰσθητὰ ἀποτίκτοντα, τὰ μὲν, ποιὰ ἄττα γίγνεσθαι, τὰ δὲ, αἰσθανόμενα. ΘΕΟ. Μέμνημαι. πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Τὰ μὲν τοίνυν ἄλλα χαίρειν ἐάσωμεν, εἴτε ἄλλως, εἴτε οὕτω λέγουσιν· οὗ δ' ἕνεκα λέγομεν, τοῦτο μόνον φυλάττωμεν ἐρωτῶντες, Κινεῖται καὶ ῥεῖ, ὥς φατε, τὰ πάντα; ἦ γάρ; ΘΕΟ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀμφοτέρας ἃς διειλόμεθα κινήσεις, φερόμενά τε καὶ ἀλλοιούμενα; ΘΕΟ. Πῶς δ' οὔ; εἴπερ γε δεῖ τελέως κινήσεται. ΣΩ. Εἰ μὲν τοίνυν ἐφέρετο μόνον, ἠλλοιοῦτο δὲ μὴ, εἴχομεν ἄν που εἰπεῖν,

D οἷα ἄττα ῥεῖ τὰ φερόμενα. ἢ πῶς λέγομεν; ΘΕΟ. Οὕτω. ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο μένει, τὸ λευκὸν ῥεῖν τὸ ῥέον, ἀλλὰ μεταβάλλει, ὥστε καὶ αὐτοῦ τούτου εἶναι ῥοὴν τῆς λευκότητος, καὶ μεταβολὴν εἰς ἄλλην χρόαν, ἵνα μὴ ἁλῷ ταύτῃ μένον, ἆρά ποτε οἷόν τέ τι προσειπεῖν χρῶμα, ὥστε καὶ ὀρθῶς προσαγορεύειν; ΘΕΟ. Καὶ τίς μηχανὴ, ὦ Σώκρατες, ἢ ἄλλο γέ τι τῶν τοιούτων, εἴπερ ἀεὶ λέγοντος ὑπεξέρχεται, ἅτε δὴ ῥέον; ΣΩΚ. Τί δὲ περὶ αἰσθήσεως ἐροῦμεν ὁποιασοῦν; οἷον τῆς τε ὁρᾶν ἢ ἀκούειν; μένειν ποτὲ ἐν αὐτῷ τῷ ὁρᾶν ἢ ἀκούειν; ΘΕΟ. Οὐκοῦν δεῖ γε, εἴπερ πάντα κινεῖται. ΣΩ. Οὔτε ἄρα ὁρᾶν, προσρητέον τι μᾶλλον, ἢ μὴ ὁρᾶν, οὐδέ τιν' ἄλλην αἴσθησιν μᾶλλον ἢ μὴ, πάντων γε πάντως κινουμένων. ΘΕΟ.

E Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Καὶ μὴν αἴσθησίς γε ἐπιστήμη, ὡς ἔφαμεν ἐγώ τε καὶ Θεαίτητος. ΘΕ. Ἦν ταῦτα. ΣΩΚ. Οὐδὲν ἄρα ἐπιστήμην, μᾶλλον ἢ μὴ ἐπιστήμην, ἀπεκρινάμεθα, ἐρωτώμενοι ὅ, τι ἐστὶν ἐπιστήμη. ΘΕΟ. Ἐοίκατε. Σ. Καλὸν ἂν ἡμῖν συμβαίνοι τὸ ἐπανόρθωμα τῆς ἀποκρίσεως, προθυμηθεῖσιν ἀποδεῖξαι ὅτι πάντα κινεῖται, ἵνα δὴ ἐκείνη ἡ ἀπόκρισις ὀρθὴ φανῇ. τὸ δ' ὡς ἔοικεν ἐφάνη, εἰ πάντα κινεῖται, πᾶσα ἀπόκρισις περὶ ὅτου ἄν τις ἀποκρίνηται, ὁμοίως ὀρθὴ εἶναι, οὕτω τ' ἔχειν φάναι καὶ μὴ οὕτως. εἰ δὲ βούλει, γίγνεσθαι· ἵνα μὴ στήσωμεν αὐτοὺς τῷ λόγῳ. ΘΕΟ. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩ. Πλήν γε, ὦ Θεόδωρε, ὅτι οὕτω τι εἶπον, καὶ οὐχ οὕτω.

F δεῖ δὲ οὐδὲ τοῦτο οὕτω λέγειν· (οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι κινοῖτο Οὕτω, οὐδ' αὖ Μὴ οὕτω. οὐδὲ γὰρ τοῦτο κίνησις) ἀλλά τιν' ἄλλην φωνὴν θετέον τοῖς τὸν λόγον τοῦτον λέγουσιν· ὡς νῦν γε πρὸς τὴν αὑτῶν ὑπόθεσιν οὐκ ἔχουσι ῥήματα, εἰ μὴ ἄρα τὸ Οὐδ' ὅπως. μάλιστα δ' οὕτως ἂν αὐτοῖς ἁρμόττοι, ἄπειρον λεγόμενον. ΘΕ. Οἰκειοτάτη οὖν διάλεκτος αὕτη αὐτοῖς. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ Θεόδωρε, τοῦ τε σοῦ ἑταίρου ἀπηλλάγμεθα, καὶ οὔπω συγχωροῦμεν αὐτῷ πάντ' ἄνδρα πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι, ἂν μὴ φρόνιμός τις ᾖ. ἐπιστήμην τε, αἴσθησιν οὐ συγχωρησόμεθα, κατά γε τὴν τοῦ πάντα κινεῖσθαι μέθοδον. ἢ εἰ μή τι πως ἄλλως Θεαίτητος ὅδε λέγει. ΘΕΟ. Ἄριστ'

G εἴρηκας ὦ Σώκρατες. τούτων γὰρ περανθέντων, καὶ ἐμὲ δεῖ ἀπηλλάχθαι σοι ἀποκρινόμενον κατὰ τὰς συνθήκας, ἐπειδὴ τὸ περὶ τοῦ Πρωταγόρου λόγου τέλος σχοίη. ΘΕΑΙ. Μὴ πρίν γ' ἂν, ὦ Θεόδωρε, Σωκράτης τε καὶ σὺ τοὺς φάσκοντας αὖ τὸ πᾶν ἑστάναι διέλθητε, ὥσπερ ἄρτι προὔθεσθε. ΘΕ. Νέος ὢν ὦ Θεαίτητε, τοὺς πρεσβυτέρους ἀδικεῖν διδάσκεις, ὁμολογίας παραβαίνοντας. ἀλλὰ παρασκευάζου ὅπως τῶν ἐπιλοίπων Σωκράτει δώσεις λόγον. ΘΕΑΙ. Ἐάν περ γε βούληται. ἥδιστα μέντ' ἂν ἤκουσα περὶ ὧν λέγω. ΘΕΟ. Ἱππέας εἰς πεδίον προκαλῇ, Σωκράτη εἰς λόγους προκαλούμενος· ἐρώτα οὖν καὶ ἀκούσῃ. ΣΩ. Ἀλλά μοι δοκῶ, ὦ Θεόδωρε, περί γε ὧν κελεύει Θεαίτητος, οὐ πείσεσθαι αὐτῷ. ΘΕΟ. Τί δὴ οὖν οὐ πείσεσθαι; Σ. Μέλισσον μὲν καὶ τοὺς ἄλλους οἳ ἓν ἑστὼς λέγουσι τὸ πᾶν, αἰσχυνόμενος μὴ φορτικῶς σκοπῶμεν, ἧττον αἰσχύνομαι, ἢ ἕνα ὄντα Παρμενίδην.

H Παρμενίδης δέ μοι φαίνεται, τὸ τοῦ Ὁμήρου, αἰδοῖός τέ μοι ἅμα δεινός τε.

A quadam alteratione mutatur, nónne alteram hãc motus ſpeciem merito nuncupabimus? THEO. Merito. SOC. Ex his neceſſarium eſt geminas ſpecies motus exiſtere, alterationem ſcilicet, motúmque localem. TH. Probè. SOC. Hac diſtinctione præmiſſa, ad eos qui moueri omnia volunt, iam pergamus, & hunc in modum interrogemus. Vtrum quodlibet fatemini vtroque modo moueri, alteratum pariter atque delatum? aut aliquid vtroque modo, aliquid vnico? THEO. Equidem quod aſſeram non habeo, arbitror tamen illos vtroque modo dictu ros. SOC. Alioquin, ô amice, agitata ſimul & cõſiſtentia ſibiipſis videbuntur, nec magis moueri omnia, quàm ſtare omnia

B licebit aſſerere. THE. Vera loqueris. SOC. Poſtquàm moueri ipſa oportet, abſentiam verò motus illi competere, omnia vtique ſemper omni motu mouentur. THE. Neceſſariò ſequitur. SOC. Hoc age ex eorum dictis conſidera, caloris ſcilicet, vel albedinis, vel cuiuſlibet generationem. Nónne diximus eos putare vnumquodque horum ferri ſimul cum ſenſu inter agens, & patiens? & patiens quidem ſenſibile eſſe, non ſenſum, agens autem efficiens eſſe aliquid, non tamen qualitatem eſſe? Fortè qualitas extraneum tibi nomen videtur, neque ſic in genere dictum percipis, in partibus igitur audi. Agens enim

C neque calor, neque albedo, ſed calidum potius albúmque, cæteráque eodem pacto. Recordaris ita nos ſuprà dixiſſe nihil ſecundum ſeipſum vnum aliquid eſſe, neque inſuper agẽs, aut patiens, ſed ex vtriſque viciſſim congredientibus ſenſus & ſenſibilia emanantia partim fieri qualia quædam, partim verò ſentire? THE. Memini, ac cur non ita dicant? SOC. Cætera igitur prætermittamus, ſicne, an aliter dicant. Id verò vnum cuius gratia diſputatur, diligentiùs exquiramus. Mouentur, vt dicitis, fluuntque omnia. Nónne? THE. Certè. SOC. An non vtriſque illis quos diſtinximus motibus, delata ſimul, & alterata? THE. Quidni, ſi modò perfectè moueri illa neceſſe ſit? SOC.

Nihil per ſe ipſum vnum aliquid eſſe.

D Si igitur ferrentur ſolum, neque tamen alterarẽtur, poſſemus dicere qualia quædam fluunt, quæ feruntur, aut quomodo dicemus? THE. Hoc pacto. SOC. Quoniam verò neque id permanet, vt album ſcilicet, quod fluit fluat, ſed permutatur ita vt huius ipſius ſit fluxus albedinis, & in alium colorem tranſitus, ne vllo modo permanere deprehendi poſſit, vnum poſſumus aliquando colorem aliquem pronunciare ita, vt rectè denominemus? THE. Atqui quo pacto, ô Socrates, aut in hoc, aut in alio vllo id fieri poteſt, ſi quidem dum pronunciamus, continuò ſubterfugit, vtpote quod ſemper fluit? SOC. Quid porrò de quouis ſenſu dicendum, vt videndi vel audiendi? nunquid

E in viſione, aut auditu aliquando permanere? THE. Minimè omnium, ſiquidem cuncta mouentur. SOC. Neque igitur videre quicquam potius, quàm non videre dicendum, neque alio vllo ſenſu vti magis quàm nõ vti, cùm omnia penitus tranſmutentur. THEOD. Non certè. SOC. Veruntamen ſenſus ipſe ſcientia eſt, vt ego Theætetúſque diximus. THE. Dictum quidem. SOC. Non igitur ſcientiam magis, quàm non ſcientiam reſpondebamus quid ſcientia ſit interrogati. THEO. Sic certè videmini. SOC. Opportunè itaque reſponſionem illam emendaremus, ſi demonſtrare cõtenderemus quòd omnia moueantur, vt recta illa reſponſio videatur: hoc autem, vt videtur, ap-

F paruit, quòd ſi omnia mouentur, reſponſio quælibet, de quocunque quis reſpondeat, æquè recta eſt, qua id ſic ſe habere, & non ſic habere ſe reſpondetur. Quòd ſi magis fieri dicendum, ne ipſos ſermone ſiſtamus. THE. Rectè loqueris. SOC. Præterquàm in hoc, ô Theodore, quòd ita & nõ ita dicebam: oportet autem neque hoc ita dicere. Neque enim amplius ita moueretur, neque rurſus non ita. Non enim motus hoc, ſed nomẽ aliud imponendum ab iis qui talia diſſerunt: quoniam

G nunc ad eorum ſuppoſitionem verba non habent, niſi fortè dictionẽ hanc, ſcilicet non quomodocunque, habere videantur, quæ quidem potiſſimũ ipſis congruit infinitè prolata. TH. Valde conueniens illis hæc dictio eſt. SOC. Iam, ô Theodore, quod ad amicũ tuum attinet, expediuimus: necdum conceſſimus illi quemlibet hominem rerum omnium eſſe menſuram, niſi ſapiens quis exiſtat. Scientiam inſuper eſſe ſenſum minimè concedemus ſecundum rationem illã quæ moueri omnia prædicat, niſi fortè Theætetus hic alio quodã modo dicat. TH. Optimè dixiſti, ô Socrates. His enim peractis me quoque ab his expeditum eſſe decet, vt inter nos conuenerat. Poſtquam verò diſputatio aduerſus Protagoram finem accepit, ne deſiſtite quæſo Theodore, antequam tu & Socrates percurratis

H eos inſuper qui ſtare omnia voluerũt, quemadmodum paulò antè propoſuiſtis. THE. Cùm ſis iuuenis, ô Theætete, ſeniores iniuriam facere doces, dum pacta tranſgredi exhortaris. ſed accingere tu, vt reliquorum Socrati, ſi velit, rationem reddas. TH. Libentiſſimè tamen ea de quibus loquor audirem. THE. Equites in campum prouocas, cùm Socratem ad diſputandum acceſſis. Interroga igitur, atque audies. SO. Videor equidẽ, ô Theodore, in his quæ Theætetus iubet, ipſi minimè pariturus. TH. Quid obſtat quo minus obſequaris? SO. Etſi Meliſſum atq; alios qui vnũ cõſiſtẽs vniuerſum dicũt, vereor ne fortè oneroſi videamur illos exagitãtes, minùs tamẽ, quàm vnicũ Parmenidẽ vereor. Parmenides autẽ, vt Homericis verbis vtar, verendus mihi acérq;

Hoc in loco Plato videtur cum Parmenide ſentire.

videtur. Collocutus ſum olim cum illo ſene admodum adhuc adoleſcens, mihique viſus eſt profundam generoſamque omnino ſapientiam poſſidere. formido itaque ne dicta eius voceſque nequaquam intelligamus: quod autem verbis ſubintelligit, multo magis nos lateat: & quod maximum eſt, cuius gratia diſputatio inter nos cœpit, quid ſcientia ſit inquirens, indiſcuſſum relinquatur, propter diſputationes temere irruentes, ſi quis eis obſequatur: præſertim cùm ampliſſima quæſtio illa quã modò induximus, ſi præter propoſitum & quaſi digrediendo tractetur, indigna nimium paſſura ſit: & ſi latius exactiùſque perficiatur, ſcientiæ ipſius inueſtigationem impeditura. Neutrum verò decet, ſed magis Theæteti fœtum circa ſcientiam obſtetricia facultate in lucem educere, & diligenter examinare. THE. Si ita videtur, ita agendum eſt. SO. Hoc igitur Theætete circa ſuprà dicta inſuper conſidera. ſenſum eſſe ſcientiam reſpondiſti, an non? THE. Certè. S. Si quis interrogaret, quonam alba & nigra homo videat, quóve acuta & grauia audiat: oculis, vt arbitror, & auribus, reſponderes. TH. Equidem. S. Vti nominibus verbíſq; communioribus, neque exactè curioſeque diſquirere, ſæpenumero generoſi animi eſt, contrarium autē illiberalis: nonnunquã tamen neceſſariũ eſt, quemadmodum in præſentia examinare cogimur: qua ex parte reſponſio tua minus recta ſit, attēde quę reſponſio rectior, vtrùm quæ dicit quo videmus id oculos eſſe: an quæ dicit, per quod videmus. Item quo audimus aures, an per quod audimus. THE. Potius mihi per quæ ſingula ſentimus, quàm quibus ſentimus reſpondendum videtur, ô Socrates.

Alludit ad equum Troianum.

SOCRA. Abſurdum quidem id eſſet, ô puer, ſi multi nobis ſenſus quemadmodum ligneis equis inſiderent, & omnia hęc in vnam ſiue ideam, ſiue animam, ſeu quomodocunque vocari decet, minimè tenderet, qua per iſta tãquã per organa quæcunq. ſenſibus ſubiacent ſentiamus. T. Mihi quidē hoc potius, quàm illo modo videtur. S. Idcirco iſta tecum diligenter perquiro, vt videamus, vtrum vno quodam eodem quod inſit nobis, per oculos quidem alba & nigra percipiamus, per alia verò organa alia quædam: poſsíſque interrogatus, in corpus ſingula hæc referre. Præſtat forſitan te ad ſingula reſpondere, quàm me tui vicem gerēdo defatigari. Dic itaque, ea per quæ ſentis calida & ſicca, leuia atque dulcia, nónne corporis organa ſingula ponis, an alterius cuiuſpiam? THE. Nullius alterius. S. Nunquid fateberis quæ per aliã potentiam ſentis, per aliam ſentire non poſſe? veluti quæ per auditum, eadem per viſum: & contrà quæ per viſum, eadem per auditum? THE. Quidni fateat? SOCRA. Si quid ergo de vtriſque cogitas, non vtique per aliud organum, neque etiam per aliud de ambobus id ſentis. THE. Non certè. SOCRA. De voce atque colore vtriſque ſimul, primũ quidē id cogitas, quòd vtraque ſũt. THE. Cogito. S. Item quod alterutrum ab alterutro diuerſum eſt, & ſibimet idem. THE. Eſt iſthuc. S. Quódve ambo, duo ſũt, vtrunque verò vnum. THE. Id quoque. S. Poteſt inſuper vtrum ſimilia inter ſe, vel diſſimilia ſint, iudicare. THE. Fortè. S. Hæc vtique omnia per quod potiſſimum de ipſis exiſtimas? Non per auditum, non per viſum, commune circa illa quicquam accipi poteſt. Hinc præterea quod dicimus, coniectare licet. Si enim de vtriſque iudicari poſſet, ſalſáne ſint, an non, poſſes procuIdubio declarare quo iudicares: idq. non viſum, non auditum, ſed aliud quidem eſſe conſtat. THE. Cur non linguæ vis id efficiat? S. Scitè loqueris. Illa verò potentia per quod tibi oſtendit quod ſingulis eſt commune, quódve ſuper ſingula, quo eſſe & non eſſe denominas, quæ paulò antè de his percontabamur, qualia organa his omnibus aſſignabis, per quę id quod ſentit in nobis ſingula ſentiat? THE. Eſſentiã ais & ipſum non eſſe, ſimilitudinémque & diſſimilitudinem, necnon idem & alterum, vnumquodque. patet enim quod quęris, per quod potiſſimũ ex corporeis inſtrumentis ipſa anima par & impar, & quæ ſequũtur, percipiamus. S. Egregiè admodum, ô Theætete aſſequeris, atque hæc ipſa ſunt, quæ interrogo. T. Per Iouem, ô Socrates quid dicam ignoro, niſi quod mihi ab initio videbatur, nullum huiuſmodi proprium organum his vt illis accomodari, ſed ipſam potius per ſeipſam animam, communionem in omnibus iudicare. SOCRAT. Pulcher es, ô Theætete, nec vt aiebat Theodorus, deformis. Nam qui pulchrè loquitur, pulcher eſt atque bonus. Accedit ad hæc quòd ingens mihi beneficiũ contuliſti. Nam prolixa & graui diſputatione me liberaſti, poſtquam tibi videtur anima quædam per ſeipſam animaduertere, nonnulla per corporis vires apprehendere. Nam hæc mea ſententia erat, quam tibi quoque cupiebam perſuadere. THEAE. Mihi certè perſuaſum eſt. SOCRAT. Quorum in numero eſſentiam ponis? Hæc ſanè maximè ad omnia ſequitur. THEOD. Eorum quæ ipſa per ſe anima affectat atque aſſequitur. SOCR. Nunquid & ſimile diſſimiléque, & idem & alterum? THE. Et hæc. SOCR. Quid pulchrum & turpe, bonúmque & malum? THE. Horum quoque mihi videtur maximè omnium eſſentiam inuicem conſiderare, reputans atque comparans in ſeipſa præterita præſentiáque ad futura. SOC. Aduerte & hoc, rei durę duritiam per tactum ſentiet, & mollis ſimili ratione molliciem. THE. Ita.

Anima quędam per ſe, quædam per corpus comprehendit.

A συμπροσέμιξα γὰρ δὴ τῷ ἀνδρὶ, πάνυ νέος, πάνυ πρεσβύτῃ· καί μοι ἐφάνη βάθος τι ἔχειν παντάπασι γενναῖον. φοβοῦμαι οὖν μὴ οὔτε τὰ λεγόμενα ξυνιῶμεν, τί τε διανοούμενος εἶπε, πολὺ πλέον λειπώμεθα· καὶ τὸ μέγιστον, οὗ ἕνεκα ὁ λόγος ὥρμηται, ἐπιστήμης πέρι, τί ποτ' ἐστὶν, ἄσκεπτον γένηται, ὑπὸ τῶν ἐπεισκωμαζόντων λόγων, εἴ τις αὐτοῖς πείσεται. ἄλλως τε καὶ ὃν νῦν ἐγείρομεν, πλήθει ἀμήχανον. εἴτε τις ἐν παρέργῳ σκέψεται, ἀνάξι' ἂν πάθοι· εἴτε ἱκανῶς μηκυνόμενος, τὸ τῆς ἐπιστήμης ἀφανιεῖ. δεῖ δὲ οὐδέτερα· ἀλλὰ Θεαίτητον ὧν κυεῖ περὶ ἐπιστήμης πειρᾶσθαι ἡμᾶς τῇ μαιευτικῇ τέχνῃ ἀπολῦσαι. ΘΕ. Ἀλλὰ χρὴ, εἰ δοκεῖ, οὕτω ποιεῖν. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν, ὦ Θεαίτητε, τοσόνδε περὶ τῶν εἰρημένων ἐπίσκεψαι. αἴσθησιν γὰρ δὴ ἐπιστήμην ἀπεκρίνω· ἦ γάρ; ΘΕ. Ναί. ΣΩ.
B Εἰ οὖν τίς σε ὧδ' ἐρωτῴη, τῷ τὰ λευκὰ καὶ μέλανα ὁρᾷ ἄνθρωπος, καὶ τῷ τὰ ὀξέα καὶ βαρέα ἀκούει; εἴποις ἂν, οἶμαι, ὄμμασί τε καὶ ὠσί. ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τὸ δὲ εὐχερὲς τῶν ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων, καὶ μὴ δι' ἀκριβείας ἐξεταζόμενον, τὰ μὲν πολλὰ οὐκ ἀγεννὲς, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τούτου ἐναντίον ἀνελεύθερον· ἔστι δὲ ὅτε ἀναγκαῖον· οἷον καὶ νῦν ἀνάγκη ἐπιλαβέσθαι τῆς ἀποκρίσεως ἣν ἀποκρίνῃ, ᾗ οὐκ ὀρθή. σκόπει γὰρ, ἀπόκρισις ποτέρα ὀρθοτέρα· ᾧ ὁρῶμεν, τοῦτο εἶναι ὀφθαλμοὺς, ἢ δι' οὗ ὁρῶμεν; καὶ ᾧ ἀκούομεν, ὦτα, ἢ δι' οὗ ἀκούομεν; ΘΕ. Δι' ὧν ἕκαστα αἰσθανόμεθα, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, μᾶλλον ἢ οἷς. ΣΩ. Δεινὸν γάρ που, ὦ παῖ, εἰ πολ-
C λαί τινες ἐν ἡμῖν, ὥσπερ ἐν δουρείοις ἵπποις, αἰσθήσεις ἐγκάθηνται, ἀλλὰ μὴ εἰς μίαν τινὰ ἰδέαν, εἴτε ψυχὴν, εἴτε ὅ τι δεῖ καλεῖν, πάντα ταῦτα ξυντείνει, ᾗ διὰ τούτων οἷον ὀργάνων αἰσθανόμεθα ὅσα αἰσθητά. ΘΕ. Ἀλλά μοι δοκεῖ οὕτω μᾶλλον ἢ ἐκείνως. ΣΩ. Τοῦδέ τοι ἕνεκα αὐτά σοι διακριβοῦμαι, εἴ τινι ἡμῶν αὐτῶν τῷ αὐτῷ, διὰ μὲν ὀφθαλμῶν ἐφικνούμεθα λευκῶν τε καὶ μελάνων, διὰ δὲ τῶν ἄλλων ἑτέρων αὖ τινῶν· καὶ ἕξεις ἐρωτώμενος πάντα τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ σῶμα ἀναφέρειν. ἴσως δὲ βέλτιόν σε λέγειν αὐτὰ ἀποκρινόμενον μᾶλλον, ἢ ἐμὲ ὑπὲρ σοῦ πολυπραγμονεῖν.
D καί μοι λέγε· θερμὰ καὶ ξηρὰ, καὶ κοῦφα, καὶ γλυκέα, δι' ὧν αἰσθάνῃ, ἆρα οὐ τοῦ σώματος ἕκαστα τίθης; ἢ ἄλλου τινός; ΘΕ. Οὐδενὸς ἄλλου. ΣΩ. Ἦ καὶ ἐθελήσεις ὁμολογεῖν, ἃ δι' ἑτέρας δυνάμεως αἰσθάνῃ, ἀδύνατον εἶναι δι' ἄλλης ταῦτ' αἰσθέσθαι; οἷον, ἃ δι' ἀκοῆς, δι' ὄψεως· ἢ ἃ δι' ὄψεως, δι' ἀκοῆς; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὐκ ἐθελήσω; ΣΩ. Εἴ τι ἄρα περὶ ἀμφοτέρων διανοῇ, οὐκ ἂν διά γε τοῦ ἑτέρου ὀργάνου, οὐδ' αὖ διὰ τοῦ ἑτέρου περὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνοι' ἄν. ΘΕ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Περὶ δὴ φωνῆς καὶ περὶ χρόας, πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο περὶ ἀμφοτέρων, ἦ διανοῇ, ὅτι ἀμφοτέρω ἐστόν; ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὅτι ἑκάτερον ἑκατέρου μὲν ἕτερον, ἑαυτῷ δὲ ταὐτόν; ΘΕ. Τί μήν; ΣΩ. Καὶ ὅτι ἀμφοτέρω δύο, ἑκάτερον δὲ ἕν;
E ΘΕ. Καὶ τοῦτο. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἴτε ἀνομοίω εἴτε ὁμοίω ἀλλήλοιν, δυνατὸς εἶ ἐπισκέψασθαι; ΘΕ. Ἴσως. ΣΩ. Ταῦτα δὴ πάντα διὰ τίνος περὶ αὐτοῖν διανοῇ; οὔτε γὰρ δι' ἀκοῆς, οὔτε δι' ὄψεως οἷόν τε τὸ κοινὸν λαμβάνειν περὶ αὐτῶν. ἔτι δὲ καὶ τόδε τεκμήριον οὗ λέγομεν· εἰ γὰρ δυνατὸν εἴη ἀμφοτέρω σκέψασθαι, ἆρ' ἐστὸν ἁλμυρὼ, ἢ οὔ· οἶσθ' ὅτι ἕξεις εἰπεῖν ᾧ ἐπισκέψῃ· καὶ τοῦτο οὔτε ὄψις, οὔτε ἀκοὴ φαίνεται, ἀλλά τι ἄλλο. ΘΕ. Τί δ' οὐ μέλλει, ἥ γε διὰ τῆς γλώττης δύναμις; ΣΩ. Καλῶς λέγεις. ἡ δὲ διὰ τίνος δύναμις τό τ' ἐπὶ πᾶσι κοινὸν καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις δηλοῖ σοι, ᾧ τὸ ἔστιν ἐπονομάζεις καὶ τὸ οὐκ ἔστιν, ἃ νῦν δὴ ἠρωτῶμεν περὶ αὐτῶν;
F τούτοις πᾶσι ποῖα ἀποδώσεις ὄργανα, δι' ὧν αἰσθάνεται ἡμῶν τὸ αἰσθανόμενον ἕκαστα; ΘΕ. Οὐσίαν λέγεις καὶ τὸ μὴ εἶναι, καὶ ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα, καὶ τὸ ταὐτόν τε καὶ τὸ ἕτερον, ἔτι δὲ ἕν τε καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν περὶ αὐτῶν. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν ἐρωτᾷς, καὶ τἆλλα ὅσα τούτοις ἕπεται, διὰ τίνος ποτὲ τῶν τοῦ σώματος τῇ ψυχῇ αἰσθανόμεθα. ΣΩ. Ὑπέρευ, ὦ Θεαίτητε, ἀκολουθεῖς· καὶ ἔστιν ἃ ἐρωτῶ αὐτὰ ταῦτα. ΘΕ. Ἀλλὰ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν, πλήν γ' ὅτι μοι δοκεῖ τὴν ἀρχὴν οὐδ' εἶναι τοιοῦτον οὐδὲν τούτοις ὄργανον ἴδιον, ὥσπερ ἐκείνοις, ἀλλ' αὐτὴ δι' αὑτῆς ἡ ψυχὴ τὰ κοινά μοι φαίνεται
G περὶ πάντων ἐπισκοπεῖν. ΣΩ. Καλὸς γὰρ εἶ, ὦ Θεαίτητε, καὶ οὐχ, ὡς ἔλεγε Θεόδωρος, αἰσχρός. ὁ γὰρ καλῶς λέγων, καλός τε κἀγαθός. πρὸς δὲ τῷ καλῷ, εὖ ἐποίησάς με, μάλα συχνοῦ λόγου ἀπαλλάξας, εἰ φαίνεταί σοι, τὰ μὲν αὐτὴ δι' αὑτῆς ἡ ψυχὴ ἐπισκοπεῖν, τὰ δὲ διὰ τῶν τοῦ σώματος δυνάμεων. τοῦτο γὰρ ἦν ὃ καὶ αὐτῷ μοι ἐδόκει, ἐβουλόμην δὲ καὶ σοὶ δόξαι. ΘΕ. Ἀλλὰ μὴν φαίνεταί γε. ΣΩ. Ποτέρων οὖν τίθης τὴν οὐσίαν; τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐπὶ πάντων παρέπεται. ΘΕ. Ἐγὼ μὲν, ὧν αὐτὴ ἡ ψυχὴ καθ' αὑτὴν ἐπορέγεται. ΣΩ. Ἦ καὶ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον, καὶ τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον; ΘΕ. Ναί. ΣΩ. Τί δέ; καλὸν καὶ αἰσχρὸν, καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν; ΘΕ. Καὶ τούτων μοι δοκεῖ ἐν τοῖς μάλιστα πρὸς ἄλληλα σκοπεῖ-
H σθαι τὴν οὐσίαν, ἀναλογιζομένη ἐν ἑαυτῇ τὰ γεγονότα καὶ τὰ παρόντα, πρὸς τὰ μέλλοντα. ΣΩ. Ἔχε δή· ἄλλο τι τοῦ μὲν σκληροῦ τὴν σκληρότητα διὰ τῆς ἐπαφῆς αἰσθήσεται, καὶ τοῦ μαλακοῦ τὴν μαλακότητα ὡσαύτως;

ΘΕΑΙ.

ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὴν δέ γε οὐσίαν, καὶ ὅ,τι ἐστὸν, καὶ τὴν ἐναντιότητα πρὸς ἀλλήλω, καὶ τὴν οὐσίαν αὖ τῆς ἐναντιότητος αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἐπανιοῦσα καὶ συμβάλλουσα πρὸς ἄλληλα, κρίνειν πειρᾶται ἡμῖν. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν τὰ μὲν εὐθὺς γενομένοις πάρεστι φύσει αἰσθάνεσθαι ἀνθρώποις τε καὶ θηρίοις, ὅσα διὰ τοῦ σώματος παθήματα ἐπὶ τὴν ψυχὴν τείνει. τὰ δὲ περὶ τούτων ἀναλογίσματα πρός τε οὐσίαν καὶ ὠφέλειαν, μόγις καὶ ἐν χρόνῳ διὰ πολλῶν πραγμάτων καὶ παιδείας παραγίγνεται οἷς ἂν καὶ παραγίγνηται. ΘΕΑΙΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Οἷόν τε οὖν ἀληθείας τυχεῖν, ᾧ μηδὲ οὐσίας; ΘΕΑΙΤ. Ἀδύνατον. ΣΩΚΡ. Οὗ δὲ ἀληθείας τις ἀτυχήσει, ποτὲ τούτου ἐπιστήμων ἔσται; ΘΕΑΙΤ. Καὶ πῶς ἄν, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡΑΤ. Ἐν μὲν ἄρα τοῖς παθήμασιν οὐκ ἔνι ἐπιστήμη, ἐν δὲ τῷ περὶ ἐκείνων συλλογισμῷ. οὐσίας γὰρ καὶ ἀληθείας ἐνταῦθα μὲν, ὡς ἔοικε, δυνατὸν ἅψασθαι, ἐκεῖ δὲ ἀδύνατον. ΘΕΑΙ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Ἦ οὖν ταὐτὸν ἐκεῖνό τε καὶ τοῦτο καλεῖς, τοσαύτας διαφορὰς ἔχοντε; ΘΕΑΙΤ. Οὔκουν ἂν δὴ δίκαιόν γε. ΣΩΚΡ. Τί οὖν δὴ ἐκείνῳ ἀποδίδως ὄνομα, τῷ ὁρᾶν, ἀκούειν, ὀσφραίνεσθαι, ψύχεσθαι, θερμαίνεσθαι; ΘΕΑΙΤ. Αἰσθάνεσθαι ἔγωγε. τί γὰρ ἄλλο; ΣΩ. Σύμπαν ἄρ' αὐτὸ καλεῖς αἴσθησιν; ΘΕΑΙΤ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡΑΤ. Ὧ τε φαμὲν οὐ μέτεστιν ἀληθείας ἅψασθαι, οὐδὲ γὰρ οὐσίας. ΘΕΑΙΤ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩΚΡ. Οὐδ' ἄρ' ἐπιστήμης. ΘΕΑΙΤ. Οὐ γάρ. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρ' ἂν εἴη ποτὲ, ὦ Θεαίτητε, αἴσθησίς τε καὶ ἐπιστήμη ταὐτόν. ΘΕ. Οὐ φαίνεται, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ μάλιστά γε νῦν καταφανέστατον γέγονεν ἄλλο ὂν αἰσθήσεως ἐπιστήμη· ἀλλ' οὔτι μὲν δὴ τούτου γε ἕνεκα ἠρχόμεθα διαλεγόμενοι, ἵνα εὕρωμεν τί ποτ' οὐκ ἔστ' ἐπιστήμη, ἀλλὰ τί ἐστιν. ὅμως δὲ τοσοῦτόν γε προβεβήκαμεν, ὥστε μὴ ζητεῖν αὐτὴν ἐν αἰσθήσει τὸ παράπαν, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι, ὅ,τι ποτ' ἔχει ἡ ψυχὴ, ὅταν αὐτὴ καθ' αὑτὴν πραγματεύηται περὶ τὰ ὄντα. ΘΕΑΙΤ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε καλεῖται, ὦ Σώκρατες (ὡς ἐγῷμαι) δοξάζειν. ΣΩΚΡΑΤ. Ὀρθῶς γὰρ οἴει ὦ φίλε. καὶ ὅρα δὴ νῦν πάλιν ἐξ ἀρχῆς, πάντα τὰ πρόσθεν ἐξαλείψας, εἴ τι μᾶλλον καθορᾷς, ἐπειδὴ ἐνταῦθα προελήλυθας. καὶ λέγε αὖθις τί ποτ' ἐστὶν ἐπιστήμη. ΘΕΑΙΤ. Δόξαν μὲν πᾶσαν εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἀδύνατον, ἐπειδὴ καὶ ψευδής ἐστι δόξα. κινδυνεύει δὲ ἡ ἀληθὴς δόξα, ἐπιστήμη εἶναι. καί μοι τοῦτο ἀποκεκρίσθω. ἐὰν γὰρ μὴ φανῇ προϊοῦσιν, ὥσπερ τὸ νῦν, ἄλλο τι πειρασόμεθα λέγειν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὕτω μέντοι χρὴ, ὦ Θεαίτητε, λέγειν προθύμως μᾶλλον, ἢ ὡς τὸ πρῶτον ὤκνεις ἀποκρίνεσθαι. ἐὰν γὰρ οὕτω δρῶμεν, δυοῖν θάτερον, ἢ εὑρήσομεν ἐφ' ὃ ἐρχόμεθα, ἢ ἧττον οἰησόμεθα εἰδέναι ὃ μηδαμῇ ἴσμεν. καίτοι οὐκ ἂν εἴη μεμπτὸς μισθὸς ὁ τοιοῦτος. καὶ δὴ καὶ νῦν τί φής; δυοῖν ὄντοιν εἰδέοιν δόξης, τοῦ μὲν, ἀληθινοῦ, ψευδοῦς δὲ τοῦ ἑτέρου, τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην ὁρίζῃ; ΘΕΑΙΤ. Ἔγωγε. τοῦτο γὰρ αὖ νῦν μοι φαίνεται. ΣΩΚΡΑΤ. Ἆρ' οὖν ἔτι ἄξιον περὶ δόξης ἀναλαβεῖν πάλιν; ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΣΩΚΡ. Θράττει μέ πως νῦν τε καὶ ἄλλοτε δὴ πολλάκις. ὥστ' ἐν ἀπορίᾳ πολλῇ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς ἄλλον γεγονέναι, οὐκ ἔχοντα εἰπεῖν τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθος παρ' ἡμῖν, καὶ τίνα τρόπον ἐγγινόμενον. ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον δή; ΣΩΚΡΑΤ. Τὸ δοξάζειν τινὰ ψευδῆ. σκοπῶ δὴ καὶ νῦν, ἔτι διστάζων, πότερον ἐάσωμεν αὐτὸ, ἢ ἐπισκεψόμεθα ἄλλον τρόπον ἢ ὀλίγον πρότερον. ΘΕΑΙΤ. Τί μήν, ὦ Σώκρατες, εἴπερ γε καὶ ὁπῃοῦν φαίνεται δεῖν; ἄρτι γὰρ οὐ κακῶς γε σὺ καὶ ὁ Θεόδωρος ἐλέγετε σχολῆς πέρι, ὡς οὐδὲν ἐν τοῖς τοιοῖσδε κατεπείγει. ΣΩΚΡΑΤ. Ὀρθῶς ὑπέμνησας. ἴσως γὰρ οὐκ ἀπὸ καιροῦ πάλιν ὥσπερ ἴχνος μετελθεῖν. κρεῖττον γάρ που σμικρὸν εὖ ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. ΘΕ. Τί μήν; Σ. Πῶς οὖν; Τί δὴ καὶ λέγομεν; ψευδῆ φαμὲν ἑκάστοτε εἶναι δόξαν; καί τινα ἡμῶν δοξάζειν ψευδῆ, τὸν δ' αὖ ἀληθῆ, ὡς φύσει οὕτως ἐχόντων; ΘΕ. Φαμὲν γὰρ δή. ΣΩ. Οὐκοῦν τόδε γ' ἔστιν ἡμῖν περὶ πάντα καὶ καθ' ἕκαστον, ἤτοι εἰδέναι, ἢ μὴ εἰδέναι. μανθάνειν γὰρ καὶ ἐπιλανθάνεσθαι μεταξὺ τούτων ὡς ὄντα, χαίρειν λέγω ἐν τῷ παρόντι. νῦν γὰρ ἡμῖν πρὸς λόγον ἐστὶν οὐδέν. Θ. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Σώκρατες, ἄλλο γ' οὐδὲν λείπεται περὶ ἕκαστον, πλὴν εἰδέναι, ἢ μὴ εἰδέναι. Σ. Οὐκοῦν ἤδη ἀνάγκη τὸν δοξάζοντα, δοξάζειν ἢ ὧν τι οἶδεν, ἢ μὴ οἶδε. ΘΕ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Καὶ μὴν εἰδότα γε μὴ εἰδέναι τὸ αὐτὸ, ἢ μὴ εἰδότα εἰδέναι, ἀδύνατον. ΘΕ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Ἆρ' οὖν ὁ τὰ ψευδῆ δοξάζων ἃ οἶδε, ταῦτα οἴεται οὐ ταῦτα εἶναι, ἀλλὰ ἕτερα ἄττα ὧν οἶδε; καὶ ἀμφότερα εἰδὼς, ἀγνοεῖ αὖ ἀμφότερα; ΘΕ. Ἀλλὰ ἀδύνατον, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἆρα, ἃ μὴ οἶδεν, ἡγεῖται αὐτὰ εἶναι ἕτερα ἄττα ὧν μὴ οἶδε; καὶ τοῦτ' ἐστὶ τῷ μήτε Θεαίτητον μήτε Σωκράτη εἰδότι, εἰς τὴν διάνοιαν λαβεῖν ὡς ὁ Σωκράτης, Θεαίτητος, ἢ Θεαίτητος, Σωκράτης; ΘΕΑΙΤ. Καὶ πῶς ἄν; ΣΩΚΡ. Ἀλλ' οὐ μὴν, ἅ γέ τις οἶδεν, οἴεταί που ἃ μὴ οἶδεν αὐτὰ εἶναι· οὐδ' αὖ, ἃ μὴ οἶδεν, ἃ οἶδε. ΘΕΑΙ. Τέρας γὰρ ἔσται. ΣΩ. Πῶς οὖν ἂν ἔτι ψευδῆ δοξάσειεν; ἐκτὸς γὰρ τούτων, ἀδύνατόν που δοξάζειν. ἐπείπερ πάντα ἢ ἴσμεν, ἢ οὐκ ἴσμεν. ἐν δὲ τούτοις οὐδαμοῦ φαίνεται δυνατὸν ψευδῆ δοξάσαι. ΘΕ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐ ταύτῃ σκεπτέον ὃ ζητοῦμεν, κατὰ τὸ εἰδέναι καὶ μὴ εἰδέναι ἰόντας, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶναι καὶ μή;

A SO. Eſſentiam verò, & quod ſunt, mutuámq; contrarietatem, ipſiúſque contrarietatis eſſentiam ipſa anima per ſe volutans & inuicem conferens, diſcernere nititur. TH. Omnino quidē. S. An non ſtatim natis hominibus atque brutis naturalis quędam facultas adeſt, qua paſſiones per corpus manantes in animam ſentiunt? Ratiocinatio verò cōparatióq; iſtorū ad eſſentiam vtilitatémq;, vix tandem poſt longa curricula temporis, frequenti ſtudio & diſciplina aduenit quibuſcunque competit? TH. Ita prorſus. SO. Num veritatem eo percipere poſſumus, quo eſſentiam non percipimus? TH. Minimè. SO. Cuius autem quis veritate caret, huius ſcientiam vllam habet? THE. B At quo pacto id fieri poſſet? SO. In paſſionibus igitur ſcientia nequaquam ineſt, in ratiocinatione tamen quæ circa illas verſatur, ineſſe videtur. eſſentiam quippe veritatemq; hoc attingere poſſumus, illis verò nequaquā. TH. Conſtat. S. Nū idem illud & hoc vocas, cùm tanta inter ſe differentia diſcrepent? TH. Haud ſanè deceret. S. Quod illi nomen attribuis? ei ſcilicet qđ eſt videre, audire, odorari, ∵ guſtare, calefieri, frigefieríque? Num ſentire? TH. Idipſum. quid enim aliud? S. Vniuerſum igitur hoc ſenſum vocas? TH. Neceſſe. S. Huic veritatis perceptionem conuenire negauimus, cùm eſſentiam nō percipiat.

Deeſt in Græco.

Senſus non percipit eſſentiam.

C TH. Sic eſt. S. Neque ſcientiæ igitur compos erit. THE. Non. S. Ex his ſequitur, ô Theætete, ſcientiam & ſenſum nunquam idem fore. TH. Nunquam penitus. S. In his perſpicuè patuit, aliud ſenſum, aliud ſcientiam eſſe. Verùm non huius gratia diſſerere cœpimus, vt quid ſcientia non ſit, imò quid ſit, inueniremus. Eatenus verò diſputando proceſſimus, vt ſcientiam in ſenſu nullo modo quærendam iudicauerimus, ſed in eo nomine potius, quod tunc ſortitur animus, cùm ipſe ſecundū ſeipſum circa illa quæ ſunt, verſatur & agit. TH. Atqui hoc ô Socrates, vt ipſe arbitror, opinari vocatur. SO. Rectè arbitra D ris amice. Et nunc ab initio rurſus aduerte, deletis ex animo cunctis ſuperioribus, nūquid magis perſpicias, poſtquam hucuſque euectus es. Quídue ſcientia ſit, iterum explica. THE. Opinionem quamlibet, ô Socrates, ſcientiam dicere impoſſibile eſt, cū & falſa quædam opinio ſit. Apparet autem opinio vera ſcientia eſſe, idque à me nunc reſponſum puta: quod ſi aliter diſputando deinceps videbitur, aliquid aliud afferre conabimur.

Quando eſt opinio.

S. Euge Theætete. ſic prompto animo diſputare decet, neque vt cœperas tergiuerſari. Si enim ita fecerimus, alterum è duobus continget: aut quod affectamus inueniemus, aut certè quod ignoramus, minus nos ſcire putabimus: neque E mediocre lucrum id erit. & nunc quidē quid ais? An cùm duæ ſint opinionis ſpecies, vera vna, & altera falſa, opinionem veram ſcientiam definis?

Secunda ſcientiæ definitio.

THE. Definio. hoc enim mihi in pręſentia videtur. SOC. An de opinione deinceps ab initio pertractandum? TH. Quídnam dicis? S. Turbat me nunc & ſępe aliâs, adeò vt in ambiguitate plurima quo ad me ipſum & quo ad alios verſer, explicare non valens quęnā ſit hæc in nobis affectio, quóue pacto adueniat. TH. Quęnā hæc? S. Falſo ſcilicet aliquem opinari, de quo nunc etiā ambigo, vtrum id omittamus, aut aliter quàm ſuprà conſideremus. TH. Quídni, ô So F crates, ſi quo modo decere cenſes? præclarè enim tu & Theodorus in ſuperioribus de otio dicebatis, quòd nihil in talibus vrgeat. S. Opportunè admonuiſti. fortè enim haud ab re erit tanquā veſtigium iterato percurrere: præſtat nāque parū bene, quàm multū non ſufficienter determinare. T. Præſtat ſanè.

Præſtat parum bene, quàm multum non ſufficienter determinare.

S. Quomodo igitur, & quid dicimus? falſam plerūque opinionem eſſe dicimus, & aliquem noſtrū falſa opinari, alium vera, quaſi hęc ex natura ita ſe habeant? T. Dicimus abſque dubio. S. Nónne hoc nobis tam circa omnia, quàm circa ſingula cōpetit? noſſe videlicet vel ignorare? nam diſcere & obliuiſci, vtG pote iſtorū media, impręſentiarum tranſeo, cū nihil ad propoſitū nobis conferant.

Noſſe & ignorare, circa omnia & ſingula. Secundus modus putandi.

TH. Nihil prorſus, ô Socrates, aliud præter noſſe, vel ignorare circa vnūquodq; relinquitur. S. Nónne igitur neceſſarium eſt opinantē opinari illa de quibus nouit aliquid, vel non nouit? T. Neceſſarium. S. Quinetiam noſcentem ignorare idem, vel ignorantem noſſe impoſſibile eſt? TH. Quidni? S. Num qui falſa opinatur quæ nouit, ea putat non ea eſſe, ſed alia quædam quæ etiam nouit: & vtraque noſcens, vtraque rurſus ignorat? TH. At fieri hoc nequit, ô Socrates. S. An fortè quæ non nouit, ea putat alia quędā eſſe quę non nouit? & qui neque Theætetum, neque Socratem agnouit, cogi H tare vnquam poteſt Socratem Thęętetum, vel contrà Theætetum Socratem eſſe? TH. Nunquam. S. Neque tamen quę quis nouit, ea quę non nouit, eſſe putat: neque rurſus quę nō nouit ea quę nouit. TH. Monſtrū enim eſſet. S. Quo pacto igitur falſa quis opinabitur? Pręter hęc quidem opinari non licet, quando quidem omnia vel noſcimus, vel ignoramus: in his aūt nullo modo falſa opinari quis poſſe videtur. TH. Vera loqueris. SO. An fortè, non ita conſiderandum quod quærimus, ſecundum noſſe & non noſſe procedēdo, ſed ſecundum eſſe & non eſſe?

TH. Qui iſthuc ais? SOC. Ne ſimplex ſit: quoniam qui quæ nuſquam ſunt, in quacunque tandem re opinatur, is non poteſt non falſa opinari, quomodocunque tandem cogitet. TH. Decens id quoque, ô Socrates. S. Quomodo igitur, quidve reſpondebimus Theætete, ſi quis nos interroget (poſſibile eſt autem vnicuique quod dico) Quiſnam hominum ipſum quod non eſt opinetur? ſiue de aliquo eorum quæ ſunt, ſiue ipſum ſecundũ ſeipſum? Ad hæc vtique reſpondebimus: quando ſcilicet quiſpiam opinando vera non opinatur. aut quid dicemus? TH. Sic certè. S. Num & alibi tale quid accidit. TH. Quid iſthuc? S. Vt aliquis videat quidem aliquid, videat autẽ nihil? THE. Et quonam pacto? S. At verò ſi vnum quiddã videt, exiſtentium quiddã videt. an ipſe putas vnum in his quæ nõ ſunt eſſe? THE. Minimè. S. Qui ergo vnum aliquid videt, exiſtens aliquid videt. TH. Apparet. S. Et qui aliquid audit, vnum aliquid audit, & exiſtens audit. TH. Profectò. S. Item qui aliquid tangit, vnum aliquid tangit, & exiſtens inſuper, ſi quidem vnum. THE. Et iſtud. SO. Qui autem opinatur, nónne vnum aliquid opinatur? TH. Neceſſarium eſt. S. Et qui vnum aliquid, nónne exiſtens aliquid? T. Aſſentior. SO. Qui ergo non exiſtens opinatur, nihil opinatur. TH. Non videtur. SOC. At qui vt videtur, nihil opinatur, omnino non opinatur. TH. Conſtat. SO. Impoſſibile igitur eſt, quod non eſt opinari, ſiue de aliquo eorum quæ ſunt, ſiue ipſum ſecundum ſe ipſum. TH. Impoſſibile videtur. SOC. Aliud itaque eſt opinari falſa, quàm ea quæ non ſunt opinari. TH. Aliud apparet. SOC. Neque igitur ſic, neque vt paulò antè conſiderauimus, opinio falſa nobis ineſt. THE. Non certè. SOC. At in hunc modum hoc forſitan appellamus? THE. Quem? SOC. Alienam quandam opinionem, falſam opinionem eſſe dicimus, quando quis aliquid eorum quæ ſunt, aliud quiddam eorum quę & ipſa ſunt, prout animi cogitatio mutarit, eſſe dicit. ſic enim exiſtens aliquid ſemper, ſed pro alio aliud opinabitur: cumq; ab eo quod cogitauit aberret, iure falſa opinari dicetur. THE. Rectiſſimè mihi nunc dixiſſe videris. nã quoties aliquis pro pulchro turpe, vel contrà pro turpi pulchrum opinatur, toties falſa opinari non abre iudicetur. S. Contemnis me apertè, ô Theætete, neque vereris? TH. Quorſum hæc? S. Haud enim puto, videor tibi quod reuera falſum eſt apprehendiſſe, interrogatus vtrum poſſit velox tardi, aut leue grauis, vel aliud quiddam contrarium non ſecundum naturam propriam, verũ ſecundum naturam contrarij ſibiipſi cõtrariũ fieri. Ne igitur id fruſtra aut temerè audeas, dimitto, placétque tibi, vt ais, falſa opinari, eſſe idem quod & aliena opinari. TH. Mihi quidem. S. Licet ergo, vt ipſe putas, alterum quiddam vt alterũ, & non vt illud cogitatione ponere. TH. Licet vtiq. S. Quando id igitur facit cogitatio, an non neceſſe eſt ipſam, aut vtraque, aut alterum cogitare? TH. Neceſſe omnino. SO. Aut ſimul, aut ſeorſum? TH. Et iſtud. SO. Ipſum aũt cogitare, num idem quod & ego, vocas? TH. Quid tu vocas? S. Sermonem quem ipſa anima apud ſe voluit circa illa quæ conſiderat. rem tibi, eámque vt minimè peritus, declaro. Hoc enim mihi videtur, cogitantem ſcilicet animam nihil aliud agere, quàm ſecum ipſam diſſerere, interrogando, reſpondendo, affirmando, atque negando. Poſtquam verò definit, idémque ſiue tardius, ſeu velocius animaduertẽs aſſerit, neque vagatur, hanc ipſam opinionem ponimus. Quamobrẽ opinari loqui appello, opinionémque ſermonẽ, non ad alium, neque voce, ſed ſilentio, & ad ſeipſum. Tu verò quid ſentis? T. Idem. S. Quando igitur aliquis alterũ, opinatur alterum, tunc vt videtur ad ſeipſum dicit, alterum eſſe alterum. TH. Quidni? S. Recordare obſecro, ſi quando tecum ipſe dixeris, pulchrum omnino turpe, vel iniuſtum eſſe iuſtum: imo, vt in ſumma dicam, nunquid perſuadere tibi vnquam conatus ſis, quod maximè omnium alterum ſit alterum, an prorſus contrà: nec in ſomniis vnquam auſus fueris tecum dicere, quòd paria prorſus imparia ſint, vel aliud quiddam huiuſmodi. TH. Nunquam certè. SO. Nunquid aliũ quempiam ſiue prudentem, ſiue inſanum, auſurum exiſtimas ſecum loquẽdo ex induſtria ſibi perſuadere bouẽ neceſſariò equum, vel duo vnum eſſe? TH. Minimè per Iouem. SO. Si ſecum loqui opinari eſt, nemo dum vtraque dicit, opinatur, attingítque animo, proferret vnquam opinaretúrque alterum eſſe alterum. Mittamus, ſi placet, verbum hoc alterum. hoc autem eſt quod volo, neminem opinari turpe eſſe pulchrum, aut aliud quicquam eiuſdem generis. TH. Mitto equidem, ô Socrates, mihique quod ais, admodum placet. S. Quare fieri nequit, vt qui opinatur ambo, alterum eſſe alterum opinetur. TH. Patet. S. At neque is qui alterum opinatur tantum, alterum minimè, vnquam alterum eſſe alterum opinabitur. THE. Vera narras: nam cogeretur etiam quod non opinatur attingere. SOCRAT. Neque igitur qui ambo, neque qui alterũ opinatur, aliena opinari poteſt. Quapropter qui falſam opinionẽ, aliena opinari, definit, nihil efficit. Vnde neque hoc modo, neque ſecundũ ſuperiora opinionẽ falſam nobis ineſſe conſtat. TH. Non vt videtur. S. Veruntamen ô Theætete, ſi hoc non eſſe apparuerit, multa & abſurda confiteri cogemur. TH. Quęnam? SOC. Non prius dicam tibi, quàm omnino

An quiſquam opinetur quod non eſt.

Tertius modus

Cogitare quid.

Opinari quid.

A ΘΕΑΙ. Πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Μὴ ἁπλοῦν ᾖ, ὅτι ὁ τὰ μὴ ὄντα περὶ ὁτουοῦν δοξάζων, οὐκ ἔσθ' ὡς οὐ ψευδῆ δοξάσει· κἂν ὁπωσοῦν ἄλλως τὰ τῆς διανοίας ἔχῃ. ΘΕ. Εἰκός γ' αὖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Πῶς οὖν τί ἐροῦμεν, ὦ Θεαίτητε, ἐάν τις ἡμᾶς ἀνακρίνῃ (δυνατὸν δὲ ὁτῳοῦν ὃ λέγεται) Καὶ τίς ἀνθρώπων τὸ μὴ ὂν δοξάσει, εἴτε περὶ τῶν ὄντων του, εἴτε αὐτὸ καθ' αὑτό; Καὶ ἡμεῖς δή, ὡς ἔοικε, πρὸς ταῦτα φήσομεν, Ὅταν γε ἀληθῆ μὴ οἴηται οἰόμενος. ἢ πῶς ἐροῦμεν; ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. ΣΩΚΡ. Ἦ οὖν καὶ ἄλλοθί που τὸ τοιοῦτόν ἐστι; ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚΡ. Εἴ τις ὁρᾷ μέν τι, ὁρᾷ δὲ οὐδέν. ΘΕ. Καὶ πῶς; ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν εἰ ἕν γέ τι ὁρᾷ, τῶν ὄντων τι ὁρᾷ. ἢ σὺ οἴει ποτὲ τὸ ἓν ἐν τοῖς μὴ οὖσιν εἶναι; ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔγωγε.
B ΣΩΚ. Ὁ ἄρα ἕν γέ τι ὁρῶν, ὄν τι ὁρᾷ. ΘΕΑΙ. Φαίνεται. ΣΩΚΡΑΤ. Καὶ ὁ ἄρα τι ἀκούων, ἕν γέ τι ἀκούει, καὶ ὂν ἀκούει. ΘΕΑΙ. Ναί. ΣΩ. Καὶ ὁ ἁπτόμενος δή του, ἑνός γέ του ἅπτεται, καὶ ὄντος ἅπτεται, εἴπερ ἑνός; ΘΕΑΙ. Καὶ τοῦτο. ΣΩΚ. Ὁ δὲ δὴ δοξάζων, οὐχ ἕν τι δοξάζει; ΘΕ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Ὁ δ' ἕν τι δοξάζων, οὐκ ὄν τι; ΘΕ. Συγχωρῶ. ΣΩ. Ὁ ἄρα μὴ ὂν δοξάζων, οὐδὲν δοξάζει. ΘΕ. Οὐ φαίνεται. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ὅ γε μηδὲν δοξάζων, τὸ παράπαν οὐδὲ δοξάζει. ΘΕΑΙ. Δῆλον, ὡς ἔοικε. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ μὴ ὂν δοξάζειν, οὔτε περὶ τῶν ὄντων, οὔτε αὐτὸ καθ' αὑτό. ΘΕΑΙ. Οὐ φαίνεται. ΣΩ. Ἄλλο τι ἄρ' ἐστὶ τὸ ψευδῆ δοξάζειν, τοῦ τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν; ΘΕΑΙ. Ἄλλο ἔοικε. ΣΩΚ. Οὐ γὰρ
C οὕτως, οὔτε ὡς ὀλίγον πρότερον ἐσκοποῦμεν, ψευδής ἐστι δόξα ἐν ἡμῖν. ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν δή. ΣΩ. Ἀλλ' ἄρα ὧδε τοῦτο γιγνόμενον προσαγορεύομεν. ΘΕ. Πῶς; ΣΩ. Ἀλλοδοξίαν τινὰ οὖσαν, ψευδῆ φαμὲν εἶναι δόξαν, ὅταν τίς τι τῶν ὄντων ἄλλο αὖ τῶν ὄντων ἀνταλλαξάμενος, τῇ διανοίᾳ φῇ εἶναι. οὕτω γὰρ ὂν μὲν ἀεὶ δοξάζει, ἕτερον δὲ ἀνθ' ἑτέρου· καὶ ἁμαρτάνων οὗ ἐσκόπει, δικαίως ἂν καλοῖτο ψευδῆ δοξάζων. ΘΕΑΙ. Ὀρθότατά μοι νῦν δοκεῖς εἰρηκέναι. ὅταν γάρ τις ἀντὶ καλοῦ αἰσχρὸν, ἢ ἀντὶ αἰσχροῦ καλὸν δοξάζῃ, τότε ὡς ἀληθῶς δοξάζει ψευδῆ. ΣΩ. Δῆλος εἶ ὦ Θεαί-
D τητε καταφρονῶν μου, καὶ οὐ δεδιώς. ΘΕ. Τί μάλιστα; ΣΩ. Οὐκ ἄν, οἶμαι, σοι δοκῶ τοῦ ἀληθῶς ψευδοῦς ἀντιλαβέσθαι, ἐρόμενος εἰ οἷόν τε ταχὺ βραδέως ἢ κοῦφον βαρέως, ἢ ἄλλο τι ἐναντίον μὴ κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἐναντίου γίγνεσθαι ἑαυτῷ ἐναντίως. τοῦτο μὲν οὖν, ἵνα μὴ μάτην θαῤῥήσῃς, ἀφίημι. ἀρέσκει δὲ, ὡς φῄς, τὸ τὰ ψευδῆ δοξάζειν, ἀλλοδοξεῖν εἶναι; ΘΕ. Ἔμοιγε. ΣΩ. Ἔστιν ἄρα, κατὰ τὴν σὴν δόξαν, ἕτερόν τι, ὡς ἕτερον, καὶ μὴ ὡς ἐκεῖνο, τῇ διανοίᾳ τίθεσθαι. ΘΕ. Ἔστι μέντοι. ΣΩ. Ὅταν οὖν τοῦθ' ἡ διάνοιά του δρᾷ, οὐ καὶ ἀνάγκη αὐτὴν ἤτοι ἀμφότερα ἢ τὸ ἕτερον διανοεῖσθαι; ΘΕ. Ἀνάγκη μὲν οὖν. ΣΩ. Ἤτοι ἅμα γε, ἢ ἐν μέρει. ΘΕ. Κάλλιστα. ΣΩ. Τὸ δὲ διανοεῖσθαι ἆρ' ὅπερ ἐγὼ, καλεῖς; ΘΕ.
E Τί καλῶν; Σ. Λόγον ὃν αὐτὴ πρὸς αὑτὴν ἡ ψυχὴ διεξέρχεται, περὶ ὧν ἂν σκοπῇ. ὥς γε μὴ εἰδώς σοι ἀποφαίνομαι. τοῦτο γάρ μοι ἰνδάλλεται, διανοουμένη, οὐκ ἄλλο τι ἢ διαλέγεσθαι, αὐτὴ ἑαυτὴν ἐρωτῶσα καὶ ἀποκρινομένη καὶ φάσκουσα, καὶ οὐ φάσκουσα. ὅταν δὲ ὁρίσασα, εἴτε βραδύτερον, εἴτε ὀξύτερον ἐπάξασα, τὸ αὐτὸ ἤδη φῇ καὶ μὴ διστάζῃ, δόξαν ταύτην τίθεμεν αὐτῆς. ὥστ' ἔγωγε τὸ δοξάζειν, λέγειν καλῶ, καὶ τὴν δόξαν, λόγον εἰρημένον· οὐ μέντοι πρὸς ἄλλον, οὐδὲ φωνῇ, ἀλλὰ σιγῇ, πρὸς αὑτόν. σὺ δὲ τί; Θ. Κἀγώ. Σ. Ὅταν ἄρα τις τὸ ἕτερον ἕτερον δοξάζῃ, καὶ φησὶν, ὡς ἔοικε, τὸ ἕτερον ἕτερον εἶναι πρὸς ἑαυτόν. Θ. Τί μήν; Σ. Ἀναμιμνήσκου δὴ εἰ πώ-
F ποτ' εἶπες πρὸς σεαυτὸν, ὅτι παντὸς μᾶλλον τό, τοι καλὸν αἰσχρόν ἐστι, ἢ τὸ ἄδικον δίκαιον, ἢ καὶ (τὸ πάντων κεφάλαιον) σκόπει, εἴ ποτ' ἐπεχείρησας σεαυτὸν πείθειν ὡς παντὸς μᾶλλον τὸ ἕτερον ἕτερόν ἐστιν, ἢ πᾶν τοὐναντίον· οὐδ' ἐν ὕπνῳ πώποτε ἐτόλμησας εἰπεῖν πρὸς σεαυτὸν, ὡς παντάπασιν ἄρα τὰ περιττὰ ἄρτιά ἐστιν, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. Θ. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Ἄλλον δέ τινα οἴει ὑγιαίνοντα, ἢ μαινόμενον, τολμῆσαι σπουδῇ πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, ἀναπείθοντα αὑτὸν, ὡς ἀνάγκη τὸν ἵππον, βοῦν εἶναι, ἢ τὰ δύο ἕν; Θ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. Σ. Οὐκοῦν εἰ τὸ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν, δοξάζειν ἐστὶν, οὐδεὶς ἀμφότερα λέγων καὶ δοξάζων, καὶ ἐφαπτό-
G μενος ἀμφοῖν τῇ ψυχῇ, εἴποι ἂν καὶ δοξάσειεν ὡς τὸ ἕτερον, ἕτερόν ἐστιν. ἐατέον δὲ καὶ σοὶ τὸ ῥῆμα περὶ τοῦ ἑτέρου. λέγω γὰρ αὐτὸ τῇδε, μηδένα δοξάζειν ὡς τὸ αἰσχρὸν, καλὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. ΘΕ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἐῶ τε, καί μοι δοκεῖ ὡς λέγεις. ΣΩ. Ἄμφω μὲν ἄρα δοξάζοντα, ἀδύνατον τὸ ἕτερον ἕτερον δοξάζειν. ΘΕ. Ἔοικε. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τὸ ἕτερόν γε μόνον δοξάζων, τὸ δὲ ἕτερον μηδαμῆ, οὐδέποτε δοξάσει τὸ ἕτερον ἕτερον εἶναι. ΘΕ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἀναγκάζοιτο γὰρ ἂν ἐφάπτεσθαι καὶ οὗ μὴ δοξάζει. οὔτ' ἄρ' ἀμφότερα, οὔτε τὸ ἕτερον δοξάζοντι, ἐγχωρεῖ ἀλλοδοξεῖν. ὥστ' εἴ τις ὁριεῖται δόξαν εἶναι ψευδῆ τὸ ἑτεροδοξεῖν, οὐδὲν ἂν λέγοι. οὔτε γὰρ ταύτῃ, οὔτε κατὰ τὰ πρότερα φαίνεται ψευδὴς ἐν ἡμῖν οὖσα δόξα. ΘΕ. Οὐκ ἔοικε. ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Θεαίτη-
H τε, εἰ τοῦτο μὴ φανήσεται ὄν, πολλὰ ἀναγκασθησόμεθα ὁμολογεῖν καὶ ἄτοπα. ΘΕΑΙ. Τὰ ποῖα δή; ΣΩΚΡ. Οὐκ ἐρῶ σοι, πρὶν ἂν πανταχῇ

πειρᾶσθαι σκοπῶν. αἰσχυνοίμην γὰρ ἂν ὑπὲρ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἀποροῦμεν, ἀναγκαζομένων ὁμολογεῖν οἷα λέγω. ἀλλ' ἐὰν εὕρωμεν, καὶ ἐλεύθεροι γενώμεθα, τότ' ἤδη περὶ τῶν ἄλλων ἐροῦμεν, ὡς πασχόντων αὐτὸ, ἐκτὸς τοῦ γελοίου ἑστῶτες. ἐὰν δὲ πάντη ἀπορήσωμεν, ταπεινωθέντες (οἶμαι) τῷ λόγῳ παρέξομεν, ὡς ναυτιῶντες, πατεῖν τε καὶ χρῆσθαι ὅ,τι ἂν βούληται. ᾗ οὖν ἔτι πόρον τινὰ εὑρίσκω τοῦ ζητήματος ἡμῖν, ἄκουε. Θ. Λέγε μόνον. ΣΩ. Οὔ φημι ἡμᾶς ὀρθῶς ὁμολογῆσαι, ἡνίκα ὡμολογήσαμεν, ἅ τις οἶδεν, ἀδύνατον δοξάσαι, ἃ μὴ οἶδεν, εἶναι αὐτὰ, καὶ ψευσθῆναι· ἀλλά πῃ δυνατόν. ΘΕ. Ἆρα λέγεις ὃ καὶ ἐγὼ τότε ὑπώπτευσα ἡνίκ' αὐτὸ ἔφαμεν, τοιοῦτον εἶναι; ὅτι ἐνίοτ' ἐγὼ γιγνώσκων Σωκράτη, πόρρωθεν δὲ ὁρῶν ἄλλον ὃν οὐ γιγνώσκω, ᾠήθην εἶναι Σωκράτη ὃν οἶδα. γίγνεται γὰρ δὴ ἐν τῷ τοιούτῳ οἷον λέγεις. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀπέστημεν αὐτοῦ, ὅτι ἃ ἴσμεν, ἐποίει ἡμᾶς εἰδότας μὴ εἰδέναι. ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Μὴ γὰρ οὕτω τιθῶμεν, ἀλλ' ὧδε· καὶ ἴσως πῃ ἡμῖν συγχωρήσεται, ἴσως δὲ ἀντιτενεῖ. ἀλλὰ γὰρ ἐν τῷ τοιούτῳ ἐχόμεθα, ἐν ᾧ ἀνάγκη πάντα μεταστρέφοντα λόγον βασανίζειν. σκόπει οὖν εἴ τι λέγω. ἆρα ἔστι μὴ εἰδότα τι πρότερον, ὕστερον μαθεῖν; ΘΕ. Ἔστι μέντοι. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αὖθις ἕτερον καὶ ἕτερον; ΘΕ. Τί δ' οὔ; ΣΩ. Θὲς δή μοι (λόγου ἕνεκα) ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνὸν κήρινον ἐκμαγεῖον· τῷ μὲν, μεῖζον, τῷ δ', ἔλαττον· καὶ τῷ μὲν, καθαρωτέρου κηροῦ, τῷ δὲ, κοπρωδεστέρου καὶ σκληροτέρου· ἐνίοις δὲ ὑγροτέρου· ἔστι δ' οἷς μετρίως ἔχοντος. ΘΕ. Τίθημι. ΣΩ. Δῶρον τοίνυν αὐτὸ φῶμεν εἶναι τῆς τῶν Μουσῶν μητρὸς Μνημοσύνης, καὶ ἐς τοῦτο, ὅ,τι ἂν βουληθῶμεν μνημονεῦσαι ὧν ἂν ἴδωμεν ἢ ἀκούσωμεν, ἢ αὐτοὶ ἐννοήσωμεν, ὑπέχοντες αὐτὸ ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ἐννοίαις, ἀποτυποῦσθαι, ὥσπερ δακτυλίων σημεῖα ἐνσημαινομένους. καὶ ὃ μὲν ἂν ἐκμαγῇ, μνημονεύειν τε καὶ ἐπίστασθαι, ἕως ἂν ἐνῇ τὸ εἴδωλον αὐτοῦ· ὅταν δὲ ἐξαλειφθῇ, ἢ μὴ οἷόν τε γένηται ἐκμαγῆναι, ἐπιλελῆσθαί τε καὶ μὴ ἐπίστασθαι. ΘΕ. Ἔστω οὕτω. ΣΩ. Ὁ τοίνυν ἐπιστάμενος μὲν αὐτὰ, σκοπῶν δέ τι ὧν ὁρᾷ ἢ ἀκούει, ἄθρει εἰ ἄρα τοιῷδε τρόπῳ ψευδῆ ἂν δοξάσαι. ΘΕΑΙΤ. Ποίῳ δή τινι; ΣΩ. Ἃ οἶδεν, οἰηθεὶς εἶναι, τοτὲ μὲν ἃ οἶδε, τοτὲ δὲ, ἃ μή. ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν οὐ καλῶς ὡμολογήσαμεν, ὁμολογοῦντες ἀδύνατα. ΘΕ. Νῦν δὲ πῶς λέγεις; ΣΩ. Δεῖ ὧδε λέγεσθαι περὶ αὐτῶν, ἐξ ἀρχῆς διοριζομένους· Ὅτι ὃ μέν τις οἶδεν, ἔχων αὐτοῦ μνημεῖον ἐν τῇ ψυχῇ, αἰσθάνεται δὲ αὐτὸ μὴ, οἰηθῆναι ἕτερόν τι ὧν οἶδεν, ἔχοντα καὶ ἐκείνου τύπον, αἰσθανόμενον δὲ μὴ, ἀδύνατον. καὶ ὅ γε οἶδεν αὖ, οἰηθῆναι εἶναι ὃ μὴ οἶδε, μηδ' ἔχει αὐτοῦ σφραγῖδα· καὶ ὃ μὴ οἶδεν, ὃ μὴ οἶδεν αὖ· καὶ ὃ μὴ οἶδεν, ὃ οἶδε· καὶ ὃ αἰσθάνεταί γε, ἕτερόν τι ὧν αἰσθάνεται, οἰηθῆναι εἶναι· καὶ ὃ αἰσθάνεται, ὧν τι μὴ αἰσθάνεται· καὶ ὃ μὴ αἰσθάνεται, ὧν μὴ αἰσθάνεται· καὶ ὃ μὴ αἰσθάνεται, ὧν αἰσθάνεται. καὶ ἔτι γε αὖ ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται, καὶ ἔχει τὸ σημεῖον κατὰ τὴν αἴσθησιν, οἰηθῆναι αὖ ἕτερόν τι ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται, καὶ ἔχει αὖ καὶ ἐκείνου τὸ σημεῖον κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἀδυνατώτερον ἔτι ἐκείνων, εἰ οἷόν τε. καὶ ὃ οἶδε καὶ ὃ αἰσθάνεται, ἔχων τὸ μνημεῖον ὀρθῶς, ὃ οἶδεν οἰηθῆναι ἀδύνατον· καὶ ὃ οἶδε καὶ ὃ αἰσθάνεται, ἔχων κατὰ ταὐτὰ, ὃ αἰσθάνεται· καὶ ὃ αὖ μὴ οἶδε, μὴ αἰσθάνεται, ὃ μὴ οἶδε μηδὲ αἰσθάνεται· καὶ ὃ μὴ οἶδε μηδὲ αἰσθάνεται, ὃ μὴ οἶδε· καὶ ὃ μὴ οἶδε, μηδὲ αἰσθάνεται, ὃ μὴ αἰσθάνεται. πάντα ταῦτα ὑπερβάλλει ἀδυναμίᾳ τοῦ ἐν αὐτοῖς ψευδῆ τινα δοξάσαι. λείπεται δὴ ἐν τοῖς τοιοῖσδε, εἴπερ που ἄλλοθι, τὸ τοιοῦτον γενέσθαι. ΘΕ. Ἐν τίσι δή; ἐὰν ἄρα ἐξ αὐτῶν τι μᾶλλον μάθω. νῦν μὲν γὰρ οὐχ ἕπομαι. Σ. Ἐν οἷς οἶδεν, οἰηθῆναι αὐτὰ ἕτερ' ἄττα εἶναι ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται· ἢ ὧν μὴ οἶδεν, αἰσθάνεται δέ· ἢ ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται, ὧν οἶδεν αὖ καὶ αἰσθάνεται. ΘΕ. Νῦν πολὺ πλεῖον ἀπελείφθην ἢ τότε. Σ. Ὧδε δὴ αὖ πάλιν ἄκουε. ἐγὼ εἰδὼς Θεόδωρον καὶ ἐν ἐμαυτῷ μεμνημένος οἷός ἐστι, καὶ Θεαίτητον κατὰ ταὐτὰ, ἄλλο τι ἐνίοτε μὲν ὁρῶ αὐτοὺς, ἐνίοτε δὲ οὔ· καὶ ἅπτομαί ποτ' αὐτῶν, τοτὲ δ' οὔ· καὶ ἀκούω, ἤ τινα ἄλλην αἴσθησιν αἰσθάνομαι· τοτὲ δ' αἴσθησιν μὲν οὐδεμίαν ἔχω περὶ ὑμῶν, μέμνημαι δὲ ὑμᾶς οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐπίσταμαι αὐτὸς ἐν ἐμαυτῷ. Θ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Τοῦτο τοίνυν πρῶτον μάθε ὧν βούλομαι δηλῶσαι. ὡς ἔστι μὲν, ἃ οἶδε μὴ αἰσθάνεσθαι, ἔστι δὲ, αἰσθάνεσθαι. Θ. Ἀληθῆ. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ ἃ μὴ οἶδε, πολλάκις μὲν ἔστι μηδὲ αἰσθάνεσθαι, πολλάκις δὲ, αἰσθάνεσθαι μόνον; ΘΕΑΙ. Ἔστι καὶ τοῦτο. ΣΩΚ. Ἴδε δὴ ἐάν τι μᾶλλον νῦν ἐπίσπῃ. Σωκράτης ἐπιγινώσκει Θεόδωρον καὶ Θεαίτητον, ὁρᾷ δὲ μηδέτερον, μηδὲ ἄλλη αἴσθησις αὐτῷ πάρεστι περὶ αὐτῶν· οὐκ ἄν ποτε ἐν ἑαυτῷ δοξάσειεν ὡς ὁ Θεαίτητός ἐστι Θεόδωρος. λέγω τι, ἢ οὐδέν; ΘΕΑΙΤ. Ναὶ, ἀληθῆ γε. ΣΩΚΡ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐκείνων πρῶτον ἦν ὧν ἔλεγον. ΘΕΑΙΤ. Ἦν γάρ. ΣΩΚΡ. Δεύτερον τοίνυν, ὅτι τὸν μὲν γινώσκων ὑμῶν, τὸν δὲ μὴ γινώσκων, αἰσθανόμενος δὲ μηδέτερον, οὐκ ἄν ποτε αὖ οἰηθείην, ὃν οἶδα, εἶναι ὃν μὴ οἶδα. ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς. ΣΩΚΡ. Τρίτον δὲ, μηδέτερον γινώσκων, μηδὲ αἰσθανόμενος, οὐκ ἂν οἰηθείην, ὃν μὴ οἶδα, ἕτερόν τιν' εἶναι ὧν μὴ οἶδα. καὶ τἄλλα τὰ πρότερα πάνθ' ἑξῆς νόμιζε πάλιν ἀκηκοέναι, ἐν οἷς οὐδέποτ' ἐγὼ περὶ σοῦ καὶ Θεοδώρου

A considerare cōtendero: puderet enim me noſtri in iis quæ dubitamus, ſi confiteri quæ dico, cogeremur: ſed ſi inuenerimus, liberíque euaſerimus, tum demum de aliis loquemur, quibus talia vſu veniunt, vtpote ipſi ab huiuſmodi ridiculo errore penitus alieni. ſin autē omnino deficiemus, humiles facti, veluti fluctuantes & nauſeam patientes, orationi nos permittemus vt vel cōculcet nos vel agat quò velit. Itaque ſiquem exitum inueniam quæſtionis huius, iam audi. THE. Dic modò. SO. Haud fatebor rectè nos conſenſiſſe, quando conceſſimus, quæ quis nouit, opinari non poſſe ea quæ non nouit, atque mentiri. Imò fieri quodammodo poteſt. THE. Nunquid ais, quod & ego tunc B ſuſpicatus ſum, quando id tale eſſe diximus, quòd nonnunquā ego Socratem noſcens, eminúſque alium ignotum mihi proſpiciens, Socratem mihi notum eſſe putarim? cōtingit enim in hoc quod dicis. SOCR. Nónne ab eo iam depulſi ſumus, quod efficiebat, vt qui noſcimus, cognoſcentes minimè noſceremus? TH. Prorſus. SO. Ne igitur ſic amplius, ſed iſto modo ponamus, ac fortè quiſpiam nobis aſſentietur, fortè etiam aduerſabitur. verùm ad id attendamus in quo neceſſarium eſt ſermonem illum qui omnia inuertit, examinare. Vide itaque an aliquid dicam, potéſtne qui antè aliquid ignorauit, poſtea diſcere? THE. C Poteſt certè. SOC. Nónne aliud deinceps atque aliud? THE. Quid obſtat? SOCR. Pone exempli cauſa, ceream vnam in animis noſtris effigiem, in hoc maiorē, minorem in illo, & in hoc purioris ceræ, ſordidioris durioríſve in alio, in quibuſdam mollioris, in nonnullis etiam temperatæ. THE. Pono. SOC. Donum igitur hoc eſſe dicamus Muſarum matris Memoriæ. & in hoc quicquid eorum quæ aut videmus, aut audimus, aut ipſi excogitamus, meminiſſe cupimus, inſinuantes ipſum ſenſibus intelligentiíſque, veluti anulis ſignantes exprimimus, quódque ſignatum fuerit, meminimus nos, & ſcimus quoad figura per- D manet: at cùm aboletur, vel inſcribi nequit, obliuiſcimur atq. neſcimus. THE. Sic eſto. SOC. Qui ergo ſcit quidem illa, conſiderat autem quicquam eorū quæ videt vel audit, vide, vtrum hoc modo falſa opinetur. THEOD. Quonam? SOC. Quæ nouit eſſe putans, nunc quidem quæ nouit, nunc verò quæ nō nouit. Hæc vtique ſuprà non rectè conceſſimus, impoſſibilia confitentes. THE. Nunc autem quomodo dicis? SOC. In hunc modum de illis à principio diſtinguendo dicamus: quod iſthuc quod quiſpiam nouit, eiúſque in animo monumentum ſeruat, nō ſentit autem, exiſtimare nequit aliud quiddam eſſe eorum: quod etiam nouit, imaginémque illius ſeruat, non ſentit au- E tem, contráque quod nouit, putare eſſe quod non nouit, cuiúſve nullam ſeruat imaginem: & quod nō nouit, id inſuper quod non nouit, & quod non nouit, id quod nouit: aut quod ſentit aliquid aliud eorum quæ ſentit: ſiue quod ſentit, aliquid quod minimè ſentit: aut quod non ſentit, eorum aliquid quæ non ſentit: ſiue quod non ſentit quicquam ex his quæ ſentit. Multóque minus putare poteſt quod nouit, ſentítque, & ſeruat illius imaginem ſecundum ſenſum, eſſe aliud quiddam quod etiam nouit, & ſentit, & ſeruat eodē modo: aut quod nouit, & ſentit, & retinet, rectè quod nouit, putare. Siue quod nouit & ſentit, & F ſimiliter retinet, id eſſe quod ſentit: ſeu quod neque nouit, neque ſentit, id eſſe quod nec nouit, etiam neque ſentit: Quódve neque nouit, neque ſentit, id quod minimè nouit: Quódve neque nouit, neque ſentit, id quod minimè ſentit. Hæc omnia talia ſunt, vt nemo in eis falſa vlla ratione opinari valeat. Reſtat ergo vt in quibuſdā huiuſmodi ſi modò alicubi tale quid accidat. TH. In quibuſnā? Videamus, obſecro, an magis ex ipſis intelligam. nā in præſentia haud aſſequor, vt in quibus nouit aliquis, ea putet eſſe alia quædam quæ & nouit & ſentit, vel quæ non nouit, ſentit tamen, vel quæ nouit, ſentítque, ea quæ & G nouit & ſentit. Quare nunc longè magis quàm ſuprà deficio. SOCRA. Age, ſic iterum audi. Equidem agnoſcens Theodorum, eiúſque ſimulacrum memoria tenens, Theætetúmque ſimiliter, interdum quidem ipſos video, interdum non video: & tango quandoque, aliàs minimè, eodémque pacto & audio, & aliis ſenſibus apprehendo: ſæpe etiam ſenſu vos nullo percipio, ſed intra me ſcio nihilominus atque memini. THEO. Prorſus. SO. Hoc itaque primū ex his quæ expoſiturus ſum, animaduerte, quòd poteſt quidem aliquis quæ nouit, non ſentire, poteſt etiam ſentire. THE. Sic eſt. SOCR. Nónne & quæ non nouit, ſæpe etiam neque ſentit, & ſæpe ſolummodo ſentit? THE. Ve- H rum hoc quoque. SOCRAT. Vide an magis in præſentia id iam aſſequaris. Socrates dum Theodorum Theætetúmque agnoſcit, ſed neutrum videt, neque alio ſenſu illos percipit, nunquam ſecum ipſe Theætetum eſſe Theodorum opinatur. Quid ad hæc? THE. Vera ſunt. SOCRAT. Hoc ſanè primum erat ex his quæ dicebam. THE. Erat. SOCRAT. Alterum erat hoc, quod dum vnum è vobis agnoſco, ignoro alterum, & ſentio neutrum, nunquam eum quem cognoſco, illum eſſe quem ignoro, exiſtimo. THE. Probè. SO. Tertium verò iſtud, dum neutrum cognoſco, neutrúmque ſentio, nunquā eum quem ignoro, aliū quendam quem rurſus ignoro, eſſe arbitror. atque ita deinceps omnia ſupradicta repetita ſimiliter puta, in quibus ego nūquā de te ac Theodoro

Mater Muſarum, Memoria.

falſa opinabor, neque cognoſcens neque ignorans vtroſque, neque vnum quidem noſcens, ignorans alterum, eadémque de ſenſibus ratio, ſi modò percipis. THE. Percipio equidem. SOC. Reſtat itaque vt falſa in hoc opinemur, quando te Theodorúmque cognoſcens, ſeruánſque in cætera illa effigie vtriuſque figuras longo ex tempore, tanquam anulorum veſtrorum ſignacula, neque acutè cernens vtroſque, tento proprium vtriuſque ſignum propriæ viſioni attribuendo eius accommodare veſtigio vt agnitio fiat: ſed aberro, & inſtar eorum qui commutatis calceis errant, commuto, & vtriuſque viſionem ad alienum ſimulacrum transfero, & ſimilia quædam patior iis quæ in ſpeculis transuerſo reſultant, cùm aſpectus dextera in ſiniſtra commutat. Atque ita decipior, naſcitúrque aliena opinio, & id eſt quod falſa opinari vocatur. T. Omnino, ô Socrates, opinionis paſſio talis eſt, qualem mirificè figuraſti. SO. Præterea quum vtroſque cognoſcens, vnum inſuper ſentio, alterum minimè, cognitionem verò alterius non ſecundum ſenſum habeo: quod ſuprà ita dixi, nec tu me intellexiſti. THE. Non certè. SO. Hoc tamen dicebam, quòd qui agnoſcit alterũ atque ſentit, & cognitionem ſecundum ſenſum ipſius habet, nunquam putabit ipſum eſſe alium quendam, quem agnoſcit quoque & ſentit, cuiúſve cognitionem ſecundum ſenſum habet. Erátne hoc? THE. Imò. SO. Prætermiſſum quodammodo fuit quod modò dicitur, cùm in ſuperioribus aſſereremus falſam opinionem contingere, quoties quiſpiam vtraque noſcens & videns, aut alio quodam ſenſu percipiẽs, & vtrorumque ſignacula tenens, non ſecundum ipſius propriũ ſenſum vtrunque habet, verum inſtar imperiti ſagittarij à ſigno procul aberrat, quod quidem mendacium nũcupatum eſt. THE. Nec iniuria. SOC. Et quando vni quidẽ ſignaculorũ adeſt ſenſus, alteri minimè, quod verò abſentis ſenſus eſt, præſenti adſcribit, omnino hæc cogitatio fallitur: & vt ſummatim dicam, circa illa quę quis nunquam aut nouit, aut ſenſit, falli mentiríve, & falſam opinionem habere non poteſt, ſiquid modò veri nos nunc quidem loquimur. Cæterum in quibus noſcimus, & ſentimus, in iis ipſis opinio vera vel falſa verſatur: quæ cùm è conſpectu directóque nixu propria ſimulacra colligit, figurátque, vera eſt. Cùm verò transuerſo atque obliquo, falſa. THE. Nónne præclarè hæc, ô Socrates, dicta ſunt? SOC. Cùm hæc audieris, idem vehementius aſſeres. Vera porrò opinari pulchrũ eſt, mentiri turpe. THE. Quidni? SOC. Hæc vtique hinc maximè fieri tradunt. Cùm alicuius in animo cerea effigies illa profunda & multa, leníſque & probè ſubacta eſt, quæ per ſenſus influunt in hoc inſculpta, quod Homerus animæ cor vocauit, ceræ hanc ſimilitudinem ſubintelligens, vtpote pura ſignacula & funditus inſidentia diuturna fiunt. Ac primò quidem homines ſic inſtituti, dociles ſunt & acuti, deinde etiam memores, poſtremo ſenſuum ſimulacra non commutant, vnde vera nimirum opinantur. nã cùm ſint ea perlucida & ampla in regione, velociter diſtribuunt, diuidúntque in propriã effigiem ſingula, quæ quidem exiſtentia veráque vocantur, viríque tales ſapientes eſſe dicuntur. an non idẽ tibi videtur? THE. Mirum in modum. SO. Quando igitur denſum alicuius eſt cor, quod ſapientiſſimus Poeta laudauit, vel cùm lutulentum, nec ex defæcata cera, vel molle nimis, vel durum, non rectè omnino ſe habet. Nã mollis nimium cera celeres quidem ad percipiendum efficit, ſed eoſdem obliuioſos. Dura verò contrà, diu memores, ſed ineptos tardóſque ad percipiendum: & qui denſam & aſperam lapideámque vel terream vel feculentam habent, obſcura ſimulacra continent. obſcura quoque qui durã: profunditas quippe non adeſt. Obſcura præterea qui molliorem, nam ex confuſione facilè euaneſcunt: quòd ſi præter hæc, inuicem quoque congeſta ſint, ob ſedis ipſius anguſtiam, ſiquidẽ exigua ſit animula, obſcuriora quoque illis ſimulacra fient. Homines ergo huiuſmodi omnes, quales deſcripſimus, ad opinionem falſam proni redduntur. Nam quũ quid vident aut audiunt, aut cogitant, quia ſingula ſingulis mox reddere nequeunt, tardi ſunt, præuaricantúrque: nam peruerſè vident plurima, audiúntque, & aliud ſæpe pro alio cogitando decepti concipiunt: atque hi falſi, mentientes, ignari vocantur. T. Rectiſſimè omnium, ô Socrates, loqueris. S. Fatendum igitur falſas hominibus opiniones ineſſe. THE. Valde. S. Et veras inſuper. T. Et veras. S. Iam vtique ſatis cõſtare putandũ duas opiniones eſſe. THE. Magnopere. SO. Importunus reuera moleſtúſque admodum, ô Theætete, vir garrulus eſſe videtur. THE. Quorſum hęc dicis? SOC. Ruditatem meam, ac vt verè dicam, garrulitatem meam moleſtè ferens. nam quod aliud quiſquam nomen imponat ei, qui ob ingenij tarditatem ſermones ſurſum deorſum vertit, quum perſuaderi nequeat, & tanquam hebes expedire diſputationem omnino nullam valeat, & dubitationes euadere? THE. Tu verò quid moleſtè fers? SOCRA. Non tantum ægrè patior, verùm & dubitaui quidnam reſpondeam, ſi quis ita quæſierit, ô Socrates, reperiſti iam opinionem falſam non inter ſe ſenſibus, non cogitationibus, ſed in ſenſus & cogitationis congreſſu conſiſtere? At ego fatebor, vt puto, gloriabundus, quaſi egregium quiddam

Quibus non eſt opinio falſa, & in quibus eſſe videtur.

Amicæ cor.

Qui memores & acuti.

Qui immemores.

Qui veloces, & qui tardi ad percipiendum.

Qui proni ad opinionem falſam.

Qui ignari.

A τὰ ψευδῆ δοξάσω, οὔτε γινώσκων, οὔτε ἀγνοῶν ἄμφω, οὔτε τὸν μὲν, τὸν δ᾽ οὐ γινώσκων. καὶ περὶ αἰσθήσεων κατὰ ταυτά, εἰ ἄρα ἕπῃ. ΘΕ. Ἕπομαι. ΣΩ. Λείπεται τοίνυν τὰ ψευδῆ δοξάσαι, ἐν τῷδε, ὅταν γινώσκων σὲ καὶ Θεόδωρον, καὶ ἔχων ἐν ἐκείνῳ τῷ κηρίνῳ, ὥσπερ δακτυλίων, σφῷν ἀμφοῖν τὰ σημεῖα, διὰ μακροῦ καὶ μὴ ἱκανῶς ὁρῶν ἄμφω, προθυμηθῶ, τὸ οἰκεῖον ἑκατέρου σημεῖον ἀποδοὺς τῇ οἰκείᾳ ὄψει, ἐμβιβάσας προσαρμόσαι εἰς τὸ ἑαυτῆς ἴχνος, ἵνα γένηται ἀναγνώρισις· εἶτα τούτων ἀποτυχὼν, καὶ ὥσπερ οἱ ἔμπαλιν ὑποδούμενοι, παραλλάξας, προσβάλω τὴν ἑκατέρου ὄψιν πρὸς τὸ ἀλλότριον σημεῖον· ἢ καὶ οἷα τὰ ἐν τοῖς κατόπτροις τῆς ὄψεως πάθη, δεξιὰ εἰς ἀριστερὰ μεταῤῥεούσης, ταυτὸν πα-
B θὼν διαμάρτω· τότε δὴ συμβαίνει ἡ ἑτεροδοξία, καὶ τὸ ψευδῆ δοξάζειν. Θ. Ἔοικε γὰρ, ὦ Σώκρατες, θαυμασίως ὡς λέγεις, τὸ τῆς δόξης πάθος. Σ. Ἔτι τοίνυν καὶ ὅταν ἀμφοτέρους γινώσκων, τὸν μὲν, πρὸς τῷ γινώσκειν, αἰσθάνωμαι, τὸν δὲ, μή· τὴν δὲ γνῶσιν τοῦ ἑτέρου μὴ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἔχω. ὃ ἐν τοῖς πρόσθεν οὕτως ἔλεγον, καί μου τότε οὐκ ἐμάνθανες. Θ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Τοῦτο μὴν ἔλεγον, ὅτι γινώσκων τὸν ἕτερον, καὶ αἰσθανόμενος, καὶ τὴν γνῶσιν κατὰ τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ ἔχων, οὐδέποτε οἰήσεται εἶναι αὐτὸν ἕτερόν τινα ὧν γινώσκει τε καὶ αἰσθάνεται, καὶ τὴν γνῶσιν αὖ καὶ ἐ-
C κείνου ἔχει κατὰ τὴν αἴσθησιν. ἦν γὰρ τοῦτο. ΘΕ. Ναί. ΣΩ. Παρελείπετο δέ γέ που τὸ νῦν λεγόμενον, ἐν ᾧ δὴ φαμὲν τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνεσθαι, τὸ ἄμφω γιγνώσκοντα, καὶ ἄμφω ὁρῶντα, ἢ τινὰ ἄλλην αἴσθησιν ἔχοντα ἀμφοῖν, τὼ σημεῖω μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ αἴσθησιν ἑκάτερον ἔχειν, ἀλλ᾽, οἷον τοξότην φαῦλον ἱέντα, παραλλάξαι τοῦ σκοποῦ καὶ ἁμαρτεῖν. ὃ δὴ καὶ ψεῦδος ἄρα ὠνόμασται. ΘΕ. Εἰκότως γε. Σ. Καὶ ὅταν τοίνυν τῷ μὲν παρῇ αἴσθησις τῶν σημείων, τῷ δὲ μή, τὸ δὲ τῆς ἀπούσης αἰσθήσεως τῇ παρούσῃ προσαρμόσῃ, πάντῃ ταύτῃ ψεύδεται ἡ διάνοια. καὶ ἑνὶ λόγῳ, περὶ ὧν μὲν μὴ οἶδέ τις μηδὲ ᾔσθετο πώποτε, οὐκ ἔστιν (ὡς ἔοικεν) οὔτε ψεύδεσθαι, οὔτε ψευδὴς δόξα, εἴ τι νῦν ἡμεῖς ὑγιὲς λέγομεν. περὶ δὲ ὧν
D ἴσμεν τε καὶ αἰσθανόμεθα, ἐν αὐτοῖς τούτοις στρέφεται καὶ ἑλίττεται ἡ δόξα, ψευδὴς καὶ ἀληθὴς γιγνομένη· καταντικρὺ μὲν καὶ κατὰ τὸ εὐθὺ τὰ οἰκεῖα συνάγουσα ἀποτυπώματα καὶ τύπους, ἀληθής· εἰς πλάγια δὲ καὶ σκολιά, ψευδής. ΘΕ. Οὐκοῦν καλῶς ὦ Σώκρατες λέγεται. Σ. Ἔτι τοίνυν καὶ τάδε ἀκούσας, μᾶλλον αὐτὸ ἐρεῖς. τὸ μὲν γὰρ τἀληθὲς δοξάζειν, καλόν· τὸ δὲ ψεύδεσθαι, αἰσχρόν. ΘΕ. Πῶς δ᾽ οὔ; Σ. Ταῦτα τοίνυν φασὶν ἐνθένδε γίγνεσθαι. ὅταν μὲν ὁ κηρὸς τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ βαθύς τε καὶ πολὺς καὶ λεῖος καὶ μετρίως ὠργασμένος ᾖ, τὰ ἰόντα διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἐνσημαινόμενα εἰς τοῦτο τὸ τῆς ψυχῆς κέαρ (ὃ ἔφη Ὅμηρος, αἰνιττόμενος
E τὴν τοῦ κηροῦ ὁμοιότητα) τότε μὲν καὶ τούτοις καθαρὰ τὰ σημεῖα ἐγγιγνόμενα, καὶ ἱκανῶς τοῦ βάθους ἔχοντα, πολυχρόνιά τε γίνεται· καί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, πρῶτον μὲν εὐμαθεῖς, ἔπειτα μνήμονες· εἶτα οὐ παραλλάττουσι τῶν αἰσθήσεων τὰ σημεῖα, ἀλλὰ δοξάζουσιν ἀληθῆ. σαφῆ γὰρ καὶ ἐν εὐρυχωρίᾳ ὄντα, ταχὺ διανέμουσιν ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἕκαστα ἐκμαγεῖα, ἃ δὴ ὄντα καλεῖται. καὶ σοφοὶ δὴ οὗτοι καλοῦνται. ἢ οὐ δοκεῖ σοι; ΘΕ. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν. ΣΩ. Ὅταν τοίνυν λάσιόν του τὸ κέαρ ᾖ (ὃ δὴ ἐπῄνεσεν ὁ πάντα σοφὸς ποιητής) ἢ ὅταν κοπρῶδες καὶ μὴ καθαροῦ τοῦ κηροῦ, ἢ ὑγρὸν σφόδρα ἢ σκληρόν· ὧν μὲν ὑγρὸν, εὐμαθεῖς μὲν, ἐπιλήσμονες δὲ γίγνονται· ὧν δὲ σκληρόν, τἀναντία. οἱ δὲ δὴ λάσιον καὶ τραχύ, λιθῶδές τι, ἢ γῆς ἢ κόπρου συμμιγείσης ἔμπλεων, ἔχοντες, ἀσαφῆ τὰ ἐκμαγεῖα ἴ-
F σχουσιν. ἀσαφῆ δὲ καὶ οἱ τὰ σκληρά. βάθος γὰρ οὐκ ἔνι. ἀσαφῆ δὲ καὶ οἱ τὰ ὑγρά· ὑπὸ γὰρ τοῦ συγχεῖσθαι, ταχὺ γίγνεται ἀμυδρά. ἐὰν δὲ πρὸς πᾶσι τούτοις ἐπ᾽ ἀλλήλων συμπεπτωκότα ᾖ ὑπὸ στενοχωρίας, ἐάν του σμικρὸν ᾖ τὸ ψυχάριον, ἔτι ἀσαφέστερα ἐκείνων. πάντες οὖν οὗτοι γίγνονται οἷοι δοξάζειν ψευδῆ. ὅταν γάρ τι ὁρῶσιν, ἢ ἀκούωσιν, ἢ ἐπινοῶσιν ἕκαστοι, ἀπονέμειν ταχὺ ἑκάστοις οὐ δυνάμενοι, βραδεῖς τε εἰσὶ, καὶ ἀλλοτριονομοῦντες παρορῶσί τε καὶ παρακούουσι καὶ παρανοοῦσι πλεῖστα· καὶ καλοῦνται αὖ οὗτοι ἐψευσμένοι τε δὴ τῶν ὄντων καὶ ἀμαθεῖς. ΘΕΑΙ. Ὀρθότατα ἀνθρώπων λέγεις ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡΑΤ. Φῶμεν ἄρα ἐν ἡμῖν ψευδεῖς δόξας εἶναι; ΘΕΑΙ. Σφόδρα γε. ΣΩΚΡ.
G Καὶ ἀληθεῖς δή; ΘΕΑΙ. Καὶ ἀληθεῖς. ΣΩΚΡ. Ἤδη οὖν οἰόμεθα ἱκανῶς ὡμολογῆσθαι ὅτι παντὸς μᾶλλον ἐστὸν ἀμφοτέρα τούτω τὼ δόξα; ΘΕΑΙ. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Δεινόν γε, ὦ Θεαίτητε, ὡς ἀληθῶς κινδυνεύει καὶ ἀηδὲς εἶναι ἀνὴρ ἀδολέσχης. ΘΕΑΙ. Τί δέ; πρὸς τί τοῦτ᾽ εἶπες; ΣΩΚ. Τὴν ἐμαυτοῦ δυσμαθίαν δυσχεράνας, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀδολεσχίαν. τί γὰρ ἄν τις ἄλλο θεῖτο ὄνομα, ὅταν ἄνω κάτω τοὺς λόγους ἕλκῃ τις ὑπὸ νωθείας, οὐ δυνάμενος πεισθῆναι, καὶ ᾖ δυσαπάλλακτος ἀφ᾽ ἑκάστου λόγου; ΘΕΑΙ. Σὺ δὲ δὴ τί δυσχεραίνεις; ΣΩΚ. Οὐ δυσχεραίνω μόνον, ἀλλὰ καὶ δέδοικα ὅ, τι ἀποκρινοῦμαι, ἄν τις ἔρηταί με, Ὦ Σώκρατες, εὕρηκας δὴ ψευδῆ δόξαν, ὅτι οὔτε ἐν ταῖς αἰσθή-
H σεσίν ἐστι πρὸς ἀλλήλας, οὔτ᾽ ἐν ταῖς διανοίαις, ἀλλ᾽ ἐν τῇ συνάψει αἰσθήσεως πρὸς διάνοιαν; φήσω δὲ ἐγώ, οἶμαι, καλλωπιζόμενος, ὥς τι εὑ-

ῥηκότων ἡμῶν καλόν. ΘΕ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχρὸν εἶναι τὸ νῦν ἀποδεδειγμένον. ΣΩ. Οὐκοῦν (φήσει) λέγεις ὅτι αὖ τὸν ἄνθρωπον ὃν διανοούμεθα μόνον, ὁρῶμεν δ᾽ οὔ, ἵππον οὐκ ἄν ποτε οἰηθείημεν εἶναι, ὃν αὖ οὔτε ὁρῶμεν, οὔτε ἁπτόμεθα, διανοούμεθα δὲ μόνον, καὶ ἄλλ᾽ οὐδὲν αἰσθανόμεθα περὶ αὐτοῦ; ταῦτα οἶμαι φήσω λέγειν. ΘΕ. Καὶ ὀρθῶς γε. Σ. Τί οὖν (φήσει) τὰ ἕνδεκα, ἃ μηδὲν ἄλλο ἢ διανοεῖταί τις, ἄλλο τι ἐκ τούτου τοῦ λόγου οὐκ ἄν ποτε οἰηθείη δώδεκα εἶναι, ἃ μόνον αὖ διανοεῖται; ἴθι δὴ οὖν, σὺ ἀποκρινοῦ. Θ. Ἀλλ᾽ ἀποκρινοῦμαι, ὅτι ὁρῶν μὲν ἄν τις ἢ ἐφαπτόμενος, οἰηθείη τὰ ἕνδεκα δώδεκα εἶναι· ἃ μέντοι ἐν τῇ διανοίᾳ ἔχει, οὐκ ἄν ποτε περὶ αὐτῶν ταῦτα δοξάσειεν οὕτω. Σ. Τί οὖν; οἴει τινὰ πώποτε αὐτὸν ἐν αὑτῷ, πέντε καὶ ἑπτὰ, λέγω δὲ μὴ ἀνθρώπους ἑπτὰ καὶ πέντε προθέμενον σκοπεῖν, μηδ᾽ ἄλλο τοιοῦτον, ἀλλ᾽ αὐτὰ πέντε καὶ ἑπτὰ, ἅ φαμεν ἐκεῖ μνημεῖα ἐν τῷ ἐκμαγείῳ εἶναι, καὶ ψευδῆ ἐν αὐτοῖς οὐκ εἶναι δοξάσαι; ταῦτα αὐτὰ εἴ τις ἀνθρώπων ἤδη πώποτε ἐσκέψατο, λέγων πρὸς αὑτὸν καὶ ἐρωτῶν πόσα ποτ᾽ ἐστί· καὶ ὁ μέν τις εἶπεν οἰηθεὶς ἕνδεκα αὐτὰ εἶναι, ὁ δὲ, δώδεκα· ἢ πάντες λέγουσί τε καὶ οἴονται δώδεκα αὐτὰ εἶναι; ΘΕΑΙ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἀλλὰ πολλοὶ δὴ καὶ ἕνδεκα. ἐὰν δέ γε ἐν πλείονι ἀριθμῷ τις σκοπῆται, μᾶλλον σφάλλεται. οἶμαι γάρ σε περὶ παντὸς ἀριθμοῦ μᾶλλον λέγειν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς γὰρ οἴει. καὶ ἐνθυμοῦ μή τι ποτὲ γίγνεται ἄλλο, ἢ αὐτὰ τὰ δώδεκα τὰ ἐν τῷ ἐκμαγείῳ, ἕνδεκα οἰηθῆναι. ΘΕ. Ἔοικέ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰς τοὺς πρώτους πάλιν ἀνήκει λόγους. ὁ γὰρ τοῦτο παθὼν, ὃ οἶδεν, ἕτερον αὐτὸ οἴεται εἶναι ὧν αὖ οἶδεν. ὃ ἔφαμεν ἀδύνατον, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἠναγκάζομεν μὴ εἶναι ψευδῆ δόξαν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ ὁ αὐτὸς ἀναγκάζοιτο εἰδὼς, μὴ εἰδέναι ἅμα. Θ. Ἀληθέστατα. Σ. Οὐκοῦν ἄλλ᾽ ὁτιοῦν δεῖ ἀποφαίνειν τὸ τὰ ψευδῆ δοξάζειν, ἢ διανοίας πρὸς αἴσθησιν παραλλαγήν. εἰ γὰρ τοῦτ᾽ ἦν, οὐκ ἄν ποτε ἐν αὐτοῖς τοῖς διανοήμασιν ἐψευδόμεθα· νῦν δὲ ἤτοι οὐκ ἔστι ψευδὴς δόξα, ἢ ἅ τις οἶδεν, οἷόν τε μὴ εἰδέναι. καὶ τούτων πότερα αἱρεῖ. Θ. Ἄπορον αἵρεσιν προτίθης ὦ Σώκρατες. Σ. Ἀλλὰ μέντοι ἀμφότερά γε κινδυνεύει ὁ λόγος οὐκ ἐάσειν. ὅμως δὲ (πάντα γὰρ τολμητέον) τί εἰ ἐπιχειρήσαιμεν ἀναισχυντεῖν; ΘΕ. Πῶς; Σ. Ἐθελήσαντες εἰπεῖν ποῖόν τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι. Θ. Καὶ τί τοῦτο ἀναίσχυντον; Σ. Ἔοικας οὐκ ἐννοεῖν ὅτι πᾶς ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ζήτησις γέγονεν ἐπιστήμης, ὡς οὐκ εἰδόσι τί ποτ᾽ ἐστί. Θ. Ἐννοῶ μὲν οὖν. Σ. Ἔπειτ᾽ οὐκ ἀναιδὲς δοκεῖ, μὴ εἰδότας ἐπιστήμην, ἀποφαίνεσθαι, τὸ ἐπίστασθαι οἷόν ἐστιν; ἀλλὰ γὰρ, ὦ Θεαίτητε, πάλαι ἐσμὲν ἀνάπλεῳ τοῦ μὴ καθαρῶς διαλέγεσθαι. μυριάκις γὰρ εἰρήκαμεν τὸ Γιγνώσκομεν καὶ Οὐ γιγνώσκομεν, καὶ Ἐπιστάμεθα καὶ Οὐκ ἐπιστάμεθα, ὥς τι συνιέντες ἀλλήλων, ἐν ᾧ ἔτι ἐπιστήμην ἀγνοοῦμεν. εἰ δὲ βούλει, καὶ νῦν ἐν τῷ παρόντι κεχρήμεθ᾽ αὖ τῷ Ἀγνοεῖν τε καὶ Συνιέναι, ὡς προσῆκον αὐτοῖς χρῆσθαι, εἴπερ στερόμεθα ἐπιστήμης. ΘΕ. Ἀλλὰ τίνα τρόπον διαλέξῃ ὦ Σώκρατες, τούτων ἀπεχόμενος; Σ. Οὐδένα, ὤν γε ὃς εἰμί. εἰ μέντοι ἦν ἀντιλογικὸς οἷος ἀνὴρ, εἰ καὶ νῦν παρῆν, τούτων τ᾽ ἂν ἔφη ἀπέχεσθαι, καὶ ἡμῖν σφόδρ᾽ ἂν ἃ ἐγὼ λέγω ἐπέπληττεν. ἐπειδὴ οὖν ἐσμὲν φαῦλοι, βούλει τολμήσω εἰπεῖν οἷόν ἐστι τὸ ἐπίστασθαι; φαίνεται γάρ μοι προὔργου τι ἂν γενέσθαι. ΘΕ. Τόλμα τοίνυν νὴ Δία. τούτων δὲ μὴ ἀπεχομένῳ σοι ἔσται πολλὴ συγγνώμη. ΣΩΚ. Ἀκήκοας οὖν ὃ νῦν λέγουσι τὸ ἐπίστασθαι; ΘΕΑΙ. Ἴσως· οὐ μέντοι ἔν γε τῷ παρόντι μνημονεύω. ΣΩΚ. Ἐπιστήμης που ἕξιν φασὶν αὐτὸ εἶναι. ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Ἡμεῖς τοίνυν σμικρὸν μεταθώμεθα, καὶ εἴπωμεν ἐπιστήμης κτῆσιν. ΘΕΑΙ. Τί οὖν δὴ φήσεις τοῦτο ἐκείνου διαφέρειν; ΣΩ. Ἴσως μὲν οὐδέν· ὃ δ᾽ οὖν δοκεῖ, ἀκούσας συνδοκίμαζε. ΘΕΑΙ. Ἐάν περ γε οἷός τ᾽ ὦ. ΣΩ. Οὐ τοίνυν μοι ταὐτὸν φαίνεται τὸ κεκτῆσθαι τῷ ἔχειν. οἷον, εἰ ἱμάτιον πριάμενός τις, καὶ ἐγκρατὴς ὢν, μὴ φοροῖ, ἔχειν μὲν οὐκ ἂν αὐτὸν αὐτὸ, κεκτῆσθαι δέ γε φαῖμεν. ΘΕΑΙ. Καὶ ὀρθῶς γε. ΣΩ. Ὅρα δὴ καὶ ἐπιστήμην εἰ δυνατὸν οὕτω κεκτημένον μὴ ἔχειν· ἀλλ᾽ ὥσπερ εἴ τις ὄρνιθας ἀγρίας, περιστερὰς, ἤ τι ἄλλο θηρεύσας, οἴκοι κατασκευασάμενος περιστερεῶνα τρέφοι. τρόπον μὲν γὰρ ἄν πού τινα φαῖμεν αὐτὸν αὐτὰς ἀεὶ ἔχειν, ὅτι δὴ κέκτηται. ἢ γάρ; ΘΕΑΙ. Ναί. ΣΩ. Τρόπον δέ γ᾽ ἄλλον οὐδεμίαν ἔχειν, ἀλλὰ δύναμιν μὲν αὐτῷ περὶ αὐτὰς παραγεγονέναι, ἐπειδὴ ἐν οἰκείῳ περιβόλῳ ὑποχειρίους ἐποιήσατο, λαβεῖν καὶ ἔχειν, ἐπειδὰν βούληται, θηρευσαμένῳ ἣν ἂν ἀεὶ ἐθέλῃ, καὶ πάλιν ἀφιέναι· καὶ τοῦτο ἐξεῖναι ποιεῖν, ὁποσάκις ἂν δοκῇ αὐτῷ. ΘΕΑΙ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Πάλιν δὴ, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν κήρινόν τι ἐν ταῖς ψυχαῖς κατεσκευάζομεν οὐκ οἶδ᾽ ὅ τι πλάσμα, νῦν αὖ ἐν ἑκάστῃ ψυχῇ ποιήσωμεν περιστερεῶνά τινα παντοδαπῶν ὀρνίθων· τὰς μὲν, κατ᾽ ἀγέλας οὔσας, χωρὶς τῶν ἄλλων· τὰς δὲ, κατ᾽ ὀλίγας· ἐνίας δὲ μόνας, διὰ πασῶν ὅπῃ ἂν τύχωσι πετομένας. ΘΕ. Πεποιήσθω δή· ἀλλὰ τί τοὐντεῦθεν; ΣΩ. Παιδίων μὲν ὄντων, φάναι χρὴ εἶναι τοῦτο τὸ ἀγγεῖον κενόν· ἀντὶ δὲ τῶν ὀρνίθων, ἐπιστήμας νοῆσαι, ἣν δ᾽ ἂν ἐπιστήμην κτησάμενος, καθείρξῃ εἰς τὸν περίβολον, φάναι αὐτὸν μεμαθηκέναι ἢ ηὑρηκέναι τὸ πρᾶγμα οὗ ἦν αὕτη ἡ ἐπιστήμη· καὶ τὸ ἐπίστασθαι, τοῦτ᾽ εἶναι. Θ. Ἔστω. Σ. Τὸ τοίνυν πάλιν, ἣν ἂν βούληται τῶν ἐπιστημῶν θηρεύειν, καὶ λαβόντα

A inuenerimus. THE. Mihi quidem videtur, ô Socrates, haudquaquam turpe eſſe quod nunc oſtenſum eſt. SOC. Nunquid igitur, inquiet ille, hominem quem cogitamus duntaxat, videmus verò nequaquam, equum eſſe nunquam opinabimur, quem in præſentia nec videmus, nec tangimus, verùm ſolummodo cogitamus, nihílque aliud circa illum ſentimus? Hæc equidem, vt arbitror, aſſerere me fatebor. T. Et meritò. S. Tum ille. Vndecim quę quis ſolum cogitat, ſecundum hanc rationem, nunquam putabit eſſe duodecim, quæ etiam ſolummodo cogitat. Quid ad hæc reſpondes? TH. Reſpondebo: quòd videns

B aliquis aut tãgens forſitan vndecim, duodecim eſſe putaret: quæ tamẽ in cogitatione habet, nunquam ſimiliter iudicaret. S. Quid porrò, inquit, cenſes aliquem apud ſeſe cogitaturum quinque & ſeptem, non homines, inquam, quinque & ſeptem nec aliud quicquam eiuſmodi, ſed ipſa quinque & ſeptem, quæ diximus ibi in effigie monumenta eſſe, & falſa in illis opinari poſſe neminem? Hæc inquam, ſi qui ita conſiderent ſecum, ipſi perquirentes quot ſunt, nónne illorum aliqui vndecim, aliqui duodecim iudicabũt? Num omnes duodecim eſſe illa dicent, atque putabunt? THE. Non per Iouem,

C verũ plerique vndecim: & ſi quis maiori de numero quærat, magis fallitur. Arbitror enim te magis de omni numero dicere. S. Rectè ſentis. Animaduerte igitur, num & hoc accidat, hoc eſt, vt ipſa duodecim quæ in effigie ſunt, vndecim eſſe quis putet. THEÆ. Videtur. S. Nónne hoc ad ſuperiora reuoluitur? qui enim id patitur quod nouit, aliud quiddam quod ſimiliter nouit, eſſe cenſet, quod tanquam impoſſibile ſuprà reſpuimus. Et ex hoc ipſo confiteri quemlibet cogimus, falſam opinionem nõ eſſe, ne vnus atque idem eadem ſcire ſimul atque neſcire cogatur. THE. Vera loqueris. SOCR. Ex his iam

D conſtat, opinionem falſam aliter eſſe definiendam, quàm cogitationis ad ſenſum permutationem. nam ſi ita eſſet, nunquam in ipſis cogitationibus falleremur. Nunc autẽ vel nulla eſt opinio falſa: vel ſi qua eſt, quæ quis nouit, vt ignoret ſimul, fieri poteſt. Vtrum potius eligis? THEÆ. Ambiguam, ô Socrates, electionem propoſuiſti. SOC. Ambo quidem admittere, ratio vetare videtur. Veruntamen audendum omnia. Quid ſi pudorem deponere audeamus? THEÆ. Quo pacto. SO. Auſi quid ipſum ſcire ſit pronunciare. THE. Cur hoc impudens? SOCRA. Haud ſatis aduertiſſe videris, quòd omnis nobis à principio ſermo, inueſtigatio ſcientiæ fuit, tanquam quid ipſa ſit ignoramus. THEÆ. Teneo. SOCRA. Nónne impudentis a-

E nimi eſt, vt ſcientiam ignorantes, quid ſcire ſit, oſtendant? Verùm, ô Theætete, iampridem à puritate diſputandi longè vagamur, millies enim diximus hæc, cognoſcimus, non cognoſcimus, ſcimus, neſcimus, quaſi aliquid inuicem intelligamus cuius interim ignoremus ſcientiam. Ergo & nunc quoque, ſi placet, vocabulis iſtis vtamur, ignorare ſcilicet, & intelligere, vt illis vti conuenit, ſi quidem ſcientiæ expertes ſimus. TE. At quo pacto his ſublatis, ô Socrates, diſputare valeres? SOCR. Nullo, dum qualis ſum, maneo: poſſem tamen quoquo modo, ſi contentioſus eſſem. Et nunc ſi quis talis adeſſet, abſtinere ab his vocabulis profiteretur, & nos ab his quæ ipſę narro, vehementer deterreret. Poſtquam verò ſimplices &

F ignaui ſumus, viſne proferre audeam, ſcire ipſum quale ſit? Mihi enim operæpretium eſſe videtur. THE. Aude per Iouem. Nam his tibi vtenti veniam dabimus. SOCR. Audiſtin' quid hoc tempore ſcire dicant eſſe? THE. Fortè, non tamen in præſentia memini. SOCR. Scientiam habere, hoc eſſe dicunt. THE. Sic eſt. SOCR. Nos autem paulum permutantes, ſcientiam poſſidere dicamus. Quæres fortè, quónam hoc ab illo differat. nihilo forſitan. quod autem videatur mihi, id poſtquam audieris, mecum examinato. THE. Modò poſſim. *Aliud eſt ſcientiam habere, aliud vti & poſſidere.*

G SOCR. Haud ſanè poſſidere idem quod habere videtur: ceu ſi quis empta veſte, illam ſeruans, & vti arbitratu ſuo potẽs non ferat, habere quidem illam minimè confiteremur, poſſidere verò. THE. Et rectè quidem. SOCR. Vide præterea vtrum fieri poſſit, vt qui ſcientiam ſimiliter poſſideat, non habeat: perinde ac ſi quis ſylueſtres aues, ſiue columbas, ſiue quaſuis alias venatus, auiario domi conſtructo nutriat, quodammodo habere ſemper illas dicetur, quia poſſidet. THE. Sanè. SO. Quodammodo verò nõ habere, ſed poteſtatem quidem eſſe, cúmque in columbario eas incluſerit, poſſe quoties velit capere, & habere quamlibet ad votum ac rurſus dimittere: & hoc illi licere facere, quotieſcunque libuerit. TH. Ita eſt. SOC.

H Rurſus quemadmodum ſuprà in animis neſcio quod figmentum cereum machinati ſimus, ita & nũc in qualibet anima auiarium quoddam omnis generis auium fabricemus: quarum aliæ ſeorſim ab aliis diſcretis gregibus peruagentur, alię numero paucæ, nonnullæ ſolę paſſim quocunque contigerit, volitent. T. Fiat, quid tum poſteà? S O. Hanc caueam in pueris vacuã eſſe dicamus, loco verò auiũ ſciẽtias intelligamus: & quiſquis ſcientiã nactus, hoc coercuit ambitu, hunc inueniſſe didiciſſéq. rẽ ipſam cuius ſcientia eſt, & hoc ipſũ eſſe ſcire. T. Eſto. S. Deinde rurſus quãcũq. velit ſcientiã aucupari captãq. habere,

iterúmque dimittere:hæc inquam,omnia quibus exprimenda nominibus ſint,conſidera.nunquid eiſdem quibus anteà,cùm acquiſita duntaxat poſſidebantur ,an aliis? Hinc fortè clarius me intelliges. Arithmeticam,artem vocas? THE. Voco. SOC. Hanc ſuppone ſcientiarum omnis paris & imparis aucupium eſſe. THE. Suppono. S. Hac arte arithmeticus ipſe ſciētias numerorum quaſi mācipia quædam ſubiectas habet, & aliis tradit. THE. Prorſus. S. Eúmque qui tradit,docere dicimus:qui verò accipit,diſcere: & eum qui habet ex eo quod in ipſa cauea poſſidet,ſcire. THE. Maximè. SOC. Quæ ſequuntur,diligenter animaduerte. Qui perfectus arithmeticus eſt, nónne omnes ſcit numeros? omnium quippe numerorum in eius animo ſcientiæ inſunt. THE. Nil obſtat. S. Nónne hic interdum vel ſecum ipſe interna, vel externa quædā quæ numero conſtant,dinumerat? THE. Quídni? S. Numerare autem nihil aliud poſſe ponemus,quàm conſiderare quantus quiſque ſit numerus. THE. Nil aliud certè. SO. Quod ergo ſcit,tanquam neſcius conſiderare videtur,is quem ſcire omnem numerum confeſſi ſumus.audis ambiguitates huiuſmodi? THE. Equidem. SOC. Cùm columbarum poſſeſſioni & aucupio comparauerimus, duplex aucupium eſſe dicemus: vnum ante acquiſitionē poſſidendi gratia:alterum poſtquàm acquiſiuit poſſedítque, gratia capiendi manúque tenendi illa ipſa quæ quis diu poſſedit. Atque ita quorum iampridem ſcientiis diſcendo præditus eſt, quæue antea nouit,ea iterum diſcere poteſt, reſumens cuiuſque ſcientiam,& tenens: cogitatione ſcilicet, quā poſſidebat quidem antea,in manu autē non habebat. THE. Vera narras. SO. Propterea paulò antè quærebā, quomodo nominibus eſt vtendum, cùm de iis loquimur, vtputa quando arithmeticus numeraturus eſt,vel lecturus grammaticus. Tunc enim ſciens iterum ſecum ipſe quæ ſcit,diſcere tentat. THE. At abſurdum eſt hoc,ô Socrates. SO. An fortè dicendum quæ neſcit, ea vel numerare,vel legere,cùm ipſi iam literarum omnium vel numerorum intelligentiam tradiderimus? TH. Hoc quoque abſurdum. SO. Vis ergo dicamus nihil curare nos quomodocunque nominibus ſciendi diſcendíque quiſque vtatur? Poſtquā verò determinauimus, aliud quiddam eſſe ſcientiam poſſidere,aliud habere,quod quis poſſidet, ne poſſideat,fieri nō poſſe dicimus. Quapropter nūquam accidit, vt aliquis quod ſcit, idem & neſciat. Falſam tamen opinionē circa idipſum accipi poſſe. Nam accidere poteſt vt ſcientiā vnius pro alterius ſcientia capiamus,quando aliquis noſtrûm vnam quandā ex internis ſcientiis aucupans, pro illo aliam præuolantem deceptus apprehendit. Veluti cùm vndecim duodecim eſſe putat,ipſorum vndecim ſcientiam loco ſcientiæ ipſorū duodecim, cùm vtraque intus maneat,capiens quaſi pro columba palumbem. TH. Veriſimile id quidē. S. Cùm verò quā affectat,apprehendit,tūc expertē eſſe mendacij,& ea quæ ſunt opinari dicendū. Et hoc modo veram & falſā opinionem exiſtere, nihilque ex iis quæ nos ſuprà turbabant, impedimento nobis fore. Fortè mihi aſſentieris,an quid ages? THE. Aſſentiar. SO. Iam diſcrimen illud euaſimus,quo neſcire aliqui quæ ſciunt, cogebātur. Nam quæ poſſidemus,ne poſſideamus non accidit: neq. ſi fallamur,neque ſi verè iudicemus. Veruntamen aliud quiddam grauius mihi videtur. THE. Quídnam hoc? S. Si ſcientiarum commutatio,falſa fiat opinio. TH. Quî iſthuc? S. Primum quidem, nónne valde abſurdum eſt, vt qui rei cuiuſdam ſcientiā habet,eā ipsā ignoret,nō ignorantia quidē ſed ipſius eiuſdē ſcientia? Deinde rē hanc aliā quandā, & contrà illā hanc eſſe exiſtimet? quàm præter rationem hoc eſt, quod præſente ſcientia animus cognoſcat nihil,ignoret omnia? Enimverò ſecundum hanc rationem nihil prohibet, quin ignorātia præſens,noſſe quicquam efficiat, cæcitáſque videre, ſi ſcientia ignorare quenquam effecerit. THE. Haud rectè forſitan,ô Socrates,aues induximus, cùm ſolas in animo ſcientias poneremus:ôportebátque inſcitias quoque vnà cum ſcientiis in animo conuolantes, inducere, & aucupantem hominem nonnunquam ſcientiam, ſæpe inſcitiam circa idem accipientem: cúmque in ſcientiam incurrit,vera opinantem:cùm ignorantiam,falſa. SO. Difficile eſt te non laudare Theætete, quod tamen dixiſti,iterum animaduerte. Eſto enim vt ais. Qui in ignorantiam incidet,falſa,vt ais,opinabitur:nónne? THE. Certè. SO. Non tamen falſa ſe opinari putabit. THE. Non certè. SO. Sed vera potiùs,& tanquā ſciēs afficietur ab illa in quibus errat. THE. Cur non? S. Et idcirco ſcientiam nactum ſe venando, non inſcitiā arbitrabitur. T. Patet. S. Iam longò quodam circuitu in primam rurſus dubitationem relapſi ſumus. quippe contentioſus redargutor ille ſubridens, dicet, Vtrum, ô boni viri,vtranque noſcens aliquis, ſcientiam & inſcitiam quam nouit, aliam quandam quam etiam nouit, eſſe cenſet? aut neutram noſcens, quam non nouit, aliam quam nec nouit? aut vnam cognoſcens quidem, alteram minimè, quam nouit eam eſſe quam non nouit: vel contrà quam non nouit, eam eſſe quam nouit? Vel rurſus mihi dicetis, ſcientiarum & inſcitiarum ſcientias eſſe, quas qui poſſidet, in aliis quibuſdam ridiculis caueis ſiue cereis figmentis includens,

A ἴσχειν, καὶ αὖθις ἀφιέναι, σκόπει τίνων δεῖται ὀνομάτων· εἴτε τῶν αὐτῶν ὧν τὸ πρότερον, ὅτε ἐκτᾶτο, εἴτε ἑτέρων. μαθήσῃ δ' ἐνθένδε σαφέστερον τί λέγω. ἀριθμητικὴν μὲν γὰρ λέγεις τέχνην; ΘΕ. Ναί. ΣΩΚ. Ταύτην δὴ ὑπόλαβε θήραν ἐπιστημῶν ἀρτίου τε καὶ περιττοῦ παντός. ΘΕ. Ὑπολαμβάνω. ΣΩΚ. Ταύτῃ δὴ οἶμαι τῇ τέχνῃ αὐτός τε ὑποχειρίους τὰς ἐπιστήμας τῶν ἀριθμῶν ἔχει, καὶ ἄλλῳ παραδίδωσιν ὁ παραδιδούς. ΘΕ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ καλοῦμέν γε, παραδιδόντα μὲν, διδάσκειν, παραλαμβάνοντα δὲ, μανθάνειν· ἔχοντα δὲ δὴ, τῷ κεκτῆσθαι ἐν τῷ περιστερεῶνι ἐκείνῳ, ἐπίστασθαι. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Τῷ δὴ ἐντεῦθεν ἤδη πρόσ-
B σχες τὸν νοῦν. ἀριθμητικὸς γὰρ ὢν τελέως, ἄλλο τι πάντας ἀριθμοὺς ἐπίσταται; πάντων γὰρ ἀριθμῶν εἰσὶν αὐτῷ ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστῆμαι. ΘΕΑΙ. Τί μήν; ΣΩ. Ἦ οὖν ὁ τοιοῦτος ἀριθμοῖ ἄν ποτέ τι, ἢ αὐτὸς πρὸς αὑτὸν ἐντὸς, ἢ ἄλλο τι τῶν ἔξω ὅσα ἔχει ἀριθμόν; ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Τὸ δὲ ἀριθμεῖν γε, οὐκ ἄλλο τι θήσομεν τοῦ σκοπεῖσθαι πόσος τις ἀριθμὸς τυγχάνει ὤν. ΘΕΑΙ. Οὕτω. ΣΩ. Ὃ ἄρα ἐπίσταται, σκοπούμενος, φαίνεται ὡς οὐκ εἰδὼς, ὃν ὡμολογήκαμεν ἅπαντα ἀριθμὸν εἰδέναι. ἀκούεις γάρ που τὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις. ΘΕΑΙ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν ἡμεῖς ἀπεικάζοντες τῇ τῶν περιστερῶν κτήσει τε καὶ θήρᾳ, ἐροῦμεν ὅτι δι-
C πλῆ ἦν ἡ θήρα· ἡ μὲν, πρὶν ἐκτῆσθαι, τοῦ κεκτῆσθαι ἕνεκα· ἡ δὲ, κεκτημένῳ, τοῦ λαβεῖν καὶ ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἃ πάλαι ἐκέκτητο. οὕτω δὲ καὶ ὧν πάλαι ἐπιστῆμαι ἦσαν αὐτῷ μαθόντι, καὶ ἠπίστατο αὐτὰ, πάλιν ἐστὶ καταμανθάνειν ταῦτα ταῦτα, ἀναλαμβάνοντα τὴν ἐπιστήμην ἑκάστου καὶ ἴσχοντα, ἣν ἐκέκτητο μὲν πάλαι, πρόχειρον δ' οὐκ εἶχε τῇ διανοίᾳ. ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Τοῦτο δὴ ἄρτι ἠρώτων, ὅπως χρὴ τοῖς ὀνόμασι χρώμενον λέγειν περὶ αὐτῶν, ὅταν ἀριθμήσων ἴῃ ὁ ἀριθμητικὸς, ἤ τι ἀναγνωσόμενος ὁ γραμματικός. ὡς ἐπιστάμενος ἄρα ἐν τῷ τοιούτῳ, πάλιν ἔρχεται μαθησόμενος παρ' ἑαυτοῦ ἃ ἐπίσταται. ΘΕ. Ἀλλ' ἄτοπον, ὦ Σώκρατες. ΣΩ.
D Ἀλλὰ ἃ οὐκ ἐπίσταται φῶμεν αὐτὸν ἀναγνώσεσθαι καὶ ἀριθμήσειν, δεδωκότες αὐτῷ, πάντα μὲν γράμματα, πάντα δὲ ἀριθμὸν ἐπίστασθαι; ΘΕ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἄλογον. Σ. Βούλει οὖν λέγωμεν ὅτι τῶν μὲν ὀνομάτων οὐδὲν ἡμῖν μέλει, ὅπῃ τις χαίρει ἕλκων τὸ ἐπίστασθαι καὶ μανθάνειν; ἐπειδὴ δὲ ὡρισάμεθα ἕτερον μέν τι, τὸ κεκτῆσθαι τὴν ἐπιστήμην, ἕτερον δὲ, τὸ ἔχειν· ὃ μέν τις κέκτηται, μὴ κεκτῆσθαι ἀδύνατόν φαμεν εἶναι. ὥστε οὐδέποτε συμβαίνει ὅ τις οἶδε, μὴ εἰδέναι, ψευδῆ μέντοι δόξαν οἷόν τ' εἶναι περὶ αὐτοῦ λαβεῖν. μὴ γὰρ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην τούτου οἷόν τε, ἀλλ' ἑτέραν ἀντ' ἐκείνης, ὅταν θηρεύων τινὰ ἀπ' αὐτοῦ ἐπιστήμην, διαπεταμένων, ἀνθ' ἑτέρας ἑτέραν ἁμαρτὼν λάβῃ· τότε ἄρα τὰ ἕνδεκα δώδεκα ᾠήθη εἶναι, τὴν τῶν ἕνδεκα ἐπιστήμην ἀντὶ τῆς τῶν δώδεκα λαβὼν, τὴν ἐν αὑτῷ
E οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. ΘΕ. Ἔχει γὰρ οὖν λόγον. ΣΩΚΡ. Ὅταν δέ γε ἣν ἐπιχειρῇ λαβεῖν, λάβῃ, ἀψευδεῖν τε καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν τότε· καὶ οὕτω δὴ εἶναι ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ δόξαν· καὶ ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδυσχεραίνομεν, οὐδὲν ἐμποδὼν γίγνεσθαι. ἴσως οὖν μοι συμφήσεις· ἢ πῶς ποιήσεις; ΘΕΑΙ. Οὕτω. ΣΩΚΡ. Καὶ γὰρ τοῦ μὲν ἃ ἐπίστανται μὴ ἐπίστασθαι, ἀπηλλάγμεθα. ἃ γὰρ κεκτήμεθα, μὴ κεκτῆσθαι, οὐδαμοῦ ἔτι συμβαίνει, οὔτε ψευσθεῖσί τινος, οὔτε μή. δεινότερον μέντοι πάθος ἄλλο παραφαίνεσθαί μοι δοκεῖ. ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον; Σ. Εἰ ἡ τῶν ἐπιστημῶν ἐπαλλαγὴ, ψευδὴς γενήσεταί ποτε δόξα. ΘΕ. Πῶς δή; Σ. Πρῶτον μὲν, τὸ, τινὸς ἔχοντα ἐπιστήμην, τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, μὴ ἀγνωμοσύνῃ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστήμῃ· ἔπειτα ἕτερον αὖ, τοῦτο δοξάζειν, τὸ δ' ἕτερον,
F τοῦτο. πῶς οὐ πολλὴ ἀλογία, ἐπιστήμης παραγενομένης, γνῶναι μὲν τὴν ψυχὴν μηδὲν, ἀγνοῆσαι δὲ πάντα; ἐκ γὰρ τούτου τοῦ λόγου, κωλύει οὐδὲν καὶ ἄγνοιαν παραγενομένην γνῶναί τι ποιῆσαι, καὶ τυφλότητα ἰδεῖν· εἴπερ καὶ ἐπιστήμη ἀγνοῆσαί ποτέ τινα ποιήσει. ΘΕ. Ἴσως γὰρ, ὦ Σώκρατες, οὐ καλῶς τὰς ὄρνιθας ἐτίθεμεν, ἐπιστήμας μόνον τιθέντες. ἔδει δὲ καὶ ἀνεπιστημοσύνας τιθέναι ὁμοῦ συνδιαπετομένας ἐν τῇ ψυχῇ· καὶ τὸν θηρεύοντα, τοτὲ μὲν ἐπιστήμην λαμβάνοντα, τοτὲ δ' ἀνεπιστημοσύνην τοῦ αὐτοῦ πέρι, ψευδῆ μὲν δοξάζειν τῇ ἀνεπιστημοσύνῃ, ἀληθῆ δὲ τῇ ἐπιστήμῃ.
G Σ. Οὐ ῥᾴδιόν γε, ὦ Θεαίτητε, μὴ ἐπαινεῖν σε. ὃ μέντοι εἶπες, πάλιν ἐπίσκεψαι. ἔστω μὲν γὰρ ὡς λέγεις. ὁ δὲ δὴ τὴν ἀνεπιστημοσύνην λαβὼν, ψευδῆ μὲν, φῄς, δοξάσει. ἦ γάρ. Θ. Ναί. Σ. Οὐ δή που καὶ ἡγήσεταί γε ψευδῆ δοξάζειν. Θ. Πῶς γάρ. Σ. Ἀλλ' ἀληθῆ γε. καὶ ὡς εἰδὼς διακείσεται περὶ ὧν ἔψευσται. ΘΕ. Τί μήν; Σ. Ἐπιστήμην ἄρα οἰήσεται τεθηρευκὼς ἔχειν, ἀλλ' οὐκ ἀνεπιστημοσύνην. ΘΕ. Δῆλον. Σ. Οὐκοῦν μακρὰν περιελθόντες, πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην πάρεσμεν ἀπορίαν. ὁ γὰρ ἐλεγκτικὸς ἐκεῖνος γελάσας φήσει, Πότερον, ὦ βέλτιστοι, ἀμφοτέρας τις εἰδὼς, ἐπιστήμην τε καὶ ἀνεπιστημοσύνην, ἣν οἶδεν, ἑτέραν αὐτὴν οἴεταί τινα εἶναι ὧν οἶδεν; ἢ οὐδετέραν αὐτῶν εἰδὼς, ἣν μὴ οἶδε, δοξάζει ἑτέραν ὧν οὐκ οἶδεν; ἢ τὴν μὲν εἰδὼς,
H τὴν δ' οὔ, ἣν οἶδεν, ἣν μὴ οἶδεν· ἢ ἣν μὴ οἶδεν, ἣν οἶδεν ἡγεῖται; ἢ πάλιν αὖ μοι ἐρεῖτε ὅτι τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀνεπιστημοσυνῶν εἰσὶν αὖ ἐπιστῆμαι, ἃς ὁ κεκτημένος, ἐν ἑτέροις τισὶ γελοίοις περιστερεῶσιν ἢ κηρίνοις πλάσμασι

καθείρξας, ἕωσπερ ἂν κέκτηται, ἐπίσταται, καὶ ἐὰν μὴ προχείρους ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ. καὶ οὕτω δὴ ἀναγκασθήσεσθε εἰς ταὐτὸν περιτρέχειν μυριάκις, οὐδὲν πλέον ποιοῦντες. τί πρὸς ταῦτα, ὦ Θεαίτητε, ἀποκρινούμεθα; ΘΕΑΙΤ. Ἀλλὰ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ ἔχω τί χρὴ λέγειν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν ἡμῖν, ὦ παῖ, καλῶς ὁ λόγος ἐπιπλήττει, καὶ ἐνδείκνυται ὅτι οὐκ ὀρθῶς ψευδῆ δόξαν προτέραν ζητοῦμεν ἐπιστήμης, ἐκείνην ἀφέντες. τὸ δ' ἐστὶν ἀδύνατον γνῶναι, πρὶν ἄν τις ἐπιστήμην ἱκανῶς λάβοι τί ποτ' ἐστί. ΘΕΑΙΤ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ὡς λέγεις οἴεσθαι. ΣΩΚΡ. Τί οὖν τις ἐρεῖ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐπιστήμην; οὐ γάρ πω ἀπεροῦμέν γέ πω. ΘΕΑΙΤ. Ἥκιστα, ἐάν περ μὴ σύ γε ἀπαγορεύῃς. ΣΩΚ. Λέγε δὴ τί ἂν ἄλλο μάλιστα εἰπόντες, ἥκιστ' ἂν ἡμῖν αὐτοῖς ἐναντιωθεῖμεν. ΘΕΑΙΤ. Ὅπερ ἐπεχειροῦμεν, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ πρόσθεν. οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε ἄλλο οὐδέν. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΘΕΑΙΤ. Τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην εἶναι. ἀναμάρτητον γέ πού ἐστι τὸ δοξάζειν ἀληθῆ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενα πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ γίγνεται. ΣΩΚΡ. Ὁ τὸν ποταμὸν καθηγούμενος, ὦ Θεαίτητε, ἔφη ἄρα δείξειν αὐτό· καὶ τοῦτο ἐὰν ἰόντες ἐρευνῶμεν, τάχ' ἂν ἐμπόδιον γενόμενον, αὐτὸ φήνειε τὸ ζητούμενον· μένουσι δὲ, δῆλον οὐδέν. ΘΕΑΙΤ. Ὀρθῶς λέγεις· ἀλλ' ἴωμέν γε καὶ σκοπῶμεν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τοῦτό γε βραχείας σκέψεως. τέχνη γάρ σοι ὅλη σημαίνει μὴ εἶναι ἐπιστήμην αὐτό. ΘΕΑΙΤ. Πῶς δή; καὶ τίς αὕτη; ΣΩΚ. Ἡ τῶν μεγίστων εἰς σοφίαν, οὓς δὴ καλοῦσι ῥήτοράς τε καὶ δικανικούς. οὗτοι γάρ που τῇ ἑαυτῶν τέχνῃ πείθουσιν, οὐ διδάσκοντες, ἀλλὰ δοξάζειν ποιοῦντες ἃ ἂν βούλωνται. ἢ σὺ οἴει δεινούς τινας οὕτω διδασκάλους εἶναι, ὥστε οἷς μὴ παρεγένοντό τινες ἀποστερουμένοις χρήματα, ἤ τι ἄλλο βιαζομένοις, τούτοις δύνασθαι πρὸς ὕδωρ σμικρὸν διδάξαι ἱκανῶς τῶν γενομένων τὴν ἀλήθειαν; ΘΕΑΙΤ. Οὐδαμῶς ἔγωγε οἶμαι, ἀλλὰ πεῖσαι μέν. ΣΩΚΡ. Τὸ πεῖσαι δ' οὐχὶ δοξάσαι λέγεις ποιῆσαι; ΘΕΑΙΤ. Τί μήν; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅταν δικαίως πεισθῶσι δικασταὶ περὶ ὧν ἰδόντι μόνον ἐστὶν εἰδέναι, ἄλλως δὲ μὴ, ταῦτα τότε ἐξ ἀκοῆς κρίνοντες, ἀληθῆ δόξαν λαβόντες, ἄνευ ἐπιστήμης ἔκρισαν, ὀρθὰ πεισθέντες, εἴπερ εὖ ἐδίκασαν; ΘΕΑΙΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκ ἄν, ὦ φίλε, εἴ γε ταὐτὸν ἦν δόξα τε ἀληθὴς καὶ δικαστήριον καὶ ἐπιστήμη, ὀρθά ποτ' ἂν δικαστὴς ἄκρος ἐδόξαζεν, ἄνευ ἐπιστήμης· νῦν δὲ ἔοικεν ἄλλο τι ἑκάτερον εἶναι. ΘΕΑΙΤ. Ὅ γε ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, εἰπόντος του ἀκούσας ἐπιλελήσμην, νῦν δ' ἐννοῶ. ἔφη δὲ τὴν μὲν μετὰ λόγου ἀληθῆ δόξαν, ἐπιστήμην εἶναι· τὴν δὲ ἄλογον, ἐκτὸς ἐπιστήμης. καὶ ὧν μὲν μή ἐστι λόγος, οὐκ ἐπιστητὰ εἶναι· (οὑτωσὶ καὶ ὀνομάζων) ἃ δ' ἔχει, ἐπιστητά. ΣΩΚ. Ἦ καλῶς λέγεις. τὰ δὲ δὴ ἐπιστητὰ ταῦτα καὶ μὴ, πῇ διῄρει, λέγε εἰ ἄρα κατὰ ταὐτὰ σύ τε κἀγὼ ἀκηκόαμεν. ΘΕΑΙΤ. Ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ ἐξευρήσω· λέγοντος μέντ' ἂν ἑτέρου, ὡς ἐγῷμαι ἀκολουθήσαιμι. ΣΩΚ. Ἄκουε δὴ ὄναρ ἀντὶ ὀνείρατος. ἐγὼ γὰρ αὖ ἐδόκουν ἀκούειν τινῶν, ὅτι τὰ μὲν πρῶτα οἱονπερεὶ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἡμεῖς τε συγκείμεθα καὶ τἆλλα, λόγον οὐκ ἔχοι. αὐτὸ γὰρ καθ' αὑτὸ ἕκαστον ὀνομάσαι μόνον εἴη, προσειπεῖν δὲ οὐδὲν ἄλλο δυνατὸν, οὔθ' ὡς ἔστιν, οὔθ' ὡς οὐκ ἔστιν. ἤδη γὰρ ἂν οὐσίαν ἢ μὴ οὐσίαν αὐτῷ προστίθεσθαι. δεῖ δὲ οὐδὲν προσφέρειν, εἴπερ αὐτὸ ἐκεῖνο μόνον τις ἐρεῖ. ἐπεὶ οὐδὲ τὸ αὐτὸ, οὐδὲ τὸ ἐκεῖνο, οὐδὲ τὸ ἕκαστον, οὐδὲ τὸ μόνον, οὐδὲ τοῦτο προσοιστέον, οὐδ' ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. ταῦτα μὲν γὰρ περιτρέχοντα πᾶσι προσφέρεσθαι, ἕτερα ὄντα ἐκείνων οἷς προστίθεται. δεῖν δὲ (εἴπερ ἦν δυνατὸν) αὐτὸ λέγεσθαι, καὶ εἶχεν οἰκεῖον αὐτοῦ λόγον, ἄνευ τῶν ἄλλων ἁπάντων λέγεσθαι· νῦν δὲ ἀδύνατον εἶναι ὁτιοῦν τῶν πρώτων ῥηθῆναι λόγῳ. οὐ γὰρ εἶναι αὐτῷ ἀλλ' ἢ ὀνομάζεσθαι μόνον. ὄνομα γὰρ μόνον ἔχειν. τὰ δὲ ἐκ τούτων ἤδη συγκείμενα, ὥσπερ αὐτὰ πέπλεκται, οὕτω καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν συμπλακέντα, λόγον γεγονέναι. ὀνομάτων γὰρ συμπλοκὴν, εἶναι λόγου οὐσίαν. οὕτω δὴ τὰ μὲν στοιχεῖα, ἄλογα καὶ ἄγνωστα εἶναι, αἰσθητὰ δέ· τὰς δὲ συλλαβὰς, γνωστάς τε καὶ ῥητὰς, καὶ ἀληθεῖ δόξῃ δοξαστάς. ὅταν μὲν οὖν ἄνευ λόγου τὴν ἀληθῆ δόξαν τινός λάβῃ τις, ἀληθεύειν μὲν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν περὶ αὐτὸ, γιγνώσκειν δ' οὔ. τὸν γὰρ μὴ δυνάμενον δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον, ἀνεπιστήμονα εἶναι περὶ τούτου· προσλαβόντα δὲ λόγον, δυνατόν τε ταῦτα πάντα γε γνῶναι, καὶ τελέως πρὸς ἐπιστήμην ἔχειν. οὕτω σὺ τὸ ἐνύπνιον ἢ ἄλλως ἀκήκοας; ΘΕΑΙΤ. Οὕτω μὲν οὖν παντάπασι. ΣΩΚ. Ἀρέσκει οὖν σε καὶ τίθεσαι ταύτῃ, δόξαν ἀληθῆ μετὰ λόγου, ἐπιστήμην εἶναι; ΘΕΑΙΤ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἆρ', ὦ Θεαίτητε, νῦν οὕτω τῇδε τῇ ἡμέρᾳ εἰλήφαμεν ὃ πάλαι καὶ πολλοὶ τῶν σοφῶν ζητοῦντες, πρὶν εὑρεῖν κατεγήρασαν; ΘΕΑΙΤ. Ἐμοὶ γ' οὖν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καλῶς λέγεσθαι τὸ νῦν ῥηθέν. ΣΩΚ. Καὶ εἰκός γε αὐτὸ τοῦτο οὕτως ἔχειν. τίς γὰρ ἂν καὶ ἔτι ἐπιστήμη εἴη χωρὶς λόγου τε καὶ ὀρθῆς δόξης; ἓν μέντοι τί με τῶν ῥηθέντων ἀπαρέσκει. ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον δή; ΣΩΚ. Ὃ καὶ δοκεῖ λέγεσθαι κομψότατα· ὡς τὰ μὲν στοιχεῖα, ἄγνωστα· τὸ δὲ τῶν συλλαβῶν γένος, γνωστόν. ΘΕΑΙΤ. Οὐκοῦν ὀρθῶς. ΣΩΚ. Ἰστέον δή·

A quatenus poſſidet, ſcit, etiam ſi in promptu non habeat. Atque ita cogemini in infinitum circa idem reuolui, nihil proficientes. Quid ad hæc, ô Theætete reſpõdebimus? TH. Per Iouem, ô Socrates, quid reſpondendum ſit, neſcio SOCR. Nónne ratio nos, ô puer, rectè & increpat, & admonet, non rectè falſam opinionem prius quàm ſcientiam inueſtigaſſe, & indiſcuſſam ſciẽtiam reliquiſſe? impoſſibile autem eſt iſta cognoſcere, antequam ſufficienter ſcientia definita ſit? TH. Neceſſarium, ô Socrates, quod ais in præſentia, aſſerere. SOCR. Quid ergo à principio rurſus de ſcientia diſſereremus? Nondum enim dicendo defeſſi ſumus. THE. Non certè, ſiquidem

B ipſe non renuis. SOC. Dic age, quo pacto eam definientes, nobiſipſis minimè aduerſabimur? THE. Quemadmodum ſuprà contendimus. nihil enim aliud habeo. SOC. Quomodo ſuprà? THE. Veram opinionem ſcientiam eſſe volebam. nam verè opinari procul eſt ab errore: & quæ à vera opinione proficiſcuntur, decora omnia bonáque ſunt. SOC. Qui ô Theætete, in tranſeundo flumine præit ſequentibus, cùm interrogant quàm alta ſit aqua, ipſa oſtẽdet, inquit. Quòd ſi & nos ingreſſi perquiramus, fortè impedimentum ipſum quod quæritur, demonſtrabit, manentibus nobis nihil patebit. THE. Probè loqueris. eamus iam quæſituri. SO. An non breuis inueſtigatio-

C nis hoc eſt? Ars etenim vniuerſa argumento nobis eſt, ſcientiam id minimè eſſe. THE. Qua ratione? quæue hæc facultas? SOC. Eorum qui præ cæteris ſapientes ſunt, quos oratores & cauſidicos vocant. hi ſiquidẽ arte ſua perſuadent, non docent: inducunt enim auditores, vt quæ ipſi cupiunt, opinentur. An tu aliquos adeò in docendo vehementes exiſtimas, vt cùm latrociniis aliiſque iniuriis nulli teſtes interfuerint, tamen commiſſorum ſcelerum veritatem ad aquam paucam doceãt? TH. Nullo modo docere illos, ſed perſuadere puto. SOC. Perſuadere autem, nónne idem aſſeris quod & opinionem inducere? THE. Idem prorſus. SOC. Nónne quando iudices iuſtè per-

D ſuadentur in his quæ ſolus ille qui vidit, cognoſcit, aliàs autẽ nequaquam, tunc ipſa ex auditu iudicantes, verámque opiniõnem nacti abſque ſcientia, rectè iudicãt ea in quibus perſuaſi ſunt, ſi modò bene iudicant? THE. Omnino. SOC. Si tamen idẽ eſſet, ô amice, opinio vera iudiciúmque & ſcientia, nunquam iudex ille ſummus abſque ſcientia rectè opinaretur. Nunc autem vtrunque diuerſum quiddam eſſe videtur. THE. Quod ab aliquo, ô Socrate, de ſcientia quondam audiui, oblitus eram, ſed iam reminiſcor. Inquit autem opinionem veram cum ratione ſcientiam eſſe, ſine ratione expertem ſcientiæ: & quæ ratione carent, ſciri non poſſe: quæ verò rationem habẽt,

E ſciri. SOC. Quàm præclarè loqueris Sed hęc ipſa quæ ſciri poſſunt, & quæ non, dic quomodo diſtinguebat, vt videamus vtrum tu & ego ſimiliter acceperimus. THE. Inuenturúſne ſim ignoro, fortè verò exponente alio quodam aſſequerer. SOC. Audi igitur pro ſomnio ſomniũ. ego quoque accepiſſe à quibuſdam mihi videor prima ipſa velut elementa ex quibus homines & alia componuntur, rationem non admittere. Nam vnum quodque illorum ſecundum ſeipſum nominare licet, appellare verò aliquid aliud minimè, neque quod eſt, neq; quod non eſt. Iam enim eſſentiam ipſi vel non eſſentiam adhiberi cõtingeret. Oportet autem nihil apponere, ſi quis illud ipſum

F ſolum dicat. Etenim neque ipſum, neque illud, neque vnumquodque, neque ſolum, neque iſtud, neque cætera talia adhiberi volunt. Hæc enim circuncurrentia omnibus adhiberi, & alia quædam eſſe aiunt præter illud cui ſunt adiecta. Oportere autem ſi quo modo poſſet ipſum dici, rationémque propriam admitteret, ſeorſum ab aliis omnibus ipſum dici. Nunc autem nullũ ex primis oratione poſſe proferri. nihil enim aliud ipſi quàm nomen adeſſe, ſolúmque nomen habere. Quæ verò ex illis compoſita ſunt, quemadmodum ipſa copulantur, ſic & illorum nomina copulata orationem fieri. Nominum quippe copulationem orationis eſſe ſubſtantiam. Quocirca elementa Orationis ſubſtantia.

G ſine oratione rationéve, & incognita eſſe, ſenſibus tamẽ percipienda: ſyllabas autem & cognoſci & diſci poſſe, & vera opinione comprehendi. Quando ergo abſque ratione opinionem de aliquo veram aliquis adipiſcitur, vera quidem de illo eius ſentire animum ferunt, noſſe verò nequaquam. Nam eũ qui accipere & reddere rationem nequit, inſcium eſſe. Cùm verò rationem conſequitur, hæc omnia cognoſcere poſſe, per fectámque ſcientiam adipiſci. Sic & tu inſomniũ an aliter audiuiſti? TH. Sic omnino. SO. Num tibi id placet? & hoc pacto opinionem veram vnà cum ratione ſcientiam aſſeris? THE. Et maximè quidem. SOC. Siccíne Theętete nos hodie id compre-

H hendimus, quod olim ſapientes quàmplurimi inueſtigantes, antequàm inuenirent cõſenuerunt? THE. Mihi quidem, ô Socrates, quod modò dictum eſt, bene dictum eſſe videtur. SOC. Et meritò, nam quæ ſcientia abſque oratione rectáque opinione vnquam eſſe poterit? Vnum tamen ex dictis mihi diſplicet. THEÆT. Quod iſtud? SOCR. Quod ſanè magnificentiùs dici videbatur, elementa ignota eſſe, ſyllabarum autem genus notum. THEÆT. Nónne rectè? SOCR. Aduertendum profectò:

Nam velut vades ſermonis exempla ipſa habemus, quibus ille vſus, hæc omnia dixit. THE. Quænam? SOC. Literarum elementa & ſyllabas an putas aliò intuentem, hæc dicere illum qui dicit quæ ipſi narramus? THE. Non ad alia certè, ſed ad iſta duntaxat. SOC. Ea igitur recenſentes examinemus. imò verò ſic noſmetipſos, nónne literas ita didicimus? Reſponde ad hoc primùm, an non ſyllabæ rationem definitionémve habent, elementa verò minimè? THE. Fortè. SO. Mihi quoque omnino videtur. Si quis ergo ita de prima Socratis ſyllaba percontetur, ô Theætete dic quid eſt? Quid potiſſimùm reſpondebis? THE. Quòd s, & o. SOC. Habes ergo hanc ſyllabæ rationem. THE. Equidem. SOCR. Age, dic præterea ipſius s, rationem. THE. At quo pacto quis elementi elemēta referre poſſet? Etenim ipſum s, ô Socrates, mutarum literarum ſonus quidam eſt ſolum, lingua veluti ſibilante: ipſius autem B, neque vox, neque ſonus, neque plurimorum elementorum. Quocirca rectè admodum abſque ratione eſſe dicuntur. è quibus ſeptem illa notiſſima vocem habent, rationem verò nequaquam. SO. Hoc itaque, ô amice, circa ſcientiam rectè aſſeruimus. THE. Videmur. SOC. Quid verò cùm diximus ignotum elemētum, ſyllabam eſſe notam, nunquid rectè conſtituimus? THE. Probabile eſt. SOC. Syllabam verò vtrum elementa vtraque eſſe dicimus? vel etiam ſi plura inſint quàm duo, omnia eſſe? An potius ideam vnā ex ipſis compoſitis genitam? THE. Cuncta dicere mihi videmur. SOC. Aſpice igitur circa duo, s, & o, ſi vtraque prima mei nominis ſyllaba ſunt, quiſquis ipſam nouit, vtraque noſcit. THE. Quídni? SO. Ergo s, & o, cognoſcit. THE. Planè. SOC. Quid porrò, ſi vtrūque ignoret, & neutrum noſcēs ambo cognoſcet? THE. Et abſurdū, & præter rationem hoc eſſet. SOC. Veruntamen ſi neceſſarium eſt vtraque noſſe, quandoquidem ambo quis nouerit, ſequitur vt neceſſe ſit eū elementa prænoſſe, qui ſyllabam quandoque ſit cogniturus, atque ita nobis pulcher ille ſermo effugiens elabetur. THE. Et repentè nimium. SOCR. Neque enim bene illum cuſtodimus. Oportebat fortè ſyllabam non elementa ponere, ſed vnam quandam ex illis ſpeciem conſtitutam, quæ ideam vnam ſuiipſius habeat, & ab elementis differat. THE. Sic prorſus, ac fortè hoc modo potiùs quàm illo ſe habet. SOC. Quamobrem conſiderandum eſt diligenter, neque ita ignauè ſermonem tā magnum támque præclarum prodi decet. THE. Nō profectò. SOC. Eſto igitur ſyllaba, vt modò dicebamus, idea vna ex ſingulis congruentibus elementis, tam in literis quàm in cæteris omnibus facta. THE. Prorſus. SOC. Nunquid partes illius eſſe non oportet? THE. Cúrnam? SOC. Quoniam cuiuſcunque partes ſunt, totum neceſſe eſt partes omnes exiſtere. an totum vnam quandam ſpeciem ex partibus factam vocas, ab omnibus partibus differentem? THE. Equidem. SOCR. Omne verò & totum idémne, an differens vtrunque vocas? TH. Quanquam nihil habeo certi, tamen quia promptè reſpondere iubes, periculum faciens aio differre. SOC. Promptitudo, ô Theætete, recta. Vtrum verò & reſponſio recta, conſiderandum. THEO. Profectò. SOC. Nónne ſecundum hunc ſermonem totum & omne differunt? THE. Certè. SOC. Quid porrò? omnia, & omne, num aliquo differunt? Veluti cùm dicimus, vnum, duo, tria, quatuor, quinque, ſex, vel bis tria, vel ter duo, aut quatuor ac duo, aut tria duóque & vnum, vtrum in his omnibus idem an aliud dicimus? TH. Idem penitus. SOC. Aliúdne quàm ſex? THE. Nihil aliud. SO. Nónne in vno quoque loquendi modo omnia ſex inuenimus? THE. Ita. SOC. Rurſus autē non vnum aliquid dicimus, dum dicimus omnia? THE. Neceſſe eſt. SOC. Num aliud quàm ſex? THE. Nihil aliud. SOC. Ergo in his quę numero conſtant, idē eſſe omne & omnia dicimus. THE. Sic apparet. SO. Sic vtiq; de ipſis dicamus: iugeri numerus, & iugerum idem, nónne? THE. Idem. SOC. Et ſtadij numerus ſtadiúmque ſimiliter? THE. Et hoc. SOC. Exercitus quoque ipſius numerus & exercitus ipſe, cæteráque huiuſmodi eodē pacto? Numerus enim omnis exiſtens omne vnumquodque illorum eſt. THE. Sanè. SOC. Singulorum autem numerus, num aliud eſt quàm partes? THE. Nequaquam. SOC. Quæcunque igitur partes habent, ex partibus conſtant. THE. Apparet. SOC. Omnes autem partes totū eſſe conceſſum eſt, ſiquidē omnis numerus omne eſt. THE. Ita eſt. SOC. Totum itaque non conſtat ex partibus: omne enim eſſet: quandoquidē omnes eſſent partes. THE. Non videtur. SOCR. Pars id quod eſt, an eſt alterius quàm totius? THE. Ipſius vtique omnis. SOC. Strenuè Theætete pugnas, ipſum omne nónne ex eo eſt omne quòd nihil deeſt? THE. Neceſſe. SOC. Totum quoq; nónne eadem ratione totum, quia nihil abeſt? Cui verò nihil deeſt, neq; tamē totum eſt, neque omne ipſum eſt ex ſeipſo. THE. Videtur mihi nunc totum & omne nihil differre. SOCR. Nónne diximus cuius partes ſint, totū & omne partes omnes eſſe? THE. Planè. SOCR. Rurſus quod paulo antè tentauimus, nónne ſi ſyllaba, elementa non eſt, neceſſe eſt eam non tanquam partes ſuas elementa habere? aut ſi eadem eſt cum illis, æquè ac illa cognoſci poſſe? THE. Ita certè. SOCRAT. Ne hoc accideret,

De literarum elemētis & ſyllabis.

An omne & totum idem.

An omnia & omne, idem.

A ὥσπερ γὰρ ὁμήρους ἔχομεν τοῦ λόγου, τὰ παραδείγματα, οἷς χρώμενος εἶπε πάντα ταῦτα. ΘΕ. Ποῖα δή; ΣΩ. Τὰ τῶν γραμμάτων στοιχεῖά τε καὶ συλλαβάς. ἢ οἴει ἄλλοσέ ποι βλέποντα ταῦτα εἰπεῖν τὸν εἰπόντα ἃ λέγομεν; ΘΕ. Οὔκ, ἀλλ' εἰς ταῦτα. ΣΩ. Βασανίζωμεν δὴ αὐτὰ ἀναλαμβάνοντες, μᾶλλον δὲ ἡμᾶς αὐτούς, οὕτως ἢ οὐχ οὕτω γράμματα ἐμάθομεν. φέρε πρῶτον· ἆρ' αἱ μὲν συλλαβαὶ λόγον ἔχουσι, τὰ δὲ στοιχεῖα, ἄλογα; ΘΕ. Ἴσως. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν καὶ ἐμοὶ φαίνεται. Σωκράτους γοῦν εἴ τις ἔροιτο τὴν πρώτην συλλαβὴν οὑτωσί, Ὦ Θεαίτητε λέγε τί ἐστι σῶ, τί ἀποκρινῇ; ΘΕ. Ὅτι σ καὶ ω. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοῦτον ἔχεις λόγον τῆς συλλαβῆς. ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἴθι δή, οὕτως εἰπὲ καὶ τὸν τοῦ σίγμα λόγον.

B ΘΕ. Καὶ πῶς τοῦ στοιχείου τις ἐρεῖ στοιχεῖα; καὶ γὰρ δή, ὦ Σώκρατες, τό, τε σίγμα, τῶν ἀφώνων ἐστί, ψόφος τις μόνον, οἷον συριττούσης τῆς γλώττης· τοῦ δ' αὖ βῆτα οὔτε φωνή, οὔτε ψόφος, οὐδὲ τῶν πλείστων στοιχείων. ὥστε πάνυ ἔχει τὸ εὖ λέγεσθαι αὐτὰ ἄλογα, ὧν γε τὰ ἐναργέστατα ἑπτὰ αὐτὰ φωνὴν μόνην ἔχει, λόγον δὲ οὐδ' ὁντινοῦν. ΣΩ. Τουτὶ μὲν ἄρα, ὦ ἑταῖρε, κατωρθώκαμεν περὶ ἐπιστήμης. ΘΕ. Φαινόμεθα. ΣΩ. Τί δὲ δή, τὸ μὴ γνωστὸν εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ τὴν συλλαβήν, ἆρ' ὀρθῶς ἀποδεδείγμεθα; ΘΕ. Εἰκός γε. ΣΩ. Φέρε δή, τὴν συλλαβὴν πότερον λέγομεν τὰ ἀμφότερα στοιχεῖα, καί, ἐὰν πλείω ᾖ ἢ δύο, τὰ πάντα; ἢ μίαν τινὰ ἰδέαν γεγονυῖαν συντεθέντων αὐτῶν; ΘΕ. Τὰ πάντα, ἔμοιγε δοκοῦμεν.

C ΣΩ. Ὅρα δὴ ἐπὶ δυοῖν, σίγμα καὶ ὦ, ἀμφότερά ἐστιν ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος· ἄλλο τι ὁ γιγνώσκων αὐτὴν, τὰ ἀμφότερα γιγνώσκει; ΘΕ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τὸ σίγμα καὶ τὸ ὦ ἄρα γιγνώσκει. ΘΕ. Ναί. ΣΩ. Τί δ' εἰ ἑκάτερον ἄρ' ἀγνοεῖ, καὶ οὐδέτερον εἰδὼς, ἀμφότερα γιγνώσκει; ΘΕ. Ἀλλὰ δεινὸν καὶ ἄλογον, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μέντοι εἴγε ἀνάγκη ἑκάτερον γιγνώσκειν, εἴπερ ἀμφότερά τις γνώσεται, προγιγνώσκειν τὰ στοιχεῖα ἅπαντα ἀνάγκη τῷ μέλλοντι ποτὲ γνώσεσθαι συλλαβήν· καὶ οὕτως ἡμῖν ὁ καλὸς λόγος ἀποδεδρακὼς οἰχήσεται. ΘΕ. Καὶ μάλα ἐξαίφνης.

D ΣΩ. Οὐ γὰρ καλῶς αὐτὸν φυλάττομεν. χρῆν γὰρ ἴσως τὴν συλλαβὴν τίθεσθαι, μὴ τὰ στοιχεῖα. ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ἕν τι γεγονὸς εἶδος, ἰδέαν μίαν αὐτὸ αὑτοῦ ἔχον, ἕτερον δὲ τῶν στοιχείων. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ τάχα γ' ἂν μᾶλλον οὕτως ἢ ἐκείνως ἔχοι. ΣΩ. Σκεπτέον, καὶ οὐ προδοτέον οὕτως ἀνάνδρως μέγαν τε καὶ σεμνὸν λόγον. ΘΕ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩ. Ἐχέτω δή, ὡς νῦν φαμέν, μία ἰδέα ἐξ ἑκάστων τῶν συναρμοττόντων στοιχείων γιγνομένη ἡ συλλαβή, ὁμοίως ἔν τε γράμμασι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν μέρη αὐτῆς οὐ δεῖ εἶναι. ΘΕ. Τί δή; ΣΩ. Ὅτι οὗ ἂν ᾖ μέρη, τὸ ὅλον ἀνάγκη τὰ πάντα μέρη εἶναι. ἢ καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν λέγεις γεγονὸς, ἕν τι εἶδος ἕτερον τῶν

E πάντων μερῶν; ΘΕ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Τὸ δὲ δὴ πᾶν καὶ τὸ ὅλον, πότερον ταυτὸν καλεῖς, ἢ ἕτερον ἑκάτερον; ΘΕ. Ἔχω μὲν οὐδὲν σαφές· ὅτι δὲ κελεύεις προθύμως ἀποκρίνασθαι, παρακινδυνεύων λέγω ὅτι ἕτερον. Σ. Ἡ μὲν προθυμία, ὦ Θεαίτητε, ὀρθή· εἰ δὲ καὶ ἡ ἀπόκρισις, σκεπτέον. ΘΕ. Δεῖ δέ γε δή. ΣΩ. Οὐκοῦν διαφέροι ἂν τὸ ὅλον τοῦ παντός, ὡς ὁ νῦν λόγος. ΘΕΑΙ. Ναί. ΣΩ. Τί δὲ δή, τὰ πάντα καὶ τὸ πᾶν ἔσθ' ὅ, τι διαφέρει; οἷον ἐπειδὰν λέγωμεν, ἕν, δύο, τρία, τέτταρα, πέντε, ἕξ· καὶ ἐὰν δὶς τρία, ἢ τρὶς δύο, ἢ τέτταρά τε καὶ δύο, ἢ τρία καὶ δύο καὶ ἕν, ἢ πέντε καὶ ἕν, πότερον ἐν πᾶσι τούτοις τὸ αὐτὸ ἢ ἕτερον λέγομεν; ΘΕ. Ταυτόν.

F ΣΩΚ. Ἆρ' ἄλλο τι ἢ ἕξ; ΘΕΑΙΤ. Οὐδέν. Οὐκοῦν ἐφ' ἑκάστης λέξεως πάντα τὰ ἓξ εἰρήκαμεν. ΘΕΑΙ. Ναί. ΣΩΚ. Πάλιν δ' οὐδὲν λέγομεν τὰ πάντα λέγοντες; ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Ἢ ἄλλο τι τὰ ἕξ; ΘΕΑΙ. Οὐδέν. ΣΩΚΡ. Ταυτὸν ἄρα ἔν γε τοῖς ὅσα ἐξ ἀριθμοῦ ἐστι, τό, τε πᾶν προσαγορεύομεν καὶ τὰ ἅπαντα. ΘΕΑΙ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Ὧδε δὴ περὶ αὐτῶν λέγωμεν· ὁ τοῦ πλέθρου ἀριθμὸς, καὶ πλέθρον, ταυτόν. ἢ γάρ; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ ὁ τοῦ σταδίου δὴ ὡσαύτως; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν ὁ τοῦ στρατοπέδου γε, καὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὁμοίως; ὁ γὰρ ἀριθμὸς πᾶς, τὸ ὂν πᾶν ἕκαστον αὐτῶν ἐστι. ΘΕΑΙ.

G Ναί. ΣΩΚΡ. Ὁ δὲ ἑκάστων ἀριθμὸς, μῶν ἄλλο τι ἢ μέρη ἐστί; ΘΕ. Οὐδέν. ΣΩΚΡ. Ὅσα ἄρα ἔχει μέρη, ἐκ μερῶν ἂν εἴη. ΘΕΑΙΤ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Τὰ δέ γε πάντα μέρη τὸ πᾶν εἶναι ὡμολόγηται, εἴπερ καὶ ὁ πᾶς ἀριθμὸς τὸ πᾶν ἔσται. ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. ΣΩΚΡ. Τὸ ὅλον ἄρ' οὐκ ἔστιν ἐκ μερῶν. πᾶν γὰρ ἂν εἴη, τὰ πάντα ὂν μέρη. ΘΕΑΙΤ. Οὐκ ἔοικε. ΣΩΚΡ. Μέρος δ' ἔσθ' ὅτου ἄλλου ἐστὶν ὅπερ ἐστὶν, ἢ τοῦ ὅλου; ΘΕΑΙΤ. Τοῦ παντός γε. ΣΩΚ. Ἀνδρικῶς γε ὦ Θεαίτητε μάχῃ. τὸ πᾶν δέ, οὐχ ὅταν μηδὲν ἀπῇ, αὐτὸ τοῦτο πᾶν ἐστι; ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Ὅλον δὲ οὐ ταυτὸν τοῦτο ἔσται, οὗ ἂν μηδαμῆ μηδὲν ἀποστατῇ; οὗ δ' ἂν ἀποστατῇ, οὔτε ὅλον, οὔτε πᾶν, ἅμα γιγνόμενον ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτό; ΘΕΑΙΤ. Δοκεῖ μοι νῦν οὐδὲν διαφέρειν πᾶν τε καὶ ὅλον. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν ὅτι οὗ ἂν μέρη ᾖ, τὸ ὅλον τε καὶ πᾶν, τὰ πάντα μέρη ἔσται. Θ. Πάνυ

H γε. ΣΩ. Πάλιν δή (ὅπερ ἄρτι ἐπεχείρουν) οὐκ, εἴπερ ἡ συλλαβὴ μὴ τὰ στοιχεῖά ἐστιν, ἀνάγκη αὐτὴν μὴ ὡς μέρη ἔχειν ἑαυτῆς τὰ στοιχεῖα, ἢ ταυτὸν οὖσαν αὐτοῖς, ὁμοίως ἐκείνοις γνωστὴν εἶναι; ΘΕ. Οὕτω. Σ. Οὐκοῦν τοῦτο ἵνα

μὴ ἔχονται, ἐπειδὴ αὐτὴν αὐτὴν ἐθέμεθα. ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τί δ' εἰ μὴ τὰ στοιχεῖα συλλαβῆς μέρη ἐστὶν, ἔχεις ἄλλ' ἄττα εἰπεῖν, ἃ μέρη μέν ἐστι συλλαβῆς, οὐ μέντοι στοιχεῖά γε ἐκείνης; ΘΕΑΙΤ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, μόρια ταύτης συγχωροίην. γελοῖον που, τὰ στοιχεῖα ἀφέντα, ἐπ' ἄλλα ἰέναι. ΣΩΚ. Παντάπασι δὴ, ὦ Θεαίτητε, κατὰ τὸν νῦν λόγον, μία τις ἰδέα ἀμέριστος, συλλαβὴ ἂν εἴη. ΘΕΑΙΤ. Ἔοικε. ΣΩΚΡ. Μέμνησαι οὖν, ὦ φίλε, ὅτι ὀλίγον ἐν τῷ πρόσθεν ἀπεδεχόμεθα, ἡγούμενοι εὖ λέγεσθαι ὅτι τῶν πρώτων οὐκ εἴη λόγος, ἐξ ὧν τἆλλα σύγκειται· διότι αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἕκαστον εἴη ἀσύνθετον· καὶ οὐδὲ τὸ εἶναι περὶ αὐτοῦ ὀρθῶς ἔχοι προσφέροντα εἰπεῖν, οὐδὲ τοῦτο, ὡς ἕτερα καὶ ἀλλότρια λεγόμενα· καὶ αὕτη δὴ ἡ αἰτία ἄλογόν τε καὶ ἄγνωστον αὐτὸ ποιοῖ; ΘΕΑΙΤ. Μέμνημαι. ΣΩΚΡ. Ἦ οὖν ἄλλη τις ἢ αὕτη ἡ αἰτία τοῦ μονοειδές τε καὶ ἀμέριστον αὐτὸ εἶναι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ ἄλλην. ΘΕΑΙΤ. Οὐ γὰρ οὖν δὴ φαίνεται. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰς ταυτὸν ἐμπέπτωκεν ἡ συλλαβὴ εἶδος ἐκείνῳ, εἴπερ μέρη τε μὴ ἔχει, καὶ μία ἐστὶν ἰδέα. ΘΕΑΙΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Εἰ μὲν ἄρα πολλὰ στοιχεῖα ἡ συλλαβή ἐστι, καὶ ὅλον τι, μέρη δ' αὐτῆς ταῦτα, ὁμοίως αἵ τε συλλαβαὶ γνωσταὶ καὶ ῥηταὶ, καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐπείπερ τὰ πάντα μέρη τῷ ὅλῳ ταυτὸν ἐφάνη. ΘΕΑΙΤ. Καὶ μάλα. ΣΩΚΡ. Εἰ δέ γε ἕν τε καὶ ἀμερὲς, ὁμοίως μὲν συλλαβὴ, ὡσαύτως δὲ στοιχεῖον, ἄλογόν τε καὶ ἄγνωστον. ἡ γὰρ αὐτὴ αἰτία ποιήσει αὐτὰ τοιαῦτα. ΘΕΑΙΤ. Οὐκ ἔχω ἄλλως εἰπεῖν. ΣΩΚΡ. Τοῦτο μὲν ἄρα μὴ ἀποδεχώμεθα, ὃς ἂν λέγῃ συλλαβὴν μὲν γνωστὸν καὶ ῥητὸν, στοιχεῖον τοὐναντίον. ΘΕΑΙΤ. Μὴ γὰρ, εἴπερ τῷ λόγῳ πειθόμεθα. ΣΩΚΡ. Τί δ' αὖ; τοὐναντίον λέγοντος ἆρ' οὐ μᾶλλον ἂν ἀποδέξαιο, ἐξ ὧν αὐτὸς σύνοισθα σαυτῷ ἐν τῇ τῶν γραμμάτων μαθήσει. ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ὡς οὐδὲν ἄλλο μανθάνων διετέλεσας, ἢ τὰ στοιχεῖα ἐν τῇ ὄψει διαγινώσκειν πειρώμενος, καὶ ἐν τῇ ἀκοῇ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἕκαστον· ἵνα μὴ ἡ θέσις σε ταράττῃ λεγομένων τε καὶ γραφομένων. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Ἐν δὲ κιθαριστοῦ τελέως μεμαθηκέναι, μῶν ἄλλο τι ἦν ἢ τὸ τῷ φθόγγῳ ἑκάστῳ δύνασθαι ἐπακολουθεῖν, ποίας χορδῆς εἴη· ἃ δὴ στοιχεῖα πᾶς ἂν ὁμολογήσειε μουσικῆς λέγεσθαι. ΘΕΑΙΤ. Οὐδὲν ἄλλο. ΣΩΚ. Ὧν μὲν ἄρ' αὐτοὶ ἔμπειροί ἐσμεν στοιχείων καὶ συλλαβῶν, εἰ δεῖ ἀπὸ τούτων τεκμαίρεσθαι καὶ εἰς τὰ ἄλλα, πολὺ τὸ τῶν στοιχείων γένος ἐναργεστέραν τε τὴν γνῶσιν ἔχειν φήσομεν καὶ κυριωτέραν τῆς συλλαβῆς, πρὸς τὸ λαβεῖν τελέως ἕκαστον μάθημα. καὶ ἐάν τις φῇ συλλαβὴν μὲν γνωστὸν, ἄγνωστον δὲ πεφυκέναι στοιχεῖον, ἑκόντα ἢ ἄκοντα παίζειν ἡγησόμεθ' αὐτόν. ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἀλλὰ δὴ τούτου μὲν ἔτι κἂν ἄλλαι φανεῖεν ἀποδείξεις, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· τὸ δὲ προκείμενον μὴ ἐπιλαθώμεθα δι' αὐτὰ ἰδεῖν, ὅ, τι δή ποτε καὶ λέγεται τὸ μετὰ δόξης ἀληθοῦς λόγον προσγενόμενον, τὴν τελεωτάτην ἐπιστήμην γεγονέναι. ΘΕ. Οὐκοῦν χρὴ ὁρᾶν. ΣΩΚΡ. Φέρε δὴ τίνα ποτὲ βούλεται τὸν λόγον ἡμῖν σημαίνειν. τριῶν γὰρ ἕν τί μοι δοκεῖ λέγειν. ΘΕΑΙ. Τίνων δή; ΣΩΚ. Τὸ μὲν πρῶτον εἴη ἂν, τὸ τὴν αὑτοῦ διάνοιαν ἐμφανῆ ποιεῖν διὰ φωνῆς μετὰ ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων, ὥσπερ εἰς κάτοπτρον ἢ ὕδωρ, τὴν δόξαν ἐκτυπούμενον εἰς τὴν διὰ τοῦ στόματος ῥοήν, ἢ οὐ δοκεῖ σοι τὸ τοιοῦτον λόγος εἶναι; ΘΕΑΙΤ. Ἔμοιγε. τὸν οὖν αὐτὸ δρῶντα, λέγειν φαμέν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοῦτό γε πᾶς ποιεῖν δυνατὸς, θᾶττον ἢ σχολαίτερον, τὸ ἐνδείξασθαι τί δοκεῖ περὶ ἑκάστου αὐτῷ, ὁ μὴ ἐνεὸς ἢ κωφὸς ἀπ' ἀρχῆς. καὶ οὕτως ὅσοι τι ὀρθὸν δοξάζουσι, πάντες αὐτὸ φανοῦνται μετὰ λόγου ἔχοντες, καὶ οὐδαμοῦ ἔτι ὀρθὴ δόξα χωρὶς ἐπιστήμης γενήσεται. ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Μὴ τοίνυν ῥᾳδίως καταγινώσκωμεν τὸ μηδὲν εἰρηκέναι τὸν ἀποφηνάμενον ἐπιστήμην, ὃ νῦν σκοποῦμεν. ἴσως γὰρ ὁ λέγων, οὐ τοῦτο ἔλεγεν· ἀλλὰ τὸ, ἐρωτηθέντα τί ἕκαστον, δυνατὸν εἶναι τὴν ἀπόκρισιν διὰ τῶν στοιχείων ἀποδοῦναι τῷ ἐρομένῳ. ΘΕΑΙΤ. Οἷον τί λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Οἷον καὶ Ἡσίοδος περὶ ἁμάξης λέγει τὸ, ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης. ἃ ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν δυναίμην εἰπεῖν, οἶμαι δὲ οὐδὲ σύ· ἀλλ' ἀγαπῷμεν ἂν ἐρωτηθέντες ὅ, τι ἐστὶν ἅμαξα, εἰ ἔχοιμεν εἰπεῖν, τροχοί, ἄξων, ὑπερτήρια, ἄντυγες, ζυγός. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ὁ δέ γε ἴσως οἴοιτ' ἂν ἡμᾶς, ὥσπερ ἂν τὸ σὸν ὄνομα ἐρωτηθέντας, καὶ ἀποκριναμένους κατὰ συλλαβὴν, γελοίους εἶναι· ὀρθῶς μὲν δοξάζοντας καὶ λέγοντας ἃ λέγομεν, οἰομένους δὲ γραμματικοὺς εἶναι, καὶ ἔχειν τε καὶ λέγειν γραμματικῶς τὸν τοῦ Θεαιτήτου ὀνόματος λόγον. τὸ δ' οὐκ εἶναι ἐπιστημόνως οὐδὲν λέγειν, πρὶν ἂν διὰ τῶν στοιχείων μετὰ τῆς ἀληθοῦς δόξης ἕκαστον περαίνῃ τις. ὅπερ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν που ἐρρήθη. ΘΕΑΙΤ. Ἐρρήθη γάρ. ΣΩΚΡ. Οὕτω τοίνυν καὶ περὶ ἁμάξης ἡμᾶς μὲν ὀρθὴν ἔχειν δόξαν, τὸν δὲ διὰ τῶν ἑκατὸν ἐκείνων δυνάμενον διελθεῖν αὐτῆς τὴν οὐσίαν, προσλαβόντα τοῦτο, λόγον τε προσειληφέναι τῇ ἀληθεῖ δόξῃ, καὶ ἀντὶ δοξαστικοῦ τεχνικόν τε καὶ ἐπιστήμονα περὶ ἁμάξης οὐσίας γεγονέναι, διὰ στοιχείων τὸ ὅλον περάναντα. ΘΕΑΙΤ. Οὐκοῦν εὖ δοκεῖ σοι ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Εἰ σοὶ ὦ ἑταῖρε δοκεῖ, καὶ ἀποδέχῃ τὴν διὰ τοῦ στοιχείου διέξοδον περὶ ἑκάστου, λόγον εἶναι, τὴν δὲ κατὰ συλλαβὰς ἢ καὶ κατὰ μεῖζον ἔτι, ἀλογίαν· τοῦτό μοι λέγε, ἵν' αὐτὸ ἐπισκοπῶμεν. ΘΕΑΙΤ.

A aliud ipſam quàm illa poſuimus. THE. Aliud. SOCR. Quid verò ſi elementa ſyllabæ partes non ſunt, num alia quędam referre potes, quæ partes quidem ſyllabæ, neque tamen illius elementa ſint? THE. Nunquam ego partes vocarem quæ elementa non ſunt. Ridiculum quippe omiſſis elementis alia quærere. SOCR. Omnino igitur ſecundum hanc rationem, ô Theætete vna quædam impartibilis idea ſyllaba eſſe videtur. THE. Videtur ſanè. SOC. Num recordaris amice, nos in ſuperioribus admiſiſſe, quòd primorum ex quibus alia componuntur ratio non eſſet, ex eo quòd ipſum ſecũdum ſeipſum vnumquodque ſimpliciter exiſteret, neque ipſum eſſe de illo congruè dici poſ-

B ſet, neque hoc, neque ita quaſi hæc extranea alienáque ſint, & hanc ipſam cauſam obſtare diximus quo minus deſcribi cognoſcique poſſit? THE. Memini. SOCR. Eſtne alia cauſa præter hanc, quæ vniforme, & impartibile aliquid ipſum faciat? Nam ego nullam aliam video. THE. Non videtur. SOC. Nónne in idem cum illo ſyllaba quoque concurrit, quandoquidem ſpecies eſt, nec habet partes, ſed idea vna eſt? THE. Maximè. SOC. Si igitur multa elemẽta ſyllaba eſt, & totum quiddam, eiúſque partes, iſta ſimiliter ſyllabæ & elementa cognoſci deſcribique poſſunt: quippe cùm partes omnes idem quod & totum eſſe conſtiterit. THE. Præcipuè. SOCR. Sin autem vnum quiddam

C & ſimplex, æquè ſyllaba atque elementum definitionis cognitioníſque eſt expers. Eadem enim cauſa talia hæc efficiet. THE. Aliter aſſerere nequeo. SOCR. Eius ergo ſermonem ne admittamus, qui dixerit ſyllabam quidem dici & cognoſci poſſe, elementa verò nequaquam. THE. Non certè ſi huic rationi credimus. SOCRA. Quid ſi quis contraria dixerit, an non potius illa concederes, ex his quorum tibi ipſi in primis literarum rudimentis conſcius extitiſti? THE. Quænam iſta? SOCR. Quòd nihil aliud diſcere ſtuduiſti, quàm elementa oculis auribúſque diſcernere, & ſingula ſecundum ſeipſa notare, ne illo-

D rum poſitio vel cùm dicerentur, vel cùm ſcriberentur, te turbaret. THE. Vera narras. SOCR. Cithariſtæ verò artem didiciſſe, quid aliud eſt quàm vnũquenq. tonum cuiuſque chordæ dignoſcere? Hæc enim elementa muſicæ quilibet appellaret. THE. Nihil aliud. SOCR. Cùm ergo elementorum, & ſyllabarum periti fuerimus, vel múſque ex his ad alia coniecturam facere, aſſeremus profectò genus elementorum clariorem principalioremque intelligentiam continere quàm ſyllabam ad ſingulas diſciplinas abſolutè percipiendas. Et ſi quis notam ſyllabam, elementum natura ignotum dixerit, vltro illum vel inuitum ludere putabimus. THE. Et maximè qui-

Genus elemẽtorum clariorẽ intelligentiam quàm ſyllabam continere.

E dem. SOCRA. Cæterum aliæ quoque eiuſdem rei demonſtrationes ſint, vt mihi videtur: propoſiti verò ne propter hæc obliuiſcamur, quid ſcilicet de hoc iudicandum ſit quod dicitur, rationem ſi cum opinione vera coëat perfectam ſcientiam eſſe. THE. Inquirendum omnino. SOCRA. Dic age, quid λόγος nobis hic ſignificet. E tribus enim vnum quiddam ſignificare mihi videtur. THE. E quibus? SOCRA. Primum eſſe arbitror cogitatiõe ſuam voce per verba nomináque exprimere, opinionem propriam in voce perinde ac in ſpeculo & aqua monſtrantem. Nónne tale quiddam oratio tibi eſſe videtur? THE. Mihi verò. SOCRA. Eum qui hoc agit, loqui dicimus. Nónne hoc quiſque facere poteſt? oſtendere ſcilicet ocyus aut tardius, quid ſibi de ſingulis videatur? niſi fortè

Græcis λόγος rationẽ, orationem, definitionem, ſignificat, vnde fuit Græca hîc voce vtendum.

F mutus vel ſurdus natura ſit. Atque ita quicunque rectè aliquid opinantur, μετὰ λόγου opinari videntur. Ac nunquam recta opinio ſine ſcientia erit. THE. Vera hæc ſunt. SOCR. Ne igitur facilè cõdemnemus eum, qui ſcientiam quod nunc diximus affirmauit, quaſi nihil dicat. Fortè enim non id volebat, ſed interrogatus quid vnum quodque, reſpondere per elementa interroganti poſſit. THE. Quale id inquis, ô Socrates? SOCRAT. Quemadmodum Heſiodus de curru dicit: Centum ligna currus. quæ quidem ego dicere haud poſſem, neque tu etiam vt opinor. ſed ſatis nobis erit, ſi interroganti quid eſt currus, reſpondere poterimus, rotæ, axis, tabulæ, ſemicirculi, iugum. THE. Omnino quidem. SOCR. Ille autem fortè nos exiſtimaret tanquam interrogatos de tuo nomine reſpondentéſque per ſyllabam ridendos eſſe, rectè quidem opinan-

G tes dicentéſque quod dicimus, putantes autem grammaticos eſſe, & grammaticè habere ac dicere Theæteti nominis rationem: hoc autem non eſſe ſecundum ſciẽtiam loqui, antequam per elementa cum opinione vera vnumquodque quis determinet, quemadmodũ ſupradictum eſt. TH. Dictum proculdubio. SO. Sic vtique & de curru nos rectã opinionẽ habere. Eũ verò qui cẽtũ illa percurrere poteſt, ipſius currus eſſentiã accipiẽs, rationem quoque vnà cũ vera opinione cõprehendiſſe: & loco opinãtis, artificioſum ac ſciẽtiæ compotem circa currus eſſẽtiam euaſiſſe, per elemẽta totũ determinantẽ. TH. Nonne bene tibi videtur, ô Socrates? SO. Si tibi, ô amice, videtur ac approbas hunc per elementa circa vnumquodque diſcurſum rationem eſſe, aut eum qui per ſyllabas aut maius quiddam fit, eſſe rationis expertẽ, volo mihi dicas, quò diligẽtius conſideremus. TH.

Approbo, & maximè quidem. SOCR. Num ita, vt exiſtimes quemlibet cuiuſuis ſcientem eſſe, quando vnū idémque nunc vnius eiuſdémque, nunc alterius eſſe, ei videatur? Vel quando vnius & eiuſdem nunc hoc, nunc illud eſſe opinatur? THEÆ. Non per Iouem. SOC. Num memoria excidit, in diſcendis literis quod tibi & aliis acciderunt hæc ſæpe? TH. Solitóſne diſcis eiuſdem ſyllabæ nunc hanc, nunc illam literā opinari? eandémve literam aliàs in ſyllabam propriam, aliàs in alienam referre? SOC. Hæc inquam. THE. Per Iouem, nec oblitus ſum, nec eos qui ſic affecti ſunt, ſcire arbitror. SOC. Quid verò? Si quis eo in tempore Theætetū ſcribens TH, & E, ſcribendum putet, ſcribátque: & rurſus Theodorum ſcribere volens TH, & E, ſcribendum putet & ſcribat, nūquid ſcire illum dicemus primam veſtri nominis ſyllabam? THE. Paulò antè inter nos conuenit, eum qui ſic inſtitutus eſt, nondum ſcire. SOC. Quid prohibet hoc idem aliquem circa ſecundam, tertiámque, & quartam ſyllabam pati? THE. Nihil omnino. SOC. Nunquid tunc diſcurſum per elemētum habens Theætetum recta cum opinione ſcribet, quando ordine ſuo ſcribet? THE. Abſque dubio. SOC. Nónne adhuc inſcius, ſed rectè opinatus, vt diximus? THE. Certè. SOCR. Et rationem habens cum opinione recta? nam diſcurſum per elementum habens, ſcripſit, quam rationem eſſe conſenſimus. THE. Verùm. SOC. Eſt igitur, ô amice, quædam cum ratione opinio recta, quam ſcientiam appellare nondum decet. THE. Apparet. SOCR. Somniū quoddam, vt videtur, nacti ſumus, dum veriſſimam ſcientiæ rationem habere conſideremus. THEÆ. Aut nondum vituperare debemus, fortè enim quiſpiam non ita λόγον definiat: ſed reliquam è tribus ſpeciem eligat, è quibus vnam quandam electurum diximus illum, qui ſcientiam eſſe opinionem rectam cum ratione aſſeuerabat. SOC. Opportunè admonuiſti. Adhuc enim ſpecies vna reſtat: prima quidem erat tanquam idolum cogitationis in voce, ſecunda vera in totum per elemēta proceſſus. THE. Tertiam autem quid dicis? SOCR. Quod & plurimi faterentur, poſſe videlicet quandam veluti notam afferre, qua ab aliis omnibus id de quo agitur, differat. THE. Quam mihi, cuiúſve diffinitionem talem aſſignare poteſt? SOC. Vt ecce de ſole, ſi velis, approbabis arbitror, quòd luce præcellit omnibus, quæ circa terram in cœlo voluuntur. THE. Omnino. SOC. Accipe cuius gratia hoc eſt dictum. eſt autem quod modò referebamus. Si differentiam cuiuſque accipias qua ab aliis eſt diſtinctum, definitionem vt quidam tradunt, acceperis: quandiu verò commune aliquod attigeris, illorum definitionem quorū cōmunitas eſt, habebis. THE. Intelligo, ac rectè huiuſmodi quiddam rationem vocari exiſtimo. SOC. Qui autem cum recta opinione differentiam qua quodque à quocunque ſeiungitur accipit, idipſum deinde ſciet, quod prius opinabatur. THE. Conſentaneum eſt. SOC. Nunc demum, ô Theætete, cùm primùm ad hanc quaſi quandam adumbrationem propius acceſſerim, nihil omnino me in his intelligere animaduerto. Quouſque verò eminus proſpiciebam, dici mihi aliquid videbatur. THE. Quamobrem? SOC. Dicam ſi potero. Rectam equidem de te opinionem habens, ſi tuam præterea definitionem accipio, te cognoſco: alioqui duntaxat opinor. THE. Ita eſt. SOC. Definitio autem differentiæ tuæ interpretatio erat. THE. Erat certè. SOC. Quando igitur opinabar ſolùm, nihil eorum quibus es diſtinctus ab aliis, cogitatione percipiebam. THE. Nihil vt videtur. SOC. Communia ergo quædam attendebam, è quibus nihil tu magis quàm alius quiuis habes. THE. Neceſſariò ſequitur. SOC. Dic age per Iouem, quo pacto tunc potius te quàm alium quemlibet opinabar? Pone vtique ita me cogitantem, Theætetum eſſe illum, qui & homo eſt, & nares, & os, & oculos habet, ſimiliterque reliqua membra. Num cogitatio iſta efficit, vt Theætetum potius quàm Theodorum animaduertam, vel (quod dici ſolet) Myſorum vltimum? THE. Quinam? SOCR. Si verò non ſolùm habentem nares, & oculos cogitem, ſed & ſimum naſum, & prominentes oculos, nihilo magis iterum te quàm me ipſum, & alios quicunque tales ſunt, opinabor. THE. Æquè ſanè. SO. At verò non prius Theætetum, vt arbitror, opinabor, quàm figuram hanc ſimam, ab aliis quaſcūque vidi ſimis figuris, per aliquod monumentum illius proprium impreſſam mihi diſtinguam, aliáque ſimiliter, è quibus tu conſiſtis. quæ quidem me cras etiam ſi in te incidero, admonebit, & rectè de te opinari faciet. THE. Vera loqueris. SOC. Ergo circa differentiam propriam, recta de vnoquoque verſatur opinio. THE. Apparet. SOC. Quid deinde igitur erit, ſi vnà cum recta opinione definitionē quoq; aſſumamus? Ridiculum enim præceptū eſt, ſi qua ab aliis differat quicquam, opinari iubet. THE. Quomodo? SOCR. Quibus de quatenus ab aliis differant, rectè opinamur, de iiſdem quatenus ab aliis differant, rectè opinionem aſſumere iubet. Atque ita oratio tua erit aut ſcuticæ aut piſtilli, aut cuiuſuis circunuolutioni ſimilis, ad hoc autem præceptum nihil prorſus dicit. Cæci nanque præceptum rectiùs vocetur. Quoniam iubere vt quæ habemus accipiamus, ad ea quæ

Eſt quędam opinio recta cū ratione, quæ non eſt ſcientia.

Tres ſpecies rationis.

Quædam de definitione.

Differentia inter cognoſcere & opinari.

Vide Eraſmum in adag.

A Ἀλλὰ πάνυ ἀποδέχομαι. ΣΩΚΡ. Πότερον ἡγούμενος ἐπιστήμονα εἶναι ὁντινοῦν ὁτουοῦν, ὅταν τὸ αὐτὸ τοτὲ μὲν τοῦ αὐτοῦ δοκῇ αὐτῷ εἶναι, τοτὲ δὲ ἑτέρου· ἢ καὶ ὅταν τοῦ αὐτοῦ τοτὲ μὲν ἕτερον, τοτὲ δὲ ἕτερον δοξάζῃ; ΘΕΑΙΤ. Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Εἶτα ἀμνημονεῖς ἐν τῇ τῶν γραμμάτων μαθήσει κατ᾽ ἀρχὰς σαυτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους δρῶντας αὐτά; ΘΕΑΙΤ. Ἆρα λέγεις τῆς αὐτῆς συλλαβῆς τοτὲ μὲν ἕτερον, τοτὲ δὲ ἕτερον ἡγουμένους γράμμα, καὶ τὸ αὐτὸ τοτὲ μὲν εἰς τὴν προσήκουσαν, τοτὲ δὲ εἰς ἄλλην τιθέντας συλλαβήν; ΣΩΚΡ. Ταῦτα λέγω. ΘΕΑΙΤ. Μὰ Δί᾽ οὐ τοίνυν ἀμνημονῶ, οὐδέ γέ πω ἡγοῦμαι ἐπίστασθαι τοὺς οὕτως ἔχοντας. ΣΩΚ. Τί οὖν; ὅταν ἐν τῷ τοιούτῳ καιρῷ Θεαίτητον γράφων B τις θ καὶ ε, οἴηταί τε δεῖν γράφειν, καὶ γράψει. καὶ αὖ Θεόδωρον ἐπιχειρῶν γράφειν, τω καὶ ε οἴηταί τε δεῖν γράφειν, καὶ γράψει, ἆρ᾽ ἐπίστασθαι φήσομεν αὐτὸν τὴν πρώτην τῶν ἡμετέρων ὀνομάτων συλλαβήν; ΘΕΑΙΤ. Ἀλλ᾽ ἄρτι ὡμολογήσαμεν τὸν οὕτως ἔχοντα μήπω εἰδέναι. ΣΩΚ. Κωλύει οὖν τι καὶ περὶ τὴν δευτέραν συλλαβὴν καὶ τρίτην καὶ τετάρτην οὕτως ἔχειν τὸν αὐτόν; ΘΕΑΙΤ. Οὐδέν γε. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν τότε τὴν διὰ στοιχείου διέξοδον ἔχων γράψει Θεαίτητον μετ᾽ ὀρθῆς δόξης, ὅταν ἑξῆς γράφῃ; ΘΕΑΙΤ. Δῆλον δή. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἔτι ἀνεπιστήμων ὤν, ὀρθὰ δὲ δοξάζων, ὥς φαμεν; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚ. Λόγον γε ἔχων μετ᾽ ὀρθῆς δόξης. τὴν γὰρ διὰ τοῦ στοιχείου ὁδὸν ἔχων ἔγραφεν, ἣν δὴ λόγον ὡ- C μολογήσαμεν. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθῆ. ΣΩΚ. Ἔστιν ἄρα, ὦ ἑταῖρε, μετὰ λόγου ὀρθὴ δόξα, ἣν οὔπω δεῖ ἐπιστήμην καλεῖν. ΘΕΑΙΤ. Κινδυνεύει. ΣΩΚΡ. Ὄναρ δή, ὡς ἔοικεν, ἐπλουτήσαμεν, οἰηθέντες ἔχειν τὸν ἀληθέστατον ἐπιστήμης λόγον. ΘΕΑΙΤ. Ἢ μήπω κατηγορῶμεν. ἴσως γὰρ οὐ τοιοῦτό τις αὐτὸν ὁριεῖται, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν εἶδος τῶν τριῶν, ὧν ἕν γέ τι ἔφαμεν λόγον θήσεσθαι τὸν ἐπιστήμην ὁριζόμενον δόξαν εἶναι ὀρθὴν μετὰ λόγου. ΣΩΚ. Ὀρθῶς ὑπέμνησας. ἔτι γὰρ ἓν λοιπόν. τὸ μὲν γὰρ ἦν διανοίας ἐν φωνῇ ὥσπερ εἴδωλον· τὸ δ᾽ ἄρτι λεχθέν, διὰ στοιχείου ὁδὸς ἐπὶ τὸ ὅλον. ΘΕΑΙΤ. Τὸ δὲ δὴ τρίτον, τί λέγεις; ΣΩΚ. Ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ εἴποιεν, τὸ ἔχειν τι σημεῖον εἰπεῖν ᾧ τῶν ἁπάντων διαφέρει τὸ ἐρω- D τηθέν. ΘΕΑΙΤ. Οἷον τίνα τίνος ἔχεις μοι λόγον εἰπεῖν; ΣΩΚ. Οἷον, εἰ βούλει, ἡλίου πέρι ἱκανὸν οἶμαί σοι εἶναι ἀποδέξασθαι, ὅτι τὸ λαμπρότατόν ἐστι τῶν κατ᾽ οὐρανὸν ἰόντων περὶ γῆν. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Λάβε δὴ οὗ χάριν εἴρηται. ἔστι δὲ ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν· ὡς ἄρα τὴν διαφορὰν ἑκάστου ἂν λαμβάνῃς ᾗ τῶν ἄλλων διαφέρει, λόγον, ὥς φασί τινες, λήψῃ· ἕως δ᾽ ἂν κοινοῦ τινος ἐφάπτῃ, ἐκείνων πέρι σοι ἔσται ὁ λόγος ὧν ἂν ἡ κοινότης ᾖ. ΘΕΑΙΤ. Μανθάνω· καί μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν λόγον τὸ τοιοῦτον καλεῖν. ΣΩΚΡ. Ὃς δ᾽ ἂν μετ᾽ ὀρθῆς δόξης περὶ ὁτουοῦν τῶν ὄντων τὴν διαφορὰν τῶν ἄλλων προσλάβῃ, αὐτοῦ ἐπιστήμων γεγονὼς ἔσται, οὗ πρότερον ἦν δοξαστής. ΘΕΑΙΤ. Φαμέν γε μὴν οὕ- E τω. ΣΩΚ. Νῦν δῆτα, ὦ Θεαίτητε, παντάπασί γε ἔγωγε ἐπειδὴ ἐγγὺς ὥσπερ σκιαγραφήματος γέγονα τοῦ λεγομένου, ξυνίημι οὐδὲ σμικρόν· ἕως δὲ ἀφεστήκη πόρρωθεν, ἐφαίνετό τι μοι λέγεσθαι. ΘΕΑΙΤ. Πῶς τί τοῦτο; ΣΩΚΡ. Φράσω, ἐὰν οἷός τε γένωμαι. ὀρθὴν ἔγωγε ἔχων δόξαν περὶ σοῦ, ἐὰν μὲν προσλάβω τὸν σὸν λόγον, γινώσκω δή σε· εἰ δὲ μή, δοξάζω μόνον. ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΣΩΚΡ. Λόγος δέ γε ἦν ἡ τῆς σῆς διαφορότητος ἑρμηνεία. ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. ΣΩΚΡ. Ἡνίκ᾽ οὖν ἐδόξαζον μόνον, ἄλλο τι ᾧ τῶν ἄλλων διαφέρεις, τούτων οὐδενὸς ἡπτόμην τῇ διανοίᾳ; ΘΕΑΙΤ. Οὐκ ἔοικε. ΣΩΚΡ. Τῶν κοινῶν τι ἄρα διενοούμην, ὧν οὐδὲν σὺ μᾶλλον ἢ τις ἄλλος ἔχει. ΘΕΑΙΤ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Φέρε F δὴ πρὸς Διός. πῶς ποτε ἐν τῷ τοιούτῳ σὲ μᾶλλον ἐδόξαζον ἢ ἄλλον ὁντινοῦν; θὲς γάρ με διανοούμενον ὡς ἔστιν οὗτος Θεαίτητος, ὃς ἂν ᾖ τε ἄνθρωπος, καὶ ἔχῃ ῥῖνα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα, καὶ οὕτω δὴ ἓν ἕκαστον τῶν μελῶν. αὕτη οὖν ἡ διάνοια ἔσθ᾽ ὅ,τι μᾶλλον ποιήσει με Θεαίτητον ἢ Θεόδωρον διανοεῖσθαι; ἤ, τὸ λεγόμενον, Μυσῶν τὸν ἔσχατον; ΘΕΑΙΤ. Τί γάρ; ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ ἐὰν δὴ μὴ μόνον τὸν ἔχοντα ῥῖνα καὶ ὀφθαλμοὺς διανοηθῶ, ἀλλὰ καὶ τὸν σιμόν τε καὶ ἐξόφθαλμον, μή τι σε αὖ μᾶλλον δοξάσω ἢ ἐμαυτόν, ἢ ὅσοι τοιοῦτοι; ΘΕ. Οὐδέν. ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ οὐ πρότερόν γε (οἶμαι) Θεαίτητος ἐν ἐμοὶ δοξασθήσεται, πρὶν ἂν ἡ σιμό- G της αὕτη, τῶν ἄλλων σιμοτήτων ὧν ἐγὼ ἑώρακα, διάφορόν τι μνημεῖον παρ᾽ ἐμοὶ ἐνσημηναμένη καταθῆται, καὶ τἆλλα οὕτως ἐξ ὧν εἶ σύ· ἥ ἐμέ, καὶ ἐὰν αὔριον ἀπαντήσω, ἀναμνήσει καὶ ποιήσει ὀρθὰ δοξάζειν περὶ σοῦ. ΘΕ. Ἀληθέστατα. ΣΩΚΡ. Περὶ τὴν διαφορότητα ἄρα καὶ ἡ ὀρθὴ δόξα ἂν εἴη ἑκάστου πέρι. ΘΕ. Φαίνεταί γε. ΣΩΚΡ. Τὸ οὖν προσλαβεῖν λόγον τῇ ὀρθῇ δόξῃ, τί ἂν ἔτι εἴη; εἰ μὲν γὰρ προσδοξάσαι λέγει ᾗ διαφέρει τι τῶν ἄλλων, πάνυ γελοία γίνεται ἡ ἐπίταξις. ΘΕ. Πῶς; ΣΩ. Ὧν ὀρθὴν δόξαν ἔχομεν, ᾗ τῶν ἄλλων διαφέρει, τούτων προσλαβεῖν ἡμᾶς κελεύει ὀρθὴν δόξαν, ᾗ τῶν ἄλλων διαφέρει. καὶ οὕτως ἡ μὲν σκυτάλης, ἢ ὑπέρου, ἢ ὁτουδὴ λέγεται περιτροπή, πρὸς ταύτην τὴν ἐπίταξιν οὐδὲν ἂν λέγοι. τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον. τὸ γὰρ, ἃ ἔχομεν, ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν,

A ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ. ΘΕ. Εἰπὲ δή, τί νῦν δὴ ὡς ἐρῶν ἐπύθου; ΣΩΚ. Εἰ τὸ λόγον, ὦ παῖ, προσλαβεῖν, γνῶναι κελεύει, ἀλλὰ μὴ δοξάσαι τὴν διαφορότητα, ἡδὺ χρῆμ' ἂν εἴη τοῦ καλλίστου τῶν περὶ ἐπιστήμης λόγου. τὸ γὰρ γνῶναι, ἐπιστήμην που λαβεῖν ἐστιν. ἢ γάρ; ΘΕ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐρωτηθείς, ὡς ἔοικε, τί ἐστιν ἐπιστήμη, ἀποκρινεῖται ὅτι δόξα ὀρθὴ μετὰ ἐπιστήμης διαφορότητος. λόγου γὰρ πρόσληψις, τοῦτ' ἂν εἴη, κατ' ἐκεῖνον. Θ. Ἔοικε. ΣΩ. Καὶ παντάπασί γε εὔηθες, ζητούντων ἡμῶν ἐπιστήμην, δόξαν φάναι ὀρθὴν εἶναι μετ' ἐπιστήμης, εἴτε διαφορότητος, εἴτε ὁτουοῦν. οὔτε ἄρα αἴσθησις, ὦ Θεαίτητε, οὔτε δόξα ἀληθής, οὔτε μετ' ἀληθοῦς δόξης λόγος προσγιγνόμενος, ἐπιστήμη ἂν εἴη. B ΘΕ. Οὐκ ἔοικε. ΣΩΚ. Ἦ οὖν ἔτι κυοῦμέν τι καὶ ὠδίνομεν, ὦ φίλε, περὶ ἐπιστήμης, ἢ πάντα ἐκτετόκαμεν; Θ. Καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε πλείω ἢ ὅσα εἶχον ἐν ἐμαυτῷ, διὰ σὲ εἴρηκα. ΣΩ. Οὐκοῦν ταῦτα μὲν πάντα ἡ μαιευτικὴ ἡμῖν τέχνη ἀνεμιαῖα φησὶ γεγενῆσθαι, οὐκ ἄξια τροφῆς. Θ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Ἐὰν τοίνυν ἄλλων μετὰ ταῦτα ἐγκύμων ἐπιχειρῇς γίγνεσθαι ὦ Θεαίτητε, ἐάν τε γίγνῃ, βελτιόνων ἔσῃ πλήρης, διὰ τὴν νῦν ἐξέτασιν· ἐάν τε κενὸς ᾖς, ἧττον ἔσῃ βαρὺς τοῖς συνοῦσι, καὶ ἡμερώτερος σωφρόνως· οὐκ οἰόμενος εἰδέναι ἃ μὴ οἶσθα. τοσοῦτον γὰρ μόνον ἡ ἐμὴ τέχνη δύναται, πλέον δὲ οὐδέν. οὐδέ τι οἶδα ὧν οἱ ἄλλοι, ὅσοι μεγάλοι καὶ C θαυμάσιοι ἄνδρες εἰσί τε καὶ γεγόνασι. τὴν δὲ μαιείαν ταύτην ἐγώ τε καὶ ἡ μήτηρ ἐκ θεοῦ ἐλάχομεν· ἡ μέν, τῶν γυναικῶν· ἐγὼ δέ, τῶν νέων τε καὶ γενναίων, καὶ ὅσοι καλοί. Νῦν μὲν οὖν ἀπαντητέον μοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως στοάν, ἐπὶ τὴν τοῦ Μελίτου γραφήν, ἥν με γέγραπται. ἕωθεν δέ, ὦ Θεόδωρε, δεῦρο πάλιν ἀπαντῶμεν.

opinamur, diſcenda, cæci hominis mandatum eſſe videtur. THE. Dic age, quid modò quærebas? SOC. Si dum rationem, ô puer, accipere præcepit, noſſe præcipit, non autem differentiam opinari, dulcis ſanè res eſſet ratio, & omnium quæ ad ſcientiam pertinent pulcherrima. noſſe enim accipere ſcientiam eſt. THE. Eſt profectò. SOCR. Interrogatus itaque quid ſcientia ſit, reſpondet eam eſſe opinionem rectam cum ſcientia differentiæ. Rationis enim aſſumptio ſecundum illum hoc eſſet. THE. Videtur. SOC. Omnino fatuum eſt, ſcientiam nobis quærentibus, opinionem rectam cum ſcientia dicere, ſiue differentiæ, ſiue cuiuſcunque alterius ſcientia ſit. Neque ſenſus igitur, ô Theætete, neque opinio vera, neque cum opinione vera aſſumpta ratio ſcientia eſt. THE. Non, vt videtur. SOC. Nunquid fœtus in nobis alius circa ſcientiam, ô amice, reſtat? an omnia iam peperimus? THE. Per Iouem plura quàm in me haberem, educente te protuli. SOC. Nónne cuncta nobis hæc ars obſtetricia, vana, educationéque indigna nata fuiſſe oſtēdit? THE. Omnino quidem. SOC. Si igitur aliorum deinceps plenum fœcundúmque te fieri contendes, prægnánſque euades, melioribus plenus eris propter præſentem diſcuſſionem. quod ſi fortè vacuus ſteriliſque manes, minus certè moleſtus familiaribus eris & moderatior & mitior, nequaquam quæ neſcis ſcire te putans. Tantùm quidem ars mea, nec aliud pręterea quicquam poteſt: nec ea noui quæ alij multi, quicunque magni atque mirandi viri, & ſunt, & fuerunt. Hanc verò obſtetriciam facultatem ego ac mater mea adeò ſortiti ſumus, illa quidem circa fœminas, ego autem circa adoleſcentes ingenuos atque honeſtos. Sed nunc iam eundum mihi eſt in regis porticum: nam Melitus in iudicium me vocauit. Cras ſummo mane, ô Theodore huc redibimus.

ΙΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΙΛΙΑΔΟΣ

Η, ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΧΑρακτῆρος. ἤ, Περὶ ποιητικῆς ἑρμηνείας.

Λογικός.

IO, SIVE, DE ILIADE,

VEL, DE POETICO CHAractere: ſiue, De poetarum exponendorum ratione.

Ad orationem ſiue rationem ſpectans.

SVMMA DIALOGI. *Docet hîc philoſophus nec Poeticam ipſam, nec ipſius interpretandi vim & facultatem, artis cuiuſdam principio & induſtria conſtare: ſed impetum quendam eſſe ſiue diuinum furorem. quo & poetæ & ipſorum interpretes rapiantur, vt rerum ſimulachra effingant, ipſarúmque naturam imitentur, & diuino quodam impetu concitati humanæ vitæ motus in theatrum quoddam deducant. Scopus igitur huius diſputationis eſt, originem & naturam poetices oſtendere. Cauſam autem primariam Plato ſtatuit Deum, id eſt Muſam, cuius vi etiam imperiti homines bonos aliquando verſus effundant.*

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΩΝ.

ΤΟΝ Ἴωνα χαίρειν. πόθεν τανῦν ἡμῖν ἐπιδεδήμηκας; ἢ οἴκοθεν, ἐξ Ἐφέσου; ΙΩΝ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐξ Ἐπιδαύρου ἐκ τῶν Ἀσκληπιείων. D ΣΩ. Μῶν καὶ ῥαψῳδῶν ἀγῶνα τιθέασι τῷ θεῷ οἱ Ἐπιδαύριοι; ΙΩΝ. Πάνυ γε, καὶ τῆς ἄλλης γε μουσικῆς. ΣΩ. Τί οὖν; ἠγωνίζου τι ἡμῖν; καὶ πῶς τι ἠγωνίσω; ΙΩΝ. Τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων ἠνεγκάμεθα, ὦ Σώκρατες. Σ. Εὖ λέγεις. ἄγε δὴ ὅπως καὶ τὰ Παναθήναια νικήσομεν. ΙΩΝ. Ἀλλ' ἔσται ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ. ΣΩΚ. Καὶ μὴν πολλάκις γε ἐζήλωσα ὑμᾶς τοὺς ῥαψῳδούς, ὦ Ἴων, τῆς τέχνης· τὸ γὰρ ἅμα μὲν τὸ σῶμα κεκοσμῆσθαι ἀεὶ πρέπον ὑμῶν εἶναι τῇ τέχνῃ, καὶ ὡς καλλίστοις φαίνεσθαι ἅμα δὲ ἀναγκαῖον εἶναι ἔν τε ἄλλοις ποιηταῖς διατρίβειν πολλοῖς καὶ ἀγα- E θοῖς, καὶ δὴ καὶ μάλιστα ἐν Ὁμήρῳ, τῷ ἀρίστῳ καὶ θειοτάτῳ τῶν ποιητῶν, καὶ τὴν τούτου διάνοιαν ἐκμανθάνειν, μὴ μόνον τὰ ἔπη, ζηλωτόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἂν γένοιτό ποτε ῥαψῳδός, εἰ μὴ συνείη τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, τὸν γὰρ ῥαψῳδόν, ἑρμηνέα δεῖ τοῦ ποιητοῦ τῆς διανοίας γίγνεσθαι τοῖς ἀκούουσι. τοῦτο δὲ καλῶς ποιεῖν, μὴ γιγνώσκοντα ὅ,τι λέγει ὁ ποιητής, ἀδύνατον. ταῦτα οὖν πάντα ἄξια ζηλοῦσθαι. ΙΩΝ. Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. ἐμοὶ γ' οὖν τοῦτο πλεῖστον ἔργον παρέσχε τῆς τέχνης· καὶ οἶμαι κάλλιστα ἀνθρώπων λέγειν περὶ Ὁμήρου· ὡς οὔτε Μητρόδωρος ὁ Λαμψακηνός, οὔτε Στησίμβροτος ὁ Θάσιος, οὔτε Γλαύκων, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν πώποτε γενομένων ἔσχεν εἰπεῖν οὕτω πολλὰς καὶ καλὰς διανοίας περὶ Ὁμήρου, ὅσας ἐγώ. ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὦ Ἴων. δῆλον γὰρ ὅτι οὐ F φθονήσεις μοι ἐπιδεῖξαι. ΙΩΝ. Καὶ μὴν ἄξιον ἀκοῦσαι, ὦ Σώκρατες, ὡς εὖ κεκόσμηκα τὸν Ὅμηρον. ὥστε οἶμαι ὑπὸ Ὁμηριδῶν ἄξιος εἶναι χρυσῷ στεφάνῳ στεφανωθῆναι. Σ. Καὶ μὴν ἐγὼ ἔτι ποιήσομαι σχολὴν ἀκροᾶσθαι σου. νῦν δέ μοι τοσόνδε ἀπόκριναι, πότερον περὶ Ὁμήρου μόνον δεινὸς εἶ, ἢ καὶ περὶ Ἡσιόδου καὶ Ἀρχιλόχου. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ περὶ Ὁμήρου μόνον. ἱκανὸν γάρ μοι δοκεῖ εἶναι. Σ. Ἔστι δὲ περὶ ὅτου Ὅμηρός τε καὶ Ἡσίοδος ταὐτὰ λέγετον; ΙΩΝ. Οἶμαι ἔγωγε καὶ πολλά. ΣΩ. Πότερον οὖν περὶ τούτων κάλλιον ἂν ἐξηγήσαιο ἃ Ὅμηρος λέγει, ἢ ἃ Ἡσίοδος; ΙΩΝ. Ὁμοίως ἂν περί γε τούτων, ὦ Σώκρατες, περὶ ὧν ταὐτὰ λέγουσι. ΣΩΚΡ. Τί δέ, ὧν πέρι μὴ ταὐτὰ λέγουσιν; οἷον περὶ G

SOCRATES, IO.

IONEM ſalucre iubeo. Vnde nunc ad nos aduenisti? Nunquid ex Epheſo patria venis? IO. Nullo pacto ô Socrates, ſed ex Epidauro ab Aſclepiis. SOC. Nunquid & rhapſodorum, id eſt, eorum, qui poëtarum carmina recitant, certamen Epidaurij Deo inſtituerunt? IO. Non in his ſolùm, ſed in alio quoque genere muſicæ. SOCR. Quid igitur, non tu nobis iſtic decertaſti? quomodo certaſtíne? IO. Prima, ô Socrates, certaminum præmia retulimus. SOC. Probè inquis. Age, vt in Palladis celebratione victoriam conſequamur. IO. Fient hæc quidem ſi deus voluerit. SOCR. Etenim, ô Io, artem veſtram ſemper plurimi feci, quòd & arti veſtræ conueniat vt ornetis corpus, & quàm pulcherrimi ſemper appareatis, tum quòd oporteat in plurimis atq; bonis poëtis, in Homero precipuè poëtarum omnium optimo diuiniſſimóque aſſiduè verſari, neque carmina illius ſolùm, verumetiam ſenſa perdiſcere. Nunquam enim aliquis in rhapſodum euaderet, niſi ea quę à poeta dicta ſunt intellexerit. Nam poëtæ mentem interpretari rhapſodum apud auditores oportet: quod quidem rectè fieri nequit, ſi quis poëtæ ſententiam ignorarit. Hæc verò omnia digna quæ æmulemur. IO. Vera dicis, ô Socrates: atque ego quidem in hoc plurimum elaboraui. præclariſſima ſanè præ cæteris de Homero me explicaturum profiteor, vt neque Metrodorus Lampſacenus, neque Steſimbrotus Thaſius, neque Glaucon, neque aliquis vnquã veterum tot támque pręclara Homeri ſenſa quot ego, exponere queat. SO. Rectè, ô Io. Conſtat enim quòd nulla inuidia prohibebit quin hæc mihi aperias. IO. Et auditu ſanè dignum eſt, ô Socrates, quàm vehementer Homerum exornarim. Vnde æquum eſſe cenſeo vt ab illis qui Homeri ſtudioſi ſunt, corona aurea coroner. SOC. Otium profectò te audiendi quandoque nanciſcar: nunc autem ad hoc vnum mihi reſponde, vtrum circa Homerum ſolùm, an etiam circa Heſiodum & Archilochum id poſſis. IO. Nequaquam, ſed circa Homerum ſolum. ſatis enim mihi eſſe videtur. SOC. Súntne aliqua de quibus Homerus & Heſiodus eadem referant? IO. Ac multa quidem eſſe arbitror. SOC. Vtrum melius ea quæ dicit Homerus, an quæ dicit Heſiodus explicares? IO. Æquè de vtriſq;, ô Socrates, in illis rebus in quibus eadem referunt. SO. Quid autem in his de quibus non eadē dicunt?

vtputa de vaticinio Homerus atque Heſiodus verba faciunt. IO. Et maximè quidem. SOCRA. Et in quo poëtæ iſti conſentiunt, diſcrepant, quando de vaticinio loquuntur, vtrum ipſe melius quàm peritus vates aliquis explicares? IO. Vates melius. SOCR. Si autem vates eſſes, non illa tantum in quibus conueniunt, verùm etiam in quibus diſſentiunt, exponere poſſes? IO. Patet. SOCR. Quid porrò? num circa Homerum vehemens facundúſque es? circa Heſiodum alióſque poëtas minimè? An Homerus de aliis rebus agit, quàm de iis quæ & alij poëtæ tractant? Nónne multa quæ ad bellum, & quæ ad conſuetudines bonorum inuicem, malorúmque, priuatorum atque opificum attinent, enarrauit? Et de diis quemadmodum ſecum inuicem, & cum hominibus verſantur, déque affectionibus cœleſtibus? item & de his quæ apud inferos ſunt, tum deorum & heroum generationes cecinit? Nónne circa hæc omnis Homeri poëſis verſatur? IO. Vera, ò Socrates, loqueris. SOCR. Nonne eadem cæteri poetæ decantant? IO. Eadem certè, ſed non ita cæteri vt Homerus. SOC. An fortè deterius? IO. Multò deterius. SOCR. Melius ergo Homerus? IO. Melius certè. SOCRAT. O Io, lepidum caput, cùm multi de numero verba faciunt, & eorum aliquis rectè dicit, nonne poteſt quiſpiam in ea re bene dicentem noſſe? IO. Poteſt. SOC. Nunquid ille ipſe, qui malè dicentem noſcit, an alius? IO. Ipſe idem. SOCRAT. An non hic eſt qui arithmetica arte eſt præditus? IO. Profectò. SOCRAT. Cùm multi de cibis, quales ſalubres ſint, loquuntur, & aliquis rectè ea de re loquitur, vtrum alius quidam bene dicentem quòd rectè, alius malè dicentem quòd malè dicat, animaduertet? an vnus, & idem? IO. Idem proculdubio. SOCR. Quis hic? quod illi nomen? IO. Medicus. SOCRAT. Nonne ſummatim dicimus, cùm plures eadem de re loquuntur, quòd vnus atque idem tam illum qui malè, quàm illum qui bene loquitur internoſcet: & niſi eum qui in eadem re aberrat, cognouerit, nunquam eum qui rectè ſentit agnoſcet? IO. Profectò. SOCR. An non ipſe idem in vtriſque peritus eſt? IO. Prorſus. SOCRAT. Homerum atque alios poetas, è quorum numero eſt Heſiodus, & Archilochus, eadem referre aſſeris? non tamen eodem modo, ſed melius Homerum, alios autem deterius? IO. Et vera loquor. SOC. Si illum qui bene dicit cognoſcis, eos qui malè dicunt, quòd errent intelligis. IO. Conuenit. SOCR. Si ergo dicamus, ô vir optime, Ionem circa Homerum alióſque poetas ſimiliter peritum eſſe atque vehementem, nequaquam errabimus: quandoquidem ipſe iudicem eundem idoneum eſſe circa omnes illos qui eadem in re verſantur, confitetur, poetas verò penè omnes eadem effingere. IO. Quamobrem igitur, ô Socrates, cùm de alio poeta quiſpiam diſſerit, neque mentẽ adhibeo, neque quicquam exiſtimatione dignũ dicere poſſum, ſed oſcito protinus atque torpeo: poſtquã verò Homeri quis mentionẽ fecerit, cõfeſtim excitor atque mentẽ adhibeo, ſuccedítque quicquid inſtituo. S. Nequaquam arduũ eſt, ô amice, huius cauſam cõiectare. Cõſtat enim quòd neque arte neque ſcientia de Homero ſcitè loqui potes. Nã ſi arte, de aliis omnibus poetis ſimiliter loqui valeres, poeſis enim totũ eſt. nónne? IO. Eſt certè. SOCR. Nonne poſtquam aliquis aliam quamnis artem integram comparauit, æquè de omnibus quæ ſub arte ſunt iudicat? Eadem quippe de omnibus artibus conſiderandi ratio eſt. Vis tibi referam qua ratione id dicam? IO. Opto per Iouem ô Socrates. Nam quoties vos ſapientes illos audiui, miro quodam gaudio ſtatim afficior. SOC. Velim, ô Io, vera diceres. Verùm ſapientes vos rhapſodi & hiſtriones eſtis, & illi quorum vos poemata decantatis. ego autem, nihil præter veritatem loquor, quemadmodum decet idiotam hominem. Nam id de quo paulo antè percontabar, intuere quàm leue ſit, & facile cognitu: adeò vt quiuis quod narrabam, percipere poſſit, eãdem per cætera eſſe conſiderationem, ſi quis artem ſibi integram comparauit. Exempli cauſa, nunquid pingendi ars totum quiddam eſt? IO. Eſt. SO. Nonne pictores multi, partim boni, partim mali, & ſunt & fuerunt? IO. Certè. SOC. Vidiſtíne aliquem qui & ea, quæ rectè, & quæ non rectè Polygnotus Aglaophõtis filius pinxit, ſufficienter oſtẽdere potuit: quæ verò pictores alij, non potuit: & ſi quis aliorum pictorum opus oſtenderit, obdormiat, neque facultas illi ad dicendum aliquid coniiciendúmque ſuppetat: cùm verò de Polygnoto, vel de vno quouis pictore ſit iudicandum, expergiſcatur, & mentem adhibeat, & facultatẽ dicendi habeat? IO. Non per Iouem. SO. Quid in fabris ſtatuariis? vidiſti quenquam qui ea quæ Dædalus Metionius, aut Epius Panopei filius, aut Theodorus Samius, vel alius quiſpiam ſtatuarum faber, bene eſt machinatus, exponere valeat, in aliorum verò ſculptorũ operibus torpeat atque obmuteſcat? IO. Per Iouem nunquam virum talem reperi. SOC. Atqui nec in tibiarum flatu vt arbitror, nec in pulſu citharæ, nec in illo ad citharam cantu, neque in rhapſodia virum intuitus eſt, qui Olympi opera, vel Thamyræ, vel Orphei, aut Ithacẽſis Phemij rhaſpodi exprimere poſſit, in operibus verò Ionis Epheſij deficiat, neq. percipere cõferréq. poſſit, quæ bene

Quæ ſint explicata in omni Homeri poëſi.

A μαντικῆς λέγει τι Ὅμηρός τε καὶ Ἡσίοδος; ΙΩΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τί οὖν; ὅσα τε ὁμοίως καὶ ὅσα διαφόρως περὶ μαντικῆς λέγετον τὼ ποιητὰ τούτω, πότερον σὺ κάλλιον ἂν ἐξηγήσαιο ἢ τῶν μάντεων τις τῶν ἀγαθῶν; ΙΩΝ. Τῶν μάντεων. ΣΩ. Εἰ δὲ σὺ ἦσθα μάντις, οὐκ, εἴπερ περὶ τῶν ὁμοίως λεγομένων οἷός τ' ἦσθα ἐξηγήσασθαι, καὶ περὶ τῶν διαφόρως λεγομένων ἠπίστω ἂν ἐξηγεῖσθαι; ΙΩΝ. Δῆλον ὅτι. ΣΩ. Τί οὖν ποτε περὶ μὲν Ὁμήρου δεινὸς εἶ, περὶ δὲ Ἡσιόδου, οὔ; οὐδὲ τῶν ἄλλων ποιητῶν; ἢ Ὅμηρος περὶ ἄλλων τινῶν λέγει ἢ ὧνπερ σύμπαντες οἱ ἄλλοι ποιηταί; οὐ περὶ πολέμου τε τὰ πολλὰ διελήλυθε, καὶ περὶ ὁμιλιῶν πρὸς ἀλλήλους ἀνθρώπων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, καὶ ἰδιωτῶν, καὶ δημιουργῶν· καὶ περὶ θεῶν πρὸς

B ἀλλήλους καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὁμιλούντων, ὡς ὁμιλοῦσι· καὶ περὶ τῶν οὐρανίων παθημάτων, καὶ περὶ τῶν ἐν ᾅδου· καὶ γενέσεις καὶ θεῶν καὶ ἡρώων; οὐ ταῦτά ἐστι περὶ ὧν Ὅμηρος τὴν ποίησιν πεποίηκεν; ΙΩ. Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. Σ. Τί δέ; οἱ ἄλλοι ποιηταὶ οὐ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων; Ι. Ναί· ἀλλ' ὦ Σώκρατες, οὐχ ὁμοίως πεποιήκασι καὶ Ὅμηρος. ΣΩ. Τί μήν; κάκιον; Ι. Πολύ γε. Σ. Ὅμηρος δὲ ἄμεινον; Ι. Ἄμεινον μέντοι νὴ Δία. Σ. Οὐκοῦν, ὦ φίλη κεφαλὴ Ἴων, ὅταν περὶ ἀριθμοῦ πολλῶν λεγόντων, εἷς τις ἄριστα λέγῃ, γνώσεται δήπου τις τὸν εὖ λέγοντα; Ι. Φημί. Σ. Πότερον οὖν ὁ αὐτὸς ὅσπερ καὶ τοὺς κακῶς λέγοντας; ἢ ἄλλος; Ι. Ὁ αὐτὸς δήπου. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ τὴν ἀριθμητικὴν τέχνην ἔχων, οὗτός ἐστι; Ι.

C Ναί. Σ. Τί δ' ὅταν πολλῶν λεγόντων περὶ ὑγιεινῶν σιτίων, ὁποῖά ἐστιν, εἷς τις ἄριστα λέγῃ, πότερον ἕτερος μέν τις τὸν ἄριστα λέγοντα γνώσεται, ὅτι ἄριστα λέγει· ἕτερος δὲ τὸν κάκιον, ὅτι κάκιον; ἢ ὁ αὐτός; Ι. Δῆλον δήπου, ὁ αὐτός. Σ. Τίς οὗτος; τί ὄνομα αὐτῷ; Ι. Ἰατρός. Σ. Οὐκοῦν ἐν κεφαλαίῳ λέγομεν ὡς ὁ αὐτὸς γνώσεται ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν, πολλῶν λεγόντων, ὅστις τε εὖ λέγει καὶ ὅστις κακῶς· ἢ, εἰ μὴ γνώσεται τὸν κακῶς λέγοντα, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸν εὖ, περί γε τοῦ αὐτοῦ. Ι. Οὕτως. Σ. Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς γίγνεται δεινὸς περὶ ἀμφοτέρων; Ι. Ναί. Σ. Οὐκοῦν σὺ φὴς καὶ Ὅμηρον καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς (ἐν οἷς καὶ Ἡσίοδος καὶ Ἀρχίλοχός ἐστι) περί γε τῶν αὐτῶν λέγειν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως; ἀλλὰ τὸν μὲν, εὖ γε· τοὺς δὲ, χεῖρον; Ι.

D Καὶ ἀληθῆ λέγω. Σ. Οὐκοῦν εἴπερ τὸν εὖ λέγοντα γιγνώσκεις, καὶ τοὺς χεῖρον λέγοντας γιγνώσκοις ἂν ὅτι χεῖρον λέγουσιν. Ι. Ἔοικέ γε. Σ. Οὐκοῦν, ὦ βέλτιστε, ὁμοίως τὸν Ἴωνα λέγοντες, περὶ Ὁμήρου τε δεινὸν εἶναι καὶ περὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν, οὐχ ἁμαρτησόμεθα· ἐπειδή γε αὐτὸς ὁμολογεῖ τὸν αὐτὸν ἔσεσθαι κριτὴν ἱκανὸν πάντων, ὅσοι ἂν περὶ τῶν αὐτῶν λέγωσι· τοὺς δὲ ποιητὰς σχεδὸν ἅπαντας τὰ αὐτὰ ποιεῖν. Ι. Τί οὖν ποτε τὸ αἴτιον, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὅταν μέν τις περὶ ἄλλου του ποιητοῦ διαλέγηται, οὔτε προσέχω τὸν νοῦν, ἀδυνατῶ τε καὶ ὁτιοῦν συμβαλέσθαι λόγου ἄξιον, ἀλλ' ἀτεχνῶς νυστάζω· ἐπειδὰν δέ τις περὶ Ὁμήρου μνησθῇ, εὐθύς τε ἐγρήγορα καὶ προσέχω τὸν νοῦν, καὶ εὐπορῶ ὅ,τι λέγω; Σ. Οὐ χαλεπὸν τοῦτό γε εἰκάσαι, ὦ ἑταῖρε· ἀλλὰ παντὶ δῆλον ὅτι τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ

E περὶ Ὁμήρου λέγειν ἀδύνατος εἶ. εἰ γὰρ τέχνῃ οἷός τε ἦσθα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν ἁπάντων λέγειν οἷός τ' ἂν ἦσθα. ποιητικὴ γάρ πού ἐστι τὸ ὅλον· ἢ οὔ; Ι. Ναί. Σ. Οὐκοῦν ἐπειδὰν λάβῃ τις καὶ ἄλλην τέχνην ἡντινοῦν ὅλην, ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς σκέψεως ἐστὶ περὶ ἁπασῶν τῶν τεχνῶν. πῶς τοῦτο λέγω, δέῃ τί μου ἀκοῦσαι, ὦ Ἴων; Ι. Ναὶ μὰ τὸν Δία ὦ Σώκρατες, ἔγωγε. χαίρω γὰρ ἀκούων ὑμῶν τῶν σοφῶν. Σ. Βουλοίμην ἄν σε ἀληθῆ λέγειν, ὦ Ἴων. ἀλλὰ σοφοὶ μέν πού ἐστε ὑμεῖς οἱ ῥαψῳδοὶ καὶ οἱ ὑποκριταί, καὶ ὧν ὑμεῖς ᾄδετε τὰ ποιήματα. Ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ τἀληθῆ λέγω, οἷον εἰκὸς ἰδιώτην ἄνθρωπον. ἐπεὶ καὶ περὶ τούτου οὗ νῦν ἠρόμην σε,

F θέασαι ὡς φαῦλον καὶ ἰδιωτικόν ἐστι, καὶ παντὸς ἀνδρὸς γνῶναι, ὃ ἔλεγον τὴν αὐτὴν εἶναι σκέψιν, ἐπειδάν τις ὅλην τέχνην λάβῃ. λάβωμεν γὰρ τῷ λόγῳ. γραφικὴ γάρ τίς ἐστι τέχνη τὸ ὅλον; Ι. Ναί. Σ. Οὐκοῦν καὶ γραφεῖς πολλοὶ καί εἰσι καὶ γεγόνασιν ἀγαθοὶ καὶ φαῦλοι; ΙΩ. Πάνυ γε. Σ. Ἤδη οὖν τινα εἶδες ὅστις περὶ μὲν Πολυγνώτου τοῦ Ἀγλαοφῶντος δεινός ἐστιν ἀποφαίνειν ἃ εὖ τε γράφει καὶ ἃ μή, περὶ δὲ τῶν ἄλλων γραφέων ἀδύνατος; καὶ ἐπειδὰν μέν τις τὰ τῶν ἄλλων ζωγράφων ἔργα ἐπιδεικνύῃ, νυστάζει τε καὶ ἀπορεῖ, καὶ οὐκ ἔχει ὅ,τι συμβάληται· ἐπειδὰν δὲ περὶ Πολυγνώτου, ἢ ἄλλου ὅτου βούλει τῶν γραφέων, ἑνὸς μόνου,

G δέῃ ἀποφήνασθαι γνώμην, ἐγρήγορέ τε καὶ προσέχει τὸν νοῦν, καὶ εὐπορεῖ ὅ,τι εἴπῃ; Ι. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐ δῆτα. Σ. Τί δέ; ἐν ἀνδριαντοποιίᾳ ἤδη τιν' εἶδες, ὅστις περὶ μὲν Δαιδάλου τοῦ Μητίονος, ἢ Ἐπειοῦ τοῦ Πανοπέως, ἢ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου, ἢ ἄλλου τινὸς ἀνδριαντοποιοῦ, ἑνὸς πέρι, δεινός ἐστιν ἐξηγεῖσθαι ἃ εὖ πεποίηκεν· ἐν δὲ τοῖς τῶν ἄλλων ἀνδριαντοποιῶν ἔργοις ἀπορεῖ τε καὶ νυστάζει, οὐκ ἔχων ὅ,τι εἴπῃ; ΙΩΝ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐδὲ τοῦτον ἑώρακα. ΣΩ. Ἀλλὰ μήν, ὥς γ' ἐγὼ οἶμαι, οὐδ' ἐν αὐλήσει γε, οὐδὲ ἐν κιθαρίσει, οὐδὲ ἐν κιθαρῳδίᾳ, οὐδὲ ἐν ῥαψῳδίᾳ, οὐδεπώποτ' εἶδες ἄνδρα ὅστις περὶ μὲν Ὀλύμπου δεινός ἐστιν ἐξηγεῖσθαι, ἢ περὶ Θαμύρου, ἢ περὶ Ὀρφέως, ἢ περὶ Φημίου τοῦ Ἰθακησίου ῥαψῳδοῦ· περὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ἐφεσίου ἀπορεῖ, καὶ οὐκ ἔχει συμβαλέσθαι ἅ τε

οὖ ῥαψῳ

οὐ ῥαψῳδεῖ καὶ ἃ μή. ΙΩ. Οὐκ ἔχω σοι περὶ τούτου ἀντιλέγειν, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐμαυτῷ σύνοιδα, ὅτι περὶ Ὁμήρου κάλλιστ' ἀνθρώπων λέγω καὶ εὐπορῶ, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες με φασὶν εὖ λέγειν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων, οὔ. καίτοι ὅρα τοῦτο τί ἐστι. ΣΩ. Καὶ ὁρῶ, ὦ Ἴων, καὶ ἔρχομαί γέ σοι ἀποφαινόμενος ὅ μοι δοκεῖ τοῦτο εἶναι. ἔστι γὰρ τοῦτο τέχνη μὲν, οὐκ ὂν παρὰ σοὶ περὶ Ὁμήρου εὖ λέγειν (ὃ νῦν δὴ ἔλεγον) θεία δὲ δύναμις ἥ σε κινεῖ ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ, ἣν Εὐριπίδης μὲν Μαγνῆτιν ὠνόμασεν, οἱ δὲ πολλοὶ, Ἡρακλείαν. καὶ γὰρ αὕτη ἡ λίθος οὐ μόνον αὐτοὺς τοὺς δακτυλίους ἄγει τοὺς σιδηροῦς, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐντίθησι τοῖς δακτυλίοις ὥστε δύνασθαι ταὐτὸν τοῦτο ποιεῖν ὅπερ ἡ λίθος, ἄλλους ἄγειν δακτυλίους· ὥστ' ἐνίοτε ὁρμαθὸς μακρὸς πάνυ σιδηρίων καὶ δακτυλίων ἐξ ἀλλήλων ἤρτηται· πᾶσι δὲ τούτοις ἐξ ἐκείνης τῆς λίθου ἡ δύναμις ἀνήρτηται. οὕτω δὲ καὶ ἡ Μοῦσα ἐνθέους μὲν ποιεῖ αὐτὴ, διὰ δὲ τῶν ἐνθέων τούτων ἄλλων ἐνθουσιαζόντων, ὁρμαθὸς ἐξαρτᾶται. πάντες γὰρ οἵ τε τῶν ἐπῶν ποιηταὶ οἱ ἀγαθοὶ, οὐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἔνθεοι ὄντες καὶ κατεχόμενοι, πάντα ταῦτα τὰ καλὰ λέγουσι ποιήματα. καὶ οἱ μελοποιοὶ οἱ ἀγαθοὶ ὡσαύτως, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες οὐκ ἔμφρονες ὄντες ὀρχοῦνται· οὕτω καὶ οἱ μελοποιοὶ, οὐκ ἔμφρονες ὄντες τὰ καλὰ μέλη ταῦτα ποιοῦσιν, ἀλλ' ἐπειδὰν ἐμβῶσιν εἰς τὴν ἁρμονίαν καὶ εἰς τὸν ῥυθμὸν, βακχεύουσι, καὶ κατεχόμενοι, ὥσπερ αἱ βάκχαι, ἀρύονται ἐκ τῶν ποταμῶν μέλι καὶ γάλα, κατεχόμεναι, ἔμφρονες δὲ οὖσαι, οὔ. καὶ τῶν μελοποιῶν ἡ ψυχὴ τοῦτο ἐργάζεται ὅπερ αὐτοὶ λέγουσι. λέγουσι γὰρ δή που πρὸς ἡμᾶς οἱ ποιηταὶ ὅτι ἀπὸ κρηνῶν μελιρρύτων, ἐκ Μουσῶν κήπων τινῶν καὶ ναπῶν δρεπόμενοι τὰ μέλη ἡμῖν φέρουσιν, ὥσπερ αἱ μέλιτται, καὶ αὐτοὶ οὕτω πετόμενοι. καὶ ἀληθῆ λέγουσι. κοῦφον γὰρ χρῆμα ποιητής ἐστι, καὶ πτηνὸν, καὶ ἱερόν· καὶ οὐ πρότερον οἷός τε ποιεῖν πρὶν ἂν ἔνθεός τε γένηται καὶ ἔκφρων, καὶ ὁ νοῦς μηκέτι ἐν αὐτῷ ἐνῇ. ἕως δ' ἂν τουτὶ ἔχῃ τὸ κτῆμα, ἀδύνατος πᾶν ποιεῖν ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ χρησμῳδεῖν. ἅτε οὖν οὐ τέχνῃ ποιοῦντες, καὶ πολλὰ λέγουσι καὶ καλὰ περὶ τῶν πραγμάτων, ὥσπερ σὺ περὶ Ὁμήρου· ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ τοῦτο μόνον οἷός τε ἕκαστος ποιεῖν καλῶς, ἐφ' ὃ ἡ Μοῦσα αὐτὸν ὥρμησεν· ὁ μὲν, διθυράμβους· ὁ δὲ, ἐγκώμια· ὁ δὲ, ὑπορχήματα· ὁ δ' ἔπη, ὁ δ' ἰάμβους. τὰ δ' ἄλλα φαῦλος αὐτῶν ἕκαστός ἐστιν. οὐ γὰρ τέχνῃ ταῦτα λέγουσιν, ἀλλὰ θείᾳ δυνάμει. ἐπεὶ εἰ περὶ ἑνὸς τέχνῃ καλῶς ἠπίσταντο λέγειν, κἂν περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. διὰ ταῦτα δὲ ὁ θεὸς, ἐξαιρούμενος τούτων τὸν νοῦν, τούτοις χρῆται ὑπηρέταις, καὶ τοῖς χρησμῳδοῖς, καὶ τοῖς μάντεσι τοῖς θείοις· ἵνα ἡμεῖς οἱ ἀκούοντες εἰδῶμεν ὅτι οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ ταῦτα λέγοντες, οὕτω πολλοῦ ἄξια, οἷς νοῦς μὴ πάρεστιν, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτός ἐστιν ὁ λέγων. διὰ τούτων δὲ φθέγγεται πρὸς ἡμᾶς. μέγιστον δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ Τύννιχος ὁ Χαλκιδεὺς, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν πώποτ' ἐποίησε ποίημα, ὅτου τις ἂν ἀξιώσειε μνησθῆναι, τὸν δὲ Παίωνα ὃν πάντες ᾄδουσι, σχεδόν τι πάντων μελῶν κάλλιστον· ἀτεχνῶς (ὅπερ αὐτὸς λέγει) εὕρημά τι Μουσῶν. ἐν τούτῳ γὰρ δὴ μάλιστα μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι ἡμῖν ἵνα μὴ διστάζωμεν ὅτι οὐκ ἀνθρώπινά ἐστι τὰ καλὰ ταῦτα ποιήματα, οὐδὲ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θεῖα καὶ θεῶν· οἱ δὲ ποιηταὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἑρμηνῆς εἰσὶ τῶν θεῶν, κατεχόμενοι ἐξ ὅτου ἂν ἕκαστος κατέχηται. ταῦτα ἐνδεικνύμενος ὁ θεὸς, ἐξεπίτηδες διὰ τοῦ φαυλοτάτου ποιητοῦ τὸ κάλλιστον μέλος ᾖσεν. ἢ οὐ δοκῶ σοι ἀληθῆ λέγειν, ὦ Ἴων; ΙΩΝ. Ναὶ μὰ τὸν Δία, ἔμοιγε. ἅπτει γάρ πώς μου τοῖς λόγοις τῆς ψυχῆς, ὦ Σώκρατες· καί μοι δοκοῦσι θείᾳ μοίρᾳ ἡμῖν παρὰ τῶν θεῶν ταῦτα οἱ ἀγαθοὶ ποιηταὶ ἑρμηνεύειν. Σ. Οὐκοῦν ὑμεῖς αὖ οἱ ῥαψῳδοὶ τὰ τῶν ποιητῶν ἑρμηνεύετε. ΙΩΝ. Καὶ τοῦτο ἀληθὲς λέγεις. Σ. Οὐκοῦν ἑρμηνέων ἑρμηνεῖς γίγνεσθε. ΙΩΝ. Παντάπασί γε. Σ. Ἔχε δὴ, καί μοι τόδε εἰπὲ ὦ Ἴων, καὶ μὴ ἀποκρύψῃ ὅ,τι ἄν σε ἔρωμαι. ὅταν εὖ εἴπῃς ἔπη, καὶ ἐκπλήξῃς μάλιστα τοὺς θεωμένους, ἢ τὸν Ὀδυσσέα ὅταν ἐπὶ τὸν οὐδὸν ἐφαλλόμενον ᾄδῃς, ἐκφανῆ γιγνόμενον τοῖς μνηστῆρσι, καὶ ἐκχέοντα τοὺς ὀϊστοὺς πρὸ τῶν ποδῶν, ἢ Ἀχιλλέα ἐπὶ τὸν Ἕκτορα ὁρμῶντα, ἢ καὶ τῶν περὶ Ἀνδρομάχην ἐλεεινῶν τι, ἢ περὶ Ἑκάβην, ἢ περὶ Πρίαμον· τότε πότερον ἔμφρων εἶ, ἢ ἔξω σαυτοῦ γίγνῃ; καὶ παρὰ τοῖς πράγμασιν οἴεταί σου εἶναι ἡ ψυχὴ οἷς λέγεις ἐνθουσιάζουσα, ἢ ἐν Ἰθάκῃ οὖσιν, ἢ ἐν Τροίᾳ, ἢ ὅπως ἂν καὶ τὰ ἔπη ἔχῃ; ΙΩΝ. Ὡς ἐναργές μοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες, τὸ τεκμήριον εἶπες. οὐ γάρ σε ἀποκρυψάμενος ἐρῶ. ἐγὼ γὰρ, ὅταν ἐλεεινόν τι λέγω, δακρύων ἐμπίπλανται μου οἱ ὀφθαλμοί· ὅταν τε φοβερὸν ἢ δεινὸν, ὀρθαὶ αἱ τρίχες ἵστανται ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ ἡ καρδία πηδᾷ. Σ. Τί οὖν φῶμεν, ὦ Ἴων; ἔμφρονα εἶναι τότε τοῦτον τὸν ἄνθρωπον ὃς ἂν κεκοσμημένος ἐσθῆτι ποικίλῃ καὶ χρυσοῖς στεφάνοις κλαίῃ τ' ἐν θυσίαις καὶ ἑορταῖς, μηδὲν ἀπολωλεκὼς τούτων, ἢ φοβῆται, πλέον ἢ ἐν δισμυρίοις ἀνθρώποις ἑστηκὼς φιλίοις, μηδενὸς ἀποδύοντος, ἢ ἀδικοῦντος; ΙΩΝ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐ πάνυ, ὦ Σώκρατες, ὥς γε τἀληθὲς εἰρῆσθαι. Σ. Οἶσθα οὖν ὅτι καὶ τῶν θεατῶν τοὺς πολλοὺς ταὐτὰ ταῦτα ὑμεῖς ἐργάζεσθε; Ι. Καὶ μάλα καλῶς οἶδα. καθορῶ γὰρ ἑκάστοτε αὐτοὺς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ βήματος κλαίοντάς τε καὶ δεινὸν ἐμβλέποντας, καὶ συνθαμβοῦντας τοῖς λεγομένοις. δεῖ γάρ με καὶ σφόδρ' αὐτοῖς τὸν νοῦν προσέχειν ὡς ἐὰν μὲν κλαίοντας αὐτοὺς καθίσω, αὐτὸς γελάσομαι, ἀργύριον λαμβάνων·

A & quæ contrà modulatur. i o. Quid in hoc tibi contradicam
non habeo,ſed tamen mihi ipſi conſcius ſum , me præ cæteris
hominibus pulcherrima de Homero referre, neq; deeſſe mi-
hi dicendi copiam : alios verò omnes hac in re me laudare,in
cæteris verò nequaquam. Tu verò quídnam hoc ſit vide. s o.
Video,ô Io , & quod mihi id eſſe videtur,tibi aperire incipiã.
Vt bene de Homero loquaris ars tibi nõ præſtat, vt modò di-
cebam , ſed diuina vis eſt quæ te mouet , ſicut in lapide quem
Magnetem Euripides nominauit , nonnulli Heracliũ vocant.
Qui lapis non ſolũ ferreos anulos trahit, ſed vim etiam anulis
ipſis infundit,qua hoc idem efficere poſſint , ac perinde vt la-
B pis,alios anulos trahere. Vnde longa plerunque concatenatio
ferri , & anulorum inuicem pendet, & omnibus his ex illo la-
pide vis attrahitur. Ita ipſa Muſa poëtas diuino inſtinctu con-
citat,poëtæ conciti alios furore corripiunt. Quare ex his om-
nibus ſeries ipſa contexitur. Omnes itaq; epici poëtæ bonis
non arte,ſed diuino afflatu capti omnia iſta præclara poëmata
& melici boni ſimiliter dicunt:vt Corybantes non ſana men-
te ſaltant,ita melici poëtæ egregij non ſana mente hos cantus
effingunt : ſed vbi in harmoniam , & rythmum inſurgunt , &
rapti bacchantur,quemadmodum bacchantes fœminę,men-
C te non ſana,mel & lac ex fluminibus hauriunt,ſana autẽ men-
te haurire nequeunt , idque tum efficit melicorum animus ,
quod ipſi narrant. Aiunt enim nobis poëtæ , quòd è fontibus
quibus mel ſcaturit , haurientes , & à Muſarum viridariis col-
libúſque decerpentes carmina ad nos afferant , quemadmo-
dum mel ex floribus apes,& inſtar apum volare ſe dicũt. Qua
in re vera loquuntur:rés enim leuis,volatilis,atque ſacra poë-
ta eſt,neque canere prius poteſt quàm deo plenus , & extra ſe
poſitus,& à mente alienatus ſit. Nam quandiu mente quis va-
let,neque fingere carmina,neque dare oracula quiſquam po-
teſt. Non arte igitur aliqua hæc præclara canũt,quæ tu de Ho-
D mero refers , ſed ſorte diuina id quiſque rectè efficere poteſt,
ad quod Muſa quempiam incitauit. Hic Dithyrambos,ille lau
des alicuius,hic Hyporchemata choreáſque,alius carmina,a-
lius item iambos canit. Ad cætera verò illorum quiſque rudis
& ineptus eſt. Non enim arte,ſed diuina vi hæc dicunt. Nam ſi
de vno quoquam horum per artem rectè loqui ſcirent,de cę-
teris quoque omnibus idem poſſent. Ob hanc verò cauſam
Deus illis mentem ſurripiens , ipſis tanquam miniſtris vtitur
oraculorúmque nunciis , & diuinis vatibus , vt nos qui audi-
mus , percipiamus non eos eſſe qui tam digna referunt , cùm
ſuæ mentis compotes minimè ſint,ſed hęc deum loqui,& per
E hos nobis hæc inclamare. Huic autem rei euidentiſſimo argu
mento eſſe poteſt Tynnichus Chalcidenſis,qui antea poëma
nullum memoria dignum compoſuerat : hymnum autem in
Apollinem quem omnes cantant,omniũ ferme cantilenarum
pulcherrimum, Muſarũ inſpiratione inueniſſe ſe dicit. In hoc
maximè deus oſtendiſſe videtur nobis diſputandum non eſſe,
quin præclara hæc poëmata, diuina deorúmque potius quàm
humana hominúmque ſint opera : poëtæ autẽ nihil aliud ſint,
quàm deorum interpretes,dũ ſunt furore correpti,à quocun-
que tandem numine quis corripiatur. Quod quidem deus o-
ſtendere volens , de induſtria per ineptiſſimum poëtam, pul-
F cherrimam cecinit melodiã. An non vera tibi referre videor?
i o. Mihi certè per Iouem. Atq. animũ meum his ſermonibus
Socrates demulces,& afficis. At diuina quadã ſorte à diis poë-
tæ inſignes hæc nobis interpretari videntur. s. Nónne vos rha
pſodi poëtarũ ſcripta interpretamini? i o. Vera narras. s o. An
non interpretum interpretes eſtis? i. Sumus. s o. Animaduer-
te quid velim,& hoc mihi reſponde,ô Io:neq. id de quo te in-
terrogabo,mihi occultaueris. Cũ aptè carmina refers, & ſtu-
pore perculſos reddis ſpectantes,ſiue dũ Vlyſſem in limẽ inſi-
lientem cantas,& procis palàm ſe oſtendentẽ , atque ſagittas
ante pedes effundẽtẽ, ſiue Achillẽ impetũ in Hectora facien-
G tem,ſeu dum miſerabile quiddam,& querulum circa Andro-
machen,vel Hecubam,vel Priamum profers,vtrũ tunc men-
tis es compos ? An à mente alienatus? & rebus geſtis quas re-
fers afflatus animus intereſſe illis ſe cogitat, ſiue in Ithaca, ſi-
ue apud Troiam ſint geſta,ſeu quocunque aliò te carmina ra-
piant? i o. Perſpicuam mihi coniecturam , ô Socrates,attuliſti,
neque id occultaturus tibi recenſebo. Quoties enim miſera-
bile quicquam dico , lacrymis implentur oculi. Cùm aliquid
terribile, aut vehemens,arrectæ propter terrorem comæ eri-
guntur,& cor ſalit. s. Nunquid mentis compotem eum virum
tunc eſſe aſſerimus , qui in ſacrificiis & celebrationibus pul-
H chra veſte aureíſque coronis ornatus ploret , cũ nihil horum
amiſerit ? aut nimis trepidet is,qui inter viginti millia hominũ
ſibi amicorum ſit conſtitutus , nemine eum vel exuente , vel
iniuria afficiente? i o. Non per Iouem,ô Socrates,ſi vera fateri velimus. s o c r. Nónne ſpectantium multitudinem iiſdem
his rebus afficitis? i o. Sanè plurimum:atque aſpicio ſemper ſupernè ab ipſo ſuggeſto, & flentes,& toruum tuentes , atque his
quæ narrantur, ſtupefactos. Et oportet me valde mentẽ iis adhibere. Nam ſi lacrymas excutiã,ipſe argentũ ſuſcipiens, ridebo:

Videtur hoc á-
gere vt oſtẽdat
nec ipſum Ho-
merum ex arte
ſcripſiſſe , ſed
diuina quadam
ingenij vi fre-
tum.

Poetę,deorũ
interpretes.

Odyſſ. χ.

Iliad. χ.

ſinautem riſum illis moueam, ipſe argentum amittens, flebo. A
s o. Vidéſne ſpectatorem eſſe, anulorum extremum, illorum
inquam quos ſub magnete lapide vim inuicem ſuſcipere re-
ferebam? Medius aūt es tu recitator, & mimus: primus autem
eſt ipſe poëta: deus verò per omnes iſtos hominum animum
quocunque vult, trahit, dum inuicē vim ſuſpendit, & traiicit:
ex quo velut ex illo lapide ſeries longa dependet, qua è latere
gradatim nectuntur hi qui in choro ſaltant, & præceptores &
ſubpræceptores, huiúſve catenæ à Muſa anuli ſuſpenduntur,
poëtarum autem hic ex alia, ille rurſus ex alia muſa ſuſpendi-
tur. Vocamus autem id nos mente capi, quod quidem illi pro-
ximum eſt. Nam ab his vtique primis anulis qui poëtæ ſunt: a- B
lij rurſus ab aliis corripiuntur, diuiníque fiunt: nōnulli ab Or-
pheo, à Muſæo alij: nec pauci ab Homero occupantur, atque
tenentur, quorum ô Io, vnus es qui ab Homero furore corre-
ptus es. Et ſi quis ſcripta alterius poëtæ cecinerit, ob-
dormiſcis, atque tibi dicendis deeſt facultas ſi quis verò
huius poëtæ decantauerit melodiam, confeſtim excitaris,
animus ſalit, & dicendi facultas ſufficit. non enim arte ne-
que ſcientia, ſed diuina quadam ſorte, & mentis occu-
patione, ea quæ de Homero dicis, recenſes. Et quemadmo-
dum Corybantes illam duntaxat melodiam acutè ſentiunt, C
quę illius dei eſt à quo rapiuntur, ad eúmque concentum de-
centibus verbis & figuris abundant, alios verò contemnunt:
ita & tu, ô Io, ſi quis Homeri mentionem fecerit, es in dicen-
do facundus, in aliis verò tibi copia deeſt. Eius itaque quod
quęrebas quāobrē circa Homerū copioſus es, circa alios defi-
cis, hęc eſt cauſa, quoniā non arte, ſed diuina ſorte grauis es
Homeri laudator. I o. Rectè dicis, ô Socrates: admirarer tamen
ſi tam acutè diſſereres, vt mihi prorſus perſuaderes me cùm
lymphatus atq. furens ſum, Homerū laudibus celebrare, neq;
enim furens vt arbitror tibi viderer, ſi me de Homero verba D
facientē audires. s. Atqui audire volo, neq. tamen prius quàm
mihi reſponderis ex iis quibus de Homerus dicit, quę potiſſi-
mū bene dicat, non enim de omnib. I o. Optimè noſti, ô So-
crates, quòd de omnibus. s. Non tamē ea bene tractas, quę tu
quidem ignoras, Homerus aūt ſcribit. I o. Quęnā iſta ſunt, quæ
Homerus quidē narrat, ego autem neſcio? s. Nónne ſæpenu-
mero multa de artibus explicat: velut de aurigaria diſciplina.
ſi meminero, illius carmina tibi recitabo. I o. At ego referam:
memini enim. s. Dic mihi quæ mandat Neſtor Antilocho filio,
cum illū monet vt in equeſtri curſu, gratia Patrocli inſtituto,
Iliad. ψ. cautè flectat equos. I o. *Declina ad læuā paulū, dextrúmque iugalem* E

Vrge plagis minitans, manibus quoque lora remitte.
Cúmque metam attigeris flectatur læuus in arcum,
Donec ad extremum circli peruenerit axis
Vltimus, ac medium vita, nec tangito ſaxum.

s o. Sufficiunt hęc, ô Io. Recténe an contrà in his carminibus
Homerus loquatur, vtrum melius medicus, an auriga percipe
ret? I o. Auriga proculdubio. s. Vtrum arte hoc iudicium fiat,
an alio quopiam? I o. Non alio certè quàm arte. s. Nónne cui-
que arti facultas à deo tribuitur certi cuiuſdam operis iudi-
candi? neq. enim ea quæ gubernatoria arte cognoſcimus, me- F
dicina quoq. percipiemus. I o. Non certè. s. Neque etiam quę
medicina perſpicimus, architectura animaduertemus. I. Non
ſanè. s. An nō ſimiliter in omnibus artibus quę vna quadā arte
cōprehendimus, alia minimè comprehēdemus? Sed hoc prius
mihi reſponde. Aliā & aliam artem eſſe aſſeris? I o. Aſſero. s.
Nunquid eadem tu qua ego coniectura artes diſcernis? Nam
ipſe quidem cū hæc aliarum, illa aliarum rerum ſcientia eſt,
hanc aliam, illam aliam artem voco. Tu verò? I o. Et ego. s. Si
enim eiſdē de rebus ſcientia eſſet, cur hanc aliā, & illā aliā vo-
caremus? quandoquidē eadē ab vtriſq. cognoſcerētur. Quem- G
admodū à me percipitur quinque eſſe hos digitos, & tu ſicuti
ego hoc idē animaduertis. Vnde ſi te rogarem, vtrū eadē arte
arithmetica, an alia hæc eadē cognoſcamus, reſpōderes vtiq.
quòd eadē. I. Certè. s. Dic quod paulo interrogaueram, vtrum
ſecundū omnes artes videatur tibi dicēdū, quòd eadē arte, ea-
dē cognoſci neceſſariū ſit, alia verò arte nō eadē, ſed alia quę
dā, quādoquidē ars alia ipſa eſt. I. Ita mihi videtur, ô Socrates.
s. Si quis artē aliquā aſſequutus non fuerit, dicta vel facta hu-
ius artis bene diſcernere nequaquā poterit. I. Vera narras. s.
Ea carmina quæ tu retuliſti, ſiue bene ſiue malè ab Homero
canantur, vtrū tu melius, an auriga perciperet? I. Auriga. s o. H
Recitator enim es, non auriga. I. Nēpe. s. Recitatoria verò fa-
cultas ab aurigaria alia eſt. I. Videlicet. s. Quòd ſi alia ars eſt,
aliarū quoq. rerū ſcientia eſt. I. Aliarū profectò. s. Quid verò
Iliad. λ. cùm Homerus illud affert, q̄ Hecamede Neſtoris pellex ſaucio
Machaoni medelæ potionē porrigit, cui vinū Pramniū infun-
dit, inſuper atterit caſeum caprinū æneo quodā inſtrumento,
farinam quoque caſeo miſcet, & ad hæc cepe obſonij loco ap-
ponit? Recténe an contrà hæc ab Homero dicantur, vtrum

A ἐὰν δὲ γελῶντας, αὐτὸς κλαύσομαι, ἀργύριον ἀπολλύς. ΣΩ. Οἶσθα οὖν
ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ θεατὴς, τῶν δακτυλίων ὁ ἔσχατος, ὧν ἐγὼ ἔλεγον ὑπὸ τῆς
Ἡρακλεώτιδος λίθου ἀπ' ἀλλήλων τὴν δύναμιν λαμβάνειν; ὁ δὲ μέ-
σος, σὺ ὁ ῥαψῳδὸς καὶ ὑποκριτής· ὁ δὲ πρῶτος, αὐτὸς ὁ ποιητής. ὁ δὲ
θεὸς διὰ πάντων τούτων ἕλκει τὴν ψυχὴν ὅποι ἂν βούληται τῶν ἀνθρώ-
πων, ἀνακρεμαννὺς ἐξ ἀλλήλων τὴν δύναμιν, καὶ ὥσπερ ἐκ τῆς λίθου
ἐκείνης ὁρμαθὸς πάμπολυς ἐξήρτηται χορευτῶν τε καὶ διδασκάλων καὶ
ὑποδιδασκάλων, ἐκ πλαγίου ἐξηρτημένων, τῶν τῆς μούσης ἐκκρεμαμέ-
νων δακτυλίων· καὶ ὁ μὲν τῶν ποιητῶν, ἐξ ἄλλης Μούσης, ὁ δὲ ἐξ ἄλλης ἐ-
ξήρτηται. ὀνομάζομεν δὲ αὐτὸ, κατέχεται. τὸ δέ ἐστι παραπλήσιον· ἔχεται
B γάρ. ἐκ δὲ τούτων τῶν πρώτων δακτυλίων, τῶν ποιητῶν ἄλλοι ἐξ ἄλλου
αὖ ἠρτημένοι εἰσὶ, καὶ ἐνθουσιάζουσιν, οἱ μὲν, ἐξ Ὀρφέως, οἱ δὲ, ἐκ Μου-
σαίου· οἱ δὲ πολλοὶ ἐξ Ὁμήρου κατέχονταί τε καὶ ἔχονται· ὧν σὺ, ὦ Ἴων,
εἷς εἶ, καὶ κατέχῃ ἐξ Ὁμήρου. καὶ ἐπειδὰν μέν τις ἄλλου του ποιητοῦ ᾄ-
δῃ, καθεύδεις τε καὶ ἀπορεῖς ὅ, τι λέγῃς· ἐπειδὰν δὲ τούτου τοῦ ποιητοῦ
φθέγξηταί τις μέλος, εὐθὺς ἐγρήγορας, καὶ ὀρχεῖταί σου ἡ ψυχὴ, καὶ εὐπο-
ρεῖς ὅ, τι λέγῃς. οὐ γὰρ τέχνῃ οὐδ' ἐπιστήμῃ περὶ Ὁμήρου λέγεις ἃ λέ-
γεις, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ καὶ κατακωχῇ· ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες ἐκείνου
μόνου αἰσθάνονται τοῦ μέλους ὀξέως, ὃ ἂν ᾖ τοῦ θεοῦ ἐξ ὅτου ἂν κατέχων-
C ται, καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέλος καὶ σχημάτων καὶ ῥημάτων εὐποροῦσι, τῶν δὲ
ἄλλων οὐ φροντίζουσιν. οὕτω καὶ σὺ, ὦ Ἴων, περὶ μὲν Ὁμήρου ὅταν τις
μνησθῇ, εὐπορεῖς, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀπορεῖς. τούτου δ' ἐστὶ τὸ αἴτιον ὅ μ'
ἐρωτᾷς, διότι σὺ περὶ μὲν Ὁμήρου εὐπορεῖς, περὶ δὲ τῶν ἄλλων, οὔ· ὅτι οὐ
τέχνῃ, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ, Ὁμήρου δεινὸς εἶ ἐπαινέτης. ΙΩΝ. Σὺ μὲν εὖ
λέγεις, ὦ Σώκρατες· θαυμάζοιμι μέντ' ἂν εἰ οὕτως εὖ εἴποις, ὥστε με
ἀναπεῖσαι ὡς ἐγὼ κατεχόμενος καὶ μαινόμενος Ὅμηρον ἐπαινῶ. οἶμαι δὲ
οὐδ' ἂν σοὶ δόξαιμι εἴ μου ἀκούσαις λέγοντος περὶ Ὁμήρου. ΣΩ. Καὶ
μὴν ἐθέλω γε ἀκοῦσαι, οὐ μέντοι πρότερον πρὶν ἄν μοι ἀποκρίνῃ τόδε·
D ὧν Ὅμηρος λέγει, περὶ τίνος εὖ λέγει. οὐ γὰρ δή που περὶ ἁπάντων γε. Ι.
Εὖ ἴσθι, ὦ Σώκρατες, οὐδὲν ὂν περὶ ὅτου οὔ. ΣΩ. Οὐ δή που καὶ περὶ τού-
των ὧν σὺ μὲν τυγχάνεις οὐκ εἰδὼς, Ὅμηρος δὲ λέγει. ΙΩΝ. Καὶ ταῦτα
ποῖά ἐστιν, ἃ Ὅμηρος μὲν λέγει, ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα; ΣΩ. Οὐ καὶ περὶ τεχνῶν
μέντοι λέγει πολλαχοῦ Ὅμηρος καὶ πολλά; οἷον καὶ περὶ ἡνιοχείας. ἐὰν
μνησθῶ τὰ ἔπη, ἐγώ σοι φράσω. ΙΩΝ. Ἀλλ' ἐγὼ ἐρῶ. ἐγὼ γὰρ μέμνημαι.
ΣΩ. Εἰπὲ δή μοι ἃ λέγει Νέστωρ Ἀντιλόχῳ τῷ υἱεῖ, παραινῶν εὐλαβη-
θῆναι τὴν καμπὴν ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ τῇ ἐπὶ Πατρόκλῳ.

Κλινθῆναι δὲ (φησὶ) τὸ αὐτὸς ἐϋξέστῳ ἐνὶ δίφρῳ,
Ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν. ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
E Κένσαι ὁμοκλήσας· εἶξαί τέ οἱ ἡνία χερσίν.
Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω,
Ὡς μή τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι
Κύκλου ποιητοῖο· λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν.

ΣΩΚ. Ἀρκεῖ. ταῦτα δὴ, ὦ Ἴων, τὰ ἔπη εἴτε ὀρθῶς λέγει Ὅμηρος, εἴτε
μὴ, πότερος ἂν γνοίη ἄμεινον; ἰατρὸς, ἢ ἡνίοχος; ΙΩΝ. Ἡνίοχος δήπου.
ΣΩ. Πότερον ὅτι τέχνην ταύτην ἔχει, ἢ κατ' ἄλλο τι; ΙΩΝ. Οὔκ· ἀλλ'
ὅτι τέχνην. ΣΩ. Οὐκοῦν ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν ἀποδέδοταί τι ὑπὸ τοῦ θεοῦ
ἔργον οἵᾳ τε εἶναι γιγνώσκειν. οὐ γάρ που ἃ κυβερνητικῇ γιγνώσκομεν, γνω-
F σόμεθα καὶ ἰατρικῇ. ΙΩΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐδέ γε ἃ ἰατρικῇ, ταῦτα καὶ
τεκτονικῇ. ΙΩΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὕτω καὶ κατὰ πασῶν τῶν τε-
χνῶν, ἃ τῇ ἑτέρᾳ τέχνῃ γιγνώσκομεν, οὐ γνωσόμεθα τῇ ἑτέρᾳ. τόδε δέ
μοι πρότερον τούτου ἀποκρίνου· τὴν μὲν, ἑτέραν φῂς εἶναί τινα τέχνην,
τὴν δ' ἑτέραν; ΙΩΝ. Ναί. ΣΩ. Ἆρα, ὥσπερ ἐγὼ τεκμαιρόμενος, ὅταν
ἡ μὲν, ἑτέρων πραγμάτων ᾖ ἐπιστήμη, ἡ δ' ἑτέρων, οὕτω καλῶ τὴν μὲν,
ἄλλην, τὴν δὲ, ἄλλην τέχνην, οὕτω καὶ σύ; ΙΩΝ. Ναί. ΣΩΚ. Εἰ γάρ
που τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐπιστήμη εἴη τις, τί ἂν τὴν μὲν, ἑτέραν φαί-
μεν εἶναι, τὴν δ', ἑτέραν, ὁπότε γε ταὐτὰ εἴη εἰδέναι ἐπ' ἀμφοτέρων; ὥσ-
G περ ἐγώ τε γιγνώσκω ὅτι πέντε εἰσὶν οὗτοι οἱ δάκτυλοι, καὶ σὺ, ὥσπερ
ἐγὼ, περὶ τούτων ταὐτὰ γιγνώσκεις. καὶ εἴ σε ἐγὼ ἐροίμην εἰ τῇ αὐτῇ
τέχνῃ γιγνώσκομεν τῇ ἀριθμητικῇ τὰ αὐτὰ ἐγώ τε καὶ σὺ, ἢ ἄλλῃ, φαίης
ἂν δήπου τῇ αὐτῇ. ΙΩΝ. Ναί. ΣΩΚ. Ὃ τοίνυν ἄρτι ἔμελλον ἐρή-
σεσθαί σε, νυνὶ εἰπὲ, εἰ κατὰ πασῶν τῶν τεχνῶν οὕτω σοι δοκεῖ, τῇ μὲν αὐ-
τῇ τέχνῃ τὰ αὐτὰ ἀναγκαῖον εἶναι γιγνώσκειν, τῇ δ' ἑτέρᾳ, μὴ τὰ αὐτά·
ἀλλ' εἴπερ ἄλλη ἐστὶν, ἀναγκαῖον καὶ ἕτερα γιγνώσκειν. Ι. Οὕτω μοι δοκεῖ,
ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν, ὅστις ἂν μὴ ἔχῃ τινὰ τέχνην, ταύτης
τῆς τέχνης τὰ λεγόμενα ἢ πραττόμενα καλῶς γιγνώσκειν οὐχ οἷός τ' ἔ-
σται. ΙΩΝ. Ἀληθῆ λέγεις. Σ. Πότερον οὖν περὶ τῶν ἐπῶν ὧν εἶπες, εἴτε
H καλῶς λέγει Ὅμηρος εἴτε μὴ, σὺ κάλλιον γνώσῃ ἢ ἡνίοχος; ΙΩΝ. Ἡνίο-
χος. Σ. Ῥαψῳδὸς γάρ που εἶ, ἀλλ' οὐχ ἡνίοχος. Ι. Ναί. Σ. Ἡ δὲ ῥαψῳ-
δικὴ τέχνη ἑτέρα ἐστὶ τῆς ἡνιοχικῆς; ΙΩΝ. Ναί. Σ. Εἰ ἄρα ἑτέρα, περὶ
ἑτέρων καὶ ἐπιστήμη πραγμάτων ἐστί. ΙΩΝ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Τί δὲ
δὴ, ὅταν Ὅμηρος λέγῃ ὡς τετρωμένῳ τῷ Μαχάονι Ἑκαμήδη ἡ Νέ-
στορος παλλακὴ κυκεῶνα πίνειν δίδωσι; καὶ λέγει πως οὕτως, Οἴνῳ
Πραμνείῳ (φησὶν) ἐπὶ δ' αἴγειον κνῆ τυρὸν Κνήστι χαλκείῃ· παρὰ δὲ
κρόμυον ποτῷ ὄψον. ταῦτα εἴτε ὀρθῶς λέγει Ὅμηρος, εἴτε μὴ, πότερον

ἰατρικῆς ἐστι διαγνῶναι καλῶς, ἢ ῥαψῳδικῆς; ΙΩΝ. Ἰατρικῆς. ΣΩΚ. Τί δὲ, ὅταν λέγῃ Ὅμηρος,

Ἡ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκέλη ἐς βυσσὸν ἵκανεν,
Ἥ τε κατ᾽ ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμμεμαυῖα,
Ἔρχεται ὠμηστῇσι μετ᾽ ἰχθύσι πῆμα φέρουσα·

ταῦτα πότερον φῶμεν ἁλιευτικῆς εἶναι τέχνης μᾶλλον κρῖναι ἢ ῥαψῳδικῆς, ἅττα λέγει; καὶ εἴτε καλῶς, εἴτε μή; ΙΩΝ. Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἁλιευτικῆς. ΣΩΚ. Σκέψαι δὴ, σοῦ ἐρομένου, εἰ ἔροιό με, ἐπειδὴ τοίνυν, ὦ Σώκρατες, τούτων τῶν τεχνῶν ἐν Ὁμήρῳ εὑρίσκεις ἃ προσήκει ἑκάστῃ διακρίνειν, ἴθι μοι ἔξευρε καὶ τὰ τοῦ μάντεώς τε καὶ μαντικῆς, ποῖά ἐστιν ἃ προσήκει αὐτῷ οἵῳ τ᾽ εἶναι διαγιγνώσκειν, εἴτε εὖ εἴτε κακῶς πεποίηται. σκέψαι ὡς ῥᾳδίως τε καὶ ἀληθῆ ἐγώ σοι ἀποκρινοῦμαι. πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἐν Ὀδυσσείᾳ λέγει· οἷον καὶ ἃ ὁ τῶν Μελαμποδιδῶν λέγει μάντις πρὸς τοὺς μνηστῆρας Θεοκλύμενος,

Δαιμόνιοι, τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμέων
Εἰλύαται κεφαλαί τε, πρόσωπά τε, νέρθε τε γυῖα·
Οἰμωγὴ δὲ δέδηε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί·
Εἰδώλων δὲ πλέον πρόθυρον, πλείη δὲ καὶ αὐλὴ,
Ἱεμένων ἔρεβόσδε ὑπὸ ζόφον· ἠέλιος δὲ
Οὐρανοῦ ἐξαπόλωλε, κακὴ δ᾽ ἐπιδέδρομεν ἀχλύς.

Πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐν Ἰλιάδι· οἷον καὶ ἐπὶ τειχομαχίᾳ. λέγει γὰρ καὶ ἐνταῦθα,

Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἐπ᾽ ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων·
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ζωὸν, ἔτ᾽ ἀσπαίροντα· καὶ οὔπω λήθετο χάρμης.
Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω. ὁ δ᾽ ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε,
Ἀλγήσας ὀδύνῃσι· μέσῳ δ᾽ ἐγκάββαλ᾽ ὁμίλῳ·
Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο.

Ταῦτα φήσω καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ μάντει προσήκειν καὶ σκοπεῖν καὶ κρίνειν. ΙΩΝ. Ἀληθῆ γε σὺ λέγων, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Καὶ σύ γε, ὦ Ἴων, ἀληθῆ ταῦτα λέγεις. ἴθι δὴ, καὶ σὺ ἐμοὶ, ὥσπερ ἐγώ σοι ἐξέλεξα καὶ ἐξ Ὀδυσσείας καὶ ἐξ Ἰλιάδος, ὁποῖα τοῦ μάντεώς ἐστι, καὶ ὁποῖα τοῦ ἰατροῦ, καὶ ὁποῖα τοῦ ἁλιέως, οὕτω καὶ σὺ ἐμοὶ ἔκλεξον (ἐπειδὴ καὶ ἐμπειρότερος εἶ ἐμοῦ τῶν Ὁμήρου) ὁποῖα τοῦ ῥαψῳδοῦ ἐστιν, ὦ Ἴων, καὶ τῆς τέχνης τῆς ῥαψῳδικῆς, ἃ τῷ ῥαψῳδῷ προσήκει καὶ σκοπεῖσθαι καὶ διακρίνειν παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. ΙΩΝ. Ἐγὼ μέν φημι, ὦ Σώκρατες, ἅπαντα. ΣΩΚ. Οὐ σύ γε ἔφης, ὦ Ἴων, ἅπαντα. ἢ οὕτως ἐπιλήσμων εἶ; καίτοι οὐκ ἂν πρέποι γε ἐπιλήσμονα εἶναι ῥαψῳδὸν ἄνδρα. ΙΩΝ. Τί δὲ δὴ ἐπιλανθάνομαι; ΣΩΚΡΑΤ. Οὐ μέμνησαι ὅτι ἔφησθα τὴν ῥαψῳδικὴν τέχνην ἑτέραν εἶναι τῆς ἡνιοχικῆς; ΙΩΝ. Μέμνημαι. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ ἑτέραν οὖσαν ἕτερα γνώσεσθαι ὡμολόγεις; ΙΩΝ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκ ἄρα πάντα γε γνώσεται ἡ ῥαψῳδικὴ, κατὰ τὸν σὸν λόγον, οὐδὲ ὁ ῥαψῳδός. ΙΩΝ. Πλήν γε ἴσως τὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Τὰ τοιαῦτα δὲ λέγεις, πλὴν τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν σχεδόν. ἀλλὰ ποῖα δὴ γνώσεται, ἐπειδὴ οὐχ ἅπαντα; Ι. Ἃ πρέπει (οἶμαι ἔγωγε) ἀνδρὶ εἰπεῖν, καὶ ὁποῖα γυναικί· καὶ ὁποῖα δούλῳ, καὶ ὁποῖα ἐλευθέρῳ· καὶ ὁποῖα ἀρχομένῳ, καὶ ὁποῖα ἄρχοντι. Σ. Ἆρα ὁποῖα ἄρχοντι, λέγεις, ἐν θαλάττῃ χειμαζομένου πλοίου, πρέπει εἰπεῖν, ὁ ῥαψῳδὸς γνώσεται κάλλιον ἢ ὁ κυβερνήτης; ΙΩΝ. Οὔκ· ἀλλὰ ὁ κυβερνήτης τοῦτό γε. ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ ὁποῖα ἄρχοντι κάμνοντι πρέπει εἰπεῖν ὁ ῥαψῳδὸς γνώσεται κάλλιον ἢ ὁ ἰατρός; ΙΩΝ. Οὐδὲ τοῦτο. ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ οἷα δούλῳ πρέπει, λέγεις; ΙΩΝ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οἷον βουκόλῳ λέγεις δούλῳ ἃ πρέπει εἰπεῖν, ἀγριαινουσῶν βοῶν παραμυθουμένῳ, ὁ ῥαψῳδὸς γνώσεται, ἀλλ᾽ οὐχ ὁ βουκόλος; ΙΩΝ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλ᾽ οἷα γυναικὶ πρέποντά ἐστιν εἰπεῖν ταλασιουργῷ περὶ ἐρίων ἐργασίας; ΙΩΝ. Οὔ. ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλ᾽ οἷα ἀνδρὶ πρέπει εἰπεῖν γνώσεται στρατηγῷ, στρατιώταις παραινοῦντι; ΙΩΝ. Ναὶ, τὰ τοιαῦτα γνώσεται ὁ ῥαψῳδός. ΣΩΚΡ. Τί δαί; ἡ ῥαψῳδικὴ τέχνη, στρατηγική ἐστι; ΙΩΝ. Γνοίην γοῦν ἂν ἔγωγε οἷα στρατηγὸν πρέπει εἰπεῖν. ΣΩΚ. Ἴσως γὰρ εἶ καὶ στρατηγικὸς, ὦ Ἴων. καὶ γὰρ εἰ ἐτύγχανες ἱππικὸς ὢν ἅμα καὶ κιθαριστικὸς, ἔγνως ἂν ἵππους εὖ καὶ κακῶς ἱππαζομένους. ἀλλ᾽ εἴ σ᾽ ἐγὼ ἠρόμην, ποτέρᾳ δὴ τέχνῃ, ὦ Ἴων, γιγνώσκεις τοὺς εὖ ἱππαζομένους ἵππους; ᾗ ἱππεὺς εἶ, ἢ ᾗ κιθαριστής; τί ἄν μοι ἀπεκρίνου; ΙΩΝ. Ἧι ἱππεὺς, ἔγωγ᾽ ἄν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εἰ καὶ τοὺς εὖ κιθαρίζοντας διεγίγνωσκες, ὡμολόγεις ἂν, ᾗ κιθαριστὴς εἶ, ταύτῃ διαγιγνώσκειν, ἀλλ᾽ οὐχ ᾗ ἱππεύς. ΙΩΝ. Ναί. ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ στρατιωτικὰ γιγνώσκεις, πότερον ᾗ στρατηγικὸς εἶ γιγνώσκεις, ἢ ᾗ ῥαψῳδὸς ἀγαθός; ΙΩΝ. Οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ διαφέρειν. ΣΩΚΡ. Πῶς οὐδὲν λέγεις διαφέρειν; μίαν λέγεις τέχνην εἶναι τὴν ῥαψῳδικὴν καὶ στρατηγικὴν, ἢ δύο; ΙΩΝ. Μία ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ὅστις ἄρα ἀγαθὸς ῥαψῳδός ἐστιν, οὗτος καὶ ἀγαθὸς στρατηγὸς τυγχάνει ὤν. ΙΩΝ. Μάλιστα, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ ὅστις ἀγαθὸς στρατηγὸς τυγχάνει ὢν, ἀγαθὸς καὶ ῥαψῳδός ἐστιν. ΙΩΝ. Οὐκ αὖ μοι δοκεῖ τοῦτο. ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μὲν δοκεῖ σοι, ὅστις γε ἀγαθὸς ῥαψῳδὸς, καὶ στρατηγὸς ἀγαθὸς εἶναι; ΙΩΝ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν σὺ τῶν Ἑλλήνων ἄριστος ῥαψῳδὸς εἶ;

A medicinæ artis an recitatoriæ iudicium eſt? ɪ o. Medicinæ. s o. Quid cùm Homerus dicit, Iliad.ω.

In mare ſe merſit retis Thaumantias inſtar,
Quod trahit ad fundum plumbi ſubtexta grauedo
Muniti cornu ſortem dans piſcibus atram.

hæc quid ſibi velint, & vtrum rectè an contrà dicantur, nónne ars piſcatorum meliùs quàm recitatorum animaduertet? ɪ o. Conſtat quòd ars piſcatorum id iudicat. s o c. Si præterea me ita rogares, poſtquam, ô Socrates, in Homeri carminibus inueniſti quæ cuique iſtarum quæ dictæ ſunt, artium iudicāda ſunt, age iam mihi reperias quenā à vate vaticinióque iudicari cōueniat, B rectène an contrà ab Homero ſint dicta: aduerte quàm facilè ac verè tibi reſpondeam. Sæpenumero in Odyſſea ſcribit, præſertim ea quæ Melampodorum vates Theoclymenus aduerſus procos fatur, *O miſeri, quid nunc heu vobis imminet atri,* Odyſſ.υ.

Dum mollem noctu capitis per membra ſoporem,
Cuncta fremunt luctu, reſonat plangoribus æther:
Sciſſáque triſta madent lacrymis manantibus ora.
Veſtibulum plenum eſt ſimulacris, omnis & aula.
Sub tenebris erebus riget, extinctóque per orbem
Lumine velatur triſti caligine cœlum.

Sæpenumero etiam in Iliade, vt in murorum expugnatione, C quæ ad vatem pertinent, tangit. Ibi enim ſic inquit, Iliad.μ.

Certabant Danai Troiæ perrumpere muros,
Altiuolans Iouis pendebat deſuper ales,
Vnguibus incuruis rubrum complexa draconem.
Pellebátque acies in læuam, tum ferus ille
Reſpirans, & adhuc transfixo pectore luctans,
Ore petens aquilam perſtrinxit vulnere guttur.
Illa dolens anguem dimiſit in agmina lapſum,
Sauciáque in ventos pennis ſublata refugit.

Hæc equidem dicam, & alia huiuſmodi à vate conſideranda, iudicādáque eſſe. ɪ o. Et vera quidē dices, ô Socrates. s o. Et tu, D ô Io, vera narras. Agē quemadmodū tibi ex Odyſſea, & Iliade excerpſi quæ ad vatem, quæ ad medicum, quæ ad piſcatorem pertinere videntur, ſic & tu qui maiorē in Homeri ſcriptis peritiam habes, eligas & adducas in mediū, quæ ſunt recitatoris propria, quæ præter alios homines ipſi cōſiderare iudicaréque conuenit. ɪ o. Omnia, ô Socrates, aſſero. s o c. Non omnia tu ſuprà dicebas, ô Io. Num ita obliuioſus es? Atqui non decet recitatorē hominem obliuioſum eſſe. ɪ o. Quídnam obliuiſcor? s o. Non memoria tenes artē recitādi aliā ab aurigaria dixiſſe? ɪ o. Teneo. s o c. Nónne cùm alia ſit, alia cognituram es confeſſus? ɪ o. Profectò. s o c. Non igitur omnia percipiet ſecundum ſer- E monem tuum ars recitandi, neque ipſe etiam recitator. ɪ o. Imò omnia præter talia quædā. s o. Cū præter talia quædā dicis, præter ea quæ aliarum artium ſunt fermè ſignificas. Sed quænam cognoſcet, poſtquā non omnia noſcit? ɪ o. Quæ decens eſt vt vir loquatur, quæ mulier, ſeruus, liber, ſubiectus, princeps, hæc omnia noſcet. s o c. Quod decens eſt vt princeps in mari naui tēpeſtate iactata afferat, recitatórne magis quàm gubernator cognoſcet? ɪ o. Nō, ſed gubernator melius hoc percipiet. s o c. Sed ea quę decens eſt, vt princeps in morbo loquatur, recitator melius quàm medicus intelliget? ɪ o. Neque hæc. s o c. Sed ea quæ ſeruo conueniunt, dicis? ɪ o. Certè. Scilicet quæ de- F cens eſt, vt dicat ſeruus bubulcus, dum de furentibus & efferatis bobus confabulatur, recitator ipſe, non bubulcus cognoſcet? ɪ o. Nequaquam. s o c r a. Nunquid ea quæ decens eſt, vt mulier de lanificio textori referat? ɪ o. Non. s o c. Ea quæ decens eſt, vt vir dux exercitus dicat, dū milites hortatur, cognoſcet? ɪ o. Talia profectò ſunt, quæ recitator cognoſcit. s. Nunquid ars recitatoria eadem eſt, quæ & imperatoris? ɪ o. Intelligerem equidem, ſi opus eſſet, quæ imperatorem loqui decet. s o c. Forte enim & imperator es Ion. Nam ſi equeſtri, & citharœdica ſimul diſciplina polleres, illos qui benè, & qui malè equitant, cognoſceres. Et ſi te interrogarem, ô Io, vtrum arte G equeſtri, an arte citharœdi illos qui bene equitant, cognoſcis. quid mihi reſponderes? ɪ o. Arte equeſtri. s o. Quòd ſi eos qui bene pulſant citharam, cognoſceres, confitereris illos non equeſtri, ſed citharœdica diſciplina cognoſcere? ɪ o. Proculdubio. s o c r. Cùm verò quæ ad imperatorem ſpectant, intelligas, vtrum imperatoria, an recitatoria iſta calles? ɪ o. Nihil mihi referre videtur. s o c. Quomodo nihil referre dicis? Imperatoriam, & recitatoriam artem, vnámne, an duas ponis? ɪ o. Vna mihi videtur. s o c r. Quicunque igitur bonus eſt recitator, etiam bonus imperator erit? ɪ o. Et maximè quidem, ô Socrates. s o c. Num & qui exercitus imperator eſt optimus, H idem recitator eſt bonus? ɪ o. Non arbitror. s o c r. Illud tamen admittis, quòd quiſquis recitator bonus eſt, bonus eſt imperator. ɪ o. Valde. s o c. Nónne Græcorum optimus eſt recitator?

io. Planè, ô Socrates. soc. Nunquid Grecorum optimus es imperator? io. Certè, ô Socrates. Hæc enim in Homeri ſcriptis didici. so. Cur igitur per deos, cùm ſis optimus Græcorum omnium dux exercitus, optimúſque recitator, paſſim carmina modularis, militas autem nuſquam? nunquid tibi videtur recitator aurea corona decoratus plurimum vſui eſſe Græcis, imperator aũt nullo pacto? io. Noſtra, ô Socrates, ciuitas, veſtræ ſubeſt, à vobíſque gubernatur, & idcirco imperatore nõ indiget. Veſtra autem & Lacedæmoniorũ reſpub. me nunquã in exercitus ducem eligeret. Idoneos enim duces vos eſſe putatis. s. O optime Io, Apollodorum Cyzicenum non cognoſcis? io. Quem Apollodorum? so. Illum ſcilicet, quem ſæpe Athenienſes, quamuis hoſpes eſſet, imperatorem delegerunt, & Phanoſthenẽ Andrium, & Heraclidem Clazomeniũ. Quibus hæc ciuitas, licet peregrinis, quia viri præſtantes habentur, imperia, aliáſque poteſtates mandat. Ionem verò Epheſiũ imperatorem non decernet, neque honore afficiet, ſi virtute preſtare viſus fuerit? Quid verò, nónne vos Epheſij priſca origine Athenieſes eſtis, Epheſúſque nulla ciuitate eſt inferior? Sed tu, ô Io, ſiquidem vera prædicas, & ſcientia artéque potes Homerũ laudare, iniuria me afficis: quippe qui profeſſus multa & pulchra Homeri ſcire, téque oſtenſurum mihi pollicitus, me nunc decipis, ac permultum abeſt, vt oſtendas. ſiquidẽ nec quæ ſint iſta, quorũ peritus es, nec qua ſis facultate inſtructus, aperire vis, me diu iam obſecrãte. cæterum tanquam Proteus varius variè mutaris, ſurſum, deorſum, in omnia te vertens, adeò vt poſtremo me ſubterfugiens, Imperator euaſeris, ne mihi oſtendas quãta facultate in Homeri ſapientia promulganda ſis præditus. Si enim arte tibi hoc ineſt, quemadmodum nunc dixi, pollicitúſque exponere decipis, certè iniurius es. Sin autem cares arte, & ſorte quadam diuina ab Homero raptus, cùm nihil intelligas, multa & pulchra circa poetam hũc dicis, vt ego de te iudicabam, non facis iniuriam. Elige vtrum mauis, iniuſtus homo, an diuinus à nobis exiſtimari. io. Lõgè differt, ô Socrates, & multo pulchrius eſt iudicari diuinum. so. Hoc itaq. quod pulchrius eſt, tibi à nobis tribuitur, ô Io, te ſcilicet diuinũ potius quàm artificioſum Homeri laudatorẽ eſſe.

A ΙΩΝ. Πολύ γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἦ καὶ στρατηγικὸς, ὦ Ἴων, τῶν Ἑλλήνων ἄριστος εἶ; ΙΩΝ. Εὖ ἴσθι, ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτά γε ἐκ τῶν Ὁμήρου μαθών. ΣΩ. Τί δή ποτ' οὖν πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Ἴων, ἀμφότερα ἄριστος ὢν τῶν Ἑλλήνων, καὶ στρατηγὸς καὶ ῥαψῳδὸς, ῥαψῳδεῖς μὲν περιιὼν τοῖς Ἕλλησι, στρατηγεῖς δ' οὔ; ἢ ῥαψῳδοῦ μὲν δοκεῖ σοι χρυσῷ στεφάνῳ ἐστεφανωμένου πολλὴ χρεία εἶναι τοῖς Ἕλλησι, στρατηγοῦ δὲ, οὐδεμία; ΙΩΝ. Ἡ μὲν γὰρ ἡμετέρα, ὦ Σώκρατες, πόλις ἄρχεται ὑπὸ ὑμῶν καὶ στρατηγεῖται, καὶ οὐδὲν δεῖται στρατηγοῦ· ἡ δὲ ὑμετέρα καὶ ἡ Λακεδαιμονίων οὐκ ἄν με ἕλοιτο στρατηγόν. αὐτοὶ γὰρ οἴεσθε ἱκανοὶ εἶναι. ΣΩΚ. Ὦ βέλτιστε Ἴων, Ἀπολλόδωρον οὐ γιγνώσκεις τὸν Κυζικηνόν; ΙΩΝ. Ποῖον τοῦτο; ΣΩ. Ὃν Ἀθηναῖοι πολλάκις ἑαυτῶν στρατηγὸν ᾕρηνται ξένον ὄντα· καὶ B Φανοσθένη τὸν Ἄνδριον, καὶ Ἡρακλείδην τὸν Κλαζομένιον, οὓς ἤδη ἡ πόλις ξένους ὄντας, ἐνδειξαμένους ὅτι ἄξιοι λόγου εἰσὶν, καὶ εἰς στρατηγίας καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἄγει· Ἴωνα δ' ἄρα τὸν Ἐφέσιον οὐχ αἱρήσεται στρατηγὸν, καὶ τιμήσει, ἐὰν δοκῇ ἄξιος λόγου εἶναι; τί δέ; οὐκ Ἀθηναῖοι μέν ἐστε οἱ Ἐφέσιοι τὸ ἀρχαῖον, καὶ ἡ Ἔφεσος οὐδεμιᾶς ἐλάττων πόλεως; Ἀλλὰ σὺ γὰρ, ὦ Ἴων, εἰ μὲν ἀληθῆ λέγεις, ὡς τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ οἷός τε εἶ Ὅμηρον ἐπαινεῖν, ἀδικεῖς· ὅστις ἐμοὶ ὑποσχόμενος ὡς πολλὰ καὶ καλὰ περὶ Ὁμήρου ἐπίστασαι, καὶ φάσκων ἐπιδείξειν, ἐξαπατᾷς με· καὶ πολλοῦ δεῖς ἐπιδεῖξαι, ὅς γε οὐδὲ ἅττα ἐστὶ ταῦτα περὶ ὧν δεινὸς εἶ, ἐθέλεις εἰπεῖν, πάλαι ἐμοῦ λιπαροῦντος· ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς, παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω· ἕως τελευτῶν C διαφυγών με, στρατηγὸς ἀνεφάνης, ἵνα μὴ ἐπιδείξῃς ὡς δεινὸς εἶ τὴν περὶ Ὁμήρου σοφίαν. εἰ μὲν οὖν τεχνικὸς ὢν (ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον) περὶ Ὁμήρου ὑποσχόμενος ἐπιδείξειν ἐξαπατᾷς με, ἄδικος εἶ· εἰ δὲ μὴ τεχνικὸς εἶ, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ κατεχόμενος ἐξ Ὁμήρου, μηδὲν εἰδὼς, πολλὰ καὶ καλὰ λέγεις περὶ τοῦ ποιητοῦ, ὥσπερ ἐγὼ εἶπον περὶ σοῦ, οὐδὲν ἀδικεῖς. ἑλοῦ οὖν πότερα βούλει νομίζεσθαι ὑπὸ ἡμῶν ἄδικος ἀνὴρ εἶναι, ἢ θεῖος. ΙΩΝ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες. πολὺ γὰρ κάλλιον τὸ θεῖον νομίζεσθαι. Σ. Τοῦτο τοίνυν τὸ κάλλιον ὑπάρχει σοι παρ' ἡμῖν, ὦ Ἴων, θεῖον εἶναι καὶ μὴ τεχνικὸν περὶ Ὁμήρου ἐπαινέτην.

SOPHISTA, SIVE, DE EO QVOD EST.

Ad rationem ſiue orationem ſpectans.

ΣΟΦΙΣΤΗΣ, Η, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ.

Λογικός.

SVMMA DIALOGI. *Platoni propoſitum eſt in hoc dialogo docere definitionem Sophiſtæ, & quidem ita vt illius cum philoſopho diſcrimen oſtendat. Theſis igitur eſt, Quidnam ſit Sophiſta: vt diſertis verbis vltima diſputationis clauſula ait. Ad primarium illum finem demonſtrandum accedit copioſiſſimus & grauiſſimus locus De Ente, vel De eo quod eſt. Itaque duplex eſt Dialogi titulus: vnus ſcopum vniuerſæ diſputationis oſtendit, nimirum Sophiſta: alter aduentitium illum locum, qui ad principem primariámque quæſtionem illuſtrandam adiungitur, indicat. Et quo ordine hæc propoſita ſunt, eodem etiam pertractantur. Quoniam enim vi diſputationis euicerat philoſophus, Sophiſtam eſſe imaginarium quendam artificem, qui in falſarum rerum commentis verſetur, id eſt, ea quæ minimè ſunt, doceat tanquam vera, atque illo modo hominum animos falſis opinionibus irretiat atque inuoluat: naſcitur grauiſſima quæſtio, Quî fieri poſſit vt ea quæ non ſunt, doceat Sophiſta. Hic ideo copioſiùs exponit Plato quidnam ſit* τὸ ὄν, *quoniam (ex contrariorum doctrina) ens cognoſcendum eſt ei qui quid ſit non ens, velit rectè intelligere. Hactenus ergo agit Plato de Ente, vt nimirum Sophiſtæ definitio perſpiciatur.*

THEODORVS, SOCRATES, HOSPES ELEATES,

Qui fortè Meliſſus eſt.

THEÆTETVS.

VENIMVS, ô Socrates, & ipſi pulchrè, quemadmodum heri inter nos conuenit, & hoſpitem hunc nobiſcum ducimus: Eleatem quidẽ natione, longè verò alterũ ac diſſimilem à Parmenide & Zenone ſuis æqualibus, philoſophum autem excellentẽ. soc. Fortè, ô Theodore, dum virũ hoſpitem tecum ducere credis, deum quẽdam ducis. Inquit enim Homerus, cùm deos alios, tum maximè hoſpitalem deũ, inter homines qui iuſti pudoris participes ſunt, verſari, & hominũ contumelias iniuriáſque inſpicere. Te forſitan & hic è ſuperis vnus huc ſecutus eſt, vt nos qui à diſputandi rationibus aberramus, animaduertat atque corripiat: ipſe redargutionis quidam deus. th. Haud mos hic, ô Socrates, huius hoſpitis. Sed modeſtior eſt, quàm hi qui contentionibus ſtudent. Mihíque videtur Deus, cùm homo ſit, nequaquam eſſe ſed diuinus. Omnes equidem philoſophos, diuinos appello. s. Et rectè quidem amice. Genus autem philoſophorum haud multo facilius, vt ita dixerim, quã deorum diſcernitur. Omnes enim quicunque non fictè, ſed verè philoſophantur, propter aliorum inſcitiã omniformes apparent, dum vrbes circũeunt, & velut deſuper inferiorum vitam proſpectãt. Atque hi à quibuſdã nullius æſtimantur, à nonnullis ſummopere honorantur. Et interdum quidem ciuiles apparent, aliàs ſophiſtæ, nonnunquã aliquorum opinione inſani prorſus habentur. Quapropter percontari hunc hoſpitẽ cupio, ſi modò gratum illi futurum ſit, quid de his reb. familiares eius Eleates ſentiant, quídue eſſe dicant, & quomodo nominetur. t. Quænã iſta? s. Sophiſtã inquã, ciuilẽ, philoſophũ. t. Quid verò potiſſimũ, & quale circa hęc dubitanti tibi ſciſcitari libet? socr. Hoc

Occaſio dialogi.

Odyſ. ρ. Inter homines prudentes verſari Deum.

D ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΞΕΝΟΣ ΕΛΕΑΤΗΣ, ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ.

ΚΑΤΑ τὴν χθὲς ὁμολογίαν, ὦ Σώκρατες, ἥκομεν αὐτοί τε κοσμίως, καὶ τόνδε τινὰ ξένον ἄγομεν· τὸ μὲν γένος, ἐξ Ἐλέας, ἕτερον δὲ τῶν ἀμφὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα ἑταίρων· μάλα δὲ ἄνδρα φιλόσοφον. ΣΩ. Ἆρ' οὖν, ὦ Θεόδωρε, οὐ ξένον, ἀλλά τινα θεὸν ἄγων, κατὰ τὸν Ὁμήρου λόγον, λέληθας; ὅς φησιν ἄλλους τε θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις, ὁπόσοι μετέχουσιν αἰδοῦς δικαίας, καὶ δὴ καὶ τὸν ξένιον οὐχ ἥκιστα θεὸν συνοπαδὸν γιγνόμενον, ὕβρεις τε E καὶ ἀνομίας τῶν ἀνθρώπων καθορᾶν. τάχ' οὖν ἂν καὶ σοί τις οὗτος τῶν κρειττόνων συνέποιτο, φαύλους ἡμᾶς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐποψόμενός τε καὶ ἐλέγξων· θεὸς ὤν τις ἐλεγκτικός. ΘΕΟΔ. Οὐχ οὗτος ὁ τρόπος, ὦ Σώκρατες, τοῦ ξένου, ἀλλὰ μετριώτερος τῶν περὶ τὰς ἔριδας ἐσπουδακότων. καί μοι δοκεῖ θεὸς μὲν ἀνὴρ οὐδαμῶς εἶναι, θεῖος μήν. πάντας γὰρ ἐγὼ τοὺς φιλοσόφους, τοιούτους προσαγορεύω. ΣΩ. Καὶ καλῶς γε, ὦ φίλε. τοῦτο μέντοι κινδυνεύει τὸ γένος οὐ πολύ τι ῥᾷον (ὡς ἔπος εἰπεῖν) εἶναι διακρίνειν, ἢ τὸ τοῦ θεοῦ. πάνυ γὰρ ἄνδρες οὗτοι παντοῖοι φανταζόμενοι, διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν, ἐπιστρωφῶσι πόληας, οἱ μὴ πλαστῶς ἀλλ' ὄν- F τως φιλόσοφοι, καθορῶντες ὕψοθεν τὸν τῶν κάτω βίον. καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δ' ἄξιοι τοῦ παντός· καὶ τοτὲ μὲν, πολιτικοὶ φαντάζονται, τοτὲ δὲ σοφισταί· τοτὲ δ' ἔστιν οἷς δόξαν παράσχοιντο ἂν ὡς παντάπασιν ἔχοντες μανικῶς. τοῦ μέντοι ξένου ἡμῖν ἡδέως ἂν πυνθανοίμην, εἰ φίλον αὐτῷ, τί ταῦθ' οἱ περὶ τὸν ἐκεῖ τόπον ἡγοῦντο καὶ ὠνόμαζον. ΘΕΟ. Τὰ ποῖα δή; Σ. Σοφιστὴν, πολιτικὸν, φιλόσοφον. Θ. Τί δὲ μάλιστα καὶ τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῶν διαπορηθεὶς, ἐρέσθαι διενοήθης; Σ. Τόδε·

πότερον ἓν πάντα ταῦτα ἐνόμιζον, ἢ δύο, ἢ καθάπερ τὰ ὀνόματα τρία, τρία καὶ τὰ γένη διαιρούμενοι, καθ' ἓν ὄνομα γένος ἑκάστῳ προσῆπτον. ΘΕΟ. Ἀλλ' οὐδεὶς (ὡς ἐγῷμαι) φθόνος αὐτῷ διελθεῖν αὐτά. ἢ πῶς ὦ ξένε λέγομεν; ΞΕ. Οὕτως ὦ Θεόδωρε. φθόνος μὲν γὰρ οὐδεὶς, οὐδὲ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι γε τρί' ἡγοῦντο· καθ' ἕκαστον μὴν διορίσασθαι σαφῶς τί ποτ' ἔστιν, οὐ σμικρὸν οὐδὲ ῥᾴδιον ἔργον. ΘΕΟ. Καὶ μὴν κατὰ τύχην γε ὦ Σώκρατες, λόγων ἐπελάβου παραπλησίων, ὧν καὶ πρὶν ἡμᾶς δεῦρ' ἐλθεῖν διερωτῶντες αὐτὸν ἐτυγχάνομεν, ὁ δὲ, ταῦτα ἅπερ καὶ πρὸς σὲ νῦν, καὶ τότε ἐσκήπτετο πρὸς ἡμᾶς· ἐπεὶ διακηκοέναι γέ φησιν ἱκανῶς, καὶ οὐκ ἀμνημονεῖν. ΣΩ. Μὴ τοίνυν ἡμῶν, ὦ ξένε, τήν γε πρώτην αἰτησάντων χάριν, ἀπαρνηθεὶς γένῃ. τοσόνδε δ' ἡμῖν φράζε, πότερον εἴωθας ἥδιον αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ μακρῷ λόγῳ διεξιέναι, λέγων τοῦτο ὃ ἂν ἐνδείξασθαί τῳ βουληθῇς, ἢ δι' ἐρωτήσεων. οἷόν ποτε καὶ Παρμενίδῃ χρωμένῳ καὶ διεξιόντι λόγους παγκάλους παρεγενόμην ἐγὼ νέος ὢν, ἐκείνου μάλα δὴ τότε ὄντος πρεσβύτου. ΞΕΝ. Τῷ μὲν ὦ Σώκρατες ἀλύπως τε καὶ εὐηνίως προσδιαλεγομένῳ ῥᾷον οὕτω τὸ πρὸς ἄλλον· εἰ δὲ μὴ, τὸ καθ' αὑτόν. Σ. Ἔξεστι τοίνυν τῶν παρόντων ὃν ἂν βουληθῇς ἐκλέξασθαι. πάντες γὰρ ὑπακούσονταί σοι πρᾴως. συμβούλῳ μὴν ἐμοὶ χρώμενος, τῶν νέων τινὰ αἱρήσῃ, Θεαίτητον τόνδε, ἢ καὶ τῶν ἄλλων εἴ τίς σοι κατὰ νοῦν. ΞΕ. Ὦ Σώκρατες, αἰδώς τίς μ' ἔχει, τὸ νῦν πρῶτον συγγενόμενον ὑμῖν, μὴ κατὰ σμικρὸν ἔπος πρὸς ἔπος ποιεῖσθαι τὴν συνουσίαν, ἀλλ' ἐκτείναντα ἀπομηκύνειν λόγον συχνὸν κατ' ἐμαυτὸν, εἴτε καὶ πρὸς ἕτερον, οἷον ἐπίδειξιν ποιούμενον. τῷ γὰρ ὄντι τὸ νῦν ῥηθὲν, οὐχ ὅσον ὧδε ἐρωτηθὲν ἐλπίσειεν ἂν αὐτὸ εἶναί τις, ἀλλὰ τυγχάνει λόγου παμμήκους ὄν. τὸ δὲ αὖ σοὶ μὴ χαρίζεσθαι καὶ τοῖσδε (ἄλλως τε καὶ σοῦ λέξαντος ὡς εἶπες) ἄξενόν τι καταφαίνεταί μοι καὶ ἄγριον. ἐπεὶ Θεαίτητόν γε τὸν προσδιαλεγόμενον εἶναι δέχομαι παντάπασιν, ἐξ ὧν αὐτός τε πρότερον διείλεγμαι, καὶ σὺ τανῦν μοι διακελεύῃ. ΘΕΑΙ. Ἆρ' οὖν, ὦ ξένε, οὕτω, καὶ, καθάπερ εἶπε Σωκράτης, πᾶσι κεχαρισμένος ἔσῃ. ΞΕ. Κινδυνεύει πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἔτι λεκτέον εἶναι, Θεαίτητε· πρὸς δὲ σὲ ἤδη τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, γίγνοιτ' ἂν ὁ λόγος. ἂν δ' ἄρα τι τῷ μήκει πονῶν ἄχθῃ, μὴ ἐμὲ αἰτιᾶσθαι τούτων, ἀλλὰ τούσδε τοὺς σοὺς ἑταίρους. ΘΕ. Ἀλλ' οἶμαι μὲν δὴ νῦν οὕτως οὐκ ἀπερεῖν. ἂν δ' ἄρα τι τοιοῦτον γίγνηται, καὶ τόνδε παραληψόμεθα Σωκράτη, τὸν Σωκράτους μὲν ὁμώνυμον, ἐμὸν δὲ ἡλικιώτην καὶ συγγυμναστήν, ᾧ συνδιαπονεῖν μετ' ἐμοῦ τὰ πολλὰ οὐκ ἀήθες. ΞΕ. Εὖ λέγεις, καὶ ταῦτα μὲν ἰδίᾳ βουλεύσῃ προϊόντος τοῦ λόγου, κοινῇ δὲ μετ' ἐμοῦ σοι συσκεπτέον, ἀρχομένῳ πρῶτον (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) νῦν ἀπὸ τοῦ σοφιστοῦ, ζητοῦντι καὶ ἐμφανίζοντι λόγῳ τί ποτ' ἔστι. νῦν γὰρ δὴ σύ τε κἀγὼ τούτου πέρι τοὔνομα μόνον ἔχομεν κοινῇ· τὸ δὲ ἔργον ἐφ' ᾧ καλοῦμεν, ἑκάτερος τάχ' ἂν ἰδίᾳ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἔχοιμεν. δεῖ δὲ ἀεὶ παντὸς πέρι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μᾶλλον διὰ λόγων ἢ τοὔνομα μόνον συνωμολογῆσθαι χωρὶς λόγου. τὸ δὲ φῦλον ὃ νῦν ἐπινοοῦμεν ζητεῖν, οὐ πάντων ῥᾷστον συλλαβεῖν τί ποτ' ἔστιν, ὁ σοφιστής. ὅσα δ' αὖ τῶν μεγάλων δεῖ διαπονεῖσθαι καλῶς, περὶ τῶν τοιούτων δέδοκται πᾶσι καὶ πάλαι, τὸ πρότερον ἐν σμικροῖς καὶ ῥᾴοσιν αὐτὰ δεῖν μελετᾶν, πρὶν ἐν αὐτοῖς τοῖς μεγίστοις. νῦν οὖν ὦ Θεαίτητε, ἔγωγε καὶ νῷν οὕτω συμβουλεύω, χαλεπὸν καὶ δυσθήρευτον ἡγησαμένοις εἶναι τὸ τοῦ σοφιστοῦ γένος, πρότερον ἐν ἄλλῳ ῥᾴονι τὴν μέθοδον αὐτοῦ προμελετᾶν, εἰ μὴ σύ ποθεν εὐπετεστέραν ἔχεις εἰπεῖν ἄλλην ὁδόν. ΘΕ. Ἀλλ' οὐκ ἔχω. ΞΕ. Βούλει δῆτα περί τινος τῶν φαύλων μετιόντες πειραθῶμεν παράδειγμα αὐτὸ θέσθαι τοῦ μείζονος; ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Τί δῆτα προταξαίμεθ' ἂν, εὔγνωστον μὲν καὶ σμικρὸν, λόγον δὲ μηδενὸς ἐλάττονα ἔχον τῶν μειζόνων; οἷον ἀσπαλιευτής· ἆρ' οὐ πᾶσί τε γνώριμον, καὶ σπουδῆς οὐ πάνυ τι πολλῆς τινος ἐπάξιον; ΘΕΑΙ. Οὕτω. ΞΕ. Μέθοδον μὴν αὐτὸν ἐλπίζω καὶ λόγον οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡμῖν ἔχειν πρὸς ὃ βουλόμεθα. ΘΕ. Καλῶς τοίνυν ἂν ἔχοι. ΞΕ. Φέρε δὴ, τῇδε ἀρχώμεθα αὐτοῦ. καί μοι λέγε, πότερον ὡς τεχνίτην αὐτὸν, ἤ τινα ἄτεχνον, ἄλλην δὲ δύναμιν ἔχοντα, θήσομεν. ΘΕΑΙ. Ἥκιστά γε ἄτεχνον. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τῶν γε τεχνῶν πασῶν σχεδὸν εἴδη δύο. ΘΕΑΙ. Πῶς; ΞΕ. Γεωργία μὲν, καὶ ὅση περὶ τὸ θνητὸν πᾶν σῶμα θεραπεία, τό τε αὖ περὶ τὸ σύνθετον καὶ πλαστὸν, ὃ δὴ σκεῦος ὠνομάκαμεν, ἥ τε μιμητικὴ, ξύμπαντα ταῦτα δικαιότατ' ἂν ἑνὶ προσαγορεύοιτ' ὀνόματι. Θ. Πῶς, καὶ τίνι; ΞΕ. Πᾶν ὅπερ ἂν μὴ πρότερόν τις ὂν, ὕστερον εἰς οὐσίαν ἄγῃ, τὸν μὲν ἄγοντα ποιεῖν, τὸ δὲ ἀγόμενον ποιεῖσθαί πού φαμεν. Θ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Τὰ δέ γε νῦν ἃ δὴ διήλθομεν ἅπαντα, εἶχεν εἰς τοῦτο τὴν αὑτῶν δύναμιν. Θ. Εἶχε γὰρ οὖν. ΞΕ. Ποιητικὴν τοίνυν αὐτὰ συγκεφαλαιωσάμενοι προσείπωμεν. ΘΕΑΙ. Ἔστω. ΞΕ. Τὸ δὴ μαθηματικὸν αὖ μετὰ τοῦτο εἶδος ὅλον, καὶ τὸ τῆς γνωρίσεως, τό, τε χρηματιστικὸν καὶ ἀγωνιστικὸν καὶ θηρευτικὸν, ἐπειδὴ δημιουργεῖ μὲν οὐδὲν τούτων, τὰ δὲ ὄντα καὶ γεγονότα, τὰ μὲν χειροῦται λόγοις καὶ πράξεσι, τὰ δὲ τοῖς χειρουμένοις οὐκ ἐπιτρέπει, μάλιστ' ἄν πῃ διὰ ταῦτα ξύμπαντα τὰ μέρη τέχνη τις κτητικὴ λεχθεῖσα ἂν διαπρέψειε. ΘΕΑΙΤΗΤ. Ναί. πρέποι γὰρ ἄν. ΞΕΝ. Κτητικῆς δὴ καὶ ποιητικῆς ξυμπασῶν οὐσῶν τῶν τεχνῶν, ἐν ποτέρᾳ τὴν ἀσπαλιευτικὴν, ὦ

A vtrum vnum hæc omnia, an duo eſſe velint. An quemadmodum nomina tria, tria quoque genera diſtinguentes, ſingula nomina generibus ſingulis adſcripſerint. TH. At nõ grauatè, vt arbitror hæc nobis exponet. aut quomodo dicimus, ô hoſpes? HO. Sic ô Theodore. nõ grauabor enim, neq. dictu difficile eſt, quòd tria eſſe putauerint. Singulatim verò diſtinguere, & quid vnumquodque ſit definire, neque paruũ opus eſt, neque facile. THE. In eandem fortè quæſtionem, ô Socrates, incidiſti, in quam & nos hunc interrogantes, antequã huc accederemus, hic aũt quę tibi nunc, eadẽ tũc nobis reſpondit, audiſſe ſe quidem, & recordari. SO. In eo igitur quod primum

B rogauimus, gratificari nobis debes. ô hoſpes. Verùm nobis id in primis declara, vtrum per te ipſe perpetua oratione quod docere velles, exponere conſueueris, an potius interrogando quẽadmodũ ſolebat Parmenides: quem ego adoleſcens audiui quõdã ita diſputantem admodum ſenem, rationéſque pulcherrimas afferentem. HOS. Si amicè quis & placidè reſpondeat, facilius eſt cum alio interrogando diſſerere: ſin contrà, per ſeipſum quiſq. facilius diſputat. S. Licet igitur quemcunq. vis, ex his eligere. Omnes enim libentiſſimè obſequentur. Ego verò tibi conſulo, vt iuuenẽ quépiã eligas, vel hunc Theætetũ, vel alium quicunque tibi aptior videatur. H. Puderet me ô

C Socrates, quũ nunc primũ vobiſcum loquar, non viciſſim verbũ verbo reddere, ſed prolixũ ſermonẽ incœptare, ſiue ſolus ipſe per me, ſiue cũ alio reſpõdente, demonſtrationis gratia diſputaro. Quod enim modò quęſitum eſt, nemo leuiter explicari poſſe confidat. Lõga nanq. diſputatione indiget. Contrà verò, ſi tibi & iſtis, præſertim quum tam modeſtè rogaueris, nõ obtemperẽ, agreſte quiddam, & ab hoſpitis mãſuetudine alienũ mihi fore videtur. Quippe cũ diſputationis comitẽ Theætetũ hunc ex his quę & ego dicebã, & tu modò iuſſiſti, ſim habiturus. T. Ita certè, ô hoſpes, quemadmodũ inquit Socrates, cũctis gratificaberis. HOS. Nihil aduerſus hęc vlterius

D Theętete dicendũ videtur. Tecũ deinceps agendũ mihi: quòd ſi fortè ſermonis prolixitas tibi faſtidioſa continget, & labore grauaberis, non me obſecro, ſed hoſce tuos familiares, qui in cauſa ſunt, accuſato. TH. Nihil moleſtum fore arbitror: nam ſi fortè me defatigari cõtigerit, hunc Socratẽ adhibebimus, Socrati quidem nomine ſimilẽ, mihi exercitationis ſociũ, & æqualem, cui mecũ laborioſa multa peragere nõ eſt inſuetum. H. Probè loqueris, & de his quidẽ procedẽte ſermone tecum ipſe deliberaueris. Communiter verò mecũ tibi nunc conſiderandũ, incipiendũmq. vt mihi videtur primũ ab ipſo Sophiſta, quęrenti & explicanti oratione mea, quidnã ſit. In præſentia porrò tu ſimul ac ego huius commune ſolum nomen ha-

E bemus: rem verò ipſam quę nomine deſignatur, aliter fortè vterque noſtrũm cogitat. Præſtat autem in ſingulis rẽ ipſam cũm rationib. quã nomẽ ſolũ abſq. ratione perſpicere. Quod profectò nũc inquirimus Sophiſtæ genus, haud facilè definiri poteſt quid ſit ſophiſta. Vetus eſt omniúmq. cõmunis ſententia, ſiquis ea quæ magna ſunt, rectè tranſigere velit, in paruis quibuſdam prius illa facilioribúſque quàm in maximis conſiderare debere. Equidem Sophiſtę genus arbitratus difficile poſſe comprehendi, nobis ô Theætete, conſulo, vt antè in alio quodam faciliori progreſſum illius præmeditemur. Niſi

F tu fortè commodiorem viam oſtendas. THE. Nullam habeo commodiorem. HOSP. Viſne exiguum quiddam & vile in medium adducamus, maioris ipſius exemplum? THE. Volo. HOSP. An non proponendum notũ quiddam atque exile, quod nihilominus ad maiorũ intelligentiam conferat? qualis homo piſcator eſt. Nónne omnibus notũ miniméque magno ſtudio & meditatione dignũ? TH. Certè. HOSP. Viam tamen & ratione ad id de quo agimus, aptam habere videtur. T. Optimè ita res ſe haberet. HOS. Age hinc exordiamur. Dic vtrum ipſum tanquã artificioſum, an artis expertẽ, alterius ve-

G rò potentię cuiuſdã participẽ ponere debeamus. T. Nullo modo artis expertem. T. Artium fermè omniumſpecies duę ſunt. T. Quæ? HOS. Agricultura, & cuiuſlibet mortalis corporis cura, & facultas omniũ quæ circa compoſitũ quodlibet fictúmve verſatur, quæ communiter ſupellectilia dicuntur, & quæ hæc imitatur, vniuerſa inquam facultas huiuſmodi vno quodã cõmuni nomine nuncupari debet. T. Quónã pacto? & quo nomine? HOS. Quoties quod antea non erat, in eſſentiã quis deinde perducit, quod agit, facere: quod agitur, fieri dicimus. T. Rectè. HOS. Cuncta quæ paulò antè retulimus, ad hoc vim habent. T. Habent certè. HOS. Summatim itaque illa effectricẽ facultatem denominemus. T. Eſto. HOS. Diſciplinæ verò, & cognitionis ſpecies vniuerſa, & quæſtus certaminíſq. ac venandi peritia ars acquirendi ſũmatim vocanda videtur: quip-

H pe cũ nihil ex his quicquã fabricet: quæ verò ſunt, & fuerunt, cõparet, partim ſermonibus actionibúſq. capiens, partim capientib. concedens. T. Decet. HOS. Cũ omnes artes, aut in acquirẽdo, aut in efficiẽdo verſentur, quo in genere peritiã piſcãdi

Parmenides diſputabat interrogando.

Cognitionem rei cum rationibus quàm nominis ſolum præcellere. Vetus ſententia circa magna cognoſcenda.

Translatio facienda ad faciliora, vt cognoſcatur quod quæritur.

Artium omnium diuiſio.

ponemus? THE. In eo videlicet quod acquirit. HOS. Nónne e-
ius quod acquirit, duæ ſunt ſpecies? Vna inter volentes com-
mutatio, dono, emptione, mercede. Altera mancipatio vel o-
pere vel ſermone facta. THE. Ex his quæ dicta ſunt, ſic eſſe
conſtat. HOS. Mancipatio verò bifariam partienda. THE. Qua
ratione? HOS. Vna quidem patens, quæ certando capit. Altera
latens, quæ venando. THE. Ita eſt. HOS. Venatoriam quoque
bifariam diuidere decet. THE. Quomodo bifariam? HOS. Aut
enim rem expertem anima, aut animatã venatur. TH. Quíd-
ni? Siquidem ambo hæc ſunt. HOS. Sunt profectò. Et oportet
quod ad inanimum pertinet, nomine carens, dimittere, etiam
quaſdam natatoriæ facultatis partes, & alia huiuſmodi exigua
prætermittere. Animatorum verò capturam, animalium ve-
nationem vocare. THE. Sic eſto. HOS. Venationis huiuſmodi
meritò duæ numerentur ſpecies. Vna quidem greſſibilium a-
nimalium venatio, variis ſpeciebus nominibúſque diſtincta.
Altera verò agilium quę fluentium venatio nominatur. TH.
Omnino. HOS. Agilium verò quædam pennis per aërem, quę-
dam per aquam vagantur. THE. Certè. HOS. Volantium vena-
tio, aucupium nominatur. TH. Proculdubio. HOS. Aquatilium
verò, ferè ſummatim piſcatio. TH. Omnino. HOS. Piſcationem
autem nónnę in duo maxima mẽbra diuidimus? TH. Quænam
iſta? HOS. Aut enim retinaculis, aut percuſſione piſcamur. TH.
Quónam pacto vtrunque diſtinguis? HOS. Quicquid coërcen
di gratia cohibet, aliquid comprehendendo, retinaculum no-
minatur. TH. Prorſus. HOS. Naſſam, retia, laqueos, verricu-
lum, cæteráque huiuſmodi, nunquid aliter quàm retinacula
vocabis? THE. Haud aliter. HOS. Hic igitur, & alius ſimilis ve-
nandi modus qui cohibẽdo perficitur, piſcationis ſpecies quę-
dam eſt. THE. Eſt. HOS. Extat ſpecies altera quæ hamis & fuſ-
cinis captat. Hanc percutientem piſcationem communiter
appellare decet, niſi tu fortè quid pulchrius afferas. TH. Ne ſit
nobis curæ nomen: hoc porrò ſufficit. HOS. Alij quidem nocte
hoc efficiunt ad ignis lumẽ, quapropter ignifera piſcatio nun-
cupatur. TH. Prorſus. HOS. Alij die in extremo virgæ cuiuſdã
ferentes vncum tridentibus vſi Vnde contorta & vnca om-
nis hæc piſcatio nominatur. TH. Conſtat. HOS. Qui piſcando
percutit retorto quodam inſtrumento, & fuſcinam à ſuperio-
ri parte ad inferiorem demittit, tridẽtea & fuſcinali piſcatio-
ne vti dicitur. TH. Ferunt. HOS. Reliqua eſt duntaxat vna ſpe-
cies. THE. Quænam? HOS. Percuſſio quædam hamo facta, con-
trà ac ſuperior, neque in qualibet piſcium parte, ſed in capite
& ore duntaxat, ab inferiori parte ad ſuperiorem virgis & ca-
lamis retrahens huius quod potiſſimum, ô Theætete, nomen
eſſe dicemus? TH. Videmur quod ſuprà propoſuimus exqui-
rendum, nunc iã perfeciſſe. HOS. Nunc igitur piſcationis non
modò nomen ego ac tu cõmuni ſententia inſtituimus, verum-
etiam rationem ipſius operis ſufficienter accepimus. Vniuer-
ſæ porrò artis dimidium in diuiſione fuit, quæ in acquirendo
verſatur, ac huius dimidium quæ capit, & huius rurſus dimi-
diũ quæ mãcipat: huius venatoria: venatoriæ animaliũ præda:
huius agilis animalis captura, agilis vniuerſaliter piſcatoria:
piſcatoriæ, percutiens atque tũdẽs piſcatio: percutientis, quæ
vnco piſcatio fit: huius deniq; percuſſio quæ ſurſum verſus ab
inferiori parte conficitur, retrahendo, & inde nomen ſortita,
retrahens & hamatoria piſcatio dicitur. THE. Abundè hoc o-
ſtenſum eſt. HOS. Atqui ſecundum hoc exemplum, quid eſt ſo-
phiſta, inuenire ſtatuimus. THE. Prorſus. HOS. Illúdque in pri-
mis quæſitum eſt, vtrum ipſum qui hamo piſcatur, rudem pe-
nitus, an artis alicuius participem ponere debeamus. THE. Ita
eſt. HOS. Et nunc quidem ſophiſtam, rudémne an callidum ap-
pellabimus? THE. Nullo modo rudem. Intelligo equidem
non oportere illum qui ita vocatur, inertẽ eſſe, ſed arte qua-
dam inſtructum. HOS. Qua igitur arte? THE. Quánam tandem?
HOS. Prò deos, ignoramúſne alterius cum altero cognatio-
nem? THE. Quorum? HOS. Hamatoris atque ſophiſtæ. THE.
Quemadmodum? HOS. Venatores quidam eſſe mihi ambo vi-
dentur. THE. Quam prædam hic alter inſequitur? de altero
nanque diximus. HOS. Prædam vniuerſam bifariam partiti ſu-
mus: in natatilem, atque greſſibilem. THE. Profectò. H. Et ve-
nationem quæ natantia aquatiliáq; perſequitur, proſecuti ſu-
mus: eam verò quæ greſſibilia, prætermiſimus, & quod multi-
plex eſſet, adiunximus. TH. Proculdubio. H. Hactenus hama-
tor & ſophiſta ab arte venatoria æquè proficiſcuntur. THE.
Videntur ſanè. HOS. Ab animalium venatione, quidam in ma-
re deſcẽdit, fluminaq. & lacus, & in his animalia ipſa venatur.
T. Quidni? H. Quidã autem in terras & fluuios velut in prata
quædã, iuuentute & diuitiis abundantia, in his animalia capta-
turus. TH. Quo pacto? H. Venationis quæ terra fit, duæ maximè
partes ſunt. THE. Qualis vtraque? HOS. Vna cicuriũ, agreſtium
altera. THE. An eſt vlla cicurium venatio? HOS. Pone
quæ dicam, vt lubet, aut enim eſt homo domeſticum animal,

A Θεαίτητε, πείσωμεν. ΘΕ. Ἐν κτητικῇ που δῆλον. ΞΕ. Κτητικῆς δὲ ἆρ'
οὐ δύο εἴδη; τὸ μὲν, ἑκόντων πρὸς ἑκόντας μεταβλητικὸν ὄν, διά τε δω-
ρεῶν καὶ ἀγοράσεων καὶ μισθώσεων; τὸ δὲ τὸ λοιπὸν, ἢ κατ' ἔργα ἢ κατὰ λό-
γους χειρούμενον ξύμπαν, χειρωτικὸν ἂν εἴη. ΘΕ. Φαίνεται γοῦν ἐκ τῶν
εἰρημένων. ΞΕΝ. Τί δέ; τὴν χειρωτικὴν ἆρ' οὐ διχῇ τμητέον; ΘΕ. Πῇ;
ΞΕ. Τὸ μὲν ἀναφανδὸν, ὅλον ἀγωνιστικὸν θέντες· τὸ δὲ κρυφαῖον αὐτῆς
πᾶν, θηρευτικόν. ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Τήν γε μὴν θηρευτικὴν ἄλογον τὸ μὴ
οὐ τέμνειν διχῇ. ΘΕ. Λέγε ὅπῃ. ΞΕ. Τὸ μὲν, ἀψύχου γένους διελομέ-
νους, τὸ δ' ἐμψύχου. ΘΕ. Τί μήν; εἴπερ ἐστόν γε ἄμφω. ΞΕ. Πῶς δὲ οὐκ
B ἐστόν; καὶ δεῖ γε ἡμᾶς τὸ μὲν τῶν ἀψύχων, ἀνώνυμον ὄν, πλὴν καὶ ἔνια
τῆς κολυμβητικῆς ἄττα μέρη, καὶ τοιαῦτ' ἄλλα βραχέα, χαίρειν ἐᾶσαι·
τὸ δὲ, τῶν ἐμψύχων ζώων οὖσαν θήραν, προσειπεῖν ζῳοθηρικήν. ΘΕ.
Ἔστω. ΞΕ. Ζῳοθηρικῆς δὲ ἆρ' οὐ διπλοῦν εἶδος ἂν λέγοιτο ἐν δίκῃ; τὸ
μὲν, πεζοῦ γένους, πολλοῖς εἴδεσι καὶ ὀνόμασι διῃρημένον, πεζοθηρικόν· τὸ
δ' ἕτερον, νευστικοῦ ζῴου πᾶν, ἐνυγροθηρικόν; ΘΕ. Πάνυ γε. ΞΕ. Νευ-
στικοῦ δὲ τὸ μὲν, πτηνὸν φῦλον ὁρῶμεν, τὸ δὲ, ἔνυδρον. Θ. Πῶς δ' οὔ; Ξ.
Καὶ τοῦ πτηνοῦ μὲν γένους πᾶσα ἡμῖν ἡ θήρα λέγεταί που τις ὀρνιθοθηρευ-
τική. ΘΕ. Λέγεται γὰρ οὖν. ΞΕ. Τοῦ δὲ ἐνύδρου σχεδὸν τὸ σύμπαν, ἁ-
C λιευτική. ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Τί δέ; ταύτην αὖ τὴν θήραν ἆρ' οὐκ ἂν κατὰ μέ-
γιστα μέρη δύο διελοίμεθα; ΘΕ. Κατὰ ποῖα; ΞΕ. Καθ' ἃ τὸ μὲν ἕρκεσιν
αὐτόθι ποιεῖ τὴν θήραν, τὸ δὲ πληγῇ. ΘΕ. Πῶς λέγεις; καὶ πῇ διαιρού-
μενον ἑκάτερον; ΞΕ. Τὸ μὲν, ὅτι πᾶν ὅσον ἂν ἕνεκα κωλύσεως εἴργῃ τι
περιέχον, ἕρκος εἰκὸς ὀνομάζειν. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Κύρτους δὴ, καὶ
δίκτυα, καὶ βρόχους, καὶ πόρκους, καὶ τὰ τοιαῦτα, μῶν ἄλλο τι πλὴν ἕρκη
χρὴ προσαγορεύειν; ΘΕ. Οὐδὲν ἄλλο. ΞΕ. Τοῦτο μὲν ἄρα ἑρκοθηρικὸν
τῆς ἄγρας τὸ μέρος φήσομεν, ἤ τι τοιοῦτον. ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Τὸ δὲ ἀγκί-
στροις καὶ τριόδουσι πληγῇ γιγνόμενον, ἕτερον μὲν ἐκείνου, πληκτικὴν δέ
τινα θήραν ἡμᾶς προσειπεῖν ἑνὶ λόγῳ νῦν χρεών. ἢ τί τις ἄν, ὦ Θεαίτη-
D τε, εἴποι κάλλιον; ΘΕ. Ἀμελῶμεν τοῦ ὀνόματος. ἀρκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο. ΞΕ.
Τῆς τοίνυν πληκτικῆς τὸ μὲν νυκτερινὸν (οἶμαι) πρὸς πυρὸς φῶς γιγνό-
μενον ὑπ' αὐτῶν τῶν περὶ τὴν θήραν, πυρευτικὴν ῥηθῆναι συμβέβηκε.
ΘΕ. Πάνυ γε. ΞΕ. Τὸ δέ γε μεθημερινὸν, ὡς ἐχόντων ἐν ἄκροις ἄγκιστρα
καὶ τῶν τριοδόντων, πᾶν ἀγκιστρευτικόν. ΘΕ. Λέγεται γὰρ οὖν. ΞΕ. Τοῦ
τοίνυν ἀγκιστρευτικοῦ τῆς πληκτικῆς, τὸ μὲν ἄνωθεν εἰς τὸ κάτω γιγνό-
μενον διὰ τὸ τοῖς τριόδουσιν οὕτω μάλιστα χρῆσθαι, τριοδοντία, οἶμαι,
τις κέκληται. ΘΕΑΙ. Φασὶ γοῦν τινές. ΞΕ. Τὸ δέ γε λοιπόν ἐστιν ἕν ἔ-
τι μόνον, ὡς εἰπεῖν, εἶδος. ΘΕ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Τὸ τῆς ἐναντίας ταύτῃ
E πληγῆς, ἀγκίστρῳ τε γιγνόμενον, καὶ τῶν ἰχθύων, οὐχ ᾗ τις ἂν τύχῃ τοῦ
σώματος, ὥσπερ τοῖς τριόδουσιν, ἀλλὰ περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στόμα τοῦ
θηρευθέντος ἑκάστοτε, καὶ κάτωθεν εἰς τοὐναντίον ἄνω, ῥάβδοις καὶ κα-
λάμοις ἀνασπώμενον. οὗ τί φήσομεν, ὦ Θεαίτητε, δεῖν τοὔνομα λέγε-
σθαι. Θ. Δοκῶ μὲν, ὅπερ ἄρτι προὐθέμεθα δεῖν ἐξευρεῖν, τοῦτ' αὐτὸ νῦν
ἀποτετελέσθαι. ΞΕ. Νῦν ἄρα τῆς ἀσπαλιευτικῆς πέρι σύ τε κἀγὼ συνω-
μολογήκαμεν, οὐ μόνον τοὔνομα, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον περὶ αὐτὸ τοὔργον
εἰλήφαμεν ἱκανῶς. ξυμπάσης γὰρ τέχνης τὸ μὲν ἥμισυ μέρος, κτητικὸν
ἦν· κτητικοῦ δὲ, χειρωτικόν· χειρωτικοῦ δὲ, θηρευτικόν. τοῦ δὲ θηρευτικοῦ,
ζῳοθηρικόν· ζῳοθηρικοῦ δὲ, ἐνυγροθηρικόν· ἐνυγροθηρικοῦ δὲ, τὸ κάτω-
θεν τμῆμα ὅλον ἁλιευτικόν. ἁλιευτικῆς δὲ, πληκτικόν· πληκτικῆς δὲ,
F ἀγκιστρευτικόν. τούτου δὲ τὸ περὶ τὴν κάτωθεν ἄνω πληγὴν ἀνασπω-
μένην, ἀπ' αὐτῆς τῆς πράξεως ἀφομοιωθὲν τοὔνομα, ἡ νῦν ἀσπαλιευτι-
κὴ ζητηθεῖσα ἐπίκλην γέγονε. Θ. Παντάπασι μὲν οὖν τοῦτό γε ἱκανῶς δεδή-
λωται. ΞΕ. Φέρε δὴ, κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα καὶ τὸν σοφιστὴν ἐπιχει-
ρῶμεν εὑρεῖν, ὅ, τι ποτ' ἐστί. Θ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΞΕ. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γ'
ἦν τὸ ζήτημα πρῶτον, πότερον ἰδιώτην, ἤ τινα τέχνην ἔχοντα, θετέον
εἶναι τὸν ἀσπαλιευτήν. ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Καὶ νῦν δὴ, τοῦτον ἰδιώτην θήσο-
μεν, ὦ Θεαίτητε, ἢ παντάπασιν ὡς ἀληθῶς σοφιστήν; ΘΕ. Οὐδαμῶς ἰ-
διώτην. μανθάνω γὰρ ὃ λέγεις, ὡς παντὸς δεῖ τοιοῦτος εἶναι, τόν γε ὄνομα
τοῦτο ἔχοντα. ΞΕ. Ἀλλά τινα τέχνην αὐτὸν ἡμῖν ἔχοντα, ὡς ἔοικε, θε-
G τέον. ΘΕ. Τίνα ποτ' οὖν δὴ ταύτην; ΞΕ. Ἆρ' ὦ πρὸς θεῶν ἠγνοήκαμεν
τἀνδρὸς τὸν ἄνδρα ὄντα ξυγγενῆ; ΘΕ. Τίνα τοῦ τίνος; ΞΕ. Τὸν ἀσπαλιευ-
τὴν τοῦ σοφιστοῦ. ΘΕ. Πῇ; ΞΕ. Θηρευτά τινε καταφαίνεσθον ἄμφω μοι.
ΘΕ. Τίνος θήρας ἅτερος; τὸν μὲν γὰρ ἕτερον εἴπομεν. ΞΕ. Δίχα που νῦν
δὴ διείλομεν τὴν ἄγραν πᾶσαν· τὸ μὲν, νευστικοῦ μέρους, τὸ δὲ, πεζοῦ τέ-
μνοντες. ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Καὶ τὸ μὲν διήλθομεν, ὅσον περὶ τὰ νευστικὰ τῶν
ἐνύδρων· τὸ δὲ πεζὸν εἰάσαμεν ἄσχιστον, εἰπόντες ὅτι πολυειδὲς εἴη. ΘΕ.
Πάνυ γε. ΞΕ. Μέχρι μὲν τοίνυν ἐνταῦθα ὁ σοφιστὴς καὶ ὁ ἀσπαλιευ-
τὴς ἅμα ἀπὸ τῆς κτητικῆς τέχνης πορεύεσθον. ΘΕΑΙ. Ἐοίκατον γοῦν.
ΞΕ. Ἐκτρέπεσθον δέ γε ἀπὸ τῆς ζῳοθηρικῆς, ὁ μὲν, ἐπὶ θάλατταν που καὶ
ποταμοὺς καὶ λίμνας, τὰ ἐν τούτοις ζῷα θηρευσόμενος. ΘΕΑΙ. Τί μήν;
H ΞΕ. Ὁ δέ γε ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποταμοὺς ἑτέρους αὖ τινας, πλούτου καὶ
νεότητος, οἷον λειμῶνας ἀφθόνους, τὰ ἐν τούτοις θρέμματα χειρωσόμενος.
Θ. Πῶς λέγεις; Ξ. Τῆς πεζῆς θήρας γίγνεσθον δύο μεγίστω τινὲ μέρη. Θ.
Ποῖον ἑκάτερον; ΞΕΝ. Τὸ μὲν, τῶν ἡμέρων· τὸ δὲ, τῶν ἀγρίων. Θ. Εἶτ'
ἔστι τις θήρα τῶν ἡμέρων; ΞΕΝ. Εἴπερ γέ ἐστιν ἄνθρωπος ἥμερον ζῷον.

θὲς δὴ ὅπῃ χαίρεις· εἴτε μηδὲν τιθεὶς ἥμερον, εἴτε ἄλλο μὲν ἥμερόν τι, τὸν δὲ ἄνθρωπον, ἄγριον· εἴτε ἥμερον μὲν λέγεις αὖ τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπων δὲ μηδεμίαν ἡγῇ θήραν. τούτων ὁπότερ' ἂν ἡγῇ φίλον εἰρῆσθαί σοι, τοῦτο ἡμῖν διόρισον. ΘΕΑΙΤ. Ἀλλ' ἡμᾶς τε ἥμερον, ὦ ξένε, ἡγοῦμαι ζῷον, θήραν τε ἀνθρώπων εἶναι λέγω. ΞΕΝ. Διττὴν τοίνυν καὶ τὴν ἡμεροθηρικὴν εἴπωμεν. ΘΕΑΙΤ. Κατὰ τί λέγοντες; ΞΕΝ. Τὴν μὲν ληστικὴν καὶ ἀνδραποδιστικὴν καὶ τυραννικὴν, καὶ ξύμπασαν τὴν πολεμικὴν, ἓν πάντα βίαιον θήραν ὁρισάμενοι. ΘΕΑΙΤ. Καλῶς. ΞΕ. Τὴν δέ γε δικανικὴν, καὶ δημηγορικὴν, καὶ προσομιλητικὴν, ἓν αὖ τὸ ξύνολον, πιθανουργικήν τινα μίαν τέχνην προσειπόντες. ΘΕΑΙΤ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Τῆς δὲ πιθανουργικῆς διττὰ λέγωμεν γένη. ΘΕΑΙΤ. Ποῖα; ΞΕΝ. Τὸ μὲν ἕτερον, ἰδίᾳ, τὸ δὲ, δημοσίᾳ γιγνόμενον. ΘΕΑΙΤ. Γίγνεσθον γὰρ οὖν εἶδος ἑκάτερον. ΞΕΝ. Οὐκοῦν αὖ τῆς ἰδιοθηρευτικῆς, τὸ μὲν, μισθαρνευτικόν τί ἐστι, τὸ δὲ, δωροφορικόν. ΘΕΑΙΤ. Οὐ μανθάνω. ΞΕΝ. Τῇ τῶν ἐρώντων θήρᾳ τὸν νοῦν, ὡς ἔοικας, οὔπω προσέσχες. ΘΕΑΙΤ. Τοῦ πέρι; ΞΕΝ. Ὅτι τοῖς θηρευθεῖσι δῶρα προσεπιδιδόασι. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΞΕΝ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐρωτικῆς τέχνης εἶδος ἔστω. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ γε. ΞΕΝ. Τοῦ δέ γε μισθαρνητικοῦ, τὸ μὲν προσομιλοῦν διὰ χάριτος, καὶ παντάπασι δι' ἡδονῆς τὸ δέλεαρ πεποιημένον, καὶ τὸν μισθὸν πραττόμενον τροφὴν ἑαυτῷ μόνην, κολακικὴν, ὡς ἐγῷμαι, πάντες φαῖμεν ἂν ἡδυντικήν τινα τέχνην εἶναι. ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τὸ δὲ ἐπαγγελλόμενον μὲν ὡς ἀρετῆς ἕνεκα τὰς ὁμιλίας ποιούμενον, μισθὸν δὲ νόμισμα πραττόμενον, ἆρα οὐ τοῦτο τὸ γένος ἑτέρῳ προσειπεῖν ἄξιον ὀνόματι; ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τίνι δὴ τούτῳ, πειρῶ λέγειν. Ξ. Δῆλον δή. τὸν γὰρ σοφιστήν μοι δοκοῦμεν εὑρηκέναι, τοῦτ' οὖν ἔγωγε εἰπὼν, τὸ προσῆκον ὄνομ' ἂν ἡγοῦμαι καλεῖν αὐτόν. ΞΕΝ. Κατὰ δὴ τὸν νῦν, ὦ Θεαίτητε, λόγον ὡς ἔοικεν, ἡ τέχνης οἰκειωτικῆς, χειρωτικῆς, κτητικῆς, θηρευτικῆς· ζῳοθηρίας, πεζοθηρίας, χερσαίας, ἡμεροθηρικῆς, ἀνθρωποθηρίας, ἰδιοθηρίας, μισθαρνικῆς, νομισματοπωλικῆς, δοξοπαιδευτικῆς, νέων, πλουσίων, καὶ ἐνδόξων, γιγνομένη θήρα, προσρητέον, ὡς ὁ νῦν λόγος συμβαίνει ἡμῖν, σοφιστική. ΘΕΑΙΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἔτι δὲ καὶ τῇδε ἴδωμεν. οὐ γάρ τι φαύλης μέτοχόν ἐστι τέχνης τὸ νῦν ζητούμενον, ἀλλ' εὖ μάλα ποικίλης. καὶ γὰρ οὖν ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις φάντασμα παρέχεται, μὴ τοῦτο ὃ νῦν αὐτὸ ἡμεῖς φαμὲν, ἀλλ' ἕτερον εἶναί τι γένος. ΘΕΑΙΤ. Πῇ δή; ΞΕΝ. Τὸ κτητικῆς τέχνης διπλοῦν ἦν εἶδός που. τὸ μὲν θηρευτικὸν μέρος ἔχον· τὸ δὲ, ἀλλακτικόν. ΘΕΑΙΤ. Ἦν γὰρ οὖν. ΞΕΝ. Τῆς τοίνυν ἀλλακτικῆς δύο εἴδη λέγωμεν· τὸ μὲν, δωρητικὸν, τὸ δὲ ἕτερον, ἀγοραστικόν. ΘΕΑΙΤ. Εἰρήσθω. ΞΕΝ. Καὶ μὴν αὖ φήσομεν ἀγοραστικὴν διχῇ τέμνεσθαι. ΘΕΑΙΤ. Πῇ; ΞΕΝ. Τὴν μὲν τῶν αὐτουργῶν, αὐτοπωλικὴν διαιρουμένην· τὴν δ' ἀλλότρια ἔργα μεταβαλλομένην, μεταβλητικήν. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ γε. ΞΕΝ. Τί δέ; τῆς μεταβλητικῆς, οὐχ ἡ μὲν κατὰ πόλιν ἀλλαγὴ, σχεδὸν αὐτῆς ἥμισυ μέρος ὂν, καπηλικὴ προσαγορεύεται; ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΞΕΝ. Τὸ δέ γε ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην πόλιν διαλλαττόμενον ὠνῇ καὶ πράσει, ἐμπορική; ΘΕΑΙΤ. Τί δ' οὔ; ΞΕΝ. Τῆς δ' ἐμπορικῆς ἆρ' οὐκ ᾐσθήμεθα ὅτι τὸ μὲν, ὅσοις τὸ σῶμα τρέφεται καὶ χρῆται· τὸ δὲ, ὅσοις ἡ ψυχὴ, πωλοῦν διὰ νομίσματος ἀλλάττεται; ΘΕΑΙΤ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΞΕ. Τὸ περὶ ψυχὴν ἴσως ἀγνοοῦμεν· ἐπεὶ τό γε ἕτερόν που ξυνίεμεν. ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΞΕΝ. Μουσικήν τε τοίνυν ξυνάπασαν λέγωμεν ἐκ πόλεως ἑκάστοτε εἰς πόλιν, ἔνθεν μὲν ὠνηθεῖσαν, ἑτέρωσε δὲ ἀγομένην καὶ πιπρασκομένην· καὶ γραφικὴν, καὶ θαυματοποιητικὴν, καὶ πολλὰ ἕτερα τῆς ψυχῆς, τὰ μὲν, παραμυθίας, τὰ δὲ καὶ σπουδῆς χάριν ἀχθέντα καὶ πωλούμενα· τὸν ἄγοντα, καὶ πωλοῦντα, μηδὲν ἧττον τῆς τῶν σιτίων ἢ ποτῶν πράσεως, ἔμπορον ὀρθῶς ἂν λεγόμενον παρέχειν. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΞΕΝ. Οὐκοῦν καὶ τὸν μαθήματα ξυνωνούμενον, πόλιν τε ἐκ πόλεως νομίσματος ἀμείβοντα, ταὐτὸν προσερεῖς ὄνομα; ΘΕΑΙΤ. Σφόδρα γε. ΞΕΝ. Τῆς δὴ ψυχεμπορικῆς ταύτης ἆρ' οὐ τὸ μὲν ἐπιδεικτικὴ δικαιότατα λέγοιτ' ἂν, τὸ δὲ, γελοῖον μὲν οὐχ ἧττον τοῦ πρόσθεν, ὅμως δὲ μαθημάτων οὖσαν πρᾶσιν αὐτὴν, ἀδελφῷ τινι τῆς πράξεως ὀνόματι προσειπεῖν ἀνάγκη; ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ταύτης τοίνυν τῆς μαθηματοπωλικῆς, τὸ μὲν περὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν μαθήματα, ἑτέρῳ· τὸ δὲ περὶ τὸ τῆς ἀρετῆς, ἄλλῳ προσρητέον. ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τεχνοπωλικὸν μὲν, τό γε περὶ τἆλλα ἂν ἁρμόττοι· τὸ δὲ περὶ ταῦτα σὺ προθυμήθητι λέγειν ὄνομα. ΘΕΑΙΤ. Καὶ τί τις ἂν ἄλλο ὄνομα εἰπὼν οὐκ ἂν πλημμελοίη, πλὴν τὸ νῦν ζητούμενον αὐτὸ εἶναι τὸ σοφιστικὸν γένος; ΞΕ. Οὐδὲν ἄλλο. ἴθι δὴ νῦν συναγάγωμεν αὐτὸ, λέγοντες ὡς τὸ τῆς κτητικῆς μεταβλητικῆς ἀγοραστικῆς, ἐμπορικοῦ, ψυχεμπορικῆς περὶ λόγους καὶ μαθήματα ἀρετῆς πωλητικὸν, δεύτερον ἀνεφάνη σοφιστική. ΘΕΑΙΤ. Μάλα γε. ΞΕΝ. Τρίτον δὲ οἶμαί σε, κἂν εἴ τις αὐτοῦ καθιδρυμένος ἐν πόλει, τὰ μὲν ὠνούμενος, τὰ δὲ καὶ τεκταινόμενος αὐτὸς μαθήματα περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα, καὶ πωλῶν, ἐκ τούτου τὸ ζῆν προὐτάξατο, καλεῖν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ὅπερ δὴ νῦν. ΘΕΑΙΤ. Τί δ' οὐ μέλλω; ΞΕΝ. Καὶ τὸ κτητικῆς ἄρα μεταβλητικὸν, ἀγοραστικὸν, καπηλικὸν, εἴτε αὐτοπωλικὸν, ἀμφοτέρως, ὅ, τι περ ἂν ᾖ περὶ τὰ τοιαῦτα μαθηματοπω-

A aut nullum animal eſt domeſticum: vel aliud quoddam manſuetum, homo autẽ animal ferum: ſiue manſuetus homo quidem, ſed hominis venatio nulla. Ex his quod magis tibi conſonat, in præſentia determina. THE. Arbitror equidẽ hoſpes, & nos manſuetum eſſe animal, & hominum eſſe venationem. HOS. Duplicem igitur & domeſticorum venationem ſtatuimus. TH. Qua ratione? HOS. Prædatoriam, & quæ redigit in ſeruitutem, tyrannidem inſuper, & militarem captiuitatem, cuncta hæc violentam communiter venationem aſſerimus. THE. Optimè. HOS. Quæ verò iudicando fit, vel concionando, vel conciliando, ſummatim perſuaſionis artificium nun- B cupamus. TH. Rectè. HOS. Huius duo ſunt genera. THE. Quęnam? HOS. Publicum & priuatũ. THE. Extat ſpecies vtraque. HOS. Priuatæ rurſus perſuaſionis venatio, aut mercede fit, aut muneribus. THE. Haud intelligo. HOS. Amatorum venationem nũquam cõſideraſſe videris. THE. Qua in re? HOS. Quòd illis quos ceperunt, munera inſuper exhibent. THE. Vera narras. HOS. Hæc itaque artis amatoriæ ſpecies eſto. TH. Eſto. HOSP. Sed ea quæ mercede fit, aut verſatur ad gratiam, voluptatíſque illecebras parat, vt inde alimenta pro mercede duntaxat accipiat, quam adulationem vocamus, artem voluptatum machinatricem. THE. Certè. HOS. Aut virtutis oſten- C dendæ gratia conuerſari ſe profitetur, & pro mercede pecunias exigit, ídque genus alio nomine nuncupandum videtur. THE. Quídni? HOS. Quónam? exprimere tenta. THE. Conſtat planè. Sophiſtam nanque iam reperiſſe videmur, & hoc nomẽ huic maximè congruere arbitror. HOS. Vt ex hac diſputatione colligitur, conſtat, ô Theætete, ſophiſticam facultatem appellandam eſſe artem quæ in conciliando comparandóque verſatur, animaliúmque greſſibilium & terrenorum domeſticorúmque venatio eſt, hominũ videlicet priuata captura ob nummorum mercedem, & iuuenum diuitum atque nobilium opinione virtutis diſciplinæque irretitio. THE. Prorſus ita di- D cendum. HOS. Præterea hoc modo conſideremus, non enim vilis cuiuſdam artis, quod nunc quæritur, ſed pulchræ admodum particeps eſt. Etenim ex iis quæ ſuprà diximus, per imaginem quandam coniectare licet, non huius generis, quod diximus, ſed alterius eſſe. TH. Cuius igitur? HOS. Artis profectò quæ in acquirendo verſatur, duæ ſpecies relatæ ſunt, venatio & commercium. THE. Certè. HOS. Commercij verò duæ ſunt ſpecies, vna in largitione, altera in emptione venditionéque conſiſtit. THE. Sic eſt profectò. HOSP. Eam rurſus quæ ad emendum vendendúmque pertinet, bifariam diuidimus. TH. Quo pacto? HOS. Qui opera ſua venalia facit, propriorũ ven- E ditor nominatur: qui aliena vendit, cõmutator. THE. Omnino. HOS. Commutatio verò aut inter eiuſdẽ vrbis ciues conficitur, quam cauponariam vocamus. THE. Sic eſt. HOS. Aut inter ciues & peregrinos emendo & vendendo res ex vrbe alia in aliam permutatur, quam mercaturam dicimus. THE. Quídni? HOSP. Mercatura præterea duplex, altera ad victum corporis ſpectat, altera ad animi diſciplinam, commutátque nummis eruditionem. TH. Quemadmodum dicis? HOS. Quòd ad animum attinet, forſitã ignoramus. Nam quod ad corpus, agnoſcimus. THE. Nempe. HOSP. Eum profectò qui muſicam alibi quidem diſcendo emit, alibi docendo vendit, literatu- F rámque ſimiliter, & præſtigiatricem, cæteráſque animi diſciplinas tam ſerias quàm iocoſas, mercatorẽ nihilo minus quàm corporis alimenta vendentem dicimus. THEÆ. Vera narras. HOSP. Nónne illum ſimiliter appellabis, qui diſciplinas nummis empturus commutat utrúſque vrbes varias circuit? THE. Similiter certè. HOSP. Huiuſmodi mercaturæ pars quædam demonſtratiua meritiſſimo vocatur, pars altera ridicula, nihilominus quum ſit diſciplinarum venditio, conſimili quodam venditionis cognomento vocanda. THE. Prorſus. HOSP. Alio verò nomine nuncupandus qui facultates alias vendit, alio qui præcepta virtutum. THE. Nihil prohibet. HOS. Eum ſanè qui alias facultates venundat, artium venditorem nominare G decet: ſed eum hominem qui mores mercede tradit, cogita quo nomine nuncupabis? THE. Nunquid aliter quis rectè cognominare hunc poteſt, quàm quod nunc quærimus, ſophiſtam? HOSP. Haud aliter profectó. Iam igitur concludamus hunc in modum colligentes, quòd ſecunda inquiſitione ſophiſta nobis apparuit acquiſitor huiuſmodi, ſcilicet commutator, emptor & venditor, mercator videlicet qui animi diſciplinas venundat ad ſermones inſtitutáque virtutum pręcipua pertinentes. THE. Valde. HOSP. Tertio rurſus te ſimiliter ſophiſtam vocaturum hunc arbitror, qui eadem in vrbe permanens, partim emit, partim ipſe excogitat diſciplinas, com- H parandi victus gratia venditurus. THE. Nihil obſtat. HOSP. Sophiſtam igitur appellabis eum qui in acquirendo verſatur, commutat ſcilicet & emit, vendítque cauponando, ſiue ſua

Prima definitio ſophiſtæ.

Diſciplinarum mercaturæ.

Secunda definitio ſophiſtæ.

Tertia definitio ſophiſtæ.

inuenta, ſiue aliena circa virtutis ſtudia vendat. THE. Neceſſe eſt, rationi ſiquidem aſſentiri decet. HOS. Videamus iterum, vtrum quod in præſentia quærimus genus, cuiuſdam talis ſimile ſit. THE. Cuiuſnam? HOSP. Eius artis quæ ad acquirendum pertinet, pars quædam certandi facultas erat. THE. Erat certè. HOSP. Haud igitur ab re erit, bifariam illam diuidere. THEÆ. Quas in partes diuides? HOSP. Vna quidem pugnat, repugnat altera. THE. Verum. HOS. Pugna vtique corporis ad corpus, violentia congruè nuncupatur. THE. Congruè. HOS. Quæ autem verbis aduerſus verba committitur, contentio. THEÆT. Certè. HOS. Ambiguitatis duæ ſunt ſpecies. THE. Quæ? HOS. Quando oratione perpetua publicè de iuſtis iniuſtíſve certatur, iudicialis cõtrouerſia nominatur. THE. Ita eſt. HOS. Cùm verò priuatim minutis quibuſdam argumentatiunculis interrogando reſpondendóque contenditur, contradictionem appellare ſolemus. THE. Sic vtique. HOS. Contradictio porrò quæ in commerciis vtcunque contingit, & abſque arte fit, vt ſpecies quædam ſeorſum ponenda eſt: ſic enim ratio ab aliis illam diſcernit, proprium verò cognomentum, nec ab antiquis accepit, neque nunc à nobis accipiet, neque enim decet. TH. Proculdubio. HOS. In varia nanque & minima ſcinditur: quæ autem arte procedit, & de iuſtis iniuſtíſve, & de aliis generatim ambigit, litigium appellari ſolet. TH. Planè. HOSP. Litigium duplex, alterum patrimonium diſſipat, alterum pecunias cumulat. THE. Omnino. HOSP. Quod itaque vtrique tribuendum ſit cognomentum, inuenire conemur. THE. Oportet. HOS. Quicunque contentionis huiuſmodi ſtudio delectatus, res ſuas negligit, verba autem audientibus iucunda componit, & quæſtiunculas ſemper aucupatur, non aliter, vt mea fert opinio, quàm nugator & garrulus eſt vocandus. THE. Sic vtique. HOS. At verò qui ex priuatis litigiis pecuniis cumulãdis incumbit, quomodo vocandus ſit, tu nunc vice tua fretus enarra.

Quarta definitio ſophiſtæ.

THE. Quiſquis abſque errore reſpondere voluerit, ſophiſtam hunc mirabilem quem quærimus, appellabit, quartò ſe nobis iam offerentem. HOS. Ratio itaque nunc oſtendit ſophiſtam nihil eſſe aliud quàm genus illud quæſtuarium, artificioſè litigando, aduerſando, pugnando, luctando acquirere ſolitum. THE. Sic eſt omnino.

Prouerbium.

HOSP. Cernis verum eſſe quod dicitur, varium hoc animal eſſe, vtique prouerbio fertur, non altera manu duntaxat apprehendendum. THE. An igitur vtraque vti oportet? HOS. Opus eſt, & pro viribus ſic agẽdum, eiuſmodi verò ipſius veſtigium iam percurrimus. Dic age, habemúſne vlla quæ vocamus ſeruilia nomina?

Alterum ad coquinariam, alterum ad lanificium, vtrunque diſcretionem quandam ſignificat.

THE. Multa. Sed quænam è multis interrogas? HOS. Talia quædam vt cùm dicimus excolare, diſtribuere, excoquere, ſecernere. TH. Quidni? HOS. Carminari præterea, deducere, pectere, aliáque permulta huiuſmodi in artibus reperimus, an non? THE. Quid ab his potiſſimùm oſtenſurus, exempla hæc inducis, & per omnia ſciſcitaris? HOS. Ad diſcernendum quodammodo pertinent quæcunque retulimus. THE. Profectò. HOS. Mea quidem ſententia, cùm circa hæc vna ars in cunctis verſetur, vno quoque nomine nuncupabimus. THE. Quónam? HOS. Diſcretiuam dicamus. THE. Eſto. HOS. Vide rurſus, num ſpecies huius geminas inuenire poſſimus. TH. Subitam, vt mihi videtur, conſiderationẽ imponis. HOS. Enimuero in his quæ dictæ ſunt diſcretionibus, partim deterius à meliori ſecernebamus, partim à ſimili ſimile. Sic enim fermè dictum tunc eſſe videtur, huius quidem proprium nomen non habeo: illius autem quæ melius quod eſt, relinquit, quod verò deterius abiicit, habeo. TH. Quid iſtud referas? HOS. Omnis huiuſmodi diſcretio, vt ipſe coniicio, communiter purgatio nominatur. THE. Conſtat. HOSP. Nónne geminam purgationis ſpeciem eſſe quiſque dignoſceret? THE. Ita fortè, ſi quis aliquandiu cogitet, ego enim in præſentia ignoro. HOSP. Veruntamen ſpecies multas corporalium purgationum nomine vno complecti decet. THE. Quas inquis, quóve nomine? HOS. Purgatio animati corporis intrinſecus operans per gymnaſticam, & medicinam, & quæ extrinſecus balneis quod dictu vile eſt, mundat, item quæ inanimata corpora fullonum miniſterio abſtergendo colorat, & omnia quæ ornandi corporis curam gerunt, ſigillatim varia viliáque nomina ſortiuntur. THE. Profectò. HOS. Omnino quidem, ô Theætete. Ratiocinandi verò progreſſus nihil magis alterum altero minúſve curat, ſi purgatio ſpongiis fomentationibúſque adhibita minus mundat, pharmacum verò magis purificat atque iuuat. Nam vt artium omnium intelligentiam conſequatur, quodcunque cognatum eſt, vel nõ cognatum inueſtigando, æquè ſingulas artes honorat, aliáque aliis ſecundum ſimilitudinem nihilo magis ridicula cenſet. Quinetiam nihilò honeſtius putat, ſi militari diſciplina, quàm ſi alia quauis viliſſima opera venatorium opus exerceatur. Et nunc quidem vt quærebas, quónam nomine cunctas facultates quæcunque corpus aut animatum, aut inanimatum purgare ſtudent, penitus comprehendemus. Nihil vtique quo ad præſentem pertinet diſputationem, refert, quodcunque

A λικὸν γένος, ἀεὶ σὺ προσερεῖς, ὡς φαίνῃ, σοφιστικόν. ΘΕ. Ἀνάγκη. τῷ γὰρ λόγῳ δεῖ συνακολουθεῖν. ΞΕΝ. Ἔτι δὴ σκοπῶμεν εἴ τινι τοιῷδε προσέοικεν ἄρα τὸ νῦν μεταδιωκόμενον γένος. ΘΕΑΙΤ. Ποίῳ δή; ΞΕΝ. Τῆς κτητικῆς ἀγωνιστικόν τι μέρος ἡμῖν ἦν. ΘΕΑΙ. Ἦν γὰρ οὖν. Ξ. Οὐκ ἀπὸ τρόπου τοίνυν ἐστὶ διαιρεῖν αὐτὴν δίχα. ΘΕ. Καθ' ὁποῖα λέγε. Ξ. Τὸ μέν, ἁμιλλητικὸν αὐτῆς τιθέντας, τὸ δέ, μαχητικόν. Θ. Ἔστι. Ξ. Τῆς τοίνυν μαχητικῆς, τῷ μὲν σώματα πρὸς σώματα γιγνομένῳ, σχεδὸν εἰκὸς καὶ πρέπον λέγειν, ὄνομά τι τοιοῦτον τιθεμένους οἷον βιαστικόν. Θ. Ναί. Ξ. Τῷ δὲ λόγοις πρὸς λόγους, τί τις, ὦ Θεαίτητε, ἄλ-
B λο εἴπῃ πλὴν ἀμφισβητητικόν; ΘΕΑΙΤ. Οὐδέν. Ξ. Τὸ δέ γε περὶ τὰς ἀμφισβητήσεις, θετέον διττόν. ΘΕΑΙΤ. Πῇ; Ξ. Καθόσον μὲν γὰρ γίγνεται μήκεσί τε πρὸς ἐναντία μήκη λόγων, καὶ περὶ δίκαια καὶ ἄδικα δημοσίᾳ, δικανικόν. ΘΕΑΙΤ. Ναί. Ξ. Τὸ δ' ἐν ἰδίοις αὖ, καὶ κατακεκερματισμένον ἐρωτήσεσι πρὸς ἀποκρίσεις, μῶν εἰθίσμεθα καλεῖν ἄλλο πλὴν ἀντιλογικόν; ΘΕΑΙΤ. Οὐδέν. Ξ. Τοῦ δὲ ἀντιλογικοῦ, τὸ μὲν ὅσον περὶ τὰ ξυμβόλαια ἀμφισβητεῖται μέν, εἰκῇ δὲ καὶ ἀτέχνως περὶ αὐτὸ πράττεται, ταῦτα θετέον μὲν εἶδος, ἐπείπερ αὐτὸ διέγνωκεν ὡς ἕτερον ὂν ὁ λόγος· ἀτὰρ ἐπωνυμίας οὔθ' ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἔτυχεν,
C οὔτε νῦν ὑφ' ἡμῶν τυχεῖν ἄξιον. Θ. Ἀληθῆ. ΞΕΝ. Κατὰ σμικρὰ γὰρ λίαν καὶ παντοδαπὰ διῄρηται. Θ. Τὸ δέ γε ἔντεχνον, καὶ περὶ δικαίων αὐτῶν καὶ ἀδίκων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅλως ἀμφισβητοῦν, ἆρ' οὐκ ἐριστικὸν αὖ λέγειν εἰθίσμεθα; Θ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τοῦ μὲν ἐριστικοῦ, τὸ μέν, χρηματοφθορικόν, τὸ δέ, χρηματιστικὸν ὂν τυγχάνει. Θ. Παντάπασί γε. ΞΕ. Τὴν ἐπωνυμίαν τοίνυν, ἣν ἑκάτερον δεῖ καλεῖν αὐτῶν, πειραθῶμεν εἰπεῖν. Θ. Οὐκοῦν χρή. ΞΕΝ. Δοκῶ μὴν τό γε δι' ἡδονὴν τῆς περὶ ταῦτα διατριβῆς, ἀμελὲς τῶν οἰκείων γιγνόμενον, περὶ δὲ τὴν λέξιν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκουόντων οὐ μεθ' ἡδονῆς ἀκουόμενον, καλεῖσθαι
D κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν, οὐχ ἕτερον ἀδολεσχικοῦ. Θ. Λέγεται γὰρ οὖν οὕτω πως. ΞΕΝ. Τὸ τοίνυν τοὐναντίον, ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν ἐρίδων χρηματιζόμενον, ἐν τῷ μέρει σὺ πειρῶ νῦν εἰπεῖν. Θ. Καὶ τίς ἂν αὖ εἰπὼν ἕτερον οὐκ ἐξαμάρτοι, πλήν γε τὸν θαυμαστὸν πάλιν ἐκεῖνον ἥκειν αὖ νῦν τέταρτον, τὸν μεταδιωκόμενον ὑφ' ἡμῶν σοφιστήν; Ξ. Οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸ χρηματιστικὸν γένος, ὡς ἔοικεν, ἐριστικῆς ὂν τέχνης, τῆς ἀντιλογικῆς, τῆς ἀμφισβητητικῆς, τῆς μαχητικῆς, τῆς ἀγωνιστικῆς, τῆς κτητικῆς ἐστιν, (ὡς ὁ λόγος αὖ μεμήνυκε νῦν) ὁ σοφιστής. Θ. Κομιδῇ μὲν οὖν. Ξ. Ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ (τὸ λεγόμενον) οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον; Θ. Οὐκοῦν ἀμφοῖν χρή. ΞΕΝ. Χρὴ γὰρ οὖν, καὶ κατὰ δύναμίν γε οὕτω ποιητέον, τοιόνδε τι μεταθέοντας ἴχνος
E αὐτοῦ. καί μοι λέγε· τῶν οἰκετικῶν ὀνομάτων καλοῦμεν ἄττα που; Θ. Καὶ πολλά. ἀτὰρ ποῖα δὴ τῶν πολλῶν πυνθάνῃ; Ξ. Τὰ τοιάδε, οἷον διηθεῖν τε λέγομεν καὶ διαττᾶν, καὶ βράττειν, καὶ διακρίνειν. ΘΕΑΙ. Τί μήν; ΞΕΝ. Καὶ πρός γε τούτοις ἔτι, ξαίνειν, καὶ κατάγειν, καὶ κερκίζειν, καὶ μυρία ἐν ταῖς τέχναις ἄλλα τοιαῦτα ἐνόντα ἐπιστάμεθα. ἦ γάρ; Θ. Τὸ ποῖον αὐτῶν πέρι βουληθεὶς δηλῶσαι, παραδείγματα προθεὶς ταῦτα κατὰ πάντων ἤρου; ΞΕΝ. Διαιρετικά που τὰ λεχθέντα εἴρηται ξύμπαντα. Θ. Ναί. ΞΕΝ. Κατὰ τὸν ἐμὸν τοίνυν λόγον, ὡς περὶ ταῦτα μίαν οὖσαν ἐν ἅπασι τέχνην, ἑνὸς ὀνόματος ἀξιώσομεν αὐτήν. Θ. Τίνα προσειπόντες; ΞΕΝ. Διακριτικήν. Θ. Ἔστω. ΞΕΝ. Σκόπει δὴ ταύτης αὖ δύο ἄν πῃ δυνώμεθα κατιδεῖν εἴδη. Θ. Ταχεῖαν
F ὡς ἐμοὶ σκέψιν ἐπιτάττεις. ΞΕΝ. Καὶ μὴν ἔν γε ταῖς εἰρημέναις διακρίσεσι, τὸ μὲν χεῖρον ἀπὸ βελτίονος ἀποχωρίζειν ἦν, τὸ δ' ὅμοιον ἀφ' ὁμοίου. ΘΕΑΙ. Σχεδὸν οὕτω νῦν λεχθὲν φαίνεται. ΞΕΝ. Τῆς μὲν τοίνυν ὄνομα οὐκ ἔχω λεγόμενον· τῆς δὲ καταλειπούσης μὲν τὸ βέλτιον διακρίσεως, τὸ δὲ χεῖρον ἀποβαλλούσης, ἔχω. ΘΕΑΙ. Λέγε τί. ΞΕΝ. Πᾶσα ἡ τοιαύτη διάκρισις, (ὡς ἐγὼ ξυννοῶ) λέγεται παρὰ πάντων καθαρμός τις. ΘΕ. Λέγεται γὰρ οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν τό γε καθαρτικὸν εἶδος αὖ διπλοῦν ὂν πᾶς ἂν ἴδοι; ΘΕ. Ναί. κατὰ σχολήν γε ἴσως· οὐ μὴν ἔγω-
G γε καθορῶ νῦν. ΞΕΝ. Καὶ μὴν τὰ περὶ τὰ σώματα πολλὰ εἴδη καθάρσεων ἑνὶ περιλαβεῖν ὀνόματι προσήκει. ΘΕ. Ποῖα, καὶ τίνι; ΞΕ. Τά τε τῶν ζώων, ὅσα ἐντὸς σωμάτων ὑπὸ γυμναστικῆς ἰατρικῆς τε ὀρθῶς διακρινόμενα καθαίρεται, καὶ τὰ περὶ τὰ ἐκτός· ἃ εἰπεῖν μέν, φαῦλα, ὅσα βαλανευτικὴ παρέχεται· καὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων, ὧν γναφευτικὴ καὶ ξύμπασα κοσμητικὴ τὴν ἐπιμέλειαν παρεχομένη κατὰ σμικρά, πολλὰ καὶ γελοῖα δοκοῦντα ὀνόματα ἔσχεν. ΘΕΑΙΤ. Μάλα γε. ΞΕΝ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Θεαίτητε. ἀλλὰ γὰρ τῇ τῶν λόγων μεθόδῳ, σπογγιστικῆς, ἢ φαρμακοποσίας, οὐδὲν ἧττον οὐδέ τι μᾶλλον τυγχάνει μέλον, εἰ τὸ μέν, σμικρά, τὸ δέ, μεγάλα ἡμᾶς ὠφελεῖν καθαῖρον. τοῦ
H κτήσασθαι γὰρ ἕνεκα νοῦν, πασῶν τεχνῶν τὸ ξυγγενὲς καὶ τὸ μὴ ξυγγενὲς κατανοεῖν πειρωμένη, τιμᾷ πρὸς τοῦτο ἐξ ἴσου πάσας, καὶ θάτερα τῶν ἑτέρων κατὰ τὴν ὁμοιότητα οὐδὲν ἡγεῖται γελοιότερα. σεμνότερον δέ τι, τὸν διὰ στρατηγικῆς ἢ φθειριστικῆς δηλοῦντα θηρευτικήν, οὐδὲν νενόμικεν, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ χαυνότερον. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὅπερ ἤρου, τί

προσρηθὲν ὄνομα ξυμπάσας δυνάμεις, ὅσαι σῶμα εἴτε ἔμψυχον εἴτε ἄψυχον εἰλήχασι καθαίρειν, οὐδὲν αὐτῇ διοίσει, ποῖόν τι λεχθὲν εὐπρεπέστατον εἶναι δόξει· μόνον ἐχέτω χωρὶς τῶν τῆς ψυχῆς καθάρσεων, πάντα ξυνδῆσαν ὅσα ἄλλο τι καθαίρει. τὸν γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν καθαρμὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐπικεχείρηκεν ἀφορίσασθαι τανῦν, εἴπερ ὅ γε βούλεται μανθάνομεν. ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μεμάθηκα, καὶ συγχωρῶ, δύο μὲν εἴδη καθάρσεως, ἓν δὲ τὸ περὶ τὴν ψυχὴν εἶδος εἶναι, τοῦ περὶ τὸ σῶμα χωρὶς ὄν. ΞΕΝ. Πάντων κάλλιστα. καί μοι τὸ μετὰ τοῦτο ἐπάκουε, πειρώμενος αὖ τὸ λεχθὲν διχῇ τέμνειν. ΘΕΑΙΤ. Καθ' ὁποῖ' ἂν ὑφηγῇ, πειράσομαί σοι συντέμνειν. ΞΕΝ. Πονηρίαν ἕτερον ἀρετῆς ἐν ψυχῇ λέγομέν τι; ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Καὶ μὴν καθαρμός γ' ἦν, τὸ λείπειν μὲν θάτερον, ἐκβάλλειν δὲ ὅσον ἂν ᾖ πού τι φλαῦρον. ΘΕΑΙΤ. Ἦν γὰρ οὖν. ΞΕΝ. Καὶ ψυχῆς ἄρα, καθόσον ἂν εὑρίσκωμεν κακίας ἀφαίρεσίν τινα, καθαρμὸν αὐτὸν λέγοντες, ἐν μέλει φθεγξόμεθα. ΘΕΑΙΤ. Καὶ μάλα γε. ΞΕΝ. Δύο μὲν εἴδη κακίας περὶ ψυχὴν ῥητέον. ΘΕΑΙΤ. Ποῖα; ΞΕΝ. Τὸ μέν, οἷον νόσον ἐν σώματι, τὸ δ', οἷον αἶσχος ἐγγιγνόμενον. ΘΕΑΙΤ. Οὐκ ἔμαθον. ΞΕΝ. Νόσον ἴσως καὶ στάσιν οὐ ταὐτὸν νενόμικας. ΞΕ. Οὐδ' αὖ πρὸς τοῦτο ἔχω τί χρή με ἀποκρίνασθαι. ΞΕΝ. Πότερον ἄλλο τι στάσιν ἡγούμενος ἢ τὴν τοῦ φύσει ξυγγενοῦς ἔκ τινος διαφθορᾶς διαφοράν; ΞΕ. Οὐδέν. ΞΕ. Ἀλλ' αἶσχος, ἄλλο τι πλὴν τὸ τῆς ἀμετρίας πανταχοῦ δυσειδὲς τῶν ἐν ὄντων γένος; ΞΕ. Οὐδαμῶς ἄλλο. ΞΕΝ. Τί δαί; ἐν ψυχῇ δόξας ἐπιθυμίαις, καὶ θυμὸν ἡδοναῖς, καὶ λόγον λύπαις, καὶ πάντα ἀλλήλοις ταῦτα τῶν φλαύρως ἐχόντων οὐκ ᾐσθήμεθα διαφερόμενα; ΞΕ. Καὶ σφόδρα γε. ΞΕ. Συγγενῆ γε μὴν ἐξ ἀνάγκης ξύμπαντα γέγονε. ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Στάσιν ἄρα καὶ νόσον τῆς ψυχῆς, πονηρίαν λέγοντες, ὀρθῶς ἐροῦμεν. ΘΕΑΙΤ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. ΞΕ. Τί δ'; ὅσα κινήσεως μετασχόντα, καὶ σκοπόν τινα θέμενα, πειρώμενα τούτου τυγχάνειν, καθ' ἑκάστην ὁρμὴν παράφορα αὐτοῦ γίγνεται καὶ ἀποτυγχάνει, πότερον αὐτὰ φήσομεν ὑπὸ συμμετρίας τῆς πρὸς ἄλληλα, ἢ τοὐναντίον ὑπὸ ἀμετρίας αὐτὰ πάσχειν; ΘΕΑΙΤ. Δῆλον ὡς ὑπὸ ἀμετρίας. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν ψυχήν γε ἴσμεν ἄκουσαν πᾶσαν πᾶν ἀγνοοῦσαν. ΘΕΑΙΤ. Σφόδρα γε. ΞΕ. Τό γε μὴν ἀγνοεῖν ἐστιν, ἐπ' ἀλήθειαν ὁρμωμένης ψυχῆς, παραφόρου ξυνέσεως γιγνομένης, οὐδὲν ἄλλο πλὴν παραφροσύνη. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ψυχὴν ἄρα ἀνόητον, αἰσχρὰν καὶ ἄμετρον θετέον. ΘΕ. Ἔοικε. ΞΕ. Ἔστι δὴ δύο ταῦτα, ὡς φαίνεται, κακῶν ἐν αὐτῇ γένη. τὸ μέν, πονηρία καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν, νόσος αὐτῆς σαφέστατα ὄν. ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Τὸ δέ γε ἄγνοιαν μὲν καλοῦσι, κακίαν δὲ αὐτὸ ἐν ψυχῇ μόνον γιγνόμενον οὐκ ἐθέλουσιν ὁμολογεῖν. ΘΕ. Κομιδῇ συγχωρητέον, ὃ δὴ νῦν λέξαντος ἠμφεγνόησά σου, τὸ δύο εἶναι γένη κακίας ἐν ψυχῇ, καὶ δειλίαν μὲν καὶ ἀκολασίαν καὶ ἀδικίαν, ξύμπαντα ἡγητέον νόσον ἐν ἡμῖν· τὸ δὲ τῆς πολλῆς καὶ παντοδαπῆς ἀγνοίας πάθος, αἶσχος θετέον. ΞΕ. Οὐκοῦν ἐν σώματί γε περὶ δύο παθήματε τούτω, δύο τέχνα τινὲ ἐγενέσθην. ΘΕ. Τίνε τούτω; ΞΕ. Περὶ μὲν αἶσχος, γυμναστική· περὶ δὲ νόσον, ἰατρική. ΘΕ. Φαίνεσθον. ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ περὶ μὲν ὕβριν καὶ ἀδικίαν καὶ δειλίαν ἡ κολαστικὴ πέφυκε, τεχνῶν μάλιστα δὴ πασῶν προσήκουσα δίκη. ΘΕ. Τὸ γοῦν εἰκός, ὡς εἰπεῖν, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν. ΞΕ. Τί δέ; περὶ ξύμπασαν ἄγνοιαν, μῶν ἄλλην τινὰ ἢ διδασκαλικήν, ὀρθότατα εἴποι τις ἄν; ΘΕ. Οὐδεμίαν. ΞΕ. Φέρε δή. διδασκαλικῆς δὲ ἄρα ἓν μόνον γένος φατέον εἶναι, ἢ πλείω; δύο δέ τινε αὐτῆς εἶναι μεγίστω σκόπει. ΘΕ. Σκοπῶ. ΞΕ. Καί μοι δοκοῦμεν τῇδε ἄν πῃ τάχιστα εὑρεῖν. ΘΕΑΙΤ. Πῇ; ΞΕ. Τὴν ἄγνοιαν ἰδόντες εἴ πῃ κατὰ μέσον αὑτῆς τομὴν ἔχει τινά. διπλῆ γὰρ αὕτη γιγνομένη, δῆλον ὅτι καὶ τὴν διδασκαλικὴν δύο ἀναγκάζει μόρια ἔχειν, ἓν ἐφ' ἑνὶ γένει τῶν αὑτῆς ἑκατέρῳ. ΘΕΑΙΤ. Τί οὖν; καταφανές πῃ σοὶ τὸ νῦν ζητούμενον; ΞΕ. Ἀγνοίας γοῦν μέγα τί μοι δοκῶ καὶ χαλεπὸν ἀφωρισμένον ὁρᾶν εἶδος, πᾶσι τοῖς ἄλλοις αὐτῆς ἀντίσταθμον μέρεσι. ΘΕΑΙΤ. Ποῖον δή; ΞΕ. Τὸ μὴ κατειδότα τι, δοκεῖν εἰδέναι. δι' οὗ κινδυνεύει πάντα ὅσα διανοίᾳ σφαλλόμεθα, γίγνεσθαι πᾶσι. ΘΕ. Ἀληθῆ. ΞΕ. Καὶ δὴ καὶ τούτῳ γε οἶμαι μόνῳ τῆς ἀγνοίας ἀμαθία τοὔνομα προσρηθῆναι. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ γε. ΞΕ. Τί δὲ δὴ τῷ τῆς διδασκαλικῆς ἄρα μέρει τῷ τοῦτο ἀπαλλάττοντι λεκτέον; ΘΕΑΙΤ. Οἶμαι μὲν οὖν, ὦ ξένε, τὸ μὲν ἄλλο, δημιουργικὰς διδασκαλίας, τοῦτο δὲ ἐνθάδε γε παιδείαν δι' ἡμῶν κεκλῆσθαι. ΞΕ. Καὶ γὰρ σχεδόν, ὦ Θεαίτητε, ἐν πᾶσιν Ἕλλησιν. ἀλλὰ γὰρ ἡμῖν ἔτι καὶ τοῦτο σκεπτέον, εἰ ἄτομον ἤδη ἐστὶ πᾶν, ἤ τινα ἔχον διαίρεσιν ἀξίαν ἐπωνυμίας. ΘΕΑΙΤ. Οὐκοῦν χρὴ σκοπεῖν. ΞΕ. Δοκεῖ τοίνυν μοι καὶ τοῦτο ἔτι πῃ σχίζεσθαι. ΘΕΑΙΤ. Κατὰ τί; ΞΕ. Τῆς ἐν τοῖς λόγοις διδασκαλικῆς ἡ μὲν τραχυτέρα τις ἔοικεν ὁδὸς εἶναι· τὸ δ' ἕτερον αὐτῆς μόριον, λειότερον. ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον δὴ τούτων ἑκάτερον λέγομεν; ΞΕ. Τὸ μέν, ἀρχαιοπρεπές τι πάτριον, ᾧ πρὸς τοὺς υἱεῖς μάλιστα ἐχρῶντό τε, καὶ ἔτι πολλοὶ χρῶνται τανῦν, ὅταν αὐτοῖς ἐξαμαρτάνωσι, τὰ μέν, χαλεπαίνοντες, τὰ δέ, μαλθακωτέρως παραμυθούμενοι. τὸ δ' οὖν ξύμπαν αὐτὸ ὀρθότατα εἴποι τις ἂν νουθετητικήν. ΘΕΑΙΤ. Ἔστιν οὕτω. ΞΕ. Τὸ δέ γε, ὡς ἐοίκασι τινὲς αὖ λό-

A nomen inuentũ decentius videatur, dũmodo à purgationibus animæ ſit diſtinctũ, quæcunque purgãt corpus, includẽs. Mentis porrò purgationem ab aliis omnibus ſecernere nunc intẽdit, ſi quorſum vergit, inſpicimus. TH. Animaduerti equidem, & admitto duas ſpecies purgationis eſſe, animæque purgationem à purgatione corporis eſſe diuerſam. HOS. Egregiè loqueris, & in hoc inſuper mihi obſequere: quod ve dicturus ſum, rurſus bifariam diuidere tẽta. THE. Vtcunque duxeris, tecum partiri conabor. HOS. Prauitatem in anima aliud quiddã quàm virtutem dicimus? TH. Aliud certè. HOS. Enimuerò purgationem nihil aliud eſſe diximus, quàm quod prauum eſt, eiicere, reliquum verò ſeruare. THE. Diximus proculdubio. HOS. Si
B quam igitur circa animam prauitatis ablationem reperiemus, meritò purgationem appellare debebimus. THE. Maximé. HOS. Prauitatis in anima ſpecies duæ ponuntur. THE. Quænã? HOS. Vna morbi corporalis inſtar, turpitudinis altera. THE. Haud intelligo. HOS. Morbum forſitan, & ſeditionem nõ idem vocas. TH. Etiam quid ad hæc reſpondeam, neſcio. HOS. Num aliud ſeditionem putas, quàm naturalis cognationis corruptelam, diſcordia quadam prouenientem? THE. Nihil aliud. HOS. Turpitudinem verò num aliud quàm deformitatẽ ex diſſonantia eorum quæ natura cognata ſunt, reſultantem? THE.
C Iſthuc ipſum. HOS. Quid porrò, nonne videmus in eis quorum deprauatus eſt animus, opiniones à cupidinibus, iram à voluptatibus, rationem à doloribus diſſentire. THE. Et maximè quidem. HOS. Veruntamen, cuncta hæc neceſſariò cognata ſunt. THE. Patet. HOS. Seditionem igitur ac morbum animæ prauitatem vocare decet. THE. Rectè. HOS. Si qua viderimus, quæ certo quodam fine propoſito, dum ad illũ peruenire nitũtur, ſingulis in motibus præuaricentur, atque aberrent, vtrum cõſonantia quadam mutua conuenientiáque communi, an contrariis cauſis errare dicemus? THE. Conſtat quòd diſſonantia
D atque intemperie. HOS. Atqui ſcimus nullum animum ſponte aliquid ignorare. THE. Planè. HOS. Ignorantia quidem eſt dementia quædam animæ, quæ dum ad veritatem nititur, intelligentia ipſa præuaricatur. THE. Omnino. HOS. Animam igitur ignorantem, incõcinnam atque deformem vocare decet. TH. Videtur. HOS. Sunt ergo duo hæc malorum in anima genera. Vnum communiter improbitas nominatur, qui animæ proculdubio morbus eſt. TH. Ita eſt. HOS. Alterum ignorantiam quidem nuncupant, prauitatem verò animæ hanc eſſe confiteri nolunt. THE. Omnino concedendum eſt, de quo modò dicẽte te ambigebam, duo in anima genera prauitatis exiſtere: &
E timiditatem quidem intemperantiámque & iniuſtitiam, cæteráque huiuſmodi cuncta morbum exiſtimare debemus: plurimam verò & variam ignorantiam, turpitudinem. HOS. Nónne circa corpus, his duobus malis, duæ quoque artes ſunt repertæ? THE. Quænam? HOS. Aduerſus deformitatẽ gymnaſtica, aduerſus morbum, medicinæ peritia. THE. Apparet. HOS. Nónne & aduerſus petulantiam, iniuſtitiam, timiditatem, ex omni genere artium conueniens maximè caſtigatio & animaduerſio eſt iudicialis cenſura? THE. Hoc vtique quantum hominum opinio fert conſentaneum. HOSP. Sed aduerſus ignorantiam vniuerſam, quod aliud præter doctrinã remedium
F inuenitur? THE. Nullum. HOS. Doctrinam verò vtrum vnam duntaxat ac ſimplicem, an plura genera illius eſſe dicendum? Imò duo genera eius ſumma eſſe animaduerte. THE. Animaduerto equidem. HOS. Ac via quàm primum id inuenturi mihi videmur. THE. Qua? HOS. Si ignorantiam geminam eſſe conſideremus. ea ſiquidem duplex duplicem docendi rationem exigit, vt harum ſingulæ ſingulis illarum reddantur. THE. Nunquid iam tibi conſtat quod nunc quæritur? HOSP. Magnam quandam & oneroſam ignorantiæ partem video, cunctis aliis eius partibus præponderantem. THE. Quam? HOSP. Hanc, cùm quis illa quæ neſcit, ſcire ſe putat, ab hac nimirum omnes quæcunque nos fallunt opiniones, proficiſcuntur. THE. Ita
G eſt. HOS. Atque huic ſoli ignorantiæ parti, inſcitiæ nomen cõuenire exiſtimo. THE. Prorſus. HOS. Doctrinæ itaque partem qua ab hac ignorantia liberamur, quomodo appellandam cenſes? THE. Reor equidem ô hoſpes partẽ aliam doctrinas artium nominari, hanc verò diſciplinam. HOS. Sic fermè inter omnes Græcos vocatur. Nobis autem hoc præterea conſiderandum, vtrum indiuiduum ſic totum hoc, an diuiſionem aliquam habeat cognomine dignam? THE. Conſiderandum profectò. HOS. Videtur itaque mihi & hoc diuiſionem ſuſcipere. THE. Qua ratione? HOSP. Eius vtique facultatis quæ ſermone docet, pars quædam aſperior, quædam lenior eſſe videtur. THE.
H Qualem vtranque dicimus? HOSP. Vnam quidem veterem ac patriam, qua aduerſus filios maximè tunc vtebantur, & nunc etiam plerique vtũtur, quotieſcunque delinquunt, partim grauiter obiurgãtes, partim mitius admonentes. Vniuerſum hoc admonitionẽ poſſumus nũcupare. TH. Ita eſt. HO. Id profectò nõnulli ſecũ rurſus ratiocinãdo ſibiipſis conceſſerunt,

Ignorãtia quid. Qualis ſit ignãra anima.

omnem inſcitiam inuoluntariam eſſe putandam, nullúmque diſcere illa, quæ ſcire credit, affectaturum, multóque labore admonitoria diſciplina vix quicquam proficere poſſet. THE. Rectè putant. HOS. Quinetiam alia quadam via ad opinionem huiuſmodi eruendam pergunt. THE. Quánam? HOSP. Exquirunt, ſciſcitantúrque in his rebus, quæ quis optimè intelligere, & exprimere arbitratur, cùm nihil veri dicat. Deinde errãtium opiniones facilè diſcutiunt, eáſque rationibus colligentes, in vnum inuicem conducunt: atque illas oſtendunt ſibiipſis de iiſdem, & ad eadem, & ſecundũ eadẽ eſſe contrarias. Illi verò hoc inſpicientes ſecum ipſi indignãtur, & erga alios mites euadũt: atq; hoc pacto magnas duráſque opiniones deponunt. Quæ quidẽ liberatio auditu liberationũ omniũ iucũdiſſima eſt, & reuera firmiſſima. Enimuero, ô dilecte puer, qui hos purgare aggrediuntur, haud ſecus quàm medici corpora curandos exiſtimant. Medici nanque tradunt ſalubribus epulis non prius nutriri corpus quàm impedimenta pellantur. Similiter iſti non priùs egregias doctrinas conferre animæ cenſent, quàm redargutus is qui errat, erubeſcat, repulſiſque doctrinæ impedimentis, falſis videlicet opinionibus, purus euadat, nec alia præter illa quæ noſcit, noſſe ſe putet. THE. Optima modeſtiſſimáque omnium facultas hæc eſt. HOSP. His de cauſis, ô Theætete, dicendum, ſummam præcipuámque purgationem eſſe redargutionem: eúmve qui non redargutus eſt, etiam ſi rex magnus ſit, quandoquidem in maximis eſt impurus, rudem turpémque eſſe ſecundum illa quibus puriſſimus pulcherrimúſque eſſe debet, quiſquis eſt felix reuera futurus. THE. Sic eſt omnino. HOS. Quóſnam homines arte hac vti dicemus? Vereor enim ſophiſtas dicere. TH. Quamobrem? HOS. Ne illos plus quàm deceat, honoremus. THE. Veruntamen quæ modò dicta ſunt, tali cuidam ſimilia eſſe videntur. HOS. Atqui etiã cani lupus maximè ferus manſuetiſſimo. Eum verò qui à deceptione tutus videre debet, à ſimilitudine ſummopere cauere oportet, lubricum porrò maximè hoc genus. Sed eſto, neque enim de exiguis terminis diſceptatur, quando diligenter hoc vitare ſtudent? THE. Conſentaneum. HOS. Eſto igitur diſcretiuæ artis ſpecies purgatoria, purgatoriæ autem pars quę mundat animam, ſeligatur: huius docendi facultas: doctrinæ, diſciplina educatióque: diſciplinæ educationíſque redargutio illa quæ verſatur circa temerariam ſapientiæ opinionem, vt præſens oratio mõſtrat, nihil aliud quàm nobilis genere ſophiſtarum facultas eſſe dicatur. TH. Dicatur planè. Ambigo tamen quid potiſſimùm è multis quæ ſeſe nobis offerunt, ſophiſtã eſſe reuera affirmare conueniat. H. Et meritò ipſe dubitas, quandoquidẽ ipſumquoque ſophiſtam ambigere veriſimile eſt omnino quãnam via rationes noſtras effugiat. Scitè nanque prouerbio dicitur, omnes effugere difficile eſſe. Nunc igitur inſtandum illi maximè. THE. Præclarè loqueris. HOS. Primùm quidem hunc veluti curſum ſiſtentes paululum reſpiremus, & inter nos ratiocinemur ſimul interquieſcentes. Age reſumamus quàm varias præ ſe formas ſophiſta iam tulerit. Prima inueſtigatione apparuit iuuenum ac diuitum mercenarius eſſe venator. THE. Ita. HOSP. Secunda mercator quidam circa animi doctrinas. THEÆ. Omnino. HOSP. Tertia circa hæc eadem caupo. TH. Et hoc. Quarta circa doctrinas ſuorum vẽditor inuentorum. HOS. Optimè in memoriam reuocaſti. Quintam verò ego ipſe commemorare conabor. Certator quidam circa ſermones, & artificioſus nimium litigator. THE. Sic vtique conſtitit. HOS. Forma ſexta ambigua quidem, ponenda tamen, & in præſentia quondammodo concedenda: purgator quidam animæ viſus eſt opiniones extirpans omnes quæ doctrinis impedimento ſunt. THE. Sic eſt prorſus. HOS. Nunquid aduertis quoties aliquis multorũ peritus videtur, vnius verò cuiuſdam artis nomine nuncupatur, hanc viſionem non eſſe ſanam? Imò conſtat eum qui circa artem aliquam ſic afficitur, non poſſe illud ipſum inſpicere, ad quod doctrinæ omnes huiuſmodi tendunt. Quocirca multis pro vno nominibus eum qui variis ſcientiis videtur imbutus, appellat. THE. Ita quodammodo natura inſtitutum id eſſe apparet. HOS. Ne igitur & nobis idem propter ſocordiam in hac indagatione contingat, repetamus in primis vnum aliquid eorum quæ de ſophiſta ſunt dicta. Vnum quippe ex illis præcipuè ſophiſtæ nomen ſignificaſſe mihi videtur. THEÆ. Quid illud? HOSP. Contradictorem illum eſſe diximus. THE. Diximus certè. HOSP. Nónne & alios vt idem efficiant, edocere? THE. Hoc quoque. HOSP. Videamus nunc circa quid maximè contradictores efficere alios ſophiſtæ ſe prædicant. Conſideratio verò noſtra hinc ſumat exordium. Num in rebus diuinis quæcunque vulgus latent contradicendi facultatẽ præſtant? THE. Certè hoc de illis dicitur. HOS. Quid autem de his quæ oculis conſpiciuntur, cœlo ac terra, & hiſce rebus quæ his continentur? THE. Quid maximè? HOS. Etenim in priuatis colloquiis quoties de generatione eſſentiáque generatim aliquid dicitur, videmus illos ad contradicendum vehementes eſſe, &

Similitudo cauenda.

Prouerbium.

Sex formæ, & definitiones ſophiſtæ.

In quibus contradicere doceant ſophiſtæ.

A γον ἑαυτοῖς δόντες ἡγήσαντο, πᾶσαν ἀκούσιον ἀμαθίαν εἶναι, καὶ μαθεῖν οὐδέποτ' ἂν ἐθέλειν τὸν οἰόμενον σοφὸν εἶναι τούτων ὧν οἴοιτο πέρι δεινὸς εἶναι· μετὰ δὲ πολλοῦ πόνου τὸ νουθετικὸν εἶδος τῆς παιδείας μικρὸν ἀνύτειν. ΘΕΑΙΤ. Ὀρθῶς γε νομίζοντες. Ξ. Καὶ γάρ τοι ταύτης τῆς δόξης ἐπὶ ἐκβολὴν ἄλλῳ τρόπῳ στέλλονται. ΘΕΑΙΤ. Τίνι δή; Ξ. Διερωτῶσιν ὧν ἂν οἴηταί τις τι πέρι λέγειν, λέγων μηδέν· εἶθ' ἅτε πλανωμένων τὰς δόξας ῥᾳδίως ἐξετάζουσι, καὶ συνάγοντες δὴ τοῖς λόγοις εἰς ταὐτὸν τιθέασι παρ' ἀλλήλας· τιθέντες δὲ, ἐπιδεικνύουσιν αὐτὰς αὐταῖς ἅμα περὶ τῶν αὐτῶν πρὸς τὰ αὐτὰ κατὰ ταὐτὰ ἐναντίας. οἱ δ' ὁρῶντες, ἑαυτοῖς μὲν χαλεπαίνουσι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἡμεροῦνται· καὶ

B τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τῶν περὶ αὑτοὺς μεγάλων καὶ σκληρῶν δοξῶν ἀπαλλάττονται, πασῶν τε ἀπαλλαγῶν ἀκούειν τε ἡδίστην, καὶ τῷ πάσχοντι βεβαιότατα γιγνομένην. νομίζοντες γὰρ, ὦ παῖ φίλε, οἱ καθαίροντες αὐτοὺς, ὥσπερ οἱ περὶ τὰ σώματα ἰατροὶ νενομίκασι, μὴ πρότερον ἂν τῆς προσφερομένης τροφῆς ἀπολαύειν δύνασθαι σῶμα, πρὶν ἂν τὰ ἐμποδίζοντα ἐν ἑαυτῷ τις ἐκβάλῃ, ταὐτὸν καὶ περὶ ψυχῆς διενοήθησαν ἐκεῖνοι· μὴ πρότερον αὐτὴν ἕξειν τῶν προσφερομένων μαθημάτων ὄνησιν, πρὶν ἂν ἐλέγχων τις τὸν ἐλεγχόμενον εἰς αἰσχύνην καταστήσας, τὰς τοῖς μαθήμασιν ἐμποδίους δόξας ἐξελὼν, καθαρὸν ἀποφήνῃ, καὶ ταῦτα ἡγούμενον, ἅπερ οἶδεν, εἰδέναι μόνα, πλείω δὲ μή. ΘΕΑΙΤ. Βελτίστη

C γοῦν καὶ σωφρονεστάτη τῶν ἕξεων αὕτη. Ξ. Διὰ ταῦτα δὴ πάντα ἡμῖν, ὦ Θεαίτητε, καὶ τὸν ἔλεγχον λεκτέον ὡς ἄρα μεγίστη καὶ κυριωτάτη τῶν καθάρσεών ἐστι· καὶ τὸν ἀνέλεγκτον αὖ νομιστέον, ἂν καὶ τυγχάνῃ βασιλεὺς ὁ μέγας ὢν, τὰ μέγιστα ἀκάθαρτον ὄντα· ἀπαίδευτόν τε καὶ αἰσχρὸν γεγονέναι ταῦτα, ἃ καθαρώτατον καὶ κάλλιστον ἔπρεπε τὸν ὄντως ἐσόμενον εὐδαίμονα εἶναι. ΘΕΑΙΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. Ξ. Τί δαί; τοὺς ταύτῃ χρωμένους τῇ τέχνῃ τίνας φήσομεν; ἐγὼ γὰρ φοβοῦμαι σοφιστὰς φάναι. ΘΕΑΙΤ. Τί δή; Ξ. Μὴ μεῖζον αὐτοῖς προσάπτωμεν γέρας.

D ΘΕΑΙΤ. Ἀλλὰ μὴν προσέοικέ τινι τοιούτῳ τὰ νῦν εἰρημένα. Ξ. Καὶ γὰρ κυνὶ λύκος, ἀγριώτατον ἡμερωτάτῳ· τὸν δὲ ἀσφαλῆ δεῖ πάντων μάλιστα περὶ τὰς ὁμοιότητας ἀεὶ ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν. ὀλισθηρότατον γὰρ τὸ γένος. ὅμως δὲ ἔστωσαν. οὐ γὰρ περὶ σμικρῶν ὅρων τὴν ἀμφισβήτησιν οἴομαι γενήσεσθαι τότε ὁπόταν ἱκανῶς φυλάττωσι. ΘΕΑΙΤ. Οὐκοῦν, τό γε εἰκός. Ξ. Ἔστω δὴ διακριτικῆς τέχνης, καθαρτική· καθαρτικῆς δὲ, τὸ περὶ ψυχὴν μέρος ἀφωρίσθω. τούτου δὲ, διδασκαλική· διδασκαλικῆς δὲ, παιδευτική· τῆς δὲ παιδευτικῆς, ὁ περὶ τὴν μάταιον δοξοσοφίαν γιγνόμενος ἔλεγχος ἐν τῷ νῦν λόγῳ παραφανέντι μηδὲν ἄλλ' ἡμῖν εἶναι λεγέσθω πλὴν ἡ γένει γενναία σοφιστική. ΘΕΑΙΤ. Λεγέσθω μέν·

E ἀπορῶ δὲ ἔγωγε ἤδη, διὰ τὸ πολλὰ πεφάνθαι, τί χρή ποτε ὡς ἀληθῆ λέγοντα καὶ διισχυριζόμενον εἰπεῖν ὄντως εἶναι τὸν σοφιστήν. Ξ. Εἰκότως γε σὺ ἀπορῶν. ἀλλά τοι κἀκεῖνον ἡγεῖσθαι χρὴ νῦν ἤδη σφόδρα ἀπορεῖν ὅπῃ ποτὲ ἔτι διαδύσεται τὸν λόγον. ὀρθὴ γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφεύγειν. νῦν οὖν καὶ μάλιστα ἐπιθετέον αὐτῷ. ΘΕΑΙΤ. Καλῶς λέγεις. Ξ. Πρῶτον δὴ στάντες οἷον ἐξαναπνεύσωμεν· καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλογισώμεθα ἅμα ἀναπαυόμενοι, φέρε ὁπόσα ἡμῖν ὁ σοφιστὴς πέφανται. δοκῶ μὲν γὰρ, τὸ πρῶτον εὑρέθη νέων καὶ πλουσίων ἔμμισθος θηρευτής. ΘΕΑΙΤ. Ναί. Ξ. Τό γε δεύτερον, ἔμπορός τις περὶ τὰ τῆς ψυχῆς μαθήματα. ΘΕ. Πάνυ γε. Ξ. Τρίτον δὲ ἆρα, οὐ περὶ

F ταὐτὰ ταῦτα κάπηλος ἀνεφάνη; ΘΕΑΙΤ. Ναί. Ξ. Καὶ τέταρτόν γε, αὐτοπώλης περὶ τὰ μαθήματα ἡμῖν; Ξ. Ὀρθῶς ἐμνημόνευσας. πέμπτον δ' ἐγὼ πειράσομαι μνημονεύειν. τῆς γὰρ ἀγωνιστικῆς περὶ λόγους ἦν τις ἀθλητὴς, τὴν ἐριστικὴν τέχνην ἀφωρισμένος. ΘΕ. Ἦν γὰρ οὖν. Ξ. Τό γε μὴν ἕκτον ἀμφισβητήσιμον μὲν, ὅμως δὲ θῶμεν αὐτῷ συγχωρήσαντες, δοξῶν ἐμποδίων μαθήμασι περὶ ψυχὴν, καθαρτὴν αὐτὸν εἶναι. ΘΕ. Παντάπασι μὲν οὖν. Ξ. Ἆρ' οὖν ἐννοεῖς ὅταν ἐπιστήμων τις πολλῶν φαίνηται, μιᾶς δὲ τέχνης ὀνόματι προσαγορεύηται, τὸ φάντασμα

G τοῦτο ὡς οὐκ ἔστ' ὑγιές· ἀλλὰ δῆλον ὡς ὁ πάσχων αὐτὸ πρός τινα τέχνην, οὐ δύναται κατιδεῖν ἐκεῖνο αὐτῆς, εἰς ὃ πάντα τὰ μαθήματα ταῦτα βλέπει; διὸ καὶ πολλοῖς ὀνόμασιν ἀνθ' ἑνὸς τὸν ἔχοντα αὐτὰ προσαγορεύει; Θ. Κινδυνεύει τοῦτο ταύτῃ πῃ μάλιστα πεφυκέναι. Ξ. Μὴ τοίνυν ἡμεῖς γε αὐτὸ ἐν τῇ ζητήσει δι' ἀργίαν πάσχωμεν· ἀλλ' ἀναλάβωμεν πρῶτον τῶν περὶ τὸν σοφιστὴν εἰρημένων. ἓν γάρ τί μοι μάλιστα κατεφάνη αὐτὸν μηνύων. Θ. Τὸ ποῖον; Ξ. Ἀντιλογικὸν αὐτὸν ἔφαμεν εἶναί που. Θ. Ναί. Ξ. Τί δ' οὐ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ τούτου διδάσκαλον γίγνεσθαι; Θ. Τί μήν; Ξ. Σκοπῶμεν δὴ περὶ τίνος ἄρα καί φασιν οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν ἀντιλογικούς. ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ἔστω τῇδέ πῃ. φέρε, περὶ τῶν θείων, ὅσ' ἀφανῆ τοῖς πολλοῖς, ἆρ' ἱκανοὺς ποιοῦσι τοῦτο

H δρᾶν; Θ. Λέγεται οὖν δὴ περὶ αὐτῶν ταῦτα. Ξ. Τί δ' ὅσα φανερὰ γῆς τε καὶ οὐρανοῦ, καὶ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα; Θ. Τί γάρ; Ξ. Ἀλλὰ μὴν ἔν γε ταῖς ἰδίαις συνουσίαις, ὁπόταν γενέσεώς τε καὶ οὐσίας πέρι κατὰ πάντων λέγηταί τι, ξυνίσμεν ὡς αὐτοί τε ἀντειπεῖν δεινοὶ, τούς τε ἄλλους ὅτι

ποιοῦσιν ἅπερ αὐτοὶ δυνατούς. ΘΕ. Παντάπασί γε. ΞΕ. Τί δ' αὖ; περὶ νόμων καὶ ξυμπάντων τῶν πολιτικῶν ἆρ' οὐχ ὑπισχνοῦνται ποιεῖν ἀμφισβητητικούς; Θ. Οὐδεὶς γὰρ ἂν αὐτοῖς (ὡς ἔπος εἰπεῖν) διελέγετο μὴ τοῦτο ὑπισχνουμένοις. ΞΕ. Τά γε μὴν περὶ πασῶν τε καὶ κατὰ μίαν ἑκάστην τέχνην, ἃ δεῖ πρὸς ἕκαστον αὐτὸν τὸν δημιουργὸν ἀντειπεῖν, δεδημοσιωμένα που καταβέβληται γεγραμμένα, τῷ βουλομένῳ μαθεῖν. ΘΕ. Τὰ Πρωταγόρειά μοι φαίνῃ περί τε πάλης καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν εἰρηκέναι. ΞΕ. Καὶ πολλῶν γε, ὦ μακάριε, ἑτέρων. ἀτὰρ δὴ τὸ τῆς ἀντιλογικῆς τέχνης ἆρ' οὐκ ἐν κεφαλαίῳ περὶ πάντων πρὸς ἀμφισβήτησιν ἱκανή τις δύναμις ἔοικεν εἶναι; ΘΕ. Φαίνεται γοῦν δὴ σχεδὸν οὐδὲν ὑπολιπεῖν. ΞΕ. Σὺ δὲ δή, πρὸς θεῶν, ὦ παῖ, δυνατὸν ἡγῇ τοῦτο; τάχα γὰρ ἂν ὑμεῖς μὲν ὀξύτερον οἱ νέοι πρὸς αὐτὸ βλέποιτε, ἡμεῖς δὲ ἀμβλύτερον. ΘΕ. Τὸ ποῖον; καὶ πρὸς τί μάλιστα λέγεις; οὐ γάρ πω κατανοῶ τὸ νῦν ἐρωτώμενον. ΞΕ. Εἰ πάντα ἐπίστασθαι τινὰ ἀνθρώπων ἐστὶ δυνατόν. ΘΕ. Μακάριον μὲν τἂν ἡμῶν, ὦ ξένε, ἦν τὸ γένος. ΞΕΝ. Πῶς οὖν ἄν ποτέ τις πρός γε τὸν ἐπιστάμενον αὐτὸς ἀνεπιστήμων ὢν δύναιτο ὑγιές τι λέγων ἀντειπεῖν; ΘΕ. Οὐδαμῶς. ΞΕΝ. Τί ποτ' οὖν ἂν εἴη τὸ τῆς σοφιστικῆς δυνάμεως θαῦμα; Θ. Τοῦ δὴ πέρι; ΞΕΝ. Καθ' ὅντινα τρόπον ποτὲ δυνατοὶ τοῖς νέοις δόξαν παρασκευάζειν, ὡς εἰσὶ πάντα πάντων αὐτοὶ σοφώτατοι; δῆλον γὰρ ὡς εἰ μήτε ἀντέλεγον ὀρθῶς, μήτε ἐκείνοις ἐφαίνοντο, φαινόμενοί τε εἰ μηδὲν αὖ μᾶλλον ἐδόκουν διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν εἶναι φρόνιμοι, τὸ σὸν δὴ τοῦτο, σχολῇ ποτ' ἂν αὐτοῖς τις χρήματα διδοὺς ἤθελεν ἂν τούτων αὐτῶν μαθητὴς γίγνεσθαι. Θ. Σχολῇ μέντ' ἄν. ΞΕΝ. Νῦν δέ γ' ἐθέλουσι. ΘΕ. Καὶ μάλα. ΞΕΝ. Δοκοῦσι γὰρ (οἶμαι) πρὸς ταῦτα ἐπιστημόνως ἔχειν αὐτοὶ πρὸς ἅπερ ἀντιλέγουσι. Θ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Δρῶσι δέ γε τοῦτο πρὸς ἅπαντα; φαμέν; Θ. Ναί. ΞΕΝ. Πάντα ἄρα σοφοὶ τοῖς μαθηταῖς φαίνονται. Θ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐκ ὄντες γε. ἀδύνατον γὰρ τοῦτό γ' ἐφάνη. ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐκ ἀδύνατον; ΞΕΝ. Δοξαστικὴν ἄρα τινὰ περὶ πάντων ἐπιστήμην ὁ σοφιστὴς ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἀλήθειαν, ἔχων ἀναπέφανται. Θ. Παντάπασι μὲν οὖν. καὶ κινδυνεύει γε τὸ νῦν εἰρημένον, ὀρθότατα περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι. ΞΕΝ. Λάβωμεν τοίνυν σαφέστερόν τι παράδειγμα περὶ τούτων. ΘΕ. Τὸ ποῖον δή; ΞΕΝ. Τόδε. καί μοι πειρῶ προσέχων τὸν νοῦν εὖ μάλα ἀποκρίνασθαι. ΘΕ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Εἴ τις φαίη μὴ λέγειν μηδ' ἀντιλέγειν, ἀλλὰ ποιεῖν καὶ δρᾶν μιᾷ τέχνῃ ξυνάπαντα ἐπίστασθαι πράγματα. ΘΕ. Πῶς πάντα εἶπες; ΞΕΝ. Τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥηθέντος σύ γ' ἡμῖν εὐθὺς ἀγνοεῖς. τὰ γὰρ ξύμπαντα, ὡς ἔοικας, οὐ μανθάνεις. ΘΕ. Οὐ γὰρ οὖν. ΞΕΝ. Λέγω τοίνυν σὲ καὶ ἐμὲ τῶν πάντων, καὶ πρὸς ἡμῖν, τὰ ἄλλα ζῷα καὶ δένδρα. ΘΕ. Πῶς λέγεις; ΞΕΝ. Εἴ τις ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τἆλλα φυτὰ πάντα ποιήσειν φαίη. ΘΕ. Τίνα δὴ λέγων τὴν ποίησιν; οὐ γὰρ δὴ γεωργόν γε ἐρεῖς· τινὰ γὰρ δὴ καὶ ζῴων αὐτὸν εἶπες ποιητήν. ΞΕΝ. Φημί. καὶ πρός γε, θαλάττης, καὶ γῆς, καὶ οὐρανοῦ, καὶ θεῶν, καὶ τῶν ἄλλων ξυμπάντων. καὶ τοίνυν καὶ ταχὺ ποιήσας αὐτῶν ἕκαστα, πάνυ σμικροῦ νομίσματος ἀποδίδοται. ΘΕ. Παιδιὰν λέγεις τινά. ΞΕΝ. Τί δαί; τὴν τοῦ λέγοντος ὅτι πάντα οἶδε, καὶ ταῦτα ἕτερον ἂν διδάξειεν ὀλίγου καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, μῶν οὐ παιδιὰν νομιστέον; ΘΕ. Πάντως που. ΞΕΝ. Παιδιᾶς δὲ ἔχεις τι τεχνικώτερον ἢ καὶ χαριέστερον εἶδος ἢ τὸ μιμητικόν; ΘΕ. Οὐδαμῶς. πάμπολυ γὰρ εἴρηκας εἶδος εἰς ἓν πάντα ξυλλαβὼν, καὶ σχεδὸν ποικιλώτατον. ΞΕΝ. Οὐκοῦν τόν γ' ὑπισχνούμενον δυνατὸν εἶναι μιᾷ τέχνῃ πάντα ποιεῖν, γιγνώσκομέν που τοῦτο, ὅτι μιμήματα καὶ ὁμώνυμα τῶν ὄντων ἀπεργαζόμενος τῇ γραφικῇ τέχνῃ, δυνατὸς ἔσται τοὺς ἀνοήτους τῶν νέων καὶ παίδων, πόρρωθεν τὰ γεγραμμένα ἐπιδεικνὺς, λανθάνειν, ὡς ὅ,τι περ ἂν βουληθῇ δρᾶν, τοῦτο ἱκανώτατος ὢν ἀποτελεῖν ἔργῳ. ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τί δαί; δὴ περὶ τοὺς λόγους, ἆρ' οὐ προσδοκῶμεν εἶναί τινα ἄλλην τέχνην; ἢ οὐ δυνατὸν αὖ τυγχάνειν τοὺς νέους, καὶ ἔτι πόρρω τῶν πραγμάτων τῆς ἀληθείας ἀφεστῶτας, διὰ τῶν ὤτων τοῖς λόγοις γοητεύειν, δεικνύντας εἴδωλα λεγόμενα περὶ πάντων· ὥστε ποιεῖν ἀληθῆ δοκεῖν λέγεσθαι, καὶ τὸν δὴ λέγοντα, σοφώτατον πάντων ἁπάντ' εἶναι. Θ. Τί γὰρ οὐκ ἂν εἴη ἄλλη τις τοιαύτη τέχνη; ΞΕΝ. Τοὺς πολλοὺς γοῦν, ὦ Θεαίτητε, τῶν τότε ἀκουόντων ἆρ' οὐκ ἀνάγκη, χρόνου τε ἐπελθόντος αὐτοῖς ἱκανοῦ, καὶ προϊούσης ἡλικίας, τοῖς τε οὖσι προσπίπτοντας ἐγγύθεν, καὶ διὰ παθημάτων ἀναγκαζομένους ἐναργῶς ἐφάπτεσθαι τῶν ὄντων, μεταβάλλειν τὰς τότε γενομένας δόξας, ὥστε σμικρὰ μὲν φαίνεσθαι τὰ μεγάλα, χαλεπὰ δὲ τὰ ῥάδια· καὶ πάντα πάντῃ ἀνατετράφθαι τὰ ἐν τοῖς λόγοις φαντάσματα, ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς πράξεσιν ἔργων παραγενομένων. Θ. Ὡς γοῦν ἐμοὶ τηλικῷδε ὄντι κρῖναι. οἶμαι δὲ καὶ ἐμὲ τῶν ἔτι πόρρωθεν ἀφεστηκότων εἶναι. ΞΕ. Τοιγαροῦν ἡμεῖς σε οἵδε πάντες πειρασόμεθα, καὶ νῦν πειρώμεθα, ὡς ἐγγύτατα ἄνευ τῶν παθημάτων προσάγειν. περὶ δ' οὖν τοῦ σοφιστοῦ τόδε μοι λέγε, πότερον ἤδη τοῦτο σαφὲς, ὅτι τῶν γοήτων ἐστί τις, μιμητὴς ὢν τῶν ὄντων· ἢ διστάζομεν ἔτι μὴ περὶ ὅσωνπερ ἀντιλέγειν δοκεῖ δυνατὸς εἶναι, περὶ τοσούτων καὶ τὰς ἐπιστήμας ἀληθῶς ἔχων τυγχάνοι. ΘΕΑΙΤ. Καὶ πῶς ἂν, ὦ ξένε; ἀλλὰ σχεδὸν ἤδη

A alios ſui ſimiles reddere poſſe. THE. Omnino quidem. HOS. Quid verò circa leges ac rempublicam, nónne in his quoque contentioſos homines ſe efficere profitentur? THE. Nemo, vt ita dixerim, cùm illis diſſereret, niſi hoc pollicerentur. HOSP. Quæ verò aduerſus ſingularum artium profeſſores contentionis ſtudio afferri debeant, paſſim ſcripta circunferuntur ſi quis volet cognoſcere. THE. Quæ Protagoras de palæſtra cæteriſque artibus ſcripſit, dicere mihi videris. HOS. Et de multis quidem aliis, ô beate. Verùm ars ipſa contradicẽdi, nónne ſummatim facultas eſt, quæ omnia in controuerſiam deducere poteſt? THE. Nihil fermè prætermittere videtur. HOS. Tu

Ars contradicendi omnia in controuerſiam deducere poteſt.

B verò per deos, ô puer, fieri hoc poſſe putas? Fortè enim vos iuuenes acutius hoc inſpicitis, ſenes verò nos obtuſius. THE. Quid iſtud & quorſum hoc maximè dicis? Neque enim quod nunc quæris, intelligo. HOS. Quærebam vtrum hominum quiſpiam ſcire omnia poſſit. THE. Beatum profectò hoſpes noſtrum genus eſſet. HOS. Quónam pacto ignorans quiſpiam aduerſus intelligentem contradicendo, validum quicquam inferre poterit? THEÆ. Nullo. HOS. Quid ergo in illa ſophiſtarum facultate mirabile videretur? THE. Circa quid maximè? HOS. Quónam tandem pacto iuuenibus poſſint perſuadere, ſe vnos omnium in rebus ſingulis eſſe ſapientiſſimos? conſtat

Nullum omnia ſcire poſſe.

C enim quòd niſi rectè contradicerent, aut niſi illis rectè contradicere viderentur, ac tales cùm videntur, niſi aduerſando exiſtimarẽtur eſſe ſapientiores, vacui occupationibus eſſent, & nemo quod tu dicebas, oblata pecunia ab iſtis erudiri cuperet. THE. Nemo penitus. HOS. Nunc verò cupiunt. THE. Ac vehementer. HOS. Videntur arbitror illa in quibus aduerſantur, optimè ſcire. THE. Quidni? HOSP. Repugnant autem in omnibus. nónne? THE. Abſque dubio. HOS. In omnibus itaque ſapientes diſcipulis eſſe videntur. THE. Cur non? HOS. Neque tamen ſunt. Impoſſibile quippe id eſſe conſtitit. THE. Impoſ-

D ſibile ſanè. HOS. Opinatricem igitur circa omnia potius quàm veram ſcientiam habere Sophiſta nobis apparuit. TH. Prorſus. Ac quæ modò dixiſti, rectè admodum dicta videtur. HOS. Ponamus ergo exemplum aliquod iſtorum magis perſpicuũ. TH. Quale? HOSP. Hoc, ſed attende diligenter, atque aptè reſponde. TH. Quale inquam. HOS. Perinde eſt ac ſi quis aſſereret, nec dicere, nec contradicere ſe, ſed præſtare atque efficere, vt arte vna cuncta ſciantur. TH. Quomodo cuncta dicebas? HOS. Principium ſermonis huius ſtatim ignoras. Quid enim hæc dictio, cuncta, ſignificet (vt videris) non intelligis. TH. Non certè. HOS. Dico igitur in numero omnium eſſe me ac

E te, & alia quoque animalia arboréſque. TH. Quomodo inquis? HOS. Si quis me ac te cæteráque viuentia omnia ſe facturum promittat. TH. Quem faciendi modum dicis? Non enim dicis agricultorem quẽquam: nam animalium factorem aiebas. HOS. Aio, & terræ præterea, & maris, cœlique, ac deorum aliorúmque omnium: & cum ſingula breui finxerit, vnũquodque exiguo pretio vendet. TH. Iocum quendam narras. HOS. Quid verò? nónne & ille iocari dicendus eſt, qui omnia ſe noſſe prædicat, aliúmque docere omnia exigua quadã mercede breuique tempore profitetur? THE. Prorſus. HOS. Iocandi verò ſpeciem habes vllam magis artificioſam iucundámque quàm imitationem? THE. Nullam. amplam ſanè ſpeciem

Imitatoria omnia facit.

F dixiſti, in vno omnia comprehendens atque multiplicẽ. HOS. An non intelligimus eum qui arte vna cuncta ſe facere poſſe profitetur, pingendi arte fingente eiuſdem nominis rerum ſimulacra, dementes etiam pueros poſſe decipere, dum picta eminus ſpectanda proponit, quaſi quodcunque velit, efficere poſſit? THE. Quid prohibet? HOSP. Nónne & aliam circa ſermones talem artem eſſe putamus, qua ſeductores quaſi præſtigiis quibuſdam vtentes, adoleſcentulos procul à veritate rerum adhuc exiſtentes decipere valeant, imagines quaſdam veriſimiles loco verarum rerum auribus inculcando, adeò vt vera eloqui, omniúmque hominum eſſe in omnibus ſapientiſſimi videantur? THE. Nihil prohibet aliam quandam eiuſ-

In ſermonibus eſſe artem ſimilem pictoribus.

G modi eſſe artem. HOS. Neceſſe eſt multos, ô Theætete, eorum qui hæc audiuerunt, cùm adoleuerint, ac res ipſas cominus cõſiderauerint & veris iam animis res manifeſtè attrectare coactos, priſtinas opiniones abiicere, atque ita cõmutare, vt exigua videãtur quæ magna, difficilia quæ facilia, & ſingula paſſim ſermonibus concepta phãtaſmata, actionum progreſſibus in contraria verti cogantur. THE. Ita mihi videtur, prout meę huius ætatis iudicium eſt. Arbitror enim me adhuc ex eorum numero eſſe qui à vero procul abſunt. HOS. At verò nos præſentes tibi opem ferre conabimur. Et nunc quidem conemur

H quàm proximè abſque doctrinis intelligentiam adhibere. De ſophiſta in primis mihi dicas. Vtrum inter nos conſtet præſtigiatorem quendam hunc eſſe, verarúmque rerũ imitatorem: an adhuc ſuſpicamur ne fortè veram illarum rerũ ſcientiam habeat, de quibus contradicere aliis poſſe videtur. TH. Quis vlterius ſuſpicetur hoſpes? iam ex his quæ dicta ſunt, patet eum ex

Septima definitio ſophiſtæ.

illorum numero eſſe,qui vna quadam diſciplina pollent. HOS. Præſtigiator itaque & imitator quidam eſt dicendus. T. Proculdubio. HOSP. Deinceps cauendum eſt,ne prædam hanc dimittamus, fermè nanque ſophiſtam veluti verriculo quodam irretitum ratiocinando comprehendimus. Quapropter hoc ſaltem minimè ſubterfugiet. THE. Quid iſtud? HOS. Quòd videlicet vnus quidam eſt ex his qui impoſturis & præſtigiis fallunt? THE. Idem quoque mihi videtur. HOSP. Viſum eſt igitur quàmprimum artem imaginariam,ſimulacrorum videlicet effectricem,diuidere oportere:cúmque illam ingreſſi fuerimus, ſi quidem adhuc nos ſophiſta expectet, capere illum ſicut regio eſt ſermone mandatum,& illi tradendo prædam oſtẽdere. Sin autem ſubintrans artis imitandi particulas deliteſcat, inſequendum eſſe,& partem qua ſeſe occulit,diuidendam aperiẽdámque quouſque omnino comprehendatur. Nam nec iſte, nec aliud vllum genus eum fugiet qui per omnia ſigillatim methodo diſquirere poteſt. TH. Rectè mones,atque ita agendum. HOSP. Secundum ſuperiorem diuidendi rationem duas nunc imitationis ſpecies cernere mihi videor. Ideam verò quã quærimus,vtra in ſpecie ponam nondum mihi nunc videor poſſe cognoſcere. Tu verò? TH. Haſce prius ſpecies duas diſtingue atque declara. HOS. Vnam quidem aſſimilandi artẽ in ea video cuius opus eſt,ſecundum exemplaris commenſurationes quo ad longitudinem,latitudinem,profunditatem, conuenientéſque colores æmulã imaginẽ fabricare. TH. Quid verò,nõ omnes qui aliquid imitãtur,id pro viribus agũt? HOS. Nequaquam hi præſertim qui magnũ aliquod opus aut fingũt aut pingunt. Si enim verã pulchrorũ cõmenſurationem ſimulacris præberent,minora q̃ decet ſuperiora membra,maiora verò quæ infrà ſunt,apparerẽt,propterea quòd illa eminus,hęc cominus à nobis conſpiciantur. TH. Omnino. HOS. Ergo artifices,veritate dimiſſa,nõ eas quæ reuera ſunt,ſed quæ videtur pulchræ cõmenſurationes,ſimulacris ipſis accõmodãt. TH. Proſus. HOS. Alteram igitur ſpeciẽ,nónne æquũ eſt,cũ imago ſit,imaginem vocare? TH. Maximè. HOS. Nónne igitur ſpecies altera aſſimilatrix vocari debet? THE. Certè. HOS. Partem igitur imitatricis alteram,aſſimilatricẽ,vt ſuprà diximus,appellabimus. TH. Sic proſus. HOSP. Quid porrò quod apparet quidem pulchro ſimile,cùm non ſit pulchrũ,& ſi quis penitus inſpicere queat, nec ſimile,cui ſimile videtur,quo illud nomine nũcupabimus? an nõ quia apparet quidẽ,neque tamẽ eſt ſimile, phantaſma dicendum. THE. Profectò. HOSP. An non plurima & in picturis pars hæc,& in vniuerſo imitationis genere eſt? THE. Nempe. HO. Artem verò illam qua phantaſma fingitur nõ imago,phantaſticam meritò nominandam putamus. THE. Conſentaneum eſt. HOS. Has equidẽ duas imaginariæ facultatis ſpecies ſuprà ponebam. Vnam quæ ſimilitudines efficit. Alteram quæ phantaſmata. THE. Rectè. HOS. Atque id quod ambigebam, vtra in ſpecie ſit ſophiſta ponendus, nequedum ſatis video. Reuera mirandus vir iſte,cognitúque difficilis: quandoquidem & nũc quàm ſcitè tergiuerſatus, in obſcuræ ſpeciei latebras ſeceſſit. THE. Videtur. HOSP. Nunquid igitur hoc intelligens mihi nũc aſſentiris? an impetus quidam propter hunc ſermonem ita te conſuetum induxit,vt repentè confitereris? THE. Quorſum hæc? HOS. In arduam profectò ô beate conſiderationem incidimus. Semper enim tam in præterito quàm in pręſenti tempore maximè dubium eſt quod dicitur: apparere quidem hoc atque videri,eſſe verò nequaquam: & aliquem loqui quædam, non tamen vera. Sic enim dicentem oportet mentiri, aut arbitrari ita reuera eſſe: & qui hoc dixerit, eũ ſibiipſi manifeſtò non repugnare,planè ô Theætete difficile eſt. THE. Cur? HOS. Quia talis locutio,id quod non eſt,eſſe admittit. Falſum nãque haud aliter quod eſt fieret. Magnus autẽ Parmenides, ô puer, dum pueri adhuc eſſemus,ſtatim ab initio aſſiduéque id deteſtatus eſt. Sic enim carminibus paſſim iocatur: Nunquã,inquit, & nullo modo ſunt illa quæ non ſunt. Sed tu hoc tramite quærẽs mẽtẽ cohibe. Ab illo itaque teſtimoniũ perhibetur,ſermóque huiuſmodi ſi mediocriter diſcutiatur,rem patefaciet. Age hoc in primis, ſi tibi placet, inſpiciamus. THE. Mea quidem nihil intereſt. ipſe videris, & quà præſtare putas, ea & tu pergas, & me ducas. HOSP. Ita prorſus agendum, & mihi reſponde, num pronuntiare quod nullo modo eſt, audeamus. THE. Quidni? HOSP. Si quidem nullius contentionis aut ioci gratia quærendum de his vel reſpondendum ſit, imò audientium quempiam oporteat ſeriò nobis nomen hoc, Non ens, declarare quò referendum ſit, cogniturum cum putamus quò ſe vertat,quidve & quo modo interroganti demonſtret? THE. Rem arduam ſciſcitaris,vnique mihi,vt ita dicam prorſus ignotam. HOSP. Hoc ſaltem conſtat,quòd id nomen Non ens,nulli eorum quæ ſunt,attribuendum. THE. Quomodo enim id fieret? HOS. Cùm verò ad ens,vt ita dixerim, referri non poſſit,neque etiam ad aliquid referendũ. THE. Quónam pacto? HOSP. Id quoque nobis patet,quòd dictio hæc aliquid circa ens aliquod vbique pronunciatur, atque impoſſibile eſt

Vide Vitruuium de ratione columnarum.

Vide Quin lib. xij.ca.x.

Sententia Parmenidis de eo quod non eſt.

A σαφὲς ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν τῆς παιδιᾶς μετεχόντων ἐστί τις μερῶν. ΞΕ. Εἰς γόητα μὲν δὴ καὶ μιμητὴν ἄρα θετέον αὐτόν τινα. ΘΕ. Πῶς γὰρ οὐ θετέον; ΞΕΝ. Ἄγε δή, νῦν γὰρ ἡμέτερον ἔργον ἤδη τὴν θήραν μηκέτ᾽ ἀνεῖναι. σχεδὸν γὰρ αὐτὸν περιειλήφαμεν ἐν ἀμφιβληστρικῷ τινι τῶν ἐν τοῖς λόγοις περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργάνων· ὥστε οὐκέτ᾽ ἐκφεύξεται τόδε γε. ΘΕ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Τὸ μὴ οὐ τοῦ γένους εἶναι τοῦ τῶν θαυματοποιῶν τις εἷς. ΘΕ. Κἀμοὶ τοῦτό γε οὕτω περὶ αὐτοῦ ξυνδοκεῖ. ΞΕ. Δέδοκται τοίνυν ὅτι τάχιστα διαιρεῖν τὴν εἰδωλοποιητικὴν τέχνην· καὶ καταβάντας εἰς αὐτήν, ἐὰν μὲν ἡμᾶς εὐθὺς ὁ σοφιστὴς ὑπομείνῃ, συλλαβεῖν αὐτὸν κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ λόγου. κἀκείνῳ παραδόντας ἀποφῆναι τὴν ἄγραν.

B ἐὰν δ᾽ ἄρα κατὰ μέρη τῆς μιμητικῆς δύηταί πῃ, ξυνακολουθεῖν αὐτῷ, διαιροῦντας ἀεὶ τὴν ὑποδεχομένην αὐτὸν μοῖραν, ἕωσπερ ἂν ληφθῇ. πάντως οὔτε οὗτος, οὔτε ἄλλο γένος οὐδὲν μήποτε ἐκφυγὸν ἐπεύξηται τὴν τῶν οὕτω δυναμένων μετιέναι καθ᾽ ἕκαστά τε καὶ ἐπὶ πάντα μέθοδον. ΘΕ. Λέγεις εὖ· καὶ ταῦτα ταύτῃ ποιητέον. ΞΕ. Κατὰ δὴ τὸν παρεληλυθότα τρόπον τῆς διαιρέσεως, ἔγωγέ μοι καὶ νῦν φαίνομαι δύο καθορᾶν εἴδη τῆς μιμητικῆς· τὴν δὲ ζητουμένην ἰδέαν, ἐν ὁποτέρῳ ποθ᾽ ἡμῖν οὖσα τυγχάνει, καταμαθεῖν οὐδέπω μοι δοκῶ νῦν δυνατὸς εἶναι. ΘΕ. Σὺ δ᾽ ἀλλ᾽ εἰπὲ πρῶτον καὶ δίελε ἡμῖν τίνε τὼ δύο λέγεις. ΞΕ. Μίαν μὲν τὴν εἰκαστικὴν ὁρῶν ἐν αὐτῇ τέχνην.

C ἔστι δ᾽ αὕτη μάλιστα, ὁπόταν κατὰ τὰς τοῦ παραδείγματος συμμετρίας τις ἐν μήκει καὶ βάθει καὶ πλάτει, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι χρώματα ἀποδιδοὺς τὰ προσήκοντα ἑκάστοις, τὴν τοῦ μιμήματος γένεσιν ἀπεργάζηται. ΘΕ. Τί δ᾽; οὐ πάντες οἱ μιμούμενοί τι, τοῦτ᾽ ἐπιχειροῦσι δρᾶν; ΞΕ. Οὔκουν ὅσοι γε τῶν μεγάλων πού τι πλάττουσιν ἔργων, ἢ γράφουσιν. εἰ γὰρ ἀποδιδοῖεν τὴν τῶν καλῶν ἀληθινὴν συμμετρίαν, οἶσθ᾽ ὅτι σμικρότερα μὲν τοῦ δέοντος τὰ ἄνω, μείζω δὲ τὰ κάτω φαίνοιτ᾽ ἄν, διὰ τὸ τὰ μὲν πόρρωθεν, τὰ δ᾽ ἐγγύθεν ὑφ᾽ ἡμῶν ὁρᾶσθαι. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ χαίρειν τὸ ἀληθὲς ἐάσαντες οἱ δημιουργοὶ

D νῦν, οὐ τὰς οὔσας συμμετρίας ἀλλὰ τὰς δοξούσας εἶναι καλὰς τοῖς εἰδώλοις ἐναπεργάζονται; ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Τὸ μὲν ἄρα ἕτερον, οὐ δίκαιον, εἰκός γε ὄν, εἰκόνα καλεῖν; ΘΕ. Παντάπασί γε. ΞΕ. Ἆρ᾽ οὖν τὸ μὲν ἕτερον δίκαιον εἰκαστικὸν καλεῖν; ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Καὶ τῆς γε μιμητικῆς τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος κλητέον ὅπερ εἴπομεν ἐν τῷ πρόσθεν, εἰκαστικήν. ΘΕ. Κλητέον. ΞΕ. Τί δαί; τὸ φαινόμενον μέν, διὰ τὴν οὐκ ἐκ καλοῦ θέαν, ἐοικέναι τῷ καλῷ, δύναμιν δὲ εἴ τις λάβοι τὰ τηλικαῦτα ἱκανῶς ὁρᾶν, μηδ᾽ εἰκὸς ᾧ φησιν ἐοικέναι, τί καλοῦμεν; ἆρ᾽ οὐκ, ἐπείπερ φαίνεται μέν, ἔοικε δὲ οὔ, φάντασμα; ΘΕ. Τί μήν; ΞΕΝ. Οὐκοῦν πάμπολυ καὶ κατὰ τὴν ζωγραφίαν τοῦτο τὸ μέρος ἐστὶ καὶ κατὰ τὴν ξύμπασαν μιμητικήν.

E ΘΕ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΞΕΝ. Τὴν δὴ φάντασμα ἀλλ᾽ οὐκ εἰκόνα ἀπεργαζομένην τέχνην, ἆρ᾽ οὐ φανταστικὴν ὀρθότατ᾽ ἂν προσαγορεύοιμεν; ΘΕ. Πολύ γε. ΞΕ. Τούτω τοίνυν τὼ δύο ἔλεγον εἴδη τῆς εἰδωλοποιητικῆς, εἰκαστικὴν καὶ φανταστικήν. ΘΕ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ὃ δέ γε καὶ τότ᾽ ἠμφιγνόουν, ἐν ποτέρᾳ τὸν σοφιστὴν θετέον, οὐδὲ νῦν πω δύναμαι θεάσασθαι σαφῶς· ἀλλ᾽ ὄντως θαυμαστὸς ἀνὴρ καὶ κατιδεῖν παγχάλεπος. ἐπεὶ καὶ νῦν μάλα εὖ καὶ κομψῶς εἰς ἄπορον εἶδος διερευνήσασθαι καταπέφευγεν. ΘΕ. Ἔοικε. ΞΕΝ. Ἆρ᾽ οὖν αὐτὸ γιγνώσκων σύμφῃς, ἤ σε οἷον ῥύμη τις ὑπὸ τοῦ λόγου συνειθισμένον συνεπεσπάσατο

F πρὸς τὸ ταχὺ ξυμφῆσαι; ΘΕ. Πῶς καὶ πρὸς ὅ, τι τοῦτο εἴρηκας; ΞΕ. Ὄντως, ὦ μακάριε, ἐσμὲν ἐν παντάπασι χαλεπῇ σκέψει. τὸ γὰρ φαίνεσθαι τοῦτο, καὶ τὸ δοκεῖν, εἶναι δὲ μή· καὶ τὸ λέγειν μὲν ἄττα, ἀληθῆ δὲ μή· πάντα ταῦτά ἐστι μεστὰ ἀπορίας ἀεὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ καὶ νῦν. ὅπως γὰρ εἰπόντα χρὴ ψευδῆ λέγειν ἢ δοξάζειν, ὄντως εἶναι, καὶ τοῦτο φθεγξάμενον, ἐναντιολογίᾳ μὴ συνέχεσθαι παντάπασιν, ὦ Θεαίτητε, χαλεπόν. ΘΕ. Τί δή; ΞΕ. Τετόλμηκεν ὁ λόγος οὗτος ὑποθέσθαι τὸ μὴ ὂν εἶναι· ψεῦδος γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως ἐγίγνετο ὄν. Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας, ὦ παῖ, παισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀρχόμενός τε καὶ διὰ τέλους τοῦτο ἀπεμαρτύρατο, πεζῇ τε ὧδε ἑκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων,

G Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτ᾽ οὐδαμῇ φησιν εἶναι μὴ ὄντα· Ἀλλὰ σὺ τῆσδ᾽ ἀφ᾽ ὁδοῦ διζήμενος εἶργε νόημα. Παρ᾽ ἐκείνου τε οὖν μαρτυρεῖται, καὶ μάλιστά γε δὴ πάντων ὁ λόγος αὐτὸς ἂν δηλώσειε μέτρια βασανισθείς. τοῦτο οὖν αὐτὸ πρῶτον θεασώμεθα, εἰ μή τι σοὶ διαφέρει. ΘΕ. Τὸ μὲν ἐμὸν ὅπῃ βούλει τίθεσο· τὸν δὲ λόγον, ᾗ βέλτιστα διέξεισι σκοπῶν, αὐτός τε ἴθι, κἀμὲ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἄγε. ΞΕΝ. Ἀλλὰ χρὴ δρᾶν ταῦτα. καί μοι λέγε· τὸ μηδαμῶς ὂν τολμῶμέν που φθέγγεσθαι; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Μὴ τοίνυν ἔριδος ἕνεκα, μηδὲ παιδιᾶς, ἀλλ᾽ εἰ σπουδῇ δέοι συννοήσαντά τινα ἀποφήνασθαι τῶν ἀκροατῶν, ποῖ χρὴ τοὔνομ᾽ ἐπιφέρειν τοῦτο τὸ μὴ ὄν· ἔχειν δοκοῦμεν ἂν εἰς τί καὶ ἐπὶ ποῖον αὐτόν τε καταχρήσασθαι, καὶ τῷ πυνθανομένῳ

H δεικνύναι; ΘΕ. Χαλεπὸν ἤρου, καί, σχεδὸν εἰπεῖν, οἵῳ γε ἐμοὶ παντάπασιν ἄπορον. ΞΕ. Ἀλλ᾽ οὖν τοῦτό γε δῆλον, ὅτι τῶν τι ὄντων ἐπὶ τὸ μὴ ὂν οὐκ οἰστέον. ΘΕ. Πῶς γὰρ ἄν; ΞΕ. Οὐκοῦν ἐπείπερ οὐκ ἐπὶ τὸ ὄν, οὐδ᾽ ἐπὶ τὸ τὶ φέρων, ὀρθῶς ἄν τις φέροι. ΘΕ. Πῶς δή; ΞΕ. Καὶ τοῦτο ἡμῖν που φανερόν, ὡς καὶ τὸ τὶ τοῦτο ῥῆμα, ἐπ᾽ ὄντι λέγομεν ἑκάστοτε. μόνον γὰρ αὐτὸ

λέγειν,

λέγειν, ὥσπερ γυμνὸν καὶ ἀπηρημωμένον ἀπὸ τῶν ὄντων ἁπάντων, ἀδύνατον. ἢ γάρ; ΘΕ. Ἀδύνατον. ΞΕ. Ἆρα τῇδε σκοπῶν, ξύμφῃς ὡς ἀνάγκη τόν τι λέγοντα, ἕν γέ τι λέγειν; ΘΕ. Οὕτω. ΞΕ. Ἑνὸς γὰρ δὴ τό γε τὶ φήσεις σημεῖον εἶναι· τὸ δὲ τινὲ, δυοῖν· τὸ δὲ τινὲς, πολλῶν. ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τὸν δὲ δὴ μή τι λέγοντα, ἀναγκαιότατον, ὡς ἔοικε, παντάπασι μηδὲν λέγειν. ΘΕ. Ἀναγκαιότατον μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἆρ' οὖν οὐδὲ τοῦτο συγχωρητέον, τὸ τὸν τοιοῦτον λέγειν μὲν τι, λέγειν μέντοι μηδέν. ἀλλ' οὐδὲ λέγειν φατέον, ὅς ἂν ἐπιχειρῇ μὴ ὂν φθέγγεσθαι. ΘΕ. Τέλος γοῦν ἂν ἀπορίας ἔχοι ὁ λόγος. ΞΕ. Μήπω μέγ' εἴπῃς. ἔτι γάρ, ὦ μακάριε, ἔστι, καὶ ταῦτά γε τῶν ἀποριῶν ἡ μεγίστη καὶ πρώτη. περὶ γὰρ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν οὖσα τυγχάνει. ΘΕ. Πῶς φῂς λέγε, καὶ μηδὲν ἀποκνήσῃς. ΞΕ. Τῷ μὲν ὄντι που προσγένοιτ' ἄν τι τῶν ὄντων ἕτερον. Θ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Μὴ ὄντι δέ τι τῶν ὄντων ἆρά ποτε προσγίγνεσθαι φήσομεν δυνατὸν εἶναι. Θ. Καὶ πῶς; ΞΕ. Ἀριθμὸν δὴ τὸν ξύμπαντα τῶν ὄντων τίθεμεν. Θ. Εἴπερ γε καὶ ἄλλό τι θετέον ὡς ὄν. ΞΕΝ. Μὴ τοίνυν μηδ' ἐπιχειρῶμεν ἀριθμοῦ μήτε πλῆθος, μήτε τὸ ἓν πρὸς τὸ μὴ ὂν προσφέρειν. ΘΕΑΙ. Οὔκουν ἂν ὀρθῶς γε, ὡς ἔοικεν, ἐπιχειροῖμεν, ὥς φησιν ὁ λόγος. ΞΕΝ. Πῶς οὖν ἂν ἢ διὰ τοῦ στόματος φθέγξαιτο ἄν τις, ἢ καὶ τῇ διανοίᾳ τοπαράπαν λάβοι τὰ μὴ ὄντα, ἢ τὸ μὴ ὄν, χωρὶς ἀριθμοῦ; ΘΕΑΙΤ. Λέγε ὅπῃ. ΞΕΝ. Μὴ ὄντα μὲν ἐπειδὰν λέγωμεν, ἆρα οὐ πλῆθος ἀριθμοῦ ἐπιχειροῦμεν προστιθέναι; ΘΕΑΙΤ. Τί μήν. ΞΕΝ. Μὴ ὂν δὲ ἆρα, οὐ τὸ ἓν αὖ; ΘΕΑΙΤ. Σαφέστατά γε. ΞΕΝ. Καὶ μὴν οὔτε δίκαιόν γε οὔτε ὀρθόν φαμεν, ὂν ἐπιχειρεῖν μὴ ὄντι προσαρμόττειν. ΘΕΑΙΤ. Λέγεις ἀληθέστατα. ΞΕΝ. Συννοεῖς οὖν ὡς οὔτε φθέγξασθαι δυνατὸν ὀρθῶς, οὔτ' εἰπεῖν, οὔτε διανοηθῆναι τὸ μὴ ὂν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλ' ἔστιν ἀδιανόητόν τε καὶ ἄρρητον, καὶ ἄφθεγκτον, καὶ ἄλογον; ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕ. Ἆρ' οὖν ἐψευσάμην ἄρτι, λέγων τὴν μεγίστην ἀπορίαν ἐρεῖν αὐτοῦ πέρι; ΘΕ. Τί δέ; ἔτι μείζω τινὰ λέγειν ἄλλην ἔχομεν; ΞΕ. Τί δέ, ὦ θαυμάσιε, οὐκ ἐννοεῖς αὐτοῖς τοῖς λεχθεῖσιν, ὅτι καὶ τὸν ἐλέγχοντα εἰς ἀπορίαν καθίστησι τὸ μὴ ὄν, οὕτως ὥστε ὁπόταν αὐτὸ ἐπιχειρῇ τις ἐλέγχειν, ἐναντία αὐτὸν αὑτῷ περὶ ἐκεῖνο ἀναγκάζεσθαι λέγειν; ΘΕ. Πῶς φής; εἰπὲ ἔτι σαφέστερον. ΞΕ. Οὐδὲν δεῖ τὸ σαφέστερον ἐν ἐμοὶ σκοπεῖν. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑποθέμενος, οὔτε ἑνὸς οὔτε τῶν πολλῶν τὸ μὴ ὂν δεῖν μετέχειν, ἄρτι τε καὶ νῦν οὕτως ἓν αὐτὸ εἴρηκα. τὸ μὴ ὂν γὰρ φημί. ξυνίης τι; ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Καὶ μὴν αὖ καὶ σμικρὸν ἔμπροσθεν, ἄφθεγκτόν τε αὐτὸ καὶ ἄρρητον καὶ ἄλογον ἔφην εἶναι. ξυνέπῃ; Θ. Συνέπομαι. πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Οὐκοῦν τό γε εἶναι προσάπτειν πειρώμενος, ἐναντία τοῖς πρόσθεν ἔλεγον. Θ. Φαίνῃ. ΞΕ. Τί δαί; τοῦτο προσάπτων, οὐχ ὡς ἑνὶ διελεγόμην. Θ. Ναί. Ξ. Καὶ μὴν ἄλογόν γε λέγων καὶ ἄρρητον καὶ ἄφθεγκτον, ὥς γε πρὸς ἓν τὸν λόγον ἐποιούμην. Θ. Πῶς δ' οὔ; Ξ. Φαμὲν δέ γε δεῖν, εἴπερ ὀρθῶς τις λέξει, μήτε ὡς ἕν, μήτε ὡς πολλὰ διορίζειν αὐτό, μηδὲ τοπαράπαν αὐτὸ καλεῖν. ἓν τε γὰρ ἤδη καὶ κατὰ ταύτην ἂν τὴν πρόσρησιν προσαγορεύοιτο. Θ. Παντάπασί γε. Ξ. Τὸν μὲν τοίνυν ἐμέ γε ἔτι τί τις ἂν λέγοι; καὶ γὰρ πάλαι καὶ τανῦν ἡττημένον ἂν εὕροι περὶ τὸν τοῦ μὴ ὄντος ἔλεγχον. ὥστε ἐν ἐμοί γε λέγοντι (καθάπερ εἶπον) μὴ σκοπῶμεν τὴν ὀρθολογίαν περὶ τὸ μὴ ὄν. ἀλλ' εἶα δὴ νῦν ἐν σοὶ σκεψώμεθα. Θ. Πῶς φής; Ξ. Ἴθι ἡμῖν εὖ καὶ γενναίως, ἅτε νέος ὤν, ὅτι μάλιστα δύνασαι συντείνας πειράθητι, μήτε οὐσίαν, μήτε τὸ ἕν, μήτε πλῆθος ἀριθμοῦ προστιθεὶς τῷ μὴ ὄντι, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φθέγξασθαί τι περὶ αὐτοῦ. Θ. Πολλὴ μέντ' ἄν με καὶ ἄτοπος ἔχοι προθυμία τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰ σὲ τοιαῦθ' ὁρῶν πάσχοντα αὐτὸς ἐπιχειροίην. Ξ. Ἀλλ' εἰ δοκεῖ, σὲ μὲν καὶ ἐμὲ χαίρειν ἐῶμεν· ἕως δ' ἂν τινὶ δυναμένῳ δρᾷν τοῦτο ἐντυγχάνωμεν, μέχρι τούτου λέγωμεν ὡς παντὸς μᾶλλον πανούργως εἰς ἄπορον ὁ σοφιστὴς τόπον καταδέδυκε. Θ. Καὶ μάλα γε φαίνεται. Ξ. Τοιγαροῦν εἴ τινα φήσομεν αὐτὸν ἔχειν φανταστικὴν τέχνην, ῥᾳδίως ἐκ ταύτης τῆς χρείας τῶν λόγων ἀντιλαμβανόμενος ἡμῶν, εἰς τοὐναντίον ἀποστρέψει τοὺς λόγους, ὅταν εἰδωλοποιὸν αὐτὸν καλῶμεν· ἀνερωτῶν τί τοπαράπαν εἴδωλον λέγομεν. σκοπεῖν οὖν, ὦ Θεαίτητε, χρή, τί τις τῷ νεανίᾳ πρὸς τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινεῖται. Θ. Δῆλον ὅτι φήσομεν τά τε ἐν τοῖς ὕδασι καὶ κατόπτροις εἴδωλα, ἔτι καὶ τὰ γεγραμμένα, καὶ τὰ τετυπωμένα, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα που τοιαῦτά ἐστιν ἕτερα. Ξ. Φανερός, ὦ Θεαίτητε, εἶ σοφιστὴν οὐχ ἑωρακώς. Θ. Τί δή; Ξ. Δόξει σοι μύειν, ἢ παντάπασιν οὐκ ἔχειν ὄμματα. Θ. Πῶς; Ξ. Τὴν ἀπόκρισιν ὅταν οὕτως αὐτῷ διδῷς, ἐὰν ἐν κατόπτροις ἢ πλάσμασι λέγῃς τι, καταγελάσεταί σου τῶν λόγων ὅταν ὡς βλέποντι λέγῃς αὐτῷ· προσποιούμενος οὔτε κάτοπτρα οὔτε ὕδατα γιγνώσκειν, οὔτε τοπαράπαν ὄψιν· τὸ δ' ἐκ τῶν λόγων ἐρωτήσει σε μόνον. Θ. Ποῖον; Ξ. Τὸ διὰ πάντων τούτων, ἃ πολλὰ εἰπών, ἠξίωσας ἑνὶ προσειπεῖν ὀνόματι, φθεγξάμενος εἴδωλον ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἓν ὄν. λέγε οὖν καὶ ἀμύνου, μηδὲν ὑποχωρῶν τὸν ἄνδρα. ΘΕΑΙΤ. Τί δῆτα, ὦ ξένε, εἴδωλον ἂν φαῖμεν εἶναι, πλήν γε τὸ πρὸς τἀληθινὸν ἀφωμοιωμένον ἕτερον τοιοῦτον; ΞΕΝ. Ἕτερον δὴ λέγεις τοιοῦτον ἀληθινόν;

A ipſum aliquid ſolum & quaſi nudatum ab omnibus his quæ ſunt ſeorſum enunciare. T. Impoſſibile certè. HOS. Num ita conſiderans cõfiteris, neceſſarium eſſe eum qui aliquid dicit, vnum aliquid dicere? T. Ita. HOS. Vnius porrò ſignum ipſum aliquid eſſe dices, duorum & plurium aliqua? T. Dicam planè. HOS. Eum verò qui non aliquid dicit, neceſſe eſt neque vnum quid, id eſt nihil dicere? THE. Neceſſarium eſt omnino. HOS. Neque id concedendum, hominem talem dicere quidem aliquid, ſe non vnum quid, id eſt nihil dicere. Atqui neque loqui dicendus eſt ille qui conatur non ens proferre. THE. Sermo igitur finem dubitandi haberet. HOS. Nondum magnum hoc

Aliquid eſt ſignum vnius.

B dicas. Extat enim adhuc ô beate circa hæc dubitationum maxima atque prima, quæ circa ipſius principium accidit. THE. Quo pacto id dicas, declara, neque te pigeat. H. Ei ſanè quod eſt, aliquid alterum eorum quæ ſunt, contingere poteſt. THE. Nihil prohibet. HOS. Ei verò quod non eſt, aliquídne ex his quæ ſunt, adeſſe vnquam poſſe dicemus? T. Nequaquam. HOS. Vniuerſum numerorum genus in ordine eorum quæ ſunt ponimus? THEÆT. Certè, ſi modò aliud quicquam in eo ponendum. HOSP. Quare nec numerorum multitudinem, neque vnum non enti adhibeamus. T. Haud rectè adhiberemus, vt ratio nobis oſtendit. HOSP. Quo pacto igitur vel ore proferret

Dubitatio maxima & prima de non ente.

C quiſquam, vel cogitatione comprehenderet ea quæ non ſunt, vel non ens ſeorſum à numero? T. Dic qua? HOSP. Quoties non entia dicimus, nónne numeri multitudinem tentamus apponere? T. Vtique. HOS. Quoties autem nõ ens, vnum. T. Manifeſtum id quidem. HOS. Enimuerò neque iuſtum, neque rectum eſſe diximus, vt quis non enti ens adiungere audeat. T. Vera loqueris. HOSP. Animaduertis igitur quod neque proferri, neque rectè dici, neque cogitari non ens ſecundum ſeipſum poteſt, ſed incogitabile, ineffabile impronuntiabiléque & irrationale exiſtit? T. Penitus. HOSP. Nunquid pau-

Non ens incogitabile & ineffabile.

D lo antè mentitus ſum, cùm dixi maximam circa illud dubitationem me illaturum? T. Aliam igitur iſta maiorem adducere poſſumus? HOS. Quid verò ô mirifice adoleſcens? an nõ ex his quæ dicta ſunt, vides, quòd non ens tantis eum qui ipſum redarguit, offundit tenebris, vt cùm primum redargutionẽ aggreditur, ſibimet aduerſari cogatur? T. Dic clarius. HOS. Haud opus eſt clarius aliquid mea quidem ſententia conſiderare. Equidem cũ ſuppoſuiſſem non ens, nec vnius nec multorum eſſe particeps, tamen & paulò antè & nunc etiam vnũ ipſum protuli, dum hoc ipſum non ens pronunciarem, percipíſne?

E T. Percipio. H. Quinetiam paulò ſuprà inexplicabile ipſum & ineffabile & irrationale eſſe dixi. tenes? T. Teneo, quídni? H. An non, dum ipſum eſſe ei applicare conarer, contraria ſuperioribus proferebam? T. Videris. HOSP. Nónne cùm hoc illi attribui, quaſi de vno locutus ſum? TH. Abſque dubio. HOSP. Imò & irrationale dum dicerem, inexplicabiléque & ineffabile ſingulariter pronunciarem, perinde ac ſi vnum eſſet, verba de hoc faciebam. THEÆT. Quídni? HOS. Diximus ſanè, ſi modò quis rectè loqui voluerit, neque vt vnum, neque vt multa determinare ipſum debere, neque omnino ipſum vocare. † Nam quadam in ſpecie, appellatione huiuſmodi po-

F neretur. TH. Prorſus. HOSP. De me igitur quid deinde dicat aliquis? Etenim & ſuprà, & nunc me in hac pugna aduerſus non ens ſuccubuiſſe comperiet: itaque ex me de non ente loquẽte, quemadmodũ dixi nõ eſt cur firmũ rectúmque aliquid expectes. Sed de te iam, ſi placet, videamus. TH. Quid ais? HO. Age, conare bene & generoſè, (es enim iuuenis) & omni mẽtis conatu rectum aliquid de non ente proferre, illi nec eſſentiam nec vnũ, neque numeri multitudinẽ adhibẽs. TH. Quã temerarius eſſem, ſi eãdẽ qua tu ſuccubuiſti pugnã aggrederer.

† Græcè ſic. Vnum enim iam & ſecundum hanc ipſam appellationem nominaretur.

G HOSP. Ergo ſi vis, te ac me prætermittamus, & donec in aliquem qui hoc præſtare poſſit, incidamus, interim dicamus ſophiſtam præ cęteris verſutè admodũ obſcuris ſeſe in latebris occuluiſſe. T. Et maximè quidem. HOSP. Veruntamen ſi phantaſtica quadam arte pollere ſophiſtam aſſeruerimus: facilè ex iſto vſu dicendi aduerſus nos occaſionem nactus, in contrarium ſermones vertet. Nam dum ipſum ſimulacrorum autorem vocabimus, quid maximè ſimulacrum dicamus, interrogabit. Cogitandum Theætete, quid ita percontanti ſophiſtæ reſpondeamus. T. Dicemus videlicet ſimulacra eſſe illa quæ in aquis & ſpeculis offeruntur, picta quoque & typis expreſſa, & huius generis alia. HOS. Videris, Theætete, ſophiſtam conſpexiſſe nunquam. T. Cur? HOS. Videbitur tibi hallucinari, aut o-

H culis carere prorſus. T. Qua ratione? HOS. Ridebit te qui per figuras ſpeculáque reſponderis, perinde ac ſi tu videns cum vidente loquaris: ſimulabítque nec aquas, nec ſpecula, nec eorum quicquam quæ videntur, ſed nec viſum ipſum ſe noſſe, atq. de hoc tantũ ſciſcitabitur. T. De quónã? H. De eo inquã, quod his omnibus quę dixiſti, cõmune eſt, & quod quaſi vnum in multis ſit, vno nomine ſimulacrũ appellaſti. Strenuè itaq. certa, neque ignauè cedas viro, ſed generosè reſpõde. T. Quid aliud, ô hoſpes, ſimulacrũ eſſe dicamus, q̃ quod ad veriſimilitudinẽ accedit quodãmodo, cũ ſit ipſum aliud? H. Cùm aliud tale dicis,

vtrum verum,an aliud quiddam intelligi vis? T.Verum nullo modo,ſed ſimile. HOS.Nunquid verum verè ens vocas? T.Idipſum. HOS. Non verum autem veri contrarium? T. Quid prohibet? HO.Si ergo id quod ſimile vocas,verum eſſe negas, ens quoque exiſtere negas, eſt tamen. T. Quo pacto? HOSP. Eſſe quidem, ſed non verè eſſe fateris. T. Certè non verum ens,ſed imaginē veram. HOS. Ergo non verè eſt ens id quod verè eſſe imaginem dicimus,& non verè ens eſt verè. T. Videtur non ens cum ente miris modis implicitum. HOS. Cur non mirum videatur? cernis quàm argutè multiceps iſte ſophiſta nunc rurſus tergiuerſando nos inuitos non ens quodammodo eſſe fateri coëgerit? T.Video,& maximè. HOS.Qua igitur ratione eius artem definiemus,ita vt nobis conſtemus? T.Quid maximè veritus ita loqueris? HOS.Quia in ſophiſtam circa phantaſmata deceptorem quendam aſſerimus, eámque artem decipiendi aſtutiam nominamus, vtrúmne animā noſtram falſa opinari captiunculis eius irretitam, an aliud quiddam dicemus? T.Hoc ipſum.quid enim aliud diceremus? HOS. falſa opinio eſt,eorum quæ ſunt opinari contraria. H. Ais igitur falſam opinionem,quæ non ſunt,opinari? THE.Aio. HOS. Vtrum non eſſe quæ non ſunt, putat? an quodammodo eſſe, quæ nullo modo ſunt? TH. Si quis vnquam quoquo modo opinando mentitur,neceſſe eſt, vt quæ non ſunt, eſſe quodammodo iudicet. HOSP.Nónne etiam quæ omnino ſunt,nullo modo eſſe putabit? TH. Id quoque. HOS. Et hoc falſum ſimiliter? T.Et hoc. HOS.Quinetiam ſermo mendax eadem ratione cenſebitur,qui videlicet quæ non ſunt, eſſe,& contrà,quæ ſunt,non eſſe pronunciat? T. Haud aliter mendax effici poteſt. HOSP.Fermè non aliter. Non tamen hæc ſophiſta fatebitur.Quo enim pacto mentis compos admiſerit, quæ ſuperius conceſſa ſunt, quando nec dici, nec proferri, neque deſcribi, neque cogitari poſſe conceſſum ſit? Intelligimus quid dicas Theætete? T. Quidni intelligamus?obiiciet enim nobis ſermonem noſtrum ſibimet repugnare, cùm auſi ſimus falsò dicere non ens in opinione & locutione verſari. Vnde ſæpe cogi nos dicet non enti ens admouere,quod tamen fieri nullo planè modo poſſe ſuprà conuenimus. HOSP. Rectè in memoriam reuocaſti. Sed conſultandum iam quid de Sophiſta agere nos oporteat.Nam ſi eum in arte præſtigiatorum mendaciúmque ponentes,definire conemur,obiectiones permultæ dubiáque naſcuntur. HO.Exiguam hactenus illorum particulam cùm innumeræ,vt ita dixerim,ſint, proſecuti ſumus. T. Si hæc ita ſe habent,impoſſibile eſt ſophiſtam comprehendere. HOSP. Quid ergo? num ab inueſtigatione propter mollitiem deſiſtemus? T. Nullo modo deſiſtendum arbitror, ſi qua ex parte hunc virum capere valeamus. HOS.Veniam itaque dabis,&,vt modò dicebas, boni conſules, ſi vel leuiter in quæſtione tam ardua profecerimus. T. Dabo,& libenter quidem. HOS.Hoc abs te potiſſimum peto. T.Quidnam? HOS.Ne me quaſi patricidam quendam fieri cenſeas. T. Quorſum hæc? HOSP. Nam neceſſe erit patris Parmenidis ſermonem propulſantibus examinare, cogeréque non ens eſſe quodammodo,& ens rurſus quoquo modo non eſſe. T. Videtur hoc ſanè in his ſermonibus contendendum. HOSP.Quî enim non videatur? alioqui enim (quod dici ſolet) cæcutio. niſi enim iſta redarguantur concedātúrve, nemo poterit de falſis ſermonibus loqui, vel opinione, vel ſimulacris,aut imaginibus, aut imitationibus phantaſmatibúſve, aut de his artibus quæ circa hæc verſantur, quin riſum audientibus moueat, dum ſibimet contraria proferre cogetur. T. Vera loqueris. HOS. Propter hæc aduerſus paternum ſermonem inſtare audendum, vel dimittendum omnino, ſi qua pigritia ſeu verecundia detinemur. T.At nihil prohibebit quominus id faciamus. HOS.Tertium præterea quiddam,& ipſum exiguum quidem,abs te poſtulo. T.Dic ſodes. H. Dixi paulo antè me circa talium redargutionem cùm ſemper, tum in præſentia nimis defatigari. T.Dixiſti ſanè. HOS.Vereor ne propter illa quę à me dicta ſunt, furioſus tibi videar, ſtatim me ſurſum deorſúmve permutans. Nam tui gratia confutationem illius ſermonis aggrediemur,ſi fortè confutemus. T.Hac ergo de cauſa forti animo ad pugnam accingere.Neque enim me iudice, deliquiſſe diceris, ſi eum ſuſceperis confutandum. HOS. Vndenam commodius diſputationem hanc diſcrimine plenam exordiemur?Hoc vtique calle,ô puer,eundum neceſſariò puto. T. Quonam? HOS. Vt quæ faciliora videntur, primum diſcutiamus, ne rerū difficultate deterriti, ab incœptis protinus deſiſtamus, ſed vt facilè communi conſenſu diſſerendo pergamus, quaſi leuiter ac bene de his iudicare poſſimus. T. Planius quod ſentis exprime. HOS.Facili diſputatione videtur hæc Parmenides proſecutus,& quiſquis alius vnquam quot & qualia ſint entia, derminare eſt auſus. THE.Quo pacto? HOSP. Fabulam nobis tanquam pueris vnuſquiſque narraſſe videtur. Vnus quidem, quòd tria ſunt quæ exiſtunt, quódue illorum quædam inuicem quandoque pugnant, interdum verò conciliata in vnum matrimonium contrahunt, pariúntque & proge-

Opiniones ponentium nu merū entium.

A ἢ ἐπὶ τίνι τὸ τοιοῦτον εἶπες; ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς ἀληθινόν γε, ἀλλ' ἐοικὸς μέν. ΞΕ. Ἆρα τὸ ἀληθινὸν ὄντως ὂν λέγων; ΘΕ. Οὕτω. ΞΕ. Τί δαί; τὸ μὴ ἀληθινὸν, ἆρ' ἐναντίον ἀληθοῖς; ΘΕ. Τί μήν; ΞΕΝ. Οὐκ ὂν ἄρα λέγεις τὸ ἐοικὸς, εἴπερ αὐτό γε μὴ ἀληθινὸν ἐρεῖς. ἀλλ' ἔστι γε μήν. ΘΕ. Πῶς; ΞΕ. Οὐκ ὂν ἀληθῶς γε φής. ΘΕ. Οὐ γὰρ οὖν· πλήν γ' εἰκὼν ὄντως. ΞΕ. Οὐκ ὂν ἄρα οὐκ ὄντως ἐστὶν ὄντως ἣν λέγομεν εἰκόνα; ΘΕ. Κινδυνεύει τοιαύτην τινὰ πεπλέχθαι συμπλοκὴν τὸ μὴ ὂν τῷ ὄντι, καὶ μάλα ἄτοπον. ΞΕΝ. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον; ὁρᾷς γοῦν ὅτι καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπαλλάξεως ταύτης ὁ πολυκέφαλος σοφιστὴς ἠνάγκασεν ἡμᾶς τὸ μὴ ὂν οὐχ ἑκόντας ὁμολογεῖν εἶναί πως. B ΘΕ. Ὁρῶ καὶ μάλα. ΞΕΝ. Τί δαὶ δή; τὴν τέχνην αὐτοῦ τίνα ἀφορίσαντες, ἡμῖν αὐτοῖς συμφωνεῖν οἷοί τε ἐσόμεθα; ΘΕ. Πῆ καὶ τὸ ποῖόν τι φοβούμενος, οὕτω λέγεις; ΞΕ. Ὅταν περὶ τὸ φάντασμα αὐτὸν ἀπατᾶν φῶμεν, καὶ τὴν τέχνην εἶναί τινα ἀπατητικὴν αὐτοῦ, τότε πότερον ψευδῆ δοξάζειν τὴν ψυχὴν ἡμῶν φήσομεν ὑπὸ τῆς ἐκείνου τέχνης; ἢ τί ποτ' ἐροῦμεν; ΘΕ. Τοῦτο. τί γὰρ ἂν ἄλλο εἴποιμεν; ΞΕ. Ψευδὴς δ' αὖ δόξα ἔσται τἀναντία τοῖς οὖσι δοξάζουσα; ἢ πῶς; ΘΕ. Τἀναντία. ΞΕ. Λέγεις ἄρα τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν τὴν ψευδῆ δόξαν. ΘΕ. Ἀνάγκη. ΞΕ. Πότερον μὴ εἶναι τὰ μὴ ὄντα δοξάζουσαν, ἢ πως εἶναι τὰ μηδαμῶς ὄντα; C ΘΕΑΙ. Εἶναί πως τὰ μὴ ὄντα δεῖ γε, εἴπερ ψεύσεταί ποτέ τίς τι, καὶ κατὰ βραχύ. ΞΕ. Τί δ'; οὐ καὶ μηδαμῶς εἶναι τὰ πάντως ὄντα δοξάζεται; ΘΕ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ τοῦτο δὴ ψεῦδος. ΘΕ. Καὶ τοῦτο. ΞΕ. Καὶ λόγος (οἶμαι) ψευδὴς οὕτω κατὰ ταυτὰ τοῦτα νομισθήσεται, τά τε ὄντα λέγων μὴ εἶναι, καὶ τὰ μὴ ὄντα εἶναι. ΘΕ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τοιοῦτος γένοιτο; ΞΕ. Σχεδὸν οὐδαμῶς. ἀλλὰ ταῦτα ὁ σοφιστὴς οὐ φήσει. ἢ τίς μηχανὴ συγχωρεῖν τινὰ τῶν εὖ φρονούντων, ὅταν ἄφθεγκτα καὶ ἄρρητα καὶ ἄλογα καὶ ἀδιανόητα προδιωμολογημένα ᾖ, τὰ περὶ τούτων ὁμολογηθέντα; μανθάνομεν ὦ Θεαίτητε ὃ λέγεις; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὐ μανθάνομεν, ὅτι τἀναντία φήσει λέγειν ἡμᾶς D τοῖς νῦν δὴ, ψευδῆ τολμήσαντας εἰπεῖν ὡς ἔστιν ἐν δόξαις τε καὶ κατὰ λόγους; τῷ γὰρ μὴ ὄντι τὸ ὂν προσάπτειν ἡμᾶς πολλάκις ἀναγκάζεσθαι, διομολογησαμένους νῦν δή που εἶναι τοῦτο πάντων ἀδυνατώτατον. ΞΕ. Ὀρθῶς ἀπεμνημόνευσας. ἀλλ' ὥρα δὴ βουλεύεσθαι τί χρὴ δρᾶν τοῦ σοφιστοῦ πέρι. τὰς γὰρ ἀντιλήψεις καὶ ἀπορίας, ἐὰν αὐτὸν διερευνῶμεν ἐν τῇ τῶν ψευδουργῶν καὶ γοήτων τέχνῃ τιθέντες, ὁρᾷς ὡς εὔποροι καὶ πολλαί. ΘΕ. Καὶ μάλα. ΞΕ. Μικρὸν μέρος τοίνυν αὐτῶν διεληλύθαμεν, οὐσῶν (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ἀπεράντων. ΘΕ. Ἀδύνατον γὰρ, ὡς ἔοικεν, εἴη τὸν σοφιστὴν ἑλεῖν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. ΞΕ. Τί οὖν; οὕτως ἀποστησόμεθα νῦν μαλακισθέντες; E ΘΕ. Οὔκουν ἔγωγέ φημι δεῖν, εἰ καὶ κατὰ σμικρὸν οἷοί τ' ἐπιλαβέσθαι πῃ τἀνδρός ἐσμεν. ΞΕ. Ἕξεις οὖν συγγνώμην, καὶ, καθάπερ νῦν εἶπες, ἀγαπήσεις ἐάν πῃ καὶ κατὰ βραχὺ παρασπασώμεθα οὕτως ἰσχυροῦ λόγου. ΘΕ. Πῶς γὰρ οὐχ ἕξω; ΞΕ. Τόδε τοίνυν ἔτι μᾶλλον παραιτοῦμαί σε. ΘΕ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Μή με οἷον πατραλοίαν ὑπολάβῃς γίγνεσθαί τινα. ΘΕ. Τί δή; ΞΕ. Τὸν τοῦ πατρὸς Παρμενίδου λόγον ἀναγκαῖον ἡμῖν ἀμυνομένοις ἔσται βασανίζειν καὶ βιάζεσθαι, τό, τε μὴ ὂν ὡς ἔστι κατά τι, καὶ τὸ ὂν αὖ πάλιν ὡς οὐκ ἔστι πῃ. ΘΕ. Φαίνεται τὸ τοιοῦτον διαμαχητέον ἐν τοῖς λόγοις. ΞΕ. Πῶς γὰρ οὐ φαίνεται, καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, τυφλῷ; τούτων γὰρ μήτε ἐλεγχθέντων, μήτε ὁμολογηθέντων, σχολῇ ποτέ τις οἷός τε ἔσται περὶ λόγων ψευδῶν λέγων, ἢ δόξης, εἴτε εἰδώλων, εἴτε εἰκόνων, εἴτε μιμημάτων, εἴτε φαντασμάτων αὐτῶν, ἢ καὶ F περὶ τεχνῶν τῶν ὅσαι περὶ ταῦτά εἰσι, μὴ καταγέλαστος εἶναι, τὰ ἐναντία ἀναγκαζόμενος αὐτῷ λέγειν. ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα. ΞΕ. Διὰ ταῦτα μέντοι τολμητέον ἐπιτίθεσθαι τῷ πατρικῷ λόγῳ· ἢ τὸ παράπαν ἐατέον, εἰ τοῦτό τις εἴργει δρᾶν ὄκνος. ΘΕ. Ἀλλ' ἡμᾶς τοῦτό γε μηδὲν μηδαμῇ εἴρξῃ. ΞΕΝ. Τρίτον τοίνυν ἔτι σε σμικρόν τι παραιτήσομαι. ΘΕ. Λέγε μόνον. ΞΕΝ. Εἶπόν που νῦν δὴ λέγων, ὡς πρὸς τὸν περὶ ταῦτ' ἔλεγχον ἀεί τε ἀπειρηκὼς ἐγὼ τυγχάνω, καὶ δὴ καὶ τανῦν. ΘΕ. Εἶπες. ΞΕ. Φοβοῦμαι δὴ τὰ εἰρημένα, μήποτε διὰ ταῦτά σοι μανικὸς εἶναι δόξω, παραπόδας μεταβαλὼν ἐμαυτὸν ἄνω καὶ κάτω. σὴν γὰρ δὴ χάριν ἐλέγχειν τὸν λόγον ἐπιθησόμεθα, ἐάνπερ ἐλέγχωμεν. G ΘΕ. Ὡς τοίνυν ἔμοιγε μηδαμῇ δόξων μηδὲν πλημμελεῖν, ἂν ἐπὶ τὸν ἔλεγχον τοῦτον καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἴῃς, θαρρῶν ἴθι τούτου γε ἕνεκα. ΞΕ. Φέρε δὴ, τίνα ἀρχήν τις ἂν ἄρξαιτο παρακινδυνευτικοῦ λόγου; δοκῶ μὲν γὰρ τήνδ', ὦ παῖ, τὴν ὁδὸν ἀναγκαιοτάτην ἡμῖν εἶναι τρέπεσθαι. ΘΕ. Ποίαν δή; ΞΕ. Τὰ δοκοῦντα νῦν ἐναργῶς ἔχειν, ἐπισκέψασθαι πρῶτον μή πῃ τεταραγμένοι μὲν ὦμεν περὶ ταῦτα, ῥᾳδίως δ' ἀλλήλοις ὁμολογῶμεν, ὡς εὐκρινῶς ἔχοντες. Θ. Λέγε σαφέστερον ὃ λέγεις. ΞΕΝ. Εὐκόλως μοι δοκεῖ Παρμενίδης ἡμῖν διειλέχθαι, καὶ πᾶς ὅστις πώποτε περὶ κρίσιν ὥρμησε τοῦ τὰ ὄντα διορίσασθαι πόσα τε καὶ ποῖά ἐστι. Θ. Πῆ; Ξ. Μῦθόν τινα ἕκαστος φαίνεταί μοι διηγεῖσθαι παισὶν ὡς οὖσιν ἡμῖν. ὁ μὲν, ὡς τρία τὰ ὄντα· πολεμεῖ δὲ ἀλλήλοις ἐνίοτε αὐτῶν ἄττα πῃ· ποτὲ δὲ φίλα γιγνόμενα γάμους τε καὶ τόκους

καὶ τροφὰς τῶν ἐκγόνων παρέχεται. δύο δὲ ἕτερος εἰπὼν, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, ἢ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, συνοικίζει τε αὐτὰ καὶ ἐκδίδωσι. τὸ δὲ παρ' ἡμῖν Ἐλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρόσθεν ἀρξάμενον, ὡς ἑνὸς ὄντος τῶν πάντων καλουμένων, οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις. Ἰάδες δὲ καὶ Σικελικαί τινες ὕστερον μοῦσαι ξυνενόησαν ὅτι συμπλέκειν ἀσφαλέστατον ἀμφότερα, καὶ λέγειν ὡς τὸ ὂν πολλά τε καὶ ἕν ἐστιν, ἔχθρᾳ δὲ καὶ φιλίᾳ συνέχεται. διαφερόμενον γὰρ ἀεὶ ξυμφέρεται, φασὶν αἱ συντονώτεραι τῶν μουσῶν· αἱ δὲ μαλακώτεραι, τὸ μὲν ἀεὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν, ἐχάλασαν· ἐν μέρει δὲ, τοτὲ μὲν ἓν εἶναι φασὶ τὸ πᾶν καὶ φίλον ὑπ' Ἀφροδίτης, τοτὲ δὲ, πολλὰ, καὶ πολέμιον αὐτὸ αὐτῷ διὰ νεῖκός τι. ταῦτα δὲ πάντα εἰ μὲν ἀληθῶς τις ἢ μὴ τούτων εἴρηκε, χαλεπὸν καὶ πλημμελὲς οὕτω μεγάλα κλεινοῖς καὶ παλαιοῖς ἀνδράσιν ἐπιτιμᾶν· ἐκεῖνο δὲ ἀνεπίφθονον ἀποφήνασθαι. Θ. Τὸ ποῖον; Ξ. Ὅτι λίαν τῶν πολλῶν ἡμῶν ὑπεριδόντες ὠλιγώρησαν. οὐδὲν γὰρ φροντίσαντες εἴτ' ἐπακολουθοῦμεν αὐτοῖς λέγουσιν, εἴτε ἀπολειπόμεθα, περαίνουσι τὸ σφέτερον αὐτοὶ ἕκαστοι. Θ. Πῶς λέγεις; Ξ. Ὅταν τις αὐτῶν φθέγξηται, λέγων ὡς ἔστιν, ἢ γέγονεν, ἢ γίγνεται πολλὰ, ἢ δύο, ἢ ἓν, καὶ θερμὸν αὖ ψυχρῷ συγκεραννύμενον, ἄλλοθί πη διακρίσεις καὶ συγκρίσεις ὑποτιθεὶς, τούτων, ὦ Θεαίτητε, ἑκάστοτε σὺ πρὸς θεῶν ξυνίης ὅ τι λέγουσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτε μὲν ἦν νεώτερος, τοῦτό τε τὸ νῦν ἀπορούμενον, ὁπότε τις εἴποι τὸ μὴ ὂν, ἀκριβῶς ᾤμην ξυνιέναι· νῦν δὲ ὁρᾷς ἵν' ἐσμὲν αὐτοῦ πέρι τῆς ἀπορίας. Θ. Ὁρῶ. Ξ. Τάχα τοίνυν ἴσως οὐχ ἧττον καὶ κατὰ τὸ ὂν ταὐτὸ τοῦτο πάθος εἰληφότες ἐν τῇ ψυχῇ, περὶ μὲν τοῦτο εὐπορεῖν φαμὲν καὶ μανθάνειν ὁπόταν τις αὐτὸ φθέγξηται· περὶ δὲ θάτερον οὒ, πρὸς ἀμφότερα ὁμοίως ἔχοντες. Θ. Ἴσως. Ξ. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὴ τῶν προειρημένων ἡμῖν ταὐτὸ τοῦτο εἰρήσθω. Θ. Πάνυ γε. Ξ. Τῶν μὲν τοίνυν πολλῶν πέρι καὶ μετὰ τοῦτο σκεψόμεθ', ἂν δόξῃ· περὶ δὲ τοῦ μεγίστου τε καὶ ἀρχηγοῦ πρώτου νῦν σκεπτέον. Θ. Τίνος δὴ λέγεις; ἢ δῆλον ὅτι τὸ ὂν φῂς πρῶτον δεῖν διερευνήσασθαι, τί ποθ' οἱ λέγοντες αὐτὸ δηλοῦν ἡγοῦνται; Ξ. Κατὰ πόδα γε, ὦ Θεαίτητε, ὑπέλαβες. λέγω γὰρ δὴ ταύτῃ δεῖν ποιεῖσθαι τὴν μέθοδον ἡμᾶς, οἷον αὐτῶν παρόντων ἀναπυνθανομένους ὧδε, Φέρε, ὁπόσοι θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ἤ τινε δύο τοιούτω, τὰ πάντ' εἶναι φατὲ, τί ποτε ἄρα τοῦτ' ἀμφοῖν φθέγγεσθε, λέγοντες ἄμφω καὶ ἑκάτερον εἶναι; τί τὸ εἶναι τοῦτο ὑπολάβωμεν ὑμῶν; πότερον τρίτον παρὰ τὰ δύο ἐκεῖνα, καὶ τρία τὸ πᾶν, ἀλλὰ μὴ δύο ἔτι καθ' ὑμᾶς τιθῶμεν; οὐ γάρ που τοῖν γε δυοῖν καλοῦντες θάτερον ὂν, ἀμφότερα ὁμοίως εἶναι λέγετε. σχεδὸν γὰρ ἂν ἀμφοτέρως ἓν, ἀλλ' οὐ δύο ἤτην. Θ. Ἀληθῆ λέγεις. Ξ. Ἀλλ' ἆρά γε τὰ ἄμφω βούλεσθε καλεῖν ὄν; ΘΕΑΙ. Ἴσως. ΞΕΝ. Ἀλλ' ὦ φίλοι (φήσομεν) καὶ οὕτω τὰ δύο λέγοιτ' ἂν σαφέστατα ἕν. ΘΕ. Ὀρθότατα εἴρηκας. Ξ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡμεῖς ἠπορήκαμεν, ὑμεῖς αὐτὰ ἡμῖν ἐμφανίζετε ἱκανῶς, τί ποτε βούλεσθε σημαίνειν ὁπόταν ὂν φθέγγησθε. δῆλον γὰρ ὡς ὑμεῖς μὲν ταῦτα πάλαι γιγνώσκετε· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ μὲν ᾠόμεθα, νῦν δ' ἠπορήκαμεν. διδάσκετε οὖν πρῶτον τοῦτ' αὐτὸ ἡμᾶς, ἵνα μὴ δοξάζωμεν μανθάνειν μὲν τὰ λεγόμενα παρ' ὑμῶν, τὸ δὲ τούτου γίγνηται πᾶν τοὐναντίον. ταῦτα δὴ λέγοντές τε καὶ ἀξιοῦντες παρά τε τούτων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσοι πλεῖον ἑνὸς λέγουσι τὸ πᾶν εἶναι, μῶν ὦ παῖ τι πλημμελήσομεν; Θ. Ἥκιστά γε. Ξ. Τί δαί; παρὰ τῶν ἓν τὸ πᾶν λεγόντων ἆρ' οὐ πευστέον εἰς δύναμιν, τί ποτε λέγουσι τὸ ὄν; Θ. Πῶς γὰρ οὔ; Ξ. Τόδε τοίνυν ἀποκρινέσθων. ἕν πού φατε μόνον εἶναι; φαμὲν γὰρ, φήσουσιν. ἢ γάρ; Θ. Ναί. Ξ. Τί δέ; ὂν καλεῖτέ τι; Θ. Ναί. ΞΕ. Πότερον ὅπερ ἓν, ἐπὶ τῷ αὐτῷ προσχρώμενοι δυοῖν ὀνόμασιν; ἢ πῶς; ΘΕ. Τίς οὖν αὐτοῖς ἡ μετὰ τοῦτο ξένε ἀπόκρισις. ΞΕΝ. Δῆλον, ὦ Θεαίτητε, ὅτι τῷ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὑποθεμένῳ πρὸς τὸ νῦν ἐρωτηθὲν, καὶ πρὸς ἄλλο δὲ ὁτιοῦν, οὐ πάντως ῥᾷστον ἀποκρίνασθαι. ΘΕΑΙΤ. Πῶς; ΞΕΝ. Τό τε δύο ὀνόματα ὁμολογεῖν εἶναι, μηδὲν θέμενον πλὴν ἓν, καταγέλαστόν που. Θ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Καὶ τὸ παράπαν γε ἀποδέχεσθαι τοῦ λέγοντος, ὡς ἔστιν ὄνομά τι, λόγον οὐκ ἂν ἔχοι. Θ. Πῇ; Ξ. Τιθείς γε τοὔνομα τοῦ πράγματος ἕτερον, δύο λέγει πού τινε. Θ. Ναί. Ξ. Καὶ μὴν ἂν ταὐτόν γε αὐτῷ τιθῇ τοὔνομα, ἢ μηδενὸς ὄνομα ἀναγκασθήσεται λέγειν· εἰ δέ τινος αὐτὸ φήσει, συμβήσεται τοὔνομα ὀνόματος ὄνομα μόνον, ἄλλου δὲ οὐδενὸς ὄν. Θ. Οὕτω. Ξ. Καὶ τὸ ἕν γε, ἑνὸς ἓν ὂν μόνον, καὶ τοῦτο ὀνόματος αὐτὸ ἓν ὄν. Θ. Ἀνάγκη. ΞΕ. Τί δέ; τὸ ὅλον ἕτερον τοῦ ὄντος ἑνὸς, ἢ ταὐτὸν φήσουσι τούτῳ; Θ. Πῶς γὰρ οὐ φήσουσί τε καὶ φασί; Ξ. Εἰ τοίνυν ὅλον ἐστὶν, ὥσπερ καὶ Παρμενίδης λέγει, Πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρας ἐναλίγκιον ὄγκῳ, Μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον Οὔτε βεβαιότερον πέλει, χρεὸν ἐστὶ τῇ ἢ τῇ, τοιοῦτόν γε ὂν, τὸ ὂν, μέσον τε καὶ ἔσχατον ἔχειν. ταῦτα δὲ ἔχον, πᾶσα ἀνάγκη μέρη ἔχειν. ἢ πῶς; Θ. Οὕτω. Ξ. Ἀλλὰ μὴν τό γε μεμερισμένον, πάθος μὲν τοῦ ἑνὸς ἔχειν ἐπὶ τοῖς μέρεσι πᾶσιν, οὐδὲν ἀποκωλύει, καὶ ταύτῃ δὴ πᾶν τε ὂν καὶ ὅλον, ἓν εἶναι. Θ. Τί δ' οὔ; ΞΕΝ. Τὸ δὲ πεπονθὸς ταῦτα, ἆρ' οὐκ ἀδύνατον αὐτό γε τὸ ἓν αὐτὸ εἶναι; ΘΕ. Πῶς; ΞΕΝ. Ἀμερὲς δή που δεῖ παντελῶς τό γε ἀληθῶς ἓν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον εἰρῆσθαι. ΘΕΑΙΤ. Δεῖ γὰρ οὖν. ΞΕ. Τὸ δέ γε τοιοῦτον,

A nitis porrigunt alimēta. Alter verò duo poſuit, humidū & ſiccum vel calidum & frigidum, eáque cōiugauit inuicem, atque expediuit. Eleatica verò apud nos doctrina à Xenophane, imò & ab antiquioribus originem ducens, omnia quæ eſſe dicūtur vt vnum ponit, fabuloſéque diſſerit. Iades autem & Siculæ muſæ quædam his poſteriores, ambo hæc inuicem implicare tutius cenſuerunt, ita vt ens & multa & vnū ſit, diſcordia verò & concordia teneatur. Diſſidens enim ſemper congreditur, vt muſæ vehementiores canunt. Remiſſiores verò muſæ ſemper

B hæc ita ſoluunt ſuſpēdúntque. Et vniuerſum hoc viciſſim tum vnum & amicū ſibi propter Venerem eſſe, tum multa & ſibiipſi diſſidens per diſcordiam. Durum eſt autem aduerſus tam inclytos antiquóſque viros me, vera ſiue falſa dixerint, ferre ſententiam. Tantum hoc ſine inuidia aſſerere poſſumus. TH. Quid? HOSP. Quòd nos multos nimium contempſerunt. Nam ſuum quiſque opus exequitur, nulla noſtri cura adhibita, vtrum eos diſſerētes aſſequamur, nécne. T. Quo pacto inquis? HOS. Quoties illorum aliquis ait, quod eſt, vel fuit, vel fit, multa aut vnum, aut duo, & calidum frigido mixtum, diſcretiones quaſdam concretionéſque inducens, quid per deos Theætete

C ex his ſignificari coniicis? Ego quidem dum eram iunior, ſi quando id ipſum non ens de quo nunc ambigimus, proferretur, exactè me intelligere confidebam. Nūc vides quò de hoc dubitantes redacti ſumus. THE. Video equidem. HOS. Fortè verò & circa ens idē nihilominus noſter animus patitur. Hoc enim intelligere nos quoties profertur, affirmabamus, illud verò minimè, cùm ſimiliter, vt puto, vtrunque intelligamus. THE. Fortè. HOS. Idem quoque de cæteris quæ ſuprà narrauimus, dictum ſit. THE. Nempe. HOSP. De multis quidem poſtea, ſi videbitur, conſiderabimus: de maximo verò præcipuó-

D que & primo nunc iam cogitandum. THE. Quod ais? an de ente primum quærendum cenſes, quid maximè ſignificare velint qui illud enunciant? HOS. Planè intellexiſti Theætete. Aio equidem ita nos diſputare debere, ac ſi adeſſent illi, atque ita interrogare, O vos quicunque calidum & frigidum, aut aliqua duo talia cuncta eſſe aſſeueratis, quid hoc in ambobus exiſtere vultis, quoties ambo atque vtrunque eſſe dicitis? hoc ipſum eſſe quid à nobis intelligi debet, cùm vos profertis? Vtrum tertium quiddam præter illa duo? Quod ſi ita eſt, tria genera iam ſecundum vos, non duo tantum ponenda videntur. Si autem alterum è duobus ipſum ens vocatis, haud ſimiliter vtraque eſſe dicetis. Vtrunque enim vnum eſſet non duo. TH.

E Vera loqueris. HOS. Nunquid ambo ens vocare vultis? THE. Forſitan. HOS. At, ô amici, dicemus, hoc quoque modo duo hęc vnum affirmaretis. THE. Rectè infers. HOSP. Poſtquam igitur nos in hoc defecimus, vos ſaltem nobis rem aliquando declarate, quid hoc nomine ens ſignificare vultis, cùm id pronunciatis: conſtat enim vos iamdiu rem nouiſſe. nos autem hactenus ſcire putauimus, nunc hæſitamus. quamobrem hoc nos in primis docete, ne dum quæ traditis, diſcere opinamur, nos opinio fallat. Si hæc exigamus, tam ab iis, quàm ab aliis qui pluſquam vnum ipſum omne ponunt, nunquid errabimus? THE. Minimè omnium. HOS. Quid ad eos qui omne vnum eſſe tradunt, nónne quærendum pro viribus quid ens ipſum di-

F cant? THE. Cur non? HOS. Ad hæc ergo reſpondeant, vnum dicitis eſſe ſolum? dicimus, reſpondebunt, an non? THE. Ita. HOS. Ens aliquid vocatis? TH. Certè. HOSP. Nunquid idem quod vnum, nominibus ad idem duobus vtentes? an aliud? TH. Quid ad hæc hoſpes ij reſpondebunt? HOSP. Patet, ô Theætete, illum qui hoc ſuppoſuit, non facilè ad iſtas, aliáſque obiectiones huiuſmodi reſponſurum. TH. Qua ratione? HOS. Duo quidem nomina confiteri, cùm vnum duntaxat ponatur, abſurdum eſt. TH. Quidni? HOSP. Quinetiam iſthuc omnino recipere abſurdum eſt, ſi quis nomen eſſe dicat, cuius nulla ſit ratio. TH.

G Quo pacto? HOSP. Qui ponit nomen à re diuerſum, duo quædam inducit. TH. Patet. HOSP. Præterea ſi idem cum re nomen eſſe concedit, cogetur vel nullius eſſe nomen: vel ſi eſt alicuius, nominis nomen eſſe fateri, alterius verò nequaquam. TH. Sic eſt. HOSP. Et vnum vnius ens ſolum: & hoc nominis ipſum vnum ens. TH. Neceſſe eſt. HOSP. Quid porrò, totum ab ente vno diuerſum, an idem dicent? TH. Cur non dixerint? dicent enim, ac dicunt. HOS. Si ergo totum eſt, quéadmodum inquit Parmenides, æqualis vndique ſphæræ moli perſimile à medio ad circunferentiam penitus æquè diſtans, eo nāque neque maius quicquam neque potētius eſt, neceſſarium eſt ob talem

H circunferentiam ipſum ens medium extremáve habere, & idcirco partibus quoque conſtare. TH. Sic oportet. HOS. Atqui nihil prohibet ipſum diuiſum in partibus omnibus paſſionem vnius admittere, atque hoc modo & omne ens & totum vnum exiſtere. T. Nihil penitus. HOS. Quod autē hæc patitur, an non impoſſibile eſt idipſum vnū eſſe. T. Quare? H. Quia quod ſecundum veram rationem impartibile eſt, id omnino reuera vnū eſt ponendū. T. Oportet ſanè. H. Quod verò tale eſt, vt ex pluribus

partibus conſtruatur, cũ vniuerſa ratione minimè conſonabit. T H. Intelligo. H O S. Vtrum totum ipſum vnius recipiens paſſionem, ita & vnum totum erit? vel omnino non dicimus ipſum vnum totum exiſtere? T H. Optionem ambiguam propoſuiſti. H O S P. Vera narras, cúmque ens vnum eſſe admittat, cur non ens & vnum idem apparet & plura omnia quàm vnum erunt? T H E. Certè. H O S. Quòd ſi ens ſit non totum, ex eo quòd illius ſuſceperit paſſionem, ſit autem ipſum totum, indigum ens ſuiipſius efficitur. T H E. Maximè. H O S. Enimuerò ſecũdum hunc ſermonem cùm ſeipſo priuetur, non ens erit ens ipſum. T H E. Sequitur. H O S. Atque ita rurſus omnia plura quàm vnum exiſtent, cùm tam ens quàm totum propriam naturam ſeorſum ab altero ſit ſortitum. T. Profectò. H O S P. Et ſi omnino non ſit totum, eadem hæc enti proueniunt: ac præter id quod contingit non eſſe, contingit etiam neque factum fuiſſe ens vnquam. T. Quid? H O S P. Quicquid factum eſt, ſemper factum eſt totum. Quamobrem neque eſſentiam, neque generationem tanquam exiſtentem appellare debet, qui vnum vel totum in ordine eorum quæ ſunt, non ponit. T. Omnino ſic eſſe videtur. H O S P. Præterea quod totum non eſt, quantum eſſe nullo modo poteſt. Nam quatenus quantum eſt, eatenus eſſe & totum neceſſe eſt. T. Prorſus. H O S. Innumeræ quoque præter has dubitationes, aduerſus eũ inſurgunt, quiſquis ens, aut vnum ſolum, aut duo quædam ponit. T. Teſtantur hoc, quæ modò monſtrauimus. Nam aduerſus hæc dicta alia ſemper ex alia grauiórque dubitatio exoritur. H O S. Sermones quidé illorum qui de ente & non ente exactè diſſerũt, nondum retulimus. Veruntamen ſatis hæc ſint. Eos autem qui ſecus dicunt, rurſus in medium adducamus, vt ex omnibus planè intelligamus nihilo facilius ens, quàm non ens quid ſit definiri poſſe. T. Certè & hi adeundi videntur. H O S. Videtur vtique inter eos quaſi gigantum pugna quædã eſſe, propter eam controuerſiam qua inuicem de eſſentia certant. T. Quo pacto? H O S. Quidam illorum de cœlo & inuiſibili regione omnia ipſis certè manibus in terram trahunt, ſaxa & quercus apprehendentes. Nam cùm talia hæc omnia tangant, ſolum id eſſe affirmant quod quoquo modo percipitur, atque tangitur, idémque corpus & eſſentiam tradũt. Quicquid verò abſque corpore dicitur eſſe, contemnunt nihil aliud audire volentes. T. Noui equidem quos viros dixeris. Tales enim multos reperi. H. Horum autem aduerſarij cautè admodum atque piè ſupernè ex inuiſibili ſede pro inuiſibili eſſentia pugnant, atque intelligibiles quaſdam & incorporeas ſpecies cogunt eſſentiam verã exiſtere. Illorũ verò corpora, eámve quam nominant veritatẽ, in minima rationibus partiuntur, generationémque pro eſſentia fluentem denominant. Vnde ingens & inextricabilis pugna inter vtroſque de his ſemper extitit. T. Vera narras. H. Ab vtriſque itaque rationem eſſentię quam ponunt, ſigillatim iam exigamus. T. Quomodo exigemus? H. Ab iis qui in ſpeciebus eſſentiam locant, facilius, mitiores enim ſunt, ab illis autem qui ad corpora vi ſingula trahunt, durius, fortè verò & impoſſibile. Verùm ſic de illis agendum videtur. T. Quo pacto? H. Præſtaret illos reipſa meliores, ſi fieri poſſet, efficere. Sin autem id fieri nequit, danda opera eſt vt ſermone ſaltem efficiamus, ſupponentes eos modeſtius atque rectius quàm nunc reſponſuros. Quod enim à potioribus cõceditur, firmius atque potius eſt, quàm quod à deterioribus eſt conceſſum. Nos aũt non id curamus, ſed quærimus veritatem. T. Probè. H. Iube eos meliores factos tibi protinus reſpondere, & quod aiunt interpretare. T. Fiet. H. Vtrum quod mortale animal nominant, eſſe aliquid aſſerunt? T H. Quídni aſſerant. H O S. Nónne hoc animatum corpus appellant? T. Valde. H O S. Dum hoc ferunt, animam eſſe aliquid volunt? T. Ita. H O S P. Animam vnam iuſtam, iniuſtam alteram, vnam ſapientem, inſipientem alteram arbitrantur? T. Vtique. H O S P. An non iuſtitiæ aliorúmque talium habitu præſentiáque talem animam fieri, contrariorum verò contrariam? T. Hęc quoque fatentur. H O S. Quod alicui adeſſe & abeſſe poteſt, eſſe aliquid dabunt? T. Dant certè. H O S. Cùm ergo ſit aliquid iuſtitia, & ſapientia, & virtus quælibet, necnon virtutis cuiuſque contrarium, & anima præterea cui hæc accidunt, vtrum videri tangíque poſſe iſtorum ſingula, an non opinantur? T. Fermè nullum ex his videri. H O S P. Nunquid horum aliquod habere corpus exiſtimant? T. Haud ſimpliciter ad hæc reſpondent, ſed animã quidem corpus aliquod habere, ſapientiam verò & cætera de quibus percontabaris, aut nihil eſſe, aut corpus aſſerere, nondum audent. H O S. Proculdubio Theætete meliores viri iam euaſerunt. nam quicunque illorum Spartæ, atque indigenæ ſunt, horũ neutrũ aſſerere verêrẽtur, imò quod pugno premi nequit, omnino nihil eſſe contenderent. T. Fermè quod ſentiũt enarraſti. H. Ab illis iterũ pquiramus. Nã ſi quid vel exiguũ quidé incorporeũ eſſe concedũt, ſufficit. Quod incorporeis ſimul atq. corporeis reb. eſt inſitũ, cuius ratione eſſe vtraq. dicunt, hoc ab illis exprimi quærimus. T. Deeſſet fortè illis reſponſio,

Semper quod factum eſt, totum factum eſt.

Poſitio eorum quid id ſolum eſſe dicunt quod tangitur

Poſitio eorum qui dicunt id ſolum eſſe quod intelligitur,

A ἐκ πολλῶν μερῶν ὄν, οὐ συμφωνήσει τῷ ὅλῳ. ΘΕ. Μανθάνω. ΞΕ. Πότερον δὴ πάθος ἔχον τὸ ὅλον τοῦ ἑνός, οὕτως ἕν τε ἔσται καὶ ὅλον, ἢ παντάπασι μὴ λέγωμεν ὅλον εἶναι τὸ ὄν; ΘΕ. Χαλεπὴν προβέβληκας αἵρεσιν. ΞΕ. Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις. πεπονθός τε γὰρ τὸ ὂν ἕν εἶναί πως, οὐ ταὐτὸν ὂν τῷ ἑνὶ φαίνεται, καὶ πλέονα δὴ τὰ πάντα ἑνὸς ἔσται; ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Καὶ μὴν ἐάν γε τὸ ὂν ᾖ μὴ ὅλον, διὰ τὸ πεπονθέναι τι ὑπ' ἐκείνου πάθος, ᾖ δὲ αὐτὸ τὸ ὅλον, ἐνδεὲς τὸ ὂν ἑαυτοῦ ξυμβαίνει. ΘΕ. Πάνυ γε. ΞΕΝ. Καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἑαυτοῦ στερόμενον, οὐκ ὂν ἔσται τὸ ὄν. ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. ΞΕΝ. Καὶ ἑνός γε αὖ πλείω τὰ πάντα γίγνεται, τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ ὅλου χωρὶς ἰδίαν ἑκατέρου φύσιν εἰληφότος. ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΞΕ. Μὴ ὄντος δέ γε τοπαράπαν τοῦ ὅλου, ταὐτά τε ταῦτα ὑπάρχει τῷ ὄντι, καὶ πρὸς τῷ μὴ εἶναι, μηδ' ἂν γενέσθαι ποτὲ ὄν. Θ. Τί δή; ΞΕΝ. Τὸ γενόμενον ἀεὶ γέγονεν ὅλον. ὥστε οὔτε οὐσίαν, οὔτε γένεσιν, ὡς οὖσαν, δεῖ προσαγορεύειν, τὸ ἓν ἢ τὸ ὅλον ἐν τοῖς οὖσι μὴ τιθέντα. Θ. Παντάπασιν ἔοικε ταῦθ' οὕτως ἔχειν. ΞΕ. Καὶ μὴν οὐδ' ὁποσονοῦν τι δεῖ τὸ μὴ ὅλον εἶναι. ποσόν τι γὰρ ὄν, ὁπόσον ἂν ᾖ, τοσοῦτον ὅλον ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι. Θ. Κομιδῇ γε. ΞΕ. Καὶ τοίνυν ἄλλα μυρία ἀπεράντους ἀπορίας ἕκαστον εἰληφὸς φανεῖται, τῷ τὸ ὂν εἴτε δύο τινὲ, εἴτε ἓν μόνον εἶναι λέγοντι. Θ. Δηλοῖ σχεδὸν καὶ τὰ νῦν ὑποφαινόμενα.

C συνάπτεται γὰρ ἕτερον ἐξ ἄλλου, μείζω καὶ χαλεπωτέραν φέρον περὶ τῶν ἔμπροσθεν ἀεὶ ῥηθέντων πλάνην. ΞΕ. Τοὺς μὲν τοίνυν διακριβολογουμένους ὄντος τε πέρι καὶ μή, πάνυ μὲν οὐ διεληλύθαμεν· ὅμως δὲ ἱκανῶς ἐχέτω. τοὺς δὲ ἄλλως λέγοντας αὖ θεατέον, ἵν' ἐκ πάντων εἰδῶμεν ὅτι τὸ ὂν τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν εὐπορώτερον εἰπεῖν ὅ, τι ποτ' ἔστι. Θ. Οὐκοῦν πορεύεσθαι χρὴ καὶ ἐπὶ τούτους. ΞΕ. Καὶ μὴν ἔοικέ γε ἐν αὐτοῖς οἷον γιγαντομαχία τις εἶναι, διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν περὶ τῆς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους. Θ. Πῶς; ΞΕ. Οἱ μὲν εἰς γῆν ἐξ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου πάντα ἕλκουσι, ταῖς χερσὶν ἀτεχνῶς πέτρας καὶ δρῦς περιλαμβάνοντες. τῶν γὰρ τοιούτων ἐφαπτόμενοι πάντων, διϊσχυρίζονται τοῦτο εἶναι μόνον ὃ παρέχει

D προσβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα, ταὐτὸν σῶμα καὶ οὐσίαν ὁριζόμενοι. τῶν δὲ ἄλλων εἴ τις φήσει μὴ σῶμα ἔχον εἶναι, καταφρονοῦντες τοπαράπαν, καὶ οὐδὲν ἐθέλοντες ἄλλο ἀκούειν. Θ. Ἦ δεινοὺς εἴρηκας ἄνδρας. ἤδη γὰρ καὶ ἐγὼ τούτων συχνοῖς περιέτυχον. ΞΕ. Τοιγαροῦν οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀμφισβητοῦντες, μάλα εὐλαβῶς ἄνωθεν ἐξ ἀοράτου ποθὲν ἀμύνονται, νοητὰ ἄττα καὶ ἀσώματα εἴδη βιαζόμενοι τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν εἶναι· τὰ δὲ ἐκείνων σώματα καὶ τὴν λεγομένην ὑπ' αὐτῶν ἀλήθειαν κατὰ σμικρὰ διαθραύοντες ἐν τοῖς λόγοις, γένεσιν ἀντ' οὐσίας φερομένην τινὰ προσαγορεύουσιν. ἐν μέσῳ δὲ περὶ ταῦτα ἄπλετος ἀμφοτέρων μάχη τις, ὦ Θεαίτητε, ἀεὶ ξυνέστηκε. Θ. Ἀληθῆ. ΞΕ. Παρ' ἀμφοῖν τοίνυν τοῖν γενοῖν κατὰ μέρος λάβωμεν λόγον ὑπὲρ ἧς τίθενται τῆς οὐσίας. Θ. Πῶς οὖν δὴ ληψόμεθα;

E ΞΕΝ. Παρὰ μὲν τῶν ἐν εἴδεσιν αὐτὴν τιθεμένων, ῥᾷον· (ἡμερώτεροι γάρ) παρὰ δὲ τῶν εἰς σῶμα πάντα ἑλκόντων βίᾳ, χαλεπώτερον. ἴσως δὲ σχεδὸν ἀδύνατον. ἀλλ' ὧδέ μοι δεῖν δοκεῖ περὶ αὐτῶν δρᾶν. Θ. Πῶς; ΞΕ. Μάλιστα μὲν, εἴ πῃ δυνατὸν ἦν, ἔργῳ βελτίους αὐτοὺς ποιεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἐγχωρεῖ, λόγῳ ποιῶμεν, ὑποτιθέμενοι νομιμώτερον αὐτοὺς ἢ νῦν ἐθέλοντας ἂν ἀποκρίνασθαι. τὸ γὰρ ὁμολογηθὲν περὶ βελτιόνων που, κυριώτερον ἢ τὸ παρὰ χειρόνων. ἡμεῖς δὲ οὐ τούτων φροντίζομεν, ἀλλὰ τἀληθὲς ζητοῦμεν. ΘΕ. Ὀρθότατα. ΞΕ. Κέλευε δὴ τοὺς βελτίους γεγονότας ἀποκρίνασθαί σοι, καὶ τὸ λεχθὲν παρ' αὐτῶν ἑρμήνευε. ΘΕ. Ταῦτ' ἔσται. ΞΕ. Λεγόντων δή, θνητὸν ζῷον εἴ φασιν εἶναί τι. ΘΕ. Πῶς

F δ' οὔ; ΞΕ. Τοῦτο δὲ οὐ σῶμα ἔμψυχον ὁμολογοῦσι; Θ. Πάνυ γε. ΞΕ. Τιθέντες τι τῶν ὄντων ψυχήν. Θ. Ναί. ΞΕ. Τί δαί; ψυχὴν, οὐ τὴν μὲν, δικαίαν, τὴν δὲ, ἄδικον φασὶν εἶναι; καὶ τὴν μὲν, φρόνιμον, τὴν δὲ, ἄφρονα; ΘΕ. Τί μήν; ΞΕ. Ἀλλ' οὐ δικαιοσύνης ἕξει καὶ παρουσίᾳ τοιαύτην αὐτῶν ἑκάστην γίγνεσθαι, καὶ τῶν ἐναντίων, ἐναντίαν. ΘΕ. Ναὶ καὶ ταῦτα ξύμφασιν. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τό γε δυνατόν τῳ παραγίγνεσθαι καὶ ἀπογίγνεσθαι, πάντως εἶναί τι φήσουσι. ΘΕΑΙ. Φασὶ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὔσης οὖν δικαιοσύνης καὶ φρονήσεως, καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ δὴ καὶ ψυχῆς, ἐν ᾗ ταῦτα ἐγγίγνεται, πότερον ὁρατὸν καὶ ἁπτὸν εἶναι φασί τι αὐτῶν, ἢ πάντα ἀόρατα; ΘΕ. Σχεδὸν οὐδὲν τούτων γε ὁρατόν.

G ΞΕ. Τί δέ; τῶν τοιούτων μῶν σῶμά τι λέγουσιν ἴσχειν; ΘΕ. Τοῦτο οὐκέτι κατὰ ταὐτὰ ἀποκρίνονται πᾶν. ἀλλὰ τὴν μὲν ψυχὴν αὐτὴν δοκεῖν σφίσι σῶμά τι κεκτῆσθαι. φρόνησιν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν ἠρώτηκας, αἰσχύνονται τὸ τολμᾶν ἢ μηδὲν τῶν ὄντων αὐτὰ ὁμολογεῖν, ἢ πάντ' εἶναι σώματα διϊσχυρίζεσθαι. ΞΕ. Σαφῶς γὰρ ἡμῖν, ὦ Θεαίτητε, βελτίους γεγόνασιν οἱ ἄνδρες. ἐπεὶ τούτων οὐδ' ἂν ἓν ἐπαισχυνθεῖεν οἵ γε αὐτῶν σπαρτοί τε καὶ αὐτόχθονες, ἀλλὰ διατείνοιντ' ἄν, πᾶν ὃ μὴ δυνατοὶ ταῖς χερσὶ συμπιέζειν εἰσίν, ὡς ἄρα τοῦτο οὐδὲν τοπαράπαν ἐστί. ΘΕ. Σχεδὸν οἷα διανοοῦνται λέγεις. ΞΕ. Πάλιν τοίνυν ἀνερωτῶμεν αὐτούς. εἰ γάρ τι καὶ σμικρὸν ἐθέλουσι τῶν ὄντων συγχωρεῖν ἀσώματον, ἐξαρκεῖ. τὸ γὰρ ἐπί τε τούτοις ἅμα καὶ ἐπ' ἐκείνοις ὅσα ἔχει σῶμα ξυμφυὲς γεγονός, εἰς ὃ βλέποντες ἀμφότερα εἶναι λέγουσι, τοῦτ' αὐτοῖς ῥητέον. Θ. Τάχ' ἂν ἴσως ἂν ἀποροῖεν

A εἰ δή τι τοιοῦτον πεπόνθασι. ΞΕ. Σκόπει τοίνυν ἀποκρινομένων ἡμῖν, ἆρ' ἐθέλοιεν ἂν δέχεσθαι καὶ ὁμολογεῖν τοιόνδ' εἶναι τὸ ὄν. ΘΕ. Τὸ ποῖον δή; λέγε, καὶ τάχα εἰσόμεθα. ΞΕ. Λέγω δὴ τὸ καὶ ὁποιανοῦν τινα κεκτημένον δύναμιν εἴτ' εἰς τὸ ποιεῖν ἕτερον ὁτιοῦν πεφυκός, εἴτ' εἰς τὸ παθεῖν καὶ σμικρότατον ὑπὸ τοῦ φαυλοτάτου, κἂν εἰ μόνον εἰσάπαξ, πᾶν τοῦτο ὄντως εἶναι. τίθεμαι γὰρ ὅρον ὁρίζειν τὰ ὄντα, ὡς ἔστιν οὐκ ἄλλο τι πλὴν δύναμις. ΘΕ. Ἀλλ' ἐπείπερ αὐτοί γε οὐκ ἔχουσιν ἐν τῷ παρόντι τούτου βέλτιον λέγειν, δέχονται τοῦτο. ΞΕΝ. Καλῶς. ἴσως γὰρ εἰς ὕστερον ἡμῖν τε καὶ τούτοις ἕτερον ἂν φανείη. πρὸς μὲν οὖν τούτους τοῦτο ἡμῖν ἐνταῦθα μενέτω ξυνομολογηθέν. ΘΕ. Μένει. ΞΕ. Πρὸς δὴ τοὺς ἑτέρους ἴωμεν, τοὺς B τῶν εἰδῶν φίλους. σὺ δ' ἡμῖν καὶ τὰ παρὰ τούτων ἀφερμήνευε. ΘΕ. Ταῦτ' ἔσται. ΞΕΝ. Τὴν μὲν οὖν γένεσιν, τὴν δὲ οὐσίαν, χωρίς που διελόμενοι, λέγετε; ἦ γάρ; ΘΕ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ σώματι μὲν ἡμᾶς γενέσει δι' αἰσθήσεως κοινωνεῖν, διὰ λογισμοῦ δὲ, ψυχῇ, πρὸς τὴν ὄντως οὐσίαν· ἣν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχειν φατέ, γένεσιν δὲ ἄλλοτε ἄλλως. ΘΕ. Φαμὲν γὰρ οὖν. ΞΕ. Τὸ δὲ δὴ κοινωνεῖν, ὦ πάντων ἄριστοι, τί τοῦθ' ὑμᾶς ἐπ' ἀμφοῖν φῶμεν λέγειν; ἆρ' οὐ τὸ νῦν δὴ παρ' ἡμῶν ῥηθέν; ΘΕ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Πάθημα ἢ ποίημα ἐκ δυνάμεώς τινος ἀπὸ τῶν πρὸς ἄλληλα ξυνιόντων γιγνόμενον. τάχ' οὖν, ὦ Θεαίτητε, αὐτῶν τὴν πρὸς ταῦτα ἀπό- C κρισιν σὺ μὲν οὐ κατακούεις, ἐγὼ δὲ ἴσως, διὰ συνήθειαν. ΘΕ. Τίν' οὖν δὴ λέγουσι λόγον; ΞΕΝ. Οὐ συγχωροῦσιν ἡμῖν τὸ νῦν δὴ ῥηθὲν πρὸς τοὺς γηγενεῖς οὐσίας πέρι. ΘΕ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ἱκανὸν ἔθεμέν που ὅρον τῶν ὄντων, ὅταν τῳ παρῇ ἡ τοῦ πάσχειν ἢ δρᾶν, καὶ πρὸς τὸ σμικρότατον, δύναμις; ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Πρὸς δὴ ταῦτα τόδε λέγουσιν ὅτι γενέσει μὲν μέτεστι τοῦ πάσχειν καὶ ποιεῖν δυνάμεως· πρὸς δὲ οὐσίαν, τούτων οὐδετέρου τὴν δύναμιν ἁρμόττειν φασί. ΘΕ. Οὐκοῦν λέγουσί τι. ΞΕ. Πρὸς ὅ γε λεκτέον ἡμῖν ὅτι δεόμεθα παρ' αὐτῶν ἔτι πυθέσθαι σαφέστερον, εἰ προσομολογοῦσι τὴν μὲν ψυχὴν γιγνώσκειν, τὴν δ' οὐσίαν γιγνώσκεσθαι. ΘΕ. D Φασὶ μὴν τοῦτό γε. ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ γιγνώσκειν, ἢ τὸ γιγνώσκεσθαι, φατὲ ποίημα, ἢ πάθος, ἢ ἀμφότερον; ἢ τὸ μὲν πάθημα, τὸ δὲ θάτερον; ἢ παντάπασιν οὐδέτερον οὐδετέρου τούτων μεταλαμβάνειν; δῆλον ὡς οὐδέτερον οὐδετέρου, τἀναντία γὰρ ἂν τοῖς ἔμπροσθεν λέγοιεν. ΘΕ. Μανθάνω τόδε γε. ΞΕ. Ὡς τὸ γιγνώσκειν εἴπερ ἔσται ποιεῖν τι, τὸ γιγνωσκόμενον ἀναγκαῖον αὖ ξυμβαίνει πάσχειν. τὴν οὐσίαν δὴ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον γιγνωσκομένην ὑπὸ τῆς γνώσεως, καθ' ὅσον γιγνώσκεται, κατὰ τοσοῦτον κινεῖσθαι, διὰ τὸ πάσχειν, ὃ δή φαμεν οὐκ ἂν γενέσθαι περὶ τὸ ἠρεμοῦν. ΘΕ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Τί δαί, πρὸς Διός; ὡς ἀληθῶς κίνησιν, καὶ ζωήν, καὶ ψυχήν, καὶ E φρόνησιν, ἦ ῥᾳδίως πεισθησόμεθα τῷ παντελῶς ὄντι μὴ παρεῖναι; μηδὲ ζῆν αὐτό, μηδὲ φρονεῖν, ἀλλὰ σεμνὸν καὶ ἅγιον νοῦν οὐκ ἔχον ἀκίνητον ἑστὼς εἶναι; ΘΕ. Δεινὸν μέντ' ἄν, ὦ ξένε, λόγον συγχωροῖμεν. ΞΕ. Ἀλλὰ νοῦν μὲν ἔχειν, ζωὴν δὲ μὴ φῶμεν; ΘΕ. Καὶ πῶς; ΞΕ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφότερα ἐνόντ' αὐτῷ λέγομεν, οὐ μὴν ἐν ψυχῇ γε φήσομεν αὐτὸ ἔχειν αὐτά; ΘΕ. Καὶ τίν' ἂν ἕτερον ἔχοι τρόπον; ΞΕ. Ἀλλὰ δῆτα νοῦν μὲν καὶ ζωὴν καὶ ψυχήν, ἀκίνητον μέντοι τοπαράπαν, ἔμψυχον ὂν ἑστάναι; ΘΕ. Πάντα ἔμοιγε ἄλογα ταῦτ' εἶναι φαίνεται. ΞΕ. Καὶ τὸ κινούμενον δὴ καὶ κίνησιν συγχωρητέον ὡς ὄντα. ΘΕ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Ξυμβαίνει δ' οὖν, ὦ Θεαίτητε, ἀκινήτων τε ὄντων, νοῦν μηδενὶ περὶ μηδενὸς εἶναι μηδαμοῦ. ΘΕ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΞΕ. Καὶ μὴν ἐὰν αὖ φερόμενα καὶ κινούμενα πάντ' εἶναι συγχωρῶμεν, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ ταὐτὸν τοῦτο F ἐκ τῶν ὄντων ἐξαιρήσομεν. ΘΕ. Πῶς; ΞΕ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ περὶ τὸ αὐτό, δοκεῖ σοι χωρὶς στάσεως γενέσθαι ποτ' ἄν; ΘΕ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Τί δ'; ἄνευ τούτων νοῦν καθορᾷς ὄντα, ἢ γενόμενον ἂν καὶ ὁπουοῦν; ΘΕ. Ἥκιστα. ΞΕ. Καὶ μὴν πρός γε τοῦτον παντὶ λόγῳ μαχετέον, ὃς ἂν ἐπιστήμην ἢ φρόνησιν ἢ νοῦν ἀφανίζων, ἰσχυρίζηται περὶ τινος ὁπηοῦν. ΘΕ. Σφόδρα γε. ΞΕ. Τῷ δὴ φιλοσόφῳ καὶ ταῦτα μάλιστα τιμῶντι, πᾶσα, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη διὰ ταῦτα, μήτε τῶν ἓν ἢ καὶ τὰ πολλὰ εἴδη λεγόντων τὸ πᾶν ἑστηκὸς ἀποδέχεσθαι, τῶν δὲ αὖ πανταχῇ τὸ ὂν κινούντων, μηδὲ τοπαράπαν ἀκούειν· ἀλλά, κατὰ τὴν τῶν παίδων εὐχήν, ὅσα ἀκίνητα καὶ κεκινημένα, τὸ ὄν τε καὶ τὸ πᾶν, ξυναμφότερα λέγειν. ΘΕ. Ἀληθέστατα. ΞΕ. Τί G δῆτ' οὖν; ἆρ' οὐκ ἐπιεικῶς ἤδη φαινόμεθα περιειληφέναι τῷ λόγῳ τὸ ὄν; ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Βαβαὶ μέντ' ἂν ἄρα, ὦ Θεαίτητε, ὥς μοι δοκοῦμεν νῦν αὐτοῦ γνώσεσθαι πέρι τὴν ἀπορίαν τῆς σκέψεως. ΘΕ. Πῶς αὖ καὶ τί τοῦτ' εἴρηκας; ΞΕ. Ὦ μακάριε, οὐκ ἐννοεῖς ὅτι νῦν ἐσμὲν ἐν ἀγνοίᾳ τῇ πλείστῃ περὶ αὐτοῦ, φαινόμεθα δέ τι λέγειν ἡμῖν αὐτοῖς; ΘΕ. Ἔμοιγ' οὖν· ὅπῃ δ' αὖ λελήθαμεν οὕτως ἔχοντες, οὐ πάνυ ξυνίημι. ΞΕ. Σκόπει δὴ σαφέστερον εἰ ταῦτα νῦν ξυνομολογοῦντες, δικαίως ἂν ἐπερωτηθείημεν ἅπερ αὐτοὶ τότε ἠρωτῶμεν τοὺς λέγοντας εἶναι τὸ πᾶν θερμὸν καὶ ψυχρόν. ΘΕ. Ποῖα; ὑπόμνησόν με. ΞΕ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ πειράσομαί γε δρᾶν τοῦτο ἐρωτῶν σέ, καθάπερ ἐκείνους τότε, ἵνα ἅμα τι καὶ προΐωμεν. ΘΕ. Ὀρθῶς.

ſiquid eis tale contingeret. HOS. Vide vtrum proponentibus nobis, ens tale quiddam exiſtere, admiſſuri ſint. TH. Quidnam declara. Fortè enim intelligemus. HOS. Dico quidē quicquid potentiā quancunque nactum eſt, vel ad aliud agendum, vel patiendum ab alio, quamuis minimum quid à viliſſimo quodam, & ſi ſolum ſemel, quodlibet tale reuera eſſe. Et hac ens definitione deſcribo, nihil aliud quàm potentiam eſſe. TH. At verò poſtquàm in præſentia ipſi hoc melius nihil habent, hoc & accipiunt. HOS. Probè forſitan deinceps nobis aliquando & illis aliter dicendum videbitur. Atque id nunc erga illos admiſſum ratúmque maneat. TH. Manet. HOS. Ad ſpecierum amicos iam deſcendamus, tu autem nobis illorum ſenſum interpretare. THE. Fiet. HOS. Aliud eſſentiam, aliud generationem dicitis, alterum ab altero ſecernentes? THE. Abſque controuerſia. HOS. Et corpore quidem nos per ſenſum cum generatione communicare, anima verò per rationem cum vera eſſentia: quam ſemper ſecundum eadem, & eodē modo ſeſe habere, generationem verò aliàs aliter apparere aſſeueratis? THE. Aſſeueramus. HOS. Communionem hanc, ô viri omnium optimi, quid in ambobus eſſe dicitis? num id quod nos paulò antè inducebamus? T. Quid iſtud? H. Paſſionem vel actionem ex potentia quadam, ab iis quæ inuicem congrediuntur prouenientem. Forſitan illorum ad hęc reſponſionem, ô Theætete, haud ſatis percipis, ac me diuturna cū illis conſuetudo ad percipiendum iuuat. TH. Quid ergo reſpondent? H. Non dant nobis quod ſuprà aduerſus homines terra genitos, de eſſentia dictum. TH. Quid illud? HOS. Sufficientem entium definitionem hanc poſui. videlicet quando alicui agendi vel patiendi vis aliqua vel minima adeſt. THEAET. Hanc ipſam. HOS. Ad hæc aiunt, quòd generatio potentiæ agendi vel patiendi eſt particeps, eſſentiæ verò nulla huiuſmodi potentia conuenit. THE. An non id quod dicunt, aliquid eſt? HOS. Ad hoc à nobis obiiciendum, quod clarius ab illis audire cupimus, vtrum aſſentiantur animam cognoſcere, eſſentiam verò cognoſci. THE. Affirmant profectò. HOS. Cognoſcere vel cognoſci actionem vocatis, vel paſſionē, vel vtrunque, aut aliud quidem pati, aliud autem agere, vel omnino neutrum iſtorum in altero participare vultis? Patet quòd in altero neutrum. Alioqui contraria illorum quę ſuprà conceſſerant, nunc admitterent. T. Intelligo. HOS. Si quidem cognoſcere, agere aliquid eſſet, cognoſci verò pati, quod cognoſcitur pateret. Et idcirco eſſentiam hac ratione pati ex ipſa cognitione contingeret dū cognoſcitur: & quatenus cognoſcitur, eatenus pati: & quatenus patitur, eatenus & moueri. Quod circa rem ſtabilē fieri non poſſe dicimus. T. Rectè. H. Quid verò? dic per Iouē, reuera motum, vitā, animā, ſapientiam nunquid ab eo quod omnino ac verè eſt abeſſe prorſus exiſtimandū, neque viuere ipſum, neque ſapere, neque venerandā ſanctámq. mentē habere, ſed immobile conſiſtere? T. Abſurdum nimis id hoſpes, ſi concedatur. H. Nunquid mentem quidem habere, vitam verò minimè? T. Qui iſthuc? H. An hęc vtraque ineſſe illi dicemus, nō tamen ab eo in anima contineri? T. At quonam modo alio contineret? H. Vtrum mentem, vitam, animam habere dicendum: immobile tamen cùm omnino ſit animatū, conſiſtere? T. Hæc omnia mihi ratione carere videntur. HOS. Commotum igitur & motionem tanquam exiſtentia adeſſe fatendum. TH. Quid obſtat? HOS. Ex hoc, ô Theætete, ſequitur, mentem nulli rerum immobilium vſquam, nullóque modo, adeſſe. T. Sequitur planè. HOS. Veruntamen ſi fieri agitaríque cuncta conſentiemus, hoc ſermone ipſum idem ex genere rerum exiſtentium auferemus. THE. Qua ratione? HOS. Videtur tibi abſque ſtatu eſſe vnquam poſſe quod dicitur, ſecundum eadem, eodem modo, & circa idem? THE. Nequaquam. HOS. Cernis vſquam ſine his mentem, vel fuiſſe, vel eſſe? THE. Minimè. HOS. Aduerſus eum omni rationum conatu pugnandum, qui ſcientia, prudentia, mentéque ſublatis, quicquam aliud aſſeueret. THE. Et vehementer quidem. HOSP. Neceſſe eſt eum qui philoſophatur, atque iſta in primis honorat, propterea neque ſermonem illorum admittere quicunque vnam ſpeciem rerum vel plures inducentes, totum ſtare ſolum ferunt, neque illos audire, qui ens moueri duntaxat affirmant: verum ſecundum puerorum opinionē comprehenſis omnibus quotcunque vel ſtant, vel mouentur, ambo ſimul ens & omne vocare. THE. Vera loqueris. H. An non vt decet ens ſermone iam comprehendiſſe videmur? THE. Prorſus. HOS. Papæ, ô Theætete, quanta nunc in ambiguitate verſamur? nihil enim aliud nunc præter difficultatem conſiderandi noſſe mihi videmur. THE. Quorſum hæc? HOS. Vidéſne, ô beate, quòd dum illud penitus ignoramus, dicere tamen de illo nos aliquid arbitramur? TH. Et ego arbitror, ſed vbi fefellerimus nos, haud planè intelligo. HOS. Animaduerte obſecro diligentius, num in præſentia nos his conceſſis meritò quis perinde interrogare poſſet, vt & ipſi ſuprà interrogauimus eos qui omne calidum & frigidum eſſe volebant. TH. Quemadmodum? memora mihi ſi placet. HOS. Placet verò, idque efficere conabor, eodem modo abs te nunc quærens, quo ab illis, vt aliquid proficiamus. THÆ. Optimè.

Prima definitio entis.

Animam cognoſcere, eſſentiam cognoſci.

Omnia moueri.

Ab eo quod verè eſt, nō poteſt abeſſe vitā & anima & motus.

Secunda definitio entis.

HOS. Motum & ſtatum nonne inuicẽ contraria maximè nuncupas? THE. Cur non? HOS. Enimuero eſſe illa ſimiliter ais, & ambo pariter, & vtrunque. THE. Aio equidem. HOS. Quando eſſe vtrunque & ambo concedis, tunc moueri prædicas? TH. Nullo pacto. HOS. An ſtare fortè ſignificas, cùm eſſe vtrunque dicis & ambo? T. Neq. hoc. H. Ergo tertium quiddã ipſum ens cogitas: & tãquam ſub illo motus & ſtatus contineatur, comprehendis vtraque, atque eorum in eſſentia communionem reſpiciens ſic eſſe ambo denominas. TH. Videmur reuera tertium quiddam ipſum ens vaticinari, quando modũ & ſtatum eſſe dicimus. H. Hac de cauſa ipſum ens ambo iſta motus & ſtatus non eſt, ſed præter hæc aliud. T. Apparet. H. Ens itaque ſuapte natura neque ſtat penitus, neque mouetur. T. Sic fermè dicendum. H. Quónam cogitatio conuertenda vt animus de ente ratum aliquid & manifeſtum habeat? THE. Ignoro. HOS. Haud facilè vſquam arbitror. Si quid enim non mouetur, cur non ſtat ſaltem? vel quod non ſtat, cur non moueatur? Ens verò nobis extra hæc vtraque eſſe apparuit, fierine id poteſt? THE. Minimè omnium. HOSP. Hoc vtique recordari in præſentia debemus. THE. Quale id? HOSP. Quòd de non entis nomine interrogati cuinam conueniret, declarare nequiuimus. Recordariſne? T. Quidni recorder? H. Nunquid circa ens modò minore in dubitatione verſamur? T. Mihi quidẽ hoſpes ſi modò dici poteſt, magis deficere nunc videmur. H. Hoc ergo hic ponatur ambiguũ, poſtquã verò tã ens quã non ens ex æquo nobis obſcurum eſt viſum, ſpes reſtat deinceps, ſi alterum clarius vel obſcurius videbitur, & alterũ ſimiliter viſum iri: & ſi alterum ignotũ penitus, alterũ quoque ſimiliter fore. Sermonem igitur quantũ poſſumus decentiſſimè circa vtrunque pariter perſequamur. T. Scitè. HOS. Dicamus planè quo pacto multis nominibus idem hoc appellamus. THE. Exemplũ ad hoc inducas. HOS. Hominem vnum vocantes, cognomentis multis denominamus, dum colores illi, figuras, magnitudines attribuimus, virtuteſque & vitia, in quibus omnibus aliiſque permultis non hominẽ tãtum eſſe ipſum dicimus, ſed & bonũ & alia multa, atque in aliis ſimiliter agimus. Quodlibet enim vnum ponentes, multa deinde multiſque nominibus appellamus. THE. Vera narras. HOS. Vnde iuuenibus, vt arbitror, & tardo ingenio ſenibus aduerſandi occaſionem dedimus. Nã cõtinuò quiſque obiicere poteſt, ꝙ impoſſibile ſit multa vnũ, & vnum multa eſſe. Quapropter exultant dũ hominem bonum dici non ſinunt, ſed bonum quidẽ, bonum: hominem verò, hominẽ vocari volunt. Incidiſti ſæpenumero, vt arbitror, Theætete, in homines, qui argutiis eiuſcemodi ſtudẽt, plerũque etiã ſeniores, qui propter inopiã ſapiẽtiæ hæc admirantur, & tanquã magnificũ quiddam inuenerint, ſe temerè iactant. THE. Et maximè quidem. HOSP. Vt igitur cunctos quicunque de eſſentia vnquam aliquid locuti ſunt, ſermo cõprehendat, quæ deinceps interrogando ſubiiciemus, tam aduerſus hos, quàm aduerſus alios, quos ſuprà retulimus, dicta intelligantur. THE. Quænam iſta? HOS. Vtrum neque eſſentiam cum motu ſtatúve iungemus, neque aliud quicquam cum alio quoquam, ſed quaſi inuicem res cõmunicare nequeant, noſtris ſermonibus eas penitus ſecernemus? An in idem omnia cogemus, tanquam miſceri ſingula poſſit? An partim licebit quidem, partim minimè? Quid ex his potiſſimum, Theætete, electuros illos putamus? THE. Neſcio quid pro illis reſpondeam. Cur non ſigillatim reſpondendo, quid ex vnoquoque ſequitur exquiſiuiſti? HOS. Rectè admones. Ponamus ergo ſi vis dicere illos nihil cuiquam vllo pacto poſſe quicquam communicare. Nonne motus igitur & ſtatus nullo modo eſſentia participabunt? THE. Nullo modo certè. HOS. Num erit illorum aliquod cùm neutrum ſit, eſſentiæ particeps? THE. Non erit. HOS. Statim hac conſenſione omnia, vt videtur, peruerſa ſunt, tum illorum dogmata, qui moueri omnia, tum illorum qui ſtare vt vnum volunt: ac etiam illorũ qui ſecundum ſpecies ea quæ ſunt, eodẽ modo, & ſecundum eadem eſſe ſemper exiſtimant. omnes enim eſſe adiungunt, partim verè moueri, partim verò ſtare dicentes. THE. Sic eſt omnino. HOSP. Quinetiam quicũque interdum componũt omnia, interdum diuidunt, ſiue in vnum & ex vno in infinita, ſiue in terminata elementa diuidant, & ex his componunt: ſimiliter quidem ſi interdum id fieri ponant, ſimiliter ſi ſemper: in his inquam omnibus nihil veri dicunt, quandoquidem rerum eſt nulla commixtio. THE. Rectè. HOSP. Præterea & ipſi quàm abſurdiſſimè ſermonem tranſfigeremus ſi nihil permitteremus alterius paſſionis communione, alterum appellari. THE. Quomodo? HOSP. Ipſo eſſe circa ſingula quodammodo vti coguntur, & ipſo ſeorſum, & altero, & ſecundum ſeipſum, & innumeris aliis: quibus cùm abſtinere nequeant quin ſermonibus ſuis interſerant, nullis aliorum redargutionibus indigent, ſed, vt fertur, domi hoſtem & aduerſarium habent intus ſubmurmurantem, tanquam abſurdum illum Euryclem circumferentes ſemper incedunt. THE. Verum eſt quod dicis ac

Tertia definitio entis.

Prouerbium.

A ΞΕΝ. Εἶεν δή, κίνησιν καὶ στάσιν ἆρ' οὐκ ἐναντιώτατα λέγεις ἀλλήλοις; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Καὶ μὴν εἶναί γε ὁμοίως φῂς ἀμφότερα αὐτὰ καὶ ἑκάτερον. ΘΕ. Φημὶ γὰρ οὖν. ΞΕ. Ἆρα κινεῖσθαι λέγων ἀμφότερα καὶ ἑκάτερον, ὅταν εἶναι συγχωρῇς; ΘΕ. Οὐδαμῶς. ΞΕΝ. Ἀλλ' ἑστάναι σημαίνεις, λέγων αὐτὰ ἀμφότερα εἶναι; ΘΕΑΙΤ. Καὶ πῶς; ΞΕΝ. Τρίτον ἄρα τι παρὰ ταῦτα τὸ ὂν ἐν τῇ ψυχῇ τιθεὶς, ὡς ὑπ' ἐκείνου τήν τε στάσιν καὶ τὴν κίνησιν περιεχομένην συλλαβὼν, καὶ ἀπιδὼν αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς οὐσίας κοινωνίαν, οὕτως εἶναι προσεῖπας ἀμφότερα. ΘΕ. Κινδυνεύομεν ὡς ἀληθῶς τρίτον ἀπομαντεύεσθαί τι τὸ ὂν, ὅταν κίνησιν καὶ στάσιν εἶναι λέγωμεν. ΞΕΝ. Οὐκ ἄρα κίνησις καὶ στάσις
B ἐστὶ ξυναμφότερον τὸ ὂν, ἀλλ' ἕτερον δή τι τούτων. Θ. Ἔοικε. Ξ. Κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἄρα τὸ ὂν οὔτε ἕστηκεν, οὔτε κινεῖται. Θ. Σχεδόν. ΞΕΝ. Ποῖ χρὴ τὴν διάνοιαν ἔτι τρέπειν τὸν βουλόμενον ἐναργές τι περὶ αὐτοῦ παρ' ἑαυτῷ βεβαιώσασθαι; ΘΕ. Ποῖ γάρ; ΞΕ. Οἶμαι μὲν οὐδαμόσε ἔτι ῥᾴδιον. εἰ γάρ τι μὴ κινεῖται, πῶς οὐχ ἕστηκεν; ἢ τὸ μηδαμῶς ἑστὸς, πῶς οὐκ αὖ κινεῖται; τὸ δὲ ὂν ἡμῖν νῦν ἐκτὸς τούτων ἀμφοτέρων ἀναπέφανται· ἦ δυνατὸν οὖν τοῦτο; ΘΕ. Πάντων μὲν οὖν ἀδυνατώτατον. ΞΕ. Τόδε τοίνυν μνησθῆναι δίκαιον ἐπὶ τούτοις. ΘΕ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ὅτι τοῦ μὴ ὄντος ἐρωτηθέντες τοὔνομα ἐφ' ὅ, τι ποτὲ δεῖ φέρειν, πάσῃ συνεχόμεθα ἀπορίᾳ. μέμνησαι; ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Μῶν οὖν ἐν
C ἐλάττονί τινι νῦν ἐσμὲν ἀπορίᾳ περὶ τὸ ὄν; Θ. Ἐμοὶ μὲν, ὦ ξένε, εἰ δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν πλείονι φαινόμεθα. ΞΕ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐνταῦθα κείσθω διηπορημένον. ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἴσου τό, τε ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ἀπορίας μετειλήφατον, νῦν ἐλπὶς ἤδη, καθάπερ ἂν αὐτῶν θάτερον, εἴτε ἀμυδρότερον εἴτε σαφέστερον ἀναφαίνηται, καὶ θάτερον οὕτως ἀναφαίνεσθαι· καὶ ἐὰν αὖ μηδέτερον ἰδεῖν δυνώμεθα, τὸν γοῦν λόγον ὅπῃπερ ἂν οἷοί τε ὦμεν εὐπρεπέστατα διωσόμεθα οὕτως ἀμφοῖν ἅμα. Θ. Καλῶς. Ξ. Λέγωμεν δὴ καθ' ὄντινά ποτε τρόπον πολλοῖς ὀνόμασι ταυτὸν τοῦτο ἑκάστοτε προσαγορεύομεν. ΘΕ. Οἷον δή τι παράδειγμα εἰπέ. ΞΕ. Λέγομεν ἄνθρωπον δήπου πολλ' ἄττα ἐπονομάζοντες, τά τε χρώματα ἐπιφέροντες αὐτῷ καὶ
D τὰ σχήματα, καὶ τὰ μεγέθη, καὶ κακίας καὶ ἀρετάς. ἐν οἷς πᾶσι καὶ ἑτέροις μυρίοις οὐ μόνον ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι φαμὲν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἕτερα ἄπειρα, καὶ τἆλλα δὴ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. οὕτως ἓν ἕκαστον ὑποθέμενοι, πάλιν αὐτὸ πολλὰ καὶ πολλοῖς ὀνόμασι λέγομεν. ΘΕ. Ἀληθῆ λέγεις. Ξ. Ὅθεν γε (οἶμαι) τοῖς τε νέοις καὶ τῶν γερόντων τοῖς ὀψιμαθέσι θοίνην παρεσκευάκαμεν. εὐθὺς γὰρ ἀντιλαβέσθαι παντὶ πρόχειρον, ὡς ἀδύνατον τά τε πολλὰ ἓν, καὶ τὸ ἓν πολλὰ εἶναι. καὶ δήπου χαίρουσιν, οὐκ ἐῶντες ἀγαθὸν λέγειν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγαθὸν, ἀγαθόν· τὸν δὲ ἄνθρωπον, ἄνθρωπον. ἐντυγχάνεις γὰρ ὦ Θεαίτητε (ὡς ἐγᾦμαι) πολλάκις τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακόσιν, ἐνίοτε πρεσβυτέροις ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ πενίας τῆς περὶ
E φρόνησιν κτήσεως τὰ τοιαῦτα τεθαυμακόσι, καὶ δή τι καὶ πάνσοφον οἰομένοις τοῦτο αὐτὸ ἀνευρηκέναι. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἵνα τοίνυν πρὸς ἅπαντας ἡμῖν ὁ λόγος ᾖ τοὺς πώποτε περὶ οὐσίας καὶ ὁπουοῦν διαλεχθέντας, ἔστω καὶ πρὸς τούτοις καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ὅσοις ἔμπροσθεν διειλέγμεθα, τὰ νῦν ὡς ἐν ἐρωτήσει λεχθησόμενα. Θ. Τὰ ποῖα δή; ΞΕ. Πότερον μήτε τὴν οὐσίαν κινήσει καὶ στάσει προσάπτωμεν, μήτε ἄλλο ἄλλῳ μηδὲν μηδενὶ, ἀλλ' ὡς ἄμικτα ὄντα καὶ ἀδύνατα μεταλαμβάνειν ἀλλήλων, οὕτως αὐτὰ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν λόγοις τιθῶμεν; ἢ πάντα εἰς ταυτὸν ξυνάγωμεν, ὡς δυνατὰ ἐπικοινωνεῖν ἀλλήλοις; ἢ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή; τούτων, ὦ Θεαίτητε, τί ποτ' ἂν προαιρεῖσθαι τούτους φήσαιμεν; ΘΕ. Ἐγὼ
F μὲν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἔχω πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι. τί οὖν οὐ καθ' ἓν, ἀποκρινόμενον, ἐφ' ἑκάστου τὰ ξυμβαίνοντα ἐσκέψω; ΞΕ. Καλῶς λέγεις· καὶ τιθῶμέν γε αὐτοὺς λέγειν, εἰ βούλει, πρῶτον, μηδενὶ μηδὲν μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν κοινωνίας εἰς μηδέν· οὐκοῦν κίνησίς τε καὶ στάσις οὐδαμῇ μεθέξετον οὐσίας; Θ. Οὐ γὰρ οὖν; Ξ. Τί δέ; ἔσται πότερον αὐτῶν οὐσίας μὴ προσκοινωνοῦν; Θ. Οὐκ ἔσται. ΞΕ. Ταχὺ δὴ ταύτῃ γε τῇ συνομολογίᾳ πάντα ἀνάστατα γέγονεν, ὡς ἔοικεν, ἅμα τε τῶν τὸ πᾶν κινούντων, καὶ τῶν ὡς ἓν ἱστάντων, καὶ ὅσοι κατ' εἴδη τὰ ὄντα, κατὰ ταυτὰ ὡσαύτως ἔχοντα εἶναί φασιν ἀεί. πάντες γὰρ οὗτοι τό γε εἶναι προσάπτουσιν, οἱ μὲν, ὄντως κινεῖσθαι λέγοντες, οἱ δὲ, ὄντως ἑστηκότα εἶναι. ΘΕ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΞΕ. Καὶ μὴν
G καὶ ὅσοι τοτὲ μὲν συντιθέασι τὰ πάντα, τοτὲ δὲ διαιροῦσιν, εἴτε εἰς ἓν καὶ ἐξ ἑνὸς ἄπειρα, εἴτε εἰς πέρας ἔχοντα στοιχεῖα διαιρούμενοι, καὶ ἐκ τούτων συντιθέντες, ὁμοίως μὲν, ἐὰν ἐν μέρει τοῦτο τιθῶσι γιγνόμενον, ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν ἀεὶ, κατὰ πάντα ταῦτα, λέγοιεν ἂν οὐδὲν, εἴπερ μηδεμία ἐστὶ ξύμμιξις. ΘΕ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ἔτι τοίνυν ἂν αὐτοὶ πάντων καταγελαστότατα μετίοιεν τὸν λόγον, οἱ μηδὲν ἐῶντες κοινωνίᾳ παθήματος ἑτέρου θάτερον προσαγορεύειν. ΘΕ. Πῶς; ΞΕΝ. Τῷ τε εἶναί που περὶ πάντα ἀναγκάζονται χρῆσθαι, καὶ τῷ χωρὶς, καὶ τῷ ἄλλων, καὶ τῷ καθ' αὑτὸ καὶ μυρίοις ἑτέροις· ὧν ἀκρατεῖς ὄντες εἴργεσθαι, καὶ μὴ συνάπτειν τοῖς λόγοις, οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων· ἀλλὰ (τὸ λεγόμενον) οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον, ὥσπερ τὸν ἄτοπον
H Εὐρυκλέα, περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται. Θ. Κομιδῇ λέγεις ὅμοιόν τε καὶ

ἀληθές. ΞΕΝ. Τί δ' ἂν πάντα ἀλλήλοις ἐῶμεν δύναμιν ἔχειν ἐπικοινωνίας; τοῦτο μὲν οἷός τε κἀγὼ διαλύειν. ΘΕΑΙΤ. Πῶς; ΞΕΝ. Ὅτι κίνησίς γε αὐτὴ παντάπασιν ἵσταιτ' ἄν, καὶ στάσις αὖ πάλιν αὐτὴ κινοῖτο, εἴπερ ἐπιγιγνοίσθην ἐπ' ἀλλήλοιν. ἀλλὰ μὴν τοῦτό γέ που ταῖς μεγίσταις ἀνάγκαις ἀδύνατον, κίνησίν τε ἵστασθαι καὶ στάσιν κινεῖσθαι. ΘΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τὸ τρίτον δὴ μόνον λοιπόν. ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ μὴν ἕν γέ τι τούτων ἀναγκαῖον, ἢ πάντα, ἢ μηδέν· ἢ τὰ μὲν ἐθέλειν, τὰ δὲ μή, συμμίγνυσθαι. ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Καὶ μὴν τά γε δύο ἀδύνατον ἀρεθῆναι. ΘΕΑΙΤ. Ναί. ΞΕΝ. Πᾶς ἄρα ὁ βουλόμενος ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι, τὸ λοιπὸν τῶν τριῶν θήσει. ΘΕΑΙΤ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ὅτε δὴ τὰ μὲν ἐθέλει τοῦτο δρᾶν, τὰ δ' οὔ, σχεδὸν οἷον τὰ γράμματα πεπονθότ' ἂν εἴη. καὶ γὰρ ἐκείνων τὰ μὲν ἀναρμοστεῖ που πρὸς ἄλληλα, τὰ δὲ ξυναρμόττει. ΘΕΑΙΤ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τὰ δέ γε φωνήεντα, διαφερόντως τῶν ἄλλων, οἷον δεσμὸς, διὰ πάντων κεχώρηκεν, ὥστε ἄνευ τινὸς αὐτῶν ἀδύνατον ἁρμόττειν καὶ τῶν ἄλλων ἕτερον ἑτέρῳ. ΘΕΑΙΤ. Καὶ μάλα γε. ΞΕΝ. Πᾶς οὖν οἶδεν ὁποῖα ὁποίοις δύναται κοινωνεῖν; ἢ τέχνης δεῖ τῷ μέλλοντι δρᾶν ἱκανῶς αὐτά; ΘΕΑΙΤ. Τέχνης. ΞΕΝ. Ποίας; ΘΕΑΙΤ. Τῆς γραμματικῆς. ΞΕΝ. Τί δέ, περὶ τοὺς τῶν ὀξέων καὶ βαρέων φθόγγους ἆρ' οὐχ οὕτως; ὁ μὲν τοὺς συγκεραννυμένους τε καὶ μὴ τέχνην ἔχων γιγνώσκειν, μουσικός· ὁ δὲ μὴ ξυνιεὶς, ἄμουσος; ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. ΞΕΝ. Καὶ κατὰ τῶν ἄλλων δὴ τεχνῶν καὶ ἀτεχνιῶν τοιαῦτα εὑρήσομεν ἕτερα. ΘΕΑΙΤ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τί δ' ἐπειδὴ καὶ τὰ γένη πρὸς ἄλληλα κατὰ ταὐτὰ μίξεως ἔχειν ὡμολογήκαμεν, ἆρ' οὐ μετ' ἐπιστήμης τινὸς ἀναγκαῖον διὰ τῶν λόγων πορεύεσθαι τὸν ὀρθῶς μέλλοντα δείξειν ποῖα ποίοις συμφωνεῖ τῶν γενῶν, καὶ ποῖα ἄλληλα οὐ δέχεται; καὶ δὴ καὶ διὰ πάντων εἰ συνέχοντα ταῦτ' ἐστίν, ὥστε συμμίγνυσθαι δυνατὰ εἶναι; καὶ πάλιν ἐν ταῖς διαιρέσεσιν, εἰ δι' ὅλων ἕτερα τῆς διαιρέσεως αἴτια; Θ. Πῶς γὰρ οὐκ ἐπιστήμης δεῖ, καὶ σχεδόν γε ἴσως τῆς μεγίστης; Ξ. Τίν' οὖν αὖ προσεροῦμεν, ὦ Θεαίτητε, ταύτην; ἢ πρὸς Διὸς ἐλάθομεν εἰς τὴν τῶν ἐλευθέρων ἐμπεσόντες ἐπιστήμην; καὶ κινδυνεύομεν, ζητοῦντες τὸν σοφιστὴν, πρότερον ἀνευρηκέναι τὸν φιλόσοφον; Θ. Πῶς λέγεις; Ξ. Τὸ κατὰ γένη διαιρεῖσθαι, καὶ μήτε ταὐτὸν εἶδος ἕτερον ἡγήσασθαι, μήτε ἕτερον ὂν ταὐτὸν, μῶν οὐ τῆς διαλεκτικῆς φήσομεν ἐπιστήμης εἶναι; Θ. Ναὶ φήσομεν. Ξ. Οὐκοῦν ὅ γε τοῦτο δυνατὸς δρᾶν, μίαν ἰδέαν διὰ πολλῶν, ἑνὸς ἑκάστου κειμένου χωρὶς, πάντῃ διατεταμένην ἱκανῶς διαισθάνεται, καὶ πολλὰς ἑτέρας ἀλλήλων, ὑπὸ μιᾶς ἔξωθεν περιεχομένας, καὶ μίαν αὖ δι' ὅλων πολλῶν ἐν ἑνὶ ξυνημμένην· καὶ πολλὰς χωρὶς πάντῃ διωρισμένας. τοῦτο δ' ἔστιν, ᾗ τε κοινωνεῖν ἕκαστα δύναται, καὶ ὅπῃ μή, διακρίνειν κατὰ γένος, ἐπίστασθαι. ΘΕΑΙΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἀλλὰ μὴν τό γε διαλεκτικὸν οὐκ ἄλλῳ δώσεις, ὡς ἐγᾦμαι, πλὴν τῷ καθαρῶς τε καὶ δικαίως φιλοσοφοῦντι. ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλῳ δοίη τις; ΞΕΝ. Τὸν μὲν δὴ φιλόσοφον ἐν τοιούτῳ τινὶ τόπῳ καὶ νῦν καὶ ἔπειτα ἀνευρήσομεν, ἐὰν ζητῶμεν, ἰδεῖν μὲν χαλεπὸν ἐναργῶς καὶ τοῦτον· ἕτερος μὴν τρόπος ἥ τε τοῦ σοφιστοῦ χαλεπότης, ἥ τε τούτου. ΘΕΑΙΤ. Πῶς; ΞΕΝ. Ὁ μὲν ἀποδιδράσκων εἰς τὴν τοῦ μὴ ὄντος σκοτεινότητα, τριβῇ προσαπτόμενος αὐτῆς, διὰ τὸ σκοτεινὸν τοῦ τόπου κατανοῆσαι χαλεπός. ἦ γάρ; ΘΕΑΙ. Ἔοικε. ΞΕ. Ὁ δέ γε φιλόσοφος, τῇ τοῦ ὄντος ἀεὶ διὰ λογισμῶν προσκείμενος ἰδέᾳ, διὰ τὸ λαμπρὸν αὖ τῆς χώρας, οὐδαμῶς εὐπετὴς ὀφθῆναι. τὰ γὰρ τῆς τῶν πολλῶν ψυχῆς ὄμματα, καρτερεῖν πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶντα ἀδύνατα. ΘΕΑΙΤ. Καὶ ταῦτα εἰκὸς οὐχ ἧττον ἐκείνων οὕτως ἔχειν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν περὶ μὲν τούτου τάχα ἐπισκεψόμεθα σαφέστερον, ἂν ἔτι βουλομένοις ἡμῖν ᾖ· περὶ δὲ τοῦ σοφιστοῦ που δῆλον ὡς οὐκ ἀνετέον, πρὶν ἂν ἱκανῶς αὐτὸν θεασώμεθα. ΘΕΑΙΤ. Καλῶς εἶπες. ΞΕΝ. Ὅτ' οὖν δὴ τὰ μὲν ἡμῖν τῶν γενῶν ὡμολόγηται κοινωνεῖν ἐθέλειν ἀλλήλοις, τὰ δὲ μή, καὶ τὰ μὲν ἐπ' ὀλίγον, τὰ δ' ἐπὶ πολλά, τὰ δὲ καὶ διὰ πάντων, οὐδὲν κωλύει τοῖς πᾶσι κεκοινωνηκέναι. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ξυνεπισπώμεθα τῷ λόγῳ, τῇδε σκοποῦντες, μὴ περὶ πάντων τῶν εἰδῶν, ἵνα μὴ ταραττώμεθα ἐν πολλοῖς· ἀλλὰ προελόμενοι τῶν μεγίστων λεγομένων ἄττα, πρῶτον μὲν, ποῖα ἕκαστά ἐστιν, ἔπειτα κοινωνίας ἀλλήλων πῶς ἔχει δυνάμεως· ἵνα τό, τε ὂν καὶ μὴ ὄν, εἰ μὴ πάσῃ σαφηνείᾳ δυνάμεθα λαβεῖν, ἀλλ' οὖν λόγου γε ἐνδεεῖς μηδὲν γιγνώμεθα περὶ αὐτῶν, καθόσον ὁ τρόπος ἐνδέχεται τῆς νῦν σκέψεως ἐὰν ἄρα ἡμῖν πῃ παρεικαθῇ τὸ μὴ ὂν, λέγουσιν ὡς ἔστιν ὄντως μὴ ὂν, ἀθῴοις ἀπαλλάττειν. ΘΕΑΙΤ. Οὐκοῦν χρή. ΞΕΝ. Μέγιστα μὴν τῶν γενῶν ἃ νῦν δὴ διῇμεν, τό, τε ὂν αὐτὸ, καὶ στάσις καὶ κίνησις. ΘΕΑΙΤ. Πολύ γε. ΞΕ. Καὶ μὴν τώ γε δύο φαμὲν αὐτοῖν ἀμίκτω πρὸς ἀλλήλω. ΘΕΑΙΤ. Σφόδρα γε. ΞΕΝ. Τὸ δέ γε ὂν, μικτὸν ἀμφοῖν. ἐστὸν γὰρ ἄμφω που. ΘΕΑΙΤ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τρία δὴ γίγνεται ταῦτα. ΘΕΑΙΤ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐκοῦν αὐτῶν ἕκαστον τοῖν μὲν δυοῖν ἕτερόν ἐστιν, αὐτὸ δ' ἑαυτῷ ταὐτόν. ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. Ξ. Τί ποτ' αὖ νῦν οὕτως εἰρήκαμεν τό, τε ταὐτὸν καὶ θάτερον; πότερα δύο γένη τινὲ αὐτὼ, τῶν μὲν τριῶν ἄλλω, ξυμμιγνυμένω μὴν ἐκείνοις ἐξ ἀνάγκης ἀεί· καὶ περὶ πέντε ἀλλ' οὐ περὶ τριῶν ὡς ὄντων αὐτῶν σκεπτέον, ἢ τό, τε ταὐτὸν τοῦτο καὶ θάτερον ἐκείνων

A ſimile. HOSP. Quid verò, ſi omnia vim mutuæ communionis habere dicamus? hoc profectò & ipſe refellere poſſum. THE. Qua ratione? HOSP. Quoniam & motus ipſe omnino quieſceret, & ſtatus agitaretur, ſi inuicem commiſcerentur. Hoc autem ſumma quadam neceſſitate impoſſibile eſt, motum ſtare, ſtatúmve moueri. THEÆ. Cur non. HOSP. Tertium itaque ſolum reſtat. TH. Sanè. HOS. Etenim vnum aliquod iſtorum neceſſarium eſt, vel omnia, vel nulla, vel alia cõmiſceri, alia minimè. THE. Neceſſarium prorſus. HOS. Duo quidem reperiri non poſſunt. THE. Non certè. HOSP. Sequitur vt quicunque B rectè reſpondere vult, reliquum è tribus ponere debeat. TH. Maximè. HOS. Quandoquidem alia coire volũt, alia minimè, fermè idem rebus aliis quod de literis euenit. Nam quædam ex literis inuicem copulantur, quædam minimè. THE. Patet. HOS. Vocalium quippe literarum ſeries per alias omnes tanquam vinculum quoddam protenditur, ſine quo nullæ inuicem literæ vinciri poſſunt. THE. Et maximè quidem. HOS. An intelligit vnuſquiſque quæ literæ quibus congruant? vel arte opus eſt, vt rectè id fiat? THE. Arte. HOSP. Qua? THE. Grammatica. HOS. Nónne idem circa grauium & acutorum ſonos? C Qui enim voces inuicem conſonas, diſſonáſve arte dignoſcit, muſicus: qui verò ignorat, muſicæ expers. THE. Ita eſt. HOSP. Et in aliis artibus, artiúmque defectibus eiuſcemodi alia reperiemus. THE. Manifeſtum id quidem. HOS. Cùm verò & genera rerum eodem pacto mutuam communionem habere dixerimus, nónne ſcientia quadam ſermones peragere debet, quiſquis rectè qualia genera qualibus congruant, aut diſſonent, ſit oſtenſurus, quinetiam per omnia cogniturus ſi iſta conueniãt, adeò vt commiſceri poſſint, & in diuiſionibus rurſus, ſi per omnia altera diuiſionis eſt cauſa? THE. Sciẽtia prorſus opus eſt, ac fermè omnium maxima. HOS. Quam igitur hãc D appellabimus Theætete? Nunquid per Iouem imprudentes in liberalium hominum ſcientiam incidimus? Cúmque quęreremus ſophiſtam, prius inueniſſe videmur philoſophum. THE. Qui iſthuc? HOSP. Per genera diuidere, & neque eandẽ ſpeciem alteram putare, neque alteram rurſus eandem eſſe, nónne dialecticæ officium eſſe dicemus? THE. Dicemus profectò. HOS. Quicunque hoc agere poteſt, vnam ideam per multa, vnoquoque ſeorſum poſito, paſſim porrectam acutè perſentit, & multas quæ diuerſæ inter ſe ſunt extrinſecus ſub vna comprehenſas, & vnam rurſus per tota illa, quæ multa ſunt, in vno E copulatam, & multas ſeorſum vndique diſtinctas. Hoc autem eſt ſcire, per genus diſcernere quà ſingula communicare viciſſim poſſunt, & quà non poſſunt. THE. Omnino. HOSP. At verò dialecticum opus haud alteri dabis, vt arbitror, quàm purè legitiméque philoſophanti. THE. Quo pacto alteri dari poſſet? HOS. Philoſophum quidem tali quodã in loco & nunc, & in poſterum, ſi quæremus, inueniemus, quanquam & hic non facilè conſpici poteſt. Sed alia ratione ſophiſta, alia philoſophus intuitum refugit oculorum. THE. Qua? HOS. Sophiſtam pono, quia in non entis tenebras aufugit, & diuturna cõſuetudine tenebris illis offunditur, idcirco ſumma difficultate diſcernitur. TH. Sic eſt. HOS. Philoſophus autem entis ipſius F ideæ ratiocinatione ſemper inhærens, ob regionis illius ſplẽdorem haud facilè cernitur. Nam vulgarium animarum oculi diuinitatis radios ſuſtinere non poſſunt. TH. Conſentaneum eſt iſta ſic non minùs quàm illa ſeſe habere. HOS. De hoc aliàs clariùs, ſi pro voluntate licebit, tractabimus. Sophiſta verò nõ prius eſt dimittendus, quàm ſufficienter à nobis ſit cognitus. THEÆ. Egregiè. HOSP. Poſtquam ergo inter nos conuenit ex generibus quædam viciſſim congredi, quædam penitus diſſidere, & alia quidem cum paucis, alia cum multis, nõnulla quoque per omnia omnibus cohærere, ſequamur deinceps rationem ſermonis huius in hũc modum conſiderantes. Non G de omnibus ſpeciebus inquam, ne multitudine cõfundamur, verùm quaſdam ex iis quæ maximæ appellantur eligentes, primùm quidẽ quales quæque ſint, deinde quam vim mutuæ cõmunionis habeant, vt ens atque non ens, ſi non poſſumus perſpicua penitus notione comprehendere, ſaltem congrua de his diſputandi ratione non careamus, quoad inueſtigationis huius conditio patitur. Quòd ſi non ens velut imaginando eſſe, reuera non ens dicemus, inſontes forſitan euademus. TH. Decet ſanè. H. Maxima verò omniũ genera quæ modò referebamus ens ipſum & ſtatus, & motus. THE. Valde. H. Duo hæc inuicẽ miſceri non poſſe, eſt dictũ. THE. Certè. H. Ens verò vtriſque miſceri: ambo enim quodãmodo ſunt. THE. Nil H obſtat. H. Sequitur vt tria ſint hæc. TH. Sequitur. H. An nõ horũ quodlibet à duobus reliquis alterum eſt, ſibi idem? THE. Eſt. HOSP. Quid ita nunc idem & alterum diximus? Numquid vt duo quædam genera alia quàm tria ſuperiora, illis autem neceſſariò ſemper adnexa? atque ita de quinque generibus cogitandum? An idem & hoc & alterum illorum

Quomodo lateant philoſophus & ſophiſta.

Oculi vulgariũ animarum radios diuinitatis ſuſtinere nõ poſſunt.

quiddam enunciauimus, quod tamen nos latuit? TH. Forſitan. HOS. At verò motus ſtatúſque neque alterum eſt, neque idem. THE. Quam ob cauſam? HOS. Quod communiter motum ſtatúmve vocamus, hoc neutrum illorum eſſe poteſt. TH. Cur? HOS. Quia & motus ſtaret, & ſtatus itidem moueretur. Circa enim ambo alterum vtrumuis illorum effectum, cogeret alterum in naturæ ſuæ tranſire contrarium, vtpote cõtrarij particeps. THE. Prorſus. HOS. Ambo tamen eodem alteróve participant. THE. Nempe. HOS. Ne ergo dicamus, aut motum eſſe idem vel alterum, aut ſtatum ſimiliter. THE. Non certè. HOS. Sed nunquid ens & idem quaſi vnum quiddam nobis cogitãdum? THE. Fortè. HOSP. At ſi ens & idem nihilo inter ſe differunt, quoties motum & ſtatum ambo eſſe dicemus, ambo ſimiliter iſta idem ſicut entia denominabimus, hoc autem impoſſibile. THE. At hoc impoſſibile. HOS. Non poteſt igitur idem & ens, vnum eſſe. THE. Sic fermè dicendum. HOS. Quartam ergo ſpeciem præter tres ſuperiores ipſum idem ponamus. TH. Ponamus. H. Nunquid ipſum alterũ quinto loco ponendũ? vel hoc & ens nomina duo vnũ quiddã ſignificare putandũ? TH. Fortè. H. Arbitror tamẽ conceſſurũ te, quòd eorũ quæ ſunt, quædam ipſa ſecundũ ſeipſa ſunt, quædã ad alia referuntur. TH. Quidni? H. Alterum autẽ ſemper ad alterũ. nónne? THE. Semper. H. Non tamen ita, niſi alterum, & ens inter ſe longè differrent. Sed ſi alterum ſpeciebus vtriſque participaret, vt ens, eſſet vtique aliquid eorũ, quæ altera ſunt, alterũ vtique non ad alterum: nunc autem quicquid reuera alterum eſt, ex neceſſitate ſequitur, vt ſecundum id quod eſt, alterum ſit. TH. Sic eſt, vt dicis. HOS. Quintam ergo alterius ipſius naturam in ſpeciebus, quibus adiunximus, ponere decet. THE. Profectò. HOSP. Dicendum quoque per omnia hæc illam diſcurrere. eſſe enim ex aliis vnumquodque alterum, nõ per ſuiipſius naturam, ſed quia alterius ideæ ſit particeps. THE. Reuera. HOS. Sic autem de quinque ſigillatim repetẽdo dicamus. THE. Qui? HOS. Principio, quòd motus omnino alterum quid dam eſt, quàm ſtatus. Itáne, an aliter aſſerendum? THEÆ. Ita prorſus. HOSP. Non ergo ſtatus eſt. THE. Nullo pacto. HOSP. Eſt autem, ex eo quòd entis eſt particeps. THE. Eſt. HOS. Rurſus motus alterum eſt, quàm ipſum idem. THE. Fermè. HOSP. Non ergo ipſum idem eſt. THEÆ. Non certè. HOS. Attamen idem quodammodo eſt propter participationẽ. Omnia enim ipſo eodem participant. THE. Summopere. HOSP. Concedendum igitur ſine controuerſia motum, & idem eſſe pariter & non idem. neque enim cùm dicimus ipſum idem eſſe, nõ idem ſimili ratione pronunciamus: ſed idem, quia ipſius eiuſdẽ particeps, ſibimet idem eſt. Non idem verò, quia ipſum quoque alterum recipit, quo ab ipſo eodem ſeiungitur, neque illud eſt, ſed aliud quiddam. Quamobrem rectè non idem dicitur. THE. Rectè nimirum. HOS. Quinetiam ſi quo modo ſtatum ipſe motus admitteret, motũ ſtabilem nominare nequaquam eſſet abſurdum. TH. Rectè, ſiquidem conceſſerimus è generibus quædam inuicem communicare velle, quædam minimè. HOSP. At verò ad huius prius demonſtrationem, quàm præſentium refellendo peruenimus, quòd videlicet ſic natura ſe res habeat. THE. Cur non? HOSP. Dicamus iterum motum alterum eſſe, quàm ipſum alterum, quemadmodum aliud, quàm idem, & ſtatus erat. THE. Neceſſe eſt. HOS. Eſt ergo & alterum hac ratione quodammodo & nõ alterum. THE. Verùm. HOS. Quid verò deinceps? Num alterum ipſum, quàm tria dicemus, non tamen à quarto diuerſum, cùm quinque illa eſſe confeſſi fuerimus, è quibus vnum conſiderandum propoſuimus? THE. At quomodo? HOS. Neque enim minorem illorum numerum, quàm ſuprà conſtiterit, concedere poſſumus. Itaque nihil veriti pugnemus motum aliud eſſe, quàm ens. THE. Aſſeueremus protinus. HOS. Quare motus reuera nõ ens exiſtit, & ens, quandoquidem entis eſt particeps. THE. Manifeſtum id quidem. HOSP. Sequitur itaque non ens in motu, & in aliis generibus omnibus eſſe. Nam in ſingulis alterius ipſius natura, dũ alterum vnumquodque, quàm ipſum ens efficit, non ens efficit ſingula: atque ideo cuncta ſimiliter non entia hac de cauſa prædicabimus, & quia ente participant, eſſe iterum dicemus, entiáque vocabimus. THE. Fortaſſe. HOS. Ergo circa ſpeciem quamlibet ens quidem multiplex eſt, non ens autem multitudine infinitum. THE. Videtur. HOSP. An non ipſum quoque ens aliud, quàm vnumquodque aliorum eſt dicendum? THE. Neceſſe eſt. HOS. Ens itaque quot numero alia ſunt, totidem non eſt ipſum: nam cùm illa ipſum non ſit, vnum quidẽ ipſum eſt: alia verò quæ infinita ſunt numero, non eſt. TH. Ita penè dicendum. HOS. Haud ſanè turbari nos his decet. ſiquidem natura generum mutuam communionem habet. Siquis autem minùs hæc accipit, ſciendum poſitis ſuperioribus, concedi hæc inſuper oportere. THE. Atque dicis. HOSP. Videamus & hoc. THEÆ. Quidnam? HOSP. Quoties non ens dicimus, vt videmur, nequaquam entis contrarium dicimus, ſed alterum quiddam ſolùm. THE. Quomodo? HOS. Ceu cùm aliquid non magnum dicimus, non magis paruum, quàm æquale eo vocabulo ſignificamus. THEÆ. Sic eſt. HOSP. Non ergo contrarium, quando negatio dicitur, ſignificari fatebimur: tantùm verò duntaxat

Quòd ens & idem non ſint vnum.

Nõ ens in quibus ſit.

Quando negatio dicitur, cõtrarium non ſignificat.

A τί προσαγορεύοντες λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτούς; ΘΕ. Ἴσως. ΞΕΝ. Ἀλλ' οὔτι μὴν κίνησίς γε καὶ στάσις, οὔθ' ἕτερον οὔτε ταὐτόν ἐστι. ΘΕ. Πῶς; ΞΕ. Ὅ,τι περ ἂν κοινῇ προσείπωμεν κίνησιν καὶ στάσιν, τοῦτο οὐδέτερον αὐτοῖν οἷόν τε εἶναι. Θ. Τί δή; ΞΕΝ. Κίνησίς τε στήσεται, καὶ στάσις αὖ κινηθήσεται. περὶ γὰρ ἀμφότερα θάτερον ὁποτερονοῦν γιγνόμενον αὐτοῖν ἀναγκάσει μεταβάλλειν αὖ θάτερον ἐπὶ τοὐναντίον τῆς αὑτοῦ φύσεως, ἅτε μετασχὸν τοῦ ἐναντίου. Θ. Κομιδῇ γε. ΞΕ. Μετέχετον μὴν ἄμφω ταὐτοῦ καὶ θατέρου. Θ. Ναί. ΞΕ. Μὴ τοίνυν λέγωμεν κίνησίν γ' εἶναι ταὐτὸν ἢ θάτερον, μηδ' αὖ στάσιν. ΘΕ. Μὴ γάρ. ΞΕ. Ἀλλ' ἆρα τὸ ὂν B καὶ τὸ ταὐτὸν ὡς ἕν τι διανοητέον ἡμῖν. ΘΕ. Ἴσως. ΞΕΝ. Ἀλλ' εἰ τὸ ὂν καὶ τὸ ταὐτὸν μηδὲν διάφορον σημαίνετον, κίνησιν οὖν πάλιν καὶ στάσιν ἀμφότερα εἶναι λέγοντες, ἀμφότερα οὕτως αὐτὰ ταὐτὸν, ὡς ὄντα προσερεῦμεν. ΘΕ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον. ΞΕ. Ἀδύνατον ἄρα ταὐτὸν καὶ τὸ ὂν ἓν εἶναι. Θ. Σχεδόν. ΞΕ. Τέταρτον δὴ πρὸς τοῖς τρισὶν εἴδεσιν εἶδος τὸ ταὐτὸν τιθῶμεν. Θ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ θάτερον ἆρα ἡμῖν λεκτέον πέμπτον; ἢ τοῦτο καὶ τὸ ὂν, ὡς δύο ἄττα ὀνόματα ἐφ' ἑνὶ γένει διανοεῖσθαι δεῖ; Θ. Τάχ' ἄν. Ξ. Ἀλλ' οἶμαί σε συγχωρεῖν, τῶν ὄντων τὰ μὲν, αὐτὰ καθ' αὑτά, τὰ δὲ, πρὸς ἄλλα ἀεὶ λέγεσθαι. C Θ. Τί δ' οὔ; Ξ. Τὸ δ' ἕτερον ἀεὶ πρὸς ἕτερον. ἦ γάρ; Θ. Οὕτω. Ξ. Οὐκ ἄν, εἴ γε τὸ ὂν καὶ τὸ θάτερον μὴ πάμπολυ διεφερέτην· ἀλλ' εἴπερ θάτερον ἀμφοῖν μετεῖχε τοῖν εἰδοῖν, ὥσπερ τὸ ὂν, ἦν ἄν ποτέ τι καὶ τῶν ἑτέρων ἕτερον οὐ πρὸς ἕτερον. νῦν δὲ ἀτεχνῶς ἡμῖν ὅ,τι περ ἂν ἕτερον ᾖ, συμβέβηκεν ἐξ ἀνάγκης πρὸς ἕτερον τοῦτο αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, εἶναι. Θ. Λέγεις καθάπερ ἔχει. ΞΕ. Πέμπτον δὴ τὴν θατέρου φύσιν λεκτέον ἐν τοῖς εἴδεσιν οὖσαν ἐν οἷς προαιρούμεθα. Θ. Ναί. ΞΕ. Καὶ διὰ πάντων γε αὐτὴν αὐτῶν φήσομεν εἶναι διεληλυθυῖαν. ἓν ἕκαστον γὰρ ἕτερον εἶναι τῶν ἄλλων, οὐ διὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ μετέχειν τῆς ἰδέας τῆς θατέ- D ρου. Θ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΞΕ. Ὧδε δὴ λέγωμεν ἐπὶ τῶν πέντε, καθ' ἓν ἀναλαμβάνοντες. Θ. Πῶς; ΞΕ. Πρῶτον μὲν κίνησιν, ὡς ἔστι παντάπασιν ἕτερον στάσεως. ἢ πῶς λέγομεν; Θ. Οὕτω. ΞΕΝ. Οὐ στάσις ἄρ' ἐστί. Θ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Ἔστι δέ γε, διὰ τὸ μετέχειν τοῦ ὄντος. Θ. Ἔστι. Ξ. Αὖθις δὴ πάλιν ἡ κίνησις ἕτερον ταὐτοῦ ἐστι. Θ. Σχεδόν. Ξ. Οὐ ταὐτὸν ἄρα ἐστί. Θ. Οὐ γὰρ οὖν. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν αὕτη γ' ἦν ταὐτὸν, διὰ τὸ μετέχειν αὖ πάντ' αὐτοῦ. Θ. Καὶ μάλα. Ξ. Τὴν κίνησιν δὴ ταὐτόν τ' εἶναι καὶ μὴ ταὐτὸν, ὁμολογητέον, καὶ οὐ δυσχεραντέον. οὐ γὰρ ὅταν εἴπωμεν αὐτὴν ταὐτὸν καὶ μὴ ταὐτὸν, ὁμοίως εἰρήκαμεν· ἀλλ' ὁπόταν μὲν ταὐτὸν, διὰ τὴν μέθεξιν ταὐτοῦ πρὸς αὑτὴν, οὕτω λέγομεν. ὅταν δὲ μὴ ταὐτὸν, διὰ τὴν κοινωνίαν αὖ θατέρου· δι' ἣν ἀποχωριζομένη ταὐτοῦ, E γέγονεν οὐκ ἐκεῖνο, ἀλλ' ἕτερον. ὥστε ὀρθῶς αὖ λέγεται πάλιν οὐ ταὐτόν. Θ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν κἂν εἴ πῃ μετελάμβανεν αὐτὴ κίνησις στάσεως, οὐδὲν ἂν ἄτοπον ἦν στάσιμον αὐτὴν προσαγορεύειν. Θ. Ὀρθότατά γε, εἴπερ τῶν γενῶν συγχωρησόμεθα τὰ μὲν ἀλλήλοις ἐθέλειν μίγνυσθαι, τὰ δὲ, μή. Ξ. Καὶ μὴν ἐπί γε τὴν τούτου προτέραν ἀπόδειξιν, ἢ τῶν νῦν, ἀφικόμεθα, ἐλέγχοντες ὡς ἔστι κατὰ φύσιν ταύτῃ. Θ. Πῶς γὰρ οὔ; Ξ. Λέγωμεν δὴ πάλιν. ἡ κίνησις ἐστὶν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, καθάπερ ταὐτοῦ τε ἦν ἄλλο καὶ τῆς στάσεως; Θ. Ἀναγκαῖον. Ξ. Οὐχ ἕτερον ἄρ' ἐστί πῃ, καὶ ἕτερον, κατὰ τὸν νῦν δὴ λόγον. Θ. Ἀληθῆ. Ξ. Τί οὖν δὴ τὸ μετὰ τοῦτο; ἆρ' αὐτὴν τῶν μὲν τριῶν ἕτερον αὐτὴν φήσομεν εἶναι, τοῦ δὲ τετάρτου μὴ φῶμεν; ὁμολογήσαντες αὐτὰ εἶναι πέντε, περὶ ὧν καὶ ἐν οἷς προὐθέμεθα σκο- F πεῖν; Θ. Καὶ πῶς; Ξ. Ἀδύνατον γὰρ συγχωρεῖν ἐλάττω τὸν ἀριθμὸν τοῦ νῦν δὴ φανέντος. ἀδεῶς ἄρα τὴν κίνησιν ἕτερον εἶναι τοῦ ὄντος, διαμαχόμενοι λέγωμεν. Θ. Ἀδεέστατα μὲν οὖν. Ξ. Οὐκοῦν δὴ σαφῶς ἡ κίνησις ὄντως οὐκ ὄν ἐστι, καὶ ὄν, ἐπείπερ τοῦ ὄντος μετέχει. Θ. Σαφέστατά γε. ΞΕ. Ἔστιν ἄρα ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ ὂν ἐπί τε κινήσεως εἶναι, καὶ κατὰ πάντα τὰ γένη. κατὰ πάντα γὰρ ἡ θατέρου φύσις, ἕτερον ἀπεργαζομένη τοῦ ὄντος, ἕκαστον οὐκ ὂν ποιεῖ· καὶ ξύμπαντα δὴ κατὰ ταὐτὰ, οὕτως οὐκ ὄντα ὀρθῶς ἐροῦμεν· καὶ πάλιν, ὅτι μετέχει τοῦ ὄντος, εἶναί τε καὶ ὄντα. Θ. Κινδυνεύει. Ξ. Περὶ ἕκαστον ἄρα τῶν εἰδῶν πολὺ G μέν ἐστι τὸ ὂν, ἄπειρον δὲ πλήθει τὸ μὴ ὄν. Θ. Ἔοικε. Ξ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὂν αὐτὸ τῶν ἄλλων ἕτερον εἶναι λεκτέον; Θ. Ἀνάγκη. Ξ. Καὶ τὸ ὂν ἄρ' ἡμῖν, ὅσα πέρ ἐστι τὰ ἄλλα, κατὰ τοσαῦτα οὐκ ἔστιν. ἐκεῖνα γὰρ οὐκ ὂν, ἓν μὲν αὐτό ἐστιν, ἀπέραντα δὲ τὸν ἀριθμὸν τἄλλα οὐκ ἔστιν αὖ. Θ. Σχεδὸν οὕτω. Ξ. Οὐκοῦν δὴ καὶ ταῦτα οὐ δυσχεραντέον, ἐπείπερ ἔχει κοινωνίαν ἀλλήλοις ἡ τῶν γενῶν φύσις. εἰ δέ τις ταῦτα μὴ συγχωρεῖ, πείσας ἡμῶν τοὺς ἔμπροσθεν λόγους, οὕτω πειθέτω τὰ μετὰ ταῦτα. Θ. Δικαιότατα εἴρηκας. Ξ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τόδε. Θ. Τὸ ποῖον; Ξ. Ὁπόταν τὸ μὴ ὂν λέγωμεν, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἐναντίον τι λέγομεν τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἕτερον μόνον. Θ. Πῶς; Ξ. Οἷον, ὅταν εἴπωμέν τι μὴ μέγα, τότε μᾶλλόν τί σοι φαινόμεθα τὸ σμικρὸν ἢ H τὸ ἴσον δηλοῦν τῷ ῥήματι; Θ. Καὶ πῶς; ΞΕΝ. Οὐκ ἄρ' ἐναντίον ὅταν ἀπόφασις λέγηται σημαίνειν συγχωρησόμεθα· τοσοῦτον δὲ μόνον,

ὅτι τῶν ἄλλων τι μηνύει τὸ Μὴ καὶ τὸ Οὐ προτιθέμενα τῶν ἐπιόντων ὀνομάτων, μᾶλλον δὲ τῶν πραγμάτων, περὶ ἅττ᾽ ἂν κέηται τὰ ἐπιφθεγγόμενα ὕστερον τῆς ἀποφάσεως ὀνόματα. ΘΕ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕ. Τόδε δὲ διανοηθῶμεν, εἰ καὶ σοὶ ξυνδοκεῖ. ΘΕ. Τί τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ἡ θατέρου μοι φύσις φαίνεται κατακεκερματίσθαι, καθάπερ ἐπιστήμη. ΘΕΑΙΤ. Πῶς; ΞΕΝ. Μία μὲν ἐστί που καὶ ἐκείνη, τὸ δ᾽ ἐπί τῳ γιγνόμενον μέρος αὐτῆς ἕκαστον ἀφορισθὲν, ἐπωνυμίαν ἴσχειν τινὰ ἑαυτῆς ἰδίαν· διὸ πολλαὶ τέχναι τινὲς λέγονται καὶ ἐπιστῆμαι. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὰ τῆς θατέρου φύσεως μόρια μιᾶς οὔσης, ταυτὸν πέπονθε τοῦτο. ΘΕΑΙ. Τάχ᾽ ἄν. ΞΕΝ. Ἄλλό τι δὴ λέγωμεν. ἔστι τῷ καλῷ τι θατέρου μόριον ἀντιτιθέμενον; ΘΕΑΙΤ. Ἔστι. ΞΕ. Τοῦτ᾽ οὖν ἀνώνυμον ἐροῦμεν, ἤ τιν᾽ ἔχον ἐπωνυμίαν; ΘΕΑΙΤ. Ἔχον. ὃ γὰρ μὴ καλὸν ἑκάστοτε φθεγγόμεθα, τοῦτο οὐκ ἄλλου τινὸς ἕτερόν ἐστιν, ἢ τῆς τοῦ καλοῦ φύσεως. ΞΕΝ. Ἴθι νῦν τόδε μοι λέγε. ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ἄλλό τι τῶν ὄντων τινὸς ἑνὸς γένους ἀφορισθὲν, καὶ πρός τι τῶν ὄντων αὖ πάλιν ἀντιτεθὲν, οὕτω ξυμβέβηκεν εἶναι τὸ μὴ καλόν; Θ. Οὕτω. ΞΕ. Ὄντος δὴ πρὸς ὂν ἡ ἀντίθεσις, ὡς ἔοικ᾽, εἶναι συμβαίνει τὸ μὴ καλόν. ΘΕΑΙΤ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Τί οὖν; κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἆρα μᾶλλον μὲν τὸ καλὸν ἡμῖν ἐστι τῶν ὄντων, ἧττον δὲ τὸ μὴ καλόν; ΘΕΑΙΤ. Οὐδέν. ΞΕΝ. Ὁμοίως ἄρα τὸ μὴ μέγα καὶ τὸ μέγα αὐτὸ εἶναι λεκτέον. ΘΕΑΙΤ. Ὁμοίως. ΞΕΝ. Οὐκοῦν καὶ τὸ μὴ δίκαιον τῷ δικαίῳ κατὰ ταὐτὰ θετέον, πρὸς τὸ μηδέν τι μᾶλλον εἶναι θάτερον θατέρου. ΘΕ. Τί μήν; Καὶ τἄλλα δὴ ταύτῃ λέξομεν, ἐπείπερ ἡ θατέρου φύσις ἐφάνη τῶν ὄντων οὖσα. ἐκείνης δὲ οὔσης, ἀνάγκη δὴ καὶ τὰ μόρια αὐτῆς μηδενὸς ἧττον ὄντα τιθέναι. ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Οὐκοῦν, ὡς ἔοικεν, ἡ τῆς θατέρου μορίου φύσεως, καὶ τῆς τοῦ ὄντος πρὸς ἄλληλα ἀντικειμένων ἀντίθεσις, οὐδὲν ἧττον, εἰ θέμις εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ ὄντος οὐσία ἐστὶν, οὐκ ἐναντίον ἐκείνῳ σημαίνουσα, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον ἕτερον ἐκείνου. ΘΕΑΙΤ. Σαφέστατά γε. ΞΕ. Τίν᾽ οὖν αὐτὴν προσείπωμεν; ΘΕΑΙΤ. Δῆλον ὅτι τὸ μὴ ὂν, ὃ διὰ τὸν σοφιστὴν ἐζητοῦμεν, αὐτό ἐστι τοῦτο. ΞΕΝ. Πότερον οὖν (ὥσπερ εἶπες) ἐστὶν οὐδενὸς τῶν ἄλλων οὐσίας ἐλλειπόμενον; καὶ δεῖ θαῤῥοῦντα ἤδη λέγειν ὅτι τὸ μὴ ὂν, βεβαίως ἐστὶ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἔχον· ὥσπερ τὸ μέγα ἦν μέγα, καὶ τὸ καλὸν τὸ καλὸν, καὶ τὸ μὴ μέγα καὶ τὸ μὴ καλὸν; οὕτω δὲ καὶ τὸ μὴ ὂν κατὰ ταὐτὸ ἦν τε καὶ ἔστι μὴ ὂν, ἐνάριθμον τῶν πολλῶν ὄντων εἶδος ἕν; ἤ τινα ἔτι πρὸς αὐτὸ, ὦ Θεαίτητε, ἀπιστίαν ἔχομεν; ΘΕ. Οὐδεμίαν. ΞΕΝ. Οἶσθ᾽ οὖν ὅτι Παρμενίδου μακροτέρως τῆς ἀποῤῥήσεως ἀφεστήκαμεν; Θ. Τί δή; Ξ. Πλεῖον ἢ ᾽κεῖνος ἀπεῖπεν σκοπεῖν, ἡμεῖς εἰς τὸ πρόσθεν ἔτι ζητήσαντες ἀπεδείξαμεν αὐτῷ. ΘΕ. Πῶς; Ξ. Ὅτι ὁ μέν που φησὶν, Οὐ γὰρ μή ποτε τοῦτ᾽ οὐδαμῇ εἶναι μὴ ὄντα, Ἀλλὰ σὺ τῆσδ᾽ ἀφ᾽ ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα. Θ. Λέγει γὰρ οὖν οὕτω. Ξ. Ἡμεῖς δέ γε οὐ μόνον τὰ μὴ ὄντα ὡς ἔστιν ἀπεδείξαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος, ὃ τυγχάνει ὂν, τοῦ μὴ ὄντος ἀπεφηνάμεθα. τὴν γὰρ θατέρου φύσιν ἀποδείξαντες οὖσάν τε καὶ κατακεκερματισμένην ἐπὶ πάντα τὰ ὄντα πρὸς ἄλληλα, τὸ πρὸς τὸ ὂν ἑκάστου μόριον αὐτῆς ἀντιτιθέμενον, ἐτολμήσαμεν εἰπεῖν, ὡς αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ὄντως τὸ μὴ ὄν. Θ. Καὶ παντάπασί γε, ὦ ξένε, ἀληθέστατά μοι δοκοῦμεν εἰρηκέναι. Ξ. Μὴ τοίνυν ἡμᾶς εἴπῃ τις ὅτι τοὐναντίον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὂν ἀποφαινόμενοι, τολμῶμεν λέγειν ὡς ἔστιν. ἡμεῖς γὰρ περὶ μὲν ἐναντίου τινὸς αὐτῷ χαίρειν πάλαι λέγομεν, εἴτ᾽ ἔστιν, εἴτε μὴ λόγον ἔχον, ἢ καὶ παντάπασιν ἄλογον. ὃ δὲ νῦν εἰρήκαμεν εἶναι τὸ μὴ ὂν, ἢ πεισάτω τις ὡς οὐ καλῶς λέγομεν ἐλέγξας, ἢ, μέχρι περ ἂν ἀδυνατῇ, λεκτέον καὶ ἐκείνῳ καθάπερ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι συμμίγνυταί τε ἀλλήλοις τὰ γένη, καὶ τό, τε ὂν καὶ θάτερον διὰ πάντων καὶ δι᾽ ἀλλήλων διεληλυθότα, τὸ μὲν ἕτερον μετασχὸν τοῦ ὄντος, ἔστι μὲν διὰ ταύτην τὴν μέθεξιν, οὐ μὴν ἐκεῖνό γε οὗ μετέσχεν, ἀλλ᾽ ἕτερον. ἕτερον δὲ τοῦ ὄντος ὂν, ἔστι σαφέστατα ἐξ ἀνάγκης εἶναι μὴ ὄν. τὸ δὲ ὂν αὖ θατέρου μετειληφὸς, ἕτερον τῶν ἄλλων ἂν εἴη γενῶν· ἕτερον δ᾽ ἐκείνων ἁπάντων ὂν, οὐκ ἔστιν ἕκαστον αὐτῶν, οὐδὲ ξύμπαντα τὰ ἄλλα, πλὴν αὐτό. ὥστε τὸ ὂν, ἀναμφισβητήτως αὖ μυρία ἐπὶ μυρίοις οὐκ ἔστι· καὶ τἄλλα δὴ καθ᾽ ἕκαστον οὕτω, καὶ ξύμπαντα, πολλαχῇ μὲν ἔστι, πολλαχῇ δ᾽ οὐκ ἔστι. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθῆ. Ξ. Καὶ ταύταις δὴ ταῖς ἐναντιώσεσιν εἴτε ἀπιστεῖ τις, ἐπισκεπτέον αὐτῷ, καὶ λεκτέον βέλτιόν τι τῶν νῦν εἰρημένων· εἴτε ὥς τι χαλεπὸν κατανενοηκὼς χαίρει, τοτὲ μὲν ἐπὶ θάτερα, τοτὲ δ᾽ ἐπὶ θάτερα τοὺς λόγους ἕλκων, οὐκ ἄξια πολλῆς σπουδῆς ἐσπούδακεν, ὡς οἱ νῦν λόγοι φασί. τοῦτο μὲν γὰρ οὔτε τι κομψὸν, οὔτε χαλεπὸν εὑρεῖν· ἐκεῖνο δ᾽ ἤδη καὶ χαλεπὸν ἅμα καὶ καλόν. Θ. Τὸ ποῖον; Ξ. Ὃ καὶ πρόσθεν εἴρηται· τὸ ταῦτα ἐάσαντα, ὡς δυνατὰ, τοῖς λεγομένοις οἷόν τ᾽ εἶναι καθ᾽ ἕκαστον ἐλέγχοντα ἐπακολουθεῖν· ὅταν τέ τις ἕτερον ὄν πῃ, ταυτὸν εἶναι φῇ, καὶ ὅταν ταυτὸν ὂν, ἕτερον, ἐκείνῃ καὶ κατ᾽ ἐκεῖνο ὅ φησιν τούτων πεπονθέναι πότερον. τὸ δὲ ταυτὸν ἕτερον ἀποφαίνειν ἀμηγέπῃ, καὶ τὸ θάτερον ταυτὸ, καὶ τὸ μέγα σμικρὸν, καὶ τὸ ὅμοιον ἀνόμοιον, καὶ χαίρειν

A aſſeuerabimus, quòd Non, & Neque, aliquid ex aliorũ numero ſignificant, quando nomina antecedunt: imò quoties antecedunt res ipſas, circa quas nomina negationes ſequentia pronunciantur. THE. Sic eſt omnino. HOSP. Hoc præterea ſi tibi videtur, meditemur. THE. Quid iſtud? HOSP. Ipſius alterius natura eodem modo, quo & ſcientia, conciſa videtur. THE. Quo pacto? HOSP. Vna quidem eſt & illa, pars autem illius in aliquo reſidens, ſigillatímque determinata, cognomentum proprium eſt ſortita: quocirca multæ artes ſcientiæque eſſe dicuntur. THE. Prorſus. HOSP. Nónne & partes naturæ ipſius alterius, quæ vna eſt, idem quod & partes ſcientiæ

Meditatio ipſius alterius.

B patiuntur? THE. Forſitan. Verùm qua ratione, dicamus. HOS. Eſt pulchro pars aliqua ipſius alterius oppoſita? THE. Eſt. HOS. Háncne omni cognomento carere dicemus? an potius cognominari? TH. Cognominari. Quod enim non pulchrum vbique pronunciamus, hoc non ab alio quoquam alterum eſt, quàm à pulchri natura. HOS. Age itaque ad hoc reſpõde. TH. Ad quid reſpondeam? HOS. Cùm aliquid in parte quadam entium determinatum ſit, rurſúſque alicui entium opponatur, contingátne ita, non pulchrum dici? TH. Ita. HOS. Reuera ſequitur non pulchrum eſſe aliquid, quando quidem eſt illud cui opponitur. TH. Rectè admodum. HOS. Nunquid ex hoc ſermone

C pulchrum magis in numero entium, non pulchrum minus ponendum? TH. Nihilo magis. HOS. Similiter ergo tam non magnum, quàm magnum eſſe dicendum. TH. Similiter. HO. Quinetiam non iuſtum ſecundum hæc ac iuſtum ponemus: vt alterum altero nihil magis ſit. TH. Abſque dubio. HOS. Eadémque erit de cæteris ratio, poſtquam alterius ipſius natura, è genere entium eſſe apparuit. Ea verò exiſtente, neceſſe eſt & partes eius nihilominus exiſtere. TH. Quid prohibet? HOS. Oppoſitio ipſa quæ eſt inter partẽ naturæ ipſius alterius, partémve entis, nihilominus ſi dictũ fas eſt, quàm ens ipſum eſſentia eſt: neque contrarium illius, ſed alterum quiddam duntaxat ſignificat.

Probatur quòd non ens ſit.

D TH. Perſpicuè. HOS. Quã igitur ipſam appellabimus? TH. Conſtat vtique quòd non ens id quod à nobis ſophiſtæ gratia quæſitũ hoc ipſum eſt. HOS. An vt dicebas, nihilominus, quàm cæterorum quicquam eſſentiã habet? oportétque audacter iam dicere, quòd nõ ens firmiter naturã ſuam habet, quemadmodũ magnum erat magnũ, pulchrúmque erat pulchrũ, ac etiam non magnũ, & non pulchrũ? Eodémque pacto non ens, ſecundũ idẽ erat, & eſt nõ ens ſpecies vna multis aliis entibus adnumerata. Nunquid vlterius circa hoc Theætete diffidimus. THE. Nequaquam. HOSP. Aduertíſne quàm longè à Parmenidis mente diuertimus? THE. Curnam? HOSP. Illius limites transgreſſi ſumus, dum vlterius quàm ſtatuerit conſiderauimus &

Quòd non ens firmiter habet naturam ſuam.

E oſtendimus. THE. Quo pacto? HOSP. Quoniam, inquit ille, ∵ Nunquam, & nullo modo ſunt non entia, Sed tu quærens ab hoc progreſſu cohibe mentem. ∵ Hæc ille. Nos autem non ſolum, non entia eſſe oſtendimus, ſed quæ non ſit entis ſpecies demonſtrauimus. Cùm enim oſtenderemus alterius ipſius naturam eſſe, pérque omnia entia diuiſam atque diſperſam inuicem, tunc partem eius oppoſitam ei quod cuiuſque ens eſt, eſſe ipſum re vera non ens aſſeruimus. THE. Vera prorſus, ô Hoſpes, dixiſſe mihi videmur. HOSP. Nemo itaque dicat, quòd poſtquàm non ens entis contrarium oſtendimus, eſſe ipſum

Carmina Parmenidis. In Græco loquitur Theætetus: reſpondet Hoſpes. quod quia non placebat, prætermiſi, Ficinum ſecutus.

F dicere audeamus. Nos enim iam diu vale ei diximus qui roget, quod contrarium eſt alicuius, reuera ſit nécne, & ratione quadam ſubſiſtat, aut ratione careat. Quod autem nunc diximus eſſe non ens, vel reprobare debet, qui minus credit, vel ſi reprobare non valet, eouſque credere, quouſque contradicere nequit: quod videlicet genera inuicem ſint commixta, enſque & alterum per ſe inuicem pérque alia omnia penetrando, ſeſe mutuo capiant, dum alterum ente participat. Eſt enim ob participationem huiuſmodi, non tamen eſt illud ipſum quo participat, ſed aliud quiddam. Cùm verò aliud ſit, quàm ipſum ens, neceſſariò ſequitur, vt non ens eſſe dicatur. Ens quoque ex

Qui poſitioni non credit, reprobare debet: qui reprobare non valet, credere debet.

G eo quod ipſius alterius particeps, alterum quiddam ab aliis generibus eſt dicendum. Cúmque alterum ſit, quàm reliqua cuncta, nec vnum aliquid ex illis, neque cuncta alia exiſtit, ſed ipſum quod eſt duntaxat, quapropter ens abſque dubio in plurimis plurima non eſt. Et alia quoque ſimiliter, tam vniuerſa, quàm ſingula multifariam quidem ſunt, & multifariam non ſunt. THEÆT. Vera narras. HOSP. Siquis contrariis hiſce conuerſionibus fidem non præſtat, cogitare debet, vt meliora, quàm hæc inducat. aut ſiquis quaſi arduum quiddam inuenerit, gaudet nunc huc, nunc illuc ſermones trahens, is ſciat haud

H ſanè multo ſtudio digna ſe excogitauiſſe, quemadmodum ſermones hi teſtantur. Hoc enim neque egregium aliquid, neque inuentu difficile eſt, ſed illud arduum atque præclarum. THE. Quidnam? HOSP. Quod & ſuprà dictum eſt, vt his tanquam leuibus omiſſis, ea quæ eadem planè ſunt, redarguere vnaquaque in re poſſis: ſiue quod alterũ eſt, idẽ, ſiue quod idẽ, alterũ, atque id cadẽ vtrunque ratione eſſe conuincẽs. Nam quod idem eſt, alterũ, aut quod alterũ, idẽ etiã quoquomodo eſſe, & quod magnũ eſt, paruũ, & quod ſimile, diſſimile etiam ſit, oſtendere:

& contraria hoc pacto connectere, haud vera redargutio eſt, ſed vix leuiter rem attingens, rudiſque & nuper nata. TH. Omnino quidem. HOS. Nam omne ab omni ſecernere, ô adoleſcens optime & inconcinnum eſt, & hominis muſicæ philoſophiæque prorſus expertis. TH. Quamobrem? HOS. Omnis penitus oratio deletur, ſi vnumquodque ab omnibus ſegregatur. Nam propter mutuam ſpecierum copulam oratio conſtitit. TH. Sic eſt. HOS. Aduerte obſecro, quàm opportunè nunc aduerſus iſtos pugnātes coëgimus eos, vt alterum alteri commiſceri permitterent. TH. Ad quid maximè? H. Ad hoc vt oratio vnum aliquid è generibus ſit, hoc enim ſi priuaremur, philoſophia vt plurimùm careremus. Oportet præterea in præſentia communi conſenſu quid oratio ſit, definire. quòd ſi penitus è medio tolleretur, nulla de re loqui poſſemus. Tolleretur autem ſi conceſſum eſſet nullam eſſe rerum commixtionem. THE. Rectè id quidem. Verùm qua de cauſa nunc oratio definienda ſit, non intelligo. HOS. At fortè hoc modo percipies. THE. Quo? HOS. Non ens conſtitit vnum quoddam reliquorum generum exiſtens, per omnia quæ ſunt, diffuſum. THE. Conſtitit. HOSP. Conſiderandum ergo deinceps, vtrum opinioni atque orationi immiſceatur. THEÆ. Cur? HOS. Quoniam ſi nullo modo his immiſcetur, vera eſſe omnia neceſſe eſt. ſin autem miſcetur, falſa opinio, oratióque falſa exoriūtur. Dicere enim & opinari non entia, hoc ipſum falſum eſt, orationi & cogitationi contingens. THE. Sic eſt. HOSP. Cùm verò ſit falſitas, deceptio ſequitur. THE. Statim. HOS. Orta deceptione, neceſſe eſt ſimulacris & imaginibus phantaſiáque cuncta repleri. TH. Nihil repugnat. HOS. Sophiſtam verò dicebamus hunc in locum confugiſſe, dum falſum nullo modo eſſe diceret, quia non ens nemo cogitet, vel pronunciet, cùm non ens nulla ex parte ſit eſſentiæ particeps. TH. Sic eſt dictū. HOSP. Nunc autem hoc entis particeps nobis apparuit: quapropter haud vltra hac quidem parte pugnabit. Fortè verò dicet, quaſdam è ſpeciebus, cum non ente participare, quaſdam minimè, orationem, & opinionem ex illorum numero eſſe, quæ non participent: & idcirco facultatem illam phantaſticam ſimulacrorum magiſtram, in qua illum locauimus, nuſquam eſſe contendet, poſtquàm opinio oratióque cum non ente nullo modo participant: falſúmque nihil eſſe dicet, cùm nulla communio talis reperiatur. Quamobrem, quid oratio ſit opinióque & phantaſia, primo inueſtigandum, vt his declaratis, eorum cum non ente communionem conſpiciamus: qua inſpecta, falſum eſſe aliquid oſtendamus: cúmque hoc oſtenderimus, in eo Sophiſtam, ſi quidem reus eſt, vinciamus, aut etiam illum abſoluentes, alio quodam in genere deinde quæramus. THE. Verùm omnino videtur hoſpes, quod ab initio de Sophiſta prædiximus, quòd videlicet prehenſu difficile genus hoc prorſus ſit. Multis enim obiicibus circūſeptus videtur, neque ad eum peruenire quis poteſt, niſi prius obſtaculum quod obiecit ille, ſubmouerit. Et nunc quidem vix tādem obiectionem illam euaſimus, qua non ens nullo modo eſſe intulerat. Cōtinuo ſiquidem aliud obiectum. Vnde oportet, & orationem, & opinionem falſas eſſe poſſe oſtendere, ac forſitan poſt hoc aliud, aliúdque poſt illud, nullúſque terminus inuenietur. HOS. Forti animo perſequi Theætete debet, quiſquis progredi, vel aliquando in eo quod cœpit, poteſt. Quomodo enim qui in iſtis hæſitet, in aliis audeat vnquam? Nam qui illis, aut nihil efficit, aut retro repellitur, nunquā, vt prouerbio fertur, expugnabit vrbem. Nunc verò poſtquàm quod dicebas tranſactum nobis eſt, & ingēs propugnaculum captum, reliqua poſthac minora, leuioráque ſuperſunt. THE. Præclarè loqueris. HOS. Orationem itaque primo, ſicuti dictū eſt, opinionémve capiamus, vt clarius oſtendamus, vtrum nō ens hæc attingat, an verò omnino ſint ambo, falſúmque neutrum. THE. Optimè. HOS. Age quemadmodū circa ſpecies & literas diximus, ſimiliter circa nomina rurſus excogitemus. Videtur enim quod nunc quæritur ita ſeſe habere. THE. Quid potiſſimùm de nominibus vis intelligi? HOS. Vtrum omnia inuicē congruant, aut nullum, aut quædam conſonent, alia diſſonent. TH. Patet quòd quædam congruūt, quædam minimè. HOS. Fortè tale quiddam ais, quod quæ conſequenter dicta aliquid exprimunt, inuicem congruunt: quæ verò continuata nihil ſignificant, non conueniunt. TH. Quomodo? quidve dicebas? HOSP. Quod intelligere te, & fateri putaui. Duo nãque ſunt genera declarationum earum, quæ circa eſſentiam voce fiunt. THE. Quo pacto? HOS. Vnum quidem nominum genus, verborum alterum. TH. Dic vtrunque. HOS. Declarationem qua actiones ſignificantur, verbum dicimus. TH. Sanè. HOSP. Signum autem vocis agentibus ipſis impoſitū, nomen. THE. Prorſus. HOS. Ex ſolis nominibus ordine prolatis oratio nunquam efficitur, neq; rurſus ex verbis abſq; nominibus pronunciatis. THE. Hæc non didici. HOS. Conſtat vtiq; quòd aliò intendens animū paulò antè aſſentiebare. nam hoc ipſum eſt, quod dicere volebā, quòd iſta ſi ſolùm ita continuata pronunciantur,

A non ente falſitas, à falſitate deceptio &c.

Vis phantaſtica ſimulacrorum magiſtra.

Prouerbium.

Quæ voces ſint congruentes, quæ non.

Verbum.
Nomen.

A οὕτω τἀναντία ἀεὶ προφέρειν τὰ ἐν τοῖς λόγοις, οὔτε τις ἔλεγχος οὗτος ἀληθινὸς, ἄρτι τε τῶν ὄντων τινὸς ἐφαπτομένου δῆλος νεογενὴς ὤν. ΘΕΑΙΤ. Κομιδῆ μὲν οὖν. Ξ. Καὶ γὰρ, ὦ 'γαθὲ, τό γε πᾶν ἀπὸ παντὸς ἐπιχειρεῖν ἀποχωρίζειν, ἄλλως τε οὐκ ἐμμελὲς, καὶ δὴ καὶ παντάπασιν ἀμούσου τινὸς καὶ ἀφιλοσόφου. ΘΕΑΙΤ. Τί δή; Ξ. Τελεωτάτη πάντων λόγων ἐστὶν ἀφάνισις, τὸ διαλύειν ἕκαστον ἀπὸ πάντων. διὰ γὰρ τὴν ἀλλήλων τῶν εἰδῶν συμπλοκὴν ὁ λόγος γέγονεν ἡμῖν. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθῆ. Ξ. Σκόπει τοίνυν ὡς ἐν καιρῷ δὴ νῦν τοῖς τοιούτοις διεμαχόμεθα, καὶ προσηναγκάζομεν ἐᾶν ἕτερον ἑτέρῳ μίγνυσθαι. ΘΕΑΙΤ. Πρὸς δὴ τί; Ξ. Πρὸς τὸ τὸν λόγον ἡμῖν τῶν ὄντων ἕν τι γενῶν εἶναι. τούτου γὰρ στερηθέντες, B τὸ μὲν μέγιστον, φιλοσοφίας ἂν στερηθεῖμεν· ἔτι δ' ἐν τῷ παρόντι δεῖ λόγον ἡμᾶς διομολογήσασθαι τί ποτ' ἐστίν. εἰ δὲ ἀφῃρέθημεν αὐτὸ μηδ' εἶναι τοπαράπαν, οὐδὲν ἂν ἔτι που λέγειν οἷοί τ' ἦμεν. ἀφῃρέθημεν δ' ἂν, εἰ συνεχωρήσαμεν μηδεμίαν εἶναι μίξιν μηδενὶ πρὸς μηδέν. ΘΕΑΙΤ. Ὀρθῶς τοῦτό γε. λόγον δὲ διότι νῦν διομολογητέον οὐκ ἔμαθον. ΞΕΝ. Ἀλλ' ἴσως τῇδ' ἑπόμενος, ῥᾷστ' ἂν μάθοις. ΘΕΑΙΤ. Πῇ; ΞΕΝ. Τὸ μὲν δὴ μὴ ὂν ἡμῖν ἕν τι τῶν ἄλλων γένος ἀνεφάνη, κατὰ πάντα τὰ ὄντα διεσπαρμένον. ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. ΞΕΝ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο σκεπτέον, εἰ δόξῃ τε καὶ λόγῳ μίγνυται. ΘΕΑΙΤ. Τί δή; ΞΕΝ. Μὴ μιγνυμένου C μὲν αὐτοῦ τούτοις, ἀναγκαῖον ἀληθῆ πάντ' εἶναι· μιγνυμένου δὲ, δόξα τε ψευδὴς γίγνεται καὶ λόγος. τὸ γὰρ τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν, ἢ λέγειν, τοῦτ' ἐστί που τὸ ψεῦδος ἐν διανοίᾳ τε καὶ λόγοις γιγνόμενον. ΘΕΑΙΤ. Οὕτω. ΞΕΝ. Ὄντος δέ γε ψεύδους, ἔστιν ἀπάτη. ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Καὶ μὴν ἀπάτης οὔσης, εἰδώλων τε καὶ εἰκόνων ἤδη καὶ φαντασίας πάντα ἀνάγκη μεστὰ εἶναι. ΘΕΑΙΤ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τὸν δέ γε σοφιστὴν ἔφαμεν ἐν τούτῳ που τῷ τόπῳ καταπεφευγέναι μὲν, ἔξαρνον δὲ γεγονέναι τοπαράπαν μηδ' εἶναι ψεῦδος. τὸ γὰρ μὴ ὂν οὔτε διανοεῖσθαί τινα, οὔτε λέγειν. οὐσίας γὰρ οὐδὲν οὐδαμῇ τὸ μὴ ὂν μετέχειν. ΘΕΑΙΤ. Ἦν ταῦτα. ΞΕ. D Νῦν δέ γε τοῦτο μὲν ἐφάνη μετέχον τοῦ ὄντος. ὥστε ταύτῃ μὲν ἴσως οὐκ ἂν μάχοιτο ἔτι· τάχα δ' ἂν φαίη, τῶν εἰδῶν τὰ μὲν μετέχειν τοῦ μὴ ὄντος, τὰ δ' οὔ· καὶ λόγον δὴ καὶ δόξαν εἶναι τῶν οὐ μετεχόντων. ὥστε τὴν εἰδωλοποιητικὴν καὶ φανταστικὴν, ἐν ᾗ φαμὲν αὐτὸν εἶναι, διαμάχοιτ' ἂν πάλιν ὡς παντάπασιν οὐκ ἔστιν· ἐπειδὴ δόξα καὶ λόγος οὐ κοινωνεῖ τοῦ μὴ ὄντος. ψεῦδος γὰρ τοπαράπαν οὐκ εἶναι, ταύτης μὴ συνισταμένης τῆς κοινωνίας. διὰ ταῦτ' οὖν λόγον πρῶτον καὶ δόξαν καὶ φαντασίαν διερευνητέον, ὅ,τι ποτ' ἐστίν· ἵνα φανέντων, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν τῷ μὴ ὄντι κατίδωμεν· κατιδόντες δὲ, τὸ ψεῦδος ὂν ἀποδείξωμεν· ἀποδείξαντες δὲ τὸν σοφιστὴν εἰς αὐτὸν ἐνδήσωμεν, εἴπερ ἔνοχός ἐστιν· ἢ καὶ ἀπολύσαντες E ἐν ἄλλῳ γένει ζητῶμεν. ΘΕΑΙΤ. Κομιδῆ γε, ὦ ξένε, ἔοικεν ἀληθὲς εἶναι τὸ περὶ τὸν σοφιστὴν κατ' ἀρχὰς λεχθὲν, ὅτι δυσθήρατον εἴη τὸ γένος. φαίνεται γὰρ οὖν προβλημάτων γέμειν· ὧν ἐπειδάν τι προβάλῃ, τοῦτο πρότερον ἀναγκαῖον διαμάχεσθαι πρὶν ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἀφικέσθαι. νῦν γὰρ μόγις μὲν τὸ μὴ ὂν, ὡς οὐκ ἔστι, προβληθὲν διεπεράσαμεν· ἕτερον δὲ προβέβληται· καὶ δεῖ δὴ ψεῦδος ὡς ἔστι καὶ περὶ λόγον καὶ περὶ δόξαν ἀποδεῖξαι, καὶ μετὰ τοῦτο ἴσως ἕτερον, καὶ ἔτ' ἄλλο μετ' ἐκεῖνο· καὶ πέρας, ὡς ἔοικεν, οὐδὲν φανήσεταί ποτε. ΞΕΝ. Θαῤῥεῖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι. τί F γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις; ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ καὶ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθεὶς, σχολῇ που (τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον) ὅ γε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν. νῦν δ' ἐπεὶ, ὦ 'γαθὲ, τοῦτο ὃ λέγεις διαπεπέρανται, τό τοι μέγιστον ἡμῖν τεῖχος ᾑρημένον ἂν εἴη, τὰ δ' ἄλλα ἤδη ῥᾴω καὶ σμικρότερα. ΘΕΑΙΤ. Καλῶς εἶπες. Ξ. Λόγον δὴ πρῶτον καὶ δόξαν, καθάπερ ἐῤῥήθη, νῦν διαλάβωμεν, ἵνα ἐναργέστερον ἀπολογισώμεθα, πότερον αὐτῶν ἅπτεται τὸ μὴ ὂν, ἢ παντάπασιν ἀληθῆ μέν ἐστιν ἀμφότερα ταῦτα, ψεῦδος δὲ οὐδέποτε οὐδέτερον. Ξ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Φέρε δὴ, καθάπερ περὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἐλέγομεν, G περὶ τῶν ὀνομάτων πάλιν ὡσαύτως ἐπισκεψώμεθα· φαίνεται γάρ πη ταύτῃ τὸ νῦν ζητούμενον. ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον οὖν δὴ περὶ τῶν ὀνομάτων ὑπακουστέον; ΞΕΝ. Εἴτε πάντα ἀλλήλοις ξυναρμόττει, εἴτε μηδέν· εἴτε τὰ μὲν ἐθέλει, τὰ δὲ μή. ΘΕΑΙΤ. Δῆλον τοῦτό γε, ὅτι τὰ μὲν ἐθέλει, τὰ δ' οὔ. ΞΕ. Τὸ τοιόνδε λέγεις ἴσως· ὅτι τὰ μὲν ἐφεξῆς λεγόμενα καὶ δηλοῦντά τι, ξυναρμόττει· τὰ δὲ τῇ συνεχείᾳ μηδὲν σημαίνοντα, ἀναρμοστεῖ. ΘΕΑΙΤ. Πῶς τί τοῦτ' εἶπες; ΞΕ. Ὅπερ ᾠήθην ὑπολαβόντα σε προσομολογεῖν. ἔστι γὰρ ἡμῖν που τῶν τῇ φωνῇ περὶ τὴν οὐσίαν δηλωμάτων διττὸν γένος. Θ. Πῶς; Ξ. Τὸ μὲν, ὀνόματα· τὸ δὲ ῥήματα κληθέν. Θ. Εἰπὲ ἑκάτερον. Ξ. Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὂν δήλωμα, ῥῆμά που λέγομεν. Θ. Ναί. Ξ. Τὸ δέ γ' ἐπ' αὐτοῖς ἐκεῖνα πράττουσι σημεῖον τῆς φωνῆς ἐπιτεθὲν, ὄνομα. Θ. Κομιδῆ μὲν οὖν. H Ξ. Οὐκοῦν ἐξ ὀνομάτων μὲν μόνων συνεχῶς λεγομένων οὐκ ἔστι ποτὲ λόγος· οὐδ' αὖ ῥημάτων χωρὶς ὀνομάτων λεχθέντων. Θ. Ταῦτ' οὐκ ἔμαθον. Ξ. Δῆλον γὰρ ὡς πρὸς ἕτερόν τι βλέπων ἄρτι ξυνωμολόγεις. ἐπεὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐβουλόμην εἰπεῖν, ὅτι συνεχῶς ὧδε λεγόμενα ταῦτα,

ὐκ ἔστι λόγος. ΘΕ. Πῶς; Ξ. Οἷον, βαδίζει, τρέχει, καθεύδει· καὶ τἆλλα ὅσα πράξεις σημαίνει ῥήματα, κἂν πάντα τις ἐφεξῆς αὔτ' εἴπῃ, λόγον οὐδέν τι μᾶλλον ἀπεργάζεται. Θ. Πῶς γάρ; Ξ. Οὐκοῦν καὶ πάλιν ὅταν λέγηται, λέων, ἔλαφος, ἵππος, ὅσα τε ὀνόματα τῶν τὰς πράξεις αὖ πραττόντων ὠνομάσθη, καὶ κατὰ ταύτην δὴ τὴν συνέχειαν οὐδείς πω συνέστη λόγος. οὐδεμίαν γὰρ οὔτε οὕτως οὔτ' ἐκείνως πρᾶξιν οὐδ' ἀπραξίαν οὐδὲ οὐσίαν ὄντος οὐδὲ μὴ ὄντος δηλοῖ τὰ φωνηθέντα, πρὶν ἄν τις τοῖς ὀνόμασι τὰ ῥήματα κεράσῃ. τότε δ' ἥρμοσέ τε, καὶ λόγος ἐγένετο εὐθὺς ἡ πρώτη συμπλοκή, σχεδὸν τῶν λόγων ὁ πρῶτός, εἰ καὶ σμικρότατος. Θ. Πῶς ἄρ' ὧδε λέγεις; Ξ. Ὅταν εἴπῃ τις, ἄνθρωπος μανθάνει, λόγον εἶναι φῂς τοῦτον ἐλάχιστόν τε καὶ πρῶτον. Θ. Ἔγωγε. Ξ. Δηλοῖ γὰρ ἤδη που τότε περὶ τῶν ὄντων, ἢ γιγνομένων, ἢ γεγονότων, ἢ μελλόντων· καὶ οὐκ ὀνομάζει μόνον, ἀλλά τι περαίνει, συμπλέκων τὰ ῥήματα τοῖς ὀνόμασι. διὸ λέγειν τε καὶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐ μόνον ὀνομάζειν, εἴπομεν· καὶ δὴ τῷ πλέγματι τούτῳ τὸ ὄνομα ἐφθεγξάμεθα λόγον. Θ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Οὕτω δὴ καθάπερ τὰ πράγματα, τὰ μὲν ἀλλήλοις ἥρμοττε, τὰ δ' οὔ, καὶ περὶ τὰ τῆς φωνῆς αὖ σημεῖα, τὰ μὲν οὐχ ἁρμόττει, τὰ δὲ, ἁρμόττοντα αὐτῶν, λόγον ἀπειργάσατο. Θ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕ. Ἔτι δὴ σμικρὸν τόδε. Θ. Τὸ ποῖον; Ξ. Λόγον ἀναγκαῖον ὅταν περ ᾖ τινὸς εἶναι λόγον, μηδὲ τινος ἀδύνατον. Θ. Οὕτω. Ξ. Οὐκοῦν καὶ ποιόν τινα αὐτὸν εἶναι δεῖ; Θ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Προσέχωμεν δὴ τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς. Θ. Δεῖ γοῦν. Ξ. Λέξω τοίνυν σοι λόγον, συνθεὶς πρᾶγμα πράξει δι' ὀνόματος καὶ ῥήματος. ὅτου δ' ἂν ὁ λόγος ᾖ, σύ μοι φράζειν. Θ. Ταῦτ' ἔσται κατὰ δύναμιν. Ξ. Θεαίτητος κάθηται, μῶν μὴ μακρὸς ὁ λόγος; Θ. Οὔκ· ἀλλὰ μέτριος. ΞΕ. Σὸν ἔργον δὴ φράζειν περὶ οὗ τ' ἐστὶ καὶ ὅτου. ΘΕ. Δῆλον ὅτι περὶ ἐμοῦ τε καὶ ἐμός. ΞΕ. Τί δὲ ὅδ' αὖ; ΘΕ. Ποῖος; Ξ. Θεαίτητος, ᾧ νῦν ἐγὼ διαλέγομαι, πέτεται. Θ. Καὶ τοῦτον οὐδ' ἂν εἷς ἄλλως εἴποι πλὴν ἐμόν τε καὶ περὶ ἐμοῦ. ΞΕ. Ποιὸν δέ γέ τινά φαμεν ἀναγκαῖον ἕκαστον εἶναι τῶν λόγων. Θ. Ναί. Ξ. Τούτων δὴ ποῖόν τινα ἑκάτερον φατέον εἶναι; Θ. Τὸν μὲν, ψευδῆ που· τὸν δὲ, ἀληθῆ. Ξ. Λέγει δὲ αὐτῶν ὁ μὲν ἀληθὴς, τὰ ὄντα, ὡς ἔστι περὶ σοῦ. ΘΕ. Τί μήν; ΞΕ. Ὁ δὲ δὴ ψευδὴς, ἕτερα τῶν ὄντων. Θ. Ναί. ΞΕ. Τὰ μὴ ὄντ' ἄρα ὡς ὄντα λέγει. ΘΕ. Σχεδόν. Ξ. Ὄντων δέ γε ὄντα ἕτερα περὶ σοῦ. πολλὰ μὲν γὰρ ἔφαμεν ὄντα περὶ ἕκαστον εἶναί που, πολλὰ δὲ οὐκ ὄντα. Θ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΞΕ. Ὃν ὕστερον δὴ λόγον εἴρηκα περὶ σοῦ, πρῶτον μὲν ἐξ ὧν ὡρισάμεθα τί ποτ' ἐστὶ λόγος, ἀναγκαιότατον αὐτὸν ἕνα τῶν βραχυτάτων εἶναι. Θ. Νῦν δὴ γοῦν ταύτῃ ξυνωμολογήσαμεν. Ξ. Ἔπειτα δέ γε, τινός. Θ. Οὕτως. Ξ. Εἰ δὲ μὴ ἔστι σός, οὐκ ἄλλου γε οὐδενός. Θ. Πῶς γάρ; ΞΕ. Μηδενός γε ὢν, οὐδ' ἂν λόγος εἴη τοπαράπαν. ἀπεφήναμεν γὰρ ὅτι τῶν ἀδυνάτων ἦν, λόγον ὄντα, μηδενὸς εἶναι λόγον. Θ. Ὀρθότατα. Ξ. Περὶ δὴ σοῦ λεγόμενα μέντοι θάτερα, ὡς τὰ αὐτὰ, καὶ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, παντάπασιν ὡς ἔοικεν, ἡ τοιαύτη σύνθεσις ἔκ τε ῥημάτων γιγνομένη καὶ ὀνομάτων, ὄντως τε καὶ ἀληθῶς γίγνεσθαι λόγος ψευδής. Θ. Ἀληθέστατα μὲν οὖν. Ξ. Τί δὲ δή; διάνοιά τε καὶ δόξα καὶ φαντασία, μῶν οὐκ ἤδη δῆλον ὅτι ταῦτα γένη ψευδῆ τε καὶ ἀληθῆ πάνθ' ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνεται; ΘΕΑΙΤ. Πῶς; ΞΕΝ. Ὧδ' εἴσῃ ῥᾷον, ἂν πρῶτον λάβῃς αὐτὰ, τί ποτ' ἐστί, καὶ τί διαφέρουσιν ἕκαστα ἀλλήλων. ΘΕΑΙ. Δίδου μόνον. ΞΕΝ. Οὐκοῦν διάνοια μὲν καὶ λόγος, ταυτόν· πλὴν ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὑτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος, τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη διάνοια. ΘΕΑΙΤ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Τὸ δέ γ' ἀπ' ἐκείνης ῥεῦμα διὰ τοῦ στόματος ἰὸν μετὰ φθόγγου, κέκληται λόγος. ΘΕΑΙΤ. Ἀληθῆ. ΞΕΝ. Καὶ μὴν ἐν λόγοις γε αὐτὸ ἴσμεν ὄν. ΘΕΑΙΤ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Φάσιν τε καὶ ἀπόφασιν. ΘΕΑΙΤ. Ἴσμεν. ΞΕΝ. Ὅταν οὖν τοῦτο ἐν ψυχῇ κατὰ διάνοιαν ἐγγίγνηται μετὰ σιγῆς, πλὴν δόξης, ἔχεις ὅ,τι προσείπῃς αὐτό; Θ. Καὶ πῶς; ΞΕ. Τί δ' ὅταν μὴ καθ' αὑτὴν, ἀλλὰ δι' αἰσθήσεως παρῇ τινι τὸ τοιοῦτον αὖ πάθος, ἆρ' οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν ἕτερόν τι πλὴν φαντασίαν; ΘΕ. Οὐδέν. Ξ. Οὐκοῦν ἐπείπερ λόγος ἀληθὴς ἦν καὶ ψευδὴς, τούτων δ' ἐφάνη διάνοια μὲν, αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν ψυχῆς διάλογος· δόξα δὲ, διανοίας ἀποτελεύτησις· φαίνεται δὲ ὃ λέγομεν, σύμμιξις αἰσθήσεως καὶ δόξης· ἀνάγκη δὴ καὶ τούτων τῷ λόγῳ ξυγγενῶν ὄντων, ψευδῆ τε αὐτῶν ἔνια καὶ ἐνίοτε εἶναι. ΘΕ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Κατανοεῖς οὖν ὅτι πρότερον εὑρέθη ψευδὴς δόξα καὶ λόγος ἢ κατὰ τὴν προσδοκίαν ἣν ἐφοβήθημεν ἄρτι, μὴ παντάπασιν ἄνυτον ἔργον ἐπιβαλλοίμεθα ζητοῦντες αὐτό; ΘΕ. Κατανοῶ. Ξ. Μὴ τοίνυν μηδ' εἰς τὰ λοιπὰ ἀθυμῶμεν. ἐπειδὴ γὰρ πέφανται ταῦτα, τῶν ἔμπροσθεν ἀναμνησθῶμεν κατ' εἴδη διαιρέσεων. Θ. Ποίων δή; ΞΕ. Διειλόμεθα τῆς εἰδωλοποιικῆς εἴδη δύο· τὴν μὲν, εἰκαστικήν· τὴν δὲ, φανταστικήν; Θ. Ναί. Ξ. Καὶ τὸν σοφιστὴν εἴπομεν ὡς ἀποροῖμεν εἰς ὁπότερ' ἂν θήσομεν; Θ. Ἦν ταῦτα. Ξ. Καὶ τοῦθ' ἡμῶν ἀπορουμένων, ἔτι μείζων κατεχύθη σκοτοδινία, φανέντος τοῦ λόγου τοῦ πᾶσιν ἀμφισβητοῦντος, ὡς οὔτε εἰκὼν, οὔτε εἴδωλον

A orationem non faciunt. THE. Quomodo? HOSP. Vt, vadit, currit, dormit, & alia verba quæcunque actiones ſignificant: quæ ſiquis ſubiungat omnia, nihilo magis orationem facit. THE. Sic eſt. HOS. Rurſúſque cùm dicitur, leo, ceruus, equus, cæteráque nomina, quæ ipſos agentes ſignificant, nondũ hac continuatione oratio vlla conficitur. Nam quæ proferuntur, haud antè actionem, vel actionis impedimentum, aut eſſentiam, ſiue exiſtentis rei, ſeu non exiſtentis oſtendunt, quàm verba nominibus miſceantur. Tunc verò primùm conueniũt, ſtatímque fit oratio, & prima horum complexio, prima oratio eſt, etiam ſi ſit breuiſſima. THE. Quî iſthuc inquis? HOSP. Prima oratio ac breuiſſima, homo diſcit.
B Quando quis dicit, homo diſcit, orationem hanc eſſe ais primam atque breuiſſimam? THE. Equidem. HOS. Tunc ſanè declarat aliquid de his, quæ ſunt vel fiunt, aut fuerunt iam, aut erunt. Neque nominat tantùm, ſed & definit aliquid, verba nominibus copulans. Ideóque non modò nominare, verùm etiã loqui ipſum dicimus, talíque contextui nominum orationis nomen indidimus. THE. Rectè. HOS. Enimuero quemadmodum res aliquæ conſonant inuicem, vt ſuprà diximus, aliquæ diſſonant, ita & ſigna vocum, quędam nequaquã conueniunt, quædam congruentia orationem conficiunt. THE. Prorſus. HOSP. Accipe & hoc breue. THEÆT. Quale iſtud?
C HOSP. Orationem neceſſe eſt quoties fit, alicuius eſſe orationem: nullius enim eſſe orationem impoſſibile eſt. TH. Ita videtur. HOSP. Nónne & qualem quandam eſſe ipſam oportet? THE. Oportet ſanè. HOS. Animaduertamus obſecro diligenter. THE. Decet. HOSP. Afferam orationem tibi, rem cum actione per nomen verbúmque coniungens: cuius autem oratio ſit tu dicas. THE. Efficiam, vt potero. HOSP. Theætetus ſedet, num oratio iſta prolixa? THE. Non, ſed mediocris. HOS. Tuum eſt nunc dicere, de quo & cuius oratio eſt. THE. De me videlicet, atque mea. HOSP. Hæc etiam? THE. Quænam? HOS. Theætetus hic quícum ego nunc diſputo, volat. TH. Nemo de
D hac quoque aliter diceret, niſi quòd de me meáque eſt. HOSP. Diximus qualem quandam eſſe orationem quamlibet oportere. THE. Diximus. HOS. Harum autem qualem vtranque eſſe dicemus? THE. Vnam veram, alteram falſam. HOSP. Vera oratio ea quæ ſunt, vt ſunt, de te prædicat. THE. Certè. HOS. Falſa autem, alia quàm quæ ſunt. THE. Profectò. HOSP. Quæ non ſunt ergo, quaſi ſint aſſerit. THE. Sic fermè. HOSP. Et quæ reuera ſunt, alia de te dicit. Multa ſiquidem entia circa vnumquodque eſſe prædiximus, multa quoque non entia. TH. Omnino. HOS. Primum quidem neceſſe eſt orationem illam, quã ſecundo loco de te protuli, ſecũdum orationis definitionem, vnam quandam ex breuiſſimis eſſe. THE. Sic enim inter nos
E conuenit. HOSP. Deinde exprime, num alicuius ſit. THE. Alicuius. HOS. Si tua non eſt, alterius multominus. THE. Patet. HOSP. Si nullius eſt, neque oratio prorſus eſt. Nam oſtenſum eſt, fieri non poſſe, vt quæ oratio eſt, nullius oratio ſit. THEÆ. Scitè. HOS. Ergo quoties de te altera ita prædicantur, ac ſi eadem eſſent, & quæ non ſunt, perinde ac ſi ſint, huiuſmodi quædam ex verbis ac nominibus compoſitio, proculdubio fit oratio falſa. TH. Vera admodum loqueris. HOS. Quid autem de cogitatione, opinione, & phantaſia dicemus? nónne iam conſtat quod hæc omnia genera, tum vera, tum falſa in animis noſtris efficiuntur? THE. Qua ratione? HOS. Sic intelliges facilè, ſi
F priùs quid vnumquodque iſtorum ſit, quóve inter ſe ſingula differant, acceperis. THE. Exhibe modò. HOS. Nónne cogitatio & oratio idẽ? niſi quòd cogitatio dicitur illa ipſa ſine ſtrepitu vocis interior collocutio, qua ſeſe animus noſter alloquitur. THE. Penitus. HOSP. Sed per os effluxus prolationis ab illa oratio nuncupatur. THE. Verum. HOS. Quinetiam in oratione hoc animaduertimus. THE. Quid? HOS. Affirmationem inquam, & negationem. THE. Nempe. HOS. Quando igitur hoc in anima per cogitationem ſilẽtio fit, potéſtne alio, quàm opinionis nomine nuncupari? THE. Nequaquam. HOSP. Quid
G verò? cùm non per ipſam, ſed per ſenſum rurſus talis paſſio accidit, potéſtne aliter, quàm phantaſia cognominari? THE. Non aliter. HOS. Poſtquàm oratio partim vera, partim falſa eſſe apparuit, cogitatio verò interior ipſius animæ collocutio, opinio verò cogitationis concluſio, in qua opinionis ſenſúſque commixtio reperitur, neceſſarium eſſe videtur, vt cogitationes opinionéſque partim veræ, partim falſæ ſint: quippe cùm ſint orationi cognatæ. TH. Nihil repugnat. HOS. Aduertíſne nos faciliùs, quàm putabamus, orationem & cogitationem falſas interdum eſſe inueniſſe? Metuebamus ſanè ne
H opus irritum & inexplicabile iſta quærentes aggrederemur. TH. Aduerto. HOS. Ergo ne in reliquis animum deiiciamus: verùm poſtquàm patefacta ſunt iſta, ſuperiores illas ſecũdum ſpecies diuiſiones in memoriam reuocemus. TH. Quales? HOS. Imaginariam artem in duas diuiſimus, aſſimilatricem ſcilicet & phantaſticam. TH. Sic egimus. HOS. Vtra verò in arte ſophiſtam collocaremus, ambigebamus. TH. Profectò. HOS. Poſt hanc ambiguitatem repente profundior emerſit caligo, cùm ſermo ille cunctis dubius inferretur, quòd neque imago, neque

Quid cogitatio.

Oratio.

Opinio.

Phantaſia.

ſimulacrum,neque phantaſma omnino vſquam eſt, quia nullo modo,vſquam,vnquam falſum extet. THE. Vera narras. HOS. Nunc autem poſtquàm apparuit quidem oratio,apparuit & opinio falſa, poſſibile eſt ſimulacra quædam rerum verarum æmula eſſe, & ab hac diſpoſitione artem decipiendi manare. THE. Poſſibile certè. HOSP. Quinetiam quòd in his Sophiſta verſatur,eſtne à nobis in ſuperioribus conceſſum? TH. Eſt. HOSP. Adnitamur iterum bifariam genus propoſitum partientes ſemper ad dexteram progredi diuiſi partem, & quæ cum Sophiſta quoquo modo communicant, circunſpicere, vt communionibus omnibus amputatis propriam eius ſedem atque effigiem & nos intueamur, & his qui ad huiuſmodi diſciplinæ progreſſum natura accedunt, quàm proximè oſtendamus. THE. Probè. HOSP. Nónne ab initio artem efficiendi vnam,acquirendi alteram partientes induximus? THE. Certè. HOSP. Diuiſa poſtmodum acquirendi arte ſub ea Sophiſtam imaginati ſumus in venatione,certamine,mercatura, & huiuſcemodi ſpeciebus. THE. Sic prorſus eſt actum. HOSP. Nunc verò poſtquàm imitandi quoque ars Sophiſtam complexa eſt, conſtat in primis artem hanc efficiendi eſſe bifariam diuidendam. Imitatio quippe, effectio quædam eſt,ſimulacrorum ſcilicet,non verarum rerum, quemadmodum ſuprà diximus. Nónne? THE. Proculdubio. HOS. Effectricis igitur facultatis duæ primum ſint partes. TH. Quæ? HOS. Diuina & humana. THE. Nondum intelligo. HOSP. Si modò quæ initio dicta ſunt, recordamur, effectricem facultatem dicimus vim quandam,quæ cauſa eſt,vt ſint poſtea, quæ antè non fuerant. THE. Recordamur. HOSP. Animalia cuncta mortalia, plantáſque,quæcunque terra ex ſeminibus radicibúſve naſcuntur, & quæcunque inanimata in terra conſiſtunt, ſiue liquefieri poſſint,ſiue non poſſint,nunquid alio quodam opifice fabricata, quàm Deo,facta eſſe,cùm prius non fuiſſent,dicimus? an multorum doctrinam ſermonéſque ſectabimur? THE. Quorum? HOSP. Dicentium,iſta natura ipſa gigni à cauſa quadam fortuita,ſiue mente hæc agente: vel cum ratione potius ſcientiáque diuina,quæ ab ipſo Deo ſit orta. THE. Ego fortè propter ætatem plerunque,tum hoc,tum aliud opinor. In præſentia verò ad te reſpiciens,putánſque exiſtimare te,per Deum hęc omnia gigni,idem ipſe quoque exiſtimo. HOS. Rectè admodum Theætete. Ac ſi te putaremus in poſterum aliter opinaturum, nunc ratione ſimul cum neceſſaria quadam perſuaſione, vt nobis crederes efficeremus. Quoniam verò eius ingenij eſſe te noui, vt etiam ſine noſtra demonſtratione vltro ad illa ſis profecturus,ad quæ nunc trahi te dicis,dimittam. Nam ſuperuacua diſputatio talis eſſet. Ponam verò illa,quæ natura gigni dicuntur, arte diuina fieri: quæ autem ex his ab hominibus componuntur, humana: atque hac ratione duo effectricis facultatis genera,humanum videlicet,& diuinum. THE. Præclarè. HOS. Cùm verò duæ ſint artes,vtranque bifariam diuide. TH. Quî? HOSP. Quemadmodum ars effectrix vniuerſa per latitudinem eſt diuiſa,ita nunc per longitudinem diuidatur,atque ita quatuor illius partes efficiuntur,duæ quo ad nos humanæ, duæ iterum quo ad deos diuinæ. TH. Profectò. HOSP. Ex his quidem rurſus aliter nunc diuiſis,vtriuſque partitionis pars vna eſt effectrix, reliquæ autem imaginariæ nominantur. Vnde rurſus efficiendi facultas in duo diuiditur. THE. Dicas iterum quemadmodum vtraque. HOSP. Nos vtique & animalia cætera,eaue ex quibus iſta gignuntur,ignis & aqua,horúmque germana, à Deo omnia procreata ſcimus ſingula illa effecta atque opera.an non? THE. Nempe. HOSP. Poſt hæc horum ſimulacra ſequuntur, diuina quadam induſtria producta. TH. Quali? HOSP. Phantaſmata enim quæ dormientibus occurrunt, quæque in die per ſe abſque arte videntur, vmbra quidem cùm tenebræ igni miſcentur: duplex autem, quando lumen proprium & extraneum circa perſpicua leuiáque in vnum cōcurrens,ſenſúmque contrarium ſolitæ viſionis præbens, ſpeciem efficit. TH. Duo ergo ſunt iſta diuinæ effectionis opera, res videlicet ſingulæ, ſinguláſque res ſequentia ſimulacra. HOSP. Ars autem humana,nónne per architecturam domum fabricat,per picturam verò domus imaginē, veluti quoddam humanum inſomnium vigilantibus factum? TH. Nulli dubium. HOS. In aliis quoque ſimiliter per duo partiendo,gemina opera effectricis noſtræ actionis inueniemus. Ipſam quippe rem principali facultate, imaginem verò æmulatrice illa facientes. THE. Nunc melius intelligo, ac duas bifariam pono effectricis ſpecies facultatis. Primò ſiquidem in diuinam partior, & humanam ſecundum alteram diuiſionem: ſecundum verò alteram, in rerum ipſarum & in imaginum effectricem. HOSP. Reminiſcamur obſecro duo dixiſſe nos imaginariæ facultatis genera eſſe oportere,aſſimilatorium ſcilicet & phantaſticum,ſi modò aliquid reuera falſum,& falſum vnum aliquid eorum,quæ ſunt,ſit futurum. THE. Dictum certè. HOSP. Nónne conſtitit? ideóque nunc ipſi duas ſine controuerſia ſpecies adnumerabimus? T. Sanè. HOS. Phantaſticum itaque rurſus in duo ſecandum. THE. Quomodo? HOSP. Vnum per inſtrumenta factum, alterum illius, qui ſeſe inſtrumentum phantaſma efficientis exhibet. THE. Quî iſthuc ais? HOS. Quoties aliquis figuram tuam vſurpans, corpori ſuo aut vocem

A φάντασμα εἴη τὸ παράπαν οὐδέν, διὰ τὸ μηδαμῶς μηδέποτε μηδαμοῦ ψεῦδος εἶναι. Θ. Λέγεις ἀληθῆ. Ξ. Νῦν δέ γ' ἐπειδὴ πέφανται μὲν λόγος, πέφανται δ' οὖσα δόξα ψευδής, ἐγχωρεῖ δὴ μιμήματα τῶν ὄντων εἶναι, καὶ τέχνην ἐκ ταύτης γίγνεσθαι τῆς διαθέσεως ἀπατητικήν. Θ. Ἐγχωρεῖ. Ξ. Καὶ μὴν ὅτι γ' ἦν ὁ σοφιστὴς τούτων, πότερον διωμολογημένον ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν ἦν; ΘΕ. Ναί. ΞΕ. Πάλιν τοίνυν ἐπιχειρῶμεν, σχίζοντες διχῇ τὸ προτεθὲν γένος, πορεύεσθαι κατὰ τοὐπὶ δεξιὰ ἀεὶ μέρος τοῦ τμηθέντος, ἐχόμενοι τῆς τοῦ σοφιστοῦ κοινωνίας, ἕως ἂν αὐτοῦ τὰ κοινὰ πάντα περιελόντες, τὴν οἰκείαν λιπόντες φύσιν, ἐπιδείξωμεν μάλιστα
B μὲν ἡμῖν αὐτοῖς, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἐγγυτάτω γένει τῆς τοιαύτης μεθόδου πεφυκόσι. Θ. Ὀρθῶς. Ξ. Οὐκοῦν τότε μὲν ἠρχόμεθα ποιητικὴν καὶ κτητικὴν τέχνην διαιρούμενοι. Θ. Ναί. Ξ. Καὶ τῆς κτητικῆς ἐν θηρευτικῇ καὶ ἐν ἀγωνίᾳ, καὶ ἐν ἐμπορικῇ, καί τισιν ἐν τοιούτοις εἴδεσιν ἐφαντάζετο ἡμῖν. Θ. Πάνυ μὲν οὖν. Ξ. Νῦν δέ γ' ἐπειδὴ μιμητικὴ περιείληφεν αὐτὸν τέχνη, δῆλον ὡς αὐτὴν τὴν ποιητικὴν δίχα διαιρετέον πρώτην. ἡ γάρ που μίμησις, ποίησίς τις ἐστιν· εἰδώλων μέντοι φαμὲν, ἀλλ' οὐκ αὐτῶν ἑκάστων. ἢ γάρ; Θ. Παντάπασι μὲν οὖν. Ξ. Ποιητικῆς δὴ πρῶτον δύο ἔστω μέρη. Θ. Ποίω; Ξ. Τὸ μὲν, θεῖον· τὸ δ' ἀνθρώπινον. Θ. Οὔ-
C πω μεμάθηκα. Ξ. Ποιητικὴν (εἴπερ μεμνήμεθα τὰ κατ' ἀρχὰς λεχθέντα) πᾶσαν ἔφαμεν εἶναι δύναμιν, ἥτις ἂν αἰτία γίγνηται τοῖς μὴ πρότερον οὖσιν ὕστερον γίγνεσθαι. Θ. Μεμνήμεθα. ΞΕ. Ζῶα δὴ πάντα θνητὰ καὶ φυτά, ὅσα τ' ἐπὶ γῆς ἐκ σπερμάτων καὶ ῥιζῶν φύεται, καὶ ὅσα ἄψυχα ἐν γῇ ξυνίσταται, σώματα τηκτὰ καὶ ἄτηκτα, μῶν ἄλλου τινὸς ἢ θεοῦ δημιουργοῦντος φήσομεν ὕστερον γίγνεσθαι, πρότερον οὐκ ὄντα; ἢ τῷ τῶν πολλῶν δόγματι καὶ ῥήματι χρώμενοι; Θ. Ποίῳ; ΞΕΝ. Τῷ τὴν φύσιν αὐτὰ γεννᾶν ἀπό τινος αἰτίας αὐτομάτης, καὶ ἄνευ διανοίας φυούσης· ἢ μετὰ λόγου τε καὶ ἐπιστήμης θείας ἀπὸ θεοῦ γιγνομένης; Θ. Ἐγὼ μὲν ἴσως διὰ τὴν ἡλικίαν, πολλάκις ἀμφότερα μεταδοξάζω· νῦν μὴν
D βλέπων εἰς σὲ, καὶ ὑπολαμβάνων οἴεσθαί σε κατά γε θεὸν αὐτὰ γίγνεσθαι, ταύτῃ καὶ αὐτὸς νενόμικα. Ξ. Καλῶς γε ὦ Θεαίτητε. καὶ εἰ μέν γε σε ἡγούμεθα τῶν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄλλως πως δοξαζόντων εἶναι, νῦν ἂν τῷ λόγῳ μετὰ πειθοῦς ἀναγκαίας ἐπεχειροῦμεν ποιεῖν ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ δέ σου καταμανθάνω τὴν φύσιν, ὅτι καὶ ἄνευ τῶν παρ' ἡμῶν λόγων αὐτὴ πρόσεισιν ἐφ' ἅπερ νῦν ἕλκεσθαι φῄς, ἐάσω. χρόνος γὰρ ἐκ περιττοῦ γίγνοιτ' ἄν. ἀλλὰ θήσω τὰ μὲν φύσει λεγόμενα, ποιεῖσθαι θείᾳ τέχνῃ, τὰ δ' ἐκ τούτων ὑπ' ἀνθρώπων συνιστάμενα, ἀνθρωπίνῃ· καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον δύο ποιητικῆς γένη· τὸ μὲν, ἀνθρώπινον εἶναι, τὸ δὲ, θεῖον.
E Θ. Ὀρθῶς. Ξ. Τέμνε δὴ δυοῖν οὔσαιν δίχα ἑκατέραν αὐταῖν. Θ. Πῶς; Ξ. Οἷον τότε μὲν κατὰ πλάτος τέμνων τὴν ποιητικὴν πᾶσαν, νῦν δ' αὖ κατὰ μῆκος. Θ. Τετμήσθω. Ξ. Τέτταρα μὴν αὐτῆς οὕτω τὰ πάντα μέρη γίγνεται· δύο μὲν τὰ πρὸς ἡμῶν, ἀνθρώπεια· δύο δ' αὖ τὰ πρὸς θεῶν, θεῖα. Θ. Ναί. ΞΕ. Τὰ δέ γ' ὡς ἑτέρως αὖ διῃρημένα, μέρος μὲν ἓν ἀφ' ἑκατέρας τῆς μερίδος, αὐτοποιητικόν, τὼ δ' ὑπολοίπω σχεδὸν μάλιστ' ἂν λεγοίσθην εἰδωλοποιικώ. καὶ κατὰ ταῦτα δὴ πάλιν ἡ ποιητικὴ διχῇ διαιρεῖται. Θ. Λέγε ὅπῃ ἑκατέρα αὖθις. ΞΕ. Ἡμεῖς μέν που καὶ τἆλλα ζῶα, καὶ ἐξ ὧν τὰ πεφυκότ' ἐστὶ, πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ τὰ τούτων ἀδελφά, θεοῦ γεννήματα πάντα ἴσμεν αὐτὰ ἀπειργασμένα ἕκαστα· ἢ πῶς; ΘΕ. Οὕτω. Ξ. Τούτων δέ γε ἑκάστων εἴδωλα, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ, παρέπεται, δαι-
F μονίᾳ καὶ ταῦτα μηχανῇ γεγονότα. Θ. Ποῖα; Ξ. Τά τε ἐν τοῖς ὕπνοις, καὶ ὅσα μεθ' ἡμέραν φαντάσματα αὐτοφυῆ λέγεται· σκιὰ μὲν, ὅταν ἐν τῷ πυρὶ σκότος ἐγγίγνηται· διπλοῦν δὲ, ἡνίκ' ἂν φῶς οἰκεῖόν τε καὶ ἀλλότριον περὶ τὰ λαμπρὰ καὶ λεῖα εἰς ἓν συνελθὸν, τῆς ἔμπροσθεν εἰωθυίας ὄψεως ἐναντίαν αἴσθησιν παρασχὸν, εἶδος ἀπεργάζηται. Θ. Δύο γὰρ οὖν ἐστι ταῦτα θείας ἔργα ποιήσεως, αὐτό τε καὶ τὸ παρακολουθοῦν εἴδωλον ἑκάστῳ. Ξ. Τί δέ; τὴν ἡμετέραν τέχνην, ἆρ' οὐκ αὐτὴν μὲν οἰκίαν οἰκοδομικῇ φήσομεν ποιεῖν, γραφικῇ δέ τιν' ἑτέραν, οἷον ὄναρ ἀνθρώπινον ἐγρηγορόσιν ἀπειργασμένην; Θ. Πάνυ μὲν οὖν. Ξ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ δύο, διπλᾶ ἔργα τῆς ἡμετέρας αὖ ποιητικῆς πράξεως; τὸ μὲν,
G αὐτὸ, φαμὲν αὐτουργική, τὸ δὲ εἴδωλον, εἰδωλοποιική. Θ. Νῦν μᾶλλον ἔμαθον· καὶ τίθημι δύο διχῇ ποιητικῆς εἴδη. θεία μὲν καὶ ἀνθρωπίνη κατὰ θάτερον τμῆμα· κατὰ δὲ θάτερον, τὸ μὲν, αὐτῶν ὂν, τὸ δὲ, ὁμοιωμάτων τινῶν γέννημα. Ξ. Τῆς τοίνυν εἰδωλουργικῆς ἀναμνησθῶμεν, ὅτι τὸ μὲν, εἰκαστικὸν, τὸ δὲ, φανταστικὸν ἔμελλεν εἶναι γένος· εἰ τὸ ψεῦδος, ὄντως ὂν ψεῦδος, καὶ τῶν ὄντων ἕν τι φανείη πεφυκός. Θ. Ἦν γὰρ οὖν. Ξ. Οὐκοῦν ἐφάνη τε, καὶ διὰ ταῦτα δὴ καταριθμήσομεν αὐτὼ νῦν ἀναμφισβητήτως εἴδη δύο; Θ. Ναί. Ξ. Τὸ τοίνυν φανταστικὸν αὖθις διορίζωμεν δίχα. Θ. Πῇ; Ξ. Τὸ μὲν, δι' ὀργάνων γιγνόμενον, τὸ δὲ, αὐτοῦ παρέχοντος ἑαυτὸν ὄργανον τοῦ ποιοῦντος τὸ φάντασμα. Θ. Πῶς φῄς; Ξ. Ὅταν, οἶμαι, τὸ σὸν σχῆμά τις, τῷ

ἑαυτοῦ

ἑαυτοῦ χρώμενος σώματι, προσόμοιον τὸ σὸν σχῆμα ἢ φωνὴν φωνῇ φαίνεσθαι ποιῇ, μίμησις τοῦτο τῆς φανταστικῆς μάλιστα κέκληταί που. Θ. Ναί. Ξ. Μιμητικὸν δὴ τοῦτο αὐτῆς προσειπόντες ἀπονειμώμεθα· τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀφῶμεν μαλακισθέντες, καὶ παρέντες ἑτέρῳ συναγαγεῖν τε εἰς ἓν, καὶ πρέπουσαν ἐπωνυμίαν ἀποδοῦναί τιν' αὐτῷ. ΘΕ. Νενεμήσθω· τὸ δὲ, μεθείσθω. ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ τοῦτο ἔτι διπλοῦν, ὦ Θεαίτητε, ἄξιον ἡγεῖσθαι· δι' ἃ δὲ, σκόπει. ΘΕ. Λέγε. Ξ. Τῶν μιμουμένων, οἱ μὲν, εἰδότες ὃ μιμοῦνται, τοῦτο πράττουσιν, οἱ δ' οὐκ εἰδότες. καίτοι τίνα μείζω διαίρεσιν ἀγνωσίας τε καὶ γνώσεως θήσομεν; Θ. Οὐδεμίαν. ΞΕ. Οὐκοῦν τό γε ἄρτι λεχθὲν, εἰδότων ἦν μίμημα. τὸ γὰρ σὸν σχῆμα καὶ σὲ γιγνώσκων ἄν τις μιμήσαιτο. Θ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Τί δαὶ δικαιοσύνης τὸ σχῆμα καὶ ὅλης συλλήβδην ἀρετῆς; ἆρ' οὐκ ἀγνοοῦντες μὲν, δοξάζοντες δέ πῃ, σφόδρα ἐπιχειροῦσι πολλοὶ τὸ δοκοῦν σφίσι, τοῦτο ὡς ἐνὸν αὐτοῖς προθυμεῖσθαι φαίνεσθαι ποιεῖν, ὅτι μάλιστα ἔργοις τε καὶ λόγοις μιμούμενοι; Θ. Καὶ πάνυ γε πολλοί. Ξ. Μῶν οὖν πάντες ἀποτυγχάνουσι τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι, μηδαμῶς ὄντες; ἢ τούτου πᾶν τοὐναντίον; Θ. Πᾶν. Ξ. Μιμητὴν δὴ τοῦτόν γε ἕτερον ἐκείνου λεκτέον οἶμαι, τὸν ἀγνοοῦντα τοῦ γιγνώσκοντος. Θ. Ναί. Ξ. Πόθεν οὖν ὄνομα ἑκατέρῳ τις αὐτῶν λήψεται πρέπον; ἢ δῆλον δὴ χαλεπὸν ὄν; διότι τῆς τῶν γενῶν κατ' εἴδη διαιρέσεως παλαιά τις, ὡς ἔοικεν, αἰτία τοῖς ἔμπροσθεν καὶ ἀσύννους παρῆν, ὥστε μηδ' ἐπιχειρεῖν μηδένα διαιρεῖσθαι· καθὸ δὴ τῶν ὀνομάτων ἀνάγκη μὴ σφόδρα εὐπορεῖν. ὅμως δὲ, κἂν ᾖ τολμηρότερον εἰρῆσθαι, διαγνώσεως ἕνεκα τὴν μὲν μετὰ δόξης μίμησιν, δοξομιμητικὴν προσείπωμεν· τὴν δὲ μετ' ἐπιστήμης, ἱστορικήν τινα μίμησιν. ΘΕ. Ἔστω. Ξ. Θατέρῳ τοίνυν χρηστέον. ὁ γὰρ σοφιστὴς οὐκ ἐν τοῖς εἰδόσιν ἦν, ἀλλ' ἐν τοῖς μιμουμένοις δή. Θ. Καὶ μάλα. Ξ. Τὸν δοξομιμητὴν δὴ σκοπώμεθα, ὥσπερ σίδηρον, εἴτε ὑγιὴς, εἴτε διπλόην ἔχων τινά ἐστιν ἐν ἑαυτῷ. Θ. Σκοπῶμεν. Ξ. Ἔχει τοίνυν καὶ μάλα συχνήν. ὁ μὲν γὰρ εὐήθης αὐτῶν ἐστιν, οἰόμενος εἰδέναι ταῦτα ἃ δοξάζει· τὸ δὲ θατέρου σχῆμα, διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις κυλίνδησιν, ἔχει πολλὴν ὑποψίαν καὶ φόβον ὡς ἀγνοεῖ ταῦτα ἃ πρὸς τοὺς ἄλλους ὡς εἰδὼς ἐσχημάτισται. Θ. Πάνυ μὲν οὖν ἐστιν ἑκατέρου γένους ὧν εἴρηκας. Ξ. Οὐκοῦν τὸν μὲν, ἁπλοῦν μιμητήν τινα· τὸν δὲ, εἰρωνικὸν μιμητὴν θήσομεν; Θ. Εἰκὸς γοῦν. Ξ. Τούτου δ' αὖ τὸ γένος ἓν ἢ δύο φῶμεν; Θ. Ὅρα σύ. ΞΕ. Σκοπῶ· καί μοι διττὼ καταφαίνεσθόν τινε· τὸν μὲν, δημοσίᾳ τε καὶ μακροῖς λόγοις πρὸς πλήθη δυνατὸν εἰρωνεύεσθαι, καθορῶ· τὸν δὲ, ἰδίᾳ τε καὶ βραχέσι λόγοις ἀναγκάζοντα τὸν προσδιαλεγόμενον ἐναντιολογεῖν αὐτὸν αὑτῷ. Θ. Λέγεις ὀρθότατα. Ξ. Τίνα οὖν ἀποφαινώμεθα τὸν μακρολογώτερον εἶναι; πότερα πολιτικὸν, ἢ δημολογικόν; Θ. Δημολογικόν. Ξ. Τί δὲ τὸν ἕτερον ἐροῦμεν; σοφὸν, ἢ σοφιστικόν; Θ. Τὸν μέν που σοφὸν ἀδύνατον, ἐπείπερ οὐκ εἰδότα αὐτὸν ἔθεμεν· μιμητὴς δ' ὢν τοῦ σοφοῦ, δῆλον ὅτι παρωνύμιον αὐτοῦ τι λήψεται. καὶ σχεδὸν ἤδη μεμάθηκα ὅτι τοῦτον δεῖ προσειπεῖν ἀληθῶς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν παντάπασιν ὄντως σοφιστήν. ΞΕ. Οὐκοῦν συνδήσομεν αὐτοῦ, καθάπερ ἔμπροσθεν, τοὔνομα, συμπλέξαντες ἀπὸ τελευτῆς ἐπ' ἀρχήν. ΘΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Τὸν δὴ τῆς ἐναντιοποιολογικῆς εἰρωνικοῦ μέρους, τῆς δοξαστικῆς μιμητικὸν, τοῦ φανταστικοῦ γένους, ἀπὸ τῆς εἰδωλοποιικῆς, οὐ θεῖον ἀλλ' ἀνθρωπικὸν τῆς ποιήσεως ἀφωρισμένον ἐν λόγοις τὸ θαυματοποιικὸν μόριον· ταύτης τῆς γενεᾶς τε καὶ αἵματος ὃς ἂν φῇ τὸν ὄντως σοφιστὴν εἶναι, τἀληθέστατα, ὡς ἔοικεν, ἐρεῖ. ΘΕ. Παντάπασι μὲν οὖν.

A voci conſimilem videri facit, imitatio iſta phantaſticæ nuncupatur. THE. Vtique. HOSP. Imitatorium hoc appellantes ita diſtribuamus, & reliquum omne quaſi iam quietis cupidi prætermittamus, concedamúſque alteri, vt in vnum colligat, & conueniens ipſi tribuat cognomentum. THE. Diſtribuatur vt vis, & hoc dimittatur. HOSP. Hoc præterea duplum, ô Theætete, exiſtimandum. Quam verò ob cauſam, animaduerte. TH. Dic. HOSP. Eorum qui imitantur, aliqui cognoſcentes quod imitantur, hoc agunt, aliqui autem ignorantes. An maiorem aliquam diſcrepantiam diuiſionémque, quàm ignorantiæ cognitioniſque ponemus? THE. Nullam. HOSP. Nónne ea quo B modo dicebamus, cognoſcentium imitatio erat? figuram quippe tuam imitatur ille qui te cognoſcit. THE. Ille ipſe. HOSP. Quid autem de iuſtitiæ virtutiſque vniuerſę figura dicendum? an non multi dum ignorant, noſſe autem hanc opinantur, quod illis videtur id ipſum imitantes, tam verbis, quàm operibus annitūtur, vt ineſſe ipſis appareat? THE. Atque admodum multi. HOSP. Nunquid ita illos ſpes fallit, vt ſicut iuſti non ſunt, ita nec etiam videantur? an contrà? THE. Contrà. HOS. Imitatorem hunc diuerſum ab illo ſuperiori dicemus, ignorantem à cognoſcente? THE. Dicemus planè. HOSP. Vnde igitur nomen vtriuſque proprium deducetur? an videlicet difficile eſt? quia cauſa quædam vetus diuiſionis generum in C ſpecies, ſuperioribus noſtris ignota fuerit, adeò vt nemo partiri contenderit, ideóque nominum inopes eſſe neceſſe eſt? Et ſi dictu audacius videri poteſt, declarationis tamen diſcretioniſque gratia, imitationem illam opinionis comitem opinabilem imitationem: illam verò quæ ſcientiæ, hiſtoricam quandam ſcientémque imitationem vocemus. THE. Eſto. HOS. Harum quidem appellationum altera duntaxat vtendū. Nam ſophiſtam, etſi in genere imitantium, non tamen in genere ſcientium poſuimus. THE. Sic eſt. HOS. Hunc itaque opinioſum imitatorem tanquam ferrum examinemus, ſitne ſolidus, ſimpléxque, an contrà geminum, dupléxque in ſe quiddam D habens. THE. Examinemus. HOSP. Certè admodum multiplex. Nā ſophiſta alius fatuus & ineptus eſt, quæ opinatur ſcire ſe putans. Alterius verò forma, propter variā in ſermonibus reuolutionem, certè ſuſpicionē plurimam metúmque habet, ne fortè ignoret illa, quæ coram aliis ſcire ſe ſimulat. THE. Omnino ex vtriſque generibus eſt, vt narraſti. HOS. Nónne igitur vnum quidem ſimplicem, alterum ironicum imitatorem ponemus? THE. Conſentaneum eſt. HOS. Huius iterum genus vnum an duo dicimus? THE. Tu videris. HOSP. Cogito equidem, ac duo cogitanti mihi ſe offerunt. Vnus quidem publicè prolixa oratione apud populum ironia vtens: alter priuatim E minutis quibuſdam captiunculis cogens eum, qui cum ipſo diſputat, ſibimet in ſermonibus contradicere. THE. Rectè admodum loqueris. HOS. Quomodo ſuperiorem illum denominabimus? ciuilémne, an popularem? THE. Popularem. HOS. Alterum verò Sophon, id eſt ſapientem, an Sophiſticum? TH. Sapientem quidem vocare illum non licet, quandoquidem ignorantem ipſum poſuimus: quoniam verò ſapientem imitatur, cognomentum quoddam illius ſimile ſortietur. Ac demum intelligo, hunc ipſum prorſus, & reuera Sophiſtam appellari decere. HOS. An non vt ſuprà, ita nunc nomen eius colligabimus à fine iterum ad principium omnia complexi. THE. Omnino. HOS. Is demum Sophiſtam verè definiet, qui generationem eius & ſtirpem eſſe iſtam aſſeuerabit. Sophiſta inquam eſt, qui in ſermonibus diſputantem cogit contradicere ſibiipſi, qui & ironici pars eſt ab imitatore opinioſo veniens, phantaſtici item generis, ab imaginaria facultate profluens, non diuinæ, ſed humanæ effectionis determinata progenies, ex eorúmque numero qui verbis, quaſi quibuſdam præſtigiis, mirum in modum decipiunt auditores. THE. Ita prorſus dicendum.

Vnde dictus Sophiſta.

Vltima ſophiſtæ definitio.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ, Η, ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.

Λογικός.

POLITICVS, SIVE DE REGNO,

Ad orationem ſeu rationem ſpectans.

SVMMA DIALOGI. *Theſis huius dialogi eſt, vt Politicæ cùm definitio, tum veræ cauſæ atque origo, modus denique ac optima forma declaretur. Definitionem variè indagat Philoſophus quam tandem ita colligit, Eſſe nimirum ſcientiam ſeu diſciplinam ad hoc inſtitutam, vt regat cœtum & frequentiam hominum, qui inter cæteras animantes maximè ſunt* ἀγελαῖοι. *Huius ſcientiæ cuſtodem ait eſſe Regem, quem vocat cum Homero paſtorem populorū, illum nimirum qui ſit ingenio ad imperandum, & leges prudenter accommodandas apto. Ciuilis iſtius diſciplinæ veram originem cauſámque cōmemorat: Deum ſcilicet, qui ſingulari ſua prouidentia hominibus inuigilat, tribuiſſe illis hæc adiumenta atque præſidia aduerſus eas difficultates quibus hæc vita circumſeſſa eſt. Itaque, re paulo altius repetita, hominem à Deo è terra conditum eſſe ait, & primum feliciſſima & verè aurea conditione, quæ tamen ex optimo ſtatu in deteriorem prolapſa fuerit: ac proinde humanum genus, quum in has anguſtias deciderit, adiumentis opus habere ad illa* ἀναρμοςίας *(qua ipſius animus inuoluatur, & vniuerſa vita referta ſit) incommoda propulſanda. His explicatis, imperandi modum & rationem præſcribit, & docet non eſſe infinitum Regis ſeu Politici imperium, vt pro arbitratu quiduis agat: ſed oportere vt piè, iuſtè, ſapienter imperet, ex legum præſcripto: non vt ſummo ſtrictóque iure agat, & eodem modo peræquè leges omnes omnibus accommodet: ſed vt habita rerum, perſonarum, locorum, temporum ratione, legum mentem finémque moderetur.*

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΞΕΝΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ ὁ νεώτερος.

ΠΟΛΛΗΝ χάριν ὀφείλω σοὶ τῆς Θεαιτήτου γνωρίσεως, ὦ Θεόδωρε, ἅμα καὶ τῆς τοῦ ξένου. Θ. Τάχα δέ γε ὦ Σώκρατες ὀφειλήσεις ταύτης τριπλασίαν, ἐπειδὰν τόν τε πολιτικὸν ἀπεργάσωνταί σοι καὶ τὸν φιλόσοφον. Σ. Εἶεν· οὕτω τοῦτο, ὦ φίλε Θεόδωρε,

SOCRATES, THEODORVS, HOSPES, SOCRATES MINOR.

INGENTEM profectò tibi, ô Theodore, gratiā debeo, quòd Theætetū & hoſpitē hūc Eleatem notos mihi feceris. T. Triplā fortè mihi debebis, ô Socrates, poſtquā ciuilē tibi hominem & philoſophū cōfecerint. S. Eſto. Sed itáne illud ô chare

Theodore, ex te audiuiſſe dicemus homine & ratiocinandi & Geometriæ peritiſſimo. THE. Quid iſthuc, ô Socrates? SOCR. Quòd videlicet horum virorum vnumquenque eiuſdem eſſe pretij poſuerimus, qui tamen honore longiùs inter ſe diſtant, quàm vt explicari illa artis veſtræ analogia poſſit. THE. Bene, ô Socrates, atque iuſtè per Deum noſtrum Ammonem loqueris, ac promptè admodum errorem in computando meum mihi nunc obiecisti, ac ego te pro his rurſus accedo. Te verò nunc, Hoſpes, ne pigeat nobis gratificari, ſed deinceps ſeu ciuilem hominem prius, ſiue philoſophũ mauis, deſcribe. HOS. Sic agendum vt iubes, Theodore, poſtquam ſemel aggreſſi ſumus, neque prius, quàm ad calcem peruenerimus, deſiſtendum. Verùm de Theæteto hoc quid facere decet? THE. Qua de re? HOSP. Nunquid requieſcere illum iam ſinemus? eiúſque loco Socratem iſtum exercitationum, & ſtudiorum ſocium accipiemus? Quid conſulis? THE. Vt dixiſti hunc aſſume. Nam cùm iuuenes vtrique ſint, omnem laborem facilius per intermiſſionem ferent. SOCR. Atqui vtrique Hoſpes mihi cognati quodammodo eſſe videntur. Theætetum quidem vos figura vultus mihi conſimilem iudicatis. Socrati quoque huic cùm idem, & mihi nomen ſit, cognationem quandam nobis mutuam appellatio præbet. Decet autem vt qui cognati ſumus, rem eam alacriter oratione teſtemur. Cum Theæteto quidem heri diſputando conueni, & hodie hoſpiti huic reſpondentem audiui. Cum Socrate verò neutrum adhuc actum eſt. Oportet autem & hunc examinare. Mihi ſanè aliàs, tibi nunc reſpondeat. HOSP. Sic agemus, ô Socrates. Audis Socratem. SOCR. MIN. Audio. HOSP. Aſſentiris illi? SOC. Aſſentior. HOS. Quantum igitur ad te attinet, nihil prohibet quo minus ediſſeramus. Multóque minus impedimento diſputationi huic eſſe me decet. Quinimò poſt ipſum ſophiſtam neceſſarium eſſe videtur, vt ciuilem virum inueſtigemus. Reſpõde itaque vtrũ hunc in eorum qui ſcientes dicuntur, numerum referre decet. SOC. MIN. Decet. HOSP. Ergo ſcientias partiri debemus, quemadmodum in Sophiſta quærendo fecimus. SOC. MIN. Fortè. HOS. Non tamen eadem mihi, ô Socrates, videtur partiendi ratio. MIN. SOC. Non. HOSP. Sed alia. MIN. SOCR. Alia. HOSP. Viam itaque ciuilis ſcientiæ vbinam reperiemus? Inuenire quippe oportet, & ab aliis omnibus ſegregatæ, ideam ei vnam imprimere, & cæteras item deflexiones, alia quadam ſpecie vna inſignire: & ſcientias omnes duabus ſpeciebus contentas eſſe nobis perſuadere debemus. MIN. SOC. Tua iam intereſt Hoſpes ita agere: mea verò nequaquam. HOSP. Imò etiam tua, quando declaratum id fuerit. MIN. SOC. Scitè loqueris. HOSP.

Mathematicæ ab actione liberæ cognitionem ſolam habentes.

Arithmetica porrò, & aliæ nonnullæ huius perſimiles ab actione liberæ ſunt, cognitionem verò tantum exhibent. MIN. SO. Ita certè dicendum. HOSP. Quæ verò ad architecturã & manuum miniſterium pertinent, ſcientiam innatam actionibus poſſident: corporáque ab illis effecta, quæ antè non erant, perficiunt. MIN. SO. Patet. H. Ita cunctas ſcientias diuide. Agẽtem

Scientiæ ſpecies duæ.

vnam, alteram cognoſcentẽ ſolũmodo nomina. MIN. SO. Sint ergo ſcientiæ ſpecies duæ, cũ vna ſit ſciẽtia tota. H. Vtrum ciuilẽ, regem, dominũ, patremfamiliàs, eũdem eſſe volumus? An

Idem, ciuilis, rex, dominus, paterfamilias.

totidẽ artes in his quot & nomina ponimus? Imò hàc ſequere me. MIN. S. Quà? HO. Hàc inquam Si quis priuatus publico medico ſufficienter conſulere poteſt, nónne neceſſe eſt eiuſdẽ ar-

Homo regius.

tis hunc nomine nuncupari, quo & ille cui cõſulit? MIN. S. Certè. HOS. Quid porrò? Si quis priuatus regem ciuitatis admonere & inſtruere poteſt, nónne ſcientiam illam habere dicetur, qua pollere qui regit, debebat? MIN. S. Dicetur. HOS. Atqui veri regis ſcientia, regia diſciplina eſt. MIN. S. Eſt. HOS. Quiſquis ea præditus eſt, ſeu publico fungatur munere, ſiue priuatus viuat, omnino ſecundum hanc peritiam regius meritò nũcupabitur. MIN. S. Meritò. HOS. Enimuerò paterfamiliàs, & dominus idẽ. MIN. S. Idem ſanè. HOS. Nunquid refert ampláne, an anguſta ſit vrbs ad imperium? MIN. SOC. Nihil. HOS. Igitur vna, quod paulò antè inquirebamus, horum omnium ſcientia eſt: hãc ſeu regiã quis ſiue ciuilem, ſeu familiarẽ nominet diſciplinã, nihil intereſſe putemus. SO. Nihil. HOS. Hoc vtique nemini dubiũ, quin omnis rex parum quid manibus ac reliquis membris ad regni ſalutẽ poſſit, intelligentia verò, & animi robore plurimum. SOCR. Conſtat. HOSP. Vis ergo regem dicamus ſpeculatrici ſcientiæ propinquiorem, quàm actiuæ, aut manuum miniſterio? SOCR. Volo equidem. HOSP. Ciuilem ergo ſcientiam, & ciuilem hominem, regiam atque regium, vt vnum idémque ſingula componemus. SOCR. Planè. HOSP. Arqui ordine ad ſequentia pergemus, maximè ſi ſpeculatricem ſciẽtiam diſtinguemus. SOCR. Prorſus. HOS. Attende obſecro, num refugium aliquod in hac proſpiciamus. SOCRAT. Dicas, quale? HOSP. Tale inquam. Extat aliqua computandi facultas. SOCRAT. Extat. HOSP. Ea, vt arbitror, ex illarum numero eſt, quæ in ſpeculando verſantur. SOC. Ex illarum numero certè. HOS. Cognoſcet profectò computandi facultas differentiam numerorum. Nũ aliud huic opus attribuimus, quàm diſcernere iudicaréque cognita. SO. Quid?

A φήσομεν ἀκηκοότες εἶναι τοῦ περὶ λογισμοὺς καὶ τὰ γεωμετρικὰ κρατίστου; Θ. Πῶς, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Τῶν ἀνδρῶν ἕκαστον θέντες τῆς ἴσης ἀξίας, οἳ τῇ τιμῇ πλέον ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τὴν τῆς ὑμετέρας τέχνης. Θ. Εὖγε νὴ τὸν ἡμέτερον θεὸν, ὦ Σώκρατες, τὸν Ἄμμωνα, καὶ δικαίως, καὶ πάνυ μὲν οὖν μνημονικῶς ἐπέπληξάς μοι τὸ περὶ τοὺς λογισμοὺς ἁμάρτημα. καὶ σὲ μὲν ἀντὶ τούτων εἰσαῦθις μέτειμι· σὺ δ' ἡμῖν ὦ ξένε μηδαμῶς ἀποκάμῃς χαριζόμενος· ἀλλ' ἑξῆς, εἴτε τὸν πολιτικὸν ἄνδρα πρότερον, εἴτε τὸν φιλόσοφον προαιρῇ, προελόμενος διέξελθε. ΞΕ. Ταῦτ' ὦ Θεόδωρε ποιητέον, ἐπείπερ ἅπαξ γε ἐνεχειρήσαμεν·
B καὶ οὐκ ἀποστατέον, πρὶν ἂν αὐτῶν πρὸς τὸ τέλος ἔλθωμεν. ἀλλὰ γὰρ περὶ Θεαιτήτου τοῦδε τί χρὴ δρᾶν με; ΘΕ. Τοῦ πέρι; Ξ. Διαναπαύσωμεν αὐτὸν, μεταλαβόντες αὐτοῦ τὸν συγγυμναστὴν τόνδε Σωκράτην; ἢ πῶς συμβουλεύεις; Θ. Καθάπερ εἶπες. ΞΕΝ. Μεταλάμβανε. νέω γὰρ ὄντε, ῥᾷον οἴσετον πάντα πόνον ἀναπαυομένω. Σ. Καὶ μὴν κινδυνεύετον, ὦ ξένε, ἄμφω ποθὲν ἐμοὶ συγγένειαν ἔχειν τινά. τὸν μὲν γε οὖν ὑμεῖς κατὰ τὴν τοῦ προσώπου φύσιν ὅμοιον ἐμοὶ φαίνεσθαί φατε· τοῦ δ' ἡμῖν ἡ κλῆσις ὁμώνυμος οὖσα, καὶ ἡ πρόσρησις παρέχεταί τινα οἰκειότητα. δεῖ δὴ τούς τε συγγενεῖς ἡμᾶς ἀεὶ προθύμως διὰ λόγων ἀναγνωρίζειν. Θεαιτήτῳ
C μὲν οὖν αὐτός τε συνέμιξα χθὲς διὰ λόγων, καὶ νῦν ἀκήκοα ἀποκρινομένου· Σωκράτους δὲ οὐδέτερα. δεῖ δὲ σκέψασθαι καὶ τοῦτον. ἐμοὶ μὲν οὖν εἰσαῦθις, σοὶ δὲ νῦν ἀποκρινέσθω. Ξ. Ταῦτ' ἔσται, ὦ Σώκρατες. ἀκούεις δὴ Σωκράτους; Νέος. Σ. Ναί. Ξ. Συγχωρεῖς οὖν οἷς λέγει; Νέος. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὐ τὰ σὰ κωλύειν φαίνεται· δεῖ δὲ ἴσως ἔτι ἧττον τἀμὰ διακωλύειν· ἀλλὰ δὴ μετὰ τὸν σοφιστὴν, ἀναγκαῖον (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) τὸν πολιτικὸν ἄνδρα διαζητεῖν νῷν. καί μοι λέγε πότερον τῶν ἐπιστημόνων τιν' ἡμῖν καὶ τοῦτον θετέον· ἢ πῶς. Νέος Σ. Οὕτω. Ξ. Τὰς ἐπιστήμας ἄρα διαληπτέον, ὥσπερ ἡνίκα τὸν πρότερον ἐσκοποῦμεν. Νέος Σ. Τάχ' ἄν. Ξ. Οὐ μὲν δὴ κατὰ ταυτόν γε, ὦ Σώκρατες, φαίνεταί μοι τμῆ-
D μα. Νέος ΣΩ. Τί μήν; Ξ. Κατ' ἄλλο. Νέος ΣΩ. Ἔοικέ γε. Ξ. Τὴν οὖν πολιτικὴν ἀτραπὸν πῇ τις ἂν εὑρήσει; δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνευρεῖν, καὶ χωρὶς ἀφελόντας ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἰδέαν αὐτῇ μίαν ἐπισφραγίσασθαι, καὶ τὰς ἄλλας ἐκτροπὰς ἓν ἄλλο εἶδος ἐπισημηναμένους, πάσας τὰς ἐπιστήμας, ὡς οὔσας δύο εἴδη διανοηθῆναι τὴν ψυχὴν ἡμῶν ποιῆσαι. Νέος Σ. Τοῦτ' ἤδη σὸν, οἶμαι, τὸ ἔργον, ὦ ξένε, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν γίγνεται. ΞΕ. Δεῖ γε μὴν, ὦ Σώκρατες, αὐτὸ εἶναι καὶ σὸν, ὅταν ἐμφανὲς ἡμῖν γένηται. Νέος ΣΩ. Καλῶς εἶπες. Ξ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἀριθμητικὴ μὲν, καί τινες ἕτεραι ταύτῃ συγγενεῖς τέχναι, ψιλαὶ τῶν πράξεών εἰσι, τὸ δὲ γνῶναι παρέσχοντο μόνον;
E Νέος ΣΩ. Ἔστιν οὕτω. ΞΕ. Αἱ δέ γε περὶ τεκτονικὴν αὖ καὶ σύμπασαν χειρουργίαν, ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσιν ἐνοῦσαν σύμφυτον τὴν ἐπιστήμην κέκτηνται, καὶ συναποτελοῦσι τὰ γιγνόμενα ὑπ' αὐτῶν σώματα, πρότερον οὐκ ὄντα. Νέος ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Ταύτῃ τοίνυν συμπάσας ἐπιστήμας διαίρει. τὴν μὲν, πρακτικὴν προσειπών· τὴν δὲ, μόνον γνωστικήν. Νέος Σ. Ἔστω σοὶ ταῦθ' ὡς μιᾶς ἐπιστήμης τῆς ὅλης εἴδη δύο. Ξ. Πότερον οὖν τὸν πολιτικὸν, καὶ βασιλέα, καὶ δεσπότην, καὶ ἔτ' οἰκονόμον θήσομεν, ὡς ἓν πάντα ταῦτα προσαγορεύοντες; ἢ τοσαύτας τέχνας αὐτὰς εἶναι φῶμεν, ὅσαπερ ὀνόματα ἐρρέθη; μᾶλλον δέ μοι δεῦρο ἕπου. Νέος ΣΩ. Πῇ; Ξ. Τῇδε. εἴ τῴ τις τῶν δημοσιευόντων ἰατρῶν ἱκανὸς ξυμβουλεύειν, ἰδιωτεύων αὐτὸς, ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῷ προσαγορεύεσθαι τοὔνομα τῆς
F τέχνης ταὐτόνπερ ᾧ συμβουλεύει; Νέος ΣΩ. Ναί. Ξ. Τί δ' ὅστις βασιλεύοντι χώρας ἀνδρὶ παραινεῖν δεινὸς, ἰδιώτης ὢν αὐτὸς, ἆρ' οὐ φήσομεν ἔχειν αὐτὸν τὴν ἐπιστήμην ἣν ἔδει τὸν ἄρχοντα αὐτὸν κεκτῆσθαι; Νέος ΣΩ. Φήσομεν. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν ἥ γε ἀληθινοῦ βασιλέως, βασιλική; Νέος ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Ταύτην δὲ ὁ κεκτημένος, οὐκ, ἄν τε ἄρχων ἄν τ' ἰδιώτης ὢν τυγχάνῃ, πάντως, κατά γε τὴν τέχνην αὐτὴν, βασιλικὸς ὀρθῶς προσρηθήσεται; Νέος ΣΩ. Δίκαιον γοῦν. Ξ. Καὶ μὴν οἰκονόμος γε καὶ δεσπότης, ταὐτόν. Νέος ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Τί δέ; μεγάλης σχῆμα οἰκήσεως, ἢ σμικρᾶς αὖ πόλεως ὄγκος, μῶν τι πρὸς ἀρχὴν διοίσετον; Νέος ΣΩ. Οὐδέν. Ξ. Οὐκοῦν, ὃ νῦν δὴ διεσκοπούμεθα, φανερὸν ὡς ἐπι-
G στήμη μία περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα. ταύτην δὲ εἴτε βασιλικὴν, εἴτε πολιτικὴν, εἴτε οἰκονομικήν τις ὀνομάζει, μηδὲν αὐτῷ διαφερώμεθα. ΣΩ. Τί γάρ; Ξ. Ἀλλὰ μὴν τόδε γε δῆλον, ὡς βασιλεὺς ἅπας χερσὶ καὶ ξύμπαντι τῷ σώματι σμίκρ' ἄττα εἰς τὸ κατέχειν τὴν ἀρχὴν δύναται πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σύνεσιν καὶ ῥώμην. Σ. Δῆλον. Ξ. Τῆς δὴ γνωστικῆς μᾶλλον ἢ τῆς χειροτεχνικῆς καὶ ὅλως πρακτικῆς βούλει τὸν βασιλέα φῶμεν οἰκειότερον εἶναι; Σ. Τί μήν; Ξ. Τὴν ἄρα πολιτικὴν καὶ πολιτικὸν, καὶ βασιλικὴν καὶ βασιλικὸν, εἰς ταὐτὸν ὡς ἓν ταῦτα πάντα ξυνθήσομεν. ΣΩ. Δῆλον. Ξ. Οὐκοῦν πορευοίμεθ' ἂν ἑξῆς, μετὰ ταῦτα τὴν γνωστικὴν διορίζοιμεθα. Σ. Πάνυ γε. Ξ. Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν, ἂν ἄρα ἐν αὐτῇ τινα διαφυ-
H ὴν κατανοήσωμεν. Σ. Φράζε ποίαν. Ξ. Τοιάνδε. λογιστική πού τις ἡμῖν ἦν τέχνη. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τῶν γνωστικῶν γε, οἶμαι, παντάπασι τεχνῶν. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Γνούσῃ δὴ λογιστικῇ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς διαφορὰν, μῶν τι πλέον ἔργον δώσομεν ἢ τὰ γνωσθέντα κρῖναι; Σ. Τί μήν;

ΞΕΝ. Καὶ γὰρ ἀρχιτέκτων γε πᾶς, οὐκ αὐτὸς ἐργαστικὸς, ἀλλ' ἐργατῶν ἄρχων. ΣΩ. Ναί. ΞΕΝ. Παρεχόμενός γέ που γνῶσιν, ἀλλ' οὐ χειρουργίαν. ΣΩ. Οὕτω. ΞΕ. Δικαίως δὴ μετέχειν ἂν λέγοιτο τῆς γνωστικῆς ἐπιστήμης. ΣΩ. Πάνυ γε. ΞΕ. Τοῦτο δέ γε (οἶμαι) προσήκει κρίναντι, μὴ τέλος ἔχειν, μηδ' ἀπηλλάχθαι, καθάπερ ὁ λογιστὴς ἀπήλλακτο· προστάττειν δὲ ἑκάστοις τῶν ἐργατῶν τό γε πρόσφορον, ἕως ἂν ἀπεργάσωνται τὸ προσταχθέν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Οὐκοῦν γνωστικαὶ μὲν αἵ τε τοιαῦται σύμπασαι, καὶ ὁπόσαι συνέπονται τῇ λογιστικῇ· κρίσει δὲ καὶ ἐπιτάξει διαφέρετον ἀλλήλοιν τούτω τὼ γένεε; ΣΩ. Φαίνεσθον. ΞΕ. Ἆρ' οὖν συμπάσης τῆς γνωστικῆς, εἰ τὸ μὲν, ἐπιτακτικὸν μέρος, τὸ δὲ, κριτικὸν διαιρούμενοι προσείποιμεν, ἐμμελῶς ἂν φαῖμεν διῃρῆσθαι; ΣΩ. Κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τοῖς γε κοινῇ τι πράττουσιν ἀγαπητὸν ὁμονοεῖν. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Τούτου τοίνυν μέχριπερ ἂν αὐτοὶ κοινωνῶμεν, ἐατέον τά γε τῶν ἄλλων δοξάσματα χαίρειν. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Φέρε δὴ, ταύταιν ταῖν τέχναιν ἡμῖν τὸν βασιλικὸν ἐν ποτέρᾳ θετέον; ἆρ' ἐν τῇ κριτικῇ, καθάπερ τινὰ θεατήν; ἢ μᾶλλον τῆς ἐπιτακτικῆς ὡς ὄντα αὐτὸν τέχνης θήσομεν, δεσπόζοντά γε; ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ μᾶλλον; ΞΕΝ. Τὴν ἐπιτακτικὴν δὴ τέχνην πάλιν ἂν εἴη θεατέον εἴ πῃ διέστηκε. καί μοι δοκεῖ τῇδέ πῃ, καθάπερ ἡ τῶν καπήλων τέχνη τῆς τῶν αὐτοπωλῶν διώρισται τέχνης, καὶ τὸ βασιλικὸν γένος ἔοικεν ἀπὸ τοῦ τῶν κηρύκων γένους ἀφωρίσθαι. ΣΩ. Πῶς; ΞΕ. Πωληθέντα που πρότερον ἔργα ἀλλότρια παραδεχόμενοι, δεύτερον πωλοῦσι πάλιν οἱ κάπηλοι. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὸ κηρυκικὸν φῦλον ἐπιταχθὲν, τἀλλότρια νοήματα παραδεχόμενον, αὐτὸ δεύτερον ἐπιτάττει πάλιν ἑτέροις. ΣΩ. Ἀληθέστατα. ΞΕ. Τί οὖν; εἰς ταυτὸν μίξομεν βασιλικὴν ἑρμηνευτικῇ, κελευστικῇ, μαντικῇ, κηρυκικῇ, καὶ πολλαῖς ἑτέραις τούτων τέχναις συγγενέσιν, αἳ σύμπασαι τό γ' ἐπιτάττειν ἔχουσιν; ἢ βούλει, καθάπερ εἰκάζομεν νῦν δὴ, καὶ τοὔνομα παρεικάσωμεν; ἐπειδὴ καὶ σχεδὸν ἀνώνυμον ὂν τυγχάνει τὸ τῶν αὐτεπιτακτῶν γένος. καὶ ταύτῃ ταῦτα διελώμεθα, τὸ μὲν τῶν βασιλέων γένος, εἰς τὴν αὐτεπιτακτικὴν θέντες, τοῦ δὲ ἄλλου παντὸς ἀμελήσαντες, ὄνομα ἕτερον αὐτοῖς παραχωρήσαντες θέσθαι τινά. τοῦ γὰρ ἄρχοντος ἕνεκα ἡμῖν ἡ μέθοδος ἦν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἐναντίου. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν, ἐπειδὴ τοῦτο μετρίως ἀφέστηκεν ἀπ' ἐκείνων, ἀλλοτριότητι διορισθὲν πρὸς οἰκειότητα, τοῦτο αὐτὸ πάλιν αὖ διαιρεῖν ἀναγκαῖον, εἴ τινα τομὴν ἔτι ἔχομεν ὑπείκουσαν ἐν τούτῳ. ΣΩΚ. Πάνυ γε. ΞΕΝ. Καὶ μὴν φαινόμεθα ἔχειν· ἀλλ' ἐπακολουθῶν συντέμνε. ΣΩΚ. Πῇ; ΞΕ. Πάντας ὁπόσοι ἂν ἄρχοντας διανοηθῶμεν ἐπιτάξει προσχρωμένους, ἆρ' οὐχ εὑρήσομεν γενέσεώς τινος ἕνεκα προστάττοντας; ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Καὶ μὴν τά τε γιγνόμενα πάντα δίχα διαλαβεῖν οὐ παντάπασι χαλεπόν. ΣΩ. Πῇ; ΞΕ. Τὰ μὲν, ἔμψυχα αὐτῶν ἐστί που ξυμπάντων, τὰ δ' ἄψυχα. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τούτοις δέ γε αὐτοῖς τὸ τοῦ γνωστικοῦ μέρους ἐπιτακτικὸν ὂν, εἴπερ βουλόμεθα τέμνειν, τεμοῦμεν. ΣΩ. Κατὰ τί; ΞΕ. Τὸ μὲν, ἐπὶ ταῖς τῶν ἀψύχων γενέσεσιν αὐτοῦ τάσσοντες, τὸ δ' ἐπὶ ταῖς τῶν ἐμψύχων. καὶ πᾶν οὕτως ἤδη διαιρήσεται δίχα. ΣΩ. Παντάπασί γε. ΞΕ. Τὸ μὲν τοίνυν αὐτῶν παραλίπωμεν, τὸ δ' ἀναλάβωμεν· ἀναλαβόντες δὲ μερισώμεθα εἰς δύο τὸ σύμπαν. ΣΩ. Λέγεις δ' αὐτοῖν ἀναληπτέον εἶναι πότερον; ΞΕ. Πάντως που τὸ περὶ τὰ ζῶα ἐπιτακτικόν. οὐ γὰρ δή τό γε τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης ἐστί ποτε τῶν ἀψύχων ἐπιστατοῦν, οἷον ἀρχιτεκτονικόν· ἀλλὰ γενναιότερον ἐν τοῖς ζώοις, καὶ περὶ αὐτὰ ταῦτα τὴν δύναμιν ἀεὶ κεκτημένον. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Τήν γε μὴν τῶν ζώων γένεσιν καὶ τροφὴν, τὴν μέν τις ἂν ἴδοι μονοτροφίαν οὖσαν, τὴν δὲ, κοινὴν τῶν ἐν ταῖς ἀγέλαις θρεμμάτων ἐπιμέλειαν. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ἀλλ' οὐ μὴν τόν γε πολιτικὸν εὑρήσομεν ἰδιοτρόφον, ὥσπερ βοηλάτην, ἤ τινα ἱπποκόμον, ἀλλ' ἱπποφορβῷ τε καὶ βουφορβῷ μᾶλλον προσεοικότα. ΣΩ. Φαίνεταί γε δὴ ῥηθὲν νῦν. ΞΕ. Πότερον οὖν τῆς ζωοτροφίας τὴν τῶν ξυμπόλλων κοινὴν τροφὴν, ἀγελαιοτροφίαν ἢ κοινοτροφικήν τινα ὀνομάζωμεν; ΣΩ. Ὁπότερον ἂν ἐν τῷ λόγῳ συμβαίνοι. ΞΕΝ. Καλῶς γε, ὦ Σώκρατες. κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. νῦν δὲ τοῦτο μὲν καθάπερ διακελεύῃ ποιητέον· τὴν δὲ ἀγελαιοτροφικὴν ἆρ' ἐννοεῖς πῇ τις διδύμην ἀποφήνας, τὸ ζητούμενον ἐν διπλασίοις τὰ νῦν, ἐν τοῖς ἡμίσεσιν εἰς τότε ποιήσει ζητεῖσθαι; ΣΩ. Προθυμήσομαι. καί μοι δοκεῖ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἑτέρα τις εἶναι, τῶν δ' αὖ θηρίων ἄλλη τροφή. ΞΕΝ. Παντάπασί γε προθυμότατα καὶ ἀνδρειότατα διῄρηται. μὴ μέντοι τοῦτό γε εἰσαῦθις κατὰ δύναμιν πάσχωμεν. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Μὴ σμικρὸν μόριον ἓν πρὸς πολλὰ καὶ μεγάλα ἀφαιρῶμεν, μηδὲ εἴδους χωρίς· ἀλλὰ τὸ μέρος, ἅμα εἶδος ἐχέτω. κάλλιστον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων εὐθὺς διαχωρίζειν τὸ ζητούμενον, ἂν ὀρθῶς ἔχῃ, καθάπερ ὀλίγον σὺ πρότερον οἰηθεὶς ἔχειν τὴν διαίρεσιν, ἐπέσπευσας τὸν λόγον, ἰδὼν ἐπ' ἀνθρώπους πορευόμενον. ἀλλὰ γὰρ, ὦ φίλε, λεπτουργεῖν οὐκ ἀσφαλές· διὰ μέσων δὲ ἀσφαλέστερον ἰέναι τέμνοντας· καὶ μᾶλλον ἰδέαις ἄν τις προστυγχάνει. τοῦτο δὲ διαφέρει τὸ πᾶν πρὸς τὰς ζητήσεις. ΣΩΚ. Πῶς, ὦ ξένε, λέγεις τοῦτο; ΞΕ. Πειρατέον ἔτι σαφέστερον

A HOS. Etenim architectus nullus manuū miniſterio vtitur, ſed vtentibus præſidet. SOCR. Ita eſt. HOSP. Dum iudicium adhibet, non miniſterium. SOC. Id quoque verum. HOSP. Iure igitur ſpeculandi ſcientiæ particeps eſt dicendus. SOCR. Et maximè quidem. HOSP. Hoc, vt arbitror, ad iudicem pertinet non ad finem venire, & mox diſcedere, quemadmodum computator ille, ſed incumbere, operariiſque ſingulis operam accommodam mandare, quouſque quod eſt imperatū, abſoluerint. SOCR. Probè. HOS. Nónne ſpeculatrices omnes hæ ſunt & quotcunque ſcientiam computandi ſequuntur? iudicio autem
B & imperio genera hæc inter ſe duo differunt? SOCR. Apparent. HOSP. Quocirca ſi vniuerſam contemplationem in duo diſtribuamus, partémque vnam iudicio, imperio alteram aſſignemus, rectè forſitan diſtribuiſſe putabimus. SOCR. Rectè nimirum, vt mea fert opinio. HOSP. Qui communiter tractant aliquid, ſatisfactum ſibi inuicem arbitrantur, ſi quandò conſenſerint. SOC. Quídni? HOS. Quouſque igitur in hoc cōcordes ſimus, aliorum opiniones prætermittendæ. SOCR. Penitus. HOSP. Dic age qua in arte harum regium hominem ponere decet. Nunquid in iudiciaria, tanquam ſpectatorem quē-
C dam? An in imperatoria potius dominum? SOCRA. In hac ipſa potius. HOSP. Videndum præterea ſiquam imperatoria diſtinctionem admittit. Mihique ita videtur. Quo differt caupo ab illo qui proprium opus vendit, eo rex à præcone. SO. Quo pacto? HOS. Caupones aliorum opera prius vendita ſuſcipientes ipſi rurſus vendunt. SOC. Verum. HOS. Haud ſecus præconicum genus ſententiam alterius mandatam ſibi, aliis mandat. SOCR. Sic eſt. HOS. An miſcebimus facultatem regiam interpretatoriæ, præceptoriæ, vaticinio atque præconio aliiſque per multis eiuſdem generis artibus, quæ omnes imperitant? An vis potius ſecundum ſuperiorem comparationem nomen quoque
D per comparationem aliquam machinemur, quandoquidem genus eorum qui ſua ipſi præcipiunt, fermè nomine caret: atque ita hæc partiamur, vt regium genus in eorum numero, qui ſua mandant, ponamus, omiſſis aliis omnibus, quibus alius quiuis nomen vt lubet, imponat? Principis quippe gratia non ſubditi ſermo nobis eſt inſtitutus. SOCR. Nempe. HOS. Poſtquam igitur ſatis hoc ab illis eſt diſtinctum, & ab alieno ad proprium redactum, rurſus eſt diuidendum, ſi quam modò partitionem quæ nos admittet, in ipſo comperimus. SOC. Valde. HOS. Atqui inueniri poſſe videtur. Me igitur ſequere diuidendo. SOC.
E Quò ſequar? HOSP. Quicunque præſident imperando, idcirco vt aliquid fiat, imperant. SOC. Proculdubio. HOS. Etenim genita omnia bifariam partiri, haud multum difficile. SOC. Qua ratione? HOS. Partim animata ſunt, partim inanimata. SOCR. Conſtat. HOS. Si in membra hæc ſecare ſpeculatricis facultatis partem imperatoriam volumus, ſecemus. SOCR. In quæ? HOS. Pars eius in generatione inanimatorum ponatur, pars in generatione animatorum. Atque ita totum in duo ſecabitur. SOC. Reuera. HOSP. Partem vnam mittamus, alteram reſumentes, eámque vniuerſam in duo iterum diuidamus. SOCRA. Vtram illarum reſumendam cenſes? HOSP. Eam quæ circa animalia imperat. Neque enim regia maieſtas non animatis inſtar archi-
F tecturæ præſidet, ſed generoſius animantibus, eiúſque poteſtas circa iſta verſatur. SOC. Optimè. HOS. Circa generationē nutritionémque animalium cura duplex inuenitur. Animalis cuiuſdam vnius hæc. Gregis totius illa. SOC. Rectè. HOS. Ciuilis autem non priuatim vnicíque curam gerit, quemadmodū qui bouem agitat, vel miniſter, qui ſternit equum, ſed illius vicem gerit, qui equos, aut boues paſcit. SOC. Verum eſſe videtur, quod nunc eſt dictum. HOS. Vtrum ex animalium nutritione illam, quæ gregatim ea nutrit, gregis nutritionē, an cōmunē nutritionem vocamus? SO. Vtrunque vſurpari loquēdo cōtingit. HOS. Egregiè, Socrates, reſpōdiſti: ac ſi verborū curioſitatem vitabis, euades in ſenectute admodum ſapiētior. Itaque in præ-
G ſentia, vt iubes, agendū. Sed nūquid vides quo pacto quis gregis nutritionem geminam oſtendens efficiat vt quod in vtraque ad id quod nūc propoſitū eſt, inueſtigabitur, in altera deinde perquiratur? SO. Annitar equidem, & iam mihi videtur, vnam communem hominū, alteram brutorū eſſe cuſtodiā. HO. Promptè omnino ac fortiter diſcreuiſti. Cauendū pro viribus tamen, ne poſthac nobis id accidat. SO. Quid cauendū mones? HOS. Ne vnā exiguam particulam aduerſus amplas plurimáſq. ſecernamus, neque illam abſque ſpecie capiamus, ſed pars illa ſimul ſpeciem habeat. Pulcherrimū nanque eſt, quod quæritur ab aliis ſtatim diſcernere, ſi modò rectè id fiat, quemadmodū ipſe paulò antè de diuidēdo iudicans, diuidere properaſti, ſermonem videns altero membro ad homines declinantē. Cæterum haud ſatis, amice, tutum eſt ad extremum nimiſque tenuiter omnia proſequi. Præſtat autem per media progredi partiendo. ſic enim facilius meliúſque ideas inuenimus. Hoc autem ad illa, quæ perquiruntur, totum refert. SOC. Qua ratione id ais Hoſpes? HOSP. Conandū ob ingenij tui beneuolētiam

Euitanda curioſitas verborū.

vt clarius explicetur. In præſentia quidem hoc quod propoſitum eſt, declarare ita, vt nihil deſit, impoſſibile eſt. ſed repetendum altius paulò perſpicuitatis gratia fuerit. SO. Quid igitur in hac noſtra partitione culpas? HOS. Tale quiddā: ſi quis humanum genus in duo ſecare contendens, perinde partiatur, ac multi noſtrûm partiuntur. hi ſanè Græcorum genus tanquam vnum à cæteris omnibus ſeparant. Cunctos enim alios homines innumerabiles, & nulla inter ſe vitę ſermoniſque cōmunione deuinctos, barbarico nomine ſignant, & ob hanc vnam appellationem genus quoque vnum vniuerſum hoc arbitrantur. Simile eſſet præterea, ſi quis numerū in duo diuidere volens, decem millia ſeorſum ab aliis caperet, vt ſpeciem vnam: reliquos inſuper vno quodam impoſito illis nomine, vt vnum genus poneret. Rectius autem & per ſpecies magis ac per duo membra diuiſio fieret, ſi quis numerum quidem per par, & impar, hominúmue genus per marem fœminámq; diuideret: Lydos autem & Phrygas, aut alios quoſdam, tunc à cunctis aliis ſegregaret, cùm & ſpes, & facultas ſibi deeſſet generis inueniendi ſimul ac partis, vtrunque eorum, quę ſint diſſecta. S. Scitè loqueris Hoſpes. At illud qua ratione planiùs intelligi poſſet, oſtende, non idem, ſed aliud eſſe partem atque genus. HOS. O virorum optime Socrates, haud leue quid poſtulas. Longius modò, quàm decet ab inſtituto digreſſi ſumus. Tu verò vlterius etiam peruagari iubes. Nunc porrò, vt decens eſt, illuc vnde diſceſſit, reflectatur oratio. Ad hæc aliàs otium nacti, quaſi per quædam veſtigia diuertemus. Veruntamen diligenter hoc cauebis, ô Socrates, ne putes certū quiddam de hoc ex me audiuiſſe. SO. Quo de? HOS. Inter ſe partem ſpeciémque differre. SOCRAT. Cúrnam. HOSP. Quicquid alicuius eſt ſpecies, eiuſdem pars quoque ſit neceſſe eſt, cuius ſpecies eſſe dicitur. Partem verò eſſe ſpeciem, vel ſpeciei partem, non eſt neceſſarium. hoc modo me potius, quàm illo dicere ſemper, ô Socrates, aſſere. SO. Fiet vt iubes. HOS. Poſthęc autem mihi dicas. SO. Quid? HOS. Hoc inquam, vnde huc digreſſi ſumus. Reor equidem eam ob cauſam hucuſque nos aberraſſe, quòd tu interrogatus, quæ in membra gregis nutritio diuideretur, admodum promptè reſpondiſti, duo quædam eſſe animantium genera, alterum quidem hominum, alterum verò brutorum ſimul omnium vnum. S. Verum eſt. H. Tunc ſanè mihi viſus es parte quadam ablata, reſiduum omne genus vnum animalium ob id putauiſſe ponendum, quòd vno quodam communi nomine appellare poteras omnia, dum bruta vocabas. S. Sic eſt actum. HOS. Hoc, ô omnium fortiſſime Socrates, perinde videtur eſſe, ac ſi quod aliud animal, vt grus, aut aliud tale, prudentiæ particeps, eodem quo tu pacto grues rationales vocet, ſibi ex eo placens, atque hoc quidem genus vnum aliis animantibus oppoſitum ponat, cætera verò cūcta ſimul cum hominibus complectens, genus alterum bruta vocet. Conemur itaque nos ab omnibus huiuſcemodi erroribus declinare. S. Qua via? HOS. Non animalium genus vniuerſum diuidentes, quo minus in his delinquamus. S. Neq; enim oportet. H. Atque ita ſuprà deliquimus. S. Qui? H. Partē illam contemplatricis ſcientiæ, quæ ad imperandū ſpectat, eius generis eſſe conſtitit, quod animalia curat, animalia videlicet gregabilia. Nónne? SO. Ita certè. HOS. Quare tunc quoque omne animalium genus inferum, & manſuetum eſt diſtinctum. Quæ enim ſic natura inſtituta ſunt, vt manſueſcere poſſint, cicuria appellata ſunt, cætera verò ſylueſtria. SO. Egregiè. HOS. Scientia verò illa quam quærimus, in domeſticis eſt, & erat, & circa genus animalium ſociabile quærenda videtur. S. Sanè. H. Ergo ne ad cuncta ſimul reſpiciendo, vti tunc, diuidamus, neque in partiendo nimium properemus, vt repentè ciuilem ſcientiam cōprehēdamus. Nam nimia feſtinatio fecit, vt illud quod prouerbio fertur, nunc nobis contingeret. S. Quidnam? H. Vt cùm nimis in diuiſione properauerimus, tardius abſoluamus. S. Et meritò quidem, Hoſpes, id egit. H. De his quidem ita. Rurſus autē ab initio cōmunē nutritionem animalium diuidere conemur. fortè nanque quod tu vehementer affectas, ſermo ipſe gradatim ad finem ſuum deductus, clarius demonſtrabit. Reſponde ad hoc. S. Ad quid reſpondeam? H. Hoc forſitan è multis audiſti, neque enim arbitror interfuiſſe te his, qui circa Nilum piſces ipſos manſuefaciunt, aut circa regios lacus. Sed quod circa fontes fit, fortaſſis ipſe vidiſti. SOC. Et hæc ipſe vidi, & illa ex multis audiui. HOS. Quinetiam quod quidam greges anſerum, & gruum paſcant, etſi nunquam in agris Theſſalicis es verſatus, audiſti tamen, & credis. S. Proculdubio. H. Hæc abs te ideo ſciſcitatus ſum, quia animalium illa quæ gregatim fit cuſtodia, partim aquaticorum, partim terrenorum eſſe videtur. SOCRAT. Eſt profectò. HOSP. Conſentis gregis cuſtodiam ſic eſſe bifariam diſtinguendam, vt partim humida, partim ſicca animalia nutriat? SOCRAT. Conſentio equidem. HOSP. Vtram verò illarum regia reſpiciat diligentia, nullus quæret. nam nemini dubium. SOCRAT. Nemini. HOSP. Vnuſquiſque enim præcipuè aridorum nutritionem diſtinguet. SOCRAT. Quæ in membra? HOSP. In volantium gradientiúmve cuſtodiam.

Quæ differentia inter partem & ſpeciem

Prouerbium.

Circa Nilum piſces manſueſieri.

A φράζειν, ἀνοίᾳ τῆς σῆς φύσεως, ὦ Σώκρατες. ἐν τῷ μὲν οὖν παρεστηκότι τὰ νῦν δηλῶσαι μηδὲν ἐνδεῶς, ἀδύνατον· ἐπιχειρητέον δέ τι καὶ σμικρῷ πλέον αὐτὸ προσαγαγεῖν εἰς τὸ πρόσθεν, σαφηνείας ἕνεκα. Σ. Ποῖον οὖν φράζεις διαιρουμένους ἡμᾶς οὐκ ὀρθῶς ἄρτι δρᾶν; ΞΕ. Τοιόνδε, οἷον εἴ τις τἀνθρώπινον ἐπιχειρήσας δίχα διελέσθαι γένος, διαιροῖ καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἐνθάδε διανέμουσι, τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ὡς ἓν ἀπὸ πάντων ἀφαιροῦντες χωρίς· σύμπασι δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἀπείροις οὖσι καὶ ἀμίκτοις καὶ ἀσυμφώνοις πρὸς ἄλληλα, βάρβαρον μιᾷ κλήσει προσειπόντες αὐτό, διὰ ταύτην τὴν μίαν κλῆσιν, καὶ γένος ἓν αὐτὸ εἶναι προσδοκῶσιν. ἢ τὸν ἀριθμόν τις αὖ νομίζοι κατ' εἴδη δύο διαιρεῖν, μυριάδα ἀποτεμνόμενος
B ἀπὸ πάντων, ὡς ἓν εἶδος ἀποχωρίζων, καὶ τῷ λοιπῷ δὴ παντὶ θέμενος ἓν ὄνομα, διὰ τὴν κλῆσιν αὖ καὶ τοῦτ' ἀξιοῖ γένος ἐκείνου χωρὶς ἕτερον ἓν γίγνεσθαι. κάλλιον δέ που καὶ μᾶλλον κατ' εἴδη καὶ δίχα διαιροῖτ' ἄν, εἰ τὸν μὲν ἀριθμὸν ἀρτίῳ καὶ περιττῷ τις τέμνοι, τὸ δὲ αὖ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἄρρενι καὶ θήλει· Λυδοὺς δέ, ἢ Φρύγας, ἤ τινας ἑτέρους πρὸς ἅπαντας τάττων ἀποσχίζοι τότε, ἡνίκα ἀποροῖ γένος ἅμα καὶ μέρος εὑρίσκειν ἑκάτερον τῶν σχισθέντων. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο αὐτό, ὦ ξένε, πῶς ἄν τις γένος καὶ μέρος ἐναργέστερον γνοίη ὡς οὐ ταυτόν ἐστιν, ἀλλ' ἕτερον ἀλλήλοιν. ΞΕ. Ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν οὐ φαῦλον προστάττεις Σώ-
C κρατες. ἡμεῖς μὲν καὶ νῦν μακρότερον τοῦ δέοντος ἀπὸ τοῦ προτεθέντος λόγου πεπλανήμεθα, σὺ δὲ ἔτι πλέον ἡμᾶς κελεύεις πλανηθῆναι. νῦν μὲν οὖν, ὥσπερ εἰκός, ἐπανίωμεν πάλιν· ταῦτα δὲ εἰσαῦθις κατὰ σχολὴν καθάπερ ἰχνεύοντες μέτιμεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γε αὖ παντάπασι φύλαξαι, μή ποτε παρ' ἐμοῦ δόξῃς αὐτὸ ἐναργῶς διωρισμένον ἀκηκοέναι. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Εἶδός τε καὶ μέρος, ἕτερον ἀλλήλων εἶναι. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Ὡς εἶδος μὲν ὅταν ᾖ του, καὶ μέρος ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι τοῦ πράγματος ὅτου περ ἂν εἶδος λέγηται· μέρος δέ, εἶδος, οὐδεμία ἀνάγκη. ταύτῃ με ἢ 'κείνῃ μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, ἀεὶ φάθι λέγειν. ΣΩ.
D Ταῦτ' ἔσται. ΞΕ. Φράσον δή μοι τὸ μετὰ τοῦτο. ΣΩ. Ποῖον; ΞΕ. Τὸ τῆς ἀποπλανήσεως ὁπόθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν. οἶμαι μὲν γὰρ μάλιστα, ὅθεν ἐρωτηθεὶς σὺ τὴν ἀγελαιοτροφίαν ὅπῃ διαιρετέον, εἶπες μάλα προθύμως δύ' εἶναι ζώων γένη· τὸ μέν, ἀνθρώπινον· ἕτερον δέ, τῶν ἄλλων ξυμπάντων θηρίων ἕν. ΣΩ. Ἀληθῆ. ΞΕ. Καί μοιγε δὴ τότ' ἐφάνης, μέρος ἀφαιρῶν, ἡγεῖσθαι καταλιπεῖν τὸ λοιπὸν αὖ πάντων γένος ἕν· ὅτι πᾶσι ταυτὸν ἐπονομάζειν εἶχες ὄνομα, θηρία καλέσας. ΣΩΚ. Ἦν καὶ ταῦτα οὕτω. ΞΕ. Τὸ δέ γε, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, τάχ' ἄν, εἴ που φρόνιμόν ἐστί τι ζῶον ἕτερον, οἷον δοκεῖ τὸ τῶν γεράνων, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὃ κατὰ ταὐτὰ ἴσως διονομάζει, καθάπερ καὶ σύ, γεράνους μὲν ἓν γένος ἀντιτιθὲν τοῖς
E ἄλλοις ζώοις, καὶ σεμνῦνον αὐτὸ ἑαυτό· τὰ δὲ ἄλλα μετὰ τῶν ἀνθρώπων ξυλλαβὸν εἰς ταυτό, οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἴσως θηρία προσείποι. πειραθῶμεν οὖν ἡμεῖς ἐξευλαβεῖσθαι πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτα. Σ. Πῶς; ΞΕΝ. Μὴ πᾶν τὸ ζώων γένος διαιρούμενοι, ἵνα ἧττον αὐτὰ πάσχωμεν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐδὲν γὰρ δεῖ. ΞΕ. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τότε ἡμαρτάνετο ταύτῃ. ΣΩΚ. Τί δή; ΞΕ. Τῆς γνωστικῆς ὅσον ἐπιτακτικὸν ἡμῖν μέρος, ἦν που τοῦ ζωοτροφικοῦ γένους, ἀγελαίων μὴν ζώων. ἦ γάρ; ΣΩΚ. Ναί. ΞΕ. Διῄρητο τοίνυν ἤδη καὶ τότε ξύμπαν τὸ ζῶον τῷ τιθασῷ καὶ ἀγρίῳ. τὰ μὲν γὰρ ἔχοντα τιθασεύεσθαι φύσιν ἥμερα προσείρηται· τὰ δὲ μὴ ἔχοντα, ἄγρια.
F ΣΩΚΡ. Καλῶς. ΞΕΝ. Ἣν δέ γε θηρεύομεν ἐπιστήμην, ἐν τοῖς ἡμέροις ἦν τε καὶ ἔστιν· ἐπὶ τοῖς ἀγελαίοις μὴν ζητητέα θρέμμασι. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Μὴ τοίνυν διαιρώμεθα, ὥσπερ τότε, πρὸς ἅπαντα ἀποβλέψαντες, μηδὲ σπεύσαντες· ἵνα δὴ ταχὺ γενώμεθα πρὸς τῇ πολιτικῇ. πεποίηκε γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος.
Σ. Ποῖον; Ξ. Οὐχ ἡσυχῇ διαιροῦντας, ἡνυκέναι βραδύτερον. Σ. Καὶ καλῶς γε, ὦ ξένε, πεποίηκε. ΞΕ. Ταῦτ' ἔστω. πάλιν δ' οὖν ἐξ ἀρχῆς τὴν κοινοτροφικὴν πειρώμεθα διαιρεῖν. ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο ὃ σὺ προθυμῇ διαπεραινόμενος ὁ λόγος αὐτός σοι κάλλιον μηνύσει. καί μοι φρά-
G ζε. ΣΩΚ. Ποῖον δή; ΞΕΝ. Τόδε τινῶν πολλάκις ἄρα διακήκοας. οὐ γὰρ δὴ προστυχής γε αὐτὸς οἶδ' ὅτι γέγονας ταῖς ἐν τῷ Νείλῳ τιθασσείαις τῶν ἰχθύων, καὶ τῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς λίμναις. ἐν μὲν γὰρ κρήναις τάχ' ἂν ἴσως εἴης ᾐσθημένος. Σ. Πάνυ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεθέαμαι, κἀκεῖνα πολλῶν ἀκήκοα. Ξ. Καὶ μὴν χηνοβοτίας γε καὶ γερανοβοτίας, εἰ καὶ μὴ πεπλάνησαι περὶ τὰ Θετταλικὰ πεδία, πέπυσαι γοῦν καὶ πιστεύεις εἶναι. Σ. Τί μήν; Ξ. Τοῦδ' ἕνεκά τοι πάντα ἠρώτησα ταῦτα, διότι τῆς τῶν ἀγελαίων τροφῆς ἔστι μὲν ἔνυδρον, ἔστι δὲ καὶ ξηροβατικόν. Σ. Ἔστι γὰρ οὖν. Ξ. Ἆρ' οὖν καί σοι ξυνδοκεῖ ταύτῃ δεῖν διχάζειν τὴν κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ἑκατέρῳ τούτων τὸ μέρος αὐτῆς ἐπινέμοντας ἑκάτερον; τὸ μὲν ἕτερον, ὑγροτροφικὸν ὀνομάζοντας, τὸ δ' ἕτερον, ξηροτροφικόν; ΣΩΚΡΑΤ. Ἔμοιγε. ΞΕΝ. Καὶ μὴν καὶ τὸ βασιλικὸν οὕτως οὐ ζητή-
H σομεν ὁποτέρας ἐστὶ τῆς τέχνης. δῆλον δὴ γὰρ παντί. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Πᾶς μὲν δὴ τό γε ξηροτροφικὸν τῆς ἀγελαιοτροφίας διέλοιτ' ἂν φῦλον. ΣΩΚΡΑΤ. Πῶς; ΞΕΝ. Τῷ πτηνῷ τε καὶ πεζῷ διορισάμενος,

ΣΩ. Ἀληθέστατα. ΞΕ. Τί δέ; τὸ πολιτικόν, ὥσπερ τὸ πεζὸν, ζητητέον; ἢ οὐκ οἴει καὶ τὸν ἀφρονέστατον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δοξάζειν οὕτω; ΣΩ. Ἔγωγε. ΞΕ. Τὴν δὲ πεζονομικὴν, καθάπερ ἄρτιον ἀριθμὸν, δεῖ τεμνομένην δίχα ἀποφαίνειν. ΣΩ. Δῆλον. ΞΕ. Καὶ μὴν ἐφ' ὅ γε μέρος ὥρμηκεν ἡμῖν ὁ λόγος, ἐπ' ἐκεῖνο δύο τινὲ καθορᾶν ὁδὼ τεταμένα φαίνεται· τὴν μὲν, θάττω, πρὸς μέγα μέρος σμικρὸν διαιρουμένην· τὴν δὲ, ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν ἐλέγομεν, ὅτι δεῖ μεσοτομεῖν, ὡς μάλιστα τοῦτ' ἔχουσαν μᾶλλον· μακροτέραν γε μήν. ἔξεστιν οὖν, ὁποτέραν ἂν βουληθῶμεν, ταύτην πορευθῆναι. ΣΩΚ. Τί δὲ ἀμφοτέρας ἀδύνατον; ΞΕ. Ἅμα γ' ὦ θαυμαστέ. ἐν μέρει γε μὴν δῆλον ὅτι δυνατόν. ΣΩΚ. Ἐν μέρει τοίνυν ἔγωγε ἀμφοτέρας αἱροῦμαι. ΞΕΝ. Ῥᾴδιον· ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν βραχύ. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν, καὶ μεσοῦσιν ἅμα τῆς πορείας, χαλεπὸν ἂν ἦν ἡμῖν τὸ πρόσταγμα· νῦν δ' ἐπειδὴ δοκεῖ ταύτῃ, τὴν μακροτέραν προτέραν ἴωμεν. νεαλέστεροι γὰρ ὄντες, ῥᾷον αὐτὴν πορευσόμεθα. τὴν δὲ δὴ διαίρεσιν ὅρα. ΣΩ. Λέγε. ΞΕΝ. Τὰ πεζὰ ἡμῖν τῶν ἡμέρων, ὅσαπερ ἀγελαῖα, διῃρημένα ἐστὶ φύσει. ΣΩΚΡ. Τί δή; ΞΕ. Τῷ τῶν μὲν τὴν γένεσιν, ἀκέρων εἶναι, τῶν δὲ, κερασφόρειν. ΣΩΚ. Φαίνεται. ΞΕ. Τὴν δὴ πεζονομικὴν διελὼν, ἀπόδος ἑκατέρῳ τῷ μέρει, λόγῳ χρώμενος. ἂν γὰρ ὀνομάζειν αὐτὰ βουληθῇς, ἔσται σοι περιπεπλεγμένον μᾶλλον τοῦ δέοντος. ΣΩΚΡ. Πῶς οὖν χρὴ λέγειν; ΞΕΝ. Ὧδε. τῆς πεζονομικῆς ἐπιστήμης δίχα διαιρεθείσης, τὸ μόριον θάτερον ἐπὶ τῷ κερασφόρῳ μέρει τῷ τῆς ἀγέλης ἐπιτετάχθαι, τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τῷ τῆς ἀκεράτου. ΣΩΚΡ. Ταῦτ' ἔστω ταύτῃ λεχθέντα. πάντως γὰρ ἱκανῶς δεδήλωται. ΞΕ. Καὶ μὴν ὅ γε βασιλεὺς ἡμῖν αὖ καταφανὴς ὅτι κολοβῶν τινὰ ἀγέλην ἀκεράτων νομεύει. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ δῆλος; ΞΕ. Ταύτην τοίνυν καταθραύσαντες, τὸ γιγνόμενον αὐτῷ πειρώμεθα ἀποδοῦναι. ΣΩ. Πάνυ γε. ΞΕΝ. Πότερον οὖν βούλει τῷ σχιστῷ τε καὶ τῷ καλουμένῳ μώνυχι διαιρεῖν αὐτὴν, ἢ τῇ κοινογονίᾳ τε καὶ ἰδιογονίᾳ; μανθάνεις γάρ που. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ὅτι τὸ μὲν τῶν ἵππων καὶ ὄνων πέφυκεν ἐξ ἀλλήλων γεννᾶν. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τὸ δέ γε λοιπὸν ἔτι τῆς μιᾶς ἀγέλης τῶν ἡμέρων, ἀμιγὲς γένει πρὸς ἄλληλα. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τί δ' ὁ πολιτικὸς ἆρ' ἐπιμέλειαν ἔχειν φαίνεται, πότερα κοινογενοῦς φύσεως, ἤ τινος ἰδιογενοῦς; ΣΩΚΡ. Δῆλον ὅτι τῆς ἀμίκτου. ΞΕ. Ταύτην δὴ δεῖ καθάπερ τὰ ἔμπροσθεν (ὡς ἔοικεν) ἡμᾶς δίχα διαστέλλειν. ΣΩ. Δεῖ γὰρ οὖν. ΞΕ. Καὶ μὴν τό γε ζῷον, ὅσον ἥμερον καὶ ἀγελαῖον, σχεδὸν, πλὴν γενοῖν δυοῖν, πᾶν ἤδη κατακεκερμάτισται. τὸ γὰρ τῶν κυνῶν οὐκ ἐπάξιον καταριθμεῖν γένος ὡς ἐν ἀγελαίοις θρέμμασι. ΣΩ. Οὐ γὰρ οὖν· ἀλλὰ τίνι δὴ τὼ δύο διαιροῦμεν; ΞΕ. Ὧπερ καὶ δίκαιόν γε Θεαίτητόν τε καὶ σὲ διανέμειν, ἐπειδὴ γεωμετρίας ἅπτεσθον. ΣΩ. Τῷ; ΞΕ. Τῇ διαμέτρῳ δή που, καὶ πάλιν τῇ τῆς διαμέτρου διαμέτρῳ. ΣΩ. Πῶς εἶπες; ΞΕ. Ἡ φύσις ἣν τὸ γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων κέκτηται, μῶν ἄλλως πως εἰς τὴν πορείαν πέφυκεν ἢ καθάπερ ἡ διάμετρος ἡ δυνάμει δίπους; ΣΩ. Οὐκ ἄλλως. ΞΕ. Καὶ μὴν ἥ γε τοῦ λοιποῦ γένους πάλιν ἐστὶ κατὰ δύναμιν αὖ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως διάμετρος· εἴπερ δυοῖν γε ἐστὶ ποδοῖν δὶς πεφυκυῖα. ΣΩΚΡ. Πῶς δ' οὐκ ἔστι; καὶ δὴ καὶ σχεδὸν ὃ βούλει δηλοῦν, μανθάνω. ΞΕΝ. Πρὸς δὴ τούτοις, ἕτερον αὖ τι τῶν πρὸς γέλωτα εὐδοκιμησάντων ἂν, ὦ Σώκρατες, ἆρα καθορῶμεν ἡμῖν γεγονὸς ἐν τοῖς διῃρημένοις; ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Τἀνθρώπινον ἡμῶν ἅμα γένος ξυνειληχὸς καὶ ξυνδεδραμηκὸς γένει τῷ τῶν ὄντων γενναιοτάτῳ καὶ ἅμα εὐχερεστάτῳ. ΣΩΚ. Καθορῶ καὶ μάλ' ἀτόπως ξυμβαῖνον. ΞΕΝ. Τί δ' οὐκ εἰκὸς ὕστατα ἀφικνεῖσθαι τὰ βραδύτατα; ΣΩΚΡΑΤ. Ναὶ, τοῦτό γε. ΞΕΝ. Τόδε δὲ οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἔτι γελοιότερος φαίνεται ὁ βασιλεὺς, μετὰ τῆς ἀγέλης ξυνδιαθέων, καὶ ξύνδρομα πεπορευμένος, τῷ τῶν ἀνδρῶν αὖ πρὸς τὸν εὐχερῆ βίον ἄριστα γεγυμνασμένῳ. ΣΩΚΡΑΤ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕΝ. Νῦν γὰρ, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνό ἐστι καταφανὲς μᾶλλον τὸ ῥηθὲν τότ' ἐν τῇ περὶ τὸν σοφιστὴν ζητήσει. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Ὅτι τῇ τοιᾷδε μεθόδῳ τῶν λόγων οὔτε σεμνοτέρου μᾶλλον ἐμέλησεν, ἢ μὴ, τόν τε σμικρότερον οὐδὲν ἠτίμακε πρὸ τοῦ μείζονος· ἀεὶ δὲ καθ' αὑτὴν περαίνει τἀληθέστατον. ΣΩ. Ἔοικε. ΞΕΝ. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, ἵνα μὴ μέμψῃς, ἐρωτήσας τὴν βραχυτέραν ὁδὸν ἥτις τότε ἦν, ἐπὶ τὸν τοῦ βασιλέως ὅρον αὐτός σοι πρότερον ἔλθω. ΣΩΚ. Σφόδρα γε. ΞΕ. Λέγω δὴ δεῖν τότε εὐθὺς τὸ πεζὸν τῷ δίποδι πρὸς τετράπουν γένος διανεῖμαι· κατιδόντα δὲ τἀνθρώπινον ἔτι μόνῳ τῷ πτηνῷ ξυνειληχὸς τὴν δίποδα ἀγέλην, πάλιν τῷ ψιλῷ καὶ τῷ πτεροφυεῖ τέμνειν. τμηθείσης δὲ αὐτῆς, καὶ τότ' ἤδη τῆς ἀνθρωπονομικῆς δηλωθείσης τέχνης, φέροντα τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν, οἷον ἡνίοχον, εἰς αὐτὴν ἐνστήσαντα παραδοῦναι τὰς τῆς πόλεως ἡνίας, ὡς οἰκείας αὐτῷ ταύτης οὔσης τῆς ἐπιστήμης. ΣΩ. Καλῶς, καὶ καθάπερ εἰ χρέος ἀποδέδωκάς μοι τὸν λόγον, προσθεὶς τὴν ἐκτροπὴν, οἷον τόκον, καὶ ἀναπληρώσας αὐτόν. ΞΕ. Φέρε δὴ, καὶ ξυνείρωμεν, ἐπανελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μέχρι τῆς τελευτῆς, τὸν λόγον τοῦ ὀνόματος τοῦ τῆς πολιτικῆς τέχνης. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Τῆς γνωστικῆς τοίνυν ἐπιστήμης ἡμῖν ἦν κατ' ἀρχὰς μέρος, ἐπιτακτικόν· τούτου δ' ἀπεικασθὲν τὸ μόριον, αὐτεπιτακτικὸν ἐρρήθη. ζῳοτροφικὴ δὲ πάλιν αὐτεπιτακτικῆς οὐ τὸ σμικρότατον τῶν γενῶν, ἀπεσχίζετο· καὶ ζῳοτροφικῆς εἶδος,

A soc. Sic veritas habet. hos. Quòd ciuilis facultas circa illa, quæ gradiuntur, duntaxat verſetur, vel ſtolidiſſimus quiſque, vt ita dixerim, animaduerteret. soc. Abſque controuerſia. hos. Greſſibilis præterea generis alimoniam, paris inſtar numeri in duo quædam partiri debemus. soc. Patet. hos. Illuc porrò quò ſermo noſter tēdit, gemini calles dūcere nos poſſe videntur. Alter quidem breui quodam tramite, dū anguſtam particulam ab ampla ſecernit. Alter verò longiori ambitu, dum præceptum illud ſeruat antea dictum, vt per media diuiſio fiat, licet vtrum volumus, ingredi. s. An per vtrunque proficiſci non licet? h. Non ſimul ô mirifice adoleſcens, ſed ſeorſim licet. s. Vtrunque ergo ſeorſim cupiam. h. Facile id quidem, cùm exiguum ſit quod reſtat. Sanè in principio medióve itinere durum hoc nobis præceptum fuiſſet. Nunc autē poſtquam ita videtur, longiorem prius viam ingrediamur. Nam cùm non ita pridem aggreſſi rem ſimus, iter longum leuius peragemus. Diſtinctionem ita hanc vide. so. Dic modò. h. Quā gradientium, manſuetorúmque, & gregatilium genus in partes duas ſecundum naturam diuiſum eſt. s. Quare? hos. Cornibus munitum, & cornibus carens. s. Apparet. hos. Curam gradientium diuidens, vtriuſque partis conditionē ſermone deſcribe. Nam ſi nominare ipſa volueris, rem nimis circumplicabis. s. Quemadmodum ergo dicendum cenſes? hos. Ita. Cùm gradientium cura bifariam diſtincta ſit, hoc in cornifera gregis parte eſt, illud in non cornifera. so. Sic iſta ſint dicta, nam ſatis oſtenſa ſunt. hos. Conſtat itaque regem, gregis cuiuſdam cornibus carentis paſtorem eſſe. so. Conſtat ſanè. hos. Hanc itaque diſcerpentes, quod ab ipſo agitur, exhibere conemur. soc. Omnino. hos. Vtrum placet ipſam ſolidipedum differentia fiſſiliúmque diuidere? an potius generatione propria hac, illa communi? Intelligis enim. soc. Quid? hos. Quòd equorum, & aſinorum genus inter ſe promiſcuè generat. soc. Nempe. hos. Reliqua verò domeſtica, & ſocialis generis animalia, ſine aliena commixtione, propria tantum ex ſpecie procreant. socr. Perſpicuum cuique. hos. Ciuilis itaque diſciplina nunquid promiſcuæ generationis animalia, an ſimplicis curat? soc. Immixtæ ac ſimplicis proculdubio. hos. Hanc vtique animantium naturam quemadmodum in ſuperioribus hucuſque ſeruauimus, gemina per membra ſecare debemus. s. Decet. hos. Enimuerò totum hoc animalis genus domeſtici gregaliſque, quod cicur vocant, generibus duobus exceptis, iam diſcreuimus. Genus porrò canum inter gregabilia pecora numerare non decet. s. Non certè. ſed quo pacto hæc duo diuidemus? hos. Hoc inquam, quo te ac Theætetum diſtribuere decet, quandoquidem in geometria verſati eſtis: Diametro ſcilicet, & diametri rurſus diametro. s. Quì iſthuc ais? hosp. Nunquid aliter generis humani conditio ad progreſſum natura inſtituta eſt, quàm diametrus potentia bipes? so. Haud aliter. hos. Reliqui ſanè conditio generis rurſus ſecundum potentiam noſtræ potentiæ eſt diametrus, quippe cùm his duobus ſit pedibus conſtituta. soc. Nihil obſtat quo minus ſit huiuſmodi. Ac penè iam quod oſtēdere vis, intelligo. hos. Cernimus quid inſuper riſu dignum, ô Socrates, nobis in ſuperiori diuiſione contigerit? so. Quídnam? hos. Genus hominum commixtum, vnáque cum genere generoſiſſimo omnium atque facilimo currens. soc. Cerno, & quidem clarè, quàm ſit abſurdum. h. An non conueniens eſt, quæ tardiſſima ſunt, nouiſſima peruenire? s. Conſentaneū. h. Iſtud autem nequaquam aduertimus, quòd magis ridiculus rex apparet, vnà cum grege hominum diſcurrens, curſúmque cum illo peragens, optimè omnium ad vitę facilitatem exercitato? s. Omnino quidem. h. Nunc illud liquidò patet, ô Socrates, quòd in ſophiſtæ inquiſitione eſt dictum. s. Quid iſtud? hos. Quod in huiuſmodi diſputandi ratione methodica non magis venuſtum, quàm inuenuſtum curat, nec pluris breuiorem, quàm longiorem viam facit, ſolùm autem quod eſt veriſſimū tranſigit. so. Videtur. hos. Poſt hoc ne me præuenias, de via ad regis definitionem conſtituendam breuiori percontans, vltrò ingredior. soc. Omnino. hos. Dico igitur oportuiſſe ſuprà, greſſibile animal in bipes, & quadrupes diſtribuere: cúmque homo tunc ſolo cum volatili ſupereſſet, rurſus genus ipſum bipes in nudum impluméque, & pennigerū diuidere: hac diſtinctione peracta, artéque hominū nutrice, & conſeruatrice monſtrata, ciuilem iam & regium virum ipſi inſtar aurigæ præficere, eíque ciuitatis habenas gubernaculáque tribuere, quaſi ſcientia hęc illius ſit propria. s. Optimè tu quidē & tanquam debitum mihi hanc orationē perſoluiſti, digreſſione ipſa fœnoris loco adiecta, ac penitus adimpleta. h. Age itaque à principio ad finem ſermonem de ciuilis artis nomine colligamus. s. Prorſus. h. Scientiæ igitur illius quę in contemplando verſatur, pars vna imperandi peritia eſt, huic ſubiecta eſt facultas illa, quæ per ſe ſuáq. ſponte imperat: huic mēbrū haud ſanè exiguum animaliū nutricatio: huic itē, gregis alimonia,

Generatio promiſcua & ſimplex.

huic animalium denique gradientium alimonia, huic rurſus ſpecies illa, quæ animalia cornibus carētia paſcit. Eius partem, vt minimum triplicem complecti neceſſe eſt, ſi quis vno nomine comprehendere velit, immixti generis paſcendi ſcientiam vocans. Cuius portio ex bipedum grege homines duntaxat paſcens, illa ipſa quam quærimus, imperatoria facultas eſt, quam regiam, & ciuilem pariter nominamus. SOC. Prorſus. HOS. Probè igitur putas, ô Socrates, à nobis, quemadmodum iam dixiſti, actum eſt? SOC. Qua de re? HOS. Quod propoſuimus, ſufficientérne abſolutum ſit? An in quæſtione hoc maximè prætermiſſum quod deſcripſimus quodāmodo, nondum tamen penitus definiuimus? S. Quomodo iſtud ais? H. Conabor quod ſentio, planius explicare. SO. Dic iam. HOS. Cùm multas paſtorum facultates eſſe conſtiterit, vna quædam illarum vniúſque cuſtodia gregis, ciuilis ipſa diſciplina viſa eſt. SO. Profectò. HOS. Hanc neque equorum, neque aliorum etiam brutorum, ſed hominum tantum in commune eſſe nutritionem oſtendimus. SOC. Id quoque. HOS. Paſtorum itaque omnium, & regum differentiam propriam videamus. SOC. Quā? HOS. Si quis fortè alterius artis nomen habens, gregis humani in commune nutritionem ſibi vendicet, quid dicendum? S. Qua ratione inquis? H. Si mercatores inquam, agricultores, & coqui, gymnaſtici inſuper ac medici, aduerſus paſtores quos politicos appellauimus, ſurgerent, aſſererentq́ ſe eſſe paſtores illos hominum: quippe qui victum non plebi ſolum, verumetiam regibus magiſtratibúſque ſuppeditet. S. An non vera dicerent? H. Fortè. & hoc vtique conſideremus. ſcimus enim quòd cum bubulco de his nemo certat: ipſe enim ſine controuerſia armēti paſtor eſt, qui boues curat, ipſe medicus, ipſe pronubus, & ſolus peritus artis obſtetriciæ quæ ad naſcentium partus fœtúſque pertinent. Præterea nemo melius iocis, & muſica armentum, quantum natura horum capax eſt, oblectat, trahit & mulcet, ſiue organis, ſiue ore ſolo gregis ſui muſicam tractans. Eadémque eſt de cæteris paſtoribus ratio. Nónne? S. Maximè. H. Quo pacto igitur ſermo ille de rege rectus integérque videtur, quando paſtorem illum, & nutritorem humani gregis ponimus, ſolum ipſum ab aliis ſecernentes, cū alij multi de hoc ipſo contendant? S. Nullo modo. H. An non meritò paulo antè dubitauimus, quando ſuſpicati ſumus, ne figuram quandā regis duntaxat induceremus, nondum tamen ciuilem ipſum perfectè definiremus, niſi prius illos, qui cū eo ſeſe implicant, & paſtores eſſe non minus quàm ille profitentur, comprehēdamus: & ab illis regem ſecernentes, purum illum ſeorſim oſtendamus. S. Rectè nimirum. HOS. Hoc igitur nobis, ô Socrates, agendum eſt, niſi velimus in fine ſermonis infamiam reportare. S. Atqui iſtud nequaquam expedit. HOS. Rurſus ab alio principio, alia quadam via incedendum. S. Qua? HOS. Iocum quendam interſerere his oportet, magnáque parte prolixæ fabulæ vti, & quod reſtat, vt ſuprà fecimus, exequi, partem ſemper partis ſubdiuidendo, atque ita ad ſummum quod eſt quæſitum, deducere. nónne oportet? S. Oportet ſanè. H. Sed iam fabellam, quod pueri ſolent, accipe arrectis auribus, neque enim à puerilibus annis procul abis. S. Dic, amabo. HOS. Erat igitur, & adhuc erit multa vetuſtarum rerum memoria, & inter cętera memorabile prodigium, quod circa Atrei Thyeſtiſq́. contentionem refertur. Audiſti nanque ac meminiſti quod tunc accidiſſe tradunt. S. Nunquid aureæ agnæ oſtentum dicis? HOS. Nequaquam, ſed de ortus ſolis occaſúſque, & aliarum ſtellarum mutatione. Vnde enim nunc exoriuntur, tunc occidebant, & contrà exoriebantur. Tunc verò Deus teſtimonium prębens Atreo, in hanc cœlum figurā mutauit. S. Fertur & hoc. H. Quinetiam è multis de Saturni regno audiuimus. S. Ex multis certè. H. Quid verò? nónne & priſcos illos è terra procreari, haud verò ex ſe inuicem? S. Hoc quoque in antiquis rebus commemoratur. HOS. Cuncta hæc ab eodem malo proficiſcūtur, & alia præter hæc permulta his longè mirabiliora: verùm magnitudine temporis partim deſierunt, partim abſque ordine ſparſim feruntur: malum verò illud quod horum omnium cauſa eſt, nemo vtique dixit. Nunc autem dicendum eſt, nam ad regem oſtendendum conferet. S. Pręclarè loqueris. Referas ergo, neque aliquid pretermittas. HOS. Audiui iam. Vniuerſum hoc aliàs Deus ipſe regit, agitat atque rotat: aliàs verò dimittit, cùm mundi circuitus competentia ſibi curricula tēporis expleuerunt. Mundus verò vltro ac libero tum motu contrà reflectitur. Nam & viuit, & ſapientiam ab eo, qui ab initio conſtruxit illum, eſt ſortitus. Circuitus autem neceſſario ipſi hanc ob cauſam innatus eſt. S. Quam ob cauſam inquis? HOS. Idem eſſe ſemper, & ſecundum eadem, & eodem ſe modo habere, ſolis omnium diuiniſſimis conuenit: corporis autem natura huius ordinis non eſt compos. Cæterùm id omne quod cælum mundúmque vocamus, multa quidem, & felicia munera à genitore ſuſcepit,

Fabula de hominibus terrigenis.

Cur circuitus cœlo innatus.

Conditio diuinorum.

A ἀγελαιοτροφικόν· ἀγελαιοτροφικοῦ δ' αὖ, πεζονομικόν· τοῦ δὲ πεζονομικοῦ μάλιστα ἀπετέμνετο τέχνη τῆς ἀκεράτου φύσεως θρεπτική. ταύτης δ' αὖ τὸ μέρος, οὐκ ἔλαττον τριπλοῦ, συμπλέκειν ἀναγκαῖον, ἄν εἰς ἕν τις αὐτὸ ὄνομα ξυνάγειν βουληθῇ, γενέσεως οὐ μικτοῦ νομευτικὴν ἐπιστήμην προσαγορεύων. τὸ δ' ἀπὸ τούτου τμῆμα, ἐπὶ ποίμνῃ δίποδι μέρος ἀνθρωπονομικὸν, ἔτι λειφθὲν μόνον, τοῦτ' αὐτό ἐστιν ἤδη τὸ ζητηθὲν, ἅμα βασιλικὸν ταυτὸν κληθὲν καὶ πολιτικόν. ΣΩΚΡ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕ. Ἆρά γ' ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς ἡμῖν τοῦτο, καθάπερ σὺ νῦν εἴρηκας, οὕτως ἐστὶ καὶ πεπραγμένον; ΣΩΚ. Τὸ ποῖον δή; ΞΕ. Τὸ παντάπασι καὶ

B ἱκανῶς εἰρῆσθαι τὸ προτεθέν. ἢ τοῦτ' αὐτὸ καὶ μάλιστα ἡ ζήτησις ἐλλείπει, τὸ τὸν λόγον εἰρῆσθαι μὲν πως, οὐ μὴν παντάπασί γε τελέως ἀπειργάσθαι; ΣΩΚΡ. Πῶς εἶπες; ΞΕΝ. Ἐγὼ νῶϊν πειράσομαι τοῦτ' αὐτὸ ὃ διανοοῦμαι, νῦν ἔτι μᾶλλον δηλῶσαι. ΣΩΚ. Λέγοις ἄν. ΞΕ. Οὐκοῦν τῶν νομευτικῶν ἡμῖν πολλῶν φανεισῶν ἄρτι τεχνῶν, μία τις ἦν ἡ πολιτικὴ, καὶ μιᾶς τινος ἀγέλης ἐπιμέλεια. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕ. Ταύτην δέ γε διώριζεν ὁ λόγος οὐχ ἵππων εἶναι τροφὸν, οὐδ' ἄλλων θηρίων, ἀλλ' ἀνθρώπων κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην. ΣΩΚ. Οὕτω. ΞΕ. Τὸ δὴ τῶν νομέων πάντων διάφορον καὶ τὸ τῶν βασιλέων θεασώμεθα. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ.

C Εἴ τις τῶν ἄλλων τῷ τέχνης ἄλλης ὄνομα ἔχων, κοινῇ τῆς ἀγέλης ξυντροφὸς εἶναι φησὶ καὶ προσποιεῖται. ΣΩ. Πῶς φῄς; ΞΕ. Οἷον οἱ ἔμποροι, καὶ γεωργοὶ, καὶ σιτουργοὶ πάντες, καὶ πρὸς τούτοις γυμνασταὶ, καὶ τὸ τῶν ἰατρῶν γένος, οἶσθ' ὅτι τοῖς περὶ τὰ ἀνθρώπινα νομεῦσιν, οὓς πολιτικοὺς ἐκαλέσαμεν, παντάπασι τῷ λόγῳ διαμάχοιντ' ἂν οὗτοι σύμπαντες, ὡς σφεῖς τῆς τροφῆς ἐπιμελοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης, οὐ μόνον ἀγελαίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων αὐτῶν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ἂν λέγοιεν; ΞΕ. Ἴσως. καὶ τοῦτο μὲν ἐπισκεψόμεθα. τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι τῷ βουκόλῳ γε οὐδεὶς ἀμφισβητεῖται περὶ τούτων οὐδενός· ἀλλ' αὐτὸς τῆς ἀ-

D γέλης τροφὸς ὁ βουφορβὸς, αὐτὸς ἰατρὸς, αὐτὸς οἷον νυμφευτὴς καὶ περὶ τοὺς τῶν γιγνομένων τόκους καὶ λοχείας μόνος ἐπιστήμων τῆς μαιευτικῆς. ἔτι τοίνυν παιδιᾶς καὶ μουσικῆς ἐφ' ὅσον αὐτοῦ τὰ θρέμματα φύσει μετείληφεν, οὐκ ἄλλος κρείττων παραμυθεῖσθαι καὶ κηλῶν πραΰνειν, μετά γε ὀργάνων καὶ ψιλῷ τῷ στόματι τὴν τῆς αὐτοῦ ποίμνης ἄριστα μεταχειριζόμενος μουσικήν. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων πέρι νομέων ὁ αὐτὸς τρόπος. ἢ γάρ; Σ. Ὀρθότατα. Ξ. Πῶς οὖν ἡμῖν ὁ λόγος ὀρθὸς φανεῖται καὶ ἀκέραιος ὁ περὶ τοῦ βασιλέως, ὅταν αὐτὸν νομέα καὶ τροφὸν ἀγέλης ἀνθρωπίνης φῶμεν, μόνον ἐκκρίνοντες, μυρίων ἄλλων ἀμφισβητούντων; Σ. Οὐδαμῶς. Ξ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐφοβήθημεν, ὑποπτεύσαντες μὴ λέγοντες μέν τι τυγχάνοιμεν σχῆμα βασιλικὸν, οὐ μὴν ἀπειργασμένοι γε εἶμεν πω δι' ἀκριβείας τὸν

E πολιτικὸν, ἕως ἂν τοὺς περικεχυμένους αὐτῷ, καὶ τῆς συννομικῆς αὐτῷ ἀντιποιουμένους, περιελόντες καὶ χωρίσαντες ἀπ' ἐκείνων, καθαρὸν μόνον αὐτὸν ἀποφήνωμεν. Σ. Ὀρθότατα μὲν οὖν. Ξ. Τοῦτο τοίνυν ὦ Σώκρατες ἡμῖν ποιητέον, εἰ μὴ μέλλοιμεν ἐπὶ τῷ τέλει καταισχῦναι τὸν λόγον. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν οὐδαμῶς τοῦτό γε δραστέον. Ξ. Πάλιν τοίνυν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς δεῖ καθ' ἑτέραν ὁδὸν πορευθῆναι τινά. Σ. Ποίαν δή; Ξ. Σχεδὸν παιδιὰν ἐγκερασαμένους. συχνῷ γὰρ μέρει δεῖ μεγάλου μύθου προσχρήσασθαι, καὶ τὸ λοιπὸν δὴ, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, μέρος ἀεὶ μέρους ἀφαιρουμένους, ἐπ' ἄκρον ἀφικνεῖσθαι τὸ ζητούμενον. οὐκοῦν χρή; Σ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἀλλὰ δὴ τῷ μύθῳ μου πάνυ πρόσεχε τὸν νοῦν, καθάπερ οἱ παῖδες. πάντως οὐ πολλὰ ἐκφεύγεις παιδιᾶς ἔτη. ΣΩ. Λέγοις ἄν. Ξ. Ἦν τοί-

F νυν καὶ ἔτι ἔσται τῶν πάλαι λεχθέντων πολλά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν Ἀτρέως τε καὶ Θυέστου λεχθεῖσαν ἔριν φάσμα. ἀκήκοας γάρ που καὶ ἀπομνημονεύεις ὅ φασι γενέσθαι τότε. ΣΩ. Τὸ περὶ τῆς χρυσῆς ἀρνὸς ἴσως σημεῖον φράζεις. Ξ. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ περὶ τῆς μεταβολῆς δύσεώς τε καὶ ἀνατολῆς ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων· ὡς ἄρα ὅθεν μὲν ἀνατέλλει νῦν, εἰς τοῦτον τότε τὸν τόπον ἐδύετο, ἀνέτελλε δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου. τότε δὲ δὴ μαρτυρήσας ἄρα ὁ θεὸς Ἀτρεῖ, μετέβαλεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ νῦν σχῆμα. Σ. Λέγεται γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο. Ξ. Καὶ μὴν αὖ καὶ τήν γε βασιλείαν ἣν ἦρ-

G ξε Κρόνος, πολλῶν ἀκηκόαμεν. ΣΩ. Πλείστων μὲν οὖν. Ξ. Τί δὲ, τὸ τοὺς ἔμπροσθεν, φύεσθαι γηγενεῖς, καὶ μὴ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι; Σ. Καὶ τοῦτο, ἓν τῶν πάλαι λεχθέντων. ΞΕ. Ταῦτα τοίνυν ἔστι μὲν ξύμπαντα ἐκ ταὐτοῦ πάθους, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία, καὶ τούτων ἔτι θαυμαστότερα· διὰ δὲ χρόνου πλῆθος, τὰ μὲν αὐτῶν ἀπέσβηκε, τὰ δὲ, διεσπαρμένα εἴρηται χωρὶς ἕκαστα ἀπ' ἀλλήλων· ὃ δ' ἐστὶ πᾶσι τούτοις αἴτιον τὸ πάθος, οὐδεὶς εἴρηκε· νῦν δὲ δὴ λεκτέον. εἰς γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν πρέψει ῥηθέν. Σ. Κάλλιστ' εἶπες· καὶ λέγε, μηδὲν ἐλλείπων. Ξ. Ἀκούοις ἄν. τὸ γὰρ πᾶν τόδε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ· τοτὲ δ' ἀνῆκεν, ὅταν αἱ περίοδοι τοῦ προσήκοντος αὐτῷ μέτρον εἰλή-

H φασιν ἤδη χρόνου. τὸ δὲ, πάλιν αὐτόματον εἰς τἀναντία περιάγεται, ζῶον ὂν, καὶ φρόνησιν εἰληχὸς ἐκ τοῦ συναρμόσαντος αὐτὸ κατ' ἀρχάς. τοῦτο δὲ αὐτῷ τὸ ἀνάπαλιν ἰέναι, διὰ τόδ' ἐξ ἀνάγκης ἔμφυτον γέγονε. ΣΩΚ. Διὰ τὸ ποῖον δή; ΞΕΝ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν ἀεὶ, καὶ ταὐτὸν εἶναι, τοῖς πάντων θειοτάτοις προσήκει μόνοις· σώματος δὲ φύσις, οὐ ταύτης τῆς τάξεως. ὃν δὲ οὐρανὸν καὶ κόσμον ἐπωνομάκαμεν, πολλῶν μὲν καὶ μακαρίων παρὰ τοῦ γεννήσαντος μετείληφεν.

ἀτὰρ οὖν δὴ κεκοινώνηκέ γε καὶ σώματος. ὅθεν αὐτῷ μεταβολῆς ἀμοίρῳ γίγνεσθαι διαπαντὸς ἀδύνατον. κατὰ δύναμιν γε μὴν ὅτι μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ ταυτὰ μίαν φορὰν κινεῖται. διὸ τὴν ἀνακύκλησιν εἴληχεν, ὅτι σμικροτάτην τῆς αὐτοῦ κινήσεως παράλλαξιν. αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ στρέφειν ἀεὶ, σχεδὸν οὐδενὶ δυνατὸν, πλὴν τῷ τῶν κινουμένων πάντων ἡγουμένῳ. κινεῖν δὲ τούτῳ τοτὲ μὲν ἄλλως, αὖθις δὲ ἐναντίως, οὐ θέμις. ἐκ πάντων δὴ τούτων, τὸν κόσμον μήτε αὐτὸν χρὴ φάναι στρέφειν ἑαυτὸν ἀεὶ, μήτ' αὖ ὅλον ἀεὶ ὑπὸ θεοῦ στρέφεσθαι, διττὰς καὶ ἐναντίας περιαγωγάς. μήτ' αὖ δύο τινὲ θεὼ, φρονοῦντε ἑαυτοῖς ἐναντία, στρέφειν αὐτόν· ἀλλ' ὅπερ ἄρτι ἐρρήθη, καὶ μόνον λοιπόν· τοτὲ μὲν ὑπ' ἄλλης συμποδηγεῖσθαι θείας αἰτίας, τὸ ζῆν πάλιν ἐπικτώμενον, καὶ λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· τοτὲ δ' ὅταν ἀνεθῇ, δι' ἑαυτοῦ αὐτὸν ἰέναι, κατὰ καιρὸν ἀφεθέντα, τοιοῦτον ὥστε ἀνάπαλιν πορεύεσθαι πολλὰς περιόδων μυριάδας, διὰ τὸ, μέγιστον ὂν καὶ ἰσορροπώτατον, ἐπὶ σμικροτάτου βαῖνον ποδὸς ἰέναι. ΣΩΚΡ. Φαίνεταί γ' οὖν δὴ καὶ μάλα εἰκότως εἰρῆσθαι πάνθ' ὅσα διελήλυθας. ΞΕΝ. Λογισάμενοι δὴ ξυννοήσωμεν τὸ πάθος ἐκ τῶν νῦν λεχθέντων, ὃ πάντων ἔφαμεν εἶναι τῶν θαυμαστῶν αἴτιον. ἔστι γὰρ οὖν δὴ τοῦτ' αὐτό. ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Τὸ τὴν τοῦ παντὸς φορὰν τοτὲ μὲν ἐφ' ἃ νῦν κυκλεῖται, φέρεσθαι, τοτὲ δ' ἐπὶ τἀναντία. ΣΩΚΡ. Πῶς δή; ΞΕΝ. Ταύτην τὴν μεταβολὴν ἡγεῖσθαι δεῖ τῶν περὶ τὸν οὐρανὸν γιγνομένων τροπῶν πασῶν εἶναι μεγίστην καὶ τελεωτάτην τροπήν. ΣΩΚΡ. Ἔοικε γοῦν. ΞΕ. Μεγίστας τοίνυν καὶ μεταβολὰς χρὴ νομίζειν γίγνεσθαι τότε τοῖς ἐντὸς ἡμῖν οἰκοῦσιν αὐτοῦ. ΣΩΚΡ. Καὶ τοῦτο εἰκός. ΞΕΝ. Μεταβολὰς δὲ μεγάλας καὶ πολλὰς καὶ παντοίας συμφερομένας ἆρ' οὐκ ἴσμεν τὴν τῶν ζώων φύσιν ὅτι χαλεπῶς ἀνέχεται; ΣΩΚΡ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Φθοραὶ τοίνυν ἐξ ἀνάγκης τότε μέγισται συμβαίνουσι τῶν τε ἄλλων ζώων, καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὀλίγον τι περιλείπεται. περὶ δὲ τούτους ἄλλα τε παθήματα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ καινὰ συμπίπτει, μέγιστον δὲ τόδε, καὶ συνεπόμενον τῇ τοῦ παντὸς ἀνειλίξει, τότε ὅταν ἡ τῆς νῦν καθεστηκυίας ἐναντία γίγνηται τροπή. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ἣν ἡλικίαν ἕκαστον εἶχε τῶν ζώων, αὕτη πρῶτον μὲν ἔστη πάντων, καὶ ἐπαύσατο πᾶν ὅσον ἦν θνητὸν ἐπὶ τὸ γεραίτερον ἰδεῖν πορευόμενον· μεταβάλλον δὲ πάλιν ἐπὶ τοὐναντίον, οἷον νεώτερον καὶ ἁπαλώτερον ἐφύετο. καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων αἱ λευκαὶ τρίχες ἐμελαίνοντο, τῶν δ' αὖ γενειώντων αἱ παρειαὶ λεαινόμεναι, πάλιν ἐπὶ τὴν παρελθοῦσαν ὥραν ἕκαστον καθίστασαν. τῶν τε ἡβώντων τὰ σώματα λεαινόμενα, καὶ σμικρότερα καθ' ἡμέραν ἑκάστην καὶ νύκτα γιγνόμενα, πάλιν εἰς τὴν τοῦ νεογενοῦς παιδὸς φύσιν ἀπῄει, κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἀφομοιούμενα. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη μαραινόμενα κομιδῇ, τὸ πάμπαν ἐξηφανίζετο. τῶν δ' αὖ βιαίως τελευτώντων ἐν τῷ τότε χρόνῳ, τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα ταὐτὰ ταῦτα πάσχον παθήματα διὰ τέλους, ἄδηλον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διεφθείρετο. ΣΩΚΡ. Γένεσις δὲ δὴ τίς τότ' ἦν, ὦ ξένε, ζῴων; καὶ τίνα τρόπον ἐξ ἀλλήλων ἐγεννῶντο; ΞΕΝ. Δῆλον, ὦ Σώκρατες, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀλλήλων οὐκ ἦν ἐν τῇ τότε φύσει γεννώμενον· τὸ δὲ γηγενὲς εἶναί ποτε γένος λεχθὲν, τοῦτ' ἦν τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκ γῆς πάλιν ἀναστρεφόμενον. ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν πρώτων, οἳ τελευτώσῃ μὲν τῇ προτέρᾳ περιφορᾷ τὸν ἑξῆς χρόνον ἐγειτόνουν, τῆσδε δὲ κατ' ἀρχὰς ἐφύοντο. τούτων γὰρ οὗτοι κήρυκες ἐγένονθ' ἡμῖν τῶν λόγων, οἳ νῦν ὑπὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦνται. τὸ γὰρ ἐντεῦθεν (οἶμαι) χρὴ ξυννοεῖν. ἑπόμενον γάρ ἐστι τῷ τοὺς πρεσβύτας ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι φύσιν, ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὖ, κειμένων δὲ ἐν γῇ, πάλιν ἐκεῖ ξυνισταμένους καὶ ἀναβιωσκομένους, ἕπεσθαι τῇ τροπῇ, συνανακυκλουμένης εἰς τἀναντία τῆς γενέσεως· καὶ γηγενεῖς δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐξ ἀνάγκης φυομένους, οὕτως ἔχειν τοὔνομα καὶ τὸν λόγον, ὅσους μὴ θεὸς αὐτῶν εἰς ἄλλην μοῖραν ἐκόμισεν. ΣΩΚΡ. Κομιδῇ μὲν οὖν τοῦτό γε ἕπεται τοῖς ἔμπροσθεν. ἀλλὰ δὴ τὸν βίον, ὃν ἐπὶ τῆς Κρόνου φῂς εἶναι δυνάμεως, πότερον ἐν ἐκείναις ἦν ταῖς τροπαῖς, ἢ ἐν ταῖσδε; τὴν μὲν γὰρ τῶν ἄστρων τε καὶ ἡλίου μεταβολὴν δῆλον ὡς ἐν ἑκατέραις συμπίπτει ταῖς τροπαῖς γίγνεσθαι. ΞΕΝ. Καλῶς τῷ λόγῳ συμπαρηκολούθηκας. ὃ δ' ἤρου περὶ τοῦ πάντα αὐτόματα γίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἥκιστα τῆς νῦν ἐστι καθεστηκυίας φορᾶς, ἀλλ' ἦν καὶ τοῦτο τῆς ἔμπροσθεν. τότε γὰρ αὐτῆς πρῶτον τῆς κυκλήσεως ἦρχεν ἐπιμελούμενος ὅλης ὁ θεὸς, ὡς νῦν κατὰ τόπους ταὐτὸν τοῦτο ὑπὸ θεῶν ἀρχόντων πάντῃ τὰ τοῦ κόσμου μέρη διειλημμένα. καὶ δὴ καὶ τὰ ζῷα κατὰ γένη καὶ ἀγέλας, οἷον νομεῖς θεῖοι διειλήφεσαν δαίμονες, αὐτάρκης εἰς πάντα ἕκαστος ἑκάστοις ὢν οἷς αὐτὸς ἔνεμεν. ὥστε οὔτ' ἄγριον ἦν οὐδὲν, οὔτε ἀλλήλων ἐδωδαί. πόλεμός τε οὐκ ἐνῆν, οὐδὲ στάσις τὸ παράπαν· ἀλλὰ θ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἐστὶ κατακοσμήσεως ἑπόμενα, μυρία ἂν εἴη λέγειν. τὸ δ' οὖν τῶν ἀνθρώπων λεχθὲν αὐτομάτου πέρι βίου, διὰ τὸ τοιόνδε εἴρηται. θεὸς ἔνεμεν αὐτοὺς, αὐτὸς ἐπιστατῶν, καθάπερ νῦν ἄνθρωποι, ζῷον ὂν ἕτερον θειότερον, ἄλλα γένη φαυλότερα αὐτῶν νομεύουσι. νέμοντος δὲ ἐκείνου, πολιτεῖαί τε οὐκ ἦσαν, οὐδὲ

A corporis tamen particeps, expers omnino mutationis cuiuſlibet eſſe non poteſt: attamen quoad poteſt, in eodem, & ſecundum eadem, & vno motu mouetur: quapropter circuitum eſt adeptum, in quo minima agitationis ſuæ fit permutatio Seipſum autem conuertere ſemper, fermè nihil poteſt, præter id quod curſum agitatis omnibus præſtat. Mouere autem id aliàs aliter, rurſúſque contrario modo, nefas eſt. Ex his omnibus dicendum eſt, mundum neque ſeipſum conuertere ſemper, neque totum ſemper gemino contrarióque circuitu ab ipſo Deo reflecti, neque rurſus duos deos contrariis ſententiis ipſum vertere. Solùm verò quod nuper diximus, reſtat, aliàs B ab alia quadam diuina vi duci, vitámque rurſus extrinſecus venientem, & immortalitatem ab opifice ſuo pręparatam ſuſcipere: aliàs autem quando dimiſſus recurrit, per ſeipſum currere: quo tempore poteſtate facta, retrogradum multa reuolutionum millia peragere, quia & maximus eſt, & vndique penitus æquilibris, & minimo quodam cardine reuolutus. SOC. Veriſimilia valde iſta omnia quæ commemoraſti videntur. HOS. Ex his quæ dicta ſunt, malum iam illud coniicientes cōſideremus, quod omnium eſſe diximus mirabiliū cauſam. Eſt autem huiuſmodi quoddam. SOC. Quale? HOSP. Quòd totius C mundi motus ita vt nunc, tum cōtrà, reuoluitur. SOCR. Quo pacto? HOS. Mutationem hanc exiſtimare oportet omniū cœleſtium alternationum maximam extremámque eſſe. SOCR. Videtur. HOS. Quamobrem conſentaneum eſt tunc maximas circa nos intra mundum habitantes, mutationes fieri. SOCR. Veriſimile id quoque. HOS. Neque verò nos latet, quàm ægrè, & difficilè toleret animantium natura magnas, multas, & omnigenas mutationes. SOC. Conſtat. HOS. Ergo animalia multa neceſſariò tunc intereunt, hominéſque ſuperſunt perpauci, hi verò multis nouíſque, & mirabilibus paſſionibus tūc af- D ficiuntur. Id autem contingit omnium maximum, ſequitúrque continuò reuolutionem illam, qua cœlum contrà quàm nunc, reflectitur. SOC. Quidnam? HOSP. Principio in quacunque ætate quoduis animal eſt conſtitutum, in eadem progredi ceſſat, neque fit ſenius mortalium quicquam, ſed in figurā tranſit contrariam, iunioremque & molliorem habitū induit, ſeniorúmque cani capilli nigreſcunt: & quibus genæ barbatæ prius erant, iam barba depoſita in priorem ſpeciem reſtituūtur. Pubeſcentium quoque corpora pilis poſitis molleſcunt; ſenſimque ſingulis diebus, & noctibus decreſcentia in pueIli naturam redeunt, atque in his tam animæ, quàm corpora ha- E bitum ſubeunt puerorum, demum tabeſcentia deficiunt, & intereunt. Cadauera præterea illorum, qui cœleſtis mutatione vertiginis ſubito corruerunt, idem patiuntur, & ſimili ratione clàm ac breui putreſcunt. SOC. Quæ tunc erat hoſpes animalium generatio? quóve modo ex ſe inuicem generabantur? HOS. Conſtat, ô Socrates, quòd illis temporibus nihil genus hoc ex ſeſe propagabat. Quod autem dicitur, quandoque genus ortum ex terra fuiſſe, hoc ea tempeſtate fuit ex terra rurſus conuerſum. Tradiderunt hæc nobis primi illi progenitores noſtri, qui ſtatim poſt primam reuolutionem orti ſunt: F hi ſanè horum teſtes ſermonum pręconéſque fuerunt, quibus minimè vulgo nunc habetur fides, cùm tamen admodū conueniat habere. Quòd verò hinc ſequitur, animaduertendum arbitror. Huic enim quod dicitur, ſenes in naturam regredi puerorum, hoc conſonum eſt, quòd ex mortuis, ſed terra conditis, illi iterum tum reſtituti, reuiuiſcentéſque quidā ſequuntur rotationem illam cœli, ſiue ſeculi, generatione in contrarium reuoluta, ac terrigenas hac ratione neceſſariò editos, ſic nomine & ſermone vocari, quotcunque Deus ipſorum in aliam ſortem non tranſtulit exornauítque. SOC. Hoc profectò G è ſuperioribus ſequitur. Verùm vita, quam ſub Saturni regno eſſe dicis, vtrum ſub illis cœli conuerſionibus, an ſub his extitit? Mutationem quippe ſolis reliquarúmque ſtellarum in vtriſque volutionibus contingere certum eſt. HOSP. Optimè ſermonem aſſequutus es. Quod autem quærebas, ſponte omnia hominibus naſci, præſenti conuerſioni minimè competit, ſed ſuperiori potius competebat. Tunc ſanè totius circuitus princeps curatórque primum Deus extitit, vt nunc per varias mundi plagas ſingulæ ipſius partes, à diis principibus diſtributæ ſunt. Animalium quoque genera gregatim diſtincta, dæmones quidam tanquam diuini paſtores ſortiti ſunt, quorum quiſque ad munus ſuum obeundum ſufficiens cùm H eſſet, ſinguli ſingulis, ſic vt ille voluit, præficiebantur, quibus præerat ipſe. Quamobrem nihil erat agreſte, omníſque rapacitas, & vorago procul aberat, aberat bellum penitus atque ſeditio: cætera inſuper, quæ conditionem illorum temporum ſequebantur, innumerabilia ſunt. Quod verò de victus facilitate, & libertate vitæ fertur, ob id eſt dictum, quòd Deus eos paſcebat, ipſe illorum paſtor & cuſtos: quemadmodum homines nunc, quorum natura diuinior, brutorum paſtores ſunt. Deo itaque cuſtodiente politiæ nullæ erant, neque

Corporis particeps non eſt mutationis expers.

Hominum vita ſub Saturno.

Deſultoria mũdi adminiſtratio.

marium fœminarúmque ad filios procreandos coniugia. Omnes enim ex terra reuiuiſcebant, rerum præteritarum immemores. Aberant autem eiuſcemodi omnia. Fructus verò illis,& poma,& fruges abundè arbores, & fertile ſolum ſponte ſua abſque agriculturæ opera ſuggerebant. Nudi quinetiã, & expediti, ſub dio, vt plurimùm paſcebantur. Nam temperies illis innoxia, mollia quoque paſſim parata cubilia, quàmplurimis ex terra herbis repullulantibus. Vitã, ô Socrates, hominum ſub Saturno viuentium audis: hanc verò, quam Iouis eſſe tradunt, præſens ipſe ſenſiſti: vtra verò ſit felicior, iudicaréne vis, ac potes? SOCR. Minimè omnium. HOS. Viſne igitur ego quodammodo tibi diiudicem? SOC. Et maximè quidem. HOSP. Si Saturni quondam alumni in tanto otio,& libertate vitæ potentiáque, non ſolùm inter ſe, ſed etiam cum beſtiis colloquendi, hiſce omnibus ad philoſophiam vtebantur, inter ſe,&cum beſtiis viuentes, ſciſcitantéſque ab omni natura, quæcunque propriam ſentiendi vim aliquam differentem ab aliis habet, ad prudẽtiam acquirendam, facilè iudicari poteſt, illos longo quodam interuallo, nos ad beatè viuendum exuperaſſe. Si autem epulis affatim,& poculis ſaturati inter ſe,& cum beſtiis tales fabulas conferebant, quales de illis nunc referuntur, hoc quoque ita, vt mea fert opinio, facilè admodum iudicaretur. Sed hæc omittamus, donec aliquis horũ idoneus appareat nuncius, qui nobis referat, vtrum homines illi ſcientiis,& confabulationibus operam dederint: cuius autem gratia fabulam hanc ingreſſi ſumus, id iam dicendum, vt ſequentia cum antecedentibus coniũgamus. Cùm omnium illorum tempus eſſet expletum, mutationémque circuitus fore iam oporteret, terreno genere omni conſumpto: quippe cùm quælibet anima generationes omnes impleſſet, quótque mandata erant cuique, totidem vnaquæque in terram ſemina proieciſſet: tunc vniuerſi gubernator Deus, quaſi gubernaculorum dimiſſis habenis in ſuiipſius rediit ſpeculam. Mundum verò deinceps fatum reuoluit iterum,& cupiditas innata. Omnes quinetiã dij ſummi dæmonis collegæ ſingulis præpoſiti regionibus, quod contigerat aduertentes, mundi partes deſtituerunt. Mundus deinde contraria principij finiſque ſeſe agitatione reflectẽs, terræmotu ingẽti interiora concutiens, animalia rurſus cuiuſque generis, vt plurimùm perdidit. At verò certis tẽporum exactis curriculis, cõcuſſio perturbatióque ceſſauit, & mundus à turbulento fragore deſiſtẽs, ſolita ſuiipſius progreſſione cucurrit,& in ordine debito cõſtitutus autoritatem adminiſtrationémq;,& ſuiipſius, & eorum, quæ in ſe ſunt, ſuſcepit, autoris patriſque ſui gubernationẽ pro viribus memor imitatus. Principiò igitur perfectius executus eſt, ſed ab ea demum imitatione longiùs degenerauit. Cuius quidem defectus cauſa eſt natura corporea priſcæ naturæ fomes. Nã quondam valde deforme erat,& ordinis expers, antequam præſenti ornatu decoraretur. Ab eo ſanè, qui ipſum conſtruxit, bona omnia poſſidet: à priori autem deformitate incommoda, & iniuſta omnia, quæ intra cœlum naſcuntur,& mundus ipſe ſuſtinet,& animantibus inſerit. Dum igitur animalia ſua, vnà cũ gubernatore nutrit, mala quidem parua, bona verò ingentia parit: cùm autem ſeiũgitur, in proximo diſceſſus tempore perpulchrè omnia ducit: verùm procedente tempore obliuione iam occupatur: quapropter prioris deformitatis vitium vehementiùs dominatur. Demum longo exacto tempore defloreſcit, ac bona exigua procreans, malorum verò naturam his plurimam miſcens, periculũ ſubit, ne & ipſe, & quæ in ſe ſunt omnia, diſſoluantur. Quamobrem Deus ille quondam huius ordinis autor, cernens mundum tanto in diſcrimine poſitum, miſeretur. ac ne tumultu adeò turbulento fluctuet diſſolutúrque,& in locum diſſimilitudinis infinitum mergatur, iterũ adſtat,& præſidet, reſumptiſq; protinus gubernaculis, ægrotantia omnia diſſolutáq; antiqua ſui agitatione conuertit, ornat & corrigit, mortiſque efficit illum, & ſenectutis expertẽ.

Poſt Saturnum.

Hic ergo cunctorũ dictus eſt finis. Sufficit autem hoc ad regis ipſius oſtenſionem, ſi modò ſuprà dicta teneantur. Conuerſo enim iterum mundo ad præſentis genituræ progreſſum, ætas rurſus vltrà progredi deſtitit,& noua his contraria, quæ erãt tunc, reddidit. Animalia porrò morti ob ipſam tenuitatẽ proxima, aucta ſunt: quæ verò nuper ex terra cana ſurrexerant, iterum in terram morientia reciderunt. Cætera item omnia tranſmutata ſunt, mundi totius ſequentia paſſionem. Generationis quippe, & conceptionis, & alimenti imitatio vniuerſum ipſum neceſſariò ſequebatur. Neque enim dabatur amplius in terra, per cauſas mutuò opitulantes, animal fieri. Nam quemadmodum inſtitutum fuit, vt mundus motionis ſuæ dominus eſſet, ita ſimili quodam ductu factum, vt partes mundi per ſeipſas, quoad fieri poteſt, generent, & naſcantur, & nutriant. Iam verò ad id peruenimus, ad quod omnis noſtra reſpexit oratio. De reliquis enim animantibus multa & magna referri poſſent, ex quibus quæque, & quas ob cauſas tranſmutata fuerunt. Quæ verò circa homines contigerunt, breuiora ſunt,& magis ad rem attinent. Cùm homines paſtoris præſidiſque

A κτήσεις γυναικῶν καὶ παίδων. ἐκ γῆς γὰρ ἀνεβιώσκοντο πάντες, οὐδὲν μεμνημένοι τῶν πρόσθεν. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπῆν πάντα· καρποὺς δὲ ἀφθόνους εἶχον ἀπό τε δρυῶν καὶ πολλῆς ὕλης ἄλλης, οὐχ ὑπὸ γεωργίας φυομένους, ἀλλ᾽ αὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. γυμνοὶ δὲ καὶ ἄστρωτοι θυραυλοῦντες τὰ πολλὰ ἐνέμοντο. τὸ γὰρ τῶν ὡρῶν αὐτοῖς ἄλυπον ἐκέκρατο. μαλακὰς δὲ εὐνὰς εἶχον, ἀναφυομένης ἐκ γῆς πόας ἀφθόνου. τὸν δὴ βίον, ὦ Σώκρατες, ἀκούεις μὲν τὸν τῶν ἐπὶ Κρόνου· τόνδε δ᾽ ὃν λόγος ἐπὶ Διὸς εἶναι τὸν νῦν, παρὼν αὐτὸς ᾔσθησαι. κρῖναι δ᾽ αὐτοῖν τὸν εὐδαιμονέστερον ἆρ᾽ ἂν δύναιό τε καὶ ἐθελήσειας; Σ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Βούλει δῆτα ἐγώ σοι τρόπον τινὰ διακρίνω; Σ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Εἰ μὲν τοίνυν οἱ τρόφιμοι τοῦ Κρόνου, παρούσης αὐτοῖς οὕτω πολλῆς σχολῆς καὶ δυ- B νάμεως πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ θηρίοις διὰ λόγων δύνασθαι συγγίγνεσθαι, κατεχρῶντο τούτοις σύμπασιν ἐπὶ φιλοσοφίαν, μετά τε θηρίων καὶ μετ᾽ ἀλλήλων ὁμιλοῦντες, καὶ πυνθανόμενοι παρὰ πάσης φύσεως εἴ τινά τις ἰδίαν δύναμιν ἔχουσα ᾔσθετό τι διάφορον τῶν ἄλλων εἰς συναγυρμὸν φρονήσεως· εὔκριτον ὅτι τῶν νῦν οἱ τότε μυρίῳ πρὸς εὐδαιμονίαν διέφερον. εἰ δὲ ἐμπιπλάμενοι σίτων ἅδην καὶ ποτῶν, διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ θηρία μύθους οἷοι δὴ καὶ τανῦν περὶ αὐτῶν λέγονται, καὶ τοῦτο, ὥς τε κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ἀποφήνασθαι, καὶ μάλ᾽ εὔκριτον. ὅμως δ᾽ οὖν ταῦτα μὲν ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἡμῖν μηνυτής τις ἱ- C κανὸς φανῇ, ποτέρως οἱ τότε τὰς ἐπιθυμίας εἶχον περί τε ἐπιστημῶν καὶ τῆς τῶν λόγων χρείας. οὗ δ᾽ ἕνεκα τὸν μῦθον ἠγείραμεν, τοῦτο λεκτέον, ἵνα τὸ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ πρόσθεν περαίνωμεν. Ἐπειδὴ γὰρ πάντων τούτων χρόνος ἐτελειώθη, καὶ μεταβολὴν ἔδει γίγνεσθαι, καὶ δὴ καὶ τὸ γήϊνον ἤδη πᾶν ἀνήλωτο γένος, πάσας ἑκάστης τῆς ψυχῆς τὰς γενέσεις ἀποδεδωκυίας, καὶ ὅσα ἦν ἑκάστῃ προσταχθέντα, τοσαῦτα εἰς γῆν σπέρματα πεσούσης, τότε δὴ τοῦ παντὸς ὁ μὲν κυβερνήτης, οἷον πηδαλίων οἴακος ἀφέμενος, εἰς τὴν αὑτοῦ περιωπὴν ἀπέστη. τὸν δὲ δὴ κόσμον πάλιν ἀνέστρεφεν εἱμαρμένη τε καὶ ξύμφυτος ἐπιθυμία. πάντες οὖν οἱ κατὰ τοὺς τόπους συνάρ- D χοντες τῷ μεγίστῳ δαίμονι θεοί, γνόντες ἤδη τὸ γιγνόμενον, ἀφίεσαν αὖ τὰ μέρη τοῦ κόσμου τῆς αὐτῶν ἐπιμελείας. ὁ δέ, μεταστρεφόμενος καὶ συμβάλλων, ἀρχῆς τε καὶ τελευτῆς ἐναντίαν ὁρμὴν ὁρμηθείς, σεισμὸν πολὺν ἐν ἑαυτῷ ποιῶν, ἄλλην αὖ φθορὰν ζώων παντοίων ἀπειργάσατο. μετὰ δὲ ταῦτα προελθόντος ἱκανοῦ χρόνου, θορύβου τε καὶ ταραχῆς ἤδη παυόμενος καὶ τῶν σεισμῶν, γαλήνης ἐπιλαβόμενος, εἴς τε τὸν εἰωθότα δρόμον τὸν ἑαυτοῦ κατακοσμούμενος ᾔει, ἐπιμέλειαν καὶ κράτος ἔχων αὐτὸς τῶν ἐν αὑτῷ τε καὶ ἑαυτοῦ· τὴν τοῦ δημιουργοῦ καὶ πατρὸς ἀπομνημονεύων διδαχὴν εἰς δύναμιν, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἀπετέλει· τελευτῶν δέ, ἀμβλύτερον. τούτων δὲ αὐτῷ τὸ σωματοειδὲς τῆς συγκράσεως E αἴτιον, τὸ τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως ξύντροφον, ὅτι πολλῆς ἦν μέτοχον ἀταξίας, πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι. παρὰ μὲν γὰρ τοῦ συνθέντος πάντα καλὰ κέκληται· παρὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν ἕξεως ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίγνεται, ταῦτα ἐξ ἐκείνης αὐτός τε ἔχει καὶ τοῖς ζώοις ἐναπεργάζεται. μετὰ μὲν οὖν τοῦ κυβερνήτου τὰ ζῶα τρέφων ἐν αὑτῷ, μικρὰ μὲν φλαῦρα, μεγάλα δὲ ἐνέτικτεν ἀγαθά· χωριζόμενος δὲ ἐκείνου, τὸν ἐγγύτατα χρόνον ἀεὶ τῆς ἀφέσεως κάλλιστα πάντα διάγει. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ λήθης ἐγγιγνομένης ἐν αὐτῷ, μᾶλλον καὶ δυναστεύει τὸ τῆς παλαιᾶς ἀναρμοστίας πάθος, τελευτῶντος δὲ ἐξανθεῖ τοῦ χρόνου· καὶ σμι- F κρὰ μὲν τἀγαθά, πολλὴν δὲ τὴν τῶν ἐναντίων κρᾶσιν ἐπεγκεραννύμενος, ἐπὶ διαφθορᾶς κίνδυνον αὑτοῦ τε ἀφικνεῖται καὶ τῶν ἐν αὑτῷ. διὸ δὴ καὶ τότ᾽ ἤδη θεὸς ὁ κοσμήσας αὐτόν, καθορῶν ἐν ἀπορίαις ὄντα, κηδόμενος ἵνα μὴ χειμασθεὶς, ὑπὸ ταραχῆς διαλυθεὶς, εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος ἄπειρον ὄντα τόπον δύῃ, πάλιν ἔφεδρος αὐτοῦ τῶν πηδαλίων γιγνόμενος, τὰ νοσήσαντα καὶ λυθέντα ἐν τῇ καθ᾽ αὑτὸν προτέρᾳ περιόδῳ στρέψας, κοσμεῖ τε, καὶ ἐπανορθῶν, ἀθάνατον αὐτὸν καὶ ἀγήρω ἀπεργάζεται. τοῦτο μὲν οὖν τέλος ἁπάντων εἴρηται. τὸ δ᾽ ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν ἱκανὸν ἐκ τοῦ πρόσθεν ἁπτομένοις τοῦ λόγου. στραφέντος γὰρ αὖ τοῦ κόσμου τὴν ἐπὶ τὴν νῦν γένεσιν ὁδόν, τὸ τῆς ἡλικίας αὖ πάλιν ἵστατο, καὶ καινὰ τἀναντία ἀπεδίδου τοῖς τότε. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ὀλίγου δέον- G τα ἠφανίσθαι τῶν ζώων, ηὐξάνετο· τὰ δ᾽ ἐκ γῆς νεογενῆ σώματα πολιὰ φύντα, πάλιν ἀποθνήσκοντα εἰς γῆν κατῄει. καὶ τἆλλα τε πάντα μετέβαλλεν, ἀπομιμούμενα καὶ ξυνακολουθοῦντα τῷ τοῦ παντὸς παθήματι, καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κυήσεως καὶ γεννήσεως καὶ τροφῆς μίμημα συνείπετο τοῖς πᾶσιν ὑπ᾽ ἀνάγκης. οὐ γὰρ ἐξῆν ἔτ᾽ ἐν γῇ δι᾽ ἑτέρων συνιστάντων φύεσθαι ζῶον, ἀλλὰ καθάπερ τῷ κόσμῳ προσετέτακτο, αὐτοκράτορα εἶναι τῆς αὑτοῦ πορείας, οὕτω δὴ κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς, δι᾽ αὑτῶν, καθόσον οἷόν τ᾽ ἦν, φύειν τε καὶ γεννᾶν καὶ τρέφειν προσετάττετο ὑπὸ τῆς ὁμοίας ἀγωγῆς. οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὥρμηκε πᾶς, ἐπ᾽ αὐτῷ νῦν ἐσμεν ἤδη. περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων θηρίων πολλὰ ἂν καὶ μακρὰ διεξελθεῖν γίγνοιτο, ἐξ ὧν ἕκαστα καὶ δι᾽ ἃς αἰτίας μεταβέβληκε. περὶ δὲ ἀνθρώπων, βραχύτερα καὶ μᾶλλον προσήκοντα. τῆς γὰρ τοῦ

κεκτημένου καὶ νέμοντος ἡμᾶς δαίμονος ἀπερημωθέντες ἐπιμελείας, τῶν πολλῶν αὖ θηρίων, ὅσα χαλεπὰ τὰς φύσεις ἦν, ἀπαγριωθέντων, αὐτοὶ δὲ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι καὶ ἀφύλακτοι γεγονότες, διηρπάζοντο ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἔτ' ἀμήχανοι καὶ ἄτεχνοι κατὰ τοὺς πρώτους ἦσαν χρόνους, ἅτε τῆς μὲν αὐτομάτης τροφῆς ἐπιλελοιπυίας· πορίζεσθαι δὲ οὐκ ἐπιστάμενοί πω, διὰ τὸ μηδεμίαν αὐτοὺς χρείαν πρότερον ἀναγκάζειν. ἐκ τούτων πάντων ἐν μεγάλαις ἀπορίαις ἦσαν. ὅθεν δὴ τὰ πάλαι λεχθέντα παρὰ θεῶν δῶρα ἡμῖν δεδώρηται μετ' ἀναγκαίας διδαχῆς καὶ παιδεύσεως· πῦρ μὲν παρὰ Προμηθέως, τέχναι δὲ παρ' Ἡφαίστου, καὶ τῆς συντέχνου. σπέρματα δὲ αὖ καὶ φυτὰ παρ' ἄλλων· καὶ πάνθ' ὁπόσα τὸν ἀνθρώπινον βίον συγκατεσκεύακεν, ἐκ τούτων γέγονεν· ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐκ θεῶν (ὅπερ ἐρρήθη νῦν δὴ) τῆς ἐπιμελείας ἐπέλιπεν ἀνθρώπους, δι' ἑαυτῶν τε ἔδει τήν τε διαγωγὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοὺς αὐτῶν ἔχειν, καθάπερ ὅλος ὁ κόσμος. ᾧ συμμιμούμενοι καὶ ξυνεπόμενοι τὸν ἀεὶ χρόνον, νῦν μὲν οὕτω, τότε δὴ ἐκείνως ζῶμέν τε καὶ φυόμεθα. καὶ τὸ μὲν δὴ τοῦ μύθου, τέλος ἐχέτω. χρήσιμον δὲ αὐτὸν ποιησόμεθα πρὸς τὸ κατιδεῖν ὅσον ἡμάρτομεν, ἀποφηνάμενοι τὸν βασιλικόν τε καὶ πολιτικὸν ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ. ΣΩΚΡ. Πῶς οὖν καὶ πόσον ἁμάρτημα φὴς εἶναι γεγονὸς ἡμῖν; ΞΕΝ. Τῇ μὲν, βραχύτερον· τῇ δὲ, μάλα γενναῖον· καὶ πολλῷ μεῖζον καὶ πλέον ἢ τότε. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕΝ. Ὅτι μὲν ἐρωτώμενοι τὸν ἐκ τῆς νῦν περιφορᾶς καὶ γενέσεως βασιλέα καὶ πολιτικὸν, τὸν ἐκ τῆς ἐναντίας περιόδου ποιμένα τῆς τότε ἀνθρωπίνης ἀγέλης εἴπομεν, καὶ ταῦτα, θεὸν ἀντὶ θνητοῦ, ταύτῃ μὲν πάμπολυ παρηνέχθημεν· ὅτι δὲ ξυμπάσης τῆς πόλεως ἄρχοντα αὐτὸν ἀπεφήναμεν, ὅντινα δὲ τρόπον, οὐ διείπομεν. ταύτῃ δὲ αὖ, τὸ μὲν λεχθὲν, ἀληθὲς, οὐ μὴν ὅλον γε οὐδὲ σαφὲς ἐρρήθη. διὸ καὶ βραχύτερον ἢ κατ' ἐκεῖνο ἡμαρτήκαμεν. ΣΩΚ. Ἀληθῆ. ΞΕΝ. Δεῖ τοίνυν τὸν τρόπον (ὡς ἔοικε) διορίσαντας τῆς ἀρχῆς τῆς πόλεως, οὕτω τελέως τὸν πολιτικὸν ἡμῖν εἰρῆσθαι προσδοκᾶν. ΣΩΚΡ. Καλῶς. ΞΕΝ. Διὰ ταῦτα μὴν καὶ τὸν μῦθον παρεθέμεθα ἵνα ἐνδείξαιτο περὶ τῆς ἀγελαιοτροφίας, μὴ μόνον ὡς πάντες αὐτῇ ἀμφισβητοῦσι τῷ ζητουμένῳ ταννῦν, ἀλλὰ κἀκεῖνον αὐτὸν ἐναργέστερον ἴδοιμεν, ὃν προσήκει κατὰ τὸ παράδειγμα μόνον ποιμένων τε καὶ βουκόλων, τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιμέλειαν ἔχοντα τροφῆς, τούτου μόνον ἀξιωθῆναι τοῦ προσρήματος. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Οἶμαι δ' ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, τοῦτο μὲν ἔτι μεῖζον ἢ κατὰ βασιλέα εἶναι τὸ σχῆμα τὸ τοῦ θείου νομέως· τοὺς δ' ἐνθάδε νῦν ὄντας πολιτικοὺς, τοῖς ἀρχομένοις ὁμοίους τε εἶναι πολὺ μᾶλλον τὰς φύσεις, καὶ παραπλησιαίτερον παιδείας μετειληφέναι καὶ τροφῆς. ΣΩΚ. Πάντως που. ΞΕΝ. Ζητητέον γε μὴν οὐδὲν ἂν εἰ ἦσαν καθ' ἧττον οὔτε μᾶλλον, εἴθ' οὕτως εἴτ' ἐκείνως πεφύκασι. ΣΩΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τῇδε δὴ πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἣν γὰρ φαμὲν αὐτεπιτακτικὴν μὲν εἶναι τέχνην ἐπὶ ζώοις, οὐ μὴν ἰδίᾳ γε ἀλλὰ κοινῇ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχουσαν, καὶ προσείπομεν δὴ τότε γε εὐθὺς ἀγελαιοτροφικήν. μέμνησαι γάρ; ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕ. Ταύτης τοίνυν πῃ διημαρτάνομεν. τὸν γὰρ πολιτικὸν οὐδαμῇ συνελάβομεν, οὐδ' ὠνομάσαμεν· ἀλλ' ἡμᾶς ἔλαθε κατὰ τὴν ὀνομασίαν ἐκφυγών. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ. Τοῦ τὰς ἀγέλας ἑκάστας τρέφειν, τοῖς μὲν ἄλλοις που πᾶσι μέτεστι νομεῦσι, τῷ πολιτικῷ δὲ οὐ μετὸν, ἐπηνέγκαμεν τοὔνομα, δέοντι τῶν κοινῶν ἐπενεγκεῖν τι σύμπασι. ΣΩΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις, εἴπερ ἐτύγχανέ γε ὄν. ΞΕΝ. Πῶς δ' οὐκ ἦν τό γε θεραπεύειν που πᾶσι κοινὸν, μηδὲν διορισθείσης τροφῆς, μηδέ τινος ἄλλης πραγματείας; καὶ ἄλλην δέ τινα ἀγελαιοκομικὴν, ἢ θεραπευτικὴν, ἢ καί τινα ἐπιμελητικὴν αὐτὴν ὀνομάσασιν, ὡς κατὰ πάντων, ἐξῆν περικαλύπτειν καὶ τὸν πολιτικὸν ἅμα τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ δεῖν τοῦτ' ἐσήμαινεν ὁ λόγος. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς. ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦτο διαίρεσις αὖ τίνα τρόπον ἐγίγνετ' ἄν; ΞΕ. Κατὰ ταὐτὰ καθάπερ ἔμπροσθεν διῃρούμεθα τὴν ἀγελαιοτροφικὴν πεζοῖς τε καὶ ἀπτῆσι, καὶ ἀμίκτοις τε καὶ ἀκεράτοις, τοῖς αὐτοῖς ἄν που τούτοις διαιρούμενοι καὶ τὴν ἀγελαιοκομικὴν, τήν τε νῦν καὶ τὴν ἐπὶ Κρόνου βασιλείαν περιειληφότες ἂν ἦμεν ὁμοίως ἐν τῷ λόγῳ. ΣΩΚΡ. Φαίνεται. ζητῶ δὲ αὖ τί τὸ μετὰ τοῦτο. Ξ. Δηλονότι λεχθέντος οὕτω τοῦ τῆς ἀγελαιοκομικῆς ὀνόματος, οὐκ ἄν ποτ' ἐγίγνετο ἡμῖν τὸ τινὰς ἀμφισβητεῖν ὡς οὐδ' ἐπιμέλεια τοπαράπαν ἐστίν· ὥσπερ τότε καὶ δικαίως ἠμφισβητήθη, μηδεμίαν εἶναι τέχνην ἐν ἡμῖν ἀξίαν τούτου τοῦ θρεπτικοῦ προσρήματος· εἰ δ' οὖν τις εἴη, πολλοῖς πρότερον αὐτῆς καὶ μᾶλλον προσήκειν ἤ τινι τῶν βασιλέων. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Ἐπιμέλεια δέ γε ἀνθρωπίνης συμπάσης κοινωνίας οὐδεμία ἂν ἐθελήσειε μᾶλλον ἑτέρα καὶ πρᾳοτέρα τῆς βασιλικῆς φάναι καὶ κατὰ πάντων ἀνθρώπων ἀρχῆς εἶναι τέχνη. ΣΩΚ. Λέγεις ὀρθῶς. ΞΕΝ. Μετὰ ταῦτα δέ γε, ὦ Σώκρατες, ἆρ' ἐννοοῦμεν ὅτι πρὸς αὐτῷ δὴ τῷ τέλει συχνὸν αὖ διημαρτάνετο; ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Τόδε· ὡς ἄρ' εἰ καὶ διενοήθημεν ὅτι μάλιστα τῆς δίποδος ἀγέλης εἶναί τινα θρεπτικὴν τέχνην, οὐδέν τι μᾶλλον ἡμᾶς ἔδει βασιλικὴν εὐθὺς αὐτὴν καὶ πολιτικὴν, ὡς ἀποτετελεσμένην, προσαγορεύειν. ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕΝ. Πρῶτον μὲν ὃ ἐλέγομεν τοὔνομα μετασκευωρήσασθαι, πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν μᾶλλον ἐπαγαγόντας, ἢ τὴν τροφήν· ἔπειτα ταύτην τέμνειν. οὐ γὰρ σμικρὰς ἂν ἔχοι τμήσεις ἔτι. ΣΩΚΡ. Ποίας; ΞΕΝ. Ἧ τε τὸν θεῖον ἂν

A ipſorum dæmonis eſſent prouidentia deſtituti; & animalia multa, quæ ſuapte natura immania fuerant, efferata iterum eſſent, inermes ipſi imbecilléſque, & cuſtodia derelicti, ab illis paſsim dilaniabantur. Accedebat inertia, & imperitia ſuperiorum temporum. laborum enim curarúmque neſcij vixerant. Tellus haud vltra victum ſponte ſuppeditabat, parandi verò induſtria nondum inuenta, quia nulla neceſsitas illos antè coëgerat. His de cauſis in ſummum diſcrimen atque penuriam illorum redactæ res ſunt. Quapropter munera illa, quæ olim à diis tributa hominibus memorantur, neceſſaria quadam diſciplina eruditionéque tributa fuerunt. A Prometheo B quidem ignis: artes autem à Vulcano illiúſque conſorte: ſemina quoque, & plantæ ab aliis: omnia ſummatim vitæ hominum adminicula, tunc deorum opera ſunt comparata, cùm homines deorum prouidentia deſeruiſſet, oportere étque ipſos iam propagationis, & alimoniæ ſuæ curam habere, mundi totius inſtar, quem imitantes omne per tempus ſequentéſque, aliter alitérque naſcimur atque degimus. Sed fabula iam finem habeat. Ea verò conducet nobis ad dignoſcendum, quantum ſuprà in regis ciuiliſque definitione errauerimus. SOCR. Qua in re, & quantum erraſſe nos dicis? HOS. Partim minus, partim generoſius, magiſque, & plus quàm tunc erratum. SOCR. C Quo pacto? HOS. Quod enim dum quæreretur rex, ciuiliſque vir ex præſenti circuitu generationéque, paſtorem ex contraria conuerſione adduximus, & pro mortali gregis humani paſtore Deum commemorauimus, longius transgreſſi ſumus: quòd verò ciuitatis vniuerſæ principem illum oſtendimus, quo autem modo princeps eſſet, non declarauimus, verum quidem diximus, non tamen ad integrum perſpicuéque deſcripſimus. Quocirca minus in hoc, quàm in illo deliquiſſe videmur. SOCR. Vera loqueris. HOS. Exiſtimare ergo debemus, tunc demum nos ciuilem virum ſatis expoſuiſſe, cùm gubernandæ ciuitatis modum ad ſufficientiam diſcreuerimus. SOC. D Præclarè. HOS. Ob hanc vtique cauſam eam fabulam incœptauimus, vt non ſolum oſtenderentur quicunque aduerſus regem gregis humani illam in commune nutritionem ſibi vendicant, verùm, vt illum clarius intueremur, quem ſolum ſic appellare decet, cùm ſicut paſtor boum ouiúmque, humani generis paſcendi curam gerat. SOCR. Rectè. HOSP. Reor equidem, ô Socrates, paſtoris illius diuini figuram maiorem eſſe, quàm vt regi competat. Ciuiles autem hos viros ſubiectis ſimiles eſſe magis, ſiue naturam, ſiue educationem, ſiue diſciplinas intueamur. SOCR. Omnino quidem. HOSP. Neque verò perſcrutandum eſt, vtrum magis minúſve fuerint, vel vtrum E ita ſint, an aliter nati. SOCRA. Quidni enim? HOS. Sic porrò iterum reſumamus. Artem ſuopte imperio præcipientem, & circa animalia non priuatim, ſed publicè prouidentem, ſuprà ſtatim gregis nutritionem vocauimus. Recordaris? SOCR. Recordor. HOSP. In hoc verò eſt erratum. Nam ciuilem virum neque comprehendimus adhuc, neque denominauimus, ſed eius nos adhuc nomen fugit. SOCR. Quo pacto? HOSP. Greges ſingulos paſcere aliis omnibus paſtoribus conuenit. Ciuili autem viro competens nomen non dedimus, cùm deceret commune cunctis aliquid adhiberi. SOCRA. Vera narras, ſi modò licebat. HOS. Imò verò licebat curationem communiter attribuere, abſque nutritionis, aut alterius negotij diſtin- F ctione: & aliã quandã appellationẽ inferre cõmunem, ſiue gregis ductionem, ſiue curationem, ſiue diligentiam appellantes, atque ita ciuilem vnà cũ aliis complecti, poſtquã ſic oportere ratio dictauerat. SO. Optimè. Verùm quonam pacto poſtea diſtinguendũ erat? HOS. Quemadmodũ gregis nutritionem diuiſimus ſecundum greſſibilium, & volatiliũ ſpeciẽ, immixtorúmque, & cornibus carentium, ita & gregis ductionẽ ſecundũ eadem illa partiri licebat, atque ita & Saturni regnũ ac præſens fuiſſet ſermone comprehenſum. SO. Videtur. Sed quid tũ? HOS. Si ita impoſitum facultati illi nomen fuiſſet, vt gregis ductio- G nem vocauiſſemus eã quã gregis nutritionem vocauimus, cõſtat quòd nemo aduerſum nos contendiſſet, quaſi curatio omnino non eſſet: quemadmodum & hoc non abſurdè contẽdatur, quòd ars in nobis nulla ſit nutritiua appellatione digna, & ſi qua ſit, multis aliis prius magiſque, quàm regiæ id nomẽ cõpetere. SOC. Rectè. HOS. Nulla verò ars alia de hoc contendit, quaſi ſit totius humanæ communionis curatio maior mitiórque, quàm regia. SOC. Rectè loqueris. HOS. Poſt hæc nunquid aduertimus Socrates, quàm grauiter circa finem deliqui mus? SOCRAT. Vbi delictum dicis? HOS. In hoc inquam, H quòd & ſi artem quampiam bipedis gregis nutricem eſſe putauimus, non tamẽ ilico regiã illam atque ciuilem tanquam abſolutam appellare debuimus. SO. Cur non? HOS. Primo quidẽ oportebat quod dicebamus, nomen ad curam magis, quàm ad nutritionẽ accõmodare: poſtea curam diuidere. Nã diuiſiones inſuper non paruas ſuſcipit. SO. Quas? HOS. In diuinũ paſtorem

Neceſsitas fecit induſtriam parandi victus.
A Prometheo ignis datus, à Vulcano artes.

Peccatum cõtingens ei qui definit per diuiſionem.

& humanum curatorem. SOC. Scitè. HOS. Curationem item humanam in duo partiri neceſſe eſt. SOC. Quæ? HOSP. In eam quæ inuitis, & eam quæ volentibus imperat. SOC. Quid ergo? HOSP. In hoc ſanè peccantes ineptius, quàm decebat, regem tyrannúmque in idem conduximus, cùm & ipſi inter ſe diſſimilimi ſint, & gubernandi modus longè diuerſus. SOCR. Vera refers. HOS. Nunc igitur iterum emendantes, vt ſuprà dicebã, humanam curationem bifariam partiamur, in violentam, & voluntariam. SOC. Abſque dubio. HOSP. Violentam quidem tyrannicam, voluntariam autem volentiúmque bipedũ gregis ductionem ciuilem artem denominemus: atque eum, qui facultate hac eſt præditus, virum reuera ciuilem regémque dicamus. SOC. Videntur iam, hoſpes, ciuilium demonſtrationes nobis ita demum penitus abſolutæ. HOS. Bene nobiſcum eſſet, ô Socrates, actum. Oportet autem non tibi ſolùm id, ſed mihi quoque tecum vnà videri. Et nunc quidem rex mihi nõdum perfectam videtur habere formam: ſed quemadmodum ſtatuarij interdum non ſatis tempeſtiuè feſtinantes, quũ plura & maiora, quàm oporteat emblemata adhibent, ſerius perficiunt opus: ſic & nos, vt quàmprimum atque inſuper magnificè prioris explicationis circa regem errata oſtenderemus, putantes magna illius exempla ponenda, ingentem fabulæ molẽ exaggerauimus, maioríque, quàm oportebat illius parte vti coacti ſumus. quapropter prolixiorem demonſtrationem induximus, & fabulæ finem haud penitus impoſuimus. Ac ſermo nobis reuera tanquam animal exteriorem quidem circunferentiam abſolutam habere videtur, ſed pigmentorum colorúmque mixtione perſpicua nondum decora. Decet autem verbis orationéque magis, quàm pictura, aut opificio manuario vnumquodque animal deſcribere, exhiberéque his, qui aſſequi ratione poſſint: cæteris cælo & penicillo exhibeãtur. SOCR. De hoc quidem ſatis. Quam verò ob cauſam nondum ſufficienter dictum eſſe ais, oſtende. SOC. Arduum eſt, ô beate, abſque exemplis res magnas lucidè oſtendere. Videtur enim vnuſquiſque noſtrûm tanquam per ſomnium noſſe omnia, reuera autem rurſus omnia ignorare. SOC. Quo pacto? HOS. Abſurdum admodum, ô Socrates, affectum animæ circa ſcientiam nunc mouimus. Nempe in magnis arduíſque incœpimus, quod in minimis, & facilibus erat per ordinẽ inchoandum. SOC. Quorſum hæc? HOSP. Exemplo rurſus exemplum, ô felix, indiget. SOC. Qua ratione? Dicas, nihil mei cauſa veritus. HOS. Dicendum poſtquam ipſe es audire paratus. Nouimus quid agant pueri, cùm primùm literas diſcunt? SOCR. Quidnam. HOS. Quod vnamquanque literarum in breuiſſimis facilimíſque ſyllabis ſufficienter perſentiſcunt, veráque de illis eloqui poſſunt. SOC. Quidni? HOS. Eadem hæc in aliis ambigentes opinione ſermonéque falluntur. SO. Prorſus. HOSP. An non itaque facilimè atque optimè ad ignota perduci poſſunt? SOC. Quo pacto? HOS. Reducere illos primùm ad ea oportet, in quibus hæc eadem rectè opinati fuerant, eíſque offerre quæ nondum noſcunt, & ea inuicem comparando, oſtẽdere eandem ſimilitudinem atque naturam in vtriſque complexionibus eſſe, donec cum ignotis omnibus quæ vera opinione concepta ſunt, comparata monſtrentur: demonſtrata verò, & illorum exempla facta demum efficiant, vt ex omnibus cuiuſlibet ſyllabæ elementis, id quod diuerſum eſt, ab aliis diuerſum nuncupent: quod verò idem eſt, idem ſemper ſecũdum eadem cum ſeipſo. SOC. Sic omnino. HOS. Nónne ſatis hoc comprehendimus? quòd videlicet tunc exempli generatio eſt, cùm quod idẽ eſt in alterutro ſeiuncto, recta opinione conceptum, & vtrique accommodatum, vnam amborũ communiter opinionem parit? SOC. Videtur. HOSP. Quid mirum, ſi idem natura patiens anima noſtra circa rerum omnium elementa, nunc veritate ipſa circa vnumquodque in quibuſdã conſtituitur, nunc autem circa omnia rurſus in aliis fluctuat: cúmque in quibuſdam copulationibus rectè quodammodo opinatur, tranſlata in magnas ac difficiles rerum ſyllabas, hæc eadem rurſus ignorat? SOCR. Nihil vtique mirum videri debet. HOS. Nam qua ratione quis, ô amice, poſſet ab opinione falſa incipiẽs, ad aliquam veritatis vel minimam partem perueniendo ſapientiam adipiſci? SOC. Nulla fermè. HOSP. Si hæc ita natura ſe habent, nequaquam ego ac tu aberraremus, ſi primò totius exempli naturam introſpicere conemur in paruo quodam alio ſeorſim exemplo: deinde maximum illud aggreſſi regis exemplum, illud ipſum alicunde à minoribus traducentes, per exemplum rurſus conaremur rerum ciuilium curationem arte dignoſcere, & ipſam pro ſomnio veritatem conſequi. SOC. Rectè admodum. HOSP. Rurſus ſuperior oratio repetenda, qua inferebatur, poſtquam permulti cum regio genere de ciuitatis gubernatione contendunt, ſibíque illam vſurpant, oportere eos omnes ab illo ſeiungere, ipſúmque ſolum relinquere. atque ad hoc exemplo quodam opus

Vis exempli ad docendum quanta.

Definitionis ars per exemplum, quæ collecto quædam eſt, & via laudata ab Ariſtotele.

Generatio exempli.

A πού διειλόμεθα νομέα χωρὶς καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἐπιμελητήν. ΣΩΚΡ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Αὖθις δέ γε τὴν ἀπονεμηθεῖσαν ἐπιμελητικὴν δίχα τέμνειν ἀναγκαῖον ἦν. ΣΩΚΡ. Τίνι; ΞΕΝ. Τῷ βιαίῳ τε καὶ ἑκουσίῳ. ΣΩΚ. Τί δή; ΞΕΝ. Καὶ ταύτῃ που τὸ πρότερον ἁμαρτάνοντες, εὐηθέστερα τοῦ δέοντος εἰς ταυτὸν βασιλέα καὶ τύραννον συνέθεμεν, ἀνομοιοτάτους ὄντας, αὐτούς τε, καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς ἑκατέρου τρόπον. Σ. Ἀληθῆ. ΞΕΝ. Νῦν δέ γε πάλιν ἐπανορθούμενοι (καθάπερ εἶπον) τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιμελητικὴν δίχα διαιρώμεθά γε, τῷ βιαίῳ τε καὶ ἑκουσίῳ. Σ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Καὶ τὴν μέν γέ που τῶν βιαίων, τυραννικήν· τὴν

B δὲ ἑκούσιον καὶ ἑκουσίων διπόδων ἀγελαιοκομικὴν ζῴων, προσειπόντες πολιτικήν. τὸν ἔχοντα οὖν τὴν τέχνην ταύτην καὶ ἐπιμέλειαν, ὄντως ὄντα βασιλέα καὶ πολιτικὸν ἀποφαινώμεθα. ΣΩΚΡ. Καὶ κινδυνεύει γε, ὦ ξένε, τελέως ἂν ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἡ περὶ τῶν πολιτικῶν ἀπόδειξις. ΞΕΝ. Καλῶς ἄν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ἔχοι. δεῖ δὲ μή σοι μόνῳ ταῦτα, ἀλλὰ κἀμοὶ μετὰ σοῦ, κοινῇ συνδοκεῖν. νῦν δέ, κατά γε τὴν ἐμὴν οὔπω φαίνεται τέλεον ὁ βασιλεὺς ἡμῖν σχῆμα ἔχειν· ἀλλὰ καθάπερ ἀνδριαντοποιοί, παρὰ καιρὸν ἐνίοτε σπεύδοντες, πλείω καὶ μείζω τοῦ δέοντος ἕκαστα τῶν ἔργων ἐπεμβαλλόμενοι βραδύνουσι· καὶ νῦν ἡμεῖς, ἵνα δὴ πρὸς τῷ ταχεῖ καὶ μεγαλοπρεπῶς δηλώσαιμεν τὸ τῆς ἔμπροσθεν ἁμάρτημα διεξόδου, τῷ βασιλεῖ νομίσαντες πρέπειν μεγάλα

C παραδείγματα ποιεῖσθαι, θαυμαστὸν ὄγκον ἀράμενοι τοῦ μύθου, μείζονι τοῦ δέοντος ἠναγκάσθημεν αὐτοῦ μέρει προσχρήσασθαι. διὸ μακροτέραν τὴν ἀπόδειξιν πεποιήκαμεν, καὶ πάντως τῷ μύθῳ τέλος οὐκ ἐπέθεμεν· ἀλλ' ἀτεχνῶς ὁ λόγος ἡμῖν, ὥσπερ ζῷον, τὴν ἔξωθεν μὲν περιγραφὴν ἔοικεν ἱκανῶς ἔχειν, τὴν δ' οἷον τοῖς φαρμάκοις καὶ τῇ συγκράσει τῶν χρωμάτων ἐνάργειαν οὐκ ἀπειληφέναι πω. γραφῆς δὲ καὶ συμπάσης χειρουργίας λέξει καὶ λόγῳ δηλοῦν πᾶν ζῷον μᾶλλον πρέπει τοῖς δυναμένοις ἕπεσθαι· τοῖς δ' ἄλλοις, διὰ χειρουργιῶν. ΣΩΚΡ. Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ὅπῃ δὲ ἡμῖν οὔπω φῂς ἱκανῶς εἰρῆσθαι, δήλωσον. ΞΕΝ. Χαλεπόν, ὦ δαιμόνιε, μὴ παραδείγμασι χρώμενον, ἱκανῶς ἐνδείκνυσθαί τι

D τῶν μειζόνων. κινδυνεύει γὰρ ἡμῶν ἕκαστος, οἷον ὄναρ, εἰδὼς ἅπαντα, πάντ' αὖ πάλιν ὥσπερ ὕπαρ ἀγνοεῖν. ΣΩΚ. Πῶς τοῦτ' εἶπες; ΞΕΝ. Καὶ μάλα ἀτόπως ἐοίκαμεν ἐν τῷ παρόντι κινῆσαι τὸ περὶ τῆς ἐπιστήμης πάθος ἐν ἡμῖν. ΣΩΚΡ. Τί δή; ΞΕΝ. Παραδείγματος, ὦ μακάριε, αὖ μοι καὶ τὸ παράδειγμα αὐτὸ δεδέηκε. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; λέγε, μηδὲν ἐμοῦ γε ἕνεκα ἀποκνῶν. ΞΕΝ. Λεκτέον ἐπειδὴ καὶ σύ γε ἑτοίμως ἀκολουθεῖν. τοὺς γάρ που παῖδας ἴσμεν, ὅταν ἄρτι γραμμάτων ἔμπειροι γίγνωνται. ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ὅτι τῶν στοιχείων ἕκαστον ἐν ταῖς βραχυτάταις καὶ ῥᾴσταις τῶν συλλαβῶν, ἱκανῶς διαισθάνονται, καὶ τἀληθῆ φράζειν περὶ ἐκεῖνα δυνατοὶ γίγνονται. ΣΩΚΡ.

E Πῶς οὔ; ΞΕΝ. Ταὐτὰ δέ γε ταῦτα ἐν ἄλλαις ἀμφιγνοοῦντες πάλιν, δόξῃ τε ψεύδονται καὶ λόγῳ. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἆρ' οὖν οὐχ ὧδε ῥᾷστον καὶ κάλλιστον ἐπάγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ μήπω γιγνωσκόμενα; ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕΝ. Ἀνάγειν πρῶτον ἐπ' ἐκεῖνα, ἐν οἷς ταὐτὰ ταῦτα ὀρθῶς ἐδόξαζον· ἀναγαγόντας δέ, τιθέναι παρὰ τὰ μήπω γιγνωσκόμενα· καὶ παραβάλλοντας, ἐνδεικνύναι τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα καὶ φύσιν ἐν ἀμφοτέραις οὖσαν συμπλοκαῖς· μέχριπερ ἂν πᾶσι τοῖς ἀγνοουμένοις τὰ δοξαζόμενα ἀληθῶς παρατιθέμενα δειχθῇ. δειχθέντα δέ, παραδείγματα οὕτως γιγνόμενα, ποιήσῃ τῶν στοιχείων ἕκαστον πάντων ἐν πάσαις ταῖς συλλαβαῖς, τὸ μὲν ἕτερον, ὡς τῶν ἄλλων ἕτερον

F ὄν· τὸ δὲ ταὐτόν, ὡς ταὐτὸν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἑαυτῷ προσαγορεύεσθαι. ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν ἱκανῶς συνειλήφαμεν, ὅτι παραδείγματός γ' ἐστὶ τότε γένεσις, ὁπόταν ὂν ταὐτὸν ἐν ἑτέρῳ διεσπασμένῳ δοξαζόμενον ὀρθῶς, καὶ συναχθὲν περὶ ἑκάτερον, ὡς συναμφοῖν μίαν ἀληθῆ δόξαν ἀποτελῇ. ΣΩΚΡ. Φαίνεται. ΞΕΝ. Θαυμάζοιμ' ἂν οὖν εἰ ταὐτὸν τοῦτο ἡμῶν ἡ ψυχὴ φύσει περὶ τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα πεπονθυῖα, τοτὲ μὲν ὑπ' ἀληθείας περὶ ἓν ἕκαστον ἔν τισι συνίσταται, τοτὲ δὲ περὶ πάντων ἐν ἑτέροις αὖ φέρεται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁμῇγέπῃ τῶν συγκράσεων ὀρθῶς δοξάζει, μετατιθέμενα δ' εἰς τὰς τῶν

G πραγμάτων μακρὰς καὶ μὴ ῥᾳδίους συλλαβάς, ταὐτὰ ταῦτα πάλιν ἀγνοεῖ. ΣΩΚΡ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν. ΞΕΝ. Πῶς γάρ, ὦ φίλε, δύναιτο ἄν τις, ἀρχόμενος ἀπὸ δόξης ψευδοῦς, ἐπί τι τῆς ἀληθείας καὶ μικρὸν μέρος ἀφικόμενος, κτήσασθαι φρόνησιν; ΣΩΚΡ. Σχεδὸν οὐδαμῶς. ΞΕ. Οὐκοῦν ταῦτα εἰ ταύτῃ πέφυκεν, οὐδὲν δὴ πλημμελοῖμεν ἂν ἐγώ τε καὶ σύ, πρῶτον μὲν ἐπιχειρήσαντες ὅλου παραδείγματος ἰδεῖν τὴν φύσιν ἐν σμικρῷ κατὰ μέρος ἄλλῳ παραδείγματι, μετὰ δὲ ταῦτα μεταβάλλοντες ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως, μέγιστον ὄν, ταὐτὸν εἶδος ἀπ' ἐλαττόνων

H φέροντες ποθέν, διὰ παραδείγματος ἐπιχειρεῖν αὖ τὴν τῶν κατὰ πόλιν θεραπείαν τέχνῃ γνωρίζειν, ἵνα ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος ἡμῖν γίγνηται. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς. ΞΕ. Πάλιν δὴ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἀναληπτέον· ὡς ἐπειδὴ τῷ βασιλικῷ γένει τῆς περὶ τὰς πόλεις ἐπιμελείας ἀμφισβητοῦσι μυρίοι, δεῖ δὴ πάντας ἀποχωρίζειν τούτους, καὶ μόνον ἐκεῖνον λιπεῖν. καὶ πρὸς τοῦτο δὴ παραδείγματος ἔφαμεν δεῖν ἡμῖν

τινός. ΣΩΚ. Καὶ μάλα. ΞΕ. Τί δῆτα παράδειγμα τις ἄν, ἔχον τὴν αὐτὴν πολιτικῇ πραγματείαν, σμικρότατον παραθέμενος, ἱκανῶς ἂν εὕροι τὸ ζητούμενον; βούλει πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες, εἰ μή τι πρόχειρον ἕτερον ἔχομεν, ἀλλ' οὖν τήν γε ὑφαντικὴν προελώμεθα; καὶ ταύτην, εἰ δοκεῖ, μὴ πᾶσαν. ἀποχρήσει γὰρ ἴσως ἡ περὶ τὰ ἐκ τῶν ἐρίων ὑφάσματα. τάχα γὰρ ἂν ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτῆς μαρτυρήσειε προαιρεθὲν ὃ βουλόμεθα. ΣΩΚΡ. Τί γὰρ οὔ; ΞΕ. Τί δῆτα οὐ, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τέμνοντες μέρη μερῶν, ἕκαστον διῃρούμεθα, καὶ νῦν περὶ ὑφαντικὴν ταυτὸ τοῦτο ἐδράσαμεν; καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι μάλιστα διὰ βραχέων ταχὺ πάντ' ἐπελθόντες, πάλιν ἤλθομεν ἐπὶ τὸ νῦν χρήσιμον. ΣΩΚ. Πῶς λέγεις; ΞΕ. Αὐτὴν τὴν διέξοδον ἀπόκρισίν σοι ποιήσομαι. ΣΩΚ. Κάλλιστ' εἶπες. ΞΕΝ. Ἔστι τοίνυν πάντα ἡμῖν ὁπόσα δημιουργοῦμεν καὶ κτώμεθα, τὰ μέν, ἕνεκα τοῦ ποιεῖν τι, τὰ δέ, τοῦ μὴ πάσχειν ἀμυντήρια. καὶ τῶν ἀμυντηρίων, τὰ μέν, ἀλεξιφάρμακα, καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα· τὰ δέ, προβλήματα. τῶν δ' αὖ γε προβλημάτων, τὰ μέν, πρὸς τὸν πόλεμον ὁπλίσματα· τὰ δέ, φράγματα. καὶ τῶν φραγμάτων, τὰ μέν, παραπετάσματα· τὰ δέ, πρὸς χειμῶνας καὶ καύματα ἀλεξιτήρια. τῶν δὲ ἀλεξιτηρίων τὰ μέν, στεγάσματα· τὰ δέ, σκεπάσματα. καὶ τῶν σκεπασμάτων, ὑποπετάσματα μέν, ἄλλα, περικαλύμματα δέ, ἕτερα. τῶν περικαλυμμάτων δέ, τὰ μέν, ὁλόσχιστα· σύνθετα δέ, ἕτερα. τῶν δὲ συνθέτων τὰ μέν, τρητά· τὰ δέ, ἄνευ τρήσεως ξυνδετά. καὶ τῶν ἀτρήτων τὰ μέν, νεύρινα, φυτῶν ἐκ γῆς· τὰ δέ, τρίχινα. τῶν δὲ τριχίνων, τὰ μὲν ὕδασι καὶ γῇ κολλητά· τὰ δέ, αὐτὰ αὑτοῖς συνδετά. τούτοισι δὴ τοῖς ἐκ τῶν αὐτῶν συνδουμένοις ἐργασθεῖσιν ἀμυντηρίοις καὶ σκεπάσμασι, τὸ μὲν ὄνομα ἱμάτια ἐκαλέσαμεν· τὴν δὲ τῶν ἱματίων μάλιστα ἐπιμελουμένην τέχνην, ὥσπερ τότε τὴν τῆς πόλεως, πολιτικὴν εἴπομεν, οὕτω καὶ νῦν ταύτην προσείπωμεν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἱματιουργικήν. φῶμεν δὲ καὶ ὑφαντικήν, ὅσον ἐπὶ τῇ τῶν ἱματίων ἐργασίᾳ μέγιστον ἦν μόριον, μηδὲν διαφέρειν, πλὴν ὀνόματι, ταύτης τῆς ἱματιουργικῆς· καθάπερ κἀκεῖ τότε τὴν βασιλικήν, τῆς πολιτικῆς. ΣΩΚΡ. Ὀρθότατά γε. ΞΕ. Τὸ μετὰ τοῦτο δὴ συλλογισώμεθα· ὅτι τὴν τῶν ἱματίων ὑφαντικὴν οὕτω ῥηθεῖσαν τις τάχ' ἂν ἱκανῶς εἰρῆσθαι δόξειε, μὴ δυνάμενος συννοεῖν ὅτι τῶν μὲν ἐγγὺς συνεργῶν οὔπω διώρισται, πολλῶν δὲ ἑτέρων συγγενῶν ἀπεμερίσθη. ΣΩΚΡ. Ποίων εἰπὲ συγγενῶν. ΞΕ. Οὐχ ἕσπου τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς φαίνῃ· πάλιν οὖν ἔοικεν ἐπανιτέον, ἀρχόμενον ἀπὸ τελευτῆς. εἰ γὰρ συννοεῖς τὴν οἰκειότητα, τὴν μὲν διετέμομεν ἀπ' αὐτῆς νῦν δή, τὴν τῶν στρωμάτων σύνθεσιν περιβολῇ χωρίζοντες καὶ ὑποβολῇ. ΣΩ. Μανθάνω. ΞΕ. Καὶ μὴν τὴν ἐκ τῶν λίνων καὶ σπάρτων, καὶ πάντων ὅσα φυτῶν ἄρτι νεῦρα κατὰ λόγον εἴπομεν, δημιουργίαν, πᾶσαν ἀφείλομεν. τήν τ' αὖ πιλητικὴν ἀφωρισάμεθα, καὶ τὴν τρήσει καὶ ῥαφῇ χρωμένην σύνθεσιν, ἧς ἡ πλείστη σκυτοτομική. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Καὶ τοίνυν τὴν τῶν ὁλοσχίστων σκεπασμάτων θεραπείαν δερματουργικήν, καὶ τὰς τῶν στεγασμάτων, ὅσαι τε ἐν οἰκοδομικῇ καὶ ὅλῃ τεκτονικῇ, καὶ ἐν ἄλλαις τέχναις, ῥευμάτων στεκτικαὶ γίγνονται, συμπάσας ἀφείλομεν· ὅσαι τε περὶ τὰς κλοπὰς καὶ τὰς βίᾳ πράξεις διακωλυτικὰ ἔργα παρέχονται τέχναι φραγμάτων· περί τε γένεσιν ἐπιθηματουργίας οὖσαι, καὶ τὰς τῶν θυρωμάτων πήξεις, γομφωτικῆς ἀπονεμηθείσας μόρια τέχνης. τήν τε ὁπλοποιητικὴν ἀπετεμόμεθα, μεγάλης καὶ παντοίας τῆς προβληματουργικῆς τμῆμα οὖσαν δυνάμεως· καὶ δὴ καὶ τὴν μαγευτικὴν τὴν περὶ τὰ ἀλεξιφάρμακα κατ' ἀρχὰς εὐθὺς διωρισάμεθα ξύμπασαν· καὶ λελοίπαμεν, ὡς δόξαιμεν ἄν, αὐτὴν τὴν ζητηθεῖσαν ἀμυντικὴν χειμώνων, ἐρεοῦ προβλήματος ἐργαστικήν, ὄνομα δὲ ὑφαντικὴν λεχθεῖσαν. ΣΩΚΡ. Ἔοικε γὰρ οὖν. ΞΕ. Ἀλλ' οὐκ ἔστι πω τέλεον, ὦ παῖ, τοῦτο λελεγμένον. ὁ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς τῶν ἱματίων ἐργασίας ἁπτόμενος, τοὐναντίον ὑφῇ δρᾶν φαίνεται. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕΝ. Τὸ μὲν τῆς ὑφῆς, συμπλοκή τις ἐστί που. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Τὸ δέ γε, τῶν συνεστώτων καὶ συμπεπιλημένων διαλυτική. ΣΩ. Τὸ ποῖον δή; ΞΕΝ. Τὸ τῆς τοῦ ξαίνοντος τέχνης ἔργον· ἢ τὴν ξαντικὴν τολμήσομεν ὑφαντικήν, καὶ τὸν ξάντην ὡς ὄντα ὑφάντην καλεῖν; ΣΩ. Οὐδαμῶς. ΞΕΝ. Καὶ μὴν τήν γε αὖ στήμονος ἐργαστικὴν καὶ κρόκης εἴ τις ὑφαντικὴν προσαγορεύει, παράδοξόν τε καὶ ψεῦδος ὄνομα λέγει. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τί δέ; κναφευτικὴν σύμπασαν, καὶ τὴν ἀκεστικήν, πότερα μηδεμίαν ἐπιμέλειαν μηδέ τινα θεραπείαν ἐσθῆτος θῶμεν; ἢ καὶ ταύτας πάσας ὡς ὑφαντικὰς λέξομεν; ΣΩΚ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τῆς γε θεραπείας ἀμφισβητήσουσιν αὗται ξύμπασαι, καὶ τῆς γενέσεως τῆς τῶν ἱματίων, τῇ τῆς ὑφαντικῆς δυνάμει· μέγιστον μὲν μέρος ἐκείνῃ διδοῦσαι, μεγάλα δὲ καὶ σφίσιν αὐταῖς ἀπονέμουσαι. ΣΩΚ. Πάνυ γε. Ξ. Πρὸς τοίνυν ταύταις, ἔτι τὰς τῶν ἐργαλείων δημιουργοὺς τέχνας, δι' ὧν ἀποτελεῖται τὰ τῆς ὑφῆς ἔργα, δοκεῖν χρὴ τότε συναιτίας εἶναι προσποιήσεσθαι παντὸς ὑφάσματος. ΣΩ. Ὀρθότατα. ΞΕ. Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ περὶ τῆς ὑφαντικῆς λόγος, οὗ προειλόμεθα μέρους ἱκανῶς ἔσται

A eſſe diximus. SOC. Valde. HOS. Quódnam potiſſimum exemplum exiguum quidem, & eandem ciuilem continens facultatem, adducens aliquis ſufficienter quod inueſtigatur, inueniet? Viſne per Iouem, ô Socrates, niſi quid aliud in promptu habemus, texendi artem eligamus? non vniuerſam quidem, ſufficiet enim, vt arbitror, lanificium. Fortè nanque pars hæc electa quod cupimus indicabit. SOC. Quidni? HOS. Cur non, vt ſuperius vnumquodque in partium partes diuidebamus, ita modò circa texendi artem fecimus, & quàm breuiſſimè licet omnia tranſigentes, quod ad propoſitum conducit, elegimus? SOC. Quomodo inquis? HOS. Ipſam enarrationem re-
B ſponſi loco dabo. SOC. Præclarè loqueris. HOSP. Eorum quæ facimus, quæque poſſidemus, alia gratia aliquid agendi, alia, ne quid incommodi patiamur, velut propugnacula parantur. Propugnaculorum autem alia remedia ſunt, tã diuina quàm humana: alia verò obſtacula. Obſtaculorum alia militaris armatura, alia circunuallatio. Circunuallationum vero alia velamina, alia aduerſus æſtum frigúſque munitiones. Munitionum alia tegmenta & retinacula, alia operimenta. Operimẽtorum quædam ſuffulciunt, quædam amiciunt. Eorum quæ amiciunt alia ſimplicia, alia verò duplicia atque cõpoſita. Compoſitorum alia perforata, alia ſine perforatione connexa. Ho-
C rum verò quædam neruea ſunt, ex his quæ terra naſcuntur, quædam pilea. Pilea verò partim aqua & terra conglutinata, partim ſibimet inuicem ſunt connexa. His profectò propugnaculis fulcimentíſque quæ ex eiſdem colligatis confecta ſunt, nomen veſtes impoſuimus. Artem verò quę maximè circa veſtes verſatur, ab ipſa veſtium effectione veſtificam appellemus, quemadmodum diſciplinam ciuitatis procuratricẽ ab ipſa ciuitate ciuilem denominauimus: dicamúſque textoriam facultatem, quatenus maximè ex parte veſtes contexit, nulla alia re niſi nomine differre ab iſta quam veſtificam nominauimus, quemadmodum ſuprà regiam diximus à ciuili.
D SOCRAT. Rectè admodum. HOSP. Poſt hæc ita cogitemus, quòd vtique veſtium textricem artem forſitan ſufficienter dictam aliquis exiſtimet: animaduertere verò nõ poſſit, quòd cùm ab his quę propius cooperantur, nondum diſtincta eſſet, à multis aliis ſibi cognatis diſcreta fuit. SOC. Quibus cognatis? HOSP. Videris non aſſecutus ſuprà dicta. Quare iterum, vt videtur, à fine ad principium redeundum. Si enim propinquitatem intelligis, hanc vtique ab ipſa diſcreuimus, dum ſtragulorum compoſitionem ab amictu & ſuffulcimento ſepararemus. SOC. Intelligo. HOSP. Quinetiam artificium omne quod lino & chordis virgultíſque vtitur, ac ſummatim his quæ terra naſcuntur, quæ paulo antè neruea vocauimus, iam ſeiunxi-
E mus. Imo & pileorum compoſitionem, eámve quæ perforando & ſuendo operatur, quæ vt plurimum ad coriariam pertinet facultatem. SOC. Omnino quidem. HOS. Seiunximus præterea operimentorum ſimplicium opificium, quòd pellibus vtitur. Item tegmentorum retinaculorúmque machinamenta quotcunque in ædificando fiunt: & in aliis artibus quibuſcunque ad aquarum retentionem repulſionémque, quæcunque circa plicationes & violentas actiones opera, quibus aliquid cohibetur, efficiunt, ſepéſque & maceriam opponunt, & cumulos quoſdam obiiciunt, quæque operiunt aliquid. Item valuarum cancellorúmque affixiones, quæ ad clauorum arti-
F ficium attinent. Quinetiam armaturam ſegregauimus, quæ portio eſt amplæ facultatis illius, quæ propugnacula & obſtacula obiicit. Præterea coquinariam, quæ remedia præbere ſe vitæ hominum profitetur, ab initio ſeparauimus. Reliquimus autem artem quandam, quæ viſa eſt illa eſſe quam quærimus, effectricem ſcilicet fulcimentorum aduerſus frigora laneorum, textoriámque cognominatam. SOC. Videtur. HOSP. Cæterum nondum, ô puer, perfectè his dictis rem expediuimus. Nam is qui primus veſtium artificium tractat, contrà quàm
G textor, agere videtur. SOC. Quamobrem? HOS. Textor nanque quodammodo complicat & connectit. SOC. Certè. HOS. Ille verò quæ ſimul inſerta & implicita ſunt, diſſoluit. SOC. Quid iſtud? HOS. Opus eius qui carminat & diſcernit. Nunquid enim carminatoriam & diſcretoriam operam eandem cũ textoria vocemus? carminatoriémque & diſcretorem eundem cum textore dicemus? SOCR. Nullo modo. HOS. Siquis autem diligentiam quæ ſtamina & ſubtegmina præparat, textoriam vocet, procul & ab opinione hominum, & à veritate iſta appellatione diſcedet. SOC. Planè. HOS. Fullonum præterea ſutorúmque operam vtrum nihil conducere ad veſtimentorum
H confectionem dicimus? An has omnes textorias appellamus? SOC. Neutrum dicendum videtur. HOS. Veruntamen omnes hæ de veſtium curatione cum textoris arte contendent: ac plurimum quidem illi huius operis dabunt, multum quoque ſibi eiuſdem operis vendicabunt. SOCR. Sic eſt omnino. HOSP. Præter has exiſtimare inſuper oportet artes inſtrumentorum quibus textor vtitur, effectrices, partem ſibi in efficienda tela vſurpaturas. SOC. Probè. HOSP. Vtrum textoriæ facultatis ratio, quam vt partem elegimus, ſufficienter diſtincta erit, ſi ipſam

Magna diuerſitas eorum quæ facimus.

aliarum omniũ facultatum quæ circa laneã veſtem verſantur, maximam pulcherrimámque dixerimus? Aut ita verum quidem dicetur, perfectè autem & manifeſtè nequaquam, priuſquam ab iſta reliquas ſecreuerimus? SOCRAT. Ita certè. HOSP. An non ita deinceps agendum eſt, vt conſequenti ordine nobis ſermo procedat? SOCR. Nihil prohibet. HOSP. In primis igitur artes geminas circa omnia quæ fiunt, conſiderémus. SOC. Quas? HOS. Vnam quidem generationis, cauſam adiuuantem, alteram verò cauſam ipſam. SOCR. Quomodo? HOS. Quæcunque rem ipſam non fabricant, ſed fabricantibus organa ſubminiſtrant, quibus abſentibus inſtitutum opus nequaquam perficeretur, eas cauſas adiuuantes, nominamus: eas autem ipſas quæ principaliter faciunt, cauſas appellamus. SO. Conſentaneum id quidem. HOS. Poſt hæc artes quæ colum, fuſúmque, radium, pectinémque efficiunt, & alia circa veſtiũ operam inſtrumenta præparant, omnes cauſas adiuuantes nuncupemus: illas autem quæ veſtimenta curant & efficiunt, cauſas. SOC. Rectè. HOSP. Ex cauſis verò partem eam quæ lauat, atque quæ medetur, & alias huius generis, quę curam adhibent, cùm multa ornandi diligentia ſit, generatim colligere decet, & fullonum artem cognominare. SOC. Probè. HOSP. Eam autem partem quæ carminat, diſcernit, & filat, & omnes circa veſtium effectionem, ars vna comprehendit, quæ communiter lanificium nominatur. SOCR. Quidni? HOSP. Lanificij porrò partitiones duæ, & vtræque duarum artium ſimul partes ſunt. SO. Quo pacto? HOS. Facultas illa quæ carminat, & quæ pectine quodam vtitur, ac omnino quæcunque ſunt coniũcta, diſiungit, hoc omne, vt vno verbo complectar, pars lanificij dicitur. cuius maximæ partes duæ ſunt, diſcretoria vna, altera concretoria. SOC. Sic eſt omnino. HOSP. In ea quæ diſcernit, carminatoria, & aliæ quas modò diximus, facultates inſunt. Nam quæ lanas & ſtamina diuidit, vel pectine quodam vel manibus, aliter atque aliter nomina cuncta quæ modò diximus, eſt ſortita. SOC. Ita prorſus. HOS. Rurſus concretoriæ partem ſimul & lanificij in ipſa contentam ſumamus: quæcũque autem ibidem diſcretoriæ inerant, trãſeamus, lanificium omne bifariam partientes, & cõcretoriam partem & diſcretoriam. SOC. Partiamur. HOSP. Partem itaque concretoriam ſimul & lanificium, ô Socrates, diuidere decet, ſi modò propoſitam nobis texendi artem ſufficienter comprehẽdere volumus. SOC. Oportet ſanè. HOS. Oportet abſque dubio. Ideóque dicamus partem eius vnam in voluendo flectendóque, alteram in complicando verſari. SOCR. Nunquid hæc teneo? Videris enim mihi ſtaminis operam in torquendo ponere. HOS. Non huius tantum, ſed & ſubtegminis. An ſine retortione generationem huius aliquam reperiemus? SO. Nequaquã. HOS. Deſcribe horum vtrunque: fortè nanque deſcriptio talis opportuna videbitur. SOC. Qualis? HOS. Ecce opus carminatoris cùm in longum latúmque protrahitur, deductionem vocamus. SOC. Certè. HOS. Cùm hoc factis penſis fuſo retortum eſt, ſolidúmque effectum filum, ſtamen appellant: artem autem ipſam quæ hoc dirigit & protrahit, ſtaminariam. SOC. Rectè. HOSP. Quæcunque verò contortionem mollem accipiunt, & implicatione ad reflexionis attractum moderatam mollitiem nanciſcuntur, ea vtique filo deducta ſubtegmina, artem autem ipſam ſubtegminariam. SO. Probè. HOS. Atqui pars illa textoriæ quam propoſuimus, iam cuiuis patet. Nam pars concretoriæ facultatis in lanificio, quando recta protractione ſubtegminis atque ſtaminis implicationẽ contextúmque efficit, totum quidem ipſum implicitum & contextum veſtem laneam, artem verò huiuſmodi textoriam nuncupamus. SOC. Rectè admodum. HOS. At cur non ſtatim reſpondimus textoriam artem eſſe, quæ ſubtegmen & ſtamen implicat, ſed per longas ambages fruſtrà vagati ſumus? SOC. Nihil mihi quidem, ô hoſpes, eorum quæ dicta ſunt fruſtrà dictum videtur. HOSP. Nihil mirum. ſed forſitan videbitur, ô beate, ſi frequenter in hunc morbum in poſterum incidas. Nam quid mirum? Audi ſermonem quid de huiuſcemodi omnibus ſemper eſt in medium afferendus. SOC. Dic modò. HOS. Exceſſus in primis defectúſque naturam inſpiciamus, vt ſecundum rationẽ moderata laudemus, vituperemúſque in ſingulis, quæcunque modum ſermonis non ſeruant, dum in talibus quibuſdam diſputationibus aut prolixius, quàm decet, aut breuius loquimur. SOC. Oportet ſanè. HOS. De his vtique iure habenda ratio eſt. SOC. De quibus? HOS. De prolixitate inquam & breuitate, déque omni exceſſu atque defectu. nam dimetiendi facultas ad hæc omnia pertinet. SOCR. Profectò. HOS. Eam itaque bifariam diſtinguamus. Cõducit enim ad id quod intendimus. SOC. Dicas quo modo diſtinguendum. HOS. Sic.

A διωρισμένος, ἐὰν ἄρ' αὐτὴν τὴν ἐπιμελειῶν ὁπόσαι περὶ τὴν ἐρέαν ἐσθῆτα εἰς τὴν καλλίστην καὶ μεγίστην πασῶν τιθῶμεν; ἢ λέγοιμεν μὲν ἄν τι ἀληθὲς, οὐ μὴν σαφές γε οὐδὲ τέλεον, πρὶν ἂν καὶ ταύτας αὐτῆς πάσας περιέλωμεν; ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα ποιητέον ὃ λέγομεν, ἵν' ἐφεξῆς ἡμῖν ὁ λόγος ἴῃ. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Πρῶτον μὲν τοίνυν δύο τέχνας οὔσας περὶ πάντα τὰ δρώμενα θεασώμεθα. ΣΩΚΡ. Τίνας; ΞΕ. Τὴν μὲν, γενέσεως οὖσαν συναίτιον, τὴν δ', αὐτὴν αἰτίαν. Σ. Πῶς; ΞΕ. Ὅσαι μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὴ δημιουργοῦσι, ταῖς δὲ δημιουργούσαις ὄργανα παρασκευάζουσιν, ὧν μὴ παραγενομένων, οὐκ ἄν ποτε ἐργασθείη τὸ προστεταγμένον ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν· ταύτας μὲν, ξυναιτίους·
B τὰς δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπεργαζομένας, αἰτίας. ΣΩ. Ἔχει γοῦν λόγον. Ξ. Μετὰ τοῦτο δὴ τὰς μὲν περί τε ἀτράκτους καὶ κερκίδας, καὶ ὁπόσα ἄλλα ὄργανα τῆς περὶ τὰ ἀμφιέσματα γενέσεως κοινωνεῖ, πάσας συναιτίους εἴπωμεν· τὰς δὲ αὐτὰ θεραπευούσας καὶ δημιουργούσας, αἰτίας. ΣΩ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Τῶν αἰτιῶν δὴ, πλυντικὴν μὲν, καὶ ἀκεστικὴν, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ ταῦτα θεραπευτικὴν, πολλῆς οὔσης τῆς κοσμητικῆς, τοὐνταῦθα αὐτῆς μόριον, εἰκὸς μάλιστα περιλαμβάνειν, ὀνομάζοντας πᾶν τῇ τέχνῃ τῇ κναφευτικῇ. ΣΩΚ. Καλῶς. ΞΕ. Καὶ μὴν ξαντική γε καὶ νηστικὴ, καὶ πάντα αὖ τὰ περὶ τὴν ποίησιν αὐτὴν τῆς ἐσθῆτος ἧς λέγομεν
C μέρη, μία τίς ἐστι τέχνη τῶν ὑπὸ πάντων λεγομένων ἡ ταλασιουργική. Σ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. Τῆς δὴ ταλασιουργικῆς δύο τμήματα ἐστόν· καὶ τούτοιν ἑκάτερον ἅμα δυοῖν πεφύκατον τέχναιν μέρη. ΣΩΚ. Πῶς; ΞΕ. Τὸ μὲν ξαντικὸν, καὶ τὸ τῆς κερκιστικῆς ἥμισυ, καὶ ὅσα τὰ συγκείμενα ἀπ' ἀλλήλων ἀφίστησι, πᾶν τοῦτο, ὡς ἓν φράζειν, τῆς τε ταλασιουργίας αὐτῆς ἐστί που, καὶ μεγάλα τινὲ κατὰ πάντα ἡμῖν ἤστην τέχνα, ἡ συγκριτική τε καὶ διακριτική. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕ. Τῆς τοίνυν διακριτικῆς ἥ τε ξαντικὴ καὶ τὰ νῦν δὴ ῥηθέντα ἅπαντά ἐστιν. ἡ γὰρ ἐν ἐρίοις τε καὶ στήμοσι διακριτική, κερκίδι μὲν ἄλλον τρόπον γιγνομένη, χερσὶ δὲ ἕτερον, ἴσχει ὅσα ἀρτίως
D ὀνόματα ἐρρήθη. Σ. Πάνυ μὲν οὖν. Ξ. Αὖθις δὴ πάλιν συγκριτικῆς μόριον ἅμα καὶ ταλασιουργίας ἐν αὐτῇ γιγνόμενον λάβωμεν· ὅσα δὲ τῆς διακριτικῆς ἦν αὐτόθι μεθῶμεν σύμπαντα, δίχα τέμνοντες τὴν ταλασιουργίαν, διακριτικῷ τε καὶ συγκριτικῷ τμήματι. Σ. Διῃρήσθω. Ξ. Τὸ συγκριτικὸν τοίνυν αὖ σοι καὶ ταλασιουργικὸν ἅμα μόριον, ὦ Σώκρατες, διαιρετέον, εἴπερ ἱκανῶς μέλλομεν τὴν προρρηθεῖσαν ὑφαντικὴν αἱρήσειν. Σ. Οὐκοῦν χρή. Ξ. Χρὴ μὲν οὖν· καὶ λέγωμέν γε αὐτῆς τὸ μὲν, εἶναι στρεπτικόν· τὸ δὲ, συμπλεκτικόν. ἆρ' οὖν μανθάνω; δοκεῖς γάρ μοι τὸ περὶ τὴν τοῦ στήμονος ἐργασίαν λέγειν στρεπτικόν. ΣΩ. Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ κρόκης. ἢ γένεσιν ἄστροφόν τινα αὐτῆς εὑρήσομεν; ΣΩΚ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Διόρισαι
E δὴ καὶ τούτοιν ἑκάτερον. ἴσως γὰρ ὁ διορισμὸς ἐγκαιρος ἄν σοι γένοιτο. ΣΩΚ. Πῇ; ΞΕΝ. Τῇδε. τῶν περὶ ξαντικὴν ἔργων μηκυνθέν τε καὶ σχὸν πλάτος λέγομεν εἶναι κάταγμά τι. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τούτου δὴ τὸ μὲν ἀτράκτῳ τε στραφὲν καὶ στερεὸν νῆμα γενόμενον, στήμονα μὲν φάσι τὸ νῆμα· τὴν δ' ἀπευθύνουσαν αὐτὸ τέχνην, εἶναι στημονικήν. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ὅσα δέ γε αὖ τὴν μὲν συστροφὴν χαύνην λαμβάνει, τῇ δὲ τοῦ στήμονος ἐμπλέξει πρὸς τὴν τῆς γνάψεως ὁλκὴν ἐμμέτρως τὴν μαλακότητα ἴσχει, ταῦτ' ἄρα κρόκην μὲν, τὰ νηθέντα· τὴν δὲ ἐπιτεταγμένην αὐτοῖς εἶναι τέχνην κροκονητικὴν φῶμεν. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. ΞΕ. Καὶ μὴν τό γε
F τῆς ὑφαντικῆς μέρος ὃ προὐθέμεθα, παντί που δῆλον ἤδη. τὸ γὰρ συγκριτικῆς τῆς ἐν ταλασιουργίᾳ μόριον, ὅταν εὐθυπλοκίᾳ κρόκης καὶ στήμονος ἀπεργάζηται πλέγμα, τὸ μὲν πλεχθὲν σύμπαν, ἐσθῆτα ἐρέαν· τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ τέχνην οὖσαν, προσαγορεύομεν ὑφαντικήν. ΣΩ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Εἶεν. τί δή ποτε οὖν οὐκ εὐθὺς ἀπεκρινάμεθα πλεκτικὴν εἶναι κρόκης καὶ στήμονος ὑφαντικὴν, ἀλλὰ περιήλθομεν ἐν κύκλῳ πάμπολλα διοριζόμενοι μάτην. ΣΩ. Οὔκουν ἔμοιγε, ὦ ξένε, μάτην οὐδὲν τῶν ῥηθέντων ἔδοξε ῥηθῆναι. ΞΕΝ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν. ἀλλὰ τάχ' ἄν, ὦ μακάριε, δόξειε. πρὸς δὴ τὸ νόσημα τὸ τοιοῦτον, ἂν ἄρα πολλάκις ὕστερον
G ἐπίῃ. θαυμαστὸν γὰρ οὐδέν. λόγον ἄκουσον τινὰ προσήκοντα περὶ πάντων τῶν τοιούτων ῥηθῆναι. ΣΩΚ. Λέγε μόνον. ΞΕ. Πρῶτον τοίνυν ἴδωμεν πᾶσαν τήν τε ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, ἵνα κατὰ λόγον ἐπαινῶμεν καὶ ψέγωμεν τὰ μακρότερα τοῦ δέοντος ἑκάστοτε λεγόμενα, καὶ τἀναντία περὶ τὰς τοιαύτας διατριβάς. ΣΩ. Οὐκοῦν χρή. ΞΕ. Περὶ δὴ τούτων αὐτῶν ὁ λόγος ἡμῖν (οἶμαι) γιγνόμενος, ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο. ΣΩ. Τίνων; ΞΕ. Μήκους τε πέρι καὶ βραχύτητος, καὶ πάσης ὑπεροχῆς καὶ ἐλλείψεως. ἡ γάρ που μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Διέλωμεν τοίνυν αὐτὴν δύο μέρη. δεῖ γὰρ δὴ πρὸς ὃ νῦν σπεύδομεν. ΣΩΚ. Λέγοις ἂν τὴν διαίρεσιν ὅπῃ. ΞΕ. Τῇδε. τὸ μὲν, κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα μεγέθους καὶ σμικρότητος κοινωνίαν· τὸ δὲ, τὸ κατὰ τὴν τῆς γενέσεως ἀναγκαίαν οὐσίαν. ΣΩ. Πῶς λέγεις; ΞΕ. Ἆρ' οὐ κατὰ φύσιν δοκεῖ σοι τὸ μεῖζον μηδενὸς
H ἑτέρου δεῖν μεῖζον λέγειν, ἢ τοῦ ἐλάττονος; καὶ τοὔλαττον αὖ, τοῦ μείζονος ἔλαττον, ἄλλου δὲ μηδενός; ΣΩ. Ἔμοιγε. ΞΕ. Τί δέ; τὸ τὴν τοῦ

Maius duplici ter dicitur, reſpectu minoris & reſpectu mediocris.

Pars vna ſecundum mutuam magnitudinis paruitatíſque communionem, altera ſecundum neceſſariam generationis eſſentiam. SOCR. Quî iſthuc ais? HOSP. An non ſecundum naturam tibi videtur, quod maius eſt, nullo alio quàm minori maius eſſe dicendum? quódve minus, ſolo maiori minus? SOCRAT. Mihi verò. HOS. Quid verò? Quod excedit mediocritatem,

μετρίου

μετρίου φύσιν ὑπερβάλλον, καὶ ὑπερβαλλόμενον ὑπ' αὐτῆς ἐν λόγοις, εἴτε καὶ ἐν ἔργοις, ἆρ' οὐκ αὖ λέξομεν ὡς ὄντως γιγνόμενον, ἐν ᾧ καὶ διαφέρουσι μάλιστα ἡμῶν οἵ τε κακοὶ καὶ ἀγαθοί; ΣΩΚΡ. Φαίνεται. ΞΕ. Διττὰς ἄρα ταύτας οὐσίας καὶ κρίσεις τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ θετέον· ἀλλ' οὐχ ὡς ἔφαμεν ἄρτι, πρὸς ἄλληλα μόνον δεῖν. ἀλλ' ὥσπερ νῦν εἴρηται, μᾶλλον, τὴν μὲν, πρὸς ἄλληλα λεκτέον, τὴν δ' αὖ, πρὸς τὸ μέτριον. οὗ δὲ ἕνεκα, μαθεῖν ἆρ' ἂν βουλοίμεθα; ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕΝ. Εἰ πρὸς μηδὲν ἕτερον τὴν τοῦ μείζονος ἐάσει τις φύσιν ἢ πρὸς τοὔλαττον, οὐκ ἔσται ποτὲ πρὸς τὸ μέτριον. ἢ γάρ; ΣΩΚΡ. Οὕτω. ΞΕ. Οὐκοῦν τὰς τέχνας τε αὐτὰς καὶ τἄργα αὐτῶν σύμπαντα διολοῦμεν τούτῳ τῷ λόγῳ; καὶ δὴ καὶ τὴν νῦν ζητουμένην πολιτικὴν καὶ τὴν ῥηθεῖσαν ὑφαντικὴν ἀφανιοῦμεν; ἅπασαι γὰρ αἱ τοιαῦταί που τὸ τοῦ μετρίου πλέον καὶ ἔλαττον, οὐχ ὡς οὐκ ὂν ἀλλ' ὡς ὂν χαλεπὸν περὶ τὰς πράξεις παραφυλάττουσι. καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τὸ μέτριον σώζουσαι, πάντα ἀγαθὰ καὶ καλὰ ἀπεργάζονται. ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐκοῦν ἂν τὴν πολιτικὴν ἀφανίσωμεν, ἄπορος ἡμῖν ἡ μετὰ τοῦτο ἔσται ζήτησις τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης. ΣΩ. Καὶ μάλα. ΞΕ. Πότερον οὖν, καθάπερ ἐν τῷ σοφιστῇ προσηναγκάσαμεν εἶναι τὸ μὴ ὂν, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο διέφυγεν ἡμᾶς ὁ λόγος, οὕτω καὶ νῦν τὸ πλέον αὖ καὶ ἔλαττον μετρητὰ προσαναγκαστέον γίγνεσθαι, μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν; οὐ γὰρ δὴ δυνατόν γε οὔτε πολιτικόν γε οὔτ' ἄλλον τινὰ τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐπιστήμονα ἀναμφισβητήτως γεγονέναι, τούτου μὴ συνομολογηθέντος. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ νῦν ὅτι μάλιστα χρὴ ταυτὸν ποιεῖν. ΞΕΝ. Πλέον, ὦ Σώκρατες, ἔτι τοῦτο τὸ ἔργον ἢ 'κεῖνο. καίτοι κἀκείνου γε μεμνήμεθα τὸ μῆκος ὅσον ἦν· ἀλλ' ὑποτίθεσθαι μὲν τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν καὶ μάλα δίκαιον. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ὥς ποτε δεήσει τοῦ νῦν λεχθέντος πρὸς τὴν περὶ αὐτὸ τἀκριβὲς ἀπόδειξιν. ὅτι δὲ πρὸς τὰ νῦν καλῶς καὶ ἱκανῶς δείκνυσθαι δοκεῖ μοι βοηθεῖν μεγαλοπρεπῶς ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἄρα ἡγητέον ὁμοίως τὰς τέχνας πάσας εἶναι μεῖζόν τε ἅμα καὶ ἔλαττον μετρεῖσθαι, μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν. τούτου τε γὰρ ὄντος, ἐκεῖνά ἐστι· κἀκείνων ὄντων, ἔστι καὶ τοῦτο. μηδὲ ὄντος ποτέρου τούτων, οὐδέτερον αὐτῶν ἔσται ποτέ. ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ἀλλὰ τί δὴ τὸ μετὰ τοῦτο; ΞΕΝ. Δῆλον ὅτι διαιροῖμεν ἂν τὴν μετρητικὴν (καθάπερ ἐρρήθη) ταύτῃ, δίχα τέμνοντες. ἓν μὲν τιθέντες αὐτῆς μόριον συμπάσας τέχνας, ὁπόσαι τὸν ἀριθμὸν, καὶ μήκη καὶ βάθη καὶ πλάτη, καὶ ταχυτῆτας πρὸς τοὐναντίον μετροῦσι· τὸ δὲ ἕτερον, ὁπόσαι πρὸς τὸ μέτριον καὶ τὸ πρέπον καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸ δέον, καὶ πάνθ' ὁπόσα εἰς τὸ μέσον ἀπῳκίσθη τῶν ἐσχάτων. ΣΩ. Καὶ μέγα γ' ἑκάτερον τμῆμα εἶπες, καὶ πολὺ διαφέρον ἀλλήλοιν. ΞΕ. Ὃ γὰρ ἐνίοτε, ὦ Σώκρατες, οἰόμενοι δή τι σοφὸν φράζειν πολλοὶ τῶν κομψῶν λέγουσιν ὡς ἄρα μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ τὰ γιγνόμενα, τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν λεχθὲν ὂν τυγχάνει. μετρήσεως μὲν γὰρ δή τινα τρόπον πάνθ' ὁπόσα ἔντεχνα μετείληφε· διὰ δὲ τὸ μὴ κατ' εἴδη συνειθίσθαι σκοπεῖν διαιρουμένους, ταῦτά τε τοσοῦτον διαφέροντα συμβάλλουσιν εὐθὺς εἰς ταυτὸν, ὅμοια νομίσαντες· καὶ τοὐναντίον αὖ τούτου δρῶσιν, ἕτερα οὐ κατὰ μέρη διαιροῦντες· δέον, ὅταν μὲν τὴν τῶν πολλῶν τις πρότερον αἴσθηται κοινωνίαν, μὴ προαφίστασθαι πρὶν ἂν ἐν αὐτῇ τὰς διαφορὰς ἴδῃ πάσας, ὁπόσαι περ ἐν εἴδεσι κεῖνται· τὰς δὲ αὖ παντοδαπὰς ἀνομοιότητας, ὅταν ἐν πλήθεσιν ὀφθῶσι, μὴ δυνατὸν εἶναι δυσωπούμενον παύεσθαι, πρὶν ἂν σύμπαντα τὰ οἰκεῖα ἐντὸς μιᾶς ὁμοιότητος ἕρξας, γένους τινὸς οὐσίᾳ περιβάληται. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς περί τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ ὑπερβολῶν εἰρήσθω. φυλάττωμεν δὲ μόνον, ὅτι δύο γένη περὶ αὐτὰ ἐξηύρηται τῆς μετρητικῆς· καὶ ἃ φαμὲν αὔτ' εἶναι μεμνώμεθα. ΣΩ. Μεμνησόμεθα. ΞΕ. Μετὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον, ἕτερον προσδεξώμεθα περὶ αὐτῶν τε τῶν ζητουμένων, καὶ περὶ πάσης τῆς ἐν τοῖς τοιοῖσδε λόγοις διατριβῆς. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Εἴ τις ἀνέροιτο ἡμᾶς τὴν περὶ γράμματα συνουσίαν τῶν μανθανόντων, ὁπόταν τις ὁτουοῦν ὄνομα ἐρωτηθῇ τίνων ἐστὶ γραμμάτων, πότερον αὐτῷ τότε φῶμεν γίγνεσθαι τὴν ζήτησιν, ἑνὸς ἕνεκα μᾶλλον τοῦ προβληθέντος, ἢ τοῦ περὶ πάντα τὰ προβαλλόμενα γραμματικωτέρῳ γίγνεσθαι; ΣΩ. Δῆλον ὅτι τοῦ περὶ ἅπαντα. ΞΕ. Τί δ' αὖ; νῦν ἡμῖν ἡ περὶ τοῦ πολιτικοῦ ζήτησις ἕνεκα αὐτοῦ τούτου προβέβληται μᾶλλον, ἢ τοῦ περὶ πάντα διαλεκτικωτέροις γίγνεσθαι; ΣΩ. Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι τοῦ περὶ πάντα. ΞΕ. Ἦ που τὸν τῆς ὑφαντικῆς γε λόγον αὐτῆς ταύτης ἕνεκα θηρεύειν οὐδεὶς ἂν ἐθελήσειε νοῦν ἔχων. ἀλλ' οἶμαι, τοὺς πλείστους λέληθεν ὅτι τοῖς μὲν τῶν ὄντων ῥᾳδίως καταμαθεῖν αἰσθηταί τινες ὁμοιότητες πεφύκασιν, ἃς οὐδὲν χαλεπὸν δηλοῦν, ὅταν αὐτῶν τις βουληθῇ τῷ λόγον αἰτοῦντι περί του, μὴ μετὰ πραγμάτων, ἀλλὰ χωρὶς λόγου ῥᾳδίως ἐνδείξασθαι. τοῖς δ' αὖ μεγίστοις οὖσι καὶ τιμιωτάτοις οὐκ ἔστιν εἴδωλον οὐδὲν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰργασμένον ἐναργῶς, οὗ δειχθέντος, τὴν τοῦ πυνθανομένου ψυχὴν ὁ βουλόμενος ἀποπληρῶσαι, πρὸς τῶν αἰσθήσεών τινα προσαρμόττων, ἱκανῶς πληρώσει. διὸ δεῖ μελετᾶν, λόγον ἑκάστου δυνατὸν εἶναι

A & quod exceditur ſeu dicendo ſiue agendo, nónne eſſe dicemus id quo boni homines à malis differunt? SOCR. Apparet. HO. Ergo eſſentias geminas iudiciáque magni & parui ponere decet: nec vt paulo antè dicebamus, inuicem ſolum iſta referri debent, imò vt nunc dictum eſt, potius inuicem partim, partim ad mediocritatem comparāda videntur. Huius autem rationem nunquid intelligere volumus? SO. Quídni velimus? HOSP. Si quis enim maioris naturam ad minus duntaxat referat, ad mediocre non referetur? quid ais? SOCR. Id ipſum. HOS. An non artes ipſas earúmque opera omnia hac ratione ſecernimus? eámve quam quærimus ciuilem, & textoriam facultatem è medio tollemus? hæ ſiquidem omnes quod mediocri maius eſt, aut minus, non quaſi non ſit, ſed vt difficile quiddam in actionibus vitant, atque ità mediocritatem ſeruantes bona omnia pulchráque efficiunt. SOCR. Abſque dubio. HO. Nónne ſi ciuilem peritiam ſuſtulerimus, manca nobis, & dubia erit regiæ ſcientiæ veſtigatio? SOCRAT. Valde. HOSP. Vtrum quemadmodum in diſputatione de ſophiſta, non ens eſſe euicimus poſtquam in eo nos deſtituebat oratio: ita nunc plus ipſum, & minus euincere debemus commenſurabilia eſſe non inuicem ſolum, ſed ad mediocris quoque generationem? Neque enim ciuilis diſciplinæ quiſpiam, neque alterius humanæ facultatis, niſi hoc admittit, poteſt eſſe peritus. SOC. Hoc igitur ſummopere nunc eſt agendum? HOS. Maius hoc opus, ô Socrates, eſt quàm illud, etſi quàm prolixum illud quoque fuerit, recordamur, verùm tale quiddam merito de ipſis ſupponendum. SOC. Quale? HOS. Quòd eo quod nunc eſt dictum opus ſit, ſi quidem docere velimus abſolutum & ſyncerum natura quid ſit: quod autem ad pręſentia pertinere, egregiè ſufficientérque monſtrauerimus, conferre mihi videtur ſermo hic magnopere, quòd videlicet exiſtimandum eſt, omnes ſimiliter artes ſecundum maius ſimul & minus commenſurari non inuicem tantum, ſed etiam ad mediocris ipſius generationem. cùm enim hoc eſt, illa ſunt: & cùm ſunt illa, hæc ſunt, alterutróque horum ſublato, vtrunque tollitur. SOCR. Hoc quidem rectè. verùm quid deinceps? HOSP. Diſtinguere decet artem dimetiendi bifariam, quemadmodum ſuprà diximus, vnámque illius partem ponere artes omnes quæcunque numerum longitudinem, latitudinem, profunditatem, & velocitatem ad contrarium metiuntur: alteram verò artes illas quæ ad mediocre moderatúmque reſpiciunt, decénſque & opportunum atque debitum, & ſummatim ad omnia, quę, vitatis extremis, in medium confugerunt. S. Ampla quidem vtraque portio eſt, & altera longè ab altera diſcrepat. H. Quod ſæpenumero ferunt, ô Socrates, ornati viri illi, qui magnum aliquid ac ſapiens loqui ſe putant, dum prędicāt dimetiendi facultatem, circa omnia quę fiunt, verſari, nunc dictū eſt. Quicquid enim artificioſum eſt, menſuræ, quodam modo particeps eſſe apparuit. quoniam verò quidam conſiderare nequaquam per ſingula genera diuiſione eundo ſolent, hæc tam longè inter ſe differentia, ſtatim conferunt in vnum, ſimilia iudicātes. Sed & contrarium huius faciunt, quæ diuerſa ſunt, per partes minimè diſtinguunt: cū oporteat, vbi quis primo multorum percipit communionem, non prius deſiſtere quàm differentias omnes in ea quæ ſpeciebus clauduntur, inſpexerit: atque iterum quoties diſſimilitudines plurimas: in multitudine ſentit, & ægrè ſentit, non prius ab hac aſpectus moleſtia deſiſtere poſſe, quàm cuncta quæ cognata ſunt, intra cognationem vnam proprietatémque concludēs vnius generis eſſentia veſtiat. De his igitur, déque exceſſibus atque defectibus hæc dicta ſufficiant: id autem duntaxat ſeruandum, duo hîc videlicet menſuræ genera adinuenta fuiſſe, & quæ ea ſint, mēte tenendum. S. Tenebimus. HOS. Poſt hunc ſermonem, alium aſſumamus, de his quæ modò quærebantur, déque omni huiuſcemodi ſermonum tractatione. S. Quid iſtud? H. Si quis fortè nos percontetur de puerorum diſcentium circa literas exercitatione, quando interrogantur quibus ex literis nomen aliquod conſtet, vtrum putemus tūc eos interrogari vnius duntaxat nominis illius declarandi gratia, an potius vt in omni grammatica eruditiores euadant, quid reſpondebimus? S. Vt in omni grammatica. H. Quid porrò? ciuilis viri indagatio ipſiúſne gratia magis propoſita nobis eſt, quàm vt in omni diſputatione acutiores efficiamur? S. Patet id quoque, quòd omnium gratia. H. Nemo vtique mētis compos textoriæ facultatis rationem ipſius duntaxat gratia venari contenderet. Verum plurimos latet, vt arbitror, rerum quarundam cognitu facilium ſenſibiles nonnullas imagines eſſe, quas declarare nequaquam arduum eſt, quoties ipſorū aliquis vult alicui rationem de aliquo perquirenti, non cū ipſis rebus, ſed abſque ratione expeditè demonſtrare. Rerum autem maximarum pretioſiſſimarúmque nulla eſt imago quæ manifeſtè ad hominum ſenſum captúmque effecta ſit: qua oſtenſa qui animum ſciſcitantis explere velit, ſenſui cuidā accōmodans penit us expleat. Quapropter cogitandū eſt, vt rei cuiuſlibet rationē reddere

Quo boni à malis differant.

Quod artificioſū eſt, id menſuræ particeps.

Quouſque diuidendum.

Hîc non eſt verum illud, nihil eſſe in intellectu, quod prius non ſit in ſenſu.

& recipere valeamus. Incorporea nanque cũ maxima & pulcherrima ſint, ratione ſola, alio verò nullo perſpicuè declarantur. Horũ porrò gratia modò nobis dicta ſunt omnia. Cuiuſlibet autem rei conſideratio in minoribus facilior quàm in maioribus extat. S. Præclarè loqueris. H. Quorum denique cauſa dicta de his omnia ſunt, recordemur. S. Quorum? HOS. Eius præcipuè moleſtiæ cauſa, qua circa textoriæ facultatis prolixam orationem affecti ſumus, necnon circa totius mundi reuolutionem: atque ſophiſtæ ſermonem de non entis eſſentia putauimus ſanè prolixiorem fuiſſe, quàm deceret diſputationẽ. Atque id his omnibus noſmetipſos deterruimus, metuentes ne fortè in ſuperuacuis diutiùs verſaremur. Ergo ne deinceps iterum tale nobis aliquid accidat, horum gratia hæc omnia à nobis dicta puta. S. Fiet. dic tantum quæ reſtant. H. Dico igitur oportere, & me & te eorum quæ diximus ſemper memores eſſe, quotieſcunque vel breuitas vel prolixitas ſermonis vituperatur, ita vt non ipſas inter ſe prolixitates conferamus, ſed ad facultatis dimetiendi partem, quam ſuprà diximus ad decori normam eſſe referendam. S. Scitè. Sed nec ad hanc omnia referẽda videntur. neq; enim prolixitate quæ nulli cõgruit, ad voluptatem egebimus, niſi obiter. Nec quod quæritur, vt facilimè celerriméque inueniamus, primo, ſed loco ſecundo contendere decet: maximè verò omnium, primúmque illum honorare progreſſum, quo ſecundum ſpecies diſtinguere valeamus, diſputationémque longam haud moleſtè ferre, ſed affectare potius, ſi quo modo ad inuentionem nobis confert, ſimiliter & breuem. Decet item eum qui longiores ſermones vituperat, circuitúſque diſputationum huiuſmodi non admittit, haud ita leuiter temeréque damnare prolixitatem, ſed oſtendere prius, diſputatione breuiore & promptiores ad differendum, & ad inueniendum ſagaciores nos ſi ſequamur reddi: alias autem & aliò tendentes increpationes, laudéſve, nec curare penitus, nec audire. Ac de his ſatis, ſi tibi quoque videtur: ad ciuilem facultatem iterum redeamus, textoris exemplum quod ſuprà poſuimus conferentes. SOC. Egregiè locutus es, atque ita vt iubes, efficiamus. HOS. Nonne iam rex à multis paſtorum officiis, imò ab omnibus armentorum cuſtodibus eſt diſtinctus? Reſtant vrbanæ facultates cauſarum adiuuantium pariter & cauſarum, quas primum à ſe inuicem ſeparare debemus. S. Rectè. H. Has partiri bifariam difficile eſt. Cuius difficultatis cauſa ſequenti ſermone patebit. S. Sic prorſus agendum. H. Per membra itaque ipſas inſtar victimæ diſcerpamus, poſtquã in gemina ſecare nõ valemus. Oportet enim in proximum ſemper numerum diſtribuere. SO. Quo pacto nunc id faceremus? HOS. Quemadmodum in ſuperioribus omnes quæ inſtrumenta texturæ parabant, veluti cauſas adiuuantes poſuimus. SOC. Nempe. HOS. Idem quoque in præſentia, & multò magis agendum. quæcunque enim magnum aliquod, aut paruum in vrbe fabricant inſtrumentum, tanquam adiuuantes cauſæ ponendæ ſunt. nam ſine his ciuitas conſtare non poteſt, neque ciuilis diſciplina conſiſtere. Nullum tamen horum regiæ artis opus eſſe ponemus. SO. Nullum prorſus. HOS. Atqui difficile quiddam aggredimur, genus hoc ab aliis diſtinguentes. Qui enim dicit vnius cuiuſdam eorum, quæ ſunt inſtrumentum eſſe, vt veriſimile quiddam loqui videtur: ita alterum tamen eorum quæ poſſidentur in ciuitate, hoc eſt dicendum. SO. Quidnam? HOS. Quod hanc vim non habet. neque enim cauſæ ſic conglutinantur generationi vt inſtrumentum, ſed ad eius quod confectum eſt ſalutem. SOC. Quale iſtud? HOS. Quod ſiccis, & humidis, igne calefactis, & frigidis varium genus effectum, quod vna appellatione vas nominamus, quamuis ſpecies plurima ſit. hoc autem ſcientiæ illius quam perquirimus non eſt opus. SO. Non certè. H. Tertia poſſeſſionum ſpecies multiformis apparet terreſtris atque aquatica, multiuaga, & non errans, pretioſa, & vilis, vno ſignificata nomine: quia vniuerſum hoc ſemper alicui ſedes efficitur, ſeſſionis gratia. S. Quid hoc? HOS. Vehiculum nuncupamus, haud ſanè multum peritiæ ciuilis opus, imò architecturę figulariæque, & ærariæ facultatis magis. Intelligo equidem. H. Nunquid quartum præter iſta dicendum, in quo plurima ex iis quæ ſuprà retulimus, continentur? Veſtimenta omnia, arma multa, muri, terreníque & lapidei ambitus, aliáque permulta. Cúmque hæc omnia muniendi obiiciendíque gratia fiant, rectè munimenta obſtaculáque communiter appellari poſſunt, multóque magis architectorum textorúmque quàm ciuilis ſunt opera. SO. Sic eſt omnino. H. Num quinto loco ornandi, pingendi, canendi artes locabimus? & quæcunque his vtuntur, & ab his fiunt imitationes quædam oblectationis gratia duntaxat excogitatæ, quæ meritò vno quodam nomine comprehenduntur. SOCR. Quo? HOSP. Vniuerſum hoc iocoſum quiddam denominatur. SOCR. Abſque dubio. HOSP. Vnum hoc nomen omnibus his conueniet, neque enim illorũ quicquam ſtudij, ſed ioci gratia ſemper efficitur. SO. Hoc quoque

Quis progreſſus melior.

Quòd longa diſputatio non leuiter eſt damnanda.

Oportet ſemper in proximũ numerum diſtribuere.

A δοῦναι καὶ δέξασθαι. τὰ γὰρ ἀσώματα, κάλλιστα ὄντα καὶ μέγιστα, λόγῳ μόνον, ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ σαφῶς δείκνυται. τούτων δὲ ἕνεκα πάντ᾽ ἐστὶ τὰ νῦν λεγόμενα. ῥάων δ᾽ ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ἡ μελέτη παντὸς πέρι μᾶλλον ἢ περὶ τὰ μείζω. ΣΩΚΡ. Κάλλιστ᾽ εἶπες. ΞΕΝ. Ὧν τοίνυν χάριν ἅπαντα ἡμῖν ταῦτ᾽ ἐρρήθη, τούτων μνησθῶμεν. ΣΩΚΡ. Τίνων; ΞΕΝ. Ταύτης τε οὐχ ἥκιστα αὐτῆς ἕνεκα τῆς δυσχερείας, ἣν περὶ τὴν μακρολογίαν τὴν περὶ τὴν ὑφαντικὴν ἀπεδεξάμεθα δυσχερῶς, καὶ τὴν περὶ τοῦ παντὸς ἀνείλιξιν, καὶ τὴν τοῦ σοφιστοῦ περὶ τῆς τοῦ μὴ ὄντος οὐσίας, ἐννοοῦντες ὡς ἔσχε μῆκος πλέον· καὶ ἐπὶ τούτοις δὴ πᾶσιν ἐπεπλήξαμεν

B ἡμῖν αὐτοῖς, δείσαντες μὴ περίεργα ἅμα καὶ μακρὰ λέγοιμεν. ἵν᾽ οὖν εἰσαῦθις μηδὲν πάσχωμεν τοιοῦτον, τούτων ἕνεκα πάντων τὰ πρόσθεν νῷν εἰρῆσθαι φάθι. ΣΩΚ. Ταῦτ᾽ ἔσται. λέγε ἑξῆς μόνον. ΞΕ. Λέγω τοίνυν ὅτι χρὴ δὴ μεμνημένους ἐμὲ καὶ σὲ τῶν νῦν εἰρημένων, τόν τε ψόγον ἑκάστοτε καὶ ἔπαινον ποιεῖσθαι βραχύτητος ἅμα καὶ μήκους ὧν ἂν ἀεὶ πέρι λέγωμεν, μὴ πρὸς ἄλληλα τὰ μήκη κρίνοντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ τῆς μετρητικῆς μέρος, ὃ τότε ἔφαμεν δεῖν μεμνῆσθαι, πρὸς τὸ πρέπον. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ πρὸς τοῦτο πάντα. οὔτε γὰρ πρὸς τὴν ἡδονὴν μήκους ἁρμόττοντος οὐδὲν προσδεησόμεθα, πλὴν εἰ μὴ πάρεργόν τι.

C οὔτε αὖ πρὸς τὴν τοῦ προβληθέντος ζήτησιν, ὡς ἂν ῥᾷστα καὶ τάχιστα εὕροιμεν, δεύτερον ἀλλ᾽ οὐ πρῶτον ὁ λόγος ἀγαπᾷν παραγγέλλει· πολὺ δὲ μάλιστα καὶ πρῶτον τὴν μέθοδον αὐτὴν τιμᾷν, τοῦ κατ᾽ εἴδη δυνατὸν εἶναι διαιρεῖν. καὶ δὴ καὶ λόγον, ἄν τε παμμήκης λεχθεὶς τὸν ἀκούσαντα εὑρετικώτερον ἀπεργάζηται, τοῦτον σπουδάζειν, καὶ τῷ μήκει μηδὲν ἀγανακτεῖν· ἄν τ᾽ αὖ βραχύτερος, ὡσαύτως. ἔτι δ᾽ αὖ πρὸς τούτοις τὸν περὶ τὰς τοιάσδε συνουσίας ψέγοντα λόγων μήκη, καὶ τὰς ἐν κύκλῳ περιόδους οὐκ ἀποδεχόμενον, ὅτι χρὴ τὸν τοιοῦτον μὴ πάνυ ταχὺ μηδ᾽ εὐθὺς οὕτω μεθιέναι, ψέξαντα μόνον ὡς μακρὰ τὰ πρόσθεν ταῦτα τὰ λεχθέντα· ἀλλὰ καὶ προσαποφαίνειν οἴεσθαι δεῖν ὡς βραχύ-

D τερα ἂν γενόμενα τοὺς συνόντας ἀπειργάζετο διαλεκτικωτέρους, καὶ τῆς τῶν ὄντων λόγῳ δηλώσεως εὑρετικωτέρους· τῶν δὲ ἄλλων καὶ πρὸς ἄλλ᾽ ἄττα ψόγων καὶ ἐπαίνων μηδὲν φροντίζειν, μηδὲ τὸ παράπαν ἀκούειν δοκεῖν τῶν τοιούτων λόγων. Καὶ τούτων μὲν ἅλις, εἰ καί σοι ταύτῃ ξυνδοκεῖ. πρὸς δὲ δὴ τὸν πολιτικὸν ἴωμεν πάλιν, τῆς προρρηθείσης ὑφαντικῆς αὐτῷ φέροντες τὸ παράδειγμα. ΣΩΚΡ. Καλῶς εἶπες· καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ἀπό γε τῶν πολλῶν ὁ βασιλεὺς ὅσαι ξύννομοι, μᾶλλον δὲ ἀπὸ πασῶν τῶν περὶ τὰς ἀγέλας διακεχώρισται. λοιπαὶ δέ, φαμέν, αἱ κατὰ πόλιν αὐτὴν τῶν τε ξυναιτίων καὶ τῶν αἰτίων, ἃς

E πρώτας ἀπ᾽ ἀλλήλων διαιρετέον. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Οἶσθ᾽ οὖν ὅτι χαλεπὸν τεμεῖν αὐτὰς δίχα. τὸ δ᾽ αἴτιον, ὡς οἶμαι, προϊοῦσιν οὐχ ἧττον ἔσται καταφανές. ΣΩ. Οὐκοῦν χρὴ δρᾷν οὕτω. ΞΕΝ. Κατὰ μέλη τοίνυν αὐτάς, οἷον ἱερεῖον, διαιρώμεθα, ἐπειδὴ δίχα ἀδυνατοῦμεν. δεῖ γὰρ εἰς τὸν ἐγγύτατα ὅτι μάλιστα τέμνειν ἀριθμὸν ἀεί. ΣΩΚ. Πῶς οὖν ποιῶμεν τανῦν; ΞΕΝ. Ὥσπερ ἔμπροσθεν, ὁπόσαι παρείχοντο ὄργανα περὶ τὴν ὑφαντικήν, πάσας δή που τότε ἐτίθεμεν ὡς συναιτίους. ΣΩ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ νῦν δὴ ταὐτὸν μὲν τοῦτο, ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ τότε ἡμῖν ποιητέον. ὅσαι γὰρ σμικρὸν ἢ μέγα τι δημιουργοῦσι κατὰ πόλιν ὄργανον, θετέον ἁπάσας ταύτας ὡς οὔσας συναιτίους. ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἄν ποτε γένοιτο πόλις, οὐδὲ πολιτική. τούτων δ᾽ αὖ βασιλικῆς ἔργον τέ-

F χνης οὐδέν που θήσομεν. ΣΩ. Οὐ γάρ. Ξ. Καὶ μὲν δὴ χαλεπὸν ἐπιχειροῦμεν δρᾷν, ἀποχωρίζοντες τοῦτο ἀπὸ τῶν ἄλλων τὸ γένος. ὅτι γὰρ οὖν τῶν ὄντων ὡς ἔστιν ἑνός γέ τινος ὄργανον εἰπόντα, δοκεῖν εἰρηκέναι τι πιθανόν· ὅμως δὲ ἕτερον οὖν τῶν ἐν πόλει κτημάτων εἴπωμεν τόδε. Σ. Τὸ ποῖον; Ξ. Ὡς οὐκ ἔστι ταύτην τὴν δύναμιν ἔχον. Σ. Οὐ γὰρ ἐπὶ γενέσεως αἰτίαι πήγνυται, καθάπερ ὄργανον, ἀλλ᾽ ἕνεκα τοῦ δημιουργηθέντος σωτηρίας. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Τοῦτο ὃ δὴ ξηροῖς καὶ ὑγροῖς, καὶ ἐμπύροις καὶ ἀπύροις παντοδαπὸν εἶδος ἐργασθέν· ἀγγεῖον ὃ δὴ μιᾷ κλήσει προσφθεγγόμεθα, καὶ μάλα γε συχνὸν εἶδος, καὶ τῇ ζητουμένῃ γε, ὡς οἶμαι, προσῆκον οὐδὲν ἀτεχνῶς ἐπιστήμῃ. Σ. Πῶς γὰρ οὔ; Ξ. Τούτων δὴ τρί-

G τον ἕτερον εἶδος κτημάτων πάμπολυ κατοπτέον πεζὸν καὶ ἔνυδρον, καὶ πολυπλανὲς καὶ ἀπλανές, καὶ τίμιον καὶ ἄτιμον· ἓν δὲ ὄνομα ἔχον, διότι παντὸς ἕνεκα τινὸς ἐφέδρας ἐστί, θᾶκος ἀεί τινι γιγνόμενον. Σ. Τὸ ποῖον; Ξ. Ὄχημα αὐτό που λεγόμενον, οὐ πάνυ πολιτικῆς ἔργον, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ τεκτονικῆς καὶ κεραμικῆς καὶ χαλκοτυπικῆς. Σ. Μανθάνω. Ξ. Τί δέ; τέταρτον ἆρ᾽ ἕτερον εἶναι τούτων λεκτέον, ἐν ᾧ τὰ πλεῖστά ἐστι τῶν πάλαι ῥηθέντων; ἐσθής τε ξύμπασα, καὶ τῶν ὅπλων τὸ πολύ, καὶ τείχη, πάντα θ᾽ ὅσα γήϊνα περιβλήματα καὶ λίθινα, καὶ μυρία ἕτερα; προβολῆς δὲ ἕνεκα ξυμπάντων αὐτῶν εἰργασμένων, δικαιότατ᾽ ἂν ὅλον προσαγορεύοιτο πρόβλημα, καὶ πολλῷ μᾶλλον τέχνης οἰκοδομικῆς ἔργον καὶ ὑφαντικῆς τὸ πλεῖστον νομίζοιτ᾽ ἂν ὀρθότερον ἢ πολιτικῆς. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Πέμπτον δὲ ἆρ᾽ ἂν ἐθέλοιμεν τὸ περὶ τὸν κόσμον καὶ γραφικὴν θεῖναι, καὶ

H ὅσα ταύτῃ προσχρώμενα καὶ μουσικῇ μιμήματα τελεῖται, πρὸς τὰς ἡδονὰς μόνον ἡμῶν ἀπειργασμένα; δικαίως δ᾽ ἂν ὀνόματι περιληφθέντα ἑνί. Σ. Ποίῳ; Ξ. Παίγνιόν τι δὴ λέγεται. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕΝ. Τοῦτο τοίνυν τούτοις ἓν ὄνομα ἅπασι πρέψει προσαγορευθέν. οὐ γὰρ σπουδῆς οὐδὲν αὐτῶν χάριν ἀλλὰ παιδιᾶς ἕνεκα πάντα δρᾶται. ΣΩ. Καὶ τοῦτο

σχεδὸν μανθάνω. ΞΕ. Τὸ δὲ πᾶσι τούτοις σώματα παρέχον, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς δημιουργοῦσιν ὁπόσαι τῶν τεχνῶν νῦν εἴρηνται, παντοδαπὸν εἶδος πολλῶν ἑτέρων τεχνῶν ἔγγονον ὄν, ἆρ' οὐχ ἕκτον θήσομεν; Σ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; Ν. Χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, καὶ πάνθ' ὁπόσα μεταλλεύεται, καὶ ὅσα δρυοτομικὴ καὶ κουρὰ ξύμπαντα τέμνουσα παρέχει τεκτονικῇ, καὶ πλεκτικῇ, καὶ ἔτι φλοιστικὴ, φυτῶν τε καὶ ἐμψύχων δέρματα σωμάτων περιαιροῦσα σκυτοτομικὴ, καὶ ὅσαι περὶ τοιαῦτ' εἰσὶ τέχναι, καὶ φελλῶν καὶ βίβλων καὶ δεσμῶν ἐργαστικαὶ, παρέχον δημιουργεῖν σύνθετα ἐκ μὴ συντιθεμένων εἴδη γενῶν. ἓν δὲ αὐτὸ προσαγορεύομεν πᾶν τὸ πρωτογενὲς ἀνθρώποις κτῆμα καὶ ἀξύνθετον, καὶ βασιλικῆς ἐπιστήμης οὐδαμῶς ἔργον ὄν. ΣΩ. Καλῶς. ΞΕ. Τὴν δὴ τῆς τροφῆς κτῆσιν, καὶ ὅσα εἰς τὸ B σῶμα ξυγκαταμιγνύμενα ἑαυτῶν μέρεσι μέρη σώματος, εἰς τὸ θεραπεῦσαι τινὰ δύναμιν εἴληχε, λεκτέον ἕβδομον ὀνομάσαντας αὐτὸ ξύμπαν ἡμῶν εἶναι τροφόν· εἰ μή τι κάλλιον ἔχομεν ἄλλο θέσθαι. γεωργικῇ δὲ, καὶ θηρευτικῇ, καὶ γυμναστικῇ, καὶ ἰατρικῇ, καὶ μαγειρικῇ πᾶν ὑποθέντες, ὀρθότερον ἀποδώσομεν ἢ τῇ πολιτικῇ. Σ. Πῶς γὰρ οὔ; Ξ. Σχεδὸν τοίνυν ὅσα ἔχεται κτήσεως, πλὴν τῶν ἡμέρων ζώων, ἐν τούτοις ἑπτὰ οἶμαι γένεσιν εἰρῆσθαι. σκόπει δέ· ἦν γὰρ δικαιότατα μὲν ἂν τεθὲν κατ' ἀρχὰς τὸ πρωτογενὲς εἶδος· μετὰ δὲ τοῦτο, ὄργανον, ἀγγεῖον, ὄχημα, πρόβλημα, παίγνιον, θρέμμα. παραλείπομεν δὲ εἴ τι μὴ μέγα λέληθεν εἴς C τι τούτων μέγα δυνατὸν ἁρμόττειν· οἷον ἡ τοῦ νομίσματος ἰδέα, καὶ σφραγίδων καὶ παντὸς χαρακτῆρος. γένος τε γὰρ ἐν αὐτοῖς ταῦτα οὐδὲν ἔχει μέγα ξύννομον· ἀλλὰ τὰ μὲν, εἰς κόσμον, τὰ δὲ, εἰς ὄργανα, βίᾳ μὲν, ὅμως δὲ πάντως ἑλκόμενα συμφωνήσει. τὰ δὲ περὶ ζώων κτῆσιν τῶν ἡμέρων, πλὴν δούλων, ἡ πρότερον ἀγελαιοτροφικὴ διαμερισθεῖσα, πάντα εἰληφυῖα ἀναφαίνεται. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. Ξ. Τὸ δὲ δὴ δούλων καὶ πάντων ὑπηρετῶν λοιπὸν, ἐν οἷς που καὶ μαντεύομαι τοὺς περὶ αὐτὸ τὸ πλέγμα ἀμφισβητοῦντας τῷ βασιλεῖ, καταφανεῖς γενήσεσθαι· καθάπερ τοῖς ὑφάνταις τότε τοὺς περὶ τὸ νήθειν τε καὶ ξαίνειν, καὶ ὅσα ἄλλα εἴπομεν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες, ὡς συναίτιοι λεχθέντες, ἅμα τοῖς ἔργοις τοῖς νῦν D δὴ ῥηθεῖσιν ἀνήλωνται, καὶ ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ βασιλικῆς τε καὶ πολιτικῆς πράξεως. ΣΩ. Ἐοίκασι γοῦν. Ξ. Ἴθι δὴ σκεψώμεθα τοὺς λοιπούς, προσελθόντες ἐγγύθεν, ἵν' αὐτοὺς εἰδῶμεν βεβαιότερον. Σ. Οὐκοῦν χρή. Ξ. Τοὺς μὲν δὴ μεγίστους ὑπηρέτας, ὡς ἐνθένδε ἰδεῖν, τοὐναντίον ἔχοντας εὑρήσομεν οἷς ὑπωπτεύσαμεν ἐπιτήδευμα καὶ πάθος. Σ. Τίνας; ΞΕΝ. Τοὺς ὠνητούς τε καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ κτητούς· οὓς ἀναμφισβητήτως δούλους ἔχομεν εἰπεῖν, ἥκιστα βασιλικῆς μεταποιουμένους τέχνης. Σ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Τί δαί; τῶν ἐλευθέρων ὅσοι τοῖς νῦν δὴ ῥηθεῖσιν εἰς ὑπηρετικὴν ἑκόντες αὐτοὺς τάττουσι, τάς τε γεωργίας καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν E ἔργα διακομίζοντές ἐπ' ἀλλήλους, καὶ ἀνισοῦντες, οἱ μὲν, κατ' ἀγορὰς, οἱ δὲ, πόλιν ἐκ πόλεως ἀλλάττοντες κατὰ θάλατταν καὶ πεζῇ, νόμισμά τε πρὸς τἆλλα καὶ αὐτὸ πρὸς αὑτὸ διαμείβοντες (οὓς ἀργυραμοιβούς τε καὶ ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους καὶ καπήλους ἐπωνομάκαμεν) μῶν τῆς πολιτικῆς ἀμφισβητήσουσί τι; ΣΩ. Τάχ' ἂν ἴσως τῆς γε τῶν ἐμπορευτικῶν. ΞΕΝ. Ἀλλ' οὐ μὴν, οὕς γε ὁρῶμεν μισθωτοὺς καὶ θῆτας πᾶσιν ἑτοίμως ὑπηρετοῦντας, μή ποτε βασιλικῆς μεταποιουμένους εὕρωμεν. ΣΩ. Πῶς γάρ; ΞΕ. Τί δὲ ἆρα τοὺς τὰ τοιάδε διακονοῦντας ἡμῖν ἑκάστοτε; ΣΩΚ. Τὰ ποῖα εἶπες, καὶ τίνας; Ξ. Ὧν τὸ κηρυκικὸν ἔθνος, ὅσοι τε περὶ γράμματα σοφοὶ γίγνονται, πολλάκις ὑπηρετήσαντες, καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα F περὶ τὰς ἀρχὰς διαπονεῖσθαι τινὲς ἕτεροι πάνδεινοι, τί τούτους αὖ λέξομεν; ΣΩ. Ὅπερ εἶπες νῦν, ὑπηρέτας, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας. Ξ. Ἀλλ' οὐ μὴν οἶμαί γε ἐνύπνιον ἰδὼν εἶπον ταύτῃ πῃ φανήσεσθαι τοὺς διαφερόντως ἀμφισβητοῦντας τῆς πολιτικῆς. καίτοι σφόδρα γε ἄτοπον ἂν εἶναι δόξειε τὸ ζητεῖν τούτους ἐν ὑπηρετικῇ μοίρᾳ τινί. ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν. Ξ. Ἔτι δὴ προσμίξωμεν ἐγγύτερον ἐπὶ τοὺς μήπω βεβασανισμένους. εἰσὶ δὲ οἵ τε περὶ μαντικὴν ἔχοντες τινὸς ἐπιστήμης διακόνου μόριον. ἑρμηνευταὶ γάρ που νομίζονται παρὰ θεῶν ἀνθρώποις. ΣΩ. Ναί. Ξ. Καὶ μὴν καὶ τὸ τῶν ἱερέων αὖ γένος, ὡς τὸ νόμιμόν φησι, παρὰ μὲν ἡμῶν δωρεὰς θεοῖς διὰ θυσιῶν ἐπιστῆμόν ἐστι, κατὰ νοῦν ἐκείνοις G δωρεῖσθαι, παρὰ δὲ ἐκείνων ἡμῖν εὐχαῖς κτῆσιν ἀγαθῶν αἰτήσασθαι. ταῦτα δὲ διακόνου τέχνης ἐστί που μόρια ἀμφότερα. ΣΩ. Φαίνεται γοῦν. ΞΕ. Ἤδη τοίνυν μοι δοκοῦμεν οἷόν γέ τινος ἴχνους ἐφ' ὃ πορευόμεθα προστάττεσθαι. τὸ γὰρ δὴ τῶν ἱερέων σχῆμα καὶ τὸ τῶν μάντεων εὖ μάλα φρονήματος πληροῦται, καὶ δόξαν σεμνὴν λαμβάνει, διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐγχειρημάτων. ὥστε περὶ μὲν Αἴγυπτον οὐδ' ἔξεστι βασιλέα χωρὶς ἱερατικῆς ἄρχειν· ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τύχῃ πρότερον ἐξ ἄλλου γένους βιασάμενος, ὕστερον ἀναγκαῖον εἰς τοῦτο εἰστελεῖσθαι αὐτὸν τὸ γένος. ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλαχοῦ ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τὰ μέγιστα τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα θύματα εὕροι τις ἂν προσταττόμενα θύειν. καὶ δὴ καὶ παρ' ὑμῖν οὐχ ἥκιστα δῆλον ὃ λέγω. τῷ γὰρ λαχόντι βασιλεῖ H φασὶ τῇδε τὰ σεμνότατα καὶ μάλιστα πάτρια τῶν ἀρχαίων θυσιῶν

fermè intelligo. HOS. Facultatem verò illam quæ his omnibus præparat corpora, ex quibus & in quibus conficiuntur artiũ, quas modò narrauimus, opera, nónne ſextam ponemus ſpeciem variam, & ex multis artibus dependentem? SOC. Quam dicis? HOSP. Eam quæ aurum & argentum cæteráque metalla terræ eruta viſceribus præparat. Item quæ ſyluas incidit, quæ tondet, quæ ex his conſtruit aliquid, quæ plicat atque cõtexit, ſeu quæ cortices arborum, ſiue quæ animalium pelles circuncidit, & polit, & quæcunque artes circa huiuſmodi quædã verſantur: rurſus illæ à quibus ſuber, liber, codex, vinculáque parantur, vt fiant compoſitæ ſpecies ex generibus non compoſitis: vniuerſum hoc appellamus primogenitã hominibus poſſeſſionem, & ſimplicem, quod regiæ artis nequaquã eſt opus. SO. Optimè. HOS. Septimum tenet locum nutrimenti poſſeſſio, & quæcunque commixta corpori, partibus ſuis partes corporis alere poſſint atque curare: quod totum alimentum dici debet, niſi quid fortè pulchrius reperiamus. agriculturæ autẽ venationi, gymnaſticæ, medicinæ, coquinariæ vniuerſum hoc, rectius quàm ciuili tribuitur. S. Rectius ſanè. HOS. Fermè omnia quæ poſſidentur præter domeſticorũ animaliũ ſpecies, in his ſeptem arbitror ſunt numerata. Sic autem cogita. Par erat primogenitam illam quam vocamus ſpeciem primum inducere, inſtrumẽtum deinde, vas, vehiculum, munimentum, oblectamentum, nutrimentum: prætermittimus autem, ſi quid non magnum latuit, quod alicui iſtorum accommodari poſſit, qualis eſt nummorum forma, ſigillorúmque, & omnis characteris. Genus enim hæc in illis non admodum cognatũ habẽt, ſed partim in ornatum, partim in inſtrumenta, violentiùs forſan, attamen penitus tracta quodammodo congruunt. poſſeſſionem verò animalium domeſticorum, ſeruis exceptis, gregis nutritio primò diſtincta, cõprehendiſſe videtur. SOC. Et maximè quidem. HO. Reſtat ſeruorum miniſtrorúmque omnium genus, vbi præſentio eos palàm reclamaturos eſſe, qui de hac parte ſic cum rege contendunt, quemadmodum cum textore qui carminãt filantque, quíque alia de quibus diximus, faciũt. Cæteri verò omnes tanquam adiuuantes cauſę dicti, vnà cum memoratis operibus à regia ciuilique actione ſeiuncti ſunt atque diſcreti. SO. Apparuit. HOS. Conſideremus reliquos quàm proximè accedentes, vt certiùs ipſos cognoſcamus. S. Oportet omnino. HOS. Maximos porrò miniſtros quantum hinc intueri licet, contrariam eius quam ſuſpicati ſumus exercitationem paſſionémque habere reperiemus. SO. Quos? HOS. Empta mãcipia & ſimili quodam modo in ſeruitutem coactos homines. Quos ſine controuerſia ſeruos cognominare poſſumus, longiſſimè à regia dignitate diſtantes. S. Quidni? HOS. Quid dicemus de liberis, quicunque ſponte quæ ſuprà diximus miniſteria obeunt, agriculturæ, & aliarum artium opera tranſportant, mutuíſque commutant commerciis, ſiue de foro in forum in vrbe eadem, ſeu de vrbe terra maríque transferentes in vrbẽ, partim cum rebus aliis nummos, partim ſimile quiddam ſimili commutãtes, quos nummularios, mercatores, nauicularios, caupones denominauimus? Nunquid iſti ciuilem ſibi peritiam vendicabunt? SOC. Fortè mercatorum artem. HOSP. Non tamen illi quos vtpote mercenarios cernimus paſſim omnibus ad ſeruiendum expoſitos, regiam vſurpare dignitatem reperientur. SOC. Eſt vt dicis. HOS. Quid verò de his qui talia quædam nobis vbique miniſtrant? SOCR. Quos dicis, & quarum rerum miniſtros? HOSP. Genus præconum inquam, & eorum qui ſapienter circa publicas literas ſubminiſtrant, nonnullóſque alios ſolertes rerum ad principum miniſterium pertinentium elaboratores. Quid de his dicendum Socrates? S. Quod & ipſe dicebas, miniſtros eſſe, non principes ciuitatum. HOS. Non vanum eſt igitur, vt arbitror, quod in ſuperioribus dixi, inuenturos nos hac ratione pleroſque de ciuili curatione vehementer concertantes, quamuis admodum abſurdum alicui videri poſſit, eos in miniſtrorum numero quærere. SO. Valde quidem. HO. Accedamus præterea propius ad eos qui nondum examinati ſunt: hi verò ſunt qui circa vaticinium habent ſciẽtiæ alicuius miniſtræ particulam. Interpretes enim diuinorum ad homines hi cenſentur. SOC. Certè. HOS. Quinetiam ſacerdotum genus, vt lege habetur, intelligit quo pacto donaria diis cæſis victimis ſcitè ſint offerenda. Item qua ratione vouẽdum ſit, quidve boni ſit à diis petendum. Hæc autem ambo miniſtratoriæ artis partes ſunt. S. Videtur. H. Iã igitur veſtigium quoddã eius quod inquirimus attingere videmur. nã illa ſacerdotũ & vatũ ratio, magnanimitate, intelligẽtiaq; & claritate abũdat, propter eorũ quæ tractãt magnificentiã. Quapropter apud Ægyptios non licet regem abſque ſacerdotio imperare. Quinimmo ſi ex alio genere quiſpiam vi regnum vſurpet, cogitur poſt regni aſſumptionem ſacris initiari, vt rex denique ſit, & ſacerdos. Præterea in plurimis Græcorum ciuitatibus apud vos præſertim, reperies præcipua ſacra à magiſtratibus ſummis inſtitui. nam & apud vos fertur, creato regi patria & ſolemnia maxima, & puriſſima, aliorum omnium

Quòd reges deceat ſacerdotium maximum.

eſſe tributa. SOC. Et maximè quidem. HOS. Hos itaque fortè creatos reges, ſacerdotéſque, & eorum miniſtros, necnon aliam quandam frequentē turbam conſiderare debemus, quæ paulò antè ſemotis ſuperioribus in lucem venit. SOC. Quos inquis? HOS. Miros quoſdam inquam. SOC. Quamobrem? H. Iam enim cogitanti mihi multiforme horum genus apparet. Multi nanque virorum leonū ſimiles fiunt, centaurorúmque, aliorúmque huiuſmodi, plurimi etiam ſatyrorū, imbecilliúmque, & multiformium beſtiarum, citóque tranſmutant alternántque inuicem formas & vim. Enimuerò nunc primum eiuſmodi viros, ô Socrates, animaduertiſſe mihi videor. S. Dic obſecro. videris enim mirum quiddam nunc videre. H. Profectò. Nam vt mirum ſemper aliquid nobis contingat, ignoratio efficit. Ac mihi modò idem contigit. Repentè nanque vt ambigerem accidit, cùm chorū negotiorum ciuiliū intuerer. S. Quem? H. Maximum ſophiſtarū omniū pręſtigiatorem, huiúſque artis præ cæteris peritiſſimum quem diſcernere decet à viris reuera regiis atque ciuilibus, quamuis arduum id ſit, ſi modò quod quærimus perſpicuè cognoſcere volumus. S. Nullo modo hoc intermittendum. H. Non certè vt arbitror. Ac mihi dicas. S. Quid? H. An nō monarchia, id eſt principatus vnius, vna quædam eſt gubernationum ciuilium? S. Eſt. H. Poſt hanc paucorum potentiam ponere poſſumus. S. Sanè. H. Tertiam verò multitudinis gubernationem quam popularem vocant. SO. Prorſus. H. Nónne tres hæ quodammodo quinque fiunt, cùm duo alia nomina ex ſe inſuper pariant? S. Quænam? H. Qui conſiderant & inuitis & volentibus, item & lege & arbitrio, imperari poſſe, tum & pauperes eſſe poſſe qui præſunt, vel diuitiis ad imperiūm euchi, duas in ſpecies tā vnius quàm paucorum diuidunt principatum. Et vnius quidē principatum ſic appellant, quaſi duas continentem ſpecies, duobus nominibus, Tyrannidem & regiam. S. Vtique. H. Gubernationem verò quæ penes paucos eſt, in paucorū potentiam, & potentiam optimatum. S. Omnino. H. Popularis verò gubernationis nomen nullus vtique mutare aliquando cōſueuit, ſiue ſponte, ſeu vi populus diuitibus quibuſdam præſideat, ſiue lege, ſeu arbitrio regat. S. Vera narras. H. Nūquid exiſtimamus aliquā harū gubernationū ciuiliū rectam eſſe finibus his diſtinctionibúſque determinatā? videlicet vno, paucis, multis, paupertate, diuitiis, violentia, voluntate, legibus & arbitrio. SOC. Quid prohibet? HOS. Conſidera diligētius, & hàc me ſequere. SO. Quà? HOS. Stabimúſne in eo quod in principio dictum? an non? S. In quónam? H. Regiam dignitatem vnam quandā ſcientiarum eſſe diximus. SOC. Diximus. H. Neque in quouis ſcientię genere illam locauimus. E multis quippe aliis facultatem illam quæ iudicat ſimul præcipítque, ſelegimus. SO. Sanè. HOS. Eam deinde quæ præcipit, partim rebus inanimatis, partim animatis & eodem ordine diuidentes, huc ſumus progreſſi, vt ſcientiæ nomen ſeruaremus: quæ verò potiſſimum ſcientia ſit, nondum declarare potuimus. SO. Rectè loqueris. H. Nunquid igitur videmus deſcriptionem eorum neque ſecundum violentiam & voluntatem, neque ſecundum paucos ac multos, neque per inopiam & opulentiā fieri oportere, ſed per ſcientiam quandam, ſi ſuperiora ſequamur? SOC. Neceſſe eſt vt id fiat. HOS. Neceſſariò igitur hoc nunc ita cōſiderare debemus, cuínam horum maximè imperatoriæ facultatis ſcientia inſit, quæ fermè paratu maxima omnium atque difficillima eſt. Inſpicere nanque illam oportet, vt videamus quinam à ſapiente rege ſegregandi ſint, qui ſibi ciuilem peritiam vendicant, ídque plurimis perſuadent, cùm ab ipſa procul admodum abſint. S. Sic prorſus agendum, vt ratio ſuperior monuit. H. Nunquid igitur multitudo tibi in ciuitate huius ſcientiæ compos videtur? S. Quónam pacto? H. An in mille hominum ciuitate fieri poteſt, vt centum, vel quinquaginta viri ſufficienter eam adipiſcantur? SO. Facilima omnium artium hæc eſſet. ſcimus enim in mille hominum numero totidem viros qui talorum ludo cæteros Græcos exuperent, nequaquam reperiri, nedum reges. Atqui virum illum quicunque regia peritia inſtructus eſt, regem vocare, ſiue dominetur, ſiue priuatus degat, iuxta rationem illam ſuperiorem oportet. H. Pulchrè monuiſti. arbitror autem iuxta hunc ſermonē rectam gubernationem, ſiquando recta ſit, circa vnum, vel duos, vel paucos eſſe quærendam. SOC. Quídni? H. Exiſtimrre verò eos ciuiles ac regios homines oportet, qui arte quadam imperāt, volentibus, an nolentibus, ſecundum ſcripta an abſque ſcriptis inſtitutíſque & legibus, pauperes an diuites ipſi imperirent, nil refert. Nam & medicos nihilominus ſic appellamus, ſiue inuitis, ſiue volentibus ſecando, aut vrendo, vel alium dolorem afferendo, ſcriptis aut ex vſu curēt, pauperes ipſi aut diuites medeātur, modò arte quadā curandorū corporū, vel purgando, vel extenuādo, vel replēdo augendóq. vtant. Æquè.n. medicos nomnam', dūmodo q curāt ad bonū corporis reſpiciētes, ex deteriori

Circa quos ſit recta gubernatio.

A ἀποδεδόσθαι. ΣΩΚ. Καὶ πάνυ γε. ΞΕΝ. Τούτοις τε τοίνυν τοὺς κληρωτοὺς βασιλέας ἅμα καὶ ἱερέας, καὶ ὑπηρέτας αὐτῶν, καί τινα ἕτερον πάμπολυν ὄχλον σκεπτέον, ὃς ἄρτι κατάδηλος νῦν ἡμῖν γέγονεν, ἀποχωρισθέντων τῶν ἔμπροσθεν. ΣΩΚΡ. Τίνας δ' αὐτοὺς καὶ λέγεις; ΞΕΝ. Καὶ μάλα τινὰς ἀτόπους. ΣΩΚ. Τί δή; ΞΕΝ. Πάμφυλόν τι γένος αὐτῶν, ὥς γε ἀρτίως σκοπουμένῳ φαίνεται. πολλοὶ μὲν γὰρ λέουσι τῶν ἀνδρῶν εἴξασι καὶ κενταύροις, καὶ τοιούτοισιν ἑτέροις· πάμπολλοι δὲ σατύροις, καὶ τοῖς ἀσθενέσι καὶ πολυτρόποις θηρίοις. ταχὺ δὲ μεταβάλλουσι τάς τε ἰδέας καὶ τὴν δύναμιν εἰς ἀλλήλους. καὶ μέντοι μοι νῦν ὦ Σώκρατες ἄρτι δοκῶ κατανενοηκέναι τοὺς ἄνδρας. ΣΩΚΡ. Λέγοις ἄν. ΞΕΝ. B Ἔοικας γὰρ ἄτοπόν τι καθορᾶν. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Τὸ γὰρ ἄτοπον ἐξ ἀγνοίας πᾶσι συμβαίνει. καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν αὐτὸς τοῦτο ἔπαθον ἐξαίφνης. ἠμφιγνόησα κατιδὼν τὸν περὶ τὰ τῶν πόλεων πράγματα χορόν. ΣΩΚΡ. Ποῖον; ΞΕΝ. Τὸν πάντων τῶν σοφιστῶν μέγιστον γόητα, καὶ ταύτης τῆς τέχνης ἐμπειρότατον· ὃν ἀπὸ τῶν ὄντως ὄντων πολιτικῶν καὶ βασιλικῶν καίπερ παγχάλεπον ὄντα ἀφαιρεῖν, ἀφαιρετέον, εἰ μέλλομεν ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ ζητούμενον. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε οὐκ ἀνετέον. ΞΕΝ. Οὐκοῦν δή, κατά γε τὴν ἐμήν. καί μοι φράζε τόδε. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ἆρ' οὐ μοναρχία τῶν πολιτικῶν ἡμῖν ἀρχῶν ἐστὶ μία; ΣΩΚΡΑ. Ναί. ΞΕΝ. Καὶ μετὰ μοναρχίαν εἴποι τις ἄν, οἶμαι, τὴν ὑπὸ τῶν ὀλίγων C δυναστείαν. ΣΩΚΡ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τρίτον δὲ σχῆμα πολιτείας, οὐχ ἡ τοῦ πλήθους ἀρχή, δημοκρατία τοὔνομα κληθεῖσα; ΣΩΚ. Καὶ πάνυ γε. ΞΕΝ. Τρεῖς δ' οὖσαι μῶν οὐ πέντε τρόπον τινὰ γίγνονται, δύο ἐξ ἑαυτῶν ἄλλα πρὸς αὑταῖς ὀνόματα τίκτουσαι; ΣΩΚ. Ποῖα δή; ΞΕΝ. Πρὸς τὸ βίαιόν που καὶ ἑκούσιον ἀποσκοποῦντες νῦν, καὶ πενίαν καὶ πλοῦτον, καὶ νόμον καὶ ἀνομίαν, ἐν αὐταῖς γιγνόμενα, διπλῆν ἑκατέραν τοῖν δυοῖν διαιροῦντες, μοναρχίαν μὲν προσαγορεύουσιν ὡς δύο παρεχομένην εἴδη δυοῖν ὀνόμασι· τὸ μέν, τυραννίδι, τὸ δέ, βασιλικῇ. ΣΩΚΡ. Τί μήν; ΞΕΝ. Τὴν δὲ ὑπὸ ὀλίγων γε ἑκάστοτε κρατηθεῖσαν πόλιν, ἀριστοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ. ΣΩΚΡ. Καὶ πάνυ γε. ΞΕΝ. Δημοκρατίας γε D μήν, ἐάν τ' οὖν βιαίως ἐάν τε ἑκουσίως τῶν τὰς οὐσίας ἐχόντων τὸ πλῆθος ἄρχῃ, καὶ ἐάν τε τοὺς νόμους ἀκριβῶς φυλάττον, ἐάν τε μή, πάντως τοὔνομα οὐδεὶς αὐτοῖς εἴωθε μεταλλάττειν. ΣΩΚΡ. Ἀληθῆ. ΞΕ. Τί οὖν; οἰόμεθά τινα τούτων τῶν πολιτειῶν ὀρθὴν εἶναι, τούτοις τοῖς ὅροις ὁρισθεῖσαν, ἑνὶ καὶ ὀλίγοις, καὶ πολλοῖς, καὶ πλούτῳ καὶ πενίᾳ, καὶ τῷ βιαίῳ καὶ ἑκουσίῳ, καὶ μετὰ γραμμάτων καὶ ἄνευ νόμων ξυμβαίνουσαν γίγνεσθαι; ΣΩΚ. Τί γὰρ δὴ καὶ κωλύει; ΞΕΝ. Σκόπει δὴ σαφέστερον, τῇδε ἑπόμενος. ΣΩΚΡ. Πῇ; ΞΕΝ. Τῷ ῥηθέντι κατὰ πρώτας, πότερον ἐμμενοῦμεν, ἢ διαφωνήσομεν; ΣΩΚ. Τῷ δὴ ποίῳ λέγεις; ΞΕΝ. Τὴν βασιλικὴν ἀρχήν, τῶν ἐπιστημῶν εἶναί τινα ἔφαμεν, οἶμαι. ΣΩΚΡ. E Ναί. ΞΕΝ. Καὶ τούτων γε οὐχ ἁπασῶν· ἀλλὰ κριτικὴν δή που τινὰ καὶ ἐπιστατικὴν ἐκ τῶν ἄλλων προειλόμεθα. ΣΩΚ. Ναί. ΞΕΝ. Κἀκ τῆς ἐπιστατικῆς, τὴν μὲν ἐπ' ἀψύχοις ἔργοις, τὴν δέ, ἐπὶ ζώοις. καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον μερίζοντες, δεῦρ' ἀεὶ προεληλύθαμεν, ἐπιστήμης οὐκ ἐπιλανθανόμενοι, τὸ δ' ἥτις, οὐχ ἱκανῶς που δυνάμενοι διακριβώσασθαι. ΣΩ. Λέγεις ὀρθῶς. ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν ἆρ' ἐννοοῦμεν, ὅτι τὸν ὅρον, οὐκ ὀλίγους, οὐδὲ πολλούς· οὐδὲ τὸ ἑκούσιον, οὐδὲ τὸ ἀκούσιον· οὐδὲ πενίαν, οὐδὲ πλοῦτον γίγνεσθαι περὶ αὐτῶν χρεών· ἀλλά τινα ἐπιστήμην. εἴπερ ἀκολουθήσομεν τοῖς ἔμπροσθεν. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον μὴ ποιεῖν. ΞΕΝ. Ἐξ ἀνάγκης δὴ νῦν τοῦτο οὕτω σκεπτέον, ἐν τίνι F ποτὲ τούτων ἐπιστήμη ξυμβαίνει γίγνεσθαι περὶ ἀνθρώπων ἀρχῆς, σχεδὸν τῆς χαλεπωτάτης καὶ μεγίστης κτήσασθαι. δεῖ γὰρ ἰδεῖν αὐτήν, ἵνα θεασώμεθα τίνας ἀφαιρετέον ἀπὸ τοῦ φρονίμου βασιλέως, οἳ προσποιοῦνται μὲν εἶναι πολιτικοί, καὶ πείθουσι πολλούς, εἰσὶ δὲ οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Δεῖ γὰρ δὴ ποιεῖν τοῦτο, ὡς ὁ λόγος ὑμῖν προείρηκε. ΞΕ. Μῶν οὖν δοκεῖ πλῆθός γε ἐν πόλει ταύτην τὴν ἐπιστήμην δυνατὸν εἶναι κτήσασθαι; Σ. Καὶ πῶς; ΞΕ. Ἀλλ' ἆρα ἐν χιλιάνδρῳ πόλει δυνατὸν ἑκατόν τινας ἢ καὶ πεντήκοντα αὐτὴν ἱκανῶς κτήσασθαι; ΣΩ. Ῥᾴστη μὲν τ' ἂν οὕτω γ' εἴη πασῶν τῶν τεχνῶν. ἴσμεν γὰρ ὅτι χιλίων ἀνδρῶν ἄκροι πεττευταὶ τοσοῦτοι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν οὐκ ἂν γένοιντό ποτε· μή τι δὴ G βασιλεῖς γε. δεῖ γὰρ δὴ τόν γε τὴν βασιλικὴν ἔχοντα ἐπιστήμην, ἄν τ' ἄρχῃ καὶ ἐὰν μή, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὅμως βασιλικὸν προσαγορεύεσθαι. ΞΕΝ. Καλῶς ἀπεμνημόνευσας. ἑπόμενον δὲ οἶμαι τούτῳ, τὴν μὲν ὀρθὴν ἀρχὴν περὶ ἕνα τινά, καὶ δύο, καὶ παντάπασιν ὀλίγους, δεῖν ζητεῖν, ὅταν ὀρθὴ γίγνηται. ΣΩΚΡΑΤ. Τί μήν; ΞΕΝ. Τούτους δέ γε, ἐάν τε ἑκόντων ἐάν τε ἀκόντων ἄρχωσιν· ἄν τε κατὰ τὰ γράμματα, ἄν τε ἄνευ γραμμάτων· καὶ ἐὰν πλουτοῦντες, ἢ πενόμενοι· νομιστέον, ὥσπερ νῦν ἡγούμεθα, κατὰ τέχνην ἡντινοῦν ἀρχὴν ἄρχοντας. τοὺς ἰατροὺς δὲ οὐχ ἥκιστα νενομίκαμεν, ἐάν τε ἑκόντας ἐάν τε H ἄκοντας ἡμᾶς ἰῶνται, τέμνοντες, ἢ κάοντες, ἤ τινα ἄλλην ἀλγηδόνα προσάπτοντες. καὶ ἐὰν κατὰ γράμματα, ἢ χωρὶς γραμμάτων· καὶ ἐὰν πένητες ὄντες, ἢ πλούσιοι· πάντως οὐδὲν ἧττον ἰατρούς φαμεν, ἕωσπερ ἂν ἐπιστατοῦντες τέχνῃ, καθαίροντες, εἴτε ἄλλως ἰσχναίνοντες, εἴτε καὶ αὐξάνοντες· ἂν μόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῷ τῶν σωμάτων, βελτίω

ποιοῦντες ἐκ χειρόνων, σώζωσιν οἱ θεραπεύοντες ἕκαστοι τὰ θεραπευόμενα. ταύτῃ θήσομεν (ὡς οἶμαι) καὶ οὐκ ἄλλῃ, τοῦτον ὅρον ὀρθὸν εἶναι μόνον ἰατρικῆς, καὶ ἄλλης ἡστινοσοῦν ἀρχῆς. ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἀναγκαῖον δὴ καὶ πολιτειῶν, ὡς ἔοικε, ταύτην διαφερόντως ὀρθὴν εἶναι καὶ μόνην πολιτείαν, ἐν ᾗ τις ἂν εὑρίσκοι τοὺς ἄρχοντας ἀληθῶς ἐπιστήμονας, καὶ οὐ δοκοῦντας μόνον· ἐάν τε κατὰ νόμους, ἐάν τε ἄνευ νόμων ἄρχωσι· καὶ ἑκόντων, ἢ ἀκόντων· ἢ πενόμενοι, ἢ πλουτοῦντες· τούτων ὑπολογιστέον οὐδὲν οὐδαμῶς εἶναι κατ' οὐδεμίαν ὀρθότητα. ΣΩ. Καλῶς. ΞΕ. Καὶ ἐάν τέ γε ἀποκτιννύντες τινὰς ἢ καὶ ἐκβάλλοντες, καθαίρωσιν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν πόλιν, εἴτε καὶ ἀποικίας, οἷον σμήνη μελιττῶν, ἐκπέμποντές ποι, σμικροτέραν ποιῶσιν· ἤ τινας ἐπεισαγόμενοι ποθὲν ἄλλους ἔξωθεν, πολίτας ποιοῦντες, αὐτὴν αὔξωσιν· ἕωσπερ ἂν ἐπιστήμῃ καὶ τῷ δικαίῳ προσχρώμενοι, σώζοντες, ἐκ χείρονος βελτίω ποιῶσι κατὰ δύναμιν ταύτην· τότε καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους ὅρους ἡμῖν μόνην ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι ῥητέον. ὅσας δὲ ἄλλας λέγομεν, οὐ γνησίως οὐδ' ὄντως οὔσας λεκτέον· ἀλλὰ μεμιμημένας ταύτην, ἃς μὲν ὡς εὐνόμους λέγομεν, ἐπὶ τὰ καλλίω, τὰς δὲ ἄλλας ἐπὶ τὰ αἰσχίονα μεμιμῆσθαι. ΣΩ. Τὰ μὲν ἄλλα, ὦ ξένε, μετρίως ἔοικεν εἰρῆσθαι· τὸ δὲ καὶ ἄνευ νόμων δεῖν ἄρχειν, χαλεπώτερον ἀκούειν ἐρρήθη. ΞΕ. Σμικρόν γε ἔφθης με ἐρόμενος ὦ Σώκρατες. ἔμελλον γάρ σε διερωτήσειν ταῦτα. πότερον ἀποδέχῃ πάντα, ἤ τι καὶ δυσχεραίνεις τῶν λεχθέντων· νῦν δὲ ἤδη φανερὸν ὅτι τοῦτο βουλησόμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν ἄνευ νόμων ἀρχόντων ὀρθότητος διελθεῖν ἡμᾶς. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τρόπον μέντοι τινὰ δῆλον ὅτι τῆς βασιλικῆς ἐστὶν ἡ νομοθετική· τὸ δ' ἄριστον, οὐ τοὺς νόμους ἐστὶν ἰσχύειν, ἀλλὰ ἄνδρα τὸν μετὰ φρονήσεως βασιλικόν. οἶσθ' ὅπῃ; ΣΩ. Πῇ δὴ λέγεις; ΞΕ. Ὅτι νόμος οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τό, τε ἄριστον καὶ τὸ δικαιότατον ἀκριβῶς ἅμα πᾶσι περιλαβὼν, τὸ βέλτιστον ἐπιτάττειν. αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πράξεων, καὶ τὸ μηδέποτε μηδὲν, ὡς εἰπεῖν ἔπος, ἡσυχίαν ἄγειν τῶν ἀνθρωπίνων, οὐδὲν ἐῶσιν ἁπλοῦν ἐν οὐδενὶ περὶ ἁπάντων καὶ ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον ἀποφαίνεσθαι τέχνην οὐδ' ἡντινοῦν. ταῦτα δὴ συγχωροῦμέν που; ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Τὸν δέ γε νόμον ὁρῶμεν σχεδὸν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ξυντείνοντα, ὥσπερ τινὰ ἄνθρωπον αὐθάδη καὶ ἀμαθῆ, καὶ μηδὲν ἐῶντα ποιεῖν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν· μηδ' ἐπερωτᾶν μηδένα, μηδ' ἄν τι νέον ἄρα τῳ ξυμβαίνῃ βέλτιον, παρὰ τὸν λόγον ὃν αὐτὸς ἐπέταξε. ΣΩ. Ἀληθῆ. ποιεῖ γὰρ ἀτεχνῶς, καθάπερ εἴρηκας νῦν, ὁ νόμος ἡμῖν ἑκάστοις. ΞΕ. Οὐκοῦν ἀδύνατον εὖ ἔχειν πρὸς τὰ μηδέποτε ἁπλᾶ τὸ διαπαντὸς γιγνόμενον ἁπλοῦν. ΣΩ. Κινδυνεύει. ΞΕ. Διὰ τί δή ποτ' οὖν ἀναγκαῖον νομοθετεῖν, ἐπειδήπερ οὐκ ὀρθότατον ὁ νόμος, ἀνευρετέον τούτου τὴν αἰτίαν. ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ παρ' ἡμῖν εἰσί τινες, οἷαι καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἀθρόων ἀνθρώπων ἀσκήσεις, εἴτε πρὸς δρόμον, εἴτε πρὸς ἄλλο τι, φιλονεικίας ἕνεκα; ΣΩ. Καὶ πάνυ γε πολλαί. ΞΕ. Φέρε νῦν, ἀναλάβωμεν πάλιν μνήμῃ τὰς τῶν τέχνῃ γυμναζόντων ἐπιτάξεις ἐν ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Ὅτι λεπτουργεῖν οὐκ ἐγχωρεῖν ἡγοῦνται καθ' ἕνα ἕκαστον, τῷ σώματι τὸ προσῆκον ἑκάστῳ προστάττοντες· ἀλλὰ παχύτερον οἴονται δεῖν ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ ἐπὶ πολλοὺς τὴν τοῦ λυσιτελοῦντος τοῖς σώμασι ποιεῖσθαι τάξιν. ΣΩΚ. Καλῶς. ΞΕ. Διό δή γε καὶ ἴσους πόνους νῦν διδόντες ἀθρόοις, ἅμα μὲν ἐξορμῶσιν, ἅμα δὲ καταπαύουσι δρόμου καὶ πάλης, καὶ πάντων τῶν κατὰ τὰ σώματα πόνων. ΣΩΚ. Ἔστι ταῦτα. ΞΕ. Καὶ τὸν νομοθέτην τοίνυν ἡγώμεθα, τὸν ταῖς ἀγέλαις ἐπιστατήσοντα τοῦ δικαίου πέρι καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ξυμβολαίων, μήποτ' ἱκανὸν γενήσεσθαι, πᾶσιν ἀθρόοις προστάττοντα, ἀκριβῶς ἑνὶ ἑκάστῳ τὸ προσῆκον ἀποδιδόναι. ΣΩ. Τὸ γοῦν εἰκός. ΞΕ. Ἀλλὰ τὸ τοῖς πολλοῖς γε, οἶμαι, καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ, καί πως οὑτωσὶ παχυτέρως ἑκάστοις τὸν νόμον θήσει, καὶ ἐν γράμμασιν ἀποδιδοὺς, καὶ ἐν ἀγραμμάτοις, πατρίοις δὲ ἔθεσι, νομοθετῶν. ΣΩ. Ὀρθῶς. ΞΕ. Ὀρθῶς μέντοι. πῶς γὰρ ἄν τις ἱκανὸς γένοιτ' ἄν ποτε, ὦ Σώκρατες, ὥστε ἀεὶ διὰ βίου παρακαθήμενος ἑκάστῳ, δι' ἀκριβείας προστάττειν τὸ προσῆκον; ἐπεὶ τοῦτ' ἂν, δυνατὸς ὢν, ὡς οἶμαι, τῶν τὴν βασιλικὴν ὁστισοῦν ὄντως ἐπιστήμην εἰληφότων, σχολῇ ποτ' ἂν ἑαυτῷ θεῖτ' ἐμποδίσματα, γράφων τοὺς λεχθέντας τούτους νόμους. ΣΩ. Ἐκ τῶν νῦν γοῦν, ὦ ξένε, εἰρημένων. ΞΕΝ. Μᾶλλον δέ γε, ὦ βέλτιστε, ἐκ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι. ΣΩ. Τίνων δή; ΞΕ. Τῶν τοιῶνδε. εἴπωμεν γὰρ δὴ πρός γε ἡμᾶς αὐτοὺς, ἰατρὸν μέλλοντα ἢ καί τινα γυμναστικὸν ἀποδημεῖν, καὶ ἀπέσεσθαι τῶν θεραπευομένων συχνὸν, ὡς οἴοιτο, χρόνον, μὴ μνημονεύσειν οἰηθέντα τὰ προσταχθέντα τοὺς γυμναζομένους ἢ τοὺς κάμνοντας, ὑπομνήματα γράφειν ἂν ἐθέλειν αὐτοῖς. ἢ πῶς; ΣΩΚ. Οὕτω. ΞΕΝ. Τί δέ; εἰ παρὰ δόξαν, ἐλάττω χρόνον ἀποδημήσας, ἔλθοι πάλιν, ἆρ' οὐκ ἂν, παρ' ἐκεῖνα τὰ γράμματα τολμήσειεν ἄλλα ὑποθέσθαι, ξυμβαινόντων ἄλλων βελτιόνων τοῖς κάμνουσι, διὰ πνεύματα, ἤ τι καὶ ἄλλο, παρὰ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐκ Διὸς ἑτέρως πως τῶν εἰωθότων γιγνόμενα; καρτερῶν δ' ἂν ἡγοῖτο δεῖν μὴ ἐκβαίνειν τὰ ἀρχαῖα ποτὲ νομοθετηθέντα, μήτε αὐτὸν προστάττοντα ἄλλα, μήτε τὸν κάμνοντα ἕτερα τολμῶντα παρὰ τὰ

A habitudine in meliorem reſtituant atque ſeruent. hoc modo duntaxat vt arbitror, rectam eſſe dicemus medicinę, vel cuiuſuis alterius principatus definitionem, alio verò nequaquam. SOCR. Ita prorſus exiſtimandum. HOS. Neceſſe eſt igitur eam maximè, ac ſolam rectam exiſtimare rempublicam, in qua qui magiſtratibus funguntur, reuera gubernare ſciunt, & non videntur tantùm: ſiue legibus, ſeu abſque legibus dominentur, ſiue volentibus, ſiue inuitis, vel etiam ſi pauperes ſint, vel diuites. Nihil enim ex his quicquam ad rectam gubernandi rationem refert. SOCRA. Præclarè. HOSP. Neque inſuper re-
B fert, ſiue capitalibus pœnis ſiue exiliis quibuſdã cõmunis boni gratia ciuitatem purgent, ſeu colonias tanquam apum examina emittant, populúmque comminuant, ſiue aliunde homines futuros ciues aduocent, ciuitatémque amplificent. Quatenus enim ſcientia & iuſtitia freti ex deteriori meliorem pro viribus ciuitatem efficiunt, atque ſeruant, eatenus rectam appellari rempublicam volumus, & in eo ipſo duntaxat definitionem rectæ gubernationis conſiſtere. Cæteras verò omnes neque legitimè, neque verè dici putandum. Sed eas quæ hanc imitãtur, libenter laudamus, velut rectè ad meliora tẽdentes: alias cõtrà
C vituperamus tanquam imitatione malorũ ad deteriora procliues. SOC. Cætera quidem hoſpes probè dicta videntur: iſthuc verò quod inquis, gubernationem ſine legibus rectã eſſe poſſe, haud facilè admitti poteſt. HOS. Paululum me interrogando, ô Socrates, præueniſti. Eram enim percontaturus, vtrũ hæc admittas omnia, an quicquam eorũ quæ dicta ſunt, tibi moleſtum eſt, nunc autem conſtat nos velle de iis qui rectè ſine legibus præſunt, diſſerere. SOC. Proculdubio. HOS. Patet autem quodammodo, legum lationem ad dignitatem regiam pertinere. Sed eſſe optimum non leges quidem valere, ſed hominẽ prudentem regiúmque. Nunquid huius rationem intelligis?
D SOCR. Declara. HOSP. Quoniam lex nequit quod optimum omnibus eſt & iuſtiſſimum ſyncerè comprehendendo, ſemper ita, vt operæpretium eſt præcipere. quando hominum actionúmque diſſimilitudo inſtabiliſque rerum humanarũ cõditio facit vt ars nulla ſimplex quicquam, & in vniuerſum de omnibus, pérque omne tempus valens conſtituere poſſit. Concedimus iſta? SOCR. Planè. HOSP. Legem verò cernimus ad hoc ipſum niti, quaſi hominem quendam pertinacẽ, & imperitũ qui nihil quàm quod ipſe conſtituiſſet, fieri permittat, ſed nec rogari etiã, ſi quid noui præter illius ordinem potius meliúſque
E alicui videatur. SOCR. Vera loqueris. Ita enim vt dicebas lex homines cogit. HOS. At fieri non poteſt, vt certus quidam & vnius modi ſimpléxque ordo valeat in his quæ varia ſemper ſunt, vnius modi verò nunquã. SO. Apparet. HOS. Inueniẽda igitur cauſa eſt, quã propter leges ferre neceſſe eſt, lex ipſa licet optimũ atque rectiſſimũ non ſit. S. Cui dubiũ? HOS. Nonne & apud nos & apud alios quoſuis mortales ſunt quædam ſimul omniũ exercitationes cõmunes, ſiue curſu, ſiue alio quocũque genere decertare velis? SO. Permultæ. H. Age nunc referamus memoria præcepta illorũ qui arte quadam gymnaſiis præſunt. SOC. Quænam? HOS. Arbitrantur illi quidem fieri non poſſe, vt quod ſigillatim & vnicuique ſeorſum conuenit, præcipia-
F tur. Itaque quod communius eſt, quódque & plurimis & plurimum conducere putant, inſtituendum cenſent. SOC. Præclarè. HOS. Quamobrem dum æquis laboribus hodie cunctos aſtringunt, paribúſque exercitationibus agitãt, fit vt vel nimis incitent, vel eneruent, & inepta ad curſum palæſtrámque & alia certamina corpora reddant. SO. Sic accidit. HOS. Legum quoque conditorẽ putemus ſuis gregibus præſidentẽ, déque iuſtis operibus mutuíſve cõmerciis iura dantẽ, nõ poſſe dũ cunctis in vnũ cõſulit, accuratè ad ſingulorũ cõmoditatem iúſve proſpicere. S. Conſentaneum eſt. HOS. Cæterum, vt arbitror, quod & plurimis & plurimũ conducit, communiter inſtituet, ac huiuſmodi leges & ſcriptis & nõ ſcriptis, ſed patriis moribus in-
G ducet. S. Rectè. HOS. Rectè admodum. Etenim quo pacto quis poſſit per omnẽ vitã ad ſingulos circũſpicere, ſedulúſque aſſidere cuique, & cuiuſq. cõmoditati cõſulere? Nã ſi quis diſciplina regia præditus, hoc efficere poſſet, vix vnquam impedimẽta iſta quæ leges appellantur, ſibi præſcriberet. S. Ita prorſus ex his quæ dicta ſunt videtur. HOSP. Imo magis, ô optime, ex his quæ dicentur. S. Quibus? H. Hiſce inquam. ſi medicus quidam aut gymnaſticus, imminente longa peregrinatione, procul ab iis quos curat abfuturum diu ſe putet, putétque aut qui exercentur, aut qui ægrotant ſuas præceptiones non recordaturos, num agendorum monumenta quædam illis conſcribere cogitabit, nécne? SOCRAT. Cogitabit vtique. HOSP. Quid ſi præter opinionem ocyus quàm putauerat reuertatur, verebitúrne alia illis præcipere præter ea quæ quondam ſcripſerat. ſi qua potiora ægrotantibus adhiberi poſſint, ob ventos, aut quid aliud præter ſpem Dei voluntate contingere ſolitum? perſeuerabítne inquam in priori propoſito, neque primas inſtitutiones tranſgredi quenquam patietur, nec ipſe mandare alia, nec ab ægrotante alia præter ſolita

Legum lationem ad regem pertinere.

Quare conſtitutio legum neceſſaria.

A obſeruari, quaſi ea & medicinæ artis propria ſint, & ſaluberrima: quæ verò aliter fiant, præter artem ſint, & noxia? An potius quicquid eiuſmodi circa ſcientiam artémque veram accidit, per omnia riſum plurimum autoribus iſtis concitabit? SO. Et maximè quidem. HOS. Ei verò qui iuſta & iniuſta, honeſta & turpia, bona & mala, ſiue ſcriptis legibus ſiue non ſcriptis moribus hominum gregibus quicunque in ciuitate ad legum ſcriptarum normam viuunt, tulit induxítque, non licebit alia quædam præter ea quæ ſcripta ſunt agere, neque ſi ipſe idem qui antè conſcripſit, redeat, neque ſi quis alius eius ſimilis ve- B niat? an potius dubitatio talis non minus, quã illa ſuperior reuera ridicula videretur? SO. Nihil prohibet. HOS. Noſti ergo quod hac de re vulgò dicatur? SO. In pręſentia nõ memini. H. Atqui pulchra dicunt. aiunt enim ſiquis leges quaſdam prioribus meliores inuenerit, & eas ciuibus perſuaſerit, eum oportere leges ferre: ſi nõ perſuaſerit, non oportere. SO. Nunquid rectè? HOS. Forſitan. Sin autem quiſpiam non perſuaſione, ſed vi quod rectius eſt, induxerit, quod erit potiſſimum ei violentiæ nomen? reſponde. imò nondum ad iſta, ſed ad ſuperiora prius. SO. Quæ inquis? HOS. Si quis arte medica verè præditus nõ perſuadeat, ſed cogat eum quem curat puerum, vel virum C vel mulierem præter ſcripta, quod melius agere, quódnam erit ei volentiæ nomen? Nónne aliud quoduis potius quàm artis tranſgreſſio, hoc eſt illatio morbi? & quiduis aliud potius coacto homini, quàm tranſgreſſionem artis ac morbum contigiſſe dicendum? SOCR. Vera loqueris. HOSP. Quid autem contra ciuilem artem erat delictum? Nónne quod turpe dicitur, quod malum, & quod iniuſtum? SOC. Iſthuc ipſum. HOS. Age, cùm aliqui coguntur pręter patrias leges moréſque facere quæ iuſtiora, meliora, honeſtioráque ſunt, nónne ridiculoſiſſimus omnium erit quiſquis vim eam vituperabit, dicétque D illos à curatoribus qui coegerunt, turpia, mala, iniuſta fuiſſe perpeſſos? SOCR. Vera penitus loqueris. HOS. Nunquid ſi diues eſt qui cogit, iuſtæ coactiones ſunt: ſi pauper autem, iniuſtæ? An potius ſiue perſuaſerit, ſiue nõ perſuaſerit, ſiue pauper ſit, ſeu diues, & ſecundum ſcripta, vel præter ſcripta, modò vtilia inducat, dicendum eſt hanc veram eſſe rectæ gubernationis ciuilis definitionem? Qua ratione vir ſapiens bonúſque gubernabit ſemper ita ad ſubditorum ſalutem reſpiciens, vt ad nautarum nauíſque ſalutem reſpicit gubernator. Nam vt ille non ſcriptis, ſed arte quaſi lege quadam nautas ſeruat, ita & vir ille verè ciuilis, & apud eos qui ita dominari poſſunt, recta eſt rerum ciuilium adminiſtratio, vim artis legibus E potiorem adhibens. Ac ſummatim quicquid prudentes principes agant, nunquam delinquunt, quandiu vnum hoc potiſſimum ſeruant, vt mente & arte quod iuſtiſſimum eſt ciuibus inducentes, tueri eos valeant, melioréſque ex deterioribus quoad fieri poteſt, efficere. SOCR. His quæ modò dicta ſunt, repugnare non licet. HOSP. Neque illis inſuper. SOC. Quibus dicebas? HOS. Quòd nulla vnquam multitudo poteſt ea diſciplina præcellere, qua ſecundum mentem ciuitas regatur. Sed vna illa recta ciuitatis adminiſtratio vel apud vnum, vel apud pauciſſimos certè eſt quærenda. Cæteræ verò tanquam imitationes quædam ponendæ videntur, vt paulo ſuprà dictum F eſt, hanc nunc quidem in meliorem partem, nunc in deteriorem imitantes. SOC. Quomodo iſtud dicebas? neque enim quod de imitando paulo antè dixiſti, ſatis tum intellexi. HOS. Haúd malè fecerit, ſi quis hoc illato ſermone, deſiſtet prius, quàm errorem, qui circa hoc nunc eſt commiſſus, oſtenderit. SOCRAT. Quem errorem inquis? HOSP. Tale quid iam quærere neceſſe eſt, quod quanquam neque conſuetum, neque cognitu facile eſt, ipſum tamen comprehendere annitamur. Cùm ſola hæc quam memorauimus, recta ciuilis gubernatio ſit, nónne cæteras huius inſtitutis vtentes, ſeruari neceſ- G ſe eſt, dum agunt quòd modò laudabamus, quamuis rectiſſimum id non ſit? SO. Quid illud? HOS. Quod nemo quicquam præter leges cõmittere audeat, & quiſquis audet, morte mulctetur, extremíſque omnibus ſuppliciis affligatur. id autem eſt ſecundo loco rectiſſimum atque honeſtiſſimum: primo námque in loco ponendũ quod nunc eſt dictum. Quo autem modo eueniat quod modò ſecundum eſſe diximus, declaremus. Víſne? SOC. Et maximè quidem. HOS. Veniamus iterum ad imagines, quibus regios principes ſemper comparare neceſſe eſt. SOC. Quas imagines inquis? HOS. Generoſum inquam nauis gubernatorem, multíſque, vt ille dicebat, aliis æquiparãdum H medicum. conſideremus iam imaginem eius rei aliquam fingentes. SO. Qualem? HOS. Talem quandam, vt ſi omnes grauia nos quædam ab illis pati nobis perſuadeamus: vtputa qui quos noſtrũ ſeruare vtrique velint, ſeruent: quos contrà perdere, perdant, dũ ſecant, vrunt, & ex hoc inſtituto ſuo quaſi quoddam tributũ mercedem referunt: cúmq; multa cogãt expẽdere ægrotantẽ, ipſi pro ægrotãte exponũt nihil, reliquis autẽ reb⁹ & ipſi & ipſorũ familiares vtũtur: demũ acceptis pecniis vel à

Regum officium.

Quòd multitudo non poteſt regere.

Perfecta adminiſtratio apud vnum vel paucos.

Iliad. λ

An leges immutabiles ferendæ.

A γραφέντα δρᾶν· ὡς ταῦτα, ἔντα ἰατρικὰ καὶ ὑγιεινά· τὰ δὲ ἑτέρως γιγνόμενα, νοσώδη τε καὶ οὐκ ἔντεχνα; ἢ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἔν γε ἐπιστήμῃ ξυμβαῖνον καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ περὶ ἅπαντα, παντάπασι γέλως ἂν ὁ μέγιστος γίγνοιτο τῶν νομοθετημάτων; ΣΩΚ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΞΕΝ. Τῷ δὲ τὰ δίκαια καὶ ἄδικα, καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ γράψαντι, καὶ ἄγραφα νομοθετήσαντι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἀγέλαις, ὁπόσαι κατὰ πόλιν ἐν ἑκάσταις νομεύονται κατὰ τοὺς τῶν γραψάντων νόμους, ἂν ὁ μετὰ τέχνης γράψας, ἤ τις ἕτερος ὅμοιος ἀφίκηται, μὴ ἐξέστω δὴ παρὰ ταῦτα ἕτερα προστάττειν; ἢ καὶ τοῦτο τὸ ἀπόρρημα, οὐδὲν ἧττον ἂν ἐκείνου B τῇ ἀληθείᾳ γελοῖον φαίνοιτο; ΣΩΚ. Τί μήν; ΞΕΝ. Οἶσθ᾽ οὖν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ λόγον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν λεγόμενον; ΣΩ. Οὐκ ἐννοῶ νῦν γ᾽ οὕτω. ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν εὐπρεπής. φασὶ γὰρ δὴ δεῖν, εἴ τις γιγνώσκει παρὰ τοὺς τῶν ἔμπροσθεν βελτίους νόμους, νομοθετεῖν, τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστον πείσαντα· ἄλλως δὲ μή. ΣΩΚ. Τί οὖν; οὐκ ὀρθῶς. ΞΕΝ. Ἴσως. ἂν δ᾽ οὖν τις μὴ πείθων βιάζηται τὸ βέλτιον, ἀπόκριναι τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται. μὴ μέντοι πω· περὶ δὲ τῶν ἔμπροσθεν, πρότερον. ΣΩΚΡ. Ποῖον δὴ λέγεις; ΞΕ. Ἄν τις ἄρα μὴ πείθων τὸν ἰατρευόμενον, ἔχων δὲ ὀρθῶς τὴν τέχνην, παρὰ τὰ γεγραμμένα τὸ βέλτιον ἀναγκάζῃ δρᾶν παῖδα, C ἤ τινα ἄνδρα, ἢ καὶ γυναῖκα, τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται ταύτης; ἆρ᾽ οὐ πᾶν μᾶλλον ἢ τὸ παρὰ τὴν τέχνην λεγόμενον ἁμάρτημα τὸ νοσῶδες; καὶ πάντα ὀρθῶς εἰπεῖν ἔστι πρότερον τῷ βιασθέντι περὶ τὸ τοιοῦτον, πλὴν ὅτι νοσώδη καὶ ἄτεχνα πέπονθεν ὑπὸ τῶν βιασαμένων ἰατρῶν; ΣΩΚ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΞΕΝ. Τί δὲ ἡμῖν δὴ τὸ παρὰ τὴν πολιτικὴν τέχνην ἁμάρτημα λεγόμενον ἐστίν; ἆρ᾽ οὐ τὸ αἰσχρὸν, καὶ τὸ κακὸν, καὶ ἄδικον; ΣΩ. Παντάπασί γε. ΞΕΝ. Τῶν δὴ βιασθέντων παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια, δρᾶν ἕτερα δικαιότερα καὶ ἀμείνω καὶ καλλίω τῶν ἔμπροσθεν, φέρε, τὸν τῶν τοιούτων αὖ ψόγον περὶ τῆς τοιαύτης βίας, ἆρ᾽, D εἰ μέλλει μὴ καταγελαστότατος εἶναι πάντων, πάντα αὐτῷ μᾶλλον λεκτέον ἑκάστοτε, πλὴν ὡς αἰσχρὰ καὶ ἄδικα καὶ κακὰ πεπόνθασιν οἱ βιασθέντες ὑπὸ τῶν βιασαμένων; ΣΩΚ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΞΕΝ. Ἀλλ᾽ ἆρα, ἐὰν μὲν πλούσιος ὁ βιασάμενος ᾖ, δίκαια· ἂν δ᾽ ἄρα πένης, ἄδικα τὰ βιασθέντα ἐστίν; ἤ, κἂν πείσας κἂν μὴ πείσας τις, πλούσιος ἢ πένης, ἢ κατὰ γράμματα ἢ παρὰ γράμματα, δρᾷ τὰ ξύμφορα, τοῦτον δεῖ καὶ περὶ ταῦτα τὸν ὅρον εἶναι, τόν γε ἀληθινώτατον ὀρθῆς πόλεως διοικήσεως, ὃν ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ διοικήσει τὸ τῶν ἀρχομένων. ὥσπερ ὁ κυβερνήτης, τὸ τῆς νεὼς καὶ ναυτῶν ἀεὶ ξυμφέρον παραφυλάττων, οὐ γράμματα τιθεὶς, ἀλλὰ τὴν τέχνην νόμον παρεχόμενος, σώζει τοὺς συνναύτας· οὕτω καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον παρὰ τῶν οὕτως ἄρχειν δυναμέ- E νων ὀρθὴ γίγνοιτ᾽ ἂν πολιτεία, τὴν τῆς τέχνης ῥώμην τῶν νόμων παρεχομένων κρείττω. καὶ πάντα ποιοῦσι τοῖς ἔμφροσιν ἄρχουσιν οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, μέχριπερ ἂν ἓν μέγα φυλάττωσι, τὸ μετὰ νοῦ καὶ τέχνης δικαιότατον ἀεὶ διανέμοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει· σώζειν τε αὐτοὺς οἷοί τε ὦσι, καὶ ἀμείνους ἐκ χειρόνων ἀποτελεῖν κατὰ τὸ δυνατόν. ΣΩΚ. Οὐκ ἔστ᾽ ἀντειπεῖν παρά γε ἃ νῦν εἴρηται. ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ πρὸς ἐκεῖνα οὐδὲ ἀντιρρητέον. ΣΩ. Τὰ ποῖα εἶπες; ΞΕ. Ὡς οὐκ ἄν ποτε πλῆθος οὐδ᾽ ὡντινωνοῦν, τὴν τοιαύτην λαβὸν ἐπιστήμην, οἷόν τ᾽ ἂν γένοιτο μετὰ νοῦ διοικεῖν πόλιν· ἀλλὰ περὶ σμικρόν τε καὶ ὀλίγον καὶ τὸ ἕν ἐστι ζητητέον τὴν μίαν ἐκείνην πολιτείαν τὴν ὀρθήν, τὰς δ᾽ ἄλλας μιμήματα θετέον, ὥσπερ καὶ ὀλίγον πρότερον ἐρρήθη· τὰς μὲν, ἐπὶ τὰ καλλίονα, τὰς δὲ, ἐπὶ F τὰ αἰσχίω μιμουμένας ταύτην. ΣΩ. Πῶς τί τοῦτ᾽ εἴρηκας; οὐδὲ γὰρ ἄρτι δή που κατέμαθον περὶ τῶν μιμημάτων. ΞΕ. Καὶ μὴν οὐ φαῦλόν γε, ἂν κινήσας τις τοιοῦτον τὸν λόγον αὐτοῦ καταβάλῃ, καὶ μὴ διελθὼν ἐνδείξηται τὸ νυνὶ γιγνόμενον ἁμάρτημα περὶ αὐτό. Σ. Ποῖον δή; Ξ. Τοιόνδε τι δεῖ γε ζητεῖν, οὐ πάνυ ξυνήθες, οὐδὲ ῥᾴδιον ἰδεῖν· ὅμως μὴν πειρώμεθα λαβεῖν αὐτό. φέρε γάρ· ὀρθῆς ἡμῖν μόνης οὔσης ταύτης τῆς πολιτείας ἣν εἰρήκαμεν, οἶσθ᾽ ὅτι τὰς ἄλλας δεῖ τοῖς ταύτης συγγράμμασι χρωμένας, οὕτω σώζεσθαι, δρώσας τὸ νῦν ἐπαινούμενον, καίπερ οὐκ ὀρθότατον ὄν; ΣΩΚΡ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Τὸ παρὰ τοὺς νόμους μηδὲν μηδένα G τολμᾶν ποιεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει· τὸν τολμῶντα δὲ, θανάτῳ ζημιοῦσθαι καὶ πᾶσι τοῖς ἐσχάτοις. καὶ τοῦτ᾽ ἔστιν ὀρθότατα καὶ κάλλιστ᾽ ἔχον, ὡς δεύτερον, ἐπειδὰν τὸ πρῶτόν τις μεταθῇ τὸ νῦν δὴ ῥηθέν. ᾧ δὲ τρόπῳ γεγονός ἐστι τοῦτο ὃ δὴ δεύτερον ἐφήσαμεν, διαπερανώμεθα. ἦ γάρ; ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Εἰς δὴ τὰς εἰκόνας ἐπανίωμεν πάλιν, αἷς ἀναγκαῖον ἀπεικάζειν ἀεὶ τοὺς βασιλικοὺς ἄρχοντας. ΣΩΚ. Ποίας; ΞΕΝ. Τὸν γενναῖον κυβερνήτην, καὶ τὸν ἑτέρων πολλῶν ἀντάξιον ἰατρόν. κατίδωμεν γὰρ δή τι σχῆμα ἐν τούτοις αὐτοῖς πλασάμενοι. Σ. Ποῖόν τι; Ξ. Τοιόνδε, οἷον εἰ πάντες περὶ αὐτῶν διανοηθείημεν ὅτι δεινότατα ὑπ᾽ αὐ- H τῶν πάσχομεν. ὃν μὲν γὰρ ἂν ἐθελήσωσιν ἡμῶν τούτων ἑκάτεροι σώζειν, ὁμοίως δὴ σώζουσιν· ὃν δ᾽ ἂν λωβᾶσθαι βουληθῶσι, λωβῶνται, τέμνοντες καὶ καίοντες· καὶ προστάττοντες ἀναλώματα φέρειν παρ᾽ ἑαυτούς, οἷον φόρους. ὧν σμικρὰ μὲν εἰς τὸν κάμνοντα καὶ οὐδὲν ἀναλίσκουσι, τοῖς δ᾽ ἄλλοις αὐτοί τε καὶ οἱ οἰκέται χρῶνται. καὶ δὴ καὶ τελευτῶντες, ἢ παρὰ ξυγ-

A γενῶν, ἢ παρά τινων ἐχθρῶν τοῦ κάμνοντος χρήματα μισθὸν λαμβάνοντες ἀποκτιννύασιν. οἵ τ' αὖ κυβερνῆται μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἐργάζονται· καταλείποντές τε ἔκ τινος ἐπιβουλῆς ἐν ταῖς ἀναγωγαῖς ἐρήμους, καὶ σφάλματα ποιοῦντες ἐν τοῖς πελάγεσιν, ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλατταν, καὶ ἕτερα κακουργοῦσιν. εἰ δὴ ταῦτα διανοηθέντες, βουλευσαίμεθα περὶ αὐτῶν βουλήν τινα, τούτων τῶν τεχνῶν μηκέτι ἐπιτρέπειν ἄρχειν αὐτοκράτορει μηδετέρα, μήτ' οὖν δούλων, μήτ' ἐλευθέρων· ξυλλέξαι δὲ ἐκκλησίαν ἡμῶν αὐτῶν, ἢ ξύμπαντα τὸν δῆμον, ἢ τοὺς πλουσίους μόνον· ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν περί τε πλοῦ καὶ περὶ νόσων γνώμην ξυμβάλλεσθαι, καθ' ὅτι χρὴ τοῖς φαρμάκοις ἡμᾶς καὶ B τοῖς ἰατρικοῖς ὀργάνοις πρὸς τοὺς κάμνοντας χρῆσθαι· καὶ δὴ καὶ τοῖς πλοίοις τε αὐτοῖς καὶ τοῖς ναυτικοῖς ὀργάνοις εἰς τὴν τῶν πλοίων χρείαν, καὶ περὶ τοὺς κινδύνους τούς τε πρὸς αὐτὸν τὸν πλοῦν, ἀνέμων καὶ θαλάττης πέρι, καὶ πρὸς τὰς τοῖς λῃσταῖς ἐντεύξεις· καὶ ἐὰν ναυμαχεῖν ἄρα δέῃ που μακροῖς πλοίοις πρὸς ἕτερα τοιαῦτα. τὰ δὲ τῷ πλήθει δόξαντα περὶ τούτων, εἴτε τινῶν ἰατρῶν καὶ κυβερνητῶν, εἴτ' ἄλλων ἰδιωτῶν ξυμβουλευόντων, γράψαντας ἐν κύρβεσί τισι καὶ στήλαις, τὰ δὲ καὶ ἄγραφα πάτρια θεμένους ἔθη, κατὰ ταῦτ' ἤδη τὸν ἔπειτα χρόνον ναυτίλλεσθαι, καὶ τὰς τῶν καμνόντων θεραπείας ποιεῖσθαι. ΣΩ. Κομιδῇ γε εἴρηκας ἄτοπα. ΞΕΝ. Κατ' ἐνιαυτὸν δέ γε ἄρχοντας καθίστασθαι τοῦ πλήθους, εἴτε ἐκ τῶν C πλουσίων, εἴτε ἐκ τοῦ δήμου παντός, ὃς ἂν κληρούμενος λαγχάνῃ. τοὺς δὲ καταστάντας ἄρχοντας, ἄρχειν κατὰ τὰ γράμματα, κυβερνῶντας τὰς ναῦς, καὶ τοὺς κάμνοντας ἰωμένους. ΣΩΚ. Ταῦτ' ἔτι χαλεπώτερα. ΞΕ. Θεῶ δὴ καὶ τὸ μετὰ ταῦτα ἑπόμενον. ἐπειδὰν γὰρ δὴ τῶν ἀρχόντων ἑκάστοις ὁ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, δεήσει, δικαστήρια καθίσαντας ἀνδρῶν, ἢ τῶν πλουσίων ἐκ προκρίσεως, ἢ ξύμπαντος αὖ τοῦ δήμου, τοὺς λαχόντας εἰς τούτους εἰσάγειν τοὺς ἄρξαντας, καὶ εὐθύνειν· κατηγορεῖν δὲ τὸν βουλόμενον, ὡς οὐ κατὰ τὰ γράμματα τὸν ἐνιαυτὸν ἐκυβέρνησε τὰς ναῦς, οὐδὲ κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν προγόνων ἔθη. τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῶν τοὺς κάμνοντας D ἰωμένων. ὧν δ' ἂν καταψηφισθῇ, τιμᾶν ὅ,τι χρὴ παθεῖν αὐτῶν τινας, ἢ ἀποτίνειν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὅγε θέλων καὶ ἑκὼν ἐν τοῖς τοιούτοις ἄρχειν, δικαιότατ' ἂν ὁτιοῦν πάσχοι καὶ ἀποτίνοι. ΞΕ. Καὶ τοίνυν ἔτι δεήσει θέσθαι νόμον ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ἄν τις κυβερνητικὴν καὶ τὸ ναυτικόν, ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ ἰατρικῆς ἀλήθειαν περὶ πνεύματά τε καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ ζητῶν φαίνηται, παρὰ τὰ γράμματα, καὶ σοφιζόμενος ὁτιοῦν περὶ τὰ τοιαῦτα· πρῶτον μὲν, μήτε ἰατρικὸν αὐτὸν μήτε κυβερνητικὸν ὀνομάζειν, ἀλλὰ μετεωρολόγον ἀδολέσχην τινὰ σοφιστήν· εἶθ' ὡς διαφθείροντα ἄλλους νεωτέρους, καὶ ἀναπείθοντα ἐπιτίθεσθαι κυβερνητικῇ καὶ ἰατρικῇ, μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' αὐτοκράτορας ἄρχειν τῶν πλοίων καὶ τῶν νοσούν- E των, γραψαμένους εἰσάγειν τὸν βουλόμενον, οἷς ἔξεστιν, εἰς δή τι δικαστήριον. ἂν δὲ παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ γεγραμμένα δόξῃ πείθειν εἴτε νέους, εἴτε πρεσβύτας, κολάζειν τοῖς ἐσχάτοις. οὐδὲν γὰρ δεῖν τῶν νόμων εἶναι σοφώτερον. οὐδένα γὰρ ἀγνοεῖν τό τε ἰατρικὸν καὶ τὸ ὑγιεινόν, οὐδὲ τὸ κυβερνητικὸν καὶ ναυτικόν. ἐξεῖναι γὰρ τῷ βουλομένῳ, μανθάνειν γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη κείμενα. ταῦτα δὴ περί τε ταύτας τὰς ἐπιστήμας εἰ γίγνοιτο οὕτως ὡς λέγομεν, ὦ Σώκρατες, καὶ στρατηγικῆς, καὶ ξυμπάσης ἡστινοσοῦν θηρευτικῆς, καὶ γραφικῆς ξυμπάσης ὁτιοῦν μέρος, μιμητικῆς, καὶ τεκτονικῆς, καὶ ξυνόλης ὁποιασοῦν σκευουργίας, ἢ καὶ γεωρ- F γίας, καὶ τῆς περὶ τὰ φυτὰ ξυνόλης τέχνης. ἢ καί τινα ἱπποφορβίαν αὖ κατὰ συγγράμματα θεασαίμεθα γιγνομένην, ἢ σύμπασαν ἀγελαιοκομικὴν ἢ μαντικήν, ἢ πᾶν ὅ,τι μέρος διακονικὴ περιείληφεν, ἢ πεττείαν, ἢ ξύμπασαν ἀριθμητικὴν ψιλήν, εἴτε ἐπίπεδον, εἴτε ἐν βάθεσιν, εἴτε ἐν τάχεσιν οὖσάν που· περὶ ἅπαντα ταῦτα οὕτω πραττόμενα, τί ποτ' ἂν φανείη, κατὰ τὰ συγγράμματα γιγνόμενα καὶ μὴ κατὰ τέχνην; ΣΩΚ. Δῆλος ὅτι πᾶσαί τε αἱ τέχναι παντελῶς ἂν ἀπόλοινθ' ἡμῖν, καὶ οὐδὲ εἰσαῦθις γένοιτ' ἄν ποτε διὰ τὸν ἀποκωλύοντα τοῦτον ζητεῖν νόμον. ὥστε ὁ βίος ὢν καὶ νῦν χαλεπός, εἰς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀβίωτος γίγνοιτ' ἂν τοπαράπαν. ΞΕ. Τί δὲ τόδε; εἰ κατὰ συγγράμματα μὲν ἀναγκάζοιμεν ἕκαστον γίγνεσθαι τῶν εἰρημένων, καὶ τοῖς συγγράμμασιν ἐπιστατεῖν ἡμῶν τὸν χει- G ροτονηθέντα, ἢ λαχόντα ἐκ τύχης· οὗτος δὲ, μηδὲν φροντίζων τῶν γραμμάτων, ἢ κέρδους ἕνεκά τινος, ἢ χάριτος ἰδίας, παρὰ ταῦτα ἐπιχειροίη δρᾷν ἕτερα, μηδὲν γιγνώσκων; ἆρα οὐ τοῦ κακοῦ τοῦ πρόσθεν μεῖζον ἂν ἔτι τοῦτο γίγνοιτο κακόν; ΣΩΚΡ. Ἀληθέστατά γε. ΞΕΝ. Παρὰ γὰρ (οἶμαι) τοὺς νόμους τοὺς ἐκ πείρας πολλῆς κειμένους, καί τινων ξυμβούλων ἕκαστα χαριέντως ξυμβουλευσάντων καὶ ξυμπεισάντων θέσθαι τὸ πλῆθος, ὁ παρὰ ταῦτα τολμῶν δρᾷν, ἁμαρτήματος ἁμάρτημα πολλαπλάσιον ἀπεργαζόμενος, ἀνατρέποι πᾶσαν ἂν πρᾶξιν ἔτι μειζόνως τῶν ξυγγραμμάτων. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὐ μέλλει; ΞΕ. Διὰ ταῦτα δὴ τοῖς περὶ ὁτουοῦν νόμους καὶ ξυγγράμματα τιθεμένοις, δεύτερος πλοῦς, τὸ παρὰ ταῦτα H μήτε ἕνα μήτε πλῆθος μηδὲν μηδέποτε ἐᾶν δρᾷν μηδ' ὁτιοῦν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. Ξ. Οὐκοῦν μιμήματα μὲν ἂν ἑκάστων ταῦτα εἴη τῆς ἀληθείας,

cognatis, vel ab inimicis ægrotantis, mori eum cogunt. Gubernatores quoque alia quædam huius generis permulta patrare dicuntur, vtputa qui homines ſæpe ex compoſito in receſſibus ſolos deſtituant, quum quippiam in pelago labefactarint, in mare illos eiiciant, ínque multis aliis lædant. Perſuadeamus itaque nobis, nos his cauſis laceſſitos conſulere, quo pacto autoritatem artibus illis auferamus, ne liberè vlteriùs, aut ſeruis aut liberis hominibus dominetur: & ob hoc cœtu facto nos concurrere, & vel omnem populum, vel diuites tantùm conuocare, vbi etiam rudium hominum, & aliorū artificum de nauigio morbíſque conſilium audiatur: quónam pacto medelis inſtrumentíſque ſuis medicos apud ægrotos vti oporteat: item nauibus, & earum inſtrumentis nauigando, periculáque procellarum, & fluctuum euitando, & piratarum inſidias euadendo, ac etiam ſi mari longis nauibus aduerſus ſimiles ſit pugnandum, qua ratione vti his deceat. Fingamus inquam, quæ hiſce de rebus vel medicorum gubernatorúmque, vel rudium hominum turbæ conſultanti videntur, in publicis quibuſdā tabulis columníſque inſcribi, & mores quoſdam ritúſque non ſcriptos, ſed patrios hiſce de rebus conſtitui, ſic vt reliquum tempus omne ad horum normam nauigandum ſit atque medendum. SOC. Vehementer abſurda finxiſti. HOS. Præterea quotannis populi principes conſtitui, ſiue ex diuitibus, ſiue ex omni populo ſorte delectos, qui iuxta ſcriptas illas inſtitutiones & naues gubernent, & ægrotantibus medeantur. SOC. Hęc ſuperioribus quoque duriora videntur. HOS. Videamus pręterea quod hinc ſequitur. Cùm annui magiſtratus cuiuſque tempus exactum fuerit, neceſſe erit iudicio, aut ex delectis diuitibus, aut ex vniuerſo populo ſorte cōſtituto, iſtic ſiſtere viros illos magiſtratibus functos, ab iiſque rationem repoſcere: ita vt liceat volenti cuilibet litem eis intendere, quòd aliter quàm leges iubeant, & patria conſuetudo doceat, aut naues gubernauerint, aut ægros curauerint: & qui aliter feciſſe deprehendentur, lata ſententia, vel ſupplicio, vel alio quodam incommodo à iudicibus afficiantur. SO. Nónne quicunque magiſtratum inter huiuſmodi homines ſponte ſuſcipit, merito quoduis ſupplicium damnúmve patietur? HOSP. Ferre inſuper legem oportebit: ſi quis præter ſcriptas conſtitutiones nauigandi rationem aliquam nouam inferat, aut ſanitatis tuendę veram illam & legibus traditam rationem, ad ventos, & calores, & frigora transferens perſcrutetur, & circa hæc ex ingenio ſuo philoſophetur, doceátque: primùm quidē hunc neque gubernatorem eſſe, neque medicum nominandum, ſed curioſum quendam delirúmque ſophiſtam: deinde à quolibet in iudicium trahi poſſe, vtputa qui iuniores alios corrumpat, ſuadeátque vt gubernatoria & medicina contra legum inſtituta pro ſuo cuiuſque arbitratu tractaretur, eodem pacto naues morbíque curentur: ac ſi præter leges & ſcripta iuuenibus, aut ſenibus perſuadere quicquam reperiatur, extremis ſuppliciis affici. neq; enim oportet quicquam legibus ſapientius eſſe. neque enim quenquam aut medicinæ ſanitatíſque naturam, aut gubernandi nauigandíque optimam rationem ignorare, ſcripta moréſque patrios per diſcere volentem. Si hæc ita contingant circa ſcientias quas narrauimus, aliáſque permultas, vt ſecundum præſcripta potiùs quàm ſecundum artem agatur, quid dicemus ô Socrates? Vtputa ſi idem circa rem militarem, omnémque venationem, circa picturam quoque, & vniuerſam imitationem, circa architecturam, & omnem inſtrumentorum ſupellectiliúmque effectionem, circa agriculturam & omnem plantandi curam, equorúmque & armentorum omnium cuſtodiam, circa vaticiniúmque, & varium miniſtrorū obſequium, circa talorum ludum, arithmeticam nudam, vel eam quæ circa planum, aut profundum, aut velocitatem tarditatémque eſt, conſtituatur. SOC. Certum eſt, ſi ita ſe res habeant, artes omnes funditus ſubuerti, neque deinceps vnquam renaſci ob hanc ipſam legem quæ rerū nouatum indagationem vetat. Vnde vita quæ nunc difficilis eſt, tunc prorſus etiam intoleranda fieret. HOS. Quid ad hoc? Si ſecundum præſcriptas leges fieri ſingula cogeremus, legibúſque ipſis præficeremus virum quendam, vel conſenſu populi deſignatum, vel ſorte creatum, qui ſpretis legibus, aut lucri cauſa, aut propriæ libidinis gratia, alia quædam præter hæc quæ ſunt inſtituta, imperitus rerum agere tentet, nónne hoc priori malo deterius? SOC. Maximé. HOSP. Etenim quiſquis cùm imperitus ſit, præter leges illas, quæ ex longo rerum vſu ab his qui gratioſè populo conſultantes vt eas acciperet, perſuaſerunt, latæ ſunt, committere audet, ſcelus committit ſuperiori peccato longè deterius: ac multo magis quàm ſcriptæ leges, officia vitæ confundit atque peruertit. SOCR. Magnopere. HOS. Quapropter legibus conſtitutis, altera iam (quemadmodum dicitur) nauigatio eſt, nemo quicquam vnquam præter illas facere permittatur, ſiue ſinguli, ſiue populus hoc conetur. SOCRAT. Scité. HOSP. Nónne imitamenta quædam veritatis, ſingulis hæc erunt, quæ ab intelli-

Hac lege & in præſens & in poſterum artes omnes euerti queant.

Si quiſquam iners præponeretur legibus, quid mali ſequeretur.

Leges eſſe veritatis imitationes.

gentibus pro virili conſtituta fuerunt? SOCR. Nihil obſtat. HOSP. Atqui ſi recordamur, ciuilem reuera hominem atque peritum ſuprà diximus multa ſæpe ex arte facturum præter inſtituta quæ antea ſcripſerat, quoties potiora quædã iis quæ abſentibus reliquit, inueniſſe putauerit. SOC. Diximus proculdubio. HOSP. Nónne ſi vel ſinguli, vel populus ipſe, cui leges præſcriptæ ſunt, præterquam quòd illis legibus traditum aliud quiddam tanquam melius aggreditur, idem pro viribus quod verus ille ciuilis vir agit? SOC. Summopere. HOS. Si qui igitur imperiti id agerent, imitari quidem verùm ipſum anniterentur, peruerſè tamen imitarentur. Siqui autem periti idem contendant, haud amplius imitatio iam hoc, ſed illud ipſum veriſſimum erit. SOC. Omnino. HOSP. Enimuero id iam antè inter nos conuenit, artem nullam multis competere. SO. Conuenit certè. HOSP. Ergo ſi ars quædam regia facultas eſt, turba diuitum, & populus omnis ſcientiam hanc ciuilẽ nunquam nanciſcitur. SOC. Nunquam. HOS. Oportet itaque reſpublicas eiuſcemodi ſi quando veram illam gubernationem vnius viri arte imperantis pro viribus imitaturæ ſunt, nunquã quicquam præter ſcriptas leges moréſque patrios facere. SO. Egregiè locutus es. HOSP. Eandem illam cùm diuites imitantur, eam remp. optimatum gubernationem vocamus: quando verò leges pro nihilo habent, paucorum potentiam. SOCR. Fortaſſe. HOS. Quinetiam quoties vnus ſecundum leges dominatur, ſcientem illum imitatus, regem vocamus, nõ diſtinguentes nomine illum, qui ſcientia ſolus imperat, ab eo qui opinione ſecundum leges ſolus etiam dominatur. SOC. Ita videtur. HOSP. Nónne igitur ſi vnus vera illa ſcientia præditus imperat, idem nomen, hoc eſt regium, habet, nec alio cognomento appellatur? Nam ex quinque nominibus gubernationum ciuilium quas narrauimus, vnum ſolùm hoc erat. SOCR. Videtur. HOSP. Quid porrò? quoties neque ex lege, neque ex more quiſpiam dominatur, ſimulátque ſcire ſe, & præter leges rectius hoc ita fieri oportere, ineſt autem libido & ignorantia quędam quæ imitationem eiuſmodi inducit, an non vir talis tyrannus eſt appellandus? SOCR. Et maximè quidem. HOS. Hac ratione rex extitit, vt diximus, & tyrannus, paucorũ potentia, optimatum gubernatio, necnon popularis adminiſtratio, cùm ægrè ferrent homines vnius imperium, diffideréntque virum talem reperiri aliquando poſſe tanto imperio dignum, qui & poſſit & velit virtute & ſcientia imperans, ſanctè & iuſtè ſuum cuique ius tribuere, timeréntque præterea ne fortè vir vnus licentiam nactus, quemlibet pro libidine læderet, & opprimeret atque necaret. quoniam ſi talis quidã qualem figurauimus, nobis occurreret, amaretur profectò eius adminiſtratio, quæ ſola omnium rectiſſima eſt, conducítque ad bene beatéque viuendum. SOCR. Sanè. HOS. Nunc autem poſtquàm non naſcitur rex talis in ciuitatibus, qualis inter apum examina ſtatim à principio tam corporis quàm animi habitu vnus cæteros antecellens, neceſſe eſt, vt videtur cœtu conſultantium facto inſtituta conſcribere, veſtigiáque veriſſimæ reipub. illius percurrere. SOC. Sic apparet. HOS. Et miramur ô Socrates, quòd in gubernationibus huiuſcemodi mala quæ fieri videmus, eueniant, venturáque ſint, eo iacto fundamento, quod non ſcientia, ſed ſcriptis quibuſdam inſtitutionibus moribúſque nititur tantùm in rebus agendis, quo ſi alia quædam gubernatio vel ciuitas vtatur, certum eſt omnia funditus euerſuram. Aut illud fortaſſe mirum magis videri debet, quàm robuſta res natura ciuitas ſit: nam cùm ciuitates nonnullæ ſic iamdiu affectæ, permanent nihilominus, neque corruunt: multæ tamen nauium inſtar ſubmerſæ perierunt, pereunt, atque peribunt, ob gubernatorum nautarúmque improbitatem, qui in rebus maximis extrema quadam ignorantia detinentur: quoniam cùm rerum ciuilium prorſus ignari ſint, in iis tamen plurimùm ſibi ſapere videntur. SOC. Vera loqueris. HOS. Cùm igitur omnes non rectæ reſpub. ſint ad conuiuendum difficiles, videndum quæ leuiſſima, quæue omnium oneroſiſſima ſit: quæ res etſi minus ad id, de quo nũc agimus, pertinere videtur: tamen in vniuerſum fortaſſe omnes omnia huius gratia facimus. SOC. Ita prorſus agendum. HOS. E tribus vnam atque eandem facilimam ſimul, & difficilimam ferunt. SOCR. Qui iſthuc ais? HOS. Non aliter quàm ſuprà, tres ſcilicet eſſe ciuiles gubernationes, vnius, paucorũ, atque multorum, primùm ſermone confuſo. SOC. Erant & ſuprà. HOS. Singulis autem in duas diuiſis, ſex efficiamus, rectámque ipſam velut ſeptimam ab aliis ſecernamus. SOCR. Quo pacto? HOS. Vnius principatum in regnum, & tyrannidem diſtribuimus. Dominationem verò quæ non multis competit, in ſpeciem vnam quæ laudanda eſt, optimatum ſcilicet gubernationem: alteram quæ vituperanda, paucorum potentiã. At multorum adminiſtrationem tunc ſimplicem poſuimus, popularem gubernationem denominantes: nunc verò & hanc duplicem eſſe dicamus. SOCR. Qua igitur ratione diuidemus? HOSP. Non alia quàm reliqua, etiam ſi nomen huius ſit geminum. Verùm tam huic quàm aliis commune hoc eſt, vt leges vel

Qui rex ſit gubernando.

Ciuitas ſuapte natura robuſta.

Septem gubernationes, & earum omnium pulchra inter ſe coparatio.

A τὰ παρὰ τῶν εἰδότων εἰς δύναμιν εἶναι γεγραμμένα. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Καὶ μὴν τόν γε εἰδότα ἔφαμεν, τὸν ὄντως πολιτικὸν (εἰ μεμνήμεθα) ποιήσειν τῇ τέχνῃ πολλὰ εἰς τὴν αὐτοῦ πρᾶξιν, τῶν γραμμάτων οὐδὲν φροντίζοντα, ὁπόταν ἄλλ' αὐτῷ βελτίω δόξῃ παρὰ τὰ γεγραμμένα ὑφ' αὐτοῦ καὶ ἐπεσταλμένα ἀποῦσι παρόν. ΣΩ. Ἔφαμεν γάρ. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ἀνὴρ ὁστισοῦν εἷς, ἢ πλῆθος ὁποσονοῦν, οἷς ἂν νόμοι κείμενοι τυγχάνωσι, παρὰ ταῦτα ὅ,τι ἂν ἐπιχειρήσωσι ποιεῖν ὡς βέλτιον, ἕτερον ὄν, ταυτὸν δρῶσι κατὰ δύναμιν ὅπερ ὁ ἀληθινὸς ἐκεῖνος. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ἆρ' οὖν εἰ μὲν ἀνεπιστήμονες ὄντες τὸ τοιοῦτον δρῷεν, μιμεῖσθαι μὲν ἂν ἐπιχειροῖεν τὸ ἀληθές, μιμοῖντ' ἂν μέντοι πάνυ κακῶς· εἰ δ' ἔντεχνοι, B τοῦτο οὐκ ἔστιν ἔτι μίμημα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθέστατον ἐκεῖνο. ΣΩΚ. Πάντως που. ΞΕ. Καὶ μὴν ἔμπροσθέν γε ὡμολογημένον ἡμῖν κεῖται, μηδὲν πλῆθος μηδ' ὁντινοῦν λαβεῖν δυνατὸν εἶναι τέχνην. ΣΩ. Κεῖται γὰρ οὖν. ΞΕ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ἔστι βασιλική τις τέχνη, τὸ τῶν πλουσίων πλῆθος καὶ ὁ ξύμπας δῆμος οὐκ ἄν ποτε λάβοι τὴν πολιτικὴν ταύτην ἐπιστήμην. Σ. Πῶς γὰρ ἄν; ΞΕΝ. Δεῖ δὴ τὰς τοιαύτας γε (ὡς ἔοικε) πολιτείας, εἰ μέλλουσι καλῶς τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην τὴν τοῦ ἑνὸς μετὰ τέχνης ἄρχοντος πολιτείαν εἰς δύναμιν μιμήσεσθαι, μηδέποτε, κειμένων αὐτοῖς τῶν νόμων, μηδὲν ποιεῖν παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη. ΣΩ. Κάλλιστα εἴρηκας. ΞΕ. Ὅταν ἄρα οἱ πλούσιοι ταύτην μιμῶνται, τότε ἀριστο- C κρατίαν καλοῦμεν τὴν τοιαύτην πολιτείαν· ὁπόταν δὲ τῶν νόμων μὴ φροντίζωσιν, ὀλιγαρχίαν. ΣΩ. Κινδυνεύει. ΞΕΝ. Καὶ μὴν ὁπόταν αὖθις εἷς ἄρχῃ κατὰ νόμους, μιμούμενος τὸν ἐπιστήμονα, βασιλέα καλοῦμεν, οὐ διορίζοντες ὀνόματι τὸν μετ' ἐπιστήμης ἢ δόξης κατὰ νόμους μοναρχοῦντα. ΣΩ. Κινδυνεύομεν. ΞΕ. Οὐκοῦν κἄν τις ἄρα ἐπιστήμων ὄντως ὢν εἷς ἄρχῃ, πάντως τό γε ὄνομα ταυτὸν βασιλεύς, καὶ οὐδὲν ἕτερον, προσρηθήσεται. δι' ἃ δὴ τὰ πέντε ὀνόματα τῶν νῦν λεγομένων πολιτειῶν, ἓν μόνον γέγονεν. ΣΩ. Ἔοικε γοῦν. ΞΕ. Τί δ' ὅταν μήτε κατὰ νόμους μήτε κατὰ ἔθη πράττῃ τις εἷς ἄρχων, προσποιῆται δέ, ὥσπερ ὁ ἐπιστήμων, ὡς ἄρα παρὰ τὰ γεγραμμένα τόδε βέλτιστον ποιητέον, ἦ δέ τις ἐπιθυμία καὶ D ἄγνοια τούτου τοῦ μιμήματος ἡγουμένη· μῶν οὐ τότε τὸν τοιοῦτον ἕκαστον τύραννον κλητέον; ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Οὕτω δὴ τύραννός τε γέγονε, φαμέν, καὶ βασιλεὺς καὶ ὀλιγαρχία, καὶ ἀριστοκρατία, καὶ δημοκρατία, δυσχερανάντων τῶν ἀνθρώπων τὸν ἕνα ἐκεῖνον μόναρχον, καὶ ἀπιστησάντων μηδένα τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄξιον ἂν γενέσθαι ποτέ, ὥστε ἐθέλειν καὶ δυνατὸν εἶναι, μετ' ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης ἄρχοντα, τὰ δίκαια καὶ ὅσια διανέμειν ὀρθῶς πᾶσι, λωβᾶσθαι δὲ καὶ ἀποκτιννύναι καὶ κακοῦν ὃν ἂν βουληθῇ ἑκάστοτε ἡμῶν. ἐπεὶ γενόμενόν γ' ἂν οἷον λέγομεν, ἀγαπᾶσθαί τε ἄν, καὶ οἰκεῖν διακυβερνῶντα εὐδαιμόνως ὀρθὴν ἀκριβῶς μόνον πολιτείαν. ΣΩΚ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Νῦν δέ γε ὅτε οὐκ ἔστι γιγνόμενος, ὡς δή E φαμεν, ἐν ταῖς πόλεσι βασιλεύς, οἷος ἐν σμήνεσιν ἐμφύεται, τό, τε σῶμα εὐθὺς καὶ τὴν ψυχὴν διαφέρων εἷς, δεῖ δὴ συνελθόντας ξυγγράμματα γράφειν, ὡς ἔοικε, μεταθέοντας τὰ τῆς ἀληθεστάτης πολιτείας ἴχνη. ΣΩ. Κινδυνεύει. ΞΕ. Θαυμάζομεν δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς τοιαύταις πολιτείαις ὅσα ξυμβαίνει γίγνεσθαι κακά, καὶ ὅσα ξυμβήσεται, τοιαύτης τῆς κρηπῖδος ὑποκειμένης αὐταῖς, τῆς κατὰ γράμματα καὶ ἔθη, μὴ μετ' ἐπιστήμης, πραττούσης τὰς πράξεις; ἑτέρα προσχρωμένη, παντὶ κατάδηλος ὡς πάντ' ἂν διολέσειε τὰ ταύτῃ γιγνόμενα, ἢ ἐκεῖνο ἡμῖν θαυμαστέον μᾶλλον, ὡς ἰσχυρόν τι πόλις ἐστὶ φύσει; πάσχουσαι γὰρ δὴ τοιαῦτα αἱ πόλεις νῦν χρόνον ἀπέραντον, ὅμως ἔνιαί τινες αὐτῶν μόνι- F μοί τε εἰσὶ καὶ οὐκ ἀνατρέπονται· πολλαὶ μὴν ἐνίοτε, καθάπερ πλοῖα καταδυόμενα, διόλλυνται, καὶ διολώλασι, καὶ ἔτι διολοῦνται, διὰ τὴν τῶν κυβερνητῶν καὶ ναυτῶν μοχθηρίαν, τῶν περὶ τὰ μέγιστα μεγίστην ἄγνοιαν εἰληφότων, οἳ περὶ τὰ πολιτικὰ κατ' οὐδὲν γιγνώσκοντες, ἡγοῦνται κατὰ πάντα σαφέστατα πασῶν ἐπιστημῶν ταύτην εἰληφέναι. ΣΩΚ. Ἀληθέστατα. ΞΕΝ. Τίς οὖν δὴ τῶν οὐκ ὀρθῶν πολιτειῶν τούτων, ἥκιστα χαλεπὴ συζῆν, πασῶν χαλεπῶν οὐσῶν, καὶ τίς βαρυτάτη, δεῖ τι κατιδεῖν ἡμᾶς. καίπερ πρός γε τὸ νῦν προτεθὲν ἡμῖν, πάρεργον λεγόμενον, οὐ μὴν ἀλλ' εἴς γε τὸ ὅλον, ἴσως ἅπανθ' ἕνεκα τοῦ τοιούτου πάντες δρῶμεν χάριν. G ΣΩ. Δεῖ. πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τὴν αὐτὴν τοίνυν φαθί, τριῶν οὐσῶν, χαλεπὴν διαφερόντως ἅμα καὶ ῥᾴστην γίγνεσθαι. ΣΩΚ. Πῶς φῄς; ΞΕ. Οὐκ ἄλλως, πλὴν μοναρχίαν φημί, καὶ ὀλίγων ἀρχὴν καὶ πολλῶν, εἶναι τρεῖς ταύτας ἡμῖν λεγομένας τοῦ νῦν ἐπικεχυμένου λόγου κατ' ἀρχάς. ΣΩΚ. Ἦσαν γὰρ οὖν. ΞΕ. Ταύτας τοίνυν δίχα τέμνοντες μίαν ἑκάστην, ἓξ ποιῶμεν, τὴν ὀρθὴν χωρὶς ἀποκρίναντες τούτων ἑβδόμην. ΣΩ. Πῶς οὖν; ΞΕ. Ἐκ μὲν τῆς μοναρχίας, βασιλικὴν καὶ τυραννικήν· ἐκ δ' αὖ τῶν μὴ πολλῶν, τήν τε εὐώνυμον ἔφαμεν ἀριστοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν. ἐκ δ' αὖ τῶν πολλῶν, τότε μὲν ἁπλῆν ἐπονομάζοντες ἐτίθεμεν δημο- H κρατίαν, νῦν δ' αὖ καὶ ταύτην ἡμῖν θετέον ἐστὶ διπλῆν. ΣΩΚΡ. Πῶς δή; καὶ τίνι διαιροῦντες ταύτην; ΞΕ. Οὐδὲν διαφέροντι τῶν ἄλλων, οὐδ' εἰ τοὔνομα ἤδη διπλοῦν ἐστι ταύτης· ἀλλὰ τό γε κατὰ νόμους ἄρχειν

καὶ παρανομεῖν, ἔστι καὶ ταύτῃ καὶ ταῖς ἄλλαις. ΣΩΚ. Ἔστι γὰρ οὖν. ΞΕ. Τότε μὲν τοίνυν τὴν ὀρθὴν ζητοῦσι, τοῦτο τὸ τμῆμα οὐκ ἦν χρήσιμον, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπεδείξαμεν· ἐπειδὴ δὲ ἐξείλομεν ἐκείνην, τὰς δ' ἄλλας ἔθεμεν ἀναγκαίας, ἐν ταύταις δὴ τὸ παράνομον καὶ ἔννομον ἑκάστην διχοτομεῖ τούτων. ΣΩ. Ἔοικε τούτου νῦν ῥηθέντος τοῦ λόγου. ΞΕ. Μοναρχία τοίνυν ζευχθεῖσα μὲν ἐν γράμμασιν ἀγαθοῖς, οὓς νόμους λέγομεν, ἀρίστη πασῶν τῶν ἕξ· ἄνομος δὲ, χαλεπὴ καὶ βαρυτάτη ξυνοικῆσαι. ΣΩ. Κινδυνεύει. ΞΕΝ. Τὴν δέ γε τῶν μὴ πολλῶν, ὥσπερ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸ ὀλίγον μέσον, οὕτως ἡγησώμεθα μέσην ἐπ' ἀμφότερα. τὴν δ' αὖ τοῦ πλήθους, κατὰ πάντα ἀσθενῆ, καὶ μηδὲν μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μέγα δυναμένην, ὡς πρὸς τὰς ἄλλας, διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς ἐν ταύτῃ διανενεμῆσθαι κατὰ σμικρὰ εἰς πολλούς. διὸ γέγονε πασῶν μὲν νομίμων τῶν πολιτειῶν οὐσῶν τούτων χειρίστη, παρανόμων δ' οὐσῶν ξυμπασῶν, βελτίστη. καὶ ἀκολάστων μὲν πασῶν οὐσῶν, ἐν δημοκρατίᾳ νικᾷ ζῆν· κοσμίων δ' οὐσῶν, ἥκιστα ἐν ταύτῃ βιωτέον. ἐν τῇ πρώτῃ δὲ, πολὺ πρῶτόν τε καὶ ἄριστον, πλὴν τῆς ἑβδόμης. πασῶν γὰρ ἐκείνην γε ἐκκριτέον, οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ἄλλων πολιτειῶν. ΣΩΚ. Φαίνεται ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαί τε καὶ ξυμβαίνειν· καὶ ποιητέον ᾗπερ λέγεις. ΞΕΝ. Οὐκοῦν δὴ καὶ τοὺς κοινωνοὺς τούτων τῶν πολιτειῶν πασῶν, πλὴν τῆς ἐπιστήμονος, ἀφαιρετέον, ὡς οὐκ ὄντας πολιτικοὺς, ἀλλὰ στασιαστικούς. καὶ εἰδώλων μεγίστων προστάτας ὄντας, καὶ αὐτοὺς εἶναι τοιούτους· μεγίστους δὲ ὄντας μιμητὰς καὶ γόητας, μεγίστους γίγνεσθαι τῶν σοφιστῶν σοφιστάς. ΣΩΚΡ. Κινδυνεύει τοῦτο εἰς τοὺς πολιτικοὺς λεγομένους περιεστράφθαι τὸ ῥῆμα ὀρθότατα. ΞΕΝ. Εἶεν. τοῦτο μὲν ἀτεχνῶς ἡμῖν, ὥσπερ δρᾶμα, καθάπερ ἐρρήθη νῦν δὴ, κενταυρικόν τινα ὁρᾶσθαι καὶ σατυρικόν τινα θίασον, ὃν δὴ χωριστέον ἀπὸ πολιτικῆς εἴη τέχνης· νῦν δ' οὕτω πάνυ μόγις ἐχωρίσθη. ΣΩ. Φαίνεται. ΞΕ. Τούτου δ' ἕτερον ἔτι χαλεπώτερον λείπεται τῷ ξυγγενές τε ὁμοῦ τ' εἶναι μᾶλλον τῷ βασιλικῷ γένει καὶ δυσκαταμαθητότερον. καί μοι φαινόμεθα τοῖς τὸν χρυσὸν καθαίρουσι πάθος ὅμοιον πεπονθέναι. ΣΩ. Πῶς; ΞΕ. Γῆν που καὶ λίθους καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα ἀποκρίνουσι κἀκεῖνοι πρῶτον οἱ δημιουργοί· μετὰ δὲ ταῦτα λείπεται ξυμμεμιγμένα τὰ ξυγγενῆ τοῦ χρυσοῦ, τίμια, καὶ πυρὶ μόνον ἀφαιρετὰ, χαλκὸς καὶ ἄργυρος· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀδάμας. ἃ μετὰ βασάνων ταῖς ἑψήσεσι μόγις ἀφαιρεθέντα, τὸν λεγόμενον ἀκήρατον χρυσὸν εἴασεν ἡμᾶς ἰδεῖν αὐτὸν μόνον ἐφ' ἑαυτοῦ. ΣΩΚ. Λέγεται γὰρ οὖν ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι. ΞΕΝ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον ἔοικε καὶ νῦν ἡμῖν τὰ μὲν ἕτερα καὶ ὁπόσα ἀλλότρια, καὶ τὰ μὴ φίλα, πολιτικῆς ἐπιστήμης ἀποκεχωρίσθαι, λείπεσθαι δὲ τὰ τίμια καὶ ξυγγενῆ. τούτων δ' ἐστί που στρατηγία καὶ δικαστικὴ, ὅση βασιλικῇ κοινωνοῦσα ῥητορεία, καὶ πείθουσα τὸ δίκαιον, ξυνδιακυβερνᾷ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι πράξεις. ἃ δή τινι τρόπῳ ῥᾷστα τις ἀπομερίζων, δείξει γυμνὸν καὶ μόνον ἐκεῖνον καθ' αὑτὸν τὸν ζητούμενον ὑφ' ἡμῶν. ΣΩΚ. Δῆλον ὅτι τοῦτό πη δρᾶν πειρατέον. ΞΕΝ. Πείρας μὲν τοίνυν ἕνεκα φανερὸς ἔσται· διὰ δὲ μουσικῆς αὐτὸν ἐγχειρητέον δηλῶσαι. καί μοι λέγε. ΣΩ. Τὸ ποῖον; ΞΕ. Μουσικῆς ἐστί που τις ἡμῖν μάθησις, καὶ ὅλως τῶν περὶ χειροτεχνίας ἐπιστημῶν; ΣΩ. Ἔστι. ΞΕ. Τί δέ; τὸ δ' αὖ τούτων ἡντινοῦν εἴτε δεῖ μανθάνειν ἡμᾶς, εἴτε μὴ, πότερα φήσομεν ἐπιστήμην αὖ καὶ ταύτην εἶναί τινα περὶ αὐτὰ ταῦτα; ἢ πῶς; ΣΩ. Οὕτως εἶναι φήσομεν. ΞΕ. Οὐκοῦν ἑτέραν ὁμολογήσομεν ἐκείνων εἶναι ταύτην; ΣΩ. Ναί. ΞΕΝ. Πότερα δ' αὐτῶν οὐδεμίαν ἀρχὴν δεῖν ἄλλην ἄλλης; ἢ ἐκείνας ταύτης; ἢ ταύτην δεῖν ἐπιτροπεύουσαν ἄρχειν ξυμπασῶν τῶν ἄλλων; ΣΩΚ. Ταύτην ἐκείνων, τὴν εἰ δεῖ μανθάνειν ἢ μή. ΞΕ. Τὴν μανθανομένην καὶ διδάσκουσαν ἄρα σύ γ' ἀποφαίνῃ δεῖν ἡμῖν ἄρχειν. ΣΩ. Σφόδρα γε. ΞΕ. Καὶ τὴν, εἰ δεῖ πείθειν ἢ μὴ, τῆς δυναμένης πείθειν. ΣΩ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕ. Εἶεν. τίνι τὸ πειστικὸν οὖν ἀποδώσομεν ἐπιστήμῃ πλήθους τε καὶ ὄχλου, διὰ μυθολογίας, ἀλλὰ μὴ διὰ διδαχῆς; ΣΩ. Φανερὸν οἶμαι καὶ τοῦτο ῥητορικῇ δοτέον ὄν. ΞΕ. Τὸ δ', εἴτε διὰ πειθοῦς, εἴτε διά τινος βίας δεῖ πράττειν πρός τινας ὁτιοῦν, ἢ καὶ τὸ παράπαν ἡσυχίαν ἔχειν, τοῦτ' αὖ ποίᾳ προσθήσομεν ἐπιστήμῃ; ΣΩ. Τῇ τῆς πειστικῆς ἀρχούσῃ καὶ λεκτικῆς. ΞΕ. Εἴη δ' ἂν οὐκ ἄλλη τις, ὡς οἶμαι, πλὴν ἡ τοῦ πολιτικοῦ δύναμις. ΣΩ. Κάλλιστ' εἴρηκας. καὶ τοῦτο μὲν ἔοικε ταχὺ κεχωρίσθαι πολιτικῆς τὸ ῥητορικὸν, ὡς ἕτερον εἶδος ὂν, ὑπηρετοῦν μὴν ταύτῃ. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τί δὲ περὶ τῆς τοιᾶσδ' αὖ δυνάμεως διανοητέον; ΣΩΚ. Ποίας; ΞΕ. Τῆς, ὡς πολεμητέον ἑκάστοις οἷς ἂν προελώμεθα πολεμεῖν· εἴτε αὐτὴν ἄτεχνον, εἴτε ἔντεχνον ἐροῦμεν; ΣΩ. Καὶ πῶς ἂν ἄτεχνον διανοηθεῖμεν, ἥν γε ἡ στρατηγικὴ καὶ πᾶσα ἡ πολεμικὴ πρᾶξις πράττει; ΞΕ. Τὴν δ' εἴτε πολεμητέον, εἴτε διὰ φιλίας ἀπαλλακτέον, οἵαν τε καὶ ἐπιστήμονα διαβουλεύσασθαι, ταύτης ἑτέραν ὑπολάβωμεν, ἢ τὴν αὐτὴν ταύτῃ; ΣΩ. Τοῖς πρόσθεν ἀναγκαῖον ἑπομένοισιν, ἑτέραν. ΞΕ. Οὐκοῦν ἄρχουσαν ταύτην αὐτῆς ἀποφανούμεθα, εἴπερ τοῖς ἔμπροσθέν γε ὑπολήψομεθα ὁμοίως. ΣΩ. Φημί. ΞΕ. Τίν' οὖν

A ſeruent, vel transgrediantur. SOC. Eſt vtique. HOS. Tunc ſanè rectam gubernationem quærentibus, partitio hæc nihil conducebat, vt ſuprà monſtrabamus. Poſtquàm verò illam ſegregauimus, cæteras verò neceſſarias duximus, in his iam legum vel cuſtodia vel transgreſſio ſingulas bifariam partiuntur. SOC. Ex eo qui nunc eſt dictus, ſermone ita videtur. HOSP. Vnius igitur dominatio bonis coniuncta conſtitutionibus, quas leges vocauimus, ſex illarum omnium optima eſt: legum expers dura eſt, & ſubiectis omnium oneroſiſſima. SOCR. Apparet. HOSP. Gubernationem verò in qua non multi imperitãt, mediam cenſere debemus, quemadmodum quod paucum eſt, in-
B ter vnum multáve medium obtinet: cæterùm multorum adminiſtrationem per omnia debilem, vtpote quę ad alias comparata, nihil magnificum, ſiue bonum, ſiue malũ efficere poſſit, propterea quòd magiſtratus ad exigua redacti ſunt, in multóſque diuiſi. Quapropter legitimarum omnium Rerũp. hæc deterrima eſt, iniquarum omnia optima. Ac ſi omnes intemperatæ ſint, in populari præſtet viuere: ſi temperatæ omnes, minimè omnium in iſta viuendum. In prima verò vitam agere potiſſimum eſt atque optimum, excepta ſeptima. Illã nanque ab omnibus aliis gubernationibus, non aliter quàm ab
C hominibus Deum ſecernere decet. SOCR. Videntur hæc ita fieri atque contingere, & vt inquis, agendum. HOS. Nónne igitur omnes harum Rerumpub. eo ſolo qui ſapientis illius eſt, excepto, adminiſtratores ſegregare decet, vtpote qui non re uera ciuiles, ſed ſeditioſi viri ſint, laruarúmque ingentiũ præſides, imò laruæ ipſæ, ſimiæ maximæ, maximíque præſtigiatores, ſophiſtarúmque ſophiſtæ? SOC. Cognomentum hoc iis qui ciuiles dicuntur, competere iure videtur. HOSP. Iam tandem ab arte ciuili Centaurorum illam Satyrorúmque choreã vix tandem ſeparauimus, quam ſuprà cernere nos dicebamus, &
D à ciuili ſeparandam arbitrabamur. SOC. Videtur. HOS. Durius præterea quiddam his reſtat, quod eo difficiliùs à rege diſcernitur, quo illi eſt natura coniunctius, ideóque idẽ nobis quod aurum effodientibus contigiſſe videtur. SOCR. Quemadmodum? HOS. Terrã & lapides, aliáque permulta ab illo primùm artifices ſeparant: ſuperſunt autem poſt hæc cognatiora quædam auro pretioſioráque commixta, igni ſolo ab auro ſecernenda, æs, argentum, quandoque etiam adamas: quæ vix tandem facto ad ignem examine explorantur, aurúmque purum putum videre nos ſinunt. SOC. Ita de iis fertur. HOSP. Eadem ratione & nos videmur à ciuili nunc ſcientia vehementer a-
E liena & longinqua admodum ſeparaſſe, proxima verò & honoranda reliquiſſe. Quorum numero eſt præfectura exercitus, iudicialis prætura, oratoria dignitas cum regia autoritate communicans, dum quod iuſtum eſt, perſuadet, & cùm illa publicas res gubernat: quæ ſi quis modo quodam facilè ſegreget, nudum iam ac ſolum illum quem quærimus, ciuilem nobis oſtendet. SOC. Haud dubium eſt hoc omni ſtudio conandum. HOS. Experientiæ quidem cauſa ipſius patefiet, per muſicam verò patefacere conandum. Ac dic mihi. SOCR. Quid vis dicam? HOS. An eſt diſciplina nobis aliqua muſicæ & om-
F nino artium quæ manuum miniſterio peraguntur? SOCR. Eſt. HOSP. Quid igitur, num & hîc ſcientiam eſſe aliquam dicemus, quæ doceat quæ artium diſcenda ſit, quæ minus? SOCR. Eſſe planè dicemus. HOSP. Nónne hanc ab aliis eſſe diuerſam fatebimur? SOCR. Et hoc. HOSP. Deinde nullámne earum, aut alteram alteri dominari, aut huic illas, aut illis hanc omnibus velut antiſtitem præeſſe dicemus? SOCR. Eam quæ de ſingulis artibus quænam diſcendæ ſunt, & quæ minus, diiudicat. HOS. Et docenti igitur, & diſcenti imperare illã aſſeris? SOC. Prorſus. HOS. Et eam quæ iudicat, perſuadendúmne ſit, an non, illi
G quæ perſuadere poteſt? SOC. Quidni? HOS. Perſuaſionem illã quæ ad turbam fit per confabulationem quandam exhortationémque potius quàm doctrinam, cui potiſſimum ſcientiæ tribuemus? SOC. Conſtat oratoriæ tribuendam eſſe. HOS. Cuius artis officium dicimus, iudicare vtrum vi an perſuaſione vti, & in quibus, & contra quos vti deceat? SOC. Eius quæ perſuadendi dicendíque peritiæ dominatur. HOSP. Eſt autem, vt arbitror, ea nulla præterquàm ciuilis hominis facultas. SOC. Præclarè. HOSP. Sic igitur protinus oratoria à ciuili facultate diſtincta videtur, vt ſpecies quædam alia, ciuili iſti ſubiecta. SOC. Certè. HOS. Quid inſuper de hac facultate cogitandum? SOC. Qua? HOS. Qua pugnamus aduerſus eos quibus bellum indiximus. Num artificioſam hanc, an artis expertem, eſſe di-
H cemus? SOC. Quis verò arte carere dicat, ea omnia quæ imperatoriæ & quæ militaris diſciplinæ ſunt? HOS. Facultatem verò illam quæ conſultando prudenter deliberare poteſt quibus cum bellum gerendum ſit, vel pax ineunda, nunquid ab ea diuerſam, an eandem cùm illa putabimus? SOCR. Diuerſam, ſi quidem ſuperioribus ſtamus. HOSP. Nónne ſi ſuperiorum rationem ſequimur, hanc quæ de bello conſultat, illi quæ bellum gerit, dominari dicemus? SOCR. Idipſum. HOSP. Quam verò

Oratoriæ facultatis maieſtas.

Quomodo oratoria à ciuili diſtinguatur.

Scientiam rei militaris ſubiectam eſſe ciuili.

A facultatem verè præter regiam illam ciuilium rerum diſciplinam potentiſſimæ totius rei militaris arti præeſſe dicemus? SOC. Nullam prorſus aliam. HOSP. Scientiam igitur eorumqui exercitus ducunt, quia obedit & ſeruit alteri, haudquaquam ipſam ciuilem facultatem ponemus eſſe. SOC. Haud ſanè decet. HOSP. Age iam iudicum qui iuſtè ſingula iudicant, munus cogitemus. SOC. Cogitemus. HOS. Nunquid longius patet quàm vt circa contractus omnigenos quid iuſtum, quid non, cõſideret, & ad normam legum quas rex ipſe condidit, reſpiciens de B ſingulis judicet, propria virtute ſemper adhibita, perquã neque muneribus, nec minis, nec miſericordia, nec odio, nec amore legibus tranſgreſſis, mutuas accuſationes diſſoluat? SO. Nõ aliud certè quàm nunc abs te dictum, iudicis eſt officium. HOS. Conſtat itaque vim iudicum non eſſe regiam illã maieſtatem, ſed legũ cuſtodem, regiſque miniſtrã. S. Apparet. H. Quiſquis artes quas memorauimus, cũctas conſiderauerit, cogitare debet earum nullam eſſe ciuilem quã quærimus diſciplinã: quippe cùm regiæ maieſtatis officium ſit, non vt ipſa quidem agat, ſed vt agere valentibus imperet, cognoſcátque imperium & vim eorum quæ in ciuitate ſunt maxima, tum quid C decorum, quid opportunum ſit, quid cõtrà: cæteras verò facultates iuſſa capeſſere, & mandata tranſigere. SO. Optimè. HOS. Quamobrem artes illæ quas modò narrauimus, cùm neque ſuiipſarum, neque inuicem dominæ ſint, ſed ſingulæ propriis quibuſdam incumbant operibus, meritò muniis propriis propria ſortitæ ſunt nomina quoque. SOC. Apparet. HOS. Eam verò quæ cunctis his præſidet, legúmque & omnium quę in ciuitate ſunt, curam habet, omniáque contexit, meritò communi appellatione ipſius facultatẽ cõprehendentes, ciuilẽ ſcientiã nuncupamus. SO. Omnino. HOS. Nunquid in præſentia ſecundùm textoriæ facultatis exemplũ percurrere hanc decet, poſt D quàm omnia quæ in ciuitate ſunt genera patefecimus? SOCR. Maximè. HOS. Declarandum deinceps, vt videtur, quæ ſit concinnatio regia, & qua ratione complicet texátque, qualémque texturam nobis efficiat. S. Sic eſt. HOS. Res quidem demonſtratu difficilis: ſed quoniam neceſſaria viſa eſt, pro viribus declaranda videtur. SOC. Omnino declarandum. HOS. Quòd enim virtutis pars à ſpecie virtutis differat, facilè poteſt aduerſus etiam cõtentioſos homines multorũ opinione ꝓbari. S. Haud intelligo. H. Sic fortè intelliges. Fortitudinẽ arbitrari te puto partem aliquam virtutis eſſe. S. Penitus. HO. Temperantiam autem à fortitudine eſſe diuerſam, eſſe tamen eiuſdem partem E cuius eſt fortitudo. SOC. Ita. HOS. Mirum quiddam de his ſtatuere audendum eſt. SOCR. Quidnam? HOS. Quòd duo hæc quodammodo multis in rebus ſibi inuicem plurimum aduerſantur. SOC. Qua ratione id ais? HO. Inauditum hoc, ſiquidem partes virtutis omnes mutua inuicem amicitia vinciri dicuntur. SOC. Vtique. HOS. Conſideremus itaque diligenter, vtrum hoc ita ſimplex ſit, an differentiam horum maximam in cognatis quodammodo habeat. SOC. Nempe. ſed dicas vbi conſiderandum. HOSP. In omnibus quæcunque pulchra vocamus, & ad duas inter ſe contrarias ſpecies eas referimus. SOC. Dic apertius. HOS. Velocitatem vel corporum, vel animorum, vel vocum, ſiue horum ipſorum, ſeu etiã ſimulachrorum quæcunque vel muſica vel pictura exprimit imitãdo: ho F rum tu quicquam vnquam vel ipſe laudaſti, vel laudãtem aliũ audiuiſti? SOC. Quid igitur. HOS. Recordaris quomodo illa in vnoquoque iſtorum laudantur? S. Minimè. HOS. Vtinam igitur poſſem hæc ita, vt mihi videtur, explicare verbis. SOCR. Quid prohibet? HOS. Facilè hoc, vt video, tibi videtur. quare ipſum in generibus ſubcontrariis conſideremus. Hæc fiunt, quoties miramur rerum multarum velocitatem, vehementiã, acumen ſiue cogitatione, ſiue corpore, ſiue etiam voce, vna G quadam fortitudinis appellatione ſolemus vti laudando. SOC. Quo pacto? HOS. Acutum dicimus & forte, velox & forte, vehemens & forte: háſque naturas communi fortitudinis nomine laudare ſolemus. SO. Profectò. HO. Nónne enim cùm quid ſenſim leuitérque fit, eam rem in multis actionibus ſæpe laudamus? SOC. Valde. HOS. Nónne contrà hic, quàm illic laudibus vtentes dicimus? SOC. Quomodo. HOS. Quieta hæc, ſæpe dicimus, & temperata, & hæc circa cogitationem amamus, circa actiones tarda & mollia, circa voces leuia atque grauia, & omnem rhythmicum numeroſúmque motum, omnémque muſam opportuna tarditate vtẽtem: híſque moderationis nomen, non fortitudinis adhibemus. SO. Vera loqueris. HOS. At H quoties opportunitatem iſta non ſeruant, contrà mutatis nominibus vituperamus. SOC. Qui? HOS. Cùm acutiora fiũt velocioráq. & aſperiora ſiue duriora quàm opportunitas exigit dicimus contumelioſa, petulantia, furioſa: cum verò grauiora tardioráque, & molliora fiunt, timida ineptaque dicimus, &

Quòd iudiciaria eſt regis pediſſequa.

Quæ ciuilis ſcientia.

Qualis ſit textura regis.

A ποτε καὶ ἐπιχειρήσομεν οὕτω δεινῆς καὶ μεγάλης τέχνης ξυμπάσης τῆς πολεμικῆς δεσπότιν ἀποφαίνεσθαι, πλήν γε δὴ τὴν ὄντως οὖσαν βασιλικήν; ΣΩΚΡ. Οὐδεμίαν ἄλλην. ΞΕΝ. Οὐκ ἄρα πολιτικὴν θήσομεν, ὑπηρετικήν γε οὖσαν, τὴν τῶν στρατηγῶν ἐπιστήμην. ΣΩΚ. Οὐκ εἰκός. ΞΕ. Ἴθι δή, καὶ τὴν τῶν δικαστῶν τῶν ὀρθῶς δικαζόντων θεασώμεθα δύναμιν. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Ἆρ' οὖν ἐπιπλέον τι δύναται τοῦ περὶ τὰ ξυμβόλαια, πάνθ' ὁπόσα κεῖται νόμιμα παρὰ νομοθέτου βασιλέως παραλαβοῦσα, κρίνειν, εἰς ἐκεῖνα σκοποῦσα, τά τε δίκαια ταχθέντα εἶναι καὶ ἄδικα; τὴν αὐτῆς ἰδίαν ἀρετὴν παρεχομένη, τοῦ μήθ' B ὑπό τινων δώρων, μήθ' ὑπὸ φόβων, μήτε οἴκτων, μήθ' ὑπό τινος ἄλλης ἔχθρας μηδὲ φιλίας ἡττηθεῖσα, παρὰ τὴν τοῦ νομοθέτου τάξιν ἐθέλειν ἂν τὰ ἀλλήλων ἐγκλήματα διαιρεῖν; ΣΩΚΡ. Οὔκ· ἀλλὰ σχεδὸν ὅσον εἴρηκας, ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως ἔργον. ΞΕΝ. Καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἄρα ῥώμην ἀνευρίσκομεν οὐ βασιλικὴν οὖσαν, ἀλλὰ νόμων φύλακα, καὶ ὑπηρέτιν ἐκείνης. ΣΩΚΡ. Ἔοικέ γε. ΞΕΝ. Τό γε δὴ κατανοητέον, ἰδόντι ξυμπάσας τὰς εἰρημένας ἐπιστήμας, ὅτι πολιτική τις αὐτῶν οὐδεμία ἐφάνη. τὴν γὰρ ὄντως οὖσαν βασιλικήν, οὐκ αὐτὴν δεῖ πράττειν, ἀλλ' ἄρχειν τῶν δυναμένων πράττειν, γινώσκουσαν τὴν ἀρχήν τε καὶ C ὁρμὴν τῶν μεγίστων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐγκαιρίας τε πέρι καὶ ἀκαιρίας· τὰς δ' ἄλλας τὰ προσταχθέντα δρᾶν. ΣΩΚ. Ὀρθῶς. ΞΕΝ. Διὰ ταῦτα ἄρα, ἃς μὲν ἄρτι διεληλύθαμεν, οὔτε ἀλλήλων οὔθ' αὑτῶν ἄρχουσαι, περὶ δέ τινα ἰδίαν αὐτῆς οὖσα ἑκάστη πρᾶξιν, κατὰ τὴν ἰδιότητα τῶν πράξεων τοὔνομα δικαίως εἴληφεν ἴδιον. ΣΩΚ. Εἴξασι γοῦν. ΞΕΝ. Τὴν δὲ ἁπασῶν τε τούτων ἄρχουσαν, καὶ τῶν νόμων καὶ ξυμπάντων τῶν κατὰ πόλιν ἐπιμελουμένην, καὶ πάντα ξυνυφαίνουσαν ὀρθότατα, τοῦ κοινοῦ τῇ κλήσει περιλαβόντες τὴν δύναμιν αὐτῆς, προσαγορεύοιμεν δικαιότατ' ἄν, ὡς ἔοικε, πολιτικήν. ΣΩΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Οὐκ-D οῦν δὴ καὶ κατὰ τὸ τῆς ὑφαντικῆς παράδειγμα βουλοίμεθ' ἂν ἐπεξελθεῖν αὐτὴν νῦν, ὅτε καὶ πάντα τὰ γένη τὰ κατὰ πόλιν δῆλα ἡμῖν γέγονε; ΣΩΚΡ. Καὶ σφόδρα γε. ΞΕΝ. Τὴν δὴ βασιλικὴν συμπλοκήν, ὡς ἔοικε, λεκτέον ποία τ' ἐστί, καὶ τίνι τρόπῳ συμπλέκουσα, ποῖον ἡμῖν ὕφασμα ἀποδίδωσι. ΣΩΚ. Δῆλον. ΞΕΝ. Ἦ χαλεπὸν ἐνδείξασθαι πρᾶγμα, ἀναγκαῖον ἄρα γέγονεν, ὡς φαίνεται. ΣΩΚΡ. Πάντως γε μὴν ῥητέον. ΞΕ. Τὸ γὰρ ἀρετῆς μέρος, ἀρετῆς εἴδει διάφορον εἶναι τινὰ τρόπον, τοῖς περὶ λόγους ἀμφισβητικοῖς καὶ μάλ' εὐεπίθετον πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἔμαθον. ΞΕ. Ἀλλ' ὧδε πάλιν. ἀνδρίαν γὰρ οἶμαί σε ἡγεῖσθαι μέρος ἓν ἀρετῆς ἡμῖν εἶναι. ΣΩΚΡ. Πάνυ γε. ΞΕΝ. Καὶ μὴν σωφροσύνην γε, ἀνδρίας μὲν ἕτερον, ἓν δ' οὖν καὶ τοῦτο μό-E ριον ἧς κἀκεῖνο. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕ. Τούτων δὴ πέρι θαυμαστόν τινα λόγον ἀποφαίνεσθαι τολμητέον. ΣΩΣΡ. Ποῖον; ΞΕ. Ὡς ἐστὸν κατὰ δή τινα τρόπον εὖ μάλα πρὸς ἀλλήλας ἔχθραν καὶ στάσιν ἐναντίαν ἔχοντε ἐν πολλοῖς τῶν ὄντων. ΣΩΚΡ. Πῶς λέγεις; ΞΕ. Οὐκ εἰωθότα λόγον οὐδαμῶς. πάντα γὰρ οὖν δὴ ἀλλήλοις τά γε τῆς ἀρετῆς μόρια λέγεταί που φίλια. ΣΩΚΡ. Σκοπῶμεν δή, προσέχοντες τὸν νοῦν εὖ μάλα, πότερον οὕτως ἁπλοῦν ἐστὶ τοῦτο, ἢ παντὸς μᾶλλον αὐτῶν ἔχον διαφορὰν τοῖς ξυγγενέσιν ἐστί. ΣΩΚΡ. Ναί, λέγοις ἂν πῇ σκεπτέον. ΞΕ. Ἐν τοῖς ξύμπασι χρὴ ζητεῖν ὅσα καλὰ μὲν λέγομεν, εἰς δύο δ' αὐτὰ τίθεμεν ἐναντία ἀλλήλων εἴδη. ΣΩΚΡ. Λέγε τι σαφέστερον. ΞΕ. Ὀξύτητα καὶ τάχος, εἴτε κατὰ σώματα, εἴτε ἐν ψυχαῖς, εἴτε κατὰ φωνῆς φο-F ράν, εἴτε αὐτῶν τούτων, εἴτ' ἐν εἰδώλοις ὄντων, ὁπόσα μουσικὴ μιμουμένη καὶ ἔτι γραφικὴ μιμήματα παρέχεται. τούτων τινὸς ἐπαινέτης εἴτε αὐτὸς πώποτε γέγονας, εἴτε ἄλλου παρὼν ἐπαινοῦντος ᾔσθησαι; ΣΩ. Τί μήν; ΞΕ. Ἦ καὶ μνήμην ἔχεις ὅντινα τρόπον αὐτὸ δρῶσιν ἐν ἑκάστοις τούτων; ΣΩΚΡ. Οὐδαμῶς. ΞΕ. Ἆρ' οὖν δυνατὸς αὐτὸ ἂν γενοίμην, ὥσπερ καὶ διανοοῦμαι, διὰ λόγων ἐνδείξασθαί σοι; ΣΩΚΡ. Τί δ' οὔ; ΞΕ. Ῥᾴδιον ἔοικας ἡγεῖσθαι τὸ τοιοῦτον· σκοπώμεθα δ' οὖν αὐτὸ ἐν τοῖς ὑπεναντίοις γένεσι. τῶν γὰρ δὴ πράξεων ἐν πολλαῖς, καὶ G πολλάκις ἑκάστοτε τάχος καὶ σφοδρότητα καὶ ὀξύτητα διανοήσεώς τε καὶ σώματος, ἔτι δὲ καὶ φωνῆς, ὅταν ἀγασθῶμεν, λέγομεν αὐτὸ ἐπαινοῦντες, μιᾷ χρώμενοι προσρήσει τῇ τῆς ἀνδρίας. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕ. Ὀξὺ καὶ ἀνδρεῖον πρῶτόν που φαμέν, καὶ ταχὺ καὶ ἀνδρικόν, καὶ σφοδρὸν ὡσαύτως· καὶ πάντως ἐπιφέροντες τοὔνομα ὃ λέγω κοινὸν πάσαις ταῖς φύσεσι ταύταις, ἐπαινοῦμεν αὐτάς. ΣΩΚΡ. Ναί. ΞΕ. Τί δέ; τὸ τῆς ἠρεμαίας αὖ γενέσεως εἶδος ἆρ' οὐ πολλάκις ἐπῃνέσαμεν ἐν πολλαῖς τῶν πράξεων; ΣΩΚΡ. Καὶ σφόδρα γε. ΞΕ. Μῶν οὖν τἀναντία λέγοντες ἢ περὶ ἐκείνων, τοῦτο φθεγγόμεθα; ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕ. Ὡς ἡσυχαῖά που φαμὲν ἑκάστοτε καὶ σωφρονικά, περί τε διάνοιαν πρατ-H τόμενα ἀγασθέντες, καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὖ βραδέα καὶ μαλακά, καὶ ἔτι περὶ φωνὰς γιγνόμενα λεῖα καὶ βαρέα, καὶ πᾶσαν ῥυθμικὴν κίνησιν, καὶ ὅλην μοῦσαν ἐν καιρῷ βραδυτῆτι προσχρωμένην· οὐ τὸ τῆς ἀνδρίας ἀλλὰ τὸ τῆς κοσμιότητος ὄνομα ἐπιφέρομεν αὐτοῖς ξύμπασιν. ΣΩΚΡ. Ἀληθέστατα. ΞΕ. Καὶ μὴν ὁπόταν αὖ γε ἀμφότερα γίγνηται ταῦτα ἡμῖν ἄκαιρα, μεταβάλλοντες ἑκάτερα αὐτῶν ψέγομεν, ἐπὶ τἀναντία πάλιν ἀπονέμοντες τοῖς ὀνόμασι. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕ. Ὀξύτερα μὲν αὐτὰ γιγνόμενα τοῦ καιροῦ καὶ θάττω, καὶ σκληρότερα φαινόμενα, ὑβριστικὰ καὶ μανικὰ λέγοντες· τὰ δὲ βαρύτερα καὶ βραδύτερα, καὶ

μαλακώτερα, δειλὰ καὶ βλακικά. καὶ σχεδὸν ὡς τὸ πολὺ ταῦτά τε καὶ τὴν σώφρονα φύσιν, καὶ τὴν ἀνδρίαν τὴν τῶν ἐναντίων, οἷον πολεμίας διαλαχούσας στάσιν ἰδέας, οὔτ' ἀλλήλαις μιγνυμένας ἐφευρήσομεν ἐν ταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα πράξεσιν, ἔτι τε τοὺς ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτὰς ἴσχοντας διαφερομένους ἀλλήλοις ὀψόμεθα, ἐὰν μεταδιώκωμεν. ΣΩΚ. Ποῦ δὴ λέγεις; ΞΕ. Ἐν πᾶσί τε δὴ τούτοις οἷς νῦν εἴπομεν, ὡς εἰκός γε, καὶ ἐν ἑτέροις πολλοῖς. κατὰ γὰρ (οἶμαι) τὴν αὐτῶν ἑκατέροις ξυγγένειαν, τὰ μὲν ἐπαινοῦντες, ὡς οἰκεῖα σφέτερα, τὰ δὲ τῶν διαφόρων ψέγοντες, ὡς ἀλλότρια, πολλὴν εἰς ἔχθραν ἀλλήλοις καὶ πολλῶν πέρι καθίστανται. Σ. Κινδυνεύουσι. ΞΕ. Παιδιὰ τοίνυν αὕτη γέ τις ἡ διαφορὰ τούτων ἐστὶ τῶν εἰδῶν· περὶ δὲ τὰ μέγιστα νόσος ξυμβαίνει πασῶν ἐχθίστη γίγνεσθαι ταῖς πόλεσι. ΣΩΚ. Περὶ δὴ ποῖα φῄς; ΞΕ. Περὶ ὅλην, ὥσπερ γε εἰκός, τὴν τοῦ ζῆν παρασκευήν. οἱ μὲν γὰρ δὴ διαφερόντως ὄντες κόσμιοι, τὸν ἥσυχον ἀεὶ βίον ἕτοιμοι ζῆν, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μόνοι τὰ σφέτερα αὐτῶν πράττοντες, οἴκοι τε αὖ πρὸς ἅπαντας οὕτως ὁμιλοῦντες, καὶ πρὸς τὰς ἔξωθεν πόλεις ὡσαύτως ἕτοιμοι ὄντες τρόπον τινὰ ἄγειν εἰρήνην. καὶ διὰ τὸν ἔρωτα δὴ τοῦτον, ἀκαιρότερον ὄντα ἢ χρή, ὅταν ἃ βούλονται πράττωσιν, ἔλαθον αὐτοί τε ἀπολέμως ἴσχοντες, καὶ τοὺς νέους ὡσαύτως διατιθέντες· ὄντες τε ἀεὶ τῶν ἐπιτιθεμένων. ἐξ ὧν οὐκ ἐν πολλοῖς ἔτεσιν αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ ξύμπασα ἡ πόλις ἀντ' ἐλευθέρων πολλάκις ἔλαθον αὑτοὺς γενόμενοι δοῦλοι. ΣΩ. Χαλεπὸν εἶπες καὶ δεινὸν πάθος. ΞΕ. Τί δ' οἱ πρὸς τὴν ἀνδρίαν μᾶλλον ῥέποντες, ἆρ' οὐκ ἐπὶ πόλεμόν ἀεί τινα τὰς αὑτῶν ξυντείνοντες πόλεις, διὰ τὴν τοῦ τοιούτου βίου σφοδροτέραν τοῦ δέοντος ἐπιθυμίαν, εἰς ἔχθραν πολλοῖς καὶ δυνατοῖς καταστάντες, ἢ πάμπαν διώλεσαν, ἢ δούλας αὖ καὶ ὑποχειρίους τοῖς ἐχθροῖς ὑπέθεσαν τὰς αὑτῶν πατρίδας; ΣΩ. Ἔστι καὶ ταῦτα. ΞΕΝ. Πῶς οὖν μὴ φῶμεν ἐν τούτοις ἀμφότερα τὰ γένη πολλὴν πρὸς ἄλληλα ἀεὶ καὶ τὴν μεγίστην ἴσχειν ἔχθραν καὶ στάσιν; ΣΩ. Οὐδαμῶς ὡς οὐ φήσομεν. ΞΕ. Οὐκοῦν ὅπερ ἐσκοποῦμεν κατ' ἀρχάς, ἀνευρήκαμεν, ὅτι μόρια ἀρετῆς οὐ σμικρὰ ἀλλήλοις διαφέρεσθον φύσει, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἴσχοντας δρᾶτον τὸ αὐτὸ τοῦτο. ΣΩΚ. Κινδυνεύετον. ΞΕΝ. Τόδε τοίνυν αὖ λάβωμεν. ΣΩΚ. Τὸ ποῖον; ΞΕΝ. Εἴ πού τις τῶν συνθετικῶν ἐπιστημῶν πρᾶγμα ὁποιονοῦν τῶν αὑτῆς ἔργων, κἂν ᾖ τὸ φαυλότατον, ἑκοῦσα ἐκ μοχθηρῶν καὶ χρηστῶν τινῶν ξυνίστησιν· ἢ πᾶσα ἐπιστήμη πανταχοῦ τὰ μὲν μοχθηρὰ εἰς δύναμιν ἀποβάλλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια καὶ τὰ χρηστὰ ἔλαβεν. ἐκ τούτων δέ, καὶ ὁμοίων καὶ ἀνομοίων ὄντων, πάντ' εἰς ἓν αὐτὰ ξυνάγουσα, μίαν τινὰ δύναμιν καὶ ἰδέαν δημιουργεῖ. ΣΩΚΡ. Τί μήν; ΞΕ. Οὐδ' ἄρα ἡ κατὰ φύσιν ἀληθῶς οὖσα ἡμῖν πολιτικὴ μήδεποτε ἐκ χρηστῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων ἑκοῦσα εἶναι συστήσηταί τινα πόλιν· ἀλλ' εὔδηλον ὅτι παιδείᾳ πρῶτον βασανιεῖ· μετὰ δὲ τὴν βάσανον αὖ τοῖς δυναμένοις παιδεύειν καὶ ὑπηρετεῖν πρὸς τοῦτ' αὐτὸ παραδώσει, προστάττουσα καὶ ἐπιστατοῦσα αὐτή· καθάπερ ὑφαντικὴ τοῖς τε ξαίνουσι καὶ τοῖς τἆλλα προπαρασκευάζουσιν ὅσα πρὸς τὴν πλέξιν αὐτῆς, ξυμπαρακολουθοῦσα προστάττει καὶ ἐπιστατεῖ· τοιαῦτα δὴ ἑκάστοις ἐνδεικνῦσα τὰ ἔργα ἀποτελεῖν, οἷα ἂν ἐπιτήδεια ἡγῆται πρὸς τὴν αὑτῆς εἶναι ξυμπλοκήν. ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. Ταὐτὸν δή μοι τοῦθ' ἡ βασιλικὴ φαίνεται, πᾶσι τοῖς κατὰ νόμον παιδευταῖς καὶ τροφεῦσι, τὴν τῆς ἐπιστατικῆς αὐτὴ δύναμιν ἔχουσα, οὐκ ἐπιτρέψειν ἀσκεῖν ὅ,τι μή τις πρὸς τὴν αὑτῆς ξύγκρασιν ἀπεργαζόμενος, ἦθός τι πρέπον ἀποτελεῖ. ταῦτα δὲ μόνα παρακελεύεσθαι παιδεύειν, καὶ τοὺς μὲν μὴ δυναμένους κοινωνεῖν ἤθους ἀνδρείου καὶ σώφρονος, ὅσα τε ἄλλα ἐστὶ τείνοντα πρὸς ἀρετήν, ἀλλ' εἰς ἀθεότητα καὶ ὕβριν καὶ ἀδικίαν ὑπὸ κακῆς βίᾳ φύσεως ἀπωθουμένους, θανάτοις τε ἐκβάλλει καὶ φυγαῖς καὶ ταῖς μεγίσταις κολάζουσα ἀτιμίαις. ΣΩ. Λέγεται γοῦν πως οὕτω. ΞΕΝ. Τοὺς δ' ἐν ἀμαθίᾳ τ' αὖ καὶ ταπεινότητι πολλῇ κυλινδουμένους, εἰς τὸ δουλικὸν ὑποζεύγνυσι γένος. ΣΩΚ. Ὀρθότατα. ΞΕ. Τοὺς λοιποὺς τοίνυν ὅσων αἱ φύσεις ἐπὶ τὸ γενναῖον ἱκαναί, παιδείας τυγχάνουσαι, καθίστασθαι, καὶ δέξασθαι μετὰ τέχνης ξύμμιξιν πρὸς ἀλλήλας, τούτων τὰς μὲν ἐπὶ τὴν ἀνδρίαν μᾶλλον ξυντεινούσας, οἷον στημονοφυὲς νομίσασα αὐτῶν εἶναι τὸ στερεὸν ἦθος, τὰς δὲ ἐπὶ τὸ κόσμιον πίονί τε καὶ μαλακῷ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα κροκώδει διανήματι προσχρωμένας, ἐναντία δὲ τεινούσας ἀλλήλαις, πειρᾶται τοιόνδε τινὰ τρόπον ξυνδεῖν καὶ ξυμπλέκειν. ΣΩ. Ποῖον δή; ΞΕ. Πρῶτον μὲν κατὰ τὸ ξυγγενές, τὸ ἀειγενὲς ὂν τῆς ψυχῆς αὐτῶν μέρος θείῳ ξυναρμοσαμένη δεσμῷ· μετὰ δὲ τὸ θεῖον, τὸ ζωογενὲς αὐτῶν αὖθις ἀνθρωπίνοις. ΣΩ. Πῶς τοῦτ' εἶπες αὖ; ΞΕ. Τὴν τῶν καλῶν καὶ δικαίων πέρι καὶ ἀγαθῶν, καὶ τῶν τούτοις ἐναντίων ὄντως οὖσαν ἀληθῆ δόξαν μετὰ βεβαιώσεως, ὁπόταν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνηται, θείαν φημὶ ἐν δαιμονίῳ γίγνεσθαι γένει. Σ. Πρέπει γοῦν οὕτω. ΞΕ. Τὸν δὴ πολιτικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην ἆρ' ἴσμεν ὅτι προσήκει μόνον δυνατὸν εἶναι τῇ τῆς βασιλικῆς μούσῃ τοῦτο αὐτὸ ἐμποιεῖν τοῖς ὀρθῶς μεταλαβοῦσι παιδείας, οὓς ἐλέγομεν νῦν δή; ΣΩΚΡΑΤ. Τὸ γοῦν εἰκός. ΞΕΝ. Ὃς δ' ἂν δρᾶν γε, ὦ Σώκρατες, ἀδυνατῇ τὸ τοιοῦτον, μηδέποτε τοῖς νῦν ζητουμένοις ὀνόμασιν αὐτὸν προσαγορεύωμεν. ΣΩΚΡΑΤ. Ὀρθότατα. ΞΕΝ. Τί οὖν; ἀνδρεία ψυχὴ λαμβανομένη τῆς τοιαύτης ἀληθείας, ἆρ' οὐχ ἡμεροῦται, καὶ τῶν δικαίων μάλιστα οὕτω κοινωνεῖν ἂν ἐθελήσειε; μὴ μεταλα-

A ignauaa:ac propemodum & hæc & temperantiæ fortitudiníſque naturam contrarias eſſe, velut hoſtiles formas, & inter ſe ſeditionem agitantes inueniemus, nec vnquam in actionibus quas circa hæ verſantur, cõmiſceri, neque eos inſuper quorum in animis hæc inſunt, inter ſe conſentire, ſed diſcrepare potiùs, ſi modò diligenter inueſtigemus. SOC. Vbínam inquis? HOSP. In iis inquam omnibus quæ retulimus, quin & in aliis conſentaneum eſt permultis: nam cùm vtrique pro naturæ ſuæ affinitate partim res vt proprias ſuáſque laudent, partim vt alienas & extraneas reprobent, in multis eos ſibi vehemẽter aduerſari contingit. SOCRAT. Videntur. HOSP. Altercatio B hæc ſpecierum talium quibuſdam ludus quidam eſt, in maximis autem rebus morbus fit omnium ciuitati grauiſſimus. SOCRAT. Qualibus in rebus inquis? HOS. In omni, vt conſentaneum eſt, conſtitutione viuendi. Nam qui cęteris modeſtia præſtant, vitæ tranquillitati ſtudent, ſua ſemper priuatim agentes, pacis auidi concordiæque tam erga exteros, quàm erga conciues. Atque huius amoris exceſſu fit, vt dum ſuis priuatim incumbunt operibus, clàm & ipſi imbelles eneruatíque reddantur, & iuniores ſuo exemplo emolliant & effœminent. Vnde inuadentibus quibuſlibet expoſiti ſunt, ac breui ipſi natíque, & patria omnis paulatim amiſſa libertate ſuc- C cumbunt. SOC. Durum valde morbum grauémque narraſti. HOS. Qui verò ad fortitudinem magis declinãtes bellicoſam vitam nimis affectant, hi ſæpe patriam ſuam ad bellum incitant & hortantur, vnde gentes plurimas, & potentes vrbi ſuę infenſas reddunt. Quapropter vel funditus ciuitates ſuas euertunt, vel imprudenter in hoſtium redigũt ſeruitutem. SO. Sic quoque accidit. HOS. Ergo quis neget in his hæc vtraque ſibi inuicem plurimùm aduerſari? SO. Nemo vtique. HOS. An non quod ab initio quærebamus, nũc inuenimus? quòd vide- D licet partes virtutis quædam non paruæ natura, & ipſæ ſecum pugnant, & qui habent, diſcrepare inter ſe plurimũ faciunt? SOC. Apparet. HOS. Hoc itidem videamus. SOCR. Quídnam? HOSP. Num ſcientia aliqua ſit ex his quarum actio in componendo verſatur, quæ opus aliquod ſuum vel viliſſimum etiam, ſponte ex malis ſimul & bonis conſtruat? An potius omnis ſcientia praua ſemper pro viribus vitat, apta verò & vtilia captat? ex his autem partim ſimilibus, partim diſſimilibus omnibus in vnum collatis, vnam quandam vim ideámque conflat? SOC. Iſtud potius. HOS. Nunquam igitur vera ſecundum naturam ciuilium rerum peritia ex malis boníſve hominibus E ciuitatem vllam ſponte conſtituet: ſed diſciplina & periclitatione aliqua vnumquenque explorabit, factóque examine, idem illud poſtea munus his qui & docere alios, & ipſi obſequi poſſunt, committet: quibus ipſa ſic ſedulo præſidebit mãdabitque, vt textoria ars carminatoribus cæteriſque lanificij præparatoribus præſidet, talia præcipiens ſingulis, qualia ad texturam ſuam cõducere arbitratur. SOC. Ita prorſus. HOS. Eadem ratione regia maieſtas mihi videtur omnibus iuxta legum inſtituta cæteras imbuentibus educantibúſque prę̨ſidẽs, id duntaxat vt exerceant doceántque permittere, quod ad i- F pſius rationem attinens mores decoros inducat: eos autẽ qui fortitudinis, temperantiæve, aut cæterarum virtutum vim aſſequi non poſſunt, ſed prauitate naturæ ad impietatem, petulantiam, iniuſtitiámque trahuntur, è cœtu ciuium eiicit, exilióque, morte & extremo opprobrio damnat. SOCR. Ita quodammodo traditur. HOS. Ignaros autem puſillaniméſque homunculos ſeruili miniſterio ſubiugat. SOC. Scitè admodum. HOS. Cæteros autem quorum ingenia ad generoſum habitũ per diſciplinam euehi poſſunt, artéque inter ſe contemperari patiuntur, ſeruat atque tuetur. Ex his verò quæ ad fortitudi- G nem magis vergunt, ſtaminis vice propter ſolidos mores eſſe cenſet: quæ autem ad modeſtiam, molli teneræque materiæ ſimiles, imaginem habere ſubtegminis crocei coloris. Ea denique quæ in contrarium diuerſúmque natura tendũt, hoc modo vincire inuicem, & contexere nititur. SOC. Quo? HOS. Primo quidem iuxta cognationis rationem partem animæ ſempiternam diuino vinculo nectit: poſt diuinam autem, illa quæ animalis naturæ eſt, humanis. SO. Quómodo iſtud? HOS. Quoties in animis vera ſtabiliſq; de pulchro, iuſto, bono, horúmve contrariis rebus opinio fit, diuinam illam in genere dæmonico, id eſt, ſcito felicique fieri aſſeuero. SOC. Decet ſanè. HOSP. H Scimúſne oportere ciuilem virum ac bonum latorem legum, ſolum regia muſa poſſe hoc illis inſerere, qui rectæ diſciplinæ vt decet participes ſunt, quóſve modò commemorauimus? SOC. Conſentaneum id quoque. HOS. Qui verò id facere ô Socrates nequit, nominibus quæ iam quærebamus appellari nõ debet. SOC. Non certè. HOS. An non fortis animus ſi veritatis huiuſmodi ſit particeps manſueſcit, atque ita maximè iuſtè inter alios viuere & agere cupit? ſin autem omnino ſit expers,

Quæ mala oriantur ex intemperantia.

Omnis ſcientia abiicit mala, vtilia captat.

Officia quædam regiæ maieſtatis.

ad ferinam naturam delabitur? SOCR. Proculdubio. HOS. Atqui & modeſtus natura animus opinionibus illis imbutus, reuera temperans moderatúſque, adeo vt reipublicæ vtilis ſit, efficitur. Vacuus autem turpem ſtoliditatis ignauiæque optimo iure reportat infamiam. S. Valde. HOS. Nónne dicendū eſt complicationem vinculúmque huiuſmodi, & malis ipſis inter ſe, & bonis erga malos, ſtabile nunquam eſſe: neque ſcientiam vllam hoc ad eiuſmodi homines vinciendos de induſtria vti? SOC. Prorſus. HOS. Illis autem quos generoſis moribus natura donauit, & ad naturæ normam educauit conſuetudo, ſolis id vinculum per leges inditur: éſtque in his ars illa ciuilis velut remedium, & hac ratione illa ipſa, quam ſuprà diximus, partium virtutis natura contrariarum pugnantiúmque conciliatio diuina quædam fit. SOC. Vera hæc ſunt. HOS. Vbi diuinum hoc vinculum conſtat, facile eſt & inuenire, & inuenta perficere vincula humana. SOC. Qua ratione, & quæ potiſſimum? HOS. Affinitatum liberorúmque neceſſitudines illas, quæque in elocationibus nuptiiſque ſint: plurimi enim circa hæc non rectè ad procreandum liberos copulantur. SOC. Quamobrē? HOS. Diuitias enim potentiamque in his rebus quam cupidè perſequantur, quid attinet diligentius oratione percenſere? SOC. Nihil. HOS. De illis autem quibus genus curæ eſt, loqui præſtat, ſi quid fortè præter modum agant. SOC. Æquum eſt. HOS. Agunt autem nulla quidem ratione recta, præſentem voluptatem ſecuti, & ex eo quòd ſimilibus tantum delectantur, diſſimilibus verò minimè, difficultatis plurimum excitant. SOC. Quo pacto? HOS. Modeſti ſiquidem homines ſimiles ſui mores quærunt, & quoad poſſunt ex huiuſmodi & ipſi ducunt, & elocant ſuas talibus. Eodem pacto fortè illud genus ſimiles ſibi adſciſcit: cùm oporteret contra omnino ab vtroque genere fieri. SOC. Quomodo? & quam ob cauſam? HOS. Quoniam fortis naturæ hæc eſt cōditio, vt ſi per multas ſucceſſiones expers temperātiæ permaneat, principio fiat robuſtior, tandem verò in furorem verſa deficiat. SOC. Conuenit. HOSP. Rurſus anima pudore abundans, audacia verò fortitudinis vndique carens, ſi per multas ſimiliter generationes tranſeat, ſegnior fit qu m decet, ac demum extremo quodam torpore mergitur. SOC. Id quoque ita contingere conſtat. HOS. His vt diximus ligamentis vincire vtraque hominum genera facilè poſſumus, ſi, vt diximus, opinionem de bonis & pulchris vtraque habeant eandem. Hoc autem vnum & integrum regiæ texturæ opus eſt, vt nunquam moderatos mores ſeorſim à fortibus eſſe permittat, ſed vtraque ingenia inuicem per opinionis eiuſdem conſenſionem, per honores vituperationéſque, per alterna coniugia contexens, telam ex his lęuem optiméque cohærentem efficiat, hiſque communiter ſemper ciuiles magiſtratus muneráque committat. SOC. Quo pacto? HOSP. Vbi vnius ſufficiet gubernatio, hominem præditum moribus vtriſque præficiet. Vbi pluribus opus erit, vtriuſque generis partes aliquas commiſcebit. Temperatorum enim principum mores cauti admodum & iuſti, & ſalutares: acri promptitudine & vehementia quadam ad agendum idonea indigent. SOC. Ita de his quoque videtur. HOS. Fortitudo autem in cautione, & iuſtitia, illis cedit: in rebus autem agendis plurimum antecellit. Neque verò poſſunt in ciuitate omnia bene agi priuatim & publicè, niſi ambo hæc adſint. SOC. Non certè. HOS. Finem igitur ciuilis actionis recta publicatione contextum tunc extare dicamus, quando fortium, & temperantium ingenia cōcordia amicitiáque concilians, communem illorum efficit vitam: qui ſanè contextus præclariſſimus omnium eſt & optimus, alióſque inſuper omnes in ciuitate tam ſeruos quàm liberos protegens, & complectens, hac textura ſerieque comprehendit: atq. ita dominatur, & præſidet ciuitati, vt nihil prętermittat eorum, quę, quoad fieri poteſt, beatam efficiunt ciuitatem. SOC. Profectò nobis hoſpes regium ipſum ciuiléмque virum egregiè definiſti.

Fortis naturæ conditio.

A βοῶσα δὲ, ἀποκρίνει μᾶλλον πρὸς θηριώδη τινὰ φύσιν; ΣΩΚΡ. Πῶς δ' οὔ; ΞΕΝ. Τί δέ; τὸ τῆς κοσμίας φύσεως, ἆρ' οὐ τούτων μὲν μεταλαβὸν τῶν δοξῶν, ὄντως σῶφρον καὶ κόσμιον, ὥς γε ἐν πολιτείᾳ, γίγνεται; μὴ κοινωνῆσαν δὲ ὧν λέγομεν, ἐπονείδιστόν τινα εὐηθείας δικαιότατα λαμβάνει φήμην; ΣΩΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΞΕΝ. Οὐκοῦν ξυμπλοκὴν καὶ ξύνδεσμον τοῦτον τοῖς μὲν κακοῖς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς πρὸς τοὺς κακοὺς μηδέποτε φῶμεν γίγνεσθαι μόνιμον, μηδέ τινα ἐπιστήμην αὐτῷ δὴ σπουδῇ πρὸς τοὺς τοιούτους ἂν χρῆσθαί ποτε; ΣΩΚΡ. Πῶς γάρ; ΞΕΝ. Τοῖς δ' εὐγενέσι γε ἐξ ἀρχῆς γενομένοις ἤθεσι, θρεφθεῖσί τε κατὰ φύσιν, μόνοις διὰ νόμων ἐμφύεσθαι· καὶ ἐπὶ τούB τοις δὴ τοῦτ' οὖν τέχνη φάρμακον, καὶ καθάπερ εἴπομεν τοῦτον θειότερον εἶναι τὸν ξύνδεσμον ἀρετῆς μερῶν φύσεως ἀνομοίων καὶ ἐπὶ τἀναντία φερομένων. ΣΩΚΡ. Ἀληθέστατα. ΞΕΝ. Τοὺς μὲν λοιποὺς ὄντας ἀνθρωπίνους δεσμοὺς, ὑπάρχοντος τούτου τοῦ θείου, σχεδὸν οὐδὲν χαλεπὸν οὔτε ἐννοεῖν, οὔτε ἐννοοῦντα ἀποτελεῖν. ΣΩΚ. Πῶς δή; καὶ τίνας; ΞΕ. Τοὺς τῶν ἐπιγαμιῶν καὶ παίδων κοινωνήσεων, καὶ τοὺς περὶ τὰς ἰδίας ἐκδόσεις καὶ γάμους. οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ περὶ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς ξυνδοῦνται πρὸς τὴν τῶν παίδων γένεσιν. ΣΩΚ. Τί δή; Τὰ μὲν πλούτου καὶ δυνάμεων ἐν τοῖς τοιούτοις διώγματα τί καί τις ἄν, ὡς ἄξια λόγου σπουδάζοι μεμφόμενος; ΣΩΚΡ. Οὐδέν. ΞΕΝ. Μᾶλλον δέ γε δίκαιον τῶν περὶ τὰ γένη ποιουμένων ἐπιμέλειαν, τούτων πέρι λέγειν, εἴ τι μὴ κατὰ τρόC πον πράττουσιν. ΣΩΚΡ. Εἰκὸς γὰρ οὖν. ΞΕ. Πράττουσι μὲν οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ὀρθοῦ λόγου, τὴν ἐν τῷ παραχρῆμα διώκοντες ῥᾳστώνην, καὶ τῷ τοὺς μὲν προσομοίους αὐτοῖς ἀσπάζεσθαι, τοὺς δ' ἀνομοίους μὴ στέργειν, πλεῖστον τῇ δυσχερείᾳ μέρος ἀπονέμοντες. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕ. Οἱ μέν που κόσμιοι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἦθος ζητοῦσι, καὶ κατὰ δύναμιν γαμοῦσί τε παρὰ τούτων, καὶ τὰς ἐκδιδομένας παρ' αὐτῶν εἰς τοιούτους ἐκπέμπουσι πάλιν· ὡς δ' αὔτως τὸ περὶ τὴν ἀνδρίαν γένος δρᾷ, τὴν αὐτοῦ μεταδιῶκον φύσιν· δέον ποιεῖν ἀμφότερα τὰ γένη τούτων τοὐναντίον ἅπαν. ΣΩΚΡ. Πῶς; καὶ διὰ τί; ΞΕ. Διότι πέφυκεν ἀνδρία τε ἐν πολλαῖς γενεαῖς ἄμικτος γεννωμένη σώφρονι φύσει, κατὰ μὲν ἀρχὰς, D ἀκμάζειν ῥώμῃ, τελευτῶσα δὲ, ἐξανθεῖν παντάπασι μανίαις. ΣΩΚ. Εἰκός. ΞΕ. Ἡ δὲ αἰδοῦς γε αὖ λίαν πλήρης ψυχὴ, καὶ ἀκέραστος τόλμης ἀνδρείας, ἐπὶ γενεὰς πολλὰς οὕτω γεννηθεῖσα, νωθέστερα φύεσθαι τοῦ καιροῦ, καὶ ἀποτελευτῶσα δὴ παντάπασιν ἀναπηροῦσθαι. ΣΩΚΡ. Καὶ τοῦτο εἰκὸς οὕτω ξυμβαίνειν. ΞΕ. Τούτους δὴ τοὺς δεσμοὺς ἔλεγον ὅτι χαλεπὸν οὐδὲν ξυνδεῖν, ὑπάρξαντος τοῦ περὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ μίαν ἔχειν ἀμφότερα τὰ γένη δόξαν. τοῦτο γὰρ ἓν καὶ ὅλον ἐστὶ βασιλικῆς ξυνυφάνσεως ἔργον, μηδέποτε ἐᾶν ἀφίστασθαι σώφρονα ἀπὸ τῶν ἀνδρείων ἤθη· ξυγκερκίζοντα δὲ ὁμοδοξίαις, καὶ τιμαῖς καὶ ἀτιμίαις, καὶ δόξαις, καὶ ὁμηρειῶν ἐκδόσεσιν εἰς ἀλλήλους, λεῖον καὶ τὸ λεγόμενον εὐήτριον ὕE φασμα ξυνάγοντα ἐξ αὐτῶν, τὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχὰς ἀεὶ κοινῇ τούτοις ἐπιτρέπειν. ΣΩΚΡ. Πῶς; ΞΕΝ. Οὗ μὲν ἂν ἑνὸς ἄρχοντος χρεία συμβαίνῃ, τὸν ταῦτα ἀμφότερα ἔχοντα αἱρούμενον ἐπιστάτην· οὗ δ' αὖ πλειόνων, τούτων μέρος ἑκατέρων ξυμμιγνύντα. τὰ μὲν γὰρ σωφρόνων ἀρχόντων ἤθη, σφόδρα μὲν εὐλαβῆ καὶ δίκαια καὶ σωτήρια, δριμύτητος δὲ καί τινος ἰταμότητος ὀξείας καὶ πρακτικῆς ἐνδεῖται. ΣΩ. Δοκεῖ γοῦν μοι καὶ τάδε. ΞΕΝ. Ἀνδρία γε αὖ, πρὸς μὲν τὸ δίκαιον καὶ εὐλαβὲς, ἐκείνων ἐπιδεεστέρα· τὰ δ' ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ μὲν διαφερόντως ἴσχει. πάντα δὲ καλῶς γίγνεσθαι τὰ περὶ τὰς πόλεις ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, τούF τοιν μὴ καὶ παραγενομένοιν ἀμφοῖν, ἀδύνατον. ΣΩΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΞΕΝ. Τοῦτο δὴ τέλος ὑφάσματος εὐθυπλοκίᾳ ξυμπλακὲν γίγνεσθαι φῶμεν πολιτικῆς πράξεως, τὸ τῶν ἀνδρείων καὶ σωφρόνων ἀνθρώπων ἦθος, ὁπόταν ὁμονοίᾳ καὶ φιλίᾳ κοινὸν ξυναγαγοῦσα αὐτῶν τὸν βίον ἡ βασιλικὴ τέχνη, πάντων μεγαλοπρεπέστατον ὑφασμάτων καὶ ἄριστον ἀποτελέσασα, ὥστ' εἶναι κοινὸν, τούς τ' ἄλλους ἐν ταῖς πόλεσι πάντας δούλους καὶ ἐλευθέρους ἀμπίσχουσα, συνέχῃ τούτῳ τῷ πλέγματι, καὶ καθόσον εὐδαίμονι προσήκει γίγνεσθαι πόλει, τούτου μηδαμῇ μηδὲν ἐλλείπουσα, ἄρχῃ τε καὶ ἐπιστατῇ. ΣΩΚΡ. Κάλλιστα αὖ τὸν βασιλικὸν ἀπετέλεσας ἄνδρα ἡμῖν, ὦ ξένε, καὶ τὸν πολιτικόν.

PROTAGORAS, SIVE SOPHISTÆ.

Ad oſtentationem comparatus.

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ, Η, ΣΟΦΙΣΤΑΙ.

Ἐνδεικτικός.

SVMMA DIALOGI. *Huius diſputationis idem eſt cum Euthydemo ſcopus & argumentum: nempe vt inanes Sophiſtarum ſpeculationes detegantur, conſpectóque faſtu & vanitate contemnantur & procul reijciantur. Proponuntur hic nonnullæ opiniones ex veræ philoſophiæ quidem penu depromptæ, ſed ita vt adulterinis quibuſdam pigmentis inficiantur. Primaria quæſtio eſt, An virtus diſci poſſit quod quidem affirmat Protagoras: ſed dum ad ſuæ illius opinionis probationē ſe accingit, ita agit vt in varias contrarietatum anguſtias ſe inducat, & infructuoſis diſputationibus temerè omnia permiſceat: atque adeò non veræ ſcientiæ artifex & magiſter, ſed futilium nugarum effictor meritò videatur. Fuit enim Platonis conſilium, ſophiſtarum nænias traducere his exemplis, vt illos tanquam veræ philoſophiæ corruptores deteſtemur, & ab illis planè abhorreamus. Hinc etiam præclara quædam documenta haurire licet, ex quibus hæc ſunt: Sapientiam non eſſe nudam aut imaginariam rerum cognitionem, aut quæ perperam & vitioſè agat: Non eſſe quicquam iucundum quod non ſit* bonum,

bonum: Veræ ſcientiæ caput eſſe, vt vitam ex virtute componamus: Adulterinæ & fucatæ ſcientiæ notam eſſe, quum verba tantum adhibentur, nulla vtilitas ad vitam bene inſtituendam redit.

ΕΤΑΙΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ, ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ, ΚΑΛΛΙΑΣ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΠΡΟΔΙΚΟΣ, ΙΠΠΙΑΣ.

A

ΠΟΘΕΝ ὦ Σώκρατες φαίνῃ; ἢ δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ κυνηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὥραν; καὶ μήν μοι καὶ πρώην ἰδόντι καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι· ἀνὴρ μέντοι, ὦ Σώκρατες (ὥς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρῆσθαι) καὶ πώγωνος ἤδη ὑποπιμπλάμενος. ΣΩ. Εἶτα τί τοῦτο; οὐ σὺ μέντοι Ὁμήρου ἐπαινέτης εἶ, ὃς ἔφη χαριεστάτην ἥβην εἶναι τοῦ ὑπηνήτου; ἣν νῦν Ἀλκιβιάδης ἔχει; ΕΤ. Τί οὖν τανῦν. ἢ παρ' ἐκείνου φαίνῃ; καὶ πῶς πρὸς σὲ ὁ νεανίας διάκειται; ΣΩ. Εὖ ἔμοιγε ἔδοξεν· οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῇ νῦν ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε, βοηθῶν ἐμοί· καὶ οὖν ἄρτι ἀπ' ἐκείνου ἔρχομαι. ἄτοπον μέντοι τί σοι ἐθέλω εἰπεῖν. παρόντος γὰρ ἐκείνου, οὔτε προσεῖχον τὸν νοῦν, ἐπελανθανόμην τε αὐτοῦ θαμά. ΕΤ. Καὶ τί ἂν γεγονὸς εἴη περὶ σὲ κἀκεῖνον τοσοῦτον πρᾶγμα; οὐ γὰρ δήπου τινὶ καλλίονι ἐνέτυχες ἄλλῳ ἔν γε τῇδε τῇ πόλει. ΣΩ. Καὶ πολύ γε. ΕΤ. Τί φής; ἀστῷ, ἢ ξένῳ; ΣΩ. Ξένῳ. ΕΤ. Ποδαπῷ; ΣΩ. Ἀβδηρίτῃ. ΕΤ. Καὶ οὕτως καλός τις ὁ ξένος ἔδοξέ σοι εἶναι, ὥστε τοῦ Κλεινίου υἱέος καλλίων σοι φανῆναι; ΣΩ. Πῶς δ' οὐ μέλλει, ὦ μακάριε, τὸ σοφώτατον κάλλιον φαίνεσθαι; ΕΤ. Ἀλλ' ἢ σοφῷ τινι ἡμῖν ὦ Σώκρατες ἐντυχὼν πάρει; ΣΩ. Καὶ σοφωτάτῳ μὲν οὖν δήπου τῶν γε νῦν· εἰ σοὶ δοκεῖ σοφώτατος εἶναι Πρωταγόρας. ΕΤ. Ὦ τί λέγεις· Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκε; ΣΩ. Τρίτην γε ἤδη ἡμέραν. ΕΤ. Καὶ ἄρτι ἄρα ἐκείνῳ συγγεγονὼς ἥκεις; ΣΩ. Πάνυ γε πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ ἀκούσας. ΕΤ. Τί οὖν οὐ διηγήσω ἡμῖν τὴν ξυνουσίαν; εἰ μή σε τι κωλύει, καθιζόμενος ἐνταυθοῖ, ἐξαναστήσας τὸν παῖδα τουτονί. ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ χάριν γε εἴσομαι, ἐὰν ἀκούητε. ΕΤ. Καὶ μὴν καὶ ἡμεῖς σοι, ἐὰν λέγῃς. ΣΩ. Διπλῆ ἂν εἴη ἡ χάρις. ἀλλ' οὖν ἀκούετε. Τῆς παρελθούσης νυκτὸς ταυτησί, ἔτι βαθέος ὄρθρου, Ἱπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου υἱός, Φάσωνος δὲ ἀδελφός, τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ πάνυ σφόδρα ἔκρουε· καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἀνέῳξέ τις, εὐθὺς εἴσω ᾔει ἐπειγόμενος, καὶ τῇ φωνῇ μέγα λέγων, Ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἐγρήγορας, ἢ καθεύδεις; Καὶ ἐγὼ τὴν φωνὴν γνοὺς αὐτοῦ, Ἱπποκράτης, ἔφην, οὗτος. μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις; Οὐδέν γ' (ἦ δ' ὅς) εἰ μὴ ἀγαθά γε. Εὖ ἂν λέγοις, ἦν δ' ἐγώ. ἔστι δὲ τί; καὶ τοῦ ἕνεκα τηνικάδε ἀφίκου; Πρωταγόρας, ἔφη, ἥκει στὰς παρ' ἐμοί. Πρώην, ἔφην ἐγώ· σὺ δὲ ἄρτι πέπυσαι; Νὴ τοὺς θεούς, ἔφη, ἑσπέρας γε. καὶ ἅμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ σκίμποδος, ἐκαθέζετο παρὰ τοὺς πόδας μου· καὶ εἶπεν, Ἑσπέρας δῆτα, μάλα γε ὀψὲ ἀφικόμενος ἐξ Οἰνόης. ὁ γάρ τοι παῖς με ὁ Σάτυρος ἀπέδρα· καὶ δῆτα μέλλων σοι φράζειν ὅτι διωξοίμην αὐτόν, ὑπό τινος ἄλλου ἐπελαθόμην. ἐπειδὴ δὲ ἦλθον, καὶ δεδειπνηκότες ἦμεν, καὶ ἐμέλλομεν ἀναπαύεσθαι, τότε μοι ἀδελφὸς λέγει ὅτι ἥκει Πρωταγόρας. καὶ ἔτι μὲν ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σὲ ἰέναι, ἔπειτά μοι λίαν πόρρω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι. ἐπειδὴ δὲ τάχιστά με ἐκ τοῦ κόπου ὁ ὕπνος ἀνῆκεν, εὐθὺς ἀναστάς, οὕτω δεῦρο ἐπορευόμην. Καὶ ἐγὼ γιγνώσκων αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πτοίησιν, Τί οὖν σοι (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦτο; μῶν τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας; Καὶ ὃς γελάσας, Νὴ τοὺς θεούς (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ὅτι γε μόνος ἐστὶ σοφός, ἐμὲ δὲ οὐ ποιεῖ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία (ἔφην ἐγώ) ἂν αὐτῷ διδῷς ἀργύριον, καὶ πείθῃς ἐκεῖνον, ποιήσει καί σε σοφόν. Εἰ γὰρ (ἦ δ' ὅς) ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, ἐν τούτῳ εἴη· ὡς οὔτ' ἂν τῶν ἐμῶν ἐπιλίποιμι οὐδὲν οὔτε τῶν φίλων. ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἥκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῇς αὐτῷ. ἐγὼ γὰρ ἅμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι, ἅμα δέ, οὐδὲ ἑώρακα Πρωταγόραν πώποτε, οὐδ' ἀκήκοα οὐδέν. ἔτι γὰρ παῖς ἦ ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησεν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες, πάντες τὸν ἄνδρα ἐπαινοῦσι, καί φασι σοφώτατον εἶναι λέγειν. ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν, ἵνα ἔνδον καταλάβωμεν; καταλύει δ', ὡς ἐγὼ ἤκουσα, παρὰ Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου. ἀλλ' ἴωμεν. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Μήπω, ἀγαθέ, ἐκεῖσε ἴωμεν. πρῷ γάρ ἐστιν· ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλήν, καὶ περιϊόντες αὐτοῦ διατρίψωμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται. εἶτα ἴωμεν. καὶ γὰρ τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἔνδον διατρίβει. ὥστε θάρρει, καταληψόμεθα αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός, ἔνδον. Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλὴν περιῇμεν· καὶ ἐγὼ ἀποπειρώμενος τοῦ Ἱπποκράτους τῆς ῥώμης, διεσκόπουν αὐτόν, καὶ ἠρώτων, Εἰπέ μοι (ἔφην) ὦ Ἱππόκρατες, παρὰ Πρωταγόραν νῦν ἐπιχειρεῖς ἰέναι, ἀργύριον τελῶν ἐκείνῳ μισθὸν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ὡς παρὰ τίνα ἀφιξόμενος; καὶ τίς γενησόμενος; ὥσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ τὸν σαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθὼν Ἱπποκράτη τὸν Κῷον, τὸν τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ μισθὸν ἐκείνῳ, εἴ τίς σε ἤρετο, Εἰπέ μοι, μέλλεις τελεῖν, ὦ Ἱππόκρατες, Ἱπποκράτει μισθὸν ὡς τίνι ὄντι; τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἄν (ἔφη) ὅτι ὡς ἰατρῷ. Ὡς τίς γενησόμενος; Ὡς ἰατρός, ἔφη. Εἰ δὲ παρὰ Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ Φειδίαν

FAMILIARIS, SOCRATES, HIPPOCRATES, PROTAGORAS, ALCIBIADES, CALLIAS, CRITIAS, PRODICVS, HIPPIAS.

Debebat abſq. perſonis perpetua narratione conſtare res.

VNDENAM, ô Socrates, prodis? An videlicet à venatione illa redis ad quam Alcibiadis pulchritudo prouocare te ſolet? Nam nuper contemplanti mihi viſus eſt pulcher vir, iam vir inquam, qui poſſit ſcilicet inter nos ipſos cenſeri, vtputa cui per genas plurima lanugo iam ſerpit. SOCR. Eſto, quid tum? An non probas Homerum, qui gratiſſima eſt, inquit, primæ lanuginis ætas? Eam verò nunc Alcibiades agit. FAM. At in præſentia nunquid ab illo prodis? & quomodo erga te nunc affectus eſt adoleſcens? SOCRAT. Bene quidem, hodie præſertim mihi viſus eſt, nam mihi ſæpe hodie in dicendo ſuccurrit, & ab illo nunc venio. Ac mirabile tibi quiddam referam, præſentem illum minimè intuebar, & aliò intendens ad eum vix aduertebam. FAMIL. Quidnam tanti fuit, vt te ab illo diuerteret? neque enim formoſior vllus è noſtris ciuibus adeſſe poterat. SOC. Imò aderat quidam admodum pulchrior. FAM. Quid ais? ciuiſne? an peregrinus? SOC. Peregrinus. FAM. Cuias. SOC. Abderites. FAM. Nunquid adeò inſigni forma præditus tibi viſus eſt peregrinus ille, vt Cliniæ filio formoſior tibi viſus ſit? SOCRA. Quid prohibet, ô beate, quo minus quod ſapientius eſt, ſit & pulchrius? FAM. An fortè à ſapientis cuiuſdam colloquio venis? SOC. Sapientiſſimi profectò omnium noſtræ ætatis hominum, ſi modò ſapientiſſimus tibi aliorum omnium Protagoras eſſe videtur. FAM. En quid ais? nunquid huc acceſſit Protagoras? SOC. Nudiuſtertius. FA. An modò cum illo fuiſti? SOC. Modò, & multa locutus ſum, audiui etiam multa. FAM. Non tu illa nobis refers? niſi quid prohibet, ſedere hic licet. Tibi quidem puer iſte cedet. SOC. Referam equidem, & gratiam inſuper ſi audieris, habebo. FAM. Et nos tibi, ſi dicas. SOC. Duplex igitur erit gratia. Audite igitur. Superiori nocte ante lucis exortum Hippocrates Apollodori filius frater Phaſonis oſtium meum baculo vehementer pulſauit: & cùm oſtium aliquis aperuiſſet, repentè ingreſſus eſt properans & magna voce clamitans, Dormis, ô Socrates, an vigilas? Ego aũt eius voce agnita, Hippocrates hic eſt, inquã. O Hippocrates nunquid noui? Nihil, inquit, niſi gratũ nunciaturus aduenio. Optimè, inquã. Sed quid iſtud? quę te huc cauſa appulit? Protagoras venit, & prope me diuertit. Tum ego, ille iãpridẽ venit, tu verò modò audiſti? Veſperi profectò, inquit ille: ſcabellúmque in tenebris manu contrectans ad pedes meos ſubſedit? adiecítque, heſterno veſperi ſero admodum ex Oenoë reuerſus, puer enim me Satyrus fugerat: cúmque perſequi me illum ſignificare tibi vellem, alio quodam interueniente oblitus ſum. At cùm veniſſem, cœnatíque eſſemus, & ſomno nos dare vellemus, tunc primum nunciat frater veniſſe Protagoram. Ilico ad te properare tentaui, ſed intempeſta nox detinuit. Somno autem experrectus laboréque leuatus, mox ad te huc aduentaui. Ego verò viri magnanimitatem ſtuporémque animaduertẽs. Quid hoc ad te, inquam? Num aliqua te iniuria Protagoras afficit? Tum ille ſubridens, ſanè inquit, propterea quòd ſolus ſit ſapiens, me verò non efficiat ſapientem. SOC. Imò certè & te ſapientem reddet, ſi mercede illi oblata perſuaſeris. HIPP. O Iuppiter atque cæteri dij, neque meis neque amicorum rebus parcerem, modò id me conſecuturum confiderem: atque idcirco te nunc adeo, vt apud eum pro me intercedas. Ego enim & iunior ſum, & Protagorã nunquàm nec vidi nec audiui, puer enim tunc eram cùm huc primum acceſſit. Virum quidem hunc omnes ô Socrates laudant, & in dicẽdo ſapientiſſimũ ferunt. Sed cur non properamus ad eum, vt domi illum cõueniamus? Diuertit ſanè, vt audiui, apud Calliam Hipponici filium. Eamus iam. S. Nondum ô bone vir, inquam, illuc eundum. Nam adhuc ſummũ mane eſt. Sed eamus ad aulã, vbi deambulabimus quoad aurora luceſcat, poſteà Protagoram ipſum adibimus: etenim vel plurimũ Protagoras domi verſatur. Quapropter confide, domi nanq. illum comperiemus. His dictis, ſurreximus, & in aulam profecti ſumus ac volens ipſe fiduciæ eius periculũ facere, intuitus ſum diligenter, atque ita interrogaui. Dic age, ô Hippocrates, ad Protagoram nunc vis adire, mercedem pro te illi daturus? ad qualẽ hominẽ vadis? & ipſe qualis ex eo vir euaſurus? Quemadmodũ ſi ad Hippocratẽ tibi cognominẽ Coũ illũ Æſculapij ſtirpe natũ proficiſci velles, pro te mercedẽ erogaturus, & aliquis quæreret, Dic mihi, ô Hippocrates, mercedẽ Hippocrati dabis? Qualinã homini, & cuius ratione? quid reſpõderes? H. Vt medico. S. Qualis & ipſe futur⁹, id eſt cuius gratia? HI. Vt medicus euaſurus. S. Si autẽ aut Polycletum Argiuũ, aut Phidiam

B

C

Occaſio dialogi.

D

E

F

G

Athenienſem adires mercede pro te illis oblata, & aliquis percontaretur qualibus hominibus, & qua ratione Polycleto, & Phidiæ argentum offers? quid ad hæc? HIP. Tanquam ſculptoribus. SOC. Tu verò qualis homo futurus? HIP. Sculptor videlicet. SOC. Attende obſecro: ad Protagoram nunc ego ac tu proficiſcimur, & argentum tui gratia dare tibi parati ſumus, ſi modò pecuniæ noſtræ ſufficiẽt & ſi impetrare licet: ſin minus, amicorum inſuper pecunias erogabimus. Si quis ergo nos ad hæc adeò properantes interroget, Dicite mihi quæſo, ô Socrates, & Hippocrates, qualinam homini, & qua ratione Protagoræ pecunias tribuere cogitatis: quid illi reſponderemus? Quódnam potiſſimum Protagoræ cognomentum audiuimus? Phidiam quidem ſculptorem nominant: Homerum verò poëtam: Protagoram autem quémnam? HIPP. Sophiſtam, ô Socrates, virum hunc appellant. SOC. Ergo tanquam ad ſophiſtam mercede conducendum pergimus? HIP. Maximè. SOC. Si quiſpiam te interroget qua mente, & qualis euaſurus ipſe Protagoram adeas, quid ad illum? Hic Hippocrates erubuit, iam enim aurora pauliſper illuxerat, quouultus eius patere poterat, reſpondit deinde, Vt ſupradicta concludunt, profectò tanquam ſophiſta & ipſe futurus. SOCR. Te verò per deos non pudet inter Græcos Sophiſtam præbere? HIP. Vehementer, ô Socrates, ſi quod ſentio proferendum eſt. SOC. Sed enim vide ô Hippocrates, ne fortè aliò tendat tuum hoc Protagoricæ artis ſtudium, quàm vt ſophiſta efficiaris. Quemadmodum grammatici ludum citharœdíque atque gymnaſtici non artis ipſius exercendæ gratia frequentaſti, ſed quadam potius auiditate diſcendi, vt priuatum ac liberum hominem decet. HIP. Talis omnino ſtudij mei apud Protagoram ratio futura videtur. SO. Sciſne quid nunc facturus ſis? an te fugit? HIP. Qua de re? SO. Animi tui curam viro, vt ais, ſophiſtæ es commiſſurus. Quid autem ſophiſta ſit ſi ſcias, ſummopere admirabor. Quod ſi ignoras, neſcis quale ſit iſtud, bonúmne an malum, cui operam impendere ſtudes. HIP. Scire equidem arbitror. SOCR. Dic ergo, quid ſophiſtam eſſe cenſes? HIP. Arbitror eſſe hunc vt nomen ſignificat, qui res ad ſapientiam pertinentes intelligit. SOC. Idem quoque de pictoribus ac fabris licet dicere, eos eſſe videlicet qui res ad ſapientiam pertinentes intelligunt. Verùm ſi quis de pictoribus peteret, ad quarum rerum ſapientiam, reſponderemus vtique ad efficiendarum imaginùm ſapientiam, ſimilitérque de cæteris. Et ſi eodem modo de ſophiſta interrogaremur, qualem eius ſapientiam eſſe reſponderemus: cuius artis præceptorem? HIP. Præceptorem, ô Socrates, eloquentiæ, facultatíſque dicendi. SOCR. Verè ſic forſitan diceremus, non tamen ſufficienter. Reſponſio enim illa interrogationem aliam exigit, quibúſnam de rebus dicendi peritos ſophiſta homines reddat. Cithariſta nempe iiſdem dicendis aptos facit, in quibus & eruditos, in pulſanda videlicet cithara, nónne? HIP. Certè. SOCR. At verò ſophiſta, quam dicendi facultatem præſtat? quibus de rebus? patet quòd de his quæ intelligit. HIP. Veriſimile id quidem. SOC. Quid ergo iſtud eſt, quod & ipſe ſophiſta intelligit, & alios docet? HI. Ignoro Hercle. SOC. An non vides quanto diſcrimini animum tuum ſubdas? nũquid ſi corpus tuum eidem diſcrimini ſuppoſiturus eſſes, quo vel in melius verti, vel in deterius poſſet, non prius alicui tantùm te periculum facturo committeres, quàm diligenter conſideraſſes, cõmittendúmne ſit an non: amicos quinetiam, & propinquos diu de hoc ipſo conſuluiſſes? Cùm verò animum tuum pluris facias quàm corpus, & ex eius vel morbo, vel integritate tua omnia contingat vel malè, vel bene habere, committendus ſit an non huic hoſpiti animus, nec patrem, nec fratrem, neque quenquam noſtrûm, qui tibi amici ac familiares ſumus, conſuluiſti. Sed cùm heſterno veſperi aduentum illius audiueris, ad eum ſummo mane properas, nullo de hoc conſilio habito, credere teipſum illi debeas nécne. Imò & tuas omnes, & amicorũ pecunias erogare paratus es, quaſi iam cognoueris omnino eſſe Protagoræ adhærendum, quem neque vidiſti vnquam, vt ais, neque es allocutus. Sophiſtam vocas illum, & quid ſophiſta ſit apertè neſcis, cui teipſum es dediturus. HIP. Vera loqui videris, ô Socrates. SO. Nónne ſophiſta eſt, ô Hippocrates mercator quidam, & caupo victualium quorundam quibus animus alitur? HIP. Talis mihi ſanè videtur: verùm quibus alitur animus? SO. Diſciplinis, ſed cauendum eſt, ô amice, ne dum laudat ſophiſta quæ vendit, nos decipiat, vt faciunt qui corporis epulas vẽdunt, mercatores quidem & caupones. Laudant illi quidem ſua omnia, neque intelliguntur vtrum ſalubria ſint an noxia corpori quæ vendunt, idque ignorant & illi qui emũt, niſi fortè illorum aliquis medicus ſit, aut gymnaſtic⁹. Haud ſecus illi q̃ diſciplinas varias ꝑ vrbes venales circũferũt, & cauponãtes eis q̃ emere cupiunt, laudãt oĩa quę vẽdũt. Ac fortaſſis eorũ nonnulli ignorãt ſępe q̃d vtile animo ſit, quidve inutile ex his quę vendunt: ſimiliter quoq; qui ab illis emunt: niſi illorum aliquis ſit animi medic⁹. Si ergo intelligis ipſe quid ex his ꝓ ſit, quidve obſit, tuto emere

A τὸν Ἀθηναῖον ἐπενόεις ἀφικόμενος μισθὸν ὑπὲρ σαυτοῦ τελεῖν ἐκείνοις, εἴ τίς σε ἤρετο, τελεῖν τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς τίνι ὄντι ἐν νῷ ἔχεις Πολυκλείτῳ τε καὶ Φειδίᾳ; τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν ὡς ἀγαλματοποιοῖς. Ὡς τίς δὲ γενησόμενος αὐτός; Δηλονότι ἀγαλματοποιός. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. παρὰ δὲ δὴ Πρωταγόραν νῦν ἀφικόμενοι ἐγώ τε καὶ σὺ, ἀργύριον ἐκείνῳ μισθὸν ἕτοιμοι ἐσόμεθα τελεῖν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξικνῆται τὰ ἡμέτερα χρήματα, καὶ τούτοις πείθωμεν αὐτόν· εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ τῶν φίλων προσαναλίσκοντες. εἰ οὖν τις ἡμᾶς περὶ ταῦτα οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας ἔροιτο, Εἰπέ μοι ὦ Σώκρατές τε καὶ Ἱππόκρατες, ὡς τίνι ὄντι τῷ Πρωταγόρᾳ ἐν νῷ ἔχετε χρήματα τελεῖν; τί ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμεθα; τί ὄνο-
B μα ἄλλο γε λεγόμενον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν, ὥσπερ περὶ Φειδίου, ἀγαλματοποιὸν, καὶ περὶ Ὁμήρου, ποιητήν; τί τοιοῦτον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν; Σοφιστὴν δή τοι ὀνομάζουσί γε, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα εἶναι, ἔφη. Ὡς σοφιστῇ ἄρα ἐρχόμεθα τελοῦντες τὰ χρήματα; Μάλιστα. Εἰ οὖν καὶ τοῦτο τίς σε προσέροιτο, Αὐτὸς δὲ δὴ ὡς τίς γενησόμενος ἔρχῃ παρὰ τὸν Πρωταγόραν; Καὶ ὃς εἶπεν ἐρυθριάσας (ἤδη γὰρ ὑπέφαινέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι) Εἰ μέν τι τοῖς ἔμπροσθεν ἔοικεν, δῆλον ὅτι σοφιστὴς γενησόμενος. Σὺ δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς Ἕλληνας αὑτὸν σοφιστὴν παρέχων; Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες· εἴπερ γε ἃ διανοοῦμαι χρὴ λέγειν. Ἀλλ' ἄρα, ὦ Ἱππόκρατες, μὴ
C οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σοῦ τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἔσεσθαι, ἀλλ' οἵα περ ἡ παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἐγένετο, καὶ κιθαριστοῦ, καὶ παιδοτρίβου. τούτων γὰρ σὺ ἑκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει. Πάνυ μὲν οὖν μοι δοκεῖ (ἔφη) τοιαύτη μᾶλλον εἶναι ἡ παρὰ Πρωταγόρου μάθησις. Οἶσθα οὖν ὃ μέλλεις νῦν πράττειν; ἤ σε λανθάνει; ἦν δ' ἐγώ. Τοῦ πέρι; Ὅτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ παρασχεῖν θεραπεῦσαι ἀνδρὶ, ὡς φὴς, σοφιστῇ· ὅ, τι δέ ποτε ὁ σοφιστής ἐστι, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἶσθα. καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδὲ ὅτῳ παραδίδως τὴν ψυχὴν οἶσθα· οὔτ' εἰ ἀγαθῷ, οὔτ' εἰ κακῷ πράγματι. Οἶμαί γ', ἔφη, εἰδέναι. Λέγε δὴ τί ἡ-
D γῇ εἶναι τὸν σοφιστήν. Ἐγὼ μὲν (ἦ δ' ὅς) ὥσπερ τοὔνομα λέγει, τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σοφῶν ἐπιστήμονα. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦτο μὲν ἔξεστι λέγειν καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν σοφῶν ἐπιστήμονες· ἀλλ' εἴ τις ἔροιτο ἡμᾶς τῶν τί σοφῶν εἰσιν οἱ ζωγράφοι ἐπιστήμονες, εἴποιμεν ἄν που αὐτῷ, ὅτι τῶν πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τὴν τῶν εἰκόνων, καὶ τἄλλα οὕτως. εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο, ὁ δὲ σοφιστὴς τῶν τί σοφῶν ἐστι; τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι; Ὦ Σώκρατες, ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν. Ἴσως ἂν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀληθῆ λέγοιμεν, οὐ μέντοι ἱκανῶς γε. ἐρωτήσεως γὰρ ἔτι ἡ ἀπόκρισις ἡμῖν δεῖται, περὶ ὅτου ὁ σοφιστὴς δεινὸν ποιεῖ λέγειν· ὥσπερ ὁ κιθαριστὴς δεινὸν
E δή που ποιεῖ λέγειν περὶ οὗπερ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως. ἦ γάρ; Ναί. Εἶεν. ὁ δὲ δὴ σοφιστὴς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν; δηλονότι περὶ οὗπερ καὶ ἐπίσταται. Εἰκός γε. Τί δή ἐστι τοῦτο περὶ οὗ αὐτός τε ἐπιστήμων ἐστὶν ὁ σοφιστὴς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ; Μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν. Καὶ ἐγὼ εἶπον μετὰ τοῦτο, Τί οὖν οἶσθα εἰς οἷόν τινα κίνδυνον ἔρχῃ ὑποθήσων τὴν ψυχήν; ἤ, εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῳ, διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρὸν, πολλὰ ἂν περιεσκέψω εἴτ' ἐπιτρεπτέον, εἴτε οὔ· καὶ εἰς συμβουλὴν τούς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς· ὃ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγῇ τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶ τὰ σὰ ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν, χρηστοῦ
F ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου· περὶ δὲ τούτου, οὔτε τῷ πατρὶ, οὔτε τῷ ἀδελφῷ ἐπεκοινώσω, οὔτε ἡμῶν τῶν ἑταίρων οὐδενὶ, εἴτ' ἐπιτρεπτέον, εἴτε καὶ οὒ, τῷ ἀφικομένῳ τούτῳ ξένῳ τὴν σὴν ψυχήν; ἀλλ' ἑσπέρας ἀκούσας, ὡς φὴς, ὄρθριος ἥκων, περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐδὲ συμβουλὴν ποιῇ, εἴτε χρὴ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῷ, εἴτε μὴ, ἕτοιμος δ' εἶ ἀναλίσκειν τά τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων χρήματα, ὡς ἤδη διεγνωκὼς ὅτι πάντως συνεστέον Πρωταγόρᾳ· ὃν οὔτε γιγνώσκεις, ὡς φὴς, οὔτε διείλεξαι οὐδεπώποτε. σοφιστὴν δ' ὀνομάζεις, τὸν δὲ σοφιστὴν, ὅ, τι ποτ' ἐστι, φαίνῃ ἀγνοῶν, ᾧ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπειν; Καὶ ὃς ἀκούσας, Ἔοικεν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. Ἆρ' οὖν, ὦ Ἱππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὢν ἔμπο-
G ρός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται; Φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις. Τρέφεται δὲ ψυχὴ, ὦ Σώκρατες, τίνι; Μαθήμασι δή που, ἦν δ' ἐγώ· καὶ ὅπως γε μὴ, ὦ ἑταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ἃ πωλεῖ, ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς, ὥσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφὴν, ὁ ἔμπορός τε καὶ κάπηλος. καὶ γὰρ οὗτοί που ὧν ἄγουσιν ἀγωγίμων οὔτε αὐτοὶ ἴσασιν ὅ, τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν περὶ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσι δὲ πάντα πωλοῦντες· οὔτε οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχῃ γυμναστικὸς ἢ ἰατρὸς ὤν. οὕτω δὴ καὶ οἱ τὰ μαθήματα περιάγοντες κατὰ τὰς πόλεις, καὶ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες τῷ ἀεὶ ἐπιθυμοῦντι, ἐπαινοῦσι μὲν πάντα ἃ πωλοῦσι, τάχα δ' ἄν τινες, ὦ ἄριστε, καὶ
H τούτων ἀγνοοῖεν ὧν πωλοῦσιν ὅ, τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν πρὸς τὴν ψυχήν· ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχῃ περὶ τὴν ψυχὴν αὖ ἰατρικὸς ὤν. εἰ μὲν οὖν σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων τούτων τί χρηστὸν καὶ πονηρὸν,

ἀσφαλές σοι ὠνεῖσθαι μαθήματα καὶ παρὰ Πρωταγόρου, καὶ παρ' ἄλλου ὁτουοῦν· εἰ δὲ μή, ὅρα ὦ μακάριε μὴ περὶ τοῖς φιλτάτοις κυβεύῃς τε καὶ κινδυνεύῃς. καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὠνῇ ἢ ἐν τῇ τῶν σιτίων. σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπόρου, ἔξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα, πιόντα ἢ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε, ἔξεστι συμβουλεύσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαΐοντα, ὅ,τι τε ἐδεστέον καὶ ποτέον, καὶ ὅ,τι μή, καὶ ὁπόσον, καὶ ὁπότε. ὥστε ἐν τῇ ὠνῇ οὐ μέγας ὁ κίνδυνος. μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγείῳ ἀπενεγκεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη, καταθέντα τὴν τιμήν, τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα καὶ μαθόντα, ἀπιέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον. ταῦτα οὖν σκοπώμεθα καὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἔτι νέοι, ὥστε τοσοῦτον πρᾶγμα διελέσθαι. νῦν μέντοι ὥσπερ ὡρμήσαμεν ἴωμεν, καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός· ἔπειτα ἀκούσαντες, καὶ ἄλλοις ἀνακοινωσώμεθα. καὶ γὰρ οὐ μόνος Πρωταγόρας αὐτόθι ἐστίν, ἀλλὰ καὶ Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος· (οἶμαι δὲ καὶ Πρόδικον τὸν Κεῖον) καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ σοφοί. Δόξαν ἡμῖν ταῦτα, ἐπορευόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προθύρῳ ἐγενόμεθα, ἐπιστάντες περί τινος λόγου διελεγόμεθα, ὃς ἡμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνέπεσεν. ἵν' οὖν μὴ ἀτελὴς γένοιτο, ἀλλὰ διαπερανάμενοι, οὕτως ἐσίοιμεν, στάντες ἐν τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα, ἕως συνωμολογήσαμεν ἀλλήλοις. δοκεῖ οὖν μοι, ὁ θυρωρός, εὐνοῦχός τις, κατήκουεν ἡμῶν· κινδυνεύει δέ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν, ἄχθεσθαι τοῖς φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν. ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς, Ἔα, ἔφη, σοφισταί τινες· οὐ σχολὴ αὐτῷ. Καὶ ἅμα ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν τὴν θύραν πάνυ προθύμως ὡς οἷός τ' ἦν ἐπήραξε, καὶ ἡμεῖς πάλιν ἐκρούομεν. καὶ ὃς ἐγκεκλεισμένης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἶπεν, Ὦ ἄνθρωποι, ἔφη, οὐκ ἀκηκόατε ὅτι οὐ σχολὴ αὐτῷ; Ἀλλ' ὦ 'γαθέ (ἔφην ἐγώ) οὔτε παρὰ Καλλίαν ἥκομεν, οὔτε σοφισταί ἐσμεν· ἀλλὰ θάρρει· Πρωταγόραν γάρ τοι δεόμενοι ἰδεῖν ἤλθομεν. εἰσάγγειλον οὖν. μόγις οὖν ποτε ἡμῖν ἄνθρωπος ἀνέῳξε τὴν θύραν. ἐπειδὴ δὲ εἰσήλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν τῷ προστῴῳ περιπατοῦντα. ἑξῆς δ' αὐτῷ συμπεριεπάτουν, ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα, Καλλίας ὁ Ἱππονίκου, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ ὁμομήτριος, Πάραλος ὁ Περικλέους, καὶ Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος· ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα, ὁ ἕτερος τοῦ Περικλέους Ξάνθιππος, καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου, καὶ Ἀντίμοιρος ὁ Μενδαῖος, ὅσπερ εὐδοκιμεῖ μάλιστα τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν, καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος. τούτων δὲ οἳ ὄπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομένων, τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο, οὓς ἄγει ἐξ ἑκάστων πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ, ὥσπερ Ὀρφεύς· οἱ δὲ κατὰ τὴν φωνὴν ἕπονται κεκηλημένοι. ἦσαν δέ τινες καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ. τοῦτον τὸν χορὸν μάλιστα ἔγωγε ἰδὼν ἥσθην, ὡς καλῶς ηὐλαβοῦντο μηδέποτε ἐμποδὼν ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἶναι Πρωταγόρου· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναστρέφοι, καὶ οἱ μετ' ἐκείνου, εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ περιεσχίζοντο οὗτοι οἱ ἐπήκοοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν· καὶ ἐν κύκλῳ περιιόντες, ἀεὶ εἰς τὸ ὄπισθεν καθίσταντο κάλλιστα. τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα (ἔφη Ὅμηρος) Ἱππίαν τὸν Ἠλεῖον, καθήμενον ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ προστῴῳ ἐν θρόνῳ. περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθηντο ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχός τε ὁ Ἀκουμενοῦ καὶ Φαῖδρος ὁ Μυρρινούσιος, καὶ Ἄνδρων ὁ Ἀνδροτίωνος· καὶ τῶν ξένων, πολῖταί τε αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι τινές. ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ μετεώρων ἀστρονομικὰ ἄττα διερωτᾶν τὸν Ἱππίαν. ὁ δ' ἐν θρόνῳ καθήμενος, ἑκάστοις αὐτῶν διέκρινε καὶ διεξῄει τὰ ἐρωτώμενα. καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰσεῖδον. ἐπεδήμει γὰρ ἄρα Πρόδικος ὁ Κεῖος, ἦν δὲ ἐν οἰκήματί τινι, ᾧ πρὸ τοῦ μὲν ὡς ταμιείῳ ἐχρῆτο Ἱππόνικος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας, ξένοις κατάλυσιν πεποίηκεν. ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κατέκειτο, ἐγκεκαλυμμένος ἐν κῳδίοις τισὶ καὶ στρώμασι, καὶ μάλα πολλοῖς, ὡς ἐφαίνετο. παρεκάθηντο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς πλησίον κλίναις Παυσανίας τε ὁ ἐκ Κεραμέων, καὶ μετὰ Παυσανίου νέον τι ἔτι μειράκιον, ὡς μὲν ἐγᾦμαι, καλόν τε κἀγαθὸν τὴν φύσιν· τὴν δ' οὖν ἰδέαν πάνυ καλός. ἔδοξα ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα· καὶ οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ παιδικὰ Παυσανίου τυγχάνει ὤν. τοῦτό τ' ἦν τὸ μειράκιον, καὶ τὼ Ἀδειμάντω ἀμφοτέρω, ὅ,τε Κήπιδος καὶ ὁ Λευκολοφίδου, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐφαίνοντο. περὶ δὲ ὧν διελέγοντο οὐκ ἐδυνάμην ἔγωγε μαθεῖν ἔξωθεν, καίπερ λιπαρῶς ἔχων ἀκούειν τοῦ Προδίκου· πάνσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι καὶ θεῖος. ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκήματι γιγνόμενος, ἀσαφῆ ἐποίει τὰ λεγόμενα. καὶ ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰσεληλύθειμεν· κατόπιν δὲ ἡμῶν ἐπεισῆλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός (ὡς φὴς σύ, καὶ ἐγὼ πείθομαι) καὶ Κριτίας ὁ Καλλαίσχρου. Ἡμεῖς οὖν ὡς εἰσήλθομεν, ἔτι μικρὰ ἄττα διατρίψαντες, καὶ ταῦτα διαθεασάμενοι, προσῇμεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν· καὶ ἐγὼ εἶπον, Ὦ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι ἤλθομεν ἐγώ τε καὶ Ἱπποκράτης οὗτος. Πότερον (ἔφη) μόνῳ βουλόμενοι διαλεχθῆναι, ἢ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων; Ἡμῖν μέν (ἦν δ' ἐγώ) οὐδὲν διαφέρει· ἀκούσας δὲ οὗ ἕνεκα ἤλθομεν, αὐτὸς σκέψαι. Τί οὖν δή ἐστιν (ἔφη) οὗ ἕνεκα ἥκετε; Ἱπποκράτης ὅδε, ἐστὶ μὲν τῶν ἐπιχωρίων, Ἀπολλοδώρου υἱός, οἰκίας μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος· αὐτὸς δὲ τὴν φύσιν δοκεῖ ἐνάμιλλος εἶναι

A à Protagora & ab alio quouis potes. Alioquin caue, ô beate adoleſcens, ne in ſummum iacturæ diſcrimen quæ tibi chariſſima ſunt, deducas. Nam longè grauius periculum eſt in diſciplinis quàm in cibis emendis. Etenim qui à caupone, aut mercatore eſculenta emit & poculẽta, poteſt antequam his veſcatur, in aliis quibuſdam vaſculis illa domum deferre, ibique depoſita diligenter examinare, & aduocato [illegible] quo iſtarum reũ perito, quid edendum bibendúmve ſit, quid non, quantúmque, & quando, deliberare, quamobrem haud graue eſt in emendo periculũ. Diſciplinas autẽ nõ licet alio in vaſe transferre, ſed neceſſe eſt, vt qui emit eas animo capiat, & relicto pretio habeat, intra ſe ferẽs, vel inquinatus iã, vel ad meliora prouectus.

B Hæc itaque cum ſenioribus vtróque noſtrûm diſcutiamus: iuniores nanque nos ſumus quã exigat tantæ rei iudiciũ. In præſentia tamẽ pergamus quò cœpimus, virúmq; hunc audiamus, quo audito cum aliis cõmunicabimus. Neque enim Protagoras ibi ſolus adeſt, ſed etiam Elienſis Hippias, & Prodicus, vt arbitror, Chius, aliíque permulti viri, & admodum ſapiẽtes. Placuerunt hæc nobis, atque perreximus. Et ingreſſi veſtibulum ſermonẽ quendã in quẽ inter eundum fortè incideramus, tractauimus. Qui ne imperfectus relinqueretur, in veſtibulo colloquentes eò progreſſi ſumus, dum diſputando nobis cõueniret.

C Audiuit autẽ vt arbitror, nos Eunuchus quidã ianitor, ſed propter ſophiſtarũ iſtuc frequẽtiam venientibus iraſcebatur: pulſauimus, aperuit. cùm nos vidiſſet, Sunt, inquit, quidã: haud ocium illi. ſimúlque vtriſque manibus nixus oſtiũ clauſit. Pulſauimus iterum, ſed ille clauſis foribus, Non auditis, inquit, otium illi non eſſe? O bone vir, inquam, neque ad Calliam venimus, neque ſophiſtæ ſumus: ſed confide, Protagora indigemus, videre illum cupimus. Hoc nunciato vix tandem fores patefecit. Ingreſſi, Protagoram offendimus in veſtibulo porticus deambulantem. Sequebantur eum multi, hinc quidem

D Callias Hipponici filius, & germanus eius ex matre Paralus Pericle natus, & Charmides Glauconis: inde verò alter Periclis filius Xãthippus, & Philippides Philomeli, & Antimœrus Mendeus, qui inter omnes Protagoræ auditores inſignior habebatur, diſcebátque ea mẽte facultatem illã, vt & ipſe ſophiſta futurus eadem quandoque profiteretur. A tergo præterea ſequebantur alij auſcultantes Protagoram, quorum plurimi peregrini eſſe videbantur, quos ex ſingulis vrbibus per quas circunuagatur ille congregat, mulcens eos voce tanquam Orpheus quidam, & alliciens. Illi verò vocem paſſim deliniti ſequuntur. Aderant & noſtrates quidam in eo choro. Hunc ego

E chorum cùm contemplarer, ordo me illius mirificè oblectabat. Diligenti ſiquidem cautione ſinguli obſeruabant, ne paſſu Protagoram anteirent. Sed cùm retrò pedem verteret, pediſſequi auditores aptè nimium, & in circulũ vtrinque diuiſi, ita cedebant, vt poſteri ſemper eſſent. Hunc poſt vidi, vt verbis Homeri loquar, Hippiam Elieſem in aduerſo porticus veſtibulo in throno ſedentem. Circa quem per ſubſellia nõnulli ſedebant, Eryximachus Acumeni filius, Phedrúſque Myrrinuſius, Andron Androtione genitus, aliíque nonnulli partim ciues, partim etiam peregrini, qui de rebus naturæ ſublimibus,

F aſtrorúmque progreſſibus interrogare Hippiam videbantur, ille autem in throno ſedens dubitationes ſingulis enodabat. Vidi præterea Tãtalum. Aderat porrò & Prodicus Chius, qui in tabernaculum quoddam ſeceſſerat, quo pro penu iam antea Hipponicus vti conſueuerat: ſed vt omnis confluentium hoſpitum turba exciperetur, angulũ illum quoque extractis obſoniis Callias hoſpitibus habitandum dederat. Prodicus igitur villoſis ſtramentis, & quidem multis, vt videbatur, inuolutus, iſtic adhuc recumbebat. Sedibus autem illi proximis conſidebant, Pauſanias Ceramenſis, & penes eum adoleſcentulus quidam optimo vt mihi quidem videtur, ingenio & generoſa indole præditus, nomine vt audiui Agathon. neque

G mirum videri debet, ſi Pauſaniæ ſit ab amoribus. erat ibidem & Adimantus vterque, tum Cepidis, tũ Leucolophidis filius, aliíque permulti. Quę inter ſe diſceptarẽt haud ſatis percipere foris potui, quanquam vehementer audire Prodicum affectabam. Sapiẽtiſſimus enim diuinúſque vir mihi eſſe videtur, ſed ſonitus quidã ex vocis ipſius grauitate ſub fornice cõtinuè reuolutus, verba ſingula cõfundebat. Eueſtigio poſt ingreſſum noſtrũ intrauit Alcibiades, vt ais ipſe, pulcher, & ego credo, & Critias Callæſchri filius. Nos autẽ cũ ingreſſi de quibuſdã vnà diſſeruiſſemus, eáq; eſſemus ſpectacula cõtemplati, acceſſimus ad Protagorã. Deinde, ô Protagora inquã, certa de cauſa ad te ego & Hippocrates huc venimus. PROT. Nunquid

H ſeorſum ab aliis mecum loqui vultis? an coram omnibus? SOCRAT. Nobis quidem perinde eſt, ſed cùm audiueris quam ob cauſam venimus, ipſe videris. PROTA. Quid ergo iſtud eſt, cuius gratia huc acceſſiſti? SOCRAT. Hippocrates, hic noſtras eſt Apollodori filius, nobili atque felici genere ortus. Ipſe verò æqualibus ſuis de virtute contendit,

æmulatione concitus, cupítque in republica vir illuſtris euadere, atque huius rei compotem fore ſe ſperat conſuetudine tua. Vide vtrum de hoc ſolos tecum, an coram aliis conſultare nos deceat. PROT. Rectè mihi, ô Socrates, conſulis: prudenti nanq. cautione indiget peregrinus is qui amplas vrbes perluſtrans claris vbique iuuenibus perſuadet vt relicta aliorum omnium tam ſuorum, quàm alienigenarum, tam ſenum quàm iuuenum conſuetudine, ſibi ſoli adhæreant, tanquam ipſius conſuetudine præſtãtiores aliis omnibus euaſuri. inuidię nanque aduerſum eum inſurgunt multæque maleuolentiæ & inſidiæ.

Defenſio artis ſophiſticæ.

Ego verò artem ſophiſticã antiquam eſſe aio, priſcos autẽ viros in ea peritos inuidiam hanc offenſionémque veritos aliarum artium ſpecie diſſimulaſſe, partim quidem poëmatis ſpecie, vt Homerus fecit, & Heſiodus, & Simonides, partim verò ſub ſacrorum oraculorúmque appellatione, vt Orpheus, & Muſæus, eorúmque etiam ſectatores. Audiui præterea nõnullos eam artem appellaſſe gymnaſticam, quod Iccus Tarentinus feciſſe videtur, & qui adhuc supereſt ſophiſta nullo inferior Selybrianus Herodicus qui priſca origine genus à Megarenſibus ducit. Pythodes quinetiam, Chius ſophiſta doctiſſimus, aliúque permulti ſub muſicæ artis velamine ſophiſticam facultatem occuluerunt.

Apparentes rationes.

Hi omnes ſicut dictum eſt, & ob deuitandam inuidiam vehementer nomen diſſimularunt, & ſub artium aliarum prætextu ſophiſticam artem occuluerunt. Ego autem ab his omnibus in hoc diſſentio, neque cõducere verſutias iſtas exiſtimo. Neque enim voti compotes eos fieri arbitror. Nam viri in ciuitate præſtãtes diſſimulationes eiuſmodi omnes intelligunt. Vulgus autẽ quodammodo non aduertit, ſed ea laudat quæ ipſi prædicant. Subterfugiendi verò ſtudium iſtud cùm non aſſequitur quod mol tur, inertem indicat fugientem, & aduertentes homines reddit infenſiores. Exiſtimant enim præter cætera hunc verſutũ ſeductorémque eſſe: ego igitur contrariam quãdam viam ſum ingreſſus. Confiteor me eſſe ſophiſtam, alióſque docere, & hac ingenua confeſſione tutius quã diſſimulatione illa vitari inuideam cenſeo. Aliis præterea rationibus mihi proſpexi, vt nihil mali adiuuãte deo ob ſophiſticæ profeſſionem ſim paſſus licet multos annos facultatem hanc exercuerim. Sum equid m grandis natu, & cuiuſque veſtrûm ætate pater eſſe poſſem. Quamobrem gratiſſimum mihi erit, ſi de iis mecum, audientibus omnibus qui intus ſunt, verba facere velitis. Hic ego eum ſuſpicatus oſtentare & iactare ſe apud Prodicum & Hippiam velle, quòd eius ſapientiæ auiditate inflammati ad eum audiendum profecti eſſemus, cur non inquam Prodicum atque Hippiã, & eos qui hos comitantur, huc aduocamus, vt & ipſi nos audiant? PR. Aduocemus. Vultis igitur, Callias inquit, ſedes hic paremus, vt diſſeratis ſedentes? Conſenſimus omnes. Læti autem nos omnes, quippe viros ſapientes audituri, ſcamna vnuſquiſque apprehendimus, & iuxta Hippiam cõfeſtim apparauimus. Ibi enim plurima erant ſubſellia. Ibi Callias & Alcibiades veniũt, Prodicúmque & qui cum eo iſtic erant ſecum adducentes. Poſtquã igitur conſedimus omnes, Repete, ô Socrates, inquit Protagoras his præſentibus quæ me paulo antè pro adoleſcente hoc obſecrabas. Eodem igitur, inquam, exordio quo ſuprà vtamur. Hippocrates hic adhærere tibi vehemẽter exoptat: verùm quidnã ſit ex hac conſuetudine tua reportaturus, libenter audiret. Hæc noſtra erat oratio. P. O adoleſcens, nunquam accedes ad me, quin abeas doctior, ſinguliſque diebus amplius amplíúſque proficies. SOC. Haud mirum hoc, ô Protagora: ſic enim conuenit: quandoquidem & tu tam grandis natu, támque ſapiens, ſi quæ neſcis ab aliquo diſceres, præſtantior abirés. At verò non id duntaxat exquirimus. Sed perinde ac ſi Hippocrates hic mutata ſententia verſari cum adoleſcente hoc nuper huc profecto Zeuxippo cuperet, Heracleti filio, eúmque eodem quo nunc te pacto aggreſſus eadem ex illo quæ ex te audiret, videlicet pulchrè apud ſe quotidie profecturum eſſe Zeuxippum roget, qua potiſſimum in re profecturus ſit, reſpondeat vtique, in arte pingendi: & Orthagoram Thebanum ſi conueniat, audiátque ex illo eadem quæ abs te audiuit, percontetur ex eo qua in re præſtãntior quotidie fieret cum illo conuerſans, in tibiarum ſono, Orthagoras reſpondeat: eodem modo & tu adoleſcenti huic mihíque pro illo petenti rèſponde.

Quę promittit ſophiſta docere.

Ais enim Hippocratem, ſiquidem Protagoræ adhærebit, in dies doctiorem fore: qua tandem in re? declara. Tum Protagoras, Scitè interrogas tu quidem, ô Socrates: & ego his qui probè interrogant, gaudeo reſpondere. Hippocrates quidem ſi mecum verſetur, in eum errorem non incidet, in quem proculdubio incidiſſet cum ſophiſtis aliis conuerſatus. Alij ſiquidem iuuenibus obſunt. Inuitos nanque ad eas artes retrahũt quas & fugerãt, arithmeticẽ, aſtronomiam, geometriã, muſicã docẽtes. Et Hippiã ſimul aſpiciens addidit.

A τοῖς ἡλικιώταις. ἐπιθυμεῖν δέ μοι δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει· τοῦτο δὲ οἴεταί οἱ μάλιστα γενέσθαι, εἰ σοὶ συγγένοιτο. ταῦτ' οὖν ἤδη σὺ σκόπει, πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἴει δεῖν διαλέγεσθαι πρὸς μόνους, ἢ μετ' ἄλλων. Ὀρθῶς (ἔφη) προμηθῇ, ὦ Σώκρατες, ὑπὲρ ἐμοῦ. ξένον γὰρ ἄνδρα καὶ ἰόντα εἰς πόλεις μεγάλας, καὶ ἐν ταύταις πείθοντα τῶν νέων τοὺς βελτίστους, ἀπολείποντας τὰς τῶν ἄλλων συνουσίας, καὶ οἰκείων καὶ ὀθνείων, καὶ πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων, ἑαυτῷ συνεῖναι, ὡς βελτίους ἐσομένους διὰ τὴν ἑαυτοῦ συνουσίαν, χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν ταῦτα πράττοντα. οὐ γὰρ σμικροὶ περὶ αὐτὰ φθόνοι τε γίγνονται, καὶ ἄλλαι δυσμένειαί τε καὶ ἐπιβουλαί. ἐγὼ δὲ τὴν σοφιστικὴν τέχνην φημὶ μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθὲς αὐτῆς, πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι, τοὺς μὲν ποίησιν (οἷον Ὅμηρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην) τοὺς δὲ αὖ, τελετάς τε καὶ χρησμῳδίας, τοὺς ἀμφί τε Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον. ἐνίους δέ τινας ᾔσθημαι καὶ γυμναστικήν, οἷον Ἴκκος τε ὁ Ταραντῖνος, καὶ ὁ νῦν ἔτι ὢν οὐδενὸς ἥττων σοφιστὴς Ἡρόδικος ὁ Σηλυμβριανός, τὸ δὲ ἀρχαῖον Μεγαρεύς. μουσικὴν δὲ Ἀγαθοκλῆς τε ὁ ὑμέτερος πρόσχημα ἐποιήσατο, μέγας ὢν σοφιστής, καὶ Πυθοκλείδης ὁ Χῖος, καὶ ἄλλοι πολλοί. οὗτοι πάντες (ὥσπερ λέγω) φοβηθέντες τὸν φθόνον, ταῖς τέχναις ταύταις παραπετάσμασιν ἐχρήσαντο· ἐγὼ δὲ τούτοις ἅπασι κατὰ τοῦτο εἶναι οὐ ξυμφέρομαι. ἡγοῦμαι γὰρ αὐτοὺς οὔ τι διαπράξασθαι ὃ ἐβουλήθησαν. οὐ γὰρ λαθεῖν τῶν ἀνθρώπων τοὺς δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι πράττειν, ὧνπερ ἕνεκα ταῦτ' ἐστὶ τὰ προσχήματα. ἐπεὶ οἵ γε πολλοί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν αἰσθάνονται· ἀλλ' ἅττ' ἂν οὗτοι διαγγέλλωσι, ταῦτα ὑμνοῦσι. τὸ οὖν ἀποδιδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀποδρᾶναι, ἀλλὰ καταφανῆ εἶναι, πολλὴ μωρία καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ πολὺ δυσμενεστέρους παρέχεσθαι ἀνάγκη τοὺς ἀνθρώπους. ἡγοῦνται γὰρ τὸν τοιοῦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πανοῦργον εἶναι. ἐγὼ οὖν τούτων τὴν ἐναντίαν ἅπασαν ὁδὸν ἐλήλυθα· καὶ ὁμολογῶ τε σοφιστὴς εἶναι, καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους· καὶ εὐλάβειαν ταύτην οἶμαι βελτίω ἐκείνης εἶναι, τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἔξαρνον εἶναι· καὶ ἄλλας πρὸς ταύτῃ ἔσκεμμαι, ὥστε (σὺν θεῷ εἰπεῖν) μηδὲν δεινὸν πάσχειν διὰ τὸ ὁμολογεῖν σοφιστὴς εἶναι. καίτοι πολλά γε ἔτη ἤδη εἰμὶ ἐν τῇ τέχνῃ. καὶ γὰρ καὶ τὰ ξύμπαντα πολλά μοί ἐστιν· οὐδενὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατὴρ εἴην. ὥστε πολύ μοι ἥδιστόν ἐστιν, εἰ βούλεσθε, περὶ τούτων ἁπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιεῖσθαι. Καὶ ἐγώ (ὑπώπτευσα γὰρ βούλεσθαι αὐτὸν τῷ τε Προδίκῳ καὶ τῷ Ἱππίᾳ ἐνδείξασθαι, καὶ καλλωπίσασθαι, ὅτι ἐρασταὶ αὐτοῦ ἀφιγμένοι εἶμεν) Τί οὖν, ἔφην ἐγώ, οὐ καὶ Πρόδικον καὶ Ἱππίαν ἐκαλέσαμεν, καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα ἐπακούσωσιν ἡμῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Βούλεσθε οὖν (ὁ Καλλίας ἔφη) συνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθεζόμενοι διαλέγησθε; Ἐδόκει χρῆναι. ἄσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοί τε ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν κατεσκευάζομεν παρὰ τῷ Ἱππίᾳ. ἐκεῖ γὰρ προϋπῆρχε τὰ βάθρα. ἐν δὲ τούτῳ Καλλίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης ἡκέτην ἄγοντε τὸν Πρόδικον, ἀναστήσαντες ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου. ἐπειδὴ δὲ πάντες συνεκαθεζόμεθα, Πρωταγόρας, Νῦν δὴ ἄν, ἔφη, λέγοις, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ οἵδε πάρεισι, περὶ ὧν ὀλίγῳ πρότερον μνείαν ἐποιοῦ πρὸς ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου. Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Ἡ αὐτή μοι ἐστὶν ἀρχή, ὦ Πρωταγόρα, ἥπερ ἄρτι περὶ ὧν ἀφικόμην. Ἱπποκράτης γὰρ ὅδε τυγχάνει ὢν ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς σῆς συνουσίας. ὅ,τι ἂν αὐτῷ ἀποβήσεται, ἐάν σοι συνῇ, ἡδέως ἄν φησι πυθέσθαι. τοσοῦτος ὅ γε ἡμέτερος λόγος. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Πρωταγόρας εἶπεν, Ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ συνῇς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐμοὶ συγγένῃ, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταὐτὰ ταῦτα· καὶ ἑκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον, Ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν λέγεις, ἀλλὰ εἰκός· ἐπεὶ κἂν σύ, καίπερ τηλικοῦτος ὢν καὶ οὕτω σοφός, εἴ τίς σε διδάξειεν ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος, βελτίων ἂν γένοιο. ἀλλὰ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτίκα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν Ἱπποκράτης ὅδε ἐπιθυμήσειε τῆς συνουσίας τούτου τοῦ νεανίσκου τοῦ νῦν ἐπιδημοῦντος νέως, Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλεώτου, καὶ ἀφικόμενος παρ' αὐτόν, ὥσπερ παρὰ σὲ νῦν, ἀκούσειεν αὐτοῦ ταὐτὰ ταῦτα ἅπερ σοῦ, ὅτι ἑκάστης ἡμέρας ξυνὼν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει, εἰ αὐτὸν ἐπανέροιτο, Τί δὴ φῄς βελτίω ἔσεσθαι, καὶ εἰς τί ἐπιδώσειν; εἴποι ἂν αὐτῷ Ζεύξιππος, ὅτι πρὸς γραφικήν· κἂν εἰ Ὀρθαγόρᾳ τῷ Θηβαίῳ συγγενόμενος, ἀκούσας ἐκείνου ταὐτὰ ταῦτα ἅπερ σοῦ, ἐπανέροιτο αὐτὸν εἰς ὅ,τι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται συγγιγνόμενος ἐκείνῳ, εἴποι ἂν ὅτι εἰς αὔλησιν· οὕτω δὴ καὶ σὺ εἰπὲ τῷ νεανίσκῳ καὶ ἐμοὶ ὑπὲρ τούτου ἐρωτῶντι, Ἱπποκράτης ὅδε Πρωταγόρᾳ συγγενόμενος, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ συγγένηται, βελτίων ἄπεισι γενόμενος, καὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν ἑκάστης οὕτως ἐπιδώσει εἰς τί, καὶ περὶ τοῦ; Καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐμοῦ ταῦτα ἀκούσας, Σύ τε καλῶς, ἔφη, ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐγὼ τοῖς καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω ἀποκρινόμενος. Ἱπποκράτης γὰρ παρ' ἐμὲ ἀφικόμενος, οὐ πείσεται ἅπερ ἂν ἔπαθεν ἄλλῳ τῳ συγγενόμενος τῶν σοφιστῶν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λωβῶνται τοὺς νέους. τὰς γὰρ τέχνας αὐτοὺς πεφευγότας, ἄκοντας πάλιν ἄγοντες ἐμβάλλουσιν εἰς τὰς τέχνας, λογισμούς τε καὶ ἀστρονομίαν, καὶ γεωμετρίαν, καὶ μουσικὴν διδάσκοντες (καὶ ἅμα εἰς τὸν Ἱππίαν ἀπέβλεψε)

παρὰ δ' ἐμὲ ἀφικόμενος, μαθήσεται οὐ περὶ ἄλλου του ἢ περὶ οὗ ἥκει. τὸ δὲ μάθημα, ἐστὶν εὐβουλία περί τε τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὑτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν. Ἆρ' (ἔφην ἐγὼ) ἕπομαί σου τῷ λόγῳ. δοκεῖς γάρ μοι λέγειν τὴν πολιτικὴν τέχνην, καὶ ὑπισχνεῖσθαι ποιεῖν ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτό ἐστιν (ἔφη) ὦ Σώκρατες, τὸ ἐπάγγελμα ὃ ἐπαγγέλλομαι. Ἦ καλὸν (ἦν δ' ἐγὼ) τέχνημα ἄρα κέκτησαι, εἴπερ κέκτησαι. οὐ γὰρ ἄλλο τι πρός γε σὲ εἰρήσεται ἢ ἅπερ νοῶ. ἐγὼ γὰρ τοῦτο, ὦ Πρωταγόρα, οὐκ ᾤμην διδακτὸν εἶναι, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως ἂν ἀπιστῶ. ὅθεν δὲ ἡγοῦμαι αὐτὸ οὐ διδακτὸν εἶναι, μηδ' ὑπ' ἀνθρώπων παρασκευαστὸν ἀνθρώποις, δίκαιός εἰμι εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ Ἀθηναίους, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, φημὶ σοφοὺς εἶναι. ὁρῶ οὖν, ὅταν συλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὰν μὲν περὶ οἰκοδομίας τι δέῃ πρᾶξαι τὴν πόλιν, τοὺς οἰκοδόμους μεταπεμπομένους συμβούλους περὶ τῶν οἰκοδομημάτων· ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας, τοὺς ναυπηγοὺς καὶ τἆλλα πάντα οὕτως ὅσα ἡγοῦνται μαθητά τε καὶ διδακτὰ εἶναι. ἐὰν δέ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς συμβουλεύειν ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἴονται δημιουργὸν εἶναι, κἂν πάνυ καλὸς ᾖ καὶ πλούσιος, καὶ τῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον ἀποδέχονται, ἀλλὰ καταγελῶσι καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ἂν ἢ αὐτὸς ἀποστῇ ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν, καταθορυβηθεὶς, ἢ οἱ τοξόται αὐτὸν ἀφελκύσωσιν, ἢ ἐξαίρωνται, κελευόντων τῶν πρυτάνεων. περὶ μὲν οὖν ὧν οἴονται ἐν τέχνῃ εἶναι, οὕτω διαπράττονται. ἐπειδὰν δέ τι περὶ τῆς πόλεως διοικήσεως δέῃ βουλεύσασθαι, συμβουλεύει αὐτοῖς ἀνιστάμενος περὶ τούτων ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκεὺς, σκυτοτόμος, ἔμπορος, ναύκληρος· πλούσιος, πένης· γενναῖος, ἀγεννής. καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει, ὥσπερ τοῖς πρότερον, ὅτι οὐδαμόθεν μαθὼν, οὐδὲ ὄντος διδασκάλου οὐδενὸς αὐτῷ, ἔπειτα συμβουλεύειν ἐπιχειρεῖ. δῆλον γὰρ ὅτι οὐχ ἡγοῦνται διδακτὸν εἶναι. μὴ τοίνυν ὅτι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἡμῖν οἱ σοφώτατοι καὶ ἄριστοι τῶν πολιτῶν ταύτην τὴν ἀρετὴν ἣν ἔχουσιν οὐχ οἷοί τε ἄλλοις παραδιδόναι. ἐπεὶ Περικλῆς, ὁ τουτωνὶ τῶν νεανίσκων πατὴρ, τούτους ἃ μὲν διδασκάλων εἴχετο, καλῶς καὶ εὖ ἐπαίδευσεν· ἃ δὲ αὐτὸς σοφός ἐστιν, οὔτε αὐτὸς παιδεύει, οὔτε τῳ ἄλλῳ παραδίδωσιν· ἀλλ' αὐτοὶ περιιόντες νέμονται, ὥσπερ ἄφετοι, ἐάν που αὐτόματοι περιτύχωσι τῇ ἀρετῇ. εἰ δὲ βούλει, Κλεινίαν τὸν Ἀλκιβιάδου τουτουὶ νεώτερον ἀδελφὸν ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Περικλῆς, δεδιὼς περὶ αὐτοῦ μὴ διαφθαρῇ δὴ ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, ἀποσπάσας ἀπὸ τούτου, καταθέμενος ἐν Ἀρίφρονος ἐπαίδευε· καὶ πρὶν ἓξ μῆνας γεγονέναι, ἀπέδωκε τούτῳ, οὐκ ἔχων ὅ,τι χρήσαιτο αὐτῷ. καὶ ἄλλους σοι παμπόλλους ἔχω λέγειν, οἳ αὐτοὶ ἀγαθοὶ ὄντες, οὐδένα πώποτε βελτίω ἐποίησαν, οὔτε τῶν οἰκείων, οὔτε τῶν ἀλλοτρίων. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, εἰς ταῦτα ἀποβλέπων, οὐχ ἡγοῦμαι διδακτὸν εἶναι τὴν ἀρετήν· ἐπειδὴ δέ σου ἀκούω ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι, καὶ οἶμαί τι σε λέγειν, διὰ τὸ ἡγεῖσθαί σε πολλῶν μὲν ἔμπειρον γεγονέναι, πολλὰ δὲ μεμαθηκέναι, τὰ δὲ αὐτὸν ἐξηυρηκέναι. εἰ οὖν ἔχεις ἐναργέστερον ἡμῖν ἐπιδεῖξαι ὡς διδακτόν ἐστιν ἡ ἀρετὴ, μὴ φθονήσῃς, ἀλλ' ἐπίδειξον. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες (ἔφη) οὐ φθονήσω. ἀλλὰ πότερον ὑμῖν, ὡς πρεσβύτερος νεωτέροις, μῦθον λέγων ἐπιδείξω, ἢ λόγῳ διεξελθών; Πολλοὶ οὖν αὐτῷ ὑπέλαβον τῶν παρακαθημένων ὁποτέρως βούλοιτο διεξιέναι. Δοκεῖ τοίνυν μοι (ἔφη) χαριέστερον εἶναι, μῦθον ὑμῖν λέξειν. Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἱμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον, ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μίξαντες, καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται. ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεῖ καὶ Ἐπιμηθεῖ κοσμῆσαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἑκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι. Νείμαντος δέ μου (ἔφη) ἐπίσκεψαι. καὶ οὕτω πείσας, νέμει. νέμων δὲ, τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτε, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὥπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν, ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχε, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ηὖξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσωζε· καὶ τἆλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμε. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο, εὐλάβειαν ἔχων μή τι γένος ἀϊστωθείη. ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμαρίαν ἐμηχανᾶτο, ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξὶ καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα· καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχῃ τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυὴς ἑκάστῳ. καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν, ὁπλαῖς, τὰ δὲ, θριξὶ καὶ δέρμασι στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. τοὐντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζε· τοῖς μὲν, ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ, δένδρων καρποὺς, τοῖς δὲ, ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν, ζῴων ἄλλων βοράν. καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων, πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων. ἅτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς, ἔλαθεν αὑτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ

A Quiſquis autem ad me venerit, ſolum id diſcet cuius gratia venit: diſciplina verò huiuſmodi eſt prudens in re familiari & republica conſultatio, qua quis & domum rectè gubernat,& ciuitatis negotia optimè & dicendo tranſigit, & agendo. SO. Intelligo quod vis, Protagora ciuilem nanque artem dicere mihi videris,pollicerique quomodo in viros bonos ciues euadant. PROT. Hoc ipſum eſt,ô Socrates,quod paſſim prædicas. S. O quàm præclarum nactus es artificium, ſi modò es nactus. Nihil ſanè aliud erga te quàm quod ſentio proferendum. Id equidem, ô Protagora doceri non poſſe putaram. Tibi tamen autumanti non præſtare fidẽ non poſſum. Quam verò ob cauſam neque doceri, neque ab hominibus inuicẽ tradi cenſeam, B æquum eſt,arbitror, vt dicam. Equidem quod & cæteri Græci teſtantur, Athenienſes viros ſapientes appello. Video igitur quando concione congregata aliquid de ædificando deliberare vult ciuitas,ædificatorum conſilium de ædificiis expeti:& cùm de nauium fabrica, fabros nauium accerſiri. Idem quoque faciunt in cæteris omnibus quæcunq. doceri & diſci poſſe exiſtimant. Quòd ſi quis alius de artis illius opere cõſultare pergit, quem eius artis expertem eſſe putant, clariſſimus aliis in rebus ſit licet ditiſſimúſque & nobiliſſimus, nihilò tamen magis admittunt, ſed exibilant, explodúntque, quoad vel ipſe C tumultu deterritus à dicẽdo deſiſtat, vel iubentibus magiſtratibus ſpiculatores ipſum aut extrudant protinus, aut transfigãt. Id itaque in omnibus ad perceptionem artium pertinentibus obſeruare conſueuerunt. At cũ de publica ciuitatis adminiſtratione conſultandum eſt, conſulit architectus æquè ac faber ærarius,æquè etiam cerdo, mercator, nauta, diues, pauper,ignobilis,nobilis, neq. horũ quiſquã quenquam explodit, vt in ſuperioribus contingebat,quaſi quod nuſquam diſcatur, nullóque præceptore percipiatur,conſultare audeat. Conſtat porrò quòd doceri poſſe non putant. Neque publicè ſolũ hoc, D ſed & priuatim conſpicitur. Etenim qui ciuili ſapientia pollent, virtutem hanc in alium transfundere nequeunt. Siquidem Pericles horum adoleſcentũ pater, in his rebus quæ ſub magiſtro diſcuntur,diligenter eos erudiuit: in his autẽ in quibus ipſe ſapit, neque ipſe erudit, neque alteri cuiquã committit erudiendos; ſed paſſim quaſi paſcentes ſine cuſtode pererrant,ſi fortè caſu quodam in hanc virtutem incidant. Idẽ quoque Pericles cùm eſſet Cliniæ tutor fratris Alcibiadis huius minoris natu,illique metueret ab Alcibiade, ne fortè conſuetudine eius inquinaretur, ſegregauit eos, & Cliniã apud Ariphronem educauit, ſed nondũ ſex inde menſibus exactis eum E illi reddidit,cũ quid ille faceret,neſciret. Multos præterea cõmemorare poſſem, qui cùm in re publica excellentes viri eſſent,nullum tamen aut propinquorum, aut alienorũ vnquam docuerunt. Equidem,ô Protagora, dum hæc animaduerto,virtutem doceri poſſe diffido. Contrà verò dũ te audio hæc aſſerentem, ſententiam mutare cogor, & quæ dicis haudquaquam arbitror contemnenda, exiſtimans te & multarum rerum peritum eſſe, & pleraque tum didiciſſe, tum per teipſum reperiſſe. Ergo ſi potes clarius oſtẽdere nobis,quòd virtus doctrina aliqua comparetur, oſtende obſecro,nec inuideas. PR. F Haud inuidebo, ô Socrates. Sed vtrum vobis tanquam ſenior iunioribus fabulam referam? an proſequar diſputando? Tunc ſanè aſſidentium plurimi, vtcunque malles, dicere conceſſerunt. PR. Gratiorem vobis fore fabulã arbitror. Olim quandoque dij ſoli erant,nulla verò mortalium genera,ſed cũ tempus generationis fatale veniſſet, ipſa dij in terræ viſceribus ex igni terráque finxerunt,interuenientibus iis quæ igni, terræque miſcentur. Cùm verò educere illa in lucẽ vellent, Prometheo Epimetheóque mandarunt, vt ſuas cuique vires & ornatum, prout deceret, diſtribuerent. Prometheum itaque rogauit Epimetheus, vt diſtributionis illius munus ſibi concederet diſtribuenti ſpectatorem ſe præberet. Conſenſit Prometheus, G diſtribuit ille, quibuſdam igitur robur abſque celeritate dedit, quibuſdam imbecillioribus velocitatem donauit, armauit nonnulla: inermibus autem aliud quoddam ad ſalutem machinamentum excogitauit. Quæ enim exiguo corpore clauſerat, partim per aërem pennis attolli, partim per terram ſubrepere iuſſit. Quæ verò in molem amplam auxerat, ea ipſa mole ad ſalutem ſuam muniuit. Similitérque in cæteris exæquans partitus eſt ſingula, adeò vt nullum genus penitus obſcuraretur. Poſtquam ita inſtruxit, vt ne mutua populatione perirent, excogitare iam cœpit ſuffugia qua ratione quàm faciliimè ſub diuo agere vitam poſſent. Itaque illa vel pilis cõfertiſſimis ſetíſque vel duriſſimis pellibus veſtiuit, quibus facilè tũ hyemis, H tũ æſtus intẽperiẽ tolerarent, & naturalia illis ſtramẽta iiſdem ex rebus cubiliáque parauit, pedibúſque ſoleas addidit, vngulas, ſetas, callũ, pelles itidẽ q̃ duriſſimas. Deinde alimenta aliis alia ſuppeditauit, quibuſdã ex terra herbas, nõnullis arborũ fructus, radices, aliis. Nec defuerũt quib. daret è mutuo laniatu victum. Cæterũ voracibus animalib genus quodammodo ſterile: cæteris aũt quæ illorũ ferocitati obnoxia ſunt, fœcundũ dedit, vt hoc modo genus conſeruaretur. Cùm verò non eſſet admodum ſapiens Epimetheus, vires omnes inſcius effudit in brut.

Tentando oſtenditur quòd virtus diſci non poſſit.

Hæc fabula nititur demonſtrare virtutẽ doceri.

neque aduertit nihil ex tanta ſibi elargitione ſuperfore, quo genus noſtrum deinde donaret) Reſtabat ergo hominum genus immune & vacuũ: itaque quò ſe verteret dubitabat. Dubitanti Prometheus adſtitit partitionis illius ſpectator, viditque cætera animalia ſuis quæque fulta muneribus boniſque referta, hominem autem nudum, inermem, calceorum, ſtramentorúmque indigum. Iam verò imminebat fatalis ipſe dies, qui in lucem terra exire cogebat. Cúmque aliam ſalutis humanæ viam conſultans Prometheus non inueniret, ſurripuit Vulcani Mineruæque artificioſam pariter cum igne ſapientiam. Neque enim fieri poterat, vt eam ſine igne nanciſceretur quis, vel etiam vteretur. Eam itaque ſic hominum generi Prometheus intulit, atque ita ſapientiam quæ victum ſuppeditat conſecuti ſumus. Deerat hominibus adhuc ſapientia ciuilis. Erat illa quidem apud Iouem, cuius arcem aſcendere Prometheo nondum licebat, horribiles Iouis arcem circunſtantes cuſtodes Prometheum deterrebant. Cæterum communem Vulcani Mineruæque officinam, in qua artes excolebantur, clàm ingreſſus furatus eſt igneam Vulcani artem, aliámque Mineruæ, atque homini tradidit, qua viuendi facultas obuenit. Prometheus autem, vt fertur, propter Epimetheum furti pœnas dedit. Quoniam verò homo diuinæ ſortis particeps effectus eſt, principio ſolus ob hanc cognationem deos eſſe putauit, aráſque illis ſtatuáſque dicauit. Deinde vocem & verba articulatim arte diſtinxit, ædes conſtruxit, veſtes calceóſque confecit, ſtragulas elaborauit, ex terra alimenta collegit. Ita homines ab initio conſtituti ſparſim vagabantur habitabántque, nam vrbes nondum conſtruxerant. Ergo à feris cùm imbecilliores eſſent, paſſim laniabantur. Artium enim facultas ad victum comparandum ſufficiens erat, ad pugnam verò contra beſtias truculentas minimè. Ciuilis nanque peritiæ, cuius pars quædam eſt res militaris, expertes erant. Vt igitur ſe aduerſus eam peſtem munirent, ſtructis vrbibus congregati ſunt. Congregati autem inuicem iniuriabantur, quippe qui ciuili arte carerent, quare diſperſi iterum à feris lacerabantur. Verùm Iupiter humanæ ſaluti conſulens, Mercurium miſit pudorem & iuſtitiam hominum cœtibus illaturum, vt duo hæc ciuitates ornarent deuinciréntque, & mutua beneuolentia ciues conciliarent. Interrogauit ergo Mercurius, qua conditione pudorem & iuſtitiam hominibus traderet. Num, inquit, vt artes diſtributæ ſunt, ſic has diſtribuam? illæ ſiquidem ita diſtributæ ſunt, vt vnus in arte medicinæ peritus pro rudibus multis ſufficiat cæteræque ſimiliter: nunquid ita pudorem & iuſtitiam hominibus dabo? an omnibus inſeram? Omnibus, reſpondit Iupiter: omnes ſiquidẽ horum participes ſunto: neque enim ciuitates vllę conſtarent, ſi pauci quidam vt artium aliarum, ſic horum participes eſſent. Legem præterea meo nomine condas, qua quiſquis omnino vel iuſtitiæ vel pudoris eſt expers, tanquam ciuitatis peſtis quædam vltimo ſupplicio afficiatur. Hac de cauſa, ô Socrates, tam alij omnes quàm Athenienſes quotieſcunque de architectura vel alio quodam opificio habendus ſermo eſt, paucos ad conſilium adhibent, cæteros autem imperitos excludunt, vt & tu ais, & ego approbo. Quoties autem de ciuili adminiſtratione concilium initur, quæ virtus temperantia & iuſtitia conſtat, iure vnumquenque admittunt, quippe cùm oporteat omnes huius virtutis eſſe participes, aut ciuitates nullas exiſtere. Hęc, ô Socrates, eius de quo dubitabatur eſt cauſa. Sed ne te decipi ſuſpiceris, hanc inſuper accipe coniecturam, quòd ſcilicet omnes mortales, mortalem omnem virtutis huius ciuilis participem eſſe putent, temperantiæ ſcilicet & iuſtitiæ. Nam in cæteris facultatibus, vt tu ais, ſiquis ſe iactet, puta quòd tibicen optimus ſit, cùm tamen in eo ipſe ſit rudis, audientes hunc aut rident, aut ei indignantur. Propinqui verò vt inſanum admonent, & increpant. Contrà verò in iuſtitia & alia ciuili virtute contingit, nam licet ſciant aliqui quempiam iniuſtum eſſe, tamen ſi illa hoc coram neſcientibus fateatur, inſanire eum exiſtimant, neque patefaciendam cenſent iniquitatem, imò ſemper ſiue ea præditus ſit, ſiue non, iuſtitiam oſtentandam: eum verò qui non ſimulat iuſtitiam, delirare, tanquam oporteat vnumquenque aut ciuilis virtutis participem eſſe, aut ex hominum cœtu vitáque exterminari. Ex his ſufficienter oſtenſum puto, quòd merito quemlibet de re ciuili conſultorem admittunt, quia virtutis huius compotem quemlibet eſſe cenſent. Quòd autem virtutem neque innaſci, neque ſorte contingere putent, ſed doctrina & ſtudio comparari, deinceps tibi conabor oſtendere. Nemo ob ea mala quæ vel natura vel caſu accidiſſe putat, cuiquam ſuccenſet. Sed nec obiurgat, nec edocet, nec punit eos qui hiſce malis premuntur, ne tales ſint: ſed omnes potius miſereamur, ſeu deformes, paruos, valetudinarios homines. Nam quis adeo demens, vt aliquid eorum facere conetur? Intelligunt ſanè, vt arbitror, omnes hæc mala eorúmque contraria natura hominibus fortunáque prouenire. Contrà verò cum mala quædã cuiquam vel ſtudio vel cõſuetudine & doctrina parta exiſtimant, tunc indignantur, increpant, atque puniũt. Quorũ de numero iniquitas eſt, & impietas, ac ſũmatim quicquid ciuili virtuti repugnat. Quę idcirco quiſque

Ariſtoteles in hac ſent. eth. r.

A ἄλογα. λοιπὸν δὴ ἔτι ἀκόσμητον αὐτῷ ἦν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅ, τι χρήσαιτο. ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν· καὶ ὁρᾷ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον, γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον, καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον. ἤδη δὲ καὶ ἡ εἱμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ᾗ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. ἀπορίᾳ οὖν ἐχόμενος ὁ Προμηθεὺς, ἥντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί (ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητήν τῳ ἢ χρησίμην γενέσθαι) καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχε· τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν. ἦν γὰρ παρὰ τῷ Διΐ. τῷ δὲ B Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν (πρὸς δὲ, καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν) εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινὸν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνείτην, λαθὼν εἰσέρχεται· καὶ κλέψας τήν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου, καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς, δίδωσιν ἀνθρώπῳ· καὶ ἐκ τούτου, εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται· Προμηθέα δὲ δι᾽ Ἐπιμηθέα ὕστερον (ἧπερ λέγεται) κλοπῆς δίκη μετῆλθεν. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν, ζώων μόνον θεοὺς ἐνόμισε· καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἱδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν. C ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ· καὶ οἰκήσεις, καὶ ἐσθῆτας, καὶ ὑποδέσεις, καὶ στρωμνὰς, καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς εὕρετο. οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ᾽ ἀρχὰς ἄνθρωποι, ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν. ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων, διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι. καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής. πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὔπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική. ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι, κτίζοντες πόλεις. ὅτ᾽ οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους, ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην. ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. D Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν, μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν᾽ εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς, Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις. Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν, πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί. καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις; ἢ ἐπὶ πάντας νείμω; Ἐπὶ πάντας, ἔφη ὁ Ζεύς· καὶ πάντες μετεχόντων. οὐ γὰρ ἂν γένοιντο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν, ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν. καὶ νόμον γε θὲς παρ᾽ ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν, κτείνειν ὡς νόσον πόλεως. οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ E ταῦτα οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ᾖ λόγος, ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς· καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὢν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῄς· (εἰκότως, ὡς ἐγώ φημι) ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἣν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται· ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις. αὕτη, ὦ Σώκρατες, τούτου αἰτία. ἵνα δὲ μὴ οἴῃ ἀπατᾶσθαι ὡς τῷ ὄντι ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λάβε τεκμήριον. ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς F (ὥσπερ σὺ λέγεις) ἐάν τις φῇ ἀγαθὸς αὐλητὴς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην ἣν μὴ ἔστιν, ἢ καταγελῶσιν, ἢ χαλεπαίνουσι, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον· ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐὰν οὗτος αὐτὸς καθ᾽ αὑτοῦ τἀληθῆ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τἀληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν· καί φασι πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάν τε ὦσιν, ἐάν τε μή· ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην· ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὅντιν᾽ οὐχὶ ἁμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἀνθρώποις. ὅτι μὲν οὖν πάντ᾽ ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον, διὰ G τὸ ἡγεῖσθαι παντὶ μετεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω. Ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται εἶναι, οὐδ᾽ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ ἐξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι ᾧ ἂν παραγίγνηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο πειράσομαι ἀποδεῖξαι. ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλοις κακὰ ἔχειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεὶς θυμοῦται, οὐδὲ νουθετεῖ, οὐδὲ διδάσκει, οὐδὲ κολάζει τοὺς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ὦσιν· ἀλλ᾽ ἐλεοῦσιν. οἷον, τοὺς αἰσχροὺς, ἢ σμικροὺς, ἢ ἀσθενεῖς, τίς οὕτως ἀνόητος ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποιεῖν; ταῦτα μὲν γὰρ ἴσασιν, οἶμαι, ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίγνεται, τὰ καλὰ καὶ τὰ ἐναντία τούτοις. ὅσα δὲ ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς οἴονται γίγνεσθαι ἀγαθὰ ἀνθρώποις, H ἐάν τις ταῦτα μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ τἀναντία τούτων κακὰ, ἐπὶ τούτοις που οἵ τε θυμοὶ γίγνονται, καὶ αἱ κολάσεις καὶ αἱ νουθετήσεις. ὧν ἐστιν ἓν καὶ ἡ ἀδικία, καὶ ἡ ἀσέβεια, καὶ συλλήβδην πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. ἔνθεν δὴ πᾶς

παντὶ θυμοῦνται, καὶ νουθετεῖ δηλονότι, ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὔσης. εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὦ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας, τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει ὅτι οἵ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετήν. οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας, πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων, καὶ τούτου ἕνεκα ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται. ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν, οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται (οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγένητον θείη) ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος, μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα. καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων, διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετήν. ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει. ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν ὅσοιπερ τιμωροῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι, οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετήν. ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου συμβουλεύοντος τὰ πολιτικὰ, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετὴν, ἀποδέδεικταί σοι, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὥς γέ μοι φαίνεται. Ἔτι δὴ λοιπὴ ἀπορία ἐστὶν, ἣν ἀπορεῖς, περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν· τί δή ποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὐτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν ἃ διδασκάλων ἔχεται, καὶ σοφοὺς ποιοῦσιν· ἣν δὲ αὐτοὶ ἀρετὴν ἀγαθοὶ, οὐδενὸς βελτίους ποιοῦσι. τούτου δὴ πέρι, ὦ Σώκρατες, οὐκέτι μῦθόν σοι ἐρῶ, ἀλλὰ λόγον. ὧδε γὰρ ἐννόησον· πότερον ἔστι τι ἓν ἢ οὐκ ἔστιν, οὗ ἀναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέχειν, εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι. ἐν τούτῳ γὰρ αὕτη λύεται ἡ ἀπορία ἣν σὺ ἀπορεῖς, ἢ ἄλλοθι οὐδαμοῦ. εἰ μὲν γάρ ἐστι, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἓν, οὐ τεκτονικὴ, οὐδὲ χαλκεία, οὐδὲ κεραμεία, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη, καὶ τὸ ὅσιον εἶναι, καὶ συλλήβδην ἓν αὐτὸ προσαγορεύω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετήν· εἰ τοῦτ' ἐστὶν οὗ δεῖ πάντας μετέχειν, καὶ μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα, ἐάν τι καὶ ἄλλο βούληται μανθάνειν, ἢ πράττειν οὕτω πράττειν. ἄνευ δὲ τούτου μή. ἢ τὸν μὴ μετέχοντα καὶ διδάσκειν καὶ κολάζειν, καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα, καὶ γυναῖκα, ἕωσπερ ἂν κολαζόμενος, βελτίων γένηται. ὃς δ' ἂν μὴ ὑπακούῃ κολαζόμενος καὶ διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων, ἢ ἀποκτείνειν. εἰ οὕτω μὲν ἔχει, οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς, τοῦτο δὲ μὴ, σκέψαι ὡς θαυμασίως γίγνονται οἱ ἀγαθοί. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ ἡγοῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀπεδείξαμεν. διδακτοῦ δὲ ὄντος καὶ θεραπευτοῦ, τὰ μὲν ἄλλα ἄρα τοὺς υἱεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος ἡ ζημία ἐὰν μὴ ἐπίστωνται; ἐφ' ὧν δὲ ἥ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ, καὶ φυγαὶ, μὴ μαθοῦσι μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετὴν, καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, ξυλλήβδην τῶν οἴκων ἀνατροπαὶ, ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται, οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν; οἴεσθαί γε χρὴ, Σώκρατες, ἐκ παίδων σμικρῶν ἀρξάμενοι, μέχρις οὗπερ ἂν ζῶσι, καὶ διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσιν, ἐπειδὰν θᾶττον συνιῇ τις τὰ λεγόμενα· καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ περὶ τούτου διαμάχονται, ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς· παρ' ἕκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι τὸ μὲν, δίκαιον· τὸ δὲ, ἄδικον· καὶ τόδε μὲν, καλὸν, τόδε δὲ, αἰσχρόν· καὶ τόδε μὲν, ὅσιον· τόδε δὲ, ἀνόσιον. καὶ τάδε μὲν ποίει, τὰ δὲ μὴ ποίει. καὶ ἐὰν μὲν ἑκὼν πείθηται· εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον, εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς διδασκάλων πέμποντες, πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐκοσμίας τῶν παίδων ἢ γραμμάτων τε καὶ κιθαρίσεως. οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπειδὰν αὖ γράμματα μάθωσι, καὶ μέλλωσι συνήσειν τὰ γεγραμμένα, ὥσπερ τότε τὴν φωνὴν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βάθρων ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα, καὶ ἐκμανθάνειν ἀναγκάζουσι· ἐν οἷς πολλαὶ μὲν νουθετήσεις ἔνεισι, πολλαὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι, καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν· ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται, καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι. οἵ τ' αὖ κιθαρισταὶ, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακουργῶσι. πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὰν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες· καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἁρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων, ἵνα ἡμερώτεροί τε ὦσι καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοστότεροι γιγνόμενοι, χρήσιμοι ὦσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν. πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται. ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις εἰς παιδοτρίβου πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὔσῃ, καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων, καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσι. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι· μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι. καὶ οἱ τούτων υἱεῖς, πρῳαίτατα εἰς διδασκαλίαν τῆς ἡλικίας ἀρξάμενοι φοιτᾶν, ὀψιαίτατα ἀπαλλάττονται. ἐπειδὰν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν, ἡ

A paſſim damnat, corripítque, quòd ex induſtria, diſciplináque, tam prauitas quàm ciuilis illa virtus proficiſcatur. Si enim cõſiderare volueris Socrates, iniuſtos punire quam vim habeat, ex eo quoque intelliges quòd homines virtutem ſtudio comparari putant. Nemo enim præteriti gratia punit, & ea mente iniuſtos affligit pœnis, quia iniuriati ſunt, niſi quis tanquam brutum abſque ratione percutiat. Verùm qui ratione punire aggreditur, non præteriti ſceleris cauſa punit: neque enim aſſequi poteſt, vt quod eſt factum ſit infectum: ſed futurum reſpicit, ne iterum aut ipſe, aut alius quilibet exemplo eius adductus delinquat. Quiſquis autem hoc propoſito cenſuráque
B eiuſmodi animaduertit in errata, doctrina virtutem exiſtimat poſſe comparari. Nam abſterrendi cauſa plectit. Hac mente opinionéque ad plectendum accedũt tam publicè quàm priuatim, quicunque in peccantes animaduertunt. Condemnant autem puniúntque cùm cæteri omnes, eos quos iudicãt peccatores, tum maximè ciues tui Athenienſes. Quamobrem Athenienſes quoque ex hac ratione in eorum numero eſſe cõſtat, qui doceri virtutem putant. Ex his apertè, vt arbitror, monſtratum eſt, ô Socrates, non iniuria ciues tuos in ciuili adminiſtratione conſilium ærarij fabri coriariíque non reſpuere, atque eos doctrina & ſtudio per exercitationem acquiri
C poſſe virtutem, exiſtimare. Reſtat dubitatio illa quam de viris virtute claris mouebas, quam ob cauſam filios illi ſuos in omnibus quæ præceptore conſequi licet, erudiunt: quod verò ad paternam virtutem ſpectat, nihilo cæteris meliores reddunt. Ad hoc rationem, ô Socrates, non fabulam afferam. Sic enim cogita, vtrum eſt vnum aliquid, aut nõ, cuius neceſſe ſit ciues omnes eſſe participes, ſi modò conſtare ciuitas debeat. Ita enim hæc tua dubitatio ſoluitur, aliter verò minimè. Si vnum hoc extat, neque eſt architectorum, neque ærariorum artificum, neque figulorum opificium, ſed iuſtitia, temperantia, ſanctitas, &, vt paucis comprehendam, viri propria virtus: ſi hoc
D eſt inquam, cuius participes eſſe oportet omnes, & cùm hoc diſcere & agere quodcũque placeat aliud, abſque hoc nequaquam, expertem verò huius doceri, corripíque & puerum, & virum, & mulierem, quoad correptione melior efficiatur, ſi quis autem non paruerit punitus & doctus, eum tanquam inſanabilem è ciuitatibus pelli vel interfici: ſi ita eſt inquam, vt diximus, viríque præſtantes in republica ciues, in cæteris quidem erudiunt filios, in hoc verò nequaquam, aduerte quàm mirabiliter in eo excellentes euadant. quòd enim doceri poſſe tam priuatim quàm publicè opinantur, oſtendimus. Cùm verò & doctrina & cura acquiri hoc poſſit, alia filios docent,
E in quibus non eſt aduerſus neſcientes mortis pœna propoſita: in quibus autem mulcta eſt mors ipſorum liberis, & exilia, qui neque eruditi ſunt neque ad virtutem exculti ſunt, & præter mortem bonorum publicationes, & in ſumma, familiarũ euerſiones hæc non docent, neque omnem diligentiam ſtudiúmque adhibent. Exiſtimare decet, ô Socrates, à teneris annis vſque ad vitæ finem erudiri eos atque moneri. Nam cùm primùm puer quæ dicuntur intelligit, nutrix, mater, pædagogus, pater, ad hoc omni cura ſtudióque contendunt, vt in ſingulis tum verbis, tum operibus optimus puer euadat. Sigillatim enim monſtrant quid iuſtum, quid iniuſtum, quid honeſtum, quid turpe, quid ſanctum, quídve prophanum ſit, quæ a-
F genda, quæ non. Quibus ſi obtemperat puer, bene ſecum agi putant: ſin renititur, tum veluti contortum obliquúmque lignum minis plagíſque dirigunt. Poſthæc ludimagiſtris pueros curandos tradunt, moribúſque bonorum diligẽtiam multo magis quàm literarum citharæque doctrinam à magiſtris expoſcunt, præceptores autem ſuſceptos curant & excolunt. Et literas vbi didicerunt, ad ſcriptáque intelligenda conuertuntur, poëtarum in primis excellentium opera illis legenda ediſcendáque proponunt, quibus monita quamplurima inſunt, priſcorúmque virorum virtute præſtantium geſta lau-
G dantur, vt puer æmulatione accenſus præclara maiorum facinora imitetur. Citharistæ quoque tum aliis quibuſdam huiuſmodi, tum præſertim temperantiæ ſtudent cauéntque nequid perperam adoleſcentes agant. Atque vbi pulſare iam citharam didicerunt, ruſus poëtarum aliorum modulatione præſtantium cantilenas docent, quas ad citharam canant, rhythmóſque & harmonias puerorum animis conciliare conantur, vt mitiores modeſtioréſque & concinniores effecti, & ad agendum vtiles ſint, & ad dicendum. Omnis enim hominis vita numeroſa quadam indiget conſonantia. Poſt hæc ad gym
H naſiorum magiſtros parẽtes filios mittunt, vt firmum aptúmque adepti corporis habitum, optimæ menti ſuggerant miniſterium, ne fragilitate corporum impediti, in bellis, aliíſque actionibus reformidare cogantur. Hæc nempe obſeruant maximè ij qui maximè poſſunt: poſſunt autem maximè opulentiſſimi viri, eorúmque filij, qui primi diſciplinarum ſcholas ingreſſi, nouiſſimi exeunt. Scholis autem egreſſi, à magiſtratibus

leges iuráque diſcere, eorúmque exemplo viuere coguntur? nequid ipſi proprio ingenio freti temerè agant: ſed quemadmodum literarum magiſtri pueris adhuc ſcribendi ignaris, calamo exemplar quoddam præſcribunt:& libellum tradunt, iubéntque literarum ductum ſcribendo imitari:ita ciuitas leges præſcribens priſcorum hominum in legibus ferendis prudentiſſimorum inuenta, ad earum normam imperare cogit quemlibet & parere. Eos autem qui migrant, punit: punitióque huiuſmodi & apud vos,& apud alios multos, quaſi iuſtitia dirigat,directiones, id eſt,εὐθῦναι vocantur,cùm igitur talis tantáque ſit virtutis tam priuatim quàm publicè cura, an dubitas adhuc,ô Socrates,mirariſque ſi virtus doceri queat? Neque verò mirari hoc quiſquam debet,imò multo magis ſi doceri non poſſit. Quàm igitur ob cauſam bonorum patrum filij mali reperiuntur?Hoc diſcito,neque hoc mirum videri debet, ſi vera ſunt quæ dixi, videlicet virtutis curam non ad vnum aliquem duntaxat, ſed ad omnes ſpectare oportere, ſi modò conſiſtere ciuitas debeat. Si autem ita eſt, vt loquor,imò certè cùm ita ſit, elige atque conſidera quamuis aliarum facultatum & doctrinarum:vtputa ſi non poſſet conſiſtere ciuitas, niſi tibicines omnes eſſemus, qualiſcunque eſſe quilibet poſſet,nónne hoc quilibet priuatim & publicè vnûquenque doceret, huiúſque ignarum ſine inuidiæ liuore corriperet?quemadmodum nunc quæ iuſta & legitima ſunt, quilibet ſine inuidia prædicat, neque hæc vt alia celat, prodeſt enim vobis,opinor,communis iuſtitia virtúſque. Atque idcirco omnes omnibus quæ iuſta & legitima ſunt, libentiſſimè monſtrant. Si ergo in tibiarum flatibus eadē animi alacritate charitatéque inuicem nos erudiremus,num optimorū tibicinum filij magis quam deteriorum in his ſonis periti euaderent?nequaquam,vt arbitror, ſed quicunque natura ad tibias inflandas ingenioſus eſſet,magis proficeret;tardus autem minùs:ac ſæpenumero periti tibicinis rudis euaderet filius: ſæpe etiam inepti filius,aptus. Veruntamen omnes ſufficientes eſſent tibicines, ſi cum his conferrentur qui rudes ſunt, nihílque rerum earum intelligunt. Similiter eum exiſtima, Socrates, qui iniuſtiſſimus tibi videtur inter homines ſub lege viuentes,iuſtum fore, iuríſque autorem ſi quando cum illis hominibus conferatur,quibus nec diſciplina ſit,nec iudicia, neque leges, neque neceſſitas vlla in vita quæ virtutem colere iubeat,efferatíque ſint,vt illi quos anno præterito in Lenæo poëta Pherecrates erudiuit: ac ſi fortè in eos homines incideres, qui ex eorum cœtu ſint hominum oſores,bene tecum agi putares,ſi Eurybatum offenderes & Phrynondam,deploraréſque fortunam tuam,deſiderans noſtrorum hominum prauitatē. Nunc autem delicatior videris, ô Socrates, quum enim omnes pro viribus virtutis præceptores ſint,nullus tamen tibi talis apparet. Quinetiam ſi quæreres quis ſit præceptor nos Græcè loqui docuerit,nullus vtique appareret. Item ſi peteres quis docuerit mechanicorum artificum filios artem illam quā patres eorum conſortéſque alij eiuſdem artis exercent, quódve filij imitantur,haud facilè,ô Socrates,præceptor illorum reperiretur:innumerabiliū verò aliorum,perfacilè. Ita de virtute dicendum,ac cæteris talibus. Verùm ſatis nos habere putādum, ſi quis paulò cōmodius quàm cęteri iuuenes ad virtutem prouehat. Ex quibus vnum me eſſe profiteor,ſubtiliúſque cæteris hominibus rationem qua boni honeſtíque fiant,cognoſcere, atque ita rem ipſam perficere, vt dignū eſt ea mercede quam exigo,imò etiam mercede maiori, quod ipſi quoque diſcipuli iudicant. Exactionis autē meæ hæc eſt conditio: poſtquam aliquis à me didicit,ſi vult ille quidem,retribuit quantum exigo argentum. Sin minus,ingreſſus templum,iureiurando præſtato æſtimat quanta mercede digna ſibi mea documenta videātur,tātámque exponit. Quòd igitur virtus doceri diſcíque poſſit,ô Socrates,hac fabula tibi ſit & ratione probatum. Quod & Athenienſes ipſi teſtantur. Oſtendimus item nihil mirum videri debere,ſi bonorum patrum mali ſint filij, malorúmve boni,quandoquidem & Polycleti filij, Parali & Xantippi huius æquales, ſi cum patre comparentur,interuallo quodā longiſſimo ſuperantur, ſimiliter etiam aliorum artificum filij. Nequedum adoleſcentes hi reprobandi ſunt, ſpem quippe aliquam præbent,iuuenes ſunt enim. Cùm hæc & ſimilia oſtēdiſſet Protagoras,loquendi finem fecit. At ego diu pòſt,vtpote ſuperiori oratione delinitus adhuc ipſum contuebar ſequētium verborum deſiderio inflammatus. Verùm poſtquam deſtitiſſe prorſus animaduerti, vix tandem me ipſe recepi, & ad Hippocratem conuerſus: ô fili Apollodori inquam, quàm ingentes tibi debeo gratias, quòd me huc hodie adduxiſti. Nam plurimi facio hæc à Protagora audiuiſſe. Antea enim haud humanam curam eſſe rebar, qua qui boni ſunt, boni efficiuntur: nunc autem eam eſſe perſuaſus ſum. Sed ſcrupulus quidam reſtat qui me malè habet, quem videlicet Protagoras facilè eximet,poſtquam multa hæc edocuit. Etenim ſi quis de iiſdem rebus cum aliquo forenſium oratorum agat, fortè tales ſermones audiet, quales Periclis eſſe ſolent, cæterorúmque

A πόλις αὖ τούς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους ζῆν κατὰ παράδειγμα, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ᾽ αὑτῶν εἰκῆ πράττωσιν ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς, ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων, ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι, οὕτω τὸ γραμματεῖον διδόασι, καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν· ὡς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους ὑπογράψασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὑρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι· ὃς δ᾽ ἂν ἐκτὸς βαίνῃ τούτων, κολάζει· καὶ ὄνομα τῇ κολάσει ταύτῃ καὶ παρ᾽ ὑμῖν καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ, ὡς εὐθυνούσης τῆς δίκης, εὐθῦναι. τοσαύτης οὖν τῆς ἐπιμελείας οὔσης περὶ ἀρετῆς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, θαυμάζεις ὦ Σώκρατες, καὶ ἀπορεῖς εἰ διδα-

B κτόν ἐστιν ἀρετή; ἀλλ᾽ οὐ χρὴ θαυμάζειν ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ διδακτόν. διὰ τί οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ υἱεῖς φαῦλοι γίγνονται; τοῦτο αὖ μάθε. οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν· εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τούτου τοῦ πράγματος, τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, οὐδένα δεῖ ἰδιωτεύειν. εἰ γὰρ δὴ ὃ λέγω οὕτως ἔχει (ἔχει δὲ μάλιστα πάντων οὕτως) ἐνθυμήθητι, ἄλλο τῶν ἐπιτηδευμάτων ὁτιοῦν καὶ μαθημάτων προελόμενος. εἰ μὴ οἷόν τ᾽ ἦν πόλιν εἶναι εἰ μὴ πάντες αὐληταὶ ἦμεν, ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος, καὶ τοῦτο ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πᾶς πάντα καὶ ἐδίδασκε, καὶ ἐπέπληττε τὸν μὴ καλῶς αὐλοῦντα, καὶ μὴ ἐφθόνει τούτου· ὥσπερ νῦν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων οὐδεὶς φθονεῖ, οὐδ᾽ ἀπο-

C κρύπτεται, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνημάτων. λυσιτελεῖ γὰρ, οἶμαι, ἡμῖν ἡ ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετή. διὰ ταῦτα πᾶς παντὶ προθύμως λέγει καὶ διδάσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα. εἰ οὖν οὕτω καὶ ἐν αὐλήσει πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν εἴχομεν ἀλλήλους διδάσκειν, οἴει ἄν τι (ἔφη) μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν ἀγαθοὺς αὐλητὰς τοὺς υἱεῖς γίγνεσθαι, ἢ τῶν φαύλων; οἶμαι μὲν οὔ· ἀλλὰ ὅτου ἔτυχεν ὁ υἱὸς εὐφυέστατος γενόμενος εἰς αὔλησιν, οὗτος ἂν ἐλλόγιμος ηὐξήθη· ὅτου δὲ ἀφυής, ἀκλεής. καὶ πολλάκις μὲν ἀγαθοῦ αὐλητοῦ, φαῦλος ἂν ἀπέβη· πολλάκις δ᾽ ἂν φαύλου, ἀγαθός. ἀλλ᾽ οὖν αὐληταί γ᾽ ἂν πάντες ἦσαν

D ἱκανοί, ὡς πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ μηδὲν αὐλήσεως ἐπαΐοντας. οὕτως οἴου καὶ νῦν, ὅστις σοι ἀδικώτατος φαίνεται ἄνθρωπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις τεθραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι, καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ πράγματος, εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώπους, οἷς μήτε παιδεία ἐστί, μήτε δικαστήρια, μήτε νόμοι, μηδὲ ἀνάγκη μηδεμία, διὰ παντὸς ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι· ἀλλ᾽ εἶεν ἄγριοί τινες, οἷοί περ οὓς πέρυσι Φερεκράτης ὁ ποιητὴς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ· ἦ σφόδρα ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι, ἀγαπήσαις ἂν εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ καὶ Φρυνώνδᾳ, καὶ ἀνολοφύραι᾽ ἂν ποθῶν

E τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν· νῦν δὲ τρυφᾷς, ὦ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς, καθ᾽ ὅσον δύνανται ἕκαστος· καὶ οὐδείς σοι φαίνεται. εἶθ᾽ ὥσπερ ἂν εἰ ζητοῖς τίς διδάσκαλος τοῦ ἑλληνίζειν, οὐδ᾽ ἂν εἷς φανείη· οὐδέ γ᾽ ἄν, οἶμαι, εἰ ζητοῖς τίς ἂν ἡμῖν διδάξειε τοὺς τῶν χειροτεχνῶν υἱεῖς αὐτὴν ταύτην τὴν τέχνην ἣν δὴ παρὰ τοῦ πατρὸς μεμαθήκασι, καθ᾽ ὅσον οἷός τ᾽ ἦν ὁ πατὴρ, καὶ οἱ τοῦ πατρὸς φίλοι ὄντες ὁμότεχνοι· τούτους ἔτι τίς ἂν διδάξειεν· οὐ ῥᾴδιον οἶμαι εἶναι, ὦ Σώκρατες τούτων διδάσκαλον φανῆναι· τῶν δὲ ἀπείρων παντάπασι, ῥᾴδιον· οὕτω δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων. ἀλλὰ κἂν εἰ ὀλίγον ἔστι τις ὅστις διαφέρει ἡμῶν προβιβάσαι εἰς ἀρετήν, ἀγαπητόν. ὧν δὴ ἐγὼ οἶμαι εἷς εἶναι, καὶ

F διαφερόντως ἂν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὀνῆσαι τινὰ πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἀξίως τοῦ μισθοῦ ὃν πράττομαι, καὶ ἔτι πλείονος, ὥστε καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι. διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποίημαι· ἐπειδὰν γάρ τις παρ᾽ ἐμοῦ μάθῃ, ἐὰν μὲν βούληται, ἀποδέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον· ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς ἱερὸν ὀμόσας, ὅσου ἂν φῇσι ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον κατέθηκε. Τοιοῦτόν σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἴρηκα, ὡς διδακτὸν ἀρετή, καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἡγοῦνται· καὶ ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους υἱεῖς γίγνεσθαι, καὶ τῶν φαύλων, ἀγαθούς. ἐπεὶ καὶ οἱ Πο-

G λυκλείτου υἱεῖς, Παράλου καὶ Ξανθίππου τοῦδε ἡλικιῶται, οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσί· καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν. τῶνδε δὲ οὔπω ἄξιον τοῦτο κατηγορεῖν. ἔτι γὰρ ἐν αὐτοῖς εἰσὶν ἐλπίδες. νέοι γάρ. Πρωταγόρας μὲν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος, ἀπεπαύσατο τοῦ λόγου· καὶ ἐγὼ ἐπὶ μὲν πολὺν χρόνον κεκηλημένος, ἔτι πρὸς αὐτὸν ἔβλεπον, ὡς ἐροῦντά τι, ἐπιθυμῶν ἀκούειν· ἐπειδὴ δὲ ᾐσθόμην ὅτι τῷ ὄντι πεπαυμένος εἴη, μόγις πως ἐμαυτὸν ὡσπερεὶ συναγείρας, εἶπον, βλέψας πρὸς τὸν Ἱπποκράτη, Ὦ παῖ Ἀπολλοδώρου, ὡς χάριν σοι ἔχω ὅτι προὔτρεψάς με ὧδε ἀφικέσθαι. πολλοῦ γὰρ ποιοῦμαι ἀκηκοέναι ἃ ἀκήκοα Πρωταγόρου. ἐγὼ γὰρ ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ἡγούμην οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν, ᾗ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίγνονται· νῦν δὲ πέπεισμαι. πλὴν σμικρόν τι μοι ἐμ-

H ποδών, ὃ δῆλον ὅτι Πρωταγόρας ῥᾳδίως ἐπεκδιδάξει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐξεδίδαξε. καὶ γὰρ εἰ μέν τις περὶ αὐτῶν τούτων συγγένοιτο ὁτῳοῦν τῶν δημηγόρων, τάχ᾽ ἂν καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν, ἢ Περικλέους, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν.

εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινά τι, ὥσπερ βιβλία, οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι· ἀλλ' ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα, μακρὸν ἠχεῖ καὶ ἀποτείνει, ἐὰν μὴ ἐπιλάβηταί τις. καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω, σμικρὰ ἐρωτηθέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου. Πρωταγόρας δὲ ὅδε, ἱκανὸς μὲν μακροὺς λόγους καὶ καλοὺς εἰπεῖν, ὡς αὐτὰ δηλοῖ. ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνεσθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρόμενος περιμεῖναί τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν· ἃ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευασμένα. νῦν οὖν, ὦ Πρωταγόρα, σμικροῦ τινος ἐνδεής εἰμι πάντ' ἔχειν, εἴ μοι ἀποκρίναιο τόδε. τὴν ἀρετὴν φῂς διδακτὸν εἶναι· καὶ ἐγὼ, εἴπερ ἄλλῳ τῳ ἀνθρώπων πειθοίμην ἄν, καὶ σοὶ πείθομαι. ὃ δ' ἐθαύμασά σου λέγοντος, τοῦτό μοι ἐν τῇ ψυχῇ ἀποπλήρωσον. ἔλεγες γὰρ ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αἰδῶ πέμψειε τοῖς ἀνθρώποις· καὶ αὖ πολλαχοῦ ἐν τοῖς λόγοις ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἡ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη, καὶ ὁσιότης· καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἕν τι εἴη συλλήβδην ἀρετή. ταῦτ' οὖν αὐτὰ δίελθέ μοι ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, πότερον ἓν μέν τί ἐστιν ἡ ἀρετή, μόρια δὲ αὐτῆς ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη, καὶ ὁσιότης· ἢ ταῦτ' ἐστὶν ἃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον πάντα, ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς ὄντος. τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἔτι ἐπιποθῶ. Ἀλλὰ ῥᾴδιον τοῦτό γ' (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἑνὸς ὄντος τῆς ἀρετῆς μόριά ἐστιν ἃ ἐρωτᾷς. Πότερον (ἔφην) ὥσπερ προσώπου τὰ μόρια, μόριά ἐστι, στόμα τε καὶ ῥὶς, καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα; ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι; Ἐκείνως μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια ἔχει πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον. Πότερον οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων, οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο; ἢ ἀνάγκη, ἐάν τις ἓν λάβῃ, ἅπαντα ἔχειν; Οὐδαμῶς, ἔφη. ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν, ἄδικοι δέ· καὶ δίκαιοι αὖ, σοφοὶ δὲ οὔ. Ἔστι γὰρ καὶ ταῦτα μόρια τῆς ἀρετῆς (ἔφην ἐγὼ) σοφία τε καὶ ἀνδρεία; Πάντων μάλιστα δήπου, ἔφη· καὶ μέγιστόν γε ἡ σοφία τῶν μορίων. Ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἐστιν (ἦν δ' ἐγὼ) ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο; Ναί. Ἦ καὶ δύναμιν αὐτῶν ἕκαστον ἰδίαν ἔχει, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου; οὐκ ἔστιν ὀφθαλμὸς οἷον τὰ ὦτα, οὐδ' ἡ δύναμις αὐτοῦ ἡ αὐτή· οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν ἐστιν οἷον τὸ ἕτερον, οὔτε κατὰ τὴν δύναμιν, οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα. ἆρ' οὖν οὕτω καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια, οὐκ ἔστι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ, οὔτε ἡ δύναμις αὐτοῦ; ἢ δῆλα δὴ ὅτι οὕτως ἔχει, εἴπερ τῷ παραδείγματί γε ἔοικεν; Ἀλλ' οὕτως (ἔφη) ἔχει ὦ Σώκρατες. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Οὐδὲν ἄρα ἐστὶ τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ἄλλο οἷον ἐπιστήμη, οὐδ' οἷον δικαιοσύνη, οὐδ' οἷον ἀνδρεία, οὐδ' οἷον σωφροσύνη, οὐδ' οἷον ὁσιότης. Οὐκ ἔφη. Φέρε δὴ (ἔφην ἐγὼ) κοινῇ σκεψώμεθα ποῖόν τι αὐτῶν ἐστιν ἕκαστον. πρῶτον μὲν τὸ τοιόνδε· ἡ δικαιοσύνη πρᾶγμά τί ἐστιν, ἢ οὐδὲν πρᾶγμα; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· τί δὲ σοί; Καὶ ἐμοί, ἔφη. Τί οὖν; εἴ τις ἔροιτο ἐμέ τε καὶ σέ, Ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἴπετον δή μοι, τοῦτο τὸ πρᾶγμα ὃ ὠνομάσατε ἄρτι ἡ δικαιοσύνη, αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστιν ἢ ἄδικον; ἐγὼ μὲν ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμην ὅτι δίκαιον· σὺ δὲ τίν' ἂν ψῆφον θεῖο; τὴν αὐτὴν ἐμοί, ἢ ἄλλην; Τὴν αὐτήν, ἔφη. Ἔστιν ἄρα ἡ δικαιοσύνη τοιοῦτον οἷον δίκαιον εἶναι, φαίην ἂν ἔγωγε, ἀποκρινόμενος τῷ ἐρωτῶντι· οὐκοῦν καὶ σύ; Ναί, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο ἡμᾶς ἔροιτο, Οὐκοῦν καὶ ὁσιότητά τινα φατὲ εἶναι; φαῖμεν ἄν, ὡς ἐγᾦμαι. Ναί, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν φατὲ καὶ τοῦτο πρᾶγμά τι εἶναι; φαῖμεν ἄν, ἢ οὔ; Καὶ τοῦτο συνέφη. Πότερον δὲ τοῦτο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα φατὲ τοιοῦτον πεφυκέναι οἷον ἀνόσιον εἶναι, ἢ οἷον ὅσιον; Ἀγανακτήσαιμ' ἂν ἔγωγ', ἔφη, τῷ ἐρωτήματι· καὶ εἴποιμ' ἄν, Εὐφήμει, ὦ ἄνθρωπε. σχολῇ μέντ' ἄν τι ἄλλο ὅσιον εἴη, εἰ μὴ αὐτή γε ἡ ὁσιότης ὅσιον ἔσται. τί δὲ σύ; οὐχ οὕτως ἂν ἀποκρίναιο; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτ' εἴποι ἐρωτῶν ἡμᾶς, Πῶς οὖν ὀλίγῳ πρότερον ἐλέγετε; οὐκ ὀρθῶς ὑμῶν κατήκουσα; ἐδόξατέ μοι φάναι τῆς ἀρετῆς μόρια εἶναι οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον αὐτῶν οἷον τὸ ἕτερον. Εἴποιμ' ἂν ἔγωγ' ὅτι, Τὰ μὲν ἄλλα ὀρθῶς ἤκουσας, ὅτι δὲ καὶ ἐμὲ οἴει εἰπεῖν τοῦτο, παρήκουσας. Πρωταγόρας γὰρ ὅδε ταῦτα ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δὲ ἠρώτων. Εἰ οὖν εἴποι, ἀληθῆ ὅδε λέγει, ὦ Πρωταγόρα; σὺ φῂς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον μόριον οἷον τὸ ἕτερον τῶν τῆς ἀρετῆς; σὸς οὗτος ὁ λόγος ἐστί; τί ἂν αὐτῷ ἀποκρίναιο; Ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμολογεῖν. Τί οὖν, ὦ Πρωταγόρα, ἀποκρινούμεθα αὐτῷ, ταῦτα ὁμολογήσαντες, ἐὰν ἡμᾶς ἐπανέρηται; Οὐκ ἄρα ἐστὶν ὁσιότης οἷον δίκαιον εἶναι πρᾶγμα, οὐδὲ δικαιοσύνη, οἷον ὅσιον, ἀλλ' οἷον μὴ ὅσιον· ἡ δ' ὁσιότης, οἷον μὴ δίκαιον. δίκαιον ἄρα τόδε, ἀνόσιον. τί αὐτῷ ἀποκρινούμεθα; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπέρ γε ἐμαυτοῦ, φαίην ἂν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ὅσιον εἶναι, καὶ τὴν ὁσιότητα, δίκαιον· καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ, εἴ με ἐῴης, ταὐτὰ ἂν ταῦτα ἀποκρινοίμην, ὅτι ἤτοι ταὐτόν ἐστι δικαιότης ὁσιότητι, ἢ ὅτι ὁμοιότατον· καὶ μάλιστα πάντων ἥ τε δικαιοσύνη, οἷον ὁσιότης, καὶ ἡ ὁσιότης, οἷον δικαιοσύνη. ἀλλ' ὅρα εἰ διακωλύεις ἀποκρίνασθαι, ἢ καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτως. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ (ἔφη) ὦ Σώκρατες, οὕτως ἁπλοῦν εἶναι, ὥστε συγ-

A eloquentium hominum: ſi autem de aliquo redinterrogando inſtet vrgeátque librorum inſtar, neque quid reſpondeant, neque quid interrogent, ipſi habent. Siquis verò de aliquo, paucis obiter ab ipſis dicto roget, velut æs percuſſum altè reſonat longéque vociferãtur, niſi eorum dicta protinus excipias. Atque ita rhetores breue quiddam interrogati, prolixam producunt orationem. Verùm Protagoras hic copioſè, & ornatè loqui poteſt, quod ſuperior teſtatur oratio, poteſt etiam cùm rogatur, ſummatim ac breuiter reſpondere: & interrogans ipſe, conſiſtere & excipere reſponſionem, quod quidem de paucis
B dicere licet. In præſentia igitur, ô Protagora, parùm quiddam deſidero, quod ſi declaraueris, putabo mihi in omnibus ſatisfactum. Virtutẽ ais doctrinę ſtudio comparabilẽ, & ego, ſicui vnquam, tibi maximè credo. Quod verò te dicente ſum admiratus, aperias obſecro. Dicebas enim Iouem iuſtitiam & pudorem hominibus infudiſſe. Deinde procedente ſermone, ſæpe iuſtitiam nominaſti, temperantiam, ſanctitatem, perinde ac ſi iſta omnia ſub vna quadam virtute contineantur, vnúmque aliquid ipſa virtus exiſtat. Hæc mihi liquidò explanari velim, vtrum ſcilicet vnum quiddam ſit virtus,

Repetit quædam dicta Protagoræ, vt conuincat ipſum.

C cuius partes ſint, iuſtitia, temperantia, ſanctitas: an hæc inquam omnia quæ nunc retuli nomina vnius eiuſdémque rei ſint, hoc eſt inquam, quod inſuper requiro. PROT. At facilis eſt ô Socrates, ad iſta reſponſio, quòd virtutis ipſius quæ ſummatim vnum eſt, partes ſunt quæ interrogas omnia. SOCRA. Vtrum quemadmodum vultus vnius partes ſunt os, nares, oculi, aures? An ſicuti auri partes nihilo differunt à toto, præterquàm magnitudine quadam & paruitate? PROT. Ita ſe habere mihi videntur, ô Socrates, virtutis partes ad totam, vt vultus partes omnes ad totum. SOCR. Vtrum alij homines aliam virtutis partem accipiunt? an neceſſe eſt, eum
D qui vnã habet, omnes habere? PROT. Nullo modo, quoniam multi fortes quidem ſunt, ſed iniuſti: & alij iuſti quidem ſunt, ſapientes minimè. SOCRAT. Nunquid ſapientia & fortitudo partes virtutis ſunt? PROT. Omnino quidem, & præſtantiſſima pars omnium eſt ſapientia. SOC. Eſtne hoc quidem aliud, illud verò aliud? PROT. Eſt. SOCRAT. Nunquid & potentiam vtrunque propriam habet? quemadmodum è vultus partibus oculus non eſt auribus ſimilis, neque illorum potentia eadem, neque alia quælibet, pars alterius, aut potentia, aut alio quoquam ſimilis eſt. Itáne virtutis partes ſe habent, vt
E neque alia aliarum ſit ſimilis, neque eadem, neque potentia eadem? An fortè ita eſſe conſtat? ſiquidem naturæ virtutum exemplar quod induximus, congruit. PROT. Sic certè eſt ô Socrates. SOCRAT. Non eſt igitur pars virtutis alia talis qualis ſcientia, neque qualis iuſtitia, vel fortitudo, vel temperantia, vel ſanctitas. PROT. Non certè. SOCR. Age in commune conſideremus, qualénam quiddam iſtorum quoduis exiſtit: primum quidem ſic: Iuſtitia res quædam eſt, an nulla? Mihi quidem res quædam eſſe videtur. Tibi verò? PRO. Et mihi. SOCRAT. Quid verò? ſi quis à me & te ſciſcitetur, ô Protagora atque Socrates, dicite quæſo, num res iſta quam modò iuſtitiam nominabatis, eo ipſo quo eſt iuſtitia, eſt iuſta, an in-
F iuſta? Ego quidem iuſtam eſſe dicam, tu verò mecum ſentis? an non? PROT. Tecum planè. SOCR. Ego igitur interroganti reſponderem talem eſſe iuſtitiam, quale & iuſtum, tu verò? PRO. Ego quoque. SOCR. Si quæreret iterum, nunquid & ſanctitatem aliquam eſſe dicamus, conſentiremus vtique, vt opinor. PRO. Conſentiremus. SOCRAT. An non & hanc rem aliquam eſſe dicitis, ſi roget ille, nónne & hoc aſſentiremur? PROT. Et hoc. SOCR. Num rei iſtius naturam talem putatis vt ſancta ſit, an vt prophana? Interrogationem hanc ęgrè ferrem ad eúmque conuerſus dicerem, Bona verba quæſo. Nunquam porrò ſanctum aliquid eſſet, niſi & ſancta ipſa ſanctitas eſſet, quid & tu? an non ſimiliter reſponderes? PRO. Similiter. SOC.
G His ſi adiiceret, an quę ſuprà dixiſtis, rectè accepi? Videbamini enim paulò antè aſſerere, ita ſe inuicem partes virtutis habere, vt non ſit alia pars qualis eſt alia. Inferrem equidem ad hæc quòd alia rectè acceperit: quòd verò me in eo conſenſiſſe putarit, non rectè. Nam Protagoras iſte hæc reſpondit: ego autem quæſiui. Ergo ſi dicat, ô Protagora, verè loquitur Socrates, ipſe es qui ais, virtutis partem aliam non eſſe talem qualis eſt alia: tuus hic ſermo eſt. Quid illi tu reſpondebis? PRO. Neceſſe eſt, ô Socrates, id fateri. SOC. His cõceſſis, quid illi potiſſimum reſpondebimus, ſi vltrà ſic obiecerit? Non ergo talis eſt ſanctitas, vt res iuſta ſit: neque iuſtitia talis, vt ſancta: ſed illa ta-
H lis, vt nõ iuſta, hæc vt nõ ſancta: iniuſta itaque illa, hęc prophana. Quid ad hæc, inquam? Equidem mea ſententia iuſtitiam eſſe ſanctam, & ſanctitatem iuſtam eſſe dicam. Arbitror enim te permiſſurum vt pro te illud ipſum reſpondeam, quòd videlicet aut idem ſit iuſtitia quod ſanctitas, aut inuicem quàm ſimilima: vt maximè omnium talis iuſtitia qualis ſanctitas, & qualis ſanctitas, talis iuſtitia ſit. Vide num me ita reſpondere prohibeas, an conſentias? PRO. Haud ita ſimpliciter iſtud mihi videtur, ô Socrates, vt concedi poſſit ſanctitatem iuſtam,

ſanctámve iuſtitiam eſſe. Verùm differentia quædam ineſſe apparet,ſed quid tandem id refert? Si vis,eſto nobis ſanctitas iuſta,ſanctáque iuſtitia. SOC. Mihi verò non. Nec opus habeo vt iſtud,ſi vis,& ſi tibi placet,redarguatur: ſed vt me & te dicatur volo. Dico autem & me & te, exiſtimans tum demum rectè ſermonem diſcuti,ſi tantùm hoc,Si,ex eo tollitur. PRO. Enimuero ſimile quiddam habet iuſtitia ſanctitati. Nã quodlibet cuilibet quiddam ſimile habet, præter illa quæ omnino inter ſe contraria ſunt,vt album nigrum,molle durum. Atqui & illa quæ ſuprà diximus aliam aliámque inter ſe vim habere, nec tale eſſe alterum quale alterum eſt, ceu vultus ipſius partes,quiddam ſimile inter ſe habent, éſtque quodammodo tale alterum quale alterum. Atque hac ratione licet hæc refellas,ſi placet,quòd cuncta inuicem ſimilia ſint:non tamen quęcunque ſimile quiddam habent, ſimilia vocanda ſunt, neque etiam quæcunque diſſimile quiddam,inuicem diſſimilia ſi exiguum quiddam ſimile habent. SOC. Admiror equidem ô Protagora, ſi ita iuſtum ſanctúmque inuicem ſunt, vt paruũ quiddam ſimile inter ſe habeant. PR. Haud ita omnino, neque tamen ita prorſus,vt ipſe arbitrari videris. SOC. Poſtquam hæc tibi moleſta ſunt, dimittamus:aliud verò quiddam ex his quę dicebas,conſideremus. Inſaniam aliquid vocas? eiúſque contrariam ſapientiam eſſe dicis? PR. Equidem. SOC. Num cùm rectè frugaliterque homines viuunt,ita agentes,temperanter agere putas, an cùm contrà agunt? PRO. Temperanter agere videntur mihi,cùm frugaliter rectéque agunt. SOCR. Nónne temperantia temperanter agunt? PR. Neceſſe eſt. SOC. Nónne quicunque non rectè agunt,inſana agunt:& qui ita agunt,nõ temperanter agunt? PR. Ita videtur. SOCR. Ergo inſanè agere, contrarium eius eſt,quod temperatè agere dicitur. PR. Eſt vtique. SOC. Nónne igitur quæ inſanè fiunt,inſania fiunt? quæ temperatè,temperantia? PR. Profectò. SOC. Nónne quicquid robore fit,fit robuſtè?& debilitate quicquid fit,debiliter? PR. Apparet. SOCRA. Et quicquid velocitate,velociter: quicquid autem tarditate,tardè? PR. Et hoc. SOC. Et quod eodem modo fit omnino, ab eodem efficitur : quod verò contrario modo, efficitur à contrario? PROT. Aſſentior. SO. Dic obſecro,éſtne pulchrum aliquid? PR. Eſt profectò. SOC. Huic contrarium aliud quicquam eſt,quàm turpe? PROT. Nihil aliud. SOC. Eſt & aliquid bonum? PR. Et bonum. SOC. Ei nunquid aliud contrarium niſi malum? PR. Non aliud. SOC. Eſtne aliquid in voce acutum? PROT. Sanè. SOCR. Num aliud illi contrarium quàm graue? PR. Hoc ipſum. SOC. An non vnicuique contrariorum non multa,ſed vnum eſt contrarium? PROT. Vnum duntaxat. SOCR. Reſumamus iam quæ hactenus à nobis conceſſa fuerunt. Cõceſſimus planè,vni vnum ſolùm eſſe contrariũ,plura autem,minimè. PR. Nempe. SOCR. Item quod contrario modo fit,à contrariis effici. PRO. Hoc quoque. SOCR. Admiſimus præterea contrario modo fieri quod inſanè fit, & quod temperatè. PR. Etiam. SOC. Rurſus quod temperatè agitur,à temperantia prouenire:quod inſanè,ab inſania. PROT. Conuenit. SOCR. An non,ſi contrario fit modo,fit à contrario? PR. Vtique. SOC. Fit autem hoc quidem à temperantia,illud autem ab inſania. PR. Certè. SOC. Contrario modo? PRO. Contrario. SOC. Nónne igitur à contrariis? PR. Et à contrariis. SOCR. Inſania itaque temperantiæ contraria eſt? PR. Apparet. SOCR. Recordamur ſuprà nos conceſſiſſe ſapientiæ inſaniam eſſe cõtrariam? PR. Certè. SOCR. Quin & vni vnum ſolùm eſſe contrarium? PR. Et hoc. SOC. Vtram igitur orationum harum reiiciemus Protagora? eámne qua dicitur vnum vni ſolùm eſſe contrarium? An quæ volebat ſapientiam à temperãtia differre? cùm vtraque pars virtutis eſſet? ac etiam præter id quod diuerſæ hæ vtræque ſunt, diſſimiles quoque eſſe tam ipſas quàm earum vim,ſic quemadmodum illas in vultu partes? Vtrum iſtorum refutabimus? vtraque ſanè haud ſatis aptè dicitur, neque enim concinunt vel congruunt inter ſeſe. Nam qua ratione conſonarent ſi quidem neceſſarium ſit vni vnum duntaxat contrarium eſſe,pluribus verò nequaquam: inſaniæ autem quum vnum ſit,ſapientia & temperantia contrariæ videantur? Itáne an aliter,ô Protagora? PRO. Eſto tandem,quid tum? SOCR. An non hac ratione vnum erit ſapientia temperantiáque?& ſuprà cõſtitit idem quodammodo eſſe iuſtitiam & ſanctitatem? Age Protagora,ne pigeat,ſed pergamus ad reliqua. Videtur tibi vir iniuſtus, iniuſtè agendo temperanter ſapere? PRO. Ego quidem confiteri hoc,ô Socrates,non auderem,plurimi autem hominum aſſerunt. SOC. Vtrum ergo ad illos,an ad te verba dirigam? PR. Si placet,ad hunc primò vulgi ſermonem ediſſeras. SOCR. Nihil mea refert,modò ipſe reſpondeas,hæc tibi videatur,an minus. Nam ipſum ſermonem in primis ego diſcutio. Iſtud autẽ quod & me interrogante,& te reſpondente fit,ſic accidit fortè. Hic Protagoras efferebatur primùm ſermonis difficultatem cauſando, poſtea verò reſpondere conceſſit. Age,inquam,ab initio mihi reſponde. Videntur aliqui tibi iniuſtè agendo,ſapere temperanter? PR. Eſto. SO. Temperanter verò ſapere,bene ſapere vocas. PR. Voco. SO. Bene

Interrogationes per coniugata, & contraria, vt probet vnum vni eſſe contrarium.

A χωρῆσαι τήν τε δικαιοσύνην, ὅσιον εἶναι, καὶ τὴν ὁσιότητα, δίκαιον· ἀλλά τί μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ διάφορον εἶναι. ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει; ἔφη. εἰ γὰρ βούλει, ἔστω ἡμῖν καὶ δικαιοσύνη ὅσιον, καὶ ὁσιότης δίκαιον. Μή μοι, ἦν δ' ἐγώ. οὐδὲν γὰρ δέομαι τὸ, εἰ βούλει, τοῦτο, καὶ εἴ σοι δοκεῖ, ἐλέγχεσθαι· ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ. τὸ δ' ἐμέ τε καὶ σέ, τοῦτο λέγω, οἰόμενος οὕτως τὸν λόγον βέλτιστ' ἂν ἐλέγχεσθαι, εἴ τις τὸ εἰ ἀφέλοι αὐτοῦ. Ἀλλὰ μέντοι (ἦ δ' ὅς) προσέοικέ τι δικαιοσύνη ὁσιότητι. καὶ γὰρ ὁτιοῦν ὁτῳοῦν ἁμῇγέπῃ προσέοικε. τὸ γὰρ λευκὸν τῷ μέλανι ἔστιν ὅ,τι προσέοικε, καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μαλακῷ· καὶ τἆλλα ἃ δοκεῖ ἐναντιώτατα εἶναι ἀλλήλοις, B καὶ ἃ τότε ἔφαμεν ἄλλην δύναμιν ἔχειν, καὶ οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, τὰ τοῦ προσώπου μόρια, ἁμῇγέπῃ προσέοικε, καὶ ἔστι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον. ὥστε τούτῳ γε τῷ τρόπῳ κἂν ταῦτα ἐλέγχοις, εἰ βούλοιο, ὡς ἅπαντά ἐστιν ὅμοια ἀλλήλοις. ἀλλ' οὐχὶ τὰ ὅμοιόν τι ἔχοντα, ὅμοια δίκαιον καλεῖν. οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα, ἀνόμοια, κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχῃ τὸ ὅμοιον. Καὶ ἐγὼ θαυμάσας, εἶπον πρὸς αὐτόν, Ἦ γὰρ οὕτω σοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὅσιον πρὸς ἄλληλα ἔχει ὥστε ὅμοιόν τι σμικρὸν ἔχειν ἀλλήλοις; Οὐ πάνυ (ἔφη) οὕτως, οὐ μέντοι οὐδὲ αὖ ὡς σύ μοι δοκεῖς οἴεσθαι. Ἀλλὰ μήν (ἔφην ἐγώ) ἐπειδὴ δυσχερῶς δοκεῖς C μοι ἔχειν πρὸς τοῦτο, τοῦτο μὲν ἐάσωμεν· τόδε δέ, ἄλλο ὧν ἔλεγες, ἐπισκεψώμεθα. ἀφροσύνην τι καλεῖς (ἔφην); τούτῳ τῷ πράγματι οὐ πᾶν τοὐναντίον ἐστὶν ἡ σοφία; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Πότερον δ' ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὠφελίμως, τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν, οὕτω πράττοντες; ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον; Σωφρονεῖν, ἔφη. Οὐκοῦν σωφροσύνῃ σωφρονοῦσιν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν οἱ μὴ ὀρθῶς πράττοντες, ἀφρόνως πράττουσι, καὶ οὐ σωφρονοῦσιν, οὕτω πράττοντες; Συνδοκεῖ μοι, ἔφη. Τοὐναντίον ἄρα ἐστὶ τὸ ἀφρόνως πράττειν τῷ σωφρόνως. Ἔφη. Οὐκοῦν τὰ μὲν ἀφρόνως πραττόμενα, ἀφροσύνῃ πράττεται, τὰ δὲ D σωφρόνως, σωφροσύνῃ; Ὡμολόγει. Οὐκοῦν εἴ τι ἰσχύϊ πράττεται, ἰσχυρῶς πράττεται· καὶ εἴ τι ἀσθενείᾳ, ἀσθενῶς; Ἐδόκει. Καὶ εἴ τι μετὰ τάχους, ταχέως· καὶ εἴ τι μετὰ βραδυτῆτος, βραδέως; Ἔφη. Καὶ εἴ τι δὴ ὡσαύτως πράττεται, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πράττεται· καὶ εἴ τι ἐναντίως, ὑπὸ τοῦ ἐναντίου; Συνέφη. Φέρε δή (ἦν δ' ἐγώ) ἔστι τι καλόν; Συνεχώρει. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον, πλὴν τὸ αἰσχρόν; Οὐκ ἔστι. Τί δέ; ἔστι τι ἀγαθόν; Ἔστι. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον, πλὴν τὸ κακόν; Οὐκ ἔστι. Τί δέ; ἔστι τι ὀξὺ ἐν φωνῇ; Ἔφη. Τούτῳ μὴ ἔστι τι ἐναντίον ἄλλο πλὴν τὸ βαρύ; Οὐκ, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἐναντίων ἓν μόνον ἐστὶν ἐναντίον, καὶ οὐ πολλά; Συνωμολόγει. Ἴθι δή (ἦν δ' ἐγὼ) ἀναλογισώμεθα τὰ ὡμολογημένα ἡμῖν. Ὡμολογήκαμεν ἓν ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μή. Ὡμολογήκαμεν. E Τὸ δὲ ἐναντίως πραττόμενον, ὑπὸ ἐναντίων πράττεσθαι. Ἔφη. Ὡμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι ὃ ἂν ἀφρόνως πράττηται, τῷ σωφρόνως πραττομένῳ. Ἔφη. Τὸ δὲ σωφρόνως πραττόμενον, ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι· τὸ δὲ ἀφρόνως, ὑπὸ ἀφροσύνης. Συνεχώρει. Οὐκοῦν, εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττοιτ' ἄν; Ναί. Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δέ, ὑπὸ ἀφροσύνης; Ναί. Ἐναντίως; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὑπὸ ἐναντίων ὄντων; Ναί. Ἐναντίον ἄρα ἐστὶν ἀφροσύνη σωφροσύνης; Φαίνεται. Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφίᾳ ἐναντίον εἶναι; Συνωμολόγει. Ἓν δὲ ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι; Φημί. Πότερον οὖν, ὦ Πρωταγόρα, λύσωμεν τῶν λόγων; τὸ ἓν ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, ἢ ἐκεῖνον ἐν ᾧ F ἐλέγετο ἕτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία; μόριον δὲ ἑκάτερον, ἀρετῆς; καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι, καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια; πότερον οὖν δὴ λύσωμεν; οὗτοι γὰρ οἱ λόγοι ἀμφότεροι οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται. οὐ γὰρ συνᾴδουσιν οὐδὲ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις. πῶς γὰρ ἂν συνᾴδοιεν, εἴπερ γε ἀνάγκη ἑνὶ μὲν ἓν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείοσιν δὲ μή; τῇ δὲ ἀφροσύνῃ ἑνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σωφροσύνη αὖ φαίνεται. ἦ γάρ, ὦ Πρωταγόρα (ἔφην ἐγώ) ἢ ἄλλως πως; Ὡμολόγησε, καὶ μάλ' ἀκόντως. Οὐκοῦν ἓν ἂν εἴη ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία; τὸ δὲ πρότερον αὖ ἐφάνη ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης, G σχεδόν τι ταὐτὸν ὄν. Ἴθι δή (ἦν δὲ ἐγὼ) ὦ Πρωταγόρα, μὴ ἀποκάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα. ἆρά τί σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν ὅτι ἀδικεῖ; Αἰσχυνοίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὁμολογεῖν· ἐπεὶ πολλοί γε φασὶ τῶν ἀνθρώπων. Πότερον οὖν πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιήσομαι (ἔφην) ἢ πρὸς σέ; Εἰ βούλει (ἔφη) πρὸς τοῦτον πρῶτον τὸν λόγον διαλέχθητι τῶν πολλῶν. Ἀλλ' οὐδέν μοι διαφέρει, ἐὰν μόνον σύ γε ἀποκρίνῃ, εἴτ' οὖν δοκεῖ σοι ταῦτα, εἴτε μή (τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστα ἐξετάζω) συμβαίνει μέντοι ἴσως καὶ ἐμὲ τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἐξετάζεσθαι. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐκαλλωπίζετο ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας (τὸν γὰρ λόγον ᾐτιᾶτο δυσχερῆ εἶναι) H ἔπειτα μέντοι συνεχώρησεν ἀποκρίνεσθαι. Ἴθι δή (ἔφην ἐγώ) ἐξ ἀρχῆς μοι ἀποκρίναι. Δοκοῦσί τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες; Ἔστω, ἔφη. Τὸ δὲ σωφρονεῖν, λέγεις εὖ φρονεῖν; Ἔφη. Τὸ δ' εὖ φρονεῖν, εὖ βουλεύεσθαι ὅτι

ἀδικοῦσιν; Ἔστω, ἔφη. Πότερον (ἦν δ' ἐγώ) εἰ εὖ πράττουσιν ἀδικοῦντες, ἢ εἰ κακῶς; Εἰ εὖ. Λέγεις οὖν ἀγαθὰ ἄττα εἶναι; Λέγω. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ ἅ ἐστιν ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις; Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, κἂν μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμα ᾖ, ἔγωγε καλῶ ἀγαθά. Καί μοι ἐδόκει ὁ Πρωταγόρας ἤδη τετραχύνθαι τε καὶ ἀγωνιᾶν, καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι. ἐπειδὴ οὖν ἑώρων αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, εὐλαβούμενος, ἠρέμα ἠρόμην, Πότερον (ἦν δ' ἐγώ) λέγεις, ὦ Πρωταγόρα, ἃ μηδενὶ ἀνθρώπων ὠφέλιμά ἐστιν, ἢ ἃ μηδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα; καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ καλεῖς; Οὐδαμῶς, ἔφη· ἀλλ' ἔγωγε πολλὰ οἶδ' ἃ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελῆ ἐστι, καὶ σιτία καὶ ποτὰ, καὶ φάρμακα, καὶ ἄλλα μυρία· τὰ δέ γε, ὠφέλιμα. τὰ δὲ, ἀνθρώποις μὲν οὐδέτερα, ἵπποις δέ. τὰ δὲ, βουσὶ μόνον· τὰ δὲ, κυσί. τὰ δέ γε, τούτων μὲν οὐδενὶ, δένδροις δέ. τὰ δὲ, τοῦ δένδρου ταῖς μὲν ῥίζαις ἀγαθὰ, ταῖς δὲ βλάσταις πονηρά. οἷον καὶ ἡ κόπρος πάντων τῶν φυτῶν ταῖς μὲν ῥίζαις ἀγαθὸν παραβαλλομένη· εἰ δ' ἐθέλοις ἐπὶ τοὺς πτόρθους καὶ τοὺς νέους κλῶνας ἐπιβάλλειν, πάντα ἀπόλλυσιν. ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἅπασίν ἐστι πάγκακον, καὶ ταῖς θριξὶ πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλλων ζώων, πλὴν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου. ταῖς δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἀρωγὸν, καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι. οὕτω δὲ ποικίλον τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν καὶ παντοδαπὸν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα, τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ σώματος ἀγαθόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ, τοῖς δ' ἐντὸς ταὐτὸ τοῦτο κάκιστον. καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσι τοῖς ἀσθενοῦσι μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ, ἀλλ' ἢ ὅτι σμικροτάτῳ, ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἔδεσθαι, ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι τὴν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ῥινῶν γιγνομένην ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις. Εἰπόντος οὖν ταῦτα αὐτοῦ, οἱ παρόντες ἀνεθορύβησαν ὡς εὖ λέγοι. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ὦ Πρωταγόρα, ἐγὼ τυγχάνω ἐπιλήσμων τις ὢν ἄνθρωπος· καὶ ἐάν τίς μοι μακρὰ λέγῃ, ἐπιλανθάνομαι περὶ οὗ ἂν ᾖ ὁ λόγος. ὥσπερ οὖν εἰ ἐτύγχανον ὑπόκωφος ὤν, ᾤου ἂν χρῆναι, εἴπερ ἔμελλές μοι διαλέγεσθαι, μεῖζον φθέγγεσθαι ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους· οὕτω καὶ νῦν, ἐπειδὴ ἐπιλήσμονι ἐνέτυχες, σύντεμνέ μοι τὰς ἀποκρίσεις, καὶ βραχυτέρας ποίει, εἰ μέλλω σοι ἕπεσθαι. Πῶς οὖν κελεύεις με βραχέα ἀποκρίνεσθαι; ἢ βραχύτερά σοι (ἔφη) ἀποκρίνωμαι ἢ δεῖ; Μηδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλ' ὅσα δεῖ, ἔφη; Ναί, ἦν δ' ἐγώ. Πότερα οὖν ὅσα ἐμοὶ δοκεῖ δεῖν ἀποκρίνεσθαι, τοσαῦτά σοι ἀποκρίνωμαι, ἢ ὅσα σοί; Ἀκήκοα γοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι σὺ οἷός τ' εἶ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλον διδάξαι περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ μακρὰ λέγειν, ἐὰν βούλῃ, οὕτως ὥστε τὸν λόγον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν, καὶ αὖ βραχέα οὕτως, ὥστε μηδένα σου ἐν βραχυτέροις εἰπεῖν. εἰ οὖν μέλλεις ἐμοὶ διαλέγεσθαι, τῷ ἑτέρῳ τρόπῳ χρῶ πρός με, τῇ βραχυλογίᾳ. Ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἐγὼ πολλοῖς ἤδη εἰς ἀγῶνα λόγων ἀφικόμην ἀνθρώποις· καὶ εἰ τοῦτο ἐποίουν ὃ σὺ κελεύεις, ὡς ὁ ἀντιλέγων ἐκέλευέ με διαλέγεσθαι, οὕτω διελεγόμην, οὐδενὸς ἂν βελτίων ἐφαινόμην, οὐδ' ἂν ἐγένετο Πρωταγόρου ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησι. Καὶ ἐγώ (ἔγνων γὰρ ὅτι οὐκ ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ ταῖς ἀποκρίσεσι ταῖς ἔμπροσθεν, καὶ ὅτι οὐκ ἐθελήσοι ἑκὼν εἶναι ἀποκρινόμενος διαλέγεσθαι) ἡγησάμενος οὐκέτι ἐμὸν ἔργον εἶναι παραγίνεσθαι ἐν ταῖς συνουσίαις, Ἀλλά τοι, ἔφην, ὦ Πρωταγόρα, οὐδ' ἐγὼ λιπαρῶς ἔχω παρὰ τὰ σοὶ δοκοῦντα τὴν συνουσίαν ἡμῖν γίγνεσθαι· ἀλλ' ἐπειδὰν σὺ βούλῃ διαλέγεσθαι, ὡς ἐγὼ δύναμαι ἕπεσθαι, τότε σοι διαλέξομαι. σὺ μὲν γὰρ (ὡς λέγεται περὶ σοῦ, φῂς δὲ καὶ αὐτὸς) καὶ ἐν μακρολογίᾳ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ οἷός τ' εἶ συνουσίας ποιεῖσθαι, σοφὸς γὰρ εἶ. ἐγὼ δὲ τὰ μακρὰ ταῦτα ἀδύνατος. ἐπεὶ ἐβουλόμην ἂν οἷός τ' εἶναι. ἀλλὰ σὲ ἐχρῆν ἡμῖν συγχωρεῖν τὸν ἀμφότερα δυνάμενον, ἵνα συνουσία ἐγίγνετο· νῦν δὲ, ἐπειδὴ οὐκ ἐθέλεις, καὶ ἐμοί τις ἀσχολία ἐστὶ, καὶ οὐκ ἂν οἷός τ' εἴην σοι παραμεῖναι ἀποτείνοντι μακροὺς λόγους (ἐλθεῖν γάρ ποί με δεῖ) εἶμι. ἐπεὶ καὶ ταῦτ' ἂν ἴσως οὐκ ἀηδῶς σου ἤκουον. Καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν, ἀνιστάμην ὡς ἀπιών· καί μου ἀνισταμένου ἐπιλαμβάνεται ὁ Καλλίας τῆς χειρὸς τῇ δεξιᾷ, τῇ δ' ἀριστερᾷ ἀντελάβετο τοῦ τρίβωνος τουτουί, καὶ εἶπεν, Οὐκ ἀφήσομέν σε, ὦ Σώκρατες. ἐὰν γὰρ σὺ ἐξέλθῃς, οὐχ ὁμοίως ἡμῖν ἔσονται οἱ διάλογοι. δέομαι οὖν σου παραμεῖναι ἡμῖν. ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἑνὸς ἥδιον ἀκούσαιμι ἢ σοῦ τε καὶ Πρωταγόρου διαλεγομένων. ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν πᾶσι. Καὶ ἐγὼ εἶπον (ἤδη δὲ ἀνειστήκειν ὡς ἐξιών) Ὦ παῖ Ἱππονίκου, ἀεὶ μὲν ἔγωγέ σου τὴν φιλοσοφίαν ἄγαμαι, ἀτὰρ καὶ νῦν ἐπαινῶ καὶ φιλῶ· ὥστε βουλοίμην ἂν χαρίζεσθαί σοι, εἴ μου δυνατὰ δέοιο· νῦν δ' ἐστὶν ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου, Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῳ, ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι· εἴποιμι ἄν σοι ὅτι πολὺ σοῦ μᾶλλον ἐγὼ ἐμαυτοῦ δέομαι θέουσι τούτοις ἀκολουθεῖν· ἀλλ' οὐ γὰρ δύναμαι. ἀλλ' εἴ τι δέῃ θεάσασθαι ἐν τῷ αὐτῷ ἐμέ τε καὶ Κρίσωνα θέοντας, τούτου δέου συγκαθεῖναι. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δύναμαι ταχὺ θεῖν, οὗτος δὲ δύναται βραδέως. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς ἐμοῦ καὶ Πρωταγόρου ἀκούειν, τούτου δέου, ὥσπερ τὸ πρῶτόν μοι ἀπεκρίνατο διὰ βραχέων καὶ αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα, οὕτω καὶ νῦν ἀποκρίνεσθαι. εἰ δὲ μὴ, τίς ὁ τρόπος ἔσται τῶν διαλόγων; χωρὶς γὰρ ἔγωγ' ᾤμην εἶναι τὸ συνεῖναί τε ἀλλήλοις διαλεγομένους, καὶ τὸ δημηγορεῖν. Ἀλλ'

A autē ſapere conſulere in eo, in quo cæteri iniuriam exercent? PR. Eſto. SOCR. Vtrum ſi bene faciunt quod iniuriantur, an ſi malè? PR. Si bene. SOCR. Dicíſne bona quædam eſſe? PR. Dico. SOC. Num ea bona ſunt, quæ vtilia ſunt hominibus? PR. Imò per Iouem, bona quædam voco, etiam ſi hominibus vtilia nō ſint. SOCR. Cùm autem videretur mihi Protagoras ſubiraſci, & ad reſponſionem inuitus deſcendere, omnia ego cautè pedetentímque rogaui. Nunquid ais Protagora, quæ nulli hominum vtilia ſunt? an quæ nullo modo vtilia? Et talia quædam bona appellas? PR. Nequaquam. Sed ego multa noui hominibus inutilia, cibos, & potiones, & pharmaca, aliáque permul-

B ta: alia verò vtilia. Quædam autem quæ hominibus perinde ſunt, equis afferunt magnum momentum. Et nonnulla bobus tantùm, nonnulla canibus: quædam verò nullis horum, ſed arboribus potius. Et eorum quæ arboribus, quædam ita ſe habent, vt ſæpe radicibus proſint, germinibus obſint. Quemadmodum ſterquilinium radicibus vtile, ramuſculis ſucculíſque eſt noxium admodum. Oleum quoque arboribus omnibus herbíſque maximè prodeſt: pilis autem animalium omnium, humanis exceptis, nocet plurimùm. Nam & pilis hominum & toti corpori confert. Atque ita varia quædam & multiformis res bonum exiſtit. Vnde & oleum externis noſtri corporis

Vagatur ſophiſta.

C partibus optimum, interioribus peſſimum. Quapropter medici omnes ægrotantibus olei vſum vetant, nec vti permittunt, niſi quàm parciſſimè ad obſoniorum quorundam malè olentium offenſionem reiiciendam. Cùm hæc dixiſſet Protagoras, præſentes frequenti applauſu acclamantes, illius dicta comprobauerunt. At ego, ô Protagora inquam, ſum equidem nimis obliuioſus, ac ſi quis orationem in longum protrahat, de quo verba fiunt, protinus obliuiſcor. Sanè ſi ſurdaſter ſim, & mecum ſermonem inires, exiſtimares altiùs mihi quàm cæteris inclamandum, ſic in præſentia cùm obliuioſum hominem alloquaris, conciſioribus mecum reſponſionibus agas, ſi mo-

D dò vis vt te conſequar. PROT. Quàm exigis breuitatem? num breuioribus quàm oporteat verbis agi tecum iubes? SOCR. Minimè omnium. PROT. An fortè quot opus eſt verbis. SO. Tot vtique. PRO. Nunquid ergo meo arbitratu orationi modum imponam? an tu potiùs debitum terminum ſtatues? SOC. Audiui equidem poſſe te copioſè, quoties lubitum eſt, loqui vt nunquam tibi deſit oratio, necnon res eaſdem paucioribus quàm quiſquam mortalium verbis perſtringere: & eam ipſam vim cæteros, vt audio, docere potes. Si ergo mecum diſputaturus es, breui illa & conciſa ratione dicendi vtere quæſo PR. O Socrates, multis cum hominibus olim dicendo certaui.

E Quòd ſi quod tu mones egiſſem, ſi, inquam, ad normam mihi ab auditore præſcriptam verba feciſſem, nihilo quoquā melior eſſem, nec Protagoræ nomen tota Græcia reſonaret. Ego autem quum cognouiſſem ſuperiorem reſpondendi modum Protagoræ minimè placuiſſe, eúmque ſponte quidem deinceps ita minimè reſponſurum, haudquaquam expedire mihi cenſui, vt illis diſputationibus intereſſem, atque idcirco ô Protagora, inquam, non poſtulo vt contrà, quàm tibi commodum ſit, vnà diſputemus, ſed ſi ita diſſerere vis, vt ego aſſequi poſſim, adſtabo equidem: nam tu quidem, vt de te fertur, & ipſe profiteris, æquè eadem potes & ſummatim perſtringere,

F & ampliſſimè ediſſerere: es enim ſapiens: ego autem ad prolixam orationem ineptus ſum: atque vtinam eius compos eſſem, verùm tua intererat nobis aliquantulum indulgere, quādoquidem æquè es ad vtrunque paratus, vt diſputatio peragatur: poſtquàm verò non vis, & me vſqueadeò negotia vrgent, vt nequeam tecum hìc diu commorari, quamuis iſta libenter audiſſem, abeo iam quò res ipſa me vocat. His dictis, ſurrexi protinus abiturus. Sed cùm ſurgerem Callias dextera quidem me prehendens, ſiniſtra hoc pallium, dixit, Haud te dimittemus Socrates: nam ſi exieris nunc, vix erit deinceps vt ita colloquamur. Mane obſecro, nullius me oratio perinde vt

G tua illa cum Protagora oblectabit. Quare & mihi & omnibus his gratificare. At ego iam ſurrexeram exiturus, & ad Calliam inquam: O Hipponici fili, tuam ſemper philoſophiam admiratus ſum, nunc laudo inſuper atque amo. Quocirca gratificari tibi vehementer optarim, ſi poſſibilia poſcas. Quod verò nunc petis, perinde eſt ac ſi orares, vt Criſonem Imeræū curſorem iuuenémque æquis paſſibus ſequerer, vel aliquem eorum qui longiſſimum interuallum excurrere ſolent, aut diurnum curſum peragere, obiicerem enim multò magis me ipſum optare, quàm te, qui hoſce curſores curſu æquare queā,

Criſo Imeræus curſor.

H ſed nequeo Quòd ſi me & hunc quaſi alterum Criſonem ſpectare pariter concurrentes vis, ipſum ora, vt æquis me paſſibus comitetur. Nam ego quidem celeriter currere nequeo, hic autem tardè poteſt. Ergo ſi optas audire me & Protagoram diſputantes, eum obſecra, vt quemadmodum à principio fecit, ita nunc paucis verbis & ad propoſitam quæſtionem reſpondeat. Alioquin quis erit diſputandi modus? Putabam ſanè

aliud eſſe inuicem diſſerendo colloqui,aliud concionari. Sed vide,ô Socrates,inquit Callias,æqua petere Protagoras videtur,dum cenſet licere ſibi ſuo arbitratu diſſerere,tibi itē tuo. Hic Alcibiades,haud rectè loqueris,inquit, ô Callia.Socrates enim hic copioſè dicendi impotentem ſe eſſe fatetur, & in hoc Protagoræ cedit.Si autem & in diſputando ,accipiendiſque & reddendis rationibus cedat alicui , ſummopere mirabor.Si ergo Protagoras confitetur Socrate ſe eſſe diſputando inferiorem,ſat iam Socrates habet,ſin autem hoc quoque ſibi vendicat,diſputet,tum interrogando , tum reſpondendo nec in ſingulis reſponſionibus ſermonem in longum producat, orationem intercipiens,ne alius loquatur, ſed adeò verboſus, eſt,vt magna pars auditorum obliuiſcatur qua de re quæſtio propoſita fuerit,equidem pro Socrate fideiubeo.eum quæ dicentur obliuioni minimè mandaturum,licet iocetur nobiſcū, obliuioſum eſſe ſe dicens.Mihi ſanè videtur Socrates æquiora admodum poſtulare.Decet enim vnumquenque ſententiam ſuam exprimere.Poſt Alcibiadem,vt arbitror,inquit Critias, O Prodice atque Hippia,Callias quidem Protagoræ vehemēter ſuffragari videtur. Alcibiades autem contentioſus nimis eſt & pertinax, quocunque ſe verterit. Nos autem alteri magis quàm alteri fauere non decet,vel Socrati, vel Protagoræ,ſed communiter vtrunque rogare,ne poſtquàm cœperint,media in diſputatione deſiſtant.Cū hæc ille dixiſſet, Probè,Prodicus inquit,loqueris ô Critia : decet enim eos qui diſputationibus his interſunt,communes quidem eſſe vtrorumque auditores,æquos autem minimè. Neque verò idem hoc eſt & illud,communiter quippe audire vtrunque decet, non autem æquè tribuere.Sapiētiori quidem plus,imperitiori verò minus.Equidem ô Protagora atque Socrates , arbitror vos inuicem nonnihil debere concedere , & de his quæ dicentur, ambigere quidem ſimul,contendere verò nequaquam. Ambigunt porrò propter beneuolentiam cum amicis amici,contendunt autem aduerſarij & hoſtes. Atque ita quàm optimè diſputatio noſtra procederet. Vos ſiquidem ita diſputantes, maximè à nobis audientibus probaremini, non laudaremini inquam. Probant vtique auditores mentis iudicio abſque deceptione : laudant verbis, plerunque falsò præter ſententiam aliquid extollentes , nos item auditores ita maximè gaudio,non voluptate afficeremur.Gaudio afficitur ille, qui diſcendo & contemplando ipſa intelligentia delectatur : voluptate perfunditur,qui dum comedit,vel alio quodam oblectamento potitur,ipſo ſenſu corporis delectatur. Cùm hæc dixiſſet Prodicus, præſentium plurimi conſenſerunt. Deinde Hippias ille ſapiens ſic exorſus eſt. Arbitror ô viri præſentes , vos omnes cognatos , propinquóſque & conciues inuicem eſſe natura , non lege. Simile nanque ſimili natura cognatum. Lex autem tyrannus hominum multa præter naturam cogit.Turpe itaque eſſet,ſi nos qui rerum naturam callemus,ſapientiſſimíque Græcorum omnium ſumus , poſtquā de hoc ipſo diſputaturi hanc in vrbem conuenimus totius Græcæ ſapientiæ arcem,hiſque in ædibus vrbis totius ampliſſimis ſumptuoſiſſimiſque congregati ſumus , nihil tanta hac amplitudine dignum oſtenderemus,ſed vilium homunculorum more altercātes,inuicē diſſentiremus. Vos equidē, ô Socrates & Protagora,hortor & obteſtor,vt ſubeſſe nobis velut ſub arbitris velitis,qui vos ad medium ſunt perducturi. Neque tu exactā dialogi formam,ô Socrates,& illam tuam breuem nimis breuiloquētiam requires, ſiquidem eſt Protagoræ moleſtum: ſed laxa pauliſper obſecro fræna,quò ſermones magnificentiores ſplēdidioreſque ſint.Et te inſuper Protagora quæſo,ne tentis omnibus rudentibus , veliſque plenis in altum ſermonum mare protinus delabare,vnde nuſquam tellus cōſpiciatur, ſed annitamini vt mediocritatem pro viribvs vterque ſeruetis. Igitur faciatis,quod volo,obtemperetiſque:caduceatorem præfectūmque certamini & iudicem eligetis quendam,qui verbis vtriuſque ſtatuat modū.Placuerūt hæc præſentibus omnéſque laudarunt.Me verò hoc idem hortatus eſt Callias, rogarúntque eligere arbitrum.At ego,nō decet inquam, iudicem huic diſputationi præficere.Nam ſi nobis imperitior erit iudex, iniuſtū erit vt deterior aliquis potioribus præſit.Si ſimilis,rurſus haud rectè agetur.Similis enim nobis ſimilia faciet.Quapropter ſuperuacuus erit.Præſtantiorem verò nobis quenquam eligere impoſſibile reuera eſt,vt arbitror,quippe cùm Protagora hoc ſapientior alius eligi nequeat:quòd ſi quem elegeritis nihilo doctiorem,aſſeretis tamen,dedecori Protagoræ hoc erit, quòd ei tāquam inſcio & ignobili iudicem delegiſtis. Mea verò nihil intereſt.Cæterùm vt quemadmodum vultis,diſputare pergamus,ita mihi videtur agendum.Si non vult reſpondere Protagoras,interroget ſaltem,ego autem reſpondebo, eique conabor oſtendere quo pacto reſpondere quis alteri, meo quidem iudicio,debeat. Ac vbi ego ad quamlibet eius interrogationem ei reſpondebo,ille mihi viciſſim officium idē promittat.Et ſi fortè parū alacris eſſe ad reſpondendū videatur,ego ſimul & vos hominē oremus,quemadmodum vos me nūc oratis,

Differentia inter communes & æquos auditores.

Inter probare & laudare.

Inter gaudere & voluptatem capere.

A ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Σώκρατες· δίκαια δοκεῖ λέγειν Πρωταγόρας, ἀξιῶν αὑτῷ τε ἐξεῖναι διαλέγεσθαι ὅπως βούλεται, καί σοι ὅσον ἂν αὖ σὺ βούλῃ. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης, Οὐ καλῶς λέγεις, ἔφη, ὦ Καλλία. Σωκράτης μὲν γὰρ ὅδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖναί οἱ μακρολογίας, καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρᾳ· τοῦ δὲ διαλέγεσθαι οἷός τ' εἶναι, καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι, θαυμάζοιμ' ἂν εἴ τῳ ἀνθρώπων παραχωρεῖ. εἰ μὲν οὖν καὶ Πρωταγόρας ὁμολογεῖ φαυλότερος εἶναι Σωκράτους διαλεχθῆναι, ἐξαρκεῖ Σωκράτει· εἰ δὲ ἀντιποιεῖται, διαλεγέσθω, ἐρωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος, μὴ ἐφ' ἑκάστῃ ἐρωτήσει μακρὸν λόγον ἀποτείνων·
B ἐκκρούων τοὺς λόγους, καὶ οὐκ ἐθέλων διδόναι λόγον, ἀλλ' ἀπομηκύνων, ἕως ἂν ἐπιλάθωνται περὶ ὅτου τὸ ἐρώτημα ἦν οἱ πολλοὶ τῶν ἀκουόντων. ἐπεὶ Σωκράτει γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παίζει καί φησιν ἐπιλήσμων εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐπιεικέστερα Σωκράτης λέγειν. χρὴ γὰρ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφαίνεσθαι. Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς ἐγᾦμαι, Κριτίας ἦν ὁ εἰπών, Ὦ Πρόδικε καὶ Ἱππία, Καλλίας μὲν δοκεῖ μοι μάλα πρὸς Πρωταγόρου εἶναι· Ἀλκιβιάδης δὲ ἀεὶ φιλόνεικός ἐστι πρὸς ὅ, τι ἂν ὁρμήσῃ. ἡμᾶς δὲ οὐδὲν δεῖ συμφιλονεικεῖν οὔτε Σωκράτει, οὔτε Πρωταγόρᾳ· ἀλλὰ κοινῇ ἀμφοτέρων δεῖσθαι μὴ
C μεταξὺ διαλῦσαι τὴν συνουσίαν. Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Πρόδικος, Καλῶς μοι, ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία. χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε λόγοις παραγιγνομένους, κοινοὺς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν διαλεγομένοιν ἀκροατάς, ἴσους δὲ μή. ἔστι γὰρ οὐ ταυτόν. κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον δὲ νεῖμαι ἑκατέρῳ· ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρῳ πλέον, τῷ δὲ ἀμαθεστέρῳ ἔλαττον. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, ἀξιῶ ὑμᾶς συγχωρεῖν, καὶ ἀλλήλοις περὶ τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μέν, ἐρίζειν δὲ μή· (ἀμφισβητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δι' εὔνοιαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσι δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις) καὶ οὕτως ἂν καλλίστη ἡμῖν ἡ συνουσία γίγνοιτο. ὑμεῖς τε γὰρ οἱ λέγοντες, μάλιστ' ἂν
D οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν εὐδοκιμοῖτε, καὶ οὐκ ἐπαινοῖσθε· (εὐδοκιμεῖν μὲν γάρ ἐστι παρὰ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων ἄνευ ἀπάτης, ἐπαινεῖσθαι δὲ ἐν λόγῳ πολλάκις παρὰ δόξαν ψευδομένων) ἡμεῖς τ' αὖ οἱ ἀκούοντες, μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραινοίμεθα, οὐχ ἡδοίμεθα. εὐφραίνεσθαι μὲν γάρ ἐστι, μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα, αὐτῇ τῇ διανοίᾳ· ἥδεσθαι δέ, ἐσθίοντά τι, ἢ ἄλλο ἡδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι. Ταῦτα οὖν εἰπόντος τοῦ Προδίκου, πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων ἀπεδέξαντο. μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον Ἱππίας ὁ σοφὸς εἶπεν, Ὦ ἄνδρες, ἔφη, οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας
E εἶναι, φύσει, οὐ νόμῳ. τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, φύσει συγγενές ἐστιν. ὁ δὲ νόμος, τύραννος ὢν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται. ἡμᾶς οὖν αἰσχρὸν τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἰδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας, καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἶκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ ἀξιώματος ἄξιον ἀποφήνασθαι· ἀλλ' ὥσπερ τοὺς φαυλοτάτους τῶν ἀνθρώπων διαφέρεσθαι ἀλλήλοις. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, συμβῆναι ὑμᾶς, ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον· καὶ μήτε σὲ τὸ ἀκριβὲς τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν, εἰ μὴ ἡδὺ Πρωταγόρᾳ· ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡ-
F νίας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ἡμῖν φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρίᾳ ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων, ἀποκρύψαντα γῆν· ἀλλὰ μέσον τι ἀμφοτέρους τεμεῖν. ὡς οὖν ποιήσετε, καὶ πείθεσθέ μοι, ῥαβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἑλέσθαι, ὃς ὑμῖν φυλάξει τὸ μέτριον μῆκος τῶν λόγων ἑκατέρου. Ταῦτα ἤρεσε τοῖς παροῦσι, καὶ πάντες ἐπῄνεσαν. καὶ ἐμέ τε ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν, καὶ ἑλέσθαι ἐδέοντο ἐπιστάτην. Εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχρὸν εἴη βραβευτὴν αἱρεῖσθαι τῶν λόγων. εἴτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἱρεθείς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χείρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν· εἴτε ὅμοιος, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς. ὁ γὰρ ὅμοιος ἡμῖν, ὅμοια καὶ ποιήσει,
G ὥστε ἐκ περιττοῦ αἱρεθήσεται. ἀλλὰ δὴ βελτίονα ἡμῶν αἱρήσεσθε. τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς ἐγᾦμαι, ἀδύνατον ὑμῖν ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτερόν τινα ἑλέσθαι. εἰ δὲ αἱρήσεσθε μὲν μηδὲν βελτίω, φήσετε δέ, αἰσχρὸν καὶ τοῦτο τῷδε γίγνεται, ὥσπερ φαύλῳ ἀνθρώπῳ ἐπιστάτην αἱρεῖσθαι. ἐπεὶ τό γ' ἐμόν, οὐδέν μοι διαφέρει· ἀλλ' οὑτωσὶ ἐθέλω ποιῆσαι, ἵν' ὃ προθυμεῖσθε συνουσία τε καὶ διάλογοι ἡμῖν γίγνωνται. εἰ μὴ βούλεται Πρωταγόρας ἀποκρίνεσθαι, οὗτος μὲν ἐρωτάτω, ἐγὼ δὲ ἀποκρινοῦμαι· καὶ ἅμα πειράσομαι αὐτῷ δεῖξαι ὡς ἐγώ φημι χρῆναι τὸν ἀποκρινόμενον ἀποκρίνεσθαι. ἐπειδὰν δὲ ἐγὼ ἀποκρίνωμαι, ὅπως ἂν οὗτος βούληται ἐρωτᾶν, πάλιν οὗτος ἐμοὶ λόγον ὑποσχέτω ὁμοίως. ἐὰν οὖν μὴ δοκῇ πρόθυμος εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς κοινῇ δεησόμεθα
H αὐτοῦ ἅπερ ὑμεῖς ἐμοῦ, μὴ διαφθείρειν τὴν συνουσίαν. καὶ οὐδὲν δεῖ

τούτου

τούτου ἕνεκα ἕνα ἐπιστάτην γενέσθαι, ἀλλὰ πάντες κοινῇ ἐπιστατήσετε. Ἐδόκει πᾶσιν οὕτω ποιητέον εἶναι. καὶ ὁ Πρωταγόρας πάνυ μὲν οὐκ ἤθελεν, ὅμως δὲ ἠναγκάσθη ὁμολογῆσαι ἐρωτήσειν· καὶ ἐπειδὰν ἱκανῶς ἐρωτήσῃ, πάλιν δώσειν λόγον, κατὰ σμικρὸν ἀποκρινόμενος. Ἤρξατο οὖν ἐρωτᾶν οὑτωσί πως, Ἡγοῦμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἀνδρὶ παιδείας μέγιστον μέρος εἶναι, περὶ ἐπῶν δεινὸν εἶναι. ἔστι δὲ τοῦτο, τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεγόμενα οἷόν τ' εἶναι ξυνιέναι ἅ τε ὀρθῶς πεποίηται, καὶ ἃ μή· καὶ ἐπίστασθαι διελεῖν τε καὶ ἐρωτώμενον λόγον δοῦναι. καὶ δὴ καὶ νῦν ἔσται τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ αὐτοῦ μὲν περὶ οὗπερ ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν διαλεγόμεθα, περὶ ἀρετῆς. μετενηνεγμένον δὲ εἰς ποίησιν, τοσοῦτον μόνον διοίσει. λέγει γάρ που Σιμωνίδης πρὸς Σκόπαν τὸν Κρέοντος υἱὸν τοῦ Θετταλοῦ, ὅτι ἄνδρα ἀγαθὸν μὲν ἀλαθέως γενέσθαι, χαλεπὸν, χερσί τε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετράγωνον, ἄνευ ψόγου τετυγμένον. τοῦτο ἐπίστασαι τὸ ᾆσμα, ἢ πᾶν σοι διεξέλθω; Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι, Οὐδὲν δεῖ. ἐπίσταμαί τε γὰρ, καὶ πάνυ μοι τυγχάνει μεμεληκὸς τοῦ ᾄσματος. Εὖ (ἔφη) λέγεις. πότερον οὖν καλῶς σοι δοκεῖ πεποιῆσθαι καὶ ὀρθῶς; ἢ οὔ; Πάνυ (ἔφην ἔγωγε) καὶ ὀρθῶς. Δοκεῖ δέ σοι καλῶς πεποιῆσθαι, εἰ ἐναντία λέγει αὐτὸς αὑτῷ ὁ ποιητής; Οὐ καλῶς, ἦν δ' ἐγώ. Ὅρα δὴ (ἔφη) βέλτιον. Ἀλλ' ὦγαθὲ ἔσκεμμαι ἱκανῶς. Οἶσθα οὖν (ἔφη) ὅτι προϊόντος τοῦ ᾄσματος λέγει που, Οὐδέ μοι ἐμμελέως τὸ Πιττάκειον νέμεται, καίτοι σοφοῦ παρὰ φωτὸς εἰρημένον. χαλεπὸν φάτ' ἐσθλὸν ἔμμεναι. ἐννοεῖς ὅτι ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ τάδε λέγει, κἀκεῖνα τὰ ἔμπροσθεν; Οἶδα, ἦν δ' ἐγώ. Δοκεῖ οὖν σοι (ἔφη) ταῦτα ἐκείνοις ὁμολογεῖσθαι; Φαίνεται ἔμοιγε. Καὶ ἅμα μέντοι ἐφοβούμην μή τι λέγῃ· Ἀτὰρ (ἔφην ἐγὼ) σοὶ οὐ φαίνεται; Πῶς γὰρ ἂν φαίνοιτο ὁμολογεῖν αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ ταῦτα ἀμφότερα λέγων· ὅς γε τὸ μὲν πρῶτον αὐτὸς ὑπέθετο χαλεπὸν εἶναι, ἄνδρα ἀγαθὸν γενέσθαι ἀλαθείᾳ· ὀλίγον δὲ τοῦ ποιήματος εἰς τὸ πρόσθεν προελθὼν ἐπελάθετο· καὶ Πιττακὸν τὸν ταυτὰ λέγοντα ἑαυτῷ, ὅτι χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, τοῦτον μέμφεταί τε, καὶ οὔ φησιν ἀποδέχεσθαι αὐτοῦ τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ λέγοντος. καίτοι ὁπότε τὸν ταυτὰ λέγοντα αὑτῷ μέμφεται, δῆλον ὅτι καὶ ἑαυτὸν μέμφεται. ὥστε ἤτοι τὸ πρότερον ἢ ὕστερον οὐκ ὀρθῶς λέγει. Εἰπὼν οὖν ταῦτα, πολλοῖς θόρυβον παρέσχε καὶ ἔπαινον τῶν ἀκουόντων. καὶ ἐγὼ, τὸ μὲν πρῶτον, ὡσπερεὶ ὑπὸ ἀγαθοῦ πύκτου πληγεὶς, ἐσκοτώθην τε καὶ ἰλιγγίασα, εἰπόντος αὐτοῦ ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθορυβησάντων· ἔπειτα (ὥς γε πρὸς σὲ εἰρῆσθαι τἀληθῆ) ἵνα μοι χρόνος ἐγγένηται τῇ σκέψει τί λέγει ὁ ποιητὴς τρέπομαι πρὸς τὸν Πρόδικον· καὶ καλέσας αὐτὸν, Ὦ Πρόδικε, ἔφην ἐγὼ, σὸς μέντοι Σιμωνίδης πολίτης· δίκαιος εἶ βοηθεῖν τῷ ἀνδρί. δοκῶ οὖν μοι ἐγὼ παρακαλεῖν σε, ὥσπερ ἔφη Ὅμηρος, τὸν Σκάμανδρον πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν Σιμόεντα παρακαλεῖν, εἰπόντα,

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ Σχῶμεν.

Ἀτὰρ καὶ ἐγώ σε παρακαλῶ, μὴ ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας τὸν Σιμωνίδην ἐκπέρσῃ. καὶ γὰρ οὖν καὶ δεῖται τὸ ὑπὲρ Σιμωνίδου ἐπανόρθωμα τῆς σῆς μουσικῆς, ᾗ, τό, τε βούλεσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν διαιρεῖς, ὡς οὐ ταυτὸν ὄν. καὶ ἃ νῦν δὴ εἶπες, πολλά τε καὶ καλά· καὶ νῦν σκόπει εἴ σοι συνδοκεῖ ὅπερ ἐμοί. οὐ γὰρ φαίνεται ἐναντία λέγειν αὐτὸς αὑτῷ Σιμωνίδης. σὺ γάρ, ὦ Πρόδικε, προαπόφηναι τὴν σὴν γνώμην. ταυτόν σοι δοκεῖ εἶναι τὸ γενέσθαι καὶ τὸ εἶναι; ἢ ἄλλο; Ἄλλο, νὴ Δί', ἔφη ὁ Πρόδικος. Οὐκοῦν (ἔφην ἐγὼ) ἐν μὲν τοῖς πρώτοις αὐτὸς ὁ Σιμωνίδης τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφήνατο, ὅτι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀληθείᾳ γενέσθαι, χαλεπὸν εἴη; Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη ὁ Πρόδικος. Τὸν δέ γε Πιττακὸν (ἦν δ' ἐγὼ) μέμφεται, οὐχ ὡς οἴεται Πρωταγόρας, τὸ αὐτὸ ἑαυτῷ λέγοντα, ἀλλ' ἄλλο. οὐ γὰρ τοῦτο ὁ Πιττακὸς ἔλεγε, τὸ Χαλεπὸν γενέσθαι ἐσθλὸν (ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης) ἀλλὰ τὸ Ἔμμεναι. ἔστι δὲ οὐ ταυτὸν, ὦ Πρωταγόρα (ὥς φησι Πρόδικος ὅδε) τὸ εἶναι καὶ τὸ γενέσθαι. εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτό ἐστι τὸ εἶναι τῷ γενέσθαι, οὐκ ἐναντία λέγει ὁ Σιμωνίδης αὐτὸς ἑαυτῷ. καὶ ἴσως ἂν φαίη Πρόδικος ὅδε, καὶ ἄλλοι πολλοὶ, καθ' Ἡσίοδον, γενέσθαι μὲν ἀγαθὸν, χαλεπὸν εἶναι. τῆς γὰρ ἀρετῆς ἔμπροσθεν τοὺς θεοὺς ἱδρῶτα θεῖναι· ὅταν δέ τις αὐτῆς εἰς ἄκρον ἵκηται, ῥηϊδίην δ' ἔπειτα πέλειν, χαλεπήν περ ἐοῦσαν ἐκτῆσθαι. Ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἀκούσας ταῦτα, ἐπῄνεσέ με. ὁ δὲ Πρωταγόρας, Τὸ ἐπανόρθωμα σοί, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μεῖζον ἁμάρτημα ἔχει ἢ ὃ ἐπανορθοῖς. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Κακὸν ἄρα μοι εἴργασται, ὡς ἔοικεν, ὦ Πρωταγόρα· καὶ εἰμί τις γελοῖος ἰατρός· ἰώμενος μεῖζον τὸ νόσημα ποιῶ. Ἀλλ' οὕτως ἔχει, ἔφη. Πῶς δή; ἦν δ' ἐγώ. Πολλὴ ἂν (ἔφη) ἀμαθία εἴη τοῦ ποιητοῦ, εἰ οὕτω φαῦλόν τι φησὶν εἶναι τὴν ἀρετὴν ἐκτῆσθαι, ὅ ἐστι πάντων χαλεπώτατον, ὡς ἅπασι δοκεῖ ἀνθρώποις. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Νὴ τὸν Δία, εἰς καιρόν γε παρατετύχηκεν ἡμῖν ἐν τοῖς λόγοις Πρόδικος ὅδε. κινδυνεύει γάρ τοι, ὦ Πρωταγόρα, ἡ Προδίκου σοφία, θεία τις εἶναι πάλαι, ἤτοι ἀπὸ Σιμωνίδου ἀρξαμένη, ἢ καὶ ἔτι παλαιοτέρα. σὺ δὲ ἄλλων πολλῶν ἔμπειρος ὢν, ταύτης ἄπειρος εἶναι φαίνῃ, οὐχ ὥσπερ ἐγὼ, ἔμπειρος, διὰ τὸ μαθητὴς εἶναι Προδίκου τουτουΐ. καὶ νῦν μοι δοκεῖς οὐ μανθάνειν ὅτι καὶ τὸ χαλεπὸν τοῦτο ἴσως οὐχ οὕτω Σιμωνίδης ὑπέλαβεν ὥσπερ σὺ ὑπολαμβάνεις· ἀλλ' ὥσπερ περὶ τοῦ δεινοῦ Πρόδικός με οὑτοσὶ νουθετεῖ ἑκάστοτε, ὅταν ἐπαινῶν ἐγὼ ἢ σὲ ἢ ἄλλον τινὰ, λέγω ὅτι Πρωταγόρας σοφὸς καὶ δεινός ἐστιν ἀνήρ,

A ne cœtum diſſoluat. Neque verò opus eſt vt vnum iudicem proponatis. Vos enim vnà omnes iudicabitis. Conſenſerunt omnes ſic eſſe agendum. Protagoras autem inuitus ad hæc deſcendere videbatur. Tandem concedere coactus eſt interrogaturū ſe, & poſtquàm ſatis interrogauerit, breuiter reſponſurum. Itaque in hunc modum interrogare cœpit. Arbitror ô Socrates, præcipuam doctrinæ partem in hoc conſiſtere, vt carmina quis quamplurima habeat in promptu. Eſt autem hoc vt poëtarum dicta intelligere poſſit, quæ rectè ſcilicet habeāt quæ minus: ſciātque diſcernere, & cùm interrogetur, rationem dare. Et nunc quidem interroget aliquis de eo ipſo quod vtrique iam inueſtigamus, virtute ſcilicet. Sed hoc intererit, quòd ad carmina diſputatio eſt tranſlata. Dicit enim Simonides ad Scopam Creontis Theſſalici filium, difficile eſſe virum verè bonum fieri, manibus pedibúſque & mēte non ad amuſſim quadratis. Tenéſne memoria carmina, aut vis vt vniuerſa exponam? s. Nihil opus eſt. Teneo nanque & diligens mihi horum carminum cura fuit. P. Bene loqueris. vtrum bene rectéque dixiſſe tibi videtur Simonides, an non? SOC. Imò optimè. PROT. Videtúrne rectè loqui Poëta, ſi ipſe ſibimet contradixerit? SOC. Minimè. PROT. Attende itaque diligentius. SOC. Satis ô bone vir, attendimus. PR. In eiſdem carminibus poſtea dicit, Pittaci ſapientis licet viri ſententiam abſonam ſibi videri, qua inquit, Difficile eſt bonum manere. Cernis eundem Simonidem hæc & ſuperiora dixiſſe? SOC. Equidem. PR. Nunquid eadem hæc & illa ſunt? Eadem, inquā, vt mihi videtur. Et ſimul metuens ne quid vltrà adiiceret, interrogaui, an non ipſi quoque videretur. Rogas, inquit, vtrum conſtare ſibimet illum putem, qui hæc vtraque dixit? & primo quidem propoſuit bonum virum fieri verè difficile eſſe, paulo autem pòſt tāquam ſuiipſius oblitus, Pittacum eadem cū illo dicentem, difficile ſcilicet eſſe virū bonū manere, carpit, eius dicta reſpuēs, qui eadē dixerat? Enimuerò cùm opinionis eiuſdem ac ſuæ autorem Pittacum accuſat, ſeipſum damnat. Quapropter aut prius aut poſterius non rectè dicit. His dictis acclamarunt auditores plurimi, & Protagoram collaudarunt. Ego autem primum tanquā à pugili robuſto percuſſus oculis vertigine caligantibus vacillaui. Nam & eius vox, & aliorū clamor me prorſus obruerāt. Deinde verò, vt apud te verum ingenuè fatear, quo ſpatium ad Poëtæ mentem inueſtigandam captarem, ad Prodicum conuerſus inquam, Conciuis tuus ô Prodice Simonides extitit. Ergo tua intereſt illi opem ferre. Videor equidem ſic aduocare te, quemadmodum apud Homerum Scamander ab Achille obſeſſus Simoëntem aduocauit. O dulcis frater, viri huius vnà ambo vim comprimamus. Haud ſecus ego te nunc accerſo, ne Protagoras Simonidem noſtrum expugnet. Equidem vt Simonidi ſuccurratur, illa cōcinnitate tua opus eſt, qua velle diſtinguis & cupere, & quę multa atque præclara paulo antè dicebas. Et nunc quidem vide num tibi idem quod mihi videatur, neque enim repugnare ſibi in dicendo Simonidem puto. Sed tuam ô Prodice, ſententiā prior expone: idémne tibi fieri & eſſe videtur, an aliud? Aliud per Iouem, inquit Prodicus. Nónne in primis, inquā, Simonides ſuā ſententiā exponit, φ virum verè fieri difficile ſit? Vera narras, inquit Prodicus. Pittacum autem improbar, non vt Protagoras cenſet, idem ſed diuerſū dicentē. Non enim dixit Pittacus difficile eſſe virum fieri bonū, vt Simonides, ſed manere. Eſt autē non idē ô Protagora, ſicut exiſtimat Prodicus iſte, eſſe & fieri, ſi autem non idē eſt eſſe quod & fieri, haudquaquā ſibiipſi Simonides contraria ponit. Ac dicere fortaſſis Prodico huic & multis aliis illud Heſiodi licet, effici bonum difficile quidem eſſe, qui ante virtutem ſudorem à diis poſitum inquit. Verùm vbi ad ſummum verticem peruentum ſit, facilem eſſe, quæ comparatu difficilis fuit. Prodicus igitur cùm hæc audiſſet, me laudauit. Protagoras autē, iſta, ô Socrates, emendatio, inquit, plus habet vitij quàm quod emendas. Malè igitur, inquam ego, ô Protagora, mecum actū eſt, vt videtur, ſumq. ridiculus medicus: quippe qui dum curare contendo, morbum exaugeo. P. Atqui ſic tamen res habet. S. Qua ratione? P. Nimis enim inſcius Poëta ille fuiſſet, ſi adeò virtutem parui feciſſet, vt facilē eſſe eius poſſeſſionē exiſtimaſſet, cùm ſit omnium difficillima, id quod omnibus videtur. SOC. Opportunè per Iouem noſtris iſte Prodicus ſermonibus interuenit. Videtur enim ô Protagora, diuina illa Prodici ſapientia vetuſta eſſe quædam iamdudum, vel originē trahens à Simonide, vel etiam antiquior: tu autem quum multarū rerum aliarum peritus ſis, huius tamen imperitus appares. Ego verò eam expertus ſum, cùm fuerim Prodici huius diſcipulus. Atqui in præſentia haud ſatis animaduertere mihi videris, ipſum quod difficile dicitur, forſitan Simonidem non ita vſurpaſſe, quemadmodum abs te nunc vſurpatur, verùm tanquā malum & graue quiddam intelligendum eſſe crebro me Prodicus admonet. Nam quoties vel alium, vel teipſum laudans ita dico: Protagoras ſapiens vir eſt, & δεινός, id eſt, vehemens grauíſque:

Iliad. φ.

In opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι.

corripit me continuo, rogátque num me pudeat, qui quod bonum eſt, graue vocem: cùm quod graue eſt, ſit malum. Nemo enim ita, diuitias graues, grauem pacem, ſanitatem grauem dicit: ſed grauem morbum, graue bellum, grauem paupertatem, quaſi graue, id eſt, oneroſum malum ſit. Fortaſſis igitur & Chij & Simonides ipſe, cùm difficile dicunt, vel malum inſinuant, vel aliud quiddam quod abs te minus intelligatur. Ergo à Prodico ſciſcitemur. Decet enim de Simonidis ſcriptis hunc maximè percontari. Quidnam ô Prodice Simonides ipſo difficilis nomine intelligi voluit? PROD. Malum profectò. SO. Ob hoc, vt arbitror, Prodice Pittacum reprehendit, dicentem, difficile eſſe bonum manere: ac ſi dixiſſet, malum eſſe manere bonum. PROD. Et quid aliud putas ô Socrates, ſibi voluiſſe Simonidem, quàm reprehendere Pittacum, quòd nomina rectè diſcernere neſciret, vtpote qui Lesbius erat, & inter Barbaros educatus? SO. Audis ô Protagora, quæ Prodicus hic dicit? Quid ad hæc? PROT. Permultum abeſt vt ita ſit Prodice. Certè equidem ſcio Simonidem difficilis nomine id quod & alij ſolent, voluiſſe, non malum, ſed quod non facile, quodque multis cum laboribus compararetur, ſignificare. SOC. Ego item hoc voluiſſe Simonidem arbitror, ô Protagora, idémque Prodicũ intelligere, ſed ludere, tentaréque te vtrum ſermoni tuo valeas ſuffragari, quod enim Simonides difficile non malum intelligi velit, argumẽto ſunt quæ ſequuntur: ſubiungit enim quòd ſolus Deus munere frui dignus ſit. Neque verò ſi vellet, malum eſſe bonum, paulo pòſt adiungeret, ſolum Deum huius compotem eſſe, Deóque ſoli munus id attribueret. Diſſolutum planè hominem, nec vllo modo Chium Prodicus diceret fuiſſe Simonidem. Cæterùm quid tandem ſenſiſſe in his carminibus Simonidem ducam, dicam, ſiquidem de me periculum facere vis, quemadmodum circa poëtica habeam. Sin autem lubeat, te audiam. Protagoras cùm hæc audiſſet, vt lubet, inquit, ô Socrates. verùm Prodicus & Hippias, aliíque omnes agere iuſſerunt. Conabor inquã, quid de his carminibus ſentiam, vobis exponere. Antiquiſſima apud Græcos, & plurima philoſophia in Creta & Lacedæmone extat, & ſophiſtæ plures ibi quàm alibi vſquam reperiuntur: diſſimulant autẽ & imperitos ſe eſſe fingunt, ne cæteros Græcos ſuperare ſapientia deprehendantur: prorſus quemadmodum Protagoras de ſophiſtis ſuprà dicebat: ſed vt videantur re militari potius & fortitudine cæteros anteire, veriti ne ſi, quod ſunt, pateſiat, cæteri omnes idem ſtudiũ proſequantur. Ergo celant, decipiúntque eos qui cæteris in vrbibus mores Lacedæmoniorum imitantur. Sunt enim qui quòd aures præcidant, & quòd loris inuoluuntur, quòd exercitationibus gaudent, quòd breuibus veſtibus vtuntur, ſimiles Spartanis eſſe videri volunt: perinde ac ſi huiuſcemodi rebus Lacedęmonij cæteros Græcos ſuperent. Lacedæmonij verò quoties cũ ſophiſtis ſuis liberius colloqui volunt, externos ægrè ferunt, & clanculum congregati, excluſis peregrinis omnibus, cũ ſophiſtis philoſophantur. Prohibet quinetiam & ipſi & Cretenſes, ne adoleſcentes gentis ſuæ vrbes alias adeant, ne quæ apud eos docentur, alibi fortè dediſcant. Reperiuntur in his ciuitatibus non viri tantum doctrina egregij, verumetiam mulieres. Quòd autem vera loquar, & Lacedæmonij optimè ad philoſophiam, ſermonéſque ſint educati, hinc maximè animaduertere licet. Si quis enim cum viliſſimo etiam Lacedæmoniorum colloquatur, rudem plerunque in verbis apparere primo comperiet. Mox vbicunque rei ipſius opportunitas exigit, inſtar vehemẽtis iaculatoris verbum breue contortúmque, ſed magni cuiuſdam momenti eiaculatur, vt qui cum eo loquitur, nihil à puero differre exiſtimetur. Quòd aũt Lacedæmoniorum virtus, in ſapientiæ magis quàm exercitationis ſtudio conſiſtat, intelligunt nonnulli noſtræ ætatis homines, & olim multi idem animaduerterunt, cùm viderent verba eiuſmodi enunciare poſſe, viri eſſe abſolutè docti.

Sapientes Græciæ.
Sapientia Lacedæmonia.

Horum è numero fuit Thales Mileſius, & Mitylenæus Pittacus, Bias Prieneus, noſter Solo, Cleobulus Lindius, Myſo Chenæus, ſeptimus horum dictus eſt Lacedæmonius Chilo, hi omnes æmuli ſtudioſique Lacedæmoniæ ſapientiæ fuerunt. Eã talem fuiſſe comperimus: verba breuia, memoratu vnicuique digna. Hi facto conſilio ex communi conſenſu, has Delphici Apollinis templo primitias ſapientiæ dedicarunt, quæ templo inſcriptæ, ab omnibus celebrantur: Cognoſce teipſum: Nihil nimis. Hæc ob eam cauſam refero, vt pateat eam priſcæ philoſophiæ fuiſſe figuram, Laconicam ſcilicet quandam, vt ita dixerim, breuiloquentiam. Atqui & Pittaci proprium hoc dictum circumferebatur à ſapientibus celebratum: Bonum manere difficile eſſe. Simonides itaque cùm ſapientiæ gloriam cuperet, cognouit ſi prouerbium hoc tanquã inſignem quendam athletam refelleret conuinceretque, fore vt ipſe illuſtris omnibus haberetur. Quamobrem carmina illa compoſuit, eius cuius gloriæ inſidiatus eſt verba, vt arbitror turbaturus. Sed diſcutiamus hæc vnà omnes & videamus vtrum vera loquar. Primùm quidem carmina illa priora inſanum hominẽ indicarẽt,

A ἐρωτᾷ εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τἀγαθὰ δεινὰ καλῶν. τὸ γὰρ δεινὸν (φησὶ) κακόν ἐστιν. οὐδεὶς γοῦν λέγει ἑκάστοτε δεινοῦ πλούτου, οὐδὲ δεινῆς εἰρήνης, οὐδὲ δεινῆς ὑγιείας· ἀλλὰ δεινῆς νόσου, καὶ δεινοῦ πολέμου, καὶ δεινῆς πενίας· ὡς τοῦ δεινοῦ κακοῦ ὄντος. ἴσως οὖν καὶ τὸ χαλεπὸν αὖ οἱ Κεῖοι καὶ ὁ Σιμωνίδης ἢ κακὸν ὑπολαμβάνουσιν, ἢ ἄλλό τι ὃ σὺ οὐ μανθάνεις, ἐρώμεθα οὖν Πρόδικον. (δίκαιον γὰρ τὴν Σιμωνίδου φωνὴν τοῦτον ἐρωτᾶν) Τί ἔλεγεν, ὦ Πρόδικε, τὸ χαλεπὸν Σιμωνίδης; Κακὸν, ἔφη. Διὰ ταῦτ' ἄρα καὶ μέμφεται (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Πρόδικε τὸν Πιττακὸν, λέγοντα, Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. ὥσπερ ἂν εἰ ἤκουεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἐστὶ κα-
B κὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. Ἀλλὰ τί οἴει, ἔφη, λέγειν, ὦ Σώκρατες, Σιμωνίδην ἄλλο, ἢ τοῦτο, καὶ ὀνειδίζειν τῷ Πιττακῷ ὅτι τὰ ὀνόματα οὐκ ἠπίστατο ὀρθῶς διαιρεῖν, ἅτε Λέσβιος ὢν, καὶ ἐν φωνῇ βαρβάρῳ τεθραμμένος; Ἀκούεις δὴ (ἔφην ἐγὼ) ὦ Πρωταγόρα, Προδίκου τοῦδε· ἔχεις τι πρὸς ταῦτα λέγειν; Καὶ ὁ Πρωταγόρας, Πολλοῦ γε δεῖ (ἔφη) οὕτως ἔχειν, ὦ Πρόδικε. ἀλλ' ἐγὼ εὖ οἶδ' ὅτι καὶ Σιμωνίδης τὸ χαλεπὸν ἔλεγεν ὅπερ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι· οὐ τὸ κακὸν, ἀλλ' ὃ ἂν μὴ ῥᾴδιον ᾖ, ἀλλὰ διὰ πολλῶν πραγμάτων γίγνηται. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ οἶμαι (ἔφην) ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο λέγειν Σιμωνίδην, καὶ Πρόδικόν γε τόνδε εἰδέναι· ἀλλὰ παίζειν, καὶ σοῦ δοκεῖν ἀπο-
C πειρᾶσθαι εἰ οἷός τ' ἔσῃ τῷ σαυτοῦ λόγῳ βοηθεῖν. ἐπεὶ ὅτι γε Σιμωνίδης οὐ λέγει τὸ χαλεπὸν, κακὸν, μέγα τεκμήριόν ἐστιν εὐθὺς τὸ μετὰ τοῦτο ῥῆμα. λέγει γὰρ ὅτι θεὸς ἂν μόνος ἔχοι τοῦτο γέρας· οὐ δήπου τοῦτό γε λέγων, κακὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. εἶτα τὸν θεὸν φησὶ μόνον τοῦτο ἂν ἔχειν, καὶ τῷ θεῷ τοῦτο γέρας ἀπένειμε μόνῳ. ἀκόλαστον γὰρ ἄν τινα λέγοι Σιμωνίδην ὁ Πρόδικος, καὶ οὐδαμῶς Κεῖον. ἀλλ' ἅ μοι δοκεῖ διανοεῖσθαι Σιμωνίδης ἐν τούτῳ τῷ ᾄσματι, ἐθέλω σοι εἰπεῖν, εἰ βούλει λαβεῖν μου πεῖραν ὅπως ἔχω ὃ σὺ λέγεις, τοῦτο περὶ ἐπῶν· ἐὰν δὲ βούλῃ, σοῦ ἀκούσομαι. Ὁ μὲν οὖν Πρωταγόρας ἀκούσας μου ταῦτα λέγοντος, Εἰ σὺ βούλει, ἔφη, ὦ Σώκρατες. ὁ δὲ Πρόδικός τε καὶ ὁ Ἱππίας ἐκελευέτην πάνυ, καὶ οἱ
D ἄλλοι. Ἐγὼ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἅ γέ μοι δοκεῖ περὶ τοῦ ᾄσματος τούτου πειράσομαι ὑμῖν διεξελθεῖν. φιλοσοφία γάρ ἐστι παλαιοτάτη τε καὶ πλείστη τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ τε καὶ ἐν Λακεδαίμονι· καὶ σοφισταὶ πλεῖστοι γῆς ἐκεῖ εἰσιν, ἀλλ' ἐξαρνοῦνται, καὶ σχηματίζονται ἀμαθεῖς εἶναι, ἵνα μὴ κατάδηλοι ὦσιν ὅτι σοφίᾳ τῶν Ἑλλήνων περίεισιν· (ὥσπερ οὓς Πρωταγόρας ἔλεγε τοὺς σοφιστάς·) ἀλλὰ δοκῶσι τῷ μάχεσθαι καὶ ἀνδρείᾳ περιεῖναι ἡγούμενοι, εἰ γνωσθεῖεν ὅπερ εἰσὶ, πάντας τοῦτο ἀσκήσειν. νῦν δὲ ἀποκρυψάμενοι ἐκεῖνο, ἐξηπατήκασι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι λακωνίζοντας. καὶ οἱ μὲν ὦτά τε κατάγνυνται, μιμούμενοι αὐτοὺς, καὶ ἱμάντας περιειλίττονται,
E καὶ φιλογυμναστοῦσι, καὶ βραχείας ἀναβολὰς φοροῦσιν· ὡς δὴ τούτοις κρατοῦντας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Λακεδαιμονίους. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὰν βούλωνται ἀνέδην τοῖς παρ' αὐτοῖς συγγενέσθαι σοφισταῖς, καὶ ἤδη ἄχθωνται λάθρα ξυγγιγνόμενοι, ξενηλασίας ποιούμενοι τῶν τε λακωνιζόντων τούτων, καὶ ἐάν τις ἄλλος ξένος ὢν ἐπιδημήσῃ, συγγίγνονται τοῖς σοφισταῖς λανθάνοντες τοὺς ξένους· καὶ αὐτοὶ οὐδένα ἐῶσι τῶν νέων εἰς τὰς ἄλλας πόλεις ἐξιέναι, ὥσπερ οὐδὲ Κρῆτες, ἵνα μὴ ἀπομανθάνωσιν ἃ αὐτοὶ διδάσκουσι. εἰσὶ δὲ ἐν ταύταις ταῖς πόλεσιν οὐ μόνον ἄνδρες ἐπὶ παιδεύσει μέγα φρονοῦντες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. γνοίητε δ' ἂν ὅτι ἐγὼ ταῦτα ἀληθῆ λέγω, καὶ Λακεδαιμόνιοι πρὸς φιλοσοφίαν καὶ λόγους ἄριστα πεπαίδευνται, ὧδε. εἰ γὰρ ἐθέλει τις Λακεδαιμονίων τῷ φαυλοτά-
F τῳ συγγενέσθαι, τὰ μὲν πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις εὑρήσει αὐτὸν φαῦλόν τινα φαινόμενον, ἔπειτα ὅπου ἂν τύχοι τῶν λεγομένων, ἐνέβαλε ῥῆμα ἄξιον λόγου βραχὺ καὶ συνεστραμμένον, ὥσπερ δεινὸς ἀκοντιστής· ὥστε φαίνεσθαι τὸν προσδιαλεγόμενον παιδὸς μηδὲν βελτίω. τοῦτο οὖν αὐτὸ καὶ τῶν νῦν εἰσιν οἳ κατανενοήκασι καὶ τῶν πάλαι, ὅτι τὸ λακωνίζειν, πολὺ μᾶλλόν ἐστι φιλοσοφεῖν ἢ φιλογυμναστεῖν· εἰδότες ὅτι τοιαῦτα οἷόν τ' εἶναι ῥήματα φθέγγεσθαι, τελέως πεπαιδευμένου ἐστὶν ἀνθρώπου. τούτων ἦν καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, καὶ Πιττακὸς ὁ Μιτυληναῖος, καὶ Βίας ὁ Πριηνεὺς, καὶ Σόλων ὁ ἡμέτερος, καὶ Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος, καὶ Μύσων ὁ Χηνεὺς· καὶ ἕβδομος ἐν τούτοις ἐλέγετο Λακεδαιμόνιος Χίλων. οὗτοι πάν-
G τες, ζηλωταὶ καὶ ἐρασταὶ καὶ μαθηταὶ ἦσαν τῆς Λακεδαιμονίων παιδείας. καὶ καταμάθοι ἄν τις αὐτῶν τὴν σοφίαν τοιαύτην οὖσαν, ῥήματα βραχέα ἀξιομνημόνευτα ἑκάστῳ εἰρημένα. οὗτοι καὶ κοινῇ ξυνελθόντες ἀπαρχὴν τῆς σοφίας ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς, γράψαντες ταῦτα ἃ δὴ πάντες ὑμνοῦσι, Γνῶθι σαυτόν· καὶ, μηδὲν ἄγαν. τοῦ δὴ ἕνεκα ταῦτα λέγω; ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἦν τῶν παλαιῶν τῆς φιλοσοφίας, βραχυλογία τις Λακωνική· καὶ δὴ καὶ τοῦ Πιττακοῦ ἰδίᾳ περιεφέρετο τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐγκωμιαζόμενον ὑπὸ τῶν σοφῶν, τὸ, Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. ὁ οὖν Σιμωνίδης, ἅτε φιλότιμος ὢν ἐπὶ σοφίᾳ, ἔγνω ὅτι εἰ καθέλοι τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὥσπερ εὐδοκιμοῦντα ἀθλητὴν, καὶ περιγένοιτο αὐτοῦ, αὐτὸς
H εὐδοκιμήσειε τοῖς τότε ἀνθρώποις. εἰς τοῦτο οὖν τὸ ῥῆμα καὶ τούτου ἕνεκα τούτῳ ἐπιβουλεύων, κολοῦσαι αὐτὸ ἅπαν τὸ ᾆσμα πεποίηκεν, ὥς μοι φαίνεται. ἐπισκεψώμεθα δὴ αὐτὸ κοινῇ πάντες, εἰ ἄρα ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. εὐθὺς γὰρ τὸ πρῶτον τοῦ ᾄσματος μανικὸν ἂν φανείη,

A εἰ βουλόμενος λέγειν ὅτι ἄνδρα ἀγαθὸν γενέσθαι χαλεπόν, ἔπειτα ἐνέβαλε τὸ Μέν. τοῦτο γὰρ οὐδὲ πρὸς ἕνα λόγον φαίνεται ἐμβεβλῆσθαι. ἐὰν μή τις ὑπολάβῃ πρὸς τὸ τοῦ Πιττακοῦ ῥῆμα ὥσπερ ἐρίζοντα λέγειν τὸν Σιμωνίδην· λέγοντος τοῦ Πιττακοῦ ὅτι χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, ἀμφισβητοῦντα εἰπεῖν ὅτι οὔκ· ἀλλὰ γενέσθαι μὲν χαλεπὸν ἄνδρα ἀγαθόν ἐστιν, ὦ Πιττακέ, καὶ ὡς ἀληθῶς οὐκ ἀληθείᾳ ἀγαθόν. οὐκ ἐπὶ τούτῳ λέγει τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἄρα ὄντων τινῶν, τῶν μὲν, ὡς ἀληθῶς ἀγαθῶν, τῶν δὲ, ἀγαθῶν μὲν, οὐ μέντοι ἀληθῶς· (εὔηθες γὰρ τοῦτό γε φανείη ἂν, καὶ οὐ Σιμωνίδου) ἀλλ' ὑπερβατὸν δεῖ θεῖναι ἐν τῷ ᾄσματι τὸ Ἀληθέως, οὑτωσί πως ὑπειπόντα τὸ, τοῦ Πιττακοῦ, ὥσπερ ἂν εἰ θεῖμεν αὐτὸν λέγοντα τὸν Πιττακὸν, καὶ Σιμωνίδην ἀποκρινόμενον εἰπόντα, Ὦ ἄνθρωποι, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι· τὸν δὲ, ἀποκρινόμενον ὅτι, Ὦ Πιττακὲ οὐκ ἀληθῆ λέγεις. οὐ γὰρ εἶναι ἀλλὰ γενέσθαι μέν ἐστιν ἄνδρα ἀγαθὸν χερσί τε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετράγωνον, ἄνευ ψόγου τετυγμένον, χαλεπὸν ἀληθέως. οὕτω φαίνεται τὸ πρὸς λόγον, τὸ Μὲν ἐμβεβλημένον, καὶ τὸ Ἀλαθέως ὀρθῶς ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον. καὶ τὰ ἐπιόντα πάντα τούτῳ μαρτυρεῖ ὅτι οὕτως εἴρηται. πολλὰ μὲν γάρ ἐστι καὶ περὶ ἑκάστου τῶν ἐν τῷ ᾄσματι εἰρημένων ἀποδεῖξαι ὡς εὖ πεποίηται. πάνυ γὰρ χαριέντως καὶ μεμελημένως ἔχει. ἀλλὰ μακρὸν ἂν εἴη αὐτὸ οὕτω διελθεῖν· ἀλλὰ τὸν τύπον αὐτοῦ τὸν ὅλον διεξέλθωμεν, καὶ τὴν βούλησιν, ὅτι παντὸς μᾶλλον ἔλεγχός ἐστι τοῦ Πιττακείου ῥήματος διὰ παντὸς τοῦ ᾄσματος. λέγει γὰρ μετὰ τοῦτο ὀλίγα διελθὼν, ὡσανεὶ λέγοι λόγον, ὅτι γενέσθαι μὲν ἄνδρα ἀγαθὸν χαλεπὸν ἀλαθέως· οἷόν τε μέντοι ἐπί γε χρόνον τινά. γενόμενον δὲ, διαμένειν ἐν ταύτῃ τῇ ἕξει, καὶ εἶναι ἄνδρα ἀγαθὸν (ὡς σὺ λέγεις ὦ Πιττακὲ) ἀδύνατον, καὶ οὐκ ἀνθρώπειον. ἀλλὰ θεὸς ἂν μόνος τοῦτο ἔχοι τὸ γέρας. ἄνδρα δὲ οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι, ὃν ἂν ἀμήχανος συμφορὰ καθέλῃ. τίνα οὖν ἀμήχανος συμφορὰ καθαιρεῖ ἐν πλοίου ἀρχῇ; δῆλον ὅτι οὐ τὸν ἰδιώτην. ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης ἀεὶ καθῄρηται. ὥσπερ οὖν οὐ τὸν κείμενον τις ἂν καταβάλοι, ἀλλὰ τὸν μὲν ἑστῶτά ποτε καταβάλοι ἄν τις, ὥστε κείμενον ποιῆσαι· τὸν δὲ κείμενον, οὔ· οὕτω καὶ τὸν εὐμήχανον ὄντα ποτὲ ἀμήχανος ἂν συμφορὰ καθέλοι, τὸν δὲ ἀεὶ ἀμήχανον ὄντα, οὔ. καὶ τὸν κυβερνήτην μέγας χειμὼν ἐπιπεσὼν ἀμήχανον ἂν ποιήσειε, καὶ γεωργὸν χαλεπὴ ὥρα ἐπελθοῦσα ἀμήχανον ἂν θείη καὶ ἰατρὸν ταὐτὰ ταῦτα. τῷ μὲν γὰρ ἐσθλῷ ἐγχωρεῖ κακῷ γενέσθαι· (ὥσπερ καὶ παρ' ἄλλου ποιητοῦ μαρτυρεῖται, τοῦ εἰπόντος, Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς, ποτὲ μὲν κακὸς, ἄλλοτε δ' ἐσθλός·) τῷ δὲ κακῷ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη. ὥστε τὸν μὲν εὐμήχανον καὶ σοφὸν καὶ ἀγαθὸν ἐπειδὰν ἀμήχανος συμφορὰ καθέλῃ, οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν εἶναι· σὺ δὲ φῂς, ὦ Πιττακὲ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. τὸ δ' ἐστι, γενέσθαι μὲν χαλεπὸν, δυνατὸν δὲ· ἐσθλὸν δ' ἔμμεναι ἀδύνατον. πράξας μὲν γὰρ εὖ πᾶς ἀνὴρ, ἀγαθός· κακὸς δ', εἰ κακῶς. τίς οὖν εἰς γράμματα ἀγαθὴ πρᾶξίς ἐστι; καὶ τίς ἄνδρα ἀγαθὸν ποιεῖ εἰς γράμματα; δῆλον ὅτι ἡ τούτων μάθησις. τίς δὲ εὐπραγία ἀγαθὸν ἰατρὸν ποιεῖ; δῆλον ὅτι ἡ τῶν καμνόντων τῆς θεραπείας μάθησις. κακὸς δὲ, κακῶς. τίς οὖν ἂν κακὸς ἰατρὸς γένοιτο; δῆλον ὅτι ᾧ πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἰατρῷ εἶναι, ἔπειτα ἀγαθῷ ἰατρῷ. οὗτος γὰρ ἂν καὶ κακὸς γένοιτο. ἡμεῖς δὲ οἱ ἰατρικῆς ἰδιῶται, οὐκ ἄν ποτε γενοίμεθα, κακῶς πράξαντες, οὔτε ἰατροὶ, οὔτε τέκτονες, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων. ὅστις δὲ μὴ ἰατρὸς ἂν γένοιτο, κακῶς πράξας, δῆλον ὅτι οὐδὲ κακὸς ἰατρός. οὕτω καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ, γένοιτ' ἄν ποτε καὶ κακὸς, ἢ ὑπὸ χρόνου, ἢ ὑπὸ πόνου, ἢ ὑπὸ νόσου, ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς περιπτώματος· (αὕτη γὰρ μόνη ἐστὶ κακὴ πρᾶξις, ἐπιστήμης στερηθῆναι) ὁ δὲ κακὸς ἀνὴρ, οὐκ ἄν ποτε γένοιτο κακός· (ἔστι γὰρ ἀεὶ) ἀλλ' εἰ μέλλει κακὸς γενέσθαι, δεῖ αὐτὸν πρότερον ἀγαθὸν γενέσθαι. ὥστε καὶ τοῦτο τοῦ ᾄσματος πρὸς τοῦτο τείνει, ὅτι εἶναι μὲν ἄνδρα ἀγαθὸν οὐχ οἷόν τε, διατελοῦντα ἀγαθόν· γενέσθαι δὲ ἀγαθὸν οἷόν τε, καὶ κακόν γε τὸν αὐτὸν τοῦτον. ἐπιπλεῖστον δὲ καὶ ἄριστοί εἰσιν οὓς ἂν οἱ θεοὶ φιλῶσι. ταῦτά τε οὖν πάντα πρὸς τὸν Πιττακὸν εἴρηται, καὶ τὰ ἐπιόντα γε τοῦ ᾄσματος ἔτι μᾶλλον δηλοῖ. φησὶ γὰρ, Τοὔνεκεν οὔποτ' ἐγὼ τὸ μὴ γενέσθαι δυνατὸν διζήμενος, κενεὰν ἐς ἄπρακτον ἐλπίδα μοῖραν αἰῶνος βαλέω πανάμωμον ἄνθρωπον, εὐρυεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός. ἔπειθ' ὑμῖν εὑρὼν ἀπαγγελέω, φησίν. Οὕτω σφόδρα καὶ δι' ὅλου τοῦ ᾄσματος ἐπεξέρχεται τῷ τοῦ Πιττακοῦ ῥήματι. πάντας δὲ ἐπαίνημι, καὶ φιλέω ἑκὼν, ὅστις ἔρδῃ μηδὲν αἰσχρόν. ἀνάγκῃ δὲ οὐδὲ θεοὶ μάχονται. καὶ τοῦτ' ἐστι πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰρημένον. οὐ γὰρ οὕτως ἀπαίδευτος ἦν Σιμωνίδης, ὥστε τούτους φάναι ἐπαινεῖν, ὃς ἂν ἑκὼν μηδὲν κακὸν ποιῇ· ὡς ὄντων τινῶν οἳ ἑκόντες κακὰ ποιοῦσιν. ἐγὼ γὰρ σχεδόν τι οἶμαι τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἡγεῖται οὐδένα ἀνθρώπων ἑκόντα ἐξαμαρτάνειν, οὐδὲ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἑκόντα ἐργάζεσθαι· ἀλλ' εὖ ἴσασιν ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες, ἄκοντες ποιοῦσι. καὶ δὴ καὶ ὁ Σιμωνίδης, οὐχ ὃς ἂν μὴ κακὰ ποιῇ ἑκὼν, τούτου φησὶν ἐπαινέτης εἶναι, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει τοῦτο τὸ Ἑκών. ἡγεῖτο γὰρ ἄνδρα καλὸν κἀγαθὸν πολλάκις αὐτὸν ἐπαναγκάζειν φίλον τινὶ γίγνεσθαι, καὶ ἐπαινέτην φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν· οἷον, ἀνδρὶ πολλάκις συμβῆναι μητέρα ἢ πατέρα ἀλλόκοτον, ἢ πατρίδα, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. τοὺς μὲν οὖν πονηρούς, ὅταν τι

A ſi dicere volens, virum effici bonum, eſſe difficile: mox hanc particulam Quidem inieciſſet: ea enim nulla ratione videtur iniecta: niſi dicamus aduerſus Pittaci verba certātē Simonidē loqui: & cū ille dixiſſet, difficile eſſe bonū manere, Simonidē ad hæc obiicere, Non eſt ita ô Pittace, imò bonum quidem virum effici difficile eſt, verè non reuera bonum]. Non enim idcirco dicit Reuera, quia ſint aliqui verè boni, alij autem boni quidem, ſed non verè. Abſonum nanque videretur, neque Simonide dignum: ſed in dictione, verè, ſuperiectionem eſſe in carmine dicemus, quam Pittaci verbis ſubiecit: quaſi B ponamus Pittacum ipſum ſic dicere, O viri, difficile eſt bonum manere: Simonides autem ſubiiciat, O Pittace, vera minimè loqueris. Non enim eſſe, ſed fieri virum bonum, manibus pedibúſque, & mente adamuſſim quadratum, eſt difficile verè, ita videtur non abſque ratione hæc particula Quidem iniecta: & ipſum verè, haud ab re poſtremo locatū. Atqui quæ ſequuntur, omnia huic atteſtantur, quòd ſit hunc in modum dictum. Multa inſuper ſunt in his carminibus, quæ quàm pulchrè ſcripta ſint, ſigillatim oſtēdere poſſemus. Scitè nanque & accuratè compoſita ſunt, ſed prolixior foret oratio. Quare ſummatim poëtæ huius formam conſiliúmque exponunt. Intendit autem C prorſus in omnibus his verſibus Pittaci dictum refellere. Ait enim paulò poſt fermè in hunc modum, quod effici virum bonum difficile verè: eſt tamen tempus quoddam vbi poſſibile eſt. Factum verò bonum eo in habitu perſeuerare, eſſéque bonum, vt tu quidem Pittace contendis, impoſſibile eſt, neque humanum, ſed ſolus hoc Deus munere fungitur, hominē verò ita bonum manere, ne rurſus labatur, impoſſibile eſt, quem fors inopina abripiat. Quémnam potiſſimum inopinatus caſus in nauis gubernatione ſubmergit? non rudem hominem: nam ſemper ille ſuccumbit: & quemadmodum iacentem nullus de-D iicit, ſed ſtantem quandoque deiicit aliquis, iaceréque cogit, iacentem verò nequaquam: ita ſolertem & ſagacem hominem nonnunquam inopinatus caſus circunuenit. Enimuerò qui nihil penſi vnquam habet, minimè. Et gubernatori quandoque ingens tempeſtatis impetus improuiſus ſuperuenit, & agricolæ intemperies anni, & medico quoque ſimilia, adeò vt tunc improuidi fuiſſe videantur. Poteſt enim bonus aliquis malus fieri: quod alius quoque poëta teſtatur, dicens, Vir bonus nunc prauus, nunc bonus eſt. Vt autem malus efficiatur malus, fieri non poteſt. Eſſe enim ſemper neceſſe eſt. Quamobrem quo-E ties caſus inopinatus prouidum hominem ſapiētémque & bonum inuadit, malus efficitur. Tu verò dicis, ô Pittace, difficile eſſe bonum manere. Res autem ita ſe habet, vt fieri bonū poſſibile ſit, difficile tamen: perdurare autem bonum, penitus impoſſibile. Quilibet enim bene agens, bonus: malè cōtrà, malus. Quænam circa literas bona res eſt? quæve actio virum in illis bonum efficit? Conſtat quòd earum perceptio. Quæ item actio bona bonum efficit medicum. Morborum curandorum peritia videlicet. Qui bene curat, bonus medicus: contrà, qui malè, malus. qui ergo malus medicus nonnunquam efficitur? Ille certè, cui primo hoc ineſt, vt medicus ſit, deinde vt bonus medicus. F Hic enim malus quandoque medicus effici poteſt. Nos autem medicinæ artis ignari, nunquàm malè agendo aut medici, aut fabri efficeremur, aut aliud tale. Quiſquis autem non fit medicus, malè officio ſuo functus, neque etiam malus eſt medicus. Ita & bonus vir fieri poteſt aliquando malus, vel propter tempus, vel laborem, vel morbum, vel alium caſum. Hæc quippe ſola praua actio eſt, ſcientia priuari. Malus autem vir nunquàm malus fieret, eſt enim ſemper. Ac ſi malus fieri debet, oportet bonū fuiſſe prius. Ad hoc itaque carmina illa tendunt, vt affirment, impoſſibile eſſe virum bonum ſemper perſeuerare: fieri autem bonum, eundémque rurſus & malum, poſſibile: G plerunque verò optimos eſſe illos quos diligunt dij. Hæc itaque omnia aduerſus Pittacum ſunt dicta, quod & ſequentia clariùs declarant. Hac de cauſa, inquit, nunquàm ego quod fieri nequit, fruſtra quærens, ſine reprehenſione perpetuò victurum bonum, quicūque fructibus terræ veſcūtur, quenquā ſperem. Deinde vobis quæ cōperta mihi ſunt, prædico: & cætera quæ ſequuntur. Adeò vehementer totóque carmine Pittaci dictum infeſtat. Vnumquenque verò laudo amóque, ſponte qui turpe nil patrat. Neceſſitati verò neque dij quidem ipſi pugnant. Id autem eſt ad hoc idem dictum. Neque enim vſque adeò rerum inſcius erat Simonides, vt illum laudare ſe diceret H qui turpe nihil ſponte committit, quaſi ſint aliqui qui ſponte malè agāt. Arbitror equidē ſapiētē nullū putare, quēquā hominū eſſe qui vltro aberret, maláque & turpia ſpōte committat. Sciūt etenim, quòd qui mala turpiáque cōmittūt, præter volūtatē peccāt. Atqui & Simonides nequaquā laudare ſe dicit illū, qui nō ſponte ſcelera patrat, imò de ſeipſo vocē illā ſponte intelligi volebat, putabat enim præclarū bonúmque virū ſæpe ſeipſum impulſurū, vt amicus laudatórque alicuius fieret, amarétque & laudaret, vt quibus moroſi & iniqui ſæpe parentes contingant, aut patria, aut tale aliquid: improbi homines ſi ſunt,

vltro ſpontéque in parentum patriæque errata inuehi ſolent, & ea paſſim omnibus diuulgare,ne quis eos quòd parentes & patriam negligant , carpere poſſit:quare vituperant parentes patriámque , & præter neceſſitatem odiis & inimicitiis vltro exagitant. Probi verò qui ſunt viri, patria flagitia occultant potius,& ad laudandum eos ſeſe cogunt:& ſi qua in re iniuria affecti iure parentibus & patriæ indignari poſſent , conſolantur ſeipſos,& ſe ſuis conciliant,ſéque ad amorem laudémque maiorum vel inuitos adigunt. Sæpe etiam Simonidem ipſum arbitror,non ex animi ſui ſententia,ſed inuitum ad tyrannum quendam , aut alium talem laudandum & tollendũ acceſſiſſe. Hæc igitur ad Pittacum dicit. Ego quidem, ô Pittace, non ob id te redarguo quòd natura detrahere gaudeam,cui ſatisfacit & ille quiſquis malus non eſt, nimiúmve ignauus.Sciens quidem iuuabit ciuitatem iuſtam vir ſanus.Neque tamen ipſe detraham : neque enim detractione gaudeo. Stultorum nanque eſt infinita gẽs,vt ſi quis eos vituperare pergat,neceſſariò defatigetur. Honeſta porrò ſunt omnia , quibus turpia non ſunt miſta. Haud hoc dicit perinde ac ſi diceret, omnia alba quibus nigra nulla miſcentur: ridiculum nempe id ſit: ſed quaſi dicat,mediocria ſe toleraturum,neque ea vituperaturũ. Non quæro , inquit, hominem irreprehenſibilem , quotquot latæ telluris fructum decerpimus. Deinde vobis quod mihi compertum eſt,nuncio, quòd videlicet huius cauſa neminem laudaturus ſum. Verùm mihi ſufficit quiſquis medium tenet,neque turpe quid agit. Sic ego omnes diligo,ſic laudo. Hic vtique Mityleneorum lingua eſt vſus tanquam aduerſus Pittacũ,ſic dicens , Omnes ſic laudo , ſic diligo lubẽs. h c oportet vocẽ lubens,à ſequẽtib.diſtinguere,eũ qui dicit,quiſquis turpe nil patrat. Nam ſunt quos ego non lubens laudo & diligo. Quòd ſi tu mi Pittace,vel mediocriter conſentanea, veráque dixiſſes,nunquam te reprehendiſſem. Nunc verò cũ & maximè & in maximis falſa proferas, quæ vera multis apparent, te reprehendere cogor. Hæc mihi ô Prodice atque Protagora, in iſtis Simonidis carminibus ipſius ſententia fuiſſe videtur. Tum Hippias,Bene, inquit,ô Socrates,carmina hæc expoſuiſſe videris.Eſt & mihi ratio illis accommodata, quam vobis,ſi vultis,oſtendam.Imò verò,inquit Alcibiades,ſed poſtea:prius autem peragere decet,quæ inter Socratem &Protagorã conuenerunt.Et ſi Protagoras interrogare vlterius vult , reſpondere Socrates debet. Sin autem reſpondere vult Protagoras, interrogare Socrates.Atqui cõcedo,inquã,Protagoræ quodcunque horum ipſi gratius futurum eſt. quod ſi placet, verſus prætermittamus,ea verò quæ abs te primo quærebam Protagora,libenter tecum abſoluam. Videtur enim mihi diſputatio de rebus poëticis perſimilis eſſe conuiuiis imperitorum plebeiorúmque hominum. Qui cùm propter inſcitiam nequeant inuicem propria voce ſuiſque ſermonibus ipſi colloqui,mercede exhibita,tibicines introducũt, & aliena voce, hoc eſt tibiarum flatu,conuiuiũ tranſigunt. Vbi aũt boni præclaríque & eruditi conuiuæ cõueniũt,neq.tibicinas ibi , neq. ſaltatrices , neque cantatrices vllas videas , ſed voce propria remotis iis nugis iocíſque conuiuiũ celebrare , & alternis interrogationibus reſponſionibúſque modeſtè diſſerere , etiam ſi vinum abundè bibant. Eodẽ modo ad diſputationes huiuſcemodi ſi viri conueniunt tales , quales eſſe ſe plerique noſtrũ prædicant,haudquaquã aliena voce poëtarúmque verbis opus eſt , quos percontari , de his quæ ſcribunt, non datur:& qui eorum teſtimonia in medium afferunt, alij hoc, alij aliud poëtã dicunt ſentire,neq.tamen cõuincere rẽ poſſunt,de qua diſſerunt,aut expedire.Tales ergo cõfabulationes viri ſapientes mittunt, ipſíque inter ſe colloquuntur , viciſſimq.ingenij periculum inter ſe faciunt.Diſputatores autem huiuſmodi,vt arbitror,ego & tu nunc imitari debemus,& poët s poſthabitis noſtris rationibus rem ipſam diſcutere , facereq.tã ingenij noſtri,q̃ veritatis periculũ.Quòd ſi deinde interrogare lubet, reſpõdere tibi paratus ſum:ſin alter vis, te mihi præbe & adiuua ad ea , quæ intermiſimus conficienda. Cùm hæc aliáque huiuſmodi intuliſſem , Protagoras , quid potiſſimùm ageret, haud ſatis declarabat.Hic Alcibiades ad Calliã conuerſus, O Callia,inqt,videtúrne tibi nunc rectè Protagoras facere quũ declarare nolit,vtrũ reſpondere velit,nécne? Mihi quidẽ non videtur. Sed iam vel diſputet , vel diſputare nolle ſe dicat, vt hæc de eo ſciamus. Socrates aũt cum alio quouis diſſerat , vel alius quicũque vult , cũ alio quopiã. Hic Protagoras,vt viſus eſt mihi,verecundia motus propter Alcibiadis orationẽ,Calliæque , & aliorum præſentiũ preces , vix tandẽ ad diſſerendũ deſcendit,iuſſitque Socratem ipſum interrogare,ſe reſponſurum pollicitus.O Protagora,inquam,ne me tecum ob aliud diſſerere putes , q̃ quia quę paſſim dubito , diſcuſſa velim.Arbitror enim haud ab re illud ab Homero dictũ fuiſſe. Si duo ſimul coeãt , alter altero magis intellexerit.Expeditiores nanq.

Diſputatio de rebus poeticis qualis ſit.

Qui veri diſputatores.

Iliad.x.

A τοιοῦτον αὐτοῖς συμβῆ, ὥσπερ ἀσμένους ὁρᾶν, καὶ ψέγοντας ἐπιδεικνύναι καὶ κατηγορεῖν τὴν πονηρίαν τῶν γονέων, ἢ πατρίδος· ἵνα αὐτοῖς ἀμελοῦσιν αὐτῶν μὴ ἐγκαλῶσιν οἱ ἄνθρωποι, μηδ' ὀνειδίζωσιν ὅτι ἀμελοῦσιν. ὥστε ἔτι μᾶλλον ψέγειν τε αὐτοὺς, καὶ ἔχθρας ἑκουσίους πρὸς τὰς ἀναγκαίας προστίθεσθαι. τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἐπικρύπτεσθαί τε καὶ ἐπαινεῖν ἀναγκάζεσθαι· καὶ, ἄν τι ὀργισθῶσι τοῖς γονεῦσιν ἢ πατρίδι ἀδικηθέντες, αὐτοὺς ἑαυτοὺς παραμυθεῖσθαι καὶ διαλλάττεσθαι· προσαναγκάζοντας ἑαυτοὺς φιλεῖν τοὺς ἑαυτῶν καὶ ἐπαινεῖν. πολλάκις δὲ, οἶμαι, καὶ Σιμωνίδης ἡγήσατο καὶ αὐτὸς ἢ τύραννον ἢ ἄλλον τινὰ τῶν τοιούτων ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι, οὐχ ἑκὼν, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος. ταῦτα δὴ καὶ τῷ Πιττακῷ λέγει ὅτι, Ἐγὼ, ὦ Πιττακὲ, οὐ διὰ ταῦτά σε ψέγω
B ὅτι εἰμὶ φιλόψογος. ἐπεὶ ἔμοιγε ἐξαρκεῖ ὃς ἂν μὴ κακὸς ᾖ, μηδ' ἄγαν ἀπάλαμνος, εἰδώς γε ὀνησίπολιν δίκαν ὑγιὴς ἀνήρ. οὐ μὴν ἐγὼ μωμήσομαι. οὐ γάρ εἰμι φιλόμωμος. τῶν γὰρ ἠλιθίων ἀπείρων γενέθλα. ὥστ' εἴ τις χαίρει ψέγων, ἐμπλησθείη ἂν ἐκείνους μεμφόμενος. πάντα τοι καλὰ, τοῖσί τ' αἰσχρὰ μὴ μέμικται. Οὐ τοῦτο λέγει, ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε, πάντα τοι λευκὰ, οἷς μέλανα μὴ μέμικται (γελοῖον γὰρ ἂν εἴη πολλαχῇ) ἀλλ' ὅτι αὐτὸς καὶ τὰ μέσα ἀποδέχεται· ὥστε μὴ ψέγειν. καὶ οὐ ζητῶ (ἔφη) πανάμωμον ἄνθρωπον, εὐρυεδέος ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός. ἐπὶ θ' ὕμιν εὑρὼν ἀπαγγελέω. ὥστε τούτου γ' ἕνεκα οὐδένα ἐπαινέσομαι·
C ἀλλά μοι ἐξαρκεῖ ἂν ᾖ μέσος, καὶ μηδὲν κακὸν ποιῇ. ὡς ἐγὼ πάντας φιλέω καὶ ἐπαινοίμι. καὶ τῇ φωνῇ ἐνταῦθα κέχρηται τῇ τῶν Μιτυληναίων, ὡς πρὸς Πιττακὸν λέγων τὸ Πάντας δὲ ἐπαινοίμι καὶ φιλέω ἑκὼν. ἐνταῦθα δεῖ ἐν τῷ ἑκὼν διαλαβεῖν, λέγοντα, ὅστις ἔρδῃ μηδὲν αἰσχρὸν, ἄκων δ' ἐστὶν οὓς ἐγὼ ἐπαινῶ καὶ φιλῶ. σὲ οὖν, καὶ εἰ μέσως ἔλεγες ἐπιεικῆ καὶ ἀληθῆ, ὦ Πιττακὲ, οὐκ ἄν ποτε ἔψεγον· νῦν δὲ, σφόδρα γὰρ καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψευδόμενος, δοκεῖς ἀληθῆ λέγειν, διὰ ταῦτά σε ἐγὼ ψέγω. Ταῦτά μοι δοκεῖ, ὦ Πρόδικε καὶ Πρωταγόρα (ἦν δ' ἐγὼ) Σιμωνίδης διανοούμενος πεποιηκέναι τοῦτο τὸ ᾆσμα. Καὶ
D ὁ Ἱππίας, Εὖ μέν μοι δοκεῖς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ σὺ περὶ τοῦ ᾄσματος διεληλυθέναι· ἔστι μέντοι, ἔφη, καὶ ἐμοὶ λόγος περὶ αὐτοῦ εὖ ἔχων, ὃν ὑμῖν ἐπιδείξω, ἂν βούλησθε. Καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, Ναί, ἔφη, ὦ Ἱππία, εἰσαῦθίς γε· νῦν δὲ δίκαιόν ἐστιν ἃ ὡμολογησάτην πρὸς ἀλλήλω Πρωταγόρας καὶ Σωκράτης· Πρωταγόρας μὲν εἰ ἔτι βούλεται ἐρωτᾶν, ἀποκρίνεσθαι Σωκράτη· εἰ δὲ δὴ βούλεται Σωκράτει ἀποκρίνεσθαι, ἐρωτᾶν τὸν ἕτερον. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἐπιτρέπω μὲν ἔγωγε Πρωταγόρᾳ ὁπότερον αὐτῷ ἥδιον· εἰ δὲ βούλεται, περὶ μὲν ᾀσμάτων τε καὶ ἐπῶν ἐάσωμεν· περὶ δὲ ὧν τὸ πρῶτον ἐγώ σε ἠρώτησα, ὦ Πρωταγόρα, ἡδέως ἂν ἐπὶ τέλος ἔλθοιμι μετὰ σοῦ σκοπούμενος. καὶ γὰρ δοκεῖ μοι τὸ περὶ ποιήσεως διαλέγεσθαι,
E ὁμοιότατον εἶναι τοῖς συμποσίοις τοῖς τῶν φαύλων καὶ ἀγοραίων ἀνθρώπων. καὶ γὰρ οὗτοι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀλλήλοις δι' ἑαυτῶν συνεῖναι ἐν τῷ πότῳ, μηδὲ διὰ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς καὶ τῶν λόγων τῶν ἑαυτῶν, ὑπὸ ἀπαιδευσίας, τιμίας ποιοῦσι τὰς αὐλητρίδας, πολλοῦ μισθούμενοι ἀλλοτρίαν φωνὴν τὴν τῶν αὐλῶν, καὶ διὰ τῆς ἐκείνων φωνῆς ἀλλήλοις σύνεισιν. ὅπου δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται καὶ πεπαιδευμένοι εἰσὶν, οὐκ ἂν ἴδοις οὔτ' αὐλητρίδας, οὔτε ὀρχηστρίδας οὔτε ψαλτρίας, ἀλλὰ αὐτοὺς αὐτοῖς ἱκανοὺς ὄντας συνεῖναι, ἄνευ τῶν λήρων τε καὶ παιδιῶν τούτων, διὰ τῆς αὑτῶν φωνῆς λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἐν μέρει ἑαυτῶν κοσμίως, κἂν πάνυ
F πολὺν οἶνον πίωσιν. οὕτω δὲ καὶ αἱ τοιαίδε συνουσίαι ἐὰν μὲν λάβωνται ἀνδρῶν οἷοίπερ ἡμῶν οἱ πολλοί φασιν εἶναι, οὐδὲν δέονται ἀλλοτρίας φωνῆς, οὐδὲ ποιητῶν, οὓς οὔτε ἀνέρεσθαι οἷόν τ' ἐστὶ περὶ ὧν λέγουσιν· ἐπαγόμενοί τε αὐτοὺς οἱ πολλοὶ ἐν τοῖς λόγοις, οἱ μὲν ταῦτά φασι τὸν ποιητὴν νοεῖν, οἱ δ' ἕτερα, περὶ πράγματος διαλεγόμενοι, ὃ ἀδυνατοῦσιν ἐξελέγξαι. ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας συνουσίας ἐῶσι χαίρειν, αὐτοὶ δ' ἑαυτοῖς σύνεισι, δι' ἑαυτῶν, ἐν τοῖς ἑαυτῶν λόγοις πεῖραν ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ διδόντες. τοὺς τοιούτους μοι δοκεῖ χρῆναι μᾶλλον μιμεῖσθαι ἐμέ τε καὶ σέ, καταθεμένους τοὺς ποιητὰς, αὐτοὺς δι' ἡμῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, τῆς ἀληθείας καὶ ἡμῶν αὐτῶν πεῖραν λαμβάνοντας. κἂν μὲν βούλῃ ἔτι ἐρωτᾶν, ἕτοιμός εἰμί σοι παρέχειν ἀποκρι-
G νόμενος· ἐὰν δὲ βούλῃ, σὺ ἐμοὶ παράσχες, περὶ ὧν μεταξὺ ἐπαυσάμεθα διεξιόντες, τούτοις τέλος ἐπιθεῖναι. Λέγοντος οὖν ἐμοῦ ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἄλλα, οὐδὲν ἀπεσάφει ὁ Πρωταγόρας ὁπότερα ποιήσοι. εἶπεν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης, πρὸς τὸν Καλλίαν βλέψας, Ὦ Καλλία, δοκεῖ σοι, ἔφη, καὶ νῦν καλῶς Πρωταγόρας ποιεῖν, οὐκ ἐθέλων εἴτε δώσει λόγον, εἴτε μὴ, διασαφεῖν; ἐμοὶ γὰρ οὐ δοκεῖ. ἀλλ' ἤτοι διαλεγέσθω, ἢ εἰπέτω ὅτι οὐκ ἐθέλει διαλέγεσθαι· ἵνα τούτῳ μὲν ταῦτα συνειδῶμεν, Σωκράτης δὲ ἄλλῳ τῳ διαλέγηται, ἢ ἄλλος ὅστις ἂν βούληται ἄλλῳ. Καὶ ὁ Πρωταγόρας αἰσχυνθεὶς (ὥς γέ μοι ἔδοξε) τοῦ τε Ἀλκιβιάδου ταῦτα λέγοντος, καὶ τοῦ Καλλίου δεομένου, καὶ τῶν ἄλλων σχεδόν τι τῶν παρόντων, μόγις προὐτράπετο εἰς τὸ διαλέ-
H γεσθαι, καὶ ἐκέλευεν ἐρωτᾶν αὐτὸν ὡς ἀποκρινούμενος. Εἶπον δὴ ἐγὼ, Ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἴου διαλέγεσθαί με σοι ἄλλο τι βουλόμενον ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ ἑκάστοτε, ταῦτα διασκέψασθαι· ἡγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν Ὅμηρον τὸ, Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν. εὐπορώτεροι γάρ πως ἅπαντες ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ

διανόημα· μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ, αὐτίκα περιιὼν ζητεῖ ὅτῳ ἐπιδείξηται, καὶ μεθ' ὅτου βεβαιώσηται, ἕως ἂν ἐντύχοι. ὥσπερ καὶ ἐγὼ ἕνεκα τούτου σοὶ ἡδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἢ ἄλλῳ τινί· ἡγούμενός σε βέλτιστ' ἂν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν εἰκὸς σκοπεῖσθαι τὸν ἐπιεικῆ, καὶ δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς. τίνα γὰρ ἄλλον ἢ σέ; ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς οἴει καλὸς κἀγαθὸς εἶναι, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι, αὐτοὶ μὲν, ἐπιεικεῖς εἰσιν, ἄλλους δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν· σὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀγαθὸς εἶ, καὶ ἄλλους οἷός τ' εἶ ποιεῖν ἀγαθούς. καὶ οὕτω πεπίστευκας σαυτῷ, ὥστε καὶ ἄλλων ταύτην τὴν τέχνην ἀποκρυπτομένων, σύ γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν ὑποκηρυξάμενος, εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας σοφιστὴν ἐπονομάσας, σεαυτὸν ἀπέφηνας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς διδάσκαλον, πρῶτος τούτου μισθὸν ἀξιώσας ἄρνυσθαι. πῶς οὖν οὐ σὲ χρὴ παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων σκέψιν, καὶ ἐρωτᾶν, καὶ ἀνακοινοῦσθαι; οὐκ ἔσθ' ὅπως οὔ. καὶ νῦν δή. ἐγὼ ἐκεῖνα ἅπερ τὸ πρῶτον ἠρώτων περὶ τούτων, πάλιν ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς τὰ μὲν ἀναμνησθῆναι παρὰ σοῦ, τὰ δὲ συνδιασκέψασθαι. Ἦν δέ, ὡς ἐγῷμαι, τὸ ἐρώτημα τόδε· σοφία καὶ σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότης, πότερον ταῦτα, πέντε ὄντα ὀνόματα, ἐπὶ ἑνὶ πράγματί ἐστιν, ἢ ἑκάστῳ τῶν ὀνομάτων τούτων ὑπόκειταί τις ἴδιος οὐσία, καὶ πρᾶγμα ἔχον ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστον, οὐκ ὂν οἷον τὸ ἕτερον αὐτῶν τὸ ἕτερον. ἔφησθα οὖν σὺ οὐκ ὀνόματα ἐπὶ ἑνὶ εἶναι, ἀλλὰ ἕκαστον ἰδίῳ πράγματι τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπικεῖσθαι. πάντα δὲ ταῦτα, μόρια εἶναι ἀρετῆς· οὐχ ὡς τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια ὅμοιά ἐστιν ἀλλήλοις, καὶ τῷ ὅλῳ οὗ μόριά ἐστιν, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ προσώπου μόρια, καὶ τῷ ὅλῳ οὗ μόριά ἐστιν, καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοια, ἰδίαν ἕκαστα δύναμιν ἔχοντα. ταῦτα εἰ μέν σοι ἔτι δοκεῖ ὥσπερ τότε, φάθι· εἰ δὲ ἄλλως πως, τοῦτο διόρισαι. ὡς ἔγωγε οὐδέν σοι ὑπόλογον τίθεμαι, ἐάν τι ἄλλῃ νῦν φήσῃς. οὐ γὰρ ἂν θαυμάζοιμι εἰ τότε ἀποπειρώμενός μου ταῦτα ἔλεγες. Ἀλλ' ἐγώ σοι (ἔφη) λέγω, ὦ Σώκρατες, ὅτι ταῦτα πάντα, μόρια μέν ἐστιν ἀρετῆς· καὶ τὰ μὲν τέτταρα αὐτῶν ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστίν, ἡ δὲ ἀνδρεία, πάνυ πολὺ διαφέρον πάντων τούτων. ὧδε δὲ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. εὑρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικωτάτους μὲν ὄντας, καὶ ἀνοσιωτάτους, καὶ ἀκολαστοτάτους, καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως. Ἔχε δή (ἔφην ἐγώ) ἄξιον γάρ τοι ἐπισκέψασθαι ὃ λέγεις· πότερον τοὺς ἀνδρείους θαρραλέους λέγεις, ἢ ἄλλο τι; Καὶ ἴτας γε (ἔφη) ἐφ' ἃ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἰέναι. Φέρε δή, τὴν ἀρετὴν καλόν τι φὴς εἶναι; καὶ ὡς καλοῦ ὄντος αὐτοῦ σὺ διδάσκαλον σαυτὸν παρέχεις; Κάλλιστον μὲν οὖν (ἔφη) εἰ μὴ μαίνομαί γε. Πότερον οὖν (ἦν δ' ἐγώ) τὸ μέν τι αὐτοῦ, αἰσχρόν, τὸ δέ τι, καλόν; ἢ ὅλον καλόν; Ὅλον που καλὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα. Οἶσθα οὖν τίνες εἰς τὰ φρέατα κολυμβῶσι θαρραλέως; Ἔγωγε ὅτι οἱ κολυμβηταί. Πότερον διότι ἐπίστανται, ἢ δι' ἄλλο τι; Ὅτι ἐπίστανται. Τίνες δὲ ἀπὸ τῶν ἵππων πολεμεῖν θαρραλέοι εἰσί; πότερον οἱ ἱππικοί, ἢ οἱ ἄφιπποι; Οἱ ἱππικοί. Τίνες δὲ πέλτας ἔχοντες; οἱ πελταστικοί, ἢ οἱ μή; Οἱ πελταστικοί. καὶ τὰ ἄλλα γε πάντα (εἰ τοῦτο ζητεῖς, ἔφη) οἱ ἐπιστήμονες τῶν μὴ ἐπισταμένων θαρραλεώτεροί εἰσι· καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν, ἐπειδὰν μάθωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν. Ἤδη δέ τινας ἑώρακας (ἔφην) πάντων τούτων ἀνεπιστήμονας ὄντας, θαρροῦντας δὲ πρὸς ἕκαστα τούτων; Ἔγωγε, ἦ δ' ὅς, καὶ λίαν γε θαρροῦντας. Οὐκοῦν οἱ θαρραλέοι οὗτοι, καὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν; Αἰσχρὸν μέντ' ἂν (ἔφη) εἴη ἡ ἀνδρεία· ἐπεὶ οὗτοί γε μαινόμενοί εἰσι. Πῶς οὖν (ἔφην ἐγώ) λέγεις τοὺς ἀνδρείους; οὐχὶ τοὺς θαρραλέους εἶναι; Καὶ νῦν γ', ἔφη. Οὐκοῦν οὗτοι (ἦν δ' ἐγώ) οἱ οὕτω θαρραλέοι ὄντες, οὐκ ἀνδρεῖοι ἀλλὰ μαινόμενοι φαίνονται; καὶ ἐκεῖ αὖ οἱ σοφώτατοι οὗτοι, καὶ θαρραλεώτατοί εἰσι; θαρραλεώτατοι δὲ ὄντες, ἀνδρειότατοι; καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ σοφία ἂν ἀνδρεία εἴη; Οὐ καλῶς (ἔφη) μνημονεύεις, ὦ Σώκρατες, ἃ ἔλεγόν τε καὶ ἀπεκρινόμην σοι. ἔγωγε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ σοῦ εἰ οἱ ἀνδρεῖοι θαρραλέοι εἰσίν, ὡμολόγησα. εἰ δὲ καὶ οἱ θαρραλέοι, ἀνδρεῖοι, οὐκ ἠρωτήθην. εἰ γάρ με τοῦτο ἤρου, εἶπον ἂν ὅτι οὐ πάντες. τοὺς δὲ ἀνδρείους ὡς οὐ θαρραλέοι εἰσί, τὸ ἐμὸν ὁμολόγημα οὐδαμοῦ ἐπέδειξας ὡς οὐκ ὀρθῶς ὡμολόγησα. ἔπειτα τοὺς ἐπισταμένους, αὐτοὺς ἑαυτῶν θαρραλεωτέρους ὄντας ἀποφαίνεις, καὶ μὴ ἐπισταμένων ἄλλων· καὶ ἐν τούτῳ οἴει τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν σοφίαν ταὐτὸν εἶναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ μετιών, καὶ τὴν ἰσχὺν οἰηθείης ἂν εἶναι σοφίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ οὕτω μετιὼν ἔροιό με εἰ οἱ ἰσχυροὶ δυνατοί εἰσι, φαίην ἄν· ἔπειτα, εἰ οἱ ἐπιστάμενοι παλαίειν, δυνατώτεροί εἰσι τῶν μὴ ἐπισταμένων παλαίειν, καὶ αὐτοὶ αὑτῶν, ἐπειδὰν μάθωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν· φαίην ἄν. ταῦτα δὲ ἐμοῦ ὁμολογήσαντος, ἐξείη ἄν σοι χρωμένῳ τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις τούτοις, λέγειν ὡς κατὰ τὴν ἐμὴν ὁμολογίαν ἡ σοφία ἐστὶν ἰσχύς. ἐγὼ δὲ οὐδαμοῦ οὐδ' ἐνταῦθα ὁμολογῶ τοὺς δυνατούς, ἰσχυροὺς εἶναι· τοὺς μέντοι ἰσχυρούς, δυνατούς. οὐ γὰρ ταὐτὸν εἶναι δύναμίν τε καὶ ἰσχύν. ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης γίγνεσθαι τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας γε καὶ ἀπὸ θυμοῦ· ἰσχὺν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωμάτων. οὕτω δὲ κἀκεῖ οὐ ταὐτὸν εἶναι

A ſumus cuncti ad quodlibet opus, verbum, & ſenſum inueſtigandũ. Solus aũt ſi quis quippiã cogitet, mox paſſim circumiẽs quærit quicum communicet, & à quo confirmetur tantiſper dũ inueniat. Quamobrẽ ipſe nunc tecũ libentius, quàm cum alio quouis diſputo, exiſtimans te optimè omniũ diiudicaturũ & de aliis omnibus, quæ ad probi viri iudiciũ ſpectant, & de his maximè, quę ipſe quærebam, videlicet de virtute. nã quem melius, q̃ te id facturũ ſperem? qui non modò ipſe te probum exiſtimas: vt nonnulli alij probi quidẽ ipſi ſunt, ſed alios tales
B efficere nequeunt. Tu autem non modò virtute præditus es, verumetiã cæteros homines eadem te ornaturum polliceris. Atq. adeò tuo ingenio confidis, vt quam cæteri omnes diſſimulent artem, tu eã ſolus profiteare, téque palam per omnem Græciã, quaſi publico quodam pręconio ſophiſtã nominans, declares doctrinæ virtutíſque magiſtrum, & primus mercedẽ artificij iſtius expoſcas. Quid igitur obſtat, quin ipſe prę cæteris ad harum rerum diſputationem ſis adhibendus interrogandúſque, & quin ſint tecum omnia communicanda? Nihil penitus obſtat. Atqui & ipſe nunc illa de quibus primo interrogaui, cupio rurſus partim abs te mihi in mentem reduci,
C partim communi iudicio diſcuti. Erat autem talis, vt arbitror, quæſtio: vtrum ſapientia, temperantia, fortitudo, iuſtitia, ſanctitas, quinque nomina eiuſdem rei ſint, an vnicuique horum nominum propria quædam eſſentia ſubſit, & res quædam vim propriam habens, adeò vt non ſit alterum quale eſt alterum. Dixiſti tunc nequaquam vnius rei eſſe hæc nomina, ſed ſingula nomina rebus ſingulis adhiberi. Quinetiam partes omnes has eſſe virtutis, haud ſanè perinde, vt auri partes inter ſe totiúſque conſimiles, ſed vt vultus partes inuicem totiúſque diſſimiles propria diſcretas vi: & hæc ſi nunc denuò ita, vt ſu-
D prà confirmas, dic. Sin aliter modò ſentis, omnia lucidè diſtingue. Equidẽ nihil imputabo, ſi aliter nunc dicas. Neque enim miror, ſi illa tunc Socratis tentandi gratia dixiſti. PROT. Hæc omnia partes virtutis eſſe dico, ex quibus quatuor ſatis inuicem conſimiles ſunt. Fortitudo autem longè ab aliis differt. Quòd autem verè loquar, hunc in modum cognoſces. Reperies nonnullos homines iniuſtiſſimos, prophaniſſimos, intemperantiſſimos, imperitiſſimos, qui tamen cæteris fortitudine præſtant. SOC. Attende, amabo, conſiderandum eſt quod dicis. Vtrum fortes, audentes vocas, an alios quoſdam? P. Imò etiam ad ea præcipites, à quibus plurimi deterrentur. SOCR. Age itaque, virtutem honeſtum quiddam & pulchrum aſſe-
E ris, eámque vt pulchrum aliquid doces? PRO. Pulcherrimum equidem, niſi fortè inſanio. SOC. Vtrum huius quiddam turpe eſt, quiddam pulchrum? an pulchrum totum? PROT. Totum quàm maximè eſſe poteſt pulchrum. SOCR. Scíſne qui audacter in puteos ſe mergant? PROT. Imò verò. Vrinatores enim. SOCR. Vtrum ob id quod ſciunt, an ob aliud? PORT. Quod ſciũt. SO. Quínam hominum ex equis fortiſſimè pugnare audent? equitéſne, an equeſtris induſtriæ rudes? PROT. Equites. SOCR. Quínam peltis audacter pugnant? Peltatíne, an alij? PROT. Iſti quidem, & in cæteris omnibus, ſi iſtud quæris, audaciores ſunt, qui ſciunt, quàm qui neſciunt: iidémque homines poſtquàm didicerunt, audent quicque vehemẽtius, quàm
F cùm ignorabant. SO. Vidiſtíne vnquam aliquos horũ ignaros omnium ſed eos eſſe ad hæc omnia tamen audentes? PROT. Vidi equidem & audaces maximè. SOCR. Nunquid audaces iſti fortes ſunt? PROT. Turpe quiddam eſſet fortitudo, quandoquidem audaces iſti furioſi ſunt. SOCR. An non dicis fortes audaces ipſos eſſe? PRO. Dixi equidem, & dico. SO. Nónne iſti qui ſic audent, fortes quidem minimè, ſed furentes apparent? Et ſuprà rurſus ſapientiſſimi illi audentiſſimi nobis apparuerunt, & quia audentiſſimi, ideo & fortiſſimi, atque ita ſecundum hanc rationem ſapientia ipſa fortitudo eſſet? PROT.
G Haud ſatis recordaris, ô Socrates, quæ dixi ſuprà, tibíque reſpondi. Equidem interrogatus abs te, vtrum fortes viri audentes ſint, nécne, conſenſi. Vtrum verò & audentes fortes eſſent, non quæſiuiſti. Quòd ſi tunc interrogaſſes, reſpondiſſem, vtique non omnes: quòd verò fortes audentes non ſint, à me conceſſum nunquã monſtraſſes, neque enim rectè conceſſiſſem. Proinde ſcientes homines, oſtendis ignorantibus, & ſeipſis, & cæteris audaciores eſſe, & idcirco idem eſſe ſapientiam & fortitudinem arbitrari. Qua ratione progreſſus, robur & ſapientiam idem eſſe arbitrari queas. Nam ſi à me ſimiliter in hunc modum quæſiſſes, vtrum robuſti homines potentes ſint, aſſe-
H ruiſſem vtique. Deinde vtrum palæſtræ periti ad certandum potentiores ſint, quàm imperiti, & ipſi poſtquàm didicerunt ſe ipſis dum ignorabant, iterum admiſiſſem. Hæc me confitente licuiſſet tibi eodem pacto coniicere, per conceſſionem meam ſapientiam robur eſſe. Ego autem nuſquam in præſentia potentes homines robuſtos eſſe confiteor. Robuſtos tamen potentes eſſe autumo. Et idem eſſe robur, & potentiam arbitror. Nam & à ſcientia, & ab inſania, & ab ira poteſt potentia prouenire. robur autem à natura duntaxat, & debita corporum nutritione venit. Similiter & in illis nequaquam idem

eſſe cenſendum, fortitudinem & audaciam. Quapropter contingit, fortes quidem audentes eſſe, at verò nõ omnes audentes fortes ſunt. Audacia enim ab arte hominibus, ab ira, ab inſania datur, quemadmodum de potentia diximus: fortitudo autem à natura, debitáque educatione prouenit animorum. SO. Dicíſne, ô Protagora, alios homines bene, malè alios viuere? PROT. Dico equidem. SOCR. Nunquid bene viuere homo tibi videtur, ſi cum moleſtia doloréque viuat? PROT. Minimè. SOC. Sinautem vſque ad vitæ finem iucundè quis vixerit, bene vixiſſe dicendus? PROT. Certè. SOC. Ergo iucundè viuere bonum, moleſtè malum. PROTA. Si modò honeſtis delectetur. SOC. Nunquid ipſe Protagora, quemadmodum alij multi, iucunda quædam mala vocas, triſtia verò bona? PROT. Voco. SOC. Vtrum quatenus iucunda ſunt, eatenus non ſunt bona, & non ſi quid ab illis prouenit aliud, rurſúſque triſtia eodem modo? PROT. Sic. SOCR. Non ex eo quòd triſtia mala? PROT. Ignoro Socrates, vtrum ita ſimpliciter, vt interrogas, reſpondere me deceat, iucunda omnia bona eſſe, triſtia mala. Sed tutius mihi fore videtur non ſolùm ad præſentem quæſtionem, verumetiam ad omnem vitæ meæ rationem, vt reſpondeam eſſe iucunda quædam non bona, & triſtia quædam non mala: eſſe rurſus & neutra, quæ neque bona ſint, neque mala. SOC. Num iucunda vocas ea, quæ vel voluptatis participia ſunt, vel efficiunt voluptatem? PROT. Prorſus. SOC. Quæro igitur hoc, vtrum ex eo quòd iucunda ſunt, non bona ſint. Vtrum videlicet ipſa voluptas ſit non bonum. PROT. Quemadmodum ipſe vbique dicis, ô Socrates, hoc inquam conſideremus: & ſi ad rem conducere ea conſideratio videatur, idémque iucundum, & bonum appareat, concedamus: ſin minus, tum ad diceptandum pergamus. SOCR. Vtrum igitur ipſe diſputationis dux eſſe vis? an me præire iubes? PROT. Æquum eſt te eſſe ducem. Tu nanque cœpiſti. SOCRAT. Hoc modo forſitan quod quærimus, patefiet: quemadmodum ſi quis ad hominis vel ſanitatem, vel alium corporis habitum, opúſve conſideranda, vultus eius, & manus extremas contemplatus dicat, age iam, pectus mihi dorſúmque nuda, vt clarius inſpiciam. Sic ego nunc quidem, idem illud ad hanc diſputationem requiro. Nam cùm tuam erga bonum voluptatémque ſententiam, è verbis tuis cognorim, tale aliquid mihi expedit dicere. Age Protagora, & in hoc tuam mentem aperias, quid de ſcientia ſentis? nunquid idem tibi quod aliis, an aliud placet? Nam de ſcientia plurimi ſanè ſic iudicant, vt neque robuſtũ quiddam ſit, nec ducat, nec etiam dominetur. Neque enim de ipſa velut de duce principéve ſuſpicantur. Sed cùm perſæpe non deſit homini ſcientia, non ipſam tamen, ſed aliud quiddam vt vel iram, vel voluptatem, vel dolorem, vel amorem, vel formidinẽ dominari putant. Atque de ſcientia ſic cogitant, quaſi de mancipio quodam ab omnibus aliis vndique tracto. Nunquid & tu idem ſentis? an potiùs præclarum quiddam ſcientiam, & in homine principẽ arbitraris, ita vt ſi quis bona maláve diſcernat, nunquã ab alia re induci queat, vt aliud quàm quod ſcientia iuſſerit, ſuſcipiat agendum: ſed prudentiam vnam ſatis eſſe idoneam, quæ homini ſit præſto? PROT. Videtur mihi quod dicis, ô Socrates. Nam ſi cuiquam hominum turpe eſt negare ſapientiam ſcientiámque omnium rerum humanarum eſſe potentiſſimum, mihi certè turpiſſimum. SO. Præclarè nimium veréque loqueris. ſed enim noſti multos mihi, & tibi non credere? Aiunt porrò pleroſque boni conſcios, cùm bona agere liceat, agere bona nolle, ſed alia. Et quoſcunque rogaui quænam huius rei cauſa ſit, reſpondent, vel voluptate, vel dolore, vel aliquo alio eorum, quæ ſuprà retulimus, ſuperatos, hæc agere. PROT. Alia quoque multa ſunt, ô Socrates, in quibus homines errant. SO. Age itaque conare mecum hominibus perſuadere, doceréque quódnam hoc malum ſit, quo ſe aiunt voluptatibus ſuperari, & hanc ob cauſam, quæ cognoſcunt bona, non facere. Fortaſſis enim ſi dixerimus, Erratis, ô homines, falliminíque, rogabũt, Si quidem non, ô Protagora, & Socrates, hoc voluptatis malum eſt, cui ſuccumbitur, quódnam eſt aliud? quod dicitis vos? exponite. P. Quid verò nos ad multorum opinionem attendere decet, qui vtcunque contingit, loquuntur? SOC. Conducturum nobis hoc arbitror, ad inueniendum, quomodo ad cæteras virtutis partes fortitudo ſe habeat. quare ſi ſuperiori pacto ſtandum cenſes, vt videlicet ego præeã, qua maximè inueniri poſſe quod quærimus, arbitror, ſequere. Sin minus hoc, & dimitti mauis, mitto. P. Probè loqueris: perge igitur, vt cœpiſti. S. Ego, ſi rurſus à nobis ſciſcitaretur, quid iſtud vos eſſe dicitis, quòd nos vinci à voluptatibus dicebamus? ſic equidem illis reſpondeam. Audite igitur, ego & Protagoras vobis iſtud declarare conabimur. Nunquid enim ô homines aliud hic fieri dicetis, quàm quod ſæpe contingit, vt homines ciborum poculentorúmque, & venereorum voluptate pellecti victíque aſciſcant ea ſibi, etiam ſi mala eſſe cognoſcant? Aſſentirentur illi. At nos ita illos interrogaremus, Mala verò illa cur dici-

A θάρσος τε καὶ ἀνδρείαν· ὥστε συμβαίνειν τοὺς μὲν ἀνδρείους, θαρραλέους εἶναι· μὴ μέντοι τούς γε θαρραλέους, ἀνδρείους πάντας. θάρσος μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τέχνης γίνεται ἀνθρώποις, καὶ θυμοῦ τε καὶ ἀπὸ μανίας, ὥσπερ ἡ δύναμις· ἀνδρεία δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν ψυχῶν γίγνεται. Λέγεις δέ τινας (ἔφην) ὦ Πρωταγόρα, τῶν ἀνθρώπων εὖ ζῆν, τοὺς δὲ, κακῶς; Ἔφη. Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἄνθρωπος ἂν εὖ ζῆν, εἰ ἀνιώμενός τε καὶ ὀδυνώμενος ζῴη; Οὐκ ἔφη. Τί δ', εἰ ἡδέως βιοὺς τὸν βίον τελευτήσειεν, οὐκ εὖ ἄν σοι δοκῇ οὕτως βεβιωκέναι; Ἔμοιγ', ἔφη. Τὸ μὲν ἄρα ἡδέως ζῆν, ἀγαθόν· τὸ δ' ἀηδῶς, κακόν. Εἴπερ τοῖς καλοῖς γ' (ἔφη) ζῴη ἡδόμενος. Τί δὴ ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σὺ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ, ἡδέα ἄττα καλεῖς κακὰ, καὶ ἀνιαρὰ, ἀγαθά; B Ἔγωγε. Οἷον λέγεις; καθ' ὃ ἡδέα ἐστὶν, ἆρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὰ, εἰ μή τι ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο; καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡσαύτως; Οὕτως. Οὐ καθόσον ἀνιαρὰ, κακά; Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἁπλῶς οὕτως ὡς σὺ ἐρωτᾷς, εἰ ἐμοὶ ἀποκριτέον ἐστὶν, ὡς τὰ ἡδέα τε ἀγαθά ἐστιν ἅπαντα, καὶ τὰ ἀνιαρὰ, κακά· ἀλλά μοι δοκεῖ οὐ μόνον πρὸς τὴν νῦν ἀπόκρισιν ἐμοὶ ἀσφαλέστερον εἶναι ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα τὸν ἄλλον βίον τὸν ἐμὸν, ὅτι ἔστι μὲν ἃ τῶν ἡδέων οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ, ἔστι δ' αὖ καὶ ἃ τῶν ἀνιαρῶν οὐκ ἔστι κακά· ἔστι δ' ἃ ἐστὶ καὶ τρίτον, ἃ οὐδέτερα, οὔτε κακὰ, οὔτ' ἀγαθά. Ἡδέα δὲ καλεῖς (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ τὰ ἡδονῆς C μετέχοντα, ἢ ποιοῦντα ἡδονήν; Πάνυ γ', ἔφη. Τοῦτο τοίνυν λέγω, καθόσον ἡδέα ἐστὶν, εἰ οὐκ ἀγαθά· τὴν ἡδονὴν αὐτὴν ἐρωτῶν εἰ οὐκ ἀγαθόν ἐστιν. Ὥσπερ σὺ λέγεις (ἔφη) ἑκάστοτε, ὦ Σώκρατες, σκοπώμεθα αὐτό. καὶ ἐὰν μὲν πρὸς λόγον δοκῇ εἶναι τὸ σκέμμα, καὶ τὸ αὐτὸ φαίνηται ἡδύ τε καὶ ἀγαθὸν, συγχωρησόμεθα· εἰ δὲ μὴ, τότε ἤδη ἀμφισβητήσομεν. Πότερον οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) σὺ βούλει ἡγεμονεύειν τῆς σκέψεως; ἢ ἐγὼ ἡγῶμαι; Δίκαιος (ἔφη) σὺ ἡγεῖσθαι. σὺ γὰρ καὶ κατάρχεις τοῦ λόγου. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) τῇδέ πῃ καταφανὲς ἂν ἡμῖν γένοιτο, ὥσπερ εἴ τις ἄνθρωπον σκοπῶν ἐκ τοῦ εἴδους, ἢ πρὸς ὑγίειαν, ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος ἔργων, ἰδὼν D τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ἄκρας, εἴποι, Ἴθι δή μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον, ἐπίδειξον, ἵνα ἐπισκέψωμαι σαφέστερον· καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν, θεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχεις πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδὺ ὡς φὴς, δέομαι τοιοῦτό τι εἰπεῖν, Ἴθι δή μοι, ὦ Πρωταγόρα, καὶ τόδε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον, πῶς ἔχεις πρὸς ἐπιστήμην. πότερον καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ ὥσπερ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλως; δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς περὶ ἐπιστήμης τοιοῦτόν τι, οὐκ ἰσχυρὸν, οὐδ' ἡγεμονικὸν, οὐδ' ἀρχικὸν εἶναι· οὐδὲ ὥσπερ τοιούτου αὐτοῦ ὄντος διανοοῦνται· ἀλλ' ἐνούσης πολλάκις ἀνθρώπῳ ἐπιστήμης, οὐ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἄρχειν, ἀλλ' ἄλλο τι· τοτὲ μὲν θυμὸν, τοτὲ δὲ ἡδονὴν, τοτὲ δὲ λύπην· ἐνίοτε δὲ ἔρωτα, E πολλάκις δὲ φόβον. ἀτεχνῶς διανοούμενοι περὶ τῆς ἐπιστήμης, ὥσπερ περὶ ἀνδραπόδου, περιελκομένης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἆρ' οὖν καί σοι τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δοκεῖ; ἢ καλόν τε εἶναι ἡ ἐπιστήμη, καὶ οἷον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ ἐάνπερ γιγνώσκῃ τις τἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, μὴ ἂν κρατηθῆναι ὑπὸ μηδενὸς, ὥστε ἄλλ' ἄττα πράττειν ἢ ἃ ἂν ἐπιστήμη κελεύοι, ἀλλ' ἱκανὴν εἶναι τὴν φρόνησιν βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ; Καὶ δοκεῖ (ἔφη) ὥσπερ σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες· καὶ ἅμα εἴπερ τῳ ἄλλῳ, αἰσχρόν ἐστι καὶ ἐμοὶ σοφίαν καὶ ἐπιστήμην μὴ οὐχὶ πάντων κράτιστον φάναι εἶναι τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων. Καλῶς γε (ἔφην ἐγὼ) σὺ λέγων, καὶ ἀληθῆ. F οἶσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοί τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται. ἀλλὰ πολλούς φασι γιγνώσκοντας τὰ βέλτιστα, οὐκ ἐθέλειν πράττειν, ἐξὸν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἄλλα πράττειν. καὶ ὅσους δὴ ἐγὼ ἠρόμην ὅ, τι ποτὲ αἴτιόν ἐστι τούτου, ὑπὸ ἡδονῆς φασὶν ἡττωμένους ἢ λύπης, ἢ ὧν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον ὑπό τινος τούτων κρατουμένους, ταῦτα ποιεῖν τοὺς ποιοῦντας. Πολλὰ γὰρ οἶμαι (ἔφη) ὦ Σώκρατες καὶ ἄλλα οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι. Ἴθι δὴ μετ' ἐμοῦ ἐπιχείρησον πείθειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διδάσκειν ὅ ἐστιν αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθος, ὅ φασιν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἡττᾶσθαι, καὶ οὐ πράττειν διὰ ταῦτα τὰ βέλτιστα· ἐπεὶ γινώσκειν γε αὐτά. ἴσως γὰρ ἂν λεγόντων ἡμῶν ὅτι, Οὐκ ὀρθῶς λέγετε ὦ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ψεύδεσθε· ἔροιντ' ἂν ἡμᾶς, Ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἔστι τοῦτο τὸ πά- G θημα, ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστὶ, καὶ τί ὑμεῖς αὐτό φατε εἶναι, εἴπατον ἡμῖν. Τί δὲ, ὦ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἳ ὅ, τι ἂν τύχωσι, τοῦτο λέγουσιν; Οἶμαι (ἦν δ' ἐγὼ) εἶναί τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας πρὸς τἆλλα μόρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει. εἰ οὖν σοι δοκεῖ ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν ἐμὲ ἡγήσασθαι, ᾗ οἶμαι ἂν ἔγωγε κάλλιστα φανερὸν γενέσθαι, ἕπου. εἰ δὲ μὴ βούλει, εἴ σοι φίλον, ἐῶ χαίρειν. Ἀλλ', ἔφη, ὀρθῶς λέγεις· καὶ πέραινε ὥσπερ ἤρξω. Πάλιν τοίνυν (ἔφην ἐγὼ) εἰ ἔροιντο ἡμᾶς, Τί οὖν φατὲ τοῦτο εἶναι, ὃ ἡμεῖς ἥττω εἶναι τῶν ἡδονῶν ἐλέγομεν; εἴποιμ' ἂν ἔγωγε πρὸς αὐτοὺς ὡδί· Ἀκούετε δή· πειρασόμεθα γὰρ ὑμῖν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας φράσαι. ἄλλο τι γὰρ ὦ ἄνθρωποι φατὲ ὑμῖν τοῦτο γίγνεσθαι ἐν τοῖσ- H δε; οἷον, πολλάκις ὑπὸ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων κρατουμένους, ἡδέων ὄντων, γιγνώσκοντας ὅτι πονηρά ἐστιν, ὅμως αὐτὰ πράττειν; Φαῖεν ἄν. οὐκοῦν ἐροίμεθ' ἂν αὐτοὺς ἐγώ τε καὶ σὺ πάλιν, Πονηρὰ δὲ αὐτὰ

πῆ φατὲ εἶναι; πότερον ὅτι τὴν ἡδονὴν ταύτην ἐν τῷ παραχρῆμα παρέχει, καὶ ἡδύ ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν; ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον νόσους τε ποιεῖ καὶ πενίας; καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ παρασκευάζει; ἢ κἂν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζῃ, χαίρειν δ' ὅμως ποιεῖ; τὸ δ' ἁμαρτόντα χαίρειν, τοῦ κακοῦ ποινὴ εἴη ἄν; ἆρ' οἰόμεθα ἂν αὐτούς, ὦ Πρωταγόρα, ἄλλό τι ἀποκρίνασθαι, ἢ ὅτι οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς τῆς παραχρῆμα ἐργασίαν κακά ἐστιν, ἀλλὰ διὰ τὰ ὕστερον γιγνόμενα νόσους τε καὶ τἆλλα. ἐγὼ μὲν οἶμαι (ἔφη Πρωταγόρας) τοὺς πολλοὺς ἂν ταῦτα ἀποκρίνασθαι. Οὐκοῦν νόσους ποιοῦντα, ἀνίας ποιεῖ· καὶ πενίας ποιοῦντα, ἀνίας ποιεῖ. Ὁμολογοῖεν ἄν, ὡς ἐγῷμαι. Συνέφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν φαίνεται, ὦ ἄνθρωποι, ὑμῖν, ὥς φαμεν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας, δι' οὐδὲν ἄλλο ταῦτα κακὰ ὄντα, ἢ διότι εἰς ἀνίας τε ἀποτελευτᾷ, καὶ ἄλλων ἡδονῶν ἀποστερεῖ· Ὁμολογοῖεν ἄν. Συνεδόκει ἡμῖν ἀμφοῖν. Οὐκοῦν πάλιν ἂν αὐτοὺς τὸ ἐναντίον εἰ ἐροίμεθα, Ὦ ἄνθρωποι οἱ λέγοντες αὖ ἀγαθὰ ἀνιαρὰ εἶναι, ἆρα οὐ τὰ τοιάδε λέγετε, οἷον τά τε γυμνάσια, καὶ τὰς στρατείας, καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας, τὰς διὰ τῶν καύσεών τε καὶ τομῶν καὶ φαρμακειῶν, καὶ λιμοκτονιῶν γιγνομένας; ὅτι ταῦτα ἀγαθὰ μέν ἐστιν, ἀνιαρὰ δέ; Φαῖεν ἄν. Συνεδόκει. Πότερον οὖν κατὰ τόδε ἀγαθὰ αὐτὰ καλεῖτε, ὅτι ἐν τῷ παραχρῆμα ὀδύνας τὰς ἐσχάτας παρέχει καὶ ἀλγηδόνας; ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγίειαί τε ἀπ' αὐτῶν γίγνονται, καὶ εὐεξίαι τῶν σωμάτων, καὶ τῶν πόλεων σωτηρία, καὶ ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι; Φαῖεν ἄν, ὡς ἐγῷμαι. Συνεδόκει. Ταῦτα δὲ ἀγαθά ἐστι δι' ἄλλο τι, ἢ ὅτι εἰς ἡδονὰς ἀποτελευτᾷ, καὶ λυπῶν ἀπαλλαγάς τε καὶ ἀποτροπάς; ἢ ἔχετέ τι ἄλλο τέλος λέγειν, εἰς ὃ ἀποβλέψαντες αὐτὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλ' ἡδονάς τε καὶ λύπας; οὐκ ἂν φαῖεν, ὡς ἐγῷμαι. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἡδονὴν διώκετε, ὡς ἀγαθὸν ὄν, τὴν δὲ λύπην φεύγετε ὡς κακόν; Συνεδόκει. Τοῦτ' ἄρα ἡγεῖσθ' εἶναι κακόν, τὴν λύπην, καὶ ἀγαθόν, τὴν ἡδονήν. ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγεται κακὸν εἶναι, ὅταν μειζόνων ἀποστερῇ ἢ ὅσας αὐτὸ ἔχει, ἢ λύπας μείζους παρασκευάζῃ τῶν ἐν αὐτῷ ἡδονῶν. ἐπεὶ εἰ κατ' ἄλλό τι αὐτὸ τὸ χαίρειν κακὸν καλεῖτε, καὶ εἰς ἄλλό τι τέλος ἀποβλέψαντες, ἔχοιτε ἂν καὶ ἡμῖν εἰπεῖν. ἀλλ' οὐχ ἕξετε. Οὐδέ μοι δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Ἄλλο τι οὖν πάλιν καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ λυπεῖσθαι ὁ αὐτὸς τρόπος; τότε καλεῖτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ὅταν ἢ μείζους λύπας τῶν ἐν αὐτῷ οὐσῶν ἀπαλλάττῃ, ἢ μείζους ἡδονὰς τῶν λυπῶν παρασκευάζῃ; ἐπεὶ εἰ πρὸς ἄλλό τι τέλος ἀποβλέπετε, ὅταν καλῆτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ἢ πρὸς ὃ ἐγὼ λέγω, ἔχετε ἡμῖν εἰπεῖν. ἀλλ' οὐχ ἕξετε. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Πρωταγόρας. Πάλιν τοίνυν (ἔφην ἐγὼ) εἴ με ἀνέροισθε ὦ ἄνθρωποι, Τίνος οὖν δή ποτε ἕνεκα πολλὰ περὶ τούτου λέγεις καὶ πολλαχῇ; Συγγινώσκετέ μοι, φαίην ἂν ἔγωγε. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ῥᾴδιον ἀποδεῖξαι τί ἐστί ποτε τοῦτο ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἡδονῶν ἥττω εἶναι· ἔπειτα ἐν τούτῳ εἰσὶ πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἀναθέσθαι ἔξεστιν, εἴ πῃ ἔχετε ἄλλό τι φάναι εἶναι τὸ ἀγαθὸν ἢ τὴν ἡδονήν· ἢ τὸ κακόν, ἄλλό τι ἢ τὴν ἀνίαν. ἢ ἀρκεῖ ὑμῖν τὸ ἡδέως καταβιῶναι τὸν βίον ἄνευ λυπῶν; εἰ δὲ ἀρκεῖ, καὶ μὴ ἔχετε μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὃ μὴ εἰς ταῦτα τελευτᾷ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε. φημὶ γὰρ ὑμῖν, τούτου οὕτως ἔχοντος, γελοῖον τὸν λόγον γίγνεσθαι, ὅταν λέγητε ὅτι πολλάκις γιγνώσκων τὰ κακὰ ἄνθρωπος ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως πράττει αὐτὰ (ἐξὸν μὴ πράττειν) ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀγόμενος καὶ ἐκπληττόμενος· καὶ αὖθις αὖ λέγετε ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος τἀγαθά, πράττειν οὐκ ἐθέλει, διὰ τὰς παραχρῆμα ἡδονάς, ὑπὸ τούτων ἡττώμενος. ὡς δὲ ταῦτα γελοῖά ἐστι, κατάδηλον ἔσται, ἐὰν μὴ πολλοῖς ὀνόμασι χρώμεθα ἅμα, ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῷ, καὶ ἀγαθῷ καὶ κακῷ. ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ἐφάνη ταῦτα, δυοῖν καὶ ὀνόμασι προσαγορεύωμεν αὐτά· πρῶτον μὲν ἀγαθῷ καὶ κακῷ, ἔπειτα αὖθις ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῷ. θέμενοι δὴ οὕτω, λέγωμεν ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως αὐτὰ ποιεῖ. ἐὰν οὖν τις ἡμᾶς ἔρηται διὰ τί, ἡττώμενος, φήσομεν. Ὑπὸ τοῦ, ἐκεῖνος ἐρήσεται ἡμᾶς· ἡμῖν δέ, ὑπὸ μὲν ἡδονῆς, οὐκέτι ἔξεστιν εἰπεῖν. ἄλλο γὰρ ὄνομα μετείληφεν ἀντὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθόν. ἐκείνῳ δὴ ἀποκρινώμεθα καὶ λέγωμεν ὅτι ἡττώμενος. Ὑπὸ τίνος; φήσει. Τοῦ ἀγαθοῦ, φήσομεν νὴ Δία. ἂν οὖν τύχῃ ὁ ἐρόμενος ἡμᾶς ὑβριστὴς ἄν, γελάσεται, καὶ ἐρεῖ, Ἦ γελοῖον λέγετε πρᾶγμα, εἰ πράττει τις κακά, γιγνώσκων ὅτι κακά ἐστιν (οὐ δέον αὐτὸ πράττειν) ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. ἆρα (φήσει) οὐκ ἀξίων ὄντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὰ κακά; ἢ ἀξίων; φήσομεν δηλονότι ἀποκρινόμενοι, ὅτι οὐκ ἀξίων ὄντων. οὐ γὰρ ἂν ἐξημάρτανεν ὃν φαμὲν ἥττω εἶναι τῶν ἡδονῶν. Κατὰ τί δὲ (φήσει ἴσως) ἀνάξιά ἐστι τἀγαθὰ τῶν κακῶν; ἢ τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν; ἢ κατ' ἄλλό τι ἢ ὅταν τὰ μὲν, μείζω, τὰ δὲ, σμικρότερα ᾖ; ἢ πλείω, τὰ δὲ, ἐλάττω; ἢ οὐχ ἕξομεν εἰπεῖν ἄλλο ἢ τοῦτο; Δῆλον ἄρα (φήσει) ὅτι τὸ ἡττᾶσθαι τοῦτο λέγεται, ἀντὶ ἐλαττόνων ἀγαθῶν μείζω κακὰ λαμβάνειν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω. Μεταλάβωμεν δὴ τὰ ὀνόματα πάλιν τὸ ἡδύ τε καὶ ἀνιαρὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις· καὶ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακά, νῦν δὲ λέγωμεν τὰ ἀνιαρά, γιγνώσκων ὅτι ἀνιαρά ἐστιν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἡδέων, δηλονότι ἀναξίων ὄντων νικᾶν. καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονὴ πρὸς λύπην

A tis? Vtrum quia voluptatem hanc præſentem præbent, & ſuauitate deliniunt? An quia in poſterum morbos, inopiam, & alia multa generis huius adducunt? An etiam quanquam nihil tale in poſterum inferunt, tantum quia delectant, mala ſunt, quòd homo gaudere diſcat? Putamúſne eos, ô Protagora, aliter reſponſuros, nempe, quàm quòd non propter præſentem voluptatē mala ſunt, ſed propter morbos, & alia quæ ſequuntur? PR. Sic vulgus arbitror reſponſurum. SOC. Nónne dum morbos adducunt, dolores inferunt? dum egeſtatem, dolorem? Aſſentiremur, vt arbitror. PR. Imò certè. SOC. Hæc ergo, ô viri, non ob aliud, vt ego, & Protagoras arbitramur, mala
B la vobis apparent, quàm quòd in dolores deſinunt, cæteríſque voluptatibus priuant. Confiterentur. PRO. Proculdubio. SOCR. Si contrà rurſus interrogaremus, ô viri, triſtia eſſe bona fatemini, nónne eiuſmodi quædam dicitis? ceu exercitationes corporum, labores militiæ, medicorum curationes, quæ vel ſecando fiunt, vel vrendo, vel pharmacis, vel inedia, bona dicitis, quòd hæc bona quidem ſunt, ſed moleſta? Conſentirēt. PR. Et hoc. SOC. Vtrum hæc ex eo bona vocatis, quôd pręſentibus doloribus cruciatibúſque conficiunt? An ob id potius, quòd in poſterum ex his ſanitas, & bona corporis habitudo,
C patriæ ſalus, potentiæ diuitiæque ſequuntur? Ob id ipſum dicerent, vt exiſtimo. PR. Ego quoque id iudico. SO. An ob aliud hæc bona ſunt, quàm quòd in voluptates deſinunt, & moleſtias pellunt? Aliúmne finem aſſignare poteſtis, ad quem reſpicientes hæc bona vocetis, quàm voluptates atque dolores? Non poſſumus, vt arbitror, reſponderent. PRO Sic equidem puto. SOCR. An non voluptatem, vt bonum ſequimini, dolorem, vt malum fugitis? Concederent. PR. Profectò. SOC. Ergo id malum exiſtimatis, dolorem ſcilicet, bonum voluptatem, quandoquidem & ipſam oblectationem, tunc ſanè malam di-
D citis eſſe, quando maioribus voluptatibus priuat, quàm afficiat: vel quando vehementiores dolores infert illis: quas præbet voluptatibus. Quoniam ſi ob aliud ipſam delectationem malam appellaretis, vtputa finem alium reſpicientes, poſſetis nobis quoque monſtrare. Sed nequaquam poteritis. PR. Neque mihi poſſe videntur. SOCR. Similiter quoque dolorem ipſum, tunc duntaxat bonum dicitis, quum maiores fugat dolores, quàm infert, aut voluptates moleſtiis vehementiores inducit. quandoquidem ſi ad alium finem reſpicientes, dolorem bonum iudicaretis, eum poſſetis vbique oſtendere, ſed non poteritis. PR. Vera narras, ô Socrates. SOCR. Si me quo-
E que viciſſim rogetis, ô viri: quamobrem vbique multa de hoc loquar, ignoſcite mihi, protinus reſponderem. Primò nanque haud facilè demonſtrari hoc poteſt, quid ſit quod dicitis, à voluptate ſuperari. Deinde quia demonſtrationes in hoc omnes ſunt. Et nunc etiam ſi quid vrget, quod exponere velitis, licet ſi quo modo habetis aliud quod bonum dicatis, quàm voluptatem, & quod malum, quàm dolorem. An ſufficit vobis vitam iucundè abſque triſtitia ducere? Quòd ſi ſufficit, neque dicere poteſtis aliud bonum, vel malum, quod non ad hæc tendat, audite quod ſequitur. Aio equidem his ita ſe habentibus,
F ridiculum eſſe veſtrum illum ſermonem, quo dicitis, quòd homo mala, mala eſſe ſciens, nihilominus agat mala, cùm poſſit non agere, voluptatibus ſcilicet tractus, victúſque. Item cùm dicitis hominem boni conſcium agere bene nolle præſenti voluptate deuinctum. Ridicula inquam hæc eſſe patebit, niſi multis vti nominibus volemus, iucundo, triſti, bono ac malo. poſtquàm enim duo hæc in vniuerſum eſſe conſtat, duobus tantùm nominibus vocemus. primùm quidem boni ac mali, poſtea iucundi ac triſtis. His poſitis ita dicamus, Eſt homo qui mala eſſe mala nouit, illáque facit nihilominus. Si quis autem quærat quamobrem, quia victus eſt, reſpondemus. A quo? in-
G quiet ille. nobis autem nō licebit vlterius à voluptate victum dicere. Aliud enim nomen voluptatis loco ſuſcepit, bonum. Illi ergo reſpōdeamus, ac dicamus, quia victus. A quo? inquiet. Per Iouem à bono, reſpondebimus. Ibi ſi ille, qui nos interrogat contumelioſus fortè vir ſit, ridebit certè, dicétque abſurdum eſſe dictum. Si facit enim quis mala, eſſe mala ſciēs, cùm non oporteat facere, victus bonis, bona hæc dignáne ſunt, vt mala vincant, an indigna? Indigna dicemus, neque enim erraſſet ille, quem dicimus voluptatibus ſuperatum. Ad hæc ille, Quamobrem bona ea indigna ſunt, vt mala vincant, vel mala, vt bono? nunquid ob aliud, quàm quia hæc maiora ſunt, illa minora? vel plura hæc, illa pauciora? Non habebimus cer-
H tè cauſam aliam. Addet ille, Conſtat igitur, quòd ſuperari eſt, loco minorum bonorum maiora mala ſuſcipere. Hæc ita ſe habeant. Mutemus nomina, accipiamúſque in eadem re iucūdum ac triſte. Hoc pacto. Hominem agere prius diximus mala, dicamus nunc triſtia, cùm ſciat eſſe triſtia voluptatibus ſuperatum, talibus ſcilicet, vt victoria ſint indignæ. Quæ verò alia ineſt ad dolorem indignitas voluptati, quàm exceſſus in-

ter ſe atque defectus? hoc eſt, cùm inter ſe maiores minoréſve fiunt, plures item, & pauciores, vehementioréſque, & remiſſiores. Si quis autem dixerit: At multum differt, ô Socrates, voluptas præſens à futura voluptate atque moleſtia: dicam equidem, num alio quopiam, quàm voluptate atque moleſtia? haud enim alio poteſt. Sed perinde eſt ac ſi vir quiſpiam ponderandi gnarus collectis hinc voluptariis, iſthinc triſtibus, tã quæ propè, quàm quæ procul ſunt trutina exquirat, dicátque vtra plura ſint. Si enim voluptaria cum voluptariis libres, maiora ſemper, & plura ſunt eligenda: ſinautem triſtibus triſtia compares, pauciora, minoráque: ſin iucunda cum triſtibus, & triſtia quidẽ à voluptariis ſuperẽtur, ſiue propinqua à remotis, ſiue remota à propinquis, ratio illa eſt eligẽda in qua hæc inſunt: quòd ſi iucunda à triſtibus ſuperẽtur, minimè. an aliter ſe res habet, ô viri? ſcio equidem nihil afferre eos aliud poſſe. PR. Idem & ipſe arbitror. SOCR. Poſtquàm verò ita ſe id habet, illos hunc in modum interrogabo. Apparent oculis veſtris eædem moles cominus maiores, minores eminus? Affirmabũt puto. Et craſſa, & multa ſimiliter? & æquales voces propè quidem maiores, longè verò minores? Conſentient. Si in hoc bene agere, & felicitas noſtra conſiſteret, hoc eſt in magnis molibus fabricandis, accipiendíſque, paruis autem reiiciendis, quænam nobis potiſſima vitæ ſalus eſſet? num ars dimetiendi? aut optice potiùs, quanta res appareat oſtendens? Imò hæc nos deciperet, & errore confundens ſæpe cogeret eadem aliàs aliter iudicare, atque adſciſcere, & in magnorum paruorúmque electionibus ſæpius conſilium mutare. Dimetiendi verò facultas apparens hoc abrogaret refellerétque, veritatémque aperiens animo quietem daret veritate nixo, atque ita vitam ſeruaret. Conſentiréntne homines ad hæc, an non, menſoria ſcilicet arte nos ſeruari? PR. Hac ipſa. SO. Quid porrò? ſi in ipſa paris imparíſve electione ſalus vitæ conſiſteret, quando quod plus eſt, rectè eligi oporteret, & quando quod minus, ipſum ad ſeipſum: vel aliud fortè ad aliud, ſiue propè, ſeu procul ſit, quid potiſſimùm noſtram vitam ſeruaret? nónne ſcientia? Et metiẽdi quidem, quum exceſſus atque defectus ea ars ſit. Cùm verò paris, & imparis habenda ratio ſit, non alia, quàm numerandi ſcientia. Concederent nobis hæc homines, an non? PR. Abſque controuerſia. SOC. Agite, ô viri. Poſtquàm verò ſalutem vitæ certum eſt in recta voluptatis doloríſque electione conſiſtere, id eſt pluris & paucioris, maioris & minoris, propinquioris & remotioris delectu, nónne dimetiendi facultas primo exceſſus, defectúſque, æqualitatis item mutuæ cõſideratrix eſt? PR. Neceſſe. SOC. Quoniam verò metiendi facultas eſt, neceſſe eſt, vt ars, & ſcientia ſit. PRO. Annuent. SOCR. Quæ verò potiſſimùm hæc ſcientia ſit, aliàs cõſiderabimus. Sufficit enim nunc ſcientiam eſſe, quod ad eam demonſtrationem ſpectat, quam ego & Protagoras veſtræ eramus quæſtioni daturi. Hæc autem, ſi recordamini, erat quæſtio. Nos quidem conſenſimus, nihil ſcientia potentius eſſe: imò ſemper vbicunque adeſt, voluptati, cunctíſque cæteris dominari. At vos obieciſtis voluptatem, ſæpe etiam ſcienti dominari. Quod cùm vobis nequaquam daremus, ſtatim ita rogaſtis: Si hoc, ô Protagora, & Socrates, non eſt à voluptatibus ſuperari, ſed aliud quiddam, declarate quid ſit. Hîc ſi ilico reſpondiſſemus inſcitiam eſſe, protinus nos riſiſſetis. Nunc autẽ ſi nos deridetis, etiam vos ipſos deridebitis. Ipſi enim vos paulò antè confeſſi eſtis, defectu ſcientiæ aberrare illos, qui in voluptatem, & dolorem electione delinquunt. ea verò bona ſunt, & mala. Neque defectu ſcientiæ tantùm dixiſtis, ſed addidiſtis etiam, defectu ſcilicet ſcientiæ metiendi. Actio autem errans, & quam ſcientia non regit, vt & vos non latet, ab inſcitia prouenit. quapropter quod dici ſolet, à voluptatibus ſuperari extrema inſcitia eſt. Cuius velut morbi Protagoras hic, & Prodicus, & Hippias medicos ſe profitentur. Vos autẽ quia aliud quiddam eſſe hoc, quàm inſcitiam putatis, neque vos ipſos, neque filios veſtros hiſce ſophiſtis rerum illarum doctoribus curandos datis, quaſi virtus doceri non poſſit: at cùm pecuniis inuigiletis, nec his præceptoribus affertis, priuatim publicéque delinquitis. Hæc planè vulgò reſpondiſſemus. Nunc autẽ vos etiam, ô Prodice atque Hippia, vnà cùm Protagora hoc percontor, communis enim hic ſermo vobis eſto, veráne vobis loqui videar, an falſa? Verè admodum dicta eſſe, viſum eſt omnibus. Conceditis igitur, inquam, quod iucũdum eſt, eſſe bonum, quod triſte, malum. Diſtinctionem verò illam nominum, quam Prodicus hic iniicere ſolet, reiicio, eiúſque requiro iudicium. Siue enim voluptarium, ſiue delectabile, ſiue lætum, ſiue quomodocunque tandem nomines, optime Prodice, hoc mihi nunc quod volo reſpondeas. Subridens Prodicus aſſenſus eſt, & alij pariter conſenſerunt. Tum ego, Quid ad hoc, ô viri, actiones omnes, quæ ad iucundè & ſine moleſtia viuendum pertinent, nónne honeſtæ & vtiles? honeſtúmque opus, bonum & vtile? Annuerunt. Si ergo iucundum, inquam, bonum eſt, nemo vel ſciens, vel exiſtimans alia

A voluptatibus ſuperari extrema inſcitia eſt.

A ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις; ταῦτα δ᾽ ἐστὶ μείζω τε καὶ σμικρότερα γιγνόμενα ἀλλήλων, καὶ πλείω καὶ ἐλάττω, καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον. εἰ γάρ τις λέγοι ὅτι, Ἀλλὰ πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, τὸ παραχρῆμα ἡδὺ τοῦ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον καὶ ἡδέος καὶ λυπηροῦ, μῶν ἄλλῳ τῳ (φαίην ἂν ἔγωγε) ἢ ἡδονῇ καὶ λύπῃ; οὐ γὰρ ἔσθ᾽ ὅτῳ ἄλλῳ. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀγαθὸς ἱστάναι ἄνθρωπος, συνθεὶς τὰ ἡδέα, καὶ συνθεὶς τὰ λυπηρά, καὶ τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ πόρρω στήσας ἐν τῷ ζυγῷ, εἰπὲ πότερα πλείω ἐστίν. ἐὰν μὲν γὰρ ἡδέα πρὸς ἡδέα ἱστῇς, τὰ μείζω ἀεὶ καὶ πλείω ληπτέα· ἐὰν δὲ λυπηρὰ πρὸς λυπηρά, τὰ ἐλάττω καὶ σμικρότερα. ἐὰν δὲ ἡδέα πρὸς λυπηρά, ἐὰν μὲν τὰ ἀνιαρὰ ὑπερβάλληται ὑπὸ τῶν ἡδέων, ἐάν τε τὰ ἐγγὺς ὑπὸ τῶν

B πόρρω, ἐάν τε τὰ πόρρω ὑπὸ τῶν ἐγγύς, ταύτην τὴν πρᾶξιν πρακτέον ἐν ᾗ ἂν ταῦτ᾽ ἐνῇ· ἐὰν δὲ τὰ ἡδέα ὑπὸ τῶν ἀνιαρῶν, οὐ πρακτέα. μή πῃ ἄλλῃ ἔχει (φαίην) ταῦτα, ὦ ἄνθρωποι; οἶδ᾽ ὅτι οὐκ ἂν ἔχοιεν ἄλλως λέγειν. Συνεδόκει καὶ ἐκείνῳ. Ὅτε δὴ τοῦτο οὕτως ἔχει, τόδε μοι ἀποκρίνασθε (φήσω) φαίνεται ὑμῖν τῇ ὄψει τὰ αὐτὰ μεγέθη, ἐγγύθεν μὲν, μείζω, πόρρωθεν δὲ, ἐλάττω; ἢ οὔ; Φήσουσι. Καὶ τὰ παχέα, καὶ τὰ πολλὰ ὡσαύτως; καὶ αἱ φωναὶ ἴσαι, ἐγγύθεν μὲν μείζους, πόρρωθεν δὲ σμικρότεραι; Φαῖεν ἄν· Εἰ οὖν ἐν τούτῳ ἡμῖν ἦν τὸ εὖ πράττειν, ἐν τῷ τὰ μὲν μεγάλα μήκη καὶ πράττειν καὶ λαμβάνειν, τὰ δὲ σμικρὰ καὶ φεύγειν καὶ μὴ πράττειν, τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου; ἆρα ἡ μετρητικὴ τέχνη

C ἢ ἡ τοῦ φαινομένου δύναμις; ἢ αὕτη μὲν ἡμᾶς ἐπλάνα, καὶ ἐποίει ἄνω τε καὶ κάτω πολλάκις μεταλαμβάνειν ταὐτὰ καὶ μεταμέλειν, καὶ ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἐν ταῖς αἱρέσεσι τῶν μεγάλων τε καὶ σμικρῶν; ἡ δὲ μετρητικὴ ἄκυρον μὲν ἂν ἐποίησε τοῦτο τὸ φάντασμα, δηλώσασα δὲ τὸ ἀληθές, ἡσυχίαν ἂν ἐποίησεν ἔχειν τὴν ψυχὴν, μένουσαν ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ, καὶ ἔσωσεν ἂν τὸν βίον; ἆρ᾽ ἂν ὁμολογοῖεν ἄνθρωποι πρὸς ταῦτα, ἡμᾶς τὴν μετρητικὴν σώζειν ἂν τέχνην, ἢ ἄλλην; Τὴν μετρητικὴν ὡμολόγει. Τί δ᾽, εἰ ἐν τῇ τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αἱρέσει ἡμῖν ἦν ἡ σωτηρία τοῦ βίου, ὁπότε τὸ πλέον ὀρθῶς ἔδει ἑλέσθαι καὶ ὁπότε τὸ ἔλαττον, ἢ αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ, ἢ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, εἴτ᾽ ἐγγὺς, εἴτε πόρρω εἴη· τί ἂν ἔσωζεν

D ἡμῖν τὸν βίον; ἆρ᾽ ἂν οὐκ ἐπιστήμη; καὶ ἆρ᾽ ἂν οὐ μετρητική τις; ἐπειδήπερ ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας ἐστὶν ἡ τέχνη; ἐπειδὴ δὲ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου, ἆρα ἄλλη τις ἢ ἀριθμητική; ὁμολογοῖεν ἂν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι; ἢ οὔ; Ἐδόκουν ἂν καὶ τῷ Πρωταγόρᾳ ὁμολογεῖν. Εἶεν, ὦ ἄνθρωποι· ἐπειδὴ δὲ ἡδονῆς τε καὶ λύπης ἐν ὀρθῇ τῇ αἱρέσει ἐφάνη ἡμῖν ἡ σωτηρία τοῦ βίου οὖσα, τοῦ τε πλέονος καὶ ἐλάττονος, καὶ μείζονος καὶ σμικροτέρου, καὶ πορρωτέρω καὶ ἐγγυτέρω, ἆρα πρῶτον μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας οὖσα καὶ ἰσότητος πρὸς ἀλλήλας σκέψις; Ἀλλ᾽ ἀνάγκη. Ἐπεὶ δὲ μετρητική, ἀνάγκη δή που τέχνη καὶ ἐπιστήμη. Συμφήσουσιν. Ἥτις μὲν τοίνυν τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐστὶν αὕτη, εἰσαῦθις σκε-

E ψόμεθα. ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἐστὶ, τοσοῦτον ἐξαρκεῖ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ἣν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωταγόραν ἀποδεῖξαι, περὶ ὧν ἤρεσθ᾽ ἡμᾶς. ἤρεσθε δὲ (εἰ μέμνησθε) ἡνίκα ἡμεῖς ἀλλήλοις ὡμολογοῦμεν ἐπιστήμης μηδὲν εἶναι κρεῖττον, ἀλλὰ τοῦτο ἀεὶ κρατεῖν ὅπου ἂν ἐνῇ, καὶ ἡδονῆς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· ὑμεῖς δὲ δὴ ἔφατε τὴν ἡδονὴν πολλάκις κρατεῖν καὶ τοῦ εἰδότος ἀνθρώπου· ἐπειδὴ δὲ ὑμῖν οὐχ ὡμολογοῦμεν, μετὰ τοῦτο ἤρεσθε ἡμᾶς, Ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μή ἐστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ᾽ ἐστὶ, καὶ τί ὑμεῖς αὐτὸ φατὲ εἶναι, εἴπετε ἡμῖν. Εἰ μὲν οὖν τότε εὐθὺς ὑμῖν εἴπομεν ὅτι ἀμαθία, κατεγελᾶτε ἂν ἡμῶν· νῦν δὲ ἂν ἡμῶν καταγελᾶτε, καὶ ὑμῶν αὐτῶν καταγελάσεσθε. καὶ γὰρ ὑμεῖς ὡμολογή-

F κατε ἐπιστήμης ἐνδείᾳ ἐξαμαρτάνειν περὶ τὴν τῶν ἡδονῶν αἵρεσιν καὶ λυπῶν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας (ταῦτα δέ ἐστιν ἀγαθά τε καὶ κακά) καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσθεν ἔτι ὡμολογήκατε ὅτι μετρητικῆς. ἡ δὲ ἐξαμαρτανομένη πρᾶξις ἄνευ ἐπιστήμης, ἴστε που καὶ αὐτοὶ ὅτι ἀμαθίᾳ πράττεται. ὥστε τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ ἡδονῆς ἥττω εἶναι, ἀμαθία ἡ μεγίστη· ἧς Πρωταγόρας ὅδε φησὶν ἰατρὸς εἶναι, καὶ Πρόδικος καὶ Ἱππίας. ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἴεσθαι ἄλλό τι ἢ ἀμαθίαν εἶναι, οὔτε αὐτοὶ, οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδακτοῦ ὄντος. ἀλλὰ κηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου, καὶ οὐ διδόντες τού-

G τοις, κακῶς πράττετε καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Ταῦτα μὲν τοῖς πολλοῖς ἀποκεκριμένοι ἂν ἦμεν. ὑμᾶς δὲ δὴ μετὰ Πρωταγόρου ἐρωτῶ Ἱππία τε καὶ Πρόδικε (κοινὸς γὰρ δὴ ἔστω ὑμῖν ὁ λόγος) πότερον δοκῶ ὑμῖν ἀληθῆ λέγειν, ἢ ψεύδεσθαι. Ὑπερφυῶς ἐδόκει ἅπασιν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα. Ὁμολογεῖτε ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τὸ μὲν ἡδὺ, ἀγαθὸν εἶναι· τὸ δὲ ἀνιαρὸν, κακόν. τὴν δὲ Προδίκου τοῦδε διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων παραιτοῦμαι. εἴτε γὰρ ἡδὺ, εἴτε τερπνὸν λέγεις, εἴτε χαρτὸν, εἴτε ὁπόθεν καὶ ὅπως χαίρεις τὰ τοιαῦτα ὀνομάζων, ὦ βέλτιστε Πρόδικε, τοῦτό μοι πρὸς ὃ βούλομαι ἀπόκειναι. Γελάσας οὖν ὁ Πρόδικος συνωμολόγησε, καὶ οἱ ἄλλοι. Τί δὲ δὴ,

H ὦ ἄνδρες (ἔφην ἐγὼ) τὸ τοιόνδε, αἱ ἐπὶ τούτου πράξεις ἅπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως, ἆρ᾽ οὐ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι; καὶ τὸ καλὸν ἔργον, ἀγαθόν τε καὶ ὠφέλιμον; Συνεδόκει. Εἰ ἄρα (ἔφην ἐγὼ) τὸ ἡδὺ ἀγαθόν ἐστιν, οὐδεὶς οὔτε εἰδὼς, οὔτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι ἢ

ἃ ἐποίει καὶ δυνατά, ἔπειτα ποιεῖ ταῦτα, ἐξὸν τὰ βελτίω. οὐδὲ τὸ ἥττω εἶναι αὑτοῦ, ἄλλο τι τοῦτ' ἐστὶν ἢ ἀμαθία· οὐδὲ κρείττω ἑαυτοῦ, ἄλλο τι ἢ σοφία. Συνεδόκει πᾶσι. Τί δὲ δή; ἀμαθίαν ἆρα τὸ τοιόνδε λέγετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦσθαι περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων; Καὶ τοῦτο πᾶσι συνεδόκει. Ἄλλο τι οὖν (ἔφην ἐγὼ) ἐπί γε τὰ κακὰ οὐδεὶς ἑκὼν ἔρχεται; οὐδὲ ἐπὶ ἃ οἴεται κακὰ εἶναι; οὐδ' ἔστι τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἐπὶ ἃ οἴεται κακὰ εἶναι, ἐθέλειν ἰέναι, ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν· ὅταν τε ἀναγκασθῇ δυοῖν κακοῖν τὸ ἕτερον αἱρεῖσθαι, οὐδεὶς τὸ μεῖζον αἱρήσεται, ἐξὸν τὸ ἔλαττον. Ἅπαντα ταῦτα συνεδόκει ἅπασιν ἡμῖν. Τί οὖν (ἔφην ἐγὼ) καλεῖτε δέος καὶ φόβον; καὶ ἆρα ὅπερ ἐγὼ πρὸς σὲ λέγω ὦ Πρόδικε, προσδοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ τοῦτο, εἴτε φόβον, εἴτε δέος καλεῖτε; Ἐδόκει Πρωταγόρᾳ μὲν καὶ Ἱππίᾳ δέος τε καὶ φόβος εἶναι τοῦτο· Προδίκῳ δὲ, δέος, φόβος δ' οὔ. Ἀλλ' οὐδὲν (ἔφην ἐγὼ) Πρόδικε διαφέρει· ἀλλὰ τόδε, εἰ ἀληθῆ τὰ ἔμπροσθέν ἐστιν. ἆρά τις ἀνθρώπων ἐθελήσει ἐπὶ ταῦτα ἰέναι ἃ δέδοικεν, ἐξὸν ἐπὶ ἃ μή; ἢ ἀδύνατον ἐκ τῶν ὡμολογημένων. ἃ γὰρ δέδοικεν, ὡμολόγηται ἡγεῖσθαι κακὰ εἶναι· ἃ δὲ ἡγεῖται κακά, οὐδένα οὔτε ἰέναι ἐπὶ ταῦτα, οὔτε λαμβάνειν ἑκόντα. Ἐδόκει καὶ ταῦτα πᾶσιν. Οὕτω δὴ τούτων ὑποκειμένων (ἦν δ' ἐγὼ) Πρόδικέ τε καὶ Ἱππία, ἀπολογείσθω ἡμῖν Πρωταγόρας ὅδε ἃ τὸ πρῶτον ἀπεκρίνατο, πῶς ὀρθῶς ἔχει, μὴ ἃ τὸ πρῶτον παντάπασι. τότε μὲν γὰρ δὴ πέντε ὄντων μορίων τῆς ἀρετῆς, οὐδὲν ἔφη εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, ἰδίαν δὲ αὐτοῦ ἕκαστον ἔχειν δύναμιν. ἀλλ' οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὃ τὸ ὕστερον εἶπε. τὸ γὰρ ὕστερον ἔφη τὰ μὲν τέτταρα ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις εἶναι, τὸ δὲ ἓν πάνυ διαφέρειν τῶν ἄλλων, τὴν ἀνδρείαν. γνώσεσθαι δέ μ' ἔφη τεκμηρίῳ τῷδε. εὑρήσεις γὰρ ὦ Σώκρατες ἀνθρώπους ἀνοσιωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀδικωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δέ. ᾧ γνώσῃ ὅτι πολὺ διαφέρει ἡ ἀνδρεία τῶν ἄλλων μορίων τῆς ἀρετῆς. καὶ ἐγὼ εὐθὺς τότε πάνυ ἐθαύμασα τὴν ἀπόκρισιν· καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐπειδὴ ταῦτα μεθ' ὑμῶν διεξῆλθον. ἠρόμην δ' οὖν τοῦτον εἰ τοὺς ἀνδρείους λέγει θαρραλέους. ὁ δὲ, Καὶ ἴτας γ', ἔφη. Μέμνησαι (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Πρωταγόρα ταῦτα ἀποκρινόμενος; Ὡμολόγει. Ἴθι δὴ (ἔφην ἐγὼ) εἰπὲ ἡμῖν, ἐπὶ τί λέγεις ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους. ἢ ἐφ' ἅπερ οἱ δειλοί; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν ἐφ' ἕτερα. Ναί, ἦ δ' ὅς. Πότερον οἱ μὲν δειλοὶ ἐπὶ τὰ θαρραλέα ἔρχονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐπὶ τὰ δεινά; Λέγεται δή, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῆ (ἔφην ἐγὼ) λέγεις. ἀλλὰ οὐ τοῦτο ἐρωτῶ· ἀλλὰ σὺ ἐπὶ τί φὴς ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους. ἆρ' ἐπὶ τὰ δεινά, ἡγουμένους δεινὰ εἶναι· ἢ ἐπὶ τὰ μή; Ἀλλὰ τοῦτό γ' (ἔφη) ἐν οἷς σὺ ἔλεγες τοῖς λόγοις, ἀπεδείχθη ἄρτι ὅτι ἀδύνατον. Καὶ τοῦτο (ἔφην ἐγὼ) ἀληθὲς λέγεις. ὥστ' εἰ τοῦτο ὀρθῶς ἀπεδείχθη, ἐπὶ μὲν ἃ δεινὰ ἡγεῖται εἶναι, οὐδεὶς ἔρχεται· ἐπειδὴ τὸ ἥττω εἶναι ἑαυτοῦ εὑρέθη ἀμαθία οὖσα. Ὡμολόγει. Ἀλλὰ μὴν ἐπὶ ἅ γε θαρροῦσι πάντες αὖ ἔρχονται, καὶ δειλοὶ καὶ ἀνδρεῖοι· καὶ ταύτῃ γε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται οἱ δειλοί τε καὶ ἄνανδροι. Ἀλλὰ μέντοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, πᾶν γε τοὐναντίον ἐστὶν ἐπὶ ἃ οἵ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσι. Πότερον (ἔφην ἐγὼ) καλὸν ὂν ἰέναι, ἢ αἰσχρόν; Καλόν, ἔφη. Οὐκοῦν εἴπερ καλόν, καὶ ἀγαθὸν ὡμολογήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. τὰς γὰρ καλὰς πράξεις ἁπάσας, ἀγαθὰς ὡμολογήσαμεν. Ἀληθῆ λέγεις· καὶ ἀεὶ ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. Ὀρθῶς γε, ἔφην ἐγώ. ἀλλὰ ποτέρους φὴς εἰς τὸν πόλεμον οὐκ ἐθέλειν ἰέναι, καλὸν ὂν καὶ ἀγαθόν; Τοὺς δειλούς, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) εἴπερ καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἡδύ; Ὡμολόγηται γοῦν, ἔφη. Ἆρ' οὖν γιγνώσκοντες οἱ δειλοὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἰέναι ἐπὶ τὸ κάλλιόν τε καὶ ἄμεινον καὶ ἥδιον; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν ὁμολογῶμεν (ἔφη) διαφθεροῦμεν τὰς ἔμπροσθεν ὁμολογίας. Τί δ', ὁ ἀνδρεῖος; οὐκ ἐπὶ τὸ κάλλιόν τε καὶ ἄμεινον καὶ ἥδιον ἔρχεται; Ἀνάγκη (ἔφη) ὁμολογεῖν. Οὐκοῦν ὅλως οἱ ἀνδρεῖοι οὐκ αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται, ὅταν φοβῶνται, οὐδὲ αἰσχρὰ θάρρη θαρροῦσιν. Ἀληθῆ, ἔφη. Εἰ δὲ μὴ αἰσχρά, ἆρ' οὐ καλά; Ὡμολόγει. Εἰ δὲ καλά, καὶ ἀγαθά; Ναί. Οὐκοῦν καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ θρασεῖς, καὶ οἱ μαινόμενοι, τοὐναντίον αἰσχρούς γε φόβους φοβοῦνται, καὶ αἰσχρὰ θάρρη θαρροῦσιν. Ὡμολόγει. Θαρροῦσι δὲ τὰ αἰσχρὰ καὶ κακά, δι' ἄλλο τι ἢ δι' ἄγνοιαν καὶ ἀμαθίαν; Οὕτως ἔχει, ἔφη. Τί οὖν; τοῦτο δι' ὃ δειλοί εἰσιν οἱ δειλοί, δειλίαν ἢ ἀνδρείαν καλεῖς; Δειλίαν ἔγωγ', ἔφη. Δειλοὶ δὲ οὐ διὰ τὴν τῶν δεινῶν ἀμαθίαν ἐφάνησαν ὄντες; Καὶ πάνυ γ', ἔφη. Διὰ ταύτην ἄρα τὴν ἀμαθίαν δειλοί εἰσιν. Ὡμολόγει. Δι' ὃ δὲ δειλοί εἰσι, δειλία ὁμολογεῖται παρὰ σοῦ; Συνέφη. Οὐκοῦν ἡ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀμαθία, δειλία ἂν εἴη; Ἐπένευσεν. Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐναντίον ἀνδρεία δειλία. Ἔφη. Οὐκοῦν ἡ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν σοφία, ἐναντία τῇ τούτων ἀμαθίᾳ ἐστί; Καὶ ἐνταῦθα ἔτι ἐπένευσεν. Ἡ δὲ τούτων ἀμαθία, δειλία; Πάνυ μόγις ἐνταῦθα ἐπένευσεν. Ἡ σοφία ἄρα τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν, ἀνδρεία ἐστίν, ἐναντία οὖσα τῇ τούτων ἀμαθίᾳ. Οὐκέτι ἐνταῦθα οὔτ' ἐπινεῦσαι ἠθέλησεν· ἐσίγα τε. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Τί δή, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε σὺ φὴς ἃ ἐρωτῶ, οὔτε ἀπόφῃς; Αὐτὸς (ἔφη) πέρανον

A meliora ex his quæ fecit, potéſtque: deinde hæc agit, cùm meliora poſſit. Quod verò dicitur, ab affectionibus ſuperari, nihil eſt aliud, quàm inſcitia: & quod, affectibus dominari, nihil quàm ſapientia. Placuit omnibus. Quid verò inſcitiã, nónne tale quiddam dicitis, quando quis falſa opinione decipitur circa res plurimi faciendas? Hoc quoque dederunt. Nemo verò lubens ad mala deſcẽdit, vel ad illa quæ mala exiſtimat. Neque hoc, vt videtur naturæ hominis ineſt, vt ad ea quæ cenſet mala, bonorum loco declinare velit. Et cùm è duobus malis alterũ eligere cogitur, nemo quod peius eligit, dum licet quod eſt minus malum eligere. Hæc omnia cunctis nobis rata habẽ-

Inſcitia.

B da viſa ſunt. Quid, inquam, timorẽ ac terrorem vocatis? Nunquid quod ego erga te dico Prodice? Expectationem porrò quandam mali, ſiue timorẽ, ſiue terrorẽ ipſi vocatis, ego dico. Viſũ eſt Protagorę, atq; Hippię timorẽ ac terrorẽ hoc eſſe: Prodico autem timorẽ quidem eſſe hoc, terrorem verò minimè. Nihil id refert, inquam, ô Prodice, ſed illud, num vera ſint ſuperiùs dicta. Quiſnam igitur mortalium ad illa, proficiſci volet, quæ metuit, dum licebit ad ea quæ minimè timet? An fieri nequit, ſecundum ea quæ iam conceſſimus? nam quæ quis metuit, conſtitit quod mala eſſe putat, quódque nullus ſponte ad illa deſcendat, capiátve quæ mala credat. Hæc quoque omni-

C bus placuerunt. His ita poſitis, ô Prodice, inquã, & Hippia, quę primum reſpondit Protagoras iam nunc defendat. imò verò non quæ primum omnino. Dixit enim, è quinque virtutis partibus nullam eſſe alteram alteri ſimilem, ſed vim vnamquãque priuatam habere. Neque hoc vrgeo nunc, ſed quod ſequitur. Sic enim in ſequentibus inquit, quatuor virtutis partes ſatis inuicem propinquas eſſe, vnam verò illarum, fortitudinem ſcilicet, è reliquis longè differre. Quod inde coniici poſſe dicebat, quòd plerique inuenirentur fortiſſimi viri, qui tamen prophaniſſimi, iniuſtiſſimi, intemperatiſſimi, & inſipientiſſimi eſſent, ex quo patere volebat fortitudinem ab omnibus aliis virtutis

D partibus plurimum differre. Cuius ego reſponſum ſtatim vehementer ſum admiratus, multóque etiam magis poſtquã vobiſcum hæc tractaui. Quare ab illo ſciſcitatus, vtrum fortes audaces vocaret. Ille verò præcipites inſuper addidit. Recordaris, Protagora, hæc te reſpondiſſe? PR. Recordor. SOC. Dic obſecro, nobis ad quid præcipites homines fortes nuncupas? An ad ea, quæ timidi aggrediuntur? PR. Non. SOCR. Ergo ad alia? PR. Nempe. SOCR. Vtrum timidi audenda aggrediuntur? metuenda fortes? PR. Ita fertur, ô Socrates. SOC. Vera narras. Verùm non hoc requiro, imò verò tu ad quid præcipites fortes appellas? num ad mala, cùm eſſe mala ſciant, pernicioſáque, an

E ad ea potius quæ talia non ſunt? PR. Impoſſibile hoc eſſe abs te ſuperioribus rationibus eſt oſtenſum. SOC. Et in hoc quoque verè loqueris. Quamobrem ſi hoc rectè eſt demonſtratum, ea quæ mala pernicioſáque iudicat, aggreditur nemo, quandoquidem conſtitit inſcitiam eſſe quod dicitur ab affectibus ſuperari. PR. Planè. SOCR. Enimuerò ea vnuſquiſque aggrediuntur, quæ audent, tam timidi, quàm fortes. Atque hac ratione eadẽ & timidi, & fortes aggrediũtur. PR. Imò cõtraria omnino ſunt, ô Socrates, ea ad quæ fortes & timidi contendunt. Nã ad bellũ quidem ire hi volunt, illi verò nolunt. SO. Ire honeſtúmne, an turpe? PR. Honeſtum. S. Nónne ſi honeſtum, etiam bonum eſ-

F ſe ſuprà conſenſimus? Omnes enim actiones honeſtas & pulchras, etiam bonas eſſe conuenit. P. Vera loqueris, & mihi quidem ſemper ita videtur. S. Probè. Verum quóſnã dicis in prælium ire nolle, cum iter id pulchrũ bonúmque ſit? P. Timidos. SO. Nónne ſi pulchrum & bonum, etiam eſt iucundum? PRO. Conceſſum eſt. SO. Nunquid ſcientes, timidi ad id, quod pulchrum, melius, & iucundius eſt, proficiſci nolunt? PR. At verò ſi hoc admittimus, quod ſuperiùs cõueniebat peruertemus. S. Quid porrò? Vir fortis, nónne ad quod pulchrum, melius, iucundiúſque eſt tendit? PR. Neceſſe eſt confiteri. SO. Omnino igitur fortes viri, neque turpiter metuũt, ſiquãdo metuũt, neq.

G turpiter audẽt. PR. Ita eſt. S. Si nõ turpiter, honeſtè & pulchrè. P. Certè. S. Sin honeſtè, etiã bene. PR. Vtiq. S. Nónne & timidi & feroces & furioſi cõtrà, turpiter audẽt, & metuũt turpiter? PR. Eſt iſtud. S. Aliã verò ob cauſã turpiter & malè audent, niſi ob ignorantiã & inſcitiã? PR. Ob hãc ipſam. S. Quid hoc, quo ipſi timidi ſũt, timiditatémne, an fortitudinẽ vocas? P. Timiditatem. SO. Timidi autẽ nónne propter metuendorũ inſcitiã apparuerunt? PRO. Sanè. SOC. Propter hanc ergo inſcitiam timidi ſunt? PRO. Nempe. SO. Illud autem quo timidi ſunt, timiditatem eſſe aſſeruiſti. PR. Aſſerui. SOC. Nónne igitur metuendorum & non metuendorum inſcitia, timiditas erit? PROT. Erit.

H SO. Enimuerò contraria eſt fortitudo timiditati. PRO. Abſque dubio. SO. An non ſapientia metuendornm & non metuendorum eorundem inſcitiæ contraria eſt? PROT. Prorſus. SOCR. Horum verò inſcitia timiditas. PROTA. Et maximè quidem. SOCR. Sapientia igitur metuendorum & non metuendorum, fortitudo eſt, eorundem inſcitiæ contraria exiſtens. Haud vlteriùs annuit Protagoras, ſed ſiluit. Tum ego: Quid taces Protagora? cur non aut annuis, aut renuis? Ipſe rem cõfice, inquit.

Concludam protinus, inquam, ſi vnum hoc duntaxat interrogauero: vtrum tibi nunc etiam, vt & ſuprà, imperitiſſimi quidam eſſe videantur, qui tamen fortiſſimi ſint. Cõtendere peruicaciter, inquit, videris, ô Socrates, vt ipſe reſpódeam. ergo morem tibi geram. Impoſſibile dico videri, ex his quæ ſuprà ſunt conceſſa. Non ob aliam cauſam, inquam, de his omnibus te percontor, quàm quòd noſſe cupiam, qualia ſint, quę ad virtutem pertinent, quídve ipſa ſit virtus. Scio equidem hoc declarato ſtatim notum fore & illud quo de ego & tu tot iam verba conſumpſimus: dum ego quidem virtutem doceri poſſe negarem, tu verò poſſe aſſeuerares. Atqui arbitror noſtræ diſputationis exitum, ſi hominis inſtar vti voce poſſet, deriſurum nos, & hoc pacto reprehenſurum, Quàm inepti eſtis, ô Socrates, atque Protagora. Tu quidem ab initio dicebas, ô Socrates, doceri non poſſe virtutem, nunc repugnare tibi ipſi contendis? dum oſtendere vis omnia hæc, iuſtitiam ſcilicet, temperantiam, fortitudinem, eſſe ſcientiam. Qua ratione maximè virtutem doceri poſſe conſtat. Si enim aliud quiddam eſſet ſcientia quàm virtus, quod Protagoras primùm aſſerebat, planè doceri non poſſet. Nunc autem ſi ſcientia eſſe videatur, quod tu, ô Socrates inferre conaris, mirum ſit, ſi per doctrinam virtus comparari non poſſet. Protagoras autem primo quidem doceri virtutem voluit: nunc contrà adniti videtur, vt quoduis aliud potius quàm ſcientia virtus appareat: quo pacto minimè omnium doceretur. Equidem, ô Protagora, videns hæc omnia ſurſum deorſúmque grauiter perturbari, vt in lucem veniant, vehementer incumbo. Vellem autem his inter nos decurſis, quid virtus ſit, oſtenderemus, itémque doceri poſſit néc ne conſideraremus: nec ſæpius nos Epimetheus ille ſic in diſputatione fallat, quemadmodum diſtribuẽdo neglexit, vt tu narrabas. Prometheus enim in fabula mihi magis quàm Epimetheus placet, cuius exemplo vtens & vniuerſæ vitæ meæ promethumenus, id eſt, proſpiciens, hæc omnia tracto. Ac ſi tu velis, id quod ab initio dixi, libentiſſimè de his rebus tecum deliberarem. Tum Protagoras, ſtudium hoc tuum, inquit, ô Socrates, ſermoníſque curſum laudo. Etenim cùm cætera, niſi me fallit opinio, à me abſint vitia, inuidia certè omnium maximè abeſt. Et de te quidem apud multos ſæpe iam dixi, quòd omnium quos conuenerim maximè te mirer, æqualium certè prorſus. Addo quinetiam nil mirum mihi fore, ſi ſapientiæ ſtudio clarus euadas. Ac de his aliàs quandocunque voles diſſeremus. Nunc iam hora eſt, vt me ad alia conferam. Ita, inquam, agendum eſt, ſi tibi videtur, quandoquidem & iam pridem, vt dixi, tempus erat vt abirem, vt dixi: veruntamen vt Calliæ honeſto adoleſcenti morem gererem, perſtiti. His dictis atque auditis abiuimus.

A Ἔν γ', ἔφην ἐγώ, μόνον ἐρόμενος ἔτι σέ, εἴ σοι ὥσπερ τὸ πρῶτον ἔτι δοκοῦσιν εἶναί τινες ἄνθρωποι ἀμαθέστατοι μὲν, ἀνδρειότατοι δέ. Φιλονεικεῖν μοι ἔτι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον. χαριοῦμαι οὖν σοι, καὶ λέγω ὅτι ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι. Οὔτοι (ἦν δ' ἐγώ) ἄλλου ἕνεκα ἐρωτῶ πάντα ταῦτα, ἢ σκέψασθαι βουλόμενος πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτὸ ἡ ἀρετή. οἶδα γὰρ ὅτι τούτου φανεροῦ γενομένου, μάλιστ' ἂν κατάδηλον γένοιτο ἐκεῖνο περὶ οὗ ἐγώ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἑκάτερος ἀπετείναμεν· ἐγὼ μὲν, λέγων ὡς οὐ διδακτὸν ἀρετή· σὺ δ', ὡς διδακτόν. καί μοι δοκεῖ ἡμῶν ἡ ἄρτι ἔξοδος τῶν λόγων, ὥσπερ ἄνθρωπος, κατηγορεῖν τε καὶ καταγελᾶν. B καὶ, εἰ φωνὴν λάβοι, εἰπεῖν ἂν ὅτι, Ἄτοποί γ' ἐστὲ ὦ Σώκρατές τε καὶ Πρωταγόρα· σὺ μὲν, λέγων ὅτι οὐ διδακτόν ἐστιν ἡ ἀρετὴ, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, νῦν σεαυτῷ τἀναντία σπεύδεις, ἐπιχειρῶν ἀποδεῖξαι ὡς πάντα χρήματά ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ σωφροσύνη, καὶ ἡ ἀνδρεία. ᾧ τρόπῳ μάλιστ' ἂν διδακτὸν φανείη ἡ ἀρετή. εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἦν ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀρετὴ, (ὥσπερ Πρωταγόρας ἐπεχείρει λέγειν) σαφῶς οὐκ ἂν ἦν διδακτόν· νῦν δὲ εἰ φανήσεται ἐπιστήμη ὂν, ὡς σὺ σπεύδεις ὦ Σώκρατες, θαυμάσιον ἔσται μὴ διδακτὸν ὄν. Πρωταγόρας δ' αὖ διδακτὸν τότε ὑποθέμενος, νῦν τοὐναντίον ἔοικε σπεύδοντι, ὀλίγου πάντα μᾶλλον φανῆναι αὐτὸ ἢ ἐπιστήμην· καὶ οὕτως ἂν ἥκιστα εἴη διδακτόν. Ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, πάντα ταῦτα καθορῶν ἄνω κάτω ταραττόμενα δεινῶς, πᾶσαν C προθυμίαν ἔχω καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι· καὶ βουλοίμην ἂν ταῦτα διεξελθόντας ἡμᾶς, ἐξελθεῖν καὶ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὅ, τι ἐστὶ· καὶ πάλιν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτοῦ, εἴτε διδακτὸν, εἴτε μὴ διδακτόν· μὴ πολλάκις ἡμᾶς ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος καὶ ἐν τῇ σκέψει σφήλῃ ἐξαπατήσας, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διανομῇ ἠμέλησεν ἡμῶν, ὡς φὴς σύ. ἤρεσεν οὖν μοι καὶ ἐν τῷ μύθῳ ὁ Προμηθεὺς μᾶλλον τοῦ Ἐπιμηθέως· ᾧ χρώμενος ἐγὼ, καὶ προμηθούμενος ὑπὲρ τοῦ βίου τοῦ ἐμαυτοῦ παντὸς, πάντα ταῦτα πραγματεύομαι· καὶ, εἰ σὺ ἐθέλοις, ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, μετὰ σοῦ ἂν ἥδιστα ταῦτα συνδιασκοποίην. Καὶ ὁ Πρωταγόρας, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπαινῶ σου τὴν προθυμίαν καὶ τὴν διέξοδον τῶν λόγων. καὶ γὰρ οὔτε D τἆλλα οἶμαι κακὸς εἶναι ἄνθρωπος, φθονερός τε ἥκιστ' ἂν ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ περὶ σοῦ πρὸς πολλοὺς δὴ εἴρηκα, ὅτι ὧν ἐντυγχάνω, πολὺ μάλιστα ἄγαμαι σέ, τῶν μὲν τηλικούτων καὶ πάνυ. καὶ λέγω γε ὅτι οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ τῶν ἐλλογίμων γένοιο ἀνδρῶν ἐπὶ σοφίᾳ. καὶ περὶ τούτων δὲ εἰσαῦθις, ὅταν βούλῃ, διέξιμεν· νῦν δ' ὥρα ἤδη καὶ ἐπ' ἄλλο τι τρέπεσθαι. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγώ) οὕτω χρὴ ποιεῖν, εἰ σοὶ δοκεῖ. καὶ γὰρ ἐμοὶ οἷπερ ἔφην ἰέναι πάλαι ὥρα· ἀλλὰ Καλλίᾳ τῷ καλῷ χαριζόμενος παρέμεινα. Ταῦτ' εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες, ἀπῆμεν.

EVTHYDEMVS, SIVE, CONTENTIOSVS.

ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ, Η, ΕΡΙΣΤΙΚΟΣ.

Svmma dialogi. *In hoc vt & in ſuperiore dialogo tractatur illa quæſtio, Virtúſne doceri poßit. quod ſuperciliosa confidentia maximè affirmabant ſophiſtæ: & vniuerſim oſtenditur inutilis defatigatio prolixarum decertationum, de lana (vt aiunt) caprina: vnde nullus ad homines fructus redeat. Peculiaris autem huius diſputationis theſis eſt, De falſa ſcientiæ comparandæ ratione, quemadmodum à Sophiſtis notatur: & opponitur ei doctrinæ quæ traditur in Theage. Propoſita enim & ob oculos repræſentata nugarum ſophiſticarum imagine, demonſtrat inanitatem Sophiſtarum, qui ſcientiæ diſcendæ artifices ſe profitebantur. Illorum igitur vecordem inſanámque imperitiam, auaritiam infamem, quæ in rerum tantarum quæſtu etiam verſetur, docet: vt impuri Sophiſtæ ſint & virtutis & animi mercatores, ſi ie potius caupones. Indicata Sophiſtarũ vanitate, in ſermonis clauſula docet Plato, quãuis Sophiſtæ abutãtur nomine & cognitione philoſophiæ, minimè tamen eſſe committendũ vt illius opprobry, quod penes ipſos tantum autores hærere debet, odium atque inuidia in veram philoſophiam redundet: quæ certo ſolidóque vtilis cognitionis fructu ſe ſatis tuetur aduerſus omnes omnium ſophiſtarum impoſturas.*

CRITO, SOCRATES, EVTHYDEMVS, DIONYSODORVS, CLINIAS, CTESIPPVS.

QVISNAM ille erat, ô Socrates, quicum heri in Lyceo diſputabas? Vos quidem turba frequens circunſtabat. Quare licet propius accederem audiendi cupidus, nihil tamen apertè percipere poteram. Cùm verò in pedes erectus inſpicerem, mihi viſus eſt hoſpes quidam eſſe, quicũ diſſerebas. Quis ille? SOCR. De vtro interrogas Crito? Non enim vnus tantùm, ſed duo aderant. CRI. Tertius ad dexteram tuam ſedebat is, quem dico. Medius autem adoleſcentulus ille Axiochi filius, qui mihi viſus eſt ſatis admodum profeciſſe. Critobuli quidem noſtri fermè æqualis eſt. Verùm ille aridiori quodam corporis habitu, hic natu grãdioris ſpeciem præ ſe ferre videtur, honeſta ſanè indole atque egregia. SOCR. Euthydemus is eſt quem quæris, ô Crito. Qui verò ad ſiniſtram mihi aſſidebat, Dionyſodorus eius frater, qui ipſe quoque diſputabat. CRIT. Neutrum cognoſco, ô Socrates. SOCR. Noui ſunt, vt videntur, ſophiſtæ. CRI. Quænam horum patria eſt? quæ ſapientia? SOC. Chij ſunt, vt arbitror, patria: ad Thurios autem migrarunt. Illinc autem fugientes multos iam annos iſtis in locis verſantur. De ſapientia verò illorum quod tu rogas, ô Crito, planè ſapientiſſimi ſunt: & ha-

E ΚΡΙΤΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΣ, ΚΛΕΙΝΙΑΣ, ΚΤΗΣΙΠΠΟΣ.

ΤΙΣ ἦν, ὦ Σώκρατες, ᾧ χθὲς ἐν Λυκείῳ διελέγου; ἦ πολὺς ὑμᾶς ὄχλος περιειστήκει· ὥστ' ἔγωγε βουλόμενος ἀκούειν προσελθὼν, οὐδὲν οἷός τ' ἦν ἀκοῦσαι σαφές. ὑπερκύψας μέντοι κατεῖδον· καί μοι ἔδοξεν εἶναι ξένος τις ᾧ διελέγου. τίς ἦν; ΣΩΚ. Ὁπότερον καὶ ἐρωτᾷς, ὦ Κρίτων; οὐ γὰρ εἷς, ἀλλὰ δύο ἤστην. ΚΡ. Ὃν μὲν ἐγὼ λέγω, ἐκ δεξιᾶς τρίτος ἀπὸ σοῦ καθῆστο· ἐν μέσῳ δ' ὑμῶν τὸ Ἀξιόχου μειράκιον ἦν· καὶ μάλα πολὺ, ὦ Σώκρατες, ἐπιδεδωκέναι μοι ἔδοξε, καὶ τοῦ ἡμετέρου οὐ πολύ τι τὴν ἡλικίαν διαφέρειν Κριτοβούλου. F ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, σκληφρὸς, οὗτος δὲ, προφερὴς, καὶ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὴν ὄψιν. ΣΩΚ. Εὐθύδημος, οὗτός ἐστιν, ὦ Κρίτων, ὃν ἐρωτᾷς. ὁ δὲ παρ' ἐμὲ καθήμενος ἐξ ἀριστερᾶς, ἀδελφὸς τούτου, Διονυσόδωρος. μετέχει δὲ καὶ οὗτος τῶν λόγων. ΚΡ. Οὐδέτερον γιγνώσκω, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Καινοί τινες αὖ οὗτοι, ὡς ἔοικε, σοφισταί. ΚΡ. Ποδαποὶ δέ; καὶ τίς ἡ σοφία; Σ. Οὗτοι τὸ μὲν γένος, ὡς ἐγᾦμαι, ἐντεῦθέν ποθεν εἰσὶν ἐκ Χίου, ἀπῴκησαν δὲ ἐς Θουρίους. φεύγοντες δὲ ἐκεῖθεν, πολλ' ἤδη ἔτη περὶ τούσδε τοὺς τόπους διατρίβουσιν. ὃ δὲ σὺ ἐρωτᾷς τὴν σοφίαν αὐτοῖν, θαυμασία, ὦ Κρίτων,

πάσσοφοι ἀτεχνῶς. ὡς ἔγωγε οὐδ᾽ ᾔδειν πρὸ τοῦ ὅτι εἶεν οἱ παγκρατιασταί. τούτω γάρ ἐστον κομιδῇ παμμάχω, οὐ κατὰ τὼ Ἀκαρνᾶνε τὼ παγκρατιαστὰ ἀδελφώ. ἐκείνω μὲν γὰρ τῷ σώματι μόνον οἵω τε μάχεσθαι. τούτω δὲ πρῶτον μὲν τῷ σώματι δεινοτάτω ἐστὸν, καὶ μάχῃ ἣ πάντων ἐστὶ κρατεῖν. ἐν ὅπλοις γὰρ αὐτώ τε σοφὼ πάνυ μάχεσθαι, καὶ ἄλλον ὃς ἂν διδῷ μισθὸν, οἵω τε ποιῆσαι· ἔπειτα τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μάχην κρατίστω καὶ ἀγωνίσασθαι καὶ ἄλλον διδάξαι, λέγειν τε καὶ συγγράφεσθαι λόγους οἵους εἰς τὰ δικαστήρια. πρὸ τοῦ μὲν οὖν ταῦτα δεινὼ ἤστην μόνον, νῦν δὲ τέλος ἐπιτεθήκατον παγκρατιαστικῇ τέχνῃ. ἣ γὰρ ἦν λοιπὴ αὐτοῖν μάχη ἀργὸς, ταύτην νῦν ἐξείργασθον, ὥστε μηδ᾽ ἂν ἕνα αὐτοῖς οἷόν τ᾽ εἶναι μηδ᾽ ἀντᾶραι. οὕτω δεινὼ γεγόνατον ἐν τοῖς λόγοις μάχεσθαί τε καὶ ἐξελέγχειν τὸ ἀεὶ λεγόμενον, ὁμοίως ἐάν τε ψεῦδος, ἐάν τε ἀληθὲς ᾖ. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Κρίτων, ἐν νῷ ἔχω τοῖν ἀνδροῖν παραδοῦναι ἐμαυτόν. καὶ γὰρ φατὸν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον ὁντινοῦν τὰ αὐτὰ ταῦτα δεινόν. ΚΡ. Τί δαὶ, ὦ Σώκρατες; οὐ φοβῇ τὴν ἡλικίαν μὴ ἤδη πρεσβύτερος ᾖς; ΣΩ. Ἥκιστά γε, ὦ Κρίτων, ἱκανὸν τεκμήριον ἔχω καὶ παραμύθιον τοῦ μὴ φοβεῖσθαι. αὐτὼ γὰρ τούτω, ὡς ἔπος εἰπεῖν, γέροντε ὄντε ἠρξάσθην ταύτης τῆς σοφίας ἧς ἔγωγε ἐπιθυμῶ, τῆς ἐριστικῆς· πέρυσι δὲ ἢ προπέρυσι οὐδέπω ἤστην σοφώ. ἀλλ᾽ ἐγὼ ἓν μόνον φοβοῦμαι, μὴ αὖ ὄνειδος τοῖν ξένοιν περιάψω, ὥσπερ Κόννῳ τῷ Μητροβίου τῷ κιθαριστῇ, ὃς ἐμὲ διδάσκει ἔτι καὶ νῦν κιθαρίζειν. ὁρῶντες οὖν οἱ παῖδες οἱ συμφοιτηταί μου, ἐμοῦ τε καταγελῶσι, καὶ τὸν Κόννον καλοῦσι γεροντοδιδάσκαλον. μὴ οὖν καὶ τοῖν ξένοιν τις ταὐτὸ τοῦτο ὀνειδίσῃ· οἱ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἴσως φοβούμενοι τάχα με οὐκ ἂν ἐθέλοιεν προσδέξασθαι. ἐγὼ δ᾽, ὦ Κρίτων, ἐκεῖσε μὲν ἄλλους πέπεικα συμμαθητάς μοι φοιτᾶν πρεσβύτας, ἐνταῦθα δέ γε ἑτέρους πειράσομαι πείθειν. καὶ σύ τί που συμφοίτα. ἴσως δὲ δέλεαρ ἄξομεν αὐτοῖς τοὺς σοὺς υἱεῖς. ἐφιέμενοι γὰρ ἐκείνων οἶδ᾽ ὅτι καὶ ἡμᾶς παιδεύσουσιν. ΚΡ. Ἀλλ᾽ οὐδὲν κωλύει, ὦ Σώκρατες, ἐάν γε σοὶ δοκῇ. πρῶτον δέ μοι διήγησαι τὴν σοφίαν τοῖν ἀνδροῖν τίς ἐστιν, ἵνα εἰδῶ τί καὶ μαθησόμεθα. ΣΩ. Οὐκ ἂν φθάνοις ἀκούων· ὡς οὐκ ἂν ἔχοιμί γε εἰπεῖν, ὅτι οὐ προσεῖχον τὸν νοῦν αὐτοῖν. ἀλλὰ πάνυ καὶ προσεῖχον καὶ μέμνημαι· καί σοι πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα διηγήσασθαι. κατὰ θεὸν γάρ τινα ἔτυχον καθήμενος ἐνταῦθα οὗπερ σύ με εἶδες, ἐν τῷ ἀποδυτηρίῳ, μόνος· καὶ ἤδη ἐν νῷ εἶχον ἀναστῆναι· ἀνισταμένου δέ μου ἐγένετο τὸ εἰωθὸς σημεῖον τὸ δαιμόνιον. πάλιν οὖν ἐκαθεζόμην, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον εἰσέρχεσθον τούτω, ὅ τ᾽ Εὐθύδημος καὶ ὁ Διονυσόδωρος, καὶ ἄλλοι μαθηταὶ ἅμα πολλοὶ ἐμοὶ δοκεῖν. εἰσελθόντε δὲ περιεπατείτην ἐν τῷ καταστέγῳ δρόμῳ· καὶ οὔπω τούτω δύ᾽ ἢ τρεῖς δρόμους περιεληλυθότε ἤστην, καὶ εἰσέρχεται Κλεινίας, ὃν σὺ φῂς πολὺ ἐπιδεδωκέναι, ἀληθῆ λέγων. ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ ἐρασταὶ πάνυ πολλοί τε καὶ ἄλλοι, καὶ Κτήσιππος, νεανίσκος τις Παιανιεὺς, μάλα καλός τε κἀγαθὸς, τὴν φύσιν ὅσον μὴ ὑβριστὴς δὲ, διὰ τὸ νέος εἶναι. ἰδὼν οὖν με ὁ Κλεινίας ἀπὸ τῆς εἰσόδου μόνον καθήμενον, ἄντικρυς ἰὼν, παρεκαθέζετο ἐκ δεξιᾶς, ὥσπερ καὶ σὺ φῄς. ἰδόντε δὲ αὐτὸν ὅ τε Διονυσόδωρος καὶ ὁ Εὐθύδημος, πρῶτον μὲν ἐπιστάντε διελεγέσθην ἀλλήλοιν, ἄλλην καὶ ἄλλην ἀποβλέποντε εἰς ἡμᾶς (καὶ γὰρ πάνυ προσεῖχον αὐτοῖν τὸν νοῦν) ἔπειτα ἰόντε, ὁ μὲν παρὰ τὸ μειράκιον ἐκαθέζετο, ὁ Εὐθύδημος· ὁ δὲ, παρ᾽ αὐτὸν ἐμὲ, ἐξ ἀριστερᾶς. οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς ἕκαστος ἐτύγχανεν. ἠσπαζόμην οὖν αὐτὼ, ἅτε διὰ χρόνου ἑωρακώς. μετὰ δὲ τοῦτο εἶπον πρὸς τὸν Κλεινίαν, Ὦ Κλεινία, τώδε μέντοι τὼ ἄνδρε σοφὼ, Εὐθύδημός τε καὶ Διονυσόδωρος, οὐ τὰ σμικρὰ, ἀλλὰ τὰ μεγάλα. τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον πάντα ἐπίστασθον, ὅσα δεῖ τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν στρατηγὸν ἔσεσθαι, τάς τε τάξεις καὶ τὰς ἡγεμονίας τῶν στρατοπέδων, καὶ ὅσα ἐν ὅπλοις μάχεσθαι διδακτέον. οἵω τε δὲ καὶ ποιῆσαι δυνατὸν εἶναι αὐτὸν αὑτῷ βοηθεῖν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἄν τις αὐτὸν ἀδικῇ. εἰπὼν οὖν ταῦτα κατεφρονήθην ὑπ᾽ αὐτοῖν. ἐγελασάτην οὖν ἄμφω βλέψαντες εἰς ἀλλήλω. Καὶ ὁ Εὐθύδημος εἶπεν, Οὔτοι ἔτι ταῦτα, ὦ Σώκρατες, σπουδάζομεν, ἀλλὰ παρέργοις αὐτοῖς χρώμεθα. κἀγὼ θαυμάσας εἶπον, Καλὸν ἄν που τὸ ἔργον ὑμῶν εἴη, εἰ τηλικαῦτα πράγματα πάρεργα ὑμῖν τυγχάνει ὄντα. καὶ πρὸς θεῶν εἴπετόν μοι τί ἐστι τοῦτο τὸ καλόν. Ἀρετὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οἰόμεθα οἵω τ᾽ εἶναι παραδοῦναι κάλλιστ᾽ ἀνθρώπων καὶ τάχιστα. Ὦ Ζεῦ, οἷον (ἦν δ᾽ ἐγώ) λέγετον πρᾶγμα. πόθεν τοῦτο τὸ ἕρμαιον ηὑρέτην; ἐγὼ δὲ περὶ ὑμῶν διενοούμην ἔτι (ὥσπερ νυνδὴ ἔλεγον) ὡς τὸ πολὺ τοῦτο, δεινοῖν ὄντοιν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι· καὶ ταῦτα ἔλεγον περὶ σφῷν. ὅτε γὰρ τὸ πρότερον ἐπεδημείτην, τοῦτο μέμνημαι σφὼ ἐπαγγελλομένω. εἰ δὲ νῦν ἀληθῶς ταύτην τὴν ἐπιστήμην ἔχετον, ἵλεω εἴητον. ἀτεχνῶς γὰρ ἔγωγε σφὼ ὥσπερ θεὼ προσαγορεύω, συγγνώμην δεόμενος ἔχειν μοι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ἀλλ᾽ ὁρᾶτον, ὦ Εὐθύδημέ τε καὶ Διονυσόδωρε, εἰ ἀληθῆ ἐλέγετον. ὑπὸ γὰρ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐπαγγέλματος οὐδὲν θαυμαστὸν ἀπιστεῖν. Ἀλλ᾽ εὖ ἴσθι, ὦ Σώκρατες (ἐφάτην) τοῦτο οὕτως ἔχον. Μακαρίζω ἄρ᾽ ὑμᾶς ἔγωγε τοῦ κτήματος, πολὺ μᾶλλον ἢ μέγαν βασιλέα τῆς ἀρχῆς. τοσόνδε δέ μοι εἴπετον, εἰ ἐν νῷ ἔχετον ἐπιδεικνύναι ταύτην τὴν σοφίαν, ἢ πῶς σφῷν βεβούλευται. Ἐπ᾽ αὐτό γε τοῦτο πάρεσμεν, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐπι-

A ctenus ignorabam equidem perfectos athletas eſſe. Sũt enim ad omne certandi genus inſtructi, non quemadmodum Acarnani fratres athletæ. Illi nanque corpore tantùm valẽt, hi verò ore primùm maximè valent, & eo genere pugnæ, quo omnia ſuperantur. Armorum enim periti ſunt maximè, & armorum peritos reddere, ſiquis mercedem det, etiam cæteros poſſunt. Deinde iudicialem pugnam & ipſi tractare expeditéque, & vnumquenque inſtruere poſſunt, tum ſcribendis, tũ perorãdis cauſis. Et hactenus quidem harum duntaxat periti erãt, nunc autem perfectè athleticæ facultati finem impoſuerunt. Quòd enim deerat certandi genus, nuper ſic aſſecuti ſunt, vt
B nemo illis valeat reluctari, adeò dicendo valent, promptíque ſunt ad quoduis dictum ſeu verum ſeu falſum, refellendum. Quaproptèr, ô Crito, his me viris tradere cogito. pollicentur enim quemuis alium breui ſe eorundem compotem redditur os. CRI. An non te grandior ætas abſterret, ô Socrates? SO. Minimè Crito. Eſt enim quod me ſoletur, ac diffidere non ſinat. Nam & hi iam ſenes, vt ita dixerim, huic ſe facultati quam ego nunc affecto, contentioſæ videlicet dediderunt. Anno enim ſuperiori, aut certè ab hinc tertio nondum callebant. Vnum verò hoc tantùm vereor, ne his hoſpitibus dedecori ſim, quemadmodum Conno Metrobij filio cithariſtæ, qui me etiã
C nunc fidibus docet. Pueri igitur condiſcipuli me quotidie rident, & Connum ipſum ſenum magiſtrum nuncupant. Ne ergo hoc idem aliquis hoſpitibus his obiiciat, & illi ea re deterriti, me reiiciant: alios quoſdam præterea, ô Crito, natú grandes, vt mecum illuc diſcendi gratia proficiſcantur, ſum exhortatus: & hic item quoſdam perſuadere conabor. quin tu quoque adito vnà: imò etiam illecebrã ipſis ducamus tuos filios. etenim vbi ſperabunt etiam filiorum tuorum concurſum, his quaſi illecebris adducti libentius nos erudiendos accipient. CRIT. Nihil prohibet Socrates, ſi tibi videtur. Verùm priùs quæ illorum ſapientia ſit, narra, vt quid percepturi ſimus co-
D gnoſcam. SOCR. Fruſtrà expectas, dum non poſſe dicam, quaſi non auſcultarim ſatis: imò & auſcultaui diligenter & memini, tibíque à principio cuncta referre conabor. Equidem diuina quadam ſorte in loco vbi athletæ exuuntur ſolus, vbi me vidiſti, ſedebam, iámque inde diſcedere cogitabam, cùm ſurgẽti ſolitum illud dæmonis ſignum ſubitò obſiſtit. Reſtiti itaque, ac paulò pòſt ingreſſi ſunt, Euthydemus Dionyſodorúſque, & cum his alij multi, qui illorum mihi diſcipuli videbantur. Ingreſſi autem in ipſo adoperto curſu deambulabant. Vix iterũ tertióque ſpatium exegerant, cùm aduentauit Clinias ille, quẽ vehementer profeciſſe dicis, & verè loqueris. Eum ſequebantur amici & alij præterea multi, tum adoleſcens quidam Cte-
E ſipp⁹ Pæaneus, ingenio bonus quẽ & pulcher, ſed ipſa iuuenta laſciuior. Intuitus me ab ingreſſu Clinias ſedentem ſolùm, obuiam venit, & ad dexteram conſedit, vt & ipſe aiebas. Eum Dionyſodorus Euthydemúſque conſpicati, primùm quidem conſiſtentes inuicem diſſerebant, hinc atque illinc in nos oculis conuerſis. Ego enim illos diligentiſſimè obſeruabam. Deinde propius accedentes conſederunt: Euthydemus quidẽ iuxta ipſum adoleſcentem: Dionyſodorus autem iuxta me ad ſiniſtram, alij vt cuique erat locus. His igitur congratulatus ſum, vtpote quos diu non vidiſſem. Poſt hæc ad Cliniam conuerſus: Iſti, inquam, ô Clinia, viri, Euthydemus Dionyſodorúſ-
F que non paruis ſunt in rebus, ſed maximis ſapientes. Sciunt quæ ad rem militarem pertinent, omnia quæcunque noſſe futurum ſtrenuum imperatorem decet, aciei ordinúmque, & exercitus inſtructiones. Tum etiam quo ſe pacto quiſpiam in iudicio ab iniuria vendicet, docere poſſunt. Illi verò ita me locutum contempſerunt, ſéque inuicem inſpicientes vterque riſerunt. Ac Euthydemus quidem, haud amplius hæc ſerio, inquit, ô Socrates, tractamus, ſed obiter. Ego verò miratus, præclara, inquam, ſtudia veſtra eſſe oportet, ſi remiſſiones ſunt tantæ. Dicite obſecro, quod hoc veſtrum tam egregium opus
G eſt? EVT. Virtutem, ô Socrates, nobis perſuademus facilimè atque optimè omnium doceri à nobis poſſe. SOC. Pròh Iupiter, quàm pretioſam rem pollicemini. Qua ſorte potiſſimùm lucrum iſtud ad vos peruenit? Equidem ita de vobis, vt dixi, hactenus cogitabam, nempe viris in re militari præſtantibus, ídque de vobis prædicabam. Memini enim cùm huc primùm veniſtis, hoc ſolummodo fuiſſe profeſſos: quòd ſi nunc reuera ſcientiam hanc adepti eſtis, eſtote propitij, profectò vos perinde ac deos ſaluto, obſecrans vt quę antè dixi ignoſcatis. Verùm videte, ô Euthydeme, Dionyſodoréque, vtrum vera lo-
H quamini. Neque enim mirum videri debet, ſi quis rei iſtius quam pollicemini magnitudinẽ æſtimans, difficilè credat. EV. Scito ſic eſſe, ô Socrates, prorſus. SOC. Beatiores igitur ob rei huius poſſeſſionem vos æſtimo, quàm ob regnum ſuũ regem illum magnum. Verùm dicite quæſo, vtrum exhibere hanc ſapientiam veſtram cogitetis, an aliter apud vos ſit decretum. EVT. Ad hoc ipſum, ô Socrates, venimus, demonſtraturi ſcili-

Quòd ætas grãdior non debeat abſterrere à diſciplina.

cet,atque docturi,ſi quis addiſcere velit. SOC. Atqui quod velint omnes quicunque carent,ipſe vobis ceu ſponſor fidẽ obſtringo.Ego quidem primo,deinde etiam Clinias hic ,præterea Cteſippus ipſe , aliique quos hic vides: Cliniæ amicos oſtẽdens,qui nos tum circunſtabant. Cteſippus autem fortè à Clinia procul ſedebat:cúmque Euthydemus inter diſputandũ ſeſe inclinaſſet,Clinia medio inter nos ſedente,& Cteſippum aſpectu Cliniæ excluderet,ſurrexit Cteſippus, primúſque è regione noſtri ſtetit,vt & videret amicum & diſputantes audiret:mox cæteri hunc ſecuti tam Cliniæ amici,quàm Euthydemi & Dionyſodori comites,protinus nobis adſtiterunt.Hos ego omnes oſtendẽs,Euthydemo pollicitus ſum ipſius diſcipulos fore.Cteſippus igitur vehementer eſt aſſenſus , necnon & alij,hortatíque eum cõmuniter omnes ſunt,vt ſapiẽtię vim oſtendere vellet.Tum ego,ô Euthydeme Dionyſodoréque,his, inquam,modis omnibus erit gratificandum,& vel mei gratia demonſtrandũ.Ac plurima quidem ſunt,quæ oſtendere opus prolixũ ſit:id autẽ mihi dicite,vtrũ hominẽ dũtaxat iã perſuaſum quod diſcere à vobis oporteat,bonũ efficere virum poteſtis?an eũ nondũ etiã perſuaſum,& qui nullo pacto doceri virtutẽ poſſe,aut vos eius rei magiſtros eſſe putet?Nunquid artis eiuſdem opus eſt,homini ſic affecto perſuadere,quòd & doceri virtus poſſit,& quòd ipſi qui hoc optimè poſſint ſitis : num, inquã,ſic eſt?Eiuſdẽ,inquit Dionyſodorus,artis opus eſt, ô Socrates.Vos itaque præ cæteris,inquã,omnibus ad philoſophiã virtutíſque curã hortari homines quã optimè poteſtis? Sic arbitramur,inquit,ô Socrates.Cætera poſt oſtendetis,inquam:iſthuc verò nunc quæſo enim huic adoleſcentulo perſuadete, quòd philoſophiæ virtutíſque ſtudio totis ſit viribus incumbendum,mihíque & his omnibus morem gerite. Porrò adoleſcentulus hic adeo mihi & his omnibus curæ eſt,vt eũ quàm optimum virum euadere ſummopere omnes cupiamus?Eſt autem Axiochi ex Alcibiadè maiore nati filius:minoris autẽ Alcibiadis qui nunc eſt,patruelis.nomen eſt Clinias. iuuenis eſt. Illi itaque tanquam iuueni metuimus , ne quis fortè nos præueniens,aliò eius animum deflectat atque inquinet.Quare vos peropportunè veniſtis.Et niſi quid refert de puero periculum facite,& cum eo nobis præſentibus diſſerite. hæc fermè cùm dixiſſem,Euthydemus fortiter nimium confidentérque, nihil, inquit,ô Socrates refert,modò velit adoleſcens nobis reſpondere.Haud inſueta,inquam,illi res eſt.frequenter enim hi conuenientes inter ſe diſputant,interrogántque multa. quocirca cõſentaneũ eſt reſpõdere poſſe.Quæ verò ſequuntur,ô Crito, vtinã recẽſere pro dignitate poſſem. Neque verò exigua res putãda eſt,inæſtimabilẽ illam ſapientiam enarrare poſſe.Quare mihi nunc,poëtarum more Muſas,Memoriámque inuocandas eſſe prius video.Euthydemus autem hunc,vt arbitror , in modum eſt exorſus.Vtri ſunt,ô Clinia,homines qui aliquid diſcunt?ſapientéſne,an ignorantes?Puer autem propter quęſtionis illius pondus erubuit & hæſitãs oculos in me couertit.Ego verò perturbationẽ illius animaduertẽs, Bono animo eſto,inquam,Clinia,& quæ tibi videntur,fortiter reſponde. Arbitror enim cõmodũ hinc maximũ aſſequere.Hęc loquenti Dionyſodorus in aurem inſuſurrans,ac ridẽs:Prædico tibi Socrates,inquit,quicquid puer reſponderit,confutatum iri. Interim reſponderat Clinias:vnde mihi puerum admonere non licebat. Reſponderat autem , ſapientes eſſe qui diſcunt.Ad quem Euthydemus:Vocas pręceptores aliquos,an non?Aſſenſus eſt. An non præceptores,diſcentiũ præceptores ſunt?quemadmodum cithariſta atque grammaticus & tui & cæterorum puerorum præceptores fuere,vos autem diſcipuli.Conſenſit. Cùm diſcebatis,nondum ſciebatis hæc eadem quæ diſcebatis? Nondum. Nunquid eratis ſapiẽtes,quando hæc ignorabatis? Nequaquã. Si non ſapientes,ignorantes igitur. Omnino. Vos ergo dum ſciebatis quæ ignorabatis,ignorantes diſcebatis. Annuit adoleſcens.Ex hoc ſequitur,vt ignorantes diſcant,ô Clinia, nõ ſapientes, vt ipſe putabas.Cùm hæc ille dixiſſet,quemadmodum chorus innuente magiſtro,ſummo plauſu conclamarunt riſerúntque illi Euthydemi & Dionyſodori ſectatores. Ac priùs quàm reſpiraret puer,bene præclaréque ſermonem excipiens Dionyſodorus,Quid porrò,ô Clinia,inquit?Cùm aliqua grammaticus pronuntiauit quínam pueri perdiſcunt?ſapientéſne,an ignorantes?Sapientes,inquit Clinias. Ergo ſapientes diſcunt, non ignorantes.Quare non rectè Euthydemo paulò antè reſpondiſti. Hic altius exclamarunt riſerúntque illorum amici, Euthydemi Dionyſodoríque ſapientiam admirati. Nos autem quaſi ſtupidi conticuimus.Cùm ergo ſtupidos nos redditos eſſe videret Euthydemus , quo in maiorem inſuper ſui admirationem traheremur,nondum dimiſit puerum, ſed vlterius interrogauit,atque illorum more qui in choro vehementer ſunt exercitati,duplicem mouit eadem in re quæſtionem: Vtrum i-

Maior & minor Alcibiadę

A δείξοντε καὶ διδάξοντε, ἐάν τις ἐθέλῃ μανθάνειν. Ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ἐθελήσουσιν ἅπαντες οἱ μὴ ἔχοντες, ἐγὼ ὑμῖν ἐγγυῶμαι· πρῶτος μὲν ἐγώ, ἔπειτα δὲ Κλεινίας οὑτοσί. πρὸς δ᾽ ἡμῖν Κτήσιππός τε ὅδε καὶ οἱ ἄλλοι οὗτοι· ἦν δ᾽ ἐγώ, δεικνὺς αὐτῷ τοὺς ἐραστὰς τοῦ Κλεινίου. οἱ δὲ ἐτύγχανον ἡμᾶς ἤδη περιϊστάμενοι. ὁ γὰρ Κτήσιππος ἔτυχε πόῤῥω καθεζόμενος τοῦ Κλεινίου· ἐμοὶ δοκεῖν, ὡς ἐτύγχανεν ὁ Εὐθύδημος ἐμοὶ διαλεγόμενος, προνενευκὼς εἰς τὸ πρόσθεν, ἐν μέσῳ ὄντος ἡμῶν τοῦ Κλεινίου, ἐπεσκότει τῷ Κτησίππῳ τῆς θέας. βουλόμενός τε οὖν θεάσασθαι ὁ Κτήσιππος τὰ παιδικά, καὶ ἅμα φιλήκοος ὤν, ἀναπηδήσας πρῶτος προσέστη ἡμῖν ἐν τῷ καταντικρύ. οὕτως οὖν καὶ οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι ἰδόντες περιέστησαν ἡμᾶς, οἵ τε τοῦ Κλεινίου ἐρασταί, καὶ οἱ τοῦ Εὐθυδήμου τε καὶ Διονυσοδώρου B ἑταῖροι. τούτους δὴ ἐγὼ δεικνὺς ἔλεγον τῷ Εὐθυδήμῳ ὅτι πάντες ἕτοιμοι εἶεν μανθάνειν. ὅ,τε οὖν Κτήσιππος συνέφη μάλα προθύμως καὶ οἱ ἄλλοι· καὶ ἐκέλευον αὐτὼ κοινῇ πάντες ἐπιδείξασθαι τὴν δύναμιν τῆς σοφίας. Εἶπον οὖν ἐγώ, ὦ Εὐθύδημε καὶ Διονυσόδωρε, πάνυ μὲν οὖν παντὶ τρόπῳ καὶ τούτοις χαρίσασθον, καὶ ἐμοῦ ἕνεκα ἐπιδείξασθον. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα δῆλον ὅτι οὐκ ὀλίγον ἔργον ἐπιδεῖξαι εἴη ἄν· τόδε δέ μοι εἴπετον, πότερον πεπεισμένον ἤδη ὡς χρὴ παρ᾽ ὑμῶν μανθάνειν, δύναισθ᾽ ἂν ἀγαθὸν ποιῆσαι ἄνδρα μόνον, ἢ καὶ ἐκεῖνον τὸν μήπω πεπεισμένον, διὰ τὸ μὴ οἴεσθαι ὅλως τὸ πρᾶγμα τὴν ἀρετὴν μαθητὸν εἶναι, ἢ μὴ σφὼ εἶναι C αὐτῆς διδασκάλω. φέρε, καὶ τὸν οὕτως ἔχοντα τῆς αὐτῆς τέχνης ἔργον πεῖσαι ὡς καὶ διδακτὸν ἡ ἀρετή; καὶ οὗτοι ὑμεῖς ἐστὲ παρ᾽ ὧν ἂν κάλλιστά τις αὐτὸ μάθοι; ἢ ἄλλως; Ταύτης μὲν οὖν, ἔφη, τῆς αὐτῆς, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος. Ὑμεῖς ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Διονυσόδωρε, τῶν νῦν ἀνθρώπων κάλλιστ᾽ ἂν προτρέψαιτε εἰς φιλοσοφίαν καὶ ἀρετῆς ἐπιμέλειαν; Οἰόμεθά γε δὴ ὦ Σώκρατες. Τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων τὴν ἐπίδειξιν ἡμῖν, ἔφην, εἰσαῦθις ἀπόθεσθον· τοῦτο δ᾽ αὐτὸ ἐπιδείξασθον· τουτονὶ τὸν νεανίσκον πείσατον ὡς χρὴ φιλοσοφεῖν, καὶ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ χαριεῖσθον ἐμοί τε καὶ τουτοισὶ πᾶσι. συμβέβηκε γάρ τι τοιοῦτον τῷ μειρακίῳ τούτῳ· ἐγώ τε καὶ οἵδε πάντες τυγχάνομεν ἐπιθυμοῦντες ὡς βέλτιστον αὐτὸν D γενέσθαι. ἔστι δὲ οὗτος, Ἀξιόχου μὲν υἱός, τοῦ Ἀλκιβιάδου τοῦ παλαιοῦ, αὐτανέψιος δὲ τοῦ νῦν ὄντος Ἀλκιβιάδου· ὄνομα δ᾽ αὐτῷ Κλεινίας. ἔστι δὲ νέος· φοβούμεθα δὴ περὶ αὐτοῦ, οἷον εἰκὸς περὶ νέου, μή τις φθῇ ἡμᾶς ἐπ᾽ ἄλλο τι ἐπιτήδευμα τρέψας αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ διαφθαρῇ. σφὼ οὖν ἥκετον εἰς κάλλιστον. ἀλλ᾽ εἰ μή τι διαφέρει ὑμῖν, λάβετον πεῖραν τοῦ μειρακίου, καὶ διαλέχθητον ἐναντίον ἡμῶν. Εἰπόντος οὖν ἐμοῦ σχεδόν τι αὐτὰ ταῦτα, ὁ Εὐθύδημος ἅμα ἀνδρείως τε καὶ θαῤῥαλέως, Ἀλλ᾽ οὐδὲν διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐὰν μόνον ἐθέλῃ ἀποκρίνασθαι ὁ νεανίσκος. Ἀλλὰ μὲν δή, ἔφην ἐγώ, τοῦτό γε καὶ εἴθισται. θαμὰ γὰρ αὐτῷ οἵδε προσιόντες πολλὰ ἐρωτῶσί γε καὶ διαλέγονται· ὥστε ἐπιεικῶς θαῤῥεῖ τὸ ἀποκρίνε- E σθαι. Τὰ δὴ μετὰ ταῦτα, ὦ Κρίτων, πῶς ἂν καλῶς σοι διηγησαίμην; οὐ γὰρ σμικρὸν τὸ ἔργον, δύνασθαι ἀναλαβεῖν διεξιόντα σοφίαν ἀμήχανον ὅσην. ὥστ᾽ ἔγωγε, καθάπερ οἱ ποιηταί, δέομαι, ἀρχόμενος τῆς διηγήσεως, Μούσας τε καὶ Μνημοσύνην ἐπικαλεῖσθαι. ἤρξατο δ᾽ οὖν ἐνθένδε ποθὲν ὁ Εὐθύδημος, ὡς ἐγῷμαι. Ὦ Κλεινία, πότεροί εἰσι τῶν ἀνθρώπων οἱ μανθάνοντες; οἱ σοφοί, ἢ οἱ ἀμαθεῖς; Καὶ τὸ μειράκιον, ἅτε μεγάλου ὄντος τοῦ ἐρωτήματος, ἠρυθρίασέ τε, καὶ ἀπορήσας ἐνέβλεψεν εἰς ἐμέ· καὶ ἐγὼ γνοὺς αὐτὸν τεθορυβημένον, Θάῤῥει, ἦν δ᾽ ἐγώ, ὦ Κλεινία, καὶ ἀπόκριναι ἀνδρείως ὁπότερά σοι φαίνεται. ἴσως γάρ τοι ὠφελῇ τὴν μεγίστην ὠφέλειαν. καὶ ἐν τούτῳ ὁ Διονυσόδωρος προσκύψας μοι σμικρὸν πρὸς τὸ οὖς, πάνυ F μειδιάσας τῷ προσώπῳ, Καὶ μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, προλέγω σοι ὅτι ὁπότερ᾽ ἂν ἀποκρίνηται τὸ μειράκιον, ἐξελεγχθήσεται. καὶ αὐτοῦ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος, ὁ Κλεινίας ἔτυχεν ἀποκρινάμενος· ὥστε οὐδὲ παρακελεύσασθαί μοι ἐξεγένετο εὐλαβηθῆναι τῷ μειρακίῳ. ἀλλ᾽ ἀπεκρίνατο ὅτι οἱ σοφοὶ εἶεν οἱ μανθάνοντες. Καὶ ὁ Εὐθύδημος, Καλεῖς δέ τινας, ἔφη, διδασκάλους, ἢ οὔ; Ὡμολόγει. Οὐκοῦν τῶν μανθανόντων οἱ διδάσκαλοι, διδάσκαλοί εἰσιν; ὥσπερ ὁ κιθαριστὴς καὶ ὁ γραμματιστής, διδάσκαλοι δή που ἦσαν σοῦ καὶ τῶν ἄλλων παίδων, ὑμεῖς δέ, μαθηταί; Συνέφη. Ἄλλο τι οὖν, ἡνίκα ἐμανθάνετε, οὔπω ἠπίστασθε ταῦτα ἃ ἐμανθάνετε; Οὐκ ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν σοφοὶ ἦτε ὅτε ταῦτα οὐκ ἠπίστασθε; Οὐ δῆτα, ἦ δ᾽ G ὅς. Οὐκοῦν, εἰ μὴ σοφοί, ἀμαθεῖς; Πάνυ γε. Ὑμεῖς ἄρα μανθάνοντες ἃ οὐκ ἠπίστασθε, ἀμαθεῖς ὄντες ἐμανθάνετε. Ἐπένευσε τὸ μειράκιον. Οἱ ἀμαθεῖς ἄρα μανθάνουσιν, ὦ Κλεινία, ἀλλ᾽ οὐχ οἱ σοφοί, ὡς σὺ οἴει. Ταῦτ᾽ οὖν εἰπόντος αὐτοῦ, ὥσπερ ὑπὸ διδασκάλου χοροῦ ἀποσημήναντος, ἅμα ἀνεθορύβησάν τε καὶ ἐγέλασαν οἱ ἑπόμενοι ἐκεῖνοι μετὰ τοῦ Διονυσοδώρου τε καὶ Εὐθυδήμου. καὶ πρὶν ἀναπνεῦσαι καλῶς τε καὶ εὖ τὸ μειράκιον, ἐκδεξάμενος ὁ Διονυσόδωρος, Τί δέ, ὦ Κλεινία, ἔφη, ὁπότε ἀποστοματίζοι ὑμῖν ὁ γραμματιστής, πότεροι ἐμάνθανον τῶν παίδων τὰ ἀποστοματιζόμενα; οἱ σοφοί, ἢ οἱ ἀμαθεῖς; Οἱ σοφοί, ἔφη ὁ Κλεινίας. Οἱ σοφοὶ ἄρα μανθάνουσιν, ἀλλ᾽ οὐχ οἱ ἀμαθεῖς· καὶ οὐκ ὀρθῶς ἄρτι Εὐθυδήμῳ ἀπεκρίνω. H Ἐνταῦθα δὴ καὶ πάνυ γε μέγα ἐγέλασάν τε καὶ ἐθορύβησαν οἱ ἐρασταὶ τοῖν ἀνδροῖν, ἀγασθέντες τῆς σοφίας αὐτοῖν· οἱ δ᾽ ἄλλοι ἡμεῖς ἐκπεπληγμένοι ἐσιωπῶμεν. γνοὺς δὲ ἡμᾶς ὁ Εὐθύδημος ἐκπεπληγμένους, ἵν᾽ ἔτι μᾶλλον θαυμάζοιμεν αὐτόν, οὐκ ἀνίει τὸ μειράκιον, ἀλλ᾽ ἠρώτα· καὶ ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ ὀρχησταί, διπλᾶ ἔστρεφε τὰ ἐρωτήματα περὶ τοῦ αὐτοῦ· καὶ ἔφη, Πότερα γὰρ οἱ μαν-

γὰρ οἱ μανθάνοντες, μανθάνουσιν ἃ ἐπίστανται, ἢ ἃ μὴ ἐπίστανται; Καὶ ὁ Διονυσόδωρος πάλιν μικρὸν πρός με ψιθυρίσας, Καὶ τοῦτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἕτερον τοιοῦτον οἷον τὸ πρότερον. Ὦ Ζεῦ (ἔφην ἐγὼ) ἦ μὴν καὶ τὸ πρότερόν γε καλὸν ἡμῖν ἐφάνη τὸ ἐρώτημα. Πάντ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοιαῦτα ἡμεῖς ἐρωτῶμεν ἄφυκτα. Τοιγάρτοι, ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖτέ μοι εὐδοκιμεῖν παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ μὲν Κλεινίας τῷ Εὐθυδήμῳ ἀπεκρίνατο ὅτι μανθάνοιεν οἱ μανθάνοντες ἃ οὐκ ἐπίσταιντο· ὁ δὲ ἤρετο αὐτὸν διὰ τῶν αὐτῶν ὧνπερ τὸ πρότερον. Τί δέ; (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἐπίστασαι σὺ γράμματα; Ναί, ἔφη. Οὐκοῦν ἅπαντα; Ὡμολόγει. Ὅταν οὖν τις ἀποστοματίζῃ ὁτιοῦν, οὐ γράμματα ἀποστοματίζει; Ὡμολόγει. Οὐκοῦν ὧν τι σὺ ἐπίστασαι (ἔφη) ἀποστοματίζει, εἴπερ πάντα ἐπίστασαι. Καὶ τοῦτο ὡμολόγει. Τί οὖν; (ἦ δ' ὅς) ἆρα σὺ μανθάνεις ἅττ' ἂν ἀποστοματίζῃ τις, ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος γράμματα, μανθάνει; Οὔκ, ἀλλ', ἦ δ' ὅς, μανθάνω. Οὐκοῦν ἃ ἐπίστασαι εἰδὼς μανθάνεις, εἴπερ γε ἅπαντα τὰ γράμματά γ' ἐπίστασαι. Ὡμολόγησεν. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς ἀπεκρίνω, ἔφη. Καὶ οὔπω σφόδρα τοι εἴρητο ταῦτα τῷ Εὐθυδήμῳ, καὶ ὁ Διονυσόδωρος ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον, πάλιν ἐστοχάζετο τοῦ μειρακίου. καὶ εἶπεν, Ἐξαπατᾷ σε Εὐθύδημος, ὦ Κλεινία. εἰπὲ γάρ μοι, τὸ μανθάνειν, οὐκ ἐπιστήμην ἐστὶ λαμβάνειν τούτου οὗ ἄν τις μανθάνῃ; Ὡμολόγει ὁ Κλεινίας. τὸ δ' ἐπίστασθαι (ἦ δ' ὅς) ἄλλο τι ἢ ἔχειν ἐπιστήμην ἤδη ἐστί; Συνέφη. Τὸ ἄρα μὴ ἐπίστασθαι, μήπω ἔχειν ἐπιστήμην ἐστίν. Ὡμολόγει αὐτῷ. Πότεροι οὖν εἰσὶν οἱ λαμβάνοντες ὁτιοῦν; οἱ ἔχοντες ἤδη, ἢ οἳ ἂν μή; Οἳ ἂν μὴ ἔχωσιν. Οὐκοῦν ὡμολόγηκας εἶναι τούτων καὶ τοὺς μὴ ἐπισταμένους τῶν μὴ ἐχόντων. Κατένευσε. Τῶν λαμβανόντων ἄρ' εἰσὶν οἱ μανθάνοντες, ἀλλ' οὐ τῶν ἐχόντων. Συνέφη. Οἱ μὴ ἐπιστάμενοι ἄρα (ἔφη) μανθάνουσιν, ὦ Κλεινία, ἀλλ' οὐχ οἱ ἐπιστάμενοι. Ἔτι δὴ ἐπὶ τὸ τρίτον καταβαλῶν ὥσπερ πάλαισμα ὥρμα ὁ Εὐθύδημος τὸν νεανίσκον. καὶ ἐγὼ γνοὺς βαπτιζόμενον τὸ μειράκιον, βουλόμενος ἀναπαῦσαι αὐτό, μὴ ἡμῖν ἀποδειλιάσειε, παραμυθούμενος εἶπον, ὦ Κλεινία μὴ θαύμαζε εἴ σοι φαίνονται ἀήθεις οἱ λόγοι. ἴσως γὰρ οὐκ αἰσθάνῃ οἷον ποιεῖτον τὼ ξένω περὶ σέ. ποιεῖτον δὲ ταὐτὸν ὅπερ οἱ ἐν τῇ τελετῇ τῶν Κορυβάντων, ὅταν τὴν θρόνωσιν ποιῶνται περὶ τοῦτον ὃν ἂν μέλλωσι τελεῖν. καὶ γὰρ ἐκεῖ χορεία τίς ἐστι καὶ παιδιά, εἰ ἄρα καὶ τετέλεσαι. καὶ νῦν τούτω οὐδὲν ἄλλο ἢ χορεύετον περὶ σέ, καὶ οἷον ὀρχεῖσθον παίζοντε, ὡς μετὰ τοῦτο τελοῦντε. νῦν οὖν νόμισον τὰ πρῶτα τῶν ἱερῶν ἀκούειν τῶν σοφιστικῶν. πρῶτον γὰρ (ὥς φησι Πρόδικος) περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος μαθεῖν δεῖ· ὃ δὴ καὶ ἐνδείκνυσθόν σοι τὼ ξένω, ὅτι οὐκ ᾔδεισθα τὸ μανθάνειν ὅτι οἱ ἄνθρωποι καλοῦσι μὲν ἐπὶ τῷ τοιῷδε, ὅταν τις ἐξ ἀρχῆς μηδεμίαν ἔχων ἐπιστήμην περὶ πράγματός τινος, ἔπειτα ὕστερον αὐτοῦ λαμβάνῃ τὴν ἐπιστήμην· καλοῦσι δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπειδὰν ἔχων ἤδη τὴν ἐπιστήμην, ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ ταὐτὸν τοῦτο πρᾶγμα ἐπισκοπῇ ἢ πραττόμενον ἢ λεγόμενον. μᾶλλον μὲν αὐτὸ ξυνιέναι καλοῦσιν ἢ μανθάνειν, ἔστι δ' ὅτε καὶ μανθάνειν. σὲ δὲ τοῦτο (ὡς οὗτοι ἐνδείκνυνται) διαλέληθε ταὐτὸ ὄνομα ἐπ' ἀνθρώποις ἐναντίως ἔχουσι κείμενον, ἐπί τε τῷ εἰδότι καὶ ἐπὶ τῷ μή. παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ ἐρωτήματι, ἐν ᾧ ἠρώτων σε πότερα μανθάνουσιν οἱ ἄνθρωποι ἃ ἐπίστανται, ἢ ἃ μή. ταῦτα δὴ τῶν μαθημάτων παιδιά ἐστι· διὸ καί φημι ἐγώ σοι τούτοις προσπαίζειν. παιδιὰν δὲ λέγω διὰ ταῦτα, ὅτι εἰ καὶ πολλά τις ἢ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα μάθοι, τὰ μὲν πράγματα οὐδὲν ἂν μᾶλλον εἰδείη πῇ ἔχει, προσπαίζειν δὲ οἷός τ' ἂν εἴη τοῖς ἀνθρώποις, διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων διαφορὰν ὑποσκελίζων καὶ ἀνατρέπων· ὥσπερ οἱ τὰ σκολύθρια τῶν μελλόντων καθιζήσεσθαι ὑποσπῶντες, χαίρουσι καὶ γελῶσιν ἐπειδὰν ἴδωσιν ὕπτιον ἀνατετραμμένον. ταῦτα μὲν οὖν σοι παρὰ τούτων νόμιζε παιδιὰν γεγονέναι· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα δηλονότι τούτω γέ σοι αὐτὼ τὰ σπουδαῖα ἐνδείξεσθον· καὶ ἐγὼ ὑφηγήσομαι αὐτοῖν ἵνα μοι ὃ ὑπέσχοντο ἀποδῶσιν. ἐφάτην γὰρ ἐπιδείξεσθαι τὴν προτρεπτικὴν σοφίαν· νῦν δέ, μοι δοκεῖ, δεῖν ᾠηθήτην πρότερον παῖσαι πρός σε. Ταῦτα μὲν οὖν, ὦ Εὐθύδημέ τε καὶ Διονυσόδωρε, πεπαίσθω τε ὑμῖν, καὶ ἴσως ἱκανῶς ἔχει· τὸ δὲ δὴ μετὰ ταῦτα ἐπιδείξατον, προτρέποντε τὸ μειράκιον ὅπως χρὴ σοφίας τε καὶ ἀρετῆς ἐπιμεληθῆναι. πρότερον δ' ἐγὼ σφῷν ἐνδείξομαι οἷον αὐτὸ ὑπολαμβάνω, καὶ οἵου αὐτοῦ ἐπιθυμῶ ἀκοῦσαι. ἐὰν οὖν δόξω ὑμῖν ἰδιωτικῶς τε καὶ γελοίως αὐτὸ ποιεῖν, μή μου καταγελᾶτε. ὑπὸ προθυμίας γὰρ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς ὑμετέρας σοφίας, τολμήσω αὐτοσχεδιάζειν ἐναντίον ὑμῶν. ἀνάσχεσθον οὖν ἀγελαστὶ ἀκούοντες αὐτοί τε καὶ οἱ μαθηταὶ ὑμῶν· σὺ δέ μοι ὦ παῖ Ἀξιόχου ἀπόκριναι. ἆρά γε πάντες ἄνθρωποι βουλόμεθα εὖ πράττειν; ἢ τοῦτο μὲν ἐρώτημα ὧν νῦν δὴ ἐφοβούμην, ἓν τῶν καταγελάστων; ἀνόητον γὰρ δήπου καὶ τὸ ἐρωτᾶν τὰ τοιαῦτα. τίς γὰρ οὐ βούλεται ἀνθρώπων εὖ πράττειν; Οὐδεὶς ὅστις οὔκ, ἔφη ὁ Κλεινίας. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπειδὴ βουλόμεθα εὖ πράττειν, πῶς ἂν εὖ πράττοιμεν; ἆρ' ἂν εἰ ἡμῖν πολλὰ κἀγαθὰ εἴη; ἢ τοῦτο ἐκείνου ἔτι εὐηθέστερον; δῆλον γάρ που καὶ τοῦτο ὅτι οὕτως ἔχει. Συνέφη. Φέρε δή, ἀγαθὰ δὲ ποῖα ἄρα τῶν ὄντων τυγχάνει ἡμῖν ὄντα; ἢ οὐ χαλεπόν, οὐδέ, σεμνοῦ ἀνδρὸς πάνυ τι οὐδὲ τοῦτο ἔοικεν εἶναι εὑρεῖν; πᾶς γὰρ ἂν ἡμῖν εἴποι ὅτι τὸ πλουτεῖν ἀγαθόν. ἦ γάρ; Πάνυ γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὑγιαίνειν, καὶ τὸ καλὸν εἶναι, καὶ τἆλλα κατὰ τὸ σῶμα ἱκανῶς παρεσκευάσθαι; Συνεδόκει. Ἀλλὰ μὴν εὐγένειαί τε καὶ δυνάμεις καὶ τιμαὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ δῆλά ἐστιν ἀγαθὰ ὄντα.

A gitur,inquiens,diſcentes quæ ſciunt,diſcunt:an quæ neſciunt?
Tunc Dionyſodorus iterum mihi in aures ſuſurrans , Tale,in-
quit , ô Socrates eſt & hoc, quale quod ſuprà fuit illatū. Pròh
Iupiter,inquam , præclarum etiā ſuperius nobis viſum eſt. Ita
ſemper,ait,ineuitabiles quæſtiones proponimus. Ideóque vi-
demini, inquam, apud diſcipulos veſtros autoritatem habere
non mediocrem. Interim Clinias Euthydemo reſpondit , eos
qui diſcunt,quæ ignorant perdiſcere. Statim ille vt ſuprà in-
terrogauit. Sciſne ipſe literas?Scio. Nónne omnes? Et omnes.
Quando aliquis recitat , nónne literas recitat?Conceſſit.Ergo
illa quæ ſcis recitat.quādoquidem ipſe omnes ſcis literas. Ad-
B miſit & hoc. Nónne diſcis quæ quis recenſet? Aſſenſus eſt.An
verò ignorans literas,diſcis?Minimè.Imò ſciens diſco. Nónne
igitur quæ ſcis,diſcis? ſiquidē omnes ſcis literas. Annuit. Non
rectè itaque reſpondiſti.Vix autem dixerat hæc Euthydemus,
cùm Dionyſodorus orationem velut pilam excipiens,ſic ado-
leſcentem petebat. Decipit te Euthydemus, ô Clinia.Dic mi-
hi:An non diſcere,ſcientiam illius accipere eſt,quod quis diſ-
ſcit ? Admiſit Clinias. Scire autem nunquid aliud eſt , quàm
ſcientiam ipſam iam habere ? Conceſſit . Neſcire igitur , eſt
nondum habere ſcientiam ? Dedit & hoc. Vtri rem aliquam
C capiunt? qui habent,an qui non habent ? Qui non habent. An
non confeſſus es,neſcientes homines ex illorum numero eſſe,
qui non habent ? Annuit. Diſcentes igitur ex illorum numero
ſunt , qui capiunt , non ex eorum qui habent. Probauit. Ergo
qui neſciunt , ô Clinia, diſcunt,non qui ſciunt. Poſt hæc verò,
tertio iam velut luctam petens. Euthydemus adoleſcentulum
adoriebatur. Ego verò ſuccumbentem miſeratus , vt paulum
recrearem,ne fortè expaueſceret nimis,hunc in modum con-
ſolari cœpi. Ne mireris , ô Clinia , ſi inſueti ſermones iſti tibi
ſunt : neſcis enim fortaſſe hoſpites iſti quid ſibi velint. Idem
D profectò faciunt, quòd in myſteriis Corybantes ſolent , cùm
quem initiaturi ſunt , in ſolio collocant, applaudunt, choreas
iuxtà ducunt.Intelligere te arbitror,ſiquidem initiatus es.Lu-
dunt ſimiliter iſti nunc , & circa choreas ducunt ac ſaltant,
quaſi quem expiant nunc,mox ſacris ſint initiaturi.Itaque im-
præſentiarum primas quaſdam ſacrorum ſophiſticorum ce-
remonias celebrari puta.Principio enim, queadmodum Pro-
dicus iubet , propria nominum tenere ſignificata decet: quod
& hoſpites tibi iſti oſtendunt. Neque enim diſcere ſciebas
quomodo homines vocant: cùm de his loquuntur. Diſcere e-
nim vocant , & cùm quis, quam rem antea non tenebat,aſſe-
E quitur iam:& cum ſcientiam eius nactus,eadem ſcientia illam
ipſam rem , vel cùm fit, vel cùm dicitur conſiderat : quod re-
ctius intelligere,quàm diſcere voces,quanquam non raro diſ-
cere vocetur. id verò te latuit , quemadmodum iſti oſten-
derunt , idem videlicet nomen contrariis rebus ab homini-
bus attribui , ſcienti quidem , & neſcienti. Simile autem
huius eſt & illud quod in ſecunda quęſtione propoſuerunt ,
interrogantes vtra diſcant homines , an quæ ſciunt, an quæ
neſciunt. Hæc omnia ludi quidam in diſciplinis ſunt , ac lu-
dere tecum iſtos aio. Ludum autem hac de cauſa voco ,
quia & ſi quis huius generis multa aut omnia etiam norit,
rerum tamen naturas nihilò magis intelliget , ludere ta-
F men ex illa nominum diuerſitate homines poterit,quaſi appo-
ſita tibia ſupplantans ac proſternens , eorum more qui ſedere
volentibus furtim ſubſellia ſubtrahunt , & effuſiùs rident,
cùm vident , qui cecidit , iacere ſupinum. Hæc igitur , & tu
pro ludis accipe. Deinceps autem ſeria tibi hi tractabunt , ac
ego quæ promiſerunt ab illis expoſcā: nempe quo pacto ad ſa-
pientiam impelli quiſpiam poſſit. Nunc aūt mihi videntur pu-
taſſe prius tecū eſſe iocādū.Ergo hactenus,ô Euthydeme Dio-
nyſodoréque,vobis luſum ſit.Et fortaſſe ſatis eſt.Oſtēdite iam
quod ſequitur. Reſtat enim ad virtutis ſapientiæque ſtudium
hunc adoleſcentulum quónam pacto inducatis.Et dicam prin-
cipio quid mihi videatur, & quid ego potiſſimum cupiā audi-
G re.Quod ſi imperitè & ridiculè fecero,ne,obſecro,rideatis.Fa
cit vos audiendæ ſapientiæ veſtræ cupiditas , vt ineptias meas
non dubitē apud vos proferre. Continebitis igitur riſum vos
& diſcipuli. Tu autem mihi Axiochi fili reſponde, vtrū omnes
bene agere , hoc eſt , bene viuere cupiamus.An fortè quæſtio
hæc,vt metuebam,ex eorū numero eſt,quæ ridicula ſunt? De-
mentis eſt enim, arbitror , talia ſciſcitari. Quis.n.eſt omnium
qui bene viuere nō cupiat?Nemo,inquit Clinias.Age,inquam
poſtquam bene viuere volumus. quo pacto aſſequi licet?Nun-
quid ſi bona multa nobis ſint?An ineptus eſt,quiſquis hoc ne-
get?Sic.n.cōſtat eſſe.Conſtat,inquit.Bona verò ex omni rerum
H genere quænam ſunt ? inquam. An fortè, neque id arduum eſt
inuentu, nec eleganti homini dubitandum? Quis eſt enim qui
neget bonum eſſe,diuitem eſſe ? Nónne ? Maximè, inquit.
An non & ſanum eſſe, inquam, & pulchrum , cæteríſque cor-
poris dotibus præditum ? Certè,inquit. Quinetiam nobili-
tas,inquā,potētia,& in ſua cuique ciuitate honores ſunt boni?

Et iſta,inquit. Quæ præterea bona, inquã,reſtant? Si dixerimus temperantiam,iuſtitiam, fortitudinem,eſſe bona,nunquid rectè dicemus? Dubitet enim fortè quiſpiam. Tu verò quid ais? Bona profectò,inquit,dicenda. Sapientiam verò,inquam,quo in genere locabimus? Bonorúmne? an aliter? In bonorum,inquit genere. Vide, inquam, ne quid bonorúm ratione aliqua dignum prætermittamus. Mihi,inquit, nullum ſanè prætermiſiſſe videmur. Hic ego cogitans paululum,videmur,inquam,ô Clinia, bonorum omnium maximum poſtpoſuiſſe. Quid hoc? inquit ille? Felicitatem,inquam,quam omnes etiam imperitiſſimi homines ſummum bonum vocant. Vera loqueris, inquit. Et ego rurſus mutata ſententia,riſum fermè,inquam,ô Clinia, hoſpitibus mouiſſemus. Quamobrem,inquit. Quoniam cùm felicitatem antea poſuerimus,inquam, iterum iam eadem de re loquebamur. Quî iſtud?inquit. Ridiculum porrò quod antè poſitum eſt,ponere rurſus,biſque eadem recenſere. Qua ratione id ais? Sapientia,inquam,ipſa felicitas eſt,quod quidem, vel puer quiuis intelligat. Quod ille,cùm ob puerilem ruditatem admiratus eſſet, & ego admirationem animaduerterem, hunc in modum interrogaui: Nónne,ô Clinia, noſti,quòd periti tibicines optimè omniũ quod tibiarum vſum attinet,conſequuntur? Aſſenſus eſt. Et eruditi,inquam, grammatici quod literas, tum ſcribendas, tum legendas attinet? Prorſus inquit. Quid autem de periculis quæ in mari contingunt? Sapientes quoque gubernatores optatum nauigationis portum pręcæteris aſſequuntur? Ita eſt. Necnon belli dux ſapiens, quod ad militiã ſpectat, tutius expedit, & cum illo tutius, quàm cum ignorante militabit? Abſque dubio, inquit. Et ſapiens medicus ad optatam corporis valetudinem, inquam,melius quàm inſipiens te perducet, túque teipſum libentius illi committes? Certè,inquit. An ideo quòd putes felicius tibi cum ſapiente,quàm cũ ſtulto ſucceſſurũ? Conſenſit. Sapientia igitur omnibus humanis in rebus, inquam, felices nos efficit. Neque enim aberrat vnquam,nec fallitur ſapientia, ſed rectè opus peragit aſſequitúrque,alioquin ne ſapientia quidem ſit. Conuenimus tandem neſcio quomodo vt in ſumma diceremus, ſapientia præſente felicitate nihil eſſe opus. His verò conceſſis rurſum percontatus ſum,quid de his,quæ ſuprà conceſſa fuerant,ſentiremus. Confeſſi enim ſumus,inquã,ſi multa nobis bona ſint, bene beatéque nos viuere. Admiſit. Nũ beatè,inquã, ꝓpter præſentia bona viuimus,ſi nihil proſunt,an ſi ꝓſunt? Si proſunt,inquit. An verò conferunt quicquam, ſi habemus illa duntaxat, non vtimur autem? Veluti ſi epulas multas poculáque habeamus,non veſcamur autem,nunquid iuuant? Nihil,inquit. Præterea ſi artificibus expoſita ſint præparatáque ſingula ad opus perficiendũ,non vtãtur autem, nũ propter ipſam ſupellectilis & inſtrumenti copiam bene agant? Ceu ſi fabro parata ſint inſtrumenta omnia,materies item,nihil fabricetur autem, nunquid,inquam,poſſeſſione iuuabitur? Nullo pacto,inquit. Quid verò? ſi quis diuitias,& bona quæ diximus omnia nactus,nequaquam vtatur,nunquid erit,inquam,ipſa bonorum poſſeſſione beatus? Minimè,ô Socrates,inquit. Oportet itaque illũ,qui beatus futurus eſt, inquã, non ſolùm bona huiuſmodi poſſidere, ſed vti. Nihil enim ſola poſſeſſio iuuat. Rectè,inquit. Nũ poſſeſſio vſúſque bonorum, ô Clinia, inquam, ad beatè viuendum ſufficit? Mihi quidem videtur, inquit. Vtrum ita dicis,ſi modò quis rectè vtatur,an etiam ſi non rectè? Si rectè inquit. Probè, inquam. Plus eſt enim puto,inquam,cùm quis re quapiã abutitur, quàm cùm omnino non attingit. Illud ſiquidem malum eſt,hoc nec bonum,nec malum. Nónne ita dicendum? Probauit. Nunquid in effectione,inquam & vſu lignorum aliud præter fabrilem ſcientiam, vt rectè vti ſingulis queas,efficit? Non aliud,inquit. Quinetiam circa vaſa conficienda, rectum vſum ſcientia præſtat? Annuit. Nónne,& circa vſum bonorum, quæ ſuprà retulimus, diuitiarum, ſanitatis, & formæ,ipſa ſcientia dux erat,his rectè vti docens,opúſque diriges? Prorſus,inquit. Non igitur ſucceſſum ſolum,ſed & opus bonum,vt videtur,in omni poſſeſſione actionéque hominibus ſcientia præbet. Aſſenſus eſt. An vlla eſt,obſecro,poſſeſſionum omniũ vtilis prudentiam ſapientiámque citra? At vter horum maiorem vtilitatem reportat, qui mente captus eſt, cùm rebus abũdet, cùm multa faciat? An qui pauca facit,pauca poſſidet,ſed mẽtis compos? Hoc ita cogita. Nonne qui pauciora agit,rarius errat? Minus errans,minus agit malè? Minus malè agens, minus eſt miſer? Omnino,inquit. Quo autem pacto,inquam, pauciora facit aliquis? Nunquid ſi pauper eſt,an ſi diues? Si pauper,inquit. Vtrum ſi debilis,an ſi robuſtus? Si debilis,inquit. Vtrum ſi honoratus,an ſi abiectus? Si abiectus,inquit. Vtrum ſi fortis & temperans,an ſi timidus? Si timidus. Nónne & piger minus efficit, quàm promptus ad agendum? Admiſit. Et tardus,quàm velox? hebes viſu auditúque, quàm vtroque acutus? Omnia hæc inter nos conuenerunt. Ibi verò hunc in modum concluſi: Videtur non diſputatum fuiſſe de iis omnibus, quæ prius bona eſſe diximus, quo modo ipſa per ſe natura bona ſint,

Deſinitio quędam felicitatis

Sapientia felices nos efficit.

A Ὡμολόγει. Τί οὖν (ἔφην) ἔτι ἡμῖν λείπεται τῆς ἀγαθῶν; τί ἄρα ἐστὶ τὸ σώφρονά τε εἶναι καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον; πότερον πρὸς Διός, ὦ Κλεινία, ἡγῇ σύ, ἐὰν ταῦτα τιθῶμεν ὡς ἀγαθά, ὀρθῶς ἡμᾶς θήσειν, ἢ ἐὰν μή; ἴσως γὰρ ἄν τις ἡμῖν ἀμφισβητήσειε. σοὶ δὲ πῶς δοκεῖ; Ἀγαθά, ἔφη ὁ Κλεινίας. Εἶεν (ἦν δ' ἐγώ) τὴν δὲ σοφίαν ποῦ χοροῦ τάξομεν; ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις; Ἐν τοῖς ἀγαθοῖς. Ἐνθυμοῦ δὴ μή τι παραλείπωμεν τῶν ἀγαθῶν, ὅ τι καὶ ἄξιον λόγου. Ἀλλά μοι δοκοῦμεν, ἔφη, οὐδέν, ὁ Κλεινίας. Καὶ ἐγὼ ἀναμνησθεὶς εἶπον ὅτι, Ναὶ μὰ Δία κινδυνεύομέν γε τὸ μέγιστον τῶν

B ἀγαθῶν παραλιπεῖν. Τί τοῦτο; ἦ δ' ὅς. Τὴν εὐτυχίαν, ὦ Κλεινία· ὃ πάντες φασί, καὶ οἱ πάνυ φαῦλοι, μέγιστον τῶν ἀγαθῶν εἶναι. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Καὶ ἐγὼ αὖ πάλιν μετανοήσας εἶπον ὅτι, Ὀλίγου καταγέλαστοι ἐγενόμεθα ὑπὸ τῶν ξένων ἐγώ τε καὶ σύ, ὦ παῖ Ἀξιόχου. Τί δή (ἔφη) τοῦτο; Ὅτι εὐτυχίαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν θέμενοι, νῦν δὴ αὖθις περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐλέγομεν. Τί οὖν δὴ τοῦτο; Καταγέλαστόν δήπου, ὃ πάλαι πρόκειται, τοῦτο πάλιν προτιθέναι, καὶ δὶς ταυτὰ λέγειν. Πῶς (ἔφη) τοῦτο λέγεις; Ἡ σοφία δήπου (ἦν δ' ἐγώ) εὐτυχία ἐστί· τοῦτο δὲ κἂν παῖς γνοίη. Καὶ ὃς ἐθαύμασεν. οὕτως ἔτι νέος τε καὶ εὐήθης ἐστί. κἀγὼ γνοὺς αὐτὸν θαυμάζοντα, Ἆρα οὐκ οἶσθα, ἔφην, ὦ Κλεινία, ὅτι περὶ αὐλημάτων εὐπραγίαν οἱ αὐληταὶ εὐτυχέστατοί εἰσι; Συνέφη.

C Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ περὶ γραμμάτων γραφῆς τε καὶ ἀναγνώσεως, οἱ γραμματισταί; Πάνυ γε. Τί δέ; πρὸς τοὺς τῆς θαλάσσης κινδύνους μῶν οἴει εὐτυχεστέρους τινὰς εἶναι τῶν σοφῶν κυβερνητῶν, ὡς ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν; Οὐ δῆτα. Τί δέ; στρατευόμενος, μετὰ ποτέρου ἂν ἥδιον τοῦ κινδύνου τε καὶ τῆς τύχης μετέχοις, μετὰ σοφοῦ στρατηγοῦ, ἢ μετὰ ἀμαθοῦς; Μετὰ σοφοῦ. Τί δέ; ἀσθενῶν, μετὰ ποτέρου ἂν ἡδέως κινδυνεύοις, μετὰ σοφοῦ ἰατροῦ, ἢ μετὰ ἀμαθοῦς; Μετὰ σοφοῦ. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι εὐτυχέστερον ἂν οἴει πράττειν, μετὰ σοφοῦ πράττων ἢ μετὰ ἀμαθοῦς; Συνεχώρει. Ἡ σοφία ἄρα πανταχοῦ εὐτυχεῖν ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους. οὐ γὰρ δήπου ἁμαρτάνοι γ' ἄν ποτέ τις σοφία, ἀλλ' ἀνάγκη ὀρ-

D θῶς πράττειν καὶ τυγχάνειν. ἦ γὰρ ἂν οὐκέτι σοφία εἴη. Συνωμολογησάμεθα τελευτῶντες οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν κεφαλαίῳ οὕτω τοῦτο ἔχειν· σοφίας παρούσης, ᾧ ἂν παρῇ, μηδὲν προσδεῖσθαι εὐτυχίας. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο συνωμολογησάμεθα, πάλιν ἐπυνθανόμην αὐτοῦ τὰ πρότερον ὡμολογημένα πῶς ἂν ἡμῖν ἔχοι. ὡμολογήσαμεν γὰρ (ἔφην) εἰ ἡμῖν ἀγαθὰ πολλὰ παρείη, εὐδαιμονεῖν ἂν καὶ εὖ πράττειν. Συνέφη. Ἆρ' οὖν εὐδαιμονοῖμεν ἂν διὰ τὰ παρόντα ἀγαθά, εἰ μηδὲν ἡμᾶς ὠφελοῖ, ἢ εἰ ὠφελοῖ; Εἰ ὠφελοῖ, ἔφη. Ἆρ' οὖν ἄν τι ὠφελοίη, εἰ εἴη μόνον ἡμῖν, χρῴμεθα δ' αὐτοῖς μή; οἷον, σιτία εἰ ἡμῖν εἴη πολλά, ἐσθίοιμεν δὲ μή, ἢ ποτόν, πίνοιμεν δὲ μή, ἔσθ' ὅ τι ὠφελοίμεθ' ἄν; Οὐ δῆτα, ἔφη. Τί δέ; οἱ δημιουργοὶ πάντες, εἰ αὐτοῖς εἴη πάντα τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα ἑκάστῳ εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, χρῷντο δ' αὐτοῖς μή, ἆρ' ἂν

E οὗτοι εὖ πράττοιεν διὰ τὴν κτῆσιν, ὅτι κεκτημένοι εἶεν πάντα ἃ δεῖ κεκτῆσθαι τὸν δημιουργόν; οἷον τέκτων, εἰ παρεσκευασμένος εἴη τά τε ὄργανα ἅπαντα καὶ ξύλα ἱκανά, τεκταίνοιτο δὲ μή, ἔσθ' ὅ τι ὠφελοῖτ' ἂν ὑπὸ τῆς κτήσεως; Οὐδαμῶς, ἔφη. Τί δέ; εἴ τις κεκτημένος εἴη πλοῦτόν τε καὶ ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν πάντα τὰ ἀγαθά, χρῷτο δὲ αὐτοῖς μή, ἆρ' ἂν εὐδαιμονοῖ διὰ τὴν τούτων κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν; Οὐ δῆτα, ὦ Σώκρατες. Δεῖ ἄρα (ἔφην) ὡς ἔοικε, μὴ μόνον κεκτῆσθαι τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι αὐτοῖς· ὡς οὐδὲν ὄφελος τῆς κτήσεως γίγνεται. Ἀληθῆ λέγεις. Ἆρ' οὖν, ὦ Κλεινία, ἤδη τοῦτο ἱκανὸν πρὸς τὸ εὐδαίμονα ποιῆσαί τινα, τό, τε κεκτῆσθαι τἀγαθὰ καὶ τὸ χρῆσθαι αὐτοῖς; Ἔμοιγε δοκεῖ. Πότερον (ἦν δ' ἐγώ) ἐὰν ὀρθῶς χρῆταί τις, ἢ ἐὰν μή; Ἐὰν ὀρθῶς. Καλῶς γε (ἦν δ' ἐγώ) λέ-

F γεις. πλέον γάρ που, οἶμαι, θάτερόν ἐστιν, ἐάν τις χρῆται ὁτῳοῦν μὴ ὀρθῶς πράγματι, ἢ ἐὰν ἐᾷ. τὸ μὲν γάρ, κακόν· τὸ δέ, οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθόν. ἢ οὐχ οὕτω φαμέν; Συνεχώρει. Τί οὖν; ἐν τῇ ἐργασίᾳ τε καὶ χρήσει τῇ περὶ τὰ ξύλα, μῶν ἄλλο τί ἐστι τὸ ἀπεργαζόμενον ὀρθῶς χρῆσθαι, ἢ ἐπιστήμη ἡ τεκτονική; Οὐ δῆτα, ἔφη. Ἀλλὰ μήν που καὶ ἐν τῇ περὶ τὰ σκεύη ἐργασίᾳ, τὸ ὀρθῶς ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ ἀπεργαζομένη. Συνέφη. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ περὶ τὴν χρείαν ὧν ἐλέγομεν τὸ πρῶτον τῶν ἀγαθῶν, πλούτου τε καὶ ὑγιείας καὶ κάλλους, τὸ ὀρθῶς πᾶσι τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι, ἐπιστήμη ἦν ἡ ἡγουμένη καὶ κατορθοῦσα τὴν πρᾶξιν, ἢ ἄλλο τι; Ἐπιστήμη, ἦ δ' ὅς. Οὐ μόνον ἄρα εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ εὐ-

G πραγίαν, ὡς ἔοικεν, ἡ ἐπιστήμη παρέχει τοῖς ἀνθρώποις ἐν πάσῃ κτήσει τε καὶ πράξει. Ὡμολόγει. Ἆρ' οὖν ὦ πρὸς Διός (ἦν δ' ἐγώ) ὄφελός τι τῶν ἄλλων κτημάτων ἄνευ φρονήσεως καὶ σοφίας; ἆρά γε ὀνίναιτ' ἂν ἄνθρωπος πολλὰ κεκτημένος καὶ πολλὰ πράττων, νοῦν μὴ ἔχων; ἢ μᾶλλον ὀλίγα, νοῦν ἔχων; ὧδε δὲ σκόπει. οὐκ ἐλάττω πράττων, ἐλάττω ἂν ἐξαμαρτάνοι; ἐλάττω δὲ ἁμαρτάνων, ἧττον ἂν κακῶς πράττοι; ἧττον δὲ κακῶς πράττων, ἄθλιος ἧττον ἂν εἴη; Πάνυ γ', ἔφη. Πότερον οὖν ἂν μᾶλλον ἐλάττω τις πράττοι πένης ὤν, ἢ πλούσιος; Πένης, ἔφη. Πότερον δὲ ἀσθενής, ἢ ἰσχυρός; Ἀσθενής. Πότερον δὲ ἔντιμος, ἢ ἄτιμος; Ἄτιμος. Πότερον δὲ ἀνδρεῖος ὢν καὶ σώφρων ἐλάττω ἂν πράττοι ἢ δειλός; Δειλός. Οὐκοῦν καὶ ἀρ-

H γὸς μᾶλλον ἢ ἐργάτης; Συνεχώρει. Καὶ βραδὺς μᾶλλον ἢ ταχύς; καὶ ἀμβλὺ ὁρῶν καὶ ἀκούων, μᾶλλον ἢ ὀξύ; Πάντα τὰ τοιαῦτα συνεχωροῦμεν ἀλλήλοις. Ἐν κεφαλαίῳ δ', ἔφην, ὦ Κλεινία, κινδυνεύει σύμπαντα ἃ τὸ πρῶτον ἔφαμεν ἀγαθὰ εἶναι, οὐ περὶ τούτου ὁ λόγος αὐτοῖς εἶναι, ὅπως αὐτά γε καθ' αὑτὰ πέφυκεν ἀγαθὰ εἶναι·

ἀλλ᾽ ὡς ἔοικεν, ὧδ᾽ ἔχει, ἐὰν μὲν αὐτῶν ἡγῆται ἀμαθία, μείζω κακὰ εἶναι τῶν ἐναντίων, ὅσῳ δυνατώτερα ὑπηρετεῖν τῷ ἡγουμένῳ κακῷ ὄντι· ἐὰν δὲ φρόνησίς τε καὶ σοφία, μείζω ἀγαθά. αὐτὰ δὲ καθ᾽ αὐτὰ, οὐδέτερα αὐτῶν οὐδενὸς ἄξια εἶναι. Φαίνεται, ἔφη, ὡς ἔοικεν, οὕτως ὡς σὺ λέγεις. Τί οὖν ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τῶν εἰρημένων; ἄλλο τι ἢ τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ὂν οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν; τούτοιν δὲ δυοῖν ὄντοιν, ἡ μὲν σοφία, ἀγαθὸν, ἡ δὲ ἀμαθία, κακόν; Ὡμολόγει. Ἔτι τοίνυν, ἔφην, τὸ λοιπὸν ἐπισκεψώμεθα. ἐπειδὴ εὐδαίμονες μὲν εἶναι προθυμούμεθα πάντες, ἐφάνημεν δὲ τοιοῦτοι γιγνόμενοι, ἐκ τοῦ χρῆσθαί τε τοῖς πράγμασι καὶ ὀρθῶς χρῆσθαι, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ εὐτυχίαν ἐπιστήμη ἡ παρέχουσα, δεῖ δὴ, ὡς ἔοικεν, ἐκ παντὸς τρόπου ἅπαντα ἄνδρα τοῦτο παρασκευάζεσθαι, ὅπως ὡς σοφώτατος ἔσται. ἢ οὔ; Ναὶ, ἔφη. Καὶ παρὰ πατρός γε δή που τοῦτο οἰόμενον δεῖν παραλαμβάνειν πολὺ μᾶλλον ἢ χρήματα, καὶ παρ᾽ ἐπιτρόπων καὶ φίλων, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν φασκόντων ἐραστῶν εἶναι, καὶ ξένων καὶ πολιτῶν, δεόμενον καὶ ἱκετεύοντα σοφίας μεταδιδόναι· οὐδὲν αἰσχρὸν, ὦ Κλεινία, οὐδὲ νεμεσητὸν, ἕνεκα τούτου ὑπηρετεῖν καὶ δουλεύειν καὶ ἐραστῇ καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ, ὁτιοῦν ἐθέλοντα ὑπηρετεῖν τῶν καλῶν ὑπηρετημάτων, προθυμούμενον σοφὸν γενέσθαι. ἢ οὐ δοκεῖ σοι (ἔφην ἐγὼ) οὕτω; Πάνυ μὲν οὖν εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ἦ δ᾽ ὅς. Εἰ ἔστι γε ὦ Κλεινία (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἡ σοφία διδακτὸν, ἀλλὰ μὴ ἀπὸ ταὐτομάτου παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις. τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἔτι σκεπτέον, καὶ οὔπω διωμολογημένον ἐμοί τε καὶ σοί. Ἀλλ᾽ ἔμοιγε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, διδακτὸν εἶναι δοκεῖ. Καὶ ἐγὼ ἡσθεὶς εἶπον, Ἦ καλῶς λέγεις ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· καὶ εὖ ἐποίησας ἀπαλλάξας με σκέψεως πολλῆς περὶ τούτου αὐτοῦ, πότερον διδακτὸν, ἢ οὐ διδακτὸν, ἡ σοφία. νῦν οὖν ἐπειδή σοι καὶ διδακτὸν δοκεῖ, καὶ μόνον τῶν ὄντων εὐδαίμονα καὶ εὐτυχῆ ποιεῖν τὸν ἄνθρωπον, ἄλλο τι ἢ φαίης ἂν ἀναγκαῖον εἶναι φιλοσοφεῖν, καὶ αὐτὸς ἐν νῷ ἔχεις αὐτὸ ποιεῖν; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ὡς οἷόν τε μάλιστα. Κἀγὼ ταῦτα ἄσμενος ἀκούσας, Τὸ μὲν ἐμὸν, ἔφην, παράδειγμα ὦ Διονυσόδωρέ τε καὶ Εὐθύδημε, οἷον ἐπιθυμῶ τῶν προτρεπτικῶν λόγων εἶναι, τοιοῦτον ἰδιωτικὸν ἴσως καὶ μόλις διὰ μακρῶν λεγόμενον· σφῷν δὲ ὁπότερος βούλεται, ταὐτὸν τοῦτο τέχνῃ πράττων, ἐπιδειξάτω ἡμῖν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλεσθον, ὅθεν ἐγὼ ἀπέλειπον, τὸ ἑξῆς ἐπιδείξατον τῷ μειρακίῳ, πότερον πᾶσαν ἐπιστήμην δεῖ αὐτὸν κτᾶσθαι, ἢ ἔστι τις μία ἣν δεῖ λαβόντα εὐδαιμονεῖν τε καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι· καὶ τίς αὕτη. ὥσπερ γὰρ ἔλεγον ἀρχόμενος, περὶ πολλοῦ ἡμῖν τυγχάνει ὂν, τόνδε τὸν νεανίσκον σοφόν τε καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα εἶπον, ὦ Κρίτων· τῷ δὲ μετὰ τοῦτο ἐσομένῳ πάνυ σφόδρα προσεῖχον τὸν νοῦν, καὶ ἐσκόπουν τίνα ποτὲ τρόπον ἅψαιντο τοῦ λόγου, καὶ ὁπόθεν ἄρξαιντο, παρακελευόμενοι τῷ νεανίσκῳ σοφίαν τε καὶ ἀρετὴν ἀσκεῖν. ὁ οὖν πρεσβύτερος αὐτῶν, ὁ Διονυσόδωρος, πρότερος ἤρχετο τοῦ λόγου. καὶ ἡμεῖς πάντες ἐβλέπομεν πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτίκα μάλα ἀκουσόμενοι θαυμασίους τινὰς λόγους· ὅπερ οὖν καὶ συνέβη ἡμῖν. θαυμαστὸν γάρ τινα, ὦ Κρίτων, ἀνὴρ κατῆρχε λόγον· οὗ σὲ ἄξιον ἀκοῦσαι, ὡς παρακελευστικὸς ὁ λόγος ἦν ἐπ᾽ ἀρετήν. Εἰπέ μοι (ἔφη) ὦ Σώκρατές τε καὶ ὑμεῖς οἱ ἄλλοι, ὅσοι φατὲ ἐπιθυμεῖν τόνδε τὸν νεανίσκον σοφὸν γενέσθαι, πότερον παίζετε ταῦτα λέγοντες, ἢ ὡς ἀληθῶς ἐπιθυμεῖτε καὶ σπουδάζετε. Κἀγὼ διενοήθην ὅτι ᾠήθητην ἄρα ἡμᾶς τὸ πρότερον παίζειν, ἡνίκα ἐκελεύομεν διαλεχθῆναι τῷ νεανίσκῳ αὐτώ· καὶ διὰ ταῦτα προσεπαισάτην τε καὶ οὐκ ἐσπουδασάτην. ταῦτα οὖν διανοηθεὶς, ἔτι μᾶλλον εἶπον ὅτι θαυμαστῶς σπουδάζοιμεν. καὶ ὁ Διονυσόδωρος, Σκόπει μὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅπως μὴ ἐξάρνος ἔσῃ ἃ νῦν λέγεις. Ἔσκεμμαι, ἦν δ᾽ ἐγώ. οὐ γὰρ μήποτ᾽ ἐξάρνος γένωμαι. Τί οὖν (ἔφη) φατέ; βούλεσθε αὐτὸν σοφὸν γενέσθαι; Πάνυ μὲν οὖν. Νῦν δὲ (ἦ δ᾽ ὅς) Κλεινίας πότερον σοφός ἐστιν, ἢ οὔ; Οὔκουν φησί γέ πω. ἔστι δὲ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐκ ἀλαζών. Ὑμεῖς δὲ (ἔφη) βούλεσθε γενέσθαι αὐτὸν σοφὸν, ἀμαθῆ δὲ μὴ εἶναι; Ὡμολογοῦμεν. Οὐκοῦν, ὃς μὲν οὐκ ἔστι, βούλεσθε αὐτὸν γενέσθαι· ὃς δ᾽ ἔστι νῦν, μηκέτι εἶναι. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐθορυβήθην. Ὁ δέ μου θορυβουμένου ὑπολαβὼν, Ἄλλο τι οὖν (ἔφη) ἐπεὶ βούλεσθε αὐτὸν, ὃς νῦν ἐστι, μηκέτι εἶναι, βούλεσθε αὐτὸν, ὡς ἔοικεν, ἀπολωλέναι. καίτοι πολλοῦ ἂν ἄξιοι οἱ τοιοῦτοι εἶεν φίλοι τε καὶ ἐρασταὶ, οἵτινες τὰ παιδικὰ περὶ παντὸς ἂν ποιήσαιντο ἐξολωλέναι. Καὶ ὁ Κτήσιππος ἀκούσας ἠγανάκτησέ τε ὑπὲρ τῶν παιδικῶν, καὶ εἶπεν, Ὦ ξένε Θούριε, εἰ μὴ ἀγροικότερον (ἔφη) ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἄν σοι εἰς κεφαλὴν, ὅ, τι μαθών, μου καὶ τῶν ἄλλων καταψεύδῃ τοιοῦτο πρᾶγμα, ὃ ἐγὼ οἶμαι οὐδ᾽ ὅσιον εἶναι λέγειν, ὡς ἐγὼ τόνδε βουλοίμην ἂν ἐξολωλέναι. Τί δὲ, ἔφη, ὦ Κτήσιππε, ὁ Εὐθύδημος, ἦ δοκεῖ σοι οἷόν τ᾽ εἶναι ψεύδεσθαι; Νὴ Δία (ἔφη) εἰ μὴ μαίνομαί γε. Πότερον λέγοντα τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος ᾖ, ἢ μὴ λέγοντα; Λέγοντα, ἔφη. Οὐκοῦν εἴπερ λέγει αὐτὸ, οὐκ ἄλλο λέγει τῶν ὄντων, ἢ ἐκεῖνο ὅπερ λέγει. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως; ἔφη ὁ Κτήσιππος. ἓν μὴν κἀκεῖνό γ᾽ ἐστὶ τῶν ὄντων ὃ λέγει χωρὶς τῶν ἄλλων. Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὁ ἐκεῖνο λέγων τὸ ὂν ἔφη λέγει; Ναί. Ἀλλὰ μὴν ὅ γε τὸ ὂν λέγων, καὶ τὰ ὄντα, τἀληθῆ λέγει. ὥστε ὁ Διονυσόδωρος, εἴπερ λέγει τὰ ὄντα, λέγει τἀληθῆ, καὶ οὐδὲν κατὰ σοῦ ψεύδεται. Ναὶ, ἔφη. Ἀλλ᾽ ὁ ταῦτα λέγων (ἔφη ὁ Κτήσιππος) ὦ Εὐθύδημε, οὐ τὰ ὄντα λέγει. Καὶ ὁ Εὐθύδημος, τὰ δὲ μὴ ὄντα, ἔφη, ἄλλο τι ἢ οὐκ ἔστιν; Οὐκ ἔστιν. Ἄλλο τι οὖν οὐδαμοῦ τά γε μὴ ὄντα ὄντα ἐστί; Οὐδαμοῦ. Ἔστιν οὖν ὅπως περὶ τὰ μὴ ὄντα

A ſed vt videtur, ſic ſe res habet, ſi illis inſcitia præſit, eo deteriora eſſe, quàm illorum contraria, quo vberius improbo duci adminicula ſcelerum ſuppeditare poſſunt. Sin autem prudentia & ſapientia his præſideat, tum denique meliora. Ipſa verò ſuapte quidem natura nulla, nec bona quidem, nec mala exiſtimatione ſunt digna. Videtur, inquit, ita eſſe, vt dicis. Quid aliud ex his ſequitur, inquam, quàm nihil cæterorum, vel bonum eſſe, vel malum? E duobus autem iſtis, ſapientiam quidem bonum, inſipientiam verò malum eſſe? Probauit. Iam igitur quod eſt reliquum conſideremus. Poſtquam beati eſſe affectamus omnes, beati autem efficimur, vt apparuit, ex eo quòd rebus vtimur, & rectè vtimur: rectitudinem verò vſus, & conſecutionis proſperitatem ſcientia præbet, cæteris omnibus prætermiſſis omni ſtudio niti quiſque debet, vt quam ſapientiſſimus fiat. nónne? Certè, inquit. Exiſtimare præterea quiſque debet à parētibus, à tutoribus, & amicis, cæteríſque, illis maximè qui amant, ſeu hoſpites ſint, ſeu ciues hoc expetendum potius, quàm ingentes opes, exorandóſque omnes, vt ſapientiam impartiãt. Neque turpe eſt, neque indignũ, Clinia, ſapiētiæ gratia cuilibet ſeruire, & honeſtis obſequiis vnũquenque demereri. C Idémne tu ſentis? Idē omnino, inquit. Probè enim loqui videris. Si modò, inquam, doceri ſapientia poteſt, nec fortè & caſu hominibus venit. Hoc enim inſuper eſt veſtigandũ: neque dum id inter nos conſtat. Tum ille: Doceri mihi quidem, ô Socrates, poſſe videtur. Hac ego reſponſione delectatus, bellè, inquam, optime virorũ: ac maximo me beneficio affeciſti, longa diſquiſitione liberans, doceri ſapiētia poſſit nécne. Nunc verò poſtquã tibi doctrinã cõparari poſſe videtur, ſoláque hæc ex omnibus beatũ, & felicem hominem reddit, quid aliud, quàm philoſophandum dicas? Nunquid hoc ages? Maximè, inquit, ô Socrates, quantum id fieri poteſt. Hæc cùm libenter audiſſem, e- D xemplar, inquam, ô Dionyſodore, & Euthydeme, exhortationis, quam volo, tale, rudibus prolixíſque fortaſſe verbis vix tandem à me collectum habetis. Vter autem veſtrûm vult, idē hoc artificioſè cõtexens nobis oſtēdat: aut ſi hoc nō lubet, ſaltē quod orationi meæ deeſt, vos in adoleſcētis gratiã perſequamini. nempe omnémne ſcientiam, an vnam quãdam potius parare neceſſe ſit ei, qui vir eſſe bonus beatúſque velit: tũ quæ hæc ſcientia ſit. nam vt principio dixi, vehementer hunc adoleſcentulum ſapientem bonúmque euadere deſideramus. Hæc vbi dixi, ô Crito, iam ad ſequentia intentus eram, ob- E ſeruans quale dicendi exordium facerent, quáve potiſſimùm ratione Cliniam ad ſapientiæ & virtutis ſtudium exhortarentur. Hic qui natu grandior eſt, Dionyſodorus, prior cœpit: ac nos quidem omnes oculis in eum conuerſi eramus, mirificam quandam orationem protinus audituri: quod etiam contigit. Mirum nanque ſermonem, ô Crito, incœpit, dignum qui abs te audiatur, quàm bellè ſcilicet prouocet ad virtutem. Dic mihi, ait, ô Socrates, vóſque alij, quicunque adoleſcentem iſtum fieri ſapientem vultis, vtrum iocamini, an id ſeriò agitis veréque expetitis. Hîc intelligens, quòd putaſſent luſum eſſe ſibi, iuſſis cum adoleſcente diſputare, atque idcirco luſiſſe & ipſos hactenus, neque ſeria tractauiſſe: maximè, inquam, deſideramus. Tunc ita Dionyſodorus, Vide, ô Socrates, ne quę nũc F aſſeris aliquando neges. Scio, inquam, haud me negaturum. Quid igitur dicitis, inquit: ſapientem fieri vultis? Volumus, inquit. ſapiens nunc eſt Clinias, an non? Nondum ait, inquam. Eſt enim minimè iactabundus. Vos autem, inquit, ſapientem fieri vultis, ignorantem verò eſſe nequaquam? Admiſimus. Ergo quod non eſt, inquit, hoc fieri cupitis: quod verò nunc haud eſt, amplius eſſe. Quod quum audiſſem, turbatus ſum: & ille me turbatum animaduertens, Quoniam, inquit, vultis quod nunc eſt, non amplius eſſe: vultis vt videtur hunc, inquit, interire. Belli verò amici amatoréſque ſunt, qui amatos omni cura ſtudent perdere? Hæc audiens Cteſippus, a- G mati gratia iniquè tulit: indignatúſque, Hoſpes, inquit, Thurie, ni dictu ruſticum ſit, in os tibi dico, quòd mendacium mihi illíſque nefarium indignúmque impingas, cupere me ſcilicet illum interire. Hîc Euthydemus ad Cteſippum conuerſus, Videtur, inquit, tibi fieri poſſe, vt aliquis mentiatur? Per Iouem, inquit, niſi fortè inſanio. Qui verò mentitur, inquit, rem ipſam qua de ſermo eſt dicit, an non dicit? Dicit, inquit. Si rem ipſam dicit, haud aliud quicquam dicit præter id quod dicit. Quónam pacto, Cteſippus inquit, aliter fieri poſſet? Nunquid vna quædam res eſt, inquit, quam dicit, ab aliis di- H uerſa? Prorſus, inquit Cteſippus. Nónne qui illam dicit, id quod eſt profert? Ita. Enimuerò quicũque quod eſt, quæue ſunt dicit, vera dicit. Quamobrem Dionyſodorus, ſi quæ ſunt dicit, vera prædicat, neque quicquã aduerſus te mētimur. Ita, inquit Cteſippus. Verùm qui hæc loquitur, ô Euthydeme, non ea quæ ſunt dicit. Ad quę Euthydemus: Non exiſtentia non ſunt? Non, ait. Nuſquam verò, quæ non ſunt, exiſtentia ſunt? Nuſquam. Fierine poteſt, vt aliquis circa ea, quæ non ſunt quicquam agat,

vt illa faciat aliquis exiſtentia nuſquam? Nequaquam mihi videtur, Cteſippus ait. Quum rhetores ad populum concionantur, nihilne agunt? Agunt aliquid. Si agunt, ergo & faciunt. Sequitur. Ergo ipſum dicere, agere eſt, & facere. Conſenſit. Nullus igitur non exiſtentia dicit. faceret nanque aliquid: tu verò, inquit, confeſſus es impoſſibile eſſe, vt aliquis non exiſtentia faciat. Quapropter ſecundum orationem tuam falſa nullus loquitur. Imò verò ſi loquitur Dionyſodorus, vera & exiſtentia loquitur. Sic Euthydeme eſt, Cteſippus inquit. Nam exiſtentia quidē dicit, non tamen ita vt ſe habent, dicit. Quî verò iſthuc ais Cteſippe? Dionyſodorus inquit. Súntne, qui res ipſas vt habent ſe dicant? Sunt certè, reſpondit ille, viri boni præclari atque veridici. Quid porrò? inquit ille, bona nónne bene ſe habent? mala contrà malè? Probauit. Bonos autem & præclaros viros, inquit, fateris res ipſas ſic, vt habent, eloqui? Confiteor, inquit. Ergo boni viri, ô Cteſippe, malè mala dicunt. ſiquidem, vt ſunt, enunciant. Maximè profectò, inquit, & de malis hominibus malè. Quorum de numero ne ſis, cauendum eſt tibi, ſi mihi credis, ne boni viri malè de te loquantur. ſcis enim, quòd boni de malis malè dicunt. Hic Euthydemus, Nunquid, inquit, & magnos magnè, & calidos calidè? Summopere, inquit Cteſippus. Et de frigidis frigidè loquuntur, aiúntque diſſerere frigidè. Ibi Dionyſodorus, conuitiare Cteſippe, inquit, conuitiare. Non per Iouem Dionyſodore, inquit: nam te diligo, imò & amicè moneo, & perſuadere contendo, ne vnquam coram me ita ruſticè loquaris, vt me dicas cupere eos perditos, quos habeo chariſſimos. Ego verò, vt accenſos intellexi, cum Cteſippo iocatus: decet, inquam, Cteſippe, vt mihi videtur, ab his hoſpitib. quæ dāt accipere, ſi modò impertire quicquā velint, & nō de nominibus altercari. Nam ſi ita perdere ſciunt homines, vt è malis, & imprudentibus probos prudentéſque faciant, ſeu ipſi perditionis eius inuentores ſunt, ſeu ab alio didicerunt, vt malum hominem exterminātes, reſtituere poſſint bonum. patet autem eos ſcire: dixerunt enim artem nuper ſibi comparatā, qua bonos ex malis homines faciant. Si hoc, inquam, ſciunt, permittamus vtique, vt ſic adoleſcentulum perdant, modò ſapientem efficiant, imò etiam noſipſos illis ita curandos tradamus. Quòd ſi vos iuuenes reformidatis, in me certè velut Care quodā, artem ſuam periclitentur. quippe ego, quando quidem ſenex ſum, paratus ſum periculū adire & me Dionyſodoro huic, quaſi Medeæ Colchidi, dedo, vt diſſoluat, & ſi velit elixet, vel aliud quodcunque exemplum in me edat, modò virum efficiat bonū. Cteſippus quoque, Ego itē, ô Socrates, inquit, hoſpitum volūtati meipſum committo: & ſi me magis etiam excoriare velint, quā nunc excorient, modò pellis mihi mea non in vtrem, vt Marſyæ, ſed in virtutem vertatur. Ac Dionyſodorus quidē hic ipſi me ſuccēſere putat. ego verò minimè ſuccenſeo, ſed oppugno, quæ in me dixit non rectè. Tu verò Dio[illegible]lore, quòd reclamo, ne cōuiciū putes. Aliud eſt enim cō[illegible]re, aliud conuitiari. Hic Dionyſodorus. Quæſo, inquit, n[illegible] de contradicendo loqueris, vt contradicere, omnino aliq[illegible]ſe putes? Maximè quidē, inquit Cteſippus. An verò tu ô Dionyſodore non putas? Atqui nunquam, inquit Dionyſodorus, oſtendes, vbi alterum alteri audiueris contradicentē. Vera loqueris, inquit. Sed nunc audiamus ecquid Cteſippū tibi Dionyſodoro contradicentem oſtendam. Hoc igitur, inquit, nobis promittis? Prorſus, inquit. Súntne, inquit, vnaquaque de re ſermones rationéſque? Sunt, inquit. Num vt eſt vnaquæque res, an vt non eſt? Vt eſt, inquit. Si recordaris, inquit, Cteſippe, paulo antè monſtrauimus neminem, quod non eſt dicere. Quod enim non eſt, nullum poſſe dicere conſtat. Quid tū? inquit Cteſippus. An prohibet, quo minus ego & tu cōtradicamus? Tum ille, vtrum, inquit, contradiceremus, ſi eiuſdem vtrique rei rationem cogitemus? An non idem potius loqueremur? Conſenſit. An ſi neuter, inquit, quod res eſt dicat, contradicimus? an potius rem omnino non tenemus? Id quoque admiſit. Num, inquit, cùm ego quod res eſt dico, tu verò aliud dicis, tunc demum contradicimus? an potius, cùm ego quod res eſt, tu quod omnino res non eſt, dicis? Eritque, vt non dicens contradicat dicenti? Ad hæc Cteſippus obmutuit. Ego autem miratus, quæ dicebantur: Qua, inquam, ratione iſtud Dionyſodore ais? Equidem, cùm ſermonem huiuſmodi ſæpenumero è multis audiuerim, ſemper admirari ſoleo. hunc ſiquidem Protagoræ ſectatores, & his antiquiores, frequenter vſurpare conſueuerunt. Mihi verò ſemper mirabilis viſus eſt, taliſque, qui & alios, & ſeipſum peruertat. Reor autem veritatem ipſius me nunc abs te potiſſimum auditurum. num enim iſtud vult, vt falſa dicere impoſſibile ſit, oporteátque illum qui loquitur, aut vera loqui, aut omnino non loqui? Aſſeruit. Vtrum falſa, inquam, loqui quidem impoſſibile eſt, opinari verò falſa poſſibile? Ne opinari quidem, inquit. Ergo nulla eſt, inquam, falſa opinio. Nulla prorſus. Neque inſcitia, inquam, neque homines inſcij: quid enim non inſcitia ſit, ſi quidem falli

A πράξειεν ἄν τις τί; ὥστ' ἐκεῖνα ποιήσειεν ἂν καὶ ὁστισοῦν τὰ μηδαμοῦ ὄντα; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Κτήσιππος. Τί οὖν; οἱ ῥήτορες ὅταν λέγωσιν ἐν τῷ δήμῳ, οὐδὲν πράττουσι; Πράττουσι μὲν οὖν, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν εἴπερ πράττουσι, καὶ ποιοῦσι; Ναί. Τὸ λέγειν τ' ἄρα πράττειν τε καὶ ποιεῖν ἐστίν; Ὡμολόγησεν. Οὐκ ἄρα τά γε μὴ ὄντ', ἔφη, λέγει οὐδείς. ποιοῖ γὰρ ἂν ἤδη τι. σὺ δὲ ὡμολόγηκας τὰ μὴ ὄντα μὴ οἷόν τ' εἶναι μηδένα ποιεῖν. ὥστε κατὰ τὸν σὸν λόγον, οὐδεὶς ψευδῆ λέγει· ἀλλ' εἴπερ λέγει Διονυσόδωρος, τἀληθῆ τε καὶ τὰ ὄντα λέγει. Νὴ Δία (ἔφη ὁ Κτήσιππος) ὦ Εὐθύδημε· ἀλλὰ τὰ ὄντα μὲν τρόπον τινὰ λέγει, οὐ μέντοι ὥς γε ἔχει.

B Πῶς λέγεις (ἔφη ὁ Διονυσόδωρος) ὦ Κτήσιππε; εἰσὶ γάρ τινες οἳ λέγουσι τὰ πράγματα ὡς ἔχει; Εἰσὶ μέντοι (ἔφη) οἱ καλοί τε κἀγαθοὶ, καὶ οἱ τἀληθῆ λέγοντες. Τί οὖν; ἦ δ' ὅς· τἀγαθὰ οὐκ εὖ (ἔφη) ἔχει, τὰ δὲ κακὰ κακῶς; Συνεχώρει. Τοὺς δὲ καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ὁμολογεῖς λέγειν ὡς ἔχει τὰ πράγματα; Ὁμολογῶ. Κακῶς ἄρα (ἔφη) λέγουσιν, ὦ Κτήσιππε, οἱ ἀγαθοὶ τὰ κακὰ, εἴπερ ὡς ἔχει λέγουσι. Ναὶ μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) σφόδρα γε τοὺς γοῦν κακοὺς ἀνθρώπους· ὧν σὺ (ἐάν μοι πείθῃ) εὐλαβήσῃ εἶναι, ἵνα μή σε οἱ ἀγαθοὶ κακῶς λέγωσιν. ὡς εὖ ἴσθ' ὅτι κακῶς λέγουσιν οἱ ἀγαθοὶ τοὺς κακούς. Ἦ καὶ τοὺς μεγάλους (ἔφη ὁ Εὐθύδημος) μεγάλως λέγουσι,

C καὶ τοὺς θερμοὺς θερμῶς; Μάλιστα δή που, ἔφη, ὁ Κτήσιππος· τοὺς γοῦν ψυχροὺς ψυχρῶς λέγουσί τε καὶ φασὶ διαλέγεσθαι. Σὺ μὲν (ἔφη ὁ Διονυσόδωρος) λοιδορεῖ ὦ Κτήσιππε, λοιδορεῖ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε (ἦ δ' ὅς) ὦ Διονυσόδωρε, ἐπεὶ φιλῶ σε· ἀλλὰ νουθετῶ σ' ὡς ἑταῖρον, καὶ πειρῶμαι πείθειν μηδέποτε ἐναντίον ἐμοῦ οὕτως ἀγροίκως λέγειν, ὅτι ἐγὼ τούτους βούλομαι ἐξολωλέναι οὓς περὶ πλείστου ποιοῦμαι. ἐγὼ οὖν, ἐπειδή μοι ἐδόκουν ἀγροικοτέρως πρὸς ἀλλήλους ἔχειν, προσέπαιζόν τε τῷ Κτησίππῳ καὶ εἶπον ὅτι, Ὦ Κτήσιππε ἐμοὶ μὲν δοκεῖ χρῆναι ἡμᾶς παρὰ τῶν ξένων δέχεσθαι ἃ λέγουσιν, ἐὰν ἐθέλωσι μεταδιδόναι, καὶ μὴ ὀνόματι διαφέρεσθαι.

D εἰ γὰρ ἐπίστανται οὕτως ἐξολλύναι ἀνθρώπους ὥστ' ἐκ πονηρῶν τε καὶ ἀφρόνων χρηστούς τε καὶ ἔμφρονας ποιεῖν, καὶ τοῦτο εἴτε αὐτὼ εὑρήκατον, εἴτε καὶ παρ' ἄλλου του ἐμαθέτην φθόρον τινὰ καὶ ὄλεθρον τοιοῦτον, ὥστε ἀπολέσαντες πονηρὸν ὄντα, χρηστὸν πάλιν ἀποφῆναι· εἰ τοῦτο ἐπίστασθον (δῆλον δὲ ὅτι ἐπίστασθον. ἐφάτην γοῦν τὴν τέχνην σφῶν εἶναι τὴν νεωστὶ εὑρημένην, ἀγαθοὺς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκ πονηρῶν) συγχωρήσωμεν οὖν αὐτοῖν αὐτό· ἀπολεσάντων ἡμῖν τὸ μειράκιον, καὶ φρόνιμον ποιησάντων, καὶ ἅπαντάς γε ἡμᾶς τοὺς ἄλλους. εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν Καρὶ, ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ὡς ἐγὼ, ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμὶ, παρακινδυνεύειν ἕτοιμος· καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ, ὥσπερ τῇ Μηδείᾳ τῇ Κόλχῳ· ἀπολλύτω με· καὶ εἰ

E μὲν βούλεται, ἑψέτω· εἰ δ' ὅ, τι βούλεται, τοῦτο ποιείτω· μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω. Καὶ ὁ Κτήσιππος, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, καὶ αὐτὸς, ὦ Σώκρατες, ἕτοιμός εἰμι παρέχειν ἐμαυτὸν τοῖς ξένοις, καὶ ἐὰν βούλωνται δέρειν, ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν δέρουσιν· εἴ μοι ἡ δορὰ μὴ εἰς ἀσκὸν τελευτήσει, ὥσπερ ἡ τοῦ Μαρσύου, ἀλλ' εἰς ἀρετήν. καίτοι με οἴεται Διονυσόδωρος οὑτοσὶ χαλεπαίνειν αὐτῷ· ἐγὼ δὲ οὐ χαλεπαίνω, ἀλλ' ἀντιλέγω πρὸς ταῦτα ἅ μοι δοκεῖ πρός με μὴ καλῶς λέγειν. ἀλλὰ σὺ τὸ ἀντιλέγειν, ἔφη, ὦ Διονυσόδωρε, μὴ κάλει λοιδορεῖσθαι. ἕτερον γάρ τι ἐστὶ τὸ λοιδορεῖσθαι. Καὶ ὁ Διονυσόδωρος, Ὡς ὄντος, ἔφη, τοῦ ἀντιλέγειν, ὦ Κτήσιππε, ποιῇ τοὺς λόγους; Πάντως δή που, ἔφη, καὶ σφόδρα. ἢ σὺ ὦ Διονυσόδωρε, οὐκ οἴει εἶναι ἀντιλέγειν; Οὔκουν σύ γ' ἂν, ἔφη, ἀποδείξαις πώποτε ἀκούσας οὐδενὸς ἀντιλέγοντος

F ἑτέρου ἑτέρῳ. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. ἀλλὰ ἀκούωμεν νῦν εἴ σοι ἀποδείκνυμι ἀντιλέγοντος Κτησίππου Διονυσοδώρῳ. ἦ καὶ ὑπόσχοις ἂν τούτου λόγον; Πάνυ, ἔφη. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) εἰσὶν ἑκάστῳ τῶν ὄντων λόγοι; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὡς ἔστιν ἕκαστον, ἢ ὡς οὐκ ἔστιν; Ὡς ἔστιν. Εἰ γὰρ μέμνησαι, ἔφη, ὦ Κτήσιππε, καὶ ἄρτι ἐπεδείξαμεν μηδένα λέγοντα ὡς οὐκ ἔστι. τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδεὶς ἐφάνη λέγων. Τί οὖν δὴ τοῦτο; (ἦ δ' ὃς ὁ Κτήσιππος) ἧττόν τι ἀντιλέγομεν ἐγώ τε καὶ σύ; Πότερον οὖν, ἦ δ' ὅς, ἀντιλέγοιμεν ἂν, τοῦ αὐτοῦ πράγματος λόγον ἀμφότεροι λέγοντες, ἢ οὕτω μὲν ἂν δήπου

G ταὐτὰ λέγοιμεν; Συνεχώρει. Ἀλλ' ὅταν μηδέτερος (ἔφη) τὸν τοῦ πράγματος λόγον λέγῃ, τότε ἀντιλέγοιμεν ἄν; ἢ οὕτω γε τὸ παράπαν οὐδ' ἂν μεμνημένος εἴη τοῦ πράγματος οὐδέτερος ἡμῶν; Καὶ τοῦτο συνωμολόγει. Ἀλλ' ἆρα (ἔφη) ὅταν ἐγὼ μὲν τὸν τοῦ πράγματος λόγον λέγω, σὺ δὲ ἄλλου τινὸς, ἆρα τότε ἀντιλέγομεν; ἢ ἐγὼ λέγω μὲν τὸ πρᾶγμα, σὺ δὲ οὐδὲ λέγεις τὸ παράπαν; ὁ δὲ μὴ λέγων τῷ λέγοντι πῶς ἂν ἀντιλέγοι; Καὶ ὁ μὲν Κτήσιππος ἐσίγησεν· ἐγὼ δὲ θαυμάσας τὸν λόγον, Πῶς, ἔφην, ὦ Διονυσόδωρε λέγεις; οὐ γάρ τοι ἀλλὰ τοῦτόν γε τὸν λόγον πολλῶν δὴ καὶ πολλάκις ἀκηκοὼς ἀεὶ θαυμάζω. καὶ γὰρ οἱ ἀμφὶ Πρωταγόραν σφόδρα ἐχρῶντο αὐτῷ, καὶ οἱ ἔτι παλαιότεροι· ἐμοὶ δὲ ἀεὶ θαυμαστός τις δοκεῖ εἶναι, καὶ τούς τε ἄλλους ἀνατρέπων, καὶ αὐτὸς αὑτόν. οἶμαι

H δὲ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν παρὰ σοῦ κάλλιστα πεύσεσθαι. ἄλλο τι ἢ ψευδῆ λέγειν οὐκ ἔστι. τοῦτο γὰρ δύναται ὁ λόγος. ἦ γάρ; ἀλλ' ἢ λέγοντα, τἀληθῆ λέγειν, ἢ μὴ λέγειν; Συνεχώρει. Πότερον οὖν ψευδῆ μὲν λέγειν οὐκ ἔστι, δοξάζειν μέντοι ἔστιν; Οὐδὲ δοξάζειν, ἔφη. Οὐδ' ἄρα ψευδὴς (ἦν δ' ἐγὼ) δόξα ἐστὶ τὸ παράπαν. Οὐκ, ἔφη. Οὐδ' ἄρα ἀμαθία, οὐδ' ἀμαθεῖς

ἄνθρωποι. ἢ οὐ τοῦτ' ἂν εἴη ἀμαθία, εἴπερ εἴη τὸ ψεύδεσθαι τῶν πραγμάτων; Πάνυ γε, ἔφη. Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκ, ἔφη. Λόγου ἕνεκα, ὦ Διονυσόδωρε, λέγεις τὸν λόγον, ἵνα δὴ ἄτοπον λέγῃς; ἢ ὡς ἀληθῶς δοκεῖ σοι οὐδεὶς εἶναι ἀμαθὴς ἀνθρώπων; Ἀλλὰ σύ, ἔφη, ἔλεγξον. ἦ καὶ ἔστι τοῦτο κατὰ τὸν σὸν λόγον ἐξελέγξαι, μηδενὸς ψευδομένου; Οὐκ ἔστιν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, οὐδ' ἄρα ἐκέλευον, ἔφη, ἐγὼ νῦν δή, ὁ Διονυσόδωρος, ἐξελέγξαι· τὸ γὰρ μὴ ὂν πῶς ἄν τις κελεύσαι; Ὦ Εὐθύδημε (ἦν δ' ἐγώ) τὰ σοφὰ ταῦτα καὶ τὰ εὖ ἔχοντα οὐ πάνυ τοι μανθάνω, ἀλλὰ παχέως πως ἐννοῶ. ἴσως μὲν οὖν φορτικώτερόν τι ἐρήσομαι· ἀλλὰ συγγίνωσκε. ὅρα δέ. εἰ γὰρ μήτε ψεύδεσθαι ἔστι, μήτε ψευδῆ δοξάζειν, μήτε ἀμαθῆ εἶναι· ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἐξαμαρτάνειν ἐστίν, ὅταν τις τι πράττῃ. πράττοντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἁμαρτάνειν τούτου ὃ πράττει. οὐχ οὕτω λέγετε; Πάνυ γ', ἔφη. Τοῦτο ἐστὶν ἤδη (ἦν δ' ἐγώ) τὸ φορτικὸν ἐρώτημα. εἰ γὰρ μὴ ἁμαρτάνομεν μήτε πράττοντες, μήτε λέγοντες, μήτε διανοούμενοι, ὑμεῖς, ὦ πρὸς Διός, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, τίνος διδάσκαλοι ἥκετε; ἢ οὐκ ἄρτι ἔφατε ἀρετὴν κάλλιστ' ἂν παραδοῦναι ἀνθρώπων τῷ ἐθέλοντι μανθάνειν; Εἶτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος ὑπολαβών, οὕτως εἶ Κρόνος, ὥστε ἃ τὸ πρῶτον εἴπομεν, νῦν ἀναμιμνήσκῃ· καὶ εἴ τι πέρυσιν εἶπον, νῦν ἀναμνησθήσῃ· τοῖς δ' ἐν τῷ παρόντι λεγομένοις οὐχ ἕξεις ὅ, τι χρῇ; Καὶ γὰρ (ἔφην ἐγώ) χαλεποί εἰσι. πάνυ εἰκότως· παρὰ σοφῶν γὰρ λέγονται. ἐπεὶ καὶ τούτῳ τῷ τελευταίῳ παγχάλεπόν ἐστι χρήσασθαί ἐστιν, ᾧ λέγεις. τὸ γὰρ οὐκ ἔχω ὅ, τι χρῶμαι, ὅ, τι ποτὲ λέγεις, ὦ Διονυσόδωρε; ἢ δηλονότι ὡς οὐκ ἔχω ἐξελέγξαι αὐτόν; ἐπεὶ εἰπέ τι σοι ἄλλο ἐννοεῖ τοῦτο τὸ ῥῆμα, τὸ, οὐκ ἔχω ὅ, τι χρήσωμαι τοῖς λόγοις. Ἀλλ' ὃ σὺ λέγεις (ἔφη) τοῦτο τὸ πάνυ χαλεπὸν χρῆσθαι. ἐπεὶ ἀπόκριναι. Πρὶν σὲ ἀποκρίνασθαι (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Διονυσόδωρε; Οὐκ ἀποκρίνῃ; ἔφη. Ἦ καὶ δίκαιον; Δίκαιον μέντοι, ἔφη. Κατὰ τίνα λόγον; ἦν δ' ἐγώ· ἢ δηλονότι κατὰ τόνδε, ὅτι σὺ νῦν πάνσοφός τις ἡμῖν ἀφῖξαι περὶ λόγους, καὶ οἶσθα ὅτε δεῖ ἀποκρίνασθαι, καὶ ὅτε μή· καὶ νῦν οὐδ' ἂν ὁτιοῦν ἀποκρίνῃ, ἅτε γιγνώσκων ὅτι οὐ δεῖ; Λαλεῖς, ἔφη, ἀμελήσας ἀποκρίνασθαι καὶ ὅτε μή. ἀλλ' ὦ 'γαθὲ πείθου καὶ ἀποκρίνου· ἐπειδὴ καὶ ὁμολογεῖς με σοφὸν εἶναι. Πειστέον τοι, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη, ὡς ἔοικε. σὺ γὰρ ἄρχεις. ἀλλ' ἐρώτα. Πότερον οὖν ψυχὴν ἔχοντα νοεῖ τὰ νοοῦντα; ἢ καὶ τὰ ἄψυχα; Τὰ ψυχὴν ἔχοντα. Οἶσθα οὖν τι (ἔφη) ῥῆμα ψυχὴν ἔχον; Μὰ Δί', οὐκ ἔγωγε. Τί οὖν ἄρτι ἤρου ὅ, τι μοι νοεῖ τὸ ῥῆμα; Τί ἄλλο γε (ἦν δ' ἐγώ) ἢ ἐξήμαρτον διὰ τὴν βλακείαν; ἢ οὐκ ἐξήμαρτον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὀρθῶς εἶπον, εἰπὼν ὅτι νοεῖ τὰ ῥήματα; πότερα φῂς ἐξαμαρτάνειν με ἢ οὔ. εἰ γὰρ μὴ ἐξήμαρτον, οὐδὲ σὺ ἐξελέγξεις, καίπερ σοφὸς ὤν, οὐδ' ἔχεις ὅτι χρῇ τῷ λόγῳ· εἰ δ' ἐξήμαρτον, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς λέγεις, φάσκων οὐκ εἶναι ἐξαμαρτάνειν. καὶ ταῦτα οὐ πρὸς ἃ πέρυσιν ἔλεγες λέγω· ἀλλὰ ἔοικεν (ἔφην ἐγώ) ὦ Διονυσόδωρέ τε καὶ Εὐθύδημε, οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐν ταὐτῷ μένειν, καὶ ἔτι ὥσπερ τὸ παλαιὸν καταβαλὼν πίπτειν· καὶ ὥστε μὴ τὸ πάσχειν, οὐδ' ὑπὸ τῆς ὑμετέρας τῆς τέχνης ἐξηύρηται, καὶ ταῦτα οὕτωσι θαυμαστῆς οὔσης εἰς ἀκρίβειαν λόγων. Καὶ ὁ Κτήσιππος, Θαυμαστά γε λέγετ', ἔφη, ὦ ἄνδρες Θούριοι, εἴτε Χῖοι, εἴθ' ὁπόθεν καὶ ὅπῃ χαίρετον ὀνομαζόμενοι· ὡς ὑμῖν οὐδὲν μέλει τοῦ παραληρεῖν. Καὶ ἐγὼ φοβηθεὶς μὴ λοιδορία γένηται, πάλιν κατεπράϋνον τὸν Κτήσιππον, καὶ εἶπον, Ὦ Κτήσιππε, καὶ νῦν δὴ ἃ πρὸς Κλεινίαν ἔλεγον, καὶ πρὸς σὲ ταὐτὰ ταῦτα λέγω, ὅτι οὐ γιγνώσκεις τὴν ξένων τὴν σοφίαν, ὅτι θαυμασία ἐστίν· ἀλλ' οὐκ ἐθέλετον ἡμῖν ἐπιδείξασθαι σπουδάζοντες, ἀλλὰ τὸν Πρωτέα μιμεῖσθον τὸν Αἰγύπτιον σοφιστήν, γοητεύοντε ἡμᾶς. ἡμεῖς οὖν τὸν Μενέλαον μιμώμεθα, καὶ μὴ ἀφιώμεθα τοῖν ἀνδροῖν, ἕως ἂν ἡμῖν ἐκφανῆτον ἐφ' ᾧ αὐτὼ σπουδάζετον. οἶμαι γάρ τι αὐτοῖν πάγκαλον φανεῖσθαι, ἐπειδὰν ἄρξωνται σπουδάζειν· ἀλλὰ δεώμεθα καὶ παραμυθώμεθα καὶ προσευχώμεθα αὐτοῖν ἐκφανῆναι. Ἐγὼ οὖν μοι δοκῶ καὶ αὐτὸς πάλιν ὑφηγήσασθαι οἵω προσεύχομαι αὐτὼ φανῆναί μοι. ὅθεν γὰρ τὸ πρότερον ἀπελίποντο, ἑξῆς τὰ τούτοις πειράσομαι, ὅπως ἂν δύνωμαι, διελθεῖν, ἐάν πως ἐκκαλέσωμαι. καὶ ἐλεήσαντέ με καὶ οἰκτείραντε συντεταμένον καὶ σπουδάζοντα, καὶ αὐτὼ σπουδάσητον. σὺ δὲ ὦ Κλεινία, ἔφην, ἀνάμνησόν με πόθεν τότ' ἀπελίπομεν. ὡς μὲν οὖν ἐγῷμαι, ἐνθένδε ποθὲν φιλοσοφητέον ὡμολογήσαμεν τελευτῶντες. ἦ γάρ; Ναί, ἦ δ' ὅς. Ἡ δέ γε φιλοσοφία, κτῆσις ἐπιστήμης. οὐχ οὕτως; ἔφην. Ναί, ἔφη. Τίνα ποτ' οὖν ἂν κτησάμενοι ἐπιστήμην, ὀρθῶς κτησαίμεθα; ἆρ' οὐ τοῦτο μὲν ἁπλοῦν, ὅτι ταύτην ἥ τις ἡμᾶς ὀνήσει; Πάνυ γ', ἔφην. Ἆρ' οὖν ἡμᾶς ἄν τι ὀνήσειεν, εἰ ἐπισταίμεθα γιγνώσκειν περιιόντες ὅπου τῆς γῆς χρυσίον πλεῖστον κατορώρυκται; Ἴσως, ἔφη. Ἀλλὰ τὸ πρότερον (ἦν δ' ἐγώ) τοῦτό γε ἐξηλέγξαμεν, ὅτι οὐδὲν πλέον, οὐδ' εἰ ἄνευ πραγμάτων καὶ τοῦ ὀρύττειν τὴν γῆν, τὸ πᾶν ἡμῖν χρυσίον γένοιτο. ὥστε οὐδ' εἰ τὰς πέτρας χρυσᾶς ἐπισταίμεθα ποιεῖν, οὐδενὸς ἂν ἀξία ἡ ἐπιστήμη εἴη. εἰ γὰρ μὴ καὶ χρῆσθαι ἐπιστησόμεθα τῷ χρυσίῳ, οὐδὲν ὄφελος αὐτῆς ἐφάνη ὄν. ἢ οὐ μέμνησαι; ἔφην ἐγώ. Πάνυ γ', ἔφη, μέμνημαι. Οὐδέ γε, ὡς ἔοικε, τῆς ἄλλης ἐπιστήμης ὄφελος γίγνεται οὐδέν, οὔτε χρηματιστικῆς, οὔτε ἰατρικῆς, οὔτε ἄλλης οὐδεμιᾶς, ἥτις ποιεῖν τι ἐπίσταται, χρῆσθαι δὲ μὴ ᾧ ἂν ποιήσῃ. οὐχ οὕτως; Συνέφη. Οὐδ' εἴ γε εἴ τις ἐστὶν ἐπιστήμη ὥστε ἀθανάτους ποιεῖν, ἄνευ τοῦ ἐπίστασθαι τῇ ἀθανασίᾳ χρῆσθαι,

A rebus poſſibile eſt? Omnino, inquit. Iſtud autem non eſt, inquam. Non certè, reſpondit ille. Confabulandine gratia, ô Dionyſodore, hæc inducis, inquam, vt mirum aliquid inferas? An reuera, nullus tibi hominum inſcius eſſe videtur? Tu verò, inquit, refelle. An refelli quicquam poteſt, inquam, ſi, vt tu dicis, mẽtiri nemo poteſt? Nõ põt, inquit Euthydemus: nec illud Dionyſodorus iuſſit, vt refelleres. quo enim pacto quis quod non eſt, iubeat? Ego verò Euthydeme, inquã, ſcita hæc atq; præclara haud admodum ſanè diſco, ſed obiter attingo. Erit igitur oneroſum fortaſſe quod rogabo, ſed ignoſce obſecro. Vide amabo, ſi neque mentiri quiſquam poteſt, neque opinari falſa,
B neque inſcius eſſe, nemo etiam dum agit, aberrare quicquam poteſt. Neque enim ab eo quod agat, aberret. Nunquid ita dicitis? Ita planè, inquit. Hæc eſt, inquam grauis illa quæſtio. Si enim non erramus vnquam, neque agendo, neque loquendo, neque etiam cogitando, quidnam vos huc docturi veniſtis? an nõ ſuprà prædicabatis, vos præ cæteris omnibus, optimè poſſe virtutẽ tradere vnicuique volenti? Vſqueadeo, ô Socrates, Cronus ille es, inquit Dionyſodorus, vt quæ à principio diximus, reminiſcaris nũc: & ſi quid ſuperiori anno dixerim, nũc quoq; ſis recordaturus: his autẽ, quæ in præſentia dicta ſunt, quid ſis reſpõſurus, habes nihil. Quia difficilia ſunt, inquã, haud iniuria.
C Sunt enim à ſapiẽtibus profecta. Equidẽ, & ei quod poſtremo dixiſti, reſpondere difficilimum eſt. Cùm enim dicis nõ habere me quod reſpondeam Dionyſodore, quid potiſſimum inferre vis? an videlicet quòd nõ habeã quo eã orationẽ cõuincã? Dic enim quid aliud verbũ iſtud ſibi vult, quod nõ habeam, quod orationibus iſtis per me reſpondeatur. Num tu aliud dicis, inquit, quàm difficile eſſe reſpondere? Nempe reſponde prius, quàm tu reſpondeas, inquam, Dionyſodore. Quid non reſpõdes? ait. An par eſt? inquam. Par, inquit. Qua ratione? inquam. an fortè quia ad nos facultate dicendi præditus aduenis, noſtique quando reſpondendum ſit, quando non ſit, ideóque nunc re-
D ſpõdes nihil, quòd reſpõdere non decet? Ad hæc ille, Nugaris, inquit, ô Socrates, atque reſpondere negligis. Sed, ô bone vir, obſequere, & reſponde ei quem ipſe ſapientem eſſe fateris. Parendum eſt, inquam, ſic enim decet, imperitanti. Interroga igitur. Vtrum, inquit, animam habent, quæcunque intelligunt aliquid? an & anima carent? Habent, inquam. Noſtíne, inquit, verbum vllum aliquod animam habens? Nullum ego profectò, inquam. Cur itaque nuper interrogabas, verbum quid ſibi vellet? Non ob aliud, inquam, niſi ob ignauiam meam, quæ errare coëgit. Fortaſſe verò nõ erraui, ſed rectè loquutus ſum, cùm verbis cogitationem tribuo. Tu verò vtrum erraſſe me
E dicis, néc ne? Si enim non erraui, neque tu nunc redargues, ſis licet ſapiens, nec habes quod opponas. Sin autem erraui, ne ſic quidem rectè tu loquere, quando dicis errare poſſe neminem. Atque hæc quidem non aduerſus illa, quæ anno ſuperiori dicebas, nunc adduco. Sed videtur mihi, ô Dionyſodore Euthydeméque, ſermo hic eôdem reuolui: & nunc etiã, vt & quondam ſolebat fieri, cùm deiiciat, cadere. Quod quidẽ vt ne ipſi accidat, ab illa arte veſtra, licet circa acriorem ſermonum diligentiam admirabili, nondũ videtur eſſe prouiſum. Hîc Cteſippus, mira dicitis, inquit, ô viri Thurij, ſiue Chij, ſeu quodcũque aliud agnomen vendicare lubet: quibus delirare perinde
F eſt. Ego autem veritus ne ad contumelias deueniretur, Cteſippum rurſus ſic mitigaui: Eadem tibi, inquam, ô Cteſippe, nunc dico, quæ Cliniæ quoque dicebam. Neſcis enim, quàm mirabilis ſit horum hoſpitum ſapiẽtia. Nolunt autem data opera nobis illã oſtendere prorſus, ſed Protei Ægyptij illius ſophiſtæ more præſtigiis quibuſdã fallunt. Menelaum igitur imitemur, neque mittamus antè quàm aperiant, quid animi gerant. Pulcherrimum enim quiddam exhibebunt puto, ſi verè proferãt. Quapropter exhortemur, atque votis ſupplices exoremus, vt exhibeant. Sed exponendum rurſus videtur, qualem ſtudiorũ formam ab illis requiram. Conabor hinc, vbi ſuprà deſtitimus, continuare ſermonem, ſi quo pacto eos prouocẽ, vt mei
G miſerti, qui tam grauiter occupor, rem deinde ſeriò tractent. Tu verò Clinia mihi dic, vbinam orationẽ abrupérimus. nam, vt ego arbitror, hic hæſimus, vbi philoſophandum eſſe confitebamur. nónne? Profectò, inquit. Philoſophia verò ſcientiæ acquiſitio eſt? inquam. Certè, inquit. Quam itaque potiſſimum adipiſci ſcientiam decet? inquam. nónne, vt ſummatim dicam, illam quæ nobis prodeſt? Illã ipſam, inquit. An ea ſcientia maximè nobis prodeſſet, ſi ſciremus quibus in terris aurum multum effoditur? Vtique, inquit. Atqui dudum id confutauimus, quia etiam ſi ſine labore, & non effoſſa terra, omnia nobis eſſent aurea, atque adeò lapides ipſos aureos efficere poſſemus,
H tamẽ vilis eſſet & nulli⁹ pretij hæc ſcientia. ſi. n. vti auro neſcimus, nullã ad rẽ eſt vtilis. nõ recordaris? Recordor, inq̃t, ac maximè quidẽ. Neq. vlla vllius rei ſcientia, ſiue nũmularia, ſiue medicina, ſiue quæcunq. alia vtilis eſt, inquã, ſi facere tãtũ docet, vti aũt nõ docet. Nõne? Ita prorſus, inquit. Adeò, inquã, vt ſiqua ſciẽtia immortales nos efficeret, vti verò ĩmortalitate nõ doceat,

inutilis ſit prorſus, ſi qua ſuperioribus fides eſt. Ita nobis hæc omnia videbantur. Hac igitur, inquam, ſcientia ingenue puer, opus eſt, in qua operis & effectio & vſus conueniant. Apparet, inquit. Permultum igitur inter lyrarum fabros intereſt, & ſcientiam pulſandæ lyræ aſſecutos. Alia enim ars, quę facit, alia quæ vtitur his rebus. Nam ars quæ fabricat lyram, & quæ lyram pulſat, longè inter ſe differūt. an non? Sic eſt, inquit. Neque rurſus, inquam, tibiarum effectrice opus eſt. Ea ſiquidem ab illa quæ vtitur, differt. Sanè, inquit. Num fortè, inquam, componendæ orationis quęrenda facultas, vt beatus euadas? Non arbitror, inquit. Quænam te ratio mouet? inquā. Noui equidem, inquit, quoſdam orationū autores, qui orationibus hiſce quas condiderunt, vti perinde ſciunt, ac lyris fabri lyrarum, qui in aliorum vſum lyras conſtruxerunt, quas & qui illis vtūtur, facere neſciunt. Conſtat ſimiliter, & circa orationes aliam eſſe artem quæ condit, aliam quæ conditis vtitur. Euidentiſſimo argumento oſtendiſſe videris, inquam, artem illorum, qui componunt orationes ad beatitudinem nequaquā ſufficere. quanquam ſperabam hoc in genere ſcientiam, quā iam diu quærimus, inuenturos. Etenim iſti orationum autores, Clinia, quoties appellaui, ſupra mortales cæteros ſapientes videntur, ipſáque eorum ars diuina penitus atque excelſa. Neque mirum. Eſt enim incātatoriæ illius pars quędam illa haud multo inferior. Incantandi porrò facultas, viperarum, aranearum, ſcorpionum, cæterarúmque ferarum, atque morborum mitigatio eſt. Oratoria verò iuducum, concionatorum, aliarúmque turbarum oblectamentū quoddā & delinitio. An verò tu aliter ſentis? Non aliter, inquit: ſed ita prorſus vt ais. Quò ergo nos vertemus, inquā, & quam ad artē? Ambigo, inquit. At ego inueniſſe arbitror, inquam. Quā? Imperatoria ea potiſſimū videtur, quæ beatum adipiſcentem facit. Mihi verò non videtur, inquit. Quamobrem? inquam. Quia venatoria quædam hominum ars, inquit, eſſe videtur. Quid tum? inquam. Quia nemo, inquit, venator venationis opus vlterius porrigit, quàm ad veſtigandum capiendúmque: poſtquam comprehenderunt quod venabantur, vti nequeūt. ſed & qui canibus venantur, & qui piſcantur, prædam coquis exhibēt. Geometræ, item aſtronomi, logiſtæ, venatores quidam ſunt. neque enim figuras deſcriptioneſque faciunt ipſi, ſed cùm ſint, adinueniunt. Cùm itaque vti illis ipſi neſciant, venentur aūt ſolum, quicūq. illorum mente capti non ſunt, ſua inuenta dialecticis prębēt, vt illi his vtantur. Eia pulcherrime, & ſapientiſſime Clinia, inquā, ſic eſt? Ita prorſus, inquit. Atque eadē ratione duces exercitus, poſtquàm vel vrbem, vel exercitum occuparunt, viris ciuilibus prædā, & ſpolia tradunt. Nam ipſi his quæ comprehenderunt, vti neſciunt, quemadmodum aucupes, qui poſtquam cœperunt cothurnices, nutritoribus tribuunt. Si itaque ea arte indiges, quæ vel faciendo, vel venando quæſitis vti ſciat, beatóſque efficit poſſidentes, aliam quærere, quam militarem oportet. CRIT. Quid ais, ô Socrates? Nunquid adoleſcentulus ille talia dixit? S. Non putas Crito? C. Non per Iouem. nam reor illū ſi talia dixit, neque Euthydemi, neq. alterius cuiuſlibet hominis diſciplina vlterius indigere. S. Fortè verò Cteſippus hęc dixit, ego verò non memini. C. Quis Cteſippus? S. Saltem hoc memini, neque Euthydemum attuliſſe hęc, neque Dionyſodorum. Sed ô beate Crito, ſuſpicor præſtantiorem quempiam virum præſentem hæc dixiſſe. Nam hæc me audiuiſſe non dubito. CR. Per Iouem, ô Socrates, excellentior aliquis iſta protuliſſe videtur. Verùm poſt hæc quam tandem artem ſcrutati eſtis? Inueniſtíſne quam quærebatis, an non? S. Vnde, ô beate, inueniſſemus? Ridiculum quiddam accidit. Etenim puerorum more, qui galeritas ſiue alaudas inſequuntur, vehementi quodam affectu ſingulas ſciētias perſequebamur, ac ſemper quancunque capere nos è veſtigio putabamus, fallebat nos, repentéque ſubterfugiat. Quid enim tibi multas enumerē? Regiam artem aggreſſi ſumus, contemplati, eſſet nécne quæ beatos faciat. Sed velut in Labyrinthum delapſi, dum prope finem eſſe iam ſperabamus, retrogreſſi ad principium rurſus reuertebamur, eodē modo affecti, quo principio diſputationis eramus. CR. Quo pacto hoc accidit? S. Dicam. Viſa nobis regia facultas eſt eadem eſſe cum ciuili. CR. Quínam. SO. Cùm res militaris ac facultates omnes reliquæ, operum ſuorum imperium ciuili arti ſubmittere viderentur, vtpote quæ ſola vti ſciat, nihil nobis impedimento fore putauimus, quo minus hæc eſſet quam quærebamus, cauſa rectè rempublicam adminiſtrandi, & ſecundum illud Æſchyli iambū, puppi ſola ciuitatis præſidens, & gubernacula totius tenens, omnibus dominans, omnia vtilia reddens. CR. An non rectè viſum vobis eſt Socrates? SOC. Ipſe iudicabis Crito, ſi audias quæ deinceps contigerunt. Rurſus enim hunc in modū quęrebamus. Age, ars illa regia omnibus præſidens opus aliquod efficit, an non? Omnino aliquod,

A οὐδὲ ταύτης ἔοικεν ὄφελος οὐδέν· εἴ τι δεῖ τοῖς πρόσθεν ὡμολογημένοις τεκμαίρεσθαι. Συνεδόκει ἡμῖν πάντα ταῦτα. Τοιαύτης τινὸς ἄρα ἡμῖν ἐπιστήμης δεῖ, ὦ καλὲ παῖ, (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν ᾗ συμπέπτωκεν ἅμα τό, τε ποιεῖν καὶ τὸ ἐπίστασθαι χρῆσθαι τούτῳ ὃ ἂν ποιῇ. Φαίνεται, ἔφη. Πολλοῦ ἄρα δεῖ, ὡς ἔοικεν, ἡμᾶς λυροποιοὺς δεινοὺς εἶναι, καὶ τοιαύτης τινὸς ἐπιστήμης ἐπιβόλους. ἐνταῦθα γὰρ δὴ χωρὶς μὲν ἡ ποιοῦσα τέχνη, χωρὶς δὲ ἡ χρωμένη διῄρηται, τοῦ αὐτοῦ πέρι. ἡ γὰρ λυροποιϊκὴ καὶ ἡ κιθαριστικὴ πολὺ διαφέρετον ἀλλήλοιν. οὐχ οὕτω; Συνέφη. Οὐδὲ μὴν αὐλοποιϊκῆς γε δηλονότι δεόμεθα. καὶ γὰρ αὕτη ἑτέρα τοιαύτη. Συνεδόκει. Ἀλλὰ πρὸς θεῶν (ἔφην ἐγὼ) εἰ τὴν λογοποιϊκὴν τέχνην μάθοιμεν, ἆρά ἐστιν
B αὕτη ἣν ἔδει κεκτημένοις ἡμᾶς εὐδαίμονας εἶναι; Οὐκ οἶμαι, ἔφη, ἐγώ, ὁ Κλεινίας ὑπολαβών. Τίνι τεκμηρίῳ (ἦν δ' ἐγὼ) χρῇ; Ὁρῶ (ἔφη) τινὰς λογοποιούς, οἳ τοῖς ἰδίοις λόγοις οἷς αὐτοὶ ποιοῦσιν οὐκ ἐπίστανται χρῆσθαι, ὥσπερ οἱ λυροποιοὶ ταῖς λύραις· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἄλλοι δυνατοὶ χρῆσθαι οἷς ἐκεῖνοι εἰργάσαντο οἱ λογοποιεῖν αὐτοὶ ἀδύνατοι. δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ λόγους χωρὶς ἡ τοῦ ποιεῖν τέχνη καὶ ἡ τοῦ χρῆσθαι. Ἱκανόν μοι δοκεῖς (ἔφην ἐγὼ) τεκμήριον λέγειν ὅτι οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν λογοποιῶν τέχνη, ἣν ἂν κτησάμενός τις εὐδαίμων εἴη. καίτοι ἐγὼ ᾤμην ἐνταῦθά που φανήσεσθαι τὴν ἐπιστήμην ἣν δὴ πάλαι ζητοῦμεν. καὶ γάρ μοι οἵ τε
C ἄνδρες αὐτοὶ οἱ λογοποιοί, ὅταν συγγένωμαι αὐτοῖς, ὑπέρσοφοι, ὦ Κλεινία, δοκοῦσιν εἶναι· καὶ αὐτὴ ἡ τέχνη αὐτῶν θεσπεσία τις καὶ ὑψηλή. καὶ μέντοι οὐδὲν θαυμαστόν. ἔστι γὰρ τῆς τῶν ἐπῳδῶν τέχνης μόριον, μικρῷ τε ἐκείνης ὑποδεεστέρα. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἐπῳδῶν, ἔχεών τε καὶ φαλαγγίων καὶ σκορπίων καὶ τῶν ἄλλων θηρίων τε καὶ νόσων κήλησίς ἐστιν· ἡ δέ, δικαστῶν τε καὶ ἐκκλησιαστῶν καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων κήλησίς τε καὶ παραμυθία τυγχάνει οὖσα. ἢ σοί (ἔφην ἐγὼ) ἄλλως πως δοκεῖ; Οὔκ· ἀλλ' οὕτω μοι φαίνεται (ἔφη) ὡς σὺ λέγεις. Ποῖ οὖν (ἔφην ἐγὼ) τραποίμεθ' ἄν, ὅτι ἐπὶ ποίαν τέχνην; Ἐγὼ μὲν οὐκ εὐπορῶ, ἔφη. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) οἶμαι
D εὑρηκέναι. Τίνα; ἔφη ὁ Κλεινίας. Ἡ στρατηγική μοι δοκεῖ, ἔφην, τέχνη παντὸς μᾶλλον εἶναι ἣν ἄν τις κτησάμενος εὐδαίμων εἴη. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Πῶς; ἦν δ' ἐγώ. Θηρευτική τις ἥδε γε ἐστὶ τέχνη ἀνθρώπων. Τί δὴ οὖν; ἔφην ἐγώ. Οὐδεμία (ἔφη) τῆς θηρευτικῆς αὐτῆς ἐπὶ πλέον ἐστίν, ἢ ὅσον θηρεῦσαι καὶ χειρώσασθαι. ἐπειδὰν δὲ χειρώσωνται, τοῦτο ὃ ἂν θηρεύσωνται, οὐ δύνανται τούτῳ χρῆσθαι· ἀλλ' οἱ μὲν κυνηγέται καὶ οἱ ἁλιεῖς τοῖς ὀψοποιοῖς παραδιδόασιν· οἱ δ' αὖ γεωμέτραι καὶ οἱ ἀστρονόμοι, καὶ οἱ λογιστικοί. θηρευτικοὶ γάρ εἰσι καὶ οὗτοι· οὐ γὰρ ποιοῦσιν τὰ διαγράμματα ἕκαστοι τούτων, ἀλλὰ τὰ ὄντα ἀνευρίσκουσιν. ἅτε οὖν χρῆσθαι αὐτοὶ αὐτοῖς οὐκ ἐπιστάμενοι, ἀλλὰ θηρεῦσαι μόνον, παραδιδόασι δή που
E τοῖς διαλεκτικοῖς καταχρῆσθαι αὐτῶν τοῖς εὑρήμασιν, ὅσοι γε αὐτῶν μὴ παντάπασιν ἀνόητοί εἰσιν. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ κάλλιστε καὶ σοφώτατε Κλεινία, τοῦτο οὕτως ἔχοι. Πάνυ μὲν οὖν. καὶ οἵ γε στρατηγοὶ (ἔφη) οὕτω τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπειδὰν ἢ πόλιν τινὰ θηρεύσωνται ἢ στρατόπεδον, παραδιδόασι τοῖς πολιτικοῖς ἀνδράσι. αὐτοὶ γὰρ οὐκ ἐπίστανται χρῆσθαι τούτοις ἃ ἐθήρευσαν· ὥσπερ, οἶμαι, οἱ ὀρτυγοθῆραι τοῖς ὀρτυγοτρόφοις παραδιδόασιν. εἰ οὖν (ἦ δ' ὅς) δεόμεθα ἐκείνης τῆς τέχνης ἥτις ἂν ᾧ ἂν κτήσηται, ἢ ποιήσασα, ἢ θηρευσαμένη αὐτή, καὶ ἐπιστήσεται χρῆσθαι, καὶ ἡ τοιαύτη ποιήσει ἡμᾶς μακαρίους, ἄλλην δή τινα (ἔφη) ζητητέον ἀντὶ
F τῆς στρατηγικῆς. ΚΡ. Τί λέγεις σὺ ὦ Σώκρατες; ἐκεῖνο τὸ μειράκιον τοιαῦτ' ἐφθέγξατο; ΣΩ. Οὐκ οἴει, ὦ Κρίτων; ΚΡ. Μὰ Δία, οὐ μέντοι. οἶμαι γὰρ αὐτὸν ἐγώ, εἰ ταῦτ' εἶπεν, οὔτ' Εὐθυδήμου οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἔτ' ἀνθρώπου δεῖσθαι εἰς παιδείαν. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἄρα, ὦ πρὸς Διός, μὴ ὁ Κτήσιππος ἦν ὁ ταῦτ' εἰπών; ἐγὼ δὲ οὐ μέμνημαι; ΚΡ. Ποῖος Κτήσιππος; ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τόγε εὖ οἶδα, ὅτι οὔτε Εὐθύδημος, οὔτε ὁ Διονυσόδωρος ἦν ὁ εἰπὼν ταῦτα. ἀλλ' ὦ δαιμόνιε Κρίτων, μή τις τῶν κρειττόνων παρὼν αὐτὰ ἐφθέγξατο; ὅτι γὰρ ἤκουσά γε ταῦτα, εὖ οἶδα. ΚΡ. Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες· τῶν κρειττόνων μέντοι τις ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ πολύ γε. ἀλλὰ μετὰ τοῦτο ἔτι τινὰ ἐζητήσατε τέχνην; καὶ εὕρετε ἐκείνην, ἢ οὐχ εὕρετε, ἧς ἕνεκα ἐζητεῖτε; Σ. Πόθεν ὦ μακάριε εὕρομεν; ἀλλ' ἦμεν
G πάνυ γελοῖοι, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ τοὺς κορυδοὺς διώκοντα· ἀεὶ ᾠόμεθα ἑκάστην τῶν ἐπιστημῶν αὐτίκα λήψεσθαι, αἱ δ' ἀεὶ ὑπεξέφυγον. τὰς μὲν οὖν πολλὰς τί ἄν σοι λέγοιμι; ἐπὶ δὲ δὴ τὴν βασιλικὴν ἐλθόντες τέχνην, καὶ διασκοπούμενοι αὐτήν, εἰ αὕτη εἴη ἡ τὴν εὐδαιμονίαν παρέχουσά τε καὶ ἀπεργαζομένη, ἐνταῦθα ὥσπερ εἰς λαβύρινθον ἐμπεσόντες, οἰόμενοι ἤδη ἐπὶ τέλει εἶναι, περικάμψαντες πάλιν, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ τῆς ζητήσεως ἀνεφάνημεν ὄντες, καὶ τοῦ ἴσου δεόμενοι ὅσουπερ ὅτε τὸ πρῶτον ἐζητοῦμεν. ΚΡ. Πῶς δὴ τοῦτο ὑμῖν συνέβη, ὦ Σώκρατες; Σ. Ἐγὼ φράσω. ἔδοξε γὰρ δὴ ἡμῖν ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ βασιλικὴ τέχνη ἡ αὐτὴ εἶναι. Κ. Τί οὖν δή; Σ. Ταύτῃ τῇ τέχνῃ ἥ τε στρατηγικὴ καὶ αἱ ἄλλαι παραδιδόναι ἄρχειν τῶν ἔργων ὧν αὐταὶ δημιουργοί εἰσιν, ὡς μόνῃ ἐπισταμένῃ χρῆσθαι. σαφῶς οὖν ἐδόκει
H ἡμῖν αὕτη εἶναι ἣν ἐζητοῦμεν, καὶ ἡ αἰτία τοῦ ὀρθῶς πράττειν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὸ Αἰσχύλου ἰαμβεῖον, μόνη ἐν τῇ πρύμνῃ καθῆσθαι τῆς πόλεως, πάντα κυβερνῶσα, καὶ πάντων ἄρχουσα, καὶ πάντα χρήσιμα ποιεῖν. Κ. Οὐκοῦν καλῶς ὑμῖν ἐδόκει, ὦ Σώκρατες. Σ. Σὺ κρινεῖς, ὦ Κρίτων, ἐὰν βούλῃ ἀκούειν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα ἡμῖν. αὖθις γὰρ δὴ πάλιν ἐσκοποῦμεν ὡδέ πως. φέρε πάντων ἄρχουσα ἡ βασιλικὴ τέχνη τί ἡμῖν ἀπεργάζεται ἔργον; ἢ οὐδέν;

A πάντως δήπου, ἡμεῖς ἔφαμεν πρὸς ἀλλήλους. οὐ καὶ σὺ ἂν ταῦτα φαίης, ὦ Κρίτων; ΚΡΙΤ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί οὖν ἂν φαίης αὐτῆς ἔργον εἶναι; ὡς εἰ ἐγώ σε ἐρωτῴην, πάντων ἄρχουσα ἡ ἰατρικὴ ὧν ἄρχει, τί ἔργον παρέχεται; οὐ τὴν ὑγίειαν φαίης; ΚΡΙΤ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Τί δέ; ἡ ὑμετέρα τέχνη ἡ γεωργία πάντων ἄρχουσα ὧν ἄρχει, τί ἀπεργάζεται; οὐ τὴν τροφὴν ἂν φαίης τὴν ἐκ τῆς γῆς παρέχειν ἡμῖν; ΚΡΙΤ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί δέ; ἡ βασιλικὴ πάντων ἄρχουσα ὧν ἄρχει, τί ἀπεργάζεται; ἴσως οὐ πάνυ γ' εὐπορεῖς. ΚΡΙΤ. Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς, ὦ Κρίτων. ἀλλὰ τοσόνδε γε οἶδα, ὅτι εἴπερ ἐστὶν αὕτη ἣν ἡμεῖς ζητοῦμεν, ὠφέλιμον αὐτὴν δεῖ εἶναι. ΚΡΙΤ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκ- B οῦν ἀγαθόν γέ τι δεῖ ἡμῖν αὐτὴν παραδιδόναι; ΚΡΙΤ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ἀγαθὸν δέ γέ που ὡμολογήσαμεν ἀλλήλοις ἐγώ τε καὶ Κλεινίας, οὐδὲν εἶναι ἄλλο ἢ ἐπιστήμην τινά. ΚΡΙΤ. Ναὶ οὕτως ἔλεγες. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τὰ μὲν ἄλλα ἔργα ἃ φαίη ἄν τις πολιτικῆς εἶναι (πολλὰ δέ που ταῦτ' ἂν εἴη, οἷον, πλουσίους τοὺς πολίτας παρέχειν καὶ ἐλευθέρους καὶ ἀστασιάστους) πάντα ταῦτα, οὔτε κακὰ οὔτε ἀγαθὰ ἐφάνη. ἔδει δὲ σοφοὺς ποιεῖν καὶ ἐπιστήμης μεταδιδόναι, εἴπερ ἔμελλεν αὕτη εἶναι ἡ ὠφελοῦσά τε καὶ εὐδαίμονας ποιοῦσα. ΚΡΙΤ. Ἔστι ταῦτα. τότε γοῦν οὕτως ὑμῖν ὡμολογήθη ὡς σὺ τοὺς λόγους ἀπήγγειλας. C ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν ἡ βασιλικὴ σοφοὺς ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀγαθούς; ΚΡΙΤ. Τί γὰρ κωλύει, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἆρα πάντας καὶ πάντως ἀγαθούς; καὶ πᾶσαν ἐπιστήμην σκυτοτομικήν τε καὶ τεκτονικήν, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας αὕτη ἡ παραδιδοῦσά ἐστιν; ΚΡΙΤ. Οὐκ οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τίνα δὴ ἐπιστήμην; ἢ τί χρησόμεθα; τῶν μὲν γὰρ ἔργων οὐδενὸς δεῖ αὐτὴν δημιουργὸν εἶναι τῶν μήτε κακῶν μήτε ἀγαθῶν, ἐπιστήμην δὲ παραδιδέναι μηδεμίαν ἄλλην ἢ αὐτὴν ἑαυτήν. λέγωμεν δὴ οὖν τίς ποτε ἐστὶν αὕτη, ἢ τί χρησόμεθα. βούλει φῶμεν, ὦ Κρίτων, ᾗ τ' ἄλλους ἀγαθοὺς ποιήσομεν. ΚΡΙΤ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οἳ τί ἔσονται ἡμῖν ἀγαθοί, καὶ τί χρήσιμοι; ἢ ἔτι λέγωμεν D ὅτι ἄλλους ποιήσουσιν, οἱ δὲ ἄλλοι ἐκεῖνοι ἄλλους; ὅτι δέ ποτε ἀγαθοί εἰσιν, οὐδαμοῦ ἡμῖν φαίνονται, ἐπειδήπερ τὰ ἔργα τὰ λεγόμενα εἶναι τῆς πολιτικῆς ἀπεδοκιμάσαμεν· ἀλλ' ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον, ὁ Διὸς Κόρινθος γίγνεται· καὶ (ὅπερ ἔλεγον) τοῦ ἴσου ἡμῖν ἐνδεῖ, ἢ ἔτι πλέονος, πρὸς τὸ εἰδέναι τίς ποτ' ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη ἣ ἡμᾶς εὐδαίμονας ποιήσειε. ΚΡΙΤ. Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἰς πολλήν γε ἀπορίαν, ὡς ἔοικεν, ἀφίκεσθε. ΣΩΚΡ. Ἔγωγε οὖν καὶ αὐτός, ὦ Κρίτων, ἐπειδὴ ἐν ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ ἐνεπεπτώκειν, πᾶσαν ἤδη φωνὴν ἠφίειν, δεόμενος τοῖν ξένοιν, ὥσπερ Διοσκούρω ἐπικαλούμενος, σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ E τὸ μειράκιον, ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου· καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδάσαι, καὶ σπουδάσαντας ἐπιδεῖξαι τίς ποτ' ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, ἧς τυχόντες ἂν καλῶς τὸν ἐπίλοιπον βίον διέλθοιμεν. ΚΡΙΤ. Τί οὖν; ἠθέλησέ τι ὑμῖν ἐπιδεῖξαι ὁ Εὐθύδημος; ΣΩΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ ἤρξατό γε, ὦ ἑταῖρε, πάνυ μεγαλοφρόνως τοῦ λόγου, ὧδε. Πότερόν δή σε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτην τὴν ἐπιστήμην περὶ ἣν πάλαι ἀπορεῖτε, διδάξω, ἢ ἐπιδείξω ἔχοντα; Ὦ μακάριε (ἦν δ' ἐγώ) ἔστι δ' ἐπί σοι τοῦτο; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἐπίδειξον τοίνυν με νὴ Δί' (ἔφην ἐγὼ) ἔχοντα. πολὺ γὰρ ῥᾷον ἢ μανθάνειν τηλικόνδε ἄνδρα. Φέρε δή μοι ἀπόκριναι, ἔφη. ἔστιν ὅ, τι ἐπίστασαι; Πάνυ γε (ἦν δ' ἐγώ) καὶ πολλὰ σμικρά γε. Ἀρκεῖ, ἔφη. ἆρ' οὖν δοκεῖς οἷόν τέ τι τῶν ὄντων, τοῦτο ὃ τυγχάνει ὄν, αὐτὸ τοῦτο μὴ εἶναι; Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ ἔ- F γωγε. Οὐκοῦν σύ (ἔφη) ἐπίστασαί τι; Ἔγωγε. Οὐκοῦν ἐπιστήμων εἶ, εἴπερ ἐπίστασαι; Πάνυ γε, τούτου γε αὐτοῦ. Οὐδὲν διαφέρει. ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη σε ἔχει πάντα ἐπίστασθαι ἐπιστήμονά γε ὄντα. Μὰ Δί' (ἔφην ἐγὼ) ἐπεὶ πολλὰ ἄλλ' οὐκ ἐπίσταμαι. Οὐκοῦν, εἴ τι μὴ ἐπίστασαι, οὐκ ἐπιστήμων εἶ. Ἐκείνου γε, ὦ φίλε, ἦν δ' ἐγώ. Ἧττον οὖν τι (ἔφη) οὐκ ἐπιστήμων εἶ. ἄρτι δὲ ἐπιστήμων ἔφησθα εἶναι. καὶ οὕτω τυγχάνεις ὢν αὐτὸς οὗτος ὃς εἶ, καὶ αὖ πάλιν οὐκ εἶ, κατὰ ταυτὰ ἅμα. Εἶεν (ἦν δ' ἐγώ) Εὐθύδημε. τὸ γὰρ λεγόμενον, καλὰ δὴ πάντα λέγεις. πῶς οὖν ἐπίσταμαι ἐκείνην τὴν ἐπιστήμην ἣν ἐζητοῦμεν, ὡς δὴ τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μή; εἴπερ ἓν ἐπίσταμαι, ἅπαντα ἐπίσταμαι; οὐ γὰρ ἂν εἴην ἐπιστήμων τε G καὶ ἀνεπιστήμων ἅμα. εἰ δὲ πάντα ἐπίσταμαι, κἀκείνην δὴ τὴν ἐπιστήμην ἔχω. ἆρα οὕτω λέγεις; καὶ τοῦτό ἐστι τὸ σοφόν; Αὐτὸς σαυτόν γε δὴ ἐξελέγχεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Τί δὲ (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Εὐθύδημε, σὺ οὐ πέπονθας τοῦτο τὸ αὐτὸ πάθος; ἐγὼ γάρ τοι μετὰ σοῦ ὁτιοῦν ἂν πάσχων, καὶ μετὰ Διονυσοδώρου τοῦδε, φίλης κεφαλῆς, οὐκ ἂν πάνυ ἀγανακτοίην. εἰπέ μοι, σφώ, οὐχὶ τὰ μὲν ἐπίστασθον τῶν ὄντων, τὰ δὲ οὐκ ἐπίστασθον; Ἥκιστά γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος. Πῶς λέγετον; ἔφην ἐγώ. ἀλλ' οὐδὲν ἄρα ἐπίστασθον; Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς. Πάντ' ἄρα (ἔφην ἐγὼ) ἐπίστασθον, ἐπειδήπερ καὶ ὁτιοῦν. Πάντ', ἔφη. καὶ σύ γε πρός, εἴπερ ἓν ἐπίστασαι, πάντα ἐπίστασαι. H Ὦ Ζεῦ (ἔφην ἐγὼ) ὡς θαυμαστὸν λέγεις· καὶ ἀγαθὸν μέγα πέφανται. μῶν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι πάντ' ἐπίστανται, ἢ οὐδέν; Οὐ γὰρ δήπου (ἔφη) τὰ μὲν ἐπίστανται, τὰ δ' οὐκ ἐπίστανται· καὶ εἰσὶν ἅμα ἐπιστήμονές τε καὶ ἀνεπιστήμονες. Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ. Πάντες (ἦ δ' ὅς) πάντα ἐπίστανται, εἴπερ καὶ ἕν. Ὦ πρὸς τῶν θεῶν (ἦν δ' ἐγώ)

conſenſimus omnes. Nónne enim & tu hæc Crito concederes? CRIT. Abſque dubio. SOC. Quod ergo illius opus eſſe diceres? Vt ſi te rogem, Medicina dũ dominatur omnibus quorum domina eſt, quódnam opus exhibet? an non ſanitatem protinus reſponderes? CRIT. Vtique. SOCR. Agricultura item veſtra, dum omnibus quorum eſt domina, dominatur, quod opus facit? Alimentum è terra porrigere inquies? CRI. Equidem. SOC. Regia igitur facultas, cùm omnibus quorum eſt domina dominetur, quod opus explet? Fortè non eſt in promptu. CRIT. Non Hercle, ô Socrates. SOC. Neque nobis, ô Crito, ſed hoc ſaltem noſti, ſi hæc ea eſt quam exoptamus, vtilem eſſe oportere. CRIT. Summopere. SOCR. Nónne igitur boni aliquid afferre nobis eam neceſſe eſt? CRI. Eſt omnino. SOC. Bonum autem nihil eſſe aliud quàm ſcientiam quandam, ego & Clinias conſenſimus. CRIT. Ita certè dicebas. SOC. Opera verò ciuilis quidem gubernationis, cùm multa alia hæc eſſe vel maximè vnuſquíſque fateatur, diuites facere ciues, liberos & concordes. Hæc autem omnia neque bona, neque mala apparuerunt. Oportet autẽ eam, vt conſtitit, ſapientes efficere, ſciẽtiámque tribuere, ſi modò ea futura ſit quę proſit, & beatos efficiat. CRI. Vera narras. Sic enim tunc inter vos conſtitit, vt ipſe recenſuiſti. SOCR. Nunquid regia diſciplina ſapientes homines bonóſque facit? CRIT. Quid prohibet Socrates? SOC. Num & omnes, & in omnibus bonos, omnémque ſcientiam ipſa præbet? coriariam, fabrilem, & reliquas vniuerſas? CRI. Haud equidem arbitror, ô Socrates. SOC. At quam ſcientiam? & qua in re iuuabimur? Operum quidem illorum quæ neque bona ſunt, neq; mala, opificẽ ipſam eſſe haud oportet. Scientiã verò aliã prębere nullam quàm ipſam ſeipſam decet. Dicamus igitur quænam hæc ſit, & quo iuuemur. Víſne eam dicamus, ô Crito, qua bonos facere cæteros poſſumus? CRIT. Volo equidem. SOC. Boni quo conducent? quóve vtiles erũt? an dicemus quòd alios faciẽt bonos? & illi ipſi alios item? quo autem boni ſint, nuſquam apparent, poſtquam illa quæ ciuilis artis opera dicuntur, reiecimus: planéque, quod prouerbio dicitur, Iouis Corinthus accidit, atque vt ſuprà dixeram, æquo interuallo, imò etiam longiori quàm antea ab eius artis inuẽtione diſtamus, quæ pręſtare nobis beatitudinem valeat. CRI. Per Iouem, ô Socrates, in ambiguitatem plurimam incidiſſe videmini. SOCR. Ego quidem, ô Crito, cùm in hanc dubitationem merſus eſſem, quàm alta potuit voce protinus exclamaui, hoſpites illos tanquam Caſtorem & Pollucem Iouis filios ſuppliciter obſecrans, vt nos, me ſcilicet & adoleſcentulum ipſum è turbulenta fluctuatione ſermonum eriperẽt, iociſque omiſſis, ſeria diſputandi ratione nobis oſtenderent quæ potiſſimum ſcientia ſit, quam adepti quod vitæ ſupereſt, feliciter tranſigamus. CRIT. Nunquid monſtrare vobis Euthydemus voluit? SOC. Quidni? Magnificè nimium, ô amice, hunc in modum affari cœpit. Vtrum te, ô Socrates, hãc quam iampridem quæritis ſcientiam, doceam, inquit? an habere ipſam te oſtendam? O beate vir, inquam, nunquid hoc potes? Valde, inquit. Oſtende igitur, inquam, me habere. faciliùs enim mihi iſtud, quàm denuo hac in ætate diſcere. Dic age, inquit, ſcíſne quicquàm? Scio equidem multa, inquam, ſed parua. Sufficit, inquit, putáſne aliquid eorum quæ ſunt, idipſum quod eſt, non eſſe? Nullo pacto, inquam. An non ſcire te aliquid aſſeris? inquit. Profectò. An non es ſciẽs, ſi modò ſcis? Sum quidem, ſed illius ipſius quod ſcio. Nihil refert, inquit. Non neceſſe eſt ſcire te omnia ſi qua eorum quæ ſunt ſcis. Non per Iouem, inquam, quandoquidem & alia multa minimè ſcio. Si quid neſcis, inquit, nónne es neſcius? Illius ipſius, inquam, ô amice, quod neſcio. Nihilominus neſcius es, inquit, qui paulò antè ſciũ te eſſe prædicabas. Atque ita fit, vt ille ipſe ſis qui & es, & rurſus non ſis, ſimul & ſecundum eadem. Eſto, inquam, Euthydeme. Nã vt prouerbio fertur, Bellè omnia dicis. qua igitur ratione ſcientiam illam quam quærimus, habeo? quia videlicet impoſſibile eſt, eſſe idem atque non eſſe. Vnde ſi vnum quiddam ſcio, cunćta ſcio. neque enim eſſe poſſum ſcius ſimul & neſcius. quòd ſi omnia ſcio, illam quoque ſcientiam habeo. An non ita loqueris? & hoc eſt illud ſapiens? Ipſe te redarguis, inquit Socrates. Quid verò Euthydeme tibi, inquam, nónne idem contigit? nã mihi quidem non multum moleſtum eſt, quod & tecum vnã & cum Dionyſodoro hoc lepido capite patiar. Dic mihi, nónne & vos quædam ſcitis, quædam neſcitis? Minimè quidem, ô Socrates, Dionyſodorus inquit. Quid dicitis, inquam, an nihil ſcitis? Imò ſcimus, inquit. Omnia itaque ſcitis, ſi aliquid ſcitis. Omnia certè, & tu quoque ſcis omnia, ſi vnum aliquid ſcis. Prò Iupiter, inquam, mirabile dictũ, & ingens hoc bonũ. Num & cæteri omnes ſciunt omnia? vel nihil? Non enim dicendum videtur, ſcire eos aliqua, neſcire alia, atque ita ſcientes eſſe ſimul & neſcientes. Quid ergo, inquam, dicemus? Omnes, inquit, planè ſcire omnia, ſi quid vnum ſciunt. Dij boni, inquam,

Prouerbium.

Prouerbium.

nunc demum Dionyſodore ſerio loqui mihi videmini, & vix tandem vt ſerio ageretis, nunc impetraui. Ipſi reuera ſcitis omnia? & fabrilem videlicet artem & coriariam? Omnia prorſus, inquit. Nunquid & neruis ſuere ſcitis? Certè, inquit, & calceos quidem. An, inquam, & ſtellarum numerum, & arenæ? Et iſta, inquit. Putas nos iſta concedere, inquam? Hic Cteſippus reſpondens, Coniecturam, inquit, ô Dionyſodore, nobis aliquam talem adducite, qua vos vera loqui coniiciamus. Qualem? inquit. Scis, inquit, quot dẽtes Euthydemus habet? atque Euthydemus quot tu habeas cognoſcit? Non tibi ſat eſt, inquit, quòd omnia ſcimus, audiſſe? Minimè, inquit, ſed vnũ hoc tantum nobis oſtendite, quòd vera loquamini. Nam ſi dixeritis quot dentes habet vterque, nobíſque poſtea numerãtibus, vera dixiſſe deprehẽdemini, cætera quoque vobis credemus. Illi verò cùm mordere Cteſippum exiſtimarent, reſpondere aliud noluerunt, niſi quòd ſcirent omnia, de ſingulis à Cteſippo interrogati. Cteſippus ſiquidem apertè de vnaquaque re, vel minimis quibuſque etiam turpiſſimis ſciſcitatus eſt, num ſcirent. Illi autem forti animo pariter contrà reſponderunt ſe omnia intelligere, inſtar aprorum qui contra ictum nituntur. Quamobrem ipſe quoque, ô Crito, coactus ſum denique Euthydemum interrogare, an etiã ſaltare Dionyſodorus ſciret. Ille verò conſenſit. Non tamen, inquam, ſuper enſes humi inclinato capite tranſilire, & ſuper rotam volui, tam grandis natu. Eóne ſapientiæ promouit? Nihil eſt, inquit, quod neſciat. Tum ego: Num omnia nunc duntaxat cognoſcitis? an & ſemper. Et ſemper. Num à tenera ætate ſtatímque nati omnia cognouiſtis? Omnia, reſponderunt ſimul vterque. Nobis vtique res incredibilis viſa eſt. Tunc Euthydemus, non credis, ô Socrates? Excepto hoc inquam, quòd veriſimile eſt vos ſapientes eſſe. Et ſi mihi voles reſpondere, inquit, oſtendam te quoque hæc mirabilia confitentem. Gratiſſimum ſit, ſi huius me conuincas: ſi enim cùm eſſem ſapiens, neſciui hactenus, túque oſtendes, & ſcire me omnia, & ſciuiſſe ſemper, quod maius in vita lucrum nanciſci poſſem? Reſponde iam, inquit. Tanquam reſponſurum, inquam, interroga. Nunquid alicuius ſcius, inquit, es, ô Socrates, an nullius? Alicuius, inquam. An eodẽ ſcis quo ſcius es, an alio quopiam? Quo ſcius ſum. Arbitror enim te animam dicere. Háncne intelligis? Non te pudet, inquit, ô Socrates, dum interrogaris viciſſim interrogare? At quid faciam, inquam? Faciam equidem vtcunque iuſſeris, cùm quod quæris, ignorem. Iubes autem vt reſpondeam quidem, nõ interrogem. Cogitáſne quoquo modo, inquit, id quod quæro? Equidem, inquam. Ad iſtud ergo reſponde quod cogitas. Quid, inquam, ſi tu alia mente interroges, alia ego reſpõdeam, cùm aliud quàm tu conceperim, ſatíſne tibi factum putabis, ſi nihil ad rem ipſam reſpondero? Mihi quidem ſat erit, inquit, tibi non, vt arbitror. Tum ego, per Iouem non prius reſpondebo, quàm audiam. Non reſpondes, inquit, ad ea ſemper quæ mente concipis: quia nugaris Socrates, & rudior es admodũ quàm oporteat. Agnoui tunc illum mihi iam ſubiratum, quòd verba quibus me irretire ſtudebat, diſtinguerẽ. Venit mihi præterea in mentem Conni, qui ipſe quoque ſæpe mihi indignatur, quoties ei non cedo: deinde me ſpernit velut rudem. Poſtquam igitur cogitaui horũ doctrinæ me tradere, arbitratus ſum obſequi oportere, ne quis eorum me vt ineptum & indocilem reſpuat. Quocirca & illi inquam, ſi tibi ita Euthydeme videtur agendum, ita agatur. Tu nanque me multo melius diſputandi rationem intelligis, cùm artem hanc teneas, ego verò ſim rudis. Ideóque interroga iterum ab initio. Reſponde rurſus, inquit, vtrum ſcis aliquo quæ ſcis, an nullo? Anima, inquã. Hic, ait ille, plus quàm rogatus ſit, reſpondet. Non interrogo quo ſcias, ſed vtrum ſcias aliquo, nécne. Ego inquam, ad hæc plus quàm decebat propter imperitiam meam reſpondi. Sed ignoſce mihi obſecro. Reſpondebo iam nũc ſimpliciter, quòd ſcio aliquo ſemper quæcunque ſcio. Vtrum, ait, hoc eodem ſemper, an tum hoc, tum alio? Semper inquam; quando ſcio, hoc ſcio. Hic ille, Nondum præter rem reſpondere deſinis? Ne fortè, inquam, id quod ſemper dicitur, nos falleret, ità reſpondi. Non nos, inquit, dicas, ſed te. Sed reſponde, vtrũ ſemper hoc ſcias. Semper inquam, poſtquam ipſum, Quando, oportet ſubtrahere. Nónne ſemper hoc ſcis? ſemper autem ſciens vtrum aliqua hoc ſcias, quo ſcis, aliqua alio, vel hoc ipſo omnia? Hoc inquam cuncta quæcunque ſcio. Hic rurſus tranſgrederis Socrates. Excipiatur, inquam, quod dictũ eſt, quæcunque ſcio. Vt excipias, inquit, nihil poſtulo, imò reſponde, poſſéſne omnia ſcire, niſi ſcires omnia? Monſtrũ eſſet hoc, inquam. Adiice nũc iam, ait, quicquid lubet. Cũcta nanq; ſcire fateris. Sic? Videor, inquã, poſtquã nullius momẽti eſt illud, quęcũque, ſcio. omnia autem ſcio. Nónne & ſemper confeſſus es ſcire hoc quo ſcis? ſiue quando ſcis, ſeu quomodocunque placet. Semper enim ſcire es cõfeſſus, ac omnia ſimul. Conſtat ergo quòd puer ſciebas & quando genitus es, & quãdo natus, imò & antequam naſcereris, & antè cœli terræque ortum ſciſti omnia, ſi modò ſemper

A ὦ Διονυσόδωρε (δῆλοι γάρ μοι ἐστὸν ἤδη ὅτι σπουδάζετον, καὶ μόλις ὑμᾶς παρεκαλέσαμεν σπουδάζειν) αὐτὼ τῷ ὄντι πάντα ἐπίστασθον; οἷον τεκτονικὴν καὶ σκυτικήν; Πάνυ γ', ἔφη. Ἦ καὶ νευρορραφεῖν αὖ δυνατὼ ἐστόν; Καὶ ναὶ μὰ Δία καττύειν, ἔφη. Ἦ καὶ τὰ τοιαῦτα; τοὺς ἀστέρας ὁπόσοι εἰσὶ, καὶ τὴν ἄμμον; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς. εἶτ' οὐκ ἂν οἴει ὁμολογῆσαι ἡμᾶς; Καὶ ὁ Κτήσιππος ὑπολαβὼν, Πρὸς Διὸς, ἔφη, Διονυσόδωρε, τεκμήριόν τι μοι τούτων ἐπιδείξατον τοιόνδε, ᾧ εἴσομαι ὅτι ἀληθῆ λέγετον. Τί ἐπιδείξω; ἔφη. Οἶσθα Εὐθύδημον ὁπόσους ὀδόντας ἔχει, καὶ ὁ Εὐθύδημος, ὁπόσους σύ; Οὐκ ἐξαρκεῖ σοι (ἔφη) ἀκοῦσαι ὅτι πάντα ἐπιστάμεθα; Μηδαμῶς, ἦ δ' ὅς· ἀλλὰ τοῦτο ἔτι ἡμῖν μόνον εἴπατον, καὶ ἐπιδείξατον, ὅτι

B ἀληθῆ λέγετον. καὶ ἐὰν εἴπητον ὁπόσους ἑκάτερος ἔχει ὑμῶν, καὶ φαίνησθε γνόντες, ἡμῶν ἀριθμησάντων, ἤδη πεισόμεθα ὑμῖν καὶ τἆλλα. ἡγουμένω οὖν σκώπτεσθαι, οὐκ ἠθελέτην, ἀλλ' ὡμολογησάτην πάντα χρήματα ἐπίστασθαι, καθ' ἓν ἕκαστον ἐρωτώμενοι ὑπὸ Κτησίππου. ὁ γὰρ Κτήσιππος πάνυ ἀπαρακαλύπτως, οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ἠρώτα τελευτῶν, καὶ τὰ αἴσχιστα, εἰ ἐπίσταιντο. τὼ δὲ ἀνδρειότατα ὁμόσε ᾔτην τοῖς ἐρωτήμασιν, ὁμολογοῦντες εἰδέναι· ὥσπερ οἱ κάπροι οἱ πρὸς τὴν πληγὴν ὁμόσε ὠθούμενοι. ὥστ' ἔγωγε καὶ αὐτὸς, ὦ Κρίτων, ὑπ' ἀπιστίας ἠναγκάσθην τελευτῶν ἐρέσθαι τὸν Εὐθύδημον εἰ καὶ ὀρχεῖσθαι ἐπίσταιτο ὁ Διονυσόδωρος. Ὁ

C δὲ, Πάνυ, ἔφη. Οὐ δή που (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἐς μαχαίρας γε κυβιστᾶν, καὶ ἐπὶ τροχοῦ δινεῖσθαι, τηλικοῦτος ὤν· οὕτω πόρρω σοφίας ἥκει. Οὐδὲν (ἔφη) ὅ, τι οὔ. Πότερον δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) πάντα νῦν μόνον ἐπίστασθον, ἢ καὶ ἀεί; Καὶ ἀεὶ, ἔφη. Καὶ ὅτε παιδία ἦστε καὶ εὐθὺς γενόμενοι ἠπίστασθε; Πάντα, ἐφάτην ἅμα ἀμφοτέρω. Καὶ ἡμῖν μὲν ἄπιστον ἐδόκει εἶναι τὸ πρᾶγμα. Ὁ δ' Εὐθύδημος, Ἀπιστεῖς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Πλήν γ' ὅτι, (ἦν δ' ἐγὼ) εἰκὸς ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι. Ἀλλ' ἤν, ἔφη, ἐθελήσῃς μοι ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ ἐπιδείξω καὶ σὲ ταῦτα τὰ θαυμαστὰ ὁμολογοῦντα. Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) ἥδιστα ταῦτα ἐξελέγχομαι. εἰ γάρ τοι λέληθα ἐμαυ-

D τὸν σοφὸς ὢν, σὺ δὲ, τοῦτο ἐπιδείξεις ὡς πάντα ἐπίσταμαι καὶ ἀεὶ, τί μεῖζον ἕρμαιον αὑτοῦ ἂν εὕροιμι ἐν παντὶ τῷ βίῳ; Ἀποκρίνου δὴ, ἔφη. Ὡς ἀποκρινουμένου ἐρώτα. Ἆρ' οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπιστήμων του εἶ, ἢ οὔ; Ἔγωγε. Πότερον οὖν ᾧ ἐπιστήμων εἶ, τούτῳ καὶ ἐπίστασαι; ἢ ἄλλῳ τῳ; Ὧι ἐπιστήμων. οἶμαι γάρ σε ψυχὴν λέγειν. ἢ οὐ τοῦτο λέγεις; Οὐκ αἰσχύνῃ (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ἐρωτώμενος ἀντερωτᾶν; Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλὰ πῶς ποιῶ; οὕτω γὰρ ποιήσω ὅπως ἂν σὺ κελεύῃς· ὅταν μὴ εἰδῶ ὅ, τι ἐρωτᾷς, κελεύεις με ὅμως ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἐπανέρεσθαι. Ὑπολαμβάνεις γὰρ δή πού τι (ἔφη) ὃ λέγω; Ἔγωγε, ἦν δ' ἐγώ. Πρὸς τοῦτο τοίνυν ἀποκρίνου ὃ ὑπολαμβάνεις. Τί οὖν (ἔφην) ἂν σὺ μὲν ἄλλῃ ἐρωτᾷς δια-

E νοούμενος, ἐγὼ δὲ ἄλλῃ ὑπολάβω, ἔπειτα πρὸς τοῦτο ἀποκρίνωμαι, ἐξαρκεῖ σοι ἐὰν μηδὲν πρὸς ἔπος ἀποκρίνωμαι; Ἔμοιγε, ἦ δ' ὅς· οὐ μέντοι σοί γε ὡς ἐγῷμαι. Οὐ τοίνυν μὰ Δία ἀποκρινοῦμαι (ἦν δ' ἐγὼ) πρότερον πρὶν ἂν πύθωμαι. Οὐκ ἀποκρινῇ (ἔφη) πρὸς ἃ ἂν ἀεὶ ὑπολαμβάνῃς, ὅτι ἔχων φλυαρεῖς, καὶ ἀρχαιότερος εἶ τοῦ δέοντος. Κἀγὼ ἔγνων αὐτὸν ὅτι μοι χαλεπαίνει διαστέλλοντι τὰ λεγόμενα, βουλόμενός με θηρεῦσαι, τὰ ὀνόματα περιστήσας. ἀνεμνήσθην οὖν τοῦ Κόννου, ὅτι μοι κἀκεῖνος χαλεπαίνει ἑκάστοτε, ὅταν αὐτῷ μὴ ὑπείκω· ἔπειτά μου ἧττον ἐπιμελεῖται, ὡς ἀμαθοῦς ὄντος. ἐπειδὴ οὖν διενοούμην καὶ παρὰ τούτοιν φοιτᾶν, ᾠήθην δεῖν ὑπείκειν, μή με σκαιὸν ἡγησάμενοι φοιτητὴν, μὴ προσδέχοιντο. εἶπον οὖν, Ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι Εὐθύδημε οὕτω ποιεῖν, ποιητέον. σὺ γὰρ

F πάντως που κάλλιον ἐπίστασαι διαλέγεσθαι ἢ ἐγὼ, τέχνην ἔχων, ἰδιώτου ἀνθρώπου. ἐρώτα οὖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς. Ἀποκρίνου δὴ (ἔφη) πάλιν, πότερον ἐπίστασαί τῳ ἃ ἐπίστασαι, ἢ οὔ; Ἔγωγε (ἔφην) τῇ γε ψυχῇ. Οὗτος αὖ (ἔφη) προσαποκρίνεται τοῖς ἐρωτωμένοις. οὐ γὰρ ἔγωγε ἐρωτῶ ὅτῳ· ἀλλ' εἰ ἐπίστασαί τῳ. Πλέον αὖ (ἔφην ἐγὼ) τοῦ δέοντος ἀπεκρινάμην ὑπὸ ἀπαιδευσίας· ἀλλὰ συγγίνωσκέ μοι. ἀποκρινοῦμαι γὰρ ἤδη ἁπλῶς ὅτι ἐπίσταμαί τῳ ἀεὶ ἃ ἐπίσταμαι. Πότερον (ἦ δ' ὅς) τῷ αὐτῷ τούτῳ γ' αἰεί; ἢ ἔστι μὲν ὅτε τούτῳ, ἔστι δὲ ὅτε ἑτέρῳ; Ἀεὶ, ὅταν ἐπίστωμαι (ἦν δ' ἐγὼ) τούτῳ. Οὐκ αὖ (ἔφη) παύσῃ παραφθεγγόμενος; Ἀλλ' ὅπως μή τι ἡμᾶς σφαλῇ τὸ ἀεὶ τοῦτο. Οὔκουν ἡμᾶς γε (ἔφη) ἀλλ' εἴπερ σέ. ἀλλ' ἀποκρίνου,

G εἰ ἀεὶ τούτῳ ἐπίστασαι. Ἀεὶ, ἦν δ' ἐγώ· ἐπειδὴ δεῖ ἀφελεῖν τὸ Ὅταν. Οὐκοῦν ἀεὶ μὲν τούτῳ ἐπίστασαι· ἀεὶ δ' ἐπιστάμενος, πότερον τὰ μὲν τούτῳ ἐπίστασαι ᾧ ἐπίστασαι, τὰ δ' ἄλλῳ; ἢ τούτῳ πάντα; Τούτῳ (ἔφην ἐγὼ) ἅπαντα, ἅ γ' ἐπίσταμαι. Τοῦτ' ἐκεῖνο (ἔφη) ἥκει τὸ αὐτὸ παράφθεγμα. Ἀλλ' ἀφαιρῶ (ἔφην ἐγὼ) τὸ, ἅ γ' ἐπίσταμαι. Ἀλλὰ μηδὲ ἕν (ἔφη) ἀφέλῃς. οὐδὲν γάρ σου δέομαι. ἀλλά μοι ἀπόκριναι· δύναιο ἂν ἅπαντα ἐπίστασθαι, εἰ μὴ πάντα ἐπίσταιο; Τέρας γὰρ ἂν εἴη, ἦν δ' ἐγώ. Καὶ ὃς εἶπε, Προστίθει τοίνυν ἤδη ὅ, τι βούλει. ἅπαντα γὰρ ὁμολογεῖς ἐπίστασθαι. Ἔοικα (ἔφην ἐγὼ) ἐπειδήπερ γε οὐδεμίαν ἔχει δύναμιν τὸ, ἃ ἐπίσταμαι, πάντα δὲ ἐπίσταμαι. Οὐκοῦν καὶ ἀεὶ ὡμολόγηκας ἐπίστασθαι τούτῳ ᾧ ἐπίστασαι, εἴτε ὅταν ἐπίστῃ, εἴτε ὅπως βούλει. ἀεὶ γὰρ ὡμολόγηκας ἐπίστασθαι, καὶ ἅμα πάντα. δῆλον οὖν ὅτι καὶ παῖς ὢν ἠπίστω, καὶ ὅτ' ἐγίγνου, καὶ ὅτ' ἐφύου· καὶ πρὶν αὐτὸν καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν γενέσθαι, ἠπίστω ἅπαντα, εἴπερ ἀεὶ ἐπίστασαι.

A καὶ ναὶ μὰ Δία, ἔφη, αὐτὸς ἀεὶ ἐπιστήσῃ, καὶ ἅπαντα, ἂν ἐγὼ βούλωμαι. Ἀλλὰ βουληθείης (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ πολύτιμε Εὐθύδημε, εἰ δὴ τῷ ὄντι ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' οὔ σοι πάνυ πιστεύω ἱκανῷ εἶναι, εἰ μὴ σοι συμβουληθείη ὁ ἀδελφός σου οὑτοσὶ Διονυσόδωρος· οὕτω δὲ, τάχα ἄν. εἴπετον δέ μοι, ἦν δ' ἐγώ. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα οὐκ ἔχω ὑμῖν πῶς ἀμφισβητοίην, οὕτως εἰς σοφίαν τερατώδεσιν ἀνθρώποις, ὅπως οὐ πάντα ἐγὼ ἐπίσταμαι, ἐπειδή περ ὑμεῖς φατε· τὰ δὲ τοιάδε πῶς φῶ ἐπίστασθαι, Εὐθύδημε, ὡς ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἄδικοί εἰσιν; φέρε εἰπὲ, τοῦτο ἐπίσταμαι; ἢ οὐκ ἐπίσταμαι; Ἐπίστασαι μέντοι, ἔφη. Τί; ἦν δ' ἐγώ. Ὅτι οὐκ ἄδικοί εἰσιν οἱ ἀγαθοί. Πάνυ γε (ἦν δ' ἐγὼ) πάλαι. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ· ἀλλ' ὡς ἄδικοί εἰσιν οἱ ἀγαθοὶ, ποῦ ἐγὼ τοῦτο ἔμαθον. Οὐδαμοῦ, ἔφη ὁ Διονυσόδωρος. B Οὐκ ἄρα ἐπίσταμαι, ἔφην, τοῦτο, ἐγώ. Διαφθείρεις, ἔφη, τὸν λόγον, ὁ Εὐθύδημος πρὸς τὸν Διονυσόδωρον· καὶ φανήσεται οὑτοσὶ οὐκ ἐπιστάμενος· καὶ ἐπιστήμων ἅμα ὢν καὶ ἀνεπιστήμων. Καὶ ὁ Διονυσόδωρος ἠρυθρίασεν. Ἀλλὰ σὺ (ἦν δ' ἐγὼ) πῶς λέγεις, ὦ Εὐθύδημε; οὐ δοκεῖ σοι ὀρθῶς ὁ ἀδελφὸς λέγειν ὁ πάντα εἰδώς; Ἀδελφὸς γὰρ, ἔφη, ἐγώ εἰμι Εὐθυδήμου, ταχὺ ὑπολαβὼν ὁ Διονυσόδωρος. Κἀγὼ εἶπον, Ἔασον ὦγαθὲ, ἕως ἂν Εὐθύδημός με διδάξῃ ὡς ἐπίσταμαι τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ὅτι ἄδικοί εἰσι· καὶ μή μοι φθονήσῃς τοῦ μαθήματος. Φεύγεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Διονυσόδωρος, καὶ οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. Εἰκότως γ', εἶπον ἐγώ. ἥττων γάρ εἰμι καὶ τοῦ ἑτέρου ὑμῶν· ὥστε πολλοῦ δέω μὴ C οὐ δύο γε φεύγειν. πολὺ γάρ που εἰμὶ φαυλότερος τοῦ Ἡρακλέους· ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι σοφιστρίᾳ οὔσῃ, καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιείσῃ, εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς. καὶ Καρκίνῳ ἑτέρῳ τινὶ σοφιστῇ, ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ, νεωστὶ, μοι δοκεῖν, καταπεπλευκότι· ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει οὕτως, ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερὰ λέγων καὶ δάκνων, τὸν Ἰόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο· ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν· ὁ δ' ἐμὸς Ἰόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. Ἀπόκριναι δὴ, (ἔφη ὁ Διονυσόδωρος) ὁπότε σοι ταῦτα ὕμνηται, πότερον ὁ Ἰόλεως τοῦ Ἡρακλέους μᾶλλον ἦν ἀδελφιδοῦς, ἢ σός. Κράτιστον τοίνυν μοι, ὦ Διονυσόδωρε (ἦν δ' ἐγὼ) ἀποκρίνασθαί D σοι. οὐ γὰρ μὴ ἀνῇς ἐρωτῶν· σχεδόν τι ἐγὼ τοῦτ' εὖ οἶδα φθονῶν, καὶ διακωλύων ἵνα μὴ διδάξῃ με Εὐθύδημος ἐκεῖνο τὸ σοφόν. Ἀποκρίνου δὴ, ἔφη. Ἀποκρίνομαι δὴ (εἶπον) ὅτι τοῦ Ἡρακλέους ἦν ὁ Ἰόλεως ἀδελφιδοῦς, ἐμὸς δ' (ὡς ἐμοὶ δοκεῖν) οὐδ' ὁπωστιοῦν. οὐ γὰρ Πατροκλῆς ἦν αὐτῷ πατὴρ, ὁ ἐμὸς ἀδελφός. ἀλλὰ παραπλήσιον μὲν τοὔνομα Ἰφικλῆς, ὁ Ἡρακλέους ἀδελφός. Πατροκλῆς δὲ (ἦ δ' ὅς) σός; Πάνυ γ' (ἔφην ἐγὼ) ὁμομήτριός γε, οὐ μέντοι ὁμοπάτριος. Ἀδελφὸς ἄρα ἐστί σοι, καὶ οὐκ ἀδελφός. Οὐχ ὁμοπάτριός γε, ὦ βέλτιστε, ἔφην· ἐκείνου μὲν γὰρ Χαιρέδημος ἦν πατὴρ, ἐμὸς δὲ, Σωφρονίσκος. πατὴρ δ' ἦν (ἔφη) Σωφρονίσκος καὶ Χαιρέδημος; Πάνυ γ' ἔφην· ὁ μέν γε, ἐμός· ὁ δὲ, ἐκείνου. E Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) ἕτερος ἦν Χαιρέδημος τοῦ πατρός; Τοὐμοῦ γ', ἔφην ἐγώ. Ἆρ' οὖν πατὴρ ἦν, ἕτερος ὢν πατρός; ἢ σὺ εἶ ὁ αὐτὸς τῷ λίθῳ; Δέδοικα μὲν ἔγωγ', ἔφην, μὴ φανῶ ὑπὸ σοῦ ὁ αὐτός· οὐ μέντοι μοι δοκῶ. Οὐκοῦν ἕτερος εἶ (ἔφη) τοῦ λίθου; Ἕτερος μέντοι. Ἄλλο τι οὖν ἕτερος (ἦ δ' ὅς) ὢν λίθου, οὐ λίθος εἶ; καὶ ἕτερος ὢν χρυσοῦ, οὐ χρυσὸς εἶ; Ἔστι ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ὁ Χαιρέδημος (ἔφη) ἕτερος ὢν πατρὸς, οὐκ ἂν πατὴρ εἴη. Ἔοικεν (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ πατὴρ εἶναι. Εἰ γὰρ δή που (ἔφη) πατήρ ἐστιν ὁ Χαιρέδημος (ὑπολαβὼν ὁ Εὐθύδημος) πάλιν αὖ ὁ Σωφρονίσκος, ἕτερος ὢν πατρὸς, οὐ πατήρ ἐστιν. ὥστε σὺ ὦ Σώκρατες ἀπάτωρ εἶ. Καὶ ὁ Κτήσιππος ἐκδεξάμενος, Ὁ δὲ ὑμέτερος, ἔφη, αὖ πατὴρ οὐ F ταὐτὰ ταῦτα πέπονθεν; ἕτερός ἐστιν τοὐμοῦ πατρός; Πολλοῦ γ', ἔφη, δεῖ, ὁ Εὐθύδημος. Ἀλλὰ (ἦ δ' ὅς) ὁ αὐτός; Ὁ αὐτὸς μέντοι. Οὐκ ἂν συμβουλοίμην. Ἀλλὰ πότερον, ὦ Εὐθύδημε, ἐμὸς μόνον ἐστὶ πατὴρ, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Καὶ τῶν ἄλλων, ἔφη. ἢ οἴει τὸν αὐτὸν, πατέρα ὄντα, οὐ πατέρα εἶναι; Ὤμην δῆτα, ἔφη ὁ Κτήσιππος. Τί δέ; (ἦ δ' ὅς) χρυσὸν ὄντα, μὴ χρυσὸν εἶναι; ἢ ἄνθρωπον ὄντα, μὴ ἄνθρωπον; Μὴ γὰρ (ἔφη ὁ Κτήσιππος) ὦ Εὐθύδημε, τὸ λεγόμενον, οὐ λίνον λίνῳ συνάπτεις. δεινὸν γὰρ λέγεις πρᾶγμα, εἰ ὁ σὸς πατὴρ, πάντων ἐστὶ πατήρ. Ἀλλ' ἔστιν, ἔφη. Πότερον ἀνθρώπων; (ἦ δ' ὃς ὁ Κτήσιππος) ἢ καὶ ἵππων, ἢ καὶ τῶν G ἄλλων πάντων ζώων; Πάντων, ἔφη. Ἦ καὶ μήτηρ, ἡ μήτηρ; Καὶ ἡ μήτηρ γε. Καὶ τῶν ἐχίνων ἄρα (ἔφη) ἡ σὴ μήτηρ μήτηρ ἐστὶ τῶν θαλαττίων. Καὶ ἡ σή γ', ἔφη. Καὶ σὺ ἄρα ἀδελφὸς εἶ τῶν κωβιῶν, καὶ κυναρίων καὶ χοιριδίων. Καὶ γὰρ σύ, ἔφη. Καὶ πρὸς ἄρα σοὶ πατήρ ἐστι καὶ κύων. Καὶ γὰρ σοί, ἔφη. Αὐτίκα δέ γε (ἦ δ' ὃς ὁ Διονυσόδωρος) ἄν μοι ἀποκρίνῃ, ὦ Κτήσιππε, ὁμολογήσεις ταῦτα. εἰπὲ γάρ μοι, ἔστι σοι κύων; Καὶ μάλα πονηρὸς, ἔφη ὁ Κτήσιππος. Ἔστιν οὖν αὐτῷ κυνίδια; Καὶ μάλ', ἔφη, ἕτερα τοιαῦτα. Οὐκοῦν πατήρ ἐστιν αὐτῶν ὁ κύων. Ἔγωγέ τοι εἶδον (ἔφη) αὐτὸν ὀχεύοντα τὴν κύνα. Τί οὖν; οὐ σός ἐστιν ὁ κύων; Πάνυ γε, H ἔφη. Οὐκοῦν πατὴρ ὢν, σός ἐστιν. ὥστε σὸς πατὴρ γίγνεται ὁ κύων, καὶ σὺ κυναρίων ἀδελφός. Καὶ αὖθις ταχὺ ὑπολαβὼν ὁ Διονυσόδωρος, ἵνα μὴ πρότερον εἴπῃ ὁ Κτήσιππος. Καὶ ἔτι γέ μοι μικρὸν (ἔφη) ἀπόκριναι· τύπτεις τὴν κύνα ταυτηνί; Καὶ ὁ Κτήσιππος γελάσας. Νὴ τοὺς θεοὺς, ἔφη. οὐ γὰρ δυναίμην σε. Οὐκοῦν τὸν σαυτοῦ πατέρα (ἔφη) τύπτεις. Πολὺ μέντοι (ἔφη) δικαιότερον τὸν ὑμέτερον πατέρα τύπτοιμι, ὅτι μαθὼν σο-

ſcis. Ac per Iouem ſemper ſcies, & omnia ſi voluero. At voles inquam, honorāde nimium Euthydeme, ſiquidē omnino vera dicis. Sed poſſe te non multum confido, niſi idem tecum velit frater iſte tuus Dionyſodorus. ſic enim fortè valebis. Dicite porrò. Cætera quomodo vobis non cōcedam neſcio, tam mirabili atque noua ſapientia præditi eſtis, quo minus ego omnia ſciam, quandoquidē vos aſſeritis. Talia quædā qua ratione ſcire me dicā Euthydeme? quod videlicet boni viri iniuſti ſint. Dic enim mihi, ſciōne illud, an neſcio? Scis vtique inquit. Quid inquam? Quòd viri boni iniuſti non ſunt. Iampridem ſciebam hoc, inquam. Verùm non illud quæro, ſed quòd iniuſti ſunt viri boni, vbi didici? Nuſquam Dionyſodorus ait. Non ergo inquam, hoc ſcio. Tunc Euthydemus ad Dionyſodorum conuerſus ait, Sermonem deſtruis, apparebitque iſte ſi neſciat, ſciens ſimul & neſciēs. Dionyſodorus quidē erubuit, ſed ego, Tu verò quid ais Euthydeme? non videtur tibi frater tuus vera loqui quum nouerit omnia? Frater ego ſum Euthydemi Dionyſodorus ait. Mitte iſthæc inquam, ô bone vir, dum me Euthydemus doceat, quòd ſciam viros bonos iniuſtos eſſe, neque hanc mihi doctrinam inuideas. Fugis, ô Socrates, ait Dionyſodorus, neque vis reſpōdere. Non iniuria, inquam, fugio: nam cùm alterutro veſtrûm ſim imbecillior, cur non duos fugiam? Hercule quidem multo ſum imbecillior, qui pugnare ſimul nō valuit aduerſus hydram ſophiſticam, cui propter ſapientiam pro vno ſermonis capite amputato, multa repullulabant, ac etiā aduerſus Cancrum ſophiſtam quendam ex mari aduentantem & nuper vt arbitror, aduectum nauitā quo cùm Hercules ad ſiniſtram angeretur, verbiſque acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxilium implorauit, qui ſummopere illi ſuccurrit, meus autem Iolaus Patrocles ſi venerit, longè aliter faciet. Reſpōde ergo, inquit Dionyſodorus, poſtquam ipſe hæc prædicas, vtrum Iolaus Herculis magis fratris filius quā tuus fuerit. Operæpretium fore arbitror, vt tibi reſpondeam Dionyſodore. Neque enim deſineres ſciſcitari, & propter inuidiam quandam interturbare, ne Euthydemus ſapiens illud me doceat. Reſponde igitur inquit. Reſpondeo, inquam, Iolaum Herculis fratris filiū fuiſſe: meum autem, vt videtur, nequaquam. Neque enim pater ipſi Patrocles fuit frater meus, ſed aliquis nomine proximus Iphicles Herculis frater. Patrocles autem inquit, tuus? Nimirum inquam, ſed ex matre eadem, non patre. Frater ergo tibi eſt, inquit, & non frater. Non eodem ex patre inquam, vir optime. Illius enim pater Chæredemus, Sophroniſcus autem meus. Pater autem, inquit, erat Sophroniſcus atque Chæredemus? Omnino, ille meus, hic ſuus. Nónne Chæredemus alius quàm pater erat? Alius ſcilicet quàm pater meus. Nunquid pater erat, cùm alius quàm pater eſſet? An tu idem es quod lapis? Verebar inquam, ne idem te aſſerente viderer. Mihi verò non videor. Nónne igitur alius es quàm lapis? Alius certè. Quòd ſi alius es quàm lapis, non es lapis. Et ſi alius quàm aurum, non es aurum. Sic eſt inquam. An non eadem ratione Chæredemus quum alius ſit quàm pater, pater non erit? Videtur, inquam, nō eſſe pater. Ad hæc Euthydemus adiecit, aut pater eſt Chæredemus: rurſúſque & Sophroniſcus cùm alius ſit quàm pater, non eſt pater. Quapropter ſine patre es, ô Socrates. Sermonem verò ſuſcipiens Cteſippus intulit, Pater autem veſter cū eadem ſibi contigerit, alius eſt quàm pater meus? Longè abeſt, Euthydemus ait. Num idem? Idem ſanè. Non conſentirem. Sed vtrum meus Euthydeme pater eſt, duntaxat an & cæterorum hominum? Et cæterorum inſuper. Nunquid putas eundem hominem patrem exiſtentem non eſſe patrem? Putaram equidem Cteſippus inquit. An & aurum inquit aurum exiſtens, non eſſe aurum? & hominem exiſtentem hominem non eſſe? Tū Cteſippus, non vt fertur, Euthydeme, lino linum connectis. Rem grauem dicis, ſi pater tuus, pater eſt omnium. Eſt tamē, inquit. Vtrum hominum duntaxat, inquit Cteſippus, an equorum etiam cæterorúmque animalium omnium? Omnium prorſus. An & mater tua, mater omnium? Et mater. Ergo tua mater echinorum marinorum mater eſt. Et tua, inquit. Et tu rurſus frater es gobiorum catulorū & porcellorum. Et tu, inquit. Quinetiam tibi pater eſt canis. Et tibi inſuper. Hic Dionyſodorus, Si mihi reſpondere Cteſippe volueris, faciā vt iſta concedas. Dic age, eſt tibi canis? Et malus admodum canis Cteſippus ait. Habet catulos? Tales habet multos. An non illorum pater eſt canis? Prorſus: vidi itáque illum cum cane matre coeuntē. Nónne tuus eſt canis? Eſt. Nónne igitur pater exiſtens, tuus eſt? Quare tuus pater ſit canis, túque catulorum frater. Sed nequid Cteſippus prius obiiceret, repentè adiecit Dionyſodorus. Paulum quid vltrà reſponde. Canem hunc verberas? Arridēs Cteſippus ait, verbero, te autem nequeo. An non igitur tuum patrem verberas? Longè, reſpondit, iuſtius eſſet vt patrem veſtrum verberarem, qui diſciplinam quandam adeptus, adeò

Hercules aduerſus hydram ſophiſticam, & cancrum ſophiſtam.

ſapientes filios genuit. Sed nunquid, ô Euthydeme, multa bona ex veſtra ſapientia veſter & catulorũ pater eſt conſecutus? Neque ille bonis multis indiget, ô Cteſippe, neque tu. Neque tu etiam Euthydeme, neque alius quiſquam hominum, inquit. Dic etenim Cteſippe mihi, vtrum bonum eſſe cenſeas, vel ægrotanti pharmacum bibere quando indiget, an non? vel homini pugnaturo bonum eſſe vt armatus prodeat, an inermis? Arbitror equidē inquit. nempe expecto aliquid abs te egregium. Ipſe videbis optimè, inquit. Verùm reſponde, poſtquàm confeſſus es bonum eſſe, quando res poſtulat, pharmacum bibere, nunquid hoc bonum quàm plurimum oportet bibere? optimúmque erit ſi quis terat, & infundat poculo hellebori tantum, quantum curru aliquo vehitur? Prorſus ita, Cteſippus ait, ſi tantus ſit qui bibiturus eſt, quanta eſt ſtatua Delphica. Nónne ſimiliter & in bello, inquit, ſi bonum eſt armis indui, plurima arma habenda ſunt, iaculorúmque & clypeorum circunferenda eſt ſarcina? quandoquidem id bonum eſt. Et maximè quidem, Cteſippus ait. Tu verò non putas Euthydeme, ſed vnum duntaxat iaculum eſſe ferendum? Equidem inquit. Ita Geryonem, inquit, Briareúmque armares? ego autem putaui robuſtiorem te eſſe, ſociúmque ſimiliter iſtũ, vtpote viros armigeros. Euthydemus quidem tacuit. Dionyſodorus autem aduerſus ea quæ primum Cteſippus reſponderat, intulit: Bonum tibi eſſe videtur aurum habere? Valde quidem, reſpõdit Cteſippus. An non & habere pecunias ſemper atque vbique. Maximè inquit. Nónne bonũ eſſe aurum confiteris? Confeſſi iam ſumus. Semper ipſum habere, & vbique oportet, & in ſeipſo quàm maximè? Beatiſſimus is eſſet, qui tria auri talēta in ventre haberet, talentum vnum ſub capitis oſſe, ſtaterē autem, id eſt nummum quendam, & pondus auri in vtroque oculo. Ferunt, inquit Cteſippus, ô Euthydeme, apud Scythas eos feliciſſimos optimóſque viros eſſe, qui in ſui capitis oſſibus aurum multum continent, quemadmodum tu paulò antè canem dicebas patrem. Quódque magis eſt mirum, ſuis ex capitibus deauratis bibunt, & hæc introſpiciunt, verticem frontémque ſuam manibus attollentes. Adhæc Euthydemus, Vtrũ Cteſippe vident & Scythæ, & cæteri homines quę poſſunt videre, vel quæ non poſſunt? Quæ poſſunt planè. Nónne & tu? Et ego ſimiliter. Vidén' noſtras veſtes? Video. Poſſunt igitur hæc videre. Mirificè, Cteſippus ait. Quid porrò? inquit. Nihil. Ipſe verò non putas has videre? vſqueadeò iucundus es vir? Videris mihi Euthydeme quodammodo extra ſomnum obdormiſſe, poſſéque te puto dicentem nihil dicere. Et tu hoc facere videris. Nunquid impoſſibile eſt Dionyſodorus ait, tacentem dicere? Impoſſibile, Cteſippus inquit. Dicentem verò tacere? Poſſibile multo minùs. Quando igitur lapidem dicis, nónne tacentem dicis? Et quando lignum & ferrum ſimiliter? Haud ſilere tibi ferrea concedam, Cteſippus ait. nam ſi quis pulſet, ſonare illa quidem, & reboare dicuntur. Quare quàm nihil dicas propter ſapientiam, hic nõ ſatis animaduertiſti. Sed quod reſtat, oſtendite, poſſibile videlicet eſſe, dicētem tacere. Certè mihi viſus eſt tunc vehementer Cteſippus propter amicum contendere. Quando ſiles, inquit Euthydemus, nónne omnia ſiles? Equidem. Nónne & rem quamlibet dicentem ſiles? ſiquidem illa quæ dicunt, in numero omnium computantur. Quid verò? interrogauit Cteſippus, non ſilent omnia? Non, ait Euthydemus. An loquuntur omnia vir optime? Imò certè, quæ loquuntur. Non iſtud quærebam, inquit, ſed vtrum omnia ſileant vel loquantur. Tunc ſubripiens ſermonem Dionyſodorus ait, Neutra & vtraque. Certè enim ſcio te quid huic reſpõſioni obiicias, ignoraturum. Statim Cteſippus, vt ſolet, effuſus in riſum clamauit. O Euthydeme, tuus frater iam & victus eſt. Clinias quoque admodum delectatus arriſit. Quare Cteſippus geſtiens longiùs quàm in decuplum lætitia creuit. Viſus autē mihi eſt Cteſippus vtpote veterator hęc ipſa illis per aſtutiam extorſiſſe. Neque enim ſapiētia talis apud alios eſt noſtri temporis homines. Poſt hæc ego, Quid, inquam, rides, ô Clinia, in rebus tam ſeriis, támque pulchris? Sed ad me conuerſus Dionyſodorus, Tu verò aliquando rem pulchram vidiſti Socrates? Multas equidem Dionyſodore, Nũquid alias quàm ipſum pulchrum? an eaſdem? Ego verò paſſim hæſitaui, nec iniuria me id perpeſſum fuiſſe ſum arbitratus, quippe qui tacere diutius non potuerim: reſpondit tamē alias eſſe quàm ipſum pulchrum, pulchritudinem tamen ſingulis quandam adeſſe. Si tibi adſit bos, inquit, nunquid ipſe bos eris? & quia ego tibi nũc adſum, Dionyſodorus es? Bona, inquam, verba quæſo. Sed ille, Quo pacto alterum adeſt alteri, cùm alterum ſit, & alterum? Nunquid tu, inquam, de hoc dubitas? Nempe iam illorum imitari ſapientiam contendebam, vtpote cupiditate illius accenſus. Cur non dubitem, inquit, & ego, & cæteri omnes de eo quod nequaquam exiſtit? Quid ais Dionyſodore? nónne pulchrum, pulchrum eſt, turpéve, turpe? Si mihi videatur, inquit. Nónne videtur? Prorſus, inquit. Nónne & idem, idem eſt inquam, & alterum ſimiliter alterum? non tamen quod eſt alte-

A φοῖς ὑμεῖς οὕτως ἔφυσεν. ἀλλ' ἦ που, ὦ Εὐθύδημε, ἔφη ὁ Κτήσιππος, πολλὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας σοφίας ταύτης ἀπολέλαυκεν ὁ πατὴρ ὁ ὑμέτερος τε καὶ ὁ τῶν κυνιδίων. Ἀλλ' οὐδὲν δεῖται πολλῶν ἀγαθῶν, ὦ Κτήσιππε, οὔτ' ἐκεῖνος, οὔτε σύ. Οὐδὲ σὺ (ἦ δ' ὅς) ὦ Εὐθύδημε αὐτός. Οὐδὲ ἄλλος γε οὐδεὶς ἀνθρώπων. εἰπὲ γάρ μοι, ὦ Κτήσιππε, εἰ ἀγαθὸν νομίζεις εἶναι ἀσθενοῦντι φάρμακον πιεῖν, ἢ οὐκ ἀγαθὸν εἶναί σοι δοκεῖ, ὅταν δέηται· ἢ εἰς πόλεμον ὅταν ἴῃ, ὅπλα ἔχοντα μᾶλλον ἰέναι, ἢ ἄνοπλον. Ἔμοιγε, ἔφη. καίτοι οἶμαί τι σὲ τῶν καλῶν ἐρεῖν. Σὺ ἄριστα εἴσῃ, ἔφη· ἀλλ' ἀποκρίνου. ἐπειδὴ γὰρ ὡμολόγεις ἀγαθὸν εἶναι, φάρμακον, ὅταν δέῃ, πίνειν ἀνθρώπῳ, ἄλλο τι τοῦτο ἀγαθὸν ὡς πλεῖστον δεῖ πίνειν, καὶ καλῶς ἐκεῖ ἕξει, ἐάν τις αὐτῷ τρίψας, ἐγκεράσῃ ἐλλεβόρου ἅμαξαν; B Καὶ ὁ Κτήσιππος εἶπε, Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Εὐθύδημε, ἐὰν ᾖ γε ὁ πίνων ὅσος ὁ ἀνδριὰς ὁ ἐν Δελφοῖς. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ, ἐπειδὴ ἀγαθόν ἐστιν ὅπλα ἔχειν, ὡς πλεῖστα δεῖ ἔχειν δόρατά τε καὶ ἀσπίδας, ἐπειδήπερ ἀγαθόν ἐστι; Μάλα δήπου, ἔφη ὁ Κτήσιππος. σὺ δ' οὐκ οἴει, ὦ Εὐθύδημε, ἀλλὰ μίαν, καὶ ἓν δόρυ; Ἔγωγε. Ἦ καὶ τὸν Γηρυόνην ἂν, ἔφη, καὶ τὸν Βριάρεων οὕτω σὺ ὁπλίσαις; ἐγὼ δὲ ᾤμην σε δεινότερον εἶναι, ἅτε ὁπλομάχην ὄντα, καὶ τόνδε τὸν ἑταῖρον. Καὶ ὁ μὲν Εὐθύδημος ἐσίγησεν· ὁ δὲ Διονυσόδωρος πρὸς τὰ πρότερον ἀποκεκριμένα τῷ Κτησίππῳ ἤρετο, Οὐκοῦν καὶ χρυσίον (ἦ δ' ὅς) ἀγαθὸν δοκεῖ σοι εἶναι ἔχειν; C Πάνυ· καὶ ταῦτά γε, πολύ, ἔφη ὁ Κτήσιππος. Τί οὖν; ἀγαθὸν οὐ δοκεῖ σοι χρήματα ἀεί τ' ἔχειν καὶ πανταχοῦ; Σφόδρα, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὸ χρυσίον ἀγαθὸν ὁμολογεῖς εἶναι; Ὡμολογήκαμεν οὖν, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν ἀεὶ δεῖ αὐτὸ ἔχειν, καὶ πανταχοῦ, καὶ ὡς μάλιστα, ἐν ἑαυτῷ; καὶ εἴη ἂν εὐδαιμονέστατος, εἰ ἔχοι χρυσίου μὲν τρία τάλαντα ἐν τῇ γαστρί, τάλαντον δ' ἐν τῷ κρανίῳ, στατῆρα δὲ χρυσοῦ ἐν ἑκατέρῳ τῷ ὀφθαλμῷ; Φασί γε οὖν, ὦ Εὐθύδημε (ἔφη ὁ Κτήσιππος) τούτους εὐδαιμονεστάτους εἶναι Σκυθῶν καὶ ἀρίστους ἄνδρας, οἳ χρυσίον τε ἐν τοῖς κρανίοις ἔχουσι πολὺ τοῖς ἑαυτῶν, ὥσπερ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες τὴν κύνα τὸν πατέρα· καὶ ὃ θαυμα- D σιώτερόν γε ἔτι, ὅτι καὶ πίνουσιν ἐκ τῶν ἑαυτῶν κρανίων κεχρυσωμένων, καὶ ταῦτα ἐντὸς καθορῶσι, τὴν ἑαυτῶν κορυφὴν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες. Πότερον δὲ ὁρῶσιν (ἔφη ὁ Εὐθύδημος) καὶ Σκύθαι τε καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τὰ δυνατὰ ὁρᾶν, ἢ τὰ ἀδύνατα; Τὰ δυνατὰ δήπου. Οὐκοῦν καὶ σύ (ἔφη) κἀγώ· ὁρᾷς οὖν τὰ ἡμέτερα ἱμάτια; Ναί. Δυνατὰ οὖν ὁρᾶν ἐστὶ ταῦτα. Ὑπερφυῶς, ἔφη ὁ Κτήσιππος. Τί δέ; ἦ δ' ὅς. Μηδέν. Σὺ δ' ἴσως οὐκ οἴει ὁρᾶν αὐτὰ οὕτως ἡδὺς εἶ. Ἀλλά μοι δοκεῖς, Εὐθύδημε, οὐ καθεύδων ἐπικεκοιμῆσθαι, καὶ οἷόν τε λέγοντα μηδὲν λέγειν, καὶ σὺ τοῦτο ποιεῖν. Ἦ γὰρ οὐχ οἷόν τε (ἔφη ὁ Διονυσόδωρος) σιγῶντα λέγειν; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἦ δ' ὃς ὁ Κτήσιππος. Ἆρ' οὐδὲ λέγοντα σι- E γᾶν; Ἔτι ἧττον, ἔφη. Ὅταν οὖν λίθους λέγῃς, καὶ ξύλα, καὶ σιδήρια, οὐ σιγῶντα λέγεις; Οὐκοῦν, εἴγε ἐγώ, ἔφη, παρέρχομαι ἐν τοῖς χαλκείοις· ἀλλὰ φθεγγόμενα καὶ βοῶντα μέγιστον τὰ σιδήρια λέγεται ἐάν τις ἅψηται. ὥστε τοῦτο μὲν ὑπὸ σοφίας ἔλαθες οὐδὲν εἰπών. ἀλλ' ἔτι μοι τὸ ἕτερον ἐπιδείξατον, ὅπως αὖ ἐστι λέγοντα σιγᾶν. Καί μοι ἐδόκει ὑπεραγωνιᾶν ὁ Κτήσιππος, διὰ τὰ παιδικά. Ὅταν σιγᾷς (ἔφη ὁ Εὐθύδημος) οὐ πάντα σιγᾷς; Ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν καὶ τὰ λέγοντα σιγᾷς, εἴπερ τῶν ἁπάντων ἐστὶ τὰ λέγοντα. Τί δέ; (ἔφη ὁ Κτήσιππος) οὐ σιγᾷ πάντα; Οὐ δήπου, ἔφη ὁ Εὐθύδημος. Ἀλλ' ἆρα ὦ βέλτιστε λέγει F τὰ πάντα, Τά γε δήπου λέγοντα· ἀλλὰ (ἦ δ' ὅς) οὐ τοῦτο ἐρωτῶ· ἀλλά, τὰ πάντα σιγᾷ, ἢ λέγει; Οὐδέτερα, καὶ ἀμφότερα, ἔφη ὑφαρπάσας ὁ Διονυσόδωρος. εὖ γὰρ οἶδα ὅτι τῇ ἀποκρίσει οὐχ ἕξεις ὅ, τι χρῇ. Καὶ ὁ Κτήσιππος, ὥσπερ εἰώθει, μέγα πάνυ ἀνακαγχάσας, Ὦ Εὐθύδημε (ἔφη) ὁ ἀδελφός σου ἐξημφοτέρικε τὸν λόγον, καὶ ἀπόλωλέ τε καὶ ἥττηται. Καὶ ὁ Κλεινίας πάνυ ἥσθη καὶ ἐγέλασεν· ὥστε ὁ Κτήσιππος ἐγένετο πλεῖον ἢ δεκαπλάσιος. ὁ δ' ἐδόκει μοι, ἅτε πανοῦργος ὢν ὁ Κτήσιππος, παρ' αὐτῶν τούτων αὐτὰ ταῦτα παρηκηκόει. οὐ γάρ ἐστιν ἄλλων τοιαύτη σοφία τῶν νῦν ἀνθρώπων. Κἀγὼ εἶπον, Τί γελᾷς, ὦ Κλεινία, ἐπὶ σπουδαίοις οὕτω πράγμασι καὶ καλοῖς; Σὺ γὰρ ἤδη τι πώποτε εἶδες, ὦ Σώκρατες, καλὸν πρᾶγμα; ἔφη ὁ Διονυσόδωρος. Ἔγωγε, ἔφην, καὶ G πολλά γε, ὦ Διονυσόδωρε. Ἆρα ἕτερα ὄντα τοῦ καλοῦ; (ἔφη) ἢ ταὐτὰ τῷ καλῷ; Κἀγὼ ἐν παντὶ ἐγενόμην ὑπὸ ἀπορίας. καὶ ἡγούμην δίκαια πεπονθέναι ὅτι ἔγρυξα· ὅμως δὲ ἕτερα ἔφην αὐτοῦ γε τοῦ καλοῦ. πάρεστι μέντοι ἑκάστῳ αὐτῶν κάλλος τι. Ἐὰν οὖν (ἔφη) παραγένηταί σοι βοῦς, βοῦς εἶ· καὶ ὅτι νῦν ἐγώ σοι πάρειμι, Διονυσόδωρος εἶ. Εὐφήμει τοῦτό γε, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλὰ τίνα τρόπον (ἔφη) ἑτέρου ἑτέρῳ παραγενομένου, τὸ ἕτερον, ἕτερον ἂν εἴη; Ἆρα τοῦτο (ἔφην ἐγὼ) ἀπορεῖς; ἤδη δὲ τοῖν ἀνδροῖν τὴν σοφίαν ἐπεχείρουν μιμεῖσθαι, ἅτε ἐπιθυμῶν αὐτῆς. Πῶς γὰρ οὐκ ἀπορῶ (ἔφη) καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἄνθρωποι ὃ μή ἐστι; Τί λέγεις (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Διονυσόδωρε; οὐ τὸ καλόν, καλόν ἐστι; καὶ τὸ αἰσ- H χρόν, αἰσχρόν; Ἐὰν ἔμοιγε (ἔφη) δοκῇ. Οὐκοῦν δοκεῖ; Πάνυγε, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὸ ταὐτόν, ταὐτόν· καὶ τὸ ἕτερον, ἕτερον. οὐ γὰρ δήπου τό γε

A ἕτερον, ταὐτόν. Ἀλλ' ἔγωγε οὐδ' ἂν παῖδα ᾤμην τοῦτο ἀπορῆσαι ὡς οὐ τὸ ἕτερον, ἕτερόν ἐστιν. Ἀλλ', ὦ Διονυσόδωρε, τοῦτο μὲν ἑκὼν παρῆκας· ἔπειτα ἀλλά μοι δοκεῖτε ὥσπερ οἱ δημιουργοί, οἷς ἕκαστα προσήκει ἀπεργάζεσθαι, καὶ ὑμεῖς τὸ διαλέγεσθαι παγκάλως ἀπεργάζεσθαι. Οἶσθα οὖν ὅ, τι προσήκει ἑκάστοις τῶν δημιουργῶν; πρῶτον τίνα χαλκεύειν προσήκει; Οἶδα ἔγωγε ὅτι χαλκέα. Τί δὲ κεραμεύειν; Κεραμέα. Τί δὲ σφάττειν τε καὶ ἐκδέρειν, καὶ τὰ μικρὰ κρέα κατακόψαντα ἕψειν καὶ ὀπτᾶν; Μάγειρον, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν ἐάν τις, ἔφη, τὰ προσήκοντα πράττῃ, ὀρθῶς πράξει. Μάλιστα. Προσήκει δέ γε, ὡς φής, τὸν μάγειρον κατακόπτειν καὶ ἐκδέρειν. ὡμολόγησας ταῦτα, ἢ οὔ; Ὡμολόγησα, ἔφην, B ἀλλὰ συγγνώμην μοι ἔχε. Δῆλον τοίνυν (ἦ δ' ὅς) ὅτι ἄν τις σφάξας τὸν μάγειρον καὶ κατακόψας ἑψήσῃ καὶ ὀπτήσῃ, τὰ προσήκοντα ποιήσει· καὶ ἐὰν τὸν χαλκέα τις αὐτὸν χαλκεύῃ, καὶ τὸν κεραμέα κεραμεύῃ, καὶ οὗτος τὰ προσήκοντα πράξει. Ὦ Πόσειδον (ἦν δ' ἐγὼ) ἤδη κολοφῶνα ἐπιτίθης τῇ σοφίᾳ. ἆρά μοι ποτὲ αὕτη παραγενήσεται ὥστε μοι οἰκεία γενέσθαι; Ἐπιγνοίης ἂν αὐτήν, ὦ Σώκρατες (ἔφη) οἰκείαν γενομένην; Ἐάν σύ γε βούλῃ (ἔφην ἐγὼ) δηλονότι. Τί δέ; (ἦ δ' ὅς) τὰ σαυτοῦ οἴει γιγνώσκειν; Εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις. ἀπὸ σοῦ γὰρ δεῖ ἄρχεσθαι, τελευτᾶν δ' εἰς Εὐθύδημον τόνδε. Ἆρ' οὖν (ἔφη) ταῦτα ἡγῇ σὰ εἶναι ὧν ἂν ἄρξῃς, καὶ ἐξῇ σοι αὐτοῖς χρῆσθαι ὅ, τι ἂν βούλῃ; οἷον, βοῦς καὶ πρόβατα, ἆρ' ἂν C ἡγοῖο ταῦτα σὰ εἶναι, ἅ σοι ἐξείη καὶ ἀποδόσθαι, καὶ δοῦναι, καὶ θῦσαι ὅτῳ βούλει θεῶν; ἃ δ' ἂν μὴ οὕτως ἔχῃ, οὐ σά; Κἀγὼ (ᾔδειν γὰρ ὅτι ἐξ αὐτῶν καλόν τι ἀνακύψοιτο τῶν ἐρωτημάτων, καὶ ἅμα βουλόμενος ὅτι τάχιστ' ἀκοῦσαι) Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην, οὕτως ἔχει· τὰ τοιαῦτά ἐστι μόνα ἐμά. Τί δέ; ζῷα (ἔφη) οὐ ταῦτα καλεῖς ἃ ἂν ψυχὴν ἔχῃ; Ναί, ἔφην. Ὁμολογεῖς οὖν τῶν ζῴων ταῦτα μόνα εἶναι σά, περὶ ἃ ἄν σοι ἐξουσία ᾖ πάντα ποιεῖν ἃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον; Ὁμολογῶ. Καὶ ὅς, εἰρωνικῶς πάνυ ἐπισχών, ὥς τι μέγα σκοπούμενος, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἔστι σοι Ζεὺς πατρῷος; Καὶ ἐγὼ ὑποπτεύσας ἥξειν τὸν λόγον ἧπερ ἐτελεύτησεν, ἄπορόν τινα στροφὴν ἔφευγόν τε καὶ ἐστρεφόμην ἤδη, ὥσπερ ἐν δικτύῳ εἰλημμέ- D νος. Οὐκ ἔστιν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Διονυσόδωρε. Ταλαίπωρος ἄρα τις σύ γε ἄνθρωπος εἶ καὶ οὐδὲ Ἀθηναῖος, ᾧ μήτε θεοὶ πατρῷοί εἰσιν, μήτε ἱερά, μήτε ἄλλο μηδὲν καλὸν καὶ ἀγαθόν. Ἔα (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Διονυσόδωρε, εὐφήμει τε καὶ μὴ χαλεπῶς με προδίδασκε. ἔστι γὰρ ἔμοιγε καὶ βωμοί, καὶ ἱερὰ οἰκεῖα καὶ πατρῷα, καὶ τἆλλα ὅσα περ τοῖς ἄλλοις Ἀθηναίοις τῶν τοιούτων. Εἶτα τοῖς ἄλλοις (ἔφη) Ἀθηναίοις οὐκ ἔστι Ζεὺς ὁ πατρῷος; Οὐκ ἔστιν (ἦν δ' ἐγὼ) αὕτη ἡ ἐπωνυμία Ἰώνων οὐδενί, οὐδ' ὅσοι ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως ἀπῳκισμένοι εἰσίν, οὐδ' ἡμῖν· ἀλλὰ Ἀπόλλων πατρῷος, διὰ τὴν τοῦ Ἴωνος γένεσιν. Ζεὺς δ' ἡμῖν πατρῷος μὲν οὐ καλεῖται, ἕρκειος δὲ καὶ φράτριος, καὶ Ἀθηνᾶ φρατρία. Ἀλλ' ἀρκεῖ γε E (ἔφη ὁ Διονυσόδωρος.) ἔστι γάρ σοι, ὡς ἔοικεν, Ἀπόλλων τε καὶ Ζεὺς καὶ Ἀθηνᾶ. Πάνυ, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν καὶ οὗτοί σοι θεοὶ ἂν εἶεν, ἔφη. Πρόγονοι (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ δεσπόται. Ἀλλ' οὖν σοί γε, ἔφη. ἢ οὐ σοὺς ὡμολόγηκας αὐτοὺς εἶναι; Ὡμολόγηκα, ἔφην. τί γὰρ πάθω; Οὐκοῦν (ἔφη) καὶ ζῷα εἰσὶν οὗτοι οἱ θεοί. ὡμολόγηκας γάρ, ὅσα ψυχὴν ἔχει, ζῷα εἶναι. ἢ οὗτοι οἱ θεοὶ οὐκ ἔχουσι ψυχήν; Ἔχουσιν, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν καὶ ζῷά εἰσιν; Ζῷα, ἔφην. Τῶν δέ γε ζῴων (ἔφη) ὡμολόγηκας ταῦτ' εἶναι σά, ὅσα ἄν σοι ἐξῇ καὶ δοῦναι, καὶ ἀποδόσθαι, καὶ θῦσαι ἂν θεῷ ὅτῳ ἂν βούλῃ. Ὡμολόγηκα, ἔφην. οὐκ ἔστι γάρ μοι ἀνάδυσις, ὦ Εὐθύδημε. Ἴθι δή μοι εὐθὺς (ἦ δ' ὅς) εἰπέ, ἐπειδὴ σὸν ὁμολογεῖς εἶναι τὸν Δία, καὶ τοὺς ἄλλοις θεούς, ἆρα F ἔξεστί σοι αὐτοὺς ἀποδόσθαι, ἢ δοῦναι, ἢ ἄλλ' ὅ, τι ἂν βούλῃ χρῆσθαι ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ζῴοις; Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Κρίτων, ὥσπερ πληγεὶς ὑπὸ τοῦ λόγου, ἄφωνος ἐκείμην· ὁ δὲ Κτήσιππός μοι ἰὼν ὡς βοηθήσων, Πύπαξ ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, καλοῦ λόγου. Καὶ ὁ Διονυσόδωρος, Πότερον οὖν, ἔφη, ὁ Ἡρακλῆς πύπαξ ἐστίν, ἢ ὁ πύπαξ Ἡρακλῆς; Καὶ ὁ Κτήσιππος, Ὦ Πόσειδον, ἔφη, δεινῶν λόγων. ἀφίσταμαι· ἀμάχω τὼ ἄνδρε. Ἐνταῦθα μέντοι, ὦ φίλε Κρίτων, οὐδεὶς ὅστις οὐ τῶν παρόντων ὑπερεπῄνεσε τὸν λόγον· καὶ τὼ ἄνδρε γελῶντε καὶ κροτοῦντε καὶ χαίροντε, ὀλίγου παρετάθησαν. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν, ἐφ' ἑκάστοις πᾶσι παγκάλως ἐθορύβουν μόνοι οἱ τοῦ Εὐθυδήμου ἐρασταί· ἐνταῦθα δέ, ὀλίγου καὶ οἱ κίονες οἱ ἐν G τῷ Λυκείῳ ἐθορύβησάν τ' ἐπὶ τοῖν ἀνδροῖν, καὶ ἥσθησαν. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ αὐτὸς οὕτω διετέθην, ὥστε ὁμολογεῖν μηδένας πώποτε τῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν οὕτω σοφούς· καὶ παντάπασι καταδουλωθεὶς ὑπὸ τῆς σοφίας αὐτοῖν, ἐπὶ τὸ ἐπαινεῖν τε καὶ ἐγκωμιάζειν αὐτὼ ἐτραπόμην· καὶ εἶπον, Ὦ μακάριοι σφὼ τῆς θαυμαστῆς φύσεως, οἳ τοσοῦτον πρᾶγμα οὕτω ταχὺ καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐξειργάσασθον. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα οἱ λόγοι ὑμῶν καλὰ ἔχουσιν, ὦ Εὐθύδημέ τε καὶ Διονυσόδωρε· ἐν δὲ τοῖς, καὶ τοῦτο μεγαλοπρεπέστερον, ὅτι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν σεμνῶν δὴ καὶ δοκούντων τι εἶναι, οὐδὲν ὑμῖν μέλει, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων ὑμῖν μόνον. ἐγὼ γὰρ εὖ οἶδα ὅτι τούτοις τοὺς λόγοις πάνυ μὲν ἂν ὀλίγοι ἀγαπῷεν ἄνθρω- H ποι ὅμοιοι ὑμῖν· οἱ δ' ἄλλοι οὕτως ἀγνοοῦσιν αὐτούς, ὥστ' εὖ οἶδ' ὅτι

rum, idem? At ego nec puerum quidem ſuſpicari hoc arbitrabar, quin quod alterum eſt, ſit alterum. Verùm, ô Dionyſodore, ſponte id omiſiſti. Videmini autem mihi tanquam artifices quibus conuenit peragere ſingula, diſputãdi rationem decorè tranſigere atque tradere. Noſtin', inquit, quid ſingulis opificibus peragere conueniat? Principio quidem ſcis quem deceat ære cudere? Fabrum, inquam, ærarium. Quem verò luto fingere? Figulum. Quem rurſus iugulare atque excoriare, & in fruſta inciſas carnes aſſare, vel elixare? Coquum. Nónne quiſquis conuenientia facit, rectè facit? Maximè, inquam. Conuenit autem, vt ais, coquum, inquit, concidere & excoriare. Cõceſſiſti hęc, nécne? Conceſſi, inquam, ſed ignoſce precor. Conſtat igitur, inquit, ſiquis iugulans & incidens coquum elixet aſſétve, conuenientia facere. Quinetiam ſi quis fabrum ærariũ ære cudat, & figulum fingat, decentia ſimiliter operabitur. O Neptune, inquam, iam ſapientiæ illi veſtræ colophonem impoſuiſti. Nunquid iſta mihi quandoque ſic aderit vt propria fiat? Cognoſceréſne, inquit, ipſam, ô Socrates, propriam iam effectam? Si ipſe velis, inquam, ego quidẽ. Quid porrò, inquit, tua putas cognoſcere? Equidem, inquam, niſi fortè tu aliud dixeris. Abs te nanque oportet incipere, in hunc autem Euthydemum deſinere. An non tua illa eſſe putas, inquit, quorum es dominus? tibíque vti arbitratu tuo licet, vt boues & oues? hæcne tua exiſtimas, quæ vendere potes atque largiri, & cuiuis deorum vouere? quæ verò non potes, non tua? Ego verò arbitratus præclaram aliquam inde quæſtionem exorituram, & audiendi auiditate protinus inflammatus, prorſus ita eſt inquam. talia nempe quædam mea ſunt. Nunquid animalia, inquit, nominas illa quæ animam habent? Illa ipſa inquam. Fateris igitur ex animalibus illa duntaxat eſſe tua circa quæ potes hæc omnia facere, quæ modò dicebam? Fateor inquam. Hic ille ironicè admodum ſeipſum continuit, quaſi magnum quiddam contemplaturus, deinde ait. Dic age mihi, ô Socrates. Eſtne tibi Iupiter patrius? Atqui ego ſuſpicatus eò rediturum eſſe ſermonem quò deuenit, & per ambiguum quoddam diuerticulum ſecedens, rete quo velut implicitus iam eram, effugi, reſpondíque, Non eſt, ô Dionyſodore. Miſer, inquit, homo es, neque Athenienſis, cui neque dij patrij ſunt, neque ſacra, neque aliud quicquam præclarum atque magnificum. Mitte, inquam, iſta Dionyſodore, ne malè omineris, neque acriter erudias. Sunt enim mihi & aræ, & ſacra domeſtica patriáque, & alia quæcunque id genus Athenienſibus adſunt. Cæteris, inquit, Athenienſibus eſt patrius Iupiter? Non eſt, inquam, apud Ionas talis cognatio, neque apud eos qui hac ex vrbe manarunt, neque apud nos, ſed Apollo patrius propter Ionis genituram. Iupiter autem nobis patrius non vocatur, protector vrbis tamen & curator tribus eſt dictus, & tribus curatrix Minerua. Sat eſt, inquit Dionyſodorus. Eſt enim tibi, vt videtur, Apollo Iupiter & Minerua. Omnino. An non tui iſti erunt dij? progenitores videlicet, atque domini? Nónne tui? An nõ tuos eſſe confeſſus es? Confeſſus ſum, inquam. quid tum? Nónne animalia iſti dij ſunt, inquit? Conceſſiſti porrò quæcunque animam habent, animalia eſſe: iſti verò dij non habent animam? Habent vtique, inquã. Sunt igitur animalia? Sunt certè. Ex animalibus autẽ illa tua eſſe dicebas, quorum apud te eſſet poteſtas, vt pro arbitrio venderes, largireris, diíſque dicares. Recuſare Euthydeme non poſſum, quin iſta conceſſerim. Statim ille ſic intulit: poſtquàm tuũ eſſe Iouem, tuóſque eſſe & alios fateris deos, licétne tibi vendere illos atque largiri, & pro libidine tua vt animalia cætera quæ tua ſunt, tractare? Ego igitur Crito tanquam ſermone percuſſus, obmutui. Cteſippus autem ſuccurrere mihi conatus ait, Papæ, prò Hercules præclarum ſermonem. Ad quẽ Dionyſodorus, Vtrũ Hercules papæus eſt, an papæus Hercules? Tunc Cteſippus ait, Prò Neptune, fortes duróſque ſermones. Deſiſto iam. Inexpugnabiles viri ſunt. Hic profectò amice Crito, nullus præſentium continere vltrà ſe potuit, quin illorum orationem laudibus ſummis extolleret: & hoſpites illi Dionyſodorus Euthydemúſque riſu, plauſu, & lætitia exultantes geſtientéſque fermè reſoluti ſunt. In ſuperioribus nanque dum ſingula proferebantur ſoli eorum ſectatores protinus applaudebant. Hic autem penè ipſæ quoque Lycæi columnæ cõclamare, plaudere, geſtiréque videbantur. Ego quidem ſic affectus fui vt aſſererem, nullos vnquam homines pari ſapientia me vidiſſe. Atqui & illorum ſapientiæ penitus mancipatus laudare illos & celebrare ſummopere cœpi. O viri, inquam, ob miras dotes naturæ beati: quippe qui rem tãtam tam facilè, támque breui tempore abſoluiſtis. Multa quidem & alia ſunt in veſtris ſermonibus Euthydeme Dionyſodoréque præclara, in quibus id præcipuè magnificum eſt, quòd nulla vobis cura eſt, aut vulgi, aut etiam illuſtrium hominum, aut qui aliquo in pretio habentur, ſed ſimilium duntaxat. Equidem certò ſcio, paucos eſſe qui id genus ſermonum diligant, & eos quidem vobis ſimiles: cæteri autem ſic illos ignorant ſpernúntque, vt erubeſcant vehementius,

ſi cæteros illis conuincant, quàm ſi ipſi ab aliis conuincantur. Hoc præterea populare & manſuetum veſtri ſermones habẽt: ꝙ quũ dicitis rẽ nullã bonã eſſe vel malã, neque albam, neque aliud quicquam talium, neque omnino aliquid ab aliis: aliud reuera quemadmodum gloriamini, hominum ora planè obſtruitis. Quia verò non aliorum tãtum ora, ſed veſtra inſuper: gratioſa res eſt, & ſermonis odium offenſionémque audientium deuitatis. Maximum verò hoc eſt, quòd hæc vſqueadeò vobis artificioſè ſunt adinuenta atque inſtituta, vt breui cuilibet tradere valeatis. Cognoui equidem, & Cteſippo mentem adhibeo, conſideróque quàm ſubitò imitari vos cœperit. Huius rei myſterium quàm ocyſſimè docere poſſe præclarum eſt, neque tamen operæpretium fore videtur, vt coram multis hominibus diſſeratis: imò verò, ſi mihi credideritis, cauebitis prorſus ne in multorum cœtu loquamini: ne fortè quàmprimum iſta percipientes, gratias nequaquam habeant. Iſta igitur inter vos tantum inuicẽ cõmunicate, neque alius quiſquã ea niſi argẽto expoſito audiat. Idẽ quoq; ſi ſapitis, veſtris diſcipulis conſuletis, ne vnquam cum aliis quàm ſecum atque vobiſcum de his loquantur. Quod enim rarum Euthydeme, id honorandum. Aqua enim viliſſimo pretio emitur, cùm res ſit natura pretioſiſſima, vt ait Pindarus. Sed agite, inquam, Cliniam hunc méque ſuſcipite. Cùm hæc, ô Crito, & alia quædam breuia diſſeruiſſemus, abiuimus. Delibera igitur qui mecum vnà ad hos viros accedas. Nam pollicẽtur omnes ſe docturos, quicunque argentum dare parati ſint, neque ingenium vllum vel ætatem excipiunt. Quod verò tibi maximè audire expedit, aiunt nihil cumulandæ pecuniæ ſtudium prohibere quo minus quiuis ſapientiam illorum facilè percipere poſſit. CRIT. Equidem, ô Socrates, audiendi cupidus ſum, & libentiſſimè diſcerem. Videor tamen & ipſe eorum vnus eſſe qui Euthydemi ſimiles non ſunt, ſed illorum potius quos tu paulò antè dicebas, qui captiunculis huiuſcemodi redargui malunt ab aliis, quàm alios redarguere. Enimuerò ridiculus eſſem, ſi admonere te pergerem. Nihil tamen prohibet quæ ex iis qui cœtu ſoluto à vobis diſceſſerunt, audiui, tibi nunc referre. Deambulanti mihi obuius factus eorum quiſpiam qui in iudicialibus cauſis excellere plurimum æſtimantur: O Crito, inquit, nihil ex iſtis ſapientibus audiuiſti? Nihil per Iouem, inquam. Audire enim me affectantem frequens turba tumultúſque prohibuit. Res tamen, inquit, auditu digna. Cur, inquam? Vt audiſſes eos homines diſputantes, qui in hoc ſermonum genere cæteris præſtant. Ad hunc ego, Quid tibi viſum eſt, inquam. Quid aliud, inquit ille, quàm quæ ſemper ex iis hominibus audiuntur dum nugantur, ac de rebus nullius momenti indigno quodam ſtudio inuicẽ altercantur? nominatim hac oratione eſt vſus. Tunc ego. Veruntamen gratioſa res eſt philoſophia. Quam gratioſum, inquit, ô beate, quod nullius eſt pretij? Atqui ſi paulò antè interfuiſſes, erubuiſſes, vt arbitror, amici tui gratia: qui vſqueadeò ineptus erat, vt ſeipſum tradere hominibus cuperet, quibus nihil penſi eſt quid loquantur, ſed ſingula captant, obiiciúntque vocabula, cùm tamen illi vt ſuprà dicebam, cæteros tales noſtræ ætatis viros excellant. Profectò, ô Crito, & ſtudium hoc viliſſimum eſt, & qui in eo verſantur, ridiculi. Mihi quidem, ô Socrates, haud rectè rem ipſam improbare viſus eſt ille, vel quiſquis alius improbet. Quòd autem in cœtu multorum cùm talibus viris diſputare quis ſtudeat, meritò vituperaſſe ille mihi videtur. SOCRAT. O Crito, admiratione digni ſunt hi viri. Verùm nondum, quòd dicturus ſum, noui. Quorum ex numero erat qui tibi obuius philoſophiam vituperabat? Vtrũ orator quiſpiã ex his qui in iudiciali concertatione valent? an ex iis qui tales edunt cõſcribúntque orationes, quibus oratores in iudicio certant? CRIT. Minimè quidem orator, neque arbitror illum in iudicio vnquam oraſſe, ſed rem ipſam iudicialem optimè intelligere ferunt, & elegantes orationes componere. SOC. Teneo iam. Atqui & ipſe idem modo dicturus eram. Nempe hi ſunt, ô Crito, quos Prodicus inter Philoſophum ciuilémque virum confines ſtatuit. Putant hi quidem ſe eſſe omnium ſapiẽtiſſimos, & videri præterea tales apud quàmplurimos: ſolos autem philoſophos impedimento ſibi eſſe, quo minus ab omnibus æquè probẽtur. Cẽſent itaque ſi communẽ aduerſus philoſophos opinionẽ hanc diuulgẽt, quòd nullius pretij ſint, ſine cõtrouerſia ſapiẽtię gloriam ſe apud omnes ſummam reportaturos. Eſſe nanque ſe reuera ſapiẽtiſſimos, ſed in priuatis ſermonibus, quum Euthydemi ſectatores aduerſantur, impediri. Quòd verò ſapientes ſint, ex eo conſentaneum videri volunt, quòd ſatis habeant philoſophiæ, ſatis etiã ciuilis peritiæ, & quantum oportet ſint vtriuſque participes, & extra turbulentos ciuiliũ negotiorum tumultus poſiti ſapiẽtiæ fructibus iucũdè fruãtur. CR. Nũquid dicere aliquid, ô Socrates, tibi viri iſti vidẽtur? S. Nequaquã. C. Veruntamẽ horũ hominũ ſermo habet aliquid veriſimile. S. Habet, vt dicis, ô Crito, veriſimilitudinẽ potius quã veritatẽ. Neque facilè illis perſuaderi poteſt, quòd & homines & cætera omnia quæcunque duorũ quorundam media ſunt, & vtrorunque

A αἰσχυνθεῖεν ἂν μᾶλλον ἐξελέγχοντες τοιούτοις λόγοις τοὺς ἄλλους, ἢ αὐτοὶ ἐξελεγχόμενοι. καὶ τόδε αὖ ἕτερον δημοτικόν τι καὶ πρᾷον ἐν τοῖς λόγοις, ὅτι ὅταν μὴ φῆτε καλὸν εἶναι μηδὲν μήτε ἀγαθὸν πρᾶγμα, μήτε λευκὸν, μηδ᾽ ἄλλο τῶν τοιούτων μηδὲν, μήτε τὸ παράπαν ἑτέρων ἕτερον, ἀτεχνῶς μὲν τῷ ὄντι ξυῤῥάπτετε τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ καὶ φατέ· ὅτι δ᾽ οὐ μόνον τὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δόξαιτε ἂν καὶ τὰ ὑμέτερα αὐτοὶ, τοῦτο πάνυ χαρίεν τέ ἐστι, καὶ τὸ ἐπαχθὲς τῶν λόγων ἀφαιρεῖται. τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει ὑμῖν καὶ τεχνικῶς ἐξεύρηται, ὥστε πάνυ ὀλίγῳ χρόνῳ ὁντινοῦν ἂν μαθεῖν ἀνθρώπων. ἔγνων ἔγωγε, καὶ τῷ Κτησίππῳ τὸν νοῦν προσέχων ὡς ταχὺ ὑμᾶς ἐκ τοῦ παραχρῆμα μι-
B μεῖσθαι οἷός τ᾽ ἦν. τούτου μὲν οὖν τοῦ πράγματος σφῷν τὸ σοφὸν, πρὸς μὲν τὸ ταχὺ παραδιδόναι, καλὸν, ἐναντίον δ᾽ ἀνθρώπων διαλέγεσθαι, οὐκ ἐπιτήδειον. ἀλλ᾽ ἄν γέ μοι πείθησθε, εὐλαβήσεσθε μὴ πολλῶν ἐναντίον λέγειν, ἵνα μὴ ταχὺ ἐκμαθόντες, ὑμῖν μὴ εἰδῶσι χάριν· ἀλλὰ μάλιστα μὲν αὐτὼ πρὸς ἀλλήλω μόνω διαλέγεσθον· εἰ δὲ μὴ, εἴπερ ἄλλου του ἐναντίον, ἐκείνου μόνου ὃς ἂν ὑμῖν διδῷ ἀργύριον. τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα, ἐὰν σωφρονῆτε, καὶ τοῖς μαθηταῖς συμβουλεύσετε, μηδέ ποτε μηδενὶ ἀνθρώπων διαλέγεσθαι, ἀλλ᾽ ἢ ὑμῖν τε καὶ αὐτοῖς. τὸ γὰρ σπάνιον, ὦ Εὐθύδημε, τίμιον· τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὂν, ὡς ἔφη Πίνδαρος. ἀλλ᾽ ἄγετε
C (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅπως κἀμὲ καὶ Κλεινίαν τόνδε παραδέξεσθον. Ταῦτα, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλ᾽ ἄττα ἔτι βραχέα διαλεχθέντες, ἀπῇμεν. σκόπει οὖν ὅπως συμφοιτήσῃς παρὰ τὼ ἄνδρε. ὡς ἐκείνω φατὸν οἵω τ᾽ εἶναι διδάξαι τὸν ἐθέλοντ᾽ ἀργύριον διδόναι· καὶ οὔτε φύσιν οὔθ᾽ ἡλικίαν ἐξείργειν οὐδεμίαν. ὃ δὲ καὶ σοὶ μάλιστα προσήκει ἀκοῦσαι, ὅτι οὐδὲ τοῦ χρηματίζεσθαι φατὸν διακωλύειν οὐδὲν, μὴ οὐ παραλαβεῖν ὁντινοῦν εὐπετῶς τὴν σφετέραν σοφίαν. ΚΡ. Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, φιλήκοος μὲν ἔγωγε, καὶ ἡδέως ἄν τι μάθοιμι· κινδυνεύω μέντοι κἀγὼ εἷς εἶναι τῶν οὐχ ὁμοίων Εὐθυδήμῳ, ἀλλ᾽ ἐκείνων ὧν δὴ καὶ σὺ ἔλεγες, τῶν ἥδιον ἂν ἐξελεγχομένων ὑπὸ
D τῶν τοιούτων λόγων ἢ ἐξελεγχόντων. ἀτὰρ γελοῖον μέν μοι δοκεῖ εἶναι τὸ νουθετεῖν σε, ὅμως δὲ ἅ γ᾽ ἤκουον, ἐθέλω σοι ἀπαγγεῖλαι. τῶν ἀφ᾽ ὑμῶν ἀπιόντων οἶσθ᾽ ὅτι προσελθών τίς μοι περιπατοῦντι, ἀνὴρ οἰόμενος πάνυ εἶναι σοφὸς, τούτων τις τῶν περὶ τοὺς λόγους τοὺς εἰς τὰ δικαστήρια δεινῶν, Ὦ Κρίτων, ἔφη, οὐδὲν ἀκροᾷ τῶνδε τῶν σοφῶν; Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦν δ᾽ ἐγώ. οὐ γὰρ οἷός τ᾽ ἦν προστὰς κατακούειν, ὑπὸ τοῦ ὄχλου. Καὶ μὴν, ἔφη, ἄξιόν γ᾽ ἦν ἀκοῦσαι. Τί; ἦν δ᾽ ἐγώ. Ἵνα ἤκουσας ἀνδρῶν διαλεγομένων, οἳ νῦν σοφώτατοί εἰσι τῶν περὶ τοὺς τοιούτους λόγους. Κἀγὼ εἶπον, Τί οὖν ἐφαίνοντό σοι; Τί δὲ ἄλλο (ἦ δ᾽ ὅς) ἢ ἅπερ ἀεὶ ἄν τις τῶν τοιούτων ἀκούσαι ληρούντων, καὶ περὶ οὐδενὸς ἀξίων ἀναξίαν σπουδὴν ποιουμένων.
E οὑτωσὶ γάρ πως καὶ εἶπε τοῖς ὀνόμασι. Καὶ ἐγὼ, Ἀλλὰ μέντοι, ἔφην, χαρίεν γέ τοι πρᾶγμά ἐστιν ἡ φιλοσοφία. Ποῖον (ἔφη) χαρίεν, ὦ μακάριε; οὐδενὸς μὲν οὖν ἄξιον. ἀλλὰ καὶ εἰ νῦν παρεγένου, πάνυ ἄν σε οἶμαι αἰσχυνθῆναι ὑπὲρ τοῦ σεαυτοῦ ἑταίρου. οὕτως ἦν ἄτοπος, ἐθέλων ἑαυτὸν παρέχειν ἀνθρώποις οἷς οὐδὲν μέλει ὅ, τι ἂν λέγωσι, παντὸς δὲ ῥήματος ἀντέχονται. καὶ οὗτοι (ὅπερ ἄρτι ἔλεγον) ἐν τοῖς κρατίστοις εἰσὶ τῶν νῦν. ἀλλὰ γὰρ, ὦ Κρίτων (ἔφη) τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῷ πράγματι διατρίβοντες, πάνυ φαῦλοί εἰσι καὶ καταγέλαστοι. ἐμοὶ δὲ, ὦ Σώκρατες, τὸ πρᾶγμα ἐδόκει οὐκ ὀρθῶς ψέγειν οὔθ᾽ οὗτος, οὔτ᾽ εἴ τις ἄλλος ψέγει.
F τὸ μέντοι ἐθέλειν διαλέγεσθαι τοιούτοις ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων, ὀρθῶς μοι ἐδόκει μέμφεσθαι. ΣΩΚ. Ὦ Κρίτων, θαυμάσιοί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες· ἀτὰρ οὔπω οἶδα ὅ, τι μέλλω ἐρεῖν. ποτέρων ἦν ὁ προσελθὼν σοι, καὶ μεμφόμενος τὴν φιλοσοφίαν; πότερον τῶν ἀγωνίσασθαι δεινῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις ῥήτωρ τις, ἢ τῶν τοὺς τοιούτους εἰσπεμπόντων, ποιητὴς λόγων οἷς οἱ ῥήτορες ἀγωνίζονται; ΚΡ. Ἥκιστα, νὴ τὸν Δία, ῥήτωρ· οὐδὲ οἶμαι πώποτ᾽ αὐτὸν ἐπὶ δικαστήριον ἀναβεβηκέναι, ἀλλ᾽ ἐπαΐειν αὐτόν φασι περὶ τοῦ πράγματος, νὴ τὸν Δία, καὶ δεινὸν εἶναι, καὶ δεινοὺς λόγους συντιθέναι. ΣΩΚ. Ἤδη μανθάνω περὶ τούτων· καὶ αὐτὸς νῦν δὴ ἔμελλον λέγειν· οὗτοι γάρ εἰσι μὲν, ὦ Κρίτων, οὓς ἔφη Πρόδικος μεθόρια φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ. οἴονται δ᾽ εἶναι πάντων σοφώτατοι ἀν-
G θρώπων· πρὸς δὲ τῷ εἶναι, καὶ δοκεῖν πάνυ παρὰ πολλοῖς. ὥστε παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν, ἐμποδὼν σφίσιν εἶναι οὐδένας ἄλλους, ἢ τοὺς περὶ φιλοσοφίαν ἀνθρώπους. ἡγοῦνται οὖν, ἐὰν τούτους εἰς δόξαν καταστήσωσιν μηδενὸς δοκεῖν ἀξίους εἶναι, ἀναμφισβητήτως ἤδη παρὰ πᾶσι τὰ νικητήρια εἰς δόξαν οἴσεσθαι σοφίας πέρι. εἶναι μὲν γὰρ τῇ ἀληθείᾳ σφᾶς σοφωτάτους· ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις λόγοις ὅταν ἀποληφθῶσιν, ὑπὸ τῶν ἀμφὶ Εὐθύδημον κολούεσθαι. σοφοὶ δὲ ἡγοῦνται εἶναι, πάνυ εἰκότως. μετρίως μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχειν, μετρίως δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λόγου. μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἔδει, ἐκτὸς δὲ ὄντες κινδύνων καὶ ἀγώνων καρποῦσθαι τὴν σοφίαν. ΚΡ. Τί οὖν; δοκοῦσί σοι τι ὦ Σώκρατες λέγειν; ΣΩ. Οὐ γάρ τοι. ΚΡ. Ἀλλ᾽ ὅ γε λόγος ἔχει τινὰ εὐπρέπειαν τῶν ἀνδρῶν. ΣΩΚ.
H Καὶ γὰρ ἔχει ὄντως, ὦ Κρίτων, εὐπρέπειαν μᾶλλον ἢ ἀλήθειαν. οὐ γὰρ ῥᾴδιον αὐτοὺς πεῖσαι ὅτι καὶ ἄνθρωποι, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα μεταξύ τινοῖν

δυοῖν ἐστι,

A δυοῖν ἐστι, καὶ ἀμφοτέροιν τυγχάνει μετέχοντα, ὅσα καὶ ἐκ κακοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τοῦ μὲν βελτίω, τοῦ δὲ χείρω γίγνεται· ὅσα δὲ ἐκ δυοῖν ἀγαθοῖν μὴ πρὸς ταὐτόν, ἀμφοῖν χείρω, πρὸς ὃ ἂν ἑκάτερον ᾖ χρηστὸν ἐκείνων ἐξ ὧν συνετέθη. ὅσα δὲ ἐκ δυοῖν κακοῖν συντεθέντα μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ ὄντοιν, ἐν τῷ μέσῳ ἐστί, ταῦτα μόνα βελτίω ἑκατέρου ἐκείνων ἐστὶν ὧν ἀμφοτέρων μέρος μετέχουσι. εἰ μὲν οὖν ἡ φιλοσοφία ἀγαθόν ἐστι καὶ ἡ πολιτικὴ πρᾶξις, πρὸς ἄλλο δὲ ἑκάτερα, οὗτοι δ' ἀμφοτέρων μετέχοντες, τούτων ἐν μέσῳ εἰσίν, οὐδὲν λέγουσιν· ἀμφοτέρων γάρ εἰσι φαυλότεροι· εἰ δὲ ἀγαθὸν καὶ κακόν, τῶν μὲν βελτίους, τῶν δὲ χείρους. εἰ δὲ κακὰ ἀμφότερα, οὕτως ἄν τι λέγοιεν ἀληθές, ἄλλως δ' οὐδαμῶς. οὐκ ἂν B οὖν οἶμαι αὐτοὺς ὁμολογῆσαι οὔτε κακὼ αὐτὼ ἀμφοτέρω εἶναι, οὔτε τὸ μέν, κακόν, τὸ δέ, ἀγαθόν· ἀλλὰ τῷ ὄντι οὗτοι ἀμφοτέρων μετέχοντες, ἀμφοτέρων ἥττους εἰσὶ πρὸς ἑκάτερον, πρὸς ὃ ἥ τε πολιτικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία ἀξίω λόγου ἐστόν· καὶ τρίτοι ὄντες τῇ ἀληθείᾳ, ζητοῦσι πρῶτοι δοκεῖν εἶναι. συγγινώσκειν μὲν οὖν αὐτοῖς χρὴ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ἡγεῖσθαι μέντοι τοιούτους εἶναι οἷοί εἰσι. πάντα γὰρ ἄνδρα χρὴ ἀγαπᾶν, ὅστις καὶ ὁτιοῦν λέγει ἐχόμενον φρονήσεως πρᾶγμα, καὶ ἀνδρείως ἐπεξιὼν διαπονεῖται. ΚΡ. Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς περὶ τῶν υἱέων (ὥσπερ ἀεὶ πρός σε λέγω) ἐν ἀπορίᾳ εἰμί, τί δεῖ αὐτοῖς χρήσασθαι. ὁ μὲν οὖν νεώτερος, ἔτι καὶ σμικρός ἐστι· Κριτόβουλος δ' ἤδη ἡλικίαν ἔχει, καὶ δεῖταί τινος ὅστις αὐτὸν ὀνήσει. ἐγὼ μὲν οὖν, ὅταν σοι ξυγγένωμαι, οὕτω διατίθεμαι ὥστε μοι δοκεῖν μανίαν εἶναι τὸ ἕνεκα τῶν C παίδων, ἄλλων μὲν πολλῶν σπουδὴν τοιαύτην ἐσχηκέναι, καὶ περὶ τοῦ γάμου, ὅπως ἐκ γενναιοτάτης ἔσονται μητρός, καὶ περὶ τῶν χρημάτων, ὅπως ὡς πλουσιώτατοι, αὐτῶν δὲ περὶ παιδείας ἀμελῆσαι. ὅταν δὲ εἴς τινα ἀποβλέψω τῶν φασκόντων ἂν παιδεῦσαι ἀνθρώπους, ἐκπέπληγμαι. καί μοι δοκεῖ εἷς ἕκαστος αὐτῶν σκοποῦντι πάνυ ἀλλόκοτος εἶναι, ὥς γε πρός σε τἀληθῆ εἰρῆσθαι. ὥστε οὐκ ἔχω ὅπως προτρέπω τὸ μειράκιον ἐπὶ φιλοσοφίαν. ΣΩ. Ὦ φίλε Κρίτων, οὐκ οἶσθα ὅτι ἐν παντὶ ἐπιτηδεύματι οἱ μὲν φαῦλοι, πολλοί, καὶ οὐδενὸς ἄξιοι, οἱ δὲ σπουδαῖοι, ὀλίγοι, καὶ τοῦ παντὸς ἄξιοι; ἐπεὶ γυμναστικὴ οὐ καλὸν δοκεῖ σοι εἶναι, καὶ χρηματιστικὴ καὶ ῥητορικὴ καὶ στρατηγία; ΚΡ. Ἔμοιγε πάντως δήπου. ΣΩ. Τί οὖν; ἐν D ἑκάστῃ τούτων τοὺς πολλοὺς πρὸς ἕκαστον τὸ ἔργον οὐ καταγελάστους ὁρᾷς; ΚΡ. Ναὶ μὰ τὸν Δία· καὶ μάλα ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἦ οὖν τούτου ἕνεκα αὐτός τε φεύξῃ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ τῷ υἱεῖ οὐκ ἐπιτρέψεις; ΚΡ. Οὔκουν δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Μὴ τοίνυν ὅ γε οὐ χρὴ ποίει ὦ Κρίτων· ἀλλ' ἐάσας χαίρειν τοὺς ἐπιτηδεύοντας φιλοσοφίαν, εἴτε χρηστοί εἰσιν, εἴτε πονηροί, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα βασανίσας καλῶς γε καὶ εὖ, ἐὰν μέν σοι φαίνηται φαῦλον ὄν, πάντ' ἄνδρα ἀπότρεπε, μὴ μόνον τοὺς υἱεῖς· ἐὰν δὲ φαίνηται οἷον οἶμαι αὐτὸ ἐγὼ εἶναι, θαρρῶν δίωκε, καὶ ἄσκει, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, αὐτός τε καὶ τὰ παιδία.

participant, ita ſe habeant, vt quæ ex malo & bono ſint, hoc quidem meliora, illo deteriora fiant: quæ verò ex duobus bonis non ad idem conducentibus, vtriſque deteriora ad opus illud peragendum, ad quod ſpectant vtraque illa quibus fit compoſitio. Quæ autem ex duobus malis ſint conſtituta, non ad idem tendentibus, hæc ſola meliora ſunt vtriſque illis quorum participant. Si ergo philoſophia bona eſt, & ciuilis actio bona, ſed ad aliud atque aliud vtraque conferens, & hi vtrorunque horum participes, vtrorunque in medio ſunt conſtituti, nihil concludunt. nam vtriſque deteriores ſunt. Sinautem vnum quidem horum bonum, malum verò alterum, hoc quidem meliores, illo deteriores. Quòd ſi vtrunque malum, ita demum vera dicerent, aliter verò nequaquam. Neque verò confeſſuros illos arbitror mala eſſe vtraque, neque vnum quidem bonum, malū verò alterum. Sed profectò vtrorunque hi participes vtriſque ineptiores ſūt ad illud, ad quod philoſophia & ciuilis actio pertinet, & cùm tertium locū teneant, primum vſurpare non dubitant. Ignoſcendum quidem illorum deſiderio, neque indignandum. tales tamen eſſe cenſendi, quales & ſunt. Nam vnūquenque diligere debemus, qui modò prudentiæ particeps aliquid dicit, & viriliter peragit. C. Equidem, ô Socrates, vt ſæpe tecū loquor, ambigo qua ratione filios meos educē. Minor quidē natu tenerior eſt adhuc quàm exigat diſciplina: Critobulus autem adultus eſt iam, & aliquo indiget, cuius opera proficiat. Quoties tecum loquor, ita prorſus afficior, vt exiſtimem inſaniam eſſe filiorum gratia per cætera occupatū eſſe, vt circa coniugium, nempe qui ex matre generoſiſſima naſcantur, deinde vt amplum illis patrimonium relinqueretur, illorū autem educationem negligere. Verùm cū ad eos reſpicio qui erudire homines profitentur, abſterreor, mihíque conſideranti vnuſquiſque illorum longè ab ea re quam prædicat, alienus eſſe videtur. Et vt verum tibi fatear, non habeo quo pacto filium meū ad philoſophiam exhorter & prouocem. S. O amice Crito, an ignoras in quouis ſtudio viles & nullius pretij homines permultos eſſe? probos verò paucos, eóſque maximo in pretio habendos eſſe? Nonne tibi videtur pulchrum quiddam eſſe gymnaſtica, mercatura, rhetorica, res militaris? C. Mihi certè. S O. Nonne vides in vnaquaque harum artium multos ad opus vnumquodque ineptos & deridendos? C R. Ita eſt, ac vera nimium loqueris. S O C. Ergo hac de cauſa ſtudiáne fugies omnia & illa filio diſſuadebis? C R. Haud decet, ô Socrates. S. Caue ergo ne quod dedecet, agas, ô Crito Mitte curam hanc, vtrum boni ſint homines philoſophiæ ſtudioſi, vel mali: rem verò ipſam diligenter examina. Si inquirenti res praua videbitur, non ſolum filios, ſed omnes homines abſterreto. Sinautem tibi talis, qualis & mihi appareat, ſequere eam viriliter & exerce, atque ad idem ſtudium filios cohortare.

In quouis ſtudio viles permultos, probos verò paucos eſſe.

ΙΠΠΙΑΣ, Η, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΥΣ.

Ἀνατρεπτικός.

HIPPIAS, SIVE, DE MENDACIO,

Ad euertendum comparatus.

Sᴠᴍᴍᴀ ᴅɪᴀʟᴏɢɪ. *Peculiaris huius diſputationis theſis (generalis enim eadem ac Euthydemi & Protagoræ) eſt De præpoſtero Sophiſtarum in diſputando more, & in ipſa materia, & in illius explicandæ modo: ſicuti inſtituta quæſtione docet Plato. Hippiam enim quendam Sophiſtam loquentem inducit, nihil non ſibi arrogantiſſime attribuentem, & in Homerica ſcripta omne ius omnémque auctoritatem ſibi vendicantem, ineptas tamen quæſtiurculas agitantem. Proponitur quæſtio, Vter melior ſit, Achilles an Vlyſſes. Socrates de induſtria vt Sophiſtam irritaret, ait Achillem eſſe deteriorem Vlyſſe & allatis quibuſdam rationibus, & collatis ex Homero verbis, naſcitur locus De mendacio: in quo variè explicando reliquam ſermonis partem occupat. Ita autem agit Socrates, vt aduerſus inaniſſimum Sophiſtam, ſophiſticas ſtrophas adhibeat, quò propriis armis illum confodiat, ſuiſque laqueis intricet atque irretiat.*

ΕΥΔΙΚΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΙΑΣ.

E ΣΥ ΔΕ δὴ τί σιγᾷς ὦ Σώκρατες, Ἱππίου τοσαῦτα ἐπιδειξαμένου; καὶ οὐχὶ ἢ συνεπαινεῖς τι τῶν εἰρημένων, ἢ καὶ ἐλέγχεις, εἴ τι σοὶ μὴ καλῶς δοκεῖ εἰρηκέναι; ἄλλως τε ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ λελείμμεθα, οἳ μάλιστ' ἂν ἀντιποιησαίμεθα μετεῖναι ἡμῖν τῆς ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβῆς. Σ. Καὶ μήν, ὦ Εὔδικε, ἔστι γ' ἃ ἡδέως ἂν πυθοίμην Ἱππίου ὧν νῦν δὴ ἔλεγε περὶ Ὁμήρου. καὶ γὰρ τοῦ σοῦ πατρὸς Ἀπημάντου ἤκουον, ὅτι ἡ Ἰλιὰς κάλλιον εἴη ποίημα τῷ Ὁμήρῳ ἢ ἡ Ὀδύσσεια· τοσούτῳ δὲ κάλλιον, ὅσῳ ἀμείνων Ἀχιλλεὺς Ὀδυσσέως εἴη. ἑκάτερον γὰρ τῶν ποιημάτων, τὸ μέν, εἰς Ὀδυσσέα ἔφη πεποιῆσθαι, τὸ δ' εἰς Ἀχιλλέα. περὶ ἐκείνου οὖν ἡδέως ἂν (εἰ βουλομένῳ ἐστὶν F Ἱππίᾳ) ἀναπυθοίμην, ὅπως αὐτῷ δοκεῖ περὶ τοῖν ἀνδροῖν τούτοιν, πότερον ἀμείνω φησὶν εἶναι. ἐπειδὴ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἡμῖν ἐπιδέδεικται, καὶ περὶ ποιητῶν τε ἄλλων καὶ περὶ Ὁμήρου. ΕΥΔΙΚ. Ἀλλὰ δῆλον ὅτι οὐ φθονήσει Ἱππίας, ἐάν τι αὐτὸν ἐρωτᾷς, ἀποκρίνεσθαι. ἦ γάρ ὦ Ἱππία, ἐάν τι ἐρωτᾷ σε Σωκράτης, ἀποκρινῇ; ἢ πῶς ποιήσεις; ΙΠΠΙΑΣ. Καὶ γὰρ ἂν δεινὰ ποιοίην, ὦ Εὔδικε,

EVDICVS, SOCRATES, HIPPIAS.

TV verò quidnam taces Socrates, cum tā multa Hippias hic oſtenderit? Cur non aut comprobas dictorū aliquid, aut redarguis ſi quid minus rectè dictum tibi videtur? præſertim cùm & ipſi inferiores diſceſſerimus, qui nobis non mediocre philoſophiæ ſtudium vendicamus? S O C. Sunt Eudice nonnulla ex his quæ circa Homerum dicebat Hippias, de quibus percontari cupio. Audiui equidem ex Apemanto patre tuo, Iliadem apud Homerum eò præclarius poëma eſſe Odyſſea, quò Achilles Vlyſſe præſtantior. In Aehillem nanque poëma vnum, in Vlyſſem alterum aiebat eſſe compoſitum. De hoc ergo ſciſcitari ab Hippia, ſi modò ei placet, affecto, vtrum illorum hominum pręſtantiorem aſſerat, poſtquam alia multa ac varia de Homero, cæteriſque poëtis ſunt nobis oſtenſa. E V. Nulla prorſus inuidia prohibebit q̄n Hippias interrogāti reſpōdeat. Reſpōdebis nécne Hippia, ſi quid Socrates quęrat? H. Haud rectè agerem Eudice,

ſi nunc Socratis interrogationem fugerem, qui ſolitus ſim ſemper ex Elide patria ad Olympica feſta, quò Græci ad communem celebritatem vndique confluunt, me conferre, ipſúmque me ibi apud templum præbere cuique declarantẽ quodcunque demonſtrari quis cupiat, & ad interrogationes ſingulas reſpondentẽ. s. O quàm felix tibi ſors contigit Hippia, ſi adeò confiſus animi ſapientia qualibet Olympiade ad ſacrum aduentas. Mirarer profectò ſi quis circa corporis exercitationem athleta illuc certaturus accederet tam corporis viribus quàm tu mẽtis ſubtilitate confiſus. hi. Meritò ſic affectus ſum Socrates: nam ex eo tempore quo cœpi in Olympicis exerceri, neminem reperi adhuc me aliqua in re ſuperiorem. soc. Præclarum hercle quod ais Hippia; atque hæc gloria tua & Elæorum ciuitati & parentibus erit quoddam ſapientiæ monimentum. Verùm quidnam de Achille & Vlyſſe iudicas? Vtrum horum præſtantiorem & qua in re putas? Porrò dũ multi intus eſſemus, túque diſſereres, quædam me verba ſubterfugerunt: piguit tamen perquirere, tũ ꝙ turba erat intus plurima, tum etiã ne orationi tuæ impedimento forem. Nunc verò poſtquam pauciores ſumus, & Eudicus hic quærere iubet, liquidius nobis oſtende quod de his viris dicebas, quóve pacto diiudicabas. h. Volo equidẽ Socrates apertius quàm tunc in præſentia referre, quæ de his & de aliis ſentio. Homerum aſſero omniũ qui ad Troiã peruenerunt, optimum virum finxiſſe Achillẽ, ſapiẽtiſſimũ Neſtorẽ, apprime verſutũ multiformémq. Vlyſſem. s. Papæ ô Hippia. An mihi in hoc gratificaberis? ne me videlicet rideas, ſi ad percipiendum tardior fuero, ac ſæpius requiſiuero? Dignare mihi obſecro, libenter ac facile reſpondere. h. Turpe quidem eſſet ô Socrates, cũ alios eadem doceam, & pro iis pecunias exigã, ſi tibi quærenti nõ indulgerẽ, nec læto animo reſponderem. s. Præclarè admodum loqueris. Equidẽ cum optimũ virũ Achillẽ fictum fuiſſe dicebas, ſapientiſſimũ Neſtorem, viſus mihi ſum quod diceres intelligere. Cùm verò Vlyſſem verſutũ & multiformem, vt verum fatear, quid ſignificare velles, non intellexi. Atque mihi dicas: fortè enim hinc magis percipiam: nunquid & Achilles ab Homero multiformis verſutúſque inductus fuerit, nécne. hip. Minimè ô Socrates, ſed ſimplex omnino. Quoniã in ſupplicationibus ipſis cùm eos diſceptantes inducit, ita aduerſus Vlyſſem loquentem facit Achillem.

Iliad. ι.

O multum generoſe doli fabricator Vlyſſes,
Conuenit intrepidè me veſtra refellere dicta,
Vt fieri debere puto, fallacibus ipſum
Ne me ſedentes hinc obtundatis & illinc.
Is magis eſt quoniam quàm nigri ianua Ditis
Infenſus nobis, aliud qui pectore claudit,
Inde palàm profert aliud quodcunque videtur.
Aſt ego nunc dicam, credo velut eſſe futurum.

His in carminibus morem vtriuſque declarat, Achillem eſſe veracem atque ſimplicem, Vlyſſem verſutum atque mendacem. Hæc ſiquidem apud eum Achilles aduerſus Vlyſſem infert. socr. Videor iam quod ais, ô Hippia, intelligere. Verſutum enim mendacem vocas, vt apparet. hip. Maximè quidem ô Socrates. talem nempe Vlyſſem ſæpe & in Iliade, & in Odyſſea fingit Homerus. socr. Ergo exiſtimauit Homerus alium quidem eſſe veracem virum, alium verò mendacem, neque vtrunque eundem eſſe. h. Quid prohibet Socrates? s. An idem & ipſè cenſes Hippia? h. Maximè omnium. Nimis enim errarem, ſi aliter ipſe ſentirem. s. Homerũ quidem igitur mittamus, cùm ab eo ſciſcitari non liceat, quæ eius fuerit in condendis his carminibus ſententia. Poſtquàm verò tu cauſam ſuſcipis, tibíque ea videntur quæ dicere Homerum aſſeris, pro Homero ſimul ac teipſo reſponde. hip. Fiet: interroga paucis quod lubet. soc. Mendacéſne vocas illos qui facere aliquid nequeant, vt inualidos defeſſóſve, an eos qui facere aliquid poſſint? hip. Potentes & maximè quidem, cùm in aliis multis, tum etiam in decipiendis hominibus. socr. Potentes itaque ſunt ſecundum ſermonem tuum? atque verſuti, nónne? hipp. Certè. soc. Verſuti verò ſunt & ſubdoli ſtoliditate quadam & imprudentia? an aſtutia potius atque prudentia? hipp. Aſtutia maximè omnium atque prudentia. so. Prudẽtes ergo ſunt vt videtur. hi. Valde per Iouem. soc. Prudentes verò cùm ſint, ignorántne quod faciãt, an ſciant? hip. Imò ſcientes maximè. Nam ob hoc alios ſeducunt. soc. Cùm ergo ſcientes ſint harum rerum quas ſciunt, vtrum inſipientes ſunt, an potius ſapientes? hip. Sapientes videlicet in his ipſis ad decipiendum. so. Siſte obſecro, repetamus dicta, vt quid dicas, inſpiciamus. Mendaces eſſe ais, potentes prudentéſq., ſcientes itẽ & ſapientes circa illa de quibus mẽdaces? h. Aio. s. Alios autẽ veraces eſſe, alios contrà mẽdaces, atque hos inter ſe lõgè contrarios? h. Aio & iſta. so. Ex hoc ergo ſequitur, vt mendaces ex potentium ſapientiúmque numero ſint. hipp. Maximè. socr. Cùm verò dicis potentes & ſapientes eſſe mendaces ipſos

A εἰ Ὀλυμπίαζε μὲν εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων πανήγυριν, ὅταν τὰ Ὀλύμπια ᾖ, ἀεὶ ἐπανιὼν οἴκοθεν ἐξ Ἤλιδος, εἰς τὸ ἱερὸν παρέχω ἐμαυτόν, καὶ λέγοντα ὅ,τι ἄν τις βούληται ὧν ἄν μοι εἰς ἐπίδειξιν παρεσκευασμένον ᾖ, καὶ ἀποκρινόμενον τῷ βουλομένῳ ὅ,τι ἄν τις ἐρωτᾷ· νῦν δὲ τὴν Σωκράτους ἐρώτησιν φύγοιμι. Σ. Μακάριόν γε, ὦ Ἱππία, πάθος πέπονθας, εἰ ἑκάστης Ὀλυμπιάδος οὕτως εὔελπις ὢν περὶ τῆς ψυχῆς εἰς σοφίαν, ἀφικνῇ εἰς τὸ ἱερόν· καὶ θαυμάσαιμ' ἂν εἴ τις τῶν περὶ τὸ σῶμα ἀθλητῶν, οὕτως ἀφόβως τε καὶ πιστευτικῶς ἔχων τῷ σώματι ἔρχεται αὐτόσε ἀγωνιούμενος, ὥσπερ σὺ φῂς τῇ διανοίᾳ. ΙΠ. Εἰκότως, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τοῦτο πέπονθα. ἐξ οὗ γὰρ ἦργμαι Ὀλυμπίασιν ἀγωνίζεσθαι, οὐδενὶ πώποτε κρείττονι εἰς οὐδὲν ἐμαυτοῦ ἐνέτυχον. ΣΩ. Καλόν γε λέγεις, ὦ Ἱππία, καὶ
B τῇ Ἠλείων πόλει τῆς σοφίας ἀνάθημα, τὴν δόξαν εἶναι τὴν σήν, καὶ τοῖς γονεῦσι τοῖς σοῖς. ἀτὰρ τί δὴ λέγεις ἡμῖν περὶ τοῦ Ἀχιλλέως τε καὶ τοῦ Ὀδυσσέως; πότερον ἀμείνω καὶ κατὰ τί φῂς εἶναι; ἡνίκα μὲν γὰρ πολλοὶ ἔνδον ἦμεν, καὶ σὺ τὴν ἐπίδειξιν ἐποιοῦ, ἀπελείφθην σου τῶν λεγομένων. ὤκνουν γὰρ ἐπανερέσθαι, διότι ὄχλος τε πολὺς ἔνδον ἦν, καὶ μή σοι ἐμποδὼν εἴην ἐρωτῶν τῇ ἐπιδείξει. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ ἐλάττους τέ ἐσμεν, καὶ Εὔδικος ὅδε κελεύει ἐρέσθαι, εἰπέ τε καὶ δίδαξον ἡμᾶς σαφῶς τί ἔλεγες περὶ τούτοιν τοῖν ἀνδροῖν, πῶς διέκρινες αὐτούς. ΙΠ. Ἀλλ' ἐγώ σοι, ὦ Σώκρατες, ἐθέλω ἔτι σαφέστερον ἢ τότε διελθεῖν ἃ λέγω καὶ περὶ τούτων καὶ
C περὶ ἄλλων. φημὶ γὰρ Ὅμηρον πεποιηκέναι ἄριστον μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικομένων· σοφώτατον δέ, Νέστορα· πολυτροπώτατον δέ, Ὀδυσσέα. ΣΩ. Βαβαί, ὦ Ἱππία, ἆρ' ἄν τί μοι χαρίσαιο τοιόνδε, μή μου καταγελᾶν ἐὰν μόλις μανθάνω τὰ λεγόμενα, καὶ πολλάκις ἀνερωτῶ. ἀλλά μοι πειρῶ πράως τε καὶ εὐκόλως ἀποκρίνεσθαι. ΙΠ. Αἰσχρὸν γὰρ ἂν εἴη, ὦ Σώκρατες, εἰ ἄλλους μὲν αὐτὰ ταῦτα παιδεύω, καὶ ἀξιῶ διὰ ταῦτα χρήματα λαμβάνειν· αὐτὸς δὲ ὑπὸ σοῦ ἐρωτώμενος, μὴ συγγνώμην τ' ἔχοιμι, καὶ πράως ἀποκρινοίμην. ΣΩ. Πάνυ καλῶς λέγεις. ἐγὼ γάρ τοι ἡνίκα μὲν ἄριστον τὸν Ἀχιλλέα ἔφησθα πεποιῆσθαι, ἐδόκουν σου
D μανθάνειν ὅ,τι ἔλεγες, καὶ ἡνίκα τὸν Νέστορα σοφώτατον· ἐπειδὴ δὲ τὸν Ὀδυσσέα εἶπες ὅτι πεποιηκὼς εἴη ὁ ποιητὴς πολυτροπώτατον, τοῦτο δ', ὥστε πρός σε τἀληθῆ εἰρῆσθαι, παντάπασιν οὐκ οἶδ' ὅ,τι λέγεις. καί μοι εἰπέ, ἄν τι ἐνθένδε μᾶλλον μάθω· ὁ Ἀχιλλεὺς οὐ πολύτροπος τῷ Ὁμήρῳ πεποίηται; ΙΠ. Ἥκιστά γε, ὦ Σώκρατες. ἀλλ' ἁπλούστατος. ἐπεὶ καὶ ἐν λιταῖς ἡνίκα πρὸς ἀλλήλους ποιεῖ αὐτοὺς διαλεγομένους, λέγει αὐτῷ ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὸν Ὀδυσσέα,

Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
Ὥσπερ δὴ φρονέω τε, καὶ ὡς τελέεσθαι οἴω.
E Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀίδαο πύλῃσιν,
Ὅς γ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὡς καὶ τετελεσμένον ἔσται.

Ἐν τούτοις δηλοῖ τοῖς ἔπεσι τὸν τρόπον ἑκατέρου τοῦ ἀνδρός· ὡς ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς εἴη ἀληθής τε καὶ ἁπλοῦς· ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, πολύτροπός τε καὶ ψευδής. ποιεῖ γὰρ τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὸν Ὀδυσσέα λέγοντα ταῦτα τὰ ἔπη. Σ. Νῦν δή, ὦ Ἱππία, κινδυνεύω μανθάνειν ὃ λέγεις. τὸν πολύτροπον, ψευδῆ λέγεις, ὥς γε φαίνεται. ΙΠ. Μάλιστα, ὦ Σώκρατες. τοιοῦτον γὰρ πεποίηκε τὸν Ὀδυσσέα Ὅμηρος πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἰλιάδι καὶ ἐν Ὀδυσσείᾳ. ΣΩ. Ἐδόκει
F ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ὁμήρῳ ἕτερος μὲν εἶναι ἀνὴρ ἀληθής, ἕτερος δέ, ψευδής· ἀλλ' οὐχ ὁ αὐτός. ΙΠ. Πῶς γὰρ οὐ μέλλει, ὦ Σώκρατες; Σ. Ἦ καί σοι δοκεῖ αὐτῷ, ὦ Ἱππία; ΙΠ. Πάντων μάλιστα. καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη, εἰ μή. Σ. Τὸν μὲν Ὅμηρον τοίνυν ἐάσωμεν· ἐπειδὴ καὶ ἀδύνατον ἐπανερέσθαι τί ποτε νοῶν ταῦτα ἐποίησε τὰ ἔπη· σὺ δ' ἐπειδὴ φαίνῃ ἀναδεχόμενος τὴν αἰτίαν, καί σοι συνδοκεῖ ταῦτα ἅπερ φῂς Ὅμηρον λέγειν, ἀπόκριναι κοινῇ ὑπὲρ Ὁμήρου τε καὶ σαυτοῦ. ΙΠ. Ἔσται ταῦτα. ἀλλ' ἐρώτα ἐμβραχὺ ὅ,τι βούλει. ΣΩ. Τοὺς ψευδεῖς λέγεις οἷον ἀδυνάτους τι ποιεῖν, ὥσπερ τοὺς κάμνοντας; ἢ δυνατούς τι ποιεῖν; ΙΠ. Δυνατοὺς ἔγωγε καὶ μάλα σφόδρα, ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἐξαπατᾶν ἀνθρώπους. Σ. Δυνατοὶ μὲν δή, ὡς ἔοικεν, εἰσὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον καὶ πολύτροποι. ἦ γάρ; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Πολύτροποι
G δ' εἰσὶ καὶ ἀπατεῶνες ὑπὸ ἠλιθιότητος καὶ ἀφροσύνης; ἢ ὑπὸ πανουργίας καὶ φρονήσεώς τινος; ΙΠ. Ὑπὸ πανουργίας πάντων μάλιστα καὶ φρονήσεως. Σ. Φρόνιμοι μὲν ἄρα εἰσίν, ὡς ἔοικε. ΙΠ. Ναὶ μὰ Δία, λίαν γε. Σ. Φρόνιμοι δὲ ὄντες οὐκ ἐπίστανται ὅ,τι ποιοῦσιν; ἢ ἐπίστανται; ΙΠ. Καὶ μάλα σφόδρα ἐπίστανται· διὰ τοῦτο καὶ κακουργοῦσι. ΣΩ. Ἐπιστάμενοι δὲ ταῦτα ἃ ἐπίστανται, πότερον ἀμαθεῖς εἰσιν ἢ σοφοί; ΙΠ. Σοφοὶ μὲν οὖν αὐτά γε ταῦτα ἐξαπατᾶν. ΣΩ. Ἔχε δή· ἀναμνησθῶμεν τί ἐστιν ὃ λέγεις. τοὺς ψευδεῖς φῂς εἶναι δυνατοὺς καὶ φρονίμους καὶ ἐπιστήμονας καὶ σοφούς, εἰς ἅπερ ψευδεῖς; ΙΠ. Φημὶ γὰρ οὖν. ΣΩΚΡ. Ἄλλους δέ, τοὺς ἀληθεῖς τε καὶ ψευδεῖς, καὶ ἐναντιωτάτους ἀλλήλοις; ΙΠΠ.
H Λέγω ταῦτα. ΣΩΚΡ. Φέρε δή· τῶν μὲν δυνατῶν τινὲς καὶ σοφῶν, ὡς ἔοικεν, εἰσὶν οἱ ψευδεῖς, κατὰ τὸν σὸν λόγον. ΙΠΠ. Μάλιστά γε. ΣΩΚΡΑΤ. Ὅταν δὴ λέγῃς δυνατοὺς καὶ σοφοὺς εἶναι τοὺς ψευδεῖς εἰς

αὐτὰ ταῦτα, πότερον λέγεις δυνατοὺς εἶναι ψεύδεσθαι ἐὰν βούλωνται, ἢ ἀδυνάτους εἰς ταῦτα ἅπερ ψεύδονται; ΙΠ. Δυνατοὺς ἔγωγε. ΣΩ. Ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἄρα εἰρῆσθαι, οἱ ψευδεῖς εἰσὶ σοφοί τε καὶ δυνατοὶ ψεύδεσθαι. ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Ἀδύνατος ἄρα ψεύδεσθαι ἀνὴρ καὶ ἀμαθὴς, οὐκ ἂν εἴη ψευδής. ΙΠ. Ἔχει οὕτω. ΣΩ. Δυνατὸς δ' ἐστὶν ἕκαστος ἄρα ὃς ἂν ποιῇ τότε ὃ ἂν βούληται, ὅταν βούληται· οὐχ ὑπὸ νόσου, λέγω, ἐξειργόμενος, οὐδὲ τῶν τοιούτων· ἀλλὰ ὥσπερ σὺ δυνατὸς εἶ γράψαι τοὐμὸν ὄνομα, ὅταν βούλῃ, οὕτω λέγω. ἆρ' οὐχ ὃς ἂν οὕτως ἔχῃ, καλεῖς σὺ δυνατόν; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Λέγε δή μοι ὦ Ἱππία, οὐ σὺ μέντοι ἔμπειρος εἶ λογισμῶν καὶ λογιστικῆς; ΙΠ. Πάντων μάλιστα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ καί τίς σε ἔροιτο, τὰ τρὶς ἑπτακόσια, ὁπόσος ἐστὶν ἀριθμὸς, εἰ βούλοιο, πάντων τάχιστα καὶ μάλιστ' ἂν εἴποις τἀληθῆ περὶ τούτου; ΙΠΠ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἆρα ὅτι δυνατώτατός τε εἶ καὶ σοφώτατος κατὰ ταῦτα; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Πότερον οὖν σοφώτατός τε εἶ καὶ δυνατώτατος μόνον, ἢ καὶ ἄριστος ταῦτα ἅπερ δυνατώτατός τε καὶ σοφώτατος, τὰ λογιστικά; ΙΠ. Καὶ ἄριστος δήπου, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τὰ μὲν δὴ ἀληθῆ σὺ ἂν δυνατώτατα εἴποις περὶ τούτων. ἦ γάρ; ΙΠ. Οἶμαι ἔγωγε. ΣΩ. Τί δέ; τὰ ψευδῆ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων; καί μοι, ὥσπερ τὰ πρότερα, γενναίως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀπόκριναι, ὦ Ἱππία. εἴ τίς σε ἔροιτο, τὰ τρὶς ἑπτακόσια πόσα ἐστὶ, πότερον σὺ ἂν μάλιστα ψεύδοιο, καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ψευδῆ λέγοις περὶ τούτων, βουλόμενος ψεύδεσθαι, καὶ μηδέποτε ἀληθῆ ἀποκρίνεσθαι· ἢ ὁ ἀμαθὴς εἰς λογισμοὺς δύναιτ' ἂν σοῦ μᾶλλον ψεύδεσθαι βουλομένου; ἢ ὁ μὲν ἀμαθὴς πολλάκις ἂν βουλόμενος ψευδῆ λέγειν, τἀληθῆ ἂν εἴποι ἄκων, εἰ τύχοι, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι· σὺ δὲ ὁ σοφὸς, εἴπερ βούλοιο ψεύδεσθαι, ἀεὶ ἂν κατὰ τὰ αὐτὰ ψεύδοιο; ΙΠ. Ναί· οὕτως ἔχει ὡς σὺ λέγεις. ΣΩ. Ὁ ψευδὴς οὖν πότερα περὶ μὲν τἆλλα ψευδής ἐστιν, οὐ μέντοι περὶ ἀριθμόν; οὐδὲ ἀριθμῶν ἂν ψεύσαιτο; ΙΠ. Καὶ ναὶ μὰ Δία περὶ ἀριθμόν. ΣΩ. Θῶμεν ἄρα καὶ τοῦτο, ὦ Ἱππία, περὶ λογισμόν τε καὶ ἀριθμὸν εἶναί τινα ἄνθρωπον ψευδῆ. ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Τίς οὖν ἂν εἴη οὗτος; οὐχὶ δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ, εἴπερ μέλλει ψευδὴς ἔσεσθαι (ὡς σὺ ἄρτι ὡμολόγεις) δυνατὸν εἶναι ψεύδεσθαι; ὁ γὰρ ἀδύνατος ψεύδεσθαι (εἰ μέμνησαι) ὑπὸ σοῦ ἐλέγετο ὅτι οὐκ ἄν ποτε ψευδὴς γένοιτο. ΙΠΠ. Ἀλλὰ μέμνημαι, καὶ ἐλέχθη οὕτως. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἄρτι ἐφάνης σὺ δυνατώτατος ὢν ψεύδεσθαι περὶ λογισμόν; ΙΠΠ. Ναὶ ἐλέχθη γέ τοι καὶ τοῦτο. ΣΩΚΡΑΤ. Ἆρ' οὖν καὶ δυνατώτατος εἶ ἀληθῆ λέγειν περὶ λογισμῶν; ΙΠ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς ψευδῆ καὶ ἀληθῆ λέγειν περὶ λογισμῶν δυνατώτατος; οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἀγαθὸς περὶ τούτων, ὁ λογιστικός; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Τίς οὖν ψευδὴς περὶ λογισμῶν γίγνεται, ὦ Ἱππία, ἄλλος, ἢ ὁ ἀγαθός; ὁ αὐτὸς γὰρ καὶ δυνατός· οὗτος δὲ καὶ ἀληθής. ΙΠ. Φαίνεται. ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι ὁ αὐτὸς ψευδής τε καὶ ἀληθὴς περὶ τούτων; καὶ οὐδὲν ἀμείνων ὁ ἀληθὴς τοῦ ψευδοῦς; ὁ αὐτὸς γὰρ δήπου ἐστὶ, καὶ οὐκ ἐναντιότητα ἔχει, ὥσπερ σὺ ᾤου ἄρτι. ΙΠ. Οὐ φαίνεται ἐνταῦθά γε. ΣΩ. Βούλει οὖν σκεψώμεθα καὶ ἄλλοθι; ΙΠ. Εἰ ἄλλως γε σὺ βούλει. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ γεωμετρίας ἔμπειρος εἶ; ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί οὖν; οὐ καὶ ἐν γεωμετρίᾳ οὕτως ἔχει; ὁ αὐτὸς δυνατώτατος ψεύδεσθαι καὶ ἀληθῆ λέγειν περὶ τῶν διαγραμμάτων, ὁ γεωμετρικός; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Περὶ ταῦτα οὖν ἀγαθὸς ἄλλος τις, ἢ οὗτος; ΙΠ. Οὐκ ἄλλος. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς γεωμέτρης, δυνατώτατός γε ἀμφότερα. καὶ εἴπερ τις ἄλλος ψευδὴς περὶ διαγράμματα, οὗτος ἂν εἴη, ὁ ἀγαθός. οὗτος γὰρ δυνατός. ὁ δὲ κακὸς, ἀδύνατος ἦν ψεύδεσθαι. ὥστε οὐκ ἂν γένοιτο ψευδὴς ὁ μὴ δυνάμενος ψεύδεσθαι, ὡς ὡμολόγηται; ΙΠ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν καὶ τὸν τρίτον ἐπισκεψώμεθα, τὸν ἀστρονόμον· ἧς αὖ σὺ τέχνης ἔτι μᾶλλον ἐπιστήμων οἴει εἶναι, ἢ τῶν ἔμπροσθεν. ἦ γὰρ ὦ Ἱππία; ΙΠ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ ταὐτὰ ταῦτά ἐστιν. ΙΠ. Εἰκός γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ ἄρα εἴπερ τις καὶ ἄλλος ψευδὴς, ὁ ἀγαθὸς ἀστρονόμος ψευδὴς ἔσται, ὁ δυνατὸς ψεύδεσθαι. οὐ γὰρ ὅγε ἀδύνατος. ἀμαθὴς γάρ. ΙΠ. Φαίνεται οὕτως. ΣΩ. Ὁ αὐτὸς ἄρα καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ ἀληθής τε καὶ ψευδὴς ἔσται. ΙΠ. Ἔοικεν. Σ. Ἴθι δὴ ὦ Ἱππία, ἀνέδην οὑτωσὶ ἐπίσκεψαι κατὰ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, εἴ που ἐστὶν ἄλλως ἔχον ἢ οὕτως. πάντως δὲ πλείστας τέχνας πάντων σοφώτατος εἶ ἀνθρώπων· ὡς ἐγώ ποτέ σου ἤκουον μεγαλαυχουμένου πολλὴν σοφίαν καὶ ζηλωτὴν σαυτοῦ, διεξιόντος ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ ταῖς τραπέζαις. ἔφησθα δὲ ἀφικέσθαι ποτὲ εἰς Ὀλυμπίαν, ἃ εἶχες περὶ τὸ σῶμα ἅπαντα, σαυτοῦ ἔργα ἔχων. πρῶτον μὲν, δακτύλιον (ἐντεῦθεν γὰρ ἤρχου) ὃν εἶχες, σαυτοῦ ἔχειν ἔργον· ὡς ἐπιστάμενος δακτυλίους γλύφειν. καὶ ἄλλην σφραγῖδα, σὸν ἔργον, καὶ στλεγγίδα, καὶ λήκυθον, ἃ αὐτὸς εἰργάσω. ἔπειτα, ὑποδήματα ἃ εἶχες, ἔφησθα αὐτὸς σκυτοτομῆσαι, καὶ τὸ ἱμάτιον ὑφῆναι, καὶ τὸν χιτωνίσκον· καὶ (ὅ γε πᾶσιν ἔδοξεν ἀτοπώτατον, καὶ σοφίας πλείστης ἐπίδειγμα) ἐπειδὴ τὴν ζώνην ἔφησθα τοῦ χιτωνίσκου ἣν εἶχες, εἶναι μὲν οἷαι αἱ Περσικαὶ τῶν πολυτελῶν, ταύτην δὲ αὐτὸς πλέξαι. πρὸς δὲ τούτοις ποιήματα ἔχων ἐλθεῖν, καὶ ἔπη καὶ τραγῳδίας, καὶ διθυράμβους, καὶ καταλογάδην πολλοὺς λόγους καὶ παντοδαποὺς συγκειμένους. καὶ περὶ τῶν τεχνῶν δὴ ὧν ἄρτι ἐγὼ ἔλεγον

A ad eadem, vtrum dicis potentes eſſe ad mentiendum ſi velint, vel impotentes ad ea quæ mentiuntur. HIP. Potẽtes equidem. SOCRAT. Vt ergo ſummatim dicamus, mendaces ſunt qui ad mẽtiendum potentes ſapientéſque ſunt. HIP. Planè. SOCR. Ergo qui vir mentiri nequit, neque ſcit quicquam, non erit mendax. HIP. Sic eſt. SOCR. Potens autem eſt qui facit quod vult, & quando vult. haud morbo vel quibuſdam talibus impeditum, inquam, verùm quemadmodum tu meum nomen, quotieſcunque vis, ſcribere potes, ita nunc interrogo. An non hominem ſic affectum, potentem vocas? HIP. Sanè. SOCR. Dic B ô Hippia, nónne es numerandi computandique peritus? HIP. Maximè omnium. SOC. Siquis ergo te percontetur, ter ſeptingenta quantum compleant numerum, nónne, modò velis, omnium quàm ocyſſimè atque maximè de his reſpondebis? HIP. Prorſus. SOCR. Nunquid ex eo quòd circa iſta potentiſſimus & ſapientiſſimus es? HIP. Nempe. SOCR. Vtrum ſapientiſſimus es ac potentiſſimus duntaxat? an etiam circa eadem optimus, circa quæ ſapientia & potentia præſtas, hoc eſt in numeris computandis? HIP. Et optimus inſuper Socrates. SOC. Vera itaque de his præ cæteris maximè dicere poſſes, an non? C HIP. Reor equidem. SOCR. An & falſa circa eadem? Age nunc Hippia, vt & ſuprà generosè magnificéque reſponde. Si quis quærat ter ſeptingenta quot ſunt, túne magis de his mentiere, ſempérque ſecundum eadem falſa de his pronunciabis, mentiri, & nunquam vera proferre volens? an qui numerorum ignarus eſt, poterit magis mentiri quàm tu, etiam ſi mentiri voles? an contrà potius ignorans ſæpe dum volet falſa proferre, vera fortè præter ſententiam proferet, quia rẽ ipſam ignoret: tu verò quum ſapiens ſis, ſemper dum mentiri voles, ſimiliter mentieris? HIP. Eſt vt dicis. SO. Mendax itaque vtrũ circa alia mendax eſt, non tamen circa numeros, neque de numero D mentietur? HIP. Imò & circa numeros. SOC. Ponamus igitur hoc Hippia, circa computationem ac numerum aliquem eſſe mendacem. H. Certè. S. Quis igitur hic erit? neceſſe eſt vt mentiri poſſit, vt ipſe dicebas, ſi mendax futurus eſt. Nempe abs te dictum eſt, ſi recordaris, eum qui mentiri nequeat, non eſſe mendacem. HIP. Recordor equidem, atque ita dictum. SOCR. Nónne paulo antè conſtitit te eſſe ad mẽtiendum in computandis numeris potentiſſimum? HIP. Ita dictum fuit & iſtud. SOCRA. Num & quàm maximè es ad vera proferenda de numeris iiſdem potens? HIP. Valde. SOCR. Idem ergo poteſt E maximè in computando vera loqui, atque mentiri: is autem eſt qui bonus eſt in numeris, videlicet computator. HIP. Sic omnino. SOCR. Quis igitur alius Hippia in computando fit mendax, niſi qui ad idem bonus? Hic enim potens, hic & verax. HIPP. Apparet. SOCRA. Cernis eundem veracem eſſe in his atque mendacem, & nihilo meliorem mendace ipſo veracem eſſe. iidem nanque ſunt, neque valde contrarij, vt tu nuper exiſtimabas. HIP. Haud certè nunc in his apparet. SOCRAT. Viſne in aliis quoque conſideremus? HIP. Vt lubet. SOCRAT. Nónne es & geometriæ peritus? HIP. Sum. SOC. An non idem in geometria contingit? idem falſa quàm maximè de figuris pronunciare poteſt, & qui vera. Eſt autem is geometra. HIPP. Profectò. SOCRAT. An alius ad hæc præter hunc F bonus? HIP. Non alius. SOC. Nónne bonus ac ſapiens geometra vtraque poteſt? Et ſi quis alius in figuris mendax is maximè qui in iiſdem eſt bonus: hic ſiquidem potens, malus autem ad mẽtiendum impotens. neque vnquam fit mendax qui eſt impotens mentiendi, vt eſt conceſſum. HIP. Sunt hæc. SOC. Tertium inſuper inſpiciamus aſtronomũ, quam ipſe artem magis etiam quàm ſuperiores, ſoles Hippia, profiteri, ſic ne? HIP. Sic certè. SOCR. An non eadem in Aſtronomia contingunt? HIP. Conſentaneum eſt ô Socrates. SOCR. Quare & in aſtronomia ſiquis alius mendax, is erit maximè, qui bonus aſtronomus. Is nanque mentiri ſummopere poteſt. neque enim qui impotens G eſt is enim inſcius eſt. HIPP. Sic apparet. SOCR. Idem ergo & in aſtronomia verax erit & mendax. H. Videtur. S. Age Hippia, paſſim ita per omnes ſcientias cogita, num ita ſit, an aliter. nam antè alios omnes plurimis artibus es ornatus. Quemadmodum ego te quandoque iactantem audiui, quòd ſapientia multa exoptãdáque præ cæteris abũdares, & in foro inter mẽſas diſputando deambulantem: quum diceres te quondam Olympiam adiiſſe, & omnia quæ habebas, corporis ornamenta propriis manibus confeciſſe. Primo quidem anulum quem habebas, (hinc enim cœpiſti,) tuum fuiſſe opus, quaſi eſſes ſculpendi peritus. quinetiam ſigillum quoddam tuũ opus, H & ſtrigilem, & vaſculum vnguentarium ſimiliter opus tuum, ſoccos quinetiam tuis conſutos manibus, pallium & interulam abs te contextã. Quódque admodũ mirabile viſum eſt, & ſingularis ſapientiæ indicium, cingulum dicebas oſtendiſſe te opus tuum, Perſicis pretioſiſque ſimile. Item tua quædam poëmata, epicos verſus, tragœdias, dithyrambos, & orationes plurimas, variáſque liberioribus numeris compoſitas:

Eadem Cicero lib. de orat. 3.

præterea te illa quæ in ſuperioribus commemorabam ante alios omnes tenere, & in rythmis harmoniiſque & recta ratione literarum ac in cæteris generis huius permultis, ſi rectè recordor, excellere. At verò prætermiſeram tuæ memoriæ artificium, quo pollere mirum in modum mihi videris. fortè verò & alia multa ſum oblitus. Verũ quod dixi, & in tuas (quæ multæ nimis ſunt) & in aliorum artes reſpiciens, dic age, ſi repereris vnquam ex his quę inter nos conceſſa fuerunt, à mendace veracem eſſe diuerſum, neque eundem exiſtere. In qualibet autem ſapientia calliditatéve, vel quomodocunque appellare iuuat, quære. Sed nunquam, ô amice, inuenies: neque enim eſt vſquam: quod ſi eſt alicubi, dicas. HIP. Haud in præſentia inuenio Socrates. SOC. Neque inuenies poſthac, vt arbitror. Si autem vera loquor, recordare Hippia, quid ex ſuperioribus ſequitur. H. Non ſatis aduerto quod loqueris Socrates. S. Nihil opus eſt in præſentia memoriæ artificio: patet enim quòd nõ putas oportere, ſed ego tibi in memoriam reducam. Recordaris dixiſſe te, Achillem virum fuiſſe veridicum, Vlyſſem verò mendacẽ atque verſutũ. H. Vtique. S. Nunc autẽ ſentis eundẽ appauiſſe veracem eſſe atque mendacẽ. Ideóq. ſi mendax erat Vlyſſes, erat & verax. Item ſi veridicus Achilles, erat & mendax: neque differentes hi viri inuicem neque contrarij, imò ſimiles extiterunt. HIP. Semper tu quidem Socrates captiunculas tales contexis, & occupans quod in ſermone moleſtiſſimũ eſt, ad hoc inſtas, & minima quæque contrectas, neque aduerſus totã rem ipſam de qua eſt ſermo, contendis. Nanque ſi velis, nunc pluribus argumentis ſufficientique ratione oſtendam tibi Homerum, Vlyſſe meliorẽ Achillem veracémque finxiſſe: Vlyſſem verò ſubdolum, & in pluribus mentientem, atque Achille deteriorem. At ſi tibi placet, viciſſim reſponde, cúmque mea orationem tuam compara, qua oſtendas alterum meliorem eſſe: atque ita præſentes hi magis intelligent, vter noſtrûm rectius loquutus fuerit. SOC. Haud iſtud dubito, vel contendo Hippia, quo minus me ſapientior videaris. Verùm conſueui ſemper, cùm aliquis de re aliqua diſputat, diligenter attendere, præſertim quando qui loquitur, ſapiens eſſe mihi videtur. Tunc ſanè auidus, intelligendi quod dicit, percontor, expendo, atque æſtimo, vt clarius dicta percipiam. Sinautem dicentem ipſum parui facio, neq. requiro ab eo quicquam, neque quid dicat, attendo. Atque hac ipſa coniectura comprehendes, quos æſtimem ſapientes. Cernes enim me verba illorum accuratiſſimè auſcultantem, ſciſcitantémque ab illis, vt aliquid diſcẽdo in vita proficiam. Et nunc quidem quum dicta tua animaduerterem, quibus illorum carminum teſtimonio Achillem oſtendis aduerſus Vlyſſem, vt iactabundum dicere, mirum quiddam mihi viſum eſt, ſi vera dixeris. Quoniam Vlyſſes ipſe verſutus, mendacij nullius redargui poteſt: Achilles autem verſutus & varius ſecundum ſermonem tuum eſſe videtur: mentitur enim. Nam cùm ea pronunciaſſet carmina, quæ tu nunc recenſuiſti,

Iliad. ι.

Is magis eſt quoniam quàm nigri ianua Ditis
Inſenſus nobis, aliud qui pectore claudit,
Inde palàm profert aliud quodcunque videtur.

Paulo pòſt addit, quo neque ab Vlyſſe, neque ab Agamemnone perſuadebitur, neque ad Troiam manebit.

Sed cras ipſe Ioui reliquiſque vbi ſacra pararo
Cœlicolis, curuo collectas littore naues
In mare deducam, prima quas luce videbis
Nare per Helleſpontiacum mare piſcibus aptum.
In quibus aſpicies, cupias modò viſere, fortes
Edoctóſque viros remis incumbere. nam ſi
Neptunus ventis implebit vela ſecundis,
Tertia frugiferis Phthiæ lux ſiſtet in oris.

Item ſuprà aduerſus Agamemnonem iurgans ait,

Iliad. α.

Nauibus ecce domum nigris, quia præſtat, abibo
In patriam Phthiam: neque enim mens optat vt hîc te
Diuitiis repleam, validis inglorius armis.

Hæc fatus, tum coram omni exercitu. tũ ad eius amicos, nuſquam apparet, vel ſe ad opus accingere, vel naues trahere, vt domum reuerſurus, imò parum admodum curare, vt reuera ſint quæ loquitur. Equidem Hippia ab initio te rogaui, quum ambigerem vter horum apud poëtam præſtantior habeatur, putarémque vtrũque virum optimum eſſe, & difficile cognitu vter horum excellat magis mendacio, & veritate, aliáque virtute. Ambo enim in hoc quàm proximi ſunt. HIP. Haud rectè diſcernis ô Socrates. Nam quæ mentitur Achilles, non ex inſidiis, ſed inuitus propter exercitus caſum mentiri videtur, coactus reſtare atque ſuccurrere: Vlyſſes autem ſponte ac dolo. S. Decipis me chariſſime Hippia, ipſéque imitaris Vlyſſem. HIP. Minimè omnium Socrates, quidnam dicis? & qua ratione? SOC. Quoniam Achillem ais non ex inſidiis mentiri, qui vſque adeo ſeductor erat, atque inſidiator præter ipſam iactantiam, ſicut fingit Homerus, vt tanto eſſet Vlyſſe callidior, vt ipſi vanitatem abſconderet ſuam, dum coram eo contraria ſibiipſi

A ἐπιστήμων ἀφῖχθαι διαφερόντως τῶν ἄλλων, καὶ περὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν καὶ γραμμάτων ὀρθότητος· καὶ ἄλλα ἔτι πρὸς τούτοις πάνυ πολλά, ὡς ἐγὼ δοκῶ μνημονεύειν. καίτοι τό γε μνημονικὸν ἐπελαθόμην σου (ὡς ἔοικε) τέχνημα, ἐν ᾧ σὺ οἴει λαμπρότατος εἶναι. οἶμαι δὲ καὶ ἄλλα πάμπολλα ἐπιλελῆσθαι. ἀλλ' ὅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ εἰς τὰς σαυτοῦ βλέψας τέχνας, (ἱκαναὶ δὲ) καὶ εἰς τὰς τῶν ἄλλων, εἰπέ μοι ἐάν που εὕρῃς ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐμοί τε καὶ σοί, ὅπου ἐστὶν, ὁ μὲν, ἀληθής, ὁ δὲ, ψευδής, χωρὶς, καὶ οὐχ ὁ αὐτός. ἐν ᾗ τινι βούλει σοφίᾳ τοῦτο σκέψαι, ἢ πανουργίᾳ, B ἢ ὁπωσοῦν χαίρεις ὀνομάζων. ἀλλ' οὐχ εὑρήσεις ὦ ἑταῖρε. οὐ γάρ ἐστιν. ἐπεὶ σὺ εἰπέ. ΙΠ. Ἀλλ' οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, νῦν γε οὕτω. ΣΩ. Οὐδέ γε ἕξεις, ὡς ἐγὼ οἶμαι. εἰ δ' ἐγὼ ἀληθῆ λέγω, μέμνησαι ὃ ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τοῦ λόγου, ὦ Ἱππία. ΙΠΠ. Οὐ πάνυ τι ἐννοῶ ὦ Σώκρατες ὃ λέγεις. Σ. Νυνὶ γὰρ ἴσως οὐ χρῇ τῷ μνημονικῷ τεχνήματι· δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ οἴει δεῖν. ἀλλ' ἐγώ σε ὑπομνήσω. οἶσθα ὅτι τὸν μὲν Ἀχιλλέα ἔφησθα ἀληθῆ εἶναι, τὸν δὲ Ὀδυσσέα, ψευδῆ καὶ πολύτροπον; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Νῦν οὖν αἰσθάνῃ ὅτι ἀναπέφανται ὁ αὐτὸς ὢν ψευδής τε καὶ ἀληθής; ὥστε εἰ ψευδὴς ὁ Ὀδυσσεὺς ἦν, καὶ ἀληθὴς γίγνεται· καὶ εἰ ἀληθὴς ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ψευδής. καὶ οὐ διάφοροι ἀλλήλων οἱ ἄνδρες οὐδ' ἐναντίοι, ἀλλ' ὅμοιοι. C ΙΠ. Ὦ Σώκρατες, ἀεὶ σύ τινας τοιούτους πλέκεις λόγους. καὶ ἀπολαμβάνων ὃ ἂν ᾖ δυσχερέστατον τοῦ λόγου, τούτου ἔχῃ, κατὰ σμικρὸν ἐφαπτόμενος· καὶ οὐχ ὅλῳ ἀγωνίζῃ τῷ πράγματι περὶ ὅτου ἂν ὁ λόγος ᾖ. ἐπεὶ καὶ νῦν, ἐὰν βούλῃ, ἐπὶ πολλῶν τεκμηρίων ἀποδείξω σοι ἱκανῷ λόγῳ, Ὅμηρον Ἀχιλλέα πεποιηκέναι ἀμείνω Ὀδυσσέως καὶ ἀψευδῆ· τὸν δὲ, δολερόν τε καὶ πολλὰ ψευδόμενον, καὶ χείρω Ἀχιλλέως. εἰ δὲ βούλει σὺ αὖ, ἀντιπαράβαλλε λόγον παρὰ λόγον, ὡς ὁ ἕτερος ἀμείνων ἐστί· καὶ μᾶλλον εἴσονται οὗτοι ὁπότερος ἄμεινον λέγει. ΣΩ. Ὦ Ἱππία, ἐγώ τοι οὐκ ἀμφισβητῶ, μὴ οὐχὶ σὲ εἶναι σοφώτερον ἢ ἐμέ· ἀλλ' ἀεὶ εἴωθα, ἐπειδάν τις λέγῃ τι, προσέχειν D τὸν νοῦν· ἄλλως τε καὶ ἐπειδάν μοι δοκῇ σοφὸς εἶναι ὁ λέγων, καὶ ἐπιθυμῶν μαθεῖν ὅ, τι λέγει, διαπυνθάνομαι καὶ ἐπανασκοπῶ καὶ συμβιβάζω τὰ λεγόμενα, ἵνα μάθω· ἐὰν δὲ φαῦλος δοκῇ μοι εἶναι ὁ λέγων, οὔτε ἐπανερωτῶ, οὔτε μοι μέλει περὶ ὧν λέγει. καὶ γνώσῃ τούτῳ οὓς ἂν ἐγὼ ἡγῶμαι σοφοὺς εἶναι· εὑρήσεις γάρ με λιπαρῆ ὄντα περὶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τούτου, καὶ πυνθανόμενον παρ' αὐτοῦ, ἵνα μαθών τι ὠφεληθῶ. ἐπεὶ καὶ νῦν ἐνενόηκά σου λέγοντος ὅτι ἐν τοῖς ἔπεσιν οἷς σὺ ἄρτι ἔλεγες, ἐνδεικνύμενος τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὸν Ὀδυσσέα λέγειν, ὡς ἀλαζόνα ὄντα, ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι εἰ σὺ ἀληθῆ λέγεις· ὅτι ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς οὐδαμοῦ φαίνεται ψευσάμενος, ὁ πολύτροπος· ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς, πολύτροπός τις φαίνεται κατὰ τὸν σὸν λόγον. ψεύδεται γοῦν. προειπὼν γὰρ ταῦτα τὰ ἔπη, ἅπερ καὶ σὺ E εἶπες ἄρτι,

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς γ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλα δὲ εἴπῃ,

ὀλίγον ὕστερον λέγει ὡς οὔτ' ἂν ἀναπεισθείη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως τε καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος, οὔτε μένοι τὸ παράπαν ἐν τῇ Τροίᾳ· ἀλλ'

Αὔριον ἱρὰ Διὶ ῥέξας (φησὶ) καὶ πᾶσι θεοῖσι,
Νηήσας εὖ νῆας, ἐπὴν ἅλαδε προερύσσω,
Ὄψεαι, αἴκ' ἐθέλῃσθα, καὶ αἴκέν τοι τὰ μεμήλῃ,
Ἦρι μάλ' Ἑλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεούσας
Νῆας ἐμὰς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας.
Εἰ δέ κεν εὐπλοΐην δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
F Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην.

Ἔτι δὲ πρότερον τούτων πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λοιδορούμενος εἶπε,

Νῦν δ' εἶμι Φθίην δ'· ἐπειὴ πολὺ λώϊόν ἐστιν
Οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν. οὐδέ σ' ὀΐω
Ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν, ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν.

Ταῦτα εἰπὼν, τοτὲ μὲν ἐναντίον τῆς στρατιᾶς πάσης, τοτὲ δὲ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ἑταίρους, οὐδαμοῦ φαίνεται οὔτε παρασκευασάμενος, οὔτ' ἐπιχειρήσας καθέλκειν τὰς ναῦς, ὡς ἀποπλευσούμενος οἴκαδε, ἀλλὰ πάνυ G γενναίως ὀλιγωρῶν τοῦ τἀληθῆ λέγειν. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἱππία, καὶ ἐξ ἀρχῆς σε ἠρόμην, ἀπορῶν ὁπότερος τούτοιν τοῖν ἀνδροῖν ἀμείνων πεποίηται τῷ ποιητῇ, καὶ ἡγούμενος ἀμφοτέρω ἀρίστω εἶναι, καὶ δύσκριτον ὁπότερος ἀμείνων εἴη, καὶ περὶ ψεύδους καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. ἀμφοτέρω γὰρ καὶ κατὰ τοῦτο παραπλησίω ἐστόν. ΙΠ. Οὐ γὰρ καλῶς σκοπεῖς ὦ Σώκρατες. ἃ μὲν γὰρ ὁ Ἀχιλλεὺς ψεύδεται, οὐκ ἐξ ἐπιβουλῆς φαίνεται ψευδόμενος, ἀλλ' ἄκων, διὰ τὴν συμφορὰν τὴν τοῦ στρατοπέδου ἀναγκασθεὶς καταμεῖναι καὶ βοηθῆσαι· ἃ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἑκών τε καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς. ΣΩ. Ἐξαπατᾷς με, ὦ φίλτατε Ἱππία, καὶ αὐτὸς τὸν Ὀδυσσέα μιμῇ. ΙΠ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες. λέγεις δὴ τί καὶ πρὸς τί; ΣΩ. Ὅτι οὐκ ἐξ ἐπι- H βουλῆς φὴς τὸν Ἀχιλλέα ψεύδεσθαι, ὃς ἦν οὕτω γόης καὶ ἐπίβουλος πρὸς τὴν ἀλαζονείαν (ὡς πεποίηκεν Ὅμηρος) ὥστε καὶ τοῦ Ὀδυσσέως τοσοῦτον φαίνεται φρονεῖν πλέον, πρὸς τὸ ῥᾳδίως λανθάνειν αὐτὸν ἀλαζονευόμενος, ὥστε ἐναντίον αὐτοῦ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐτόλμα ἐναντία

λέγειν, καὶ ἐλάνθανε τὸν Ὀδυσσέα. οὐδὲν γοῦν φαίνεται εἰπὼν πρὸς αὐτὸν ὡς αἰσθανόμενος αὐτοῦ ψευδομένου ὁ Ὀδυσσεύς. ΙΠ. Ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Οὐκ οἶσθα ὅτι λέγων, ὕστερον ἢ ὡς πρὸς τὸν Ὀδυσσέα ἔφη ἅμα τῇ ἠοῖ ἀποπλευσεῖσθαι, πρὸς τὸν Αἴαντα οὐκ αὖ φησὶν ἀποπλευσεῖσθαι, ἀλλὰ ἄλλα λέγει. ΙΠΠ. Ποῦ δή; ΣΩΚΡ. Ἐν οἷς λέγει,

> Οὐ γὰρ πρὶν πολέμοιο μεδήσομαι αἱματόεντος,
> Πρίν γ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον
> Μυρμιδόνων ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθαι,
> Κτείνοντ' Ἀργείους, κατά τε σμῦξαι πυρὶ νῆας.
> Ἀμφὶ δέ μιν τῇ 'μῇ κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
> Ἕκτορα καὶ μεμαῶτα μάχης σχήσεσθαι οἴω.

Σὺ δὴ οὖν ὦ Ἱππία, πότερον οὕτως ἐπιλήσμονα οἴει εἶναι τὸν τῆς Θέτιδός τε, καὶ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Χείρωνος πεπαιδευμένον, ὥστε ὀλίγον πρότερον λοιδοροῦντα τοὺς ἀλαζόνας τῇ ἐσχάτῃ λοιδορίᾳ, αὐτὸν παραχρῆμα πρὸς μὲν τὸν Ὀδυσσέα φάναι ἀποπλευσεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸν Αἴαντα, μενεῖν· ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλεύοντά τε καὶ ἡγούμενον ἀρχαῖον εἶναι τὸν Ὀδυσσέα, καὶ αὐτοῦ αὐτῷ τούτῳ τῷ τεχνάζειν τε καὶ ψεύδεσθαι περιέσεσθαι; ΙΠ. Οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα ὑπὸ εὐηθείας ἀναπεισθεὶς, πρὸς τὸν Αἴαντα ἄλλα εἰπεῖν ἢ πρὸς τὸν Ὀδυσσέα. ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἅ τε ἀληθῆ λέγει, ἐπιβουλεύσας ἀεὶ λέγει, καὶ ὅσα ψεύδεται, ὡσαύτως. ΣΩ. Ἀμείνων ἄρ' ἐστὶν, ὡς ἔοικεν, ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀχιλλέως. ΙΠ. Ἥκιστά γε δήπου, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί δέ; οὐκ ἄρτι ἐφάνησαν οἱ ἑκόντες ψευδόμενοι, βελτίους ἢ οἱ ἄκοντες; ΙΠΠ. Καὶ πῶς ἂν, ὦ Σώκρατες, οἱ ἑκόντες ἀδικοῦντες, καὶ ἑκόντες ἐπιβουλεύσαντες, καὶ κακὰ ἐργασάμενοι, βελτίους ἂν εἶεν τῶν ἀκόντων; οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ. καὶ οἱ νόμοι δή που πολὺ χαλεπώτεροί εἰσι τοῖς ἑκοῦσι κακὰ ἐργαζομένοις, καὶ ψευδομένοις, ἢ τοῖς ἄκουσιν. ΣΩ. Ὁρᾷς ὦ Ἱππία ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω, λέγων ὡς λιπαρής εἰμι πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τῶν σοφῶν; καὶ κινδυνεύω ἓν μόνον ἔχειν τοῦτο ἀγαθὸν, τἄλλα ἔχων πάνυ γε φαῦλα. τῶν μὲν γὰρ πραγμάτων ᾗ ἔχει ἔσφαλμαι, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπῃ ἐστί. τεκμήριον δέ μοι τούτου ἱκανὸν, ὅτι ἐπειδὰν συγγένωμαί τῳ ὑμῶν τῶν εὐδοκιμούντων ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ οἷς οἱ Ἕλληνες πάντες μάρτυρές εἰσι τῆς σοφίας, φαίνομαι οὐδὲν εἰδώς. οὐδὲν γάρ μοι δοκεῖ τῶν αὐτῶν καὶ ὑμῖν, ὡς ἔπος εἰπεῖν. καίτοι τί μεῖζον ἀμαθίας τεκμήριον, ἢ ἐπειδάν τις σοφοῖς ἀνδράσι διαφέρηται; ἓν δὲ τοῦτο θαυμάσιον ἔχω ἀγαθὸν, ὅ με σώζει. οὐ γὰρ αἰσχύνομαι μανθάνων, ἀλλὰ πυνθάνομαι καὶ ἐρωτῶ καὶ χάριν πολλὴν ἔχω τῷ ἀποκρινομένῳ, καὶ οὐδένα πώποτε ἀπεστέρησα χάριτος. οὐ γὰρ πώποτε ἔξαρνος ἐγενόμην μαθών τι, ἐμαυτοῦ ποιούμενος τὸ μάθημα εἶναι ὡς εὕρημα· ἀλλ' ἐγκωμιάζω τὸν διδάξαντά με ὡς σοφὸν ὄντα, ἀποφαίνων ἃ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ. καὶ δὴ καὶ νῦν, ἃ σὺ λέγεις οὐχ ὁμολογῶ σοι, ἀλλὰ διαφέρομαι πάνυ σφόδρα. καὶ τοῦτ' εὖ οἶδα ὅτι δι' ἐμὲ γίγνεται, ὅτι τοιοῦτός εἰμι οἷόσπερ εἰμὶ, ἵνα μηδὲν ἐμαυτὸν μεῖζον εἴπω. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται ὦ Ἱππία, πᾶν τοὐναντίον ἢ ὃ σὺ λέγεις. οἱ βλάπτοντες τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀδικοῦντες καὶ ψευδόμενοι καὶ ἐξαπατῶντες, καὶ ἁμαρτάνοντες ἑκόντες, ἀλλὰ μὴ ἄκοντες, βελτίους εἶναι ἢ οἱ ἄκοντες. ἐνίοτε μέντοι καὶ τοὐναντίον δοκεῖ μοι τούτων, καὶ πλανῶμαι περὶ ταῦτα, δηλονότι διὰ τὸ μὴ εἰδέναι. νυνὶ δὲ ἐν τῷ παρόντι μοι ὥσπερ καταβολὴ περιελήλυθεν· καὶ δοκοῦσί μοι οἱ ἑκόντες ἐξαμαρτάνοντες περί τι, βελτίους εἶναι τῶν ἀκόντων. αἰτιῶμαι δὲ τοῦ νῦν παρόντος παθήματος τοὺς ἔμπροσθεν λόγους αἰτίους εἶναι. ὥστε φαίνεσθαι νῦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς ἄκοντας τούτων ἕκαστα ποιοῦντας, πονηροτέρους ἢ τοὺς ἑκόντας. σὺ οὖν χάρισαι, καὶ μὴ φθονήσῃς ἰάσασθαι τὴν ψυχήν μου. πολὺ γάρ τοι μεῖζόν με ἀγαθὸν ἐργάσῃ, ἀμαθίας παύσας τὴν ψυχὴν, ἢ νόσου τὸ σῶμα. μακρὸν μὲν οὖν λόγον εἰ ἐθέλεις, προλέγω σοι ὅτι οὐκ ἄν με ἰάσαιο· (οὐ γὰρ ἂν ἀκολουθήσαιμι) ὥσπερ δὲ ἄρτι εἰ θέλεις μοι ἀποκρίνεσθαι, πάνυ ὀνήσεις· οἶμαι δὲ οὐδ' αὐτόν σε βλαβήσεσθαι. δικαίως δ' ἂν καὶ σὲ παρακαλοίην ὦ παῖ Ἀπημάντου. σὺ γάρ με ἐπῆρας Ἱππίᾳ διαλέγεσθαι· καὶ νῦν, ἐὰν μή μοι ἐθέλῃ Ἱππίας ἀποκρίνεσθαι, δέου αὐτοῦ περὶ ἐμοῦ. ΕΥ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οἶμαι οὐδὲν δεήσεσθαι Ἱππίαν τῆς ἡμετέρας δεήσεως· οὐ γὰρ τοιαῦτα αὐτῷ ἐστὶ τὰ προειρημένα, ἀλλ' ὅτι οὐδενὸς ἂν φύγοι ἀνδρὸς ἐρώτησιν. ἦ γὰρ ὦ Ἱππία οὐ ταῦτα ἦν ἃ ἔλεγες; ΙΠ. Ἔγωγε. ἀλλὰ Σωκράτης, ὦ Εὔδικε, ἀεὶ ταράττει ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἔοικεν ὥσπερ κακουργοῦντι. ΣΩ. Ὦ βέλτιστε Ἱππία, οὔτι ἑκών γε ταῦτα ποιῶ (σοφὸς γὰρ ἂν ἦν καὶ δεινὸς, κατὰ τὸν σὸν λόγον) ἀλλὰ ἄκων. ὥστε μοι συγγνώμην ἔχε· φῂς γὰρ αὖ δεῖν, ὃς ἂν κακουργῇ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. ΕΥ. Καὶ μηδαμῶς γε ὦ Ἱππία ἄλλως ποίει· ἀλλὰ καὶ ἡμῶν ἕνεκα καὶ τῶν προειρημένων σοι λόγων ἀποκρίνου ἃ ἄν σε ἐρωτᾷ Σωκράτης. ΙΠ. Ἀλλ' ἀποκρινοῦμαι, σοῦ γε δεομένου· ἀλλ' ἐρώτα ὅ, τι βούλει. ΣΩΚ. Καὶ μὴν σφόδρα γε ἐπιθυμῶ, ὦ Ἱππία, διασκέψασθαι τὸ νῦν δὴ λεγόμενον, πότεροι ποτὲ ἀμείνους, οἱ ἑκόντες ἢ οἱ ἄκοντες ἁμαρτάνοντες. οἶμαι οὖν ἐπὶ τὴν σκέψιν ὀρθότατ' ἂν ὧδε ἐλθεῖν

A loqui auderet, Vlyſſémque falleret. Quocirca aduerſus eum nihil inferre videtur Vlyſſes, vtpote qui mendacium non aduertit. HIP. Quænam iſta dicis ô Socrates? SOCR. Neſcis quòd poſtea ad Vlyſſem inquit prima luce ſe diſceſſurum: ad Aiacem verò non ita, ſed aliter? HIP. Vbinam? SOC. His in carminibus, Iliad.1.

> *Diri nulla prius belli me cura tenebit,*
> *Hectora quàm Priami natum veniſſe ſub armis*
> *Myrmidonum naues tentoria longa petentem*
> *Audiero, premat Argiuos qui Marte ſubactos.*
> B *Quique rates ignem poſthæc iaculetur in ipſas.*
> *Hectora nanque meas naues, aut caſtra furentem*
> *Haud reor auſurum dubio contingere bello.*

An cēſes Hippia vſqueadeò obliuioſum fuiſſe Thetidis filium à Chirone ſapientiſſimo eruditum, vt quum paulò antea in vanos iſtos iactatores vehementiſſima oratione inuectus eſſet, ipſe confeſtim Vlyſſi quidem quaſi ſui ipſius oblitus dixerit nauigaturum ſe, Aiaci verò commoraturum: potius quàm inſidiatus, cùm Vlyſſem cognoſceret ſeniorem, commētiiſque machinamentis & dolis ſe longè potentiorem? HIP. Haud dolo dixiſſe iſta mihi videtur Achilles, imò ipſa ſimplicitate aliC ter perſuaſus, aliter cum Aiace quàm cum Vlyſſe fuiſſe loquutus. Vlyſſes autem, ſeu vera, ſiue falſa loquatur, ſemper inſidias tendit. SOC. Melior ergo, vt videtur, eſt Vlyſſes Achille. HIP. Minimè ô Socrates. SOCR. An non ſuprà viſi ſunt qui ſponte mendacium dicunt, meliores eſſe quàm qui non ſponte? HIP. Quónam pacto Socrates qui ſcientes iniuriantur, volentes inſidiantur, & lædunt, meliores eſſe poſſunt quàm qui hæc præter ſententiam faciunt? quandoquidem multum ignoſcitur illi qui per ignorantiam iniuriam infert, mendacium loquitur, vel aliud quicquam committit mali; legéſque in eos ſeuerius D animaduertunt, qui volentes mala faciunt, mentiuntúrque, quàm qui nolentes. SOCR. Vides Hippia vera me loqui, quum dico accuratum eſſe me ad ſapientum virorum interrogationes: qúumque in cæteris valde deficiam, hoc tantum habeo boni. Quæ enim natura ipſa rerum ſit, neſcio. quod hinc maximè coniectare licet, quia quoties cum aliquo veſtrûm loquor, qui opinione excellitis ſapientiæ, teſtéſque doctrinæ Græcos omnes habetis, ſcire nihil appareo. Nunquam enim idem mihi, vt ita dixerim, ac vobis videtur. Quod autem euidentius eſt inſcitiæ argumentum, quàm ſi quis à ſapientibus viris diſſentiat? Mirificū tamen hoc habeo bonum, quod me E ſeruat, quoniam ſine rubore verecundiæ ad diſcendū me præparo. Rogo autem ac ſciſcitor, gratiámque ingentem habeo reſpondenti, nec vlli vnquam ingratus extiti, neque apud auditores vnquam vendicant mihi aliorum inuenta, ſed docentem laudibus ſemper extollo, illíque apud omnes quę ſua ſunt, tribuo. Atqui & nunc quæ dicis ipſe, nequaquā admitto, imò longè diſſentio, & hoc mea culpa contingere certè ſcio: quippe qui talem eſſe me fatear qualis ſum, ne me extollam. Mihi quidem Hippia omnino contrà ac tibi videtur. Opinor ſi quidem eos qui ſponte lædunt homines, iniuriantur, mētiuntur, decipiunt, delinquunt, meliores eſſe his qui non ſponte. Nonnunquam verò contrà iudico, & circa hæc oberro, vtpote qui F rem ipſam ignorem. Ecce nūc animi morbus me quidam inuaſit, videntúrque mihi qui propoſito circa aliquid peccant, meliores eſſe, quàm qui præter ſententiam errant. Huius autem mali ſuperiores ſermones cauſam duco, quibus fit, vt in præſentia exiſtimē eos qui non ſponte peccant, deteriores eſſe his qui ſponte. Ergo tu mihi ignoſces, nec vlla inuidia te detineat, quin animum meum cures. Multo mihi maius beneficium conferes, ſi inſcitia liberaueris animum, quàm ſi ægritudine corpus. Si hoc velis multis verbis efficere, prædico tibi hunc in modum te minimè curaturū. neque enim aſſequar. Sinautem ita vt ſuprà, reſpondere volueris, admodum mihi proderis. ſpero autem tibi hoc haud noxium fore. Meritò veG rò te nunc inuocabo Apemanti fili. Nam ipſe me induxiſti, vt cum Hippia diſputarem. Quare ſi nunc Hippias reſpondere voluerit, pro me ipſe intercedito. EV. Nil opus eſſe arbitror meis ad Hippiā precibus Socrates. Neque enim id propoſuit, vt coactus videlicet reſponderet: imò ſe libenter omnibus reſponſurum eſt pollicitus. Nónne hæc ſunt Hippia quæ dicebas? HIP. Dicebam equidem. Verū Socrates hic ô Eudice ſemper dicentes interturbat, & quaſi præſtigiator quidam eſſe videtur. SOCR. O vir optime Hippia, haud ſponte hæc facio. eſſem vtique ſapiens ſecundum ſermonem tuum atque aſtutus. Verùm præter ſententiam ago, quamobrem ignoſce mihi. H Ais enim non ſponte peccanti ignoſcendum eſſe. EV. Haud aliter facias Hippia, ſed noſtri gratia, & propter ea quæ ſuprà tibi dicta ſunt, reſponde ad ea quæ interrogat Socrates. HIP. Reſpondebo equidem, cùm tu roges. Pete ergo quod lubet. SOC. Vehementer cupio Hippia, quod modò dictum eſt, conſiderare, vtri meliores ſint, an qui ſponte volentéſq. peccant, an qui contrà. Spero autē hunc in modū rectiſſimè poſſe conſiderari.

Argumentum inſcitiæ eſt à ſapientibus diſſentire.

Docētis atque diſcentis officia.

Vtri meliores qui ſponte volendo peccāt, an qui contrà.

Reſponde iam. Vocáſne curſorem aliquem bonum? HIP. Equidem. SOCR. Et malum? HIP. Ita. SOCR. Nónne bonus qui benè currit, malus qui malè? HIP. Certè. SO. An non qui tardè currit, malè currit? qui autem velociter, benè? HIP. Proculdubio. SOC. In ipſo itaque curſu celeritas quidem bonum, tarditas autem malum. HIP. Quid tum? SOC. Vter ergo curſor eſt melior? vtrum qui ſponte currit tardè, an qui ſecus? HIP. Qui vltro. SOC. Nónne currere eſt aliquid facere? HIP. Facere vtique. SOC. Facere autem aliquid operari? HIP. Profectò. SOC. Ergo qui malè currit, malum hoc, & turpe operatur in curſu. HIP. Malum. Quidni? SOC. Malè autem currit, qui tardè currit. HIP. Sanè. SOCR. Nónne igitur curſor bonus de induſtria malum hoc & turpe operatur, malus præter propoſitum? HIP. Videtur. SOC. In curſu igitur deterior eſt qui præter voluntatem agit mala, quàm qui volens. HIP. In curſu planè. SOC. Quid autem in palæſtra? vter luctator eſt melior? num qui dedita opera cadit? an qui inuitus? HIP. Qui dedita opera. SOC. Ita videtur. Peius autem ac turpius in palæſtra cadere, an deiicere? HIP. Cadere. SOCR. Et in palæſtra igitur qui ſtudio mala agit, & turpia, melior luctator eſt, quàm qui imbecillitate atque inertia. HIP. Videtur. SO. Quídnam in omni reliquo corporis vſu? nónne qui corpore robuſtior atque aptior eſt, facere pro arbitrio vtraque poteſt, tam quæ robuſti hominis ſunt, quàm quæ debilis, & pulchra & turpia? Quapropter qui habitu corporis præſtat, quoties malè ſecundum corpus facit, volens efficit, imbecillis autem inuitus. HIP. Videtur quoque idem circa robur contingere. SOC. Quid verò de ipſius figuræ concinnitate dicendum? nónne formoſioris melioríſque corporis eſt, impenſa opera turpes figuras confingere, deformis autem contrà? quid tibi videtur? HIP. Quod & tibi. SOCR. Figuræ itaque concinnitas voluntaria ad virtutem corporis attinet, contraria verò ad vitium. HIP. Apparet. SOC. De voce verò quid ais? Vtram meliorem aſſeris? ex animíne voluntate diſſonam, an ex inertia? HIP. Ex animi voluntate. SOC. Alteram verò peiorem. HIP. Abſque dubio. SOC. Vtrum bona optas habere an mala? HIP. Bona. SOC. Vtrum eligeres pedes habere qui dedita opera claudicarent, an qui inuiti? HIP. Eos planè qui de induſtria. SOC. Claudicatio pedum nónne vitium eſt atque deformitas? HIP. Eſt. SOCR. Hebetudo autem nónne vitium eſt oculorum? HIP. Vitium. SO. Vtros igitur potius oculos eliges, eóſne quibus ſponte quis confuſè videat vel peruerſè inſpiciat, an contrà quibus nolens malè aliquis videat? HIPP. Eos quibus volens. SOCR. Ex his verò quæ tua ſunt, potiora cenſes illa quæ malè agunt ſponte, quàm quæ inuita? HIPP. Eiuſmodi quædam videlicet. SOCR. An non & reliqua omnia, aures, nares, os, omnéſque ſenſus ratio vna comprehendit, quæ docet ſenſus præter propoſitum peccantes, eligendos eſſe nunquam, vtpote qui praui ſint: eos autem qui ex inſtituto, tanquam bonos, potius eligendos? HIPPIAS. Mihi quidem videtur. SOCR. Quorum verò inſtrumentorum melior vſus? Vtrum quibus volens aliquis errat, an quibus nolens? Ceu gubernaculum, vtrum melius illud quo de induſtria quiſpiam malè gubernet, an quo inuitus? HIPP. Quo de induſtria. SOC. Nónne arcus ſimiliter, & lyra, & tibiæ, ac cætera omnia. HIP. Vera loqueris. SOCR. Vtra equi anima ad poſſidēdum melior, eáne qua ſponte quis malè equitet, an qua inuitus? HIPP. Qua ſponte. SOCR. Eſt itaque melior. HIP. Eſt. SOC. Meliori igitur equi animá mala huius animæ opera volens quis faciet, contraria verò contrà. HIPP. Omnino. SOCR. Nónne eadem de anima canis cæterorúmque animalium ratio? HIPP. Eadem. SOCRAT. Vtrius autem ſagittatoris animam tanquam meliorem eligeres? Illiúſne qui volens aberrat à ſigno, an illius qui nolens? HIP. Illius qui vltro. SOCR. An non hæc ad ſagittandi artem melior? HIPP. Melior. SOC. Quare anima quæ aberrat inſcia, deterior eſt ea quæ ſciens aberrat. HIPP. In ſagittandi videlicet facultate. SOC. Quid verò in ſtudio medicinæ? nónne quæ medendo dedita opera mala quædam corporibus infert, quo ad medicinæ artem pertinet, peritior eſt quàm illa quæ per ignorantiam peccat? HIPP. Planè. SOCR. Ergo hæc in medicinæ arte eſt melior. HIP. Melior. SOCR. Vtra verò ad citharam pulſandam vel inflandas tibias, & alia vniuſcuiuſque artis, vel ſcientiæ opera eſt inſtructior, nóne ad hæc & melior? & ſi quando præter artem malè quid facit, de induſtria facit: quæ verò deterior, præter ſententiam? HIP. Apparet. SOCR. Seruorum autem animas eligemus potius quæ ſcientes circa miniſterium peccant, quàm quæ ignorantes, quaſi ad hæc opera meliores? HIP. Sanè. SOC. Animam verò noſtram, nónne quàm optimam exoptamus habere? HIPP. Nempe. SOC. An
H non melior erit, ſi ſponte mala facit atque delinquit, quàm ſi neſcia? HIPP. Graue id eſſet ô Socrates, ſi qui ſponte iniuriantur, meliores eſſent his qui non ſponte. SOC. Ex his tamen quæ ſuprà dicta ſunt, ſequi videtur. HIP. Mihi verò nequaquam. SOC. Putaram Hippia idem tibi quoque videri. Reſponde igitur iterum. Iuſtitia nónne vel potentia quædam eſt, vel ſcientia, vel vtrunque? an non neceſſe eſt aliquid horum eſſe iuſtitiam? HIP. Neceſſe. SOC. Si potentia quædam animæ iuſtitia eſt, potentior anima, iuſtior erit? Melior enim ô vir optime hæc talis

A ἀλλ᾽ ἀπόκριναι. καλεῖς τινὰ δρομέα ἀγαθόν; ΙΠ. Ἔγωγε. ΣΩ. Καὶ κακόν; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀγαθὸς μὲν, ὁ εὖ θέων· κακὸς δ᾽, ὁ κακῶς; ΙΠΠ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ βραδέως θέων, κακῶς θεῖ, ὁ δὲ ταχέως, εὖ; ΙΠΠ. Ναί. ΣΩ. Ἐν δρόμῳ μὲν ἄρα καὶ τῷ θεῖν, τάχος μὲν, ἀγαθὸν, βραδυτὴς δὲ, κακόν; ΙΠ. Ἀλλὰ τί μέλλει; ΣΩ. Πότερος οὖν ἀμείνων δρομεύς; ὁ ἑκὼν βραδέως θέων, ἢ ὁ ἄκων; ΙΠΠ. Ὁ ἑκών. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ ποιεῖν τί ἐστι τὸ θεῖν; ΙΠΠ. Ποιεῖν μὲν οὖν. ΣΩ. Εἰ δὲ ποιεῖν, οὐ καὶ ἐργάζεσθαί τι; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ὁ κακῶς ἄρα θέων, κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐν δρόμῳ τοῦτο ἐργάζεται. ΙΠ. Κακόν. πῶς γὰρ οὔ. ΣΩ. Κακῶς δὲ θεῖ ὁ βρα-
B δέως θέων; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀγαθὸς δρομεὺς, ἑκὼν τὸ κακὸν τοῦτο ἐργάζεται, καὶ τὸ αἰσχρόν· ὁ δὲ κακὸς, ἄκων; ΙΠ. Ἔοικέ γε. ΣΩ. Ἐν δρόμῳ μὲν ἄρα πονηρότερος ὁ ἄκων κακὰ ἐργαζόμενος ἢ ὁ ἑκών. ΙΠ. Ἐν δρόμῳ γε. ΣΩ. Τί δ᾽ ἐν πάλῃ; πότερος παλαιστὴς ἀμείνων; ὁ ἑκὼν πίπτων, ἢ ὁ ἄκων; ΙΠ. Ὁ ἑκών. ἔοικε. ΣΩ. Πονηρότερον δὲ καὶ αἴσχιον ἐν πάλῃ, τὸ πίπτειν, ἢ τὸ καταβάλλειν; ΙΠ. Τὸ πίπτειν. ΣΩ. Καὶ ἐν πάλῃ ἄρα ὁ ἑκὼν τὰ πονηρὰ καὶ αἰσχρὰ ἐργαζόμενος, βελτίων παλαιστὴς ἢ ὁ ἄκων. ΙΠ. Ἔοικε. ΣΩΚ. Τί δὲ ἐν τῇ ἄλλῃ πάσῃ τῇ τοῦ σώματος χρείᾳ; οὐχ ὁ βελτίων τὸ σῶμα δύναται ἀμφότερα ἐργάζεσθαι, καὶ τὰ ἰσχυρὰ καὶ
C τὰ ἀσθενῆ, καὶ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ καλά; ὥστε ὅταν κατὰ τὸ σῶμα πονηρὰ ἐργάζηται, ἑκὼν ἐργάζεται ὁ βελτίων τὸ σῶμα· ὁ δὲ πονηρότερος, ἄκων. ΙΠ. Ἔοικε καὶ κατὰ τὴν ἰσχὺν οὕτως ἔχειν. ΣΩ. Τί δὲ κατ᾽ ἀσχημοσύνην, ὦ Ἱππία; οὐ τοῦ βελτίονος σώματός ἐστιν, ἑκόντος τὰ αἰσχρὰ καὶ πονηρὰ σχήματα σχηματίζειν; τοῦ δὲ πονηροτέρου, ἄκοντος; ἢ πῶς σοι δοκεῖ; ΙΠ. Οὕτω. ΣΩ. Καὶ ἀσχημοσύνη ἄρα, ἡ μὲν ἑκούσιος, πρὸς ἀρετῆς ἐστιν, ἡ δὲ ἀκούσιος, πρὸς πονηρίας σώματος. ΙΠΠ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Τί δὲ φωνῆς πέρι λέγεις; ποτέραν φὴς εἶναι βελτίω; τὴν ἑκουσίως ἀπᾴδουσαν, ἢ τὴν ἀκουσίως; ΙΠΠ. Τὴν ἑκουσίως. ΣΩ. Μοχθηροτέραν δὲ τὴν ἀκουσίως; ΙΠΠ. Ναί. ΣΩΚ. Δέξαιο δ᾽ ἂν πότερον τἀγαθὰ κεκτῆσθαι, ἢ τὰ
D κακά; ΙΠΠ. Τἀγαθά. ΣΩΚ. Πότερον οὖν ἂν δέξαιο πόδας κεκτῆσθαι ἑκουσίως χωλαίνοντας, ἢ ἀκουσίως; ΙΠ. Ἑκουσίως. ΣΩΚ. Χωλεία δὲ ποδῶν, οὐχὶ πονηρία καὶ ἀσχημοσύνη ἐστί; ΙΠΠ. Ναί. ΣΩΚ. Τί δέ; ἀμβλυωπία οὐ πονηρία ὀφθαλμῶν; ΙΠΠ. Ναί. ΣΩΚ. Ποτέροις οὖν ἂν βούλοιο ὀφθαλμοῖς κεκτῆσθαι, καὶ ποτέροις συνεῖναι; οἷς ἑκὼν ἄν τις ἀμβλυώττοι καὶ παρορῴη, ἢ οἷς ἄκων; ΙΠ. Οἷς ἑκών. ΣΩ. Βελτίω ἄρα ἥγησαι τῶν σαυτοῦ τὰ ἑκουσίως πονηρὰ ἐργαζόμενα, ἢ τὰ ἀκουσίως. ΙΠ. Τά γοῦν τοιαῦτα. Σ. Οὐκοῦν πάντα, οἷον καὶ ὦτα καὶ ῥῖνας καὶ στόμα, καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις, εἷς λόγος συνέχει· τὰς μὲν ἀκόντως κακὰ ἐργαζομένας,
E ἀκτήτους εἶναι, ὡς πονηρὰς οὔσας· τὰς δὲ ἑκουσίως, κτητὰς, ὡς ἀγαθὰς οὔσας. ΙΠ. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Τί δέ; ὀργάνων ποτέρων βελτίων ἡ κοινωνία; οἷς ἑκών τις κακὰ ἐργάζεται, ἢ οἷς ἄκων; οἷον, πηδάλιον ᾧ ἄκων κακῶς τις κυβερνήσει, βέλτιον ἢ ᾧ ἑκών; ΙΠ. Ὧι ἑκών. ΣΩ. Οὐ καὶ τόξον ὡσαύτως, καὶ λύρα, καὶ αὐλοὶ, καὶ τἆλλα ξύμπαντα; ΙΠ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Τί δέ; ψυχὴν κεκτῆσθαι ἵππου, ᾗ ἑκών τις κακῶς ἱππεύσει, ἀμείνων ἢ ἄκων; ΙΠ. Ἧι ἑκών. ΣΩ. Ἀμείνων, ἄρα ἐστί. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Τῇ ἀμείνονι ἄρα ψυχῇ ἵππου τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα ταύτης τὰ πονηρὰ ἑκουσίως ἂν ποιοῖ, τὰ δὲ τῆς πονηρίας, ἀκουσίως; ΙΠ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ κυνὸς καὶ τῶν ἄλλων ζώων πάντων; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Τί δὲ δή; ἀνθρώπου ψυχὴν κεκτῆσθαι τοξότου ἀμείνονός ἐστιν, ἥτις ἑκουσίως ἁμαρτάνει τοῦ σκο-
F ποῦ, ἢ ἥτις ἀκουσίως; ΙΠ. Ἥτις ἑκουσίως. ΣΩ. Οὐκοῦν αὕτη ἀμείνων εἰς τοξικήν ἐστι; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Καὶ ψυχὴ ἄρα ἀκουσίως ἁμαρτάνουσα, πονηροτέρα ἢ ἑκουσίως. ΙΠ. Ἐν τοξικῇ γε. ΣΩ. Τί δ᾽ ἐν ἰατρικῇ; οὐχὶ ἡ ἑκοῦσα κακὰ ἐργαζομένη περὶ τὰ σώματα, ἰατρικωτέρα; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚ. Ἀμείνων ἄρα αὕτη ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ τῆς μὴ ἰατρικῆς. ΙΠ. Ἀμείνων. ΣΩΚ. Τί δέ; ἡ κιθαριστικωτέρα, καὶ ἡ αὐλητικωτέρα, καὶ τἆλλα πάντα τὰ κατὰ τὰς τέχνας τε καὶ τὰς ἐπιστήμας, οὐχὶ ἡ ἀμείνων, ἑκοῦσα τὰ κακὰ ἐργάζεται καὶ τὰ αἰσχρὰ, καὶ ἐξαμαρτάνει; ἡ δὲ πονηροτέρα, ἄκουσα; ΙΠ. Φαίνεται. Σ. Ἀλλὰ μήν που τάς γε τῶν δούλων ψυχὰς κεκτῆσθαι δεξαίμεθ᾽ ἂν μᾶλλον τὰς ἑκουσίως ἢ τὰς ἀκουσίως ἁμαρτανούσας τε καὶ
G κακουργούσας, ὡς ἀμείνους οὔσας εἰς ταῦτα. ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Τί δέ; τὴν ἡμετέραν αὐτῶν οὐ βουλοίμεθ᾽ ἂν ὡς βελτίστην κεκτῆσθαι; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν βελτίων ἔσται ἐὰν ἑκοῦσα κακουργῇ τε καὶ ἐξαμαρτάνῃ, ἢ ἐὰν ἄκουσα; ΙΠ. Δεινὸν μέντ᾽ ἂν εἴη, ὦ Σώκρατες, εἰ οἱ ἑκόντες ἀδικοῦντες, βελτίους ἔσονται ἢ οἱ ἄκοντες. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν φαίνεταί γε ἐκ τῶν εἰρημένων. ΙΠ. Οὔκουν ἔμοιγε. ΣΩ. Ἐγὼ δ᾽ ᾤμην, ὦ Ἱππία, καὶ σοὶ φανῆναι. πάλιν δ᾽ ἀπόκριναι· ἡ δικαιοσύνη, οὐχὶ δύναμίς τις ἐστὶν ἢ ἐπιστήμη, ἢ ἀμφότερα; ἢ οὐκ ἀνάγκη ἕν γέ τι τούτων εἶναι τὴν δικαιοσύνην; ΙΠ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν εἰ μὲν δύναμίς ἐστι τῆς ψυχῆς ἡ δικαιοσύνη, ἡ δυνατωτέρα ψυχὴ, δικαιοτέρα ἐστί. βελτίων γάρ που ἡμῖν ἐφάνη, ὦ ἄριστε,

A ἡ τοιαύτη. ΙΠ. Ἐφάνη γάρ. ΣΩΚΡ. Τί δ' ἡ ἐπιστήμη, οὐχ ἡ σοφωτέρα ψυχή, δικαιοτέρα; ἡ δὲ ἀμαθεστέρα, ἀδικωτέρα; τί δ' εἰ ἀμφότερα; οὐχ ἡ ἀμφοτέρας ἔχουσα, ἐπιστήμην καὶ δύναμιν, δικαιοτέρα; ἡ δὲ ἀμαθεστέρα, ἀδικωτέρα; οὐχ οὕτως ἀνάγκη ἔχειν; ΙΠ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ δυνατωτέρα καὶ σοφωτέρα, αὕτη ἀμείνων οὖσα ἐφάνη, καὶ ἀμφότερα μᾶλλον δυναμένη ποιεῖν, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρά, περὶ πᾶσαν ἐργασίαν; ΙΠ. Ναί. ΣΩ. Ὅταν ἄρα τὰ αἰσχρὰ ἐργάζηται, ἑκοῦσα ἐργάζεται, διὰ δύναμιν καὶ τέχνην. ταῦτα δὲ δικαιοσύνης φαίνεται, ἤτοι ἀμφότερα, ἢ τὸ ἕτερον. ΙΠ. Ἔοικε. ΣΩΚΡ. Καὶ τὸ μέν γε ἀδικεῖν, κακὰ ποιεῖν ἐστί; τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν, καλά; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἡ δυνατωτέρα καὶ ἀμείνων ψυχή, ὅταν περ ἀδικῇ, ἑκοῦσα ἀδικήσει· ἡ δὲ πονηρά, ἄκουσα; ΙΠ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἀγαθὸς ἀνήρ, ὁ τὴν ἀγαθὴν ψυχὴν ἔχων· κακὸς δέ, ὁ τὴν κακήν; ΙΠ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἀγαθοῦ μὲν ἄρα ἀνδρός ἐστιν, ἑκόντα ἀδικεῖν· κακοῦ δέ, ἄκοντα· εἴπερ ὁ ἀγαθὸς ἀγαθὴν ψυχὴν ἔχει. ΙΠ. Ἀλλὰ μὴν ἔχει γε. ΣΩΚΡ. Ὁ ἄρα ἑκὼν ἁμαρτάνων, καὶ αἰσχρὰ καὶ ἄδικα ποιῶν, ὦ Ἱππία, εἴπερ τίς ἐστιν οὗτος, οὐκ ἂν ἄλλος εἴη ἢ ὁ ἀγαθός. ΙΠ. Οὐκ ἔχω ὅπως σοι συγχωρήσω, ὦ Σώκρατες, ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὦ Ἱππία. ἀλλ' ἀναγκαῖον οὕτω φαίνεσθαι νῦν γε ἡμῖν ἐκ τοῦ λόγου. ὅπερ μέντοι πάλαι ἔλεγον, ἐγὼ περὶ ταῦτα ἄνω καὶ κάτω πλανῶμαι, καὶ οὐδέποτε ταὐτά μοι δοκεῖ. καὶ ἐμὲ μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν πλανᾶσθαι, οὐδὲ ἄλλον ἰδιώτην. εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς πλανήσεσθε οἱ σοφοί, τοῦτο ἤδη καὶ ἡμῖν δεινόν, εἰ μηδὲ παρ' ὑμᾶς ἀφικόμενοι, παυσόμεθα τῆς πλάνης.

A nobis apparuit. HIP. Apparuit. SOC. Quid verò ſi ſcientia iuſtitia ſit? Nónne quæ ſapientior anima, illa iuſtior? quæ inſipiētior contrà iniuſtior? HIP. Ita eſt. SOC. Quid ſi vtrunque? An non quæ ambo hæc habet, ſcientiam ſcilicet & potentiam, iuſtior erit? quæ ſcientiā nō habet, iniuſtior? Nónne ita rem ſe habere neceſſarium eſt? HIP. Apparet. SO. Quæ verò potentior & ſapiētior eſt, ea melior apparuit eſſe, & ad vtraq; tā pulchra quàm turpia circa quamlibet actionem peragenda paratior? HIP. Certè. SO. Quoties itaque turpia facit, volens facit propter artem atque potentiam. Hæc autem, vel ambo, vel alterum, ad iuſtitiam pertinent. HIP. Videtur. SOC. Enimuero B iniuriari, mala facere eſt: non iniuriari, bona. HIPP. Sic eſt. SOC. Nónne ergo potentior ac melior anima, quoties iniuſtè aget, ſponte aget? Praua autem contrà? HIP. Apparet. SOCR. Nónne vir bonus, qui animam habet bonam? Malus contrà qui malam? HIP. Abſque dubio. SOC. Quamobrem boni viri eſt, ſpōte iniuriari, mali autem non ſponte, ſiquidem bonus vir animam bonam habet. HIP. Habet quidem. SOCR. Si quis eſt igitur hominum qui ſponte aberret, turpiáque & iniuſta committat, haud alius eſt ô Hippia quàm vir bonus. HIP. Concedere tibi iſta non poſſum ô Socrates. SO. Neque ego ipſe mihi Hippia, veruntamen ex ſuperiori ſermone neceſſe eſt in præ C ſentia nobis ita videri. At verò, vt ſuprà dicebam, circa hæc ſemper ſurſum deorſúmve deerro, nec in eadem perſiſto ſententia, neque mirum eſt me, meíque ſimiles, rudéſque homines ad contraria circumuagari, ſi & ſapientes vos oberretis. Id autem nobis graue malum, ſi neque etiam ad vos profecti errare ceſſemus.

ΧΑΡΜΙΔΗΣ, Η, ΠΕΡΙ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣ.

CHARMIDES, SIVE, DE TEMPERANTIA, vel Modeſtia.

Svmma dialogi. Titulus ipſe ſatis declarat quæ ſit huius diſputationis theſis: agi nimirum de temperantia: quæ quidem variis deſcriptionibus ediſſeritur, non tamen certò definitur. Vſus temperantiæ copioſe tractatur, ragi tamen dicendi generis forma: vnde ſolida elici poteſt doctrina, Temperantiam per omnes vitæ noſtræ partes latè patere: rerum cognitionem opportuno & fructuoſo iudicio munire, ne ſit inefficax quædam & inanis theoria: ipſam denique in actione totam verſari, colendámque ab iis qui cupiunt vitam felicem traducere. Sunt & hic dialectica quædam theoremata: Non eſſe quis dicat, ſed quid dicatur, attendendum: Artibus certa eſſe & definita ſubiecta, in quibus verſantur: Falſum eſſe, dari poſſe huiuſmodi ſcientiam quæ propriè dicatur Sciētia ſcientiarum, id eſt, quæ per ſe & vera omnium ſcientiarum ſubiecta & fines regat: quum vnaquæque ſcientia ſuis ſe principiis tueatur.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΧΑΙΡΕΦΩΝ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΧΑΡΜΙΔΗΣ.

ΗΚΟΝ μὲν τῇ προτεραίᾳ ἑσπέρας ἐκ Ποτιδαίας ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου· οἷον δὲ διὰ χρόνου ἀφιγμένος, ἀσμένως ᾖα ἐπὶ τὰς συνήθεις διατριβάς· καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ταυρέου παλαίστραν, τὴν καταντικρὺ τοῦ τῆς Βασιλικῆς ἱεροῦ, εἰσῆλθον· καὶ αὐτόθι κατέλαβον πάνυ πολλούς, τοὺς μὲν, καὶ ἀγνῶτας ἐμοί, τοὺς δὲ πλείστους, γνωρίμους. καί με ὡς εἶδον εἰσιόντα ἐξ ἀπροσδοκήτου, εὐθὺς πόρρωθεν ἠσπάζοντο D ἄλλος ἄλλοθεν· Χαιρεφῶν δέ, ἅτε καὶ μανικὸς ὤν, ἀναπηδήσας ἐκ μέσων, ἔθει πρός με· καί μου λαβόμενος τῆς χειρός, ὦ Σώκρατες, ἦ δ' ὅς, πῶς ἐσώθης ἐκ τῆς μάχης; ὀλίγον δὲ πρὶν ἡμᾶς ἀπιέναι, μάχη ἐγεγόνει ἐν τῇ Ποτιδαίᾳ, ἣν ἄρτι ἦσαν οἱ τῇδε πεπυσμένοι. Καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἀποκρινόμενος, οὑτωσί, ἔφην, ὡς σὺ ὁρᾷς. Καὶ μὴν ἤγγελταί γε δεῦρο, ἔφη, ἥ τε μάχη πάνυ ἰσχυρὰ γεγονέναι, καὶ ἐν αὐτῇ πολλοὺς τῶν γνωρίμων τεθνάναι. Καὶ ἐπιεικῶς, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ ἀπήγγελται. Παρεγένου μὲν (ἦ δ' ὅς) τῇ μάχῃ. Παρεγενόμην. Δεῦρο δὴ (ἔφη) καθεζόμενος ἡμῖν διήγησαι. οὐ γάρ τοι πω πάντα σαφῶς πεπύσμεθα. Καὶ ἅμα με καθίζει ἄγων παρὰ Κριτίαν τὸν Καλλαίσχρου. παρακαθεζόμενος οὖν E ἠσπαζόμην τόν τε Κριτίαν καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ διηγούμην αὐτοῖς τὰ ἀπὸ στρατοπέδου, ὅ,τι μέ τις ἀνέροιτο. ἠρώτων δὲ ἄλλος ἄλλο. ἐπειδὴ δὲ τῶν τοιούτων ἅδην εἴχομεν, αὖθις ἐγὼ αὐτοὺς ἀνηρώτων τὰ τῇδε, περὶ φιλοσοφίας, ὅπως ἔχει τανῦν· περί τε τῶν νέων, εἴ τινες ἐν αὐτοῖς διαφέροντες ἢ σοφίᾳ, ἢ κάλλει, ἢ ἀμφότερα ἐγγεγονότες εἶεν. καὶ ὁ Κριτίας ἀποβλέψας πρὸς τὴν θύραν, ἰδών τινας νεανίσκους εἰσιόντας καὶ λοιδορουμένους ἀλλήλοις, καὶ ἄλλον ὄχλον ὄπισθεν ἑπόμενον, περὶ μὲν τῶν καλῶν, ὦ Σώκρατες (ἔφη) αὐτίκα μοι δοκεῖς εἴσεσθαι. οὗτοι γὰρ τυγχάνουσιν οἱ εἰσιόντες, πρόδρομοί τε καὶ ἐρασταὶ ὄντες τοῦ δοκοῦντος καλλίστου εἶναι τά γε δὴ νῦν. φαίνεται δέ μοι καὶ αὐτὸς ἐγγὺς ἤδη που εἶναι προσιών. Ἔστι δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) τίς τε, καὶ τοῦ; Οἶσθά που σύ γε, ἔφη (ἀλλ' οὔ- F πω ἐν ἡλικίᾳ ἦν πρίν σε ἀπιέναι) Χαρμίδην τὸν τοῦ Γλαύκωνος τοῦ ἡμετέρου θείου υἱόν, ἐμὸν δὲ ἀνεψιόν. Οἶδα μέντοι, νὴ Δία, ἦν δ' ἐγώ. οὐ γάρ τοι φαῦλος οὐδὲ τότε ἦν, ἔτι παῖς ὤν· νῦν δ' οἶμαί που εὖ μάλα ἂν ἤδη μειράκιον εἴη. Αὐτίκα (ἔφη) εἴσῃ καὶ ἡλίκος καὶ οἷος γέγονε. καὶ ἅμα ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ὁ Χαρμίδης εἰσέρχεται. Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, οὐδὲν σταθμητόν. ἀτεχνῶς γὰρ λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς κα-

SOCRATES, CHÆREPHO, CRITIAS, CHARMIDES.

PRIDIE cùm veſperi Potidæa ab exercitu rediiſſem, protinus ſolita exercitia vtputa quibus diu abfuiſſem, magna cum voluptate repetiui, ac Taurei palæſtram, quæ ex oppoſito regij templi eſt, ſum ingreſſus. Vbi multos cōperi partim ignotos mihi, partim notos, & eos quidem primos. Qui cùm me ex inſperato ingredientem viD diſſent procul, ſubitò congratulati ſunt aliunde alius occurrentes. Chærepho præcipuè, velut inſanus eſſet, è medio ſtatim proſiliens accurrit, ac manu me prehendens, ô Socrates, inquit, quo pacto prælio ſuperſtes euaſiſti? Nam paulò antè quàm abiremus, apud Potidæam pugna commiſſa eſt, quam hi nuper iſtic audierant. At illi ego reſpondens, Ità, inquam, vt vides. Nunciatum eſt, inquit, pugnam acerrimam fuiſſe, atque in ea plurimos nobis notos homines occubuiſſe. Vera, inquā, vobis nunciata fuerunt. An tu, inquit, prælio interfuiſti? Interfui. Sede hîc, nobíſque enarra, nondum enim ſatis omnia intelleximus. His dictis, ſedere me prope Critiam Callæſchri fiE lium iuſſit. Sedens itaque, Critiæ & aliis congratulatus ſum primo, deinde quæ in belli expeditione contigerant, quod quiſque requirebat (alius enim aliud requirebat magis) receſui. Vbi verò hiſce de rebus abundè locuti eſſemus, rurſus ego illos interrogaui quænam eſſet his temporibus philoſophiæ conditio, & qui adoleſcentes, vel ſapientia, vel indole, vel vtriſque clari. Tunc Critias ad fores reſpiciens, vidénſque adoleſcentes quoſdam ingredientes & inuicem altercantes, & poſt eos turbam aliam, quod de honeſtis, inquit, ô Socrates, percontabaris, videre mox cogniturus. Nam qui nunc ingrediūtur, præcurſores ſunt amatoréſque cuiuſdam qui omnium F huius temporis honeſtiſſimus & ſpecioſiſſimus iudicatur. ac videtur & ipſe iamiam ingreſſurus. Quíſnam ille? & cuius filius, inquam? Noſti, inquit, fortaſſis & tu. Sed cùm hinc abiiſti, nondum adoleuerat. Charmidem noueras filium Glauconis patrui noſtri, patruelem meum? Noui equidem, neque puer tunc contemnendus erat. Nunc verò adultum eſſe illum iam arbitror. Statim intelliges, ait, quantus & qualis euaſerit. Dum hæc ille dicit, Charmides ingreditur. Ad me quidem, ô amice, quod attinet, nihil perpendo. Profectò enim perinde ſum erga honeſta indole claros, vt alba amuſſis in albo lapide. Prouerbium.

Fermè enim omnes ætatis eius homines mihi pulchri videntur. Præcipuè verò tunc ille & corporis proceritate & egregia indole mirandus apparebat. Cæteri autem omnes capti eius amore videbantur, vſque adeò illius ingreſſu obſtupuerūt turbatíque ſunt. Multi præterea poſt illum amatores ſequebātur. Et quod ad viros attinet, nil mirū: verùm & pueros etiam animaduerti, quorum nemo ne minimus quidem alium quenquam intuebatur, ſed illum vnum cuncti tanquam imaginem quandam contemplabantur. Hîc ad me cōuerſus Chærepho, qualis tibi, ô Socrates, adoleſcens videtur? an nō ſpecioſo vultu? Mirificè, inquam. Atqui, inquit, ſi nudare ſe vellet, vultum præ illa quæ intus latet forma, deformem diceres. Eadem hæc Chærephonti cæteri etiam conſenſerunt. Inſuperabilem hercle, inquam, virum narratis, ſi paululum inſuper quiddam huic adeſſet. Quid iſtud? inquit Critias. Si optimo, inquam, animi habitu natura decorus eſſet, qualem eſſe, ô Critia, cōſentaneum eſt veſtra è ſtirpe prognatum. Imò certè quo ingenium ſpectatur, & pulcherrimus eſt & optimus. Quid igitur non nudamus, inquam, animum prius, interiorémque formam potius contemplamur? Nam cùm tantus iam ſit, diſſerere gaudebit puto. Certè, inquit Critias. Nam & ſapientiæ ſtudioſus eſt, & vt ſibi cæteríſque videtur, valde poëticus. Longa, inquam, amice Critia, ſerie nobilitatem hanc Solonis ex genere trahitis. Verùm cur mihi iam adoleſcentem non monſtras, huc accerſens? Neque enim dedecet etiam ſi eſſet minor natu, cum eo diſſerere, te patruele eius ſimul & tutore præſente. Probè, inquit. Vocandus eſt iam. Atque his dictis ad eum qui ponè ſequebatur conuerſus, Voca, inquit, Charmidem. ſed heus, dices illi, me velle medico ſe cuidam committere ob valetudinem qua de conqueſtus eſt nuper. Ad me verò Critias, nuper, inquit, Charmides cùm mane ſurgeret, caput dolere querebatur. Quid prohibet igitur ſimulare remedium aliquod contra capitis grauedinem te habere? Nihil prohibet, inquam, modò veniat. At veniet. Quod & factum eſt: venit enim, riſúmque ingentem omnibus concitauit: vnuſquiſque enim noſtrûm vnà ſedentium, locum cedere Charmidi volens quo ſederet, proximum dedita opera impulit. Quo factum eſt vt eorū qui vtrinque ſedebant nouiſſimi, alterum ſurgere cogeremus, alterum humi proſtratum deiiceremus. Ille verò accedens, me inter Critiámque conſedit. Tum ego, ô amice, iam hærebam: ac me ea confidentia deſeruit, quam paulò antè habebam, fore vt cum eo facilimè diſputarem. At poſteaquam Critias dixit, me eum eſſe, cui medicamentum notum eſſet, aſpexit me oculis tanquam prodigium quoddam, & quaſi interrogaturus ad nos acceſſit. omnéſque qui in palæſtra erant continuò ad nos confluxerunt, ac circuli inſtar circundederunt. Tum verò, ô generoſe, vbi aſpexi quæ ſub pallio latebāt, totus exarſi, neque amplius eram apud me. Critiámque in amoribus ſapientiſſimum iudicaui, qui de formoſo puero loquens, ſed ſimilitudinem alterius rei ſubiiciens, monuit me, etiam atque etiam viderem, ne hinnulus in leonis conſpectum veniēs fruſtum carnium auferrem: mihi quippe captus certè eſca illa fuiſſe videbar. cùm autem ipſe percontatus eſſet vtrum capitis medelam ſcirem, vix tandem me ſcire reſpondi. Quænam iſta? inquit. Folium quoddam, inquam. At inſuper addenda eſt incantatio quædam, quam ſi quis adhibeat, folióque vtatur, ſanitas reſtituitur. Abſque incantatione verò folium nil confert. Ad hæc ille. Exſcribam equidem hanc te dictante incantationem. Vtrum ſi mihi perſuaſeris inquam? an etiam ſi non perſuaſeris? Ille ſubridēs ait, ſi tibi perſuaſero Socrates. Hem, inquam, nomen quoque, planè tu meum tenes. Teneo, inquit, equidem niſi iniurius ſum. Frequens enim de te inter æquales meos ſermo habetur. Memini quinetiam cùm puer adhuc eſſem, te cum Critia hoc verſari ſolitum. Rectè tu quidem, inquam. Audentius enim incantationis tibi modum oſtendam. Paulo verò antè neſciebā quo pacto vim illius tibi mōſtrarē.

Præcepta quædam medicinę

Eſt autem talis, ô Charmides, vt caput ſolum curare nequeat: quemadmodum ſæpe ex peritis medicis audiuiſti, qui quoties aliquis dolore oculorum affectus eos cōſulit, aiunt non poſſe oculis mederi, niſi prius capiti medeātur, neque caput abſque totius corporis medicina poſſe curari. Hac de cauſa regulis quibuſdam toti conferentibus vtuntur, & à toto ad partem trāſeunt reſtituendam, an non audiſti ita dicere illos, & ita eſſe? Prorſus inquit. Recténe loqui tibi vidétur, inquam? ſermonémque hunc approbas? Maximè omnium, inquit. Enimuero cùm probari ſibi hæc audirem, recepi fiduciam, ac mihi paulatim rurſus animus excitatus eſt recreatúſque ſum. Talis eſt, inquam, ô Charmides, incantationis quoque huius potentia. Quam didici ibidem in exercitu à quodam medicorum Thracum Zamolxidis ſectatorum, qui & immortalitatem afferre dicuntur. Adiecit præterea Thracius ille medicus, etiam Gręcorū medicos quę ſuprà narrata ſunt prędicare. Cæterùm Zamolxis ait, rex noſter ac deus tradit, quēadmodū oculos ſine capi-

A λοις. σχεδὸν γάρ τοι μοὶ πάντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ καλοὶ φαίνονται· ἀτὰρ οὖν δὴ καὶ τότε ἐκεῖνος ἐμοὶ θαυμαστὸς ἐφάνη τό, τε μέγεθος καὶ τὸ κάλλος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι πάντες ἐρᾷν ἔμοιγε ἐδόκουν αὐτοῦ· οὕτως ἐκπεπληγμένοι τε καὶ τεθορυβημένοι ἦσαν, ἡνίκ' εἰσῄει. πολλοὶ δὲ δὴ ἄλλοι ἐρασταὶ καὶ ἐν τοῖς ὄπισθεν εἵποντο. καὶ τὸ μὲν ὑμέτερον τὸ τῶν ἀνδρῶν, ἧττον θαυμαστὸν ἦν· ἀλλ' ἐγὼ καὶ τοῖς παισὶ προσέσχον τὸν νοῦν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἔβλεπεν αὐτῶν, οὐδ' ὅστις σμικρότατος ἦν, ἀλλὰ πάντες ὥσπερ ἄγαλμα ἐθεῶντο αὐτόν. Καὶ ὁ Χαιρεφῶν καλέσας με, τί σοι φαίνεται, ὁ νεανίσκος, ἔφη, ὦ Σώκρατες; οὐκ εὐπρόσωπος; Ὑπερφυῶς, ἦν δ' ἐγώ. Οὗτος μέντοι (ἔφη) εἰ ἐθέλει ἀποδῦναι, δόξει σοι ἀπρόσωπος εἶναι· οὕτως τὸ εἶδος B πάγκαλός ἐστιν. συνέφασαν οὖν καὶ οἱ ἄλλοι ταὐτὸ ταῦτα τῷ Χαιρεφῶντι. Κἀγώ, Ἡράκλεις, ἔφην, ὡς ἄμαχον λέγετε τὸν ἄνδρα, εἰ ἔτι αὐτῷ ἓν μόνον τυγχάνοι προσὸν σμικρόν τι. Τί; ἔφη ὁ Κριτίας. Εἰ τὴν ψυχὴν (ἦν δ' ἐγὼ) τυγχάνοι εὖ πεφυκώς. πρέπει δέ που, ὦ Κριτία, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, τῆς γε ὑμετέρας ὄντα οἰκίας. Ἀλλ', ἔφη, πάνυ καλὸς καὶ ἀγαθός ἐστι καὶ ταῦτα. Τί οὖν (ἔφην) οὐκ ἀπεδύσαμεν αὐτοῦ αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἐθεασάμεθα, πρότερον τοῦ εἴδους; πάντως γάρ που τηλικοῦτος ὢν ἤδη ἐθέλει διαλέγεσθαι. Καὶ πάνυ γε, ἔφη ὁ Κριτίας· ἐπεί τοι καὶ ἔστι φιλόσοφός γε, καὶ (ὡς δοκεῖ ἄλλοις τε καὶ ἑαυτῷ) πάνυ ποιητικός. Τοῦτο μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Κριτία, πόρρωθεν τὸ καλὸν ὑμῖν ὑπάρχει ἀπὸ τῆς C Σόλωνος συγγενείας. ἀλλὰ τί οὐκ ἐπέδειξάς μοι τὸν νεανίαν, καλέσας δεῦρο; οὐδὲ γὰρ ἄν που, εἰ ἐτύγχανε νεώτερος ὤν, αἰσχρὸν ἂν ἦν αὐτῷ διαλέγεσθαι ἡμῖν, ἐναντίον γε σοῦ, ἐπιτρόπου τε ἅμα καὶ ἀνεψιοῦ ὄντος. Ἀλλὰ καλῶς (ἔφη) λέγεις· καὶ καλοῦμεν αὐτόν. καὶ ἅμα πρὸς τὸν ἀκόλουθον, παῖ (ἔφη) κάλει Χαρμίδην· εἰπὼν ὅτι βούλομαι αὐτὸν ἰατρῷ συστῆσαι περὶ τῆς ἀσθενείας, ἧς πρῴην πρός με ἔλεγεν ὅτι ἀσθενεῖ. Πρὸς οὖν ἐμὲ ὁ Κριτίας, Ἔναγχός τι ἔφη βαρύνεσθαί τι τὴν κεφαλήν, ἕωθεν ἀνιστάμενος. ἀλλὰ τί σε κωλύει προσποιήσασθαι πρὸς αὐτὸν ἐπίστασθαι τι κεφαλῆς φάρμακον; Οὐδέν, ἦν δ' ἐγώ· μόνον ἐλθέτω. Ἀλλ' ἥξει, ἔφη. ὅπερ οὖν καὶ ἐγένετο. ἧκε γάρ, καὶ ἐποίησε γέλωτα πολύν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν D καθημένων ξυγχωρῶν τὸν πλησίον ὤθει σπουδῇ, ἵνα παρ' αὐτῷ καθέζοιτο· ἕως τῶν ἐπ' ἐσχάτῳ καθημένων τὸν μὲν ἀνεστήσαμεν, τὸν δὲ πλάγιον κατεβάλομεν. ὁ δ' ἐλθών, μεταξὺ ἐμοῦ τε καὶ τοῦ Κριτίου ἐκαθέζετο. ἐνταῦθα μέντοι, ὦ φίλε, ἐγὼ ἤδη ἠπόρουν· καὶ μου ἡ πρόσθεν θρασύτης ἐξεκέκοπτο, ἣν εἶχον ἐγώ, ὡς πάνυ ῥᾳδίως αὐτῷ διαλεξόμενος. ἐπειδὴ δέ, φράσαντος τοῦ Κριτίου ὅτι ἐγὼ εἴην ὁ τὸ φάρμακον ἐπιστάμενος, ἀνέβλεψέ τέ μοι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀμήχανόν τι οἷον, καὶ ἀνήγετο ὡς ἐρωτήσων· καὶ οἱ ἐν τῇ παλαίστρᾳ ἅπαντες περιέρρεον ἡμᾶς κύκλῳ κομιδῇ· τότε δή, ὦ γεννάδα, εἶδόν τε τὰ ἐντὸς τοῦ ἱματίου, καὶ ἐφλεγόμην, καὶ οὐκέτ' ἐν ἐμαυτοῦ ἦν· καὶ ἐνόμισα σοφώτατον εἶναι τὸν Κριτίαν τὰ ἐρωτικά· E ὃς εἶπεν, ἐπὶ τοῦ καλοῦ λέγων παιδός, ἄλλῳ ὑποτιθέμενος, εὐλαβεῖσθαι μὴ κατέναντι λέοντος νεβρὸν ἐλθόντα μοῖραν αἱρεῖσθαι κρεῶν. αὐτὸς γάρ μοι ἐδόκουν ὑπὸ τοῦ τοιούτου θρέμματος ἑαλωκέναι. ὅμως δὲ αὐτοῦ ἐρωτήσαντος εἰ ἐπισταίμην τὸ τῆς κεφαλῆς φάρμακον, μόγις πως ἀπεκρινάμην ὅτι ἐπισταίμην. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) ἐστί; Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι αὐτὸ μὲν εἴη φύλλον τι, ἐπῳδὴ δέ τις ἐπὶ τῷ φαρμάκῳ εἴη· ἣν εἰ μέν τις ἐπᾴδοι ἅμα καὶ χρῷτο αὐτῷ, παντάπασιν ὑγιᾶ ποιοῖ τὸ φάρμακον· ἄνευ δὲ τῆς ἐπῳδῆς οὐδὲν ὄφελος εἴη τοῦ φύλλου. Καὶ ὅς, Ἀπογράψομαι τοίνυν (ἔφη) παρὰ σοῦ τὴν ἐπῳδήν. Πότερον (ἦν δ' ἐγὼ) ἐάν με πείθῃς, ἢ κἂν μή; Γελάσας οὖν, ἐάν σε πείθω, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Εἶεν, ἦν δ' ἐ- F γώ. καὶ τοὔνομά μου σὺ ἀκριβοῖς; Εἰ μὴ ἀδικῶ γε, ἔφη. οὐ γάρ τι σοῦ ὀλίγος λόγος ἐστὶν ἐν τοῖς ἡμετέροις ἡλικιώταις. μέμνημαι δὲ ἔγωγε καὶ παῖς ὢν Κριτίᾳ τῷδε ξυνόντα σε. Καλῶς δὲ σὺ (ἦν δ' ἐγὼ) ποιῶν. μᾶλλον γάρ σοι παρρησιάσομαι περὶ τῆς ἐπῳδῆς, οἵα τυγχάνει οὖσα· ἄρτι δ' ἠπόρουν τίνι τρόπῳ σοὶ ἐνδειξαίμην τὴν δύναμιν αὐτῆς. ἔστι γάρ, ὦ Χαρμίδη, τοιαύτη οἵα μὴ δύνασθαι τὴν κεφαλὴν μόνον ὑγιᾶ ποιεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἴσως ἤδη καὶ σὺ ἀκήκοας τῶν ἀγαθῶν ἰατρῶν, ἐπειδάν τις αὐτοῖς προσέλθῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλγῶν, λέγουσί που ὅτι οὐχ οἷόν τε αὐτοὺς μόνους ἐπιχειρεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰᾶσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον G εἴη ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν θεραπεύειν, εἰ μέλλοι καὶ τὰ τῶν ὀμμάτων εὖ ἔχειν. καὶ αὖ τὸ τὴν κεφαλὴν οἴεσθαι ἄν ποτε θεραπεῦσαι, αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς, ἄνευ ὅλου τοῦ σώματος, πολλὴν ἄνοιαν εἶναι. ἐκ δὴ τούτου τοῦ λόγου διαίταις ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα τρεπόμενοι, μετὰ τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἐπιχειροῦσι θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι. ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι ταῦτα οὕτω λέγουσί τε καὶ ἔχει; Πάνυ γε, ἔφη. Οὐκοῦν καλῶς σοὶ δοκεῖ λέγεσθαι, καὶ ἀποδέχῃ τὸν λόγον; Πάντων μάλιστα, ἔφη. Κἀγὼ ἀκούσας αὐτοῦ ἐπαινέσαντος, ἀνεθάρρησά τε, καί μοι κατὰ σμικρὸν πάλιν ἡ θρασύτης ξυνηγείρετο, καὶ ἀνεζωπυρούμην· καὶ εἶπον, Τοιοῦτον τοίνυν ἐστίν, ὦ Χαρμίδη, καὶ τὸ ταύτης τῆς ἐπῳδῆς. ἔμαθον δ' αὐτὴν ἐγὼ ἐκεῖ ἐπὶ στρατιᾶς H παρά τινος τῶν Θρᾳκῶν τῶν Ζαμόλξιδος ἰατρῶν, οἳ λέγονται καὶ ἀπαθανατίζειν. ἔλεγε δὲ ὁ Θρᾷξ οὗτος ὅτι ταῦτα μὲν ἰατροὶ οἱ Ἕλληνες, ἃ δὴ νῦν ἐγὼ ἔλεγον, καλῶς λέγοιεν· ἀλλὰ Ζάμολξις (ἔφη) λέγει ὁ ἡμέτερος βασιλεύς, θεὸς ὤν, ὅτι ὥσπερ ὀφθαλμοὺς ἄνευ κεφαλῆς οὐ δεῖ

ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι, οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς· ἀλλὰ τοῦτο καὶ αἴτιον εἴη τοῦ διαφεύγειν τοὺς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰατροὺς τὰ πολλὰ νοσήματα, ὅτι τοῦ ὅλου ἀγνοοῖεν, οὗ δέοι τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι· οὗ μὴ καλῶς ἔχοντος, ἀδύνατον εἴη τὸ μέρος εὖ ἔχειν. πάντα γὰρ ἔφη ἐκ τῆς ψυχῆς ὡρμῆσθαι, καὶ τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῷ σώματι, καὶ παντὶ τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ ἐκεῖθεν ἐπιρρεῖν, ὥσπερ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὰ ὄμματα. δεῖν οὖν ἐκεῖνο καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα θεραπεύειν, εἰ μέλλει καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ τοῦ ὅλου σώματος καλῶς ἔχειν. θεραπεύεσθαι δὲ τὴν ψυχὴν ἔφη, ὦ μακάριε, ἐπῳδαῖς τισι. τὰς δ' ἐπῳδὰς ταύτας, τοὺς λόγους εἶναι τοὺς καλούς. ἐκ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐν ταῖς ψυχαῖς σωφροσύνην ἐγγίγνεσθαι· ἧς ἐγγενομένης καὶ παρούσης, ῥᾴδιον ἤδη εἶναι τὴν ὑγίειαν καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι
B πορίζειν. διδάσκων οὖν με τό, τε φάρμακον καὶ τὰς ἐπῳδάς, ὅπως (ἔφη) τῷ φαρμάκῳ τούτῳ μηδείς σε πείσει τὴν αὑτοῦ κεφαλὴν θεραπεύειν, ὃς ἂν μὴ τὴν ψυχὴν πρῶτον παράσχῃ τῇ ἐπῳδῇ ὑπὸ σοῦ θεραπευθῆναι. καὶ γὰρ νῦν (ἔφη) τοῦτ' ἔστι τὸ ἁμάρτημα περὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι χωρὶς ἑκατέρου, σωφροσύνης τε καὶ ὑγιείας, ἰατροί τινες ἐπιχειροῦσιν εἶναι. καί μοι πάνυ σφόδρα ἐνετέλλετο, μήτε πλούσιον οὕτω μηδένα εἶναι, μήτε γενναῖον, μήτε καλόν, ὃς ἐμὲ πείσει ἄλλως ποιεῖν. ἐγὼ οὖν ὀμώμοκα γὰρ αὐτῷ, καί μοι ἀνάγκη πείθεσθαι· πείσομαι οὖν. καὶ σὺ ἐὰν μὲν βούλῃ, κατὰ τὰς τοῦ ξένου ἐντολάς, τὴν ψυχὴν πρῶτον
C παρασχεῖν ἐπᾷσαι ταῖς τοῦ Θρᾳκὸς ἐπῳδαῖς, προσοίσω τὸ φάρμακον τῇ κεφαλῇ· εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν ἔχοιμεν ὅ, τι ποιοῖμέν σοι, ὦ φίλε Χαρμίδη. Ἀκούσας οὖν μου ὁ Κριτίας ταῦτα εἰπόντος, Ἕρμαιον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, γεγονὸς ἂν εἴη ἡ τῆς κεφαλῆς ἀσθένεια τῷ νεανίσκῳ, εἰ ἀναγκασθήσεται καὶ τὴν διάνοιαν διὰ τὴν κεφαλὴν βελτίων γενέσθαι. λέγω μέντοι σοι ὅτι Χαρμίδης τῶν ἡλικιωτῶν οὐ μόνον τῇ ἰδέᾳ δοκεῖ διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τούτῳ οὗ σὺ φῂς τὴν ἐπῳδὴν ἔχειν. φῂς δὲ σωφροσύνης. ἦ γάρ; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Εὖ τοίνυν ἴσθι (ἔφη) ὅτι πάνυ πολὺ δοκεῖ σωφρονέστατος εἶναι τῶν νυνί, καὶ τἆλλα πάντα, εἰς ὅσον ἡλικίας ἥκει, οὐδενὸς
D χείρων ὤν. Καὶ γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ δίκαιον, ὦ Χαρμίδη, διαφέρειν σε τῶν ἄλλων πᾶσι τοῖς τοιούτοις. οὐ γὰρ οἶμαι ἄλλον οὐδένα τῶν ἐνθάδε ῥᾳδίως ἂν ἔχειν ἐπιδεῖξαι, ποῖαι δύο οἰκίαι συνελθοῦσαι εἰς ταὐτὸν τῶν Ἀθήνησιν, ἐκ τῶν εἰκότων, καλλίω ἂν καὶ ἀμείνω γεννήσειαν, ἢ ἐξ ὧν σὺ γέγονας. ἥ τε γὰρ πατρῴα ὑμῖν οἰκία ἡ Κριτίου τοῦ Δρωπίδου, καὶ ὑπὸ Ἀνακρέοντος, καὶ ὑπὸ Σόλωνος, καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν ποιητῶν ἐγκεκωμιασμένη παραδέδοται ἡμῖν, ὡς διαφέρουσα κάλλει τε καὶ ἀρετῇ, καὶ τῇ ἄλλῃ λεγομένῃ εὐδαιμονίᾳ· καὶ αὖ ἡ πρὸς μητρὸς ὡσαύτως. Πυριλάμπους γὰρ τοῦ σοῦ θείου, οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ λέγεται καλλίων καὶ μείζων ἀνὴρ δόξαι εἶναι, ὁσάκις ἐκεῖνος ἢ παρὰ μέγαν
E βασιλέα, ἢ παρὰ ἄλλον τινὰ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πρεσβεύων ἀφίκετο. σύμπασα δὲ αὕτη ἡ οἰκία οὐδὲν τῆς ἑτέρας ὑποδεεστέρα. ἐκ δὴ τοιούτων γεγονότα εἰκός σε εἰς πάντα πρῶτον εἶναι. τὰ μὲν οὖν ὁρώμενα τῆς ἰδέας, ὦ φίλε παῖ Γλαύκωνος, δοκεῖς μοι οὐδένα τῶν προγόνων καταισχύνειν· εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς σωφροσύνην, καὶ πρὸς τἆλλα, κατὰ τὸν τοῦδε λόγον, ἱκανῶς πέφυκας, μακάριόν σε (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Χαρμίδη, ἡ μήτηρ ἔτικτεν. ἔχει δ' οὖν οὕτως. εἰ μέν σοι ἤδη πάρεστιν ὃ λέγει Κριτίας ὅδε, σωφροσύνη, καὶ εἶ σώφρων ἱκανῶς, οὐδὲν ἔτι σοι ἔδει οὔτε τῶν Ζαμόλξιδος, οὔτε τῶν Ἀβάριδος τοῦ ὑπερβορέου ἐπῳδῶν· ἀλλ' αὐτό σοι ἂν ἤδη
F δοτέον εἴη τὸ τῆς κεφαλῆς φάρμακον. εἰ δ' ἔτι τούτων ἐπιδεὴς εἶναι δοκεῖς, ἐπᾳστέον πρὸ τῆς τοῦ φαρμάκου δόσεως. αὐτὸς οὖν μοι εἰπὲ πότερον ὁμολογεῖς τῷδε, καὶ φῂς ἱκανῶς ἤδη σωφροσύνης μετέχειν, ἢ ἐνδεὴς εἶναι. Ἀνερυθριάσας οὖν ὁ Χαρμίδης, πρῶτον μὲν ἔτι καλλίων ἐφάνη (καὶ γὰρ τὸ αἰσχυντηλὸν αὐτοῦ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεψεν) ἔπειτα καὶ οὐκ ἀγεννῶς ἀπεκρίνατο. εἶπε γὰρ ὅτι οὐ ῥᾴδιον εἴη ἐν τῷ παρόντι οὔθ' ὁμολογεῖν, οὔτε ἐξάρνῳ εἶναι τὰ ἐρωτώμενα. ἐὰν μὲν γὰρ (ἦ δ' ὅς) μὴ φῶ εἶναι σώφρων, ἅμα μὲν ἄτοπον αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ τοιαῦτα λέγειν, ἅμα δὲ καὶ Κριτίαν τόνδε ψευδῆ ἐπιδείξω, καὶ ἄλλους πολλούς, οἷς δοκῶ εἶναι σώφρων, ὡς ὁ τούτου λόγος· ἐὰν δ' αὖ φῶ, καὶ ἐμαυτὸν ἐπαινῶ, ἴσως ἐπαχθὲς φανεῖται. ὥστε οὐκ ἔχω ὅ, τι σοι ἀποκρίνωμαι. Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι μοι εἰκότα
G φαίνῃ λέγειν, ὦ Χαρμίδη. καί μοι δοκεῖ (ἦν δ' ἐγὼ) κοινῇ εἶναι ἂν εἶναι σκεπτέον, εἴτε κέκτησαι, εἴτε μή, ὃ πυνθάνομαι· ἵνα μήτε σὺ ἀναγκάζῃ λέγειν ἃ μὴ βούλει, μήτ' αὖ ἐγὼ ἀσκέπτως ἐπὶ τὴν ἰατρικὴν τρέπωμαι. εἰ οὖν σοι φίλον, ἐθέλω σκοπεῖν μετὰ σοῦ· εἰ δὲ μή, ἐᾶν. Ἀλλὰ πάντων μάλιστα (ἔφη) φίλον. ὥστε τούτου γε ἕνεκα ὅπῃ αὐτὸς οἴει βέλτιον σκέψασθαι, ταύτῃ σκόπει. Τῇδε τοίνυν (ἔφην ἐγὼ) δοκεῖ μοι βελτίστη εἶναι ἡ σκέψις περὶ αὐτοῦ. δῆλον γὰρ ὅτι εἴ σοι πάρεστι σωφροσύνη, ἔχεις τι περὶ αὐτῆς δοξάζειν. ἀνάγκη γάρ που ἐνοῦσαν αὐτήν, εἴπερ ἔνεστιν, αἴσθησίν τινα παρέχειν, ἐξ ἧς δόξα ἄν τίς σοι περὶ αὐτῆς εἴη, ὅ, τι ἐστὶ καὶ
H ὁποῖόν τι ἡ σωφροσύνη. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε (ἔφη) οἶμαι. Οὐκοῦν τοῦτό γε (ἔφην) ὃ οἴει, ἐπειδήπερ ἑλληνίζειν ἐπίστασαι, κἂν εἴποις δήπου αὐτὸ ὅ, τι σοι φαίνεται; Ἴσως, ἔφη. Ἵνα τοίνυν τοπάσωμεν εἴτε σοι ἔνεστιν, εἴτε μή, εἰπὲ (ἦν δ' ἐγὼ) τί φῂς εἶναι σωφροσύνην, κατὰ τὴν σὴν δόξαν. Καὶ ὃς τὸ μὲν πρῶτον ὤκνει τε, καὶ οὐ πάνυ ἤθελεν ἀποκρίνασθαι·

A te curare nõ decet, neq; ſine reliquo corpore caput: ita neq; ſine anima corpus. Eáq; cauſa eſt, cur medicos Græcos morbi corporũ multi lateant, quia totũ ipſum ignorant, quod in primis curare oportet: quo malè affecto impoſſibile eſt partem aliquam bene valere. Omnia nanque vel bona, vel mala ab anima in corpus, & hominem totum manant, indéque ſimiliter vt ex capite in oculos effluunt. Illam igitur primum, & maximè curari iubet, ſi modò caput & vniuerſum corpus, bene valere debeat. Animæ verò, ô beate, medelas eſſe docet incãtationes quaſdam. Eas præclaris rationibus contineri quibus animæ tẽperantia tribuatur: qua inſerta atque præſente, facile eſſe ſanitatem capiti totíque corpori tradere. Ille igitur cùm medelam
B incantationéſque doceret, iuſſit vt nullis precibus motus alicui contra capitis dolorem remedium adhiberem, niſi prius animam incantationibus ipſis purgandam commiſiſſet. Hũc ſanè noſtrorum temporũ errorẽ dicebat eſſe quòd plerique, abſque temperantiæ ſanitatíſque ſtudio, medici eſſe contẽdunt. Me itaque mirum in modum præmonuit, mandauítque cauerem ne quis vnquam diues ſeu nobilis, ſiue pulcher, mihi vt aliter faciam, perſuadeat. Illi hoc ego iureiurando interpoſito me obſtrinxi: quamobrem neceſſe eſt pareã, & parebo. quòd ſi voles ſecundum hoſpitis præcepta, animam tuam prius incã-
C tationibus omnibus Thracis illius ſubiicere, capiti admouebo. Sin minus, non potero, ô amice Charmides, tibi prodeſſe. Cũ igitur hæc audiſſet Critias, lucro, inquit, erit grauedo hæc capitis adoleſcenti, ſi cogatur mente quoque & animo propter caput, melior fieri. Aſſero autẽ tibi Charmidẽ hũc æqualibus omnibus non ſpecie tantum præcellere, verumetiam eo ipſo præſtare cæteris, cuius ipſe incãtationem habere dicebas. An non temperantiæ ſuprà dixiſti? Huius ipſius, inquam. Scito igitur omniũ ſuæ ætatis adoleſcẽtum hunc videri temperatiſſimum, & in cæteris omnibus pro ætatis incremento, nullo in-
D feriorem eſſe. Conſentaneum eſt, ô Charmides, inquam, in his quæ dixit Critias, te cæteros antecellere. Neque enim referre quiſquam facilè poſſet, vt arbitror, duarum apud Athenienſes familiarum cõiugium, quo veriſimilius ſit pulchrã honeſtámque prolem naſci, quàm maiorum tuorum coniugio. Nam paternum genus huius Critiæ Dropidi, ab Anacreonte Solonéque aliiſque poëtis permultis eſt illuſtratum, decore, virtute, & alia felicitate præcellens. Eadẽ quoque eſt materni generis gloria. Nemo enim Pyrilampo auũculo tuo aut pulchior, aut maior, omnium qui continentẽ habitãt, viſus eſt vnquam, quoties ille vel ad regem magnũ vel ad alium continenti habitantium
E legatus accederet. Ac sũmatim vniuerſa hęc domus nulla in re eſt inferior alia quacũq. Quare probabile eſt te tali ſtirpe creatũ primas partes in omnibus obtinere. Quantũ igitur ad eam ſpeciem quę cernitur oculis, attinet, ô dulcis Glauconis fili, videris mihi nihil à ſuperioribus tuis degeneraſſe. quòd ſi ad tẽperãtiam, & ad alia, vt Critias hic teſtatur, natura es inſtitutus, beatũ te, ô chare Charmides, mater peperit. Ergo ſic ſe res habet Si ineſt tibi, vt ait Critias, temperantia, & ſufficienter es temperãs, neque Zamolxidis, neque Abaridis Hyperborei incantationibus indiges, ſed iam tibi medela eſt capitis admouẽ-
F da. Sin autem deeſt temperãtia tibi, incãtatio medelam antecedere debet. Reſpõde itaque ipſe mihi vtrum aſſentiaris Critiæ, & aſſeras temperantiæ te ſatis habere, an deeſſe aliquid recognoſcas. Tũc ergo ipſi° Charmidis genæ rubore ſuffuſæ gratiorem ſpeciem oſtenderunt. Nam pudor eam ætatem decet. Pudor adoleſcentes decet. Deinde admodum generoſe reſpondit: Haudquaquam facile eſt quæ in præſentia quæſita ſunt, vel admittere, vel renuere. Si enim me temperantẽ eſſe negauero, primo quidẽ turpe videbitur quòd ipſe mihi derogem: deinde Critiæ huius aliorúmque multorum quibus temperans eſſe videor, tanquam falſam ſententiam coarguam. Sin autem affirmauero, odioſa videbitur hæc de me ipſo iactãtia. Quapropter quorſum me vertam,
G neſcio. Probè loqui videris Charmides, inquam: itaque cõmuniter inueſtigandum puto, vtrum quod quæro poſſideas, nécne: ne vel tu aliter quàm velis loqui cogaris, vel ego temerè mederi feſtinem. Si ergo gratum tibi futurũ eſt, cupio vnà tecum inueſtigare: ſin minus, dimittendum arbitror. Imò certè gratiſſimum, inquit, omnium. Quamobrem vt ipſe præſtare putas, ita perquire. Hũc in modũ, inquã, cõmodior indagatio futura videtur. Cõſtat profectò ſi ineſt temperantia tibi, habere te aliquid, quod de hac opineris. Neceſſe eſt enim inhærentem ipſam tibi, ſi modò inhæret, aliquem ſui ſenſum præbere, ex quo aliqua circa ipſam inſurgat opinio, qua quid, & quale
H temperantia ſit coniectes, nónne putas? Puto equidem. Nónne hoc cenſes? videlicet poſtquam ſcis loqui Græcè, dicere vtique poſſis quidnam id tibi videtur? Fortaſſis, inquit. Vt ergo coniiciamus vtrum tibi inſit necne temperantia, dic age, quidnam ex ſententia tua temperantiam eſſe dicis? Piguit eum primo, neque libens ad reſpondendum venit, demum ita reſpondit:

temperantiam eſſe duo, decenter agere ſingula, & quietè ac ſedatè per viam incedere, quietè loqui, ac quietè omnia facere, & vt breui complectar quod quæris, quietudo ac ſedatio quædam eſſe mihi videtur. Rectè, inquam. Ferunt ſanè quietos placidóſque homines temperatos eſſe: ſed videamus an vera loquantur. Dic igitur nunquid pulchrum aliquid temperantia ſit. Eſt, inquit, prorſus. Vtrum in illa grammatici facultate pulchrius eſt eaſdem literas citò ſcribere, an lentè? Cito. Legere autem celeritérne an tardè? Celeriter. Quinetiã pulſare citharam velociter, & promptè certare pulchrius eſt, inquam, quàm quietè ac tardè? Eſt, inquit. Quid verò in pugnorum brachiorúmque ludis nonne celeritas ipſa laudatur? Vtique. Currere autem atque ſaltare, & cæteri corporis actus, nónne ſi properè & promptè fiunt, ad pulchrum ſpectant? ſi tardè, difficulter, placidè ac ſedatè ad turpe? Apparet, inquit. Patet ergo quantum ad corpus attinet, non quod tardum ac ſedatũ, ſed quod celerrimum ac velox maximè, eſſe pulcherrimum. Nónne, inquam? Omnino, inquit. Temperantiam verò pulchrum quid eſſe conſtitit? Conſtitit. Non ergo circa corpus quietudo, imò celeritas ad temperantiam pertinebit, ſi modò pulchrum quid eſt temperantia. Videtur, inquit. Docilitas verò nónne pulchrior quàm hebetudo? Pulchrior certè. Eſt autem docilitas, inquam, citò perdiſcere, hebetudo verò ſero atque lentè. Profectò, inquit. Docere alium quàm ocyſſimè nónne pulchrius quàm cunctanter ac tardè? Proculdubio. Reminiſci item, & meminiſſe ſero atque lentè, pulchriúſne an facilè atque promptè? Promptè, inquit. Solertia verò nónne celeritas quædam animi eſt, inquam, potius quàm tarditas? Eſt, inquit. Atqui & intelligere quæ dicũtur in grammatici citharistæque ludis, & cæteris omnibus non quàm tardiſſimè, ſed quàm ocyſſimè, pulcherrimum eſt. Et hoc, inquit. Quinetiam in ipſis indagationibus, & cõſultationibus animi nõ qui quiete, & difficulter conſilium dat, & excogitat eſt laudandus, vt arbitror, ſed qui breui potiùs atque facilimè. Vera hæc ſunt, inquit. Ex his colligitur, inquam, ô Charmides, tam in iis quæ ad corpus, quàm in iis quæ ad animum ſpectant, velocia prõptáque tardis & quietis pulchriora videri. Sic apparet, inquit. Non igitur quietudo quædam, inquam, temperantia erit, neque vita quieta temperans, vt hac ratione conijcitur, quandoquidem quod temperatum eſt, & pulchrum eſſe debet. E duobus enim alterum eſt, aut nunquam, aut raro admodum nobis in vita quietæ actiones pulchriores quàm veloces & vehementes apparuerunt. Quòd ſi, ô amice, non pauciores quietæ actiones quàm veloces & vehementes pulchritudine præſtare reperirentur, neque hac etiam ratione conficeretur temperantiam eſſe quietè agere potius quàm vehemẽter atque celeriter, neque in ipſo inceſſu, neque in ſermone, neque in alio quopiam: neque vita quieta quàm inquieta decentior eſſet & temperantior: quippe cùm in ſuperiori ſermone ſuppoſitum ſit pulchrum eſſe aliquid temperantiam, pulchra verò non minùs ipſa velocia quàm quieta eſſe conſtiterint. Rectè, inquit, dixiſſe mihi videris, ô Socrates. Rurſus igitur, ô Charmides, inquam, attentius teipſum contuere, & cogita qualem te temperantia præſens efficiat, qualiſve ſit ipſa, dum talem efficit, hæc autem animaduertens omnia, bene viriliterque reſponde quid eſſe tibi videtur. Ille protinus ſeipſum colligens, diligentiúſque contemplatus: videtur, inquit, temperantia mihi verecundum quendam ruborem inducere, verecundúmque hominem facere, pudorémque eſſe temperantiam arbitror. Quid ais, inquam? an nõ pulchrum aliquid paulò antè temperãtiam eſſe dicebas? Dicebam equidem, inquit. Nónne boni homines, inquam, ipſi temperati ſunt? Sũt, inquit. An bonum putas, inquam, quod non bonos efficit? Nequaquam, inquit. Non ſolùm itaque pulchrum, ſed & bonum eſt inquam. Mihi quidem videtur, inquit. Non credis, inquam, rectè Homerum loqui, dicentem, pudorem viro egeno bonum non eſſe? Credo equidem, inquit. Eſt ergo, vt apparet, inquam, pudor non bonum, ac bonum. Apparet, inquit. Temperantia verò bonum dũtaxat, ſiquidem bonos facit eos quibus adeſt, malos verò nequaquam. Ita mihi, vt loqueris, eſſe videtur, inquit. Ergo temperantia pudor non erit, quandoquidem temperantia bonum eſt duntaxat, pudor autem nihilo magis bonum eſt, quàm malum. Rectè quidem mihi, inquit, dici hoc videtur, ô Socrates. Verùm attende obſecro, quale tibi videtur quod rurſus adducam. Modò enim recordatus ſum quod mihi traditum eſt à quodam dicente temperantiam eſſe, vt ſua quiſque agat, conſidera an rectè loqui videatur tibi qui hæc dicit. O ſcelerate, ex hoc Critia illud audiſti, vel alio quopiam ſapientum? Videtur ſanè, inquit Critias, ex alio, nam ex me nũquam audiuit. Quidnam refert, inquit, ô Socrates, ex quo audiuerim? Nihil, inquam, profectò, neque enim id conſiderandũ eſt, quis dixerit: ſed verum verè dicatur, nécne. Probè nunc loqueris, inquit. Rectè per Iouem, inquam. Mirabor tamen, ſi quomodo hoc ſe habeat, inuenerimus. nam eſt ænigmatis cuiuſdam perſimile. Quamobrem, inquit? Quia non arbitror ita ſenſiſſe

Solertia celeritas quædam animi.

Odyſſ. ρ.

A ἔπειτα μέντοι εἶπεν ὅτι οἱ δοκεῖ σωφροσύνη εἶναι, τὸ κοσμίως πάντα πράττειν, καὶ ἡσυχῇ ἔν τε ταῖς ὁδοῖς βαδίζειν, καὶ διαλέγεσθαι, καὶ τἆλλα πάντα ὡσαύτως ποιεῖν. καί μοι δοκεῖ (ἔφη) συλλήβδην ἡσυχιότης τὶς εἶναι ὃ ἐρωτᾷς. ἆρ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εὖ λέγεις. φασί γέ τοι, ὦ Χαρμίδη, τοὺς ἡσυχίους, σώφρονας εἶναι. ἴδωμεν δὴ εἴ τι λέγουσιν. εἰπὲ γάρ μοι, οὐ τῶν καλῶν μέντοι ἡ σωφροσύνη ἐστί; Πάνυ γε, ἔφη. Πότερον οὖν, κάλλιστον ἐν γραμματιστοῦ τὰ ὅμοια γράμματα γράφειν ταχὺ, ἢ ἡσυχῇ; Ταχύ. Τί δ᾽ ἀναγινώσκειν; ταχέως, ἢ βραδέως; Ταχέως; Καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ κιθαρίζειν ταχέως, καὶ τὸ παλαίειν ὀξέως, πολὺ κάλλιον τοῦ ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως; Ναί. Τί δὲ πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν, οὐχ ὡσαύ-
B τως; Πάνυ γε. Θεῖν δὲ καὶ ἅλλεσθαι, καὶ τὰ τοῦ σώματος ἅπαντα ἔργα, οὐ τὰ μὲν ὀξέως καὶ ταχὺ γιγνόμενα, τὰ τοῦ καλοῦ ἐστι; τὰ δὲ βραδέως, μόγις τε καὶ ἡσυχῇ, τὰ τοῦ αἰσχροῦ; Φαίνεται. Φαίνεται ἄρα ἡμῖν (ἔφην ἐγὼ) κατά γε τὸ σῶμα, οὐ τὸ ἡσύχιον, ἀλλὰ τὸ τάχιστον καὶ ὀξύτατον, κάλλιστον ὄν. ἢ γάρ; Πάνυ γε. Ἡ δέ γε σωφροσύνη καλόν τι ἦν; Ναί. Οὐ τοίνυν κατά γε τὸ σῶμα ἡ ἡσυχιότης ἂν ἀλλ᾽ ἡ ταχυτὴς σωφρονέστερον εἴη· ἐπειδὴ καλὸν ἡ σωφροσύνη. Ἔοικεν, ἔφη. Τί δέ; (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εὐμαθία κάλλιον ἢ δυσμαθία; Εὐμαθία. Ἔστι δέ γ᾽ (ἔφην) ἡ μὲν εὐμαθία, ταχέως μανθάνειν· ἡ δὲ δυσμαθία, ἡσυχῇ καὶ βραδέως; Ναί. Διδάσκειν δὲ ἄλλον, οὐ ταχέως καὶ κάλλιον καὶ σφόδρα, μᾶλλον ἢ ἡσυχῇ τε
C καὶ βραδέως; Ναί. Τί δέ; ἀναμιμνήσκεσθαι καὶ μεμνῆσθαι ἡσυχῇ τε καὶ βραδέως, κάλλιον ἢ σφόδρα καὶ ταχέως; Σφόδρ᾽, ἔφη, καὶ ταχέως. Ἡ δ᾽ ἀγχίνοια, οὐχὶ ὀξύτης τίς ἐστι τῆς ψυχῆς, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἡσυχία; Ἀληθῆ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ξυνιέναι τὰ λεγόμενα, καὶ ἐν γραμματιστοῦ καὶ κιθαριστοῦ, καὶ ἄλλοθι πανταχοῦ, οὐχ ὡς ἡσυχαίτατα ἀλλ᾽ ὡς τάχιστα ἐστὶ καὶ κάλλιστα; Ναί; Ἀλλὰ μὴν ἔν γε ταῖς ζητήσεσι τῆς ψυχῆς καὶ τῷ βουλεύεσθαι, οὐχ ὁ ἡσυχώτατος (ὡς ἐγὼ οἶμαι) καὶ μόλις βουλευόμενός τε καὶ ἀνευρίσκων, ἐπαίνου δοκεῖ ἄξιος εἶναι, ἀλλ᾽ ὁ ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα τοῦτο δρῶν. Ἔστι ταῦτα, ἔφη. Οὐκοῦν πάντα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Χαρμίδη, ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, τὰ τοῦ τάχους τε καὶ τῆς ὀ-
D ξύτητος, καλλίω φαίνεται ἢ τὰ τῆς βραδυτῆτός τε καὶ ἡσυχιότητος. Κινδυνεύει, ἔφη. Οὐκ ἄρα ἡσυχιότης τὶς ἡ σωφροσύνη ἂν εἴη, οὐδ᾽ ἡσύχιος ὁ σώφρων βίος, ἔκ γε τούτου τοῦ λόγου. ἐπειδὴ καλὸν αὐτὴν δεῖ εἶναι σώφρονα ὄντα. δυοῖν γὰρ δὴ τὰ ἕτερα, ἢ οὐδαμῇ ἡμῖν ἢ πάνυ που ὀλιγαχοῦ αἱ ἡσύχιοι πράξεις ἐν τῷ βίῳ καλλίους ἐφάνησαν, ἢ αἱ ταχεῖαί τε καὶ ἰσχυραί. εἰ δ᾽ οὖν, ὦ φίλε, ὅτι μάλιστα μηδὲν ἐλάττους αἱ ἡσύχιοι τῶν σφοδρῶν τε καὶ ταχειῶν πράξεων τυγχάνουσι καλλίους οὖσαι, οὐδὲ ταύτῃ σωφροσύνη ἂν εἴη μᾶλλόν τι τὸ ἡσυχῇ πράττειν, ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ ταχέως, οὔ τὸ ἐν βαδισμῷ, οὔ τὸ ἐν λέξει, οὔτε ἄλλοθι οὐδαμοῦ· οὐδὲν ὁ ἡσύχιος βίος κόσμιος, τοῦ μὴ ἡσυχίου σωφρονέστερος
E ἂν εἴη· ἐπειδὴ ἐν τῷ λόγῳ τῶν καλῶν τι ἡμῖν ἡ σωφροσύνη ὑπετέθη. καλὰ δὲ οὐχ ἧττον τὰ ταχέα τῶν ἡσυχίων πέφανται. Ὀρθῶς μοι δοκεῖς (ἔφη) ὦ Σώκρατες, εἰρηκέναι. Πάλιν τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Χαρμίδη, μᾶλλον προσέχων τὸν νοῦν, καὶ εἰς σεαυτὸν ἀποβλέψας, ἐννοήσας ὁποῖόν τινα σε ποιεῖ ἡ σωφροσύνη παροῦσα, καὶ ποία τὶς οὖσα τοιοῦτον ἀπεργάζοιτο ἄν· πάντα ταῦτα συλλογισάμενος, εἰπὲ εὖ καὶ ἀνδρείως τί σοι φαίνεται εἶναι. Καὶ ὃς ἐπισχὼν, καὶ πάνυ ἀνδρικῶς πρὸς ἑαυτὸν διασκεψάμενος, Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, αἰσχύνεσθαι ποιεῖν ἡ σωφροσύνη, καὶ αἰσχυντηλὸν τὸν ἄνθρωπον· καὶ εἶναι ὅπερ αἰδὼς ἡ σωφροσύνη. Εἶεν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐ καλὸν ἄρτι ὡμολόγεις τὴν σωφροσύνην εἶναι; Πάνυ γ᾽,
F ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες οἱ σώφρονες; Ναί. Ἆρ᾽ οὖν ἂν εἴη ἀγαθὸν, ὃ μὴ ἀγαθοὺς ἀπεργάζεται; Οὐ δῆτα. Οὐ μόνον οὖν ἄρα καλὸν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθόν ἐστιν. Ἔμοιγε δοκεῖ. Τί οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) Ὁμήρῳ οὐ πιστεύεις, καλῶς λέγειν, λέγοντι ὅτι,

Αἰδὼς δ᾽ οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ἔγωγ᾽, ἔφη. Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, αἰδὼς οὐκ ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθόν. Φαίνεται. Σωφροσύνη δέ γε, ἀγαθόν· εἴπερ ἀγαθοὺς ποιεῖ οἷς ἂν παρῇ, κακοὺς δὲ μή. Ἀλλὰ μὴν οὕτω γε δοκεῖ μοι ἔχειν ὡς σὺ λέγεις. Οὐκ ἄρα σωφροσύνη ἂν εἴη αἰδώς· εἴπερ τὸ μὲν, ἀγαθὸν τυγχάνει ὄν· αἰδὼς δὲ, μηδὲν μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ καὶ κακόν. Ἀλλ᾽ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦ-
G το μὲν ὀρθῶς λέγεσθαι. τόδε δὲ σκέψαι τί σοι δοκεῖ εἶναι, περὶ σωφροσύνης. ἄρτι γὰρ ἀνεμνήσθην ὃ ἤδη του ἤκουσα λέγοντος, ὅτι σωφροσύνη ἂν εἴη τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. σκόπει οὖν τοῦτο εἰ ὀρθῶς σοι δοκεῖ λέγειν ὁ λέγων. Καὶ ἐγὼ, ὦ μιαρὲ, ἔφην, Κριτίου τοῦδε ἀκήκοας αὐτὸ, ἢ ἄλλου τοῦ τῶν σοφῶν. Ἔοικεν (ἔφη ὁ Κριτίας) ἄλλου. οὐ γὰρ δὴ ἐμοῦ γε. Ἀλλὰ τί διαφέρει (ἦ δ᾽ ὃς ὁ Χαρμίδης) ὦ Σώκρατες, ὅτου ἤκουσα; Οὐδὲν, ἦν δ᾽ ἐγώ. πάντως γὰρ οὐ τοῦτο σκεπτέον, ὅστις αὐτὸ εἶπεν, ἀλλὰ πότερον ἀληθὲς λέγεται, ἢ οὔ. Νῦν ὀρθῶς λέγεις, ἦ δ᾽ ὅς. Νὴ Δία, ἦν δ᾽ ἐγώ. ἀλλ᾽ εἰ καὶ εὑρήσομεν αὐτὸ ὅπῃ ἔχει θαυμάζοιμ᾽ ἄν. αἰνίγματι γάρ τινι ἔοικεν. Ὅτι δή τι γε; ἔφη. Ὅτι οὐ δή που (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἢ τὰ ῥήματα
H

φθέγξατο, ταύτῃ καὶ ἐνόει, λέγων σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν. ἢ σὺ οὐδὲν ἡγῇ πράττειν τὸν γραμματιστήν, ὅταν γράφῃ, ἢ ἀναγιγνώσκῃ; Ἔγωγε ἡγοῦμαι μὲν οὖν, ἔφη. Δοκεῖ οὖν σοι τὸ αὑτοῦ ὄνομα μόνον γράφειν ὁ γραμματιστής, καὶ ἀναγιγνώσκειν, ἢ ὑμᾶς τοὺς παῖδας διδάσκειν; ἢ οὐδὲν ἧττον τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐγράφετε ἢ τὰ ὑμέτερα καὶ τὰ τῶν φίλων ὀνόματα; Οὐδὲν ἧττον. ἦ οὖν ἐπολυπραγμονεῖτε, καὶ οὐκ ἐσωφρονεῖτε τοῦτο δρῶντες; Οὐδαμῶς. Καὶ μὴν οὐ τὰ ὑμέτερά γε αὐτῶν ἐπράττετε, εἴπερ τὸ γράφειν, πράττειν τί ἐστι, καὶ τὸ ἀναγιγνώσκειν. Ἀλλὰ μὴν ἐστι. Καὶ γὰρ τὸ ἰᾶσθαι, ὦ ἑταῖρε, καὶ τὸ οἰκοδομεῖν, καὶ τὸ ὑφαίνειν, καὶ τὸ ἡντινοῦν τέχνῃ ὁτιοῦν τῶν τέχνης ἔργων ἀπεργάζεσθαι, πράττειν δή που τί ἐστι; Πάνυ γε. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) δοκῇ ἄν σοι πόλις εὖ οἰκεῖσθαι ὑπὸ τούτου τοῦ νόμου τοῦ κελεύοντος τὸ ἑαυτοῦ ἱμάτιον ἕκαστον ὑφαίνειν καὶ πλύνειν, καὶ ὑποδήματα σκυτοτομεῖν, καὶ λήκυθον, καὶ στλεγγίδα, καὶ τἆλλα πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον; τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἅπτεσθαι, τὰ δὲ ἑαυτοῦ ἕκαστον ἐργάζεσθαί τε καὶ πράττειν; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἦ δ' ὅς. Ἀλλὰ μέντοι (ἔφην ἐγὼ) σωφρόνως γε οἰκοῦσα, εὖ ἂν οἰκοῖτο. Πῶς δ' οὔκ; ἔφη. Οὐκ ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τὰ τοιαῦτά τε καὶ οὕτω τὰ αὑτοῦ πράττειν, σωφροσύνη ἂν εἴη. Οὐ φαίνεται. ἠνίττετο ἄρα (ὡς ἔοικεν) ὅπερ ἄρτι ἐγὼ ἔλεγον, ὁ λέγων, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, σωφροσύνην εἶναι. οὐ γάρ που οὕτω γε ἦν εὐήθης. ἤ τινος ἠλιθίου ἤκουσας τουτὶ λέγοντος, ὦ Χαρμίδη; Ἥκιστά γε, ἔφη. ἐπεί τοι καὶ πάνυ ἐδόκει σοφὸς εἶναι. Παντὸς τοίνυν μᾶλλον (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) αἴνιγμα αὐτὸ προὔβαλεν, ὡς ὂν χαλεπὸν, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, γνῶναι ὅ, τι ποτέ ἐστιν. Ἴσως, ἔφη. Τί οὖν ἂν εἴη ποτὲ τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, ἔχεις εἰπεῖν; Οὐκ οἶδα μὰ Δία ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἴσως οὐδὲν κωλύει μηδὲ τὸν λέγοντα μηδὲν εἰδέναι ὅ, τι ἐνόει. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, ὑπεγέλασέ τε, καὶ εἰς τὸν Κριτίαν ἀπέβλεπε. καὶ ὁ Κριτίας δῆλος μὲν ἦν καὶ πάλαι ἀγωνιῶν, καὶ φιλοτίμως πρός τε τὸν Χαρμίδην καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἔχων· μόγις δὲ ἑαυτὸν ἐν τῷ πρόσθεν κατέχων, τότε οὐχ οἷός τε ἐγένετο. δοκεῖ γάρ μοι παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς εἶναι, ὃ ἐγὼ ὑπέλαβον, τοῦ Κριτίου ἀκηκοέναι τὸν Χαρμίδην ταύτην τὴν ἀπόκρισιν περὶ τῆς σωφροσύνης. ὁ μὲν οὖν Χαρμίδης βουλόμενος μὴ αὐτὸς ὑπέχειν λόγον, ἀλλ' ἐκεῖνον, τῆς ἀποκρίσεως, ὑπεκίνει αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ ἀνεδείκνυτο ὡς ἐξεληλεγμένος εἴη. ὁ δ' οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλά μοι ἔδοξεν ὀργισθῆναι αὐτῷ, ὥσπερ ποιητὴς ὑποκριτῇ κακῶς διατιθέντι τὰ ἑαυτοῦ ποιήματα. ὥστ' ἐμβλέψας αὐτῷ, εἶπεν, Οὕτως οἴει ὦ Χαρμίδη, εἰ σὺ μὴ οἶσθα ὅ, τι ποτὲ νοεῖ ὃς ἔφη σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, οὐδὲ δὴ ἐκεῖνον εἰδέναι; Ἀλλ' ὦ βέλτιστε (ἔφην ἐγὼ) Κριτία, τοῦτον μὲν θαυμαστὸν οὐδὲν ἀγνοεῖν, τηλικοῦτον ὄντα· σὲ δέ που εἰκὸς εἰδέναι, καὶ ἡλικίας ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας. εἰ οὖν ξυγχωρεῖς τοῦτ' εἶναι σωφροσύνην ὅπερ οὑτοσὶ λέγει, καὶ παραδέχῃ τὸν λόγον, ἔγωγε πολὺ ἂν ἥδιον μετὰ σοῦ σκοποίμην εἴτ' ἀληθὲς, εἴτε μὴ, τὸ λεχθέν. Ἀλλὰ πάνυ ξυγχωρῶ, ἔφη, καὶ παραδέχομαι. Καλῶς γε σὺ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ποιῶν. καί μοι λέγε, Ἦ καὶ ἃ νῦν δὴ ἠρώτων ἐγὼ ξυγχωρεῖς; τοὺς δημιουργοὺς πάντας ποιεῖν τι. Ἔγωγε. Ἦ οὖν δοκοῦσί σοι τὰ ἑαυτῶν μόνον ποιεῖν, ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων; Καὶ τὰ τῶν ἄλλων. Σωφρονοῦσιν οὖν οἱ μὴ τὰ ἑαυτῶν μόνον ποιοῦντες. Τί γὰρ κωλύει; ἔφη. Οὐδὲν ἐμέ γε, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ὅρα μὴ ἐκεῖνον κωλύῃ, ὃς ὑποθέμενος σωφροσύνην εἶναι τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, ἔπειτα οὐδέν φησι κωλύειν, καὶ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων πράττοντας, σωφρονεῖν. Ἐγὼ γάρ που (ἦ δ' ὅς) τοῦθ' ὡμολόγηκα, ὡς οἱ τὰ τῶν ἄλλων πράττοντες σωφρονοῦσιν. ἢ τοὺς ποιοῦντας ὡμολόγησα; Εἰπέ μοι (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ ταὐτὸν σὺ καλεῖς τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πράττειν; Οὐ μέντοι, ἔφη. οὐδέ γε τὸ ἐργάζεσθαι καὶ τὸ ποιεῖν. ἔμαθον γὰρ παρ' Ἡσιόδου, ὃς ἔφη, ἔργον δ' οὐδὲν εἶναι ὄνειδος. οἴει οὖν αὐτὸν, εἰ τὰ τοιαῦτα ἔργα ἐκάλει καὶ ἐργάζεσθαι καὶ πράττειν, οἷα νῦν δὴ σὺ ἔλεγες, οὐδενὶ ἂν ὄνειδος φάναι εἶναι σκυτοτομοῦντι, ἢ ταριχοπωλοῦντι, ἢ ἐπ' οἰκήματος καθημένῳ; Οὐκ οἴεσθαί γε χρὴ, ὦ Σώκρατες. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος (οἶμαι) ποίησιν πράξεως καὶ ἐργασίας ἄλλο ἐνόμιζε· καὶ ποίημα μὲν γίγνεσθαι ὄνειδος ἐνίοτε, ὅταν μὴ μετὰ τοῦ καλοῦ γίγνηται· ἔργον δὲ οὐδέποτε οὐδὲν, ὄνειδος. τὰ γὰρ καλῶς τε καὶ ὠφελίμως ποιούμενα, ἔργα ἐκάλει, καὶ ἐργασίας τε καὶ πράξεις, τὰς τοιαύτας ποιήσεις. φάναι δέ γε χρὴ καὶ οἰκεῖα μόνα τὰ τοιαῦτα ἡγεῖσθαι αὐτὸν, τὰ δὲ βλαβερὰ πάντα, ἀλλότρια. ὥστε καὶ Ἡσίοδον χρὴ οἴεσθαι, καὶ ἄλλον ὅστις φρόνιμος, τὸν τὰ αὑτοῦ πράττοντα, τοῦτον σώφρονα καλεῖν. Ὦ Κριτία (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ εὐθὺς ἀρχομένου σου σχεδὸν ἐμάνθανον τὸν λόγον, ὅτι τὰ οἰκεῖά τε καὶ τὰ αὑτοῦ, ἀγαθὰ καλοίης, καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ποιήσεις, πράξεις. καὶ γὰρ Προδίκου μυρία τινὰ ἀκήκοα περὶ ὀνομάτων διαιροῦντος. ἀλλ' ἐγώ σοι τίθεσθαι μὲν τῶν ὀνομάτων δίδωμι ὅπῃ ἂν βούλῃ ἕκαστον· δήλου δὲ μόνον ἐφ' ὅ, τι ἂν φέροις τοὔνομα ὅ, τι ἂν λέγοις. νῦν οὖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς σαφέστερον ὅρισαι· ἆρα τὴν τῶν ἀγαθῶν πρᾶξιν, ἢ ποίησιν, ἢ ὅπως σὺ βούλει ὀνομάζειν, ταύτην λέγεις σὺ σωφροσύνην εἶναι; Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκ ἄρα σωφρονεῖ ὁ τὰ κακὰ πράττων, ἀλλ' ὁ τὰ ἀγαθά. Σοὶ δὲ (ἦ δ' ὅς) ὦ βέλτιστε, οὐχ οὕτω δοκεῖ;

A illum vt verba ſonant,inquam,temperantiam ſcilicet eſſe, vt ſua quilibet agat. Nihilne putas grammaticum agere,quando ſcribit vel legit? Puto equidem aliquid agere,inquit. Vid túrne tibi grammaticus nomen ſuum tantùm ſcribere ac legere? vel etiam vos pueros erudire? Neque enim minus inimicorũ tunc nomina quàm veſtra amicorúmque ſcribebatis. Certè non minùs,inquit. An cùm ageretis hoc,inquam, curioſiores eratis quàm decet,& à temperantiæ lege diſcedebatis? Minimè,inquit. At verò non veſtra agebatis tantùm, ſi ſcribere ac legere,agere aliquid. Eſt vtique,inquit. Præterea mederi,ô amice,ædificare,texere,& cuiuſlibet artis opus explere, agere
B aliquid eſt,an nihil? Aliquid prorſus,inquit. An videretur, inquam,tibi bene illa ciuitas inſtituta,in qua leges iuberent, vt veſtem quiſque ſuã texat,lauétque,calceóſque conficiat ſuos, & ſtrigilem & vaſcula olearia,vel vnguentaria, & ſupellectilia quæque:aliena quidem attingat nunquam, propria verò ipſemet peragat atque conficiat. Nequaquã, inquit. Veruntamẽ ſi temperatè diſpoſita eſt ciuitas, bene inſtituta eſt,inquã. Quidni,inquit. Ergo temperantia non erit talia quædam agere,& hunc in modum agere ſua? Non,vt apparet,inquit. Quare per ænigmata loquebatur,inquam,vt ſuprà dixi,is qui prædicabat,agere ſua temperantiam eſſe. Neque enim vſqueadeò
C fatuus fuiſſe putandus eſt, vt idem eius fuerit ſenſus, qui & verborum ſonus. Num fatuus quiſpiam,ô Charmides, hoc tibi tradidit? Minimè,inquit,omnium. Imò quidam meo iudicio ſapientiſſimus. Omnino igitur ſententiam ſuam obſcuris verbis inuoluit,inquam,vt arduũ cognitu ſit, quid eſt agere ſua. Fortaſſis,inquit. Potéſne aperire nobis,agere ſua quid ſit, inquam? Ignoro equidem,inquit. Fortè etiam qui hęc dixit,quid ſibi vellet,non ſatis intelligebat. Dum ita loqueretur,ſubriſit Charmides, Critiámque aſpexit. Critias autem licet antè ad differendum aduerſus Charmidem alióſque cupiditate gloriæ inſtigatus,ſe hactenus continuerat, ſed vlterius ad hæc ſe
D continere non potuit: viſúmque eſt mihi verum eſſe quod fueram ſuſpicatus, illam ſcilicet de temperantia ſuperiorem ſententiam à Critia Charmidem accepiſſe. Quare Charmides nolens ipſe reſponſum tutari,& hunc in Critiam laborem reiicere cupiens,eum quaſi redargutum oſtendit, quod ille minimè tolerauit,imò aduerſus eum haud ſecus indignatus fuiſſe videtur,ac poëta aduerſus hiſtrionem ineptè ſua poëmata recenſentem. Ideóque illum intuitus: Itáne putas,inquit, ô Charmides,ſi tu nequaquam intelligis quis eius fuerit ſenſus, qui agere ſua temperantiam eſſe aſſeruit, neque ipſum etiam intelligere? O vir optime, Critia,inquam,nihil mirum eſt hũc adoleſcentulum non intelligere. Te verò decens eſt hæc co-
E gnoſcere,& propter ætatem,& propter ſtudium. Si ergo affirmas & ipſe temperantiam eſſe quod hic dixit, ſermonémque hunc ſuſcipis,libentiùs tecum, vtrum id verum ſit, nécne, indagabo. Affirmo equidem,inquit,& ſuſcipio. Rectè facis,inquam. Sed dic obſecro: Vtrum quæ paulò antè quærebam,admittis? artifices videlicet omnes aliquid facere. Equidem,inquit. Videntur,inquam,tibi ſua tantùm, an aliena inſuper facere? Aliena quoque,inquit. Temperanter agunt itaque qui non ſua tantum faciunt,inquam? Quid prohibet,inquit? Quod ad me,inquam,ſpectat nihil. Sed vide ne quid apud eum pro-
F hibeat,qui cùm ſuppoſuerit temperantiã eſſe agere ſua, deindè tamẽ ait nihil obſtare quin & illi qui aliena agunt, temperati ſint. Conceſſi equidem,inquit,eos qui aliena agunt, temperatos eſſe: ſed num & eos qui faciunt,conceſſum? Dic mihi, inquam Critia,non idem vocas agere atque facere? Non certè,inquit,neque idem operari atque facere. Nam id ab Heſiodo didici,qui ait, Opus nullum turpe eſſe. In opere ἔργα καὶ ἡμέραις. An cenſes ipſum, ſi talia quædã opera nominaſſet,operaríque & agere, qualia tu ſuprà narrabas,fuiſſe dicturum opus nullum cuiquã turpe,ſeu coria incidenti, ſeu cauponi condimenta obſoniáque vendẽti,ſiue in taberna ſedenti? Haud ita cenſendum,ô Socrates. I-
G mò verò ille,meo quidem iudicio, effectionem aliud quàm actionem & operationem exiſtimauit, & effectionem quidem interdum opprobrio eſſe, quando quid præter honeſtum facimus,opus autẽ nullum vnquam dedecori nobis contingere. Quæ enim honeſtè & vtiliter fiunt,opera nuncupauit, operationéſque & actiones effectiones quaſdam huiuſmodi. Exiſtimandum præterea illum ſola hæc propria eſſe cenſere: noxia verò omnia,penitus aliena. Quamobrem arbitrari oportet & Heſiodũ,& alium vnumquenque ſanæ mentis virum, hominẽ ita ſua agentem,temperatum vocare. Cùm primùm,ô Critia,
H loqui cœpiſti, inquã, percepi te propria & ſua cuiuſque bona dicere,bonorúmq; effectiones,actiones denominare. Etenim perſæpe Prodicũ audiui hunc in modũ nomina diſtinguẽtem. Concedo equidem tibi pro arbitrio nominibus vti,modò id declares,quid nomine quoque ſignificare velis. Nunc igitur iterum à principio clarius definito,vtrum bonorum actionem,vel effectionem,vel quomodocũque velis aliter nominare, temperantiam eſſe dicas. Hoc ipſum,inquit. Non ergo temperanter agit,inquam,qui mala,ſed qui bona potius agit. Tibi verò,

ô bone vir,nónne id videtur, inquit? Mitte iſtud in præſentia, inquam:nondum quod mihi videtur, verùm quod ipſe nunc dicis conſideremus.Enimuerò nunquam,inquit,temperatè illum agere dicerem qui non bona,ſed mala agat. Nam actionem ipſam bonorum, temperantiam eſſe manifeſtè definio. Fortè nihil prohibet,inquam,quin verè loquaris:hoc tamen admiror, ſi homines temperatè agentes ignorare putas quòd temperatè agant.Nequaquam puto,inquit.An non paulò antè abs te dictum eſt,inquã, quòd nihil artifices prohibet aliena etiam facientes,temperanter viuere,dictum profectò, inquit,ſed quid tũ poſtea?Nihil aliud,inquã.Verũ dic vtrũ medicus tibi aliquis videatur,dum ſanum efficit aliquem, vtilia ſibi,& illi quem curat,efficere?Mihi quidem, inquit.Nónne agit decentia,inquam,quiſquis hæc agit? Certè,inquit.Qui verò agit decentia,inquam,nónne & temperatè? Et temperatè, inquit.Nunquid medicum,neceſſe eſt intelligere, quando curat vtiliter & quando non?& vnumquenque artificem quando conducturum ſibi eſt opus ipſum quod efficit, & quando non conducturum? Fortè non, inquit. Quandoque igitur, inquam ego,cùm medicus vtiliter operatus eſt vel contrà, ſeipsũ nõ cognoſcit vt operatus eſt, ſi tamẽ vtiliter operatus eſt, vt ipſe fatebaris,& tẽperatè,an nõ ita dicebas? Equidẽ,inquit. Nõne igĩ,inquã,vt apparet,interdũ vtiliter operatus agit quidẽ tẽperatè,& tẽperatus eſt, ipſe verò ignorat quòd tẽperatè agat,ſitque temperans?Fieri hoc,inquit,nõ poteſt, ô Socrates. Verùm ſiquid eſt in ſuperioribus dictum vnde hoc neceſſariò ſequatur,illud libentius retractabo:neque me pudebit fateri aliquid aliud nõ rectè dixiſſe,potius q̃ cõſentire, vt qui ſeipsũ ignorat,ſit temperatus.Fermè nanque hoc ipſum temperantiã eſſe arbitror,ſeipſum cognoſcere,illíque aſſentior qui præceptum hoc templo Apollinis ipſius inſcripſit. Atqui videtur hæc inſcriptio tanquam Dei ſalutatio quædam ad homines qui templum ingrediuntur, eius loco quæ gaudere iubet: quaſi non probè dicatur,gaude, neque iubere hoc inuicem deceat, ſed temperatè potius viuere. Ita homines templum ingredientes ſingulari ſententia Deus alloquitur, altérque quàm homines nos ſaluat,vt ſenſit ille,meo iudicio,qui inſcripſit. Et ingredienti nihil præcipit aliud quàm viuere temperatè. Verùm obſcuris hoc præceptum verbis tanquam vates interſerit.Quippe Cognoſce teipſum,idem eſt,quod temperatè viue,vt literæ teſtantur,egoq́ue interpretor. Fortè verò aliud eſſe putabit quiſpiam quod quidem contigiſſe illis qui ſequentia appoſuerunt,exiſtimo,hoc eſt,Nihil nimis,& Sponſionis comitem eſſe miſeriam. Nam illi quidem,Cognoſce teipſum,conſilium quoddam eſſe putarunt,non Dei ipſius ad eos qui ingrediuntur admonitionem.Deinde & vt ipſi nihilo deteriora conſilia ſuſpenderent,reliqua inſuper adiecerunt. Ergo hæc omnia,Socrates,à me dicta ſunt,hoc eſt quia ſuperiora omnia abſque controuerſia tibi concedam. Fortè nanque rectius de illis aliquid ipſe dixiſti,forſitan & aliquid ego:nihil verò ex his quæ diximus,manifeſtum, deinceps autem rationem huius tibi reddere volo,ſi non conceſſeris temperantiam eſſe ſeipſum cognoſcere.Sic mecum agis,inquam, ô Critia, quaſi ego quæ interrogo,noſſe affirmem:offérſque mihi te,ſi voluero,conceſſurum,hoc autem non ita.Quæro enim tecum ſemper de eo quod in medium eſt adductum,idcirco quia illud ignoro.Videbo porrò,vtrum concedam,nécne. Conſiſte modò quoad iſta conſiderem.Conſidera,inquit. Ecce conſidero, inquam. Si temperantia cognoſcere aliquid eſt, conſtat eam ſcientiam aliquam & alicuius eſſe.Nonne? Eſt vtique,inquit, ſui ipſius videlicet.Nonne & medicina eſt ſcientia ſani? Prorſus,inquit.Si ergo tu quæreres,medicina quum ſit ſani ſcientia quid nobis confert? quídue efficit? reſponderem vtique prodeſſe quàm maximè,ſanitatem porrò pulchrũ opus nobis perficit.Accipis hoc?Accipio,inquit.Ac ſi rogares iterum, architectura cùm ſit ædificãdi ſcientia quódnam opus moliatur,domos vtique reſponderem,& eadem de cæteris artibus ratione reſponſum darem. Poſtquam igitur temperantiam ſui ipſius ſcientiam eſſe dicis, tua intereſt reſpondere, ſi quis hunc in modum requirat: O Critia, temperantia quæ ſui ipſius ſcientia eſt, quódnam pulchrum opus nobis efficit, nominéque dignum? dicas,amabo.Non rectè,inquit, interrogas Socrates. neque enim aliarum ſcientiarum hæc eſt ſimilis, neque aliarum aliæ: tu verò perinde ac ſi ſimiles eſſent,interrogas.Nam dic obſecro. Computatricis geometricæ ſcientiæ quódnam tale opus eſt quale domus architecturæ,& textoriæ veſtis opus eſt,aliáque permulta eiuſcemodi,quæ multis artibus quiſque tribuere poſſet? Potéſne mihi tu harũ eiuſmodi aliquod opus oſtendere? At non poteris. Vera dicis inquam, hoc tamen monſtrare poſſum, cuius ſcientia ſit harum ſcientiarum quælibet, quod aliud eſt quàm ſcientia quæque. Quemadmodum computandi peritia paris & imparis multitudinis ſcientia eſt, quo pacto ad ſe, & inuicem habeant, an non? Profectò, inquit. Nónne aliud eſt,inquam,par & impar quàm ipſa computandi ſcientia? Eſt,inquit. Quinetiam

A δοκεῖ; Ἔα, ἦν δ' ἐγώ. μὴ γάρ πω τὸ ἐμοὶ δοκοῦν σκοπῶμεν, ἀλλ' ὃ σὺ
λέγεις νῦν. Ἀλλὰ μέντοι ἔγωγε (ἔφη) τὸν μὴ ἀγαθὰ ἀλλὰ κακὰ ποιοῦν-
τα οὔ φημι σωφρονεῖν· τὸν δὲ ἀγαθά, ἀλλὰ μὴ κακά, σωφρονεῖν. τὴν γὰρ
τῶν ἀγαθῶν πρᾶξιν, σωφροσύνην εἶναι, σαφῶς σοι διορίζομαι. Καὶ οὐδέν
γε ἴσως κωλύει σε ἀληθῆ λέγειν. Τόδε γε μέντοι (ἦν δ' ἐγώ) θαυμάζω
εἰ σωφρονοῦντας ἀνθρώπους ἡγῇ σὺ ἀγνοεῖν ὅτι σωφρονοῦσιν. Ἀλλ' οὐχ
ἡγοῦμαι, ἔφη. Οὐκ ὀλίγον πρότερον (ἔφην ἐγώ) ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ, ὅτι
τοὺς δημιουργοὺς οὐδὲν κωλύει καὶ αὖ τὰ τῶν ἄλλων ποιοῦντας, σωφρο-
νεῖν; Ἐλέγετο γάρ, ἔφη. ἀλλὰ τί τοῦτο; Οὐδέν. ἀλλὰ λέγε εἰ δοκεῖ τίς σοι
B ἰατρός, ὑγιᾶ τινὰ ποιῶν, ὠφέλιμα καὶ ἑαυτῷ ποιεῖν καὶ ἐκείνῳ ὃν ἰῷτο.
Ἔμοιγε. Οὐκοῦν τὰ δέοντα πράττει ὅγε ταῦτα πράττων; Ναί. Ὁ τὰ
δέοντα πράττων, οὐ σωφρονεῖ; Σωφρονεῖ μὲν οὖν. Ἦ οὖν καὶ γιγνώσκειν
ἀνάγκη τῷ ἰατρῷ, ὅταν τε ὠφελίμως ἰᾶται καὶ ὅταν μή; καὶ ἑκάστῳ τῶν
δημιουργῶν, ὅταν τε μέλλῃ ὀνήσεσθαι ἀπὸ τοῦ ἔργου, οὗ ἂν πράττῃ, καὶ ὅ-
ταν μή; Ἴσως οὔ. Ἐνίοτε ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) ὠφελίμως πράξας ἢ βλαβε-
ρῶς ὁ ἰατρός, οὐ γιγνώσκει ἑαυτὸν ὡς ἔπραξε· καίτοι ὠφελίμως πράξας
(ὡς ὁ σὸς λόγος) σωφρόνως ἔπραξεν. ἢ οὐχ οὕτως ἔλεγες; Ἔγωγε. Οὐκ-
οῦν (ὡς ἔοικεν) ἐνίοτε ὠφελίμως πράξας, πράττει μὲν σωφρόνως καὶ
C σωφρονεῖ, ἀγνοεῖ δ' ἑαυτὸν ὅτι σωφρονεῖ; Ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἔφη, ὦ Σώκρα-
τες, οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. ἀλλ' εἴ τι σὺ οἴει ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' ἐμοῦ ὡ-
μολογημένων, εἰς τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι συμβαίνειν, ἐκείνων ἄν τι ἔγωγε
μᾶλλον ἀναθείμην, καὶ οὐκ ἂν αἰσχυνθείην ὅτι μὴ οὐχὶ ὀρθῶς φαίην εἰ-
ρηκέναι μᾶλλον, ἢ ποτὲ συγχωρήσαιμ' ἂν ἀγνοοῦντα αὐτὸν ἑαυτὸν ἄν-
θρωπον σωφρονεῖν. σχεδὸν γάρ τι ἔγωγε αὐτὸ τοῦτο φημὶ εἶναι σωφροσύνην,
τὸ γιγνώσκειν ἑαυτόν· καὶ ξυμφέρομαι τῷ ἐν Δελφοῖς ἀναθέντι τὸ τοιοῦ-
τον γράμμα. καὶ γὰρ τοῦτο οὕτω μοι δοκεῖ τὸ γράμμα ἀνακεῖσθαι, ὡς δὴ
πρόσρησις οὖσα τοῦ θεοῦ τῶν εἰσιόντων, ἀντὶ τοῦ χαῖρε. ὡς τούτου μὲν οὐκ
ὀρθοῦ ὄντος τοῦ προσρήματος, τὸ χαίρειν, οὐδὲ δεῖν τοῦτο παρακελεύε-
D σθαι ἀλλήλοις, ἀλλὰ σωφρονεῖν. οὕτω μὲν δὴ ὁ θεὸς προσαγορεύει τοὺς
εἰσιόντας εἰς τὸ ἱερόν. διαφέρον τι ἢ οἱ ἄνθρωποι, ὡς διανοούμενος ἀνέθη-
κεν ὁ ἀναθείς, ὥς μοι δοκεῖ· καὶ λέγει πρὸς τὸν ἀεὶ εἰσιόντα, οὐκ ἄλλο τι ἢ
σωφρόνει, φησί. αἰνιγματωδέστερον δὲ δή, ὡς μάντις, λέγει. τὸ γὰρ Γνῶθι
σαυτόν, καὶ τὸ Σωφρόνει, ἔστι μὲν ταυτόν, ὡς τὰ γράμματα φησί, καὶ ἐγώ·
τάχα δ' ἄν τις οἰηθείη ἄλλο εἶναι. ὃ δή μοι δοκοῦσι παθεῖν καὶ οἱ τὰ ὕ-
στερον γράμματα ἀναθέντες, τό, τε Μηδὲν ἄγαν, καὶ τό, Ἐγγύα, πάρα δ'
ἄτα. καὶ γὰρ οὗτοι συμβουλὴν ᾠήθησαν εἶναι τὸ Γνῶθι σαυτόν, ἀλλ' οὐ
τῶν εἰσιόντων ἕνεκεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρόσρησιν. εἶθ' ἵνα δὴ καὶ σφεῖς μη-
E δὲν ἧττον χρησίμους συμβουλὰς ἀναθεῖεν, ταῦτα γράψαντες ἀνέθεσαν.
οὗ δὴ οὖν ἕνεκα λέγω, ὦ Σώκρατες, ταῦτα πάντα, τόδ' ἐστί. τὰ μὲν
ἔμπροσθεν σοὶ πάντα ἀφίημι. ἴσως μὲν γάρ τι σὺ ἔλεγες περὶ αὐτῶν ὀρ-
θότερον, ἴσως δ' ἐγώ· σαφὲς δ' οὐδὲν πάνυ ἦν ὧν ἐλέγομεν· νῦν δὲ θέ-
λω τούτου σοὶ διδόναι λόγον, εἰ μὴ ὁμολογεῖς σωφροσύνην εἶναι τὸ γι-
γνώσκειν αὐτὸν ἑαυτόν. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Κριτία, σὺ μὲν ὡς φάσκον-
τος ἐμοῦ εἰδέναι περὶ ὧν ἐρωτῶ, προσφέρῃ πρός με, καὶ ἐὰν δὴ βούλω-
μαι, ὁμολογήσαντός σου· τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ ζητῶ γὰρ μετὰ σοῦ
ἀεὶ τὸ προτιθέμενον, διὰ τὸ μὴ αὐτὸς εἰδέναι. σκεψάμενος οὖν, ἐθέ-
λω εἰπεῖν εἴτε ὁμολογῶ, εἴτε μή· ἀλλ' ἐπίσχες ἕως ἂν σκέψωμαι. Σκό-
πει δή, ἦ δ' ὅς. Καὶ γὰρ (ἦν δ' ἐγώ) σκοπῶ. εἰ γὰρ δή που γιγνώσκειν γέ
F τι ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, δῆλον ὅτι ἐπιστήμη τις ἂν εἴη, καὶ τινός. ἢ οὔ; Ἔστιν,
ὡς ἔφη, ἑαυτοῦ γε. Οὐκοῦν καὶ ἰατρική, (ἔφην) ἐπιστήμη ἐστὶ τοῦ ὑγιεινοῦ;
Πάνυ γε. Εἰ τοίνυν με (ἔφην) σὺ ἔροιο, ἰατρικὴ ὑγιεινοῦ ἐπιστήμη οὖσα,
τί ἡμῖν χρησίμη ἐστί, καὶ τί ἀπεργάζεται, εἴποιμ' ἂν ὅτι οὐ σμικρὰν ὠ-
φέλειαν. τὴν γὰρ ὑγίειαν καλὸν ἡμῖν ἔργον ἀπεργάζεται, εἰ ἀποδέχῃ τοῦ-
το. Ἀποδέχομαι. Καὶ εἰ τοίνυν με ἔροιο, τὴν οἰκοδομικήν, ἐπιστήμην
οὖσαν τοῦ οἰκοδομεῖν, τί φημι ἔργον ἀπεργάζεσθαι, εἴποιμ' ἂν ὅτι οἰκή-
σεις. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. χρὴ οὖν καὶ σὲ ὑπὲρ τῆς σω-
φροσύνης, ἐπειδὴ φὴς αὐτὴν ἑαυτοῦ ἐπιστήμην εἶναι, ἔχειν εἰπεῖν ἐρω-
τηθέντα, ὦ Κριτία, σωφροσύνη, ἐπιστήμη οὖσα ἑαυτοῦ, τί καλὸν ἡμῖν ἔρ-
G γον ἀπεργάζεται, καὶ ἄξιον τοῦ ὀνόματος; ἴθι οὖν εἰπέ. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες
(ἔφη) οὐκ ὀρθῶς ζητεῖς. οὐ γὰρ ὁμοία αὕτη πέφυκε ταῖς ἄλλαις ἐπιστή-
μαις, οὐδέ γε αἱ ἄλλαι ἀλλήλαις· σὺ δ' ὡς ὁμοίων οὐσῶν τὴν ζήτησιν
ποιῇ. ἐπεὶ λέγε μοι (ἔφη) τῆς λογιστικῆς τέχνης, ἢ τῆς γεωμετρικῆς τί ἐστι
τοιοῦτον ἔργον οἷον οἰκία, οἰκοδομικῆς, ἢ ἱμάτιον, ὑφαντικῆς, ἢ ἄλλα
τοιαῦτα ἔργα, ἃ πολλὰ ἄν τις ἔχοι πολλῶν τεχνῶν δεῖξαι. ἔχεις οὖν
μοι καὶ σὺ τούτων τοιοῦτόν τι ἔργον δεῖξαι; ἀλλ' οὐχ ἕξεις. Καὶ ἐγὼ εἶ-
πον ὅτι, Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ τόδε σοὶ ἔχω δεῖξαι, τίνος ἐστὶν ἐπιστήμη
ἑκάστη τούτων τῶν ἐπιστημῶν, ὃ τυγχάνει ὂν ἄλλο αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης.
οἷον, ἡ λογιστική, ἔστι που τοῦ ἀρτίου καὶ τοῦ περιττοῦ πλήθους, ὅπως ἔχει
πρὸς αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα. ἦ γάρ; Πάνυ γε, ἔφη. Οὐκοῦν ἑτέρου ὄντος
τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αὐτῆς τῆς λογιστικῆς; Πῶς δ' οὔ; Καὶ μὴν

αὖ ἡ στατ-

αὕτη ἡ στατική, τοῦ βαρυτέρου τε καὶ κουφοτέρου σταθμοῦ ἐστι στατική· ἕτερον δέ ἐστι τὸ βαρύ τε καὶ τὸ κοῦφον τῆς στατικῆς αὐτῆς. ξυγχωρεῖς; Ἔγωγε. Λέγε δή, καὶ ἡ σωφροσύνη τινός ἐστιν ἐπιστήμη, ὃ τυγχάνει ἕτερον ὂν αὐτῆς τῆς σωφροσύνης. Τοῦτό ἐστιν ἐκεῖνο, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐπ' αὐτὸ ἥκεις ἐρευνῶν, τῷ διαφέρει πασῶν τῶν ἐπιστημῶν ἡ σωφροσύνη· σὺ δὲ ὁμοιότητά τινα ζητεῖς αὐτῆς ταῖς ἄλλαις. τὸ δ' οὐκ ἔστιν οὕτως· ἀλλ' αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι, ἄλλου εἰσὶν ἐπιστῆμαι, ἑαυτῶν δ' οὔ· Ἡ δέ, μόνη, τῶν τε ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη ἐστί, καὶ αὐτὴ ἑαυτῆς. καὶ ταῦτα σὲ πολλοῦ δεῖ λεληθέναι. ἀλλὰ γάρ, οἶμαι, ὃ ἄρτι οὐκ ἔφησθα ποιεῖν, τοῦτο ποιεῖς. ἐμὲ γὰρ ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ἐάσας περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν. Οἷον (ἦν δ' ἐγὼ) ποιεῖς; ἡγούμενος, εἰ ὅτι μάλιστα σὲ ἐλέγχω, ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἐλέγχειν ἢ οὗπερ ἕνεκα κἂν ἐμαυτὸν διερευνῴην τί λέγω, φοβούμενος μήποτε λάθω οἰόμενος μέντοι εἰδέναι, εἰδὼς δὲ μή. καὶ νῦν δὴ οὖν ἔγωγέ φημι τοῦτο ποιεῖν, τὸν λόγον σκοπεῖν, μάλιστα μὲν ἐμαυτοῦ ἕνεκα, ἴσως δὲ δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων. ἢ οὐ κοινὸν οἴει ἀγαθὸν εἶναι, σχεδόν τι πᾶσιν ἀνθρώποις γίγνεσθαι καταφανὲς ἕκαστον τῶν ὄντων ὅπῃ ἔχει; Καὶ μάλα (ἦ δ' ὅς) ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. Θαρρῶν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ μακάριε, ἀποκρινόμενος τὸ ἐρωτώμενον ὅπῃ σοι φαίνεται, ἔα χαίρειν, εἴτε Κριτίας ἐστίν, εἴτε Σωκράτης, ὁ ἐλεγχόμενος· ἀλλ' αὐτῷ προσέχων τὸν νοῦν τῷ λόγῳ, σκόπει ὅπῃ ποτὲ ἐκβήσεται ἐλεγχόμενος. Ἀλλά (ἔφη) οὕτω ποιήσω. δοκεῖς γάρ μοι μέτρια λέγειν. Λέγε τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) περὶ τῆς σωφροσύνης πῶς λέγεις. Λέγω τοίνυν (ἦ δ' ὅς) ὅτι μόνη τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, αὐτή τε αὑτῆς ἐστι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἐπιστήμη ἂν εἴη, εἴπερ καὶ ἐπιστήμης; Πάνυ γε, ἔφη. Ὁ ἄρα σώφρων, μόνος αὐτός τε ἑαυτὸν γνώσεται, καὶ οἷός τε ἔσται ἐξετάσαι τί τε τυγχάνει εἰδὼς καὶ τί μή· καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως δυνατὸς ἔσται ἐπισκοπεῖν, τί τις οἶδε καὶ οἴεται, εἴπερ οἶδε. καὶ τί αὖ οἴεται μὲν εἰδέναι, οἶδε δ' οὔ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδείς. καὶ ἔστι δὴ τοῦτο τὸ σωφρονεῖν τε καὶ σωφροσύνη, καὶ τὸ ἑαυτὸν αὐτὸν γιγνώσκειν, τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἃ μὴ οἶδεν. ἆρα ταῦτά ἐστιν ἃ λέγεις; Ἔγωγ', ἔφη. Πάλιν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα. πρῶτον μέν, εἰ δυνατόν ἐστι τοῦτο εἶναι, ἢ οὔ, τό, ἃ οἶδε, καὶ ἃ μὴ οἶδεν, εἰδέναι ὅτι οὐκ οἶδεν· ἔπειτα εἰ ὅτι μάλιστα δυνατόν, τίς ἂν εἴη ἡμῖν ὠφέλεια εἰδόσιν αὐτό. Ἀλλὰ χρή, ἔφη, σκοπεῖν. Ἴθι δή (ἔφην ἐγὼ) ὦ Κριτία, σκέψαι, ἐάν τι περὶ αὐτῶν εὐπορώτερος φανῇς ἐμοῦ. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀπορῶ. ᾗ δὲ ἀπορῶ, φράσω σοί. Πάνυ γ', ἔφη. Ἄλλο τι οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) πάντα ταῦτα ἂν εἴη (εἰ ἔστιν ὅπερ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες) μία τις ἐπιστήμη, ἣ οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν ἢ ἑαυτῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη, καὶ δὴ καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἡ αὐτὴ αὕτη; Πάνυ γε. Ἴδε δὴ ὡς ἄτοπον ἐπιχειροῦμεν, ὦ ἑταῖρε, λέγειν. ἐν ἄλλοις γάρ που τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐὰν σκοπῇς, δόξει σοί (ὡς ἐγᾦμαι) ἀδύνατον εἶναι. Πῶς δή, καὶ ποῦ; Ἐν τοῖσδε. ἐννόει γὰρ εἴ σοι δοκεῖ ὄψις τις εἶναι ἣ ὧν αἱ ἄλλαι ὄψεις εἰσίν, οὐκ ἔστι τούτων ὄψις· ἑαυτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὄψεων ὄψις ἐστί, καὶ μὴ ὄψεων. ὡσαύτως καὶ χρῶμα μὲν ὁρᾷ οὐδέν, ὄψις οὖσα, αὑτὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ὄψεις. δοκεῖ τίς σοι εἶναι τοιαύτη; Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε. Τί δέ; ἀκοήν, ἣ φωνῆς μὲν οὐδεμιᾶς ἀκούει, αὑτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀκοῶν ἀκούει, καὶ τῶν μὴ ἀκοῶν; Οὐδὲ τοῦτο. Συλλήβδην δὴ σκόπει περὶ πασῶν τῶν αἰσθήσεων, εἴ τίς σοι δοκεῖ εἶναι αἰσθήσεων μὲν αἴσθησις καὶ αὑτῆς, ὧν δὲ δὴ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις αἰσθάνονται, μηδενὸς αἰσθανομένη. Οὐκ ἔμοιγε. Ἀλλ' ἐπιθυμία τίς σοι δοκεῖ εἶναι, ἥτις ἡδονῆς μὲν οὐδεμιᾶς ἐστιν ἐπιθυμία, αὑτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν; Οὐ δῆτα. Οὐδὲ μὴν βούλησις (ὡς ἐγᾦμαι) ἣ ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν βούλεται, αὑτὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας βουλήσεις βούλεται. Οὐ γὰρ οὖν. Ἔρωτα δὲ φαίης ἄν τινα εἶναι τοιοῦτον, ὃς τυγχάνει ὢν ἔρως καλοῦ μὲν οὐδενός, αὑτοῦ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐρώτων; Οὐκ (ἔφη) ἔγωγε. Φόβον δὲ ἤδη τινὰ κατανενόηκας, ὃς ἑαυτὸν μὲν καὶ τοὺς ἄλλους φόβους φοβεῖται, τῶν δεινῶν δ' οὐδὲ ἓν φοβεῖται; Οὐ κατανενόηκα, ἔφη. Δόξαν δέ, δοξῶν δόξαν, καὶ αὑτῆς, ὧν δὲ αἱ ἄλλαι δοξάζουσι, μηδὲν δοξάζουσαν. Οὐδαμῶς. Ἀλλ' ἐπιστήμην, ὡς ἔοικε, φαμέν τινα εἶναι τοιαύτην, ἥτις μαθήματος μὲν οὐδενός ἐστιν ἐπιστήμη, αὑτῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη. Φαμὲν γάρ. Οὐκοῦν ἄτοπον, εἰ ἄρα καὶ ἔστι. μηδὲν γάρ πω διϊσχυριζώμεθα ὡς οὐκ ἔστιν· ἀλλ' εἰ ἔστιν ἐπισκοπῶμεν. Ὀρθῶς λέγεις. Φέρε δή, ἔστι μὲν αὕτη ἡ ἐπιστήμη, τινὸς ἐπιστήμη; καὶ ἔχει τινὰ τοιαύτην δύναμιν ὥστε τινὸς εἶναι; ἢ γάρ; Πάνυ γε. Καὶ γὰρ τὸ μεῖζόν φαμεν τοιαύτην τινὰ ἔχειν δύναμιν, ὥστε τινὸς εἶναι μεῖζον; Ἔχει γάρ. Οὐκοῦν ἐλάττονος τινός, εἴπερ ἔσται μεῖζον; Ἀνάγκη. Εἰ οὖν τι εὕροιμεν μεῖζον, ὃ τῶν μὲν μειζόνων ἐστὶ μεῖζον, καὶ ἑαυτοῦ, ὧν δὲ τἆλλα μείζω ἐστί, μηδενὸς μεῖζον· πάντως δὴ ἄν που ἐκεῖνό γ' αὐτῷ ὑπάρχοι, εἴπερ ἑαυτοῦ μεῖζον εἴη, καὶ ἔλαττον ἑαυτοῦ εἶναι. ἢ οὔ; Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ εἴ τι διπλάσιόν ἐστι, τῶν τε ἄλλων διπλασίων, καὶ ἑαυτῆς ἡμίσεως δή που ὄντος, ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων διπλάσιον ἂν εἴη. οὐ γάρ ἐστί που

A ponderandi facultas grauioris leuioriſque ponderis libratio eſt. Graue autem ipſum & leue aliud quiddam eſt, quàm ars ipſa librandi. Aſſentiris? Aſſentior, inquit. Dic itaque: temperantia cuius potiſſimum ſcientia eſt, quod ſit aliud quàm temperantia ipſa? Hoc profectò, inquit, quod modò quæris, illud ipſum eſt, quo temperantia ab aliis omnibus ſcientiis differt. Tu verò ſimilitudinem aliquam huius ad alia exigis. Sed aliter ſe res habet. Nempe cæteræ omnes alterius cuiuſdam ſcientiæ ſunt, ſui ipſarum minimè. Sola hæc & aliarum ſcientiarum, & ſui ipſius ſcientia eſt. Permultum abeſt vt hæc ignores: verùm arbitror te quod paulò antè negabas efficere: nam me refellere tentas, & illud de quo ſermo eſt, prætermittis. Quid agis, B inquam? An putas ſi te redarguero, alius gratia me id facturum, quàm cuius gratia meipſum examinarem, ſi quid dicam metuens ne dum ſcire puto quod neſcio, mea me ignorantia fallat? Et nunc quidem id ſummopere me facere aſſero, perpẽdere videlicet & examinare ſermonem mei ipſius gratia primũ, fortè etiam meorum familiarium cauſa. An non commune bonum eſſe hoc omnibus arbitraris, vt rei cuiuſque conditio omnibus innoteſcat? Maximè quidem, ô Socrates. Audacter itaque, ô beate. vt tua fert opinio ad interrogata reſpondens, ne cures Critiáſne ſit, an Socrates qui redarguitur, ſed ad ipſum C ſermonẽ attende, quónam redargutus euadat. Sic faciam, inquit. nam probè loqui videris. De temperantia quod dicis, age, inquam, repete. Aio equidem, inquit, ex omnibus aliis ſciẽtiis hanc ſolam & ſuiipſius & reliquarum ſcientiarum eſſe ſcientiam. Nónne & inſcitiæ, inquam, ſcientia eſt? ſiquidem & ſcientiæ. Omnino. Solus itaque tẽperans, inquam, ſeipſum noſcet, examinaréque poterit quid norit, quid ignoret: iudicare inſuper ex aliis hominibus, quod quiſque nouit, & noſſe putat ſiquidem nouit, quídve ignorat ipſe & noſſe putat: aliorũ autem nullus hoc poterit. Atque hoc eſt eſſe temperatum, & tẽperantia, ſeipſúmque cognoſcere, intelligere ſcilicet quæ noD uit, quæue non nouit. Súntne hæc quæ dicis? Sunt, inquit. Tertium igitur, inquam, vt dicitur, Seruatori, velut à principio cõſideremus. Principio vtrum fieri hoc poſſit nécne, vt quæ quiſque nouit, & quæ non nouit, noſſe item & non noſſe cognoſcat. Deinde ſi id fieri poſſit, quænam intelligentibus ſit futura vtilitas. Quærendum, inquit. Animaduerte, inquam, Critia, nũ in his certi quicquam habeas: ego enim nihil, & qua in re dubito, ſi voles, aperiam. Imò volo, inquit. Sequentur hæc, ſi ſtabit quod ipſe modò dicebas: Vna quędam videlicet ſcientia quæ nullius alterius quàm ſui ipſius, aliarúmque ſcientiarum ſciẽtia ſit: atq. inſcitię rurſus ſciẽtia eadẽ. Prorſus, inquit. Vide E inquã, amice, q̃ abſurdus noſter hic ſermo ſit. Enimverò ſi hoc idem in aliis quibuſdam conſideraueris, vt arbitror, impoſſibile tibi videbitur. Qua ratione, inquit? & vbi? Hic planè inquit. cogita enim vtrum videatur tibi viſus quidam eſſe, qui non ſit earum rerum viſus, quarum cæteræ viſiones: ſui ipſius autem & cæterarum viſionum, & item non viſionis ſit viſio: neque colorem videat vllam cùm viſio ſit, ſeipſam verò duntaxat & alias viſiones inſpiciat. Videtúrne viſio tibi vlla talis eſſe? Nulla, inquit. Num & vim, inquam, aliquam audiẽdi reperire poſſe confidis, quæ vocem audiat nullam, ſeipſam verò & auditus alios, & non auditus percipiat? Neque iſtud poſſibile, F inquit. In ſumma ſenſus omnes perſcrutare, cõſideráque vtrũ ſenſus inueniri aliquis poſſit, qui ſeipſum, cæteróſque ſenſus percipiat, nihil tamen eorum ſentiat quæ ſenſus alij ſentiunt. Impoſſibile & hoc exiſtimo, inquit. An fortè cupiditatem aliquam eſſe ſenſus, quæ voluptatem affectet nullam. ſui ipſius autem & reliquarum libidinum ſit cupiditas? Nequaquam inquit. Neque voluntatem, inquam, vt arbitror, quæ bonum nullum exoptet, ſeipſam verò & cæteras voluntates expetat. Minimè, inquit. Amorem quinetiam aliquem talem eſſe dices, vt pulchri nullius ſit amor, imò ſuiipſius, cæterorúmque amorum ſit ardor? Non equidem. Timorémne aliquem excogitaſti G vnquam, qui ſeipſum & metus alios expaueſcat, terribile verò & periculoſum nihil exhorreat. Nunquam prorſus, inquit. Opinionem præterea talem vt opinionũ aliarum & ſuiipſius opinio ſit, nihil autem eorum quæ opiniones aliæ ſuſpicantur, opinetur ipſa? Nullo modo. Veruntamen ſcientiam quandam eiuſmodi quæ diximus, quæ dogmatis nullius ſcientia eſt, ſui ipſius autem & aliarum ſciẽtiarum ſcientia. Diximus certè, inquit. An non mirum, inquam, quiddam, ſi eſt? nondum enim contendamus non eſſe, ſed vtrum ſit conſideremus. Scitè loqueris, inquit. Dic iam, Eſtne ſcientia hæc alicuius ſcientia? habétque vim quandam huiuſmodi, qua alicuius ſit? Prorſus, inH quit. Item maiúſne dicimus eam vim habere, qua aliquo maius ſit. Habet nimirum, inquit. Nónne minori aliquo maius, ſi maius erit? Neceſſarium eſt, inquit. Si maius quippiam reperiemus, quod maioribus aliis & ſeipſo maius exiſteret, neque tamen maius eſſet aliquo eorum quibus cætera ſunt maiora, omnino ſibi hoc conueniret, vt ſicut maius eſt ſeipſo, ita ſit & minus? Prorſus neceſſarium eſt, ô Socrates. Quinetiam ſi duplum ſit, inquam, aliquid ad alia dupla, & ad ſeipſum, certè ad ſeipſum dimidium erit duplum, & ad alia dimidia duplum.

Nempe quicquid duplum eſt, non alterius eſt quàm dimidij duplū. Verū eſt, inquit. Preterea quod ſeipſo plus eſt, nónne & paucius? & quod grauius, item leuius? quódve ſenius, etiam iunius? & in cæteris omnibus eodem modo, quicquid ſui ipſius potentiam ad ſeipſum habet, nónne & illā habebit eſſentiam, ad quam eſt eius potētia? Dico autem tale aliquid. Auditū nullius alterius dicimus eſſe quàm vocis auditū? Profectò, inquit. An non ſi ſeipſum audiet, inquam, vocem ſe habentē audiet? Neque enim aliter poſſet audire. Neceſſariò ſequitur, inquit. Viſus quoque, ô vir optime, inquā, ſi ſeipſum videbit, neceſſe erit eum aliquem colorem habere. Nā abſque colore viſus cernere nihil poteſt. Nihil poteſt, inquit. Vides, inquā, ô Critia ea, quę narrauimus, partim impoſſibilia omnino videri nobis, partim diffidendū maximè ne non vim ſuā habeāt ad ſeipſa, quod enim magnitudo & multitudo ac cætera huius generis vim ſuam habeant ad ſeipſa, penitus impoſſibile, nónne? Sic eſt omnino, inquit. Quòd verò viſus & auditus, inquā, ſeipſos percipiāt, motus ſe moueat, & ſe caliditas calefaciat, & cætera talia, à quibuſdam non creditur, nonnullis fortè credendum videtur. Magno quodā viro opus eſt, ô amice, qui ſatis per omnia id diſtinguat, vtrū nihil omnino vim ſuam ad ſeipſum habere valeat præter ſcientiam, ſed ad aliud: an queant alia, alia nequeant: & ſi aliqua ſint quæ ad ſeipſa vim habeant, vtrū eorum in numero hæc ſcientia ſit, quā temperantiā nominamus. Equidē ſufficere me ad hæc diſcernenda, nequaquā confido. Quocirca neque aſſerere poſſum, vtrū fieri poſſit, vt ſcientiæ ſcientia ſit. Quod etſi detur, non prius tamen aſſentiar eſſe huiuſmodi temperantiā, quàm inueſtigauero vtrum proſit quicquam nobis temperantia talis exiſtens, vel nil proſit. Temperantiam enim vtile quiddā ac bonum eſſe vaticinor. Tu igitur Callæſchri fili, quandoquidem temperantiā ponis ſciētiæ inſcitiæque ſcientiam, oſtende primum poſſibile hoc eſſe quod ſuprà dicebam: poſtea præter id quod poſſibile, eſſe & conferens: atque ita mihi circa temperantiæ ipſius definitionem forſitā ſatisfeceris. Critias verò cùm hæc audiſſet, méque dubitantem videret, eorum more qui oſcitantes intuiti oſcitant, ipſi quidem viſus eſt hæſitantem me, cogi ſimiliter hæſitare. Sed vtpote glorioſus, præſentes veritus eſt, neque confiteri mihi voluit, ſe ad ea diſcernenda quæ obtuleram, non ſufficere, neque apertè quicquā protulit, ſuámq. hæſitationē occuluit. At ego vt diſputatio noſtra procederet: Si tibi, inquā, videtur, ô Critia, dabimus nunc, ſcientiæ ſcientiam eſſe poſſe. Vtrum verò poſſit nécne, aliàs indagabimus. Veruntamen ſi q̃ maximè id poſſibile ſit, quid magis poſſibile eſt cognoſcere quæ nouit aliquis, & quæ non nouit? hoc vtique eſſe diximus ſeipſum cognoſcere, tẽperatúmque eſſe. Nónne? Maximè inquit, ac ſequitur quodammodo Socrates. Nam ſiquis eam habet ſcientiam quæ ſeipſam cognoſcit, talis & ipſe fit, quale eſt id quod habet: quemadmodū cū velocitatē habet quis, velox: & quando pulchritudinem, pulcher: & quando cognitionem, cognoſcens. Quare cùm cognitionem ipſam ſui ipſius quis habet, ſeipſum tum cognoſcens efficitur. Haudquaquam id ambigo, inquam, quin ſi quis in ſeipſo habet aliquid ſeſe cognoſcens, ipſe quoque ſe nouerit. Sed quænam neceſſitas cogit hominem ſic affectum, quæ nouit quæve nō nouit cognoſcere? Hæc videlicet, inquit, quia idem eſt hoc & illud. Fortè ſic eſt, inquam, ſed ego ſemper ſimilis eſſe videor, neque rurſus intelligo quomodo idem ſit, quæ nouit cognoſcere, & cognoſcere quæ non nouit. Qui iſthuc ais, inquit? Ita, inquam, ſcientia ipſa ſcientiæ exiſtens, nunquid vltrà diſcernere poterit, quàm quòd ex his hoc quidem ſcientia eſt, illud inſcitia? Non vltrà ſed eatenus, inquit. Idem eſt igitur, inquam, ſcientia & inſcitia ſani, atque item ſciētia & inſcitia iuſti? Nullo pacto, inquit. At verò hoc quidem medicina, hoc autem ciuilis peritia inquam, hoc nihil aliud quàm ſcientia. Quidni, inquit? Niſi quis nouerit ſanum inſuper ac iuſtum, ſed ſolam ſcientiam, vtpote huius ſolius ſcientiā habens, quod quidem ſcit, quóve ſcientiam quandam habet, agnoſcet tam circa ſeipſum, quàm circa alios, nonne? Quòd verò cognoſcat hac ſcientia, quánam ratione intelliget? cognoſcit enim ſanum & ſalubre medicina, non temperantia, harmonicum muſica non temperantia, ædificium architectura, non temperantia, & ſimiliter omnia, nónne? Apparet, inquit. Temperantia verò, inquam, ſi ſcientiarum ſcientia eſt duntaxat, quo modo intelliget quod ſanum ſalubréque cognoſcit, vel quod ædificium? Nullo, inquit. Non ergo intelliget quid cognoſcat, hoc ignorans, ſed quia cognoſcat tantum. Videtur, inquit. Non igitur temperatum eſſe erit hoc, neque temperātia, intelligere quæ nouit, quæve non nouit, ſed vt videtur, quia nouit, & quia non nouit, ſolum. Apparet, inquit. Neque poterit etiam hic alium examinare alicuius ſcientiam profitentem, vtrum ſciat quod pollicetur, an neſciat. Imò hoc ſolum, vt videtur inquam, agnoſcet, quòd ſcientiam quandam habet: cuius autē rei ſcientiam, temperantia non oſtendet. Non videtur, inquit. Neque igitur ſimulantem medicum à vero diſcernet, neque alium quempiam

A ἄλλου διπλάσιον ἢ ἡμίσεος. Ἀληθῆ. Πλεῖον δὲ ὂν αὐτοῦ, οὐ καὶ ἔλαττον ἔσται; καὶ βαρύτερον ὄν, κουφότερον; καὶ πρεσβύτερον ὄν, νεώτερον; καὶ τἄλλα πάντα ὡσαύτως, ὅ,τι περ ἂν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν πρὸς ἑαυτὸ ἔχῃ, οὐ καὶ ἐκείνην ἕξει τὴν οὐσίαν πρὸς ἣν ἡ δύναμις αὐτοῦ ἦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· οἷον ἡ ἀκοή, φαμέν, οὐκ ἄλλου τινὸς ἦν ἀκοή, ἢ φωνῆς. ἢ γάρ; Ναί. Οὐκοῦν εἴπερ αὐτὴ αὑτῆς ἀκούσεται, φωνὴν ἐχούσης ἑαυτῆς ἀκούσεται; οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἀκούσειε. Πολλὴ ἀνάγκη. Καὶ ἡ ὄψις γέ που, ὦ ἄριστε, εἴπερ ὄψεται αὐτὴ ἑαυτήν, χρῶμά τι αὐτὴν ἀνάγκη ἔχειν. ἄχρων γὰρ ὄψις οὐδὲν ἂν μή ποτε ἴδῃ. Οὐ γὰρ οὖν. Ὁρᾷς οὖν, ὦ Κριτία,

B ὅτι ὅσα διεληλύθαμεν, τὰ μὲν αὐτῶν ἀδύνατα παντάπασι φαίνεται ἡμῖν, τὰ δ' ἀπιστεῖται σφόδρα μήποτ' ἂν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν πρὸς ἑαυτὰ σχεῖν. μεγέθη μὲν γὰρ καὶ πλήθη καὶ τὰ τοιαῦτα παντάπασιν ἀδύνατον. ἢ οὐχί; Πάνυ γε. Ἀκοὴ δ' αὖ καὶ ὄψις, καὶ ἔτι γε κίνησις, αὐτὴ ἑαυτὴν κινεῖν, καὶ θερμότης κάειν, καὶ πάντα αὖ τὰ τοιαῦτα, τοῖς μὲν ἀπιστίαν παράσχοι, ἴσως δέ τισιν οὔ. μεγάλου δή τινος, ὦ φίλε, ἀνδρὸς δεῖ, ὅστις τοῦτο κατὰ πάντων ἱκανῶς διαιρήσεται, πότερον οὐδὲν τῶν ὄντων τὴν αὑτοῦ δύναμιν αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ πέφυκεν ἔχειν, πλὴν ἐπιστήμης, ἀλλὰ πρὸς ἄλλο· ἢ τὰ μέν, τὰ δ' οὔ· καὶ εἰ ἔστιν αὖ ἅτινα αὐτὰ πρὸς ἑαυτὰ

C ἔχει, ἆρ' ἐν τούτοις ἐστὶν ἐπιστήμη, ἣν δὴ ἡμεῖς σωφροσύνην φαμὲν εἶναι. ἐγὼ μὲν οὐ πιστεύω ἐμαυτῷ ἱκανὸς εἶναι ταῦτα διελέσθαι· διὸ καὶ οὔτ' εἰ δυνατόν ἐστι τοῦτο γενέσθαι, ἐπιστήμης ἐπιστήμην εἶναι, ἔχω διισχυρίσασθαι· οὔτ' εἰ ὅτι μάλιστα ἔστι, σωφροσύνην ἀποδέχομαι αὐτὸ εἶναι, πρὶν ἂν ἐπισκέψωμαι εἴτε τι ἂν ἡμᾶς ὠφελοῖ, τοιοῦτον ὄν, εἴτε μή. τὴν γὰρ οὖν δὴ σωφροσύνην ὠφέλιμόν τι καὶ ἀγαθὸν μαντεύομαι εἶναι. σὺ οὖν ὦ παῖ Καλλαίσχρου (τίθεσαι γὰρ σωφροσύνην τοῦτ' εἶναι, ἐπιστήμην ἐπιστήμης, καὶ δὴ καὶ ἀνεπιστημοσύνης) πρῶτον μὲν τοῦτο ἔνδειξαι, ὅτι δυνατὸν ἀποδεῖξαί σε ὃ νῦν δὴ ἔλεγον· ἔπειτα πρὸς τῷ δυνατῷ, ὅτι καὶ ὠφέλιμον.

D κἀμὲ τάχ' ἂν ἀποπληρώσαις ὡς ὀρθῶς λέγεις περὶ σωφροσύνης, ὃ ἐστι. Καὶ ὁ Κριτίας, ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες, ταὐτὸν τοῦτο ξυμπάσχουσι, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. ἅτε οὖν εὐδοκιμῶν ἑκάστοτε, ᾐσχύνετο τοὺς παρόντας· καὶ οὔτε ξυγχωρῆσαί μοι ἤθελεν, ἀδύνατος εἶναι διελέσθαι ἃ προὐκαλούμην αὐτόν, ἔλεγέ τε οὐδὲν σαφές, ἐπικαλύπτων τὴν ἀπορίαν. κἀγώ, ἡμῖν ἵνα ὁ λόγος προΐοι, εἶπον, Ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ὦ Κριτία, νῦν μὲν τοῦτο ξυγχωρήσωμεν, δυνατὸν εἶναι γενέσθαι ἐπιστήμην ἐπιστήμης· αὖθις δὲ ἐπισκεψόμεθα εἴτε οὕτως ἔχει, εἴτε μή. ἴθι δὴ οὖν, εἰ ὅτι μάλιστα δυνατὸν τοῦτο, τί μᾶλλον οἷόν τε ἐστὶν εἰδέναι ἅ τε τὶς οἶδε καὶ ἃ μή; τοῦτο γὰρ δή που ἔφαμεν εἶναι

E τὸ γιγνώσκειν αὑτόν, καὶ σωφρονεῖν. ἢ γάρ; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς, καὶ ξυμβαίνει γέ που, ὦ Σώκρατες. εἰ γάρ τις ἔχει ἐπιστήμην, ἣ αὐτὴ αὑτὴν γιγνώσκει, τοιοῦτος ἂν αὐτὸς εἴη οἷόν περ ἐστὶν ὃ ἔχει. ὥσπερ ὅταν τάχος τις ἔχῃ, ταχύς· καὶ ὅταν κάλλος, καλός· καὶ ὅταν γνῶσιν, γιγνώσκων. ὅταν δὲ δὴ γνῶσιν αὐτὴν αὑτῆς τις ἔχῃ, γιγνώσκων που αὐτὸς ἑαυτὸν τότε ἔσται. Οὐ τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) ἀμφισβητῶ, ὡς οὐχ ὅταν τὸ αὐτὸ γιγνῶσκον τὶς ἔχῃ, αὐτὸς αὑτὸν γνώσεται, ἀλλ' ἔχοντι τοῦτο, τίς ἀνάγκη εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἅ τε μὴ οἶδεν; Ὅτι, ὦ Σώκρατες, ταὐτόν ἐστι τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ. Ἴσως (ἔφην) ἀλλ' ἐγὼ κινδυνεύω ἀεὶ ὅμοιος εἶναι. οὐ γὰρ αὖ μανθάνω ὡς ἔστι τὸ αὐτό, ἃ οἶδεν εἰδέναι, καὶ ἅ τις μὴ οἶδεν εἰδέναι. Πῶς λέγεις, ἔφη; Ὧδε, ἦν δ' ἐγώ. ἐπιστήμη που ἐπιστήμης οὖσα, ἆρα

F πλέον τι οἵα τ' ἔσται διαιρεῖν, ἢ ὅτι τούτων τόδε μὲν ἐπιστήμη, τὸ δ' οὐκ ἐπιστήμη; Οὔκ· ἀλλὰ τοσοῦτον. Ταὐτὸν οὖν ἐστὶν ἐπιστήμη τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη ὑγιεινοῦ, καὶ ἐπιστήμη τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη δικαίου; Οὐδαμῶς. ἀλλὰ τὸ μέν, οἶμαι, ἰατρική, τὸ δέ, πολιτική· τὸ δέ, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐπιστήμη. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν ἐὰν μὴ προσεπίστηταί τις τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἐπιστήμην μόνον γιγνώσκῃ, ἅτε τούτου μόνον ἔχων ἐπιστήμην, ὅτι μέν τι ἐπίσταται, καὶ ὅτι ἐπιστήμην τινὰ ἔχει, εἰκότως ἂν γιγνώσκοι καὶ περὶ αὑτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ἢ γάρ; Ναί. Ὅτι

G δὲ γιγνώσκει ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ, ὅπως εἴσεται; γιγνώσκει γὰρ δὴ τὸ μὲν ὑγιεινὸν τῇ ἰατρικῇ, ἀλλ' οὐ σωφροσύνῃ· τὸ δ' ἁρμονικόν, μουσικῇ, ἀλλ' οὐ σωφροσύνῃ· τὸ δ' οἰκοδομικόν, οἰκοδομικῇ, ἀλλ' οὐ σωφροσύνῃ· καὶ οὕτω πάντα. ἢ οὔ; Φαίνεται. Σωφροσύνη δὲ εἴπερ μόνον ἐστὶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμη, πῶς εἴσεται ὅτι τὸ ὑγιεινὸν γιγνώσκει, ἢ ὅτι τὸ οἰκοδομικόν; Οὐδαμῶς. Οὐκ ἄρα εἴσεται ὃ οἶδεν ὁ τοῦτο ἀγνοῶν, ἀλλ' ὅτι οἶδε μόνον. Ἔοικεν. Οὐκ ἄρα σωφρονεῖν τοῦτ' ἂν εἴη, οὐδὲ σωφροσύνη, εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἃ μὴ οἶδεν, ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ὅτι οἶδε καὶ ὅτι οὐκ οἶδε μόνον. Κινδυνεύει. Οὐδὲ ἄλλον ἄρα οἷός τε ἔσται οὗτος ἐξετάσαι, φάσκοντά τι ἐπίστασθαι, πότερον ἐπίσταται ὅ φησιν ἐπίστασθαι, ἢ οὐκ ἐπίσταται· ἀλλὰ τοσοῦτο μόνον, ὡς ἔοικε, γνώσεται, ὅτι ἔχει τινὰ ἐπιστήμην·

H ὅτου δέ γε, ἡ σωφροσύνη οὐ ποιήσει αὐτὸν γιγνώσκειν. Οὐ φαίνεται. Οὔτε ἄρα τὸν προσποιούμενον ἰατρὸν εἶναι, ὄντα δὲ μή, καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς ὄντα οἷός τε ἔσται διακρίνειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἐπιστημόνων,

A καὶ μή. σκεψώμεθα δὲ ἐκ τῶνδε εἰ μέλλει ὁ σώφρων, ἢ ὅστισοῦν ἄλλος,
τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν διαγνώσεσθαι, καὶ τὸν μή. ἆρ' οὐχ ὧδε ποιήσει;
περὶ μὲν ἰατρικῆς δήπου αὐτῷ οὐ διαλέξεται. οὐδὲν γὰρ ἐπαΐει (ὡς ἔ-
φαμεν) ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσῶδες. ἢ οὔ; Ναὶ οὕτω. Πε-
ρὶ δέ γε ἐπιστήμης οὐδὲν οἶδεν, ἀλλὰ τοῦτο δὴ τῇ σωφροσύνῃ μόνῃ ἀπέ-
δομεν. Ναί. Οὐδὲ περὶ ἰατρικῆς ἄρα οἶδεν ὁ ἰατρικὸς, ἐπειδήπερ ἡ ἰα-
τρικὴ ἐπιστήμη οὖσα τυγχάνει. Ἀληθῆ. Ὅτι μὲν δὴ ἐπιστήμην τινὰ ἔ-
χει, γνώσεται ὁ σώφρων τὸν ἰατρόν· δεῖ δὲ πεῖραν λαβεῖν ἥτις ἐστίν· ἀλλ'
ὅτι σκέψεται ὧντινων. ἢ οὐ τούτῳ ὥρισται ἑκάστη ἐπιστήμη, μὴ μόνον ἐπι-
στήμη εἶναι, ἀλλὰ καὶ τίς, τῷ τινῶν εἶναι; τούτῳ μὲν οὖν. καὶ ἡ ἰατρικὴ δὴ, ἑ-
B τέρα εἶναι τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ὡρίσθη, τῷ τοῦ ὑγιεινοῦ εἶναι καὶ νοσώδους ἐ-
πιστήμη. Ναί. Οὐκοῦν ἐν τούτοις ἀναγκαῖον σκοπεῖν τὸν βουλόμενον ἰα-
τρικὴν σκοπεῖν, ἐν οἷς ποτ' ἐστίν; οὐ γὰρ δή που ἔν γε τοῖς ἔξω, ἐν οἷς οὐκ
ἔστιν. Οὐ δῆτα. Ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἄρα καὶ νοσώδεσιν ἐπισκέψεται τὸν ἰα-
τρὸν ᾗ ἰατρικός ἐστιν, ὁ ὀρθῶς σκοπούμενος. Ἔοικεν. Οὐκοῦν ἐν τοῖς
οὕτως ἢ λεγομένοις ἢ πραττομένοις, τὰ μὲν λεγόμενα, εἰ ἀληθῆ λέγε-
ται, σκοπούμενος, τὰ δὲ πραττόμενα ἢ ὀρθῶς πράττεται; Ἀνάγκη.
Ἦ οὖν ἄνευ ἰατρικῆς δύναιτ' ἄν τις τούτων ποτέροις ἐπακολουθῆ-
σαι; Οὐ δῆτα. Οὐδέ γε ἄλλος οὐδεὶς, ὡς ἔοικε, πλὴν ἰατρὸς, οὔτε δὴ
C ὁ σώφρων. ἰατρὸς γὰρ ἂν εἴη πρὸς τῇ σωφροσύνῃ. Ἔστι ταῦτα. Παντὸς
ἄρα μᾶλλον, εἰ ἡ σωφροσύνη ἐπιστήμης ἐπιστήμη μόνον ἐστὶ, καὶ ἀνεπιστη-
μοσύνης ἐπιστήμη, οὔτε ἰατρὸν διακρῖναι οἵα τε ἔσται, ἐπιστάμενον τὰ
τῆς τέχνης, ἢ μὴ ἐπιστάμενον, προσποιούμενον δὲ ἢ οἰόμενον· οὔτε ἄλλον
οὐδένα τῶν ἐπισταμένων καὶ ὁτιοῦν· πλήν γε τὸν αὑτοῦ ὁμότεχνον, ὥσπερ
οἱ ἄλλοι δημιουργοί. Φαίνεται, ἔφη. Τίς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Κριτία, ὠ-
φέλεια ἡμῖν ἔτι ἂν εἴη ἀπὸ τῆς σωφροσύνης, τοιαύτης οὔσης; εἰ μὲν γὰρ (ὃ
ἐξ ἀρχῆς ὑπετιθέμεθα) ᾔδει ὁ σώφρων ἅ τε ᾔδει καὶ ἃ μὴ ᾔδει, τὰ μὲν
ὅτι οἶδε, τὰ δ' ὅτι οὐκ οἶδε, καὶ ἄλλον ταὐτὸ τοῦτο πεπονθότα ἐπισκέ-
D ψασθαι οἷός τ' ἦν, μεγαλωστὶ ἂν ἡμῖν, φαμὲν, ὠφέλιμον ἦν, σώφροσιν
εἶναι. ἀναμάρτητοι γὰρ ἂν τὸν βίον διεζῶμεν αὐτοί τε καὶ οἱ τὴν σωφροσύ-
νην ἔχοντες. καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι ὑφ' ἡμῶν ἤρχοντο. οὔτε γὰρ ἂν αὐτοὶ
ἐπεχειροῦμεν πράττειν ἃ μὴ ἐπιστάμεθα, ἀλλ' ἐξευρίσκοντες τοὺς ἐπιστα-
μένους, ἐκείνοις ἂν παρεδίδομεν, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπετρέπομεν, ὧν ἤρχομεν
ἄλλο τι πράττειν ἢ ὅ, τι πράττοντες, ὀρθῶς ἔμελλον πράξειν. τοῦτο δ' ἦν ἂν
οὗ ἐπιστήμην ἔχοιεν· καὶ οὕτω δὴ ὑπὸ σωφροσύνης οἰκία τε οἰκουμένη, καλῶς ἔμελλεν
οἰκεῖσθαι, πόλις τε πολιτευομένη, καὶ ἄλλο πᾶν οὗ σωφροσύνη ἄρχοι. ἁμαρ-
τίας γὰρ ἐξῃρημένης, ὀρθότητος δὲ ἡγουμένης ἐν πάσῃ πράξει, ἀναγκαῖον
καλῶς καὶ εὖ πράττειν τοὺς οὕτω διακειμένους· τοὺς δὲ εὖ πράττοντας, εὐ-
E δαίμονας εἶναι. ἆρ' οὐχ οὕτως (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Κριτία, ἐλέγομεν περὶ σωφρο-
σύνης; λέγοντες ὅσον ἀγαθὸν εἴη τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδέ τις καὶ ἃ μὴ οἶδε;
Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) οὕτω. Νῦν δὲ (ἦν δ' ἐγὼ) ὁρᾷς ὅτι οὐδαμοῦ ἐπιστήμη
οὐδεμία τοιαύτη οὖσα πέφανται; Ὁρῶ, ἔφη. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦτ' ἔχει
τὸ ἀγαθὸν ἣν νῦν εὑρίσκομεν σωφροσύνην οὖσαν, τὸ ἐπιστήμην ἐπίστασθαι
καὶ ἀνεπιστημοσύνην, ὅτι ὁ ταύτην ἔχων, ὅ, τι ἂν ἄλλο μανθάνοι, ῥᾷόν τε
μαθήσεται, καὶ ἐναργέστερα πάντα αὐτῷ φανεῖται; ἅτε πρὸς ἑκάστῳ ᾧ ἂν
μανθάνοι, προσκαθορῶντι τὴν ἐπιστήμην; καὶ τοὺς ἄλλους δὴ κάλλιον ἐξε-
τάσει περὶ ὧν ἂν καὶ αὐτὸς μάθοι; οἱ δὲ ἄνευ τούτου ἐξετάζοντες, ἀσθε-
νέστερον καὶ φαυλότερον τοῦτο δράσουσιν; ἆρ' ὦ φίλε, τοιαῦτα ἄττα ἐστὶν
F ἃ ἀπολαυσόμεθα τῆς σωφροσύνης; ἡμεῖς δὲ μεῖζόν τι βλέπομεν, καὶ ζη-
τοῦμεν αὐτὸ μεῖζόν τι εἶναι ἢ ὅσον ἐστί; Τάχα δ' ἄν, ἔφη, οὕτως ἔχοι. Ἴσως,
ἦν δ' ἐγώ. ἴσως δέ γε ἡμεῖς οὐδὲ χρηστὸν ἐζητήσαμεν. τεκμαίρομαι δὲ, ὅτι
μοι ἄτοπ' ἄττα καταφαίνεται περὶ σωφροσύνης, εἰ τοιοῦτόν ἐστιν. ἴδωμεν
γὰρ, εἰ βούλει, συγχωρήσαντες, καὶ ἐπίστασθαι ἐπιστήμην, δυνατὸν εἶναι εἰδέναι·
καὶ ὅ γε ἐξ ἀρχῆς ἐτιθέμεθα σωφροσύνην εἶναι, τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδε καὶ ἃ μὴ
οἶδε, μὴ ἀποστερήσωμεν, ἀλλὰ δῶμεν. καὶ ταῦτα ἅπαντα δόντες, ἔτι βέλ-
τιον σκεψώμεθα εἰ ἄρα τι καὶ ἡμᾶς ὀνήσει τοιοῦτον ὄν. ἃ γὰρ νῦν δὴ ἐλέγο-
μεν, ὡς μέγα ἂν εἴη ἀγαθὸν ἡ σωφροσύνη, εἰ τοιοῦτον εἴη, ἡγουμένη διοι-
κήσεως καὶ οἰκίας καὶ πόλεως, οὔ μοι δοκοῦμεν, ὦ Κριτία, καλῶς ὡμολο-
G γηκέναι. Πῶς δή; ἦ δ' ὅς. Ὅτι, ἦν δ' ἐγώ, ῥᾳδίως ὡμολογήσαμεν, μέγα
τι ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, εἰ ἕκαστοι ἡμῶν ἃ μὲν ἴσασι, πράττοιεν
ταῦτα· ἃ δὲ μὴ ἐπίσταιντο, ἄλλοις παραδιδοῖεν τοῖς ἐπισταμένοις. Οὐκ-
οῦν, ἔφη, καλῶς ὡμολογήσαμεν; Οὔ μοι δοκοῦμεν, ἦν δ' ἐγώ. Ἄτοπα
λέγεις ὡς ἀληθῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Νὴ τὸν κύνα, ἔφην· καὶ ἐμοὶ δο-
κεῖ οὕτως. ἐνταῦθα καὶ ἄρτι ἀποβλέψας, ἄτοπ' ἄττα γ' ἔφην μοι προφαίνεσθαι
καὶ ὅτι φοβοίμην μὴ οὐκ ὀρθῶς σκοποῖμεν. ὡς ἀληθῶς γὰρ, εἰ ὅτι μάλιστα τοι-
οῦτόν ἐστιν ἡ σωφροσύνη, οὐδέ μοι δῆλον εἶναι δοκεῖ ὅ, τι ἀγαθὸν ἡμᾶς ἀ-
περγάζεται. Πῶς δή; (ἦ δ' ὅς) λέγε· ἵνα καὶ ἡμεῖς εἰδῶμεν ὅ, τι λέγεις,
Οἶμαι μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) ληρεῖν με· ὅμως τό γε προφαινόμενον ἀναγ-
καῖον σκοπεῖν, καὶ μὴ εἰκῇ παριέναι, εἴ τίς γε αὑτοῦ καὶ σμικρὸν κήδε-
ται. Καλῶς γὰρ (ἔφη) λέγεις. Ἄκουε δὴ (ἔφην) τὸ ἐμὸν ὄναρ,

A ſcientem à neſciente.Sic autem conſideremus. ſi temperatus,
aut alius quiuis diiudicaturus eſt verum & falſum medicum,
an non ſic faciet?De medendi quidem arte cum illo nihil diſſe-
ret.Nihil enim aliud,vt dicebamus,intelligit medicus quã ſa-
num atque ægrotum , ſalubréque & noxium , an non ita? Ita
prorſus,inquit. De ſcientia porrò nihil nouit,inquam, hoc e-
nim ſoli tribuimus temperantiæ.Sic eſt,inquit. Neque de me-
dicina igitur medicus quicquam nouit,inquã: quandoquidem
medicina ſcientia quædam eſt. Vera loqueris,inquit. Quod
quidem ſcientiam aliquam habet , temperatus agnoſcet , ſed
aliud quiſpiam medici peritiam cõſiderabit,quænã quorúmue
B ſit.Quod quidẽ tunc patet,cùm ſcitur quarum ſit rerum ſcien-
tia.An non ſcientia quæque determinata eſt,haud hoc tantum
quòd ſcientia eſt,ſed quæ ſcientia?& quæ ſcientia ſit cognoſci-
tur,his cognitis,quorum ſcientia eſt?Sic prorſus,inquit. Medi-
cinæ,inquam,ſcientia ab aliis ſcientiis eo diſtincta eſt,quòd ſa-
lubris eſt inſalubríſque peritia?Népe,inquit. An non in his cõ-
ſiderare debet,inquã,quiſquis medicinam conſideraturus ac-
cedit,in quibus videlicet ipſa verſatur?Neq.enim in extraneis
in quibus non eſt,quærenda videtur.Non certè,inquit.In ſalu-
bribus itaque eorúmque cõtrariis medicũ cõſiderabit inquã-
C tum medicum,quicunque rectè hunc perſcrutabitur.Videtur,
inquit.Nónne in his ita vel dictis vel factis animaduertet,quæ
verè dicantur,& quæ rectè agantur? Neceſſarium,inquit,eſt.
An poterit vllus abſque medicinæ peritia hæc aſſequi? Nullus,
inquit.Neque alius,vt videtur,præter medicum,neque tempe-
rans igitur.Nam præter id quòd tẽperans eſſet & medicus.Ve-
ra hæc ſunt.Omnino igitur temperantia,ſi ſcientiæ inſcitiæue
ſciẽtia eſt, neque diſcernere medicũ poterit medẽdi peritum,
itémque,medicinæ peritiam ſimulantem , vel ſeſe habere pu-
tantem,neque alium quenquam eorum qui aliquid ſciũt, præ-
D terquàm hominem artis eiuſdem profeſſorem, quemadmodũ
artifices alij.Sic apparet. Quænam nobis vlterius, ô Critia, à
temperantia cùm talis ſit,eſt prouentura vtilitas?Si enim quod
in principio ſuppoſuimus,cognoſceret temperans quæ nouit,
quæue non nouit,illa quidem quod noſcit , hæc verò quòd i-
gnorat,& alium ſic affectum diiudicare poſſet,emolumentum
ingens temperantia præditi reportaremus : quippe ſine pec-
cato vitam ageremus,& nos quicunque temperantiæ partici-
pes,& cæteri omnes quicunque noſtro imperio regerentur.
Neque enim nos quæ ignoramus , agere aggrederemur , ſed
ſcientes homines perſcrutati illis vtique cederemus : neque
E aliis noſtræ gubernationi ſubiectis agere concederemus aliud
quicquam,niſi quod aggreſſi rectè forent acturi,id eſt autem,
cuius haberent ſcientiam.Atque ita per temperantiam,& do-
mus inſtituta rectè gubernaretur , & diſpoſita ciuitas optimè
regeretur,& aliud vnumquodque cui temperantia ipſa præeſ-
ſet.nam errore ſublato , rectitudinéque ducente in ſingulis a-
ctionibus neceſſe eſt,ita viros inſtructos honeſtè atque bene
agere,bene autem agentes beatos eſſe.An non ſic,ô Critia,de
tẽperantia dicebamus,dicentes quantum bonum ſit noſſe quę
nouit aliquis,& quę non nouit?Ita prorſus,inquit.Nunc autem
vides nullam ſcientiam talem eſſe nobis apparuiſſe. Video e-
F quidem.Nunquid bonum hoc continet eam quam nunc inue-
nimus,temperantiam eſſe ſcilicet & ſcientiam & inſcitiam ſci-
re:quòd quicquid diſcendum tentabit,qui hac armatus eſt,fa-
cilius perdiſcet,clarioráque omnia illi ſe offerent, vtpote circa
omnia quæ diſcenda ſunt,ſcientiam ipſam proſpicienti , alióſ-
que melius in his rebus examinabit quę ipſe diſcet.Qui autem
abſque hoc examinabunt,imbecillius & ineptius hoc facient.
An eiuſmodi quædam ſunt,ô amice,quæ nobis tẽperantia cõ-
fert?Nos autẽ maius quiddam excogitamus ídque maius quàm
ſit,eſſe requirimus?Fortè ſic eſt,inquit. Forſitan,inquam ego,
fortaſſis etiam nonnihil conferens indagauimus. Quod qui-
G dem inde coniecto,quia abſurda quędam ſequi videntur circa
temperantiam,ſi ipſa ſit talis.Videamus ergo ſi placet , conce-
dentes fieri poſſe,vt conſtet ſcientiam ſciri : quódque in prin-
cipio poſuimus,temperantiam videlicet eſſe, cognoſcere quæ
nouit aliquis,vel nõ nouit,ea re ne illam priuemus, ſed demus
potius,híſque conceſſis,diligẽtius etiam inueſtigemus, vtrum
in præſentia nos iuuet,ſi talis exiſtat,quæ enim dicebamus mo
dò,quòd ingens quoddam nobis eſſet temperantia bonum , ſi
talis eſſet,regens diſpenſationem aliquam,domúmque & ciui-
tatem,haud rectè,ô Critia,conceſſiſſe videmur.Quamobrem,
inquit?Quoniam facilè nimium aſſeruimus bonum ingens fo-
re hominibus ſi noſtrum ſinguli quæ quidem cognoſcunt , e-
gerint : quæ verò ignorant , ſcientibus aliis quibuſdam dimi-
ſerint. Nónne rectè hæc aſſerta ſunt? Non,inquam,vt mihi
videtur. Abſurda reuera loqueris Socrates. Per canem, in-
quam,ita in præſentia mihi videtur,paulò antè animaduertens dixi mihi abſurda quædam occurrere,méque timere ne minus
rectè conſideremus.Reuera enim ſi talis eſt temperantia,haud ſanè video quid nobis afferat boni. Qua ratione,inquit,dicas,
vt & nos quid ſentias,cognoſcamus?Nugaturum quidem me arbitror.Neceſſe tamen quod occurrit,conſiderare:neque fru-
ſtra ac temerè prætèrire , ſi quis ipſius quoquo modo habet curam. Scitè loqueris, inquit. Audi iam meum ſomnium,

ſiue per cornu , ſeu per ebur emerſerit. Si enim nobis quàm maximè dominaretur temperantia talis exiſtens,qualem modò deſcribimus, vtique ſecundum ſcientias ageret,neque aliquis gubernatorem eſſe ſe iactans , cùm minimè ſit,nos falleret,neque medicus, neque dux exercitus,neq.alius vllus ſciētię falſus profeſſor nos effugeret.His hunc in modū diſpoſitis, aliud quiddam nobis contingeret: nam melius quā nunc corporibus valeremus , & in maritimis militaribúſque periculis tutiores euaderemus. Vaſa itē & inſtrumenta,veſtes,calceos, vniuerſam denique ſupellectilem ex arte magis cōmodiúſque inſtitutam poſſideremus , ex eo quòd veris artificibus vteremur. Quod ſi etiam velis vaticinationem eſſe , concedamus futuri ſcientiam eſſe , & temperantiam illi præſidentem vanos oſtētatores vitare , veros autē vates ad futurorū prędictionem eligere. Ita profectò genus hominum inſtitutū quod ſcitè ageret viueretq.aſſentior. Nam cuſtos vitæ hominū temperantia nunquam ſubrepere inſcitiam,& viribus vti ſuis per mitteret , quod autem ſecundum ſcientiā agentes, bene ageremus,eſſemúſque beati,nondum percipere poſſum, ô amice Critia. Haud facilè aliū bene agendi finem perfectionémq.reperies,inquit,ſi actionē ſecundū ſcientiam ſpreueris. Paulo diligentius inquam,explica ſecundū quam ſcientiā. Num ſecundū ſcientiam coriariam? Non per Iouem,inquit. An fortè ærariam fabricam? Neq. iſtam,inquit. Num ſecundū lanificiū artificiúmq.lignorum , aut quiddam huiuſmodi? Neque iſtud,inquit. Haud vlterius itaque eo in ſermone ſtandū videtur quo aſſerebatur beatum eſſe illum qui ſecundum ſcientiā viueret, nam hi ſecundū ſcientiā viuentes,beatè viuere abs te minimè affirmantur , ſed ex iis qui circa quædam ſcienter viuunt, placet mihi vt beatus excipiatur. Ac forſitan dicis, quē ego paulo antè dicebam,vatem futurorum omnium præſcium. Húncne,an alium inquis? Et hunc & alium,inquit. Quem inquam? Nunquid eum hominem qui non futura ſolum , verumetiam præterita præſentiáque cognoſcat , nihílque ignoret? Fingamus eiuſmodi aliquem: hoc tu neminem alium magis è ſcientia viuere dicas,vt arbitror. Neminem prorſus,inquit. Hoc item addatur,quænam ſcientiarum potiſſimū beatū facit,num ſimiliter cunctæ? Non ſimiliter,inquit. Verùm qualis maximè illa? qua quis nouit præſens,præteritum atque futurum? Nunquid ea qua talis ludere? Quid talos memoras,inquit? An fortè qua computare? Nequaquam. Num qua ſalubria? Hoc quidem magis. Illa verò quam dico maximè,qua quid norim? Qua bonum ac malum. O improbe,iamdudum me clam circulo quodam reflectis retrahíſque ad id,quod facit bene agere,& beatum,non eſſe ſcienter & ſecundum vniuerſas ſcientiam viuere, imò ſecundum vnam quandā boni malíve ſcientiam. Porrò ſi velis,ô Critia,ex aliis ſcientiis hanc excipere, minus & ipſa medicina ſanos efficiet? & coriaria calceos minus ſuppeditabit? minúſque textoria veſtes? gubernatoria maritima pericula , militaris belli diſcrimina declinabit , ſeruabítque minus? Nihil minus,inquit. At verò,ô amice Critia, inquam,ſublata hac ipſa ſcientia boni ſcilicet , atque mali , nihil horum bene vtilitérve agetur. Vera loqueris,inquit. Haud hæc,vt videtur , temperantia eſt , ſed ea cuius opus eſt nobis prodeſſe. Non enim ſcientiarum & inſcitiarum ſcientia eſt , ſed boni malíve cognitio. Quocirca ſi vtilis nobis eſt temperantia, ad aliud quiddā cōfert. An nō prodeſt & hæc,inquit? Nēpe ſi ſcientiarū ſcientia eſt tēperantia , cæteriſque ſcientiis præſidet, huic quoque ſcientiæ bonum malúmve diſcernenti ſimiliter imperans,nobis proderit. Nunquid bonam corporis valetudinem præſtabit,inquam,hæc potius quàm medicina? cæteráque artium aliarum opera hæc efficiet, artifices autem ſinguli à propriis ceſſabunt operibus? An non iampridem inter nos conſtitit temperantiam eſſe ſcientiæ, inſcitiæue ſcientiā , nec vllius alterius facultatē? an nō ita? Ita prorſus apparet,inquit. Nō ergo erit opifex ſanitatis,inquam. Non inquit. Alterius enim artis opus eſt ſanitas. Alterius certè. Neque vtilitatis igitur,ô amice. Nam alteri hoc opus arti paulo antè tribuimus, nonne? Maximè. Quo pacto itaque vtilis nobis tēperantia erit, quū vtilitatis nullius ſit artifex? Nullo modo videtur,ô Socrates. Vidéſne Critia, me ſuprà non iniuria timuiſſe,méq.ipſum culpaſſe,quòd nihil magnū & vtile de tēperantia perſpiciam. Nunquam enim quod omnium conceditur pulcherrimum, hoc nobis apparuiſſet inutile ſi quo pacto ad recte inquirendum ipſe vtilis eſſem. Nunc autem paſſim ſuccumbimus,neq. inuenire valemus ad quid potiſſimum ſignificandum temperantiæ nomen inſtituit ipſe nominum autor,quanquam multa conceſſimus à ratione tamen penitus abhorrētia. Porrò ſcientiæ ſcientiam eſſe conuenimus, reluctante ratione,idque protinus refellente. Quinetiam hac ipſa ſciētia reliquarum ſcientiarum opera noſci conceſſimus,ratione ſimiliter repugnante: vt vir temperans talis eſſet,vt quæ nouit,ſciat ſeipſum noſſe , & quæ non nouit,ignorare rurſus intelligat. Hoc vtique magnificè nimium liberéque cōceſſimus, haud aduertentes impoſſibile

A εἴτε διὰ κεράτων εἴτε δι᾽ ἐλέφαντος ἐλήλυθεν· εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα ἡμῶν ἄρχοι ἡ σωφροσύνη, οὖσα οἵαν νῦν ὁριζόμεθα, ἄλλο τι κατὰ τὰς ἐπιστήμας ἂν πράττοιτο; καὶ οὔτε τις, κυβερνήτης φάσκων εἶναι, ὢν δὲ οὔ, ἐξαπατῴη ἂν ἡμᾶς· οὔτε ἰατρὸς, οὔτε στρατηγὸς, οὔτ᾽ ἄλλος οὐδεὶς, προσποιούμενος τι εἰδέναι ὃ μὴ οἶδε, λανθάνοι ἄν. ἐκ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἄλλο ἂν ἡμῖν τι συμβαίνοι, ὑγιέστερά τε τὰ σώματα εἶναι μᾶλλον ἢ νῦν, καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ κινδυνεύοντας καὶ ἐν πολέμῳ, σώζεσθαι· καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὴν ἀμπεχόνην, καὶ ὑπόδεσιν πᾶσαν, καὶ τὰ χρήματα πάντα τεχνικῶς ἡμῖν εἰργασμένα εἶναι, καὶ ἄλλα πολλά, διὰ τὸ ἀληθινοῖς δημιουργοῖς χρῆσθαι. εἰ δὲ βούλοιό γε, καὶ τὴν μαντικὴν εἶναι ξυγχωρήσωμεν ἐ-
B πιστήμην τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι· καὶ τὴν σωφροσύνην, αὐτῆς ἐπιστατοῦσαν, τοὺς μὲν ἀλαζόνας ἀποτρέπειν, τοὺς δὲ ὡς ἀληθῶς μάντεις καθιστάναι ἡμῖν προφήτας τῶν μελλόντων. κατεσκευασμένον δὴ οὕτω τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅτι μὲν ἐπιστημόνως ἂν πράττοι καὶ ζώη, ἕπομαι. ἡ γὰρ σωφροσύνη φυλάττουσα, οὐκ ἂν ἐῴη παρεμπίπτουσαν τὴν ἀνεπιστημοσύνην ξυνεργὸν ἡμῖν εἶναι. ὅτι δ᾽ ἐπιστημόνως ἂν πράττοντες, εὖ ἂν πράττοιμεν καὶ εὐδαιμονοῖμεν, τοῦτο δὲ οὔπω δυνάμεθα μαθεῖν, ὦ φίλε Κριτία. Ἀλλὰ μέντοι (ἦ δ᾽ ὅς) οὐ ῥᾳδίως εὑρήσεις ἄλλο τι τέλος τοῦ εὖ πράττειν, ἐὰν τὸ ἐπιστημόνως ἀτιμάσῃς. Σμικρὸν τοίνυν με (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔτι προσδίδαξον τίνος ἐπιστημόνως λέγεις. ἢ σκυτῶν τομῆς; Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔ-
C γωγε. Ἀλλὰ χαλκοῦ ἐργασίας; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ ἐρίων; ἢ ξύλων; ἢ ἄλλου του τῶν τοιούτων; Οὐ δῆτα. Οὐκ ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔτι ἐμμένομεν τῷ λόγῳ, τῷ, εὐδαίμονα εἶναι τὸν ἐπιστημόνως ζῶντα. οὗτοι γὰρ ἐπιστημόνως ζῶντες, οὐχ ὁμολογοῦνται παρὰ σοῦ εὐδαίμονες εἶναι. ἀλλὰ περί τινων ἐπιστημόνως ζώντων σὺ δοκεῖ μοι ἀφορίζεσθαι τὸν εὐδαίμονα. καὶ ἴσως λέγεις ὃν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τὸν εἰδότα τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι πάντα, τὸν μάντιν. τοῦτον, ἢ ἄλλον τινὰ λέγεις; Καὶ τοῦτον ἔγωγε, ἔφη, καὶ ἄλλον. Τίνα; ἦν δ᾽ ἐγώ· ἆρα μὴ τὸν τοιόνδε, εἴ τις πρὸς τοῖς μέλ-
D λουσι καὶ τὰ γεγονότα πάντα εἰδείη, καὶ τὰ νῦν ὄντα, καὶ μηδὲν ἀγνοοῖ; θῶμεν γάρ τινα εἶναι αὐτόν. οὐ γὰρ (οἶμαι) τούτου γε ἔτι ἂν εἴποις οὐδένα ἐπιστημονέστερον ζῶντα εἶναι. Οὐ δῆτα. Τόδε δὴ ἔτι προσποθῶ, τίς αὐτὸν τῶν ἐπιστημῶν ποιεῖ εὐδαίμονα. ἢ ἅπασαι ὁμοίως; Οὐδαμῶς ὁμοίως, ἔφη. Ἀλλὰ ποία μάλιστα; ᾗ τι οἶδε καὶ τῶν ὄντων, καὶ τῶν γεγονότων, καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι; ἆρά γε ᾗ τὸ πεττευτικόν; Ποῖον (ἦ δ᾽ ὅς) πεττευτικόν; Ἀλλ᾽ ᾗ τὸ λογιστικόν; Οὐδαμῶς. Ἀλλ᾽ ᾗ τὸ ὑγιεινόν; Μᾶλλον, ἔφη. Ἐκείνην δ᾽ ἣν λέγω μάλιστα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ᾗ τί; Ἧι τὸ ἀγαθόν, ἔφη, καὶ τὸ κακόν. Ὦ μιαρὲ (ἔφην ἐγὼ) πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ, ἀποκρυπτόμενος ὅτι οὐ τὸ ἐπιστημόνως ἦν ζῆν, τὸ εὖ πράττειν τε καὶ εὐδαιμο-
E νεῖν ποιοῦν, οὐδὲ ξυμπασῶν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἀλλὰ μιᾶς οὔσης ταύτης μόνον τῆς περὶ τὸ ἀγαθόν τε καὶ κακόν. καὶ ἐπεί, ὦ Κριτία, εἰ θέλεις ἐξελεῖν ταύτην τὴν ἐπιστήμην ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἧττόν τι ἡ μὲν ἰατρικὴ ὑγιαίνειν ποιήσει; ἡ δὲ σκυτικὴ, ὑποδεδέσθαι; ἡ δὲ ὑφαντικὴ, ἠμφιέσθαι; ἡ δὲ κυβερνητικὴ κωλύσει ἐν τῇ θαλάττῃ ἀποθνήσκειν, καὶ ἡ στρατηγικὴ, ἐν πολέμῳ; Οὐδὲν ἧττον, ἔφη. Ἀλλ᾽ ὦ φίλε Κριτία, τὸ εὖ γε τούτων ἕκαστα γίγνεσθαι καὶ ὠφελίμως, ἀπολελοιπὸς ἡμᾶς ἔσται, ταύτης ἀπούσης. Ἀληθῆ λέγεις. Οὐχ αὕτη δέ γε (ὡς ἔοικεν) ἐστὶν ἡ σωφροσύνη ἀλλ᾽ ἧς ἔργον ἐστὶ τὸ ὠφελεῖν ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἐπιστημῶν γε καὶ ἀνεπιστημοσυνῶν ἡ ἐπιστήμη ἐστὶν, ἀλλὰ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ. ὥστε εἰ αὕτη ἐστὶν ὠφέλιμος ἡ σωφροσύνη, ἄλλο τι ἂν εἴη ὠφέλιμη ἡμῖν. Τί δ᾽ (ἦ δ᾽ ὅς) οὐκ ἂν αὕτη ὠ-
F φελοῖ; εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα τῶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἐπιστατεῖ δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, καὶ ταύτης δή που ἂν ἄρχουσα τῆς περὶ τἀγαθὸν ἐπιστήμης, ὠφελοῖ ἂν ἡμᾶς. Ἦ καὶ ὑγιαίνειν ποιεῖ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) αὕτη, ἀλλ᾽ οὐχ ἡ ἰατρική; καὶ τἆλλα τὰ τῶν τεχνῶν αὕτη ἂν ποιοῖ, καὶ οὐχ αἱ ἄλλαι, τὸ αὐτῆς ἔργον ἑκάστη; ἢ οὐ πάλαι διεμαρτυρόμεθα ὅτι ἐπιστήμης μόνον ἐστὶ καὶ ἀνεπιστημοσύνης ἐπιστήμη, ἄλλου δὲ οὐδενός; οὐχ οὕτω; Φαίνεταί γε. Οὐκ ἄρα ὑγιείας ἔσται δημιουργός. Οὐ δῆτα. ἄλλης γὰρ ἦν τέχνης ὑγίεια. ἢ οὔ; Ἄλλης. Οὐδ᾽ ἄρα ὠφελείας, ὦ ἑταῖρε. ἄλλῃ γὰρ αὖ ἀπέδομεν τοῦτο τὸ ἔργον τέχνῃ νῦν δή. ἦ γάρ; Πάνυ γε. Πῶς οὖν ὠφέλιμος ἔσται ἡ σωφροσύνη, οὐδεμιᾶς ὠφελείας οὖσα δημιουρ-
G γός; Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἔοικέ γε. Ὁρᾷς οὖν ὦ Κριτία, ὡς ἐγὼ πάλαι εἰκότως ἐδεδοίκειν, καὶ δικαίως ἐμαυτὸν ᾐτιώμην, ὅτι οὐδὲν χρηστὸν περὶ σωφροσύνης σκοπῶ; οὐ γὰρ ἄν που ὅ γε κάλλιστον πάντων ὁμολογεῖται εἶναι, τοῦτο ἡμῖν ἀνωφελὲς ἐφάνη, εἴ τι ἐμοῦ ὄφελος ἦν πρὸς τὸ καλῶς ζητεῖν. νῦν δὲ πανταχῇ γὰρ ἡττώμεθα, καὶ οὐ δυνάμεθα εὑρεῖν ἐφ᾽ ὅτῳ ποτὲ τῶν ὄντων ὁ νομοθέτης τοῦτο τοὔνομα ἔθετο, τὴν σωφροσύνην. καίτοι πολλά γε ξυγκεχωρήκαμεν οὐ συμβαίνονθ᾽ ἡμῖν ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ ἐπιστήμην ἐπιστήμης εἶναι ξυνεχωρήσαμεν, οὐκ ἐῶντος τοῦ λόγου οὐδὲ φάσκοντος εἶναι. καὶ ταύτῃ αὖ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἔργα γιγνώσκειν ξυνεχωρήσαμεν, οὐδὲ τοῦτ᾽ ἐῶντος τοῦ λόγου, ἵνα
H δὴ ἡμῖν γένοιτο ὁ σώφρων, ἐπιστήμων ὧν τε οἶδεν, ὅτι οἶδε· καὶ ὧν μὴ οἶδεν, ὅτι οὐκ οἶδε. τοῦτο μὲν δὴ καὶ παντάπασι μεγαλοπρεπῶς ξυνεχωρήσαμεν,

οὐδ᾽ ἐπισκεψάμενοι τὸ ἀδύνατον εἶναι, ἅ τις μὴ οἶδε μηδαμῇ ταῦτα, A εἰδέναι ἁμωσγέπως. ὅτι γὰρ οὐκ οἶδε φησὶν αὐτὰ εἰδέναι ἡ ἡμετέρα ὁμολογία· καίτοι, ὡς ἐγῷμαι, οὐδενὸς ὅτου οὐχὶ ἀλογώτερον τοῦτ᾽ ἂν φανείη. ἀλλ᾽ ὅμως οὕτως ἡμῶν εὐηθικῶν τυχοῦσα ἡ ζήτησις, καὶ οὐ σκληρῶν, οὐδέν τι μᾶλλον εὑρεῖν δύναται τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ τοσοῦτον κατεγέλασεν αὐτῆς, ὥστε ὃ ἡμεῖς πάλαι ξυνομολογοῦντες καὶ συμπλάττοντες ἐτιθέμεθα σωφροσύνην εἶναι, τοῦτο ἡμῖν ὑβριστικῶς πάνυ ἀνωφελὲς ὂν ἀπέφαινε. τὸ μὲν οὖν ἐμὸν καὶ ἧττον ἀγανακτῶ· ὑπὲρ δὲ σοῦ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Χαρμίδη, πάνυ ἀγανακτῶ, εἰ σὺ τοιοῦτος ὢν τὴν ἰδέαν, καὶ πρὸς τούτῳ τὴν ψυχὴν σωφρονέστατος, μηδὲν ὀνήσῃ ἀπὸ ταύτης τῆς σωφροσύνης, B μηδέ τι σ᾽ ὠφελήσει ἐν τῷ βίῳ παροῦσα. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀγανακτῶ ὑπὲρ τῆς ἐπῳδῆς, ἣν παρὰ τοῦ Θρᾳκὸς ἔμαθον, εἰ μηδενὸς ἀξίου πράγματος οὖσαν αὐτὴν, μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐμάνθανον. ταῦτ᾽ οὖν πάνυ μὲν οὐκ οἴομαι οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ ἐμὲ φαῦλον εἶναι ζητητήν. ἐπεὶ τήν γε σωφροσύνην μέγα τι ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἴπερ γε ἔχεις αὐτὸ, μακάριον εἶναί σε. ἀλλ᾽ ὅρα εἰ ἔχεις γε, καὶ μηδὲν δέῃ τῆς ἐπῳδῆς. εἰ γὰρ ἔχεις, μᾶλλον ἂν ἔγωγέ σοι συμβουλεύσαιμι ἐμὲ μὲν λῆρον ἡγεῖσθαι εἶναι, καὶ ἀδύνατον λόγῳ ὁτιοῦν ζητεῖν, σεαυτὸν δὲ, ὅσῳπερ σωφρονέστερος εἶ, τοσούτῳ εἶναι καὶ εὐδαιμονέστερον. Καὶ ὁ Χαρμίδης, Ἀλλὰ μὰ Δί᾽ (ἦ δ᾽ ὅς) ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδα οὔτ᾽ εἰ ἔχω, οὔτ᾽ εἰ μὴ ἔχω. πῶς γὰρ ἂν εἰδείην ὅ γε C μηδ᾽ ὑμεῖς οἷοί τε ἐστὲ ἐξευρεῖν ὅ,τι ποτ᾽ ἐστὶν, ὡς σὺ φῄς; ἐγὼ μέντοι οὐ πάνυ σοὶ πείθομαι· καὶ ἐμαυτὸν, ὦ Σώκρατες, πάνυ οἶμαι δεῖσθαι τῆς ἐπῳδῆς. καὶ τό γ᾽ ἐμὸν οὐδὲν κωλύει ἐπᾴδεσθαι ὑπὸ σοῦ ὅσαι ἡμέραι, ἕως ἂν σὺ φῄς ἱκανῶς ἔχειν. Εἶεν. ἀλλ᾽ (ἔφη ὁ Κριτίας) ὦ Χαρμίδη, εἰ δρᾷς τοῦτο, ἔμοιγ᾽ ἔσται τοῦτο τεκμήριον ὅτι σωφρονεῖς, ἢν ἐπᾴδειν παρέχῃς Σωκράτει, καὶ μὴ ἀπολείπῃ τούτου μήτε μέγα, μήτε σμικρόν. Ὡς ἀκολουθήσοντος (ἔφη) καὶ μὴ ἀπολειψομένου. δεινὰ γὰρ ἂν ποιοίην, εἰ μὴ πειθοίμην σοι τῷ ἐπιτρόπῳ, καὶ μὴ ποιοίην ἃ κελεύεις. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, κελεύω ἔγωγε. Ποιήσω τοίνυν, ἔφη, ἀπὸ ταυτησὶ τῆς ἡμέρας ἀρξάμενος. Οὗτοι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τί βουλεύεσθον ποιεῖν; Οὐδὲν, ἔφη ὁ Χαρμίδης· ἀλλὰ βεβουλεύμεθα. Βιάσῃ ἄρα, (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ οὐδ᾽ ἀνάκρισίν μοι D δώσεις. Ὡς βιασομένου, ἔφη, ἐπειδήπερ ὅδε γε ἐπιτάττει. πρὸς ταῦτα σὺ αὖ βουλεύου ὅ,τι ποιήσεις. Ἀλλ᾽ οὐδεμία, ἔφην ἐγὼ, λείπεται βουλή. σοὶ γὰρ ἐπιχειροῦντι πράττειν ὁτιοῦν καὶ βιαζομένῳ οὐδεὶς οἷός τ᾽ ἔσται ἐναντιοῦσθαι ἀνθρώπων. Μὴ τοίνυν, ἦ δ᾽ ὅς, μηδὲ σὺ ἐναντιοῦ. Οὐ τοίνυν, ἦν δ᾽ ἐγὼ, ἐναντιώσομαι.

A eſſe, vt quæ nullo modo quis noſcit, noſcat quodammodo. In hoc autem nos conſenſimus, videlicet aliquem ignorantem aliqua, quòd non cognoſcat ipſa cognoſcere: etſi nihil eſt, vt mea fert opinio, quod hoc videatur abſurdius. Verumtamen ita nos ineptos potius quàm duros pertinacéſque hæc indagatio nacta, nihilo magis veritatem inuenire poteſt: ſed vſque adeò ſeipſam irriſit, vt quod iamdiu nos communi conſenſu confinximus, & temperantiam eſſe poſuimus, hoc tandem inutile quiddam inſolenter & contumelioſè nimium apparuerit. Tua quidem id cauſa potius quàm mea, ô Charmides, ægrè fero, ſi tu tam egregia ſpecie ac temperantia animi præditus, B nihil tãta virtute iuueris, nihílque ipſa in vita tibi proſit. Moleſtius quoque fero incantationis gratia, quam à Thrace illo didici, ſi in re nullius pretij percipienda tantum ſtudium poſui. Hæc itaque ſic ſe habere haud ſatis credo, imò ignauum eſſe me inueſtigatorem arbitror, quippe qui temperantiam magnum quoddam bonum exiſtimem: quod ſi habes, te beatum eſſe. Verùm cogita vtrum poſſideas, & incantatione non egeas. Nam ſi habeas, tibi equidem conſulam, vt me delirum putes, & inueſtigandæ veritatis impotem, te verò quo es temperantior, eo beatiorem. Et Charmides, Neſcio per Io- C uem, inquit, ô Socrates vtrum habeam nécne. Nam quo pacto illud intelligam, quod vos, vt ais ipſe, quid ſit inuenire nondum poteſtis? Equidem tibi non multum credo Socrates. Imò indigere incantatione me arbitror, & quantum ad me attinet, nihil obſtat quo minus quotidie mihi incantationibus medearis, quoad ipſe ſatis habere me putes. Eſto, inquit Critias: verùm, ô Charmides, ſi ſic egeris, argumento iſtud mihi erit, quod temperatus ſis, quia incantationibus Socratis te ſubiicias, nec ab eius latere vnquam diſcedas. Pariturum me & paſſim, inquit ille, ſectaturum exiſtimato. Nempe grauiter peccarem, niſi tibi tutori meo parerẽ, & quod iubes exequerer. Iubeo equidem, inquit Critias. Efficiam id ſedulo, inquit, D hodiéque incipiam. Quídnam hi, inquam, deliberant? Nihil amplius, Charmides, inquit. Nempe decretum eſt. Vim ne inferes inquam: neque mihi vllum viciſſim conſultandi relinques arbitrium. Vim prorſus inquit illaturum putato, quãdoquidem hic præcipit. Ad hæc tu quoque quid acturus ſis conſulta. Nullus inquam reſtat conſultandi locus. nam tibi agere aliquid affectanti cogentíque nemo reſiſtere poterit. Neque tu ergo inquit repugna. Haud equidem aduerſabor inquam.

ΛΑΧΗΣ, Η, ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΙΑΣ.

Μαιευτικός.

LACHES, SIVE, DE FORTITVDINE,

Obſtetricius,

SVMMA DIALOGI. *Agitur de Fortitudine. non tamen primarius hic eſt dialogi iſtius finis. Propoſitum enim eſt Platoni oſtendere, ciuiles illos homines, quos vocat, & cum quibus non minus erat ipſi certamen quàm cum Sophiſtis, ignorare veram rationem inſtituendæ iuuentutis, quam externis & aduentitiis tantùm exercitationibus, veluti armorum tractandorum, rei equeſtris, & huiuſmodi rerum peritiis circumſcribebant: virtutem autem, quæ fons eſt & caput veræ inſtitutionis, & ad quam omnes illæ peritiæ reuocari debent, ſecurè prætermittebant. Inconſultam autem ciuilium hominum de liberis inſtituendis curam, in duorum ſenum, Lyſimachi & Meleſiæ, perſonis repræſentat. His Laches, ipſorum amicus, (ex cuius nomine appellationem habuit hic Dialogus) conſulit vt Socratem adeant, & in eius conſilio acquieſcant: id eſt, vt depromatur veræ* παιδείας *cognitio è philoſophiæ penu: non tamen temerè atque indiſcriminatim. ſed ex prudentum ſanorúmque præceptorum ore, quorum vita verbis reſpondeat: non autem eorum qui virtutem ore profitentes, turpiter & diſſolutè viuant.*

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ, ΜΕΛΗΣΙΑΣ, ΝΙΚΙΑΣ, ΛΑΧΗΣ, Παῖδες ΝΙΚΙΟΥ καὶ ΛΑΧΗΤΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ. E

ΤΕΘΕΑΣΘΕ μὲν τὸν ἄνδρα μαχόμενον ἐν ὅπλοις, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης· οὗ δ᾽ ἕνεκα ὑμᾶς ἐκελεύσαμεν συνθεάσασθαι ἐγώ τε καὶ Μελησίας ὅδε, τότε μὲν οὐκ εἴπομεν, νῦν δ᾽ ἐροῦμεν. ἡγούμεθα γὰρ χρῆναι πρός γε ὑμᾶς παρρησιάζεσθαι. εἰσὶ γάρ τινες οἳ τῶν τοιούτων καταγελῶσι· καὶ ἐάν τις αὐτοῖς συμ- F βουλεύσηται, οὐκ ἂν εἴποιεν ἃ νοοῦσιν· ἀλλὰ στοχαζόμενοι τοῦ συμβουλευομένου, ἄλλα λέγουσι παρὰ τὴν ἑαυτῶν δόξαν. ὑμᾶς δὲ ἡμεῖς ἡγησάμενοι καὶ ἱκανοὺς γνῶναι, καὶ γνόντας, ἁπλῶς ἂν εἰπεῖν ἃ δοκεῖ ὑμῖν, οὕτω παρελάβομεν ἐπὶ τὴν συμβουλὴν περὶ ὧν ἐμέλλομεν ἀνακοινοῦσθαι. ἔστιν οὖν τοῦτο περὶ οὗ πάλαι τοσαῦτα προοιμιάζομαι, τόδε· ἡμῖν εἰσὶν υἱεῖς οὑτοιί· ὅδε μὲν τοῦδε, πάππου ἔχων ὄνομα, Θουκυδίδης· ἐμὸς δὲ αὖ ὅδε παππῷόν τε· καὶ τοὔνομ᾽ ἔχειν τοὐμοῦ πατρός. Ἀριστείδην γὰρ αὐτὸν καλοῦμεν. ἡμῖν οὖν τούτων δέδοκται ἐπιμεληθῆναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ μὴ ποιῆσαι ὅπερ οἱ πολλοὶ, ἐπειδὴ μειράκια γέγονεν, ἀνεῖναι G αὐτοὺς ὅ,τι βούλονται ποιεῖν· ἀλλὰ νῦν δὴ καὶ ἄρχεσθαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι καθόσον οἷοί τ᾽ ἐσμέν. εἰδότες οὖν καὶ ὑμῖν υἱεῖς ὄντας, ἡγησάμεθα μεμεληκέναι περὶ αὐτῶν, εἴπερ τισὶν ἄλλοις, πῶς ἂν θεραπευθέντες γένοιντο ἄριστοι. εἰ δ᾽ ἄρα πολλάκις μὴ προσεσχήκατε τὸν

LYSIMACHVS, MELESIAS, NICIAS, LACHES, FILII NICIÆ ET LACHETIS, SOCRATES. E

VIRVM ſpectatis armis dimicantem, ô Nicia atque Laches: quam verò ob cauſam ſpectare hunc nobiſcum vnà ego & Meleſias hic vos iuſſimus, tunc quidem minimè declarauimus. Nũc autem aperiemus: nam liberè vobiſcum loquendum exiſtimamus. Sunt enim nonnulli qui hæc derident: ac ſi quis eis conſulat, ſententiã ſuam non F exprimunt? ſed illud quo de conſultatur, ſimul & conſultantis mentem tenere ſe putantes, alia præter ea quæ ſentiunt, proferunt. Cùm autem vos arbitremur & ad intelligendum ſufficere, & quæ cognoſcitis ſimpliciter explicare, ſocios ad eorum quæ referemus deliberationem aſciuimus. Eſt autẽ quo de altius ſum exorſus, eiuſmodi. Hi nobis filij ſunt, hic quidem huius filius, auito nomine Thucydides nuncupatus: meus item alter, aui ſimiliter nomẽ ſeruans: nam Ariſtidem nominamus. Videtúrque nobis quàm diligẽtiſſima horum cura ſuſcipienda, neque agendum putamus quod multi ſolent, qui filios G ſuos cùm primũ adoleuerint pro ſua ſinũt libidine viuere, imò verò nunc incipiendum eſt ipſorum curam habere, quo ad eius facere poterimus. Cùm itaque eſſe vobis filios videamus, iudicauimus vos præ cæteris cogitaſſe, qua ratione educati ſint vt optimi fiãt. Quòd ſi nõ multũ animaduertiſtis,

in præſentia admonemus vos id negligere nô debere, exhortamúrque vt vnà nobiſcum de filiorum educatione deliberetis. Quam verò ob cauſam nobis hæc videantur, ô Nicia atque Laches audire decet, quamuis paulo prolixiora ſint, quæ ſequũtur. Viuimus enim vnà ego & Meleſias hic atque hi nobiſcum adoleſcentuli epulãtur, noſtróque conuiuio adhibentur. Vnde queadmodum in principio ſermonis ſignificaui, liberè vobiſcum audacterque loquimur. Sanèvterque noſtrûm multa poteſt patris ſui præclara tum pace, tum bello geſta his pueris narrare, quibus illi vel reipublicæ ſuæ, vel ſociis profuerunt, à nobis verò geſta referre nulla poſſumus. Quare & horum nos pudet, & parum negligentiam ſæpe culpamus, quòd nos poſtquam adoleuimus, in mollicie quadam & delitiis viuere permiſerunt, rebus aliorum interim intenti. Eadémque adoleſcentibus his oſtendentes, edicimus, ſi ſeipſos neglexerint, noſtráque præcepta contẽpſerint, ignobiles eos futuros: ſinautem curauerint, fortè dignos auitis nominibus euaſuros. Ipſi verò pariturοs ſe nobis reſpondent. Nobis autem de hoc inuicem conſultantibus qua diſciplina vel conſuetudine potiſſimum optimi fieri poſſunt, expoſuit quiſpiam operæpretium eſſe vt armis dimicare perdiſcant, laudauítque iſtum quẽ vos modò certantem ſpectaſtis, & conuerti iuſſit. Optimum itaque fore putauimus, vt & nos ad hoc ſpectaculum veniremus, & vos vnà conuocaremus, tũ ad ſpectandum, tum etiã ſi vultis de adoleſcentulorum educatione communi conſilio deliberandũ. Hæc ſunt quæ conferre vobiſcũ cupiebamus. Veſtrum nunc intereſt, tam de hac re, diſcenda ſit necne conſulere, quàm de aliis ſiquam diſciplinã vel ſtudium adoleſcentis laude dignum habetis: tum de conſilio quid facturi ſitis, prædicere. NIC. Sententiam profectò veſtram ô Lyſimache & Meleſia probo, & vobiſcum vnà inueſtigare paratus ſum, ſimilitérque affectum hunc Lachetem exiſtimo. LA. Rectè putas ô Nicia: profectò enim quod paulo antè referebat Lyſimachus de ſuo & Meleſiæ patre, quàm aptiſſimè dictum videtur aduerſus illos, & nos, & omnes quicunque ciuilia tractant: nam, quod querebatur Lyſimachus, illi tam filios quàm cætera domeſtica negligunt. In his itaque probè Lyſimache loqueris quòd autem nos ad conſultandum de adoleſcentum inſtitutione acceſſis. Socratem autem iſtum non inuitas, admiror: primo quidem conciuem, deinde in eo crebrò, quod vel diſciplinam, vel ſtudium iuuenum liberale, quale tu requiris, habet, occupatum. LYS. Quid ais Laches? Socrates hic talia vnquam curauit? LA. Et maximè quidem Lyſimache NIC. Ego quoque huius rei non deterior quàm Laches teſtis eſſe poſſũ. Nuper enim hoſpitem ad me deduxit erudiendi filij gratia Agathoclis diſcipulum Damonem, muſicæ præceptorem, vrbanum quidem virum præ cæteris, atque peritum non in muſica ſolum, ſed etiam in cæteris facultatibus, quibus certè dignus ſit vt eius diſciplinæ cõſuetudiníque adoleſcentes eiuſmodi committantur. LYS. Haud amplius ô Socrates, Niciáque, & Laches, ego atque æquales mei, iuniores cognoſcimus, vtpote qui nos domi ob ætatem plurimum continemus. Verùm ſi quid boni ô Sophroniſci fili cõciui huic tuo conſulere potes, conſule. Decet enim: nam paternus nobis es amicus. Semper enim ego ac pater tuus familiares amicique fuimus, ac ille vita prius deceſſit, quàm vlla inter nos ſimultas exoriretur. Mihi quoque quodammodo aures adhuc Socratis nomen circunſonat, quod hi pueri domi altercantes inuicem frequenter vſurpant, celebrántq; ſummopere, quos ego nondum percõtatus ſum vtrũ Socratẽ Sophroniſci filium dicant, an aliũ. Sed ô pueri dicite mihi, hícne Socrates ille, quẽ adeo frequenter commemorare ſoletis? PV. Iſte proculdubio pater. LY. Bene quidem per Iunonem ô Socrates, quòd patrem tuũ extollis & condecoras virorũ optimũ, & quòd nobis propria tuа erunt, tibique noſtra. LA. Ne virũ hunc dimittas Lyſimache: nam ego alibi ipſum quoq; animaduerti, non patrẽ tantũ, verumetiã patriã cõdecorantẽ, porrò in ipſa apud Delium fuga, mecũ vnà pedẽ retulit, tibique hoc affirmo, quòd ſi cæteri ſimiliter ſe geſſiſſent, ſtaret noſtra ciuitas, neq; tantã perpeſſa fuiſſet ruinam. LY. Optima hæc laus eſt ô Socrates, quæ tibi nunc à viris fide dignis tribuitur, qui in iiſdem laudandi & ipſe ſunt, in quibus te laudant. Scito igitur me tua exiſtimatione lætari, tibique ſumma beneuolẽtia eſſe deuinctũ exiſtimato. Oportet ergo te primum ad nos accedere, domeſticóſque & familiares, vt decet, putare. Quare poſthac, poſtquam nos inuicẽ agnouimus, ne aliter facias, imò beneuolẽtia quadam domeſtica complectaris & nos & hos iuniores, vt mutua inter nos amicitia vtrinque ſeruetur, hæc ſanè & tu facies, & nos deinceps iterum in memoriam reuocabimus. Ad id autem quod inquirere cœpimus, quid dicitis? Num conducere putatis adoleſcentibus hanc diſciplinam, vt armis pugnare perdiſcant? SO. Conabor equidem ô Lyſimache ſi quid potero de his conſulere, & quæ poſtulas omnia facere: verũ par eſſe mihi videtur, & cũ iunior his, & ad hæc imperitior ipſe ſim, audiam

νοῦ τοῦ τοιούτῳ, ὑπομνήσοντες ὅτι οὐ χρὴ αὐτοῦ ἀμελεῖν, καὶ παρακαλοῦντες ὑμᾶς ἐπὶ τὸ ἐπιμέλειάν τινὰ ποιήσασθαι τῶν υἱέων κοινῇ μεθ' ἡμῶν. ὅθεν δὲ ἡμῖν ταῦτ' ἔδοξεν, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης, χρὴ ἀκοῦσαι, κἂν ᾖ ὀλίγῳ μακρότερα. συσσιτοῦμεν γὰρ δὴ ἐγώ τε καὶ Μελησίας ὅδε, καὶ ἡμῖν τὰ μειράκια παρασιτεῖ. ὅπερ οὖν καὶ ἀρχόμενος εἶπον τοῦ λόγου, παρρησιασόμεθα πρὸς ὑμᾶς. ἡμῶν γὰρ ἑκάτερος περὶ τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἔχει λέγειν πρὸς τοὺς νεανίσκοις, καὶ ὅσα ἐν πολέμῳ εἰργάσαντο, καὶ ὅσα ἐν εἰρήνῃ, διοικοῦντες τά τε τῶν συμμάχων καὶ
B τὰ τῆς πόλεως· ἡμέτερα δ' αὐτῶν ἔργα οὐδέτερος ἔχει λέγειν. ταῦτα δὴ ὑπαισχυνόμεθά τε τούσδε, καὶ αἰτιώμεθα τοὺς πατέρας ἡμῶν, ὅτι ἡμᾶς μὲν εἴων τρυφᾶν, ἐπειδὴ μειράκια ἐγενόμεθα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων πράγματα ἔπραττον. καὶ τοῖσδε τοῖς νεανίσκοις αὐτὰ ταῦτα ἐνδεικνύμεθα, λέγοντες ὅτι εἰ μὲν ἀμελήσουσιν ἑαυτῶν, καὶ μὴ πείσονται ἡμῖν, ἀκλεεῖς γενήσονται· εἰ δ' ἐπιμελήσονται, τάχ' ἂν τῶν ὀνομάτων ἄξιοι γένοιντο ἃ ἔχουσι. οὗτοι μὲν οὖν φασὶ πείσεσθαι. ἡμεῖς δὲ τοῦτο σκοποῦμεν τί ἂν οὗτοι μαθόντες, ἢ ἐπιτηδεύσαντες, ὅτι ἄριστοι γένοιντο. εἰσηγήσατο οὖν τις ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μάθημα, ὅτι καλὸν εἴη τῷ νέῳ μαθεῖν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι· καὶ ἐπῄνει τοῦτον ὃν νῦν ὑμεῖς ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον.
C κᾆτ' ἐκέλευε θεάσασθαι. ἔδοξε δὴ χρῆναι αὐτούς τε ἐλθεῖν ἐπὶ θέαν τἀνδρὸς, καὶ ὑμᾶς συμπαραλαβεῖν, ἅμα μὲν συνθεατάς, ἅμα δὲ συμβούλους τε καὶ κοινωνοὺς, ἐὰν βούλησθε, περὶ τῆς τῶν υἱέων ἐπιμελείας. ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐβουλόμεθα ὑμῖν ἀνακοινώσασθαι. ἤδη οὖν ὑμέτερον μέρος, συμβουλεύειν καὶ περὶ τούτου τοῦ μαθήματος, εἴτε δοκεῖ χρῆναι μανθάνειν, εἴτε μή. καὶ περὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι ἔχετε ἐπαινέσαι μάθημα νέῳ ἀνδρὶ, ἢ ἐπιτήδευμα, καὶ περὶ τῆς κοινωνίας λέγειν ὁποῖόν τι ποιήσετε. ΝΙ. Ἐγὼ μὲν, ὦ Λυσίμαχε, καὶ Μελησία, ἐπαινῶ τε ὑμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ κοινωνεῖν ἕτοιμος· οἶμαι δὲ καὶ Λάχητα τόνδε. ΛΑ. Ἀληθῆ γὰρ οἴει, ὦ Νι-
D κία. ὡς ὅ γε ἔλεγεν ὁ Λυσίμαχος ἄρτι περὶ τοῦ πατρὸς αὑτοῦ τε καὶ τοῦ Μελησίου, πάνυ μοι δοκεῖ εὖ εἰρῆσθαι καὶ εἰς ἐκείνους, καὶ εἰς ἡμᾶς, καὶ εἰς ἅπαντας ὅσοι τὰ τῶν πόλεων πράττουσιν. ὅτι αὐτοῖς σχεδόν τι ταῦτα συμβαίνει ἃ οὗτος λέγει καὶ περὶ παῖδας καὶ περὶ τἄλλα ἴδια, ὀλιγωρεῖσθαί τε καὶ ἀμελῶς διατίθεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν καλῶς λέγεις, ὦ Λυσίμαχε. ὅτι δ' ἡμᾶς μὲν συμβούλους παρακαλεῖς ἐπὶ τὴν τῶν νεανίσκων παιδείαν, Σωκράτη δὲ τόνδε οὐ παρακαλεῖς, θαυμάζω· πρῶτον μὲν, ὄντα δημότην· ἔπειτα, ἐνταῦθα ἀεὶ τὰς διατριβὰς ποιούμενον, ὅπου τί ἐστι τῶν τοιούτων ὧν σὺ ζητεῖς περὶ τοὺς νέους ἢ μάθημα ἢ ἐπιτήδευμα καλόν. ΛΥ. Πῶς λέγεις, ὦ Λάχης; Σωκράτης γὰρ ὅδε τινὸς τῶν τοιούτων ἐπιμέλειαν πεποίηται; ΛΑ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε. Ν. Τοῦτο μέντοι κἂν ἐγὼ ἔ-
E χοιμι εἰπεῖν οὐ χεῖρον Λάχητος. καὶ γὰρ αὐτῷ μοι ἔναγχος ἄνδρα προὐξένησε τῷ υἱεῖ διδάσκαλον μουσικῆς, Ἀγαθοκλέους μαθητὴν Δάμωνα, ἀνδρῶν χαριέστατον οὐ μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ τἄλλα ὁπόσου βούλει ἄξιον συνδιατρίβειν τηλικούτοις νεανίσκοις. ΛΥ. Οὔτοι, ὦ Σώκρατές τε καὶ Νικία καὶ Λάχης, οἱ ἡλίκες καὶ ἐγὼ ἔτι γιγνώσκομεν τοὺς νεωτέρους, ἅτε τὰ πολλὰ κατ' οἰκίαν διατρίβοντες, ὑπὸ τῆς ἡλικίας. ἀλλ' εἴ τι καὶ σὺ ὦ παῖ Σωφρονίσκου ἔχεις τῷδε τῷ σαυτοῦ δημότῃ ἀγαθὸν συμβουλεῦσαι, χρὴ συμβουλεύειν. δίκαιος δ' εἶ. καὶ γὰρ πατρικὸς ἡμῖν φίλος τυγχάνεις ὤν. ἀεὶ γὰρ ἐγὼ καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἑταίρω τε καὶ φίλω ἤμεν· καὶ πρότερον ἐκεῖνος ἐτελεύτησε πρίν τι ἐμοὶ διενεχθῆναι. περιφέρει δέ τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων. τὰ γὰρ μειράκια τάδε πρὸς ἀλλήλους οἴκοι δια-
F λεγόμενα, θαμὰ ἐπιμέμνηται Σωκράτους, καὶ σφόδρα ἐπαινοῦσιν· οὐ μέντοι πώποτε αὐτοὺς ἀνηρώτησα εἰ τὸν Σωφρονίσκου λέγοιεν. ἀλλ' ὦ παῖδες λέγετέ μοι, ὅδ' ἐστὶ Σωκράτης περὶ οὗ ἑκάστοτε ἐμέμνησθε; Π. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ πάτερ, οὗτος. ΛΥ. Εὖ γε, νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὀρθοῖς τὸν πατέρα, ἄριστον ἀνδρῶν ὄντα, καὶ ἄλλως· καὶ δὴ καὶ ὅτι οἰκεῖα τά γε σὰ ἡμῖν ὑπάρξει καὶ σοὶ τὰ ἡμέτερα. ΛΑ. Καὶ μὴν, ὦ Λυσίμαχε, μὴ ἀφίεσό γε τἀνδρός. ὡς ἐγὼ καὶ ἄλλοθί γε αὐτὸν ἐθεασάμην οὐ μόνον τὸν πατέρα ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα ὀρθοῦντα. ἐν γὰρ τῇ ἀπὸ Δηλίου φυγῇ, μετ' ἐμοῦ συνανεχώ-
G ρει. κἀγώ σοι λέγω, ὅτι εἰ οἱ ἄλλοι ἤθελον τοιοῦτοι εἶναι, ὀρθὴ ἂν ἡμῶν ἡ πόλις ἦν, καὶ οὐκ ἂν ἔπεσε τότε τοιοῦτον πτῶμα. ΛΥ. Ὦ Σώκρατες, οὗτος μέντοι ὁ ἔπαινός ἐστι καλὸς, ὃν σὺ νῦν ἐπαινῇ, ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων πιστεύεσθαι, καὶ εἰς ταῦτα εἰς ἃ οὗτοι ἐπαινοῦσιν. εὖ οὖν ἴσθι ὅτι ἐγὼ ταῦτα ἀκούων, χαίρω ὅτι εὐδοκιμεῖς. καὶ ἐμὲ δὲ ἡγοῦ ἐν τοῖς εὐνουστάτοις σοὶ εἶναι. χρῆν μὲν οὖν καὶ πρότερόν γε φοιτᾶν αὐτὸν παρ' ἡμᾶς, καὶ οἰκείους ἡγεῖσθαι, ὥσπερ τὸ δίκαιον. νῦν δ' οὖν ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας, ἐπειδὴ ἀνεγνωρίσαμεν ἀλλήλους, μὴ ἄλλως ποίει· ἀλλὰ σύνισθί τε καὶ γνώριζε καὶ ἡμᾶς καὶ τούσδε τοὺς νεωτέρους, ὅπως ἂν διασώζητε καὶ ἡμεῖς τὴν ἡμετέραν φιλίαν. ταῦτα μὲν οὖν καὶ σὺ ποιήσεις, καὶ ἡμεῖς σε καὶ αὖθις ὑπο-
H μνήσομεν. περὶ δὲ ὧν ἠρξάμεθα, τί φατέ; τί δοκεῖ; τὸ μάθημα τοῖς μειρακίοις ἐπιτήδειον εἶναι, ἢ οὔ, τὸ μαθεῖν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι; ΣΩΚ. Ἀλλὰ καὶ τούτων πέρι, ὦ Λυσίμαχε, ἔγωγε πειράσομαι συμβουλεύειν ἄν τι δύνωμαι, καὶ αὖ ἃ προκαλῇ πάντα ποιεῖν. δικαιότατον μέντοι μοὶ δοκεῖ εἶναι, ἐμὲ νεώτερον ὄντα τούτων καὶ ἀπειρότερον, τῶνδε ἀκούειν

πρότερον τί λέγουσι, καὶ μανθάνειν παρ' αὐτῶν. ἐὰν δ' ἔχω τι ἄλλο παρὰ τὰ ὑπὸ τούτων λεγόμενα, τότ' ἤδη διδάσκειν καὶ πείθειν καὶ σὲ καὶ τούτους. ἀλλ' ὦ Νικία, τί οὐ λέγεις πρότερος ἡμῶν; ΝΙΚ. Ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ὦ Σώκρατες. δοκεῖ γὰρ ἐμοὶ καὶ τοῦτο τὸ μάθημα τοῖς νέοις ὠφέλιμον εἶναι ἐπίστασθαι πολλαχῇ. καὶ γὰρ τὸ μὴ ἄλλοθι διατρίβειν, ἐν οἷς δὴ φιλοῦσιν οἱ νέοι τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι, ὅταν σχολὴν ἄγωσιν, ἀλλ' ἐν τούτῳ, εὖ ἔχει, ὅθεν καὶ τὸ σῶμα βέλτιον ἴσχειν ἀνάγκη. οὐδενὸς γὰρ τῶν γυμνασίων φαυλότερον, οὐδ' ἐλάττω πόνον ἔχει· καὶ ἅμα προσήκει μάλιστ' ἐλευθέρῳ τοῦτό γε τὸ γυμνάσιον, καὶ ἡ ἱππική. οὗ γὰρ ἀγῶνος ἀθληταί ἐσμεν, καὶ ἐν οἷς ἡμῖν ὁ ἀγὼν πρόκειται, μόνοι οὗτοι γυμνάζονται οἱ ἐν τούτοις τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ὀργάνοις γυμναζόμενοι. ἔπειτα ὀνήσει μέν τι τοῦτο τὸ μάθημα καὶ ἐν τῇ μάχῃ αὐτῇ, ὅταν ἐν τάξει δέῃ μάχεσθαι μετὰ πολλῶν ἄλλων. μέγιστον μέντοι αὐτοῦ ὄφελος ὅταν λυθῶσιν αἱ τάξεις, καὶ ἤδη τι δέῃ μόνον πρὸς μόνον, ἢ διώκοντα ἀμυνομένῳ τινὶ ἐπιθέσθαι, καὶ ἐν φυγῇ ἐπιτιθεμένου ἄλλου, ἀμύνασθαι αὐτόν. οὔτ' ἂν ὑπό γε ἑνὸς εἷς ὁ τοῦτ' ἐπιστάμενος οὐδὲν ἂν πάθοι, ἴσως δὲ οὐδὲ ὑπὸ πλειόνων, ἀλλὰ πανταχῇ ἂν ταύτῃ πλεονεκτοῖ. ἔτι δὲ καὶ εἰς ἄλλου καλοῦ μαθήματος ἐπιθυμίαν παρακαλεῖ τὸ τοιοῦτον. πᾶς γὰρ ἂν μαθὼν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ἐπιθυμήσειε καὶ τοῦ ἑξῆς μαθήματος τοῦ περὶ τὰς τάξεις· καὶ ταῦτα λαβὼν, καὶ φιλοτιμηθεὶς ἐν αὐτοῖς, περὶ πᾶν ἂν τὸ περὶ τὰς στρατηγίας ὁρμήσειε. καὶ ἤδη δῆλον ὅτι τὰ τούτων ἐχόμενα καὶ μαθήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ καλὰ καὶ πολλοῦ ἄξια ἀνδρὶ μαθεῖν τε καὶ ἐπιτηδεῦσαι, ὧν καθηγήσαιτ' ἂν τοῦτο τὸ μάθημα. προσθήσομεν δ' αὐτῷ οὐ σμικρὰν προσθήκην, ὅτι πάντα ἄνδρα ἐν πολέμῳ καὶ θαρραλεώτερον καὶ ἀνδρειότερον ἂν ποιήσειεν αὐτὸν αὑτοῦ οὐκ ὀλίγῳ αὕτη ἡ ἐπιστήμη. μὴ ἀτιμάσωμεν δὲ εἰπεῖν (εἰ καί τῳ σμικρότερον δοκεῖ εἶναι) ὅτι καὶ εὐσχημονέστερον ἐνταῦθα οὗ χρὴ τὸν ἄνδρα εὐσχημονέστερον φαίνεσθαι, οὗ ἅμα καὶ δεινότερος τοῖς ἐχθροῖς φανεῖται, διὰ τὴν εὐσχημοσύνην. ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε, ὥσπερ λέγω, δοκεῖ τε χρῆναι διδάσκειν τοὺς νεανίσκους ταῦτα, καὶ δι' ἃ δοκεῖ εἴρηκα. Λάχητος δ' εἴ τι παρὰ ταῦτα λέγει, κἂν αὐτὸς ἡδέως ἀκούσαιμι. ΛΑ. Ἀλλ' ἔστι μὲν, ὦ Νικία, χαλεπὸν λέγειν περὶ ὁτουοῦν μαθήματος, ὡς οὐ χρὴ μανθάνειν. πάντα γὰρ ἐπίστασθαι, ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. καὶ δὴ καὶ τὸ ὁπλιτικὸν τοῦτο, εἰ μέν ἐστι μάθημα (ὅπερ φασὶν οἱ διδάσκοντες, καὶ οἷον Νικίας λέγει) χρὴ αὐτὸ μανθάνειν· εἰ δ' ἔστι μὲν μὴ μάθημα, ἀλλ' ἐξαπατῶσιν οἱ ὑπισχνούμενοι, ἢ μάθημα μὲν τυγχάνει ὂν, μὴ μέντοι πάνυ σπουδαῖον, τί καὶ δέοι ἂν αὐτὸ μανθάνειν; λέγω δὲ ταῦτα περὶ αὐτοῦ, εἰς τάδε ἀποβλέψας, ὅτι οἶμαι ἐγὼ, τοῦτο εἴ τι ἦν, οὐκ ἂν λεληθέναι Λακεδαιμονίους, οἷς οὐδὲν ἄλλο μέλει ἐν τῷ βίῳ ἢ τοῦτο ζητεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν, ὅ,τι ἂν μαθόντες καὶ ἐπιτηδεύσαντες, πλεονεκτοῖεν τῶν ἄλλων περὶ τὸν πόλεμον. εἰ δ' ἐκείνους ἐλελήθει, ἀλλ' οὐ τούτους γε τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ λέληθεν αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνοι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων σπουδάζουσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, καὶ ὅτι παρ' ἐκείνοις ἄν τις τιμηθεὶς εἰς ταῦτα, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων πλεῖστ' ἂν ἐργάζοιτο χρήματα, ὥσπερ γε καὶ τραγῳδίας ποιητὴς παρ' ἡμῖν τιμηθείς. τοιγάρτοι ὃς ἂν οἴηται τραγῳδίαν καλῶς ποιεῖν, οὐκ ἔξωθεν κύκλῳ περὶ τὴν Ἀττικὴν κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις ἐπιδεικνύμενος περιέρχεται, ἀλλ' εὐθὺς δεῦρο φέρεται, καὶ τοῖσδ' ἐπιδείκνυσιν εἰκότως. τοὺς δὲ ἐν ὅπλοις μαχομένους ἐγὼ τούτους ὁρῶ τὴν μὲν Λακεδαίμονα ἡγουμένους εἶναι ἄβατον ἱερὸν, καὶ οὐδὲ ἄκρῳ ποδὶ ἐπιβαίνοντας, κύκλῳ δὲ περιιόντας αὐτὴν, καὶ πᾶσι μᾶλλον ἐπιδεικνυμένους, καὶ μάλιστα τούτοις οἳ κἂν αὐτοὶ ὁμολογήσειαν πολλοὺς σφῶν προτέρους εἶναι πρὸς τὰ τοῦ πολέμου. ἔπειτα, ὦ Λυσίμαχε, οὐ πάνυ ὀλίγοις ἐγὼ τούτων παραγέγονα ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ, καὶ ὁρῶ οἷοί εἰσιν. ἔξεστι δὲ καὶ αὐτόθεν ἡμῖν σκέψασθαι. ὥσπερ γὰρ ἐπίτηδες οὐδεὶς πώποτ' εὐδόκιμος γέγονεν ἐν τῷ πολέμῳ ἀνὴρ τῶν τὰ ὁπλιτικὰ ἐπιτηδευσάντων. καίτοι εἴς γε τἄλλα πάντα ἐκ τούτων οἱ ὀνομαστοὶ γίγνονται, ἐκ τῶν ἐπιτηδευσάντων ἕκαστα. οὗτοι δ', ὡς ἔοικε, παρὰ τοὺς ἄλλους οὕτω σφόδρα εἰς τοῦτο δεδυστυχήκασιν. ἐπεὶ καὶ τοῦτον τὸν Στησίλεων, ὃν ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ ἐν τοσούτῳ ὄχλῳ ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον, καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὑτοῦ λέγοντα ἃ ἔλεγεν, ἑτέρωθι ἐγὼ κάλλιον ἐθεασάμην ἐν τῇ ἀληθείᾳ ὡς ἀληθῶς ἐπιδεικνύμενον, οὐχ ἑκόντα. προσβαλούσης γὰρ τῆς νεὼς ἐφ' ἧς ἐπεβάτευε, πρὸς ὁλκάδα τινὰ, ἐμάχετο ἔχων δορυδρέπανον, διαφέρον δὴ ὅπλον, ἅτε καὶ αὐτὸς τῶν ἄλλων διαφέρων. τὰ μὲν οὖν ἄλλα οὐκ ἄξια λέγειν περὶ τἀνδρός· τὸ δὲ σόφισμα τὸ τοῦ δρεπάνου πρὸς τῇ λόγχῃ οἷον ἀπέβη. μαχομένου γὰρ αὐτοῦ ἐνείχετό που ἐν τοῖς τῆς νεὼς σκεύεσι, καὶ ἀντελάβετο. εἷλκεν οὖν ὁ Στησίλεως, βουλόμενος ἀπολῦσαι, καὶ οὐχ οἷός τ' ἦν· ἡ δὲ ναῦς τὴν ναῦν παρῄει. τέως μὲν οὖν παρέθει ἐν τῇ νηῒ ἀντεχόμενος τοῦ δόρατος· ἐπειδὴ δὲ παρημείβετο ἡ ναῦς τὴν ναῦν, καὶ ἐπέσπα αὐτὸν τοῦ δόρατος ἐχόμενον, ἐφίει τὸ δόρυ διὰ τῆς χειρὸς, ἕως ἄκρου τοῦ στύρακος ἀντελάβετο. ἦν δὲ γέλως καὶ κρότος ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ὁλκάδος, ἐπί τε τῷ σχήματι αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ βαλόντος τινὸς λίθῳ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τὸ κατάστρωμα, ἀφίεται τοῦ δόρατος. τότ' ἤδη καὶ οἱ ἐκ τῆς τριήρους οὐκέτι οἷοί τ' ἦσαν τὸν γέλωτα κατέχειν, ὁρῶντες αἰωρούμενον ἐκ τῆς ὁλκάδος τὸ δορυδρέπανον ἐκεῖνο.

A primo quid ipſi ſentiant, diſcámque, ac ſi quid præter illorum ſententias habuero, tunc demum tibi hiſque aperiam. Ac cur non ipſe prior ô Nicia loqueris? NIC. Nihil prohibet Socrates. Videtur mihi peritia hæc paſſim prodeſſe iuuenibus, neque in his immorandum, quibus iuuenes otium nacti ſeſe dare conſueuerunt, ſed eam facultatem comparare præſtat, per quam habitus corporis robuſtus acquiritur. Nulla enim alia exercitatione inferior hæc eſt aut minus laborioſa. Decet præterea liberum hominem maximè exercitatio talis & equeſtris peritia. Nã in eo certamine cuius nos athletæ ſumus, & in his quorum nobis eſt certamen propoſitum, hi ſoli decertant, qui B in eiuſmodi belli inſtrumentis ſe exercent. Conferet quinetiã peritia hæc in ipſa pugna, quoties in acie ordinéque cùm aliis permultis certandum. Maximè verò tunc proderit, cùm acies diſſoluentur, & ſingulari certamine oportebit vel inſequi repugnantem, vel in fuga inuadentem repellere. Nunquam ſanè qui hac facultate inſtructus eſt, vni ſuccumbet, fortè verò nec etiam pluribus, imò hac paſſim exuperabit. Præterea alterius cuiuſdam præclaræ diſciplinæ facultas hæc deſiderium affert. quilibet enim cùm didicerit armis pugnare, diſciplinam circa ordinandas acies, quæ ſtatim ſequitur, affectabit: hæc au- C tem aſſequutus, & circa hæc cupiditate gloriæ inflammatus, ad exercitus præfecturam ſe conferet, ac ſummatim ad omnia quæ circa hæc verſantur inſtituta ſtudiáque præclara & cognitu vſúque digna, ſeſe prima illa ducente conuertet. Adiiciemus item quiddam non contemnendum, quod vnumquẽque in prælio audentiorem fortioremque mirum in modum hæc facultas redderet. Neque illud inſuper reticẽdum, quamuis leuius videri poſſit, quòd aptiorem magiſque habilem ibi virum efficies, vbi maximè aptum promptúmque conſpici oportet. Ibidem certè ob ipſam dexteritatem atque habilitatẽ D hoſtibus terribilior apparebit. Mihi itaque ô Lyſimache & operæpretium eſſe videtur, vt hæc adoleſcentes percipiant: & quam ob cauſam ita putem, expoſui. Veruntamen libẽter audirem, ſiquid præter hæc Laches velit afferre. LAC. Abſurdus profectò ſermo exiſtimaretur ô Nicia, ſi quis aliquam diſciplinam diceret minimè comparandam. Præſtare enim videtur ſcire omnia. Enimuerò facultas hæc circa arma, ſi diſciplina quædam eſt vt ferunt qui eam docẽt, & talis præterea qualem Nicias prædicat, diſcenda eſt. Sin autem diſciplina non eſt, ſed nos decipiunt qui hanc pollicentur, vel diſciplina eſt quidem, ſed haud multi pretij, quid hanc diſcere neceſſe eſt? Hęc vt di- E cam ex eo fit, quòd vt reor ſi alicuius hæc eſſet pretij, nũquam Lacedæmonios latuiſſet, quibus nihil aliud curæ eſt in omni vita, quàm ita ſe in omnib' cõparare, vt bello cæteros omnes exuperẽt. Quæ res ſi fortè illos latet, nõ tamen latuiſſet huius rei magiſtros, q & Spartani armis ſummopere ſtudeant, & q qui propter artẽ in pretio ſit & apud illos, & apud alios pecunias facilè cumularet, quemadmodũ tragœdiarũ poëta apud nos honoratus. Nempe qui tragœdiis cõfidit ſuis, haud foris Atticã aberrat, per vrbes alias oſtẽtãs, ſed ſtatim huc aduẽtat, & ſua nõ ab re iis viris oſtendit. Eos verò qui in armorũ exercitatione verſantur, video Lacedæmonem putare quaſi quod- F dam inacceſſibile templum, neque ſummo etiam pede aſcendere vnquam audere. Imò circumoberrant, & apud alios ſe potius iactant, præcipuè inter illos, qui & ipſi ſe aliis multis in re militari inferiores eſſe confiterentur. Præterea non paucis ô Lyſimache generis huius hominibus interfui dimicantibus, & quales ſint noui. Quanquam apud ſeſe vnicuique rem coniectare licet. Quaſi enim dedita opera nullus vnquam in bello illuſtris euaſit eorum qui his ludis incubuerunt, quamuis in cæteris omnibus ij clari & celebres euadant, qui ſe frequenter exercent, ſoli tamen hi præter cæteros ad hoc voti impotes ſunt vſqueadeò infortunati videntur. Etenim Steſileum G hunc, quem vos mecum tanta in turba ſeſe oſtentantem contemplati eſtis, & mira nimium profitentem, alibi quandoque inſpexi certius reuera ſeipſum haud ſponte intuentibus demonſtrantem. Naui enim in qua vehebatur, onerariam quandam aggrediente, falce cuſpidata pugnabat, maxima quidem, maximus & ipſe. Reliqua quidem viri huius geſta haud digna auditu ſunt, hoc tamen non eſt ſilentio prætereundum, quid contigerit ex tam miro viri huius machinamento qui telo falcem addidit, eo ſiquidem dimicante falx ſe nauis fulcimentis implicuit. Trahebat autem Steſileus vt explicaret, neque H poterat: nauis autem tranſibat, interea nauem curſu comitabatur haſtam tenens: cùm verò nauis nauem iam tranſiret, & is haſtam tenens attraheretur, ad extremum teli manu deuenit. Riſus ergo ac ſtrepitus in oneraria in naui concitus ob Steſilei figuram oris, & ob id inſuper quia lapide iuxta pedes eius in tabularum iacto, quidam coëgit vt haſtam dimitteret. Tũc ſanè & illi qui triremi vehebantur haud vlterius riſum continere potuerunt, cùm cuſpidatã illam falcem naui ſuſpenſam

Pueros diſcere debere armorum diſciplinã

Deprimitur rationibus armorum diſciplina.

Steſileus gladiator.

intuerentur. Fortè alicuius hæc pretij ſunt, vt Nicias aſſerit, veruntamen ea quibus interfui, talia fuere. Quamobrem vt iam à principio dixi, ſiue diſciplina hæc eſt, parum prodeſt: ſiue non eſt, ſed ſimulant qui hãc profitẽtur, haud res ſtudio digna videtur. Ita ſanè arbitror, ſi quis timidus facultatem hanc ſequatur, audaciorem ob hanc effectũ, clariorem fore quàm fuerit. Sin autem fortis quiſpiam eam ſectetur, obſeruatum ab omnibus ſi parum quid aberret, magnas calumnias ſubiturũ, inuidioſa nanque ſcientiæ huius profeſſio, quocirca niſi virtute mirum in modum cæteris præſtet, qui hanc ſibi ſcientiam vindicat, vitare non poterit quin ridiculus habeatur. Eiuſmodi videtur mihi Lyſimache huius diſciplinæ ſtudium. Oportet autem vt ab initio dicebam, ſummopere hunc Socratem obſecrare, vt circa propoſitam quæſtionem pro ſua ipſe ſententia conſultat. LYS. Rogo equidem Socrates: Nam arbitri cuiuſdam ſententiam conſultatio hæc deſiderat: ſi enim hi inuicem conueniſſent, minùs eiuſmodi conſultatione eſſet opus nunc: poſtquàm verò Laches, vt cernis, & Nicias diſſidẽt, præſtat audire nunc cuius ipſe ſententiæ potius ſuffrageris. SOC. Quid verò Lyſimache? hiſce tu adhærebis, ſi plures noſtrûm laudabunt? LYS. Quidnam aliud quis agat ô Socrates? SOC. Nunquid & tu Meleſia ſimiliter faceres? Ac ſi de exercitatione filij conſultares, num pluribus noſtrûm fidẽ præſtares, an potius illi qui ſub perito exercitãdi magiſtro didiciſſet, ſeque exercuiſſet? MEL. Illi meritò Socrates. SO. Ipſi itaque maiorẽ fidem adhiberes vni, quàm nobis quatuor. MEL. Forſitan. SOC. Scientia enim, non multitudine, iudicare quod rectè eſt iudicandum oportet. MEL. Proculdubio. SO. Nónne id in primis conſiderãdũ eſt, ſi quis inter nos artifex ea in re ſit qua de nũc deliberamus? an non? & ſi quis talis inueniatur, ei credendũ ſententia cæterorum poſtpoſita? Si nullus, alius quidam nobis inueſtigandus? An exigua quadam de re nunc vos periclitari cenſetis tu & Lyſimachus, potius quàm de veſtrarum poſſeſſionum omnium pretioſiſſima? Filiis nanque bene maléve inſtitutis vniuerſa domus paterna eodem modo gubernabitur, quo & filij affecti ſunt. MEL. Vera loqueris. SOCR. Diligenter igitur huic rei inuigilandum. MEL. Valde. SO. Quónã igitur pacto quod modò dicebam conſiderauiſſemus, ſi inuenire propoſitum fuiſſet quis noſtrûm ſit certãdo maximè artificioſus? Nónne eum perſcrutati eſſemus qui & didicit & exercuit? cuíque videlicet idonei huius rei præceptores extiterunt? MEL. Ita quidem arbitror. SOC. An non prius etiam quid illud ſit, cuius præceptores indagaremus? ME. Quî iſthuc ais? SOCR. Sic clarius fortè percipies: non videtur inter nos principio conſtitiſſe quid illud ſit de quo quærimus, quis noſtrûm in eo maximè præſtet, & huius gratia præceptores habuerit, quis non. NIC. Nónne quærebamus ô Socrates vtrum oporteat diſcere adoleſcẽtes armis dimicare, nécne? SOC. Ita prorſus ô Nicia, ſed cùm de oculorum medela quærit aliquis adhibendáne ſit an non, tunc de medela putas an de oculis conſultari? NIC. De oculis. SOCR. Et quando quæritur, vtrum frænum equo adhibendum nécne, & quando, tunc, nõ de fræno, ſed equo potius conſultatur? NIC. Verum. SOC. Vt autem paucis comprehendam, quoties quis aliquid alicuius gratia quærit, de illo ipſo conſultatio eſt, cuius gratia aliud quæritur, non de eo quod quæritur alterius gratia. NIC. Neceſſe. SOC. Oportet itaque conſultorem conſiderare, vtrum ad eam rem curandam peritus ſit, cuius gratia in præſentia deliberamus. NIC. Omnino. SOCRA. An non dictum eſt de diſciplina perquiri, adoleſcentum animi gratia? NIC. Dictum. SOC. Ergo num quis noſtrûm curandorum animorum arte polleat, valeátque eos ſufficienter excolere & præceptores eruditos habuerit, inquirendum eſt? NIC. Nunquámne vidiſti ô Socrates quoſdam ſine præceptoribus in re quadam peritiores quàm præceptoribus adhibitis euaſiſſe? SOCR. Vidi equidem Laches, quibus ipſe tamen non crederes, ſi ſe optimos artifices prædicarent, niſi opus aliquod artis illorum rectè perfectũ & elaboratum, & vnum & plura monſtrauerint. NIC. Verum eſt quod dicis. SOC. Nos itaque decet ô Laches & Nicia poſtquã Lyſimachus atque Meleſias ad conſultandum de filiis conuocarunt, cupientes optimos illorum animos effici, ſi præceptores nos habuiſſe fatemur, eos oſtendere qui & ipſi primùm optimi fuerint, & multorum adoleſcentum animos erudiuerint, poſtea nos quoque docuerint. Vel ſi quis noſtrûm præceptorẽ habuiſſe neget, opera ſua monſtrare debet, in mediúmque afferre quínam Athenienſium, vel hoſpitũ, aut ſerui, aut liberi, diligentia ipſorum abſque controuerſia boni euaſerint. Sin autem neutrum oſtendere poſſumus, vt alios conſultores adeant, iubere debemus, neque in amicorũ filiis deprauandis id ſubire periculi, quo apud adoleſcentum domeſticos accuſationem maximam mereamur. Equidem ô Lyſimache atque Meleſia de me ipſo in primis aſſero, nullum hac de rẽ mihi magiſtrũ extitiſſe, quãquã à tenera ætate ſemper rẽ hanc affectaui.

Quales filij talis domus gubernatio.

Pulchra regula in cognoſcendis rebus de quibus agitur.

A ἴσως μὲν οὖν εἴη ἄν τι ταῦτα, ὥσπερ Νικίας λέγει· οἷς δ' οὖν ἐγὼ ἐντετύχηκα, τοιαῦτα ἄττα εἰσίν. ὃ οὖν καὶ ἐξ ἀρχῆς εἶπον, ὅτι εἴτε οὕτω σμικρὰς ὠφελείας ἔχει, μάθημα ὄν, εἴτε μὴ ὂν φασὶ καὶ προσποιοῦνται αὐτὸ εἶναι μάθημα, οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν μανθάνειν. καὶ γὰρ οὖν μοι δοκεῖ, εἰ μὲν δειλός τις ὢν οἴοιτο δεῖν αὐτὸ ἐπίστασθαι, θρασύτερος ἂν δι' αὐτὸ γενόμενος, ἐπιφανέστερος γένοιτο ἢ οἷος ἦν· εἰ δὲ ἀνδρεῖος, φυλαττόμενος ἂν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, εἰ καὶ σμικρὸν ἐξαμάρτοι, μεγάλας ἂν διαβολὰς ἴσχειν. ἐπίφθονος γὰρ ἡ προσποίησις τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης. ὥστ' εἰ μή τι θαυμαστὸν ὅσον διαφέρει τῇ ἀρετῇ τῶν ἄλλων, οὐκ ἔσθ' ὅπως ἄν τις φύγοι τὸ καταγέλαστος γενέσθαι, φάσκων ἔχειν ταύτην τὴν ἐπιστήμην.
B τοιαύτη τις ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Λυσίμαχε, ἡ περὶ τὸ μάθημα εἶναι σπουδή. χρὴ δ' ὅπερ σοι ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, καὶ Σωκράτη τόνδε μὴ ἀφιέναι, ἀλλὰ δεῖσθαι συμβουλεύειν ὅπῃ δοκεῖ αὐτῷ περὶ τοῦ προκειμένου. ΛΥ. Ἀλλὰ δέομαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ διακρινοῦντος δοκεῖ μοι δεῖν ἡμῖν ἡ βουλή. εἰ μὲν γὰρ συνεφερέσθην τώδε, ἧττον ἂν τοῦ τοιούτου ἔδει· νῦν δὲ (τὴν ἐναντίαν γάρ, ὡς ὁρᾷς, Λάχης Νικίᾳ ἔθετο) εὖ δὴ ἔχει καὶ σοῦ ἀκοῦσαι, ποτέρῳ τοῖν ἀνδροῖν σύμψηφος εἶ. ΣΩΚ. Τί δέ, ὦ Λυσίμαχε; ὁπότερ' ἂν οἱ πλείους ἐπαινῶσιν ἡμῶν, τούτοις μέλλεις χρῆσθαι; ΛΥ. Τί γὰρ ἄν τις καὶ ποιοῖ, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ἦ καὶ σύ, ὦ Μελησία, οὕτως ἂν ποιοῖς; κἂν εἴ τις περὶ ἀγωνίας τοῦ ὑέος σοι βουλὴ εἴη τί
C χρὴ ἀσκεῖν, ἆρα τοῖς πλείοσιν ἂν ἡμῶν πείθοιο, ἢ κείνῳ ὅστις τυγχάνει ὑπὸ παιδοτρίβῃ ἀγαθῷ πεπαιδευμένος, ἢ καὶ ἠσκηκώς; ΜΕ. Ἐκείνῳ εἰκός γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Αὐτῷ ἄρ' ἂν μᾶλλον πείθοιο, ἢ τέτταρσιν οὖσιν ἡμῖν. ΜΕ. Ἴσως. ΣΩ. Ἐπιστήμῃ γὰρ (οἶμαι) δεῖ κρίνεσθαι ἀλλ' οὐ πλήθει, τὸ μέλλον καλῶς κρίνεσθαι. ΜΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ νῦν χρὴ πρῶτον αὐτὸ τοῦτο σκέψασθαι, εἰ ἔστι τις ἡμῶν τεχνικὸς περὶ οὗ βουλευόμεθα, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν ἔστιν, ἐκείνῳ πείθεσθαι, ἑνὶ ὄντι, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν· εἰ δὲ μή, ἄλλον τινὰ ζητεῖν. ἢ περὶ σμικροῦ οἴεσθε νυνὶ κινδυνεύειν καὶ σὺ καὶ Λυσίμαχος, ἀλλ' οὐ περὶ τούτου τοῦ κτήματος ὃ τῶν ἡμετέρων μέγιστον ὂν τυγχάνει; υἱέων γάρ που ἢ χρηστῶν ἢ τἀναντία γιγνο-
D μένων, καὶ πᾶς ὁ οἶκος ὁ τοῦ πατρὸς οὕτως οἰκήσεται ὁποῖοι ἄν τινες οἱ παῖδες γένωνται. ΜΕ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Πολλὴν ἄρα δεῖ προμήθειαν αὐτοῦ ἔχειν. ΜΕ. Πάνυ γε. ΣΩ. Πῶς οὖν ὃ ἐγὼ ἄρτι ἔλεγον ἐσκοπούμεθ' ἄν, εἰ ἐβουλόμεθα σκέψασθαι τίς ἡμῶν περὶ ἀγωνίαν τεχνικώτατος; ἆρ' οὐχ ὁ μαθών, καὶ ἐπιτηδεύσας; ᾧ καὶ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγονότες ἦσαν αὐτοῦ τούτου; ΜΕΝ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἔτι πρότερον, τίνος ὄντος τούτου οὗ ζητοῦμεν τοὺς διδασκάλους; ΜΕ. Πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Ὧδε ἴσως μᾶλλον κατάδηλον ἔσται. οὔ μοι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν ὡμολογῆσθαι τί ποτ' ἐστὶ περὶ οὗ βουλευόμεθα καὶ σκεπτόμεθα, ὅστις ἡμῶν τεχνικός, καὶ τούτου ἕνεκα διδασκάλους ἐκτήσατο, καὶ ὅστις
E μή. ΝΙ. Οὐ γάρ, ὦ Σώκρατες, περὶ τοῦ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι σκοποῦμεν, εἴτε χρὴ αὐτὸ τοὺς νεανίσκους μανθάνειν, εἴτε μή; ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Νικία· ἀλλ' ὅταν περὶ φαρμάκου τις τοῦ πρὸς ὀφθαλμοὺς σκοπῆται, εἴτε χρὴ αὐτὸ ὑπαλείφεσθαι, εἴτε μή, πότερον οἴει τότε εἶναι τὴν βουλὴν περὶ τοῦ φαρμάκου, ἢ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν; ΝΙ. Περὶ τῶν ὀφθαλμῶν. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὅταν ἵππῳ χαλινὸν σκοπῆταί τις εἰ προσοιστέον, ἢ μή, καὶ ὁπότε, τότε που περὶ τοῦ ἵππου βουλεύεται, ἀλλ' οὐ περὶ τοῦ χαλινοῦ; Ν. Ἀληθῆ. Σ. Οὐκοῦν, ἑνὶ λόγῳ, ὅταν τις τι ἕνεκά του σκοπῇ, περὶ ἐκείνου ἡ βουλὴ τυγχάνει οὖσα οὗ ἕνεκα ἐσκόπει, ἀλλ' οὐ περὶ τοῦ οὗ ἕνεκα ἄλλο ἐζήτει. ΝΙ. Ἀνάγκη. Σ. Δεῖ ἄρα καὶ τὸν σύμβουλον σκοπεῖν ἆρα τεχνι-
F κός ἐστιν εἰς ἐκείνου θεραπείαν οὗ ἕνεκα σκοπούμενοι σκοποῦμεν. ΜΕ. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν νῦν φαμὲν περὶ μαθήματος σκοπεῖν τῆς ψυχῆς ἕνεκα τῆς τῶν νεανίσκων. ΝΙ. Ναί. ΣΩ. Εἴ τις ἄρα ἡμῶν τεχνικὸς περὶ ψυχῆς θεραπείαν, καὶ οἷός τε καλῶς τοῦτο θεραπεῦσαι, καὶ ὅτῳ διδάσκαλοι ἀγαθοὶ γεγόνασι, τοῦτον σκεπτέον. ΛΑ. Τί δέ, ὦ Σώκρατες, οὔπω ἑώρακας ἄνευ διδασκάλων τεχνικωτέρους γεγονότας εἰς ἔνια, ἢ μετὰ διδασκάλων; ΣΩ. Ἔγωγε, ὦ Λάχης. οἷς γε σὺ οὐκ ἂν ἐθέλοις πιστεῦσαι, εἰ φαῖεν ἀγαθοὶ εἶναι δημιουργοί· εἰ μή τι σοι τῆς αὐτῶν τέχνης ἔργον ἔχοιεν ἐπιδεῖξαι εὖ εἰργασμένον, καὶ ἓν καὶ πλείω. ΝΙΚ. Τοῦτο μὲν ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Καὶ ἡμᾶς ἄρα δεῖ, ὦ Λάχης τε καὶ Νικία, ἐπειδὴ
G Λυσίμαχος καὶ Μελησίας εἰς συμβουλὴν παρεκαλεσάτην ἡμᾶς περὶ τοῖν υἱέοιν, προθυμούμενοι αὐτοῖν ὅτι ἀρίστας γενέσθαι τὰς ψυχάς, εἰ μὲν φαμὲν ἔχειν, ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς καὶ διδασκάλους οἵτινες ἡμῶν γεγόνασιν, αὐτοὶ πρῶτοι ἀγαθοὶ ὄντες, καὶ πολλῶν νέων τεθεραπευκότες ψυχάς· ἔπειτα καὶ ἡμᾶς διδάξαντες φαίνονται. ἤ, εἴ τις ἡμῶν αὐτῶν ἑαυτῷ διδάσκαλον μὲν οὔ φησι γεγονέναι, ἀλλ' οὖν ἔργα αὐτὸς αὐτοῦ ἔχειν εἰπεῖν, καὶ ἐπιδεῖξαι τίνες Ἀθηναίων ἢ τῶν ξένων, ἢ δοῦλοι ἢ ἐλεύθεροι, δι' ἐκεῖνον ὁμολογουμένως ἀγαθοὶ γεγόνασιν. εἰ δὲ μηδὲν τούτων ἡμῖν ὑπάρχει, ἄλλους κελεύειν ζητεῖν, καὶ μὴ ἐν ἑτέρων ἀνδρῶν ὑέσι κινδυνεύειν διαφθείροντας, τὴν μεγίστην αἰτίαν ἔχειν
H ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Λυσίμαχε καὶ Μελησία, πρῶτος περὶ ἐμαυτοῦ λέγω ὅτι διδάσκαλός μοι οὐ γέγονε τούτου πέρι.

καίτοι ἐπιθυμῶ γε τοῦ πράγματος ἐκ νέου ἀρξάμενος. ἀλλὰ τοῖς μὲν σοφισταῖς οὐκ ἔχω τελεῖν μισθούς· οἵπερ μόνοι ἐπηγγέλλοντό με οἷοί τ' εἶναι ποιῆσαι καλόν τε κἀγαθόν. αὐτὸς δ' αὖ εὑρεῖν τὴν τέχνην ἀδυνατῶ ἔτι νυνί. εἰ δὲ Νικίας ἢ Λάχης εὕρηκεν, ἢ μεμάθηκεν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι. καὶ γὰρ χρήμασιν ἐμοῦ δυνατώτεροι, ὥστε μαθεῖν παρ' ἄλλων· καὶ ἅμα πρεσβύτεροι, ὥστε ἤδη εὑρηκέναι. δοκοῦσι δή μοι δυνατοὶ εἶναι παιδεῦσαι ἄνθρωπον. οὐ γὰρ ἄν ποτε ἀδεῶς ἀπεφαίνοντο περὶ ἐπιτηδευμάτων νέῳ χρηστῶν τε καὶ πονηρῶν, εἰ μὴ αὑτοῖς ἐπίστευον ἱκανῶς εἰδέναι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἔγωγε τούτοις πιστεύω· ὅτι δὲ διαφέρεσθον ἀλλήλοιν, ἐθαύμασα. τοῦτο οὖν σου ἐγὼ ἀντιδέομαι, ὦ Λισίμαχε, καθάπερ ἄρτι Λάχης μὴ ἀφίεσθαί σε ἐμοῦ διεκελεύετο, ἀλλὰ ἐρωτᾶν· καὶ ἐγὼ νῦν παρακελεύομαί σοι μὴ ἀφίεσθαι Λάχητος, μηδὲ Νικίου, ἀλλ' ἐρωτᾶν· λέγοντα ὅτι ὁ μὲν Σωκράτης οὔ φησιν ἐπαΐειν περὶ τοῦ πράγματος, οὐδ' ἱκανὸς εἶναι διακρῖναι ὁπότερος ὑμῶν ἀληθῆ λέγει. οὔτε γὰρ εὑρετὴς, οὔτε μαθητὴς οὐδενὸς περὶ τῶν τοιούτων γεγονέναι. σὺ δ' ὦ Λάχης, καὶ Νικία, εἴπατον ἡμῖν ἑκάτερος, τίνι δὴ δεινοτάτῳ συγγεγόνατον περὶ τῆς τῶν νέων τροφῆς· καὶ πότερα μαθόντε παρά του ἐπίστασθον, ἢ αὐτὼ ἐξευρόντε· καὶ εἰ μὲν μαθόντε, τίς ὁ διδάσκαλος ἑκατέρῳ, καὶ τίνες ἄλλοι ὁμότεχνοι αὐτοῖς· ἵν' ἂν μὴ ὑμῖν σχολὴ εἴη ὑπὸ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων, ἐπ' ἐκείνους ἴωμεν, καὶ πείθωμεν ἢ δώροις, ἢ χάρισιν, ἢ ἀμφότερα, ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ὑμετέρων παίδων· ὅπως μὴ καταισχύνωσι τοὺς αὐτῶν προγόνους φαῦλοι γενόμενοι. εἰ δ' αὐτοὶ εὑρεταὶ γεγόνατε τούτου, δότε παραδείγματα τίνων ἤδη ἄλλων ἐπιμεληθέντες, ἐκ φαύλων καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐποιήσατε. εἰ γὰρ νῦν ἄρξεσθε πρῶτον παιδεύειν, σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐ ἐν τῷ Καρὶ ὑμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύεται, ἀλλ' ἐν τοῖς υἱέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισί· καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ὑμῖν συμβαίνῃ, ἐν πίθῳ ἡ κεραμία γιγνομένη. λέγετε οὖν τί τούτων ἢ φατὲ ὑμῖν ὑπάρχειν τε καὶ προσήκειν, ἢ οὔ φατε. ταῦτ', ὦ Λισίμαχε, παρ' αὐτῶν πυνθάνου τε, καὶ μὴ μεθίει τοὺς ἄνδρας. ΛΥ. Καλῶς μὲν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ ἄνδρες, Σωκράτης λέγειν. εἰ δὲ βουλομένοις ὑμῖν ἐστὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐρωτᾶσθαί τε καὶ διδόναι λόγον, αὐτοὺς δὴ χρὴ γινώσκειν, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ Μελησίᾳ τῷδε δῆλον ὅτι ἡδομένοις ἂν εἴη εἰ πάντα ἃ Σωκράτης ἐρωτᾷ ἐθέλοιτε λόγῳ διεξιέναι. καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἠρχόμην ἐντεῦθεν λέγων, ὅτι εἰς συμβουλὴν διὰ ταῦτα ὑμᾶς παρακαλέσαιμεν, ὅτι μεμεληκέναι ὑμῖν ἡγούμεθα, ὡς εἰκὸς, περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ἄλλως καὶ ἐπειδὴ οἱ παῖδες ὑμῖν ὀλίγου, ὥσπερ οἱ ἡμέτεροι, ἡλικίαν ἔχουσι παιδεύεσθαι. εἰ οὖν ὑμῖν μή τι διαφέρει, εἴπατε καὶ κοινῇ μετὰ Σωκράτους σκέψασθε, διδόντες τε καὶ δεχόμενοι λόγον παρ' ἀλλήλων. εὖ γὰρ καὶ τοῦτο λέγει ὅδε, ὅτι περὶ τοῦ μεγίστου νῦν βουλευόμεθα τῶν ἡμετέρων. ἀλλ' ὁρᾶτε εἰ δοκεῖ χρῆναι οὕτω ποιεῖν. ΝΙ. Ὦ Λισίμαχε, δοκεῖς μοι ὡς ἀληθῶς Σωκράτη πατρόθεν γινώσκειν μόνον, αὐτῷ δ' οὐ συγγεγονέναι, ἀλλ' ἢ παιδὶ ὄντι, εἴ που ἐν τοῖς δημόταις μετὰ τοῦ πατρὸς ἀκολουθῶν ἐπλησίασέ σοι, ἢ ἐν ἱερῷ, ἢ ἐν ἄλλῳ τῳ συλλόγῳ τῶν δημοτῶν· ἐπειδὴ δὲ πρεσβύτερος γέγονεν, οὐκ ἐντετυχηκὼς τῷ ἀνδρὶ δῆλος ἔτι εἶ. ΛΥ. Τί μάλιστα, ὦ Νικία; ΝΙ. Οὔ μοι δοκεῖς εἰδέναι ὅτι ὃς ἂν ἐγγυτάτω Σωκράτους ᾖ λόγῳ, ὥσπερ γένει, καὶ πλησιάζῃ διαλεγόμενος, ἀνάγκη αὐτῷ, ἐὰν ἄρα καὶ περὶ ἄλλου του πρότερον ἄρξηται διαλέγεσθαι, μὴ παύσασθαι ὑπὸ τούτου περιαγόμενον τῷ λόγῳ, πρὶν ἐμπέσῃ εἰς τὸ διδόναι περὶ αὑτοῦ λόγον, ὅντινα τρόπον νῦν τε ζῇ, καὶ ὅντινα τὸν παρεληλυθότα βίον βεβίωκεν· ἐπειδὰν δ' ἐμπέσῃ, ὅτι οὐ πρότερον αὐτὸν ἀφήσει Σωκράτης πρὶν ἂν βασανίσῃ ταῦτα εὖ τε καὶ καλῶς ἅπαντα. ἐγὼ δὲ συνήθης τέ εἰμι τῷδε, καὶ οἶδ' ὅτι ἀνάγκη ὑπὸ τούτου πάσχειν ταῦτα· καὶ ἔτι γε αὐτὸς ὅτι πείσομαι ταῦτα εὖ οἶδα. χαίρω γὰρ, ὦ Λισίμαχε, τῷ ἀνδρὶ πλησιάζων· καὶ οὐδὲν οἶμαι κακὸν εἶναι τὸ ὑπομιμνήσκεσθαι ὅτι μὴ καλῶς ἢ πεποιήκαμεν, ἢ ποιοῦμεν· ἀλλ' εἰς τὸν ἔπειτα βίον προμηθέστερον ἀνάγκη εἶναι τὸν ταῦτα μὴ φεύγοντα, ἀλλ' ἐθέλοντα κατὰ τοῦ Σόλωνος καὶ ἀξιοῦντα μανθάνειν ἕωσπερ ἂν ζῇ, καὶ μὴ οἰόμενον αὐτῷ τὸ γῆρας νοῦν ἔχον προσιέναι. ἐμοὶ μὲν οὖν οὐδὲν ἄηθες, οὐδ' αὖ ἀηδὲς, ὑπὸ Σωκράτους βασανίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ πάλαι σχεδόν τι ἠπιστάμην ὅτι οὐ περὶ τῶν μειρακίων ἡμῖν ὁ λόγος ἔσοιτο, Σωκράτους παρόντος, ἀλλὰ περὶ ἡμῶν αὐτῶν. ὅπερ οὖν λέγω, τὸ μὲν ἐμὸν οὐδὲν κωλύει Σωκράτει συνδιατρίβειν ὅπως οὗτος βούλεται· Λάχητα δὲ τόνδε ὅρα πῶς ἔχει περὶ τοῦ τοιούτου. ΛΑ. Ἁπλοῦν τό γ' ἐμόν, ὦ Νικία, περὶ λόγων ἐστίν· εἰ δὲ βούλει, οὐχ ἁπλοῦν, ἀλλὰ διπλοῦν. καὶ γὰρ ἂν δόξαιμί τῳ φιλόλογος εἶναι, καὶ αὖ μισόλογος. ὅταν μὲν γὰρ ἀκούω ἀνδρὸς περὶ ἀρετῆς διαλεγομένου, ἢ περί τινος σοφίας, ὡς ἀληθῶς ὄντος ἀνδρὸς, καὶ ἀξίου τῶν λόγων ὧν λέγει, χαίρω ὑπερφυῶς, θεώμενος ἅμα τόν τε λέγοντα, καὶ τὰ λεγόμενα ὅτι πρέποντα ἀλλήλοις καὶ ἁρμόττοντά ἐστι· καὶ κομιδῇ μοι δοκεῖ μουσικὸς ὁ τοιοῦτος εἶναι, ἁρμονίαν καλλίστην ἡρμοσμένος· οὐ λύραν, οὐδὲ παιδιᾶς ὄργανα· ἀλλὰ τῷ ὄντι ζῆν ἡρμοσμένος· οὗ αὐτὸς αὑτοῦ τὸν βίον σύμφωνον τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα, ἀτεχνῶς δωριστὶ, ἀλλ' οὐκ ἰαστί· οἴομαι δὲ οὐδὲ φρυγιστὶ, οὐδὲ λυδιστὶ, ἀλλ' ἥπερ μόνη Ἑλληνική ἐστιν ἁρμονία. ὁ μὲν τοιοῦτος χαίρειν με ποιεῖ

A Veruntamen Sophiſtis mercedem ſoluere non valeo, qui ſoli polliciti ſunt bonum me & honeſtum efficere. Ipſe verò proprio ingenio artem hanc inuenire etiam nũc minimè poſſum, quam ſi Nicias hic vel Laches inuenit vel didicit, haud equidem admirabor. Etenim pecuniis magis abundant, vt ab aliis diſcere queant: & ſeniores ſunt, vt iam inuenire potuerint. Videntur autem mihi ad erudiendum ſufficere, neque enim tam intrepidè de ſtudiis iuueni commodis aut incommodis ſtatuiſſent, niſi putaſſent ſatis ſibi nota. Ac cætera equidem his credo: quòd verò inter ſe diſſentiant, admiratus ſum. Atqui quemadmodum paulo ante Laches iubebat, ne me dimitteres, ſed percontareris, ita nunc ego viciſſim te
B rogo iubeóque Lyſimache, ne Lachetem Niciámque dimittas, ſed ab his ſciſciteris, dicens eis Socratem dixiſſe, rem ſe nec intelligere, neque diiudicare poſſe vter veſtrûm vera loquatur: quippe cùm nec inuentor harum rerum ipſe fuerit, neque ab alio docente didicerit. Tu autem Laches ac Nicia dicite vtrique nobis, quem circa iuuenum educationem doctiſſimum conueneritis, & vtrum diſcentes ab aliquo ſciatis hæc, an ipſi potius inuentores ſitis. Quod ſi didiciſtis, quis vtriuſque magiſter? quíve alij artis eiuſdẽ profeſſores? Vt ſi minus vobis ad hæc à reipublicæ negotiis ſupereſt
C otij, eos adeamus, perſuadeamúſque vel muneribus, vel gratia, vel vtriſque, vt & noſtrorum & veſtrorum filiorum curam ſuſcipiant, ne improbi facti maioribus ſuis dedecori ſint. Sin autẽ ipſi vos hoc inueniſtis, adducite exempli cauſa, ſi quos fortè alios diligentia veſtra ex prauis bonos claróſque homines reddideritis. Enimuerò ſi nunc primum docere incipitis, animaduertendum eſt ne non in Care (vt aiunt) periculum fiat, ſed in veſtris & amicorum filiis & planè contingat, quod prouerbio dicitur, In dolio figulariam experiri. Dicite itaque, quid ex his adeſſe & competere vobis aſſeritis negatíſve? Hæc tu ab his
D ſciſcitare Lyſimache, neque eos dimittas prius, quàm reſpondeant. LYS. Probè loqui Socrates ô viri mihi videtur. Si ergo vobis gratum futurum eſt ô Nicia atque Laches, interrogantibus reſpondere, ipſi videritis: mihi certè & huic Meleſiæ gratum, ſi velitis omnia quæ interrogat Socrates, ratione percurrere. Etenim ſtatim à principio dixi idcirco conſultandum vos adhibitos eſſe, quòd cogitata vobis hæc iam, vt decens eſt, arbitraremur: præſertim cùm filios habeatis vt nos, ea fermè in ætate iam conſtitutos, in qua de erudiendo ſit cogitandum. Si ergo nihil prohibet, dicite obſecro, vnáque cũ Socrate hoc conſiderate, & reddentes, & accipientes inuicem rationem. Rectè
E nãque & hoc dicebat, de maxima quadam rerum omnium noſtrarum in præſentia nos deliberare. Videte itaque vtrum ſic agendum exiſtimetis. NIC. Videris certè mihi Lyſimache Socratem ex parte tantum cognoſcere, neque cum eo vnquã cõſuetudinem habuiſſe, niſi fortè dum eſſet puer, patrẽ ſequutus aliquando vel in templo, vel alio populari conuentu tibi adhæſerit. Virum autem hunc factum nondum, vt apparet, es allocutus. LYS. Cur ô Nicia? NIC. Ignorare videris, quòd quicunque ſermone, quaſi genere, propinquus Socrati, illíque diſputans hæret, licet de alio quoquam cœperit diſputare, cogitur
F tandem Socratis verbis circunductus ſuæ vitæ reddere rationẽ, quæ ſit præſentis, quæ anteactæ ipſius vitæ cõditio. Et poſtquam in hæc incidit, non prius eum dimittit Socrates, quàm cuncta hæc ſufficienter examinauerit. Ego autem hoc familiariter vſus ſum, ac neceſſarium eſſe cognoſco huius ex verbis hæc percipi, ac quod nunc mihi hoc ſubeundum ſit non ignoro. Delectat me admodum huius ô Lyſimache cõſuetudo. Neque enim obeſſe puto vt in memoriam reducatur, ſi quid non rectè vel fecerimus vel faciamus. Imò verò neceſſe eſt eũ qui hęc non refugit, cautiorẽ in poſterum fieri, exiſtimantẽ ſecundum illud Solonis tandiu diſcendũ, quandiu viuitur, neque ſperandum à ſenectute mentem nobis datum iri. Mihi itaque nec
G inſuetum eſt, nec iniucundum à Socrate hoc examinari. Atqui iampridẽ id ſciebam, ſermonem nobis non de pueris præſente Socrate, ſed de nobis ipſis futurum. Quamobrem nil prohibet quo minus cum Socrate, vtcunque vult ipſe, diſſeram. Verùm conſidera quo pacto Laches erga hæc affectus ſit. LAC. Simpliciter equidem Nicia erga ſermones afficior, imò verò ſi vis du pliciter. Porrò verborum ſtudioſus videri cuipiam poſſem, & aliquando contrà. Nam quoties de virtute vel de ſapiẽtia quadam aliquem audio diſputãtem, reuera virum dignúmque ſermonibus ipſis, mira quadam afficior voluptate, contemplans dicentem ſimul ac dicta quàm congrua inter ſe & cõſona ſint.
H Atque hic profectò vir muſicus eſſe mihi videtur, harmoniam ſuauiſſimam modulatus, non lyram, neque iocularia quædam inſtrumenta, ſed vitam reuera contemperans concordia verborum & operum, concinentem ſecundum Doricam videlicet melodiam, non Ionicam, aut Phrygiam, aut Lydiam, ſed eã certè quæ ſola Græca eſt harmonia. Talis itaque vir mirificè

Cõſuetudo Socratis.

Solonis præceptũ.

ſuis me verbis delectat,facítque,vt verborum amator eſſe videar: tanta attẽtione dicta illius accipio. Quiſquis autem agit contrà,meas offendit aures,& quo loqui videtur ornatius, eò magis facit vt videar à ſermonibus abhorrere. Socratis quidem verba nondum expertus ſum, opera certè antea ſum expertus,& quandoque mihi compertum eſt,hũc præclaris ſermonibus,omníque libertate loquendi dignum eſſe.Si ergo & hoc habet, cum eo planè conſentio, atque libentiſſimè ab eiuſmodi viro examinabor,neque moleſtum mihi erit ab eo aliquid diſcere. Atqui & Soloni (iſthuc modò adiici patiatur) concedo,nempe,Sed à bonis duntaxat multa ſeneſcens diſcere volo. Hoc igitur ſit mihi conceſſum, ipſum præceptorem bonum eſſe,ne fortè dum inuitus diſco, indocilis eſſe videar, neque mihi curæ eſt,vtrum ſit præceptor iunior,vel nondum opinione hominum clarus,vel aliud tale quid habeat. Tibi igitur prędico Socrates,vt me quomodocunque vis & doceas, & redarguas, & diſcas quod ipſe nouerim. Sic certè erga te affectus ſum ex eo die,quo mecum ſubiiſti diſcrimen,tuæque virtutis feciſti periculum,ſpecimen tale præbens, quale exhibere debet quiſquis iuſtè periculum eſt facturus. Dicas ergo quod lubet,nihil ætatem noſtram veritus. SOC. Ergo incuſare vos non poterimus,quaſi minùs ad conſulendum inueſtigandúmque paratos. LYS. Sed noſtrum certè hoc negotium eſt,ô Socrates. Vnum enim ego te noſtrûm reputo. Cogita pro me adoleſcentum gratia,quod ab iis quærere nos oporteat,cúmque his diſſerendo conſulta:nam mihi quidem multa memoria propter ſenium exciderunt, ex his quæ perquirere ſtatueram : nec eorum ſanè quæ audiam, ſi qui alij ſermones interuenerint,meminero ſatis.Quapropter vos inuicem quæ propoſuimus,percurrite,ego verò audiam,& cùm audiuero, vnà cùm hoc Meleſia quicquid ſtatueritis,peragam. SO. O Nicia atque Laches,Lyſimacho Meleſiæque parendum. Quæ igitur ſuprà inueſtigare contendimus, videlicet quínam præceptores nobis diſciplinæ talis extiterint, vel quos alios ipſi nos meliores fecerimus, fortè nihil obeſſet inter nos ipſos examinare. Verùm eiuſmodi quædam conſideratio eódem recidet,imò perinde erit,vt à principio. Nam ſi de aliquo quocũque tandem compertum nobis ſit,quòd id præſens alicui melius efficiat cui ſit pręſens,tum ſi hoc illi admouere poſſemus, etiam illud ipſum quo de conſilium caperetur,quo quis pacto quàm facilimè atque optimè ſibi acquireret, intelligeremus. Fortè non intelligitis,verùm ſic faciliùs comprehendetis. Si ſciremus quòd viſus oculis pręſens meliores illos facit quibus adeſt,rurſúſque poſſemus oculis ipſum adhibere, patet quòd etiam quid ipſe viſus ſit, cognoſceremus, de quo aliquando conſultandum nobis eſſet,qua ratione quàm facilimè & commodiſſimè ipſum quis compararet.Si enim idipſum nobis ignotum eſt quid viſus, quid auditus ſit,nunquam idonei conſultores medicinæ circa oculos auréſve eſſemus, inueſtigantes quomodo optimè quis viſum auditúmve recuperet. LAC. Vera narras ô Socrates. SO. Nónne hi nos in præſentia,ô Laches, adhibuerunt in conſilium,qua ratione virtus animis filiorum ſuorum adhibita,eós meliores efficiat? LAC. Profectò. SOCR. Nónne igitur conſtare id oportet, videlicet quid ipſa virtus ſit,intelligere?Si enim quid virtus ſit,penitus ignoremus,quo pacto conſulere cuiquam poterimus, viámque optimam & facilimam ad virtutem conſequendam oſtendere? LAC. Nullo modo ô Socrates. SOC. Fatemúrne Laches,quid virtus ſit intelligere? LAC. Fatemur certè. SOCR. Si intelligimus,certè quid ſit etiam exprimere poſſumus. LAC Nihil prohibet. SO. Haud tamen quid vniuerſa ſit virtus, ſtatim vir optime, perquiramus.Maius nanque id opus.Sed de parte primùm aliqua videamus,vtrum ſatis nobis pateat,atque hunc in modum facilior nobis erit inueſtigatio. LAC. Vtcunque placet,agamus. SOCR. Quam itaque potiſſimùm virtutis partem eliciemus? an videlicet eam ad quam ipſa armorum diſciplina ſpectare videtur?Videtur autem multis ad fortitudinem,nónne? LAC. Et maximè quidem. SOC. Primùm ergo quid fortitudo ſit,ô Laches,aperire conemur : deinde inueſtigabimus quo pacto ab adoleſcentibus, quoad exercitatione & doctrina fieri poteſt,comparetur.Quapropter annitere quid fortitudo ſit, nobis exponere. LAC. Haud dictu difficile iſtud ô Socrates. Certò ſcito illum eſſe fortem,qui ordinem ſeruans in oppugnandis hoſtibus inſtat,nec refugit. SOCR. Bene loqueris Laches. Sed ego forſitan cùm verbis obſcurioribus te rogarem,cauſam dedit vt aliud reſponderis, quàm quod interrogans ipſe ſenſerim. LAC. Qua ratione id ais Socrates? SOCR. Explicabo ſi potero.Fortis vtique is eſt quem dicis ipſe,quicunque ordinem non deſerens aduerſus hoſtes pugnat. LAC. Hunc ipſum dico. SOCR. Atqui & ego.Sed nunquid & ille qui non permanens,ſed fugiens pugnat? LAC. Quomodo fugiens? SOC. Quemadmodum Scythæ dicuntur non minùs fugiendo quàm inſequendo pugnare. Vnde & Homerus equos Æneæ laudans ait,

Hucuſque dialogi occaſio.

Fortitudinis definitio falſa.

Confutatio.

Iliad. ε.

A φθεγγόμενος, καὶ δοκεῖν ὁτῳοῦν φιλολόγον εἶναι· οὕτω σφόδρα ἀποδέχομαι παρ' αὐτοῦ τὰ λεγόμενα. ὁ δὲ τἀναντία τούτου πράττων, λυπεῖ με ὅσῳ ἂν δοκῇ ἄμεινον λέγειν, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ ποιεῖ αὖ δοκεῖν εἶναι μισολόγον. Σωκράτους δ' ἐγὼ τῶν μὲν λόγων οὐκ ἔμπειρός εἰμι· ἀλλὰ πρότερον, ὡς ἔοικε, τῶν ἔργων ἐπειράθην· καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ηὗρον ἄξιον ὄντα λόγων καλῶν, καὶ πάσης παρρησίας. εἰ οὖν καὶ τοῦτο ἔχει, συμβούλομαι τἀνδρί· καὶ ἥδιστ' ἂν ἐξεταζοίμην ὑπὸ τοῦ τοιούτου, καὶ οὐκ ἂν ἀχθοίμην μανθάνων. ἀλλὰ καὶ ἐγὼ τῷ Σόλωνι, ἓν μόνον προσλαβών, ξυγχωρῶ· γηράσκων γὰρ πολλὰ διδάσκεσθαι ἐθέλω ὑπὸ χρηστῶν μόνον. τοῦτο γάρ μοι συγχωρείτω, ἀγαθὸν καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν διδάσκαλον· ἵνα B μὴ δυσμαθὴς φαίνωμαι, ἀηδῶς μανθάνων. εἰ δὲ νεώτερος ὁ διδάσκων ἔσται, ἢ μήπω ἐν δόξῃ ὤν, ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἔχων, οὐδέν μοι μελήσει. σοὶ οὖν ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ἐπαγγέλλομαι καὶ ἐλέγχειν καὶ διδάσκειν ἐμέ, ὅ,τι ἂν βούλῃ, καὶ μανθάνειν γε ὅ,τι αὖ ἐγὼ οἶδα. οὕτω σὺ παρ' ἐμοὶ διάκεισαι ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ᾗ μετ' ἐμοῦ συνδιεκινδύνευσας, καὶ ἔδωκας σαυτοῦ πεῖραν τῆς ἀρετῆς, ἣν χρὴ διδόναι τὸν μέλλοντα δικαίως δώσειν. λέγ' οὖν ὅ,τι σοὶ φίλον, μηδὲν τὴν ἡμετέραν ἡλικίαν ὑπὸ λόγον ποιούμενος. ΣΩΚΡ. Οὐ τὰ ὑμέτερα, ὡς ἔοικεν, αἰτιασόμεθα μὴ οὐχ ἕτοιμα εἶναι καὶ συμβουλεύειν καὶ συσκοπεῖν. ΛΥ. Ἀλλ' ἡμέτερον δὴ ἔργον, ὦ Σώκρατες. ἕνα γάρ σε ἔγωγε ἡμῶν τίθημι. C σκόπει οὖν ἀντ' ἐμοῦ ὑπὲρ τῶν νεανίσκων ὅ,τι δεόμεθα παρὰ τῶνδε πυνθάνεσθαι· καὶ συμβούλευε διαλεγόμενος τούτοις. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ ἐπιλανθάνομαι ἤδη τὰ πολλά, διὰ τὴν ἡλικίαν, ὧν ἂν διανοηθῶ ἐρέσθαι, καὶ αὖ ἃ ἂν ἀκούσω· ἐὰν δὲ μεταξὺ ἄλλοι λόγοι γένωνται, οὐ πάνυ μέμνημαι. ὑμεῖς οὖν λέγετε καὶ διέξιτε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὧν προυθέμεθα. ἐγὼ δ' ἀκούσομαι, καὶ ἀκούσας αὖ μετὰ Μελησίου τοῦδε ποιήσω τοῦτο ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ. ΣΩΚΡ. Πειστέον, ὦ Νικία τε καὶ Λάχης, Λυσιμάχῳ καὶ Μελησίᾳ. ἃ μὲν οὖν νῦν δὴ ἐπεχειρήσαμεν σκοπεῖν, τίνες οἱ διδάσκαλοι ἡμῖν τῆς τοιαύτης παιδείας γεγόνασιν, ἢ τίνας ἄλλους βελτίους πεποιήκαμεν, ἴσως μὲν οὐ κακῶς εἶχε ἐξετάζειν καὶ τὰ D τοιαῦτα ἡμᾶς αὐτούς· ἀλλ' οἶμαι, καὶ ἡ τοιάδε σκέψις εἰς ταυτὸν φέρει. σχεδὸν δέ τι καὶ μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς εἴη ἄν. εἰ γὰρ ἐτυγχάνομεν ἐπιστάμενοι ὁτουοῦν πέρι, ὅ,τι παραγενόμενόν τῳ βέλτιον ποιεῖ ἐκεῖνο ᾧ παρεγένετο, καὶ προσέτι οἷοί τε ἐσμὲν αὐτὸ ποιεῖν παραγίνεσθαι ἐκείνῳ, δῆλον ὅτι αὐτό γε ἴσμεν τοῦτο οὗ πέρι σύμβουλοι ἂν γενοίμεθα, ὡς ἄν τις αὐτὸ ῥᾷστα καὶ ἄριστ' ἂν κτήσαιτο. ἴσως οὖν οὐ μανθάνετέ μου ὅ,τι λέγω, ἀλλ' ὧδε ῥᾷον μαθήσεσθε. εἰ τυγχάνομεν ἐπιστάμενοι ὅτι ὄψις παραγενομένη ὀφθαλμοῖς, βελτίους ποιεῖ ἐκείνους οἷς παρεγένετο, καὶ προσέτι οἷοί τε ἐσμὲν ποιεῖν αὐτὴν παραγίνεσθαι ὄμμασι, δῆλον ὅτι ὄψιν γε ἴσμεν αὐτὴν ὅ,τι ποτ' ἐστίν, ἧς πέρι σύμβουλοι ἂν γενοίμεθα, ὡς ἄν τις E αὐτὴν ῥᾷστα καὶ ἄριστα κτήσαιτο. εἰ γὰρ μηδ' αὐτὸ τοῦτο εἰδεῖμεν ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ὄψις, ἢ ὅ,τι ἐστὶν ἀκοή, σχολῇ ἄν γε σύμβουλοι ἄξιοι λόγου γενοίμεθα, καὶ ἰατροὶ ἢ περὶ ὀφθαλμῶν, ἢ περὶ ὤτων, ὅντινα τρόπον ἢ ἀκοὴν ἢ ὄψιν κάλλιστ' ἂν κτήσαιτό τις. ΛΥ. Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν ὦ Λάχης, καὶ νῦν ἡμᾶς τώδε παρακαλεῖτον εἰς συμβουλήν, τίν' ἂν τρόπον τοῖς ὑέσιν αὐτῶν ἀρετὴ παραγενομένη ταῖς ψυχαῖς ἀμείνους ποιήσειε; ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν τοῦτό γ' ὑπάρχειν δεῖ, τὸ εἰδέναι ὅ,τι ποτ' ἐστὶν ἀρετή; εἰ γάρ που μηδ' ἀρετὴν εἰδεῖμεν τοπαράπαν ὅτι τυγχάνει ὄν, τίνα τρόπον τούτου σύμβουλοι γενοίμεθα ὁτῳοῦν, ὅπως ἂν αὐτὸ κάλλιστα κτήσαιτο; ΚΑ. Οὐδένα, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώ- F κρατες. ΣΩΚΡ. Φαμὲν ἄρα, ὦ Λάχης, εἰδέναι αὐτὸ ὅ,τι ἐστί. ΛΑ. Φαμὲν μέντοι. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅ γε ἴσμεν, κἂν εἴποιμεν δή που τί ἐστι; ΛΑ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄριστε, περὶ ὅλης ἀρετῆς σκοπῶμεν εὐθέως (πλέον γὰρ ἴσως ἔργον) ἀλλὰ μέρους τινὸς πέρι πρῶτον ἴδωμεν, εἰ ἱκανῶς ἔχομεν πρὸς τὸ εἰδέναι· καὶ ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ῥᾴων ἡ σκέψις ἔσται. ΛΑ. Ἀλλ' οὕτω ποιῶμεν, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ βούλει. ΣΩΚΡ. Τί οὖν ἂν προελοίμεθα τῶν τῆς ἀρετῆς μερῶν; ἢ δῆλον δὴ ὅτι τοῦτο εἰς ὃ τείνειν δοκεῖ ἡ ἐν τοῖς ὅπλοις μάθησις; δοκεῖ δέ που τοῖς πολλοῖς εἰς ἀνδρίαν. ἦ γάρ; ΛΑ. Καὶ μάλα δὴ οὕτω δοκεῖ. ΣΩΚΡ. G Τοῦτο τοίνυν πρῶτον ἐπιχειρήσωμεν, ὦ Λάχης, εἰπεῖν, ἀνδρία τί ποτ' ἐστίν· ἔπειτα μετὰ τοῦτο σκεψώμεθα καὶ ὅτῳ ἂν τρόπῳ τοῖς νεανίσκοις παραγένοιτο, καθ' ὅσον οἷόν τ' ἐξ ἐπιτηδευμάτων τε καὶ μαθημάτων παραγενέσθαι. ἀλλὰ πειρῶ εἰπεῖν ὃ λέγω, τί ἐστιν ἀνδρία. ΛΑ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν. εἰ γάρ τις ἐθέλοι ἐν τῇ τάξει μένων ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους, καὶ μὴ φεύγοι, εὖ ἴσθ' ὅτι ἀνδρεῖος ἂν εἴη. ΣΩΚΡ. Εὖ μὲν λέγεις, ὦ Λάχης· ἀλλ' ἴσως ἐγὼ αἴτιος, οὐ σαφῶς εἰπών, τὸ σὲ ἀποκρίνασθαι μὴ τοῦτο ὃ διανοούμενος ἠρόμην, ἀλλ' ἕτερον. ΛΑ. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Ἐγὼ φράσω, ἐὰν οἷός τε γένωμαι. ἀνδρεῖός που οὗτος ὃν καὶ σὺ λέγεις, ὃς ἐν τῇ τάξει H μένων μάχηται τοῖς πολεμίοις. ΛΑΧ. Ἔγωγ' οὖν φημί. ΣΩΚΡ. Καὶ γὰρ ἐγώ. ἀλλὰ τί αὖ ὅδε, ὃς ἂν φεύγων μάχηται τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ μὴ μένων; ΛΑ. Πῶς φεύγων; ΣΩ. Ὥσπερ που καὶ Σκύθαι λέγονται οὐχ ἧττον φεύγοντες ἢ διώκοντες μάχεσθαι. καὶ Ὅμηρός που ἐπαινῶν τοὺς τοῦ

Αἰνείου ἵπποις, –Κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα– ἔφη αὐτοὺς ἐπίστασθαι –διώκειν ἠδὲ φέβεσθαι. καὶ αὐτὸν τὸν Αἰνείαν κατὰ τοῦτ' ἐνεκωμίασε, κατὰ τὴν τοῦ φόβου ἐπιστήμην. καὶ εἶπεν αὐτὸν εἶναι μήστωρα φόβοιο. ΛΑΧ. Καὶ καλῶς γε, ὦ Σώκρατες. περὶ ἁρμάτων γὰρ ἔλεγε. καὶ σὺ τὸ τῶν Σκυθῶν ἱππέων πέρι λέγεις. τὸ μὲν γὰρ ἱππικὸν τὸ ἐκείνων οὕτω μάχεται· τὸ δὲ ὁπλιτικὸν τό γε τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐγὼ λέγω. ΣΩ. Πλήν γ' ἴσως, ὦ Λάχης, τὸ Λακεδαιμονίων. Λακεδαιμονίους γάρ φασιν ἐν Πλαταιαῖς, ἐπειδὴ πρὸς τοῖς γερροφόροις ἐγένοντο, οὐκ ἐθέλειν μένοντας πρὸς αὐτοὺς μάχεσθαι, ἀλλὰ φεύγειν· ἐπειδὴ δ' ἐλύθησαν αἱ τάξεις τῶν Περσῶν, ἀναστρεφομένους ὥσπερ ἱππέας μάχεσθαι, καὶ οὕτω νικῆσαι τὴν ἐκεῖ μάχην. ΛΑΧ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν ὃ ἄρτι ἔλεγον, ὅτι ἐγὼ αἴτιος μὴ καλῶς σε ἀποκρίνασθαι, ὅτι οὐ καλῶς ἠρόμην. βουλόμενος γάρ σου πυθέσθαι μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ ὁπλιτικῷ ἀνδρείους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῷ ἱππικῷ, καὶ ἐν ξύμπαντι τῷ πολεμικῷ εἴδει, καὶ μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τοῖς πρὸς τὴν θάλατταν κινδύνοις ἀνδρείους ὄντας, καὶ ὅσοι γε πρὸς νόσους, καὶ ὅσοι πρὸς πενίας, ἢ καὶ πρὸς τὰ πολιτικά, ἀνδρεῖοί εἰσι· καὶ ἔτι αὖ μὴ μόνον ὅσοι πρὸς λύπας ἀνδρεῖοί εἰσιν, ἢ φόβους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπιθυμίας ἢ ἡδονὰς δεινοὶ μάχεσθαι, καὶ μένοντες ἢ ἀναστρέφοντες. εἰσὶ γάρ πού τινες, ὦ Λάχης, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνδρεῖοι. ΛΑ. Καὶ σφόδρα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνδρεῖοι μὲν πάντες οὗτοι εἰσίν· ἀλλ' οἱ μέν, ἐν ἡδοναῖς, οἱ δ', ἐν λύπαις, οἱ δ', ἐν ἐπιθυμίαις, οἱ δ' ἐν φόβοις, τὴν ἀνδρίαν κέκτηνται· οἱ δέ γ' οἶμαι, δειλίαν ἐν τοῖς αὐτοῖς τοιούτοις. ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί ποτε ὂν ἑκάτερον τούτων, τοῦτο ἐπυνθανόμην. πάλιν οὖν πειρῶ εἰπεῖν, ἀνδρίαν πρῶτον, τί ὄν, ἐν πᾶσι τούτοις ταὐτόν ἐστιν. ἢ οὔπω καταμανθάνεις ὃ λέγω; ΛΑ. Οὐ πάνυ τοι. ΣΩ. Ἀλλ' ὧδε λέγω, ὥσπερ ἂν εἰ τάχος ἠρώτων τί ποτ' ἐστίν, ὃ καὶ ἐν τῷ τρέχειν τυγχάνει ὂν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ κιθαρίζειν, καὶ ἐν τῷ λέγειν, καὶ ἐν τῷ μανθάνειν, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. καὶ σχεδόν τι αὐτὸ κεκτήμεθα, οὗ καὶ πέρι ἄξιον λέγειν, ἢ ἐν ταῖς τῶν χειρῶν πράξεσιν, ἢ σκελῶν, ἢ στόματός τε καὶ φωνῆς, ἢ διανοίας. ἢ οὐχ οὕτω καὶ σὺ λέγεις; ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Εἰ τοίνυν τίς με ἔροιτο, ὦ Σώκρατες, τί λέγεις τοῦτο ὃ ἐν πᾶσιν ὀνομάζεις ταχυτῆτα εἶναι, εἴποιμ' ἂν αὐτῷ ὅτι τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰ διαπραττομένην δύναμιν, ταχυτῆτα ἔγωγε καλῶ καὶ περὶ φωνήν, καὶ περὶ δρόμον, καὶ περὶ τἆλλα πάντα. ΛΑ. Ὀρθῶς γε σὺ λέγων. ΣΩ. Πειρῶ δὴ καὶ σύ, ὦ Λάχης, τὴν ἀνδρίαν οὕτως εἰπεῖν, τίς οὖσα δύναμις, ἡ αὐτὴ ἐν ἡδονῇ καὶ ἐν λύπῃ, καὶ ἐν ἅπασιν οἷς δὴ νῦν ἐλέγομεν αὐτὴν εἶναι, ἔπειτα ἀνδρία κέκληται. ΛΑ. Δοκεῖ τοίνυν μοι καρτερία τις εἶναι τῆς ψυχῆς, εἰ τό γε διὰ πάντων περὶ ἀνδρίας πεφυκὸς δεῖ εἰπεῖν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ, εἴγε τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινούμεθα ἡμῖν αὐτοῖς. τοῦτο τοίνυν ἔμοιγε φαίνεται ὅτι οὐ πᾶσά γε (ὡς ἐγᾦμαι) καρτερία, ἀνδρία σοὶ φαίνεται. τεκμαίρομαι δὲ ἐνθένδε. σχεδὸν γάρ τι οἶδα, ὦ Λάχης, ὅτι τῶν πάνυ καλῶν πραγμάτων ἡγῇ σὺ ἀνδρίαν εἶναι. ΛΑ. Εὖ μὲν οὖν ἴσθι ὅτι τῶν καλλίστων. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν ἡ μὲν μετὰ φρονήσεως καρτερία, καλὴ κἀγαθή. ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί δ' ἡ μετ' ἀφροσύνης; οὐ τοὐναντίον ταύτῃ βλαβερὰ καὶ κακοῦργος; ΛΑ. Ναί. ΣΩ. Καλὸν οὖν τι φήσεις σὺ εἶναι τὸ τοιοῦτον ὂν κακοῦργόν τε καὶ βλαβερόν; ΛΑΧ. Οὔκουν δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκ ἄρα τήν γε τοιαύτην καρτερίαν, ἀνδρίαν ὁμολογήσεις εἶναι, ἐπειδήπερ οὐ καλή ἐστιν· ἡ δὲ ἀνδρία καλόν ἐστιν. ΛΑ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἡ φρόνιμος ἄρα καρτερία, κατὰ τὸν σὸν λόγον, ἀνδρία ἂν εἴη. ΛΑ. Ἔοικεν. ΣΩ. Ἴδωμεν δή, ἡ εἰς τί φρόνιμος· ἢ ἡ εἰς ἅπαντα καὶ τὰ μεγάλα καὶ τὰ σμικρά· οἷον, εἴ τις καρτερεῖ ἀναλίσκων ἀργύριον φρονίμως, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας πλέον ἐκτήσεται, τοῦτον ἀνδρεῖον καλοῖς ἄν; ΛΑ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Ἀλλ' οἷον, εἴ τις ἰατρὸς ὤν, περιπλευμονίᾳ τοῦ υἱέος ἐχομένου, ἢ ἄλλου τινός, καὶ δεομένου πιεῖν ἢ φαγεῖν δοῦναι, μὴ κάμπτοιτο, ἀλλὰ καρτεροῖ; ΛΑ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν οὐδ' αὕτη. ΣΩ. Ἀλλ' ἐν πολέμῳ καρτεροῦντα ἄνδρα, καὶ ἐθέλοντα μάχεσθαι, φρονίμως λογιζόμενον· εἰδότα μὲν ὅτι βοηθήσουσιν ἄλλοι αὐτῷ, πρὸς ἐλάττους δὲ καὶ φαυλοτέρους μαχεῖται ἢ μεθ' ὧν αὐτός ἐστιν, ἔτι δὲ χωρία ἔχει κρείττω· τοῦτον τὸν μετὰ τῆς τοιαύτης φρονήσεως καὶ παρασκευῆς καρτεροῦντα, ἀνδρειότερον ἂν φαίης ἢ τὸν ἐν τῷ ἐναντίῳ στρατοπέδῳ ἐθέλοντα ὑπομένειν τε καὶ καρτερεῖν; ΛΑ. Τὸν ἐν τῷ ἐναντίῳ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ἀφρονεστέρα γε ἡ τούτου ἢ τοῦ ἑτέρου καρτερία. ΛΑ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Καὶ τὸν μετ' ἐπιστήμης ἄρ' ἱππικῆς καρτεροῦντα ἐν ἱππομαχίᾳ, ἧττον φήσεις ἀνδρεῖον εἶναι, ἢ τὸν ἄνευ ἐπιστήμης; ΛΑ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Καὶ τὸν μὲν μετὰ σφενδονητικῆς, ἢ τοξικῆς, ἢ ἄλλης τινὸς τέχνης καρτεροῦντα; ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ ὅσοι ἐὰν ἐθέλωσιν εἰς φρέαρ καταβαίνοντες καὶ κολυμβῶντες καρτερεῖν, ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ μὴ ὄντες δεινοί, ἢ ἔν τινι ἄλλῳ τοιούτῳ, ἀνδρειοτέρους φήσεις τῶν ταῦτα δεινῶν; ΛΑΧ. Τί γὰρ ἄν τις ἄλλο φαίη, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Οὐδέν, εἴπερ οἴοιτό γε οὕτως. ΛΑΧ. Ἀλλὰ μὴν οἶμαί γε. ΣΩ. Καὶ

A celerrimè hinc & illinc perſequi atque fugere: Æneámque ipſum ſimiliter ab ipſa metuendi ſcientia quandoque laudauit, dixítque illum eſſe metuendi fugiendíque peritum. LAC. Et rectè quidem ô Socrates: nam de curribus loquebatur, tu verò de Scytharum equitibus loqueris, equites ſanè illorum ſic dimicant: armaturæ autem Græcæ periti, quemadmodum ipſe dicebam. SOCRA. Præter Lacedæmonios fortaſſe, ô Laches. Nempe Lacedæmonios aiunt in Platæis, cùm in ſcutiferos incidiſſent, non ſuſtinuiſſe primùm illorum impetum, neque perſtitiſſe, ſed fugiſſe potius. Poſtquàm verò Perſarum ſolutæ ſunt acies, ſe equitum more conuertiſſe, atque

B ea pugna victores euaſiſſe. LAC. Vera narras. SOCRA. Merito ergo dicebam, ex eo quod ego non probè interrogaſſem, factum eſſe, vt tu quoque non rectè reſponderis. Interrogare enim volebam, non ſolùm de iis qui circa leuem armaturam fortes ſunt, ſed etiam de equitibus, déque omnibus ſimpliciter in quouis belli genere fortibus, neque in terra dũtaxat, ſed in maritimis tẽpeſtatibus, imò etiam de iis quicunque aduerſus morbos vel inopiam vel ciuilia negotia fortes ſunt. Neque de his tantùm qui aduerſus dolores metúſve conſtantes ſunt, ſed de illis etiam qui contrà voluptates concupiſcentiáſque pugnare fortiter poſſunt, ſiue perſiſtentes, ſiue

C etiam tergiuerſantes. Sunt nanque & in hiſce rebus, ô Laches, fortes nonnulli. LAC. Et maximè quidem ô Socrates. SO. Nónne omnes hi fortes ſunt? Veruntamen partim circa voluptates, partim circa dolores, partim circa cupiditates, partim circa timores fortitudinem poſſidẽt: & qui timidi ſunt, circa eadem, vt arbitror, timidi. LAC. Sic eſt omnino. SOC. Quid ſit vtrunque horum, interrogabam. Rurſus itaque pro viribus exprime quid ipſa fortitudo ſit, quæ in his omnibus eadem reperitur. Nondum quid dicam intelligis? LAC. Non ſatis. SOC.

D Dico autem perinde ac ſi interrogaſſem, quid eſt ipſa velocitas, quæ currendo citharámque pulſando, & loquendo, & diſcendo, cæteríſque permultis in rebus nobis adeſt, quam quidem, vt dictu dignum eſt, vel in manuum, vel pedum, vel oris vocíſque, vel intelligentiæ motibus poſſidemus. Nónne & tu ſimiliter dicis? LAC. Prorſus. SO. Ergo ſi quis me percontaretur, ô Socrates, quid eſſe dicis iſtud quo in omnibus velocitatem nominas? reſpõderem vtique, vim breui in tempore multa peragentem, tam circa vocem, quàm curſum, ac cætera omnia mihi videri. LAC. Rectè. SOCR. Conare igitur & tu Laches, fortitudinem ſimiliter definire, quęnam ipſa potentia ſit

E in voluptate, doloréque & omnibus quibus conuenire modo dicebamus, eadem fortitudo per ſingula nominata. LAC. Videtur mihi fortitudo tolerantia quædam animi eſſe, ſi quod per omnia fortitudini conuenit, dicendum. SOCR. Dicẽdum profectò, ſi nobis ipſi ad interrogata reſpondeamus. Arbitror autem non quamlibet tolerantiam fortitudinem te putare. Quod hinc ſanè coniicio. Hoc fermè cognoſco Laches, te pulchrum quiddam fortitudinẽ eſſe putare. LAC. Imò certè pulcherrimum. SOC. Nónne ea tolerantia quam prudentia comitatur, & pulchra eſt & bona? LAC. Omnino. SOC. Ea verò quàm imprudentia, nónne contrà damnoſa ac noxia? LACH.

F Nempe. SOC. Pulchrúmne ipſe vocabis quod tale ſit, damnoſum ac noxium? LAC. Nefas iſtud ô Socrates. SO. Non ergo tolerantiam eiuſcemodi fortitudinem nuncupabis, quandoquidem haud pulchra eſt, quum tamen fortitudo ipſa ſit pulchra. LAC. Vera loqueris. SOC. Prudens itaque tolerantia ſecũdum orationem tuam eſt fortitudo. LAC. Videtur. SOC. Videamus ergo quænam tolerantia, & qua in re prudens, ſit fortitudo, nunquid ad omnia tum magna, tum parua? veluti ſiquis toleret, dum prudenter argentum erogat, cognoſcẽs ex hoc ſumptu ſe lucraturum, húncne fortem dices? LAC. Nequaquã. SO. An verò ſi quis medicus, cùm filius eius, vel alius quiuis pulmonis anguſtia grauatus, potum dari cibúmque petit, toleret, neque flectatur? LAC. Neque tolerantiam hanc fortitudinem

G appellabo. SOCR. At verò in bello tolerantem virum promptúmque ad pugnã, qui prudenter ſingulis circunſpectis præuideat, & auxilia affutura, & aduerſus pauciores, debilioréſque ſibi pugnandum, tum loco commodiore vteretur, virúmne, inquam, tali cùm prouidentia & apparatu tolerantem, fortiorem dices eo, qui in contrario quodam exercitu conſtat ac tolerat? LAC. Imò verò hunc qui in contrario Socrates. SOC. Imprudentior tamen eſt huius, quàm illius alterius tolerantia. LAC. Vera loqueris. SOC. Ergo & hominem equeſtri ſcientia præditum, & in equeſtri certamine tolerantem, minùs fortem dices eo, qui expers huius ſcientiæ tolerat? LAC. Mihi quidem ita videtur. SOC. Atqui & illum præterea qui ſciens funda ia-

H cere, arcúmque intendere. vel aliud quoduis toleret, minùs fortẽ? LAC. Omnino. SO. Itẽ quicũque ſine arte natandi in puteum deſcendentes, eo in opere tolerare ac perſiſtere audent, vel in alio quouis opere ſine arte, eos tu fortiores dices iis qui ſunt illarum artium eruditi? LAC. Quid aliud quis dixerit, Socrates? SOCR. Nihil, ſi modò ita quis putet. LAC. Puto equidem.

Iliad. 4.

Enumeratio ſit vt ſimpliciter de fortitudine quæratur.

Definitio velocitatis.

Fortitudinis definitio mala.

Confutatio.

SOC. Attamen imprudentius hi pericula ſubeunt, tolerántque quàm illi qui arte hæc aggrediuntur. LAC. Videntur. SOCRA. Nónne ſuprà turpis ac noxia nobis audacia tolerantiáque imprudens apparuit? LAC. Maximè. SOCR. Conceſſum eſt autem fortitudinem pulchrum aliquid eſſe. LACH. Conceſſum planè. SOCR. Nunc rurſus concedimus turpem illam imprudentémque tolerantiam fortitudinem eſſe. LAC. Sic apparuit. SO. Recténe loqui tibi videmur? LAC. Mihi verò minimè per Iouem, ô Socrates. SO. Non ergo ſecũdum Doricam harmoniã, vt verbis tuis vtar, ego ac tu modo cõcinimus. Nam opera nobis verbis non conſonant. Re quidem ipſa dicet aliquis fortitudinis nos eſſe participes, verbis autem minimè, vt arbitror, ſi nos in præſentia audiuerit diſputantes. LAC. Veriſſima narras. SOCR. Videtúrne tibi pulchrum eſſe, vt ſic affecti ſimus? LAC. Nequaquam. SOCR. Viſne ſermoni quem induximus, hoc ſaltem credamus, pareamúſque? LAC. Quídnam, & cui potiſſimum? SOC. Sermoni inquam, tolerare iubenti. Si ergo tibi placet, & nos in hac ipſa quæſtione conſtemus toleremúſque, ne ipſa nos fortitudo derideat, quod minus fortiter ipſam inueſtigemus, ſi ſæpenumero tolerantia ipſa conſtantiáque fortitudo eſt. LA. Ego quidem, ô Socrates, ſum ad perſeuerandum paratus, quamuis inſueti mihi ſermones ſint: ſed quidam me aduerſus ſuperiora cõtẽdẽdi inſtigat ardor, ac reuera ægrè fero, ſi vſqueadeò ineptus ſum ad ea quæ ſentio proferenda. Nempe mihi videor quid fortitudo ſit, intelligere. Neſcio tamen quo pacto paulò antè me ſubterfugerit, vt quid ipſa ſit, verbis cõplecti nequiuerim. SOC. Nónne bonum venatorem decet, amice, explorando diſcurrere, & ſagaciter inſequi, neque ignauè deſiſtere. LA. Decet profectò. SOC. Vis itaque Niciam ad venationem hanc inuitemus, ſiquo pacto in nobis ſit ſagacior? LACH. Quídni velim? SOCR. Age Nicia, amicis tuis ſermonum fluctu nutantibus ſubueni, vacillantibúſque ſiquam vim habes, accurre. Cernis quantum noſtra deficiant, ac dubia ſint. Tu ergo explicans quid eſſe fortitudinem putes, ambiguitatem ſolue, tuámque ſententiam ratione confirma. NIC. Videmini, ô Socrates, mihi iamdiu non rectè fortitudinem definiiſſe. Eius porrò ſententiæ, quam rectè abs te inductam quãdoque audiui, nullam facitis mentionẽ. SO. Cuiúſnã ſentẽtiæ Nicia? NI. Sæpenumero ex te audiui, quemlibet ad ea idoneum eſſe, in quibus ſapit: idoneum, in quibus eſt indoctus. SOC. Vera per Iouem refers, ô Nicia. NIC. Nónne igitur ſi fortis vir bonus eſt, eſt & ſapiens? SOC. Audis Laches? LAC. Audio equidem, ſed quid dicat, non ſatis intelligo. SOC. At ego mihi intelligere videor. Opinor enim hunc ſapientiam quandam, fortitudinem dicere. LA. Quã ſapientiam Socrates? SOCR. Nónne ab hoc iſtud quæris? LAC. Certè. SOCR. Age Nicia, huic declara, qualis ſapientia ſecundum orationem tuam ſit fortitudo, neque enim tibicinaria. NI. Non. SOC. Neque etiam cithariſtria. NIC. Haud equidem. SO. At verò quænam tandem, & cuius rei ſcientia? LAC. Rectè admodum interrogas illũ, ô Socrates: ideóque exponat quam ſapientiã eſſe dicat. NI. Scientiã metuẽdarum rerum, & non metuẽdarum, tam in bello, quàm in cæteris omnibus. LAC. Quàm abſurdè hic, ô Socrares, loquitur. SOCR. Quamobrem ita dicis Laches? LAC. Quamobrem? Quia diuerſa eſt à fortitudine ſapientia. SO. Non dicit Nicias. LAC. Non hercle, & idcirco delirat. SOC. Quin doceamus illum, omiſſis conuiciis. NIC. At cupit Laches is, ô Socrates, me tanquam nihil dicẽtem redargui, poſtquam ei paulò antè hoc ipſum accidit. LAC. Abſque dubio Nicia, ídque conabor oſtendere: nihil enim dicis. Nónne in morbis medici metuenda cognoſcunt? an videntur tibi fortes iſta cognoſcere, vel tu medicos fortes vocas? NIC. Neque agricultores arbitror, licet hi in agris colendis, quæ ſint metuenda cognoſcant. quinetiam artifices alij quæ audere decet, & quæ metuere ſuis in artibus ſciunt, qui nihilò magis fortes ſunt. S. Quid tibi dicere Laches videtur, ô Nicia? aliquid certè dicere videtur. NIC. Aliquid certè dicit, non tamen verum. S. Quare? NIC. Quoniam medicos arbitratur vlterius quicquã noſſe circa ægrotos præter id quod ægrũ noxiúmque, vel quod ſanum & ſalubre. Ipſi verò hoc duntaxat intelligunt. Vtrum verò extimeſcẽtum, malúmque alicui ſit eſſe ſanũ potius, quàm ægrotare, cẽſes hoc, ô Laches, medicos intelligere? An nõ putas pręſtare nonnullis ex morbo non conualeſcere, quàm conualeſcere? Dic enim, túne aſſeris omnibus præſtare vti viuant, nec multis conducere mortem? LA. Hoc equidẽ potius. NIC. Quibus mori pręſtat eadem metuẽda, maláque exiſtimas, quę & illis quibus viuere? L. Nequaquam. NIC. Harum verò rerum iudiciũ medico tribuis? vel alteri cuidã artifici pręterquã metuẽda, & nõ metuẽda intelligẽti, quẽ ego fortẽ voco? S. Aduertíſne Laches, quid iſte loquatur? LACH. Aduerto equidem, quòd vates fortes nuncupat. Nam quis alius norit quibus mori præſtet, quàm viuere? Atqui ô Nicia, vtrũ fateris vatem eſſe te, vel neq. vatẽ, neque fortẽ? N. Nũquid vatis officiũ putas, quatenus cedẽdũ, quatenus audẽdũ ſit, dignoſcere? L. Puto equidẽ: nã

Frequens in ore Socratis ſententia de omni virtute & bonitate.

A μήν που ἀφρονεστέρως γε, ὦ Λάχης, οἱ τοιοῦτοι κινδυνεύουσί τε καὶ καρ-
τερεῦσιν, ἢ οἱ μετὰ τέχνης αὐτὸ πράττοντες. ΛΑ. Φαίνονται. ΣΩ. Οὐκ-
οῦν αἰσχρὰ ἡ ἄφρων τόλμα τε καὶ καρτέρησις ἐν τῷ πρόσθεν ἐφάνη ἡμῖν
οὖσα καὶ βλαβερά. ΛΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἡ δέ γε ἀνδρία ὡμολόγητο κα-
λόν τι εἶναι. ΛΑ. Ὡμολόγητο γάρ. ΣΩ. Νῦν δ' αὖ πάλιν φαμὲν ἐκεῖνο
τὸ αἰσχρὸν, τὴν ἄφρονα καρτέρησιν, ἀνδρίαν εἶναι. ΛΑ. Ἐοίκαμεν. ΣΩ.
Καλῶς οὖν σοι δοκοῦμεν λέγειν; ΛΑ. Μὰ τὸν Δί', ὦ Σώκρατες, ἐμοί,
μὲν οὔ. ΣΩ. Οὐκ ἄρα που, κατὰ τὸν σὸν λόγον, δώριστὶ ἡρμόσμεθα ἐγώ τε
καὶ σὺ ὦ Λάχης· τὰ γὰρ ἔργα οὐ ξυμφωνεῖ ἡμῖν τοῖς λόγοις. ἔργῳ μὲν
γὰρ, ὡς ἔοικε, φαίη ἄν τις ἡμᾶς ἀνδρίας μετέχειν· λόγῳ δ' ὡς ἐγῷμαι,
B οὐκ ἄν, εἰ νῦν ἡμῶν ἀκούσει διαλεγομένων. ΛΑ. Ἀληθέστατα λέγεις.
ΣΩ. Τί οὖν; δοκεῖ καλὸν εἶναι, οὕτως ἡμᾶς διακεῖσθαι; ΛΑ. Οὐδ' ὁ-
πωστιοῦν. ΣΩΚΡ. Βούλει οὖν ᾧ λέγομεν πειθώμεθα, τό γε τοσοῦτον;
ΛΑ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο; καὶ τίνι τούτῳ; ΣΩ. Τῷ λόγῳ ὃς καρτερεῖν κε-
λεύει. εἰ οὖν βούλει, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ζητήσει ἐπιμείνωμέν τε καὶ καρ-
τερήσωμεν· ἵνα μὴ καὶ αὐτῶν ἡμῶν αὐτὴ ἡ ἀνδρεία καταγελάσῃ, ὅτι οὐκ
ἀνδρείως αὐτὴν ζητοῦμεν· εἰ ἄρα πολλάκις αὐτὴ ἡ καρτέρησις ἐστὶν ἀν-
δρία. ΛΑ. Ἐγὼ μὲν ἕτοιμος, ὦ Σώκρατες, μὴ προαφίστασθαι· καίτοι ἀή-
θης γ' εἰμὶ τῶν τοιούτων λόγων· ἀλλά τις με καὶ φιλονεικία εἴληφε πρὸς
τὰ εἰρημένα, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγανακτῶ εἰ οὑτωσὶ ἃ νοῶ μὴ οἷός τ' εἰμὶ
C εἰπεῖν. νοεῖν μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκῶ περὶ ἀνδρίας ὅ, τι ἐστίν· οὐκ οἶδα δ' ὅπῃ
με ἄρτι διέφυγεν, ὥστε μὴ ξυλλαβεῖν τῷ λόγῳ αὐτὴν, καὶ εἰπεῖν ὅ, τι
ἐστίν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὦ φίλε τὸν ἀγαθὸν κυνηγέτην μεταθεῖν χρὴ, καὶ μὴ
ἀνιέναι. ΛΑ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Βούλει οὖν καὶ Νικίαν τόνδε
παρακαλῶμεν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον, εἴ τι ἡμῶν εὐπορώτερός ἐστι; ΛΑ. Βού-
λομαι. πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Ἴθι δὴ ὦ Νικία, ἀνδράσι φίλοις χειμαζομέ-
νοις ἐν λόγῳ καὶ ἀποροῦσι βοήθησον, εἴ τινα ἔχεις δύναμιν. τὰ μὲν γὰρ
δὴ ἡμέτερα ὁρᾷς ὡς ἄπορα· σὺ δ' εἰπὼν ὅ, τι ἡγῇ ἀνδρίαν εἶναι, ἡμᾶς τε
τῆς ἀπορίας ἔλυσαι, καὶ αὐτὸς ἃ νοεῖς τῷ λόγῳ βεβαίωσαι. ΝΙ. Δοκεῖ-
τε τοίνυν μοι πάλαι οὐ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ὁρίζεσθαι τὴν ἀνδρείαν. ὃ
D γὰρ ἐγὼ σοῦ ἤδη καλῶς λέγοντος ἀκήκοα, τούτῳ οὐ χρῆσθε. ΣΩ. Ποίῳ
δὴ, ὦ Νικία; ΝΙ. Πολλάκις ἀκήκοα σοῦ λέγοντος, ὅτι ταῦτα ἀγαθὸς
ἕκαστος ἡμῶν, ἅπερ σοφός· ἃ δὲ ἀμαθὴς, ταῦτα δὲ κακός. ΣΩ. Ἀλη-
θῆ μέντοι νὴ Δία λέγεις, ὦ Νικία. ΝΙ. Οὐκοῦν εἴπερ ὁ ἀνδρεῖος ἀγα-
θὸς, δηλονότι σοφός ἐστιν. ΣΩ. Ἤκουσας ὦ Λάχης; ΛΑ. Ἔγωγε· καὶ
οὐ σφόδρα γε μανθάνω ὃ λέγει. ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ δοκῶ μανθάνειν· καί μοι
δοκεῖ ὁ ἀνὴρ σοφίαν τινὰ τὴν ἀνδρίαν λέγειν. ΛΑ. Ποίαν, ὦ Σώκρατες,
σοφίαν; ΣΩ. Οὐκοῦν τόνδε τοῦτο ἐρωτᾷς; ΛΑ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἴθι δὴ,
αὐτῷ εἰπὲ ὦ Νικία, ποία σοφία ἀνδρία ἂν εἴη, κατὰ τὸν σὸν λόγον. οὐ γάρ
που ἥ γε αὐλητική. ΝΙ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚΡ. Οὐδὲ μὴν ἡ κιθαριστι-
E κή. ΝΙ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀλλὰ τίς δὴ αὕτη, ἢ τίνος ἐπιστήμη; ΛΑ. Πάνυ
μὲν οὖν ὀρθῶς αὐτὸν ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες· καὶ εἰπέτω γε τίνα φησὶν
αὐτὴν εἶναι. ΝΙ. Ταύτην ἔγωγε, ὦ Λάχης, τὴν τῶν δεινῶν καὶ θαρρα-
λέων ἐπιστήμην, καὶ ἐν πολέμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ΛΑ. Ὡς ἄ-
τοπα λέγει, ὦ Σώκρατες. Σ. Πρὸς τί τοῦτ' εἶπες βλέψας, ὦ Λάχης; Λ.
Πρὸς τί; χωρὶς δή που σοφία ἐστὶν ἀνδρίας. Σ. Οὔκουν φησί γε Νικίας.
Λ. Οὐ μέντοι μὰ Δία· ταῦτά τοι καὶ ληρεῖ. ΣΩ. Οὐκοῦν διδάσκωμεν
αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ λοιδορῶμεν. ΝΙ. Οὔκ· ἀλλά μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες,
Λάχης ἐπιθυμεῖν κἀμὲ φανῆναι μηδὲν λέγοντα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἄρτι τοι-
οῦτός τις ἐφάνη. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Νικία· καὶ πειράσομαί γε ἀποφῆναι.
F οὐδὲν γὰρ λέγεις. ἐπεὶ αὐτίκα ἐν ταῖς νόσοις οὐχ οἱ ἰατροὶ τὰ δεινὰ ἐ-
πίστανται; ἢ οἱ ἀνδρεῖοι δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαι; ἢ τοὺς ἰατροὺς σὺ ἀνδρείους
καλεῖς; ΝΙ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν. ΛΑ. Οὐδέ γε τοὺς γεωργοὺς οἶμαι. καίτοι
τά γε ἐν τῇ γεωργίᾳ δεινὰ οὗτοι δή που ἐπίστανται, καὶ οἱ ἄλλοι δημι-
ουργοὶ ἅπαντες τὰ ἐν ταῖς αὐτῶν τέχναις δεινά τε καὶ θαρραλέα ἴ-
σασιν· ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον οὗτοι ἀνδρεῖοί εἰσιν. ΣΩΚ. Τί δοκεῖ Λά-
χης λέγειν; ὦ Νικία; ἔοικε μέντοι λέγειν τι. ΝΙ. Καὶ γὰρ λέγει γέ τι,
οὐ μέντοι ἀληθές γε. ΣΩ. Πῶς δή; ΝΙ. Ὅτι οἴεται τοὺς ἰατροὺς πλέον
τι εἰδέναι περὶ τοὺς κάμνοντας, ἢ τὸ ὑγιεινὸν εἰπεῖν οἷόν τε καὶ νοσῶδες·
G οἱ δὲ δή τοι τοσοῦτον μόνον ἴσασιν. εἰ δὲ δεινόν τῳ τοῦτό ἐστι τὸ ὑγιαί-
νειν, μᾶλλον ἢ τὸ κάμνειν, ἡγῇ σὺ τουτὶ ὦ Λάχης τοὺς ἰατροὺς ἐπίστασθαι;
ἢ οὐ πολλοῖς οἴει ἐκ τῆς νόσου ἄμεινον εἶναι μὴ ἀναστῆναι ἢ ἀναστῆναι; τοῦ-
το γὰρ εἰπέ· σὺ πᾶσι φῂς ἄμεινον εἶναι ζῆν; καὶ οὐ πολλοῖς κρεῖττόν γε τεθνά-
ναι; Λ. Ἔγωγε τοῦτό γε. ΝΙ. Οἷς οὖν τεθνάναι λυσιτελεῖ, ταὐτὰ οἴει δει-
νὰ εἶναι καὶ οἷς ζῆν; ΛΑ. Οὐκ ἔγωγε. ΝΙ. Ἀλλὰ τοῦτο δὴ σὺ δίδως τοῖς
ἰατροῖς γιγνώσκειν, ἢ ἄλλῳ τινὶ δημιουργῷ, πλὴν τῷ τῶν δεινῶν ἐπιστή-
μονι; ὃν ἐγὼ ἀνδρεῖον καλῶ. ΣΩΚΡΑΤ. Κατανοεῖς ὦ Λάχης,
ὅ, τι λέγει. ΛΑ. Ἔγωγε, ὅτι γε τοὺς μάντεις καλεῖ τοὺς ἀνδρείους. τίς γὰρ
H δὴ ἄλλος εἴσεται ὅτῳ ἄμεινον ζῆν ἢ τεθνάναι; καίτοι σὺ, ὦ Νι-
κία, πότερον ὁμολογεῖς μάντις εἶναι, ἢ οὔτε μάντις, οὔτε ἀνδρεῖος;
ΝΙΚ. Τί δέ; μάντει αὖ οἴει προσήκειν, τὰ δεινὰ γιγνώσκειν καὶ τὰ
θαρραλέα; ΛΑ. Ἔγωγε. τίνι γὰρ ἄλλῳ; ΝΙ. Ὧ ἐγὼ λέγω, πολὺ

μᾶλλον

A μᾶλλον, ὦ βέλτιστε. ἐπεὶ μάντιν γε τὰ σημεῖα μόνον δεῖ γιγνώσκειν τῶν ἐσομένων, εἴτε τῳ θάνατος, εἴτε νόσος, εἴτε ἀποβολὴ χρημάτων ἔσται, εἴτε νίκη, εἴτε ἧττα ἢ πολέμου, ἢ ἄλλης τινὸς ἀγωνίας. ὅ,τι δέ τῳ ἄμεινον τούτων ἢ παθεῖν ἢ μὴ παθεῖν, τί μᾶλλον μάντει προσήκει κρῖναι, ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν; ΛΑ. Ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο οὐ μανθάνω, ὦ Σώκρατες, ὅ,τι βούλεται λέγειν. οὔτε γὰρ μάντιν, οὔτε ἰατρὸν, οὔτε ἄλλον οὐδένα δηλοῖ ὅντινα λέγει τὸν ἀνδρεῖον, εἰ μὴ εἰ θεόν τινα λέγει αὐτὸν εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν φαίνεται Νικίας οὐκ ἐθέλειν γενναίως ὁμολογεῖν ὅτι οὐδὲν λέγει, ἀλλὰ στρέφεται ἄνω καὶ κάτω, ἐπικρυπτόμενος τὴν αὑτοῦ ἀπορίαν. καίτοι κἂν ἡμεῖς οἷοί τε ἦμεν ἄρτι ἐγώ τε καὶ σὺ τοιαῦτα στρέφεσθαι, εἰ ἐβουλόμεθα μὴ δοκεῖν ἐναντία ἡμῖν αὐτοῖς λέγειν. B εἰ μὲν οὖν ἐν δικαστηρίῳ ἡμῖν οἱ λόγοι ἦσαν, εἶχεν ἄν τινα λόγον ταῦτα ποιεῖν· νῦν δὲ τί ἄν τις ἐν ξυνουσίᾳ τοιᾷδε μάτην κενοῖς λόγοις αὐτὸς αὑτὸν κοσμεῖ; ΣΩΚ. Οὐδὲν οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Λάχης. ἀλλ' ὁρῶμεν μὴ Νικίας οἴεταί τι λέγειν, καὶ οὐ λόγου ἕνεκα ταῦτα λέγει. αὐτοῦ οὖν σαφέστερον πυθώμεθα τί ποτε νοεῖ· καὶ ἐάν τι φαίνηται λέγων, ξυγχωρησόμεθα· εἰ δὲ μὴ, διδάξομεν. ΛΑ. Σὺ τοίνυν, ὦ Σώκρατες, εἰ βούλει πυνθάνεσθαι, πυνθάνου· ἐγὼ δ' ἴσως ἱκανῶς πέπυσμαι. ΣΩ. Ἀλλ' οὐδέν με κωλύει. κοινὴ γὰρ ἔσται ἡ πύστις ὑπὲρ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ. ΛΑ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Λέγε δή μοι ὦ Νικία, μᾶλλον δ' ἡμῖν (κοινούμεθα γὰρ ἐγώ τε καὶ Λάχης τὸν λόγον) C τὴν ἀνδρίαν, ἐπιστήμην φὴς δεινῶν τε καὶ θαρραλέων εἶναι; ΝΙΚ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τοῦτο δὲ οὐ παντὸς δὴ εἶναι ἀνδρὸς γνῶναι, ὁπότε γε μήτε ἰατρὸς μήτε μάντις αὐτὸ γνώσεται· μηδὲ ἀνδρεῖος ἔσται, ἐὰν μὴ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιστήμην προσλάβῃ. οὐχ οὕτως ἔλεγες; ΝΙΚ. Οὕτω μὲν οὖν. ΣΩ. Κατὰ τὴν παροιμίαν ἄρα τῷ ὄντι οὐκ ἂν πᾶσα ὗς γνοίη, οὐδ' ἂν ἀνδρεία γένοιτο. ΝΙ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Δῆλον δὲ, ὦ Νικία, ὅτι οὐδὲ τὴν Κρομμυωνίαν ὗν πιστεύεις σύ γε ἀνδρείαν γεγονέναι. τοῦτο δὲ λέγω, οὐ παίζων· ἀλλ' ἀναγκαῖον οἶμαι τῷ ταῦτα λέγοντι, μηδενὸς θηρίου ἀποδέχεσθαι ἀνδρείαν ἢ ξυγχωρεῖν, θηρίον τι οὕτω σοφὸν εἶναι, ὥστε ἃ D ὀλίγοι ἀνθρώπων ἴσασι, διὰ τὸ χαλεπὰ εἶναι γνῶναι, ταῦτα λέοντα, ἢ πάρδαλιν, ἢ τινα κάπρον φάναι εἰδέναι. ἀλλ' ἀνάγκη ὁμοίως λέοντα καὶ ἔλαφον καὶ ταῦρον καὶ πίθηκον πρὸς ἀνδρείαν φάναι πεφυκέναι, τὸν τιθέμενον ἀνδρίαν τοῦθ' ὅπερ σὺ τίθεσαι. ΝΙ. Νὴ τοὺς θεοὺς καὶ εὖ λέγεις, ὦ Σώκρατες. ΛΑ. Καὶ ἡμῖν ὡς ἀληθῶς τοῦτο ἀπόκριναι, ὦ Νικία, πότερον σοφώτερα φὴς ἡμῶν ταῦτα εἶναι τὰ θηρία, ἃ πάντες ὁμολογοῦμεν ἀνδρεῖα εἶναι, ἢ πᾶσιν ἐναντιούμενος, τολμᾷς μηδὲ ἀνδρεῖα αὐτὰ καλεῖν. ΝΙ. Οὐ γάρ τι, ὦ Λάχης, ἔγωγε ἀνδρεῖα καλῶ, οὔτε θηρία, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τὸ τὰ δεινὰ ὑπὸ ἀνοίας μὴ φοβούμενον, ἀλλ' ἄφοβον καὶ μωρόν. ἢ καὶ τὰ παιδία πάντα οἴει με ἀνδρεῖα καλεῖν, ἃ δι' ἄνοιαν οὐδὲν δέδοικεν; E ἀλλ' οἶμαι, τὸ ἄφοβον καὶ τὸ ἀνδρεῖον οὐ ταὐτόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ ἀνδρίας μὲν καὶ προμηθείας πάνυ τισὶν ὀλίγοις οἶμαι μετεῖναι· θρασύτητος δὲ καὶ τόλμης καὶ τοῦ ἀφόβου μετὰ ἀπρομηθείας, πάνυ πολλοῖς καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων καὶ θηρίων. ταῦτα οὖν ἃ σὺ καλεῖς ἀνδρεῖα καὶ οἱ πολλοὶ, ἐγὼ θρασέα καλῶ· ἀνδρεῖα δὲ, τὰ φρόνιμα, περὶ ὧν λέγω. ΛΑ. Θέασαι ὦ Σώκρατες, ὡς εὖ ὅδε ἑαυτὸν δὴ, ὡς οἴεται, κοσμεῖ τῷ λόγῳ· οὓς δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν ἀνδρείους εἶναι, τούτους ἀποστερεῖν ἐπιχειρεῖ ταύτης τῆς τιμῆς. ΝΙΚ. Οὔκουν ἔγωγε, ὦ Λάχης· ἀλλὰ θάρρει. φημὶ γάρ σε εἶναι σοφὸν, καὶ Λάμαχόν γε, εἴπερ ἐστὲ ἀνδρεῖοι· καὶ ἄλλοις γε συχνοῖς Ἀθηναίων. ΛΑ. Οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα, ἔχων εἰπεῖν, ἵνα μή με F φῇς ὡς ἀληθῶς Αἰξωνέα εἶναι. ΣΩΚ. Μηδέ γε εἴπῃς ὦ Λάχης. καὶ γάρ μοι δοκεῖς οὐδὲ μὴ ᾐσθῆσθαι ὅτι ὅδε ταύτην τὴν σοφίαν παρὰ Δάμωνος τοῦ ἡμετέρου ἑταίρου παρείληφεν· ὁ δὲ Δάμων τῷ Προδίκῳ πολλὰ πλησιάζει, ὃς δὴ δοκεῖ τῶν σοφιστῶν κάλλιστα τὰ τοιαῦτα ὀνόματα διαιρεῖν. ΛΑ. Καὶ γὰρ πρέπει, ὦ Σώκρατες, σοφιστῇ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον κομψεύεσθαι, ἢ ἀνδρὶ ὃν ἡ πόλις ἀξιοῖ αὐτῆς προεστάναι. ΣΩ. Πρέπει μέντοι, ὦ μακάριε, τῶν μεγίστων προστατοῦντι, μεγίστης φρονήσεως μετέχειν. δοκεῖ δέ μοι Νικίας ἄξιος εἶναι ἐπισκέψεως, ὅποι ποτὲ βλέπων τοὔνομα τοῦτο τίθησι τὴν ἀνδρείαν. ΛΑΧ. Αὐτὸς τοίνυν σκόπει, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τοῦτο μέλλω ποιεῖν, ὦ ἄριστε. μὴ μέντοι με οἴου ἀφήσειν σε τῆς κοινωνίας τοῦ λόγου, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ συσκόπει τὰ λεγόμενα. ΛΑ. Ταῦτα δὲ ἔστω, εἰ δοκεῖ χρῆναι. ΣΩ. Ἀλλὰ δοκεῖ. G σὺ δὲ Νικία λέγε ἡμῖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς, οἶσθ' ὅτι τὴν ἀνδρείαν κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου ἐσκοποῦμεν, ὡς μέρος ἀρετῆς σκοποῦντες. ΝΙΚ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ σὺ τοῦτο ἀπεκρίνω ὡς μόριον, ὄντων δὴ καὶ ἄλλων μερῶν, ἃ ξύμπαντα ἀρετὴ κέκληται; ΝΙΚ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡΑΤ. Ἆρ' οὖν ἅπερ ἐγὼ, καὶ σὺ ταῦτα λέγεις; ἐγὼ δὲ καλῶ πρὸς ἀνδρείᾳ σωφροσύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα. οὐ καὶ σύ; ΝΙΚ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡΑΤ. Ἔχε δή. ταῦτα μὲν γὰρ ὁμολογοῦμεν. περὶ δὲ τῶν δεινῶν καὶ θαρραλέων σκεψώμεθα, ὅπως μὴ σὺ μὲν ἄλλ' ἄττα ἡγῇ, ἡμεῖς δὲ ἄλλα. ἃ μὲν οὖν ἡμεῖς ἡγούμεθα, φράσομέν σοι· σὺ δὲ ἂν μὴ ὁμολογῇς, H

cuius ſit præterea? NICIAS. Eius planè quem ipſe dico, multo magis, vir optime. Quippe ad vatem ſpectat ſolum futurorum portenta ſignáque prænoſcere, ſiue mors cuiquam immineat, ſiue morbus, ſeu iactura rerum, vel victoria, vel clades in bello, aut alio quouis certamine. Quid autem ex his cuique, aut pati, aut non pati præſtet, cur vates potius, quàm quiuis alius iudicabit? LAC. Neſcio quid iſte ſibi velit Socrates neque enim vatem, neque medicum, neque alium quempiam declarat, quem fortem eſſe dicat, niſi fortè Deum quendam eſſe ipſum dixerit. Mihi quidē videtur Nicias ingenuè fateri nolle, ſe nihil dicere, ſurſum verò deorſúmque fertur, & ignorantiā ſuam abſcondit. Enimuerò, & nos paulo antè, ego ſcilicet ac tu Socrates, tergiuerſari ſimiliter poteramus, ſi diſſimulare voluiſſemus, adeò vt non videremur nobis ipſis contraria loqui. Si igitur in iudicio nobis eſſet orandū, deceret quodāmodo hoc efficere. Nunc autē quid opus eſt in hoc cœtu fruſtra ſe verbis inanibus ornare? S. Nihil, vt mihi videtur, Laches. Sed videamus, ne fortè Nicias aliquid ſe dicere putet, neque verborum gratia hæc dicat. Quare ab ipſo planius ſciſcitemur, quid ſentiat: ac ſi quid veri afferre videtur, aſſentiemur, ſin minus, docebimus. L. Ipſe, ſi vis iterroga, Socrates. Ego enim ſatis percontatus ſum. S. Nihil prohibet. Communis enim & mihi & tibi erit interrogatio. L. Omnino quidem. SO. Dic mihi, ô Nicia, imò dic nobis: nam & mihi & Lacheti quæſtio hęc eſt communis: fortitudinem eſſe dicis metuendorum & non metuendorum ſcientiam? N. Equidem. S. Hoc autē dignoſcere non cuiuſlibet viri opus eſſe, poſtquàm neque medicus, neque vates hoc ſciet, neque fortis eſt, niſi hanc ipſam ſcientiam ſit adeptus? An non ita dicebas. N. Ita prorſus. S. Quare, vt prouerbio dicitur, Non ſus hoc quiuis norit, neque fortis erit. N. Non certè, vt mihi videtur. S. Conſtat vtique Nicia, quòd neque Crommyoniam ſuem fortem fuiſſe credis. Neque iocandi gratia hæc dico, verùm arbitror eum qui ita loquitur, nullius bruti admittere fortitudinem, neque concedere brutum aliquod adeò ſapiēs eſſe, vt quæ perpauci homines propter difficultatē cognoſcunt, ea leo, vel leopardus, vel aper aliquis nouerit: ſed neceſſe eſt illum qui ita, vt tu fortitudinem definierit, dicere leonem, ceruum, taurum ac ſimiam, ad fortitudinem æquè omnia natura eſſe inſtituta. L. Per Deos rectè loqueris Socrates, idque nobis, ô Nicia, reuera reſponde: vtrum ſapientiores nobis has feras eſſe dicas, quas omnes fortes eſſe fatemur: vel contra omnium opinionem fortes eſſe negare audeas. N. Equidē Laches, neque bruta fortia voco, neque aliud quicquam ob inſcitiam terribilium nihil formidans, intrepidúmque & fatuum. An pueros omnes fortes vocare me putas, qui ob inſcitiam nihil metuunt? Arbitror equidem intrepidum non idem eſſe ac forte. Nam fortitudinem & prouidentiam in paucis admodū reperiri exiſtimo: ferocitatem verò & audaciam metu carentē, omni abſque prouidentia, in multis & viris, & mulieribus, pueríſque, & feris. Quę igitur, & tu, & alij multi fortia nominatis, ego ferocia nuncupo: fortia verò, quæ prudenter diſcernunt, quæ audacia & quę metu ſint digna. LAC. Vides, ô Socrates, quàm bellè hic vir, vt putat ipſe, ſe verbis ornat. Eos autem fortitudinis honore priuare contendit, quos alij omnes fortes eſſe conſentiunt. SOCR. Ego verò nequaquam, ô Laches, ſed bono animo eſto. Aio enim te, & Lamachum ſapientes eſſe, ſi fortes eſtis, & alios inſuper multos Athenienſium. LA. Nihil aduerſus hæc inferam, etiam ſiquid valeam, ne me reuera calumniatorem quendam maledicum eſſe dicas. S. Ne dicas, ô Laches: haud enim aduertiſſe videris hunc à Damone amico noſtro eiuſmodi ſapientiam accepiſſe. Damon autem Prodici eſt admodum ſtudioſus. Prodicus verò præ ſophiſtis cæteris mirus in explicanda diſtinguendáque nominum vi fertur. LA. Profectò his ſtudiis ſe extollere Socrates magis ſophiſtam decet, quàm virum quem ciuitas dignum iudicat qui ipſi præſit. SOC. Decet eum Laches, qui res maximas gerit, maximam quoque habere prudentiam: inquirendum verò nunc cenſeo ad quid potiſſimum ſignificandum Nicias fortitudinis nomen inſtituit. LA. Tu ipſe perquire hæc Socrates. S. Efficiam vir optime: ne tamē putes ex communi te diſputatione excludi, etiam tu mentem adhibe, & nobiſcum dicenda conſidera. LAC. Eſto ita, ſi ita agendum videtur. SOC. Imò certè videtur. Tu autem Nicia, dic nobis rurſus ab initio. Scis enim principio ſermonis fortitudinem nos veluti quandam virtutis partem cōſideraviſſe? NIC. Equidem. SO. Nónne & tu quod ſuprà eſt inductum, vt partē aliquam reſpondiſti, tanquam ſint & partes aliæ, cunctæ autē virtutis nomine nuncupentur? NIC. Quidni? SOCR. An tu eaſdem quas ego partes nominas? Nam ego quidem præter fortitudinem, temperantiam, iuſtitiámque, & talia quædam nomino. num tu quoque? NIC. Ego quoque. SOC. Attende iam. hæc enim admittimus. De his autem quæ metu digna terribiliáque ſunt, & de his quæ audacia digna ſunt, deinceps conſideremus, ne fortè tu alia eſſe putes, alia quoque nos putemus. Quæ enim nos putamus, tibi exponemus. Tu verò ſi diſſentis, doce.

Prouerbiũ. Vide Plutarch. in Theſeo.

Arbitramur terribilia eſſe, quæ metum incutiunt: audēda, quę metum nullum obiiciunt. Metum verò inferunt non præterita mala, non præſentia, ſed quæ expectantur. Metum ſiquidem futuri mali expectationem vocamus. An non & tu idem ſentis, ô Laches? LAC. Et maximè quidem Socrates. SOCR. Audis, ô Nicia terribilia metuendáque futura mala nos dicere: audenda, futura bona, vel certè non mala. Túne ita de his, an aliter ſentis? NIC. Ita certè. SOC. Horum ſcientiam fortitudinem vocas? NIC. Prorſus. SOC. Videamus præterea vtrum & in hoc tertio nobiſcum ſentias. NIC. Quid iſtud. SOC. Dicam equidem. Mihi ſanè atque huic videtur, quoruncunque ſcientia aliqua eſt, non aliam ſcientiam eſſe præteritorum vt facta ſunt, aliam præſentium, vt fiunt, aliam futurorum, vt optimè fieri poſſint, ſed eiuſdem ſcientiæ opus eſſe hæc omnia noſſe. Quemadmodum circa ſanum, & ſalubre per omne tempus non alia ſcientia, vna medicina excepta, proſpicit quę fiunt, quæ facta ſunt, quæ fient, quo pacto fiant. & circa illa quæ terra naſcūtur, agricultura ſe ſimiliter habet. Quinetiam in bello vos ipſi teſtes eritis, rem militarem ſubtiliter, & alia omnia & futura proſpicere. neque enim ſubiici illam vaticinio vultis, ſed præeſſe potius, vtpote acutiùs quæ in bello fiūt, quæve futura ſunt præuidentem. Atqui & lex ita ſtatuit, non vatem præfecto exercitus dominari, ſed præfectum exercitus vati præeſſe. Aſſeremus hæc, ô Laches? LAC. Aſſeremus. SOC. An tu nobis conſentis, ô Nicia, ad eandem ſcientiam pertinere, eadem vt præterita, vt præſentia, vt futura ſunt cognoſcere? NIC. Equidem: nam ita mihi videtur, ô Socrates. SOCR. Nónne vir optime, fortitudo ſcientia eſt metuendorum contrariorúmque, vt ipſe prædicas? NIC. Eſt vtique. SOC. Conſtitit autem ea quæ metuimus, futura mala: quæ verò audemus, futura bona eſſe. NIC. Planè. SOC. Eadem verò ſcientia eſt earundem rerum præteritarum, præſentiúmque & futurarum. NIC. Vera hæc ſunt. SOCR. Non ſolùm igitur metuendorum, contrariorúmque fortitudo ſcientia eſt, neque enim futura duntaxat bona maláve intelligit, verumetiam præſentia præteritáque, & omnia ſimpliciter, vt aliæ ſcientiæ proſpicit. NIC. Ita videtur. SOCR. Partem itaque tertiam fortitudinis nobis Nicia reſpondiſti, quanquam nos quid vniuerſa fortitudo ſit, interrogauimus. Enimuero, vt videtur in preſentia, ſecundum orationem tuam, non modò metuendorum contrariorúmque fortitudo ſcientia eſt, ſed bonorum omnium atque malorum, omniúmque ſimpliciter (vt quidem ex verbis tuis ſequitur) quomodolibet ſeſe habentium. Sicne modò, an aliter iudicas, Nicia? NIC. Ita mihi videtur, ô Socrates. SOCR. Putas, ô beate vir, huic aliquam deeſſe virtutem, qui norit bona omnia prorſus, vt affecta ſunt, fiúntque & fient, maláve ſimiliter? Eúmque virum indigere temperantia, & iuſtitia putas ſanctitatéve, cui ſoli competit, vt tam diuina, quàm humana bona, & mala prudenter intelligat, deuitet hæc, apprehendat illa, quíque rectè cum omnibus viuere norit. NIC. Vera loqui videris, ô Socrates. SOC. Quod ergo abs te inductum eſt Nicia, non pars virtutis, ſed vniuerſa virtus eſt. NIC. Apparet. SOC. Veruntamen fortitudinem diximus partem aliquam eſſe virtutis. NIC. Diximus planè. SOC. Quod verò nunc dicitur, non apparet. NIC. Non. SOC. Non ergo inuenimus Nicia, quid ipſa ſit fortitudo. NIC. Non videmur. LAC. Atqui rebar, ô amice Nicia, inuenturum te, poſtquam me Socrati reſpondentem deſpiciebas. Ideóque ſperabam te ex Damonis ſapientia hæc nobis declaraturum. NIC. Bellè facis, ô Laches, qui fortiter contemnis, quod rudis diſputationis huius ſis: ſolùm verò id curas, vtrum ego quoque talis videar, neque quicquam intereſſe cenſes, modò rerum illarum nihil vterque intelligamus, quas ſcire quemque, qui eſſe aliquis vult. Videris ergo reuera humanum quiddam pati, quòd nō in teipſum, ſed in alios reſpicias. Ego autem arbitror à me de his rebus eſſe tolerabiliter dictū. Si quid verò minus commodè dictum eſt, poſthac cum Damone ipſos corrigam, quem tu quum nunquam videris exiſtimas deridendum? hæc porrò cum aliis, vbi ſolidè aſſecutus fuero, etiam te circa inuidiam docebo. Nam hac maximè indigere diſciplina videris. LAC. Sapiēs quidem es, ô Nicia, veruntamen Lyſimacho huic & Meleſiæ cōſulo, vt ſtudiū meum ac tuum circa filiorum eruditionem non exigant, ſed Socratem hūc, quemadmodū principio dixi, ne negligant. Ego quoque ſi mihi adulti eſſent filij, idem feciſſem. NIC. Enimuero & ipſe cenſeo, ſi modò velit Socrates curā adoleſcentum ſuſcipere, alium neminem eſſe quærendū. Nempe Niceratum huic libentiſſimè commendarē, ſi ipſe vellet. Verùm quoties de hoc verba ei facio, alios quoſdā oſtēdit, ipſe recuſat. Experire ergo Lyſimache, nū Socrates tibi magis obtemperet. LYS. Par eſt, ô Nicia: quandoquidē & ipſe multa viciſſim in eum cōferre pa[illegible], quæ aliis non multis ſanè facerē. Quid ais, ô Socrates? [illegible] geres, curabíſq;, vt optimi adoleſcentes euadāt?

A διδάξεις. ἡγούμεθα δ' ἡμεῖς δεινὰ μὲν εἶναι ἃ καὶ δέος παρέχει· θαῤῥαλέα δὲ, ἃ μὴ δέος παρέχει. δέος δὲ παρέχει οὐ τὰ γεγονότα οὐδὲ τὰ παρόντα τῶν κακῶν, ἀλλὰ τὰ προσδοκώμενα. δέος γὰρ εἶναι προσδοκίαν μέλλοντος κακοῦ. ἢ οὐχ οὕτω δοκεῖ καὶ σοὶ, ὦ Λάχης. ΛΑ. Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τὰ μὲν ἡμέτερα τοίνυν, ὦ Νικία, ἀκούεις, ὅτι δεινὰ μὲν τὰ μέλλοντα κακά φαμεν εἶναι· θαῤῥαλέα δὲ, τὰ μὴ κακὰ ἢ ἀγαθὰ μέλλοντα. σὺ δὲ ταύτῃ ἢ ἄλλῃ περὶ τούτων λέγεις. ΝΙ. Ταύτῃ ἔγωγε. ΣΩ. Τούτων δέ γε τὴν ἐπιστήμην, ἀνδρίαν προσαγορεύεις; ΝΙ. Κομιδῇ γε. ΣΩ. Ἔτι δὴ τὸ τρίτον σκεψώμεθα εἰ ξυνδοκεῖ σοί τε καὶ ἡμῖν. ΝΙ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο; ΣΩ. Ἐγὼ δὴ φράσω. δοκεῖ γὰρ δὴ ἐμοί τε καὶ

B τῷδε, περὶ ὅσων ἐστὶν ἐπιστήμη, οὐκ ἄλλη μὲν εἶναι περὶ γεγονότος, εἰδέναι ὅπῃ γέγονεν· ἄλλη δὲ περὶ γιγνομένων, ὅπῃ γίγνεται· ἄλλη δὲ, ὅπῃ ἂν κάλλιστα γένοιτο καὶ γενήσεται τὸ μήπω γεγονός· ἀλλ' ἡ αὐτή· οἷον περὶ τὸ ὑγιεινὸν εἰς ἅπαντας τοὺς χρόνους, οὐκ ἄλλη τις ἢ ἰατρική, μία οὖσα, ἐφορᾷ καὶ γιγνόμενα καὶ γεγονότα, καὶ γενησόμενα, ὅπῃ γενήσεται. καὶ περὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς αὖ φυόμενα ἡ γεωργία ὡσαύτως ἔχει. καὶ δή που τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτοὶ ἂν μαρτυρήσαιτε ὅτι ἡ στρατηγία κάλλιστα προμηθεῖται, τά τε ἄλλα καὶ περὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι. οὐδὲ τῇ μαντικῇ οἴεται δεῖν ὑπηρετεῖν, ἀλλὰ ἄρχειν, ὡς εἰδυῖα κάλλιον τὰ περὶ τὸν πόλεμον καὶ γιγνόμενα καὶ γενησόμενα· καὶ ὁ νόμος οὕτω τάττει, μὴ τὸν μάντιν τοῦ

C στρατηγοῦ ἄρχειν, ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν τοῦ μάντεως. φήσομεν ταῦτα, ὦ Λάχης; ΛΑ. Φήσομεν. ΣΩΚ. Τί δέ; σὺ ἡμῖν, ὦ Νικία, ξυμφῄς; περὶ τῶν αὐτῶν τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην καὶ ἐσομένων καὶ γιγνομένων καὶ γεγονότων ἐπαΐειν; ΝΙ. Ἔγωγε. δοκεῖ γάρ μοι οὕτως, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ ἄριστε, καὶ ἡ ἀνδρία, τῶν δεινῶν ἐπιστήμη ἐστὶ καὶ θαῤῥαλέων, ὡς φῄς. ἢ γάρ; ΝΙΚ. Ναί. ΣΩ. Τὰ δὲ δεινὰ ὡμολόγηται, καὶ τὰ θαῤῥαλέα, τὰ μὲν, μέλλοντα ἀγαθὰ, τὰ δὲ, μέλλοντα κακὰ εἶναι. ΝΙ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἡ δέ γ' αὐτὴ ἐπιστήμη τῶν αὐτῶν καὶ μελλόντων καὶ πάντως ἐχόντων εἶναι. ΝΙ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Οὐ μόνον ἄρα τῶν δεινῶν καὶ θαῤῥαλέων ἡ ἀνδρία ἐπιστήμη ἐστίν. οὐ γὰρ μελλόντων μόνον πέρι τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἐπαΐει, ἀλλὰ

D καὶ γιγνομένων καὶ γεγονότων, καὶ πάντως ἐχόντων, ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι. ΝΙ. Ἔοικε. ΣΩ. Μέρος ἄρα ἀνδρίας ἡμῖν, ὦ Νικία, ἀπεκρίνω σχεδὸν τι τρίτον, καίτοι ἡμεῖς ἠρωτῶμεν ὅλην ἀνδρίαν ὅ, τι εἴη. καὶ νῦν δὴ, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸν σὸν λόγον, οὐ μόνον δεινῶν τε καὶ θαῤῥαλέων ἐπιστήμη ἡ ἀνδρία ἐστὶν, ἀλλὰ σχεδόν τι ἡ περὶ πάντων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, καὶ πάντως ἐχόντων (ὡς νῦν αὖ ὁ σὸς λόγος) ἀνδρία ἂν εἴη. οὕτως αὖ μετατίθεσαι; ἢ πῶς λέγεις, ὦ Νικία; ΝΙ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὦ δαιμόνιε, ἀπολείπειν ἄν τι ὁ τοιοῦτος ἀρετῆς, εἴπερ εἰδείη τά τε ἀγαθὰ πάντα καὶ παντάπασιν ὡς γίγνεται, καὶ γενήσεται, καὶ γέγονε, καὶ τὰ κακὰ ὡσαύτως; καὶ τοῦτον οἴει σὺ ἐνδεᾶ εἶναι σωφροσύνης,

E ἢ δικαιοσύνης τε καὶ ὁσιότητος, ᾧ γε μόνῳ προσήκει καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους ἐξευλαβεῖσθαί τε τὰ δεινὰ καὶ τὰ μὴ, καὶ τἀγαθὰ πορίζεσθαι, ἐπισταμένῳ ὀρθῶς προσομιλεῖν; ΝΙ. Λέγειν τι, ὦ Σώκρατες, μοι δοκεῖς. Σ. Οὐκ ἄρα, ὦ Νικία, μόριον ἀρετῆς ἂν εἴη τὸ νῦν σοι λεγόμενον, ἀλλὰ σύμπασα ἀρετή. ΝΙ. Ἔοικε. Σ. Καὶ μὴν ἔφαμέν γε τὴν ἀνδρίαν μόριον εἶναι ἓν τῶν τῆς ἀρετῆς. ΝΙ. Ἔφαμεν γάρ. Σ. Τὸ δέ γε νῦν λεγόμενον οὐ φαίνεται. ΝΙ. Οὐκ ἔοικεν. ΛΑ. Οὐκ ἄρα εὑρήκαμεν, ὦ Νικία, ἀνδρία ὅ, τι ἐστίν. ΝΙ. Οὐ φαινόμεθα. Σ. Καὶ μὴν ἔγωγε, ὦ φίλε Νικία, ᾤμην σε εὑρήσειν, ἐπειδὴ ἐμοῦ κατεφρόνησας, Σωκράτει ἀποκριναμένου. πάνυ δὴ μεγάλην ἐλπίδα εἶχον ὡς τῇ παρὰ τοῦ Δάμωνος σοφίᾳ αὐτὴν ἀνευρήσεις.

F ΝΙΚ. Εὖ γε, ὦ Λάχης, ὅτι οὐδὲν οἴει σὺ ἔτι πρᾶγμα εἶναι, ὅτι αὐτὸς ἄρτι ἐφάνης ἀνδρείας πέρι οὐδὲν εἰδώς· ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ ἕτερος τοιοῦτος ἀναφανήσομαι, πρὸς τοῦτο βλέπεις. καὶ οὐδὲν ἔτι διοίσει (ὡς ἔοικε) σοὶ μετ' ἐμοῦ μηδὲν εἰδέναι ὧν προσήκει ἐπιστήμην ἔχειν ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι. σὺ μὲν οὖν μοι δοκεῖς ὡς ἀληθῶς ἀνθρώπειον πρᾶγμα ἐργάζεσθαι, οὐδὲν πρὸς αὐτὸν βλέπειν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλους. ἐγὼ δ' οἶμαι ἐμοὶ περὶ ὧν ἐλέγομεν νῦν τε ἐπιεικῶς εἰρῆσθαι, καὶ εἴ τι αὐτῶν μὴ ἱκανῶς εἴρηται, ὕστερον ἐπανορθώσεσθαι, καὶ μετὰ Δάμωνος (οὗ σύ που οἴει καταγελᾶν· καὶ ταῦτα, οὐδὲ ἰδὼν πώποτε τὸν Δάμωνα) καὶ μετ' ἄλλων· καὶ ἐπειδὰν βεβαιώσωμαι αὐτὰ,

G διδάξω καὶ σὲ, καὶ οὐ φθονήσω. δοκεῖς γάρ μοι καὶ μάλα σφόδρα δεῖσθαι μαθεῖν. ΛΑΧ. Σοφὸς γάρ τοι σὺ, ὦ Νικία· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ Λυσιμάχῳ τῷδε καὶ Μελησίᾳ συμβουλεύω, σὲ μὲν καὶ ἐμὲ περὶ τῆς παιδείας τῶν νεανίσκων χαίρειν ἐᾶν, Σωκράτη δὲ τουτονὶ (ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον) μὴ ἀφιέναι. εἰ γὰρ καὶ ἐμοὶ ἐν ἡλικίᾳ ἦσαν οἱ παῖδες, ταὐτὰ ἂν ταῦτα ἐποίουν. ΝΙ. Ταῦτα μὲν κἀγὼ ξυγχωρῶ, ἐάνπερ ἐθέλῃ Σωκράτης τῶν μειρακίων ἐπιμελεῖσθαι, μηδένα ἄλλον ζητεῖν. ἐπεὶ κἂν ἐγὼ τὸν Νικήρατον τούτῳ ἥδιστα ἐπιτρέποιμι, εἰ ἐθέλοι οὗτος· ἀλλὰ γὰρ ἄλλους μοι ἑκάστοτε ξυνίστησιν, ὅταν τι αὐτῷ περὶ τούτου μνησθῶ· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλει. ἀλλ' ὅρα ὦ Λυσίμαχε, εἴ τι σοῦ ἂν

H μᾶλλον ὑπακούει Σωκράτης. ΛΥΣΙΜΑΧ. Δίκαιόν γέ τι, ὦ Νικία· ἐπεὶ καὶ ἐγὼ τούτῳ πολλὰ ἂν ἐθελήσαιμι ποιεῖν, ἃ οὐκ ἂν ἄλλοις πάνυ πολλοῖς ἐθέλοιμι. πῶς οὖν φῂς ὦ Σώκρατες; ὑπακούσῃ τι, καὶ ξυμπροθυμήσῃ ὡς βελτίστοις γενέσθαι τοῖς μειρακίοις;

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη, ὦ Λυσίμαχε, τοῦτό γε, μὴ ἐθέλειν τῳ ξυμπροθυμεῖσθαι ὡς βελτίστῳ γενέσθαι. εἰ μὲν οὖν ἐν τοῖς διαλόγοις τοῖς ἄρτι ἐγὼ μὲν ἐφάνην εἰδώς, τώδε δὲ μὴ εἰδότε, δίκαιον ἂν ἦν ἐμὲ μάλιστα ἐπὶ τοῦτο τὸ ἔργον παρακαλεῖν· νῦν δ' ὁμοίως γὰρ πάντες ἐν ἀπορίᾳ ἐγενόμεθα. τί οὖν ἄν τις ἡμῶν τινα προαιροῖτο; ἐμοὶ μὲν οὖν δὴ αὐτῷ δοκεῖ οὐδένα. ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα οὕτως ἔχει, σκέψασθε ἄν τι δόξω συμβουλεύειν ὑμῖν. ἐγὼ γὰρ φημὶ χρῆναι, ὦ ἄνδρες (οὐδεὶς γὰρ ἔκφορος λόγος) κοινῇ πάντας ἡμᾶς ζητεῖν, μάλιστα μὲν ἡμῖν αὐτοῖς διδάσκαλον ὡς ἄριστον (δεόμεθα γάρ) ἔπειτα καὶ τοῖς μειρακίοις· μήτε χρημάτων φειδομένους, μήτε ἄλλου μηδενός· ἐᾶν δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχειν ὡς νῦν ἔχομεν, οὐ ξυμβουλεύω. εἰ δέ τις ἡμῶν καταγελάσεται, ὅτι τηλικοίδε ὄντες εἰς διδασκάλων ἀξιοῦμεν φοιτᾶν, τὸν Ὅμηρόν μοι δοκεῖ χρῆναι προβάλλεσθαι· ὃς ἔφη, οὐκ ἀγαθὴν εἶναι αἰδῶ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι· καὶ ἡμεῖς οὖν ἐάσαντες χαίρειν εἴ τίς τι ἐρεῖ, κοινῇ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν μειρακίων ἐπιμέλειαν ποιησόμεθα. ΛΥ. Ἐμοὶ μὲν ἀρέσκει, ὦ Σώκρατες, ἃ λέγεις· καὶ ἐθέλω, ὅσῳπερ γεραίτατός εἰμι, τοσούτῳ προθυμότατα μανθάνειν μετὰ τῶν νεανίσκων. ἀλλά μοι οὑτωσὶ ποίησον· αὔριον ἕωθεν ἀφικοῦ οἴκαδε, καὶ μὴ ἄλλως ποιήσῃς· ἵνα βουλευσώμεθα περὶ αὐτῶν τούτων. τὸ δὲ νῦν εἶναι τὴν συνουσίαν διαλύσωμεν. ΣΩ. Ἀλλὰ ποιήσω, ὦ Λυσίμαχε, ταῦτα· καὶ ἥξω παρὰ σὲ αὔριον, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ.

A SOC. Durum certè id eſſet Lyſimache, ſi quis eiuſmodi curam renueret. Quapropter ſi ego in ſuperiori diſputatione peritus apparuiſſem, hi autem inſcij, meritò ad opus hoc ipſe præcipuè vocandus eſſem. Cùm verò in eadem dubitatione hæreamus, quis noſtrûm potius eligatur? Mihi quidē nullus præcipuè eligendus eſſe videtur. Cæterùm cùm ita ſe habeant, videte num rectè nobis conſulam. Oportere, ô viri, exiſtimō, (nam nihil horum efferri volo) in commune omnes inuicem quærere, primum quidem nobis ipſis optimum præceptorem, egemus enim: deinde adoleſcentibus, neque pecuniis neque vllis aliis rebus parcentes. Ita verò viuere, vt nunc viuimus, & filios ita cu-
B rare, non conſulo. Si quis autem nos irriſerit, quòd tam grandes natu præceptoris ludum ingredi ſtatuamus, Homeri illud obiiciendum. Ait enim viro egeno verecundiam nihil conducere. Quamobrem ſpretis omnibus detractorum verbis, communem noſtri adoleſcētúmque curam ſuſcipiamus. LYS. Placent mihi quæ dicis Socrates, ſtatuóque quò ſenior ſum, eò ſtudioſius vnà cum adoleſcentibus diſcere. Sed heus tu, ſic prorſus facito. Cras prima luce domum venito, ac ne negligito, vt de his rebus conſilium ineamus. Nam hodiernus iam ſoluendus eſt cœtus. SOCR. Efficiā quod iubes Lyſimache: & ſi Deus voluerit, cras ad te veniam.

Odyſſ. ρ.

ΚΛΕΙΤΟΦΩΝ, Η, ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ.

CLITOPHO, VEL, EXHORTATORIVS.

Dialogus hic eſt imperfectus: immeritò autem inter nothos collocari exiſtimatur, quum etiam à Diogene Laertio pro Platonico agnoſcatur.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΛΕΙΤΟΦΩΝ.

ΚΛΕΙΤΟΦΩΝΤΑ τὸν Ἀριστωνύμου τις ἡμῖν διηγεῖτο ἔναγχος ὅτι Λυσίᾳ διαλεγόμενος, τὰς μὲν μετὰ Σωκράτους διατριβὰς ψέγοι, τὴν Θρασυμάχου δὲ συνουσίαν ὑπερεπαινοῖ. ΚΛ. Ὅστις, ὦ Σώκρατες, οὐκ ὀρθῶς ἀπεμνημόνευέ σοι τοὺς ἐμοὶ περὶ σοῦ γενομένους λόγους πρὸς Λυσίαν. τὰ μὲν γὰρ ἔγωγε οὐκ ἐπῄνουν σε, τὰ δὲ καὶ ἐπῄνουν. ἐπεὶ δὲ δῆλος εἶ μεμφόμενος μέν μοι, προσποιούμενος δὲ μηδὲν φροντίζειν, ἥδιστ' ἄν σοι διεξέλθοιμι αὐτοὺς αὐτός, ἐπειδὴ καὶ μόνω τυγχάνομεν ὄντε, ἵνα ἧττόν με ἡγῇ πρὸς σὲ φαύλως ἔχειν. νῦν γὰρ ἴσως οὐκ ὀρθῶς ἀκήκοας, ὥστε φαίνῃ πρός με ἔχειν τραχυτέρως τοῦ δέοντος. εἰ δέ μοι δίδως παρρησίαν, ἥδιστ' ἂν δεξαίμην καὶ ἐθέλω λέγειν. ΣΩ. Ἀλλ' αἰσχρὸν μὴν, σοῦ γε ὠφελεῖν με προθυμουμένου, μὴ ὑπομένειν. δῆλον γὰρ ὡς γνοὺς ὅπῃ χείρων εἰμὶ καὶ βελτίων, τὰ μὲν ἀσκήσω καὶ διώξομαι, τὰ δὲ φεύξομαι κατὰ κράτος. ΚΛ. Ἀκούοις ἄν. ἐγὼ γὰρ, ὦ Σώκρατες, σοὶ συγγιγνόμενος, πολλάκις ἐξεπληττόμην ἀκούων· καί μοι ἐδόκεις παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κάλλιστα λέγειν, ὁπότε ἐπιτιμῶν τοῖς ἀνθρώποις, ὥσπερ ἐπὶ μηχανῆς τραγικῆς θεός, ὑμνεῖς (λέγων) ποῖ φέρεσθε ὦνθρωποι; καὶ ἀγνοεῖτε οὐδὲν τῶν δεόντων πράττοντες· οἵτινες χρημάτων μὲν πέρι τὴν πᾶσαν σπουδὴν ἔχετε, ὅπως ὑμῖν ἔσται· τῶν δ' υἱέων οἷς ταῦτα παραδώσετε, ὅπως ἐπιστήσονται χρῆσθαι δικαίως τούτοις, ἀμελεῖτε· καὶ οὔτε διδασκάλους αὐτοῖς εὑρίσκετε τῆς δικαιοσύνης, εἴπερ μαθητόν· εἴτε μελετητόν τε καὶ ἀσκητόν, οἵτινες ἐξασκήσουσι καὶ ἐκμελετήσουσιν ἱκανῶς. οὐδέ γ' ἔτι πρότερον ὑμᾶς αὐτοὺς οὕτως ἐθεραπεύσατε· ἀλλ' ὁρῶντες, γράμματα καὶ μουσικὴν καὶ γυμναστικὴν ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς παῖδας ὑμῶν ἱκανῶς μεμαθηκότας (ἃ δὴ παιδείαν ἀρετῆς εἶναι τελέαν ἡγεῖσθε) κἄπειτα οὐδὲν ἧττον κακοὺς γιγνομένους περὶ τὰ χρήματα, πῶς οὐ καταφρονεῖτε τῆς νῦν παιδεύσεως, οὐδὲ ζητεῖτε οἵτινες ὑμᾶς παύσουσι ταύτης τῆς ἀμουσίας; καίτοι διά γε ταύτην τὴν πλημμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐν τῷ ποδὶ πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφῷ, καὶ πόλεις πόλεσιν ἀμέτρως καὶ ἀνάρμοστως προσφερόμεναι, στασιάζουσι, καὶ πολεμοῦντες τὰ ἔσχατα δρῶσι καὶ πάσχουσιν. ὑμεῖς δέ φατε, οὐ δι' ἀπαιδευσίαν οὐδὲ δι' ἄγνοιαν, ἀλλ' ἑκόντας τοὺς ἀδίκους, ἀδίκους εἶναι· πάλιν δ' αὖ τολμᾶτε λέγειν ὡς αἰσχρὸν καὶ θεομισὲς ἡ ἀδικία. πῶς οὖν δή τις τό γε τοιοῦτον κακὸν ἑκὼν αἱροῖτ' ἄν; ἥττων ὃς ἂν ᾖ, φατέ, τῶν ἡδονῶν. οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀκούσιον, εἴπερ τὸ νικᾶν ἑκούσιον. ὥστε ἐκ παντὸς τρόπου τό γε ἀδικεῖν, ἀκούσιον ὁ λόγος αἱρεῖ· καὶ δεῖν ἐπιμέλειαν τῆς νῦν πλείω ποιεῖσθαι πάντ' ἄνδρα ἰδίᾳ θ' ἅμα καὶ δημοσίᾳ ξυμπάσας τὰς πόλεις. ταῦτ' οὖν, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ, ὅταν ἀκούω σοῦ θαμὰ λέγοντος, καὶ μάλα ἄγαμαι, καὶ θαυμαστῶς ὡς ἐπαινῶ. καὶ ὁπόταν

SOCRATES, CLITOPHO.

NVPER mihi retulit quidam, Clitophonem Ariſtonymi filium loquentem cum Lyſia, Socratis quidem cōſuetudinem vituperare, Thraſymachi verò laudare magnopere. CLIT. Quiſquis ille, ô Socrates, fuerit, haud rectè narrauit quæ de te cū Lyſia ſum loquutus. Nam in quibuſdam laudaui te, in quibuſdam minimè. Poſtquā verò apertè ſuccenſes mihi, quanquam diſſimulas, te nihil curare, libentiſſimè ego ipſe tibi illa referam, præſertim cùm ſoli ſimus, ne adeò te deſpici putes. Forte enim nunc rectè audiſti, quocirca infenſior mihi redditus es, quàm deceat. At ſi ipſe mihi poteſtatem liberè loquendi dederis, libentiſſimè rem tibi narrabo. SOCRA. At turpe nimium eſſet, ſi te prodeſſe mihi volentem non tolerem. Conſtat enim vbi intellexero quà malus, quà bonus ſim, deteriora declinaturum eſſe pro viribus, meliora proſecuturum. CLITOPH. Audi igitur. Equidem tecum verſatus, ſæpenumero Socrates vehementer obſtupui, dum te loquentem audirem, mihíque viſus eſt præclariſſimè omniū dicere, quoties obiurgans homines veluti è machina tragica Deus ſubitò exclamares, Quónam ruitis homines? Neſcitis quò feramini, neque opportunū quicquam agitis, qui omni ſtudio pecuniis cumulandis incumbitis, filios autem quibus eas relicturi eſtis, negligitis, neque vt illis iuſtè vti ſciant, eos iuſtitiæ præceptoribus commendatis, qui doceant iuſtitiam, ſi doceri poteſt, & ſi exercitatione ac cōſuetudine cōparanda eſt, diligēter exerceant. Neque vos etiam ipſos curaſtis vnquam. Sed cùm videatis literas, muſicam & gymnaſticā vos filióſque veſtros ad ſufficientiam conſecutos, quam virtutis diſciplinam perfectam exiſtimatis, deinde nihilominus circa pecunias prauos eſſe, cur non præſentem educationē contemnitis? cur nō quæritis aliquos, qui vos ab hac in muſica diſſonantia liberent? Etenim propter hoc delictum ſocordiámque magis, quàm propter pedis ad lyram diſſonam motionem, & frater aduerſus fratrem, & ciuitas aduerſus alias ciuitates immoderata, & diſcordi ſeditione ſuborta feruntur, & commiſſo prælio extrema patiuntur & inferunt. Vos autem dicitis, non propter ruditatem inſcitiámque ſed ſponte iniuſtos eſſe eos, qui ſunt iniuſti. Rurſúſque aſſerere non dubitatis, iniuſtitiam turpem eſſe rem, Deóque odioſam. Quam igitur ob cauſam hoc tantum malum ſponte quis eligit? Reſpondetis hominem ſuperatum voluptatibus id ſubire. Nōn ne ſuperari præter voluntatem eſt, quandoquidem ex voluntate eſt ſuperare? Quapropter iniuſtè agere, præter voluntatem eſſe omnino ratio conuincit. Diligentiorē itaque curam, quàm ſolet, adhibere & viros omnes priuatim & publicè ciuitates decet. Quoties iſta Socrates audio te dicentē, mirum in modum delector ac laudo, idémque facio, cū ea quę ſequūtur auſculto.

Occaſio dialogi huius. Reliqua deſiderantur.

Prouerbium.

Addis enim eos quicũque corpus quidem exercent, animum verò negligunt, quòd natura ſubiectum eſt, colere, ſpern ere verò quod imperat. Item vnicuique vſum eius rei qua vti neſcit, relinquere. Illi verò qui oculis, auribus, toto corpore neſcit vti, præſtare neque videre, neque audire, neque aliter vti corpore, quàm vti. Similiter & in artibus. Quicunque enim lyra propria vti neſcit, patet vt ipſe ais, quòd neque alterius lyra ſcit vti: & qui aliena neſcit vti, neſcit & ſua Eadémque eſt de cæteris inſtrumentis & poſſeſſionibus ratio. Atque eò tandem præclarè tibi ſermo procedit, vt inferas, qui neſcit anima vti, præſtare huic vt otium agat anima, neq. viuat, quàm vt viuat, & ſui iuris in agendo ipſe ſit. Quem ſi qua neceſſitas cogit viuere, melius huic eſſe, vt ſeruus vitam ducat quàm liber. Eſt autem hoc, tanquam nauis, ita cogitationis gubernacula committere alteri cuiquam, qui gubernatoriæ humanæ vitæ adeptus ſit diſciplinam, quam ſæpe tu Socrates Politicum vocas, eandémque iudiciariam & iuſtitiam. His ergo ſermonibus aliiſque eiuſmodi multis atque præclaris, virtutem aſſerẽtibus poſſe doceri, ſuíque ipſius in primis ſuſcipere curam iubentibus, nunquam fermè aduerſatus ſum, neque vt arbitror in poſterum aduerſabor. Perutiles enim ipſos exiſtimo, plurimúmque ad exhortationem valere, & ad homines quaſi dormientes excitandos conducere.. Adhibui itaque mentem, vt qui eſſem reliqua auditurus: percontatus ſum non te primum, ô Socrates, ſed æquales tuos, vel contubernales, vel ſocios, vel quo modocũque aliter affectos tibi oportet dicere: horum, inquã, eos ante alios, qui primi apud te habentur interrogaui, quis poſt hæc ſermo potiſſimum ſequeretur, ac more tuo, quodam modo ita præfatus quæſtionem expoſui: O viri optimi, quo pacto, inquam, Socraticas ad virtutem hortationes accipere deinde debemus? An quaſi ſolum hoc extet, prodire verò ad opus rémque perficere minimè? Atqui noſtrum & hoc per omnem vitam erit officium, eos qui nondum ſatis incitati ſunt, prouocare, atque ita ſemper inuicem exhortari. An potius & Socratem, & nos ipſos, cùm non negemus hoc ipſum agendum eſſe, ſic inquirere decet, quid poſthac? vnde iuſtitiæ ſtudium incipiemus? Si quid nos ad curandum corpus hortaus, tanquam pueros qui nequaquam aduertunt curam eius gymnaſticam atque medicinam, obiurget quòd de tritico, & hordeo, & vitibus ſemper cogitemus, déque omnibus, quæ corporis gratia quærimus, artem verò & induſtriam, qua bonus corporis habitus fiat, nullam inquiramus, cùm tamẽ ſit aliqua, fortè illum rogaremus quas artes circa cultum corporis eſſe dicat, atque ille vt arbitror reſponderet medicinam atque gymnaſticam: Eodem pacto nunc quam artem circa animæ virtutem verſari cenſeamus, reſpondeat quiſquis peritiſſimus horum ſibi videtur. Reſpondet ergo ad hæc, artem hanc quam ex Socrate audiuiſti, nullam aliam, niſi iuſtitiã eſſe ſcias. Tunc ego, non ſolum, inquam, mihi nomen adducas, ſed vlterius ſic exponas. Medicina porrò ars quædam dicitur. ab hac duo fiunt: nam & medici ex medicis efficiuntur, & ſanitas reparatur. Alterum horum haud amplius ars aliqua eſt: artis autem docentis perceptæque opus, quam dicimus ſanitatem. Ab architectura ſimiliter duo fiunt, ædificium videlicet & architectura, illud quidem opus, hæc autem doctrina. iuſtitiæ quinetiam eſto iuſtos alios facere, quemadmodum ſuperiores ſingulos artifices. ſed opus alterum quod nobis vir iuſtus efficere poteſt, quid eſſe dicemus? declara. Reſpõdit alius quidẽ, vt arbitror, conferens: alius, decens: alius, cõducibile: alius, vtile. At ego reſpondẽs obieci in ſingulis artibus eadem hæc nomina eſſe: cúmque rectè quid ſit, vtilia, conducibilia, & alia huius generis illic fieri dicíq. Illud verò artis cuiuſq. proprium ad quod hæc reſpiciunt. Quẽadmodũ in arte fabrili quod bene, pulchrè, decenter ſe habere dicitur, illuc tẽdit, vt ex lignea materia aptè ſupellectilia fiant, quę quidem ars minimè ſunt, ſed artis opus. Dicatur ſimiliter, & iuſtitiæ ipſius op°. Hic quidam ex tuis familiaribus Socrates reſpondit, & belliſſimè quidẽ loqui viſus eſt. Opus iuſtitiæ propriũ, inquit, quod nullius alterius facultatis, eſt amicitiã in ciuitatibus parere. Ille rurſus interrogatus, amicitiã eſſe bonum quoddã aſſeruit, malum verò nunquã. Cùm verò interrogaretur de puerorum brutorúmque beneuolẽtiis, quas amicitias cõmuniter appellamus, amicitias eſſe eas negauit, quippe cũ ſæpius obſint, quàm proſint: dixítque illas falſo amicitias nuncupari: verã autẽ amicitiã eſſe proculdubio conſenſionẽ. Cùm aũt quęretur, vtrũ aſſenſionẽ illam vocaret opinionis, an ſcientię concurſum: opinionẽ quidẽ contẽpſit, quia concurſus opinionũ multi inter homines ac noxij ſunt: amicitiã verò bonũ omnino opúſque iuſtitiæ eſſe conceſſerat. Quare idẽ dixit eſſe conſenſionẽ & ſciẽtiã, non opinionẽ. Cùm verò huc loquẽdo delati eſſemus, ambigui auditores aduerſus illũ protinus inclamarunt, quòd eodẽ ſermo reuolueretur: quoniam & medicina ſit conſenſio

A αὖ φῂς τὸ ἐφεξῆς τούτῳ, τοὺς ἀσκοῦντας μὲν τὰ σώματα, τῆς δὲ ψυχῆς ἠμεληκότας, ἕτερόν τι πράττειν τοιοῦτον, τοῦ μὲν ἄρξοντος ἀμελεῖν, περὶ δὲ τὸ ἀρξόμενον ἐσπουδακέναι· καὶ ὅταν λέγῃς ὡς ὅτῳ τις μὴ ἐπίσταται χρῆσθαι, κρεῖττον ἐᾶν τὴν τούτου χρῆσιν. εἰ δή τις μὴ ἐπίσταται ὀφθαλμοῖς χρῆσθαι μηδὲ ὠσὶν, μηδὲ ξύμπαντι τῷ σώματι, τούτῳ μήτε ἀκούειν, μήθ' ὁρᾶν, μήτ' ἄλλην χρείαν μηδεμίαν χρῆσθαι τῷ σώματι κρεῖττον ἢ ὁπηοῦν χρῆσθαι. καὶ δὴ καὶ περὶ τέχνην ὡσαύτως. ὅστις γὰρ αὖ δὴ μὴ ἐπίσταται τῇ ἑαυτοῦ λύρᾳ χρῆσθαι, δῆλον ὡς οὐδὲ τῇ τοῦ γείτονος. οὐδὲ ὅστις μὴ τῇ τῶν ἄλλων, οὐδὲ τῇ ἑαυτοῦ, οὐδ' ἄλλῳ τῶν ὀργάνων οὐδὲ κτημάτων οὐδενί. καὶ τελευτᾷ δὴ καλῶς ὁ λόγος οὗτός σοι, ὡς ὅστις ψυχῇ B μὴ ἐπίσταται χρῆσθαι, τούτῳ τὸ ἄγειν ἡσυχίαν τῇ ψυχῇ καὶ μὴ ζῆν, κρεῖττον ἢ ζῆν, πράττοντι καθ' αὑτόν. εἰ δέ τις ἀνάγκη ζῆν εἴη, δούλῳ ἄμεινον ἢ ἐλευθέρῳ διάγειν τῷ τοιούτῳ τὸν βίον. ἔστιν ἄρα καθάπερ πλοίου παραδιδόναι τὰ πηδάλια τῆς διανοίας ἄλλῳ, τῷ μαθόντι τὴν τῶν ἀνθρώπων κυβερνητικήν· ἣν δὴ σὺ πολιτικὴν, ὦ Σώκρατες, ὀνομάζεις πολλάκις· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην δικαστικήν τε καὶ δικαιοσύνην ὡς ἔστι λέγων. τούτοις δὴ τοῖς λόγοις καὶ ἑτέροις τοιούτοις παμπόλλοις, καὶ παγκάλως λεγομένοις, ὡς διδακτὸν ἀρετὴ, καὶ πάντων ἑαυτοῦ δεῖ μάλιστα ἐπιμελεῖσθαι, σχεδὸν οὔτ' ἀντεῖπον πώποτε, οὔτ', οἶμαι, μήποτε ὕστερον ἀντείπω· προτρεπτικωτάτοις τε ἡγοῦμαι καὶ ὠφελιμωτάτοις, καὶ C ἀτεχνῶς ὥσπερ καθεύδοντας ἐπεγείρειν ἡμᾶς. προσεῖχον δὴ τὸν νοῦν τὸ μετὰ ταῦτα ὡς ἀκουσόμενος· ἐπανερωτῶν οὔτι σὲ τὸ πρῶτον, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τῶν ἡλικιωτῶν τε καὶ συνεπιθυμητῶν, ἢ ἑταίρων σῶν, ἢ ὅπως δεῖ πρὸς σὲ περὶ αὐτῶν τὸ τοιοῦτον ὀνομάζειν. τούτων γὰρ τοὺς τί μάλιστα εἶναι δοξαζομένους ὑπὸ σοῦ, πρώτους ἐπανηρώτων, πυνθανόμενος τίς ὁ μετὰ ταῦτ' εἴη λόγος· καὶ κατὰ σὲ τρόπον τινὰ ὑποτείνων αὐτοῖς, Ὦ βέλτιστοι (ἔφην) ὑμεῖς, πῶς ποτε νῦν ἀποδεχόμεθα τὴν Σωκράτους προτροπὴν ἡμῶν ἐπ' ἀρετήν; ὡς ὄντος μόνου τούτου, ἐπεξελθεῖν δὲ οὐκ ἐν τῷ πράγματι καὶ λαβεῖν αὐτὸ τελέως; ἀλλ' ἡμῖν παρὰ πάντα δὴ τὸν βίον D ἔργον τοῦτ' ἔσται, τοὺς μήπω προτετραμμένους προτρέπειν, καὶ ἐκείνους αὖ ἑτέρους; ἢ δεῖ τὸν Σωκράτην καὶ ἀλλήλοις ἡμᾶς τὸ μετὰ τοῦτ' ἐπανερωτᾶν, ὁμολογήσαντας τοῦτ' αὐτὸ ἀνθρώπῳ πρακτέον εἶναι, τί τοὐντεῦθεν; πῶς ἄρχεσθαι δεῖν φαμὲν δικαιοσύνης πέρι μαθήσεως, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἡμᾶς προὔτρεπε τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, μηδὲν προνοοῦντας ὁρῶν, καθάπερ παῖδας, ὡς ἔστι τις γυμναστικὴ καὶ ἰατρική. κἄπειτα ὠνείδιζε, λέγων ὡς αἰσχρὸν πυρῶν μὲν καὶ κριθῶν καὶ ἀμπέλων ἐπιμέλειαν πᾶσαν ποιεῖσθαι, καὶ ὅσα τοῦ σώματος ἕνεκα διαπονούμεθά τε καὶ κτώμεθα, τούτου δ' αὐτοῦ μηδεμίαν τέχνην μηδὲ μηχανὴν, ὅπως E ὡς βέλτιστον ἔσται τὸ σῶμα, ἐξευρίσκειν, καὶ ταῦτα, οὖσαν. εἰ δ' ἐπανηρόμεθα τὸν ταῦθ' ἡμᾶς προτρέποντα, λέγεις δὲ εἶναι τίνας ταύτας τὰς τέχνας; εἶπεν ἂν ἴσως ὅτι γυμναστικὴ καὶ ἰατρική. καὶ νῦν δὴ τίνα φαμὲν εἶναι τὴν ἐπὶ τῇ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ τέχνην, λεγέσθω. Ὁ δὴ δοκῶν αὐτῶν ἐρρωμενέστατος εἶναι, πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμενος, εἶπέ μοι ταύτην τὴν τέχνην εἶναι ἥνπερ ἀκούεις σὺ λέγοντος (ἔφη) Σωκράτους, οὐκ ἄλλην ἢ δικαιοσύνην. Εἰπόντος δὲ μου, μή μοι τὸ ὄνομα μόνον εἴπῃς, ἀλλὰ ὧδε· ἰατρική πού τις λέγεται τέχνη· ταύτης δ' ἐστὶ διττὰ τὰ ἀποτελούμενα· τὸ μὲν, ἰατροὺς ἀεὶ πρὸς τοῖς οὖσιν ἑτέρους ἐξεργάζεσθαι· τὸ δὲ, ὑγίειαν. ἔστι δὲ τούτων θάτερον, οὐκέτι τέχνη, τῆς τέχνης δὲ τῆς διδασκούσης τε καὶ διδασκομένης ἔργον, ὃ δὴ λέγομεν ὑγίειαν. καὶ τεκτονικῆς δὲ κατὰ ταὐτὰ, F οἰκία τε καὶ τεκτονική, τὸ μὲν, ἔργον, τὸ δὲ, δίδαγμα. τῆς δὴ δικαιοσύνης ὡσαύτως τὸ μὲν δικαίους ἔστω ποιεῖν, καθάπερ ἐκείνοις τεχνίτας ἑκάστοις. τὸ δ' ἕτερον, ὃ δύναται ποιεῖν ἡμῖν ἔργον ὁ δίκαιος, τί τοῦτό φαμεν, εἰπέ. οὗτος μὲν, ὡς οἶμαι, τὸ συμφέρον ἀπεκρίνατο· ἄλλος δὲ, τὸ δέον· ἕτερος δὲ, τὸ ὠφέλιμον· ὁ δὲ, τὸ λυσιτελοῦν. ἐπανῄειν δὴ ἐγὼ λέγων, ὅτι κἀκεῖνά γε ὀνόματα ταῦτ' ἐστὶν ἐν ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν, ὀρθῶς πράττειν, λυσιτελοῦντα, ὠφέλιμα, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα. ἀλλὰ πρὸς ὅ, τι ταῦτα πάντα τείνει, ἐρεῖ τὸ ἴδιον ἑκάστη τέχνη. οἷον ἡ τεκτονική, τὸ εὖ, τὸ καλῶς, τὸ δεόντως, ὥστε τὰ ξύλινα φήσει σκεύη γίγνεσθαι· ἃ δὴ οὐκ ἔστι τέχνη. λεγέσθω δὴ καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης ὡσαύτως. Τελευτῶν ἀπεκρίνατό τις, ὦ Σώκρατες, μοι, τῶν σῶν ἑταίρων (ὃς δὴ κομψότατα ἔδοξεν εἰπεῖν) G ὅτι τοῦτ' εἴη τὸ τῆς δικαιοσύνης ἴδιον ἔργον, ὃ τῶν ἄλλων οὐδεμιᾶς, φιλίαν ἐν ταῖς πόλεσι ποιεῖν. οὗτος δ' αὖ ἐρωτώμενος, τὴν φιλίαν ἀγαθόν τ' ἔφη εἶναι, καὶ οὐδέποτε κακόν. τὰς δὲ τῶν παίδων φιλίας καὶ τὰς τῶν θηρίων, ἃς ἡμεῖς τοῦτο τοὔνομα ἐπονομάζομεν, οὐκ ἀπεδέχετο εἶναι φιλίας, ἐπανερωτώμενος. συνέβαινε γὰρ αὐτῷ τὰ πλείω τὰς τοιαύτας βλαβερὰς ἢ ἀγαθὰς εἶναι. φεύγων δὴ τὸ τοιοῦτον, οὐδὲ φιλίας ἔφη τὰς τοιαύτας εἶναι, ψευδῶς δὲ ὀνομάζειν αὐτὰς τοὺς οὕτως ὀνομάζοντας. τὴν δὲ ὄντως καὶ ἀληθῶς φιλίαν, εἶναι σαφέστατα ὁμόνοιαν. τὴν δὲ ὁμόνοιαν ἐρωτώμενος εἰ ὁμοδοξίαν εἶναι λέγοι, ἢ ἐπιστήμην· τὴν μὲν ὁμοδοξίαν ἠτίμαζεν. ἠναγκάζοντο γὰρ πολλαὶ καὶ βλαβεραὶ γίγνεσθαι ὁμοδοξίαι ἀνθρώπων. τὴν δὲ φιλίαν, ἀγαθὸν ὡμολογήκει πάντως εἶναι καὶ δικαιοσύνης ἔργον. ὥστε ταὐτὸν ἔφησεν εἶναι ὁ- H μόνοιαν καὶ ἐπιστήμην οὖσαν, ἀλλ' οὐ δόξαν. ὅτε δὴ ἐνταῦθα ἦμεν τοῦ λόγου, ἀποροῦντες οἱ παρόντες, ἱκανοὶ ἦσαν ἐπιπλήττειν τε αὐτῷ, καὶ λέγειν ὅτι περιδεδράμηκεν εἰς ταὐτὸν ὁ λόγος τοῖς πρώτοις· καὶ ἔλεγον ὅτι καὶ ἡ

ἰατρική, ὁμόνοιά τις ἐστί, καὶ ἅπασαι αἱ τέχναι, καὶ περὶ ὅτου εἰσίν, ἔχουσι A λέγειν· τὴν δὲ ὑπὸ σοῦ λεγομένην δικαιοσύνην, ἢ ὁμόνοιαν, ὅπου τείνουσά ἐστι, διαπέφευγε, καὶ ἄδηλον αὐτῆς ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τὸ ἔργον. ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τελευτῶν καὶ σὲ αὐτὸν ἠρώτων· καὶ εἶπές μοι δικαιοσύνης εἶναι, τοὺς μὲν ἐχθροὺς βλάπτειν, τοὺς δὲ φίλους εὖ ποιεῖν. ὕστερον δὲ ἐφάνη βλάπτειν γε οὐδέποτε ὁ δίκαιος οὐδένα· πάντα γὰρ ἐπ' ὠφελείᾳ πάντας δρᾶν. ταῦτα δὲ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς ἀλλὰ πολὺν δὴ ὑπομείνας χρόνον, καὶ λιπαρῶν, ἀπείρηκα· νομίσας σὲ τὸ μὲν προτρέπειν εἰς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, κάλλιστ' ἀνθρώπων δρᾶν· δυοῖν δὲ θάτερον, ἢ τοσοῦτον μόνον δύνασθαι, μακρότερον δὲ οὐδέν, ὃ γένοιτ' ἂν καὶ περὶ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην· οἷον, μὴ ὄντα κυβερνήτην, καταμελετῆσαι τὸν ἔπαινον περὶ αὐτῆς, ὡς πολλοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἀξία· καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν B ὡσαύτως. ταὐτὸν δὴ καὶ σοί τις ἐπενέγκοι τάχ' ἂν περὶ δικαιοσύνης, ὡς οὐ μᾶλλον ὄντι δικαιοσύνης ἐπιστήμονι, διότι καλῶς αὐτὴν ἐγκωμιάζεις. οὐ μὴν τό γ' ἐμὸν οὕτως ἔχει. δυοῖν δὲ θάτερον, ἢ οὐκ εἰδέναι σε, ἢ οὐκ ἐθέλειν αὐτῆς ἐμοὶ κοινωνεῖν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ πρὸς Θρασύμαχον, οἶμαι, πορεύσομαι, καὶ ἄλλοσε ὅποι δύναμαι, ἀπορῶν· ἐπεὶ εἴγ' ἐθέλοις σὺ τούτων μὲν ἤδη παύσασθαι πρὸς ἐμὲ τῶν λόγων τῶν προτρεπτικῶν. οἷον δέ, εἰ περὶ γυμναστικῆς προτετραμμένος ἦς τοῦ σώματος δεῖν μὴ ἀμελεῖν, τὸ ἐφεξῆς ἂν τῷ προτρεπτικῷ λόγῳ ἔλεγες, οἷον τὸ σῶμά μου φύσει ὂν οἵας θεραπείας δεῖται· καὶ νῦν δὴ ταὐτὸν γιγνέσθω. θές, τὸν Κλειτοφῶντα ὁμολογοῦντα ὡς ἔστι καταγέλαστον τῶν μὲν ἄλλων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, ψυχῆς δέ, ἧς ἕνεκα τἆλλα διαπονούμεθα, ταύτης ἠμεληκέναι. καὶ τἆλλα πάντα οἴου με νῦν οὕτως εἰρηκέναι τὰ τούτοις ἑξῆς, ἃ καὶ νῦν δὴ διῆλθον· καὶ σοῦ δεόμενος λέγω μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖν· C ἵνα μή, καθάπερ νῦν, τὰ μὲν ἐπαινῶ σε πρὸς Λυσίαν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλοις, τὰ δέ τι καὶ ψέγω. μὴ μὲν γὰρ προτετραμμένῳ σε ἀνθρώπῳ, ὦ Σώκρατες, ἄξιον εἶναι τοῦ παντὸς φήσω· προτετραμμένῳ δέ, σχεδὸν καὶ ἐμπόδιον τοῦ πρὸς τέλος ἀρετῆς ἐλθόντα, εὐδαίμονα γενέσθαι.

A quædā & artes reliquæ, & circa quid verſantur declarare queant. At verò tua hæc quam dicis, iuſtitia, vel conſenſio, quò tēdit ignorat quódve opus ſit, latet. Eadem abs te tandem quæſiui Socrates. Tu verò ſtatim iuſtitiæ opus eſſe dixiſti, prodeſſe amicis, inimicos lædere. Deinde verò viſus tibi eſt vir iuſtus nunquam lædere quenquam, ſed prodeſſe in omnibus vnicuique. Hæc non ſemel tantum, ô Socrates, aut bis tentata ſunt: ſed cùm diu ſupplex vos ſecutus fuerim, denique defeſſus ſum exiſtimans te ad inflammandos homines, vt ſtudium virtutis capeſſant, cæteris eſſe aptiorem. E duobus verò alterutrum neceſſe eſt. aut enim eatenus tantum vales, vltra verò nihil, quòd quidem in quauis arte cōtingere poteſt: ceu in arte gubernatoria fieri poteſt, vt qui gubernare neſcit, excogitauerit B aliquas eius artis laudes, quibus ad eum homines prouocet, quaſi digniſſima ſit, & in cæteris artibus eodem modo. Idē fortaſſe tibi quis tribuet, quaſi nihilo magis iuſtitiam ipſam cognoſcas, etſi præclarè eam laudas. Ego autem non ſic exiſtimo. E duobus enim alterum, inquā: aut neſcire te arbitror aut nolle mecum communicare. Quamobrem ad Thraſymachum, vt opinor, me conferam, & aliò quocūque potero, ſperaueróque à dubitationibus liberari. Neque verò aliò me conferrē, ſi velles ipſe exhortationibus iſtis quandoque facere finem. Porrò quemadmodū ſi me iam ſatis ad curam corporis quæ gymnaſticæ eſt, incitaſſes, poſt exhortationē huiuſmodi aperires mihi qualis mei corporis eſſet affectio, & quali curatione indigeret: ita in præſentia facito: pone Clitophonem tibi cōcedere ridiculum eſſe, vt in aliis rebus quis ſtudium ponat, animā verò C cuius gratia in cæteris laboratur, negligat, & alia quæcunque poſt hæc ſequuntur & dicta modò ſunt retuliſſe me puta. Obſecro te Socrates ne aliter facias, ne quemadmodum nunc, ita & poſthac coram Lyſia cęteriſque hominibus, partim quidem laudare te, partim verò vituperare neceſſe ſit. Ei nanque qui nondum ad virtutem ſit prouocatus, cōferre te plurimum aſſeram: perſuaſo autem contrà, impedimento eſſe te propemodum, quo minus ad virtutis finem perueniens beatus efficiatur.

ΚΡΑΤΥΛΟΣ, Η, ΠΕΡΙ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΟΡΘΟΤΗΤΟΣ.

Λογικός.

CRATYLVS, SIVE, DE RECTA NOMINVM RATIONE.

Ad orationem ſiue rationem ſpectans.

SVMMA DIALOGI. Theſis, vt ipſe titulus præ ſe fert, eſt De recta nominum ratione, id eſt, vnde Nomina veram germanámque appellationem ſortiantur. Duæ autem de hac recta nominum ratione ſententiæ proponuntur. Prima, Omnibus hominibus natura ingenitam eſſe inſitámque nominum rationem, id eſt, talia eſſe reuera nomina, quali fuerit ipſarum rerum natura: non verò ex hominum conſtitutione. Secunda, Ex hominum pactu atque conuentis nomina imponi, nec alia eſſe quàm quæ fuerint hominum arbitrio atque voluntate conſtituta. Primigenia autem nomina quædam extare, quæ a priſcis illis autoribus inſtituta, & potentia quidem maiore quàm ſit humana, cæterorum vocabulorum fundamentum ſint. inde tamen vocabulorum tantam perturbationem extitiſſe vt longis annorum ſpatiis obfuſcata, vix ac ne vix quidem agnoſcantur primorum illorum vocabulorum veſtigia: quæ in barbaris quibuſdam linguis melius perſpiciantur quàm in Græca. Diſputant tres ipſius Platonis præceptores, Hermogenes, Cratylus & Socrates. Hermogenes (Parmenidis Pythagoreorúmque cultor, putantium omnia permanere) nomina naturali quandam ratione vim habere putat: Cratylus contrà (ſectator Heracliti, cæterorúmque priſcorum, qui putarunt nihil vſquam ſtabile) ex arbitrio ſolum conſtituta exiſtimat. Socrates verò, cuius illi ſe iudicio ſubiiciunt, in Cratyli ſententiā magis inclinare videtur.

ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ, ΚΡΑΤΥΛΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ. D

ΒΟΥΛΕΙ οὖν καὶ Σωκράτει τῷδε ἀνακοινωσώμεθα τὸν λόγον; ΚΡ. Εἴ σοι δοκεῖ. ΕΡ. Κρατύλος φησὶν ὅδε, ὦ Σώκρατες, ὀνόματος ὀρθότητα εἶναι ἑκάστῳ τῶν ὄντων φύσει πεφυκυῖαν· καὶ οὐ τοῦτο εἶναι ὄνομα, ὅ,τι ἄν τινες συνθέμενοι καλεῖν, καλῶσι, τῆς αὑτῶν φωνῆς μόριον ἐπιφθεγγόμενοι· ἀλλὰ ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκέναι καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἅπασιν. ἐρωτῶ οὖν αὐτὸν ἐγὼ εἰ αὐτῷ Κρατύλος τῇ ἀληθείᾳ ὄνομα ἐστίν, ἢ οὔ. ὁ δὲ ὁμολογεῖ οὕτω γε τοῦτο ὄνομα εἶναι. Τί δαὶ Σωκράτει; ἔφην ἐγώ. Σωκράτης, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν, ὅπερ καλοῦμεν ὄνομα ἕκαστον, τοῦτ' ἐστὶν ἑκάστῳ ὄνομα; Ὁ δέ, Οὔκουν σοί γε (ἦ δ' ὅς) ὄνομα Ἑρμογένης, οὐδὲ ἂν πάντες καλῶσιν ἄνθρωποι. Καὶ ἐμοῦ ἐρωτῶντος E καὶ προθυμουμένου εἰδέναι ὅ,τι ποτὲ λέγει, οὔτε ἀποσαφεῖ οὐδέν, εἰρωνεύεταί τε πρός με, προσποιούμενός τι αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ διανοεῖσθαι, ὡς εἰδὼς περὶ αὐτοῦ, ὃ εἰ βούλοιτο σαφῶς εἰπεῖν, ποιήσειεν ἂν καὶ ἐμὲ ὁμολογεῖν καὶ λέγειν ἅπερ αὐτὸς λέγει. εἰ οὖν πῃ ἔχεις συμβαλεῖν τὴν Κρατύλου μαντείαν, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι. μᾶλλον δὲ αὐτῷ σοι ὅπῃ δοκεῖ ἔχειν περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἔτι ἂν ἥδιον πυθοίμην, εἴ σοι βουλομένῳ ἐστίν. Σ. Ὦ παῖ Ἱππονίκου Ἑρμόγενες, παλαιὰ παροιμία, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά ἐστιν ὅπῃ ἔχει μαθεῖν· καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων οὐ σμικρὸν τυγχάνει ὂν μάθημα. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ἤδη ἠκηκόειν παρὰ Προδίκου τὴν πεντηκοντάδραχμον ἐπίδειξιν, ἣν ἀκούσαντι ὑπάρχει περὶ τούτου πεπαιδεῦσθαι, ὥς φησιν ἐκεῖνος, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσέ σε αὐτίκα μάλα εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος· νῦν δὲ οὐκ ἀκήκοα, ἀλλὰ F τὴν δραχμιαίαν. οὔκουν οἶδα πῇ ποτε τὸ ἀληθὲς ἔχει περὶ τῶν τοιούτων. συζητεῖν μέντοι ἕτοιμός εἰμι καὶ σοὶ καὶ Κρατύλῳ κοινῇ. ὅτι δὲ οὔ φησί σοι

HERMOGENES, CRATYLVS, SOCRATES.

VIS igitur ſermonem noſtrum & cum hoc Socrate conferamus? CRAT. Volo equidem, ſi tibi videtur. HER. Cratylus hic ô Socrates rebus ſingulis ait natura ineſſe rectam nominis rationem, neque id eſſe nomen, quod quidam ex conſtitutione vocant, dum vocis ſuæ particulam quandam pronuntiant, ſed rectam rationem aliquam nominum & Græcis & Barbaris eandem omnibus innatam. Percontor itaque ipſum, num reuera Cratylus ſit eius nomen. Ipſe fatetur. Socrati verò quod nomen, inquam? Socrates ait. Nónne cæteris omnibus inquam, id eſt nomen, quo E quenque vocamus? Ille non tibi tamen ait Hermogenes nomē eſt, neq. etiam ſi omnes homines te ita vocarint. Dúmque obſecro, vt ſciſcitanti mihi quidnā dicat aperiat, nihil prorſus declarat, ſed me ludens, ſimulat ſeſe aliquid verſare animo, quaſi nonnihil hac de re intelligat, quod ſi vellet exprimere, cogeret me idipſum fateri, eadémque dicere quæ ipſe dicit. Quamobrem libēter ex te audirem, ſi qua ratione Cratyli vaticiniū potes conijcere, libentius tamē ſententiā tuam de nominum rectitudine, ſi quidem tibi placet, audirem. S. O Hipponici fili Hermogenes, veteri prouerbio fertur, Pulchra eſſe cognitu difficilia. Atqui illa nominum notitia haud parua res eſt. Equidē ſi ex Prodico illam quinquaginta drachmarū demōſtrationē iā olī audiſsē, in cuius traditiōe etiā hęc inerāt, vt ipſe teſtat, nihil phiberet quo tu ſtatī veritatē de nominū rectitudine intelligeres. eā porrò nūquā audiui, ſed illā drachmę vnī* dūtaxat. Quare quid in his verū ſit, neſcio, inueſtigare aūt F tecum ſimul & cum Cratylo paratus ſum. Quod aūt dicit tibi

non eſſe reuera nomen Hermogenes, quod à lucro dicitur, mordet te puto, quaſi pecuniarum auidus ſis, & impos voti. Verùm, vt modò dicebam, difficilia hæc cognitu ſunt. Oportet autem rationes vtrinque in mediũ adducẽdo perquirere, vtrũ ita ſit, vt dicis ipſe, an potius, vt Cratylus ait. HER. Enimuero, ô Socrates, licet frequenter cum hoc cæteriſq. permultis iam diſputauerim, nondũ tamen perſuaderi mihi poteſt aliam eſſe nominis rectitudinem, quàm conuentionẽ ipſam cõſenſionémque. Mihi quidẽ videtur quodcunque nomen quis cuique imponet, id eſſe rectũ. Ac ſi rurſus cõmutat, aliúdque imponit, nihilominus quàm primum, quod illi ſuccedit nomen rectum exiſtere, quemadmodum ſeruis nomina commutare ſolemus: nulli quippe rei natura nomen ineſſe, ſed lege & vſu illorum qui ſic vocare conſueuerunt. Quod quidem ſi aliter ſe habet, paratus ſum non à Cratylo tantũ, verumetiã à quouis alio diſcere atque audire. S. Fortè aliquid dicis Hermogenes. Conſideremus itaque, quodcunq. imponit quis cuique nomen vocátq. id illi nomen eſſe aſſeris? H. Mihi ſanè ita videtur. SOC. Et ſiue priuatus vocet, ſiue ciuitas? HER. Aſſero. SO. Quid verò ſi ipſe rem aliquam vocem, veluti ſi quem nunc hominem vocamus, ego equum nominem, quémve equum, hominem? publicè quidem erit eidem homo nomen priuatim equus, & priuatim rurſus homo, publicè equus. Ita loqueris? HER. Ita videtur. SOCRAT. Dic iterum num aliquid nuncupes vera loqui, aliquid loqui falſa. HERM. Equidem. SOCR. Nónne illa quidem vera erit oratio, hæc autem oratio falſa? HERM. Ita prorſus. SOCR. Illa verò oratio quæ exiſtentia dicit, vt exiſtunt, vera eſt, quæ vt non exiſtunt, falſa? HERM. Certè. SOC. Eſt autem hoc, oratione, ea quæ ſunt, & quæ non ſunt, dicere? HER. Idipſum. SO. Oratio quæ vera eſt, vtrum tota quidem eſt vera, partes non veræ. HER. Imò & partes veræ. SOC. Vtrum partes magnæ veræ, exiguæ verò particulæ falſæ, an vere ſunt omnes? HER. Omnes arbitror. SOC. Habes orationis partem aliquam minorem nomine? HER. Nequaquam, hæc enim pars minima. SOC. Et nomen quidem hoc pars orationis veræ. HE. Proculdubio. SOC. Pars vtique vera, vt ais ipſe. HER. Vera. S. Pars autem falſa. HER. Aio. SOC. Licet ergo nomen verum, & nomen falſum dicere, ſiquidem & orationem. HERM. Quid prohibet? SOCR. Quod quiſque cuique nomen eſſe ait, & id cuique nomen eſt? HERM. Idipſum. SOC. An etiam quotcunque quis nomina cuique tribuit, totidẽ erunt? ac etiam quandocunq. tribui? HER. Haud equidem habeo Socrates, aliquam præter hanc nominis rectitudinem, vt videlicet liceat mihi quidem alio rem vocare quod ipſe impoſui nomine, tibi autẽ alio quod tu impoſuiſti. Ita equidem in ciuitatibus video eorundem, propria quędam haberi nomina, & Græcis ad alios Grecos, & Græcis ad Barbaros. S. Animaduertamus Hermogenes, vtrũ res ipſę ita ſe habere tibi videantur vt propria rerũ apud vnũquenq. eſſentia ſit, quẽadmodum Protagoras tradidit: rerũ omniũ dicens hominem eſſe menſurã, ita vt qualia mihi quæque videntur, talia & mihi ſint: item qualia tibi, & tibi talia. An potius quædam eſſe putes, quæ eſſentiæ ſuæ quandam habeant firmitatem. HER. Quandoq. ô Socrates, dubitãs ad hæc deductus ſum, quæ tradit Protagoras. Ita tamen eſſe haud ſatis mihi perſuadeo. S. Nunquid & ad hoc aliquando es deductus, vt tibi nequaquã videretur aliquem eſſe hominem omnino malum? HER. Non per Iouẽ, imò ſæpenumero ita ſum affectus vt exiſtimarem homines nonnullos omnino malos eſſe, & quidẽ plurimos. SOC. Prorſus autem boni nulli adhuc tibi viſi ſunt? HER. Admodum pauci. SOC. Viſi ergo ſunt aliqui? HE. Aliqui. SO. Qua ratione hoc iudicas? hácne? alios quidem omnino bonos eſſe, omnino prudentes: alios verò prorſus prauos, imprudentes omnino? HER. Mihi ſanè ita videtur. SO. Si Protagoras vera dixit, éſtque hæc ipſa veritas, vt qualia quæque cuique videntur, talia ſint, fierine poteſt, vt alij hominum prudentes ſint, imprudentes alij. HER. Nequaquam. SO. Atqui hæc, vt arbitror, tibi omnino videntur, cùm videlicet prudentia quædam & imprudentia ſit, Protagoram haud omnino vera loqui poſſe. Neq. enim alter altero reuera prudentior eris, ſi quæ cuique videntur cuique vera erunt. H. Ita eſt. At neq. Euthydemo aſſentiris, vt arbitror, dicenti omnia omnibus eſſe ſimiliter ac ſemper. Neq. n. alij boni, alij mali eſſent, ſi ſemper & æquè omnib. & virtus ineſſet & prauitas. H. Vera loqueris. S. Ergo ſi neque omnia omnibus inſunt ſemper atq. ſimiliter, neque cui propriũ vnũquodque, cõſtat res ipſas eſſe quæ eſſentiam quandã firmam in ſe habent, neq. quo ad nos, neque à nobis per imaginationẽ ſurſum deorſúmq. diſtractæ, ſed ſecundum ſeipſas quo ad ipſarum eſſentiã, vt natura inſtitutæ ſunt permanentes. H. Idẽ mihi quoque videtur, ô Socrates. S. Vtrũ res ipſæ ita natura conſiſtunt, actiones aũt illarũ non ita, ſed aliter: an & actiones ipſæ ſimiliter quædã rerũ ſpecies ſunt? HER. Et ipſæ omnino. S. Ergo actiones ipſæ ſecũdum naturam ſuam, non ſecundum opinionem noſtram fiunt. Quemadmodum ſi nos rem quampiam diuidere ſtatuamus,

Quæ oratio vera, quę falſa.

Orationis pars minima eſt nomen.

Sententia Protagoræ circa eſſentiam rerum.

Sententia Euthydemi omnia omnibus eſſe ſimiliter, ac ſemper.

A Ἑρμογένει ὄνομα εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, ὥσπερ ὑποπτεύω αὐτὸν σκώπτειν. οἴεται γὰρ ἴσως σε χρημάτων ἐφιέμενον κτήσεως, ἀποτυγχάνειν ἑκάστοτε. ἀλλ' ὃ νῦν δὴ ἔλεγον, εἰδέναι μὲν τὰ τοιαῦτα χαλεπόν. εἰς τὸ κοινὸν δὲ καταθέντας χρὴ σκοπεῖν εἴτε ὡς σὺ λέγεις ἔχει, εἴτε ὡς Κρατύλος. ΕΡ. Καὶ μὴν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, πολλάκις δὴ καὶ τούτῳ διαλεχθεὶς καὶ ἄλλοις πολλοῖς, οὐ δύναμαι πεισθῆναι ὡς ἄλλη τις ἐστὶν ὀρθότης ὀνόματος, ἢ συνθήκη καὶ ὁμολογία. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, ὅ,τι ἄν τις τῳ θῆται ὄνομα, τοῦτο εἶναι καὶ τὸ ὀρθόν· καὶ ἂν αὖθίς γε ἕτερον μεταθῆται, ἐκεῖνο δὲ μηκέτι καλῇ, οὐδὲν ἧττον τοῦτ' εἶναι ὀρθὸν τὸ μετατεθὲν τοῦ προτέρου κειμένου· ὥσπερ τοῖς οἰκέταις ἡμεῖς μετατιθέμεθα. οὐ γὰρ φύσει ἑκάστῳ B πεφυκέναι ὄνομα οὐδὲν οὐδενί, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει τῶν ἐθισάντων τε καὶ καλούντων. εἰ δέ πῃ ἄλλῃ ἔχει, ἕτοιμος ἔγωγε καὶ μανθάνειν καὶ ἀκούειν, οὐ μόνον παρὰ Κρατύλου, ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλου ὁτουοῦν. ΣΩ. Ἴσως μέντοι τι λέγεις, ὦ Ἑρμόγενες· σκεψώμεθα δέ. ὃ ἂν θῇ καλεῖν τις ἕκαστον, τοῦτ' ἔστιν ἑκάστῳ ὄνομα; ΕΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Καὶ ἂν ἰδιώτης καλῇ καὶ ἂν πόλις; ΕΡ. Φημί. ΣΩ. Τί οὖν; ἂν ἐγὼ καλῶ ὁτιοῦν τῶν ὄντων, οἷον, ὃ νῦν καλοῦμεν ἄνθρωπον, ἐὰν ἐγὼ τοῦτο ἵππον προσαγορεύω, ὃ δὲ νῦν ἵππον, ἄνθρωπον, ἔσται δημοσίᾳ μὲν ὄνομα ἄνθρωπος τῷ αὐτῷ, ἰδίᾳ δὲ ἵππος; καὶ ἰδίᾳ μὲν αὖ ἄνθρωπος, δημοσίᾳ δὲ ἵππος; οὕτω λέ- C γεις; ΕΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Φέρε δή μοι τόδε εἰπέ. καλεῖς τι ἀληθῆ λέγειν καὶ ψευδῆ; ΕΡ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν εἴη ἂν λόγος ἀληθής, ὁ δὲ ψευδής; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὗτος ὃς ἂν τὰ ὄντα λέγῃ ὡς ἔστιν, ἀληθής· ὃς δ' ἂν ὡς οὐκ ἔστι, ψευδής; ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Ἔστιν ἄρα τοῦτο λόγῳ λέγειν τὰ ὄντα τε καὶ μή; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ὁ λόγος δ' ἐστὶν ὁ ἀληθής, πότερον ὅλος μὲν ἀληθής, τὰ μόρια δ' αὐτοῦ οὐκ ἀληθῆ; ΕΡ. Οὐκ ἀλλὰ καὶ τὰ μόρια. ΣΩ. Πότερον δὲ τὰ μὲν μεγάλα μόρια, ἀληθῆ, τὰ δὲ σμικρὰ, οὔ; ἢ πάντα; ΕΡ. Πάντα οἶμαι ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅ,τι λέγεις λόγου σμικρότερον μόριον ἄλλο ἢ ὄνομα; ΕΡ. Οὔκ· ἀλ- D λὰ τοῦτο σμικρότατον. ΣΩ. Καὶ τὸ ὄνομα ἄρα τὸ τοῦ ἀληθοῦς λόγου λέγεται; ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Ἀληθές γε, ὡς φῄς. ΕΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τὸ δὲ τοῦ ψευδοῦς μόριον, οὐ ψευδές; ΕΡ. Φημί. ΣΩ. Ἔστιν ἄρα ὄνομα ψευδὲς καὶ ἀληθὲς λέγειν, εἴπερ καὶ λόγον; ΕΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Ὃ ἂν ἄρα ἕκαστος φῇ τῳ ὄνομα εἶναι, τοῦτό ἐστιν ἑκάστῳ ὄνομα; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Ἦ καὶ ὁπόσα ἄν τις φῇ ἑκάστῳ ὀνόματα εἶναι, τοσαῦτα ἔσται; καὶ τότε ὁπόταν φῇ; ΕΡ. Οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ὀνόματος ἄλλην ὀρθότητα, ἢ ταύτην· ἐμοὶ μὲν ἕτερον εἶναι καλεῖν ἑκάστῳ ὄνομα, ὃ ἐγὼ ἐθέμην, σοὶ δὲ ἕτερον, ὃ ἂν σύ. οὕτω δὲ καὶ ταῖς πόλεσιν ὁρῶ ἰδίᾳ ἑκάσταις ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς κείμενα ὀνόματα. καὶ Ἕλλησι παρὰ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, καὶ Ἕλλησι E παρὰ βαρβάρους. ΣΩ. Φέρε δὴ ἴδωμεν, ὦ Ἑρμόγενες, πότερον καὶ τὰ ὄντα οὕτως ἔχειν σοι φαίνεται, ἰδίᾳ αὐτῶν ἡ οὐσία εἶναι ἑκάστῳ, ὥσπερ Πρωταγόρας ἔλεγε, λέγων πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι ἄνθρωπον· ὡς ἄρα οἷα μὲν ἂν ἐμοὶ φαίνηται τὰ πράγματα εἶναι, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί, οἷα δ' ἂν σοί, τοιαῦτα σοί· ἢ ἔχειν δοκεῖ σοι ἄττα αὐτῶν τινὰ βεβαιότητα τῆς οὐσίας. ΕΡ. Ἤδη ποτὲ ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἀπορῶν, καὶ ἐνταῦθα ἐξηνέχθην ἅπερ Πρωταγόρας λέγει· οὐ πάνυ τι μέντοι μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν. ΣΩ. Τί δαί; ἐς τόδε ἤδη ἐξηνέχθης, ὥστε μὴ πάνυ σοι δοκεῖν εἶναί τινα ἄνθρωπον πονηρόν; ΕΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία· ἀλλὰ πολλάκις δὴ αὐτὸ πέπονθα, ὥστε μοι δοκεῖν πάνυ πονηροὺς εἶναί τινας ἀνθρώπους, καὶ μάλα συ- F χνούς. ΣΩ. Τί δέ; πάνυ χρηστοὶ οὔπω σοι ἔδοξαν εἶναι ἄνθρωποι; ΕΡ. Καὶ μάλα ὀλίγοι. ΣΩ. Ἔδοξαν δ' οὖν; ΕΡ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Πῶς οὖν τοῦτο τίθεσαι; ἆρ' ὧδε; τοὺς μὲν πάνυ χρηστούς, πάνυ φρονίμους· τοὺς δὲ πάνυ πονηρούς, πάνυ ἄφρονας; ΕΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. ΣΩΚ. Οἷόν τε οὖν ἐστίν, εἰ Πρωταγόρας ἀληθῆ ἔλεγε, καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀλήθεια, τὸ οἷα ἂν δοκῇ ἑκάστῳ, τοιαῦτα καὶ εἶναι, τοὺς μὲν ἡμῶν φρονίμους εἶναι, τοὺς δὲ ἄφρονας; ΕΡ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Καὶ ταῦτά γε (ὡς ἐγᾦμαι) σοὶ πάνυ δοκεῖ, φρονήσεως οὔσης καὶ ἀφροσύνης, μὴ πάνυ δυνατὸν εἶναι Πρωταγόραν ἀληθῆ λέγειν. οὐδὲ γὰρ ἄν που τῇ ἀληθείᾳ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου φρονιμώτερος εἴη, εἴπερ ἃ ἂν ἑκάστῳ δοκῇ, ἑκάστῳ ἀληθῆ ἔσται. ΕΡ. Ἔστι G ταῦτα. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατ' Εὐθύδημόν γε, οἶμαι, σοὶ δοκεῖ, πᾶσι πάντα ὁμοίως εἶναι ἅμα καὶ ἀεί. οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως εἶεν οἱ μὲν χρηστοί, οἱ δὲ πονηροί, εἰ ὁμοίως ἅπασι καὶ ἀεὶ ἀρετή τε καὶ κακία εἴη. ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Οὐκοῦν, εἰ μήτε πάντα πᾶσιν ἐστὶν ὁμοίως ἅμα καὶ ἀεί, μήτε ἑκάστῳ ἰδίᾳ ἕκαστον, δῆλον δὴ ὅτι αὐτὰ αὑτῶν οὐσίαν ἔχοντά τινα βέβαιόν ἐστι τὰ πράγματα, οὐ πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ ὑφ' ἡμῶν ἑλκόμενα ἄνω καὶ κάτω τῷ ἡμετέρῳ φαντάσματι, ἀλλὰ καθ' αὑτά, πρὸς τὴν αὑτῶν οὐσίαν ἔχοντα, ᾗπερ πέφυκε. ΕΡ. Δοκεῖ μοι, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἔχειν. ΣΩΚ. Πότερον οὖν αὐτὰ μὲν ἂν εἴη οὕτω πεφυκότα, αἱ δὲ πράξεις αὐτῶν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον; ἢ καὶ αὗται ἕν τι εἶδος τῶν ὄντων εἰσὶν αἱ πράξεις; ΕΡ. Πάνυ γε καὶ αὗται. ΣΩ. Κατὰ τὴν αὑτῶν ἄρα φύσιν καὶ αἱ πράξεις πράττονται, οὐ κατὰ H τὴν ἡμετέραν δόξαν. οἷον, ἐάν τι ἐπιχειρήσωμεν ἡμεῖς τῶν ὄντων τέμνειν,

πότερον ἡμῖν τμητέον ἕκαστον ὡς ἂν ἡμεῖς βουλώμεθα, καὶ ᾧ ἂν βουληθῶμεν; ἤ, ἐὰν μὲν κατὰ φύσιν βουληθῶμεν ἕκαστον τέμνειν τοῦ τέμνειν τε καὶ τέμνεσθαι, καὶ ᾧ πέφυκε, τεμοῦμέν τε, καὶ πλέον τι ἡμῖν ἔσται, καὶ ὀρθῶς πράξομεν τοῦτο· ἐὰν δὲ παρὰ φύσιν, ἐξαμαρτησόμεθά τε καὶ οὐδὲν πράξομεν; ΕΡΜΟΓ. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ ἐὰν κάειν τι ἐπιχειρήσωμεν, οὐ κατὰ πᾶσαν δόξαν δεῖ κάειν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρθήν; αὕτη δ' ἐστίν, ᾗ ἐπέφυκει ἕκαστον κάεσθαί τε καὶ κάειν, καὶ ᾧ ἐπέφυκει. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα οὕτως. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ τὸ λέγειν μία τις τῶν πράξεων ἐστί; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Πότερον οὖν ᾗ ἄν τῳ δοκῇ λεκτέον εἶναι, ταύτῃ λέγων, ὀρθῶς λέξει; ἤ, ἐὰν μὲν ᾗ πέφυκε τὰ πράγματα λέγειν τε καὶ λέγεσθαι, καὶ ᾧ ταύτῃ καὶ τούτῳ λέγῃ, πλέον τέ τι ποιήσει καὶ ἐρεῖ· ἐὰν δὲ μή, ἐξαμαρτήσεταί τε καὶ οὐδὲν ποιήσει; ΕΡ. Οὕτω μοι δοκεῖ ὡς λέγεις. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τοῦ λέγειν μόριον τὸ ὀνομάζειν. ὀνομάζοντες γάρ που λέγουσι τοὺς λόγους. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὀνομάζειν, πρᾶξίς τις ἐστίν, εἴπερ καὶ τὸ λέγειν πρᾶξίς τις ἦν περὶ τὰ πράγματα; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Αἱ δὲ πράξεις ἐφάνησαν ἡμῖν οὐ πρὸς ἡμᾶς οὖσαι, ἀλλ' αὑτῶν τινα ἰδίαν φύσιν ἔχουσαι. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ὀνομαστέον ᾗ πέφυκε τὰ πράγματα ὀνομάζειν τε καὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ ᾧ, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἂν ἡμεῖς βουληθῶμεν, εἴπερ τι τοῖς ἔμπροσθεν μέλλει ὁμολογούμενον εἶναι; καὶ οὕτω μὲν ἂν πλέον τι ποιοῖμεν καὶ ὀνομάζοιμεν, ἄλλως δὲ οὔ; ΕΡ. Φαίνεταί μοι. ΣΩΚΡ. Φέρε δή, ὃ ἔδει τέμνειν, ἔδει τῳ, φαμέν, τέμνειν; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ ὃ ἔδει κερκίζειν, ἔδει τῳ κερκίζειν; καὶ ὃ ἔδει τρυπᾶν, ἔδει τῳ τρυπᾶν; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καὶ ὃ ἔδει δὴ ὀνομάζειν, ἔδει τῳ ὀνομάζειν; ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Τί δὲ ἦν ἐκεῖνο ᾧ ἔδει τρυπᾶν; ΕΡ. Τρύπανον. ΣΩΚΡ. Τί δὲ ᾧ κερκίζειν; ΕΡ. Κερκίς. ΣΩΚΡ. Τί δὲ ᾧ ὀνομάζειν; ΕΡ. Ὄνομα. ΣΩΚΡ. Εὖ λέγεις. ὄργανον ἄρα τί ἐστι καὶ τὸ ὄνομα. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἐροίμην τί ἦν ὄργανον ἡ κερκίς, οὐχ ᾧ κερκίζομεν; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Κερκίζοντες δὲ τί δρῶμεν; οὐ τὴν κρόκην καὶ τοὺς στήμονας συγκεχυμένους διακρίνομεν; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τρυπάνου ἕξεις οὕτως εἰπεῖν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἔχεις δὴ καὶ περὶ ὀνόματος οὕτως εἰπεῖν. ὀργάνῳ ὄντι τῷ ὀνόματι ὀνομάζοντες, τί ποιοῦμεν; ΕΡ. Οὐκ ἔχω λέγειν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν διδάσκομέν τι ἀλλήλους καὶ τὰ πράγματα διακρίνομεν ᾗ ἔχει; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὄνομα ἄρα, διδασκαλικόν τι ἐστὶν ὄργανον καὶ διακριτικὸν τῆς οὐσίας, ὥσπερ κερκίς, ὑφάσματος. ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Ὑφαντικὸν δέ γε ἡ κερκίς; ΕΡ. Πῶς δ' οὔ. ΣΩΚ. Ὑφαντικὸς μὲν ἄρα κερκίδι καλῶς χρήσεται· καλῶς δ' ἐστὶν ὑφαντικῶς. διδασκαλικὸς δέ, ὀνόματι καλῶς· καλῶς δ' ἐστὶ διδασκαλικῶς. ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Τῷ τίνος οὖν ἔργῳ ὁ ὑφάντης καλῶς χρήσεται, ὅταν τῇ κερκίδι χρῆται; ΕΡ. Τῷ τοῦ τέκτονος. ΣΩΚ. Πᾶς δέ, τέκτων ἐστίν, ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων; ΕΡ. Ὁ τὴν τέχνην. ΣΩΚ. Τῷ τίνος δὲ ἔργῳ ὁ τρυπητὴς καλῶς χρήσεται, ὅταν τῷ τρυπάνῳ χρῆται; ΕΡ. Τῷ τοῦ χαλκέως. ΣΩ. Ἆρ' οὖν πᾶς, χαλκεύς, ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων; ΕΡ. Ὁ τὴν τέχνην ἔχων. ΣΩ. Εἶεν. τῷ δὲ τίνος ἔργῳ ὁ διδασκαλικὸς χρήσεται, ὅταν τῷ ὀνόματι χρῆται; ΕΡ. Οὐδὲ τοῦτ' ἔχω. Σ. Οὐδὲ τοῦτ' ἔχεις εἰπεῖν, τίς παραδίδωσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα οἷς χρώμεθα; ΕΡ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Ἆρ' οὐχὶ ὁ νόμος δοκεῖ σοι ὁ παραδιδοὺς αὐτά; ΕΡ. Ἔοικε. ΣΩΚ. Νομοθέτου ἄρα ἔργῳ χρήσεται ὁ διδασκαλικός, ὅταν ὀνόματι χρῆται. ΕΡ. Δοκεῖ μοι. ΣΩΣ. Νομοθέτης δέ σοι δοκεῖ πᾶς εἶναι ἀνήρ, ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων; ΕΡ. Ὁ τὴν τέχνην. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα παντὸς ἀνδρός, ὦ Ἑρμόγενες, ὄνομα θέσθαι ἐστίν, ἀλλά τινος ὀνοματουργοῦ. οὗτος δ' ἐστίν, ὡς ἔοικεν, ὁ νομοθέτης· ὃς δὴ τῶν δημιουργῶν σπανιώτατος ἐν ἀνθρώποις γίνεται. ΕΡ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Ἴθι δή, ἐπίσκεψαι ποῖ βλέπων ὁ νομοθέτης, τὰ ὀνόματα τίθεται. ἐκ τῶν ἔμπροσθεν δὲ ἀνάσκεψαι. ποῖ βλέπων ὁ τέκτων, τὴν κερκίδα ποιεῖ; ἆρ' οὐ πρὸς τοιοῦτόν τι ὃ ἐπεφύκει κερκίζειν; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τί δαί; ἂν καταγῇ αὐτῷ ἡ κερκὶς ποιοῦντι, πότερον πάλιν ποιήσει ἄλλην, πρὸς τὴν κατεαγυῖαν βλέπων, ἢ πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶδος πρὸς ὅπερ καὶ ἣν κατέαξεν ἐποίει; ΕΡ. Πρὸς ἐκεῖνο, ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐκεῖνο δικαιότατ' ἂν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ κερκὶς καλέσαιμεν. ΕΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐπειδὰν δέῃ λεπτῷ ἱματίῳ, ἢ παχεῖ, ἢ λινῷ, ἢ ἐρείῳ, ἢ ὁποιῳοῦν τινι κερκίδα ποιεῖν, πάσας μὲν δεῖ τὸ τῆς κερκίδος ἔχειν εἶδος, οἵα δ' ἑκάστῳ καλλίστη ἐπεφύκει, ταύτην ἀποδιδόναι τὴν φύσιν εἰς τὸ ἔργον ἕκαστον; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὴ ὀργάνων ὁ αὐτὸς τρόπος· τὸ φύσει ἑκάστῳ πεφυκὸς ὄργανον ἐξευρόντα, δεῖ ἀποδοῦναι εἰς ἐκεῖνο ἐξ οὗ ἂν ποιῇ, οὐχ οἷον ἂν αὐτὸς βουληθῇ, ἀλλ' οἷον ἐπεφύκει. τὸ φύσει γὰρ ἑκάστῳ, ὡς ἔοικε, τρύπανον πεφυκὸς εἰς τὸν σίδηρον δεῖ ἐπίστασθαι τιθέναι. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ τὴν φύσει κερκίδα ἑκάστῳ πεφυκυῖαν, εἰς

A vtrum ſic diuidenda res quæque eſt, vt nos volumus, & quo volumus? an potius ſi vnumquodque diuidamus ſecundum naturam qua diuidere & diuidi oportet, itémque eo quo ſecundum naturam diuiſio fieri debet, diuidemus vtique rectè, & aliquid proficiemus, ac rectè iſtud agemus? Si autem præter naturam, aberrabimus, nihílque proficiemus? HER. Mihi quidem ita videtur. SOCR. Atque etiam ſi comburere aliquid aggrediamur, non ſecundum omnem opinionem comburere oportet, ſed ſecundum opinionem rectam, hæc autem eſt qua ratione naturaliter quodque comburi debet atque comburere, & quo debet. HERM. Vera hæc ſunt. SOC. Nónne eadem

B de cæteris ratio? HER. Eadem. SOC. An nō & dicere vna quædam operationum eſt? HER. Eſt planè. SO. Vtrum rectè dicet, qui vt ſibi dicendum videtur, ita dicit? an potius qui ita dicit, vt ipſa rerum natura dicere dicíque requirit? & ſi quo natura exigit, eo & dicat, aliquid dicendo proficiet: ſin aliter, aberrabit, nihílque efficiet. HER. Ita equidem vt ais, exiſtimo. SOCR. An non dicendi pars quædam eſt nomine? & qui nominant, loquuntur quodammodo? HER. Omnino. SOC. Et nominare actio quædam eſt? quandoquidem & dicere actio quædam cir-

C ca res eſt. HER. Prorſus. SOC. Actiones autem nobis apparuerunt haud ad nos reſpicere, ſed propriam quādam ſui habere naturam. HER. Eſt ita. SOCR. Nominandum itaque ea ratione qua rerum ipſarum natura nominare ac nominari poſtulat, & quo poſtulat, non autem pro noſtræ voluntatis arbitrio, ſi ſtandum eſt in his quæ dicta ſunt. Atque ita aliquid peragemus, nominabimúſque, aliter verò nequaquam. HER. Mihi ſic videtur. SOCRA. Quod incidendum eſt, aliquo incidendum? HER. Aliquo. SOC. Et quod texendum, aliquo certè texēdum, quódve perforandum, aliquo perforandum. HER. Planè. SOC. Item quod nominandum, aliquo nominādum. HER. Sic opor-

D tet. SOCR. Quid illud, quo aliquid perforare oportet? HERM. Terebrum. SOCR. Quid quo texere? HER. Radius pecténque. SOC. Quid quo nominare? HER. Nomen. SOC. Bene loqueris, ideóque inſtrumentum aliquod nomen eſt. HER. Eſt. SOC. Si quærerem quod inſtrumentum eſt radius pecténque, reſpondetes quo teximus? HER. Non aliud. SOC. Texentes verò quid facimus? an non ſubtegmen & ſtamina confuſa, radio diſcernimus? HER. Iſthuc ipſum. SO. Idem de terebro ac cæteris reſpondebis? HER. Idem. SOCR. Potes & circa nomen ſimiliter declarare, quid facimus dum nomine ipſo quod inſtrumētum

E eſt, aliquid nominamus? HER. Nequeo. SOC. Nunquid docemus inuicem aliquid, ac res vt ſunt, diſcernimus? HER. Nempe. SOC. Nomen itaque rerum ſubſtantias docendi diſcernédique inſtrumentum eſt, ſic vt pecten & radius ipſe telę. HER. Sic eſt dicendum. SO. Radius porrò textorium eſt inſtrumentum. HER. Quidni? SOC. Textor itaque radio ac pectine rectè vtetur, rectè, inquam, ſecundum texendi rationem: ille verò qui docet, nomine vtetur, & rectè: rectè videlicet ſecundum docendi propriam rationem? HER. Certè. SO. Cuius artificis opere bene vtetur textor, quando radio pectinéque vtetur? HER. Fabri lignarij. SOC. Quiſquéne lignarius faber, an potius qui artem habet. HER. Qui habet artem. SOCR. Cuius item o-

F pere rectè perforator vtetur? quando terebro vtetur? HERM. Ærarij fabri. SOCR. Num quiſque eſt faber ærarius? an potius qui habet artem? HER. Qui artem. SOC. Age ergo, dic cuius opere ipſe doctor vtatur, quoties nomine vtitur. HER. Neſcio. SOCR. Aſſignare & hoc neſcis? quis nobis tradit nomina quibus vtimur? HER. Ignoro & hoc. SOC. Nónne lex tibi videtur nobis nomina ſtatuiſſe? HER. Videtur. SOC. Ergo legiſlatoris vtetur opere doctor, quando nomine ipſo vtetur. HER. Opinor. SOC. Conditor legis quilibet tibi ęquè videtur, an qui arte eſt præditus? HER. Arte præditus. SOC. Quare non cuiuſcūque viri eſt Hermogenes nomen imponere, verùm cuiuſdam nominum autoris: hic autem etiam vt videtur, *nominū inſti-

G tutor, qui rarior omni artifice inter homines reperitur. HER. Apparet. SOC. Animaduerte obſecro, quò reſpiciens nominū inſtitutor, nomina rebus imponit: imò ſuperiorum exempla diiudica, quò reſpiciens faber radium pecténque conficit. nónne ad tale aliquid quod ad texendum natura ſit aptum? HER. Prorſus. SO. Si in ipſo opere radius hic frangatur, vtrum alium iterum fabricabit ad fracti iſtius imaginem? an potius ad ſpeciem ipſam reſpiciet, ad cuius exemplar radium, qui fractus eſt, fecerat? HER. Ad ipſam, vt arbitror, ſpeciem. SO. Nónne ſpeciem ipſam meritò ipſius radij rationem, ipſúmque radium maximè nominabimus? HER. Opinor. SOC. Siquando oportet conficiendæ veſti tenui, vel craſſiori lineæ, ſiue laneæ,

H ſiue cuiuis alteri radiū apparare, radios ſingulos oportet ſpeciem radij ipſius habere: qualis verò cuique naturaliter eſt accommodatiſſimus, talem ad opus peragendum, vt natura poſtulat, adhibere. HER. Oportet ſanè. SOC. Eadem de cæteris inſtrumentis eſt ratio. Nam quod natura cuique congruit, inſtrumentum adinueniendum eſt, atque id illi attribuendum, ex quo efficit non qualecunque vult qui fabricat, ſed quale natura ipſa exigit. Terebrum nanque cuique accommodatum ſcire oportet in ferro perficere. HER. Patet. SOC. Radiū quinetiam ſingulis

Nomen, rerum ſubſtantias docendi diſcernēdique inſtrumentum.

* Græc. legiſlator. Ficinus ὀνομαθέτης.

competentem in ligno. HER. Vera hæc ſunt. SO. Quippe ipſa ratione naturæ alius radius relæ alteri competit, & in aliis eodem modo. HER. Sanè. SO. Oportet quoque vir optime, vt ille nominum inſtitutor nomen natura rebus ſingulis aptum in vocibus & ſyllabis exprimat, ad ídque reſpiciens quod ipſum nomen eſt, ſingula nomina fingat, atque attribuat, ſi reuera nominum autor eſt futurus. Quòd ſi non iiſdem ſyllabis quiſque nominum conditor nomen exprimit, animaduertendum eſt, quòd neque fabri omnes ærarij eodem in ferro id faciunt, quoties eiuſdem gratia idem fabricant inſtrumētum. Verùm quatenus eandem ideam attribuunt, licet in alio & alio ferro, eatenus rectè ſe habet inſtrumentum, ſiue hic, ſiue apud Barbaros fabricent. Nónne? HER. Maximè. SOC. Nónne & eodem modo cenſebis, donec inſtitutor nominum qui apud nos eſt, & qui apud Barbaros, nominis ſpeciem cuique competētem tribuunt, in quibuſlibet ſyllabis nihilo deteriorem eſſe vnum altero in nominibus imponendis? HER. Equidem. SO. Quis cogniturus eſt, vtrum conueniens radij ſpecies cuicunque ligno ſit impreſſa? num faber qui efficit? an textor vſurus? HER. Probabile eſt, ô Socrates magis eum qui eſt vſurus, cognoſcere. SOCR. Quis lyræ fabricatoris opere vtitur? nónne ille qui fabricantem inſtruere poteſt, & opus recténe an contrà factum ſit, iudicare? HER. Omnino. SOC. Quis ergo? HER. Cithariſta. SOCR. Quis autem opere ſtructoris nauium? HER. Gubernator. SOC. Quis item nominum conditoris operi optimè præſidebit, & expletum diiudicabit & apud Græcos & apud Barbaros? Nónne & qui vtetur? HER. Is certè. SOCR. An non is eſt qui interrogare ſcit? HER. Iſte. SOC. Idem quoque reſpondere. HER. Nempe. SOCR. Eum verò qui interrogare ſcit atque reſpondere, alium vocas quàm dialecticum? HER. Dialecticum profectò. SO. Fabri itaque opus eſt temonem facere gubernatore præcipiente, ſi bonus futurus eſt temo. HERM. Apparet. SOC. Nominum quoque autoris nomen, monente dialectico viro, ſi modò rectè ponēda ſunt nomina. HER. Vera hæc ſunt. SOC. Apparet ergo Hermogenes haud leue quiddam, vt ipſe cenſes, nominis impoſitionem eſſe, neque id eſſe imperitorū & quorumuis hominum opus. Nempe Cratylus vera loquitur, cùm nomina dicit natura rebus competere, neque vnum quemuis eſſe nominum autorem, ſed illū duntaxat, qui ad nomen reſpicit, quod natura cuiq; conuenit, poſteáque ſpeciem eam literis ſyllabíſque inſerere. HER. Neſcio Socrates, qua ratione his quæ dixiſti, ſit repugnādum: fortè verò non facile eſt ſubitò ſic perſuaderi. Videor autem mihi hunc in modum tibi potius aſſenſurus, ſi oſtenderis, quam dicas eſſe natura rectam nominis rationem. SOC. Equidem, ô beate Hermogenes, adhuc nullam dico. Fermè nāque è memoria excidit quod dixeram ſuprà, me videlicet hoc ignorare, verùm vnà tecum perquirere. Nunc autem mihi & tibi ſimul inueſtigantibus hoc duntaxat præter ſuperiora compertum eſt, rectitudinem aliquam natura nomen habere, nec quemlibet poſſe nomen rebus accommodare. Nónne? HER. Valde. SO. Conſiderandum reſtat, ſi noſſe deſideras, quænam ipſius ſit nominis rectitudo, id eſt ratio recta. HER. Deſidero equidem. SOC. Animaduerte igitur. HER. Qua via inueſtigandum mones? SOC. Rectiſſima eſt, ô amice, conſideratio, ab his qui ſciunt, hæc perquirere, oblatis pecuniis, & gratiis inſuper actis: hi verò ſophiſtæ ſunt, quib⁹ frater tuus Callias multis erogatis pecuniis, ſapiēs euaſiſſe videtur. Poſtquàm verò in res paternas ius non habes, reliquum eſt fratrem ſupplex ores, te doceat nominum rectitudinem, quam à Protagora didicit. HER. Quàm abſurda hæc eſſet petitio Socrates, ſi cùm illam Protagoræ veritatem nullo modo recipiam, ea quæ ex veritate illa dicuntur, alicuius pretij æſtimarem. SOC. At verò ſi tibi hæc non placent, ab Homero cæteríſque poëtis eſt diſcendum. HER. Quid de nominibus, & vbi Homerus, ô Socrates, tradit? SOC. Paſſim multa, maxima verò & pulcherrima ſunt illa, in quibus diſtinguit circa eadem quæ nomina homines, & quæ dij ipſi inducunt. An non cenſes ipſum in his magnificum aliquid, & mirādum de recta ratione nominum tradere? Conſtat enim deos nominibus illis ad rectitudinem ipſam vti, quæ natura conſiſtunt. An nō putas? HER. Certè equidem ſcio, ſiqua dij vocant, rectè eos admodum nominare. Verùm quænam iſta? SOC. An ignoras quod de Troiano flumine, quod ſingulari certamine cum Vulcano pugnauit, inquit? Quod Xanthum dij vocāt, viri Scamandrum. HERM. Scio. SOCR. An non cenſes magnificum quiddam cognitu eſſe hoc, qua ratione rectius ſit flumen illud Xanthum, quàm Scamandrum nominare? Item ſi vis, animaduerte & iſtud, quòd auem eandem dicit Chalcidem quidem à diis, Cymindin verò ab hominibus nominari. Leuem cognitionem hanc putas, vt ſciatur quanto rectius ſit eandem auem Chalcidem, quàm Cymindin nuncupare, vel Batieam atque Myrinen, aliáque permulta, & apud hunc poëtam, & apud alios talia? Verùm iſtarum rerum inuentio acutius ingenium, quàm noſtrum exigit. Scamandrius autem & Aſtyanax

Quomodo nominabit qui rectè nominabit.

Dialecticus nouit, rectè impoſita nomina rebus ſint, nécne.

Veritas nomen ſcripti, aut ironicum.

Iliad. υ.

Iliad ζ.

Iliad. ζ.

A ξύλον. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Φύσει γὰρ ἦν ἑκάστῳ εἴδει ὑφάσματος, ὡς ἔοικεν, ἑκάστη κερκὶς, καὶ τὰ ἄλλα οὕτως. ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν, ὦ βέλτιστε, καὶ τὸ ἑκάστῳ φύσει πεφυκὸς ὄνομα τὸν νομοθέτην ἐκεῖνον εἰς τοὺς φθόγγους καὶ τὰς συλλαβὰς δεῖ ἐπίστασθαι τιθέναι· καὶ βλέποντα πρὸς αὐτὸ ἐκεῖνο οὗ ἐστιν ὄνομα, πάντα τὰ ὀνόματα ποιεῖν τε καὶ τίθεσθαι, εἰ μέλλει κύριος εἶναι ὀνομάτων θέτης. εἰ δὲ μὴ εἰς τὰς αὐτὰς συλλαβὰς ἕκαστος ὀνομαθέτης τίθησιν, οὐδὲν δεῖ τοῦτο ἀγνοεῖν. οὐδὲ γὰρ εἰς τὸν αὐτὸν σίδηρον ἅπας χαλκεὺς τίθησι, τοῦ αὐτοῦ ἕνεκα, ποιῶν τὸ αὐτὸ ὄργανον· ἀλλ' ὅμως, ἕως ἂν τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀποδιδῷ, ἐάν τε ἐν ἄλλῳ B σιδήρῳ, ὁμοίως ὀρθῶς ἔχει τὸ ὄργανον· ἐάν τε ἐνθάδε, ἐάν τε ἐν βαρβάροις τις ποιῇ. ἦ γάρ; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτως ἀξιώσεις καὶ τὸν νομοθέτην τόν τε ἐνθάδε καὶ τὸν ἐν τοῖς βαρβάροις, ἕως ἂν τὸ τοῦ ὀνόματος εἶδος ἀποδιδῷ τὸ προσῆκον ἑκάστῳ ἐν ὁποιαισοῦν συλλαβαῖς, οὐδὲν χείρω νομοθέτην εἶναι τὸν ἐνθάδε, ἢ τὸν ὁπουοῦν ἄλλοθι; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τίς οὖν ὁ γνωσόμενος εἰ τὸ προσῆκον εἶδος κερκίδος ἐν ὁποιῳοῦν ξύλῳ κεῖται; ὁ ποιήσας, ὁ τέκτων; ἢ ὁ χρησόμενος, ὁ ὑφάντης; ΕΡ. Εἰκὸς μὲν μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, τὸν χρησόμενον. ΣΩ. Τίς οὖν ὁ τῷ τοῦ λυροποιοῦ ἔργῳ χρησόμενος; ἆρ' οὐχ οὗτος ὃς ἐπίσταιτο ἂν εἰργασμένῳ κάλ- C λιστα ἐπιστατεῖν, καὶ εἰργασμένον γνοίη εἴτ' εὖ εἴργασται, εἴτε μή; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τίς; ΕΡ. Ὁ κιθαριστής. ΣΩΚ. Τίς δὲ ὁ τῷ τοῦ ναυπηγοῦ; ΕΡ. Κυβερνήτης. ΣΩ. Τίς δὲ τῷ τοῦ νομοθέτου ἔργῳ ἐπιστατήσειέ τ' ἂν κάλλιστα, καὶ εἰργασμένον κρίνειε καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις; ἆρ' οὐχ ὅσπερ χρήσεται; ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐχ ὁ ἐρωτᾶν ἐπιστάμενος οὗτός ἐστιν; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἀποκρίνεσθαι; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Τὸν δὲ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον ἄλλο τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν; ΕΡ. Οὔκ· ἀλλὰ τοῦτο. ΣΩΚ. Τέκτονος μὲν ἄρα ἔργον ἐστὶ ποιῆσαι πηδάλιον, ἐπιστατοῦντος κυβερνήτου, εἰ μέλλει καλὸν εἶναι πηδά- D λιον. ΕΡ. Φαίνεται. ΣΩ. Νομοθέτου δέ γε ὡς ἔοικεν, ὄνομα, ἐπιστάτην ἔχοντος διαλεκτικὸν ἄνδρα, εἰ μέλλει καλῶς ὀνόματα θήσεσθαι. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. Σ. Κινδυνεύει ἄρα, ὦ Ἑρμόγενες, εἶναι οὐ φαῦλον (ὡς σὺ οἴει) ἡ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὐδὲ φαύλων ἀνδρῶν, οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων. καὶ Κρατύλος ἀληθῆ λέγει, λέγων φύσει τὰ ὀνόματα εἶναι τοῖς πράγμασι, καὶ οὐ πάντα δημιουργὸν ὀνομάτων εἶναι, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνον τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὸ τῇ φύσει ὄνομα ὂν ἑκάστῳ, καὶ δυνάμενον αὐτοῦ τό γε εἶδος τιθέναι εἴς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς συλλαβάς. ΕΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ὅπως χρὴ πρὸς ἃ λέγεις ἐναντιοῦσθαι. ἴσως μέντοι οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν οὕτως ἐξαίφνης πεισθῆναι. ἀλλὰ δοκῶ μοι ὧδε ἂν μᾶλλον πεισθήσεσθαί σοι, εἴ μοι δείξειας ἥν τινα φὴς εἶναι τὴν φύσει ὀρθότητα ὀνόματος. E ΣΩΚ. Ἐγὼ μὲν, ὦ μακάριε Ἑρμόγενες, οὐδεμίαν λέγω. ἀλλ' ἐπελάθου γε ὧν ὀλίγον πρότερον ἔλεγον, ὅτι οὐκ εἰδείην, ἀλλὰ σκεψοίμην μετὰ σοῦ. νῦν δὲ σκοπουμένοις ἡμῖν, ἐμοί τε καὶ σοὶ, τοσοῦτον μὲν ἤδη φαίνεται παρὰ τὰ πρότερα, φύσει τέ τινα ὀρθότητα ἔχοντ' εἶναι τὸ ὄνομα, καὶ οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπίστασθαι καλῶς αὐτὸ πράγματι ὁτῳοῦν θέσθαι. ἢ οὔ; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο χρὴ ζητεῖν, εἴπερ ἐπιθυμεῖς εἰδέναι ἥτις ποτ' αὖ ἐστιν αὐτοῦ ἡ ὀρθότης. ΕΡ. Ἀλλὰ μὴν ἐπιθυμῶ γε εἰδέναι. ΣΩΚ. Σκόπει τοίνυν. ΕΡ. Πῶς οὖν χρὴ σκοπεῖν; ΣΩ. Ὀρθοτάτη μὲν τῆς σκέψεως, ὦ ἑταῖρε, μετὰ τῶν ἐπισταμένων, χρήματα ἐκείνοις τελοῦντα, καὶ χάριτας κατατιθέμενον. εἰσὶ δὲ οὗτοι, οἱ σοφισταί· οἷσπερ καὶ ὁ ἀδελφός σου Καλλίας πολλὰ τελέσας χρήματα, σοφὸς δοκεῖ εἶναι. F ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐγκρατὴς εἶ τῶν πατρῴων, λιπαρεῖν χρὴ τὸν ἀδελφὸν, καὶ δεῖσθαι αὐτοῦ, διδάξαι σε τὴν ὀρθότητα περὶ τῶν τοιούτων, ἣν ἔμαθε παρὰ τοῦ Πρωταγόρου. ΕΡ. Ἄτοπος μέντ' ἂν εἴη μου, ὦ Σώκρατες, ἡ δέησις, εἰ τὴν μὲν ἀλήθειαν τὴν Πρωταγόρου ὅλως οὐκ ἀποδέχομαι, τὰ δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀληθείᾳ ῥηθέντα ἀγαπῴην, ὥς του ἄξια. ΣΩ. Ἀλλ' εἰ μὴ αὖ σε ταῦτα ἀρέσκει, παρ' Ὁμήρου χρὴ μανθάνειν, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ποιητῶν. ΕΡ. Καὶ τί λέγει, ὦ Σώκρατες, Ὅμηρος περὶ ὀνομάτων; καὶ ποῦ; ΣΩ. Πολλαχοῦ· μέγιστα δὲ καὶ κάλλιστα, ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς αὐ- G τοῖς ἅ τε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι καὶ οἱ θεοί. ἢ οὐκ οἴει αὐτὸν μέγα τι καὶ θαυμάσιον λέγειν ἐν τούτοις περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος; δῆλον γὰρ δὴ ὅτι οἵ γε θεοὶ αὐτὰ καλοῦσι πρὸς ὀρθότητα, ἅπερ ἐστὶ φύσει ὀνόματα. ἢ σὺ οὐκ οἴει; ΕΡ. Εὖ οἶδα μὲν οὖν ἔγωγε, εἴπερ καλοῦσιν, ὅτι ὀρθῶς καλοῦσιν. ἀλλὰ ποῖα ταῦτα λέγεις; ΣΩΚ. Οὐκ οἶσθα ὅτι περὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν τῇ Τροίᾳ, ὃς ἐμονομάχει τῷ Ἡφαίστῳ, Ὃν Ξάνθον (φησὶ) καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον. ΕΡ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί οὖν δή; οὐκ οἴει τοῦτο σεμνόν τι εἶναι, γνῶναι ὅτι ποτὲ ὀρθῶς ἔχει ἐκεῖνον τὸν ποταμὸν Ξάνθον καλεῖν μᾶλλον ἢ Σκάμανδρον; εἰ δὲ βούλει, περὶ τῆς ὄρνιθος, ἣν λέγει ὅτι Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν, φαῦλον ἡ- H γῇ τὸ μάθημα, ὅσῳ ὀρθότερόν ἐστι καλεῖσθαι Χαλκὶς Κυμίνδιδος τῷ αὐτῷ ὀρνέῳ; ἢ τὴν Βατίειαν τε καὶ Μυρίνην, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τούτου τοῦ ποιητοῦ καὶ ἄλλων; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως μείζω ἐστὶν ἢ κατ' ἐμὲ καὶ σὲ ἐξευρεῖν· ὁ δὲ Σκαμάνδριός τε καὶ ὁ Ἀστυάναξ

A ἀνθρωπινώτερον διασκέψασθαι (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) καὶ ῥᾷον, ἃ φησὶν ὀνόματα εἶναι τῷ τοῦ Ἕκτορος υἱεῖ, τίνα ποτὲ λέγει τὴν ὀρθότητα αὐτῶν. οἶσθα γὰρ δή που ταῦτα τὰ ἔπη ἐν οἷς ἔνεστιν ἃ ἐγὼ λέγω. ΕΡ. Πάνυ γε. Σ. Πότερον οὖν Ὅμηρον οἴει ὀρθότερον ἡγεῖσθαι τῶν ὀνομάτων κεῖσθαι τῷ παιδί, τὸν Ἀστυάνακτα, ἢ τὸν Σκαμάνδριον; ΕΡ. Οὐκ ἔχω λέγειν. Σ. Ὧδε δὴ σκόπει. εἴ τις ἔροιτό σε πότερον οἴει ὀρθότερον καλεῖν τὰ ὀνόματα τοὺς φρονιμωτέρους, ἢ τοὺς ἀφρονεστέρους. ΕΡ. Δῆλον δὴ ὅτι τοὺς φρονιμωτέρους φαίην ἄν. ΣΩΚ. Πότερον οὖν αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς πόλεσι φρονιμώτεραι σοὶ δοκοῦσιν εἶναι ἢ οἱ ἄνδρες, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν γένος; ΕΡ. Οἱ ἄνδρες. ΣΩ. Οὐκοῦν οἶσθα ὅτι Ὅμηρος τὸ παιδίον τὸ τοῦ Ἕκτορος ὑπὸ τῶν Τρώων φησὶ καλεῖσθαι Ἀστυάνακτα, Σκαμάνδριον δὲ δηλονότι ὑπὸ τῶν B γυναικῶν, ἐπειδή οἵ γε ἄνδρες αὐτὸν Ἀστυάνακτα ἐκάλουν. ΕΡ. Ἔοικέ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ Ὅμηρος τοὺς Τρῶας σοφωτέρους ἡγεῖτο ἢ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. ΕΡ. Οἶμαι ἔγωγε. ΣΩΚ. Τὸν Ἀστυάνακτα ἄρα ὀρθότερον ᾤετο κεῖσθαι τῷ παιδί, ἢ τὸν Σκαμάνδριον. ΕΡ. Φαίνεται. ΣΩ. Σκοπῶμεν δὴ διὰ τί ποτε. ἢ αὐτὸς ἡμῖν κάλλιστα ὑφηγεῖται τὸ διότι; φησὶ γάρ,

Οἶος γάρ σφιν ἔρυτο πόλιν καὶ τείχεα μακρά.

Διὰ ταῦτα δή, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἔχει καλεῖν τὸν τοῦ σωτῆρος υἱόν, Ἀστυάνακτα τούτου ὃ ἔσωζεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὥς φησιν Ὅμηρος. ΕΡ. Φαίνεταί μοι. ΣΩΚ. C Τί δή ποτε; οὐ γάρ πω οὐδ' αὐτὸς ἔγωγε μανθάνω, ὦ Ἑρμόγενες. σὺ δὲ μανθάνεις; ΕΡ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἆρα, ὠγαθέ, καὶ τῷ Ἕκτορι αὐτὸς ἔθετο τὸ ὄνομα Ὅμηρος. ΕΡ. Τί δή; ΣΩΚ. Ὅτι μοι δοκεῖ καὶ τοῦτο παραπλήσιόν τι εἶναι τῷ Ἀστυάνακτι, καὶ ἔοικεν Ἑλληνικοῖς ταῦτα τὰ ὀνόματα. ὁ γὰρ Ἄναξ καὶ ὁ Ἕκτωρ σχεδόν τι ταυτὸν σημαίνει, βασιλικὰ ἀμφότερα εἶναι τὰ ὀνόματα. οὗ γὰρ ἄν τις Ἄναξ ᾖ, καὶ Ἕκτωρ δήπου ἐστὶ τούτου. δῆλον γὰρ ὅτι κρατεῖ τε αὐτοῦ, καὶ κέκτηται καὶ ἔχει αὐτό. ἢ οὐδέν σοι δοκῶ λέγειν, ἀλλὰ λανθάνω καὶ ἐμαυτόν, οἰόμενός τινος ὥσπερ ἴχνους ἐφάπτεσθαι τῆς D Ὁμήρου δόξης περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος; ΕΡ. Μὰ Δί' οὐ σύ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς· ἀλλὰ ἴσως του ἐφάπτῃ. ΣΩΚ. Δίκαιόν γέ τοι ἐστίν, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τὸν λέοντος ἔκγονον, λέοντα καλεῖν· καὶ τὸν ἵππου ἔκγονον, ἵππον. οὔτι λέγω ἐάν, ὥσπερ τέρας, γένηται ἐξ ἵππου ἄλλο τι ἢ ἵππος· ἀλλὰ οὗ ἂν ᾖ τοῦ γένους ἔκγονον τὴν φύσιν, τοῦτο λέγω· ἐὰν βοὸς ἔκγονον φύσει ἵππος παρὰ φύσιν τέκῃ μόσχον, οὐ πῶλον κλητέον, ἀλλὰ μόσχον. οὐδ' ἂν ἐξ ἀνθρώπου (οἶμαι) μὴ τὸ ἀνθρώπου ἔκγονον γένηται, ἄλλο δὲ τὸ ἔκγονον, ἄνθρωπος κλητέον. καὶ τὰ δένδρα ὡσαύτως, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα. ἢ οὐ ξυνδοκεῖ; ΕΡ. Ξυνδοκεῖ. ΣΩΚ. Καλῶς λέγεις· φύλαττε γάρ με μή πῃ παρακρούσωμαί σε. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν λόγον κἂν ἐκ E βασιλέως γίγνηταί τι ἔκγονον, βασιλεὺς κλητέος. εἰ δὲ ἐν ἑτέραις συλλαβαῖς ἢ ἐν ἑτέραις τὸ αὐτὸ σημαίνει, οὐδὲν πρᾶγμα. οὐδ' εἰ πρόσκειταί τι γράμμα οὐδ' εἰ ἀφῄρηται, οὐδὲν οὐδὲ τοῦτο, ἕως ἂν ἐγκρατὴς ᾖ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος, δηλουμένη ἐν τῷ ὀνόματι. ΕΡ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩΚ. Οὐδὲν ποικίλον. ἀλλ' ὥσπερ τῶν στοιχείων οἶσθα ὅτι ὀνόματα λέγομεν, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα· πλὴν τεττάρων, τοῦ ε, καὶ τοῦ υ, καὶ τοῦ ο, καὶ τοῦ ω. τοῖς δ' ἄλλοις φωνήεσί τε καὶ ἀφώνοις οἶσθα ὅτι περιτιθέντες ἄλλα γράμματα, λέγομεν, ὀνόματα ποιοῦντες. ἀλλ' ἕως ἂν αὐτοῦ δηλουμένην τὴν δύναμιν ἐντιθῶμεν, ὀρθῶς ἔχει ἐκεῖνο τὸ ὄνο- F μα καλεῖν, ὃ αὐτὸ ἡμῖν δηλώσει. οἷον τὸ βῆτα. ὁρᾷς ὅτι τὸ η, καὶ τὸ τ, καὶ τὸ α προστεθέντων, οὐδὲν ἐλύπησεν, ὥστε μὴ οὐχὶ τὴν ἐκείνου τοῦ στοιχείου φύσιν δηλῶσαι ὅλῳ τῷ ὀνόματι οὗ ἐβούλετο ὁ νομοθέτης. οὕτως ἠπιστήθη καλῶς θέσθαι τοῖς γράμμασι τὰ ὀνόματα. ΕΡΜΟΓ. Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ περὶ βασιλέως ὁ αὐτὸς λόγος. ἔσται γάρ ποτ' ἐκ βασιλέως βασιλεύς, καὶ ἐξ ἀγαθοῦ ἀγαθός, καὶ ἐκ καλοῦ καλός· καὶ τἆλλα πάντα οὕτως, ἐξ ἑκάστου γένους ἕτερον τοιοῦτον ἔκγονον, ἐὰν μὴ τέρας γίγνηται, κλητέον δὴ ταυτὰ ὀνόματα. ποικίλλειν δὲ ἔξεστι ταῖς συλλαβαῖς, ὥστε δόξαι ἂν τῷ ἰδιωτικῶς ἔχοντι ἕτερα εἶναι ἀλλήλων τὰ αὐτὰ ὄντα. ὥσπερ ἡμῖν τὰ τῶν ἰατρῶν φάρμακα, χρώμασι ἢ ὀσμαῖς πεποικιλμένα, ἄλλα φαίνεται, τὰ αὐτὰ ὄντα· τῷ δέ γε G ἰατρῷ, ἅτε τὴν δύναμιν τῶν φαρμάκων σκοπουμένῳ, τὰ αὐτὰ φαίνεται καὶ οὐκ ἐκπλήττεται ὑπὸ τῶν προσόντων. οὕτω δὲ ἴσως καὶ ὁ ἐπιστάμενος περὶ ὀνομάτων τὴν δύναμιν αὐτῶν σκοπεῖ, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται εἴ τι πρόσκειται γράμμα, ἢ μετάκειται, ἢ ἀφῄρηται· ἢ καὶ ἐν ἄλλοις παντάπασι γράμμασίν ἐστιν ἡ τοῦ ὀνόματος δύναμις. ὥσπερ, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, Ἀστυάναξ τε καὶ Ἕκτωρ, οὐδὲν τῶν αὐτῶν γραμμάτων ἔχει, πλὴν τοῦ τ, ἀλλ' ὅμως ταυτὸν σημαίνει. καὶ Ἀρχέπολίς γε τῶν μὲν γραμμάτων τί ἐπικοινωνεῖ; δηλοῖ δὲ ὅμως τὸ αὐτό. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ οὐδὲν ἄλλ' ἢ βασιλέα σημαίνει· καὶ ἄλλα γε αὖ στρατηγόν· οἷον Ἆγις, καὶ Πολέμαρχος, καὶ Εὐπόλεμος· καὶ ἰατρικά γε ἕτερα, Ἰατρο- H κλῆς, καὶ Ἀκεσίμβροτος. καὶ ἕτερα ἂν ἴσως συχνὰ εὕροιμεν, ταῖς μὲν συλλαβαῖς καὶ τοῖς γράμμασι διαφωνοῦντα, τῇ δὲ δυνάμει ταυτὸν φθεγγόμενα. φαίνεται οὕτως, ἢ οὔ; ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τοῖς μὲν

A humano ingenio, vt mihi videtur, comprehendi, & facilè percipi poteſt (quæ dicit Hectoris filij eſſe nomina) quam rectitudinem eſſe Homerus velit in his nominibus. Scis ea carmina quibus inſunt, quæ dico? HER. Omnino. SOCR. Vtrum iſtorum nominum putas Homerum exiſtimaſſe conuenire magis puero, Aſtyactáne, an Scamandrium? HER. Ignoro. SOC. Sic autem conſidera: ſi quis te interrogaret, vtrum putes ſapientiores rectius nomina rebus imponere, an minus ſapientes? HERM. Reſponderem vtique ſapientiores? SOC. Vtrum mulieres in vrbibus ſapientiores eſſe tibi videntur, an viri? quantum ad genus attinet. HERM. Viri. SO. Neſcis quod inquit Homerus, Hectoris filium à Troianis Aſtyanacta, à mulieribus Scamandrium nun- B cupatũ, quandoquidẽ viri illum Aſtyanacta vocare conſueuerunt. HERM. Videtur. SO. Nónne Homerus Troianos viros ſapientiores, quàm mulieres eorum exiſtimauit? HER. Arbitror equidem. SO. Aſtyanacta igitur rectius, quàm Scamandrium nominatum eſſe cenſuit. HERM. Apparet. SO. Animaduertamus, quam ipſe denominationis huius cauſam affert. Solus enim, inquit, ciuitatem ipſis tutatus eſt amplaque mœnia. Quapropter decet, vt videtur, Conſeruatoris filium nominare ἀστυάνακτα, id eſt, regem vrbis, vrbis, inquam, eius, quam pater ipſius ſeruauit, vt inquit Homerus. HERM. Idem mihi quoque videtur. SO. C Quod autem hoc maximè, porrò & ipſe nondum ſatis intelligo, ô Hermogenes. Tu verò percipis? HERM. Non per Iouem. SO. Atqui & Hectori, ô bone vir, nomen ipſe Homerus impoſuit. HER. Quamobrem? SO. Quoniam mihi videtur id nomen Hector Aſtyanacti eſſe quamproximũ: fermè enim idẽ ſignificant, putántque Græci vtraque hæc nomina regia eſſe. Cuiuſcúmque enim quis ἄναξ, id eſt rex extitit, eiuſdem eſt & ἕκτωρ, id eſt, poſſeſſor. Cõſtat enim dominari illi poſſideréque, & habere. An fortè nihil tibi dicere videor? méq. fallit opinio, qua Homeri ſcientiam circa nominum rectitudinem, ceu per ve- D ſtigia quædam attingere confidebam? HERM. Nullo modo, vt arbitror. fortè enim nonnihil attingis. SOCR. Decet, vt mihi videtur, leonis filium leonem ſimiliter nominare, equi filium equum. haud certè dico, ſiquid tanquam monſtrum ex equo naſcatur, aliud quiddam quàm equus: ſed cuius generis ſecundum naturam eſt, quod naſcitur, hoc dico. Si enim bouis ſecundum naturam filius equum gignit, non vitulus qui naſcitur, ſed pullus equinus eſt nuncupandus. Et ſi equus præter naturam gignit vitulum, non pullus equinus dicendus eſt hic, ſed vitulus. Neque etiam ſi ex homine alia proles. quàm humana producitur, quod naſcitur homo vocari debet. Idémque eſt E de arboribus, déque cæteris omnibus iudicandũ. Probas hæc? HER. Probo equidem. SOCR. Obſerua me nequid defraudem. Eadẽ quippe ratione, ſi quis ex rege naſcitur, rex eſt nominandus: in aliis verò & aliis ſyllabis idẽ ſignificari, nihil intereſt, neque refert, ſiue addatur litera aliqua, ſiue etiã ſubtrahatur, donec eſſentia rei ſignificatæ in ipſo nomine elucens dominatur. HER. Qui iſthuc ais? SOC. Nihil mirum nouúmue dico, verùm ita vt in elementis fieri cernis. ſcis enim quod elementorum nomina dicimus, ipſa verò elementa nequaquam, quatuor duntaxat exceptis. dicimus enim ε & υ ψιλὸν ο μικρὸν & ω μέγα. F Cæteris autem tam vocalibus, quàm non vocalibus, alias addentes literas, vt β ι πα η. τ α. nomina conſtituimus, atque ita proferimus. Verùm quouſque elementi ipſius vim elucentem inſerimus, conuenit nomen illud vocare ipſum quod nobis ſignificet elementum, vt in βῆτα apparet, vbi additis η. τ. α. nihil obſtitit quin integro nomine natura elementi illius oſtenderetur, cuius nominum autor voluit: vſqueadeò ſcitè literis nomina dedit. HERM. Vera mihi loqui videris. SOCR. Nónne eadẽ de rege ratio erit? Erit vtique ex rege rex, ex bono bonus, ex pulchro pulcher, & in cæteris omnibus, ſimiliter ex quolibet genere alterum quiddam tale, niſi monſtrum fiat, eadémque dicenda nomina. Variare autem licet per ſyllabas, vt vi- G deantur homini rudi, quæ ſunt eadem, eſſe diuerſa. quemadmodum pharmaca medicorum coloribus & odoribus variata ſæpe, cùm eadẽ ſint, nobis diuerſa videntur. Medico autẽ vim pharmacorum conſideranti eadem iudicantur, neque eum additamenta perturbant. Similiter fortè, qui eſt in nominibus eruditus, vim illorũ cõſiderat, neque eius turbatur iudiciũ ſiqua litera addita eſt, vel tranſmutata, vel dempta, vel in aliis literis ac multis eadem vis nominis reperitur. Vt ea nomina quæ ſuprà diximus, Aſtyanax & Hector, literas omnino diuerſas, præter τ ſolum habent, idem tamen ſignificant. Itẽ quod ἀρχέπολις, id eſt princeps ciuitatis dicitur, quam literarum cõmunionem H cum duobus ſuperioribus habet? Idem nihilominus ſignificat. Multáque ſunt alia, quæ nihil aliud quàm regem ſignificant. Multa præterea ſunt, quæ exercitus ducem ſignificant, vt ἆγις, πολέμαρχος, εὐπόλεμος. Alia item quæ medicinæ profeſſorem declarant, vt ἰατροκλῆς, ἀκεσίμβροτος. Aliaque permulta reperiri poſſunt, ſyllabis & literis diſcordantia, vi autẽ ſignificationis penitus cõſonantia. Sicne & ipſe putas, an aliter? H. Sic certè. S. His

Hom. Scamand. dicit ab Hectore appellatum: ab aliis Aſtyacta.

profectò, quæ ſecundum naturam fiunt, eadem tribuẽda ſunt nomina. HER. Omnino. SOC. Quoties verò præter naturam homines aliqui fiunt in quadam ſpecie monſtri, velut quum ex bono pióque viro impius generatur, qui genitus eſt, non genitoris nomen ſortiri debet, ſed eius in quo ipſe eſt generis: quemadmodum ſuprà diximus, ſi equus bouis prolem generet, non equum eius filium, ſed bouem denominandum. HER. Sic eſt. SOC. Homini igitur impio ex pio genito, non parentis, ſed generis nomen attribuẽdum. HER. Vera hæc ſunt. SOC. Neque igitur θεόφιλον id eſt Dei amicum, neque μνησίθεον, id eſt Dei memorem, vel talem aliquem huiuſmodi vocare filium talem decet, ſed contraria ſignificãtibus nominibus appellare, ſi modò rectè nomina inſtituta eſſe debent. HER. Sic prorſus agendum, ô Socrates. SOCR. Profectò Oreſti nomen rectè, ô Hermogenes, videtur impoſitum, ſiue aliqua ſors illi nomen dedit, ſiue poëta quidam, ferinam eius naturam agreſtémque & montanam nomine eo ſignificans. HER. Sic apparet, Socrates. SOCR. Videtur & patri eius ſecundum naturam nomen eſſe. HER. Apparet. SOC. Apparet vtique talis eſſe Agamemnon, vt ſibi laborandum cenſeat, tolerandúmque, & in iis quæ decreuit, per virtutem perſeuerandum. Argumentum verò tolerantiæ ſuæ apud Troiam tanto cum exercitu perduratio præbuit. Quòd igitur mirabilis perſeuerantię vir hic fuerit, nomen ſignificat Agamemnon, quaſi ἀγαστὸς κατὰ τὴν ἐπιμονήν. Fortè verò & Atreus rectè eſt nominatus. Nex enim Chryſippi, & crudelitas quam exercuit aduerſus Thyeſten, noxiũ perniacioſúmque illum demõſtrant. Vnde cognominatio parumper declinat, & clàm innuit, vt non quibuſlibet naturam huius viri declarent: his autem qui nominum periti ſunt, ſatis Atrei ſignificatio patet. Dicitur enim ſecundum ἀτηρὲς, ἄτεεσον, ἀτηρὸν, quaſi indomitus, inexorabilis, noxius contumelioſúſque fuerit. Videtur & Pelopi nomen haud ab re tributum. Hominem quippe, quæ propè ſunt videntem, nomen iſtud congruè ſignificat eum hac appellatione eſſe dignum. HER. Cur illi id conuenit? SOC. Quoniam in Myrtili cæde, vt fertur, prouidere nihil potuit, neque eminus proſpicere quanta toti generi ex hoc calamitas immineret. Quæ enim ante pedes erant, & ad præſentia tantum reſpiciebat, hoc autem eſt propè aſpicere: quod & fecit, cùm Hippodamiæ coniugium omni conatu inire contendit. Vnde Pelopi nomen à πέλας, id eſt, propè, & ὄψις, quod ad viſionem pertinet. Tantalo quinetiam nomen rectè & ſecundum naturam videtur impoſitum, ſi vera ſunt, quæ circunferuntur. HER. Quænam iſta? SOCR. Quòd viuenti adhuc illi aduerſa plurima & grauia contigerunt, tãdémque patria eius omnis ſubuerſa eſt. Defuncto præterea ſaxum in caput imminet, ſors certè duriſſima. hæc prorſus cum nomine congruunt, perinde ac ſi quis nominare ταλάντατον, id eſt, infeliciſſimum voluiſſet, ſed paulò locutus obſcurius, pro Talantato Tantalum poſuiſſet. Talẽ vtique nomẽ fortuna eius aduerſa ipſo rumore gentium præbuiſſe videtur. Quinetiam patri eius, cui nomen eſt Ioui, rectè nomen eſt inditum, neque tamen facilè cognitu. Eſt enim velut oratio quædam Iouis nomen, quod quidem bifariam partientes, partim vna, partim altera parte vtimur. Quidam ζῆνα, quidam δία, vocãt. Quę partes in vnum compoſitæ, naturam Dei ipſius oſtendunt, quod maximè debet nomen efficere poſſe. Nulla enim nobis cæteríſque omnibus viuendi magis cauſa eſt, quàm princeps, rexque omnium. Quapropter decens nomen eſt hic Deus ſortitus, per quem vita ſemper viuentibus omnibus ineſt. Sectum autem in duo eſt vnum, vt dicebam, nomen, in δία videlicet atque ζῆνα. Hunc Saturni filium, cùm quis audiat, fortè inſolentem contumelioſúmque putarit. Verùm probabile eſt, magnę cuiuſdam intelligentiæ prolem Iouem eſſe. Quod enim κόρος dicitur, non puerum ſignificat, ſed puritatem mentis ipſius, & ſynceram integritatem. Eſt autem is οὐρανοῦ, id eſt, cœli filius, vt fertur. Quippe aſpectus ad ſupera merito οὐρανία vocatur, quaſi ὁρῶσα τὰ ἄνω. Vnde affirmant, ô Hermogenes, ij qui de rebus ſublimibus agunt, puram mentem adeſſe, & οὐρανῷ iure nomen impoſitum. Si autem genealogiam deorum ab Heſiodo traditam mente tenerem, & quos horum progenitores inducit, recordarer, haudquaquam ceſſarem oſtendere tibi rectè illis nomina inſcripta fuiſſe, quoad huius ſapientiæ periculum facerem, ſiquid ipſa proficiat peragátque, & an deficiat nécne, quæ mihi tam ſubitò ignoro equidem vnde nuper illuxit. HER. Profectò mihi videris, ô Socrates, inſtar eorum qui numine rapiuntur, protinus oracula fundere. SOCR. Reor equidem, ô Hermogenes, hanc in me ſapientiã ab Euthyphrone Pantij filio emanaſſe. Illi ſiquidẽ aſtiti à matutino aſſiduus, auréſque porrexi. Videtur ergo numine afflatus non modò aures meas beata ſapiẽtia impleuiſſe, verumetiam animum occupaſſe. Sic vtique agendum arbitror, vt hodie quidẽ vtamur ipſa, & reliqua quæ ad nomina pertinent, indagemus. Cras verò, ſi in hoc conſenſerimus, expiabimus eam, eáque nos abdicabimus, ſi modò hominem nacti erimus ſiue ſacerdotẽ, ſeu ſophiſtã harum expiationũ peritum. HER. Probo hæc maximè Socrates, libentiſſimè nanque quæ de nominibus reſtant audirẽ. SO. Ita

A δὴ κατὰ φύσιν γιγνομένοις τὰ αὐτὰ ἀποδοτέον ὀνόματα. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Τί δαὶ τοῖς παρὰ φύσιν, οἳ ἂν ἐν τέρατος εἴδει γίγνωνται; οἷον, ὅταν ἐξ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ θεοσεβοῦς ἀσεβὴς γένηται, ἆρ' οὐχ ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν; κἂν ἵππος βοὸς ἔκγονον τέκῃ, οὐ τοῦ τεκόντος δήπου ἔδει τὴν ἐπωνυμίαν ἔχειν, ἀλλὰ τοῦ γένους οὗ εἴη; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Καὶ τῷ ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς ἄρα γενομένῳ ἀσεβεῖ τὸ τοῦ γένους ὄνομα ἀποδοτέον. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐ Θεόφιλον (ὡς ἔοικεν) οὐδὲ Μνησίθεον, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλ' ὅτι τἀναντία τούτοις σημαίνει, ἐάν περ τῆς ὀρθότητος τυγχάνῃ τὰ ὀνόματα. ΕΡ. Παντός γε μᾶλλον, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ὥσπερ γε καὶ ὁ Ὀρέστης, ὦ Ἑρμόγενες,
B κινδυνεύει ὀρθῶς ἔχειν· εἴτε τις τύχη ἔθετο αὐτῷ τὸ ὄνομα, εἴτε καὶ ποιητής τις, τὸ θηριῶδες τῆς φύσεως καὶ τὸ ἄγριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὀρεινὸν ἐνδεικνύμενος τῷ ὀνόματι. ΕΡ. Φαίνεται οὕτως, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἔοικε δέ γε καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ κατὰ φύσιν τὸ ὄνομα εἶναι. ΕΡ. Φαίνεται. Σ. Κινδυνεύει γὰρ τοιοῦτός τις εἶναι ὁ Ἀγαμέμνων, οἷος, ἂν δόξειεν αὐτῷ διαπονεῖσθαι καὶ καρτερεῖν, τέλος ἐπιθεὶς τοῖς δόξασι δι' ἀρετήν. σημεῖον δ' αὐτῷ τῆς καρτερίας, ἡ ἐν Τροίᾳ μονὴ μετὰ τόσου πλήθους. ὅτι οὖν ἀγαστὸς κατὰ τὴν ἐπιμονήν ἐστιν ὁ ἀνήρ, ἐνσημαίνει τὸ ὄνομα ὁ Ἀγαμέμνων. Ἴσως δὲ καὶ ὁ Ἀτρεὺς ὀρθῶς ἔχει. ὅ, τε γὰρ τοῦ Χρυσίππου αὐτῷ φόνος, καὶ ἃ πρὸς τὸν Θυέστην ὡς ὠμὰ διεπράττετο πάντα ταῦτα ζη-
C μιώδη καὶ ἀτηρὰ πρὸς ἀρετήν. ἡ οὖν τοῦ ὀνόματος ἐπωνυμία σμικρὸν παρακλίνει καὶ ἐπικεκάλυπται, ὥστε μὴ πᾶσι δηλοῦν τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρός· τοῖς δ' ἐπαΐουσι περὶ ὀνομάτων, ἱκανῶς δηλοῖ ὃ βούλεται ὁ Ἀτρεύς. καὶ γὰρ κατὰ τὸ ἀτειρὲς, καὶ κατὰ τὸ ἄτρεστον, καὶ κατὰ τὸ ἀτηρὸν, πανταχῇ ὀρθῶς αὐτῷ τὸ ὄνομα κεῖται. δοκεῖ δέ μοι καὶ τῷ Πέλοπι τὸ ὄνομα ἐμμέτρως κεῖσθαι. σημαίνει γὰρ τοῦτο τὸ ὄνομα, τὸν τὰ ἐγγὺς ὁρῶντα, ἄξιον εἶναι ταύτης τῆς ἐπωνυμίας. ΕΡ. Πῶς δή; ΣΩΚ. Οἷόν που καὶ κατ' ἐκείνου λέγεται τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ τοῦ Μυρτίλου φόνῳ, οὐδὲν οἵου τε γενέσθαι προνοηθῆναι οὐδὲ προϊδεῖν τῶν πόρρω τῶν εἰς τὸ πᾶν γένος, ὅσης αὐτῷ δυστυχίας ἐνεπίμπλατο, τὸ ἐγγὺς μόνον ὁρῶν καὶ τὸ παραχρῆ-
D μα (τοῦτο δ' ἐστὶ πέλας) ἡνίκα προεθυμεῖτο λαβεῖν παντὶ τρόπῳ τὸν τῆς Ἱπποδαμείας γάμον. Τῷ δὲ Ταντάλῳ καὶ πᾶς ἂν ἡγήσαιτο τοὔνομα ὀρθῶς καὶ κατὰ φύσιν τεθῆναι, εἰ ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα. ΕΡ. Τὰ ποῖα ταῦτα; ΣΩΚΡ. Ἅ τε που ἔτι ζῶντι δυστυχήματα ἐγένετο πολλὰ καὶ δεινὰ, ὧν καὶ τέλος, ἡ πατρὶς αὐτοῦ ὅλη ἀνετράπετο· καὶ τελευτήσαντι, ἐν ᾅδου ἡ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ λίθου ταντάλεια θαυμαστῶς ὡς συμφώνως τῷ ὀνόματι καὶ ἀτεχνῶς ἔοικεν. ὥσπερ ἂν εἴ τις βουλόμενος ταλάντατον ὀνομάσαι, ἀποκρυπτόμενος ὀνομάσειε, καὶ εἴποι ἀντ' ἐκείνου Τάνταλον. τοιοῦτόν τι καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔοικεν ἐκπορίσαι ἡ τύχη τῆς φήμης. Φαίνεται δὲ καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ λεγομένῳ τῷ
E Διῒ παγκάλως τὸ ὄνομα κεῖσθαι. ἔστι δὲ οὐ ῥᾴδιον κατανοῆσαι. ἀτεχνῶς γάρ ἐστιν οἷον λόγος τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα. διελόντες δὲ αὐτὸ διχῇ, οἱ μὲν τῷ ἑτέρῳ μέρει, οἱ δὲ τῷ ἑτέρῳ χρώμεθα. οἱ μὲν γὰρ, Ζῆνα, οἱ δὲ Δία καλοῦσι. συντιθέμενα δ' εἰς ἓν, δηλοῖ τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ. ὃ δὴ προσήκειν φαμὲν ὀνόματι οἵῳ τε εἶναι ἀπεργάζεσθαι. οὐ γάρ ἐστιν ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅστις ἐστὶν αἴτιος μᾶλλον τοῦ ζῆν, ἢ ὁ ἄρχων τε καὶ βασιλεὺς τῶν πάντων. συμβαίνει οὖν ὀρθῶς ὀνομάζεσθαι οὗτος, τῷ θεὸς εἶναι δι' ὃν ζῆν ἀεὶ πᾶσι τοῖς ζῶσιν ὑπάρχει. διείληπται δὲ δίχα (ὥσπερ λέγω) ἓν ὂν τὸ ὄνομα, τῷ Διῒ καὶ Ζηνί. τοῦτον δὲ, Κρόνου υἱὸν, ὑβριστικὸν μὲν ἄν τινι δόξειεν εἶναι ἀκούσαντι ἐξαίφνης· εὔλογον δὲ, μεγάλης τινὸς
F διανοίας ἔκγονον εἶναι τὸν Δία. κόρος γὰρ σημαίνει οὐ παῖδα, ἀλλὰ τὸ καθαρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκήρατον τοῦ νοῦ. ἔστι δὲ οὗτος Οὐρανοῦ υἱὸς, ὡς λόγος. ἡ δὲ αὖ ἐς τὸ ἄνω ὄψις καλῶς ἔχει τοῦτο τὸ ὄνομα καλεῖσθαι, Οὐρανία, ὁρῶσα τὰ ἄνω· ὅθεν δὴ καί φασιν, ὦ Ἑρμόγενες, τὸν καθαρὸν νοῦν παραγίγνεσθαι οἱ μετεωρολόγοι, καὶ τῷ οὐρανῷ ὀρθῶς τὸ ὄνομα κεῖσθαι. εἰ δ' ἐμεμνήμην τὴν Ἡσιόδου γενεαλογίαν, τίνας ἔτι τοὺς ἀνωτέρω προγόνους λέγει τούτων, οὐκ ἂν ἐπαυσάμην διεξιὼν ὡς ὀρθῶς αὐτοῖς τὰ ὀνόματα κεῖται, ἕως ἀπεπειράθην τῆς σοφίας ταυτησὶ, ἔτι ποιήσει, εἰ ἄρα ἀπορεῖ, ἢ οὔ, ἥ ἐμοὶ ἐξαίφνης νῦν οὑτωσὶ προσπέπτωκεν ἄρτι, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν.
G ΕΡ. Καὶ μὲν δὴ, ὦ Σώκρατες, ἀτεχνῶς γέ μοι δοκεῖ ὥσπερ οἱ ἐνθουσιῶντες ἐξαίφνης χρησμῳδεῖν. ΣΩΚΡ. Καὶ αἰτιῶμαί γε, ὦ Ἑρμόγενες, μάλιστα αὐτὴν ἀπὸ Εὐθύφρονος τοῦ Παντίου προσπεπτωκέναι μοι. ἕωθεν γὰρ πολλὰ αὐτῷ συνῆν, καὶ παρεῖχον τὰ ὦτα. κινδυνεύει οὖν ἐνθουσιῶν οὐ μόνον τὰ ὦτά μου ἐμπλῆσαι τῆς δαιμονίας σοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς ἐπειλῆφθαι. δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι οὑτωσὶ ἡμᾶς ποιῆσαι, τὸ μὲν τήμερον εἶναι, χρήσασθαι αὐτῇ, καὶ τὰ λοιπὰ περὶ τῶν ὀνομάτων ἐπισκέψασθαι· αὔριον δ' ἂν καὶ ὑμῖν συνδοκῇ, ἀποδιοπομπησόμεθά τε αὐτὴν, καὶ καθαρούμεθα, ἐξευρόντες ὅστις τὰ τοιαῦτα δεινὸς καθαίρειν,
H εἴτε τῶν ἱερέων τις εἴτε τῶν σοφιστῶν. ΕΡ. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν συγχωρῶ. πάνυ γὰρ ἡδέως τὰ ἐπίλοιπα περὶ τῶν ὀνομάτων ἀκούσαιμι. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ

χρὴ οὕτω ποιεῖν. πόθεν οὖν βούλει ἀρξώμεθα διασκοποῦντες, ἐπειδήπερ εἰς τύπον τινὰ ἐμβεβήκαμεν; ἵνα εἰδῶμεν εἰ ἄρα ἡμῖν ἐπιμαρτυρήσει αὐτὰ τὰ ὀνόματα μὴ πάνυ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου οὕτως ἕκαστα κεῖσθαι, ἀλλ' ἔχειν τινὰ ὀρθότητα; τὰ μὲν οὖν τῶν ἡρώων καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα ὀνόματα ἴσως ἂν ἡμᾶς ἐξαπατήσειε. πολλὰ μὲν γὰρ αὐτῶν κεῖται κατὰ προγόνων ἐπωνυμίας, οὐδὲν προσῆκον ἐνίοις, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἐλέγομεν· πολλὰ δὲ ὥσπερ εὐχόμενοι τίθενται, οἷον Εὐτυχίδην, καὶ Σωσίαν καὶ Θεόφιλον, καὶ ἄλλα πολλά. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα δοκεῖ μοι χρῆναι ἐᾶν· εἰκὸς δὲ μάλιστα ἡμᾶς εὑρεῖν τὰ ὀρθῶς κείμενα περὶ τὰ ἀεὶ ὄντα καὶ πεφυκότα. A ἐσπουδάσθαι γὰρ ἐνταῦθα μάλιστα πρέπει τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων. B ἴσως δ' ἔνια αὐτῶν καὶ ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως ἢ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐτέθη. ΕΡ. Δοκεῖς μοι καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ δίκαιον ἀπὸ τῶν θεῶν ἄρχεσθαι, σκοπουμένους πῇ ποτε αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα οἱ θεοὶ ὀρθῶς ἐκλήθησαν; ΕΡ. Εἰκός γε. ΣΩ. Τοιόνδε τοίνυν ἔγωγε ὑποπτεύω. φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὕσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες πάντα ἀεὶ ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θεῖν, θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι· ὕστερον δὲ κατανοοῦντες, τοὺς ἄλλους πάντας ἤδη C τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύειν. ἔοικέ τι ὃ λέγω τῷ ἀληθεῖ, ἢ οὐδέν; ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν ἔοικε. ΣΩ. Τί οὖν ἂν μετὰ τοῦτο σκοποῖμεν; ΕΡ. Δῆλον δὴ ὅτι δαίμονάς τε καὶ ἥρωας καὶ ἀνθρώπους. ΣΩ. Δαίμονας; καὶ ὡς ἀληθῶς, ὦ Ἑρμόγενες, τί ἄν ποτε νοοῖ τὸ ὄνομα οἱ δαίμονες, σκέψαι ἄν τί σοι δόξω εἰπεῖν. ΕΡ. Λέγε μόνον. ΣΩ. Οἶσθα οὖν τίνας φησὶν Ἡσίοδος εἶναι τοὺς δαίμονας; ΕΡ. Οὐκ ἐννοῶ. ΣΩΚ. Οὐδὲ ὅτι χρυσοῦν γένος τὸ πρῶτον φησὶ γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων; ΕΡ. Οἶδα τοῦτό γε. ΣΩ. Λέγει τοίνυν περὶ αὐτοῦ, Αὐτὰρ ἐπειδὴ τοῦτο γένος κατὰ μοῖρ' ἐκάλυψεν, Οἱ μὲν, δαίμονες ἁγνοὶ ἐπιχθόνιοι καλέονται, Ἐσθλοὶ, ἀλεξίκακοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων. ΕΡ. Τί οὖν δή; ΣΩ. Ὅτι οἶμαι ἐγὼ λέγειν αὐτὸν τὸ D χρυσοῦν γένος οὐκ ἐκ χρυσοῦ πεφυκὸς, ἀλλ' ἀγαθόν τε καὶ καλόν. τεκμήριον δέ μοι ἐστὶν, ὅτι καὶ ἡμᾶς φησι σιδηροῦν εἶναι γένος. ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τῶν νῦν οἴει ἂν φάναι αὐτὸν εἴ τις ἀγαθός ἐστιν, ἐκείνου τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι; ΕΡ. Εἰκός γε. ΣΩ. Οἱ δ' ἀγαθοὶ, ἄλλο τι ἢ φρόνιμοι; ΕΡ. Φρόνιμοι. ΣΩΚ. Τοῦτο τοίνυν παντὸς μᾶλλον λέγει (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) τοὺς δαίμονας, ὅτι φρόνιμοι καὶ δαήμονες ἦσαν, δαίμονας αὐτοὺς ὠνόμασε. καὶ ἔν γε τῇ ἀρχαίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ αὐτὸ συμβαίνει τὸ ὄνομα. λέγει οὖν καλῶς καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι ποιηταὶ πολλοὶ, ὅσοι λέγουσιν ὡς ἐπειδάν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην μοῖραν καὶ τι- E μὴν ἔχει, καὶ γίνεται δαίμων, κατὰ τὴν τῆς φρονήσεως ἐπωνυμίαν. ταύτῃ οὖν τίθεμαι καὶ ἐγὼ, τὸν δαήμονα πάντ' ἄνδρα, ὃς ἂν ἀγαθὸς ᾖ, δαιμόνιον εἶναι, καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα· καὶ ὀρθῶς δαίμονα καλεῖσθαι. ΕΡ. Καὶ ἔγωγέ μοι δοκῶ, ὦ Σώκρατες, τούτου πάνυ σοι σύμψηφος εἶναι. ὁ δὲ δὴ ἥρως τί ἂν εἴη; ΣΩ. Τοῦτο δὲ οὐ πάνυ χαλεπὸν ἐννοῆσαι. σμικρὸν γὰρ παρῆκται αὐτῶν τὸ ὄνομα, δηλοῦν τὴν ἐκ τοῦ ἔρωτος γένεσιν. ΕΡ. Πῶς λέγεις; ΣΩ. Οὐκ οἶσθα ὅτι ἡμίθεοι οἱ ἥρωες; ΕΡ. Τί οὖν; ΣΩ. Πάντες δήπου γεγόνασιν, ἐρασθέντος ἢ θεοῦ θνητῆς, ἢ θνητοῦ θεᾶς. ἐὰν οὖν σκοπῇς καὶ τοῦτο κατὰ τὴν Ἀττικὴν τὴν παλαιὰν φωνὴν, μᾶλλον εἴσει. δηλώσει γάρ σοι ὅτι παρὰ τὸ τοῦ ἔρωτος ὄνομα, ὅθεν γεγόνασιν οἱ ἥρωες, σμικρὸν παρηγμένον ἐστὶν, ὀνόματος χάριν· καὶ ἤτοι τοῦτο λέγει τοὺς ἥρωας, ἢ F ὅτι σοφοὶ ἦσαν, καὶ ῥήτορες, καὶ δεινοὶ, καὶ διαλεκτικοὶ, ἐρωτᾶν ἱκανοὶ ὄντες. τὸ γὰρ εἴρειν, λέγειν ἐστίν· ὅπερ οὖν ἄρτι ἐλέγομεν, ἐν τῇ Ἀττικῇ φωνῇ λεγόμενοι οἱ ἥρωες, ῥήτορές τινες καὶ ἐρωτηματικοὶ ἢ καὶ ἐρωτικοὶ συμβαίνουσιν. ὥστε ῥητόρων καὶ σοφιστῶν γένος γίγνεται τὸ ἡρωϊκὸν φῦλον. ἀλλὰ οὐ τοῦτο χαλεπόν ἐστιν ἐννοῆσαι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τί ποτε ἄνθρωποι καλοῦνται, σὺ ἔχεις εἰπεῖν; ΕΡ. Πόθεν, ὦ 'γαθὲ, ἔχω; οὐδ' εἴ τι οἷός τ' ἂν εἴην εὑρεῖν, οὐ συντείνω, διὰ τὸ ἡγεῖσθαί σε μᾶλλον εὑρήσειν ἢ ἐμαυτόν. ΣΩ. Τῇ τοῦ Εὐθύφρονος ἐπιπνοίᾳ πιστεύεις, ὡς ἔοικας. ΕΡ. Δηλαδή. ΣΩΚ. Ὀρθῶς γε σὺ πιστεύων, ὡς καὶ νῦν γέ μοι φαίνομαι κομψῶς ἐννενοηκέναι, καὶ κινδυνεύσω, ἐὰν μὴ εὐλαβῶμαι, ἔτι τήμερον σοφώτερος τοῦ δέοντος γενέσθαι. σκόπει δὴ ὃ λέγω. G πρῶτον μὲν γὰρ τὸ τοιόνδε δεῖ ἐννοῆσαι περὶ ὀνομάτων, ὅτι πολλάκις ἐπεμβάλλομεν γράμματα, τὰ δ' ἐξαιροῦμεν, παρ' ὃ βουλόμεθα ὀνομάζοντες· καὶ τὰς ὀξύτητας μεταβάλλομεν. οἷον, Διῒ φίλος, τοῦτο ἵνα ἀντὶ ῥήματος ὄνομα ἡμῖν γένηται, τό, τε ἕτερον αὐτόθεν ἰῶτα ἐξείλομεν, καὶ ἀντὶ ὀξείας τῆς μέσης συλλαβῆς, βαρεῖαν ἐφθεγξάμεθα. ἄλλων δὲ τοὐναντίον ἐμβάλλομεν γράμματα, τὰ δὲ ὀξέως, βαρύτερα φθεγγόμεθα. ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν ἓν καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ὄνομα πέπονθεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ἐκ γὰρ ῥήματος ὄνομα γέγονεν, ἑνὸς γράμματος τοῦ α ἐξαιρεθέντος, καὶ βαρυτέρας τῆς τελευτῆς γενομένης. ΕΡ. Πῶς H λέγεις; ΣΩ. Ὧδε. σημαίνει τοῦτο τὸ ὄνομα ὁ ἄνθρωπος ὅτι τὰ μὲν ἄλλα θηρία, ὧν ὁρᾷ οὐδὲν ἐπισκοπεῖ, οὐδὲ ἀναλογίζεται, οὐδὲ ἀναθρεῖ·

A proſus agendum. Vnde igitur potiſſimum exordiendum iudicas, poſtquam formulam quãdam præſcripſimus, vt pernoſcamus ſi etiam nomina nobis ipſa teſtantur non caſu quodam facta fuiſſe, verùm rectitudinem aliquam continere? Nomina quidem heroum atque hominum nos fortè deciperent. horum nanque multa, ſecundum cognomenta maiorum poſita ſunt, & ſæpe nequaquam conueniunt, quemadmodum in principio diximus. Multa verò quaſi optantes homines nomina tribuunt, vt εὐτυχίδην, σωσίαν, θεόφιλον, aliáque permulta. Talia itaque prætermittenda cenſeo. decens enim conſentaneúmque maximè reperire nos, quæ in rebus ſempiternis, & naturę B ordine conſtitutis rectè ſunt poſita. Nam circa iſta in condendis nominibus ſtuduiſſe maximè decet. Fortè verò ipſorũ non nulla diuiniore quadam potentia, quàm humana ſunt inſtituta. HER. Præclarè mihi loqui videris, ô Socrates. SOC. Nónne par eſt ab ipſis diis incipere, rationémque inueſtigare qua θεοὶ vocati ſunt? HER. Nempe. SOC. Equidem ita conijcio. Videntur vtique mihi Græcorum priſci deos ſolos putaſſe eos, quos etiam his temporibus Barbarorum plurimi arbitrantur, ſolẽ, lunam, terram, ſtellas, cœlum. Cùm ergo hęc omnia perpetuo C in curſu eſſe conſpicerent, ab hac natura τοῦ θεῖν, θεοὺς nominaſſe videntur, deinde & alios animaduertentes omnes eodem nomine nũcupaſſe. Habet quod dico veriſimile aliquid, nécne? HER. Habet certè. SOC. Quid poſthac inueſtigandum? HER. Conſtat de dæmonibus heroibúſque, & hominibus quærendum eſſe. SOC. De dęmonibus? & certè ſic ſe res habet, ô Hermogenes. quid igitur ſibi vult dæmonum nomen? animaduerte num aliquid dicam. HER. Dic modo. SO. Scíſne quos Heſiodus δαίμονας eſſe inquit? HER. Non. SOCR. Neque etiam, quod aureum genus hominum ait in principio extitiſſe? HER. Hoc quidem noui. SO. Ait enim ex hoc genere poſt præſentis vitæ D fata fieri dæmones ſanctos, terreſtres, optimos, malorum expulſores, & cuſtodes hominum. HER. Quid tum? SOC. Nempe arbitror vocare illum aureum genus, non ex auro conſtitutũ, ſed bonum atque præclarum: quod inde conijcio, genus noſtrum ferreum eſſe dicit. HER. Vera narras. SO. An non putas ſi quis nunc ex noſtris bonus ſit, aurei hunc generis ab Heſiodo æſtimari? HERM. Conſentaneum eſt. SOC. Boni autem ſúntne aliud quiddam, quàm prudentes? HER. Prudentes. SO. Idcirco, vt arbitror, eos dæmones præcipuè nuncupat, quia ſapientes δαήμονεςque erant. Et ex noſtra iſtud priſca lingua no- E men exiſtit. Quamobrem & is, & cæteri poetæ permulti præclarè loquuntur, quicunque aiunt videlicet, poſtquam bonus aliquis vita functus eſt, maximam dignitatem præmiúmque ſortitur, fitque dæmon, ſecundum ſapientiæ cognomentum. Ita & ipſe aſſero δαήμονα, id eſt, ſapientem omnem eſſe hominem, quicunque ſit bonus, eúmque dæmonicum eſſe, id eſt, felicem, viuẽtem atque defunctum, rectéque dæmonem nuncupari. HER. Videor mihi, ô Socrates, in hoc tecum maximè conſentire. ἥρως autem quid ſignificat? SOCR. Id nequaquam inuentu difficile, paulo enim heroum nomen ab origine diſtat, indicans generationem illorum ἀπὸ τοῦ ἔρωτος manaſſe. HER. Qua ratione id ais? SOCR. An ignoras ſemideos heroas eſſe? Quid tum? SOC. Omnes vtique heroes, vel ex amore deorũ F erga mulieres humanas, vel amore virorum erga deas ſunt geniti. Præterea ſi hoc ſecũdum priſcam Atticorum linguam conſideraueris, magis intelliges. reperies enim quòd pauliſper mutatum eſt nominis gratia ex ἔρωτος, vnde ſunt heroes geniti: quódve aut hinc heroum nomen eſt ductum, aut ex eo quòd ſapientes, rhetoréſque fuerunt, facundi videlicet, & ad interrogandum diſſerendúmque promptiſſimi. εἴρειν nanque dicere eſt. Quare, vt modò dicebamus, Attica voce heroes rhetores quidã, & diſputatores, heroica, & amatorij vidẽtur. Vnde rhetorũ ſophiſtarúmq; genus heroica proles exiſtit. Verùm non iſtud quidẽ difficile cognitu, imò illud magis obſcurũ, quam ob cau G ſam homines ἄνθρωποι nominãtur. habes ipſe quid aſſeras? HER. Vnde id habeã bone vir? Quin ſi reperire quoquo modo poſſim, nõ conarer tamen, propterea quòd te melius faciliúſque, quàm me repertorũ ſpero. SOC. In Euthyphronis inſpiratione cõfidere mihi videris. HER. Abſque dubio. SOCR. Et meritò quidẽ confidis. Nam bellè nimium mihi nunc videor cogitaſſe, ac periculũ eſt, niſi caueam, ne hodie ſapientior, quàm decet, videar euaſiſſe. Attende ad ea, quæ dicã. Hoc in primis circa nomina animaduertere decet, q̀ ſæpe literas addimus, ſæpe etiã demimus, dũ pro arbitrio nominamus, & acuta ſæpenumero tranſmutamus, vt cùm dicimus διὶ φίλος: hoc vt pro H verbo nomen nobis foret, alterũ ἰῶτα ſuſtulimus, & pro acuta ſyllaba media, grauem pronunciamus. In alijs quibuſdam literas interſerimus, alia verò grauiora proferimus. HER. Vera refers. SOCR. Hoc & in ἄνθρωπος contingit, vt mihi quidem videtur. Nam ex verbo nomen cõſtitutum eſt, vno α exempto, grauioríque fine effecto. HER. Quomodo iſtud ais? SO. Ita. hominis nomen illud ſignificat, quòd cætera quidẽ animalia, quæ vident, non conſiderant, neq; animaduertunt, neq; cõtemplantur:

In opere ἔργα καὶ ἡμ.

homo aūt & videt ſimul & contēplatur, animaduertítq. quod videt. Hinc meritò ſolus ex omnibꝰ animātibus homo ἄνθρωπος eſt nuncupatus, quaſi ἀναθρῶν cōtemplans, quæ ὄπωπε, id eſt, vidit. Quid poſt hæc quæram? An videlicet quod libenter perciperem? HER. Maximè. SOCR. Succedere ſtatim ſuperioribus mihi videtur de anima, & corpore conſideratio. Nam animā & corpus hominem vocamus. HER. Sine controuerſia. SOC. Conemur hæc quemadmodum ſuperiora diſtinguere. Quærendum primò de anima putas, vt rectè ψυχὴ nominata fuerit? deinde de corpore? HER. Equidem. SOCR. Vt igitur ſubitò exprimam quod primū mihi nunc ſe offert, arbitror illos qui ſic animam vocitarunt, hoc potiſſimum cogitaſſe, quòd hæc quoties adeſt corpori, cauſa eſt illi viuendi, reſpirandi, & refrigerandi vim exhibens, & cùm primum deſierit quod refrigerat, diſſoluitur corpus, & interit. Vnde ψυχὴν nominaſſe videntur, quaſi ἀναψῦχον, reſpirando refrigerans. At verò, ſi placet, ſiſte parumper. Videor mihi aliquid inſpicere probabilius apud eos qui Euthyphronem ſequuntur. nam iſtud quidem aſpernarētur, vt arbitror, & durum quiddam eſſe cenſerent. ſed vide an hoc tibi ſit placiturum. HER. Dic modo. SO. Quid aliud, quàm anima tibi videtur corpus cōtinere, vehere, & vt viuat & gradiatur efficere? HE. Nil aliud. SO. An non Anaxagoræ credis, rerum naturam omnium mente quadā, & anima exornari ſimul, & contineri? HER. Credo equidem. SO. Par eſt igitur eam potentiam nominare φυσέχην, quæ φύσιν, naturam, ὀχεῖ & ἔχει, id eſt vehit & continet. concinnius autem ψυχὴ profertur. HER. Sic eſt omnino. SO. Videtúrque mihi iſtud artificioſus eſſe. HER. Eſt profectò. SO. Ridiculum autem appareret, ſi ita vt poſitum fuit, nominaretur. HER. Quòd verò poſt hoc ſequitur, cuiuſmodi eſſe dicimus? SOC. σῶμα (id eſt corpus) dicis? HER. Certè. SOC. Atqui videtur mihi in hoc nomine pauliſper ab origine declinari. nempe corpus hoc animæ σῆμα, ſepulchrum quidam eſſe tradunt: quaſi ipſa præſenti in tempore ſit ſepulta: atque etiā quia anima per corpus σημαίνει, ſignificat quæcunque σημαίνῃ, ſignificare poteſt. idcirco & σῆμα iure vocari. Videntur mihi præterea Orphei ſectatores nomen hoc ob id potiſſimum poſuiſſe, quòd anima in corpore hoc delictorum det pœnas, & hoc circunſepto vallóque claudatur velut in carcere quodā, σώζηται ſeruetur. Eſſe itaque volunt hoc ita, vt nominatur, animæ σῶμα ſeruandi gratia clauſtrum, quoad debita quęque expendat, neque literam aliquam adiiciendam putant. HER. De his ſatis dictum, ô Socrates, arbitror. Verùm de nominibus aliquorū deorum poſſemúſne ita, vt de Ioue actum eſt, conſiderare, ſecundum quam rectitudinem nomina ſint impoſita? SO. Per Iouem nos quidem ſi mentem haberemus Hermogenes, præcipuum rectitudinis modū arbitraremur, fateri nihil nos de Diis cognoſcere, neque de ipſis inquā, neque de ipſorū nominibus quibus ipſi ſe vocant. Conſtat enim illos quidem veris ſe nominibus nuncupare. Secundū verò rectæ denominationis modum exiſtimo, vt quemadmodum lex in votis ſtatuit precari deos, quomodocunque nominari his placet, ita & nos ipſos vocemus, tanquam nihil aliud cognoſcentes. Rectè nanque, vt mihi videtur, eſt decretum. Quare, ſi vis ad hanc inueſtigationē pergamus, primò quidem diis præfati, nos nihil de ipſis conſideraturos: neque enim poſſe confidimus: ſed de hominibus potius, qua potiſſimum opinione circa deos affecti nomina ipſi inſtituerunt. Hoc enim à diuina indignatione procul. HE. Modeſtè loqui videris, ô Socrates, atque ita prorſus agendum. S. Nónne à Veſta ſecundum legem incipiendum? HE. Sic vtique decet. S. Qua ratione ἑστίαν hanc nominatam dicemus? H. Per Iouē haud facile iſtud inuentu. S. Videntur ſanè, ô bone Hermogenes, primi nominum autores non hebetes quidam fuiſſe, verùm acuti ſublimium rerum inueſtigatores. H. Quamobrem? SOC. Talium quorundam hominū inuentione nomina apparent impoſita. ac ſi quis peregrina conſideret nomina, nihilominus quod ſibi vult, vnumquodque reperiet. quemadmodum hoc quod nos οὐσίαν, eſſentiā nominamus, quidā ἐσίαν nuncupāt, alij ὠσίαν. Primo quidem ſecundum alterum nomen iſtorum, haud procul à ratione videtur rerum eſſentiam ἑστίαν vocari. & quia nos quod eſt eſſētiæ particeps ἑστίαν vocamus, ex hoc rectè ἑστία poſſet denominari. Superiores noſtri quōdam οὐσίαν, ἐσίαν vocabāt. Quinetiam ſi quis ſacrorum ritus animaduerterit, exiſtimabit ſic eos putaſſe qui hæc poſuerunt. Etenim ante deos omnes Veſtæ ſacra facere decet eos, qui eſſentiam omnium Veſtā cognominarunt. Qui item ὠσίαν nominarunt, hi fermè ſecundum Heraclitum cenſuerunt fluere omnia ſemper, nihílque conſiſtere. Cauſam igitur & ipſorum originem ducem ipſum ὠθοῦν, quod impellit. quapropter meritò ipſum ὠσίαν impellentē cauſam nominari. De his hactenus ita ſit dictum, velut ab iis qui nihil intelligunt. Poſt Veſtam autē, de Rhea atque Saturno conſiderare conuenit, quanquam de Saturni nomine in ſuperioribus diximus. Fortè vero nihil dico. HER. Cúrnam, ô Socrates? SO. O bone vir, ſapientiæ quoddam examen animaduerti. H. Quale iſtud? SO. Ridiculum dictu. habet tamen nonnihil probabile. HER. Quod probabile? SO. Inſpicere mihi Heraclitum videor, iampridem ſapienter nonnulla de Saturno Rheáque tradētem,

A ὁ δὲ ἄνθρωπος ἅμα ἑώρακε (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὄπωπε) καὶ ἀναθρεῖ καὶ ἀναλογίζεται τοῦτο ὃ ὄπωπεν. ἐντεῦθεν δὴ μόνον τῶν θηρίων ὀρθῶς ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὠνομάσθη, ἀναθρῶν ἃ ὄπωπε. τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ἐρωμαί σε, ὃ ἡδέως ἂν πυθοίμην; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ὥσπερ τοίνυν μοι δοκεῖ τούτοις ἑξῆς εἶναί τι χρῆμα. ψυχὴν γάρ που καὶ σῶμα καλοῦμεν τοῦ ἀνθρώπου. ΕΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Πειρώμεθα δὴ καὶ ταῦτα διελεῖν, ὥσπερ τὰ ἔμπροσθεν; ψυχὴν λέγεις ἐπισκέψασθαι, ὡς εἰκότως τούτου τοῦ ὀνόματος τυγχάνει, ἔπειτ' αὖ τὸ σῶμα; ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Ὡς μὲν τοίνυν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγειν, οἶμαί τι τοιοῦτον νοεῖν τοὺς τὴν ψυχὴν ὀνομάσαντας, ὡς τοῦτο ἄρα ὅταν παρῇ τῷ σώματι, αἴτιόν ἐστι τοῦ ζῆν αὐτῷ, τὴν τοῦ ἀναπνεῖν δύναμιν παρέχον καὶ ἀναψύχον· ἅμα δὲ ἐκλείποντος τοῦ ἀναψύχοντος, τὸ σῶμα ἀπόλλυταί τε καὶ τελευτᾷ· ὅθεν δή μοι B δοκοῦσιν αὐτὸ ψυχὴν καλέσαι. εἰ δὲ βούλει, ἔχε ἠρέμα. δοκῶ γάρ μοί τι καθορᾶν πιθανώτερον τούτου τοῖς ἀμφὶ Εὐθύφρονα. τούτου μὲν γάρ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καταφρονήσαιεν ἄν, καὶ ἡγήσαιντο φορτικὸν εἶναι· τόδε δὲ σκόπει ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ἀρέσῃ. ΕΡ. Λέγε μόνον. ΣΩΚ. Τὴν φύσιν παντὸς τοῦ σώματος, ὥστε καὶ ζῆν καὶ περιϊέναι, τί σοι δοκεῖ ἔχειν τε καὶ ὀχεῖν ἄλλο ἢ ψυχή; ΕΡ. Οὐδὲν ἄλλο. ΣΩΚΡ. Τί δέ; καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων φύσιν οὐ πιστεύεις Ἀναξαγόρᾳ νοῦν καὶ ψυχὴν εἶναι τὴν διακοσμοῦσαν καὶ ἔχουσαν; ΕΡ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Καλῶς ἄρα ἂν τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχοι C τῇ δυνάμει ταύτῃ, ἣ φύσιν ὀχεῖ καὶ ἔχει, φυσέχην ἐπονομάζειν. ἔξεστι δὲ καὶ ψυχὴν κομψευομένους λέγειν. ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Καὶ δοκεῖ γέ μοι τοῦτο ἐκείνου τεχνικώτερον εἶναι. ΕΡ. Καὶ γὰρ ἐστί. ΣΩΚ. Γελοῖον μέντοι φαίνεται ὡς ἀληθῶς ὀνομαζόμενον ὡς ἐτέθη. ΕΡ. Ἀλλὰ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο πῶς φῶμεν ἔχειν; ΣΩ. Τὸ σῶμα λέγεις. ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Πολλαχῇ μοι δοκεῖ τοῦτό γε· ἂν μὲν καὶ σμικρόν τις παρακλίνῃ, καὶ πάνυ. καὶ γὰρ σῆμά τινές φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι· καὶ διότι αὖ τούτῳ σημαίνει ἃ ἂν σημαίνῃ ἡ ψυχή, καὶ ταύτῃ σῆμα ὀρθῶς καλεῖσθαι. δοκοῦσι μέντοι μοι μάλιστα θέσθαι οἱ ἀμφὶ D Ὀρφέα τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δίκην διδούσης τῆς ψυχῆς, ὧν δὴ ἕνεκα δίδωσι. τοῦτον δὲ περίβολον ἔχειν, ἵνα σώζηται, δεσμωτηρίου εἰκόνα. εἶναι οὖν τῆς ψυχῆς τοῦτο αὐτὸ ὥσπερ ὀνομάζεται, ἕως ἂν ἐκτίσῃ τὰ ὀφειλόμενα, τὸ σῶμα· καὶ οὐδὲν δεῖν παράγειν οὐδὲ γράμμα. ΕΡ. Ταῦτα μέν μοι δοκεῖ ἱκανῶς, ὦ Σώκρατες, εἰρῆσθαι. περὶ δὲ τῶν θεῶν τῶν ὀνομάτων, οἷον καὶ περὶ τοῦ Διὸς νῦν δὴ ἔλεγες, ἔχοιμεν ἄν που κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπισκέψασθαι, κατὰ τίνα ποτὲ ὀρθότητα αὐτῶν τὰ ὀνόματα κεῖται; Σ. Ναὶ μὰ Δία ἡμεῖς γε, ὦ Ἑρμόγενες, εἴπερ γε νοῦν ἔχοιμεν· ἕνα μὲν τὸν κάλλιστον τρόπον, ὅτι περὶ θεῶν οὐδὲν ἴσμεν, οὔτε περὶ αὐτῶν, οὔτε περὶ τῶν ὀνομάτων, ἅττα ποτὲ ἑαυτοὺς καλοῦσι. δῆλον γὰρ ὅτι ἐκεῖνοί γε τἀληθῆ καλοῦσι. δεύτερος E δ' αὖ τρόπος ὀρθότητος, ὥσπερ ἐν ταῖς εὐχαῖς νόμος ἐστὶν ἡμῖν εὔχεσθαι, οἵτινές τε καὶ ὁπόθεν χαίρουσιν ὀνομαζόμενοι, ταῦτα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καλεῖν, ὡς ἄλλο μηδὲν εἰδότας. καλῶς γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ νενομίσθαι. εἰ οὖν βούλει σκοπῶμεν, ὥσπερ προειπόντες τοῖς θεοῖς ὅτι περὶ αὐτῶν οὐδὲν ἡμεῖς σκεψόμεθα (οὐ γὰρ ἀξιοῦμεν οἷοί τ' ἂν εἶναι σκοπεῖν) ἀλλὰ περὶ τῶν ἀνθρώπων, ἥν ποτέ τινα δόξαν ἔχοντες, ἐτίθεντο αὐτοῖς τὰ ὀνόματα. τοῦτο γὰρ ἀνεμέσητον. ΕΡ. Ἀλλά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, μετρίως λέγειν· καὶ οὕτω ποιῶμεν. ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ἀφ' Ἑστίας ἀρχώμεθα, κατὰ τὸν νόμον. ΕΡ. Δίκαιον γοῦν. ΣΩ. Τί οὖν ἄν τις φαίη διανοούμενον τὸν ὀνομάσαν- F τα Ἑστίαν ὀνομάσαι; ΕΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐδὲ τοῦτο οἶμαι ῥᾴδιον εἶναι. ΣΩ. Κινδυνεύουσιν γοῦν, ὦ 'γαθὲ Ἑρμόγενες, οἱ πρῶτοι τὰ ὀνόματα τιθέμενοι, οὐ φαῦλοι εἶναι, ἀλλὰ μετεωρολόγοι καὶ ἀδολέσχαι τινές. ΕΡ. Τί δή; ΣΩ. Καταφαίνεταί μοι ἡ θέσις τῶν ὀνομάτων, τοιούτων τινῶν ἀνθρώπων εἶναι. καὶ ἐάν τις τὰ ξενικὰ ὀνόματά τι ἀνασκοπῇ, οὐχ ἧττον ἀνευρίσκεται ὃ ἕκαστον βούλεται. οἷον καὶ ἐν τούτῳ ὃ ἡμεῖς οὐσίαν καλοῦμεν, εἰσὶν οἳ ἐσίαν καλοῦσιν, οἳ δ' αὖ ὠσίαν. πρῶτον μὲν οὖν κατὰ τὸ ἕτερον ὄνομα τούτων ἡ τῶν πραγμάτων οὐσία Ἑστία καλεῖσθαι ἔχει λόγον· καὶ ὅτι γε αὖ ἡμεῖς τὸ τῆς οὐσίας μετέχον, Ἑστίαν φαμέν, καὶ κατὰ τοῦτο ὀρθῶς ἂν καλοῖτο Ἑστία. ἐοίκαμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τὸ παλαιὸν ἐσίαν καλεῖν τὴν οὐσίαν. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰς θυσίας ἄν τις ἐννοήσας, ἡγήσαιτο οὕτω νοεῖν G ταῦτα τοὺς τιθεμένους. τὸ γὰρ πρὸ πάντων θεῶν τῇ Ἑστίᾳ πρώτῃ προθύειν εἰκὸς ἐκείνοις οἵτινες τὴν πάντων οὐσίαν Ἑστίαν ἐπωνόμασαν· ὅσοι δ' αὖ ὠσίαν, σχεδόν τι αὖ οὗτοι καθ' Ἡράκλειτον ἂν ἡγοῖντο τὰ ὄντα ἰέναι τε πάντα, καὶ μένειν οὐδέν. τὸ οὖν αἴτιον καὶ ἀρχηγὸν αὐτῶν εἶναι τὸ ὠθοῦν· ὅθεν δὴ καλῶς ἔχειν αὐτὸ Ὠσίαν ὠνομάσθαι. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ὡς παρὰ μηδὲν εἰδότων εἰρήσθω. Μετὰ δ' Ἑστίαν, δίκαιον Ῥέαν καὶ Κρόνον ἐπισκέψασθαι. καίτοι τό γε τοῦ Κρόνου ὄνομα ἤδη διήλθομεν. ἴσως μέντοι οὐδὲν λέγω. ΕΡ. Τί δή, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ὦ 'γαθέ, ἐννενόηκά τι σμῆνος σοφίας. ΕΡ. Ποῖον δὴ τοῦτο; ΣΩ. Γελοῖον πάνυ εἰπεῖν, οἶμαι μέντοι τινὰ πιθανότητα ἔχον. ΕΡ. Τίνα ταύτην; ΣΩ. Τὸν Ἡ- H ράκλειτόν μοι δοκῶ καθορᾶν παλαί' ἄττα σοφὰ λέγοντα ἀτεχνῶς τὰ

ἐπὶ Κρόνου

ἐπὶ Κρόνου καὶ Ῥέας, ἃ καὶ Ὅμηρος ἔλεγε. ΕΡ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩ. Λέγει πού Ἡράκλειτος ὅτι πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει· καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα, λέγει, ὡς δὶς ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Τί οὖν; δοκεῖ σοι ἀλλοιότερον Ἡρακλείτου νοεῖν, ὅτι θέμενος τοῖς τῶν ἄλλων θεῶν προγόνοις Ῥέαν τε καὶ Κρόνον, ἆρα οἴει ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου αὐτὸν ἀμφοτέροις ῥευμάτων ὀνόματα θέσθαι; ὥσπερ οὖν Ὅμηρος, Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν [φησὶ] καὶ μητέρα Τηθύν. οἶμαι δὲ καὶ Ἡσίοδος. λέγει δέ πού καὶ Ὀρφεὺς ὅτι Ὠκεανὸς πρῶτος καλλίρροος ἦρξε γάμοιο· Ὅς ῥα κασιγνήτην ὁμομήτορα Τηθὺν ὄπυιεν. ταῦτ' οὖν σκόπει ὅτι καὶ ἀλλήλοις συμφωνεῖ, καὶ πρὸς τὰ τοῦ Ἡρακλείτου πάντα τείνει. ΕΡ. Φαίνῃ τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες· τὸ μέντοι τῆς Τηθύος οὐκ ἐννοῶ ὄνομα τί βούλεται. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ὀλίγου αὐτὸ λέγει, ὅτι πηγῆς ὄνομα ἐπικεκρυμμένον ἐστί. τὸ γὰρ διαττόμενον καὶ τὸ ἠθούμενον, πηγῆς ἀπείκασμά ἐστιν. ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων ἡ Τηθὺς τὸ ὄνομα σύγκειται. ΕΡ. Τοῦτο μὲν ὦ Σώκρατες κομψόν. ΣΩΚ. Τί δ' οὐ μέλλει; ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο; τὸν μὲν Δία εἴπομεν. ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Τοὺς ἀδελφοὺς δὴ αὐτοῦ λέγωμεν, τόν τε Ποσειδῶ καὶ τὸν Πλούτωνα, καὶ τὸ ἕτερον ὄνομα ὃ ὀνομάζουσιν αὐτόν. ΕΡΜ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τὸ μὲν τοίνυν τοῦ Ποσειδῶνος μοι φαίνεται ὠνομάσθαι, τοῦ πρώτου ὀνομάσαντος, ὅτι αὐτὸν βαδίζοντα ἐπέσχεν ἡ τῆς θαλάττης φύσις, καὶ οὐκέτι εἴασε προελθεῖν, ἀλλ' ὥσπερ δεσμὸς τῶν ποδῶν αὐτῷ ἐγένετο. τὸν οὖν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως ταύτης θεὸν ὠνόμασε Ποσειδῶνα, ὡς ποσίδεσμον ὄντα. τὸ δὲ ε ἔγκειται ἴσως εὐπρεπείας ἕνεκα. τάχα δὲ οὐκ ἂν τοῦτο λέγοι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ σ, δύο λλ τὸ πρῶτον ἐλέγετο, ὡς πολλὰ εἰδότος τοῦ θεοῦ. ἴσως δὲ ἀπὸ τοῦ σείειν ὁ σείων ὠνόμασται. πρόσκειται δὲ καὶ τὸ π, καὶ τὸ ο, καὶ τὸ δ. Τὸ δὲ Πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς κάτωθεν ἀνίεται ὁ πλοῦτος, ἐπωνομάσθη. ὁ δὲ Ἅιδης οἱ πολλοὶ μέν μοι δοκοῦσιν ὑπολαμβάνειν τὸ ἀειδὲς προσειρῆσθαι τῷ ὀνόματι τούτῳ· καὶ φοβούμενοι τὸ ὄνομα, Πλούτωνα καλοῦσιν αὐτόν. ΕΡΜ. Σοὶ δὲ πῶς φαίνεται, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Πολλαχῇ ἔμοιγε δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι διημαρτηκέναι περὶ τούτου τοῦ θεοῦ τῆς δυνάμεως, καὶ φοβεῖσθαι αὐτόν, οὐκ ἄξιον. ὅτι τε γάρ, ἐπειδὰν ἅπαξ τις ἡμῶν ἀποθάνῃ, ἀεὶ ἐκεῖ ἐστι, φοβοῦνται, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ γυμνὴ τοῦ σώματος παρ' ἐκεῖνον ἀπέρχεται, καὶ τοῦτο πεφόβηνται· τὰ δέ μοι δοκεῖ πάντα εἰς ταὐτόν τι συντείνειν, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ὄνομα. ΕΡΜ. Πῶς δή; ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ ἅ γέ μοι φαίνεται. εἰπὲ γάρ μοι, δεσμὸς ζώῳ ὁτῳοῦν, ὥστε μένειν ὁπουοῦν, πότερος ἰσχυρότερός ἐστιν, ἀνάγκη, ἢ ἐπιθυμία; ΕΡ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἡ ἐπιθυμία. ΣΩ. Οἴει οὖν τὸν Ἅιδην οὐκ ἂν πολλοὺς ἐκφεύγειν, εἰ μὴ τῷ ἰσχυροτάτῳ δεσμῷ ἔδει τοὺς ἐκεῖσε ἰόντας; ΕΡΜ. Δηλαδή. ΣΩ. Ἐπιθυμίᾳ ἄρα τινὶ αὐτοὺς (ὡς ἔοικε) δεῖ, εἴπερ τῷ μεγίστῳ δεσμῷ δεῖ, καὶ οὐκ ἀνάγκῃ. ΕΡ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπιθυμίαι αὖ πολλαί εἰσιν; ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Τῇ μεγίστῃ ἄρα ἐπιθυμίᾳ τῶν ἐπιθυμιῶν δεῖ αὐτούς, εἴπερ μέλλει τῷ μεγίστῳ δεσμῷ κατέχειν. ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν τις μείζων ἐπιθυμία, ἢ ὅταν τίς τῳ συνὼν, οἴηται δι' ἐκεῖνον ἔσεσθαι ἀμείνων ἀνήρ; ΕΡ. Μὰ Δί' οὐδ' ὁπωστιοῦν, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Διὰ ταῦτα ἄρα φῶμεν, ὦ Ἑρμόγενες, οὐδένα δεῦρο ἐθελῆσαι ἀπελθεῖν τῶν ἐκεῖθεν, οὐδὲ αὐτὰς τὰς Σειρῆνας; ἀλλὰ κατακεκηλῆσθαι ἐκείνας τε καὶ τοὺς ἄλλους πάντας; οὕτω καλούς τινας (ὡς ἔοικεν) ἐπίσταται λέγειν λόγους ὁ Ἅιδης· καὶ ἔστιν (ὥς γε ἐκ τοῦ λόγου τούτου) ὁ θεὸς οὗτος τέλεος σοφιστής τε καὶ μέγας εὐεργέτης τῶν παρ' αὐτῷ, ὅς γε καὶ τοῖς ἐνθάδε τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀνίησιν. οὕτω πολλὰ αὐτῷ τὰ περιόντα ἐκεῖ ἐστι. καὶ τὸν Πλούτωνα ἀπὸ τούτου ἔσχε τὸ ὄνομα. καὶ τὸ αὖ μὴ ἐθέλειν συνεῖναι τοῖς ἀνθρώποις ἔχουσι τὰ σώματα, ἀλλὰ τότε συγγίνεσθαι ἐπειδὰν ἡ ψυχὴ καθαρὰ ᾖ πάντων τῶν περὶ τὸ σῶμα κακῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, οὐ φιλόσοφόν σοι δοκεῖ εἶναι, καὶ εὖ ἐντεθυμημένον; ὅτι οὕτω μὲν ἂν κατέχοι αὐτούς, δήσας τῇ περὶ ἀρετὴν ἐπιθυμίᾳ· ἔχοντας δὲ τὴν τοῦ σώματος πτοίησιν καὶ μανίαν, οὐδ' ἂν ὁ Κρόνος δύναιτο ὁ πατὴρ συγκατέχειν αὐτῷ, ἐν τοῖς δεσμοῖς δήσας τοῖς αὐτοῦ λεγομένοις. ΕΡ. Κινδυνεύεις τι λέγειν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Καὶ τό γε ὄνομα ὁ Ἅιδης, ὦ Ἑρμόγενες, πολλοῦ δεῖ ἀπὸ τοῦ ἀειδοῦς ἐπωνομάσθαι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πάντα τὰ καλὰ εἰδέναι, ἀπὸ τούτου ὑπὸ τοῦ νομοθέτου Ἅιδης ἐκλήθη. ΕΡ. Εἶεν. τί δέ; Δήμητρά τε καὶ Ἥραν, καὶ Ἀπόλλω, καὶ Ἀθηνᾶν, καὶ Ἥφαιστον, καὶ Ἄρην, καὶ τοὺς ἄλλους θεούς, πῶς λέγομεν; Σ. Δημήτηρ μὲν φαίνεται, κατὰ τὴν δόσιν τῆς ἐδωδῆς, διδοῦσα ὡς μήτηρ, Δημήτηρ κεκλῆσθαι. Ἥρα δέ, ὥς ἐρατή τις, ὥσπερ οὖν καὶ λέγεται ὁ Ζεὺς αὐτῆς ἐρασθεὶς ἔχειν. ἴσως δὲ μετεωρολογῶν ὁ νομοθέτης τὸν ἀέρα Ἥραν ὠνόμασεν, ἐπικρυπτόμενος, θεὶς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τελευτήν. γνοίης δ' ἄν, εἰ πολλάκις λέγοις τὸ τῆς Ἥρας ὄνομα. Φερρέφαττα δέ, πολλοὶ μὲν καὶ τοῦτο φοβοῦνται τὸ ὄνομα, καὶ τὸν Ἀπόλλω, ὑπὸ ἀπειρίας (ὡς ἔοικεν) ὀνομάτων ὀρθότητος. καὶ γὰρ μεταβάλλοντες σκοποῦνται τὴν Φερσεφόνην,

A quæ & Homerus dixerat. HER. Quid iſtud ais? SOC. Ait enim Heraclitus fluere omnia, nihílque manere, rerúmque ipſarum progreſſum amnis fluxui comparans, haud fieri poſſe inquit, vt bis eandem in aquam te mergas. HER. Vera hæc ſunt. SOC. An videtur tibi ille ab Heraclito diſſentire, qui aliorum deorum progenitoribus inſeruit Rheam atque Saturnum? Nunquid putas temere illum vtriuſque profluentium nomina impoſuiſſe? Quin & Homerus Oceanum deorum originem inſtituit, & Thetyn genitricem. Idémque voluit, vt arbitror, & Heſiodus. Ait præterea Orpheus, Oceanum primum pulchrifluum coniugium inchoaſſe, qui cum Tethy germana ſe ſua
B commiſcuit. Vide quàm maximè hæc inuicem conſonant, omniáque in opinionem Heracliti redeunt. HER. Videris mihi aliquid dicere Socrates. Tethyos autem nomē haud ſatis quid ſibi velit, intelligo. S. Hoc vtique idē fermè ſignificat: quoniā fontis nomen eſt recōditū. Nam διαττόμενον & ἠθούμενον, id eſt ſcaturiens & tranſiliens, fontis imaginem præ ſe ferunt, ex vtriſque verò hiſce nominibus nomen τηθύος eſt compoſitum. HE. Hoc quidem belliſſimum eſt, ô Socrates. S. Quídni? Verū quid deinceps? De Ioue profectò diximus. HER. Sic eſt. SO. Fratres autem eius dicamus Neptunum atque Plutonē, noménque aliud quo ipſum vocant. HER. Prorſus. SOC. Videtur Neptunus
C ab eo qui primum nominauit, idcirco ποσειδῶν vocatus fuiſſe, quia euntem ipſum maris natura detinuit, neque progredi vltrà permiſit, ſed quaſi vincula pedibus ipſius iniecit. Maris itaque principem ποσειδῶνα vocauit, quaſi ποσίδεσμον ὄντα, id eſt pedum vinculum habentem. ε verò decoris gratia fortè adiectū fuit. Forſitan nō hoc ſibi vult, ſed pro σ, λλ primo fuit poſitum, quaſi dicatur πολλὰ εἰδώς, id eſt multa noſcens Deus. Fortaſſis ab eo quod dicitur σείειν, id eſt quatere, σείων, id eſt quatiens eſt nominatus, cui π & δ fuit adiectum. Plutonem autē quaſi πλούτου,
D id eſt diuitiarum datorem dicimus, quoniam diuitiæ ex terræ viſceribus eruuntur. ἅδης verò, multitudo interpretatur quaſi ἀειδές, triſte tenebroſúmve. Atque hoc nomen horrentes Plutonem vocitant. HE. Tu verò quid ſentis Socrates? S. Videntur mihi homines circa potentiam Dei iſtius multifariam errauiſſe, eúmque exhorruiſſe ſemper, cùm minimè deceat. Porrò quiſque ex hoc pertimeſcit, quòd nemo poſtquam defunctus eſt, huc redit, quódve anima nudata corpore, illuc abit. Cæterum hęc omnia & regnum & nomen huius dei, eòdem tendere mihi videntur. H. Quo pacto? S. Dicam quod ſentio. mihi enim reſponde. Vtrum horum validius vinculū eſt ad quoduis
E animal alicubi detinendum, neceſſitáſne, an cupiditas? H. Longè, ô Socrates, præſtat cupiditas. S. An non plurimi ᾅδην quotidie ſubterfugerent, niſi fortiſſimo vinculo eos qui illuc deſcēdunt, vinciret? HE. Videlicet. S. Quare cupiditate quadam eos, vt videtur, potius quàm neceſſitate deuincit, ſi modò vinculo nectit fortiſſimo. HER. Apparet. SO. Nónne rurſus multæ cupiditates ſunt? HERM. Multæ. SOCR. Ergo vehementiſſima omnium cupiditate nectit eos, ſi modò debet inſolubili nodo connectere. HER. Certè. SOC. Eſtne vehementior vlla cupiditas, quàm ea qua quiſque afficitur, dum alicuius conſuetudine meliorem ſe virum ſperat euadere? HER. Nulla me hercle
F Socrates. SOC. Hac de cauſa dicendum Hermogenes, neminem huc illinc velle reuerti, neque etiam Syrenes ipſas, imò & eas & cæteros omnes ſuauiſſimis Plutonis orationibus demulceri quaſique deuinciri. Eſtque, vt ratio hæc teſtatur, deus is ſophiſta proculdubio diſertiſſimus, & ingentia confert his qui penes ipſum habitant beneficia: qui vſqueadeò diuitiis affatim abundat, vt tanta nobis bona ſuppeditet, vnde & Pluto eſt nuncupatus. An non philoſophi tibi videtur officium virique ſumma prudentia & conſilio præditi, quòd nolit hominibus corpora habentibus adhærere, ſed nunc demum admittat eos, cùm animus illorum eſt corporeis omnibus malis cu-
G pidinibúſque purgatus? Excogitauit nempe hic deus hac ratione ſe animos maximè detenturum, ſi virtutis eos auiditate vinciret. Eos autem qui ſtupore & inſania corporis ſunt infecti, ne pater quidem Plutonis Saturnus ipſe, ſuis illis vinculis coercere valet, ſecúmque tenere. H. Nonnihil loqui videris ô Socrates. S. Longè abeſt Hermogenes, vt nomen ἅδης, quaſi ἀειδής, id eſt triſte tenebroſúmve ſit dictum, imò multò magis ab eo trahitur quod eſt εἰδέναι, (id eſt noſſe) omnia pulchra. Ex hoc itaq; deus iſte à nominum cōditore ἅδης eſt nūcupatus. H. Eſto. Quid pręterea dicimus de Cereris nomine, Iunoniſque, Apollinis & Mineruæ, Vulcaniq. & Martis, cæterorúmq. deorum? S.
H Ceres quidem δημήτηρ nuncupatur ab ipſa alimētorū largitione, quaſi διδοῦσα μήτηρ, hoc eſt exhibēs mater. ἥρα verò, id eſt Iuno, quaſi ἐρατή, id eſt amabilis, propter amorē quo Iupiter in eā afficitur. Fortè etiā ſublime ſpectans qui hoc nomen inſtituit, aërē ἥραν denominauit, & obſcurè locutus eſt, ponēs in fine principium: quod quidem patebit tibi, ſi nomen illud frequenter pronunciaueris. φερρέφατταν, id eſt Proſerpinam, & ἀπόλλω nominare nonnulli verentur, propterea quod illis ignota eſt nominū rectitudo. Enimuerò permutantes φερσεφόνην ipſam conſiderant,

A graueque id illis apparet.hoc autem deę ipſius ſapientiam indicat.Sapientia vtique eſt quæ res fluentes attingit, & aſſequi poteſt. Quamobrem φερέπαφα merito dea hæc nominaretur, propter ſapientiam,& ἐπαφὴν,id eſt contactum,φερομένου,id eſt eius quod fertur,vel tale aliquid. Quocirca adhæret illi ſapiens ipſe ᾅδης, quia ipſa talis eſt.Nunc autem nomen hoc declinant, pluris facientes prolationis gratiam quā veritatē,vt φερρέφατταν ipſam nominent. Idem quoque circa Apollinis nomē accidit. nam plerique id nomen exhorrent,quaſi terribile aliquid prę ſe ferat.An non noſti? HER.Noui equidem,& vera loqueris. S. Hoc autē, vt arbitror, huius dei potentiæ maximè conuenit. B HER.Qua ratione? SO. Conabor ſententiam meam exprimere. Nullū profectò nomen aliud vnum quatuor huius dei potentiis reperiri conuenientius potuiſſet,quod & comprehenderet omnes,& ipſius quodammodo declararet muſicam,vaticinium, medicinam & ſagittandi peritiam. H. Aperias iam. Mirū quiddā nomē eſſe id ais. S.Congruè quidē compoſitum eſt,conſonátque,vtpote quod ad deū pertinet muſicū.Principio purgatio purificationéſque & ſecundum medicinā & ſecundum vaticiniū,item quæ medicorum pharmacis peraguntur,ac vatum incantationes expiationéſque,lauacra,& aſperſiones,vnum hoc intendunt, purum hominē & corpore & anima reddere. C H. Sic omnino. S. Nonne deus qui purgat,ipſe erit ἀπολούων & ἀπολύων, id eſt abluens à malis, ſoluens à malis, ſeruánſque,quod Apollo ipſe ſignificat? H. Abſque dubio. Quatenus itaque diluit atque ſoluit,vt taliū medicus,ἀπολύων merito nuncupatur.Secundū verò diuinationē verúmq; & ἁπλοῦν, id eſt,ſimplex,quod idē eſt, rectè more Theſſalicorū nominare hunc poſſumus. hi nempe omnes deum hunc ἄπλον vocant. Quatenus autem ἀεὶ βολῶν ἐγκρατής ἐστι, id eſt coiectiones telorū, cùm arcū intendit,ſemper in ſua poteſtate habet,ἀεὶ βάλλων dici poteſt,hoc eſt perpetuò collineans,& dirigens.Secundum verò D muſicā, de hoc eſt cogitandū quemadmodum de eo quod dicitur ἀκόλουθος & ἄκοιτις, id eſt pediſſequus, comes, & vxor, in quibus α vt & in aliis multis, idē quod ſimul ſignificat. Hic quoque α & πόλησις ſignificant verſionē quæ ſimul & vnà peragitur, in cœlis, quæ per eos fit quos πόλους vocamus: in cantu verò ἁρμονία,quam dicimus συμφωνίαν. Quia in his,vt tradūt muſicæ & aſtronomiæ periti, harmonia quadā ſimul omnia conuertuntur. Hic autē deus harmoniæ præſidet ὁμοπολῶν, id eſt ſimul vertēs hęc omnia,& apud deos & apud homines.Quemadmodū igitur ὁμοκέλευθον & ὁμόκοιτιν, id eſt ſimul euntem & ſimul iacentem,vocauimus ἀκόλουθον & ἄκοιτιν, ο in α permutantes, E ita Apollinem nominauimus eū qui erat ὁμοπολῶν, altero λ interiecto, quia æquiuocum fuiſſet duro cum nomine. quod & his temporibus ſuſpicati plerique ex eo quòd non rectè vim nominis huius animaduertunt,perinde hoc metuunt ac ſi perniciem quandam ſignificaret. Sed reuera nomen hoc omnes huius dei vires cōplectitur, quemadmodum ſuprà diximus.Significat enim ſimplicem, perpetuū iaculatorem, expiatorem & conuertentem.Muſarum verò & muſicæ nomen, ab eo quod dicitur μῶσθαι,id eſt inquirere,indagationeq́.& ſtudio ſapientiæ tractum eſt. Λητώ, id eſt Latona, à manſuetudine dicitur, quia ſit ἐθελήμων, id eſt prompta & expoſita & libens ad id quod petit quiſque exhibendum. Fortè verò, vt pere- F grini vocant. multi nanque Ληθὼ nominant. quod nomen tribuiſſe videntur,quia non rigida illi mens,ſed mitis,ideo Ληθὼ, quaſi λεῖον ἦθος,id eſt mos lenis & mitis ab illo cognominatur. Ἄρτεμις, id eſt Diana, ex eo quòd ἀρτεμὲς, quaſi integra modeſtáque ſit propter virginitatis electionem. Forſitan etiam quaſi ἀρετῆς ἵστορα,id eſt virtutis conſciam vocauit nominis inſtitutor. Fortaſſis etiā dicta eſt Artemis, quaſi ἄροτον μισησάσης,id eſt quaſi illa cōgreſſum oderit viri cum muliere. Vel enim propter horum aliquid,vel propter omnia huiuſmodi nomen eſt inſtitutum. H. Quid verò Διόνυσος & Ἀφροδίτη? SO Magna petis Hipponi- G nici fili. Atqui eſt nominum ratio his diis impoſitorū gemina, ſeria videlicet & iocoſa. Seriam quidem ab aliis quære,iocoſam aūt nihil prohibet recenſere.Iocoſi ſanè & dij ſunt: Dionyſúſque eſt διδοὺς τὸν οἶνον,id eſt vini dator, quaſi διδοίνυσος, ioco quodam cognominatus. Vinum autem merito vocari poteſt οἴνους,quòd efficiat vt bibentes plerique mente alienati, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν,id eſt mentem habere ſe putent.De Venere Heſiodo repugnare non decet, ſed concedere propter ipſam ex ἀφροῦ, hoc eſt ex ſpuma, generationem ἀφροδίτην vocari. HE. At verò Ἀθηνᾶν id eſt Mineruam, ô Socrates,cùm ſis Athenienſis,Vulcanúmque & Martem, ſilentio non præteribis. SOC. Haudquaquam decet. H.Non certè. S. Alterū quidem eius nomen quamobrem ſit impoſitum,haud difficile dictu. H. Quod? S. Palladē eā vocamus. HERM. Planè. SO. Nomen cēſendū eſt à ſaltatione in armis ductū fuiſſe, porrò vel ſeſe, vel aliud à terra attollere ſeu manibus aliquid efferre, dicimus πάλλειν & πάλλεσθαι, id eſt vibrare, agitaréque & agitari, & ſaltationem perpeti. HERMOG. Abſque controuerſia. SOCRAT. Palladem igitur hac ratione vocamus. HERM. Ac merito.ſed alterum eius nomen quo pacto interpretaris? SOC. Ἀθηνᾶν quæris? HER. Id ipſum. SOC. Grauius hoc,amice.videntur priſci Ἀθηνᾶν exiſtimare,

καὶ δεινὸν αὐτοῖς φαίνεται. τὸ δὲ μηνύει σοφὴν εἶναι τὴν θεόν. ἅτε γὰρ φερομένων τῶν πραγμάτων, τὸ ἐφαπτόμενον καὶ ἐπαφῶν, καὶ δυνάμενον ἐπακολουθεῖν, σοφία ἂν εἴη. Φερέπαφα οὖν διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπαφὴν τοῦ φερομένου, ἡ θεὸς ἂν ὀρθῶς καλοῖτο, ἢ τοιοῦτόν τι· δι' ὅπερ καὶ συνεῖναι αὐτῇ ὁ Ἅιδης σοφὸς ὤν, διότι τοιαύτη ἐστί. νῦν δὲ αὐτῆς ἐκκλίνουσι τὸ ὄνομα, εὐστομίαν περὶ πλείονος ποιούμενοι τῆς ἀληθείας, ὥστε Φερρέφατταν αὐτὴν καλεῖν. ταυτὸν δὲ καὶ περὶ τὸν Ἀπόλλω, ὅπερ λέγω, πολλοὶ πεφόβηνται περὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ὥς τι δεινὸν μηνύοντος. ἢ οὐκ ᾔσθησαι; ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν, καὶ ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Τὸ δέ γ' ἐστίν (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) κάλλιστα κείμενον πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ΕΡ. Πῶς δή; ΣΩΚ. Ἐγὼ πειράσομαι φράσαι ὅ γέ μοι φαίνεται. οὐ γάρ ἐστιν ὅ,τι ἂν μᾶλλον ἥρμοσεν ὄνομα ἓν ὂν τέτταρσι δυνάμεσι ταῖς τοῦ θεοῦ, ὥστε πασῶν ἐφάπτεσθαι, καὶ δηλοῦν τρόπον τινὰ μουσικήν τε καὶ μαντικὴν, καὶ ἰατρικὴν, καὶ τοξικήν. ΕΡΜ. Λέγε δή. ἄτοπον γάρ τί μοι λέγεις τὸ ὄνομα εἶναι. ΣΩ. Εὐάρμοστον μὲν οὖν, ἅτε μουσικοῦ ὄντος τοῦ θεοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ, ἡ κάθαρσις καὶ οἱ καθαρμοὶ καὶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ κατὰ τὴν μαντικὴν, καὶ αἱ τοῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις καὶ αἱ τοῖς μαντικοῖς περιθειώσεις τε καὶ λουτρὰ τὰ ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ αἱ περιρράνσεις, πάντα ταῦτα ἕν τι δύναιντ' ἂν καθαρὸν παρέχειν τὸν ἄνθρωπον καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν. ἢ οὔ; ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ καθαίρων θεὸς, καὶ ὁ ἀπολούων τε καὶ ὁ ἀπολύων τῶν τοιούτων κακῶν, οὗτος ἂν εἴη. ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Κατὰ μὲν τοίνυν τὰς ἀπολύσεις τε καὶ ἀπολούσεις, ὡς ἰατρὸς ὢν τῶν τοιούτων, ἀπολύων ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· κατὰ δὲ τὴν μαντικὴν, καὶ τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ἁπλοῦν (ταυτὸν γάρ ἐστιν) ὥσπερ οὖν οἱ Θετταλοὶ καλοῦσιν αὐτὸν, ὀρθότατ' ἂν καλοῖτο. Ἄπλουν γάρ φασι πάντες Θετταλοὶ τοῦτον τὸν θεόν. διὰ δὲ τὸ ἀεὶ βολῶν ἐγκρατὴς εἶναι τοξικῇ, ἀεὶ βάλλων ἐστί. κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν δεῖ ὑπολαβεῖν, ὥσπερ τὸν ἀκόλουθόν τε καὶ τὴν ἄκοιτιν, ὅτι τὸ α σημαίνει πολλαχοῦ τὸ ὁμοῦ, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁμοῦ πόλησιν, καὶ περὶ τὸν οὐρανὸν, οὓς δὴ πόλους καλοῦσι· καὶ τὴν περὶ τὴν ᾠδὴν ἁρμονίαν, ἣ δὴ συμφωνία καλεῖται. ὅτι ταῦτα πάντα (ὥς φασιν οἱ κομψοὶ περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν) ἁρμονίᾳ τινὶ πολεῖ ἅμα πάντα. ἐπιστατεῖ δὲ οὗτος ὁ θεὸς τῇ ἁρμονίᾳ, ὁμοπολῶν αὐτὰ πάντα, καὶ κατὰ θεοὺς καὶ κατ' ἀνθρώπους. ὥσπερ οὖν τὸν ὁμοκέλευθον καὶ ὁμόκοιτιν, ἀκόλουθον καὶ ἄκοιτιν ἐκαλέσαμεν, μεταβάλλοντες ἀντὶ τοῦ ο α, οὕτω καὶ Ἀπόλλωνα ἐκαλέσαμεν, ὃς ἦν ὁμοπολῶν, ἕτερον λ ἐμβάλλοντες· ὅτι ὁμώνυμον ἐγίγνετο τῷ χαλεπῷ ὀνόματι. ὅπερ καὶ νῦν ὑποπτεύοντές τινες, διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς σκοπεῖσθαι τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος, φοβοῦνται αὐτὸ, ὡς σημαῖνον φθοράν τινα. τὸ δὲ πολὺ (ὥσπερ ἄρτι ἐλέγετο) πασῶν ἐφαπτόμενον κεῖται τῶν τοῦ θεοῦ δυνάμεων, ἁπλοῦ, ἀεὶ βάλλοντος, ἀπολούοντος, ὁμοπολοῦντος. Τὰς δὲ Μούσας τε καὶ ὅλως τὴν μουσικὴν, ἀπὸ τοῦ μῶσθαι (ὡς ἔοικε) καὶ τῆς ζητήσεώς τε καὶ φιλοσοφίας τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπωνόμασε. Λητὼ δὲ, ἀπὸ τῆς πρᾳότητος τῆς θεοῦ, κατὰ τὸ ἐθελήμονα εἶναι ὧν ἄν τις δέηται. ἴσως δὲ ὡς οἱ ξένοι καλοῦσι· πολλοὶ γὰρ Ληθὼ καλοῦσιν. ἔοικεν οὖν πρὸς τὸ μὴ τραχὺ τοῦ ἤθους ἀλλ' ἥμερόν τε καὶ λεῖον Ληθὼ κεκλῆσθαι ὑπὸ τῶν τοῦτο καλούντων. Ἄρτεμις δὲ, τὸ ἀρτεμὲς φαίνεται καὶ τὸ κόσμιον, διὰ τὴν τῆς παρθενίας ἐπιθυμίαν. ἴσως δὲ ἀρετῆς ἵστορα τὴν θεὸν ἐκάλεσεν ὁ καλέσας. τάχα δ' ἂν καὶ ὡς τὸν ἄροτον μισησάσης τὸν ἀνδρὸς ἐν γυναικί, ἢ διὰ τούτων τι, ἢ διὰ πάντα ταῦτα, τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ τιθέμενος ἔθετο τῇ θεῷ. ΕΡ. Τί δαὶ ὁ Διόνυσός τε καὶ ἡ Ἀφροδίτη; ΣΩ. Μεγάλα, ὦ παῖ Ἱππονίκου, ἐρωτᾷς. ἀλλὰ ἔστι γὰρ καὶ σπουδαίως εἰρημένος ὁ τρόπος τῶν ὀνομάτων τούτοις τοῖς θεοῖς καὶ παιδικῶς. τὸν μὲν οὖν σπουδαῖον ἄλλους τινὰς ἐρώτα· τὸν δὲ παιδικὸν οὐδὲν κωλύει διελθεῖν. φιλοπαίσμονες γὰρ καὶ οἱ θεοί. ὅ,τε γὰρ Διόνυσος εἴη ἂν ὁ διδοὺς τὸν οἶνον, Διδοίνυσος ἐν παιδιᾷ καλούμενος. οἶνος δ', ὅτι οἴεσθαι νοῦν ἔχειν ποιεῖ τῶν πινόντων τοὺς πολλοὺς οὐκ ἔχοντας, οἰόνους δικαιότατ' ἂν καλούμενος. Περὶ δὲ Ἀφροδίτης οὐκ ἄξιον Ἡσιόδῳ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν, ὅτι διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν Ἀφροδίτη ἐκλήθη. ΕΡ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' Ἀθηνᾶς, Ἀθηναῖός γ' ὤν, ὦ Σώκρατες, ἐπιλήσῃ, οὐδ' Ἡφαίστου τε καὶ Ἄρεος. ΣΩ. Οὐδὲ εἰκός γε. ΕΡ. Οὐ γάρ. ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἕτερον ὄνομα αὐτῆς οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν, διὸ κεῖται. ΕΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Παλλάδα που αὐτὴν καλοῦμεν. ΕΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ὀρχήσεως ἡγούμενοι τεθῆναι, ὀρθῶς ἄν, ὡς ἐγῷμαι, ἡγοίμεθα. τὸ γάρ που ἢ αὑτὸν ἤ τι ἄλλο μετεωρίζειν, ἢ ἀπὸ τῆς γῆς, ἢ ἐν ταῖς χερσὶ, πάλλειν τε καὶ πάλλεσθαι, καὶ ὀρχεῖν καὶ ὀρχεῖσθαι καλοῦμεν. ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Παλλάδα μὲν τοίνυν ταύτῃ. ΕΡ. Καὶ ὀρθῶς γε. ἀλλὰ δὴ τὸ ἕτερον πῶς λέγεις; ΣΩ. Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς; ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Τοῦτο ἐμβριθέστερον, ὦ φίλε. ἐοίκασι δὴ καὶ οἱ παλαιοὶ τὴν Ἀθηνᾶν νομίζειν,

ὥσπερ οἱ νῦν περὶ Ὅμηρον δεινοί. καὶ γὰρ τούτων οἱ πολλοὶ ἐξηγούμενοι τὸν ποιητὴν, φασὶ τὴν Ἀθηνᾶν αὐτὸν νοῦν τε καὶ διάνοιαν πεποιηκέναι. καὶ ὁ τὰ ὀνόματα ποιῶν ἔοικε τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς διανοεῖσθαι. ἔτι δὲ μειζόνως λέγων θεοῦ νόησιν, ὡσπερεὶ λέγει ὅτι ἡ Θεονόη ἐστὶν αὕτη, τῷ α ξενικῶς ἀντὶ τοῦ η χρησάμενος, καὶ τὸ ι καὶ τὸ σ ἀφελών. ἴσως δὲ οὐδὲ ταύτῃ· ἀλλ᾽ ὡς τὰ θεῖα νοούσης αὐτῆς διαφερόντως τῶν ἄλλων, Θεονόην ἐκάλεσεν. οὐδὲν δὲ ἀπέχοι καὶ τὴν ἐν τῷ ἤθει νόησιν, ὡς οὖσαν τὴν θεὸν ταύτην, Ἠθονόην μὲν βούλεσθαι προσειπεῖν· παραγαγὼν δὲ, ἢ αὐτὸς, ἤ τινες ὕστερον, ἐπὶ τὸ κάλλιον, ὡς ᾤοντο, Ἀθηνᾶν ἐκάλεσαν. ΕΡ. Τί δαὶ δὴ τὸν Ἥφαιστον; πῇ λέγεις; ΣΩ. Ἦ τὸν γενναῖον τὸν φάεος ἵστορα ἐρωτᾷς; ΕΡ. Ἔοικα. ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος μὲν παντὶ δῆλος Φαῖστος ὢν, τὸ η προσελκυσάμενος, τὸ εἶναι Ἥφαιστον. ΕΡ. Κινδυνεύει, ἐὰν μή πῃ σοὶ ἔτι ἄλλῃ δόξῃ. ΣΩ. Ἀλλ᾽ ἵνα μὴ δόξῃ, τὸν Ἄρη ἐρώτα. ΕΡ. Ἐρωτῶ. ΣΩ. Οὐκοῦν, εἰ μὲν βούλει, κατὰ τὸ ἄρρεν τε καὶ κατὰ τὸ ἀνδρεῖον Ἄρης ἂν εἴη· εἰ δ᾽ αὖ κατὰ τὸ σκληρόν τε καὶ ἀμετάστροφον, ὃ δὴ ἄρρατον καλεῖται, καὶ ταύτῃ ἂν πανταχῇ πολεμικῷ θεῷ πρέποι Ἄρη καλεῖσθαι. ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἐκ μὲν οὖν τῶν θεῶν, πρὸς θεῶν, ἀπαλλαγῶμεν· ὡς ἐγὼ δέδοικα περὶ αὐτῶν διαλέγεσθαι. περὶ δὲ ἄλλων εἰπινων βούλει, πρόβαλλέ μοι, ὄφρα ἴδηαι οἷοι Εὐθύφρονος ἵπποι. ΣΩ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα, ἔτι γε ἓν ἐρόμενός σε περὶ Ἑρμοῦ· ἐπειδή με καὶ οὔ φησι Κρατύλος Ἑρμογένη εἶναι. πειρώμεθα οὖν τὸν Ἑρμῆν σκέψασθαι, τί καὶ νοεῖ τὸ ὄνομα, ἵνα καὶ εἰδῶμεν εἴ τι ὅδε λέγει. ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἔοικε περὶ λόγον τι εἶναι ὁ Ἑρμῆς, καὶ τὸ ἑρμηνέα εἶναι, καὶ τὸ ἄγγελον, καὶ τὸ κλωπικόν τε καὶ τὸ ἀπατηλὸν ἐν λόγοις, καὶ τὸ ἀγοραστικόν· περὶ λόγου δύναμίν ἐστι πᾶσα αὕτη ἡ πραγματεία. ὅπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, τὸ εἴρειν, λόγου χρεία ἐστί· τὸ δὲ, οἷον καὶ Ὅμηρος πολλαχοῦ λέγει, ἐμήσατο φησί. τοῦτο δὲ, μηχανήσασθαι ἐστίν. ἐξ ἀμφοτέρων οὖν τούτων, τὸν τὸ λέγειν τε καὶ τὸ εἴρειν μησάμενον (τὸ δὲ λέγειν δή ἐστιν εἴρειν) τοῦτον τὸν θεὸν ὡσπερεὶ ἐπιτάττει ἡμῖν ὁ νομοθέτης, Ὦ ἄνθρωποι, ὃς τὸ εἴρειν ἐμήσατο, δικαίως ἂν καλοῖτο ὑπὸ ὑμῶν Εἰρέμης. νῦν δὲ ἡμεῖς (ὡς οἰόμεθα) καλλωπίζοντες τὸ ὄνομα Ἑρμῆν καλοῦμεν. καὶ ἥ γε Ἶρις ἀπὸ τοῦ εἴρειν ἔοικε κεκλημένη, ὅτι ἄγγελος ἦν. ΕΡΜ. Νὴ τὸν Δία εὖ ἄρα μοι δοκεῖ Κρατύλος λέγειν, τὸ ἐμὲ μὴ εἶναι Ἑρμογένη. οὔκουν εὐμήχανές γε εἰμὶ λόγου. ΣΩΚ. Καὶ τό γε τὸν Πᾶνα τοῦ Ἑρμοῦ εἶναι υἱὸν διφυῆ, ἔχει τὸ εἰκὸς, ὦ ἑταῖρε. ΕΡ. Πῶς δή; ΣΩ. Οἶσθα ὅτι ὁ λόγος τὸ πᾶν σημαίνει, καὶ κυκλεῖ καὶ πολεῖ ἀεί· καὶ ἔστι διπλοῦς, ἀληθής τε καὶ ψευδής. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀληθὲς αὐτοῦ, λεῖον καὶ θεῖον, καὶ ἄνω οἰκοῦν ἐν τοῖς θεοῖς· τὸ δὲ ψεῦδος, κάτω, ἐν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τραχὺ, καὶ τραγικόν. ἐνταῦθα γὰρ πλεῖστοι οἱ μῦθοί τε καὶ τὰ ψευδῆ ἐστι περὶ τὸν τραγικὸν βίον. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὀρθῶς ἄρα ὁ πᾶν μηνύων καὶ ἀεὶ πολῶν, Πὰν αἰπόλος εἴη, διφυὴς Ἑρμοῦ υἱός· τὰ μὲν ἄνωθεν, λεῖος, τὰ δὲ κάτωθεν, τραχὺς καὶ τραγοειδής· καὶ ἔστιν ἤτοι λόγος ἢ λόγου ἀδελφὸς ὁ Πὰν, εἴπερ Ἑρμοῦ υἱός ἐστιν. ἀδελφῷ δὲ ἐοικέναι ἀδελφὸν, οὐδὲν θαυμαστόν. ἀλλ᾽ ὅπερ ἐγὼ ἔλεγον, ὦ μακάριε, ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν θεῶν. ΕΡ. Τῶν γε τοιούτων, ὦ Σώκρατες, εἰ βούλει. περὶ δὲ τῶν τοιῶνδε τί σε κωλύει διελθεῖν, οἷον ἡλίου τε καὶ σελήνης, καὶ ἄστρων, καὶ γῆς, καὶ αἰθέρος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ ὡρῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ; ΣΩΚ. Συχνὰ μέν μοι προστάττεις· ὅμως δὲ εἴπερ σοι κεχαρισμένον ἔσται, ἐθέλω. ΕΡ. Καὶ μὴν χαριεῖ. ΣΩΚΡΑΤ. Τί δὴ οὖν βούλει πρῶτον; ἢ, ὥσπερ εἶπες, τὸν ἥλιον διέλθωμεν; ΕΡΜ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἔοικε τοίνυν κατάδηλον γενόμενον ἂν μᾶλλον εἰ τῷ Δωρικῷ τις ὀνόματι χρῷτο. ἅλιον γὰρ καλοῦσιν οἱ Δωριεῖς. ἅλιος οὖν εἴη μὲν ἂν κατὰ τὸ ἁλίζειν εἰς ταὐτὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὰν ἀνατείλῃ· εἴη δ᾽ ἂν καὶ τῷ περὶ τὴν γῆν ἀεὶ εἱλεῖν ἰών. ἐοίκοι δ᾽ ἂν καὶ ὅτι ποικίλλει ἰὼν τὰ γιγνόμενα ἐκ τῆς γῆς. τὸ δὲ ποικίλλειν καὶ αἰολεῖν, ταὐτόν. ΕΡ. Τί δὲ ἡ σελήνη; ΣΩ. Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα φαίνεται τὸν Ἀναξαγόραν πιέζειν. ΕΡ. Τί δή; ΣΩ. Ἔοικε δηλοῦν τι παλαιότερον, ὃ ἐκεῖνος νεωστὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς. ΕΡ. Πῶς δή; ΣΩ. Τὸ μέν που σέλας καὶ τὸ φῶς, ταὐτόν. ΕΡΜ. Ναί. ΣΩ. Νέον δέ που καὶ ἕνον ἀεί ἐστι περὶ τὴν σελήνην τοῦτο τὸ φῶς, εἴπερ ἀληθῆ οἱ Ἀναξαγόρειοι λέγουσι. κύκλῳ γάρ που ἀεὶ αὐτὴν περιϊὸν, νέον ἀεὶ ἐπιβάλλει· ἕνον δὲ ὑπάρχει τὸ τοῦ προτέρου μηνός. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Σελαναίαν δέ γε καλοῦσιν αὐτὴν πολλοί. ΕΡΜ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὅτι δὲ σέλας νέον τε καὶ ἕνον ἔχει ἀεὶ, σελαεννεοάεια μὲν δικαιότατ᾽ ἂν τῶν ὀνομάτων καλοῖτο· συγκεκροτημένον δὲ, σελαναία κέκληται. ΕΡΜ. Διθυραμβῶδές γε τοῦτο τοὔνομα, ὦ Σώκρατες. ἀλλὰ τὸν μῆνα καὶ τὰ ἄστρα πῶς λέγεις; ΣΩΚΡ. Ὁ μὲν μεὶς, ἀπὸ τοῦ μειοῦσθαι εἴη ἂν μείης ὀρθῶς κεκλημένος· τὰ δ᾽ ἄστρα ἔοικε τῆς ἀστραπῆς ἐπωνυμίαν ἔχειν. ἡ δὲ ἀστραπὴ, ὅτι τοὺς ὦπας ἀναστρέφει, ἀναστρωπὴ ἂν εἴη· νῦν δὲ ἀστραπὴ καλλωπισθεῖσα κέκληται.

A quemadmodum hi qui his temporibus in Homeri interpretationibus ſunt eruditi. Nam iſtorum plurimi Homerum exponunt, ἀθηνᾶν tãquam mentem cogitationémque finxiſſe. Et qui nomina inuenit, tale aliquid de illa ſenſiſſe videtur, imò etiam altius eam extollens, vt Dei mentem induxit, perinde ac ſi diceret ἡ θεονόη, hoc eſt vtens α pro η externo quodam ritu, ι verò & σ detrahens. fortè verò non ita, ſed θεῖα νοήσις, id eſt, vtpote quæ diuina cognoſcat, præ cæteris omnibus θεονόην, id eſt diuina cognoſcentem vocauit. Neque ab re erit, ſi dixerimus voluiſſe illum appellare eam ἠθονόην, quaſi ipſa in more intelligétia ſit. Ipſe poſtmodum, vel etiam poſteriores in pulchrius, vt B videbatur, aliquid producendo, Athenã denominarunt. HER. Quid? de Vulcano quem ἥφαιστον nominant. quid ais? SOC. Num generoſum ipſum φάεος ἵστορα, id eſt luminis præſidem quæris? HER. Hunc quæſiſſe videor. SOC. Hic vt cuique patere poteſt, φαῖστος eſt, & η ſibi vendicat. Vnde ἥφαιστος, id eſt luminis præſes eſt dictus. H. Fortaſſe, niſi tibi quoq. modo adhuc aliter videat. S. Anne videatur aliter de Marte, iterroga. H. Interrogo. S. Si placet, ἄρης, id eſt Mars, dicitur ſecũdũ ἄρρεν, id eſt maſculũ, & ἀνδρεῖον id eſt forte. Quinetiã ſi volueris ob naturam quãdam aſperam duram atque inuictam, immutabilémque, quod totum ἄρρατον appellatur, ἄρη vocatum fuiſſe, hoc quoque Deo penitus belli- C coſo conueniet. HER. Prorſus. SOCR. Deos jam mittamus per deos obſecro. Nam de his diſſerere vereor. Ad alia verò quæcunque vis, me prouoca vt quales Euthyphronis equi ſunt, noueris. HER. Faciã vt petis, ſi vnum de me quæſiuero. me ſiquidem Cratylus Hermogenem eſſe negat. Inueſtigemus itaque quid ἑρμοῦ, id eſt Mercurij nomen ſignificet, vt ſiquid veri hic loquitur, videamus. SOC. ἑρμῆς, id eſt Mercurius ad ſermonem pertinere videtur, quatenus ἑρμηνεὺς eſt, hoc eſt interpres & nũcius, furtiuus in loquendo ſeductor, ac vehemens concionator. Totum id circa ſermonem verſatur. profectò quemadmodum in ſuperioribus diximus, εἴρειν ſermonis vſus eſt. Sæpe D verò de hoc Homerus ait, ἐμήσατο, id eſt machinatus eſt. Ex vtriſque igitur nomen huius dei componitur, tum ex eo quod loqui eſt, tum ex eo quod machinari & excogitare dicẽda, perinde ac ſi nominis autor nobis præciperet. Par eſt, ô viri, vt deum illum qui εἴρειν ἐμήσατο, id eſt loqui machinatus eſt, εἰρέμην vocetis. Nos autem arbitrati ſic elegantius eloqui, ἑρμῆν vocamus. Quinetiam ἶρις, ab eo quod εἴρειν, id eſt loqui, nomen habere videtur, propterea quòd nuncia eſt. HER. Probè mediusfidius Hermogenem eſſe me Cratylus negauiſſe videtur. Ad orationis enim inuentionem hebes ſum. SO. Conſentaneũ quoque amice, πᾶνα biformem filium eſſe Mercurij. HER. Qua ratione? S. Scis quòd ſermo πᾶν, id eſt omne ſignificat, circuitque E & voluit ſemper, éſtque geminus, verus videlicet ac falſus? HE. Equidem. SOC. An non id quod eſt in ſermone verum, leue eſt atque diuinum, ſupráque in diis habitans? Contrà quod falſum infrà in hominum multis aſperum atque tragicum? Hinc enim fabularũ commenta, & falſa quàm plurima circa tragicam vitam reperiuntur. HER. Sic eſt omnino. SO. Merito igitur qui eſt πᾶν, id eſt totum nuncians, & ἀεὶ πολῶν, id eſt ſemper volutans, πᾶν αἰπόλος biformis Mercurij filius diceretur, ex ſuperioribus partibus lenis ac delicatus, ex inferioribus aſper atq. hircinus. Eſtque Pan vel ipſe ſermo, vel ſermonis frater. ſiquidẽ eſt Mercurij filius. Fratrẽ verò fratri ſimilem eſſe quid mirum? Cæterũ F jam, ô beate, vt & paulò antè rogabam, ſermonem de diis hũc abrumpamus. HER Tales quidem deos, ſi vis, mittamus, ô Socrates, huiuſmodi verò quædam percurrere quid prohibet? Solem, lunam, ſtellas, terram, ætherem, aerem, ignem, aquam, ver & annum? SOC. Multa ſunt ac magna quæ poſtulas. Si tamen gratum tibi futurum eſt, obſequar. HER. Pergratum planè. SOCR. Quid primum poſcis? an vt ipſe narrabas in primis ἥλιον, id eſt ſolem? HER. Profectò. SOC. Manifeſtius id fore videtur, ſi Dorico nomine quis vtatur. Dorici enim ἅλιον vocant, G atque ita vocatur ſecundum ἁλίζειν, id eſt ex eo quòd congregat in vnũ homines, cùm exoritur. Item ex eo quòd circa terram ἀεὶ εἱλεῖ, id eſt ſemper reuoluitur. præterea quia variet circuitu ſuo quæ terra naſcuntur. Variare autem & αἰολεῖν, idem eſt. HE. Quid verò de σελήνη, id eſt luna, dicendum? SO. Nomen hoc videtur Anaxagoram premere. HER. Cur? SOCR. Quoniam præ ſe aliquid fert antiquius, quod ille nuper dixit, quod luna à ſole lumen haurit. HER. Quo pacto? SOC. σέλας idem eſt quod lumen? HERM. Idem. SOCR. Lumen hoc perpetuo circa lunam νέον & ἕνον eſt, id eſt nouum ac vetus, ſi modò Anaxagorici vera loquuntur: nam circunluſtrans eam continuè renouatur. Vetus autem eſt menſis præteriti lumen. HER. Vtique. SOCRAT. Lunam quidem σελαναίαν multi nominant. HERMO. Certè. SO. Quoniam verò lumen nouum ac vetus ſemper habet, meritò vocari deberet σελαεννεοάεια. Nunc autem conciſo vocabulo σελαναία vocatur. H. Dithyrambicum nomen hoc eſt, ô Socrates. Verùm μῆνα, id eſt menſem: & ἄστρα quomodo interpretaris? SO. Menſis quidem μείης rectè ab μειοῦσθαι, id eſt à minuendo, iure nuncuparetur. Aſtra verò ἀστραπῆς, id eſt coruſcationis cognomẽtũ habẽt. ἀστραπὴ aũt quia ὦπας ἀναστρέφει, id eſt viſũ ad ſe cõuertit, ἀναστρωπὴ dici deberet. nũc cõcinniori vocabulo ἀστραπὴ nominat.

HER. Vnde nomen trahit πῦρ & ὕδωρ, id eſt ignis & aqua? SOC. Ambigo equidem videtúrque aut Muſa me Euthyphronis deſeruiſſe, aut hoc arduum quiddam eſſe. Aduerte obſecro quò confugiam in omnibus quæcunque dubito. HER. Quonam? S. Dicam tibi. mihi igitur reſponde. ſcis ipſe qua ratione πῦρ nominatur? HER. Non hercle. S. Vide quid de hoc ſuſpicer. Reor equidem multa nomina Græcos à Barbaris, eos præſertim qui ſub Barbaris ſunt, habuiſſe. HER. Quorſum hæc? SOCR. Si quis rectam iſtorum impoſitionem ſecundum Græcam vocē quærat, non ſecundum eam qua eſt nomen inuetum, nimirum ambiget. HER. Veriſimile id quidem. SOC. Vide itaque ne nomē hoc πῦρ barbaricum ſit. neque enim facile eſt iſtud Græcę linguæ accommodare, cōſtátque ita hoc Phryges nominare parum quid declinantes, & ὕδωρ & κύνας, id eſt canes, aliáque permulta. HERMOG. Vera hæc ſunt. SOCRAT. Ergo diſtrahere iſta nihil oportet, quandoquidem de ipſis nihil dicere quiſquam poteſt. Quapropter nomina illa ignis & aquæ hunc in modum reiicio. ἀὴρ autem ſic eſt dictus, Hermogenes, quia quæ circa terram ſunt αἴρει, id eſt eleuat. vel quia ἀεὶ ῥεῖ, hoc eſt ſemper fluit, vel quia eius fluxu ſpiritus cōcitatur. Poetæ quippe flamina & ventos ἀήτας nuncupant. Fortè igitur aër dicitur quaſi πνευματόρρουν, ἀητόρρουν, id eſt ſpiritus fluēs, vel fluens flamē. αἰθέρα prçterea ſic exponendū arbitror, quoniā ἀεὶ θεῖ circa ἀέρα ῥέων, id eſt ſemper currit circa aërem fluens, quocirca ἀειθεὴρ dici poteſt. γῆ autē, id eſt terra, planius ſenſum exprimit, ſi γαῖα dicatur. γαῖα enim rectè γεννήτειρα, id eſt genitrix dici poteſt, vt ait Homerus. Nam quod γεγάασι dicitur, genitum in ſe, inquit. HERMOG. Eſto. SOCRAT. Quid reſtat deinceps? HERM. Ver & annus, ô Socrates. S. ὧραι quidē, id eſt veris tempora priſca & Attica voce dicēda ſunt, ſi vis quod cōueniēs eſt, cognoſcere. Horæ namq. vocātur, quia ὁρίζουσι, id eſt terminant hyemē atq. æſtatem, vētóſq. & fructus ex terra naſcentes. ἐνιαυτὸς autem & ἔτος, id eſt annus, idem eſſe videtur. Quod enim in lumen viciſſim educit, quæcunque naſcuntur fiúntque ex terra, ipſúmque in ſeipſo examinat & diſcernit, annus eſt: & vt ſuprà Iouis nomen diximus in duo ſectū, ab aliquibus ζῆνα, ab aliis δία vocari, ita & annum quidam ἐνιαυτὸν vocant, quia in ſeipſo, quidam ἔτος, quia ſcrutatur atque examinat. Integra verò ratio eſt ipſum quod in ipſo examinat. Vnde ex oratione vna nomina duo ſelecta ſunt. quod enim ſimul dicitur, τὸ ἐν αὑτῷ ἐτάζον, id eſt in ſeipſo examinans, diſtinctū dicitur ἐνιαυτὸς, & ἔτος, id eſt annus. HER. At verò, ô Socrates, iam longè progrederis. SOC. Longius equidem in philoſophia videor euagari. HER. Quinimò. SOC. Fortè magis concedes. HER. Verùm poſt hāc ſpeciē libētiſſimè contemplarer, qua ratione rectè nomina iſta præclara virtutum ſint impoſita, vt φρόνησις, id eſt prudentia, σύνεσις, intelligētia, δικαιοσύνη, iuſtitia, ac reliqua huius generis omnia. SOC. Haud contemnendum genus nominum ſuſcitas, ô amice. Veruntamen poſtquam leoninam pellē ſum indutus, haud deterreri decet, imò præclara ipſa, vt ais, nomina prudentiæ, intelligentiæ, cogitationis, ſcientiæ, cæterorúmque huiuſmodi conſiderare. HER. Quin profectò prius deſiſtere nullo modo debemus. SOC. Per canem non malè mihi de eo coniicere videor quod modò conſiderabam, antiquiſſimos videlicet illos nominum autores, vt & ſapientium noſtrorum plurimis accidit, ob frequentem ipſam in rebus perueſtigandis reuolutionem, prçter cęteros in cerebri vertiginem incidiſſe: quo factū puto, vt res ipſæ proferri & vacillare illis apparerent. opinionis autem huius cauſam, haud interiorem vertiginem, ſed exteriorem ipſarum rerum circuitum arbitrantur: quas ita natura habere ſe putant, vt nihil in eis firmum & ſtabile ſit, ſed fluant omnes ferantúrque, & omnifariam agitentur, ſemper gignantur & defluant. Quod quidem in his nominibus, quæ nunc relata ſunt, conſpicio. HERMO. Quo pacto Socrates? SOC. Haud fortè aduertiſti ſuperiora nomina rebus quaſi delatis, fluentibus, & iugi generatione tranſlatis impoſita fuiſſe? HER. Non ſatis percepi. SOC. Principio quod primum retulimus, omnino ad aliquid huius generis attinet. HER. Quale iſtud? φρόνησις, id eſt prudentia eſt, φορᾶς καὶ ῥοῦ νόησις, id eſt lationis & fluxus animaduerſio. Significare quoque poteſt, recipere ὄνησιν φορᾶς, id eſt lationis vtilitatem. Tandem circa ipſam agitationē verſatur. Quinetiam ſi vis, γνώμη, id eſt cogitatio, ſignificat γονῆς νώμησις, id eſt generationis conſiderationem. νωμᾶν quippe conſiderare eſt. quòd ſi placet, νόησις, id eſt intellectio, eſt νέου ἕσις, id eſt noui deſideriū. nouas verò res eſſe, ſignificat eas fieri ſemper: atque hoc deſiderare & aggredi animum, indicat qui nomen illud inuenit νεόεσιν. principio nanque νόησις nō dicebatur, ſed pro ε duo εε proferenda erant, vt νεόεσις, quaſi νέου, id eſt noui ἕσις appetitio & aggreſſio. σωφροσύνη, id eſt temperantia, illius quod modò diximus φρονήσεως, id eſt prudentiæ, ſalus & conſeruatio eſt. ἐπιστήμη, id eſt ſcientia, hanc habet notationem, quaſi animus non contemnendus res fluentes ſequatur, & neque eas multo ante relinquat, neque antecedat. Quare ε interiecto ἐπεϊστήμην vocare decet. σύνεσις, tanquam ſyllogiſmus, id eſt ratiocinatio quædam eſſe videtur. Cùm autem συνιέναι dicitur, idem intelligitur ac ſi diceretur ἐπίστασθαι. Nam συνιέναι declarat rebus animum comitari, vnáque eſſe. σοφία

A ΕΡ. Τί δὲ τὸ πῦρ τε καὶ τὸ ὕδωρ; ΣΩΚ. Τὸ πῦρ ἀπορῶ· καὶ κινδυνεύει ἤτοι ἡ τοῦ Εὐθύφρονος μὲ μοῦσα ἐπιλελοιπέναι, ἢ τοῦτι παγχάλεπον εἶναι. σκέψαι οὖν ἣν εἰσάγω μηχανὴν ἐπὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἃ ἂν ἀπορῶ. ΕΡ. Τίνα δή; ΣΩΚ. Ἐγώ σοι ἐρῶ. ἀπόκριναι γάρ μοι· ἔχοις ἂν εἰπεῖν, πῦρ κατὰ τίνα τρόπον καλεῖται; ΕΡ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Σκέψαι δὴ ὃ ἐγὼ ὑποπτεύω περὶ αὐτοῦ. ἐννοῶ γὰρ ὅτι πολλὰ οἱ Ἕλληνες ὀνόματα, ἄλλως τε καὶ οἱ ὑπὸ τοῖς βαρβάροις οἰκοῦντες, παρὰ τῶν βαρβάρων εἰλήφασι. ΕΡ. Τί οὖν δή; ΣΩΚ. Εἴ τις ζητοῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ὡς ἐοικότως κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν, οἶσθα ὅτι ἀποροῖ ἄν. ΕΡ. Εἰκότως γε. ΣΩ. Ὅρα τοίνυν καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ πῦρ μή τι βαρβαρικὸν ᾖ. τοῦτο γὰρ οὔτε ῥᾴδιον προσάψαι
B ἐστὶν Ἑλληνικῇ φωνῇ, φανεροί τ' εἰσὶν οὕτως αὐτὸ καλοῦντες Φρύγες, σμικρόν τι παρακλίνοντες· καὶ τό γε ὕδωρ, καὶ τὰς κύνας, καὶ ἄλλα πολλά. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Οὐ τοίνυν δεῖ ταῦτα προσβιάζεσθαι, ἐπεὶ μὴ ἔχοι γ' ἄν τις εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ταύτῃ ἀπωθοῦμαι. ὁ δὲ δὴ ἀὴρ ἆρά γε, ὦ Ἑρμόγενες, ὅτι αἴρει τὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀὴρ κέκληται; ἢ ὅτι ἀεὶ ῥεῖ; ἢ ὅτι πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ γίνεται ῥέοντος; οἱ γὰρ ποιηταί που τὰ πνεύματα ἀήτας καλοῦσιν. ἴσως οὖν λέγει, ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι πνευματόρρουν, ἀητόρρουν· ὅθεν δὴ βούλεται αὐτὸν οὕτως εἰπεῖν ὅτι ἐστὶν ἀήρ. Τὸν δὲ αἰθέρα τῇδέ πῃ ὑπολαμβάνω, ὅτι ἀεὶ θεῖ πε-
C ρὶ τὸν ἀέρα ῥέων, ἀειθεὴρ δικαίως ἂν καλοῖτο. Γῆ δὲ μᾶλλον σημαίνει ὃ βούλεται, ἐάν τις γαῖαν ὀνομάσῃ. γαῖα γὰρ, γεννήτειρα ἂν εἴη ὀρθῶς κεκλημένη, ὥς φησιν Ὅμηρος. τὸ γὰρ γεγάασι, γεγεννῆσθαι λέγει. ΕΡ. Εἶεν. ΣΩ. Τί οὖν ἡμῖν ἦν τὸ μετὰ τοῦτο; ΕΡ. Ὧραι, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐνιαυτὸς, καὶ ἔτος. ΣΩ. Αἱ μὲν δὴ ὧραι Ἀττικιστὶ ὡς τὸ παλαιὸν ῥητέον, εἴπερ βούλει τὸ εἰκὸς εἰδέναι. ὧραι γάρ εἰσι διὰ τὸ ὁρίζειν χειμῶνάς τε καὶ θέρη καὶ πνεύματα καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐκ τῆς γῆς. ὁρίζουσαι δὲ, δικαίως ἂν ὁραι καλοῖντο. Ἐνιαυτὸς δὲ καὶ ἔτος κινδυνεύει ἕν τι εἶναι. τὸ γὰρ τὰ φυόμενα καὶ τὰ γιγνόμενα ἐν μέρει ἕκαστον προάγον εἰς φῶς, καὶ
D αὐτὸ ἐν αὑτῷ ἐξετάζον τοῦτο· ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα δίχα διῃρημένον, οἱ μὲν Ζῆνα, οἱ δὲ Δία ἐκάλουν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οἱ μὲν ἐνιαυτὸν, ὅτι ἐν ἑαυτῷ· οἱ δὲ ἔτος, ὅτι ἐτάζει. ὁ δὲ ὅλος λόγος ἐστὶ, τὸ ἐν αὑτῷ ἐτάζον τοῦτο προσαγορεύεσθαι ἓν ὂν δίχα. ὥστε δύο ὀνόματα γεγονέναι, ἐνιαυτόν τε καὶ ἔτος, ἐξ ἑνὸς λόγου. ΕΡΜ. Ἀλλὰ δῆτα, ὦ Σώκρατες, πολὺ ἐπιδίδως. ΣΩ. Πόρρω ἤδη (οἶμαι) φαίνομαι σοφίας ἐλαύνειν. ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τάχα μᾶλλον φήσεις.
E ΕΡΜ. Ἀλλὰ μετὰ τοῦτο τὸ εἶδος, ἔγωγε ἡδέως ἂν θεασαίμην ταῦτα τὰ καλὰ ὀνόματα, τίνι ποτὲ ὀρθότητι κεῖται τὰ περὶ τὴν ἀρετὴν· οἷον φρόνησίς τε καὶ σύνεσις, καὶ δικαιοσύνη, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα πάντα. ΣΩ. Ἐγείρεις μὲν, ὦ ἑταῖρε, οὐ φαῦλον γένος ὀνομάτων· ὅμως δὲ ἐπειδήπερ τὴν λεοντῆν ἐνδέδυκα, οὐκ ἀποδειλιατέον, ἀλλ' ἐπισκεπτέον (ὡς ἔοικε) φρόνησιν, καὶ σύνεσιν, καὶ γνώμην, καὶ ἐπιστήμην, καὶ τἄλλα δὴ ἅ φῂς πάντα ταῦτα τὰ καλὰ ὀνόματα. ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν οὐ δεῖ ἡμᾶς προαποστῆναι. ΣΩΚ. Καὶ μὴν νὴ τὸν κύνα δοκῶ γέ μοι οὐ κακῶς μαντεύεσθαι ὃ καὶ νῦν δὴ ἐνενόησα, ὅτι οἱ πάνυ παλαιοὶ ἄνθρωποι οἱ τιθέμενοι τὰ ὀνόματα, παντὸς μᾶλλον, ὥσπερ καὶ τῶν νῦν οἱ πολλοὶ τῶν σοφῶν, ὑπὸ τοῦ πυκνὰ περιστρέφεσθαι ζητοῦντες ὅπῃ ἔχει τὰ ὄντα, ἀεὶ ἰλιγγιῶσι, κἄπειτα αὐτοῖς φαίνεται περιφέρεσθαι τὰ πράγματα, καὶ
F πάντως φέρεσθαι. αἰτιῶνται δὴ οὐ τὸ ἔνδον τὸ παρὰ σφίσι πάθος αἴτιον εἶναι ταύτης τῆς δόξης, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ πράγματα οὕτω πεφυκέναι· οὐδὲν αὐτῶν μόνιμον εἶναι οὐδὲ βέβαιον, ἀλλὰ ῥεῖν καὶ φέρεσθαι, καὶ μεστὰ εἶναι πάσης φορᾶς καὶ γενέσεως ἀεί. λέγω δὲ ἐννοήσας πρὸς πάντα τὰ νῦν δὴ ὀνόματα. ΕΡ. Πῶς δὴ τοῦτο, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Οὐ κατενόησας ἴσως τὰ ἄρτι λεγόμενα, ὅτι παντάπασιν ὡς φερομένοις τε καὶ ῥέουσι καὶ γιγνομένοις τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα ἐπίκειται; ΕΡ. Οὐ πάνυ ἐνεθυμήθην. ΣΩ. Καὶ μὴν πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ πρῶτον εἴπομεν, παντάπασιν ὡς ἐπὶ τοιούτων ἐστί. ΕΡ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚ. Ἡ φρόνησις. φορᾶς γάρ ἐστι καὶ ῥοῦ νόησις. εἴη δ' ἂν καὶ ὄνησιν ὑπολαβεῖν φορᾶς. ἀλλ' οὖν περί γε τὸ φέρεσθαί ἐστιν. εἰ δὲ βούλει, ἡ γνώμη παντάπασι δηλοῖ γονῆς σκέψιν, καὶ νώ-
G μησιν. τὸ γὰρ νωμᾶν, καὶ τὸ σκοπεῖν, ταὐτόν. εἰ δὲ βούλει, αὐτὸ ἡ νόησις, τοῦ νέου ἐστὶν ἕσις· τὸ δὲ νέα εἶναι τὰ ὄντα, σημαίνει γιγνόμενα ἀεὶ εἶναι. τούτου οὖν ἐφίεσθαι τὴν ψυχὴν μηνύει τὸ ὄνομα ὁ θέμενος τὴν νεόεσιν. οὐ γὰρ νόησις τὸ ἀρχαῖον ἐκαλεῖτο, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ η, εε ἔδει λέγειν δύο νεόεσιν. σωφροσύνη δὲ, σωτηρία οὗ νῦν δὴ ἐσκέμμεθα, φρονήσεως. καὶ μὴν ἥ γε ἐπιστήμη μηνύει ὡς φερομένοις τοῖς πράγμασιν ἑπομένης τῆς ψυχῆς τῆς ἀξίας λόγου, καὶ οὔτε ἀπολειπομένης, οὔτε προθεούσης. διὸ δεῖ ἐμβάλλοντας δὴ τὸ ε, ἐπεϊστήμην αὐτὴν ὀνομάζειν. σύνεσις δ' αὖ οὕτω μὲν δόξειεν ἂν ὥσπερ συλλογισμὸς εἶναι· ὅταν δὲ συνιέναι λέγῃ, ταὐτὸν παντάπασι συμβαίνει τῷ ἐπίστασθαι λεγόμενον. συμπορεύεσθαι γὰρ λέγει

τὴν ψυχὴν τοῖς πράγμασι τὸ συνιέναι. ἀλλὰ μὴν ἥ γε σοφία φορᾶς ἐ-
φάπτεσθαι σημαίνει. σκοτωδέστερον δὲ τοῦτο καὶ ξενικώτερον· ἀλλὰ δεῖ
ἐκ τῶν ποιητῶν ἀναμιμνήσκεσθαι ὅτι πολλαχοῦ λέγουσι περὶ ὅτου ἂν τύ-
χωσι τῶν ἀρχομένων ταχὺ προϊέναι, ἐσύθη φασί. Λακωνικῷ δὲ ἀνδρὶ τῶν
εὐδοκίμων καὶ ὄνομα ἦν Σοῦς. τὴν γὰρ ταχεῖαν ὁρμὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι
τοῦτο καλοῦσι. ταύτης οὖν τῆς φορᾶς ἐπαφὴν σημαίνει ἡ σοφία, ὡς φερο-
μένων τῶν ὄντων. καὶ μὴν τό γε ἀγαθὸν τοῦτο τῆς φύσεως πάσης τῷ ἀγα-
στῷ βούλεται τὸ ὄνομα ἐπικεῖσθαι. ἐπειδὴ γὰρ πορεύεται τὰ ὄντα, ἔνι μὲν
ἄρ' αὐτοῖς τάχος, ἔνι δὲ βραδυτής. ἔστιν οὖν οὐ πᾶν τὸ ταχὺ, ἀλλά τι αὐ-
τοῦ ἀγαστόν. τούτῳ οὖν δὴ τῷ ἀγαστῷ αὕτη ἡ ἐπωνυμία ἐστὶ τἀγαθόν. δι-
B καιοσύνη δὲ, ὅτι μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ δικαίου συνέσει τοῦτο κεῖται τὸ ὄνομα, ῥά-
διον συμβαλεῖν· αὐτὸ δὲ τὸ δίκαιον, χαλεπόν. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἔοικε μέχρι
μέν του ὁμολογεῖσθαι παρὰ πολλῶν, ἔπειτα δὲ ἀμφισβητεῖσθαι. ὅσοι γὰρ
ἡγοῦνται τὸ πᾶν εἶναι ἐν πορείᾳ, τὸ μὲν πολὺ αὐτοῦ ὑπολαμβάνουσι τοιοῦ-
τόν τι εἶναι οἷον οὐδὲν ἄλλο ἢ χωρεῖν· διὰ δὲ τούτου παντὸς εἶναί τι διε-
ξιὸν, δι' οὗ πάντα τὰ γιγνόμενα γίγνεσθαι. εἶναι δὲ τάχιστον τοῦτο καὶ λε-
πτότατον. οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι ἄλλως διὰ τοῦ ὄντος ἰέναι παντὸς, εἰ μὴ
λεπτότατόν τε ἦν, ὥστε αὐτὸ μηδὲν στέγειν, καὶ τάχιστον, ὥστε χρῆσθαι ὥσ-
περ ἑστῶσι τοῖς ἄλλοις. ἐπεὶ δ' οὖν ἐπιτροπεύει τὰ ἄλλα πάντα διαϊὸν,
C τοῦτο τὸ ὄνομα ἐκλήθη ὀρθῶς δίκαιον, εὐστομίας ἕνεκα τὴν τοῦ κ δύναμιν
προσλαβόν. μέχρι μὲν οὖν ἐνταῦθα, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, παρὰ πολλῶν
ὁμολογεῖται τοῦτο εἶναι τὸ δίκαιον. ἐγὼ δὲ, ὦ Ἑρμόγενες, ἅτε λιπαρὴς ὢν
περὶ αὐτοῦ, ταῦτα μὲν πάντα διαπέπυσμαι ἐν ἀπορρήτοις, ὅτι τοῦτ' ἐστὶ
τὸ δίκαιον, καὶ τὸ αἴτιον. δι' ὃ γὰρ γίνεται, τοῦτ' ἐστὶ τὸ αἴτιον· καὶ ἰδίᾳ κα-
λεῖν ἔφη τις τοῦτο ὀρθῶς ἔχειν διὰ ταῦτα. ἐπειδὰν δ' ἠρέμα αὐτοὺς ἐπα-
νερωτῶ ἀκούσας ταῦτα μηδὲν ἧττον. Τί οὖν ποτ' ἐστὶν, ὦ ἄριστε, τὸ δίκαιον
εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει; δοκῶ τε ἤδη μακρότερα τοῦ προσήκοντος ἐρωτᾶν,
καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι. ἱκανῶς γάρ με φασὶ πεπύσθαι καὶ ἀ-
D κηκοέναι· καὶ ἐπιχειροῦσι, βουλόμενοι ἀποπιμπλάναι με, ἄλλος ἄλλα ἤ-
δη λέγειν· καὶ οὐκέτι συμφωνοῦσιν· ὁ μὲν γάρ τίς φησι τοῦτο εἶναι δίκαιον,
τὸν ἥλιον. τοῦτον γὰρ μόνον διαϊόντα καὶ κάοντα ἐπιτροπεύειν τὰ ὄντα. ἐ-
πειδὰν δέ τῳ λέγω αὐτὸ ἄσμενος, ὡς καλόν τι ἀκηκοὼς, καταγελᾷ μου
οὗτος ἀκούσας· καὶ ἐρωτᾷ εἰ οὐδὲν δίκαιον οἶμαι εἶναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις,
ἐπειδὰν ὁ ἥλιος δύῃ. λιπαροῦντος οὖν ἐμοῦ ὅ, τι αὖ ἐκεῖνος λέγει, αὐτὸ
τὸ πῦρ φησί. τοῦτο δὲ οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν εἰδέναι. ὁ δὲ οὐκ αὐτὸ τὸ πῦρ φησὶν,
ἀλλ' αὐτὸ τὸ θερμὸν τὸ ἐν τῷ πυρὶ ἐνόν. ὁ δὲ, τούτων μὲν πάντων κα-
ταγελᾶν φησίν· εἶναι δὲ τὸ δίκαιον, ὃ λέγει Ἀναξαγόρας, νοῦν εἶναι τοῦτο.
αὐτοκράτορα γὰρ ὄντα αὐτὸν, καὶ οὐδενὶ μεμιγμένον, πάντα φησὶν αὐτὸν
E κοσμεῖν τὰ πράγματα διὰ πάντων ἰόντα. ἐνταῦθα δὴ ἐγὼ, ὦ φίλε, πο-
λὺ ἐν πλείονι ἀπορίᾳ εἰμὶ, ἢ πρὶν ἐπιχειρῆσαι μανθάνειν περὶ τοῦ δικαίου
ὅ, τι ποτ' ἐστίν. ἀλλ' οὖν οὗπερ ἕνεκα ἐσκοποῦμεν, τό γε ὄνομα τοῦτο φαί-
νεται αὐτῷ διὰ ταῦτα κεῖσθαι. ΕΡ. Φαίνῃ μοι, ὦ Σώκρατες, ταῦτα μὲν
ἀκηκοέναι του, καὶ οὐκ αὐτοσχεδιάζειν. ΣΩ. Τί δὲ τἄλλα. ΕΡ. Οὐ πάνυ.
ΣΩ. Ἄκουε δή. ἴσως γὰρ ἄν σε καὶ τὰ ἐπίλοιπα ἐξαπατήσαιμι ὡς οὐκ ἀκη-
κοὼς λέγω. μετὰ γὰρ δικαιοσύνην τί λείπεται ἡμῖν; ἀνδρίαν, οἶμαι, οὔπω
διήλθομεν. ἀδικία μὲν γὰρ δηλονότι ἐστὶν ὄντως ἐμποδισμὸς τοῦ διαϊόν-
τος. ἀνδρία δὲ σημαίνει, ὡς ἐν μάχῃ ἐπονομαζομένης τῆς ἀνδρίας. μά-
χην δ' εἶναι ἐν τῷ ὄντι, εἴπερ ῥεῖ, οὐκ ἄλλο τι ἢ τὴν ἐναντίαν ῥοήν. ἐὰν
οὖν τις ἐξέλῃ τὸ δ τοῦ ὀνόματος τῆς ἀνδρίας, αὐτὸ μηνύει τὸ ἔργον τὸ
F ὄνομα ἡ ἀνρεία. δῆλον οὖν ὅτι οὐ πᾶσα ῥοὴ ἡ ἐναντία ῥοή, ἀνδρία ἐστὶν, ἀλ-
λὰ τῇ παρὰ τὸ δίκαιον ῥεούσῃ. οὐ γὰρ ἂν ἐπῃνεῖτο ἡ ἀνδρία. καὶ τὸ ἄρρεν
καὶ ὁ ἀνὴρ, ἐπὶ παραπλησίῳ τινὶ τούτῳ ἐστὶ τῇ ἄνω ῥοῇ. Γυνὴ δὲ, γονὴ
μοι φαίνεται βούλεσθαι εἶναι. Τὸ δὲ θῆλυ ἀπὸ τῆς θηλῆς τι φαίνεται ἐ-
πωνομάσθαι. ἡ δὲ θηλὴ ἆρά γε, ὦ Ἑρμόγενες, ὅτι τεθηλέναι ποιεῖ, ὥσπερ
τὰ ἀρδόμενα; ΕΡ. Ἔοικέ γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Καὶ μὴν αὐτό γε τὸ
θάλλειν τὴν αὔξην μοι δοκεῖ ἀπεικάζειν τὴν τῶν νέων, ὅτι ταχεῖα καὶ ἐ-
ξαιφνιδία γίνεται. οἷόνπερ οὖν μεμίμηται τῷ ὀνόματι συναρμόσας ἀπὸ
τοῦ θεῖν καὶ ἅλλεσθαι, τὸ ὄνομα. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπισκοπεῖς με ὥσπερ ἐκτὸς
δρόμου φερόμενον, ἐπειδὰν λείου ἐπιλάβωμαι. λοιπὰ δὲ ἡμῖν ἔτι συ-
G χνὰ τῶν δοκούντων σπουδαίων εἶναι; ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Ὧν γ'
ἐστὶν ἓν καὶ τέχνην ἰδεῖν ὅ, τι ποτὲ βούλεται εἶναι. ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.
ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοῦτό γε ἕξιν νοῦ σημαίνει ἐχονόη, τὸ μὲν τ' ἀφελόντι,
ἐμβαλόντι δὲ τὸ ο μεταξὺ τοῦ χ καὶ τοῦ ν, καὶ τοῦ νυ καὶ τοῦ ἦτα. ΕΡ.
Καὶ μάλα γε γλίσχρως, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ὦ μακάριε, οὐκ οἶσθ' ὅτι
τὰ πρῶτα ὀνόματα τεθέντα, κατακέχωσται ἤδη ὑπὸ τῶν βουλομένων
τραγῳδεῖν αὐτὰ, περιτιθέντων γράμματα. καὶ ἐξαιρούντων, εὐστομίας
ἕνεκα, καὶ πανταχῇ στρεφόντων, καὶ ὑπὸ καλλωπισμοῦ καὶ ὑπὸ χρόνου.
ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ κατόπτρῳ οὐ δοκεῖ σοι ἄτοπον εἶναι τὸ ἐμβεβλῆσθαι τὸ ῥῶ;
ἀλλὰ τοιαῦτα (οἶμαι) ποιοῦσιν οἱ τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζοντες,
τὸ δὲ στόμα πλάττοντες. ὥστ' ἐπεμβάλλοντες πολλὰ ἐπὶ τὰ πρῶτα ὀνό-
H ματα, τελευτῶντες ποιοῦσι μηδ' ἂν ἕνα ἀνθρώπων συνεῖναι ὅ, τι ποτε

id eſt ſapiētia, agitationis eſt tactus. Obſcurius aūt, & alieniꝰ hoc à nobis. Verū animaduertēdū eſt in poëtis, quoties volūt aduentantē aliquē & irruentē exprimere, ἐσύθη, id eſt erupit, ꝓſiliit, dicere. Quin & illuſtri cuidam apud Lacedęmonios viro nomen erat σοῦς, id eſt præceps. Sic enim Lacedæmones cōcitationis impetum indicant. Quaſi itaque omnia perferantur, huius ipſius agitationis, quæ eo quòd σοῦς dicitur, ſignificatur, ἐπαφὴν, id eſt tactum perceptionémque ſophia demonſtrat. ἀγαθὸν, id eſt bonum cuiuſque naturæ, ἀγαστὸν, id eſt mirabile, amabile, delectabile, ſignificat. Enimuerò poſtquam fluūt omnia, partim celeritas, partim tarditas ineſt. Eſt igitur non omne velox, ſed ipſius aliquid ἀγαστόν. Quod quidem ἀγαστὸν, ipſius ἀγαθοῦ nomine declaratur. δικαιοσύνη, id eſt iuſtitia quod δικαίου σύνεσιν, id eſt iuſti intelligentiam importet, facilè conijcere poſſumus. Quid autem ipſum δίκαιον ſibi velit, difficile cognitu. Videtur autē hucuſque à multis quod dictum eſt conceſſum, reliquum verò dubium. Etenim quicunque totum mobile arbitrantur, plurimum agitari ipſum exiſtimant, perque omne aliquid permanare quo ſingula fiant, quódve tenuiſſimum ſit & velociſſimum. Neque enim per omnia diſcurrere poſſe, niſi adeò tenue ſit, vt nihil poſſit obſiſtere penetranti, & adeò velox, vt cęteris quaſi ſtantibus vtatur. Quoniā vero gubernat omnia, διαϊὸν, id eſt diſcurrens & permanans meritò δίκαιον eſt appellatum, κ vno politioris prolationis gratia interiecto. Hactenus quod modò diximus, inter plurimos conſtat hoc eſſe iuſtum. Ego autem, ô Hermogenes, vtpote diſcendi deſiderio flagrans, hæc omnia perſcrutatus ſum, & in arcanis percepi, quòd hoc ipſum iuſtum ſit, & cauſa. quo enim res ipſæ fiunt, hoc eſt cauſa: propriéque ita vocari iſtud debere quiſpiam tradidit. Cùm verò ab his iam auditis iſtis nihilominus ſenſim exquiro quid ipſum iuſtum ſit, quandoquidem ita ſe habet, videor iam vlterius quàm decet exigere, & caueam, vt dicitur, vallúmque ſupergredi. Satis enim ſemper rogaſſe me & audiſſe reſpondent, méque volentes explere alius aliud afferre conantur, neque vltrà conſentiunt. Quidam ait iuſtum hoc, ſolem eſſe. Solum quippe ſolem diſcurrendo calefaciendóque omnia gubernare. Cùm verò hoc alacer cuiquam quaſi præclarum audierim, refero, ſtatim ille me ridet, quærítque nunquid exiſtimem poſt ſolis occaſum iuſtum nihil hominibus ſupereſſe? Percontanti itaque mihi quid ille ſentiret, ipſum ait ignem iuſtum exiſtere. neque id cognitu facile. quare alius, inquit, non ignem ipſum, ſed ipſum potius innatum igni calorem. Alius hæc omnia pro nihilo habet. eſſe enim iuſtum mentem illam quam induxit Anaxagoras. Dominam certè illam ſuapte natura, nec alicui mixtam exornare omnia inquit, per omnia penetrantem. Hic quidem, ô amice, in maiorem ambiguitatem ſum prolapſus, quàm antea dum nihil de iuſtitia ſciſcitabar. Cæterùm, vt redeamus ad id cuius gratia diſputamus, nomen illi tale propter hæc, quale diximus, eſt tributum. HERMOG. Videris, ô Socrates, ex aliquo audiſſe hæc, neque ex tua officina ruditer deprompſiſſe. SOCRAT. Quid alia? HERMOG. Non ita. SOCRAT. Attende igitur, fortè nanque in reliquis te deciperem, quaſi quæ afferam non audierim. Poſt iuſtitiam quid reſtat? ἀνδρίαν, id eſt fortitudinem nondum peregimus. iniuſtitia ſanè obſtaculum eius eſt quod diſcurrit per omnia, ἀνδρία in pugna verſatur. pugna in rebus, ſi quidem fluunt, nihil aliud quàm fluxus ipſe contrarius. Quapropter ſiquis δ ſubtraxerit ex nomine hoc ἀνδρία, nomen quod reſtat ἀνρία, opus ipſum declarat. conſtat planè quòd non fluxus cuiuſque contrarius ῥοὴ, id eſt fluxus, fortitudo eſt, ſed oppoſitus illi qui præter iuſtum ſit, fluxui. Neque enim aliter fortitudo eſſet laudabilis. ἄρρεν autem, id eſt mas, & ἀνὴρ, vir, à ſimili quodam ducunt originem, ſcilicet ab ἄνω ῥοῆς, id eſt ſurſum fluxu. γυνὴ verò, id eſt mulier, quaſi γονὴ, id eſt fœcūda & generatrix. θῆλυ id eſt fœmina, ἀπὸ τῆς θηλῆς, id eſt papilla dicitur. θηλὴ autem videtur, Hermogenes, dici, quia τεθηλέναι, id eſt germinare pullularéque facit, quaſi ea quæ irrigantur. HER. Sic apparet, ô Socrates. SOC. θάλλειν, id eſt vireſcere, adoleſcere, floreſcere, augmentum iuuenum repræſentant, quaſi velox quiddam & ſubitum, quod innuit ille qui nomen conflauit ex θεῖν, id eſt currere, & ἅλλεσθαι, id eſt ſaltare. Nō animaduertis me velut extra curſum delatum, poſtquā plana ac peruia nactus ſum? Multa quoque ſuperſunt quæ ad ſeria pertinere videntur. HER. Vera loqueris. S. Quorum vnū eſt, vt videamus quid τέχνη, id eſt ars importet. HE. Prorſus. SOC. Nónne hoc ἕξιν νοῦ, id eſt habitum mentis oſtendit, ſi τ demitur, interſeritur autem ο medium inter χ & ν, & inter ν & ἦτα? HER. Aridè nimium Socrates & incultè. SOC. An ignoras beate vir, nomina vetera obruta iam à ſermonis tragici ſtudioſis elegātiæ gratia addentibus & ſubtrahētibus literas, ac partim temporis diuturnitate, partim exornationis ſtudio vndique peruertentibus? vt ecce in κατόπτρῳ, id eſt ſpeculo, quā abſurdū eſt ρ ipſius additamētū. Talia certè, vt arbitror, faciūt ꝗ oris artificioſam cōformationē pluris æſtimant quā veritatē. Quāobrē cū multa nominib. ipſis adiecerint, tādē effecerūt, vt nemo iā nominū ſenſū

animaduertat. Quemadmodũ dum σφίγα, id eſt mõſtrum quoddam proferunt, cùm σφίγξ pronũciare deberẽt, ac cętera multa. HER. Hæc quidem ita ſe habent ô Socrates. SO. Profectò ſi daretur cuique arbitratu ſuo & demere & addere, magna vtique eſſet licentia, & quodlibet nomẽ cuique rei vnuſquiſq. tribueret. HER. Vera narras. SOC. Vera planè. ſed enim mediocritatẽ quandam atque decorum ſeruare te decet præſidem ſapiẽtem. HER. O vtinam. SOC. Atqui & ipſe, ô Hermogenes, opto: verũ ne exacta nimium diſcuſſione vir felix exquiras, ne vim meam prorſus exhaurias. Aſcẽdam quippe ad ſupradictorum apicem, poſtquã poſt artem cõſiderauerimus μηχανὴν, id eſt machinationem excogitationémque ſolertem. Videtur autem ſignificare idem quod multum pertingere & aſcendere. Componitur ergo ex his duobus, μήκους, id eſt longè & multum, & ἀνεῖν, id eſt aſcẽdere, penetrare, pertingere. Sed vt modo dicebam, ad ſummã dictorũ perueniẽdum eſt, quęrendúmque nomina iſta quid ſignificent, ἀρετὴ, id eſt virtus, & κακία, id eſt prauitas. Alterum quidem nondum reperio, alterum patere videtur. Nam ſuperioribus omnibus conſonat: nẽpe tanquã eant omnia, κακῶς ἰὸν, id eſt malè vadens, κακία, id eſt, prauitas erit. quare cùm anima malè ad res ipſas accedet, communiter praua dicetur. propriè verò ac maximè procedendi hæc facultas in δειλία, id eſt timiditate patet, quam nondum declarauimus. prætermiſimus enim. Oportebat autem continuo poſt fortitudinem ipſam inferre. Multa inſuper alia præteriſſe videmur. δειλία ſignificat durũ animæ vinculũ. δεσμὸς enim vinculũ eſt. λίαν verò forte quiddã durúmque ſignificat. quare timiditas vehemens ac maximum eſt animæ vinculum. quemadmodum & ἀπορία, id eſt defectus, inopia, dubium, malum quiddã eſt, ac ſummatim quodcunque progreſſus ipſius impedimentum, idque malè progredi videtur oſtendere in ipſa videlicet motione impediri atque detineri. Quod cùm anima ſubit, prauitate plena dicitur. Quòd ſi illud prauitatis nomẽ talibus quibuſdam competit, contrarium ἀρετὴ id eſt virtus ſignificabit. In primis quidem facilem agilémque progreſſum, deinde ſolutum & expeditum animæ bonæ impetum eſſe oportet. Quamobrem abſque impedimento obſtaculóque ἀεὶ ῥέον, id eſt ſemper fluens, iure cognominari poſſet ἀειρρείτη. forte verò & αἱρετὴν vocet quis, quia ſit τῆς ἕξεως αἱρετωτάτης, id eſt maximè eligendæ? Verùm colliſo vocabulo ἀρετὴ denominatur. Forſitan me fingere dices: ego autem aſſero, ſi modò nomen illud prauitatis quod retuli, rectè eſt inductum, rectè quoque & iſtud virtutis nomen induci. HERMOG. At κακὸν, id eſt malum, per quod in ſuperioribus multa dixiſti, quid ſibi vult? SOCRAT. Mirificum quiddam per Iouem, ac inuentu difficile: quemadmodum mihi quidem videtur. Itaque ad hoc etiam machinamentum illud ſuperius afferam. HERM. Quid iſtud? SOCRAT. Barbaricum quiddam & hoc eſſe dicam. HERMOG. Probè loqui videris. SOCRAT. Cæterum hæc iam ſi placet mittamus, nomina verò iſta καλὸν & αἰσχρὸν, id eſt pulchrum & turpe, quàm rectè ficta ſint, conſideremus. Quid αἰσχρὸν innuat, ſatis mihi patere videtur. Nempe cum ſuperioribus conuenit. videtur qui nomina ſtatuit, paſſim agitationis impedimentum vituperare. vt ecce, ἀεὶ ἴσχοντι τὸν ῥοῦν, id eſt ſemper impedienti fluxum nomen dedit ἀεισχόρρουν. Nunc verò collidentes αἰσχρὸν appellant. HERM. Quid καλὸν, id eſt pulchrum? SOCRAT. Hoc cognitu difficilius, quanquam ipſum ita deducitur, vt harmoniæ duntaxat & longitudinis gratia ipſum α ſit productum. HERMOG. Quo pacto? SOCRAT. Nomen hoc cogitationis cognomentum quoddam eſſe videtur. HERM. Qui iſtud ais? SOCRAT. Quam tu cauſam appellationis rei cuiuſque cenſes? an non quòd nomina tribuit? HER. Omnino. SOC. Nonne cauſa hæc cogitatio eſt, vel deorum vel hominum, vel amborum? HER. Nempe. SOC. Ergo καλέσαν, id eſt quod vocat res, & καλὸν, idem ac cogitatio ſunt. HERM. Apparet. SOCRAT. Quæcunque mens & cogitatio agunt, laudanda ſunt: quæ non, vituperanda. HERM. Prorſus. SOCRAT. Quod medicinæ particeps, medicinæ opera efficit: quod fabrilis artis, fabrilia. Tu verò quid ſentis? HERM. Idem. SOCR. Pulchrum itaque pulchra. HER. Decet. SOC. Eſt autem hoc, vt diximus, cogitatio. HERM. Maximè. SOCR. Nomen itaque hoc καλὸν, id eſt pulchrum, merito erit prudentiæ cognomentum, talia quædam agentis, qualia affirmantes pulchra eſſe, diligimus. HERM. Sic apparet. SOCRAT. Quid vltrà generis huius reſtat inueſtigãdum? HER. Quæ ad bonum & pulchrum ſpectant, conferentia videlicet vtilia, conducibilia, emolumenta, horúmque contraria. SOCRA. Quid συμφέρον, id eſt conferens ſit, ex ſuperioribus, ſi conſideres, ipſe inuenies. Nam nominis illius quod ad ſcientiam attinet, germanum quiddam apparet. Nihil ènim præ ſe fert aliud quàm φορὰν, id eſt lationem animæ ſimul cum rebus, quæ'que hinc proueniunt vocari συμφέροντα & συμφορὰ, id eſt conferentia, ex eo quòd ſimul circunferuntur. HERMO. Videtur. SOCRA. κερδαλέον autem, id eſt emolumentum, ἀπὸ τοῦ κέρδους, id eſt lucro. κέρδος verò, ſi quis ν pro δ nomini huic inſerat, quod vult exprimit. Nam bonum alio quodam modo nominat. Quod enim omnibus κεράννυται, id eſt miſcetur, diffuſum per omnia hanc ipſam eius vim ſignificans nomen illud excogitauit, δ pro ν apponens, ac κέρδος pronunciauit. HERMO. Quid autem λυσιτελοῦν, id eſt vtile? SOCRA. Videtur, ô Hermogenes, non ſicut caupones hoc vtuntur, idcirco λυσιτελοῦν vocari, quia ἀνάλωμα

A βούλεται τὸ ὄνομα. ὥσπερ καὶ τὴν σφίγγα ἀντὶ σφιγὸς σφίγγα καλοῦσι, καὶ ἄλλα πολλά. ΕΡ. Ταῦτα μὲν ἔστιν οὕτως, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Εἰ δ' αὖ τις ἐάσει καὶ ἐντιθέναι καὶ ἐξαιρεῖν ἅττ' ἂν βούληταί τις εἰς τὰ ὀνόματα, πολλὴ ἀπορία ἔσται, καὶ πᾶν ἂν παντί τις ὄνομα πράγματι προσαρμόσειεν. ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Ἀληθῆ μέντοι. ἀλλὰ τὸ μέτριον (οἶμαι) δεῖ φυλάττειν καὶ τὸ εἰκὸς σὲ τὸν σοφὸν ἐπιστάτην. ΕΡ. Βουλοίμην ἄν. ΣΩΚ. Καὶ ἐγώ σοι ξυμβούλομαι ὦ Ἑρμόγενες. ἀλλὰ μὴ λίαν ὦ δαιμόνιε ἀκριβολογοῦ, μή με ἀπογυιώσῃς μένεος. ἔρχομαι γὰρ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ὧν εἴρηκα, ἐπειδὰν μετὰ τέχνην, μηχανὴν ἐπισκεψώμεθα. μηχανὴ γάρ μοι δοκεῖ τοῦ ἀνεῖν ἐπὶ πολὺ σημεῖον εἶναι. τὸ γὰρ μῆκος, περὶ τὸ
B πολὺ σημαίνειν. ἐξ ἀμφοῖν οὖν τούτοιν σύγκειται, μήκους τε καὶ τοῦ ἀνεῖν, τὸ ὄνομα ἡ μηχανή. ἀλλ', ὅπερ νῦν δὴ εἶπον, ἐπὶ τὴν κορυφὴν δεῖ τῶν εἰρημένων ἐλθεῖν. ἀρετὴ γὰρ καὶ κακία ὅ, τι βούλεται τὰ ὀνόματα ζητητέα. τὸ μὲν οὖν ἕτερον οὔπω καθορῶ, τὸ δ' ἕτερον δοκεῖ μοι κατάδηλον εἶναι. συμφωνεῖ γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν πᾶσιν. ἅτε γὰρ ἰόντων τῶν πραγμάτων, πᾶν τὸ κακῶς ἰὸν, κακία ἂν εἴη· τοῦτο δὲ ὅταν ἐν ψυχῇ ᾖ τὸ κακῶς ἰέναι ἐπὶ τὰ πράγματα, μάλιστα τὴν τοῦ ὅλου ἐπωνυμίαν ἔχει τῆς κακίας. τὸ δὲ κακῶς ἰέναι ὅ, τι ποτέ ἐστι, δοκεῖ μοι δηλοῦν καὶ ἐν τῇ δειλίᾳ· ὃ οὔπω διήλθομεν, ἀλλ' ὑπερέβημεν, δέον αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνδρίαν σκέψασθαι. δοκοῦμεν δέ μοι καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπερβεβηκέναι. ἡ δ' οὖν δειλία τῆς ψυ-
C χῆς σημαίνει δεσμὸν εἶναι ἰσχυρόν. τὸ γὰρ λίαν, ἰσχύς τις ἐστί. δεσμὸς οὖν ὁ λίαν καὶ ὁ μέγιστος τῆς ψυχῆς, ἡ δειλία ἂν εἴη· ὥσπερ γε καὶ ἡ ἀπορία, κακόν· καὶ πᾶν, ὡς ἔοικεν, ὅ, τι ἂν ἐμποδὼν ᾖ τοῦ ἰέναι καὶ πορεύεσθαι. τοῦτ' οὖν φαίνεται τὸ κακῶς ἰέναι δηλοῦν τὸ ἰσχομένως τε καὶ ἐμποδιζομένως πορεύεσθαι. ὃ δὴ ψυχὴ ὅταν ἔχῃ, κακίας μεστὴ γίγνεται. εἰ δὲ ἐπὶ τοιούτοις ἡ κακία ἐστὶ τοὔνομα, τοὐναντίον τούτου ἡ ἀρετὴ ἂν εἴη, σημαῖνον πρῶτον μὲν εὐπορίαν, ἔπειτα δὲ λελυμένην τὴν ῥοὴν τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς εἶναι ἀεί. ὥστε τὸ ἀσχέτως καὶ τὸ ἀκωλύτως ἀεὶ ῥέον, ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ὡς ἔοικε, τοῦτο τοὔνομα. ὀρθῶς μὲν ἔχει ἀειρρείτην καλεῖν, ἴσως δὲ αἱρετὴν λέγει, ὡς οὔσης ταύτης τῆς ἕξεως αἱρετωτάτης. συγκεκρότηται δὲ καὶ
D καλεῖται ἀρετή. καὶ ἴσως μὲν αὖ φήσεις πλάττειν· ἐγὼ δέ φημι, εἴπερ ὃ ἔμπροσθεν εἶπον, ὀρθῶς ἔχει, ἡ κακία, καὶ τοῦτο τοὔνομα τὴν ἀρετὴν ὀρθῶς ἔχειν. ΕΡ. Τὸ δὲ δὴ κακὸν, δι' οὗ πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηκας, τί ἂν νοοῖ τοὔνομα; ΣΩ. Ἄτοπόν τι νὴ Δία ἔμοιγε δοκεῖ καὶ χαλεπὸν συμβαλεῖν. ἐπάγω οὖν καὶ τούτῳ ἐκείνην τὴν μηχανήν. ΕΡ. Ποίαν ταύτην; ΣΩΚ. Τὴν τοῦ βαρβαρικόν τι καὶ τοῦτο φάναι εἶναι. ΕΡ. Καὶ ἔοικάς μοι ὀρθῶς λέγοντι. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ταῦτα μὲν ἐῶμεν· τὸ δὲ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν πειρώμεθα ἰδεῖν πῇ εὐλόγως ἔχει. ΣΩΚ. Τὸ μὲν τοίνυν αἰσχρὸν, καὶ δὴ κατάδηλόν μοι φαίνεται ὃ νοεῖ. καὶ τοῦτο γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται. τὸ γὰρ ἐμποδίζον καὶ ἴσχον τῆς ῥοῆς τὰ ὄντα λοιδορεῖν μοι φαίνε-
E ται διαπαντὸς ὁ τὰ ὀνόματα θεὶς, καὶ νῦν τῷ ἀεὶ ἴσχοντι τὸν ῥοῦν τοῦτο τὸ ὄνομα ἔθετο ἀεισχόρρουν· νῦν δὲ συγκροτήσαντες, αἰσχρὸν καλοῦσι. ΕΡ. Τί δὲ τὸ καλόν; ΣΩΚ. Τοῦτο χαλεπώτερον κατανοῆσαι. καίτοι λέγουσί γε αὐτὸ ἁρμονίᾳ μόνον καὶ μήκει τοῦ οὖ παρῆκται. ΕΡ. Πῶς δή; ΣΩ. Τῆς διανοίας τις ἔοικεν ἐπωνυμία εἶναι τοῦτο τὸ ὄνομα. ΕΡ. Πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Φέρε, τί οἴει σὺ εἶναι τὸ αἴτιον κληθῆναι ἑκάστῳ τῶν ὄντων; ἆρ' οὐκ ἐκεῖνο τὸ τὰ ὀνόματα θέμενον; ΕΡ. Πάντως που. ΣΩ. Οὐκοῦν διάνοια ἂν εἴη τοῦτο, ἤτοι θεῶν, ἢ ἀνθρώπων, ἢ ἀμφοτέρων. ΕΡ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ καλοῦν τὰ πράγματα καὶ τὸ καλοῦν, ταυτόν ἐστι τοῦτο, διάνοια. ΕΡ. Φαίνεται. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὅσα μὲν ἂν νοῦς τε καὶ διάνοια ἐρ-
F γάσηται, ταῦτά ἐστι τὰ ἐπαινετά· τὰ δὲ μὴ, ψεκτά. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τὸ οὖν ἰατρικὸν ἰατρικὰ ἐργάζεται, καὶ τὸ τεκτονικὸν τεκτονικά· ἢ πῶς λέγεις; ΕΡ. Οὕτως ἔγωγε. ΣΩ. Καὶ τὸ καλὸν ἄρα καλά; ΕΡ. Δεῖ γέ τοι. ΣΩ. Ἔστι δέ γε τοῦτο, ὡς φαμὲν, διάνοια; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ὀρθῶς ἄρα φρονήσεως αὕτη ἡ ἐπωνυμία ἐστὶ τὸ καλὸν τῆς τὰ τοιαῦτα ἀπεργαζομένης, ἃ δὴ καλὰ φάσκοντες εἶναι, ἀσπαζόμεθα. ΕΡ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Τί οὖν ἡμῖν ἔτι λοιπὸν τῶν τοιούτων; ΕΡ. Ταῦτα τὰ περὶ τὸ ἀγαθόν τε καὶ καλὸν, συμφέροντά τε καὶ λυσιτελοῦντα, καὶ ὠφέλιμα, καὶ κερδαλέα, καὶ τἀναντία τούτων. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸ μὲν συμφέρον ἤδη που ἂν σὺ εὕροις
G ἐκ τῶν πρότερον σκοπῶν. τῆς γὰρ ἐπιστήμης ἀδελφόν τι φαίνεται. οὐδὲν γὰρ ἄλλο δηλοῖ ἢ τὴν ἅμα φορὰν τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν πραγμάτων· καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ τοιούτου πραττόμενα, συμφέροντά τε καὶ σύμφορα κεκλῆσθαι ἀπὸ τοῦ συμπεριφέρεσθαι. ΕΡ. Ἔοικε. ΣΩ. Τό δέ γε κερδαλέον, ἀπὸ τοῦ κέρδους. κέρδος δὲ, νῦ ἀντὶ τοῦ δέλτα ἀποδιδόντι ἐς τὸ ὄνομα, δηλοῖ ὃ βούλεται. τὸ γὰρ ἀγαθὸν κατ' ἄλλον τρόπον ὀνομάζει. ὅτι γὰρ κεράννυται ἐς πάντα διεξιὸν, ταύτην αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπονομάζων, ἔθετο τοὔνομα· δέλτα ἐνθεὶς ἀντὶ τοῦ νῦ, κέρδος ἐφθέγξατο. ΕΡ. Λυσιτελοῦν δὲ τί δή; ΣΩ. Ἔοικεν, ὦ Ἑρμόγενες, οὐχὶ καθάπερ οἱ κάπηλοι αὐτῷ χρῶνται ἐὰν τὸ ἀνάλωμα

ἀπολύῃ, οὐ ταύτῃ λέγειν μοι δοκεῖ τὸ λυσιτελοῦν· ἀλλ' ὅτι τάχιστον ὂν τοῦ ὄντος, ἵστασθαι οὐκ ἐᾷ τὰ πράγματα, οὐδὲ τέλος λαβοῦσαν τὴν φορὰν τοῦ φέρεσθαι, στῆναί τε καὶ παύσασθαι· ἀλλ' ἀεὶ λύει αὐτῆς, ἄν τι ἐπιχειρῇ τέλος ἐγγίνεσθαι, καὶ παρέχει ἄπαυστον καὶ ἀθάνατον αὐτήν· ταύτῃ μοι δοκεῖ ἐπιφημίσαι τὸ ἀγαθὸν, λυσιτελοῦν. τὸ γὰρ τῆς φορᾶς λύον τὸ τέλος, λυσιτελοῦν καλέσαι. Ὠφέλιμον δὲ, ξενικὸν τοὔνομα. καὶ Ὅμηρος πολλαχοῦ κέχρηται τῷ ὀφέλλειν. ἔστι δὲ τοῦτο, τοῦ αὔξειν καὶ ποιεῖν ἐπωνυμία. ΕΡ. Τὰ δὲ δὴ τούτων ἐναντία πῶς ἔχει ἡμῖν; ΣΩ. Ὅσα μὲν ἀπόφησιν αὐτῶν, ὥς γέ μοι δοκεῖ, οὐδὲν δεῖ ταῦτα διεξιέναι. ΕΡ. Ποῖα ταῦτα; ΣΩΚ. Ἀσύμφορον, καὶ ἀνωφελὲς, καὶ ἀλυσιτελὲς, καὶ ἀκερδές. ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ βλαβερόν γε καὶ ζημιῶδες. ΕΡ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ τὸ μέν γε βλαβερὸν, τὸ βλάπτον τὸν ῥοῦν εἶναι λέγει· τὸ δὲ βλάπτον αὖ σημαίνει, βουλόμενον ἅπτειν. τὸ δὲ ἅπτειν καὶ δεῖν, ταυτόν ἐστι· τοῦτο δὲ πανταχοῦ ψέγει. τὸ βουλόμενον οὖν ἅπτειν ῥοῦν, ὀρθότατα μὲν ἂν εἴη βουλαπτεροῦν. καλλωπισθὲν δὲ, καλεῖσθαί μοι φαίνεται βλαβερόν. ΕΡ. Ποικίλα γέ σοι, ὦ Σώκρατες, ἐκβαίνει τὰ ὀνόματα. καὶ γὰρ νῦν μοι ἔδοξας ὥσπερ τοῦ τῆς Ἀθηναίας νόμου προαύλιον στομαυλῆσαι, τοῦτο τὸ ὄνομα προειπὼν τὸ βουλαπτεροῦν. ΣΩΚ. Οὐκ ἐγὼ, ὦ Ἑρμόγενες, αἴτιος, ἀλλ' οἱ θέμενοι τὸ ὄνομα. ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ δὴ τὸ ζημιῶδες τί ἂν εἴη; ΣΩΚ. Τί δ' ἂν εἴη ποτὲ ζημιῶδες, θέασαι, ὦ Ἑρμόγενες, ὡς ἐγὼ τἀληθῆ λέγω, λέγων ὅτι προστιθέντες γράμματα καὶ ἐξαιροῦντες, σφόδρα ἀλλοιοῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων διανοίας, οὕτως ὥστε σμικρὰ πάνυ παραστρέφοντες, ἐνίοτε τἀναντία ποιεῖν σημαίνειν. οἷον καὶ ἐν τῷ δέοντι. ἐνενόησα γὰρ αὐτὸ καὶ ἀνεμνήσθην ἄρτι ἀπὸ τοῦδε ὃ ἔμελλόν σοι ἐρεῖν· ὅτι ἡ μὲν νέα φωνὴ ἡμῖν ἡ καλὴ αὑτηὶ καὶ τοὐναντίον περιέτρεψε μηνύειν τὸ δέον καὶ τὸ ζημιῶδες, ἀφανίζουσα ὅ, τι νοεῖ· ἡ δὲ παλαιὰ ἀμφότερον δηλοῖ ὃ βούλεται τοὔνομα. ΕΡ. Πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Ἐγώ σοι ἐρῶ. οἶσθα ὅτι οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι τῷ ἰῶτα καὶ τῷ δέλτα εὖ μάλα ἐχρῶντο· καὶ οὐχ ἥκιστα αἱ γυναῖκες, αἵπερ μάλιστα τὴν ἀρχαίαν φωνὴν σώζουσι. νῦν δὲ ἀντὶ μὲν τοῦ ἰῶτα, ἢ εἶ ἢ ἦτα μεταστρέφουσι, ἀντὶ δὲ δέλτα ζῆτα, ὡς δὴ μεγαλοπρεπέστερα ὄντα. ΕΡ. Πῶς δή; ΣΩΚ. Οἷον, οἱ μὲν ἀρχαιότατοι ἱμέραν τὴν ἡμέραν ἐκάλουν, οἱ δὲ, ἑμέραν· οἱ δὲ νῦν, ἡμέραν. ΕΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Οἶσθα οὖν ὅτι μόνον τοῦτο δηλοῖ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τὴν διάνοιαν τοῦ θεμένου. ὅτι γὰρ ἀσμένοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἱμείρουσιν ἐκ τοῦ σκότους τὸ φῶς ἐγίγνετο, ταύτῃ ὠνόμασαν ἱμέραν. ΕΡ. Φαίνεται. ΣΩ. Νῦν δέ γε τετραγῳδημένον, οὐδ' ἂν κατανοήσαις ὅ, τι βούλεται ἡ ἡμέρα. καίτοι τινὲς οἴονται ὡς δὴ ἡμέρα ἥμερα ποιεῖ, διὰ ταῦτα ὠνομάσθαι αὐτὴν οὕτως. ΕΡ. Δοκεῖ μοι. ΣΩΚ. Καὶ τό γε ζυγὸν οἶσθα ὅτι δυογὸν οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Καὶ τό γε ζυγὸν, οὐδὲν δηλοῖ· τὸ δὲ, τοῖν δυεῖν ἕνεκα τῆς δέσεως ἐς τὴν ἀγωγὴν, ἐπωνομάσθη δυογὸν, δικαίως· νῦν δὲ ζυγόν. καὶ ἄλλα πάμπολλα οὕτως ἔχει. ΕΡΜ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Κατὰ ταῦτα τοίνυν πρῶτον μὲν τὸ δέον οὕτω λεγόμενον, τοὐναντίον σημαίνει πᾶσι τοῖς περὶ τὸ ἀγαθὸν ὀνόμασιν. ἀγαθοῦ γὰρ ἰδέα οὖσα τὸ δέον φαίνεται δεσμὸς εἶναι καὶ κώλυμα φορᾶς, ὥσπερ ἀδελφὸν ὂν τοῦ βλαβεροῦ. ΕΡ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, οὕτω φαίνεται. ΣΩΚ. Ἀλλ' οὐκ ἐὰν τῷ ἀρχαίῳ ὀνόματι χρῇ· ὃ πολὺ μᾶλλον εἰκός ἐστιν ὀρθῶς κεῖσθαι ἢ τὸ νῦν. ἀλλ' ὁμολογήσει τοῖς πρόσθεν ἀγαθοῖς, ἐὰν ἀντὶ τοῦ εἶ τὸ ἰῶτα ἀποδιδῷς, ὥσπερ τὸ παλαιόν. διὸν γὰρ αὖ σημαίνει, ἀλλ' οὐ δέον, τἀγαθὸν ὅπερ ἀεὶ ἐπαινεῖ. καὶ οὕτως οὐκ ἐναντιοῦται αὐτὸς αὑτῷ ὁ τὰ ὀνόματα τιθέμενος, ἀλλὰ δέον, καὶ ὠφέλιμον, καὶ λυσιτελοῦν, καὶ κερδαλέον, καὶ ἀγαθὸν, καὶ συμφέρον, καὶ εὔπορον, τὸ αὐτὸ φαίνεται· ἑτέροις ὀνόμασι σημαῖνον τὸ διακοσμοῦν καὶ ἰὸν πανταχοῦ, ἐγκεκωμιασμένον· τὸ δὲ ἴσχον καὶ δοῦν, ψεγόμενον. καὶ δὴ καὶ τὸ ζημιῶδες ἐὰν κατὰ τὴν ἀρχαίαν φωνὴν ἀποδῷς ἀντὶ τοῦ ζῆτα, δέλτα, φανεῖταί σοι κεῖσθαι τὸ ὄνομα ἐπὶ τῷ δοῦντι τὸ ἰὸν, ἐπονομασθὲν δημιῶδες. ΕΡ. Τί δαὶ δὴ ἡδονὴ καὶ λύπη, καὶ ἐπιθυμία, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Οὐ πάνυ χαλεπά μοι φαίνεται, ὦ Ἑρμόγενες. ἥ τε γὰρ ἡδονὴ, ἡ πρὸς τὴν ὄνησιν ἔοικε τείνουσα πρᾶξις, τοῦτο ἔχειν τὸ ὄνομα· (τὸ δέλτα δὲ ἔγκειται· ὥστε ἡδονὴ ἀντὶ ἡονῆς καλεῖται.) ἥ τε λύπη, ἀπὸ τῆς διαλύσεως τοῦ σώματος ἔοικεν ἐπονομασθῆναι, ἣν ἐν τούτῳ τῷ πάθει ἴσχει τὸ σῶμα. καὶ ἥ γε ἀνία, τὸ ἐμποδίζον τοῦ ἰέναι. Ἡ δὲ ἀλγηδὼν, ξενικόν τι φαίνεταί μοι, ἀπὸ τοῦ ἀλγεινοῦ ὠνομασμένον. Ὀδύνη δὲ, ἀπὸ τῆς ἐνδύσεως τῆς λύπης κεκλημένη. ΕΡ. Ἔοικεν. ΣΩΚΡ. Ἀχθηδὼν δὲ, καὶ παντὶ δῆλον ἀπεικασμένον τὸ ὄνομα τῷ τῆς φορᾶς βάρει. Χαρὰ δὲ τῇ διαχύσει καὶ εὐπορίᾳ τῆς ῥοῆς τῆς ψυχῆς ἔοικε κεκλημένη. Τέρψις δὲ, ἀπὸ τοῦ τερπνοῦ. τὸ δὲ τερπνὸν, ἀπὸ τῆς διὰ τῆς ψυχῆς ἕρψεως, πνοῇ ἀπεικασθὲν κέκληται· ἐν δίκῃ μὲν ἂν ἑρπνοῦν καλούμενον, ὑπὸ χρόνου δὲ τερπνὸν παρηγμένον. Εὐφροσύνη δὲ οὐδὲν προσδεῖται τοῦ

A ἀπολύῃ, id eſt ſumptus vitat & minuit: verùm quia cùm velociſſimum ſit, res ſtare non ſinit, neque permittit lationem τέλος, id eſt finem progreſſionis accipere atque ceſſare: ſed ſoluit ſemper ab illa fugátque, ſiquis terminus ſuperueniat, ipſámque indeſinentem immortalémque præbet. hac ratione bonũ λυσιτελοῦν vocatum arbitror. ipſum enim motionis λύον τὸ τέλος, id eſt ſoluens terminum, λυσιτελοῦν vocari videtur. ὠφέλιμον verò, id eſt conducibile peregrinum nomen eſt, quo ſæpenumero Homerus eſt vſus. Eſt autem hoc augendi faciendíque cognomentum. HER. Quid de horum contrariis eſt dicendum? SO. B Quæ per negationem iſtorum dicuntur, tractare nequaquam oportet. HER. Quænam iſta? SOC. ἀσύμφορον, ἀνωφελὲς, ἀλυσιτελὲς, ἀκερδές. HER. Vera loqueris. SOC. Sed βλαβερὸν & ζημιῶδες, id eſt noxium & damnoſum. HER. Certè. SOC. βλαβερὸν quidem βλάπτον τὸν ῥοῦν eſſe dicit. βλάπτον autem ſignificat βουλόμενον ἅπτειν, id eſt quod vult impedire & coërcere, ῥοῦν id eſt fluxum: hoc autem paſſim vituperat: quódque vult ἅπτειν τὸν ῥοῦν, rectè βουλαπτεροῦν appellaretur. verùm ornatus gratia βλαβερὸν arbitror nominatum. HERM. Varia tibi ſuboriuntur, ô Socrates, nomina. atqui mihi videris in præſentia, quaſi Palladiæ legis præludiũ quoddam C præcinuiſſe, dum nomen hoc βουλαπτεροῦν pronunciares. SOCR. Non ego in cauſa ſum, Hermogenes, ſed qui nomen ipſum inſtituerũt. HER. Vera loqueris. Verùm ζημιῶδες quid? SO. Quid eſſe debeat ζημιῶδες, dicam Hermogenes: & vide quàm verè loquar, quoties dico quòd addentes ac dementes literas longè nominum ſenſum variant, adeò vt ſæpe exiguum quid mutantes, contrariam ſignificationem inducat. quod apparet hoc in nomine δέον, id eſt opportunum. venit hoc nuper mihi in mentem de eo quod tibi dicturus ſum cogitanti. Recens eſt profectò vox nobis pulchra illa, coëgítque contrarium ſonare D nobis δέον & ζημιῶδες, ſenſum ipſum cõfundens. Vetus autem quid nomen vtrunque vult, explicat. HER. Quî iſthuc ais? SO. Dicam equidem. haud præterit maiores noſtros frequenter ι & δ vti ſolitos, nec rarius mulieres, quæ maximè priſcam vocem ſeruant. Nunc autem pro ι vel ipſum ε vel η adhibent: pro δ verò ζ, quaſi hęc magnificentius quiddam ſonent. HER. Quo pacto? SOC. Vt ecce vetuſtiſſimi viri ἱμέραν diem vocabant, poſteriores autem partim ἑμέραν, partim, hoc quidem tempore, ἡμέραν, vocant. HER. Vera hæc ſunt. SOC. Scis igitur vetuſto illo nomine tantùm mentem eius qui nomen impoſuit declarari. Nam ex eo quod ἱμείρουσιν, id eſt deſiderãtibus hominibus gratulantibúſque è tenebris lumen emicuit, diem ἱμέραν cogno- E minarunt. HER. Apparet. SOC. Nunc autem illa tragicis decantata quid ſibi velit ἡμέρα, nequaquam intelligas. quanquam arbitrantur nonnulli ἡμέραν dici quòd ἥμερα, id eſt mãſueta quæque efficiat. HER. Ita mihi videtur. SOC. Neque te fugit veteres ζυγὸν, id eſt iugum, δυογὸν vocauiſſe. HER. Planè. SOC. Enimuerò ζυγὸν nihil ſignificat. at δυογὸν, δυοῖν ἀγωγὴν, id eſt duorum conductionem ligandi ſimul gratia, monſtrat. Idémque eſt de multis aliis iudicandum. HER. Patet. SOC. Eadem ratione δέον ita pronunciatum, contrarium nominum omnium quæ ad bonum ſpectant oſtendit. porrò boni ſpecies exiſtens, δέον, δεσμὸς, id eſt vinculum quoddam & impedimentum proceſſionis eſſe videtur, tanquam βλαβεροῦ, id eſt noxij affine quiddam. HER. F Ita maximè apparet, ô Socrates. SOCR. Verùm non ſic in nomine veteri, quod veriſimilius eſt rectè inſtitutũ fuiſſe, quàm noſtrum. Nempe cum ſuperioribus bonis conſenties, ſi pro ε, ι vetus reſtituas. Neque enim δέον, ſed διὸν bonũ illud ſignificat, quod ſemper nominum laudat inuentor. Atque ita ſecum ipſe non diſſidet, imò ad idem ſpectant, δέον, ὠφέλιμον, λυσιτελοῦν, κερδαλέον, ἀγαθὸν, συμφέρον, εὔπορον, id eſt facile ad progreſſum. vniuerſum hoc diuerſis nominibus innuit aliquid per omnia penetrans, omniáque perornãs, idque vbique laudatum: quòd ve- G rò obſtat & detinet, improbat. Quinetiam in nomine hoc ζημιῶδες, ſi veterum more δ pro ζ poſueris, apparebit tibi nomen illud δοῦντι τὸ ἰὸν, id eſt liganti ſiſtentíque quod pergit, impoſitum. vnde & δημιῶδες cognominatum eſt. HER. Quid ἡδονὴ, λύπη, ἐπιθυμία, voluptas ſcilicet, dolor, cupiditas, Socrates, & huius generis reliqua? SO. Haud valde obſcura mihi videntur Hermogenes. ἡδονὴ, id eſt voluptas, actionis illius nomẽ eſt, quæ ad ὄνησιν, i. vtilitatẽ emolumentúmq; tendit. δ verò adiectũ facit, vt pro eo quod eſt ἡονὴ, ἡδονὴ, proferatur. λύπη, id eſt dolor, à διαλύσεως, id eſt diſſolutione corporis trahi videtur. Nam in huiuſmodi paſſione corpus diſſoluitur. ἀνία, id eſt triſtitia, quod H impedit ἰέναι, id eſt ire, demonſtrat. ἀλγηδὼν, id eſt cruciatus, peregrinum nomen videtur, ab ἀλγεινοῦ dictum. ὀδύνη, id eſt dolor & afflictio, ab ἐνδύσεως, id eſt ingreſſione doloris denominatur. HER. Videtur. SOCR. ἀχθηδὼν, id eſt mœror languórque, lationis grauedinem tarditatémque ſignificat. ἄχθος enim onus eſt. ἰὸν verò pergens. χαρὰ verò, id eſt lætitia gaudiúmque, à διαχύσεως, id eſt profuſione, εὐπορίας id eſt facilitate, ῥοῆς, id eſt motionis animæ, dicitur. τέρψις, id eſt delectatio, à τερπνοῦ, id eſt oblectamento ducitur. τερπνὸν autem πνοῇ, id eſt inſpiratione delectationis in animam. Quare meritò vocaretur ἑρπνοῦν, id eſt inſpirans. Temporis autem interuallo ad τερπνὸν deuentum eſt. εὐφροσύνη, id eſt hilaritas & alacritas, quam ob cauſam dicatur, aſſignare nihil

opus. Nam cuique patet hoc nomen trahi ab eo quod dicitur εὖ, id eſt bene, συμφέρεσθαι, id eſt vnà ſequi, quaſi dicatur anima bene res aſſequi. Vnde εὐφεροσύνη vocari deberet: tamẽ εὐφροσύνην appellamus. Sed neque difficile eſt aſſignare quid ἐπιθυμία, id eſt cupiditas ſibi velit. Nomen quippe hoc vim tendentem in θυμὸν, id eſt animam & iram & furorem oſtendit. θυμὸς autem à θύσεως & ζέσεως, id eſt flagrãtia, feruore, & impetu animæ. proinde ἵμερος, id eſt ſuauis & blanda perfuſio, dicitur, ῥῷ, id eſt fluxu animam vehementer alliciente. ex eo enim quod ἱέμενος ῥεῖ, id eſt incitatus rerúmque appetens fluit, animam vehementer attrahit propter impetum ſiue incitamentum fluxus. ab hac tota vi ἵμερος eſt nuncupatus. Præterea πόθος vocatur, id eſt deſiderium, quod ſanè præſentem ſuauitatem non ſignificat, quẽadmodum ἵμερος, ſed abſentem ardet. Vnde πόθος dicitur quaſi ἀπόντος, id eſt abſentis concupiſcentia. Idémque ipſe in id quod gratum eſt animi nixus, præſente eo quod cupitur ἵμερος, abſente πόθος denominatur. ἔρως autem, id eſt amor, quia εἰσρεῖ, id eſt influit extrinſecus, neque propria eſt habenti ῥοὴ, id eſt fluxio iſta, ſed infuſa per oculos. Quapropter ab ἐσρεῖν, id eſt influere, ἔσρος, id eſt influxio, amor ab antiquis noſtris appellabatur. nam ο pro ω vtebantur. nunc autem ἔρως dicitur, ω pro ο interpoſito. Verùm quid deinceps conſiderandum præcipis? HER. δόξα, id eſt opinio, & talia quædam, vnde nomen habent? SO. δόξα, vel à διώξει, id eſt perſecutione dicitur, qua pergit & proſequitur anima, conditionem rerum inueſtigans: vel à τόξου βολῇ, id eſt arcus iactu. videtur autem hinc potius dependere. οἴησις, id eſt exiſtimatio, huic conſonat. oſtendit quippe οἶσιν, id eſt ingreſſum animæ in vnumquodque conſiderandum, οἷον, id eſt quale ſit: quemadmodum & βουλὴ, id eſt voluntas, à βολὴ, id eſt iactu dicitur: & βούλεσθαι, id eſt velle, propter ipſum attingẽdi nixum ſignificat etiam ἐφίεσθαι, id eſt cupere: & βουλεύεσθαι, id eſt conſulere. Omnia hæc opinionem ſequentia, βολῆς ipſius, id eſt iactus & nixus imagines eſſe videntur: quemadmodũ contrariũ, ἀβουλία, id eſt priuatio voluntatis, defectus quidam conſequendi impos apparet, quaſi non contendat, neque etiam quod intendit, vult, cupit, inueſtigat, adipiſcatur. HER. Frequẽtiora hæc cõgerere videris, ô Socrates. Quare finis iam ſit fauente deo. Volo tamen adhuc, ἀνάγκην & ἑκούσιον, id eſt neceſſarium & voluntariũ declarari. Nempe ſuperioribus iſta ſuccedunt. SOCR. ἑκούσιον, equidem eſt εἶκον, id eſt cedens neque renitens. hoc ſiquidem nomine declaratur εἶκον τῷ ἰόντι, id eſt cedens eunti, quódve ex voluntate perficitur. ἀναγκαῖον verò, id eſt neceſſarium & obſiſtens, cùm præter voluntatem ſit, circa errorem inſcitiámque verſabitur. deſcribitur autem ex proceſſu ſecundum neceſſitatem, quoniam in via aſpera denſa inceſſum prohibent. Vnde ἀναγκαῖον dictum eſt, quaſi per ἄγκους ἰὸν, id eſt per vallem vadens. Quouſque verò viget robur, ne deſeramus. Quamobrem interroga amabo, neque deſiſtas. HERM. Ecce rogo quę maxima ſunt & pulcherrima: ἀλήθειαν, id eſt veritatem, & ψεῦδος, id eſt mendacium, & ὂν, id eſt ens, & quare id quo de hic agimus, ὄνομα, id eſt nomen, dicitur. SOC. Quid vocas μαίεσθαι? HER. Voco equidem inquirere. SOCR. Videtur nomen hoc ex ſermone illo conflatum, quo dicitur ὂν, id eſt ens eſſe, cuius nomen inquiſitio eſt. Quod clarius certè comprehendes in eo quod dicimus ὀνομαστὸν, id eſt nominandum. hic enim exprimitur nomen quid ſit, entis videlicet inquiſitio. ἀλήθεια verò ſicut & alia contrahi conflaríque videtur. Nam diuina entis latio, nomine hoc includitur, ἀλήθεια, quaſi exiſtẽs θεία ἄλη, id eſt diuina quædam vagatio. ψεῦδος autem contrariũ motionis. Rurſus hic vſurpatur agitationis obſtaculum, quódve ſiſtere cogit. Nam à καθεύδω, id eſt dormio dicitur. ψ verò adiectum ſenſum nominis occulit. ὂν verò & οὐσία, id eſt ens & eſſentia, cum ἀλήθεια, id eſt veritate, congruunt: ſi ι apponatur. nam ἰὸν, id eſt vadens ſignificat. At οὐκὸν, id eſt non ens quidam nominant οὐκιὸν, id eſt nõ vadens. HER. Hæc mihi videris, ô Socrates, fortiter admodum diſcuſſiſſe. Verùm ſi quis te percontetur quæ ſit recta iſtorum interpretatio, quæ dicuntur ἰὸν, id eſt vadens: ῥέον, id eſt fluens: δοῦν, id eſt ligans ac detinens, quid illi potiſſimùm reſpondebimus? habéſne? SOCR. Habeo equidem. profectò nuper ſuccurrit nobis aliquid, cuius reſpõſione quicquam videamur afferre. HER. Quale iſtud? SOCR. Vt quod minimè cognoſcimus, barbaricum eſſe dicamus. fortè enim partim reuera talia ſunt: fortè verò ob vetuſtatem prima nomina inſcrutabilia ſunt. Etenim cùm paſſim vocabula diſtrahãtur, nihil mirum eſſet, ſi priſca lingua cum noſtra collata nihilo à barbarica voce differret. HER. Haud alienum eſt à ratione quod dicis. SOC. Conſentanea quidem affero, non tamen idcirco certamen excuſationem videtur admittere. Sed conemur hæc diſquirere, atque ita conſideremus: ſi quis ſemper verba illa per quæ nomẽ dicitur quæreret, rurſúſque illa per quæ dicuntur verba, ſciſcitatur, pergerétq; ita perquirere, nónne qui reſpõdet, defatigari tandẽ & renuere cogeretur? HER. Mihi ſanè videtur. SOC. Quãdo itaque qui reſponſum denegat, meritò ceſſabit? An non poſtquàm ad nomina illa peruenerit, quæ cæterorum ſunt & ſermonum & nominum elementa? Hæc vtique ſi elementa ſunt, ex aliis nominibus compoſita videri non debent. quemadmodum ſuprà ἀγαθὸν, id eſt bonum diximus, ex ἀγαστοῦ, id eſt iucundo amabilíque, & θοοῦ, id eſt veloci compoſitum. θοὸν rurſus ex aliis conſtare dicemus, illáque ex aliis.

A διότι ῥηθῶμεν. παντὶ γὰρ δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ εὖ τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν συμφέρεσθαι, τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα, εὐφεροσύνη, τόγε δίκαιον· ὅμως δὲ αὐτὸ καλοῦμεν εὐφροσύνην. Οὐδ' ἐπιθυμία χαλεπόν· τῇ γὰρ ἐπὶ τὸν θυμὸν ἰούσῃ δυνάμει δηλονότι τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα. Θυμὸς δὲ, ἀπὸ τῆς θύσεως καὶ ζέσεως τῆς ψυχῆς ἔχοι ἂν τοῦτο τὸ ὄνομα. Ἀλλὰ μὴν ἵμερος γε τῷ μάλιστα ἕλκοντι τὴν ψυχὴν ῥῷ ἐπωνομάσθη. ὅτι γὰρ ἱέμενος ῥεῖ καὶ ἐφιέμενος τῶν πραγμάτων, καὶ οὕτω δὴ ἐπισπᾷ σφόδρα τὴν ψυχὴν διὰ τὴν ἔσιν τῆς ῥοῆς· ἀπὸ ταύτης οὖν πάσης τῆς δυνάμεως, ἵμερος ἐκλήθη. καὶ μὴν πόθος αὖ καλεῖται, σημαίνων οὐ τοῦ παρόντος εἶναι ἱμέρου τε καὶ ῥεύματος, ἀλλὰ τοῦ ἄλλοθί που ὄντος καὶ ἀπόντος. ὅθεν B πόθος ἐπωνόμασται· ὃς τότε ὅταν παρῇ οὗ τις ἐφίετο, ἵμερος ἐκαλεῖτο· ἀπογενομένου δὲ, ὁ αὐτὸς οὗτος πόθος ἐκλήθη. Ἔρως δὲ, ὅτι εἰσρεῖ ἔξωθεν, καὶ οὐκ οἰκεία ἐστὶν ἡ ῥοὴ αὕτη τῷ ἔχοντι, ἀλλ' ἐπείσακτος διὰ τῶν ὀμμάτων, διὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἐσρεῖν, ἔσρος τό γε παλαιὸν ἐκαλεῖτο (τῷ γὰρ ο ἀντὶ τοῦ ω ἐχρώμεθα) νῦν δ' ἔρως κέκληται, διὰ τὴν τοῦ ω ἀντὶ τοῦ ο μεταλλαγήν. ἀλλὰ τί ἔτι οὐ λέγεις ὅ,τι σκοπῶμεν; ΕΡΜ. Δόξα καὶ τὰ τοιαῦτα πῇ σοι φαίνεται; ΣΩ. Δόξα μὲν ἤτοι τῇ διώξει ἐπωνόμασται, ἣν ἡ ψυχὴ διώκουσα τοῦ εἰδέναι ὅπῃ ἔχει τὰ πράγματα πορεύεται, ἢ τῇ ἀπὸ τοῦ τόξου βολῇ. ἔοικε δὲ τοῦτο μᾶλλον. ἡ γοῦν οἴησις τούτῳ συμ- C φωνεῖ. οἶσιν γὰρ τῆς ψυχῆς ἐπὶ πᾶν πρᾶγμα οἷόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὄντων δηλούσῃ προσέοικεν· ὥσπέρ γε καὶ ἡ βουλὴ πρὸς τὴν βολὴν, καὶ τὸ βούλεσθαι τὸ ἐφίεσθαι σημαίνει, καὶ βουλεύεσθαι, πάντα ταῦτα δόξῃ ἑπόμεν' ἄττα φαίνεται τῆς βολῆς ἀπεικάσματα· ὥσπερ αὖ καὶ τοὐναντίον ἡ ἀβουλία, ἀτυχία δοκεῖ εἶναι, ὡς οὐ βαλόντος οὐδὲ τυχόντος οὗ τ' ἔβαλλε τε καὶ ὃ ἐβούλετο, καὶ περὶ οὗ ἐβουλεύετο, καὶ οὗ ἐφίετο. ΕΡ. Ταῦτα ἤδη μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πυκνότερον ἐπάγειν. τέλος γὰρ ἤδη θεῷ. ἀνάγκην δ' οὖν ἔτι βούλομαι διαπερᾶναι, ὅ,τι τούτοις ἑξῆς ἐστι, καὶ τὸ ἑκούσιον. ΣΩΚ. Τὸ μὲν οὖν ἑκούσιον, τὸ εἶκον καὶ μὴ ἀντιτυποῦν, ἀλλ', D ὡς λέγω, εἶκον τῷ ἰόντι, δεδηλωμένον ἂν εἴη τούτῳ τῷ ὀνόματι τῷ κατὰ τὴν βούλησιν γιγνομένῳ· τὸ δὲ ἀναγκαῖον καὶ ἀντίτυπον, παρὰ τὴν βούλησιν ὂν, τὸ περὶ τὴν ἁμαρτίαν ἂν εἴη καὶ ἀμαθίαν. ἀπείκασται δὲ τῇ κατὰ τὰ ἄγκη πορείᾳ, ὅτι δύσπορα καὶ τραχέα καὶ λάσια ὄντα ἴσχει τοῦ ἰέναι. ἐντεῦθεν οὖν ἴσως ἐκλήθη ἀναγκαῖον, τῇ διὰ τοῦ ἄγκους ἀπεικασθὲν πορείᾳ. ἕως δὲ πάρεστιν ἡ ῥώμη, μὴ ἀνιῶμεν αὐτήν. ἀλλὰ καὶ σὺ μὴ ἀνίει, ἀλλὰ ἐρώτα. ΕΡΜ. Ἐρωτῶ δὴ τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα, τήν τε ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ὂν, καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐστιν, ὄνομα, διότι τὸ ὄνομα ἔχει. ΣΩΚ. Μαίεσθαι οὖν καλεῖς τι; ΕΡΜ. Ἔγωγε τὸ ζητεῖν. ΣΩΚ. Ἔοικε τοίνυν ἐκ λόγου ὀνόματι συγ- E κεκροτημένῳ, λέγοντος ὅτι τοῦτ' ἐστὶν ὂν, οὗ τυγχάνει ζήτημα τὸ ὄνομα. μᾶλλον δὲ ἂν αὐτὸ γνοίης, ἐν ᾧ λέγομεν τὸ ὀνομαστόν. ἐνταῦθα γὰρ σαφῶς λέγει τοῦτο εἶναι, ὃ ὄν μάσμα ἐστίν. ἡ δ' ἀλήθεια, καὶ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἔοικε συγκεκροτῆσθαι. ἡ γὰρ θεία τοῦ ὄντος φορὰ ἔοικε προσειρῆσθαι τούτῳ τῷ ῥήματι τῇ ἀληθείᾳ, ὡς θεία οὖσα ἄλη. τὸ δὲ ψεῦδος, τοὐναντίον τῇ φορᾷ. πάλιν γὰρ αὖ λοιδορούμενον ἥκει τὸ ἰσχόμενον καὶ τὸ ἀναγκαζόμενον ἡσυχάζειν. ἀπείκασται δὲ τοῖς καθεύδουσι. τὸ ψ δὲ προσγενόμενον, ἐπικρύπτει τὴν βούλησιν τοῦ ὀνόματος. τὸ δὲ ὂν καὶ ἡ οὐσία ὁμολογεῖ τῷ ἀληθεῖ, τὸ ἰῶτα ἀποβαλόν. ἰὸν γὰρ σημαίνει, καὶ τὸ οὐκ ὂν αὖ, ὥς τινες καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸ οὐκ ἰόν. ΕΡΜ. Ταῦτα μέν μοι δο- F κεῖς, ὦ Σώκρατες, ἀνδρείως πάνυ διακεκροτηκέναι. εἰ δέ τις σε ἔροιτο, τοῦτο τὸ ἰὸν, καὶ τὸ ῥέον, καὶ τὸ δοῦν, τίνα ἔχει ὀρθότητα ταῦτα τὰ ὀνόματα, τίνα ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμεθα λέγεις, ἢ γάρ; ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Ἓν μέντοι, νῦν ἄρτι που ἐπορισάμεθα, ὥστε δοκεῖν τι λέγειν ἀποκρινόμενοι. ΕΡΜ. Τὸ ποῖον τοῦτο; ΣΩ. Φάναι, ὃ ἐὰν μὴ γιγνώσκωμεν, βαρβαρικόν τι τοῦτ' εἶναι. εἴη μὲν οὖν ἴσως ἄν τι τῇ ἀληθείᾳ καὶ τοιοῦτον αὐτῶν· εἴη δὲ κἂν ὑπὸ παλαιότητος τὰ πρῶτα τῶν ὀνομάτων ἀνεύρετα εἶναι. διὰ γὰρ τὸ πανταχῇ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα, οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη εἰ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ, βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει. ΕΡΜ. Καὶ οὐδέν γε ἀπὸ τρόπου λέγεις. ΣΩ. Λέγω γὰρ G οὖν εἰκότα. οὐ μέντοι μοι δοκεῖ προφάσεις ὁ ἀγὼν εἰσδέχεσθαι, ἀλλὰ προθυμητέον αὐτὰ διασκέψασθαι. ἐνθυμηθῶμεν δὲ, εἴ τις ἀεὶ δι' ὧν ἂν λέγηται τὸ ὄνομα ἐκεῖνα ἂν ἐρήσεται τὰ ῥήματα, καὶ αὖθις αὖ δι' ὧν ἂν τὰ ῥήματα λεχθῇ, ἐκεῖνα πεύσεται, καὶ τοῦτο μὴ παύσεται ποιῶν· ἆρ' οὐκ ἀνάγκη τελευτῶντα ἀπειπεῖν τὸν ἀποκρινόμενον; ΕΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Πότε οὖν ἀπειπὼν ὁ ἀπαγορεύων, δικαίως παύσαιτ' ἄν; ἆρ' οὐκ ἐπειδὰν ἐπ' ἐκείνοις γένηται τοῖς ὀνόμασιν, ἃ ὥσπερεὶ στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ λόγων καὶ ὀνομάτων; ταῦτα γάρ πω οὐκέτι δίκαιον φανῆναι, ἐξ ἄλλων ὀνομάτων συγκείμενα, ἂν οὕτως ἔχῃ. οἷον νυνδὴ τὸ ἀγαθὸν ἔφαμεν ἐκ τοῦ ἀγαστοῦ καὶ ἐκ τοῦ θοοῦ συγκεῖσθαι· τὸ δὲ θοὸν ἴσως φαῖμεν ἂν ἐξ ἑτέρων, ἐκεῖνα δὲ ἐξ

ἤδη ὤν. ἀλλ' ἐὰν ποτέ γε λάβωμεν ὃ οὐκέτι ἔκ τινων ἑτέρων σύγκειται ὀνομάτων, δικαίως ἂν φαῖμεν ἐπὶ στοιχείῳ τε ἤδη εἶναι, καὶ οὐκέτι τοῦτο ἡμᾶς δεῖν εἰς ἄλλα ὀνόματα ἀναφέρειν. ΕΡΜ. Ἔμοιγε δοκεῖ ὀρθῶς λέγειν. ΕΡΜΟΓ. Ἆρ' οὖν καὶ νῦν ἃ ἐρωτᾷς τὰ ὀνόματα στοιχεῖα ὄντα τυγχάνει, καὶ δεῖ αὐτῶν ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἤδη τὴν ὀρθότητα ἐπισκέψασθαι ἥτις ἐστίν; ΕΡ. Εἰκός γε. ΣΩΚ. Εἰκὸς δῆτα, ὦ Ἑρμόγενες. πάντα γοῦν φαίνεται τὰ ἔμπροσθεν εἰς ταῦτ' ἀνεληλυθέναι. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει ὥς μοι δοκεῖ ἔχειν, δεῦρο αὖ συνεπίσκεψαι μετ' ἐμοῦ, μή τι παραληρήσω λέγων οἵαν δεῖ τὴν τῶν πρώτων ὀνομάτων ὀρθότητα εἶναι. ΕΡ. Λέγε μόνον· ὡς ὅσον γε δυνάμεως παρ' ἐμοί γ' ἐστί, συνεπισκέψομαι. ΣΩΚ. Ὅτι μὲν τοίνυν μία γέ τις ἡ ὀρθότης παντὸς ὀνόματος καὶ πρώτου καὶ ὑστάτου, καὶ οὐδὲν διαφέρει τὸ ὄνομα εἶναι οὐδὲν αὐτῶν, οἶμαι καί σοι συνδοκεῖν. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν ὧν γε νῦν διεληλύθαμεν τῶν ὀνομάτων ἡ ὀρθότης, τοιαύτη τις ἐβούλετο εἶναι, οἵα δηλοῦν οἷον ἕκαστόν ἐστι τῶν ὄντων. ΕΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Τοῦτο μὲν ἄρα οὐδὲν ἧττον καὶ τὰ πρῶτα δεῖ ἔχειν καὶ τὰ ὕστερα, εἴπερ ὀνόματα ἔσται. ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὕστερα, ὡς ἔοικε, διὰ τῶν προτέρων οἷά τε ἦν τοῦτο ἀπεργάζεσθαι. ΕΡ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Εἶεν. τὰ δὲ δὴ πρῶτα, οἷς οὔπω ἕτερα ὑπόκειται, τινὶ τρόπῳ κατὰ τὸ δυνατὸν ὅτι μάλιστα φανερὰ ἡμῖν ποιήσει τὰ ὄντα, εἴπερ μέλλει ὀνόματα εἶναι. ἀπόκριναι δέ μοι τόδε· εἰ φωνὴν μὴ εἴχομεν, μηδὲ γλῶτταν, ἐβουλόμεθα δὲ δηλοῦν ἀλλήλοις τὰ πράγματα, ἆρ' οὐκ ἄν, ὥσπερ νῦν οἱ ἐνεοί, ἐπεχειροῦμεν ἂν σημαίνειν ταῖς χερσὶ καὶ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι; ΕΡ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Εἰ μέν γ' (οἶμαι) τὸ ἄνω καὶ τὸ κοῦφον ἐβουλόμεθα δηλοῦν, ᾖρομεν ἂν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν χεῖρα μιμούμενοι αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος· εἰ δὲ τὰ κάτω καὶ τὰ βαρέα πρὸς τὴν γῆν. καὶ ἵππον θέοντα, ἤ τι ἄλλο τῶν ζώων ἐβουλόμεθα δηλοῦν, οἶσθα ὅτι ὡς ὁμοιότατ' ἂν τὰ ἡμέτερα αὐτῶν σώματα καὶ σχήματα ἐποιοῦμεν ἐκείνοις. ΕΡ. Ἀνάγκη μοι δοκεῖ ὡς λέγεις ἔχειν. ΣΩΚ. Οὕτω γὰρ ἄν (οἶμαι) δήλωμά τι τοῦ σώματος ἐγίγνετο, μιμησαμένου (ὡς ἔοικε) τοῦ σώματος ἐκεῖνο ὃ ἐβούλετο δηλῶσαι. ΕΡΜΟ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ δὲ φωνῇ τε καὶ γλώττῃ καὶ στόματι βουλόμεθα δηλοῦν, ἆρ' οὐ τότε ἑκάστου τότε δήλωμα ἡμῖν ἔσται τὸ ἀπὸ τούτων γιγνόμενον, ὅταν μίμημα γένηται διὰ τούτων περὶ ὁτιοῦν; ΕΡ. Ἀνάγκη μοι δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Ὄνομ' ἄρ' ἐστίν (ὡς ἔοικε) μίμημα φωνῆς ἐκείνου ὃ μιμεῖται καὶ ὀνομάζει ὁ μιμούμενος τῇ φωνῇ ὃ ἂν μιμῆται. ΕΡ. Δοκεῖ μοι. ΣΩΚΡ. Μὰ Δί' ἀλλ' οὐκ ἐμοί πω δοκεῖ καλῶς λέγεσθαι, ὦ ἑταῖρε. ΕΡ. Τί δή; ΣΩΚ. Τοὺς τὰ πρόβατα μιμουμένους τούτους καὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας, καὶ τἆλλα ζῶα, ἀναγκαζοίμεθ' ἂν ὁμολογεῖν ὀνομάζειν ταῦτα ἅπερ μιμοῦνται. ΕΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Καλῶς οὖν ἔχειν δοκεῖ σοι; ΕΡ. Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ τίς ἄν, ὦ Σώκρατες, μίμησις εἴη τὸ ὄνομα; ΣΩΚΡ. Πρῶτον μέν (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) οὐκ ἐὰν καθάπερ τῇ μουσικῇ μιμώμεθα τὰ πράγματα, οὕτω μιμώμεθα, καίτοι φωνῇ γε καὶ τότε μιμούμεθα. ἔπειτα οὐκ ἐὰν ἅπερ ἡ μουσικὴ μιμεῖται, καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα, οὔ μοι δοκοῦμεν ὀνομάσειν. λέγω δέ τι τοῦτο. ἔστι τοῖς πράγμασι φωνὴ καὶ σχῆμα ἑκάστῳ, καὶ χρῶμά γε πολλοῖς; ΕΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἔοικε τοίνυν, οὐκ ἐάν τις ταῦτα μιμῆται, οὐδὲ περὶ ταύτας τὰς μιμήσεις ἡ τέχνη ἡ ὀνομαστικὴ εἶναι. αὗται μὲν γάρ εἰσιν, ἡ μέν, μουσική· ἡ δέ, γραφική. ἦ γάρ; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τί δὲ δὴ τόδε; οὐ καὶ οὐσία δοκεῖ σοι εἶναι ἑκάστῳ, ὥσπερ καὶ χρῶμα, καὶ ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν; πρῶτον αὐτῷ τῷ χρώματι καὶ τῇ φωνῇ οὐκ ἔστιν οὐσία τις ἑκατέρῳ αὐτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα ἠξίωται ταύτης τῆς προσρήσεως, τοῦ εἶναι; ΕΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; εἴ τις αὐτὸ τοῦτο μιμεῖσθαι δύναιτο ἑκάστου, τὴν οὐσίαν γράμμασί τε καὶ συλλαβαῖς, ἆρ' οὐκ ἂν δηλοῖ ἕκαστον ὃ ἔστιν; ἢ οὔ; ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Καὶ τί ἂν φαίης τὸν τοῦτο δυνάμενον; ὥσπερ τοὺς προτέρους, τὸν μέν, μουσικὸν ἔφησθα, τὸν δέ, γραφικόν. τοῦτον δέ, τίνα; ΕΡ. Τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ὅπερ πάλαι ζητοῦμεν, οὗτος ἂν εἶναι ὁ ὀνομαστικός. ΣΩΚΡ. Εἰ ἄρα τοῦτο ἀληθές, ἤδη (ὡς ἔοικεν) ἐπισκεπτέον περὶ ἐκείνων τῶν ὀνομάτων ὧν σὺ ἤρου, περὶ ῥοῆς τε καὶ τοῦ ἰέναι, καὶ σχέσεως, εἰ τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς συλλαβαῖς τοῦ ὄντος ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν, ὥστε ἀπομιμεῖσθαι τὴν οὐσίαν, εἴτε καὶ οὔ. ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Φέρε δὴ ἴδωμεν πότερον ἄρα ταῦτα μόνα ἐστὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων, ἢ καὶ ἄλλα πολλά. ΕΡ. Οἶμαι ἔγωγε καὶ ἄλλα. ΣΩΚΡ. Εἰκὸς γάρ. ἀλλὰ τίς ἂν εἴη ὁ τρόπος τῆς διαιρέσεως, ὅθεν ἄρχεται μιμεῖσθαι ὁ μιμούμενος; ἆρα οὐκ ἐπείπερ συλλαβαῖς τε καὶ γράμμασιν ἡ μίμησις τυγχάνει οὖσα τῆς οὐσίας, ὀρθότατόν ἐστι διελέσθαι τὰ στοιχεῖα πρῶτον; ὥσπερ οἱ ἐπιχειροῦντες τοῖς ῥυθμοῖς, τῶν στοιχείων πρῶτον τὰς δυνάμεις διείλοντο, ἔπειτα τῶν συλλαβῶν· καὶ οὕτως ἤδη ἔρχονται ἐπὶ τοὺς ῥυθμοὺς σκεψόμενοι, πρότερον δ' οὔ; ΕΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν καὶ ἡμᾶς οὕτω δεῖ πρῶτον μὲν τὰ φωνήεντα διελέσθαι, ἔπειτα τῶν ἑτέρων, κατὰ εἴδη, τά τε ἄφωνα καὶ ἄφθογγα; (οὑτωσὶ γάρ που λέγουσιν οἱ δεινοὶ περὶ τούτων) καὶ τὰ οὐ φωνήεντα μέν, οὐ μέντοι γε ἄφθογγα; καὶ αὐτῶν τῶν φωνηέντων ὅσα διάφορα εἴδη ἔχει ἀλλήλων; καὶ ἐπειδὰν ταῦτα διελώμεθα τὰ ὄντα εὖ πάντα, αὖθις δεῖ ὀνόματα ἐπιθεῖναι, εἰ ἔστιν εἰς ἃ ἀναφέρεται πάντα, ὥσπερ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἔστιν ἰδεῖν αὐτά τε, καὶ εἰ ἐν αὐτοῖς ἔνεστιν εἴδη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ

A ſed poſtquam ad id peruenerimus quod vltrà ex aliis nominibus non conſtituitur, meritò nos ad elementum perueniſſe dicemus, nec vlterius hoc in alia nomina referendum. HER. Scitè mihi loqui videris. SOCR. An non ea de quibus paulò antè interrogabas nomina elementa ſunt? oportétque rectam illorum rationem aliter quàm reliquorum inueſtigare? HER. Probabile id quidem. SO. Probabile certè Hermogenes. Superiora itaque omnia in hæc redacta videntur: ac ſi ita ſe res habet, vt mihi videtur, rurſus agè hic vnà mecum conſidera, ne fortè delirem dum rectam primorum nominum rationem exponere tento. HER. Dic modo. ego nanque pro viribus meditabor. SOC. Arbitror equidē in hoc te conſentire, vnam eſſe B rectam cuiuſuis nominis, tum primi tum vltimi rationem, nullúmque illorum eo quod nómen eſt, ab alio diſcrepare. HER. Maximè. SO. Etenim omnium quæ ſuprà retulimus nominum recta ratio in hoc conſtitit, vt qualis quæque res ſit indicaretur. HER. Proculdubio. SOC. Hoc vtique non minus prioribus quàm poſterioribus competere debet, ſi nomina futura ſunt. HERM. Prorſus. SOC. Atqui poſteriora nomina per priora hoc efficere poterant. HER. Apparet. SOCR. Prima verò quibus alia non præcedunt, quo pacto quàm maximè res ipſas nobis oſtendent, ſi nomina eſſe debent? Ad hoc mihi reſponde. ſi voce C & lingua caruiſſemus, voluiſſemúſque res inuicem declarare, nónne perinde ac nunc muti, manibus capitéque & cæteris membris ſignificare tentauiſſemus? HE. Haud aliter Socrates. SOC. Ergo ſupernum quippiam ac leue demōſtraturi, cœlum verſus manum extuliſſemus, ipſam rei naturam imitantes: inferiora verò & grauia deiectione quadam verſus terram innuiſſemus. quinetiam currentem equum vel aliud quicquam animalium indicaturi, corporum noſtrorū geſtus figuráſque ad illorum ſimilitudinem quàm proximè quiſque finxiſſet. HERM. Neceſſarium quod ais eſſe mihi videtur. SOCR. Hunc in modum vt arbitror, his corporis partibus oſtenſum eſſet, D corpore videlicet quod quiſque monſtrare voluerat imitante. HERM. Ita certè. SO. Poſtquam verò voce lingua & ore declarare voluimus, nónne ita demum per hæc oſtenſio fiet, ſi per ea circa quodlibet facta fuerit imitatio? HERM. Neceſſarium puto. SO. Nomē itaque eſt, vt apparet, imitatio vocis, qua quiſquis aliquid imitatur, per vocem imitatur & nominat. HER. Idem mihi quoque videtur. SO. Atqui per Iouem nondum tamen, ô amice, rectè dictum exiſtimo. HER. Quamobrem? SOC. Quoniam hos ouium & gallorum cæterorúmque animalium imitatores fateri cogeremur nominare eadem quæ imitantur. HER. Vera loqueris. SOC. Decere id cenſes? HER. Nequaquam. E ſed quænam, ô Socrates, imitatio nomen erit? SOC. Non talis imitatio, qualis quæ per muſicam fit, quamuis voce fiat, neque etiam eorundem quorum & muſica imitatio eſt, neque enim per muſicam imitationem nominare videmur. Dico autem ſic. Adeſt rebus vox & figura colórque plurimis. HERM. Omnino. SO. Videtur mihi ſi quis hęc imitetur, neque circa imitationes iſtas nominandi facultas conſiſtere. hæ ſiquidem ſunt partim muſica, partim verò pictura. nónne? HER. Planè. SO. Quid ad hoc? nónne eſſentiam eſſe cuique putas, quemadmodum colori & cæteris quæ ſuprà diximus? an nō ineſt colori ac voci eſſentia quædam, & aliis omnibus quæcunque eſſendi appellatio F ne ſunt digna? HER. Mihi quidem videtur. SO. Si quis cuiuſque eſſentiam imitari literis ſyllabíſque valeret, nónne quid vnūquodque ſit declararet? HERM. Maximè quidem. SOCR. Quem hūc eſſe dices, ſuperiores quidem partim muſicum, partim pictorem cognominabas, hunc verò quomodo vocabis? HERM. Videtur hic mihi, ô Socrates, quem iamdiu quærimus nominandi autor. SOC. Si verum hoc eſt, conſiderandum iam de nominibus illis quę tu exigebas, ῥοῆς, id eſt fluxu, ἰέναι, id eſt ire, σχέσεως, id eſt detentione, vtrum literis ſyllabíſque ſuis reuera eſſentiā imitantur, nécne. HERM. Prorſus. SOC. Age videamus nunquid hæc ſola prima nomina ſint, an ſint & alia præter hæc. HERM. G Alia equidem arbitror. SOC. Conſentaneum eſt. cæterum quis diſtinguēdi modus vnde imitari incipit imitator? Nónne quandoquidem literis ac ſyllabis eſſentiæ fit imitatio, præſtat primum elementa diſtinguere? quemadmodum qui rhythmis dāt operam, elementorum primò vires diſtinguunt, deinde ſyllabarum tantum, rhythmos tandē ipſos aggrediuntur, prius nequaquam. HER. Vtique. SOC. An non ita & nos primò oportet literas vocales diſtinguere, poſtea reliquas ſecundum ſpecies, mutas & ſemiuocales? Ita enim in his eruditi viri loquuntur ac rurſus vocales quidem, non tamen ſemiuocales, & ipſarum vocalium ſpecies inuicem differentes. Et poſtquam hæc bene o- H mnia diſcreuerimus, rurſus inducere nomina, conſideraréque ſi ſunt in quæ omnia referuntur, quemadmodum elementa, ex quibus cognoſcere licet & ipſa, & ſi in ipſis ſpecies continen-

tur eodem modo ſicut in elementis. His omnibus diligenter cogitatis,ſcire oportet afferre ſecundum ſimilitudinem vnum quodque,ſiue vnum vni ſit admouendum, ſeu multa inuicem commiſcenda:ceu pictores ſimilitudinem volentes exprimere,interdum purpureum duntaxat colorem adhibēt, interdū quemuis alium colorem,quandoque multos commiſcent,veluti cùm imaginem viri quàm ſimilimam effingere volūt, vel aliud quiddam huiuſmodi,quatenus imago quæque certis coloribus indiget.haud ſecus &nos elementa rebus accommodabimus, & vnum vni, quocunque egere maximè videatur: σύμβολαque, id eſt coniecta conficiemus, quas ſyllabas vocant. Quas vbi iunxerimus, ex eiſque nomina verbáque conſtituerimus, rurſus ex nominibus ac verbis magnum iam quiddam & pulchrum & integrum conſtruemus:& quemadmodum totum ipſum compoſitum pictura animal vocat, ita nos cōtextum hunc integrum,orationē vel nominandi peritia,vel rhetorica fabricatam,vel alia quauis quæ id efficiat arte.Imò non nos iſtud agemus.modum nanque loquēdo tranſgreſſus ſum. quippe veteres ita conflarunt,ſi ita eſt conſtitutum. Nos autē oportet, ſi modò artificioſè conſideraturi ſumus, ipſa omnia ſic diſtinguentes,ſiue vt conuenit prima nomina & poſteriora ſint poſita,ſiue non,ita excogitare.Aliter autem connectere vidēdum eſt,ô amice Hermogenes,ne fortè ſit error. HER. Fortè per Iouem,ô Socrates. SOCR.Nunquid ipſe confidis ita te poſſe diſtinguere?Ego enim me poſſe diffido. HER.Multo igitur magis ipſe diffido. SOCR. Dimittemus igitur?an vis vtcunque valemus, experiamur, etſi parum quid horum noſſe poſſumus,aggrediamur,ita tamen vt paulò ſuprà diis præfati: nihil nos veri intelligentes opiniones hominum de illis cōiicere:ita & nunc pergamus nobiſipſis ſimiliter prædicentes, quod ſi quàm optimè diſtinguēda hæc fuiſſent,vel ab alio quopiam,vel à nobis, ſic certè diſtinguere oportuiſſet:nunc autē, vt fertur,pro viribus iſta nos tractare licebit. Admittis hæc? vel quid ais?HER.Sic prorſus opinor. SOCR.Ridiculum viſum iri, ô Hermogenes,arbitror, quòd res ipſæ imitatione per literas ſyllabáſque facta manifeſtæ fiant. Neceſſarium tamen: neque enim melius hoc habemus quicquam, ad quod reſpicientes de veritate primorum nominum iudicemus:niſi fortè quemadmodum Tragici quoties ambigunt,commētitiis quibuſdam machinamentis ad deos confugiunt,ita & nos ocyus rem expediamus,dicentes deos prima nomina poſuiſſe,& idcirco rectè inſtituta fuiſſe. nunquid potiſſimus nobis hic ſermo?an ille,quòd ipſa à barbaris quibuſdam accepimus?Nobis quippe antiquiores ſunt barbari, vel quòd ob vetuſtatem ita ea diſcerni nequeūt vt & barbara? Tergiuerſationes hæ ſunt, & belliſſimæ quidem, illorum quicunque nolint de recta impoſitione primorum nominum reddere rationem. Etenim quiſquis rectam primorum nominum rationem ignorat, ſequentium cognoſcere nequit. hæc porrò ex illis declaranda ſunt,illa autem is ignorat.quin potius neceſſe eſt ſequentium peritiam profitentem,multo priùs & abſolutius antecedentia comprehendiſſe,poſſéque oſtendere.aliter autem ſcire debet ſe in ſequētibus deliraturum.an aliter ipſe cenſes? HER.Haud aliter Socrates. SOC. Quæ ego ſenſi de primis nominibus,inſolentia ridiculáque admodum eſſe mihi videntur, eáque tecum,ſi velis,communicabo.Si quid verò tu melius inueneris, mecum & ipſe communica.HER.Efficiam.ſed dic iam forti animo.SOC.Principio ipſum ρ velut inſtrumentum omnis motus eſſe videtur. Cur autem motus κίνησις appelletur,non diximus,patet tamen quòd ἴεσις, id eſt itio eſſe vult. Non enim η quondam,ſed ε vtebamur. principium autem à κίειν,id eſt ire, quod peregrinum nomen eſt,& ἰέναι,id eſt ire ſignificat. Quare ſi priſcum eius nomen reperiatur in vocem noſtram tranſlatum,rectè ἴεσις appellabitur. Nūc autem ab κίειν nomine peregrino,& ipſius η & commutatione,& ν ipſius interpoſitione κίνησις nūcupatur.Oportebat autem κιείνησιν vel εἶσιν dicere. στάσις,id eſt ſtatio,negatio ipſius ἰέναι,id eſt ire eſſe vult.ſed ornatus cauſa στάσις denominatur.Elementū itaque ipſum ρ opportunum motus inſtrumentum,vt modò dicebam,viſum eſt nominum autori ad ipſam lationis ſimilitudinem exprimēdam: paſſim itaque ρ ad motus expreſſionem vtitur.In primo quidē ipſo ῥεῖν & ῥοῇ.i fluere fluxúque,per literam ρ lationē imitatur, deinde in τρόμῳ,id eſt tremore,& τραχεῖ aſpero.item in verbis huiuſmodi, κρούειν percutere, θραύειν vulnerare, ἐρύκειν trahere, θρύπτειν frangere eneruaréque, κερματίζειν incidere,ῥέμβειν vacillare,irritare,& circumuerſare. Hæc omnia vt plurimum per ρ ad ſimilitudinem motionis effingit. Mitto enim quòd lingua in hac litera pronuncianda minimè immoratur, quin potiùs maximè concitatur. Quocirca ad iſtorum expreſſionem ipſo ρ potiſſimum vſus fuiſſe videtur. Vſus eſt & ι,ſcilicet iota,ad tenuia quæque per omnia maximè penetrantia. idcirco ἰέναι & ἵεσθαι,id eſt ire progredíque per ι imitatur. Quemadmodum per φ,ψ,σ,ζ, quæ literæ vehementioris ſpiritus ſunt, talia quædam nominum autor exprimit, ψυχρὸν frigidum, ζέον feruens, σείεσθαι concuti, & communiter σεισμὸν, concuſſionem quaſſationémque: quotiéſque vehemens quippiam & ſpiritu plenum imitari

A ἐν τοῖς στοιχείοις. ταῦτα πάντα καλῶς διαθεασαμένους, ἐπίστασθαι ἐπιφέρειν ἕκαστον κατὰ τὴν ὁμοιότητα, ἐάν τε ἓν ἑνὶ δέῃ ἐπιφέρειν, ἐάν τε συγκεραννύντα πολλά· ὥσπερ οἱ ζωγράφοι βουλόμενοι ἀφομοιοῦν, ἐνίοτε μὲν ὄστρεον μόνον ἐπήνεγκαν, ἐνίοτε δὲ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν φαρμάκων· ἔστι δὲ ὅτε πολλὰ συγκεράσαντες, οἷον ὅταν ἀνδρείκελον σκευάζωσιν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· ὡς ἂν (οἶμαι) δοκῇ ἑκάστη ἡ εἰκὼν δεῖσθαι ἑκάστου φαρμάκου· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τὰ πράγματα ἐποίσομεν· καὶ ἓν ἐπὶ ἕν, οὗ ἂν δοκῇ δεῖν, καὶ σύμβολα ποιοῦντες· ὃ δὴ συλλαβὰς καλοῦσι· καὶ συλλαβὰς αὖ συντιθέντες, ἐξ ὧν τά τε ὀνόματα καὶ τὰ B ῥήματα συντίθενται· καὶ πάλιν ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων μέγα ἤδη τι καὶ καλὸν καὶ ὅλον συστήσομεν, ὥσπερ ἐκεῖ τὸ ζῶον τῇ γραφικῇ, ἐνταῦθα τὸν λόγον τῇ ὀνομαστικῇ, ἢ ῥητορικῇ, ἢ ἥτις ἐστὶν ἡ τέχνη. μᾶλλον δὲ οὐχ ἡμεῖς· ἀλλὰ λέγων ἐξηνέχθην. συνέθεσαν μὲν γὰρ οὕτως ᾗπερ σύγκειται οἱ παλαιοί. ἡμᾶς δὲ δεῖ, εἴπερ τεχνικῶς ἐπιστησόμεθα, σκοπεῖσθαι αὐτὰ πάντα, οὕτω διελομένους, εἴτε κατὰ τρόπον τά τε πρῶτα ὀνόματα κεῖται καὶ τὰ ὕστερα, εἴτε καὶ μή, οὕτω θεᾶσθαι. ἄλλως δὲ συνείρειν μὴ φαῦλον ᾖ, καὶ οὐ καθ᾽ ὁδόν, ὦ φίλε Ἑρμόγενες. ΕΡ. Ἴσως νὴ Δί᾽ ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; σὺ πιστεύεις σαυτῷ οἷός τ᾽ ἂν εἶναι C ταῦτα οὕτω διελέσθαι; ΕΡ. Ἐγὼ μὲν γὰρ οὔ. ΣΩΚΡ. Πολλοῦ ἄρα δέω ἔγωγε. ΕΡ. Ἐάσωμεν οὖν· ἢ βούλει οὕτως ὅπως ἂν δυνώμεθα, καὶ ἂν σμικρόν τι αὐτῶν οἷοί τ᾽ ὦμεν κατιδεῖν, ἐπιχειρῶμεν· προειπόντες (ὥσπερ ὀλίγον πρότερον) τοῖς θεοῖς, ὅτι οὐδὲν εἰδότες τῆς ἀληθείας τὰ τῶν ἀνθρώπων δόγματα περὶ αὐτῶν εἰκάζομεν. οὕτω δὲ καὶ νῦν αὖ εἰπόντες ἡμῖν αὐτοῖς ἴωμεν, ὅτι εἰ μέν τι χρηστὸν εἴη αὐτὰ διελέσθαι, εἴτε ἄλλον ὁντινοῦν, εἴτε ἡμᾶς, οὕτως ἔδει αὐτὰ διαιρεῖσθαι. νῦν δέ, τὸ λεγόμενον, κατὰ δύναμιν δεήσει ἡμᾶς περὶ αὐτῶν πραγματεύεσθαι. δοκεῖ ταῦτα; ἢ πῶς λέγεις; ΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Γελοῖα μὲν οἶμαι φανεῖσθαι, ὦ Ἑρμόγενες, γράμμασι καὶ συλD λαβαῖς τὰ πράγματα μεμιμημένα κατάδηλα γιγνόμενα. ὅμως δὲ ἀνάγκη. οὐ γὰρ ἔχομεν τούτου βέλτιον εἰς ὅ,τι ἐπανενέγκωμεν περὶ ἀληθείας τῶν πρώτων ὀνομάτων· εἰ μὴ ἄρα δή, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοὶ ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες, καὶ ἡμεῖς οὕτως εἰπόντες ἀπαλλαγῶμεν, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, καὶ διὰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει. ἆρα καὶ ἡμῖν κράτιστος οὗτος τῶν λόγων· ἢ ἐκεῖνος, ὅτι παρὰ βαρβάρων τινῶν αὐτὰ παρειλήφαμεν· (εἰσὶ δὲ ἡμῶν ἀρχαιότεροι βάρβαροι) ἢ ὅτι ὑπὸ παλαιότητος ἀδύνατον αὐτὰ ἐπισκέψασθαι, ὥσπερ καὶ τὰ βαρβαρικά. αὗται γὰρ ἂν πᾶσαι ἐκδύσεις E εἶεν καὶ μάλα κομψαὶ τῷ μὴ ἐθέλοντι λόγον διδόναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων, ὡς ὀρθῶς κεῖται· καίτοι ὅτῳ τις τρόπῳ τῶν πρώτων ὀνομάτων τὴν ὀρθότητα μὴ οἶδεν, ἀδύνατόν που τῶν γε ὑστέρων εἰδέναι, ἃ ἐξ ἐκείνων ἀνάγκη δηλοῦσθαι, ὧν τις πέρι μηδὲν οἶδεν. ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸν φάσκοντα περὶ αὐτῶν τεχνικὸν εἶναι, περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων μάλιστά τε καὶ καθαρώτατα δεῖ ἔχειν ἀποδεῖξαι· ἢ εὖ εἰδέναι ὅτι τά γε ὕστερα ἤδη φλυαρήσει. ἢ σοὶ ἄλλως δοκεῖ; ΕΡ. Οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν ἄλλως, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἃ μὲν τοίνυν ἐγὼ ᾔσθημαι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων, πάνυ μοι δοκεῖ ὑβριστικὰ εἶναι καὶ γελοῖα. τούτων οὖν σοι μεταδώσω, ἂν βούλῃ· σὺ δ᾽ ἄν τι ἔχῃς βέλτιόν ποθεν λαβεῖν, πειρᾶσθαι καὶ ἐμοὶ μεταδιδόναι. ΕΡ. Ποιήσω ταῦτα. ἀλλὰ θαρρῶν λέγε. ΣΩΚΡ. F Πρῶτον μὲν τοίνυν τὸ ῥῶ ἔμοιγε φαίνεται ὥσπερ ὄργανον εἶναι πάσης τῆς κινήσεως, ἣν οὐδ᾽ εἴπομεν διότι ἔχει τοῦτο τοὔνομα. ἀλλὰ γὰρ δῆλον ὅτι ἴεσις βούλεται εἶναι. οὐ γὰρ η ἐχρώμεθα, ἀλλὰ ε, τὸ παλαιόν· ἡ δ᾽ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ κίειν. ξενικὸν δὲ τοὔνομα. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ἰέναι. εἰ οὖν τις τὸ παλαιὸν αὐτῆς εὕροι ὄνομα εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν συμβαῖνον, ἴεσις ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· νῦν δὲ ἀπό τε τοῦ ξενικοῦ τοῦ κίειν, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ η μεταβολῆς, καὶ τῆς τοῦ ν ἐνθέσεως, κίνησις κέκληται. ἔδει δὲ κιείνησιν καλεῖσθαι, ἢ εἶσιν. ἡ δὲ στάσις, ἀπόφασις τοῦ ἰέναι βούλεται εἶναι. διὰ δὲ τὸν καλλωπισμόν, στάσις ὠνόμασται. τὸ δ᾽ οὖν ῥῶ τὸ στοιχεῖον, ὥσπερ λέγω, καλὸν ἔδοξεν ὄργανον εἶναι τῆς κινήσεως τῷ τὰ ὀνόματα τιθεμένῳ πρὸς τὸ G ἀφομοιοῦν τῇ φορᾷ. πολλαχοῦ γοῦν χρῆται αὐτῷ εἰς αὐτήν· πρῶτον μὲν αὐτῷ τῷ ῥεῖν καὶ ῥοῇ διὰ τούτου τοῦ γράμματος τὴν φορὰν μιμεῖται· εἶτα ἐν τῷ τρόμῳ, εἶτα ἐν τῷ τραχεῖ· ἔτι δὲ ἐν τοῖς τοιοῖσδε ῥήμασιν, οἷον Κρούειν, Θραύειν, Ἐρύκειν, Θρύπτειν, Κερματίζειν, Ῥέμβειν. πάντα ταῦτα τὸ πολὺ ἀπεικάζει διὰ τοῦ ῥῶ. ἑώρα γὰρ (οἶμαι) τὴν γλῶτταν ἐν τούτῳ ἥκιστα μένουσαν, μάλιστα δὲ σειομένην. διὸ φαίνεταί μοι τούτῳ καὶ πρὸς ταῦτα κατακεχρῆσθαι. τῷ δ᾽ αὖ ι, πρὸς τὰ λεπτὰ πάντα, ἃ δὴ μάλιστα διὰ πάντων ἴοι ἄν, διὰ ταῦτα τὸ ἰέναι καὶ τὸ ἵεσθαι διὰ τοῦ ι ἀπομιμεῖται· ὥσπερ γε διὰ τοῦ φ, καὶ τοῦ ψ, καὶ τοῦ σίγμα, καὶ τοῦ ζῆτα, ὅτι πνευματώδη τὰ γράμματα, πάντα τὰ τοιαῦτα μεμίμηται H αὐτοῖς ὀνομάζων· οἷον τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ζέον, καὶ τὸ σείεσθαι, καὶ ὅλως σεισμόν. καὶ ὅταν που τὸ φυσῶδες μιμῆται, πανταχοῦ ἐνταῦθα ὡς

τὸ πολὺ τὰ τοιαῦτα γράμματα ἐπιφέρειν φαίνεται ὁ τὰ ὀνόματα θέμενος. τῆς δ' αὖ τοῦ δ συμπιέσεως, καὶ τοῦ τ, καὶ ἀπερείσεως τῆς γλώττης τὴν δύναμιν, χρήσιμον φαίνεται ἡγήσασθαι πρὸς τὴν μίμησιν τοῦ δεσμοῦ καὶ τῆς στάσεως. ὅτι δὲ ὀλισθαίνει μάλιστα ἐν τῷ λ ἡ γλῶττα, κατιδὼν ἀφομοιῶν ὠνόμασε τά τε λεῖα, καὶ αὐτὸ τὸ ὀλισθαίνειν, καὶ τὸ λιπαρὸν, καὶ τὸ κολλῶδες, καὶ τἆλλα πάντα τὰ τοιαῦτα. ἡ δὲ ὀλισθανούσης τῆς γλώττης ἀντιλαμβάνεται ἡ τοῦ γ δύναμις, τὸ γλίσχρον ἀπεμιμήσατο, καὶ γλυκὺ, καὶ γλοιῶδες. τοῦ δ' αὖ ν τὸ εἴσω αἰσθόμενος τῆς φωνῆς, τὸ ἔνδον καὶ τὰ ἐντὸς ὠνόμασεν, ὡς ἀφομοιῶν τοῖς γράμμασι τὰ ἔργα. τὸ δ' αὖ α τῷ μεγάλῳ ἀπέδωκε, καὶ τῷ μήκει τὸ η, ὅτι μεγάλα τὰ γράμματα. εἰς δὲ τὸ στρογγύλον τοῦ ο δεόμενος σημείου, τοῦτο πλεῖστον αὐτῷ εἰς τὸ ὄνομα ἐνεκέρασε. καὶ τἆλλα οὕτω φαίνεται προσβιβάζειν καὶ κατὰ γράμματα καὶ κατὰ συλλαβὰς ἑκάστῳ τῶν ὄντων σημεῖόν τε καὶ ὄνομα ποιῶν ὁ νομοθέτης· ἐκ δὲ τούτων, τὰ λοιπὰ εἴδη αὐτοῖς τούτοις συντιθέναι ἀπομιμούμενος. αὕτη μοι φαίνεται, ὦ Ἑρμόγενες, βούλεσθαι εἶναι ἡ τῶν ὀνομάτων ὀρθότης· εἰ μή τι ἄλλο Κρατύλος ὅδε λέγει. ΕΡ. Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, πολλά γέ μοι πολλάκις πράγματα παρέχει Κρατύλος (ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον) φάσκων μὲν εἶναι ὀρθότητα ὀνομάτων, ἥτις δ' ἐστὶν, οὐδὲν σαφὲς λέγων· ὥστε με μὴ δύνασθαι εἰδέναι πότερον ἑκὼν, ἢ ἄκων οὕτως ἀσαφῶς ἑκάστοτε περὶ αὐτῶν λέγει. νῦν οὖν μοι, ὦ Κρατύλε, ἐναντίον Σωκράτους εἰπὲ, πότερον ἀρέσκει σοι ἃ λέγει Σωκράτης περὶ ὀνομάτων, ἢ ἔχεις πῃ ἄλλῃ κάλλιον λέγειν. καὶ εἰ ἔχεις, λέγε, ἵνα ἤτοι μάθῃς παρὰ Σωκράτους, ἢ διδάξῃς ἡμᾶς ἀμφοτέρους. ΚΡ. Τί δὲ, ὦ Ἑρμόγενες; δοκεῖ σοι ῥᾴδιον εἶναι οὕτω ταχὺ μαθεῖν τε καὶ διδάξαι ὁτιοῦν πρᾶγμα, μὴ ὅτι τοσοῦτον, ὃ δὴ δοκεῖ ἐν τοῖς μεγίστοις μέγιστον εἶναι; ΕΡ. Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἡσιόδου καλῶς μοι φαίνεται ἔχειν, τὸ, εἰ καί τις σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθείη, προὔργου εἶναι. Εἰ οὖν καὶ σμικρόν τι οἷός τ' εἶ πλέον ποιῆσαι, μὴ ἀπόκαμνε, ἀλλ' εὐεργέτει καὶ Σωκράτη τόνδε (δίκαιος δ' εἶ) καὶ ἐμέ. ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ ἔγωγε καὶ αὐτὸς, ὦ Κρατύλε, οὐδὲν ἂν ἰσχυρισαίμην ὧν εἴρηκα· ᾗ δέ μοι ἐφαίνετο μεθ' Ἑρμογένους ἐπεσκεψάμην. ὥστε τούτου γε ἕνεκα θαῤῥῶν λέγε εἴ τι ἔχεις βέλτιον, ὡς ἐμοῦ ἐνδεξομένου. εἰ μέντοι ἔχεις τι σὺ κάλλιον τούτων λέγειν, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι. δοκεῖς γάρ μοι αὐτός τε ἐσκέφθαι τὰ τοιαῦτα, καὶ παρ' ἄλλων μεμαθηκέναι. ἐὰν οὖν λέγῃς τι κάλλιον, ἕνα τῶν μαθητῶν περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων καὶ ἐμὲ γράφου. ΚΡ. Ἀλλὰ μὲν δὴ, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ σὺ λέγεις, μεμέληκέ τέ μοι περὶ αὐτῶν, καὶ ἴσως ἄν σε ποιησαίμην μαθητήν. φοβοῦμαι μέντοι μὴ τούτου πᾶν τοὐναντίον ᾖ. ὅτι μοι πως ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν τὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ὃ ἐκεῖνος ἐν Λιταῖς πρὸς τὸν Αἴαντα λέγει. φησὶ δὲ, Αἶαν Διογενὲς Τελαμώνιε κοίρανε λαῶν, Πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν ἐείσω μυθήσασθαι. καὶ ἐμοὶ σὺ, ὦ Σώκρατες, ἐπιεικῶς φαίνῃ κατὰ νοῦν χρησμῳδεῖν, εἴτε παρ' Εὐθύφρονος ἐπίπνους γενόμενος, εἴτε καὶ ἄλλη τις μοῦσα πάλαι σε ἐνοῦσα ἐλελήθει. ΣΩΚ. Ὠγαθὲ Κρατύλε, θαυμάζω καὶ αὐτὸς πάλαι τὴν ἐμαυτοῦ σοφίαν, καὶ ἀπιστῶ. δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι ἐπανασκέψασθαι τί καὶ λέγω. τὸ γὰρ ἐξαπατᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' αὑτοῦ, πάντων χαλεπώτατον. ὅταν γὰρ μηδὲ σμικρὸν ἀποστατῇ, ἀλλ' ἀεὶ παρῇ ὁ ἐξαπατήσων, πῶς οὐ δεινόν; δεῖ δὴ, ὡς ἔοικε, θαμὰ μεταστρέφεσθαι ἐπὶ τὰ προειρημένα, καὶ πειρᾶσθαι, τὸ ἐκείνου τοῦ ποιητοῦ, βλέπειν ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. καὶ δὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἴδωμεν τί ἡμῖν εἴρηται. ὀνόματος (φαμὲν) ὀρθότης ἐστὶν αὕτη ἥτις ἐνδείξεται οἷόν ἐστι τὸ πρᾶγμα. τοῦτο φῶμεν ἱκανῶς εἰρῆσθαι; ΚΡ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ πάνυ σφόδρα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Διδασκαλίας ἄρα ἕνεκα τὰ ὀνόματα λέγεται; ΚΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. ΚΡΑΤ. Οὐκοῦν φῶμεν καὶ ταύτην τέχνην εἶναι, καὶ δημιουργοὺς αὐτῆς; ΚΡΑΤ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡΑΤ. Τίνας; ΚΡΑΤ. Οὕσπερ σὺ κατ' ἀρχὰς ἔλεγες τοὺς νομοθέτας. ΣΩΚΡΑΤ. Πότερον οὖν καὶ ταύτην φῶμεν τὴν τέχνην ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγγίγνεσθαι, ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας, ἢ μή; βούλομαι δὲ λέγειν τὸ τοιόνδε. ζωγράφοι εἰσί που, οἱ μὲν, χείρους, οἱ δὲ, ἀμείνους; ΚΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ μὲν ἀμείνους τὰ αὑτῶν ἔργα καλλίω παρέχονται, τὰ ζῶα, οἱ δὲ, φαυλότερα; καὶ οἰκοδόμοι ὡσαύτως, οἱ μὲν καλλίους τὰς οἰκίας ἐργάζονται, οἱ δὲ, αἰσχίους; ΚΡ. Ναί. Σ. Ἆρ' οὖν καὶ νομοθέται οἱ μὲν καλλίω τὰ ἔργα αὑτῶν παρέχονται, οἱ δὲ αἰσχίω; ΚΡ. Οὔ μοι δοκεῖ τοῦτο ἔτι. ΣΩ. Οὐκ ἄρα δοκοῦσί σοι νόμοι οἱ μὲν, βελτίους, οἱ δὲ, φαυλότεροι εἶναι; ΚΡ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐδὲ δὴ ὄνομα (ὡς ἔοικε) δοκεῖ σοι κεῖσθαι τὸ μὲν, χεῖρον, τὸ δὲ, ἄμεινον. ΚΡΑΤ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Πάντα ἄρα τὰ ὀνόματα ὀρθῶς κεῖται. ΚΡ. Ὅσα γε ὀνόματά ἐστι. ΣΩ. Τί οὖν; ὃ καὶ ἄρτι ἐλέγετο Ἑρμογένει τῷδε, πότερον μηδὲ ὄνομα τούτῳ κεῖσθαι φῶμεν, εἰ μή τι αὐτῷ Ἑρμοῦ γενέσεως προσήκει; ἢ κεῖσθαι μὲν, οὐ μέντοι ὀρθῶς γε; ΚΡ. Οὐδὲ κεῖσθαι ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ δοκεῖν μὲν κεῖσθαι, εἶναι δὲ ἑτέρου τοῦτο τὸ ὄνομα, οὗπερ καὶ ἡ φύσις ἡ τὸ ὄνομα δηλοῦσα. Σ. Πότερον οὐδὲ ψεύδεται ὅταν τις φῇ Ἑρμογένη αὐτὸν εἶναι; μὴ γὰρ οὐδὲ τοῦτο αὖ ᾖ, τὸ τοῦτον φάναι Ἑρμογένη εἶναι, εἰ μὴ ἔστι; ΚΡ. Πῶς λέγεις; Σ. Ἆρα ὅτι ψευδῆ λέγειν τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν; ἆρα τοῦτό

A vult nominum institutor, tales vt plurimùm literas adhibet. Quinetiam ipsius δ compressionem ac τ, & linguæ velut hęrētis retractionem, peropportunam existimasse videtur ad vinculi & stationis potentiam exprimendam. Et quia λ proferendo maximè lingua prolabitur, idcirco per hoc velut ex similitudine quadam nominauit λεῖα, id est lenia, & ὀλισθαίνειν labi, & κολλῶδες liquidum, λιπαρὸν pingue, cæteráque huiusmodi. Quia verò labentem linguam λ remoratur, eo interiecto formauit γλίσχρον lubricum, γλυκὺ dulce, γλοιῶδες viscosum, lutulentum. B Animaduertens quoque ipsius ν sonum imo in gutture detineri, eo nominauit τὸ ἔνδον & τὰ ἐντὸς, id est quod intus est, & quæ intrinsecus sunt, vt res literis repræsentaret. Ipsum verò α μεγάλῳ, id est magno tribuit, & ipsum η μήκει, id est longitudini, quoniam magnæ literæ sunt. in nomine autem στρογγύλον, id est rotundum, ipso ο indigens, ο vt plurimum miscuit. Eadémque ratione cętera secundum literas ac syllabas rebus singulis accommodare videtur nominum autor, signum noménque cōstituens, ex his deinde species iam reliquas per similitudinem constituere. Hæc mihi Hermogenes recta videtur esse nominum ratio, nisi quid aliud Cratylus hîc asserat. HER. Et sanè, ô C Socrates, sæpe mihi negotiū facessit Cratylus hic, vt à principio dixi, dum esse quandam asserit rectā nominum rationem, quæ verò sit, non explicat, vt discernere nequeam vtrum de industria, nécne, adeò sit obscurus. In præsentia igitur, Cratyle, coram Socrate dicas, vtrum placeant ea tibi quæ Socrates de nominibus prædicat, an præclarius aliquid afferre possis: quod si potes, adducas in medium, vt vel à Socrate discas, vel nos ambos erudias. CRAT. Videtúrne tibi Hermogenes facile esse tam breui percipere quoduis atque docere, nedum rē tantam, quæ maximum quid de maximis ęstimatur? HER. Non D mihi per Iouem, quinimò scitè loquutum Hesiodum arbitror, quod operæpretium sit paruum paruo addere. *In libro 1. ἔργων.* Quare si quicquam, licet exiguū, perficere vales, ne graueris, sed & Socratem istum iuua, & me insuper. SOC. Equidem, ô Cratyle, nihil eorum quæ suprà commemoraui, assererem. Nempe vtcunque visum est, cum Hermogene hoc indagaui. quocirca aude si quid melius habes, exprimere, tanquam sim libenter, quod dixeris, suscepturus. Neque enim mirarer siquid tu hisce haberes præclarius. Videris porrò & ipse talia quædam considerasse, & ab aliis didicisse. Siquid ergo præstantius dixeris, me inter discipulos tuos circa rectam nominum rationem vnum connumerato. CRAT. Certè mihi, ô Socrates, vt ais, curæ hæc E fuerunt, ac fortè discipulum te efficerem. Vereor tamen ne contrà omnino se res habeat. Conuenit mihi nunc idem erga te dicere, quod aduersus Aiacē in sacris Achilles inquit: Generose, ait, Aiax Telamonie populorum princeps, omnia mea ex sententia protulisti. *Iliad. ι.* Ita quoque, ô Socrates, nostra ex mente vaticinari videris, siue ab Euthyphrone fueris inspiratus, siue Musa quædam tibi pridèm inhærens nunc te protinus cōcitauerit. SOCR. O vir bone Cratyle, ego quoque sapientiam meam iampridem admiror, neque nimis confido. quare examinandum quid dicam, existimo. Nam à seipso decipi grauissimum est, nimis enim periculosa res est, quum seductor abest nunquam, sempérque deceptum proximè comitatur. Oportet itaque superiora frequenter animaduertere, & vt poëta il- F le ait, ante illa retróque conspicere. Atqui & in præsenti videamus quid à nobis sit dictum. Rectam diximus nominis rationem, quæ qualis quæque res sit, ostendit. Nunquid sufficienter esse dictum asserimus? CRAT Mihi quidem planè sic videtur, ô Socrates. SOC. Docendi igitur gratia nomina ipsa dicūtur? CRA. Prorsus. SOCR. An non & artem esse hanc dicimus, & ipsius artifices? CRA. Maximè. SO. Quos? CRA. Quos à principio tu legum & nominum conditores cognominabas? SOC. Vtrum hanc artem similiter atque alias inesse hominibus, an G aliter arbitratur? Id autem est quod volo. pictores quidam deteriores sunt, quidam præstantiores? CRA. Sunt. SOC. Nónne præstantiores opera sua pulchriora faciunt, figuras videlicet animalium? cæteri contrà? Ædificatores quoque similiter partim pulchriores, partim turpiores domos efficiunt? CRAT. Sic est. SOCR. Nónne & legum ipsarum autores partim opera sua pulchriora, partim turpiora efficiunt? CRAT. Haud amplius istud admitto. SOCR. Non ergo leges aliæ meliores, deteriores aliæ tibi videntur. CRAT. Non. SOC. Neque etiam nomen vt apparet, aliud melius, aliud deterius impositum arbitraris. CRAT. Neque istud. SOC. Ergo omnia nomina rectè H posita sunt. CRAT. Quæcunque videlicet nomina sunt. SOC. Quid de huius Hermogenis quod paulò antè dictum est, nomine? Vtrum dicendum non esse illi istud impositum, nisi quod ἑρμοῦ γενέσεως, id est Mercurij generationis illi competat? An impositum quidem, non tamen rectè? CRAT. Neque impositum esse, ô Socrates, arbitror, sed videri. esse autem alterius cuiusdam nomen, cui natura inest quæ nomine continetur. SOCR. Vtrum neque mentitur quisquis Hermogenem esse eum dicit? Neque enim hoc est dubitandum, quin eum dicat Hermogenem esse, cùm non sit. CRAT. Qua ratione id ais? SOC. Nunquid ex eo quòd non datur dicere falsa, sermo tuus cōstat,

& circa id verſatur? permulti nempe, ô amice Cratyle, & nunc prædicant, & quondam aſſeruerunt. CRAT. Quo pacto, ô Socrates, dum dicit quis quod dicit, quod non eſt dixerit? An non hoc eſt falſa dicere, quæ non ſunt, dicere? SOCR. Præclarior hic ſermo amice, quàm conditio mea & ætas exigat. Attamen mihi dicas, vtrum loqui falſa non poſſe aliquis tibi videtur, fari autem poſſe? CRAT. Neque fari. SOCR. Ac etiam neque dicere, neque appellare, ſalutaréque? Quemadmodum ſiquis tibi obuius hoſpitalitatis iure manu te prehendens, dicat, Salue hoſpes Athenienſis, Smicrionis fili Hermogenes. ille loqueretur iſta, vel fari diceretur, vel diceret, vel ſalutaret, appellarétque ita, non te quidem, ſed hunc Hermogenem, aut nullum? CRAT. Videtur mihi, ô Socrates, incaſſum hæc iſte vociferare. SOCR. Sat habeo, vtrum vera vociferat, qui ita clamat, an falſa? An partim vera, partim falſa? Nam hoc quoque ſufficiet? CRA. Sonare hunc ego dicam ſeipſum fruſtra mouentem, ceu ſiquis æra pulſet. SOCR. Animaduerte, Cratyle, vtrum quoquo modo conueniamus. Nónne aliud nomen, aliud cuius nomen eſt, eſſe dicis? CRA. Equidem. SOCR. Et nomen rei ipſius imitationem quandam eſſe fateris? CRAT. Maximè omnium. SOCR. Et picturas alio quodam modo rerum quarundam imitationes? CRA. Certè. SOC. Age verò, fortè ego quid dicas, non ſatis intelligo, tu autē forſitan rectè loqueris. poſſumus has imitationes vtraſque & picturas & nomina rebus his quarum imitationes ſunt, attribuere, nécne? CR. Poſſumus. SOCR. Aduerte hoc in primis, nunquid poſſit aliquis viri imaginē viro, & mulieri mulieris tribuere, & in aliis eodem pacto? CRA. Sic certè. SO. Num & cōtrà, viri imaginem mulieri, & mulieris viro? CR. Et hoc. SO. An vtræque diſtributiones huiuſmodi rectæ ſunt? vel potius altera, quę cuique proprium ſimiléque attribuit? CR. Mihi quidem videtur. SOCR. Ne igitur ego ac tu cùm ſimus amici, in verbis pugnemus, aduerte quod dico. Talem ego, ô amice, diſtributionem in imitationibus vtriſque tam nominibus quàm picturis rectam voco: & in nominibus non rectam modò, ſed veram. Alteram verò diſſimilis ipſius tributionē illationémque nō rectam, & in nominibus præterea falſam. CR. At vide, ô Socrates, ne fortè in picturis duntaxat id contingere poſſit, vt quis malè diſpertiat, in nominibus autem minimè, ſed neceſſarium ſit rectè ſemper adſcribere. SO. Quid ais? quo ab illo hoc differt? Nónne fieri poteſt vt cuipiam viro quis obuius dicat, hæc tua figura eſt, oſtendátque illi fortè viri illius figuram, fortè etiam mulieris? Oſtendere, inquam, ſenſibus oculorum offerre. CR. Certè. SO. Nónne iterum vt eidē factus obuiam dicat, nomen id tuū eſt? Imitatio quippe aliqua nomē eſt, quemadmodum & figura. Dico autem ita. Nónne licebit illi dicere, nomen hoc tuum eſt? deinde in aurem idē infundere, fortè eius imitationē dicēdo quòd vir eſt, fortè verò fœminæ cuiuſdā generis humani imitationē, dicēdo, quòd mulier? Non videtur tibi hoc aliquando fieri poſſe? CR. Cōcedere tibi volo, ô Socrates, ſic eſto. SO. Rectè facis amice, ſiquidē id ita ſe habet. neque enim nunc ea de re magnopere decertandū eſt. Porrò ſi in his huiuſmodi quædam partitio fit, alterum verè loqui, alterum loqui falſa vocamus. Si hoc accidit, & poſſumus non rectè nomina diſtribuere, & quę nō propria ſunt cuique reddere, ſimiliter in verbis aberrare licebit. Sin autem verba nomináque ita congerere datur, neceſſe eſt & orationes ſimiliter. Oratio quippe, vt arbitror, eſt verborum & nominū cōpoſitio. Quid ad iſta Cratyle? CRA. Quod & tu. probè nanque loqui videris. SOC. Quinetiam ſi prima nomina ad literas ipſas quadam imitatione referimus, contingere poteſt in his quemadmodum in picturis, in quibus accidit vt congruas omnes figuras coloréſque adhibeamus. Itémque vt non omnes, ſed partim ſuperaddamus, partim ſubtrahamus, pluráque & pauciora exhibeamus. Nónne fieri hoc poteſt? CRAT. Proculdubio. SOC. Qui conuenientia omnia tribuit, pulchras literas & imagines reddit. Qui verò addit, vel aufert, literas quidem ac imagines & ipſe facit, ſed malas. CRAT. Nempe. SO. Qui autem per literas ac ſyllabas rerum eſſentiam imitatur, nónne eadem ratione ſi competentia omnia tribuit, pulchram imaginem efficit? Id autem nomen exiſtit. ſin autem in paucis deficiat, vel interdum excedat, imago quidem efficietur, ſed non pulchra? Quamobrē nomina quædam bene inſtituta erunt, quædam contrà. CRAT. Fortè. SOCRAT. Forſitan ergo nominum hic bonus erit artifex, ille malus. CRATYL. Profectò. SOCRAT. Nónne huic nomen erat nominum conditor? CRATYL. Planè. SOCRAT. Erit itaque in hoc quemadmodum in cæteris artibus, conditor nominum bonus vnus, alius verò non bonus, ſi modò ſuperiora illa inter nos conſtant. CRATYL. Vera hæc ſunt. Verùm cernis, ô Socrates quoties has literas α & β & quoduis elementorum nominibus per artem grammaticam attribuimus, ſiquid auferimus, vel addimus, vel etiam non permutamus, quod nomen quidem ſcribimus,

A σοι δύναται ὁ λόγος; συχνοὶ γάρ τινες οἱ λέγοντες, ὦ φίλε Κρατύλε, καὶ νῦν καὶ πάλαι. ΚΡ. Πῶς γὰρ ἄν, ὦ Σώκρατες, λέγων γέ τις τοῦτο ὃ λέγει, μὴ τὸ ὂν λέγοι; ἢ οὐ τοῦτό ἐστι τὸ ψευδῆ λέγειν, τὸ μὴ τὰ ὄντα λέγειν; ΣΩΚ. Κομψότερος μὲν ὁ λόγος ἢ κατ' ἐμὲ, καὶ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, ὦ ἑταῖρε· ὅμως μέντοι εἰπέ μοι τοσόνδε, πότερον λέγειν μὲν οὐ δοκεῖ σοι εἶναι ψευδῆ, φάναι δέ; ΚΡ. Οὔ μοι δοκεῖ οὐδὲ φάναι. ΣΩ. Οὐδὲ εἰπεῖν, οὐδὲ προσειπεῖν; οἷον εἴ τις ἀπαντήσας σοι ἐπὶ ξενίας, λαβόμενος τῆς χειρὸς εἴποι, Χαῖρε ὦ ξένε Ἀθηναῖε, υἱὲ Σμικρίωνος Ἑρμόγενες· οὗτος λέξειεν ἂν ταῦτα, ἢ φαίη ἂν ταῦτα, ἢ εἴποι ἂν ταῦτα; ἢ προσείποι ἂν οὕτω σὲ μὲν οὔ, Ἑρμογένη δὲ τόνδε; ἢ οὐδένα; ΚΡ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἄλλως ἂν οὗτος ταῦτα φθέγξασθαι. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἀγαπητὸν καὶ
B τοῦτο. πότερον γὰρ ἀληθῆ ἂν φθέγξαιτο ταῦτα ὁ φθεγξάμενος, ἢ ψευδῆ; ἢ τὸ μέν τι αὐτῶν ἀληθὲς, τὸ δὲ ψεῦδος; καὶ γὰρ ἂν καὶ τοῦτο ἐξαρκοῖ. ΚΡ. Ψοφεῖν ἔγωγ' ἂν φαίην τὸν τοιοῦτον, μάτην αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα, ὥσπερ ἂν εἴ τις χαλκεῖον κινήσειε κρούσας. Σ. Φέρε δὴ, ἐάν τι διαλλαχθῶμεν, ὦ Κρατύλε, ἆρ' οὐκ ἄλλο μὲν ἂν φαίης τὸ ὄνομα εἶναι, ἄλλο δὲ, ἐκεῖνο οὗ τὸ ὄνομά ἐστιν; ΚΡ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὄνομα ὁμολογεῖς μίμημά τι εἶναι τοῦ πράγματος; ΚΡ. Πάντων μάλιστα. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰ ζωγραφήματα τρόπον τινὰ ἄλλον λέγεις μιμήματα εἶναι πραγμάτων τινῶν; ΚΡ. Ναί. ΣΩΚ. Φέρε δή. ἴσως γὰρ ἐγὼ οὐ μανθάνω
C ἅττα ποτ' ἐστὶν ἃ λέγεις· σὺ δὲ τάχ' ἂν ὀρθῶς λέγοις. ἔστι διανεῖμαι καὶ προσενεγκεῖν ταῦτα ἀμφότερα τὰ μιμήματα, τά τε ζωγραφήματα, κἀκεῖνα τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασιν ὧν μιμήματά ἐστιν; ἢ οὔ; ΚΡ. Ἔστι. ΣΩΚΡΑΤ. Πρῶτον μὲν δὴ σκέψαι τόδε. ἆρ' ἄν τις τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς εἰκόνα τῷ ἀνδρὶ ἀποδοίη, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς, τῇ γυναικί; καὶ τἆλλα οὕτως; ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τοὐναντίον, τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς τῇ γυναικὶ, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς, τῷ ἀνδρί; ΚΡΑΤ. Ἔστι καὶ ταῦτα. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν αὗται αἱ διανομαὶ, ἀμφότεραι ὀρθαί; ἢ ἡ ἑτέρα; ΚΡ. Ἡ ἑτέρα. ΣΩΚ. Ἣ ἂν ἑκάστῳ (οἶμαι) τὸ προσῆκόν τε καὶ τὸ ὅμοιον
D ἀποδιδῷ. ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Ἵνα τοίνυν μὴ μαχώμεθα ἐν τοῖς λόγοις ἐγώ τε καὶ σὺ, φίλοι ὄντες, ἀπόδεξαί μου ὃ λέγω. τὴν τοιαύτην γὰρ, ὦ ἑταῖρε, καλῶ ἔγωγε διανομὴν, ἐπ' ἀμφοτέροις μὲν τοῖς μιμήμασι τοῖς τε ζώοις καὶ τοῖς ὀνόμασιν ὀρθὴν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασι, πρὸς τῷ ὀρθὴν καὶ ἀληθῆ· τὴν δ' ἑτέραν, τὴν τοῦ ἀνομοίου δόσιν τε καὶ ἐπιφορὰν, οὐκ ὀρθὴν, καὶ ψευδῆ, ὅταν ἐπ' ὀνόμασιν ᾖ. ΚΡ. Ἀλλ' ὅμως μὴ, ὦ Σώκρατες, ἐν μὲν τοῖς ζωγραφήμασιν ᾖ τοῦτο, τὸ μὴ ὀρθῶς διανέμειν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασιν, οὔ· ἀλλ' ἀναγκαῖον ᾖ ἀεὶ ὀρθῶς. ΣΩΚ. Πῶς λέγεις; τί τοῦτο ἐκείνου διαφέρει; ἆρ' οὐκ ἔστι προσελθόντα ἀνδρί τῳ, εἰπεῖν ὅτι τουτί σόν ἐστι γράμμα, καὶ δεῖξαι αὐτῷ, ἂν μὲν τύχῃ, ἐκείνου εἰκόνα, ἂν δὲ
E τύχῃ, γυναικός; τὸ δὲ δεῖξαι λέγω εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αἴσθησιν καταστῆσαι. ΚΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τί δέ; πάλιν αὐτῷ τούτῳ προσελθόντα, εἰπεῖν ὅτι τουτί ἐστι σὸν ὄνομα. ἔστι δέ που καὶ τὸ ὄνομα, μίμημα, ὥσπερ τὸ ζωγράφημα. τοῦτο δὴ λέγω· ἆρ' οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ εἰπεῖν ὅτι τουτί ἐστι σὸν ὄνομα; καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὴν τῆς ἀκοῆς αὖ αἴσθησιν καταστῆσαι, ἂν μὲν τύχῃ, τὸ ἐκείνου μίμημα, εἰπόντα ὅτι ἀνήρ· ἂν δὲ τύχῃ, τὸ τοῦ θήλεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰπόντα ὅτι γυνή; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο οἷόν τ' εἶναι καὶ γίγνεσθαι ἐνίοτε; ΚΡ. Ἐθέλω σοι, ὦ Σώκρατες, συγχωρῆσαι· καὶ ἔστω οὕτω. ΣΩ. Καλῶς γε σὺ ποιῶν, ὦ φίλε, εἰ ἔστιν τοῦτο οὕτως ἔχον. οὐδὲ γὰρ
F δεῖ νῦν πάνυ διαμάχεσθαι περὶ αὐτοῦ. εἰ δ' οὖν ἐστι τοιαύτη τις διανομὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸ μὲν ἕτερον τούτων, ἀληθεύειν βουλόμεθα καλεῖν, τὸ δ' ἕτερον, ψεύδεσθαι. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἔστι μὴ ὀρθῶς διανέμειν τὰ ὀνόματα, μηδὲ ἀποδιδόναι τὰ προσήκοντα ἑκάστῳ, ἀλλ' ἐνίοτε τὰ μὴ προσήκοντα, εἴη ἂν καὶ ῥήματα ταὐτὸν τοῦτο ποιεῖν. εἰ δὲ ῥήματα καὶ ὀνόματα ἔστιν οὕτω τιθέναι, ἀνάγκη καὶ λόγους. λόγοι γάρ που, ὡς ἐγῷμαι, ἡ τούτων συνθεσίς ἐστιν. ἢ πῶς λέγεις, ὦ Κρατύλε; ΚΡ. Οὕτω. καλῶς γάρ μοι δοκεῖς λέγειν. ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ γράμμασιν αὖ τὰ πρῶτα ὀνόματα ἀπεικάζομεν, ἔστιν ὥσπερ ἐν τοῖς ζωγραφήμασι καὶ πάντα τὰ προσήκοντα χρώματά τε καὶ σχήματα ἀποδοῦναι· καὶ μὴ πάντα αὖ, ἀλλ' ἔνια ἐλλείπειν, ἔνια δὲ καὶ προστιθέναι, καὶ πλείω καὶ μείζω. ἢ οὐκ ἔστι;
G ΚΡ. Ἔστιν. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀποδιδοὺς πάντα καλὰ τὰ γράμματά τε καὶ τὰς εἰκόνας ἀποδίδωσιν. ὁ δὲ ἢ προστιθεὶς, ἢ ἀφαιρῶν, γράμματα μὲν καὶ εἰκόνας ἐργάζεται καὶ οὗτος, ἀλλὰ πονηράς. ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Τί δαὶ ὁ διὰ τῶν συλλαβῶν τε καὶ γραμμάτων τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων ἀπομιμούμενος, ἆρα οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἂν μὲν πάντα ἀποδῷ τὰ προσήκοντα, καλὴ ἡ εἰκὼν ἔσται; (τοῦτο δ' ἐστὶν ὄνομα) ἐὰν δὲ σμικρὰ ἐλλείπῃ ἢ προστιθῇ ἐνίοτε, εἰκὼν μὲν γενήσεται, καλὴ δὲ οὔ; ὥστε τὰ μὲν καλῶς εἰργασμένα ἔσται τῶν ὀνομάτων, τὰ δὲ, κακῶς; ΚΡ. Ἴσως. ΣΩ. Ἴσως ἄρα ἔσται ὁ μὲν, ἀγαθὸς δημιουργὸς ὀνομάτων, ὁ δὲ, κακός; ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ νομοθέτης ἦν ὄνομα. ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Ἴσως ἄρα νὴ Δί' ἔσται,
H ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις, καὶ ὁ νομοθέτης ὁ μὲν, ἀγαθὸς, ὁ δὲ κακός. ἐάνπερ τὰ ἔμπροσθεν ἐκεῖνα ὁμολογηθῇ ἡμῖν. ΚΡ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλ' ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὅταν ταῦτα τὰ γράμματα τό, τε α καὶ τὸ β, καὶ ἓν ἕκαστον τῶν στοιχείων, τοῖς ὀνόμασιν ἀποδιδῶμεν τῇ γραμματικῇ τέχνῃ, ἐάν τι ἀφέλωμεν, ἢ προσθῶμεν, ἢ μεταθῶμέν τι, γέγραπται μὲν ἡμῖν τὸ ὄνομα

A τὸ ὄνομα, οὐ μέντοι ὀρθῶς, ἀλλὰ τὸ παράπαν οὐδὲ γέγραπται· ἀλλ' εὐθὺς ἕτερόν ἐστιν, ἐάν τι τούτων πάθῃ. ΣΩ. Μὴ γὰρ οὐ καλῶς σκοπῶμεν, οὕτω σκοποῦντες, ὦ Κρατύλε. ΚΡ. Πῶς δή; ΣΩΚ. Ἴσως ὅσα ἔκ τινος ἀριθμοῦ ἀναγκαῖον εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, πάσχοι ἂν τοῦτο ὃ σὺ λέγεις· ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δέκα, ἢ ὅστις βούλει ἄλλος ἀριθμὸς, ἐὰν ἀφέλῃς τι, ἢ προσθῇς, ἕτερος εὐθὺς γέγονε. τοῦ δὲ ποιοῦ τινος καὶ ξυμπάσης εἰκόνος μὴ οὐχ αὕτη ἡ ὀρθότης· ἀλλὰ τὸ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ παράπαν δέῃ πάντα ἀποδοῦναι, οἷόν ἐστιν ᾧ εἰκάζει, εἰ μέλλει εἰκὼν εἶναι. σκόπει δὲ εἴ τι λέγω. ἆρ' ἂν δύο πράγματα εἴη τάδε, οἷον Κρατύλος καὶ Κρατύλου εἰκὼν, εἴ τις θεῶν μὴ μόνον τὸ σὸν χρῶμα καὶ σχῆμα ἀπεικάσειεν, ὥσπερ οἱ ζωγράφοι, B ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντὸς πάντα τοιαῦτα ποιήσειεν οἷάπερ τὰ σὰ, καὶ μαλακότητας καὶ θερμότητας τὰς αὐτὰς ἀποδοίη, καὶ κίνησιν, καὶ ψυχὴν, καὶ φρόνησιν, οἵαπερ ἡ παρὰ σοὶ, ἐνθείη αὐτῇ· καὶ, ἑνὶ λόγῳ, πάντα ἅπερ σὺ ἔχεις, τοιαῦτα ἕτερα καταστήσειε πλησίον σου, πότερον Κρατύλος ἂν καὶ εἰκὼν Κρατύλου τότ' εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ δύο Κρατύλοι; ΚΡ. Δύο ἔμοιγε δοκοῦσιν, ὦ Σώκρατες, Κρατύλοι. ΣΩΚ. Ὁρᾷς οὖν, ὦ φίλε, ὅτι ἄλλην χρὴ εἰκόνος ὀρθότητα καὶ ζητεῖν ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, καὶ οὐκ ἀναγκάζειν, ἐάν τι ἀπῇ ἢ προσῇ, μηκέτι αὐτὴν εἰκόνα εἶναι; ἢ οὐκ αἰσθάνῃ ὅσου ἐνδέουσιν αἱ εἰκόνες τὰ αὐτὰ ἔχειν ἐκείνοις ὧν εἰκόνες εἰσί; ΚΡ. Ἔγωγε. ΣΩ. Γελοῖα γοῦν, ὦ Κρατύλε, ὑπὸ τῶν ὀνομάτων πάθοι ἂν ἐκεῖνα ὧν ὀνόματα C ἐστὶ τὰ ὀνόματα, εἰ πάντα πανταχῇ αὐτοῖς ὁμοιωθείη. διπλᾶ γὰρ ἄν που πάντα γένοιτο, καὶ οὐκ ἂν ἔχοι αὐτῶν εἰπεῖν οὐδέτερον, ὁπότερόν ἐστι, τὸ μὲν, αὐτὸ, τὸ δὲ, ὄνομα. ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Θαῤῥῶν τοίνυν, ὦ γενναῖε, ἔα καὶ ὄνομα, τὸ μὲν, εὖ κεῖσθαι, τὸ δὲ, μή· καὶ μὴ ἀνάγκαζε πάντ' ἔχειν τὰ γράμματα, ἵνα κομιδῇ ᾖ τοιοῦτον οἷόνπερ οὗ ὄνομά ἐστιν. ἀλλ' ἔα καὶ τὸ μὴ προσῆκον γράμμα ἐπιφέρειν. εἰ δὲ γράμμα, καὶ ὄνομα ἐν λόγῳ· εἰ δὲ ὄνομα, καὶ λόγον ἐν λόγῳ μὴ προσήκοντα τοῖς πράγμασιν ἐπιφέρεσθαι, καὶ μηδὲν ἧττον ὀνομάζεσθαι τὸ πρᾶγμα καὶ λέγεσθαι, ἕως ἂν ὁ τύπος ἐνῇ τοῦ πράγματος περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος ᾖ· ὥσπερ ἐν τοῖς τῶν στοιχείων ὀνόμασιν· εἰ μέμνησαι ἃ νῦν δὴ ἐγὼ καὶ Ἑρμογένης D ἐλέγομεν. ΚΡ. Ἀλλὰ μέμνημαι. ΣΩ. Καλῶς τοίνυν. ὅταν γὰρ τοῦτο ἐνῇ, κἂν μὴ πάντα τὰ προσήκοντα ἔχῃ, λελέξεταί γε τὸ πρᾶγμα καλῶς, ὅταν πάντα, κακῶς δὲ, ὅταν ὀλίγα. λέγεσθαι δ' οὖν ὦ μακάριε ἐῶμεν, ἵνα μὴ ὄφλωμεν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγίνῃ νύκτωρ περιϊόντες ὀψὲ ὁδοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα δόξωμεν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ οὕτω πως ἐληλυθέναι ὀψιαίτερον τοῦ δέοντος. ἢ ζήτει τινὰ ἄλλην ὀνόματος ὀρθότητα, καὶ μὴ ὁμολόγει, δήλωμα συλλαβαῖς καὶ γράμμασι, πράγματος ὄνομα εἶναι. εἰ γὰρ ταῦτα ἀμφότερα ἐρεῖς, οὐχ οἷός τ' ἔσῃ συμφωνεῖν σαυτῷ. ΚΡ. Ἀλλά μοι δοκεῖς γε ὦ Σώκρατες μετρίως λέγειν· καὶ οὕτω τίθεμαι. ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα ἡμῖν ξυνδοκεῖ, μετὰ ταῦτα δὴ σκοπῶμεν. εἰ E μέλλει (φαμὲν) κεῖσθαι καλῶς τὸ ὄνομα, τὰ προσήκοντα δεῖ αὐτῷ γράμματα ἔχειν. ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Προσήκει δὲ τὰ ὅμοια τοῖς πράγμασι. ΚΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τὰ μὲν ἄρα καλῶς κείμενα, οὕτω κεῖται· εἰ δὲ μή τι καλῶς ἐτέθη, τὸ μὲν πολὺ ἴσως ἐκ προσηκόντων ἂν εἴη γραμμάτων, καὶ ὁμοίων, εἴπερ ἔσται εἰκών· ἔχοι δ' ἄν τι καὶ οὐ προσῆκον, δι' ὃ οὐκ ἂν καλὸν εἴη οὐδὲ καλῶς εἰργασμένον τὸ ὄνομα. οὕτω φαμὲν, ἢ ἄλλως; ΚΡ. Οὐδὲν δεῖ (οἶμαι) διαμάχεσθαι, ὦ Σώκρατες. ἐπεὶ οὐκ ἀρέσκει γέ με τὸ φάναι ὄνομα μὲν εἶναι, μὴ μέντοι καλῶς γε κεῖσθαι. ΣΩ. Πότερον τοῦτο οὐκ ἀρέσκει σε, τὸ εἶναι τὸ ὄνομα δήλωμα τοῦ πράγματος; ΚΡ. Ἔμοιγε. ΣΩ. Ἀλλὰ τὸ εἶναι τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν, ἐκ προτέρων συγκείμενα, τὰ δὲ, πρῶτα, οὐ καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι; ΚΡ. Ἔμοιγε. Σ. Ἀλλὰ τὰ πρῶτα εἰ μέλ- F λει δηλώματα τινῶν γίγνεσθαι, ἔχεις τινὰ καλλίω τρόπον τοῦ δηλώματα αὐτὰ γενέσθαι ἄλλον, ἢ αὐτὰ ποιῆσαι ὅτι μάλιστα τοιαῦτα οἷα ἐκεῖνα ἃ δεῖ δηλοῦν αὐτά; ἢ ὅδε μᾶλλον σε ἀρέσκει ὁ τρόπος ὃν Ἑρμογένης λέγει, καὶ ἄλλοι πολλοὶ, τὸ συνθήματα εἶναι τὰ ὀνόματα, καὶ δηλοῦν τοῖς συνθεμένοις, προειδόσι δὲ, τὰ πράγματα· καὶ εἶναι ταύτην ὀρθότητα ὀνόματος, συνθήκην; διαφέρειν δὲ οὐδὲν, ἐάν τέ τις συνθῆται ὥσπερ νῦν σύγκειται, ἐάν τε καὶ τοὐναντίον; ἐπὶ μὲν ο νῦν σμικρὸν, μέγα καλεῖν, ἐπὶ δὲ ω μέγα, σμικρόν; πότερος σε ὁ τρόπος ἀρέσκει; ΚΡ. Ὅλῳ καὶ παντὶ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, τὸ ὁμοιώματι δηλοῦν ὅ, τι ἄν τις δηλοῖ, ἀλλὰ μὴ τῷ ἐπιτυχόντι. G Σ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν, εἴπερ ἔσται τὸ ὄνομα ὅμοιον τῷ πράγματι, ἀναγκαῖον πεφυκέναι τὰ στοιχεῖα ὅμοια τοῖς πράγμασιν, ἐξ ὧν τὰ πρῶτα ὀνόματά τις συνθήσει. ὧδε δὲ λέγω· ἆρά ποτ' ἄν τις συνέθηκεν ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν ζωγράφημα ὅμοιόν τῳ τῶν ὄντων, εἰ μὴ φύσει ὑπῆρχε φάρμακα ὅμοια ὄντα, ἐξ ὧν συντίθεται τὰ ζωγραφούμενα, ἐκείνοις ἃ μιμεῖται ἡ γραφική; ἢ ἀδύνατον; ΚΡ. Ἀδύνατον. ΣΩ. Οὐκοῦν ὡσαύτως καὶ ὀνόματα οὐκ ἄν ποτε ὅμοια γένοιτο οὐδενὶ, εἰ μὴ ὑπάρξει ἐκεῖνα πρῶτον ὁμοιότητά τινα ἔχοντα, ἐξ ὧν συντίθεται τὰ ὀνόματα, ἐκείνοις ὧν ἐστι τὰ ὀνόματα μιμήματα. ἔστι δὲ, ἐξ ὧν συνθετέον, στοιχεῖα; ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Ἤδη τοίνυν καὶ σὺ κοινώνει τοῦ λόγου οὗπερ ἄρτι Ἑρμογένης. φέρε, καλῶς σοι δοκοῦμεν λέγειν ὅτι

A non tamen rectè, imò verò id nullo modò ſcribimus: quin potius ſtatim aliud quiddam eſt, cùm primum horum aliquid patitur. SOCR. Videndum Cratyle, ne fortè minus rectè hoc pacto conſideremus. CR. Quo pacto? SOCR. Fortaſſis quęcunque aliquo ex numero cõſtare vel non cõſtare neceſſe eſt, id quod ais perpetiuntur, quemadmodum decem, aut quiuis alius numerus. Nam quilibet numerus quocunque addito vel ablato, alius ſtatim efficitur. Fortè verò qualitatis cuiuſlibet & imaginis haud eadē in rectitudine ratio eſt, ſed diuerſa. Neque enim omnia imago habere debet quæcunque illud cuius imago eſt, ſi modò eſt imago futura. Animaduerte num aliquid B dicam. An duo quędā hæc erunt, Cratylus videlicet, & ipſius imago, ſi quis deorum non modò colorem tuum figurámque expreſſerit, vt pictores ſolent, ſed interiora quoque omnia ſimilia tuis effecerit, mollitiem eandem, calorémque motum, animā, ſapientiam, & vt breui complectar, talia prorſus effinxerit omnia, qualia tibi inſunt? Vtrum, inquam, alterū iſtorum Cratylus erit, alterum Cratyli ipſius imago? An Cratyli potius gemini? C. Cratyli, ô Socrates, vt arbitror, duo. S. Cernis amice aliam imaginis rectitudinem eſſe quærendam, quàm illorum quæ paulo antè diximus? neque cogendū eſſe ſiquid vel additū, vel ablatū fuerit, vt non amplius ſit imago? An non ſentis C quantum deeſt imaginibus, vt eadē habeant quæ & illa quorum imagines ſunt? C. Equidem. S. Ridiculum aliquid Cratyle ex nominibus contingeret his quorum nomina ſunt ſi prorſus illis ſimilia redderentur. Gemina quippe omnia fierent, neutrúmque illorū vtrū eſſet potius dici poſſet, réſne ipſa an nomen. C. Vera loqueris. SO. Ingenuè itaque fatearis, ô vir generoſe, nominum aliud bene, aliud contrà poſitum eſſe: neque cogas omnes literas continere, adeò vt penitus tale ſit, quale & id cuius eſt nomen: ſed mitte literam quoque minus congruam afferri quandoque: ſi literam, & nomen ſimiliter in ſermone: ſi in ſermone nomen, ſermonem inſuper nequaquam D conuenientē rebus tribui, & rem ipſam nihilominus nominari dicíque, quoad rei ipſius cuius ſermo eſt figura, inſit quemadmodum in elementorū nominibus quæ nuper ego & Hermogenes commemorauimus, ſi recordaris. CR. Recordor equidē. S. Bene hercle. Igitur quandocunque hoc inerit, quamuis non omnia conuenientia prorſus adſint, dicetur bene quidem, cùm omnia: malè verò, cùm pauca. Dici itaque, ô beate, mittamus, ne quemadmodum qui in Ægina noctu circumuagantur, ſero iter peragūt, ita & nos hoc pacto ad res ipſas reuera ſerius quàm deceat, perueniſſe videamur. vel ſaltem aliam quandā exquiras nominis rationem, neque confitearis E declarationem rei literis ac ſyllabis factam, nomen eſſe. Porrò ſi ambo hæc dixeris, tibi ipſe cõſtare & conſentire non poteris. CRAT. Videris mihi probè loqui, ô Socrates. atque ita pono. SO. Poſtquam de his conſentimus, quod reſtat, diſcutiamus. Si bene nomen poſitum eſſe debet, oportere diximus literas ſibi conuenientes ineſſe. CR. Planè. SO. Conuenit autem vt literæ rerum ſimiles inſint. CR. Omnino. SOC. Quæ igitur rectè ſunt poſita, ita poſita ſunt. Siquid aūt non rectè poſitum eſt, vt plurimum quidē ex conuenientibus ſimilibúſque literis conſtat, ſi quidem imago eſt: habet autem & aliquid non conueniens, propter quod non rectū eſt, neque rectè nomen eſt inſtitutum. Sicne, an aliter dicimus? CRA. Nihil eſt, ô Socra- F tes, vt arbitror, contendendum: neque enim mihi placet, vt nomen quidem eſſe dicatur, non tamen rectè poſitum. SOC. Vtrum hoc tibi non placet, quod nomen rei ipſius declaratio ſit? CRAT. Placet. SOC. At verò nomina partim ex primis conſtituta eſſe, partim eſſe prima, non probè dictum putas? CRA. Probè. SOC. Enimuerò prima ſi quorūdam declarationes eſſe debent, habéſne modum commodiorem quo id fiat, quàm ſi talia fiant, qualia illa ſunt quæ declarari volumus? An modus iſte potius tibi placet, quem Hermogenes aliíque plurimi tradunt, quòd videlicet nomina conuentiones quædam ſint & G declarationes, ſignificationéſque iis qui ita conſtituerunt, ac res ipſas præcognouere: rectáque nominis ratio in conuentione conſiſtat, neque interſit vtrum quis ita vt nunc ſtatutum eſt decernat, an contrà: vt videlicet ο, quod nunc ο paruum vocatur, ω magnū cognominetur: ω verò quod modò ω magnum, ο paruum dicatur? Vter iſtorum magis tibi modus placet? CR. Præſtat omnino, ô Socrates, ſimilitudine referre quod quis oſtendere vult, quàm quouis alio. SO. Scitè loqueris. Nónne ſi nomen rei ſimile eſt, neceſſe eſt elementa ex quibus prima nomina componūtur, natura ipſa rebus eſſe ſimilia? Sic autem dico: an aliquis quandoque picturam quam ſuprà diximus, rei cuiuſquam ſimilem effinxiſſet, niſi colores ipſi quibus conſtat imago, eſſent natura rei illius ſimiles quam pictoris ſtudium imitatur? An non impoſſibile? CRAT. Impoſſibile planè. S. Eadem ratione nomina ipſa nunquam alicuius ſimilia fierent, niſi illa quibus nomina componuntur, ſimilitudinem aliquam haberēt earū rerū, quarū nomina imitationes ſunt. Ea verò quibus conſtant nomina elementa ſunt. CR. Sanè. S. Iam tu ſermonis eius eſto particeps, cuius paulò antè Hermogenes. An rectè dicere

tibi niſi ſumus, quod ipſum ρ lationi, motui, aſperitati cōgruit? CRA. Rectè mihi quidem. SOC. Ipſum autem λ leni & molli, à cæteris quæ narrauimus? CRAT. Profectò. SOC. Sciſne quod idem, id eſt aſperitas ipſa nobis quidem σκληρότης vocatur, Eretrienſibus verò σκληροτήρ? CRAT. Vtique. SOC. Vtrum ambo hæc ρ & σ, eidem ſimilia videntur, idémque oſtendunt tam illis per ipſius ρ terminationem, quàm nobis per σ, vel alteris noſtrûm nihil declarant? CRAT. Vtriſque planè demonſtrant. S. Vtrū quatenus ſimilia ſunt ρ & σ, vel quatenus diſſimilia? CR. Quatenus ſimilia. S. Nūquid penitus ſimilia ſunt? C. Ad lationē quidē æque ſignificandā? S. Quin & ipſum λ iniectū, cur non contrarium aſperitatis ipſius ſignificat? CRAT. Fortè non rectè iniectum eſt, ô Socrates, quemadmodum ea quæ tu in ſuperioribus cum Hermogene hoc tractabas, dum & auferebas & inferebas literas vbi maximè oportebat. Ac rectè mihi facere videbaris. & nunc fortè pro λ, ρ apponendum eſt. SOCR. Probè loqueris. Quid verò, nunc vt loquimur, nihil percipimus inuicem, quando quis σκληρόν pronunciat? neque tu quid nunc ego dicam, intelligis? CR. Intelligo equidem, ô amiciſſime, propter conſuetudinem. SO. Cū conſuetudinē dicis, quid aliud præter conuentionem dicere putas? An aliud cōſuetudinem vocas, q̄ quod ego cū id pronuncio, illud cogito, tu quoque quod ipſe cogitem, percipis? Non hoc dicis? C. Hoc ipſum. SOC. Si id me pronunciante cognoſcis, per me tibi fit declaratio. C. Ita eſt. S. Diſſimile videlicet eius quod ipſe cogitas profero: quandoquidem ipſum λ diſſimile eſt eius quo tu σκληρότητα, id eſt aſperitatem vocas. Si hoc ita ſe habet, profectò ipſe ad id teipſum aſſuefacis, & ex hac conuentione rectam tibi nominis rationem proponis, poſtquam tibi idem tam diſſimiles quàm ſimiles literæ repræſentant propter ipſam cōſuetudinis & conuentionis adeptionē. Sin autē conſuetudo conuentio minimè ſit, haud adhuc rectè dici poterit ſimilitudinē eſſe declarationem, imò conſuetudinem dicere oportebat. Siquidem ex ſimilitudine & diſſimilitudine conſuetudo declaratur. His vtique conceſſis, ô Cratyle (nempe ſilentium tuum pro conceſſione ponam) neceſſe eſt cōſuetudinē aliquid conuentionéque conferre ad eorum quæ ſentimus & loquimur expreſſionē. Nā ſi velis, optime vir, ad numerorū cōſiderationē deſcendere, quo pacto ſperas, adeò propria reperturum te nomina vt ſingulis numeris ſimile nomen attribuas, ſi non permiſeris conceſſionē tuā, conuentionéq. autoritatē aliquam circa nominū rationem habere? Mihi quidē & illud placet vt nomina quoad fieri poteſt, rebus ſimilia ſint. Vereor tamen ne fortè, vt dicebat Hermogenes, tenuis quodammodo ſit iſtius ſimilitudinis vſurpatio, cogamúrque & oneroſa hac re, conuentione videlicet vti, ad rectā nominū rationē: quoniam tunc fortè pro viribus optimè diceretur, cùm vel omnino, vel maxima ex parte ſimilibus, id eſt conuenientibus diceremus, turpiſſimè verò cū contrà. Hoc aūt poſt hęc inſuper mihi dicas: quam nobis vim habent nomina, quídve pulchrū per hęc effici aſſerimus? C. Docere mihi quidē nomina videntur, ô Socrates, idque ſimpliciter aſſerendū, quòd quiſquis nomina ſcit, & res itidem ſciat. S. Fortè, ô Cratyle, tale quiddā dicis, quòd cùm nouerit aliquis quale ſit nomen, eſt aūt tale qualis & res exiſtit, rem quoq. ipſam agnoſcet, quandoquidē nominis eſt res ſimilis. Ars autē vna eadémq; eſt omniū inter ſe ſimilium. Hac ratione inductus dixiſſe videris, ꝙ quiſquis nomina cognoſcit, res quoq; ipſas agnoſcet. C. Vera loqueris. S. Age, videamus quis modus docendarū rerū iſte ſit, quē ipſe nunc dicis, & vtrum alius præterea ſit, hic tamē potior habeatur, vel alius præter hunc nullus. vtrū iſtorū potius arbitraris? C. Hoc certè, quòd nullus videlicet alius ſit, ſed hic ſolus & optimus. S. Vtrū verò & res ipſas ita reperiri cenſes, vt quicunque nomina reperit, ea quoque quorū nomina ſūt, inueniat? An quærendum potius reperiendúmq. aliū modū quendā, húncque diſcendū? C. Maximè omniū ſecundū iſta hunc ipſū & quærendū, & inueniendum. S. Age, ita conſideremus, ô Cratyle: ſi quis dum res inueſtigat, nomina ipſa ſequitur, attēditque quale vnumquodque vult eſſe, vides quàm maximū deceptionis periculum ſubit? C. Quo pacto? S. Quoniā qui principio nomina poſuit, quales eſſe res opinatus eſt, talia quoque nomina, vt dicebamus, effinxit. Nónne ita? CRA. Ita prorſus. SOC. Si ergo ille non rectè ſenſit, & vt ſenſit, inſtituit, nónne & ſequentes eius veſtigia deceptū iri exiſtimas? C. Haud ita eſt, imò neceſſe ſciētē fuiſſe illū, q. nomina poſuit. Aliter aūt, vt iādudū dicebā nomina nequaquā eſſent. Euidētiſſimo aūt argumento id eſſe tibi pōt, haud à veritate aberrauiſſe nominū autorē, ꝙ ſi malè ſēſiſſet, nequaquā ſibi oīa cōſonarēt. An nō aduertiſti & ipſe, cū diceres omnia in idē tēdere? S. Nihil iſta, ô bone Cratyle, valet defenſio. Quid enim mirū eſt, ſi primo deceptus nominū inſtitutor, ſequētia rurſus ad primū vi quadā traxit, & ipſi cōſonare coegit? Quēadmodū circa figuras interdū exiguo quodā primo ignoto falſóq. exiſtēte, reliqua deinceps multa inuicē cōſonāt. Debet. n. quiſque circa rei cuiuſque principiū ſtatuēdū, diſſerere multa, diligentiſſiméq. cōſiderare, vtrū rectè decernat, nécne.

Circa principium ſtatuendū diſſerere multa oportet

A τὸ ρ τῇ φορᾷ καὶ κινήσει καὶ σκληρότητι προσέοικεν; ἢ οὐ καλῶς; ΚΡ. Καλῶς ἔμοιγε. ΣΩ. Τὸ δὲ λ τῷ λείῳ καὶ μαλακῷ, καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν; ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Οἶσθα οὖν ὅτι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡμεῖς μὲν φαμὲν σκληρότης, Ἐρετριεῖς δὲ, σκληροτήρ; ΚΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Πότερον οὖν τό, τε ρ καὶ τὸ σ ἔοικεν ἀμφότερα τῷ αὐτῷ, καὶ δηλοῖ ἐκείνοις τε τὸ αὐτὸ, τελευτῶντος τοῦ ρ, καὶ ἡμῖν τοῦ σ· ἢ τοῖς ἑτέροις ἡμῶν οὐ δηλοῖ; ΚΡ. Δηλοῖ μὲν οὖν ἀμφοτέροις. ΣΩ. Πότερον ᾗ ὅμοια τυγχάνει ὄντα τὸ ρ καὶ τὸ σ, ἢ ᾗ μή; ΚΡ. Ἧ ὅμοια. ΣΩ. Ἦ οὖν ὅμοιά ἐστι πανταχῇ; ΚΡ. Πρός γε ἴσως τὸ φορὰν δηλοῦν. ΣΩ. Ἦ καὶ τὸ λ ἐγκείμενον οὐ τὸ ἐναντίον δηλοῖ σκληρότητος; ΚΡΑΤ. Ἴσως γὰρ οὐκ ὀρθῶς ἔγκειται, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ B καὶ ἃ νῦν δὴ σὺ πρὸς Ἑρμογένη ἔλεγες, ἐξαίρων τε καὶ ἐντιθεὶς γράμματα οὗ δέοι· καὶ ὀρθῶς ἐδόκεις ἔμοιγε. καὶ νῦν ἴσως ἀντὶ τοῦ λ, ρ δεῖ λέγειν. ΣΩ. Εὖ λέγεις. τί οὖν νῦν, ὡς λέγομεν, οὐδὲν μανθάνομεν ἀλλήλων, ἐπειδάν τις φῇ σκληρόν; οὐδὲ οἶσθα σὺ νῦν ὅ, τι ἐγὼ λέγω; ΚΡ. Ἔγωγε, διά γε τὸ ἔθος, ὦ φίλτατε. ΣΩ. Ἔθος δὲ λέγων, οἴει τι διάφορον λέγειν συνθήκης; ἢ ἄλλο τι λέγεις τὸ ἔθος, ἢ ὅ, τι ἐγὼ ὅταν τοῦτο φθέγγωμαι, διανοοῦμαι ἐκεῖνο· σὺ δὲ γιγνώσκεις, ὅτι ἐκεῖνο διανοοῦμαι; οὐ τοῦτο λέγεις; ΚΡ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν εἰ γιγνώσκεις ἐμοῦ φθεγγομένου, δήλωμά σοι γίγνεται παρ' ἐμοῦ. ΚΡ. Ναί. ΣΩΚ. Ἀπὸ τοῦ ἀνομοίου γε C ἢ ὃ διανοούμενος φθέγγομαι, εἴπερ τὸ λ ἀνόμοιόν ἐστι τῇ ᾗ φὴς σὺ σκληρότητι. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, τί ἄλλο ἢ αὐτὸς σαυτῷ συνέθου; καί σοι γίγνεται ἡ ὀρθότης τοῦ ὀνόματος συνθήκη; ἐπειδή γε δηλοῖ καὶ τὰ ὅμοια καὶ τὰ ἀνόμοια γράμματα, ἔθους τε καὶ συνθήκης τυχόντα. εἰ δ' ὅτι μάλιστα μή ἐστι τὸ ἔθος συνθήκη, οὐκ ἂν καλῶς ἔτι ἔχοι λέγειν τὴν ὁμοιότητα δήλωμα εἶναι, ἀλλὰ τὸ ἔθος. ἐκεῖνο γὰρ, ὡς ἔοικε, καὶ ὁμοίῳ καὶ ἀνομοίῳ δηλοῖ. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα συγχωροῦμεν, ὦ Κρατύλε (τὴν γὰρ σιγήν σου συγχώρησιν θήσω) ἀναγκαῖόν που καὶ συνθήκην τι καὶ ἔθος συμβάλλεσθαι πρὸς δήλωσιν ὧν διανοούμενοι λέγομεν. ἐπεὶ, ὦ βέλτιστε, εἰ θέλεις ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν ἐλθεῖν, πόθεν οἴει ἕξειν ὀνόματα ὅμοια ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἀριθμῶν ἐπενεγκεῖν, ἐὰν μὴ ἐᾷς τι τὴν σὴν ὁμολογίαν καὶ συνθήκην κῦρος ἔχειν τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος πέρι; ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ αὐτῷ ἀρέσκει μὲν κατὰ τὸ δυνατὸν ὅμοια εἶναι τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασιν· ἀλλὰ μὴ ὡς ἀληθῶς, τὸ τοῦ Ἑρμογένους, γλίσχρα ᾖ ἡ ὁλκὴ αὕτη τῆς ὁμοιότητος, ἀναγκαῖον δὲ ᾖ καὶ τῷ φορτικῷ τούτῳ προσχρῆσθαι, τῇ συνθήκῃ, εἰς ὀνομάτων ὀρθότητα. ἐπεὶ ἴσως, κατά γε τὸ δυνατὸν, κάλλιστ' ἂν λέγοιτο, ὅταν ἢ πᾶσιν ἢ ὡς πλείστοις ὁμοίοις λέγηται· (τοῦτο δ' ἐστὶ προσήκουσιν) αἴσχιστα δὲ τοὐναντίον. τόδε δέ μοι ἔτι εἰπὲ μετὰ ταῦτα, τίνα ἡμῖν δύναμιν ἔχει τὰ ὀνόματα, καὶ τί φῶμεν αὐτὰ καλὸν E ἀπεργάζεσθαι. ΚΡ. Διδάσκειν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ τοῦτο πάνυ ἁπλοῦν εἶναι, ὃς ἂν τὰ ὀνόματα ἐπίστηται, ἐπίστασθαι καὶ τὰ πράγματα. ΣΩΚ. Ἴσως γὰρ, ὦ Κρατύλε, τὸ τοιόνδε λέγεις, ὡς ἐπειδάν τις εἰδῇ τὸ ὄνομα οἷόν ἐστιν (ἔστι δὲ οἷόνπερ τὸ πρᾶγμα) εἴσεται δὴ καὶ τὸ πρᾶγμα, ἐπείπερ ὅμοιον τυγχάνει ὂν τῷ ὀνόματι. τέχνη δὲ μία ἄρ' ἐστὶν ἡ αὐτὴ πάντων τῶν ἀλλήλοις ὁμοίων. κατὰ τοῦτο δή μοι δοκεῖς λέγειν ὡς ὃς ἂν τὰ ὀνόματα εἰδῇ, εἴσεται καὶ τὰ πράγματα. ΚΡ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Ἔχε δὴ, ἴδωμεν τίς ποτ' ἂν εἴη ὁ τρόπος οὗτος τῆς διδασκαλίας τῶν ὄντων, ὃν σὺ λέγεις νῦν· καὶ πότερον ἔστι μὲν καὶ ἄλλος, οὗτος μέντοι βελτίων· ἢ οὐδέ ἐστιν ἄλλος ἢ οὗτος. ποτέρως οἴει; ΚΡ. Οὕτως ἔγωγε. F οὐ πάνυ τι εἶναι ἄλλον, τοῦτον δὲ μόνον καὶ βέλτιστον. ΣΩΚ. Πότερον δὲ καὶ εὕρεσιν τῶν ὄντων τὴν αὐτὴν ταύτην εἶναι, τὸν τὰ ὀνόματα εὑρόντα, καὶ ἐκεῖνα εὑρηκέναι ὧν νῦν ἐστι τὰ ὀνόματα; ἢ ζητεῖν μὲν καὶ εὑρίσκειν ἕτερον δεῖ τρόπον, μανθάνειν δὲ τοῦτον; ΚΡ. Πάντων μάλιστα καὶ ζητεῖν καὶ εὑρίσκειν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον κατὰ ταὐτά. ΣΩ. Φέρε δὴ, ἐννοήσωμεν, ὦ Κρατύλε, εἴ τις ζητῶν τὰ πράγματα, ἀκολουθεῖ τοῖς ὀνόμασι, σκοπῶν οἷον ἕκαστον βούλεται εἶναι, ἆρ' ἐννοεῖς ὅτι οὐ μικρὸς κίνδυνός ἐστιν ἐξαπατηθῆναι; ΚΡ. Πῶς; ΣΩ. Δηλονότι ὁ θέμενος πρῶτος τὰ ὀνόματα, οἷα ἡγεῖτο εἶναι τὰ πράγματα, τοιαῦτα ἐτίθετο καὶ τὰ ὀνόματα, ὡς φαμέν. ἦ γάρ; ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Εἰ οὖν ἐκεῖνος μὴ ὀρθῶς ἡγεῖτο, ἔθετο G δὲ οἷα ἡγεῖτο, τί ἡμᾶς οἴει τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ πείσεσθαι; ἄλλο τι ἢ ἐξαπατηθήσεσθαι; ΚΡ. Ἀλλὰ μὴ οὐχ οὕτως ἔχῃ, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἀναγκαῖον ᾖ, εἰδότα τίθεσθαι τὸν τιθέμενον τὰ ὀνόματα· εἰ δὲ μὴ (ὅπερ πάλαι ἐγὼ ἔλεγον) οὐδ' ἂν ὀνόματα εἴη. μέγιστον δέ σοι ἔστω τεκμήριον ὅτι οὐκ ἔσφαλται τῆς ἀληθείας ὁ τιθέμενος. οὐ γὰρ ἄν ποτε οὕτω σύμφωνα ἦν αὐτῷ ἅπαντα. ἢ οὐκ ἐνενόεις αὐτὸς, λέγων ὡς πάντα κατ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ ταὐτὸν ἐγίγνετο τὰ ὀνόματα; ΣΩΚ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὦ 'γαθὲ Κρατύλε, οὐδέν ἐστιν ἀπολόγημα. εἰ γὰρ τὸ πρῶτον σφαλεὶς ὁ τιθέμενος, τἆλλα ἤδη πρὸς τοῦτ' ἐβιάζετο, καὶ αὑτῷ συμφωνεῖν ἠνάγκαζεν, οὐδὲν ἄτοπον· ὥσπερ τῶν διαγραμμάτων ἐνίοτε τοῦ πρώτου σμικροῦ καὶ ἀδήλου ψευδοῦς γενομένου, τὰ λοιπὰ πάμπολλα ἤδη ὄντα ἑπόμενα ὁμολογεῖν ἀλλήλοις. H δεῖ δὴ περὶ τῆς ἀρχῆς παντὸς πράγματος παντὶ ἀνδρὶ τὸν πολὺν λόγον εἶναι, καὶ τὴν πολλὴν σκέψιν, εἴτε ὀρθῶς, εἴτε μή,

ὑπόκειται· ἐκείνης δὲ ἐξετασθείσης ἱκανῶς, τὰ λοιπὰ φαίνεσθαι ἐκείνῃ ἑπόμενα. οὐ μέντοι ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν εἰ καὶ τὰ ὀνόματα συμφωνεῖ αὐτὰ αὐτοῖς. πάλιν γὰρ ἐπισκεψώμεθα ἃ τὸ πρότερον διήλθομεν, ὡς τοῦ παντὸς ἰόντος τε καὶ φερομένου καὶ ῥέοντος, φαμὲν σημαίνειν ἡμῖν τὴν οὐσίαν τὰ ὀνόματα. ἄλλο τι ἢ οὕτω σοὶ δοκεῖ δηλοῦν; ΚΡ. Πάνυ σφόδρα καὶ ὀρθῶς γε σημαίνει. ΣΩΚ. Σκοπῶμεν δὴ ἐξ αὐτῶν ἀναλαβόντες· πρῶτον μὲν τοῦτο τὸ ὄνομα τὴν ἐπιστήμην ὡς ἀμφίβολόν ἐστι, καὶ μᾶλλον ἔοικε σημαίνοντι ὅτι ἵστησιν ἡμῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν, ἢ ὅτι συμπεριφέρεται· καὶ ὀρθότερόν ἐστιν, ὥσπερ νῦν, αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν λέγειν μᾶλλον, ἢ ἐκβάλλοντας τὸ ε, πιστήμην. ἀλλὰ τὴν ἐμβολὴν ποιήσασθαι ἀντὶ τῆς ἐν τῷ ε, ἐν τῷ ι. ἔπειτα τὸ βέβαιον, ὅτι βάσεώς τινός ἐστι καὶ στάσεως μίμημα, ἀλλ' οὐ φορᾶς. ἔπειτα ἡ ἱστορία αὐτό που σημαίνει, ὅτι ἵστησι τὸν ῥοῦν, καὶ τὸ πιστὸν, ἱστὰν παντάπασι σημαίνει. ἔπειτα δὲ ἡ μνήμη παντί που μηνύει ὅτι μονή ἐστιν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλ' οὐ φορά. εἰ δὲ βούλει, ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ συμφορά, εἰ κατὰ τὸ ὄνομά τις ἀκολουθήσει, φανεῖται ταὐτὸν τῇ συνέσει ταύτῃ καὶ ἐπιστήμῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς περὶ τὰ σπουδαῖα ὀνόμασιν. ἔτι τοίνυν ἡ ἀμαθία καὶ ἡ ἀκολασία παραπλήσια τούτοις φαίνεται. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἅμα θεῷ ἰόντος πορεία φαίνεται ἡ ἀμαθία· ἡ δ' ἀκολασία, παντάπασιν ἀκολουθία τοῖς πράγμασι φαίνεται. καὶ οὕτως, ἃ νομίζομεν ἐπὶ τοῖς κακίστοις ὀνόματα εἶναι, ὁμοιότατ' ἂν φαίνοιτο τοῖς ἐπὶ τοῖς καλλίστοις. οἶμαι δὲ, καὶ ἄλλα πόλλ' ἄν τις εὕροι (εἰ πραγματεύοιτο) ἐξ ὧν οἰηθείη ἂν αὖ πάλιν τὸν τὰ ὀνόματα τιθέμενον, οὐχὶ ἰόντα οὐδὲ φερόμενα, ἀλλὰ μένοντα τὰ πράγματα σημαίνειν. ΚΡ. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες ὁρᾷς ὅτι τὰ πολλὰ ἐκείνως ἐσήμαινε. ΣΩ. Τί οὖν τοῦτο, ὦ Κρατύλε; ὥσπερ ψήφους διαριθμησόμεθα τὰ ὀνόματα; καὶ ἐν τούτῳ ἔσται ἡ ὀρθότης, ὁπότερα ἂν πλείω φαίνηται τὰ ὀνόματα σημαίνοντα, ταῦτα δὴ ἔσται τἀληθῆ; ΚΡ. Οὔκουν εἰκός γε. ΣΩ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ὦ φίλε. καὶ ταῦτα μέν γε αὐτοῦ ἐάσωμεν· τάδε δὲ ἐπισκεψώμεθα εἰ ἡμῖν καὶ τῇδε ὁμολογεῖς, εἴτε καὶ σύ. φέρε, τοὺς τὰ ὀνόματα ταῖς πόλεσι τιθεμένους ἑκάστοτε ἔν τε ταῖς Ἑλληνικαῖς καὶ βαρβαρικαῖς, οὐκ ἄρτι ὡμολογοῦμεν νομοθέτας εἶναι, καὶ τὴν τέχνην τὴν τοῦτο δυναμένην, νομοθετικήν; ΚΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Λέγε δὴ, οἱ πρῶτοι νομοθέται τὰ πρῶτα ὀνόματα πότερον γινώσκοντες τὰ πράγματα οἷς ἐτίθεντο, ἐτίθεντο, ἢ ἀγνοοῦντες; ΚΡ. Οἶμαι μὲν ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, γινώσκοντες. ΣΩΚ. Οὐ γάρ που, ὦ ἑταῖρε Κρατύλε, ἀγνοοῦντες. ΚΡ. Οὔ μοι δοκεῖ. ΣΩ. Ἐπανέλθωμεν δὴ πάλιν ὅθεν δεῦρο μετέβημεν. ἄρτι γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν (εἰ μέμνησαι) τὸν τιθέμενον τὰ ὀνόματα, ἀναγκαῖον ἔφησθα εἶναι εἰδότα τίθεσθαι οἷς ἐτίθετο. πότερον οὖν ἔτι σοὶ δοκεῖ οὕτως, ἢ οὔ; ΚΡ. Ἔτι. ΣΩ. Ἦ καὶ τὸν τὰ πρῶτα τιθέμενον, εἰδότα φῂς τίθεσθαι; ΚΡ. Εἰδότα. ΣΩ. Ἐκ ποίων οὖν ὀνομάτων ἢ μεμαθηκὼς ἢ εὑρηκὼς ἦν τὰ πράγματα, εἴπερ τά γε πρῶτα μήπω ἔκειτο; μαθεῖν δ' αὖ φαμὲν τὰ πράγματα καὶ εὑρεῖν, ἀδύνατον εἶναι ἄλλως ἢ τὰ ὀνόματα μαθόντας, ἢ αὐτοὺς ἐξευρόντας οἷά ἐστι; ΚΡ. Δοκεῖς τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες. Σ. Τίνα οὖν τρόπον φῶμεν αὐτοὺς εἰδότας θέσθαι; ἢ νομοθέτας εἶναι, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ὄνομα κεῖσθαί τε καὶ ἐκείνους εἰδέναι, εἴπερ μὴ ἔστι τὰ πράγματα μαθεῖν ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων; ΚΡ. Οἶμαι μὲν ἐγὼ τὸν ἀληθέστατον λόγον περὶ τούτων εἶναι, ὦ Σώκρατες, μείζω τινὰ δύναμιν εἶναι ἢ ἀνθρωπείαν, τὴν θεμένην τὰ πρῶτα ὀνόματα τοῖς πράγμασιν· ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι αὐτὰ ὀρθῶς ἔχειν. ΣΩ. Εἶτα (οἴει) ἐναντία ἂν ἐτίθετο αὐτὸς αὑτῷ ὁ θεὶς ὢν δαίμων τις, ἢ θεός; ἢ οὐδέν σοι ἐδοκοῦμεν ἄρτι λέγειν; ΚΡ. Ἀλλὰ μὴ οὐκ ᾖ τούτων τὰ ἕτερα ὀνόματα. ΣΩ. Πότερα, ὦ ἄριστε, τὰ ἐπὶ τὴν στάσιν ἄγοντα, ἢ τὰ ἐπὶ τὴν φοράν; οὐ γάρ πω κατὰ τὸ ἄρτι λεχθὲν, πλήθει κριθήσεται. ΚΡ. Οὔτω δὴ δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ὀνομάτων οὖν στασιασάντων, καὶ τῶν μὲν, φασκόντων ἑαυτὰ εἶναι τὰ ὅμοια τῇ ἀληθείᾳ, τῶν δ' ἑαυτὰ, τίνι ἔτι διακρινοῦμεν; ἢ ἐπὶ τί ἐλθόντες; οὐ γάρ που ἐπὶ ὀνόματά γε ἕτερα ἄλλα τούτων. οὐ γὰρ ἔστιν. ἀλλὰ δηλονότι ἄλλ' ἄττα ζητητέα πλὴν ὀνομάτων, ἃ ἡμῖν ἐμφανιεῖ ἄνευ ὀνομάτων, ὁπότερα τούτων ἐστὶ τἀληθῆ, δείξαντα δηλονότι τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων. ΚΡ. Δοκεῖ μοι οὕτω. ΣΩ. Ἔστιν ἄρα (ὡς ἔοικεν) ὦ Κρατύλε, δυνατὸν μαθεῖν ἄνευ ὀνομάτων τὰ ὄντα, εἴπερ ταῦτα οὕτως ἔχει. ΚΡ. Φαίνεται. ΣΩ. Διὰ τίνος ἄλλου οὖν ἔτι προσδοκᾷς ἂν ταῦτα μαθεῖν; ἆρα δι' ἄλλου του, ἢ οὗπερ εἰκός γε καὶ δικαιότατον, δι' ἀλλήλων γε, εἴ πῃ συγγενῆ ἐστι καὶ αὐτὰ δι' αὑτῶν; τὸ γάρ που ἕτερον ἐκείνων καὶ ἄλλο ὂν, ἕτερον ἄν τι καὶ ἀλλοῖον σημαίνῃ, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα. ΚΡ. Ἀληθῆ μοι φαίνῃ λέγειν. ΣΩΚ. Ἔχε δὴ πρὸς Διός· τὰ δὲ ὀνόματα οὐ πολλάκις μέντοι ὡμολογήκαμεν, τὰ καλῶς κείμενα, ἐοικότα εἶναι ἐκείνοις ὧν ὀνόματα κεῖται, καὶ εἶναι εἰκόνας τῶν πραγμάτων; ΚΡ. Ναί. Σ. Εἰ οὖν ἔστι μὲν ὅτι μάλιστα δι' ὀνομάτων τὰ πράγματα μανθάνειν, ἔστι δὲ καὶ δι' ἑαυτῶν, ποτέρα ἂν εἴη καλλίων καὶ σαφεστέρα ἡ μάθησις; ἐκ τῆς εἰκόνος μανθάνειν αὐτήν τε αὑτὴν, εἰ καλῶς εἴκασται, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἧς ἦν

A quo quidem ſufficienter examinato, cætera iam principium ſequi debent. Miror tamen, ſi nomina ſibimet congruunt. Cõſideremus iterum quę ſuprà retulimus. diximus profectò ita nomina eſſentiam ſignificare, quaſi omnia currant, ferantur & defluant. Itáne ſignificare cenſes? CR. Ita certè. & rectè quidem. SOC. Videamus itaque ex illis aliqua repetentes. Principio nomen hoc ἐπιστήμη, id eſt ſcientia ambiguum eſt, magíſque ſignificare videtur, quod ἵστησι, id eſt ſiſtit in rebus animã, quàm quod cum rebus pariter circũfertur: rectiúſque eſſe videtur, vt principium eius vt nunc ἐπιστήμην dicamus, quàm per ε ipſius eiectionem, πιστήμην. & pro ε, ι potius adiiciamus. Deinde
B βέβαιον, id eſt firmum dicitur, quoniam ἱστορία βάσεως & στάσεως, id eſt firmamenti, & ſtatus, potius quàm lationis eſt imitatio. Præterea ἱστορία, id fortè ſignificat, quod ἵστησι τὸν ῥοῦν, id eſt ſiſtit fluxũ, & ipſum πιστὸν, id eſt credendũ, ἱστᾶν, id eſt firmare omnino ſignificat. Quinetiam μνήμη, id eſt memoria oſtendit prorſus quod in anima non motus eſt, & agitattio, ſed μονὴ, id eſt quies, ſtabiliſque permanſio. Atq; ſi quis nomina ipſa obſeruet ἡ ἁμαρτία & συμφορὰ, id eſt error & contingentia caſúſque, idẽ videbuntur inferre, quod σύνεσις & ἐπιστήμη, id eſt intelligentia atque ſcientia, & cætera nomina quę pręclaris ſunt rebus impoſita. Item ἡ ἀμαθία & ἀκολασία, id eſt inſcitia & intemperantia, proxima his videntur. ἀμαθία quidem
C importare videtur ἅμα θεῷ ἰόντος πορείαν, id eſt ſimul cum deo euntis progreſſum. ἀκολασία verò omninò, quandam ipſarum rerum ἀκολουθίαν, id eſt perſecutionem atque congreſſum. Atque ita quæ rerum turpiſſimarũ nomina eſſe putamus, nominum illorum quæ circa pulcherrima ſunt, quàm ſimilima videbuntur. Arbitror & alia multa reperiri poſſe, ſi quis ad hæc incumbat, ex quibus iterum iudicabit nominum autorem non currentes delatáſque res, imò ſtabiles indicare. CRAT. Veruntamẽ multa, ô Socrates, ſecundum agitationis ſignificationem vides illum conſtituiſſe. SOCR. Quid agemus, ô Cratyle? Nunquid ſuffragiorum calculorúmque inſtar nomina ipſa dinume
D rabimus? atque ad hãc normã de recta ratione nominum iudicabimus, vt ea tãdẽ vera ſint, quibus ſignificationes plurimum nominũ ſuffragantur? CR. Haud decet. S. Non certè amice. Sed his iam omiſſis, videamus, vtrum hæc nobis iſto modo fateris, an nõ. Age, nónne paulo antè cõfeſſi ſumus eos qui nomina in ciuitatibus ſingulis tum Græcis, tũ Barbaris impoſuerunt, onomothetas, id eſt nominũ conditores eſſe, & artem quæ hãc facultatem contineret, nominum cõditricem eſſe. CR. Maximè. SO. Iam verò, primi onomothetæ prima nomina vtrum res quibus nomina imponebant noſcentes, an ignorãtes impoſuerũt? CRA. Cognoſcentes, vt mihi quidem videtur, ô Socrates. SOC.
E Neque enim (ô amice Cratyle) ignorantes poſuiſſent. C. Non, mea quidem ſententia. SOCR. Redeamus illuc vnde digreſſi ſumus. Dixiſti nuper, ſi recordaris, neceſſarium eſſe, illum qui nomina ſtatuit, prænouiſſe ea quibus nomina tribuebat: perſtas adhuc in ſententia, nécne? CR. Adhuc. SO. Nunquid & illũ qui prima nomina poſuit, nouiſſe ais dum poneret? CR. Nouiſſe. S. Quibus ex nominibus res vel didicerat, vel inuenerat, quando necdum prima nomina fuerãt inſtituta? cùm dictum ſit impoſſibile eſſe res vel inuenire, vel diſcere, niſi qualia nomina ſunt, didicerimus, vel ipſi nos inuenerimus? CR. Videris mihi nonnihil, ô Socrates, dicere. SOC. Quo igitur pacto dicemus eos ſciẽ
F tes nomina poſuiſſe? nominum cõditores ante poſitionem cuiuſlibet nominis extitiſſe, eóſque res antea cognouiſſe, ſiquidem non aliter quàm ex nominibus diſci res poſſint? CR. Reor equidem Socrates veriſſimum eum eſſe ſermonem quo dicitur excellentiorem quandam potentiam quàm humanã prima rebus nomina præbuiſſe, quo neceſſarium ſit vt rectè fuerint diſtributa. SOC. Nunquid putas contraria ſibiipſi poſuiſſe nominum autorem, ſi dæmõ aliquis vel Deus extitit? an nihil tibi ſuprà dixiſſe videmur? CR. Fortè nondum alterum iſtorum nomina erant. SOC. Vtra igitur erant vir optime? num quæ ad ſtatum vergunt? an quæ ad motum potius? Neque enim, vt modò
G diximus, multitudine iudicabitur. CRAT. Sic decet Socrates. SOC. Cùm itaque diſſentiant contendántque de veritate inuicem nomina, & tam hæc quàm illa vero propinquiora eſſe aſſerant, cuius ad normam diiudicabimus? Quò nos vertemus? Neque enim ad alia nomina cõfugiemus, quia præter hæc nulla. Verum alia quædam præter nomina quærenda ſunt, quæ nobis oſtendãt abſque nominibus, vtra iſtorum vera ſint, rerum videlicet mõſtrantia veritatẽ. CR. Ita mihi videtur. Si hæc vera ſunt Cratyle, poſſunt, vt videtur, res ſine nominibus percipi. C. Apparet. S. Per quid potiſſimũ aliud ſperas res ipſas percipere? Nónne per quod cõſentaneũ ac decẽs eſt? per mutuã illarũ cõmunionẽ, ſcilicet ſi quo modo inuicẽ cognatę ſunt, & per ſei
H pſas maximè. Quod enim aliud eſt ab illis, aliud quiddam non illas ſignificat. C. Vera loqui videris. S. Dic obſecro nónne iã ſæpe cõceſſimus nomina quæ rectè poſita ſunt, ſimilia illorũ eſſe quorũ ſunt nomina, rerũque imagines eſſe? C. Cõceſſimus planè. S. Si ergo licet res per nomina diſcere, ac etiã pſeipſ..s, quę præſtantior erit lucidiórq; perceptio? Nũ ſi ex imagine cogitet, & imago ipſa vtrũ rectè expreſſa ſit, & veritas cuius hęc eſt imago?

An potius ſi ex veritate tã veritas ipſa quàm ipſius imago,nunquid decenter imago ad eam fuerit inſtituta? CRAT. Si ex veritate. SOC. Qua ratione res vel per doctrinam vel per inuentionem comprehendendæ ſint,iudicare,maioris quàm meum ac tuum ſit,ingenij opus eſſe videtur. Sufficiat autem nunc inter nos conſtitiſſe quod non ex nominibus, imò ex ſe ipſis potius diſcendæ quærendǽque ſunt. CRA. Sic apparet ô Socrates. SO. Animaduertamus & hoc præterea,ne multa hæc nomina in idem tendentia nos decipiant,cùm qui illa impoſuerunt, currere omnia ſemper fluereque putauerint, atque ea conſideratione poſuerint:videntur nempe mihi ita exiſtimaſſe: quorum tamen opinio ſi talis extitit,falſa habenda eſt. profectò illi velut in quandam delapſi vertiginem,& ipſi vacillant iactantúrque,& nos in eandem rapientes immergunt. Conſidera vir mirifice Cratyle quod ego ſæpenumero ſomnio,vtrum dicẽdum eſt eſſe aliquid ipſum pulchrum ac bonum, & vnumquodque exiſtentium ita,nécne. CRAT. Mihi quidem ô Socrates eſſe videtur. SO. Illud igitur ipſum conſideremus, non ſi vultus quidam aut aliquid talium pulchrum eſt,quippe hæc omnia fluũt: ſed ipſum pulchrum dicimus,nónne ſemper tale quale eſt perſeuerat? CRAT. Neceſſe eſt. SOC. Nunquid poſſibile eſt ipſum rectè denominare, ſi ſemper ſubterfugit,ac primo quid illud ſit,deinde quale ſit dicere?vel neceſſarium eſt, dum loquimur aliud ipſum ſtatim fieri, iugitérque diffugere,nec tale amplius eſſe? CRAT. Neceſſarium. SOC. Quo pacto aliquid illud erit, quod nunquam eodem modo ſe habet? Si enim quandoque eodem modo ſe habet, eo in tempore quo ſic ſe habeat, perſpicuum eſt quòd minimè permutatur: ſinautẽ ſemper eodem modo ſe habet,idémque exiſtit, quomodo trãſit vel mouetur, cùm ideam ſuam non deſerat? CRAT. Nullo pacto. SOC. Præterea à nullo cognoſceretur. dum enim cognitura vis ipſum aggrederetur,aliud alienúmque fieret.quare quid ſit aut quale cognoſci non poſſet.nam cognitio nulla ita rem percipit, vt nullo modo ſe habentem percipiat. CRAT. Eſt vt ais. SOC. Sed neque cognitionem ipſam eſſe affirmandum eſt,ô Cratyle,ſi decidunt omnia,nihílque permanet. Si enim cognitio ex eo quod cognitio eſt non decidit,permanebit ſemper,ac ſemper erit cognitio: ſinautem cognitionis ſpecies ipſa diſcedit, ſimul & in aliã cognitionis ſpeciem delabetur, neque cognitio erit. Quòd ſi perpetuo migrat, ſemper non erit cognitio. Atque hac ratione neque quod cogniturum eſt, neque quod cognoſcẽdum,ſemper erit. Sinautẽ ſemper eſt quod cognoſcit,eſt quod cognoſcitur, eſt pulchrum, eſt & bonum, éſtque denique exiſtẽtium vnumquodque,quæ in præſentia dicimus, neque fluxus neque lationis ſimilia mihi videntur. Vtrum verò hæc ita ſint,an vt dicebãt Heracliti ſectatores, aliíque permulti, haud facilè diſcerni poteſt. Neque hominis admodum ſanę mentis eſt ſeipſum animúmque ſuum nominibus credere, & autorem nominum ſapientem aſſeuerare, atque ita de rebúſque omnibus malè ſentire, vt putet nihil integrum firmúmque exiſtere, ſed omnia velut fictilia fluere atque concidere, & quemadmodum homines deſtillationibus capitis ægrotãtes,ſimiliter quoque res ipſas affici iudicet, adeò vt deſtillatione & fluxu omnia comprehendantur. Fortè ô Cratyle ita eſt, fortè etiam aliter:forti igitur animo & diligenti ſtudio inueſtiganda res eſt.neque enim facilè aſſentiendum. Iuuenis adhuc es, atque tibi ſufficicit ætas. Et ſi quid inueneris indagando,mihi quoque impartiri debes. CR. Nauabo operam Socrates. Ac certè ſcito me etiam in pręſentia non torpere, imò cogitanti mihi & multa animo reuoluenti multo magis ita vt dicebas ipſe,quàm vt Heraclitus,res ſeſe habere videntur. S. Deinceps amice poſtquàm redieris, me doceto. Nunc autem vt conſtituiſti,in agrum perge. Atqui & Hermogenes hic te comitabitur. CRAT. Fiet vt mones,Socrates. Verùm tu quoque iam de his cogita.

A ἡ εἰκών· ἢ ἐκ τῆς ἀληθείας αὐτήν τε αὑτὴν καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς, εἰ πρεπόντως εἴργασται; ΚΡ. Ἐκ τῆς ἀληθείας μοι δοκεῖ ἀνάγκη εἶναι. ΣΩ. Ὅντινα μὲν τοίνυν τρόπον δεῖ μανθάνειν, ἢ καὶ εὑρίσκειν τὰ ὄντα, μεῖζον ἴσως ἐστὶν ἐγνωκέναι, ἢ κατ᾽ ἐμὲ καὶ σέ. ἀγαπητὸν δὲ καὶ τοῦτο ὁμολογήσασθαι, ὅτι οὐκ ἐξ ὀνομάτων, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτὰ ἐξ αὑτῶν καὶ μαθητέον καὶ ζητητέον ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων. ΚΡ. Φαίνεται, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν τόδε σκεψώμεθα, ὅπως μὴ ἡμᾶς τὰ πολλὰ ταῦτα ὀνόματα ἐς ταυτὸν τείνοντα ἐξαπατᾷ, καὶ τῷ ὄντι μὲν οἱ θέμενοι αὐτὰ, διανοηθέντες γε ἔθεντο, ὡς ἰόντων ἁπάντων ἀεὶ καὶ ῥεόντων. φαίνονται γὰρ ἔμοιγε καὶ αὐτοὶ οὕτω διανοηθῆναι. τὸ δ᾽ εἰ ἔτυχεν, οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλ᾽ οὗτοι αὐτοί τε ὥσπερ εἴς τινα δίνην ἐμπεσόντες κυκῶνται, B καὶ ἡμᾶς ἐφελκόμενοι προσεμβάλλουσι. σκέψαι γὰρ ὦ θαυμάσιε Κρατύλε, ὃ ἔγωγε πολλάκις ὀνειρώττω, πότερον φῶμέν τι εἶναι αὐτὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἓν ἕκαστον τῶν ὄντων οὕτως, ἢ μή. ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, εἶναι. ΣΩΚ. Αὐτὸ τοίνυν ἐκεῖνο σκεψώμεθα μὴ εἰ πρόσωπόν τι ἐστὶ καλὸν, ἤ τι τῶν τοιούτων, καὶ δοκεῖ ταῦτα πάντα ῥεῖν· ἀλλ᾽ αὐτὸ φῶμεν τὸ καλὸν, οὐ τοιοῦτον ἀεί ἐστιν, οἷόν ἐστι; ΚΡ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Ἆρ᾽ οὖν οἷόν τε προσειπεῖν αὐτὸ ὀρθῶς, εἰ ἀεὶ ὑπεξέρχεται, πρῶτον μὲν ὅτι ἐκεῖνό ἐστιν, ἔπειτα, ὅτι τοιοῦτον; ἢ ἀνάγκη, ἅμα ἡμῶν λεγόντων, ἄλλο αὐτὸ εὐθὺς γίγνεσθαι καὶ ὑπεξιέναι, καὶ μηκέτι οὕτως ἔχειν; ΚΡ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Πῶς οὖν ἂν εἴη τι ἐκεῖνο, ὃ μηδέποτε ὡσαύτως ἔχει; εἰ γάρ ποτε ὡσαύτως ἔχει, ἔν γ᾽ ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ὁπότε ὡσαύ- C τως ἔχει, δῆλον ὅτι οὐδὲν μεταβαίνει. εἰ δὲ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει, καὶ τὸ αὐτό ἐστι, πῶς ἂν τοῦτό γε μεταβάλλοι ἢ κινοῖτο, μηδὲν ἐξιστάμενον τῆς αὐτοῦ ἰδέας; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἂν γνωσθείη γε ὑπ᾽ οὐδενός. ἅμα γὰρ ἂν ἐπιόντος τοῦ γνωσομένου, ἄλλο καὶ ἀλλοῖον γίγνοιτο. ὥστε οὐκ ἂν γνωσθείη ἔτι ὁποῖόν γέ τι ἐστὶν, ἢ πῶς ἔχον. γνῶσις δὲ δήπου οὐδεμία γιγνώσκει ὃ γιγνώσκει μηδαμῶς ἔχον. ΚΡΟ. Ἔστιν ὡς λέγεις. ΣΩ. Ἀλλ᾽ οὐδὲ γνῶσιν εἶναι φάναι εἰκὸς, ὦ Κρατύλε, εἰ μεταπίπτει πάντα χρήματα, καὶ μηδὲν μένει. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἡ γνῶσις, τοῦ γνῶσις εἶναι μὴ μεταπίπτει, μένοι τε ἂν ἀεὶ ἡ γνῶσις, καὶ εἴη γνῶσις. εἰ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος μεταπίπτει τῆς γνώσεως, ἅμα τ᾽ ἂν μεταπίπτοι εἰς ἄλλο εἶδος γνώσεως, καὶ οὐκ ἂν εἴη γνῶσις. εἰ δὲ ἀεὶ μεταπίπτει, ἀεὶ οὐκ ἂν εἴη γνῶσις. καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου, οὔτε τὸ γνωσόμενον, οὔτε τὸ γνωσθησόμενον ἂν εἴη. εἰ δὲ ἔστι μὲν ἀεὶ τὸ γιγνῶσκον, ἔστι δὲ τὸ γιγνωσκόμε- D νον, ἔστι δὲ τὸ καλὸν, ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν, ἔστι δὲ ἓν ἕκαστον τῶν ὄντων, οὔ μοι φαίνεται ταῦτα ὅμοια ὄντα ἃ νῦν ἡμεῖς λέγομεν, ῥοῇ οὐδὲν, οὐδὲ φορᾷ. Ταῦτ᾽ οὖν πότερόν ποτε οὕτως ἔχει, ἢ ἐκείνως ὡς οἱ περὶ Ἡράκλειτον λέγουσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ, μὴ οὐ ῥᾴδιον ᾖ ἐπισκέψασθαι· οὐδὲ πάνυ νοῦν ἔχοντος ἀνθρώπου, ἐπιτρέψαντα ὀνόμασιν αὑτὸν καὶ τὴν αὑτοῦ ψυχὴν θεραπεύειν, πεπιστευκότα ἐκείνοις, καὶ τοῖς θεμένοις αὐτὰ διισχυρίζεσθαι ὥς τι εἰδότα· καὶ αὑτοῦ γε καὶ τῶν ὄντων καταγιγνώσκειν, ὡς οὐδὲν ὑγιὲς οὐδενὸς, ἀλλὰ πάντα ὥσπερ κεράμια ῥεῖ, καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ κατάρρῳ νοσοῦντες ἄνθρωποι, οὕτως οἴεσθαι καὶ τὰ πράγματα διακεῖσθαι· ὑπὸ ῥεύματός τε καὶ κατάρρου πάντα χρήματα ἔχεσθαι. Ἴσως μὲν οὖν δὴ, ὦ Κρατύλε, οὕτως ἔχει, ἴσως δὲ καὶ οὔ. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἀνδρείως τε καὶ εὖ, καὶ μὴ ῥᾳδίως ἀποδέχεσθαι. (ἔτι γὰρ νέος εἶ, καὶ ἡλικίαν E ἔχεις) σκεψάμενον δὲ, ἐὰν εὕρῃς, μεταδιδόναι καὶ ἐμοί. ΚΡΑΤ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα. εὖ μέντοι ἴσθι ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ νυνὶ ἀσκέπτως ἔχω· ἀλλά μοι σκοπουμένῳ καὶ πράγματα ἔχοντι, πολὺ μᾶλλον ἐκείνως φαίνεται ἔχειν, ἢ ὡς Ἡράκλειτος λέγει. ΣΩ. Εἰσαῦθις τοίνυν με, ὦ ἑταῖρε, διδάξεις ἐπειδὰν ἥκῃς· νῦν δὲ, ὥσπερ παρεσκεύασαι, πορεύου εἰς ἀγρόν· προπέμψει δέ σε καὶ Ἑρμογένης ὅδε. ΚΣ. Ταῦτ᾽ ἔσται ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ καὶ σὺ πειρῶ ἔτι ἐννοεῖν ταῦτα ἤδη.

GORGIAS, SIVE, DE RHETORICA.

Refutandi ſiue euertendi cauſa inſtitutus.

ΓΟΡΓΙΑΣ, Η, ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ.

Ἀνατρεπτικός.

SVMMA DIALOGI. *De Rhetorica hic agitur,tum vt Sophiſtarum commenta in hanc artem inuecta refutentur,tum etiam vt quęnam ſit eius natura doceatur. Vox igitur* ἀνατρεπτικὸς *inſcriptioni ſubiuncta oſtendit quatenus de Rhetorica hic potiſſimum agere inſtituat Plato: nempe vt doceat quàm perperam Sophiſtæ Rhetorica abutantur: quippe qui nec veram eius definitionem, nec verum vſum intelligerent: id eſt,nec naturam, nec ſubiectum in quo proprie verſetur,nec finem ad quem debeat referri. Quibus duobus capitibus hæc refutatio continetur. Hactenus igitur damnat Rhetoricam Plato, non ſimpliciter quidem omnem Rhetoricam ſed eam quæ à Sophiſtis traderetur,& à maxima illorum hominum qui in repub. verſabantur parte, vſurparetur. Quanuis autem minimè tradat præcepta Rhetorices veluti ab incunabulis artis repetita:nihilominus tamen veram germanámque docet rationem orationis bene conſtituendæ: vſum videlicet Rhetorices, ſine quo conſtare illa nullomodo poteſt. Itaque diſputationis iſtius duplex eſt theſis: vt nimirum euertat Sophiſtarum ſimulachra, qui dum Rhetorum nomen ementirentur & ſpecioſo illo titulo fumos ſuos populo venderent, veram tamen Rhetorices naturam, & verum vſum planè peruerterent. Altera diſputationis pars in docendo verſatur, & illius naturam ex contrario docet. quantum enim adimit adulatrici illi Rhetoricæ, tantum tribuit ei quam veram & genuinam appellat.*

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΧΑΙΡΕΦΩΝ, ΓΟΡΓΙΑΣ, ΠΩΛΟΣ.

A ΠΟΛΕΜΟΥ καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὦ Σώκρατες, οὕτω μεταλαγχάνειν. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν; ΚΑΛ. Καὶ μάλα γε ἀστείας ἑορτῆς. πολλὰ γὰρ καὶ καλὰ Γοργίας ἡμῖν ὀλίγον πρότερον ἐπεδείξατο. ΣΩ. Τούτων μέντοι, ὦ Καλλίκλεις, αἴτιος Χαιρεφῶν ὅδε, ἐν ἀγορᾷ ἀναγκάσας ἡμᾶς διατρῖψαι. ΧΑΙ. Οὐδὲν πρᾶγμα, ὦ Σώκρατες. ἐγὼ γὰρ καὶ ἰάσομαι. φίλος γάρ μοι Γοργίας· ὥστ' ἐπιδείξεται ἡμῖν, εἰ μὲν δοκεῖ, νῦν, ἐὰν δὲ βούλῃ, εἰσαῦθις. ΚΑΛ. Τί δέ, ὦ Χαιρεφῶν; ἐπιθυμεῖ Σωκράτης ἀκοῦσαι Γοργίου; ΧΑΙ. Ἐπ' αὐτό γέ τοι τοῦτο πάρεσμεν. ΚΑΛ. Οὐκοῦν ὅταν βούλησθε παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε, παρ' ἐμοὶ Γοργίας καταλύει, καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν. ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὦ Καλλίκλεις. ἀλλ' ἆρα ἐθελήσειεν ἂν ἡμῖν διαλεχθῆναι; βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρός, καὶ τί ἐστιν ὃ ἐπαγγέλλεταί τε καὶ διδάσκει. τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν εἰσαῦθις, ὥσπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω. ΚΑΛ. Οὐδὲν οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ αὐτῷ ἓν τοῦτ' ἦν τῆς ἐπιδείξεως. ἐκέλευε γοῦν νῦν δὴ ἐρωτᾶν ὅ,τι τις βούλοιτο τῶν ἔνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι. ΣΩ. Ἦ καλῶς λέγεις. ὦ Χαιρεφῶν, ἐροῦ αὐτόν. ΧΑΙ. Τί ἔρωμαι; ΣΩ. Ὅστις ἐστίν. ΧΑΙ. Πῶς λέγεις; ΣΩ. Ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὢν ὑποδημάτων δημιουργός, ἀπεκρίνατο ἂν δήπου σοι ὅτι σκυτοτόμος. ἢ οὐ μανθάνεις ὡς λέγω; ΧΑΙ. Μανθάνω· καὶ ἐρήσομαι. Εἰπέ μοι ὦ Γοργία, ἀληθῆ λέγει Καλλικλῆς ὅδε, ὅτι ἐπαγγέλλῃ ἀποκρίνεσθαι ὅ,τι ἄν τίς σε ἐρωτᾷ; ΓΟΡ. Ἀληθῆ, ὦ Χαιρεφῶν. καὶ γὰρ δὴ νῦν αὐτὰ ταῦτα ἐπηγγελλόμην· καὶ λέγω ὅτι οὐδείς μέ πω ἠρώτηκε καινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν. ΧΑΙ. Ἦ που ἄρα ῥᾳδίως ἀποκρινῇ, ὦ Γοργία. ΓΟΡ. Πάρεστι τούτου πεῖραν, ὦ Χαιρεφῶν, λαμβάνειν. ΠΩΛ. Νὴ Δία· ἂν δέ γε βούλῃ, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ. Γοργίας μὲν γὰρ καὶ ἀπειρηκέναι μοι δοκεῖ. πολλὰ γὰρ ἄρτι διελήλυθε. ΧΑΙ. Τί δέ, ὦ Πῶλε; οἴει σὺ κάλλιον ἂν Γοργίου ἀποκρίνασθαι; ΠΩΛ. Τί δὲ τοῦτο, ἐὰν σοί γε ἱκανῶς; ΧΑΙ. Οὐδέν· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνου. ΠΩΛ. Ἐρώτα. ΧΑΙ. Ἐρωτῶ δή. εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὢν τῆς τέχνης ἧσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδικος, τίνα ἂν αὐτὸν ὠνομάζομεν δικαίως; οὐχ ὅπερ ἐκεῖνον; ΠΩΛ. Πάνυ γε. ΧΑΙ. Ἰατρὸν ἄρα φάσκοντες αὐτὸν εἶναι, καλῶς ἂν ἐλέγομεν. ΠΩΛ. Ναί. ΧΑΙ. Εἰ δέ γε ἧσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος, ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν; ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι ζωγράφον. ΧΑΙ. Νῦν δ' ἐπειδὴ τίνος τέχνης ἐπιστήμων ἐστί, τίνα ἂν καλοῦντες αὐτὸν ὀρθῶς καλοῖμεν; ΠΩΛ. Ὦ Χαιρεφῶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως ηὑρημέναι. ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην· ἀπειρία δὲ, κατὰ τύχην. ἑκάστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως· τῶν δὲ ἀρίστων, οἱ ἄριστοι· ὧν καὶ Γοργίας ἐστὶν ὅδε, καὶ μετέχει τῆς καλλίστης τῶν τεχνῶν. ΣΩΚ. Καλῶς γε, ὦ Γοργία, φαίνεται Πῶλος παρεσκευάσθαι εἰς λόγους· ἀλλὰ γὰρ ὃ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι, οὐ ποιεῖ. ΓΟΡ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Τὸ δὴ ἐρωτώμενον οὐ πάνυ μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι. ΓΟΡ. Ἀλλὰ σύ, εἰ βούλει, ἐροῦ αὐτόν. ΣΩ. Οὔκ, εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἐστὶν ἀποκρίνεσθαι. ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σύ. δῆλος γάρ μοι Πῶλος καὶ ἐξ ὧν εἴρηκεν, ὅτι τὴν καλουμένην ῥητορικὴν μᾶλλον μεμελέτηκεν, ἢ διαλέγεσθαι. ΠΩΛ. Τί δή, ὦ Σώκρατες; ΣΩ. Ὅτι ὦ Πῶλε ἐρομένου Χαιρεφῶντος, τίνος Γοργίας ἐπιστήμων τέχνης, ἐγκωμιάζεις μὲν αὐτοῦ τὴν τέχνην, ὥσπερ τινὸς ψέγοντος, ἥτις δέ ἐστιν, οὐκ ἀπεκρίνω. ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἀπεκρινάμην ὅτι εἴη καλλίστη; ΣΩΚ. Καὶ μάλα. ἀλλ' οὐδεὶς ἐρωτᾷ ποία τις εἴη ἡ Γοργίου τέχνη, ἀλλὰ τίς, καὶ ὅντινα δέοι καλεῖν τὸν Γοργίαν. ὥσπερ τὰ ἔμπροσθέν σοι ὑπετείνατο Χαιρεφῶν, καὶ αὐτῷ καλῶς καὶ διὰ βραχέων ἀπεκρίνω· καὶ νῦν οὕτως εἰπέ, τίς ἡ τέχνη, καὶ τίνα Γοργίαν καλεῖν χρὴ ἡμᾶς. μᾶλλον δέ, ὦ Γοργία, αὐτὸς ἡμῖν εἰπὲ τίνα σε χρὴ καλεῖν, ὡς τίνος ἐπιστήμονα τέχνης. ΓΟΡ. Τῆς ῥητορικῆς, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ῥήτορα ἄρα χρή σε καλεῖν; ΓΟΡ. Ἀγαθόν γε, ὦ Σώκρατες, εἰ δὴ ὅ γε εὔχομαι εἶναι (ὡς ἔφη Ὅμηρος) βούλει με καλεῖν. ΣΩ. Ἀλλὰ βούλομαι. ΓΟΡ. Κάλει δή. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἄλλους σε φῶμεν δυνατὸν εἶναι ποιεῖν; ΓΟΡ. Ἐπαγγέλλομαί γε δὴ ταῦτα οὐ μόνον ἐνθάδε, ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἐθελήσαις ἄν, ὦ Γοργία, ὥσπερ νῦν διαλεγόμεθα, διατελέσαι τὸ μὲν ἐρωτῶν, τὸ δ' ἀποκρινόμενος· τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, οἷον καὶ Πῶλος ἤρξατο, εἰσαῦθις ἀποθέσθαι; ἀλλ' ὅπερ ὑπισχνῇ, μὴ ψεύσῃ, ἀλλὰ ἐθέλησον κατὰ βραχὺ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι. ΓΟ. Εἰσὶ μέν, ὦ Σώκρατες, ἔνιαι τῶν ἀποκρίσεων ἀναγκαῖαι διὰ μακρῶν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ πειράσομαί γε ὡς διὰ βραχυτάτων. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο ἕν ἐστιν ὧν φημι, μηδένα ἂν ἐν

CALLICLES, SOCRATES, CHÆREPHO, GORGIAS, POLVS.

SIc ad bellum & pugnam cùm itur, ô Socrates ferunt eſſe cunctandum. SOC. Nunquid poſt feſtum, vt dici ſolet, venimus, ſeróque adſumus? CAL. Equidem poſt feſtum mirè iucundum. multa enim & præclara paulo antè Gorgias nobis expoſuit. S. Tarditatis huius cauſa hic Chærepho, ô Callicles, fuit: qui trahere nos moram in foro coegit. CHÆR. Nihil id quidem incommodi, ô Socrates fuerit. remedium enim adhibeo, cùm mihi amicus ſit Gorgias, qui ſiue nunc, ſiue aliàs mauis, nobis eadem demonſtrabit. B CAL. Quid ô Chærepho? num Socrates audire Gorgiam cupit? CH. Ob id ipſum certè aderamus. CAL. Quando igitur cumque vobis ad me libuerit ingredi, licebit: apud me enim diuertit Gorgias, qui aperiet quod cupitis & explicabit. SO. Bene loqueris Callicles. Sed num vellet in præſentia nobiſcum diſſerere? Cupio enim ab ipſo percontari, quænam artis ſuæ vis ſit & potentia, quídve ipſe profiteatur ac doceat. Cæterarum verò rerum quemadmodum dicis expoſitionem nobis aliàs afferat. CAL. Nihil vetat eum interrogare, ô Socrates. nam id quoque C in ſua profeſſione ac prædicatione continebatur. Iuſſit ergo paulo antè omnes qui intus aderant, vt quam quiſque vellet quæſtionem induceret, ſe ſingulis reſponſurum promittens. SOCR. Rem certè præclaram narras. Itaque Chærepho interroga ipſum. CHÆR. Quidnam interrogem? SO. Quiſnam ipſe ſit. CHÆR. Quónam pacto dicis? SOCR. Veluti ſi artifex calceorum foret, reſponderet certè ſe coriarium eſſe. an quod dico nondum etiam intelligis? CHÆR. Intelligo ſanè, & iam rogabo. Dic mihi, ô Gorgia, num verè dicit Callicles te profiteri reſponſurum ad omnia, de quibus quilibet ſciſcitetur? D GOR. Verè ait, ô Chærepho. Nempe modò id ipſum prædicabam, atque adeo nihil noui à me quenquam multis annis percontatum eſſe dico. CHÆR. Haud igitur difficulter reſpondes Gorgia. GOR. Licet huius rei Chærepho periculum facere. POL. Licet per Iouem, ſed commodius in me, ſi velis, ô Chærepho. nam Gorgias quidem iam in dicendo defeſſus mihi videtur, vt qui multa paulo antè diſſeruit. CHÆ. Quid tu Pole Num præclarius te quàm Gorgiam reſponſurum arbitraris? POL. Quid intereſt, dum modò ſatis tibi fiat? CHÆR. Nihil, quoniam vis, reſponde. POL. Interroga. CHÆR. Iam interrogo ſi Gorgias eius artis peritus eſſet, quam frater eius Herodicus E callet, quo ipſum nomine rectiſſimè nuncuparemus? Nónne eodem quo illum? POL. Prorſus. CHÆ. Medicum ergo vocantes rectè vocaremus? POL. Ita. CHÆR. Si autem eam artem quam Ariſtopho filius Aglaophontis, aut frater eius, haberet perceptam, quem rectè ipſum appellaremus? POL. Certè pictorem. CHÆR. Nunc autē cùm artis alicuius peritus ſit Gorgias, quem ipſum rectè vocabimus? POL. O Chærepho, multæ quidem artes inſunt hominibus ex peritia peritè adinuentæ. Peritia enim efficit, vt vita noſtra per artem incedat: imperitia verò, vt per fortunam temere circumuagetur. Illarum artium alij alias & alias aliter atque aliter conſequuntur, optima F verò optimi, quorum ex numero hic eſt Gorgias, arte pulcherrima præditus. SOC. Præclarè quidem, ô Gorgia, videtur Polus ad dicendum inſtructus. Veruntamen quod promiſit Chærephonti non præſtat. GOR. Quidnam potiſſimum, ô Socrates? SOC. Ad interrogationem quidem non ſatis reſpondiſſe mihi videtur. GOR. At tu ruſus, ſi voles, ipſum rogato. SOCRAT. Quod ſi tu Gorgia reſpondere mihi non digneris, à te ipſo libentius quàm à Polo quærerem. Mihi enim patet Polum per ea quæ modo reſpondit, rhetoricæ quam vocant, magis quàm diſſerendi arti operam dediſſe. POL. Quid ita, ô Socrates? SOC. Quia cùm interrogaſſet Chærepho cuius G artis peritus eſſet Gorgias, laudaſti tu quidem, ô Pole, eius artem, quaſi quis eam vituperaſſet: quæ verò illa ſit, non expoſuiſti. POL. Nónne pulcherrimum eſſe reſpondi? SO. Prorſus quidem, ſed nemo qualis ea eſſet, quærebat: ſed quænam, & quem oporteret Gorgiam vocari: quemadmodū prius Chærephon tibi propoſuerat, ac pulchrè breuitérque illi tu reſpondebas. Nunc ergo eadem ratione dicas, quænam ars, & quem Gorgiam ſimus appellaturi. imò verò tu Gorgia nobis reſponde quem nominari te deceat, & cuius artis peritum. GORG. Rhetoricæ, ô Socrates. SOCRAT. Rhetorem ergo te appellare debemus? GOR. Et bonum quidem, ſi me, quod iacto eſſe, vt ait Homerus, nominare velis. SOC. Volo equidem. GOR. Nomina ergo. SOC. An dicemus alios quoque te facere poſſe? GOR. Hæc equidem non apud vos ſolum, verumetiam apud alios profiteor. SOC. Sed nunquid velles Gorgia quemadmodum incepimus diſputationem peragere, partim quidem interrogando, partim etiam reſpondendo, prolixitatem illam verborum, qua vti cœperat Polus, in aliud tempus reſeruans? Verùm quod mihi promiſeris obſeruato, atque ad interrogata quā breuiſſimè reſpondeto. G. Sunt quidem, ô Socrates, reſponſiones quędā longioribus verbis neceſſariò exequēdæ, operam tamen dabo, vt quàm breuiſſimè tibi reſpondeatur. Hoc ipſum nanque ex his eſt quæ profiteor, neminē cōpendioſius me rem

Occaſio dialogi

Prouerbium. Poſt feſtum venimus tardius.

Ad quancunque interrogationem ſe reſponſurū profeſſus eſt Gorgias.

Peritiam ars, imperitiam fortuna ſequitur.

eandem explicare poſſe. SO. Hac mihi Gorgia opus eſt breuitate, eiúſque mihi vt ſpeciem præbeas oro: copiam verò aliud in tempus differto. G. Faciam equidem vt neminem dicas vnquam te audiuiſſe me breuiorem. SOC. Age iam, rhetoricæ artis te habere ſcientiam dicis, alióſque poſſe rhetores facere: ipſa verò rhetorica circa aliquid verſatur, veluti textoria circa veſtium confectionem. Nónne? GOR. Sic. SOCRAT. Nónne & muſica circa melodiæ perfectionem? GOR. Sic. SOCRAT. Per Iouem, ô Gorgia, reſponſiones hæ tuæ mirificè me oblectant, quando eas quàm breuiſſimis abſoluis. GOR. Spero me tibi in hoc voto ſatisfacturum tuo. SOCR. Rectè ais. Sed & de rhetorica ſimiliter reſponde: quorúmnam ſcientia ſit. GOR. Sermonum. SOC. Qualium, ô Gorgia, ſermonum? Num eorum qui oſtendunt qua victus ratione ægrotantes conualeſcere poſſint? G. Non. S. Non igitur circa ſermones omnes verſatur rhetorica. GOR. Nequaquam. SOCR. Veruntamen circa eos qui dicendi facultatem præſtant. GOR. Sic. SOCR. Nunquid rhetorica in quibus dicendi, in eiſdem & intelligēdi vim præbet? GOR. Quidni? SOC. Nónne medicina de qua modò dicebamus, efficit vt ægrotantium curationem & intelligere & diſſerere etiam de ea queamus? GOR. Neceſſe eſt. SOC. Et medicina igitur, vt apparet, circa ſermones verſatur. GOR. Sic eſt. SOC. Eos videlicet qui ad morbos pertinent. GOR. Maximè. SOC. Nónne & gymnaſtica circa ſermones eſt de bona malâve corporum habitudine? GOR. Certè. SOC. Atqui & aliæ artes, ô Gorgia, eadem ratione ſe habent. Quælibet enim earum verſatur circa ſermones eos qui ea de re habentur in qua ipſa occupari ſolet. GOR. Apparet. S. Cur ergo artes alias non appellas rhetoricas, cùm circa ſermones ſint? ſiquidem hanc ipſam quæ ſit circa ſermones rhetoricam cōſtituis. G. Quia cęterarum quidem artium ſcientia omnis, ô Socrates, circa manuaria opera actionéſque huiuſmodi, vt ita dixerim, verſatur. Rhetoricæ verò nullum eſt opus eiuſmodi, ſed omnis actio eius atque poteſtas in dicendo conſiſtit. Vnde rhetoricam eſſe artem circa ſermones cenſeo, idque rectè dicere me affirmo. SOCRAT. Intelligo quam velis eam dicere, fortè verò clarius comprehendam. Sed reſponde: ſunt nobis artes, an non? GOR. Sunt. SOCRAT. Ex omnium numero artium alias eſſe arbitror, quæ in opere plurimum verſantur, verbis autem parum admodum indigent: alias verò quæ nullis, ſed etiam per ſilentium perfici poſſunt: quemadmodum ars pingendi, & ſtatuaria, & aliæ multæ. Ex talium numero negare videris eſſe rhetoricam. GOR. Rectè admodum, Socrates, accipis. SOCR. Aliæ prætereà artes ſunt quæ verbis totum peragunt: opere verò aut nullo, vt ita dicam, aut certè perexiguo opus habent. Qualis eſt arithmetica, computatoria, geometria, & teſſerarum talorúmque ludus, & aliæ multæ artes: quarum quædam verba actionibus ferme adæquant: plurimæ iis etiam ſuperant atque omnino omnis earum actio ac vis in eiuſmodi verbis conſiſtit. Talem aliquam videris mihi rhetoricam dicere. GOR. Vera dicis. SOCR. Attamen harum nullam arbitror te rhetoricam appellare, quamuis verbo dixeris, artem in dicendo vim habentem eſſe rhetoricam. Nam ſi quis cauillari vellet, ſic argumentationem ſuſciperet. Ergo arithmeticam rhetoricam nuncupas? Non opinor tamen te vel arithmeticam vel geometriam rhetoricam dicere. GOR. Verè putas Socrates, & rectè quę dico capis. SOCRAT. Age, nunc & tu reſponſionem quam petebam perfice: cùm rhetorica ſit ex earum numero artium, quæ vt plurimum verbis vtuntur, ſint verò & aliæ tales, conare nobis exprimere, quænam ars & circa quid in dicendo vim præcipuam habeat rhetorica. Veluti ſi quis in artibus quas ſuprà commemorabam, me interroget, quænam illarum diceretur arithmetica: reſponderem vtique veluti tu modò aiebas, eam eſſe earum ex artium numero, quarum in verbis & facultas eſt. Ac ſi rurſus percontaretur, circa quid verſatur, dicerem circa paris impariſque cognitionem, quot vtraque ſint. Quinetiam ſi requirat iterum, computatoriam verò artem quā appellem, reſpondebo hanc quoque inter eas artes connumerari, quarum facultas omnis in verbis poſita eſt. Rurſus ſi roget circa quid verſetur, reſpōdebo eorum more qui decreta conſcribunt in populo: videlicet computatoriam per cætera quidem ab arithmetica nihil differre. Nempe circa idem vtraque, par ſcilicet atque impar verſatur: ſed in hoc diſſimiles, quoniam computatoria conſiderat par & impar, quam & ad ſe & inuicem quantitatis conficiant ſummam. Præterea ſi quis me dicente aſtronomiam in earum artium genere collocari quarū facultas omnis in verbis cernitur, rurſus percontaretur, circa quid potiſſimū tēdant aſtronomiæ verba: ſubiicerem circa aſtrorum motū ſoliſq; & lunæ, qua inuicem ratione illorum ſe habeant curſus. GOR. Rectè profectò, ô Socrates reſponderes. S. Age iam & tu, ô Gorgia. Profectò rhetorica ex illis eſt artibus quæ verbo tractant omnia & perficiunt. Nónne? G. Profectò. S. Dic ergo quid ex omnibus id ſit potiſſimum, de quo hi ſermones habentur, quibus vtitur rhetorica? G. Maxima & optima rerum humanarum negotia.

Muſica circa melodiæ perfectionem verſatur.

Prima definitio mala.

A βραχυτέροις ἐμοῦ τὰ αὐτὰ εἰπεῖν. ΣΩΚΡ. Τούτου μὴν δεῖ ὦ Γοργία· καί μοι ἐπίδειξιν αὐτοῦ τούτου ποίησαι, τῆς βραχυλογίας· μακρολογίας δὲ, εἰσαῦθις. ΓΟΡ. Ἀλλὰ ποιήσω· καὶ οὐδενὸς φήσεις βραχυλογωτέρου ἀκοῦσαι. ΣΩΚΡ. Φέρε δή (ῥητορικῆς γὰρ φῂς ἐπιστήμων τέχνης εἶναι, καὶ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον ῥήτορα) ἡ ῥητορικὴ περὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα, ὥσπερ ἡ ὑφαντικὴ περὶ τὴν τῶν ἱματίων ἐργασίαν. ἦ γάρ; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τὴν τῶν μελῶν ποίησιν; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩ. Νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Γοργία, ἄγαμαί σου τὰς ἀποκρίσεις, ὅτι ἀποκρίνῃ ὡς οἷόντε διὰ βραχυτάτων. ΓΟΡ. Πάνυ γὰρ οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐπιεικῶς τοῦτο ποιεῖν. Σ. Εὖ λέγεις. ἴθι δή μοι ἀπόκριναι οὕτως καὶ περὶ B τῆς ῥητορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη. ΓΟΡ. Περὶ λόγους. Σ. Ποίους τούτους ὦ Γοργία; ἆρα οἳ δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας, ὡς ἂν διαιτώμενοι ὑγιαίνοιεν; ΓΟΡ. Οὔ. Σ. Οὐκ ἄρα περὶ πάντας γε τοὺς λόγους ἡ ῥητορική ἐστιν. ΓΟ. Οὐ δῆτα. Σ. Ἀλλὰ μὴν λέγειν γε ποιεῖ δυνατούς. ΓΟΡ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν περὶ ὧνπερ λέγειν, καὶ φρονεῖν; ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν καὶ ἣν νῦν δὴ λέγομεν ἰατρικὴν, περὶ τῶν καμνόντων ποιεῖ δυνατοὺς εἶναι φρονεῖν καὶ λέγειν; ΓΟΡ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Καὶ ἡ ἰατρικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, περὶ λόγους ἐστί. ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚ. Τούς γε περὶ τὰ νοσήματα; ΓΟΡ. Μάλιστα. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἐστὶ τοὺς περὶ C εὐεξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ καχεξίαν. ΓΟΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, ὦ Γοργία, οὕτως ἔχουσιν· ἑκάστη αὐτῶν περὶ λόγους ἐστὶ τούτους, οἳ τυγχάνουσιν ὄντες περὶ τὸ πρᾶγμα οὗ ἑκάστη ἐστὶν ἡ τέχνη. ΓΟΡ. Φαίνεται. ΣΩ. Τί οὖν δή ποτε τὰς ἄλλας οὐ ῥητορικὰς καλεῖς, οὔσας περὶ λόγους, εἴπερ ταύτην ῥητορικὴν καλεῖς, ἣ ἂν ᾖ περὶ λόγους; ΓΟΡ. Ὅτι, ὦ Σώκρατες, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περὶ χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις (ὡς ἔπος εἰπεῖν) πᾶσά ἐστιν ἡ ἐπιστήμη· τῆς δὲ ῥητορικῆς οὐδέν ἐστι τοιοῦτον χειρούργημα, ἀλλὰ πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ ἡ κύρωσις διὰ λόγων ἐστί. διὰ ταῦτ' ἐγὼ τὴν ῥητορικὴν τέχνην ἀξιῶ εἶναι περὶ D λόγους· ὀρθῶς λέγων, ὡς ἐγώ φημι. Σ. Ἆρ' οὖν μανθάνω οἵαν αὐτὴν βούλει καλεῖν· τάχα δὲ εἴσομαι σαφέστερον. ἀλλ' ἀπόκριναι. εἰσὶν ἡμῖν τέχναι. ἦ γάρ; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩ. Πασῶν δὴ οἶμαι τῶν τεχνῶν, τῶν μὲν, ἐργασία τὸ πολύ ἐστι, καὶ λόγου βραχέος δέονται· ἔνιαι δὲ, οὐδενός· ἀλλὰ τὸ τῆς τέχνης περαίνοιτο ἂν καὶ διὰ σιγῆς, οἷον γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιΐα, καὶ ἄλλαι πολλαί. τὰς τοιαύτας μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ ἃς οὔ φῂς τὴν ῥητορικὴν εἶναι. ἢ οὔ; ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν καλῶς ὑπολαμβάνεις, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἕτεραι δέ γε εἰσὶ τῶν τεχνῶν αἳ διὰ λόγου πᾶν περαίνουσι, καὶ ἔργου (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ἢ οὐδενὸς προσδέονται, ἢ βραχέος πάνυ· οἷον ἡ ἀριθμητικὴ, καὶ ἡ λογιστικὴ, καὶ ἡ γεωμετρικὴ, καὶ ἡ πεττευτική γε, καὶ ἄλ- E λαι πολλαὶ τέχναι· ὧν ἔνιαι σχεδόν γε ἴσους τοὺς λόγους ἔχουσι ταῖς πράξεσιν, αἱ δὲ πολλαὶ, πλείους· καὶ τοπαράπαν πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ τὸ κῦρος αὐταῖς διὰ λόγων ἐστί. τῶν τοιούτων τινά μοι δοκεῖς λέγειν καὶ τὴν ῥητορικήν. ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἀλλ' οὔτι τούτων γε οὐδεμίαν οἶμαί σε βούλεσθαι ῥητορικὴν καλεῖν· οὐχ ὅτι τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες, ὅτι ἡ διὰ λόγου τὸ κῦρος ἔχουσα, ῥητορική ἐστιν· καὶ ὑπολάβοι ἄν τις, εἰ βούλοιτο δυσχεραίνειν τοῖς λόγοις, τὴν ἀριθμητικὴν ἄρα ῥητορικὴν ὦ Γοργία λέγεις; ἀλλ' οὐκ οἶμαί σε οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν, οὔτε τὴν γεωμετρίαν, ῥητορικὴν λέγειν. ΓΟΡ. Ὀρθῶς γὰρ οἴει, ὦ Σώκρατες, καὶ δικαίως F ὑπολαμβάνεις. ΣΩ. Ἴθι νῦν, καὶ σὺ τὴν ἀπόκρισιν ἣν ἠρόμην διαπέρανον. ἐπεὶ γὰρ ἡ ῥητορικὴ τυγχάνει μὲν οὖσα τούτων τις τῶν τεχνῶν τῶν τοπολὺ λόγῳ χρωμένων, τυγχάνουσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦται οὖσαι, πειρῶ εἰπεῖν ἡ περὶ τί ἐν λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα, ῥητορική ἐστιν. ὥσπερ ἂν εἴ τίς με ἔροιτο ὧν νῦν δὴ ἔλεγον περὶ ἡστινοσοῦν τῶν τεχνῶν, ὦ Σώκρατες, τίς ἐστιν ἡ ἀριθμητικὴ τέχνη, εἴποιμ' ἂν αὐτῷ, ὥσπερ σὺ ἄρτι, ὅτι τῶν διὰ λόγου τις τὸ κῦρος ἐχουσῶν. καὶ εἴ με ἐπανέροιτο τῶν περὶ τί, εἴποιμ' ἂν ὅτι τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν γνῶσις, ὅσα ἂν ἑκάτερα τυγχάνῃ ὄντα. εἰ δ' αὖ ἔροιτο, τὴν δὲ λογιστικὴν τίνα καλεῖς τέχνην; εἴποιμ' ἂν ὅτι καὶ αὕτη ἐστὶ τῶν λόγῳ τὸ πᾶν κυρουμένων. καὶ εἰ ἐπανέροιτο περὶ τί, εἴποιμ' ἂν ὥσπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ συγγραφόμενοι, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα καθά- G περ ἡ ἀριθμητικὴ, καὶ ἡ λογιστικὴ, ἔχει· (περὶ τὸ αὐτὸ γάρ ἐστι τό, τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν) διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα πῶς ἔχει πλήθους, ἐπισκοπεῖ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἡ λογιστική. καὶ εἴ τις τὴν ἀστρονομίαν ἀνέροιτο, ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι καὶ αὕτη λόγῳ κυροῦται τὰ πάντα, οἱ δὲ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας εἰ φαίη περὶ τί εἰσιν, ὦ Σώκρατες, εἴποιμ' ἂν ὅτι περὶ τὴν τῶν ἄστρων φορὰν, καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει. ΓΟΡΓ. Ὀρθῶς γε λέγων σὺ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ἴθι δὴ καὶ σὺ ὦ Γοργία. τυγχάνει μὲν γὰρ δὴ οὖσα ἡ ῥητορικὴ τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπραττομένων τε καὶ κυρουμένων τις. ἦ γάρ; ΓΟΡΓ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Λέγε δὴ τῶν περὶ H τί ἐστι τοῦτο τῶν ὄντων, περὶ οὗ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσὶν οἷς ἡ ῥητορικὴ χρῆται. ΓΟΡ. Τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄριστα.

A ΣΩΚ. Ἀλλ᾽, ὦ Γοργία, ἀμφισβητήσιμον καὶ τοῦτο λέγεις, καὶ οὐδέν πω σαφές. οἶμαι γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν τοῖς συμποσίοις ᾀδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκολιόν· ἐν ᾧ καταριθμοῦνται ᾄδοντες, ὅτι ὑγιαίνειν μὲν, ἄριστόν ἐστι· τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι· τρίτον δὲ (ὥς φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ) τὸ πλουτεῖν ἀδόλως. ΓΟΡ. Ἀκήκοα γάρ· ἀλλὰ πρὸς τί λέγεις τοῦτο; ΣΩΚ. Ὅτι σοι αὐτίκα ἂν παρασταῖεν οἱ δημιουργοὶ τούτων ὧν ἐπῄνεσεν ὁ τὸ σκολιὸν ποιήσας, ἰατρός τε καὶ παιδοτρίβης, καὶ χρηματιστής. καὶ εἴποι πρῶτον μὲν ὁ ἰατρὸς, ὅτι ὦ Σώκρατες, ἐξαπατᾷ σε Γοργίας. οὐ γάρ ἐστιν ἡ τούτου τέχνη περὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ᾽ ἡ ἐμή. εἰ οὖν αὐτὸν ἐγὼ ἐροίμην, Σὺ δὲ τίς ὢν ταῦτα

B λέγεις; εἴποι ἂν ἴσως ὅτι ἰατρός. Τί οὖν λέγεις; ἢ τὸ τῆς σῆς τέχνης ἔργον μέγιστόν ἐστιν ἀγαθόν; Πῶς γὰρ οὔ (φαίη ἂν ἴσως) ὦ Σώκρατες, ὑγίεια; τί δ᾽ ἐστὶ μεῖζον ἀγαθὸν ἀνθρώποις ὑγιείας; εἰ δ᾽ αὖ μετὰ τοῦτον ὁ παιδοτρίβης, εἴποι, ὅτι θαυμάζοιμί τ᾽ ἂν, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς, εἴ σοι ἔχει Γοργίας μεῖζον ἀγαθὸν ἐπιδεῖξαι τῆς αὑτοῦ τέχνης, ἢ ἐγὼ τῆς ἐμῆς· εἴποιμι ἂν αὖ καὶ πρὸς τοῦτον, Σὺ δὲ δὴ τίς εἶ, ὦ ἄνθρωπε; καὶ τί τὸ σὸν ἔργον; Παιδοτρίβης (φαίη ἂν) τὸ δὲ ἔργον μου ἐστὶ, καλούς τε καὶ ἰσχυροὺς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα. Μετὰ δὲ τὸν παιδοτρίβην εἴποι ἂν ὁ χρηματιστὴς (ὡς ἐγᾦμαι) πάνυ καταφρονῶν ἁπάντων, Σκόπει δῆτα ὦ Σώκρατες, ἐάν σοι πλούτου φανῇ τι μεῖζον ἀγαθὸν ὂν, ἢ παρὰ Γοργίᾳ,

C ἢ παρ᾽ ἄλλῳ ὁτῳοῦν. φαῖμεν ἂν οὖν πρὸς αὐτὸν, Τί δὲ δή; σὺ τούτου δημιουργός; φαίη ἄν. Τίς ὤν; χρηματιστής. Τί οὖν; κρίνεις σὺ μέγιστον ἀνθρώποις ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον; φήσομεν. πῶς γὰρ οὔκ; ἐρεῖ. Καὶ μὴν ἀμφισβητεῖ γε Γοργίας ὅδε τὴν παρ᾽ αὐτῷ τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν εἶναι ἢ τὴν σήν. φαῖμεν ἂν ἡμεῖς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ μετὰ τοῦτο ἔροιτ᾽ ἂν, Καὶ τί ἐστι τοῦτο τὸ ἀγαθόν; ἀποκρινάσθω Γοργίας. ἴθι οὖν νομίσας, ὦ Γοργία, ἐρωτᾶσθαι καὶ ὑπ᾽ ἐκείνων καὶ ὑπ᾽ ἐμοῦ, ἀπόκριναι τί ἐστι τοῦτο ὃ φὴς, σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, καί σε δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ. ΓΟΡ. Ὅπερ ἐστὶν, ὦ Σώκρατες, τῇ ἀληθείᾳ μέγιστον ἀγαθὸν, καὶ αἴτιον, ἅμα μὲν ἐλευθερίας αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα δὲ

D τοῦ ἄλλων ἄρχειν ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει ἑκάστῳ. ΣΩΚ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγεις; ΓΟΡ. Τὸ πείθειν ἔγωγ᾽ οἷόν τ᾽ εἶναι τοῖς λόγοις καὶ ἐν δικαστηρίῳ δικαστὰς, καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστὰς, καὶ ἐν ἄλλῳ ξυλλόγῳ παντὶ, ὅστις ἂν πολιτικὸς σύλλογος γίγνηται. καίτοι ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει δοῦλον μὲν ἕξεις τὸν ἰατρὸν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοτρίβην· ὁ δὲ χρηματιστὴς οὗτος ἄλλῳ ἀναφανήσεται χρηματιζόμενος, καὶ οὐχ αὑτῷ, ἀλλὰ σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πείθειν τὰ πλήθη. ΣΩΚ. Νῦν μοι δοκεῖς δηλῶσαι, ὦ Γοργία, ἐγγύτατα τὴν ῥητορικὴν ἥντινα τέχνην ἡγῇ εἶναι· καὶ, εἴ τι ἐγὼ συνίημι, λέγεις ὅτι πειθοῦς δημιουργός ἐστιν ἡ ῥητορική· καὶ ἡ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ

E τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦτο τελευτᾷ. ἢ ἔχεις τι λέγειν ἐπὶ πλέον τὴν ῥητορικὴν δύνασθαι, ἢ πειθὼ τοῖς ἀκούουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖν; ΓΟΡ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες. ἀλλά μοι δοκεῖς ἱκανῶς ὁρίζεσθαι. ἔστι γὰρ τοῦτο τὸ κεφάλαιον αὐτῆς. ΣΩΚ. Ἄκουσον δὴ ὦ Γοργία. ἐγὼ γὰρ εὖ ἴσθ᾽ ὅτι ὡς ἐμαυτὸν πείθω, εἴπερ τις ἄλλος ἄλλῳ διαλέγεται, βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἐστὶ, καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα· ἀξιῶ δὲ καὶ σε. ΓΟΡ. Τί οὖν δὴ, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ἐρῶ νῦν. ἐγὼ τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς πειθὼ, ἥτις ποτ᾽ ἐστὶν ἣν σὺ λέγεις, καὶ περὶ ὧντινων πραγμάτων ἐστὶ πειθὼ, σαφῶς μὲν εὖ ἴσθ᾽ ὅτι οὐκ οἶδα· οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὑποπτεύω γε ἣν οἶμαί σε λέγειν, καὶ περὶ ὧν· οὐδὲν μέντοι ἧττον ἐρήσομαί σε, τίνα ποτὲ

F λέγεις τὴν πειθὼ τὴν ἀπὸ ῥητορικῆς, καὶ περὶ τίνων αὐτὴν εἶναι. τοῦ οὖν ἕνεκα δὴ αὐτὸς ὑποπτεύων, σὲ ἐρήσομαι, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτὸς λέγω, οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ λόγου· ἵνα οὕτω προΐῃ, ὡς μάλιστ᾽ ἂν ἡμῖν καταφανὲς ποιοῖ περὶ ὅτου λέγεται. σκόπει γὰρ εἴ σοι δοκῶ δικαίως ἀνερωτᾶν σε. ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν τίς ἐστι τῶν ζωγράφων Ζεῦξις, εἴ μοι εἶπες ὅτι ὁ τὰ ζῷα γράφων, ἆρ᾽ οὐκ ἂν δικαίως σε ἠρόμην, ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῴων γράφων, καὶ ποῦ; ΓΟΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἆρα διὰ τοῦτο ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγράφοι γράφοντες ἄλλα πολλὰ ζῷα; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚ. Εἰ δέ γε μηδεὶς ἄλλος ἢ Ζεῦξις ἔγραφε, καλῶς ἄν σοι ἀπεκέκριτο. ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Ἴθι δὴ καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς εἰπέ. πότερόν σοι δοκεῖ

G πειθὼ ποιεῖν ἡ ῥητορικὴ μόνη, ἢ καὶ ἄλλαι τέχναι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε. ὅστις διδάσκει ὁτιοῦν πρᾶγμα, πότερον ὃ διδάσκει πείθει, ἢ οὔ; ΓΟΡ. Οὐ δῆτα, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει. ΣΩΚΡ. Πάλιν δ᾽ εἰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγομεν, ὧνπερ νῦν δὴ, ἡ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς ὅσα ἐστὶ τὰ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος; ΓΟΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ πείθει. ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚ. Πειθοῦς ἄρα δημιουργός ἐστι καὶ ἡ ἀριθμητική. ΓΟΡ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἐάν τις ἐρωτᾷ ἡμᾶς ποίας πειθοῦς καὶ περὶ τί, ἀποκρινούμεθά που αὐτῷ, ὅτι τῆς διδασκαλικῆς τῆς περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ τὸ περιττὸν ὅσον ἐστί. καὶ τὰς ἄλλας ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν τέχνας ἁπάσας, ἕξομεν ἀπο-

H δεῖξαι πειθοῦς δημιουργοὺς οὔσας, καὶ ἧστινος, καὶ περὶ ὅ,τι. ἢ οὔ; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκ ἄρα ῥητορικὴ μόνη πειθοῦς ἐστι δημιουργός.

SOCR. Atqui & hoc quoque ambiguum eſt Gorgia, nec vllo modo clarum. Arbitror equidem te cantilenam illam quę circum in conuiuiis canitur audiuiſſe, in qua cantores ita connumerant: Optimam rem eſſe omnium, proſperam eſſe valetudinem: Secundo, egregiam formam: Tertio, diuitias, vt ipſius poetæ verbis vtar, nulla fraude quæſitas. GOR. Audiui ſanè, ſed quorſum hæc? SOC. Quoniam ſubitò tibi rerum quæ in ea cantilena laudantur artifices occurrerent, medicus videlicet & pædotriba, & nummator. primúſque ſtatim diceret medicus, Decipit te Gorgias, ô Socrates. Non enim ars eius ad maximum hominum bonum ſpectat, ſed mea. Vbi ſi ego ab eo quiſnam ſit ipſe perquiram, diceret fortè eſſe ſe medicũ. Quid ais ergo? An tuæ artis opus maximum eſt bonum? Quídni? reſponderet: cùm opus eiuſmodi ſanitas ſit, nihil verò ſanitate ſit præſtantius. Poſt hæc forſitan pædotriba vehementer admiretur num plus ineſſe boni in tua quàm in ipſius arte comprobare poſſis. quem ſi ego rogarem: & tu qui es? quod tuum eſt opus? Pædotriba ſum, diceret: eſt autem meæ profeſſionis corpora hominum formoſa robuſtáque reddere. Deinde verò nummator ſiue negotiator cæteros, vtputo, contemnens, ſic obiiciat, Animaduerte Socrates, an diuitiis excellẽtius vllum eſſe bonum exiſtimes, vel apud Gorgiam vel apud aliũ quemlibet. eum ego in hunc modum rogarem, Túne ergo tanti boni es autor? Eſſe verò ſe affirmaret. Quíſnam es ergo? nummator ſum. quid verò? putáſne ſummum hominibus bonum eſſe diuitias? Quídni putem? inquiet. Ego verò ita ſubiiciam. Hic tamen Gorgias contendit artem ſuam maioris boni cauſam eſſe quàm tuam. Conſtat itaque eum poſt hæc interrogaturũ, Quídnam iſtud eſt bonum? demonſtret ipſum Gorgias. Quamobrem age mi Gorgia, finge tè & ab illis, & à me ſic eſſe interrogatum, atque reſponde: quidnam eſt iſtud quod ipſe maximum hominibus bonum eſſe cenſes, téque autorem eius eſſe profiteris. GOR. Quod eſt, ô Socrates, maximum reuera bonum, & cauſa vt tum libertatem homines retineant, tum vnuſquiſque imperium & poteſtatem in ſua ciuitate in ſuos retineat. SOC. Quid ergo iſtud eſſe dicis? GOR. Poſſe verbis perſuadere, & in iudicio iudicibus, & in Senatu ſenatoribus, & in concione auditoribus, atque in alia qualibet congregatione ciuili. Iamverò ob huiuſmodi facultatẽ ſeruiet tibi medicus, ſeruiet prædotriba: quinetiam ipſe nummator, non ſibi, ſed alteri, id eſt tibi dicendi & cœtus perſuadendi arte prædito, diuitias ſuas cumulauiſſe comperietur. SOCR. Nunc mihi videris quam artem iudicas eſſe rhetoricam proximè oſtendiſſe. Ac ſi rectè te capio, artem perſuaſionis effectricẽ ais eſſe rhetoricam, eiúſque omnem diligentiam & ſummam in hoc finiri? An quicquam amplius habes, quod de artis iſtius facultate referre poſſis, quàm vt perſuaſionem audientium animis afferat? GOR. Nihil aliud habeo Socrates, ſed abundè mihi definiiſſe videris. Hæc enim eius eſt ſumma. SOC. Audi, ô Gorgia: certum habeto ſi quis alius cum alio diſputet, volens id ipſum noſſe de quo diſſeritur, me quoque vt mihimet perſuadeo, eſſe talem. Iudico autem meritò te quoque ita affectum? GOR. Quorſum hæc? SOC. Dicam nunc: haud equidem ſatis apertè cognoſco quænã ſit quibúſve de rebus illa quam dicis à rhetorica proficiſci perſuaſio. Et quãuis ſuſpicer quam & de quibus ipſe dicere conſtitueris, nihilominus abs te requiram, quã dicas perſuaſionem & quibus de rebus à rhetorica fieri. ſed & cauſam huius rei quæ ſit quanuis iam ipſe ſuſpicer, nihilominus tamen à te petam, potiùs quàm ipſe exprimam: profectò non tui cauſa, ſed ſermonis ipſius, quo ita procedat, vt maximè nobis id de quo agitur, explicet. Attende itaque num iuſtè rurſus interrogare te videar. veluti ſi percontatus eſſem, quiſnam pictorum ſit Zeuxis: túque reſpõdiſſes animalia pingens: nónne iuſtè peterẽ, qualia potiſſimùm animalia, & quo pacto pingat? GOR. Iuſtè admodum. SO. Num propterea quia & alij ſunt pictores, alia ſimiliter animalia multa pingentes? GOR. Ob hoc ipſum. SO. Quòd ſi alius nullus præter Zeuxim pingeret, rectè vndique reſpondiſſes. GOR. Quidni? SOC. Age, iam & rhetorica dicas vtrũ ſola hæc videatur perſuadere, an aliæ quoque artes. Eiuſmodi verò quidpiam dico: quiſquis aliquid docet, vtrum quod docet idem etiam perſuadeat nécne? GOR. Perſuadet, ac maximè omnium, ô Socrates. SO. Rurſus autem in eiſdem artibus quas paulò antè commemorabamus, ita conſideremus. Arithmetica nónne quæcunque ad numerum pertinent, docet: arithmeticúſque ſimiliter? GOR. Proculdubio. SOC. Nónne & perſuadet? GOR. Certè. SO. Ergo & arithmetica perſuaſionem efficit. GOR. Apparet. SOC. Proinde ſiquis interrogauerit quam perſuaſionem, & circa quid efficiat, reſpondebimus, præceptoriam videlicet circa par & impar, quot vtraque ſint. Poterimus ſimiliter cæteras quoque artes quas modò referebamus oſtendere perſuaſionis effectrices eſſe, & cuius & circa quid maximè, nónne? GOR. Ita. SOCR. Quamobrem non ſola rhetorica perſuaſionis eſt artifex.

Optimum bene valere. Secundum, formoſum eſſe. Tertium, habere diuitias nulla fraude quæſitas.

Altera definitio Rhetorices mala.

Tranſlatio diſputationis.

GOR. Vera narras. SO. Cùm ergo non ſola id faciat, ſed & artes aliæ, haud iniuria, quod de pictore, ſi deinceps de rhetorica quoque percontaremur: qualis perſuaſionis, & circa quid effectrix ſit rhetorica, nónne iuſta tibi videtur interrogatio? GORG. Mihi quidem. SOCRAT. Reſponde igitur, ô Gorgia, quandoquidem tibi videtur. GOR. Huius equidem, ô Socrates, magiſtram dico rhetoricam, quæ in iudiciis cœtibúſque aliis vt paulò antè dicebam, atque de iuſtis & iniuſtis, adducitur. SOCR. Atqui & ipſe perſuaſionem hanc te dicere ſuſpicabar. ſed ne admireris, ſi deinceps tale aliquid te rurſus interrogauerim. quòd quamuis videatur eſſe perſpicuum, tamen repetam. nam vt dixi, non tui cauſa id requiro, ſed vt diſputatio ſuo quodam ordine peragatur: ne aſſueſcamus ſubintelligendo ea inuicem quæ forent diſcutienda præripere: ſed tu arbitratu tuo diſputationem tuam, prout poſitum eſt, abſoluas. GOR. Et rectè quidem facere mihi videris. SO. Age verò & hoc conſideremus. num vocas aliquid diſcere? GOR. Voco. SOCR. Quid rurſus? aliquid credere? GOR. Et hoc. SOC. An igitur diſcere idem quod credere eſſe putas, idémque diſciplinam atque credulitatem, an aliud? GOR. Aliud equidem eſſe arbitror. SOC. Rectè quidem putas. Hinc verò cognoſces: ſi quis enim percontetur, eſtne credulitas quædã falſa & quædam vera, vt arbitror, conſentires. GOR. Certè. SOC. Quid verò? ſcientia eſt vera & falſa? GOR. Nequaquam. SOC. Conſtat igitur non eſſe idem. GOR. Conſtat. SOCR. Veruntamen & illis qui didicerunt, & illis qui crediderunt, iam eſt perſuaſum. GOR. Sic eſt. SOC. Víſne ergo duas perſuaſionis ſpecies eſſe ponamus, quarum altera quidem abſque ſcientia præſtat fidẽ, altera verò ſcientiam? GOR. Prorſus. SOC. Vtram verò perſuaſionem affert rhetorica in iudiciis aliíſque cœtibus de iuſtis iniuſtíſve rebus? Num ex qua homines abſque ſcientia credãt, an ex qua ſciant? GOR. Perſpicuum eſt ex qua audientes ad fidem adducantur. SOC. Itaque, vt videtur, rhetorica perſuaſionis eius eſt artifex quæ credulitatem potiùs quàm doctrinam circa iuſtum vel iniuſtum præſtat. GOR. Certè. SOC. Orator ergo non docet in iudiciis aliíſque turbis iuſta, & iniuſta, ſed fidem duntaxat inducit. Neque enim poſſet turbam tantam res tam grãdes tam breui tempore edocere. GOR. Non certè. SOC. Age, iam quid de rhetorica dicendum ſit, videamus. Ego enim nondum ſatis quid dicturus ſim intelligere poſſum. quando enim publicè de medicorum electione tractabitur, aut de nauium aliarúmve rerum opificibus eligendis, tunc fortè conſultare ad oratorem non pertinebit. Patet enim in huiuſmodi electionibus peritiſſimum quenque eius artis eligendum eſſe. neque rurſus cùm de conſtruendis muris, vel portuum diſpoſitione, vel nauium apparatu conſultabitur, oratoris officium erit conſulere, ſed architecti. Quinetiã neque cùm de eligẽdo imperatore, aut de exercitu aduerſus hoſtes inſtruẽdo, aut de occupandis locis deliberabitur: ſed ad duces exercitus conſultatio pertinebit, ad oratores verò nequaquã. Quid ad hæc dicis Gorgia? Nẽpe cùm & rhetor eſſe profitearis, & alios poſſe rhetores facere, præſtat nimirum ea quæ tuæ artis ſunt à teipſo ſciſcitari atq; accipere. Et me quidem nunc rem tuã agere putato. Fortè enim inter eos qui intus ſunt, ad eſt aliquis qui diſcipulus tuus eſſe cupiat: quales ego quoſdam & quidem frequentes ſentio: quos hæc à te quærere fortè deterret pudor. A me ergo rogatus, ab illis quoque hunc in modum interrogari exiſtimato. Quidnam reportabimus, ſi in tuã nos tradiderimus diſciplinã? quibus de rebus Reip. conſulere poterimus? nunquid de iuſto ſolùm & iniuſto? an præterea de his quæ modo Socrates adducebat? Da operam ergo Gorgia, vt his reſpondeas. GOR. Conabor equidem omnem tibi rhetoricæ facultatem planiùs explicare. ipſe enim perbellè ad id nos deduxiſti. Scis vtique hæc naualia & mœnia Athenarum portúſque diſpoſitionem partim Themiſtoclis, partim Periclis, non opificum conſilio eſſe conſtructa. SOC. Ferũtur hæc ô Gorgia de Themiſtocle. Periclem verò ipſe audiui *de muro medio conſtruendo ciuitati perſuadentẽ. GOR. Præterea quoties de electionibus quas tu modò referebas, deliberatur, vides oratores ipſos conſulere, eorúmque in his rebus præferri ſententias. SOC. Hęc equidẽ admirans iamdudum à te de rhetoricæ poteſtate perquiro. Nã hæc cogitanti mihi diuina quędam poteſtatis eius magnitudo videtur. GOR. O ſi cuncta eius artis perſpecta eſſent tibi Socrates, cernas profectò hãc omnes, vt ſummatim dicã, ſub ſe vires ac facultates complecti, cuius quidẽ rei magnum tibi afferam argumentũ. Sæpe iam cum fratre meo aliiſq; medicis ad aliquem ægrotãtium ingreſſus, cùm ille vel pharmacũ nollet bibere, vel ſecandũ vrendúmve ſe medico non permitteret, neq; perſuaderi poſſet à medico: ego perſuaſi non alia quàm rhetoricę facultate. Quo magis aſſero, ſiquam vrbẽ rhetor acceſſerit atq; medicus, certetúrque inter eos verbis in concione vel in alio quouis cœtu, vter ſit pro me dico eligẽdus, rhetórne an medicus, fore vt medicus quidem nuſquã appareat: eligatur autẽ ſi modò velit, dicendi peritus. Eadémque ratione ſi aduerſus aliũ quẽuis artificem rhetor

Perſuaſio duplex.

Concluditur Rhetoricã ſuadere ſolùm, nõ docere.

* De muro, qui meridiem ſpectat, Suidas.

A ΓΟ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνη ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι, δικαίως ὥσπερ περὶ τοῦ ζωγράφου, μετὰ τοῦτο ἐπανεροίμεθ' ἂν τὸν λέγοντα, ποίας δὴ πειθοῦς καὶ τῆς περὶ τί πειθοῦς ἡ ῥητορική ἐστι τέχνη. ἢ οὐ δοκεῖ σοι δίκαιον εἶναι ἐπανέρεσθαι; ΓΟ. Ἔμοιγε. ΣΩ. Ἀπόκριναι δὴ ὦ Γοργία, ἐπειδή γε καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτω. ΓΟ. Ταύτης τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὦ Σώκρατες, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις, ὥσπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον. καὶ περὶ τούτων ἅ ἐστι δίκαιά τε καὶ ἄδικα. ΣΩ. Καὶ ἐγώ τοι ὑπώπτευον ταύτην σε λέγειν τὴν πειθὼ, καὶ περὶ τούτων, ὦ Γοργία. ἀλλ' ἵνα μὴ θαυμάζῃς ἐὰν καὶ ὀλίγον ὕστερον τοιοῦτόν τι σε ἀνέρωμαι, ὃ δοκεῖ μὲν δῆλον εἶναι, ἐγὼ δ' ἐπανερωτῶ. ὅπερ γὰρ λέγω, τοῦ ἑξῆς ἕνεκα περαίνεσθαι τὸν λόγον ἐρωτῶ, οὐ σοῦ ἕνεκα· ἀλλ' ἵνα μὴ ἐθιζώμεθα, ὑπονοοῦντες, προαρπάζειν ἀλλήλων τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ σὺ τὰ σαυτοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὅπως ἂν βούλῃ περαίνῃς. ΓΟ. Καὶ ὀρθῶς γέ μοι δοκεῖς ποιεῖν, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα. καλεῖς τι μεμαθηκέναι; ΓΟ. Καλῶ. ΣΩ. Τί δέ; πεπιστευκέναι; ΓΟ. Ἔγωγε. ΣΩ. Πότερον οὖν ταὐτὸν δοκεῖ σοι εἶναι μεμαθηκέναι καὶ πεπιστευκέναι, καὶ μάθησις καὶ πίστις; ἢ ἄλλο τι; ΓΟ. Οἴομαι μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἄλλο. ΣΩ. Καλῶς γὰρ οἴει· γνώσῃ δὲ ἐνθένδε. C εἰ γάρ τίς σε ἔροιτο, ἆρ' ἔστι τις, ὦ Γοργία, πίστις ψευδὴς καὶ ἀληθής; φαίης ἂν, ὡς ἐγὼ οἶμαι. ΓΟ. Ναί. ΣΩ. Τί δ'; ἐπιστήμη ἐστὶ ψευδὴς καὶ ἀληθής; ΓΟ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Δῆλον γὰρ οὖν ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν. ΓΟ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ τε μεμαθηκότες πεπεισμένοι εἰσὶ, καὶ οἱ πεπιστευκότες. ΓΟ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Βούλει οὖν δύο εἴδη θῶμεν πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναι, τὸ δ' ἐπιστήμην; ΓΟΡ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ποτέραν οὖν ἡ ῥητορικὴ πειθὼ ποιεῖ ἐν δικαστηρίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὄχλοις, περὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν γίγνεται ἄνευ τοῦ εἰδέναι, ἢ ἐξ ἧς τὸ εἰδέναι; ΓΟ. Δῆλον δή που, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν. ΣΩ. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, πειθοῦς D δημιουργός ἐστι πιστευτικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς, περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον. ΓΟΡ. Ναί. ΣΩ. Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ δικαστηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων, δικαίων τε πέρι καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ πιστικὸς μόνον. οὐ γὰρ δή που ὄχλον γ' ἂν δύναιτο τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα πράγματα. ΓΟΡ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Φέρε δὴ, ἴδωμεν τί ποτε καὶ λέγομεν περὶ τῆς ῥητορικῆς. ἐγὼ μὲν γάρ τοι οὐδ' αὐτός πω δύναμαι κατανοῆσαι ὅ, τι λέγω. ὅταν περὶ ἰατρῶν αἱρέσεως ᾖ τῇ πόλει σύλλογος, ἢ περὶ ναυπηγῶν, ἢ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ ἔθνους, ἄλλο τι ἢ τότε ὁ ῥητορικὸς οὐ συμβουλεύσει; δῆλον γὰρ ὅτι ἐν E ἑκάστῃ αἱρέσει τὸν τεχνικώτατον δεῖ αἱρεῖσθαι. οὐδ' ὅταν τειχῶν πέρι οἰκοδομήσεως, ἢ λιμένων κατασκευῆς, ἢ νεωρίων· ἀλλ' οἱ ἀρχιτέκτονες· οὐδ' αὖ ὅταν στρατηγῶν αἱρέσεως πέρι, ἢ τάξεώς τινος πρὸς πολεμίους, ἢ χωρίων καταλήψεως, συμβουλὴ ᾖ· ἀλλ' οἱ στρατηγικοὶ τότε συμβουλεύσουσιν, οἱ ῥητορικοὶ δὲ οὔ. ἢ πῶς λέγεις ὦ Γοργία τὰ τοιαῦτα; ἐπειδὴ γὰρ αὐτός τε φὴς ῥήτωρ εἶναι, καὶ ἄλλους ποιεῖν ῥητορικοὺς, εὖ ἔχει τὰ τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι. καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν. ἴσως γὰρ καὶ τυγχάνει τις τῶν ἔνδον ὄντων μαθητής σου βουλόμενος γενέσθαι· ὡς ἐγὼ τινὰς σχεδὸν καὶ συχνοὺς αἰσθάνομαι, οἳ ἴσως αἰσχύνοιντ' ἄν σε ἀνέρεσθαι. ὑπ' ἐμοῦ οὖν ἀνερωτώμενος, νόμισον καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀνερωτᾶσθαι, Τί ἡμῖν, ὦ Γοργία, ἔσται, ἐὰν σοι συνῶμεν; F περὶ τίνων τῇ πόλει συμβουλεύειν οἷοί τε ἐσόμεθα; πότερον περὶ δικαίου μόνον καὶ ἀδίκου, ἢ καὶ περὶ ὧν νῦν δὴ Σωκράτης ἔλεγε; πειρῶ οὖν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι. ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγώ σοι πειράσομαι, ὦ Σώκρατες, σαφῶς ἀποκαλύψαι τὴν τῆς ῥητορικῆς δύναμιν ἅπασαν. αὐτὸς γὰρ καλῶς ὑφηγήσω. οἶσθα γὰρ δή που ὅτι τὰ νεώρια ταῦτα καὶ τὰ τείχη τὰ Ἀθηναίων, καὶ ἡ τῶν λιμένων κατασκευὴ, ἐκ τῆς Θεμιστοκλέους συμβουλῆς γέγονε· τὰ δ' ἐκ τῆς Περικλέους· ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν δημιουργῶν. ΣΩ. Λέγεται ταῦτα, ὦ Γοργία, περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον ὅτε συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους. ΓΟΡ. Καὶ ὅταν γέ τις αἵρεσις ᾖ ὧν δὴ σὺ ἔλεγες, ὦ Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι οἱ ῥήτορές εἰσιν οἱ G συμβουλεύοντες, καὶ οἱ νικῶντες τὰς γνώμας περὶ τούτων; ΣΩ. Ταῦτα καὶ θαυμάζων, ὦ Γοργία, πάλαι ἐρωτῶ, ἥτις ποτὲ ἡ δύναμίς ἐστι τῆς ῥητορικῆς. δαιμονία γάρ τις ἔμοιγε καταφαίνεται τὸ μέγεθος, οὕτω σκοποῦντι. ΓΟ. Εἰ πάντα γε εἰδείης, ὦ Σώκρατες, ὅτι (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ἁπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑφ' αὑτῇ ἔχει. μέγα δέ σοι τεκμήριον ἐρῶ. πολλάκις γὰρ ἤδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἰατρῶν, εἰσελθὼν παρά τινα τῶν καμνόντων, οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν, ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρασχεῖν τῷ ἰατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἰατροῦ πεῖσαι, ἐγὼ ἔπεισα, οὐκ ἄλλῃ τέχνῃ ἢ τῇ ῥητορικῇ. φημὶ δὲ καὶ εἰς πόλιν ὅποι βούλει ἐλθόντα ῥητορικὸν ἄνδρα καὶ ἰατρὸν, εἰ δέοι λόγῳ διαγωνίζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὁπότερον δεῖ αἱρεθῆναι, ῥήτορα ἢ H ἰατρὸν, οὐδαμοῦ ἂν φανῆναι τὸν ἰατρὸν, ἀλλ' αἱρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατὸν, εἰ βούλοιτο. καὶ εἰ πρὸς ἄλλον γε δημιουργὸν ὁντιναοῦν ἀγωνίζοιτο,

πείσειεν ἂν αὐτὸν ἑλέσθαι ὁ ῥητορικὸς μᾶλλον ἢ ἄλλος ὁστισοῦν. οὐ γάρ A ἐστι περὶ ὅτου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἴποι ὁ ῥητορικὸς, ἢ ἄλλος ὁστισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει. ἡ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἐστὶ καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης. δεῖ μέντοι, ὦ Σώκρατες, τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ τῇ ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ. καὶ γὰρ τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώποις, ὅτι ἔμαθέ τις πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν, καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὥστε κρείττων εἶναι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν· οὐ τούτου ἕνεκα τοὺς φίλους δεῖ τύπτειν, οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτιννύναι. οὐδέ γε μὰ Δία ἐάν τις εἰς παλαίστραν φοιτήσας, εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα, ἢ ἄλλον τινὰ B τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδάσκοντας μάχεσθαι, μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρέδοσαν, ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνομένοις, μὴ ὑπάρχοντας. οἱ δὲ, μεταστρέψαντες, χρῶνται τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ τέχνῃ οὐκ ὀρθῶς. οὔκουν οἱ διδάξαντες, πονηροί· οὐδὲ ἡ τέχνη, οὔτε αἰτία, οὔτε πονηρὰ τούτου ἕνεκά ἐστιν· ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι, οἶμαι, ὀρθῶς. ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὥστε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυ περὶ ὅτου ἂν βούληται. ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρεῖσθαι, ὅτι δύναιντο ἂν τοῦτο ποιῆσαι, οὔτε C τοὺς ἄλλους δημιουργούς· ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ καὶ τῇ ἀγωνίᾳ. ἐὰν δὲ (οἶμαι) ῥητορικὸς γενόμενός τις, κᾆτα ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίου χρείᾳ παρέδωκεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν, καὶ ἀποκτιννύναι, ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα. ΣΩΚΡ. Οἶμαι, ὦ Γοργία, καὶ σὲ ἔμπειρον εἶναι πολλῶν λόγων, καὶ καθεωρακέναι ἐν αὐτοῖς τὸ τοιόνδε, ὅτι οὐ ῥᾳδίως δύνανται οἱ ἄνθρωποι περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσι διαλέγεσθαι, διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ μαθόντες καὶ διδάξαντες ἑαυτοὺς, οὕτω διαλύεσθαι τὰς συνουσίας· ἀλλ' ἐὰν περί του ἀμ- D φισβητήσωσι, καὶ μὴ φῇ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέγειν, ἢ μὴ σαφῶς, χαλεπαίνουσί τε καὶ κατὰ φθόνον οἴονται τὸν ἑαυτῶν λέγειν, φιλονεικοῦντας ἀλλ' οὐ ζητοῦντας τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ. καὶ ἔνιοί γε τελευτῶντες αἴσχιστα ἀπαλλάττονται, λοιδορηθέντες τε καὶ εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες περὶ σφῶν αὐτῶν τοιαῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἄχθεσθαι ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ὅτι τοιούτων ἀνθρώπων ἠξίωσαν ἀκροαταὶ γενέσθαι. τοῦ δὴ ἕνεκα λέγω ταῦτα; ὅτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ οὐ πάνυ ἀκόλουθα λέγειν οὐδὲ σύμφωνα οἷς τὸ πρῶτον ἔλεγες περὶ τῆς ῥητορικῆς. φοβοῦμαι οὖν διελέγχειν σε, μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονεικοῦντα λέγειν, τοῦ καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ. ἐγὼ οὖν, εἰ μὲν E καὶ σὺ εἶ τῶν ἀνθρώπων ὧνπερ καὶ ἐγὼ, ἡδέως ἄν σε διερωτῴην. εἰ δὲ μὴ, ἐῴην ἄν. ἐγὼ δὲ τίνων εἰμί; τῶν ἡδέως μὲν ἂν ἐλεγχθέντων, εἴ τι μὴ ἀληθὲς λέγοιμι· ἡδέως δ' ἂν ἐλεγξάντων, εἴ τις τι μὴ ἀληθὲς λέγοι· οὐκ ἀηδέστερον μέντ' ἂν ἐλεγχθέντων, ἢ ἐλεγξάντων. μεῖζον γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν ἡγοῦμαι, ὅσωπερ μεῖζον ἀγαθόν ἐστιν, αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ μεγίστου, ἢ ἄλλον ἀπαλλάξαι. οὐδὲν γὰρ οἶμαι τοσοῦτον κακὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, ὅσον δόξα ψευδὴς περὶ ὧν τυγχάνει νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ὤν. εἰ μὲν οὖν καὶ σὺ φῂς τοιοῦτος εἶναι, διαλεγώμεθα· εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρῆναι ἐᾶν, ἐῶμεν ἤδη χαίρειν, καὶ διαλύωμεν τὸν λόγον. ΓΟΡ. Ἀλλὰ φημὶ μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι οἷον σὺ ὑφηγῇ· ἴσως μέντοι F χρῆν ἐννοεῖν καὶ τὸ τῶν παρόντων. πάλαι γάρ τοι, πρὶν καὶ ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἐγὼ τοῖς παροῦσι πολλὰ ἐπεδειξάμην, καὶ νῦν ἴσως πόρρω ἀποτενοῦμεν, ἢν διαλεγώμεθα. σκοπεῖν οὖν χρὴ καὶ τὸ τούτων, μή τινας αὐτῶν κατέχωμεν βουλομένους τι καὶ ἄλλο πράττειν. ΧΑΙ. Τοῦ μὲν θορύβου, ὦ Γοργία τε καὶ Σώκρατες, αὐτοὶ ἀκούετε τούτων τῶν ἀνδρῶν, βουλομένων ἀκούειν ἐάν τι λέγητε. ἐμοὶ δ' οὖν καὶ αὐτῷ μὴ γένοιτο τοσαύτη ἀσχολία, ὥστε τοιούτων λόγων καὶ οὕτω λεγομένων ἀφεμένῳ προὐργιαίτερόν τι γενέσθαι ἄλλο πράττειν. ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεοὺς, ὦ Χαιρεφῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτὸς πολλοῖς ἤδη λόγοις παραγενόμενος, οὐκ οἶδ' G εἰ πώποτε ἥσθην οὕτως ὥσπερ νυνί. ὥστ' ἔμοιγε, κἂν τὴν ἡμέραν ὅλην ἐθέλητε διαλέγεσθαι, χαριεῖσθε. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Καλλίκλεις, τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει, εἴπερ ἐθέλοι Γοργίας. ΓΟΡ. Αἰσχρὸν δὴ τὸ λοιπὸν, ὦ Σώκρατες, γίγνεται, ἐμέ γε μὴ ἐθέλειν, καὶ ταῦτα αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ἐρωτᾶν ὅ τι τις βούλεται. ἀλλ' εἰ δοκεῖ τουτοισί, διαλέγου τε καὶ ἐρώτα ὅ τι βούλει. ΣΩΚΡ. Ἄκουε δὴ, ὦ Γοργία, ἃ θαυμάζω ἐν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ σοῦ. ἴσως γάρ τοι σοῦ ὀρθῶς λέγοντος, ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω. ῥητορικὸν φῂς ποιεῖν οἷός τ' εἶναι, ἐάν τις βούληται παρὰ σοῦ μανθάνειν; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν περὶ πάν- H των ὥστ' ἐν ὄχλῳ πιθανὸν εἶναι, οὐ διδάσκοντα, ἀλλὰ πείθοντα; ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Ἔλεγές τοίνυν δὴ ὅτι καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται ὁ ῥήτωρ. ΓΟΡ. Καὶ γὰρ ἔλεγον, ἔν γε ὄχλῳ. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τὸ ἐν ὄχλῳ, τοῦτό ἐστιν ἐν τοῖς μὴ εἰδόσιν. οὐ γὰρ δή που ἔν γε τοῖς εἰδόσι, τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται. ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

decertet, obtinebit vt ipſe potius quàm alius quicunque tandem ſit, eligatur. Nihil enim eſt de quo nõ maiori cum perſuaſione rhetor, quàm quiſquam artificum vulgò loquatur. Potẽtia ergo artis huius tanta eſt atque talis, decet tamen ita rhetorica vti, quemadmodum & omni alia facultate certandi. Neque enim is qui pugnis lacertiſve & armis ita pugnare didicerit, vt amicis & inimicis ſuperior poſſit euadere, ob hoc aduerſus omnes æquè certare debet, vt amicos etiam percutiat, pungat, occidat: nec etiam per Iouem ſi quis palæſtra exercitatus pugil corporis robur acquirat, deinde parentes aut aliquem alium domeſticorum & amicorũ pulſet: propterea pædotribas & eos qui armis pugnare docent, odio habere, & ex vrbibus expellere decet. Illi.n. hæc tradiderunt, vt hæc qui didiciſſent, iuſtè vterentur, contra hoſtes & eos qui inferrent iniuriam, auertentes autem videlicet non inferentes. Nonnulli verò hæc peruertunt ac robore artéque *abutuntur: ſed non propterea qui docuerunt improbi ſunt iudicandi, neque ars culpanda maláque habenda, ſed meo quidem iudicio qui ſiniſtrè vtuntur: eadẽ quoque de rhetorica ratio eſt. Poteſt enim aduerſus omnes & qualibet de re orator dicere: adeò vt apud multitudinem facilè admodum de re qualibet perſuadendo fiat ſuperior. Neque tamen ob eam cauſam medicos ſua laude priuare oportet, qui hoc præſtare poſſunt, neque alios præterea opifices: ſed rectè & ratione vti rhetorica, itẽ vt certandi facultate. At verò ſi quiſpiam adeptus rhetoricam, deinde iniuſtè parta facultate vtatur, non eum qui docuit, odiſſe atque vrbe expellere decet: vt qui ad iuſtum vſum tradiderit, hic verò in partem contrariam ſit vſus. Quapropter eum qui abutitur, odiſſe, in exilium mittere & interimere etiam par eſt: præceptorem verò nequaquam. SOC. Arbitror te Gorgia multis diſputationibus interfuiſſe, idque in eis iam cõpertum habere, eos videlicet qui inter ſe diſputant, haud facilè poſſe, cùm diſcrepare cœperint, ſic abire, vt rem ipſam definientes ſe inuicem ſolum doceant atque diſcant: ſed ſi de aliquo contendant, neque concedant alter alteri, vt vel verè vel perſpicuè loquantur, excandeſcunt, & per inuidiam dictum putant, certantes ſimul, non autem quod erat propoſitum perquirentes. Nonnunquam verò tandem adeò turpiter diſcedunt, cum iurgiis mutuíſque maledictis, vt etiam pœniteat pigeátque auſcultantes, quòd eiuſmodi homines audiendos putauerint. Sed quorſum hæc dices. quoniam non mihi videris ſatis nunc conſentanea & conſona dicere his quæ prius de rhetorica protuleras. Vereor tamen arguere ne me arbitreris non tam rei declarandæ, quàm tui gratia decertare. Quòd ſi ex eorum numero es, è quorum ſum ego, libenter abs te quæ inſtitui, perquiram. ſin minus dimittam. Verùm ſi quorum ego ex numero ſim quæras, reſpondebo ex iis qui libenter redargui patiuntur, ſi quid falſum ineptúmue dicant, libenter etiam redarguunt, ſi quid ab alio minus verè dicatur, quibúſque non minus reprehendi quàm reprehendere gratum eſt. Tanto enim maius id eſſe bonum exiſtimo, quanto maius bonum eſt maximo quodã liberari malo, quàm alios liberaſſe. Nihil enim tam pernicioſum hominibus arbitror, quàm opinionẽ falſam, in his videlicet rebus de quibus præſens à nobis ſermo eſt inſtitutus. Itaque ſi & te eſſe talem affirmes, age diſputemus: ſin verò dimittendum cenſes, dimittamus iam, cœtúmque ſoluamus. GOR. Dico profectò ô Socrates me quoq. eiuſmodi eſſe, qualẽ modò deſcribebas, ſed fortè aliorum qui adſunt, ratio eſt habenda. Iamdudũ enim antequã vos accederetis, his multa enarraui. Et nunc fortè ſi diſputare pergamus, mora lõgior protrahetur. Quamobrẽ cauẽdum eſt, ne hos dum aliud facere quidpiã inſtituunt, detineamus. CH. Clamorem Gorgia & Socrates diſſertationi huic intereſſe cupientiũ auditis. mihi certè nullum negotium tanti ſit vt diſputationi huic à vobis inſtitutæ quid aliud anteponam. CAL. Per Deos ô Chærepho, ego quoque cùm multis diſputationibus interfuerim, neſcio an vnquam æquè ac nunc fuerim delectatus: ideóque etiam ſi diem totam diſputando contriueritis, erit mihi pergratum. SOC. Atqui ô Callicles quantum ad me attinet, nihil, modò velit Gorgias, obſtabit. GO. Turpe quidem ô Socrates deinceps mihi fuerit, ſi diſputationem detrectem: præſertim cùm ab initio iuſſerim omnes de quo quiſque vellet, interrogare. Itaque ſi placet præſentibus, diſputa & quicquid libuerit percontare. SOCR. Audi iam ô Gorgia, quæ in tuis verbis admirer. Fortè enim cùm tu rectè dicas, ego ſecus accipio. ais rhetoricam poſſe te, ſiquis à te diſcere velit, efficere. GORG. Aio equidem. SOCRAT. Non vt de omnibus in turba probabiliter dicere valeat docendo, ſed ſuadendo. GORG. Ita prorſus. SOCRAT. Addebas præterea rhetoricum de ſanitate plus quàm medicum perſuadere. GORG. Dixi profectò, ſed in turba. SOCRAT. Idem eſt itaque in turba, quod inter ignorantes. Nunquam enim apud eos qui ſciunt, magis quàm medicus de ſanitate perſuaderet. GORG. Vera narras.

Malum maximum hominibus opinio falſa.

A soc. Nónne ergo ſi plus quàm medicus perſuadendo vale-
bit,ſcientia etiam præditũ perſuaſione ſuperabit? gor. Om-
nino. so. Ipſe tamen non medicus. gor. Non. soc. Ac ſi non
medicus, ergo & inſcius eorum quæ intelligit medicus. gor.
Proculdubio. socr. Quare imperitus ſciente apud neſcientes
faciliùs perſuadebit, quando rhetor medicum in perſuadendi
facultate excellit. itáne ſequitur? gor. In his certè ita ſequi-
tur. soc. Nónne in cæteris quoque artibus rhetor atque rhe-
torica ſe habet ſimiliter: vt ad rhetoris facultatem nihil atti-
neat cuiuſmodi res ſit noſſe, ſed artem quandam ſic ad perſua
B dendum excogitare, vt apud imperitos magis ſcire quàm ipſi
rerum ſingularum artifices appareat? gor. Nónne magna eſt
hæc facultas? eos videlicet qui alias nunquam artes attigerint,
ſed hanc ſolam, nihil tamen aliis cognitione eſſe inferiores.
soc. Vtrum orator ob hanc vnam facultatem cæteros excel-
lat vel ſuperetur ipſe, paulò pòſt inquiremus, ſiquid conduce-
re diſputationi videbitur. Nunc autem hoc priùs conſidere-
mus, an in iuſto & iniuſto, honeſto & turpi, bono & malo, ita
comparatus ſit orator, quemadmodum in ſalubribus atque a-
liis quæ ad alias artes attinẽt cæteri: vt ſcilicet vtrum bonúm-
C ne an malum ſit quippiam ignoret, pulchrúmque vel turpe,
aut iuſtum vel iniuſtum: perſuaſionem verò quandam ita de
rebus huiuſmodi machinetur, vt ignorãs ipſe inter imperitos
ſcire magis quàm ſcientes videatur: an fortè neceſſe eſt hæc
cum noſſe, oportétque hac facultate iam parta ad te profici-
ſci qui ſit futurus orator. Quòd ſi huiuſmodi rerum ſcientiam
non afferat ſecum, tu quidem præceptor rhetoricæ talia non
docebis: non enim tui id eſt officij hæc vt doceas: efficies auté
vt vulgò rerum eſſe eiuſmodi videatur peritus, cùm neſciat:
appareátque bonus ac præſtans cùm ſit minimè. An omnino
D rhetoricam docere non poteris, niſi prius horum veritatem
fuerit conſequutus? aut quo ſe modo hæc habent Gorgia? pre-
cor per Iouem vt quemadmodum paulò antè cœpiſti, rheto-
ricæ nobis tandem poteſtatem aperias. gor. At enim ſi fortè
quis ignoret, eum à me percepturum ea arbitror. soc. Subſi-
ſte, rectè enim dicis: ſi quem tu rhetorem feceris, oportet eũ
iuſta iniuſtáque ſcire, vel antequam ad te accedat, aut poſtea
à te perdiſcere. gor. Omnino. soc. Quid verò? qui ea quæ ad
fabricam ſpectant didicerit, nónne faber eſt? gor. Eſt. soc. Et
qui muſicam, muſicus? gor. Ita. socr. Et qui ea quæ ad medi-
cinam pertinẽt, medicus? Atque in cæteris eodem pacto: quiſ-
quis didicerit aliquid, talis euadit, qualem cuiuſque ſcientia
E reddit? gor. Omnino. soc. Nónne igitur per hanc rationem
iuſtus erit quicunque iuſta didicerit? gor. Maximè. soc. Iuſtus
autem iuſta facit. gor. Ita eſt. soc. An non ergo neceſſe eſt
rhetorem eſſe iuſtum? iuſtum verò velle iuſta agere? gor. Ap-
paret. socr. Nunquã ergo volet iuſtus iniuriam facere. gor.
Nunquam. soc. Rhetoricum quidem neceſſe eſt ex præcedé-
ti ratione iuſtum eſſe. gor. Neceſſe. socr. Nunquam ergo
volet Rhetoricus iniuriam facere. gor. Nunquam soc. Re-
miniſcere te paulò antè dixiſſe, non oportere pædotribas cri-
minari atque expellere: ſi quis pugil certamine arte pugilato-
ria malè vtatur, inferátque iniuriam: atque eodẽ pacto, ſi quis
orator iniuſtè vtatur rhetorica, non illum qui docuerit eſſe
F accuſandum & expellendum, ſed iniuſta agentem, neque rhe-
torica rectè vtentem. Dictáne hæc ſunt, an non? gor. Dicta.
socr. Nunc autem ipſe orator nunquam videtur facturus
iniuriam. gor. Nunquam. soc. Atqui in ſuperioribus dictum
eſt, circa ſermones verſari rhetoricam, non de pari quidem &
impari, ſed de iuſto atque iniuſto. gor. Certè. soc. Ego igitur
cùm tu hæc diceres, rhetoricam nunquam eſſe rem iniuſtam,
exiſtimaui, quæ ſemper de iuſtitia verba faceret. Poſtquàm ve
rò paulò pòſt diceres, ſi orator iniuſtè rhetorica vteretur: ſta-
tim admiratus, atque ratus non eſſe conſentanea inter ſe quæ
G abs te dicebantur, hunc protuli ſermonem: vt ſi redargui vti-
le fore putares, veluti ego puto, operæpretium foret vt diſſe-
reremus: ſin minus, dimitteremus. Deinde verò re propiùs pé-
ſiculata, vt te non latet, in confeſſo fuit, fieri non poſſe vt rhe-
tor rhetorica vtatur iniuſtè, velítque iniuriam inferre. Ad hęc
autem ſatis qua ratione ſe habeant diſcernenda, per canem
Gorgia non exigua collocutione congreſſúque opus fuerit.
pol. Etiámne autem ſic de rhetorica ſtatuis, vt nunc ais, an a-
liter? an magis putas Gorgiam pudore quodam adductũ con-
ceſſiſſe tibi rhetorem iuſta, honeſta, & bona etiam noſſe: tum
ſi quis earum rerum imperitus ad ipſum accedat, eum ſe eſſe
H docturum? Ex qua forſitan conceſſione deinde contrarium a-
liquid in diſputando ſequutum eſt. Hoc tu quidem nimium
ſtudioſè captas ô Socrates, dum interrogando ad huiuſmodi
reſponſa perducis. Nam quem arbitraris negaturum fuiſſe ti-
bi iuſta ſe ſcire, alióſque eſſe docturum? Verùm magna ruſti-
citas eſt ad hæc interrogando deducere. socr. Ob hanc ipſam cauſam pulcherrime mi Pole amicos nobis & filios compara-
mus: vt ſi quando in ſenectute peccemus, iuniores vos præſentes vitam noſtram & verbis & operibus corrigatis. Et nunc

A ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἴπερ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται, τοῦ εἰδότος πιθα-
νώτερος γίγνεται; ΓΟΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἰατρός γε ὤν. ἦ γάρ;
ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ὁ δὲ μὴ ἰατρός γε δή που, ἀνεπιστήμων ὧν ὁ ἰα-
τρὸς ἐπιστήμων; ΓΟΡ. Δῆλον ὅτι. ΣΩΚ. Ὁ οὐκ εἰδὼς ἄρα, τοῦ εἰδότος
ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ἔσται, ὅταν ὁ ῥήτωρ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος
ᾖ. τοῦτο συμβαίνει, ἢ ἄλλο τι; ΓΟΡ. Τοῦτο ἐνταῦθά γε συμ-
βαίνει. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας ὡσαύ-
τως ἔχει ὁ ῥήτωρ καὶ ῥητορική. αὐτὰ μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ
αὐτὴν εἰδέναι ὅπως ἔχει· μηχανὴν δέ τινα πειθοῦς εὑρηκέναι, ὥσ-
B τε φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι, μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδότων. ΓΟΡ. Οὐκ-
οῦν πολλὴ ῥᾳστώνη, ὦ Σώκρατες, γίγνεται, μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέ-
χνας, ἀλλὰ μίαν ταύτην, μηδὲν ἐλαττοῦσθαι τῶν δημιουργῶν. ΣΩΚΡ.
Εἰ μὲν ἐλαττοῦται ἢ μὴ ἐλαττοῦται ὁ ῥήτωρ τῶν ἄλλων, διὰ τὸ οὕτως ἔ-
χειν, αὐτίκα ἐπισκεψόμεθα, ἐάν τι ἡμῖν πρὸς λόγου ᾖ· νῦν δὲ τόδε πρό-
τερον σκεψώμεθα, ἆρα τυγχάνει περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, καὶ τὸ
αἰσχρὸν καὶ τὸ καλὸν, καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν, οὕτως ἔχων ὁ ῥητορικὸς ὡς
περὶ τὸ ὑγιεινὸν, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὧν αἱ ἄλλαι τέχναι· αὐτὰ μὲν οὐκ εἰ-
δὼς, τί ἀγαθὸν ἢ τί κακόν ἐστιν, ἢ τί καλὸν ἢ τί αἰσχρὸν, ἢ δίκαιον ἢ ἄδι-
C κον, πειθὼ δὲ περὶ αὐτῶν μεμηχανημένος, ὥστε δοκεῖν εἰδέναι, οὐκ εἰ-
δὼς, ἐν οὐκ εἰδόσι, μᾶλλον τοῦ εἰδότος; ἢ ἀνάγκη εἰδέναι, καὶ δεῖ προεπι-
στάμενον ταῦτα ἀφικέσθαι παρὰ σὲ, τὸν μέλλοντα μαθήσεσθαι τὴν ῥη-
τορικήν; εἰ δὲ μὴ, σὺ ὁ τῆς ῥητορικῆς διδάσκαλος, τούτων μὲν οὐδὲν δι-
δάξεις τὸν ἀφικνούμενον (οὐ γὰρ σὸν ἔργον) ποιήσεις δ᾽ ἐν τοῖς πολλοῖς
δοκεῖν εἰδέναι αὐτὸν τὰ τοιαῦτα, οὐκ εἰδότα, καὶ δοκεῖν ἀγαθὸν εἶναι, οὐκ
ὄντα; ἢ τὸ παράπαν οὐχ οἷός τε ἔσῃ αὐτὸν διδάξαι τὴν ῥητορικὴν, ἐὰν μὴ
προειδῇ περὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν; ἢ πῶς τὰ τοιαῦτα ἔχει, ὦ Γοργία;
καὶ πρὸς Διὸς, ὥσπερ ἄρτι εἶπες, ἀποκαλύψας, τῆς ῥητορικῆς εἰπὲ τίς
D ποθ᾽ ἡ δύναμίς ἐστιν. ΓΟΡ. Ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐὰν τύ-
χῃ μὴ εἰδὼς, καὶ ταῦτα παρ᾽ ἐμοῦ μαθήσεσθαι. ΣΩΚΡ. Ἔχε δή. κα-
λῶς γὰρ λέγεις· ἐάν περ ῥητορικὸν σύ τινα ποιήσῃς, ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέ-
ναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, ἤτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον μαθόντα παρὰ
σοῦ. ΓΟΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τί οὖν; ὁ τὰ τεκτονικὰ μεμαθηκὼς, τε-
κτονικός; ἢ οὔ; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ μουσικὰ, μου-
σικός; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Καὶ ὁ τὰ ἰατρικὰ, ἰατρικός; καὶ τἆλλα οὕ-
τω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ μεμαθηκὼς ἕκαστα, τοιοῦτός ἐστιν οἷον ἕκαστον
ἡ ἐπιστήμη ἀπεργάζεται; ΓΟΡ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν κατὰ τοῦτον τὸν
λόγον καὶ ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκὼς, δίκαιος. ΓΟΡ. Πάντως δή που.
ΣΩΚΡ. Ὁ δὲ δίκαιος δίκαιά που πράττει; ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκ-
E οῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν, δίκαιον εἶναι, τὸν δὲ δίκαιον βούλεσθαι δίκαια
πράττειν. ΓΟΡ. Φαίνεταί γε. ΣΩΚΡ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὅ γε
δίκαιος ἀδικεῖν. ΓΟΡ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Τὸν δὲ ῥητορικὸν ἀνάγκη ἐκ
τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι. ΓΟΡ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσε-
ται ὁ ῥητορικὸς ἀδικεῖν. ΓΟΡ. Οὐ φαίνεταί γε. ΣΩΚ. Μέμνησαι οὖν
λέγων ὀλίγῳ πρότερον ὅτι οὐ δεῖ τοῖς παιδοτρίβαις ἐγκαλεῖν, οὐδ᾽
ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πύκτης τῇ πυκτικῇ μὴ καλῶς χρῆταί
τε, καὶ ἀδικῇ; ὡσαύτως δὲ οὕτω καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ ἀδίκως
χρῆται, μὴ τῷ διδάξαντι ἐγκαλεῖν, μηδὲ ἐξελαύνειν ἐκ τῆς πόλεως,
ἀλλὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ οὐκ ὀρθῶς χρωμένῳ τῇ ῥητορικῇ; ἐῤῥήθη ταῦτα,
ἢ οὔ; ΓΟΡ. Ἐῤῥήθη. ΣΩΚ. Νῦν δέ γε ὁ αὐτὸς οὗτος φαίνεται ῥητορικὸς
F οὐκ ἄν ποτε ἀδικήσας. ἢ οὔ; ΓΟΡ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Καὶ ἐν τοῖς πρώ-
τοις γε, ὦ Γοργία, λόγοις ἐλέγετο ὅτι ἡ ῥητορικὴ περὶ λόγους εἴη, οὐ τοὺς
τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου. ἢ οὔ; ΓΟΡ. Ναί.
ΣΩΚ. Ἐγὼ τοίνυν σου τότε ταῦτα λέγοντος, ὑπέλαβον ὡς οὐδέποτ᾽
ἂν εἴη ἡ ῥητορικὴ ἄδικον πρᾶγμα, ὅ γ᾽ ἀεὶ περὶ δικαιοσύνης τοὺς λό-
γους ποιεῖται· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὕστερον ἔλεγες ὅτι ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ
κἂν ἀδίκως χρῷτο, οὕτω θαυμάσας καὶ ἡγησάμενος οὐ συνᾴδειν τὰ
λεγόμενα, ἐκείνους εἶπον τοὺς λόγους, ὅτι εἰ μὲν κέρδος ἡγοῖο εἶναι τὸ ἐλέγ-
χεσθαι, ὥσπερ ἐγὼ, ἄξιον εἴη διαλέγεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἐᾶν χαίρειν. ὕστερον δὲ
G ἡμῶν ἐπισκοπουμένων, ὁρᾷς δὴ καὶ αὐτὸς ὅτι αὖ ὁμολογεῖται τὸν ῥητο-
ρικὸν ἀδύνατον εἶναι ἀδίκως χρῆσθαι τῇ ῥητορικῇ, καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν.
ταῦτα οὖν ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν κύνα, ὦ Γοργία, οὐκ ὀλίγης συνουσίας
ἐστὶν ὥστε ἱκανῶς διασκέψασθαι. ΠΩΛ. Τί δὲ ὦ Σώκρατες; οὕτω καὶ
σὺ περὶ τῆς ῥητορικῆς δοξάζεις ὥσπερ νῦν λέγεις; ἢ οἴει ὅτι Γοργίας, ᾐ-
σχύνθη σοὶ μὴ προσομολογῆσαι, τὸν ῥητορικὸν ἄνδρα μὴ οὐχὶ καὶ τὰ δί-
καια εἰδέναι, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθά; καὶ ἐὰν μὴ ἔλθῃ ταῦτα εἰδὼς
παρ᾽ αὐτὸν, αὐτὸς διδάξειν ἔπειτα; ἐκ ταύτης ἴσως τῆς ὁμολογίας ἐναν-
τίον τι συνέβη ἐν τοῖς λόγοις· τοῦθ᾽ ὃ δὴ ἀγαπᾷς αὐτὸς, ἄγων ἐπὶ τοιαῦ-
τα ἐρωτήματα. ἐπεὶ τίνα οἴει ἀπαρνήσεσθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι
H τὰ δίκαια καὶ ἄλλους διδάξειν; ἀλλ᾽ εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν πολλὴ ἀγροι-
κία ἐστὶ τοὺς λόγους. ΣΩΚ. Ὦ κάλλιστε Πῶλε, ἀλλά τοι ἐξεπίτηδες κτώ-
μεθα ἑταίρους καὶ υἱεῖς, ἵνα ἐπειδὰν αὐτοὶ πρεσβύτεροι γιγνόμενοι σφαλ-
λώμεθα, παρόντες ὑμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπανορθοῖτε ἡμῶν τὸν βίον καὶ ἐν

A ἔργοις καὶ ἐν λόγοις. καὶ νῦν εἴτε ἐγὼ καὶ Γοργίας ἐν τοῖς λόγοις σφαλλόμεθα, σὺ παρὼν ἐπανόρθου· δίκαιος δ' εἶ. καὶ ἐγώ σοι ἐθέλω τῶν ὡμολογημένων εἴ τι σοι δοκεῖ μὴ καλῶς ὡμολογῆσθαι, ἀναθέσθαι ὅ, τι ἂν σὺ βούλῃ, ἐάν μοι ἓν μόνον φυλάττῃς. ΠΩ. Τί τοῦτο λέγεις; ΣΩ. Τὴν μακρολογίαν, ὦ Πῶλε, ἣν καθέξῃς, ᾗ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησας χρῆσθαι. ΠΩ. Τί δέ; οὐκ ἐξέσται μοι λέγειν ὁπόσα ἂν βούλωμαι; ΣΩΚ. Δεινὰ μέντ' ἂν πάθοις ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε ἀφικόμενος, οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν, ἔπειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνος ἀτυχήσαις. ἀλλὰ ἀντίθες τοι, σοῦ μακρὰ λέγοντος, καὶ μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, οὐ δεινὰ ἂν ἐγὼ πάθοιμι εἰ μὴ ἐξέσται μοι ἀπιέναι καὶ μὴ B ἀκούειν σου; ἀλλ' εἴ τι κήδῃ τοῦ λόγου τοῦ εἰρημένου, καὶ ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν βούλει (ὥσπερ νῦν δὴ ἔλεγον) ἀναθέμενος ὅ, τι σοι δοκεῖ, ἐν τῷ μέρει ἐρωτῶν τε καὶ ἐρωτώμενος, ὥσπερ ἐγώ τε καὶ Γοργίας, ἔλεγχέ τε καὶ ἐλέγχου. φῂς γὰρ δή που καὶ σὺ ἐπίστασθαι ἅπερ Γοργίας. ἢ οὔ; ΠΩ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σὺ κελεύεις σεαυτὸν ἐρωτᾶν ἑκάστοτε ὅ, τι ἄν τις βούληται, ὡς ἐπιστάμενος ἀποκρίνεσθαι. ΠΩ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Καὶ νῦν δὴ τούτων ὁπότερον βούλει ποίει· ἐρώτα, ἢ ἀποκρίνου. ΠΩΛ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα. καί μοι ἀπόκριναι ὦ Σώκρατες. ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς ῥητορικῆς, σὺ αὐτὴν τίνα φῂς εἶναι; ΣΩ. Ἆρα ἐρωτᾷς ἥντινα τέχνην φημὶ εἶναι; ΠΩ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐδεμία ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ὥς γε πρὸς σὲ τἀληθῆ εἰρῆσθαι. ΠΩ. Ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι; ΣΩ. C Πρᾶγμα ὃ φῂς σὺ ποιῆσαι τέχνην, ἐν τῷ συγγράμματι ὃ ἐγὼ ἔναγχος ἀνέγνων. ΠΩ. Τί τοῦτο λέγεις; ΣΩ. Ἐμπειρίαν ἔγωγέ τινα. ΠΩ. Ἐμπειρία ἄρα σοὶ δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι; ΣΩ. Ἔμοιγε· εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις. ΠΩ. Τίνος ἐμπειρία; ΣΩ. Χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας. ΠΩΛ. Οὐκοῦν καλόν σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι, χαρίζεσθαι οἷόν τ' εἶναι ἀνθρώποις. ΣΩ. Τί δέ, ὦ Πῶλε, πέπυσαι ἤδη παρ' ἐμοῦ ὅ, τι φημὶ αὐτὴν εἶναι, ὥστε τὸ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷς εἰ οὐ καλή μοι δοκεῖ εἶναι; ΠΩ. Οὐ γὰρ πέπυσμαι ὅτι ἐμπειρίαν τινὰ αὐτὴν φῂς εἶναι; ΣΩ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾷς τὸ χαρίζεσθαι, σμικρόν τί μοι χαρίσασθαι; ΠΩ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἐροῦ νῦν με, ὀψοποιΐα εἴ τις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι. ΠΩ. Ἐρωτῶ δή, τίς τέχνη ὀψοποιΐα. Σ. D Οὐδεμία, ὦ Πῶλε. ΠΩ. Ἀλλὰ τί, φάθι. ΣΩΚ. Φημὶ δή, ἐμπειρία τις. ΠΩ. Τίς, φάθι. ΣΩ. Φημὶ δή, χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε. ΠΩ. Ταὐτὸν δ' ἐστὶν ὀψοποιΐα καὶ ῥητορική; ΣΩ. Οὐδαμῶς γε· ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως μόριον. ΠΩ. Τίνος λέγεις ταύτης; ΣΩ. Μὴ ἀγροικότερον ᾖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὀκνῶ Γοργίου ἕνεκα λέγειν, μὴ οἴηταί με διακωμῳδεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτό ἐστιν ἡ ῥητορικὴ ἣν Γοργίας ἐπιτηδεύει, οὐκ οἶδα. καὶ γὰρ ἄρτι ἐκ τοῦ λόγου οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο τί ποτε οὗτος ἡγεῖται. ὃ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν ῥητορικήν, πράγματός τινος ἐστὶ μόριον, οὐδενὸς τῶν καλῶν. ΓΟΡ. Τίνος, ὦ Σώκρατες, E εἰπέ· μηδὲν ἐμὲ αἰσχυνθῇς. ΣΩ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Γοργία, εἶναί τι ἐπιτήδευμα, τεχνικὸν μὲν οὔ, ψυχῆς δὲ στοχαστικῆς καὶ ἀνδρείας, καὶ φύσει δεινῆς προσομιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις. καλῶ δὲ αὐτοῦ ἐγὼ τὸ κεφάλαιον, κολακείαν. ταύτης μοι δοκεῖ τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἓν δὲ καὶ ἡ ὀψοποιητική· ὃ δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος, οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία καὶ τριβή. ταύτης μόριον καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐγὼ καλῶ, καὶ τήν γε κομμωτικήν, καὶ τὴν σοφιστικήν· τέτταρα ταῦτα μόρια ἐπὶ τέτταρσι πράγμασιν. εἰ οὖν βούλεται Πῶλος πυνθάνεσθαι, πυνθανέσθω. οὐ γάρ πω πέπυσται ὁποῖόν φημι ἐγὼ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν ῥητορικήν, ἀλλ' αὐτὸν λέληθα οὔπω ἀποκεκριμένος. ὁ δὲ ἐπανερωτᾷ εἰ F οὐ καλὸν ἡγοῦμαι εἶναι· ἐγὼ δὲ αὐτῷ οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρὸν ἡγοῦμαι εἶναι τὴν ῥητορικήν, πρὶν ἂν πρῶτον ἀποκρίνωμαι ὅ, τι ἐστίν. οὐ γὰρ δίκαιον, ὦ Πῶλε. ἀλλ' εἴπερ βούλει πυθέσθαι, ἐρώτα ὁποῖον μόριον τῆς κολακείας φημὶ εἶναι τὴν ῥητορικήν. Π. Ἐρωτῶ δή, καὶ ἀπόκριναι, ὁποῖον μόριον. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκριναμένου; ἔστι γὰρ ἡ ῥητορική, κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον, πολιτικῆς μορίου εἴδωλον. ΠΩ. Τί οὖν; καλὸν ἢ αἰσχρὸν λέγεις αὐτὴν εἶναι; ΣΩΚ. Αἰσχρὸν ἔγωγε. τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ ἐγὼ καλῶ· ἐπειδὴ δεῖ σοι ἀποκρίνασθαι ὡς ἤδη εἰδότι ἃ ἐγὼ λέγω. ΓΟΡ. Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ αὐτὸς συνίημι ὅ, τι λέγεις. Σ. G Εἰκότως γε, ὦ Γοργία. οὐδὲν γάρ πω σαφὲς λέγω· Πῶλος δὲ ὅδε νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς. ΓΟΡ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἔα· ἐμοὶ δ' εἰπὲ πῶς λέγεις πολιτικῆς μορίου εἴδωλον εἶναι τὴν ῥητορικήν. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τοῦτ' ἐγὼ πειράσομαι φράσαι ὅ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἡ ῥητορική· εἰ δὲ μὴ τυγχάνει ὂν τοῦτο, Πῶλος ὅδε ἐλέγξει. σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχήν; ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τούτων οἴει τινὰ εἶναι ἑκατέρου εὐεξίαν; ΓΟΡ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί δέ; δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν, οὖσαν δ' οὔ; οἷον, τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἂν ῥᾳδίως αἴσθοιτό τις ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν, ἄλλος ἢ ἰατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις. ΓΟΡ. Ἀληθῆ H λέγεις. ΣΩ. Τὸ τοιοῦτον λέγω καὶ ἐν σώματι εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ, ὅ τι ποιεῖ

ſi quid me & Gorgiam in diſputando fefellit, ipſe præſens emenda. Sic enim debes, atque ego lubens tibi permitto, vt ſi quid eorum quæ conceſſa ſunt, non rectè conceſſa putes, id tuo arbitratu permutes, dummodo mihi id vnū deuites. POL. Quid hoc ô Socrates? SOCR. Prolixitatem ſermonis illā quam ab ipſo diſputationis initio incœptabas. POL. Quid ita? nónne mihi quantum voluero loqui licebit? SOCR. Graui nimium iniuria afficeréris ô vir optime, ſi profectus Athenas vbi totius Græciæ maxima eſt loquendi libertas, ſolus ipſe hoc in loco poteſtatem loquēdi pro arbitrio non haberes. At è diuerſo, videlicet ſi te prolixè loquente, neque volente ad interrogata reſpondere, non liceret abire mihi, téque audire nollē: nónne ego quoque graui iniuria afficerer, ſi non abire mihi, tuæque orationi auſcultare nolle permittatur poteſtas? Verùm ſiqua tibi diſputationis huius eſt cura, eámque corrigere voles, quemadmodum modò dicebam, retractans quod tibi retractandum videtur, rogánſque viciſſim atque reſpondens, vt ego Gorgiáſque fecimus, redargue me, ac te redargui patiare. An autem te quoque ſcire, quæ & Gorgias ſe ſcire profitetur, affirmas? POL. Dico equidem. SOCR. Et iubes vt de quo quiſque velit, à te quærat, tanquam ab homine qui reſpondere ſciat? PO. Certè. SOC. Nunc ergo alterutrum tuo arbitratu facias, vel quære, vel reſponde. POL. Faciam equidem, atque mihi reſponde ô Socrates: quando Gorgias circa rhetoricam tibi non videtur poſſe commodè dicere, tu ipſam quam eſſe dicis? SOC. Interrogáſne quam artem eſſe putē? POL. Idipſum. SOC. Nullam, ô Pole, vt vera tibi loquar. POL. Quid igitur tibi videtur eſſe rhetorica? SO. Res quam tu dicis feciſſe artem in eo libro quem nuper legi. POL. Quidnam dicis? SOC. Peritiam quandam. POL. Peritia ergo tibi videtur eſſe rhetorica? SOC. Mihi quidem, niſi tu aliud dixeris. POL. Cuius videtur rei peritia? SOC. Gratiam quandam voluptatémque pariendi. POL. Nónne igitur pulchrum quiddam exiſtimas eſſe rhetoricam, cùm apud homines comparare gratiam poſſit? SOC. Quid, ô Pole? audiuiſti iam quid illam eſſe dicam, quid deinceps interrogas vtrum pulchram eſſe putem? POL. Nónne te audiui dicentem eſſe peritiam quandam? SO. Viſne igitur, quandoquidem gratiam magni facis, paulum quid mihi gratificari? POL. Volo. SOCR. Interroga me nunc, quam artem eſſe coquinariā putem? POL. Ecce interrogo: quænam ars coquinaria eſt? SOC. Nulla. POL. At quid? SOC. Peritiam quandam eſſe dico. POL. Quænam peritia eſt? SO. Gratiam voluptatémq; pariēdi. POL. Idémne eſt coquinaria atque rhetorica? SOC. Nullo pacto, ſed eiuſdem ſtudij particulā. POL. Cuius ſtudij? SOC. Vereor vt ſit durius veritatem dicere Gorgiæ cauſa, ne fortè me ſuum vituperare ſtudium arbitretur. Ego enim vtrum hæc rhetorica ſit quam Gorgias exercet, neſcio: nam ex hac diſputatione nihil nobis patefactum eſt, quid tandem ipſe putet. Sed quod ego appello rhetoricam, rei cuiuſdam particula eſt nequaquā honeſtæ. GOR. Cuiúſnam Socrates? dic age, nihil mea cauſa veritus. SOCR. Videtur mihi ſtudium eſſe quoddam, non artificioſum quidem, ſed ſagacis animi aptique natura atque potentis ad humanam conſuetudinem ſibi conciliādam. Appello autem ſummam capútque eius adulationem. Huius autem ſtudij multa videntur mihi eſſe membra. Vnum quidem coquinaria, quæ quamuis eſſe ars videatur, meo tamen iudicio nulla eſt, ſed peritia quædam vſu comperta. Eiuſdem præterea particulam rhetoricam quoque eſſe dico, & fucatoriam, quæ mangonica dicitur, & ſophiſticā. Has vtique particulas quatuor, ad res quatuor pertinere. Si ergo Polus quærere vult, quærat. Nondum enim audiuit qualem adulationis particulam rhetoricam eſſe dicam: nec animaduertit ad id me nondū reſpondiſſe. Itaque interrogat vtrum pulchram exiſtimē, néc ne. Ego verò vtrum pulchrum aliquid vel turpe rhetoricam eſſe rear, non priùs reſpōdebo, quàm quid ipſa ſit, aperuerim. Non enim aliter reſpōdere decet Pole. Quod ſi audire voles, percontare qualem adulationis particulam, rhetoricā eſſe dicam. POL. Quæro iam abs te, qualis particula? SOC. An me reſpondēte perdiſces? Eſt, vt opinor, rhetorica particulæ ciuilis ſimulacrum. POL. Quid ergo? pulchrúmne, an turpe quiddam ais eſſe? SO. Turpe: ſiquidem mala eſſe turpia dico, quandoquidem tibi, tanquā eorum quæ iam dico nō ignaro, me reſpondere oportet. GOR. Per Iouem non ſatis quæ dicis, intelligo. SOC. Nec iniuria quidem Gorgia, nondum enim ſatis expreſſi. Polus autem iſte iuuenis atq; acer eſt. GOR. At hunc mitte, mihi verò reſponde quo pacto dicas rhetoricam ciuilis particulæ ſimulacrū eſſe. SOC. Conabor exprimere quid mihi videatur eſſe rhetorica. Sin verò aliter ſe habeat negotiū, Polus iſte redarguat. Corpus appellas aliquid atque animam? GORG. Quídni. SOCRAT. Horum verò nónne putas aliquam vtriuſque bonam habitudinem? GOR. Puto equidem. SOCR. Præterea habitudinem aliquam apparere bonam, cùm minimè ſit? Dico autem nonnihil eiuſmodi: multi corpus bene affectum habere videntur, quorum malam valetudinem habitudinémque haud facilè quiſquam præter medicum gymnaſiíque magiſtrum deprehendat. GOR. Vera narras. SOC. Tale quiddam

Rhetorica ars nulla eſt.

Rhetorica eſt peritia gratiā quandam voluptatémque pariendi.

Studium quoddam inartificioſum deſcribitur.

Coquinaria, rhetorica, fucatoria, ſophiſtica particulæ ſunt inartificioſi ſtudij, cuius caput & ſumma eſt adulatio.

Rhetorica particulæ ciuilis ſimulacrum.

& in corpore & in anima eſſe dico, quod quidē facit vt & corpus & anima rectè valere videantur, cùm non bene ſe habeāt. GOR. Ita eſt. SOC. Age verò ſi potero, clarius quod dixi, explicabo. Cùm res duæ ſint, artes eſſe geminas arbitror: & artem quidem ad animam pertinentem ciuilem nuncupo: eam verò quæ ad corpus, nomine vno nominare non poſſum: ſed huius artis vnius quæ curat corpus, duas pono particulas: alteram quidem gymnaſticam, alteram medicinam. In ciuili verò nomotheticam, ſcilicet conditricem legum pono correſpondentem gymnaſticæ: & iuſtitiam ſcilicet iudiciariam, medicinam quodammodo referentem. Communicant verò inuicem, vtpote quæ circa idem ſunt, medicina atque gymnaſtica, rurſúſque iudiciaria atque legalis. Veruntamen inter ſe etiam differunt. Cùm verò hæ quatuor ſint, ſempérque quod optimum curent, hæ quidem corpus, illæ animam: facultas adulatoria id ſentiens, non cognoſcens quidem, ſed coniectans, ſe quadrifariam diuidit, ſinguláſque ſubit particulas, ſimulans id ſe eſſe quod ſubiit: & optimi quidem nullam habet curam, ſed ſemper eo quod dulciſſimum eſt, quaſi hamo incautam illaqueat mentem, & vſqueadeò decipit, vt plurimi apud eam æſtimanda videatur. Medicinam quidem coquinaria ſubiens, ſimulat optimos ſe cibos corpori adhibere. Quamobrem ſi vel inter pueros, vel viros æquè ac pueri ſtultos atque inſipientes contendere oporteret coquum atque medicum, vter eorum de bonis maliſve cibis plus intelligat, medicus quidem fame periret. Id ergo adulationem voco, ac turpe, ô Pole, quiddam exiſtimo. Id enim aduerſus te dico. Proptereáque abſque vlla optimi ratione voluptatem aucupatur. Neque artem eam eſſe dico, ſed peritiam quandam: quoniam nullam eorum quę affert qualia ſint natura habet rationem: quo fit vt nullius rei cauſam poſſit afferre: quare artem non appello, quæ careat ratione. de quibus tamen ſi ambigis, rationem tibi volo exponere. Itaque medicinam, vt dixi, coquinaria adulatio ſubit: Gymnaſticam verò ſimiliter fucatoria, res noxia, fallax, ingenerosa, illiberalis, figuris, coloribus, lineamentis, & ſenſu quodam ita decipiens, vt propter extrinſecum fucum propriam verámque formam quæ fit per gymnaſticā negligamus. Cæterùm ne ſim prolixior, more geometrico dicam. ſic enim fortè iam aſſequeris. Profectò quod fucatrix ad gymnaſticā, id ad medicinā eſt coquinaria: imò verò ſic, Quod fucatrix ad gymnaſticam, hoc ſophiſtica ad legalem: rurſúſque quod coquinaria ad medicinam, id rhetorica eſt ad iuſtitiam. Veruntamen, vt dicebam, ita natura diſtinguuntur: ac etiam tanquam propinquæ miſcentur inuicem in eodem & circa eadē, ſophiſtę videlicet & rhetores: nec vtilitatem reſpiciunt aliquam, quam vel pro ſeipſis, vel pro aliis ſequantur vnquam. Nam ſi animus corpori non præeſſet, ſed ipſum ſibi: neque ab eo perſpiceretur, diſcerneretúrque coquinaria & medicina, ſed corpus ipſum gratia voluptatéque ſua hæc perpenderet, illud Anaxagoræ prorſus accideret, amice Pole, horum enim habes peritiam: omnia videlicet in eodem indiſcreta commiſcerentur, & quæ ad medicinam pertinent & ſalutem, & quæ ad coquinariam attinent. Audiuiſti iam quid ego rhetoricam eſſe dicam: rem videlicet coquinariæ reſpondentem, talémque in anima qualis illa eſt in corpore. Fortaſſis abſurdè feci qui tibi prolixitatem prohibens, ſermonem ipſe longum extenderim: vbi tamen venia dignus ſum: quia ſi breuius eſſem loquutus, minimè percepiſſes: neque reſponſio tibi mea ſatisfeciſſet: ſed expoſitione rurſus indiguiſſes. Si ergo nec ego te reſpondente aſſequi valeo, tu quoque extende ſermonem. Si valeo, permitte me reſpōſione tua vel mea (ſic enim æquum eſt) pro arbitrio vti. Et nunc quidem ſi quo pacto reſponſione hac opportunè vti potes, vtere. PO. Quid igitur ais? adulatióne tibi videtur eſſe rhetorica? SOC. Equidem adulationis particulam eſſe dixi. Nō meminiſti Pole, quū ſis huius ætatis? quid fortè poſthac natu grādior facies? PO. An boni rhetores videtur tibi quemadmodum adulatores in ciuitate contemni? SOC. Interrogatione hanc facis? an orationem aliquam exordiris? POL. Interrogo equidem. SOC. Nulla exiſtimatione mihi digni videntur. POL. Quomodo nulla? nónne plurimum in ciuitatibus poſſunt? SOC. Minimè, ſi potentiam bonam aliquid eſſe dicis ei qui poteſt. PO. Dico certè. SOC. Oratores ergo minimum omnium in repub. poſſe mihi videntur. POL. Quid ais? Nónne quemadmodum tyrāni occidunt quem volunt, & expoliant patrimonio, pellúntque ex vrbe? SOC. Per canem in ſingulis quæ dicis, ambigo, vtrum ſententiā explicet tuā, an quæras meam. POL. Quæro equidem tuam. SOCR. Eſto amice: deinde duo ſimul à me quæris. POL. Quónam pacto duo? SOC. Nónne dicebas modò oratores occidere tyrannorum more quoſcunque velint, & fortunę bonis expoliare, atque etiam in exilium eiicere? POL. Equidem. SOC. Dico itaque tibi, has duas interrogationes eſſe, reſpondeóque ad vtraſque. Aſſero equidem tam rhetores quàm tyrannos minimam in ciuitatibus obtinere potentiam: quemadmodum

Quod caret ratione non eſt ars.
Ars omnis cū ratione.
Adulatiões ſubeunt artes
Coquinaria.
Fucatoria.
Sophiſtica.
Rhetorica.
Medicina.
Gymnaſtica
Legalis.
Iudiciaria.

A μὴ δοκεῖν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον. ΓΟΡΓ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚ. Φέρε δή σοι, ἐὰν δύνωμαι, σαφέστερον ἐπιδείξω ὃ λέγω. δυοῖν ὄντοιν πραγμάτοιν, δύο λέγω τέχνας, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ, πολιτικὴν καλῶ· τὴν δὲ ἐπὶ τῷ σώματι, μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι· μιᾶς δὲ οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας, δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν, γυμναστικὴν, τὴν δὲ, ἰατρικήν. τῆς δὲ πολιτικῆς, ἀντὶ μὲν τῆς γυμναστικῆς, τὴν νομοθετικὴν· ἀντίστροφον δὲ τῇ ἰατρικῇ, τὴν δικαιοσύνην. ἐπικοινωνοῦσι μὲν δὴ ἀλλήλαις, ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι, ἑκάτεραι τούτων, ἥ, τε ἰατρικὴ τῇ γυμναστικῇ, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῇ νομο-
B θετικῇ. ὅμως δὲ διαφέρουσί τι ἀλλήλων. τεττάρων δὴ τούτων οὐσῶν, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευουσῶν, τῶν μὲν, τὸ σῶμα, τῶν δὲ, τὴν ψυχὴν, ἡ κολακευτικὴ αἰσθανομένη, οὐ γνοῦσα λέγω, ἀλλὰ στοχασαμένη, τέτραχα ἑαυτὴν διανείμασα, ὑποδῦσα ὑπὸ ἕκαστον τῶν μορίων, προσποιεῖται εἶναι τοῦτο ὅπερ ὑπέδυ. καὶ τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φροντίζει, τῷ δὲ ἀεὶ ἡδίστῳ θηρεύεται τὴν ἄνοιαν, καὶ ἐξαπατᾷ· ὥστε δοκεῖν πλείστου ἀξία εἶναι. ὑπὸ μὲν οὖν τὴν ἰατρικὴν ἡ ὀψοποιητικὴ ὑποδέδυκε, καὶ προσποιεῖται τὰ βέλτιστα σιτία τῷ σώματι εἰδέναι. ὥστ᾽ εἰ δέοι ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι ὀψοποιόν τε καὶ ἰατρὸν, ἢ ἐν ἀνδράσιν οὕτως ἀνοήτοις ὥσπερ
C οἱ παῖδες, πότερος ἐπαΐει περὶ τῶν χρηστῶν σιτίων ἢ πονηρῶν, ὁ ἰατρὸς ἢ ὁ ὀψοποιὸς, λιμῷ ἂν ἀποθανεῖν τὸν ἰατρόν. κολακείαν μὲν οὖν αὐτὸ καλῶ, καὶ αἰσχρὸν φημὶ εἶναι τὸ τοιοῦτον, ὦ Πῶλε. τοῦτο γὰρ πρὸς σὲ λέγω, ὅτι τοῦ ἡδέος στοχάζεται ἄνευ τοῦ βελτίστου. τέχνην δὲ αὐτὴν οὔ φημι εἶναι, ἀλλ᾽ ἐμπειρίαν. ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα, ᾧ προσφέρει ἃ προσφέρει, ὁποῖα ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν· ὥστε τὴν αἰτίαν ἑκάστου μὴ ἔχειν εἰπεῖν. ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ ὃ ἂν ᾖ ἄλογον πρᾶγμα. τούτων δὲ πέρι εἰ ἀμφισβητεῖς, ἐθέλω ὑποσχεῖν λόγον. τῇ μὲν οὖν ἰατρικῇ (ὥσπερ λέγω) ἡ ὀψοποιητικὴ κολακεία ὑπόκειται· τῇ δὲ γυμναστικῇ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον, ἡ κομμωτικὴ, κακοῦργός τε καὶ ἀπατηλὴ, καὶ ἀγεννὴς, καὶ ἀ-
D νελεύθερος, σχήμασί τε καὶ χρώμασι καὶ λειότητι καὶ αἰσθήσει ἀπατῶσα· ὥστε ποιεῖν, ἀλλότριον κάλλος ἐφελκομένους, τοῦ οἰκείου τοῦ διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀμελεῖν. ἵν᾽ οὖν μὴ μακρολογῶ, ἐθέλω σοι εἰπεῖν ὥσπερ οἱ γεωμέτραι (ἤδη γὰρ ἂν ἴσως ἀκολουθήσειας) ὅτι ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικὴν, τοῦτο ὀψοποιητικὴ πρὸς ἰατρικήν. μᾶλλον δὲ ὧδε· ὅτι ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικὴν, τοῦτο σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικήν· καὶ ὅτι ὃ ὀψοποιητικὴ πρὸς ἰατρικὴν, τοῦτο ῥητορικὴ πρὸς δικαιοσύνην. ὅπερ μέντοι λέγω, διέστηκεν οὕτω φύσει· ἅτε δ᾽ ἐγγὺς ὄντων, φύρονται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ ταὐτὰ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ, τι χρήσονται οὔτε
E αὐτοὶ ἑαυτοῖς, οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τούτοις. καὶ γὰρ ἂν εἰ μὴ ἡ ψυχὴ τῷ σώματι ἐπεστάτει, ἀλλ᾽ αὐτὸ αὑτῷ, καὶ μὴ ὑπὸ ταύτης κατεθεωρεῖτο καὶ διεκρίνετο ἥ τε ὀψοποιητικὴ καὶ ἡ ἰατρικὴ, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ σῶμα ἔκρινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι ταῖς πρὸς αὑτὸ, τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἂν πολὺ ἦν, ὦ φίλε Πῶλε· (σὺ γὰρ τούτων ἔμπειρος) ὁμοῦ ἂν πάντα χρήματα ἐφύρετο ἐν τῷ αὐτῷ, ἀκρίτων τ᾽ ὄντων τῶν τε ὑγιεινῶν καὶ ἰατρικῶν καὶ ὀψοποιητικῶν. ὃ μὲν οὖν ἐγώ φημι τὴν ῥητορικὴν εἶναι, ἀκήκοας· ἀντίστροφον ὀψοποιΐας ἐν ψυχῇ, ὡς ἐκεῖνο ἐν σώματι. ἴσως μὲν οὖν ἄτοπον πεποίηκα, ὅτι σε οὐκ ἐῶν μακροὺς λόγους λέγειν, αὐτὸς μακρὸν λόγον ἀποτέτακα. ἄξιον μὲν οὖν ἐμοὶ συγγνώμην ἔχειν ἐστί. λέγοντος γάρ μου βραχέα, οὐκ ἐμάνθανες, οὐδὲ χρῆσθαι τῇ ἀποκρίσει, ἥν σοι ἀπεκρινάμην
F οὐδὲν οἷός τ᾽ ἦσθα, ἀλλὰ ἐδέου διηγήσεως· ἐὰν μὲν οὖν καὶ ἐγώ σου ἀποκρινομένου μὴ ἔχω ὅ, τι χρήσωμαι, ἀπότεινε καὶ σὺ λόγον· ἐὰν δὲ ἔχω, ἔα με χρῆσθαι. δίκαιον γάρ. καὶ νῦν ταύτῃ τῇ ἀποκρίσει εἴ τι ἔχεις χρῆσθαι, χρῶ. ΠΩΛ. Τί οὖν φῄς; κολακεία δοκεῖ σοι εἶναι ἡ ῥητορική. ΣΩΚ. Κολακείας μὲν οὖν ἔγωγε εἶπον μόριον. ἀλλ᾽ οὐ μνημονεύεις τηλικοῦτος ὢν, ὦ Πῶλε; τί τάχα δράσεις πρεσβύτης γενόμενος; ΠΩΛ. Ἆρ᾽ οὖν δοκοῦσί σοι ὡς κόλακες ἐν ταῖς πόλεσι φαῦλοι νομίζεσθαι οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες; ΣΩΚ. Ἐρώτημα τοῦτ᾽ ἐρωτᾷς, ἢ λόγου τινὸς ἀρχὴν λέγεις; ΠΩΛ. Ἐρωτῶ ἔγωγε. ΣΩΚ. Οὐδὲ νομίζεσθαι ἔμοιγε δοκοῦσιν. ΠΩ. Πῶς οὐ νομίζεσθαι; οὐ μέγιστον δύνανται τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν; ΣΩΚ. Οὔκ· εἰ τὸ
G δύνασθαι γε λέγεις ἀγαθόν τι εἶναι τῷ δυναμένῳ. ΠΩ. Ἀλλὰ μὴν λέγω γε. ΣΩΚ. Ἐλάχιστον τοίνυν μοι δοκοῦσι τῶν ἐν τῇ πόλει δύνασθαι οἱ ῥήτορες. ΠΩΛ. Τί δ᾽ οὐχ, ὥσπερ οἱ τύραννοι, ἀποκτιννύουσί τε ὃν ἂν βούλωνται, καὶ ἀφαιροῦνται χρήματα, καὶ ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς; ΣΩΚ. Νὴ τὸν κύνα ἀμφιγνοῶ μέντοι, ὦ Πῶλε, ἐφ᾽ ἑκάστου ὧν λέγεις, πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις, καὶ γνώμην σαυτοῦ ἀποφαίνῃ, ἢ ἐμὲ ἐρωτᾷς. ΠΩΛ. Ἀλλ᾽ ἔγωγε σὲ ἐρωτῶ. ΣΩΚ. Εἶεν, ὦ φίλε. ἔπειτα δύο ἅμα με ἐρωτᾷς; ΠΩ. Πῶς δύο; ΣΩΚ. Οὐκ ἄρτι οὕτω πως ἔλεγες, ὅτι ἀποκτιννύουσιν οἱ ῥήτορες οὓς ἂν βούλωνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται, καὶ ἐξελαύνουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς; ΠΩΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Λέγω τοίνυν σοι ὅτι δύο ταῦτ᾽ ἐστὶ τὰ ἐ-
H ρωτήματα, καὶ ἀποκρινοῦμαί γέ σοι πρὸς ἀμφότερα. φημὶ γὰρ, ὦ Πῶλε, ἐγὼ καὶ τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς τυράννους δύνασθαι μὲν ἐν ταῖς πόλεσι σμικρότατον,

κρέστατον, ὥσπερ νῦν δὴ ἔλεγον. οὐδὲν γὰρ ποιεῖν ὧν βούλονται, ὡς ἔπος εἰπεῖν· ποιεῖν μέντοι ὅ,τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ βέλτιστον εἶναι. ΠΩ. Οὐκοῦν τοῦτό ἐστι τὸ μέγα δύνασθαι; ΣΩΚ. Οὐχ, ὥς γε φησὶ Πῶλος. ΠΩ. Ἐγὼ οὔ φημι; φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε. ΣΩ. Μὰ τὸν οὐ σύ γε. ἐπεὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἔφης ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ. ΠΩ. Φημὶ γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Ἀγαθὸν οὖν οἴει εἶναι ἐάν τις ποιῇ ταῦτα ἃ ἂν δοκῇ αὐτῷ βέλτιστα εἶναι, νοῦν μὴ ἔχων; καὶ τοῦτο καλεῖς μέγα δύνασθαι; ΠΩΛ. Οὐκ ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδείξεις τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας, καὶ τέχνην τὴν ῥητορικὴν, ἀλλὰ μὴ κολακείαν, ἐμὲ ἐξελέγξας; εἰ δέ με ἐάσεις ἀνέλεγκτον, οἱ ῥήτορες οἱ ποιοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς, καὶ οἱ τύραννοι, οὐδὲν ἀγαθὸν τοῦτο κεκτήσονται. ἡ δὲ δύναμίς ἐστιν, ὡς σὺ φῂς, ἀγαθόν· τὸ δὲ ποιεῖν ἄνευ νοῦ ἃ δοκεῖ, καὶ σὺ ὁμολογεῖς κακὸν εἶναι. ἢ οὔ; ΠΩΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Πῶς ἂν οὖν οἱ ῥήτορες μέγα δύναιντο ἢ οἱ τύραννοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐὰν μὴ Σωκράτης ἐξελεγχθῇ ὑπὸ Πώλου ὅτι ποιοῦσιν ἃ βούλονται; Π. Οὗτος ἀνήρ. ΣΩ. Οὔ φημι αὐτοὺς ποιεῖν ἃ βούλονται· ἀλλά μ' ἔλεγχε. ΠΩ. Οὐκ ἄρτι ὡμολόγεις ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς βέλτιστα εἶναι τούτου προσθεν; ΣΩ. Καὶ γὰρ νῦν ὁμολογῶ. ΠΩ. Οὐκοῦν ποιοῦσιν ἃ βούλονται. Σ. Οὔ φημι. ΠΩ. Ποιοῦντες δὲ ἃ δοκεῖ αὐτοῖς; ΣΩ. Φημί. ΠΩ. Σχέτλια λέγεις καὶ ὑπερφυῆ, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Μὴ κατηγόρει, ὦ λῷστε Πῶλε, ἵνα προσείπω σε κατὰ σέ· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχεις ἐμὲ ἐρωτᾶν, ἐπίδειξον ὅ,τι ψεύδομαι. εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς ἀποκρίνου. ΠΩ. Ἀλλ' ἐθέλω ἀποκρίνεσθαι, ἵνα καὶ εἰδῶ ὅ,τι λέγεις. ΣΩΚ. Πότερον οὖν σοι δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο βούλεσθαι ὃ ἂν πράττωσιν ἑκάστοτε, ἢ ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα πράττουσι τοῦθ' ὃ πράττουσιν; οἷον, οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες παρὰ τῶν ἰατρῶν, πότερον σοὶ δοκοῦσι τοῦτο βούλεσθαι ὅπερ ποιοῦσι, πίνειν τὸ φάρμακον καὶ ἀλγεῖν; ἢ ἐκεῖνο τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα πίνουσι; ΠΩ. Δηλονότι τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα πίνουσιν. ΠΩΛ. Οὐκοῦν καὶ οἱ πλέοντές τε καὶ τὸν ἄλλον χρηματισμὸν χρηματιζόμενοι, οὐ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλονται, ὃ ποιοῦσιν ἑκάστοτε (τίς γὰρ βούλεται πλεῖν τε καὶ κινδυνεύειν καὶ πράγματ' ἔχειν;) ἀλλ' ἐκεῖνο, οἶμαι, οὗ ἕνεκα πλέουσι, πλουτεῖν. πλούτου γὰρ ἕνεκα πλέουσι. ΠΩ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων; ἐάν τίς τι πράττῃ ἕνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται ὃ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα πράττει; ΠΩΛ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἔστι τι τῶν ὄντων ὃ οὐχὶ ἤτοι ἀγαθόν γ' ἐστὶν ἢ κακὸν, ἢ μεταξὺ τούτων, οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν; ΠΩ. Πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐκοῦν λέγεις εἶναι ἀγαθὸν μὲν, σοφίαν τε καὶ ὑγίειαν, καὶ πλοῦτον, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα· κακὰ δὲ, τἀναντία τούτων; ΠΩ. Ἔγωγε. Σ. Τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ, μήτε κακὰ, ἆρα τοιάδε λέγεις, ἃ ἐνίοτε μὲν μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ, ἐνίοτε δὲ τοῦ κακοῦ, ἐνίοτε δὲ οὐδετέρου; οἷον, καθῆσθαι, καὶ βαδίζειν, καὶ τρέχειν, καὶ πλεῖν· καὶ οἷον αὖ λίθους καὶ ξύλα, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα; οὐ ταῦτα λέγεις; ἢ ἄλλ' ἄττα καλεῖς τὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακά; ΠΩ. Οὔκ· ἀλλὰ ταῦτα. Σ. Πότερον οὖν τὰ μεταξὺ ταῦτα, ἕνεκεν τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν, ὅταν πράττωσιν; ἢ τἀγαθὰ, τῶν μεταξύ; ΠΩ. Τὰ μεταξὺ δή που τῶν ἀγαθῶν. Σ. Τὸ ἀγαθὸν ἄρα διώκοντες, καὶ βαδίζομεν, ὅταν βαδίζωμεν, οἰόμενοι βέλτιον εἶναι· καὶ τὸ ἐναντίον, ἕσταμεν ὅταν ἑστῶμεν, τοῦ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ. ἢ οὔ; ΠΩ. Ναί. Σ. Οὐκοῦν καὶ ἀποκτίννυμεν, εἴ τινα ἀποκτίννυμεν, καὶ ἐκβάλλομεν, καὶ ἀφαιρούμεθα χρήματα, οἰόμενοι ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα ποιεῖν, ἢ μή. ΠΩ. Πάνυ γε. Σ. Ἕνεκ' ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ πάντα ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες. ΠΩ. Φημί. Σ. Οὐκοῦν ὡμολογήσαμεν, ἃ ἕνεκά του ποιοῦμεν, μὴ ἐκεῖνα βούλεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα ταῦτα ποιοῦμεν. ΠΩ. Μάλιστα. Σ. Οὐκ ἄρα σφάττειν βουλόμεθα, οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων, οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι ἁπλᾶς οὕτως· ἀλλ' ἐὰν μὲν ὠφέλιμα ᾖ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτά· βλαβερὰ δὲ ὄντα, οὐ βουλόμεθα. τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς φῂς σύ· τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τὰ κακά. ἢ γὰρ ἀληθῆ σοι δοκῶ λέγειν, ὦ Πῶλε, ἢ οὔ; τί οὐκ ἀποκρίνῃ; ΠΩ. Ἀληθῆ. ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ταῦτα ὁμολογοῦμεν, ἐάν τις ἀποκτείνῃ τινὰ, ἢ ἐκβάλλῃ ἐκ πόλεως, ἢ ἀφαιρῆται χρήματα, εἴτε τύραννος ὢν εἴτε ῥήτωρ (οἰόμενος εἶναι αὐτῷ ἄμεινον, τυγχάνῃ δὲ ὂν κάκιον) οὗτος δή που ποιεῖ ἃ δοκεῖ αὐτῷ. ἦ γάρ; ΠΩ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ ἃ βούλεται, εἴπερ τυγχάνει ταῦτα κακὰ ὄντα; τί οὐκ ἀποκρίνῃ; ΠΩΛ. Ἀλλ' οὔ μοι δοκεῖ ποιεῖν ἃ βούλεται. Σ. Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος μέγα δύναται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, εἴπερ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι, ἀγαθόν τι, κατὰ τὴν σὴν ὁμολογίαν; ΠΩ. Οὐκ ἔστιν. ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, λέγων ὅτι ἔστιν ἄνθρωπον ποιοῦντα ἐν πόλει ἃ δοκεῖ αὐτῷ, μὴ μέγα δύνασθαι, μηδὲ ποιεῖν ἃ βούλεται. Π. Ὡς δὴ σύ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν δέξαιο ἐξεῖναί σοι ποιεῖν ὅ,τι δοκεῖ σοι ἐν τῇ πόλει, μᾶλλον ἢ μὴ, οὐδὲ ζηλοῖς ὅταν ἴδῃς τινὰ ἢ ἀποκτείναντα ὃν ἔδοξεν αὐτῷ, ἢ ἀφελόντα χρήματα, ἢ δήσαντα; ΣΩΚ. Δικαίως λέγεις, ἢ ἀδίκως; ΠΩΛ. Ὁπότερ' ἂν ποιῇ, οὐκ ἀμφοτέρως ζηλωτόν ἐστιν; ΣΩΚ. Εὐφήμει ὦ Πῶλε. ΠΩΛ. Τί δή; ΣΩΚΡ. Ὅτι οὐ χρὴ οὔτε τοὺς ἀζηλώτους ζηλοῦν, οὔτε τοὺς ἀθλίους· ἀλλ' ἐλεεῖν.

A Paulo antè dicebam. Nihil enim, vt ita dixerim, facere ex his quæ volunt, facere tamen quod ſibi opinantibus optimum videatur. POL. Nónne hæc magna potentia? SOC. Nequaquam, vt ait Polus. POL. An ego non dico? Dico equidem certè. SOC. Per Iouem non dicis, quandoquidem magnam potentiam dixiſti ei qui poteſt, eſſe bonum. POL. Id quidem dico. S. Bonúmne igitur eſſe ais, ſiquis ea fecerit quæ ſibi optima videantur mente capto, atque id magnam dicis eſſe potentiam? POL. Non certè. S. Nónne igitur oſtendendum tibi eſt, oratores habere mentem, atque rhetoricam non adulationem quidem
B eſſe, ſed artem, quò me conuincas? Alioquin niſi id oſtendens me arguas, oratores & tyranni facientes quicquid faciendum ſibi videtur in ciuitate, nullum propterea bonum conſequentur. Siquidem potentiam habere, vt ipſe ais, eſt bonum: facere verò quicquid videatur abſque mente, ipſemet confiteris eſſe malum. Nónne ita? P. Ita certè. S. Quónam igitur pacto oratores, vel tyranni magna in repub. poſſunt: niſi Socrates conuictus à Polo, illos quæ volunt facere, fateatur? P. En vir. S. Nego eos facere quæ volunt: tu verò me redargue. POL. An non paulo antè confitebaris, quę ſibi bona videntur, eos facere? S. Et nunc rurſus confiteor. POL. An non ergo faciunt quæ vo-
C lunt? SOC. Non, vt arbitror. POL. Faciunt tamen quæ ſibi videntur. SOC. Concedo. POL. Moleſta, ô Socrates, & incredibilia dicis. SOC. Ne me accuſes, optime Pole, vt appellem te ſecundum te. Verùm ſiquid habes quod inquiras, errorem meũ redargue: ſin minus, ipſe reſponde. POL. Sed reſpondere malo, vt quid dicas, intelligam. SOC. Vtrum ergo tibi videntur homines id velle quod vbique agunt? an potius illud cuius gratia agunt? veluti qui pharmaca à medicis accepta bibant, vtrum tibi id videntur ipſum velle quod faciunt, videlicet pharmacũ bibere, & aſperitatem eius perferre: an ſanitatem potius cuius gratia bibunt? POL. Manifeſtum eſt eos fieri ſanos velle, cuius gratia potionem ſumunt. SOC. Nónne & qui nauigant, aut
D aliud negotiũ lucri cauſa obeunt, non id volunt quod faciunt? quis enim nauigare, ſubire pericula, moleſtias habere velit? ſed illud volunt, vt arbitror, cuius gratia nauigant. diuitias ſcilicet, harum enim gratia nauigant. POL. Maximè. SOCRAT. An non in omnibus quoque ſimiliter, quiſquis aliquid alicuius agit gratia, non id vult quod agit, ſed illud cuius gratia agit? POL. Ita videtur. SOC. An eſt ex omnibus aliquid, quod non aut bonum ſit, aut malum, aut horum medium, neq; bonum ſcilicet, neq. malum? P. Nihil omnino. SOC. Nónne bonum quidem dicis ſapientiam, ſanitatem, diuitias, aliáque generis eiuſdem? Mala verò horum contraria? POL. Equidem. S.
E Quæ verò neque bona ſunt, neque mala, talia quædam dicis, quæ quandoque boni, quandoque mali participia ſunt, quandoque neutri: veluti ſedere, ire, currere, nauigare. Rurſus veluti lapides, ligna, cęteráque ſimilia. Nónne talia quędam eſſe dicis, quæ neque bona appelles, neque mala? POL. Talia certè. S. Vtrum igitur media hæc bonorũ agunt gratia, quoties agunt? an bona gratia mediorum? POL. Media bonorum gratia. SOC. Ergo ſequentes bonum, vadimus, præſtare id exiſtimantes: & viciſſim quieſcimus, quandocunque quieſcimus, ob idipſum bonum. Nónne ita? POL. Ita prorſus. SOC. Præterea ſi quos occidimus, eiuſdem gratia occidimus: ſimiliterque expellimus,
F atque rapimus, putantes præſtare vt talia à nobis fiant. POL. Proculdubio. SOC. Quamobrem boni gratia hæc faciunt omnia quæcunque faciunt. POL. Aſſentior. SOC. An non inter nos conuenit, non quæ alicuius gratia agimus, velle, ſed illud cuius hæc gratia agimus? P. Maximè. S. Itaque non iugulare ſimpliciter omninoque volumus, neque expellere, neque pecunias rapere: verùm ſi conducant hæc facere volumus: ſi noceant, nolumus. Bona enim volumus, vt ipſe ais. Quæ verò neque bona, neque mala ſunt, non propriè volumus, neque mala. Videórne tibi, Pole, vera loqui? an non? Quid non reſpondes? POL. Vera. SOC. Quamobrem ſi in his conſentimus, ſi quis quempiam in-
G terfecerit, vel vrbe eiecerit, vel bonis fortunæ priuauerit, ſiue tyrannus ille ſit, ſiue orator, putans id melius ſibi fore, cùm tamen ſit peius, is vtique faciet quæ ſibi videntur, nónne? POL. Certè. SOC. Nunquid etiam quæ vult, ſiquidem hæc ſint mala? quid non reſpondes? POL. Non videtur mihi quæ vult facere. SO. Quánam igitur ratione vir talis magnam habet in repub. poteſtatem? ſiquidem magna poteſtas bonum quiddam eſt, vt ipſe etiam confiteris. POL. Nullo pacto. SOC. Vera ergo dicebam, fieri poſſe vt ſit qui in ciuitate quæ ſibi videntur, efficiat, neque tamen magnam potentiam habeat, neque quæ velit, agat. POL. Quaſi verò tu non optes licentiam habere faciendi quicquid tibi videatur in ciuitate potius quàm non habere, neque affectes talis eſſe quales nonnullos vides, vel interficientes, vel expoliantes, vel coniicientes in vincula quoſcunque & quandocunque ſibi videtur. S. Iuſténe dicis, an iniuſtè? P. Quomodocũq. id fiat, nónne vtrũq. optãdum? S. Bona verba quæſo, ô Pole. POL. Quid ita? SOCRA. Quoniam non decet vel vitam minimè optabilem exoptare, vel miſeram, imò potius miſereri.

Quiſquis aliquid alicuius gratia agit, non id vult quod agit, ſed illud cuius gratia agit. Negatiua disiunctiua ponitur, vt quęratur de aliquo quod fortè non ſit in diſiunctiua.

P. Quid vero? Itáne ſe habere eos de quibus loquor, exiſtimas? SOC. Quidni? POL. Quicunque igitur quemcunque opinatur iuſtè necandum, infelix tibi miſerabiliſque videtur? SOC. Non mihi quidem, neque tamen conditio eius optanda. POL. An non paulo antè miſerum dicebas eſſe? SOC. Amice, dicebam equidem, ſed iniuſtè occidentem, eundémque inſuper miſerabilem. Eius verò qui iuſtè interficit, conditionem non eſſe optandam. POL. An non qui iniuſtè occiditur, miſerabilis eſt atque infelix? SOC. Minus quàm vel interfector, vel is qui iuſtè necatur. POL. Quid ita, ô Socrates? SOC. Quoniam inferre iniuriam, malorum omnium maximum eſt. POL. Quónam pacto id maximum? Nónne peius eſt iniuriam pati? SOCR. Minimè. POL. Ipſe igitur, malléſne pati iniuriam quàm inferre? SOC. Equidem neutrum vellem. At ſi neceſſe foret, aut facere iniuriam, aut pati, accipere iniuriam, quàm inferre malim. P. Non ergo tyrannidem eligeres. SOC. Non, ſi tyrannidem ſimiliter atque ego, definis. POL. Ego verò id eſſe dico tyrannidem, quod paulo antè, videlicet licentiam in ciuitate habere quicquid videatur perpetrādi, ſiue interficere quempiam, ſiue expellere libeat, cæteráque omnia pro libidine facere. S. Sed, ô beate, quæ dicam, accipe. Si enim ego in foro ac frequenti hominum multitudine aſſumpto ſub ala pugione, apud te gloriarer me potentiam tyrannidémque mirabilem nuper eſſe nactum: nam ſiue aliquis iſtorum hominum quos cernis, mihi videatur occidendus, ſubitò perimetur, ſiue alicuius frangendū caput, repente frangetur, ſiue diſcindēda veſtis, ſubito diſcindetur, tantum ego in hac ciuitate poſſum: quod ſi tibi minus id credenti oſtenderem pugionem, fortè eo conſpecto, tu ſic obiiceres: At iſto, ô Socrates, modo omnes magnam haberent potentiam, ſiquidem & quaſlibet domos incendere, & Athenienſiū naualia, & triremes, cunctáque nauigia, ac ſummatim tam publica quàm priuata quiuis poſſet. Verùm hæc non eſt magna poteſtas, quicquid tibi quomodocunque videatur facere. itáne tibi videtur? POL. Certè non hoc pacto potentiam approbo. S. Potéſne dicere quam ob cauſam eiuſmodi non approbes poteſtatem? P. Poſſum equidem. S. Cur ergo? dic iam. P. Quoniam neceſſe eſt eum qui iſta perpetrauerit, pœnā luere. S. Pœnam verò dare, nónne malum? P. Omnino. S. Nónne igitur, ô vir mirabilis, magnam rurſus potentiam iudicas, ſi modò qui agit quæcunque ſibi videntur, aſſequitur vt vtiliter agat, atque ita bonum conſequitur, idque eſt magna poſſe? Contrà verò, malum id eſt, paruáque potentia? Verùm id quoque conſideremus, dicimúſne aliàs præſtare ea facere quæ modò dicebamus, videlicet interficere, expellere, ſpoliare, aliàs autē minimè? P. Sic omnino. SO. Hoc iam mihi, vt videtur, tibíque conuenit. Vtrum igitur & quo pacto dicis ipſe melius eſſe hæc facere? dic age, quem terminum ſtatuas. POL. Tu verò, ô Socrates, id definias. SO. Ego igitur ſi à me audire mauis, dicam, videlicet cùm quis hæc iuſtè facit, melius eſſe: quando verò iniuſtè, peius. POL. Perdifficile eſt te redarguere, ô Socrates. Atqui vel puer te reuinceret, redarguerétque quòd falſa dicis. S. Magnam illi puero habebo gratiam, tibi quoque non minorem, ſi me refutando ab errore eiuſmodi liberaueris. Te igitur oro, ne tibi moleſtum ſit beneficium hoc in amicum conferre, ſed iam refelle. P. Atqui, ô Socrates, nihil opus eſt antiquis exemplis ad te confutandum. Siquidem recentibus atq; adeò heſternis manifeſtè pleroſque iniuſtos eſſe felices comprobari poſſit. SOC. Quænam iſta? POL. Archelaum Perdiccæ filium Macedoniȩ imperare vides? SOC. Etſi non video, ſaltem audio. POL. Felixne igitur tibi an infelix videtur? SOC. Haud ſcio. nunquam enim cum eo locutus ſum. POL. An tu aliter id ſcire non potes? SOC. Nullo modo. POL. Tu igitur ne de Perſarum quidem rege magno potes dicere beatúſne ſit? SO. An ego poſſum, cùm ignorem quàm ſit doctus, quàm vir bonus? P. Quid? tu in eo ſitam vitam beatam putas? SOC. Ita prorſus exiſtimo, bonos beatos, improbos miſeros. POL. Miſer ergo Archelaus? SOC. Certè, ſi iniuſtus. POL. At verò quónam pacto negari id poteſt? Is enim ex ancilla Alcetæ Perdiccȩ fratris natus eſt: ideóque Macedoniæ regnum quod nunc poſſidet, ad eum minimè pertinebat: ſed ipſo iure Alcetæ ſeruus erat: eóque ſi iuſta agere voluiſſet, ipſi Alcetæ ſeruiſſet: atque eo pacto ex ratione tua eſſet felix. Nunc verò quàm mirabiliter ad miſeriam tandem redactus eſt, poſtquam maximas intulit iniurias. Is enim primo hunc ipſum dominum patruúmque ſuum Alcetam accerſitum ad ſe quaſi regnum quod Perdiccas abſtulerat, redditurus, conuiuio vinoque grauatum, ipſúmque & filium eius Alexandrum patruelem æqualémque ſuum coniectos in plauſtrum, noctéque aſportatos trucidauit atque deleuit. Nec tamen his perpetratis, ſuam agnouit miſeriam, nec id feciſſe pœnituit: ſed paulo pòſt fratrem ſuum legitimum Perdiccæ filium, puerum annorum ſeptem, ad quem pertinebat regnum, noluit vt felix viueret, iuſtè alere, atque ipſi regnum tradere, ſed in puteum præcipitem dedit, atque ſuffocauit.

Inferre iniuriā maximum malorum.

Hæc Cicero Tuſc. 5.

Iuſtus vir & bonus felix. Iniuſtus turpis & miſer.

Archelaus ex ancilla Alcetæ ortus eſt.

A ΠΩΛ. Τί δέ; οὕτω σοὶ δοκεῖ ἔχειν περὶ ὧν ἐγὼ λέγω τῶν ἀνθρώπων; Σ. Πῶς γὰρ οὔ; ΠΩΛ. Ὅστις οὖν ἀποκτίννυσιν ὃν ἂν δόξῃ αὐτῷ, δικαίως ἀποκτιννὺς, ἄθλιος δοκεῖ σοι καὶ ἐλεεινός; ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε· οὐδὲ μὲν τοι ζηλωτός. ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ἄθλιον ἔφησθα εἶναι; ΣΩ. Τὸν ἀδίκως γε, ὦ ἑταῖρε, ἀποκτείναντα· καὶ ἐλεεινόν γε πρός· τὸν δὲ δικαίως, ἀζήλωτον. ΠΩ. Ἦ που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως, ἐλεεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν; ΣΩ. Ἧττον ἢ ὁ ἀποκτιννὺς, ὦ Πῶλε· καὶ ἧττον ἢ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων. Π. Πῶς δῆτα, ὦ Σώκρατες; Σ. Οὕτως ὡς μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνει ὂν τὸ ἀδικεῖν. Π. Ἦ γὰρ τοῦτο μέγιστον; οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον; ΣΩ. Ἥκιστά γε. Π. Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν; ΣΩ. Βουλοίμην μὲν B ἂν ἔγωγε οὐδέτερα· εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἑλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. ΠΩ. Σὺ ἄρα οὐκ ἂν δέξαιο τυραννεῖν; ΣΩ. Οὔκ· εἰ τὸ τυραννεῖν γε λέγεις ὅπερ ἐγώ. ΠΩ. Ἀλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω ὅπερ ἄρτι, ἐξεῖναι ἐν τῇ πόλει, ὃ ἂν δοκῇ αὐτῷ, ποιεῖν τοῦτο, καὶ ἀποκτιννύντι καὶ ἐκβάλλοντι, καὶ πάντα πράττοντι κατὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν. Σ. Ὦ μακάριε, ἐμοῦ δὴ λέγοντος τῷ λόγῳ ἐπιλαβοῦ. εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν ἀγορᾷ πληθούσῃ, λαβὼν ὑπὸ μάλης ἐγχειρίδιον, λέγοιμι πρὸς σὲ, ὅτι, ὦ Πῶλε, ἐμοὶ δύναμίς τις καὶ τυραννὶς θαυμασία ἄρτι προσγέγονεν. ἐὰν γὰρ ἄρα ἐμοὶ δόξῃ τινὰ τουτωνὶ τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ ὁρᾷς, αὐτίκα μάλα δεῖν τεθνάναι, τεθνήξεται οὗτος ὃν ἂν δόξῃ. κἄν τινα δόξῃ μοι τῆς κεφαλῆς C αὐτῶν καταγῆναι δεῖν, κατεαγὼς ἔσται αὐτίκα μάλα· κἂν θοἰμάτιον διεσχίσθαι, διεσχισμένον ἔσται. οὕτω μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇδε τῇ πόλει. εἰ οὖν ἀπιστοῦντί σοι δείξαιμι τὸ ἐγχειρίδιον, ἴσως ἂν εἴποις ἰδὼν, ὅτι, ὦ Σώκρατες, οὕτω μὲν πάντες ἂν μέγα δύναιντο. κἂν ἐμπρησθείη οἰκία τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥντινα ἄν σοι δοκῇ, καὶ τά γε Ἀθηναίων νεώρια, καὶ τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα πάντα, καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἴδια. ἀλλ' οὐκ ἄρα τοῦτ' ἔστι τὸ μέγα δύνασθαι, τὸ ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτῷ. δοκεῖ σοι; Π. Οὐ δῆτα οὕτω γε. ΣΩΚ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν διότι μέμφῃ τὴν τοιαύτην δύναμιν; ΠΩ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί δή, λέγε. ΠΩ. Ὅτι ἀναγκαῖον τὸν οὕτω πράττοντα, ζημιοῦσθαι, ἐστί. ΣΩΚ. Τὸ δὲ ζημιοῦσθαι, οὐ κακόν; Π. D Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ θαυμάσιε, τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἃ δοκεῖ, ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθόν τε εἶναι· καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι· εἰ δὲ μή, κακόν, καὶ σμικρὸν δύνασθαι. σκεψώμεθα δὲ καὶ τόδε. ἄλλο τι ἢ ὁμολογοῦμεν, ἐνίοτε μὲν ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀποκτιννύναι τε καὶ ἐξελαύνειν ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα; ἐνίοτε δὲ οὔ; Π. Πάνυ γε· ΣΩ. Τοῦτο μὲν δὴ, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἐμοῦ ὁμολογεῖται. Π. Ναί. ΣΩ. Πότε οὖν σὺ φὴς ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν; εἰπὲ τίνα ὅρον ὁρίζῃ. Π. Σὺ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, ἀπόκριναι ταυτὸ τοῦτο. ΣΩΚ. Ἐγὼ μὲν τοίνυν φημὶ, ὦ Πῶλε, εἴ σοι παρ' ἐμοῦ ἥδιόν ἐστιν ἀκούειν, ὅταν μὲν δικαίως τις ταῦτα ποιῇ, ἄμεινον εἶναι· ὅταν δὲ ἀδίκως, E κάκιον. Π. Χαλεπόν γε σὲ ἐλέγξαι ὦ Σώκρατες· ἀλλ' οὐχὶ κἂν παῖς σε ἐλέγξειεν ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. Πολλὴν ἄρα ἐγὼ τῷ παιδὶ χάριν ἕξω, ἴσην δὲ καὶ σοὶ, ἐάν με ἐξελέγξῃς, καὶ ἀπαλλάξῃς φλυαρίας. ἀλλὰ μὴ κάμῃς φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν· ἀλλ' ἔλεγχε. Π. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Σώκρατες, οὐδέν γέ σε δεῖ παλαιοῖς πράγμασιν ἐλέγχειν. τὰ γὰρ ἐχθὲς καὶ πρώην γεγονότα, ταῦτα ἱκανά σε ἐξελέγξαι ἐστὶ, καὶ ἀποδεῖξαι ὡς πολλοὶ ἀδικοῦντες ἄνθρωποι, εὐδαίμονές εἰσι. Σ. Τὰ ποῖα ταῦτα; Π. Ἀρχέλαον δή που τοῦτον τὸν Περδίκκου ὁρᾷς ἄρχοντα Μακεδονίας; Σ. Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε. ΠΩ. Εὐδαίμων οὖν σοι δοκεῖ εἶναι, ἢ ἄθλιος; Σ. Οὐκ οἶδα, ὦ Πῶλε. οὐ γάρ πω συγγέγονα τῷ ἀνδρί. Π. Τί F δαί; συγγενόμενος ἂν γνοίης; ἄλλως δὲ αὐτόθεν οὐ γιγνώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ; Σ. Μὰ Δί' οὐ δῆτα. Π. Δῆλον δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαν βασιλέα γινώσκειν φήσεις εὐδαίμονα ὄντα. Σ. Καὶ ἀληθῆ γε ἐρῶ. οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης. Π. Τί δέ; ἐν τούτῳ πᾶσα ἡ εὐδαιμονία ἐστίν; Σ. Ὥς γε ἐγὼ λέγω, ὦ Πῶλε. τὸν μὲν γὰρ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα, εὐδαίμονα εἶναι φημί· τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν, ἄθλιον. Π. Ἄθλιος ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ Ἀρχέλαος, κατὰ τὸν σὸν λόγον; ΣΩ. Εἴπερ γε, ὦ φίλε, ἄδικος. Π. Ἀλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ G ἄδικος; ᾧ γε προσῆκε μὲν τῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἣν νῦν ἔχει, ὄντι ἐκ γυναικὸς ἣ ἦν δούλη Ἀλκέτου τοῦ Περδίκκου ἀδελφοῦ καὶ κατὰ μὲν τὸ δίκαιον, δοῦλος ἦν Ἀλκέτου, καὶ εἰ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδούλευεν ἂν Ἀλκέτῃ· καὶ ἦν ἂν εὐδαίμων, κατά γε τὸν σὸν λόγον· νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἄθλιος γέγονεν, ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἠδίκηκεν. ὅς γε πρῶτον μὲν τοῦτον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ θεῖον μεταπεμψάμενος, ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχὴν ἣν Περδίκκας αὐτὸν ἀφείλετο, ξενίσας καὶ καταμεθύσας αὐτόν τε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἀνεψιὸν αὐτοῦ, καὶ σχεδὸν ἡλικιώτην, ἐμβαλὼν εἰς ἅμαξαν, νύκτωρ ἐξαγαγὼν, ἀπέσφαξέ τε καὶ ἠφάνισεν ἀμφοτέρους. καὶ ταῦτα ἀδικήσας, ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώτατος H γενόμενος. καὶ οὐ μετεμέλησεν αὐτῷ· ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον, τὸν ἀδελφὸν, τὸν γνήσιον τοῦ Περδίκκου υἱὸν, παῖδα ὡς ἑπταετῆ, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγίγνετο κατὰ τὸ δίκαιον, οὐκ ἐβουλήθη εὐδαίμων γενέσθαι δικαίως ἐκθρέψας καὶ ἀποδοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ· ἀλλ' εἰς φρέαρ ἐμβαλὼν καὶ ἀποπνίξας,

πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν χῆνα ἔφη διώκοντα ἐμπεσεῖν καὶ ἀποθανεῖν. τοιγάρτοι νῦν, ἅτε μέγιστα ἠδικηκὼς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀθλιώτατός ἐστι πάντων τῶν Μακεδόνων. ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονέστατος. καὶ ἴσως ἔστιν ὅστις Ἀθηναίων ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος, δέξαιτ' ἂν ἄλλος ὁστισοῦν Μακεδόνων γενέσθαι μᾶλλον ἢ Ἀρχέλαος. ΣΩΚ. Καὶ κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὦ Πῶλε, ἔγωγέ σε ἐπῄνεσα ὅτι μοι δοκεῖς εὖ πρὸς τὴν ῥητορικὴν πεπαιδεῦσθαι, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι ἠμεληκέναι. καὶ νῦν ἄλλο τι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, ᾧ με καὶ ἂν παῖς ἐξελέγξειε; καὶ ἐγὼ ὑπὸ σοῦ νῦν, ὡς σὺ οἴει, ἐξελήλεγμαι τούτῳ τῷ λόγῳ, φάσκων τὸν ἀδικοῦντα οὐκ εὐδαίμονα εἶναι. πόθεν ὠγαθέ; καὶ μὴν οὐδέν γέ σοι τούτων ὁμολογῶ ὧν σὺ φῄς. ΠΩ. Οὐ γὰρ ἐθέλεις, ἐπεὶ δοκεῖ γέ σοι ὡς ἐγὼ λέγω. Σ. Ὦ μακάριε, ῥητορικῶς γάρ με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡγούμενοι ἐλέγχειν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὰν τῶν λόγων ὧν ἂν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχωνται, καὶ εὐδοκίμους, ὁ δὲ τἀναντία λέγων, ἕνα τινὰ παρέχηται ἢ μηδένα. οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἄξιός ἐστι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἐνίοτε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθείη τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναί τι. καὶ νῦν περὶ ὧν σὺ λέγεις ὀλίγου σοι πάντες συμφήσουσι ταῦτα Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξένοι. καὶ ἐὰν βούλῃ κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρέχεσθαι ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω, μαρτυρήσουσί σοι, ἐὰν μὲν βούλῃ, Νικίας ὁ Νικηράτου, καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ· (ὧν οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἑστῶτές εἰσιν ἐν τῷ Διονυσίῳ) ἐὰν δὲ βούλῃ, Ἀριστοκράτης ὁ Σκελλίου, οὗ αὖ ἐστιν ἐν Πυθίου τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα· ἐὰν δὲ βούλῃ, ἡ Περικλέους ὅλη οἰκία, ἢ ἄλλη συγγένεια ἥντινα ἂν βούλῃ τῶν ἐνθένδε ἐκλέξασθαι. ἀλλ' ἐγώ σοι εἷς ὢν οὐχ ὁμολογῶ. οὐ γάρ με σὺ ἀναγκάζεις, ἀλλὰ ψευδομάρτυρας πολλοὺς κατ' ἐμοῦ παρασχόμενος, ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς. ἐγὼ δὲ ἂν μὴ σὲ αὐτὸν ἕνα ὄντα μάρτυρα παράσχωμαι ὁμολογοῦντα περὶ ὧν λέγω, οὐδὲν οἶμαι ἄξιον λόγου πεπεράνθαι περὶ ὧν ἂν ἡμῖν ὁ λόγος ᾖ. οἶμαι δὲ οὐδὲ σύ, ἐὰν μὴ ἐγώ σοι μαρτυρῶ εἷς ὢν μόνος, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τούτους χαίρειν ἐᾷς. ἔστι μὲν οὖν οὗτός τις τρόπος ἐλέγχου, ὡς σύ τε οἴει καὶ ἄλλοι πολλοί· ἔστι δὲ καὶ ἄλλος, ὃν ἐγὼ αὖ οἶμαι. παραβάλλοντες οὖν παρ' ἀλλήλοις σκεψώμεθα εἴ τι διοίσουσιν ἀλλήλων. καὶ γὰρ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν οὐ πάνυ σμικρὰ ὄντα, ἀλλὰ σχεδόν τι ταῦτα περὶ ὧν εἰδέναι τε κάλλιστον, μὴ εἰδέναι τε αἴσχιστον. τὸ γὰρ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστιν, ἢ γιγνώσκειν ἢ ἀγνοεῖν ὅστις τε εὐδαίμων ἐστὶ, καὶ ὅστις μή. αὐτίκα πρῶτον, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστὶ, σὺ ἡγῇ οἷόν τε εἶναι μακάριον ἄνδρα ἀδικοῦντά τε καὶ ἄδικον ὄντα· εἴπερ Ἀρχέλαον ἄδικον μὲν ἡγῇ εἶναι, εὐδαίμονα δέ. ἄλλο τι ὡς οὕτω σου νομίζοντος διανοώμεθα; ΠΩΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Ἐγὼ δέ φημι ἀδύνατον. ἓν μὲν τουτὶ ἀμφισβητοῦμεν. εἶεν. ἀδικῶν δὲ δὴ εὐδαίμων ἔσται, ἆρ' ἂν τυγχάνῃ δίκης τε καὶ τιμωρίας; ΠΩ. Ἥκιστά γε· ἐπεὶ οὕτω γ' ἂν ἀθλιώτατος εἴη. ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ἄρα μὴ τυγχάνῃ δίκης ὁ ἀδικῶν, κατὰ τὸν σὸν λόγον, εὐδαίμων ἔσται; ΠΩ. Φημί. Σ. Κατὰ δέ γε τὴν ἐμὴν δόξαν, ὦ Πῶλε, ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος, ἁπάντων μὲν ἄθλιος· ἀθλιώτερος μέντοι ἐὰν μὴ διδῷ δίκην, μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν· ἧττον δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῷ δίκην, καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. Π. Ἄτοπά γε, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρεῖς λέγειν. Σ. Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὦ ἑταῖρε, ταὐτὰ ἐμοὶ λέγειν. φίλον γάρ σε ἡγοῦμαι. νῦν μὲν οὖν ἃ διαφερόμεθα, ταῦτ' ἐστί. σκόπει δὲ καὶ σύ. εἶπον ἐγώ που ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι; Π. Πάνυ γε. Σ. Σὺ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι; Ναί. Σ. Καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἀθλίους ἔφην εἶναι ἐγώ, καὶ ἐξηλέγχθην ὑπὸ σοῦ; Π. Ναὶ μὰ Δία. Σ. Ὡς σὺ οἴει, ὦ Πῶλε. Π. Ἀληθῆ γε οἰόμενος ἴσως. Σ. Σὺ δέ γε εὐδαίμονας αὖ τοὺς ἀδικοῦντας, ἐὰν μὴ διδῶσι δίκην. Π. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Ἐγὼ δὲ αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί· τοὺς δὲ διδόντας δίκην, ἧττον. βούλει καὶ τοῦτο ἐλέγχειν; Π. Ἀλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου χαλεπώτερόν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, ἐξελέγξαι. Σ. Οὐ δῆτα, ὦ Πῶλε· ἀλλ' ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται. Π. Πῶς λέγεις; ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῇ τυραννίδι ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς στρεβλῶται, καὶ ἐκτέμνηται, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκάηται· καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παντοδαπὰς λώβας αὐτός τε λωβηθεὶς, καὶ τοὺς αὑτοῦ ἐπιδὼν παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, τὸ ἔσχατον ἀνασταυρωθῇ, ἢ καταπιττωθῇ, οὗτος εὐδαιμονέστερος ἔσται; ἢ ἐὰν διαφυγὼν τύραννος καταστῇ, καὶ ἄρχων ἐν τῇ πόλει διαβιῷ, ποιῶν ὅ,τι ἂν βούληται, ζηλωτὸς ὢν καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων; ταῦτα λέγεις ἀδύνατον εἶναι ἐξελέγχειν; Σ. Μορμολύττῃ αὖ, ὦ γενναῖε Πῶλε, καὶ οὐκ ἐλέγχεις· ἄρτι δὲ ἐμαρτύρου. ὅμως δὲ ὑπόμνησόν με σμικρόν, ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι εἶπες. ΠΩΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡΑ. Εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐδέτερος αὐτῶν, οὔτε ὁ κατειργασμένος τὴν τυραννίδα ἀδίκως, οὔτε ὁ δίκην διδούς. δυοῖν γὰρ ἀθλίοιν εὐδαιμονέστερος μὲν οὐκ ἂν εἴη, ἀθλιώτερος μέντοι ὁ διαφυγὼν καὶ τυραννεύσας. τί τοῦτο ὦ Πῶλε γελᾷς; ἄλλο αὖ τοῦτο εἶδος ἐλέγχου ἐστίν,

A Cleopatræ verò eius matri nunciauit puerum dum perſequeretur anſerem, cecidiſſe in puteum mortémque obiiſſe. His ergo tam magnis iniuriis perpetratis, Macedonum omnium miſerrimus eſt, an potius feliciſſimus? Num eſt vllus Athenienſium, vt à te exordiamur Socrates, qui malit alius quiſquā Macedonum eſſe quàm Archelaus? SOC. Et ab ipſo diſputationis exordio Pole, te tanquam Rhetorica bene inſtructum laudaui, artem verò diſſerendi dixi te neglexiſſe. At nunc, hęcne illa ratio eſt, per quam quiuis etiam puer, vt ipſe dicebas, me refellat? B Atque ego abs te, vt ipſe iudicas, hac in præſentia ratione conuictus ſum, qui dixerim iniuriantem beatum eſſe non poſſe? Vnde verò hæc bone vir? atqui nihil tibi horum quæ tu dicis, aſſentior. POL. Neque enim aſſentiri libet, quanquam tibi vera videantur. SOCR. O beate, oratorum more conuincere me contendis, quemadmodum in iudicio fieri ſolet, vbi alij alios tum conuincere ſe opinantur, cùm pro ſua cauſa multos celebréſque adducant teſtes: aduerſarius verò, aut nullum, aut vnum aliquem producat, cùm eiuſmodi probatio nullius ad veritatem ſit momenti. Sæpe enim ob falſorum teſtium multitudinem, atque eorum etiam qui alicuius rei & pretij eſ- C ſe videntur, quis iniuſtè opprimitur: atqui in præſentia ſi de his quæ dicis, velis contra me teſtes producere, omnes fortè & Athenienſes & peregrini tecum ſentient: me verò afferre falſa tibi atteſtabuntur: ſiue Niciam accerſas Nicerati filium fratréſque eius ſecum, quorum ſunt in Dionyſio tripodes ordine quodam diſpoſiti, ſiue Ariſtocratem Scellij filium, cuius in Pythio munus extat pulcherrimum, ſeu totam Periclis domum, ſeu aliam quamlibet Athenieſium familiam velis in teſtimonium aduocare. At ego vnus tibi non aſſentior: non enim me rationibus cogis, ſed falſis teſtibus contra me productis, ex ipſa ve- D ritatis ſubſtantia deiicere me moliris. Ego verò niſi te ipſum teſtem vnum adduxero mihi aſſentientem, nihil æſtimatione dignum in his quæ tractamus, perfeciſſe me arbitror. Nihil etiam te profecturum puto, niſi ego vnus ſolúſque tibi conſentiam, túque dimiſſa aliorum teſtium multitudine, id ipſum efficias. Eſt igitur, vt dixi, vnus iſte arguendi modus, quemadmodū tu aliíque multi putatis: eſt & alter quem ego puto. Eos igitur inuicem comparantes, vtrum & quo pacto inter ſe diſcrepent, diligenter conſideremus. Non enim de rebus paruis inſtituta nobis eſt diſputatio: ſed de his quas & ſcire pulcherrimum eſt, & neſcire turpiſſimum. Caput enim & ſumma eorum quæ perquirimus, eſt vel cognoſcere, vel ignorare quis E beatus ſit, quis miſer. Principio quidē in iis quæ perquirimus, tu fieri poſſe exiſtimas, vt qui iniuriam facit, iniuſtúſque eſt, ſit beatus: ſiquidem Archelaum eſſe quidem iniuſtum confiteris, ſed beatum. nunquid ita opinari exiſtimare debemus? POL. Omnino. SOCR. Ego verò id fieri non poſſe dico. Vnum igitur hoc eſt de quo ambigimus. Eſto igitur, iniuſtus autem eritne felix, ſi pœnas iniuſtitiæ dederit? POL. Minimè quidem, imò miſerrimus. SOCR. At verò ſi iniuſtus pœnas effugerit, vt ipſe ais, beatus erit. PO. Aio equidem. SOC. Secundum verò ſententiam meam, ô Pole, qui iniuriatur iniuſtúſque eſt, omnino eſt ante alios miſer: miſerior autem ſi iniuriarum pœnas nūquam luat: minus verò miſer, ſi luat, ſuppliciúmque iuſtum diis hominibúſque reportet. POL. Quàm abſurda dicere audes. SOC. F Dabo equidem operam amice, vt ipſe quoque mecū ſentias: amicum enim eſſe te mihi puto. nūc ergo ea de quibus diſſentimus, eiuſmodi ſunt. attende verò & tu. Dixi equidem in ſuperioribus iniuriam inferre, peius eſſe quàm pati. POL. Ita dixiſti. SOC. Tu verò contrà, pati peius eſſe quàm facere. POL. Proculdubio. SOC. Præterea eos qui iniuriam faciunt, ego miſeros appellabam: atque à te redargutus ſum. POL. Ita per Iouem. S. Tuo quidem iudicio. POL. Ac fortè vero. SOCR. Tu verò iniuriantes tunc felices eſſe dicebas, cùm pœnas minimè darent. G POL. Et maximè quidem. SOCR. Ego verò iſtos dico miſerrimos: eos autem qui puniãtur, minus miſeros eſſe. Viſne id quoque refellere? POL. At iſtud difficilius altero ad redarguendum. SOC. Haud difficile iſtud, imò impoſſibile iudicare debes, quod enim verum eſt, refelli nunquam poteſt. POL. Quid ais? Siquis tyrannidem per iniuriam moliti deprehenſus fuerit, captúſque torqueatur, excarnificetúrque, eíque inurantur oculi, aliíſque multis, variis, grauibus pœnis afficiatur: videat præterea liberos & vxorem pati eadem, & tādem in crucem agatur, aut pice adhibita, comburatur: an hęc qui patietur, felix erit? vel potius ſi euadat, tyrānidémque aſſequutus arbitratu viuat H ſuo: adeò vt vitæ ſuæ ſtatus exoptandus, felíxque à ciuibus & peregrinis exiſtimetur? Hæc ne dicis confutari non poſſe? SOCRAT. Perterrefacis me nunc rurſus generoſe Pole: non autem refellis: paulò verò antè atteſtabaris. Veruntamen redige mihi parumper in memoriam, an iniuſta capeſſere tyrannidem dixeris? POL. Equidem. SOCR. Neuter eorum felicior vnquam erit: neq. qui tyrannidē iniuſtè adeptus fuerit: neq. qui deprehēſus pœnas dederit. Nēpe è duobus miſeris neuter altero felicior eſt dicendus: miſerior tamē qui potitus tyrānide ſuppliciū deuitauerit. Quid rides? alia rurſus hæc refellēdi ſpecies eſt,

Iniuriantē beatum eſſe non poſſe.

Locus à teſtibus & rationibus.

Prius eſſe iniuriam inferre quàm pati.

cùm quis aliquid dicat deridere,non autem arguere. POL. At non putas refelli,ô Socrates,cùm talia dicas, qualia nullus vnquam mortalium diceret? Quære ab iſtorum aliquo. SOC. O Pole, equidem non ſum ex his qui in republica verſantur. Et ſuperiori anno cùm in ſenatum ſorte cooptatus, quòd tribus tum mea cum imperio erat,rogare ſentẽtias, & ad ſuffragium ferendum vocare deberem, concitaui riſum, quia facere id neſciui. Noli ergo iubere, vt ad concilium præſentium referam. Cæterum niſi meliorem arguendi viam habes, quemadmodum modò dicebam: viciſſim mihi concede,atque experire qualẽ ego redargutionẽ eſſe arbitror oportere. Eorũ.n.quę dico,vnũ producere teſtẽ ſcio,illũ ipſum qui cum mihi ſermo eſt inſtitutus:multitudinẽ aũt miſſam facio: & vnius ſentẽtiam rogo,multitudini verò ne verbũ quidẽ facio. Vide igitur vtrũ mihi viciſſim arguendi locum velis concedere:túque ad quæſitum reſpondere. Arbitror equidem & te & alios homines exiſtimare, peius eſſe facere iniuriam, quàm accipere,pœnas effugere quàm ſubire. P. Ego autem neque me, neque alium prorſus vllum: quandoquidem tu ſolus iniuriam perpeti malles quàm inferre. S. Imò verò & tu cæteri omnes. P. Permultũ abeſt:imò nec ego,nec tu nec alius quiſquã. S. Viſne reſpõdere? POL. Volo equidẽ:cupio enim quid tandem dicturus ſis,intelligere. S. Reſpõde itaque mihi, vt intelligas,tanquam ſi à principio interrogem. Vtrum putas deterius eſſe? facerène iniuriam,an perpeti? P. Perpeti. SOC. Vtrum verò turpius? reſponde quæſo. POL. Iniuriam facere. SOC. Nónne & peius,ſi turpius? POL. Minimè. SOC. Intelligo iam. Nempe non putas,vt videtur, idem eſſe pulchrum atque bonum: idémque turpe atque malum. POL. Non certè. SOC. Quid autem pulchra omnia ſcilicet corpora,colores,figuras,voces,ſtudia,nunquid ipſe ad nihil reſpiciens,appellas pulchra.an ad aliquid? Vt ecce primo quidem corpora pulchra, nónne aut propter vtilitatem dicis eſſe pulchra,atque ad id pulchra cuius vſui ſeruiunt: aut propter aliquam voluptatem, videlicet quòd delectent aſpicientes? An habes præterea quicquam aliud quod de corporis pulchritudine dici poſſit? POL. Nihil aliud. SOC. Nónne & alia ſimiliter omnia ſiue figuras, ſiue colores, vel propter aliquam voluptatem, vel vtilitatem, aut vtraque pulchra appellas? POL. Ita prorſus. SOC. Et voces præterea,& quæ ad muſicam pertinent, cuncta ſimiliter? POL. Ita. SOCR. Quinetiam ſtatuta legum & ſtudia non ob aliam cauſam pulchra ſunt, quàm quòd aut conferunt, aut delectant, aut vtrunque efficiunt. POL. Non,vt mihi quidem videtur. SO. Denique de diſciplinarum pulchritudine idem exiſtimamus? POL. Idem prorſus.& pulchrè quidem nunc definis,ô Socrates,pulchrum delectatione & conferente bono definiens. SOCR. Nónne turpe contrario, ſcilicet dolore, ac malo, id eſt detrimento definiendum? POL. Neceſſe eſt. SO. Quoties igitur è duobus pulchris alterum pulchrius eſt, vel altero illorum, aut ambobus excedens pulchrius eſt, ſcilicet aut delectatione, aut vtilitate, aut ambobus. POL. Prorſus. S. Rurſus quando duorũ turpium alterum turpius eſt, vel dolore, vel detrimento excedens eſt turpius. An non neceſſe eſt? POL. Ita. SO. Age itaque quomodo paulo antè de inferenda accipiendáque iniuria dicebatur? an nõ dicebas pati iniuriam eſſe deterius, facere verò turpius? POL. Dicebam equidem. SOCR. Si ergo facere turpius eſt quàm pati:aut moleſtum quidem eſt.ac moleſtia ſuperans turpius eſt,aut detrimento,aut vtriſque, nónne id etiam neceſſarium? POL. Quidni? SOC. Primo quidem conſideremus an moleſtia ſuperet:doleántque magis qui inferũt,quàm qui patiuntur iniuriam. POL. Nullo pacto. SOC. Quare non excedit dolore. POL. Non apparet. SOC. Si non dolore,nec etiam ambobus. POL. Non videtur. SOC. Ergo altero. POL. Altero. SOC. Malo igitur atque detrimento. POL. Apparet. SOC. Quamobrem iniuriam facere excedens detrimento deterius erit,quàm pati. P. Manifeſtum eſt. SOC. Nónne & à multis hominibus,& abs te ſuprà concedebatur turpius eſſe inferre iniuriam quàm accipere? POL. Ita. SOC. Nunc etiam apparuit eſſe deterius? POL. Apparuit. SOC. Eligáſne tu magis id quod deterius turpéque eſt quàm id quod minus? Ne pigeat reſpondere Pole.nihil enim obfuerit: ſed te rationi tanquam medico committas ingenuè:atque reſpondendo aut concede quæ dico, aut nega. POL. Nunquam, ô Socrates, iſtud eligerem. SOCRAT. Alium verò quenquam id recepturum putas? POL. Mihi quidem per hanc rationem non videtur. SOCRAT. Quamobrem vera dicebam, neque me, neque te, neque alium quenquam recepturum facere iniuriam magis quàm pati, vtpote quod ſit deterius. POL. Apparet. SOCRAT. Vides ergo Pole, facta argumentorum comparatione, ea inter ſe maximè diſcrepare. Nam tibi quidem alij præter me omnes aſſentiuntur, mihi verò ſolus ipſe ſufficis aſſentiendo atque teſtificando,cuius ſolius ſuffragium ſententiámque rogaui,cæteros verò miſſos facio. Atque id quidẽ ſic habeto. Poſt hæc autem quod ſecũdo loco inter nos dubitabatur,iã conſideremus: vtrũ iniuriantem pœnas dare maximum ſit malorum,vt ipſe putabas:an maius non dare,quæ mea erat ſententia. Cõſideremus autẽ hoc pacto

Proponitur diſputandum vtrũ deterius ſit facere iniuriam, an pati.

Pulchra ſunt quęcunque aut vtilitatem, aut voluptatem aut vtrumque afferunt.

Vtrum ſit maximum malorum inferentem iniurias pœnas dare,an non dare.

A ἐπειδάν τις τι εἴπῃ, καταγελᾷν, ἐλέγχειν δὲ μή. ΠΩ. Οὐκ οἴει ἐξεληλέγχθαι, ὦ Σώκρατες, ὅταν τοιαῦτα λέγῃς ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἀνθρώπων; ἐπεὶ ἔρου τινὰ τουτωνί. Σ. Ὦ Πῶλε, οὐκ εἰμὶ τῶν πολιτικῶν. καὶ πέρυσι βουλεύειν λαχὼν, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε, καὶ ἔδει με ἐπιψηφίζειν, γέλωτα παρεῖχον, καὶ οὐκ ἠπιστάμην ἐπιψηφίζειν. μὴ οὖν μηδὲ νῦν με κέλευε ἐπιψηφίζειν τοὺς παρόντας. ἀλλ' εἰ μὴ ἔχεις τούτων βελτίω ἔλεγχον (ὅπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον) ἐμοὶ ἐν τῷ μέρει παράδος, καὶ πείρασαι τοῦ ἐλέγχου οἷον ἐγὼ οἶμαι δεῖν εἶναι. ἐγὼ γὰρ ὧν ἂν λέγω, ἕνα μὲν παρασχέσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν πρὸς ὃν ἄν μοι ὁ λόγος ᾖ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐῶ χαίρειν, καὶ ἕνα ἐπιψηφίζειν ἐπίσταμαι· τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι. B ὅρα οὖν εἰ ἐθελήσαις ἐν τῷ μέρει διδόναι ἔλεγχον, ἀποκρινόμενος τὰ ἐρωτώμενα. ἐγὼ γὰρ δὴ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον ἡγεῖσθαι· καὶ τὸ μὴ διδόναι δίκην, τοῦ διδόναι. ΠΩ. Ἐγὼ δέ γε οὔτ' ἐμὲ, οὔτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα. ἐπεὶ σὺ δέξαιο ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν; Σ. Καὶ σύ γ' ἂν, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες. ΠΩ. Πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' οὔτ' ἐγὼ, οὔτε σὺ, οὔτ' ἄλλος οὐδείς. Σ. Οὐκοῦν ἀποκρινῇ. ΠΩ. Πάνυ μὲν οὖν. καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ εἰδέναι ὅ, τι ποτ' ἐρεῖς. Σ. Λέγε δή μοι, ἵν' εἰδῇς, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς σε ἠρώτων· πότερον δοκεῖ σοι, ὦ Πῶλε, κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι; C ΠΩ. Τὸ ἀδικεῖσθαι, ἔμοιγε. ΣΩ. Τί δαὶ δὴ αἴσχιον; πότερον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι; ἀποκρίνου. ΠΩ. Τὸ ἀδικεῖν. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ κάκιον, εἴπερ αἴσχιον. ΠΩ. Ἥκιστά γε. ΣΩ. Μανθάνω. οὐ ταυτὸν ἡγῇ σὺ, ὡς ἔοικας, καλόν τε καὶ ἀγαθὸν, κακὸν καὶ αἰσχρόν. ΠΩ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Τί δαὶ τόδε; τὰ καλὰ πάντα, οἷον καὶ σώματα καὶ χρώματα, καὶ σχήματα, καὶ φωνὰς, καὶ ἐπιτηδεύματα, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων καλεῖς ἑκάστοτε καλά; οἷον πρῶτον τὰ σώματα τὰ καλὰ, οὐχὶ ἤτοι κατὰ τὴν χρείαν λέγεις καλὰ εἶναι, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο; ἢ κατὰ ἡδονήν τινα, ἐὰν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν ποιῇ τοὺς θεωροῦντας; ἔχεις τι ἐκτὸς τούτων λέγειν D περὶ σώματος κάλλους; ΠΩ. Οὐκ ἔχω. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα πάντα οὕτω καὶ σχήματα, καὶ χρώματα, ἢ διὰ ἡδονήν τινα, ἢ διὰ ὠφέλειαν, ἢ δι' ἀμφότερα, καλὰ προσαγορεύεις; ΠΩ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐ καὶ τὰς φωνάς; καὶ τὰ κατὰ τὴν μουσικὴν πάντα ὡσαύτως; ΠΩ. Ναί. ΣΩ. Καὶ μὴν τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, οὐ δή που ἐκτὸς τούτων ἐστὶ τὰ καλὰ, τοῦ ὠφέλιμα εἶναι, ἢ ἡδέα, ἢ ἀμφότερα. ΠΩ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν μαθημάτων κάλλος ὡσαύτως. ΠΩ. Πάνυ γε. καὶ καλῶς γε νῦν ὁρίζῃ ὦ Σώκρατες, ἡδονῇ τε καὶ ἀγαθῷ ὁριζόμενος τὸ καλόν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ τὸ αἰσχρὸν τῷ ἐναντίῳ, λύπῃ τε καὶ κακῷ; ΠΩ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Ὅταν ἄρα δυοῖν καλοῖν θάτερον κάλλιον ᾖ, ἢ τῷ E ἑτέρῳ τούτοιν, ἢ ἀμφοτέροις ὑπερβάλλον, κάλλιόν ἐστιν, ἤτοι ἡδονῇ, ἢ ὠφελείᾳ, ἢ ἀμφοτέροις. ΠΩ. Πάνυ γε. ΣΩ. Καὶ ὅταν δὲ δὴ δυοῖν αἰσχροῖν τὸ ἕτερον αἴσχιον ᾖ, ἤτοι λύπῃ ἢ κακῷ ὑπερβάλλον, αἴσχιον ἔσται. ἢ οὐκ ἀνάγκη; ΠΩΛ. Ναί. ΣΩΚ. Φέρε δὴ, πῶς ἐλέγετο νῦν δὴ περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι; οὐκ ἔλεγες τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι, κάκιον εἶναι, τὸ δὲ ἀδικεῖν, αἴσχιον; Σ. Ἔλεγον. ΠΩ. Οὐκοῦν εἴπερ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἤτοι λυπηρότερόν ἐστι καὶ λύπῃ ὑπερβάλλον, αἴσχιον ἂν εἴη, ἢ κακῷ, ἢ ἀμφοτέροις. οὐ καὶ τοῦτο ἀνάγκη; ΠΩ. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Πρῶτον μὲν δὴ σκεψώμεθα. ἆρα λύπῃ ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; καὶ ἀλγοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦντες ἢ οἱ ἀδικούμενοι; ΠΩ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, F τοῦτό γε. Σ. Οὐκ ἄρα λύπῃ γε ὑπερέχει. ΠΩ. Οὐ δῆτα. Σ. Οὐκοῦν εἰ μὴ λύπῃ, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἂν ἔτι ὑπερβάλλοι. ΠΩ. Οὐ φαίνεται. Σ. Οὐκοῦν τῷ ἑτέρῳ λείπεται. ΠΩ. Ναί. Σ. Τῷ κακῷ; ΠΩ. Ἔοικεν. Σ. Οὐκοῦν κακῷ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἂν εἴη τοῦ ἀδικεῖσθαι. Π. Δῆλον δὴ ὅτι. Σ. Ἄλλο τι οὖν, ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ σοῦ ὡμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ αἴσχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; Π. Ναί. Σ. Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη; Π. Ἔοικε. Σ. Δέξαιο οὖν ἂν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἧττον; μὴ ὄκνει ἀποκρίνασθαι ὦ Πῶλε (οὐδὲν γὰρ βλαβήσῃ) ἀλλὰ γενναίως τῷ λόγῳ, ὥσπερ ἰατρῷ, παρέχων, ἀποκρίνου· καὶ ἢ φάθι ἢ μὴ, ἃ ἐρωτῶ. Π. Ἀλλ' οὐκ ἂν δεξαίμην, G ὦ Σώκρατες. Σ. Ἄλλος δέ τις ἀνθρώπων; Π. Οὔ μοι δοκεῖ, κατά γε τοῦτον τὸν λόγον. Σ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον ὅτι οὔτ' ἂν ἐγὼ, οὔτ' ἂν σὺ, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δέξαιτ' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι. κάκιον γὰρ τυγχάνει ὄν. Π. Φαίνεται. Σ. Ὁρᾷς οὖν ὦ Πῶλε, ὁ ἔλεγχος παρὰ τὸν ἔλεγχον παραβαλλόμενος ὅτι οὐδὲν ἔοικεν; ἀλλὰ σοὶ μὲν οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσι πλὴν ἐμοῦ· ἐμοὶ δὲ σὺ ἐξαρκεῖς εἷς ὢν μόνος καὶ ὁμολογῶν καὶ μαρτυρῶν, καὶ ἐγώ σε μόνον ἐπιψηφίζων, τοὺς ἄλλους ἐῶ χαίρειν. Καὶ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἐχέτω. μετὰ τοῦτο δὲ περὶ οὗ τὸ δεύτερον ἠμφισβητήσαμεν, σκεψώμεθα· τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην, ἆρα μέγιστον τῶν κακῶν ἐστὶν, ὡς σὺ ᾤου· ἢ μὴν μεῖ- H ζον τὸ μὴ διδόναι, ὡς αὖ ἐγὼ ᾤμην. σκοπώμεθα δὲ τῇδε. τὸ διδόναι

A δίκην, καὶ τὸ κολάζεσθαι δικαίως ἀδικοῦντα, ἆρα τὸ αὐτὸ καλεῖς; Π. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἕξεις οὖν λέγειν ὡς οὐχὶ τά γε δίκαια πάντα, καλά ἐστι, καθόσον δίκαια; καὶ διασκεψάμενος εἰπέ. ΠΩΛ. Ἀλλά μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Σκόπει δὲ καὶ τόδε. ἆρα εἴ τις τι ποιεῖ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάσχον ὑπὸ τούτου τοῦ ποιοῦντος; ΠΩ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Ἆρα τοῦτο πάσχον ὃ τὸ ποιοῦν ποιεῖ; καὶ τοιοῦτον οἷον ποιεῖ τὸ ποιοῦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· εἴ τις τύπτει, ἀνάγκη τι τύπτεσθαι; ΠΩΛ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Καὶ εἰ σφόδρα τύπτει, ἢ ταχὺ, ὁ τύπτων, οὕτω καὶ τὸ τυπτόμενον τύπτεσθαι; ΠΩ. Ναί. ΣΩΚ. Τὸ τοιοῦτον ἄρα πάθος τῷ τυπτομένῳ ἐστὶν, οἷον ἂν τὸ B τύπτον ποιῇ; ΠΩ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ κάει τις, ἀνάγκη τι κάεσθαι. ΠΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Καὶ εἰ σφόδρα γε κάει, ἢ ἀλγεινῶς, οὕτω κάεσθαι τὸ καόμενον ὡς ἂν τὸ κᾶον κάῃ; ΠΩ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ εἰ τέμνει τι, ὁ αὐτὸς λόγος. τέμνεται γάρ τι. ΠΩ. Ναί. ΣΩΚ. Καὶ εἰ μέγα γε ἢ βαθὺ τὸ τμῆμα, ἢ ἀλγεινὸν, τοιοῦτον τμῆμα τέμνεται τὸ τεμνόμενον, οἷον τὸ τέμνον τέμνει. ΠΩ. Φαίνεται. ΣΩΚ. Συλλήβδην δὴ ὅρα εἰ ὁμολογεῖς ὃ ἄρτι ἔλεγον περὶ πάντων· οἷον ἂν ποιῇ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον τὸ πάσχον πάσχειν. ΠΩ. Ἀλλ᾽ ὁμολογῶ. ΣΩΚ. Τούτων δὴ ὁμολογουμένων, τὸ δίκην διδόναι, πότερον πάσχειν τί ἐστιν, ἢ ποιεῖν; ΠΩ. Ἀ- C νάγκη, ὦ Σώκρατες, πάσχειν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὑπό τινος ποιοῦντος; ΠΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ὑπό γε τοῦ κολάζοντος. ΣΩ. Ὁ δὲ ὀρθῶς κολάζων, δικαίως κολάζει; ΠΩΛ. Ναί. ΣΩ. Δίκαια ποιῶν, ἢ οὔ; ΠΩΛ. Δίκαια. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ κολαζόμενος, δίκην διδοὺς, δίκαια πάσχει; ΠΩΛ. Φαίνεται. ΣΩ. Τὰ δὲ δίκαια που καλὰ ὡμολόγηται; ΠΩΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Τούτων ἄρα ὁ μὲν ποιεῖ καλὰ, ὁ δὲ πάσχει, ὁ κολαζόμενος. ΠΩ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ καλὰ, ἀγαθά. ἢ γὰρ ἡδέα, ἢ ὠφέλιμα. ΠΩ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Ἀγαθὰ ἄρα πάσχει ὁ δίκην διδούς. ΠΩ. Ἔοικεν. ΣΩΚ. Ὠφελεῖται ἄρα. ΠΩ. Ναί. ΣΩ. Ἆρα ἥνπερ ἐγὼ ὑπολαμβάνω τὴν ὠφέλειαν, βελτίων τὴν ψυχὴν γίγνεται, εἴπερ δικαίως κολάζεται; ΠΩ. Εἰκός γε. ΣΩΚ. D Κακίας ἄρα ψυχῆς ἀπαλλάττεται ὁ δίκην διδούς. ΠΩ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρα οὖν τοῦ μεγίστου ἀπαλλάττεται κακοῦ. ὧδε δὲ σκόπει. ἐν χρημάτων κατασκευῇ, ἀνθρώπου κακίαν ἄλλην τινὰ ἐνορᾷς ἢ πενίαν; ΠΩ. Οὔκ· ἀλλὰ πενίαν. ΣΩΚ. Τί δ᾽ ἐν σώματος κατασκευῇ; κακίαν ἂν φήσαις ἀσθένειαν εἶναι, καὶ νόσον, καὶ αἶσχος, καὶ τὰ τοιαῦτα; ΠΩ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ψυχῇ πονηρίαν ἡγῇ τινὰ εἶναι. ΠΩ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Ταύτην οὖν οὐκ ἀδικίαν καλεῖς, καὶ ἀμαθίαν, καὶ δειλίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα; ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν χρημάτων, καὶ σώματος, καὶ ψυχῆς, τριῶν ὄντων, τριττὰς εἴρηκας πονηρίας, πενίαν, νόσον, ἀδικίαν. E ΠΩΛ. Ναί. ΣΩ. Τίς οὖν τούτων τῶν πονηριῶν αἰσχίστη; οὐχ ἡ ἀδικία, καὶ συλλήβδην ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία; ΠΩ. Πολύ γε. ΣΩ. Εἰ δὲ αἰσχίστη, καὶ κακίστη; ΠΩΛ. Πῶς ὦ Σώκρατες λέγεις; ΣΩ. Ὡδί. ἀεὶ τὸ αἴσχιστον ἤτοι λύπην μεγίστην παρέχον, ἢ βλάβην, ἢ ἀμφότερα, αἴσχιστόν ἐστιν, ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐν τῷ ἔμπροσθεν. ΠΩ. Μάλιστα. ΣΩ. Αἴσχιστον δὲ ἀδικία καὶ σύμπασα ψυχῆς πονηρία νῦν δὴ ὡμολόγηται ἡμῖν; ΠΩΛ. Ὡμολόγηται γάρ. ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ ἀνιαρώτατόν ἐστιν, καὶ ἀνίᾳ ὑπερβάλλον, αἴσχιστον τοῦτ᾽ ἐστὶν, ἢ βλάβῃ, ἢ ἀμφότερα; ΠΩ. Ἀνάγκη. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν ἀλγεινότερόν ἐστι τοῦ πένεσθαι καὶ κάμνειν, τὸ ἄδικον εἶναι καὶ ἀκόλαστον, καὶ δειλὸν καὶ ἀμαθῆ; ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀπὸ τούτων γε. ΣΩΚ. Ὑπερφυεῖ τινι ἄρα ὡς μεγάλῃ βλάβῃ καὶ κακῷ θαυ- F μασίῳ ὑπερβάλλουσα τἆλλα ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία, αἴσχιστόν ἐστι πάντων· ἐπειδὴ οὐκ ἀλγηδόνι γε, ὡς ὁ σὸς λόγος. ΠΩ. Φαίνεται. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν που τό γε μεγίστῃ βλάβῃ ὑπερβάλλον, μέγιστον ἂν κακὸν εἴη τῶν ὄντων. ΠΩ. Ναί. ΣΩΚ. Ἡ ἀδικία ἄρα καὶ ἡ ἀκολασία, καὶ ἡ ἄλλη τῆς ψυχῆς πονηρία, μέγιστον τῶν ὄντων κακόν ἐστι; ΠΩ. Φαίνεται. ΣΩΚΡ. Τίς οὖν τέχνη πενίας ἀπαλλάττει; οὐ χρηματιστική; ΠΩ. Ναί. ΣΩ. Τίς δὲ νόσου; οὐκ ἰατρική; ΠΩ. Ἀνάγκη. ΣΩΚΡ. Τίς δὲ πονηρίας καὶ ἀδικίας; εἰ μὴ οὕτως εὐπορεῖς, ὧδε σκόπει. ποῖ ἄγομεν καὶ παρὰ τίνας τοὺς κάμνοντας τὰ σώματα; ΠΩ. Παρὰ τοὺς ἰατροὺς, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ποῖ δὲ τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀκολασταίνοντας; ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς δικαστὰς λέ- G γεις. ΣΩΚ. Οὐκοῦν δίκην δώσοντας; ΠΩ. Φημί. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ δικαιοσύνῃ τινὶ χρώμενοι κολάζουσιν οἱ ὀρθῶς κολάζοντες; ΠΩ. Δῆλον δή. Σ. Χρηματιστικὴ μὲν ἄρα πενίας ἀπαλλάττει, ἰατρικὴ δὲ, νόσου· δίκη δὲ, ἀκολασίας καὶ ἀδικίας. ΠΩ. Φαίνεται. Σ. Τί οὖν τούτων κάλλιστόν ἐστιν ὧν λέγεις; ΠΩ. Τίνων λέγεις; Σ. Χρηματιστικῆς, ἰατρικῆς, δίκης. ΠΩ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἡ δίκη. Σ. Οὐκοῦν αὖ ἤτοι ἡδονὴν πλείστην ποιεῖ, ἢ ὠφέλειαν, ἢ ἀμφότερα· εἴπερ κάλλιστόν ἐστιν. ΠΩ. Ναί. Σ. Ἆρ᾽ οὖν τὸ ἰατρεύεσθαι ἡδύ ἐστι, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι; ΠΩ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Ἀλλ᾽ ὠφέλιμόν γε. ἦ γάρ; ΠΩ. Ναί. Σ. Μεγάλου γὰρ κακοῦ ἀπαλλάττεται. ὥστε λυσιτελεῖ ὑπομεῖναι τὴν ἀλγηδόνα καὶ ὑγιῆ εἶναι. ΠΩ. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Ἆρ᾽ οὖν οὕτως ἂν περὶ σῶμα εὐ- H δαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη ὁ ἰατρευόμενος, ἢ ὁ μηδὲ κάμνων ἀρχήν;

A Dare pœnas iniuriarum, atque iuſtè puniri eum, qui iniuriam facit, num idem appellas? POL. Idem. SOCR. An potes negare iuſta omnia quatenus iuſta ſunt, eſſe pulchra? Et vide vt reſpõdeas prouidè. POL. Mihi quidem æquè ac tibi videtur. SOC. Id quoque animaduerte, an ſiquis agat quippiã, neceſſe ſit eſſe aliquid patiens ab ipſo agente. POL. Videtur. SOC. An ergo & hoc pati oportet, quod agens agit: & tale inſuper quale agit ipſum? Huiuſmodi autem quiddam dico ſi quis pulſet, neceſſe aliquid inde pulſari? POL. Neceſſe. SOC. Atque ſi vehementer, aut velociter pulſet, ſimiliter pulſari pulſatum? P. Similiter. SO. B Talis ergo paſſio ineſt pulſato, qualem efficit pulſans? POL. Omnino. SOC. Et ſi quid comburat quis, oportet aliquid inde comburi? POL. Oportet. SOC. At ſi vehementer exurat, &, vt ita dixerim, acerbo cum dolore, ſimiliter & vri quod vritur, quemadmodũ vrit vrens? POL. Prorſus. SOC. Similiter ſi quis ſecat, ſecatur etiam aliquid? POL. Ita. SOC. Ac ſi lata vel profunda, aut doloroſa ſit ſectio, tali neceſſe eſt quod ſecat ſectione ſecari, quali ſector ipſe ſecat? POL. Videtur. S. Conſidera verò ſummatim, an quod modò dicebam, in cunctis confiteare: videlicet quale aliquid agens agit, tale quiddã pati patiens. C P. Confiteor. SO. His ergo conceſſis reſponde, num pœnas dare, ſit pati aliquid, aut agere. POL. Pati. SOC. Nónne & à quodam agente? POL. Conſtat, ab ipſo videlicet puniente. SOCR. Qui autem rectè punit, nónne iuſtè punit? POL. Iuſtè. SOC. Iuſta faciens, nécne? POL. Iuſta. SOC. Ergo qui punitur, dum iniuſtitiæ dat pœnas, iuſta patitur. POL. Apparet. SOC. Iuſta verò dictum eſt eſſe pulchra. POL. Prorſus. SO. Horum igitur alter quidem pulchra facit: alter verò, ſcilicet punitus, pulchra patitur. POL. Sic eſt. SOC. Quòd ſi pulchra, etiam bona. Nã vel iucunda illa ſunt, vel vtilia. P. Neceſſe eſt. S. Bona ergo patitur, quiſquis iuſtè punitur. POL. Videtur. SO. Id ergo ſibi pro- D deſt. P. Confert. SOC. An non, vt quo pacto iudico explicem, meliorem reportat animum, ſiquidem iuſtè punitur? POL. Conſentaneum eſt. SOC. Ergo qui luit pœnas, à prauitate animæ liberatur. POL. Certè. SOC. Itaque maximo liberatur malo. Eodem autem pacto conſidera: in pecuniarum collectione aliúdne hominis malum videas quàm paupertatẽ? P. Hanc ipſam. S. In corpore autem malum dices imbecillitatem morbũ, deformitatẽ, cæteráque eiuſmodi? P. Equidem. S. Nónne & in anima malum aliquod eſſe cenſes? P. Quídni? S. Id verò nónne vocas iniuſtitiã, inſcitiã, timiditatẽ, & alia generis eiuſdem? E P. Maximè. S. Cùm igitur hæc tria ſint, pecunia, corpus, anima: tria horum eſſe dixiſti mala, paupertatẽ, morbum, iniuſtitiam. P. Certè. SOC. Horum verò malorum quódnam turpiſſimum? Nonne iniuſtitia? &, vt ſummatim dicam, animæ vitium? POL. Maximè. SOCRAT. Quòd ſi vitium animi turpiſſimum eſt: ergo & peſſimum. POL. Qua ratione hoc ais, ô Socrates? S. Hac vtique: ſemper quod turpiſſimum eſt, vel quia dolorem, vel quia detrimentum infert maximum, vel quia facit vtraque, turpiſſimum eſt: quemadmodum ex iis quæ in ſuperioribus conceſſa ſunt, apparet. POL. Sanè. SO. Turpiſſimum verò eſſe iniuſtitiam & omne animi vitium, nonne nobis cõcedebatur? POL. Certè. SOCR. Quare aut quia moleſtiſſimum eſt, & mo- F leſtia ſuperans, idcirco horum turpiſſimum eſt: aut quia detrimentum affert, aut propter vtrunque. POL. Sic oportet. SOC. Nunquid moleſtius eſt iniuſtum eſſe, intemperatum, ignauum, imperitum, quàm paupertate morboque premi? P. Non certè quantum ex his coniicitur. SOC. Quoniam igitur incredibili quadam mirabilíque magnitudine detrimenti atque mali vitium animæ cætera ſuperat mala, idcirco omnium eſt turpiſſimum: quandoquidem non dolore excedit, vt ipſe ais. POL. Sic apparet. SOC. Iam verò quod maximo excedit damno, maximum omnium eſt malorum. POL. Ita eſt. SOC. Quamobrem iniuſtitia, intemperãtia, cæteráque improbitas animę, malum G eſt omnium maximum. P. Videtur. SO. Quænam ars à paupertate nos liberat? Nónne quæſtuaria? POL. Hæc ipſa. SOC. Quæ verò à morbo? an non medicina? POL. Hæc ſanè. SOC. At quænam à prauitate & iniuſtitia? Sin minus id tibi ſuccurrit, ita conſidera: quónam, & ad quos potiſſimum ducimus morbis corporeis laborantes? POL. Ad medicos Socrates. S. Quo autem iniuriantes atq. diſſolutos? P. Ad iudices. S. Vt videlicet puniantur. P. Aſſentior S. Nónne qui rectè puniũt, iuſtitia quadam freti puniunt? P. Proculdubio. S. Quæſtuaria ergo pellit paupertatẽ: Medicina verò abigit morbos: Iudiciaria denique intemperantiam & iniuſtitiam amouet. POL. Sic apparet. S. H Quid ergo horum eſt pulcherrimum? POL. Quorum dicis? SOCRAT. Quæſtuariæ, medicinæ, iudiciariæ. POL. Multo inter has excellit iudiciaria Socrates. SOCRAT. Ergo vel voluptatem affert plurimam, vel vtilitatem, vel vtrunque, ſiquidem pulcherrima eſt. POL. Sic habet. SOCRAT. An ergo curari à medico dilectabile eſt? & inter manus medici oblectantur, dũ curantur infirmi? P. Non apparet. S. Conducit tamen. nonne? P. Confert. S. Quoniam videlicet magno liberantúr malo. Quapropter vtile eſt tolerare dolorẽ, vt ſanus euadas.

Quale aliquid agens agit, tale quidda m pati patiens.

pol.Proculdubio. soc. An ergo feliciſſimus quãtum ad corpus attinet, is fuerit qui per medicinam curatus, conualeſcat: vel potius qui à principio non ægrotauerit? pol. Certè qui non ægrotarit. s.Nempe non in hoc conſiſtere videtur felicitas, vt liberemur à malis: ſed vt ab ipſo initio ſim⁹ incolumes. pol.Ita eſt. s.Cæterũ ſi duo malè vel corpore, vel animo affecti ſint, vter horum miſerior: num qui curatus liberatur à malo, an qui minimè? pol.Qui non curatur, mea quidem ſententia. s.Nónne in iudicio puniri, à maximo quodam malo, id eſt à prauitate liberatio erat? p. Erat certè. s.Quippe cùm pœna iuſta moderetur, iuſtioréſque efficiat tãquam medicina quędam improbitatis. pol.Ita eſt. s. Feliciſſimus ergo qui nõ habet animi vitiũ: quandoquidẽ id maximũ apparuit eſſe malum. pol.Abſque dubio. s. Deinde autem qui à malo eiuſmodi liberatur. pol. Apparet. s.Is verò eſt qui correptus perterritúſque pœnas dederit. pol.Is ipſe. so.Peſſimè ergo viuit qui iniuſtus eſt, nec ab iniuſtitia ſoluitur. pol.Apparet. soc.Nónne hic eſt qui maximis perpetratis iniuriis, maximáque vſus violentia, effecerit vt neque corripiatur, neque puniatur, neq. perſoluat pœnas: quemadmodum effeciſſe dicis Archelaum, alióſque tyrannos & oratores atque potentes? pol.Apparet. soc.Fermè enim eiuſmodi homines, vir optime, perinde faciunt, ac ſi quis morbo correptus grauiſſimo, det operam, ne vitiorum quæ in corpore ſunt, ſub medico pœnas reportet, neque curetur: puerorum more vſtionem atque ſectionẽ, tanquam rem moleſtã, formidãs. Nónne & tibi quoque ita videtur? p. Mihi quidem. so. Quoniam videlicet quanti ſit ſanitas corporíſq. virtus ignorant. Vidẽtur aũt per ea quæ modò conceſſimus, tale quiddam facere, ô Pole, illi qui iudiciũ fugiunt: ad dolorem quidem eius aſpicere: ad vtilitatem verò cæci eſſe: atque ignorare quanto miſerius ſit animo eſſe non ſano, ſed fracto, iniuſto, impio, quàm ægrum corpus circunferre. itaque dant operam ne iudicium ſubeant, néve maximo ſoluantur malo. Eáque de cauſa pecunias cumulant, comparant amicos, eloquentiæ ſtudent. At enim ſi vera inter nos ſumus confeſſi, ſentis quæ ex hac diſputatione tãdẽ ſequant̃: Eáne vis vt ſingula ordine colligamus? p. Niſi tibi aliter videtur. s. Nónne conſtitit maximũ eſſe malũ iniuſtitiã atque iniuriam? p. Videtur. s. Pręterea mali huius ſolutionem eſſe pœnas luere? p. Apparuit. s.Eas verò effugere mali perſeuerantiam. pol. Certè. s. Igitur inter mala magnitudine ſecundũ obtinet locum inferre iniuriam. Efficere aũt ne iniuriarũ ſubeatur pœna, omniũ natura maximũ eſt, primúmque malorũ. p. Videtur. s. Hoc eſt igitur, ô amice, de quo ambigebamus. Tu quidem Archelaum eſſe felicẽ affirmabas: qui cùm maximas perpetrarit iniurias, nullas tamen pendit pœnas. Ego aũt ſentiebã diuersũ: videlicet ſiue Archelaus, ſiue alius quiſquam mortalium iniuriarum ſupplicia non ferat, eum vel præcipuè eſſe miſerum: ac ſemper eum qui intulit eo qui ſuſtinet iniuriam, eſſe miſeriorem: denique illum qui non luat pœnas, illo qui luat. An non hęc erant quæ à me dicebantur? p. Hæc ipſa. s. Nónne demonſtratum eſt verè hæc dicta fuiſſe? p. Apparet. s. Age igitur Pole, ſi vera hęc eſſe conſtat, quídnam opus eſt rhetorica? Nempe ex ſuperioribus ſequitur oportere diligẽtiſſimè obſeruare noſipſos, primum quidem, ne cui iniuriam inferamus, tanquam ſatis mali ob hoc ipſum habituros, nónne ita habet? p. Ita certè. s. Deinde verò ſiue per nos, ſiue per alium quempiã nobis charum inferatur iniuria, ſponte noſtra iudici nos puniendos, tanquam medico feſtinanter offerre: ne inueteratus iniuriæ morbus, ſic inficiat animũ, vt inſanabilẽ reddat. Quónam alio pacto dicemus, ô Pole, ſi maneant priora illa inter nos conceſſa? Nónne hæc ita illis neceſſariò conſonant, nec ſecus habere poſſunt? p. Quid igitur porrò dicere poſſumus? s. Ad defendendũ igitur aut excuſandum iniuſtitiam noſtrã, vel parentũ, vel amicorum aut filiorũ, aut patrię iniuriantis nihil vtilitatis nobis confert rhetorica. Niſi quis iudicet cõtrà oportere rhetorica vti, ad accuſandũ videlicet: primo quidẽ noſipſos, deinde domeſticos familiaréſque & alios: ſiquis eorum qui nobis chari ſunt, iniurias perpetrauerit: ne lateãt eorum crimina, ſed producantur, vnde pœnas illi perſoluant, ſaníque euadant. Præterea ad cõpellẽdũ ſeipſũ & alios ne torpeant, néve expaueſcãt: ſed forti animo & quaſi clauſis oculis iudici tãquã medico ſecandos vrẽdóſq. ſe tradant, bonũ ipsũ honeſtúmq. ſequentes dolore contẽpto. Itaque ſi verberibus digna cõmiſerint, verberandos ſeſe tradant: ſi vinculis, vinciẽdos: ſi multa, multandos: ſi exilio, expellendos: ſi nece, necãdos. Qua quidẽ in re vnuſquiſque ſuiipſius ſit ſuorúmq. accuſator: atque ad hoc oratoria facultate vtat̃, vt patefactis iniuriis à maximo iniuſtitiæ malo ſoluãtur. Itáne Pole, an aliter dicimus? p. Abſurda quidẽ iſta, Socrates mihi videntur. Veruntamẽ tibi fortè ſuperiorib. cõſonãt. s. Nũquid aut ſuperiora illa cõuelli, aut hæc ſequentia cõcedi neceſſe eſt? p. Ita ſe res habet. s. Cõtrà verò reputãdo, ſi alicui malefacere oportet ſiue inimico, ſiue alij cuipiã id dũ-

Vult hic Socrates, vt amicos iniuriæ accuſemus, atque iudici detegamus.

A πω. Δῆλον ὅτι ὁ μηδὲ κάμνων. σωκ. Οὐ γὰρ τοῦτ' ἦν εὐδαιμονία, ὡς ἔοικε, κακοῦ ἀπαλλαγή, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν μηδὲ κτῆσις. πω. Ἔστι ταῦτα. σωκ. Τί δέ; ἀθλιώτερος πότερος δυοῖν ἐχόντοιν κακὸν εἴτ' ἐν σώματι, εἴτ' ἐν ψυχῇ; ὁ ἰατρευόμενος, καὶ ἀπαλλαττόμενος τοῦ κακοῦ, ἢ ὁ μὴ ἰατρευόμενος ἔχων δέ. πωλος. Φαίνεταί μοι ὁ μὴ ἰατρευόμενος. σωκρατ. Οὐκοῦν τὸ δίκην διδόναι, μεγίστου κακοῦ ἀπαλλαγὴ ἦν, ἦν, πονηρίας. πωλ. Ἦν γάρ. σω. Σωφρονίζει γάρ που, καὶ δικαιοτέρους ποιεῖ, καὶ ἰατρικὴ γίγνεται πονηρίας ἡ δίκη. πωλ. Ναί. σω. Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν τῇ ψυχῇ·
B ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη. πω. Δῆλον δή. σωκ. Δεύτερος δὲ δή που, ὁ ἀπαλλαττόμενος. πω. Ἔοικεν. σω. Οὗτος δ' ἦν ὁ νουθετούμενός τε καὶ ἐπιπληττόμενος, καὶ δίκην διδούς. πω. Ναί. σω. Κάκιστα ἄρα ζῇ ὁ ἔχων ἀδικίαν, καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενος. πωλ. Φαίνεται. σω. Οὐκοῦν οὗτος τυγχάνει ὤν, ὃς ἂν τὰ μέγιστα ἀδικῶν καὶ χρώμενος μεγίστῃ ἀδικίᾳ, διαπράξηται ὥστε μήτε νουθετεῖσθαι, μήτε κολάζεσθαι, μήτε δίκην διδόναι· ὥσπερ σὺ φῂς Ἀρχέλαον παρεσκευάσθαι, καὶ τοὺς ἄλλους τυράννους, καὶ ῥήτορας, καὶ δυνάστας; πω. Ἔοικε. σωκ. Σχεδὸν γάρ που οὗτοι, ὦ ἄριστε, τὸ αὐτὸ διαπεπραγμένοι εἰσίν, ὥσπερ ἂν εἴ τις τοῖς μεγίστοις
C νοσήμασι συνισχόμενος, διαπράξαιτο μὴ διδόναι δίκην τῶν περὶ τὸ σῶμα ἁμαρτημάτων τοῖς ἰατροῖς, μηδὲ ἰατρεύεσθαι· φοβούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ παῖς, τὸ κάεσθαι καὶ τὸ τέμνεσθαι, ὅτι ἀλγεινόν. ἢ οὐ δοκεῖ καὶ σοὶ οὕτως; πω. Ἔμοιγε. σωκ. Ἀγνοῶν γε, ὡς ἔοικεν, οἷόν ἐστιν ἡ ὑγίεια καὶ ἀρετὴ σώματος. κινδυνεύουσι γάρ, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν ὡμολογημένων, τοιοῦτόν τι ποιεῖν καὶ οἱ τὴν δίκην φεύγοντες, ὦ Πῶλε· τὸ ἀλγεινὸν αὐτοῦ καθορᾶν, πρὸς δὲ τὸ ὠφέλιμον τυφλῶς ἔχειν· καὶ ἀγνοεῖν ὅσῳ ἀθλιώτερόν ἐστι, μὴ ὑγιοῦς σώματος, μὴ ὑγιεῖ ψυχῇ συνοικεῖν, ἀλλὰ σαθρᾷ καὶ ἀδίκῳ καὶ ἀνοσίῳ. ὅθεν καὶ πᾶν ποιοῦσιν ὥστε δίκην μὴ διδόναι, μηδ' ἀ-
D παλλάττεσθαι τοῦ μεγίστου κακοῦ, καὶ χρήματα παρασκευαζόμενοι καὶ φίλους, καὶ ὅπως ἂν ὦσιν ὡς πιθανώτατοι λέγειν. εἰ δὲ ἡμεῖς ἀληθῆ ὡμολογήκαμεν, ὦ Πῶλε, ἆρ' αἰσθάνῃ τὰ συμβαίνοντα ἐκ τοῦ λόγου; ἢ βούλει συλλογισώμεθα αὐτά; πω. Εἰ μὴ σοί γε ἄλλως δοκεῖ. σωκ. Ἆρ' οὖν συμβαίνει μέγιστον κακὸν ἡ ἀδικία, καὶ τὸ ἀδικεῖν; πωλ. Φαίνεταί γε. σωκ. Καὶ μὴν ἀπαλλαγή γε ἐφάνη τούτου τοῦ κακοῦ τὸ δίκην διδόναι. πωλ. Κινδυνεύει. σω. Τὸ δέ γε μὴ διδόναι, ἐμμονὴ τοῦ κακοῦ; πωλ. Ναί. σωκ. Δεύτερον ἄρα ἐστὶ τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀδικεῖν· τὸ δὲ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην, πάντων μέγιστόν τε καὶ πρῶτον κακῶν πέφυκεν. πωλ. Ἔοικεν. σω. Ἆρ' οὖν οὐ περὶ τούτου, ὦ φίλε, ἠμφισβητήσαμεν; σὺ μὲν τὸν Ἀρχέλαον εὐδαιμονίζων, τὸν τὰ μέγιστα ἀδικοῦν-
E τα καὶ δίκην οὐδεμίαν διδόντα· ἐγὼ δὲ τοὐναντίον οἰόμενος, εἴτ' Ἀρχέλαος, εἴτ' ἄλλος ἀνθρώπων ὁστισοῦν μὴ δίδωσι δίκην, ἀδικῶν, τούτῳ προσήκειν ἀθλίῳ εἶναι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; καὶ ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι, καὶ τὸν μὴ διδόντα δίκην, τοῦ διδόντος; οὐ ταῦτ' ἦν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα; πωλ. Ναί. σωκρ. Οὐκοῦν ἀποδέδεικται ὅτι ἀληθῆ ἐλέγετο. πωλ. Φαίνεται. σωκ. Εἶεν. εἰ οὖν δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ὦ Πῶλε, τίς ἡ μεγάλη χρεία ἐστὶ τῆς ῥητορικῆς; δεῖ μὲν γὰρ δή, ἐκ τῶν νῦν ὡμολογημένων, αὐτὸν ἑαυτὸν μάλιστα φυλάττειν ὅπως μὴ ἀδικήσῃ, ὡς ἱκανὸν κακὸν ἕξοντα. οὐ γάρ; πωλ. Πάνυ γε. σω. Ἐὰν δέ γε ἀδικήσῃ ἢ αὐτός, ἢ ἄλλος τις ὧν ἂν κήδηται, αὐτὸν ἑκόντα ἰέναι ἐκεῖσε ὅπου ὡς τάχιστα δώσει δίκην, παρὰ τὸν δικαστήν, ὥσ-
F περ παρὰ τὸν ἰατρόν, σπεύδοντα· ὅπως μὴ ἐγχρονισθὲν τὸ νόσημα τῆς ἀδικίας, ὕπουλον τὴν ψυχὴν ποιήσῃ καὶ ἀνίατον. ἢ πῶς λέγομεν, ὦ Πῶλε, εἴπερ τὰ πρότερον μένει ἡμῖν ὁμολογήματα; οὐκ ἀνάγκη ταῦτα ἐκείνοις οὕτω μὲν συμφωνεῖν, ἄλλως δὲ μή; πωλ. Τί γὰρ δὴ φῶμεν, ὦ Σώκρατες; σωκ. Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς αὐτοῦ, ἢ γονέων, ἢ ἑταίρων, ἢ παίδων, ἢ πατρίδος ἀδικούσης, οὐ χρήσιμος οὐδὲν ἡ ῥητορικὴ ἡμῖν, ὦ Πῶλε· εἰ μὴ εἴ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τοὐναντίον κατηγορεῖν δεῖν, μάλιστα μὲν ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων, καὶ τῶν ἄλλων, ὃς ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν· καὶ μὴ ἀποκρύπτεσθαι,
G ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἄγειν τὸ ἀδίκημα, ἵνα δῷ δίκην, καὶ ὑγιὴς γένηται. ἀναγκάζειν δὲ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἀποδειλιᾶν, ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα καὶ ἀνδρείως, ὥσπερ τέμνειν καὶ κάειν ἰατρῷ, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν διώκοντα, μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἀλγεινόν. ἐὰν μέν γε πληγῶν ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, τύπτειν παρέχοντα· ἐὰν δὲ δεσμοῦ, δεῖν· ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα· ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα· ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα· αὐτὸν πρῶτον κατήγορον ὄντα καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων· καὶ μὴ φειδόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ χρώμενον τῇ ῥητορικῇ· ὅπως ἄν, καταδήλων γιγνομένων τῶν ἀδικημάτων, ἀπαλλάττωνται τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας. φῶμεν οὕτως, ἢ μὴ φῶμεν, ὦ Πῶλε; πωλ. Ἄ-
H τοπα μέν, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ· τοῖς μέντοι πρόσθεν ἴσως σοι ὁμολογεῖται. σωκ. Οὐκοῦν ἢ κἀκεῖνα λυτέον, ἢ τάδε ἀνάγκη συμβαίνειν. πω. Ναὶ τοῦτό γε οὕτως ἔχει. σω. Τοὐναντίον δέ γε αὖ μεταβαλόντα, εἰ ἄρα δεῖ τινα κακῶς ποιεῖν, εἴτ' ἐχθρόν, εἴτε ὁντινοῦν, ἐὰν μόνον

μὴ ἀδικῆται αὐτὸς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον· ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῇ ὁ ἐχθρός, παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον, καὶ πράττοντα καὶ λέγοντα ὅπως μὴ δῷ δίκην, μηδὲ ἔλθῃ παρὰ τὸν δικαστήν· ἐὰν δὲ ἔλθῃ, μηχανητέον ὅπως ἂν διαφύγῃ καὶ μὴ δῷ δίκην ὁ ἐχθρός· ἀλλ' ἐάν τε χρυσίον ἡρπακὼς ᾖ πολύ, μὴ ἀποδιδῷ τοῦτο, ἀλλ' ἔχων ἀναλίσκηται καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ, ἀδίκως καὶ ἀθέως· ἐάν τε θανάτου ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, ὅπως μὴ ἀποθανεῖται· μάλιστα μὲν, μηδέποτε, ἀλλ' ἀθάνατος ἔσται, πονηρὸς ὤν· εἰ δὲ μή, ὅπως ὡς πλεῖστον χρόνον βιώσεται τοιοῦτος ὤν. ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ἡ ῥητορικὴ χρήσιμος εἶναι. ἐπεὶ τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν οὐ μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεία αὐτῆς εἶναι, εἰ δὴ καὶ ἔστι τις χρεία· ὡς ἔν γε τοῖς πρόσθεν οὐδαμῇ ἐφάνη οὖσα. ΚΑΛ. Εἰπέ μοι, ὦ Χαιρεφῶν, σπουδάζει ταῦτα Σωκράτης, ἢ παίζει; ΧΑΙ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Καλλίκλεις, ὑπερφυῶς σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν. ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεοὺς ἀλλ' ἐπιθυμῶ. εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, πότερόν σε θῶμεν νυνὶ σπουδάζοντα, ἢ παίζοντα; εἰ μὲν γὰρ σπουδάζεις τε, καὶ τυγχάνει ταῦτα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγεις, ἄλλο τι ἢ ἡμῶν ὁ βίος ἀνατετραμμένος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντα τὰ ἐναντία πράττομεν, ὡς ἔοικεν, ἢ ἃ δεῖ; ΣΩΚ. Ὦ Καλλίκλεις, εἰ μή τι ἦν τοῖς ἀνθρώποις πάθος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι, τὸ αὐτό, ἀλλά τις ἡμῶν ἴδιόν τι ἔπασχε πάθος ἢ οἱ ἄλλοι, οὐκ ἂν ἦν ῥᾴδιον ἐνδείξασθαι τῷ ἑτέρῳ τὸ αὑτοῦ πάθημα. λέγω δ' ἐννοήσας ὅτι ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν τυγχάνομεν ταὐτόν τι πεπονθότες, ἐρῶντε δύο ὄντε, δυοῖν ἑκάτερος· ἐγὼ μὲν, Ἀλκιβιάδου τε τοῦ Κλεινίου, καὶ φιλοσοφίας· σὺ δὲ δυοῖν, τοῦ τε Ἀθηναίων δήμου, καὶ τοῦ Πυριλάμπους. αἰσθάνομαι οὖν σου ἑκάστοτε, καίπερ ὄντος δεινοῦ, ὅτι ὅπως ἂν φῇ σου τὰ παιδικὰ καὶ ὅπως ἂν φῇ ἔχειν, οὐ δυναμένου ἀντιλέγειν, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλομένου. ἔν τε γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐάν τι σοῦ λέγοντος ὁ δῆμος Ἀθηναίων μὴ φῇ οὕτως ἔχειν, μεταβαλλόμενος λέγεις ἃ ἐκεῖνος βούλεται· καὶ πρὸς τὸν Πυριλάμπους νεανίαν τὸν καλὸν τοῦτον τοιαῦτα ἕτερα πέπονθας. τοῖς γὰρ τῶν παιδικῶν βουλήμασί τε καὶ λόγοις οὐχ οἷός τ' εἶ ἐναντιοῦσθαι. ὥστε εἴ τις σου λέγοντος ἑκάστοτε ἃ διὰ τούτους λέγεις, θαυμάζοι ὡς ἄτοπά ἐστιν, ἴσως εἴποις ἂν αὐτῷ, εἰ βούλοιο τἀληθῆ λέγειν, ὅτι εἰ μή τις παύσῃ τὰ σὰ παιδικὰ τούτων τῶν λόγων, οὐδὲ σὺ παύσῃ ποτὲ ταῦτα λέγων. νόμιζε τοίνυν καὶ παρ' ἐμοῦ χρῆναι ἕτερα τοιαῦτα ἀκούειν· καὶ μὴ θαύμαζε ὅτι ἐγὼ ταῦτα λέγω· ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά, παῦσον ταῦτα λέγουσαν. λέγει γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, ἃ νῦν ἐμοῦ ἀκούεις, καί μοί ἐστι τῶν ἑτέρων παιδικῶν πολὺ ἧττον ἔμπληκτος. ὁ μὲν γὰρ Κλεινίειος οὗτος ἄλλοτε ἄλλων ἐστὶ λόγων, ἡ δὲ φιλοσοφία, ἀεὶ τῶν αὐτῶν. λέγει δὲ ἃ σὺ νῦν θαυμάζεις. παρῆσθα δὲ καὶ αὐτὸς λεγομένοις. ἢ οὖν ἐκείνην ἐξέλεγξον, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν ἐστι, καὶ ἀδικοῦντα δίκην μὴ διδόναι, ἁπάντων ἔσχατον κακόν· ἤ, εἰ τοῦτο ἐάσεις ἀνέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγυπτίων θεόν, οὔ σοι ὁμολογήσει Καλλικλῆς, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ διαφωνήσει ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ. καίτοι ἔγωγε, οἶμαι, ὦ βέλτιστε, καὶ τὴν λύραν μοι κρεῖττον εἶναι ἀνάρμοστόν τε καὶ διαφωνεῖν, καὶ χορὸν ᾧ χορηγοίην, καὶ πλείστους ἀνθρώπους μὴ ὁμολογεῖν μοι, ἀλλ' ἐναντία λέγειν, μᾶλλον ἢ ἕνα ὄντα ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀσύμφωνον εἶναι καὶ ἐναντία λέγειν. ΚΑΛ. Ὦ Σώκρατες, δοκεῖς νεανιεύεσθαι ἐν τοῖς λόγοις, ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὤν· καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς, ταὐτὸν παθόντος Πώλου πάθος, ὅπερ Γοργίου κατηγόρει πρὸς σὲ παθεῖν. ἔφη γάρ που Γοργίαν, ἐρωτώμενον ὑπὸ σοῦ, ἐὰν ἀφίκηται παρ' αὐτὸν μὴ ἐπιστάμενος τὰ δίκαια ὁ τὴν ῥητορικὴν βουλόμενος μαθεῖν, εἰ διδάξει αὐτὸν ὁ Γοργίας, αἰσχυνθῆναι αὐτόν, καὶ φάναι διδάξειν, διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἀγανακτοῖεν ἂν εἴ τις μὴ φαίη. διὰ δὴ ταύτην τὴν ὁμολογίαν ἀναγκασθῆναι ἐναντία αὐτὸν αὑτῷ εἰπεῖν· σὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶν· καί σου καταγελᾶν, ὥς γέ μοι δοκεῖν, ὀρθῶς τότε· νῦν δὲ πάλιν αὐτὸς ταὐτὸν τοῦτο ἔπαθε. καὶ ἔγωγε κατ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἄγαμαι Πῶλον, ὅτι σοι συνεχώρησε τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι. ἐκ ταύτης γὰρ αὖ τῆς ὁμολογίας αὐτὸς ὑπὸ σοῦ συμποδισθεὶς ἐν τοῖς λόγοις ἐπεστομίσθη, αἰσχυνθεὶς ἃ ἐνόει εἰπεῖν. σὺ γὰρ τῷ ὄντι, ὦ Σώκρατες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορτικὰ καὶ δημηγορικά, (φάσκων τὴν ἀλήθειαν διώκειν) ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστι καλά, νόμῳ δέ. ὡς τὰ πολλὰ δέ, ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν, ἥ τε φύσις καὶ ὁ νόμος. ἐὰν οὖν τις αἰσχύνηται, καὶ μὴ τολμᾷ λέγειν ἅπερ νοεῖ, ἀναγκάζεται ἐναντία λέγειν. ὃ δὴ καὶ σύ, τοῦτο τὸ σοφὸν κατανενοηκώς, κακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις· ἐὰν μέν τις κατὰ νόμον λέγῃ, κατὰ φύσιν ὑπερωτῶν· ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως, τὰ τοῦ νόμου. ὥσπερ αὐτίκα ἐν τούτοις, τῷ ἀδικεῖν τε καὶ τῷ ἀδικεῖσθαι, Πώλου τὸ κατὰ νόμον αἴσχιον λέγοντος, σὺ τὸν νόμον ἐδιώκαθες. φύσει μὲν γὰρ πᾶν αἴσχιόν ἐστιν, ὅπερ καὶ κάκιον, τὸ ἀδικεῖσθαι· νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς τοῦτό γ' ἐστὶ τὸ πάθημα, τὸ ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἀνδραπόδου τινός, ᾧ κρεῖττόν τεθνάναι ἐστὶν ἢ ζῆν· ὅστις ἀδικούμενος

A taxat cauendũ eſt, ne ipſe ab aduerſario iniuriã patiatur:ac ſi aliis iniuriam fecerit inimicus, omni ſtudio prouidendum eſt & verbis & operibus, ne luat pœnas, néue trahatur ad iudicem: verùm ad eum ſi rapiatur, fortè annitendum vt inimicus euadat,nec ſumaturde ipſo ſupplicium.Imò ſi aurum multum abſtulerit,id vt ne reſtituat,ſed poſſidens ipſe,in ſe atque ſuos iniuſtè impiéque profundat: ſin morte digna commiſerit, ne moriatur vnquam,ſi fieri poteſt,ſed immortalis ſit malus. Sin autem minùs id fieri poteſt,ſaltem vt in ea prauitate plurimũ temporis viuat. Ad hæc & huiuſmodi mihi videtur,Pole,conferre rhetorica. Illi verò qui non ſit illaturus iniuriam, haud magno eſſe emolumento videtur: ſi modò vllum in ea eſt vel B commodum, vel vtilitas. Nam in his quæ ſuperiùs dicta ſunt, nihil eiuſmodi prorſus apparebat. CAL. Dic mihi Chærephõ, ſerióne hæc loquitur Socrates, an iocatur? CHÆR. Mihi quidem videtur Callicles mirum in modum loqui ſerio. haud tamen importunum fuerit ab ipſo requirere. CAL. Cupio per deos ſcire, Socrates, vtrum te tunc ſerio loqui an iocari exiſtimare debeamus. Nã ſi ſeria hæc ſunt & vera quæ dicis: peruerſa proculdubio nobis eſt vita, atque omnia contrà quàm decet,agimus. SO. O Callicles,niſi in hominibus ineſſet affectus, & aliis quid- m alius, atque alius,tamen in pleriſque cõ- C munis,ſed aliquis è nobis propriam quandam ſingularémque præter cæteros haberet affectionem: haudquaquam facile foret,quod in ſe quiſque ſentiret,aliis explicare. Quorſum hæc? Nempe animaduerto idem quoque nobis accid- re:quúmque duo ſimus,duo quædam amare. Nam ego Alcibiadem & Cliniam,ac philoſophiam amo: tu verò populum Athenienſem & Pyrilampum. Sentio itaque ferè tibi vſu venire, vt quauis grauitate ſis præditus, tamen cùm tuus tibi amaſius aduerſatur,& hoc modo ſe rem aliquam habere contendit,ei contrà dicere non poſſis:ſed ſurſum deorſúmque immutaris.Nam in D concione quidem ſi tibi aliquid dicenti populus Athenienſis contradixerit, conſueuiſti mutare ſententiam,atque ea dicere quæ illi placere intelligas:eadémque tibi & alia cum Pyrilampo adoleſcentulo iſto formoſo verſanti ſolent accidere, nec vllo modo potes voluntati eius obſiſtere.Quamobrem ſi quis illa quæ tu gratia eius,aut populi dicis,admiratus,abſurda eſſe obiecerit, reſpondebis forſitan, modò vera fateri velis,niſi is quem tu amas,& populus mutet ſententiam,nec vnquam te mutaturum. Arbitrare igitur talia à me quædã te audire, nec talia me dicere admireris,ſed da operam vt philoſophia amica mea,hæc velle deſiſtat. Dicit enim illa,ô dulcis amice,ſem- E per quæ à me audis. Ac mihi multo minùs ſtolida & peruicax eſt,quàm pueri amaſij. Hic enim Clinia aliàs mihi loquitur aliter, philoſophia autem ſemper eadem. Dicit autem quæ tu nunc admiraris: modò enim præſens audiſti. Aut ergo illam, quod proximè dicebam, redargue:atque oſtende iniuriam facere,nec dare pœnas,nõ extremum eſſe malorum. Aut ſi hoc ſtare ſinis, prædico tibi, ô Callicles, per canem Ægyptiorum deum,nunquã te Callicli cõſenſurum, ſed in omni vita repugnaturũ.Atqui ego,ô vir optime,pręſtare iudico,vt lyra mihi diſcordet & diſſonet,chorúſq; quẽ ducã,ac multi præterea homines cõtradicãt,quàm vt ego vnus mihimet diſſonẽ atq; re- F pugnem. CAL. O Socrates,videris inter dicendum iuueniliter exultare,ac reuera quidam appares concionator.& nunc quidem in his quoque concionatorem agis: quum idem Polo euenerit,quod eueniſſe Gorgiæ, paulò antè erga te accuſabat. Nam Gorgiam,quodam in loco à te interrogatum, ſi pergeret ad ipſum aliquis rhetoricam percepturus, ſed iuris ignarus,an illum doceret:rubore adductum,inquit Polus,affirmauiſſe illum ſe eſſe docturum:idque ob ipſos hominum mores, qui grauiter ferrent,ſiquis talia non cõcederet.Ob huiuſmodi deinde conceſſionem coactum eſſe Gorgiam,ſibimet contradicere,tibíque id mirificè gratum eſſe. Quare te quidẽ iuſtè tunc meo iudicio irriſit, * quòd huiuſmodi ineptias ſeque- G reris.Nunc verò rurſus Polo eadem contigerũt: quem in hoc minimè probo,quòd tibi conceſſerit, iniuriam turpius eſſe facere quàm pati: ob eam enim conceſſionem impeditus à te, quæ cogitauerat,explicare non potuit. Tu verò reuera,ô Socrates, in ſcrupulos concionaléſque difficultates audiẽtes adducis,dum veritatem ſequi te profiteris. Affers vtique in medium quæ natura quidem pulchra non ſunt,ſed lege. Plerunque verò accidit vt contraria ſint inter ſe lex atque natura. ſiquis igitur rubore ſuffuſus,nõ audeat quæ intelligit exprimere,contraria ſibimet fateri compellitur. Tu verò in aſtutias animaduertens,inſidiaris in verbis. Siquis enim ſecundum le- H gẽ loquatur,tu deinceps ſecũdum naturam interrogas. Si verò ſecundum naturam ille,ipſe ſecundum legem: quemadmodum de inferenda,vel ſuſtinenda iniuria modò feciſti. Cùm enim Polus,ſecundum legem inferre turpius eſſe diceret, ipſe legem es perſequutus. Natura enim quicquid peius eſt, idem & turpius, quale iniuriam pati,lege verò inferre. Non enim viri eſt iniurias pati, ſed mancipij cuiuſdam, cui mortuum eſſe quàm viuere præſtet: quod quidem contumeliis iniuriiſque

* Deeſt in Græco.

A affectum,neque ſibi,neque ſuis poteſt opitulari. Verùm,vt e-
go arbitror,qui leges condunt,imbecilliores ſunt,ac multitu-
do ipſa eſt.Itaque vtilitati conſulentes ſuæ,leges conſtituunt.
præterea laudes vituperationéſque diſponunt, metu poten-
tiorum adducti,ne qua in re excedere eos poſſint.Itaque aiũt
turpe iniuſtúmque eſſe aliis plus habere,ídque definiunt iniu-
riam facere:plus videlicet quàm alij vt habeas quærere. Satis
enim ſibi factum putant, ſi quum inferiores ſint, æquam ha-
beant portionẽ. Ob hanc igitur rationem lege quidem id in-
iuſtum turpéque dicitur, quærere vt plus quàm cæteri poſſi-
deas:atque hanc vulgò iniuriam nominant. Natura verò ipſa,
B veluti puto,demonſtrat æquũ eſſe, vt præſtantiores potentio-
réſque omnia cæteris habeant ſuperiora. Oſtendit verò mul-
tis hæc modis,tum in cæteris animantibus, tum in cunctis ci-
uitatibus atque gentibus, apud quas iuſtum eſſe cenſetur, vt
potentior infirmiori dominetur,plúſque poſſideat.Nã quo iu-
re Xerxes aduerſus Græcos duxit exercitũ,vel pater eius con-
tra Scythas,aut innumerabiles alij, quos referre quis poſſet?
Sed hi,vt arbitror, iuxta naturam iuris ipſius,ac (per Iouem)
iuxta ipſius naturæ legem hæc agunt: non tamen fortaſſe iu-
xta leges has à nobis conditas,per quas præſtãtiſſimæ ac vali-
C diſſimæ indolis adoleſcentes ab incunabulis tanquam leones
vincientes, quaſi quibuſdam magicis carminibus faſcinamus,
ſeruilémque in modum ſubiicimus, dicentes æquitatem eſſe
ſeruandam,ídque pulchrum iuſtúmque eſſe.At ſiquis pręſtan-
tis naturæ vir inſurgat,ac literas,faſcinationes,incantationéſ-
que huiuſmodi veſtras peſſundans atque diſcindens,legéſque
omnes quę deſciſcunt à natura,ſubuertens,& conculcans,cę-
teris dominetur,in eo iam naturæ ipſius ius effulgeret. Vide-
tur autem mihi Pindarus hæc eadem in quodam cantu oſten-
dere: vbi legem ait omnium eſſe reginam mortalium atque
D immortalium:eámque ius agere violenter præpotenti manu.
Idque coniectare ſe dicit ex rebus geſtis ab Hercule: qui, etſi
carmen ipſum haud ſatis memoriter teneo, memini tamen i-
pſum dicere,Herculem neque emptos,neque donatos Geryo
nis boues abegiſſe: vtpote naturali ipſo iure dictante,& bo-
ues,& cætera omnia quæ ab hominibus poſſidentur,illius qui
præſtantior ſit atque valentior,eſſe debere. Veritas igitur ita
ſe habet.ídque planè cognoſcas,ſi ad maiora iam,dimiſſa phi-
loſophandi cura,conuerteris.Nam philoſophia quidem,ô So-
crates,gratioſa res eſt,& venuſta: ſi quis illam moderatè in a-
doleſcẽtiáque attingat. Sinautem ſupra modum tempus in ea
E contriuerit,hominum eſt corruptela.Quãlibet enim quis bo-
no à natura ſit ingenio præditus, tamen ſi diutiùs per ætatem
iã prouectam philoſophetur,neceſſario omnium rerum impe
ritus euadet:quarũ omnino clarum, bonum, excellentem vi-
rum habere peritiam oportet.nam & legum ciuiliũ,& verbo-
rum quibus in conſuetudine cœtúque hominum tam publicè
quàm priuatim vti decet,voluptatum præterea cupiditatúm-
que humanarũ,& vt breuiter comprehendam, morum pror-
ſus fiunt ignari.Quocirca quoties ad aliquam rem gerendam,
F vel publicam vel priuatam ſeſe conferant, habentur ridicu-
li, quemadmodum & ciuiles viri, ſi in veſtras exercitationes
diſputationéſque deſcendant. Euenit enim illud Euripidis,
Qua in re clarus quiſque eſt, ad eam properat: & diei partem
illi plurimam impartit, vt ipſe ſe ſuperet. Vbi verò inferior
ſit, inde fugit,illúdque vituperat: aliud verò laudat, quadam
ſui ipſius beneuolentia exiſtimans ſeipſum ita laudare.Verùm
præſtare arbitror amborum participem fieri,philoſophiæ qui
dem quatenus diſciplinæ gratia deceat. nec turpe quidem eſt
adoleſcenti philoſophari.ſed cùm grandior natu philoſophiæ
adhuc incumbit,res eſt,Socrates,valde ridicula. Equidem ſi-
militer affectus ſum erga illos qui philoſophiæ dant operam,
atque illos qui balbutiunt ac ludunt. Quoties enim aſpicio
G puellum cui decorum adhuc eſt loqui ita balbutientem ludẽ-
témque delector: feſtiuúmque & liberale mihi videtur, pue-
rilémque decere ætatem. Quoties verò puellum audio verba
expeditiùs exprimentem, moleſtum quiddam mihi oboritur,
auréſque offendit meas: atque ſeruile quippiam præ ſe ferre
videtur.Cæterùm quum virum quis vel audit balbutientem:
vel videt ludentem,ridiculum id quidem, à viróque alienum,
ac dignum plagis apparet. Idem igitur erga philoſophantes
mihi euenit. In adoleſcente enim philoſophiam dum cerno,
valde delector,decénſque iudico,atque ingenuum eſſe homi-
nem hunc exiſtimo:eũ verò qui non philoſophetur, illibera-
H lem,nec vnquã præclarũ aliquid ac generoſum de ſeipſo præ-
ſtiturum.Sed quando grandiorem natu philoſophantem ani-
maduerto,nequedum ſtudia eiuſmodi deſerentẽ, verberibus
iam hũc virũ,Socrates,indigere cenſeo.Quippe quòd,quem-
admodum modò dicebam, huic accidat homini, vt etiam ſi
bene natus ſit, tamen iners atque ignauus euadat. fugit enim mediam ciuitatem, forenſéſque conſuetudines,in quibus poë-
ta inquit viros fieri præſtantiſſimos: abſconditque ſeſe cum tribus vel quatuor pueris, & in angulis ſuſurrando vitam ducit,

καὶ περιπλακιζόμενος, μὴ οἷός τε ἐστὶν αὐτὸς αὑτῷ βοηθεῖν, μηδὲ ἄλλῳ οὗ ἂν κήδηται. ἀλλ᾽, οἶμαι, οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους, οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποί εἰσι καὶ οἱ πολλοί. πρὸς αὑτοὺς οὖν καὶ τὸ αὑτοῖς συμφέρον τούς τε νόμους τίθενται, καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι, καὶ τοὺς ψόγους ψέγουσιν, ἐκφοβοῦντές τε τοὺς ἐρρωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων, καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσι, λέγουσιν ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν. ἀγαπῶσι γὰρ (οἶμαι) αὐτοὶ ἂν τὸ ἴσον ἔχωσι, φαυλότεροι ὄντες. διὰ ταῦτα δὴ, νόμῳ μὲν, τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχρὸν λέγεται, τὸ πλέον ζητεῖν ἔχειν τῶν πολλῶν· καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦσιν· ἡ δέ γε (οἶμαι) φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει αὖ ὅτι δίκαιόν ἐστι τὸν ἀμείνω τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν, καὶ τὸν δυνατώτερον, τοῦ ἀδυνατωτέρου. δηλοῖ δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ὅλαις ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς γένεσιν, ὅτι οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται, τὸν κρείττω τοῦ ἥττονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν. ἐπεὶ ποίῳ δικαίῳ χρώμενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευσεν; ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Σκύθας; ἢ ἄλλα μυρία ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα λέγειν. ἀλλ᾽, οἶμαι, οὗτοι κατὰ φύσιν τὴν τοῦ δικαίου ταῦτα πράττουσι, καὶ ναὶ μὰ Δία κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύσεως· οὐ μέντοι ἴσως κατὰ τοῦτον ὃν ἡμεῖς τιθέμεθα, πλάττοντες τοὺς βελτίστους καὶ ἐρρωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν, ἐκ νέων λαμβάνοντες, ὥσπερ λέοντας, καὶ κατεπᾴδοντές τε καὶ γοητεύοντες καταδουλούμεθα. λέγοντες ὡς τὸ ἴσον χρὴ ἔχειν, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. ἐὰν δέ γε (οἶμαι) φύσιν ἱκανὴν γένηται ἔχων ἀνὴρ, πάντα ταῦτα ἀποσεισάμενος καὶ διαρρήξας καὶ διαφυγὼν καὶ καταπατήσας τὰ ὑμέτερα γράμματα καὶ μαγγανεύματα, καὶ ἐπῳδὰς, καὶ νόμους τοὺς παρὰ φύσιν ἅπαντας, ἐπαναστὰς ἀνεφάνη δεσπότης ὑμέτερος ὁ δοῦλος, καὶ ἐνταῦθα ἐξέλαμψε τὸ τῆς φύσεως δίκαιον. δοκεῖ δέ μοι καὶ Πίνδαρος ἅπερ ἐγὼ λέγω ἐνδείκνυσθαι, ἐν τῷ ᾄσματι ἐν ᾧ λέγει ὅτι νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων. οὗτος δὲ δὴ (φησὶν) ἄγει βιαίως τὸ δικαιότατον ὑπερτάτᾳ χειρί. τεκμαίρομαι ἔργοισιν Ἡρακλέος. ἐπεὶ ἀπριάτας λέγει οὕτω πως. τὸ γὰρ ᾆσμα οὐκ ἐπίσταμαι. λέγει δ᾽ ὅτι οὔτε πριάμενος, οὔτε δόντος τοῦ Γηρυόνου ἠλάσατο τὰς βοῦς· ὡς τούτου ὄντος τοῦ δικαίου φύσει, καὶ βοῦς καὶ τἄλλα κτήματα εἶναι πάντα τοῦ βελτίονός τε καὶ κρείττονος, τὰ τῶν χειρόνων τε καὶ ἡττόνων. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὕτως ἔχει, γνώσῃ δὲ, ἂν ἐπὶ τὰ μείζω ἔλθῃς, ἐάσας ἤδη φιλοσοφίαν. φιλοσοφία γάρ τοι ἐστὶν, ὦ Σώκρατες, χαρίεν, ἄν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ, καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἄπειρον γεγονέναι ἐστὶν, ὧν χρὴ ἔμπειρον εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίγνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων, οἷς δεῖ χρώμενον ὁμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων, καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν παντάπασιν ἄπειροι γίγνονται. ἐπειδὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν καταγέλαστοι γίγνονται. ὥσπερ γε, οἶμαι, οἱ πολιτικοὶ, ἐπειδὰν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί εἰσι. συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Εὐριπίδου, Λαμπρός τ᾽ ἐστὶν ἕκαστος ἐν τούτῳ, κἀπὶ τοῦτ᾽ ἐπείγεται, Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος, Ἵν᾽ αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ βέλτιστος ὤν. ὅπου δ᾽ ἂν φαῦλος ᾖ, ἐντεῦθεν φεύγει, καὶ λοιδορεῖ τοῦτο· τὸ δ᾽ ἕτερον ἐπαινεῖ, εὐνοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, ἡγούμενος οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. ἀλλ᾽ οἶμαι, τὸ ὀρθότατόν ἐστιν, ἀμφοτέρων μετασχεῖν. φιλοσοφίας μὲν, ὅσον παιδείας χάριν, καλὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν· ἐπειδὰν δὲ ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος, ἔτι φιλοσοφῇ, καταγέλαστον, ὦ Σώκρατες, τὸ χρῆμα γίγνεται. καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω ψελλιζόμενον καὶ παῖζον, χαίρω τε, καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον, καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ· ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τι μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι, καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα, καί μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι· ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζομένου, ἢ παίζοντα ὁρᾷ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνανδρον, καὶ πληγῶν ἄξιον. ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. παρὰ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν, ἄγαμαι, καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον· τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα, ἀνελεύθερον, καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσοντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου πράγματος. ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνήρ. ὃ γὰρ νῦν δὴ ἔλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν πάνυ εὐφυὴς ᾖ, ἀνάνδρῳ γενέσθαι, φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως, καὶ τὰς ἀγορὰς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπεῖς γίγνεσθαι· καταδεδυκότι δὲ, τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων

A ψιθυρίζοντα, ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν μηδέποτε φθέγξασθαι. ἐγὼ δέ, ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω καὶ φιλικῶς. κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ Ζῆθος πρὸς τὸν Ἀμφίονα ὁ Εὐριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν, οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν· ὅτι ἀμελεῖς, ὦ Σώκρατες, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν μειρακιώδει τινὶ διατρέπεις μορφώματι. καὶ οὔτ' ἂν δίκης βουλαῖσι προσθεῖο ἂν ὀρθῶς λόγον, οὔτ' εἰκὸς καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις, οὔθ' ὑπὲρ ἄλλων νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. καίτοι, ὦ φίλε Σώκρατες (καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ) οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ σε οἶμαι ἔχειν, B καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος, ἢ ἄλλου ὁτουοῦν, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅτι χρήσαιο σαυτῷ, ἀλλ' ἰλιγγιῴης ἂν καὶ χασμῷο, οὐκ ἔχων ὅτι εἴποις· καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβάς, κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ, ἀποθάνοις ἄν, εἰ βούλοιτό σοι θανάτου τιμᾶσθαι. καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτό ἐστιν, ὦ Σώκρατες, εἴ τις εὐφυᾶ λαβοῦσα τέχνη φῶτα, ἔθηκε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν, μηδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, μήτε ἑαυτὸν, μήτε ἄλλον μηδένα; ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν, ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει; τὸν δὲ τοιοῦτον (εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι) C ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα, μὴ διδόναι δίκην. ἀλλ' ὠγαθέ, ἐμοὶ πείθου, παῦσαι δ' ἐλέγχων. πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει· καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφείς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας,

Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις·

ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἔστι καὶ βίος καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. ΣΩΚΡ. Εἰ χρυσῆν ἔχων ἐτύγχανον τὴν ψυχήν, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἂν οἴει με εὑρεῖν ἄσμενον τούτων τινὰ τῶν λίθων ἢ βασανίζουσι τὸν χρυσόν, τὴν ἀρίστην, πρὸς ἥντινα ἔμελλον προσαγαγὼν αὐτήν, εἴ μοι ὁμολογήσειεν ἐκείνη καλῶς τεθεραπεῦσθαι τὴν ψυχήν, D ἤδη εὖ εἴσεσθαι ὅτι ἱκανῶς ἔχω καὶ οὐδέν μοι ἔτι δεῖ ἄλλης βασάνου; ΚΑΛ. Πρὸς τί δὴ τοῦτ' ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚ. Ἐγώ σοι ἐρῶ. νῦν οἶμαι ἐγώ σοι ἐντετυχηκὼς τοιούτῳ ἑρμαίῳ ἐντετυχηκέναι. ΚΑΛ. Τί δή; ΣΩ. Εὖ οἶδ' ὅτι ἄν μοι σὺ ὁμολογήσῃς περὶ ὧν ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει, ταῦτ' ἤδη ἐστὶν αὐτὰ τἀληθῆ. ἐννοῶ γὰρ ὅτι τὸν μέλλοντα βασανιεῖν ἱκανῶς ψυχῆς πέρι ὀρθῶς τε ζώσης καὶ μή, τρία ἄρα δεῖ ἔχειν, ἃ σὺ πάντα ἔχεις· ἐπιστήμην τε, καὶ εὔνοιαν, καὶ παρρησίαν. ἐγὼ γὰρ πολλοῖς ἐντυγχάνω, οἳ ἐμὲ οὐχ οἷοί τέ εἰσι βασανίζειν, διὰ τὸ μὴ σοφοὶ εἶναι ὥσπερ σύ· ἕτεροι δέ, σοφοὶ μέν εἰσιν, οὐκ ἐθέλουσι δέ μοι λέγειν τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ μὴ κήδεσθαί μου, ὥσπερ σύ. τὼ δὲ ξένω τώδε, Γοργίας τε καὶ Πῶλος, σοφὼ μὲν καὶ φίλω ἐστὸν ἐμώ, ἐνδεεστέρω δὲ παρρησίας, καὶ αἰσχυν- E τηροτέρω μᾶλλον τοῦ δέοντος. πῶς γὰρ οὔ; ὥ γε εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἐληλύθατον, ὥστε διὰ τὸ αἰσχύνεσθαι, τολμᾷ ἑκάτερος αὐτῶν αὐτὸς αὑτῷ ἐναντία λέγειν ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων. σὺ δὲ ταῦτα πάντα ἔχεις ἃ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσι. πεπαίδευσαί τε γὰρ ἱκανῶς, ὡς πολλοὶ ἂν φήσαιεν Ἀθηναίων, καὶ ἐμοὶ εἶ εὔνους. τίνι τεκμηρίῳ χρῶμαι, ἐγώ σοι ἐρῶ. οἶδα ὑμᾶς ἐγώ, ὦ Καλλίκλεις, τέτταρας ὄντας κοινωνοὺς γεγονότας σοφίας, σέ τε, καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀφιδναῖον, καὶ Ἄνδρωνα τὸν Ἀνδροτίωνος, καὶ Ναυσικύδην τὸν Χολαργέα. καί ποτε ὑμῶν ἐγὼ ἐπήκουσα βουλευομένων μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητέον εἴη· καὶ οἶδα ὅτι ἐνίκα ἐν ὑμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ F προθυμεῖσθαι εἰς τὴν ἀκρίβειαν φιλοσοφεῖν· ἀλλὰ εὐλαβεῖσθαι παρεκελεύεσθε ἀλλήλοις ὅπως μὴ πέρα τοῦ δέοντος σοφώτεροι γενόμενοι, λήσετε διαφθαρέντες. ἐπειδὴ οὖν σου ἀκούω ταῦτα ἐμοὶ συμβουλεύοντος, ἅπερ τοῖς σαυτοῦ ἑταιροτάτοις, ἱκανόν μοι τεκμήριόν ἐστιν ὅτι ὡς ἀληθῶς μοι εὔνους εἶ. καὶ μὴν ὅτι γε οἷος παρρησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, αὐτός τε φῄς, καὶ ὁ λόγος ὃν ὀλίγον πρότερον ἔλεγες ὁμολογεῖ σοι. ἔχει δὴ οὑτωσὶ δηλονότι τούτων πέρι νυνί, ἐάν τι σὺ ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογήσῃς μοι, βεβασανισμένον τοῦτ' ἤδη ἔσται ἱκανῶς ὑπ' G ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὸ δεήσει ἐπ' ἄλλην βάσανον ἀναφέρειν. οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτὸ συνεχώρησας σύ, οὔτε σοφίας ἐνδείᾳ, οὔτ' αἰσχύνης περιουσίᾳ, οὐδ' αὖ ἀπατῶν ἐμὲ συγχωρήσαις ἄν. φίλος γάρ μοι εἶ, ὡς καὶ αὐτὸς φῄς. τῷ ὄντι οὖν ἡ ἐμὴ καὶ σὴ ὁμολογία τέλος ἤδη ἕξει τῆς ἀληθείας. πάντων δὲ καλλίστη ἐστὶν ἡ σκέψις, ὦ Καλλίκλεις, περὶ τούτων ὧν σὺ δή μοι ἐπετίμησας· ποῖόν τινα χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα, καὶ τί ἐπιτηδεύειν, καὶ μέχρι τοῦ, καὶ πρεσβύτερον καὶ νεώτερον ὄντα. ἐγὼ γάρ, εἴ τι μὴ ὀρθῶς πράττω κατὰ τὸν βίον τὸν ἐμαυτοῦ, εὖ ἴσθι τοῦτο ὅτι οὐχ ἑκὼν ἐξαμαρτάνω, ἀλλ' ἀμαθίᾳ τῇ ἐμῇ. σὺ οὖν, ὥσπερ ἤρξω νουθετεῖν με, μὴ ἀποστῇς, ἀλλ' ἱκανῶς μοι ἔνδειξαι τί ἐστι τοῦτο ὃ ἐπιτηδευτέον μοι, καὶ τίνα τρόπον ἐργασαίμην ἂν αὐτό. καὶ ἐάν με λάβῃς νῦν μέν σοι ὁμο- H λογήσαντα, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ μὴ ταῦτα πράττοντα ἅπερ ὡμολό-

A nihil vnquam liberale aut magnificum prolaturus. Erga te autem Socrates bene atque amicè affectus ſum. Itaque idem mihi erga te quod & Zetho erga Amphionem apud Euripidem, cuius modò mentionē feci, accidiſſe arbitror. talia enim nunc mihi quędam aduerſus te dicere venit in mentē: qualia aduerſus fratrē ille dicit. Profectò ea Socrates negligis, quę curæ eſſe tibi conueniebat, atque adeò generoſæ mētis præſtantiā ſpecie quadam puerili cor formas, vtpote qui nec in iudiciis conſultationibúſque, ſi vſus poſcat, verba rectè facere, neque conueniens quicquam probabiléque eligere, nec aliis prōptè conſulere poſſis. Quare amice Socrates, ne mihi ſuccenſeas. Bene- B uolentia enim erga te mea ad hæc proferenda nunc me adducit. Nónne tur pe ducis ſic comparatum te eſſe, quēadmodum arbitror & te & alios omnes qui philoſophiam diutius perſequuntur? Nempe ſi te nunc quis, aut alium è cœtu veſtro quēpiam comprehēdat, inque carcerem trahat, atque te iniuriam quamuis nullā inferas, inferre tamē accuſet: certè quid ageres, nō haberes: ſed vacillares oſcitaréſq., defenſionis tuę prorſus ignarus. proinde adductus in iudicium, vel ab ignauo abiectóque accuſatore, vltimo ſupplicio, ſi modò illi placeret, afficerêris. Iam verò quomodo id ad ſapientiam ſpectat, ô Socrates: ſi qua ars ingenuæ mentis nacta virum, reddit deteriorem: adeò C vt nec ipſe ſibi opē ferre valeat: nec ex grauiſſimis periculis ſe aut alium quēquam ſeruare, ſed inimicorum raptorúmque exponat iniuriis inglorium in ciuitate degentem? Iam verò eiuſmodi virum, etſi dictu ſit agreſtius, licet ſuper genam impunè pulſare. Quamobrem bone vir me audi, ac iam in vanis verſari argutiis deſine: decora rerum gerēdarum exerce officia, atque ea ex quibus ſapere videaris: iſta verò arguta ſiue deliramenta appellari oportet, ſiue nugas, vnde vacuę habitandæ tibi domus ſunt, aliis relinque. denique imitare nō eos qui hæc exigua captāt, ſed eos quibus victus & gloria, & alia bona adſunt complurima. SOC. Si aurea mihi, ô Callicles, anima foret, D nónne arbitraris me libenter reperturum aliquem ex his lapidibus, per quos probari aurum ſolet, optimum, ad quem animam admouens mecum, ſi ab ipſo quaſi rectè educata approbaretur, certo ſcirem me ſatis habere, nec probatione vlterius alia indigere? CAL. Quorſum hæc, ô Socrates? SO. Dicam equidem. Nēpe arbitror, cùm te nactus fuerim, me iam pretioſum hunc lapidem eſſe nactum. CAL. Quam ob cauſam? SOC. Quoniam certò ſcio ea quæ tu mecum ſenſeris, in his quæ meus animus opinatur, fore proculdubio vera. Cenſeo nanque in eo qui alicuius probaturus ſit animam, vtrum illa quidem rectè in iuſtitia ſit, nécne, tria potiſſimum requiri, quę in te ſunt omnia: ſcientiam primo, deinde opinionem, prudentis ſcilicet at- E que beneuoli: tertio audaciam. Nam multos equidem reperio qui me propterea recto examine probare non poſſunt, quòd ſapientes non ſunt, quemadmodum tu eſſe videris. Alij verò ſapientes quidem ſunt, ſed veritatem mihi dicere nolunt, ex eo quòd mei curam non gerunt, vt tu geris. Peregrini verò iſti, Gorgias, & Polus, ſapientes quidem ſunt, méque diligunt: verùm deeſt eis audacia, verecundioréſque ſunt, quàm oporteat. Quod quidem cuínam dubium eſſe poſſit? Quippe cùm eò vſque proceſſerint verecundiæ, vt vtrique ob ipſam verecundiā in præſentia multorum hominum auſi fuerint ſibiipſis de rebus maximis contradicere. Quibus omnibus quum alij careāt, F ipſe habes Principio es abūdè liberaliter inſtitutus, qđ multi opus ſit, cōfirmarēt Athenienſes, mihíque beneuolus. quod qua coniectura intelligam, tibi dicam. Noui equidem Callicles quatuor vos in ſapientiæ ſtudio ſocios: te ſcilicet & Tiſandrum Aphidnæum, & Andronā Androtionis, Nauſicydémque Cholargeum: atque cùm aliquando inter vos agitaretur, quouſque ſapientiæ ſtudendum foret, eiuſmodi apud vos viciſſe ſententiam audiui: non eſſe ad exactam philoſophię diligentiam contendendum, ſed cauendum ne vltra quàm deceat, ſapientes facti clàm voſipſos deprauaretis. Quum igitur audio idem te mi- G hi dare conſilium, quod amiciſſimis tuis: abundè magnum argumentum eſt veri amoris erga me tui. Poſtremò quòd deſit audacia, nec te pudor impediat, & tu ipſe affirmas, & oratio quam paulò antè hic habuiſti, teſtatur. Cùm hæc igitur ita ſe habeant, ſiquid tu mihi in diſputando conceſſeris, ſatis iam nobis probatum erit: neque oportebit ad examen aliud id referre: alioquin tu nunquam id mihi conceſſiſſes, vel ſapientiæ defectu, vel verecundia adductus, vel decipiēdi cauſa. Amicus enim mihi es, vt ipſe ais. Reuera igitur mea tuáque confeſſio finem iam veritatis habebit. Harum verò conſideratio rerum in quibus me ipſe corripuiſti, omnium Callicles pulcherrima eſt: qualem eſſe virum deceat: quidque & quouſque tam in iu- H uentute quàm in ſenectute exercere conueniat. Ego verò ſiquid in vita mea minus rectè ago, certum habeo me nō ſponte mea ſed inſcitia potius aberrare. quamobrem tu, quēadmodum admonere cœpiſti, perge queſo, planéque mihi demonſtra quidnam ſit iſtud, & qua via conſequi valeam, quod mihi quærendum arbitraris. Quòd ſi me conſentientem tibi nunc habebis, poſtea verò quæ aſſenſus fuerim, minus præſtare deprehendas,

Tria debet habere probaturus animā alicuius, ſcientiā beneuolētiam, audaciam.

Sententia Calliclis & amicorum: Non eſſe ad exactam philoſophiæ diligentiam contendendum.

Quarum rerū cōſideratio pulcherrima.

ſocordem omnino ignauúmque me putato, neque vlterius in me admonendo quaſi omnino perdito operam perdas. Reſume verò mihi ab initio, quemadmodum tu & Pindarus dicebatis: iuſtum id eſſe natura, potentiorẽ per vim auferre ea quæ imbecilliorum ſunt, & dominari meliorem deteriori, plúſque habere eum qui præſtantior ſit, quàm qui abiectior. Nunquid aliud dicis eſſe iuſtum? an rectè memini? CAL. Hæc & tunc dicebam, & nunc dico. SOC. Vtrum verò meliorem vocas eundem atque potentiorem? Neque enim tunc planè quid diceres, intelligere potui. num validiores appellas potentiores: oportétque validioribus infirmiores obtemperare? Quemadmodũ tunc videris demonſtrauiſſe, cùm diceres magnas ciuitates aduerſus paruas naturali iure inſurgere, propterea quòd potentiores atque validiores eſſent: quaſi idem ſit potentius validiúſque, & melius. An fieri poteſt vt aliquis melior quidẽ ſit, inferior tamen atque imbecillior? Similitérque vt potentior ſit, deterior tamen? Vel eadem melioris atque potentioris eſt definitio? Hoc ipſum mihi apertius explica, idémne an aliud ſit potentius, & melius, atque valentius. CAL. Equidem manifeſtè tibi aſſero idem eſſe. SOCR. Nónne multitudo ipſa natura vno potentior eſt? quæ quidem leges conſtituit ſuper vnum, quemadmodum nuper ipſe dicebas. CAL. Quídni? SOC. Multitudinis ergo leges potentiorum ſunt. CALL. Omnino. SOC. Nónne igitur & meliorum? Qui enim potentiores ſunt, vt ipſe ais, multò ſunt meliores. CAL. Sin certè. SO. Nónne horũ inſtitutiones natura ſunt rectæ, cùm potentiores ſint? CAL. Sic affirmo. SOCR. Nónne multitudo ſtatuit, quemadmodum nuper ipſe dicebas, iuſtum eſſe ſeruari inter omnes æqualitatem: atque eſſe turpius iniuriam inferri quàm pati? Eſtne ita an aliter? Ac vide ne hîc tu quoque ob verecundiam capiaris. Conſtituit multitudo iſta nécne: videlicet iuſtum eſſe ſeruari æquitatem, non autem alium alio plus habere: atque turpius eſſe facere iniuriam quàm accipere? Nulla te Callicles inuidia quæſo quominus ad hæc reſpondeas detineat: vt ſi mecũ ſentias, abs te confirmer tanquam viro ad iudicandum abundè ſufficiente. CAL. Sic vtique ſtatuit multitudo. SOC. Non ergo lege ſola, & turpius eſt facere iniuriam quàm pati, & iuſtum eſt æquitatem ſeruare: ſed etiam ipſa natura. Quapropter videris in ſuperioribus non verè dixiſſe, neque me rectè accuſauiſſe: cùm contrarias inter ſe eſſe legem atque naturam affirmares, méque hæc animaduertẽtem Veteratorem in diſputando præbere: atque ſiquis ſecundum naturam loquatur, ad legem: ſiquis verò ſecundum legem, ad naturam deducere. CAL. Hic vir nunquam deſinet in nugis verſari. Dic mihi Socrates, nónne te pudet, tam grãdem natu, venari nomina? Atque ſi quis verbo excidat, tanquam id tibi lucro veniat, impẽſè captare? Putas me aliud dicere potentiores eſſe quàm meliores? Nónne dudum dico idem eſſe melius atque potentius? An putas me dicere, ſi fæx ſeruorum hominúmque vndique viliſſimorum in vnum confluat, hos præterquàm fortaſſe corporis viribus eſſe potentiores: & quæ hi ſtatuant eſſe iura? SO. Agedum, ô ſapientiſſime Callicles, itáne dicis. CAL. Et maximè quidem. SOC. At ego beate vir, iamdudum coniecto tale aliquid te potentius appellare: atque interrogo cupiens quid velis apertè cognoſcere. Nónne enim duos meliores eſſe vno iudicas? neque ſeruos tuos te meliores, quia videlicet robuſtiores ſint? Verùm rurſus à principio dicas quos tandem velis eſſe meliores, quando non validiores: & vide precor, ô vir mirifice, vt mitius me doceas, ne à ſcholis tuis aufugiam. CAL. Ironicè loqueris. SOC. Non per Zethum Callicles, quo tu fretus multa vſus in me nunc es ironia. Verùm dic age, quóſnam meliores appellas? CAL. Præſtantiores equidem. SOC. Vides ergo, te nomina duntaxat dicere: oſtendere verò nihil? non aperis meliores potentioréſque, vtrum prudentiores an alios quoſdam eſſe dicas. CAL. Per Iouem hos dico, & maximè quidem. SOC. Sæpe igitur vnus prudens compluribus imprudentibus iuxta ſermonem tuum potentior eſt: atque hunc par eſt dominari, cæteros verò ſubeſſe, plúſque habere eum his quibus imperat. Hoc enim dicere mihi velle videris (neque verba aucupor) ſi quidem vnus ſit multis potentior. CAL. At hæc ipſa ſunt quæ dico. Hoc enim arbitror ius eſſe natura: eum videlicet qui melior prudentiórque ſit, imperare, atque plus inferioribus poſſidere. SOC. Siſte parumper. quid tandem ſentias, ſi hoc in loco, vt nunc, congregati eſſemus multi: foréntque nobis communia eſculẽta, & poculenta complurima: nos verò ex variis hominum generibus eſſemus conflati, partim quidem validi, partim verò imbecilles: vnus autem noſtrûm omnium circa hæc prudentiſſimus fortaſſe medicus: ac foret hic, vt conſentaneum eſt, aliis quidem robuſtior, aliis verò debilior: nónne hic prudentior, præterea melior, quantũ ad hæc pertinet, & potentior erit? CAL. Omnino. SOCR. Vtrum verò horum eſculentorum propterea plus illum quàm nos, quia ſit melior, capere decet? An potius ob eius præſtantiam omnia diſtribuere debet, neque in diſtribuendo pro ſe plus retinere: alioquin multandus ſit: ſed aliis plus, aliis minus habere: ac ſi omnium debiliſſimus ſit, minimum ſibi quamuis optimo tri-

A γησα, πάνυ με ἡγοῦ βλάκα εἶναι· καὶ μηκέτι ποτὲ με νουθετήσῃς ὕστερον, ὡς μηδενὸς ἄξιον ὄντα. ἐξ ἀρχῆς δέ μοι ἐπανάλαβε, πῶς φὴς τὸ δίκαιον ἔχειν καὶ σὺ καὶ Πίνδαρος, τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν βίᾳ τὸν κρείττω τὰ τῶν ἡττόνων, καὶ ἄρχειν τὸν βελτίω τῶν χειρόνων, καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φαυλοτέρου; μή τι ἄλλο λέγεις τὸ δίκαιον εἶναι; ἢ ὀρθῶς μέμνημαι; ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτα ἔλεγον καὶ τότε, καὶ νῦν λέγω. ΣΩΚΡ. Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίω καλεῖς σὺ καὶ κρείττω; οὐδὲ γάρ τοι τότε οἷός τ' ἦν μαθεῖν σου τί ποτε λέγεις. πότερον τοὺς ἰσχυροτέρους κρείττους καλεῖς, καὶ δεῖ ἀκροᾶσθαι τοῦ ἰσχυροτέρου τοὺς ἀσθενεστέρους, οἷόν μοι δοκεῖς καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι, ὡς αἱ μεγάλαι πόλεις ἐπὶ τὰς σμικρὰς κατὰ τὸ
B φύσει δίκαιον ἔρχονται, ὅτι κρείττους εἰσὶ καὶ ἰσχυρότεραι (ὡς τὸ κρεῖττον καὶ ἰσχυρότερον καὶ βέλτιον, ταυτὸ ὄν) ἢ ἔστι βελτίω μὲν εἶναι, ἥττω δὲ καὶ ἀσθενέστερον· καὶ κρείττω μὲν εἶναι, μοχθηρότερον δέ· ἢ ὁ αὐτὸς ὅρος ἐστὶ τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ κρείττονος. τοῦτό μοι αὐτὸ σαφῶς διόρισον, ταυτὸν ἢ ἕτερόν ἐστι, τὸ κρεῖττον, καὶ τὸ βέλτιον, καὶ τὸ ἰσχυρότερον. ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφῶς λέγω ὅτι ταυτόν ἐστιν. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνὸς κρείττους εἰσὶ κατὰ φύσιν; οἳ δὴ καὶ τοὺς νόμους τίθενται ἐπὶ τῷ ἑνί, ὥσπερ καὶ σὺ ἄρτι ἔλεγες. ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα, τὰ τῶν κρειττόνων ἐστί. ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν τὰ τῶν βελτιόνων. οἱ γὰρ κρείττους, βελτίους πολύ, κατὰ τὸν σὸν λόγον. ΚΑΛ.
C Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὰ τούτων νόμιμα, κατὰ φύσιν καλὰ κρειττόνων γε ὄντων. ΚΑΛ. Φημί. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν οὐχ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν (ὡς ἄρτι αὖ σὺ ἔλεγες) δίκαιον εἶναι, τὸ ἴσον ἔχειν· καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; ἔστι ταῦτα, ἢ οὔ; καὶ ὅπως μὴ ἁλώσῃ ἐνταῦθα σὺ αἰσχυνόμενος. νομίζουσιν, ἢ οὔ, οἱ πολλοί, τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ πλέον, δίκαιον εἶναι; καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; μὴ φθόνει μοι ἀποκρίνασθαι τοῦτο Καλλίκλεις. ἵν' ἐάν μοι ὁμολογήσῃς, βεβαιώσωμαι ἤδη παρὰ σοῦ, ἅτε ἱκανοῦ ἀνδρὸς διαγνῶναι ὡμολογηκότος. ΚΑΛ. Ἀλλ' οἵ γε πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως. ΣΩΚΡ. Οὐ νόμῳ ἄρα μόνον ἐστὶν αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν· ἀλλὰ καὶ φύσει. ὥστε
D κινδυνεύεις οὐκ ἀληθῆ λέγειν ἐν τοῖς πρόσθεν, οὐδὲ ὀρθῶς ἐμοῦ κατηγορεῖν, λέγων ὅτι ἐναντίον ἐστὶν ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις. ἃ δὴ καὶ ἐγὼ γνοὺς κακουργῶ ἐν τοῖς λόγοις· ἐὰν μέν τις κατὰ φύσιν λέγῃ, ἐπὶ τὸν νόμον ἄγων· ἐὰν δέ τις κατὰ τὸν νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν. ΚΑΛ. Οὑτοσὶ ἀνὴρ οὐ παύσεται φλυαρῶν. εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχύνῃ, τηλικοῦτος ὤν, ὀνόματα θηρεύων, καὶ ἐάν τις ῥήματι ἁμάρτῃ, ἕρμαιον τοῦτο ποιούμενος; ἐμὲ γὰρ οἴει ἄλλο τι λέγειν τὸ κρείττους εἶναι, ἢ τὸ βελτίους; οὐ πάλαι σοι λέγω ὅτι ταυτόν φημι εἶναι τὸ βέλτιον καὶ τὸ κρεῖττον; ἢ οἴει με λέγειν, ἐὰν συρφετὸς συλλεγῇ δούλων, καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων μηδενὸς ἀξίων, πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι, καὶ οὗτοι φῶσιν, αὐτὰ ταῦτα εἶναι νό-
E μιμα; ΣΩΚΡ. Εἶεν, ὦ σοφώτατε Καλλίκλεις· οὕτω λέγεις; ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ὦ δαιμόνιε, καὶ αὐτὸς πάλαι τοπάζω, τοιοῦτόν τι σὲ λέγειν τὸ κρεῖττον· καὶ ἀνερωτῶ, γλιχόμενος σαφῶς εἰδέναι ὅ, τι λέγεις. οὐ γὰρ δή που σύ γε τοὺς δύο βελτίους ἡγῇ τοῦ ἑνός, οὐδὲ τοὺς σοὺς δούλους βελτίους σου, ὅτι ἰσχυρότεροι εἰσὶν ἢ σύ. ἀλλὰ πάλιν ἐξ ἀρχῆς εἰπὲ τί ποτε λέγεις τοὺς βελτίους, ἐπειδὴ οὐ τοὺς ἰσχυροτέρους. καὶ ὦ θαυμάσιε πρᾳότερόν με προδίδασκε, ἵνα μὴ ἀποφοιτήσω παρὰ σοῦ. ΚΑΛ. Εἰρωνεύῃ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Μὰ τὸν Ζῆθον, ὦ Καλλίκλεις, ᾧ σὺ χρώμενος πολλὰ νῦν δὴ εἰρωνεύου πρός με. ἀλλ' ἴθι εἰπὲ τίνας λέγεις τοὺς βελτίους εἶναι. ΚΑΛ. Τοὺς ἀμείνους ἔγω-
F γε. ΣΩΚ. Ὁρᾷς ἄρα ὅτι σὺ αὐτὸς ὀνόματα λέγεις, δηλοῖς δὲ οὐδέν. οὐκ ἐρεῖς, τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον τοὺς φρονιμωτέρους λέγεις, ἢ ἄλλους τινάς; ΚΑΛ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία τούτους λέγω, καὶ σφόδρα γε. ΣΩΚΡ. Πολλάκις ἄρα εἷς φρονῶν μυρίων μὴ φρονούντων κρείττων ἐστί, κατὰ τὸν σὸν λόγον· καὶ τοῦτον ἄρχειν δεῖ, τοὺς δ' ἄρχεσθαι, καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων. τοῦτο γάρ μοι δοκεῖς βούλεσθαι λέγειν (καὶ οὐ ῥήματα θηρεύω) εἰ ὁ εἷς τῶν μυρίων κρείττων. ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔστιν ἃ λέγω. τοῦτο γὰρ οἶμαι ἐγὼ τὸ δίκαιον εἶναι φύσει, τὸ βελτίω ὄντα καὶ φρονιμώτερον καὶ ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν τῶν φαυλοτέρων. ΣΩΚ. Ἔχε δὴ αὐτοῦ. τί ποτε αὖ νῦν λέγεις; ἐὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦμεν, ὥσπερ νῦν,
G πολλοὶ ἀθρόοι ἄνθρωποι, καὶ ἡμῖν ᾖ ἐν κοινῷ πολλὰ σιτία καὶ ποτά, ὦμεν δὲ παντοδαποί, οἱ μέν, ἰσχυροί, οἱ δέ, ἀσθενεῖς, εἷς δὲ ἡμῶν ᾖ φρονιμώτερος περὶ ταῦτα, ἰατρὸς ὤν, ᾖ δὲ (οἷον εἰκὸς) τῶν μέν, ἰσχυρότερος, τῶν δέ, ἀσθενέστερος, ἄλλο τι ἢ οὗτος φρονιμώτερος ἡμῶν ὤν, βελτίων καὶ κρείττων ἔσται εἰς ταῦτα; ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἦ οὖν τούτων τῶν σιτίων πλέον ἡμῶν ἑκτέον αὐτῷ, ὅτι βελτίων ἐστίν, ἢ τῷ μὲν ἄρχειν πάντα ἐκεῖνον δεῖ νέμειν, ἐν δὲ τῷ ἀναλίσκειν τε αὐτά, καὶ καταχρῆσθαι εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, οὐ πλεονεκτητέον, εἰ μὴ μέλλει ζημιοῦσθαι; ἀλλὰ τῶν μέν, πλέον, τῶν δ' ἔλαττον ἑκτέον. ἐὰν δὲ τύχῃ πάντων ἀσθενέστατος ὤν,

πάντων ἐλάχιστον τῷ βελτίστῳ, ὦ Καλλίκλεις. οὐχ οὕτως, ὦ 'γαθέ; ΚΑΛ. Περὶ σιτία σὺ λέγεις καὶ ποτά, καὶ ἰατρούς, καὶ φλυαρίας· ἐγὼ δὲ οὐ ταῦτα λέγω. ΣΩ. Πότερον οὖν τὸν φρονιμώτερον, βελτίω λέγεις; φάθι, ἢ μή. ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἀλλ' οὐ τὸν βελτίω πλέον δεῖν ἔχειν; ΚΑΛ. Οὐ σιτίων γε, οὐδὲ ποτῶν. ΣΩΚ. Μανθάνω. ἀλλ' ἴσως ἱματίων. καὶ δεῖ τὸν ὑφαντικώτατον, μέγιστον ἱμάτιον ἔχειν, καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἀμπεχόμενον περιϊέναι. ΚΑΛ. Ποίων ἱματίων; ΣΩ. Ἀλλ' εἰς ὑποδήματα δηλονότι δεῖ πλεονεκτεῖν τὸν φρονιμώτερον εἰς ταῦτα καὶ βέλτιστον. τὸν σκυτοτόμον ἴσως μέγιστα δεῖ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ὑποδεδεμένον περιπατεῖν. ΚΑΛ. Ποῖα ὑποδήματα φλυαρεῖς ἔχων; ΣΩΚ. Ἀλλ' εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα λέγεις, ἴσως τὰ τοιάδε· οἷον, γεωργικὸν ἄνδρα περὶ γῆν φρόνιμόν τε καὶ καλὸν καὶ ἀγαθόν, τοῦτον δὴ ἴσως δεῖ πλεονεκτεῖν τῶν σπερμάτων, καὶ ὡς πλείστῳ σπέρματι χρῆσθαι εἰς τὴν αὐτοῦ γῆν. ΚΑΛ. Ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν. ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεούς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε καὶ κναφέας καὶ μαγείρους λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύῃ, ὡς περὶ τούτων ἡμῖν ὄντα τὸν λόγον. ΣΩΚ. Οὐκοῦν σὺ ἐρεῖς περὶ τίνων ὁ κρείττων τε καὶ φρονιμώτερος πλέον ἔχων, δικαίως πλεονεκτεῖ; ἢ οὔτε ἐμοῦ ὑποβάλλοντος ἀνέξῃ, οὔτ' αὐτὸς ἐρεῖς; ΚΑΛ. Ἀλλ' ἔγωγε καὶ πάλαι λέγω, πρῶτον μὲν, τοὺς κρείττους οἵ εἰσιν, οὐ σκυτοτόμους λέγω, οὐδὲ μαγείρους, ἀλλ' οἳ ἂν εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι ὦσιν, ὅντινα ἂν τρόπον εὖ οἰκοῖτο, καὶ μὴ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι, ἱκανοὶ ὄντες ἃ ἂν νοήσωσιν ἐπιτελεῖν, καὶ μὴ ἀποκάμνωσι διὰ μαλακίαν τῆς ψυχῆς. ΣΩ. Ὁρᾷς, ὦ βέλτιστε Καλλίκλεις, ὡς οὐ ταὐτὰ σύ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ. σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ φῂς ἀεὶ ταὐτὰ λέγειν, καὶ μέμφῃ μοι· ἐγὼ δὲ σοῦ τοὐναντίον, ὅτι οὐδέποτε ταὐτὰ λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν· ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους, τοὺς ἰσχυροτέρους ὡρίζου, αὖθις δὲ τοὺς φρονιμωτέρους· νῦν δ' αὖ ἕτερόν τι ἥκεις ἔχων· ἀνδρειότεροί τινες ὑπὸ σοῦ λέγονται οἱ κρείττους καὶ οἱ βελτίους. ἀλλ' ὦ 'γαθέ, εἰπὼν ἀπαλλάγηθι τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους, καὶ εἰς ὅ, τι. ΚΑ. Ἀλλ' εἴρηκά γε ἔγωγε τοὺς φρονίμους εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ ἀνδρείους. τούτους γὰρ προσήκει τῶν πόλεων ἄρχειν· καὶ τὸ δίκαιον τοῦτ' ἐστί, πλέον ἔχειν τούτους τῶν ἄλλων, τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων. ΣΩ. Τί δὲ αὑτῶν, ὦ ἑταῖρε; ἤ τι ἄρχοντας, ἢ ἀρχομένους; ΚΑ. Πῶς λέγεις; ΣΩΚ. Ἕνα ἕκαστον λέγω, αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα· ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ, αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν, τῶν δὲ ἄλλων; ΚΑΛ. Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις; ΣΩΚΡ. Οὐδὲν ποικίλον· ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολλοί, σώφρονα ὄντα, καὶ ἐγκρατῆ αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἄρχοντα τῶν ἐν ἑαυτῷ. ΚΑΛ. Ὡς ἡδὺς εἶ. τοὺς ἠλιθίους λέγεις τοὺς σώφρονας. ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν γνοίη ὅτι οὐ τοῦτο λέγω. ΚΑ. Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ πῶς ἂν εὐδαίμων γένοιτο ἄνθρωπος δουλεύων ὁτῳοῦν; ἀλλὰ τοῦτ' ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν καλὸν καὶ δίκαιον, ὃ ἐγώ σοι νῦν παρρησιαζόμενος λέγω· ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον, τὰς μὲν ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἐᾶν ὡς μεγίστας εἶναι, καὶ μὴ κολάζειν· ταύταις δὲ ὡς μεγίσταις οὔσαις ἱκανὸν εἶναι ὑπηρετεῖν δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, καὶ ἀποπιμπλάναι ὧν ἂν ἀεὶ ἡ ἐπιθυμία γίγνηται. ἀλλὰ τοῦτ' οἶμαι τοῖς πολλοῖς οὐ δυνατόν. ὅθεν ψέγουσι τοὺς τοιούτους, δι' αἰσχύνην ἀποκρυπτόμενοι τὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν· καὶ αἰσχρὸν δή φασιν εἶναι τὴν ἀκολασίαν, ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγὼ ἔλεγον· δουλούμενοι τοὺς βελτίους τὴν φύσιν ἀνθρώπους, καὶ αὐτοὶ ἐκπορίζεσθαι οὐ δυνάμενοι ταῖς ἡδοναῖς πλήρωσιν, ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην, διὰ τὴν αὐτῶν ἀνανδρίαν. ἐπεί γε οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν, ἢ βασιλέων υἱέσιν εἶναι, ἢ αὐτοὺς τῇ φύσει ἱκανοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν τινα, ἢ τυραννίδα, ἢ δυναστείαν, τί τῇ ἀληθείᾳ αἴσχιον καὶ κάκιον εἴη σωφροσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις; οἷς ἐξὸν ἀπολαύειν τῶν ἀγαθῶν, μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος, αὐτοὶ ἑαυτοῖς δεσπότην ἐπαγάγοιντο, τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων νόμον τε καὶ λόγον καὶ ψόγον; ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄθλιοι γεγονότες εἴησαν ὑπὸ τοῦ καλοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης, μηδὲν πλέον νέμοντες τοῖς φίλοις τοῖς αὑτῶν, ἢ τοῖς ἐχθροῖς; καὶ ταῦτα, ἄρχοντες ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει; ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες, ἣν σὺ φῂς διώκειν, ὧδ' ἔχει· τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἐὰν ἐπικουρίαν ἔχῃ, τοῦτ' ἐστὶν ἀρετή τε καὶ εὐδαιμονία· τὰ δὲ ἄλλα ταῦτ' ἐστὶ τὰ καλλωπίσματα, τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα, ἀνθρώπων φλυαρία, καὶ οὐδενὸς ἄξια. ΣΩ. Οὐκ ἀγεννῶς γε, ὦ Καλλίκλεις, ἐπεξέρχῃ τῷ λόγῳ παρρησιαζόμενος. σαφῶς γὰρ σὺ νῦν λέγεις ἃ οἱ ἄλλοι διανοοῦνται μέν, λέγειν δὲ οὐκ ἐθέλουσι. δέομαι οὖν ἐγώ σου μηδενὶ τρόπῳ ἀνεῖναι· ἵνα τῷ ὄντι κατάδηλον γένηται πῶς βιωτέον. καί μοι λέγε· τὰς μὲν ἐπιθυμίας φῂς οὐ κολαστέον, εἰ μέλλει τις οἷον δεῖ εἶναι; ἐῶντα δὲ αὐτὰς ὡς μεγίστας, πλήρωσιν αὐταῖς ἄλλοθέν γε ποθὲν ἑτοιμάζειν; καὶ τοῦτο εἶναι τὴν ἀρετήν; ΚΑΛ. Φημὶ ταῦτα ἐγώ. ΣΩ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς λέγονται οἱ μηδενὸς δεόμενοι, εὐδαίμονες εἶναι. ΚΑ. Οἱ λίθοι γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ εὐδαιμονέστατοι εἶεν. Σ. Ἀλλὰ μὲν δή, καὶ ὥς γε σὺ λέγεις, δεινὸς ὁ βίος.

A buendum eſt Callicles? nónne ita bonum eſt dicendum? CAL. De eſculentis, & poculentis, & medicis atque huiuſmodi nugis verba facis: ego verò non de his loquor. SOCR. Vtrum igitur prudentiorem eſſe meliorem dicis, nécne? Reſponde. CAL. Equidem. SOC. At non oportet, vt melior plus accipiat? CAL. Non de cibis atque potionibus. SO. Intelligo. fortè enim de veſtibus. atque oportet eum qui ſit in conficiẽdis veſtibus peritiſſimus, magnum habere pallium, ac multis pretioſiſque ornatum incedere veſtibus. CAL. Quas tu veſtes mihi narras? SOC. At forſitan in calceis oportet eum plus accipere qui in **B** eis prudentior ſit, & melior: ac forſitan ipſe coriarius maximos pluréſque habere debet calceos, multóſque ſuis pedibus circunferre. CAL. De quibus calceis nunc deliras? SOC. Quod ſi non talia, ſaltem eiuſmodi quædam dicis, ceu virum in colẽdis agris prudentem, honeſtúmque & bonum, debere plus reportare ſeminis, plurimóque in ſuis agris vti. CAL. Quàm ſemper eadem dicis, ô Socrates? SOC. Non ſolùm eadem Callicles, ſed eiſdem quoque de rebus. CAL. Per deos ſemper tu cerdones, coriarios, fullones, coquos, medicos habes in ore, quaſi de his inſtituta nobis diſputatio fuerit. SOC. Nónne ergo ipſe **C** dices aliquando, quibus in rebus potentior atque prudentior iuſtè poſſidere plus debeat? Vel neque me permittes dicere, neque ipſe dices? CAL. At ego id iamdiu dico: primo quidem qui potentiores ſint. non enim cerdones dico, neque coquos, ſed eos qui in adminiſtranda republica ſint prudentes: neque prudentes ſolùm verumetiam fortes, qui ad ea quæ excogitauerunt perficienda aptiſſimi ſint, neque animi mollitie vlla ſuccũbãt. SOC. Aduertíſne Callicles nõ de eiuſdẽ abs te atq; viciſſim te à me accuſari? tu quidem me accuſas quaſi ſemper eadẽ repetã: ego verò te cõtrà tanquã de rebus eiſdẽ nunquã eadẽ afferẽtem. ſiquidem aliàs meliores atque potẽtiores eſſe **D** definis validiores, aliàs autẽ prudentiores. Nunc præterea aliud quiddam affers. Fortiores enim nunc quidam abs te potentiores melioréſque nominantur. Verùm age, ô bone tandem explica, quas potiſſimùm & ad quid meliores potentioréſque appellas. CAL. Iam dixi, prudentes videlicet in rebus publicis atque fortes. Hos enim decet ciuitatibus imperare: ídque iuſtum eſt, vt plus aliis habeant dominantes videlicet ſubiectis. SOC. Quid verò? ſibíne ipſis vlla ratione dominari, ſiue parere decet? CAL. Quemadmodum dicis? SOCR. Dico num ſibi quiſque debeat imperare: an nihil opus ſit, vt ſibi qui**E**dem imperet, ſed aliis duntaxat. CAL. Quomodo ſibimet imperare dicis? SOC. Nihil obſcurum dico, ſed quemadmodum dicunt multi, temperatum, & ſui ipſius compotem, voluptatibus ſuis cupiditatibúſque dominantem. CAL. Quàm feſtiuus es, Socrates? ſtupidos homines nominas temperatos. SO. Quid ais? nemo eſt quin norit me id minimè dicere. CAL. Imò valde quidem, ô Socrates. nam quomodo beatus eſſe poteſt qui alicui ſeruiat? Cæterùm hoc eſt natura iuſtum atque pulchrum, quod tibi nunc audacter dico, oportere illum qui rectè vitam acturus ſit, permittere cupiditates ſuas ſummopere augeri, nec eas vllo modo cohibere: atque his quàm maximis quicquid petunt ſubminiſtrare ob fortitudinem atque prudentiã: & quemlibet earum affectum prorſus explere. Quod quidem **F** quia multi conſequi nequeunt, eos vituperant qui id aſſequuntur, ob verecundiam ſuam impotentiam abſcondentes: ferúntque intemperantiam eſſe turpem; quemadmodum in ſuperioribus ipſe dicebam. Præterea in ſeruilem habitum deducunt melioris naturæ homines: ipſique cùm libidines ſuas explere nequeant, temperantiam atque iuſtitiam probãt propter ignauiam. Verùm ſi his à principio contigiſſet, vt vel regum eſſent filij, vel ipſis natura ſufficeret ad imperium, aut tyrannidem, aut poteſtatem aliquam ſibi comparandam, profectò turpius peiúſque eſſet, vt huiuſmodi temperantia vterentur: qui cùm liceret ipſis frui bonis, nec impedirentur ab vllo, **G** ipſi ſibi dominam præfecerint multitudinis legem ſermonémque, & vituperationem. Quo enim modo non miſeri ſint? Siquidem propter quandam iuſtitiæ, temperantiæque honeſtatem, nihil plus amicis quàm inimicis tribuerent, etiam dum in ciuitate ſua dominarentur. Cæterùm, ô Socrates, veritas ipſa quam te ſequi affirmas, ita ſe habet: luxuria, intemperantia, libertas, modò facultas ſuppetat, virtus eſt, atque felicitas. Cætera verò iſthæc ſpecioſa præter naturam adinuẽta, hominum deliramenta ſunt, & nugæ penitus contemnendæ. SOC. Non ingeneroſè, ô Callicles, audacia vſus in diſputando procedis. Sanè apertè nũc ea dicta ſunt abs te, quæ alij cogitant quidẽ, **H** dicere tamen nolunt: quamobrem te vt nullo modo deſiſtas obſecro, vt reuera certiores efficiamur, qua ſit ratione viuendũ. Dic ergo mihi, cupiditates ais non eſſe coërcẽdas: ſiquis oportet eſſe talis, qualẽ oportet eſſe: Imò permittẽdum illas ſummopere augeri: atq; earũ expletionem aliũde comparandam: idq; ais eſſe virtutem? CAL. Aio equidẽ. SO. Si ita eſſet, non rectè dicerẽtur beati, qui nullius indigeãt. CAL. Alioquin lapides & mortui feliciſſimi forẽt. Verũtamẽ & illa quã tu dicis, grauis eſt

Euripides de vita & morte.

vita. Neque admirarer ſi ea de re verum Euripidis dictũ eſſet, Quis nouit vtrum viuere quidem mori ſit: mori autẽ viuere? & nunc fortè reuera mortui ſumus. Audiui iam equidẽ à ſapiente quodam nos nunc mortuos eſſe, corpúſque noſtrum ſepulchrũ eſſe nobis: partémque illam animæ in qua cupiditates ſunt, perinde ſe habere ac ſi perſuadendo viciſſimque diſſuadendo, ſurſum deorſúmque agitetur. Itaque elegans quidam vir Siculus fortaſſe vel Italus in his cõfabulatus hanc animi partem propter ſuaſionem credulitatémque lubricam alludens nomini, dolium appellauit: Dementes verò prophanos atque damnatos. Horum autem hanc animi partem quæ libidinibus agitatur, tanquam futilem ob incontinentiam inexplebilẽ perforatum eſſe dolium, inquit. Quamobrem hic vir contrarium tibi oſtendit: eorum qui apud obſcuros ſunt inferos, eos eſſe miſerrimos, qui tanquam omnino prophani damnati ſunt, atque aquam in vas perforatum alio etiam perforato vaſe inferre coguntur. Eſſe autem hoc aliud vas, ſiue cribellum, vt dicebat is qui me docuit, dementium animũ. quem ideo perforato vaſi aſſimilauit quòd propter diffidentiam obliuionémque nequeat infuſum aliquid continere. Videbuntur hæc alicui quodammodo mira: demonſtrãt tamen quod volo, ſiqua ratione valeam, perſuadere tibi, vt pro inexplebili & incontinenti vitam moderatam præſentibúſque ſemper contentam rebus eligas. Sed vtrum per hęc tibi aliquid perſuadeo? vt mutata ſententia beatiores qui temperatè viuant quàm qui intẽperatè putes? an nihil etiã proficio? atque licet multa ſimili ratione confabuler, nihilo magis es ſententiam mutaturus? CAL. Hoc, ô Socrates, verius ſubiunxiſti. SOC. Agedum tibi ſimilitudinẽ aliquam ex eodem gymnaſio adducam. Attẽde vtrum perinde de vtriuſque vita, temperati ſcilicet atque intemperati ſtatuas, ac de duobus qui multa haberẽt vaſa: & alter quidẽ integra atque plena, partim vini, partim mellis, partim lactis, aliáque ſimiliter aliorum: ſint verò ſinguli hi liquores rari quidẽ, & inuentu difficiles, multíſque & grauibus laboribus comparati. Is ergo cui plena ſunt vaſa, nihil ſuperinfudere omnino curet: ſed quantum ad hæc attinet, quietem agat. Alteri verò liquores ſint quemadmodum alteri: qui comparari quidem, ſed tamen cum difficultate poſſint: vaſa verò perforata atque fracta, ac die nocteque continuè illa implere cogatur, aut extremis moleſtiis agitetur. Quare cùm talis ſit vtriuſque vita, temperatíne an intemperati beatiorem eſſe ais? An perſuadeo tibi his verbis, vt vitam hominis moderati meliorem eſſe immoderati concedas? vel nondum perſuadeo? CAL. Nequaquam, ô Socrates. Nam illi cui plena ſunt omnia, nulla amplius eſt voluptas: ſed quemadmodum modò dicebam, quaſi lapis viuit, poſtquam ſemel impleuerit, neque voluptatem ſentit amplius neque moleſtiam. Dulcedo autem vitæ in multa continuáque infuſione conſiſtit. SOCRAT. An non neceſſe eſt ſi multum influat, multum viciſſim effluere? latáque effluxui patere foramina? CALL. Prorſus. SOCR. Charadrij auis tu rurſus vitam dicis: non autem mortui aut lapidis: atque mihi reſponde, num tale aliquid dicas velut eſurire atque eſurientem comedere. CALL. Dico equidem. SOC. Et ſitire ſitientémque bibere. CALL. Dico equidem: atque reliquis ſimiliter cupiditatibus affectum eſſe, explereque eas poſſe cum voluptate, beatam eſſe vitam affirmo. SOC. Euge virorum optime, perge, vt cœpiſti: nec te pudeat. Oportet autem, vt videtur, me quoque pudore non detineri. ac primùm mihi dicas vtrum ſcabioſum qui ſeſe fricet, idque continuè facere queat, beatè viuere putandum ſit. CAL. Quàm ineptus es, ô Socrates, ac reuera vulgaris concionator. SOCRAT. Profectò ô Callicles, Polum quidem & Gorgiam conterrui, & erubeſcere compuli. Tu verò caue ne terrearis, neque pudore impediaris. Fortis nãque es, ſed duntaxat reſponde. CAL. Dico vtique fricantem quoque voluptuoſè viuere. SOC. Nónne ſi voluptuoſè, etiam beatè. CAL. Proculdubio. SOC. Vtrum ſi caput duntaxat fricet, vel amplius aliquid, à te quæro. Vide quid reſpondeas Callicles, ſi quis te deinceps quæ conſequuntur interroget: atque his quaſi capitibus conceſſis cinædorum iſtorum vita nequaquam grauis, turpis, infelix, dicenda erit: an ipſe audebis eos beatos dicere, ſi ad votum his, quæ cupiunt, potiantur? CAL. An non te pudet ô Socrates ad iſta ſermonem deducere? SOC. Egóne ô generoſe vir deduco? an ille potius qui adeò impudẽter aſſerit eos qui oblectantur, quocunque modo oblectentur, eſſe beatos: neque diſtinguit quæ voluptatum bonæ ſint, & quæ malæ? Verùm nunc ſaltem dic, vtrum idem eſſe aſſeras voluptatem atque bonum: an eſſe aliquid voluptarium quod non ſit bonum. CALLICL. Vt mihi proculdubio ratus ſit ſermo, ſi aliud eſſe dixero, idem eſſe dico. SOCRAT. Peruertis Callicles illa quæ prius dicta ſunt: nec amplius idoneus es ad illa quæ perſcrutamur inueſtiganda, ſiquidem aliter quàm tibi videtur es reſpõſurus. CALLICL. Enimuerò tu quoque Socrates. SOCRAT. Atqui neque ego rectè facio, ſi id facio, neque tu. Sed ô beate vide ne hoc ſit bonum omnino gaudere: alioquin quæ nunc ſubducta ſunt, multa & turpia

Vide Era. pro. Charadrium imitans.

A οὐ γάρ τοι θαυμάζοιμ' ἂν εἰ Εὐριπίδης ἀληθῆ ἐν τοῖσδε λέγει, λέγων, Τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, Τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν; καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τεθνάμεν. ὅπερ ἤδη του ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τεθνάμεν· καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῖν σῆμα· τῆς δὲ ψυχῆς τοῦτο ἐν ᾧ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσὶ, τυγχάνει ὂν οἷον ἀναπείθεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἄνω καὶ κάτω. καὶ τοῦτο ἄρα τις μυθολογῶν κομψὸς ἀνὴρ, ἴσως Σικελός τις ἢ Ἰταλικὸς, παράγων τῷ ὀνόματι, διὰ τὸ πιθανόν τε καὶ πειστικὸν, ὠνόμασε πίθον, τοὺς δὲ ἀνοήτους, ἀμυήτους. τῶν δ' ἀμυήτων τοῦτο τῆς ψυχῆς οὗ ἐπιθυμίαι εἰσὶ, τὸ ἀκόλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανὸν, ὡς τετρημένος εἴη πίθος, διὰ τὴν ἀπληστίαν ἀπεικάσας. τοὐναντίον δὴ οὗτός σοι, ὦ Καλλίκλεις, ἐνδείκνυται ὡς τῶν ἐν ᾅδου (τὸ ἀειδὲς δὴ λέγων) οὗτοι B ἀθλιώτατοι ἂν εἶεν, οἱ ἀμύητοι, καὶ φοροῖεν εἰς τὸν τετρημένον πίθον ὕδωρ ἑτέρῳ τοιούτῳ τετρημένῳ κοσκίνῳ. τὸ δὲ κόσκινον ἄρα λέγει (ὡς ἔφη ὁ πρὸς ἐμὲ λέγων) τὴν ψυχὴν εἶναι· τὴν δὲ ψυχὴν κοσκίνῳ ἀπείκασε τὴν τῶν ἀνοήτων, ὡς τετρημένην, ἅτε οὐ δυναμένην στέγειν, δι' ἀπιστίαν τε καὶ λήθην. ταῦτ' ἐπιεικῶς μέν ἐστιν ὑπό τι ἄτοπα. δηλοῖ μὴν ὃ ἐγὼ βούλομαί σοι ἐνδείξασθαι, ἐάν πως οἷός τε ὦ πεῖσαι μεταθέσθαι, ἀντὶ τοῦ ἀπλήστως καὶ ἀκολάστως ἔχοντος βίου τὸν κοσμίως καὶ τοῖς ἀεὶ παροῦσιν ἱκανῶς καὶ ἐξαρκούντως ἔχοντα βίον ἑλέσθαι. ἀλλὰ πότερον C πείθω τί σε, καὶ μετατίθεσαι, εὐδαιμονεστέρους εἶναι τοὺς κοσμίους τῶν ἀκολάστων; ἢ οὐδέν; ἀλλ' ἂν καὶ πολλὰ τοιαῦτα μυθολογῶ, οὐδέν τι μᾶλλον μεταθήσῃ; ΚΑΛ. Τοῦτ' ἀληθέστερον εἴρηκας, ὦ Σώκρατες. Σ. Φέρε δὴ, ἄλλην σοι εἰκόνα λέγω ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου τῇ νῦν. σκόπει γὰρ εἰ τοιόνδε λέγεις περὶ τοῦ βίου ἑκατέρου τοῦ τε σώφρονος καὶ τοῦ ἀκολάστου, οἷον εἰ δυοῖν ἀνδροῖν ἑκατέρῳ πίθοι πολλοὶ εἶεν· καὶ τῷ μὲν ἑτέρῳ, ὑγιεῖς, καὶ πλήρεις, ὁ μὲν, οἴνου, ὁ δὲ, μέλιτος, ὁ δὲ, γάλακτος· καὶ ἄλλοι πολλοὶ, πολλῶν. νάματα δὲ σπάνια καὶ χαλεπὰ ἑκάστου τούτων εἴη, καὶ μετὰ πολλῶν πόνων καὶ χαλεπῶν ἐκποριζόμενα. ὁ μὲν οὖν ἕτερος D πληρωσάμενος, μήτ' ἐποχετεύοι, μήτε τι φροντίζοι, ἀλλ' ἕνεκα τούτων ἡσυχίαν ἔχοι· τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ μὲν νάματα, ὥσπερ καὶ ἐκείνῳ, δυνατὰ μὲν πορίζεσθαι, χαλεπὰ δέ· τὰ δ' ἀγγεῖα τετρημένα καὶ σαθρά· καὶ ἀναγκάζοιτο ἀεὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πιμπλάναι αὐτὰ, ἢ τὰς ἐσχάτας λυποῖτο λύπας. ἆρα τοιούτου ἑκατέρου ὄντος τοῦ βίου, λέγεις τὸν τοῦ ἀκολάστου εὐδαιμονέστερον εἶναι ἢ τὸν τοῦ κοσμίου; πείθω τί σε, ταῦτα λέγων, συγχωρῆσαι τὸν κόσμιον βίον τοῦ ἀκολάστου ἀμείνω εἶναι; ἢ οὐ πείθω; ΚΑΛ. Οὐ πείθεις, ὦ Σώκρατες. τῷ μὲν γὰρ πληρωσαμένῳ ἐκείνῳ οὐκ ἔστιν ἡδονὴ οὐδεμία· ἀλλὰ τοῦτ' ἔστιν ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τὸ, ὥσπερ λίθον ζῆν ἐπειδὰν πληρώσηται, μήτε χαίροντα ἔτι, μήτε λυπούμενον. ἀλλ' ἐν τούτῳ E ἐστὶ τὸ ἡδέως ζῆν, ἐν τῷ ὡς πλεῖστον ἐπιρρεῖν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἀνάγκη γ' ἂν πολὺ ἐπιρρέῃ, πολὺ καὶ τὸ ἀπιὸν εἶναι; καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς; ΚΑ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ, οὐδὲ λίθου. καί μοι λέγε, τὸ τοιόνδε λέγεις οἷον πεινῆν καὶ πεινῶντα ἐσθίειν; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Καὶ διψῆν γε, καὶ διψῶντα πίνειν; ΚΑΛ. Λέγω, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἁπάσας ἔχοντα, καὶ δυνάμενον πληροῦν, χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν. ΣΩΚ. Εὖγε ὦ βέλτιστε· διατέλει γὰρ ὥσπερ ἤρξω, καὶ ὅπως μὴ ἀπαισχυνῇ. δεῖ δὲ, ὡς ἔοικε, μηδ' ἐμὲ ἀπαισχυνθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν εἰπὲ εἰ καὶ ψωριῶντα καὶ κνησιῶντα, ἀφθόνως ἔχοντα τοῦ κνῆσθαι, κνώμενον διατελοῦντα τὸν βίον, εὐδαιF μόνως ἐστὶ ζῆν. ΚΑΛ. Ὡς ἄτοπος εἶ ὦ Σώκρατες, καὶ ἀτεχνῶς δημηγόρος. ΣΩΚ. Τοιγάρτοι ὦ Καλλίκλεις, Πῶλον μὲν καὶ Γοργίαν καὶ ἐξέπληξα καὶ αἰσχύνεσθαι ἐποίησα. σὺ δὲ οὐ μὴ ἐκπλαγῇς, οὐδὲ μὴ αἰσχυνθῇς· (ἀνδρεῖος γὰρ εἶ) ἀλλ' ἀποκρίνου μόνον. ΚΑΛ. Φημὶ τοίνυν καὶ τὸν κνώμενον, ἡδέως ἂν βιῶναι. Σ. Οὐκοῦν εἴπερ ἡδέως, καὶ εὐδαιμόνως. ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Πότερον εἰ τὴν κεφαλὴν μόνον κνησιῷ, ἢ ἔτι τί, σε ἐρωτῶ. ὅρα ὦ Καλλίκλεις, τί ἀποκρινῇ, ἐάν τίς σε τὰ ἐχόμενα τούτοις ἐφεξῆς ἅπαντα ἐρωτᾷ. καὶ τούτων τοιούτων ὄντων, κεφάλαιον, ὁ τῶν κιναίδων βίος οὗτος, οὐ δεινὸς καὶ αἰσχρὸς καὶ ἄθλιος; ἢ καὶ τούτους τολμήσεις λέγειν εὐδαίμονας εἶναι, ἐὰν ἀφθόνως ἔχωσιν ὧν δέονται; G ΚΑΛ. Οὐκ αἰσχύνῃ εἰς τοιαῦτα ἄγων τοὺς λόγους ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Ἦ γὰρ ἐγὼ ἄγω ἐνταῦθα, ὦ γενναῖε; ἢ ἐκεῖνος ὃς ἂν φῇ ἀναίδην οὕτω, τοὺς χαίροντας, ὅπως ἂν χαίρωσιν, εὐδαίμονας εἶναι; καὶ μὴ διορίζηται, τῶν ἡδονῶν ὁποῖαι αἱ ἀγαθαὶ καὶ κακαί; ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν λέγε, Πότερον φὴς εἶναι τὸ αὐτὸ ἡδὺ καὶ ἀγαθὸν; ἢ εἶναί τι τῶν ἡδέων ὃ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν; ΚΑΛ. Ἵνα δή μοι μὴ ἀνομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος, ἐὰν ἕτερον φήσω εἶναι, τὸ αὐτό φημι εἶναι. ΣΩ. Διαφθείρεις ὦ Καλλίκλεις τοὺς πρώτους λόγους, καὶ οὐκ ἂν ἔτι μετ' ἐμοῦ ἱκανῶς τὰ ὄντα ἐξετάζοις, εἴπερ παρὰ τὰ δοκοῦντα σαυτῷ ἐρεῖς. ΚΑΛ. Καὶ γὰρ σὺ ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οὐ τοίνυν ὀρθῶς ποιῶ οὔτ' ἐγὼ, εἴπερ ποιῶ τοῦτο, οὔτε σύ. ἀλλ' H ὦ μακάριε ἄθρει μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ ἀγαθὸν, τὸ πάντως χαίρειν· ταῦτά τε γὰρ τὰ νῦν δὴ αἰνιχθέντα, πολλὰ καὶ αἰσχρὰ φαίνεται

συμβαίνοντα,

συμβαίνοντα, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἄλλα πολλά. ΚΑΛ. Ὡς σύ γε οἴει, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Σὺ δὲ τῷ ὄντι ὦ Καλλίκλεις ταῦτα ἰσχυρίζῃ; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἐπιχειρῶμεν ἄρα τῷ λόγῳ ὡς σοῦ σπουδάζοντος; ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα. ΣΩ. Ἴθι δή μοι, ἐπειδὴ σοὶ οὕτω δοκεῖ, διελοῦ τάδε. ἐπιστήμην καλεῖς τι; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐ καὶ ἀνδρίαν νῦν δὴ ἔλεγες τινὰ εἶναι μετ' ἐπιστήμης; ΚΑΛ. Ἔλεγον γάρ. ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὡς ἕτερον τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης δύο ταῦτα ἔλεγες; ΚΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Τί δέ; ἡδονὴν καὶ ἐπιστήμην ταὐτὸν, ἢ ἕτερον; ΚΑΛ. Ἕτερον δή που, ὦ σοφώτατε σύ. ΣΩ. Ἦ καὶ ἀνδρίαν ἑτέραν ἡδονῆς; ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Φέρε δὴ ὅπως μεμνησόμεθα ταῦτα, ὅτι Καλλικλῆς ἔφη ὁ Ἀχαρνεὺς, ἡδὺ μὲν καὶ ἀγαθὸν, ταὐτὸν εἶναι· ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀνδρείαν, καὶ ἀλλήλων καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἕτερον· Σωκράτης δέ γε ἡμῖν ὁ Ἀλωπεκῆθεν οὐχ ὁμολογεῖ ταῦτα, ἢ ὁμολογεῖ; ΚΑΛ. Οὐχ ὁμολογεῖ. ΣΩ. Οἶμαι δέ γε οὐδὲ Καλλικλῆς, ὅταν αὐτὸς αὑτὸν θεάσηται ὀρθῶς. εἰπὲ γάρ μοι, τοὺς εὖ πράττοντας τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐ τοὐναντίον ἡγῇ πάθος πεπονθέναι; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἆρ' οὖν, εἴπερ ἐναντία ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλοις, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὥσπερ περὶ ὑγιείας ἔχει καὶ νόσου. οὐ γὰρ ἅμα δή που ὑγιαίνει τε καὶ νοσεῖ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἅμα ἀπαλλάττεται ὑγιείας τε καὶ νόσου. ΚΑΛ. Πῶς λέγεις; ΣΩ. Οἷον περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος ἀπολαβὼν σκόπει. νοσεῖ που ἄνθρωπος ὀφθαλμοὺς ᾧ ὄνομα ὀφθαλμία; ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Οὐ δή που καὶ ὑγιαίνει γε ἅμα τοὺς αὐτούς; ΚΑΛ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν. ΣΩ. Τί δέ; ὅταν τῆς ὀφθαλμίας ἀπαλλάττηται, ἆρα τότε καὶ τῆς ὑγιείας ἀπαλλάττεται τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τελευτῶν ἅμα ἀμφοτέρων ἀπήλλακται; ΚΑΛ. Ἥκιστά γε. ΣΩ. Θαυμάσιον γὰρ, οἶμαι, καὶ ἄλογον γίγνεται. ἢ γάρ; ΚΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Ἀλλ' ἐν μέρει (οἶμαι) ἑκάτερον καὶ λαμβάνει καὶ ἀπολύει; ΚΑΛ. Φημί. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἰσχὺν καὶ ἀσθένειαν ὡσαύτως; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩ. Καὶ τάχος καὶ βραδυτῆτα; ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἦ καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τἀναντία τούτων, κακά τε καὶ ἀθλιότητα, ἐν μέρει λαμβάνει, καὶ ἐν μέρει ἀπαλλάττεται ἑκατέρου; ΚΑΛ. Πάντως δή που. ΣΩ. Ἐὰν εὕρωμεν ἄρα ἅττα, ὧν ἅμα τε ἀπαλλάττεται ἄνθρωπος καὶ ἅμα ἔχει, δῆλον ὅτι ταῦτά γε οὐκ ἂν εἴη τό, τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὁμολογοῦμεν ταῦτα; καὶ εὖ μάλα σκεψάμενος ἀποκρίνου. ΚΑΛ. Ἀλλ' ὑπερφυῶς ὁμολογῶ. ΣΩ. Ἴθι δὴ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ὡμολογημένα. τὸ πεινῆν ἔλεγες πότερον ἡδὺ ἢ ἀνιαρὸν εἶναι; αὐτὸ λέγω τὸ πεινῆν. ΚΑΛ. Ἀνιαρὸν ἔγωγε. ΣΩ. Τὸ μέντοι πεινῶντα ἐσθίειν, ἡδύ; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Μανθάνω· ἀλλ' οὖν τό γε πεινῆν αὐτὸ, ἀνιαρὸν, ἢ οὐχί; ΚΑΛ. Φημί. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ διψῆν; ΚΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Πότερον οὖν ἔτι πλείω ἐρωτῶ; ἢ ὁμολογεῖς ἅπασαν ἔνδειαν καὶ ἐπιθυμίαν ἀνιαρὸν εἶναι; ΚΑΛ. Ὁμολογῶ· ἀλλὰ μὴ ἐρώτα. ΣΩ. Εἶεν. διψῶντα δὲ δὴ πίνειν, ἄλλο τι ἢ ἡδὺ φὴς εἶναι; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν τούτου οὗ λέγεις, τὸ μὲν διψῶντα, λυπούμενον δή που ἐστί; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩ. Τὸ δὲ πίνειν, πλήρωσίς τε τῆς ἐνδείας καὶ ἡδονή; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τὸ πίνειν, χαίρειν λέγεις; ΚΑΛ. Μάλιστα. ΣΩ. Διψῶντά γε, φὴς λυπούμενον; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩ. Αἰσθάνῃ οὖν τὸ συμβαῖνον, ὅτι λυπούμενον χαίρειν λέγεις ἅμα, ὅταν διψῶντα πίνειν λέγῃς; ἢ οὐχ ἅμα τοῦτο γίγνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον εἴτε ψυχῆς εἴτε σώματος βούλει; οὐδὲν γὰρ (οἶμαι) διαφέρει. ἔστι ταῦτα, ἢ οὔ; ΚΑΛ. Ἔστι. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν εὖ γε πράττοντα, κακῶς πράττειν ἅμα ἀδύνατον ἔφης εἶναι. ΚΑΛ. Φημὶ γάρ. ΣΩΚ. Ἀνιώμενον δέ γε χαίρειν δυνατὸν ὡμολόγηκας. ΚΑΛ. Φαίνεται. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκ ἄρα τὸ χαίρειν, ἐστὶν εὖ πράττειν· οὐδὲ τὸ ἀνιᾶσθαι, κακῶς. ὥστε ἕτερον γίγνεται τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ. ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἅττα σοφίζῃ, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Οἶσθα, ἀλλὰ ἀκκίζῃ, ὦ Καλλίκλεις. καὶ πρόϊθί γε ἔτι εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὅτι ἔχων ληρεῖς· ἵνα εἰδῇς ὡς σοφὸς ὤν με νουθετεῖς. οὐχ ἅμα διψῶν τε ἕκαστος ἡμῶν πέπαυται, καὶ ἅμα ἡδόμενος διὰ τοῦ πίνειν; ΚΑΛ. Οὐκ οἶδα ὅ,τι λέγεις. ΓΟΡΓ. Μηδαμῶς, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλὰ ἀποκρίνου καὶ ἡμῶν ἕνεκα, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι. ΚΑΛ. Ἀλλ' ἀεὶ τοιοῦτός ἐστι Σωκράτης, ὦ Γοργία· σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια ἀνερωτᾷ καὶ ἐξελέγχει. ΓΟΡΓ. Ἀλλὰ τί σοι διαφέρει; πάντως οὐ σὴ αὕτη ἡ τιμὴ, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ὑπόσχες Σωκράτει ἐξελέγξαι ὅπως ἂν βούληται. ΚΑΛ. Ἐρώτα δὴ σὺ τὰ σμικρά τε καὶ στενὰ ταῦτα· ἐπείπερ Γοργίᾳ δοκεῖ οὕτως. ΣΩΚΡΑΤ. Εὐδαίμων εἶ ὦ Καλλίκλεις, ὅτι τὰ μεγάλα γε μεμύησαι πρὶν τὰ σμικρά· ἐγὼ δ' οὐκ ᾤμην θεμιτὸν εἶναι. ὅθεν οὖν ἀπέλιπες, ἀποκρίνου, εἰ οὐχ ἅμα παύεται διψῶν ἕκαστος ἡμῶν καὶ ἡδόμενος. ΚΑΛ. Φημί. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ πεινῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἅμα παύεται; ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡΑΤ. Οὐκοῦν καὶ τῶν λυπῶν καὶ τῶν ἡδονῶν ἅμα παύεται; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡΑΤ. Ἀλλὰ μὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν οὐχ ἅμα παύεται, ὡς σὺ ὡμολόγεις. νῦν δὲ οὐχ ὁμολογεῖς; ΚΑΛ. Ἔγωγε. τί οὖν δή; ΣΩΚΡΑΤ. Ὅτι οὐ ταὐτὰ γίγνεται, ὦ φίλε, τἀγαθὰ τοῖς ἡδέσιν, οὐδὲ τὰ κακὰ τοῖς ἀνιαροῖς. τῶν μὲν γὰρ ἅμα παύεται, τῶν δὲ, οὔ, ὡς ἑτέρων ὄντων. πῶς οὖν

A atque alia inſuper quamplurima euenire videntur, ſi hoc ita ſe habeat. CAL. Vt tu quidem putas ô Socrates. SOCR. Tu autem reuera hæc affirmas? CALL. Affirmo equidem. SOCR. Vis ergo quaſi te ſeriò loquente, diſputationem aggrediamur. CAL. Volo certè. SOC. Age iam cùm huiuſmodi ſententiæ ſis, diſtinctè ad hæc mihi reſponde. Vocáſne aliquid ſcientiam? CAL. Voco. SOC. Nónne fortitudinem quandam paulo antè cum ſcientia eſſe dicebas? CAL. Dicebam ſanè. SO. Nunquid aliud fortitudinem, quàm ſcientiam, quaſi duo hæc ſint, dicebas eſſe? CAL. Maximè. SOCR. Voluptatem verò atque ſciẽtiam, idémne an aliud eſſe? CAL. Aliud ſapientiſſime vir dicebam. SOC. B Num & fortitudinem à voluptate differre? CAL. Quidni? SO. Age itaque, vt hæc meminerimus, Callicles quidem Acharneus voluptatem bonúmque idem eſſe dixit: ſed ſcientiam & fortitudinem tum inter ſe, tum à bono differre. Socrates autem Alopecetes iſta concedítne an non? CAL. Non concedit. SOC. Arbitror autem neque Calliclem talia conceſſurum, vbi ſeipſum rectè conſiderauerit. Dic mihi enim, felices, & infelices nónne contrario modo affici putas? CAL. Puto equidem. SOCR. An nõ ſi contraria hæc eorúmque affectiones inuicem ſunt, neceſſe eſt ea ita ſe habere, quemadmodum ſanitas atque morbus? nõ enim aliquis ſanus ſimul eſt atque ægrotat, neque C ſimul ceſſat ſanitas atque morbus. CAL. Quo pacto dicis? SOC. Aſſumpto toto ſi vis corpore ita conſidera, ægrotántne alicuius oculi eo morbo, qui ophthalmia nominatur? CAL. Eſto. SOCR. Nunquid ſimul ſani ſunt? CAL. Non. SOCR. Quando verò eo morbo quis liberatur, nunquid tunc ſanitas oculorum ceſſat? & tandem morbus ſimul ſanitáſque diſcedunt? CAL. Minimè. SOC. Mirum nanque, vt arbitror, abſurdúmque id foret. CAL. Nimium quidem. SOC. Sed, vt puto, viciſſim capit, & amittit vtrunque. CAL. Aſſentior. SOC. Robur quoque imbecillitatémque ſimiliter. CAL. Certè ſimiliter. SOC. Velocitatem rurſus, & tarditatem. CAL. Certè. SOC. Nónne & bona felici-D tatémque, & horum contraria mala videlicet atque miſeriam, per vices accipit vtraque, per vices amittit? CAL. Omnino. SO. Siqua ergo reperiamus à quibus aliquis liberatur ſimul & habet: nimirum hæc non ita ſe habet, vt alterum quidem eorum bonum ſit, alterum verò malum, hæcne confitemur? Quid reſponſurus ſis, conſidera diligenter. CAL. Fateor proculdubio. SOC. Age vtique ad illa quæ prius conceſſimus reuertamur. Eſurire, voluptarium dixiſti eſſe an moleſtum? De fame ipſa interrogo. CAL. Moleſtum equidem. SO. Tamen eſurientẽ comedere, voluptariũ? C. Affirmo. S. Intelligo. at verò fames ipſa moleſta eſt, an non? C. Moleſta. SO. Nónne & ſitis? C. E Vehementer. SOC. Vtrum ergo amplius à me quæri vis? an confiteris indigentiam omnem atque cupiditatem doloris eſſe participem? CAL. Confiteor: ne vltrà quæras. SOCR. Eſto. Sitientem verò bibere voluptarium eſſe dicis? CALL. Dico. SOCR. Ex hoc ergo quod ais ſitientem quidem eſſe, doloroſum eſt. CALL. Eſt. SOCR. Bibere verò expletio eſt indigentiæ atque voluptas. CAL. Ita. SOCR. Nunquid ergo qua ratione bibit, gaudere dicis? CAL. Maximè. SOC. Quatenus verò ſitit, dolere? CAL. Certè. SOC. Sentis igitur quid ſequatur? videlicet fateri te dolentem gaudere ſimul, quando ſitientem dicis bibere? An non ſimul id euenit eodem in loco atque tempore? F ſiue animam, ſiue corpus reſpicias. Nihil enim refert, vt arbitror. Itáne eſt an aliter? CAL. Ita. SOC. Veruntamen felicem eſſe ſimul & infelicem, impoſſibile eſſe dixiſti. CAL. Equidem. SO. At verò dolentem gaudere poſſe confeſſus es. CAL. Apparet. SOC. Quapropter gaudere non idem eſt atque eſſe felicem: neque dolere idem quod infelicem eſſe. Ideóque aliud voluptas eſt quàm bonum. CAL. Neſcio quid commenteris. SOC. Imò ſcis, ſed fateri non libet: at perge quæſo reſpondendo, vltro enim deliras: vt quàm ſapiens ſis agnoſcas, qui me caſtigas. Nónne vnuſquiſque noſtrûm ſitire deſinit, atque ſimul gaudere propter potum? CAL. Neſcio quid dicas. GOR. Nequaquam ita ô Callicles. Imò reſponde noſtri gratia, vt diſputatio G concludatur. CAL. At enim ſemper talis eſt Socrates ô Gorgia. Exigua enim, & nullius momenti perquirit atque redarguit. G. Quid tua refert? Non enim hoc tuũ officiũ eſt, ſed permitte vt arguat arbitratu ſuo. C. Quære igitur Socrates de anguſtis ac vilibus iſtis quando id Gorgiæ placet. S. Beatus es, ô Callicles, qui magna conſecutus myſteria ſis prius quàm parua? Ego verò id fas eſſe non iudicabam. Sed iam reſumens vbi reliquiſti reſponde. An non ſimul deſinit quis ſitire atque gaudere? CAL. Concedo. SOC. Nónne & fameſcere aliáſque cupiditates habere ſimul atque voluptates deſinit? CAL. Ita eſt. S. An non ergo dolores, & voluptates ſimul deſinit? CAL. Ita. SO. H Veruntamen à bonis, & à malis non ſimul ceſſat: vt tu modò fatebaris. Nunc verò non confiteris? CAL. Equidem. Sed quid tum? SO. Nempe non eadem ſunt ô amice bona, & voluptaria: neque mala eadem atque moleſta. Ab his enim quis ſimul ceſſat: ab illis verò nequaquã, vtpote aliis. Quónã igitur ratione

voluptaria eadem ſint atque bona? vel moleſta eadem atque mala? Iam verò ſi vis, hoc rurſus pacto conſidera. Arbitror enim nec per hunc modum tibi conſentiri. Attende igitur: bonos viros nónne bonorum præſentia bonos vocas? quemadmodum pulchros eos quibus pulchritudo adſit appellas. CA. Equidem. SOC. Quid verò? bonos viros appellas dementes, & timidos? non certè paulo antè, imò fortes prudentéſque dicebas. Nónne hos ipſos nuncupas bonos? CAL. Omnino equidem. SOC. Dementem autem puerum vidiſti vnquam voluptate perfundi? CAL. Vidi. SOC. Virum autem dementem vidiſti aliquando affici voluptate? CAL. Opinor me vidiſſe. Sed quorſum hæc? SOC. Nihil refert: ſed reſponde. CAL. Vidi. SO. Quid verò? ſanæ mentis virum dolentem vidiſti atque gaudentem? CAL. Certè. SOC. Vtri verò magis gaudent atque dolent: prudentéſne, an imprudentes? CAL. Haud multum differre arbitror. SOC. Satis eſt iſtud. In bello autem vidiſtíne vnquam virum timidum? CAL. Quídni? SOC. Quid verò cùm recederent hoſtes, vtri videbantur tibi magis gaudere: timidíne, an fortes? C. Vtrique mihi magis gaudere, vel ſaltem propè. SOC. Nihil refert. gaudent igitur & timidi. CAL. Magnopere. SOC. Et dementes, vt apparet. CAL. Et iſti. SOCR. Cùm verò hoſtes aduentant, ſolíne dolent timidi, an etiam fortes? CAL. Vtrique. SOC. Num ſimiliter? CAL. Fortè magis timidi. SOC. Abeuntibus autem nónne magis gaudent? CAL. Fortè. SOCR. Non igitur dolent atque gaudent imprudentes atque prudentes, timidique & fortes ſimiliter, vt ipſe ais: magis autem timidi quàm fortes? CAL. Aio equidem. SOC. Veruntamen prudentes quidem, & fortes boni ſunt: timidi verò atque imprudentes mali. CAL. Ita eſt. SOC. Quamobrem æquè gaudent atque dolent, & boni, & mali. CAL. Aſſentior. SOC. An ergo æquè boni malique ſunt hi qui boni ſunt, & qui mali? an potius boni duntaxat qui boni ſunt, mali verò qui mali? CALLIC. Per Iouem neſcio quid dicas. SOCRAT. An ignoras dixiſſe te bonos bonorum præſentia eſſe bonos: malos verò malorum? Bona autem voluptates eſſe: mala verò dolores? CAL. Equidem. SO. Nónne igitur his qui oblectantur adſunt bona, videlicet voluptates? ſi quidem oblectantur. CAL. Quid prohibet? S. Num præſentibus bonis boni ſunt qui delectantur? C. Sunt. S. Et dolentibus adſunt mala, ſcilicet ipſi dolores? CAL. Adſunt. SO. Malorum verò copia malos eſſe dicis qui mali ſunt. nónne adhuc dicis? CAL. Equidem. SOC. Boni ergo ſunt qui gaudent: mali verò qui dolent. CA. Maximè. SOC. Et qui magis, nimirum magis: quíve minus, & hi minus: & qui pariter, æquè. CAL. Ita. SOCR. Nunquid ais ita gaudere atque dolere prudentes vt imprudentes: rurſúſque timidos atque fortes? an magis etiam timidos? CAL. Aio. SOC. Reputa igitur vnà mecum quid nobis ex his quę conceſſa ſunt eueniat. Bis enim atque ter pulchrum eſſe ferunt ea quæ pulchra ſunt dicere atque conſiderare. Bonum quidem eſſe prudentem fortémque eſſe diximus, nécne? CAL. Diximus. SO. Malum verò imprudentem & timidum? C. Prorſus. SOC. Bonum autem rurſus eum qui gaudeat? CAL. Ita. SOC. Malum verò eum qui doleat? CAL. Neceſſe eſt. SOC. Dolore verò atque lętari bonum malúmque ſimiliter: fortè etiam magis malum? CAL. Certè. SOC. Similiter ergo quis bonus fit & malus bono, vel potius ipſe malus fit bonus. an non hæc, & ſuperiora illa ſequuntur, ſiquis voluptaria eadem eſſe dixerit atque bona? An non neceſſario hæc ſequuntur Callicles? CAL. Iamdudum te auſculto Socrates, tibíque cōcedo, animaduertens ſiquis vel ioco aliquid tibi dederit, id puerorum more libentius te arripere: quaſi verò exiſtimare debeas, vel me vel alium quenquam non arbitrari alias voluptates eſſe meliores: alias verò deteriores. SOC. Hui, hui ô Callicles quàm aſtutus es? me quaſi puerum ludis, quandoque in hunc modum rem habere aſſerens, quandoque aliter, me decipiens. atqui non arbitrabar ab initio vltro decepturum iri abs te, cùm ſis amicus. Nūc autem nimium me fefelliſti: atque, vt videtur, quemadmodum vetus habet prouerbium, neceſſario adducor vt eo quod adeſt pro viribus bene vtar: & quod tu das accipiam. Eſt autem, ni fallor, quod nunc affers, eiuſmodi voluptatum alias quidem bonas eſſe, alias verò malas. nunquid? CAL. Proculdubio. SOC. Bonę verò nónne quæ vtiles? Malæ autem quę noxię? CAL. Ita certè. SOC. Vtiles autem quæ boni aliquid afferunt: noxiæ verò quæ mali nonnihil? CAL. Aſſentior. SOCR. Num igitur tales dicis, velut in corpore quas modò dicebamus, edendi bibendique voluptates? Nunquid enim ex his quæ valetudinem præſtant corpori, aut robur, aut aliam quandam corporis virtutē, bonæ ſunt: quæ cōtrariæ, malæ? C. Prorſus. S. Et dolores eodē pacto alij boni ſūt, alij mali? C. Nihil prohibet. S. bonas quidē voluptates, & dolores bonos eligere oportet, & proſequi. C. Prorſus. S. Contrà verò nequaquam. CA. Manifeſtum eſt. S. Nempe bonorū gratia agenda eſſe omnia ego & Polus conſenſimus, an meminiſti? & tibi ſimiliter videtur hic eſſe finis omnium actionum, ipſum ſcilicet bonum: eiúſque gratia cætera omnia facienda, non autem ipſum gratia reliquorū? An tertius

Bis atque ter pulchrum eſſe ferunt ea quæ pulchra ſunt, dicere.

Prouerbium.

A ταῦτα ἂν εἴη τὰ ἡδέα τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ τὰ ἀνιαρὰ τοῖς κακοῖσιν; ἐὰν δὲ βούλῃ, καὶ τῇδε ἐπίσκεψαι. οἶμαι γάρ σοι οὐδὲ ταύτῃ ὁμολογεῖσθαι. ἄθρει δή. τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοὺς καλεῖς; ὥσπερ τοὺς καλοὺς οἷς ἂν κάλλος παρῇ; ΚΑ. Ἔγωγε. ΣΩ. Τί δέ; ἀγαθοὺς ἄνδρας καλεῖς ἄφρονας καὶ δειλούς; οὐ γὰρ ἄρτι γε, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρείους καὶ φρονίμους ἔλεγες. ἢ οὐ τούτους ἀγαθοὺς καλεῖς; ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τί δέ; παῖδα ἀνόητον χαίροντα ἤδη εἶδες; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἄνδρα δὲ οὔπω εἶδες ἀνόητον χαίροντα; ΚΑ. Οἶμαι ἔγωγε. ἀλλὰ τί τοῦτο; Σ. Οὐδέν· ἀλλ' ἀποκρίνου. ΚΑ. Εἶδον. ΣΩ. Τί δέ; νοῦν ἔχοντα, λυπούμενον καὶ χαίροντα; ΚΑ. Φημί. ΣΩ. Πότεροι δὲ μᾶλλον χαίρουσι καὶ B λυποῦνται; οἱ φρόνιμοι, ἢ οἱ ἄφρονες; ΚΑ. Οἶμαι ἔγωγε οὐ πολύ τι διαφέρειν. ΣΩ. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ τοῦτο. ἐν πολέμῳ δὲ ἤδη εἶδες ἄνδρα δειλόν; ΚΑ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τί οὖν; ἀπιόντων τῶν πολεμίων πότεροι σοὶ ἐδόκουν μᾶλλον χαίρειν; οἱ δειλοί, ἢ οἱ ἀνδρεῖοι; ΚΑ. Ἀμφότεροι ἔμοιγε μᾶλλον· εἰ δὲ μή, παραπλησίως γε. ΣΩΚ. Οὐδὲν διαφέρει. χαίρουσι δ' οὖν καὶ οἱ δειλοί; ΚΑΛ. Σφόδρα γε. ΣΩ. Καὶ οἱ ἄφρονες, ὡς ἔοικε. ΚΑ. Ναί. ΣΩ. Προσιόντων δέ, οἱ δειλοὶ μόνον λυποῦνται; ἢ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι; ΚΑ. Ἀμφότεροι. ΣΩ. Ἆρα ὁμοίως; ΚΑ. Μᾶλλον ἴσως οἱ δειλοί. ΣΩ. Ἀπιόντων δ' οὐ μᾶλλον χαίρουσιν; ΚΑΛ. Ἴσως. ΣΩ. Οὐκοῦν C λυποῦνται μὲν καὶ χαίρουσι καὶ οἱ ἄφρονες καὶ οἱ φρόνιμοι, καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι παραπλησίως, ὡς σὺ φής· μᾶλλον δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων; ΚΑ. Φημί. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ γε φρόνιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι, ἀγαθοί· οἱ δὲ δειλοὶ καὶ ἄφρονες, κακοί; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩ. Παραπλησίως ἄρα χαίρουσι καὶ λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί; ΚΑ. Φημί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν παραπλησίως εἰσὶν ἀγαθοὶ καὶ κακοί, οἱ ἀγαθοί τε καὶ κακοί; ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοί, οἱ ἀγαθοί, καὶ κακοί εἰσιν οἱ κακοί; ΚΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ οἶδ' ὅ,τι λέγεις. ΣΩΚ. Οὐκ οἶσθ' ὅτι τοὺς ἀγαθούς, ἀγαθῶν φὴς παρουσίᾳ εἶναι ἀγαθούς, κακοὺς δέ, κακῶν; τὰ δὲ ἀγαθὰ εἶναι τὰς ἡδο- D νάς, κακὰ δέ, τὰς ἀνίας; ΚΑ. Ἔγωγε. ΣΩ. Οὐκοῦν τοῖς χαίρουσι πάρεστι τὰ ἀγαθὰ αἱ ἡδοναί, εἴπερ χαίρουσι. ΚΑ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν ἀγαθῶν παρόντων ἀγαθοί εἰσιν οἱ χαίροντες; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩ. Τί δέ; τοῖς ἀνιωμένοις οὐ πάρεστι τὰ κακὰ αἱ λῦπαι; ΚΑ. Πάρεστι. ΣΩ. Κακῶν δέ γε παρουσίᾳ φὴς σὺ εἶναι κακοὺς τοὺς κακούς; ἢ οὐκέτι φής; ΚΑ. Ἔγωγε. ΣΩ. Ἀγαθοὶ ἄρα, οἳ ἂν χαίρωσι· κακοὶ δέ, οἳ ἂν ἀνιῶνται; ΚΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οἱ μέν γε μᾶλλον, μᾶλλον· οἱ δ' ἧττον, ἧττον· οἱ δὲ παραπλησίως, παραπλησίως. ΚΑ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν φὴς παραπλησίως χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς ἄφρονας; καὶ τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς ἀνδρείους; ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς δειλούς; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Συλλόγισαι δὴ κοινῇ E μετ' ἐμοῦ τί ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τῶν ὡμολογημένων. καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρίς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. ἀγαθὸν μὲν εἶναι τὸν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖον φαμέν. ἦ γάρ; ΚΑ. Ναί. ΣΩ. Κακὸν δέ, τὸν ἄφρονα καὶ δειλόν; ΚΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ἀγαθὸν δὲ αὖ τὸν χαίροντα; Κ. Ναί. ΣΩ. Κακὸν δέ, τὸν ἀνιώμενον; ΚΑ. Ἀνάγκη. ΣΩ. Ἀνιᾶσθαι δὲ καὶ χαίρειν τὸν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὁμοίως· ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον, τὸν κακόν; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ; ἢ καὶ μᾶλλον ἀγαθὸς ὁ κακός; οὐ ταῦτα συμβαίνει, καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα, ἐάν τις ταὐτὰ φῇ ἡδέα τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι; οὐ ταῦτα ἀνάγκη, ὦ Καλλίκλεις; ΚΑ. Πάλαι τοι σοῦ ἀκροῶμαι, ὦ Σώκρατες, καθομολογῶν, ἐνθυ- F μούμενος ὅτι κἂν παίζων τίς σοι ἐνδῷ ὁτιοῦν, τούτου ἄσμενος ἔχῃ, ὥσπερ τὰ μειράκια. ὡς δὴ σὺ οἴει ἐμέ, ἢ καὶ ἄλλον ὁντιναοῦν ἀνθρώπων, οὐχ ἡγεῖσθαι τὰς μέν, βελτίους ἡδονάς, τὰς δέ, χείρους; ΣΩ. Ἰοὺ ἰού, ὦ Καλλίκλεις, ὡς πανοῦργος εἶ· καί μοι ὥσπερ παιδὶ χρῇ· τοτὲ μὲν ταῦτα φάσκων οὕτως ἔχειν, τοτὲ δὲ ἑτέρως· ἐξαπατῶν με. καίτοι οὐκ ᾤμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σοῦ ἑκόντος εἶναι ἐξαπατηθήσεσθαι, ὡς ὄντος φίλου· νῦν δὲ ἐψεύσθην· καί, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. ἔστι δὲ δή, ὡς ἔοικεν, ὃ νῦν λέγεις, ὅτι ἡδοναί τινες εἰσίν, αἱ μέν, ἀγαθαί, αἱ δέ, κακαί. ἦ γάρ; ΚΑ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἀγαθαὶ μέν, αἱ ὠφέλιμοι· κακαὶ δέ, αἱ βλα- G βεραί; ΚΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Ὠφέλιμοι δέ γε, αἱ ἀγαθόν τι ποιοῦσαι· κακαὶ δέ, αἱ κακόν τι; ΚΑ. Φημί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὰς τοιάσδε λέγεις; οἷον κατὰ τὸ σῶμα, ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἡδονάς; εἰ ἄρα τούτων αἱ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσαι ἐν τῷ σώματι, ἢ ἰσχύν, ἢ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν τοῦ σώματος, αὗται μὲν ἀγαθαί· αἱ δὲ τἀναντία τούτων, κακαί; ΚΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ λῦπαι ὡσαύτως, αἱ μὲν χρησταί εἰσιν, αἱ δέ, πονηραί. ΚΑ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ αἱρετέον ἐστὶ καὶ πρακτέον; ΚΑ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τὰς δὲ πονηράς, οὔ; H ΚΑ. Δῆλον δή. ΣΩ. Ἕνεκα γάρ που τῶν ἀγαθῶν ἅπαντα ἡμῖν ἔδοξε πρακτέον εἶναι (εἰ μνημονεύεις) ἐμοί τε καὶ Πώλῳ. ἆρα καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτω τέλος εἶναι ἁπασῶν τῶν πράξεων τὸ ἀγαθόν; καὶ ἐκείνου ἕνεκα δεῖν πάντα τἄλλα πράττεσθαι; ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο, τῶν ἄλλων; σύμψηφος

ἡμῖν εἶ καὶ σὺ ἐκ τρίτων; ΚΑΛΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡΑΤ. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα ἕνεκα δεῖ καὶ τἆλλα καὶ τὰ ἡδέα πράττειν, ἀλλ' οὐ τἀγαθὰ, τῶν ἡδέων. ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν παντὸς ἀνδρός ἐστιν, ἐκλέξασθαι ποῖα ἀγαθὰ τῶν ἡδέων ἐστὶ, καὶ ὁποῖα κακά; ἢ τεχνικοῦ δεῖ εἰς ἕκαστον; ΚΑΛ. Τεχνικοῦ. ΣΩΚ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ ὧν αὖ ἐγὼ πρὸς Πῶλον καὶ Γοργίαν ἐτύγχανον λέγων. ἔλεγον γὰρ (εἰ μνημονεύεις) ὅτι εἶεν παρασκευαί, αἱ μὲν, μέχρις ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μόνον παρασκευάζουσαι, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον· αἱ δὲ, γιγνώσκουσαι ὅ, τι τε ἀγαθὸν καὶ ὅ, τι κακόν. καὶ ἐτίθουν τῶν μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τὴν μαγειρικὴν κατὰ τὸ σῶμα ἐμπειρίαν, ἀλλ' οὐ τέχνην· τῶν δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν, τὴν ἰατρικὴν τέχνην. καὶ πρὸς Φιλίου, ὦ Καλλίκλεις, μήτε αὐτὸς οἴου δεῖν πρὸς ἐμὲ παίζειν, μηδ' ὅ, τι ἂν τύχῃς παρὰ τὰ δοκοῦντα ἀποκρίνου, μήτ' αὖ τὰ παρ' ἐμοῦ οὕτως ἀποδέχου ὡς παίζοντος. ὁρᾷς γὰρ ὅτι περὶ τούτου ἡμῖν εἰσὶν οἱ λόγοι· οὗ τί ἂν μᾶλλον σπουδάσειέ τις καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχων ἄνθρωπος, ἢ τοῦτο, ὅντινα χρὴ τρόπον ζῆν; πότερον ἐπὶ ὃν σὺ παρακαλεῖς ἐμὲ, τὰ τοῦ ἀνδρὸς δὴ ταῦτα πράττοντα, λέγοντά τε ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ῥητορικὴν ἀσκοῦντα, καὶ πολιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον ὃν ὑμεῖς νῦν πολιτεύεσθε; ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ; καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗτος ἐκείνου διαφέρων; ἴσως οὖν βέλτιστόν ἐστιν, ὡς ἄρτι ἐγὼ ἐπεχείρησα, διαιρεῖσθαι· διελομένους δὲ, καὶ ὁμολογήσαντας ἀλλήλοις, εἰ ἔστι τούτω διττὼ βίω, σκέψασθαι τί τε διαφέρετον ἀλλήλοιν, καὶ ὁπότερον βιωτέον αὐτοῖν. ἴσως οὖν οὔπω οἶσθα τί λέγω. ΚΑ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφέστερον ἐρῶ. ἐπειδὴ ὡμολογήκαμεν ἐγώ τε καὶ σὺ, εἶναι μέν τι, ἀγαθὸν, εἶναι δέ τι, ἡδὺ, ἕτερον δὲ τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ· ἑκατέρου δὲ αὐτοῖν μελέτην τινὰ εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως, τὴν μὲν, τοῦ ἡδέος θήραν, τὴν δὲ, τοῦ ἀγαθοῦ· αὐτὸ δή μοι τοῦτο πρῶτον ἢ σύμφαθι, ἢ μὴ συμφῇς. ΚΑ. Οὕτω φημί. Σ. Ἴθι δὴ, ἃ καὶ πρὸς τούσδε ἐγὼ ἔλεγον διομολόγησαί μοι, εἰ ἄρα σοὶ ἔδοξα τότε ἀληθῆ λέγειν. ἔλεγον δέ που ὅτι ἡ μὲν ὀψοποιητικὴ οὔ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρία· ἡ δ' ἰατρική· λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου οὗ θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν ἔσκεπται, καὶ τὴν αἰτίαν ὧν πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἑκάστου δοῦναι, ἡ ἰατρική· ἡ δ' ἑτέρα, τῆς ἡδονῆς, πρὸς ἣν ἡ θεραπεία αὐτῇ ἐστιν ἅπασα, κομιδῇ ἀτέχνως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς, οὔτε τὴν αἰτίαν· ἀλόγως τε παντάπασιν (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδὲν διαριθμησαμένη, τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ· μνήμην μόνον σωζομένη τοῦ εἰωθότος γίγνεσθαι, ᾧ δὴ καὶ πορίζεται τὰς ἡδονάς. ταῦτ' οὖν πρῶτον σκόπει εἰ δοκεῖ σοι ἱκανῶς λέγεσθαι, καὶ εἶναί τινες καὶ περὶ τὴν ψυχὴν τοιαῦται ἄλλαι πραγματεῖαι· αἱ μὲν, τεχνικαὶ, προμήθειάν τινα ἔχουσαι τοῦ βελτίστου περὶ τὴν ψυχήν· αἱ δὲ, τούτου μὲν ὀλιγωροῦσαι, ἐσκεμμέναι δ' αὖ, ὥσπερ ἐκεῖ, τὴν ἡδονὴν μόνον τῆς ψυχῆς, τίνα ἂν αὐτῇ τρόπον γίγνοιτο. ἥτις δὲ ἢ βελτίων ἢ χείρων τῶν ἡδονῶν, οὔτε σκοπούμεναι, οὔτε μέλον αὐταῖς ἄλλο ἢ χαρίζεσθαι μόνον, εἴτε βέλτιον, εἴτε χεῖρον. ἐμοὶ μὲν γὰρ, ὦ Καλλίκλεις, δοκοῦσί τε εἶναι· καὶ ἔγωγέ φημι τὸ τοιοῦτον κολακείαν εἶναι καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ ψυχὴν, καὶ περὶ ἄλλο ὅτου ἄν τις τὴν ἡδονὴν θεραπεύῃ, ἀσκέπτως ἔχων τοῦ ἀμείνονός τε καὶ τοῦ χείρονος. σὺ δὲ δὴ πότερον συγκατατίθεσαι ἡμῖν περὶ τούτων τὴν αὐτὴν δόξαν, ἢ ἀντίφῄς; ΚΑ. Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ συγχωρῶ· ἵνα σοὶ καὶ περανθῇ ὁ λόγος, καὶ Γοργίᾳ τῷδε χαρίσωμαι. ΣΩΚ. Πότερον δὲ περὶ μὲν μίαν ψυχήν ἐστι τοῦτο, περὶ δὲ δύο καὶ πολλὰς οὐκ ἔστιν; ΚΑ. Οὔκ· ἀλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλάς. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀθρόαις ἅμα χαρίζεσθαι ἐστὶ, μηδὲν σκοπούμενον τὸ βέλτιστον; ΚΑ. Οἶμαι ἔγωγε. ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν αἵτινές εἰσιν αἱ ἐπιτηδεύσεις αἱ τοῦτο ποιοῦσαι; μᾶλλον δὲ, εἰ βούλει, ἐμοῦ ἐρωτῶντος, ἣ μὲν ἄν σοι δοκῇ τούτων εἶναι, φάθι· ἣ δ' ἂν μὴ, μὴ φάθι. πρῶτον δὲ σκεψώμεθα τὴν αὐλητικήν. οὐ δοκεῖ σοι τοιαύτη τις εἶναι, ὦ Καλλίκλεις; τὴν ἡδονὴν ἡμῶν μόνον διώκειν, ἄλλο δ' οὐδὲν φροντίζειν; ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αἱ τοιαίδε ἅπασαι, οἷον ἡ κιθαριστικὴ ἡ ἐν τοῖς ἀγῶσι; ΚΑ. Ναί. ΣΩ. Τί δέ; ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία, καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις, οὐ τοιαύτη τις σοὶ καταφαίνεται; ἢ ἡγῇ τι φροντίζειν Κινησίαν τὸν Μέλητος, ὅπως ἐρεῖ τι τοιοῦτον ὅθεν ἂν οἱ ἀκούοντες βελτίους γίγνοιντο; ἢ ὅ, τι μέλλει χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν; ΚΑ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, Κινησίου γε πέρι. ΣΩ. Τί δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέλης; ἢ πρὸς τὸ βέλτιστον βλέπων ἐδόκει σοι κιθαρῳδεῖν; ἢ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ πρὸς τὸ ἥδιστον; ἠνία γὰρ ᾄδων τοὺς θεατάς. ἀλλὰ δὴ σκόπει· οὐχὶ ἥ τε κιθαρῳδικὴ δοκεῖ σοι πᾶσα καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις, ἡδονῆς χάριν εὑρῆσθαι; Κ. Ἔμοιγε. Σ. Τί δὲ ἡ σεμνὴ αὕτη καὶ θαυμαστὴ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις, ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε; πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδὴ, ὡς σοὶ δοκεῖ, χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς μόνον; ἢ καὶ διαμάχεσθαι, ἐάν τι αὐτοῖς ἡδὺ μὲν ᾖ καὶ κεχαρισμένον, πονηρὸν δὲ, ὅπως τοῦτο μὲν μὴ ἐρεῖ· εἰ δέ τι τυγχάνει ἀηδὲς καὶ ὠφέλιμον, τοῦτο δὲ καὶ λέξει καὶ ᾄσεται, ἐάν τε χαίρωσιν, ἐάν τε μή; ποτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευάσθαι ἡ τῶν τραγῳδιῶν ποίησις; ΚΑΛΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι πρὸς

A in hanc ſententiam nobis accedis? CAL. Equidem. SO. Quamobrem bonorum gratia oportet & alia, & voluptates ſequi, non autem bona gratia voluptatum. CAL. Prorſus. SOCR. An ergo cuiuſque viri eſt eligere quænam ex rebus quæ delectant bonæ ſunt, quæue malæ? An potius artificioſi viri opus eſt vtrunque? CAL. Artificioſi. SOC. Recordemur ergo illorum quæ ad Polum Gorgiámque dixi. Nam ſi meminiſti, eſſe facultates quaſdam præparatrices dicebam: alias quidem vſque ad voluptatem duntaxat, quid melius deteriúſve ſit ignorantes, alias verò quid bonum malúmue ſit cognoſcentes. Ponebam præterea earum quæ circa voluptates verſantur, coquinariam circa corpus peritiam, ſed non artem: earum verò quæ ad bonum B intendunt, medendi artem. Et per Iouem amicabilem precor ô Callicles, ne aduerſus me ioceris: neque quicquid tibi occurrit reſpondeas, neque etiam rurſus hæc à me veluti iocum accipias. Vides enim ea de re nobis eſſe ſermonem, qua nihil magis noſſe vir ſanæ mentis contendat: quemadmodum videlicet ſit viuendum: vtrum quemadmodum tu hortaris, illa agendo quæ viri dicis eſſe officia: dicentem ad populum, & Rhetoricã exercentẽ, rem pręterea publicam gubernantẽ ceu vos in pręſentia gubernatis: an potius vita ſit hæc philoſophica capeſſenda, & qua in re hæc vita differt ab illa. Fortè verò operæpretiũ C eſt, quẽadmodũ incœperã paulò antè, diſtinguere: atque deinde cùm nobis de diſtinctione cõuenerit, ſi hæc duplex vita eſt, conſiderare quid interſit, & qua potius viuendum. Sed fortaſſis nondum quid dicam intelligis. CAL. Nondum certè. SOCR. At planius dicam. poſtquam confeſſi vterque ſumus, eſſe quidem aliquid bonũ, eſſe quoque aliquid voluptarium: ſed aliud voluptarium eſſe, quàm bonum: atque vtriuſque horũ ſtudium & præparationem quandam eſſe ad ea comparanda: alteram videlicet venationẽ boni, alteram voluptatis. hoc ipſum primò antequam vlterius procedam, aſſentiris mihi nécne? CAL. Aſ- D ſentior. SOC. Age & illa quæ ad hos dicebam mihi aſſentire, ſi modò vera tunc loqui tibi ſum viſus. Conſtanter enim affirmabam, non videri mihi coquinariam eſſe artem, ſed peritiã quandam. Medicinam verò eſſe artem, propterea quòd medicinæ facultas illius quod curat naturam, & cauſam eorum quæ agit expendit: ac horum cuiuſque reddere rationem poteſt. Altera verò voluptatis facultas ad ipſam voluptatem circa quam totum eius verſatur ſtudium, omnino abſque arte procedit, neque voluptatis ipſius naturam conſiderans neque cauſam: temeraria prorſus, vt ita dixerim, neque penſi habens quicquã, ſed vſu quodam atque experientia & memoria eius quod acci- E dere conſueuerit ſolum freta, voluptates ſtudioſè parat. Hæc ergo primum perpende, num ſufficiẽter dicta videantur. Nunquid præterea eſſe putes tales quaſdam circa animã facultates alias quidem artificioſas, videlicet eius quod ſit animæ optimum curam gerentes: alias verò id negligentes, dum ſolum cogitant quemadmodum & de corpore diximus, quopacto oblectare animum queant. Quæ quidem vtrum melior an deterior ſit voluptas, minimè cogitant: neque aliud quicquam curant, quàm vt oblectent, ſiue melius id ſit, ſiue deterius. Mihi quidem videntur eſſe tales aliquæ facultates, vniuerſúmque id F miniſterium adulationem eſſe duco tam circa animã quàm circa corpus: & omnino circa aliud quodlibet cuius voluptatem quis affectat, nulla prorſus melioris deteriorísve adhibita ratione. Tu verò vtrum in eandem nobiſcum ſententiam conuenis, an diſſentis? CALL. Minimè quidem, imò conſentio, vt tibi quandoque diſputatio concludatur, & huic Gorgiæ gratificer. SOC. Nunquid hoc circa vnam quidem eſt animam? Circa verò duas, vel plures non eſt? CAL. Non ita, ſed & circa duas, & circa multas. S. Nónne & multis in vnum cõuenientibus, gratificari quis poteſt abſque vlla eius quod eſt optimum ratione? CAL. Sic arbitror. S. Potéſne dicere quæ ſtudia ſint quæ hoc efficiant? Imò ſi vis me quærente, eam quidem quę talis tibi vi- G detur, concede eſſe talem: quæ verò non talis, nega. Principio tibicinariam conſideremus, an non tibi hæc videtur eſſe talis, vt aliud nihil quàm aures delectare curet? C. Mihi quidem. SO. Num & aliæ omnes eiuſmodi qualis cithariſta qua in certaminibus vtuntur? C. Certè. SO. Quid doctrina chori dithyramborúmque poëſis, nónne eiuſmodi tibi eſſe videtur? An putas Cineſiam Meletis filium, vt tale aliquid dicat, vnde audientes meliores reddantur ſpectare? Vel potius vnde ſectatorum turbę placere poſſit? CAL. Manifeſtum quidem hoc eſt, ô Socrates, de Cineſia. SO. Pater verò eius Meles, an ad id quod optimum eſſet, proſpicere videbatur, cùm ad citharam caneret? Vel ipſe H profectò ne ad voluptatem quidem? nam moleſtus audiẽtibus erat. Verùm conſidera, nónne citharœdica facultas omnis, dithyramborúmque poëſis oblectandi gratia tibi videtur inuẽta? C. Mihi quidẽ. S. Quid autem præclara hæc tragœdia atque admiranda poeſis molitur? Nunquid ſtudiũ eius conatúſque ad audientiũ voluptatẽ ſolũ tẽdit? vel ſi quid voluptarium quidẽ atque gratum ſit, ſed tamen malum, id cauebit ne vnquam dicat? Contrà verò, ſi quid moleſtum, attamen vtile fuerit, id & dicet, & canet, oblectentur nécne audientes? Sed quídnam tragœdorum poeſis elaborare maximè tibi videtur. CA. Conſtat eam ad

Quare medicina ſit ars.

Vide quæ ſint in ipſa peritia.

voluptatem gratiámque ſpectantium potius declinare. soc. Hoc ipſum paulo antè adulationem eſſe diximus. cal. Planè. soc. Age vtique, ſi quis auferat ex tota poëſi concentum, & rhythmum, atque menſuram, aliúdne quicquam præter ſermones quoſdam ſupererit? cal. Idipſum. soc. Profectò ad turbam populúmque hi ſermones habentur. cal. Proculdubio. soc. Popularis ergo oratio quædam eſt poëſis. cal. Apparet. socr. Nónne rhetorica quoque popularis eſt oratio? An non rhetorica in theatris vti poëtæ tibi videntur? cal. Mihi quidem. soc. Nunc ergo inuenimus rhetoricam quandam ad populum talem, qualis eſt puerorum ſimul, & mulierum virorúmque, & ſeruorum atque liberorum. Quam quidem haud valdè probamus: quippe cùm adulatoriam eam eſſe confeſſi ſumus. cal. Sic eſt profectò. soc. Agedum, quid de ea dicemus rhetorica, qua ad Athenienſem aliarúmque ciuitatum populos ex viris liberis conflatos vtuntur? Qualis ea eſt? Vtrū tibi videntur oratores ad id ſēper quod optimū ſit, verba dirigere: id duntaxat ſpectantes, qua ratione ciues quàm optimi ex eorum orationibus euadant? an potius hi quoque gratiam auditorum aucupantur boni duntaxat proprij gratia, publico interim neglecto cōmodo? Nam perinde atque pueros, populum tractant, intenti duntaxat ad gratiam: nihil verò curantes, vtrum ob hoc meliores, aut deteriores reddantur. cal. Haud ſimplex id eſt quod interrogas. Sunt enim qui in orando vtilitati ciuium conſulunt: ſunt & alij tales, quales ipſe narras. soc. Satis eſt. Si enim & hoc eſt duplex, alterum quidem eius membrum adulatio erit, turpíſque concionatio: alterum verò pulchrum, ſtudere videlicet, vt animi ciuiū quàm optimi fiant, ſemper pro audientium vtilitate certando, ſiue placeant, ſiue diſpliceant quæ dicuntur. Verùm tu certè oratoriam eiuſmodi vidiſti nunquam. Quòd ſi inter oratores talem quempiam habes, cur non & eum mihi oſtendiſti? cal. Per Iouem ex oratoribus qui nunc ſunt, talem habeo nullum. socr. Num autem inter veteres aliquem indicare potes, per quem Athenienſes facti aliquando ſint meliores, poſtquam ille orare cœperit, cùm praui antea fuerint? Ego enim quis ſit talis, ignoro. cal. Quid verò Themiſtoclem non audis virum bonum fuiſſe, & Cimonem, & Milciadem, atq; Periclem hunc nuper vita functum? quē ipſe quoque orantem audiſti. socr. Siquidem eſt, ô Callicles, vera virtus, quam in ſuperioribus ipſe dicebas, cupiditates videlicet ſuas, aliorúmque explere. At ſi id aliter habet, atque veluti poſtea in diſputando fateri compulſi ſumus, cupiditates illas quæ meliorem efficiunt virum, exequi oportet, alias verò minimè, atque huius rei cū ars quædam extet, artificémne eius aliquem demonſtrare mihi potes? cal. Non habeo equidem quid dicā. soc. At verò ſi ritè quęſiueris, inuenies. Videamus iam ſic ſedatè & quietè conſiderantes, nū aliquis horū talis extiterit. Dic age. bonus vir atq. ad id quod optimum ſit, verba faciens, non temere dicet, ſed ad aliquid certè proſpiciet. quemadmodū & alij omnes artifices, quorum ſuum quiſque opus obſeruat, nec caſu quod ad vſum opus conferat, eligit, ſed quemadmodū ad propoſitum ſibi exemplar opus ſpeciē aliquā conſequatur. Veluti ſi intueri placet pictores, & architectos, & fabros nauiū, alióſque omnes artifices: quiuis eorum in ordinem quendam ſingula vbique diſponit, cogítque alia aliis conuenire atque congruere, donec totum conſtituatur quodam ordine exornatum. Id ergo omnes agunt artifices, atque hi quos in ſuperioribus dicebamus pædotribæ & medici ſimiliter faciunt circa corpus. Ornant enim ipſum atque cōponunt. Confitemur id ita ſe habere néc ne? cal. Sit ita. soc. Domus igitur ornatum & ordinem aſſecuta, bona erit: ſi minus, mala. cal. Aſſentior. so. Et nauigium eodem pacto. cal. Eodem. so. Atqui & corpora noſtra ſimiliter. cal. Similiter. soc. Quid verò animus, ſi ordinis fuerit expers, num bonus erit? an potius ſi ordinis ornamentiq. compos? cal. Neceſſarium eſt ex ſuperioribus hoc quoque fateri. soc. Quod ergo nomen eſt ei quod in corpore ex ordine ornatúque efficitur? cal. Sanitatem, & vires fortaſſe dicis. soc. Dico equidem. quod verò nomen ei quod in animo ex ordine fit atq. ornatu, conare inuenire atque exprimere, huius quemadmodum & illius. cal. Cur non ipſe dicis Socrates? soc. Si ita tibi placet, dicam: tu verò ſi vera loqui videbor, concedito: ſin minus, reprobato: nec vllo modo condonato. Mihi quidem videtur ordinationi corporis nomen eſſe ſanum, ex quo in ipſo fit ſanitas, aliáque corporis virtus. Itáne eſt, an aliter? cal. Ita. so. Animi verò ordinationi atque ornatui, legitimum léxque eſſe nomen, vnde legitimi fiunt homines atque decori, hæc verò ſunt iuſtitia atque temperantia. Aſſentiris, nécne? cal. Eſto. s. An non igitur ad hæc artificioſus ille rhetor & bonus reſpiciens, verba ſua hominum animis adhibebit: actionéſque omnes, & quicquid vel concedet aliquando, vel negabit, ad id ſemper intendet, vt ciuiū animis iuſtitia quidē inſit iniuſtitia

Poeſis ſine cōcentu & numeris, non aliud eſt, quàm ſermo popularis.

Oſtenditur rhetoricæ adulatio.

Sanum in ordinatione corporis.

Legitimum & lex in ordinatione animi, quæ iuſtitia & temperantia eſt.

τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ὥρμηται, καὶ τὸ χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς. σωκρ. Οὐκοῦν τὸ τοιοῦτον, ὦ Καλλίκλεις, ἔφαμεν νῦν δὴ κολακείαν εἶναι. κα. Πάνυ γε. σω. Φέρε δὴ, εἴ τις περιέλοιτο τῆς ποιήσεως πάσης τό, τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἄλλο τι ἢ λόγοι γίγνονται τὸ λειπόμενον; καλ. Ἀνάγκη. σω. Οὐκοῦν πρὸς πολὺν ὄχλον καὶ δῆμον οὗτοι λέγονται οἱ λόγοι. καλ. Φημί. σω. Δημηγορία ἄρα τίς ἐστιν ἡ ποιητική. καλ. Φαίνεται. σω. Οὐκοῦν ἡ ῥητορικὴ δημηγορία ἂν εἴη. ἢ οὐ ῥητορεύειν δοκοῦσί σοι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς θεάτροις; καλ. Ἔμοιγε. σω. Νῦν ἄρα ἡμεῖς εὑρήκαμεν ῥητορικήν τινα πρὸς δῆμον, τοιοῦτον οἷον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων· ἣν οὐ πάνυ ἀγάμεθα. κολακικὴν γὰρ αὐτὴν φαμὲν εἶναι. καλ. Πάνυ γε. σω. Εἶεν. τί δὲ ἡ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον ῥητορική, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι δήμους τοὺς τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, τί ποτε ἡμῖν αὕτη ἐστί; πότερόν σοι δοκοῦσι πρὸς τὸ βέλτιστον ἀεὶ λέγειν οἱ ῥήτορες, τούτου στοχαζόμενοι ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἔσονται διὰ τοὺς αὐτῶν λόγους; ἢ καὶ οὗτοι πρὸς τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πολίταις ὡρμημένοι, καὶ ἕνεκα τοῦ ἰδίου τοῦ αὑτῶν, ὀλιγωροῦντες τοῦ κοινοῦ, ὥσπερ παισὶ προσομιλοῦσι τοῖς δήμοις, χαρίζεσθαι αὐτοῖς πειρώμενοι μόνον; εἰ δέ γε βελτίους ἔσονται ἢ χείρους διὰ ταῦτ', οὐδὲν φροντίζουσιν; καλ. Οὐχ ἁπλοῦν ἔτι τοῦτο ὃ ἐρωτᾷς. εἰσὶ μὲν γὰρ οἳ κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λέγουσιν ἃ λέγουσιν, εἰσὶ δὲ καὶ οἵους σὺ λέγεις. σω. Ἐξαρκεῖ. εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἕτερόν που τούτου, κολακεία ἂν εἴη, καὶ αἰσχρὰ δημηγορία· τὸ δ' ἕτερον, καλόν, τὸ παρασκευάζειν ὅπως ὡς βέλτισται ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαί. καὶ ἀεὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδίω εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκούουσιν. ἀλλ' οὐ πώποτε σὺ ταύτην εἶδες τὴν ῥητορικήν. ἢ εἴ τινα ἔχεις τῶν ῥητόρων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασας τίς ἐστιν; καλ. Ἀλλὰ μὰ Δία οὐκ ἔχω ἔγωγέ σοι εἰπεῖν τῶν γε νῦν ῥητόρων οὐδένα. σω. Τί δέ; τῶν παλαιῶν ἔχεις τινὰ εἰπεῖν δι' ὅντινα αἰτίαν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι βελτίους γεγονέναι, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἤρξατο δημηγορεῖν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ χείρους ὄντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδα τίς ἐστιν οὗτος. κ. Τί δέ; Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα, καὶ Κίμωνα, καὶ Μιλτιάδην, καὶ Περικλέα τουτονὶ τὸν νεωστὶ τετελευτηκότα, οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας; σω. Εἰ ἔστι γε, ὦ Καλλίκλεις, ἣν πρότερον σὺ ἔλεγες ἀρετήν, ἀληθής, τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι καὶ τὰς αὑτοῦ καὶ τὰς τῶν ἄλλων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ ἠναγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν, ὅτι αἱ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ταύτας μὲν ἀποτελεῖν, αἱ δὲ χείρω, μή· τούτου δὲ τέχνη τις εἶναι. τοιοῦτον ἄνδρα τούτων τινὰ γεγονέναι ἔχεις εἰπεῖν; καλ. Οὐκ ἔχω ἔγωγε πῶς εἴπω. σωκ. Ἀλλ' ἐὰν ζητῇς καλῶς, εὑρήσεις. ἴδωμεν δὴ οὑτωσὶ ἀτρέμα σκοπούμενοι εἴ τις τούτων τοιοῦτος γέγονε. φέρε γάρ, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων ἃ ἂν λέγῃ, ἄλλο τι ἢ οὐκ εἰκῆ ἐρεῖ, ἀλλ' ἀποβλέπων πρός τι; ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες δημιουργοί, βλέποντες πρὸς τὸ ἑαυτῶν ἔργον ἕκαστος, οὐκ εἰκῆ ἐκλεγόμενος ἃ προσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὑτοῦ, ἀλλ' ὅπως ἂν εἶδός τι αὐτῷ σχῇ τοῦτο ὃ ἐργάζεται. οἷον, εἰ βούλει ἰδεῖν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἄλλους πάντας δημιουργούς, ὅντινα βούλει αὐτῶν, ὡς εἰς τάξιν τινὰ ἕκαστος ἕκαστον τίθησιν ὃ ἂν τιθῇ, καὶ προσαναγκάζει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ πρέπον τε εἶναι καὶ ἁρμόττειν, ἕως ἂν τὸ ἅπαν συστήσηται τεταγμένον τε καὶ κεκοσμημένον πρᾶγμα, καὶ οἵ τε δὴ ἄλλοι δημιουργοί, καὶ οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν, οἱ περὶ τὸ σῶμα παιδοτρίβαι τε καὶ ἰατροί, κοσμοῦσί που τὸ σῶμα καὶ συντάττουσιν. ὁμολογοῦμεν οὕτω τοῦτ' ἔχειν, ἢ οὔ; καλ. Ἔστω τοῦτο οὕτω. σωκ. Τάξεως ἄρα καὶ κόσμου τυχοῦσα οἰκία, χρηστὴ ἂν εἴη, ἀταξίας δέ, μοχθηρά; κα. Φημί. σωκ. Οὐκοῦν καὶ πλοῖον ὡσαύτως; καλ. Ναί. σωκ. Καὶ μὴν καὶ τὰ σώματά φαμεν τὰ ἡμέτερα; καλ. Πάνυ γε. σωκρ. Τί δ' ἡ ψυχή; ἀταξίας τυχοῦσα, ἔσται χρηστή, ἢ τάξεώς τε καὶ κόσμου τινός; κ. Ἀνάγκη ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ τοῦτο συνομολογεῖν. σωκρατ. Τί οὖν ὄνομά ἐστιν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐκ τῆς τάξεώς τε καὶ τοῦ κόσμου γιγνομένῳ; ὑγίειαν καὶ ἰσχὺν ἴσως λέγεις. καλλ. Ἔγωγε. σωκρ. Τί δὲ αὖ; τῷ ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγιγνομένῳ ἐκ τῆς τάξεως καὶ τοῦ κόσμου πειρῶ εὑρεῖν καὶ εἰπεῖν ὥσπερ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα. καλλ. Τί δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις ὦ Σώκρατες; σωκρατ. Ἀλλ' εἴ σοι ἥδιόν ἐστιν, ἐγὼ ἐρῶ. σὺ δ' ἂν μέν σοι δοκῶ ἐγὼ καλῶς λέγειν, φάθι· εἰ δὲ μή, ἔλεγχε. καὶ μὴ ἐπίτρεπε. ἔμοιγε δοκεῖ ταῖς μὲν τοῦ σώματος τάξεσιν ὄνομα εἶναι ὑγιεινόν, ἐξ οὗ ἐν αὐτῷ ἡ ὑγίεια γίγνεται καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ τοῦ σώματος. ἔστι ταῦτα, ἢ οὐκ ἔστιν; καλ. Ἔστι. σωκρ. Ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς τάξεσι καὶ κοσμήσεσι νόμιμόν τε καὶ νόμος· ὅθεν καὶ νόμιμοι γίγνονται καὶ κόσμιοι. ταῦτα δ' ἔστι δικαιοσύνη τε καὶ σωφροσύνη. φῄς, ἢ οὔ; καλ. Ἔστω. σω. Οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βλέπων ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος ὁ τεχνικός τε καὶ ἀγαθός, καὶ τοὺς λόγους προσοίσει ταῖς ψυχαῖς οὓς ἂν λέγῃ, καὶ τὰς πράξεις ἁπάσας· καὶ δῶρον ἐάν τι διδῷ, δώσει, καὶ ἐάν τι ἀφαιρῆται, ἀφαιρήσεται· πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὸν νοῦν ἔχων ὅπως ἂν αὐτοῦ τοῖς πολίταις δικαιοσύνη μὲν ἐν ταῖς ψυχαῖς γίγνηται, ἀδικία δὲ ἀπαλλάττηται· καὶ σωφροσύνη μὲν ἐγγίγνηται, ἀκολασία δὲ ἀπαλ-

λάττηται· καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ ἐγγίγνηται, κακία δὲ ἀπίῃ. συγχωρεῖς, ἢ οὔ; ΚΑΛ. Συγχωρῶ. ΣΩΚ. Τί γὰρ ὄφελος, ὦ Καλλίκλεις, σώματί γε κάμνοντι καὶ μοχθηρῶς διακειμένῳ σιτία πολλὰ διδόναι, καὶ τὰ ἥδιστα ἢ ποτά, ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ ἔσθ' ὅτι πλέον, ἢ τοὐναντίον, κατά γε τὸν δίκαιον λόγον, καὶ ἔλαττον; ἔστι ταῦτα; ΚΑΛ. Ἔστω. ΣΩΚΡ. Οὐ γὰρ (οἶμαι) λυσιτελεῖ μετὰ μοχθηρίας σώματος ζῆν ἀνθρώπῳ, ἀνάγκη γὰρ οὕτω ζῆν καὶ μοχθηρῶς. ἢ οὐχ οὕτω; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι (οἷον, πεινῶντα φαγεῖν ὅσον βούλεται, ἢ διψῶντα, πιεῖν) ὑγιαίνοντα μὲν ἐῶσιν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ πολλά· κάμνοντα δέ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδέποτ' ἐῶσιν ἐμπίπλασθαι ὧν ἐπιθυμεῖ. συγχωρεῖς τοῦτό γε καὶ σύ; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩΚ. Περὶ δὲ ψυχήν, ὦ ἄριστε, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἕως μὲν ἂν πονηρὰ ᾖ, ἀνόητός τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος, εἴργειν αὐτὴν δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἄλλ' ἄττα ποιεῖν, ἢ ἀφ' ὧν βελτίων ἔσται. φῄς, ἢ οὔ; ΚΑΛ. Φημί. ΣΩΚ. Οὕτω γάρ που αὐτῇ ἄμεινον τῇ ψυχῇ. ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸ εἴργειν ἐστὶν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ, κολάζειν; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Τὸ κολάζεσθαι ἄρα τῇ ψυχῇ ἄμεινόν ἐστιν ἢ ἡ ἀκολασία, ὥσπερ σὺ νῦν δὴ ᾤου. ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἅττα λέγεις, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἄλλον τινὰ ἐρώτα. ΣΩ. Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει, ὠφελούμενος καὶ αὐτός, τοῦτο πάσχων περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστί, κολαζόμενος. ΚΑΛ. Οὐδέ γέ μοι μέλει οὐδὲν ὧν σὺ λέγεις. καὶ ταῦτά σοι Γοργίου χάριν ἀπεκρινάμην. ΣΩ. Εἶεν. τί οὖν δὴ ποιήσομεν; μεταξὺ τὸν λόγον καταλύσομεν; ΚΑΛ. Αὐτὸς γνώσῃ. ΣΩ. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλήν· ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ. ἀπόκριναι οὖν καὶ τὰ λοιπά, ἵνα ἡμῖν ὁ λόγος κεφαλὴν λάβῃ. ΚΑΛ. Ὡς βίαιος εἶ, ὦ Σώκρατες· ἐὰν δὲ ἐμοὶ πείθῃ, ἐάσεις χαίρειν τὸν λόγον τοῦτον, ἢ καὶ ἄλλῳ τῳ διαλέξῃ. ΣΩΚΡ. Τίς οὖν ἄλλος ἐθελήσει; μὴ γάρ τοι ἀτελῆ γε τὸν λόγον καταλείπωμεν. ΚΑΛ. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἂν δύναιο διελθεῖν τὸν λόγον, ἢ λέγων κατὰ σαυτόν, ἢ ἀποκρινόμενος σαυτῷ; ΣΩΚΡ. Ἵνα μὴ τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου γένηται, ἃ πρὸ τοῦ δύο ἄνδρες ἔλεγον, εἷς ὢν ἱκανὸς γένωμαι. ἀτὰρ κινδυνεύει ἀναγκαιότατον εἶναι οὕτως. εἰ μέντοι ποιήσομεν, οἶμαι ἔγωγε χρῆναι πάντας ἡμᾶς φιλονείκως ἔχειν πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ ἀληθὲς τί ἐστι περὶ ὧν λέγομεν, καὶ τί ψεῦδος. κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἅπασι, φανερὸν γενέσθαι αὐτό. δίειμι μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἐγὼ ὡς ἄν μοι δοκῇ ἔχειν. ἐὰν δέ τῳ ὑμῶν μὴ τὰ ὄντα δοκῶ ὁμολογεῖν ἐμαυτῷ, χρὴ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἐλέγχειν. οὐδὲ γάρ τοι ἔγωγε εἰδὼς λέγω ἃ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ κοινῇ μεθ' ὑμῶν. ὥστε ἄν τι φαίνηται ὁ λέγων ἀμφισβητῶν ἐμοί, ἐγὼ πρῶτος συγχωρήσομαι. λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι διαπερανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἐῶμεν δὴ χαίρειν, καὶ ἀπίωμεν. ΓΟΡΓ. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, χρῆναί πω ἀπιέναι, ἀλλὰ διεξελθεῖν σε τὸν λόγον. φαίνεται δέ μοι καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν. βούλομαι γὰρ ἔγωγε καὶ αὐτὸς ἀκοῦσαί σου αὐτοῦ διιόντος τὰ ἐπίλοιπα. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὲν δή, ὦ Γοργία, καὶ αὐτὸς ἡδέως μὲν ἂν Καλλικλεῖ τούτῳ ἔτι διελεγόμην ἕως αὐτῷ τὴν τοῦ Ἀμφίονος ἀπέδωκα ῥῆσιν ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου· ἐπειδὴ δὲ σύ, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλεις συνδιαπερᾶναι τὸν λόγον, ἀλλ' οὖν ἐμοῦ γε ἀκούων, ἐπιλαμβάνου ἐάν τι σοὶ δοκῶ μὴ καλῶς λέγειν. καί με ἐὰν ἐξελέγχῃς, οὐκ ἀχθεσθήσομαί σοι, ὥσπερ σὺ ἐμοί· ἀλλὰ μέγιστος εὐεργέτης παρ' ἐμοὶ ἀναγεγράψῃ. ΚΑΛ. Λέγε ὠγαθὲ αὐτό, καὶ πέραινε.

ΣΩΚ. Ἄκουε δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἀναλαβόντος τὸν λόγον. Ἆρα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν, τὸ αὐτό ἐστιν; Οὐ ταὐτόν, ὡς ἐγὼ καὶ Καλλικλῆς ὡμολογήσαμεν. Πότερον δὲ τὸ ἡδὺ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ πρακτέον, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἕνεκα τοῦ ἡδέος; Τὸ ἡδύ, ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡδὺ δέ ἐστι τοῦτο, οὗ παραγενομένου ἡδόμεθα; ἀγαθὸν δέ, οὗ παρόντος ἀγαθοί ἐσμεν; Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γε ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα ἀγαθά ἐστιν, ἀρετῆς τινὸς παραγενομένης. ἔμοιγε δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, ὦ Καλλίκλεις. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἥ γε ἀρετὴ ἑκάστου, καὶ σκεύους, καὶ σώματος, καὶ ψυχῆς αὖ καὶ ζῴου παντός, οὐχ οὕτως εἰκῇ κάλλιστα παραγίγνεται, ἀλλὰ τάξει καὶ ὀρθότητι, καὶ τέχνῃ, ἥτις ἑκάστῳ ἀποδέδοται αὐτῶν. ἆρα ἐστὶ ταῦτα; Ἐγὼ μὲν γὰρ δή φημι. Τάξει ἄρα τεταγμένον καὶ κεκοσμημένον ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑκάστου. Φαίην ἂν ἔγωγε. Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἑκάστῳ ὁ ἑκάστου οἰκεῖος, ἀγαθὸν παρέχει ἕκαστον τῶν ὄντων. Ἔμοιγε δοκεῖ. Καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς, ἀμείνων τῆς ἀκοσμήτου. Ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν ἥ γε κόσμον ἔχουσα, κοσμία. Πῶς γὰρ οὐ μέλλει; Ἡ δέ γε κοσμία, σώφρων; Πολλὴ ἀνάγκη. Ἡ ἄρα σώφρων ψυχὴ ἀγαθή. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλα φάναι, ὦ φίλε Καλλίκλεις. σὺ δ' εἴ τι ἔχεις, δίδασκε. ΚΑΛ. Λέγ' ὠγαθέ. ΣΩ. Λέγω δὴ ὅτι εἰ ἡ σώφρων ἀγαθή ἐστιν, ἡ τοὐναντίον τῇ σώφρονι πεπονθυῖα, κακή ἐστιν. ἦν δὲ αὕτη ἡ ἄφρων τε καὶ ἡ ἀκόλαστος; ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Καὶ μὴν ὅ γε σώφρων τὰ προσήκοντα πράττοι ἂν καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους; οὐ γὰρ ἂν σωφρονοῖ τὰ μὴ προσήκοντα πράττων. Κ. Ἀνάγκη ταῦτ' εἶναι οὕτω. Σ. Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων, δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεούς, ὅσια.

A verò, abſit: rurſus adſit temperántia, intemperantia verò eiiciatur, cæterçque virtutes colantur, prauitas expellatur? Concedis, nécne? CAL. Concedo equidem. SOC. Quidnam confert ô Callicles, corpori ægrotanti maléque affecto, cibos multos ſuauiſſimóſque præbere, aut potum, aut aliud quippiam quod non ſit profuturum? hoc eſt plus vel minus vel contrarium quàm iuſta dictet ratio. Sunt hęc, vel non? CAL. Sunt. SOC. Nõ enim prodeſſe arbitror homini, in afflicto corpore viuere. Sic .n. neceſſe eſt viuere malè. nónne ita eſt? C. Ita. S. Nónne cupiditatibus ſatisfacere, veluti eſurientem comedere quantum vult, vel ſitientem bibere quatenus placet, ſanum quidem ho-B minem medici plerunque permittunt: ægrotantem verò nunquam, vt ita dixerim, appetitus ſuos implere permittunt? Concedis hoc & ipſe? CAL. Concedo. SOC. Ad animum quod attinet, an non eadem eſt ratio? Quatenus enim prauus ſit & demens, atque intemperans iniuſtúſque & impius, coërcendus nimirũ eſt à cupiditatibus, neque permittendus alia facere q̃ illa ex quibus euadat melior. Conſentis nécne? CAL. Conſentio. SOC. Ita enim ipſi animo expedit. CAL. Prorſus. SOC. Nónne coërcere, eſt ab his quæ cupit, continere? CAL. Eſt. SOCR. Continentia igitur melior eſt animo quàm incõtinẽtia, quem-C admodum ipſe modò ſtatuebas. CA. Neſcio quid dicas Socrates. itaque alium quemuis interroga. S. Hic non ſuſtinet vt ipſi quod vtile ſit, afferatur, atque eã de qua nunc ſermo habetur, continentiam conſequatur. C. Nulla omnino tuorũ mihi verborum cura eſt, ô Socrates, atque hactenus Gorgiæ gratia tibi reſpondi. S. En quid ergo agemus? num quid ſermonem medium abrumpemus? C. Ipſe videris. S. At nefas eſſe aiunt, mancas dimittere fabulas, imò colophonem imponendum eſſe, ne abſque capite oberrent. Reſponde ergo ad reliqua, vt ſermo hic noſter caput ſortiatur. C. Quàm violentus es ô Socra-D tes? Profectò ſi mihi credis, hanc diſputationem iam dimittes, vel cum alio diſputabis. S. Quiſnã vult alius, ne imperfectum relinquamus ſermonem? CAL. An non ipſe ſermonem potes percurrere, vel enarrando, vel tibimet reſpondendo? SO. Ne mihi Epicharmi illud accidat, quæ prius narrabant duo, nunc ad illa vnus ſufficiam. Veruntamen videtur ſic omnino neceſſarium eſſe. Si tamen id faciemus, puto equidem oportere nos omnes certatim ad id contendere, vt quid in his quæ dicimus, verum, quidve falſum ſit, cognoſcatur. Commune enim eſt hoc in omnibus bonum, vt hic vnicuique conſtet: proſequor igitur ego ipſe ſermonem, quo pacto ſe habere videtur. Quòd E ſicui veſtrûm fortè mihi ipſi quæ vera nõ ſint, videbor concedere, veſtrũ erit obiicere atque redarguere, neq. enim tãquã ſciens dico illa, ſed verum vobiſcum communiter indagans. Quapropter ſiquid rectè dicere videbitur qui me reprehenderit, ego primus aſſentiar. Hæc tamen ea mente dico, ſi modò ſermonem perficiendum eſſe putatis. Sin minus, omittamus iam atque abeamus. GOR. At enim nondum mihi abeundum videtur, imò diſputationem à te eſſe perficiendam. Puto aũt cæteris quoque idem videri, & ipſe percupio reliqua ex te ipſo audire. SO. Atqui ô Gorgia libenter adhuc cum Callicle F diſputarem, donec pro Zethi Amphionis, dictum illi redderem. Sed quando tu Callicles diſputationem recuſas perficere mecum, ſaltem auſculta atq. argue, ſi quid minus rectè dicere tibi videbor: quod ſi me conuiceris, haud infeſtus ero tibi, quemadmodum mihi tu, ſed pro maximo beneficio id aſcribam. C. Dic tu ipſe bone vir, & quod inſtituiſti, abſolue. SOC. Audi me igitur diſputationem ab initio repetentẽ. An idem eſt voluptas atque bonum? certè non idẽ, vt ego & Callicles confeſſi ſumus. An voluptatem boni gratia, vel bonum gratia voluptatis ſequi debemus? C. Voluptatẽ certè gratia boni. SOC. Eſt aũt voluptas qua præſente gaudemus. Bonũ verò quo præſente boni ſumus. CAL. Prorſus. SOCR. Boni verò ſumus, & G nos & quæcunque alia, ob præſentem virtutẽ quandam. Sic enim ô Callicles neceſſarium eſſe mihi videtur. At virtus cuiuſque ſiue inſtrumenti, ſiue corporis, ſiue animæ, non temere vtique adeſt, ſed ordine rectitudinéque & arte quæ horũ cuique tradita ſit. Nunquid hæc ita ſe habent? C. Mihi quidem ſic ſe habere videntur. S. Quamobrẽ ordine ordinatũ ornatúmque eſſe eſt cuiuſque virtus. C. Nempe ſic ego faterer. S. Itaq; ornatus quidã proprius vnicuique inſitus, quodlibet efficit bonũ. C. Mihi quidem ſic apparet. S. Quapropter anima q̃ propriũ habet ornatũ, melior eſt illa quę ornatus eſt expers. C. Neceſſe eſt. S. Iam verò quę habet ornatũ, ornata eſt atq. modeſta. H C. Quidni? S. Talis verò eſt & temperans. C. Neceſſe eſt omnino. S. Quæ verò temperans, eſt & bona. Equidẽ ô amice Callicles, quo pacto aliter dicam, nõ inuenio. Tu verò ſiquid habes aliud, doce. CAL. Dic tu bone vir. SOCR. Dico igitur, ſi temperatus animus bonus eſt, conſequi vt qui contrà atque temperatus affectus eſt, ſit malus. Eſt verò talis intemperatus animus & incontinens. CAL. Sic eſt omnino. SOC. Temperatus autem agit decentia erga Deos atque homines. Non enim temperatus eſſet, niſi decorum ſeruaret. C. Neceſſe eſt ſic eſſe. SOC. Proinde qui decentia inter homines agit, iuſtè agit: & agens ſimilitea

Nefas eſt mancas dimittere fabulas. Prouerbium.

erga Deos,agit piè.Eum verò qui iuſta piáque agit,neceſſe eſt eſſe iuſtum atque pium. CAL. Sic veritas habet. SOC. Præterea fortē hunc eſſe neceſſe eſt. Non enim tēperati viri eſt, vel proſequi, vel fugere aliter quā decet. imò oportet & res ſingulas, & homines ipſos, & voluptates atq. moleſtias tum fugere, tum proſequi, tum etiā tolerare vbi ſit opus. Quamobrē omnino neceſſariū eſt temperatū virū, cùm, vt diximus, iuſtus & fortis ſit & pius, eſſe perfectè bonū. Bonū verò bene honeſtéq. agere quicquid agat. Eum aūt qui bene agit, felicē eſſe atq. beatum. Improbum verò ac malè agentem eſſe miſerū. Talis aūt eſt qui aliter eſt affectus quàm tēperatus: videlicet qui intemperatus eſt, quē ipſe laudabas. Ego igitur hæc ita ſtatuo, & eſſe vera ſentio. Quāobrem ſi ita ſe res habet, quicunque optat beatus fore, tēperantiam ſequi exercerēque debet: intēperantiā verò fugere, quantū cuiuſque noſtrū pedes valent: atq. ita ſeſe comparare, vt non indigeat caſtigatione atque pœna: ſi verò indigeat vel ipſe, vel alius quiuis familiariū, ſiue priuatus, ſiue ciuitas, adhibita pœna coërcendus eſt, ſi modò futurus ſit beatus. Hoc mihi videtur eſſe ſignū ad quod proſpicientes dirigere vitā debemus, omnia tam publica quàm priuata ad hoc referentes, vt iuſtitia & tēperantia illi adſit qui futurus ſit felix: non aūt cupiditatibus omnia permittenda ſunt: quas explere conari, inexplebile malum eſt, latronísque more vitam agere. Neque enim cuiquā hominum is qui eiuſmodi eſt, charus vnquā erit, neq. Deo: quippe cui ſocietas cū aliis nulla eſſe poſſit. Cui verò non ſit ſocietas, ei nec amicitia etiā vnquam conſtabit. Tradunt autem ſapientes, cœlū & terrā, Deoſq. & homines ſocietate quadā & amicitia, modeſtoq. ornatu, & temperantia & iuſtitia contineri: atque id vniuerſum propterea mundum ornatūq. appellant, non immunditiam, neque intemperātiam. Quæ tu quanuis ſapiens, mihi videris animaduertiſſe nunquā. Nam te latuit geometricam æqualitatem in Diis atque hominibus valere quàm plurimū. At verò tu in rebus omnibus pleonexiam, (id eſt præſtantiam, ſiue primas partes) exercendā putas: Geometriam nanque contemnis. Age itaque vel refellendus eſt ſermo ille noſter, quaſi non iuſtitiæ temperantiæq. poſſeſſione beati fiant quicunque beati, prauitatis verò miſeri: vel ſi verus eſt, conſiderandum eſt quid ſequatur. Nempe priora illa conſequentur omnia, in quibus à me an ſerio loquerer, inquirebas. Ego verò accuſandum eſſe & ſeipſum & filium & amicum, ſiquid iniuſtè fuerit perpetratum, atque ad id vtendum eſſe rhetorica aſſerebam. Et quæ tu Polum verecūdia adductum putabas conceſſiſſe, vera vtique erant: videlicet iniuriam facere, quanto turpius eſt quàm ſuſtinere, tanto eſſe etiam deterius: atque eum qui rectus futurus ſit orator, oportere iuſtum eſſe, & quæ iuſta ſunt, ſcire. Quod quidē rurſus Gorgiam ob verecundiam cōceſſiſſe Polus ait? Cùm verò hæc ita ſe habeant, conſideremus quę ſunt illa in quibus me ipſe vituperas: num rectè dicatur, nécne: me videlicet non poſſe vel mihi, vel amicis atque domeſticis opem ferre, neque ex maximis periculis liberare, at eſſe me in poteſtate libidinéque cuiuſque quemadmodum abiectiſſimi quique ſolent, ſiue pulſare velit quis, vt tu iactabundus dicebas, ſuper genam, ſiue pecunias rapere, ſiue vrbe expellere, ſiue vltro ſupplicio afficere. Ita verò comparatū eſſe, rē turpiſſimā omnium eſſe dicebas. Mea verò ſententia iam ſæpius dicta, atque rurſus nihilo prohibente dicenda, cōtrà ſe habet: videlicet non eſſe turpiſſimū iniuſtè genam percuti, vel corpus marſupiúmve cædi, ſed percutere iniuſtè atque cædere, mihi, meíſque turpius atque deterius. Item furari, & in ſeruitutem adducere, muróſque ſuffodere, atque ſummatim quamlibet iniuriam facere, eſſe ei qui facit deterius ſimul & turpius quàm accipere. Hæc ſuperius à nobis conceſſa, vt ego aſſero, continētur atque vinciuntur, & ſi dictu ruſticius eſt, ferreis adamantiníſq. rationibus, quibus, vt ita ſentiam, adducor. Quas niſi tu aut aliquis te robuſtior diſſoluat, fieri non poteſt vt aliter quàm vt nunc ipſe dico, rectè dicatur. Nam mihi quidem ſemper idem permanet ſermo: me videlicet hæc neſcire quo pacto ſe habeant: attamen nullū eorum quicum hactenus loquutus ſum, quemadmodum modò vobiſcum potuiſſe vnquam aliter dicendo non ridiculum apparere. Quamobrem hæc iterum ſtatuo ita ſe habere. Quòd ſi ita ſe habeant, atque iniuria maximum ei qui eam facit eſt malorum: illud inſuper maius eſt iudicandum, videlicet ipſum qui fecerit, nunquam dare pœnas: quod tandem auxilium erit illud, quod quiſquis cùm ſibimet afferre non poſſit, reuera ſit contemnendus? Nónne hoc quidem maximum à nobis amoueat detrimentum? Profectò neceſſe eſt hoc eſſe turpiſſimū, non poſſe auxiliū eiuſmodi præſtare ſibiipſi, amicíſque ac propinquis. Secundū verò auxiliū aduerſus malum ſecundum: tertiū contra tertium, cæteráq. ſimiliter, prout cuiuſq. mali magnitudo ſe habet: ita vt pulchrū eſt opē afferre poſſe, & turpe nō poſſe. Nunquid aliter quàm ſic ſe res habet Callicles? C. Certè non aliter. S. Cū igitur hęc duo ſint, facere iniuriā, ac pati: maius vtique malū eſſe dicimus inferre, minus autē pati. Quodnā igitur auxilium ſibi comparans aliquis, vtrunque potiſſimum

A τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ ὅσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ ὅσιον εἶναι. ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρεῖόν γε ἀνάγκη. οὐ γὰρ δὴ σώφρονος ἀνδρός ἐστιν οὔτε διώκειν οὔτε φεύγειν ἃ μὴ προσήκει· ἀλλὰ δεῖ καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας φεύγειν καὶ διώκειν, καὶ ὑπομένοντα καρτερεῖν, ὅπου δεῖ. ὥστε πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Καλλίκλεις, τὸν σώφρονα (ὥσπερ διήλθομεν) δίκαιον ὄντα καὶ ἀνδρεῖον καὶ ὅσιον, ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι τελέως. τὸν δὲ ἀγαθὸν εὖ τε καὶ καλῶς πράττειν ἃ ἂν πράττοι· τὸν δ' εὖ πράττοντα, μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα εἶναι· τὸν δὲ πονηρὸν καὶ κακῶς πράττοντα, ἄθλιον. οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἐναντίως ἔχων τῷ σώφρονι, ὁ ἀκόλαστος, ὃν σὺ ἐπῄνεις. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτω ταῦτα τίθεμαι, καί
B φημι ταῦτα ἀληθῆ εἶναι. εἰ δὲ ἔστιν ἀληθῆ, τὸν βουλόμενον, ὡς ἔοικεν, εὐδαίμονα εἶναι, σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν· καὶ παρασκευαστέον μάλιστα μὲν, μηδὲν δεῖσθαι τοῦ κολάζεσθαι· ἐὰν δὲ δεηθῇ ἢ αὐτὸς, ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων, ἢ ἰδιώτης, ἢ πόλις, ἐπιθετέον δίκην, καὶ κολαστέον, εἰ μέλλει εὐδαίμων εἶναι. οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι πρὸς ὃν βλέποντα δεῖ ζῆν· καὶ πάντα εἰς τοῦτο τὰ αὑτοῦ συντείνοντα καὶ τὰ τῆς πόλεως, ὅπως δικαιοσύνη παρέσται καὶ σωφροσύνη τῷ μακαρίῳ μέλλοντι ἔσεσθαι, οὕτω πράττειν· οὐκ ἐπιθυμίας ἐῶντα ἀκολάστους εἶναι, καὶ ταύτας ἐπιχειροῦντα πληροῦν,
C ἀνήνυτον κακὸν, λῃστοῦ βίον ζῶντα. οὔτε γὰρ ἂν ἄλλῳ ἀνθρώπῳ προσφιλὴς ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος, οὔτε θεῷ. κοινωνεῖν γὰρ ἀδύνατος· ὅτῳ δὲ μὴ ἔνι κοινωνία, φιλία οὐκ ἂν εἴη. φασὶ δ' οἱ σοφοὶ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν, καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωνίαν συνέχειν, καὶ φιλίαν καὶ κοσμιότητα, καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιότητα. καὶ τὸ ὅλον τοῦτο, διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὦ ἑταῖρε, οὐκ ἀκοσμίαν, οὐδὲ ἀκολασίαν. σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις, καὶ ταῦτα, σοφὸς ὤν· ἀλλὰ λέληθέ σε ὅτι ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δύναται. σὺ δὲ πλεονεξίαν οἴει δεῖν ἀσκεῖν. γεωμετρίας γὰρ
D ἀμελεῖς. εἶεν. ἢ ἐξελεγκτέος δὴ οὗτος ὁ λόγος ἡμῖν ἐστιν, ὡς οὐ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης κτήσει εὐδαίμονες οἱ εὐδαίμονες, κακίας δὲ, οἱ ἄθλιοι· ἢ, εἰ οὗτος ἀληθής ἐστι, σκεπτέον τίνα τὰ συμβαίνοντα. τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα, ὦ Καλλίκλεις, συμβαίνει πάντα, ἐφ' οἷς σύ με ἤρου εἰ σπουδάζων λέγοιμι· λέγοντα ὅτι κατηγορητέον εἴη καὶ αὑτοῦ, καὶ υἱέος, καὶ ἑταίρου, ἐάν τι ἀδικῇ· καὶ τῇ ῥητορικῇ ἐπὶ τοῦτο χρηστέον. καὶ ἃ Πῶλον αἰσχύνῃ ᾤου συγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα ἦν, τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅσῳπερ αἴσχιον, τοσούτῳ κάκιον. καὶ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι, δίκαιον ἄρα δεῖν εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων· ὃ αὖ Γοργίαν ἔφη Πῶλος δι' αἰσχύνην ὁμολογῆσαι. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, σκεψώμεθα τίνα ποτ' ἐστὶν
E ἃ σὺ ἐμοὶ ὀνειδίζεις. ἆρα καλῶς λέγεται, ἢ οὔ· ὡς ἄρα ἐγὼ οὐχ οἷός τ' εἰμὶ βοηθῆσαι οὔτε ἐμαυτῷ, οὔτε τῶν φίλων οὐδενὶ, οὐδὲ τῶν οἰκείων, οὐδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων· εἰμὶ δὲ ἐπὶ τῷ βουλομένῳ, ὥσπερ οἱ ἄτιμοι, τοῦ ἐθέλοντος, ἄν τε τύπτειν βούληται (τὸ νεανικὸν δὴ τοῦτο τοῦ σοῦ λόγου) ἐπὶ κόρρης, ἐάν τε χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, ἐάν τε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως, ἐάν τε, τὸ ἔσχατον, ἀποκτεῖναι. καὶ οὕτω διακεῖσθαι, πάντων δὴ αἴσχιστόν ἐστιν, ὡς ὁ σὸς λόγος. ὁ δὲ δὴ ἐμὸς, ὅστις πολλάκις μὲν ἤδη εἴρηται, οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἔτι λέγεσθαι· οὔ φημι, ὦ Καλλίκλεις, τὸ τύπτεσθαι ἐπὶ κόρρης ἀδίκως, αἴσχιστόν τ' εἶναι. οὐδέ γε τὸ τέμνε-
F σθαι οὔτε τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν, οὔτε τὸ βαλλάντιον· ἀλλὰ τὸ τύπτειν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ἀδίκως καὶ τέμνειν, καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον. καὶ κλέπτειν γε ἅμα καὶ ἀνδραποδίζεσθαι, καὶ τοιχωρυχεῖν. καὶ συλλήβδην ὁτιοῦν ἀδικεῖν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ, τῷ ἀδικοῦντι καὶ κάκιον καὶ αἴσχιον εἶναι, ἢ ἐμοὶ τῷ ἀδικουμένῳ. ταῦτα ἡμῖν ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οὕτω φανέντα, ὡς ἐγὼ λέγω, κατέχεται καὶ δέδεται (καὶ εἰ ἀγροικότερόν τι εἰπεῖν ἐστι) σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις λόγοις, ὡς γοῦν ἂν δόξειεν οὑτωσί. οὓς σὺ εἰ μὴ λύσεις, ἢ σοῦ τις νεανικώτερος, οὐχ οἷόν τε ἄλλως λέγοντα ἢ ὡς ἐγὼ νῦν λέγω, καλῶς λέγειν. ἐπεὶ ἔμοιγε ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ἀεὶ, ὅτι ἐγὼ ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως ἔχει· ὅτι μέντοι, ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα, ὥσπερ νῦν, οὐδεὶς οἷός τ' ἐστὶν ἄλλως λέγων, μὴ οὐ καταγέλαστος εἶναι. ἐγὼ μὲν οὖν αὖ τίθημι ταῦτα
G οὕτως ἔχειν. εἰ δὲ οὕτως ἔχει, καὶ μέγιστον τῶν κακῶν ἐστιν ἡ ἀδικία τῷ ἀδικοῦντι· καὶ ἔτι τούτου μεῖζον μεγίστου ὄντος, εἰ οἷόν τε, τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην· τίνα ἂν βοήθειαν μὴ δυνάμενος ἄνθρωπος βοηθεῖν ἑαυτῷ, καταγέλαστος ἂν τῇ ἀληθείᾳ εἴη; ἆρα οὐ ταύτην ἥτις ἀποτρέψει τὴν μεγίστην ἡμῶν βλάβην; ἀλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην βοήθειαν, μὴ δύνασθαι βοηθεῖν μήτε ἑαυτῷ, μήτε τοῖς αὑτοῦ φίλοις τε καὶ οἰκείοις· δευτέραν δὲ, τὴν τοῦ δευτέρου κακοῦ· καὶ τρίτην, τὴν τοῦ τρίτου· καὶ τἆλλα οὕτω, ὡς ἑκάστου κακοῦ μέγεθος πέφυκεν. οὕτω καὶ κάλλος τοῦ δυνατὸν εἶναι ἐφ' ἕκαστα βοηθεῖν, καὶ αἰσχύνη, τοῦ μή. ἆρα ἄλλως ἢ οὕτως ἔχει, ὦ Καλλίκλεις; ΚΑΛ. Οὐκ ἄλλως. ΣΩΚΡΑΤ.
H Δυοῖν οὖν ὄντοιν, τοῦ ἀδικεῖν γε καὶ ἀδικεῖσθαι, μεῖζον μὲν κακόν φαμεν τὸ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ, τὸ ἀδικεῖσθαι. τί οὖν ἂν παρασκευασάμενος ἄνθρωπος βοηθήσειεν αὑτῷ, ὥστε ἀμφοτέρας τὰς ὠφελείας

ταύτας ἔχειν, τήν τε ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι; πότερα δύναμιν, ἢ βούλησιν; ὧδε δὲ λέγω· πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται; ἤ, ἐὰν δύναμιν παρασκευάσηται τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται; ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὅτι ἐὰν δύναμιν. ΣΩΚΡ. Τί δὲ δὴ τοῦ ἀδικεῖν; πότερον, ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἱκανὸν τοῦτ᾽ ἐστίν; (οὐ γὰρ ἀδικήσει) ἢ καὶ ἐπὶ τοῦτο δεῖ δύναμίν τινα καὶ τέχνην παρασκευάσασθαι, ὡς ἐὰν μὴ μάθῃ αὐτὰ καὶ ἀσκήσῃ, ἀδικήσει; τί οὐκ αὐτό γε ἐμοὶ τοῦτο ἀπεκρίνω, ὦ Καλλίκλεις; πότερόν σοι δοκοῦμεν ὀρθῶς ἀναγκασθῆναι ὁμολογεῖν ἐγώ τε καὶ Πῶλος, ἢ οὔ; ἡνίκα ὡμολογήσαμεν μηδένα βουλόμενον ἀδικεῖν, ἀλλ᾽ ἄκοντας τοὺς ἀδικοῦντας πάντας ἀδικεῖν. ΚΑΛ. Ἔστω σοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες, οὕτως, ἵνα διαπεράνῃς τὸν λόγον. ΣΩΚΡ. Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄρα, ὡς ἔοικε, παρασκευαστέον ἐστὶ δύναμίν τινα καὶ τέχνην, ὅπως μὴ ἀδικήσωμεν. ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Τίς οὖν ποτ᾽ ἐστὶ τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μηδὲν ἀδικεῖσθαι, ἢ ὡς ὀλίγιστα; σκέψαι εἰ σοὶ δοκεῖ ἧπερ ἐμοί. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ ἥδε· ἢ αὐτὸν ἄρχειν δεῖν ἐν τῇ πόλει, ἢ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἑταῖρον εἶναι. ΚΑΛ. Ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγὼ ἕτοιμός εἰμι ἐπαινεῖν ἄν τι καλῶς λέγῃς; τοῦτό μοι δοκεῖς πάνυ καλῶς εἰρηκέναι. ΣΩΚΡ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε ἐάν σοι δοκῶ εὖ λέγειν. φίλος μοι δοκεῖ ἕκαστος ἑκάστῳ εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὅνπερ οἱ παλαιοί τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ. οὐ καὶ σοί; ΚΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅπου τύραννός ἐστιν ἄρχων ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, εἴ τις τούτου ἐν τῇ πόλει πολὺ βελτίων εἴη, φοβοῖτο δή που ἂν αὐτὸν ὁ τύραννος, καὶ τούτῳ ἐξ ἅπαντος τοῦ νοῦ οὐκ ἄν ποτε δύναιτο φίλος γενέσθαι; ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐδέ γε εἴ τις πολὺ φαυλότερος εἴη, οὐδ᾽ ἂν οὗτος. καταφρονοῖ γὰρ ἂν αὐτοῦ ὁ τύραννος, καὶ οὐκ ἄν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειε. ΚΑΛ. Καὶ ταῦτ᾽ ἀληθῆ. ΣΩΚΡ. Λείπεται δὴ ἐκεῖνος μόνος ἄξιος λόγου φίλος τῷ τοιούτῳ, ὃς ἂν ὁμοήθης ὤν, ταὐτὰ ψέγων καὶ ἐπαινῶν, ἐθέλῃ ἄρχεσθαι καὶ ὑποκεῖσθαι τῷ ἄρχοντι. οὗτος μέγα ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δυνήσεται, τοῦτον οὐδεὶς χαίρων ἀδικήσει. οὐχ οὕτως ἔχει; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Εἰ ἄρα τις ἐννοήσειεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῶν νέων, τίνα ἂν τρόπον ἐγὼ μέγα δυναίμην, καὶ μηδείς με ἀδικοῖ, ἡ αὐτή, ὡς ἔοικεν, αὐτῷ ὁδός ἐστιν, εὐθὺς ἐκ νέου ἐθίζειν αὐτὸν τοῖς αὐτοῖς χαίρειν καὶ ἄχθεσθαι τῷ δεσπότῃ, καὶ παρασκευάζειν ὅπως ὅτι μάλιστα ὅμοιος ἔσται ἐκείνῳ. οὐχ οὕτω; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τούτῳ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ μέγα δύνασθαι (ὡς ὁ ὑμέτερος λόγος) ἐν τῇ πόλει διαπεπράξεται. ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Ἆρ᾽ οὖν καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν; ἢ πολλοῦ δεῖ; εἴπερ ὅμοιος ἔσται τῷ ἄρχοντι ὄντι ἀδίκῳ, καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται. ἀλλ᾽ οἶμαι ἔγωγε πᾶν τοὐναντίον, οὑτωσὶ ἡ παρασκευὴ ἔσται αὐτῷ, ἐπὶ τὸ οἵῳ τε εἶναι ὡς πλεῖστα ἀδικεῖν, καὶ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην. ἦ γάρ; ΚΑΛ. Φαίνεται. ΓΟΡΡ. Οὐκοῦν τὸ μέγιστον κακὸν αὐτῷ ὑπάρξει, μοχθηρῷ ὄντι τὴν ψυχὴν, καὶ λελωβημένῳ, διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότου καὶ δύναμιν. ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ᾽ ὅποι στρέφεις ἑκάστοτε τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω, ὦ Σώκρατες, ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι οὗτος ὁ μιμούμενος τὸν μὴ μιμούμενον ἐκεῖνον ἀποκτενεῖ, ἐὰν βούληται, καὶ ἀφαιρήσεται τὰ ὄντα; ΣΩΚ. Οἶδα ὦ 'γαθὲ Καλλίκλεις, (εἰ μὴ κωφός γ᾽ εἰμί) καὶ σοῦ ἀκούων καὶ Πώλου ἄρτι πολλάκις, καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει. ἀλλὰ καὶ σὺ ἐμοῦ ἄκουε, ὅτι ἀποκτενεῖ μὲν, ἂν βούληται· ἀλλὰ πονηρὸς ὢν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα. ΚΑΛ. Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀγανακτητόν. ΣΩΚ. Οὐ νοῦν γε ἔχοντι, ὡς ὁ λόγος σημαίνει. ἢ οἴει δεῖν τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἄνθρωπον, ὡς πλεῖστον χρόνον ζῆν, καὶ μελετᾶν τὰς τέχνας ταύτας αἳ ἡμᾶς αἰεὶ ἐκ τῶν κινδύνων σώζουσιν; ὥσπερ καὶ ἣν σὺ κελεύεις ἐμὲ μελετᾶν τὴν ῥητορικὴν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις διασώζουσαν; ΚΑΛ. Ναὶ μὰ Δία ὀρθῶς γέ σοι συμβουλεύω. ΣΩΚΡ. Τί δὲ ὦ βέλτιστε; ἦ καὶ ἡ τοῦ νεῖν ἐπιστήμη σεμνή τις σοὶ δοκεῖ εἶναι; ΚΑΛ. Μὰ Δί᾽, οὐκ ἔμοιγε. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν σώζει γε καὶ αὕτη ἐκ θανάτου τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἰς τοιοῦτον ἐμπέσωσιν οὗ δεῖ ταύτης τῆς ἐπιστήμης. εἰ δ᾽ αὕτη σοι δοκεῖ σμικρὰ εἶναι, ἐγώ σοι μείζονα ταύτης ἐρῶ, τὴν κυβερνητικήν· ἣ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς σώζει ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα ἐκ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, ὥσπερ ἡ ῥητορική· καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία, καὶ οὐ σεμνύνεται ἐσχηματισμένη, ὡς ὑπερήφανόν τι διαπραττομένη. ἀλλὰ ταὐτὰ διαπραττομένη τῇ δικανικῇ, ἐὰν μὲν ἐξ Αἰγίνης δεῦρο σώσῃ, οἶμαι δύ᾽ ὀβολοὺς ἐπράξατο, ἐὰν δὲ ἐξ Αἰγύπτου, ἢ ἐκ τοῦ Πόντου, ἐὰν πάμπολυ, ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας, σώσασα ἃ νῦν δὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας, ἀποβιβάσασα εἰς τὸν λιμένα, δύο δραχμὰς ἐπράξατο· καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην, καὶ ταῦτα διαπραξάμενος, ἐκβὰς, παρὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν μετρίῳ σχήματι. λογίζεσθαι γὰρ, οἶμαι, ἐπίσταται ὅτι ἄδηλόν ἐστιν οὕστινάς τε ὠφέληκε τῶν συμπλεόντων, οὐκ ἐάσας καταποντωθῆναι, καὶ οὕστινας ἔβλαψεν, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς βελτίους ἐξεβίβασεν ἢ οἷοι ἐνέβησαν, οὔτε τὰ

A conſequeretur, vt neque inferat iniuriam, neque accipiat? vtrum potentiam an voluntatem? Sic autem dico, vtrum ſi nolit pati, iniuriam non patietur: an ſi potentiam ſibi comparauerit, ita duntaxat non patietur. CAL. Conſtat certè ſi potentiam. SOC. Quid autem in inferendo? vtrum ſiquis iniuriari nolit, ſatis erit remedij? Neque enim iniuriam inferet. An ad hoc inſuper potentia quædã & ars eſt comparanda, quam niſi quis didicerit atque exercuerit, iniuriam faciet? Cur nõ mihi ad id ſaltem reſpondes Callicles? vtrum ego atque Polus tibi videmur rectè ſuperioribus coacti rationibus fuiſſe néc ne? quando confeſſi ſumus, neminem volẽtem iniuriam facere, ſed inuitos hanc inferre quicunque inferant. CALL. Eſto tibi id ita B Socrates, vt diſputationem hanc concludas. SOC. Ad hoc itaque potentia quædam & ars comparanda videtur, ne cui faciamus iniuriam? CAL. Omnino quidem. SOC. Quænam igitur ars eſt ad facultatem comparandam, per quam vel nullam quis, vel minimam iniuriam patiatur? Conſidera vtrum tibi idem videatur quod & mihi. Mihi quidem ita videtur, vel oportere principatum in repub. obtinere, vel vſurpare tyrannidem, vel cum præſenti gubernatione habere commercium. CAL. Vides ô Socrates, quàm paratus ſim, ſiquid rectè dixeris, comprobare. Profectò id mihi rectè nimium abs te dictũ fuiſ- C ſe videtur. SOCR. Conſidera præterea hoc, ſi rectè dicere tibi videor. Amicus mihi videtur quiſque eſſe cuique maximè, quemadmodum antiqui ſapientéſque tradunt, vt maximè ſimilis eſt. nónne & tibi? CAL. Mihi quidem. SOC. Nónne vbi tyrannus ferus rudiſque dominatur, ſiquis ea in vrbe multo melior ſit, tyrannus hunc formidat, atque huic nunquã tota mente amicus eſſe poterit? CAL. Sic accidit. SOC. Neque ſi multo ſit deterior? contemnet enim eum tyrannus, neque vnquam tanquam erga amicum afficietur. CAL. Vera narras. SO. Solus ergo amicus huic eſſe poterit apud eũ exiſtimatione dignus, D qui cùm moribus ſimilis ſit, eadémque laudet atque vituperet, ſubeſſe velit domino & parere. Hic nimirum magnam in ea ciuitate habebit potentiam: hunc iniuria impunè nullus afficiet. nónne ita ſe res habet? CAL. Ita. SOC. Siquis ergo in hac vrbe ex ipſa iuuentute cogitet, qua potiſſimùm ratione magnam comparare potentiam valeat: adeò vt nullus iniuriam ſibi queat inferre: hæc ipſa, vt videtur illi, via eſt, ſtatim ab adoleſcentia ſeipſum aſſuefacere, vt eiſdem gaudeat atque doleat, quibus & dominus: atque ita ſe comparare vt illi ſit quàm maximè ſimilis. nónne ita? CAL. Ita. SOC. Hic ergo, vt præſens E ſermo ſignificat, aſſequetur, vt iniuria inferri ſibi non poſſit, magnámque habeat in ciuitate potentiam. CAL. Prorſus. SO. Nunquid etiam aſſequetur vt iniuriam inferat nemini? an potius multum abeſt? ſiquidem iniuſto principi ſimilis erit, magnæque autoritatis apud eum. Verùm puto eiuſmodi vitæ ſtatum huic ad id accommodatiſſimum eſſe, vt quàm maximè facere iniurias poſſit, pœnáſque iniuriarũ penitus deuiare. nónne ita? CAL. Apparet. SOC. An non hic malo occupabitur maximo, cùm flagitioſus ſit, animúmque infectum habeat ob imitationem domini ſimilémque potentiam? CAL. Neſcio quomodo ſermonem ô Socrates, ſurſum deorſúmque vertas. An F neſcis eum qui ſic imitatur, poſſe eum qui non imitatur, occidere, modò velit, fortuniſque expoliare? SOCR. Scio equidem ô bone Callicles, niſi ſurdus ſim: cùm non ſolùm abs te, verũ etiam à Polo paulò ante, & à cæteris fermè omnibus in ciuitate idem frequenter audiuerim. at ipſe me audi. profectò interficiet, modò velit: ſed malus honeſtum atque bonum. CAL. At hoc ipſum grauiter eſt ferendum. SOC. Non certè viro mente ac ratione prędito, vt & tuus ſermo ſignificat. An putas in hoc ipſo multum ab homine laborandum, vt quàm diutiſſimè viuat, eáſque artes meditetur, quæ nos ſeruare ſemper à periculis poſſint, qualis rhetorica eſt, ad quam tu me capeſſendam exhortaris: eò quòd in iudiciis non ſæpe ſeruet. CAL. Per Io- G uem tibi rectè conſulo. SOC. Quid verò vir optime? nandi peritia præclara tibi videtur? CAL. Non per Iouem. SOCR. Attamen ſeruat hæc homines ab interitu, quoties illuc inciderint, vbi eiuſmodi arte ſit opus. Quòd ſi hæc tibi videtur exigua, ego maiorem hac adducam, gubernatoriam ſcilicet, quæ non ſolùm vitam, verumetiam corpora & pecunias ab extremis ſeruat periculis, non ſecus quàm rhetorica. atque hæc tamen humilis eſt atque modeſta, non iactabunda, neque ampulloſa, quaſi magnificum quiddam atque excelſum tractet. Sed cùm eadem efficiat quæ rhetorica, ſi ab Ægina hucuſque non ſeruet, duos duntaxat exigit nũmos. Si verò ex Ægypto, vel Pon- H to ſalua reduxerit quę modò dicebam, nos & filios vxoréſque & diuitias, duas drachmas expoſtulat: atque ipſe hac arte præditus, quíve hæc perfecerit, deſcẽdens, in litoréque ſecus mare nauémque deambulans, nequaquam ſe effert, neque inflatur. Animaduertit enim, vt arbitror, incertum eſſe vtrum profuerit vel obfuerit illis quos ſeruauit, ne fluctibus mergerentur: intelligens ſe nihilo vel corpore, vel animo meliores reduxiſſe illos quàm acceperit ab initio nauem ingredientes.

Cogitat ergo ſiquis magnis inſanabilibúſque morbis corporis preſſus in mari non pereat, hunc ideo miſerum eſſe, quia non periit, nec vllam ab ipſo ſuſcepiſſe vtilitatem. Si quis autem animo, qui corpore pretioſior eſt, multos inſanabileſque habet morbos: nunquid huic viuendum eſt? eíque vtilitatem afferret, ſiue ex mari, ſiue ex iudicio, ſiue aliunde quis ipſum ſeruet? Sed profectò nouit, flagitioſo homini vt viuat non expedire. Neceſſe eſt enim vt malè viuat. Quamobrem nulla extat lex per quam gubernator quamuis nō ſeruet, gloriari poſſit, atque in honore haberi. Cæterùm ipſe, ô vir mirifice, machinarum faber, qui nedum gubernatore, ſed etiam exercitus duce, vel quouis alio non minùs interdum ſeruare poteſt, eò quòd ciuitatibus interdum totis ſalutem præſtet, nūquid cauſidico æquiparādus eſſe videtur? Qui ſi vellet hic quemadmodum vos rem ſuam extollere, nimirum vos verbis obrueret, exhortans omnes vt fabri machinarum efficiantur: quaſi nullius momenti ſint cætera. Non enim ſibi deeſſet materia. Veruntamen hunc ipſe artémque eius nihilo minùs contemneres, ac velut per contumeliam machinarium vocitares, nec eius filio collocare in matrimonium filiam tuam velles, neque etiam filiā tu eius ducere. Quamuis ex quibuſdam rationibus facultatem tuam laudas, quonā pacto vel machinarium, vel alios, quos paulò antè commemoraui, iuſtè poteris aſpernari? Dicturum te ſcio, meliorem eſſe te, atque ex melioribus ortū. Ipſum verò quòd melius dicitur, ſi non eſt id quod ego dico: ſed hoc ipſum virtus eſt, ſeruare ſeipſum qualiſcunque ſit, atque ſua: certè ridicula tibi vituperatio eſt aduerſus machinarium, vel medicum, aliáſve artes, quotcunque ſalutis gratia ſunt inuentæ. Cæterùm ô beate, vide ne aliud ſit generoſum atque bonum, quàm ſeruare atque ſeruari. Neque enim viuere hic quantuncunque tempus, optandum eſt viro qui verè ſit vir: neque vita hæc amanda eſt, ſed hæc Deo cura relinquenda: mulieribúſque adhibenda fides, quæ dicunt neminem vitare poſſe fatum: id in primis conſideret quiſque, qua ratione hoc ipſo tēpore quo vita fungitur, quàm optimè viuat. Nónne id fiat ſi ciuibus quibus cum viuit, perſimilem ſe præſtet? & nunquid oporteat te nunc ſimilimum euadere Athenienſium populo, ſi amicus huic ſis futurus, magnæque inter illum autoritatis? Conſidera igitur vtrum id tibi mihíque expediat, nécne: Nève id nobis, ô beate vir, eueniat, quod Theſſalicis mulieribus deducentibus lunam euenire tradunt, cum amiciſſimis optio nobis ſit huius potentiæ. Si autem ipſe putas quempiam hominum artem quandam eiuſmodi traditurum, per quam in ciuitate hac potens efficiaris, quamuis gubernationi publicę ſis diſſimilis, ſiue melior, ſiue deterior, haudquaquam rectè, vt mihi videtur, ô Callicles, cogitas. Non enim imitatorem, verùm ipſa natura perſimilem eſſe iis oportet, ſi magnum aliquid ad beneuolentiam Athenienſis populi comparandam ſis conſecutus, ac per Iouem inſuper Pyrilāpi. Quiſquis te his efficiet ſimilem, is faciet quemadmodum cupis, vt ciuilis ſit, atque rhetoricus. Nempe omnes iis verbis quæ ſuis moribus conſentanea ſunt, delectantur, diuerſiſque turbantur. Niſi tu fortè, ô lepidum caput, aliud afferas. Dicemúſne aliquid ad hæc Callicles? CALL. Neſcio quomodo bene dicere mihi videris, ô Socrates. Euenit mihi tamen, quod multis accidere aliis conſueuit: nam haud magnam tibi habeo fidem. SO. Amor populi, ô Callicles, tuo inſitus animo, reſtitit mihi: verùm ſi ſæpius meliúſque hæc eadem conſiderauerimus, tibi fortè probabilia videbuntur. Recordare igitur duas à nobis narratas eſſe præparationes tam ad corpus quàm ad animum pertinētes. Quarū altera quidē tēdat, ad veritatē, altera verò ad id quod melius eſt, nō gratificās, ſed repugnās. Nónne hæc in ſuperiorib. definiuimus? C. Prorſus. S. Et quæ declinat ad voluptatē, ſeruilis: neq. quicquā aliud q̄ adulatio eſt, nónne ita? C. Eſto, ſi quidem ita tibi placet. SO. Altera verò ſtudet, vt quàm optimum fiat, ſiue anima ſit, ſiue corpus id quod curamus. CAL. Omnino. SOC. Igitur ſic reipublicæ ciuiúmque capeſſenda nobis eſt cura, vt ciues ipſos bonos efficiamus. Alioquin quemadmodum ſuperius inuenimus, nihil prodeſt beneficiū aliud conferre, niſi honeſta & bona ſit mens eorum qui accepturi ſunt, vel pecunias multas, vel imperium, vel aliam quamlibet poteſtatem. Ponimus ſic eſſe, nécne? CAL. Prorſus, ſi tibi placet. SOC. Si ergo nos inuicem, ô Callicles, cohortaremur, publicè ciuilia pertractantes ad murorum, vel naualium, vel templorum ingentia ædificia: nunquid neceſſe conſiderare noſipſos atque diſpicere: primum quidem an eius artis peritiam habeamus, nécne: à quo didicerimus: an ita oporteret id fieri aut minùs? CAL. Prorſus. SOCR. Secundo verò, ſi quando priuatim nobis vel amicis, aliquod conſtruximus ædificium, idne pulchrum ſit vel turpe. Quòd ſi inuenerimus magiſtros nobis bonos præſtantéſque fuiſſe, multáque ædificia atque præclara, tum vnà cum magiſtris, tum à nobis ipſis priuatim, poſteaquàm à magiſtris ſoluti ac liberati fuimus, ædificata, tunc demum rationi conſentaneum eſſet ad publica nos cōferre. At ſi neque magiſtrū noſtrū poſſimus oſtēdere: ædificia quo-

Mulierum dictum, neminē vitare poſſe fatum.

A σώματα, οὔτε τὰς ψυχάς. λογίζεται οὖν ὅτι οὐκ εἰ μέν τις μεγάλοις καὶ ἀνιάτοις νοσήμασι κατὰ τὸ σῶμα συνεχόμενος, μὴ ἀπεπνίγη, οὗτος μὲν ἄθλιός ἐστιν ὅτι οὐκ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲν ὑπ' αὐτοῦ ὠφέληται· εἰ δέ τις ἄρα ἐν τῷ τοῦ σώματος τιμιωτέρῳ τῇ ψυχῇ πολλὰ νοσήματα ἔχει καὶ ἀνίατα, τούτῳ δὲ βιωτέον ἐστὶ καὶ τοῦτον ὀνήσειεν, ἄν τε ἐκ θαλάττης, ἄν τε ἐκ δικαστηρίου, ἐάν τε ἄλλοθεν ὁποθενοῦν σώζῃ; ἀλλ' οἶδεν ὅτι οὐκ ἄμεινόν ἐστι ζῆν τῷ μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ. κακῶς γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ ζῆν. διὰ ταῦτα οὐ νόμος ἐστὶ σεμνύνεσθαι τὸν κυβερνήτην, καίπερ σώζοντα ἡμᾶς. οὐδέ γε, ὦ θαυμάσιε, τὸν μηχανοποιόν, ὃς οὔτε στρατηγοῦ, μὴ ὅτι κυβερνήτου, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἐλάττω ἐνίοτε δύναται σώζειν. πόλεις γὰρ ἔστιν ὅτε ὅλας

B σώζει. μή σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶναι. καίτοι εἰ βούλοιτο λέγειν, ὦ Καλλίκλεις, ἅπερ ὑμεῖς, σεμνύνων τὸ πρᾶγμα, καταχώσειεν ἂν ὑμᾶς τοῖς λόγοις, λέγων καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίγνεσθαι μηχανοποιούς, ὡς οὐδὲν τἆλλά ἐστιν. ἱκανὸς γὰρ αὐτῷ ὁ λόγος. ἀλλὰ σὺ οὐδὲν ἧττον αὐτοῦ καταφρονοῖς, καὶ τῆς τέχνης τῆς ἐκείνου· καὶ ὡς ἐν ὀνείδει ἀποκαλέσαις ἂν μηχανοποιόν· καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ οὔτ' ἂν δοῦναι θυγατέρα ἐθέλοις, οὔτ' ἂν αὐτὸς λαβεῖν τὴν ἐκείνου. καίτοι ἐξ ὧν τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς, τίνι δικαίῳ λόγῳ τοῦ μηχανοποιοῦ καταφρονεῖς, καὶ τῶν ἄλλων ὧν νῦν δὴ ἔλεγον; οἶδ' ὅτι φαίης ἂν βελτίων εἶναι καὶ ἐκ βελτιόνων. τὸ δὲ βέλτιον εἰ μὴ ἔστιν ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ἀρετή, τὸ σώζειν αὑτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, ὄντα

C ὁποῖός τις ἔτυχε, καταγέλαστός σοι ὁ ψόγος γίγνεται καὶ μηχανοποιοῦ καὶ ἰατροῦ, καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ὅσαι τοῦ σώζειν ἕνεκα πεποίηνται. ἀλλ' ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον καὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ τοῦ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μέν, τὸ ζῆν ὁποσονδὴ χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, ἐατέον ἐστί, καὶ οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλὰ ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ, καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἱμαρμένην οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον τίν' ἂν τρόπον, τοῦτον ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄριστα βιῴη· ἆρα ἐξομοιῶν αὑτὸν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἐν ᾗ ἂν οἰκῇ; καὶ νῦν δὲ ἄρα δεῖ σε ὡς ὁμοιότατον γίγνεσθαι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, εἰ μέλλεις τούτῳ προσφιλὴς εἶναι, καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει;

D τοῦθ' ὅρα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί· ὅπως μή, ὦ δαιμόνιε, πεισόμεθα ὅπερ φασὶ τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας τὰς Θετταλίδας, σὺν τοῖς φιλτάτοις ἡ αἵρεσις ἡμῖν ἔσται ταύτης τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τῇ πόλει. εἰ δὲ σὺ οἴει ὁντινοῦν ἀνθρώπων παραδώσειν τέχνην τινὰ τοιαύτην, ἥτις σε ποιήσει μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει τῇδε, ἀνόμοιον ὄντα τῇ πολιτείᾳ, εἴτ' ἐπὶ τὸ βέλτιον, εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ ὀρθῶς βουλεύῃ, ὦ Καλλίκλεις. οὐ γὰρ μιμητὴν δεῖ εἶναι, ἀλλ' αὐτοφυῶς ὅμοιον τούτοις, εἰ μέλλεις τι γνήσιον ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων δήμῳ, καὶ ναὶ μὰ Δία τῷ Πυριλάμπους γε πρός. ὅστις οὖν σε τούτοις ὁμοιότατον ἀπεργάσεται, οὗτός σε ποιήσει, ὡς ἐπιθυμεῖς πολιτικὸς εἶναι, πολιτικὸν καὶ ῥητορικόν. τῷ αὑτῶν γὰρ ἤθει λεγομένων τῶν λόγων ἕκαστοι χαίρουσι, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ, ἄχθονται.

E εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις, ὦ φίλη κεφαλή. λέγομέν τι πρὸς ταῦτα, ὦ Καλλίκλεις; ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὅντινά μοι τρόπον δοκεῖς εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες. πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος. οὐ πάνυ σοι πείθομαι. Σ. Ὁ δήμου γὰρ ἔρως ἐνὼν ἐν τῇ ψυχῇ τῇ σῇ, ὦ Καλλίκλεις, ἀντιστατεῖ μοι· ἀλλ' ἐὰν πολλάκις ἴσως καὶ βέλτιον ταὐτὰ ταῦτα διασκοπώμεθα, πεισθήσῃ. ἀναμνήσθητι δ' οὖν ὅτι δύο ἔφαμεν εἶναι τὰς παρασκευὰς ἐπὶ τὸ ἕκαστον θεραπεύειν καὶ σῶμα καὶ ψυχήν· μίαν μέν, πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν· τὴν ἑτέραν δέ, πρὸς τὸ βέλτιστον, μὴ καταχαριζόμενον, ἀλλὰ διαμαχόμενον· οὐ ταῦτα ἦν ἃ τότε ὡριζόμεθα; Κ. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν ἡ μὲν ἑτέρα ἡ πρὸς

F ἡδονήν, ἀγεννὴς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ κολακεία τυγχάνει οὖσα. ἦ γάρ; Κ. Ἔστω, εἰ βούλει σύ, οὕτως. Σ. Ἡ δέ γε ἑτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο (εἴτε σῶμα τυγχάνει ὄν, εἴτε ψυχή) ὃ θεραπεύομεν. Κ. Πάνυ γε. Σ. Ἆρ' οὖν οὕτως ἡμῖν ἐπιχειρητέον ἐστὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας θεραπεύειν, ὡς βελτίστους αὐτοὺς τοὺς πολίτας ποιοῦντας; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου (ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὑρίσκομεν) οὐδὲν ὄφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν προσφέρειν· ἐὰν μὴ καλὴ κἀγαθὴ ἡ διάνοια ᾖ τῶν μελλόντων ἢ χρήματα πολλὰ λαμβάνειν, ἢ ἀρχήν τινων, ἢ ἄλλην δύναμιν ἡντινοῦν. θῶμεν οὕτως ἔχειν; Κ. Πάνυ γε, εἴ σοι ἥδιον. Σ. Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους, ὦ Καλλίκλεις,

G δημοσίᾳ πράξοντες τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά, ἢ τειχῶν, ἢ νεωρίων, ἢ ἱερῶν ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκοδομήματα, πότερον ἔδει ἂν ἡμᾶς σκέψασθαι ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐξετάσαι, πρῶτον μὲν εἰ ἐπιστάμεθα τὴν τέχνην ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα τὴν οἰκοδομικήν, καὶ παρὰ τοῦ ἐμάθομεν; ἔδει ἄν, ἢ οὔ; ΚΑ. Πάνυ γε. Σ. Οὐκοῦν δεύτερον αὖ τόδε, εἴ τι πώποτε οἰκοδόμημα ᾠκοδομήκαμεν ἰδίᾳ, ἢ τῶν φίλων τινί, ἢ ἡμέτερον αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα, καλὸν ἢ αἰσχρόν ἐστι. καὶ εἰ μὲν εὑρίσκομεν σκοπούμενοι, διδασκάλους τε ἡμῶν ἀγαθοὺς καὶ ἐλλογίμους γεγονότας, καὶ οἰκοδομήματα πολλὰ μὲν καὶ καλὰ μετὰ τῶν διδασκάλων ᾠκοδομημένα ἡμῖν, πολλὰ

H δὲ καὶ ἴδια ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων ἀπηλλάγημεν, οὕτω μὲν διακειμένων, νοῦν ἐχόντων ἦν ἂν ἰέναι ἐπὶ τὰ δημόσια ἔργα· εἰ δὲ μήτε διδάσκαλον εἴχομεν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιδεῖξαι, οἰκοδομήματά τε ἢ μηδέν,

ἢ πολλὰ καὶ μηδενὸς ἄξια· οὕτω δὴ ἀνόητον ἦν δή που ἐπιχειρεῖν τοῖς δημοσίοις ἔργοις, καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους ἐπ' αὐτά. φῶμεν ταῦτα ὀρθῶς λέγεσθαι, ἢ οὔ; ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οὕτω πάντα τά τε ἄλλα, κἂν εἰ ἐπιχειρήσαντες δημοσιεύειν, παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους ὡς ἱκανοὶ ἰατροὶ ὄντες, ἐπεσκεψάμεθα δή που ἂν ἔγωγε σὲ καὶ σὺ ἐμέ. φέρε πρὸς θεῶν, αὐτὸς δὲ ὁ Σωκράτης πῶς ἔχει τὸ σῶμα πρὸς ὑγίειαν; ἢ εἰ δή τις ἄλλος διὰ Σωκράτην ἀπηλλάγη νόσου, ἢ δοῦλος, ἢ ἐλεύθερος. κἂν ἐγὼ (οἶμαι) περὶ σοῦ ἕτερα τοιαῦτα ἐσκόπουν. καὶ εἰ μὴ ηὑρίσκομεν δι' ἡμᾶς μηδένα βελτίω γεγονότα τὸ σῶμα, μήτε τῶν ξένων, μήτε τῶν ἀστῶν, μήτε ἄνδρα, μήτε γυναῖκα, πρὸς Διός, ὦ Καλλίκλεις, οὐ καταγέλαστον ἂν ἦν τῇ ἀληθείᾳ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους, ὥστε πρὶν ἰδιωτεύοντας πολλὰ μὲν ὅπως ἐτύχομεν ποιῆσαι, πολλὰ δὲ κατορθῶσαι, καὶ γυμνάσασθαι ἱκανῶς τὴν τέχνην, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν ἐπιχειρεῖν μανθάνειν, καὶ αὐτούς τε δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν, καὶ ἄλλους τοιούτους παρακαλεῖν; οὐκ ἀνόητον σοὶ δοκῇ ἂν εἶναι οὕτω πράττειν; ΚΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩΚ. Νῦν δέ, ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὺ μὲν αὐτὸς ἄρτι ἄρχῃ πράττειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐμὲ δὲ παρακαλεῖς, καὶ ὀνειδίζεις ὅτι οὐ πράττω, οὐκ ἐπισκεψόμεθα ἀλλήλους; φέρε, Καλλικλῆς ἤδη τινὰ βελτίω πεποίηκε τῶν πολιτῶν; ἔστιν ὅστις πρότερον πονηρὸς ὤν, ἄδικός τε καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἄφρων, διὰ Καλλικλέα καλός τε κἀγαθὸς γέγονεν, ἢ ξένος, ἢ ἀστός, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος; λέγε μοι, ἐάν τις σὲ ταῦτα ἐξετάζῃ, ὦ Καλλίκλεις, τί ἐρεῖς; τίνα φήσεις βελτίω πεποιηκέναι ἄνθρωπον τῇ συνουσίᾳ τῇ σῇ; ὀκνεῖς ἀποκρίνασθαι εἴπερ ἐστὶ τοιόνδε τι ἔργον σὸν ἔτι ἰδιωτεύοντος, πρὶν δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν; ΚΑΛ. Φιλόνεικος εἶ ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἀλλ' οὐ φιλονεικίᾳ γε ἐρωτῶ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς βουλόμενος εἰδέναι ὅντινά ποτε τρόπον οἴει δεῖν πολιτεύεσθαι ἐν ἡμῖν· ἢ ἄλλου του ἄρα ἐπιμελήσῃ ἡμῖν ἐλθὼν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἢ ὅπως ὅτι βέλτιστοι οἱ πολῖται ὦμεν. ἢ οὐ πολλάκις ἤδη ὡμολογήκαμεν τοῦτο δεῖν πράττειν τὸν πολιτικὸν ἄνδρα; ὡμολογήκαμεν, ἢ οὔ; ἀποκρίνου. Ὡμολογήκαμεν· ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι. Εἰ τοίνυν τοῦτο δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα παρασκευάζειν τῇ ἑαυτοῦ πόλει, νῦν μοι ἀναμνησθεὶς εἰπὲ περὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἔλεγες, εἰ ἔτι σοι δοκοῦσιν ἀγαθοὶ πολῖται γεγονέναι, Περικλῆς καὶ Κίμων, καὶ Μιλτιάδης, καὶ Θεμιστοκλῆς. ΚΑΛ. Ἔμοιγε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγαθοί, δηλονότι ἕκαστος αὐτῶν βελτίους ἐποίει τοὺς πολίτας ἀντὶ χειρόνων. ἐποίει, ἢ οὔ; ΚΑΛ. Ἐποίει. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ὅτε Περικλῆς ἤρχετο λέγειν ἐν τῷ δήμῳ, χείρους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἢ ὅτε τὰ τελευταῖα ἔλεγεν; ΚΑΛ. Ἴσως. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἴσως δεῖ, ὦ βέλτιστε· ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τῶν ὡμολογημένων, εἴπερ ἀγαθός γ' ἦν ἐκεῖνος πολίτης. ΚΑΛ. Τί οὖν δή; ΣΩΚ. Οὐδέν. ἀλλὰ τόδε μοι εἰπὲ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, ἢ πᾶν τοὐναντίον διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνου. ταυτὶ γὰρ ἔγωγε ἀκούω Περικλέα πεποιηκέναι Ἀθηναίους, ἀργοὺς καὶ δειλοὺς καὶ λάλους, καὶ φιλαργύρους, εἰς μισθοφορὰν πρῶτον καταστήσαντα. ΚΑΛ. Τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ τάδε οὐκέτι ἀκούω, ἀλλ' οἶδα σαφῶς καὶ ἐγὼ καὶ σύ, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ηὐδοκίμει Περικλῆς, καὶ οὐδεμίαν αἰσχρὰν δίκην κατεψηφίσαντο αὐτοῦ Ἀθηναῖοι ἡνίκα χείρους ἦσαν· ἐπειδὴ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ ἐγεγόνεισαν ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου Περικλέους, κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο· ὀλίγου δὲ καὶ θανάτου ἐτίμησαν, δηλονότι ὡς πονηροῦ ὄντος. ΚΑΛ. Τί οὖν; τούτου ἕνεκα κακὸς ἦν Περικλῆς; ΣΩ. Ὄνων γοῦν ἂν ἐπιμελητής, καὶ ἵππων καὶ βοῶν, τοιοῦτος ὤν, κακὸς ἂν ἐδόκει εἶναι, εἰ παραλαβὼν μὴ λακτίζοντας, μηδὲ κυρίττοντας, μηδὲ δάκνοντας, ἀπέδειξε ταῦτα ἅπαντα ποιοῦντας δι' ἀγριότητα. ἢ οὐ δοκεῖ σοι κακὸς εἶναι ἐπιμελητὴς ὁστισοῦν ὁτουοῦν ζώου, ὃς ἂν παραλαβὼν ἡμερώτερα, ἀποδείξῃ ἀγριώτερα ἢ παρέλαβε; δοκεῖ, ἢ οὔ; ΚΑΛ. Πάνυ γε, ἵνα σοὶ χαρίσωμαι. ΣΩΚΡ. Καὶ τόδε τοίνυν μοι χάρισαι ἀποκρινάμενος, πότερον καὶ ὁ ἄνθρωπος ἓν τῶν ζώων ἐστίν, ἢ οὔ. ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων Περικλῆς ἐπεμέλετο; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; οὐκ ἔδει αὐτοὺς (ὡς ἄρτι ὡμολογοῦμεν) δικαιοτέρους γεγονέναι ἀντὶ ἀδικωτέρων ὑπ' ἐκείνου; εἴπερ ἐκεῖνος ἐπεμελεῖτο αὐτῶν, ἀγαθὸς ὢν τὰ πολιτικά; ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν οἵ γε δίκαιοι, ἥμεροι, ὡς ἔφη Ὅμηρος. σὺ δὲ τί φῄς; οὐχ οὕτω; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν ἀγριωτέρους γε αὐτοὺς ἀπέφηνεν ἢ οἵους παρέλαβε· καὶ ταῦτ', εἰς αὐτόν· ὃ ἥκιστ' ἂν ἐβούλετο. ΚΑΛ. Βούλει σοι ὁμολογήσω; ΣΩΚΡ. Εἰ δοκῶ γε σοὶ ἀληθῆ λέγειν. ΚΑ. Ἔστω δὴ ταῦτα. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγριωτέρους, ἀδικωτέρους τε καὶ χείρους; ΚΑ. Ἔστω. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρ' ἀγαθὸς τὰ πολιτικὰ Περικλῆς ἦν, ἐκ τούτου τοῦ λόγου. ΚΑ. Οὐ σύ γε φῄς. ΣΩΚΡ. Μὰ Δί' οὐδέ γε σύ, ἐξ ὧν ὡμολόγεις. πάλιν δὲ λέγε μοι περὶ Κίμωνος. οὐκ ἐξωστράκισαν αὐτὸν οὗτοι οὓς ἐθεράπευεν; ἵνα αὐτοῦ δέκα ἐτῶν μὴ ἀκούσειαν τῆς φωνῆς; καὶ Θεμιστοκλέα ταὐτὰ ταῦτα ἐποίησαν, καὶ φυγῇ προσεζημίωσαν; Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο· καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν, ἐνέπεσεν ἄν. καίτοι οὗτοι, εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί,

A que aut nulla, aut non bene conſtructa: ſtultſi certè foret, opera aggredi publica, nóſque ad ipſa inuicē cohortari. Fatemur rectè hæc dici, nécne? CA. Prorſus. SO. Nōne ſimiliter & in cæteris omnibus, atque ſi in ciuilium rerum tractatione inuicem cohortemur, quaſi idonei ſimus medici, examinare nos mutuò hunc in modū cōueniet. Age per deos, ipſe Socrates, quónā pacto affectum ad ſanitatē corpus habeo, vel quíſnā alius Socratis opera euaſit à morbo, ſiue liber, ſiue ſeruus? Me quoque de te eadē ratione iudicare decet: atque niſi aliquem per nos vel

B peregrinorum, vel ciuiū, ſiue virum, ſiue mulierē ſanatum eſſe cōperiamus, per Iouē valde ridiculū foret, eò amētiæ prouehi vt nullis priuatim tentatis, nulliſque perfectis rebus, necdum arte exercitata, figulariam, vt dici ſolet, in dolio diſcere aggrediamur, & ipſi ad rempub. accedētes & ad eam alios prouocātes. Nónne id conari ſtulti hominis eſſe putares? CA. Nimirum. SO. At ô virorum optime, cùm nuper adminiſtrare rempu. cœperis, ac me inſuper exhorteris, quódque id nō faciam, reprehēdas: nónne ita inter nos conſiderare debemus? Agedū, Callicles, quemnam ſuorum ciuium reddit meliorē? Eſtne quiſquā, qui cùm antea improbus & iniuſtus & incōtinēs atque impru-

Prouerbium.

C dēs eſſet, tandē verò Calliclis opera honeſtus bonúſque euaſerit, ſiue peregrin⁹, ſiue ciuis, ſiue ſeruus liber? Dic ſi quis id abs te exigat, quídnam ſis reſponſurus? quem adduces aliquādo factum tua conſuetudine meliorē? An exponere piget ſi aliquod eiuſmodi eſt, opus priuatim à te confectum prius, quā ad rempub. te conferres? CA. Contentioſus es Socrates. S. At non cōtentionis cauſa id requiro, ſed reuera cupiditate diſcendi quēadmodum adminiſtranda nobis publica cēſeas: an alia curāda ſunt remp. adeuntibus, quàm vt optimi ciues efficiātur: an non ſępius iam confeſſi ſumus id eſſe ciuili homini faciēdum? Num

D confeſſi ſumus? Reſponde quæſo, profectò confeſſi ſumus, vt ego pro te reſpondeam. Si igitur ad id in ſua ciuitate virum bonum incumbere decet, nunc in memoriam reuocans mihi dicas velim, nunquid illi quos paulò antè commemoraſti, adhuc tibi boni ciues fuiſſe videātur, Pericles, Cimō, Milciades, Themiſtocles. CAL. Mihi quidem. S. Nonne ſi fuere boni, vnuſquiſque illorū ciues ex deterioribus reddidit meliores? Nonne ita? CAL. Ita. S. Si ita eſt: ergo quando Pericles primò orare cœpit ad populum, deteriores erant Athenienſes, quàm cùm poſtremam ad eos habuit orationem. CAL. Forſitan. SO. Nō licet, vir optime, dicere forſitan. Nā ex his quæ conceſſimus neceſſariò ſequitur: ſi quidem bonus ille ciuis fuit. CAL. Quid tum? SO. Ni-

E hil, verùm ad hæc id mihi dicas: nunquid dicantur Atheniēſes Periclis opera meliores eſſe redditi, aut omnino contrà ab illo corrupti. Sanè Periclē audio Athenienſes feciſſe pigros, timidos, loquaces, auaros: primúmq. mercenaria ſtipēdia induxiſſe. CAL. Ab his qui fractas habent aures hæc audis, ô Socrates. S. At hæc non amplius audio, ſed apertiſſimè ſcimus vterque: videlicet Periclem ab initio magno in pretio fuiſſe habitum, neque turpem ſententiam aduerſus eum vllam tuliſſe Athenienſes dum praui erant: poſtquam verò honeſti & boni ab ipſo facti ſunt, in extremo eius vitæ furti ipſum condemnauiſſe: parúmque abfuiſſe quin vltimo ſupplicio quaſi malum virum afficerent. CALL. Quid tum? malúſne propterea Pericles vir ex-

F titit? SOCR. Talis quidem aſinorum curator & equorum atque boum malus videtur: ſi cùm eos acceperit neque calcitroſos, neque cornupetentes, neque mordaces: effecerit vt hæc ob feritatem habeant vitia. An non tibi videtur ille cuiuſlibet animalis malus eſſe curator, qui cùm acceperit manſuetum, magis ferum reddiderit, quàm accepit? Videtur tibi nécne? CALLIC. Concedo equidem vt tibi gratum faciam. SOCRA. In hoc præterea gratificare mihi, reſpondens vtrum homo vnum ſit animalium nécne. CALL. Quídni? SOCR. Nonne hominum curam Pericles habebat? CALL. Habebat. SOCR. Quid

G ergo? an non oportebat ipſos quemadmodum modò conſenſimus, iuſtiores ex iniuſtioribus ab illo fuiſſe factos? ſiquidem ille qui curabat eos, in rebus ciuilibus peritus erat. CAL. Prorſus. SOCR. Nonne iuſti manſueti ſunt, vt ait Homerus? tu verò quid ais? nonne ſimiliter? CALL. Aio. SOCR. Veruntamen feros magis ipſos reddidit quàm acceperat: ídque aduerſus ſeipſum, quòd quidem minimè voluiſſet. CALL. Víſne tibi aſſentiar? SOCR. Si videor tibi vera loqui. CALL. Sint iſta. SOC. Proinde ſi magis feros, ergo iniuſtiores atque deteriores. CALL. Eſto. SOCR. Quamobrem non bonus ad rempubl. adminiſtrandam ciuis Pericles erat, vt ratio hæc oſtendit. CALL.

H Non, vt ipſe ais. SOC. Per Iouem neque vt tu inquis, per ea quę confiteris. Rurſus autem mihi de Cimone dicas: nōne relegauerunt eum illi quos ipſe curauerat, vt vocem eius decennio non audirent? Præterea aduerſus Themiſtoclē idē fecerunt, atque exilio inſuper dānauere. Milciadē verò qui in Marathone pugnauit, in carceris barathrū detrudere decreuerūt, ac niſi obſtitiſſet magiſtratus, proculdubio incidiſſet. At verò ſi boni,

vt tu ais, hi fuiſſent viri, talia nũquam illis accidiſſent. Etenim aurigæ boni, non ab initio quidem non excidunt: poſtquàm verò equos curauerint, eiúſque artis fuerint peritiores, tum excidunt. id enim neque in aurigaria, neque in alio quouis opere accidere ſolet: an tibi videtur? CAL. Minimè. SOCRAT. Vera igitur erant quæ à nobis in ſuperioribus dicebantur, nullum videlicet in hac ciuitate nos virum ſcire extitiſſe, qui in repub. bonus ciuis eſſet habendus. Tu verò confeſſus es nullum ex his qui nunc ſunt, eſſe talem: ex his autem qui præceſſerunt, extitiſſe nonnullos, atque inter eos quidem hos viros præ cæteris elegiſti. Hi verò non aliter ſe habere hac in re quàm qui nunc ſunt Rhetores apparuerunt. Quapropter ſi hi oratores fuerunt, neque vera rhetorica vſi ſunt, alioquin nunquam cecidiſſent, neque adulatoria. CAL. Multum tamen abeſt, ô Socrates, vt quiſquam eorũ qui nunc ſunt talia geſſerit, qualia iſtorum quiuis geſſit. SOCR. O beate, nec ego, quantum ad ciuitatis adminiſtrationem pertinet, iſtos vitupero, imò verò hac in re mihi videntur diligentiores quàm hi noſtri fuiſſe, aptioréſque ad illa conficienda, quæ ciuitas cupiebat. Verùm in eo quod caſtigare ciuium cupiditates oporteat, neque illis obſecundare, & perſuadendo & cogendo ad hoc ipſum perducere vnde meliores reddantur ciues: nihil, vt ita loquar, inter hos atque illos intereſt quod quidem ſolum eſt boni ciuis officium. Attamen tibi confiteor illos his aptiores fuiſſe ad naues, naualia, mœnia, aliáque eiuſmodi multa reip. comparanda. in rem ergo ridiculam diſputando reuoluti ſumus: ſiquidem in omni hac diſputatione in idem aſſiduè circunferimur, quid dicam ignari. Ego enim te ſæpius conceſſiſſe arbitror, atque cognouiſſe geminam hanc eſſe facultatem circa opus & circa animam curatricem. Et alteram quidem miniſtram, per quam quæ corpus cupiat, comparentur: veluti ſi fameſcat, cibi: ſi ſitiat, potus: ſi frigeat, veſtes, ſtragula, calcei, cæteráque quę ad vſum corporis exiguntur. Et profectò dedita opera eaſdem per imagines tibi loquor, vt faciliùs intelligas, horum eſſe paratorem, vel cauponem, vel mercatorem aut opificem alicuius iſtorum: videlicet piſtorem, aut coquũ, aut textorem, aut calceorum ſutorem, infectorémque coriorum, nec mirum eſt eum qui talis ſit, videri corporis curatorem, tam ſibi quàm aliis imperitis: eſſe præterea artem quandam gymnaſticam atque medicinam, in quibus curatio corporis reuera conſiſtit. Quam decet huiuſmodi artibus imperare, earúmque operibus vti, propterea quòd ſciẽtiam habeat boni atque mali, quantum ad corporis pertinet alimenta atque valetudinem: quod quidem ab his aliis omnibus ignoratur. Quam ob cauſam dicendum eſt, has quidem ſeruiles miniſtráſque & illiberales eſſe circa corporis cultum: gymnaſticam verò & medicinam his meritò dominari. Hæc igitur eadem eſſe etiam circa animum videris mihi interdum cognoſcere: mihíque concedis tanquam quid dicam intelligas. Verùm paulò pòſt adducis in medium viros præclaros & bonos in hac ciuitate quondam fuiſſe: atque me quærente quínam iſti fuerint, videris ſimillimos proferre homines circa rempub. ac ſi me percontante quínam fuerint aut ſint boni circa gymnaſticam corporum curatores, reſponderes mox, ídque ſerio, Thearion piſtor, & Mithæcus qui de Siculorum arte coquinaria ſcripſit, & Sarambus caupo: quaſi hi mirabiles corporum cultores extiterint: quorum hic ſuaues panes, ille epulas, ille vinum præparabat. Fortaſſe igitur indignè ferres, ſi gymnaſticam te nõ intelligere dicerem. Nam miniſtros in medium affers, cupiditatúmque paratores: quicquid honeſtum bonúmue ſit in his, nequaquam diiudicant, ſed vtcunque contingit, corpora hominum implent, eáque ſaginant. Hi laudantur ab ipſis, cùm tamen ob nimiam impletionem carnes illas veteres abſumpſerint. Atque poſtea cùm ingruunt morbi, qui ita nutriti ſunt, eos quidem, qui deinceps conſuluerunt, ob ignorãtiam accuſant: eos verò qui ad libidinem nutriuere, nequaquam. Cùm, inquam, repletio talis tanquam immoderata tandem infert morbum, tunc præſentes conſultores criminantur & improbant, atque inſuper ſi queant afficiunt, priores verò illos qui cauſam morbi dedere, laudibus efferunt. Et nunc, ô Callicles, ſimilimum quiddam facis, dum eos laudas qui hos nutriuere, atque his rebus quarum cupido inceſſerat, impleuere, quos aiunt magnam effeciſſe ciuitatem, quòd autem tumens & intus malè ſana iam ſit ob antiquos illos non ſentiũt. Abſque enim temperãtia & iuſtitia, portibus, naualibus, mœnibus, tributis, vectigalibus, & huiuſmodi nugis ciuitatẽ hanc impleuerunt. Quando igitur morbus erumpit, tunc illi qui in præſentia gubernant remp. improbantur. Themiſtocles verò ipſe & Cimo & Pericles qui malorum cauſa fuere, laudantur. Quamobrem tu forſitan niſi caueas capieris, & amicus meus Alcibiades quando præter illa quæ acquiſita erant, vetera quoque, fuerint amiſſa, quamuis malorum cauſa vos non ſitis, ſed vnà cum cæteris cauſa. Atqui ego rem ſtultã & nunc cerno, & de antiquis illis audio. Sentio enim quando ciuitas aliquem

A ὡς σὺ φῄς, οὐκ ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον. οὐκοῦν οἵ γε ἀγαθοὶ ἡνίοχοι κατ᾿ ἀρχὰς μὲν οὐκ ἐκπίπτουσιν ἐκ τῶν ζευγῶν, ἐπειδὰν δὲ θεραπεύσωσι τοὺς ἵππους, καὶ αὐτοὶ ἀμείνους γένωνται ἡνίοχοι, τότ᾿ ἐκπίπτουσιν. οὐκ ἔστι ταῦτ᾿ οὔτ᾿ ἐν ἡνιοχείᾳ, οὔτ᾿ ἐν ἄλλῳ ἔργῳ οὐδενί. ἢ δοκεῖ σοι; ΚΑΛ. Οὐκ ἔμοιγε. ΣΩΚΡ. Ἀληθεῖς ἄρα, ὡς ἔοικεν, οἱ ἔμπροσθεν λόγοι ἦσαν, ὅτι οὐδένα ἡμεῖς ἴσμεν ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα τὰ πολιτικὰ ἐν τῇδε τῇ πόλει· σὺ δὲ ὡμολόγεις τῶν γε νῦν οὐδένα, τῶν μέντοι ἔμπροσθεν· καὶ προείλου τούτους τοὺς ἄνδρας· οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς νῦν ὄντες. ὥστε εἰ οὗτοι ῥήτορες ἦσαν, οὔτε τῇ ἀληθινῇ ῥητορικῇ ἐχρῶντο (οὐ γὰρ ἂν ἐξέπεσον) οὔτε τῇ κολακικῇ. ΚΑΛ. Ἀλλὰ μέντοι πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Σώκρατες, μή ποτέ τις τῶν νῦν ἔργα τοιαῦτα ἐργάσηται οἷα τούτων ὃς βούλει εἴργασται.

B ΣΩΚΡ. Ὦ δαιμόνιε, οὐδ᾿ ἐγὼ ψέγω τούτους, ὥς γε διακόνους εἶναι πόλεως· ἀλλά μοι δοκοῦσι τῶν γε νῦν διακονικώτεροι γεγονέναι, καὶ μᾶλλον οἷοί τε ἐκπορίζειν τῇ πόλει ὧν ἐπεθύμει. ἀλλὰ γὰρ μεταβιβάζειν τὰς ἐπιθυμίας, καὶ μὴ ἐπιτρέπειν, πείθοντες, καὶ βιαζόμενοι ἐπὶ τοῦτο ὅθεν ἔμελλον ἀμείνους ἔσεσθαι οἱ πολῖται (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδὲν τούτων διέφερον ἐκεῖνοι. ὅπερ μόνον ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ πολίτου. ναῦς δὲ καὶ τείχη καὶ νεώρια, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, καὶ ἐγώ σοι ὁμολογῶ δεινοτέρους εἶναι ἐκείνους τούτων ἐκπορίζειν.

C Πρᾶγμα οὖν γελοῖον ποιοῦμεν ἐγώ τε καὶ σὺ ἐν τοῖς λόγοις. ἐν παντὶ γὰρ τῷ χρόνῳ ὃν διαλεγόμεθα, οὐδὲν παυόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ ἀεὶ περιφερόμενοι, καὶ ἀγνοοῦντες ἀλλήλων ὅ, τι λέγομεν. ἐγὼ οὖν σε πολλάκις οἶμαι ὡμολογηκέναι, καὶ ἐγνωκέναι, ὡς ἄρα διττὴ αὕτη τις ἡ πραγματεία ἐστὶ καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχήν· καὶ ἡ μὲν ἑτέρα, διακονική ἐστιν, ᾗ δυνατὸν εἶναι ἐκπορίζειν, ἐὰν μὲν πεινῇ τὰ σώματα ἡμῶν, σιτία· ἐὰν δὲ διψῇ, ποτά· ἐὰν δὲ ῥιγῷ, ἱμάτια, στρώματα, ὑποδήματα, ἄλλα ὧν ἔρχεται σώματα εἰς ἐπιθυμίαν. καὶ ἐξεπίτηδες δέ σοι διὰ τῶν αὐτῶν εἰκόνων λέγω, ἵνα ῥᾷον καταμάθῃς. τούτων γὰρ ποριστικὸν εἶναι, ἢ κάπηλον ὄντα, ἢ ἔμπορον, ἢ δημιουργόν του αὐτῶν τούτων, σιτοποιὸν, ἢ ὀψοποιὸν, ἢ ὑφάντην, ἢ σκυτοτόμον, ἢ σκυτοδεψὸν, οὐδὲν θαυμαστόν

D ἐστιν, ὄντα τοιοῦτον, δόξαι τε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπευτὴν εἶναι σώματος, παντὶ τῷ μὴ εἰδότι ὅτι ἐστί τις παρὰ ταύτας ἁπάσας τέχνη γυμναστική τε καὶ ἰατρική, ἣ δὴ τῷ ὄντι ἐστὶ σώματος θεραπεία· ἥνπερ καὶ προσήκει τούτων ἄρχειν πασῶν τῶν τεχνῶν, καὶ χρῆσθαι τοῖς τούτων ἔργοις· διὰ τὸ εἰδέναι ὅ, τι τὸ χρηστὸν καὶ πονηρὸν τῶν σιτίων ἢ ποτῶν ἐστιν εἰς ἀρετὴν σώματος, τὰς δ᾿ ἄλλας πάσας ταύτας ἀγνοεῖν. διὸ δεῖ καὶ ταύτας μὲν, δουλοπρεπεῖς τε καὶ διακονικὰς καὶ ἀνελευθέρους εἶναι περὶ σώματος πραγματείαν, τὰς ἄλλας τέχνας· τὴν δὲ γυμναστικὴν καὶ ἰατρικὴν, κατὰ τὸ δίκαιον, δεσποίνας εἶναι τούτων. ταὐτὰ οὖν ταῦτα ὅτι ἐστὶ καὶ περὶ ψυχὴν, τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν ὅτι

E λέγω· καὶ ὁμολογεῖς, ὡς εἰδὼς ὅ, τι ἐγὼ λέγω· ἥκεις δὲ ὀλίγον ὕστερον λέγων ὅτι ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοὶ γεγόνασι πολῖται ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐπειδὰν ἐγὼ ἐρωτῶ οἵτινες, δοκεῖς μοι ὁμοιοτάτους προτείνεσθαι ἀνθρώπους περὶ τὰ πολιτικὰ, ὥσπερ ἂν εἰ περὶ τὰ γυμναστικὰ ἐμοῦ ἐρωτῶντος οἵτινες ἀγαθοὶ γεγόνασιν ἢ εἰσὶ σωμάτων θεραπευταὶ, ἔλεγές μοι πάνυ σπουδάζων, Θεαρίων ὁ ἀρτοποιὸς, καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιΐαν συγγεγραφὼς τὴν Σικελικὴν, καὶ Σάραμβος ὁ κάπηλος· ὅτι οὗτοι θαυμάσιοι γεγόνασι σωμάτων θεραπευταὶ, ὁ μὲν, ἄρτους θαυμαστοὺς παρασκευάζων· ὁ δὲ, ὄψον· ὁ δὲ, οἶνον. ἴσως ἂν οὖν ἠγανάκτεις εἴ σοι ἔλεγον ἐγὼ, ὅτι ἄνθρωπε, ἐπαΐεις οὐδὲν περὶ γυμναστικῆς. διακόνους

F μοι λέγεις καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους, οὐκ ἐπαΐοντας καλὸν κἀγαθὸν οὐδὲν περὶ αὐτῶν· οἳ, ἂν οὕτω τύχωσιν, ἐμπλήσαντες καὶ παχύναντες τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἐπαινούμενοι ὑπ᾿ αὐτῶν, προσαπολοῦσιν αὐτῶν καὶ τὰς ἀρχαίας σάρκας. οἱ δ᾿ αὖ δι᾿ ἀπειρίαν οὐ τοὺς ἑστιῶντας αἰτιάσονται τῶν νόσων αἰτίους εἶναι καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀρχαίων σαρκῶν· ἀλλ᾿ οἳ ἂν αὐτοῖς τύχωσι τότε παρόντες καὶ συμβουλεύοντές τι. ὅταν δὲ αὐτοῖς ἥκῃ ἡ τότε πλησμονὴ νόσον φέρουσα συχνῷ ὕστερον χρόνῳ, ἅτε ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ γεγονυῖα, τούτους αἰτιάσονται καὶ ψέξουσι, καὶ κακόν τι ποιήσουσιν, ἂν οἷοί τ᾿ ὦσι· τοὺς δὲ προτέρους ἐκείνους καὶ αἰτίους τῶν κακῶν ἐγκωμιάσουσι. καὶ σὺ νῦν, ὦ Καλλίκλεις, ὁ-

G μοιότατον τούτῳ ἐργάζῃ· ἐγκωμιάζεις ἀνθρώπους, οἳ τούτους εἱστιάκασιν εὐωχοῦντες ὧν ἐπεθύμουν· καί φασι μεγάλην τὴν πόλιν πεποιηκέναι αὐτούς· ὅτι δὲ οἰδεῖ καὶ ὕπουλός ἐστι δι᾿ ἐκείνους τοὺς παλαιοὺς, οὐκ αἰσθάνονται. ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης, λιμένων, καὶ νεωρίων, καὶ τειχῶν, καὶ φόρων, καὶ τοιούτων φλυαριῶν, ἐμπεπλήκασι τὴν πόλιν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ἡ καταβολὴ αὕτη τῆς ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιάσονται συμβούλους, Θεμιστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα ἐγκωμιάσουσι, τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν· σοῦ δὲ ἴσως ἐπιλήψονται, ἐὰν μὴ εὐλαβῇ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἑταίρου Ἀλκιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπολλύωσι πρὸς οἷς ἐκτήσαντο· οὐκ αἰτίων ὄντων τῶν κακῶν, ἀλλ᾿ ἴσως

H συναιτίων. καίτοι ἔγωγε ἀνόητον πρᾶγμα καὶ νῦν ὁρῶ γιγνόμενον, καὶ ἀκούω τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πέρι. αἰσθάνομαι γὰρ, ὅταν ἡ πόλις τινὰ τῶν

πολιτικῶν ἀνδρῶν μεταχειρίζηται ὡς ἀδικοῦντα, ἀγανακτούντων καὶ σχετλιαζόντων ὡς δεινὰ πάσχουσι, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποιηκότες. ἆρα ἀδίκως ὑπ᾽ αὐτῆς ἀπόλλυνται, ὡς ὁ τούτων λόγος; τὸ δὲ ὅλον ψεῦδός ἐστι. προστάτης γὰρ πόλεως οὐδ᾽ ἂν εἷς ποτε ἀδίκως ἀπόλοιτο ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς πόλεως ἧς προστατεῖ. κινδυνεύει γὰρ ταυτὸν εἶναι, ὅσοι τε πολιτικοὶ προσποιοῦνται εἶναι, καὶ ὅσοι σοφισταί. καὶ γὰρ οἱ σοφισταί, τἆλλα σοφοὶ ὄντες, τοῦτο ἄτοπον ἐργάζονται πρᾶγμα. φάσκοντες γὰρ ἀρετῆς διδάσκαλοι εἶναι, πολλάκις κατηγοροῦσι τῶν μαθητῶν, ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτούς, τούς τε μισθοὺς ἀποστεροῦντες καὶ ἄλλην χάριν οὐκ ἀποδιδόντες, εὖ παθόντες ὑπ᾽ αὐτῶν. καὶ τούτου τοῦ λόγου τί ἂν ἀλογώτερον εἴη πρᾶγμα; ἀνθρώποις ἀγαθοὺς καὶ δικαίους γενομένους, ἐξαιρεθέντας μὲν ἀδικίαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, σχόντας δὲ δικαιοσύνην, ἀδικεῖν τούτῳ ὃ οὐκ ἔχουσιν; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο ἄτοπον εἶναι, ὦ ἑταῖρε; ὡς ἀληθῶς δημηγορεῖν με ἠνάγκασας, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλων ἀποκρίνασθαι. ΚΑΛ. Σὺ δ᾽ οὐκ ἂν οἷός τ᾽ εἴης λέγειν, εἰ μή τίς σοι ἀποκρίνοιτο; ΣΩΚ. Ἔοικά γε. νῦν γοῦν συχνοὺς τείνω τῶν λόγων, ἐπειδή μοι οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνασθαι. ἀλλ᾽ ὦ γαθὲ εἰπὲ πρὸς φιλίου, οὐ δοκεῖ σοι ἄλογον εἶναι, ἀγαθὸν φάσκοντα πεποιηκέναι τινά, μέμφεσθαι τούτῳ, ὅτι ὑφ᾽ ἑαυτοῦ ἀγαθὸς γεγονώς τε καὶ ὤν, ἔπειτα πονηρός ἐστιν; ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἀκούεις τοιαῦτα λεγόντων τῶν φασκόντων παιδεύειν ἀνθρώπους εἰς ἀρετήν; ΚΑΛ. Ἔγωγε. ἀλλὰ τί ἂν λέγοις ἀνθρώπων πέρι οὐδενὸς ἀξίων; ΣΩΚ. Τί δ᾽ ἂν περὶ ἐκείνων λέγοις, οἳ φάσκοντες προεστάναι τῆς πόλεως, καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, πάλιν αὐτῆς κατηγοροῦσιν ὅταν τύχωσιν, ὡς πονηροτάτης; οἴει τι διαφέρειν τούτους ἐκείνων; ταυτόν, ὦ μακάρι᾽, ἐστὶν σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ, ἢ ἐγγύς τι καὶ παραπλήσιον· ὥσπερ ἐγὼ ἔλεγον πρὸς Πῶλον. σὺ δὲ δι᾽ ἄγνοιαν, τὸ μὲν, πάγκαλόν τι οἴει εἶναι, τὴν ῥητορικήν· τοῦ δὲ καταφρονεῖς. τῇ δὲ ἀληθείᾳ κάλλιόν ἐστι σοφιστικὴ ῥητορικῆς, ὅσῳπερ νομοθετικὴ δικαστικῆς, καὶ γυμναστικὴ ἰατρικῆς. μόνοις δ᾽ ἔγωγε καὶ ᾤμην τοῖς δημηγόροις τε καὶ σοφισταῖς οὐκ ἐγχωρεῖν μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι ὃ αὐτοὶ παιδεύουσιν, ὡς πονηρόν ἐστιν εἰς σφᾶς, ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ ἅμα καὶ ἑαυτῶν κατηγορεῖν, ὅτι οὐδὲν ὠφελήκασιν οὕς φασιν ὠφελεῖν. οὐχ οὕτως ἔχει; ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Καὶ προέσθαι γε δή που τὴν εὐεργεσίαν ἄνευ μισθοῦ, ὡς τὸ εἰκός, μόνοις τούτοις ἐνεχώρει, εἴπερ ἀληθῆ ἔλεγον. ἄλλην μὲν γὰρ εὐεργεσίαν τις εὐεργετηθείς, οἷον ταχὺς γενόμενος διὰ παιδοτρίβην, ἴσως ἂν ἀποστερήσειε τὴν χάριν, εἰ προοῖτο αὐτῷ ὁ παιδοτρίβης, καὶ μὴ συνθέμενος αὐτῷ μισθόν, ὅτι μάλιστα ἅμα μεταδιδοὺς τοῦ τάχους, λαμβάνοι τὸ ἀργύριον. οὐ γὰρ τῇ βραδυτῆτι (οἶμαι) ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ᾽ ἀδικίᾳ. ἦ γάρ; ΚΑΛ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἀφαιροῖ, τὴν ἀδικίαν, οὐδὲν δεινὸν αὐτῷ μήποτε ἀδικηθῇ· ἀλλὰ ᾧ μόνῳ ἀσφαλὲς ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προέσθαι, εἴπερ τῷ ὄντι δύναιτό τις ἀγαθοὺς ποιεῖν. οὐχ οὕτω; ΚΑΛ. Φημί. Σ. Διὰ ταῦτ᾽ ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰς μὲν ἄλλας συμβουλὰς συμβουλεύειν, λαμβάνοντα ἀργύριον, οἷον οἰκοδομίας πέρι, ἢ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὐδὲν αἰσχρόν. ΚΑΛ. Ἔοικέ γε. ΣΩΚ. Περὶ δέ γε ταύτης τῆς πράξεως, ὅντιν᾽ ἄν τις τρόπον ὡς βέλτιστος εἴη, καὶ ἄριστα τὴν αὑτοῦ οἰκίαν διοικοῖ ἢ πόλιν, αἰσχρὸν νενόμισται μὴ φάναι συμβουλεύειν, ἐὰν μή τις αὐτῷ ἀργύριον διδῷ. ἦ γάρ; ΚΑ. Ναί. ΣΩ. Δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο αἴτιόν ἐστιν, ὅτι μόνη αὕτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὖ παθόντα ἐπιθυμεῖν ποιεῖ ἀντευποιεῖν. ὥστε καλὸν δοκεῖ τὸ σημεῖον εἶναι, εἰ εὖ ποιήσας ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἀντ᾽ εὖ πείσεται· εἰ δὲ μή, οὔ. ἔστι ταῦτα οὕτως ἔχοντα; ΚΑΛ. Ἔστιν. ΣΩΚ. Ἐπὶ ποτέραν οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν τῆς πόλεως, διόρισόν μοι· τὴν τοῦ διαμάχεσθαι Ἀθηναίοις ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ὡς ἰατρόν· ἢ ὡς διακονήσοντα, καὶ πρὸς χάριν ὁμιλήσοντα. τἀληθῆ μοι εἰπὲ Καλλίκλεις. δίκαιος γὰρ εἶ, ὥσπερ ἤρξω παρρησιάζεσθαι πρὸς ἐμέ, διατελεῖν ἃ νοεῖς λέγων. καὶ νῦν εὖ καὶ γενναίως εἰπέ. ΚΑΛ. Λέγω τοίνυν ὅτι ὡς διακονήσοντα. ΣΩΚ. Κολακεύσοντα ἄρα με ὦ γενναιότατε παρακαλεῖς. ΚΑΛ. Εἴ σοι Μυσόν γε ἥδιον καλεῖν, ὦ Σώκρατες, ὡς εἰ μὴ ταῦτά γε ποιήσεις; ΣΩΚ. Μὴ εἴπῃς ὃ πολλάκις εἴρηκας, ὅτι ἀποκτενεῖ με ὁ βουλόμενος· ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω ὅτι πονηρός γε ὢν ἀγαθὸν ὄντα· μηδ᾽ ὅτι ἀφαιρήσεται ἐάν τι ἔχω· ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω ὅτι, ἀλλ᾽ ἀφελόμενος οὐχ ἕξει ὅ, τι χρήσεται αὐτοῖς. ἀλλ᾽ ὥσπερ με ἀδίκως ἀφείλετο, οὕτω καὶ λαβὼν, ἀδίκως χρήσεται· εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς· εἰ δὲ αἰσχρῶς, κακῶς. ΚΑΛ. Ὥς μοι δοκεῖς ὦ Σώκρατες πιστεύειν μηδ᾽ ἂν ἓν τούτων παθεῖν, ὡς οἰκῶν ἐκποδών, καὶ οὐκ ἂν εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὑπὸ πάνυ ἴσως μοχθηροῦ ἀνθρώπου καὶ φαύλου. ΣΩΚΡ. Ἀνόητος ἄρα εἰμί, ὦ Καλλίκλεις, ὡς ἀληθῶς, εἰ μὴ οἴομαι ἐν τῇδε τῇ πόλει ὁντινοῦν ἂν ὅ, τι τύχοι, τοῦτο παθεῖν. τόδε μέντοι εὖ οἶδ᾽ ὅτι ἐάνπερ εἰσίω εἰς δικαστήριον περὶ τούτων τινὸς κινδυνεύων ὃ σὺ λέγεις, πονηρός τίς με ἔσται ὁ εἰσάγων. οὐδεὶς γὰρ ἂν χρηστὸς μὴ ἀδικοῦντ᾽ ἄνθρωπον εἰσαγάγοι. καὶ οὐδέν γε ἄτοπον εἰ ἀποθάνοιμι. βούλει σοι εἴπω διότι ταῦτα

A ex his qui in repub. verſantur iniuſtitiæ damnare aggreditur, grauiter eos ferre atque diſcruciari animo, quaſi iniqua patiãtur qui beneficia in rempub. multa contulerint. Nempe aiunt iniuſtè ſe ab illa damnari. Quod omnino falſum eſt. Nunquam enim reipub. gubernator iniuſtè damnatur ab ea cui præeſt, ciuitate. Videtur autem idem euenire his qui in republ. verſantur, atque ſophiſtis. Sophiſtæ enim quamuis in cæteris ſapientes, in hoc tamen vno abſurdè ſe gerunt: quòd cùm ſe docere virtutes affirment, ſæpe tamen diſcipulos velut ingratos accuſant atque iniuſtos, qui cùm bona ab eis reportarint, mercedem tamen nullam aut gratiam referant. Quo quidem ſer- B mone nihil à ratione eſt alienius, quod videlicet viri boni iuſtique facti, & ab iniuſtitia præceptoris opera remoti, atque iuſtitia præditi, iniurias ea ipſa iniuſtitia quam non habẽt pręceptoribus inferant. an nõ videtur tibi, ô amice, id abſurdum? Reuera concionari me coëgiſti, dum reſpondere recuſas. CA. Tu verò per teipſum dicere non potes, niſi quis tibi reſpondeat? SOC. Videor equidem, & nunc frequentes iam extendo ſermones, dum ipſe mihi non reſpondere dignaris. Sed, ô bone vir, per Iouem amicabilem mihi dicas, an non præter rationem tibi videtur, vt is qui dicat ſe bonum aliquem reddidiſſe, de eodem conqueratur, quaſi qui bonus ab ipſo factus C eſt, ſit & malus? CAL. Mihi quidem videtur. SOCR. Nónne audis illos qui docere virtutem profitentur, talia cõqueri? CAL. Equidem, ſed quídnam de hominibus nullius pretij dicere potes? SOC. Quid verò de illis diceres qui reipub. præeſſe ſe aiũt, atque vt illa quàm optima ſit diligenter excogitare: rurſúſque ipſam accuſant prout accidit, tanquam peſſimam? putáſne hos ab illis differre? Idem profectò ô beate, eſt ſophiſta ac rhetor, vel propinquum aliquid atque ſimile: quemadmodum ad Polum dicebam. Tu autem propter ignorantiam præclarũ quiddam putas eſſe rhetoricam, ſophiſticam verò contemnis. Sed reuera pulchrior eſt ſophiſtica quàm rhetorica: quo & pul- D chrior eſt conditrix legum quàm iudiciaria, & gymnaſtica quã medicina. Solis autem concionatoribus & ſophiſtis minimè arbitror concedendum, vt de eo quod ipſi docent, quaſi ſibi ſit malum, conquerantur. Alioquin in eadem ipſa accuſatione ſeipſos pariter criminentur, quaſi nihil eis profecerint quibus vtilitatem attuliſſe ſe dicunt, nónne ita ſe res habet? CAL. Ita prorſus. SOCR. Et contuliſſe beneficium abſque mercede, vt conſentaneum eſt, ſolis iſtis conueniebat, ſiquidem vera dicerem. Nam alia quidem beneficia cùm quis acceperit, veluti per gymnaſij magiſtrum celer factus, fortè vtique gratiã non referret, niſi caueretur, vt mercedem ſolueret quàm primùm celer ſatis euaſerit. Non enim tarditate, vt arbitror, homines, E ſed iniuſtitia iniuriam faciunt. Nónne? CAL. Ita. SOC. Siquis igitur hoc ipſum auferat, ſcilicet iniuſtitiam, diſcrimen iam iniuriæ deuitauerit. Verùm per id ſolum in tuto collocari beneficium poteſt, ſi quis eos quibus confert, bonos reuera poſſit efficere. Nónne? CAL. Conſentio. SOC. Propterea vt videtur in aliis contractibus turpe non eſt ſibi cauere, veluti pro ædificiis cæteriſque artificiis. CAL. Apparet. SOC. Pro hac autem facultate, ſcilicet vt bonus quis fiat, optiméque familiam ſuam gubernet atque rempubl. turpe exiſtimatur nihil prius velle docere, quàm de pecunia caueatur. Nónne? CAL. Certè. SOC. Conſtat enim hanc eſſe cauſam: quia ſolùm hoc ex aliis bene- F ficiis eum qui acceperit facit referendæ gratię cupidum. Quapropter præclarũ videtur eſſe argumentum, ſi is qui officium eiuſmodi præſtiterit, viciſſim ipſe recipiat: cõtrà verò nequaquam. Num hæc ita ſe habent? CAL. Ita. SOC. Ad vtram igitur me cohortaris ciuitatis curam? age mihi definias, ad eámne per quam cum Athenienſibus pugnem, contendámque vt quàm optimi fiant, tanquam medicus: an ad eam per quam tãquam miniſter voluptatis fiam, & ad gratiam loquar. Et mihi vera dic, ô Callicles, decet enim te quemadmodum incepiſti audacter proſequi, mihi liberè exprimendo quæ ſentis. Et nũc G ergo bene generoſéque reſponde. CAL. Ad miniſterium profectò te exhortor. SOCR. Ad adulationem ergo me, ô vir generoſiſſime prouocas. CAL. Si mauis, ô Socrates, Myſus vocari, vocaberis vtique, niſi mihi credideris. SOCR. Ne obiicias mihi nunc quod iam ſæpius obieciſti, videlicet interficiet te, ô Socrates, quicunque voluerit, ne ego iterum ita reſpõdeam: at malus bonũ, neque iterũ dicas: auferet tibi, ô Socrates, quilibet ſiquid habes, ne ego quoque reſpondeam: at verò qui auferet, neſciet illis tanquam ſibi vtilibus vti, ſed quemadmodũ iniuſtè à me abſtulerit, ſic ipſe vtetur iniuſtè, quòd ſi iniuſtè, H ergo & turpiter, denique ſi turpiter, malè. CAL. Videris mihi opinari, nihil eiuſmodi accidere tibi poſſe: proinde ac ſi procul hinc habites, neque deduci poſſe in iudicium putas ab ignauiſſimo quoque nulliúſque pretij homine. SOC. Amẽs certè forem, ô Callicles, niſi putarẽ in hac ciuitate vnúquéq; quodlibet eiuſmodi pati poſſe. Hoc tamẽ certo ſcio, ſi in judiciũ venero periclitans ob ea quæ tu affers, improbũ fore qui me accuſauerit. Nullus enim bonus hominẽ accuſat inſontẽ. Profectò nihil mirũ foret ſi morte dãnarer. vis tibi dicã quã ob cauſam hęc

Nullus bonus accuſat inſontem.

expectem? CALL. Volo equidem. SOC. Arbitror equidem me vnà cum paucis Athenienſibus, ne dicam ſolum, ciuilem diſciplinam reuera tractare, méque ſolú ex omnibus qui nunc ſunt ciuilia exercere: vtpote qui non ad gratiam verba facio, quę & frequentiſſimè facio, ſed ad id potius, quod optimum ſit, quàm quod dulciſſimum: neque ea ad quæ quaſi præclara quædam tu nūc monēdo exhortaris, recipio me facturum, nimirum quod potiſſimum iudicio dicā, non habeo. Et nūc quidē recurrit mihi rurſus in mentem quod ad Polum dixeram. Ita enim de me iudicaretur, quemadmodum inter pueros de medico quē accuſauerit coquus. Conſidera enim qua ſe ratione defenderet medicus, die ſibi apud pueros dicta, ſi quis eū his verbis accuſet. Vir iſte, ô pueri, multa vobis intulit mala. Nam & vos & minimos natu ex vobis ſecando vrendóque contorquet, & attenuans ſuffocánſque affligat, præterea amariſſimos præbet potus, & ad famem ſitimque vos vrget. Ego verò contrà multa & varia ſuauiáque vobis paro. Si hęc, inquam, coquus, deferat accuſator, quidnam cenſes hoc circumuentum malo medicū reſponſurum? an fortè vera fatebitur dicens: hęc equidem, ô pueri, omnia ſanitatis veſtræ gratia feci? At enim quàm vehementer putas iudices eiuſmodi reclamaturos? CA. Vehemēter fortaſſe putandum eſt. S. Nónne igitur in maxima eū ambiguitate inopiáque ſuę defenſionis tunc detineri exiſtimas? CA. Prorſus. S. Idem mihi ſcio, ſi in iudicium traherer, eueniret: neque enim voluptates vllas à me ad eorum libidinem inuētas commemorare poſſem, quas ipſi beneficij vtilitatíſque loco exiſtimant: ego verò nequaquam nec inuentores quidem earum probo, neque eos ob id quibus præbentur, feliciores exiſtimo. Præterea ſi quis me dicat vel corrumpere iuuentutem in ambiguitatem inopiámque deducendo, vel increpare redarguereque ſeniores, acerbis ac mordacibus quibuſdam verbis vel priuatè, vel publicè, non dabitur mihi videri dicendi facultas: me videlicet iuſtè hęc omnia dicere: eorúmque ipſorum duntaxat vtilitati conſulere: neque aliud quicquā afferre facilè potero. Quāobrem forſitan nihil eſt, quod aduerſus me non decerneretur. CALLIC. Videtur ergo tibi bene ſe habere qui in ciuitate talis ſit vt ſibiipſi nequeat præſidio eſſe? SOCRAT. Modò hoc ſit in ipſo, ô Callicles, quod tu ſæpius conſenſiſti, vt ſibimet id auxilij præſtare poſſit, quo neque aduerſus homines, neque aduerſus deos iniuſtè aliquid fecerit, aut dixerit. Hoc enim auxilij genus præſtare ſibi, ſæpius iam conſenſimus optimum eſſe. Si quis igitur me conuincat, eiuſmodi auxilium mihi vel aliis afferre non poſſe, proculdubio erubeſcerē, ſiue inter multos, ſiue inter paucos, ſiue ſolus à ſolo fuerim redargutus. Itaque ſi propter hanc impotentiam morerer, grauiter ferrem. Sin autem ob adulatoriæ rhetoricæ defectum vltimo ſupplicio afficerer, certò ſcio me mortem perfacilè ferentem te perſpecturum. Nam mori quidem nullus formidat, niſi omnino rationis expers atque ignauus, iniuſtè autem agere veretur. Multis enim peccatis refertam animam ad inferos deſcendere, extremum omnium eſt malorum. Proinde ſi quamobrem ſic ſe res habeat, cognoſcere cupis, rationem tibi exhibebo. CALL. Imò verò cùm cætera perfeceris, hoc etiam perfice. SOC. Audi igitur, vt aiunt, pulcherrimum ſermonem, quem te arbitror fabulam putaturum: ego verò non fabulam, ſed ſermonem. Nā tanquam vera quæ dicturus ſum, tibi narrabo. Profectò quemadmodum ait Homerus, Iupiter, Neptunus & Pluto, regnū quod

Iliad. o. acceperunt à patre, inter ſe diuiſerunt. Extabat autem lex de hominibus ſub Saturno, & ſemper, & nunc etiam extat apud deos: vt quicunque homines iuſtè piéque vitā egiſſent, cùm è vita migrarent, ad beatorum inſulas profecti, in omni felicitate viuerent, à malis lōgè ſeiuncti: qui verò iniuſtè impiéque vixiſſent, in punitionis iuſtique ſupplicij carcerem, quod appellant Tartarum, irent. Horum verò iudices ſub Saturno, atque etiam ſub ipſo Ioue regnare nuper incipiente, viuētes erant atque viuētiū, atque eadē die qua mortem quis obiturus fuerat, iudicabāt: quapropter iniuſtè iudicabāt. Igit Pluto atq. beatarum curatores inſularum Iouem adeuntes retulerūt, indignos ad eos vtrinque homines deuenire. Ad quos ſic inquit Iupiter, At ego remedium adhibebo. Nunc enim propterea iudicatur iniquè, quòd veſtiti atque circundati ſinguli iudicantur, quoniam ante obitū iudicantur. Itaque multi prauas circunferentes animas circundati ſunt corporis forma, & genere atque diuitiis. Præterea quando iudicium imminet, confluit multitudo teſtium aſſerentium eos iuſtè vixiſſe. Quo fit vt iudices ob hæc obſtupeſcant. Accedit quòd & ipſi veſtiti atque circundati iudicant, oculos & aures & totum corpus quaſi animæ velamen habentes. Hæc enim omnia illis obſtacula ſunt, videlicet tam ſui quidam quàm eorum qui iudicantur, amictus. Principio prouidendum eſt, inquit, ne homines mortem ſuam præſentiant: nunc enim præuident, & mandatum eſt Prometheo, ne eos præſentire permittat. Deinde nudi his omnibus ſūt iudicādi. Sūt. n. iudicādi poſt obitū. Iudicē quoq. ipsū eſſe nudū oportet, mortuū videlicet: & ipſo dūtaxat animo animū ipsū inſpiciētē ſtatī poſt inſperatū cuiuſq. obitū, animū inquā, à cognatis omnibus deſertū, omnémq. ornatum exteriorem relinquentem in terra, vt iudicium iuſtè procedat. Ego igitur vtpote qui ante vos hæc præuiderem, conſtitui iam meos filios iudices,

A προσδοκῶ; ΚΑΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚ. Οἶμαι μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων (ἵνα μὴ εἴπω μόνος) ἐπιχειρεῖν τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτικῇ τέχνῃ, καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ μόνος τῶν νῦν. ἅτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους οὓς λέγω ἑκάστοτε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ πρὸς τὸ ἥδιστον, καὶ οὐκ ἐθέλων ποιεῖν ἃ σὺ νῦν παραινεῖς, τὰ κομψὰ ταῦτα, οὐχ ἕξω ὅ, τι λέγω ἐν τῷ δικαστηρίῳ. ὁ αὐτὸς δέ μοι ἥκει λόγος ὅνπερ πρὸς Πῶλον ἔλεγον. κρινοῦμαι γὰρ, ὡς ἐν παιδίοις ἰατρὸς ἂν κρίνοιτο, κατηγοροῦντος ὀψοποιοῦ. σκόπει γὰρ τί ἂν ἀπολογοῖτο ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τούτοις ληφθεὶς, εἰ αὐτοῦ κατηγοροῖ τις, λέγων ὅτι, ὦ παῖδες πολλὰ ὑμᾶς καὶ κακὰ
B ὅδε εἴργασται ἀνὴρ· καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς νεωτάτους ὑμῶν διαφθείρει, τέμνων τε καὶ κάων, καὶ ἰσχναίνων, καὶ πνίγων, ἀπορεῖν ποιεῖ· πικρότατα πόματα διδοὺς, καὶ πεινῆν καὶ διψῆν ἀναγκάζων· οὐχ, ὥσπερ ἐγὼ πολλὰ καὶ ἡδέα καὶ παντοδαπὰ ηὐώχουν ὑμᾶς. τί ἂν οἴει ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθέντα ἰατρὸν ἔχειν εἰπεῖν; ἢ εἴποι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίουν, ὦ παῖδες, ὑγιεινῶς. ὁπόσον οἴει ἂν ἀναβοῆσαι τοὺς τοιούτους δικαστάς; οὐ μέγα; ΚΑΛ. Ἴσως οἴεσθαί γε χρή. ΣΩΚ. Οὐκοῦν οἴει ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἂν αὐτὸν ἔχεσθαι ὅ, τι χρὴ εἰπεῖν; ΚΑΛΛ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Τοιοῦτον μέντοι καὶ ἐγὼ οἶδα ὅτι πάθος πάθοιμι ἂν εἰσελθὼν εἰς δικα-
C στήριον. οὔτε γὰρ ἡδονὰς, ἃς ἐκπεπόρικα, ἕξω αὐτοῖς λέγειν, ἃς οὗτοι εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας νομίζουσιν. ἐγὼ δὲ οὔτε τοὺς πορίζοντας ζηλῶ, οὔτε οἷς πορίζεται. ἐάν τέ τις με ἢ νεωτέρους φῇ διαφθείρειν, ἀπορεῖν ποιοῦντα, ἢ τοὺς πρεσβυτέρους κακηγορεῖν, λέγοντα πικροὺς λόγους ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, οὔτε τὸ ἀληθὲς ἕξω εἰπεῖν, ὅτι δικαίως πάντα ταῦτα ἐγὼ λέγω καὶ πράττω, τὸ ὑμέτερον δὴ τοῦτο, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὔτε ἄλλο οὐδέν. ὥστε ἴσως ὅ, τι ἂν τύχω τοῦτο πείσομαι. ΚΑ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὦ Σώκρατες, καλῶς ἔχειν ἄνθρωπος ἐν πόλει οὕτω διακείμενος, καὶ ἀδύνατος ὢν ἑαυτῷ βοηθεῖν; ΣΩΚΡ. Εἰ ἐκεῖνό γε ἐν αὐτῷ ὑπάρχει, ὦ Καλ-
D λίκλεις, ὃ σὺ πολλάκις ὡμολόγησας· εἰ βεβοηθηκὼς εἴη αὑτῷ, μήτε περὶ ἀνθρώπους, μήτε περὶ θεοὺς ἄδικον μηδὲν μήτε εἰρηκὼς μήτε εἰργασμένος. αὕτη γάρ τις βοήθεια ἑαυτῷ πολλάκις ἡμῖν ὡμολόγηται κρατίστη εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἐμέ τις ἐξελέγχοι ταύτην τὴν βοήθειαν ἀδύνατον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ ἄλλῳ βοηθεῖν, αἰσχυνοίμην ἂν, καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλίγοις ἐξελεγχόμενος, καὶ μόνος ὑπὸ μόνου· καὶ εἰ διὰ ταύτην τὴν ἀδυναμίαν ἀποθνήσκοιμι, ἀγανακτοίην ἄν· εἰ δὲ κολακικῆς ῥητορικῆς ἐνδείᾳ τελευτῴην ἔγωγε, εὖ οἶδα ὅτι ῥᾳδίως ἴδοις ἄν με φέροντα τὸν θάνατον. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις μὴ παντάπασιν ἄλογός τε καὶ ἄνανδρός ἐστι· τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται. πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς ᾅδου ἀφικέσθαι, πάντων ἔσχατον
E κακῶν ἐστίν. εἰ δὲ βούλει, σοὶ ἐγὼ ὡς τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐθέλω λόγον λέξαι. ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐπειδήπερ καὶ τἆλλα ἐπέρανας, καὶ τοῦτο πέρανον. ΣΩ. Ἄκουε δὴ (φασὶ) μάλα καλοῦ λόγου. ὃν σὺ μὲν ἡγήσῃ μῦθον, ὡς ἐγὼ οἶμαι· ἐγὼ δὲ λόγον. ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοὶ λέξω ἃ μέλλω λέγειν. ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον. ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐστὶν ἐν θεοῖς· τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα, οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν· τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως, εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου, καὶ ἔτι νεωστὶ,
F τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος, ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ μέλλοιεν τελευτᾶν. κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο. ὅτε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες, ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι φοιτῷέν σφιν ἄνθρωποι ἑκατέρωσε ἀνάξιοι· εἶπεν οὖν ὁ Ζεὺς, Ἀλλ' ἐγὼ (ἔφη) παύσω τοῦτο γιγνόμενον. νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται. ἀμπεχόμενοι γὰρ (ἔφη) οἱ κρινόμενοι κρίνονται. ζῶντες γὰρ κρίνονται. πολλοὶ οὖν (ἦ δ' ὅς) ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες, ἠμφιεσμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ, καὶ γένη καὶ πλούτους· καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ, ἔρχονται αὐτοῖς
G πολλοὶ μάρτυρες, μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασιν· οἱ οὖν δικασταὶ ὑπό τε τούτων ἐκπλήττονται, καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὑτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γίγνεται, καὶ τὰ αὑτῶν ἀμφιέσματα, καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον μὲν οὖν (ἔφη) παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον. νῦν γὰρ προΐσασι. τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ, ὅπως ἂν παύσῃ αὐτὸ αὐτῶν. ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων. τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα, ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἑκάστου, ἔρημον πάντων τῶν συγγενῶν καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾖ.
H

ἐγὼ μὲν

ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς, ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ· δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν· ἕνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν. οὗτοι οὖν ἐπειδὰν τελευτήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ, ἐξ ἧς φέρετον τὼ ὁδώ, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς τάρταρον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακός. Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω, ἐπιδιακρίνειν, ἐὰν ἀπόρρητόν τι τὼ ἑτέρω, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις. Ταῦτ' ἐστὶν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς, πιστεύω ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιάδε λογίζομαι συμβαίνειν. ὁ θάνατος τυγχάνει ὢν (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀπ' ἀλλήλοιν. ἐπειδὰν δὲ διαλυθῆτον ἄρα ἀπ' ἀλλήλοιν, οὐ πολὺ ἧττον ἑκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἕξιν τὴν αὑτοῦ, ἥνπερ καὶ ὅτε ἔζη ὁ ἄνθρωπος, τό, τε σῶμα τὴν φύσιν τὴν αὑτοῦ, καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα, ἔνδηλα πάντα. οἷον, εἴ τινος μέγα ἦν τὸ σῶμα φύσει ἢ τροφῇ, ἢ ἀμφότερα, ζῶντος, τούτου, καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ, ὁ νεκρὸς μέγας· καὶ εἰ παχὺς, παχὺς καὶ ἀποθανόντος· καὶ τἆλλα οὕτως. καὶ εἰ αὖ ἐπετήδευε κομᾶν, κομήτης τούτου καὶ ὁ νεκρός· μαστιγίας αὖ εἴ τις ἦν, καὶ ἴχνη εἶχε τῶν πληγῶν οὐλὰς ἐν τῷ σώματι, ἢ ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυμάτων ζῶν, καὶ τεθνεῶτος τὸ σῶμα ἔστιν ἰδεῖν ταῦτα ἔχον· κατεαγότα εἴ του ἦν μέρη, ἢ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ τεθνεῶτος ταῦτα ἔνδηλα. ἑνὶ δὲ λόγῳ, οἷος εἶναι παρεσκεύαστο τὸ σῶμα ζῶν, ἔνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἦν πάντα, ἢ τὰ πολλὰ, ἐπί τινα χρόνον. ταὐτὸν δή μοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὦ Καλλίκλεις· ἔνδηλα πάντα ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὰν γυμνωθῇ τοῦ σώματος· τά τε τῆς φύσεως, καὶ τὰ παθήματα, ἃ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἑκάστου πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἄνθρωπος. ἐπειδὰν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστὴν, οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, παρὰ τὸν Ῥαδάμανθυν, ὁ Ῥαδάμανθις ἐκείνους ἐπιστήσας, θεᾶται ἑκάστου τὴν ψυχὴν, οὐκ εἰδὼς ὅτου ἐστίν· ἀλλὰ πολλάκις τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος, ἢ ἄλλου ὁτουοῦν βασιλέως ἢ δυνάστου, κατεῖδεν οὐδὲν ὑγιὲς ὂν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστὴν, ὑπὸ ἐπιορκιῶν καὶ ἀδικίας· ἃ ἑκάστου ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ ψεύδους καὶ ἀλαζονείας, καὶ οὐδὲν εὐθὺ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι, καὶ ὑπὸ ἐξουσίας καὶ τρυφῆς καὶ ὕβρεως καὶ ἀκρασίας τῶν πράξεων, ἀσυμμετρίας τε καὶ αἰσχρότητος γέμουσαν τὴν ψυχὴν εἶδεν. ἰδὼν δὲ, ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν εὐθὺ τῆς φρουρᾶς· οἷ μέλλει ἐλθοῦσα, ἀνατλῆναι τὰ προσήκοντα πάθη. προσήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένῳ, ἢ βελτίονι γίγνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι, ἢ παράδειγμά τι τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι· ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες πάσχοντα ἃ ἂν πάσχῃ, φοβούμενοι, βελτίους γίγνωνται. εἰσὶ δὲ οἱ μὲν ὠφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων, οὗτοι οἳ ἂν ἰάσιμα ἁμαρτήματα ἁμάρτωσιν· ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ ὀδυνῶν γίγνεται αὐτοῖς ἡ ὠφέλεια καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν ἅδου. οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι. οἳ δ' ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι, καὶ διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι γένωνται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίγνεται, καὶ οὗτοι, αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνίνανται οὐδὲν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες· ἄλλοι δὲ ὀνίνανται, οἱ τούτους ὁρῶντες διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνηρτημένους ἐκεῖ ἐν ἅδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τοῖς ἀεὶ τῶν ἀδίκων ἀφικνουμένοις θεάματα καὶ νουθετήματα. ὧν ἐγώ φημι ἕνα καὶ Ἀρχέλαον ἔσεσθαι (εἰ ἀληθῆ λέγει Πῶλος) καὶ ἄλλον ὅστις ἂν τοιοῦτος τύραννος ᾖ. οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι τούτων τῶν παραδειγμάτων τοὺς ἐκ τυράννων καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν, καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων, γεγονότας. οὗτοι γὰρ, διὰ τὴν ἐξουσίαν, μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσι. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος. βασιλέας γὰρ καὶ δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκε τοὺς ἐν ἅδου τὸν ἀεὶ χρόνον τιμωρουμένους, Τάνταλον, καὶ Σίσυφον, καὶ Τιτυόν· Θερσίτην δὲ, καὶ εἴ τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ἰδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκε μεγάλαις τιμωρίαις συνεχόμενον, ὡς ἀνίατον· οὐ γὰρ, οἶμαι, ἐξῆν αὐτῷ. διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οἷς ἐξῆν. ἀλλὰ γὰρ, ὦ Καλλίκλεις, ἐκ τῶν δυναμένων εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα πονηροὶ γιγνόμενοι ἄνθρωποι. οὐδὲν μὴν κωλύει καὶ ἐν τούτοις ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγγίγνεσθαι· καὶ σφόδρα ἄξιον ἄγασθαι τῶν γιγνομένων. χαλεπὸν γὰρ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον, δικαίως διαβιῶναι. ὀλίγοι δὲ γίγνονται οἱ τοιοῦτοι. ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοθι γεγόνασιν, οἶμαι δὲ καὶ ἔσονται καλοὶ κἀγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ δικαίως διαχειρίζειν ἃ ἄν τις ἐπιτρέπῃ· εἷς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος γέγονεν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. οἱ δὲ πολλοὶ, ὦ ἄριστε, κακοὶ γίγνονται τῶν δυναστῶν. ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἐπειδὰν ὁ Ῥαδάμανθις ἐκεῖνος τοιοῦτόν τινα λάβῃ, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδὲν, οὔθ' ὅστις, οὔθ' ὧντινων· ὅτι δὲ πονηρός τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέπεμψεν εἰς τάρταρον, ἐπισημηνάμενος, ἐάν τε ἰάσιμος, ἐάν τε ἀνίατος δοκῇ εἶναι.

A duos quidem ex Aſia, Minoëm videlicet, & Rhadamāthum: vnum verò ex Europa Æacum. Hi ergo poſtquam mortui fuerint, iudicabunt in prato quodam, ibique in triuio, ex quo geminæ tendunt viæ: altera quidem ad tartarum, altera vero ad inſulas beatorum. Et Aſiaticos quidem Rhadamāthus: eos verò qui ab Europa venient, Æacus iudicabit. Minoi autem id munus iniungam, vt ipſe diiudicet ſi quid ab aliis ambiguum fuerit, vt iuſtiſſimè, rectéq; de tranſmiſſione animarum iudicetur. Hæc ſunt, ô Callicles, quæ audiui, veráque eſſe credo, atque ex his ſermonibus adductus ita mecū reputo. Mors qui-
B dem eſt, vt mihi videtur, nihil aliud quàm rerum duarum, animæ ſcilicet atque corporis à ſe inuicem diſſolutio. Cùm verò duo hæc disiuncta ſunt inuicem, non multum abeſt quin vtrunque ipſorum habitum ſeruet eundem quem viuente homine poſſidebat. Principio corpus tam naturam ſuam quàm culturam paſſionéſque præfert. Veluti ſi magnum erat alicui corpus vel natura, vel alimonia, vel vtriſque, dum viuebat, mortuo etiam homine erit magnum. Item ſi craſſum fuerat, erit & craſſum, cæteráque ſimiliter. Præterea ſi comandi ſtudioſus homo fuerat, ſeruabit comam. Rurſus ſi quis erat ver-
C bero, multáque plagarum veſtigia corpori habebat impreſſa vel à verberibus, vel à vulneribus dum viueret: huius quoque mortui corpus eadem retinere videmus. Et ſi qua in parte fractum erat aut diſtortum, eo quoque mortuo eadem hęc apparent: atque vt ſummatim dicam, qualecunque viuentis erat corpus, talia ipſius mortui omnia vel plurima ad tempus apparent. Idé quoque mihi videtur, Callicles, de anima ſentiendum: cuncta enim apparent in anima cùm corpus exuerit, tam quæ ex natura, quàm ex affectibus inerant, quæ ob rei cuiuſque ſtudium in eam homo contraxit. Cùm igitur ad iudicem peruenerunt, Aſiatici quidem ad Rhadamāthum: Rhadaman-
D thus eos ſiſtens vniuſcuiuſque animam intuetur, cuius tamen anima illa fuerit non animaduertit. Sed plerúque magni Perſarum regis aut alterius regis, ſiue potentis obuium animum contemplatus nihil in eo reperit ſani: ſed periuriis atque iniuſtitia quaſi quibuſdam verberibus cicatricibúſque infectum, qualia cuiuſque actio cōtraxit impreſſítque animo, omniáque obtorta mēdaciis atque vanitate nihílque recti habentē, quia ſine veritate fuerat educatus: præterea ob peccandi licentiam & petulantiam mollémque laſciuiam & in actionibus ſingulis intemperātiam, incompoſitū penitus atque turpē. Animum i-
E gitur contemplatus ſic affectum, ignominioſè rectā in cuſtodiam tranſmittit, vbi meritas ſubire pœnas oportet. Conuenit autē omnem qui ab aliquo rectè punitur, vel ipſum fieri meliorē vtilitatémque percipere, vel cæteris exēpla dare, vt alij pœnas eius conſpicientes meliores ob timorē efficiantur. Qui verò apud deos & homines ita dant pœnas, vt vtilitatem inde aliquam referant: hi ſunt qui peccata ſanabilia commiſerunt, quibus dolor cruciatúſque prodeſt & apud homines & apud inferos. Non enim aliter quis poteſt ab iniuſtitia liberari. Qui autem extrema iniuſtitia detinentur, ac propter eiuſmodi delicta ſunt inſanabiles, ex his exempla ſumuntur, ipſique nullam amplius vtilitatem inde reportant, vtpote qui ſanari non poſſint: ſed proſunt duntaxat aliis per exemplum, qui eos in-
F tuentur propter flagitia maximis acerbiſque & terribiliſſimis pœnis omni tempore cruciatos, tanquam exemplum monimentúmque & ſpectaculum apud inferos in carcere præbentes iniuſtis omnibus qui ad ea loca deſcendunt. Quorum vnum dico fore Archelaum, ſi vera narrat Polus, & aliū quicunque tyrannus talis extiterit. Arbitror autem in eorum numero qui ſolum exempla tradunt, plurimos eſſe tyrannos, reges, potentes, ciuitatum gubernatores. Quippe cùm hi ob ipſam peccandi licentiam grauiſſima prophaniſſimáque peccata committant. Atteſtatur autem nobis Homerus, qui reges Odyſſ.λ.
& potētes inducit apud inferos omni tempore cruciatos, ceu
G Tantalum, Siſyphum, & Tityum. Therſitem verò, & ſi quis alius priuatim fuit malus, nullus vnquam velut inſanabilem magnis fecit pœnis torqueri, quippe cùm licentiam vt arbitror, non habuerit, quamobrem felicior erat illis, quibus licentia ſceleris perpetrandi dabatur. Profectò Callicles, ex his qui potentiam licentiámque habent, ſunt qui nimium praui fuerunt. Nihil tamē prohibet inter hos etiam bonos quoſdam eſſe viros: & certè qui talis fuerit, mirificè eſt colendus. Nempe arduum eſt, ô Callicles, ingentíque laude dignum, vt quis in magna peccandi licentia conſtitutus iuſtam tranſigat vitam: paucique tales reperiuntur. Fuere tamen & hic & alibi,
H atque vt arbitror, erunt nonnulli præclari boníque viri, hac videlicet virtute præditi, per quam ea quorum ſibi conceſſa eſt autoritas, iuſta tractarent. Vnus autem Græcorum omnium probatiſſimus Ariſtides Lyſimachi filius extitit. Plerique autem, ô vir optime, potentum improbi ſunt. Quamobrem vt dicebam quando Rhadamanthus aliquem eiuſmodi deprehendit, nihil aliud in ipſo nouit, neque quiſnam ſit, neque ex quibus ortus, ſed vtrum ſit malus: cúmque id compererit, dimittit in Tartarum, obſignans vtrum ſanabilis vel inſanabilis videatur.

Ille verò illuc tranſmiſſus meritas ſubit pœnas. Interdū verò alium intuitus animum vel priuati, vel alicuius alterius qui piè atque integrè vixerit: quod quidem philoſophis potiſſimum contingere arbitror, rem ſuam agentibus neque multis ſe negotiis implicantib.: applaudit huic, & tranſmittit ad inſulas beatorum. Hęc eadem Æacus efficit. Vterque verò ipſorum virgam tenet, dum iudicat. Minos autem conſiderans ſedet ſolus, aureum habens ſceptrum quemadmodū de hoc apud Homerum inquit Vlyſſes, videlicet illum vidiſſe ſceptrum aureū tenentem, iuráque mortuis dantem. Ego igitur, ô Callicles, ab huiuſmodi ſermonibus flector & iam cōſidero qua ratione iudici ſaniſſimum animum oſtendere poſſim. Quamobrem omnes populi ſpernens honores, veritatémque conſiderans, conabor reuera quàm maximè potero bonus viuere, atque mori. Cohortor autem & cæteros omnes quantum poſſum. Te quoque ad huiuſmodi vitam reuoco atque certamen: quod equidem aſſero præ aliis certaminibus in hac vita eſſe homini ſubeundum. Quapropter & te obiurgo qui non poteris tibiipſi opem ferre, quando de te iudicabitur, inſtabítque ſententia quam modò dicebam. Sed cùm perueneris ad iudicem Æginæ filium, illéque te apprehenſum ducet: oſcitabis vacillabíſque illic non minus quàm ego hîc apud iudices veſtros. Ibi forſitan percutiet te aliquis turpiter ſuper genam, & contumelia iniuriáque prorſus afficiet. Hæc forſitan anilis quædam fabula tibi videtur, & quæ dicta ſunt contemnis: ſed profectò nihil mirabile foret hæc ſpernere, ſi quo pacto perquirentes meliora his & veriora inuenire poſſemus. Nunc verò vides, cū tres viri ſitis omnium qui nunc ſunt Græcorum ſapientiſſimi, tu ſcilicet, & Polus, & Gorgias, non poſſe vos tamē oſtendere alia eſſe ratione viuendum, quàm ea quæ illuc quoque conducere videatur. Imò verò in tot ſermonibus cùm cæteri redarguti fuerint, ſolus hic remanet firmus: ſcilicet cauendum eſſe iniuriam facere magis quàm pati: idque viro præ cæteris omnibus meditandum, non vt bonus quidem videatur, ſed vt reuera ſit bonus publicè atque priuatim: ſi quis autem malus quodā modo fuerit, eſſe puniendum. Idque ſecundo loco bonū eſſe poſt id quod eſt eſſe iuſtum, videlicet fieri caſtigatione bonū: pœnáſq. iniuſtitię luere: omnē pręterea adulationem circa ſeipsū & alios, ſiue paucos ſiue multos fugiēdā eſſe: Rhetorica denique omníque alio actionis genere pro iuſtitia dūtaxat vtendum. Quas ob res mihi credens, ſequere me illuc, quò cùm perueneris, & viuens & mortuus beatus eris, quemadmodum tuus quoque ſermo ſignificat. Atque permitte vt aliquis te contemnat vt ſtultum, iniuriíſque ſi libet afficiat, néve cures, ſi ignominioſè percutiaris. Nihil enim graue patieris, ſi reuera honeſtus bonúſque ſis, virtutéq. exerceas. Poſtquam verò ſic vnà exercitati fuerimus, tunc ſi tibi operæpretium eſſe videbitur, ad publica iam nos negotia conferemus, aut ad quodcunque nobis deliberantibus tum, quando melius deliberare poterimus, viſum fuerit. Turpe enim eſt cùm tales ſimus, quales nūc eſſe videmur, iactare ſe verbis quaſi aliquid ſimus: quibus nunquam de rebus eiſdem & quidem maximis eadem iudicantur: intantum proceſſimus ruditatis. Hanc igitur rationem, quæ nunc nobis innotuit, tanquam ducem ſequamur, oſtendentem nobis, hunc optimum eſſe viuendi modum, vt iuſtitiam cæteráſque virtutes colentes, & viuamus, & moriamur. Huic igitur obtemperemus, alióſque ad hanc adhortemur. Nō autem pareamus illi, qua tu confiſus ad eandem me exhortaris. Nullius enim, ô Callicles, eſt pretij.

Odyſſ. λ.

A ὁ δὲ, ἐκεῖσε ἀφικόμενος, τὰ προσήκοντα πάσχει. ἐνίοτε δ' ἄλλην εἰσιδὼν ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας, ἀνδρὸς ἰδιώτου, ἢ ἄλλου τινὸς, (μάλιστα μὲν, ἔγωγέ φημι, ὦ Καλλίκλεις, φιλοσόφου, τὰ αὑτοῦ πράξαντος, καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ) ἠγάσθη τε καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψε. ταυτὰ δὲ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός. ἑκάτερος δὲ τούτων ῥάβδον ἔχων δικάζει. ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν κάθηται μόνος, ἔχων χρυσοῦν σκῆπτρον, ὥς φησιν Ὀδυσσεὺς ὁ Ὁμήρου ἰδεῖν αὐτὸν

Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσιν.

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι, καὶ σκοπῶ B ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιεστάτην ἔχων τὴν ψυχήν. χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν σκοπῶν, πειράσομαι τῷ ὄντι ὡς ἂν δύνωμαι βέλτιστος ὢν, καὶ ζῆν, καὶ ἐπειδὰν ἀποθνήσκω, ἀποθνήσκειν. παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθόσον δύναμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἐγώ φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι. καὶ ὀνειδίζω σοι ὅτι οὐχ οἷός τ' ἔσῃ σαυτῷ βοηθῆσαι, ὅταν ἡ δίκη σοι ᾖ καὶ ἡ κρίσις ἣν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον· ἀλλὰ ἐλθὼν παρὰ τὸν δικαστὴν τὸν τῆς Αἰγίνης υἱὸν, ἐπειδάν σου ἐπιλαβόμενος ἄγῃ, χασμήσῃ καὶ ἰλιγγιάσεις οὐδὲν ἧττον ἢ ἐγὼ ἐνθάδε, σὺ ἐκεῖ. καί σε ἴσως τυπτήσει τις ἐπὶ κόρρης ἀτίμως, καὶ πάντως προπηλακιεῖ. τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὥσπερ γραός· καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν. καὶ οὐδέν γ' ἂν θαυμαστὸν ἦν C καταφρονεῖν τούτων, εἴ πῃ ζητοῦντες εἴχομεν αὐτῶν βελτίω καὶ ἀληθέστερα εὑρεῖν· νῦν δὲ ὁρᾷς ὅτι τρεῖς ὄντες ὑμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σύ τε καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι ὡς δεῖ ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅσπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται συμφέρων. Ἀλλ' ἐν τοσούτοις λόγοις τῶν ἄλλων ἐλεγχομένων, μόνος οὗτος ἠρεμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετητέον, οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· ἐὰν δέ τις κατά τι κακὸς γίγνηται, κολαστέος ἐστί. καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, τὸ γίγνεσθαι, καὶ κολαζόμενον διδόναι δίκην, καὶ πᾶσαν κολακείαν καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους καὶ περὶ πολλοὺς, φευκτέον· καὶ τῇ ῥητορικῇ οὕτω χρηστέον ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεὶ, καὶ τῇ ἄλλῃ πάσῃ πράξει. Ἐμοὶ μὲν οὖν πειθόμενος, ἀκολούθησον ἐνταῦθα οἷ D ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας, ὡς ὁ λόγος σημαίνει. καὶ ἔασόν τινά σου καταφρονῆσαι, ὡς ἀνοήτου, καὶ προπηλακίσαι ἐὰν βούληται. καὶ ναὶ μὰ Δία σύ γε θαρρῶν πατάξαι τὴν ἄτιμον ταύτην πληγήν. οὐδὲν γὰρ δεινὸν πείσῃ, ἐὰν τῷ ὄντι καλὸς κἀγαθὸς ἀσκῶν ἀρετήν, κἄπειτα οὕτω κοινῇ ἀσκήσαντες, τότε ἤδη, ἐὰν δοκῇ χρῆναι, ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς, ἢ ὁποῖον ἄν τι δοκῇ, τότε βουλευσόμεθα, βελτίους ὄντες βουλεύεσθαι ἢ νῦν. αἰσχρὸν γὰρ ἔχοντάς γε ὡς νῦν φαινόμεθα ἔχειν, ἔπειτα νεανιεύεσθαι ὥς τι ὄντας· οἷς οὐδέποτε ταυτὰ δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων· εἰς τοσοῦτον ἥκομεν ἀπαιδευσίας. ὥσπερ οὖν ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησώμεθα τῷ νῦν παραφανέντι· ὃς ἡμῖν σημαίνει ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας, καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι. τούτῳ E οὖν ἑπώμεθα· καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῶμεν, μὴ ἐκείνῳ ᾧ σὺ πιστεύων ἐμὲ παρακαλεῖς. ἔστι γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ὦ Καλλίκλεις.

CONVIVIVM, SIVE, DE AMORE.

Metaphyſicus ſiue Theologicus.

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ, Η, ΠΕΡΙ ΕΡΩΤΟΣ.

Ἠθικός.

SVMMA DIALOGI. *Hæc diſputatio tota ferè eſt allegorica & metaphyſica: cuius ſumma eſt, Amorem minimè Deum eſſe, & pulcherrimum quiddam per ſe & præſtantiſſimum (quemadmodum & communis tritáque ſententia, Phædrum, Pauſaniam, Eryximachum & cæteros diſputationis ſocios Plato facit diſputantes) ſed cupiditatem quandam in nobis nec pulchram, nec turpem id eſt nec bonam nec malam per ſe, ſed huiuſmodi vt bonum quo indiget appetat. & ad illud conſequendum maximo impetu feratur. Huius Amoris officium eſſe vt inter Deum & homines interpretis & quaſi portitoris fungatur munere. Mediæ autem illius inter diuinam & mortalem naturæ originem adhibita imagine repræſentat: Illum videlicet paterno & materno genere longè latéque diuerſo natum, quippe qui patre ſit Poro, diuitiarum deo, matre verò Penia, id eſt paupertate: ex paterno genere, ad peritiam, ex materno, ad imperitiam inclinare: ac proinde philoſophicæ eſſe naturæ, quæ ignorationis quidem conſcientia, indagatrix eſt, vt veram ſolidámque ſcientiam diuina illa animi vi adipiſcatur, cuius philoſophicæ naturæ igniculi haud dubiè ſunt in omnibus hominibus, quos idcirco priſci philoſophi ἀλφηστὰς, id eſt ad res inueſtigandas & inueſtigationis ductu auſpiciíſque inueniendas natos, nuncuparunt. Ita & quiſnam ſit Amor, & quænam ſit illius origo, ex doctrina hîc à Platone tradita ſic deſcribitur. Quòd autem tam crebram παιδεραστίας Plato iniiciat mentionem, abominanda eſt in ipſo audacia, niſi eo conſilio id feciſſet vt eam deteſtandam eſſe, hominibus ſuis voluiſſet demonſtrare. Nam in primo νομοθεσίας, turpitudinem illam deteſtatur, & τὸ παρὰ φύσιν τόλμημα vocat.*

ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ, ΕΤΑΙΡΟΣ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, ΓΛΑΥΚΩΝ, ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΑΓΑΘΩΝ, ΦΑΙΔΡΟΣ, ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ, ΕΡΥΞΙΜΑΧΟΣ, ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, ΔΙΟΤΙΜΑ, ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ.

Δοκῶ μοι περὶ ὧν πυνθάνεσθε νῦν οὐκ ἀμελέτητος εἶναι. καὶ γὰρ ἐτύγχανον εἰς ἄστυ οἴκοθεν ἀνιὼν Φαληρόθεν. τῶν οὖν γνωρίμων τις, ὄπισθεν κατιδών με, πόρρωθεν ἐκάλεσε· καὶ παίζων ἅμα τῇ κλήσει, Ὁ Φαληρεὺς (ἔφη) οὗτος Ἀπολλόδωρος οὐ περιμενεῖς; Κἀγὼ ἐπιστὰς περιέμεινα. καὶ ὅς, Ἀπολλόδωρε (ἔφη) καὶ μὴν ἔναγχός σε ἐζήτουν, βουλόμενος διαπυθέσθαι τὴν Ἀγάθωνος ξυνουσίαν, καὶ Σωκράτους καὶ Ἀλκιβιάδου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἐν τῷ συνδείπνῳ παραγενομένων, περὶ τῶν ἐρωτικῶν λόγων, τίνες ἦσαν. ἄλλος γάρ τις μοι διηγεῖτο, ἀκηκοὼς Φοίνικος τοῦ Φιλίππου· ἔφη δὲ καὶ σὲ εἰδέναι. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν εἶχε σαφὲς λέγειν. σὺ οὖν μοι διήγησαι. δικαιότατος γὰρ εἶ τοὺς τοῦ ἑταίρου λόγους ἀπαγγέλλειν. πρότερον δέ μοι (ἦ δ' ὅς) εἰπέ, σὺ αὐτὸς παρεγένου τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ; ἢ οὔ; Κἀγὼ εἶπον ὅτι, Παντάπασιν ἔοικέ σοι οὐδὲν διηγεῖσθαι σαφὲς ὁ διηγούμενος· εἰ νεωστὶ ἡγῇ τὴν συνουσίαν γεγονέναι ταύτην ἣν ἐρωτᾷς, ὥστε καὶ ἐμὲ παραγενέσθαι. Ἔγωγε δή. Πόθεν (ἦν δ' ἐγώ) ὦ Γλαύκων; οὐκ οἶσθ' ὅτι πολλῶν ἐτῶν Ἀγάθων ἐνθάδε οὐκ ἐπιδεδήμηκεν; ἀφ' οὗ δ' ἐγὼ Σωκράτει συνδιατρίβω, καὶ ἐπιμελὲς πεποίημαι ἑκάστης ἡμέρας εἰδέναι ὅ,τι ἂν λέγῃ ἢ πράττῃ, οὐδέπω τρία ἔτη ἐστίν. πρὸ τοῦ δὲ περιτρέχων ὅπῃ τύχοιμι, καὶ οἰόμενός τι ποιεῖν, ἀθλιώτερος ἦν ὁτουοῦν· οὐχ ἧττον ἢ σὺ νυνί, οἰόμενος δεῖν πάντα μᾶλλον πράττειν ἢ φιλοσοφεῖν. Καὶ ὅς, Μὴ σκῶπτ', ἔφη· ἀλλ' εἰπέ μοι πότε ἐγένετο ἡ συνουσία αὕτη. Κἀγὼ εἶπον ὅτι, Παίδων ἡμῶν ὄντων ἔτι ὅτε τῇ πρώτῃ τραγῳδίᾳ ἐνίκησεν Ἀγάθων, τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν αὐτός τε καὶ οἱ χορευταί. Πάνυ (ἔφη) ἄρα πάλαι, ὡς ἔοικεν. ἀλλὰ τίς σοι διηγεῖτο; ἢ αὐτὸς Σωκράτης; Οὐ μὰ τὸν Δία (ἦν δ' ἐγώ) ἀλλ' ὅσπερ Φοίνικι· Ἀριστόδημος ἦν τις, Κυδαθηνεύς, σμικρός, ἀνυπόδητος αἰεί. παραγεγόνει δ' ἐν τῇ συνουσίᾳ, Σωκράτους ἐραστὴς ὢν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν τότε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ Σωκράτη γε ἔνια ἤδη ἀνηρόμην ὧν ἐκείνου ἤκουσα. καί μοι ὡμολόγει καθάπερ ἐκεῖνος διηγεῖτο. Τί οὖν (ἔφη) οὐ διηγῇ σύ μοι; πάντως δὲ ἡ ὁδὸς ἡ εἰς ἄστυ ἐπιτηδεία πορευομένοις καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν. οὕτω δὴ ἰόντες ἅμα τοὺς λόγους περὶ αὐτῶν ἐποιούμεθα· ὥστε (ὅπερ ἀρχόμενος εἶπον) οὐκ ἀμελετήτως ἔχω. εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι, ταῦτα χρὴ ποιεῖν. καὶ γὰρ ἔγωγε καὶ ἄλλως ὅταν μέν τινας περὶ φιλοσοφίας λόγους ἢ αὐτὸς ποιῶμαι, ἢ ἄλλων ἀκούω, χωρὶς τοῦ οἴεσθαι ὠφελεῖσθαι, ὑπερφυῶς ὡς χαίρω· ὅταν δὲ ἄλλους τινάς, ἄλλως τε καὶ τοὺς ὑμετέρους, τοὺς τῶν πλουσίων καὶ χρηματιστῶν, αὐτός τε ἄχθομαι, ὑμᾶς τε τοὺς ἑταίρους ἐλεῶ, ὅτι οἴεσθέ τι ποιεῖν, οὐδὲν ποιοῦντες. καὶ ἴσως αὖ ὑμεῖς ἡγεῖσθε ἐμὲ κακοδαίμονα εἶναι, καὶ οἴομαι ὑμᾶς ἀληθῆ οἴεσθαι· ἐγὼ μέντοι ὑμᾶς οὐκ οἴομαι, ἀλλ' εὖ οἶδα. ΕΤ. Ἀεὶ ὅμοιος εἶ, ὦ Ἀπολλόδωρε. ἀεὶ γὰρ σαυτόν τε κακηγορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους· καὶ δοκεῖς μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλίους ἡγεῖσθαι πλὴν Σωκράτους, ἀπὸ σαυτοῦ ἀρξάμενος· καὶ ὁπόθεν ποτὲ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβες τὸ μανικὸς καλεῖσθαι, οὐκ οἶδα ἔγωγε. ἐν μὲν γὰρ τοῖς λόγοις ἀεὶ τοιοῦτος εἶ· σαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγριαίνεις, πλὴν Σωκράτους. ΑΠ. Ὦ φίλτατε, καὶ δῆλόν γε δὴ ὅτι οὕτω διανοούμενος καὶ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ περὶ ὑμῶν, μαίνομαι καὶ παραπαίω. ΕΤ. Οὐκ ἄξιον περὶ τούτων ὦ Ἀπολλόδωρε νῦν ἐρίζειν· ἀλλ' ὅπερ ἐδεόμεθά σου, μὴ ἄλλως ποιήσῃς, ἀλλὰ διήγησαι τίνες ἦσαν οἱ λόγοι. ΑΠ. Ἦσαν τοίνυν ἐκεῖνοι τοιοίδε τινές. μᾶλλον δ' ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν, ὡς ἐκεῖνος διηγεῖτο, καὶ ἐγὼ πειράσομαι διηγήσασθαι. ἔφη γάρ οἱ Σωκράτη ἐντυχεῖν, λελουμένον τε καὶ τὰς βλαύτας ὑποδεδεμένον· ἃ ἐκεῖνος ὀλιγάκις ἐποίει· καὶ ἔρεσθαι αὐτὸν ὅποι ἴοι, οὕτω καλὸς γεγενημένος. καὶ τὸν εἰπεῖν ὅτι ἐπὶ δεῖπνον, εἰς Ἀγάθωνος. χθὲς γὰρ αὐτὸν διέφυγον τοῖς ἐπινικίοις, φοβηθεὶς τὸν ὄχλον· ὡμολόγησα δ' εἰς τήμερον παρέσεσθαι· ταῦτα δὴ ἐκαλλωπισάμην, ἵνα καλὸς παρὰ καλὸν ἴω. ἀλλὰ σύ (ἦ δ' ὅς) Ἀριστόδημε, πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἐθέλειν ἰέναι ἄκλητος ἐπὶ δεῖπνον; Κἀγὼ (ἔφη) εἶπον ὅτι, οὕτως ὅπως ἂν σὺ κελεύῃς. Ἕπου τοίνυν (ἔφη) ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. Ὅμηρος μὲν γὰρ κινδυνεύει οὐ μόνον διαφθεῖραι, ἀλλὰ καὶ ὑβρίσαι εἰς ταύτην τὴν παροιμίαν. ποιήσας γὰρ τὸν Ἀγαμέμνονα διαφερόντως ἀγαθὸν ἄνδρα τὰ πολεμικά, τὸν δὲ Μενέλεων μαλθακὸν αἰχμητήν, θυσίαν ποιουμένου καὶ ἑστιῶντος τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἄκλητον ἐποίησεν ἐλθόντα τὸν Μενέλεων ἐπὶ τὴν θοίνην, χείρω ὄντα ἐπὶ τὴν τοῦ ἀμείνονος. Ταῦτ' ἀκούσας εἰπεῖν ἔφη, Ἴσως μέντοι κινδυνεύσω καὶ ἐγώ, οὐχ ὡς σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ καθ' Ὅμηρον, φαῦλος ὢν ἐπὶ σοφοῦ ἀνδρὸς ἰέναι θοίνην ἄκλητος. ἄρ' οὖν ἄγων με τί ἀπολογήσῃ; ὡς ἔγωγε οὐχ ὁμολογήσω ἄκλητος ἥκειν, ἀλλ' ὑπὸ σοῦ κεκλημένος. Σύν τε δύ' (ἔφη) ἐρχομένω, πρὸ ὁδοῦ βουλευσόμεθα ὅ,τι ἐροῦμεν. ἀλλ' ἴωμεν.

A APOLLODORVS, FAMILIARIS APOLLODORI, GLAVCO, ARISTODEMVS, SOCRATES, AGATHO, PHÆDRVS, PAVSANIAS, ERYXIMACHVS, ARISTOPHANES, DIOTIMA, ALCIBIADES.

Videor mihi in his quæ petitis,ſatis præmeditatus eſſe.Heri enim cùm domo ex Phalero in vrbem redirem,quidã mihi notus à tergo me aſpiciens,eminus vocauit, & inter vocandum iocatus: O Phaleree inquit Apollodore, non B expectas?Ego autem conſtiti,atque expectaui. Tum ille: Quærebam te modò,audire cupiẽs qui de amore ſermones habiti ſunt in ea cœna,ad quam Agatho,Socrates,Alcibiades,nonnullíque alij cõuenerunt.Retulit enim mihi & alius quidã,qui à Phœnice Philippi filio audiuerat, addidítque te ſcire.Verũ nihil certi ea de re afferre poterat. Quare tu mihi referas.Tua enim intereſt ſermones amici tui narrare.Id aũt primũ dicas.Ipſe affuiſti cũ diſputarẽt,an nõ?Reuera,inquã,nihil certi retuliſſe tibi ille videtur,ſi quidẽ cõueniſſe illos adeò C nuper exiſtimas,vt ego potuerim intereſſe.Exiſtimabam equidem,inquit ille.Vndénam iſtuc?inquam ego.Neſcis, ô Glauco multis iam annis huc Agathonẽ non acceſſiſſe?Ex eo verò tempore quo cum Socrate verſari cœpi,eiúſque tum dicta tum facta diligentius quotidie obſeruare,nondum tres anni fluxere. Antea verò quacũque fors ferebat,oberrãs, exiſtimánſque aliquid agere,omniũ miſerrimus erã,perinde ac tu nũc,qui quodlibet agendum cenſes potius quàm philoſophandũ. Ne mordeas,inquit ille,ſed quo tempore conuiuium celebratum ſit enarra.Ad hæc inquam,Dũ pueri adhuc eſſemus, in primo tragœdiæ certamine victoriam reportauit Agatho. Sequenti au- D tẽ die poſt palmam, ſacráque victoriæ gratia celebrata,parato conuiuio diſputatio inſtituta fuit.Longum,inquit, certè id tẽpus eſt.Sed quis tibi narrauit?Nũquid ipſe Socrates? Non per Iouẽ inquã. imò idem qui & Phœnici, Ariſtodemus quidam Cydatheneus,qui exiguo corpore erat,& nudis ſẽper pedibus ibat.Interfuit enim diſputationi:quippe qui maximè omnium qui tunc erant,Socratem,vt mihi videtur,amaret. Quinetiam Socratẽ ipſum de nõnullis quæ ille retulerat, percõtatus ſum,q̃ in his cũ illo cõſentiebat.Cur ergo,inquit,mihi nõ refers? Apta quidem via eſt quæ ducit in vrbem, & ad audiendum pari- E ter,& ad dicendum.Sic itaque inter eundum de illis verba fecimus.Quapropter quẽadmodũ à principio dixi, in his rebus ſatis præmeditatus ſum.Quòd ſi iterum vobis recẽſeri hęc vultis,iterũ recẽſebo.Nã quoties vel ipſe dephiloſophia ſermonẽ habeo,vel dicentes alios audio,præter id quod prodeſſe mihi id putem,mirificè lætor.Quoties autem ſermones alios audio veſtros præſertim,qui cumulãdis pecuniis ſtudetis ſemper, & ipſe angor, & veſtri miſereor, q̃ efficere aliquid exiſtimetis, cùm nihil efficiatis.Fortè etiã vos me infelicẽ putatis, quos & ipſe de me vera putare arbitror.Ego autem vos non puto quidem,ſed certò ſcio. F. Semper tui ſimilis es,ô Apollodore: perpetuò enim tibiipſi & alis detrahis, ac videris proculdubio te quidem in primis,deinde alios omnes pręter vnum Socratẽ in- F felices putare.Vnde verò inſani cognomẽ tibi exortum ſit,neſcio.Sẽper enim loquẽdo te & alios acerbè ac duriter tractas, Socratẽ vnũ probas. AP. O dilectiſſime vir,ex eo inſanire & delirare me cõſtat,quòd ita de me déque vobis exiſtimẽ. F De his in præſentia contẽdere Apollodore nequaquam decet:ſed precibus noſtris obſequere,& qui ſermones illi fuerint,nobis expone. APOLL. Tales vtique illi fuerunt.Imò verò à principio eodẽ ordine quo Ariſtodemus retulit, vobis ipſe nũc recẽſere conabor.Inquit enim Socratẽ ſe offẽdiſſe & lotũ & calceis pedes ornatũ,quę ille raro faciebat:interrogaſſe verò quónã ita ornatus iret,& reſpondiſſe Socratem,Agathonis in domũ cœ- G natum, heſternam verò cœnam vitaſſe,quòd turbæ propter Agathonis palmam concurſum veritus eſſet,promiſiſſe autem ſequenti die ſe affuturum.Ea verò de cauſa ſe ornaſſe, vt pulcher ad pulchrum iret.Quæſiſſe inſuper,quónam pacto tu Ariſtodeme ad cœnã proficiſceris non vocatus?Vt tu iuſſeris dicebã,inquit.Sequere igitur,inquit me,vt prouerbiũ perdamus illud in hunc modum mutantes,quòd ad bonorũ cœnas boni etiam non inuitati proficiſcuntur.Homerus quidẽ videtur nõ modò non obſeruare,ſed & violare prouerbium. Nam cũ Agamemnonem in re militari ſtrenuum virum finxiſſet, Menelaum verò mollẽ,conuiuiũ celebrante poſt ſacrificiũ Agamẽ- H none, Menelaũ inducit vltro ad menſam Agamẽnonis venientẽ.Vbi deteriorẽ ad præſtantioris viri menſam non accerſitum venire fecit.Hęc audiẽs fortè & ipſe,ô Socrates dicebã,inquit, nõ talis qualẽ tu inquis,ſed quẽadmodũ induxit Homerus, vilis homunculus ad ſapientis viri conuiuium vltrò venire videbor. Cùm ergo me ducas, vide quam aduentus mei rationem aſſignes. Ego enim me inuocatum venire non confitebor: ſed abs te inuitatum dicam. In ipſo itinere, inquit, quid dicturi ſimus, duo cùm ſimus,fortè conſultabimus. ſed eamus iam.

Iliad β.

Talia quædam inter ſe cùm diſputaſſent, iuiſſe dicebat:& Socratē cogitabundū lento nimis paſſu gradientem relictūq; cū expectaſſet,tandē iuſſiſſe,vt præiret.Cū verò ædibus Agathonis appropinquaret,apertā ianuā inueniſſe & cōtigiſſe ridiculū quiddam:in ipſo enim limine famulum quendam occurriſſe,& eò vbi accumbebant alij,introduxiſſe,quos iam cœnaturos reperit.Séq.vt vidit Agatho,O Ariſtodeme dicere,opportunè veniſti vt nobiſcum cœnes. Si verò aliud quicquam vis, in aliud tempus differas. Equidem heri te quærens inuitaturus te nuſquam vidi.Sed cur Socratem ad nos non ducis?Et ego,inquit, conuerſus nuſquam Socratem vidi, reſpondíque Agathoni: Equidem cum illo veni ab eo vocatus huc ad cœnam.Rectè,inquit,feciſti, ſed vbínam Socrates? Poſt me modò incedebat. Quare ipſe quoque admiror, & vbi ſit,neſcio. Quæres Socratem, Puer,dixiſſe Agathonem,& ad nos introduces? Tu aūt Ariſtodeme iuxta Eryximachum accūbe. Heus tu dato huic pedibus aquam,vt iam ſedeat.Tunc ingreſſum aliū puerum quendā nuntiaſſe dicebat Ariſtodemus,Socratem ipſum in veſtibulū proximū ſeceſſiſſe & acceſſitū ingredi nolle.Abſurdū quiddā narras inquit. Voca iterū,neque dimittas quouſq.venerit. Nō ſic,ò Agatho,reſpondiſſe dicebat Ariſtodemus,ſed mittite illū,mos enim Socratis iſte. Nonnūquā deſiſtens,vbicunque accidit conſiſtere ſolet.Veniet autē citò, vt arbitror.Ne turbetis ipſum,ſed ſuo arbitratu venire permittite.Ita ſi tibi videtur,dixiſſe Agathonē,agendū eſt.Cæterū vos ô pueri,aliis epulas afferte & quodcūque lubet apponite.Nobis ſiquidem nullus præſidet. Id quidem nunquam feci. Quapropter exiſtimantes nunc me vnà cū aliis conuiuio à vobis exceptum,curate omnia diligenter, vt veſtram operam comprobemus.Poſt hęc addebat Ariſtodemus cœnare eos cœpiſſe,& Socratem Agathonis iuſſu ſæpe vocatū nō prius intraſſe quàm aliquantum ſe more ſuo exercuiſſet,mediáque in cœna veniſſe.Ad quem,Agathonē qui vltimùs ſedebat & ſolus,Huc ô Socrates,dixiſſe,propter me accubito, vt te tangens ſapienti illa ſententia fruar quā in veſtibulis excogitaſti. Conſtat enim inueniſſe illā te atq.habere. Neque enim prius deſtitiſſes. Sediſſe itaq.Socratem,dixiſſéque:Bene ſe res noſtrę haberent Agatho,ſi ſapientia talis eſſet,vt in vacuū hominē ex pleniore ipſo contactu proflueret, quēadmodū aqua ex pleno calice in vacuū per lanā influēs.Si.n.ſapientia ita ſe habet, permulti facio ꝙ apud te ſedeo. Me quippe abs te vberrima & præclara ſapientia repletū iri puto. Mea ſiquidē tenuis eſt & ambigua inſomnij cuiuſdam inſtar, tua verò luculenta admodū atque præpollens, vtpote quæ in adoleſcentia tua heri in conſpectu plus q̃ triginta milliū Gręcorū, tam clarè emicuit & effulſit. Cotumelioſus,inquit Agatho,es,ô Sócrates.Atqui hęc poſtea de ſapientia ego ac tu diiudicabimus,Dionyſio iudice,nūc aūt cœna.Poſt hęc,inquit Ariſtodemus,cū Socrates ſeſe reclinaſſet,cœnaſſétq.,aliíque etiam cœnati eſſent, libare inuicem & deguſtare vina ſacrificantiū ritu,deūq.cantare cœpiſſe, & alia quędā vt mos eſt,faciētes ad potum ſe conuertiſſe:Vnde Pauſaniā ita loqui cœpiſſe:Vidēdū eſt ô viri,quo pacto leuius ſuauiúſq.bibamus.Nā vt de me in primis verū fatear,grauatū ad huc heſterno mero me ſentio,& intermiſſione quadā indigeo. Opinor quoque & plurimos veſtrū ſimiliter affectos eſſe,heri enim adfuiſtis.Cōſiderate itaque quomodo leuius ſalubriúſq. bibamus.Ei mox Ariſtophanē reſpondiſſe:Scitè loqueris Pauſania,potui moderationem quandam adhibendam eſſe. Etenim ego quoque ex his ſum qui heri ingurgitarunt. Cùm hæc audiſſet Eryximachus Acumeni filius, Probè dicitis,inquit.Atque hoc inſuper à vobis audire deſidero,quantum bibēdo valeat Agatho.Minimè quidem,Agathonem dixiſſe. Confert id ſanè nobis,mihi inquam & Ariſtodemo & Phædro, atque his aliis,quòd vos qui ad bibendum valetis plurimum, nunc tanquam bibendo defeſſi prohibeatis. Nos enim ſemper imbecilles,excepto Socrate,qui ad vtrunque idoneus eſt. Quocirca quodcunque agamus, perinde erit. Hic Eryximachum dixiſſe,Poſtquam præſentium nullus ingurgitare mihi velle videtur, fortè ſi vera de ebrietate dixerō, minus ero moleſtus. Id ſiquidem ex medicinæ peritia apud me conſtat,graue quiddam eſſe hominibus ebrietatem. Nec enim ſponte ſuperuacuè bibere vnquam vellem,nec alteri conſulerē, præſertim ſi quis ex crapula heſterna laboret. Huic Phædrum Myrrhinuſium dixiſſe Ariſtodemus inquit: Equidem ſemper tibi fidem habui, in medicina præſertim nunc ſimiliter, modò cæteri quoque conſentiant. Hæc cùm audiſſent omnes, conceſſiſſe inquit, non ad ebrietatem in præſenti conuiuio, ſed ad voluptatem eſſe bibendum. Tum Eryximachus:Poſtquam viſum eſt in cuiuſque arbitrio fore quantum bibat, neminem verò ſuprà quàm velit,cogendum, quod reſtat exponam. Tibicinam quę modò ingreſſa eſt,abigendam puto,ſibiipſi tibia perſonantem, vel ſi velit, mulieribus quæ ſunt intus. Nos autem

A Τοιαῦτ' ἄττα σφᾶς ἔφη διαλεχθέντας ἰέναι. τὸν οὖν Σωκράτη ἑαυτῷ πως προσέχοντα τὸν νοῦν, κατὰ τὴν ὁδὸν πορεύεσθαι ὑπολειπόμενον. καὶ περιμένοντος οὗ κελεύειν προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν. ἐπειδὴ δὲ γενέσθαι ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ τῇ Ἀγάθωνος, ἀνεῳγμένην καταλαμβάνειν τὴν θύραν· καί τι ἔφη αὐτόθι γελοῖον παθεῖν. τὸν μὲν γὰρ αὐτίκα παῖδά τινα ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα ἄγειν οὗ κατέκειντο οἱ ἄλλοι, καὶ καταλαμβάνειν ἤδη μέλλοντας δειπνεῖν. εὐθὺς δ' οὖν ὡς ἰδεῖν τὸν Ἀγάθωνα, Ὦ, φάναι, Ἀριστόδημε, εἰς καλὸν ἥκεις ὅπως συνδειπνήσῃς· εἰ δ' ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἦλθες, εἰς αὖθις ἀναβαλοῦ. ὡς καὶ χθὲς ζητῶν σε ἵνα καλέσαιμι, οὐχ οἷός τ' ἦν ἰδεῖν. ἀλλὰ Σωκράτη ἡμῖν πῶς οὐκ ἄγεις; Καὶ ἐγὼ (ἔφη) μεταστρεφόμενος,
B οὐδαμοῦ ὁρῶ Σωκράτη ἑπόμενον. εἶπον οὖν ὅτι καὶ αὐτὸς μετὰ Σωκράτους ἥκοιμι, κληθεὶς ὑπ' ἐκείνου δεῦρ' ἐπὶ δεῖπνον. Καλῶς γ', ἔφη, ποιῶν σύ. ἀλλὰ ποῦ ἐστιν οὗτος; Ὄπισθεν ἐμοῦ ἄρτι εἰσῄει. ἀλλὰ θαυμάζω καὶ αὐτὸς ποῦ ἂν εἴη. Οὐ σκέψῃ, ἔφη, παῖ (φάναι τὸν Ἀγάθωνα) καὶ εἰσάξεις Σωκράτη; σὺ δ' (ἦ δ' ὅς) Ἀριστόδημε, παρ' Ἐρυξίμαχον κατακλίνου. Καὶ ἐμὲ ἔφη ἀπονίζειν τὸν παῖδα, ἵνα που κατακέοιτο. ἄλλον δέ τινα τῶν παίδων ἥκειν ἀγγέλλοντα ὅτι, Σωκράτης οὗτος ἀναχωρήσας, ἐν τῷ τῶν γειτόνων προθύρῳ ἕστηκε, κἀμοῦ καλοῦντος οὐκ ἐθέλει εἰσιέναι. Ἄτοπόν γ', ἔφη, λέγεις· οὔκουν καλεῖς αὐτὸν, καὶ μὴ ἀφήσεις. Καὶ ὃς ἔφη εἰπεῖν, Μηδα-
C μῶς· ἀλλ' ἐᾶτε αὐτόν. ἔθος γάρ τι τοῦτ' ἔχει. ἐνίοτε ἀποστὰς, ὅποι ἂν τύχοι ἕστηκεν. ἥξει δὲ αὐτίκα, ὡς ἐγὼ οἶμαι. μὴ οὖν κινεῖτε, ἀλλ' ἐᾶτε. Ἀλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν, εἴ σοι δοκεῖ, ἔφη φάναι τὸν Ἀγάθωνα. ἀλλ' ἡμᾶς, ὦ παῖδες, τοὺς ἄλλους ἑστιᾶτε· πάντως παρατίθετε ὅ,τι ἂν βούλησθε, ἐπειδάν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ. ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα. νῦν οὖν νομίζοντες καὶ ἐμὲ ὑφ' ὑμῶν κεκλῆσθαι ἐπὶ δεῖπνον, καὶ τούσδε τοὺς ἄλλους, θεραπεύετε, ἵνα ὑμᾶς ἐπαινῶμεν. μετὰ ταῦτα ἔφη σφᾶς μὲν δειπνεῖν, τὸν δὲ Σωκράτη οὐκ εἰσιέναι. τὸν οὖν Ἀγάθωνα πολλάκις κελεύειν μεταπέμψασθαι τὸν Σωκράτη, αὐτὸν δὲ οὐκ ἐᾶν. ἥκειν οὖν αὐτὸν, οὐ πολὺν χρόνον,
D ὡς εἰώθει, διατρίψαντα, ἀλλὰ μάλιστα σφᾶς μεσοῦν δειπνοῦντας. τὸν οὖν Ἀγάθωνα (τυγχάνει γὰρ ἔσχατον, κατακείμενον μόνον) Δεῦρ' ἔφη φάναι, Σώκρατες, παρ' ἐμὲ κατάκεισο, ἵνα καὶ τοῦ σοφοῦ ἁπτόμενός σου ἀπολαύσω ὅ σοι προσέστη ἐν τοῖς προθύροις. δῆλον γὰρ ὅτι εὗρες αὐτὸ, καὶ ἔχεις. οὐ γὰρ ἂν προαπέστης. Καὶ τὸν Σωκράτη καθίζεσθαι, καὶ εἰπεῖν ὅτι, Εὖ ἂν ἔχοι (φάναι) ὦ Ἀγάθων, εἰ τοιοῦτον εἴη ἡ σοφία, ὥστ' ἐκ τοῦ πληρεστέρου εἰς τὸ κενώτερον ῥεῖν ἡμῶν, ἐὰν ἁπτώμεθα ἀλλήλων· ὥσπερ τὸ ἐν ταῖς κύλιξιν ὕδωρ, τὸ διὰ τοῦ ἐρίου ῥέον ἐκ τῆς πληρεστέρας εἰς τὴν κενωτέραν. εἰ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ σοφία, πολλοῦ τιμῶμαι τὴν παρά σοι κατάκλισιν. οἶμαι γάρ με παρὰ σοῦ πολλῆς καὶ καλῆς σοφίας πληρωθή-
E σεσθαι. ἡ μὲν γὰρ ἐμὴ, φαύλη τις ἂν εἴη, καὶ ἀμφισβητήσιμος, ὥσπερ ὄναρ οὖσα· ἡ δὲ σὴ, λαμπρά τε καὶ πολλὴν ἐπίδοσιν ἔχουσα· ἥ γε παρὰ σοῦ νέου ὄντος οὕτω σφόδρα ἐξέλαμψε καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο πρώην ἐν μάρτυσι τῶν Ἑλλήνων πλέον ἢ τρισμυρίοις. Ὑβριστὴς εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Ἀγάθων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ὀλίγον ὕστερον διαδικασόμεθα ἐγώ τε καὶ σὺ περὶ τῆς σοφίας, δικαστῇ χρώμενοι τῷ Διονύσῳ· νῦν δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον πρῶτα τρέπου. Μετὰ ταῦτα, ἔφη, κατακλινέντος τοῦ Σωκράτους καὶ δειπνήσαντος, καὶ τῶν ἄλλων, σπονδάς τε σφᾶς ποιήσασθαι, καὶ ᾄσαντας τὸν θεὸν καὶ τἄλλα τὰ νομιζόμενα, τρέπεσθαι πρὸς τὸν πότον. Τὸν οὖν Παυσανίαν ἔφη λόγου τοιούτου τινὸς κατάρχειν, Εἶεν ἄνδρες (φά-
F ναι) τίνα τρόπον ἥδιστα πιώμεθα; ἐγὼ μὲν οὖν λέγω ὑμῖν ὅτι τῷ ὄντι πάνυ χαλεπῶς ἔχω ὑπὸ τοῦ χθὲς πότου, καὶ δέομαι ἀναψυχῆς τινός· οἶμαι δὲ καὶ ὑμῶν τοὺς πολλούς. παρῆτε γὰρ χθές. σκοπεῖσθε οὖν τίνι τρόπῳ ἂν ὡς ῥᾷστα πίνοιμεν. τὸν οὖν Ἀριστοφάνη εἰπεῖν, Τοῦτο μέντοι εὖ λέγεις ὦ Παυσανία, τὸ, παντὶ τρόπῳ παρασκευάσασθαι ῥᾳστώνην τινὰ τῆς πόσεως. καὶ γὰρ καὶ αὐτός εἰμι τῶν χθὲς βεβαπτισμένων. Ἀκούσαντα οὖν αὐτῶν ἔφη Ἐρυξίμαχον τὸν Ἀκουμενοῦ, Ἦ καλῶς (φάναι) λέγετε. καὶ ἔτι ἑνὸς δέομαι ὑμῶν ἀκοῦσαι, πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐρρῶσθαι πίνειν Ἀγάθων. Οὐδαμῶς (φάναι) οὐδ' αὐτὸς ἔρρωμαι. Ἕρμαιον ἂν εἴη ἡμῖν (ἦ δ' ὅς) ὡς ἔοικεν, ἐμοί τε καὶ Ἀριστοδήμῳ καὶ Φαίδρῳ, καὶ τοῖσδε, εἰ ὑ-
G μεῖς οἱ δυνατώτατοι πίνειν, νῦν ἀπειρήκατε. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀεὶ ἀδύνατοι. Σωκράτη δ' ἐξαίρω τοῦ λόγου· ἱκανὸς γὰρ καὶ ἀμφότερα. ὥστ' ἐξαρκέσει αὐτῷ ὁπότερ' ἂν ποιῶμεν. ἐπειδὴ οὖν μοι δοκεῖ οὐδεὶς τῶν παρόντων προθύμως ἔχειν πρὸς τὸ πολὺν πίνειν οἶνον, ἴσως ἂν ἐγὼ περὶ τοῦ μεθύσκεσθαι, οἷόν ἐστι, τἀληθῆ λέγων, ἧττον ἂν εἴην ἀηδής. ἐμοὶ γὰρ δὴ τοῦτό γε οἶμαι κατάδηλον γεγονέναι ἐκ τῆς ἰατρικῆς, ὅτι χαλεπὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ μέθη ἐστί· καὶ οὔτε αὐτὸς ἑκὼν εἶναι πόρρω ἐθελήσαιμι ἂν πιεῖν, οὔτε ἄλλῳ συμβουλεύσαιμι, ἄλλως τε καὶ κραιπαλῶντα ἔτι ἐκ τῆς προτεραίας. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη φάναι ὑπολαβόντα Φαῖδρον τὸν Μυρρινούσιον) ἔγωγέ σοι εἴωθα πείθεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἅττ' ἂν περὶ ἰατρικῆς λέγῃς· νῦν
H δ' αὖ βούλονται καὶ οἱ λοιποί. Ταῦτα δὴ ἀκούσαντας συγχωρεῖν πάντας μὴ διὰ μέθης ποιήσασθαι τὴν ἐν τῷ παρόντι συνουσίαν, ἀλλ' οὕτω πίνοντας πρὸς ἡδονήν. Ἐπειδὴ τοίνυν (φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον) τοῦτο μὲν δέδοκται, πίνειν ὅσον ἂν ἕκαστος βούληται, ἐπάναγκες δὲ μηδὲν εἶναι, τὸ μετὰ τοῦτο εἰσηγοῦμαι, τὴν μὲν ἄρτι εἰσελθοῦσαν αὐλητρίδα χαίρειν ἐᾶν, αὐλοῦσαν ἑαυτῇ, ἢ, ἐάν γε βούληται, ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἔνδον. ἡμᾶς

ἢ διὰ λόγων ἀλλήλοις συνεῖναι τὸ τήμερον. καὶ δι' οἵων λόγων, εἰ βούλεσθε, ἐθέλω ὑμῖν εἰσηγήσασθαι. φάναι δὴ πάντας καὶ βούλεσθαι καὶ κελεύειν αὐτὸν εἰσηγεῖσθαι. Εἰπεῖν οὖν τὸν Ἐρυξίμαχον ὅτι, Ἡ μέν μοι ἀρχὴ τοῦ λόγου ἐστὶ κατὰ τὴν Εὐριπίδου Μελανίππην. οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλὰ Φαίδρου τοῦδε, ὃν μέλλω λέγειν. Φαῖδρος γὰρ ἑκάστοτε πρός με ἀγανακτῶν λέγει, Οὐ δεινὸν (φησὶν) ὦ Ἐρυξίμαχε, ἄλλοις μέν τισι θεῶν ὕμνους καὶ παιῶνας εἶναι ὑπὸ τῶν ποιητῶν πεποιημένους, τῷ δὲ Ἔρωτι, τηλικούτῳ ὄντι καὶ τοσούτῳ θεῷ, μηδὲ ἕνα πώποτε τοσούτων γεγονότων ποιητῶν πεποιηκέναι μηδὲν ἐγκώμιον; εἰ δὲ βούλει αὖ σκέψασθαι τοὺς χρηστοὺς σοφιστάς, Ἡρακλέους μὲν καὶ ἄλλων ἐπαίνους καταλογάδην συγγράφειν, ὥσπερ ὁ βέλτιστος Πρόδικος. καὶ τοῦτο μὲν ἧττον καὶ θαυμαστόν· ἀλλ' ἔγωγε ἤδη τινὶ ἐνέτυχον βιβλίῳ ἀνδρὸς σοφοῦ, ἐν ᾧ ἐνῆσαν ἅλες ἔπαινον θαυμάσιον ἔχοντες πρὸς ὠφέλειαν. καὶ ἄλλα συχνὰ τοιαῦτα ἴδοις ἂν ἐγκεκωμιασμένα. τὸ οὖν τοιούτων μὲν πέρι πολλὴν σπουδὴν ποιήσασθαι, Ἔρωτα δὲ μηδένα πω ἀνθρώπων τετολμηκέναι εἰς ταυτηνὶ τὴν ἡμέραν ἀξίως ὑμνῆσαι, ἀλλ' οὕτως ἠμέληται τοσοῦτος θεός· ταῦτα δή μοι δοκεῖ εὖ λέγειν Φαῖδρος. ἐγὼ οὖν ἐπιθυμῶ, ἅμα μὲν τούτῳ ἔρανον εἰσενεγκεῖν καὶ χαρίσασθαι, ἅμα δὲ ἐν τῷ παρόντι πρέπον μοι δοκεῖ εἶναι ἡμῖν τοῖς παροῦσι κοσμῆσαι τὸν θεόν. εἰ οὖν ξυνδοκεῖ καὶ ὑμῖν, γένοιτ' ἂν ἡμῖν ἐν λόγοις ἱκανὴ διατριβή. δοκεῖ γάρ μοι χρῆναι ἕκαστον ἡμῶν λόγον εἰπεῖν ἔπαινον Ἔρωτος ἐπιδέξια ὡς ἂν δύνηται κάλλιστον. ἄρχειν δὲ Φαῖδρον πρῶτον, ἐπειδὴ καὶ πρῶτος κατάκειται, καὶ ἔστιν ἅμα πατὴρ τοῦ λόγου. Οὐδείς σοι, ὦ Ἐρυξίμαχε (φάναι τὸν Σωκράτη) ἐναντία ψηφιεῖται. οὔτε γὰρ ἄν που ἐγὼ ἀποφήσαιμι· ὃς οὐδέν φημι ἄλλο ἐπίστασθαι ἢ τὰ ἐρωτικά, οὔτε που Ἀγάθων καὶ Παυσανίας, οὐδὲ μὴν Ἀριστοφάνης, ᾧ περὶ Διόνυσον καὶ Ἀφροδίτην πᾶσα διατριβή· οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τουτωνὶ ὧν ἐγὼ ὁρῶ. καίτοι οὐκ ἐξ ἴσου γίγνεται ἡμῖν τοῖς ὑστάτοις κατακειμένοις· ἀλλ' ἐὰν οἱ πρόσθεν ἱκανῶς καὶ καλῶς εἴπωσιν, ἐξαρκέσει ἡμῖν. ἀλλὰ τύχῃ ἀγαθῇ καταρχέτω Φαῖδρος, καὶ ἐγκωμιαζέτω τὸν Ἔρωτα. Ταῦτα δὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄρα ξυνέφασάν τε, καὶ ἐκέλευον ὅπερ ὁ Σωκράτης. πάντων μὲν οὖν ἃ ἕκαστος εἶπεν, οὔτε πάνυ ὁ Ἀριστόδημος ἐμέμνητο, οὔτ' αὖ ἐγὼ ἃ ἐκεῖνος ἔλεγε πάντα· ἃ δὲ μάλιστα καὶ ὧν ἔδοξέ μοι ἀξιομνημόνευτον εἶναι, τούτων ὑμῖν ἐρῶ ἑκάστου τὸν λόγον. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ λέγω, ἔφη Φαῖδρον, ἀρξάμενον ἐνθένδε ποθὲν, λέγειν ὅτι μέγας θεὸς εἴη ὁ Ἔρως, καὶ θαυμαστὸς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, οὐχ ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν γένεσιν. τὸ γὰρ ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις εἶναι τῶν θεῶν, τίμιον. (ἦ δ' ὅς) τεκμήριον δὲ τούτου· γονεῖς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσίν, οὔτε λέγονται ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ἰδιώτου, οὔτε ποιητοῦ. ἀλλ' Ἡσίοδος πρῶτον μὲν χάος γενέσθαι φησίν,-- αὐτὰρ ἔπειτα Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί. Ἠδ' Ἔρος. φησὶ μετὰ τὸ χάος δύω τούτω γενέσθαι, γῆν τε καὶ Ἔρωτα. Παρμενίδης δὲ τὴν γένεσιν λέγει, Πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων. Ἡσιόδῳ δὲ καὶ Ἀκουσίλεως ὁμολογεῖ. οὕτω πολλαχόθεν ὁμολογεῖται ὁ Ἔρως ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις εἶναι. πρεσβύτατος δὲ ὤν, μεγίστων ἀγαθῶν ἡμῖν αἴτιός ἐστιν. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔχω εἰπεῖν ὅ, τι μεῖζόν ἐστιν ἀγαθὸν εὐθὺς νέῳ ὄντι, ἢ ἐραστὴς χρηστὸς, καὶ ἐραστῇ παιδικά. ὃ γὰρ χρὴ ἀνθρώποις ἡγεῖσθαι παντὸς τοῦ βίου τοῖς μέλλουσι καλῶς βιώσεσθαι, τοῦτο οὔτε συγγένεια οἵα τε ἐμποιεῖν οὕτω καλῶς, οὔτε τιμαί, οὔτε πλοῦτος, οὔτ' ἄλλο οὐδέν, ὡς ἔρως. λέγω δὲ δὴ τί τοῦτο; τὴν ἐπὶ μὲν τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνην, ἐπὶ δὲ τοῖς καλοῖς φιλοτιμίαν. οὐ γάρ ἐστιν ἄνευ τούτων οὔτε πόλιν οὔτε ἰδιώτην μεγάλα καὶ καλὰ ἔργα ἐξεργάζεσθαι. φημὶ τοίνυν ἐγώ, ἄνδρα ὅστις ἐρᾷ, εἴ τι αἰσχρὸν ποιῶν κατάδηλος γίγνοιτο, ἢ πάσχων ὑπό του δι' ἀνανδρίαν, μὴ ἀμυνόμενος, οὔτ' ἂν ὑπὸ πατρὸς ὀφθέντα οὕτως ἀλγῆσαι, οὔτε ὑπὸ ἑταίρων, οὔτε ὑπ' ἄλλου οὐδενὸς, ὡς ὑπὸ παιδικῶν. ταυτὸν δὲ τοῦτο καὶ τὸν ἐρώμενον ὁρῶμεν, ὅτι διαφερόντως τοὺς ἐραστὰς αἰσχύνεται, ὅταν ὀφθῇ ἐν αἰσχρῷ τινι ὤν. εἰ οὖν μηχανή τις γένοιτο ὥστε πόλιν γενέσθαι ἢ στρατόπεδον ἐραστῶν τε καὶ παιδικῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν, ἢ ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσχρῶν, καὶ φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους. καὶ μαχόμενοί γ' ἂν οἱ τοιοῦτοι μετ' ἀλλήλων νικῷεν ἄν, ὀλίγοι ὄντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντας ἀνθρώπους. ἐρῶν γὰρ ἀνὴρ ὑπὸ παιδικῶν ὀφθῆναι ἢ λιπὼν τάξιν, ἢ ὅπλα ἀποβαλών, ἧττον ἂν δήπου δέξαιτο ἢ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων, καὶ πρὸ τούτου τεθνάναι ἂν πολλάκις ἕλοιτο· καὶ μὴν ἐγκαταλιπεῖν γε τὰ παιδικά, ἢ μὴ βοηθῆσαι κινδυνεύοντι. οὐδεὶς οὕτω κακὸς ὄντινα οὐκ ἂν αὐτὸς ὁ Ἔρως ἔνθεον ποιήσειε πρὸς ἀρετήν· ὥστε ὅμοιον εἶναι τῷ ἀρίστῳ φύσει. καὶ ἀτεχνῶς, ὃ ἔφη Ὅμηρος, μένος ἐμπνεῦσαι ἐνίοις τῶν ἡρώων τὸν θεόν, τοῦτο ὁ Ἔρως τοῖς ἐρῶσι παρέχει γιγνόμενον παρ' αὐτοῦ. καὶ μὴν ὑπεραποθνήσκειν γε μόνοι ἐθέλουσιν οἱ ἐρῶντες, οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. τούτου δὲ καὶ ἡ Πελίου θυγάτηρ Ἄλκηστις ἱκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται, ὑπὲρ τοῦδε τοῦ λόγου, εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐθελήσασα μόνη ὑπὲρ τοῦ αὑτῆς ἀνδρὸς ἀποθανεῖν, ὄντων αὐτῷ πατρός τε καὶ μητρός· οὓς ἐκείνη τοσοῦτον ὑπερεβάλετο τῇ φιλίᾳ, διὰ τὸν ἔρωτα, ὥστε

A confabulari inuicem debere hodie iudico. Qui verò eſſe ſermones noſtri debeant, ſi vultis aperiam. Ad hæc omnes ſibi placere dixerunt, & explicare iuſſerunt. Eryximachus deinde, Mei, inquit, ſermonis exordium ſecundum Euripidis Melanippen erit. Neque enim mea fabula eſt quam inceepturus ſum ſed Phędri: Phædrus hic mecum ſæpe conqueritur, abſurdum quiddam aſſerens, quòd cùm in cæteros deos cantilenas & hymnos poetæ finxerint, in amorem tamen tantum talémque deum nullus vnquam ex tot poëtis laudem aliquam ſcripſe-
B rit. Atqui ſi vis, inquit, ô Eryximache quærere, inuenies profectò Sophiſtas diſertos ſoluta oratione Herculem alióſque laudaſſe, quemadmodum peritiſſimus Prodicus: quāquam hoc minus alicui mirum videri debet. Sed & ego legi quandoque ſapientis viri librum, in quo ſal ad victus vtilitatem miris laudibus extollebat: aliáque huius generis multa reperire licet, laudibus celebrata. In his itaque ſtudioſè verſari. Amorem verò nullum adhuc hominum auſum eſſe ad hunc vſque diem pro dignitate laudare, ſed vſqueadeo contemni, cùm tamen tantus Deus ſit, nónne indignum eſt? Mihi quidem oratio hæc Phædri vera videtur. Quare & huic munus id conferre
C gratificarique cupio, & deum hunc honorari à nobis decens eſſe cenſeo. Quod ſi & vobis videtur, congrua diſputatio inter nos orietur. Laudandum quippe amorem ab vnoquoque noſtrûm quàm dexterrimè & quàm præclariſſimè poterimus, arbitror. Incipiat autem Phædrus, cùm & primus ſedeat, & huius ſit ſermonis inuentor. Tum Socrates, Nullus tibi, ô Eryximache, inquit, repugnabit. Ego enim qui iſthuc renuerem, cū nihil præter amatoria ſcire profitear? Nec etiā Agatho & Pauſanias aduerſabuntur, & Ariſtophanes multo minus, cuius omne ſtudium circa Dionyſum Venerémque verſatur, nec a-
D lius vllus eorum quos nunc intueor. Quanquam non æqua ſors nobis obtigit, qui extremi diſcumbimus. Nam ſi priores ſcitè abundeq; depinxerint, ſat nobis erit. Verùm Phædrus felicibus auſpiciis iam exordiatur, Amorémque honoret. His omnes quę Socrates dixerat, aſſenſere, ſimiliterq. iuſſerunt. Singula verò ſingulorum dicta, nec Ariſtodemus memoria tenebat, nec ego quę ille recenſuit, ſingula teneo. Eorum igitur orationem vobis nunc referam, qui memoratu digna dixerunt. Principio dixerunt Phædrum hunc in modū exorſum fuiſſe. Magnus deus eſt amor, & apud deos hominesq. mirādus, cùm propter alia multa, tū maximè propter eius originem. Cùm enim ex antiquiſſimorū deorum numero ſit, honore dignus ap-
E paret. Id aūt ex eo arguimus, q̄ parentes Amoris neq. ſunt, neque ab vllo vel poëta, vel alio quouis traduntur. Sed Heſiodus principio Chaos extitiſſe his verbis aſſerit, Terra ampla ſtabiliſque ſemper omnium ſedes, atque Amor: pòſt Chaos videlicet aſſerens duo hæc extitiſſe, Terram atque amorem. Parmenides autē de generatione illius inquit, Ante deos omnes primum generauit Amorem. Acuſileus quoque cū Heſiodo ſentire videtur. Atque ita paſſim Amorem ex antiquiſſimis eſſe cōceditur. Cùm verò talis ſit, maximorum bonorum nobis eſt cauſa. Nam quid melius accidere poſſit adoleſcenti, q̄ optimus amator: aut amatori q̄ amaſius optimus, non inuenio. Duo quidem ſunt quæ à pueritia per omnē vitam ducere il-
F lum debent qui ſit præclarè victurus. In rebus turpibus verecundia, honeſtis gloriæ laudiſque ſtudium, hæc autem nobis, neque genus, neque diuitiæ, neque honores præſtare citius ac melius, quàm amor poſſunt. Neq. abſque his duobus, aut ciuitas vnquam, aut priuatus pręclarum aliquid & magnificum perficere poterit. Aſſero equidem amatorem, ſi turpe aliquid agere vel pati ab aliquo per ignauiam, nec repugnare & vlciſci deprehendatur, ſeu à patre, ſiue ab amicis, ſiue ab alio quouis homine, haud tam vehementer angi, quàm ſi fortè ab amaſio deprehenderetur. Similiter adoleſcentem tunc ma-
G ximè erubeſcere cernimus, cū amator eum turpe quid committentē offendit. Si quo pacto fieri ciuitas vel exercitus poſſet partim ex his qui amant, partim ex his qui amantur, ſuprà quàm dici poſſit, fortiter agerent adminiſtrarentque ſingula dum per verecundiam à turpibus abſtinerent, & ad honeſta quaſi quadam æmulatione contenderent: taleſque homines vel pauci numero, vniuerſos vt ita dixerim, homines prælio ſuperarent. Amator ſanè vel deſerere ordinem vel arma abiicere coram amato, vehementius quàm coram cūctis aliis hominibus erubeſceret. Imò obire ſæpenumero mallet, quàm dilectum derelinquere, & in periculis non ſuccurrere. Nec
H quiſquam adeo ignauus eſt, quem amor non inflammet, & ad virtutē diuinū reddat, vt viro fortiſſimo ſimilis peruadat. Etenim quod Homerus inquit vim furorémque à deo quibuſdam herourn inſpiratum, hoc amor amantibus dedit. Iliad. vi
Quinetiā pro alio mori amantes ſoli eligunt, non viri tantum, ſed etiam mulieres. Cuius ſermonis teſtimonium Græcis Alceſte Peliæ filia manifeſtum exhibuit, quæ ſola elegit pro viro ſuo perire, cùm tamen ille & patrem & matrem haberet: quos illa propter amorem, charitate adeò ſuperauit, vt eos

extraneos & nomine duntaxat filio ſuo coniunctos eſſe monſtraret. Quod quidem facinus tam præclarum non tantum ab hominibus, verumetiam à diis eſt iudicatum, vt cùm è multis qui multa & egregia geſſerant, dij reuiuiſcendi munus paucis admodum & præſtantiſſimis attribuiſſent, hâc ab inferis continuo ſuſcitarint, tã egregio facinore delectari. Tanti ſtudium, virtutémque circa amorem dij æſtimãt. Orpheũ verò Oeagri filiũ voti impotem ex inferis emiſerunt. Neque enim fœminam cuius gratia deſcenderat, reſtituere, ſed illius phantaſma monſtrarunt, cùm non auderet, vt Alceſte, amoris gratia mori, ſed vtpote citharœdus, mollitie quadam abſterreretur, & machinamenta quædã excogitaret, quibus viuens ad inferna deſcenderet. Cuius delicti pœnas eũ pendere decreuerunt iuſſerúntque à fœminis lacerari. Achillem autem Thetidis filium honorarunt, & in beatorũ inſulas miſerunt, quia cùm accepiſſet à matre, ſi Hectorẽ occidiſſet, ſtatim ſibi moriendum fore: ſin minus, in patriã ſe rediturũ, & ſenẽ deniq; moriturum: audacter elegit pro Patroclo amatore ſuo pugnare eiúſq; mortem vlciſci, nec pro illo mori ſolum, ſed & perẽpto illo interfici. Quod quidem magnopere probantes dij, inſigni eum gloria decorarunt, quia tanti amatorem ſuum feciſſet. Æſchylus aũt planè delirat, cũ Patroclũ ab Achille dicit amatũ, qui non Patroclo tantũ, verũ etiam cunctis heroibus forma præſtabat, erátque adhuc imberbis, multóque natu minor, vt inquit Homerus. Reuera virtutem hanc in amore dij plurimi faciunt. Vehementius autẽ admirantur, delectantúrq;, ac maiora beneficia conferunt, quando amatus amatorem tutatur & diligit, quàm cùm amator amatũ. Diuinior enim eſt amator amato, cùm diuino furore ſit raptus. Quãobrem Achillem magis quàm Alceſtem honorarũt: illum quippe in beatorum inſulas tranſmiſerunt. Ex his omnibus amorẽ aſſero deorum omnium antiquiſſimũ, atque honoratiſſimũ, & maximè omniũ ad virtutẽ & beatitudinẽ cõſequendã hominibus tam viuentibus quã defunctis conducere. Talem fuiſſe ſermonem Phædri narrauit. Poſt Phædrũ verò alios quoſdam fuiſſe locutos, ſed è memoria excidiſſe. Eos igitur prætermittens, hanc quam modò referam orationem, Pauſaniæ retulit: Videtur mihi Phædre haud ſatis rectè ſermo ille nobis eſſe propoſitus quo amorem ſimpliciter laudare iubemur. Nam ſi vnus eſſet amor, probè dictum fuiſſet: Cùm verò non vnus ſit duntaxat, ſatius eum prius qui ſit laudandus, exprimere: hoc itaque emẽdare conabor. Primo enim quem amorem laudare deceat explicabo, deinde pro dei iſtius dignitate extollere nitar. Neminem profectò latet, abſque Amore Venerem nũquam eſſe. Quare ſi vna eſſet Venus, vnus & Amor. Quoniã verò duę ſũt Veneres, geminũ quoq; amorem eſſe neceſſe eſt. Geminã aũt deã hanc eſſe quis neget? Nónne vna quędã antiquior eſt & ſine matre Venus, cœlo nata, quam cœleſtem Venerem nuncupamus? Altera verò iunior, è Ioue & Dione progenita, quam Pandemum, id eſt vulgarem cõmunémque vocamus? Neceſſarium itaque amorem Veneris illius ſocium atque adiutorem cœleſtem vocari, huius verò vulgarem. Laudare quidem deos omnes decet: ſed vtriſque amoris opera diſtinguenda. Actionis cuiuſlibet hæc eſt conditio, vt ſuapte natura, neque honeſta ſit, neque turpis, vt ea quæ nunc nos agimus, bibere, canere, diſputare. Nullum ex his ſeipſo turpe vel honeſtum. Sed agendi modus actioni certũ tribuit cognomen tũ. Quod enim bene rectéq; agitur, honeſtum: quod non rectè, turpe exiſtit. Eadem ratione non quilibet amor & quiuis amandi modus, honeſtus eſt & laudandus. Imò ille ſolus, qui honeſtè amare nos hortatur. Etenim vulgaris communíſque Veneris amor, reuera eſt & ipſe vulgaris, & quodcunque contingit, peragit. Atque is eſt, quo praui abiectique homines amant. Amant porrò fœminas non minus quàm maſculos, & corpora magis quàm animos, & ſine mente homines potius quàm prudẽtes. Ad explendum ſanè deſiderium inhiant: honeſtè verò nécne expleant, omnino non curant. Quo fit, vt quodcũque ſors illis offert, exequantur, & bonum ſimiliter atque malũ. Affectus enim huiuſmodi à Venere illa multò, quã alia, iuniore, & vtriuſque ſexus in generatione participe profluit. Amor autem qui cœleſtem ſequitur Venerem, quæ non fœminæ, ſed maſculi tantũ ſexus eſt particeps, puerorum tantum eſt. Deinde quoniam antiquioris Veneris eſt comes, & ipſe petulantiæ omnis eſt expers. Quocirca quicunque amore hoc inſpirati ſunt, genus maſculum natura robuſtius & generoſius, & mentis magis particeps diligunt. Et qui amore hoc ſyncerè perfectéque ſunt rapti, ex hoc perſpicuè dignoſcuntur, quòd pueros non amant, ſed adoleſcentes, cùm mente valere iã cœperint: quod tum accidit, cũ proximi ſunt pubi. Parati.n.ſunt arbitror qui hinc amare incipiũt, per omnẽ vitam ſimul & cõmuniter viuere, neq. amatũ decipere, neq. ab vno in alterũ amandũ abire. neq.n. pueros adhuc mentis expertes amant, quos deinde exoletos irrideant & relinquant. Oportet aũt legib. inſtitutũ eſſe ne quis pueros amet, ne in re ambigua fruſtra tãtũ ſtudiũ poneret. Incertũ.n.eſt quò aut corpꝰ, aut anima

Orpheus acriter carpitur.

Iliad υ.

Geminus Amor.

Gemina Venus.

A ἀποδεῖξαι αὐτοὺς ἀλλοτρίους ὄντας τῷ υἱεῖ, καὶ ὀνόματι μόνον προσήκοντας. καὶ τοῦτ᾽ ἐργασαμένη τὸ ἔργον, οὕτω καλὸν ἔδοξεν ἐργάσασθαι οὐ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ θεοῖς, ὥστε πολλῶν πολλὰ καὶ καλὰ εἰργασμένων, εὐαριθμήτοις δή τισιν ἔδοσαν τοῦτο γέρας οἱ θεοί, ἐξ ᾅδου ἀνεῖναι πάλιν τὴν ψυχήν· ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκείνης ἀνεῖσαν, ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ. οὕτω καὶ θεοὶ τὴν περὶ τὸν ἔρωτα σπουδήν τε καὶ ἀρετὴν μάλιστα τιμῶσιν. Ὀρφέα δὲ τὸν Οἰάγρου ἀτελῆ ἀπέπεμψαν ἐξ ᾅδου, φάσμα δείξαντες τῆς γυναικὸς ἐφ᾽ ἣν ἐκὼν ἧκεν, αὐτὴν δὲ οὐ δόντες· ὅτι μαλθακίζεσθαι ἐδόκει, ἅτε ὢν κιθαρῳδός, καὶ οὐ τολμᾶν ἕνεκα τοῦ ἔρωτος ἀποθνήσκειν, ὥσπερ Ἄλκηστις, ἀλλὰ διαμηχανᾶσθαι ζῶν εἰσιέναι εἰς ᾅδου. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα δίκην αὐτῷ ἐπέθεσαν, καὶ ἐποίησαν τὸν θάνατον
B αὐτοῦ ὑπὸ γυναικῶν γενέσθαι. οὐχ ὥσπερ Ἀχιλλέα τὸν τῆς Θέτιδος υἱὸν ἐτίμησαν, καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψαν, ὅτι πεπυσμένος παρὰ τῆς μητρὸς ὡς ἀποθανοῖτο ἀποκτείνας Ἕκτορα, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο, οἴκαδ᾽ ἐλθὼν γηραιὸς τελευτήσοι, ἐτόλμησεν ἑλέσθαι, βοηθήσας τῷ ἐραστῇ Πατρόκλῳ καὶ τιμωρήσας, οὐ μόνον ὑπεραποθανεῖν ἀλλὰ καὶ ἐπαποθανεῖν τετελευτηκότι. ὅθεν δὴ καὶ ὑπεραγασθέντες οἱ θεοὶ διαφερόντως αὐτὸν ἐτίμησαν, ὅτι τὸν ἐραστὴν οὕτω περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. Αἰσχύλος δὲ φλυαρεῖ, φάσκων Ἀχιλλέα Πατρόκλου ἐρᾶν, ὃς ἦν καλλίων οὐ μόνον Πατρόκλου, ἀλλ᾽ ἄρα καὶ τῶν ἡρώων ἁπάντων, καὶ ἔτι ἀγένειος· ἔπειτα νεώτερος πολύ, ὥς φησιν Ὅμηρος. ἀλλὰ γὰρ τῷ ὄντι μάλιστα μὲν
C ταύτην τὴν ἀρετὴν οἱ θεοὶ τιμῶσι τὴν περὶ τὸν ἔρωτα. μᾶλλον μέντοι θαυμάζουσι καὶ ἄγανται καὶ εὖ ποιοῦσιν ὅταν ὁ ἐρώμενος τὸν ἐραστὴν ἀγαπᾷ, ἢ ὅταν ὁ ἐραστὴς τὰ παιδικά. θειότερον γὰρ ἐραστὴς παιδικῶν· ἔνθεος γάρ ἐστι. διὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἀχιλλέα τῆς Ἀλκήστιδος μᾶλλον ἐτίμησαν, εἰς μακάρων νήσους ἀποπέμψαντες. οὕτω δὴ καὶ ἔγωγέ φημι Ἔρωτα θεῶν πρεσβύτατον καὶ τιμιώτατον καὶ κυριώτατον εἶναι εἰς ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας κτῆσιν ἀνθρώποις, καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασι. Φαῖδρον μὲν τοιοῦτόν τινα λόγον ἔφη εἰπεῖν· μετὰ δὲ Φαῖδρον, ἄλλους τινὰς εἶναι ὧν
D οὐ πάνυ διεμνημόνευεν· οὓς παρείς, τὸν Παυσανίου λόγον διηγεῖτο. εἰπεῖν δ᾽ αὐτὸν ὅτι,

Οὐ καλῶς μοι δοκεῖ, ὦ Φαῖδρε, προβεβλῆσθαι ἡμῖν ὁ λόγος, τὸ ἁπλῶς οὕτω παρηγγέλθαι ἐγκωμιάζειν Ἔρωτα. εἰ μὲν γὰρ εἷς ἦν ὁ Ἔρως, καλῶς ἂν εἶχε. νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν εἷς. μὴ ὄντος δὲ ἑνός, ὀρθότερόν ἐστι πρότερον προρρηθῆναι ὁποῖον δεῖ ἐπαινεῖν. ἐγὼ οὖν πειράσομαι τοῦτο ἐπανορθώσασθαι. πρῶτον μὲν Ἔρωτα φράσαι ὃν δεῖ ἐπαινεῖν, ἔπειτα ἐπαινέσαι ἀξίως τοῦ θεοῦ. πάντες γὰρ ἴσμεν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ Ἔρωτος Ἀφροδίτη· ταύτης δὲ μιᾶς μὲν οὔσης, εἷς ἂν ἦν Ἔρως· ἐπεὶ δὲ δύο ἐστόν, δύο ἀνάγκη καὶ Ἔρωτε εἶναι. πῶς δ᾽ οὐ δύο τὼ θεά; ἡ μέν γέ που, πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ, Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν· ἡ δὲ νεωτέρα, Διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὴ πάνδημον καλοῦμεν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ Ἔρωτα, τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργόν, πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δέ, οὐράνιον. ἐπαινεῖν μὲν οὖν δεῖ πάντας θεούς· ἃ δ᾽ οὖν ἑκάτερος εἴληχε πειρατέον εἰπεῖν. πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδ᾽ ἔχει· αὐτὴ ἐφ᾽ ἑαυτῆς πραττομένη, οὔτε καλή, οὔτε αἰσχρά. οἷον, ὃ νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν, ἢ πίνειν, ἢ ᾄδειν, ἢ διαλέγεσθαι, οὐκ ἔστι τούτων αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ καλὸν οὐδέν. ἀλλ᾽ ἐν τῇ πράξει, ὡς ἂν πραχθῇ, τοιοῦτον ἀπέβη. καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον καὶ ὀρθῶς, καλὸν γίγνεται. μὴ ὀρθῶς δέ, αἰσχρόν. οὕτω δὴ καὶ τὸ
F ἐρᾶν, καὶ ὁ Ἔρως, οὐ πᾶς ἐστι καλός, οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι, ἀλλ᾽ ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾶν. ὁ μὲν οὖν τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης, ὡς ἀληθῶς πάνδημός ἐστι, καὶ ἐξεργάζεται ὅ, τι ἂν τύχῃ· καὶ οὗτός ἐστιν ὃν οἱ φαῦλοι τῶν ἀνθρώπων ἐρῶσιν. ἐρῶσι δὲ οἱ τοιοῦτοι, πρῶτον μὲν οὐχ ἧττον γυναικῶν ἢ παίδων· ἔπειτα, ὧν καὶ ἐρῶσι, τῶν σωμάτων μᾶλλον ἢ τῶν ψυχῶν· ἔπειτα ὡς ἂν δύνωνται ἀνοητοτάτων· πρὸς τὸ διαπράξασθαι μόνον βλέποντες, ἀμελοῦντες δὲ τοῦ καλῶς, ἢ μή. ὅθεν δὴ ξυμβαίνει αὐτοῖς ὅ, τι ἂν τύχωσι τοῦτο πράττειν, ὁμοίως μὲν ἀγαθόν, ὁμοίως δὲ τοὐναντίον. ἔστι γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς θεοῦ νεωτέρας τε οὔσης πολὺ ἢ τῆς ἑτέρας, καὶ μετεχούσης ἐν τῇ γενέσει καὶ θήλεος καὶ ἄρρενος· ὁ δέ, τῆς οὐρανίας, πρῶτον μέν, οὐ μετεχούσης θήλεος, ἀλλ᾽ ἄρρενος μόνον· (καὶ ἔστιν
G οὗτος ὁ τῶν παίδων ἔρως) ἔπειτα πρεσβυτέρας, ὕβρεως ἀμοίρου. ὅθεν δὴ ἐπὶ τὸ ἄρρεν τρέπονται οἱ ἐκ τούτου ἔρωτος ἔπιπνοι, τὸ φύσει ἐρρωμενέστερον καὶ νοῦν μᾶλλον ἔχον ἀγαπῶντες. καί τις ἂν γνοίη καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παιδεραστίᾳ τοὺς εἰλικρινῶς ὑπὸ τούτου τοῦ ἔρωτος ὡρμημένους. οὐ γὰρ ἐρῶσι παίδων, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ἤδη ἄρχωνται νοῦν ἴσχειν. τοῦτο δὲ πλησιάζει τῷ γενειάσκειν. παρεσκευασμένοι γὰρ (οἶμαι) εἰσὶν οἱ ἐντεῦθεν ἀρχόμενοι ἐρᾶν, ὡς τὸν βίον ἅπαντα ξυνεσόμενοι, καὶ κοινῇ συμβιωσόμενοι. ἀλλ᾽ οὐκ, ἐξαπατήσαντες, ἐν ἀφροσύνῃ λαβόντες, ὡς νέον καταγελάσαντες, οἰχήσεσθαι ἐπ᾽ ἄλλον ἀποτρέχοντες. χρῆν δὲ καὶ νόμον εἶναι, μὴ ἐρᾶν παίδων, ἵνα μὴ εἰς ἄδηλον πολλὴ σπουδὴ ἀνηλίσκετο. τὸ γὰρ τῶν παίδων τέλος ἄδηλον

οἷ τελευτᾷ κακίας καὶ ἀρετῆς ψυχῆς τε πέρι καὶ σώματος. οἱ μὲν οὖν ἀγαθοὶ τὸν νόμον τοῦτον αὐτοὶ αὑτοῖς ἑκόντες τίθενται· χρὴ δὲ καὶ τούτοις τοὺς πανδήμους ἐραστὰς προσαναγκάζειν τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν προσαναγκάζομεν αὐτοὺς καθ' ὅσον δυνάμεθα μὴ ἐρᾶν. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ καὶ τὸ ὄνειδος πεποιηκότες, ὥστε τινὰ τολμᾶν λέγειν ὡς αἰσχρὸν χαρίζεσθαι ἐρασταῖς. λέγουσι δὲ εἰς τούτους ἀποβλέποντες, ὁρῶντες αὐτῶν τὴν ἀκαιρίαν καὶ ἀδικίαν. ἐπεὶ οὐ δήπου κοσμίως τε καὶ νομίμως ὁτιοῦν πρᾶγμα πραττόμενον, ψόγον ἂν δικαίως φέροι. καὶ δὴ καὶ ὁ περὶ τὸν ἔρωτα νόμος ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσι νοῆσαι ῥάδιος· (ἁπλῶς γὰρ ὥρισται) ὁ δ' ἐνθάδε καὶ ὁ ἐν Λακεδαίμονι, ποικίλος. ἐν Ἤλιδι μὲν γὰρ καὶ ἐν Βοιωτοῖς, καὶ οὗ μὴ σοφοὶ λέγειν, ἁπλῶς νενομοθέτηται καλὸν τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς· καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι οὔτε νέος οὔτε παλαιὸς ὡς αἰσχρόν· (ἵνα, οἶμαι, μὴ πράγματ' ἔχωσι, λόγῳ πειρώμενοι πείθειν τοὺς νέους, ἅτε ἀδύνατοι λέγειν) τῆς δὲ Ἰωνίας καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ αἰσχρὸν νενόμισται ὅσοι ὑπὸ βαρβάροις οἰκοῦσι. τοῖς γὰρ βαρβάροις διὰ τὰς τυραννίδας αἰσχρὸν τοῦτό γε, καὶ ἥ γε φιλοσοφία καὶ ἡ φιλογυμναστία. οὐ γὰρ οἶμαι, συμφέρει τοῖς ἄρχουσι φρονήματα μεγάλα ἐγγίγνεσθαι τῶν ἀρχομένων, οὐδὲ φιλίας ἰσχυρὰς καὶ κοινωνίας· ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ τά τε ἄλλα πάντα καὶ ὁ ἔρως ἐμποιεῖν. ἔργῳ δὲ τοῦτο ἔμαθον καὶ οἱ ἐνθάδε τύραννοι. ὁ γὰρ Ἀριστογείτονος ἔρως καὶ Ἁρμοδίου φιλία βέβαιος γενομένη κατέλυσεν αὐτῶν τὴν ἀρχήν. οὕτως, οὗ μὲν αἰσχρὸν ἐτέθη χαρίζεσθαι ἐρασταῖς, κακίᾳ τῶν θεμένων κεῖται· (τῶν μὲν ἀρχόντων πλεονεξίᾳ, τῶν δὲ ἀρχομένων ἀνανδρίᾳ) οὗ δὲ καλὸν ἁπλῶς ἐνομίσθη, διὰ τὴν τῶν θεμένων τῆς ψυχῆς ἀργίαν. ἐνθάδε δὲ πολὺ τούτων κάλλιον νενομοθέτηται· καὶ (ὅπερ εἶπον) οὐ ῥᾴδιον κατανοῆσαι. ἐνθυμηθέντι γὰρ ὅτι λέγεται κάλλιον τὸ φανερῶς ἐρᾶν τοῦ λάθρα, καὶ μάλιστα τῶν γενναιοτάτων καὶ ἀρίστων, κἂν αἰσχίους ἄλλων ὦσι· καὶ ὅτι αὖ ἡ παρακέλευσις τῷ ἐρῶντι παρὰ πάντων θαυμαστή, οὐχ ὥς τι αἰσχρὸν ποιοῦντι· καὶ ἑλόντι τε καλὸν δοκεῖ εἶναι, καὶ μὴ ἑλόντι, αἰσχρόν· καὶ πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν ἑλεῖν, ἐξουσίαν ὁ νόμος δέδωκε τῷ ἐραστῇ, θαυμαστὰ ἔργα ἐργαζομένῳ ἐπαινεῖσθαι. ἃ εἴ τις τολμῴη ποιεῖν, ἀλλ' ὁτιοῦν διώκων καὶ βουλόμενος διαπράξασθαι πλὴν τοῦτο, φιλοσοφίας τὰ μέγιστα καρποῖτ' ἂν ὀνείδη. εἰ γὰρ ἢ χρήματα βουλόμενος παρά του λαβεῖν, ἢ ἀρχὴν ἄρξαι, ἤ τιν' ἄλλην δύναμιν ἐθέλοι ποιεῖν, οἷά περ οἱ ἐρασταὶ πρὸς τὰ παιδικά, ἱκετείας τε καὶ ἀντιβολήσεις ἐν ταῖς δεήσεσι ποιούμενοι, καὶ ὅρκους ὀμνύντες, καὶ κοιμήσεις ἐπὶ θύραις, καὶ ἐθέλοντας δουλείας δουλεύειν οἵας οὐδ' ἂν δοῦλος οὐδείς, ἐμποδίζοιτο ἂν μὴ πράττειν οὕτω τὴν πρᾶξιν καὶ ὑπὸ φίλων καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν, τῶν μὲν, ὀνειδιζόντων κολακείας καὶ ἀνελευθερίας, τῶν δὲ νουθετούντων, καὶ αἰσχυνομένων ὑπὲρ αὐτῶν· τῷ δ' ἐρῶντι ταῦτα πάντα ποιοῦντι χάρις ἔπεστι, καὶ δέδοται ὑπὸ τοῦ νόμου, ἄνευ ὀνείδους πράττειν, ὡς πάγκαλόν τι πρᾶγμα διαπραττομένου. ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν ἐκβάντι τῶν ὅρκων. ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὔ φασιν εἶναι. οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι, ὡς ὁ νόμος φησὶν ὁ ἐνθάδε. ταύτῃ μὲν οὖν οἰηθείη ἄν τις πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῇδε τῇ πόλει καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ φίλους γίγνεσθαι τοῖς ἐρασταῖς. ἐπειδὰν δὲ παιδαγωγοὺς ἐπιστήσαντες οἱ πατέρες τοῖς ἐρωμένοις, μὴ ἐῶσι διαλέγεσθαι τοῖς ἐρασταῖς, καὶ τῷ παιδαγωγῷ ταῦτα προστεταγμένα ᾖ, ἡλικιῶται δὲ καὶ ἑταῖροι ὀνειδίζωσιν, ἐάν τι ὁρῶσι τοιοῦτο γιγνόμενον, καὶ τοὺς ὀνειδίζοντας αὖ οἱ πρεσβύτεροι μὴ διακωλύωσι, μηδὲ λοιδορῶσιν ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγοντας· εἰς δὴ ταῦτά τις αὖ βλέψας ἡγήσαιτ' ἂν πάλιν αἴσχιστον τὸ τοιοῦτον ἐνθάδε νομίζεσθαι. τὸ δὲ, οἶμαι, ὧδ' ἔχει· οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὑτό, οὔτε αἰσχρόν· ἀλλὰ καλῶς μὲν πραττόμενον, καλόν· αἰσχρῶς δὲ, αἰσχρόν. αἰσχρὸν μὲν οὖν ἐστι πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι· καλὸν δὲ, χρηστῷ τε καὶ καλῶς. πονηρὸς δ' ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἐραστὴς ὁ πάνδημος, ὁ τοῦ σώματος μᾶλλον ἐρῶν ἢ τῆς ψυχῆς. καὶ γὰρ οὐδὲ μόνιμός ἐστιν, ἅτε οὐδὲ μονίμου ἐρῶν πράγματος. ἅμα γὰρ τῷ τοῦ σώματος ἄνθει λήγοντι, οὗπερ ἤρα, οἴχεται ἀποπτάμενος, πολλοὺς λόγους καὶ ὑποσχέσεις καταισχύνας. ὁ δὲ τοῦ ἤθους χρηστοῦ ὄντος ἐραστὴς διὰ βίου μένει, ἅτε μονίμῳ συντακείς. τούτους δὴ βούλεται ὁ ἡμέτερος νόμος εὖ καὶ καλῶς βασανίζειν· καὶ τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν. διὰ ταῦτα τοῖς μὲν διώκειν παρακελεύεται, τοῖς δὲ, φεύγειν, ἀγωνοθετῶν καὶ βασανίζων ποτέρων ποτέ ἐστιν ὁ ἐρῶν, καὶ ποτέρων ὁ ἐρώμενος. οὕτω δὴ ὑπὸ ταύτης τῆς αἰτίας, πρῶτον μὲν τὸ ἁλίσκεσθαι ταχὺ, αἰσχρὸν νενόμισται· (ἵνα χρόνος ἐγγένηται, ὃς δὴ δοκεῖ τὰ πολλὰ καλῶς βασανίζειν) ἔπειτα τὸ ὑπὸ χρημάτων καὶ ὑπὸ πολιτικῶν δυνάμεων ἁλῶναι, αἰσχρὸν, ἐάν τε κακῶς πάσχων πτήξῃ, καὶ μὴ καρτερήσῃ, ἄν τ' εὐεργετούμενος εἰς χρήματα ἢ εἰς διαπράξεις πολιτικὰς, μὴ καταφρονήσῃ. οὐδὲν γὰρ δοκεῖ τούτων οὔτε βέβαιον οὔτε μόνιμον εἶναι, χωρὶς τοῦ μηδὲ πεφυ-

A puerorum tam ſecundum virtutem quàm ſecundum vitium poſtremo euadat. Probi quidem viri legē hanc ſibiipſis ſponte proponunt. Oportet quoque eidem legi vulgares illos amatores adhibita neceſſitate ſubiicere, quemadmodum illos ipſos pro viribus amare mulieres liberas prohibemus. Nam hi ſunt qui occaſionem conuitiis & quorundā ſententiæ præbuerunt, qui amatori obſequi turpe dicunt: qui quidem de vulgaribus amatoribus iſta loquuntur, quia importunitatem iniuſtitiámque illorum agnoſcunt & improbant. Nihil autem quod modeſtè & legitimè fit, vituperare decet. Lex vtique de

B amore in ciuitatibus aliis inſtituta, intellectu facilis eſt, quoniam ſimpliciter traditur. Apud nos autem & Lacedæmonios varia extat. In Elide nanque & apud Bœotios, & vbi dicendi arte homines carent, ſimpliciter lege ſtatutum eſt, morem amantibus eſſe gerendum: nec apud eos quiſquam aut iuuenis aut ſenex, turpe id prædicant. Quod quidem ea de cauſa ab illis arbitror eſſe factum, ne in perſuadendis adoleſcentibus elaborandum illis eſſet, vtpote qui ad orandum inepti ſunt. In Ionia verò & apud alios multos qui Barbaris ſubiecti ſunt, omnino turpe hoc lege cenſetur. Nam inter Barbaros quidem

C propter tyrannides turpe iſtud habetur, & ſapientiæ prætereà atque gymnaſticæ ſtudium. Neque enim tyrannis conducunt ea ſtudia, quæ ſubditorum mentes acutas generoſáſque reddunt, quæue amicitias inter eos indiſſolubiles, ſocietatéſque frequentes pariunt: quæ cùm ab aliis, tum vel maximè ab amore gigni conſueuerunt. Hoc autem ex re ipſa tyranni noſtri didicerunt. Nam Ariſtogitonis amor & Hermodij amicitia cō firmata, illorum tyrannidem diſſipauit. Atque ita vbicunque Amoris indulgētia funditus ſublata eſt, prauitate illorum qui leges condiderunt, eſt vetita, principum quidem auaritia augendíque imperij ſtudio, & ſubditorū ignauia. Vbi verò peni-

D tus permiſſa eſt, propter eorum qui ſic ſtatuerūt ſocordiam & ſegnitiem eſt permiſſa. Hic verò multò rectiùs eſt inſtitutum: ſed vt dicebam, non facile cognitu. Concedi planè videtur, ſiquis animaduertat, quod dicitur, præclarius eſſe palam amare quàm clanculum, eóſque præcipuè qui generoſi & optimi ſunt, etiam ſi minùs formoſi quàm alij videatur. Fauet quoque amatori quamplurimum cōmunis omnium cohortatio, quaſi nihil turpe aggrediatur. Nam cōmuniter ſiquis amatum capiat, pulchrum quiddā videtur: ſi non capiat, turpe. Et lex ad amatum ſibi conciliandū amatori mira quædam machi-

E namenta concedit, laudaríque permittit: quæ ſiquis aliquando cuiuſuis gratia tentare auderet, maximas apud philoſophos vituperationes incurreret. Siquis enim accipiendæ ab aliquo pecuniæ, vel magiſtratus aut alterius adipiſcendæ potentiæ gratia, aggrediatur illa quæ erga amatos amantes, paſſim occurrat, ſupplex oret, obteſtetur, ad fores noctu iaceat, & ſedula quadam obſeruantia ſeruiat, & in omnibus obſequatur, quę ſeruus aliquis agere nec vellet, nec etiam cogeretur, ab inimicis pariter & amicis obiurgabitur. Illi adulationes ſeruiléſque aſſentationes vituperabunt. Iſti corripient, eóſque ſeruitutis amici ſui pudebit. Amator autem dum iſta facit, gratiam adipiſcitur, & quaſi præclarum aliquid agat, à lege abſque vlla infamiæ nota facere iſta permittitur. Quódve permaximū

F eſt, vulgò fertur, quod ſolis amatoriis periuriis dij dant veniam. Venereum quippe iuſiurandum nihil valere aiunt. Itaque tam dij quàm homines omnem amanti licentiam præſtiterunt, vt lex noſtra teſtatur. Si ad iſta quæ dicta ſunt, reſpiciamus, præclariſſimum quiddam in hac ciuitate exiſtimari videbitur amor, quódve amāti amatus indulgeat. Si rurſus ea quæ dicam, animaduertamus, turpiſſimum hoc apud nos haberi putabimus. Nam parentes pædagogis filios commendant, qui amatos cum amantibus loqui prohibeant. Socij quoque & æquales quoties tale quid vident, vituperant, eóſque dum talia carpunt, ſenes non reprehēdunt, neque eos quaſi errent, cor-

Solis amatoriis periuriis dij dant veniam. Venereum iuſiurandum.

G ripiunt. Quapropter ita hoc habere ſe arbitror, vt ipſum ſecundūm ſe, ſicut principio dictum eſt, neque honeſtum ſit, neque turpe. Neque enim ſimplex eſt, ſed rectè factū honeſtum, contrà, turpe. Turpe quidem eſt, prauo ac turpiter obſequi Honeſtum verò bono, atque honeſtè. Prauus autem eſt amator ille vulgaris, qui corpus magis quàm animum amat. Neque enim ſtabilis eſt, cùm rem amet minimè ſtabilem quam cupierat, defloreſcit, abit, atque auolat, nihil eorum quæ promiſerat, ſeruans. Bonorum verò morum amator, per omnem vitam in amicitia perſeuerat, vtpote qui rem ſtabilem ſectabatur. Iſtos vtique noſtra lex diligenter examinare præcipit,

H & his morem gerere, illos fugere. Et hos quidem propterea ſequi iubet, illos fugere, diiudicans & examinans quæ quis amet, & quæ in quouis amentur. Atque hanc ob cauſam primùm facilè, citóque capi, turpe cenſetur, vt tempus intercedat, quod ad examinandos mores exigitur, deinde aut pecuniarum copia, aut magiſtratuum potentia capi, turpe: ſiue timore quodam potius quàm voluntate irretiatur, ſiue acceptis pecuniis, ciuilibúſque muneribus acquiſitis non contemnat. Nihil enim ex iis ſolidum firmúmque eſſe videtur, præter id quod ab

iis amicitia generoſa oriri nequit. Vna itaque ſecũdum legem noſtram via reſtat, qua amati amantibus iure gratificari poſſint. Etenim quemadmodum apud nos de amantibus lex illa relata eſt, qua dicitur, nullum voluntarium amatoris in amatum obſequium, adulatorium & infame putandum: ſic & alia quædam ſecundum legem voluntaria ſeruitus reſtat, quæ infamiam nullam ſubit. Hæc autem eſt quæ circa virtutem verſatur. Nam noſtris legibus eſt inſtitutum, ſiquis velit aliquem colere, putans per illum vel ſapientia quadam, vel in alia quauis parte virtutis proficere, hanc rurſus voluntariam ſeruitutem neque ·'edecori ſeruienti fore, neque adulationem vocari debere. Oportet autem has leges in idem conducere, illam ſcilicet de amatoribus, & hanc de philoſophia, aliáque virtute conſcriptam, ſi vlla ratione contingere debet, vt deceat amatos amatoribus obſequi. Quoties enim in idem concurrũt amator atque amatus, vterique legem habentes, hic quidem obſecuturis amatis iuſtè in omnibus miniſtrare ſeruiréque paratus, ille rurſus ſcientiæ morúmque præceptori ſuo iuſtè in ſingulis pariturus: & hic quidem ad ſapientiam, aliáſque virtutes conferre potens: ille autem eruditione & ſapientia indigens, tunc ſanè in vnum his legibus concurrentibus duntaxat euenit, vt honeſtum ſit amatos amatoribus morem gerere: aliàs autem nullo modo. In hoc vtique falli, turpe non eſt. In aliis autem omnibus, obſequium huiuſcemodi turpe cenſetur, ſiue obſequentem fallat opinio, ſiue non fallat. Si quis enim amatori tanquam diuiti diuitiarum cauſa gratificatus, fallitur, neque pecunias accipit, quamuis amator pauper eſſe comperiatur, nihilominus vituperatur. Videtur enim hic ſeruilem animi ſui habitum oſtendiſſe, quòd pecuniarum gratia in ſingulis rebus cuiuis ſeruiret: quod quidẽ minimè eſt honeſtum. Eadem ratione ſi quis tanquã bono gratificatus, ipſe hac conſuetudine ſperans euadere melior, fallitur, cùm ille prauus eſſe deprehendatur, honeſta quædam deceptio eſt. Nam videtur affectum ſuum demonſtraſſe paratum ad omnia miniſteria virtutis conſequendæ gratia toleranda. Quod ſanè præclariſſimum iudicatur, hac itaque ratione virtutis cauſa gratificari, atque ſeruire ſemper honeſtum. Hic autem eſt ipſius cœleſtis deæ amor cœleſtis & ipſe: qui tam priuatim, quàm publicè pretioſus eſt, & amantem pariter atque amatum virtutis curam ſtudiúmque ſuſcipere cogit. Cæteri verò amores Veneris vulgaris ſunt comites. Hæc in præſentia, ô Phædre, velut ex tempore de Amore vobiſcum cõfero. Cùm Pauſanias pauſam, id eſt finem dicendi feciſſet: ſic enim alludere vocabulo ſapientes me docent: oportere inquit Ariſtodemus Ariſtophanem dicere, verùm ſingultu vel propter repletionẽ, vel propter aliam cauſam contingente, impeditum fuiſſe. Quocirca ad Eryximachum medicum continuo poſt ipſum ſedentem, ita loquutum: O Eryximache tua nunc intereſt, aut ſingultum reprimere, aut pro me loqui donec ceſſet. Ad ea Eryximachũ reſpondiſſe: Vtrunque efficiam. Equidem tuo loco dicam, tu verò meo, poſtquàm ſingultus abierit. Interim dum ipſe loquor, ſi vis aliquandiu ſpiritum cohibere, ſingultus ceſſabit. Si minùs id placet, ſaltem aqua multa intus allue fauces. Et ſi fortè vehemens eſt, nares commodè ſtimula vt ſternutatio irritetur. Nam ſi id ſemel, aut bis feceris, etiam ſi vehementiſſimus ſit, tolletur. Antequàm finem dicendi feceris, inquit Ariſtophanes, quæ iubes, efficiam. Eryximachum ita loquutum, Neceſſarium inquit mihi videtur, poſtquã Pauſanias rectè exorſus, finem impoſuit minùs ſufficientem, quod deeſt à me nunc impleri. Diſtinctionem quidem illam qua in duo diſtributus eſt Amor, approbo. Verùm noſtra hac medicinæ arte comperiſſe mihi videor, nõ ſolùm animis hominum erga pulchros Amorem ineſſe: verumetiam ad alia multa, atque in aliis tum corporibus animalium omnium, tum his quæ ex terra naſcuntur: ac denique in omnibus, vt ita dixerim, quę in rerum natura conſiſtunt. Magnum quoque atque mirabilẽ hunc deum per omnia tam humana, quàm diuina latiſſimè ſe porrigere. A medicinę peritia primò exemplum capiam, vt artem meam venerer. Corporum ſanè natura Amorem hunc geminum cõtinet. Quod enim in corporibus noſtris bene valet, & quod malè, aliud atque diſſimile eſſe conſtat. Quod verò diſſimile eſt, diſſimile cupit & amat. Alius ergo qui in ſano corpore Amor, alius qui in ęgroto. Et, vt paulò antè Pauſanias aſſerebat, temperatis hominibus gratificandum eſſe, intemperatis verò nequaquam: ita & in ipſis corporibus bonis quidem ſatiſque obſequendum eſt, in quo maximè ratio medicinæ conſiſtit: malis autem ægrotiſque minimè, ſi modò artificioſus quis vult medicus eſſe. Eſt autem, vt ſummatim dicam, medicina ſciẽtia qua amatorij affectus corporis quo ad repletionẽ euacuationémve noſcũtur. Et quiſquis pulchrũ & deformẽ in his amorẽ diſcernit, is medicus peritiſſimus ſit. Quive ita permutare hæc poteſt, vt pro altero amore naſcatur alter: aut quibus abeſt Amor, adeſſe autẽ oportet, immittere valeat, & inſitũ eximere: erudit' ſit artifex. Poſſe autę oportet, quę in corpore inimica maximè ſunt, cõciliare, & amorẽ illis inſerere mutuũ.

Carpitur & deridetur Ariſtophanes.

Remedia ſingultus.

Medicina.

A κέναι ἀπ' αὐτῶν γυναίαν φιλίαν. μία δὴ λείπεται τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ ὁδὸς, εἰ μέλλει καλῶς χαρίσασθαι ἐραστῇ παιδικά. ἔστι γὰρ ἡμῖν νόμος, ὥσπερ ἐπὶ τοῖς ἐρασταῖς ἦν, δουλεύειν ἐθέλοντα ἡντινοῦν δουλείαν παιδικοῖς, μὴ κολακείαν εἶναι, μηδὲ ἐπονείδιστον. οὕτω δὴ καὶ ἄλλη μία μόνη δουλεία ἑκούσιος λείπεται οὐκ ἐπονείδιστος. αὕτη δέ ἐστιν ἡ περὶ τὴν ἀρετήν. νενόμισται γὰρ δὴ ἡμῖν, ἐάν τις ἐθέλῃ τινὰ θεραπεύειν, ἡγούμενος δι' ἐκεῖνον ἀμείνων ἔσεσθαι ἢ κατὰ σοφίαν τινὰ ἢ κατὰ ἄλλο ὁτιοῦν μέρος ἀρετῆς, αὕτη αὖ ἡ ἐθελοδουλεία οὐκ αἰσχρὰ εἶναι, οὐδὲ κολακεία. δεῖ δὴ τὼ νόμω τούτω συμβαλεῖν εἰς ταυτὸ, τόν τε περὶ τὴν παιδεραστίαν, καὶ τὸν περὶ τὴν φιλοσοφίαν τε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν· εἰ μέλλει ξυμβῆναι καλὸν B γενέσθαι τῷ ἐραστῇ παιδικὰ χαρίσασθαι. ὅταν γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἔλθωσιν ἐραστής τε καὶ παιδικὰ, νόμον ἔχων ἑκάτερος, ὁ μὲν χαρισαμένοις παιδικοῖς ὑπηρετῶν ὁτιοῦν, δικαίως ἂν ὑπηρετεῖν, ὁ δὲ, τῷ ποιοῦντι αὐτὸν σοφόν τε καὶ ἀγαθὸν, δικαίως αὖ ὁτιοῦν ἂν ὑπουργεῖν· καὶ ὁ μὲν, δυνάμενος εἰς φρόνησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ξυμβάλλεσθαι, ὁ δὲ, δεόμενος εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν κτᾶσθαι· τότε δὴ τούτων ξυνιόντων εἰς ταυτὸν τῶν νόμων, μοναχοῦ ἐνταῦθα ξυμπίπτει τὸ καλὸν εἶναι παιδικὰ ἐραστῇ χαρίσασθαι, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ. ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐξαπατηθῆναι οὐδὲν αἰσχρόν· ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ ἐξαπατωμένῳ αἰσχύνην C φέρει καὶ μή. εἰ γάρ τις ἐραστῇ, ὡς πλουσίῳ, πλούτου ἕνεκα χαρισάμενος ἐξαπατηθείη, καὶ μὴ λάβοι χρήματα, ἀναφανέντος τοῦ ἐραστοῦ πένητος, οὐδὲν ἧττον αἰσχρόν. δοκεῖ γὰρ ὁ τοιοῦτος τό γε αὑτοῦ ἐπιδεῖξαι ὅτι ἕνεκα χρημάτων ὁτιοῦν ἂν ὁτῳοῦν ὑπηρετοῖ· τοῦτο δὲ οὐ καλόν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ λόγον κἂν εἴ τις ὡς ἀγαθῷ χαρισάμενος, καὶ αὐτὸς ὡς ἀμείνων ἐσόμενος διὰ τὴν φιλίαν ἐραστοῦ, ἐξαπατηθείη, ἀναφανέντος ἐκείνου κακοῦ, καὶ οὐ κεκτημένου ἀρετὴν, ὅμως καλὴ ἡ ἀπάτη. δοκεῖ γὰρ αὖ καὶ οὗτος τὸ καθ' αὑτὸν δεδηλωκέναι ὅτι ἀρετῆς ἕνεκα καὶ τοῦ βελτίων γενέσθαι πᾶν ἂν παντὶ προθυμηθείη· τοῦτο δὲ αὖ πάντων κάλλιστον. οὕτω πάντως γε D καλὸν ἀρετῆς γ' ἕνεκα χαρίζεσθαι. οὗτός ἐστιν ὁ τῆς Οὐρανίας θεοῦ ἔρως, καὶ οὐράνιος, καὶ πολλοῦ ἄξιος καὶ πόλει καὶ ἰδιώταις· πολλὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκάζων ποιεῖσθαι πρὸς ἀρετὴν τόν τε ἐρῶντα αὐτὸν αὑτοῦ, καὶ τὸν ἐρώμενον· οἱ δ' ἕτεροι πάντες, τῆς ἑτέρας, τῆς πανδήμου. Ταῦτά σοι (ἔφη) ὡς ἐκ τοῦ παραχρῆμα, ὦ Φαῖδρε, περὶ Ἔρωτος συμβάλλομαι. Παυσανίου δὲ παυσαμένου (διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οὑτωσὶ οἱ σοφοὶ) ἔφη ὁ Ἀριστόδημος δεῖν μὲν Ἀριστοφάνην λέγειν, τυχεῖν δὲ αὐτῷ τινὰ ἢ ὑπὸ πλησμονῆς ἢ ὑπό τινος ἄλλου λύγγα ἐπιπεπτωκυῖαν· καὶ οὐχ οἷόν τε εἶναι λέγειν, ἀλλ' εἰπεῖν αὐτὸν, (ἐν γὰρ τῇ κάτω αὐτοῦ τὸν ἰατρὸν Ἐρυξίμαχον κατακεῖσθαι) Ὦ Ἐρυξίμαχε, δίκαιος εἶ ἢ παῦσαί με τῆς λυγγὸς, E ἢ λέγειν ὑπὲρ ἐμοῦ, ἕως ἂν ἐγὼ παύσωμαι. Καὶ τὸν Ἐρυξίμαχον εἰπεῖν, Ἀλλὰ ποιήσω ἀμφότερα ταῦτα. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐρῶ ἐν τῷ σῷ μέρει· σὺ δ' ἐπειδὰν παύσῃ, ἐν τῷ ἐμῷ. ἐν ᾧ δ' ἂν ἐγὼ λέγω, ἐὰν μέν σοι ἐθέλῃ ἀπνευστὶ ἔχοντι πολὺν χρόνον παύεσθαι ἡ λύγξ· εἰ δὲ μὴ, ὕδατι ἀνακογχυλίασον. εἰ δ' ἄρα πάνυ ἰσχυρά ἐστιν, ἀναλαβών τι τοιοῦτον οἵῳ κινήσαις ἂν τὴν ῥῖνα, πτάρε· καὶ ἐὰν τοῦτο ποιήσῃς ἅπαξ ἢ δὶς, καὶ εἰ πάνυ ἰσχυρά ἐστι, παύσεται. Οὐκ ἂν φθάνοις λέγων, εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνην· ἐγὼ δὲ ταῦτα ποιήσω. Εἰπεῖν δὴ τὸν Ἐρυξίμαχον,

Δοκεῖ τοίνυν μοι ἀναγκαῖον εἶναι, ἐπειδὴ Παυσανίας ὁρμήσας ἐπὶ τὸν F λόγον καλῶς, οὐχ ἱκανῶς ἀπετέλεσε, δεῖν ἐμὲ πειρᾶσθαι τέλος ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ διπλοῦν εἶναι τὸν Ἔρωτα, δοκεῖ μοι καλῶς διελέσθαι· ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς καλοὺς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζώων, καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις, καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐν πᾶσι τοῖς οὖσι, καθεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς, τῆς ἡμετέρας τέχνης· καὶ ὡς μέγας καὶ θαυμαστὸς, καὶ ἐπὶ πᾶν ὁ θεὸς τείνει, καὶ κατ' ἀνθρώπινα καὶ κατὰ θεῖα πράγματα. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς λέγων, ἵνα καὶ πρεσβεύωμεν τὴν τέχνην. ἡ γὰρ φύσις τῶν σωμάτων τὸν διπλοῦν Ἔρωτα τοῦτον ἔχει. τὸ γὰρ ὑγιὲς τοῦ σώματος καὶ τὸ νοσοῦν ὁμολογουμένως ἕτερόν τε καὶ ἀνόμοιόν ἐστι· τὸ δὲ ἀνόμοιον ἀνομοίων ἐπι- G θυμεῖ καὶ ἐρᾷ. ἄλλος μὲν οὖν ὁ ἐπὶ τῷ ὑγιεινῷ ἔρως, ἄλλος δὲ ὁ ἐπὶ τῷ νοσώδει. ἔστι δὴ (ὥσπερ ἄρτι Παυσανίας ἔλεγε) τοῖς μὲν ἀγαθοῖς καλὸν χαρίζεσθαι τῶν ἀνθρώπων, τοῖς δὲ ἀκολάστοις αἰσχρόν. οὕτω καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἑκάστου τοῦ σώματος καὶ ὑγιεινοῖς καλὸν χαρίζεσθαι, καὶ δεῖ, καὶ τοῦτό ἐστιν ᾧ ὄνομα τὸ ἰατρικόν· τοῖς δὲ κακοῖς καὶ νοσώδεσιν αἰσχρόν τε, καὶ δεῖ ἀχαριστεῖν, εἰ μέλλει τις τεχνικὸς εἶναι. ἔστι γὰρ ἰατρικὴ (ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν) ἐπιστήμη τῶν τοῦ σώματος ἐρωτικῶν πρὸς πλησμονὴν καὶ κένωσιν. καὶ ὁ διαγιγνώσκων ἐν τούτοις τὸν καλόν τε καὶ αἰσχρὸν ἔρωτα, οὗτός ἐστιν ὁ ἰατρικώτατος· καὶ ὁ μεταβάλλειν ποιῶν, ὥστε ἀντὶ τοῦ ἑτέρου ἔρωτος τὸν ἕτερον κτῆσθαι. καὶ οἷς μὴ ἔνεστιν ἔρως, δεῖ δ' H ἐγγενέσθαι, ἐπιστάμενος ἐμποιῆσαι, καὶ ἐνόντα ἐξελεῖν, ἀγαθὸς ἂν εἴη δημιουργός. δεῖ γὰρ δὴ τὰ ἔχθιστα ὄντα ἐν τῷ σώματι, φίλα οἷόν τ' εἶναι ποιεῖν, καὶ ἐρᾶν

ἀλλήλων. ἔστι δὲ ἔχθιστα τὰ ἐναντιώτατα, ψυχρὸν θερμῷ, πικρὸν γλυκεῖ, ξηρὸν ὑγρῷ. πάντα τὰ τοιαῦτα τούτοις ἐπιστηθεὶς ἔρωτα ἐμποιῆσαι καὶ ὁμόνοιαν ὁ ἡμέτερος πρόγονος Ἀσκληπιὸς (ὥς φασιν οἵδε οἱ ποιηταί, καὶ ἐγὼ πείθομαι) συνέστησε τὴν ἡμετέραν τέχνην. ἥ τε οὖν ἰατρική (ὥσπερ λέγω) πᾶσα διὰ τοῦ θεοῦ τούτου κυβερνᾶται, ὡσαύτως δὲ καὶ γυμναστική, καὶ γεωργία. μουσικὴ δὲ καὶ παντὶ κατάδηλος τῷ καὶ μικρὸν προσέχοντι τὸν νοῦν ὅτι κατὰ ταὐτὰ ἔχει τούτοις· ὥσπερ ἴσως καὶ Ἡράκλειτος βούλεται λέγειν. ἐπεὶ τοῖς γε ῥήμασιν οὐ καλῶς λέγει. τὸ γὰρ ἕν φησι διαφερόμενον αὐτὸ αὑτῷ συμφέρεσθαι, ὥσπερ ἁρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας. ἔστι δὲ πολλὴ ἀλογία ἁρμονίαν φάναι διαφέρεσθαι, ἢ ἐκ διαφερομένων ἔτι εἶναι. ἀλλ' ἴσως τόδε ἐβούλετο λέγειν, ὅτι ἐκ διαφερομένων πρότερον, τοῦ ὀξέος καὶ βαρέος, ἔπειτα ὕστερον ὁμολογησάντων, γέγονεν ὑπὸ τῆς μουσικῆς τέχνης ἡ ἁρμονία. οὐ γὰρ δήπου ἐκ διαφερομένων γε ἔτι τοῦ ὀξέος καὶ βαρέος ἁρμονία ἂν εἴη. ἡ γὰρ ἁρμονία, συμφωνία ἐστί· συμφωνία δέ, ὁμολογία τις. ὁμολογίαν δὲ ἐκ διαφερομένων, ἕως ἂν διαφέρωνται, ἀδύνατον εἶναι· διαφερόμενον δὲ αὖ καὶ μὴ ὁμολογοῦν, ἀδύνατον ἁρμόσαι. ὥσπερ γε καὶ ὁ ῥυθμὸς ἐκ τοῦ ταχέος καὶ βραδέος, ἐκ διενηνεγμένων πρότερον, ὕστερον δὲ ὁμολογησάντων, γέγονε. τὴν δὲ ὁμολογίαν πᾶσι τούτοις, ὥσπερ ἐκεῖ ἡ ἰατρική, ἐνταῦθα ἡ μουσικὴ ἐντίθησιν, ἔρωτα καὶ ὁμόνοιαν ἀλλήλοις ἐμποιήσασα. καὶ ἔστιν αὖ μουσικὴ περὶ ἁρμονίαν καὶ ῥυθμὸν ἐρωτικῶν ἐπιστήμη. καὶ ἐν μέν γε αὐτῇ τῇ συστάσει ἁρμονίας τε καὶ ῥυθμοῦ οὐδὲν χαλεπὸν τὰ ἐρωτικὰ διαγιγνώσκειν· οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πως ἐστίν. ἀλλ' ἐπειδὰν δέῃ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καταχρῆσθαι ῥυθμῷ τε καὶ ἁρμονίᾳ, ἢ ποιοῦντα, (ὃ δὴ μελοποιίαν καλοῦσιν) ἢ χρώμενον ὀρθῶς τοῖς πεποιημένοις μέλεσί τε καὶ μέτροις (ὃ δὴ παιδεία ἐκλήθη) ἐνταῦθα δὴ καὶ χαλεπὸν καὶ ἀγαθοῦ δημιουργοῦ δεῖ. πάλιν γὰρ ἥκει ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι τοῖς μὲν κοσμίοις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς ἂν κοσμιώτεροι γίγνοιντο οἱ μήπω ὄντες, δεῖ χαρίζεσθαι, καὶ φυλάττειν τὸν τούτων ἔρωτα· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ καλός, ὁ οὐράνιος, ὁ τῆς Οὐρανίας Μούσης ἔρως· ὁ δὲ Πολυμνίας, ὁ πάνδημος· ὃν δὴ εὐλαβούμενον προσφέρειν οἷς ἂν προσφέρῃ, ὅπως ἂν τὴν μὲν ἡδονὴν αὐτοῦ καρπώσηται, ἀκολασίαν δὲ μηδεμίαν ἐμποιήσῃ. ὥσπερ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τέχνῃ μέγα ἔργον ταῖς περὶ τὴν ὀψοποιικὴν τέχνην ἐπιθυμίαις καλῶς χρῆσθαι, ὥστ' ἄνευ νόσου τὴν ἡδονὴν καρπώσασθαι. καὶ ἐν μουσικῇ δὴ καὶ ἐν ἰατρικῇ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ τοῖς ἀνθρωπείοις καὶ τοῖς θείοις, καθ' ὅσον παρείκει, φυλακτέον ἑκάτερον τὸν ἔρωτα. ἔνεστον γάρ. ἐπεὶ καὶ ἡ τῶν ὡρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ σύστασις μεστή ἐστιν ἀμφοτέρων τούτων. καὶ ἐπειδὰν μὲν πρὸς ἄλληλα τοῦ κοσμίου τύχῃ ἔρωτος ἃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τά τε θερμὰ καὶ τὰ ψυχρά, καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρά, ἁρμονίαν καὶ κρᾶσιν λάβῃ σώφρονα, ἥκει φέροντα εὐετηρίαν τε καὶ ὑγίειαν ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις τε καὶ φυτοῖς, καὶ οὐδὲν ἠδίκησεν· ὅταν δὲ ὁ μετὰ τῆς ὕβρεως Ἔρως ἐγκρατέστερος περὶ τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρας γένηται, διέφθειρέ τε πολλὰ καὶ ἠδίκησεν. οἵ τε γὰρ λοιμοὶ φιλοῦσι γίγνεσθαι ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ ἄλλ' ἀνόμοια πολλὰ νοσήματα καὶ τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς φυτοῖς. καὶ γὰρ πάχναι καὶ χάλαζαι καὶ ἐρυσῖβαι ἐκ πλεονεξίας καὶ ἀκοσμίας περὶ ἄλληλα τῶν τοιούτων γίγνεται ἐρωτικῶν· ὧν ἐπιστήμη περὶ ἄστρων τε φορὰς καὶ ἐνιαυτῶν ὥρας, ἀστρονομία καλεῖται. ἔτι τοίνυν καὶ αἱ θυσίαι ἅπασαι, καὶ οἷς μαντικὴ ἐπιστατεῖ (ταῦτα δ' ἐστὶν ἡ περὶ θεούς τε καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους κοινωνία) οὐ περὶ ἄλλο τι ἐστὶν ἢ περὶ Ἔρωτος φυλακήν τε καὶ ἴασιν. πᾶσα γὰρ ἡ ἀσέβεια φιλεῖ γίγνεσθαι ἐὰν μή τις τῷ κοσμίῳ Ἔρωτι χαρίζηται, μηδὲ τιμᾷ τε αὐτὸν καὶ πρεσβεύῃ ἐν παντὶ ἔργῳ, ἀλλὰ περὶ τὸν ἕτερον, καὶ περὶ γονέας καὶ ζῶντας καὶ τετελευτηκότας, καὶ περὶ τοὺς θεούς. ἃ δὴ προστέτακται τῇ μαντικῇ ἐπισκοπεῖν τοὺς Ἔρωτας, καὶ ἰατρεύειν. καὶ ἔστιν αὖ ἡ μαντικὴ φιλίας θεῶν καὶ ἀνθρώπων δημιουργός, τῷ ἐπίστασθαι τὰ κατ' ἀνθρώπους ἐρωτικά, ὅσα τείνει πρὸς θέμιν καὶ ἀσέβειαν. οὕτω πολλὴν καὶ μεγάλην, μᾶλλον δὲ πᾶσαν δύναμιν ἔχει ξυλλήβδην μὲν ὁ πᾶς Ἔρως· ὁ δὲ περὶ τἀγαθὰ μετὰ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀποτελούμενος, καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρὰ θεοῖς, οὗτος τὴν μεγίστην δύναμιν ἔχει, καὶ πᾶσαν ἡμῖν εὐδαιμονίαν παρασκευάζει, καὶ ἀλλήλοις δυναμένους ὁμιλεῖν, καὶ φίλους εἶναι καὶ τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν θεοῖς. ἴσως μὲν οὖν καὶ ἐγὼ τὸν Ἔρωτα ἐπαινῶν, πολλὰ παραλείπω, οὐ μέντοι ἑκών γε. ἀλλ' εἴ τι ἐξέλιπον, σὸν ἔργον, ὦ Ἀριστόφανες, ἀναπληρῶσαι. ἢ εἴ πως ἄλλως ἐν νῷ ἔχεις ἐγκωμιάζειν τὸν θεόν, ἐγκωμίαζε· ἐπειδὴ τῆς λυγγὸς πέπαυσαι. Ἐκδεξάμενον οὖν ἔφη εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνην ὅτι καὶ μάλ' ἐπαύσατο· οὐ μέντοι πρίν γε τὸν πταρμὸν προσενεχθῆναι αὐτῇ. ὥστε με θαυμάζειν εἰ τὸ κόσμιον τοῦ σώματος ἐπιθυμεῖ τοιούτων ψόφων καὶ γαργαλισμῶν, οἷον καὶ ὁ πταρμός ἐστι. πάνυ γὰρ εὐθὺς ἐπαύσατο ἐπειδὴ αὐτῷ τὸν πταρμὸν προσήνεγκα. Καὶ τὸν Ἐρυξίμαχον, Ὠγαθέ (φάναι) Ἀριστόφανες, ὅρα τί ποιεῖς. γελωτοποιεῖς, μέλλων λέγειν, καὶ φύλακά με τοῦ λόγου ἀναγκάζεις γίγνεσθαι τοῦ σεαυτοῦ, ἐάν τι γελοῖον εἴπῃς· ἐξόν σοι ἐν εἰρήνῃ λέγειν. Καὶ τὸν Ἀριστοφάνη γελάσαντα εἰπεῖν, Εὖ λέγεις Ἐρυξίμαχε. καί μοι ἔστω

A Inimica verò maximè ſũt,quę cõtraria maximè,frigidũ calido
amarum dulci,humido ſiccum,cæteráque huiuſmodi.Cùm A-
morem his mutuum concordiamque inſerere ſciret noſter ille
progenitor Æſculapius,vt hi poëtę teſtãtur,quibus & ipſe cre-
do,artem noſtram cõpoſuit.Medicina itaque omnis ea ratione
vt dico, ab hoc deo gubernatur.Similiter quoque agricultura
atque gymnaſtica.Quòd autem eadē ſit & de muſica ratio,per
ſpicuũ eſſe cuiuis poteſt,qui vel pauliſper aduerterit.Quod He
raclitus forſitan ſentit,verbis tamen parum explicat.Vnũ qui-
dem inquit ſecum ipſo diſcrepans cõuenire,vt harmoniã tum
arcus tum lyræ.Atqui abſurdum dictum eſt,harmoniam diſcre
B pare,atque ex diſcrepantibus quandiu diſſonant eſſe. Sed hoc
fortè ſignificare volebat,quòd ex his quæ prius diſcrepabant,
graui ſcilicet,& acuto,deinde per artē muſicam conſonãtibus
harmonia conficitur.Nunquã enim ex graui & acuto dum diſ-
crepant, harmoniam conflatur.Harmonia nanque concentus
eſt.Concentus verò concordia quædam. Concordia autem ex
diſcrepantibus donec diſcrepant,fieri nunquam poteſt.Quod
verò diſcrepat,neque eſt concors,concinere nequit:quemad-
modum rhythmus ex veloci & tardo,antea diſcrepãtibus,po-
ſtea verò concinentibus conſtituitur..Et quemadmodum hu-
moribus medicina concordiam,itavocibus muſica conſonan-
C tiam tribuens,Amorem conſenſúmquemutuum gignit.Atqui
eſt muſica ſcientia circa harmoniam & rhythmum, affectus a-
matorios viréſque diiudicans.Sanè in ipſa harmoniæ & rhyth-
mi compoſitione vis amatoria facilè percipi poteſt:verùm ge-
minus Amor nondum hic diſtinguitur , ſed tunc demum cùm
ad alios rhythmo & harmonia eſt vtēdum:vel fingēdo, quam
melodię factionem vocant:vel vtendo rectè his quę facta ſunt
melodiis & metris,quam diſciplinam nominant. Vbi difficilis
obſeruatio eſt,& perito eſt opus artifice.Huc iam ſuperior ille
ſermo reuertitur quòd videlicet modeſtis hominibus , & his
qui nondum ſatis modeſti ſunt,vt fiant,gratificandum horúm-
D que ſeruandus eſt amor.Atque hic eſt decorus ipſe & cœleſtis
Vraniæ muſæ Amor.Polymniæ verò muſæ,vulgaris. Cui ſum-
ma cautione indulgendum eſt : vt voluptatem quidem homi-
nes hauriant,incontinentiam verò deuitent. Sicut in arte no-
ſtra arduum eſt,cupiditatibus quę ad ſuaues coquorum epulas
nos alliciunt,rectè vti adeò vt abſque bonæ valetudinis detri-
mento ſuauiter his veſcamur.Quamobrem & in muſica, & in
medicina , & in aliis omnibus, tam humanis quàm diuinis, v-
trunque amorem qui omnibus ineſt,pro viribusobſeruare de-
bemus. Quinetiam anni temporum conſtitutio vtriſque his
plena eſt.Nam quoties illa quæ modò dicebam,calida & frigi-
da,ſicca & humida,congruum inter ſe ſortiuntur amorem, &
E harmoniam,temperiémque opportunam ſuſcipiunt,ſalubrem
& fertilē annum hominibus,animantibus omnibus,atque plã-
tis afferunt,neque quicquam lędunt.Contrà verò cùm petulãs
& contumelioſus amor in anni temporibus præualet, iniuria
multa corrumpit Peſtes liquidē ex his oriri cõſueuerunt , aliï-
que morbi permulti & variis brutis ac plãtis innoſci.Quoniam
pruina,glacies,grãdo ſegetúmque rubigines,& putredines,ex
immoderato & excedēte qualitatũ amore proueniũt: horúm-
que & cœli motus,& anni temporum ſciẽtia , aſtronomia vo-
cata eſt. Præterea ſacrificia omnia & illa quibus vaticinium
præeſt,communiones videlicet deorum hominúmque inuicē,
F circa nihil aliud verſantur quàm amoris curationē atque cu-
ſtodiam.omnis enim impietas tunc accedere conſueuit,quan-
do quis modeſto amori haud indulget,nec illum honorans in
omnibus veneratur,ſed circa amorē alterum peruagatur, nec
officio congruè erga parentes viuos & defunctos & erga deos
vtitur.Hos amores diſcernere atque curare vaticinij propoſi- Vaticinium.
tum eſt.Et inſuper vaticinium amicitiæ inter deos & homines
opifex,ex eo quòd intelligit qui potiſſimum ex humanis amo-
ribus fas aut nefas attingit.Atque ita multam & amplam, imò
verò omnem vim ſummatim quidem omnis continet amor:
G ſed qui circa bona cum temperantia & iuſtitia tam erga nos
quàm erga deos verſatur,vim ſummam habet omnémque no-
bis beatitudinem exhibet.Nam & nos inuicem communi vi-
ta conciliat,& diis humana natura præſtantioribus amicos ef-
ficit.Fortè & ipſe multa quæ ad laudandum amorem pertinēt,
prætermitto,neque ſponte tamen.Quod autem deeſt,tuum eſt
Ariſtophanes adimplere. Vel ſi aliter hũc deum honorare vis,
honora,quum ſingultus ipſe ceſſauerit. Iam ſedatus eſt,dixiſ-
ſe Ariſtophanem,non tamen prius quàm ſternutamēto repreſ-
ſus. Quo fit vt admirer,ſi congrua corporis affectio huiuſce-
H modi crepitibus & ridiculis ſonitibus indiget , qualis eſt ſter-
nutatio. Etenim ſimul atque ſternutatio exorta eſt , con-
tinuò deſtitit. Vide , ô bone Ariſtophanes , quid agas , re-
ſpondiſſe Eryximachum.Riſum contra te moues, ſermonem
habiturus , & obſeruatorem me fieri cogis ſermonis tui, ſi-
quid fortè ridendum protuleris , cui loqui ſecurè licuiſſet.Probè loqueris Eryximache , Ariſtophanem dixiſſe.Sint iſta mi-

hi non dicta, ſed ne me obſerues, neque enim vereor ne quid quod riſum moueat, in medium afferam, hoc enim muſæ noſtræ lucrum propriúmque eſſet, ſed ne deridenda proferam, timeo. Emiſſo, reſpondiſſe Eryximachum, in nos iaculo Ariſtophanes aufugere ſperas. At mentem dicendis adhibe, tanquam rationem dictorum omnium redditurus: fortè verò, ſi videbitur, te dimittam.

Aliter de Amore quàm tu & Pauſanias loqui cogito. Mihi enim planè videntur homines Amoris vim omnino hactenus ignoraſſe. Nam ſi eam noſſent, delubra illi inſignia, aras & hoſtias dedicarent: quorum nihil his temporibus agitur, cùm erga illum maximè omniū obſeruare hæc deceat. Eſt enim præ cæteris diis ſummopere generi humano beneficus, curator & tutor hominum, atque medicus, quibus ſanatis, ſummam genus noſtrum felicitatem nanciſceretur. Conabor itaque vim illius vobis exponere. Vos autem quæ à me hodie percipitis, alios deinde docebitis. Oportet in primis qualis hominum quondam natura fuerit, quæue illius paſſiones, perdiſcere. Neque enim qualis nunc eſt, olim erat, ſed longè diuerſa. Principio tria hominum erant genera, non ſolùm quæ nūc duo, mas & fœmina, verumetiam tertium quoddam aderat, ex vtriſque compoſitum. Cuius ſolum nobis reſtat nomen, ipſum periit. Androgynum quippe tunc erat & ſpecie & nomine, ex maris & fœminæ ſexu commixtum. Ipſum profectò defecit, nomen ſolum infame relictum. Præterea tota cuiuſque hominis ſpecies erat rotunda, dorſum & latera circum habēs, manus quatuor, totidémque crura, vultus item duos tereti ceruice connexos, & omnino conſimiles. Caput vtriſque vultibus contrà verſis, vnum. Aures quatuor, genitalia duo, & alia ſingula, vt ex his quiſque conuenienter exiſtimare poteſt. Incedebat tūc & rectus, vt nunc, in vtram vellet partem: & quoties celeriùs ire contenderet, inſtar eorum qui prono capite crura ſurſum circunferentes circularem choream exercent, tunc octo mēbris innixus celeri circulo ferebatur. Ob hanc verò cauſam tria genera & talia erant, quia maſculum Sole genitum erat: fœmina, Terra: promiſcuum denique, Luna. Vtriuſque enim luna eſt particeps. Sphęrica verò erant & figura, & motu, quia parentum ſimilia. Vnde & robuſto corpore, & elato animo erant. Quare cum diis pugnare tentabant, & in cœlum aſcendere, quemadmodum de Ephialto & Oto ſcribit Homerus. (Iliad. λ.) Iupiter igitur vnàque dij cæteri quid agendum eſſet, conſultauerunt. Qua in re non parua inerat ambiguitas. Nam neque quomodo eos interficerent, reperiebant: & eorum ſicuti Gigantum, fulminando genus delerent, extincto enim hominū genere, humanus deorum cultus veneratióque periret, neque in tanta inſolentia perſeuerare illos permittendūm cenſebāt. Tandem ſentētiam Iupiter ſuam explicuit. Inueni, inquit, qua ratione fieri poſſit, vt & ſint homines, & modeſtiores ſint. Idque erit, ſi imbecilliores fiāt. Vnumquenque nūc duas in partes diuidam. Ex quo & debiliores erunt, & nobis etiam magis id conducit. Numero ſiquidem plures erunt qui nos colent. Recti duobus cruribus ibunt. Quòd ſi rurſus impiè inſurgere videantur, iterum in duo ſecabo, vt vnico crure nixi, vtpote claudi, ſaltare cogātur. Hæc fatus bifariam partitus eſt ſingulos, inſtar eorum qui oua diuidunt, vt ſale condiant, vel qui capillis oua ſecant. Mandauítque Apollini, vt partitione ſtatim facta, cuiuſque vultum ceruicíſque dimidium in eam partem qua ſectus eſt, verteret, vt ſciſſionem ſuam conſiderans modeſtior fieret, reliquis autem mederi iuſſit. Ille continuo vultum vertit, & contrahens vndique cutē in eum qui nūc venter vocatur, tanquam contracta marſupia & os vnum faciēs, medio in ventre ligauit. Quem quidem nexum vmbilicū vocant. Et alias quidem rugas maxima ex parte læuigauit, pectoráque articulatim diſtinxit, inſtrumento quodam tali vtens, quali coriarij cùm corij rugas ſuper pedis formulam poliunt: nonnullas verò circa medium ventrem vmbilicúmque reliquit, vt quaſi cicatrices quædam paſſionem nobis veterē ſemper repręſentarent. Poſtquàm natura hominum ita diuiſa fuit, cùm quiſque dimidium ſui agnitum cuperet, inter ſe cōcurrebant, circumiactíſque brachiis ſe inuicem complectebantur, conflari vnum affectantes. Vnde fame, & torpore deficiebant, eò quòd nunquam ſeiungi vellent. Et cùm dimidium vnum moriebatur, reſtabátque alterum, quod ſupererat rurſus aliud aſciſcebat, ſimilitérque congrediebatur, ſiue ſolius cuiuſdam totiúſque fœminæ dimidium eſſet, quam fœminam nunc vocamus, ſeu viri. Atque ita genus hominum deperibat. Quocirca miſeratus Iupiter, remedium aliud excogitauit: permutauit genitalia, & quæ prius retro erant, ad anteriores partes tranſtulit. Antea ſiquidem cùm ad nates hæc haberent, nō inuicem, ſed in terram ſpargentes ſemina cicadarum inſtar concipiebant, atque generabant. Cùm verò ad anteriora tranſpoſuiſſet, per hæc generationem in ſe inuicem fecit expleri: per maſculum quidem in fœmina, hac de cauſa, vt ſi in amplexu vir fœminæ commiſceretur, genita prole ſpeciem hominum

A ἄῤῥητα τὰ εἰρημένα. ἀλλὰ μή με φυλάττε· ὡς ἐγὼ φοβοῦμαι περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, οὔτι μὴ γελοῖα εἴπω (τοῦτο μὲν γὰρ ἂν κέρδος εἴη, καὶ τῆς ἡμετέρας Μούσης ἐπιχώριον) ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα. Βαλών γε (φάναι) ὦ Ἀριστόφανες οἴει ἐκφεύξεσθαι; ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτω λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε.

Καὶ μήν, ὦ Ἐρυξίμαχε, (εἰπεῖν τὸν Ἀριστοφάνη) ἄλλῃ γέ πῃ ἐν νῷ ἔχω λέγειν, ἢ ᾗ σύ τε καὶ Παυσανίας εἰπέτην. ἐμοὶ γὰρ δοκοῦσιν ἄνθρωποι παντάπασι τὴν τοῦ ἔρωτος δύναμιν οὐκ ᾐσθῆσθαι. ἐπεὶ αἰσθανόμενοί γε μέγιστ' ἂν αὐτοῦ ἱερὰ κατασκευάσαι καὶ βωμούς, καὶ θυσίας ἂν ποιεῖν μεγίστας· οὐχ ὥσπερ νῦν τούτων οὐδὲν γίγνεται περὶ αὐτόν, δέον πάν- B των μάλιστα γίγνεσθαι. ἔστι γὰρ θεῶν φιλανθρωπότατος, ἐπίκουρός τε ὢν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἰατρὸς τούτων· ὧν ἰαθέντων μεγίστη ἂν εὐδαιμονία τῷ ἀνθρωπείῳ γένει εἴη. ἐγὼ οὖν πειράσομαι ὑμῖν εἰσηγήσασθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ὑμεῖς δὲ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἔσεσθε. δεῖ δὲ πρῶτον ὑμᾶς μαθεῖν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ τὰ παθήματα αὐτῆς. ἡ γὰρ πάλαι ἡμῶν φύσις οὐχ αὐτὴ ἦν ἥπερ νῦν, ἀλλὰ ἀλλοία. πρῶτον μὲν γὰρ τρία ἦν τὰ γένη τὰ τῶν ἀνθρώπων· οὐχ ὥσπερ νῦν, δύο, ἄῤῥεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ καὶ τρίτον προσῆν κοινὸν ὂν ἀμφοτέρων τούτων, οὗ νῦν ὄνομα λοιπόν, αὐτὸ δὲ ἠφάνισται. ἀνδρόγυνον γὰρ ἓν τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄῤῥενος καὶ θήλεος· νῦν δ' C οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ ἐν ὀνείδει ὄνομα κείμενον. ἔπειτα ὅλον ἦν ἑκάστου τοῦ ἀνθρώπου τὸ εἶδος στρογγύλον, νῶτον καὶ πλευρὰς κύκλῳ ἔχον. χεῖρας δὲ τέτταρας εἶχε, καὶ σκέλη τὰ ἴσα ταῖς χερσί· καὶ πρόσωπα δύο ἐπ' αὐχένι κυκλοτερεῖ, ὅμοια πάντῃ. κεφαλὴν δ' ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς προσώποις ἐναντίοις κειμένοις μίαν, καὶ ὦτα τέτταρα, καὶ αἰδοῖα δύο· καὶ τἄλλα πάντα ὡς ἀπὸ τούτων ἄν τις εἰκάσειεν. ἐπορεύετο δὲ καὶ ὀρθόν, ὥσπερ νῦν, ὁποτέρωσε βουληθείη· καὶ ὁπότε ταχὺ ὁρμήσειεν ἐλθεῖν, ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ εἰς ὀρθὸν τὰ σκέλη περιφερόμενοι κυβιστῶσι κύκλῳ, τότε ὀκτὼ οὖσι τοῖς μέλεσιν ἀπερειδόμενοι, ταχὺ ἐφέροντο κύκλῳ. ἦν δὲ διὰ ταῦτα τρία τὰ γένη καὶ τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν ἄῤῥεν ἦν τοῦ ἡλίου τὴν D ἀρχὴν ἔκγονον, τὸ δὲ θῆλυ, τῆς γῆς· τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον, τῆς σελήνης ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει. περιφερῆ δὲ δὴ ἦν καὶ αὐτά, καὶ ἡ πορεία αὐτῶν, διὰ τὸ τοῖς γονεῦσιν ὅμοια εἶναι. ἦν οὖν τὴν ἰσχὺν δεινὰ καὶ τὴν ῥώμην, καὶ τὰ φρονήματα μεγάλα εἶχον. ἐπεχείρησαν δὲ τοῖς θεοῖς· καὶ ὃ λέγει Ὅμηρος περὶ Ἐφιάλτου τε καὶ Ὤτου, περὶ ἐκείνων λέγεται, τὸ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν ἐπιχειρεῖν ποιεῖν, ὡς ἐπιθησομένων τοῖς θεοῖς. ὁ οὖν Ζεὺς καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρὴ αὐτοὺς ποιῆσαι· καὶ ἠπόρουν. οὔτε γὰρ ὅπως ἀποκτείναιεν εἶχον, καὶ ὥσπερ τοὺς γίγαντας, κεραυνώσαντες, τὸ γένος ἀφανίσαιεν (αἱ τιμαὶ γὰρ αὐτοῖς καὶ τὰ ἱερὰ τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἠφανίζετο) οὔτε ὅπως ἐῷεν E ἀσελγαίνειν. μόγις δὴ ὁ Ζεὺς ἐννοήσας λέγει ὅτι, Δοκῶ μοι (ἔφη) ἔχειν μηχανὴν ὡς ἂν εἶέν τε ἄνθρωποι, καὶ παύσαιντο τῆς ἀκολασίας, ἀσθενέστεροι γενόμενοι. νῦν μὲν γὰρ αὐτοὺς (ἔφη) διατεμῶ δίχα ἕκαστον· καὶ ἅμα μὲν ἀσθενέστεροι ἔσονται, ἅμα δὲ χρησιμώτεροι ἡμῖν, διὰ τὸ πλείους τὸν ἀριθμὸν γεγονέναι. καὶ βαδιοῦνται ὀρθοὶ ἐπὶ δυοῖν σκελοῖν. ἐὰν δέ τι δοκῶσιν ἀσελγαίνειν, καὶ μὴ ἐθέλωσιν ἡσυχίαν ἄγειν, πάλιν αὖ, ἔφη, τεμῶ δίχα· ὥστ' ἐφ' ἑνὸς πορεύσονται σκέλους ἀσκωλιάζοντες. ταῦτα εἰπὼν ἔτεμνε τοὺς ἀνθρώπους δίχα, ὥσπερ οἱ τὰ ὠὰ τέμνοντες, καὶ μέλλοντες ταριχεύειν, ἢ ὥσπερ οἱ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν. ὅντινα δὲ τέμοι, τὸν Ἀπόλλω ἐκέλευε τό, τε πρόσωπον μεταστρέφειν καὶ τὸ τοῦ αὐχένος ἥμι- F συ πρὸς τὴν τομήν, ἵνα θεώμενος τὴν αὑτοῦ τμῆσιν κοσμιώτερος εἴη ὁ ἄνθρωπος· καὶ τἄλλα ἰᾶσθαι ἐκέλευεν. ὁ δὲ τό, τε πρόσωπον μετέστρεφε, καὶ συνέλκων πανταχόθεν τὸ δέρμα ἐπὶ τὴν γαστέρα νῦν καλουμένην, ὥσπερ τὰ σύσπαστα βαλάντια, ἓν στόμα ποιῶν, ἀπέδει κατὰ μέσην τὴν γαστέρα, ὃ δὴ τὸν ὀμφαλὸν καλοῦσι. καὶ τὰς μὲν ἄλλας ῥυτίδας τὰς πολλὰς ἐξελέαινε, καὶ τὰ στήθη διήρθρου, ἔχων τι τοιοῦτον ὄργανον οἷον οἱ σκυτοτόμοι, περὶ τὸν καλάποδα λεαίνοντες τὰς τῶν σκυτῶν ῥυτίδας. ὀλίγας δὲ κατέλιπε τὰς περὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα καὶ τὸν ὀμφαλόν, μνημεῖον εἶναι τοῦ παλαιοῦ πάθους. ἐπειδὴ οὖν ἡ φύσις δίχα ἐτμήθη, ποθοῦν ἕκαστον τὸ ἥμισυ τὸ αὑτοῦ, ξυνῄει, καὶ περιβάλλοντες τὰς χεῖρας, καὶ G συμπλεκόμενοι ἀλλήλοις, ἐπιθυμοῦντες συμφῦναι, ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης ἀργίας, διὰ τὸ μηδὲν ἐθέλειν χωρὶς ἀλλήλων ποιεῖν· καὶ ὁπότε τι ἀποθάνοι τῶν ἡμίσεων, τὸ δὲ λειφθείη, τὸ λειφθὲν ἄλλο ἐζήτει, καὶ συνεπλέκετο, εἴτε γυναικὸς τῆς ὅλης ἐντύχοι ἡμίσει (ὃ δὴ νῦν γυναῖκα καλοῦμεν) εἴτ' ἀνδρός· καὶ οὕτως ἀπώλλυντο. ἐλεήσας δὲ ὁ Ζεύς, ἄλλην μηχανὴν πορίζεται, καὶ μετατίθησιν αὐτῶν τὰ αἰδοῖα εἰς τὸ πρόσθεν. τέως γὰρ καὶ ταῦτα ἐκτὸς εἶχον· καὶ ἐγέννων, καὶ ἔτικτον, οὐκ εἰς ἀλλήλους, ἀλλ' εἰς γῆν, ὥσπερ οἱ τέττιγες. μετέθηκέ τε οὖν οὕτως αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ διὰ τούτων τὴν γένεσιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησε, διὰ τοῦ ἄῤῥενος ἐν τῷ θήλει· τῶνδε ἕνεκα, ἵνα ἐν τῇ H συμπλοκῇ, ἅμα μὲν εἰ ἀνὴρ γυναικὶ ἐντύχοι, γεννῷεν, καὶ γίγνοιτο τὸ

γένος. ἵνα δ' εἰ καὶ ἄρρην ἄρρενι, πλησμονὴ γοῦν γίγνοιτο τῆς συνουσίας, καὶ διαναπαύοιντο, καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τρέποιντο, καὶ τοῦ ἄλλου βίου ἐπιμελοῖντο. ἔστι δὴ οὖν ἐκ τόσου ὁ ἔρως ἔμφυτος ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεύς, καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἓν ἐκ δυοῖν, καὶ ἰάσασθαι τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. ἕκαστος οὖν ἡμῶν ἐστιν ἀνθρώπου ξύμβολον, ἅτε τετμημένος, ὥσπερ αἱ ψῆτται, ἐξ ἑνὸς δύο. ζητεῖ δὴ ἀεὶ τὸ ἑαυτοῦ ἕκαστον ξύμβολον. ὅσοι μὲν οὖν τῶν ἀνδρῶν τοῦ κοινοῦ τμῆμά εἰσιν (ὃ δὴ τότε ἀνδρόγυνον ἐκαλεῖτο) φιλογύναικές τε εἰσί, καὶ οἱ πολλοὶ τῶν μοιχῶν ἐκ τούτου τοῦ γένους γεγόνασι. καὶ ὅσαι αὖ γυναῖκες φίλανδροί τε καὶ μοιχεύτριαι, ἐκ τούτου τοῦ γένους γίγνονται. ὅσαι δὲ τῶν γυναικῶν γυναικὸς τμῆμά εἰσιν, οὐ πάνυ αὗται τοῖς ἀνδράσι τὸν νοῦν προσέχουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὰς γυναῖκας τετραμμέναι εἰσί· καὶ αἱ ἑταιρίστριαι ἐκ τούτου τοῦ γένους γίγνονται. ὅσοι δὲ ἄρρενος τμῆμά εἰσι, τὰ ἄρρενα διώκουσι· καὶ τέως μὲν ἂν παῖδες ὦσιν, ἅτε τεμμάχια ὄντα τοῦ ἄρρενος, φιλοῦσι τοὺς ἄνδρας, καὶ χαίρουσι συγκατακείμενοι καὶ συμπεπλεγμένοι τοῖς ἀνδράσι· καὶ εἰσὶν οὗτοι βέλτιστοι τῶν παίδων καὶ μειρακίων, ἅτε ἀνδρειότατοι ὄντες φύσει. φασὶ δὲ δή τινες αὐτοὺς ἀναισχύντους εἶναι, ψευδόμενοι. οὐ γὰρ ὑπ' ἀναισχυντίας τοῦτο δρῶσιν, ἀλλ' ὑπὸ θάρρους καὶ ἀνδρείας καὶ ἀρρενωπίας τὸ ὅμοιον αὐτοῖς ἀσπαζόμενοι. μέγα δὲ τεκμήριον. καὶ γὰρ τελεωθέντες, μόνοι ἀποβαίνουσιν εἰς τὰ πολιτικὰ ἄνδρες οἱ τοιοῦτοι. ἐπειδὰν δὲ ἀνδρωθῶσι, παιδεραστοῦσι, καὶ πρὸς γάμους καὶ παιδοποιίας οὐ προσέχουσι τὸν νοῦν φύσει, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται. ἀλλ' ἐξαρκεῖ αὐτοῖς μετ' ἀλλήλων καταζῆν ἀγάμοις. πάντως μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος, παιδεραστής τε καὶ φιλεραστὴς γίγνεται, ἀεὶ τὸ ξυγγενὲς ἀσπαζόμενος. ὅταν μὲν οὖν καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχῃ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει καὶ ὁ παιδεραστὴς καὶ ἄλλος πᾶς, τότε καὶ θαυμαστὰ ἐκπλήττονται, φιλίᾳ τε καὶ οἰκειότητι καὶ ἔρωτι, οὐκ ἐθέλοντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χωρίζεσθαι ἀλλήλων, οὐδὲ σμικρὸν χρόνον. καὶ οἱ διατελοῦντες μετ' ἀλλήλων διὰ βίου, οὗτοί εἰσιν οἱ οὐδ' ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν ὅ τι βούλονται σφίσι παρ' ἀλλήλων γίγνεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἂν δόξειε τοῦτ' εἶναι ἡ τῶν ἀφροδισίων συνουσία, ὡς ἄρα τούτου ἕνεκα ἕτερος ἑτέρῳ χαίρει ξυνὼν οὕτως ἐπὶ μεγάλης σπουδῆς· ἀλλ' ἄλλο τι βουλομένη ἑκατέρου ἡ ψυχὴ δήλη ἐστίν, ὃ οὐ δύναται εἰπεῖν, ἀλλὰ μαντεύεται ὃ βούλεται, καὶ αἰνίττεται· καὶ εἰ αὐτοῖς ἐν τῷ αὐτῷ κατακειμένοις ἐπιστὰς ὁ Ἥφαιστος, ἔχων τὰ ὄργανα, ἔροιτο, Τί ἔσθ' ὃ βούλεσθε ὦ ἄνθρωποι ὑμῖν παρ' ἀλλήλων γενέσθαι; καὶ εἰ ἀποροῦντας αὐτοὺς πάλιν ἔροιτο, Ἆρά γε τοῦδε ἐπιθυμεῖτε ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι μάλιστα ἀλλήλοις, ὥστε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν μὴ ἀπολείπεσθαι ἀλλήλων; εἰ γὰρ τούτου ἐπιθυμεῖτε, ἐθέλω ὑμᾶς συντῆξαι καὶ συμφυσῆσαι εἰς τὸ αὐτό, ὥστε δύο ὄντας ἕνα γεγενῆσθαι· καὶ ἕως τ' ἂν ζῆτε, ὡς ἕνα ὄντας κοινῇ ἀμφοτέρους ζῆν, καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνητε, ἐκεῖ αὖ ἐν ᾅδου ἀντὶ δυοῖν ἕνα εἶναι κοινῇ τεθνεῶτε. ἀλλ' ὁρᾶτε εἰ τούτου ἐρᾶτε, καὶ ἐξαρκεῖ ὑμῖν ἂν τούτου τύχητε. ταῦτα ἀκούσας ἴσμεν ὅτι οὐδ' ἂν εἷς ἐξαρνηθείη, οὐδ' ἄλλο τι ἂν φανείη βουλόμενος, ἀλλ' ἀτεχνῶς οἴοιτ' ἂν ἀκηκοέναι τοῦτο ὃ πάλαι ἄρα ἐπεθύμει, συνελθὼν καὶ συντακεὶς τῷ ἐρωμένῳ, ἐκ δυοῖν εἷς γενέσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον, ὅτι ἡ ἀρχαία φύσις ἡμῶν ἦν αὕτη, καὶ ἦμεν ὅλοι. τοῦ ὅλου οὖν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ διώξει ἔρως ὄνομα. καὶ πρὸ τοῦ (ὥσπερ λέγω) ἓν ἦμεν· νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν διῳκίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων. φόβος οὖν ἔνεστιν, ἐὰν μὴ κόσμιοι ὦμεν πρὸς τοὺς θεούς, ὅπως μὴ καὶ αὖθις διασχισθησόμεθα, καὶ περίιμεν ἔχοντες, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς στήλαις καταγραφὴν ἐκτετυπωμένοι, διαπεπρισμένοι κατὰ τὰς ῥῖνας γεγονότες, ὥσπερ λίσπαι. ἀλλὰ τούτων ἕνεκα, πάντ' ἄνδρα χρὴ ἅπαντα παρακελεύεσθαι εὐσεβεῖν περὶ θεούς· ἵνα τὰ μὲν ἐκφύγωμεν, τῶν δὲ τύχωμεν, ὡς ὁ Ἔρως ἡμῖν ἡγεμὼν καὶ στρατηγός. ᾧ μηδεὶς ἐναντία πραττέτω· πράττει δ' ἐναντία, ὅστις θεοῖς ἀπεχθάνεται. φίλοι γὰρ γενόμενοι καὶ διαλλαγέντες τῷ θεῷ, ἐξευρήσομέν τε καὶ ἐντευξόμεθα τοῖς παιδικοῖς τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν, ὃ τῶν νῦν ὀλίγοι ποιοῦσι. καὶ μή μου ὑπολάβῃ Ἐρυξίμαχος κωμῳδῶν τὸν λόγον, ὡς Παυσανίαν καὶ Ἀγάθωνα λέγω. ἴσως μὲν γὰρ καὶ οὗτοι τούτων τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ εἰσὶν ἀμφότεροι τὴν φύσιν ἄρρενες. λέγω δὲ οὖν ἔγωγε καθ' ἁπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὅτι οὕτως ἂν ἡμῶν τὸ γένος εὔδαιμον γένοιτο, εἰ ἐκτελέσαιμεν τὸν ἔρωτα, καὶ τῶν παιδικῶν τῶν αὑτοῦ ἕκαστος τύχοι, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπελθὼν φύσιν. εἰ δὲ τοῦτο ἄριστον, ἀναγκαῖον καὶ τῶν νῦν παρόντων τὸ τούτου ἐγγυτάτω ἄριστον εἶναι. τοῦτο δ' ἐστὶ παιδικῶν τυχεῖν κατὰ νοῦν αὐτῷ πεφυκότων. οὗ δὴ τὸν αἴτιον θεὸν ὑμνοῦντες, δικαίως ἂν ὑμνοῖμεν Ἔρωτα· ὃς ἔν τε τῷ παρόντι ἡμᾶς πλεῖστα ὀνίνησιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἄγων, καὶ εἰς τὸ ἔπειτα ἐλπίδας μεγίστας παρέχεται, ἡμῶν παρεχομένων πρὸς θεοὺς εὐσέβειαν, καταστήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν, καὶ ἰασάμενος, μακαρίους καὶ εὐδαίμονας ποιῆσαι. Οὗτος (ἔφη) ὦ Ἐρυξίμαχε ὁ ἐμὸς λόγος ἐστὶ περὶ Ἔρωτος, ἀλλοῖος ἢ ὁ σός. ὥσπερ οὖν ἐδεήθην σου, μὴ κωμῳδήσῃς αὐτόν· ἵνα καὶ τῶν λοιπῶν ἀκούσωμεν τί ἕκαστος ἐρεῖ, μᾶλλον δὲ τί ἑκάτερος. Ἀγάθων γὰρ

A propagarent. Sinautem maſculo maſculus, ſatietate ab amplexu amouerentur, & ad res gerendas conuerſi victum curarẽt? Hinc vtique ex illo tempore mutuus hominibus innatus eſt amor, priſcæ naturæ conciliator, annitẽs vnum ex duobus efficere, hominúmque naturæ mederi. Eſt igitur quiſque noſtrûm, dimidium hominis, vtpote ſectus, quemadmodum piſciculi qui Pſettæ vocantur, ſciſſi ex vno duo efficiũtur. Quærit autem perpetuò ſui quiſque dimidium: quamobrem quicũque ex viris promiſcui generis portio ſunt, quod olim Androgynum vocabatur, mulieroſi ſunt adulteríque, vt plurimum, ex his reperiuntur. Ex hoc ſanè genere mœchi ducunt
B originem. Rurſus quæcunque mulieres virorum cupidæ mœchǽque ſunt, hac ſtirpe naſcuntur. Quæ verò mulieres mulieris pars exiſtunt, haud multum viros deſiderant, ſed fœminas magis affectant, atque hinc fœminæ quæ fœminas cupiunt naſcuntur. At verò qui maris portio ſunt, mares ſequuntur. At dum pueri ſunt, vtpote qui maris particula ſunt, viros diligunt, virorúmque familiaritate aſſidua congreſſúque gaudẽt: híque ſunt puerorum adoleſcentulorúmque omnium generoſiſſimi, quippe qui natura præ cæteris omnibus ſunt viriles. Hos quidam impudicos falſo appellant. Neque enim impu-
C dentia vlla, ſed generoſitate, & fortitudine quadam maſcula virilíque natura hoc agunt: nam ſimili ſuo congratulãtur. Huius euidens argumentum eſt, quòd cùm adoleuerint, ſoli ad ciuilem adminiſtrationem conuerſi, viri præſtantes euadunt, & in ætate virili conſtituti, ipſos adoleſcentes diligunt, matrimonium verò filiorúmque generationem natura ſpernunt, ſed lege coguntur. Cælebs porrò vita his placet. Omnino igitur vir talis mares deligit, amicorúmque ſtudioſus efficitur, cognato ſemper congratulatus. Quoties itaque dimidiũ ſuum alicui cuiuſcunque ſexus auidus ſit, occurrit, vehementiſſimè
D concitantur, & obſtupeſcunt, amicitiáque & familiaritate & amore ardent, neque momentum quidem, vt ita dixerim, ſeiungi à ſeinuicem patiuntur. Atque hi ſunt, qui per omnem vitam amare pergũt, neque quid potiſſimùm à ſe viciſſim expetant, exprimere poſſunt. Neque enim venereus coitus id eſſe videtur, cuius gratia alter alterius conſuetudine tantopere delectatur. Aliud quiddã eſt profectò, quod animus vtriuſque cupit, nec exprimere valet, ſed vaticinatur potius coniicitque, & affectum inſitum veſtigiis ſignat obſcuris. Atqui ſi vnà iacentibus illis ſupernè Vulcanus cum ſuis inſtrumentis adſtans interrogaret, quid eſt, ô homines, quod à vobis viciſ-
E ſim exigitis? & ambigentibus illis iterum percontaretur: Nunquid hoc exoptatis, in vnum idémque maximè cõgredi, adeò vt neq; die neque nocte inuicem ſeparemini? Si hoc affectatis, colliquefaciam vos confundámque in idem, vt ex duobus vnum efficiamini, & tam in hac vita, quàm apud inferos vnũ ſemper perſeueretis. Videte an hoc ſit quod ardetis, ſatíſque futurum ſit vobis, ſi huius compotes efficiamini. Si ita, inquã, Vulcanus quæreret, conſtat quòd nemo renueret, aut aliud quàm hoc expetere videretur. Reuera enim quod olim cupierat, audiſſe ſe quiſq; putaret, cõgreſſu videlicet cõmixtionéque cũ amato vnum ex duobus cõfici. Huius cauſa eſt, quia
F priſca hominum natura hæc erat, integríque eramus. Totius itaque reficiendi cupido nixúſque, amoris nomen accepit. Olim quidem, vt ſuprà narrabam, vnũ eramus. Deinde propter iniuſtitiam à Deo ſciſſi fuimus, quemadmodum à Lacedæmoniis Arcades. Verendũ eſt præterea, ne ſi minùs modeſti quàm deceat in Deos ſimus, iterum diuidamur, taléſque efficiamur, quales qui in columnis figurantur, nares ſecti euadamus ſimiles tenuiſſimorum quorundam animalium quæ Liſpæ vocantur. Sed horum gratia vnumquenque decet ſumma pietate deos colere, & alios ad hoc exhortari, vt hæc vitemus, adipiſcamur illa, quemadmodum nos dux noſter amor & impera-
G tor admonet, cui nullus repugnare audeat. Repugnat autem huic, qui aduerſatur diis. Nam ſi Deo reconciliati eum propitium habuerimus, ſinguli dimidium ſuum exoptatum reperiemus & conſequemur. Quod quidem pauci his temporibus agunt. Neque ſermonem hunc meum Eryximachus iſte corripiat, quaſi Pauſaniam Agathonémque dicam, fortè enim & iſti ex his ſunt, & natura ambo mares exiſtunt. Aſſero equidẽ de omnibus viris ac fœminis, ita demum genus noſtrum fore beatum, ſiquando amoris impetum expleamus, & ſuis quiſque delitiis potiatur, in antiquam naturam penitus reſtitutus. Si hoc feliciſſimum quiddam eſt, ſequitur vt ex iis quæ nunc no-
H bis tributa ſunt, quod huic proximum eſt, id ſit & optimum: hoc eſt, vt quilibet eos qui natura ipſi cordi ſunt, nanciſcatur. Cuius vtique cauſam Deum laudantes, amorem iure laudare debemus, qui in præſenti tempore nos ſummopere iuuat, dũ ad id quod cuique proprium eſt, nos deducit, & in poſterum ſpem ſummam porrigit nobis deos piè colentibus, in veterem figuram reſtituendo medendóque ſe nos beatiſſimos effecturum. Hic meus eſt Eryximache de amore ſermo, à tuo diuerſus: quem, vt ſuprà oraui, ne carpas, vt audiamus quid quiſque reliquorum afferat: imò quid vterq;. Nam Agatho duntaxat &

Socrates reſtant. Morem tibi geram, dicere Eryximachũ. Nam mihi oratio tua placet. Et niſi cognouiſſem Socratem, & Agathonem in amatoriis eſſe facundos, vehemẽter dubitaſſem ne verba illis deficerent, eò quòd multa variáque ſunt dicta. Verũ adhuc illis cõfido. Strenuè & ipſe certaſti, ô Eryximache, Socrates, inquit, dicebat. Verùm ſi in eo gradu conſtitutus eſſes, in quo nunc ego ſum, imò in quo ero, cùm Agatho quoque ſcitè dixerit, perinde vt ego nunc maximè formidares, & anguſtiis vndique premereris. Incantationibus circumuenire me vis, ô Socrates, Agathonem reſpondiſſe, vt in cõſpectu veſtro paueſcam, quòd magna apud vos tanquã in theatro de me expectatio ſit, quaſi elegantiſſimè ſim dicturus. Nimis, ô Agatho, obliuioſus eſſem, dixiſſe Socratẽ, ſi te nunc propter nos tam paucos homines trepidaturum putarẽ, quem tam fortiter, támque generosè aſcendiſſe pulpitum tragicum vnà cum hiſtrionibus viderim, & ſine vllo terroris motu corã tanta ſpectãtium multitudine carmina tua protuliſſe. Ne me adeò, dicere Agathonem, theatri ſtudioſum eiúſque fauori deditum putes, vt ignorem prudenti viro paucorũ ſapientum magis quàm multorum inſipientium iudicium eſſe verendum. Iniquè iudicarem Agatho, Socratem dicere, ſiquid in te ruſticum exiſtimarẽ. Noui equidem, quòd ſi in aliquos incideres tuo iudicio ſapientes, magis eos quàm vulgus curares. Sed vide ne ipſi tales minimè ſimus. Interfuimus ibi & ipſi, vulgarium numero computati. Sin autem aliis occurreres ſapientibus, nequid in eorum conſpectu ineptè faceres, formidares. Nunquid aliter dicis? Nõ. Vera enim refers, dicere Agathonem. Vulgus autem non metueres, dicere Socratẽ, ſiquid ineptum committere te putares. Hic Phædrum, ô amice Agathon, ſubieciſſe, ſi Socrati reſpondere pergis, nihil curabit quomodocunque cætera hic agantur, modò habeat quicum diſputet, pulchro præſertim. Equidẽ libenter Socratem audio diſputantem. Veruntamen curandum mihi eſt, vt amor à ſingulis ordine certo laudetur. Laudate igitur & vos Deũ primò, poſtea arbitratu veſtro inuicẽ diſputabitis.

Prudenti viro paucorum ſapientum magis quàm multorum inſipientium iudicium eſſe verendum.

Rectaratio laudandi.

Præclarè loqueris Phædre, Agathonem dixiſſe, neque me quicquam dicere prohibet. Cum Socrate quidem ſæpe aliàs diſputare licebit. Ego verò nunc primum quatenus dicẽdum ſit, monſtrabo, poſtea dicam. Videntur mihi omnes qui hactenus locuti ſunt, non ipſum Deum laudaſſe, ſed beneficia quæ feliciter ab illo conferuntur, hominibus narrauiſſe. Qualis verò ipſe ſit qui horum bonorum cauſa eſt, nullus adhuc expreſſit. Recta autem laudandi ratio ſola in omnibus illa eſt, qua illius de quo agitur natura prius oſteditur, poſtea quorum cauſa eſt declaratur. Sic in præſentia qualis ipſe ſit amor primum oſtendere decet, deinde munera illius exponere. Aſſero equidem cùm dij omnes beati ſint, amorem, ſi modò fas eſt & tolerabile dictu, eſſe omnium beatiſſimum, quippe cùm pulcherrimus omnium optimúſque exiſtat. Quòd verò pulcherrimus ſit, ex eo primum patet, quòd deorum ô Phædre omnium maximè iuuenis eſt. cuius ipſe euidens argumentum præbet, cùm ſenectutẽ fugiat, velocem videlicet, quæ citius quàm oportet aduentat, eámque amor natura odit, fugítque, iuuenibus verò ſe miſcet. Scitè quidem veteri prouerbio fertur, ſimile ſimili ſemper hærere. Et cùm multa Phædro concedo, in hoc minimè aſſentior quòd amor Saturno & Iapeto ſit antiquior. Imò præ cæteris diis iuuenem eſſe aio, ſempérque iuuenem: priſca verò deorum geſta, quæ Heſiodus Parmenidéſque deſcribunt, neceſſitati potius quàm amori attribuenda, ſi modò illi vera narrarunt. Neque enim caſtrari inuicem, & vinciri, aliáque violenta permulta diis olim contigiſſent, ſi amor illis tunc adfuiſſet: ſed beneuolentia, & pax ſumma regnaſſet, quemadmodum nunc, ex quo imperare diis amor incepit. Ergo iuuenis eſt, & tener præterea, molliſque. Opus autem eſt tali quodam poëta, qualis Homerus extitit, ad teneram amoris mollitiẽ demõſtrandam. Homerus quidem Aten, id eſt calamitatem deam inquit eſſe, & mollem. Vtque illius pedes teneros eſſe oſtenderet, ait nunquã pauimenta calcare, ſed per capita hominum incedere: perſpicua ſanè cõiectura quòd tenera ſit, fuiſſe videtur, quia per dura non graditur, ſed mollia tangit. Eodem nobis vtendum eſt argumento, quòd tener ſit Amor oſtendere cupientibus. Neque enim per terram, & caluarias vadit, quæ non admodum molles ſunt, ſed molliſſimis omnium rebus ſe infigit atque permanet. In animis quippe & mentibus deorum & hominum ſedem ſuam locat. neque tamen in quibuſlibet animis: nam ſi durum animi offenderit habitum, aufugit: ſin autem mitem mollémque, inhabitat. Cùm itaque molliſſimarum rerum molliſſimas ſemper partes pedibus totóque tangat, tenerrimum eſſe amorem neceſſe eſt. Quapropter & iuuenis eſt, & tener præ cæteris amor. Quinetiam aquæ inſtar liquidus eſt, & lubricus. Non enim vndique per omnem animam circunfluere poſſet, & clàm influere, & effluere clàm, ſi durus ac rigidus eſſet. Aptæ verò, compoſitæ, flexibiliſque formæ, argumento eſſe formoſitas poteſt, hoc eſt figuræ concinnitas, qua amor omnium maximè proculdubio decoratus eſt. Inter deformitatem porrò & amorem eſt pugna perpetua. Coloris quoque de-

Prouerbium. Simile ſimili gaudet.

Iliad. β.

A καὶ Σωκράτης λοιποί. Ἀλλὰ πείσομαί σοι (ἔφη φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον) καὶ γάρ μοι ὁ λόγος ἡδέως ἐρρέθη. καὶ εἰ μὴ ξυνῄδειν Σωκράτει τε καὶ Ἀγάθωνι δεινοῖς οὖσι περὶ τὰ ἐρωτικά, πάνυ ἂν ἐφοβούμην μὴ ἀπορήσωσι λόγων, διὰ τὸ πολλὰ καὶ παντοδαπὰ εἰρῆσθαι· νῦν δὲ ὅμως θαρρῶ. Τὸν οὖν Σωκράτη εἰπεῖν, Καλῶς γὰρ αὐτὸς ἠγώνισαι, ὦ Ἐρυξίμαχε. εἰ δὲ γένοιο οὗ νῦν ἐγώ εἰμι, μᾶλλον δὲ ἴσως οὗ ἔσομαι, ἐπειδὰν καὶ Ἀγάθων εἴπῃ, εὖ καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο, καὶ ἐν παντὶ εἴης, ὥσπερ ἐγὼ νῦν. Φαρμάττειν βούλει με ὦ Σώκρατες (εἰπεῖν τὸν Ἀγάθωνα) ἵνα θορυβηθῶ, διὰ τὸ οἴεσθαι τὸ θέατρον προσδοκίαν μεγάλην ἔχειν ὡς εὖ ἐροῦντος ἐμοῦ. Ἐπιλήσμων μέντ' ἂν εἴην, ὦ Ἀγάθων (εἰπεῖν τὸν Σωκράτη) εἰ ἰδὼν τὴν

B σὴν ἀνδρίαν καὶ μεγαλοφροσύνην ἀναβαίνοντος ἐπὶ τὸν ὀκρίβαντα μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, καὶ βλέψαντος ἐναντίον τοσούτου θεάτρου, μέλλοντος ἐπιδείξασθαι σαυτοῦ λόγους, καὶ οὐδ' ὁπωσποῦν ἐκπλαγέντος, νῦν οἰηθείην σὲ θορυβηθήσεσθαι ἕνεκα ἡμῶν ὀλίγων ἀνθρώπων. Τί δαί; ὦ Σώκρατες (τὸν Ἀγάθωνα φάναι) οὐ δή που με οὕτω θεάτρου μεστὸν ἡγῇ, ὥστε καὶ ἀγνοεῖν ὅτι νοῦν ἔχοντι ὀλίγοι ἔμφρονες πολλῶν ἀφρόνων φοβερώτεροι; Οὐ μέντ' ἂν καλῶς ποιοίην (φάναι τὸν Σωκράτη) ὦ Ἀγάθων, περὶ σοῦ τι ἐγὼ ἄγροικον δοξάζων. ἀλλ' εὖ οἶδα ὅτι εἴ τισιν ἐντύχοις οὓς ἡγοῖο σοφούς, μᾶλλον ἂν αὐτῶν φροντίζοις ἢ τῶν πολλῶν. ἀλλὰ μὴ οὐχ οὗτοι ἡμεῖς ὦμεν. ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἐκεῖ παρῆμεν, καὶ ἦμεν τῶν πολλῶν. εἰ δὲ ἄλ-

C λοις ἐντύχοις σοφοῖς, τάχ' ἂν αἰσχύνοιο αὐτούς, εἴ τι ἴσως οἴοιο αἰσχρὸν ὂν ποιεῖν. ἢ πῶς λέγεις; Ἀληθῆ λέγεις, φάναι. Τοὺς δὲ πολλοὺς οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἴ τι οἴοιο αἰσχρὸν ποιεῖν; Καὶ τὸν Φαῖδρον ἔφη ὑπολαβόντα εἰπεῖν, Ὦ φίλε Ἀγάθων, ἐὰν ἀποκρίνῃ Σωκράτει, οὐδὲν ἔτι διοίσει αὐτῷ ὁπηοῦν τῶν ἐνθάδε ὁπουοῦν γίγνεσθαι· ἐὰν μόνον ἔχῃ ὅτῳ διαλέγηται, ἄλλως τε καὶ καλῷ. ἐγὼ δὲ ἡδέως μὲν ἀκούω Σωκράτους διαλεγομένου· ἀναγκαῖον δέ μοι ἐπιμεληθῆναι τοῦ ἐγκωμίου τῷ Ἔρωτι, καὶ ἀποδέξασθαι παρ' ἑνὸς ἑκάστου ὑμῶν τὸν λόγον. ἀποδοὺς οὖν ἑκάτερος τῷ θεῷ, οὕτως ἤδη διαλεγέσθω. Ἀλλὰ καλῶς λέγεις ὦ Φαῖδρε (φάναι τὸν Ἀγάθωνα) καὶ οὐδέν με κωλύει λέγειν. Σωκράτει γὰρ καὶ αὖθις ἔσται πολλάκις

D διαλέγεσθαι. Ἐγὼ δὲ δὴ βούλομαι πρῶτον μὲν εἰπεῖν ὡς χρή με εἰπεῖν, ἔπειτα εἰπεῖν. δοκοῦσι γάρ μοι πάντες οἱ πρόσθεν εἰρηκότες, οὐ τὸν θεὸν ἐγκωμιάζειν, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαιμονίζειν τῶν ἀγαθῶν ὧν ὁ θεὸς αὐτοῖς αἴτιος. ὁποῖος δέ τις αὐτὸς ὢν, ταῦτα ἐδωρήσατο, οὐδεὶς εἴρηκεν. εἷς δὲ τρόπος ὀρθὸς παντὸς ἐπαίνου περὶ παντὸς, λόγῳ διελθεῖν οἷος οἵων αἴτιος ὢν τυγχάνει περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος ᾖ. οὕτω δὴ τὸν Ἔρωτα καὶ ἡμᾶς δίκαιον ἐπαινέσαι πρῶτον αὐτὸν οἷός ἐστιν, ἔπειτα τὰς δόσεις. φημὶ οὖν ἐγὼ, πάντων θεῶν εὐδαιμόνων ὄντων, Ἔρωτα (εἰ θέμις καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν) εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον. ἔστι δὲ, κάλλιστος ὢν, τοιόσδε· πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὦ Φαῖ-

E δρε. μέγα δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ αὐτὸς παρέχεται, φεύγων φυγῇ τὸ γῆρας, ταχὺ ὂν δηλονότι. θᾶττον γοῦν τοῦ δέοντος ἡμῖν προσέρχεται· ὃ δὴ πέφυκεν Ἔρως μισεῖν, καὶ οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ πλησιάζειν. μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ξύνεστί τε καὶ ἔστιν. ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. ἐγὼ δὲ, Φαίδρῳ πολλὰ ἄλλα ὁμολογῶν, τοῦτο οὐχ ὁμολογῶ, ὡς Ἔρως Κρόνου καὶ Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερός ἐστιν. ἀλλά φημι νεώτατον αὐτὸν εἶναι θεῶν, καὶ ἀεὶ νέον. τὰ δὲ παλαιὰ πράγματα περὶ θεοὺς, ἃ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης λέγουσιν, Ἀνάγκῃ καὶ οὐκ Ἔρωτι γεγονέναι, εἰ ἐκεῖνοι ἀληθῆ ἔλεγον. οὐ γὰρ ἂν ἐκτομαὶ οὐδὲ δεσμοὶ ἀλλήλων ἐγίγνοντο, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ βίαια, εἰ Ἔρως ἐν αὐτοῖς ἦν, ἀλλὰ φιλία καὶ εἰρή-

F νη, ὥσπερ νῦν, ἐξ οὗ Ἔρως τῶν θεῶν βασιλεύει. νέος μὲν οὖν ἐστι· πρὸς δὲ τῷ νέῳ ἁπαλός. ποιητοῦ δ' ἔστιν ἐνδεὴς οἷος ἦν Ὅμηρος πρὸς τὸ ἐπιδεῖξαι θεοῦ ἁπαλότητα. Ὅμηρος γὰρ Ἄτην θεόν τε φησὶν εἶναι καὶ ἁπαλήν· τοὺς γοῦν πόδας αὐτῆς ἁπαλοὺς εἶναι λέγων, -τῆς μέν θ' ἁπαλοὶ πόδες. οὐ γὰρ ἐπ' οὔδει Πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥγε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει. Καλῷ οὖν δοκεῖ μοι τεκμηρίῳ τὴν ἁπαλότητα ἀποφαίνειν, ὅτι οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει, ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ. τῷ αὐτῷ δὴ καὶ ἡμεῖς χρησόμεθα τεκμηρίῳ περὶ Ἔρωτα ὅτι ἁπαλός. οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει, οὐδ' ἐπὶ κρανίων (ἅ ἐστιν οὐ πάνυ μαλακά) ἀλλ' ἐν τοῖς μαλακωτάτοις τῶν ὄν-

G των καὶ βαίνει καὶ οἰκεῖ. ἐν γὰρ ἤθεσι καὶ ψυχαῖς θεῶν καὶ ἀνθρώπων τὴν οἴκησιν ἵδρυται· καὶ οὐκ αὖ ἑξῆς ἐν πάσαις ταῖς ψυχαῖς, ἀλλ' ᾗ τινι ἂν σκληρὸν ἦθος ἐχούσῃ ἐντύχῃ, ἀπέρχεται· ᾗ δ' ἂν μαλακὸν, οἰκίζεται· ἁπτόμενον οὖν ἀεὶ καὶ ποσὶ καὶ πάντῃ ἐν μαλακωτάτοις τῶν μαλακωτάτων, ἁπαλώτατον ἀνάγκη εἶναι. νεώτατος μὲν δή ἐστι καὶ ἁπαλώτατος. πρὸς δὲ τούτοις, ὑγρὸς τὸ εἶδος. οὐ γὰρ ἂν οἷός τ' ἦν πάντῃ περιπτύσσεσθαι, οὐδὲ διὰ πάσης ψυχῆς, καὶ εἰσιὼν τὸ πρῶτον λανθάνειν καὶ ἐξιὼν, εἰ σκληρὸς ἦν. συμμέτρου δὲ καὶ ὑγρᾶς ἰδέας μέγα τεκμήριον ἡ εὐσχημοσύνη· ὃ δὴ καὶ διαφερόντως ἐκ πάντων ὁμολογουμένως

H Ἔρως ἔχει. ἀσχημοσύνῃ γὰρ καὶ Ἔρωτι πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ πόλεμος.

χρόας δὲ

χρόας δὲ κάλλος ἡ κατ᾽ ἄνθη δίαιτα τοῦ θεοῦ σημαίνει. ἀνανθεῖ γὰρ καὶ ἀπηνθηκότι καὶ ψυχῇ, καὶ ἄλλῳ ὁτῳοῦν, οὐκ ἐνίζει Ἔρως· οὗ δ᾽ ἂν εὐανθής τε καὶ εὐώδης τόπος ᾖ, ἐνταῦθα καὶ ἵζει καὶ μένει. περὶ μὲν οὖν κάλλους τοῦ θεοῦ καὶ ταῦτα ἱκανά, καὶ ἔτι πολλὰ λείπεται, περὶ δὲ ἀρετῆς Ἔρωτος μετὰ ταῦτα λεκτέον· τὸ μὲν μέγιστον, ὅτι Ἔρως οὔτ᾽ ἀδικεῖ, οὔτ᾽ ἀδικεῖται, οὔτε ὑπὸ θεοῦ, οὔτε θεόν, οὔτε ὑπ᾽ ἀνθρώπου, οὔτε ἄνθρωπον. οὔτε γὰρ αὐτὸς βίᾳ πάσχει εἴ τι πάσχει (βία γὰρ Ἔρωτος οὐχ ἅπτεται) οὔτε ποιῶν, ποιεῖ. πᾶς γὰρ ἑκὼν Ἔρωτι πᾶν ὑπηρετεῖ· ἃ δ᾽ ἄν τις ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ, φασὶν οἱ πόλεως βασιλεῖς νόμοι δίκαια εἶναι. πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ, σωφροσύνης πλείστης μετέχει. εἶναι γὰρ ὁμολογεῖται σωφροσύνη τὸ κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν· Ἔρωτος δὲ μηδεμίαν ἡδονὴν κρείττω εἶναι. εἰ δὲ ἥττους, κρατοῖντ᾽ ἂν ὑπὸ Ἔρωτος, ὁ δὲ κρατοῖ. κρατῶν δὲ ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὁ Ἔρως, διαφερόντως ἂν σωφρονοῖ. καὶ μὴν εἴς γε ἀνδρείαν Ἔρωτι οὐδ᾽ Ἄρης ἀνθίσταται. οὐ γὰρ ἔχει Ἔρωτα Ἄρης· ἀλλ᾽ Ἔρως Ἄρη, Ἀφροδίτης, ὡς λόγος. κρείττων δὲ ὁ ἔχων τοῦ ἐχομένου. τοῦ δ᾽ ἀνδρειοτάτου τῶν ἄλλων κρατῶν, πάντων ἀνδρειότατος εἴη. περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας τοῦ θεοῦ εἴρηται. περὶ δὲ σοφίας λείπεται. ὅσον οὖν δυνατόν, πειρατέον μὴ ἐλλείπειν. καὶ πρῶτον μέν, (ἵν᾽ αὖ καὶ ἐγὼ τὴν ἡμετέραν τέχνην τιμήσω, ὥσπερ Ἐρυξίμαχος τὴν ἑαυτοῦ) ποιητὴς ὁ θεὸς σοφός, οὕτως ὥστε καὶ ἄλλον ποιῆσαι. πᾶς γοῦν ποιητὴς γίγνεται, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν, οὗ ἂν Ἔρως ἅψηται. ᾧ δὴ πρέπει ἡμᾶς μαρτυρίῳ χρῆσθαι ὅτι ποιητὴς ὁ Ἔρως ἀγαθός, ἐν κεφαλαίῳ πᾶσαν ποίησιν τὴν κατὰ μουσικήν. ἃ γάρ τις ἢ μὴ ἔχει, ἢ μὴ οἶδεν, οὔτ᾽ ἂν ἑτέρῳ δοίη, οὔτ᾽ ἂν ἄλλον διδάξειε. καὶ μὲν δὴ τήν γε τῶν ζῴων ποίησιν πάντων τίς ἐναντιώσεται μὴ οὐχὶ Ἔρωτος εἶναι σοφίαν, ᾗ γίγνεταί τε καὶ φύεται πάντα τὰ ζῷα; ἀλλὰ τὴν τῶν τεχνῶν δημιουργίαν οὐκ ἴσμεν, ὅτι οὗ μὲν ἂν ὁ θεὸς οὗτος διδάσκαλος γένηται, ἐλλόγιμος καὶ φανὸς ἀπέβη, οὗ δ᾽ ἂν Ἔρως μὴ ἐφάψηται, σκοτεινός; τοξικήν γε μὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ μαντικὴν Ἀπόλλων ἀνεῦρεν, ἐπιθυμίας καὶ ἔρωτος ἡγεμονεύσαντος. ὥστε καὶ οὗτος Ἔρωτος ἂν εἴη μαθητής· καὶ Μοῦσαι μουσικῆς, καὶ Ἥφαιστος χαλκείας, καὶ Ἀθηνᾶ ἱστουργίας, καὶ Ζεὺς κυβερνήσεως θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. ὅθεν δὴ καὶ κατεσκευάσθη τῶν θεῶν τὰ πράγματα, Ἔρωτος ἐγγενομένου, δηλονότι κάλλους. αἴσχει γὰρ οὐκ ἔπεστιν Ἔρως· πρὸ τοῦ δέ (ὥσπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον) πολλὰ καὶ δεινὰ θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς Ἀνάγκης βασιλείαν· ἐπειδὴ δ᾽ ὁ θεὸς οὗτος ἔφυ, ἐκ τοῦ ἐρᾶν τῶν καλῶν, πάντ᾽ ἀγαθὰ γέγονε καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις. οὕτως ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Φαῖδρε, Ἔρως, πρῶτος αὐτὸς ὢν κάλλιστος καὶ ἄριστος, μετὰ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἄλλων τοιούτων αἴτιος εἶναι. ἐπέρχεται δέ μοί τι καὶ ἔμμετρον εἰπεῖν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ποιῶν

Εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελάγει δὲ γαλήνην,
Νηνεμίαν ἀνέμων, κοίτην, ὕπνον τ᾽ ἐνὶ κήδει.

οὗτος δὲ ἡμᾶς ἀλλοτριότητος μὲν κενοῖ, οἰκειότητος δὲ πληροῖ· τὰς τοιάσδε ξυνόδους μετ᾽ ἀλλήλων πάσας τιθεὶς συνιέναι, ἐν ἑορταῖς, ἐν χοροῖς, ἐν θυσίαις γιγνόμενος ἡγεμών· πραότητα μὲν πορίζων, ἀγριότητα δ᾽ ἐξορίζων· φιλόδωρος εὐμενείας, ἄδωρος δυσμενείας· ἵλεως, ἀγαθός, θεατὸς σοφοῖς, ἀγαστὸς θεοῖς· ζηλωτὸς ἀμοίροις, κτητὸς εὐμοίροις· τρυφῆς, ἁβρότητος, χλιδῆς, χαρίτων, ἱμέρου, πόθου πατήρ· ἐπιμελὴς ἀγαθῶν, ἀμελὴς κακῶν· ἐν πόνῳ, ἐν φόβῳ, ἐν πόθῳ, ἐν λόγῳ κυβερνήτης, ἐπιβάτης, παραστάτης τε καὶ σωτὴρ ἄριστος· ξυμπάντων τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων κόσμος· ἡγεμὼν κάλλιστος καὶ ἄριστος. ᾧ δεῖ ἕπεσθαι πάντα ἄνδρα ἐφυμνοῦντα καλῶς, καλῆς ᾠδῆς μετέχοντα· ἣν ᾄδει θέλγων πάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων νόημα. Οὗτος (ἔφη) ὁ παρ᾽ ἐμοῦ λόγος, ὦ Φαῖδρε, τῷ θεῷ ἀνακείσθω· τὰ μὲν, παιδιᾶς, τὰ δέ, σπουδῆς μετρίας, καθ᾽ ὅσον ἐγὼ δύναμαι, μετέχων. Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἀγάθωνος πάντας ἔφη ὁ Ἀριστόδημος ἀναθορυβῆσαι τοὺς παρόντας, ὡς πρεπόντως τοῦ νεανίσκου εἰρηκότος καὶ αὑτῷ καὶ τῷ θεῷ. Τὸν οὖν Σωκράτη εἰπεῖν, βλέψαντα εἰς τὸν Ἐρυξίμαχον, Ἆρά σοι δοκῶ (φάναι) ὦ παῖ Ἀκουμενοῦ, ἀδεὲς πάλαι δέος δεδιέναι; ἀλλ᾽ οὐ μαντικῶς, ἃ νῦν δὴ ἔλεγον, εἰπεῖν, ὅτι Ἀγάθων θαυμαστῶς ἐρεῖ, ἐγὼ δ᾽ ἀπορήσοιμι; Τὸ μὲν ἕτερον (φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον) μαντικῶς δοκεῖς μοι εἰρηκέναι, ὅτι Ἀγάθων εὖ ἐρεῖ· τὸ δὲ σὲ ἀπορήσειν, οὐκ οἶμαι. Καὶ πῶς ὦ μακάριε (εἰπεῖν τὸν Σωκράτην) οὐ μέλλω ἀπορεῖν καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλος ὁστισοῦν, μέλλων λέξειν μετὰ καλὸν οὕτω καὶ παντοδαπὸν λόγον ῥηθέντα; καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐχ ὁμοίως μὲν θαυμαστά· τὸ δὲ ἐπὶ τελευτῆς τοῦ κάλλους τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τίς οὐκ ἂν ἐξεπλάγη ἀκούων; ἐπεὶ ἔγωγε ἐνθυμούμενος ὅτι αὐτὸς οὐχ οἷός τ᾽ ἔσομαι οὐδ᾽ ἐγγὺς τούτων οὐδὲν καλὸν εἰπεῖν, ὑπ᾽ αἰσχύνης ὀλίγου ἀποδρὰς ᾠχόμην, εἴ πῃ εἶχον. καὶ γάρ με Γοργίου ὁ λόγος

A corem aſſidua inter flores habitatio huius Dei ſignificat. In eo ſiquidem quod floribus caret, aut defloruit, ſiue corpus, ſiue animus, ſeu quoduis aliud ſit, Amor ipſe non inſidet. Vbicunque verò floridus, & odorifer eſt locus, gratiſſimè conquieſcit. De huius dei pulchritudine permulta inſuper afferri poſſent, ſed iſta ſufficiunt. Deinceps de virtute amoris eſt dicendum. Quod in primis maximi faciendum eſt. Amor nec iniuriam infert Deo, vel homini, nec à Deo, vel homine iniuriam patitur. Non enim ipſe vi patitur, ſi quid patitur. Nam violentia non tangit amorem. Neque vi facit, ſi quid faciat. Quiſque enim ſponte amori in ſingulis paret. Quæcunque verò volens
B quiſpiam cum volente vltro contrahit, iuſta habentur, vt regię ciuitatis leges ſtatuunt. Nec iuſtitiæ ſolum, verumetiā ſummæ eſt temperantiæ particeps. Siquidem inter omnes conuenit, tēperantiā eſſe, libidinibus & voluptatibus dominari, nullámque voluptatē eſſe amore potentiorē. Quòd ſi voluptates omnes amore imbecilliores ſunt, ab illo vtique ſuperātur, ille verò dominatur. Amor itaque quoniam libidinibus, & voluptatibus dominatur, mirum in modum eſt temperans. Quod ad fortitudinem præterea neque Mars equidē Amori reſiſtit. Neque enim Mars amorem, ſed amor Veneris vt fertur, Martē detinet. potentius autem eſt quod detinet quàm quod detinetur.
C Qui verò cæterorum fortiſſimo dominatur, omnium abſque dubio fortiſſimus iudicandus eſt. De iuſtitia igitū tēperantiáq; & fortitudine huius dei ſatis eſt dictum. De ſapientia deinceps dicendum reſtat, quod quidem pro viribus eſt exequendnm. Principio, vt & ipſe artem meam, perinde ac ſuam Eryximachus, honorem, hic deus poeta eſt adeo ſapiens, vt alios quoque poetas poſſit efficere. Quilibet enim licet antea rudis, poëta euadit, cùm primum amor afflauerit. Ex quo perſpicuè coniectare licet amorem peritum eſſe poëtam, omnéſque ſummatim muſicos poëſis numeros continere. Nam quę nec
D habet aliquis neque noſcit, alteri dare, vel monſtrare non poteſt. Quòd vtique per amoris ſapientiam animalia cuncta gignantur atque naſcantur, quis dubitet? Artium pręterea facultatem, nónne ab hoc Deo tradi videmus? eúmque hominem cuius hic eſt præceptor, quauis in arte pręcellere, clarúmque euadere? contrà verò eum qui ab amore non tangitur, in obſcuro iacere? Sagittandi nanque, medendi, & diuinandi peritiam appetitu atque amore duce inuenit Apollo, qui eſt Amoris diſcipulus: Muſicam ſimiliter muſæ: Fabricā Vulcanus ærariā: Texendi artificiū Minerua: Iupiter deorū hominūq; gubernationē. Quocirca res deorum amore in-
E teruenien te diſpoſitę ſunt, amore, inquam, pulchritudinis: deformitatem quippe non ſequitur amor. Antea verò, vt initiò dicebam, permulta atque atrocia inter deos ꝓpter neceſſitatis regnū, vt dicitur, cōtigerunt. Poſtquā verò deus hic ex pulchrorum deſiderio natus eſt, bona omnia tam ad deos quàm ad homines prouenere. Ita mihi videtur, ô Phædre, amor ipſe primū pulcherrimus optimúſque eſſe, deinde talia quædā cæteris quoque largiri. Succurrit mihi in pręſentia metricū quiddam. Hic deus eſt qui largitur Humano pacem generi, pelagóq; ſerenū Vultum, tū requiem ventis, hominíq; cubile, Et
F ſomnū curis permiſtū. Hic ruſticitatē à nobis amouet, hic nos familiaritate conciliat, cœtus huiuſmodi omnes congregans. In ſolēnibus feſtíſque diebus, in choris, in ſacrificiis, dux nobis & præſidens. Manſuetudinē quidē porrigens, exterminans feritatē, beneuolentię largitor, maleuolentiæ omnis expulſor, propitius beneficus, ſpectandus ſapiētibus, diis placidus, exoptandus expertibus, participantibus poſſidendus atque tenendus. Delitiarū, molliū illecebrarū, gratiarū dulcis perfuſionis & deſiderij pater. Bonorum ſtudioſus, malorū ſpretor: in labore, in timore, in deſiderio, in ſermone gubernator, perfectus adiutor, ſeruatórque præcipuus. Cūctorū deorū atq; hominū decus, & dux pulcherrimus atq; optimus. Quē profectò ſectari
G debet, præclaríſq; hymnis venerari vir quiſq; cantilenæ illius particeps, quam amor ipſe concinit, mentē deorū hominūque permulcens. Hęc igitur oratio mea Phædre, deo voueatū, partim iocis, partim ſeriis rebus pro ingenij mei facultate referta. Dum hæc Agatho dixiſſet, quemadmodum retulit Ariſtodemus, conuiuæ omnes ſummo quodam applauſu orationem ipſam comprobauerunt: vtpote quæ ſicut & Agathone & Deo dignum erat, habita videretur. Quapropter Socrates, ad Eryximachum conuerſus, inquit, An non meritò, ô Acumeni fili
H ſuprà timuiſſe nunc videor, quod reuera contigit vaticinatus, quòd Agathon elegantiſſimè loqueretur, vnde mihi verba defore putabam? Vnum quidem, Eryximachum reſpondiſſe, rectè vaticinatum te puto, ſcitè locuturum Agathonem: tibi verò defuturam facundiam, minimè. Quî non, dixiſſe Socratem, & ipſe, ô beate, & alius quiuis à dicendo abſterreatur, cui poſt tam luculentam copioſámque orationem ſit loquendum? Et cætera quidem quamuis aptè compoſita, non adeò miranda videntur: elegantiam verò nominum atq; verborum qua in orationis calce eſt vſus, ſi quis animaduerterit, protinus obſtupeſcet. Quandoquidē & ipſe cū intelligerē non poſſe me eloquentia propè accedere, parū abfuit quin verecundia motus hinc aliò, ſi quò licuiſſet, abirē. Etenim Gorgiæ me ſermo

Omnes voluptates ab amore ſuperari.

Quæ quis non habet nec noſcit, alteri dare vel monſtrare non poteſt.

admonuit, quòd illud mihi Homericum contigiſſet. Extimui nempe ne finem verbis imponens Agatho, Gorgiæ facundi caput è ſermone ſuo in meum tranſmittens, mutum me factũ, lapidem pro homine redderet. Tunc demũ temere promiſiſſe me agnoui, amorẽ vobiſcũ ꝓ virili mea collaudaturũ, & ineptè amatoria profeſſum fuiſſe, quũ omnino neſcirẽ qua quídque ſit ratione laudandũ. Putabã equidẽ ob ruditatem meam, de quocunque quod laudatur à nobis vera oportere referri, & hoc quidem adeſſe atque licere, ex his autem pulcherrima ſeligentes q̃ decẽtiſſimè aſcribere nos debere. Quocirca ingenti quadam ſpe elatus ſum, quaſi rectè dicturus, quandoquidem verã laudandi rationẽ, vt videbatur, haberem. Tandem verò haud congruus laudationis hic modus apparuit. Oportere nanque videtur, maxima quæque, & præclariſſima rei quã laudamus, aſcribere, ſiue reuera illi adſint, ſiue non adſint. Nihil enim referre falſáne an vera ſint, cùm propoſitum ſit non quomodo amor ipſe laudetur, imò vt quiſque amorẽ laudare quàm maximè videatur. Quapropter vniuerſa amori tribuitis, talémque eum eſſe & taliũ tantorúmq; cauſam affirmatis, vt quã pulcherrimus optimúſque appareat, ignorantibus videlicet. Nunquam enim intelligentibus laus huiuſmodi recta, & pura iudicaretur. Equidẽ laudationis huius modum penitus ignorabam. Neſciens itaque vobiſcum conueni me quoque inter alios collaudaturum. Lingua ergo pollicita eſt, mens verò nequaquam. Abſit igitur à me iſtiuſmodi laudatio. Neque enim ſic illum extollere poſſem. Veruntamẽ ſi vultis, ritu meo vera loqui cupio, & ad meipſum reſpicere potius, quàm cum orationibus veſtris certare, ne riſum moueã. Vide itaque Phędre, vtrum vobis placeat orationem huiuſmodi nunc audire quæ de amore vera duntaxat enarret, verborum nominúmq; vtcunque accidit compoſitione procedens. Phædrum igitur, Mihi ſanè & aliis placet, dicere, vt tuo arbitratu loquaris. Concede mihi, ô Phædre, dicere Socratem, vt pauca quædam Agathonem rogem, vt ab illo confirmatus loquar. Concedo equidem, Phædrum reſpondiſſe: interroga modò. Deinde Socratem hinc initium dicendi feciſſe narrabat, Optima ô amice Agatho, orationis tuæ fundamenta ieciſſe videris, cùm diceres primo quid amor ſit oſtendendum, poſtea illius opera numeranda. Hoc equidem principium valde probo. Age itaque poſtquam de amore cætera ornatè atque magnificè es elocutus, hoc inſuper circa illius naturam mihi declara, vtrum talis ſit amor, vt alicuius amor ſit, an nullius. Haud peto vtrum matris alicuius patríſve ſit. Ridicula nanq; interrogatio eſſet, vtrum amor patris matríſve ſit amor. Verũ ſi interrogaſſem, nunquid pater alicuius pater eſſet, an non, reſpondiſſes vtique, ſi modò congruè loqui voluiſſes, patrem filij aut filiæ patrem eſſe. An non? Prorſus, Agathonem dixiſſe. Nónne & matrem alicuius eſſe matrem? Et iſtud conſenſiſſe. Reſponde præterea, Socratem dixiſſe, pauca quędam, vt quòd ſentio magis intelligas. Frater nunquid ipſum quod eſt, alicuius eſt frater? Eſſe dicere. Nónne fratris aut ſororis? Horum profectò. Conare ſimiliter de amore nobis oſtendere, num amor alicuius an nullius ſit amor. Alicuius certè. Hoc itaque memoriter ſerua cuius ſit recordatus. Atque ad hoc reſponde, vtrum amor, illud ipſum cuius eſt amor appetat, nécne. Et maximè quidem, Nunquid hoc ipſum apud ſe habet, & tamen quod habet appetit atq; amat? An potius non habet quod amat, & appetit? Veriſimile eſt nõ habere. Aduerte præterea vtrũ pro eo quod veriſimile eſt, neceſſariũ ſit ita quicq̃d appetit, id quo eget appetere: & ſi non eget, nec cupere. Mihi quidẽ mirũ in modũ hoc placet, vt neceſſariũ ſit. Tibi verò quid videtur Agatho, dixiſſe Socratem? Quod & tibi, reſpondiſſe Agathonẽ. Bene loqueris. An vellet magnꝰ quiſpiam magnus eſſe, & robuſtus aliquis, eſſe robuſtus? Ex his quæ ſuprà conceſſimus fieri non poſſe mihi videtur. Neque enim indigus eſſet eorũ quæ in ſeipſo iam contineret. Vera dicis. Etenim ſi ille qui robuſtus eſt, vult eſſe robuſtus, & qui velox, eſſe velox, & ſanus denique ſanus, fortè quiſpiam crederet, & hos, & alios quoſlibet, ea quæ habent appetere. Ne igitur hîc decipiamur, ego ob hanc cauſam hæc dico. Hæc ſi diligenter animaduertas Agatho, neceſſarium eſſe videbis quæcunque præſenti in tẽpore hi habẽt, eadẽ in tẽpore eodẽ habere, ſeu velint, ſiue nolint, hoc ipsũ verò quiſnã cuperet? Cũ verò quis addit: at ego ſanus dũ ſum, volo equidẽ ſanus eſſe: & diues dũ ſum, eſſe diues: atq; idcirco, quę habeo cupio: huic protinus reſpondemus. O bone vir, ipſe diuitias, ſanitatẽ, robúrq; adeptꝰ vis hæc & in futuro tẽpore poſſidere, qm̃ in pręſenti velis nolíſve habes. Vides ergo cũ dicis, quæ mihi adſunt cupio, nunquid aliud quã hoc inferas, q̃ mihi nũc adſunt, & in futuro adeſſe exopto. Cenſes hũc hominẽ Agatho hoc an aliud reſpõſurũ? Nihil aliud, dicere Agathonem. Amor profectò huiuſmodi, illud reſpicit quod nondũ in promptu eſt nec habetur, adeſſe videlicet & ſeruari, illa in tempore quod ſequatur. Sic eſt omnino. Et hic igitur, & alius quicunque appetit, quod nondum

Reprehẽditur collaudatio, in qua vt cuncta & maxima referantur, falſa proferuntur.

A ἀνεμίμνησκεν. ὥστε ἀτεχνῶς τὸ τοῦ Ὁμήρου ἐπεπόνθειν· ἐφοβούμην μή μοι τελευτῶν ὁ Ἀγάθων Γοργίου κεφαλὴν δεινοῦ λέγειν ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον πέμψας, αὐτόν με λίθον τῇ ἀφωνίᾳ ποιήσειε. καὶ ἐνενόησα τότε ἄρα καταγέλαστος ὤν, ἡνίκα ὑμῖν ὡμολόγουν ἐν τῷ μέρει μεθ' ὑμῶν ἐγκωμιάσεσθαι τὸν Ἔρωτα, καὶ ἔφην εἶναι δεινὸς τὰ ἐρωτικά· οὐδὲν εἰδὼς ἄρα τοῦ πράγματος ὡς ἔδει ἐγκωμιάζειν ὁτιοῦν. ἐγὼ μὲν γὰρ, ὑπ' ἀβελτηρίας, ᾤμην δεῖν τἀληθῆ λέγειν περὶ ἑκάστου τῶν ἐγκωμιαζομένων· καὶ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων τὰ κάλλιστα ἐκλεγομένους, ὡς εὐπρεπέστατα τιθέναι. καὶ πάνυ δὴ μέγα ἐφρόνουν ὡς εὖ ἐρῶν, ὡς εἰδὼς τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐπαινεῖν ὁτιοῦν. τὸ δὲ ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὐ τοῦτο ἦν B τὸ καλῶς ἐπαινεῖν ὁτιοῦν, ἀλλὰ τὸ ὡς μέγιστα ἀνατιθέναι τῷ πράγματι καὶ ὡς κάλλιστα, ἐάν τε ᾖ οὕτως ἔχοντα, ἐάν τε μή. εἰ δὲ ψευδῆ, οὐδὲν ἄρ' ἦν πρᾶγμα. προὐρρήθη γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τὸν Ἔρωτα ἐγκωμιάζειν δόξει, οὐχ ὅπως ἐγκωμιάσεται. διὰ ταῦτα δὴ, οἶμαι, πάντα λόγον κινοῦντες ἀνατίθετε τῷ Ἔρωτι, καὶ φατὲ αὐτὸν τοιοῦτόν τε εἶναι καὶ τοσούτων αἴτιον, ὅπως ἂν φαίνηται ὡς κάλλιστος καὶ ἄριστος δηλονότι τοῖς μὴ γιγνώσκουσιν. οὐ γὰρ ἄν που τοῖς γε εἰδόσι. καὶ καλῶς γ' ἔχει καὶ σεμνῶς ὁ ἔπαινος. ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ οὐκ ᾔδειν ἄρα τὸν τρόπον τοῦ ἐπαίνου· οὐδ' εἰδὼς, ὑμῖν ὡμολόγησα καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέρει ἐπαινέσεσθαι. C ἡ γλῶττα οὖν ὑπέσχετο· ἡ δὲ φρὴν, οὔ. χαιρέτω δή. οὐ γὰρ ἔτι ἐγκωμιάζω τοῦτον τὸν τρόπον· οὐ γὰρ ἂν δυναίμην· οὐ μέντοι. ἀλλὰ τά γε ἀληθῆ, εἰ βούλεσθε, ἐθέλω εἰπεῖν κατ' ἐμαυτὸν, οὐ πρὸς τοὺς ὑμετέρους λόγους· ἵνα μὴ γέλωτα ὄφλω. ὅρα οὖν ὦ Φαῖδρε εἴ τι καὶ τοιούτου λόγου δέῃ, περὶ Ἔρωτος τἀληθῆ λεγόμενα ἀκούειν, ὀνόμασι δὲ καὶ θέσει ῥημάτων τοιαύτῃ ὁποία ἄν τις τύχῃ ἐπελθοῦσα. Τὸν οὖν Φαῖδρον ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους κελεύειν λέγειν, ὅπῃ αὐτὸς οἴοιτο δεῖν εἰπεῖν, ταύτῃ. Ἔτι τοίνυν (φάναι) ὦ Φαῖδρε, πάρες μοι Ἀγάθωνα σμίκρ' ἄττα ἐρέσθαι· ἵνα ἀνομολογησάμενος παρ' αὐτοῦ, οὕτως ἤδη λέγω. Ἀλλὰ παρίημι (φάναι D τὸν Φαῖδρον) ἀλλ' ἐρώτα. Μετὰ ταῦτα δὴ τὸν Σωκράτη ἔφη ἐνθένδε ποθὲν ἄρξασθαι. Καὶ μὴν, ὦ φίλε Ἀγάθων, καλῶς μοι ἔδοξας καθηγήσασθαι τοῦ λόγου· λέγων ὅτι πρῶτον μὲν δέοι αὐτὸν ἐπιδεῖξαι ὁποῖός τίς ἐστιν ὁ Ἔρως, ὕστερον δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ταύτην τὴν ἀρχὴν πάνυ ἄγαμαι. ἴθι οὖν μοι περὶ Ἔρωτος, ἐπειδὴ καὶ τἆλλα καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς διῆλθες οἷός ἐστι, καὶ τόδε εἰπὲ, πότερόν ἐστι τοιοῦτος οἷος εἶναι τινὸς ἔρως, ὁ Ἔρως, ἢ οὐδενός. ἐρωτῶ δ' οὐκ εἰ μητρός τινος ἢ πατρός ἐστι· (γελοῖον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐρώτημα, εἰ Ἔρως ἐστὶν ἔρως πατρὸς ἢ μητρός) ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτὸ τοῦτο πατέρα ἠρώτων, ἆρα ὁ πατήρ ἐστι πατήρ τινος, ἢ οὔ, εἶπες ἂν δήπου μοι, (εἰ ἐβούλου καλῶς ἀποκρίνασθαι) ὅτι ἔστιν ὑέος γε ἢ θυγα- E τρὸς, ὁ πατὴρ, πατήρ. ἢ οὔ; Πάνυ γε, φάναι τὸν Ἀγάθωνα. Οὐκοῦν καὶ ἡ μήτηρ ὡσαύτως; Ὁμολογῆσαι καὶ τοῦτο. Ἔτι τοίνυν (εἰπεῖν τὸν Σωκράτη) ἀπόκριναι ὀλίγα πλείω, ἵνα μᾶλλον καταμάθῃς ὃ βούλομαι. εἰ γὰρ ἐροίμην, τί δαί; ἀδελφὸς, αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἐστὶν, ἔστι τινὸς ἀδελφὸς, ἢ οὔ; Φάναι, εἶναι. Οὐκοῦν ἀδελφοῦ, ἢ ἀδελφῆς; Ὁμολογεῖν. Πειρῶ δὴ (φάναι) καὶ τὸν ἔρωτα εἰπεῖν. ὁ ἔρως, ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς, ἢ τινός; Πάνυ μὲν οὖν ἐστί. Τοῦτο μὲν τοίνυν (εἰπεῖν τὸν Σωκράτη) φύλαξον παρὰ σαυτῷ, μεμνημένος ὅτου· τοσόνδε δὲ εἰπὲ, πότερον ὁ ἔρως, ἐκείνου οὗ ἐστιν ἔρως, ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ, ἢ οὔ. Πάνυ γε, φάναι. Πότερον ἔχων αὐτὸ οὗ ἐπιθυμεῖ τε καὶ ἐρᾷ, εἶτα ἐπιθυμεῖ τε καὶ ἐρᾷ; ἢ οὐκ ἔχων; Οὐκ ἔχων, ὡς τὸ εἰ- F κός γε, φάναι. Σκόπει δὴ (εἰπεῖν τὸν Σωκράτη) ἀντὶ τοῦ εἰκότος, εἰ ἀνάγκη οὕτω τὸ ἐπιθυμοῦν ἐπιθυμεῖν οὗ ἐνδεές ἐστιν, ἢ μὴ ἐπιθυμεῖν, ἐὰν μὴ ἐνδεὲς ᾖ. ἐμοὶ μὲν γὰρ θαυμαστῶς δοκεῖ ὦ Ἀγάθων ὡς ἀνάγκη εἶναι. σοὶ δὲ πῶς; Κἀμοὶ (φάναι) δοκεῖ. Καλῶς λέγεις. ἆρ' οὖν βούλοιτ' ἄν τις, μέγας ὢν, μέγας εἶναι; ἢ ἰσχυρὸς ὢν, ἰσχυρός; Ἀδύνατον, ἐκ τῶν ὡμολογημένων. Οὐ γάρ που ἐνδεὴς ἂν εἴη τούτων ὅ γε ὤν. Ἀληθῆ λέγεις. Εἰ γὰρ καὶ ἰσχυρὸς ὢν βούλοιτο ἰσχυρὸς εἶναι (φάναι τὸν Σωκράτη) καὶ ταχὺς ὢν, ταχύς· καὶ ὑγιὴς ὢν, ὑγιής· ἴσως γὰρ ἄν τις ταυτὶ οἰηθείη καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, τοὺς ὄντας τε τοιούτους καὶ ἔχοντας ταῦτα, τούτων ἅπερ ἔχουσι καὶ ἐπιθυμεῖν. ἵν' οὖν μὴ ἐξαπατηθῶμεν, τούτου ἕνεκα λέγω. τού- G τοις γὰρ, ὦ Ἀγάθων, εἰ ἐννοεῖς, ἔχειν μὲν ἕκαστον τούτων ἐν τῷ παρόντι ἀνάγκη ἃ ἔχουσιν, ἐάν τε βούλωνται, ἐάν τε μή. καὶ τούτου γε δήπου τίς ἂν ἐπιθυμήσειεν; ἀλλ' ὅταν τις λέγῃ ὅτι, Ἐγὼ ὑγιαίνων, βούλομαι ὑγιαίνειν, καὶ πλουτῶν, βούλομαι πλουτεῖν, καὶ ἐπιθυμῶ αὐτῶν τούτων ἃ ἔχω· εἴποιμεν ἂν αὐτῷ ὅτι, Σὺ ὦ ἄνθρωπε, πλοῦτον κεκτημένος καὶ ὑγίειαν καὶ ἰσχὺν, βούλει καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα κεκτῆσθαι. ἐπεὶ ἐν τῷ γε νῦν παρόντι, εἴτε βούλει, εἴτε μὴ, ἔχεις. σκόπει οὖν, ὅταν τοῦτο λέγῃς ὅτι, ἐπιθυμῶ τῶν παρόντων, εἰ ἄλλο τι λέγεις ἢ τόδε, ὅτι, βούλομαι, τὰ νῦν παρόντα, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον παρεῖναι. ἄλλο τι ὁμολογοῖ ἄν; Συμφάναι ἔφη τὸν Ἀγάθωνα. Εἰπεῖν δὴ τὸν Σωκράτη, Οὐκοῦν δὴ τοῦτό γ' ἐστὶν, ἐκείνου ἐρᾶν H ὃ οὔπω ἕτοιμον αὐτῷ ἐστὶν, οὐδὲ ἔχει τὸ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα εἶναι αὐτῷ σωζόμενα τὰ νῦν παρόντα. Πάνυ γε, φάναι. Καὶ οὗτος ἄρα, καὶ ἄλλος

πᾶς ὁ ἐπιθυμῶν, τοῦ μὴ ἑτοίμου ἐπιθυμεῖ, καὶ τοῦ μὴ παρόντος, καὶ ὃ μὴ ἔχει, καὶ ὃ μὴ ἔστιν αὐτὸς, καὶ οὗ ἐνδεής ἐστι, τοιαῦτ᾽ ἄττα ἐστὶν ὧν ἡ ἐπιθυμία τε καὶ ὁ ἔρως ἐστί. Πάνυ γ᾽, εἰπεῖν. Ἴθι δὴ (φάναι τὸν Σωκράτη) ἀνομολογησώμεθα τὰ εἰρημένα. ἄλλο τι ἐστὶν ὁ ἔρως πρῶτον μὲν τινῶν, ἔπειτα τούτων ὧν ἂν ἔνδεια παρῇ αὐτῷ. Ναὶ, φάναι. Ἐπὶ δὴ τούτοις ἀναμνήσθητι τίνων ἔφησθα ἐν τῷ λόγῳ εἶναι τὸν Ἔρωτα. εἰ δὲ βούλει, ἐγώ σε ἀναμνήσω. οἶμαι γάρ σε οὑτωσί πως εἰπεῖν, ὅτι τοῖς θεοῖς κατεσκευάσθη τὰ πράγματα δι᾽ ἔρωτα καλῶν. αἰσχρῶν γὰρ οὐκ εἴη ἔρως· οὐχ οὑτωσί πως ἔλεγες; Εἶπον γὰρ, φάναι τὸν Ἀγάθωνα. Καὶ ἐπιεικῶς γε λέγεις ὦ ἑταῖρε, φάναι τὸν Σωκράτη. καὶ, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἄλλο τι ὁ ἔρως, κάλλους ἂν εἴη ἔρως, αἴσχους δ᾽ οὔ. Ὡμολόγει. Οὐκοῦν ὡμολόγηται, οὗ ἐνδεής ἐστι, καὶ μὴ ἔχει, τούτου ἐρᾶν. Ναὶ, εἰπεῖν. Ἐνδεὴς ἄρ᾽ ἐστὶ καὶ οὐκ ἔχει ὁ Ἔρως κάλλος. Ἀνάγκη, φάναι. Τί δέ; τὸ ἐνδεὲς κάλλους, καὶ μηδαμῇ κεκτημένον κάλλος, ἆρα λέγεις σὺ καλὸν εἶναι; Οὐ δῆτα. Ἔτι οὖν ὁμολογεῖς Ἔρωτα καλὸν εἶναι, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει; Καὶ τὸν Ἀγάθωνα εἰπεῖν, Κινδυνεύω ὦ Σώκρατες οὐδὲν εἰδέναι ὧν τότε εἶπον. Καὶ μὴν καλῶς γε εἶπες (φάναι) ὦ Ἀγάθων. ἀλλὰ σμικρὸν ἔτι εἰπὲ, Τἀγαθὰ οὐ καὶ καλὰ δοκεῖ σοι εἶναι; Ἔμοιγε. Εἰ ἄρα ὁ Ἔρως τῶν καλῶν ἐνδεής ἐστι, τὰ δὲ ἀγαθὰ, καλὰ, κἂν τῶν ἀγαθῶν ἐνδεὴς εἴη. Ἐγὼ (φάναι) ὦ Σώκρατες, σοὶ οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν· ἀλλ᾽ οὕτως ἐχέτω ὡς σὺ λέγεις. Οὐ μὲν οὖν τῇ ἀληθείᾳ (φάναι) ὦ φιλούμενε Ἀγάθων δύνασαι ἀντιλέγειν· ἐπεὶ Σωκράτει γε οὐδὲν χαλεπόν. Καὶ σὲ μέν γε ἤδη ἐάσω· τὸν δὲ λόγον τὸν περὶ τοῦ Ἔρωτος ὅν ποτ᾽ ἤκουσα γυναικὸς μαντικῆς Διοτίμας, ἣ ταῦτά τε σοφὴ ἦν καὶ ἄλλα πολλὰ, καὶ Ἀθηναίοις ποτὲ θυσαμένοις πρὸ τοῦ λοιμοῦ δέκα ἔτη ἀναβολὴν ἐποίησε τῆς νόσου, ἣ δὴ καὶ ἐμὲ τὰ ἐρωτικὰ ἐδίδαξεν· ὃν οὖν ἐκείνη ἔλεγε λόγον πειράσομαι ὑμῖν διελθεῖν, ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐμοὶ καὶ Ἀγάθωνι, αὐτὸς ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ, ὅπως ἂν δύνωμαι. δεῖ δὴ ὦ Ἀγάθων, ὥσπερ σὺ διηγήσω, διελθεῖν αὐτὸν πρῶτον, τίς ἐστιν ὁ Ἔρως, καὶ ποῖός τις, ἔπειτα τὰ ἔργα αὐτοῦ. δοκεῖ οὖν μοι ῥᾷστον εἶναι οὕτω διελθεῖν, ὥς ποτέ με ἡ ξένη ἀνακρίνουσα διῄει. σχεδὸν γάρ τι καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἕτερα τοιαῦτα ἔλεγον οἷάπερ νῦν πρὸς ἐμὲ Ἀγάθων· ὡς εἴη ὁ Ἔρως, μέγας θεός· εἴη δὲ τῶν καλῶν. ἤλεγχε δέ με τούτοις τοῖς λόγοις οἷσπερ ἐγὼ τοῦτον· ὡς οὔτε καλὸς εἴη, κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον, οὔτε ἀγαθός. καὶ ἐγὼ, Πῶς λέγεις (ἔφην) ὦ Διοτίμα; αἰσχρὸς ἄρα ὁ Ἔρως ἐστὶ καὶ κακός; Καὶ ἥ, Οὐκ εὐφημήσεις; ἔφη. ἢ οἴει, ὅ, τι ἂν μὴ καλὸν ᾖ, ἀναγκαῖον αὐτὸ αἰσχρὸν εἶναι; Μάλιστά γε. Ἦ καὶ ἂν μὴ σοφὸν, ἀμαθές; ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι ἐστί τι μεταξὺ σοφίας καὶ ἀμαθίας; Τί τοῦτο; Τὸ ὀρθὰ δοξάζειν, καὶ ἄνευ τοῦ ἔχειν λόγον δοῦναι, οὐκ οἶσθ᾽ (ἔφη) ὅτι οὔτε ἐπίστασθαί ἐστιν (ἄλογον γὰρ πρᾶγμα πῶς ἂν εἴη ἐπιστήμη;) οὔτε ἀμαθία; τὸ γὰρ τοῦ ὄντος τυγχάνον πῶς ἂν εἴη ἀμαθία; ἔστι δὲ δήπου τοιοῦτον ἡ ὀρθὴ δόξα μεταξὺ φρονήσεως καὶ ἀμαθίας. Ἀληθῆ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) λέγεις. μὴ τοίνυν ἀνάγκαζε, ὃ μὴ καλόν ἐστιν, αἰσχρὸν εἶναι· μηδὲ, ὃ μὴ ἀγαθὸν, κακόν. οὕτω δὲ καὶ τὸν Ἔρωτα ἐπειδὴ αὐτὸς ὁμολογεῖς μὴ εἶναι ἀγαθὸν, μηδὲ καλὸν, μηδέν τι μᾶλλον οἴου δεῖν αὐτὸν αἰσχρὸν καὶ κακὸν εἶναι, ἀλλά τι μεταξὺ (ἔφη) τούτοιν. Καὶ μὴν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὁμολογεῖταί γε παρὰ πάντων μέγας θεὸς εἶναι. Τῶν μὴ εἰδότων (ἔφη) πάντων λέγεις, ἢ καὶ τῶν εἰδότων; Συμπάντων μὲν οὖν. Καὶ ἥ, γελάσασα, Καὶ πῶς ἂν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμολογοῖτο μέγας θεὸς εἶναι παρὰ τούτων οἵ φασιν αὐτὸν οὐδὲ θεὸν εἶναι; Τίνες οὗτοι; ἦν δ᾽ ἐγώ. Εἷς μὲν (ἔφη) σὺ, μία δ᾽ ἐγώ. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Πῶς τοῦτο (ἔφην) λέγεις; Καὶ ἥ, Ῥᾳδίως (ἔφη) λέγε γάρ μοι, οὐ πάντας θεοὺς φὴς εὐδαίμονας εἶναι καὶ καλούς; ἢ τολμήσαις ἄν τινα μὴ φάναι καλόν τε καὶ εὐδαίμονα θεὸν εἶναι; Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγ᾽, ἔφην. Εὐδαίμονας δὲ δὴ λέγεις, οὐ τοὺς τἀγαθὰ καὶ καλὰ κεκτημένους; Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν ἔρωτά γε ὡμολόγηκας, δι᾽ ἔνδειαν τῶν ἀγαθῶν καὶ καλῶν, ἐπιθυμεῖν αὐτῶν τούτων ὧν ἐνδεής ἐστιν. Ὡμολόγηκα γάρ. Πῶς δ᾽ ἂν οὖν θεὸς εἴη ὅ γε τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἄμοιρος; Οὐδαμῶς, ὥς γ᾽ ἔοικεν. Ὁρᾷς οὖν (ἔφη) ὅτι καὶ σὺ ἔρωτα οὐ θεὸν νομίζεις; Τί οὖν ἂν (ἔφην) εἴη ὁ ἔρως θνητός; Ἥκιστά γε. Ἀλλὰ τί μήν; Ὥσπερ τὰ πρότερα (ἔφη) μεταξὺ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου. Τί οὖν ὦ Διοτίμα; Δαίμων μέγας, ὦ Σώκρατες. καὶ γὰρ πᾶν τὸ δαιμόνιον μεταξύ ἐστι θεοῦ τε καὶ θνητοῦ. Τίνα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δύναμιν ἔχον; Ἑρμηνεῦον καὶ διαπορθμεῦον θεοῖς τὰ παρ᾽ ἀνθρώπων, καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν, τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ θυσίας, τῶν δὲ τὰς ἐπιτάξεις τε καὶ ἀμοιβὰς τῶν θυσιῶν. ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφοτέρων συμπληροῖ, ὥστε τὸ πᾶν αὐτὸ αὑτῷ ξυνδεδέσθαι. διὰ τούτου καὶ ἡ μαντικὴ πᾶσα χωρεῖ, καὶ ἡ τῶν ἱερέων τέχνη τῶν τε περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἐπῳδὰς, καὶ τὴν μαντείαν πᾶσαν καὶ γοητείαν. θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μίγνυται, ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι. καὶ ὁ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα σοφὸς, δαιμόνιος ἀνήρ. ὁ δὲ ἄλλο τι σοφὸς ὢν ἢ περὶ τὰς τέχνας ἢ χειρουργίας τινὰς, βάναυσος. οὗτοι δὴ οἱ δαίμονες πολλοὶ καὶ παντοδαποί εἰσιν· εἷς δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ὁ Ἔρως. Πατρὸς δὲ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τίνος ἐστὶ, καὶ μητρός; Μακρότερον μὲν (ἔφη) διηγήσασθαι· ὅμως δέ σοι ἐρῶ. ὅτε γὰρ ἐγένετο

A expoſitum paratum eſt, appetit, quódve non adeſt, nec habet, & quod ipſe non eſt, quóve indiget. Talia quædam ſunt illa, quorum eſt appetitus, & amor. Talia proculdubio. Age dixiſſe Socratem, quæ ſuprà dicta ſunt repetamus. Primò quidē, amor aliquorum dictus eſt amor, deinde illorum potiſſimū quibus indiget. Certè, reſpondiſſe. Recordare præterea, quorum eſſe amorem aſſeruiſti. Ego tibi in memoriam ſi vis reducam. Equidē ita dixiſſe te arbitror: A diis omnia propter pulchrorum amorem fuiſſe diſpoſita. Turpium quippe amorē omnino nullum eſſe. An non ita dicebas? Ita profectò. Probabiliter quidē loqueris, ô amice. Et ſi ita eſt, amor certè pulchritudinis amor eſt, turpitudinis verò minimè. Conſentio. Nónne conceſſum
B eſt, id quo eget nec habet, amare? Conceſſum planè. Ergo pulchritudine indiget amor, eámque non habet. Neceſſarium. Quid verò? Num pulchrum vocas quod pulchritudinis indigum eſt, nec eam habet? Nequaquam. Nunquid vlterius, ſi hæc ita ſe habent, amorem pulchrum aſſeris? Nihil eorum quæ ſuprà dixi, intellexiſſe videor. Rectè dixiſti. Sed reſpōde parūper vlterius, nunquid ipſa bona pulchra eſſe videntur? Mihi verò. Si igitur amor pulchris caret, bona verò pulchra ſunt, bonis quoque caret. Repugnare tibi, ô Socrates, nullo modo poſſem. Eſto igitur, vt tu ais. Veritati quidem nunquam, ô dilecte
C Agatho, aduerſari poſſes, Socrati verò facilimè.

Verùm Agathonem iam dimittam, vobíſque, ô conuiuæ, referam ſermonem de Amore, quem olim accepi à fatidica muliere Diotima, quæ & harum rerum perita erat, & alia multa ſapienter intelligebat, & Athenienſibus olim ſacris decennio ante peſtem peractis, morbi dilationem dedit. Illa me in amatoria facultate inſtruxit. Quæ igitur illa dixit, conabor vobis ex meipſo ſecundum ea quæ inter me & Agathonem cōuenerunt, exprimere. Oportet autem primò, ô Agatho, vt & tu expoſuiſti, quid & quale ſit amor oſtendere, deinde opera il-
D lius enumerare. Præſtat, vt mihi videtur, eodem ordine vobis nunc referre quo hoſpes illa me examinans pertractauit. Fermè enim eadem ego illi quæ mihi Agatho, prædixerā. Magnum eſſe deum amorem, & ad pulchra reſpicere. Eiſdémque rationibus me redarguit, quibus hunc ipſe, quòd neque pulcher eſſet amor, vt dicebam, neque bonus. Ad quam ego tunc, Quid ais, ô Diotima, inquā. Turpíſne igitur ac malus eſt amor? Et illa: dic meliora quæſo. an putas neceſſarium eſſe, vt quicquid pulchrum non eſt, ſit turpe? Maximè. Et quod non ſapiēs, ignorans? An non aduertiſti, eſſe quoddam ſapientiæ & ignorantiæ medium? Quid iſtud? Rectè opinari, hoc eſt veri abſque
E certa ratione participem eſſe: hoc ſiquidem neque ſciētia eſt: nā ſine ratione ſcientia nunquam. Neque ignorantia rurſus. Quod enim veri cōpos eſt, ignorantia non vocatur. huiuſmodi quiddam eſt opinio recta, inter ſapientiam, & ignorantiam medium. Vera, dicebam ego, narras. Ne cogas igitur, inquit, quod pulchrum non eſt, eſſe turpe: quódue non bonum, eſſe malum. Eadē ratione quāuis amorē neque pulchrum, neque bonū eſſe cōcedas, non tamē putare debes turpē neceſſariò eſſe, vel malum, ſed inter iſta mediū. At verò in hoc omnes cōſentiūt, magnum eſſe deum Amorem. Ignorantéſne dicis, inquit, omnes?
F an ſcientes? Cūctos, inquam. Quónam pacto (inquit illa ridēs) magnum eſſe deum hi confiterentur, qui nec deum quidē eſſe volūt? Quinā iſti, inquā ego? Vnus quidē tu es, inquit. Ego altera. Quónam pacto dixiſſe me hoc aſſeris? Facilè tibi oſtendam. Dic age. Nónne deos omnes, pulchros ac beatos affirmas? Nūquid auderes deorum quempiam non pulchrum beatúmve dicere? Non per Iouem. Beatos autem nónne illos vocas, qui bona pulchráque poſſident? Illos duntaxat. Atqui amorem in ſuperioribus admiſiſti propter pulchrorum bonorúmq. inopiam, hęc ipſa quorū indigus eſt, appetere. Admiſi equidem. Quónam igitur modo Deus eſt inquit, qui pulchrorum bonorúmque eſt expers? Nullo pacto, vt videtur, inquam. Vidéſne
G quòd & ipſe amorē Deū non putas? Quid ergo inquā: Nū mortalis eſt amor? Minimè. Quid igitur? Superiorum inſtar, mortalis immortaliſve medium. Quid inquam eſt, ô Diotima? Magnus, ô Socrates, dæmon. Etenim omnis natura dæmonū inter mortales deoſve eſt media. Quam vim habet? Interpretatur, inquit, & traiicit humana ad Deos, diuina ad homines: horum quidē preces, & ſacrificia, illorū præcepta ſacroſque ſolénes, inſtitutiones, & ordinē. In vtroque medio cōſtituta totum complet, vt vniuerſum ſecū ipſo tali vinculo cōnectatur. Per hāc vaticiniū omne procedit, ſacerdotúmque diligentia circa ſacrificia expiationéſque, & incantationes, & diuinationem omnem, at-
H que magicam. Deus quidem homini non miſcetur, ſed per id medium commercium omne atque colloquiū inter Deos hominéſque conficitur, & vigilantibus nobis, & dormientibus.

Diotima fatidica.

Inter ſapiētiā & ignorātiam media eſt recta opinio.

Qualis ſit opinio recta.

Amor eſt medius inter turpe & pulchrum

Natura dæmonum.

Munia & officia dęmonum.

Diuinatio & magica conceditur, per dæmones.

Quicunque harum rerū peritus eſt, δαιμόνιος id eſt felix vir, & ſapiens nuncupatur: qui verò alias artes, & facultates quæ manibus explentur, callent, βάναυσοι, id eſt mercenarij, nominantur. Enimuerò hi dæmones multi atque varij ſunt. Ex his vnus eſt amor. Quinam parentes, inquam, amoris? Quamuis dictu prolixum ſit, inquit, exponam tamen. Quando nata

Amor vnus ex dæmonibus.

eſt Venus, parato conuiuio diſcubuerunt dij cæteri, & μήτιδος id eſt conſilij πόρος, id eſt affluentiç deus, filius. Cùm cœnati eſſent, πενία, id eſt paupertas, mendicatura cibum vtpote epulis illic abundantibus veni t, & circa fores obuerſabatur. Porus quidem nectare ebrius, vinum nanque nondum erat, Iouis hortum ingreſſus eſt, & ſomno grauatus dormiebat. Penia verò inopia compulſa quo pacto filium quaſi quibuſdam inſidiis ex Poro conciperet, excogitauit. Quare iuxta illum accubuit, Amorémque concepit. Vnde natus eſt Amor ſectator cultórque Veneris, propterea quòd in Veneris natalibus eſt progenitus. Quinetiā natura, pulchri deſiderio capitur, quū Venus ipſa ſit pulchra. Quoniam verò Pori ac Peniæ Amor eſt filius ſortem huiuſmodi nactus eſt. Primū quidē pauper eſt ſemper, multúmq; abeſt vt ſit mollis, & pulcher, queadmodum plerique arbitrantur, ſed aridus eſt, & ſqualidus, nudis pedibus, ſemper humi volans, ſine domicilio, ſine ſtramentis, & tegmine vllo, ad fores in via ſub diuo dormiens, naturámque matris ſeruans, ſemper egenus. Secundùm verò patris ſtirpem, pulchris ac bonis inſidiatur, virilis, audax, & vehemens ſagáxque venator, noua ſemper machinamenta contexens, prudentiæ ſtudioſus, facundus, per omnem vitam philoſophans, incantator, facinatórque potens, veneficus atque ſophiſta. Neque immortalis omnino ſecundū naturā, neque mortalis: ſed interdū eodē die pullulat atque viuit, quoties exuberat: interdum deficit, atque iterū reuiuiſcit ob patris naturā. Quod verò acquiritur, cōtinuè ſubterfluit. Quocirca neque mendicus eſt amor vnquam, neque etiam opulentus. Quinetiam inter ſapientiam & inſcitiā cōſtituitur. Sic enim res ſe habet. Nullus deorum philoſophatur, aut ſapiens fieri cupit. Eſt enim. Nec alius quiuis ſapiens philoſophatur. Neq. omnino ignorantes philoſophantur, neq. ſapientes fieri cupiunt. hoc enim habet ignorantia peſſimum, quando qui nec pulcher bonus eſt, neque ſapiens, ſufficienter hæc habere ſe cenſet. Nunquam igitur expetit illa quorum ſe indignum non aduertit. Qui ergo potiſſimum inquam, Diotima philoſophantur, ſi neque ſapientes, neq. ignorantes id agunt? Hoc profectò vel puer intelliget, inquit, quod hi videlicet qui inter iſtos ſunt medij, è quibus eſt amor. Sapientia nempe pulcherrimum quiddā eſt, amor autem circa pulchrum verſatur. Ex quo neceſſario ſequitur Amorem eſſe philoſophum: cúmque philoſophus ſit, medium ignorantis ſapientíſq; tenere. Horum in cauſa eius genitura conſiſtit. Nam ex patre ſapiente & opulento eſt genitus, matre verò minimè ſapiente, & certè paupere. Natura itaque dæmonis, ô amice Socrates, iſta. Nec mirum eſt talem te amorem finxiſſe ex ea opinione, quā de natura eius habebas. Nā, vt ex tuis dictis cōiicio, non amantem, ſed amatum amorē eſſe putabas, & idcirco pulcherrimum tibi amorē eſſe viſum exiſtimo. Amabile quidē ipſum reuera pulchrū eſt, delicatū, perfectū & beatiſſimū. Amās autem aliā talem ideā habet, qualē in ſuperioribꝰ figuraui. Eſto, inquam, vt ais, hoſpes, præclarè enim loqueris. Cùm verò talis ſit amor, ad q d cōducit hominibus? Hoc deinceps, ô Socrates, docere conabor. Talis quidē eſt, & ita genitus amor. Eſt autē pulchrorū, vt ipſe inquis. Verū ſi quis ita quærat, cuius gratia amor pulchrorū eſt, ô Socrates, atque Diotima? Imò ſic clarius, Qui pulchra amat, quid ab his potiſſimum expetit? Quid reſpondebimus? Adeſſe videlicet ſibi. At hæc reſponſio quæſtionē huiuſmodi vltrà requirit. Quid erit illi cui pulchra aderunt? Nihil in promptu quod reſpondeam habeo. Siquis verò, inquit, mutatis vocabulis, & bono pro pulchro vtens, percōtetur, Qui amat bona, quid expetit? Adeſſe ſibi, inquam. Quid huic erit, cui bona aderunt? Facilior ad iſta reſponſio, inquam. Felix enim erit. Poſſeſſione ſanè bonorum beati ſunt quicunque beati, neque requirere vlterius opus eſt, ad quid felix eſſe velit, qui felicitatem optat, ſed finem iam reſponſio habere videtur. Vera loqueris, inquam. Nunquid hanc voluntatē amorémq; cunctis cenſes hominibus eſſe communē? omnéſq; velle bona ſibi ſemper adeſſe? Cōmunē planè. Cur ergo non omnes, ô Socrates, amare dicimus, ſiquidē omnes & eadē & ſemper amant? ſed quoſdam amare, alios minimè? Admiror & ipſe. Sed ne mireris. Nam ſpeciem quandam amantium ſeligentes, Amorem denominamus, totius nomen attribuentes. In aliis autem, nominibus aliis vtimur. Exemplo, inquam, quodam declara. Vt ecce. Scis vtique facere, amplum quiddā eſſe. facere ſi quidem generatim dicitur cauſa qua vnumquodque ex non eſſe ad eſſe procedit. Quapropter omnes cuiuſq; artis actiones, effectiones ſunt, & artifices omnes poetę, id eſt, factores. Vera narras, inquā. Vides tamen q non vocantur poetæ, ſed alia nomina ſortiuntur. ex omni verò factione, vna ſelecta particula, quæ ſcilicet circa muſicā carmináq; verſatur, totius nomine nuncupatur. Poëſis.n. id eſt, effectio, hæc ſola vocata eſt: quive hanc effectionis particulā habent, poetæ. Vera hæc ſunt, inquam. Idem quoq; circa amorē accidit. Nam ſummatim quidē omnis bonorū felicitatíſq; appetitio, maximus & inſidiator amor eſt cuiq;. Verū qui ad bonū ſtudio pecuniarum

A ἡ Ἀφροδίτη, εἱστιῶντο οἱ θεοί, οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Μήτιδος υἱὸς Πόρος. ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν, προσαιτήσουσα, οἷον δὴ εὐωχίας οὔσης, ἀφίκετο ἡ Πενία, καὶ ἦν περὶ τὰς θύρας. ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος (οἶνος γὰρ οὔπω ἦν) εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν, βεβαρημένος ηὗδεν. ἡ οὖν Πενία ἐπιβουλεύουσα, διὰ τὴν αὑτῆς ἀπορίαν, παιδίον ποιήσασθαι ἐκ τοῦ Πόρου, κατακλίνεταί τε παρ' αὐτῷ καὶ ἐκύησε τὸν Ἔρωτα. διὸ δὴ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος καὶ θεράπων γέγονεν ὁ Ἔρως, γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις· καὶ ἅμα φύσει ἐραστὴς ὢν περὶ τὸ καλὸν, καὶ τῆς Ἀφροδίτης καλῆς οὔσης. ἅτε οὖν Πόρου καὶ Πενίας υἱὸς ὢν ὁ Ἔρως, ἐν τοιαύτῃ τύχῃ καθέστηκε. πρῶτον μὲν, πένης ἀεί ἐστι, καὶ πολλοῦ δεῖ ἁπαλός
B τε καὶ καλὸς (οἷον οἱ πολλοὶ οἴονται) ἀλλὰ σκληρὸς καὶ αὐχμηρὸς, καὶ ἀνυπόδητος, καὶ ἄοικος, χαμαιπετὴς ἀεὶ ὢν, καὶ ἄστρωτος, ἐπὶ θύραις καὶ ἐν ὁδοῖς ὑπαίθριος κοιμώμενος· τὴν τῆς μητρὸς φύσιν ἔχων· ἀεὶ ἐνδείᾳ ξύνοικος. κατὰ δὲ αὖ τὸν πατέρα, ἐπίβουλός ἐστι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς καλοῖς, ἀνδρεῖος ὢν, καὶ ἴτης, καὶ σύντονος· θηρευτὴς δεινὸς, ἀεί τινας πλέκων μηχανὰς, καὶ φρονήσεως ἐπιθυμητὴς, καὶ πόριμος· φιλοσοφῶν διὰ παντὸς τοῦ βίου· δεινὸς γόης, καὶ φαρμακεὺς, καὶ σοφιστής· καὶ οὔτε ὡς ἀθάνατος πέφυκεν, οὔτε ὡς θνητός· ἀλλὰ τοτὲ μὲν τῆς αὐτῆς ἡμέρας θάλλει τε καὶ ζῇ, ὅταν εὐπορήσῃ, τοτὲ δὲ ἀποθνήσκει· πάλιν δὲ ἀναβιώ-
C σκεται, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φύσιν. τὸ δὲ ποριζόμενον ἀεὶ ὑπεκρεῖ. ὥστε οὔτε ἀπορεῖ Ἔρως ποτὲ, οὔτε πλουτεῖ. σοφίας τε αὖ καὶ ἀμαθίας ἐν μέσῳ ἐστίν. ἔχει γὰρ ὧδε· θεῶν οὐδεὶς φιλοσοφεῖ, οὐδ' ἐπιθυμεῖ σοφὸς γενέσθαι. ἔστι γάρ. οὐδ' εἴ τις ἄλλος σοφὸς, οὐ φιλοσοφεῖ. οὐδ' αὖ οἱ ἀμαθεῖς φιλοσοφοῦσιν, οὐδ' ἐπιθυμοῦσι σοφοὶ γενέσθαι. αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι χαλεπὸν ἀμαθία, τὸ μὴ ὄντα καλὸν κἀγαθὸν μηδὲ φρόνιμον, δοκεῖν αὑτῷ εἶναι ἱκανόν. οὔκουν ἐπιθυμεῖ ὁ μὴ οἰόμενος ἐνδεὴς εἶναι οὗ ἂν μὴ οἴηται ἐπιδεῖσθαι. Τίνες οὖν (ἔφην ἐγὼ) ὦ Διοτίμα οἱ φιλοσοφοῦντες; εἰ μήτε οἱ σοφοὶ, μήτε οἱ ἀμαθεῖς; Δῆλον δὴ (ἔφη) τοῦτό γε ἤδη καὶ παιδὶ, ὅτι οἱ
D μεταξὺ τούτων ἀμφοτέρων ὧν ἂν καὶ ὁ ἔρως. ἔστι γὰρ δὴ τῶν καλλίστων ἡ σοφία· Ἔρως δ' ἐστὶν ἔρως περὶ τὸ καλόν. ὥστε ἀναγκαῖον Ἔρωτα φιλόσοφον εἶναι· φιλόσοφον δὲ ὄντα, μεταξὺ εἶναι σοφοῦ καὶ ἀμαθοῦς. αἰτία δ' αὐτῷ καὶ τούτων ἡ γένεσις. πατρὸς μὲν γὰρ σοφοῦ ἐστι καὶ εὐπόρου, μητρὸς δὲ οὐ σοφῆς καὶ ἀπόρου. ἡ μὲν οὖν φύσις τοῦ δαίμονος, ὦ φίλε Σώκρατες, αὕτη. ὃν δὲ σὺ ᾠήθης Ἔρωτα εἶναι, θαυμαστὸν οὐδὲν ἔπαθες. ᾠήθης δ' (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τεκμαιρομένῃ ἐξ ὧν λέγεις σύ) τὸ ἐρώμενον, Ἔρωτα εἶναι, οὐ τὸ ἐρῶν. διὰ ταῦτά σοι, οἶμαι, πάγκαλος ἐφαίνετο ὁ Ἔρως. καὶ γάρ ἐστι τὸ ἐραστὸν, τὸ τῷ ὄντι καλὸν καὶ ἁβρὸν καὶ τέλεον καὶ μακαριστόν· τὸ δέ γε ἐρῶν, ἄλλην ἰδέαν τοιαύτην ἔχον, οἵαν ἐγὼ διῆλθον. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Εἶεν δὴ, ὦ ξένη.
E καλῶς γὰρ λέγεις. τοιοῦτος ὢν ὁ Ἔρως τίνα χρείαν ἔχει τοῖς ἀνθρώποις; Τοῦτο δὴ μετὰ ταῦτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πειράσομαί σε διδάξαι. ἔστι μὲν γὰρ δὴ τοιοῦτος καὶ οὕτω γεγονὼς ὁ Ἔρως. ἔστι δὲ τῶν καλῶν, ὡς σὺ φῄς. εἰ δέ τις ἡμᾶς ἔροιτο, Τί τῶν καλῶν ἐστὶν ὁ Ἔρως, ὦ Σώκρατές τε καὶ Διοτίμα; ὧδε δὲ σαφέστερον ἐρῶ, Ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν, τί ἐρᾷ; Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι γενέσθαι αὐτῷ. Ἀλλ' ἔτι ποθεῖ (ἔφη) ἡ ἀπόκρισις ἐρώτησιν τοιάνδε, Τί ἔσται ἐκείνῳ ᾧ ἂν γένηται τὰ καλά; Οὐ πάνυ ἔφην ἔτι ἔχειν ἐγὼ πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν προχείρως ἀποκρίνασθαι. Ἀλλ', ἔφη, ὥσπερ ἂν εἴ τις μεταβαλὼν, ἀντὶ τοῦ καλοῦ τῷ ἀγαθῷ χρώμενος, πυνθάνοιτο, Φέρε ὦ Σώκρατες (ἐρῶ) ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί ἐρᾷ; Γενέσθαι (ἦν δ' ἐγὼ) αὐτῷ. Καὶ τί
F ἔσται ἐκείνῳ ᾧ ἂν γένηται τἀγαθά; Τοῦτ' εὐπορώτερον (ἦν δ' ἐγὼ) ἔχω ἀποκρίνασθαι, ὅτι εὐδαίμων ἔσται. Κτήσει γὰρ (ἔφη) ἀγαθῶν, οἱ εὐδαίμονες, εὐδαίμονες. καὶ οὐκέτι προσδεῖ ἔρεσθαι, ἵνα τί δὲ βούλεται εὐδαίμων εἶναι ὁ βουλόμενος, ἀλλὰ τέλος δοκεῖ ἔχειν ἡ ἀπόκρισις. Ἀληθῆ λέγεις, εἶπον ἐγώ. Ταύτην δὴ τὴν βούλησιν καὶ τὸν ἔρωτα τοῦτον πότερα κοινὸν οἴει εἶναι πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάντας τἀγαθὰ βούλεσθαι αὑτοῖς εἶναι ἀεὶ, ἢ πῶς λέγεις; Οὕτως· (ἦν δ' ἐγὼ) κοινὸν εἶναι πάντων. Τί δὴ οὖν, ἔφη (ὦ Σώκρατες) οὐ πάντας ἐρᾶν φαμὲν, εἴπερ γε πάντες τῶν αὐτῶν ἐρῶσι, καὶ ἀεί; ἀλλά τινας φαμὲν ἐρᾶν, τοὺς δ' οὔ; Θαυμάζω (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ αὐτός. Ἀλλὰ μὴ θαύμαζ', ἔφη. ἀφελόντες γὰρ ἄρα τοῦ
G ἔρωτός τι εἶδος, ὀνομάζομεν, τὸ τοῦ ὅλου ἐπιτιθέντες ὄνομα, ἔρωτα· τὰ δὲ ἄλλα ἄλλοις καταχρώμεθα ὀνόμασιν. Ὥσπερ τί; ἦν δ' ἐγώ. Ὥσπερ τόδε. οἶσθ' ὅτι ποίησίς ἐστί τι πολύ. ἡ γάρ τοι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν ἰόντι ὁτῳοῦν αἰτία πᾶσα, ἐστὶ ποίησις. ὥστε καὶ αἱ ὑπὸ πάσαις ταῖς τέχναις ἐργασίαι, ποιήσεις εἰσὶ· καὶ οἱ τούτων δημιουργοὶ πάντες, ποιηταί. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλ' ὅμως ἤδη οἶσθ' ὅτι οὐ καλοῦνται ποιηταὶ, ἀλλὰ ἄλλα ἔχουσιν ὀνόματα· ἀπὸ δὲ πάσης τῆς ποιήσεως ἓν μόριον ἀφορισθὲν τὸ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ μέτρα, τῷ τοῦ ὅλου ὀνόματι προσαγορεύεται. ποίησις γὰρ τοῦτο μόνον καλεῖται· καὶ οἱ ἔχοντες τοῦτο τὸ μόριον τῆς ποιήσεως, ποιηταί. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφην. Οὕτω τοίνυν καὶ περὶ τὸν ἔρωτα,
H τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν, ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς ἔρως παντί· ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι τρεπόμενοι πολλαχῇ ἐπ' αὐτὸν, ἢ κατὰ χρηματισμὸν, ἢ κατὰ φιλογυμνασίαν, ἢ κατὰ

φιλοσοφίαν, οὔτ᾽ ἐρᾶν καλοῦνται, οὔτ᾽ ἐρασταί. οἱ δὲ κατὰ ἕν τι εἶδος ἰόντες καὶ ἐσπουδακότες, τὸ τοῦ ὅλου ὄνομα ἴσχουσιν, ἔρωτά τε καὶ ἐρᾶν, καὶ ἐρασταί. Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν, ἔφην ἐγώ. Καὶ λέγεται μέν γέ τις (ἔφη) λόγος, ὡς οἳ ἂν τὸ ἥμισυ ἑαυτῶν ζητῶσιν, οὗτοι ἐρῶσιν. ὁ δ᾽ ἐμὸς λόγος οὔτε ἡμίσεος φησὶν εἶναι τὸν ἔρωτα, οὔτε ὅλου· ἐὰν μὴ τυγχάνῃ γέ που, ὦ ἑταῖρε, ἀγαθὸν ὄν. ἐπεὶ αὑτῶν τε καὶ πόδας καὶ χεῖρας ἐθέλουσιν ἀποτέμνεσθαι οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν αὐτοῖς δοκῇ τὰ ἑαυτῶν πονηρὰ εἶναι. οὐ γὰρ τὸ ἑαυτῶν, οἶμαι, ἕκαστοι ἀσπάζονται· εἰ μὴ εἴ τις τὸ μὲν ἀγαθὸν οἰκεῖον καλεῖ καὶ ἑαυτοῦ, τὸ δὲ κακὸν, ἀλλότριον. ὡς οὐδέν γε ἄλλο ἐστὶν οὗ ἐρῶσιν ἄνθρωποι, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ. ἢ σοὶ δοκοῦσι; Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔμοιγε, ἦν δ᾽ ἐγώ. Ἆρ᾽ οὖν ἤδη οὕτως ἁπλοῦν ἐστι λέγειν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀγαθοῦ ἐρῶσι; Ναί, ἔφην. Τί δέ; οὐ προσθετέον (ἔφη) ὅτι καὶ εἶναι τὸ ἀγαθὸν αὐτοῖς ἐρῶσι; Προσθετέον. Ἆρ᾽ οὖν (ἔφη) καὶ οὐ μόνον εἶναι, ἀλλὰ ἀεὶ εἶναι; Καὶ τοῦτο προσθετέον. Ἔστιν ἄρα ξυλλήβδην (ἔφη) ὁ ἔρως τοῦ τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ εἶναι ἀεί. Ἀληθέστατα (ἔφην ἐγὼ) λέγεις. Ὅτε δὴ τοῦτο ὁ ἔρως ἐστὶν ἀεί, ἤδη τῶν τίνα τρόπον διωκόντων αὐτὸν, καὶ ἐν τίνι πράξει, ἡ σπουδὴ καὶ ἡ σύντασις, ἔρως ἂν καλοῖτο; τί τοῦτο τυγχάνει ὂν τὸ ἔργον, ἔχεις εἰπεῖν; Οὐ μέντ᾽ ἂν σε (ἔφην ἐγὼ) ὦ Διοτίμα ἐθαύμαζον ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ ἐφοίτων παρὰ σὲ αὐτὰ ταῦτα μαθησόμενος. Ἀλλ᾽ ἐγώ σοι (ἔφη) ἐρῶ. ἔστι γὰρ τοῦτο τόκος ἐν καλῷ, καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν. Μαντείας (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δεῖται ὅ, τι ποτὲ λέγεις· καὶ οὐ μανθάνω. Ἀλλ᾽ ἐγὼ ἤδη σαφέστερον ἐρῶ. κυοῦσι γὰρ (ἔφη) ὦ Σώκρατες, πάντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν· καὶ ἐπειδὰν ἔν τινι ἡλικίᾳ γένωνται, τίκτειν ἐπιθυμεῖ ἡμῶν ἡ φύσις. τίκτειν δὲ ἐν μὲν αἰσχρῷ οὐ δύναται, ἐν δὲ τῷ καλῷ. ἡ γὰρ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνουσία τόκος ἐστίν. ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα· καὶ τοῦτο ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζώῳ ἀθάνατόν ἐστιν, ἡ κύησις καὶ ἡ γέννησις. ταῦτα δ᾽ ἐν τῷ ἀναρμόστῳ ἀδύνατον γενέσθαι. ἀνάρμοστον δ᾽ ἐστὶ τὸ αἰσχρὸν παντὶ τῷ θείῳ· τὸ δὲ καλὸν, ἁρμόττον. Μοῖρα οὖν καὶ Εἰλήθυια ἡ καλλονή ἐστι τῇ γενέσει. διὰ ταῦτα ὅταν μὲν καλῷ προσπελάζῃ τὸ κυοῦν, ἵλεών τε δὴ γίγνεται, καὶ εὐφραινόμενον διαχεῖται, καὶ τίκτει καὶ γεννᾷ· ὅταν δὲ αἰσχρῷ, σκυθρωπόν τε καὶ λυπούμενον συσπειρᾶται, καὶ ἀποτρέπεται, καὶ ἀνείλλεται, καὶ οὐ γεννᾷ, ἀλλὰ ἴσχον τὸ κύημα χαλεπῶς φέρει. ὅθεν δὴ τῷ κυοῦντί τε καὶ ἤδη σπαργῶντι πολλὴ ἡ πτοίησις γέγονε περὶ τὸ καλὸν, διὰ τὸ μεγάλης ὠδῖνος ἀπολύειν τὸν ἔχοντα. ἔστι γάρ, ὦ Σώκρατες (ἔφη) οὐ τοῦ καλοῦ ἔρως, ὡς σὺ οἴει. Ἀλλὰ τί μήν; Τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ τόκου ἐν τῷ καλῷ. Εἶεν, ἦν δ᾽ ἐγώ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως; Ὅτι ἀειγενές ἐστι καὶ ἀθάνατον, ὡς θνητῷ, ἡ γέννησις. ἀθανασίας δὲ ἀναγκαῖον ἐπιθυμεῖν μετὰ ἀγαθοῦ, ἐκ τῶν ὡμολογημένων, εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν. ἀναγκαῖον δή, ἐκ τούτου τοῦ λόγου, καὶ τῆς ἀθανασίας τὸν Ἔρωτα εἶναι. ταῦτά τε οὖν πάντα ἐδίδασκέ με, ὁπότε περὶ τῶν ἐρωτικῶν λόγους ποιοῖτο· καί ποτε ἤρετο, Τί οἴει, ὦ Σώκρατες, αἴτιον εἶναι τούτου τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἐπιθυμίας; ἢ οὐκ αἰσθάνῃ ὡς δεινῶς διατίθεται πάντα τὰ θηρία, ἐπειδὰν γεννᾶν ἐπιθυμήσῃ, καὶ τὰ πεζὰ καὶ τὰ πτηνά, νοσοῦντά τε πάντα καὶ ἐρωτικῶς διατιθέμενα; πρῶτον μὲν, περὶ τὸ ξυμμιγῆναι ἀλλήλοις, ἔπειτα περὶ τὴν τροφὴν τοῦ γενομένου· καὶ ἕτοιμά ἐστιν ὑπὲρ τούτων καὶ διαμάχεσθαι τὰ ἀσθενέστατα τοῖς ἰσχυροτάτοις, καὶ ὑπεραποθνήσκειν, καὶ αὐτὰ τῷ λιμῷ παρατεινόμενα, ὥστ᾽ ἐκεῖνα ἐκτρέφειν, καὶ ἄλλο πᾶν ποιοῦντα. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους (ἔφη) οἴοιτ᾽ ἄν τις ἐκ λογισμοῦ ταῦτα ποιεῖν· τὰ δὲ θηρία τίς αἰτία οὕτως ἐρωτικῶς διατίθεσθαι, ἔχεις λέγειν; Καὶ ἐγὼ αὖ ἔλεγον ὅτι οὐκ εἰδείην. Ἡ δ᾽ εἶπε, Διανοῇ οὖν δεινός ποτε γενήσεσθαι τὰ ἐρωτικά, ἐὰν ταῦτα μὴ ἐννοῇς; Ἀλλὰ διὰ ταῦτά τοι, ὦ Διοτίμα (ὅπερ νῦν δὴ εἶπον) παρὰ σὲ ἥκω, γνοὺς ὅτι διδασκάλων δέομαι. ἀλλά μοι λέγε καὶ τούτων τὴν αἰτίαν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὰ ἐρωτικά. Εἰ τοίνυν (ἔφη) πιστεύεις ἐκείνου εἶναι φύσει τὸν ἔρωτα οὗ πολλάκις ὡμολογήκαμεν, μὴ θαύμαζε. ἐνταῦθα γὰρ τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ λόγον ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀεί τε εἶναι καὶ ἀθάνατος. δύναται δὲ ταύτῃ μόνον τῇ γενέσει, ὅτι ἀεὶ καταλείπει ἕτερον νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ. ἐπεὶ καὶ ἐν ἕκαστον τῶν ζώων ζῆν καλεῖται, καὶ εἶναι τὸ αὐτό· οἷον ἐκ παιδαρίου ὁ αὐτὸς λέγεται, ἕως ἂν πρεσβύτης γένηται· οὗτος μέντοι οὐδέποτε τὰ αὐτὰ ἔχων ἐν ἑαυτῷ, ὅμως ὁ αὐτὸς καλεῖται, ἀλλὰ νέος ἀεὶ γιγνόμενος, τὰ δὲ ἀπολλύς, καὶ κατὰ τὰς τρίχας, καὶ σάρκα, καὶ ὀστᾶ, καὶ αἷμα, καὶ ξύμπαν τὸ σῶμα. καὶ μὴ ὅτι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχήν· οἱ τρόποι, τὰ ἤθη, δόξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναί, λῦπαι, φόβοι, τούτων ἕκαστα οὐδέποτε τὰ αὐτὰ πάρεστιν ἑκάστῳ· ἀλλὰ τὰ μὲν γίγνεται, τὰ δὲ ἀπόλλυται. πολὺ δὲ τούτων ἀτοπώτερόν ἐστιν, ὅτι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, μὴ ὅτι αἱ μὲν γίγνονται, αἱ δὲ ἀπόλλυνται ἡμῖν καὶ οὐδέποτε οἱ αὐτοί ἐσμεν οὐδὲ κατὰ τὰς ἐπιστήμας· ἀλλὰ καὶ μία ἑκάστη τῶν ἐπιστημῶν ταὐτὸν πάσχει. ὃ γὰρ καλεῖται μελετᾶν, ὡς ἐξιούσης ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης.

A vel gymnaſticæ vel ſapientiæ proficiſcuntur, nec amare nec amatores cognominantur. Qui verò ſecundũ certam ſpeciem ad id contendunt, totius nomen ſubeunt, amorem videlicet, & amare, & amatores. Rectè loqui videris. Nonnulli ferunt, eos qui dimidium ſui perquirunt, amare. Ego autem, neq; dimidij, neq. totius amorem aſſero, niſi aliquo pacto ſit bonum: quandoquidē & manus & pedes, ſi videantur ipſorum mala ac pernicies eſſe, vel à ſeipſis homines abſcindere volunt. Non enim ſuũ quiſq; diligit: niſi fortè quiſpiam quod bonũ eſt, ſuũ ac proprium cuiuſq; vocet: quod verò malũ, potius alienum. B Quippe cùm nihil aliud præter bonum homines ament. Nónne ſic & tibi videntur? Sic vtiq;. Simpliciter ergo dicendum eſt, homines bonum amare? Proculdubio. An non addendum ꝙ adeſſe ſibi bonũ cupiunt? Addendum. Nec adeſſe ſolũ, ſed & ſemper adeſſe? Et ſemper. Eſt igitur ſummatim amor appetitio qua bonum ſibi ſemper eſſe quis cupit. Vera nimium loqueris. Poſtquam huiuſmodi quiddam ſemper vniuerſalis eſt amor, potéſne dicere quæ potiſſimũ appetendi conditio, quíve proſequēdi modus, & in quali vel actione vel ſtudio, Amor propriè nominetur? Si id oſtendere potuiſſem, nunquam ſapientiam tuã admiratus eſſem Diotima, neque diſcendi gratia C ad te veniſſem. At ego dicam. Eſt, inquam hoc partus in pulchro, tam ſecundum animam, quàm ſecundum corpus. Vaticinio opus eſt ad id quod ais intelligendum. hoc enim nullo modo percipio. Dicam equidem planius. Omnium, ô Socrates, hominum prægnans & grauidum corpus eſt, prȩgnans & anima. Et cùm primum ad certam ætatem peruenerimus, parere noſtra natura cupit: parere verò in turpi nequit, in pulchro poteſt. Viri ſanè mulieriſque congreſſu fœtus partúſque prouenit. Eſt autem opus hoc diuinum, & in animali ipſo mortali immortale hoc eſt, conceptio ſcilicet & generatio. Hæc in eo D quod ſine proportione & diſſonum eſt, expleri nequeunt. Diſſonum autem eſt quod turpe, ab omni quod eſt diuinum: pulchrum verò diuino conſonum. Parca igitur & Lucina generationi pulchritudo ipſa eſt. Quocirca quoties pulchro quod grauidũ eſt adhæret, lætitia geſtit, hilaritate & voluptate diffunditur, paritérque & generat. Contrà verò cùm turpi propinquat, triſtitia quadam & dolore contrahitur, abſterretúrque & cohibetur, nec gignit, ſed fœtum retinens angitur. Quapropter quod concepit, & iam luxuriat, adultúmque ad generationem anhelat, circa pulchrum vt plurimum obuerſatur, quoniam inde acri anxietate leuatur. Eſt enim amor non E pulchri, Socrates, vt tu putas. At cuius, inquam. Generationis partúſque in pulchro. Reuera? Reuera, inquam. Cur generationis? Quia amor ſempiternum quiddam eſt & immortale, quemadmodum in ipſo mortali generatio: immortalitatem autem vnà cum bono appetere neceſſe eſt, ex illis quȩ ſuprà conceſſimus, quandoquidem amor eſt appetitio, qua bonum ſibi quiſque ſemper adeſſe deſiderat. Ex his concluditur Amorem immortalitatis quoque deſiderium eſſe. Hæc omnia mihi Diotima tradidit, cùm de amatoriis ſermonem habuit. necnon ſic interrogauit: Quam huius amoris cupiditatíſque cauſam, ô Socrates, arbitraris? An non vides quàm grauiter afficiuntur animantes omnes, & quæ gradiuntur, & quæ vo- F lant cùm ad generationem toto impetu proferuntur, & amoris ardore inſaniunt? Primo quidem generationis cauſa quàm vehementer congredi concupiſcunt. Deinde quantum circa natorum alimenta laborant. Horúmque cauſa imbecilla etiam animalia aduerſus robuſtiſſima prælia poſcunt, & pro illis occumbere parata ſunt, ac fame deficere, modò filios nutriant, & aliud quodlibet audacter aggrediuntur. Homines quidem fortè putaret quiſpiam rationis diſcurſu hæc agere, brutis autem quænam amoris tam ardentis cauſa eſt? Aſſignare hanc potes? Minimè, inquam. Credíſne, inquit, in amatoriis G peritus fore, dum hæc ignoras? Ob hanc cauſam ad te, ô Diotima, vt ſuprà dixi, confugio, quia præceptore me indigere cognoſco. horum itaque precor, & aliorum quæcunque ad amorem attinent, cauſam aſſeras. Si credis illius naturæ amorem eſſe cuius ſæpe iam diximus: ne mireris. Ex hoc enim ſimiliter vt ex ſuperioribus, natura mortalis, ſemper & immortalis eſſe pro viribus nititur: hoc autem generatione duntaxat aſſequitur, quoniam ſemper alterum iuuenem veteris loco ſubſtituit. Enimverò eo ipſo in tempore, quo animalium vnumquodque viuere dicitur, idémque eſſe, vt à pueritia ad ſenectutem, quamuis idem dicatur, nunquam tamen in ſeipſo eadem continet, ſed nouum ſemper efficitur, & vetera exuit, ſecundum pilos, carnem, oſſa, ac ſanguinem, & vniuerſum corpus. Neque in corpore ſolum, verumetiam in anima id contingit. Mores, conſuetudines, opiniones, cupidines, voluptates, dolores, atque timores, continuè permutantur. Neque quicquam ex iſtis idem, & ſimile perſeuerant, ſed priora quidem abolentur, noua verò ſuccedunt. Quinetiam quod mirabilius eſt, ſcientiæ quoque non ſolùm aliæ euaneſcunt, aliæ ſurgunt, neque ſemper ſecundum ſcientias iidem ſumus, verumetiam vna quæuis ſcientiarum idem patitur. Quod enim dicitur meditari, quaſi exierit ſcientia dicit.

Amor eſt immortalitatis deſiderium.

Aſſidua mutatio in corpore & anima.

A Obliuio nãque ſcientiæ exitus eſt. Meditatio verò nouam memoriam ſemper abeuntis loco reſtituens, ſcientiam ſeruat, vt eſſe eadem videatur. Hoc vtique pacto omne mortale ſeruatur, non quia ſemper omnino idem ſit, vt diuinum, ſed quia quod tabeſcit, & abit, nouum & ſimile ſibi relinquit. Hoc remedio Socrates, quod mortale eſt ſiue corpus, ſeu quodlibet aliud, particeps immortalitatis euadit: quod verò diuinum & immortale, alia ratione. Quamobrem mirari non debes, ſi omnia germen ſuum natura chariſſimnm habeant. Nam immortalitatis gratia nixus huiuſmodi atque amor cuilibet in- B eſt. Cùm hæc audiſſem, admiratione commotus, inquam. Siccine ô ſapientiſſima Diotima reuera de iis iudicandum? Tum illa, vt perfecti ſophiſtæ ſolent. Certo ſcito, inquit, ô Socrates. Etenim ſi gloriæ ſtudiũ quod hominibus ineſt, cõſiderare volueris, admiraberis ruditatem tuam, quòd ea quæ dixi, non ſatis comprehenderis. Cernes quidem quàm vehementer exoptent, notos ſeſe omnibus exhibere, & in futurum immortalem gloriam cõſequi. Nam huius gratia magis quàm filiorum, pericula ſubeunt, pecunias erogant, laboréſque nullos reſpuunt, ac denique ſeſe morti exponunt. An cenſes Alceſten C pro Admeto mori voluiſſe, aut Achillem in vltione Patrocli occumbere, aut veſtrum Codrum pro filiorum regno perire, niſi immortalem virtutis memoriam, qualis apud nos extat, conſecuturos ſe præſagiſſent? Longè abeſt, inquibat. Imò pro immortali virtute & honeſta opinione cũcta hęc, vt arbitror, omnes agunt: & quo meliores homines ſunt, eo magis ad iſta contendunt. Nam immortalitatem amant. Quicunque igitur corpore fœcundi ſunt, ad fœminas ſe magis conuertunt, atq; ita amant, & filiorum generatione immortalitatem, memoriam, & felicitatem, per omne tempus aſſequi ſperant. Sunt & D qui animam grauidam atque fœcundam magis quàm corpus habeant. hi ſanè cõcipiunt ea quæ animæ & concepiſſe & concipere conuenit. Sed quídnam conuenit? Prudentiam videlicet, aliáſque virtutes, quarum rerum poëtæ omnes genitores ſunt, necnon artifices illi qui inuentores dicuntur. Maxima verò, & omnium præſtantiſſima prudentia eſt qua ciuilia & domeſtica gubernantur, cuius nomen eſt temperantia atque iuſtitia. Quiſquis ergo virtutum huiuſmodi natura plenus & grauidus eſt, ideóque diuinus, ætate debita imminente parere iam generaréque affectat, & idcirco paſſim vagatur, quærítq; pulchrum, in quo generet. in turpi nanque minimè generaret. Quapropter corporibus ſpecioſis magis quàm deformibus E gratulatur, vtpote prægnans. Quod ſi animam præterea pulchram, generoſam, docilémque reperiat, vtraque pulchritudine concurrente, mirificè delectatur, & coram homine illo confeſtim de virtute loquendo facũdia pollet, qualis eſſe debeat vir bonus ediſſerens, quódve ſit eius officium, atque hac doctrina imbuere illum ſtudet. Adhærens quippe pulchro, eóque familiariter vtens, quæ quondam conceperat, parit & gignit, illius tã in abſentia, q̃ præſentia memor: quódve inde naſcit, cũ illo cõmuniter nutrit atq. educat. Vnde auguſtiorem cõmunionẽ, firmioremq. amicitiã viciſſim contrahunt, quàm mortaliũ filiorũ parentes, vtpote qui in filiis immortalib. magis pulchrioribúſq; vnà cõmunicant. Etenim huiuſmodi filios F quilibet potius q̃ humanos eligeret, præſertim qui Homerum Heſiodũq. conſideret, & poëtas alios æmuletur, dũ cernit quales filios reliquerũt: qui cũ immortales ſint, immortalẽ quoq. gloriã memoriámque parentibus præbuerunt: qualeſque, ſi tibi placet, Lycurgus Lacedæmoniis reliquit filios, Lacedæmoniæ ac totius penè Græciæ ſeruatores. Honoratur & apud vos propter generationem legum ipſe Solo, aliiq́ue permulti alibi apud Græcos & barbaros, qui multa atque præclara opera demonſtrarunt, virtutem omnem progenerantes. Quibus tẽpla ac ſacra multa, ob huiuſmodi ſæpe natos di- G cata ſunt, ob humanos verò adhuc alicui nunquã. In his vtiq. amatoriis ô Socrates, ipſe forſitã induſtria tua initiareris. Vtrũ verò vlterius procedas, ac perfecta demũ amatoria, quęve ſublime ſpectant, quorũ gratia hæc ſunt, ſi quis rectè inquirat, haud ſcio poſsíſne animaduertere. Dicã tamen, omniq. ſtudio tibi opitulabor. Tu verò ꝓ virib. ſequi me, nitere. Oportet eũ qui ad hoc recto ſit tramite progreſſurus, ſtatim ab adoleſcẽtia pulchra corpora contẽplari: & primũ quidẽ ſi modo rectè ducatur, vnũ corpus amare, ibiq. rationes pulchras ꝓducere, cogitare deinde pulchritudinẽ quę corpori cuilibet ineſt, alterius corporis eſſe germanã. Et ſi ſequi decet quod in ſpecie H pulchrũ, abſurdũ eſt credere eã quę omnib. corporibus ineſt, non vnã eandemq. pulchritudinẽ eſſe. Et qui hoc aduertit, omniũ ſimpliciter pulchrorum corporum amator euadere debet, amoris autem erga vnum vehementiam hac ratione remittere, atque vnius ſpeciem parui facere. Poſt hæc pulchritudinem quæ animis ineſt, illa quæ in corpore præſtantiorem exiſtimet, adeò vt ſiquis animi ingenui ſit, quamuis forma corporis aliis quibuſdam cedat, ſufficere tamen arbitretur, & amet, curetque, & rationes huiuſmodi pariat, quęrátque ſermones omnes, qui reddere meliores adoleſcentes poſſint: vt hinc ad pulchritudinem quæ in officiis ac legibus reperitur, inſpiciendam

Iliad. ς.

A λήθη γὰρ, ἐπιστήμης ἔξοδος· μελέτη δὲ πάλιν καινὴν ἐμποιοῦσα ἀντὶ τῆς ἀπιούσης μνήμην, σώζει τὴν ἐπιστήμην· ὥστε τὴν αὐτὴν δοκεῖν εἶναι. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, οὐ τῷ παντάπασι τὸ αὐτὸ ἀεὶ εἶναι, ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπιὸν καὶ παλαιούμενον, ἕτερον νέον ἐγκαταλιπεῖν, οἷον αὐτὸ ἦν. ταύτῃ τῇ μηχανῇ, ὦ Σώκρατες (ἔφη) θνητὸν ἀθανασίας μετέχει, καὶ σῶμα, καὶ τἆλλα πάντα· ἀθάνατον δὲ, ἄλλῃ. μὴ οὖν θαύμαζε εἰ τὸ αὑτοῦ ἀποβλάστημα φύσει πᾶν τιμᾷ. ἀθανασίας γὰρ χάριν παντὶ αὕτη ἡ σπουδὴ καὶ ὁ Ἔρως ἕπεται. Καὶ ἐγὼ, ἀκούσας τὸν λόγον, ἐθαύμασά τε καὶ εἶπον, Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ σοφωτάτη B Διοτίμα, ταῦτα ὡς ἀληθῶς οὕτως ἔχει; Καὶ ἥ, ὥσπερ οἱ τέλειοι σοφισταὶ, Εὖ ἴσθι (ἔφη) ὦ Σώκρατες. ἐπεί γε καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰ ἐθέλεις εἰς τὴν φιλοτιμίαν βλέψαι, θαυμάζοις ἂν τῆς ἀλογίας περὶ ἃ ἐγὼ εἴρηκα, εἰ μὴ ἐννοεῖς, ἐνθυμηθεὶς ὡς δεινῶς διάκεινται ἔρωτι τοῦ ὀνομαστοὶ γενέσθαι, καὶ κλέος εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι· καὶ ὑπὲρ τούτου κινδύνους τε κινδυνεύειν ἕτοιμοί εἰσι πάντες, μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν παίδων, καὶ χρήματ' ἀναλίσκειν, πόνους πονεῖν οὑστινασοῦν, καὶ ὑπεραποθνήσκειν. ἐπεὶ οἴει σὺ (ἔφη) Ἄλκηστιν ὑπὲρ Ἀδμήτου ἀποθανεῖν ἂν, ἢ Ἀχιλλέα Πατρόκλῳ ἐπαποθανεῖν, ἢ προαποθανεῖν ἂν τὸν ὑμέτερον Κό- C δρον ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν παίδων, μὴ οἰομένους ἀθάνατον μνήμην ἀρετῆς περὶ αὑτῶν ἔσεσθαι, ἣν νῦν ἡμεῖς ἔχομεν; Πολλοῦ γε δεῖ, ἔφη· ἀλλ', οἶμαι, ὑπὲρ ἀρετῆς ἀθανάτου καὶ τοιαύτης δόξης εὐκλεοῦς πάντες πάντα ποιοῦσιν· ὅσῳ ἂν ἀμείνους ὦσι, τοσούτῳ μᾶλλον. τοῦ γὰρ ἀθανάτου ἐρῶσιν. οἱ μὲν οὖν ἐγκύμονες (ἔφη) κατὰ σώματα ὄντες, πρὸς τὰς γυναῖκας μᾶλλον τρέπονται, καὶ ταύτῃ ἐρωτικοί εἰσι, διὰ παιδογονίας ἀθανασίαν καὶ μνήμην καὶ εὐδαιμονίαν, ὡς οἴονται, αὑτοῖς εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον πάντα ποριζόμενοι. οἱ δὲ κατὰ τὴν ψυχήν. εἰσὶ γὰρ οὖν (ἔφη) οἳ καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς κυοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς σώμασιν ἃ ψυχῇ προσήκει καὶ D κυῆσαι καὶ κυεῖν. τί οὖν προσήκει; φρόνησίν τε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν· ὧν δή εἰσι καὶ οἱ ποιηταὶ πάντες γεννήτορες, καὶ τῶν δημιουργῶν ὅσοι λέγονται εὑρετικοὶ εἶναι. πολὺ δὲ μεγίστη εἶναι (ἔφη) καὶ καλλίστη τῆς φρονήσεως, ἡ περὶ τὰς τῶν πόλεών τε καὶ οἰκήσεων διακόσμησις· ᾗ δὴ ὄνομά ἐστι σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη. τούτων δ' αὖ ὅταν τις ἐκ νέου ἐγκύμων ᾖ τὴν ψυχὴν, θεῖος ἂν, καὶ ἡκούσης τῆς ἡλικίας τίκτειν τε καὶ γεννᾶν ἤδη ἐπιθυμεῖ· ζητεῖ δὴ, οἶμαι, καὶ οὗτος περιϊὼν τὸ καλὸν ἐν ᾧ ἂν γεννήσειεν. ἐν τῷ γὰρ αἰσχρῷ οὐδέποτε γεννήσει. τά τε οὖν σώματα τὰ καλὰ μᾶλλον ἢ τὰ αἰσχρὰ ἀσπάζεται, ἅτε κυῶν· καὶ ἐὰν ἐντύχῃ ψυχῇ καλῇ καὶ γενναίᾳ καὶ εὐφυεῖ, πάνυ δὴ ἀσπάζεται τὸ ξυναμφότερον. καὶ πρὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς εὐπορεῖ λόγων περὶ ἀρετῆς, καὶ περὶ οἷον χρὴ E εἶναι τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθὸν, καὶ ἃ ἐπιτηδεύειν, καὶ ἐπιχειρεῖ παιδεύειν. ἁπτόμενος γὰρ (οἶμαι) τοῦ καλοῦ, καὶ ὁμιλῶν αὐτῷ, ἃ πάλαι ἐκύει τίκτει καὶ γεννᾷ, καὶ ἀπὼν καὶ παρὼν μεμνημένος, καὶ τὸ γεννηθὲν συνεκτρέφει κοινῇ μετ' ἐκείνου. ὥστε πολὺ μείζω κοινωνίαν τῆς τῶν παίδων πρὸς ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ἴσχουσι, καὶ φιλίαν βεβαιοτέραν, ἅτε καλλιόνων καὶ ἀθανατωτέρων παίδων κεκοινωνηκότες. καὶ πᾶς ἂν δέξαιτο ἑαυτῷ τοιούτους παῖδας μᾶλλον γεγονέναι, ἢ τοὺς ἀνθρωπίνους· καὶ εἰς Ὅμηρον ἀποβλέψας καὶ Ἡσίοδον, καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς τοὺς ἀγαθοὺς ζηλῶν, οἷα ἔκγονα ἑαυτῶν καταλελοίπασιν, ἃ ἐκείνοις ἀθάνατον κλέος καὶ μνήμην παρέχεται, αὐτὰ τοιαῦτα ὄντα· εἰ δὲ βούλει, (ἔφη) οἵους Λυκοῦργος παῖδας κατελείπετο ἐν Λακεδαίμονι σωτῆρας τῆς Λακεδαίμο- F νος, καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς Ἑλλάδος. τίμιος δὲ παρ' ὑμῖν καὶ Σόλων διὰ τὴν τῶν νόμων γέννησιν, καὶ ἄλλοι ἄλλοθι πολλαχοῦ ἄνδρες, καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ ἐν βαρβάροις, πολλὰ καὶ καλὰ ἀποφηνάμενοι ἔργα, γεννήσαντες παντοίαν ἀρετήν. ὧν καὶ ἱερὰ πολλὰ ἤδη γέγονε διὰ τοὺς τοιούτους παῖδας· διὰ δὲ τοὺς ἀνθρωπίνους, οὐδενός πω. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐρωτικὰ ἴσως, ὦ Σώκρατες, κἂν σὺ μυηθείης· τὰ δὲ τέλεα καὶ ἐποπτικὰ, ὧν ἕνεκα καὶ ταῦτά ἐστιν, ἐάν τις ὀρθῶς μετίῃ, οὐκ οἶδ' εἰ οἷός τ' ἂν εἴης. ἐρῶ μὲν οὖν (ἔφη) ἐγὼ, καὶ προθυμίας οὐδὲν ἀπολείψω. πειρῶ δὲ ἕπεσθαι, G ἂν οἷός τε ᾖς. δεῖ γὰρ (ἔφη) τὸν ὀρθῶς ἰόντα ἐπὶ τοῦτο πρᾶγμα, ἄρχεσθαι μὲν νέον ὄντα ἰέναι ἐπὶ τὰ καλὰ σώματα· καὶ πρῶτον μὲν, ἐὰν ὀρθῶς ἡγῆται ὁ ἡγούμενος, ἑνὸς αὐτὸν σώματος ἐρᾶν, καὶ ἐνταῦθα γεννᾶν λόγους καλούς· ἔπειτα δὲ αὐτὸν κατανοῆσαι ὅτι τὸ κάλλος τὸ ἐπὶ ὁτῳοῦν σώματι, τῷ ἐπὶ ἑτέρῳ σώματι ἀδελφόν ἐστι. καὶ εἰ δεῖ διώκειν τὸ ἐπ' εἴδει καλὸν, πολλὴ ἄνοια μὴ οὐχ ἕν τε καὶ ταυτὸν ἡγεῖσθαι τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς σώμασι κάλλος. τοῦτο δ' ἐννοήσαντα, καταστῆναι πάντων τῶν καλῶν σωμάτων ἐραστήν· ἑνὸς δὲ τὸ σφόδρα τοῦτο χαλάσαι, καταφρονήσαντα καὶ σμικρὸν ἡγησάμενον. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς κάλλος τιμιώτερον ἡγήσασθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι. ὥστε καὶ ἂν ἐπιεικὴς ὢν τὴν ψυχήν τις, καὶ ἐὰν σμικρὸν ἄνθος ἔχῃ, ἐξαρκεῖν αὐτῷ, καὶ ἐρᾶν, καὶ κήδε- H σθαι, καὶ τίκτειν λόγους τοιούτους καὶ ζητεῖν οἵτινες ποιήσουσι βελτίους τοὺς νέους· ἵνα ἀναγκασθῇ αὖ θεάσασθαι τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς

A νόμοις καλὸν, καὶ τοῦτ' ἰδεῖν ὅτι πᾶν αὐτὸ αὐτῷ ξυγγενές ἐστιν· ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν, σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι. μετὰ δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα, ἐπὶ τὰς ἐπιστήμας ἀγαγεῖν· ἵνα ἴδῃ αὖ ἐπιστημῶν κάλλος, καὶ βλέπων πρὸς πολὺ ἤδη τὸ καλὸν, μηκέτι τὸ παρ' ἑνὶ, ὥσπερ οἰκέτης ἀγαπῶν παιδαρίου κάλλος, ἢ ἀνθρώπου τινὸς, ἢ ἐπιτηδεύματος ἑνὸς, δουλεύων, φαῦλος ᾖ καὶ σμικρολόγος· ἀλλ' ἐπὶ τὸ πολὺ πέλαγος τετραμμένος τοῦ καλοῦ, καὶ θεωρῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους καὶ μεγαλοπρεπεῖς τίκτῃ καὶ διανοήματα ἐν φιλοσοφίᾳ ἀφθόνῳ· ἕως ἂν ἐνταῦθα ῥωσθεὶς καὶ αὐξηθεὶς κατίδῃ τινὰ ἐπιστήμην μίαν τοιαύτην, ἥ ἐστι καλοῦ τοιοῦδε. πειρῶ δέ μοι (ἔφη) τὸν νοῦν προσέχειν ὡς οἷόν τε μάλιστα. ὃς γὰρ ἂν μέχρις ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐρωτικὰ παιδαγωγηθῇ, θεώμενος ἐφεξῆς τε καὶ ὀρθῶς
B τὰ καλὰ, πρὸς τέλος ἤδη ἰὼν τῶν ἐρωτικῶν, ἐξαίφνης κατόψεταί τι θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλόν· τοῦτο ἐκεῖνο, ὦ Σώκρατες, οὗ δὴ ἕνεκα καὶ οἱ ἔμπροσθεν πάντες πόνοι ἦσαν· πρῶτον μὲν, ἀεὶ ὂν, καὶ οὔτε γιγνόμενον οὔτε ἀπολλύμενον, οὔτε αὐξανόμενον οὔτε φθῖνον· ἔπειτα, οὐ τῇ μὲν καλὸν, τῇ δ' αἰσχρόν· οὐδὲ τοτὲ μὲν, τοτὲ δ' οὔ· οὐδὲ πρὸς μὲν τὸ, καλὸν, πρὸς δὲ τὸ, αἰσχρόν· οὐδ' ἔνθα μὲν, καλὸν, ἔνθα δὲ, αἰσχρόν· ὡς τισὶ μὲν ὂν καλὸν, τισὶ δὲ αἰσχρόν. οὐδ' αὖ φαντασθήσεται αὐτὸ τὸ καλὸν, οἷον πρόσωπόν τι, οὐδὲ χεῖρες, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν σῶμα μετέχει· οὐδέ τις λόγος, οὐδέ τις ἐπιστήμη. οὐδέ που ὂν ἐν ἑτέρῳ τινὶ, οἷον ἐν ζώῳ, ἢ ἐν γῇ, ἢ ἐν οὐρανῷ, ἢ ἐν τῷ ἄλλῳ· ἀλλὰ αὐτὸ καθ' αὑτὸ μεθ' αὑτοῦ μο-
C νοειδὲς ἀεὶ ὄν. τὰ δὲ ἄλλα πάντα καλὰ, ἐκείνου μετέχοντα τρόπον τινὰ τοιοῦτον, οἷον, γιγνομένων τε τῶν ἄλλων καὶ ἀπολλυμένων, μηδὲν ἐκεῖνο μήτε τι πλέον μήτε ἔλαττον γίγνεσθαι, μηδὲ πάσχειν μηδέν. ὅταν δὲ δή τις ἀπὸ τῶνδε, διὰ τὸ ὀρθῶς παιδεραστεῖν ἐπανιὼν, ἐκεῖνο τὸ καλὸν ἄρχηται καθορᾶν, σχεδὸν ἄν τι ἅπτοιτο τοῦ τέλους. τοῦτο γὰρ δή ἐστι τὸ ὀρθῶς ἐπὶ τὰ ἐρωτικὰ ἰέναι, ἢ ὑπ' ἄλλου ἄγεσθαι, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶνδε τῶν καλῶν ἐκείνου ἕνεκα τοῦ καλοῦ, ἀεὶ ἐπανιέναι· ὥσπερ ἐπαναβαθμοῖς χρώμενον ἀπὸ ἑνὸς ἐπὶ δύο, καὶ ἀπὸ δυεῖν ἐπὶ πάντα τὰ καλὰ σώματα, καὶ
D ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ μαθήματα· ἕως ἂν ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτήσῃ, ὅ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα, καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὃ ἐστι καλόν. ἐνταῦθα τοῦ βίου, ὦ φίλε Σώκρατες, (ἔφη ἡ Μαντινικὴ ξένη) εἴπερ που ἄλλοθι, βιωτὸν ἀνθρώπῳ, θεωμένῳ αὐτὸ τὸ καλόν. ὃ ἐάν ποτε ἴδῃς, οὐ κατὰ χρυσίον τε καὶ ἐσθῆτα, καὶ τοὺς καλοὺς παῖδάς τε καὶ νεανίσκους δόξει σοι εἶναι· οὓς νῦν ὁρῶν ἐκπέπληξαι, καὶ ἕτοιμος εἶ καὶ σὺ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὁρῶντες τὰ παιδικὰ, καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴπως οἷόν τ' ἦν, μήτε ἐσθίειν, μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυνεῖναι. τί δῆτα (ἔφη) οἰόμεθα, εἴ τῳ γέ-
E νοιτο αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν εἰλικρινὲς, καθαρὸν, ἄμικτον, ἀλλὰ μὴ ἀνάπλεων σαρκῶν τε ἀνθρωπίνων καὶ χρωμάτων, καὶ ἄλλης πολλῆς φλυαρίας θνητῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον, καλὸν δύναιτο μονοειδὲς κατιδεῖν; ἆρ' οἴει (ἔφη) φαῦλον βίον γίγνεσθαι ἐκεῖσε βλέποντος ἀνθρώπου, καὶ ἐκεῖνο ὃ δεῖ θεωμένου, καὶ ξυνόντος αὐτῷ; ἢ οὐκ ἐνθυμῇ (ἔφη) ὅτι ἐνταῦθα αὐτῷ μοναχοῦ γενήσεται, ὁρῶντι ᾧ ὁρατὸν τὸ καλὸν, τίκτειν οὐκ εἴδωλα ἀρετῆς, ἅτε οὐκ εἰδώλου ἐφαπτομένῳ, ἀλλ' ἀληθῆ, ἅτε τοῦ ἀληθοῦς ἐφαπτομένῳ; τεκόντι δὲ ἀρετὴν ἀληθῆ, καὶ θρεψαμένῳ, ὑπάρχει θεοφιλεῖ γενέσθαι, καὶ, εἴπερ τῳ ἄλλῳ ἀνθρώπῳ, ἀθανάτῳ καὶ ἐκείνῳ. Ταῦτα δὴ,
F ὦ Φαῖδρέ τε καὶ οἱ ἄλλοι, ἔφη μὲν Διοτίμα, πέπεισμαι δ' ἐγώ· πεπεισμένος δὲ πειρῶμαι καὶ τοὺς ἄλλους πείθειν, ὅτι τούτου τοῦ κτήματος τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει συνεργὸν ἀμείνω Ἔρωτος οὐκ ἄν τις ῥᾳδίως λάβοι. διὸ δὴ ἔγωγέ φημι χρῆναι πάντα ἄνδρα τὸν Ἔρωτα τιμᾶν· καὶ αὐτὸς τιμῶ τὰ ἐρωτικὰ, καὶ διαφερόντως ἀσκῶ, καὶ τοῖς ἄλλοις παρακελεύομαι, καὶ νῦν τε καὶ ἀεὶ ἐγκωμιάζω τὴν δύναμιν καὶ ἀνδρίαν τοῦ Ἔρωτος καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμί. τοῦτον οὖν τὸν λόγον, ὦ Φαῖδρε, εἰ μὲν βούλει, ὡς ἐγκώμιον εἰς Ἔρωτα νόμισον εἰρῆσθαι· εἰ δὲ, ὅ, τι καὶ ὅπῃ χαίρεις ὀνομάζων, τοῦτο ὀνόμαζε.

Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Σωκράτους, τοὺς μὲν, ἐπαινεῖν, τὸν δὲ Ἀριστοφάνην λέγειν τι ἐπιχειρεῖν, ὅτι ἐμνήσθη αὐτοῦ λέγων ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ
G λόγου· καὶ ἐξαίφνης τὴν αὔλειον θύραν κρουομένην πολὺν ψόφον παρασχεῖν, ὡς κωμαστῶν καὶ αὐλητρίδος φωνὴν ἀκούειν. τὸν οὖν Ἀγάθωνα, Παῖδες, φάναι, οὐ σκέψεσθε; καὶ ἐὰν μέν τις τῶν ἐπιτηδείων ᾖ, καλεῖτε· εἰ δὲ μὴ, λέγετε ὅτι οὐ πίνομεν, ἀλλὰ ἀναπαυόμεθα ἤδη. Καὶ οὐ πολὺ ὕστερον Ἀλκιβιάδου τὴν φωνὴν ἀκούειν ἐν τῇ αὐλῇ σφόδρα μεθύοντος, καὶ μέγα βοῶντος· καὶ ἐρωτῶντος ὅπου Ἀγάθων, καὶ κελεύοντος ἄγειν παρ' Ἀγάθωνα. ἄγειν οὖν αὐτὸν παρὰ σφᾶς τήν τε αὐλητρίδα ὑπολαβοῦσαν, καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ἀκολούθων, καὶ ἐπιστῆναι ἐπὶ τὰς θύρας ἐστεφανωμένον αὐτὸν κιττοῦ τινι στεφάνῳ δασεῖ καὶ ἴων, καὶ ταινίας ἔχοντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πάνυ πολλὰς· καὶ εἰπεῖν, Ἄνδρες χαίρετε. μεθύοντα ἄνδρα πάνυ σφόδρα δέξεσθε συμπότην; ἢ ἀπίωμεν ἀναδήσαντες

A ducatur, intelligátque illam omnem ſibiipſi vniformem cognatámque exiſtere, vt eam quæ circa corpus eſt pulchritudinem parui faciat. Poſt officia legéſque, ad ſcientias tranſeat, vt ſcientiarum pulchritudinem contempletur: dúmque id quod ampla exuberat pulchritudine, contuetur, haud amplius tanquam mancipium vnius puelli ſpeciem admiretur: neque vnius hominis vel officij pulchritudine ſit contentus. Nā quiſquis in hoc delinquit, exilis & abiectus eſt ſeruus. Verùm in profundum pulchritudinis ſe pelagus mergat, vbi ipſo intuitu multas præclaras atque magnificas rationes intelligentiáſque in philoſophia abundè pariat, donec ibi confirmatus &
B roboratus, ſcientiam iam vnam talem intueatur, quæ pulchri talis exiſtit. Aciem verò mihi nunc mentis pro viribus adhibe. Quicunque hucuſque per amatoria gradatim deducitur, recto ordine pulchra intuitus, ad finem iam amatorij affectus perueniens, ſubitò quandam natura mirabilem inſpiciet pulchritudinem. Hoc illud cuius gratia labores omnes præcedētes ſubiuimus. Principio quidem ſemper eſt, nec fit, nec interit, neque creſcit vnquam, neque decreſcit: præterea non hac ex parte pulchrum, ex illa turpe, vel tum pulchrum, tum minimè. Neque ad hoc quidem pulchrum, turpe verò ad illud. Vel hic pulchrum, ibi turpe, vt quibuſdam pulchrum ſit, qui-
C buſdam verò nequaquam. Neque rurſus imaginatione quadā ipſum pulchrū ita fingetur, quaſi vultus pulcher, vel pulchræ manus, aut aliud quiddā cuius corpus eſt particeps. Neq; vt oratio quædam, neque vt ſcientia quædam. Neq; in alio iacere putabitur, velut in animali, vel terra, vel cælo, aut alio quopiā, ſed idipſum per ſeipſum cùm ſemetipſo vniforme ſemper exiſtēs. Cætera verò omnia quæ pulchra ſunt, illius participatione pulchra, ea ſcilicet cōditione, vt naſcētibus & intereuntibus aliis, nihil ſubtrahatur illi, aut addatur, neque paſſionem vllam incurrat. Quando verò ab his aliquis rectè pueros a-
D mando aſcendens, illud ipſum pulchrum contueri incipit, fermè iam finē attingit. Hoc eſt profectò ad amatoria rectè pergere, vel ab alio duci, quando videlicet quis ab his pulchris gratia pulchri illius aſcendere incipit, quaſi quibuſdam gradibus vtens, atque ab vno primum in duo tranſiens, & à duobus in omnia quæ pulchra ſunt corpora, ab his in omnia officia pulchra, à pulchris officiis ad doctrinas pulchras conuerſus, à doctrinis denique multis in illam doctrinam perueniens, quæ non alterius eſt quàm illius ipſius pulchri doctrina: atque ita demum quid ipſum pulchrum ſit, contemplatur. In hoc vtiq; vitæ ſtatu, ô amice Socrates, inquit hoſpes illa vates, ſi vſquam
E alibi, homini videlicet ipſum pulchrum ſpectanti viuendum. Quod ſi quando videris, ſuprà quàm dici poſſit pretioſius auro, ornatíſque veſtibus & pulchris pueris adoleſcentibúſque cenſebis. Quos nunc & tu & alij multi, dum ſpectatis, nimium obſtupeſcitis, & ſi fieri poſſet, eligeretis inter illos ſemper cibo potúque neglecto verſari. Quàm felix illud ſpectaculū fore putamus, ſicuti contigerit, vt ipſum pulchrum intueatur, ſyncerum, integrum, purum, ſimplex, non humanis carnibus, coloribus, non aliis mortalibus nugis cōtaminatum, ſed ipſum ſecundum ſe pulchrum diuinum inſpiciat. Num vitā huiuſmo-
F di parui facias? hominis videlicet ipſius qui illuc ſuſpicit, qui tam præclarum ſpectaculum contuetur, qui illi cohæret. Nónne cogitas quòd ſibi ſolùm cernens ille eo oculo pulchrū quo percipi poteſt, non imagines virtutis vlterius, ſed virtutes ipſas pariet? quippe cùm non ſimulachrū, ſed rem ipſam attingat. Cúmque virtutem verām pariat, atque alat, Deo amicus efficietur, & ſi quis alius hominum, is maximè immortalis exiſtet. Hæc ô Phædre, alijque conuiuæ, Diotima narrabat. Cui fidem adhibeo, atque aliis perſuadere ſtudeo, hominum naturā haud facilè poſſe ad beatæ immortalitatis poſſeſſionem quicquam legitimo amore conducibilius inuenire. Quamobrem honorandum amorem ab omnibus hominibus cenſeo. Equi-
G dem amatoria colo, méque ſummopere in his exerceo, alióſque exhortor. Et nunc quidem ac ſemper pro ingenij facultate amoris vim & fortitudinem laudo. Hunc, ô Phædre ſermonem, ſi vis, quaſi laudationem quandam amoris exiſtima: ſin autem aliter appellare placet, appella. Cùm hæc Socrates dixiſſet, reliqui omnes probarunt, Ariſtophanes autem dicere quidpiam conabatur: qui à Socrate cùm diceret, mentionem ipſius quodam loco fecerat. Sed repentè veſtibuli oſtium percuſſum ſonitum dedit, & clamor debacchantium iuuenum tibicinæque auditus. Tum Agathonē, Videte dicere miniſtri, quínam homines aduentarint; & ſi quis familiaris noſter interſit, ad nos accerſite. Si nullus, nos haud amplius bibere, ſed
H iam quieſcere nunciate. At paulò pòſt vocem Alcibiadis audierunt, ebrietate inſultantis, altiúſque in veſtibulo clamantis. Et percontantis vbi eſſet Agatho, iubentíſque ſe ab Agathone deduci. Eum igitur tibicina aliiſque contubernales ducebant, & ad fores veſtibuli ſiſtebant, corona quadam ex hedera violiſque conſerta redimitum, vittíſque multis caput circundatum, clamantémque, Saluere vos iubeo viri, ebrium valde hominem compotatorem ſuſcipite. Vel abeamus, Agathonem

Cicero lib. de offi. a.

A ſolum coronantes, cuius rei gratia venimus. Heri equidem intereſſe nequiui, hodie veni vittas ferens, vt à meo capite ſapiētiſſimi pulcherrimique caput, ſi ita dicam, reuincirem. An me velut ebrium deridebitis? ego verò, rideatis licet, vera tamen loqui me ſcio. Reſpōdete clarè nunquid ad hæc ingredi permittatis? compotetis, an non? Hic acclamaſſe omnes, iuſſiſſéque ingredi, atque accumbere. Accerſiuit & Agatho. contubernales igitur adducebant. ille vittas tollens & Agathonis caput circundaturus, Socratē, licet in conſpectu eſſet, non vidit. Prope Agathonem igitur aſſedit, inter hunc & Socratem medius. Ei nanque Socrates ceſſerat. Cùm ſediſſet, Agathoni B congratulatus eſt, coronauítque. Agatho, Soluite calceos Alcibiadi, inquit, ô pueri, vt ſic velut tertius accumbat. prorſus dixiſſe Alcibiadem, & quis tertius conuiua eſſet, interrogaſſe, conuerſúmque Socratem vidiſſe, cúmque reſiliiſſet, Prò Hercules dixiſſe, quid hoc eſt? hic etiam inſidiatus mihi, ô Socrates, conſediſti? Sic ſemper ſoles, vbi minimè omnium expectarem, protinus mihi occurrere. & nunc cur huc veniſti? Cur hic potiùs quàm apud Ariſtophanem ſedes? aut ſi quis alius ridiculus hic eſt, viderique vult? Sed callidè excogitaſti, qui iuxta conuiuarum pulcherrimum hic ſederes. Socratem autem ad Agathonem conuerſum, Vide, dicere, Agatho ſi quo pacto C mihi ſuccurrere potes. Amor quippe huius hominis, haud leue quiddam mihi extitit. Ex eo nanque tempore quo hunc amare cœpi, nunquam mihi licet aut aſpicere pulchrum aliquem aut alloqui, quin iſte zelotypus, id eſt amatoria ſuſpicione captus, & inuidens mira quædam tentet, conuicietúrque, imò vix ſe continet quin manus inferat. Vide igitur ne in præſentia tale quid agat, ſed nos concilia: vel ſi vim inferre conetur, opitulare. Nam huius furor & amatorius impetus me maximè terret. Ad hæc Alcibiades, Inter me ac te conciliatio nulla cadit, ſed horum cauſa aliàs te vlciſcar: nunc autē Agatho mihi aliquas ex his vittis impartias, vt & huius mirabile hoc caput exornē, ne mihi ſuccenſeat quòd te corona- D uerim, nō ipſum qui omnes homines ſermonibus ſuperat, non nuper tantum vt tu, ſed ſemper. Acceptis itaque vittis, coronauit Socratem, ac ſedit. ſedens autem inquit, Agedum homines: nimium mihi ſobrij videmini, neq; permittendū vobis id cenſeo. bibendū eſt enim. Nam inter nos id conuenit. Ergo bibendi principē donec ſatis biberitis, me vobis propono. Ferri iube Agatho ſi quod adeſt amplum poculum. ſed nihil opus eſt, imò feras huc puer vas illud, quod plures quàm octo * pateras capere videtur. Cùm vas impleuiſſet, prior ipſe bibit, Socrati deinde infundi iuſſit, & inquit, Aduerſus Socratem, ô cō- E uiuæ, dolo hoc nihil promoueo. Quantuncunque quis iuſſerit, ebibet, nec ebrium vnquam videbitis. Socrates, cùm infudiſſet puer, bibit. Tum Eryximachus, quid agimus Alcibiades? Ita nec loquimur quicquam ſuper calicem, neque canimus, ſed quaſi ſcientes ingurgitamus? Ad quem Alcibiades, Salue optime Eryximache, optimo & prudentiſſimo patre nate. Et tu ſalue, Eryximachus ſubiunxit. verùm quid nobis agendum? Quod, inquit Alcibiades, tu præceperis. Tibi quidem parendū eſt. Vir medicus multis aliis æquabitur vnus. Impera ergo quodcunque lubet. Audi iam, inquit Eryximachus. Antequam ingredereris, viſum fuit ab vnoquoque præſentiū facto in de- F xteram circuitu deinceps amorem pro ingenij facultate laudandum. Nos quidem ſinguli diximus, tu quoque cùm non dixeris, biberis autem, iure dicere debes: & cùm dixeris, tum demum Socrati quicquid volueris, imperabis. Socrates quoque illi qui ad dexteram ſuccedit ſimiliter, cæteriq; deinceps. Præclarè loqueris, inquit, Eryximache. Sed non æqua ratio videri debet, vt ebrius cum ſobriorum oratione verba ſua conferat. Sed ô beate vir, perſuaſítne tibi Socrates quicquam his quæ paulo antè narrauit? Vel ſcis contrà eſſe omnino? Hic enim ſi eo præſente quenquā laudauero, vel Deum, vel hominem alium quàm hunc ipſum, manus non continebit. Bona G verba quæſo, dixiſſe Socratem. Nihil ad hæc dicas, reſpondiſſe Alcibiadem: per Neptunum enim neminem alium te præſente laudarim. Sic agēdum, inquit Eryximachus, videtur & ſi vis Socratem lauda. Quid ais? inquit Alcibiades. Oportere videtur, Eryximache, hunc virum aggrediar, & coram vobis vlciſcar. Quid cogitas, dixiſſe Socratem, de ridiculis quibuſdā me laudabis? An quid ages? Vera loquar, inquit Alcibiades, permittíſne? Vera quidem, dixiſſe Socratem, loqui permitto, ac etiam iubeo. Parebo, inquit Alcibiades, quàm libētiſſimè, modò id aſſequi poſſim. Verùm tu obſerua, & ſiquid minùs verum refero, interpella vt lubet, mendaciúmque redargue. Nunquam enim ſponte mentiar. Neque mireris, ſi aliud aliunde vtcūque redit in memoriam, reuoco. Nam haud facile eſt homini ſic affecto, miros tuos mores facundè certóque ordine numerare. Socratem ô viri conuiuę, per imagines laudare conabor. Iſte igitur fortè ſuſpicabitur, ne ad ridicula ſermonem conuertam. Sumetur autem imago veri non ridiculi gratia.

*Cotylas, ſiue Heminas.

Iliad. λ.

A μόνον Ἀγάθωνα, ἐφ᾽ ὅπερ ἤλθομεν. ἐγὼ γάρ τοι (φάναι) χθὲς μὲν οὐχ οἷός τ᾽ ἐγενόμην ἀφικέσθαι· νῦν δὲ ἥκω ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχων τὰς ταινίας, ἵνα ἀπὸ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς τὴν τοῦ σοφωτάτου καὶ καλλίστου κεφαλὴν, ἐὰν εἴπω οὑτωσὶ, ἀναδήσω, ἆρα καταγελάσεσθέ μου ὡς μεθύοντος; ἐγὼ δὲ, κἂν ὑμεῖς γελᾶτε, ὅμως εὖ οἶδ᾽ ὅτι ἀληθῆ λέγω. ἀλλά μοι λέγετε αὐτόθεν, ἐπὶ ῥητοῖς εἰσίω, ἢ μή· συμπίεσθε, ἢ οὔ. Πάντας οὖν ἀναθορυβῆσαι, καὶ κελεύειν εἰσιέναι καὶ κατακλίνεσθαι· καὶ τὸν Ἀγάθωνα καλεῖν αὐτόν. καὶ τὸν ἰέναι, ἀγόμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ περιαιρούμενον ἅμα τὰς ταινίας ὡς ἀναδήσοντα, ἐπίπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἔχοντα, οὐ κατιδεῖν τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ καθίζεσθαι παρὰ τὸν Ἀγάθωνα, ἐν μέσῳ B Σωκράτους τε καὶ ἐκείνου. παραχωρῆσαι γὰρ τὸν Σωκράτη, ὡς ἐκεῖνον καθίζειν. παρακαθεζόμενον δὲ αὐτὸν, ἀσπάζεσθαί τε τὸν Ἀγάθωνα, καὶ ἀναδεῖν. εἰπεῖν οὖν τὸν Ἀγάθωνα, Ὑπολύετε, παῖδες, Ἀλκιβιάδην, ἵνα ἐκ τρίτων κατακέηται. Πάνυ γε, (εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην) ἀλλὰ τίς ἡμῖν τρίτος ὅδε συμπότης; Καὶ ἅμα μεταστρεφόμενον αὐτὸν, ὁρᾶν τὸν Σωκράτη· ἰδόντα δὲ, ἀναπηδῆσαι, καὶ εἰπεῖν, Ὦ Ἡράκλεις, τουτὶ τί ἦν; Σωκράτης οὗτος; ἐλλοχῶν αὖ με ἐνταῦθα κατέκεισο, ὥσπερ εἰώθεις ἐξαίφνης ἀναφαίνεσθαι ὅπου ἐγὼ ᾤμην ἥκιστά σε ἔσεσθαι. καὶ νῦν τί ἥκεις; καὶ τί αὖ ἐνταῦθα κατεκλίνης; ὡς οὐ παρὰ Ἀριστοφάνει, οὔτε εἴ τις ἄλλος C γελοῖος ἔστι τε καὶ βούλεται· ἀλλὰ διεμηχανήσω ὅπως παρὰ τῷ καλλίστῳ τῶν ἔνδον κατακείσῃ. Καὶ τὸν Σωκράτη, Ἀγάθων, φάναι, ὅρα εἴ μοι ἐπαμυνεῖς. ὡς ἐμοὶ ὁ τούτου ἔρως τοῦ ἀνθρώπου οὐ φαῦλον πρᾶγμα γέγονεν. ἀπ᾽ ἐκείνου γὰρ τοῦ χρόνου ἀφ᾽ οὗ τούτου ἠράσθην, οὐκέτι ἔξεστί μοι οὔτε προσβλέψαι, οὔτε διαλεχθῆναι καλῷ οὐδενί. ἢ οὑτοσὶ ζηλοτυπῶν με καὶ φθονῶν, θαυμάσια ἐργάζεται, καὶ λοιδορεῖταί τε καὶ τὼ χεῖρε μόγις ἀπέχεται. ὅρα οὖν μή τι καὶ νῦν ἐργάσηται. ἀλλὰ διάλλαξον ἡμᾶς, ἢ, ἐὰν ἐπιχειρῇ βιάζεσθαι, ἐπάμυνε. ὡς ἐγὼ τὴν τούτου μανίαν τε καὶ φιλεραστίαν πάνυ ὀρρωδῶ. Ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην, ἐμοὶ καὶ σοὶ διαλλαγή. ἀλλὰ τούτων μὲν εἰσαῦθις σε τιμωρήσομαι· νῦν δέ μοι Ἀγάθων (φάναι) μετάδος τῶν ταινιῶν, ἵνα ἀναδήσω καὶ τὴν τούτου D ταυτηνὶ τὴν θαυμαστὴν κεφαλήν· καὶ μή μοι μέμφηται ὅτι σὲ μὲν ἀνέδησα, αὐτὸν δὲ, νικῶντα ἐν λόγοις πάντας ἀνθρώπους, οὐ μόνον πρώην, ὥσπερ σὺ, ἀλλ᾽ ἀεὶ, ἔπειτα οὐκ ἀνέδησα. Καὶ ἅμα αὐτὸν λαβόντα τῶν ταινιῶν, ἀναδεῖν τὸν Σωκράτη, καὶ κατακλίνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ κατεκλίνη, εἰπεῖν, Εἶεν δὴ, ἄνδρες. δοκεῖτε γάρ μοι νήφειν. οὐκ ἐπιτρεπτέον οὖν ὑμῖν, ἀλλὰ ποτέον· ὡμολόγηται γὰρ ταῦθ᾽ ἡμῖν. ἄρχοντα οὖν ὑμῖν αἱροῦμαι τῆς πόσεως, ἕως ἂν ὑμεῖς ἱκανῶς πίητε, ἐμαυτόν. ἀλλὰ φερέτω Ἀγάθων εἴ τι ἔστιν ἔκπωμα μέγα. μᾶλλον δὲ οὐδὲν δεῖ· ἀλλὰ φέρε παῖ (φάναι) τὸν ψυκτῆρα ἐκεῖνον· ἰδόντα αὐτὸν πλέον ἢ ὀκτὼ κοτύλας χωροῦντα. τοῦτον ἐμπλησάμενον, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐκπιεῖν, ἔπειτα τῷ Σωκράτει E κελεύειν ἐγχεῖν· καὶ ἅμα εἰπεῖν, Πρὸς μὲν Σωκράτη, ὦ ἄνδρες, τὸ σόφισμά μοι οὐδέν. ὁπόσον γὰρ ἂν κελεύσῃ τις, τοσοῦτον ἐκπιὼν, οὐδὲν μᾶλλον μή ποτε μεθυσθῇ. τὸν μὲν οὖν Σωκράτη ἐγχέαντος τοῦ παιδὸς πίνειν· τὸν δ᾽ Ἐρυξίμαχον, Πῶς οὖν, φάναι, ὦ Ἀλκιβιάδη ποιοῦμεν; οὕτως οὔτε τι λέγομεν ἐπὶ τῇ κύλικι, οὔτε τι ᾄδομεν; ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς, ὥσπερ οἱ διψῶντες, πιόμεθα; Τὸν οὖν Ἀλκιβιάδην εἰπεῖν, Ὦ Ἐρυξίμαχε, βέλτιστε βελτίστου πατρὸς καὶ σωφρονεστάτου, χαῖρε. Καὶ γὰρ σύ· (φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον) ἀλλὰ τί ποιῶμεν; Ὅ, τι ἂν σὺ κελεύῃς. δεῖ γάρ σοι πείθεσθαι. Ἰατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Ἐπίταττε οὖν ὅ, τι βούλει. Ἄκουσον δή. (εἰπεῖν τὸν Ἐρυξίμαχον) ἡμῖν, πρίν σε εἰσελ- F θεῖν, ἔδοξε χρῆναι ἐπὶ δεξιὰ ἕκαστον ἐν μέρει λόγον περὶ Ἔρωτος εἰπεῖν ὡς δύναιτο κάλλιστον, καὶ ἐγκωμιάσαι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἡμεῖς εἰρήκαμεν· σὺ δ᾽ ἐπειδὴ οὐκ εἴρηκας, καὶ ἐκπέπωκας, δίκαιος εἶ εἰπεῖν· εἰπὼν δ᾽ ἐπιτάξαι Σωκράτει ὅ, τι ἂν βούλῃ· καὶ τοῦτον, τῷ ἐπὶ δεξιᾷ, καὶ οὕτω τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ, φάναι, ὦ Ἐρυξίμαχε, τὸν Ἀλκιβιάδην, καλῶς μὲν λέγεις· μεθύοντα δὲ ἄνδρα παρὰ νηφόντων λόγους παραβάλλειν, μὴ οὐκ ἐξ ἴσου ᾖ. καὶ ἅμα, ὦ μακάριε, πείθει τί σε Σωκράτης ὧν ἄρτι εἶπεν; ἢ οἶσθα ὅτι τοὐναντίον ἐστὶ πᾶν ἢ ὃ ἔλεγεν; οὗτος γὰρ, ἐάν τινα ἐγὼ ἐπαινέσω τούτου παρόντος ἢ θεὸν, ἢ ἄνθρωπον ἄλλον ἢ τοῦτον, οὐκ ἀφέξεταί μου τὼ χεῖρε. Οὐκ εὐφημήσεις; φάναι τὸν Σωκράτη. Μὰ τὸν Ποσειδῶ (εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην) G μηδὲν λέγε πρὸς ταῦτα· ὡς ἐγὼ οὐδ᾽ ἂν ἕνα ἄλλον ἐπαινέσαιμι σοῦ παρόντος. Ἀλλ᾽ οὕτω ποίει (φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον) εἰ βούλει, Σωκράτη ἐπαίνεσον. Πῶς λέγεις (εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην) δοκεῖ χρῆναι, ὦ Ἐρυξίμαχε, ἐπιθῶμαι τῷ ἀνδρὶ, καὶ τιμωρήσωμαι ὑμῶν ἐναντίον; Οὗτος (φάναι τὸν Σωκράτη) τί ἐν νῷ ἔχεις; ἐπὶ τὰ γελοιότερα με ἐπαινέσεις; ἢ τί ποιήσεις; Τἀληθῆ ἐρῶ. ἀλλ᾽ ὅρα εἰ παρίης. Ἀλλὰ μέντοι (φάναι) τά γε ἀληθῆ παρίημι καὶ κελεύω λέγειν. Οὐκ ἂν φθάνοιμι, εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην. καὶ μέντοι οὑτωσὶ ποίησον. ἐάν τι μὴ ἀληθὲς λέγω, μεταξὺ ἐπιλαβοῦ, ἂν βούλῃ, καὶ εἰπὲ ὅτι τοῦτο ψεύδομαι. ἑκὼν γὰρ εἶναι οὐδὲν ψεύσομαι. ἐὰν μέντοι ἀναμιμνησκόμενος ἄλλο ἄλλοθεν λέγω, μηδὲν θαυμάσῃς. οὐ γάρ τι ῥᾴδιον τὴν σὴν ἀτοπίαν ὧδ᾽ ἔχοντι, εὐπόρως καὶ ἐφεξῆς καταριθμῆσαι· Σωκράτη δ᾽ ἐγὼ ἐπαινεῖν, ὦ ἄνδρες, οὕτως ἐπιχειρήσω δι᾽ εἰκόνων. οὗτος μὲν οὖν ἴσως οἰήσεται ἐπὶ τὰ γελοιότερα· ἔσται δ᾽ ἡ εἰκὼν τοῦ ἀληθοῦς ἕνεκα, οὐ τοῦ γελοίου.

A φημὶ γὰρ δὴ ὁμοιότατον αὐτὸν εἶναι τοῖς Σειληνοῖς τούτοις τοῖς ἐν τοῖς ἑρμογλυφείοις καθημένοις, οὕστινας ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντας· οἳ διχάδε διοιχθέντες φαίνονται ἔνδοθεν ἀγάλματα ἔχοντες θεῶν. καὶ φημὶ αὖ ἐοικέναι αὐτὸν τῷ σατύρῳ τῷ Μαρσύᾳ. ὅτι μὲν οὖν τό γε εἶδος ὅμοιος εἶ τούτοις ὦ Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς δήπου ἀμφισβητήσαις· ὡς δὲ καὶ τἄλλα ἔοικας, μετὰ τοῦτο ἄκουε. ὑβριστὴς εἶ ἢ οὔ; ἐὰν γὰρ μὴ ὁμολογῇς, μάρτυρας παρέξομαι. ἀλλ' οὐκ αὐλητὴς πολύ γε θαυμασιώτερος ἐκείνου; ὁ μέν γε δι' ὀργάνων ἐκήλει τοὺς ἀνθρώπους, τῇ ἀπὸ τοῦ στόματος δυνάμει. καὶ ἔτι νυνὶ ὃς ἂν τὰ ἐκείνου αὐλῇ. ἃ γὰρ Ὄλυμπος ηὔλει, Μαρσύου λέγω τούτου διδάξαντος. τὰ οὖν ἐκείνου ἐάν τε ἀγαθὸς αὐλητὴς αὐλῇ, ἐάν τε φαύλη αὐλητρὶς, μόνα κατέχεσθαι ποιεῖ, καὶ δηλοῖ B τοὺς τῶν θεῶν τε καὶ τελετῶν δεομένους, διὰ τὸ θεῖα εἶναι. σὺ δ' ἐκείνου τοσοῦτον μόνον διαφέρεις, ὅτι ἄνευ ὀργάνων ψιλοῖς λόγοις ταυτὸν τοῦτο ποιεῖς. ἡμεῖς γοῦν, ὅταν μέν του ἄλλου ἀκούωμεν λέγοντος καὶ πάνυ ἀγαθοῦ ῥήτορος ἄλλους λόγους, οὐδὲν μέλει, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδενί· ἐπειδὰν δέ σου τις ἀκούῃ, ἢ τῶν σῶν λόγων, ἄλλου λέγοντος, κἂν πάνυ φαῦλος ᾖ ὁ λέγων, ἐάν τε γυνὴ ἀκούῃ, ἐάν τε ἀνὴρ, ἐάν τε μειράκιον, ἐκπεπληγμένοι ἐσμὲν καὶ κατεχόμεθα. ἔγωγ' οὖν, ὦ ἄνδρες, εἰ μὴ ἔμελλον κομιδῇ δόξειν μεθύειν, εἶπον ὀμόσας ἂν ὑμῖν οἷα δὴ πέπονθα αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτου λόγων, καὶ πάσχω ἔτι καὶ νυνί. ὅταν γὰρ ἀκούω, πολύ μοι μᾶλλον ἢ C τῶν κορυβαντιώντων ἥ τε καρδία πηδᾷ, καὶ δάκρυα ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου. ὁρῶ δὲ καὶ ἄλλους παμπόλλους τὰ αὐτὰ πάσχοντας. Περικλέους δὲ ἀκούων, καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ῥητόρων, εὖ μὲν ἡγούμην λέγειν, τοιοῦτον δ' οὐδὲν ἔπασχον· οὐδ' ἐτεθορύβητό μου ἡ ψυχὴ, οὐδ' ἠγανάκτει ὡς ἀνδραποδωδῶς διακειμένου. ἀλλ' ὑπὸ τουτουῒ τοῦ Μαρσύου πολλάκις δὴ οὕτω διετέθην ὥστε μοι δόξαι μὴ βιωτὸν εἶναι ἔχοντι ὡς ἔχω. καὶ ταῦτα ὦ Σώκρατες οὐκ ἐρεῖς ὡς οὐκ ἀληθῆ. καὶ ἔτι γε νῦν ξύνοιδα ἐμαυτῷ ὅτι εἰ ἐθέλοιμι παρέχειν τὰ ὦτα, οὐκ ἂν καρτερήσαιμι, ἀλλὰ ταυτὰ ἂν πάσχοιμι. ἀναγκάζει γάρ με ὁμολογεῖν, ὅτι πολλοῦ ἐν- D δεὴς ὢν αὐτὸς ἔτι, ἐμαυτοῦ μὲν ἀμελῶ, τὰ δ' Ἀθηναίων πράττω. βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα οἴχομαι φεύγων· ἵνα μὴ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τούτῳ καταγηράσω. πέπονθα δὲ πρὸς τοῦτον μόνον ἀνθρώπων ὃ οὐκ ἄν τις οἴοιτο ἐν ἐμοὶ ἐνεῖναι, τὸ αἰσχύνεσθαι ὁντινοῦν. ἐγὼ δὲ τοῦτον μόνον αἰσχύνομαι. ξύνοιδα γὰρ ἐμαυτῷ ἀντιλέγειν μὲν οὐ δυναμένῳ ὡς οὐ δεῖ ποιεῖν ἃ οὗτος κελεύει· ἐπειδὰν δὲ ἀπέλθω, ἡττημένῳ τῆς τιμῆς τῆς ὑπὸ τῶν πολλῶν. δραπετεύω οὖν αὐτὸν, καὶ φεύγω· καὶ ὅταν ἴδω, αἰσχύνομαι τὰ ὡμολογημένα. καὶ πολλάκις μὲν ἡδέως ἂν ἴδοιμι αὐτὸν μὴ ὄντα ἐν ἀνθρώποις· εἰ δ' αὖ τοῦτο γένοιτο, εὖ οἶδα ὅτι πολὺ μεῖζον ἂν ἀχθοίμην. ὥστε οὐκ ἔχω ὅ,τι χρήσομαι τούτῳ E τῷ ἀνθρώπῳ. καὶ ὑπὸ μὲν δὴ τῶν αὐλημάτων καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοιαῦτα πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦδε τοῦ σατύρου. ἄλλα δὲ ἐμοῦ ἀκούσατε ὡς ὅμοιός τε ἐστὶν οἷς ἐγὼ εἴκασα αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν ὡς θαυμασίαν ἔχει. εὖ γὰρ ἴστε ὅτι οὐδεὶς ὑμῶν τοῦτον γινώσκει· ἀλλὰ ἐγὼ δηλώσω, ἐπείπερ ἠρξάμην. ὁρᾶτε γὰρ ὅτι Σωκράτης ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν, καὶ ἀεὶ περὶ τούτους ἐστὶ καὶ ἐκπέπληκται. καὶ αὖ ἀγνοεῖ πάντα, καὶ οὐδὲν οἶδεν, ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦτο οὐ σειληνῶδες σφόδρα γε. τοῦτο γὰρ οὗτος ἔξωθεν περιβέβληται, ὥσπερ ὁ γεγλυμμένος Σειληνός. F ἔνδοθεν δὲ ἀνοιχθεὶς, πόσης οἴεσθε γέμει, ὦ ἄνδρες συμπόται, σωφροσύνης; ἴστε ὅτι οὔτ' εἴ τις καλός ἐστι μέλει αὐτῷ οὐδὲν, ἀλλὰ καταφρονεῖ τοσοῦτον ὅσον οὐδ' ἂν εἷς οἰηθείη· οὔτ' εἴ τις πλούσιος, οὔτ' εἰ ἄλλην τινὰ τιμὴν ἔχων τῶν ὑπὸ πλήθους μακαριζομένων. ἡγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια, καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι· εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ. σπουδάσαντος δὲ αὐτοῦ καὶ ἀνοιχθέντος οὐκ οἶδα εἴ τις ἑώρακε τὰ ἐντὸς ἀγάλματα. ἀλλ' ἐγὼ ἤδη ποτ' εἶδον· καί μοι ἔδοξεν οὕτω θεῖα καὶ χρυσᾶ εἶναι καὶ πάγκαλα καὶ θαυμαστὰ, ὥστε ποιητέον εἶναι ἐν βραχεῖ ὅ,τι κελεύει Σωκράτης. ἡγούμενος δὲ αὐτὸν ἐσπουδακέναι ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὥρᾳ, ἕρμαιον ἡγησάμην εἶναι καὶ εὐτύχημα ἐμὸν θαυμαστόν· ὡς ὑπάρχον μοι, χαρισαμένῳ Σω- G κράτει, πάντ' ἀκοῦσαι ὅσα περ οὗτος ᾔδει. ἐφρόνουν γὰρ ἤδη ἐπὶ τῇ ὥρᾳ θαυμάσιον ὅσον. ταῦτα οὖν διανοηθεὶς πρὸ τοῦ, οὐκ εἰωθὼς ἄνευ ἀκολούθου μόνος μετ' αὐτοῦ γίγνεσθαι, τότε ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον, μόνος συνεγιγνόμην. δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς πάντα τἀληθῆ εἰπεῖν. ἀλλὰ προσέχετε τὸν νοῦν· καὶ, εἰ ψεύδομαι, Σώκρατες, ἐξέλεγχε. συνεγιγνόμην γὰρ, ὦ ἄνδρες, μόνος μόνῳ, καὶ ᾤμην αὐτίκα διαλέξεσθαι αὐτόν μοι ἅπερ ἂν ἐραστὴς παιδικοῖς ἐν ἐρημίᾳ διαλεχθείη, καὶ ἔχαιρον. τούτων δ' οὐ μάλα ἐγίγνετο οὐδέν· ἀλλ' ὥσπερ εἰώθει, διαλεχθεὶς ἄν μοι καὶ συνημερεύσας ᾤχετο ἀπιών. μετὰ ταῦτα συγγυμνάζεσθαι προὐκαλούμην αὐτὸν, καὶ συνεγυμναζόμην, ὥς τι ἐνταῦθα περανῶν. συνεγυμνάζετο οὖν μοι καὶ προσεπάλαιε πολλάκις οὐδενὸς παρόντος. καὶ τί δεῖ H λέγειν; οὐδὲν γάρ μοι πλέον ἦν. ἐπειδὴ δὲ οὐδαμῇ ταύτῃ ἤνυτον, ἔδοξέ μοι ἐπιθετέον εἶναι τῷ ἀνδρὶ κατὰ τὸ καρτερὸν, καὶ οὐκ ἀνετέον, ἐπειδήπερ

Socratem aſſero perſimilem Silenis iſtis, qui ſedentes inter alias imagines à ſculptoribus figurantur, ita vt fiſtulas tibiáſve teneant. Qui ſi bifariam diuidantur, reperiuntur intus imaginem habere Deorum. Satyro quoque Marſyæ ſimilem eſſe dico. Et quòd aſpectu quidem his es perſimilis, ne tu quidē, ô Socrates, negabis. Quòd verò in aliis quoque ſimilitudinē eorum habes, deinceps iam audi. procax & contumelioſus es, an non? ſi non fateris, equidē teſtes adducā. An non tibicen? Et tibicen quidem Marſya longè præſtantior. Ille enim inſtrumentis quibuſdam homines demulcebat oris potētia, & nunc etiā ſi quis modulatione illius vtitur. Nā illa, quę Olympus modulatus eſt, Marſyam qui docuit modulatū dico. Eius igitur harmonia ſeu vir quis bene, ſeu fœmina malè vtatur, ſola animos attrahit, & quia diuina eſt, oſtendit quinam diis myſteriiſque indigeāt. Tu autem in hoc duntaxat differs ab illo, quòd ſine vllo inſtrumento nudis quidem verbis hoc idem efficias. Nos certè quoties alium audiuimus alterius verba referentem, etſi nimium boni oratoris, tamē nullius, vt ita dixerim, illa facimus. At cùm te quis audit, aut tua verba quouis alio referēte, quamuis ineptus ille ſit qui refert & ſiue vir ſeu fœmina ſiue adoleſcētulus audiat, obſtupeſcimus quidem, ac mente corripimur. Equidem niſi ſuſpicarer, ne fortè nimis ebrius videar, iureiurando interpoſito affirmarē, qualia mihi aliàs ab huius verbis contigerunt contingantque etiam nunc. Quoties enim hunc audio, multo magis quàm hi qui Corybantum more deferuntur, cor in me cōcitatur ad huius verba, lacrymáſque effundo videóque multis aliis hoc idem contingere. Et cùm Periclem audiebam, cæteróſque oratores bonos, videbantur illi quidem mihi pręclarè dicere, ſed nihil tale mihi cōtingebat, neque concitabatur animus, neque ſeipſum quaſi ſeruiliter viuentem condemnabat. Sed ab hoc Marſya noſtro ſępe inflector, vt exiſtimem nullo modo in hoc ſtatu vitę mihi eſſe viuendum. Hæc ô Socrates ne negaueris. Quinetiā certo ſcio, ſi in præſentia aures illi pręſtare velim, minimè tolerarem, ſed eadem illa mihi euenirent. Cogit enim me fateri, quòd cùm ipſe ego in multis deficiam, tamen meipſum negligo, rémque populi Athenienſium curo. Vi ergo quaſi aduerſus Sirenas obturans aures, hunc fugio ac vito, ne apud eum ſedens conſeneſcam. Patior autē erga hunc ſolum quod nemo exiſtimaret, vt cuiuſuis pudore ac verecundia detinear. Atqui hunc ſolū vereor. Conſcius enim mihi ſum defendere me non poſſe, quin ſint agenda quæ iubet: ſed cùm ab eo diſcedo, populari ambitione me ſuperari. Fugio igitur hunc atque vito, & quoties ipſum intueor, verecūdia me, quia promiſſa nō ſeruauerim, capit, vt ſæpe cupiam hunc è vita decedere: rurſus verò ſi acciderit, ſcio me longè id iniquius toleraturum. Itaque quò me vertam, aut quemadmodum hoc vtar, neſcio. Et à modulationibus quidem Satyri huius talia mihíque & multis aliis contigerunt. Cætera verò audite, vt ſimilis ſit his, quibus ego ſimilem eſſe dicebam, & vim quam mirabilem habeat, intueamini. Scitote neminē veſtrûm Socratem cognoſcere. Sed ego vobis oſtendam, quandoquidem dicere iam incepi. Cernitis quàm vehementer Socrates erga pulchros afficitur? ſempérque inter eos verſatur & obſtupeſcit? ignorat omnia, nihil nouit. figura profectò hæc Silenis eſt perſimilis. Scitote igitur eum hac habitus forma exterius amiciri, tanquam ſculptum quendam Silenum. Intus verò ſi aperiatur, mira, ô viri conuiuæ, caſtimonia & integritas ineſt. Neque pulchritudinem corporis cuiuſquam quicquam æſtimat, neque diuitias, neque honores, neque cætera quæ vulgus admiratur, ſed ea cuncta ſuprà quàm exiſtimari queat, longè ſpernit, ac pro nihilo ducit. Quocirca nullius nos eſſe apud eum vobis aſſero: fingit tamen ironicus aliter ac iocari palàm de his rebus nunquam ceſſat. Serio autem agentis atque intus aperti, neſcio vtrum quiſquam veſtrû diuinas quæ intus latēt imagines vnquam inſpexerit. Ego certè quādoque eas conſpexi, atque mihi viſæ ſunt vſqueadeò diuinæ, & aureæ, & formoſæ, & mirabiles, vt nullo modo fas exiſtimē aliter q̃ Socrates præcipit, agere. Ego iā aliquando ô viri conuiuæ, Socratem arbitratus mea ſpecie reuera admodum delectari, occaſionem hanc mirificam felicémque ad id quod affectabam, me nactum eſſe putaui. Gratificari quippe Socrati conſtitui, vt quæcunque ille nouerat, mecum communicaret. Nam magnum aliquid & mirificum formoſitatem meam exiſtimabam, eáque plurimum fidebam. Cúmque antea nunquam ſine comite cum eo loqui conſueuiſſem, quandoque dimiſſo comite, ſolus cum eo reſtiti. Vera vobis omnia aperienda ſunt. Attendite obſecro. Si mentior Socrates, ipſe redargue. Reſtiti equidem ô viri conuiuæ, ſolus cum ſolo, ſperans eadem hunc mihi dicturum, quæ amatores amatis cùm ſoli ſunt, loqui ſolét. Qua ſpe valde lætabar, horum verò nihil actum eſt, ſed vt ſolitus erat, cùm ad veſperam vſque diſſeruiſſet, abiis. Poſt hæc ad palæſtram hunc citaui exercuíque, quaſi in hac aliquid perfecturus. ſoli itaque ſæpe nos ſimul gymnaſtica exercuimus. Quid multis opus eſt verbis? Nihil mihi ſucceſſit. Poſtquam verò hac nequaquam ſucceſſerat, durioribus machinamentis virum hunc

Vide pro apud Eraſ. Sileni Alcibiadis.

aggredi ſtatui, nec ab inceptis deſiſtere. Audite quàm vehementer huic inſidiatus ſum. Cœnatum accerſiui tanquam amator amatis inſidiatus. Is non facilè nec primo paruit, tādem verò obſecutus eſt. Venit ergo: ſed ſumpto cibo cōfeſtim abiturus ſurrexit. Tunc ego pudore detentus, abire permiſi. Sed alias vehementiores inſidias tendens, poſt cœnam ad multam noctem ſermonē protraxi: cúmque vellet diſcedere, obiiciens intempeſtam noctem, manere coēgi. Quieuit igitur in proximo lecto, ſuper quem ſedens cœnauerat, nec alius præter nos vllus ibi ea nocte dormiuit. Quæ hactenus dicta ſunt, ſine rubore vbique proferri poſſunt. Quæ verò ſequuntur, non prius audietis quàm prouerbium illud recenſuerim, Vinum & cum pueritia, & ſine pueritia eſt veridicum. Quinetiam iniuſtum videtur, vt is qui Socratem laudat, ſuperbum & inuictū facinus illius ſilentio prætereat. Præterea non aliter affectus ſum quàm ille quem vipera mordet. Illum quippe ferunt qualis ſit eius paſſio aperire nolle, niſi his qui ſimiliter ægrotant, quaſi hi ſoli, vtpote mali non ignari, ignoſcant, ſi quis cruciatu compulſus, & loqui & agere cuncta non dubitet. Ego igitur præ cæteris adſtrictus vehementiori philoſophiæ morſu, qui omnium eſt acerrimus, & ſiue cor, ſiue animum, ſiue quomodocunque id appellandum ſit, ſaucius cupiditate in philoſophia ſermonum, qui acriùs quàm vipera mordent, & occupant ſiquando attigerint iuuenilem animum qui non penitus ignauus ſit, compellúntque ad quicquid tandem ſit, faciendum atque dicendum, ac intuēs Phædros, Agathones, Eryximachos, Pauſanias, Ariſtodemos, Ariſtophanes, Socratem denique ipſum, & cæteros. (Omnes enim mecum vnà philoſophiæ furore ac bacchatione correpti eſtis) propterea audite omnes. Etenim mihi veniam dabitis pro his quæ tunc à me facta, & nunc dicta fuerint. Famuli autem, & ſiquis alius adſit prophanus & agreſtis, aures obſtruant. Extincto lychno, famuliſque abſentibus, viſum mihi ô viri conuiuæ, haud amplius diſſimulandum differendúmque, ſed ingenuè quod ſentirem aperiēdum. Tetigi itaque illum dicens, Socrates dormis? Nondum, inquit. Sciſne quid hactenus mihi viſum fuerit? inquam. Qua de re, & quid rogas? inquit. Tu mihi ſolus amator me dignus extitiſſe videris, inquam, verecundior tamen in amore fuiſſe. Equidem cùm ita ſe res habeat, egóque talis ſim, ſtultum eſſe ducerem, niſi in hoc quoque tibi gratificarer, & in cæteris omnibus, ſiue meis rebus, ſiue amicis indigeat. Mihi quidem nihil eſt antiquius, quàm vt optimus vir euadam. Ad hoc nemo me magis quàm tu iuuare poteſt. Ego autem tanto viro non obſecutus, vehementius ſapientum increpationes vererer, quàm obſecutus inſipientum verba: quæ cùm audiſſet, ſolita ironia diſſimulans, ita reſpondit. O amice Alcibiades, videris reuera nō ignauus viliſque eſſe, ſi vera ſunt quæ de me refers, & ineſt mihi vis quædam ipſi per quam ipſe melior effici poſſis, & miram in me pulchritudinem conſpicis, tua forma longè præſtantiorem. Si iſta cognoſcens, communicare mecum exoptas, & pulchritudinem pulchritudine commutare, tanquam fœnerator multò plus quàm ego reportare contendis. Nam pro opinione veritatem pulchrorum lucrari conaris, & aurum pro aurichalco recipere. Sed ô beate, diligentiùs animaduerte, ne te mea conditio lateat, cùm nullius ſim pretij. Tunc ſanè mentis oculus acutè incipit cernere, cùm primùm corporis oculus defloreſcit. Tu verò ab hac ætate es procul. Quæ cùm audiſſemus. Mea quidem talia ſunt qualia dixi, inquam. Neque enim in ore vnum, in corde aliud habeo. Tu autem ita delibera, vt tibi & mihi melius fore cenſes. Probè, inquit, loqueris, ergo poſthac inuicē cōſultantes agemus, quod vtriuſque tam in his, quàm in cæteris omnibus maximè conducturum putabimus. Cùm hæc audiſſem, & obieciſſem, quaſi iaculo quodam ſauciū exiſtimaui, ſurgénſque ne verbū quidem vlterius loqui permiſi: & hunc amictum quem videtis, circundans, erat enim hyems, ſubſtrato huius pallio veteri recubui: & hiſce brachiis felicem hunc ſapientémque virum penitúſque mirandum amplexus, noctem ſic totam quieui. Hæc ſcio non negabis ô Socrates. Is tamen formam qua ego maximè fidebam, ſpreuit omnino quaſi ridiculam, ſuperbéque cōtempſit. Deos omnes Deáſque teſtor ô Iudices, eſtis enim Socraticæ ſuperbiæ iudices, me non aliter ſurrexiſſe, ac ſi cum patre, vel fratre natu maiore iacuiſſem. Quàm mihi mentem poſt hæc fuiſſe putatis, cùm me quidem contemptum exiſtimarem, eius autem ingenium, temperantiam & fortitudinem admirarer, virum talem nactus, qualem me prudentia & tolerantia reperturum eſſe nullum crediderim? Quapropter qua ratione illi ſuccenſerem, ab eóque diſcederem, haud inueniebam, neque rurſus quibus illecebris ipſum mihi conciliarem. Noueram equidem difficilius hunc pecuniis, quàm Aiacem ferro domari poſſe, & id quo faciliùs irretiri illum ſperaueram, me fefellit. Ambiguus itaque, & huic viro magis quàm alius quiſquam alteri mancipatus, circumuagabar. Hæc omnia tunc à me facta ſunt. Procedente poſt hæc tempore militia illi ſimul

Prouerbium.

A ἐγκεχειρήκειν, ἀλλὰ ἰστέον ἤδη τί ἐστι τὸ πρᾶγμα. προκαλοῦμαι δὴ αὐτὸν πρὸς τὸ συνδειπνεῖν, ἀτεχνῶς ὥσπερ ἐραστὴς παιδικοῖς ἐπιβουλεύων. καί μοι οὐδὲ τοῦτο ταχὺ ὑπήκουσεν, ὅμως δ' οὖν χρόνῳ ἐπείσθη. ἐπειδὴ δὲ ἀφίκετο, τὸ πρῶτον δειπνήσας ἀπιέναι ἐβούλετο. καὶ τότε μὲν αἰσχυνόμενος ἀφῆκα αὐτόν· αὖθις δὲ ἐπιβουλεύσας, ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκει, διελεγόμην πόρρω τῶν νυκτῶν· καὶ ἐπειδὴ ἐβούλετο ἀπιέναι, σκηπτόμενος ὅτι ὀψὲ εἴη, προσηνάγκασα αὐτὸν μένειν. ἀνεπαύετο οὖν ἐν τῇ ἐχομένῃ ἐμοῦ κλίνῃ, ἐν ᾗπερ ἐδείπνει· καὶ οὐδεὶς ἐν τῷ οἰκήματι ἄλλος καθηῦδεν ἢ ἡμεῖς. μέχρι μὲν οὖν δὴ δεῦρο τοῦ λόγου, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ πρὸς ὁντινοῦν λέγειν· τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἄν μου ἠκούσατε λέγοντος, B εἰ μὴ πρῶτον μὲν, τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής. ἔπειτα ἀφανίσαι Σωκράτους ἔργον ὑπερήφανον, εἰς ἔπαινον ἐλθόντα, ἄδικόν μοι φαίνεται. ἔτι δὲ τὸ τοῦ δηχθέντος ὑπὸ τοῦ ἔχεως πάθος κἀμὲ ἔχει. φασὶ γάρ πού τινα τοῦτο παθόντα, οὐκ ἐθέλειν λέγειν οἷον ἦν πλὴν τοῖς δεδηγμένοις, ὡς μόνοις γνωσομένοις τε καὶ συγγνωσομένοις εἰ πᾶν ἐτόλμα δρᾶν τε καὶ λέγειν ὑπὸ τῆς ὀδύνης. ἐγὼ οὖν δεδηγμένος τε ὑπὸ ἀλγεινοτέρου, καὶ τὸ ἀλγεινότατον ὧν ἄν τις δηχθείη. τὴν καρδίαν γὰρ, ἢ ψυχὴν, ἢ ὅ, τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι, πληγείς τε καὶ δηχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λόγων, οἳ ἔχονται ἐχίδνης ἀγριώτερον, νέου ψυχῆς καὶ μὴ ἀφυοῦς ὅταν λάβωνται, καὶ ποιοῦσι δρᾶν C τε καὶ λέγειν ὁτιοῦν· καὶ ὁρῶν αὖ Φαίδρους, Ἀγάθωνας, Ἐρυξιμάχους, Παυσανίας, Ἀριστοδήμους τε καὶ Ἀριστοφάνεις. Σωκράτη δὲ αὐτὸν τί δεῖ καὶ λέγειν, καὶ ὅσοι ἄλλοι; πάντες γὰρ κεκοινωνήκατε τῆς φιλοσόφου μανίας τε καὶ βακχείας. διὸ πάντες ἀκούσεσθε. συγγνώσεσθε γὰρ τοῖς τότε πραχθεῖσι, καὶ τοῖς νῦν λεγομένοις. οἱ δὲ οἰκέται, καὶ εἴτις ἄλλος ἐστὶ βέβηλός τε καὶ ἄγροικος, πύλας πάνυ μεγάλας τοῖς ὠσὶν ἐπίθεσθε. ἐπειδὴ γὰρ οὖν ὦ ἄνδρες ὅ, τε λύχνος ἀπεσβήκει, καὶ οἱ παῖδες ἔξω ἦσαν, ἔδοξέ μοι χρῆναι μηδὲν ποικίλλειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐλευθέρως εἰπεῖν ἅ μοι ἐδόκει. καὶ εἶπον, κινήσας αὐτὸν, Σώκρατες καθεύδεις; Οὐ δῆτα, ἦ δ' ὅς. Οἶσθα οὖν ἅ μοι δέδοκται; Τί μάλιστα; ἔφη. Σὺ ἐμοὶ D δοκεῖς (ἦν δ' ἐγὼ) ἐμοῦ ἐραστὴς ἄξιος γεγονέναι μόνος· καί μοι φαίνῃ ὀκνεῖν μνησθῆναι πρός με. ἐγὼ δὲ οὑτωσὶ ἔχω, πάνυ ἀνόητον ἡγοῦμαι εἶναί σοι μὴ οὐ καὶ τοῦτο χαρίζεσθαι, καὶ εἴ τι ἄλλο ἢ τῆς οὐσίας τῆς ἐμῆς δέοιο, ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι πρεσβύτερον τοῦ ὡς ὅτι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι. τούτου δὲ οἶμαί μοι συλλήπτορα οὐδένα κυριώτερον εἶναί σου. ἐγὼ δὴ τοιούτῳ ἀνδρὶ πολὺ μᾶλλον ἂν μὴ χαριζόμενος αἰσχυνοίμην τοὺς φρονίμους, ἢ χαριζόμενος, τούς τε πολλοὺς καὶ ἄφρονας. Καὶ οὗτος ἀκούσας, μάλα εἰρωνικῶς καὶ σφόδρα ἑαυτοῦ εἰωθότως ἔλεξεν, Ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, κινδυνεύεις τῷ ὄντι οὐ φαῦλος εἶναι, εἴπερ ἀληθῆ τυγχάνει ὄντα ἃ λέγεις περὶ ἐμοῦ, καί τις ἔστ' ἐν ἐμοὶ δύ- E ναμις, δι' ἧς ἂν σὺ γένοιο ἀμείνων, ἀμήχανόν τε κάλλος ὁρῴης ἂν ἐν ἐμοὶ, καὶ τῆς παρὰ σοὶ εὐμορφίας πάμπολυ διαφέρον. εἰ δὴ καθορῶν αὐτὸ κοινώσασθαί τέ μοι ἐπιχειρεῖς, καὶ ἀλλάξασθαι κάλλος ἀντὶ κάλλους, οὐκ ὀλίγῳ μου πλεονεκτεῖν διανοῇ, ἀλλ' ἀντὶ δόξης ἀλήθειαν καλῶν κτᾶσθαι ἐπιχειρεῖς, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς. ἀλλ' ὦ μακάριε ἄμεινον σκόπει, μή σε λανθάνω οὐδὲν ὤν. ἥτοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ· σὺ δὲ τούτων ἔτι πόρρω. Κἀγὼ ἀκούσας, Τὰ μὲν παρ' ἐμοῦ, ἔφην, ταῦτ' ἐστίν· ὧν οὐδὲν ἄλλως εἴρηται ἢ ὡς διανοοῦμαι. σὺ δὲ αὐτὸς οὕτω βουλεύου ὅ, τι σοί τε ἄριστον καὶ ἐμοὶ ἡγῇ. Ἀλλ', ἔφη, τοῦτό γε εὖ F λέγεις. ἐν γὰρ τῷ ἐπιόντι χρόνῳ βουλευόμενοι πράξομεν ὃ ἂν φαίνηται νῷν περί τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄριστον. Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας τε καὶ εἰπὼν, καὶ ἀφεὶς, ὥσπερ βέλη τετρῶσθαι αὐτὸν ᾤμην, καὶ ἀναστάς γε, οὐδὲ ἐπιτρέψας τούτῳ εἰπεῖν οὐδὲν ἔτι, ἀμφιέσας τὸ ἱμάτιον τὸ ἐμαυτοῦ τοῦτο, (καὶ γὰρ ἦν χειμὼν) ὑπὸ τὸν τρίβωνα κατακλινεὶς τὸν τουτουὶ, περιβαλὼν τὼ χεῖρε τούτῳ τῷ δαιμονίῳ ὡς ἀληθῶς καὶ θαυμαστῷ, κατεκείμην τὴν νύκτα ὅλην. καὶ οὐδὲ ταῦτα αὖ, ὦ Σώκρατες, ἐρεῖς ὅτι ψεύδομαι. ποιήσαντος δὲ δὴ ταῦτα ἐμοῦ, οὗτος τοσοῦτον περιεγένετό τε καὶ κατεφρόνησε καὶ κατεγέλασε τῆς ἐμῆς ὥρας καὶ ὕβρι- G σε· καίπερ ἐκεῖνό γε ᾤμην τὶ εἶναι ὦ ἄνδρες δικασταί. δικασταὶ γάρ ἐστε τῆς Σωκράτους ὑπερηφανίας. εὖ γὰρ ἴστε, μὰ θεοὺς, μὰ θεὰς, οὐδὲν περιττότερον καταδεδαρθηκὼς ἀνέστην μετὰ Σωκράτους, ἢ εἰ μετὰ πατρὸς καθηῦδον, ἢ ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, τίνα οἴεσθέ με διάνοιαν ἔχειν, ἡγούμενον μὲν ἠτιμάσθαι, ἀγάμενον δὲ τὴν τούτου φύσιν τε, καὶ σωφροσύνην καὶ ἀνδρίαν; ἐντετυχηκότα ἀνθρώπῳ τοιούτῳ οἵῳ ἐγὼ οὐκ ἂν ᾤμην ποτὲ ἐντυχεῖν εἰς φρόνησιν καὶ εἰς καρτερίαν; ὥστε οὔθ' ὅπως οὖν ὀργιζοίμην εἶχον, καὶ ἀποστερηθείην τῆς τούτου συνουσίας, οὔτε ὅπῃ προσαγαγοίμην αὐτὸν ηὐπόρουν. εὖ γὰρ ᾔδειν ὅτι χρήμασί γε πο- H λὺ μᾶλλον ἄτρωτος ἦν πανταχῇ, ἢ σιδήρῳ ὁ Αἴας· ᾧ τε ᾤμην αὐτὸν μόνῳ ἁλώσεσθαι, διεπεφεύγει με. ἠπόρουν δὴ, καταδεδουλωμένος τε ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς οὐδεὶς ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου, περιῄα. ταῦτά τε γάρ μοι ἅπαντα προὐγεγόνει· καὶ μετὰ ταῦτα στρατεία ἡμῖν εἰς Ποτίδαιαν

ἐγένετο κοινὴ, καὶ συνεσιτοῦμεν ἐκεῖ. πρῶτον μὲν οὖν τοῖς πόνοις οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ὁπότ' ἂν γοῦν ἀναγκασθείημεν, ἀποληφθέντες που (οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας) ἀσιτεῖν, οὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ καρτερεῖν. ἔν τ' αὖ ταῖς εὐωχίαις μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν τά τ' ἄλλα, καὶ πίνειν οὐκ ἐθέλων, ὁπότε ἀναγκασθείη, πάντας ἐκράτει· καὶ, ὃ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἑώρακεν ἀνθρώπων. τούτου μὲν οὖν μοι δοκεῖ καὶ αὐτίκα ὁ ἔλεγχος ἔσεσθαι. πρὸς δὲ τὰς τοῦ χειμῶνος καρτερήσεις (δεινοὶ γὰρ αὐτόθι χειμῶνες) θαυμάσια εἰργάζετο τά τε ἄλλα, καί ποτε ὄντος τοῦ πάγου οἵου δεινοτάτου, καὶ πάντων ἢ οὐκ ἐξιόντων ἔνδοθεν, ἢ, εἴ τις ἐξίοι, ἠμφιεσμένων τε θαυμαστὰ δὴ ὅσα, καὶ ὑποδεδεμένων καὶ ἐνειλιγμένων τοὺς πόδας εἰς πίλους καὶ ἀρνακίδας· οὗτος δ' ἐν τούτοις ἐξῄει ἔχων ἱμάτιον μὲν τοιοῦτον οἷόνπερ καὶ πρότερον εἰώθει φορεῖν· ἀνυπόδητος δὲ διὰ τοῦ κρυστάλλου ῥᾷον ἐπορεύετο ἢ οἱ ἄλλοι ὑποδεδεμένοι. οἱ δὲ στρατιῶται ὑπέβλεπον αὐτὸν ὡς καταφρονοῦντα σφῶν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Οἷον δ' αὖ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ ἐκεῖ ποτε ἐπὶ στρατείας, ἄξιον ἀκοῦσαι. ξυννοήσας γὰρ αὐτόθι ἕωθεν τι ἑστήκει σκοπῶν· καὶ ἐπειδὴ οὐ προὐχώρει αὐτῷ, οὐκ ἀνίει, ἀλλὰ εἱστήκει ζητῶν· καὶ ἤδη ἦν μεσημβρία, καὶ ἄνθρωποι ᾐσθάνοντο· καὶ θαυμάζοντες, ἄλλος ἄλλῳ ἔλεγεν ὅτι Σωκράτης ἐξ ἑωθινοῦ φροντίζων τι ἕστηκε. τελευτῶντες δέ τινες τῶν Ἰώνων, ἐπειδὴ ἑσπέρα ἦν, δειπνήσαντες (καὶ γὰρ θέρος τότε ἦν) χαμεύνια ἐξενεγκάμενοι, ἅμα μὲν ἐν τῷ ψύχει καθηῦδον, ἅμα δὲ ἐφύλαττον αὐτὸν εἰ καὶ τὴν νύκτα ἑστήξοι. ὁ δὲ εἱστήκει μέχρις ἕως ἐγένετο, καὶ ἥλιος ἀνέσχεν· ἔπειτα ᾤχετ' ἀπιὼν προσευξάμενος τῷ ἡλίῳ. εἰ δὲ βούλεσθε ἐν ταῖς μάχαις. τοῦτο γὰρ δὴ δίκαιόν γε αὐτῷ ἀποδοῦναι. ὅτε γὰρ ἡ μάχη ἦν, ἐξ ἧς ἐμοὶ καὶ τἀριστεῖα ἔδοσαν οἱ στρατηγοὶ, οὐδεὶς ἄλλος ἐμὲ ἔσωσεν ἀνθρώπων ἢ οὗτος, οὐκ ἐθέλων τετρωμένον ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ συνδιέσωσε καὶ τὰ ὅπλα καὶ αὐτὸν ἐμέ. καὶ ἐγὼ μὲν, ὦ Σώκρατες, καὶ τότε ἐκέλευον σοὶ διδόναι τἀριστεῖα τοὺς στρατηγοὺς (καὶ τοῦτό γέ μοι οὔτε μέμψῃ, οὔτε ἐρεῖς ὅτι ψεύδομαι) ἀλλὰ γὰρ τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸ ἐμὸν ἀξίωμα ἀποβλεπόντων, καὶ βουλομένων ἐμοὶ διδόναι τἀριστεῖα, αὐτὸς προθυμότερος ἐγένου τῶν στρατηγῶν ἐμὲ λαβεῖν ἢ σαυτόν. ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ἄξιον ἦν θεάσασθαι Σωκράτη, ὅτε ἀπὸ Δηλίου φυγῇ ἀνεχώρει τὸ στρατόπεδον. ἔτυχον γὰρ παραγενόμενος ἵππον ἔχων, οὗτος δὲ ὅπλα. ἀνεχώρει οὖν ἐσκεδασμένων ἤδη τῶν ἀνθρώπων οὗτός τε ἅμα καὶ Λάχης· καὶ ἐγὼ περιτυγχάνω, καὶ ἰδὼν, εὐθὺς παρακελεύομαί τε αὐτοῖν θαρρεῖν, καὶ ἔλεγον ὅτι οὐκ ἀπολείψω αὐτώ. ἐνταῦθα δὴ καὶ κάλλιον ἐθεασάμην Σωκράτη ἢ ἐν Ποτιδαίᾳ· (αὐτὸς γὰρ ἧττον ἐν φόβῳ ἦν, διὰ τὸ ἐφ' ἵππου εἶναι) πρῶτον μὲν, ὅσον περιῆν Λάχητος τῷ ἔμφρων εἶναι· ἔπειτα ἔμοιγε ἐδόκει, ὦ Ἀριστόφανες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο, καὶ ἐκεῖ διαπορεύεσθαι, ὥσπερ καὶ ἐνθάδε, βρενθυόμενος, καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλων· ἠρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους δῆλος ὢν παντὶ καὶ πάνυ πόῤῥωθεν ὅτι εἴ τις ἅψεται τούτου τοῦ ἀνδρὸς, μάλα ἐῤῥωμένως ἀμυνεῖται. διὸ καὶ ἀσφαλῶς ἀπῄει καὶ οὗτος καὶ ὁ ἕτερος. σχεδὸν γάρ τι τῶν οὕτω διακειμένων ἐν τῷ πολέμῳ οὐδὲ ἅπτονται, ἀλλὰ τοὺς προτροπάδην φεύγοντας διώκουσι. πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις καὶ ἄλλα ἔχοι Σωκράτους ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια· ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων τάχ' ἄν τις καὶ περὶ ἄλλου τοιαῦτα εἴποι· τὸ δὲ μηδενὶ ἀνθρώπων ὅμοιον εἶναι, μήτε τῶν παλαιῶν μήτε τῶν νῦν ὄντων, τοῦτο ἄξιον παντὸς θαύματος· οἷος γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐγένετο, ἀπεικάσειεν ἄν τις καὶ Βρασίδαν καὶ ἄλλους· καὶ οἷος αὖ Περικλῆς, καὶ Νέστορα καὶ Ἀντήνορα· εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι· καὶ τοὺς ἄλλους κατὰ ταῦτ' ἄν τις ἀπεικάζοι· οἷος δὲ οὑτοσὶ γέγονε τὴν ἀτοπίαν ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, οὐδ' ἐγγὺς ἂν εὕροι τις ζητῶν, οὔτε τῶν νῦν, οὔτε τῶν παλαιῶν· εἰ μὴ ἄρα οἷς ἐγὼ λέγω ἀπεικάζοι τις αὐτόν· ἀνθρώπων μὲν μηδενὶ, τοῖς δὲ Σειληνοῖς καὶ σατύροις, αὐτόν τε καὶ τοὺς λόγους. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις παρέλιπον, ὅτι καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ὁμοιότατοί εἰσι τοῖς Σειληνοῖς τοῖς διοιγομένοις. εἰ γὰρ ἐθέλοι τις τῶν Σωκράτους ἀκούειν λόγων, φανεῖεν ἂν πάνυ γελοῖοι τὸ πρῶτον· τοιαῦτα καὶ ὀνόματα καὶ ῥήματα ἔξωθεν περιαμπέχονται σατύρου ἄν τινα ὑβριστοῦ δοράν. ὄνους γὰρ κανθηλίους λέγει, καὶ χαλκέας τινὰς, καὶ σκυτοτόμους, καὶ βυρσοδέψας, καὶ ἀεὶ διὰ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ φαίνεται λέγειν· ὥστε ἄπειρος καὶ ἀνόητος ἄνθρωπος πᾶς ἂν τῶν λόγων καταγελάσειε. διοιγομένους δὲ ἰδὼν ἄν τις, καὶ ἐντὸς αὐτῶν γιγνόμενος, πρῶτον μὲν νοῦν ἔχοντας ἔνδον μόνους εὑρήσει τῶν λόγων, ἔπειτα θειοτάτους, καὶ πλεῖστα ἀγάλματα ἀρετῆς ἐν αὑτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐπὶ πλεῖστον τείνοντας, μᾶλλον δὲ ἐπὶ πᾶν ὅσον προσήκει σκοπεῖν τῷ μέλλοντι καλῷ κἀγαθῷ ἔσεσθαι. ταῦτ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες, ἃ ἐγὼ Σωκράτους ἐπαινῶ· καὶ αὖ ἃ μέμφομαι, συμμίξας ὑμῖν εἶπον

A mihique obuenit aduerſus Potidæam, fuimúſque Socrates & ego in eo exercitu contubernales atque conuictores. Primùm quidem laborũ patientia non me ſolùm, ſed alios omnes longè ſuperabat: & ſi quo in loco, vt accidere ſolet in bello, commeatus deficeret, nulli pares huic reperiebantur ad famem, ſitímque perferendam. Rurſus verò in abundantia rerum, & comeſſatione, menſáque militari ſolus hic frui poſſe videbatur. Et quamuis bibere nollet, tamen ſi cogebatur, omnes protinus bibendo longè vincebat: & quod omnium maximè mirabile eſt, ebrium quiſquam cum nunquam conſpexit. Sed hoc nihil adhuc in poſterum redargui poſſe videtur. Aduerſus autem hyemes & frigora, quæ illis in locis aſperrima ſunt, B mirabilia faciebat. Quandoque enim gelu maximo intolerabilíque facto, ita vt nulli exire de tabernaculis auderent, & ſi qui exibant, non niſi ſuffarcinati admodum, pedéſque & crura pellibus panniſque laneis diligenter circumuoluti: Socrates per hoc ipſum tempus ita exibat cum cæteris militibus, vt nihil ad eam veſtem adiungeret, quam primo ferre ſolitus erat. Nudis verò pedibus per glaciem faciliùs incedebat, quàm cũ calceis alij. Milites verò hæc intuentes, ſe contemni ab eo ſuſpicabantur. Et in his quidem talis erat Socrates. Quid autem C fecerit tolerantiſſimus vir in eodem exercitu, operæpretium eſt audire. Nam cùm aliquando cogitatio quædam incidiſſet, ſtetit cogitans eodem veſtigio à matutino tempore: cúmque explicare id quod cogitabat non daretur, perſtabat cogitans, nec dimittebat: & iam meridies erat, militéſque id ſenſerant, ac mirabantur, alteique narrabat alteri Socratem ab aurora ſtetiſſe cogitantem. Demũ verò ab Ionia quidam milites, cùm nox iam immineret, cœnati prius, erat enim tunc æſtas, circa eum ſtrata poſuerunt, & in frigore iacuerunt, illum obſeruãtes, an per noctem quoque perſeueraret. Socrates verò ſtetit vſque ad auroram ſequentem, ac ſolis exortum. Poſtea verò D abiit, cùm iam ſolem naſcentem ſalutauiſſet. In prælijs quoque qualis fuerit, non eſt ſilentio prętereundum. Nam cùm ea pugna fuit, ex qua me quaſi optimũ pugnatorem duces exercitus præmiis donauerunt, nemo alius me ſeruauit quàm Socrates. Vidês enim me grauiter vulneratum, nequaquam deſeruit, ſed ante me proſiliens, meipſum atque arma mea protexit, ab hoſtibúſque ſeruauit. Atque ego tunc iſta prædicans conatus ſum, vt non mihi, ſed Socrati huic, à quo ſeruatus erã, dona illa traderentur. Neque iſta confutaueris, neque veluti falſa negaueris Socrates. Tunc ſanè duces ad meam reſpicien- E tes dignitatem, donare me maluerunt, te in primis ô Socrates obſecrante, vt mihi non tibi honor exhiberetur. Sed præclarum ô viri, fuit Socratem videre cùm exercitus noſter à Delio fugeret. Nam interfui quoque huic prælio, & quidem ex equo pugnans, cùm Socrates ipſe pedes eſſet. Profligatis igitur noſtris, ac fuga iam omniũ facta, Socrates vnà & Laches pedem referebãt. Atque ego cùm in hos caſus incidiſſem, bono animo eſſe iuſſi, méque nunquam deſerturum eos dixi. Hic igitur eo melius aſpicere potui Socratem quàm apud Potidæã, quòd ipſe confiſus equo, minùs formidabam. Primùm igitur intue- F ri licebat, quanta cautione ac præſenti animo Lachem ſuperaret. Deinde mihi viſus eſt ô Ariſtophanes, quod & eum hic facere ais, incedere ſuperbus, & oculis quietè omnia circunluſtrans, cautéque examinans ſingula. Hoſtes ſiquidem ciuéſque viciſſim reſpiciebat, oculis & aſpectu pręferens, oſtendéſque vel remotioribus ſi quis eum inuadat, non eſſe id impunè facturum. Itaque tutè abibat & ipſe & alter. fermè enim qui ita incedũt, nemo eos inuadit, ſed eos qui effuſa fuga deferuntur. In multis quidem alijs mirificè laudari Socrates poteſt, ſed talia ſunt, vt cæteri quoque forſan nonnulli eandem laudẽ mereantur: verùm illa præcipua in hoc, per quæ nemini aliorum hominum, neque antiquorum, neque nouorum eſſe ſimi- G lis reperitur. Nam qualis Achilles fuit, talem coniectet forſan aliquis fuiſſe Braſidam, & alios quoſdam: & qualis Pericles, tales Antenorem atque Neſtorem. Sunt alij quoque qui hoc modo conferri inuicem poſſunt. Sed qualis Socrates eſt, qualíſque eius mira dicendi ratio, nemo propè ad eius ſimilitudinem accedit, neque veterum, neque eorum qui nunc ſunt, niſi vt ego nunc dixi, atque aſſimilaui. Quippe nulli hominum, ſed Silenis & Satyris ſimilis ipſe eſt, eiúſque ſermones. Nã & hoc à me prætermiſſum erat prius, ſermones eius perſimiles eſſe Silenis apertis. Siquis enim huius ſermones audiat, videntur prima, vt fertur, facie nimium eſſe abſurdi. Nomina quippe & verba exteriori aſpectu Satyri cuiuſdam contumelioſi habi- H tum præ ſe ferunt. Aſinos enim fabróſque ærarios, & ſutores calceorum, coriarióſque ſemper habet in ore, eadémque ſemper dicere de eiſdem videtur, vt omnes ferè qui minus experti peritíve ſint, verba illius irrideant. Verùm ſi intus aſpiciat quis eius ſermones, primo quidem reperiet ſenſuum profunditatem habere ſolos aliorum omnium, & inſuper diuiniſſimos eſſe, ac plurimas virtutum ſpecioſiſſimas imagines continere, atque ad plurima ſeſe extendere: imò omnia præcepta comprehendere, quibus inſtrui debet is, qui honeſtè benéque victurus. Hæc ſunt, ô viri conuiuæ, in quibus Socratem laudo, ac etiam de quibus conqueror. Audiſtis enim interim quas mihi

iniurias intulit. Nec aduerſus me ſolum ita ſe geſſit, verùm etiam aduerſus Charmidem filium Glauconis, & aduerſus Euthydemum Diocle natum, alióſque permultos eadē fecit quos ipſe ſub ſpecie amatoris fefellit: nam pro amatore amatus euaſit. Quamobrem te quoque Agatho admoneo, vt huius ſimulationes diſſimulationéſque caueas, & ex his quæ ego ſum paſſus, hunc cognoſcens rem tuam cures, neque ſecundū prouerbium, ſtultorum inſtar accepto incommodo ſapias. Cùm hæc Alcibiades dixiſſet, eius audacia & loquendi libertate riſum omnibus concitatum eſſe Ariſtodemus narrabat, quoniam viſus eſt & amore Socratis eſſe captus. Sobrius mihi videris, ô Alcibiades, Socratem dixiſſe. Alioquin nunquam ita artificioſè lōgo verborum circuitu facto occultè id ſtuduiſſes, cuius gratia cætera omnia dixeras: quod in orationis calce, vt præter propoſitum proferre videreris, tandem appoſuiſti, quaſi nō omnia idcirco dixeris, vt me ab Agathone diſiungeres. Arbitraris me neminem præter te vnū amare debere, Agathonem verò à nullo alio quàm abs te amari. Verùm nō latuit nos quid ſibi vellet tuum illud Satyricum Silenicúmque figmētum. Sed, ô amice Agatho, danda opera eſt, vt nec iſti ſua machinamenta proficiant, nec vllius calūniæ inter me ac te iactæ diſſidium faciant. Vera, ô Socrates, Agathonem reſpondiſſe, loqui videris. Quod ex eo coniicio, quia vt nos ſeiungeret, inter te ac me ſe medium interpoſuit. Sed nihil hoc illi proderit: hinc enim ſurgens, propè te ſedebo. Sic agendum profectò dixiſſe Socratem. hic infra me ſede. Prò Iupiter exclamaſſe Alcibiadē. Qualia perpeti me vir cogit? In omnibus ſuperare me vult. At ſi nō aliud, mihi ſaltem, ô mirifice, mediū hic Agathonē ſedere permitte. Nequaquam decet, reſpondiſſe Socratem. Tu enim me laudaſti. Oportet autem me nunc ad dexteram hunc ſedentem laudare. Si ergo poſt te maneat Agatho, haud me rurſus laudabit, prius quàm à me laudetur. Sed dimitte vir felix, neque huic meas laudes inuideas. Equidem laudare illum vehemēter deſidero. Hui hui Alcibiades, Agathonem ibi dixiſſe. Quid hic moror? Hinc iam diſcedo vt me Socrates laudet. Mos is Socratis eſt, Alcibiadem reſpondiſſe, vti eo præſente nemini liceat alteri formoſos ſibi conciliare. Vide nunc obſecro quàm facilè & quàm probabili ratione hunc ad ſe traxerit. Surrexerit ergo Agatho, vt apud Socratē requieſceret. Tunc ſubitò debacchātes multi patentes fores nacti, nam paulò antè quis contrà exierat, ingreſſi ſunt, & circa illos conſederunt. Quorum ſtrepitu turbata ſunt omnia, nec vllus poſt hæc modus in bibendo ſeruatus. Eryximachum, ac Phædrum, alióſque nōnullos abiiſſe, Ariſtodemus recenſuit, ſéque diu dormiuiſſe, nam lōgæ tūc noctes erāt, & circa aurorā gallis iā cātātib. ſurrexiſſe. Somno excitū inueniſſe, q̄ alij quidē partim dormiebant, partim diſceſſerāt. Agatho verò, & Ariſtophanes, atq. Socrates ſoli adhuc vigilabant, bibebántq. ampla quadā phiala facto in dexteram circuitu ſibi inuicē ſuccedētes. Socrates aūt in ipſis diſputabat Neque aliorum ſe recordari Ariſtodemus inquit, neque enim ab initio adfuiſſe, & ſomno fuiſſe grauatum. Summā verò diſputationis illius extitiſſe, quòd Socrates illos fateri cogebat, eiuſdem viri officium eſſe tragœdiam, comœdiámque componere, eúmque qui arte tragicus eſt, eſſe quoque comicū. Cùm hæc illi coacti potius q̄ perſuaſi cōceſſiſſent, ſe ſomno dediſſe Ariſtophanē primò, Agathonem deinde exorta iam luce. Socratem verò dormientibus illis in Lyceum, ipſo vt cōſueuerat comitante, fuiſſe profectum, & lotum ſolito ſe more diem totum exercuiſſe, ac demum ad veſperam domi requieuiſſe.

A ἅ με ὕβρισε. καὶ μέντοι οὐκ ἐμὲ μόνον ταῦτα πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος, καὶ Εὐθύδημον τὸν Διοκλέους, καὶ ἄλλους πάνυ πολλούς· οὓς οὗτος ἐξαπατῶν, ὡς ἐραστής, παιδικὰ μᾶλλον αὐτὸς καθίσταται ἀντ᾽ ἐραστοῦ. ἃ δὴ καί σοι λέγω ὦ Ἀγάθων μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα, εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι. Εἰπόντος δὴ ταῦτα τοῦ Ἀλκιβιάδου, γέλωτα γενέσθαι ἐπὶ τῇ παρρησίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἐδόκει ἔτι ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ Σωκράτους. τὸν οὖν Σωκράτη, Νήφειν μοὶ δοκεῖς, φάναι, ὦ Ἀλκιβιάδη. οὐ γὰρ ἄν ποτε οὕτω κομψῶς κύκλῳ περιβαλλόμενος ἀφανίσαι ἐνεχείρεις οὗ ἕνεκα ταῦτα πάντα εἴρηκας, καὶ, ὡς ἐν παρέργῳ δὴ λέγων, ἐπὶ τελευτῆς αὐτὸ ἔθηκας· ὡς οὐ πάντα τούτου ἕνεκα εἰρηκώς, τοῦ ἐμὲ καὶ Ἀγάθωνα διαβάλλειν· οἰόμενος δεῖν ἐμὲ μὲν σοῦ ἐρᾶν καὶ
B μηδενὸς ἄλλου, Ἀγάθωνα δὲ ὑπὸ σοῦ ἐρᾶσθαι, καὶ μηδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς ἄλλου. ἀλλ᾽ οὐκ ἔλαθες, ἀλλὰ τὸ σατυρικόν σου δρᾶμα τοῦτο καὶ σειληνικὸν κατάδηλον ἐγένετο. ἀλλ᾽ ὦ φίλε Ἀγάθων, μηδὲν πλέον αὐτῷ γένηται· ἀλλὰ παρασκευάζου ὅπως ἐμὲ καί σε μηδεὶς διαβάλλῃ. Τὸν οὖν Ἀγάθωνα εἰπεῖν, Καὶ μὴν ὦ Σώκρατες κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν· τεκμαίρομαι δὲ καὶ ὡς κατεκλίνη ἐν μέσῳ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ ἵνα χωρὶς ἡμᾶς διαλάβῃ. οὐδὲν οὖν πλέον αὐτῷ ἔσται, ἀλλ᾽ ἐγὼ παρά σε ἐλθὼν κατακλινήσομαι. Πάνυ γε (φάναι τὸν Σωκράτη) δεῦρο ὑποκάτω ἐμοῦ κατακλίνου. Ὦ Ζεῦ (εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην) οἷα αὖ πάσχω ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. οἴεταί μου δεῖν πανταχῇ περιεῖναι· ἀλλ᾽ εἰ μή τι ἄλλο, ὦ θαυμάσιε, ἐν μέσῳ ἡμῶν ἔα Ἀγάθωνα κατακεῖσθαι. Ἀλλ᾽ ἀδύνατον, φάναι τὸν Σωκράτη. σὺ μὲν γάρ με ἐπῄνεσας, δεῖ δ᾽ ἐμὲ αὖ τὸν ἐπιδέξια ἐπαινεῖν. ἐὰν οὖν ὑπὸ σοὶ κατα-
C κλινῇ Ἀγάθων, οὐ δήπου ἐμὲ πάλιν ἐπαινέσεται πρὶν ὑπ᾽ ἐμοῦ μᾶλλον ἐπαινεθῆναι. ἀλλ᾽ ἔασον, ὦ δαιμόνιε, καὶ μὴ φθονήσῃς τῷ μειρακίῳ ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐπαινεθῆναι. καὶ γὰρ πάνυ ἐπιθυμῶ αὐτὸν ἐγκωμιάσαι. Ἰοὺ ἰοὺ (φάναι τὸν Ἀγάθωνα) Ἀλκιβιάδη, οὐκ ἔσθ᾽ ὅπως ἂν ἐνθάδε μείναιμι· ἀλλὰ παντὸς μᾶλλον μεταναστήσομαι, ἵνα ὑπὸ Σωκράτους ἐπαινεθῶ. Ταῦτα ἐκεῖνα (φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην) τὰ εἰωθότα· Σωκράτους παρόντος τῶν καλῶν μεταλαβεῖν ἀδύνατον ἄλλῳ. καὶ νῦν ὡς εὐπόρως καὶ πιθανὸν λόγον εὗρεν ὥστε παρ᾽ ἑαυτῷ τουτονὶ κατακεῖσθαι. Τὸν μὲν οὖν Ἀγάθωνα, ὡς κατακεισόμενον παρὰ τῷ Σωκράτει ἀνίστασθαι· ἐξαίφνης δὲ κωμαστὰς ἥκειν παμπόλλους ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ ἐπιτυχόντας ἀνεῳγμέ-
D ναις, ἐξιόντος τινὸς εἰς τὸ ἄντικρυς, πορεύεσθαι παρὰ σφᾶς, καὶ κατακλίνεσθαι· καὶ θορύβου μεστὰ πάντα εἶναι, καὶ οὐκέτι ἐν κόσμῳ οὐδενὶ ἀναγκάζεσθαι πίνειν πάμπολυν οἶνον. τὸν μὲν οὖν Ἐρυξίμαχον καὶ τὸν Φαῖδρον καὶ ἄλλους τινὰς ἔφη ὁ Ἀριστόδημος οἴχεσθαι ἀπιόντας οἴκαδε· ὕπνον λαβεῖν· καὶ καταδαρθεῖν πάνυ πολὺ, ἅτε μακρῶν τῶν νυκτῶν οὐσῶν· ἐξεγρέσθαι δὲ πρὸς ἡμέραν, ἤδη ἀλεκτρυόνων ᾀδόντων. ἐξεγρόμενος δὲ ἰδεῖν τοὺς μὲν ἄλλους καθεύδοντας καὶ οἰχομένους, Ἀγάθωνα δὲ καὶ Ἀριστοφάνην καὶ Σωκράτη ἔτι μόνους ἐγρηγορέναι, καὶ πίνειν ἐκ φιάλης μεγάλης ἐπιδέξια. τὸν οὖν Σωκράτη αὐτοῖς διαλέγεσθαι. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁ Ἀριστόδημος οὐκ ἔφη μεμνῆσθαι τῶν λόγων· (οὔτε γὰρ ἐξ ἀρχῆς παραγενέσθαι, ὑπονυστάζειν τε) τὸ μέντοι κεφάλαιον ἔφη, προσαναγκάζειν τὸν Σωκράτη ὁμολογεῖν αὐτοὺς, τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι κωμῳδίαν καὶ τραγῳ-
E δίαν ἐπίστασθαι ποιεῖν, καὶ τὸν τέχνῃ τραγῳδοποιὸν ὄντα, καὶ κωμῳδοποιὸν εἶναι. ταῦτα δὴ ἀναγκαζομένους αὐτοὺς, καὶ οὐ σφόδρα ἑπομένους, νυστάζειν. καὶ πρότερον μὲν καταδαρθεῖν τὸν Ἀριστοφάνη· ἤδη δὲ ἡμέρας γιγνομένης, τὸν Ἀγάθωνα. τὸν οὖν Σωκράτη κατακοιμίσαντ᾽ ἐκείνους, ἀναστάντα ἀπιέναι, καὶ αὐτὸς, ὥσπερ εἰώθει, ἕπεσθαι· καὶ ἐλθόντα εἰς Λύκειον, ἀπονιψάμενον ὥσπερ ἄλλοτε, τὴν ὅλην ἡμέραν διατρίβειν· καὶ οὕτω διατρίψαντα, εἰς ἑσπέραν οἴκοι ἀναπαύεσθαι.

PHÆDRVS, SIVE, DE PVLCHRO.

ΦΑΙΔΡΟΣ, Η, ΠΕΡΙ ΚΑΛΟΥ.

SVMMA DIALOGI. *Eſt quoque hæc diſputatio, quemadmodum & ea quæ in Sympoſio continetur, tota myſtica, & argumentum illi affine complectitur. vtraque enim de amore. ſed in varium tamen finem. illa enim amoris naturam explicat: hæc, illius paſſiones, inter quas praſtantiſſima & efficaciſſima eſt, pulchritudinis appetitio. Sed quoniam in ea pulchri cupiditate variè ab hominibus peccatur, rerum vmbras non veritatem perſequentibus, ac proinde pro vero pulchro fædiſſima quædam ſimulachra colentibus: idcirco accuratè ediſſerendum fuit quænam eſſet vera pulchritudo. Hæc autem, eſt Ratio, qua cum Deo homo coniungitur. Rationis autem interpres eſt oratio, ſingulare donum & ornamentum homini peculiariter tributum. huius enim miniſterio & opera Rationis pulchritudo eluceſcit. Ita & in ratione & in oratione vera illa pulchritudo hominis verſatur: quæ cùm multipliciter ab eo perfædetur, impotenti cupiditatum & libidinum intemperie, fit vt variæ ſint multipliceſque turpitudinis ſpecies. & in ipſo animo & in ſermone: quas delegit Plato, docens quomodo in vtroque peccetur. Inde ad copioſiorem accuratiorémque explicationē de pulchro delabitur: Rationis & orationis naturā, ordinē, vim facultatémque eruditè ediſſerēs.*

SOCRATES, ET PHÆDRVS.

O AMICE Phædre, quonam & vnde? PHAED. A Lyſia, ô Socrates, Cephali filio. Pergo autem deambulandi gratia, extra vrbem. Plurimum enim tempus cum eo ſedens à matutino ad hanc vſque horam illic conſtiti. à tuo autem meóque ſodali Acumeno perſuaſus deambulando exerceor. quod quidem exercitationis genus facilius

ΣΩΚΡΑΤΗΣ καὶ ΦΑΙΔΡΟΣ.

Ω ΦΙΛΕ Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν; ΦΑΙ. Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου. πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους. συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον, καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ. τῷ δὲ σῷ καὶ ἐμῷ ἑταίρῳ πειθόμενος Ἀκουμενῷ, κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιοῦμαι τοὺς περιπάτους. φησὶ γὰρ ἀκοπωτέρους τῶν ἐν τοῖς δρόμοις εἶναι. ΣΩΚ.

ἐστί. ΣΩ. Καλῶς γάρ, ὦ ἑταῖρε, λέγει. ἀτὰρ Λυσίας ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐν ἄστει. ΦΑΙ. Ναί, παρ' Ἐπικράτει, ἐν τῇδε τῇ πλησίον τοῦ Ὀλυμπίου οἰκίᾳ τῇ Μορυχίᾳ. ΣΩΚ. Τίς οὖν δὴ ἦν ἡ διατριβή; ἢ δῆλον ὅτι τῶν λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἱστία; ΦΑΙ. Πεύσῃ, εἴ σοι σχολὴ προϊόντι ἀκούειν. ΣΩΚ. Τί δέ; οὐκ ἂν οἴει με, κατὰ Πίνδαρον, καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον πρᾶγμα ποιήσασθαι, τὸ τὴν σήν τε καὶ Λυσίου διατριβὴν ἀκοῦσαι; ΦΑΙΔ. Πρόαγε δή. ΣΩ. Λέγοις ἄν. ΦΑΙ. Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, προσήκουσά γέ σοι ἡ ἀκοή. ὁ γάρ τοι λόγος ἦν, περὶ ὃν διετρίβομεν, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον ἐρωτικός. γέγραφε γὰρ δὴ ὁ Λυσίας πειρώμενόν τινα τῶν καλῶν, οὐχ ὑπ' ἐραστοῦ δέ. ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ κεκόμψευται. λέγει γὰρ ὡς χαριστέον μὴ ἐρῶντι μᾶλλον ἢ ἐρῶντι. ΣΩ. Ὢ γενναῖος, εἴθε γράψειεν ὡς χρὴ πένητι μᾶλλον ἢ πλουσίῳ, καὶ πρεσβυτέρῳ ἢ νεωτέρῳ, καὶ ὅσα ἄλλα ἐμοί τε πρόσεστι καὶ τοῖς πολλοῖς ἡμῶν. ἦ γὰρ ἂν ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι. ἔγωγ' οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστ' ἂν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε, καὶ κατὰ Ἡρόδικον, προσβὰς τῷ τείχει, πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ. ΦΑΙΔ. Πῶς λέγεις, ὦ βέλτιστε Σώκρατες; οἴει με, ἃ Λυσίας ἐν πολλῷ χρόνῳ κατὰ σχολὴν συνέθηκε, δεινότατος ὢν τῶν νῦν γράφειν, ταῦτα ἰδιώτην ὄντα ἀπομνημονεύσειν ἀξίως ἐκείνου; πολλοῦ γε δέω. καίτοι ἐβουλόμην γ' ἂν μᾶλλον ἢ μοι πολὺ χρυσίον γενέσθαι. ΣΩ. Ὦ Φαῖδρε, εἰ ἐγὼ Φαῖδρον ἀγνοῶ, καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι. ἀλλὰ γὰρ οὐδέτερά ἐστι τούτων. εὖ οἶδα ὅτι Λυσίου λόγον ἀκούων ἐκεῖνος, οὐ μόνον ἅπαξ ἤκουσεν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπαναλαμβάνων, ἐκέλευσεν οἱ λέγειν· ὁ δὲ ἐπείθετο προθύμως. τῷ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἦν ἱκανά, ἀλλὰ τελευτῶν παραλαβὼν τὸ βιβλίον, ἃ μάλιστα ἐπεθύμει ἐπεσκόπει. καὶ τοῦτο δρῶν, ἐξ ἑωθινοῦ καθήμενος, ἀπειπὼν εἰς περίπατον ᾔει, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, νὴ τὸν κύνα, ἐξεπιστάμενος τὸν λόγον, εἰ μὴ πάνυ τις ἦν μακρός· ἐπορεύετο δ' ἐκτὸς τείχους, ἵνα μελετῴη. ἀπαντήσας δὲ τῷ νοσοῦντι περὶ λόγων ἀκοήν, ἰδὼν μὲν ἰόντα, ἥσθη ὅτι ἕξοι τὸν συγκορυβαντιῶντα, καὶ προάγειν ἐκέλευε. δεομένου δὲ λέγειν τοῦ τῶν λόγων ἐραστοῦ, ἐθρύπτετο ὡς δὴ οὐκ ἐπιθυμῶν λέγειν· τελευτῶν δὲ ἔμελλε, καὶ εἰ μή τις ἑκὼν ἀκούοι, βίᾳ ἐρεῖν. σὺ οὖν, ὦ Φαῖδρε, αὐτοῦ δεήθητι ὅπερ τάχα πάντως ποιήσει. ΦΑΙΔ. Νῦν ἤδη ποιεῖν ἐμοὶ ὡς ἀληθῶς πολὺ κράτιστόν ἐστιν, οὕτως ὅπως δύναμαι λέγειν. ὥς μοι δοκεῖς σὺ οὐδαμῶς με ἀφήσειν πρὶν ἂν εἴπω ἁμωσγέπως. ΣΩΚ. Πάνυ γάρ σοι ἀληθῆ δοκῶ. ΦΑΙΔ. Οὑτωσὶ τοίνυν ποιήσω. τῷ ὄντι γάρ, ὦ Σώκρατες, παντὸς μᾶλλον τά γε ῥήματα οὐκ ἐξέμαθον· τὴν μέντοι διάνοιαν σχεδὸν ἁπάντων, οἷς ἔφη διαφέρειν τὰ τοῦ ἐρῶντος ἢ τὰ τοῦ μή, ἐν κεφαλαίοις ἕκαστον ἐφεξῆς δίειμι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου. ΣΩΚΡ. Δείξας γε πρῶτον, ὦ φιλότης, τί ἄρα ὃ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχεις ὑπὸ τῷ ἱματίῳ. τοπάζω γάρ σε ἔχειν τὸν λόγον αὐτόν. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν, οὑτωσὶ διανοοῦ περὶ ἐμοῦ, ὡς ἐγώ σε πάνυ μὲν φιλῶ· παρόντος δὲ Λυσίου ἐμαυτόν σοι ἐμμελετᾶν παρέχειν οὐ πάνυ δέδοκται. ἀλλ' ἴθι, δείκνυε. ΦΑΙΔ. Παῦε. ἐκκέκρουκάς με ἐλπίδος, ὦ Σώκρατες, ἣν εἶχον ἐν σοὶ ὡς ἐγγυμνασόμενος. ἀλλὰ ποῦ δὴ βούλει καθιζόμενοι ἀναγνῶμεν; ΣΩΚΡ. Δεῦρ' ἐκτραπόμενοι κατὰ τὸν Ἰλισσὸν ἴωμεν· εἶτα ὅπου ἂν δόξῃ ἐν ἡσυχίᾳ καθιζησόμεθα. ΦΑΙΔ. Εἰς καιρόν, ὡς ἔοικεν, ἀνυπόδητος ὢν ἔτυχον· σὺ μὲν γὰρ δὴ ἀεί. ῥᾷστον οὖν ἡμῖν κατὰ τὸ ὑδάτιον βρέχουσι τοὺς πόδας ἰέναι, καὶ οὐκ ἀηδές, ἄλλως τε καὶ τήνδε τὴν ὥραν τοῦ ἔτους τε καὶ τῆς ἡμέρας. ΣΩΚ. Πρόαγε δὴ καὶ σκόπει ἅμα ὅπου καθιζησόμεθα. ΦΑΙ. Ὁρᾷς οὖν ἐκείνην τὴν ὑψηλοτάτην πλάτανον; ΣΩΚΡ. Τί μήν; ΦΑΙΔ. Ἐκεῖ σκιά τ' ἐστὶ καὶ πνεῦμα μέτριον, καὶ πόα καθίζεσθαι, ἢ ἐὰν βουλώμεθα κατακλιθῆναι. ΣΩΚΡ. Προάγοις ἄν. ΦΑΙΔ. Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἐνθένδε μέντοι ποθὲν ἀπὸ τοῦ Ἰλισσοῦ λέγεται ὁ Βορέας τὴν Ὠρείθυιαν ἁρπάσαι; ΣΩΚΡ. Λέγεται γάρ. ΦΑΙΔ. Ἆρ' οὖν ἐνθένδε; χαρίεντα γοῦν καὶ καθαρὰ καὶ διαφανῆ τὰ ὑδάτια φαίνεται, καὶ ἐπιτήδεια κόραις παίζειν παρ' αὐτά. ΣΩΚΡ. Οὔκ, ἀλλὰ κάτωθεν, ὅσον δύ' ἢ τρία στάδια, ᾗ πρὸς τὸ τῆς Ἄγρας διαβαίνομεν. καί πού τίς ἐστι βωμὸς αὐτόθι Βορέου. ΦΑΙΔ. Οὐ πάνυ νενόηκα. ἀλλ' εἰπὲ πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες· καὶ σὺ τοῦτο τὸ μυθολόγημα πείθῃ ἀληθὲς εἶναι; ΣΩΚΡ. Ἀλλ' εἰ ἀπιστοίην, ὥσπερ οἱ σοφοί, οὐκ ἂν ἄτοπος εἴην· εἶτα σοφιζόμενος φαίην αὐτὴν πνεῦμα Βορέου κατὰ τῶν πλησίον πετρῶν σὺν Φαρμακείᾳ παίζουσαν ὦσαι· καὶ οὕτω δὴ τελευτήσασαν, λεχθῆναι ὑπὸ τοῦ Βορέου ἀνάρπαστον γεγονέναι, ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου. λέγεται γὰρ αὖ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἐκεῖθεν ἀλλ' οὐκ ἐνθένδε ἡρπάσθη. ἐγὼ δέ, ὦ Φαῖδρε, ἄλλως μὲν τὰ τοιαῦτα χαρίεντα ἡγοῦμαι, λίαν δὲ δεινοῦ καὶ ἐπιπόνου καὶ οὐ πάνυ εὐτυχοῦς ἀνδρός, κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δ' αὐτῷ ἀνάγκη μετὰ τοῦτο τὸ τῶν Ἱπποκενταύρων εἶδος ἐπανορθοῦσθαι, καὶ αὖθις τὸ τῆς Χιμαίρας. καὶ ἐπιρρεῖ δὲ ὄχλος τοιούτων Γοργόνων, καὶ Πηγάσων, καὶ ἄλλων ἀμηχάνων πλήθει τε καὶ ἀτοπίᾳ τερατολόγων τινῶν φύσεων· αἷς εἴ τις ἀπιστῶν προσβιβᾷ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστον, ἅτε ἀγροίκῳ τινὶ σοφίᾳ χρώμενος, πολλῆς αὐτῷ σχολῆς δεήσει. ἐμοὶ δὲ πρὸς ταῦτα οὐδαμῶς ἐστι σχολή. τὸ δὲ αἴτιον, ὦ φίλε, τούτου τόδε· οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν·

A ſalubriúſque ille quàm currendi certamen exiſtimat. SOCR. Probè ille quidem, ô amice, mouet. Verumenimuerò Lyſias erat, vt videtur, in vrbe. PHÆ. Erat. Nam apud Epicratem diuertit in hanc Olympio proximam Morychi domum. SOCR. Quid rei agebatur illic? An videlicet orationis epulo Lyſias vos accepit? PHÆDR. Scies, modò tibi otium ſit obambulanti vnà mecum audire. SOC. Quid verò? nónne putas me iuxta Pindarum, negotio etiam anteferre, tuam & Lyſiæ collocutionem audire? PHÆD. Perge igitur. SOC. Dicas modò. PHÆ. Atqui diſputatio illa, ô Socrates, tuis auribus congrua. Sermo nanque fuit qui habitus eſt, neſcio quo modo, amatorius: ſcripſerat enim Lyſias ſolicitatum ex pulchris iſtis quendam, ſed B non ab amatore, in eóque ipſo ſeſe oſtentauit, quod probet non amanti magis, quàm amanti gratificandum eſſe. SOC. O generoſum virum. Vtinam ſcriberet inopi potius, quàm opulēto, & ſeni quàm iuueni, & in cæteris omnibus ita affecto, vt ego & noſtrûm complurimi ſumus, eſſe gratificandum. Siquidem vrbana & publicè vtilis foret oratio. Me tamen cupido tanta cœpit audiendi, vt ſi Megaras vſque deambulando proficiſcare, atque Herodici more vbi ad murum acceſſeris, protinus inde recedas, non te relinquam. P. Quid ais optime Socrates? An non putas quæ Lyſias multo tempore per otium C compoſuit diſertiſſimus omniū, qui nunc ſunt, ſcribēdi, ea me rudem ita vt illo dignum eſt commemoraturū? permultū certè abſum. atqui mallē equidē id mihi, quàm multum auri adeſſe. S. O Phædre, ſi ego Phædrū ignoro, mei quoque oblitus ſum. ſed horum ſanè neutrū eſt. Id enim certè ſcio, quòd non ſemel tantū ille Lyſiæ ſermonē audiuit, ſed iuſſit ſæpius recenſeri. Lyſias autē parebat libens. Nec verò Phædro id ſatis fuit, verum ſumpto demum libro, quæ maximè cupiebat, conſiderauit. Quòd cum feciſſet illic à matutino vſq. ſedendo fatigatus, deambulatū abſceſſit, per Canem, vt equidē reor, memoriæ mandans, niſi fortè prolixior erat ratio. Tendebat autem D modò extra muros, vt ea ipſa meditaretur. Obuians verò homini ſermonum amore inſano, eo conſpecto lætatus eſt, quia congaudentē coëxultantémq; foret habiturus, ac pergere vnà iuſſit. Deinde verò ab homine ipſo ſermonum auido rogatus dicere, ſimulabat grauari, quaſi non cuperet referre: tandē verò, & ſi nemo ſponte audire vellet, erat ad audiendū illata vi coacturus. Te ergo Phædre rogarim, quod etiam non rogatus facturus es, mihi nunc vt facias. P. Satius eſt igitur vtcunque poſſum dicere. Videris enim non prius me dimiſſurus, quàm pro viribus dixero. SOC. Verè nimium tibi videor. PH. E Sic igitur faciam. Sed enim verba quidem ipſa, ô Socrates, nō edidici: ſententias autē penè omnium, quibus amantē oſtendit à non amante differre, teneo equidē, eáſq; breuiter referre tibi per ordinē pergo à principio exordiens. S. Oſtende amabo, prius quid in ſiniſtra habes ſub pallio. Suſpicor enim te librum ipſum habere. Id ſi ſic eſt, ita cogita, me quidē te magni facere: attamen præſente Lyſia, me tibi auditorē præbere non eſt conſilium. ſed age oſtende. PHÆ. Deſiſtas. Magna de ſpe me deiecisti, ô Socrates, quam in te habui, nempe ingenium vnà tecum exercitaturus. Sed vbi vis ſedentes legamus? SO. Huc circa Ilyſſum fluuium diuertamus. Poſtea vbi videbitur, ſedentes re- F quieſcemus. PHÆ. Peropportunè decalceatus ſum: nam tu quidem ſemper. Facilè igitur erit nobis per aquulam ipſam vadere, & non iniucundum præſertim hac anni amœnitate atque diei. SOC. Perge igitur, & ſimul conſpice vbi ſedeamus. PHÆ. Vides illam altiſſimam Platanum? SOC. Video. PH. Ibi & vmbra, & ventus modicus, & mollis herba, vbicúque ſedere, vel etiam recumbere velimus. SOC. Perge igitur. PH. Dic mihi, ô Socrates. Nónne hic olim fertur Boreas ab Ilyſſo Orithyam rapuiſſe? SOC. Fertur quidem. PHÆ. An non hic grata, pura & nitida apparet aquula, puellarúmque apta ludis? SOCR. Nequaquam, ſed paulo inferius ad duo vel tria ſtadia, vbi Dianæ G templum offendimus, atque ibidem ara quædam eſt Boreæ. PHÆ. Non adeò noui. Sed dic per Iouē Socrates, túne hanc fabulam putas veram fuiſſe? SOCR. Iam ſi non putarem, vt ſapientes, abſurdus non eſſem: deinde rem commentās ventum Boreæ dicerē proximis è petris, cum Pharmacia ludentē Orithyam deieciſſe, atque ita mortuam, raptam hinc à Borea fingi, vel ex Areopago. Eſt enim & alia fama non ex hoc loco, ſed ex illo raptam fuiſſe. Ego autem, ô Phædre, iucunda quidem hæc exiſtimo, ſed curioſi nimium atque anxij, nec porrò fortunati viri, non ob aliam cauſā, quàm quòd ei neceſſe ſit Centaurorum & Chimeræ formam interpretari. Atque etiam H confluit turba Gorgonum & Pegaſorum, aliarúmq; monſtroſarū multitudo formarū. Itaque ſi quis hæc non ita vt narrantur, eſſe credat, ſed ad conuenientē ſenſum ſingula velit traducere, ruſtica quadā ſapientia fretus, otio nimiū indigebit. Mihi verò ad hæc otiū nō eſt ob eā, ô amice, cauſam, quia nōdū queo ſecundū Delphicū præceptum me ipſum cognoſcere.

Ff

Ridiculum eſt, quum quis ſua ignoret, aliena ſcrutari.

Ridiculum igitur puto, cùm mea ipſe ignorem, aliena perſcrutari velle. Quare his dimiſſis, atque exiſtimationi quam de his paulo antè narrabam, fide adhibita, non ipſa quidem, ſed meipſum conſidero, vtrum ego ſim beſtia aliqua Typhone multiplicior, ardentiórque, & furioſior, ſiue placatius quoddam & ſimplicius animal diuinę cuiuſdam mitíſque ſortis natura particeps. At, ô amice, nónne hæc ad quam interloquendum peruenimus, ea erat arbor ad quam nos ducebas? PHÆD. Hæc certè ipſa. SOC. Per Iunonem præclara diuerſio. Nam Platanus iſta patulis admodum ramis & procera eſt, & altitudo viticis illius, opacitáſque pulchra nimium & amœna, ac præcipuum nunc habet floreſcendi tempus, vt omnis circum locus ſuauitate compleatur odoris. Fons quoque nitidiſſimus ſub Platano fluit aquæ admodum frigidæ, vt ex tactu pedis coniectare licet: quem nymphis & Acheloo ſacrum eſſe, à puppis & imaginibus iſtis coniecto. An non aduertis præterea quàm iucunda & dulcis hic aura ſpiret? Æſtiuum inſuper quiddam & canorum cicadarum ſubreſonat choro. Sed omnium ornatiſſimum eſt, herbam ipſam aſpicere, vt ſenſim in prato accliui caput hominis molliter recumbentis ſuſcipere apta. Itaque tu perquàm optimè me quaſi hoſpitem deduxiſti, ô amice Phædre. PHÆD. O admirabilis vir, abſurdiſſimus quidem videris: & profectò quod ais, hoſpiti cuidam deducto, non incolæ ſimilis es: ita neque fines noſtros tranſiſſe vnquam, neque extra mœnia ipſa egreſſus appares. SOCR. Ignoſce mihi optime Phædre. Nam diſcendi cupidus ſum, agri verò & arbores nihil docere me poſſunt, ſed homines qui in vrbe verſantur. Tu autem videris mihi exeundi incitamẽtum inueniſſe. vt enim fameſcentibus animalibus frondes, aut fructus porrigentes ea ducunt, ita tu mihi librum porrigens, per totam Atticam & aliò quò velis, perduceres. Iam igitur cùm huc peruenerimus, recumbere mihi placet. Tu autem in qua potiſſimum figura videbitur commodiſſimè poſſe legere, ea aſſumpta leges. PH. Audi igitur. Mearum quidem rerum ſtatus ſic ſe habet, & id maximè nobis, vt audiſti, conducturum puto. Arbitror autem me non minus ob id abs te ſi quid petiero conſequi debere, quòd amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cùm primum libidinem expleuerũt, collati beneficij pœnitet: eos verò qui amore irretiti non ſunt, non eſt cur pœnitere conueniat vnquam. non enim coacti, ſed ſponte cùm optimè de ſuis rebus conſultauiſſent, pro rerum ſuarum facultate beneficia contulere. Præterea amatores mente quandoque reuoluunt, quàm negligenter res ſuas propter amorem adminiſtrauerint & quæ ſuo damno contulerint beneficia, quóſve labores ſubierint. ideóque dignam amatis gratiam retuliſſe exiſtimant. Sed hi qui amore decepti nõ ſunt, neq; rei domeſticæ negligentiã, neque labores præteritos, neque propinquorum diſcordias ſe incurriſſe amici cauſa conqueruntur. Quãobrẽ tantis malis ſublatis, nihil aliud reſtat, niſi vt prompti ſint ad omnia quę grata illis fore exiſtiment, peragenda. Aiũt plerique, amatores idcirco pluris facere oportere, quòd maxima erga amatos charitate deuincti ſint, ſempérque parati, tum dictis, tum factis amatis obſequi, etiamſi ex hoc cęteros omnes offẽderint. Quorum ſententiam veram non eſſe hinc facilè cõiectamus, quòd tranſlata ab aliis in alios beneuolentia, poſteriores amatos prioribus anteponunt: ac ſi recentiores iuſſerint, ſuperiores malis afficiunt. Atqui quãnam ratione decet tale quid illi concedere, quia ea calamitate affectus eſt, quam nunquam expertus quiſquam conceſſerit? Enimvero & ipſi inſanire potius quàm ſapere confitentur, & noſſe pręterea inſaniam ſuam, ſed continere ſe minime poſſe. At verò qui ſapiunt, quónam pacto eorum qui ſic affecti ſunt, conſilia voluntatéſque probabunt? Præterea ſi ex amãtibus optimum eligere velis, ex paucis tibi optio dabitur: ſinautem ex aliis cõmodiſſimũ tibi ſodalem quæſiueris, ex multis ſanè licebit eligere. Maior verò ſpes eſt hominẽ amicitia tua dignum inter multos quàm inter paucos repertum iri. Si igitur ex legum conſtitutione publicã vereris infamiam, meminiſſe oportet, amatores qui ita ſe amandos cenſent, vt ipſi alios amant, ſolere palàm, quòd nõ fruſtra inuigilauerint, gloriari. Eos verò qui non amant, quoniã continere ſe poſſunt, ſolere quod optimũ eſt, potius quàm rumorẽ multitudinis quærere. Adde quòd vulgus cùm ſentiat amatores amatos ſequi aſſiduè, atque hoc operæpretium putare, ſuſpicatur ne turpis eos cupiditas cœperit, an fortè iam capiat. Non amantium verò familiaritatem improbare non audet. Scit enim neceſſarium eſſe homines inuicem, vel amicitiæ, vel commoditatis alicuius cauſa ſæpe verſari. Proinde ſi te metus inuaſeri putantem difficile fore vt maneat amicitia, imò ſimultate orta accidere communem vtriſque iacturam: te verò concedente ea quæ multi facis, maximè læſum iri: non iniuria amatores valde timebis. multa enim illos offendunt, atque omnia in ſui detrimentũ accidere arbitrãtur. Quapropter

Quòd inter homines, non inter arbores viuendum.

Oratio Lyſiæ contra amatores.

A γελοῖον δή μοι φαίνεται, τοῦτο ἔτι ἀγνοοῦντα, τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν. ὅθεν δὴ χαίρειν ἐάσας ταῦτα, πειθόμενος δὲ τῷ νομιζομένῳ περὶ αὐτῶν, ὃ νῦν δὴ ἔλεγον, σκοπῶ οὐ ταῦτα, ἀλλὰ ἐμαυτόν, εἴτε τι θηρίον ὢν τυγχάνω, Τυφῶνος πολυπλοκώτερον, καὶ μᾶλλον ἐπιτεθυμμένον, εἴτε ἡμερώτερόν τε καὶ ἁπλούστερον ζῶον, θείας τινὸς καὶ ἀτύφου μοίρας φύσει μετέχον. ἀτάρ, ὦ ἑταῖρε, μεταξὺ τῶν λόγων, ἆρ' οὐ τόδε ἦν τὸ δένδρον ἐφ' ὅπερ ἦγες ἡμᾶς; ΦΑΙ. Τοῦτο μὲν οὖν αὐτό. ΣΩΚ. Νὴ τὴν Ἥραν καλή γε ἡ καταγωγή. ἥ τε γὰρ πλάτανος αὕτη, μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον, πάγκαλον, καὶ ὡς ἀκμὴν ἔχει τῆς ἄνθης, ὡς ἂν εὐωδέστατον παρέχει τὸν τόπον. ἥ γε αὖ πηγὴ χα- B ριεστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ῥεῖ μάλα ψυχροῦ ὕδατος, ὥστε γε τῷ ποδὶ τεκμήρασθαι. νυμφῶν τέ τινων καὶ Ἀχελώου ἱερὸν ἀπὸ τῶν κορῶν τε καὶ ἀγαλμάτων ἔοικεν εἶναι. εἰ δ' αὖ βούλει, τὸ εὔπνουν τοῦ τόπου ὡς ἀγαπητόν τε καὶ σφόδρα ἡδύ· θερινόν τε καὶ λιγυρὸν ὑπηχεῖ τῷ τῶν τεττίγων χορῷ. πάντων δὲ κομψότατον τὸ τῆς πόας, ὅτι ἐν ἠρέμα προσάντει ἱκανὴ πέφυκε κατακλινέντι τὴν κεφαλὴν πάγκαλως ἔχειν. ὥστε ἄριστά σοι ἐξενάγηται, ὦ φίλε Φαῖδρε. ΦΑΙΔ. Σὺ δέ γε ὦ θαυμάσιε ἀτοπώτατός τις φαίνῃ. ἀτεχνῶς γάρ, ὃ λέγεις, ξεναγουμένῳ τινὶ καὶ οὐκ ἐπιχωρίῳ ἔοικας. οὕτως ἐκ τοῦ ἄστεος οὔτ' εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀποδημεῖς, οὔτ' C ἔξω τείχους ἔμοιγε δοκεῖς τοπαράπαν ἐξιέναι. ΣΩΚ. Συγγίνωσκε δή μοι ὦ ἄριστε. φιλομαθὴς γάρ εἰμι. τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδέν με θέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει ἄνθρωποι. σὺ μέντοι δοκεῖς μοι τῆς ἐμῆς ἐξόδου τὸ φάρμακον εὑρηκέναι. ὥσπερ γὰρ οἱ τὰ πεινῶντα θρέμματα θαλλὸν [illegible] καρπὸν προσείοντες ἄγουσι, σὺ ἐμοὶ λόγους οὕτω προτείνων ἐ[illegible]ίοις, τήν τε Ἀττικὴν φαίνῃ περιάξειν ἅπασαν καὶ ὅποι ἂν ἄλλο[illegible]. νῦν δ' οὖν ἐν τῷ παρόντι δεῦρ' ἀφικόμενος ἐγὼ μέν μοι δοκῶ κατακείσεσθαι, σὺ δ' ἐν ὁποίῳ σχήματι οἴει ῥᾷστα ἀναγνώσεσθαι, τοῦτο ἑλόμενος ἀναγίνωσκε. ΦΑΙ. Ἄκουε δή. Περὶ μὲν τῶν D ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, καὶ ὡς νομίζω συμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων ἀκήκοας· ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστὴς ὢν σοῦ τυγχάνω. ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται· τοῖς δὲ οὐκ ἔστι χρόνος ἐν ᾧ μεταγνῶναι προσήκει. οὐ γὰρ ὑπ' ἀνάγκης ἀλλ' ἑκόντες, ὡς ἂν ἄριστα περὶ τῶν οἰκείων βουλεύσαιντο, πρὸς τὴν δύναμιν τὴν αὑτῶν εὖ ποιοῦσιν. ἔτι δέ, οἱ μὲν ἐρῶντες σκοποῦσιν ἅ τε κακῶς διέθεντο τῶν αὑτῶν διὰ τὸν ἔρωτα, καὶ ἃ πεποιήκασιν εὖ· καὶ ὃν εἶχον πόνον προστιθέντες, ἡγοῦνται πάλαι τὴν ἀξίαν ἀποδεδωκέναι χάριν τοῖς ἐρωμένοις. τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν οὔτε τὴν τῶν οἰκείων ἀμέλειαν διὰ τοῦτο ἐστὶ προφασίζεσθαι, οὔ- E τε τοὺς παρεληλυθότας πόνους ὑπολογίζεσθαι, οὔτε τὰς πρὸς τοὺς προσήκοντας διαφορὰς αἰτιάσασθαι. ὥστε περιῃρημένων τοσούτων κακῶν, οὐδὲν ὑπολείπεται ἀλλ' ἢ ποιεῖν προθύμως ὅ,τι ἂν αὐτοῖς οἴωνται πράξαντες χαριεῖσθαι. Ἔτι δέ, εἰ διὰ τοῦτο ἄξιον τοὺς ἐρῶντας περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι ὅτι τούτους μάλιστα φασὶ φιλεῖν ὧν ἂν ἐρῶσι, καὶ ἕτοιμοί εἰσι καὶ ἐκ τῶν λόγων καὶ ἐκ τῶν ἔργων, τοῖς ἄλλοις ἀπεχθανόμενοι, τοῖς ἐρωμένοις χαρίζεσθαι, ῥᾴδιον γνῶναι εἰ ἀληθῆ λέγουσιν, ὅτι ὅσων ἂν ὕστερον ἐρασθῶσιν, ἐκείνους αὐτῶν περὶ πλείονος ποιήσονται· καὶ δῆλον ὅτι ἐὰν ἐκείνοις δοκῇ, καὶ τούτους κακῶς ποιήσουσι. καίτοι πῶς εἰκός ἐστι τοιοῦτον πρᾶγμα προέσθαι τινὶ τοιαύτην ἔχοντι συμφοράν, ἣν F οὐδ' ἂν ἐπιχειρήσειεν οὐδεὶς ἔμπειρος ὢν ἀποτρέπειν; καὶ γὰρ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι νοσεῖν μᾶλλον ἢ σωφρονεῖν, καὶ εἰδέναι ὅτι κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλ' οὐ δύνασθαι αὐτῶν κρατεῖν. ὥστε πῶς ἂν εὖ φρονήσαντες, ταῦτα καλῶς ἔχειν ἡγήσονται περὶ ὧν οὕτω διακείμενοι βούλονται; Καὶ μὲν δή, εἰ μὲν ἐκ τῶν ἐρώντων τὸν βέλτιστον αἱροῖο, ἐξ ὀλίγων ἄν σοι ἡ ἔκλεξις εἴη· εἰ δ' ἐκ τῶν ἄλλων τὸν σαυτῷ ἐπιτηδειότατον, ἐκ πολλῶν. ὥστε πολὺ πλείων ἐλπὶς ἐν τοῖς πολλοῖς ὄντα τυχεῖν τὸν ἄξιον τῆς σῆς φιλίας. Εἰ τοίνυν τὸν νόμον τὸν καθεστηκότα δέδοικας, μὴ πυθομένων τῶν ἀνθρώπων ὄνειδός σοι γένηται, εἰκός ἐστι τοὺς μὲν ἐ- G ρῶντας, οὕτως ἂν οἰομένους καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ζηλοῦσθαι, ὥσπερ αὐτοὺς ὑφ' αὑτῶν, ἐπαρθῆναι τῷ λέγειν, καὶ φιλοτιμουμένους ἐπιδείκνυσθαι πρὸς ἅπαντας ὅτι οὐκ ἄλλως αὐτοῖς πεπόνηται· τοὺς δὲ μὴ ἐρῶντας, κρείττους αὑτῶν ὄντας, τὸ βέλτιστον ἀντὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων αἱρεῖσθαι. Ἔτι δέ, τοὺς μὲν ἐρῶντας πολλοὺς ἀνάγκη πυθέσθαι καὶ ἰδεῖν ἀκολουθοῦντας τοῖς ἐρωμένοις, καὶ ἔργον τοῦτο ποιουμένους, ὥστε ὅταν ὀφθῶσι διαλεγόμενοι ἀλλήλοις, τότε αὐτοὺς οἴονται ἢ γεγενημένης ἢ μελλούσης ἔσεσθαι τῆς ἐπιθυμίας συνεῖναι· τοὺς δὲ μὴ ἐρῶντας οὐδ' αἰτιᾶσθαι διὰ τὴν συνουσίαν ἐπιχειροῦσιν, εἰδότες ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἢ διὰ φιλίαν τῳ διαλέγεσθαι, ἢ δι' H ἄλλην τινὰ ἡδονήν. Καὶ μὲν δὴ εἴ σοι δέος παρέστηκεν, ἡγουμένῳ χαλεπὸν εἶναι φιλίαν συμμένειν, καὶ ἄλλῳ μὲν τρόπῳ διαφορᾶς γενομένης, κοινὴν ἀμφοτέροις καταστῆναι τὴν συμφοράν, προεμένου δὲ σοῦ ἃ περὶ πλείστου ποιῇ, μεγάλην ἄν σοι βλάβην γενέσθαι, εἰκότως ἂν τοὺς ἐρῶντας μᾶλλον φοβοῖο. πολλὰ γὰρ αὐτοὺς ἐστὶ τὰ λυποῦντα,

καὶ πάντ᾽ ἐπὶ τῇ αὑτῶν βλάβῃ νομίζουσι γίγνεσθαι· διόπερ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν ἐρωμένων συνουσίας ἀποτρέπουσι, φοβούμενοι τοὺς μὲν οὐσίαν κεκτημένους, μὴ χρήμασιν αὐτοὺς ὑπερβάλωνται· τοὺς δὲ πεπαιδευμένους, μὴ συνέσει κρείττους γένωνται· τῶν δ᾽ ἄλλο τι κεκτημένων ἀγαθὸν τὴν δύναμιν ἑκάστου φυλάττονται. πείσαντες μὲν οὖν ἀπέχεσθαί σε τούτοις, εἰς ἐρημίαν φίλων καθιστᾶσιν· ἂν δὲ τὸ σαυτοῦ σκοπῶν, ἄμεινον ἐκείνων φρονῇς, ἥξεις αὐτοῖς εἰς διαφοράν. ὅσοι δὲ μὴ ἐρῶντες ἔτυχον, ἀλλὰ δι᾽ ἀρετὴν ἔπραξαν ὧν ἐδέοντο, οὐκ ἂν τοῖς συνοῦσι φθονοῖεν, ἀλλὰ τοὺς μὴ ἐθέλοντας μισοῖεν· ἡγούμενοι ὑπ᾽ ἐκείνων μὲν ὑπερορᾶσθαι, ὑπὸ τῶν συνόντων δὲ ὠφελεῖσθαι. ὥστε πολὺ πλείων ἐλπὶς φιλίαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ πράγματος ἢ ἔχθραν γενήσεσθαι. Καὶ μὲν δὴ τῶν ἐρώντων πολλοὶ πρότερον τοῦ σώματος ἐπεθύμησαν ἢ τὸν τρόπον ἔγνωσαν, καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων ἔμπειροι ἐγένοντο. ὥστε ἄδηλον εἰ ἔτι αὐτοῖς τότε βουλήσονται φίλοι εἶναι ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται· τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν, οἳ καὶ πρότερον ἀλλήλοις φίλοι ὄντες ταῦτα ἔπραξαν, οὐκ ἐξ ὧν ἂν εὖ πάθωσι ταῦτα εἰκὸς ἐλάττω τὴν φιλίαν αὐτοῖς ποιῆσαι, ἀλλὰ ταῦτα μνημεῖα καταλειφθῆναι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. καὶ μὲν δὴ βελτίονι σοὶ προσήκει γενέσθαι, ἐμοὶ πειθομένῳ, ἢ ἐραστῇ. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ παρὰ τὸ βέλτιστον τά τε λεγόμενα καὶ τὰ πραττόμενα ἐπαινοῦσιν· τὰ μὲν, δεδιότες μὴ ἀπέχθωνται· τὰ δὲ, καὶ αὐτοὶ χεῖρον διὰ τὴν ἐπιθυμίαν γιγνώσκοντες. τοιαῦτα γὰρ ὁ ἔρως ἐπιδείκνυται. δυστυχοῦντας μὲν, ἃ μὴ λύπην τοῖς ἄλλοις παρέχει, ἀνιαρὰ ποιεῖ νομίζειν· εὐτυχοῦντας δὲ καὶ τὰ μὴ ἡδονῆς ἄξια παρ᾽ ἐκείνων ἐπαίνου ἀναγκάζει τυγχάνειν. ὥστε πολὺ μᾶλλον ἐλεεῖν τοὺς ἐρωμένους ἢ ζηλοῦν αὐτοὺς προσήκει. ἐὰν δέ μοι πείθῃ, πρῶτον μὲν, οὐ τὴν παροῦσαν ἡδονὴν θεραπεύων συνέσομαί σοι, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ὠφέλειαν ἔσεσθαι, οὐχ ὑπ᾽ ἔρωτος ἡττώμενος, ἀλλ᾽ ἐμαυτοῦ κρατῶν· οὐδὲ διὰ σμικρὰ ἰσχυρὰν ἔχθραν ἀναιρούμενος, ἀλλὰ διὰ μεγάλα βραδέως ὀλίγην ὀργὴν ποιούμενος· τῶν μὲν ἀκουσίων συγγνώμην ἔχων, τὰ δὲ ἑκούσια πειρώμενος ἀποτρέπειν. ταῦτα γάρ ἐστι φιλίας πολὺν χρόνον ἐσομένης τεκμήρια. εἰ δ᾽ ἄρα σοι τοῦτο παρέστηκεν, ὡς οὐχ οἷόν τε ἰσχυρὰν φιλίαν γενέσθαι, ἐὰν μή τις ἐρῶν τυγχάνῃ, ἐνθυμεῖσθαι χρὴ ὅτι οὔτ᾽ ἂν τοὺς υἱεῖς περὶ πολλοῦ ἐποιούμεθα, οὔτ᾽ ἂν τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας, οὔτ᾽ ἂν πιστοὺς φίλους ἐκεκτήμεθα, οἳ οὐκ ἐξ ἐπιθυμίας τοιαύτης γεγόνασιν, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων ἐπιτηδευμάτων. ἔτι δὲ εἰ χρὴ τοῖς δεομένοις μάλιστα χαρίζεσθαι, προσήκει καὶ τῶν ἄλλων μὴ τοῖς βελτίστοις ἀλλὰ τοῖς ἀπορωτάτοις εὖ ποιεῖν. μεγίστων γὰρ ἀπαλλαγέντες κακῶν, πλείστην χάριν αὐτοῖς εἴσονται. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐν ταῖς ἰδίαις δαπάναις οὐ τοὺς φίλους ἄξιον παρακαλεῖν, ἀλλὰ τοὺς προσαιτοῦντας, καὶ τοὺς δεομένους πλησμονῆς. ἐκεῖνοι γὰρ καὶ ἀγαπήσουσι καὶ ἀκολουθήσουσι, καὶ ἐπὶ τὰς θύρας ἥξουσι, καὶ μάλιστα ἡσθήσονται, καὶ οὐκ ἐλαχίστην χάριν εἴσονται, καὶ πολλὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς εὔξονται. ἀλλ᾽ ἴσως προσήκει οὐ τοῖς σφόδρα δεομένοις χαρίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς μάλιστα ἀποδοῦναι χάριν δυναμένοις· οὐδὲ τοῖς ἐρῶσι μόνον, ἀλλὰ τοῖς τοῦ πράγματος ἀξίοις· οὐδὲ ὅσοι τῆς σῆς ὥρας ἀπολαύσονται, ἀλλ᾽ οἵτινες πρεσβυτέρῳ γενομένῳ τῶν σφετέρων ἀγαθῶν μεταδώσουσιν· οὐδὲ οἱ διαπραξάμενοι, πρὸς τοὺς ἄλλους φιλοτιμήσονται, ἀλλ᾽ οἵτινες αἰσχυνόμενοι πρὸς ἅπαντας σιωπήσονται· οὐδὲ τοῖς ὀλίγον χρόνον σπουδάζουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὁμοίως διὰ παντὸς τοῦ βίου φίλοις ἐσομένοις· οὐδὲ οἵτινες, παυόμενοι τῆς ἐπιθυμίας, ἔχθρας πρόφασιν ζητήσουσιν, ἀλλ᾽ οἱ παυσαμένου τῆς ὥρας, τότε τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξονται. σὺ οὖν τῶν τε εἰρημένων μέμνησο, καὶ ἐκεῖνο ἐνθυμοῦ, ὅτι τοὺς μὲν ἐρῶντας οἱ φίλοι νουθετοῦσιν, ὡς ὄντος κακοῦ τοῦ ἐπιτηδεύματος· τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν οὐδεὶς πώποτε τῶν οἰκείων ἐμέμψατο, ὡς διὰ τοῦτο κακῶς βουλευομένοις περὶ ἑαυτῶν. ἴσως ἂν οὖν ἔροιό με εἰ ἅπασί σοι παραινῶ τοῖς μὴ ἐρῶσι χαρίζεσθαι· ἐγὼ δὲ οἶμαι οὐδ᾽ ἂν τὸν ἐρῶντα πρὸς ἅπαντας σε κελεύειν τοὺς ἐρῶντας ταύτην ἔχειν τὴν διάνοιαν. οὔτε γὰρ τῷ λαμβάνοντι χάριτος ἴσης ἄξιον, οὔτε σοὶ βουλομένῳ τοὺς ἄλλους λανθάνειν, ὁμοίως δυνατόν. δεῖ δὲ βλάβην μὲν ἀπ᾽ αὐτοῦ μηδεμίαν, ὠφέλειαν δὲ ἀμφοῖν γίγνεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν ἱκανά μοι νομίζω τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τι σὺ ποθεῖς, ἡγούμενος παραλελεῖφθαι, ἐρώτα. Τί σοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες, ὁ λόγος; οὐχ ὑπερφυῶς τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασιν εἰρῆσθαι; ΣΩ. Δαιμονίως μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, ὥστε με ἐκπλαγῆναι. καὶ τοῦτο ἐγὼ ἔπαθον διὰ σε, ὦ Φαῖδρε, πρὸς σε ἀποβλέπων, ὅτι ἐμοὶ ἐδόκεις γάνυσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου μεταξὺ ἀναγινώσκων. ἡγούμενος γάρ σε μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἐπαΐειν περὶ τῶν τοιούτων, σοὶ εἱπόμην, καὶ ἑπόμενος συνεβάκχευσα μετὰ σοῦ, τῆς θείας κεφαλῆς. ΦΑΙ. Εἶεν· οὕτω δὴ δοκεῖ παίζειν; ΣΩΚΡ. Δοκῶ γάρ σοι παίζειν, καὶ οὐχὶ ἐσπουδακέναι; ΦΑΙΔ. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ᾽ ὡς ἀληθῶς εἰπὲ πρὸς Διὸς φιλίου, οἴει ἄν τινα ἔχειν εἰπεῖν ἄλλον τῶν Ἑλλήνων ἕτερα μείζω τούτων καὶ πλείω περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος; ΣΩΚΡ. Τί δέ; καὶ ταύτῃ δεῖ ὑπ᾽ ἐμοῦ τε καὶ σοῦ τὸν λόγον ἐπαινεθῆναι, ὡς τὰ δέοντα εἰρηκότος τοῦ ποιητοῦ; ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνῃ μόνον, ὅτι σαφῆ καὶ στρογγύλα καὶ ἀκριβῶς ἕκαστα τῶν ὀνομάτων ἀποτετόρνευται; εἰ γὰρ δεῖ, συγχωρητέον χάριν σήν. ἐπεὶ ἐμέ γε ἔλαθεν ὑπὸ τῆς ἐμῆς οὐδενείας. τῷ γὰρ ῥητορικῷ αὐτοῦ μόνῳ τὸν νοῦν προσεῖχον. τοῦτο δὲ οὐδ᾽ αὐτὸν ᾤμην Λυσίαν οἴεσθαι ἱκανὸν εἶναι.

A amatos verſari inter alios prohibent, metuẽtes ne diuites eos opibus ſuperent, aut docti viri intelligentia præſtent: atque omnino ſiqui egregium aliquid in ſe habere videantur, ab iis amatos procul arcere conantur. Ita vt ab iis abſtineant, perſuadentes, amicis omnibus priuant. Tu verò ſi rerum tuarum ratione habita melius quàm illi deliberaueris, ab eis diſſẽties atque abibis. Qui autẽ amore tui capti nõ ſunt, ſed propter virtutẽ, quæ oportet efficiũt, aliorum tibi familiaritatẽ minimè inuidebunt: ſed potius oderint eos qui tibi hærere noluerint, arbitrantes ab illis quidem te deſpici, à familiaribus verò iuuari.
B Quamobrẽ multo maior ſpes eſt amicitias ex hoc commercio quàm inimicitias prouenire. Accedit ad hæc, quòd amantium plurimi prius corpus cupiũt, q̃ aut mores, aut alia quæuis ad amatum pertinẽtia nouerint. Quo efficitur, vt dubiũ ſit an extincta cupiditate in amicitia perſeuerent. Non amantibus autem qui cũ prius etiam amici eſſent, non agebant oblectamẽti gratia omnia, conſentaneum eſt non adeò ardentẽ conflari beneuolentiam, ſed ipſorum officia monimenta futurorum accipi. Quinetiam melior euades, ſi mihi credideris, quàm ſi amatori præbueris aures. Nam amantes præter modum dicta & facta
C tua laudibus efferunt, partim quia verentur, ne te offendant, partim quia propter cupiditatis ardorem in iudicãdo fallũtur. Talia enim quædam amor deſignat. infortunatos quidem, ea etiam quæ aliis moleſtiam nullam præbent, triſtia putare compellit: fortunatos autem & voti ſui compotes, quæ lætitia digna non ſunt, cogit tanquam iucunda laudare. Quapropter miſerari eos magis oportet, quàm diligere. Quod ſi mihi crediderís, primò quidem non ob præſentem voluptatem, ſed ob futuram vtilitatem adero tibi, non amori mancipatus, ſed mihi imperans: neque ob minimas cauſas aliquando graues ini-
D micitias ſuſcitabo, imò verò ob maximas vix tandem commotus, inuoluntariis erratis ignoſcam, voluntaria emendare & deuitare conabor. Hæc ſunt ad multum tempus duraturæ amicitiæ argumenta. Si autem tibi videtur non poſſe firmam, niſi amore, amicitiã naſci, animaduertere debes, quòd hac ratione neque filios multi faceremus, neque parẽtes, neque fidos eos haberemus amicos, qui non ex amoris huius ardore, ſed aliis quibuſlibet ſtudiis facti eſſent amici. Ad hæc ſi egenis gratificandũ eſt maximè, conuenit omnino non meliores homines, ſed pauperrimos iuuare, maximis enim liberati malis gratias ingentes habebunt. In propriis quoque & priuatis ſumptibus non conuocandi amici erunt, ſed eſurientes & ſupplices. hi e-
E nim beneficium maximi facient, te ſectabuntur, ad fores opperientur, applaudent, gratias ingentes agent, vota pro te fundent. Cæterum decet forſitan non egenis maximè indulgere, ſed his potius qui referre gratiam poſſunt: neque amantibus ſolum, ſed beneficio dignis: neque his qui forma tua delectantur, ſed qui tibi etiã ſeni profuturi ſint: nec illis qui voti ſui cõpotes facti, palàm ſeſe iactabunt, ſed qui verecundi tacebunt: neque illis qui breue ad tempus te colent, ſed qui per omnem vitam ſimiliter diligent: neque illis qui extincto cupiditatis ardore, inimicitiarum occaſiones inquirent, ſed qui forma deflo reſcente, virtutem ſuam conſtantiámque oſtendent. Tu igitur quæ dixi, memento, atque id cogita, quòd amantes ab amicis
F increpa[illegible]tur, quaſi turpe quiddam ſit amor. At eos qui non amant, nullus familiarium ob id vituperat, quòd hoc pacto malè ſibiipſi conſulant. Forſitã me rogabis, nũquid omnibus non amantibus obtemperare te moneam. Ego autem puto neque ipſum quidem amatorem iuſſurum eſſe te erga omnes amantes hanc eandem mentem habere. Neque enim accipienti, id pari gratia dignum, neque tibi cęteros latere volenti, ſimiliter facile. Oportet autem iacturam quidem ex hoc nullam, vtilitatem verò ad vtroſque aliquam prouenire. Ego iam dicta ſuf-
G ficere arbitror: ſi quid autem tibi addendum videtur, interroga. Quid tibi videtur, ô Socrates? Nónne mirificè oratio hæc & cæteris rebus & verbis compoſita eſt? SOCR. Mirum in modum, ô amice, ita vt obſtupuerim. atque ita, ô Phædre, propter te affectus ſum, dum te reſpicerem, quia mihi videbare in legenda oratione geſtire. Putans ergo te talia magis quàm me cognoſcere, te ſecutus, ô diuinum caput, ipſe quoque tecum vnà bacchatus ſum. PHÆDR. Siccine tibi videtur iocandum? SOCRAT. Ego tibi iocari videor? An non ſeriò loqui? PHÆ. Nullo modo, ô Socrates. ſed verum dic per eum qui amicis præeſt, Iouem, putas quenquam Græcorum hac ipſa de re plura atque maiora dicere poſſe? SOCRAT. Quid verò? lau-
H dandum ſcriptorem eo ſolum cenſemus, quia ea dixerit, quæ oportuerit? ac non eo ſolum, quia dilucidè & rotundè, & eleganter ſingula verba poſuerit? Si enim vis, tui gratia concedendum eſt. nam me quidem ob ignauiam meam & imperitiam latuit. Eloquentiæ enim dicentis ſolũ intendi, ad id verò nec Lyſiam quidem ipſum ſufficere ſe exiſtimare putabam.

Profectò mihi viſus eſt, ô Phædre, niſi tu aliud dicas, bis & ter eadem repetiſſe, quaſi deeſſet illi copia eadem de re multa dicendi, vel quaſi nulla ſibi de hoc cura eſſet? Ac mihi viſus eſt ſeſe oſtentare, quòd poſſet eandem rem aliter & aliter dicendo vtroque modo luculenter dixiſſe. PHÆ. Nihil ais, ô Socrates, hoc enim maximè oratio habuit. Nam quæ erant in re de quibus commodè dici poſſet, eorum nihil prætermiſſum eſt, vt præter illa quæ ab hoc dicta ſunt, nemo eadem de re plura, aut probabiliora dicere poſſit. SOCR. Id ego non iam amplius confiteri poſſum, priſci enim ſapientéſque viri & mulieres qui de his dixerunt ſcripſerúntque, redarguent me, ſi tui gratia conceſſero. PHÆ. Quídnam iſti? & vbi tu meliora audiſti? SOC. In præſentia quidem non ſatis memini. Sed profectò alicubi audiui, vel Sapphus pulchræ, vel ſapientis Anacreontis, vel ſcriptorum aliorum. Vnde verò hoc ipſe coniecto? quia plenum, ô beate, mihi ſentio pectus aliorum, & non deteriorum, quæ dici poſſunt. quòd verò ex meipſo nihil tale cognouerim, intelligo, meæ inſcitiæ conſcius. Reſtat igitur me inſtar vaſis hæc ex aliorum fontibus hauſiſſe, ſed iterum ob ruditatem meam, & quomodo, & à quibus perceperim, oblitū eſſe. PH. Optimè, ô generoſe, dixiſti. A quibus enim acceperis, & quomodo, neq; etiā ſi iuſſero, dicas. At illud dicas, quod profiteris, rurſus habere te plura & præſtantiora his, quæ à Lyſia ſcripta ſunt. quòd ſi feceris ab iſtis abſtinens, auream tibi promitto in Delphis ſtatuam æquilibrem, quod nouem illi principes ſolent, non meam ſolum, ſed tuam etiam ponere. SOC. Amiciſſimus es, & reuera aureus, ô Phædre, ſi me dicere putas Lyſiam omnino aberrauiſſe, ac poſſe præter hæc omnia meliora alia dici. Hoc enim ne deterrimo quidē ſcriptori arbitror euenire. Principio quantū attinet ad id de quo ſermo habetur, putáſne aliquem probare volentē non amanti magis quàm amanti gratificandū eſſe, niſi probauerit non amantem prudentē eſſe, amantē verò inſanū, & illūquidem laudauerit, hunc vituperauerit, quę ſanè neceſſaria ſunt, alia deinde quæ dicat habiturū? Sed exiſtimo hæc talia ſinenda, & ſcriptoribus ignoſcēda eſſe, nec inuentionem horū, ſed diſpoſitionē eſſe laudandā. at illorū quæ non ſunt neceſſaria, & difficulter reperiuntur, non diſpoſitionem ſolum, ſed inuentionem etiam laudādam puto. P. Concedo quod ais. tolerabiliter enim dixiſſe videris. faciam igitur & hoc ipſe modo. Amantē enim q̄ non amantem magis ægrotare, præſupponere tibi permittā. In aliis autē, ſi plura & præſtantiora, quàm Lyſias dixeris, iuxta Cypſelidas in Olympia affabrè factus ſtabis. S. Serio id accipis, ô Phædre, quòd virūm tibi dilectiſſimū reprehendi. Ego verò tecū iocabar. Ac me putas reuera hoc aggreſſurū eſſe, vt aliud quiddā præter illius ſapientiā ornatius & copioſius dicā. P. Hac de re, ô amice, in eaſdē anſas perueniſti. dicendum tibi omnino eſt, vtcunque poteris. Ac, vt ne moleſtam illam rem comœdorum ſæpius inuicem reſpondere compellamur, caue, néve illud me dicere cogas. Si ego, ô Socrates, Socratē ignoro, mei quoque ipſius oblitus ſum. Et cupiebat quidē, ſed ſimulabat grauari. Demum ita cogita, non eſſe nos prius abituros hinc, quàm tu dixeris, quæ habere aiebas in pectore meliora. Sumus enim ſoli, & quidē in ſolitudine. ego autem iunior & robuſtior. Ex his omnibus intellige quid dicam, nec velis coactus potius, quàm ſponte loqui. S. At enim, ô beate Phædre, ridiculus ero, ſi ipſe rudis cum optimo illo ſcriptore contendero, ac de rebus eiſdem ex tempore diſputauero. PH. Scis, vt ſe res habet? Deſine apud me gloriari. Fermè .n. inueni, per quæ te compellam. SO. Ne dicas obſecro. PH. Ne dicam? Imò verò iam dico. Ad iuſiurandum me vertam. Iuro tibi per aliquē Deum, vel ſi vis, per hanc platanum, niſi tu dicas in eius conſpectu, me nunquam poſthac cuiuſquam orationem tibi oſtenſurum eſſe, vel nunciaturum. S. Papæ, ô inuenuſte, quàm pulchrè reperiſti, qua arte virum collocutionum ſtudioſum & cupidum, ad quiduis agendum compelleres. PH. Quid ergo cùm talis ſis, tergiuerſaris? S. Minimè amplius, quando quidem tu ita iuraſti. Quî enim quirem ab his epulis abeſſe? PH. Dic igitur. SOC. Scis quid agam? PHÆ. Qua de re dicis? SOCR. Obuolutus dicam, vt celerius tranſcurram ſermonem, nec ad te reſpiciens, ob pudorem impediar. PHÆ. Dicas modò. cætera vt vis, ſic facito. SO. Iam agite, ô Muſæ dulces, ſiue propter cātus ſpeciem, ſiue propter muſicum genus illud ſuauium & ſtridularum cognomen habetis, meum adiuuate ſermonem, quem me dicere optimus iſte compellit, vt eius ſodalis, qui primo huic ſapiens videbatur, nunc magis etiam videatur. Erat puer quidam, imò verò adoleſcētulus egregia indole præditus huic aūt erāt amatores cōplurimi: quorū vnus vir ſanè verſutus cùm nihilo q̄ cæteri, minꝰ eū amaret, perſuaſit puero ſe nō amare. Cūq; flagitaret aliquādo ipſū illud ipſū, nō amanti potius, q̄ amanti gratificandū eſſe pſuaſit, atq; ita inquit. In omnib. ô puer, vnicū principiū iis q̄ bene cōſulere volūt, eſt intelligere quid illud ſit de quo cōſulāt, vel omnīo aberrare neceſſe, pleroſq. verò latet ꝙ neſciāt

A καὶ δὴ οὖν μοι ἔδοξεν, ὦ Φαῖδρε, (εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις) δὶς καὶ τρὶς τὰ αὐτὰ εἰρηκέναι, ὡς οὐ πάνυ εὐπορῶν τοῦ πολλὰ λέγειν περὶ τοῦ αὐτοῦ· ἴσως οὐδὲν αὐτῷ μέλον τοῦ τοιούτου· καὶ ἐφαίνετο δή μοι νεανιεύεσθαι, ἐπιδεικνύμενος ὡς οἷός τε ὢν ταῦτα ἑτέρως τε καὶ ἑτέρως λέγων, ἀμφοτέρως εἰπεῖν ἄριστα. Φ. Οὐδὲν λέγεις, ὦ Σώκρατες. αὐτὸ μὲν γὰρ τοῦτο καὶ μάλιστα ὁ λόγος ἔχει. τῶν γὰρ ἐνόντων ἀξίως ῥηθῆναι ἐν τῷ πράγματι οὐδὲν παραλέλοιπεν. ὥστε παρὰ τὰ ἐκείνῳ εἰρημένα μηδέν᾽ ἄν ποτε δύνασθαι εἰπεῖν ἄλλα πλείω καὶ πλείονος ἄξια. ΣΩ. Τοῦτο ἐγώ σοι οὐκ ἔτι οἷός τε ἔσομαι πείθεσθαι. παλαιοὶ γὰρ καὶ σοφοὶ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες περὶ αὐτῶν εἰρηκότες καὶ γεγραφότες ἐξελέγξουσί με, ἐάν σοι χαριζόμενος συγχωρῶ. ΦΑΙ. Τίνες οὗτοι; καὶ ποῦ σὺ βελτίω τούτων ἀκήB κοας; ΣΩ. Νῦν μὲν οὕτως οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δῆλον δὲ ὅτι τινῶν ἀκήκοα, ἤ που Σαπφοῦς τῆς καλῆς, ἢ Ἀνακρέοντος τοῦ σοφοῦ, ἢ καὶ συγγραφέων τινῶν. πόθεν δὴ τεκμαιρόμενος λέγω; πλῆρές πως, ὦ δαιμόνιε, τὸ στῆθος ἔχων, αἰσθάνομαι παρὰ ταῦτα ἂν ἔχειν εἰπεῖν ἕτερα μὴ χείρω. ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν. λείπεται δή, οἶμαι, ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαί με, δίκην ἀγγείου· ὑπὸ δὲ νωθείας αὖ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐπιλέλησμαι ὅπως τε καὶ ὧντινων ἤκουσα. ΦΑΙΔΡ. Ἀλλ᾽ ὦ γενναιότατε, κάλλιστα εἴρηκας. σὺ γὰρ ἐμοὶ ὧντινων μὲν καὶ ὅπως ἤκουσας, C μηδ᾽ ἂν κελεύω εἴπῃς. τοῦτο δὲ αὐτὸ ὃ λέγεις, ποίησον· τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ βελτίω τε καὶ μὴ ἐλάττω ἕτερα ὑπόσχεσθαι εἰπεῖν, τούτων ἀπεχόμενος. καί σοι ἐγώ, ὥσπερ οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν, οὐ μόνον ἐμαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ σήν. ΣΩ. Φίλτατος εἶ, καὶ ὡς ἀληθῶς χρυσοῦς, ὦ Φαῖδρε, εἴ με οἴει λέγειν ὡς Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε, καὶ οἷόν τε δὴ παρὰ ταῦτα πάντα ἄλλα εἰπεῖν. τοῦτο δὲ οἶμαι οὐδ᾽ ἂν τὸν φαυλότατον παθεῖν συγγραφέα. αὐτίκα, περὶ οὗ ὁ λόγος, τίνα οἴει λέγοντα ὡς χρὴ μὴ ἐρῶντι μᾶλλον ἢ ἐρῶντι χαρίζεσθαι, παρέντα τοῦ μὲν τὸ φρόνιμον ἐγκωμιάζειν, τοῦ δὲ τὸ ἄφρον D ψέγειν, ἀναγκαῖα γοῦν ὄντα, εἶτ᾽ ἄλλ᾽ ἄττα ἕξειν λέγειν; ἀλλ᾽ οἶμαι, τὰ μέντοι τοιαῦτα ἐατέα καὶ συγγνωστέα λέγοντι· καὶ τῶν μὲν τοιούτων οὐ τὴν εὕρεσιν ἀλλὰ τὴν διάθεσιν ἐπαινετέον· τῶν δὲ μὴ ἀναγκαίων τε καὶ χαλεπῶν εὑρεῖν πρὸς τῇ διαθέσει καὶ τὴν εὕρεσιν. ΦΑΙ. Συγχωρῶ ὃ λέγεις. μετρίως γάρ μοι δοκεῖς εἰρηκέναι. ποιήσω οὖν καὶ ἐγὼ οὕτω· τὸ μὲν τὸν ἐρῶντα τοῦ μὴ ἐρῶντος μᾶλλον νοσεῖν, δώσω σοι ὑποτίθεσθαι· τῶν δὲ λοιπῶν ἕτερα πλείω καὶ πλείονος ἄξια εἰπὼν τῶν Λυσίου, παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ στάθητι. ΣΩ. Ἐσπούδακας, ὦ Φαῖδρε, ὅτι σοῦ τῶν παιδικῶν ἐπελαβόμην ἐρεσχελῶν σε· καὶ οἴει δή με ὡς ἀληθῶς ἐπιχειρήσειν εἰπεῖν παρὰ τὴν ἐκείνου σοφίαν ἕτερόν E τι ποικιλώτερον. ΦΑΙ. Περὶ μὲν τούτου, ὦ φίλε, εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. ῥητέον μὲν γάρ σοι παντὸς μᾶλλον οὕτως ὅπως οἷός τε εἶ· ἵνα δὲ μὴ τὸ τῶν κωμῳδῶν φορτικὸν πρᾶγμα ἀναγκαζώμεθα ποιεῖν, ἀνταποδιδόντες ἀλλήλοις, εὐλαβήθητι, καὶ μὴ βούλου με ἀναγκάσαι λέγειν ἐκεῖνο, τό, εἰ ἐγώ, ὦ Σώκρατες, Σωκράτην ἀγνοῶ, καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι· καὶ ὅτι ἐπεθύμει μὲν λέγειν, ἐθρύπτετο δέ. ἀλλὰ διανοήθητι ὅτι ἐντεῦθεν οὐκ ἄπιμεν, πρὶν ἂν σὺ εἴπῃς ἃ ἔφησθα ἐν τῷ στήθει ἔχειν. ἐσμὲν δὲ μόνω μὲν ἐν ἐρημίᾳ, ἰσχυρότερος δὲ ἐγὼ καὶ νεώτερος. ἐκ δ᾽ ἁπάντων τούτων ξυνίες ὅ σοι λέγω· καὶ μηδαμῶς πρὸς βίαν βουληθῇς μᾶλλον ἢ ἑκὼν λέγειν. ΣΩΚ. Ἀλλ᾽, ὦ μακάριε Φαῖδρε, γελοῖος ἔσομαι F παρ᾽ ἀγαθὸν ποιητὴν ἰδιώτης αὐτοσχεδιάζων περὶ τῶν αὐτῶν. ΦΑΙ. Οἶσθ᾽ ὡς ἔχει; παῦσαι πρός με καλλωπιζόμενος. σχεδὸν γὰρ ἔχω ὃ εἰπὼν ἀναγκάσω σε λέγειν. ΣΩ. Μηδαμῶς τοίνυν εἴπῃς. ΦΑΙ. Οὔκ; ἀλλὰ καὶ δὴ λέγω. ὁ δέ μοι λόγος, ὅρκος ἔσται. ὄμνυμι γάρ σοι τινὰ μέντοι τινὰ θεῶν, εἰ βούλει, τὴν πλάτανον ταυτηνί, ἦ μήν, ἐάν μοι μὴ εἴπῃς τὸν λόγον ἐναντίον αὐτῆς ταύτης, μηδέποτέ σοι ἕτερον λόγον μηδένα μηδενὸς μήτε ἐπιδείξειν, μήτ᾽ ἐξαγγελεῖν. ΣΩ. Βαβαί, ὦ μιαρέ, ὡς εὖ ἀνεῦρες τὴν ἀνάγκην ἀνδρὶ φιλολόγῳ ποιεῖν ὃ ἂν κελεύῃς. ΦΑΙ. Τί δῆτα ἔχων στρέφῃ; ΣΩ. Οὐδὲν ἔτι, ἐπειδὴ σύ γε ταῦτα ὀμώμοκας. πῶς γὰρ ἂν οἷός τ᾽ G εἴην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι; ΦΑΙ. Λέγε δή. ΣΩΚ. Οἶσθ᾽ οὖν ὡς ποιήσω; ΦΑΙ. Τοῦ πέρι; ΣΩΚ. Ἐγκαλυψάμενος ἐρῶ, ἵνα ὅτι τάχιστα διαδράμω τὸν λόγον, καὶ μή, βλέπων πρὸς σέ, ὑπ᾽ αἰσχύνης διαπορῶμαι. ΦΑΙ. Λέγε μόνον· τὰ δ᾽ ἄλλα ὅπως βούλει ποίει. ΣΩΚ. Ἄγετε δή, ὦ Μοῦσαι, εἴτε δι᾽ ᾠδῆς εἶδος λίγειαι, εἴτε διὰ γένος μουσικὸν τὸ Λιγύων, ταύτην ἔσχετ᾽ ἐπωνυμίαν, ξύμ μοι λάβεσθε τοῦ μύθου, ὅν με ἀναγκάζει ὁ βέλτιστος οὑτοσὶ λέγειν· ἵνα ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ καὶ πρότερον δοκῶν τούτῳ σοφὸς εἶναι, νῦν ἔτι μᾶλλον δόξῃ. Ἦν οὕτω δὴ παῖς, μᾶλλον δὲ μειρακίσκος ἁπαλός, μάλα καλός· τούτῳ δὲ ἦσαν ἐρασταὶ πάνυ H πολλοί· εἷς δέ τις αὐτῶν αἱμύλος ἦν· ὃς οὐδενὸς ἧττον ἐρῶν, ἐπεπείκει τὸν παῖδα ὡς οὐκ ἐρῴη· καί ποτε αὐτὸν αἰτῶν, ἔπειθε τοῦτ᾽ αὐτό, ὡς μὴ ἐρῶντι πρὸ τοῦ ἐρῶντος δέοι χαρίζεσθαι. ἔλεγέ τε ὧδε· Περὶ παντός, ὦ παῖ, μία ἀρχὴ τοῖς μέλλουσι καλῶς βουλεύεσθαι· εἰδέναι δεῖ περὶ οὗ ἂν ᾖ

ἢ βουλή, ἢ ἅπαντος ἁμαρτάνειν ἀνάγκη. τοὺς δὲ πολλοὺς λέληθεν ὅτι οὐκ ἴσασι τὴν οὐσίαν ἑκάστου. ὡς οὖν εἰδότες, οὐ διομολογοῦνται ἐν ἀρχῇ τῆς σκέψεως, προελθόντες δὲ τὸ εἰκὸς ἀποδιδόασιν· οὔτε γὰρ ἑαυτοῖς οὔτε ἄλλοις ὁμολογοῦσιν. ἐγὼ οὖν καὶ σὺ μὴ πάθωμεν ὃ ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ σοὶ καὶ ἐμοὶ ὁ λόγος πρόκειται, πότερα ἐρῶντι, ἢ μή, μᾶλλον εἰς φιλίαν ἰτέον περὶ ἔρωτος, οἷόν τέ ἐστι, καὶ ἣν ἔχει δύναμιν, ὁμολογίᾳ θέμενοι ὅρον, εἰς τοῦτο ἀποβλέποντες καὶ ἀναφέροντες, τὴν σκέψιν ποιώμεθα, εἴτε ὠφέλειαν εἴτε βλάβην παρέχει. ὅτι μὲν οὖν δὴ ἐπιθυμία τις ὁ ἔρως, ἅπαντι δῆλον· ὅτι δ᾽ αὖ καὶ μὴ ἐρῶντες ἐπιθυμοῦσι τῶν καλῶν, ἴσμεν. τῷ δὴ τὸν ἐρῶντά τε καὶ μή, κρινοῦμεν; δεῖ αὖ νοῆσαι, ὅτι ἡμῶν ἐν ἑκάστῳ δύο τινέ ἐστον ἰδέα ἄρχοντε καὶ ἄγοντε, οἷν ἑπόμεθα ᾗ ἂν ἄγητον· ἡ μὲν, ἔμφυτος οὖσα ἐπιθυμία ἡδονῶν· ἄλλη δέ, ἐπίκτητος δόξα, ἐφιεμένη τοῦ ἀρίστου. τούτω δὲ ἐν ἡμῖν τοτὲ μὲν ὁμονοεῖτον, ἔστι δὲ ὅτε στασιάζετον· καὶ τοτὲ μὲν ἡ ἑτέρα, ἄλλοτε δὲ ἡ ἑτέρα κρατεῖ. δόξης μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ἄριστον λόγῳ ἀγούσης, καὶ κρατούσης τῷ κράτει, σωφροσύνη ὄνομα. ἐπιθυμίας δὲ ἀλόγως ἑλκούσης ἐπὶ ἡδονάς, καὶ ἀρξάσης ἐν ἡμῖν, τῇ ἀρχῇ ὕβρις ἐπωνομάσθη. ὕβρις δὲ πολυώνυμον· πολυμερὲς γὰρ καὶ πολυειδές. καὶ τούτων τῶν ἰδεῶν ἐκπρεπὴς ἣ ἂν τύχῃ γενομένη, τὴν αὑτῆς ἐπωνυμίαν ὀνομαζόμενον τὸν ἔχοντα παρέχεται, οὔτε τινὰ καλήν, οὔτ᾽ ἐπαξίαν κεκλῆσθαι. περὶ μὲν γὰρ ἐδωδὴν κρατοῦσα τοῦ λόγου τε τοῦ ἀρίστου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν, ἐπιθυμία, γαστριμαργία τε, καὶ τὸν ἔχοντα, ταὐτὸν τοῦτο κεκλημένον παρέξεται. περὶ δὲ αὖ μέθας τυραννεύσασα, τὸν κεκτημένον ταύτῃ ἄγουσα, δῆλον οὗ τεύξεται προσρήματος· καὶ τἆλλα δὴ τὰ τούτων ἀδελφὰ καὶ ἀδελφῶν ἐπιθυμιῶν ὀνόματα, τῆς ἀεὶ δυναστευούσης, ᾗ προσήκει καλεῖσθαι, πρόδηλον. ἧς δ᾽ ἕνεκα πάντα τὰ πρόσθεν εἴρηται, σχεδὸν μὲν ἤδη φανερόν. λεχθὲν δὲ ἢ μὴ λεχθὲν πᾶν πως σαφέστερον. ἡ γὰρ ἄνευ λόγου, δόξης ἐπὶ τὸ ὀρθὸν ὁρμώσης κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἀχθεῖσα κάλλους, καὶ ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιῶν ἐπὶ σωμάτων κάλλος, ἐρρωμένως ῥωσθεῖσα, νικήσασα ἀγωγῇ, ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. ἀτάρ, ὦ φίλε Φαῖδρε, δοκῶ τι σοί, ὥσπερ ἐμαυτῷ, θεῖον πάθος πεπονθέναι; ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθὸς εὔροιά τις σε εἴληφε. ΣΩΚ. Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι. ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόρρω διθυράμβων φθέγγομαι. ΦΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚ. Τούτων μέντοι σὺ αἴτιος. ἀλλὰ τὰ λοιπὰ ἄκουε. ἴσως γὰρ ἂν ἀποτράποιτο τὸ ἐπιόν. ταῦτα μὲν οὖν θεῷ μελήσει· ἡμῖν δὲ πρὸς τὸν παῖδα πάλιν τῷ λόγῳ ἰτέον. εἶεν ὦ φέριστε. ὃ μὲν δὴ τυγχάνει ὂν περὶ οὗ βουλευτέον, εἴρηταί τε καὶ ὥρισται. βλέποντες δὲ δὴ πρὸς αὐτό, τὰ λοιπὰ λέγωμεν, τίς ὠφέλεια ἢ βλάβη ἀπό τε ἐρῶντος καὶ μή, τῷ χαριζομένῳ, ἐξ εἰκότος συμβήσεται. τῷ μὲν δὴ ὑπὸ ἐπιθυμίας ἀρχομένῳ, ἢ δουλεύοντί τε ἡδονῇ, ἀνάγκη που τὸ ἐρώμενον ὡς ἥδιστον ἑαυτῷ παρασκευάζειν. νοσοῦντι δὲ πᾶν ἡδὺ τὸ μὴ ἀντιτεῖνον, κρεῖττον δὲ καὶ ἴσον, ἐχθρόν. οὔτε δὴ κρείττω οὔτε ἰσούμενον ἑκὼν ἐραστὴς παιδικὰ ἀνέξεται, ἥττω δὲ καὶ ὑποδεέστερον ἀεὶ ἀπεργάσεται. ἥττων δὲ ἀμαθὴς σοφοῦ, δειλὸς ἀνδρείου, ἀδύνατος εἰπεῖν ῥητορικοῦ, βραδὺς ἀγχίνου. τοσούτων κακῶν καὶ ἔτι πλειόνων κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ ἐραστοῦ, τῷ ἐρωμένῳ ἀνάγκη γιγνομένων τε καὶ φύσει ἐνόντων, τῶν μὲν ἥδεσθαι, τὰ δὲ παρασκευάζειν, ἢ στέρεσθαι τοῦ παραυτίκα ἡδέος. φθονερὸν δὴ ἀνάγκη εἶναι, καὶ πολλῶν μὲν ἄλλων συνουσιῶν ἀπείργοντα καὶ ὠφελίμων, ὅθεν ἂν μάλιστα ἀνὴρ γίγνοιτο, μεγάλης αἴτιον εἶναι βλάβης, μεγίστης δέ, τῆς ὅθεν ἂν φρονιμώτατος εἴη. τοῦτο δὲ ἡ θεία φιλοσοφία τυγχάνει ὄν· ἧς ἐραστὴν παιδικὰ ἀνάγκη πόρρωθεν εἴργειν, περίφοβον ὄντα τοῦ καταφρονηθῆναι· τά τε ἄλλα μηχανᾶσθαι ὅπως ἂν ᾖ πάντα ἀγνοῶν, καὶ πάντα ἀποβλέπων εἰς τὸν ἐραστήν, οἷος ὤν, τῷ μὲν ἥδιστος, ἑαυτῷ δὲ βλαβερώτατος εἴη. τὰ μὲν οὖν κατὰ διάνοιαν, ἐπίτροπός τε καὶ κοινωνὸς οὐδαμῇ λυσιτελὴς ἀνὴρ ἔχων ἔρωτα. τὴν δὲ τοῦ σώματος ἕξιν τε καὶ θεραπείαν οἵαν τε καὶ ὡς θεραπεύσει οὗ ἂν γένηται κύριος, ὃς ἡδὺ πρὸ ἀγαθοῦ ἠνάγκασται διώκειν, δεῖ μετὰ ταῦτα ἰδεῖν. ὀφθήσεται δέ τινα μαλθακὸν καὶ οὐ στερεὸν διώκων, οὐδ᾽ ἐν ἡλίῳ καθαρῷ τεθραμμένον, ἀλλὰ ὑπὸ συμμιγεῖ σκιᾷ, πόνων μὲν ἀνδρείων καὶ ἱδρώτων ξηρῶν ἄπειρον, ἔμπειρον δὲ ἁπαλῆς καὶ ἀνάνδρου διαίτης, ἀλλοτρίοις τε χρώμασι καὶ κόσμοις, χήτει οἰκείων, κοσμούμενον· ὅσα τε ἄλλα τούτοις ἕπεται, πάντα ἐπιτηδεύοντα. ἃ δῆλα, καὶ οὐκ ἄξιον περαιτέρω προβαίνειν, ἀλλὰ ἓν κεφάλαιον ὁρισαμένους, ἐπ᾽ ἄλλο ἰέναι. τὸ γὰρ τοιοῦτον σῶμα ἐν πολέμῳ τε καὶ ἄλλαις χρείαις ὅσαι μεγάλαι, οἱ μὲν ἐχθροὶ θαρροῦσιν, οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐρασταὶ φοβοῦνται. τοῦτο μὲν οὖν, ὡς δῆλον, ἐατέον. τὸ δὲ ἐφεξῆς ῥητέον, τίνα ἡμῖν ὠφέλειαν ἢ τίνα βλάβην περὶ τὴν κτῆσιν ἡ τοῦ ἐρῶντος ὁμιλία τε καὶ ἐπιτροπεία παρέξεται. σαφὲς δὴ τοῦτό γε παντὶ μέν, μάλιστα δὲ τῷ ἐραστῇ,

A rei ſubſtātiam. Tanquam igitur ſcientes, in diſquiſitionis principio non declarant. procedentes verò, quod par eſt, conſequitur, vt nec ſibi, nec aliis conſentanea loquantur. Tibi igitur & mihi ne accidat quod in aliis damnamus, poſtquam nobis diſcrepatio eſt, vtrum cum amante potius, quàm non amante amicitia ſit ineunda, quid amor ipſe ſit, & quam vim habeat, definitione ex conſenſu poſita cognoſcamus: atque ad id reſpicientes referentéſque conſideremus, emolumentúmne, an detrimētum afferat. Quòd igitur cupiditas quædam ſit amor, omnibus manifeſtum: quòd verò etiam qui non amant, pulchra ſeu bona cupiunt, non ignoramus. Vt igitur quo amans à
B non amante diſcernitur, intelligamus, ſcire oportet duas in vnoquoque noſtrûm ideas eſſe dominantes atque ducentes, quas ſequimur quocunque ducunt. Altera quidem eſt innata nobis voluptatum cupiditas. Altera verò acquiſita opinio optimi affectatrix. Hę aūt in nobis quandoque cōſentiūt, quandoque in ſeditione & diſcordia ſunt: & modò hæc, modò altera peruincit. Quando igitur opinio ad id quod optimum eſt, ratione ducit ac ſuperat, hæc ipſa viuendi poteſtas temperantia nominatur. Quando verò cupiditas abſque ratione ad voluptates trahit, nobíſque imperat, imperium hoc libido voca-
C tur. Libido autem cùm multiformis ſit multarúmque partiū, multas vtique appellationes habet, & harum formarum quæ maximè in aliquo exuberat, ſua illū appellatione nominatum reddit, nec vllum ſuis decorum aut dignum tribuit cognomētum. Circa cibos enim ſuperatrix rationis, & æqui boníque: præterea aliarum cupiditatum cupiditas, ingluuies appellatur: & eum qui hanc habet, hac ipſa appellatione nuncupatum reddit. Rurſus quæ circa ebrietatem tyrannidem exerçet, ac eum quem poſſidet, hac ducit, patet quòd habebit cognomen. atque alia horum germana, & germanarū cupidi-
D tatum nomina vbi aliqua maximè dominatur, quomodo ponenda ſint, manifeſtum eſt. Cuius aūt gratia ſuperiora omnia diximus, ferè iam patet: ſiue tamen dicatur, ſiue non, magis quàm ſi prætermiſſum ſit, patebit. Nam cupiditas abſque ratione quæ ſuperat opinionē ad recta tendētē, rapítque ad voluptatē formę, & à cognatis cupiditatibus circa corporis formā vehementer corroborata peruincit & ſuperat, ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ῥώμης id eſt robore & vehementia, ἔρως, id eſt amor, appellata eſt. Num tibi, ô amice Phædre, quemadmodum mihi, videor diuinū quiddā paſſus fuiſſe? PHÆ. Profectò quidē, ô Socrates,
E præter ſolitum profluens quędā amplitudo te cœpit. SOC. Silentio igitur me audi. Nam reuera diuinus hic videtur locus. Quare ſi ſæpius nymphis procedente ſermone corripior, ne mireris. Ea certè quæ modò canebam, à dithyrambis nō multum diſtant. PHÆ. Veriſſima narras. S. Horum equidē tu cauſa es. ſed audi cætera, ne abeat id quod ſuperuenit. Hæc verò Deo curæ erunt. nos diſputando ad puerum reuertamur. Age igitur, ô optime, quid ſit id de quo conſulitur, dictum & definitum eſt. Reſpicientes ergo ad hoc quod reliquum eſt, videamus quid emolumenti, vel damni ab amante, & non amante, ei qui obſequitur, ſit merito prouēturū. Hominē libidini mancipatum, & voluptatibus ſeruientem neceſſe eſt amatū ſuum
F pro viribus ſibi quàm iucundiſſimum reddere. Ægrotanti verò quicquid non repugnat, iucundum: quod verò melius, aut æquale, moleſtū. Quare neq. præſtātiorē, neque parē amator amatatū ſpōte vnquā patietur eſſe. Inferiorē autem indigētiorémque quoad poterit, ſemper efficiet. Deterior ignorans ſapiente, forti timidus, ineptus ad dicendū rhetorico, hebes acuto. Hæc & plura inſuper animi mala cū natura inſunt vel fiunt amato, gaudet amator, atque alia inſuper inferre conatur. Alioquin voluptate priuatur. Inuideat ergo neceſſe eſt amator amato, atque eum ab omni conſuetudine ſtudióque vnde
G excellens euadere poſſit, amouens, vehemēter officiat. Maximè tamen ex priuatione illius obeſt, quod prudentiſſimū efficit. Prudentiſſimū verò diuina facit philoſophia, à qua amator procul abducere amatum compellitur, metuens ne ab eo, ſi fiat ſapientior, contemnatur. Denique omnia efficit, quibus ille omnium ignarus euadat, admiretúrque amantem. Qualis cùm fuerit, amatori quidem iucundiſſimus erit, ſibi autē ipſi perniciosiſſimus. Atque ita in his quæ ad intelligentiam pertinent, noxia eſt cum amatore conſuetudo. Poſthac videndum quo pacto is qui bono dulce anteponere cogitur, corpus illius quem amat, ſi commiſſum ſibi fuerit, ſit curaturus. Optabit profectò corpus non ſolidū, ſed molle & delicatum, non
H ſub ſole, ſed vmbra nutritum. quod procul à periculis & laboribus ſicciq; ſudoribus, muliebri & delicato victu fuerit educatum, coloribus alienis extraneíſque ornamētis ex propriorum defectu ornatum, cæteríſque horum ſimilibus conſuetum. Quæ omnia cùm prolixius recenſere indignum ſit, ſummatim in præſentia concludemus, vt reliqua proſequamur. Talem ſanè corporis habitum in præliis & quauis alia ingenti neceſſitate, hoſtes quidem audacter inuadunt, amici aūt ipſíque amatores huic maximè metuunt. Sed hoc iam tanquam manifeſtum dimittendum eſt. Deinceps verò dicendū quid nobis emolumenti, vel damni in rebus externis amantis familiaritas & cuſtodia præbeat. Atqui hoc omnibus, amatori præſertim, eſt manifeſtum,

quod amiciſſima chariſſimáque & diuiniſſima poſſeſſione orbum fieri amatum deſiderat. Parentibus enim, neceſſariis, amicis priuari eum exoptat, exiſtimans eos dulciſſimæ ipſius cũ amato conſuetudini impedimento fore. Puerum præterea vel auri vel cuiuſuis poſſeſſionis ditiſſimũ, neque facilè capi poſſe putat: neque ſi captus fuerit, detineri. Quamobrem neceſſe eſt amatorẽ, tanquam inuidũ amati proſperitate dolere, aduerſitate gaudere. Quinetiã ſine vxore, ſine filiis, ſine domo diu exoptat viuere adoleſcentẽ, cupiens plurimũ tempus propria dulcedine perfrui. Sunt alia quoque mala, ſed horum plurimis in ipſo ſtatim principio dęmon aliquis voluptatem immiſcuit: veluti adulatori grauiſſimæ beſtiæ maximæque calamitati inſeruit natura oblectamentũ aliquod nõ incõcinnum. Vituperabit quoque ſcortum aliquis, vtpote noxium, & alia huiuſmodi animalia atque ſtudia, quæ nos quotidie delectare conſueuerunt. Amans verò pręter quòd noxius eſt, etiam ſua cõſuetudine omnium moleſtiſſimus.

Prouerbium.

Pares enim cum paribus veteri prouerbio iucundiſſimè congregantur. Nam æqualitas temporis, cùm ad æquales voluptates propter ſimilitudinem trahat, amicitiam parit. Veruntamen his etiam nimiam ſatietatem affert. proinde neceſſitas omnibus in rebus cuique grauis eſt. quæ quidem ſimul cum diſſimilitudine in amante ad amatum eſt maximè. Iuniori enim ſenior adhærens, neque die vlla, neque nocte ab eo ſponte recedit, ſed neceſſitate & furore rapitur. qui illum quidem voluptatum illecebris trahit videntem, audientem, tangentem, & omnino amatũ ſenſu quolibet attingentem, ita vt ingẽti cum voluptate illi aſſiduè obſequatur. Amatum verò qua voluptate, quóve ſolatio æquale tempus adeò detinebit, vt extrema moleſtia non vexetur? cùm faciem ſenilem deformémque aſpiciat, cæteráque ſimiliter, quæ non factu ſolùm, verùm etiam auditu moleſta ſunt, neceſſitate quadam ad ipſum captandũ ſemper propoſita, dum malè ſuſpicioſis cuſtodiis, ſemper & vbique obſeruatur, auditque importunas immoderatáſq; tũ laudes, tũ vituperationes quib⁹ amans ipſum proſequitur: quæ in ſobrietate quidem intolerabiles ſunt, in ebrietate verò non intolerabiles ſolum, verumetiam ob nimiã apertè & ad ſatietatẽ loquendi licentiam turpiſſimæ. Præterea dum amat, pernicioſus & importunus eſt. Cùm verò amare deſierit, in poſterum infidus aduerſus illum, quem multis iuramentis, precibus atque promiſſis vix tãdem induxerat, vt præmiorum ſpe infeſtam eius conſuetudinẽ ſuſtineret. Demum cũ rependere deceat, principem aliũ in ſe ac pręſidẽ accipit, mentẽ tẽperantiámq; pro amore atque inſania factúſque iam alius amatũ fallit. Tunc amatus eorum quę dicta quondã & facta ſunt, memor beneficiorum gratiã exigit, putans cum eodem verba ſe facere. Sed alter ob verecundiã, neq; audet mutatũ eſſe ſe confiteri, neque inuenit qua ratione prioris illius principatus inſani iuramenta & promiſſa perſoluat, mentis iam & temperantiæ compos effectus, ne ſi eadem quæ & antea fecerit, ſimilis idémq; ac fuerat antè, rurſus euadat. Hinc efficitur, vt qui antè amauerat, iã aufugiat, mutatúſq. abeat, quaſi teſta in aduerſum cadente: alter verò perſequi cogatur, grauiter ferens, ad imprecationéſque conuerſus. Qui ſanè ab initio deceptus eſt, cùm ignorauerit nõ decuiſſe, amanti neceſſario menti gratificari, imò homini multo magis ab amore libero mentémq; habenti. Alioquin neceſſarium fore, ſeipſum cõmittere homini infido, moroſo, inuido, moleſto, pernicioſo ad rerum poſſeſſionem, pernicioſo ad corporis habitum, lõgè verò ad animi diſciplinam pernicioſiſſimo, qua nihil apud deos & homines reuera aut eſt, aut erit vnquam venerabilius. Hæc, ô puer conſideranda ſunt, atque illud inſuper animaduertendum, amatoris amicitiam non beneuolentia vlla, ſed auiditate quadam expletionis quaſi fame conſtare.

Vt lupus ipſe agnum, puerum ſic ardet amator.

Hoc illud eſt quod prædixeram, ô Phędre. Nec dicẽtem me vlterius audies, ſed iam finem habeat ſermo. PHÆD. Atqui putabam dimidium diſputationis tranſactum eſſe, ac reſtare tantundẽ de non amante dicendũ, quòd illi potius indulgere deceat, ad idque quot illi bona inſunt enumeranda, nunc autem cur deſiſtis, ô Socrates? SO. Animaduertiſti Phædre, carmina me iã non dithyrãbos amplius canere, quamuis in vituperando mea verſetur oratio? quòd ſi laudare alterũ pergam, quid facturum me putas? An non ſentis nymphis, tum opera tua, tum diuina prouidentia me manifeſto afflari? Quare ſummatim dico, tot bona ineſſe alteri, quod mala in altero numerauimus. Sed quid multis opus eſt verbis? De vtriſque enim ſufficienter dictum. Atq; ita quod decet, fabula patietur. Ego iam tranſmiſſo flumine abeo, prius quàm ad maius aliquid abs te compellar. PHÆD. Nondum, ô Socrates, prius quàm æſtus abſcedat. An non vides, vt iam planè meridies ſit, quæ appellatur Conſtans & ſtabilis? Sed interim morantes, ac de his quæ diximus, colloquentes, cùm primum refrixerit, tunc abeamus. SOCRAT. Diuinus es circa ſermones, ô Phædre, ac verè mirabilis. Arbitror equidẽ orationũ quæ his temporibus habitæ ſunt, neminem pluribus autorẽ cauſámq. fuiſſe, quàm te,

A ὅτι τῶν φιλτάτων τε καὶ εὐνουστάτων καὶ θειοτάτων κτημάτων ὀρφανὸν
πρὸ παντὸς εὔξαιτ' ἂν εἶναι τὸν ἐρώμενον. πατρὸς γὰρ καὶ μητρὸς καὶ ξυγ-
γενῶν καὶ φίλων στέρεσθαι ἂν αὐτὸν δέξαιτο, διακωλυτὰς καὶ ἐπιτιμη-
τὰς ἡγούμενος τῆς ἡδίστης πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας. ἀλλὰ μὴν οὐσίαν γε ἔ-
χοντα χρυσοῦ, ἤ τινος ἄλλης κτήσεως, οὔτε εὐάλωτον ὁμοίως, οὔτε ἁ-
λόντα εὐμεταχείριστον ἡγήσεται. ἐξ ὧν πᾶσα ἀνάγκη ἐραστὴν παιδι-
κοῖς φθονεῖν μὲν οὐσίαν κεκτημένοις, ἀπολλυμένοις δὲ χαίρειν. ἔτι τοίνυν
ἄγαμον, ἄπαιδα, ἄοικον ὅτι πλεῖστον χρόνον παιδικὰ ἐραστὴς εὔξαιτο ἂν
γενέσθαι, τὸ αὑτοῦ γλυκὺ ὡς πλεῖστον χρόνον καρποῦσθαι ἐπιθυμῶν. ἔστι
μὲν δὴ καὶ ἄλλα κακά· ἀλλά τις ἔμιξε δαίμων τοῖς πλείστοις ἐν τῷ πα-
B ραυτίκα ἡδονήν· οἷον κόλακι, δεινῷ θηρίῳ καὶ βλάβῃ μεγάλῃ, ὅμως ἐ-
πέμιξεν ἡ φύσις ἡδονήν τινα οὐκ ἄμουσον. καί τις ἑταίραν ὡς βλαβερὸν
ψέξειεν ἄν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιουτοτρόπων θρεμμάτων τε καὶ ἐπι-
τηδευμάτων, οἷς τό γε καθ' ἡμέραν ἡδίστοισιν εἶναι ὑπάρχει· παιδικοῖς δὲ
ἐραστὴς πρὸς τῷ βλαβερῷ καὶ εἰς τὸ συνημερεύειν πάντων ἀηδέστατον.
ἥλικα γὰρ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος τέρπειν τὸν ἥλικα. ἡ γὰρ (οἶμαι) χρόνου
ἰσότης ἐπὶ ἴσας ἡδονὰς ἄγουσα, δι' ὁμοιότητα φιλίαν παρέχεται· ἀλλ' ὅ-
μως κόρον γε καὶ ἡ τούτων συνουσία ἔχει. καὶ μὴν τό γε ἀναγκαῖον αὖ
βαρὺ παντὶ περὶ πᾶν λέγεται· ὃ δὴ πρὸς τῇ ἀνομοιότητι μάλιστα ἐρα-
στὴς πρὸς παιδικὰ ἔχει. νεωτέρῳ γὰρ πρεσβύτερος συνὼν, οὔθ' ἡμέρας
C οὔτε νυκτὸς ἀπολείπεται ἑκὼν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης τε καὶ οἴστρου ἐλαύνε-
ται, ὃς ἐκείνῳ μὲν ἡδονὰς ἀεὶ διδοὺς ἄγει, ὁρῶντι, ἀκούοντι, ἁπτομένῳ, καὶ
πᾶσαν αἴσθησιν αἰσθανομένῳ τοῦ ἐρωμένου, ὥστε μεθ' ἡδονῆς ἀραρότως αὐ-
τῷ ὑπηρετεῖν· τῷ δὲ δὴ ἐρωμένῳ ποῖον παραμύθιον ἢ τίνας ἡδονὰς δι-
δοὺς, ποιήσει τὸν ἴσον χρόνον συνόντι μὴ οὐχὶ ἐπ' ἔσχατον ἐλθεῖν ἀηδίας;
ὁρῶντι μὲν ὄψιν πρεσβυτέραν καὶ οὐκ ἐν ὥρᾳ, ἑπομένων δὲ τῶν ἄλλων ταύ-
τῃ, ἃ καὶ λόγῳ ἐστὶν ἀκούειν οὐκ ἐπιτερπὲς, μὴ ὅτι δὴ ἔργῳ, ἀνάγκης ἀεὶ
προσκειμένης μεταχειρίζεσθαι· φυλακάς τε δὴ καχυπόπτοις φυλαττο-
μένῳ διὰ παντὸς καὶ πρὸς ἅπαντας, ἀκαίροις τε ἐπαίνοις καὶ ὑπερβάλ-
λοντας ἀκούοντι· ὡς δ' αὔτως ψόγοις, νήφοντος μὲν οὐκ ἀνεκτοῖς· εἰς δὲ
D μέθην ἰόντος, πρὸς τῷ μὴ ἀνεκτῷ, ἐπ' αἰσχεῖ, παρρησίᾳ κατακορεῖ καὶ
ἀναπεπταμένῃ χρωμένου. καὶ ἐρῶν μὲν, βλαβερός τε καὶ ἀηδής· λή-
ξας δὲ τοῦ ἔρωτος, εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄπιστος· εἰς ὃν πολλὰ καὶ μετὰ
πολλῶν ὅρκων τε καὶ δεήσεων ὑπισχνούμενος, μόγις κατεῖχε τήν γ' ἐν
τῷ τότε ξυνουσίαν ἐπίπονον οὖσαν φέρειν δι' ἐλπίδα ἀγαθῶν. τότε δὴ
δέον ἐκτίνειν, μεταβαλὼν ἄλλον ἄρχοντα καὶ προστάτην ἐν ἑαυτῷ, νοῦν
καὶ σωφροσύνην ἀντ' ἔρωτος καὶ μανίας, ἄλλος γεγονὼς λέληθε τὰ παι-
δικά. καὶ ὁ μὲν αὐτὸν χάριν ἀπαιτεῖ τῶν τότε, ὑπομιμνήσκων τὰ πρα-
χθέντα καὶ λεχθέντα, ὡς τῷ αὐτῷ διαλεγόμενος· ὁ δὲ ὑπὸ αἰσχύνης οὔ-
τε εἰπεῖν τολμᾷ ὅτι ἄλλος γέγονεν, οὔθ' ὅπως τὰ τῆς προτέρας ἀνοήτου
E ἀρχῆς ὁρκωμόσια τε καὶ ὑποσχέσεις ἐμπεδώσει ἔχει, νοῦν ἤδη ἐσχηκὼς καὶ
σεσωφρονηκὼς ἵνα μὴ πράττων ταυτὰ τῷ πρόσθεν, ὅμοιός τε ἐκείνῳ καὶ
ὁ αὐτὸς πάλιν γένηται. φυγὰς δὴ γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀπεστερηκὼς ὑπ'
ἀνάγκης ὁ πρὶν ἐραστὴς, ὀστράκου μεταπεσόντος, ἵεται φυγῇ μεταβαλών·
ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν, ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων, ἠγνοηκὼς τὸ ἅ-
παν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐκ ἄρα ἔδει ποτὲ ἐρῶντι καὶ ὑπ' ἀνάγκης ἀνοήτῳ χα-
ρίζεσθαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον μὴ ἐρῶντι καὶ νοῦν ἔχοντι. εἰ δὲ μὴ, ἀναγ-
καῖον εἴη ἐνδοῦναι ἑαυτὸν ἀπίστῳ, δυσκόλῳ, φθονερῷ, ἀηδεῖ· βλαβερῷ μὲν
πρὸς οὐσίαν, βλαβερῷ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἕξιν· πολὺ δὲ βλαβερω-
τάτῳ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς παίδευσιν, ἧς οὔτε ἀνθρώποις οὔτε θεοῖς τῇ
F ἀληθείᾳ τιμιώτερον οὔτε ἔστιν, οὔτε ποτὲ ἔσται. ταῦτά τε οὖν χρὴ, ὦ παῖ,
ξυννοεῖν, καὶ εἰδέναι τὴν ἐραστοῦ φιλίαν, ὅτι οὐ μετ' εὐνοίας γίγνεται,
ἀλλὰ σιτίου τρόπον, χάριν πλησμονῆς,

Ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ', ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί.

Τοῦτ' ἐκεῖνο, ὦ Φαῖδρε, οὐκέτ' ἂν πέρα ἀκούσαις ἐμοῦ λέγοντος· ἀλλ'
ἤδη σοι πέρας ἐχέτω ὁ λόγος. ΦΑΙ. Καί τοι γε ᾤμην γε μεσοῦν αὐτὸν, καὶ
ἐρεῖν τὰ ἴσα περὶ τοῦ μὴ ἐρῶντος, ὡς δεῖ ἐκείνῳ χαρίζεσθαι μᾶλλον, λέ-
γων αὖ ὅσα ἔχει ἀγαθά. νῦν δὲ δὴ ὦ Σώκρατες τί ἀποπαύῃ; ΣΩ. Οὐκ
ᾔσθου ὦ μακάριε ὅτι ἤδη ἔπη φθέγγομαι, ἀλλ' οὐκέτι διθυράμβους, καὶ
ταῦτα, ψέγων; ἐὰν δ' ἐπαινεῖν τὸν ἕτερον ἄρξωμαι, τί με οἴει ποιήσειν;
G ἆρ' οἶσθ' ὅτι ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, αἷς με σὺ προὔβαλες, ἐκ προνοίας σα-
φῶς ἐνθουσιάσω; λέγω οὖν ἑνὶ λόγῳ, ὅτι ὅσα τὸν ἕτερον λελοιδορήκαμεν
τῷ ἑτέρῳ τἀναντία τούτων ἀγαθὰ πρόσεστι. καὶ τί δεῖ μακροῦ λόγου;
περὶ γὰρ ἀμφοῖν ἱκανῶς εἴρηται. καὶ οὕτω δὴ ὁ μῦθος ὅ, τι πάσχειν προ-
σήκει αὐτῷ, τοῦτο πείσεται· καὶ ἐγὼ τὸν ποταμὸν τοῦτον διαβὰς ἀπέρχο-
μαι, πρὶν ὑπὸ σοῦ τι μεῖζον ἀναγκασθῆναι. ΦΑΙ. Μήπω γε, ὦ Σώκρα-
τες, πρὶν ἂν τὸ καῦμα παρέλθῃ. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὡς σχεδὸν ἤδη μεσημβρία ἵ-
σταται ἡ δὴ καλουμένη σταθερά; ἀλλὰ περιμείναντες, καὶ ἅμα περὶ τῶν
εἰρημένων διαλεχθέντες, τάχα ἐπειδὰν ἀποψύξῃ ἴωμεν. ΣΩ. Θεῖός γ'
εἶ περὶ τοὺς λόγους ὦ Φαῖδρε, καὶ ἀτεχνῶς θαυμάσιος. οἶμαι γὰρ ἐγὼ τῶν ἐπὶ
H τοῦ σοῦ βίου γεγονότων λόγων μηδένα πλείους ἢ σὲ πεποιηκέναι γεγενῆσθαι,

ἤτοι αὐτὸν λέγοντα, ἢ ἄλλους ἑνί γε τῷ προσαναγκάζοντα· Σιμμίαν Θηβαῖον ἐξαιρῶ λόγου· τῶν δ' ἄλλων πάμπολυ κρατεῖς· καὶ νῦν αὖ δοκεῖς αἴτιός μοι γεγενῆσθαι λόγῳ τινὶ ῥηθῆναι, οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις. ΦΑΙ. Ἀλλὰ πῶς δὴ καὶ τίνι τούτῳ; ΣΩ. Ἡνίκ' ἔμελλον, ὠγαθέ, τὸν ποταμὸν διαβαίνειν, τὸ δαιμόνιόν τε καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖόν μοι γίγνεσθαι, ἐγένετο (ἀεὶ δέ με ἐπίσχει, ὃ ἂν μέλλω πράττειν) καί τινα φωνὴν ἔδοξα αὐτόθεν ἀκοῦσαι· ἥ με οὐκ ἐᾷ ἀπιέναι πρὶν ἂν ἀφοσιώσωμαι, ὥς τι ἡμαρτηκότα εἰς τὸ θεῖον. εἰμὶ δὴ οὖν μάντις μέν, οὐ πάνυ δὲ σπουδαῖος· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τὰ γράμματα φαῦλοι, ὅσον ἐμαυτῷ μόνον ἱκανός. σαφῶς οὖν ἤδη μανθάνω τὸ ἁμάρτημα. ὡς δή τι, ὦ ἑταῖρε, μαντικόν γέ τι καὶ ἡ ψυχή. ἐμὲ γὰρ ἔθραξε μέν τι καὶ πάλαι λέγοντα τὸν λόγον· καί πως ἐδυσωπούμην, κατ' Ἴβυκον, μή τι παρὰ θεοῖς ἀμπλακὼν, τιμὰν πρὸς ἀνθρώπων ἀμείψω· νῦν δ' ᾔσθημαι τὸ ἁμάρτημα. ΦΑΙ. Λέγεις δὲ δὴ τί; ΣΩΚ. Δεινόν, ὦ Φαῖδρε, δεινὸν λόγον αὐτός τε ἐκόμισας, ἐμέ τε ἠνάγκασας εἰπεῖν. ΦΑΙ. Πῶς δή; ΣΩΚΡ. Εὐήθη, καὶ ὑπό τι ἀσεβῆ· οὗ τίς ἂν εἴη δεινότερος; ΦΑΙ. Οὐδείς, εἴ γε σὺ ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚΡ. Τί οὖν; τὸν Ἔρωτα οὐκ Ἀφροδίτης, καὶ θεόν τινα ἡγῇ; ΦΑΙ. Λέγεταί γε δή. ΣΩΚΡ. Οὔτι ὑπό γε Λυσίου, οὐδὲ ὑπὸ τοῦ σοῦ λόγου, ὃς διὰ τοῦ ἐμοῦ στόματος καταφαρμακευθέντος ὑπὸ σοῦ ἐλέχθη. εἰ δ' ἔστιν, ὥσπερ οὖν ἔστι, θεὸς ἤ τι θεῖον ὁ Ἔρως, οὐδὲν ἂν κακὸν εἴη· τὼ δὴ λόγω τὼ νῦν δὴ περὶ αὐτοῦ εἰπέτην ὡς τοιούτου ὄντος. ταύτῃ τε οὖν ἡμαρτανέτην περὶ τὸν Ἔρωτα· ἔτι τε ἡ εὐήθεια αὐτοῖν πάνυ ἀστεία, τὸ, μηδὲν ὑγιὲς λέγοντε, μηδὲ ἀληθές, σεμνύνεσθαι ὥς τι ὄντε. εἰ ἄρα ἀνθρωπίσκους τινὰς ἐξαπατήσαντε εὐδοκιμήσετον ἐν αὐτοῖς. ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ φίλε, καθήρασθαι ἀνάγκη. ἔστι δὲ τοῖς ἁμαρτάνουσι περὶ μυθολογίαν καθαρμὸς ἀρχαῖος· ὃν Ὅμηρος μὲν οὐκ ᾔσθετο, Στησίχορος δέ. τῶν γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς διὰ τὴν Ἑλένης κακηγορίαν, οὐκ ἠγνόησεν, ὥσπερ Ὅμηρος· ἀλλ', ἅτε μουσικὸς ὤν, ἔγνω τὴν αἰτίαν· καὶ ποιεῖ εὐθύς, Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος· οὐδ' ἔβας ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις, οὐδ' ἵκεο Πέργαμα Τροίας. Ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν καλουμένην παλινῳδίαν, παραχρῆμα ἀνέβλεψεν. ἐγὼ οὖν σοφώτερος ἐκείνων γενήσομαι κατ' αὐτό γε τοῦτο. πρὶν γάρ τι παθεῖν διὰ τὴν τοῦ Ἔρωτος κακηγορίαν, πειράσομαι αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν παλινῳδίαν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ οὐχ ὥσπερ τότε, ὑπ' αἰσχύνης ἐγκεκαλυμμένος. ΚΑΙ. Τουτωνί, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔστιν ἅττ' ἂν ἐμοὶ εἶπες ἡδίω. ΣΩΚ. Καὶ γάρ, ὠγαθὲ Φαῖδρε, ἐννοεῖς ὡς ἀναιδῶς εἰρήσθον τὼ λόγω, οὗτός τε καὶ ὁ ἐκ τοῦ βιβλίου ῥηθείς. εἰ γὰρ ἀκούων τις τύχοι ἡμῶν γεννάδας καὶ πρᾷος τὸ ἦθος, ἑτέρου δὲ τοιούτου ἐρῶν, ἢ καὶ πρότερόν ποτε ἐρασθείς, λεγόντων ὡς διὰ σμικρὰ μεγάλας ἔχθρας οἱ ἐρασταὶ ἀναιροῦνται, καὶ ἔχουσι πρὸς τὰ παιδικὰ φθονερῶς τε καὶ βλαβερῶς, πῶς οὐκ ἂν οἴει αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναύταις που τεθραμμένων, καὶ οὐδένα ἐλεύθερον ἔρωτα ἑωρακότων; πολλοῦ δ' ἂν δεῖν ἡμῖν ὁμολογεῖν ἃ ψέγομεν τὸν Ἔρωτα; ΦΑΙ. Ἴσως νὴ Δί', ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Τοῦτόν γε τοίνυν ἔγωγε αἰσχυνόμενος, καὶ αὐτὸν τὸν Ἔρωτα δεδιώς, ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι. συμβουλεύω δὲ καὶ Λυσίᾳ ὅτι τάχιστα γράψαι ὡς χρὴ ἐραστῇ μᾶλλον ἢ μὴ ἐρῶντι ἐκ τῶν ὁμοίων χαρίζεσθαι. ΦΑΙ. Ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι ἕξει τοῦθ' οὕτως· σοῦ γὰρ εἰπόντος τὸν τοῦ ἐραστοῦ ἔπαινον, πᾶσα ἀνάγκη Λυσίαν ὑπ' ἐμοῦ ἀναγκασθῆναι γράψαι αὖ περὶ τοῦ αὐτοῦ λόγον. ΣΩΚΡ. Τοῦτο μὲν πιστεύω, ἕωσπερ ἂν ᾖς ὃς εἶ. ΦΑΙΔ. Λέγε τοίνυν θαρρῶν. ΣΩΚΡ. Ποῦ δή μοι ὁ παῖς πρὸς ὃν ἔλεγον; ἵνα καὶ τοῦτο ἀκούσῃ· καὶ μή, ἀνήκοος ὤν, φθάσῃ χαρισάμενος τῷ μὴ ἐρῶντι. ΦΑΙ. Οὗτος παρά σοι μάλα πλησίον ἀεὶ πάρεστιν, ὅταν καὶ σὺ βούλῃ. ΣΩΚ. Οὑτωσὶ τοίνυν, ὦ παῖ καλέ, ἐννόησον, ὡς ὁ μὲν πρότερος ἦν λόγος Φαίδρου τοῦ Πυθοκλέους, Μυρρινουσίου ἀνδρός· ὃν δὲ μέλλω λέγειν, Στησιχόρου, τοῦ Εὐφήμου, Ἱμεραίου. λεκτέος δὲ ὧδε, ὅτι Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος ὃς ἂν παρόντος ἐραστοῦ τῷ μὴ ἐρῶντι μᾶλλον φῇ δεῖν χαρίζεσθαι, διότι δὴ ὁ μὲν μαίνεται, ὁ δὲ σωφρονεῖ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἁπλοῦν τὸ μανίαν κακὸν εἶναι, καλῶς ἂν ἐλέγετο· νῦν δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν γίγνεται διὰ μανίας, θείᾳ μέντοι δόσει διδομένης. ἥ τε γὰρ δὴ ἐν Δελφοῖς προφῆτις, αἵ τ' ἐν Δωδώνῃ ἱέρειαι, μανεῖσαι μὲν πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ τὴν Ἑλλάδα εἰργάσαντο· σωφρονοῦσαι δέ, βραχέα, ἢ οὐδέν. καὶ ἐὰν δὴ λέγωμεν Σίβυλλάν τε, καὶ ἄλλους ὅσοι μαντικῇ χρώμενοι ἐνθέῳ, πολλὰ δὴ πολλοῖς προύλεγον εἰς τὸ μέλλον ὀρθῶς, μηκύνοιμεν ἄν, δῆλα παντὶ λέγοντες. τόδε μὴν ἄξιον ἐπιμαρτύρασθαι, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν οἱ τὰ ὀνόματα τιθέμενοι, οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦντο οὐδὲ ὄνειδος μανίαν. οὐ γὰρ ἂν τῇ καλλίστῃ τέχνῃ ᾗ τὸ μέλλον κρίνεται, αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα ἐμπλέκοντες, μανικὴν ἐκάλεσαν· ἀλλ' ὡς καλοῦ ὄντος, ὅταν θείᾳ μοίρᾳ γίγνηται, οὕτω νομίσαντες ἔθεντο. οἱ δὲ νῦν ἀπειροκάλως τὸ τ ἐπεμβάλλοντες, μαντικὴν ἐκάλεσαν. ἐπεὶ καὶ τήν γε τῶν ἐμφρόνων ζήτησιν τοῦ μέλλοντος διά τε τῶν ὀρνίθων ποιουμένων καὶ τῶν ἄλλων σημείων,

A ſiue vltro dicendo, ſiue quoquo modo alios cōpellendo. Simmiam Thebanum excipio. Alios verò longè antecellis. Et nūc videris in cauſa fuiſſe, vt aliqua à me oratio habeatur. PHÆ. Non tu bellum ſanè denuncias, ſed quonam modo, & quæ oratio? SOC. Cùm flumen trāſiturus eſſem, dæmoniū & ſolitū mihi fieri ſignū factū eſt: quod ſanè quoties accidit, quod facturus erā, agere prohibet. hinc vocē audire viſus ſum, quæ abire me vetat, antequā expiauerim quaſi aliquid deliquerim erga Deū. Sum igitur vates quidē, at nequaquā bonus, ſed quemB admodum, qui malè ſciunt literas, quantum ad meipſum ſufficiens. Clarè itaque iam intelligo delictum meum. Siquidem, ô amice, præſagij quiddā etiam eſt in animo. Me enim commouit, & antea dum loquebar. vnde quodammodo verebar, ne cùm fortè ſecundum Ibycum apud deos deliquerim, apud homines gloriam conſequar. Nunc ſentio in quo deliquerim. PHÆ. Quid eſt? SOC. Grauem, ô Phædre, grauem, inquam, ſermonem & tu attuliſti, & me dicere compuliſti. PHÆ. Quónam pacto? SOC. Stultum & quodammodo impium: quo quis grauior eſſe poteſt? PHÆ. Nullus, ſi tu vera narras. SOCR. Quid enim Amorem? nónne Veneris filium, & Deum aliquem putas? C PHÆ. Dicitur quidem. SOC. Non tamen à Lyſia neque ex ſermone tuo, qui per os meum abs te, quaſi quidam incantatione deductus, prolatus eſt. Si autem eſt, vt certè eſt, Deus aut diuinum quiddam amor, malum vtique non eſſet. At ſermones de illo, quaſi malum eſſet, habiti ſunt. In hoc ergo aduerſus Amorem deliquimus. Atqui valde ineptæ diſputationes hæ noſtræ videntur, quāuis vrbanæ: quæ cùm nihil ſyncerum verúmque contineant, gloriantur tamen tanquam plurimùm valeant, ſi homunculis nonnullis deceptis approbentur. Mihi igitur, ô amice, expiari neceſſe eſt. Eſt autem his qui confabulando pecD cant, expiatio quædam vetus, quam Homerus non nouit, ſed Steſichorus. Oculis enim priuatus ob Helenæ vituperationē, non ignorauit cæcitatis cauſam, vt Homerus, ſed vtpote muſicus eam agnouit. Itaque ſtatim illa fecit carmina,

Non verus ſermo ille fuit, nec nauibus altis
Exiſti fugiens, nec adiſti Pergama Troiæ.

Atque ita edito poëmate, quam παλινῳδίαν, id eſt recātationem, vocant, confeſtim viſum recuperauit amiſſum. Ego autem in hoc ero vtriſque ſapiētior, quòd antequam accidat mihi quicquam mali ob amoris vituperationem, conabor illi palinodiam reddere, & quidem aperto capite, non vt ſuprà, ob verecundiam velato. PHÆ. His verò, ô Socrates, nihil mihi gratius E efficere poſſes. SOC. Etenim meminiſti, ô Phædre, quàm impudenter ex libro lectum eſt, & à meipſo quoque de amatore dictum. Quòd ſi generoſus aliquis vir & modeſtus, qui ſimilē ſibi alium amet amaueritve, nos audiat, cùm dicimus amantes ob minimas ſæpe cauſas maximas inimicitias ſuſcitare, & inuidos amatis pernicioſóſque eſſe homines, audire ſe arbitrabitur in nauibus educatos, qui liberalem aliquem amorem nunquam inſpexerint, neque vllo modo nobis concedet, quæ in amoris vituperationem adducimus. PHÆ. Fortè per Iouem, ô Socrates. SOC. Hunc ego hominem veritus, & Amorem ipſum metuēs, cupio veluti potabili oratione ſalſum illum auribúſque noſtris noxium ſermonem diluere. Conſulo quineF tiam Lyſiæ, vt quamprimum ſcribat amanti potiùs quàm non amanti ex ſimilibus indulgēdum. PHÆ. Ita futurum certo ſcito. Nam poſtquàm tu amatorem laudaueris, neceſſe erit Lyſiam vt eadem ſcribat à me compelli. SOC. Iſthuc equidē credo, quandiu tu, qui nunc es, fueris. PHÆ. Dic age forti animo. SOC. Eia vbi mihi puer ille adeſt, ad quem ſuperiorem ſermonem habui, vt hunc etiam audiat? ne ſi minus, quàm audierit, temerè non amanti obtemperet. PHÆ. Is tibi proximus ſemper adhæret, quoad cupis. SOC. Sic ergo, ô egregiè puer, cogiG ta, priorem ſermonem Phædri Pythocle geniti Myrrhinuſij fuiſſe: ſequentem verò Steſichori Euphemi filij, viri amabilis fore. huius hoc erit exordium, Non verus ſermo ille eſt, qui præſente amatore non amanti magis iubet gratificari, quia amans furit, non amans verò ſanus eſt. Si enim ſimpliciter verùm eſſet, furorem eſſe malum, rectè à nobis dictum fuiſſet. Nunc autem maxima bonorum nobis fiunt per furorem diuino quodam munere conceſſum. Nam & quæ in Delphis futura prædixit vates, & quæ in Dodona ſacerdotes, furentes quidem multa ac magna commoda priuatim & publicè Græcis hominibus attulerunt: ſanæ verò dum ſunt, exigua, aut nulla. Quod ſi referamus Sibyllam, & alios quicunque diuino vſi H ſunt vaticinio, quàm multa prædicentes in futurum profuerint, prolixum nimis extenderemus ſermonem, & rem manifeſtam omnibus proferremus. Illud tamen dignum eſt teſtificari, quòd veteres qui nomina rebus impoſuerunt, non turpe quiddam, neque ignominioſum putauerunt furorem. Non enim præclariſſimæ arti qua futurum diſcernitur, hoc nomen annectentes, eam μανικὴν, id eſt furorem nominaſſent, ſed tāquam bonum quiddam ſit furor, quando diuina ſorte prouenit, honeſtæ arti nomē huiuſmodi indiderunt. At nunc iuniores iſti interiecta τ litera, imperitè nimium, μαντικὴν dixerunt. Sanè inueſtigationes futuri ſanorū hominum per aues & alia oſtenta, vtpote à

Maxima bona fiunt per furorem diuinitus conceſſum.

οἰονοιστική, οἰωνιστική.

coniectura humanæ intelligentiæ procedentes, mentem hiſtoriámque auguralem cognominarunt. Quam deinde poſteriores o, paruum in magnum vertentes, honeſtiori vocabulo exornant. Quanto igitur perfectius præſtátiúſque vaticinium augurali coniectione, & nomen nomine, opúſque opere, tanto teſtificantur antiqui furorem ex Deo profectum, quàm humanam prudẽtiam præclarius eſſe. Atqui aduerſus morbos & labores maximos ob antiqua delicta quandoque diuina indignatione mortalibus imminentes gentibus quibuſdam alicũde furor adueniens, ac prædicens quibus opus erat, remedia adinuenit, confugiens ad vota cultúſque deorum: vnde expiationes propitiationéſque cõſecutus, incolumem reddidit poſſidentem & in præſens tempus & in futurum, abſolutionem præſentiũ malorum rectè furenti occupatóque adeptus. Tertia verò à Muſis occupatio, & furor ſuſcipiens teneram intactámque animã, ſuſcitat illam atque afflat. Vnde per cantus aliámque poeſim infinita antiquorum geſta exornans, poſteros inſtruit. Qui autem abſque furore Muſarum poëticas ad fores accedit, confidẽs arte quadã poëtam ſe bonum euaſurum, inanis ipſe quidem atque eius poëſis præ illa, quæ ex furore procedit: qua quidẽ hæc quę ex prudentia fit, euaneſcit. Tot equidem, ac etiam plura diuini furoris præclara opera referre poſſum. Quare hoc ipſũ ne formidemus, néve vlla nos ratio abſterreat, oſtendens prudentẽ & ſanum potius, quàm concitatum amicũ eſſe diligendũ. At ille inſuper oſtendat ſi poteſt, ac victoriam reportet, non pro vtilitate amantis, & amati amorem à diis eſſe conceſſum. Nobis verò nunc oſtendendum eſt contrà pro felicitate maxima huiuſmodi furorem à diis hominibus eſſe datum. Demonſtratio autem erit contentioſis quidem incredibilis, ſapientibus verò cõtrà. Oportet autem nos prius de natura animæ diuinæ & humanæ, affectus & opera intuentes, vera nouiſſe. Hoc verò demonſtrationis huius principiũ ſit. Anima omnis immortalis. quod enim ſemper mouetur, id æternum eſt. Quod autem motũ affert alicui, quódque ipſum agitatur aliunde quando finẽ habet motus, viuendi finem habeat neceſſe eſt. Solùm igitur quod ſe ipſum mouet, quia nunquã deſeritur à ſe, nunquam ne moueri quidem deſinit. quinetiam cæteris quæ mouentur, hic fons, hoc principiũ eſt mouendi. Principij autem nulla eſt origo: nam ex principio oriuntur omnia: ipſum autem nulla ex re naſci poteſt. Nec enim eſſet id principium, quod gigneretur aliunde. Quod ſi nunquam oritur, ne occidit quidem vnquam: nam principiũ extinctũ nec ipſum ab alio renaſcetur, nec à ſe aliud creabit, ſiquidem neceſſe eſt à principio oriri omnia. Ita fit, vt motus principium ex eo ſit, quod ipſum à ſe mouetur. id autem nec naſci poteſt, nec mori. Vel concidat omne cœlum, omníſque natura conſiſtat neceſſe eſt, nec vim vllam nanciſcatur, qua primo impulſu moueatur. Cùm igitur appareat immortale eſſe quod ſeipſum mouet, animæ ſubſtantiam & rationem hanc ipſam qui dixerit, non erubeſcet. Omne enim corpus cui motus extrinſecus incidit, inanime eſt. Cui verò intus ex ſeipſo id ineſt, animatum, tanquam hęc animæ natura ſit. quod ſi ita eſt, vt non ſit aliud quicquam quod ſeipſum moueat præter animã, neceſſario ingenita & immortalis eſt anima. De immortalitate animæ ſatis eſt dictum. De idea verò ipſius in hunc modum eſt dicendum. Quale id omnino ſit, diuinæ penitus prolixæque narrationis foret: ſimilitudinem verò eius quãdã deſcribere, humanæ & breuioris. hoc igitur modo dicamus. Similis eſto cognatæ potentiæ ſubalati currus & aurigæ. Deorum equi & aurigæ omnes boni ſunt atque ex bonis, aliorum verò permixti. Principio quidem noſtri princeps bigas habenis moderatur: deinde equorum alter bonus & pulcher, & ex talibus, alter contrarius & ex cõtrariis. Quo fit vt dura & difficilis neceſſariò ſit vectura noſtra. Qua verò ratione mortale & immortale animal appellatum eſt, conandum eſt dicere. Omnis anima totius inanimati curam habet, totúmque percurrit cœlum, aliàs videlicet alias ſortita ſpecies. Perfecta quidẽ dum eſt & alta, ſublimis incedit, ac totum gubernat mũdum. Cui verò alæ defluxerint, fertur quoad ſolidum aliquid apprehenderit, vbi habitaculum ſortita, corpúſve terrenum ſuſcipit, ſeſe mouere apparens propter illius potẽtiam: animálque totum vocatur, anima ſimul corpúſque compactum, & mortale animal cognominatur. Immortale autem ex nulla ratione diſcurſu percepta, ſed quæ fingitur: quippe cùm neque viderimus, neque ſatis intellexerimus deum, immortalem quoddam animal habens quidem animam, habens etiã corpus naturaliter omne tempus cõiuncta. Sed hæc iam vti Deo placet, ita ſe habeãt & dicantur, per quam verò cauſam alæ abiiciantur, decidántq; ab anima, nunc dicamus. Eſt autẽ talis quædã naturalis alarũ vis eſt, graue in ſublime attollere, vbi deorũ inhabitat genus. Omniũ verò, quæ ſunt circa corpus, maximè particeps diuini eſt animus. Diuinũ autem pulchrũ, ſapiẽs, bonum, & quicquid tale dici poteſt. His vtiq; alitur maximè, augetúrq; ipſa alatio animi: turpi autẽ & malo cõtrariiſq; huiuſmodi deficit atq; interit. Magnus vtiq; dux in cœlo Iupiter citãs alatũ currũ prim' incedit, exornãs cũcta, prouidéq; diſponẽs. Hũc ſequitur

De animæ immortalitate.

Hæc ex lib. Ciceronis Tuſc. ij. ad verbum.

De idea animæ.

Quo pacto fit animal.

A ἅτ' ἐκ διανοίας ποιζομένων ἀνθρωπίνῃ νοήσει νοῦν τε καὶ ἱστορίαν οἰονοιστικὴν ἐπωνόμασαν· ἣν νῦν οἰωνιστικὴν τῷ ω σεμνύνοντες οἱ νέοι καλοῦσιν. ὅσῳ δὴ οὖν τελεώτερον καὶ ἐντιμότερον μαντικὴ οἰωνιστικῆς, τό, τε ὄνομα τοῦ ὀνόματος, ἔργον τε ἔργου· τόσῳ κάλλιον μαρτυροῦσιν οἱ παλαιοὶ μανίαν σωφροσύνης τὴν ἐκ θεοῦ τῆς παρ' ἀνθρώπων γιγνομένης. ἀλλὰ μὴν νόσων γε καὶ πόνων τῶν μεγίστων δι' ἁμαρτήματα ἐκ μηνιμάτων που θεῶν ἔν τισι γενομένων, ἡ μανία ἐγγενομένη, καὶ προφητεύσασα οἷς ἔδει, ἀπαλλαγὴν εὕρετο, καταφυγοῦσα πρὸς θεῶν εὐχάς τε καὶ λατρείας· ὅθεν δὴ καθαρμῶν τε καὶ τελετῶν τυχοῦσα ἐξάντη ἐποίησε τὸν αὐτὴν ἔχοντα πρός τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον,
B λύσιν τῷ ὀρθῶς μανέντι τε καὶ κατασχομένῳ τῶν παρόντων κακῶν εὑρομένη. τρίτη δὲ ἀπὸ Μουσῶν κατοχή τε καὶ μανία, λαβοῦσα ἁπαλὴν καὶ ἄβατον ψυχήν, ἐγείρουσα καὶ ἐκβακχεύουσα κατά τε ᾠδὰς καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ποίησιν, μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα τοὺς ἐπιγιγνομένους παιδεύει. ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανῶς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἡ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη. τοσαῦτα μέν σοι καὶ ἔτι πλείω ἔχω μανίας γιγνομένης ἀπὸ θεῶν λέγειν καλὰ ἔργα. ὥστε τοῦτό γε αὐτὸ μὴ φοβώμεθα· μηδέ τις ἡμᾶς λόγος θορυβείτω, δεδιττόμενος ὡς πρὸ τοῦ κεκινημένου τὸν σώφρονα δεῖ προαιρεῖ-
C σθαι φίλον· ἀλλὰ τόδε πρὸς ἐκείνῳ δείξας φερέσθω τὰ νικητήρια, ὡς οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ ὁ ἔρως τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ἐρωμένῳ ἐκ θεῶν ἐπιπέμπεται. ἡμῖν δὲ ἀποδεικτέον αὖ τοὐναντίον, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ τῇ μεγίστῃ παρὰ θεῶν ἡ τοιαύτη μανία δίδοται. ἡ δὲ δὴ ἀπόδειξις ἔσται δεινοῖς μὲν ἄπιστος, σοφοῖς δὲ πιστή. δεῖ οὖν πρῶτον ψυχῆς φύσεως πέρι θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, ἰδόντα πάθη τε καὶ ἔργα, τἀληθὲς νοῆσαι. ἀρχὴ δὲ ἀποδείξεως ἥδε· Πᾶσα ψυχή, ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀεικίνητον, ἀθάνατον· τὸ δ' ἄλλο κινοῦν, καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς. μόνον δὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν, ἅτε οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτό, οὔποτε λήγει κινούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται, τοῦτο πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινή-
D σεως. ἀρχὴ δέ, ἀγένητον. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι, αὐτὴν δὲ μηδ' ἐξ ἑνός. εἰ γὰρ ἔκ του ἀρχὴ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο. ἐπειδὴ δὲ ἀγένητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι. ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολομένης, οὔτε αὐτή ποτε ἔκ του, οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται· εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γίγνεσθαι. οὕτω δὴ κινήσεως μὲν ἀρχή, τὸ αὐτὸ κινοῦν. τοῦτο δὲ οὔτ' ἀπόλλυσθαι οὔτε γίγνεσθαι δυνατόν· ἢ πάντα τε οὐρανόν, πᾶσάν τε γῆν συμπεσοῦσαν στῆναι, καὶ μήποτε αὖθις ἔχειν στῆναι ὅθεν κινηθέντα γενήσεται. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτο αὐτό τις λέγων οὐκ αἰσχυνεῖται. πᾶν γὰρ σῶμα ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον· ᾧ δὲ ἔν-
E δοθεν αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ, ἔμψυχον· ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν, ἢ ψυχήν· ἐξ ἀνάγκης ἀγένητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴ ἂν εἴη. περὶ μὲν οὖν ἀθανασίας αὐτῆς ἱκανῶς. περὶ δὲ τῆς ἰδέας αὐτῆς ὧδε λεκτέον· οἷον μέν ἐστι, πάντῃ πάντως θείας εἶναι καὶ μακρᾶς διηγήσεως· ᾧ δὲ ἔοικεν, ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐλάττονος. ταύτῃ οὖν λέγωμεν. ἔοικε δὴ τῇ ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου. θεῶν μὲν οὖν ἵπποι τε καὶ ἡνίοχοι πάντες, αὐτοί τε ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν· τὸ δὲ τῶν ἄλλων μέμικται. καὶ πρῶτον μὲν ἡμῶν ὁ ἄρχων συνωρίδος ἡνιοχεῖ, εἶτα τῶν ἵππων ὁ μὲν αὐτοῦ καλός τε ἀγαθός, καὶ ἐκ τοιούτων· ὁ δέ, ἐξ ἐναντίων τε καὶ ἐναν-
F τίος. χαλεπὴ δὴ καὶ δύσκολος ἐξ ἀνάγκης ἡ περὶ ἡμᾶς ἡνιόχησις. πῇ δὴ οὖν θνητόν τε καὶ ἀθάνατον ζῷον ἐκλήθη, πειρατέον εἰπεῖν. ἡ ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου· πάντα δὲ οὐρανὸν περιπολεῖ, ἄλλοτε ἐν ἄλλοις εἴδεσι γιγνομένη. τελέα μὲν οὖν οὖσα καὶ ἐπτερωμένη μετεωροπολεῖ τε καὶ ἅπαντα τὸν κόσμον διοικεῖ· ἡ δέ, πτερορρυήσασα φέρεται, ἕως ἂν στερεοῦ τινὸς ἀντιλάβηται· οὗ κατοικισθεῖσα, σῶμα γήϊνον λαβοῦσα, αὐτὸ αὑτὸ δοκοῦν κινεῖν διὰ τὴν ἐκείνης δύναμιν, ζῷον τὸ ξύμπαν ἐκλήθη, ψυχὴ καὶ σῶμα παγέν· θνητόν τ' ἔσχεν ἐπωνυμίαν· ἀθάνατον δέ, οὐδ' ἐξ ἑνὸς λόγου λελογισμένου, ἀλλὰ πλάττομεν, οὔ-
G τε ἰδόντες, οὔτε ἱκανῶς νοήσαντες θεόν, ἀθάνατόν τι ζῷον, ἔχον μὲν ψυχήν, ἔχον δὲ σῶμα· τὸν ἀεὶ δὲ χρόνον ταῦτα ξυμπεφυκότα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν δή, ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, ταύτῃ ἐχέτω τε καὶ λεγέσθω. τὴν δ' αἰτίαν τῆς τῶν πτερῶν ἀποβολῆς, δι' ἣν ψυχῆς ἀποῤῥεῖ, λάβωμεν. ἔστι δέ τις τοιάδε. πέφυκεν ἡ πτεροῦ δύναμις τὸ ἐμβριθὲς ἄγειν ἄνω μετεωρίζουσα, ᾗ τὸ τῶν θεῶν γένος οἰκεῖ. κεκοινώνηκε δέ πῃ μάλιστα τῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ θείου ψυχή. τὸ δὲ θεῖον, καλόν, σοφόν, ἀγαθόν, καὶ πᾶν ὅ, τι τοιοῦτο. τούτοις δὴ τρέφεταί τε καὶ αὔξεται μάλιστα τὸ τῆς ψυχῆς πτέρωμα, αἰσχρῷ δὲ καὶ κακῷ καὶ τοῖς ἐναντίοις φθίνει τε καὶ διόλλυται. ὁ μὲν δὴ
H μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς, πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων, πρῶτος πορεύεται διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἕπεται στρατιὰ

θεῶν τε καὶ δαιμόνων, κατὰ ἕνδεκα μέρη κεκοσμημένη. μένει γὰρ ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. τῶν δ' ἄλλων ὅσοι ἐν τῷ τῶν δώδεκα ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἡγοῦνται κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μακάριαι θέαι τε καὶ διέξοδοι ἐντὸς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται, πράττων ἕκαστος αὐτῶν τὸ αὑτοῦ. ἕπεται δὲ ὁ ἀεὶ θέλων τε καὶ δυνάμενος. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. ὅταν δὲ δὴ πρὸς δαῖτά τε καὶ ἐπὶ θοίνην ἴωσιν, ἄκραν ἐπὶ τὴν οὐράνιον ἀψίδα πορεύονται πρὸς ἄναντες ἤδη. τὰ μὲν θεῶν ὀχήματα ἰσορρόπως εὐήνια ὄντα, ῥαδίως πορεύεται· τὰ δὲ ἄλλα πορεύονται μόγις. βρίθει γὰρ ὁ τῆς κάκης ἵππος μετέχων, ἐπὶ γῆν ῥέπων τε καὶ βαρύνων, ᾧ μὴ καλῶς ἦν τεθραμμένος τῶν ἡνιόχων. ἔνθα δὴ πόνος τε καὶ ἀγὼν ἔσχατος ψυχῇ πρόκειται. αἱ μὲν γὰρ ἀθάνατοι καλούμεναι, ἡνίκα ἂν πρὸς ἄκρῳ γένωνται, ἔξω πορευθεῖσαι ἔστησαν ἐπὶ τῷ τοῦ οὐρανοῦ νώτῳ. στάσας δὲ αὐτὰς περιάγει ἡ περιφορά· αἱ δὲ θεωροῦσι τὰ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτέ τις ὕμνησέ πω τῶν τῇδε ποιητής, οὔτε ποθ' ὑμνήσει κατ' ἀξίαν. ἔχει δὲ ὧδε. τολμητέον γὰρ οὖν τό γε ἀληθὲς εἰπεῖν, ἄλλως τε καὶ περὶ ἀληθείας λέγοντα. ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀναφὴς οὐσία ὄντως οὖσα ψυχῆς κυβερνήτῃ, μόνῳ θεατὴ νῷ χρῆται· περὶ ἣν τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης γένος τοῦτον ἔχει τὸν τόπον. ἅτ' οὖν θεοῦ διάνοια νῷ τε καὶ ἐπιστήμῃ ἀκηράτῳ τρεφομένη, καὶ ἁπάσης ψυχῆς, ὅσῃ ἂν μέλλῃ τὸ προσῆκον δέξεσθαι, ἰδοῦσα διὰ χρόνου τὸ ὄν, ἀγαπᾷ τε καὶ θεωροῦσα τἀληθῆ τρέφεται καὶ εὐπαθεῖ, ἕως ἂν κύκλῳ ἡ περιφορὰ εἰς ταὐτὸν περιενέγκῃ. ἐν δὲ τῇ περιόδῳ καθορᾷ μὲν αὐτὴν δικαιοσύνην, καθορᾷ δὲ σωφροσύνην, καθορᾷ δὲ ἐπιστήμην, οὐχ ᾗ γένεσις πρόσεστιν, οὐδ' ἥ ἐστί που ἑτέρα ἐν ἑτέρῳ οὖσα, ὧν ἡμεῖς νῦν ὄντων καλοῦμεν· ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ ὅ ἐστιν ὂν ὄντως ἐπιστήμην οὖσαν, καὶ τἆλλα ὡσαύτως τὰ ὄντα ὄντως θεασαμένη, καὶ ἑστιαθεῖσα, δῦσα πάλιν εἰς τὸ εἴσω τοῦ οὐρανοῦ, οἴκαδε ἦλθεν. ἐλθούσης δὲ αὐτῆς ὁ ἡνίοχος πρὸς τὴν φάτνην τοὺς ἵππους στήσας παρέβαλεν ἀμβροσίαν τε καὶ ἐπ' αὐτῇ νέκταρ ἐπότισε. καὶ οὗτος μὲν θεῶν βίος. αἱ δὲ ἄλλαι ψυχαί, ἡ μὲν ἄριστα θεῷ ἑπομένη καὶ εἰκασμένη ὑπερῆρεν εἰς τὸν ἔξω τόπον τὴν τοῦ ἡνιόχου κεφαλήν, καὶ συμπεριηνέχθη τὴν περιφοράν, θορυβουμένη ὑπὸ τῶν ἵππων, καὶ μόγις καθορῶσα τὰ ὄντα. ἡ δὲ τοτὲ μὲν ἦρε, τοτὲ δὲ καὶ ἔδυ· βιαζομένων δὲ τῶν ἵππων, τὰ μὲν εἶδε, τὰ δ' οὔ. αἱ δὲ δὴ ἄλλαι, γλιχόμεναι μὲν ἅπασαι τοῦ ἄνω, ἕπονται, ἀδυνατοῦσαι δέ, ὑποβρύχιαι συμπεριφέρονται, πατοῦσαι ἀλλήλας καὶ ἐπιβάλλουσαι, ἑτέρα πρὸ τῆς ἑτέρας πειρωμένη γενέσθαι. θόρυβος οὖν καὶ ἅμιλλα καὶ ἱδρὼς ἔσχατος γίγνεται. οὗ δὴ κακίᾳ ἡνιόχων, πολλαὶ μὲν χωλεύονται, πολλαὶ δὲ πολλὰ πτερὰ θραύονται· πᾶσαι δέ, πολὺν ἔχουσαι πόνον, ἀτελεῖς τῆς τοῦ ὄντος θέας ἀπέρχονται, καὶ ἀπελθοῦσαι τροφῇ δοξαστῇ χρῶνται. οὗ δὴ ἕνεχ' ἡ πολλὴ σπουδή, τὸ ἀληθείας ἰδεῖν πεδίον οὗ ἐστιν. ἥ τε δὴ προσήκουσα ψυχῆς τῷ ἀρίστῳ νομή, ἐκ τοῦ ἐκεῖσε λειμῶνος τυγχάνει οὖσα· ἥ τε τοῦ πτεροῦ φύσις, ᾧ ψυχὴ κουφίζεται, τούτῳ τρέφεται. θεσμός τε Ἀδραστείας ὅδε, ἥτις ἂν ψυχὴ θεῷ ξυνοπαδὸς γενομένη, κατίδῃ τι τῶν ἀληθῶν, μέχρι τε τῆς ἑτέρας περιόδου εἶναι ἀπήμονα· κἂν ἀεὶ τοῦτο δύνηται ποιεῖν, ἀεὶ ἀβλαβῆ εἶναι· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι, μὴ ἴδῃ, καί τινι συντυχίᾳ χρησαμένη, λήθης τε καὶ κακίας πλησθεῖσα βαρυνθῇ, βαρυνθεῖσα δὲ πτερορρυήσῃ τε καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, τότε νόμος ταύτην μὴ φυτεῦσαι εἰς μηδεμίαν θήρειον φύσιν ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει· ἀλλὰ τὴν μὲν πλεῖστα ἰδοῦσαν, εἰς γονὴν ἀνδρὸς γενησομένου φιλοσόφου, ἢ φιλοκάλου, ἢ μουσικοῦ τινὸς καὶ ἐρωτικοῦ· τὴν δὲ δευτέραν, εἰς βασιλέως ἐννόμου, ἢ πολεμικοῦ καὶ ἀρχικοῦ· τρίτην, εἰς πολιτικοῦ, ἤ τινος οἰκονομικοῦ, ἢ χρηματιστικοῦ· τετάρτην, εἰς φιλοπόνου γυμναστικοῦ, ἢ περὶ σώματος ἴασίν τινα ἐσομένου· πέμπτην, μαντικὸν βίον, ἤ τινα τελεστικὸν ἕξουσαν· ἕκτην, ποιητικὸν· ἑβδόμη, γεωμετρικός, ἢ δημιουργικός· ὀγδόη, σοφιστικός, ἢ δημοκοπικός· ἐνάτη, τυραννικός. ἐν δὴ τούτοις ἅπασιν ὃς μὲν ἂν δικαίως διαγάγῃ, ἀμείνονος μοίρας μεταλαμβάνει· ὃς δ' ἂν ἀδίκως, χείρονος. εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ ὅθεν ἥκει ἡ ψυχὴ ἑκάστη, οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων (οὐ γὰρ πτεροῦται πρὸ τοσούτου χρόνου) πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφήσαντος ἀδόλως, ἢ παιδεραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας. αὗται δὲ τρίτῃ περιόδῳ τῇ χιλιετεῖ, ἐὰν ἕλωνται τρὶς ἐφεξῆς τὸν βίον τοῦτον, οὕτω πτερωθεῖσαι, τρισχιλιοστῷ ἔτει ἀπέρχονται. αἱ δὲ ἄλλαι, ὅταν τὸν πρῶτον βίον τελευτήσωσι, κρίσεως ἔτυχον. κριθεῖσαι δέ, αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ γῆς δικαιωτήρια ἐλθοῦσαι, δίκην ἐκτίνουσιν· αἱ δ' εἰς τοὐρανοῦ τινὰ τόπον ὑπὸ τῆς δίκης κουφισθεῖσαι, διάγουσιν ἀξίως οὗ ἐν ἀνθρώπου εἴδει ἐβίωσαν βίου. τῷ δὲ χιλιοστῷ ἀμφότεραι ἀφικνούμεναι ἐπὶ κλήρωσίν τε καὶ αἵρεσιν τοῦ δευτέρου βίου, αἱροῦνται ὃν ἂν ἐθέλῃ ἑκάστη. ἔνθα καὶ εἰς θηρίου βίον ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀφικνεῖται, καὶ ἐκ θηρίου, ὅς ποτε ἄνθρωπος ἦν, πάλιν εἰς ἄνθρωπον. οὐ γὰρ ἥ γε μήποτε ἰ-

A deorum dæmonúmque exercitus per vndecim partes ordinatus. Permanet autem Veſta in deorum æde ſola. Aliorum verò deorum quicũque in duodecim numero cẽſentur, ſuę quiſque functioni præeſt, vt quiſque eſt ordinatus. Permulta igitur beatáque ſpectacula diſcurſúſque intra cœlũ exiſtunt, quibus deorum genus beatorum intendit ſuum quiſque officium peragẽs. Sequitur autem ſemper volens & potens. Liuor enim à diuino choro procul abeſt. Cùm verò ad conuiuium ac dapes vadũt, in ſummum cœli faſtigium ſublimes eunt. Deorum quidẽ vehicula apta habenis, æqualitérque librata facilè gradiuntur, a-
B liorum verò ægrè. Grauatur enim prauitatis particeps equus, ad terram vergẽs atque trahens, cuicunque aurigarum equus non bonus nutritus fuerit. Vbi iam labor & certamen extremum animæ proponitur. Quæ enim immortales vocãtur, cùm ad ſummum peruenerint, extrà progreſſę in cœli dorſo conſiſtunt. Ibi conſtitutas circũferentia ipſa circunfert, atque illæ intuentur, quę ſunt extra cœlum. Locum verò ſupercœleſtem neque quiſquam noſtrorum laudauit adhuc poetarum, neque vnquam pro dignitate laudauit. habet ſe verò in hũc modum. Audendum eſt enim verum dicere, præſertim de veritate lo-
C quenti. Sine colore, ſine figura, ſine tactu, ſine eſſentia verè exiſtens, animæ gubernatore ſolo intellectu contemplante vtitur, circa quam veræ ſcientiæ genus hunc habet locum. Vtpote igitur Dei cogitatio intellectu & ſciẽtia immaculata ſe vertens, cogitatio quoque omnis animæ quæcunque conuenientem ſibi conditionem ſuſceptura eſt intuita per tẽpus id quod eſt, contenta veritatis contemplatione nutritur & gaudet, donec circulo in idem circunferentia referat. In hoc autẽ circuitu conſpicit ipſam iuſtitiam, conſpicit temperantiam, conſpicit ſcientiam, non qua adſit generatio, nec qua alia alicubi ſit in alio, quales videlicet ſunt eorum, quę nos entia nunc appel-
D lamus: ſed illam quæ in eo quod eſt ens verè, ſcientia eſt: & alia eodẽ modo, quæ verè ſunt ſpeculata atque his enutrita, ſubiens rurſus intra cœlum, domum reuertitur. Cùm autem redierit, auriga ad præſepe ſiſtens equos, obiicit illis ambroſiam & poſt ipſam nectar potandum. atque hæc deorũ eſt vita. Cæterarum verò animarum, alia optimè Deum ſecuta, ſimiliſque effecta, extulit in ſupercœleſtem locum aurigæ caput, & cum ipſa circunferentia ſimul delata eſt, ſed perturbata ab equis, & vix ea quæ verè ſunt, intuita. Alia verò modò caput extulit, modò ſubmiſit: at ob violentiam equorum, partim vidit qui-
E dem, partim verò non vidit. Aliæ autem animæ affectãtes quidem omnes ſuperiorem locum ſequuntur: cùm verò nequeãt, ſubmerſæ circunferuntur, calcantes ſeſe inuicem atque incumbentes, alia aliam præire cõtendens. Tumultus igitur & certamen & ſudor fit extremus. Vbi quidem aurigarum vitio multæ claudicant, multæ multas pennas confringunt, omnes verò magno implicatæ labore, expertes eius quod verè eſt intuendi, diſcedunt: poſt diſceſſum verò alimento vtuntur opinabili. Cuius quidẽ gratia multus ineſt conatus, veritatis campus vbinam ſit, intueri. Nam ex huiuſmodi prato optima vis animæ conuenientẽ accipit alimoniam, & alarum natura qua anima eleuatur, hoc alitur. Reguláque Adraſtiæ deæ, id eſt ineuitabilis numinis, hæc eſt: vt quæcunque anima Deum comitata ali-
F quid verorũ inſpexerit, ea vſq. ad circuitũ alium ſit indemnis: & ſi ſemper hoc facere queat, ſi ſemper illæſa. Si verò impotẽs aſſequendi non inſpexerit, & caſu aliquo vſa, repletaque obliuione & prauitate grauetur, grauata autem pennas confregerit, in terramque reciderit, tunc prohibet lex hanc in prima generatione in aliquam brutalẽ ire naturam: ſed iubet eam quæ plurima viderit, in genituram viri philoſophi, aut pulchritudinis cupidi, aut muſici, atque amatorij: eam verò, quæ ſecundo loco, in regem legitimum, aut bellicoſum virum & imperatorium deſcẽdere. Tertio in gubernatorẽ reipub. aut rei familiaris diſpenſatorẽ vel quæſtuariũ. Quarto in laborioſum gymna-
G ſticũ, aut circa medelam curamque corporis verſaturũ. Quinto in eos qui vates futuri ſunt, & circa myſteria quædã. Sexto in poëtam, vel alium quẽuis eorum, qui aptè in imitatione verſãtur. Septimo in artificẽ vel *agricolam. Octauo in ſophiſtam & popularẽ. Nono in tyrannidem. In his autem omnibus quicunque iuſtè vitam egerit, ſortem poſtea nanciſcitur meliorẽ, qui verò iniuſtè, deteriorem. In idem enim vnde profecta eſt cuiuſque anima annis decem millibus non reuertitur. Nam alas ante hoc ſpatium non recuperat, præter illius animam, qui philoſophatus eſt ſine dolo, vel vnà cum ſapientiæ ſtudio pueros amauit. Hæ quidem tertio ambitu mille annorum, ſi ter hanc ipſam deinceps elegerint vitam, ſic recuperatis alis, poſt
H tria millia annorum euolant, abeuntes. Aliæ verò animæ primæ vitæ finem conſecutæ, iudicantur. Iudicatæ autem aliæ ſub terra in iudicij locum euntes, meritas illic pœnas ſuſtinent. Aliæ in cœli quendam locum per iudicium eleuatæ, ita degunt, vt dignum eſt ea vita, qua in hominis figura vixerunt. Milleſimo anno ambæ redeuntes ſortem, & electionem ſecundæ vitæ ſuſcipiunt, deligit vnaquæque eam vitam quam velit. Hic & in beſtiæ vitam humana anima tranſit, & ex beſtia rurſus in hominem, ſi modò anima quandoque prius fuerit hominis.

Vide vt Plato ponit aliqua extra cœlum.

Intellectus animæ gubernator.

Nouẽ animarũ cõditiones

*Gre. Geometricum.

Ad idem reuertitur anima poſt decem millia annorum.

Humanæ animæ tranſmutatio.

Nam quæ nunquam veritatem inſpexerit, in hãc figuram venire non poterit. Oportet verò hominem intelligere ſecundum ſpeciem, ex multis procedẽtem ſenſibus in vnum ratiocinatione conceptum. Hæc autem eſt recordatio illorum, quę olim vidit anima noſtra cum Deo perfecta, & illa deſpiciens, quæ nunc eſſe dicimus, & ad id quod verè eſt ſurſum reflexa. Quaprópter ſola philoſophi cogitatio merito recuperat alas. Nam illis ſemper quantum fieri poteſt, memoria inhæret, quibus Deus inhærens diuinus eſt. Talibus autem commentationibus, qui rectè vtitur, perfectiſque myſteriis ſemper imbuitur, perfectus reuera ſolus euadit. Ab humanis autem ſtudiis ſegregatus, diuinóque inhærens, carpitur à multitudine, quaſi extra ſe poſitus, ſed ipſe Deo plenus multitudinem latet. Tendit igitur huc totus ſermo, qui eſt circa quartum furorẽ, quo quando quis viſa hic pulchritudine aliqua veræ illius reminiſcens, alas recipit, receptiſque euolare nititur. Cùm verò id facere nequeat, tanquam auis ſuperna ſuſpiciens, & inferiora contemnens, crimen reportat, quaſi furore correptus. Hæc itaque diuina alienatio omnium alienationum optima, atque ex optimis fit, & habenti, & participanti: & qui hoc tenetur furore, cùm amet pulchra, amator vocatur. Vt enim dictũ eſt, omnis anima hominis ea quę verè ſunt, intuita eſt, alioquin in hoc animal non veniſſet. Recordari verò ex his quæ hic ſunt, illorum, non facilè eſt omnibus, nec quot ex illis breue tempus illuc inſpexerunt, neque quot huc deſcendentes infortunatæ fuerunt, ita vt quibuſdam conſuetudinibus deprauatæ, ſacrorum quæ aliquando inſpexerãt, obliuionem ſuſceperint. Quamobrem paucæ reſtãt, quibus ſatis memoriæ ſuperſit. Hæ verò quando hic ſimilitudinem aliquam eorum, quæ illic inſpexerant, intuentur, obſtupeſcunt, & quaſi extra ſe ponũtur: quæ tamen ſit hæc affectio ignorant, quia non ſatis omnino perſentiunt. Iuſtitiæ quidem & temperantiæ, & aliorum quæcunque in animis pretioſa ſunt, ſplendorem nullum in his imaginibus cernimus, ſed per obſcura quædam inſtrumenta vix & perpauci in eorum imagines accedentes eius, quod repræſentatur, genus aſpiciunt. At pulchritudinem tunc licebat videre clariſſimam, quando cum beato illo choro felicem viſionem contemplationémque ſecuti cum Ioue quidem nos, alij verò cum alio quodam deorum, viderunt, & initiati ſunt ſacris, quæ fas eſt dicere ſacrorum omnium beatiſſima: quę operamur integri quidem nos & malorum expertes, quot in poſterum manebant, integra quoque & ſimplicia immobiliáque, & beata ſpectacula initiati inſpectantes pura in luce puri & immaculati, ſolutíque ab hoc quod nunc circunferentes, corpus vocamus, in modum oſtreæ huic alligati. Hæc autem memoriæ ſunt accepta ferenda, propter quam deſiderio illorum quæ quondam vidimus, nunc ſermonem extẽdimus. Pulchritudo autem, quemadmodum diximus, & cum illis progrediẽs effulgebat tunc, & huc profecti percepimus eam per ſenſum noſtrorum perſpicaciſſimum clariſſimè refulgentem. Oculorum enim eſt in nobis ſenſus acerrimus, quibus ſapientiã non cernimus. Quàm illa ardentes amores excitaret ſui, ſi videretur? Eadem eſt de cæteris quæ ſunt amabilia, ratio. At verò pulchritudo ſola hanc habuit ſortem, vt maximè omnium & perſpicua ſit, & amabilis. Qui ergo non eſt myſteriis nuper initiatus, aut potius eſt deprauatus, haud celeriter hinc illuc ad ipſam pulchritudinem excitatur, ſimilitudinem hic quandam, quæ ab illa denominatur aſpiciens. Quapropter non veneratur dum aſpicit, ſed quadrupedis ritu deditus, voluptati aggredi & concumbere nititur: petulantérque congrediens, nec timet, nec erubeſcit voluptatem præter naturã ſectari. Sed qui nuper expiatus eſt ſacris, quíve aliquando eſt plurima contẽplatus, quando vultum diuina forma decorum videt, aptè ipſam pulchritudinem imitatum, vel aliquam incorporeã ſpeciem, primo quidem horret, metúſque vetus aliquis in eum reuoluitur: deinde inſpiciens tanquam deum colit: ac niſi vereretur vehementis inſaniæ crimen, ſacra amatis non aliter quàm dei ſtatuæ faceret. Intuentem verò ipſum velut ex horrore, permutatio, ſudor, & ardor inſolitus occupat. Quãdo enim pulchritudinis influxum per oculos accipit, calefit, quo pennarum natura irrigatur: poſtquam verò incaluit, liqueſcũt quæ ad pullulandum ſpectant, quæque diu præ duritie compacta, exitum germinis cohibebant. Vbi autem influxerit alimonia, pennarum germina iam ab ipſis radicibus tumeſcentia impetu quodam per animæ ſpeciem totam nitũtur erumpere. tota enim erat olim pennis ſuffulta. Feruet itaque tunc omnis & proſilit: atque vt infantes quum dentes emittũt, prurítu & dolore gingiuarum vexantur: ita & pennas emittentis anima feruet, & titillatione, moleſtiáque afficitur. Itaque cùm pueri pulchritudinem intuetur, cupidinémque inde effluentem imbibens irrigatur caleſcitque, dolere iam deſinit, atque lætatur. Cùm verò procul abſuerit, exaruerintque meatus qua parte ſcaturire nititur ala, aridi & conſtricti, pennarum germen cohibent. hoc intus vnà cum cupidineo illo influxu occluſum tumeſcentiúmque more reſiliẽs, ipſum ſibimet ſuos meatus vndique obſtruit pungítque. Tota igitur anima vndique ſaucia ſtimulo

Verba Ciceronis ex lib. de finib. 2.

Pulchritudo ſola maximè omnium amabilis.

A δοῦσα τὴν ἀλήθειαν εἰς τόδε ἥξει τὸ σχῆμα. δεῖ γὰρ ἄνθρωπον ξυνιέναι κατ' εἶδος λεγόμενον, ἐκ πολλῶν ἰὸν αἰσθήσεων εἰς ἓν λογισμῷ ξυναιρούμενον. τοῦτο δέ ἐστιν ἀνάμνησις ἐκείνων ἅ ποτ' εἶδεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ, συμπορευθεῖσα θεῷ, καὶ ὑπεριδοῦσα ἃ νῦν εἶναι φαμὲν, καὶ ἀνακύψασα εἰς τὸ ὄντως ὄν. διὸ δὴ δικαίως μόνη πτεροῦται ἡ τοῦ φιλοσόφου διάνοια. πρὸς γὰρ ἐκείνοις ἀεί ἐστι μνήμῃ κατὰ δύναμιν πρὸς οἷσπερ ὁ θεὸς ὢν, θεῖός ἐστι. τοῖς δὲ δὴ τοιούτοις ἀνὴρ ὑπομνήμασιν ὀρθῶς χρώμενος, τελέους ἀεὶ τελετὰς τελούμενος, τέλεος ὄντως μόνος γίγνεται. ἐξιστάμενος δὲ τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων, καὶ πρὸς τῷ θείῳ γιγνόμενος, νουθετεῖται μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὡς παρακινῶν, ἐνθουσιάζων δὲ λέληθε τοὺς πολλούς. ἔστι δὴ οὖν δεῦρο ὁ πᾶς ἥκων λόγος περὶ τῆς τετάρτης
B μανίας, ἣν ὅταν τὸ τῇδέ τις ὁρῶν κάλλος τοῦ ἀληθοῦς ἀναμιμνησκόμενος, ἀναπτερῶταί τε καὶ ἀναπτερούμενος προθυμῆται ἀναπτέσθαι· ἀδυνατῶν δὲ, ὄρνιθος δίκην βλέπων ἄνω, τῶν κάτω δὲ ἀμελῶν, αἰτίαν ἔχει ὡς μανικῶς διακείμενος. ὡς ἄρα αὕτη πασῶν τῶν ἐνθουσιάσεων ἀρίστη τε καὶ ἐξ ἀρίστων τῷ τε ἔχοντι καὶ τῷ κοινωνοῦντι αὐτῆς γίγνεται· καὶ ὅτι ταύτης μετέχων τῆς μανίας ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν, ἐραστὴς καλεῖται. καθάπερ γὰρ εἴρηται, πᾶσα μὲν ἀνθρώπου ψυχὴ φύσει τεθέαται τὰ ὄντα· (ἢ οὐκ ἂν ἦλθεν εἰς τόδε τὸ ζῶον) ἀναμιμνήσκεσθαι δ' ἐκ τῶνδε ἐκεῖνα, οὐ ῥᾴδιον ἁπάσῃ, οὔτε ὅσαι βραχέως εἶδον τότε τἀκεῖ, οὔθ' αἳ
C δεῦρο πεσοῦσαι ἐδυστύχησαν· οὔτε ὑπό τινων ὁμιλιῶν ἐπὶ τὸ ἄδικον τραπόμεναι, λήθην ὧν τότε εἶδον ἱερῶν ἔχειν. ὀλίγαι δὴ λείπονται αἷς τὸ τῆς μνήμης ἱκανῶς πάρεστιν. αὗται δὲ, ὁπόταν τι τῶν ἐκεῖ ὁμοίωμα ἴδωσιν ἐκπλήττονται, καὶ οὐκέτ' αὐτῶν γίγνονται. ὃ δ' ἐστὶ τὸ πάθος ἀγνοοῦσι, διὰ τὸ μὴ ἱκανῶς διαισθάνεσθαι. δικαιοσύνης μὲν οὖν καὶ σωφροσύνης, καὶ ὅσα ἄλλα τίμια ψυχαῖς, οὐκ ἔνεστι φέγγος οὐδὲν ἐν τοῖς τῇδε ὁμοιώμασιν· ἀλλὰ δι' ἀμυδρῶν ὀργάνων μόγις αὐτῶν καὶ ὀλίγοι ἐπὶ τὰς εἰκόνας ἰόντες, θεῶνται τὸ τοῦ εἰκασθέντος γένος. κάλλος δὲ τότε ἦν ἰδεῖν λαμπρὸν, ὅτε σὺν εὐδαίμονι χορῷ μακαρίαν ὄψιν τε καὶ
D θέαν ἑπόμενοι μετὰ μὲν Διὸς ἡμεῖς, ἄλλοι δὲ μετ' ἄλλου θεῶν, εἶδόν τε καὶ ἐτελοῦντο τελετῶν ἣν θέμις λέγειν μακαριωτάτην· ἣν ὠργιάζομεν ὁλόκληροι μὲν αὐτοὶ ὄντες, καὶ ἀπαθεῖς κακῶν ὅσα ἡμᾶς ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ ὑπέμενεν· ὁλόκληρα δὲ καὶ ἁπλᾶ καὶ ἀτρεμῆ καὶ εὐδαίμονα φάσματα μυούμενοί τε καὶ ἐποπτεύοντες ἐν αὐγῇ καθαρᾷ καθαροὶ ὄντες καὶ ἀσήμαντοι τούτου ὃ νῦν δὴ σῶμα περιφέροντες ὀνομάζομεν ὀστρέου τρόπον δεδεσμευμένοι. ταῦτα μὲν οὖν μνήμῃ κεχαρίσθω, δι' ἣν πόθῳ τῶν τότε νῦν μακρότερα εἴρηται. περὶ δὲ κάλλους, ὥσπερ εἴπομεν, μετ' ἐκείνων δὲ ἔλαμπεν ὄν. δεῦρό τε ἐλθόντες κατειλήφαμεν αὐτὸ διὰ τῆς ἐναργεστάτης αἰσθήσεως τῶν ἡμετέρων στίλβον ἐναργέστατα. ὄψις
E γὰρ ἡμῖν ὀξυτάτη τῶν διὰ τοῦ σώματος ἔρχεται αἰσθήσεων, ᾗ φρόνησις οὐχ ὁρᾶται. δεινοὺς γὰρ ἂν παρεῖχεν ἔρωτας, εἴ τι τοιοῦτον ἑαυτῆς ἐναργὲς εἴδωλον παρείχετο εἰς ὄψιν ἰὸν, καὶ τἆλλα ὅσα ἐραστά. νῦν δὲ κάλλος μόνον ταύτην ἔσχε μοῖραν, ὥστ' ἐκφανέστατον εἶναι καὶ ἐρασμιώτατον. ὁ μὲν οὖν μὴ νεοτελὴς, ἢ διεφθαρμένος, οὐκ ὀξέως ἐνθένδε ἐκεῖσε φέρεται πρὸς αὐτὸ τὸ κάλλος, θεώμενος αὐτοῦ τὴν τῇδε ἐπωνυμίαν. ὥστε οὐ σέβεται προσορῶν, ἀλλ' ἡδονῇ παραδοὺς, τετράποδος νόμῳ βαίνειν ἐπιχειρεῖ, καὶ παιδοσπορεῖν· καὶ ὕβρει προσομιλῶν, οὐ δέδοικεν, οὐδ' αἰσχύνεται παρὰ φύσιν ἡδονὴν διώκων. ὁ δὲ ἀρτιτελὴς, ὁ τῶν τότε πολυθεάμων, ὅταν θεοει-
F δὲς πρόσωπον ἴδῃ, κάλλος εὖ μεμιμημένον, ἤ τινα ἀσώματον ἰδέαν, πρῶτον μὲν ἔφριξε, καί τι τῶν τότε ὑπῆλθεν αὐτὸν δειμάτων· εἶτα προσορῶν, ὡς θεὸν σέβεται· καὶ, εἰ μὴ δεδιείη τὴν τῆς σφόδρα μανίας δόξαν, θύοι ἂν, ὡς ἀγάλματι καὶ θεῷ, τοῖς παιδικοῖς. ἰδόντα δὲ αὐτὸν, οἷον ἐκ τῆς φρίκης μεταβολή τε καὶ ἱδρὼς καὶ θερμότης ἀήθης λαμβάνει. δεξάμενος γὰρ τοῦ κάλλους τὴν ἀπορροὴν διὰ τῶν ὀμμάτων, ἐθερμάνθη ᾗ ἡ τοῦ πτεροῦ φύσις ἄρδεται. θερμανθέντος δὲ ἐτάκη τὰ περὶ τὴν ἔκφυσιν, ἃ πάλαι ὑπὸ σκληρότητος συμμεμυκότα εἶργε μὴ βλαστάνειν. ἐπιρρυείσης δὲ τῆς τροφῆς, ᾤδησέ τε καὶ ὥρμησε φύεσθαι ἀπὸ τῆς ῥίζης ὁ τοῦ πτεροῦ καυλὸς ὑπὸ πᾶν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος. πᾶσα γὰρ ἦν τὸ πάλαι πτερωτή. ζεῖ οὖν ἐν τούτῳ ὅλη καὶ ἀνακηκίει. καὶ ὅπερ τὸ τῶν ὀδοντοφυούν-
G των πάθος περὶ τοὺς ὀδόντας γίγνεται ὅταν ἄρτι φύωσι, κνῆσίς τε καὶ ἀγανάκτησις περὶ τὰ οὖλα, ταὐτὸν δὴ πέπονθεν ἡ τοῦ πτεροφυεῖν ἀρχομένου ψυχή· ζεῖ τε καὶ ἀγανακτεῖ καὶ γαργαλίζεται φύουσα τὰ πτερά. ὅταν μὲν οὖν βλέπουσα πρὸς τὸ τοῦ παιδὸς κάλλος, ἐκεῖθεν μέρη ἐπιόντα δή που καὶ ῥέοντα, ἃ δὴ διὰ ταῦτα ἵμερος καλεῖται, δεχομένη τὸν ἵμερον ἄρδηταί τε καὶ θερμαίνηται, λωφᾷ τε τῆς ὀδύνης καὶ γέγηθεν· ὅταν δὲ χωρὶς γένηται καὶ αὐχμήσῃ, τὰ τῶν διεξόδων στόματα ᾗ τὸ πτερὸν ὁρμᾷ συναυαινόμενα, μύσαντα ἀποκλείει τὴν βλάστην τοῦ πτεροῦ. ἡ δ' ἐντὸς μετὰ τοῦ ἱμέρου ἀποκεκλεισμένη, πηδῶσα οἷον τὰ σφύζοντα, τῇ διεξόδῳ ἐγχρίει ἑκάστη τῇ καθ' αὑτήν. ὥστε πᾶσα κεντουμένη κύκλῳ ἡ ψυχὴ οἰ-
H στρᾷ καὶ ὀδυνᾶται· μνήμην δ' αὖ ἔχουσα τοῦ καλοῦ γέγηθεν· ἐκ δ' ἀμ-

φοτέρων μεμιγμένων ἀδημονεῖ τε τῇ ἀτοπίᾳ τοῦ πάθους, καὶ ἀποροῦσα λυττᾷ· καὶ ἐμμανὴς οὖσα, οὔτε νυκτὸς δύναται καθεύδειν, οὔτε μεθ' ἡμέραν οὗ ἂν ᾖ μένειν. θεῖ δὲ ποθοῦσα ὅπου ἂν οἴηται ὄψεσθαι τὸν ἔχοντα τὸ κάλλος. ἰδοῦσα δὲ καὶ ἐποχετευσαμένη ἵμερον, ἔλυσε μὲν τὰ τότε συμπεφραγμένα, ἀναπνοὴν δὲ λαβοῦσα, κέντρων τε καὶ ὠδίνων ἔληξεν. ἡδονὴν δ' αὖ ταύτην γλυκυτάτην ἐν τῷ παρόντι καρποῦται. ὅθεν δὴ ἑκοῦσα εἶναι οὐκ ἀπολείπεται, οὐδέ τινα τοῦ καλοῦ περὶ πλείονος ποιεῖται· ἀλλὰ μητέρων τε καὶ ἀδελφῶν καὶ ἑταίρων πάντων λέλησται, καὶ οὐσίας δι' ἀμέλειαν ἀπολλυμένης, παρ' οὐδὲν τίθεται· νομίμων δὲ καὶ εὐσχημόνων, οἷς πρὸ τοῦ ἐκαλλωπίζετο, πάντων καταφρονήσασα, δουλεύειν ἑτοίμη καὶ κοιμᾶσθαι ὅπου ἂν ἐᾷ τις ἐγγυτάτω τοῦ πόθου. πρὸς γὰρ τὸ σέβεσθαι τὸν τὸ κάλλος ἔχοντα, ἰατρὸν εὕρηκε μόνον τῶν μεγίστων πόνων. τοῦτο δὴ τὸ πάθος, ὦ παῖ καλέ, πρὸς ὃν δή μοι ὁ λόγος, ἄνθρωποι μὲν Ἔρωτα ὀνομάζουσι· θεοὶ δὲ ὃ καλοῦσιν ἀκούσας, εἰκότως διὰ νεότητα γελάσεις. λέγουσι δέ, οἶμαι, τινὲς Ὁμηριδῶν ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν δύο ἔπη εἰς τὸν Ἔρωτα· ὧν εἰς τὸ ἕτερον πάνυ ὑβριστικόν, καὶ οὐ σφόδρα τι ἔμμετρον. ὑμνοῦσι δὲ ὧδε, Τὸν δ' ἤτοι θνητοὶ μὲν Ἔρωτα καλοῦσι ποτηνόν, Ἀθάνατοι δὲ Πτέρωτα, διὰ πτερόφοιτον ἀνάγκην. τούτοις δὴ ἔξεστι μὲν πείθεσθαι, ἔξεστι δὲ μή. ὅμως δὲ ἥ γε αἰτία καὶ τὸ πάθος τῶν ἐρώντων τοῦτο ἐκεῖνο τυγχάνει ὄν. τῶν μὲν οὖν Διὸς ὀπαδῶν ὁ ληφθεὶς ἐμβριθέστερον δύναται φέρειν τὸ τοῦ πτερωνύμου ἄχθος. ὅσοι δὲ Ἄρεώς τε θεραπευταί, καὶ μετ' ἐκείνου περιεπόλουν, ὅταν ὑπ' Ἔρωτος ἁλῶσι καί τι οἰηθῶσιν ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, φονικοὶ καὶ ἕτοιμοι καθιερεύειν αὑτούς τε καὶ τὰ παιδικά. καὶ οὕτω καθ' ἕκαστον θεόν, οὗ ἕκαστος ἦν χορευτής, ἐκεῖνον τιμῶν τε καὶ μιμούμενος εἰς τὸ δυνατὸν ζῇ, ἕως ἂν ᾖ ἀδιάφθορος· καὶ τὴν τῇδε πρώτην γένεσιν βιοτεύῃ, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ πρός γε τοὺς ἐρωμένους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλεῖ τε καὶ προσφέρεται. τόν τε οὖν Ἔρωτα τῶν καλῶν πρὸς τρόπου ἐκλέγεται ἕκαστος, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνον ὄντα ἑαυτῷ, οἷον ἄγαλμα τεκταίνεται καὶ κατακοσμεῖ, ὡς τιμήσων τε καὶ ὀργιάσων. οἱ μὲν δὴ Διός, Δῖόν τινα ζητοῦσι τὴν ψυχὴν τὸν ὑφ' αὑτῶν ἐρώμενον. σκοποῦσιν οὖν εἰ φιλόσοφός τε καὶ ἡγεμονικὸς τὴν φύσιν· καὶ ὅταν αὐτὸν εὑρόντες ἐρασθῶσι, πᾶν ποιοῦσιν ὅπως τοιοῦτος ἔσται. ἐὰν οὖν μὴ πρότερον ἐμβεβῶσι τῷ ἐπιτηδεύματι, τότε ἐπιχειρήσαντες μανθάνουσί τε ὅθεν ἄν τι δύνωνται, καὶ αὐτοὶ μετέρχονται. ἰχνεύοντες δὲ παρ' ἑαυτῶν ἀνευρίσκειν τὴν τοῦ σφετέρου θεοῦ φύσιν, εὐποροῦσι, διὰ τὸ συντόνως ἠναγκάσθαι πρὸς τὸν θεὸν βλέπειν· καὶ ἐφαπτόμενοι αὐτοῦ τῇ μνήμῃ, ἐνθουσιῶντες, ἐξ ἐκείνου λαμβάνουσι τὰ ἔθη καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, καθ' ὅσον δυνατὸν θεοῦ ἀνθρώπῳ μετασχεῖν. καὶ τούτων δὴ τὸν ἐρώμενον αἰτιώμενοι, ἔτι τε μᾶλλον ἀγαπῶσι· κἂν ἐκ Διὸς ἀρύτωσιν, ὥσπερ αἱ βάκχαι, ἐπὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου ψυχὴν ἐπαντλοῦντες, ποιοῦσιν ὡς δυνατὸν ὁμοιότατον τῷ σφετέρῳ θεῷ. ὅσοι δ' αὖ μεθ' Ἥρας εἵποντο, βασιλικὸν ζητοῦσι· καὶ εὑρόντες, περὶ τοῦτον πάντα δρῶσι τὰ αὐτά. οἱ δὲ Ἀπόλλωνός τε καὶ ἑκάστου τῶν θεῶν, οὕτω κατὰ τὸν θεὸν ἰόντες, ζητοῦσι τὸν σφέτερον παῖδα πεφυκέναι· καὶ ὅταν κτήσωνται, μιμούμενοι αὐτοί τε καὶ τὰ παιδικὰ πείθοντες, καὶ ῥυθμίζοντες, εἰς τὸ ἐκείνου ἐπιτήδευμα καὶ ἰδέαν ἄγουσιν, ὅση ἑκάστῳ δύναμις· οὐ φθόνῳ, οὐδ' ἀνελευθέρῳ δυσμενείᾳ χρώμενοι πρὸς τὰ παιδικά, ἀλλ' εἰς ὁμοιότητα αὑτοῖς καὶ τῷ θεῷ ὃν ἂν τιμῶσι, πᾶσαν πάντως ὅτι μάλιστα πειρώμενοι ἄγειν, οὕτω ποιοῦσι. προθυμία μὲν οὖν τῶν ὡς ἀληθῶς ἐρώντων καὶ τελετή, ἐάν γε διαπράξωνται ὃ προθυμοῦνται, ἣν λέγω. οὕτω καλή τε καὶ εὐδαιμονικὴ ὑπὸ τοῦ δι' ἔρωτα μανέντος φίλου τῷ φιληθέντι γίγνεται, ἐὰν αἱρεθῇ. ἁλίσκεται δὲ δὴ ὁ αἱρεθεὶς τοιῷδε τρόπῳ. καθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ μύθου τριχῇ διειλόμην ψυχὴν ἑκάστην· ἱππομόρφω μὲν δύο τινὲ εἴδη, ἡνιοχικὸν δὲ εἶδος, τρίτον· καὶ νῦν ἔτι ἡμῖν ταῦτα μενέτω. τῶν δὲ δὴ ἵππων ὁ μέν, φαμέν, ἀγαθός, ὁ δ' οὔ. ἀρετὴ δέ τις τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ κακία, οὐ διείπομεν· νῦν δὲ λεκτέον. ὁ μὲν τοίνυν αὐτοῖν ἐν τῇ καλλίονι στάσει ὤν, τό, τε εἶδος ὀρθὸς καὶ διηρθρωμένος, ὑψαύχην, ἐπίγρυπος, λευκὸς ἰδεῖν, μελανόμματος, τιμῆς ἐραστὴς μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς, καὶ ἀληθινῆς δόξης ἑταῖρος, ἄπληκτος, κελεύσματι μόνον καὶ λόγῳ ἡνιοχεῖται. ὁ δ' αὖ, σκολιός, πολύς, εἰκῇ συμπεφορημένος, κρατεραύχην, βραχυτράχηλος, σιμοπρόσωπος, μελάγχρως, γλαυκόμματος, ὕφαιμος, ὕβρεως καὶ ἀλαζονείας ἑταῖρος, περὶ ὦτα λάσιος, κωφός, μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις ὑπείκων. ὅταν δ' οὖν ὁ ἡνίοχος, ἰδὼν τὸ ἐρωτικὸν ὄμμα, πᾶσαν αἰσθήσει διαθερμήνας τὴν ψυχήν, γαργαλισμοῦ τε καὶ πόθου κέντρων ὑποπλησθῇ, ὁ μὲν εὐπειθὴς τῷ ἡνιόχῳ τῶν ἵππων, ἀεί τε καὶ τότε αἰδοῖ βιαζόμενος ἑαυτὸν κατέχει, μὴ ἐπιπηδᾶν τῷ ἐρωμένῳ· ὁ δέ, οὔτε κέντρων ἡνιοχικῶν, οὔτε μάστιγος ἔτι ἐντρέπεται, σκιρτῶν δὲ βίᾳ φέρεται· καὶ πάντα πράγματα παρέχων τῷ σύζυγί τε καὶ ἡνιόχῳ, ἀναγκάζει ἰέναι τε πρὸς τὰ παιδικά,

A concitatur & angitur, ruſúſque memor pulchritudinis delectatur. Ex vtriſque verò permixtis paſſionis huiuſmodi vehementia & nouitate vexatur, & anxia furit, atque inſanit. Sic affecta, præ furore neque nocte dormire poteſt, neque die vſquam conſiſtere, ſed paſſim diſcurrit deſiderio pulchri videndi perculſa. Videns autem & influxum illum cupidineum hauriens, abſtruſa prius & cõcluſa, iam aperit & reſoluit. Cùm verò iam reſpirauerit, ſtimulis doloribúſque liberatur. Hac vtiq; ſuauiſſima voluptate in præſenti vſqueadeo delinitur, vt nunquam ab eius illecebris ſponte diſcedat, neque quenquã pluris facit, quàm amatum, ſed parentes, fratres, amicóſque omnes obliuioni tradit, ac diſſipato per incuriam patrimonio mi-
B nimè commouetur, patrias quoque conſuetudines & dignitates quibus gloriari ſolebat, penitus aſpernatur, & ſeruire & iacere parata vbicunque permittitur, modò proximè ſuum deſiderium. Non enim colit ſolummodo & veneratur formoſum, ſed medicum etiam hunc grauiſſimorum morborum ſibi ſolum inuenit. Hunc itaque affectum ô ingenue adoleſcens, ad quem meus eſt ſermo, homines ἔρωτα, id eſt amorem, appellant. Quo autem modo dij nominant, ſi audieris, meritò propter iuuentutem ridebis. Tradunt Homerici quidam, vt arbitror, ex reconditis carminibus, in amorem carmina duo, quo-
C rum alterum valde petulans, neque admodum cõcinnum. Sic autem aiunt, Hunc quidem mortales ἔρωτα, id eſt amorem, vocant volatilem: Immortales autem alatum, propter volandi neceſſitatem. His partim licet credere, partim non licet. Atqui cauſa affectióque amantium hæc ipſa eſt. Quotcunque igitur ex Iouis ſectatoribus capti fuerint, grauius conſtantiúſque alati, illius onus ferre poſſunt. Qui verò Martem coluerunt, cúmque illo circunuagati ſunt, amore illaqueati, ſiquam ab amato ſibi inferri iniuriam putant, in cædem facilè prouo-
D lant præcipitéſque tum ad ſeipſos, tum ad amatos necandos feruntur. Atque ita ſecundum quẽque deorum cum quo quilibet chorum egit, eundem honorat, imitatúrque quoad viuere poteſt, & quoad permanet incorruptus, & hoc pacto primam hic vitæ generationẽ ducit, talémque ſeipſum ad amatos & alios exhibet. Amorem ergo pulchrorum ex ſuo quiſque deligit more, & tanquam Deus ſibi ille ſit, quaſi ſtatuam fabricat & exornat, vtpote honoraturus, atque ſacrificaturus. Iouis itaque cultores eum ſibi amandum quærunt, cuius Iouialis ſit animus. Quare conſiderant vtrum ad philoſophiã & imperium natura ſit aptus: & quando illum amant inuentũ, o-
E mni opere contendũt quo ille talis euadat. Ac niſi prius quod exoptant, ingreſſi fuerint, ſtudio ſuo, tunc contendunt admodum, diſcúntque vndecunque aliquid poſſunt, atque ipſi etiã ad hoc opus progrediuntur. Inueſtigantes ex ſeipſis dei ſui naturam, voti tandem compotes fiunt, ex eo quòd ſumma quadam attentione mentis aciem in Deum erigere compellãtur: deinde cùm per memoriam illum attingant, diuinitate afflantur, atque ex eo mores & ſtudia, quatenus homini licet dei participem fieri, capiunt. Quoniam verò horum omniũ cauſas referunt in amatum, dilectione ardentius accenduntur. Ac ſi ab Ioue hauriant, bacchantium ſacerdotum more, in amati animum transfundentes, proprio Deo quoad poſſunt, ſimili-
F mum reddunt. Quicũque verò Iunonẽ ſecuti ſunt, regiũ quærunt, quo inuẽto ſimiliter affecti eadem erga illum omnia faciunt. Apollinis præterea reliquorúmve cultores deorum ſinguli deos ſingulos imitantes, eodẽ modo affectum natura adoleſcentẽ quærunt, eóque cõparato & ipſi imitantes, & adoleſcentibus perſuadentes moderantéſq; in numinis ipſius ſtudiũ & ideã pro viribus agunt. Non inuidia, non illiberali maleuolentia in adoleſcẽtes ſuos vtũtur, ſed omni ſtudio illos ad perfectam tũ ſui, tum Dei quẽ colunt ſimilitudinem formare conantur. Cura igitur finíſque verè amantium, ſi modò quod
G cupiunt, fuerint aſſecuti, talis eſt profectò, qualẽ deſcripſimus: & inſignis admodum felixque ab amico propter amorem furente, dilecto ſuo, ſi captus fuerit, prouenit. Comprehenditur autem quiſquis capitur, hoc pacto. Quãlibet animam ab initio huius fabulæ trifariam diuiſimus: atque equorum quidem formas geminas, duas quaſdam ſpecies poſuimus: aurigam verò ſpeciem tertiam: eadémque nobis in præſentia maneant. Equorum autem alter bonus, alter non. Quæ autem aut boni equi virtus, aut mali prauitas ſit, nondum planè diximus, nunc verò dicendum. Bonus excellentiori habitu eſt, ſpecie rectus, membris expreſſus, ardua ceruice, naribus modicè aquilinis, nitido colore, nigris oculis, honoris cupidus, temperantiæ pudoríſque particeps, ac veræ opinionis amicus, nullis ſtimulis indigens, ſed cohortatione ſola rationéque regitur. Alter intortus & multiplex temeréque delatus, ſutú que & confuſè compoſitus, rigenti & dura ceruice, atque demiſſo collo, ſimo vultu, fuſco colore, oculis cæſiis ſanguinéque ſuffuſis, moroſus & cõtumax, hirſutis auribus atque ſurdis, vix flagello ſtimuliſque obtemperans. Quando igitur auriga amatorium aſpiciẽs vultum, totámque ſenſu inflammans animam titillationis & deſiderij ſtimulis concitatur, tũ qui aurigæ obediens eſt equorum, vt cõſueuit, pudore cohibitus ſeipſum cõtinet ne proſiliat in amatũ. Alter neque ſtimulis, neque verberibus coërceri poteſt, ſed exultat, ac violẽtia delatus cõiunctũ ſibi equũ, aurigãque perturbat, rapitq; ad Veneris voluptatẽ. At illi ab initio aduerſantur,

indignati quòd ad grauia & iniqua trahantur. Tandem cùm malum id minimè ceſſet, compulſi ferũtu, cedúntque iam, & conſentiunt quod iuſſi ſunt facere. hinc enim hærent ignicu-lo, aſpectúmque illius coruſcum inſpiciunt. Quem intuitus auriga, pulchritudinis ipſius naturam memoria repetit, rurſúſque illam cum temperantia cernit, in caſto fundamento firmiter collocatam. Videns autẽ metuit, ac præ reuerentia recidit ſupinus: vbi ſimúlque cogitur vſqueadeò habenas retrahere, vt equi ambo femoribus, aut natibus humi reſideant, ſed alter quidem ſponte, quia minimè reluctatur, procax autem equus alter prorſus inuitus. Longius verò diſcedentes, alter quidem propter verecundiam admirationémque ſudore totam animam madefacit, alter verò à dolore liberatus, quem vt frenum & caſus incuſſerat, vix tandem reſpirat, atque reſipiſcens indignatione motus aurigam equúmque cõiunctum increpat quòd timiditate atque ignauia conſtitutum ordinem deſeruerint. Rurſúſque nolentes accedere cogens, vix tandem conceſſit illis differri in poſterum exorantibns. Accedente autem ſtatuto tempore, cuius eſſe immemores, illi quidem ſimulant, hic verò illis commemorat, vrgens hinniénſque & trahens, compellit iterum iiſdem verbis amatos affari. Poſtquam verò propè acceſſerunt, inflexus extenſa cauda, frenum mordet, & impudentiſſimè rapit. Sed auriga multò magis eadem paſſus, & quaſi à carcere ſtatim humi decumbens, habenas longè vehementius trahit, & dentes equi flagitioſi reprimit, atque impuram linguã, maxilláſque cruẽtas, crura natéſque humi defigit, ac pœnas dare cõpellit. Quod cùm ſępe iam prauus equus ille perpeſſus eſt, laſciuire deſtitit, manſuefactus iã aurigę obtemperat prouidentię: atque etiam cùm videt pulchrum, formidine cõtremiſcit, adeò vt quãdoque cõtingat amatoris animam iam cum reuerentia quadam & metu adoleſcentum veſtigia ſequi. Vtpote igitur omni cultu, tanquam Deo æqualis adoleſcens obſeruatus ab amatore, haud quidem ſimulante, ſed reuera ſic affecto, præſertim cùm & ipſe honoratus natura colentis ſit amicus, in idem poſtremo cum amatore conſpirat: ac etiam ſi antea à familiaribus ſuis condiſcipulíſque & aliis per calumniam deceptus fuerit, dicentibus turpe eſſe amanti hærere, ideóque amantem reiecerit, tandem verò procedente tempore ætas, & naturæ debitus ordo eum in conſuetudinem amantis inducunt. Nunquam enim fato decretum eſt, vel malum amicũm malo, vel bonum bono non amicum eſſe. Ergo cùm adoleſcens colloquio & conſuetudine receperit amatorem, tũc amantis illius beneuolentia iam facta propinquior, amatum ipſum admirari compellit, animaduertentem neceſſariorum amicorúmque omnium aliorum beneuolentiam, ſi cum amico diuinitus afflato conferatur, nullius fore momenti: ac ſi ſenior illa diu ſic pergat, hæreátque, & in gymnaſiis cæteríſve ſimilibus tangat, tunc iam fluxus liquoríſque illius fons, quem ἵμερον, id eſt cupidinem influxum Iupiter Ganymedis amore captus vocauit, qui in amantem vberrimus influxit, partim in ipſum infuſus eſt, partim foris effluit cùm exuberauit, ac veluti aër & Echo à leuibus ſolidíſque repulſa corporibus eôdem vnde venerunt, iterum reflectuntur: ita pulchritudinis ille fluxus rurſus in pulchrum per oculos refluens, quam penetrare in animam conſueuit, adeò pennarum meatus irrigat, vt & poſſint iã & incipiant pullulare, atque ita amati animum mutuò implet amare. Amat igitur, quid verò amet ambigit, affectúmque ſuum nec nouit, nec eloqui poteſt, ſed perinde ac ſi lippi alicuius aſpectu oculos ſimiliter ſit infectus, præſentis morbi aſſignare cauſam neſcit, nec animaduertit, quòd ſeipſum in amatore tanquam in ſpeculo reſpicit. Itaque præſente illo, dolore vt ille ſimiliter deſinit, abſente verò deſiderat viciſſim deſideratus, mutuum amorem tanquam amoris ſimulacrum poſſidens, nec amorem ipſum, ſed amicitiam & vocauit, & putat. Cupit ergo fermè vt ille, quamuis moderatius, videre, tangere, amare, oſculari, conſidere, & vt par eſt, poſthac protinus hæc facit. In ipſa igitur conſuetudine amatoris quidem intemperans equus aurigam compellans, breuem efflagitat pro multis laboribus voluptatem: adoleſcentis autem equus eidem quid dicat, ignorat, ſed percitus anxiúſque amantem mutua proſequitur beneuolentia, amantiſſimo ſuo congratulatus, atque in ipſa familiaritate paratus eſt pro viribus amatoris deſiderio obtemperare. Coniugatus autem equus ſimul & auriga cum pudore, & ratione his in rebus huic aduerſantur. Quare ſi ſecundum rectam vitæ inſtitutionem & philoſophiæ ſtudia meliores cogitationis partes obtineant, beatam atque concordem præſentem vitam agunt, ſui ipſorum domini atque modeſti ea parte ſubiecta cui animæ vitium ineſt, ea contrà liberata ad quam probitas pertinet. In huius autem vitæ fine recuperatis alis prępetes euolãt, cùm trium certaminum verè Olympicorum vnũ peruicerint. Quo quidem nullum præſtantius bonum, aut humana tẽperantia, aut diuinus furor hominibus afferre poteſt. Quod ſi tetriorem quandã vitam philoſophiæ expertẽ, alioquin ambitioſam ſequuti ſint, fortè in ebrietate, aut alia quauis deſidioſa licentia intemperati illorum equi incautas animas inuadũt, eáſque in idẽ illud oblectamẽti genus quod vulgò beatiſſimũ iudicatur, cõducẽtes,

A καὶ μνείαν ποιεῖσθαι τῆς τῶν ἀφροδισίων χάριτος. τὼ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντιτείνετον, ἀγανακτοῦντε ὡς δεινὰ καὶ παράνομα ἀναγκαζομένω· τελευτῶντε δέ, ὅταν μηδὲν ᾖ πέρας κακοῦ, πορεύεσθον ἀγομένω, εἴξαντε καὶ ὁμολογήσαντε ποιήσειν τὸ κελευόμενον. καὶ πρὸς αὐτῷ τ' ἐγένοντο, καὶ εἶδον τὴν ὄψιν τὴν τῶν παιδικῶν ἀστράπτουσαν. ἰδόντος δὲ τοῦ ἡνιόχου ἡ μνήμη πρὸς τὴν τοῦ κάλλους φύσιν ἠνέχθη, καὶ πάλιν εἶδεν αὐτὴν μετὰ σωφροσύνης ἐν ἁγνῷ βάθρῳ βεβῶσαν. ἰδοῦσα δὲ ἔδεισέ τε, καὶ σεφθεῖσα ἀνέπεσεν ὑπτία· καὶ ἅμα ἠναγκάσθη εἰς τοὐπίσω ἑλκύσαι τὰς ἡνίας, οὕτω σφόδρα ὥστε ἐπὶ τὰ ἰσχία ἄμφω καθίσαι τὼ ἵππω, τὸν μὲν ἑκόντα διὰ τὸ μὴ ἀντιτείνειν· τὸν δὲ ὑβριστὴν μάλα ἄκοντα. ἀπελθόντε δὲ B ἀπωτέρω, ὁ μὲν ὑπ' αἰσχύνης τε καὶ θάμβους ἱδρῶτι πᾶσαν ἔβρεξε τὴν ψυχήν· ὁ δέ, λήξας τῆς ὀδύνης ἣν ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ τε ἔσχε καὶ τοῦ πτώματος, μόγις ἐξαναπνεύσας ἐλοιδόρησεν ὀργῇ, πολλὰ κακίζων τόν τε ἡνίοχον καὶ τὸν ὁμόζυγα, ὡς δειλίᾳ τε καὶ ἀνανδρίᾳ λιπόντε τὴν τάξιν καὶ ὁμολογίαν. καὶ πάλιν οὐκ ἐθέλοντας προσιέναι ἀναγκάζων, μόγις συνεχώρησε, δεομένων εἰσαῦθις ὑπερβαλέσθαι. ἐλθόντος δὲ τοῦ συντεθέντος χρόνου, οὗ ἀμνημονεῖν προσποιουμένω ἀναμιμνήσκων, βιαζόμενος, χρεμετίζων, ἕλκων ἠνάγκασεν αὖ προσελθεῖν τοῖς παιδικοῖς ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους. καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἐγκύψας καὶ ἐκτείνας τὴν κέρκον, ἐνδακὼν τὸν χαλινόν, μετ' ἀναιδείας ἕλκει. ὁ δ' ἡνίοχος ἔτι μᾶλλον C ταὐτὸν πάθος παθών, ὥσπερ ἀπὸ ὕσπληγος ἀναπεσών, ἔτι μᾶλλον τοῦ ὑβριστοῦ ἵππου ἐκ τῶν ὀδόντων βίᾳ ὀπίσω σπάσας τὸν χαλινόν, τήν τε κακηγόρον γλῶτταν καὶ τὰς γνάθους καθῄμαξε, καὶ τὰ σκέλη τε καὶ τὰ ἰσχία πρὸς τὴν γῆν ἐρείσας, ὀδύναις ἔδωκεν. ὅταν δὲ ταὐτὸν πολλάκις πάσχων ὁ πονηρὸς τῆς ὕβρεως λήξῃ, ταπεινωθεὶς ἕπεται ἤδη τῇ τοῦ ἡνιόχου προνοίᾳ· καὶ ὅταν ἴδῃ τὸν καλόν, φόβῳ διόλλυται. ὥστε συμβαίνει τότ' ἤδη τὴν τοῦ ἐραστοῦ ψυχὴν τοῖς παιδικοῖς αἰδουμένην τε καὶ δεδιυῖαν ἕπεσθαι. ἅτε οὖν πᾶσαν θεραπείαν, ὡς ἰσόθεος, θεραπευόμενος, οὐχ ὑπὸ σχηματιζομένου τοῦ ἐρῶντος, ἀλλ' ἀληθῶς τοῦτο πεπονθότος· καὶ αὐτὸς ὢν φύσει φίλος, εἰς ταὐτὸν ἄγει τὴν φιλίαν τῷ θεραπεύοντι. ἐὰν ἄρα D καὶ ἐν τῷ πρόσθεν ὑπὸ συμφοιτητῶν ἤ τινων ἄλλων διαβεβλημένος ᾖ, λεγόντων ὡς αἰσχρὸν ἐρῶντι πλησιάζειν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπωθεῖ τὸν ἐρῶντα· προϊόντος δὲ ἤδη τοῦ χρόνου, ἥ τε ἡλικία καὶ τὸ χρεὼν ἤγαγεν εἰς τὸ προσέσθαι αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν. οὐ γὰρ δήποτε εἵμαρται κακὸν κακῷ φίλον, οὐδ' ἀγαθὸν μὴ φίλον ἀγαθῷ εἶναι. προσεμένου δέ, καὶ λόγον τε καὶ ὁμιλίαν δεξαμένου ἐγγύθεν, ἡ εὔνοια γιγνομένη τοῦ ἐρῶντος ἐκπλήττει τὸν ἐρώμενον, διαισθανόμενον ὅτι οὐδ' οἱ ξύμπαντες ἄλλοι φίλοι τε καὶ οἰκεῖοι μοῖραν φιλίας οὐδεμίαν παρέχονται πρὸς τὸν ἔνθεον φίλον. ὅταν δὲ χρονίζῃ τοῦτο δρῶν, καὶ πλησιάζῃ μετὰ τοῦ ἅπτεσθαι ἔν τε γυμνασίοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὁμιλίαις, τότ' ἤδη ἡ τοῦ ῥεύματος ἐκείνου πηγή, ὃν ἵμερον Ζεὺς Γανυμήδους ἐρῶν ὠνόμασε, πολλὴ φερομένη πρὸς τὸν ἐραστήν, ἡ μὲν εἰς E αὐτὸν ἔδυ, ἡ δ' ἀπομεστουμένου, ἔξω ἀπορρεῖ. καὶ οἷον πνεῦμα ἤ τις ἠχὼ ἀπὸ λείων τε καὶ στερεῶν ἁλλομένη, πάλιν ὅθεν ὡρμήθη φέρεται· οὕτω τὸ τοῦ κάλλους ῥεῦμα πάλιν εἰς τὸν καλὸν διὰ τῶν ὀμμάτων ἰόν, ᾗ πέφυκεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἰέναι ἀφικόμενον, καὶ ἀναπτερῶσαν τὰς διόδους τῶν πτερῶν, ἄρδει τε καὶ ὥρμησε πτεροφυεῖν τε, καὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου αὖ ψυχὴν ἔρωτος ἐνέπλησεν. ἐρᾷ μὲν οὖν, ὅτου δέ, ἀπορεῖ· καὶ οὔθ' ὅ,τι πέπονθεν οἶδεν, οὐδ' ἔχει φράσαι· ἀλλ' οἷον ἀπ' ἄλλου ὀφθαλμίας ἀπολελαυκώς, πρόφασιν εἰπεῖν οὐκ ἔχει· ὥσπερ δὲ ἐν κατόπτρῳ ἐν τῷ ἐρῶντι ἑαυτὸν ὁρῶν λέληθε. καὶ ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρῇ, λήγει κατὰ ταὐτὰ ἐκείνῳ τῆς ὀδύνης· ὅταν F δὲ ἀπῇ, κατὰ ταὐτὰ αὖ ποθεῖ καὶ ποθεῖται, εἴδωλον ἔρωτος ἀντέρωτα ἔχων. καλεῖ δὲ αὐτὸν καὶ οἴεται οὐκ ἔρωτα, ἀλλὰ φιλίαν εἶναι. ἐπιθυμεῖ δὲ ἐκείνῳ παραπλησίως μέν, ἀσθενεστέρως δέ, ὁρᾶν, ἅπτεσθαι, φιλεῖν, συγκατακεῖσθαι· καὶ δή, οἷον εἰκός, ποιεῖ τὸ μετὰ τοῦτο ταχὺ ταῦτα. ἐν οὖν τῇ συγκοιμήσει, τοῦ μὲν ἐραστοῦ ὁ ἀκόλαστος ἵππος ἔχει ὅ,τι λέγῃ πρὸς τὸν ἡνίοχον, καὶ ἀξιοῖ ἀντὶ πολλῶν πόνων σμικρὰ ἀπολαῦσαι· ὁ δὲ τῶν παιδικῶν ἔχει μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, σπαργῶν δὲ καὶ ἀπορῶν περιβάλλει τὸν ἐραστήν, καὶ φιλεῖ, ὡς σφόδρα εὔνουν ἀσπαζόμενος. ὅταν τε συγκατακέωνται, οἷός ἐστι μὴ ἂν ἀπαρνηθῆναι τὸ αὑτοῦ μέρος χαρίσασθαι τῷ ἐρῶντι, εἰ δεηθείη G τυχεῖν. ὁ δὲ ὁμόζυξ αὖ μετὰ τοῦ ἡνιόχου πρὸς ταῦτα μετ' αἰδοῦς καὶ λόγου ἀντιτείνει. ἐὰν μὲν δὴ οὖν εἰς τεταγμένην τε δίαιταν καὶ φιλοσοφίαν νικήσῃ τὰ βελτίω τῆς διανοίας ἀγαγόντα, μακάριον μὲν καὶ ὁμονοητικὸν τὸν ἐνθάδε βίον διάγουσιν, ἐγκρατεῖς αὑτῶν καὶ κόσμιοι ὄντες· δουλωσάμενοι μὲν ᾧ κακία ψυχῆς ἐνεγίγνετο, ἐλευθερώσαντες δὲ ᾧ ἀρετή. τελευτήσαντες δὲ δή, ὑπόπτεροι καὶ ἐλαφροὶ γεγονότες, τῶν τριῶν παλαισμάτων τῶν ὡς ἀληθῶς Ὀλυμπιακῶν ἓν νενικήκασιν· οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὔτε σωφροσύνη ἀνθρωπίνη οὔτε θεία μανία δυνατὴ πορίσαι ἀνθρώπῳ. ἐὰν δὲ διαίτῃ φορτικωτέρᾳ τε καὶ ἀφιλοσόφῳ, φιλοτίμῳ δὲ χρήσωνται, τάχ' ἄν που ἐν μέθαις ἤ H τινι ἄλλῃ ἀμελείᾳ τὼ ἀκολάστω αὐτοῖν ὑποζυγίω λαβόντε τὰς ψυχὰς

ἀφρούρους

αἵρεσιν, συναγαγόντε εἰς ταυτὸν τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν μακαριστὴν αἵρεσιν, εἱλέτην τε καὶ διεπράξαντο· καὶ διαπραξαμένω, τὸ λοιπὸν ἤδη χρῶνται μὲν αὐτῇ, σπανίᾳ δὲ, ἅτε οὐ πάσῃ δεδογμένα τῇ διανοίᾳ πράττοντες. φίλω μὲν οὖν καὶ τούτω, ἧττον δὲ ἐκείνων ἀλλήλοιν διά τε τοῦ ἔρωτος καὶ ἔξω γενομένω διάγουσι, πίστεις τὰς μεγίστας ἡγουμένω ἀλλήλοιν δεδωκέναι τε καὶ δεδέχθαι, ἃς οὐ θεμιτὸν εἶναι λύσαντας, εἰς ἔχθραν ποτὲ ἐλθεῖν. ἐν δὲ τῇ τελευτῇ ἄπτεροι μὲν, ὡρμηκότες δὲ πτεροῦσθαι, ἐκβαίνουσι τοῦ σώματος· ὥστε οὐ σμικρὸν ἆθλον τῆς ἐρωτικῆς μανίας φέρονται. εἰς γὰρ σκότον καὶ τὴν ὑπὸ γῆς πορείαν οὐ νόμος ἐστὶν ἔτι ἐλθεῖν τοῖς κατηργμένοις ἤδη τῆς ἐπουρανίου πορείας, ἀλλὰ φανὸν βίον διάγοντας, εὐδαιμονεῖν μετ' ἀλλήλων πορευομένους, καὶ ὁμοπτέρους ἔρωτος χάριν, ὅταν γένωνται, γενέσθαι. Ταῦτα τοσαῦτα, ὦ παῖ, καὶ οὕτω θεῖα σοι δωρήσεται ἡ παρ' ἐραστοῦ φιλία. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐρῶντος οἰκειότης, σωφροσύνῃ θνητῇ κεκραμένη, θνητά τε καὶ φειδωλὰ οἰκονομοῦσα, ἀνελευθερίαν, ὑπὸ πλήθους ἐπαινουμένην ὡς ἀρετὴν, τῇ φίλῃ ψυχῇ ἐντεκοῦσα, ἐννέα χιλιάδας ἐτῶν περὶ τὴν κυλινδουμένην αὐτὴν καὶ ὑπὸ γῆς ἄνουν παρέξει. αὕτη σοι, ὦ φίλε Ἔρως, εἰς ἡμετέραν δύναμιν ὅτι καλλίστη καὶ ἀρίστη δέδοταί τε καὶ ἐκτέτισται παλινῳδία, τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἠναγκασμένη ποιητικοῖς τισὶ διὰ Φαῖδρον εἰρῆσθαι. ἀλλὰ τῶν προτέρων τε συγγνώμην καὶ τῶνδε χάριν ἔχων, εὐμενὴς καὶ ἵλεως τὴν μοι ἐρωτικὴν τέχνην ἣν δέδωκας, μήτε ἀφέλῃς, μήτε πηρώσῃς δι' ὀργήν. δίδου τ' ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν παρὰ τοῖς καλοῖς τίμιον εἶναι. ἐν τῷ πρόσθεν δ' εἴ τι λόγῳ σοι ἀπηνὲς εἴπομεν Φαῖδρός τε καὶ ἐγὼ, Λυσίαν τὸν τοῦ λόγου πατέρα αἰτιώμενος, παῦε τῶν τοιούτων λόγων· ἐπὶ φιλοσοφίαν δὲ, ὥσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πολέμαρχος τέτραπται, τρέψον· ἵνα καὶ ὁ ἐραστὴς ὅδε αὐτοῦ μηκέτι ἐπαμφοτερίζῃ, καθάπερ νῦν, ἀλλὰ ἁπλῶς πρὸς Ἔρωτα μετὰ φιλοσόφων λόγων τὸν βίον ποιῆται. Φ. Συνεύχομαί σοι, ὦ Σώκρατες, εἴπερ ἄμεινον ταῦθ' ἡμῖν εἶναι, ταῦτα γίγνεσθαι. τὸν λόγον δὲ σου πάλαι θαυμάσας ἔχω, ὅσῳ καλλίω τοῦ προτέρου ἀπειργάσω. ὥστε ὀκνῶ μή μοι ὁ Λυσίας ταπεινὸς φανῇ, ἐὰν ἄρα καὶ ἐθελήσῃ πρὸς αὐτὸν ἄλλον ἀντιπαρατεῖναι. καὶ γάρ τις αὐτὸν, ὦ θαυμάσιε, ἔναγχος τῶν πολιτικῶν τοῦτ' αὐτὸ λοιδορῶν ὠνείδιζε, καὶ διὰ πάσης τῆς λοιδορίας ἐκάλει λογογράφον. τάχα οὖν ἂν ὑπὸ φιλοτιμίας ἐπίσχοι ἡμῖν ἂν τοῦ γράφειν. Σ. Γελοῖόν γ', ὦ νεανία, τὸ δόγμα λέγεις· καὶ τοῦ ἑταίρου συχνὸν διαμαρτάνεις, εἰ αὐτὸν οὕτω τινὰ ἡγῇ ψοφοδεᾶ. ἴσως δὲ καὶ τὸν λοιδορούμενον αὐτῷ οἴει νομίζοντα λέγειν ἃ ἔλεγεν. Φ. Ἐφαίνετο γὰρ, ὦ Σώκρατες· καὶ σύνοισθά που καὶ αὐτὸς ὅτι οἱ μέγιστον δυνάμενοί τε καὶ σεμνότατοι ἐν ταῖς πόλεσιν, αἰσχύνονται λόγους τε γράφειν, καὶ καταλείπειν συγγράμματα ἑαυτῶν, δόξαν φοβούμενοι τοῦ ἔπειτα χρόνου, μὴ σοφισταὶ καλῶνται. ΣΩ. Γλυκὺς ἀγκὼν, ὦ Φαῖδρε, λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐκλήθη· καὶ πρὸς τῷ ἀγκῶνι λανθάνει σε ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν, μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας τε καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων· οἵ γε καὶ ἐπειδάν τινα γράφωσι λόγον, οὕτως ἀγαπῶσι τοὺς ἐπαινέτας, ὥστε προσπαραγράφουσι πρώτους οἳ ἂν ἑκασταχοῦ ἐπαινῶσιν αὐτούς. Φ. Πῶς τοῦτο λέγεις; οὐ γὰρ μανθάνω. Σ. Οὐ μανθάνεις ὅτι ἐν ἀρχῇ ἀνδρὸς πολιτικοῦ συγγράμματος πρῶτος ὁ ἐπαινέτης γέγραπται; Φ. Πῶς; Σ. Ἔδοξέ που (φησὶν αὐτὸ τὸ σύγγραμμα) τῇ βουλῇ, ἢ τῷ δήμῳ, ἢ ἀμφοτέροις. καὶ ὃς εἶπεν, τὸν ἑαυτὸν δὴ λέγων μάλα σεμνῶς καὶ ἐγκωμιάζων ὁ συγγραφεύς. ἔπειτα λέγει δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιδεικνύμενος τοῖς ἐπαινέταις τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν, ἐνίοτε πάνυ μακρὸν ποιησάμενος σύγγραμμα. ἤ σοι ἄλλο τι φαίνεται τὸ τοιοῦτον ἢ λόγος συγγεγραμμένος; Φ. Οὐκ ἔμοιγε. Σ. Οὐκοῦν ἐὰν μὲν οὗτος ἐμμένῃ, γεγηθὼς ἀπέρχεται ἐκ τοῦ θεάτρου ὁ ποιητής· ἐὰν δὲ ἐξαλειφθῇ, καὶ ἄμοιρος γένηται λογογραφίας τε καὶ τοῦ ἄξιος εἶναι συγγράφειν, πενθεῖ αὐτός τε καὶ οἱ ἑταῖροι. Φ. Καὶ μάλα. Σ. Δῆλόν γε ὅτι οὐχ ὡς ὑπερφρονοῦντες τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἀλλ' ὡς τεθαυμακότες. Φ. Πάνυ μὲν οὖν. Σ. Τί δέ; ὅταν ἱκανὸς γένηται ῥήτωρ ἢ βασιλεὺς, ὥστε λαβὼν τὴν Λυκούργου, ἢ Σόλωνος, ἢ Δαρείου δύναμιν, ἀθάνατος γενέσθαι λογογράφος ἐν πόλει, ἆρ' οὖν οὐκ ἰσόθεον ἡγεῖται αὐτός τε αὑτὸν ἔτι ζῶν, καὶ οἱ ἔπειτα γιγνόμενοι ταὐτὰ ταῦτα περὶ αὐτοῦ νομίζουσι, θεώμενοι αὐτοῦ τὰ συγγράμματα; Φ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Οἴει οὖν τινὰ τῶν τοιούτων, ὅστις καὶ ὁπωσποῦν δύσνους Λυσίᾳ, ὀνειδίζειν αὐτὸ τοῦτο, ὅτι συγγράφει; ΦΑΙ. Οὔκουν εἰκός γε, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. καὶ γὰρ ἂν τῇ αὑτοῦ ἐπιθυμίᾳ, ὡς ἔοικεν, ὀνειδίζοι. ΣΩ. Τοῦτο μὲν ἄρα παντὶ δῆλον ὅτι οὐκ αἰσχρὸν αὐτό γε τὸ γράφειν λόγους. Φ. Τί γάρ; ΣΩ. Ἀλλ' ἐκεῖνο οἶμαί γε αἰσχρὸν ἤδη, τὸ μὴ καλῶς λέγειν τε καὶ γράφειν, ἀλλ' αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς. Φ. Δῆλον δή. Τίς οὖν ὁ τρόπος τοῦ καλῶς τε καὶ μὴ γράφειν; ΣΩΚΡ. Δεόμεθά τοι, ὦ Φαῖδρε, Λυσίαν περὶ τούτων ἐξετάσαι, καὶ ἄλλον ὅστις πώποτέ τι γέγραφεν ἢ γράψει, εἴτε πολιτικὸν σύγγραμμα, εἴτε ἰδιωτικὸν, ἐν μέτρῳ ὡς ποιητὴς, ἢ ἄνευ μέτρου, ὡς ἰδιώτης; ΦΑΙ. Ἐρωτᾷς εἰ δεόμεθα; τίνος μὲν οὖν ἕνεκ' ἄν τις, ὡς εἰπεῖν, ζῴη, ἀλλ' ἢ τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἕνεκα; οὐ γάρ που ἐκείνων γε ὧν προλυπηθῆναι δεῖ, ἢ μηδὲ ἡσθῆναι. ὃ δὴ

A ſectari compellunt, inque eius deſiderij expletione iam deinde verſantur. Hac tamen idcirco raro vtuntur, quia non omnis in hoc conſentit animi cogitatio. Amici ergo & iſti, licet minus, quàm illi ſuperiores, tum feruente amore, tum reſtincto degunt, fidem ſibi inuicem firmiſſimã & dediſſe, & accepiſſe putantes. nefas enim eſſe ducunt, fidem frangere, & inimicos quandoque ex amicis euadere. Demum cùm naturæ conceſſerint, ſic affecti abeunt, vt alati quidem nondum ſint, ſed pennas emittere quodammodo cœperint. Quamobrem præmium amatorij furoris non paruum reportant. Nam in tenebras locúmque ſub terram deſcendere illos, qui iam iter B ſub cœlis agere cœperant, lex prohibet: ſed claram vitam agentes beatos fieri iubet, dum vnà pergũt, & ſimul alas emittunt atque hæc amoris gratia fiunt. Tot igitur ac talia, ô puer, támque diuina, amatoris tibi amicitia conferet. Eius autem qui non amat, familiaritas temperantiæ mortali coniuncta, mortalibúſque & exilibus miniſteriis dedita, illiberalitatem illam, quæ vulgo virtus habetur, in ſodalis ſui animo generabit, efficiétque vt nouẽ annorũ millia ſuper terrã, & ſub terrã demens pererret. Hanc tibi, ô dilecte Amor, quàm pulcherrimè optiméque valuimus poëticis tum verbis, tũ figuris impulſu Phædri palinodiam cecinimus. C Quare & antè dictis ignoſcens, & hæc grata à nobis accipiens benignus propitiúſque mihi adſiſtẽs: amatoriã artem abs te conceſſam, neque auferas indignatione aliqua, neq; etiam minuas. Quinetiam da, vt magis quàm nunc apud honeſtos in pretio ſim. Tum ſi quid numine tuo indignum à Phædro, & à me dictum ſit, Lyſiã diſputationis huius autorem accuſans, ab huiuſmodi ſermonibus deſiſtere facias, & ad philoſophiã quemadmodum frater eius Polemarchus verſus eſt, ita illum conuerte, vt & hic eius amator Phædrus, haud amplius vt nunc, modò huc modò illuc ſe transferat, ſed in amoris ſimul & ſapientiæ ſtudio prorſus vitam agat. P. Hæc ego quoque ſi præſtat ita fieri, ô Socra- D tes, Deum oro. Tuum verò ſermonem iam pridem admiror, quòd longè ſuperiorẽ antecellat: vt iam verear, ne Lyſias mihi humilis videatur, ſi ſe cum alio conferre ſtudeat. Atqui eum nuper quidã eorũ qui Rẽpub. adminiſtrant, ô vir mirifice, hoc ipſo nomine vituperauit, tota accuſatione quendam orationũ compoſitorem vocans. fortè igitur, vel ob ambitionẽ, à ſcribendo deinceps abſtinebit. S. Ridicula hæc, ô adoleſcens, ſententia eſt: & ab amici mente longè aberras, ſi eum vſqueadeò meticuloſum putas, fortè verò obtrectatorém eius exiſtimas rectè dixiſſe quæ dixit. PHÆD. Ita profectò viſum eſt, ô Socrates: neque te fugit potentes in repub. præſtantéſque viros ve- E reri orationes componere, ſuáque ſcripta relinquere, ne ſophiſtæ fuiſſe poſteris videantur. SO. Prouerbium illud, dulcis cubitus, ô Phædre, te latuit, à longo cubito, qui prope Nilum eſt, ductum fuiſſe. neque id ſolum, ſed illud quoque te fugit, quòd qui, inter eos qui Remp. adminiſtrant, ſunt prudentiſſimi, in cõſcribẽdis poſteritatíque relinquendis orationibus ſummopere ſtudent, qui vſq; adeo laudatores ſuorũ operũ diligũt, vt primos eos adſcribant, qui ſcripta vbiq; laudent. P. Quomodo id ais? Non enim intelligo. S. Neſcis ꝙ in exordio libri à politico viro compoſiti, primus eſt laudator adſcriptus? PH. Quo pacto? SOC. Probatũ eſt, inquit, ſcriptum ſenatui, aut populo, F aut vtriſque: & ille qui dixit, ſeipſum ambitioſè nominans, extollénſque ſententiæ autorẽ. deinde etiã dicit poſthæc, ſuam oſtentans laudatoribus ſapientiã. Idq; ſæpe poſtquã prolixam orationẽ habuerit. An aliud quicquam tibi iſtud videt, quàm ſcripta oratio? PHÆ. Non aliud certè. SO. Quod ſi approbetur, geſtiens ex theatro diſcedit, tãquam poëta. ſin autem reprobetur excludatúrque à ſcribenda ſententia, neque dignus cuius ſententia mãdetur literis habeatur, mœret ipſe, eiúſque amici. PH. Et maximè quidem. SOC. In hoc planè demonſtrant ſe minimè aſpernari ſtudium huiuſmodi, ſed multi facere. PHÆ. Summopere. SOC. Quid verò ſi orator quiſpiam, aut rex eam G nactus ſit facultatẽ, vt quemadmodum Lycurgus, aut Solo, aut Darius immortalis in ciuitate ſcriptor haberi poſſit, an nõ & & ipſe æqualem ſe Deo, adhuc viuentem exiſtimat? & poſteri monimenta eius conſiderantes, de illo ſimiliter iudicant? PH. Vehementer. SOCR. An igitur cenſes talium quempiam, vel quantuncunque maleuolũ Lyſiæ ſtudiũ eius hoc ſcribendi vituperaturum? PHÆ. Ex his quæ tu dicis id conſentaneum non videtur: nam ſuum quoque ſtudium, vt videtur, vituperaret. SOCR. Ergo ex hoc perſpicuum eſſe cuique poteſt, non ob hoc ipſum quod ſcribat, quenquam eſſe vituperandum. PHÆ. H Quid enim? SOCR. At illud eſt, vt arbitror, turpe, turpiter ac malè & loqui, & ſcribere. PHÆDR. Manifeſtum id quidem. Quænam igitur & bene, & non bene ſcribendi ratio eſt? SO. Nunquid opus eſt nobis, ô Phædre de his, à Lyſia, vel ab alio ſciſcitari, qui vel quãdoque ſcripſerit aliquid, vel ſit ſcripturus, ſeu ciuile publicum opus ſiue priuatum, aut carmine, vt poëta, aut tanquam priuatus oratione ſoluta? PHÆ. Rogas an opus ſit? Cuius enim gratia, vt ita dicam, viuat quiſpiam, niſi huiuſmodi voluptatum? Non enim illarum gratia, quas dolor neceſſario antecedit, alioquin voluptas minimè prouenit: quod omnes penè

voluptates corporis habent. Quare ſeruiles non iniuria ſunt appellatæ. SOC. Otio vtique abundamus, ac etiam mihi videntur velut in æſtu ſuper caput noſtrum cicadæ canentes, & inuicem diſputantes nos contueri. Si ergo nos viderent, quemadmodum & alios multos in meridie non diſputantes quidē, ſed dormitantes, ab ipſis ob mentis deſidiam delinitos, meritò deriderent, exiſtimantes mancipia quædam ad eas illuc diuertiſſe, inque ipſo ſeceſſu tanquam pecudes ſub vmbra ſecus fontem meridiano ſomno teneri. Si autem viderint diſſerentes nos, minimeque ab illarum, quaſi Sirenum illecebris captos quo minus portum verſus enauigaremus, fortè nobis libentiſſimè præmium illud tribuerent, quod deorum conceſſione traducere ad homines poſſunt. PHÆD. Quidnam muneris iſtud eſt quod poſſident? Nunquam enim audiſſe videor. SOC. Non tamen decet Muſarum ſtudioſum virū rerū huiuſmodi ignarum eſſe. Fertur autem hos olim homines ante Muſas fuiſſe. Natis deinde muſis cantúque monſtrato, illorū nonnullos voluptate cantus vſqueadeo delinitos fuiſſe, vt canentes cibum potúmque negligerent, imprudentérque perirent: ex quibus deinceps cicadarum genus ſit natum, munus hoc à Muſis nactum, vt alimonia non indigeat, ſed abſque cibo potúque quādiu vixerit cantet, poſtea verò ad muſas proficiſcatur, quam quis hominum Muſam hîc colat renūciaturum. Ergo Terpſichoræ nunciantes, qui præcipuè illam in choris cœtibúſque celebrauerint, eam ipſis propitiam reddunt. Erato autem eos qui in rebus amatoriis honorauerint, atque aliis eodē modo pro ſua cuiuſq; venerationis ſpecie. Calliopæ aūt antiquiſſimæ, eámque ſequenti Vraniæ, eos qui in philoſophia viuunt colúntque ipſarum muſicam, referunt: quæ præ cæteris Muſis circa cœlum, atque ſermones tam diuinos, quàm humanos verſantur vocem pulcherrimè modulantes. Itaque multis de cauſis dicendum eſt aliquid, neque in meridie dormitandum. PHÆ. Dicendum certè. SOC. Igitur quod modò ſtatueramus, iam conſiderandum eſt. qua videlicet ratione quis rectè, aut non rectè & loquatur & ſcribat. PH. Proculdubio. S. An non neceſſe eſt eum qui rectè dicturus ſit, veram in ea re de qua loquatur, intelligentiam habere? PHÆ. Audiui equidē, ô Socrates amice, non eſſe futuro oratori neceſſarium, quę reuera iuſta ſunt diſcere, ſed quæ iudicantiū multitudini videantur: neq; reuera bona, aut honeſta, ſed quæ ſic appareāt. ex his enim potius quàm ex veritate poſſe perſuadere. S. Nunquam, ô Phædre, ſapientum contemnenda ſunt dicta, imò diligenter quid ſibi velint conſiderāda. Itaque quod modò dicebas, prętereundum eſſe non arbitror. PH. Probè loqueris. SO. Sic igitur iſtud conſideremus. PHÆ. Quo pacto? SOCR. Si tibi ſuaderem, hoſtes te equo expugnaturum, vtrique verò equū ignoraremus, ſed ego id tantum de te ſcirem, quòd Phædrus equū putat eſſe illud animal, quod ex omnibus domeſticis auriculas maximas habet. PHÆ. Ridiculum id quidem eſſet, ô Socrates. SOCR. Nondum iſtud, ſed quando obnixè tibi perſuadere conarer oratione in aſini laudes compoſita equum illum vocans, affirmánſque præſtantiſſimum animal eſſe, vtile domi & foris, ad bellum promptiſſimum, ad ſarcinas ferendas aptum, & ad multa alia commodiſſimum. PHÆ. Valde id abſurdum. SOCRAT. Nónne præſtat ridiculum amicum eſſe, quàm grauem & inimicū? PHÆD. Videtur. SOC. Quando igitur orator boni malíque ignarus ciuitati ſimiliter affectæ ſuadeat, nō oratione quidē in vmbræ aſini laudem, tanquam equus illa ſit, compoſita, ſed de malo tanquam bonum id ſit, differens vulgíque opiniones aucupatus, mala facere pro bonis inducat, qualem putas oratorem huiuſmodi ſegetem quam ſeuit meſſurum? PHÆ. Haud ſanè bonam. SOC. Num, ô bone vir, ruſticius quàm deceat dicendi artem vituperauimus? Illa verò forſitā dixerit: Quid, ô viri mirabiles, deliratis? Ego enim neminem veritatis ignarū diſcere orare cōpello: ſed ſiquis conſilio vſus meo percepta veritate me capiet. Hoc ſanè affirmo eſſe maximum, quod abſque me etiam ſi quis res nouerit, nihilo magis perſuadendi vim tenebit. An non iure hæc dixerit? PH. Fateor equidem, ſi modò ſequentes rationes artem eſſe illam teſtentur. Audire nanque mihi videor rationes nonnullas, quæ aſſerunt, mentiri eam, neque artē eſſe, ſed aliquē ſine arte vſum. Veram autem dicendi artem abſque veritate inquit Laco neq. eſſe aliquā, neque vnquā fore. Has rationes, ô Socrates, ſed huc eas adducens, quid dicant, & quomodo diſcute. S. Adeſte animalia generoſa, ac Phædro honeſto adoleſcēti perſuadete, niſi ſufficiēter philoſophetur, eū nunquā aliqua de re ſufficiēter eſſe dicturum. Reſpōdeat Phædrus Socrati interroganti. An non rhetorica omnino ars erit alliciens animam per ſermones, nō in iudiciis modò cæteriſq; publicis cœtibus verūctiā in priuatis cōgreſſibus eadē de magnis quibuſque rebus & paruis. Nihil enim honorabilius in magnis, quā in exiguis ex recta artis ratione ſe gerere. Nūquid tu hæc audiſti? PH. Non ita prorſus per Iouē. Verùm circa iudicia præcipuè ars iſta dicitur, ſcribitúrque, necnon circa conciones, vltrà verò eam porrigi non audiui. SOCR. Nunquid artem dicendi qua Neſtor &

Præſtat ridiculum amicum eſſe quā grauem & inimicum.

Ars rectè dicendi non abſque veritate.

Circa quę verſetur recta ratio dicendi.

A ὀλίγου πᾶσαι αἱ περὶ τὸ σῶμα ἡδοναὶ ἔχουσι. διὸ καὶ δικαίως ἀνδραποδώδεις κέκληνται. ΣΩ. Σχολὴ μὲν δή, ὡς ἔοικε· καὶ ἅμα μοι δοκοῦσιν ὡς ἐν τῷ πνίγει ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν οἱ τέττιγες ᾄδοντες, καὶ ἀλλήλοις διαλεγόμενοι, καθορᾶν καὶ ἡμᾶς. εἰ οὖν ἴδοιεν καὶ νώ, καθάπερ τοὺς πολλοῖς, ἐν μεσημβρίᾳ μὴ διαλεγομένοις, ἀλλὰ νυστάζοντας, καὶ κηλουμένοις ὑφ' αὑτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδα ἄττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν. ἐὰν δὲ ὁρῶσι διαλεγομέ- B νοις, καὶ παραπλέοντάς σφας, ὥσπερ Σειρῆνας, ἀκηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν ἀνθρώποις διδόναι, τάχ' ἂν δοῖεν, ἀγασθέντες. ΦΑΙ. Ἔχουσι δὲ δὴ τί τοῦτο; ἀνήκοος γάρ, ὡς ἔοικε, τυγχάνω ὤν. ΣΩΚ. Οὐ μὲν δὴ πρέπει γε φιλόμουσον ἄνδρα τῶν τοιούτων ἀνήκοον εἶναι. λέγεται δ' ὥς ποτ' ἦσαν οὗτοι ἄνθρωποι τῶν πρὶν Μούσας γεγονέναι. γενομένων δὲ Μουσῶν, καὶ φανείσης ᾠδῆς, οὕτως ἄρα τινὲς τῶν τότε ἐξεπλάγησαν ὑφ' ἡδονῆς, ὥστε ᾄδοντες ἠμέλησαν σίτων τε καὶ ποτῶν, καὶ ἔλαθον τελευτήσαντες αὑτούς. ἐξ ὧν τὸ τεττίγων γένος μετ' ἐκεῖνο φύεται, γέρας τοῦτο παρὰ Μουσῶν λαβόν, μηδὲν τροφῆς δεῖσθαι γενόμενον, ἀλλ' ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον εὐθὺς ᾄδειν, ἕως ἂν τελευτήσῃ· καὶ μετὰ ταῦτα ἐλθὸν παρὰ Μού- C σας ἀπαγγέλλειν τίς τίνα αὐτῶν τιμᾷ τῶν ἐνθάδε. Τερψιχόρᾳ μὲν οὖν τοὺς ἐν τοῖς χοροῖς τετιμηκότας αὐτὴν ἀπαγγέλλοντες, ποιοῦσι προσφιλεστέρους· τῇ δὲ Ἐρατοῖ, τοὺς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς· καὶ ταῖς ἄλλαις οὕτω, κατὰ τὸ εἶδος τιμῆς ἑκάστης. τῇ δὲ πρεσβυτάτῃ Καλλιόπῃ, καὶ τῇ μετ' αὐτὴν Οὐρανίᾳ, τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ διάγοντάς τε καὶ τιμῶντας τὴν ἐκείνων μουσικὴν ἀγγέλλουσιν· αἳ δὴ μάλιστα τῶν Μουσῶν περί τε οὐρανὸν καὶ λόγους οὖσαι θείους τε καὶ ἀνθρωπίνους, ἱᾶσι καλλίστην φωνήν. πολλῶν οὖν δὴ ἕνεκεν λεκτέον τι, καὶ οὐ καθευδητέον, ἐν τῇ μεσημβρίᾳ. ΦΑΙΔ. Λεκτέον γὰρ οὖν. ΣΩ. Οὐκοῦν, ὅπερ νῦν προὐθέμεθα, σκέψα- D σθαι τὸν λόγον ὅπῃ καλῶς ἔχει λέγειν τε καὶ γράφειν, καὶ ὅπῃ μή, σκεπτέον. ΦΑΙΔ. Δῆλον. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐχ ὑπάρχειν δεῖ τοῖς εὖ τε καὶ καλῶς ῥηθησομένοις τὴν τοῦ λέγοντος διάνοιαν, εἰδυῖαν τἀληθὲς ὧν ἂν ἐρεῖν πέρι μέλλῃ; ΦΑΙΔ. Οὑτωσὶ περὶ τούτων ἀκήκοα, ὦ φίλε Σώκρατες, οὐκ εἶναι ἀνάγκην τῷ μέλλοντι ῥήτορι ἔσεσθαι τὰ τῷ ὄντι δίκαια μανθάνειν, ἀλλὰ τὰ δόξαντ' ἂν πλήθει οἵπερ δικάσουσιν· οὐδὲ τὰ ὄντως ἀγαθὰ ἢ καλά, ἀλλ' ὅσα δόξει. ἐκ γὰρ τούτων εἶναι τὸ πείθειν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας. ΣΩ. Οὔτοι ἀπόβλητον ἔπος εἶναι δεῖ, ὦ Φαῖδρε, ὃ ἂν εἴπωσι σοφοί, ἀλλὰ σκοπεῖν μή τι λέγωσι. καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν λεχθὲν οὐκ ἀφετέον. Φ. Ὀρθῶς λέγεις. ΣΩ. Ὧδε δὴ σκοπῶμεν αὐτό. Φ. Πῶς; ΣΩ. Εἴ σε πείθοιμι ἐγὼ τοὺς πολεμίους ἀμύνειν, κτησάμενον ἵππον· ἄμφω δὲ ἵπ- E πον ἀγνοοῖμεν, τοσόνδε μέντοι τυγχάνοιμι εἰδὼς περὶ σοῦ, ὅτι Φαῖδρος ἵππον ἡγεῖται τὸ τῶν ἡμέρων ζώων μέγιστα ἔχον ὦτα. Φ. Γελοῖόν γ' ἄν, ὦ Σώκρατες, εἴη. ΣΩ. Οὔπω γε· ἀλλ' ὅτε δὴ σπουδῇ σε πείθοιμι, συντιθεὶς λόγον, ἔπαινον κατὰ τοῦ ὄνου, ἵππον ἐπονομάζων· καὶ λέγων ὡς παντὸς ἄξιον τὸ θρέμμα οἴκοι τε κεκτῆσθαι καὶ ἐπὶ στρατιᾶς ἀποπολεμεῖν τε χρήσιμον καὶ προσενεγκεῖν δυνατὸν σκεύη, καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφέλιμον. Φ. Παγγέλοιόν γ' ἂν ἤδη εἴη. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐ κρεῖττον, γελοῖον ἢ δεινόν τε καὶ ἐχθρὸν εἶναι, ἢ φίλον; Φ. Φαίνεται. ΣΩ. Ὅταν οὖν ὁ ῥητορικὸς ἀγνοῶν ἀγαθὸν καὶ κακόν, λαβὼν πόλιν ὡσαύτως ἔχουσαν, πείθῃ, μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, ὡς ἵππου, τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ, ὡς ἀγαθοῦ· δόξας δὲ πλήθους μεμελετηκώς, πείσῃ κακὰ πράττειν ἀντ' F ἀγαθῶν· ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν; Φ. Οὐ πάνυ ἐπιεικῆ. ΣΩ. Ἆρ' οὖν, ὦ 'γαθέ, ἀγροικότερον τοῦ δέοντος λελοιδορήκαμεν τὴν τῶν λόγων τέχνην; ἡ δ' ἴσως ἂν εἴποι, Τί ποτ', ὦ θαυμάσιοι, ληρεῖτε; ἐγὼ γὰρ οὐδένα ἀγνοοῦντα τἀληθὲς ἀναγκάζω μανθάνειν λέγειν· ἀλλ' εἴ τις ἐμὴ ξυμβουλὴ κτησάμενος ἐκεῖνο, οὕτως ἐμὲ λαμβάνειν. τὸ δ' οὖν μέγα λέγω, ὡς ἄνευ ἐμοῦ τῷ τὰ ὄντα εἰδότι οὐδέν τι μᾶλλον ἔσται πείθειν τέχνῃ. Οὐκοῦν δίκαια ἐρεῖ, λέγουσα ταῦτα; Φ. Φημί, ἐὰν οἵ γε ἐπιόντες αὐτῇ λόγοι μαρτυρῶσιν εἶναι τέ- G χνη. ὥσπερ γὰρ ἀκούειν δοκῶ τινῶν προσιόντων καὶ διαμαρτυρομένων λόγων ὅτι ψεύδεται, καὶ οὐκ ἔστι τέχνη ἀλλ' ἄτεχνος τριβή. τοῦ δὲ λέγειν, φησὶν ὁ Λάκων, ἔτυμος τέχνη, ἄνευ τοῦ ἀληθείας ἧφθαι, οὔτ' ἔστιν οὔτε μήποτε ὕστερον γένηται. τούτων δὴ τῶν λόγων, ὦ Σώκρατες. ἀλλὰ δεῦρο αὐτοὺς παράγων, ἐξέταζε τί καὶ πῶς λέγουσι. ΣΩΚ. Πάριτε δή, θρέμματα γενναῖα· καλλίπαιδά τε Φαῖδρον πείθετε, ὡς ἂν μὴ ἱκανῶς φιλοσοφήσῃ, οὐδὲ ἱκανός ποτε λέγειν ἔσται περὶ οὐδενός. ἀποκρινέσθω δὴ ὁ Φαῖδρος, ἐρωτᾶτε. ἆρ' οὐ τὸ μὲν ὅλον ἡ ῥητορικὴ ἂν εἴη τέχνη ψυχαγωγία τις διὰ λόγων, οὐ μόνον ἐν δικαστηρίοις καὶ ὅσοι ἄλλοι δημόσιοι σύλλογοι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἰδίοις ἡ αὐτή, σμικρῶν τε καὶ μεγάλων πέρι; καὶ οὐδὲν ἐντιμότερον τό γε ὀρθὸν περὶ σπουδαῖα ἢ φαῦλα γιγνόμενον; ἢ πῶς σὺ ταῦτ' ἀκή- H κοας; Φ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐ παντάπασιν οὕτως· ἀλλὰ μάλιστα μέν πως περὶ τὰς δίκας λέγεταί τε καὶ γράφεται τέχνη, λέγεται δὲ καὶ περὶ δημηγορίας· ἐπὶ πλέον δὲ οὐκ ἀκήκοα. Σ. Ἀλλ' ἢ τὰς Νέστορός τε καὶ Ὀδυσσέως τέχνας μόνον

περὶ λόγων ἀκήκοας, ἃς ἐν Ἰλίῳ σχολάζοντε συνεγραφέτην, τῶν δὲ Παλαμήδους ἀνήκοος γέγονας; Φ. Καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε τῶν Νέστορος, εἰ μὴ Γοργίαν, Νέστορά τινα κατασκευάζεις, ἤ τινα Θρασύμαχόν τε καὶ Θεόδωρον, Ὀδυσσέα. ΣΩ. Ἴσως. ἀλλὰ γὰρ τούτους ἐῶμεν· σὺ δ' εἰπέ, ἐν δικαστηρίοις οἱ ἀντίδικοι τί δρῶσιν; οὐκ ἀντιλέγουσι μέντοι; ἢ τί φήσομεν; ΦΑΙ. Τοῦτ' αὐτό. ΣΩΚ. Περὶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἀδίκου; ΦΑΙ. Ναί. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ τέχνῃ τοῦτο δρῶν, ποιήσει φανῆναι τὸ αὐτὸ τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δίκαιον, ὅταν δὲ βούληται, ἄδικον; Φ. Τί μήν; Σ. Καὶ ἐν δημηγορίᾳ δὴ τῇ πόλει δοκεῖν τὰ αὐτὰ, τοτὲ μὲν ἀγαθὰ, τοτὲ δ' αὖ τἀναντία; Φ. Οὕτως. Σ. Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λέγοντα οὐκ ἴσμεν τέχνῃ, ὥστε φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὰ αὐτὰ ὅμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ἓν καὶ πολλὰ, μένοντά τε αὖ καὶ φερόμενα; ΦΑΙ. Μάλα γε. ΣΩ. Οὐκ ἄρα μόνον περὶ δικαστήριά τέ ἐστιν ἡ ἀντιλογικὴ, καὶ περὶ δημηγορίαν, ἀλλ', ὡς ἔοικε, περὶ πάντα τὰ λεγόμενα μία τις τέχνη, εἴπερ ἔστιν, αὕτη ἂν εἴη ᾗ τις οἷός τ' ἔσται πᾶν παντὶ ὁμοιοῦν τῶν δυνατῶν, καὶ οἷς δυνατὸν, καὶ ἄλλου ὁμοιοῦντος καὶ ἀποκρυπτομένου εἰς φῶς ἄγειν. ΦΑΙ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον λέγεις; ΣΩ. Τῇδε δοκῶ ζητοῦσι φανεῖσθαι. ἀπάτη πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται μᾶλλον, ἢ ὀλίγον; ΦΑΙ. Ἐν τοῖς ὀλίγον. ΣΩ. Ἀλλά γε δὴ, κατὰ σμικρὸν μεταβαίνων, μᾶλλον λήσεις ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον, ἢ κατὰ μέγα. ΦΑΙ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσεσθαι, τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς διειδέναι. ΦΑΙ. Ἀνάγκη μὲν οὖν. ΣΩ. Ἦ οὖν οἷός τε ἔσται, ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἑκάστου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα μικράν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν; ΦΑΙ. Ἀδύνατον. ΣΩ. Οὐκοῦν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι καὶ ἀπατωμένοις δῆλον ὡς τὸ πάθος τοῦτο δι' ὁμοιοτήτων τινῶν εἰσερρύη. ΦΑΙ. Γίγνεται οὖν οὕτως. ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅπως τεχνικὸς ἔσται, μεταβιβάζειν κατὰ σμικρὸν, δι' ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἑκάστοτε ἐπὶ τοὐναντίον ἀπάγων, ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν, ὁ μὴ ἐγνωρικὼς ὃ ἔστιν ἕκαστον τῶν ὄντων; ΦΑΙ. Οὐ μή ποτε. ΣΩΚΡ. Λόγων ἄρα τέχνην, ὦ ἑταῖρε, ὁ τὴν ἀλήθειαν μὴ εἰδὼς, δόξας δὲ τεθηρευκὼς, γελοίαν τινὰ, ὡς ἔοικε, καὶ ἄτεχνον παρέξεται. ΦΑΙ. Κινδυνεύει. ΣΩΚΡ. Βούλει οὖν, ἐν τῷ Λυσίου λόγῳ ὃν φέρεις, καὶ ἐν οἷς ἡμεῖς εἴπομεν, ἰδεῖν τι ὧν φαμὲν ἀτέχνων τε καὶ ἐντέχνων εἶναι; ΦΑΙ. Πάντων γέ που μάλιστα· ὡς νῦν γε ψιλῶς πως λέγομεν, οὐκ ἔχοντες ἱκανὰ παραδείγματα. ΣΩΚΡ. Καὶ μὴν κατὰ τύχην γέ τινα, ὡς ἔοικεν, ἐρρηθήτην τὼ λόγω, ἔχοντέ τι παράδειγμα· ὡς ἂν ὁ εἰδὼς τὸ ἀληθὲς, προσπαίζων ἐν λόγοις παράγοι τοὺς ἀκούοντας. καὶ ἔγωγε, ὦ Φαῖδρε, αἰτιῶμαι τοὺς ἐντοπίους θεούς. ἴσως δὲ καὶ οἱ τῶν Μουσῶν προφῆται οἱ ὑπὲρ κεφαλῆς ᾠδοὶ ἐπιπεπνευκότες ἂν ἡμῖν εἶεν τοῦτο τὸ γέρας. οὐ γάρ που ἔγωγε τέχνης τινὸς τοῦ λέγειν μέτοχος. ΦΑΙ. Ἔστω ὡς λέγεις· μόνον δήλωσον ὃ φῄς. ΣΩ. Ἴθι δή μοι ἀνάγνωθι τὴν τοῦ Λυσίου λόγου ἀρχήν. Φ. Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι· καὶ ὡς νομίζω συμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας. ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστὴς ὢν σοῦ τυγχάνω. ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται. ΣΩ. Παῦσαι. τί δὴ οὖν οὗτος ἁμαρτάνει καὶ ἄτεχνον ποιεῖ, λεκτέον. ἦ γάρ; Φ. Ναί. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε, ὡς περὶ μὲν ἔνια τῶν τοιούτων ὁμονοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ' ἔνια στασιωτικῶς; Φ. Δοκῶ μὲν ὃ λέγεις μανθάνειν· ἔτι δ' εἰπὲ σαφέστερον. ΣΩ. Ὅταν τις ὄνομα εἴπῃ σιδήρου, ἢ ἀργύρου, ἆρ' οὐ τὸ αὐτὸ πάντες διενοήθημεν; ΦΑΙ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Τί δ' ὅταν δικαίου, ἢ ἀγαθοῦ; οὐκ ἄλλος ἄλλῃ φέρεται, καὶ ἀμφισβητοῦμεν ἀλλήλοις τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς; Φ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Ἐν μὲν ἄρα τοῖς συμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς, οὔ. Φ. Οὕτω. ΣΩ. Ποτέρωθι οὖν εὐαπατητότεροι ἐσμέν; καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται; Φ. Δῆλον ὅτι ἐν οἷς πλανώμεθα. Σ. Οὐκοῦν τὸν μέλλοντα τέχνην ῥητορικὴν μετιέναι, πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ὁδῷ διῃρῆσθαι, καὶ εἰληφέναι τινὰ χαρακτῆρα ἑκατέρου τοῦ εἴδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθος πλανᾶσθαι, καὶ ἐν ᾧ μή. Φ. Καλὸν γοῦν ἂν, ὦ Σώκρατες, εἶδος εἴη κατανενοηκὼς ὁ τοῦτο λαβών. Σ. Ἔπειτά γε οἶμαι πρὸς ἑκάστῳ γιγνόμενον μὴ λανθάνειν, ἀλλ' ὀξέως αἰσθάνεσθαι περὶ οὗ ἂν μέλλῃ ἐρεῖν, ποτέρου ὂν τυγχάνει τοῦ γένους. Φ. Τί μήν; Σ. Τί οὖν; τὸν Ἔρωτα πότερον φῶμεν εἶναι τῶν ἀμφισβητησίμων, ἢ τῶν μή; Φ. Τῶν ἀμφισβητησίμων δή που. ΣΩ. Ἦ οἴει ἄν σοι συγχωρῆσαι εἰπεῖν ἃ νῦν δὴ εἶπες περὶ αὐτοῦ, ὡς βλάβη τέ ἐστι τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὖθις ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τυγχάνει; Φ. Ἄριστα λέγεις. Σ. Ἀλλ' εἰπὲ καὶ τόδε (ἐγὼ γάρ τοι, διὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸν, οὐ πάνυ μέμνημαι) εἰ ὡρισάμην ἔρωτα ἀρχόμενος τοῦ λόγου. Φ. Νὴ Δία, ἀμηχάνως γε ὡς σφόδρα. Σ. Φεῦ, ὅσῳ λέγεις τεχνικωτέρας νύμφας τὰς Ἀχελῴου, καὶ Πᾶνα τὸν Ἑρμοῦ, Λυσίου τοῦ Κεφάλου, πρὸς λόγους εἶναι. ἢ οὐδὲν λέγω; ἀλλὰ καὶ ὁ Λυσίας ἀρχόμενος τοῦ ἐρωτικοῦ ἠνάγκασεν ἡμᾶς ὑπολαβεῖν τὸν Ἔρωτα ἕν τι τῶν ὄντων, ὃ αὐτὸς ἐβουλήθη; καὶ πρὸς τοῦτο ἤδη

A Vlyſſes apud Ilium vſi ſunt, audiſti? eam verò qua Palamedes, audiſti nunquam? PH. Et per Iouem, Neſtoris orationes audiui: niſi fortè Gorgiam, Neſtorem fingis eſſe, aut Thraſymachum Theodorúmque Vlyſſem. SOCR. Forſan, ſed hos mittamus. Tu verò reſponde. Quid in iudiciis aduerſari faciunt? Nónne contradicunt? An quid aliud dicemus? PH. Hoc ipſum. SOCR. Non de iuſto atque iniuſto? PH. Ita. SOCR. Nónne qui arte id agit, efficiet, vt idem eiuſdem tum iuſtum, tum iniuſtum appareat? PH. Quid prohibet? SOC. Et in concione, vt eadem ciuitati modò bona, modò contraria videantur? PH. Certè. SOCR. Enimuerò Eleatem Palamedem artificio ſuo efficere ſolitum accepimus, vt eadem audientibus ſimilia & diſſimilia, vnum & mul- B ta, manentia & fluentia viderentur. PH. Maximè. SOCR. Facultas ergo contradictoria, non in iudiciis ſolum & concionibus, verumetiam in omnibus, vt apparet, quæ dicuntur, quandoquidem vna quædam ars eſt, verſatur: qua quis poterit omnia omnibus, & quæ poſſunt, & quibus poſſunt, ſimilia fingere, & alio ſimilia iſta occulente in lucem educere. PH. Quónam pacto id ais? SOCR. Hoc equidem. Num deceptio in his quæ multum, an quæ parum differunt, accidit? PH. In his quæ parũ. S. Atqui ſi paulatim tranſieris, latebis magis dũ ad cõtrarium venies, quàm ſi ſubitò tranſilieris? PH. Quídni? SOCR. Opor- C tet igitur eum, quicunque decepturus ſit alium ipſe minimè decipiendus, ſimilitudinem & diſſimilitudinẽ rerum exquiſitè dignoſcere. PHAE. Neceſſarium eſt. SOCR. Nunquid igitur ſingulorum veritatis inſcius poterit eius quod ignorat ſimilitudinem in vniuerſis paruam aut magnam diiudicare? PH. Impoſſibile id quidem. SOCR. Ergo illos qui præter rerum naturam opinantur falſíque ſunt, conſtet propter ſimilitudines aliquas ſic eſſe affectos. PH. Sic accidit. SOCR. Num igitur poterit quiſquam ſi rem quancunque ignorauerit, artificiosè aliquem ſenſímque à vero in contrarium per ſimilitudines ali- D quas ſigillatim traducere? aut errorem hunc in ſeipſo vitare? PH. Nunquam. SOCR. Quamobrem, ô amice, quicunque veritatem ignorat, & opinionibus ducitur, dicendi quoque facultatem, vt videtur, inertem exhibet atque ridiculam. PH. Ita videtur. SOCR. An vis in oratione Lyſiæ, quam in manibus habes, & in noſtra diſputatione videre, vbi artificiosè, & vbi ſine arte agitur. PHAE. Maximè omnium. Nudè enim in præſentia loquimur, cùm exemplis idoneis careamus. SOCR. At enim fortuna quadam rationes dictæ ſunt, vt videtur, exemplo mõſtrantes, compotem veritatis virum dum verbis iocatur, trahere auditores. Atque ego, ô Phædre, locales deos huius rei E cauſas arbitror. Fortè etiam Muſarum prophetæ ſuper capita noſtra cantores munus hoc nobis inſpirauerunt. Ego enim dicendi artem habeo nullam. PHAE. Eſto vt ais. Solum quod dicis oſtende. SOC. Age itaque, procœmium orationis Lyſię lege. PHAE. Mearum quidem rerum ſtatus ſic, vt intellexiſti, ſe habet. itaque cùm ita ſit, quemadmodum nobis conducere putem, audiſti, Arbitror equidem me non minus ob id abs te ſiquid petiero conſecuturum, quòd amore tui captus minimè ſum. Nã amatores cùm primũ amare deſierint, collati beneficij pœnitet. SOC. Deſine. In quo iſte delinquat, & quid ſine arte F faciat, dicendũ. Nonne? P. Profectò. SO. An non conſtat cuiq;, quod in aliis, dum loquimur, idem ſentimus omnes, in aliis verò non idem? PH. Quamuis quod ais intelligere videor, planius tamen vt dicas cupio. SOC. Quando quis ferri nomen, vel argenti pronunciat, idem omnes protinus intelligimus. PHAE. Prorſus. SOC. Quid cùm iuſti, vel boni nomen? nónne alius aliò fertur? atque cum aliis, & nobiſcum ipſi ambigimus? P. Magnopere. SOCR. In aliis ergo conſentimus, in aliis diſſentimus. PHAE. Sic eſt. SOC. Vbínam facilius falli poſſumus? & in quibus horum rhetorica plurimum valet? PHAE. Patet, in quibus ambigimus. SOC. Oportet igitur eum qui rhetoricam ſit aſſecuturus, primùm hæc ordine diſcreuiſſe, & quæ vtriuſque ſpe- G ciei figuræ ſint percepiſſe, & vbi maximè falli ambiguitate multitudo poteſt, vbi non poteſt. PHAE. Præclaram quandam, ô Socrates, agnoſceret ſpeciem, qui cogitatione id caperet. SOCRAT. Deinde oportere arbitror, eum nihil latere, cùm ad ſingula venerit, ſed acutè perſentire, id de quo dicturus ſit, vtrius ſit generis. PHAE. Cur non? SOC. Quid porrò amorem? vtrum ambigui generis, an alterius eſſe dicemus? PHAE. Ambigui prorſus. SOCR. An putas eum tibi illa de ſe dicere conceſſurum, quæ ſuprà dicebas? quod videlicet amato ſimul atque amanti pernicioſus eſt, ac rurſus quod omnium maximum H eſt bonorum? PH. Scitè loqueris. SOCR. Sed id quoque dicas, ego enim propter diuinũ illum afflatum non admodum memini, num amorem in diſputationis principio definierim. PHAE. Per Iouem mirificè. SOC. O quanto ſolertiores Acheloi nymphas, & Pana Mercurij filium Lyſia Cephali filio ad orationes componendas eſſe demonſtras. An verò nihil dico? ſed Lyſias in amatorij ſermonis exordio coegit nos intelligere Amorẽ, certũ aliquid eſſe quod ipſe volebat, atq. ad id ſequentia referens

Deceptio in iis quæ parum differunt.

Decepturus alium quid noſſe debeat.

Concluditur oratoriam ſine veritate eſſe deridendam.

orationem omnem peregit? Viſne principiũ rurſus legamus? PHAE. Vt lubet, quamuis ibi quod quæris, minimè ſit. SOC. Lege, vt illum ipſum audiam. PHAE. Mearum quidem rerum ſtatus, ſicut intellexiſti, ſe habet: atque cùm ita ſit, queadmodum nobis conducere putem, audiſti. Arbitror equidẽ non minus ob id abs te ſiquid petiero conſecuturum, quòd amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cùm primũ amare deſierint, collati beneficij pœnitet. SOC. Permultum abeſſe videtur, vt quòd quærimus, faciat. ſiquidẽ non à principio, ſed à fine modo quodam conuerſo, & reſupino ſermonem tranſigere nititur, incipítque ab illis, quæ amator extincto amore adoleſcentibus obiicit. An fortè nihil dixi, ô Phædre mi lepidum caput? PH. Finis eſt profectò, ô Socrates, de quo ſermonem habet. SOCR. Quid alia? nónne ſparſim diſiecta omnia videntur? An cenſes quod ſecundo loco poſitum eſt, neceſſitate quadam ita eſſe ſubiunctum? aut aliquid aliud ab illo dictorum? Nam mihi quidem vtpote omnium ignaro, videtur non ingeneroſè quicquid incidit à ſcriptore dictum fuiſſe. Tu verò neceſſitatem ſcribendi aliquam habes, per quam ille ſic ea inuicẽ deinceps diſpoſuit? PHAE. Optimus es, ô Socrates, ſiquidem me putas ſcripta adeo ſubtiliter poſſe diiudicare. SOC. Sed hoc arbirror te dicturum, oportere orationem omnem tanquam animal quoddam conſtitui, vt ſuum quoddam habeat corpus, quod neque ſine capite ſit, neque pedibus careat, ſed habeat media atque extrema ſibi inuicem & toti conuenientia. PH. Quidni? SOCR. Conſidera quæſo, vtrum amici tui oratio ſic ſe an aliter habeat. Reperies eam nihilo ab eo epigrammate diſcrepare, quod Midæ Phrygio inſcriptum nonnulli fuiſſe tradunt. PH. Quid iſtud, & quale? SOC. Audi.

Aenea virgo, Midæ regis ſum impoſta ſepulchro,
Dúmque fluunt fontes, arbos dum celſa vireſcit,
Aeternum durans lugubre inſiſto monumentum,
Atque Midam viatori narro hic eſſe ſepultum.

Quòd verò nihil intereſt quamlibet eius partem vt primam, vel vt vltimam ponere, vt arbitror, tu ipſe vides. PH. Orationem noſtram mordes, ô Socrates. SOC. Hanc ergo, ne nobis ſuccenſeas, dimittamus, quamuis in ea multa reperiri poſſe exempla videantur, quibus inſpectis vtilitas nobis ex hoc prouẽtura ſit, ne talia imitemur. Verùm ad orationes alias deſcendamus. habebant illæ quidem nonnihil, vt arbitror, quod à viris dicendi ſtudioſis ſit obſeruandum. PHAE. Quid illud? SO. Erant vtique contrariæ. altera ſiquidem amanti, altera non amanti inhærendum aſſeuerabat. PHAED. Ac ſtrenuè quidem. SOCRAT. Quod verius eſt, te reſponſurum putaram, videlicet ac furioſè quidem. Cęterum quod quęrebam id ipſum eſt.
Furoris ſpecies. Furorem quendam Amorem vocauimus. an non? PHAE. Certè. SOCR. Furoris autem duas ſpecies ponimus. Alteram ab humanis morbis. Alteram ex alienatione diuina, qua extra con-
Diuini furores quatuor. ſuetam vitæ conſtitutionem quis rapitur. PH. Omnino. SOC. Diuinæ autem partes quatuor, vt etiam dij præſunt quatuor. Et vaticinij quidem inſpirationem Apollini, myſteria Dionyſio, poëticam Muſis, amatorium furorem Veneri & Amori omnium optimum tribuimus. Ac neſcio quo modo, dum amoris affectum per imagines quaſdam effingeremus, veritatem fortè aliquam attigimus, fortè etiam aliò tranſgreſſi ſumus. Ideóque miſcentes orationem non penitus improbabilem, fabuloſum quendam hymnum compoſuimus, & quaſi ludentes meum ac tuum, ô Phædre, dominũ Amorem pulchrorum præſidem puerorum, modeſtè laudauimus. PHAED. Hæc mihi auditu non iniucunda. SOC. Hoc itaque inde accipiamus, quo pacto à vituperatione ad laudes diſputatio pertrãſiuit. PHAE. Quónam modo id ais? SOCR. Mihi quidem videmur cætera reuera luſiſſe. At ſiquis duarum ſpecierum in quas modò fortuna incidimus, vim arte comprehenderit, opus non ingratum fuerit conſecutus. PHAE. Quas ſpecies dicis? SOC. Vt in vnam ideam conſpiciens paſſim diſperſa conducat: quo ſingula definiens, manifeſtum reddat ſemper id quod docere inſtituit. Quemadmodum nos in præſentia quid Amor ſit definiuimus, ſiue bene ſiue malè id factum ſit. Certè hinc diſputatio noſtra claritatem in ſe habuit, conſtantémque ſibiipſi concordiam. PHAED. Alteram verò ſpeciem quam dicis, ô Socrates? SOCR. Vt rurſus ſecundum ſpecies articulatim pro rerum natura incidat, neque imperiti coqui ritu vlla membra confringat, ſed perinde faciat, vt ſuperiores ſermones fecerunt, qui concitationẽ mentis vnam communem ſpeciem acceperunt. Quemadmodum verò in vno corpore membra gemina eodem nomine nuncupantur, dextrum vnum, ſiniſtrum alterum, ſic & concitationis ſpeciem in nobis natura vnam ſermones illi exiſtimauerunt. Et prior ille quidem partem ſiniſtram diuidens, ac rurſus hanc partiens non prius deſtitit, quàm ibi ſiniſtrum quendam reperiret amorem, inuentúmque, vt par eſt, improbaret. Sequens alter in dextram furoris partem nos duxit, vbi Amorem nomine priori ſimilem, ſeu diuinum inueniens, & amplificans laudauit tanquam bonorum nobis cauſam maximorum. PHAEDR. Veriſſima loqueris. SOCRAT. Huiuſmodi ego diuiſiones collectionéſque ô Phædre, amo, quò & intelligendi, & loquendi ſim compos.

A συνταξάμενος πάντα τὸν ὕστερον λόγον διεπεράνατο; βούλει πάλιν ἀναγνῶμεν αὐτοῦ τὴν ἀρχήν; Φ. Εἰ σοί γε δοκεῖ· ὃ μέντοι ζητεῖς οὐκ ἔστ' αὐτόθι. Σ. Λέγε, ἵνα ἀκούσω αὐτοῦ ἐκείνου. ΦΑΙ. Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι· καὶ ὡς νομίζω συμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας. ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστὴς ὢν σοῦ τυγχάνω. ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται. Σ. Ἦ πολλοῦ δεῖν ἔοικε ποιεῖν ὅδε γε ὃ ζητοῦμεν· ὃς οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλ' ἀπὸ τελευτῆς ἐξ ὑπτίας ἀνάπαλιν διανεῖν ἐπιχειρεῖ τὸν λόγον· καὶ ἄρχεται ἀφ' ὧν πεπαυμένος ἂν ἤδη ὁ ἐραστὴς λέγοι πρὸς τὰ παιδικά. ἢ οὐδὲν εἶπον, Φαῖδρε, φίλη κεφαλή; Φ. Ἔστι γέ τοι δὴ, Σώκρατες, τελευτὴ, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιεῖται. Σ. Τί δέ;
B τἆλλα οὐ χύδην δοκεῖ βεβλῆσθαι τὰ τοῦ λόγου; ἢ φαίνεται, τὸ δεύτερον εἰρημένον, ἔκ τινος ἀνάγκης δεύτερον δεῖν τεθῆναι, ἤ τι ἄλλο τῶν ῥηθέντων; ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔδοξεν, ὡς μηδὲν εἰδότι, οὐκ ἀγεννῶς τὸ ἐπιὸν εἰρῆσθαι τῷ γράφοντι. σὺ δ' ἔχεις τινὰ ἀνάγκην λογογραφικὴν, ᾗ ταῦτα ἐκεῖνος οὕτως ἐφεξῆς παρ' ἄλληλα ἔθηκε; Φ. Χρηστὸς εἶ, ὅτι με ἡγῇ ἱκανὸν εἶναι τὰ ἐκείνου οὕτως ἀκριβῶς διιδεῖν. Σ. Ἀλλὰ τόδε γε οἶμαί σε φάναι ἂν δεῖν, πάντα λόγον ὥσπερ ζῶον συνεστάναι, σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὑτοῦ· ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι, μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα, πρέποντα ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ γεγραμμένα. Φ. Πῶς γὰρ οὔ; Σ. Σκέψαι τοίνυν
C τὸν τοῦ ἑταίρου σου λόγον, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει· καὶ εὑρήσεις τοῦ ἐπιγράμματος οὐδὲν διαφέροντα, ὃ Μίδᾳ τῷ Φρυγί, φασί τινες ἐπιγεγράφθαι. Φ. Ποῖον τοῦτο; καὶ τί πεπονθός; ΣΩ. Ἔστι μὲν τοῦτο, τόδε,

Χαλκῆ παρθένος εἰμί· Μίδα δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι.
Ὄφρ' ἂν ὕδωρ τε νάῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα, πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβου,
Ἀγγελέω παριοῦσι, Μίδας ὅτι τῇδε τέθαπται.

Ὅτι δὲ οὐδὲν διαφέρει αὐτοῦ πρῶτον ἢ ὕστατόν τι λέγεσθαι, ἐννοεῖς που, ὡς ἐγῷμαι. Φ. Σκώπτεις τὸν λόγον ἡμῶν, ὦ Σώκρατες. Σ. Τοῦτον μὲν
D τοίνυν, ἵνα μὴ σὺ ἄχθῃ, ἐάσω· (καίτοι συχνά γε ἔχειν μοι δοκεῖ παραδείγματα πρὸς ἅ τις βλέπων, ὀνίναιτ' ἂν μιμεῖσθαι αὐτὰ ἐπιχειρῶν, μὴ πάνυ τι) εἰς δὲ τοὺς ἑτέρους λόγους ἴωμεν. ἦν γάρ τι ἐν αὐτοῖς, ὡς δοκῶ, προσῆκον ἰδεῖν τοῖς βουλομένοις περὶ λόγων σκοπεῖν. ΦΑΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΣΩ. Ἐναντίω που ἤστην. ὁ μὲν γὰρ, ὡς τῷ ἐρῶντι, ὁ δ' ὡς τῷ μὴ, δεῖ χαρίζεσθαι, ἐλεγέτην. Φ. Καὶ μάλ' ἀνδρικῶς. Σ. Ὤμην σε τἀληθὲς ἐρεῖν, ὅτι μανικῶς. ὃ μέντοι ἐζήτουν, ἔστιν αὐτὸ τοῦτο. μανίαν γάρ τινα ἐφήσαμεν εἶναι τὸν Ἔρωτα. ἦ γάρ; Φ. Ναί. Σ. Μανίας δέ γε εἴδη δύο· τὴν μὲν, ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων· τὴν δὲ, ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς τῶν εἰω-
E θότων νομίμων γιγνομένην. Φ. Πάνυ γε. ΣΩ. Τῆς δὲ θείας, τεττάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι· μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν, Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ, τελεστικήν· Μουσῶν δ' αὖ, ποιητικήν· τετάρτην δὲ, Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἐφήσαμέν τε ἀρίστην εἶναι. καὶ οὐκ οἶδ' ὅπη τὸ ἐρωτικὸν πάθος ἀπεικάζοντες, ἴσως μὲν ἀληθοῦς τινὸς ἐφαπτόμενοι· τάχα δ' ἂν καὶ ἄλλοσε παραφερόμενοι, κεράσαντες οὐ παντάπασιν ἀπίθανον λόγον, μυθικόν τινα ὕμνον προσεπαίσαμεν μετρίως τε καὶ εὐφήμως τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν δεσπότην Ἔρωτα, ὦ Φαῖδρε, καλῶν παίδων ἔφορον. Φ. Καὶ μάλα ἐμοὶ μὲν οὐκ ἀηδῶς ἀκοῦσαι. Σ. Τόδε τοίνυν αὐτόθεν λάβωμεν, ὡς ἀπὸ τοῦ ψέγειν πρὸς τὸ ἐπαινεῖν ἔσχεν ὁ λόγος μεταβῆναι. Φ. Πῶς δὴ οὖν αὐτὸ λέγεις; Σ. Ἐμοὶ μὲν φαίνεται τὰ μὲν
F ἄλλα τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι· τούτων δέ τινων ἐκ τύχης ῥηθέντων δυοῖν εἰδοῖν, εἰ αὐτοῖν τὴν δύναμιν τέχνῃ λαβεῖν δύναιτό τις, οὐκ ἄχαρι. ΦΑΙ. Τίνων δή; ΣΩΚ. Εἰς μίαν τε ἰδέαν συνορῶντα ἄγειν τὰ πολλαχῇ διεσπαρμένα· ἵνα ἕκαστον ὁριζόμενος, δῆλον ποιῇ περὶ οὗ ἂν ἀεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ. ὥσπερ τανῦν δὴ περὶ Ἔρωτος, ὃ ἔστιν, ὁρισθὲν, εἴτ' εὖ εἴτε κακῶς ἐλέχθη. τὸ γοῦν σαφὲς καὶ τὸ αὐτὸ αὑτῷ ὁμολογούμενον διὰ ταῦτα ἔσχεν εἰπεῖν ὁ λόγος. ΦΑΙ. Τὸ δ' ἕτερον δὴ εἶδος τί λέγεις ὦ Σώκρατες; Σ. Τὸ πάλιν κατ' εἴδη δύνασθαι διατέμνειν, κατ' ἄρθρα, ᾗ πέφυκε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγνύναι μέρος μηδὲν, κακοῦ μαγείρου τρό-
G πῳ χρώμενον· ἀλλ' ὥσπερ ἄρτι τὼ λόγω τὸ ἄφρον τῆς διανοίας ἕν τι κοινῇ εἶδος ἐλαβέτην. ὥσπερ δὲ σώματος ἐξ ἑνὸς διπλᾶ καὶ ὁμώνυμα πέφυκε, σκαιὰ τὰ δὲ ἢ δεξιὰ κληθέντα· οὕτω καὶ τὸ τῆς παρανοίας ὡς ἐν ἡμῖν πεφυκὸς εἶδος ἡγησαμένω τὼ λόγω, ὁ μὲν, τὸ ἐπ' ἀριστερὰ τεμνόμενος μέρος, πάλιν τοῦτο τέμνων οὐκ ἐπανῆκε, πρὶν ἐν αὐτοῖς ἐφευρὼν ὀνομαζόμενον σκαιόν τινα ἔρωτα ἐλοιδόρησε μάλ' ἐν δίκῃ· ὁ δ' εἰς τὰ δεξιὰ τῆς μανίας ἀγαγὼν ἡμᾶς, ὁμώνυμον μὲν ἐκείνῳ, θεῖον δ' αὖ τινὰ ἔρωτα ἐφευρὼν καὶ προτεινάμενος ἐπῄνεσεν, ὡς μεγίστων ἡμῖν αἴ-
H τιον ἀγαθῶν. ΦΑΙΔ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΣΩΚΡ. Τούτων δὴ ἔγωγε αὐτός τε ἐραστὴς, ὦ Φαῖδρε, τῶν διαιρέσεων, καὶ συναγωγῶν, ἵν' οἷός τε

ὧ λέγειν τε καὶ φρονεῖν· ἐάν τέ τινα ἄλλον ἡγήσωμαι δυνατὸν εἰς ἓν καὶ ἐπὶ πολλὰ πεφυκότα ὁρᾶν, τοῦτον διώκω -- κατόπισθε μετ' ἴχνιον ὥστε θεοῖο. καὶ μέντοι καὶ τοὺς δυναμένους αὐτὸ δρᾶν, εἰ μὲν ὀρθῶς ἢ μὴ προσαγορεύω, θεὸς οἶδε· καλῶ δὲ οὖν μέχρι τοῦδε διαλεκτικούς. τὰ νῦν δὲ παρὰ σοῦ τε καὶ Λυσίου μαθόντας εἰπὲ τί χρὴ καλεῖν. ἢ τοῦτο ἐκεῖνό ἐστιν ἡ λόγων τέχνη, ᾗ Θρασύμαχός τε καὶ οἱ ἄλλοι χρώμενοι, σοφοὶ μὲν αὐτοὶ λέγειν γεγόνασιν, ἄλλους τε ποιοῦσιν, οἳ ἂν δωροφορεῖν αὐτοῖς, ὡς βασιλεῦσιν, ἐθέλωσι; ΦΑΙ. Βασιλικοὶ μὲν ἄνδρες, οὐ μὲν δὴ ἐπιστήμονές γε ὧν ἐρωτᾷς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ εἶδος ὀρθῶς ἔμοιγε δοκεῖς καλεῖν, διαλεκτικὸν καλῶν· τὸ δὲ ῥητορικὸν δοκεῖ μοι διαφεύγειν ἔθ' ἡμᾶς. ΣΩ. Πῶς φής; καλόν πού τι ἂν εἴη ὃ τούτων ἀπολειφθὲν, ὅμως τέχνῃ λαμβάνεται; πάντως δ' οὐκ ἀτιμαστέον αὐτὸ σοί τε καὶ ἐμοί. λεκτέον δὲ τί μέντοι καὶ ἔστι τὸ λειπόμενον τῆς ῥητορικῆς. ΦΑΙ. Καὶ μάλα που συχνά ὦ Σώκρατες τά γ' ἐν τοῖς βιβλίοις τοῖς περὶ λόγων τέχνης γεγραμμένοις. ΣΩ. Καὶ καλῶς γε ὑπέμνησας. προοίμιον μὲν οἶμαι πρῶτον ὡς δεῖ τοῦ λόγου λέγεσθαι ἐν ἀρχῇ· ταῦτα λέγεις; ἢ γὰρ τὰ κομψὰ τῆς τέχνης; ΦΑΙ. Ναί. ΣΩ. Δεύτερον δὲ δὴ, διήγησιν τινὰ, μαρτυρίας τε ἐπ' αὐτῇ· τρίτον, τεκμήρια· τέταρτον, εἰκότα· καὶ πίστωσιν οἶμαι καὶ ἐπιπίστωσιν τόν γε βέλτιστον λογοδαίδαλον Βυζάντιον ἄνδρα. ΦΑΙ. Τὸν χρηστὸν λέγεις Θεόδωρον; ΣΩ. Τί μήν; καὶ ἔλεγχόν γε καὶ ἐπεξέλεγχον ὡς ποιητέον ἐν κατηγορίᾳ τε καὶ ἀπολογίᾳ. τὸν δὲ κάλλιστον Πάριον Εὔηνον εἰς μέσον οὐκ ἄγομεν; ὃς ὑποδήλωσίν τε πρῶτος εὗρε καὶ παρεπαίνους; οἱ δ' αὐτὸν καὶ παραψόγους φασὶν ἐν μέτρῳ λέγειν, μνήμης χάριν. σοφὸς γὰρ ἀνήρ. Τισίαν τε Γοργίαν τε ἐάσομεν εὕδειν, οἳ πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶδον ὡς τιμητέα μᾶλλον· τά τε αὖ σμικρὰ, μεγάλα, καὶ τὰ μεγάλα, σμικρὰ φαίνεσθαι ποιοῦσι διὰ ῥώμην λόγου· καινά τ' ἀρχαίως, τά τ' ἐναντία καινῶς· συντομίαν τε λόγων καὶ ἄπειρα μήκη περὶ πάντων ἀνεῦρον. ταῦτα δὲ ἀκούων ποτέ μου Πρόδικος ἐγέλασε, καὶ μόνος αὐτὸς ηὑρηκέναι ἔφη ὧν δεῖ λόγων τέχνην. δεῖν δὲ οὔτε μακρῶν οὔτε βραχέων, ἀλλὰ μετρίων. ΦΑΙ. Σοφώτατά γε, ὦ Πρόδικε. Σ. Ἱππίαν δὲ οὐ λέγομεν; οἶμαι γὰρ ἂν σύμψηφον αὐτῷ καὶ τὸν Ἠλεῖον ξένον γενέσθαι. Φ. Τί δ' οὔ; Σ. Τὰ δὲ Πώλου πῶς φράσομεν αὖ μουσεῖα λόγων; ὡς διπλασιολογίαν, καὶ γνωμολογίαν, καὶ εἰκονολογίαν, ὀνομάτων τε Λικυμνίων ἃ ἐκείνῳ ἐδωρήσατο πρὸς ποίησιν εὐεπείας; ΦΑΙ. Πρωταγόρεια δὲ ὦ Σώκρατες οὐκ ἦν μέντοι τοιαῦτ' ἄττα; Σ. Ὀρθοέπειά γέ τις, ὦ παῖ, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλά· τῶν γε μὴν οἰκτρογόων ἐπὶ γῆρας καὶ πενίαν ἑλκομένων λόγων κεκρατηκέναι τέχνῃ μοι φαίνεται τὸ τοῦ Χαλκηδονίου σθένος. ὀργίσαι τε αὖ πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ γέγονε, καὶ πάλιν ὠργισμένοις ἐπᾴδων κηλεῖν, ὡς ἔφη· διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὅθεν δὴ κράτιστος. τὸ δὲ δὴ τέλος τῶν λόγων κοινῇ πᾶσιν ἔοικε συνδεδογμένον εἶναι· ᾧ τινὲς μὲν ἐπάνοδον, ἄλλοι δὲ ἄλλο τίθενται ὄνομα. ΦΑΙ. Τὸ ἐν κεφαλαίῳ ἕκαστα λέγεις ὑπομνῆσαι ἐπὶ τελευτῆς τοὺς ἀκούοντας περὶ τῶν εἰρημένων. Σ. Ταῦτα λέγω, καὶ εἴ τι σὺ ἄλλο ἔχεις εἰπεῖν λόγων τέχνης πέρι. Φ. Σμικρά γε, καὶ οὐκ ἄξια λέγειν. Σ. Ἐῶμεν δὴ τά γε σμικρά· ταῦτα δὲ ὑπ' αὐγὰς μᾶλλον ἴδωμεν τίνα καὶ πότ' ἔχει τὴν τῆς τέχνης δύναμιν. Φ. Καὶ μάλα ἐρρωμένην, ὦ Σώκρατες, ἔν γε δὴ πλήθους συνόδοις. Σ. Ἔχει γάρ. ἀλλ' ὦ δαιμόνιε ἰδὲ καὶ σὺ εἰ ἄρα καί σοι φαίνεται διεστηκὸς αὐτῶν τὸ ἤτριον, ὥσπερ ἐμοί. Φ. Δείκνυε μόνον. Σ. Εἰπὲ δή μοι· εἴ τις προσελθὼν τῷ ἑταίρῳ σου Ἐρυξιμάχῳ, ἢ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀκουμενῷ, εἴποι ὅτι ἐγὼ ἐπίσταμαι τοιαῦτ' ἄττα σώματι προσφέρειν, ὥστε θερμαίνειν τε ἐὰν βούλωμαι καὶ ψύχειν· καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ μοι, ἐμεῖν ποιεῖν· ἐὰν δ' αὖ, κάτω διαχωρεῖν, καὶ ἄλλα πάμπολλα τοιαῦτα· καὶ ἐπιστάμενος αὐτὰ, ἀξιῶ ἰατρὸς εἶναι, καὶ ἄλλον ποιεῖν ᾧ ἂν τὴν τούτων ἐπιστήμην παραδῶ· τί ἂν οἴει ἀκούσαντας εἰπεῖν; Φ. Τί δ' ἄλλο γε ἢ ἐρέσθαι εἰ προσεπίσταται καὶ οὕστινας δεῖ, καὶ ὁπότε ἕκαστα τούτων ποιεῖν, καὶ μέχρις ὁπόσου; Σ. Εἰ οὖν εἴποι ὅτι, Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἀξιῶ τὸν ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθόντα, αὐτὸν οἷόν τ' εἶναι ποιεῖν ἃ ἐρωτᾷς; Φ. Εἴποι ἄν, οἶμαι, ὅτι μαίνεται ἄνθρωπος, καὶ ἐκ βιβλίου ποθὲν ἀκούσας, ἢ περιτυχὼν φαρμακίοις, ἰατρὸς οἴεται γεγονέναι, οὐδὲν ἐπαΐων τῆς τέχνης. Σ. Τί δ' εἰ Σοφοκλεῖ αὖ προσελθὼν καὶ Εὐριπίδῃ τις λέγοι, ὡς ἐπίσταται περὶ σμικροῦ πράγματος ῥήσεις παμμήκεις εἰπεῖν, καὶ περὶ μεγάλου πάνυ σμικράς, ὅταν τε βούληται, οἰκτράς, καὶ τοὐναντίον, καὶ αὖ φοβερὰς καὶ ἀπειλητικάς· ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα· καὶ διδάσκων αὐτὰ, τραγῳδίας ποίησιν οἴεται παραδιδόναι; Φ. Καὶ οὗτοι ἄν, ὦ Σώκρατες, οἶμαι, καταγελῷεν, εἴ τις οἴεται τραγῳδίαν ἄλλο τι εἶναι ἢ τὴν τούτων σύστασιν, πρέπουσαν ἀλλήλοις τε καὶ τῷ ὅλῳ, συνισταμένην. Σ. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἀγροίκως γε, οἶμαι, λοιδορήσειαν· ἀλλ' ὥσπερ ἂν μουσικὸς ἐντυχὼν ἀνδρὶ οἰομένῳ ἁρμονικῷ εἶναι, ὅτι δὴ τυγχάνει ἐπιστάμενος ὡς οἷόν τε ὀξυτάτην καὶ βαρυτάτην χορδὴν ποιεῖν, οὐκ ἀγρίως εἴποι ἄν, Ὦ μοχθηρὲ μελαγχολᾷς, ἀλλ' ἅτε μουσικὸς ὤν, πρᾳότερον, ὅτι Ὦ ἄριστε ἀνάγκη μὲν καὶ ταῦτ' ἐπίστασθαι τὸν μέλλοντα ἁρμονικὸν ἔσεσθαι, οὐδὲν μὴν κωλύει οὐδὲ σμικρὸν ἁρμονίας ἐπαΐειν τὸν τὴν σὴν ἕξιν ἔχοντα. τὰ γὰρ πρὸ ἁρμονίας ἀναγκαῖα μαθήματα ἐπίστασαι, ἀλλ' οὐ τὰ ἁρμονικά. Φ. Ὀρθότατά γε.

A Ac ſi quem alium vnum & multa prò rerum natura perſpicere poſſe arbitror, eius ego veſtigia velut numinis cuiuſdam ſequor. Atque eos qui id facere poſſunt, rectène an contrà cognominem, deus ipſe nouit. Voco autem hactenus dialecticos. Nunc verò dic obſecro, quo nomine tua Lyſiæque ſententia nūcupari oporteat. An hæc dicendi ars eſt, qua Thraſymachus, aliique vſi, ſapientes & ipſi in dicendo fuerunt, cæteróſque reddiderunt tales, quicunque illis tanquā regibus offerre munera volunt? P. Regij quidem illi viri, non tamen earum rerum periti de quibus interrogas. SOC. Sed hanc ſpeciem rectè ſanè dialecticam appellare videris, rhetorica verò adhuc nos

Qui diuidere poteſt pro rerum natura, is dialecticus eſt, id eſt metaphyſicus.

B fugit. P. Quomodo iſtud ais? S. Pulchrúmne aliquid erit, quod ab iis alienum, arte tamen percipiatur? Haudquaquam ſpernendum id tibi mihíque eſt, ſed dicendū quid ſit reliquum in rhetorica. PH. Permulta, ô Socrates, in libris de arte dicendi compoſitis tradita. SO. Opportunè cōmemoraſti. Proœmium arbitror primam orationis partem eſſe vocandam. Talia quędam egregia illa ornamenta artis appellas? PH. Sanè. SO. Sequitur ſecundo loco narratio, teſtimoniorúmque aſſertio. Tertio coniecturæ. Quarto veriſimilia. Probationem quoque & approbationem, vt arbitror, optimus orationū faber Byzantius vir induxit. PH. Eximium dicis Theodorum? S. Equidem.

C Hic etiam inuenit quo pacto in accuſatione & defenſione fieri, & geminari redargutio poſſit. Egregiū virum aūt Euenum Parium cur in mediū non adducimus? qui ſubdeclarationes primus inuenit, collaudationes præterea. nec deſunt q dicant vituperationes huiuſmodi quaſdā carminibus memoriæ gratia illum inſerere. Vir enim ſapiens eſt. Lyſiam verò Gorgiámque dormire ſinemus, qui veriſimilia veris antepoſuerunt, ac vi orationis efficiunt, vt parua eſſe magna, & magna viciſſim parua, vetera item noua, & nouiſſima vetera videantur. Breuitatē quoque loquendi conciſam, rurſúſque infinitā verborum

D prolixitatē adinuenerunt. Quæ cùm olim ex me audiret Prodicus, riſit, ſéque ſolum inueniſſe aſſeruit, quibus verbis ars illa indigeat. Egere autē neq; paucis neque multis, ſed mediocribus. PH. Sapientiſſimè reſpondiſti Prodice. S. Hippiam verò nequaquā commemoramus. Arbitror enim cum ipſo Elienſem quoque hoſpitem conſentire. P. Cur non? S. Quid porrò de muſica Poli concinnitate dicemus? Qui geminationē verborum, inſignes ſententias, cōparationes, ſimilitudinéſq; inuexit, nominúmque vſum ad orationis ſplendorē, prout à Licymnione didicit. P. Protagoræ aūt ſcripta nónne talia quędā

E erant, ô Socrates? S. Recta ſanè ac propria, ô puer, Protagoræ eloquutio, & multa in ſtylo præclara. In cōmiſerationibus aūt à ſenectute & paupertate cōmouendis Chalcedonius orator excelluit, in ira item concitanda & ſedanda potens, quaſi incantatione, vt inquit, mulceret, in conficiendis ſoluendíſq; calumniis vnde opus fuerit, ſummus. De fine aūt orationis omnes conuenire vidētur, ſed hunc alij ἐπάνοδον id eſt repetitionē, alij aliter nominant. PH. Finem dicis ſummatim ſupradicta omnia in orationis calce in memoriam auditoribus reuocare? S. Hæc inquam, & ſiquid tu aliud habes quod de hac arte dicas. PH. Exigua quidem habeo, neq; memoratu digna. S. Mittamus exigua, ſed hæc in lucē potius educamus, vt quā & quan-

De vi dicendi & tempore.

F do artis vim habeant videre poſſimus. PH. Et maximam quidem, ô Socrates, in hominum cœtibus potentiam habent. S. Habent profectò. Sed, ô beate, tu etiam vide, vtrum tibi horū veſtis, quēadmodū mihi, rara diſſutáque videatur. P. Oſtende modo. S. Dic age. Si quis amico tuo Eryximacho, vel patri eius Acumeno dicat in hunc modum? Ego quidē illa ſcio corpori admouere, quibus & caleſcat pro arbitrio meo, & frigeat, vomitū quoq; rurſúſque deiectionē, & expurgationes alias prouocare, cæteráq; huiuſmodi multa teneo, quib. cognitis, & medicum me eſſe profiteor, & aliū quemlibet medicū me facere poſſe: quid illos reſponſuros exiſtimas? P. Quidnā aliud quàm percontaturos, nunquid etiā ſciat quibus, quādo, quouſque

G ſingula horum ſint adhibenda? S. Ergo ſi dicat nullo modo ſe id intelligere, ſed oportere eū qui ab ipſo didicerit, talia quædam facere poſſe, quid reſpondebunt? P. Certè huiuſmodi hominem inſanire, qui cùm ex aliquo medicorū libro audiuerit quandoque aliquid, & in medelas nonnullas inciderit, neque quicquam artis intelligat, medicum euaſiſſe ſe putat. S. Quid verò ſi ad Sophoclē, & Euripidē diceret quis, ſcire ſe parua de re prolixam orationē habere, & contrà de magna breuiſſimā, & quoties velit miſericordiam mouere, atque eius con-

H trarium, horrorem, & minas incutere, cęteráque ſimilia, atque his docendis tragicam poëſim ſe docere putaret? PH. Et hi, ô Socrates, vt opinor, illū riderent, qui tragœdiā aliud quicquā putaret eſſe, q̄ horū cōpoſitionē, & partib. inuicē, & toti conuenientē. S. Non tamē ruſticè, vt arbitror, increparent, ſed faceret perinde ac muſicus aliquis offendēs hominē, credentem ſe muſicum eſſe ex eo quòd ſciat quo pacto fides tum grauiſſimæ reddantur, tū acutiſſimę. hic enim non acerbè quidem diceret, ô miſer inſanis: ſed vtpote muſicus, ſic mitius admoneret, O vir optime, neceſſe eſt omnino hæc illū tenere q futurus ſit muſicus. Nihil aūt ꝓhibet eū, qui ſic affectus eſt vt tu, de harmonia nihil penitus intelligere. nempe quæ antè harmoniam neceſſaria ſunt agnoſcis, harmoniam prorſus ignoras. PH. Rectiſſimè.

SOC. Sic & Sophocles illum ſibi obuium, quæ tragœdiam antecedunt potius quàm tragœdiam habere diceret: & Acumenus medicus medicinæ præcedentia, non medicinam. PHÆ. Ita prorſus. SOCR. Quid verò ſi mellifluus Adraſtus, aut Pericles audirent, quæ nunc ipſi referebamus egregia verborũ artificia, breuiloquia, ſimilitudines, & reliqua illa quæ in lucẽ producta conſideranda iudicabamus, nunquid cenſemus illos quemadmodum nos præ ruſticitate aſperrimè illis ſuccenſuros qui talia ſcripſerint docueríntque, tanquam rhetoricam facultatem? An potius vtpote nobis ſapientiores, nos ita increpaturos? O Phædre atque Socrates, non ſuccenſendum eſt, ſed ignoſcendum, ſiqui diſſerendi ignari definire quid rhetorica ſit non poſſint: atque ita affecti, dum artem antecedentia poſſident rudimenta, rhetoricam inueniſſe ſe iactẽt, & ea docentes oratoriam artem abſolutam tradere profiteantur. Singula verò iſtorum ad perſuaſionem diſponere, totámque orationem contexere, quaſi in his præceptore opus non ſit, oportere diſcipulos ſuos propria induſtria comparare. PHÆD. Talis profectò, ô Socrates, ars illa videtur eſſe, quam iſti tanquam rhetoricam docent, & ſcribunt. Ac mihi videris vera dixiſſe. Verùm oratoris perſuaſoríſque veri artem quónam pacto, & vnde nobis vendicare poterimus? SOCR. Conſentaneum eſt, ô Phædre, fortè etiam neceſſarium, quemadmodum in cæteris, ita & in hoc certamine peragendo perfectum eſſe. Quippe ſi tibi natura vt ſis orator tribuerit, accedẽte doctrina & exercitatione excellens eris orator. Si quid verò tibi horum defuerit, mancus eris. Quanta verò ars eiuſmodi ſit, non ea via quam Gorgias, & Thraſymachus ſequuti ſunt, ſed alia potius conſtare videtur. PHÆDR. Quánam maximè? SOCR. Videtur, ô vir optime, non iniuria Pericles oratorum omnium perfectiſſimus extitiſſe. PHÆDR. Cur? SOCR. Magnæ quælibet artes exercitatione dialectica, contemplationéque ſublimium in natura rerum indigent. Ipſa enim mentis ſublimitas, & vis efficax in quauis re perficienda, hinc quodammodo proficiſci videntur: quod Pericles ad ingenij acumen adiunxit. Anaxagoræ nanque huiuſmodi rerum indagatoris familiaritate fretus, contemplationi ſe tradidit, mentíſque & dementiæ naturam illam comprehendit, de qua Anaxagoras diffusè diſſeruit. vnde ad dicendi artem quod ipſi conducere videbatur, traduxit. PHÆDR. Quomodo id ais? SOCR. Medendi artis atque dicendi eadem fermè ratio eſt.. PHÆDR. Quónam pacto? SOC. In vtriſque partiri naturam oportet, corporis quidem in vna, in altera animæ: ſi modò non exercitatione ſolum & vſu, verumetiam arte corpori medicinas, & alimenta ita ſis præbiturus, vt & ſanum & robuſtum efficias: animæ autem per rationes legitimáſque inſtitutiones perſuaſionem affatim virtutémque adhibiturus. PHÆD. Ita veriſimile eſt, ô Socrates. SOCR. Animæ verò naturam abſque totius natura ſufficienter cognoſci poſſe exiſtimas? PHÆ. Si Hippocrati Æſculapij ſucceſſori credendum eſt, neque etiam corporis naturam ſiue doctrinam huiuſmodi comprehendi poſſe putabimus. SOCR. Scitè loquimur, ô amice. Oportet autem præter Hippocratem conſiderare vtrum diſputationis nobis ratio conſonet. PHÆD. Aſſentior. SOC. De naturæ igitur perſcrutatione quid Hippocrates, & vera ratio dicat, attende. An non ita cuiuſque natura cogitanda eſt? Primo quidem vtrũ ſimplex illud ſit, an multiplex, de quo & ipſi habere artem, & aliis dare poſſe deſideramus, deinde ſi eſt ſimplex, facultas eius inueſtiganda eſt. quam, & ad quid agendo: rurſúſque quã, & à quo patiendo natura vim habeat. Quod ſi ſpecies habet multas, his dinumeratis in ſingulis ſimiliter ac in vno naturalis & agendi & patiendi vis inquirenda. PHÆD. Sic apparet, ô Socrates. SOCR. Sine his verò progreſſio tanquam cæci iter eſſe videtur. Non tamen cæco vel ſurdo, qui arte tractat aliquid, eſt comparandus. Sed patet quòd quiſquis arte alicui ſermones accommodat, ſubſtantiam naturæ illius exquiſitè monſtrabit cui ſermones adhibet, id autem eſt anima. PHÆD. Abſque dubio. SOC. Nónne ad id ſtudium illius omne contendit, vt huic penitus perſuadeat? PHÆD. Prorſus. SOC. Conſtat igitur quòd Thraſymachus & quicunque alius tradendæ incumbit rhetoricæ, primo quidem ſumma diligentia deſcribere declararéque debebit, vtrum anima naturaliter vnum, & quiddam ſimile ſit, an ſecundum formam corporis multiplex. hoc enim eſſe dicimus naturam oſtendere. PHAED. Omnino. SOC. Secundo quid facere cuiq; quídue à quoque pati queat, oſtendere. PHAE. Certè. SOC. Tertio diſtinctis ſermonum animęque generibus atque affectibus cauſas omnes percurrere, ſingula ſingulis accommodans, docénſque qualis anima, qualibus ſermonibus quámue ob cauſam neceſſario hæc quidem ad credendum mouetur, illa verò nequaquam. PH. Præclariſſimum, vt videtur, hoc eſſet.. SOC. Neque igitur hoc, ô amice, neq; aliud quicquam, ſi aliter tractetur, artificioſè vnquam tractabitur. Noſtri verò in hac arte ſcriptores, quos ipſe audiſti, callidi ſunt, & animæ naturam pulcherrimè cognoſcentes nos cælant. Nos verò prius quàm hoc modo loquantur, & ſcribant, nunquam

Quando excellens orator.

Magnæ artes exercitatione dialectica, & contemplatione indigent. Pericles Anaxagoræ auditor.

De naturæ ratione.

A ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὸν σφίσιν ἐπιδεικνύμενον τὰ περὶ τρα-
γῳδίας ἂν φαίη, ἀλλ' οὐ τὰ τραγικά· καὶ ὁ Ἀκουμενός, τὰ περὶ ἰατρι-
κῆς, ἀλλ' οὐ τὰ ἰατρικά. ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν. Σ. Τί δέ; τὸν μελί-
γηρυν Ἄδραστον οἰόμεθα, ἢ καὶ Περικλέα, εἰ ἀκούσειαν ὧν νῦν ἡμεῖς διῄ-
μεν τῶν παγκάλων τεχνημάτων, βραχυλογιῶν τε καὶ εἰκονολογιῶν, καὶ
ὅσα ἄλλα διελθόντες, ὑπ' αὐγὰς ἔφαμεν εἶναι σκεπτέα· πότερον χαλεπῶς
ἂν αὐτούς, ὥσπερ ἐγώ τε καὶ σύ, ὑπ' ἀγροικίας, ῥῆμά τι εἰπεῖν ἀπαίδευ-
τον εἰς τοὺς ταῦτα γεγραφότας τε καὶ διδάσκοντας, ὡς ῥητορικὴν τέ-
B χνην; ἤ, ἅτε ἡμῶν ὄντας σοφωτέρους, κἂν νῶϊν ἐπιπλῆξαι εἰπόντας, Ὦ
Φαῖδρέ τε καὶ Σώκρατες, οὐ χρὴ χαλεπαίνειν, ἀλλὰ συγγιγνώσκειν εἴ
τινες μὴ ἐπιστάμενοι διαλέγεσθαι, ἀδύνατοι ἐγένοντο ὁρίσασθαι τί ποτέ
ἐστιν ἡ ῥητορική. ἐκ δὲ τούτου τοῦ πάθους, τὰ περὶ τῆς τέχνης ἀναγκαῖα
μαθήματα ἔχοντες, ῥητορικὴν ᾠήθησαν ηὑρηκέναι· καὶ ταῦτα δὴ διδά-
σκοντες ἄλλους, ἡγοῦνται σφίσι τελέως ῥητορικὴν δεδιδάχθαι· τὸ δὲ
ἕκαστα τούτων πιθανῶς λέγειν τε, καὶ τὸ ὅλον συνίστασθαι, οὐδὲν ἔργον αὐ-
τοὺς δεῖν παρ' ἑαυτῶν τοὺς μαθητὰς σφῶν πορίζεσθαι ἐν τοῖς λόγοις. Φ.
Ἀλλὰ μήν, ὦ Σώκρατες, κινδυνεύει γε τοιοῦτόν τι εἶναι τὸ τῆς τέχνης
ἣν οὗτοι οἱ ἄνδρες, ὡς ῥητορικήν, διδάσκουσί τε καὶ γράφουσι· καὶ ἔμοιγε
C δοκεῖς ἀληθῆ εἰρηκέναι. ἀλλὰ δὴ τὴν τοῦ τῷ ὄντι ῥητορικοῦ τε καὶ πιθα-
νοῦ τέχνην, πῶς καὶ πόθεν ἄν τις δύναιτο πορίσασθαι; ΣΩ. Τὸ μὲν δύ-
νασθαι, ὦ Φαῖδρε, ὥστε ἀγωνιστὴν τέλεον γενέσθαι, εἰκός, ἴσως δὲ καὶ ἀναγ-
καῖον, ἔχειν ὥσπερ τἆλλα. εἰ μέν σοι ὑπάρχει φύσει ῥητορικῷ εἶναι, ἔσῃ ῥή-
τωρ ἐλλόγιμος, προσλαβὼν ἐπιστήμην τε καὶ μελέτην· ὅτου δ' ἂν ἐλλεί-
πῃς τούτων, ταύτῃ ἀτελὴς ἔσῃ. ὅσον δὲ αὐτοῦ τέχνη, οὐχ ᾗ Λυσίας καὶ
Θρασύμαχος πορεύεται δοκεῖ μοι φαίνεσθαι ἡ μέθοδος. ΦΑΙ. Ἀλλὰ πῇ
δή; ΣΩ. Κινδυνεύει, ὦ ἄριστε, εἰκότως ὁ Περικλῆς πάντων τελεώτατος
εἰς τὴν ῥητορικὴν γενέσθαι. ΦΑΙ. Τί δή; ΣΩ. Πᾶσαι ὅσαι μεγάλαι τῶν
D τεχνῶν, προσδέονται ἀδολεσχίας καὶ μετεωρολογίας φύσεως πέρι. τὸ γὰρ
ὑψηλόνουν τοῦτο καὶ πάντῃ τελεσιουργικὸν ἔοικεν ἐντεῦθεν ποθὲν εἰ-
σιέναι· ὃ καὶ Περικλῆς πρὸς τῷ εὐφυὴς εἶναι ἐκτήσατο. προσπεσὼν γάρ,
οἶμαι, τοιούτῳ ὄντι Ἀναξαγόρᾳ, μετεωρολογίας ἐμπλησθείς, καὶ ἐπὶ φύσιν
νοῦ τε καὶ ἀνοίας ἀφικόμενος (ὧν δὴ πέρι τὸν πολὺν λόγον ἐποιεῖτο Ἀ-
ναξαγόρας) ἐντεῦθεν εἵλκυσεν ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην τὸ πρόσφο-
ρον αὐτῇ. ΦΑΙ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩ. Ὁ αὐτός που τρόπος τέχνης ῥη-
τορικῆς, ὅσπερ καὶ ἰατρικῆς. ΦΑΙ. Πῶς δή; ΣΩ. Ἐν ἀμφοτέραις δεῖ διε-
λέσθαι φύσιν, σώματος μὲν, ἐν τῇ ἑτέρᾳ· ψυχῆς δέ, ἐν τῇ ἑτέρᾳ· εἰ μέλλεις
μὴ τριβῇ μόνον καὶ ἐμπειρίᾳ, ἀλλὰ τέχνῃ, τῷ μὲν φάρμακα καὶ τροφὴν
προσφέρων, ὑγίειαν καὶ ῥώμην ἐμποιήσειν· τῇ δέ, λόγους τε καὶ ἐπιτη-
E δεύσεις νομίμους, πειθὼ ἣν ἂν βούλῃ καὶ ἀρετὴν παραδώσειν. ΦΑΙ. Τὸ
γοῦν εἰκός, ὦ Σώκρατες, οὕτω. ΣΩ. Ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κα-
τανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; Φ. Εἰ μὲν Ἱππο-
κράτει τε τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι πιθέσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ
τῆς μεθόδου ταύτης. ΣΩ. Καλῶς γάρ, ὦ ἑταῖρε, λέγει. χρὴ μέντοι, πρὸς
τῷ Ἱπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντα, σκοπεῖν εἰ συμφωνεῖ. ΦΑΙ. Φη-
μί. ΣΩ. Τὸ τοίνυν περὶ φύσεως σκόπει τί ποτε λέγει Ἱπποκράτης τε
καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος. ἆρ' οὐχ ὧδε χρὴ διανοεῖσθαι περὶ ὁτουοῦν φύσεως;
πρῶτον μέν, ἁπλοῦν ἢ πολυειδές ἐστιν, οὗ πέρι βουλησόμεθα εἶναι αὐτοὶ
τεχνικοί, καὶ ἄλλους δυνατοὶ ποιεῖν; ἔπειτα δέ, ἐὰν μὲν ἁπλοῦν ᾖ, σκο-
πεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τίνα πρὸς τί πέφυκεν εἰς τὸ δρᾶν ἔχον, ἢ τίνα
F εἰς τὸ παθεῖν ὑπό του; ἐὰν δὲ πλείω εἴδη ἔχῃ, ταῦτα ἀριθμησάμενος, ὅ-
περ ἐφ' ἑνός, τοῦτ' ἰδεῖν ἐφ' ἑκάστου, τό, τί ποιεῖν αὐτὸ πέφυκεν, ἢ τὸ τί πα-
θεῖν ὑπό του; ΦΑ. Κινδυνεύει, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἡ γοῦν ἄνευ τού-
των μέθοδος ἐοίκοι ἂν ὥσπερ τυφλοῦ πορείᾳ. ἀλλ' οὐ μὴν ἀπεικαστέον
τόν γε τέχνῃ μετιόντα ὁτιοῦν τυφλῷ οὐδὲ κωφῷ· ἀλλὰ δῆλον ὡς ἄν τῳ
τις τέχνῃ λόγους διδῷ, τὴν οὐσίαν δείξει ἀκριβῶς τῆς φύσεως τούτου
πρὸς ὃ τοὺς λόγους προσοίσει· ἔσται δέ που ψυχὴ τοῦτο. ΦΑΙ. Τί μήν; Σ.
Οὐκοῦν ἡ ἅμιλλα αὐτῷ τέτακται πρὸς τοῦτο πᾶσα; πειθὼ γὰρ ἐν τούτῳ
G ποιεῖν ἐπιχειρεῖ. ἦ γάρ; ΦΑΙ. Ναί. ΣΩ. Δῆλον ἄρα ὅτι ὁ Θρασύμαχός
τε καὶ ὃς ἂν ἄλλος σπουδῇ τέχνην ῥητορικὴν διδῷ, πρῶτον πάσῃ ἀκρι-
βείᾳ γράψει τε καὶ ποιήσει ψυχὴν ἰδεῖν πότερον ἓν καὶ ὅμοιον πέφυ-
κεν ἢ κατὰ σώματος μορφὴν πολυειδές. τοῦτο γάρ φαμεν φύσιν εἶναι δει-
κνύναι. ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Δεύτερον δέ γε, ὅτῳ τί ποιεῖν ἢ
παθεῖν ὑπό του πέφυκε. ΦΑΙ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τρίτον δὲ δή, διαταξά-
μενος τὰ λόγων τε καὶ ψυχῆς γένη, καὶ τὰ τούτων παθήματα, δίεισι πά-
σας αἰτίας, προσαρμόττων ἕκαστον ἑκάστῳ, καὶ διδάσκων οἵα οὖσα ὑφ'
οἵων λόγων, δι' ἣν αἰτίαν, ἐξ ἀνάγκης ἡ μὲν πείθεται, ἡ δὲ ἀπειθεῖ.
ΦΑΙ. Κάλλιστα γοῦν ἄν, ὡς ἔοικ', ἔχοι οὕτως. ΣΩΚ. Οὔτοι μὲν οὖν, ὦ
H φίλε, ἄλλως ἐνδεικνύμενον ἢ λεγόμενον, τέχνῃ ποτὲ γραφήσεται ἢ λε-
χθήσεται οὔτε τι ἄλλο, οὔτε τοῦτο. ἀλλ' οἱ νῦν γράφοντες (ὧν σὺ ἀκήκοας)
τέχνας λόγων, πανοῦργοί εἰσι καὶ ἀποκρύπτονται, εἰδότες ψυχῆς πέρι παγ-
κάλως. πρὶν ἂν οὖν τὸν τρόπον τοῦτον λέγωσί τε καὶ γράφωσι, μὴ πειθώμεθ'

αὐτοῖς τέχνῃ γράφειν. ΦΑΙ. Τίνα τοῦτον; ΣΩΚ. Αὐτὰ μὲν τὰ ῥήματα εἰπεῖν οὐκ εὐπετές· ὡς δὲ δεῖ γράφειν, εἰ μέλλει τεχνικῶς ἔχειν καθόσον ἐνδέχεται, λέγειν ἐθέλω. ΦΑΙ. Λέγε δή. ΣΩΚΡ. Ἐπειδὴ λόγου δύναμις τυγχάνει ψυχαγωγία οὖσα, τὸν μέλλοντα ῥητορικὸν ἔσεσθαι ἀνάγκη εἰδέναι ψυχὴ ὅσα εἴδη ἔχει. ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα, καὶ τοῖα καὶ τοῖα· ὅθεν οἱ μὲν τοιοίδε, οἱ δὲ τοιοίδε γίγνονται. τούτων δὲ οὕτω διηρημένων, λόγων αὖ τόσα καὶ τόσα ἐστὶν εἴδη, τοιόνδε ἕκαστον. οἱ μὲν οὖν τοιοίδε, ὑπὸ τῶν τοιῶνδε λόγων διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν ἐς τὰ τοιάδε εὐπειθεῖς· οἱ δὲ τοιοίδε, διὰ τάδε δυσπειθεῖς. δεῖ δή, ταῦτα ἱκανῶς νοήσαντα, μετὰ ταῦτα θεώμενον αὐτὰ ἐν ταῖς πράξεσιν ὄντα τε καὶ πραττόμενα, ὀξέως τῇ αἰσθήσει δύνασθαι ἐπακολουθεῖν· ἢ μηδὲν εἰδέναι πω πλέον αὐτῷ ὧν τότε ἤκουε λόγων ξυνών. ὅταν δὲ εἰπεῖν τε ἱκανῶς ἔχῃ, οἷος ὑφ' οἵων πείθεται, παραγιγνόμενόν τε δυνατὸς ᾖ διαισθανόμενος ἑαυτῷ ἐνδείκνυσθαι ὅτι οὗτός ἐστι καὶ αὕτη ἡ φύσις περὶ ἧς τότε ἦσαν οἱ λόγοι, νῦν ἔργῳ παροῦσα, ᾗ προσοιστέον τούσδε ὧδε τοὺς λόγους, ἐπὶ τὴν τῶνδε πειθώ. ταῦτα δὲ ἤδη πάντα ἔχοντι, προσλαβόντι καιροὺς τοῦ πότε λεκτέον καὶ ἐπισχετέον, βραχυλογίας τε αὖ καὶ ἐλεεινολογίας καὶ δεινώσεως, ἑκάστων τε ὅσ' ἂν εἴδη μάθῃ λόγων, τούτων τὴν εὐκαιρίαν τε καὶ ἀκαιρίαν διαγνόντι, καλῶς τε καὶ τελέως ἐστὶν ἡ τέχνη ἀπειργασμένη, πρότερον δ' οὔ. ἀλλ' ὅ,τι ἂν αὐτῶν τις ἐλλείπῃ λέγων, ἢ διδάσκων, ἢ γράφων, φῇ δὲ τέχνῃ λέγειν, ὁ μὴ πειθόμενος κρατεῖ. τί δὴ οὖν; (φήσει ἴσως ὁ συγγραφεύς) ὦ Φαῖδρέ τε καὶ Σώκρατες, δοκεῖ οὕτως ἢ ἄλλως πως ἀποδεκτέον λεγομένης λόγων τέχνης; ΦΑΙ. Ἀδύνατόν που, ὦ Σώκρατες, ἄλλως· καίτοι οὐ σμικρόν γε φαίνεται ἔργον. ΣΩΚ. Ἀληθῆ λέγεις. τούτου τοι ἕνεκα χρή, πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα, ἐπισκοπεῖν εἴ τίς πῃ ῥᾴων καὶ βραχυτέρα φαίνεται ἐπ' αὐτὴν ὁδός, ἵνα μὴ μάτην πολλὴν ἀπίῃ καὶ τραχεῖαν, ἐξὸν ὀλίγην τε καὶ λείαν. ἀλλ' εἴ τινά πῃ βοήθειαν ἔχεις, ἐπακήκοως Λυσίου ἤ τινος ἄλλου, πειρῶ λέγειν, ἀναμιμνησκόμενος. ΦΑΙ. Ἕνεκα μὲν πείρας ἔχοιμ' ἄν, ἀλλ' οὔτι νῦν γ' οὕτως ἔχω. ΣΩΚΡ. Βούλει οὖν ἐγώ τιν' εἴπω λόγον ὃν περὶ ταῦτα τινῶν ἀκήκοα; ΦΑΙ. Τί μήν; ΣΩΚ. Λέγεται γοῦν, ὦ Φαῖδρε, δίκαιον εἶναι καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν. ΦΑΙ. Καὶ σύ γε οὕτω ποίει. ΣΩΚΡ. Φασὶ τοίνυν οὐδὲν οὕτω ταῦτα δεῖν σεμνύνειν, οὐδ' ἀνάγειν ἄνω μακρὰν περιβαλλομένους. παντάπασι γάρ, ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τοῦδε τοῦ λόγου, ὅτι οὐδὲν ἀληθείας μετέχειν δέοι δικαίων ἢ ἀγαθῶν πέρι πραγμάτων, ἢ καὶ ἀνθρώπων γε τοιούτων φύσει ὄντων ἢ τροφῇ, τὸν μέλλοντα ἱκανῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι. τὸ παράπαν γὰρ οὐδὲν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τούτων ἀληθείας μέλειν οὐδενί, ἀλλὰ τοῦ πιθανοῦ. τοῦτο δ' εἶναι τὸ εἰκός· ᾧ δεῖν προσέχειν τὸν μέλλοντα τέχνῃ ἐρεῖν. οὐδὲ γὰρ αὖ τὰ πραχθέντα δεῖν λέγειν ἐνίοτε, ἐὰν μὴ εἰκότως ᾖ πεπραγμένα, ἀλλὰ τὰ εἰκότα, ἔν τε κατηγορίᾳ καὶ ἀπολογίᾳ· καὶ πάντως λέγοντα, τὸ δὴ εἰκὸς διωκτέον εἶναι, πολλὰ εἰπόντα χαίρειν τῷ ἀληθεῖ. τοῦτο γὰρ διὰ παντὸς τοῦ λόγου γιγνόμενον τὴν ἅπασαν τέχνην πορίζειν. ΦΑΙ. Αὐτά γε, ὦ Σώκρατες, διελήλυθας ἃ λέγουσιν οἱ περὶ τοὺς λόγους τεχνικοὶ προσποιούμενοι εἶναι. ἀνεμνήσθην γὰρ ὅτι ἐν τῷ πρόσθεν βραχέως τοῦ τοιούτου ἐφηψάμεθα. δοκεῖ δὲ τοῦτο πάμμεγα εἶναι τοῖς περὶ ταῦτα. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ μὴν τόν γε Τισίαν αὐτὸν πεπάτηκας ἀκριβῶς. εἰπέτω τοίνυν καὶ τόδε ἡμῖν ὁ Τισίας, μή τι ἄλλο λέγει τὸ εἰκός, ἢ τὸ τῷ πλήθει δοκοῦν. ΦΑΙ. Τί γὰρ ἄλλο; ΣΩΚΡ. Τοῦτο δή, ὡς ἔοικε, σοφὸν εὑρὼν ἅμα καὶ τεχνικὸν ἔγραψεν, ὡς ἐάν τις ἀσθενὴς καὶ ἀνδρικὸς ἰσχυρὸν καὶ δειλὸν συγκόψας, ἱμάτιον ἤ τι ἄλλο ἀφελόμενος, εἰς δικαστήριον ἄγηται, δεῖ δὴ τἀληθὲς μηδέτερον λέγειν· ἀλλὰ τὸν μὲν δειλὸν μὴ ὑπὸ μόνου φάναι τοῦ ἀνδρικοῦ συγκεκόφθαι· τὸν δὲ τοῦτο μὲν ἐλέγχειν, ὡς μόνω ἤστην· ἐκείνῳ δὲ καταχρήσασθαι, τῷ, πῶς δ' ἂν ἐγὼ τοιόσδε τοιῷδε ἐπεχείρησα; ὁ δ' οὐκ ἐρεῖ δὴ τὴν ἑαυτοῦ κάκην, ἀλλά τι ἄλλο ψεύδεσθαι ἐπιχειρῶν, τάχ' ἂν ἔλεγχόν πη παραδοίη τῷ ἀντιδίκῳ. καὶ περὶ τἆλλα δὴ τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶ τὰ τέχνῃ λεγόμενα. οὐ γάρ, ὦ Φαῖδρε; ΦΑΙ. Τί μήν; ΣΩΚΡ. Φεῦ, δεινῶς γ' ἔοικεν ἀποκεκρυμμένην τέχνην ἀνευρεῖν ὁ Τισίας, ἢ ἄλλος ὅστις δή ποτ' ὢν τυγχάνει, καὶ ὁπόθεν χαίρει ὀνομαζόμενος. ἀτάρ, ὦ ἑταῖρε, τούτῳ ἡμεῖς πότερον λέγωμεν ἢ μή; ΦΑΙ. Τὸ ποῖον; ΣΩΚΡ. Ὅτι, ὦ Τισία, πάλαι ἡμεῖς, πρὶν καὶ σὲ παρελθεῖν, τυγχάνομεν λέγοντες ὡς ἄρα τοῦτο τὸ εἰκὸς τοῖς πολλοῖς δι' ὁμοιότητα τοῦ ἀληθοῦς τυγχάνει ἐγγιγνόμενον· τὰς δὲ ὁμοιότητας ἄρτι διήλθομεν ὅτι πανταχοῦ ὁ τὴν ἀλήθειαν εἰδὼς κάλλιστα ἐπίσταται εὑρίσκειν. ὥστ' εἰ μὲν ἄλλο τι περὶ τέχνης λόγων λέγεις, ἀκουοίμεθ' ἄν· εἰ δὲ μή, οἷς νῦν διήλθομεν πεισόμεθα· ὡς ἐὰν μή τις τῶν τε ἀκουσομένων τὰς φύσεις διαριθμήσηται, καὶ κατ' εἴδη τε διαιρεῖσθαι τὰ ὄντα, καὶ μιᾷ ἰδέᾳ δυνατὸς ᾖ καθ' ἓν ἕκαστον περιλαμβάνειν, οὔποτ' ἔσται τεχνικὸς λόγων πέρι, καθ' ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ. ταῦτα δὲ οὐ μήποτε κτήσηται ἄνευ πολλῆς πραγματείας· ἣν οὐχ ἕνεκα τοῦ

A ex arte eos ſcribere confitebimur. PHÆ. Quem dicis modum? SOC. Verba quidem ipſa non facilè dixerim. Quo autem modo ſcribere oporteat, ſi arte ſcripturi ſimus, quoad fieri poteſt exponam. PHÆ. Dic, obſecro. SOC. Poſtquàm dicendi facultas quædam animi tractio, & oblectatio eſt, futurum oratorem neceſſe eſt quot ſpecies animus habet, cognoſcere. hæ verò tot taléſque ſunt, vnde tales alij, alij tales efficiuntur. His ita diſtinctis, ſermonum quoque tot taléſque ſunt ſpecies. Tales igitur animi, talibus quibuſdã ſermonibus certa quadam de cauſa ad talia quædam facilè perſuadentur: aliter verò affecti B aliquam ob cauſam minimè. Oportet itaque eum qui hæc ſatis perſpexerit, poſtea in ipſis negotiis animaduerſa deprehẽſáque momento poſſe ſignare, & ſenſus conſequi: alioquin nondum quicquam plus quàm verba ſibi quondam à doctoribus tradita habet. At cùm ſufficiẽter poteſt dicere, quis quibus ſermonibus perſuadeatur, præſentémque hominem acutè perſentit eo ingenio præditũ eſſe, de quo antea fuerit diſputatum, ſicque ipſum eſſe talibus ſermonibus ad talia compellendum: is ita inſtructus tunc demum perfectè artem hanc erit conſequutus, cùm ad ſuperiora hæc adiunxerit, vt oppor- C tunitatem loquendi tacendique calleat, & vſum abuſúmve breuiloquij, commiſerationis, vehementiæ acrioris, amplificationiſque, cæterarúmque partium orationis à præceptoribus traditarum rectè cognoſcat, antea verò nequaquam. Eum verò qui horum quoſcunque caruerit dicendo, aut docendo, aut ſcribendo, dixeritque ex arte verba ſe facere, qui nõ perſuadetur, exuperat. Cęterùm ſcriptor ita forſitan nos compellabit, O Phædre atque Socrates, itáne prorſus an aliter dicendi artem capeſſendam eſſe cenſetis? PHÆ. Impoſſibile eſt, ô Socrates, aliter, quamuis non paruum id opus appareat. SO. Vera loqueris, atque horũ cauſa oportet omnibus ſurſum deor- D ſúmque ſermonibus reuolutis perquirere nunquid via ad illã vllã facilior breuiórque occurrat, ne temerè per longam & aſperam pererremus, cùm liceat per breuẽ & planã incedere. Quare ſi quam tu opem afferre potes per ea quæ à Lyſia, vel aliquo alio accepiſti, reuoca in memoriam, & expone. PHÆ. Experiundi cauſa poſſem quidem, non tamen ad præſens. SO. Viſne ego tibi & ſermonem recenſeam quem aliquando de huiuſmodi rebus audiui? PHÆ. Quidni? SOCR. Aiunt igitur, ô Phædre, iuſtum eſſe, etiã quod de lupo dicitur, narrare. PHÆ. Ac tu ita facias. SOC. Aiunt itaque nihil opus eſſe hæc adeo extollere ac magnifacere: neque ab alto nimíſque procul diſ- E putationem repetere. Quippe ſicut diſputationis principio diximus, oratorem futurum non oportere veritatem noſſe de iuſtis, & bonis, ſiue rebus, ſiue hominibus, natura, vel educatione talibus. Nam in iudiciis nulli prorſus horum veritatem vnquam, ſed perſuaſionem, curæ eſſe ſolere. Id autem eſſe veriſimile, ad quod mentem intendere debeat, qui ſit arte dicturus. Neque facta dicenda eſſe aliquando, niſi probabile ſit facta fuiſſe, ſed tam in accuſatione quàm defenſione ſemper veriſimilia inducenda: & omnino dicentem, veriſimile quidem perſequi, multa verò dicentem, verum negligere. hoc enim ſi in omni oratione ſeruetur, perfectam artem oratoriam exhi- F beri. PHÆ. Ea narraſti, ô Socrates, quæ dicunt qui artem rhetoricam profitentur. Memini enim id nos in ſuperioribus breuiter attigiſſe. Videtur autem hoc magnum quiddam eſſe his qui in hac arte verſantur. Sed & Tiſiã ipſum grauiter peſſundediſti. SOC. Dicat ergo id quoque nobis Tiſias, nũquid aliud probabile, & veriſimile nuncupet, quàm quod vulgo videtur. PHÆ. Quidnam aliud? SOC. Hoc præterea ſcitum, & artificioſum inueniſſe & ſcripſiſſe videtur, quòd ſi quis imbecillis & audax cùm robuſtum quendam timidúmque verberibus cæſum ſpoliauerit, in iudicium deducatur, neutrum horum verum confiteri oportet: ſed timidum quidem dicere non à ſolo G audace illo eſſe ſe cæſum: audacem verò hoc refellere, ſolos fuiſſe monſtrantem, atque ad tale quiddam confugere. Quónã pacto imbecillis cùm ſim, robuſtũ hunc inuaſiſſem? Ille autem timiditatem ſuam non dicet, ſed falſum aliquid excogitans fortè aduerſarium arguet. Atque in aliis etiam talia quædam ſunt quæ arte dicuntur. An nõ ſic eſt, ô Phædre? PHÆ. Ita prorſus. SOC. O quàm callidè abſtruſam artem adinueniſſe videtur Tiſias, vel quicunque alius fuerit, vel quocunque alio cognomine delectetur. Sed nunquid hoc, ô amice, dicemus, an non? PHÆ. Quid iſtud? SO. O Tiſia iampridem antequam accederes affirmabamus probabile iſtud, & veriſimile vulgò non aliter quàm per veritatis ſimilitudinem fieri. Similitudines autem H veri ab eo qui veritatem nouit, aptiſſimè vbique reperiri poſſe aſſerebamus. Quapropter ſi aliud quicquam de hac arte dixeris, auſcultabimus quidem: ſin minus, his quæ paulò antè diximus, fidem præſtabimus, quòd videlicet niſi auditorũ quis ingenia nouerit diſtinxerítque, atque res ipſas in ſpecies ſuas diſcreuerit, ruſúſque ſingula idea vna comprehenderit, nunquam dicendi artem quoad homini licet, adipiſcetur. Hoc autem ſine longo ſtudio aſſequetur nunquam. In quo non ideo inſudabit vir prudens, vt dicere & agere ad homines poſſit, ſed

Quomodo arte dicendum.

Prouerbium.

vt ea potius pro facultate &loqui & facere quæ diis grata ſint valeat. Viri enim nobis ſapientiores, ô Tiſia, virum mentis compotem aiunt non id meditari debere,vt conſeruis ſuis niſi prout contigerit, obſequatur, ſed vt dominis bonis atque ex bonis obtemperet.Quamobrem ſi longior ſit circuitus,ne mireris. Non enim vt ipſe putas,ſed magnarum rerum gratia circumeundum.Erunt autem,vt ratio dictat,ſi quis voluerit, hæc pulcherrimè ex illis effecta. PHÆ. Perpulchrè admodum dici hoc videtur, ô Socrates, modò aliquis aſſequi poſſit. SOCR.At præclarum eſt,ad præclara ſemper anniti, & quicquid contigerit tolerare.PHÆ.Valde.SOC.De arte hactenus,& inſcitia orationis ſit dictum.PHÆ.Satis profectò. SOC.

De ſcribendi decore.

Reliquum eſt vt ſcribendo quid deceat, quid dedeceat dicamus. PHÆ.Planè. SOCR.Sciſne quo pacto maximè de ſermonibus dicendo vel agendo deo placere potes. PHÆ. Minimè. Tu verò. SOC. Audiui equidem nonnulla à veteribus tradita: verùm autem ipſi intelligunt.Id verò ſi nos inueniremus, nũquid humanarum deinceps nobis opinationũ cura nulla futura ſit? PHÆ. Ridicula ſanè interrogatio, ſed quæ audiſſe dicis, recenſe. SOCR. Audiui equidem circa Naucratim Ægypti priſcorum quendam fuiſſe deorum, cui dicata ſit auis quã Ibim vocant, dæmoni autem ipſi nomen Theuth: hunc primum omnium numerum, & numeri computationem inueniſſe, geometriámque, & aſtronomiam, talorum rurſus alearúmque ludos, & literas. Erat tunc totius Ægypti rex Thamus,& in eminentiſſima ampliſſimáque ciuitate, quas Græci Ægyptias Thebas appellant,deúmque ipſum Ammonem vocant. Ad hunc Theuth profectus,artes demonſtrauit ſuas, dixítque eas diſtribui deinceps Ægyptiis cæteris oportere. Verùm ille quæ cuiuſque vtilitas foret,interrogauit:& ipſo referente,quod bene dictum videbatur, probabat quidem: quod contrà, vituperabat. vbi multa de qualibet arte in vtranque partem Thamus fertur Theuthi oſtendiſſe, quorum ſingula ſi enarrare pergamus,prolixior erit oratio.Cùm verò ad literas deſcendiſſent,Diſciplina hæc,inquit Theuth, ô rex,ſapientiores & memoria promptiore Ægyptios faciet. Memoriæ nanque & ſapientiæ remedium id eſt inuentum. At ille, O artificioſiſſime Theuth, inquit, alius quidem ad artis opera fabricanda idoneus eſt,alius ad iudicandum promptior quid emolumenti damníve ſint vtentibus allatura. Atqui & tu literarũ pater propter beneuolentiam contrarium quàm efficere valeant affirmaſti. Nam illarum vſus propter recordationis negligentiam obliuionem in animo diſcentium pariet: quippe qui externis literarum confiſi monimentis,res ipſas intus animo non reuoluent.Quamobrem non memoriæ, ſed monitionis remedium inueniſti. Sapientiæ quoque opinionem potius quàm veritatem diſcipulis tradis.Nam cùm multa abſque præceptoris doctrina perlegerint, multarum rerum periti vulgò cùm ignari ſint,videbuntur.Conſuetudine quoq; moleſtiores erunt, vtpote qui non ſapientia ipſa ſint præditi, ſed opinione ſapientiæ ſubornati. PHAE. Facilè tu,ô Socrates Ægyptios, & alios cuiuſuis gentis ſermones facis. SOC. At, ô amice, qui in Iouis Dodonæ templo verſantur, ex quercu ſermones primos fatidicos erupiſſe aſſerunt.Priſcis itaque illis, vtpote qui non ita vt vos recentiores, ſapientes erant, ſatis erat ob eorum inſcitiam petras & quercus audire, modò vera promerent. Tu forſitan intereſſe cenſes, quiſnam cuiúſve ſit,qui dixerit.Non enim id ſolùm conſideras,veráne an falſa dicantur. PHAE. Rectè admodum increpuiſti, ac mihi videtur ita in literis euenire,vt Thebanus ait. SOC. Igitur quicunque ſe putant ſic artem aut mandare literis, aut mandatam ſuſcipere, vt certum quiddam & firmum ex literis ſit futurum, admodũ ineptus eſt, ac reuera Ammonis vaticinium prorſus ignorat, cùm plus aliquid in ſcriptis eſſe credat,præter id quod ſcienti res ipſas quæ in literis ſignificantur, commemorant. PHAE. Rectiſſimè. SOCR. Graue id habet,ô Phædre,ſcriptura,& picturæ reuera perſimile. Picturæ nanque opera tanquam viuentia extant:ſi quid verò rogaueris, verecundè admodum ſilent. Non aliter ſermones putabis fortaſſe quaſi aliquid ipſos intelligentes dicere. Verùm ſi ſciendi auidus ab iis dictorum aliquid ſciſcitaberis, idem in his ſemper, & vnum ſignificatur: omníſque ſermo cùm ſemel ſcriptus eſt, paſſim reuoluitur æquè apud intelligentes, atque alios, inter quos minimè decet,neſcitque dicere quibus oportet, & quibus non oportet.Iniuria verò immerito contumeliáque affectus patris ſemper eget præſidio. Ipſe enim neque aduerſario repugnare, neque opem ferre ſibiipſi poteſt. PHAE. Hæc quoque rectè abs te dicta videntur. SOC. Quid porrò? Alium videmus ſermonem huius fratrem,quemadmodum legitimus ſit,& quanto melior atque potentior quàm is naſcatur? PHAE. Quem iſtum? & quomodo fieri dicis? SOC. Eum,inquam,qui in animo diſcentis cum ſcientia ſcribitur, quia ſibiipſi auxiliari poteſt, intelligítque apud quos loquendum ſit,apud quos tacendum. PHAE. Scientis ſermonem dicis viuentem,& animatum,cuius oratio ſcripta ſimulacrum quoddam non iniuria nuncupabitur. SOC. Omnino.ſed hoc quoque mihi dicas.Mentis compos agricola

A λέγειν καὶ πράττειν πρὸς ἀνθρώπους δεῖ διαπονεῖσθαι τὸν σώφρονα, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς κεχαρισμένα μὲν λέγειν δύνασθαι, κεχαρισμένως δὲ πράττειν τὸ πᾶν εἰς δύναμιν. οὐ γὰρ δὴ ἄρα, ὦ Τισία, φασὶν οἱ σοφώτεροι ἡμῶν, μὴ ὁμοδούλοις δεῖ χαρίζεσθαι μελετᾶν τὸν νοῦν ἔχοντα, ὅτι μὴ πάρεργον, ἀλλὰ δεσπόταις ἀγαθοῖς τε καὶ ἐξ ἀγαθῶν. ὥστ' εἰ μακρὰ ἡ περίοδος, μὴ θαυμάσῃς. μεγάλων γὰρ ἕνεκα περιϊτέον, οὐχ ὡς σὺ δοκεῖς. ἔσται μήν, ὡς ὁ λόγος φησίν, ἐάν τις ἐθέλῃ, καὶ ταῦτα κάλλιστα ἐξ ἐκείνων γιγνόμενα. ΦΑΙ. Παγκάλως ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, εἴπερ οἷός γέ τις εἴη. ΣΩ. Ἀλλὰ καὶ ἐπιχειροῦντί τοι τοῖς καλοῖς, καλὸν καὶ πάσχειν ὅ,τι ἂν τῷ ξυμβῇ παθεῖν. ΦΑΙ. Καὶ μάλα. ΣΩ. Οὐκοῦν B τὸ μὲν τέχνης τε καὶ ἀτεχνίας λόγων πέρι, ἱκανῶς ἐχέτω. ΦΑΙΔ. Τί μήν; ΣΩΚ. Τὸ δ' εὐπρεπείας δὴ γραφῆς πέρι καὶ ἀπρεπείας, πῇ γιγνόμενον, καλῶς ἂν ἔχοι, καὶ ὅπῃ ἀπρεπῶς, λοιπόν. ἦ γάρ; ΦΑΙ. Ναί. ΣΩ. Οἶσθ' οὖν ὅπῃ μάλιστα θεῷ χαριῇ λόγων πέρι πράττων ἢ λέγων; ΦΑΙ. Οὐδαμῶς. σὺ δέ; ΣΩ. Ἀκοήν γ' ἔχω λέγειν τῶν προτέρων· τὸ δ' ἀληθὲς αὐτοὶ ἴσασιν. εἰ δὲ τοῦτο εὕροιμεν αὐτοί, ἆρά γ' ἂν ἔθ' ἡμῖν μέλοι τι τῶν ἀνθρωπίνων δοξασμάτων; ΦΑΙ. Γελοῖον ἤρου· ἀλλ' ἃ φῂς ἀκηκοέναι, λέγε. ΣΩΚ. Ἤκουσα τοίνυν, περὶ Ναύκρατιν τῆς Αἰγύπτου γενέσθαι τῶν ἐκεῖ παλαιῶν τινα θεῶν, οὗ καὶ τὸ ὄρνεον τὸ ἱερὸν ὃ δὴ καλοῦσιν Ἶβιν· αὐτῷ δὲ ὄνομα τῷ δαίμονι εἶναι Θεύθ. τοῦτον δέ, πρῶτον C ἀριθμόν τε καὶ λογισμὸν εὑρεῖν, καὶ γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, ἔτι δὲ πεττείας τε καὶ κυβείας, καὶ δὴ καὶ γράμματα. βασιλέως δ' αὖ τότε ὄντος Αἰγύπτου ὅλης Θαμοῦ περὶ τὴν μεγάλην πόλιν τοῦ ἄνω τόπου, ἣν οἱ Ἕλληνες Αἰγυπτίας Θήβας καλοῦσι, καὶ τὸν θεὸν Ἄμμωνα. παρὰ τοῦτον ἐλθὼν ὁ Θεὺθ τὰς τέχνας ἐπέδειξε, καὶ ἔφη δεῖν διαδοθῆναι τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις. ὁ δὲ ἤρετο ἥντινα ἑκάστη ἔχει ὠφέλειαν. διεξιόντος δέ, ὅ,τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς δοκεῖ λέγειν, τὸ μὲν ἔψεγε, τὸ δ' ἐπῄνει. πολλὰ μὲν δὴ περὶ ἑκάστης τῆς τέχνης ἐπ' ἀμφότερα Θαμοῦν τῷ Θεὺθ λέγεται ἀποφήνασθαι, ἃ λόγος πολὺς ἂν εἴη διελθεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν, Τοῦτο δέ, ὦ βασιλεῦ, τὸ μάθημα (ἔφη ὁ Θεύθ) σοφωτέρους D Αἰγυπτίους καὶ μνημονικωτέρους παρέξει. μνήμης τε γὰρ καὶ σοφίας φάρμακον εὑρέθη. ὁ δ' εἶπεν, Ὦ τεχνικώτατε Θεύθ, ἄλλος μὲν τεκεῖν δυνατὸς τὰ τῆς τέχνης, ἄλλος δὲ κρῖναι τίν' ἔχει μοῖραν βλάβης τε καὶ ὠφελείας τοῖς μέλλουσι χρῆσθαι. καὶ νῦν σὺ πατὴρ ὢν γραμμάτων, δι' εὔνοιαν τοὐναντίον εἶπες ἢ δύναται. τοῦτο γὰρ τῶν μαθόντων λήθην μὲν ἐν ψυχαῖς παρέξει, μνήμης ἀμελετησίᾳ, ἅτε διὰ πίστιν γραφῆς ἔξωθεν ὑπ' ἀλλοτρίων τύπων, οὐκ ἔνδοθεν αὐτοὺς ὑφ' αὑτῶν ἀναμιμνησκομένους. οὔκουν μνήμης ἀλλ' ὑπομνήσεως φάρμακον εὗρες. σοφίας δὲ τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν πορίζεις. πολυήκοοι γάρ σοι γενόμενοι ἄνευ διδαχῆς, πολυγνώμονες εἶναι δόξουσιν· ἀγνώμονες, ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος, ὄντες, E καὶ χαλεποὶ ξυνεῖναι· δοξόσοφοι γεγονότες ἀντὶ σοφῶν. Φ. Ὦ Σώκρατες, ῥᾳδίως σὺ Αἰγυπτίους τε καὶ ὁποδαποὺς ἂν ἐθέλῃς λόγους ποιεῖς. ΣΩ. Οἱ δέ γ', ὦ φίλε, ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δωδωναίου ἱερῷ, δρυὸς λόγους ἔφασαν μαντικοὺς πρώτους γενέσθαι. τοῖς μὲν οὖν τότε, ἅτε οὐκ οὖσι σοφοῖς, ὥσπερ ὑμεῖς οἱ νέοι, ἀπέχρη δρυὸς καὶ πέτρας ἀκούειν ὑπ' εὐηθείας, εἰ μόνον ἀληθῆ λέγοιεν· σοὶ δ' ἴσως διαφέρει τίς ὁ λέγων καὶ ποδαπός. οὐ γὰρ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖς, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει. ΦΑΙ. Ὀρθῶς ἐπέπληξας. καί μοι δοκεῖ περὶ γραμμάτων ἔχειν ᾗπερ ὁ Θηβαῖος λέγει. ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ τέχνην οἰόμενος ἐν γράμμασι καταλιπεῖν, καὶ αὖ ὁ παραδεχόμενος, ὥς τι σαφὲς καὶ βέβαιον ἐκ γραμμάτων ἐσόμενον, F πολλῆς ἂν εὐηθείας γέμοι· καὶ τῷ ὄντι τὴν Ἄμμωνος μαντείαν ἀγνοεῖ, πλέον τι οἰόμενος εἶναι λόγους γεγραμμένους τοῦ τὸν εἰδότα ὑπομνῆσαι περὶ ὧν ἂν ᾖ τὰ γεγραμμένα. ΦΑΙΔ. Ὀρθότατα. ΣΩΚΡ. Δεινὸν γάρ που, ὦ Φαῖδρε, τοῦτ' ἔχει γραφή, καὶ ὡς ἀληθῶς ὅμοιον ζωγραφίᾳ. καὶ γὰρ τὰ ἐκείνης ἔκγονα ἕστηκεν μὲν ὡς ζῶντα· ἐὰν δ' ἀνέρῃ τι, σεμνῶς πάνυ σιγᾷ. ταυτὸν δὲ καὶ οἱ λόγοι· δόξαις μὲν ἂν ὥς τι φρονοῦντας αὐτοὺς λέγειν· ἐὰν δέ τι ἔρῃ τῶν λεγομένων, βουλόμενος μαθεῖν, ἕν τι σημαίνει μόνον ταυτὸν ἀεί. ὅταν δὲ ἅπαξ γραφῇ, κυλινδεῖται μὲν πανταχοῦ πᾶς λόγος ὁμοίως παρὰ τοῖς ἐπαΐουσιν, ὡς δ' αὕτως παρ' οἷς οὐ- G δὲν προσήκει· καὶ οὐκ ἐπίσταται λέγειν οἷς δεῖ γε καὶ μή. πλημμελούμενος δὲ καὶ οὐκ ἐν δίκῃ λοιδορηθεὶς, τοῦ πατρὸς ἀεὶ δεῖται βοηθοῦ. αὐτὸς γὰρ οὔτ' ἀμύνασθαι οὔτε βοηθῆσαι δυνατὸς αὑτῷ. ΦΑΙΔ. Καὶ ταῦτά σοι ὀρθότατα εἴρηται. ΣΩΚΡΑ. Τί δ'; ἄλλον ὁρῶμεν λόγον τούτου ἀδελφὸν γνήσιον, τῷ τρόπῳ γίγνεται, καὶ ὅσῳ ἀμείνων καὶ δυνατώτερος τούτου φύεται; ΦΑΙΔΡ. Τίνα τοῦτον, καὶ πῶς λέγεις γιγνόμενον; ΣΩΚΡ. Ὃς μετ' ἐπιστήμης γράφεται ἐν τῇ τοῦ μανθάνοντος ψυχῇ, δυνατὸς μὲν ἀμῦναι ἑαυτῷ, ἐπιστήμων δὲ λέγειν τε καὶ σιγᾶν πρὸς οὓς δεῖ. ΦΑΙΔΡ. Τὸν τοῦ εἰδότος λόγον λέγεις ζῶντα καὶ ἔμψυχον· οὗ ὁ γεγραμμένος εἴδωλον ἄν τι λέγοιτο δικαίως.

H ΣΩΚΡ. Παντάπασι μὲν οὖν. τόδε δή μοι εἰπέ· ὁ νοῦν ἔχων γεωργός,

τῶν σπερμάτων κήδοιτο, καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς Ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνομένους· ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἄν, ὅτε καὶ ποιοῖ· ἐφ' οἷς δὲ ἐσπούδακε, τῇ γεωργικῇ ἂν χρώμενος τέχνῃ, σπείρας εἰς τὸ προσῆκον, ἀγαπῴη ἂν ἐν ὀγδόῳ μηνὶ ὅσα ἔσπειρε τέλος λαβόντα; ΦΑΙ. Οὕτω που, ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν σπουδῇ, τὰ δὲ, ὡς ἑτέρως ἂν ἣ λέγεις, ποιοῖ. ΣΩΚΡ. Τὸν δὲ δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιστήμας ἔχοντα, τοῦ γεωργοῦ φῶμεν ἧττον νοῦν ἔχειν εἰς τὰ ἑαυτοῦ σπέρματα; ΦΑΙ. Ἥκιστά γε. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει, μέλανι σπείρων διὰ καλάμου μετὰ λόγων ἀδυνάτων μὲν αὑτοῖς λόγῳ βοηθεῖν, ἀδυνάτων δὲ ἱκανῶς τἀληθῆ διδάξαι. ΦΑΙ. Οὔκουν δὴ τό γ' εἰκός. ΣΩΚΡ. Οὐ γάρ· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν γράμμασι κήπους, ὡς ἔοικε, παιδιᾶς χάριν σπερεῖ τε καὶ γράψει· ὅταν δὲ γράφῃ, ἑαυτῷ τε ὑπομνήματα θησαυριζόμενος, εἰς τὸ λήθης γῆρας ἐὰν ἵκηται, καὶ παντὶ τῷ ταὐτὸν ἴχνος μετιόντι, ἡσθήσεταί τε αὐτοὺς θεωρῶν φυομένους ἁπαλούς· ὅταν δὲ ἄλλοι παιδιαῖς ἄλλαις χρῶνται, συμποσίοις τε ἄρδοντες αὑτοὺς, ἑτέροις τε ὅσα τούτων ἀδελφὰ, τότ' ἐκεῖνος, ὡς ἔοικεν, ἀντὶ τούτων οἷς λέγω παίζων διάξει. ΦΑΙ. Παγκάλην λέγεις παρὰ φαύλην παιδιὰν, ὦ Σώκρατες, τοῦ ἐν λόγοις δυναμένου παίζειν, δικαιοσύνης τε καὶ ἄλλων ὧν λέγεις πέρι μυθολογοῦντα. ΣΩΚΡ. Ἔστι γὰρ, ὦ φίλε Φαῖδρε, οὕτω. πολὺ δ', οἶμαι, καλλίων σπουδὴ περὶ αὐτὰ γίγνεται, ὅταν τις τῇ διαλεκτικῇ τέχνῃ χρώμενος, λαβὼν ψυχὴν προσήκουσαν, φυτεύῃ τε καὶ σπείρῃ μετ' ἐπιστήμης λόγους· οἳ ἑαυτοῖς τῷ τε φυτεύσαντι βοηθεῖν ἱκανοί τε καὶ οὐχὶ ἄκαρποι, ἀλλὰ ἔχοντες σπέρμα, ὅθεν ἄλλοι ἐν ἄλλοις ἤθεσι φυόμενοι τοῦτ' ἀεὶ ἀθάνατον παρέχειν ἱκανοὶ, καὶ τὸν ἔχοντα εὐδαιμονεῖν ποιοῦντες εἰς ὅσον ἀνθρώπῳ δυνατὸν μάλιστα. ΦΑΙ. Πολὺ γὰρ τοῦτ' ἔτι κάλλιον λέγεις. ΣΩΚΡ. Νῦν δὴ ἐκεῖνα ἤδη, ὦ Φαῖδρε, δυνάμεθα κρίνειν, τούτων ὡμολογημένων. ΦΑΙ. Τὰ ποῖα; ΣΩΚ. Ὧν δὴ πέρι βουληθέντες ἰδεῖν ἀφικόμεθα εἰς τόδε· ὅπως τὸ Λυσίου τε ὄνειδος ἐξετάσαιμεν τῆς τῶν λόγων γραφῆς πέρι, καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους οἳ τέχνῃ καὶ ἄνευ τέχνης γράφοιντο. τὸ μὲν οὖν ἔντεχνον, καὶ μὴ δοκεῖ μοι δεδηλῶσθαι μετρίως. ΦΑΙ. Ἔδοξέ γε δή. ΣΩΚ. Πάλιν δὲ ὑπόμνησόν με πῶς. πρὶν ἄν τις τό, τε ἀληθὲς ἑκάστων εἰδῇ πέρι ὧν λέγει, ἢ γράφει, κατ' αὐτό γε πᾶν ὁρίζεσθαι δυνατὸς γένηται, ὁρισάμενός τε, πάλιν κατ' εἴδη μέχρι τοῦ ἀτμήτου τέμνειν ἐπιστηθῇ· περί τε ψυχῆς φύσεως διιδὼν κατὰ ταὐτά, τὸ προσαρμόττον ἑκάστῃ φύσει εἶδος ἀνευρίσκων, οὕτω τιθῇ καὶ διακοσμῇ τὸν λόγον, ποικίλῃ μὲν ποικίλους ψυχῇ καὶ παναρμονίους διδοὺς λόγους, ἁπλοῦς δὲ ἁπλῇ· οὐ πρότερον δυνατὸν τέχνῃ ἔσεσθαι καθ' ὅσον πέφυκε μεταχειρισθῆναι τὸ λόγων γένος, οὔτε τι πρὸς τὸ διδάξαι, οὔτε τι πρὸς τὸ πεῖσαι, ὡς ὁ ἔμπροσθεν πᾶς μεμήνυκεν ἡμῖν λόγος. ΦΑΙΔ. Παντάπασι μὲν οὖν τοῦτό γε οὕτω πως ἐφάνη. ΣΩΚΡ. Τί δ' αὖ περὶ τοῦ καλὸν ἢ αἰσχρὸν τὸ λόγους λέγειν τε καὶ γράφειν, καὶ ὅπῃ γιγνόμενον ἐν δίκῃ λέγοιτ' ἂν ὄνειδος ἢ μὴ, ἆρα οὐ δεδήλωκε τὰ λεχθέντα ὀλίγον ἔμπροσθεν. ΦΑΙ. Τὰ ποῖα; ΣΩΚΡ. Ὡς εἴτε Λυσίας ἤ τις ἄλλος πώποτε ἔγραψεν ἢ γράψει, ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ νόμους τιθεὶς, σύγγραμμα πολιτικὸν γράφων, καὶ μεγάλην τινὰ ἐν αὐτῷ βεβαιότητα ἡγούμενος καὶ σαφήνειαν, οὕτω μὲν ὄνειδος τῷ γράφοντι, εἴτε τις φησὶν, εἴτε μή. τὸ γὰρ ἀγνοεῖν ὕπαρ τε καὶ ὄναρ δικαίων τε καὶ ἀδίκων πέρι, καὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν, οὐκ ἐκφεύγει τῇ ἀληθείᾳ μὴ οὐκ ἐπονείδιστον εἶναι, οὐδὲ ἂν ὁ πᾶς ὄχλος αὐτὸ ἐπαινέσῃ. ΦΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩΚ. Ὁ δέ γε ἐν μὲν τῷ γεγραμμένῳ λόγῳ περὶ ἑκάστου παιδιάν τε ἡγούμενος πολλὴν ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ οὐδένα πώποτε λόγον ἐν μέτρῳ οὐδ' ἄνευ μέτρου μεγάλης ἄξιον σπουδῆς γραφῆναι, οὐδὲ λεχθῆναι, ὡς οἱ ῥαψῳδούμενοι ἄνευ ἀνακρίσεως καὶ διδαχῆς πειθοῦς ἕνεκα ἐλέχθησαν, ἀλλὰ τῷ ὄντι αὐτῶν τοὺς βελτίστους εἰδότων ὑπόμνησιν γεγονέναι· ἐν δὲ τοῖς διδασκομένοις καὶ μαθήσεως χάριν λεγομένοις, καὶ τῷ ὄντι γραφομένοις ἐν ψυχῇ περὶ δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν, ἐν μόνοις ἡγούμενος τό, τε ἐναργὲς εἶναι καὶ τέλεον καὶ ἄξιον σπουδῆς· δεῖν δὲ τοὺς τοιούτους λόγους αὐτοῦ λέγεσθαι οἷον υἱεῖς γνησίους εἶναι· πρῶτον μὲν τὸν ἐν ἑαυτῷ, ἐὰν εὑρεθεὶς ἐνῇ· ἔπειτα εἴ τινες τούτου ἔκγονοί τε καὶ ἀδελφοὶ ἅμα ἐν ἄλλαισιν ἄλλων ψυχαῖς κατ' ἀξίαν ἐνέφυσαν· τοὺς δὲ ἄλλους χαίρειν ἐῶν. οὗτος δὲ ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ κινδυνεύει, ὦ Φαῖδρε, εἶναι οἷον ἐγώ τε καὶ σὺ εὐξαίμεθ' ἂν σέ τε καὶ ἐμὲ γενέσθαι. ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν ἔγωγε βούλομαί τε καὶ εὔχομαι ἃ λέγεις. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἤδη πεπαίσθω μετρίως ἡμῖν τὰ περὶ λόγων· καὶ σύ τε ἐλθὼν φράζε Λυσίᾳ, ὅτι νὼ καταβάντες ἐς τὸ Νυμφῶν νᾶμά τε καὶ Μουσῶν, ἠκούσαμεν λόγων οἳ ἐπέστελλον λέγειν Λυσίᾳ τε, καὶ εἴ τις ἄλλος συντίθησι λόγους, καὶ Ὁμήρῳ, καὶ εἴ τις ἄλλος αὖ ποίησιν ψιλὴν ἢ ἐν ᾠδῇ συντέθεικε· τρίτον δὲ, Σόλωνι, καὶ ὅστις ἐν πολιτικοῖς λόγοις νόμους ὀνομάζων συγγράμματα ἔγραψεν·

A nunquid chariſſima ſibi ſemina, quorum fructus expectat, æſtate in Adonidis hortis ſummo ſtudio & diligentia ſparget, gaudétque ſpectare eos intra dies octo iam pulchros effectos. An potius ſi quando id egerit, feſti cuiuſdam diei ludique gratia faciet. At vbi ſerio agens agriculturæ ſtudium adhibuerit, ſeret quidē vbi conuenit, & ſatis ſe conſecutum putabit, ſi octo menſium interuallo ſatio ſua ad fruges peruenerit. PHÆ. Ita prorſus, ô Socrates, illa quidē ioco, vt ais, hæc autem ſerio faciet. SO. Hominem verò iuſtorum, honeſtorū, bonorúmque ſcientiam poſſidentem agricola imperitiorem ad ſemina ſua ſpargenda putabimus? PH. Minimè omnium. SOCR. Non igitur
B in aqua nigra ſtudioſè ipſa calamo cum ſermonibus ſeminabit, cùm ſuccurrere illis periclitātibus nequeat, nequeat & ex ipſis veritatem ſufficienter oſtendere. PH. Certè id non eſt cōſentaneum. SOCR. Non ſanè. Cæterum hortos quidem literarum, vt ludi cauſa, vt videtur, ſeret atque deſcribet, & poſtquam ſcripſerit tanquam monimenta theſaurósque ad ſenectutis futuræ obliuionem, tam ſibi, quàm cæteris veſtigiorum eorundem ſectatoribus, lætabitur vtique natos iam tenellos ſuos fructus inſpiciens, cæteriſque hominibus ludos alios ſequentibus, & conuiuia horúmque ſimilia celebrantibus, ipſe interim his omiſſis in ſermonum oblectamentis vitam ducet.
C PHÆ. Præclariſſimum præ aliorum viliſſimo narras, ô Socrates eius ludum, qui poteſt in ſermonibus ludere, ac de iuſtitia, & aliis quæ tu dicis, confabulari. SO. Eſt ita profectò, amice Phædre. ſed multo mea ſententia in his præclarius ſtudium, quando quis arte dialectica vtens animam nactus idoneam ſermones cum ſciētia plantat, & ſeminat, qui & ſibiipſis, & ſatori ſuo afferre opem poſſunt fructúſve producunt, & ſemina reddūt. Vnde alij in morib. aliis nati id ſemper munus immortale ſeruare poſſunt, atque eum qui hæc habet, beatiſſimū quoad homini licet, efficiunt. SOC. Multò id quoque præclarius. SOCR. Nunc iam illa, ô Phædre, his conceſſis diſcernere poſſumus.
D PHÆ. Quænam? SOCR. Ea videlicet quorum cognoſcendorum gratia hucuſque deſcendimus, vt vituperationem Lyſiæ diſcuteremus in ipſa ſcribendi arte, ſermonéſque ipſos, qui vel arte, vel ſine arte ſcribuntur: artificioſum quidem, & artis expers, ſatis iam declaraſſe videmur. PHÆ. Sic apparet. SOCR. Meminiſſe rurſus oportet non prius poſſe aliquem, dicendi artem ad ſummum callere ad perſuadendum atque docendum, vt ratio ſuperior nobis oſtēdit, quàm veritatem earum rerum quas dicit aut ſcribit cognouerit, vniuerſámque rem definire, & definitione poſita rurſus ſecūdum ſpecies vſque ad indiuidua diuidere nouerit: atque hac ratione animam contempla-
E tus, & quid cuique ingenio congruum eſt aucupatus, ita maximè diſponat exornétque ſermonem, variæ quidem animæ varios, & harmonia multiplices, ſimplici verò ſimplices ſermones accommodans. PHAEDR. Sic prorſus apparuit. SOCRAT. Quid autem de illa quæſtione dicemus quam ſuprà tetigimus? honeſtúmne an turpe ſit orationes pronuntiare, & ſcribere, & quomodo ſtudium hoc iure vituperari queat, quomodo nequeat? Num ſuperiora nobis hoc ſatis declarauerunt? PHAE. Quænam illa? SOCRAT. Quippe, ſiue Lyſias, ſiue alius quiſpiam ſcripſit quandoque, aut ſcribit, ſcribétque priuatim quicquam, vel publicè ciuiles quaſdam conſtitutiones, ita
F vt ſuis in ſcriptis magnam quandam ſtabilitatem & certitudinem putet ineſſe, turpe id eſſe ſcriptori, ſiue dicatur à quoquam, ſiue non dicatur, putandum eſt. Siquidem ignorare quid verum ſit, quid falſum, de iuſtis & iniuſtis, de bonis & malis, etiam ſi vulgus vniuerſum laudauerit, fieri nunquam poteſt quin ſit reuera turpiſſimum. PHAE. Turpiſſimum. SOC. Contrà qui in oratione quacūque de re ſcripta ludum iocúmque neceſſarium putat, orationémque nullam aut ſolutā, aut aſtrictam numeris magno componendi ſtudio dignam eſſe ducit, inſtar eorum qui ſine diiudicatione & doctrina perſuadendi tantùm gratia carmina recitare conſueuerunt: ſed reue-
G ra ſermonum illorum optimos commonendi peritos cauſa compoſitos fuiſſe: in ſermonibus autem his, qui docēdi diſcendique cauſa dicuntur, ac verè in animo de iuſtis, honeſtis, & bonis ſcribuntur, duntaxat perſpicuitatem perfectionémque ineſſe, eóſque ſolos ſtudio dignos exiſtimat: iudicatque ſermones huiuſmodi filios ſuos legitimos eſſe vocandos, eum ante omnia qui ipſi ineſt, ſi modò ſit inuentus, deinde quicunque ex hoc fœtu filij, fratréſque vel in ipſius, vel in aliis aliorum mentibus, ſic vt decet, nati ſunt, reliquos autem omnes poſtponit: hic vir, inquam, talis, ô Phædre, videtur eſſe, quales eſſe nos exoptaremus. PHAEDR. Equidem, vt dicis, cupio, prorſus, & voto precor. SOCRAT. Satis hæc iam à nobis de arte dicendi, quaſi ludentibus dicta ſint. Quare Lyſiæ dicas, nos ad nymphæ Muſarúmque profluentem profectos, ſermones quoſdam audiſſe, qui dicere iuſſerunt Lyſiæ, cæteriſque orationum ſcriptoribus, Homero præterea, & ſiquis alius nudam poëſim, vel cantu exornatam compoſuit, Soloni poſtremò, & omnibus qui ciuiles inſtitutiones literis mandauerunt:

quod ſi veritatis conſcij talia compoſuerunt, poſſúntque ſua in diſcuſſionem tracta defendere, ac dicendo efficere, vt præ verbis ſcripta vileſcant, non vtique ab his quæ calamo luſerunt, ſed ab illis potius quæ ſerio excogitarunt, cognominandi videntur. PHAE. Quænam cognomina, & quo pacto accommodas? SOC. Sapientis cognomen, ô Phędre, magnum ſolique Deo conuenire videtur. Philoſophi verò, aut ſimilis alicuius cognomine eiuſmodi viros quales modò deſcripſimus, conuenientius modeſtiúſque nuncuparemus. PHAE. Certè non dedecet. SO. Eum igitur qui nulla habet in ſe præſtantiora iis quæ conſcripſit, & ſurſum deorſúmque retorquens, diuturna emendatione addendo, vel ſubtrahendo compoſuit, iure poetam vel orationum legúmve ſcriptorem cognominabis? PH. Quidni? SOC. Hæc itaque amico referas tuo. PHAE. Tu verò quid facies? neque enim amicus tuus prætermittendus. SOCR. Quis iſte? PHAE. Iſocratem probum inquam. Quid illi nunciabis? ô Socrates. Quem eſſe dicemus? SOCR. Adoleſcens etiam nunc, ô Phædre, Iſocrates eſt. Sed quid de illo augurer, lubet dicere. PHAE. Quid tandem? SOC. Maiore ingenio mihi videtur eſſe, quàm vt cum orationibus Lyſiæ comparetur. Præterea ad virtutem maiore indole, vt minimè mirum futurum ſit, ſi cum ætate proceſſerit, aut in hoc orationum genere cui nūc ſtudet tantum quantum pueris reliquis præſtet omnibus, qui vnquam orationes attigerunt, aut ſi non contentus his fuerit, diuino aliquo animi motu maiora concupiſcat, ineſt enim natura philoſophia in huius viri mente quædam. Hęc ergo ab iis diis accepta, Iſocrati mihi dilectiſſimo nuncio. Tu illa Lyſiæ tibi chariſſimo. PHAE. Ita fiet. Sed abeamus hinc cùm æſtus nonnihil iam deferbuerit. SOC. Vota prius his facienda ſunt quàm abeamus. PHAE. Quidni? SOCR. O amice Pan, & alij omnes, qui locum hunc colitis dii, date mihi vt pulcher intus efficiar: & quæcunque extrinſecus habeo, intrinſecus ſint amica. Diuitem autem ſapientem ſolum exiſtimem. Tantum verò mihi ſit auri, quantum nec ferre nec ducere queat alius, niſi vir temperans. Nunquid aliud orandum cenſes? ô Phædre: mihi enim ſatis eſt precatum. PHAED. Mihi quoque eadem opta. Amicorum enim communia omnia. SOC. Abeamus.

Hæc Cicero in Oratore his verbis.

A εἰ μὲν εἰδὼς ᾗ τἀληθὲς ἔχει συνέθηκε ταῦτα, καὶ ἔχων βοηθεῖν, εἰς ἔλεγχον ἰὼν περὶ ὧν ἔγραψε, καὶ λέγων αὐτὸς δυνατὸς τὰ γεγραμμένα φαῦλα ἀποδεῖξαι, οὔτι τῶνδε ἐπωνυμίαν ἔχοντα δεῖ λέγεσθαι τὸν τοιοῦτον, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ οἷς ἐσπούδακεν ἐκείνων. ΦΑΙ. Τίνας οὖν τὰς ἐπωνυμίας αὐτῷ νέμεις; ΣΩΚ. Τὸ μὲν σοφόν, ὦ Φαῖδρε, καλεῖν ἔμοιγε μέγα εἶναι δοκεῖ, καὶ θεῷ μόνῳ πρέπειν· τὸ δὲ ἢ φιλόσοφον, ἤ τι τοιοῦτον, μᾶλλόν γε ἂν αὐτῷ καὶ ἁρμόττοι καὶ ἐμμελεστέρως ἔχοι. ΦΑΙ. Καὶ οὐδέν γε ἀπὸ τρόπου. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν αὖ τὸν μὴ ἔχοντα τιμιώτερα ὧν συνέθηκεν, ἢ ἔγραψεν, ἄνω καὶ κάτω στρέφων ἐν χρόνῳ, πρὸς ἄλληλα κολλῶν τε καὶ ἀφαιρῶν, ἐν δίκῃ ποιητὴν, ἢ λόγων συγγραφέα, ἢ νομογράφον προσερεῖς; B ΦΑΙ. Τί μήν; ΣΩΚΡ. Ταῦτα τοίνυν τῷ ἑταίρῳ φράζε. ΦΑΙ. Τί δὲ σύ; πῶς ποιήσεις; οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν σὸν ἑταῖρον δεῖ παρελθεῖν. ΣΩΚΡ. Τίνα τοῦτον; ΦΑΙ. Ἰσοκράτην, τὸν καλόν· ᾧ τί ἀπαγγελεῖς, ὦ Σώκρατες; τίνα αὐτὸν φήσομεν εἶναι; ΣΩΚΡ. Νέος ἔτι, ὦ Φαῖδρε, Ἰσοκράτης. ὃ μέντοι μαντεύομαι κατ᾽ αὐτοῦ, λέγειν ἐθέλω. ΦΑΙ. Τὸ ποῖον δή; ΣΩΚΡ. Δοκεῖ μοι ἀμείνων ἢ κατὰ τοὺς περὶ Λυσίαν εἶναι λόγους, τὰ τῆς φύσεως· ἔτι δὲ ἤθει γεννικωτέρῳ κεκρᾶσθαι· ὥστε οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστὸν προϊούσης τῆς ἡλικίας εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πώποτε ἁψαμένων λόγων· ἔτι τε εἰ αὐτῷ μὴ ἀποχρήσαι ταῦτα, ἐπὶ μείζω δέ τις αὐτὸν ἄγοι ὁρμὴ θειοτέρα. C φύσει γάρ, ὦ φίλε, ἔνεστί τις φιλοσοφία τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοίᾳ. ταῦτα δὴ οὖν ἐγὼ μὲν παρὰ τῶνδε τῶν θεῶν, ὡς ἐμοῖς παιδικοῖς, Ἰσοκράτει ἐξαγγέλλω· σὺ δ᾽ ἐκεῖνα, ὡς σοῖς, Λυσίᾳ. ΦΑΙ. Ταῦτα ἔσται. ἀλλὰ ἴωμεν· ἐπειδὴ καὶ τὸ πνῖγος ἠπιώτερον γέγονεν. ΣΩΚ. Οὐκοῦν εὐξαμένῳ πρέπει τοῖσδε πορεύεσθαι. ΦΑΙ. Τί μήν; ΣΩΚ. Ὦ φίλε Πάν τε καὶ ἄλλοι ὅσοι τῇδε θεοί, δοίητέ μοι καλῷ γενέσθαι τἄνδοθεν· τἄξωθεν δὲ ὅσα ἔχω, τοῖς ἐντὸς εἶναί μοι φίλια. πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σοφόν. τὸ δὲ χρυσοῦ πλῆθος εἴη μοι ὅσον μήτε φέρειν μήτε ἄγειν δύναιτο ἄλλος ἢ ὁ σώφρων. ἔτι ἄλλου του δεόμεθα, ὦ Φαῖδρε; ἐμοὶ μὲν γὰρ μετρίως ηὖκται. ΦΑΙΔ. Καὶ ἐμοὶ ταῦτα συνεύχου. κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. ΣΩΚΡ. Ἴωμεν.

PLATONIS, APOLOGIA SOCRATIS.

Ad mores pertinens.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ, ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Ἠθική.

A Melito accuſabatur Socrates quòd curioſius inueſtigaret ea quæ ſub terra & cælo ſunt, & ſublimiorē quandam ſcientiam alios doceret. In foro coram iudicibus defenſionem capitis inſtituit Socrates: ſuo tamen modo, vt nimirum philoſophus, & quidem is qui ab inflato & grandi genere dicendi de induſtria abhorreat.

QVA vos ratione, ô viri Athenienſes, affecerint accuſatores mei, neſcio equidem: me certè ſic affecerunt, vt mei ipſius penè obliuitus fuerim, vſque eò ad perſuadendum accommodatè dicebant: quáuis nihil, vt ita loquar, veri ad vos detulerunt. Sed ex multis quæ falſò aſſeuerebant, id ſum potiſſimum admiratus, quod vobis cauendum eſſe monuerunt, ne à me quaſi eloquente deciperemini. Quod enim aſſerere id minimè erubuerunt, cuius ego mox redargutionem opere ipſo facturus eram, quandoquidē in præſentia vobis appareo longè ab eloquentia alienus: hoc, inquam, mihi ſuper omnia viſum eſt impudentiſſimum, niſi fortè eloquentem iſti vocant vera dicentem. Si enim ita dicant, profiterer equidem me, quamuis non eorum more, rhetorem eſſe. Quippe cùm hi, vt equidem dico, veri nihil dixerint, à me verò vos vera omnia audituri ſitis. Neque verò per Iouem, ô viri Athenienſes, fucatam à me orationem, quemadmodum ab iſtis, verborum nominúmque elegantia, neque aliter exornatam, ſed iis quæ caſu & fortuitò occurrerint verbis cōtextam audietis. Confido enim me iuſta dicturum, neque quiſquam veſtrûm ſperet me aliter eſſe dicturum: alioquin neque ætate hanc, ô viri, deceret, adoleſcentulorum more verbis ſtudioſè formatis huc ad vos ingredi. Quinimò vehementer, ô viri Athenięſes, id oro, & obſecro, vt ſi iiſdem me verbis in reſpondendo vtentem audietis, quibus & in foro apud argentariorum menſas, vbi plerique veſtrûm me nonnunquam audierunt, & alibi, ne admiremini, néve grauiter id feratis, ſic enim res ſe habet, venio equidem nunc primùm in iudicium, plures quàm ſeptuaginta annos natus, ex quo fit vt in eo dicendi genere, quod hic vſurpatur, reuera ſim peregrinus. Et profectò quemadmodum ſi peregrinus Athenas veniſſem, ignoſceretis vtique mihi peregrina voce & forma loquenti, pro educationis meę conſuetudine: ita & in pręſentia vos precor, neque id quidem iniuria, vt loquendi formam minimè attendatis, quæ prout contingit, tum melior, tum deterior eſſe poteſt, ſed idi-

D ὍΤΙ μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγόρων, οὐκ οἶδα. ἐγὼ δ᾽ οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ᾽ αὐτῶν ὀλίγου δεῖν ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδὲν εἰρήκασι. μάλιστα δὲ αὐτῶν ἓν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρῆν ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι μὴ ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε, ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν. τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνθῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὰν μηδ᾽ ὁπωστιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν E ἀναισχυντότατον εἶναι. εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν αὐτοὶ λέγειν, τὸν τἀληθῆ λέγοντα. εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δέ μου ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους (ὥσπερ οἱ τούτων) ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν, οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ᾽ ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι. πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως. οὐδὲ γὰρ ἂν δή που πρέποι, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. καὶ μέντοι F καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου δι᾽ ὧνπερ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, (ἵνα ὑμῶν οἱ πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι) μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὑτωσί· νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονὼς πλείω ἑβδομήκοντα· ἀτεχνῶς οὖν ξένος ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως. ὥσπερ οὖν ἂν εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὤν, ξυνεγιγνώσκετε δή που ἄν μοι εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμην· καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι (δίκαιον, ὥς γέ μοι δοκῶ) τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἐᾶν (ἴσως μὲν γάρ G τι χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη) αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν, καὶ τούτῳ

τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω, ἢ μή. δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή· ῥήτορος δὲ, τἀληθῆ λέγειν. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα, καὶ πρὸς τοὺς πρώτους κατηγόρους, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερον καὶ τοὺς ὑστέρους. ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγόνασι πρὸς ὑμᾶς, καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη, καὶ οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες· οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὦ ἄνδρες, οἳ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες, ἔπειθόν τε καὶ κατηγόρουν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές· ὡς ἔστι τις Σωκράτης, ἀνὴρ σοφὸς, τά τε μετέωρα φροντιστὴς, καὶ τὰ ὑπὸ γῆς πάντα ἀνεζητηκὼς, καὶ τὸν ἥττω λόγον, κρείττω ποιῶν. οὗτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοί εἰσί μου κατήγοροι. οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας, οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. ἔπειτα εἰσὶν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν ἤδη χρόνον κατηγορηκότες· ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες ἔνιοι ὑμῶν καὶ μειράκια ἀτεχνῶς, ἐρήμην κατηγοροῦντες, ἀπολογουμένου οὐδενός· ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν· πλὴν εἴ τις κωμῳδιοποιὸς τυγχάνει ὤν. ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ, καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι, ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντες ἀπορώτατοί εἰσιν. οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδὲ ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε, καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττούς μου κατηγόρους γεγονέναι, ἑτέρους μὲν, τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἑτέρους δὲ, τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω· καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι. καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. εἶεν. ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολὴν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτω γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον. οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λανθάνει οἷόν ἐστιν. ὅμως δὲ τοῦτο μὲν ἴτω ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς τίς ἡ κατηγορία ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ᾗ δὴ καὶ πιστεύων Μέλιτός με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν. τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγόρων τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν, Σωκράτης ἀδικεῖ, καὶ περιεργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἐπουράνια· καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν· καὶ ἄλλους ταῦτα διδάσκων. τοιαύτη τίς ἐστι. τοιαῦτα γὰρ ἑωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτην τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν, καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα. ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν πέρι ἐπαΐω· καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστι, μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελίτου τοσαύτας δίκας φύγοιμι. ἀλλὰ γάρ μοι τῶν τοιούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι· μάρτυρας δ' αὖ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι· καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου. πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοί εἰσι. φράζετε οὖν ἀλλήλοις εἰ πώποτε ἢ σμικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτου γνώσεσθε ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τἆλλα περὶ ἐμοῦ ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν. οὐδέ γ' εἴ τινος ἀκηκόατε ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους, καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές· ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους, ὥσπερ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, καὶ Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὦ ἄνδρες, οἷός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας, καὶ χάριν προσειδέναι, ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνήρ ἐστι Πάριος ἐνθάδε, σοφὸς, ὃν ἐγὼ ᾐσθόμην ἐπιδημοῦντα. ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου. τοῦτον οὖν ἀνηρόμην (ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε) ὦ Καλλία (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ μέν σου τὼ υἱέε πώλω ἢ μόσχω ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν, καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτὼ καλὼ κἀγαθὼ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετήν (ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἱππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν) νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀνθρώπω ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γάρ σε ἐσκέφθαι, διὰ τὴν τῶν υἱέων κτῆσιν. ἔστι τις (ἔφην ἐγὼ) ἢ οὔ; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς. Τίς (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ποδαπὸς; καὶ πόσου διδάσκει; Εὔηνος, ἔφη, ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν. καὶ ἐγὼ τὸν Εὔηνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχοι ταύτην τὴν τέχνην, καὶ

A pſum conſide retis, huc mentem adhibeatis, iuſtáne, an iniuſta dicam. Hoc enim iudicis officium eſt, rhetoris autem officium, vera loqui Iuſtum eſt autem, ô viri Athenienſes, me primo quidem ad accuſationem primam falſo confictam, & ad primos accuſatores reſpondere: deinde ad nouiſſimam atque nouiſſimos. Me quippe multi iam multis annis falſo apud vos accuſarunt, quos equidem magis formido, quàm Anyti adſtipulatores, quanquam & hi ſunt in perſuadendo potentes. Sed illi potentiores, ô viri, qui pleroſque veſtrûm à pueritia occuparunt, accuſantes me procul à veritate, atque vobis perſua-
B dentes, eſſe videlicet Socratem quendam ſapientem, eorum quæ ſuper aërem, quæque ſub terra fiunt, perſcrutatorem, qui ſoleat cauſam deteriorem, diſſerendo meliorem efficere, hi profectò, ô viri Athenienſes, qui hunc de me rumorem diuulgauerunt, mei accuſatores potentiſſimi ſunt. Qui enim hæc audiunt, opinantur harum rerum perſcrutatores non credere deos eſſe. Profectò accuſatores huiuſmodi & permulti ſunt, & longo iam tempore me accuſant, & in ea ætate vobis ſuaſerunt, in qua plerique veſtrûm pueri aut certè adoleſcentuli perfacilè crediliſtis, deſerta in cauſa, nemine me defendente.
C Atque id quod à defenſionis ratione omnium alieniſſimum eſt, neque nomina quidem illorum ſcire licet, atque proferre, præterquàm ſi quis illorum comœdus ſit. Quotcunque verò per inuidiam & calũniam hæc vobis rurſus perſuaſerunt, quíve ipſi perſuaſi perſuaſerunt aliis, hi omnes infiniti omnino ſunt, nec eorum quenquam in iudicium traducere, nec redarguere licet, ſed neceſſe eſt aduerſus iſtos tanquam in tenebris pugnare defendendo, atque refellendo nemine reſpondente. Exiſtimate ergo & vos, quemadmodum dicebam, accuſatores meos duplices extitiſſe, & qui nuper accuſarunt, & qui iãdiu, quales modò deſcribebam. Atque iudicate me quidem opor-
D tere prius reſpondere illis, quos & ipſi prius, multóque magis audiuiſtis. Age reſpondendum mihi eſt, ô viri Athenienſes, illis criminibus, conandúmque in hoc tam breui tempore opinionem iſtam eximere, quàm vos per calumnias decepti, longo iam tempore contra me concepiſtis. Opto autem ita demũ aduerſarios refellere, atque obtinere, ſi modò id vobis & mihi melius ſit futurum. Quãquam difficile id fore arbitror. Neque admodum quale id ſit, me latet. Verùm, vt Deo placet, ita ſuccedat. Nos autem legi parere oportet, ac defenſionem pro nobis afferre. Repetamus igitur ab initio quæ ſit accuſatio, ex qua aduerſus me nata eſt illa calumnia, qua confiſus Melitus
E mihi diem dixit. Quid ergo aiunt accuſatores mei? tanquam enim ſi in iudicio adeſſent, eorum recitetur accuſatio, in qua de calumnia iurarunt. Socrates iniuſtè agit, atque nimiũ curioſè perquirit quæ ſub terra & quę in cœlo ſunt, inferiorémque cauſam reddit ſuperiorem. Præterea alios eadem docet. Talis vtique eſt accuſatio. Nempe talia quędam & vos vidiſtis in Ariſtophanis comœdia: Socratis enim illic perſona circunfertur, affirmans ſe per aërem peruagari: & complures eiuſmodi nugas. Quarum ego rerum neque multum, neque parũ quicquam ſcio. Neque hæc dico, quaſi harum rerum ſciẽtiam parui faciam, ſiquis in huiuſmodi rebus ſit ſapiens, quo minus
F tanti criminis reus à Melito accuſer: ſed quia reuera, ô viri Athenienſes, horum nihil ſcio. Teſtes autem huius pleroſque veſtrûm adduco. Oro vos docere & exponere inuicem veſtis, quotquot me colloquentem aliquando audiuiſtis, audiuiſtis autem plerique veſtrûm. Recenſete igitur inuicem, nunquis veſtrûm aliquando iis de rebus quicquam, ſiue multum, ſiue parum audiuerit diſputantem: atque ex hoc denique cognoſcetis eiuſmodi eſſe cætera, quæ multi de me circunferũt. At enim horum nihil eſt verum. Quinetiam à quopiam audiueritis me homines docere, atque inde pecuniam facere, neque id quidem verum eſt. Atqui præclarum id mihi videtur, ſi-
G quis docere homines poſſit, quemadmodum Gorgias Leontinus, & Prodicus Chius, & Hippias Eleus. Quorum vnuſquiſque, ô viri, eam facultatem habet, per quam ad ſingulas profecti ciuitates, adoleſcẽtibus quibus liceret in patria ſuorum ſe ciuium diſciplinæ gratuitò commendare, perſuadent vt ſe aliorum diſciplina relicta ſectentur, ac data pecunia, gratiam inſuper habeant. Eſt & alius quidam vir hic ſapiens Parius, quẽ ego huc veniſſe audiui. cõtigit enim vt in eum aliquando virũ inciderẽ, qui plus pecuniarũ in Sophiſtas expendit quàm cæteri omnes, Calliam, inquam, Hipponici filium. Hunc ergo interrogaui. Duos enim habet filios. O Callia, inquam, ſi filij tui pulli equini aut taurini eſſent, haberemus aliquem quem
H illis mercede adhibita præficeremus, qui eos pulchros & in ſuo vtrunque genere excellentem efficeret, eſſet verò talis aut equeſtrium aliquis, aut agricolarum. Nunc vero cùm filij tui ſint homines, quémnam cogitas illis pręficere? Et quiſnam huius humanæ ciuiliſque virtutis ſcientiam habet? Arbitror id te cùm filios habeas, cogitauiſſe. Eſtne, inquam, talis aliquis, an non? Eſt profectò, inquit ille. Quis inquam eſt? & vnde? & quanta mercede docet? Euenus, inquit, eſt, ô Socrates, Parius, merces verò quinque minæ. Atque ego Euenum felicem iudicaui, ſi reuera hanc habet artem, atque adeo diligenter docet. Nam & ipſe quoque ſi talia ſcirem, admodum gloriarer, & magni

me facerem: Sed certè, ô viri Athenienſes, hæc equidem neſcio. Requirat igitur forſan aliquis, quidnam, ô Socrates, tuum eſt opus? Et vnde aduerſus te exortæ ſunt hæ calumniæ? niſi enim aliquid præter aliorum conſuetudinem ageres, nunquam tantus de te rumor concitatus eſſet. Nã vnde de te ſermo tam frequens, niſi egiſſes aliquid à cæteris alienum? Dic ergo nobis quid tandẽ id ſit, ne nos de te temerè aliquid iudicemus. Iuſta ſanè hæc mihi videtur interrogatio: atque ego vobis conabor oſtendere quidnam id ſit, quod mihi & nomen hoc, & calumniam pepererit. Sed audite iã, & ſi vereor ne fortè quibuſdam veſtrũm iocari videar. Veruntamen exiſtimate me vobis vera omnino dicturum. Equidem, ô viri Athenienſes, non ob aliud certè quàm ob ſapientiam quandam eiuſmodi nomen nactus ſum. Sed ob quam ſapientiam? Fortè ob eam quæ humana ſapientia eſt. Nam hac reuera ſapiens eſſe videor. Illi verò quos paulò antè commemorabam, maiorẽ fortè quandam humana ſapientiam habent, vel quid dicam, non habeo: neque enim ego ea prędítus ſum. Quòd ſi quis me hanc poſſidere dicat, mẽtitur & in meam calumniam hæc dicit. Sed ne vobis moleſtum ſit, ô viri Athenienſes, néue commoueamini, ſiquid vobis magnum dicere videar, neque ex me duntaxat dicam, ſed teſtem vobis afferam fide dignum. Profectò ſi qua mihi eſt ſapientia, qualis ea ſit, teſtem adhibebo vobis Delphicum deum. Chęrephontem certè nouiſtis. Ille familiaris mihi erat ab iuuentute, & Athenienſi populo amicus, ac vnà vobiſcum fugit, & ſimul in vrbẽ reuerſus. Nouiſtis planè qualis erat Chærepho, quàm vehemens quancunque ad rem ſe conuertiſſet. Hic ergo quãdoque profectus in Delphos, vaticinium id experiri auſus eſt. Ne grauiter feratis, ô viri, quod in præſentia ſum dicturus. Interrogauit vtique an eſſet vllus me ſapientior. Reſpondit Pythia ſapiẽtiorẽ eſſe neminẽ. De his quidẽ ipſius hic frater vobis teſtificabit: nã ipſe Chærephõ vita functus eſt. Cõſiderate verò quorum gratia hæc dicam. Debeo enim vobis aperire vnde hæc aduerſum me calumnia ſit exorta. Profectò cùm hæc audiſſem, ita mecũ ipſe reputaui. Quidnam Deus ait? aut quídnam ſignificat? Ego enim mihi conſcius ſum, neque in magnis, neque in paruis eſſe me ſapientem. Quid igitur ſibi vult, cùm me aſſerit ſapientiſſimum? Deum quidem mentiri non eſt credendum: neque enim id fas eſt Deo. Atque ita diu ambiguus ſcrutabar quid oraculum innuiſſet. Ac vix tandem poſt longas ambages viam eiuſmodi inueni. Aggreſſus enim quendam ex his qui ſapiẽtes vidẽtur, ſperans, ſi vſquam, in hoc vaticinium coargui poſſe, oraculóque oſtendi, non me quidẽ quem prefecerat, ſed illum eſſe ſapientia præferendum. Dum ergo illum examinarem: huius verò nomẽ promere non eſt neceſſarium, erat autem quidã ex his qui in repub. verſantur: illum, inquam, dum examinarem, vnáque diſſererem, ô viri Athenienſes, hũc in modum affectus ſum: viſus mihi eſt vir ille videri quidẽ ſapiẽs tum aliis, tum vel maximè ſibiipſi: eſſe verò nequaquam. deinde conatus ſum illi oſtẽdere, putare quidẽ eũ eſſe ſe ſapientem, ſed minimè eſſe. Quapropter & ille infenſus mihi redditus eſt, & multi qui aderant, grauiter id tulerunt. Itaq. ad meipſum reuerſus, ita mecũ ipſe reputaui. Ego profectò ſum hoc homine ſapientior. Apparet enim neuter noſtrũm pulchrũ bonúmque aliquid noſſe. Sed hoc intereſt, quòd hic quidem cùm ſciat nihil, ſcire putat aliquid: ego verò quemadmodum neſcio, ita neſcire me puto. Videor ergo in hac tãtula re hoc homine ſapientior eſſe, quòd quæ ignoro, neque ſcire me arbitror. Poſt hæc aliũ adij ex his, qui illo inſuper ſapientiores habentur, in eóque cõſiderando omnino ſimiliter iudicaui atque illum alióſque multos mihi reddidi infenſos. Proinde ſimiliter deinceps proceſſi ad alios, non ignorans quantum aduerſus me odium concitarem, ideóque non abſque dolore quodam timoréque procedebam. Veruntamen neceſſarium mihi viſum eſt oraculum diuinum omnibus anteferre, paſſimque progredi perſcrutaturum quid ſibi velit oraculum, huiúſque gratia omnes quotcunque aliquid ſcire videntur, adire. Et per Canem, ô viri Athenienſes, oportet enim vobis vera fateri, tale aliquid mihi contigit hęc ex diuino oraculo perquirenti, vt qui opinione hominum maximè probabantur, eos quaſi omnium imprudentiſſimos inuenirem: qui verò inferiores habebantur, eos quantum ad prudentiam ſpectat, probabilius ſe habere. Operæpretium eſt referre vobis errores laboréſq; meos quos equidẽ propterea ſuſtinui, dũ à me oraculum adeo probaretur, vt redargui iã deinde nõ poſſet. Poſt homines qui in republ. verſantur ad poetas me contuli, tragœdiarum, & dithyramborum aliorúmque carminum autores, quaſi hic perſpicuè admodum deprehenſurus, eſſe me his rudiorem. Acceptis itaque eorum libris, in quibus elaborauiſſe maximè videbãtur, ſciſcitatus ſum eorũ ſenſa, vt nõnihil ab ipſis perdiſcerem. Erubeſco, ô viri, verũ hic vobis aperire, dicendũ eſt tamen. Alij penè omnes præſentes, vt ita dixerim, melius de rebus his loquerẽtur, de quibus ipſi poemata cõſcripſerunt. Deprehẽdi igitur breui id in poetis eos videlicet nõ ſapientia facere quæ faciunt, ſed natura quadam ex diuina animi concitatione, quemadmodum & hi qui diuino furore afflati vaticinantur. Nam & hi multa quidem dicunt atque præclara: ſed eorum quæ dicunt, nihil intelligũt. Tali quodã pacto poetę affecti fuiſſe mihi vidẽtur, & ſimul animaduerti eos in aliis quoque propter poeſim o-

A οὕτως ἐμμελῶς διδάσκοι. ἐγὼ γοῦν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμην τε καὶ ἡβρυνόμην ἄν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. ὑπολάβοι ἂν οὖν τις ἴσως, Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου, ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί. λέγε οὖν ἡμῖν τί ἐστιν, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν. Ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων· κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο ὅ ἐμοὶ πεποίηκε τό, τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δή· καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν
B ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' οὐδὲν ἀλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία. τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός· οὗτοι δὲ τάχ' ἄν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον σοφίαν σοφοὶ εἶεν. ἢ οὐκ ἔχω, ὅ, τι λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι. ἀλλ' ὅστις φησί, ψεύδεταί τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε μηδέν, ἂν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν. οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν οἱ λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δή τίς ἐστι σοφία καὶ οἵα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς.
C Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε δήπου. οὗτος ἐμὸς ἑταῖρος ἦν ἐκ νέου, καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἑταῖρός τε, καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην, καὶ μεθ' ὑμῶν κατῆλθε. καὶ ἴστε δὴ οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὅ, τι ὁρμήσειε, καὶ δή ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν, ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καὶ ὅπερ λέγω μὴ θορυβῆτε ὦ ἄνδρες. ἤρετο γὰρ δὴ εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι. καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὑτοσὶ μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκε. σκέψασθε δὴ ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω. μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονεν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ἐνεθυμούμην οὑτωσί, Τί ποτε λέγει ὁ θεός; καὶ τί ποτε αἰνίττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν. τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δήπου ψεύδεταί γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ. καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν τί
D ποτε λέγει. ἔπειτα μόλις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. ἦλθον ἐπί τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον, καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ ὅτι οὑτοσί γέ μου σοφώτερος· σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα. διασκοπῶν οὖν τοῦτον (ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν) ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν, τοιουτονί τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις, καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὔ. κἄπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι ὅτι οἴοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ' οὔ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην, καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων.
E πρὸς ἐμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι. κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν οὐδ' ἀγαθὸν εἰδέναι· ἀλλ' οὗτος μὲν οἴεταί τι εἰδέναι, οὐκ εἰδώς· ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι. ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ᾖα τῶν ἐκείνου δοκούντων σοφωτέρων εἶναι· καί μοι ταυτὰ ταῦτα ἔδοξε. καὶ ἐνταῦθα κἀκείνῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην. μετὰ ταῦτα οὖν ἤδη ἐφεξῆς ᾖα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος, καὶ δεδιὼς ὅτι ἀπηχθανόμην·
F ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, καὶ ἰέναι, σκοποῦντι τὸν χρησμὸν τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τούς τι δοκοῦντας εἰδέναι. καὶ νὴ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, (δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τἀληθῆ λέγειν) ἦ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον. οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν· ἄλλοι δέ, δοκοῦντες φαυλότεροι, ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδεῖξαι, ὥσπερ πόνους τινὰς πονοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἡ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικοὺς ᾖα ἐπὶ τοὺς ποιητάς, τούς τε τῶν τραγῳδιῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμ-
G βων, καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἅ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτοὺς τί λέγοιεν, ἵν' ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τἀληθῆ· ὅμως δὲ ῥητέον. ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. ἔγνων οὖν αὖ καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφίᾳ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ, καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥσπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμῳδοί. καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλά, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι· τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες. καὶ ἅμα ᾐσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομένων καὶ τἆλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῄα οὖν καὶ

ἐντεῦθεν,

ἐνθοῦθεν, τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι ὧπερ καὶ τῶν πολιτικῶν. τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνας ᾖα. ἐμαυτῷ γὰρ ξυνῄδειν οὐδὲν ἐπισταμένῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν· τούτους δέ γ' ᾔδειν ὅτι εὑρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους. καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καί μου ταύτῃ σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταὐτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἁμάρτημα ὅπερ καὶ οἱ ποιηταὶ, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί. διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι, ἕκαστος ἠξίου καὶ τἆλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι· καὶ αὐτῶν αὕτη ἡ πλημμέλεια ἐκείνην τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν. ὥστε με καὶ αὐτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ, πότερα δεξαίμην ἂν, οὕτως ὥσπερ ἔχω ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν, μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν· ἢ ἀμφότερα ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἔχειν. ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ ὅτι μοι λυσιτελεῖ, ὥσπερ ἔχω ἔχειν. ἐκ ταύτης δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλαὶ μὲν ἀπέχθειαί μοι γεγόνασι, καὶ οἷαι χαλεπώταται καὶ βαρύταται· ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι· ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι σοφὸς εἶναι. οἴονται γάρ με ἑκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφὸν ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτον λέγειν τὸν Σωκράτην, προσκεχρῆσθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος. ὥσπερ ἂν εἴποι ὅτι, Οὗτος ὑμῶν, ὦ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις ὥσπερ Σωκράτης ἔγνωκεν ὅτι οὐδενὸς ἄξιός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτ' οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιιὼν ἐπιζητῶ καὶ ἐρευνῶ, κατὰ τὸν θεὸν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ξένων ἄν τινα οἴωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδάν μοι μὴ δοκῇ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι ὅτι οὐκ ἔστι σοφός. καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας, οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαί μοι σχολὴ γέγονεν ἄξιον λόγου, οὔτε τῶν οἰκείων· ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρίᾳ εἰμὶ, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν. πρὸς δὲ τούτοις, οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες (οἷς μάλιστα σχολή ἐστιν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων) αὐτόματοι, χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξελεγχομένων τῶν ἀνθρώπων· καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν. κἄπειτα (οἶμαι) εὑρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι τῶν ἀνθρώπων, εἰδότων δὲ ἢ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, οὐκ αὑτοῖς· καὶ λέγουσιν ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μιαρώτατος, καὶ διαφθείρει τοὺς νέους. καὶ ἐπειδάν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ ὅ, τι ποιῶν, καὶ ὅ, τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν· ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ζητεῖ, καὶ θεοὺς μὴ νομίζει· καὶ τὸν ἥττω λόγον, κρείττω ποιεῖ. τὰ γὰρ ἀληθῆ (οἴομαι) οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίγνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν. ἅτε οὖν (οἶμαι) φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοὶ, καὶ ξυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήκασιν ὑμῶν τὰ ὦτα, καὶ πάλαι καὶ νῦν σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλιτός μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος, καὶ Λύκων. Μέλιτος μὲν, ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος· Ἄνυτος δὲ, ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν· Λύκων δὲ, ὑπὲρ τῶν ῥητόρων. ὥστε (ὅπερ ἐγὼ ἀρχόμενος ἔλεγον) θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἷός τ' εἴην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω πολλὴν γεγονυῖαν. Ταῦτά ἐστιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τἀληθῆ· καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω, οὐδὲ ὑποστειλάμενος. καίτοι οἶδα σχεδὸν ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι. ὃ καὶ τεκμήριον ὅτι ἀληθῆ λέγω, καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἡ ἐμὴ, καὶ τὰ αἴτια ταῦτά ἐστι. καὶ ἐάν τε νῦν ἐάν τε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὑρήσετε. περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρουν, αὕτη ἔστω ἱκανὴ ἡ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς.

Πρὸς δὲ Μέλιτον, τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλόπολιν, ὥς φησι, καὶ τοὺς ὑστέρους, μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογήσασθαι. αὖθις γὰρ δὴ (ὥσπερ τούτων ἑτέρων ὄντων κατηγόρων) λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν. ἔχει δὲ ὧδέ πως· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν, τούς τε νέους διαφθείροντα, καὶ θεοὺς οὓς ἡ πόλις νομίζει, οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά. τὸ μὲν δὴ ἔγκλημα τοιοῦτόν ἐστι. τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἓν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημὶ Μέλιτον, ὅτι σπουδῇ χαριεντίζεται, ῥᾳδίως εἰς ἀγῶνας καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν πώποτε τούτῳ ἐμέλησεν. ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδεῖξαι. καί μοι δεῦρο, ὦ Μέλιτε εἰπέ. Ἄλλο τι ἢ περὶ πλείστου ποιῇ ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται; Ἔγωγε. Ἴθι δὴ νῦν εἰπὲ τούτοις τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ. δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρὼν, ὡς φῂς, ἐμὲ εἰσάγεις τουτοισὶ, καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἴθι εἰπὲ, καὶ μήνυσον αὐτοῖς τίς ἐστιν. ὁρᾷς, ὦ Μέλιτε, ὅτι σιγᾷς, καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν; ἀλλ' εἰπὲ ὦ ἀγαθὲ τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ. Οἱ νόμοι. Ἀλλ' οὐ

A mnium ſe ſapientiſſimos iudicare, in quibus non ſunt ſapiẽtes. Abij ergo & hinc eadem omnino ſententia qua & à politicis viris abieram. Tandem verò me ad artifices contuli, vtpote bene mihi conſcius quàm nihil iſtic, vt ita dicam, ſcirem, hos autem noueram multa & pulchra ſcire, neque in hoc equidem deceptus ſum. Sciebant enim quæ ipſe neſciebam, & hac in parte me ſapientiores erant. Sed, ô viri Athenienſes, in eodem errore quo & poëtas, peritos artifices deprehendi. Nã ob hoc ipsũ quod ſua ritè perficiebant, vnuſquiſque eorũ ſe in cæteris quoque vel maximis ſapientiſſimum eſſe putabat. Atqui hic error illam quoque quæ ipſis inerat, ſapientiam offuſcabat. Quamobrem ſi meipſum oraculi loco interrogarem, B vtrum eligã, itáne me habere vt habeo, videlicet neque ſcientem quæ illi ſciunt, neque meam inſcitiam ignorantem, an vtraque habentem quæ illi habent, planè mihi ipſi ſimul atque oraculo reſponderem, præſtare ita vt habeo me habere. Ob hanc vtique inquiſitionẽ meã, ô viri Athenienſes, inimicitiæ multæ difficilimæ, atque grauiſſimæ aduerſus me coortæ ſunt, ex quibus multæ ſunt calumniæ conſecutæ. Nomen verò ſapientis mihi propterea exortũ eſt, quòd præſentes plurimum illa me putant ſcire, in quibus alios refello. Videtur autem, ô viri Athenienſes, reuera ſolus deus ſapiens eſſe, atque in hoc C oraculo id ſibi velle, humanam videlicet ſapientiam parui, imò nihili pendendã eſſe. Quod verò Socratẽ nominat ſapientẽ, ob id facere, quò nomine meo tanquam exemplo quodã vtens, quaſi ſic dicat: Is, ô viri, ſapientiſſimus eſt, qui quemadmodum Socrates, nouit reuera ſapientiã ſuam eſſe nihili pendendam. Hæc igitur ergo ſic affectus, & nunc perquirere paſſim deo obſecutus, & perſcrutari non deſino, cõueniẽs quemcunque aut ciuium aut peregrinorũ eſſe exiſtimo ſapientem. Ac ſi quando mihi ille talis non videatur, tunc ipſe ſuffraga- D tus, atque obſequens, illum ſapientẽ non eſſe demonſtro. Atque ob occupationes eiuſmodi nullum mihi ferme relinquitur otiũ vel ad publicũ aliquid commemoratu dignũ agendũ vel priuatim, ſed in extrema paupertate ob Dei cultũ ſum conſtitutus. Præterea adoleſcentes maximè opulenti, quíve à negotiis vacant, me vltrò ſequentes delectant, cùm refelli à nobis homines ſpectant. Quinetiã ipſi nõnunquam me imitati, alios deinde confutare contendunt. Qua quidẽ in re plurimã reperiunt turbã hominũ aliquid ſe ſcire putantiũ, cũ aut nihil ſciant, aut perparũ. qui verò ab his conuincuntur, non tã illis quàm mihi redduntur infenſi, clamántque eſſe Socratẽ quen- E dã ſceleſtiſſimũ, iuuẽtutíſq; corruptorẽ. At ſi quis ab eis ſciſcitetur, quídnã vel agendo, vel docendo, corrũpat, nihil quidẽ aſſignare poſſunt, imò prorſus ignorant. Sed ne deeſſe illis materia videatur, ad iſta confugiunt quæ cõmuni voce facilè philoſophantibus obiici ſolent, quod ſcilicet ea quę in aëre ſunt curat, & quę itẽ ſub terra. Deos verò nõ credit, & malã cauſam bonã eſſe pſuadet. vera enim, vt puto, fateri nolunt, ſe ſcilicet indignatos, proterea quod conuicti fuerint, ſimulare ſe illa ſcire quæ neſciunt. Vtpote igitur ambitioſi & vehementes, & multi, ac velut ex compoſito, atque obnixæ diligentíſq; perſuaſionis ſtudio me criminantes, veſtras aures impleuerũt, & iandiu & nuper calumniis in me ſedulo confictis. Ex his aũt Melitus, F & Anytus, & Lycon contra me ſurrexerunt: Melitus quidem ob poëtas mihi infeſtus, Anytus verò ob artifices atq. reipub. gubernatores, Lycon deniq; gratia rhetorum. Quamobrem quẽadmodũ ab initio dicebã, admirarer equidẽ, ſi opinionem iſtam tantis conceptam calumniis, tam inueteratam, nunc in tam breui tempore amouere à vobis poſſem. Hęc equidem, ô viri Athenienſes, vera vobis loquor, neque celo, neque ſubtraho aut magnũ quicquam, aut paruũ, quãuis ferme norim in his dicendis me eiſdẽ fore moleſtũ. Quod quidẽ argumentũ vobis eſt, me vera loqui, atque hanc eſſe calũmniã contra me G exortã, eiúſque cauſas eiuſmodi eſſe. Et ſiue in pręſentia ſiue in poſterum hęc inquiretis, ita eſſe inuenietis. Ad illa igitur quæ primi accuſatores, detulerũt, hęc mihi ſufficiens apud vos ſit defenſio. Ad Melitũ verò bonũ, & vt ipſe ait, patriæ amatorẽ, reliquóſq; accuſatores deinceps reſpondere conabor. Ac rurſus tãquã alij quidã accuſatores ſint, accuſationẽ iuramento calũmnię vitandæ gratia præſtito ſuſceptã in mediũ adducamus. Habet verò in hũc fermè modũ. Socrates iniuſtè agit, iuuentutẽ deprauans, ac Deos quos ciuitas putat, ipſe non putãs, ſed alia quedã noua dæmonia. Accuſatio quidẽ eſt eiuſmodi: huius aũt accuſationis vnãquanq; partẽ diſcutiamus. Iuuenes deprauare me obiicit, atq; in hoc iniuriã facere: ego verò, ô viri Athenienſes, contrà iniuriari Melitũ dico, propterea quòd conſultò cauillatur ac iocatur, tam facilè homines in iudicium trahens, ſimulánſque ſeriis ſe rebus incũbere, earúmq; rerũ habere curam, quæ ipſi nunquã curæ fuerunt. Hoc aũt ita eſſe conabor & vobis oſtendere. Heus Melite, reſpõde mihi, nunquid ipſe maximè cures, vt quàm optimi adoleſcẽtes euadãt. Curo equidẽ. Age ergo his nũc dicas, quíſnã iuuenes meliores efficiat. Conſtat enim ſcire te, cũ tibi id curæ ſit. Mo certè corruptorẽ eorũ, vt ais, iã deprehendiſti, accuſaſti his, in iudiciũ traxiſti. ergo age, & eũ qui efficit meliores dic his, & quíſnã ſit oſtende. quídnã, ô Melite, taces? Vidéſne nihil te habere quod dicas? Atqui nónne turpe id tibi videtur eſſe, ac ſufficiens argumentum eius quod ipſe dico, te hæc nunquam curaſſe? Verũm dic iam bone vir. Quíſnã eos efficit bonos? Leges. At verò non iſtud interrogo

ô vir optime.ſed quis homo qui & primum ipſum norit,leges ſcilicet quibus illi meliores fiant.Hi,ô Socrates, iudices. Quid verò,ô Melite,ais?iſtíne erudire iuuenes poſſunt,bonóſq; reddere?Et maximè quidem. Vtrum omnes?An alij quidē poſſunt, alij verò nequaquam? Omnes.Bene per Iunonem loqueris,& magnam eorum qui proſint iuuenibus copiā. Verū quidnam hi qui audiunt?Faciúntne & ipſi meliores,an nō? Ipſi quoque. Quid verò ſenatores?Et ſenatores. Sed enim, ô Melite,cauendum eſt ne concionatores fortè adoleſcentes corrumpāt. An verò & hi omnes ſimiliter faciunt meliores?Hi quoq;.Omnes igitur, vt videtur, Athenienſes honeſtos bonóſque reddunt præter vnum me.Ego enim corrumpo ſolus.Itáne ais?Ita certè,& quidem vehementer. Magna tu quidem me damnas infelicitate. Proinde mihi reſponde,an & de equis idem putes, omnes ſcilicet homines equos bonos efficere, vnū verò duntaxat eſſe qui eos corrumpat. An omninò contrà vnum eſſe, vel certè perpaucos equitandi peritos reddere meliores equos:quàmplurimos autem eſſe, qui ſi inter equos verſentur, illiſque vtantur, deprauant? Nónne ita ſe res habet, ô Melite, & de equis,& de cæteris omnibus animantib.?Penitus ita,ſiue tu & Anytus non confiteamini,ſiue confiteamini.Etenim permagnam iuuenes nacti eſſent felicitatem, ſi vnus duntaxat eos poſſet peruertere, cæteri verò omnes prodeſſent. Cæterum,ô Melite, ſatis demonſtras te nullam iuuētutis curam habuiſſe vnquam,ac planè declaras incuriam tuā, téq; nunquam meditatum fuiſſe ea de quibus me accuſas. Præterea obſecro te per Iouem, ô Melite,reſponde nobis,vtrum melius verſari poſſumus inter bonos ciues, an inter malos.Reſponde amice. Nihil enim difficile te rogo, nónne mali ſemper mali aliquid agunt his quibus conuerſantur? boni autem bonum? Proculdubio. Eſtne vllus qui detrimentum ſuſcipere potius quàm emolumentum velit ab his quibus familiariter vtitur? Reſponde,ô bone vir.Lex enim reſpondere te iubet. éſtne quiſquam qui damnum pati velit? Nullus. Age ergo, tu me huc in iudicium vocas quaſi iuuentutis deprauatorem.an dicis me id volentem facere,vel nolentē? Equidem volentē dico. Nunquid tu,ô Melite,longè minor natu vſqueadeò me grādiori ſapientior es,vt planè cognoſcas tu quidem malos obeſſe familiaribus, bonos verò prodeſſe? ego autem in tantam inſaniā prolapſus ſim,vt neque id cognoſcam,ſiquē ex familiaribus peiorem reddidero,periclitaturum me ne quid ab eo mali perpetiar,atque hoc tantum mihi ipſi malum,vt ais,volens inferam? Hæc equidem tibi,ô Melite,non credo. Arbitror quoque neminem tibi alium conceſſurum. Sed aut non deprauo adoleſcentes,vel ſi deprauo, inuitus facio. Quapropter tu in vtroq; mentiris. At ſi inuitus corrumpo, non huc in iudiciū inuoluntaria delicta lex trahi iubet, ſed priuatim doceri atque admoneri. Conſtat enim ſi didicero, non amplius me id facturum, quod per ignorantiam faciebam. Tu autem familiariter me emēdare noluiſti,ſed in iudiciū rapis:quò eos trahi lex iubet,qui pœna indigent potius quàm diſciplina. Iam verò ex his manifeſtum eſt, ô viri Athenienſes, quod modò dicebam, nullam huic Melito aut magnā, aut paruam erudiendæ iuuentutis curā fuiſſe. Veruntamen dic nobis quā ratione me aſſeras,ô Melite,peruertere iuuentutem. An videlicet quemadmodum in accuſatione ſcripſiſti, quia doceam non putare Deos quos ciuitas putat,ſed alia quædam noua dæmonia? An non in his docendis affirmas iuuenes me corrumpere? Omnino quidem ac vehementer hæc aſſero. Per Deos ipſos, ô Melite, de quibus nunc nobis eſt ſermo,apertius & mihi & his enarra. Nam ego quidem nondum planè intelligo,vtrum dicas docere me iuuenes, vt putent aliquos quidem Deos eſſe. quod ſi ita eſt, ego Deos eſſe puto,neque omnino ſum abſque Deo,neque in hoc iniuſtè ago,quamuis non eos quos habet ciuitas, ſed alios eſſe doceā. Vtrum,inquam,hoc eſt in quo me criminaris, quòd videlicet Deos alios introducā? An me ais omnino negare Deos rurſúſque vt negent alios quoque docere? Aſſero equidem te omnino negare Deos. O admirabilis Melite,cúrnam iſta dicis? Neque ſolem igitur, neque lunā eſſe Deos credo vt homines alij. Per Iouem ita ô iudices. Nam ſolē quidē lapidem eſſe dicit,lunā verò terrā. Anaxagorā tu quidē,ô amice Melite,accuſare tibi videris, atq. ita hos parui facis, exiſtimās eos literarū ignaros eſſe, quaſi neſciant libros Anaxagoræ Clazomenij eiuſmodi opinionibus eſſe plenos. Iuuenes verò hæc à me diſcant ? quibus liceret interdum etiam ſi multa ſint,vnius drachmæ pretio ementibus ex orcheſtra Socratem deridere, ſi ſua eſſe fingeret, præſertim quum tam abſurda ſint. Sed per Deum,ô Melite,putáſne reuera nullum me deum exiſtimare? Nullū per Iouem,ne vnum quidē. Incredibile eſt,ô Melite, quod dicis:& quidem vt mihi videtur,etiā tibiipſi. Mihi enim,ô viri Athenienſes,nimis contumelioſus ac petulans iſte vir,ipſámque accuſationem contumelia quadā & petulantia & iuuenili temeritate proculdubio conſcripſiſſe apparet. videtur enim ceu ænigma quoddam componere,tentans an Socrates ſapiens deprehendat ipſum cauillantē & ſuauiter iocantē,ſibíq; ipſi contraria ꝓponētē,vel Socrates vnà cū auditorib. ipſis decipiat. Hic nāq; repugnare ſibimet in ipſis accuſationis verbis mihi videtur

A τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος, ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους. Οὗτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί. Πῶς λέγεις, ὦ Μέλιτε; οἵδε τοὺς νέους παιδεύειν οἷοί τε εἰσὶ καὶ βελτίους ποιεῖν; Μάλιστα. Πότερον ἅπαντες; ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὔ; Ἅπαντες. Εὖ γε νὴ τὴν Ἥραν λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δή; οἵδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν, ἢ οὔ; Καὶ οὗτοι. Τί δὲ οἱ βουλευταί; Καὶ οἱ βουλευταί. Ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλιτε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιασταὶ διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κἀκεῖνοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες; Καὶ ἐκεῖνοι; Πάντες ἄρα (ὡς ἔοικεν) Ἀθηναῖοι καλοὺς κἀγαθοὺς ποιοῦσι, πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω. οὕτω λέγεις; Πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω. B Πολλήν γέ μου κατέγνωκας ἀτυχίαν. καί μοι ἀπόκριναι· ἦ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς ἅπαντες ἄνθρωποι εἶναι, εἷς δέ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τοὐναντίον τούτου πᾶν, εἷς μέν τις ὁ βελτίους γε οἷός τε ὢν ποιεῖν, ἢ πάνυ ὀλίγοι οἱ ἱππικοί· οἱ δὲ πολλοί, ἐάν περ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθείρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλιτε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ζώων; πάντως δήπου, ἐάν τε σὺ καὶ Ἄνυτος μὴ φῆτε, ἐάν τε φῆτε. πολλὴ γὰρ ἄν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δὲ ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλιτε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι ὅτι οὐδεπώποτε C ἐφρόντισας τῶν νέων· καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις. ἔτι δὲ ἡμῖν εἰπὲ ὦ πρὸς Διὸς Μέλιτε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς, ἢ πονηροῖς. ὦ τᾶν ἀπόκριναι. οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ. οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ ἀεὶ κακόν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτω αὐτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι; Πάνυ γε. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; ἀπόκριναι ὦ γαθέ. καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι; Οὐ δῆτα. Φέρε δὴ πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νέους, καὶ πονηροτέρους ποιοῦντα, ἑκόντα ἢ ἄκοντα; Ἑκόντα ἔγωγε. Τί δῆτ' ὦ Μέλιτε, τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος, τηλικόσδε ὤν, ὥστε σὺ μὲν D ἔγνωκας ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακόν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ, ἀγαθόν τι. ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἥκω, ὥστε καὶ τοῦτο ἀγνοῶ, ὅτι ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνόντων, κινδυνεύσω κακόν τι λαβεῖν ὑπ' αὐτοῦ; ὥστε τοῦτο τοσοῦτον κακὸν ἑκὼν ποιῶ, ὡς φὴς σύ; ταῦτα ἐγώ σοι οὐ πείθομαι ὦ Μέλιτε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλὰ ἢ οὐ διαφθείρω, ἢ διαφθείρω ἄκων. ὥστε σύ γε κατ' ἀμφότερα ψεύδῃ. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν. δῆλον γὰρ ὅτι ἐὰν μάθω, παύσομαι ὅ γε ἄκων ποιῶ. σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μέν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες, καὶ οὐκ ἠθέλησας· E δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἷ νόμος ἐστὶν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστὶν ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελίτῳ τούτῳ οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πώποτε ἐμέλησεν. Ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν πῶς με φὴς διαφθείρειν, ὦ Μέλιτε, τοὺς νεωτέρους· ἢ δῆλον ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά, οὐ ταῦτα λέγεις ὅτι διδάσκων διαφθείρω; Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω. Πρὸς αὐτῶν τοίνυν ὦ Μέλιτε, τούτων τῶν θεῶν ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπὲ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι τουτοισίν. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν πότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναί τινας θεούς (καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ F εἰμὶ τὸ παράπαν ἄθεος· οὐδὲ ταύτῃ ἀδικῶ) οὐ μέντοι οὕσπερ γε ἡ πόλις, ἀλλ' ἑτέρους. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὅ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἑτέρους· ἢ παντάπασί με φὴς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεούς, τούς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν. Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεούς. Ὦ θαυμάσιε Μέλιτε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον, οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; Μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί· ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον, λίθον φησὶν εἶναι· τὴν δὲ σελήνην, γῆν. Ἀναξαγόρου οἴει κατηγορεῖν ὦ φίλε Μέλιτε· καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε, καὶ οἴει αὐτοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναι ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων. καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν ἃ ἔξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας G πριαμένοις, Σωκράτους καταγελᾶν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα. ἀλλ' ὦ πρὸς Διός, οὑτωσί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; Οὐ μέντοι μὰ Δία, οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ἄπιστός γε εἶ ὦ Μέλιτε, καὶ ταῦτα (ὡς ἐμοὶ δοκεῖς) σαυτῷ. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ οὑτοσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστὴς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὕβρει τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. ἔοικε γὰρ ὥσπερ αἴνιγμα ξυντιθέντι, καὶ διαπειρωμένῳ, Ἆρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου, καὶ ἐ-

H ναντία ἐμαυτῷ λέγοντος; ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας; οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς αὑτῷ ἐν τῇ γραφῇ,

ὥσπερ ἂν εἰ εἴποι, Ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων. καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντος. συνεπισκέψασθε δὲ ὦ ἄνδρες ᾗ μοι φαίνεται ταῦτα λέγειν. σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκριναι ὦ Μέλιτε. ὑμεῖς δὲ (ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρῃτησάμην) μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλιτε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματα εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβείτω. ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἱππικὰ δὲ πράγματα; ἢ αὐλητὰς μὲν οὐ νομίζει, αὐλητικὰ δὲ πράγματα; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν. εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνασθαι, ἐγώ σοι λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισί. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπόκριναι, ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματα εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει; Οὐκ ἔστιν. Ὡς ὤνησας ὅτι μόλις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος. οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῂς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινά, εἴτε παλαιά; ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω, κατὰ τὸν σὸν λόγον· καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ. εἰ δὲ καὶ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν μέ ἐστιν. οὐχ οὕτως ἔχει; Ἔχει δή. τίθημι γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνῃ. τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεούς γε ἡγούμεθα εἶναι, ἢ θεῶν παῖδας; φῂς, ἢ οὔ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῄς, εἰ μὲν θεοί τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη ὃ ἐγώ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φάναι με θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἡγοῦμαι. εἰ δὲ αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσι νόθοι τινές, ἢ ἐκ νυμφῶν, ἢ ἔκ τινων ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο ἢ καὶ ὄνων, τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ' ὦ Μέλιτε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην, ἢ ἀπορῶν ὅ,τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα. ὅπως δὲ σύ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστι καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὖ τοῦ αὐτοῦ, μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἥρωας, οὐδεμία μηχανή ἐστιν. ἀλλὰ γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελίτου γραφήν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας· ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα. Ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλούς, εὖ ἴστε ὅτι ἀληθές ἐστι. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ ἐμὲ αἱρήσει, ἐάνπερ αἱρῇ, οὐ Μέλιτος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ᾕρηκεν, οἶμαι δὲ καὶ αἱρήσειν. οὐδὲν δὲ δεινὸν μὴ ἐν ἐμοὶ στῇ. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις, εἶτ' οὐκ αἰσχύνῃ ὦ Σώκρατες τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν; ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι, Ὅτι οὐ καλῶς λέγεις ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γὰρ ἄν, τῷ γε σῷ λόγῳ, εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν, οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός· ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε, παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομεῖναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἕκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὖσα, οὑτωσί πως (ὡς ἐγὼ οἶμαι) ὦ παῖ εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἑταίρῳ τὸν φόνον, καὶ Ἕκτορα ἀποκτενεῖς, αὐτὸς ἀποθανῇ. αὐτίκα γάρ τοι (φησὶ) μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος. ὁ δέ, τοῦτ' ἀκούσας, τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγώρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὤν, καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, Αὐτίκα (φησὶ) τεθναίην, τὴν δίκην ἐπιθεὶς τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, ἄχθος ἀρούρης. μὴ αὐτὸν οἴει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπὸ ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο τι μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ. ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἴην εἰργασμένος ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ὅτε μέν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον οὓς ὑμεῖς εἵλεσθε ἄρχειν μου, καὶ ἐν Ποτιδαίᾳ, καὶ ἐν Ἀμφιπόλει, καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν οὗ ἐκεῖνοι ἔταττον, ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις, ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν. τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος (ὡς ἐγὼ ᾠήθην τε καὶ ὑπέλαβον) φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν, καὶ ἐξετάζοντα ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεὶς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πρᾶγμα, λείποιμι τὴν τάξιν. δεινόν μέντ' ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότ' ἄν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι, ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ, καὶ δεδιὼς θάνατον, καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι, οὐκ ὤν. τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι, μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὂν τῶν ἀγαθῶν· δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστι. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπονείδιστος, ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δὲ ὦ ἄνδρες τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων

A ceu ſi dixerit, Contra leges agit Socrates Deos non putans, ſed Deos putans. Quæ quidē iocantis & facetè cauillantis nugę eſſe videtur. Animaduertite, ô viri, quo pacto Melitus mihi videtur hæc dicere. Tu reſpōde nobis, ô Melite. Sed vos quod ab initio oraui, ne ægrè feratis ſi pro more meo verba facio. Eſtne quiſquā, ô Melite, qui humana quidē eſſe putet, homines verò nequaquam? Reſpōdeat mihi, ô viri, neque modò in his, modò in illis perturbet. Eſtne aliquis qui equos non putet eſſe, ſed equeſtria? vel tibicines quidē non eſſe, ſed res tibicinarias? Non eſt quiſquam, ô virorum optime. Ego enim pro te & tibi & his aliis reſpondeo, ſiquidē ipſe non vis reſpōdere. Sed ad hoc ſaltē quod magis ad rē pertinet, reſponde. An eſt quiſquam qui B dæmonum quidē opera opinetur eſſe, dæmones autē minimè? Nullus. Quàm tardè & vix reſpondiſti ab his coactus? Nōne igitur dæmonum opera confiteris me & putare & docere ſiue noua, ſiue antiqua ſint? omnino enim vt cōfiteris dæmonia ego aſſero, atque hæc quidē in reſpōſione iurabo. Quòd ſi dæmonia puto, neceſſariū eſt omnino putare me dæmones quoque eſſe. an non ita ſe res habet? Ita certè. Pono enim te confitentē, quandoquidē reſpondere nō vis. Dæmones autē, nónne aut Deos arbitramur eſſe, aut Deorū filios? Fateríſne hoc, an non? Prorſus. Nōne ſi dæmones eſſe arbitror, vt ipſe cōcedis, dæmo C neſque Dij quidā ſunt, id euenit quod modò dicebam: ænigma proponere, & ludere ac nugari dicēdo me Deos nō exiſtimantē, Deos tamen rurſus exiſtimare, quandoquidē dæmones eſſe duco? Rurſus ſi dæmones Deorū filij ſint, ſpurij videlicet quidā, aut ex nymphis, aut ex aliis quibuſdam, vt fertur, quíſnam hominū filios quidē Deorum eſſe putet, Deos verò neget? Perinde enim id abſurdū foret ac ſi quis equorum quidē filios vel aſinorum mulos eſſe putet, equos autē & aſinos eſſe nō putet. Sed, ô Melite, videris proculdubio accuſationem iſtam idcirco D ita inſtituiſſe, vel vt ingenij noſtri periculū faceres, vel quia in quo veri me criminis accuſares, nihil haberes. Tu verò quānā ratione perſuaderes alicui vel minimum quidem mentis habenti, non eſſe eiuſdē viri dæmonia ſimul & diuina putare, ac rurſus eiuſdē neque dæmones, neq. Deos, neque heroas? Nulla certa ratione fieri poſſe aliter oſtendi poteſt. Cæterum, ô viri Athenieſes, quòd quidē ego non deliquerim, quemadmodum Melitus accuſat, haud magna mihi purgatione opus eſſe videtur, ſed ea quæ dicta ſunt, ſufficere iudico. Quod autem ab initio dixi, maleuolētiā plurimā eſſe cōtra me apud plurimos cōcitatā, id profectò veriſſimū eſt, & hoc me perimet, ſi quidem E perimar, non Melitus, neque Anytus, ſed multorū calumnia & inuidia. Quæ quidē alios quoque multos viros bonos peremit hactenus, &, vt arbitror, perimet. Nihil enim graue, vel mirū, ſi in me obeſſe nō deſinat. Forſitan verò ita me quiſpiam interrogabit. Nōne te pudet Socrates, tale quiddā exercere, ex quo continuò in periculū venias moriēdi? Equidē huic obiectioni iuxta hāc reſpōſionē dabo, Haud rectè, ô vir, loqueris, ſi putas, magnā aut vitæ aut mortis habendā eſſe rationē homini cuius vel parua quædā vtilitas ſit: ac nō illud potius duntaxat conſiderandū, quoties aliquid agit, vtrū iuſta agat, an iniuſta, aut boni viri opera ſiue mala. Alioquin ex hac ratione tua ſpernendi F fuiſſent ſemidei omnes quotcūque apud Troiā occubuerūt, & alij, & in primis ipſe Thetidis filius: qui vſqueadeò matris cōtempſit periculum, ne turpē ſubiret infamiā, vt cùm ſibi Dea mater properanti ad Hectorem occidendū prædixiſſet, his ferme, vt arbitror, verbis: O fili, ſi pro vindicta Patrocli amici tui ab Hectore interfecti, Hectorē interfeceris, ipſe peribis. inquit enim, Subitò poſt Hectorem infelix tibi ſors imminet. Cū inquam ab ea hæc accepiſſet, vſqueadeò diſcrimen mortémque contempſit, vt multò magis timuerit turpem vitam amicorum multis iniuriis quàm mortē: ſtatimque reſpōderit, mori ſe malle pro iuſta amici vindicta, quā moras trahentē apud naues ridiculum viuere, telluris inutile pōdus. Hūc ergo periculi mor G tiſque curam habuiſſe, quíſnā dixerit? & profectò ita res ſe habet, ô viri Athenieſes. Quo quiſq; in loco vel ſeipſum cōſtituit arbitratus id optimū eſſe, vel à ſuperiore iubetur, cōſiſtere, in eo, vt mihi videtur, permanere oportet, periculúmque ſubire, neque mortem, neque aliud quicquam magis quàm turpitudinem formidantē. Equidem ô viri Athenieſes, grauiter aberrarem ſi cum illis paruerim præfectis, quos ipſi mihi præpoſuiſtis & in Potidea, & in Amphipoli, & in Delio: tunc enim vbi illi me conſiſtere iuſſerūt, ibi cōſtiti, vt quiſquam alter, mortiſque diſcrimen ſubiui: vbi Deus me poſuit, permaneréque voluit, vt opinatus ſum atque exiſtimaui, videlicet philoſophantē me viuere, ac meipſum aliúſq; ſcrutari, ibi ob mortis alteriúſve rei metū ordinē deſererē. Pergraue, inquā, id eſſet delictū, & tunc reuera me iuſtè quis in judicium traheret, quaſi Deos non putantē, videlicet oraculo nō parentē, atque mortem timentē, putantémque me ſapientem eſſe, quum ſapiens minimè ſim. Nam mortē timere, ô viri, nihil eſt aliud quàm ſapientē videri eum qui non ſit ſapiens. Quippe cū id ſit ſcire videri, quæ neſciat. Nemo enim ſcit vtrū mors ſummū bonorū omnium contingat homini. metuunt autem perinde ac ſi eam ſcirent maximum eſſe malorum. Cui verò dubium eſſe debet, quin hæc ipſa inſcitia ſit maximè vituperanda, per quam aliquis ſe putat ſcire quæ neſcit? Ego autem ô viri, in hoc forſan à multis hominibus differo:

ac ſiqua in re ſapientiorẽ me aliquo eſſe dicerẽ, in hac vtique dicerem, quòd cùm haud ſufficienter quæ ſunt apud inferos norim, ſimiliter me non noſſe cognoſco. Iniurias autẽ inferre, ſuperioríque non obedire vel Deo vel homini, malũ turpéque eſſe ſcio. Hęc igitur quæ neſcio, vtrum bona ſint, nunquam magis timebo, atque fugiam, quàm illa quæ mala eſſe cognoſco. Quamobrem ſi me nunc abſoluatis non credentes Anyto, qui dixit aut me in iudicium ab initio vocandum non eſſe, aut vocatum neceſſario eſſe damnandum. Nam ſi à vobis abſoluerer, fore vt filij veſtri Socratis ſecuti diſciplinam omnes omnino corrumperentur. ſi inquam, ad hæc vos dicatis: ô Socrates, Anyto non credimus, téque ſententiis noſtris abſoluimus, hac tamen conditione, vt nunquam poſthac in hac inquiſitione philoſophiáque verſeris: ac ſi id facere deprehendare, mortem obeas. Si igitur, vt dicebam, his conditionibus dimittere me velitis, reſpondebo vtique vobis: ô viri Athenienſes, diligo vos equidem atque amo, Deo tamen parere malo quàm vobis. Et quandiu ſpirabo, viréſque ſuppetent, philoſophari non deſinam, exhortans & docens quemcũque nactus fuero, ſicut ſoleo hunc in modum. Quid tu ô vir optime, cùm ciuis ſis Athenienſis, ciuitatis ampliſſimæ ac ſapientia & potentia pręſtantiſſimę, non erubeſcis in eo omnẽ operã ponere, quo tibi pecuniarũ & gloriæ & honoris quàm plurimum ſit? vt autem prudentia & veritas, & optimus animi habitus in te ſit, neque cogitas, neque curas? Ac ſi quis veſtrûm mecum contenderit, id ſe curare aſſeuerans, haud ſtatim dimittam illum, neque recedam, ſed ſciſcitabor, examinabo, redarguam. Quod ſi mihi non videatur poſſidere, virtutem attamen profiteri, obiurgabo quòd ea quæ plurimi pretij ſunt, nihili pendat, vi iſſima verò plurimi faciat. Hoc equidem officiũ præſtabo iuniori & ſeniori quemcunque nactus fuero, rurſúſque peregrino & ciui, magis autem ciuibus, quãto mihi genere propinquiores eſtis. Hoc enim Deus ipſe iubet. Reor autem quod & vos latere non debet, nullum adhuc bonũ vobis in hac vrbe maius contigiſſe quàm hoc meum miniſterium, quod Deo parens exhibeo. Nihil enim aliud agens circumeo, quàm ſuadens iunioribus, ſenioribúſque veſtrûm, neque corporum, neque pecuniarum, neq; aliarum omnino rerum curam prius vehementiúſque quàm animi habendam eſſe, vt quàm optimus ſit, docens non ex pecuniis virtutem, ſed ex virtute pecunias, aliáque bona omnia & priuatim & publicè hominibus prouenire. Si igitur hæc docens peruerto iuuenes, eſſent certè pernicioſa. At ſi quis dicat me alia quàm hæc docere, nihil dicit. Horum gratia, ô viri Athenienſes, profiteor equidem ſiue credatis Anyto, ſiue non credatis. ſiue dimiſeritis me, ſiue non dimiſeritis, profiteor me nihil aliud eſſe facturum, nec ſi mihi ſit pluries moriẽdũ. Ne cõturbemini ô viri Athenienſes. Sed queãdmodũ ab initio rogaui, me æquo animo audiatis: erit enim vobis, vt arbitror, vtile, ſi quæ nũc dicturus ſũ audietis. Equidẽ vobis alia nõnulla dicturus ſum, quæ audientes forſitan ad clamorẽ in præſentia prouocemini. verùm ne hoc cõmittite. Scitote ſi me occideritis talem qualem vobis modò dicebam, non me læſuros eſſe vos magis quàm vos ipſos. Me quidẽ neque Melitus, neque Anytus vnquam lædet. Neque enim poſſet. Siquidem nefas eſt, vt arbitror, meliorẽ virũ à deteriore lædi. Interficere tamẽ poteſt vel pellere, vel contumelia quadam afficere. atque hæc iſte quidẽ & alius aliquis ingentia putet eſſe mala: ego verò non puto. ſed multo peius eſſe illa facere quæ nũc iſte facit, aggrediens iniuſtè virũ occidere. Quamobrem, ô viri Athenienſes, non tam mihi nunc opus eſt defenſionẽ pro me ipſo meditari, vt aliquis exiſtimaret, quàm vobis ne quid me condemnãtes contra id munus quod Deus vobis tribuit, delinquatis. Si enim me interfeceritis, haud facilè alium talem reperietis, verè quidẽ, etſi fortè id dictũ ridiculum eſt, ciuitati veſtræ à Deo adhibitũ, velut equo cuidã magno & generoſo, ſed ipſa mole pigriori, atque calcaribus excitari indigenti: qualem videtur me Deus ciuitati addidiſſe, qui ſingulos exuſcitans & monens & obiurgans, non ceſſo diẽ totã vbiq. vobis aſſiſtere. Talem verò alterum non facilè nanciſcemini ô viri Athenienſes. Ergo ſi mihi credideritis, me veſtris ſententiis abſoluetis. At verò ſi fortè dormitantiũ more grauiter ferentes vos exuſcitari, me, vt vult Anytus, temerè ac leuiter occideritis, reliquum omne tẽpus dormietis, niſi forſan Deus vobis proſpiciens alium quendã miſerit. Me verò eſſe talem, vt à Deo ciuitati tributus fuiſſe videar, hinc poteſtis animaduertere. Non humanum certè id eſſe videtur, quòd ego mea quidem omnia omnino neglexerim, atque in hac rei familiaris negligentia tot annos iam perſeuerem, veſtro ſemper intentus bono, dum ſingulos adeo tanquam pater, aut frater natu maior, ſuadens curam virtutis habere. Quod ſi quam pro officio meo mercedem reciperem, humanam quandam id rationem haberet. Nunc verò quod & vos planè videtis, accuſatores iſti mei quanquã impudentiſſimè alia contra me omnia coacervarũt, hoc vnũ tamẽ ſolita ſua impudẽtia nequaquam auſi ſunt pertentare, teſtéſque adhibere qui probent me vnquam pro his mercedem vllam exegiſſe aut petiſſe. Huius autem rei ſufficientem vobis, vt arbitror, teſtem affero, paupertatem meam. Sed forſan abſurdum alicui videri poteſt, me priuatim hæc

A καὶ εἰ δή τῳ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἄν, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν ᾅδου, οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναι· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ τὸ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρόν ἐστιν οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν ὧν οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐδέποτε φοβήσομαι, οὐδὲ φεύξομαι. ὥστε οὐδὲ εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε (Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν, ἢ ἐπειδὴ εἰσῆλθον, οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με· λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασι διαφθαρήσοιντο) εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε, Ὦ

B Σώκρατες νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφίεμέν σε· ἐπὶ τούτῳ μέντοι ἐφ' ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσει διατρίβειν, μηδὲ φιλοσοφεῖν. ἐὰν δὲ ἁλῷς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανῇ. Εἰ οὖν με (ὅπερ εἶπον) ἐπὶ τούτοις ἀφίοιτε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν, Ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν· καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἷός τε ὦ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν, καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος, ὅτῳ ἂν ἀεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων οἷάπερ εἴωθα, ὅτι ὦ ἄριστε ἀνδρῶν Ἀθηναῖος ὤν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνῃ ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται

C ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας, καὶ τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελῇ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητήσῃ, καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω, καὶ ἐλέγξω. καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετήν, φάναι δέ, ὀνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα, περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ· μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὖ ἴστε. καὶ ἐγὼ οἶμαι οὐδέν πω ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν.

D οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον, μήτε ἄλλου τινὸς οὕτω σφόδρα, ὡς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται· λέγων ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἡ ἀρετὴ γίνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ τἆλλα τἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά· εἰ δέ τίς με φησὶν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. πρὸς ταῦτα φαίην ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ, ἢ μή· καὶ ἢ ἀφίετέ με, ἢ μή· ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι. Μὴ θορυβεῖτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν. καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες. μέλλω γὰρ

E οὖν ἄττα ἐρεῖν ὑμῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς. ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν βλάψει οὔτε Μέλιτος, οὔτε Ἄνυτος. οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιντο. οὐ γὰρ οἴομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. ἀποκτείνειε μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν, ἢ ἀτιμάσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος ἴσως οἴεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά· ἐγὼ δὲ οὐκ οἴομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἃ οὑτοσὶ νῦν ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτιννύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι (ὥς τις ἂν οἴοιτο) ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν, μή τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν, ἐμοῦ καταψηφισάμενοι. ἐὰν γάρ με ἀποκτείνητε, οὐ ῥᾳδίως ἄλλον τοιοῦτον εὑρήσετε ἀτεχνῶς

F (εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν) προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθροτέρῳ, καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος. οἷον δή μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων, καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕκαστον, οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥᾳδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες. ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου. ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἄν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ῥᾳ-

G δίως ἂν ἀποκτείνητε· εἶτα τὸν λοιπὸν χρόνον καθεύδοντες διατελοῖτε ἄν, εἰ μή τινα ἄλλον ὑμῖν ὁ θεὸς ἐπιπέμψειε, κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαιτε. οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἁπάντων ἠμεληκέναι, καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν ἀεί, ἰδίᾳ ἑκάστῳ προσιόντα, ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μέν τοι τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον, καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχεν ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοὶ ὅτι οἱ κατήγοροι τἆλλα πάντα οὕτως ἀναισχύντως κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι, παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγώ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μι-

H σθὸν ἢ ᾔτησα. ἱκανὸν γὰρ (οἶμαι) ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν. ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν

A τοῖς συμβουλεύειν ὑμῖν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ ὑμέτερον ξυμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἴτιόν ἐστιν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται φωνή· ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμῳδῶν Μέλιτος ἐγράψατο. ἐμοὶ δὲ τοῦτό ἐστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον, φωνή τις γιγνομένη· ἣ ὅταν γένηται, ἀεὶ ἀποτρέπει με τούτου ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὔποτε. τοῦτό ἐστιν ὅ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. καὶ παγκάλως δέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι. εὖ γὰρ ἴστε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλειν, καὶ οὔτ᾽ ἂν ὑμᾶς ὠφελήκειν οὐδὲν, οὔτ᾽ ἂν ἐμαυτόν. καί μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τἀληθῆ. οὐ γάρ ἐστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται, οὔτε ὑμῖν οὔτε B ἄλλῳ οὐδενὶ πλήθει γνησίως ἐναντιούμενος, καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι· ἀλλὰ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν ὄντι μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν. μεγάλα δ᾽ ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ (ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε) ἔργα. ἀκούσατε δή μοι τὰ ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι οὐδ᾽ ἂν ἑνὶ ὑπεικοιμι παρὰ τὸ δέον δείσας θάνατον· μὴ ὑπείκων δὲ, ἅμα καὶ ἅμα ἂν ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικὰ, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἦρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς C πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας, ἐβουλεύσασθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε. τότ᾽ ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους, καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἑτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναι με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾤμην μᾶλλόν με δεῖν διακινδυνεύειν, ἢ μεθ᾽ ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ Τριάκοντα αὖ μεταπεμψάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν Θόλον, προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον, βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν. τότε μέντοι ἐ- D γὼ οὐ λόγῳ ἀλλ᾽ ἔργῳ αὖ ἐνεδειξάμην ὅτι ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει (εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν) οὐδ᾽ ὁτιοῦν. τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ᾽ ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὖσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐκ τῆς Θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ᾤχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ᾠχόμην ἀπιὼν οἴκαδε. καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη. καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες, ἆρ᾽ οὖν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια, E καὶ πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις, καὶ, ὥσπερ χρὴ, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδείς. ἀλλ᾽ ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου δημοσίᾳ τε εἴπου τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενὶ· οὓς δὴ οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ᾽ ἐγενόμην· εἰ δέ τις ἐμοῦ λέγοντος, καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος, ἐπιθυμοῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ F πώποτε ἐφθόνησα. οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ, οὔ· ἀλλ᾽ ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν· καὶ ἐάν τις βούληται, ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω. καὶ τούτων ἐγὼ, εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μήτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα, μήτε ἐδίδαξα. εἰ δέ τις φησὶ παρ᾽ ἐμοῦ πώποτε ἢ μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ ὅτι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει. ἀλλὰ τί δή ποτε μετ᾽ ἐμοῦ χαίρουσι τινὲς πολὺν χρόνον διατρίβοντες, ἀκηκόατε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὖσι δ᾽ οὔ. ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγώ φημι, προσ- G τέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν, καὶ ἐκ μαντειῶν καὶ ἐξ ἐνυπνίων, καὶ παντὶ τρόπῳ ᾧπέρ τις ποτὲ καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὁτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἐστι, καὶ εὐέξελεγκτα. εἰ γὰρ δὴ ἐγὼ τῶν νεωτέρων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δή που, εἴτέ τινες αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν ὅτι νέοις οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτέ τι ξυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ᾽ ἐμοῦ κακόν τι ἐπεπόνθεσαν οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν, νῦν μεμνῆσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεισι πολλοὶ αὐτῶν ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὁρῶ, πρῶτον μὲν,

conſulere ſingulis anxiè nimis circumeuntem, publicè verò in concionibus auſum non fuiſſe hoc idem ciuitati conſulere. Huius autem cauſa eſt de qua ſæpe me paſſim dicentem audiuiſtis, diuinum videlicet quiddam atque dæmonicum vocem ſcilicet quandam mihi adeſſe. Quod quidem Melitus in accuſatione deriſit, ſed mihiquidem ab ipſa pueritia hoc adeſt, vox ſcilicet quædam, quę quoties fit, me prohibet agere quod actu rus eram, prouocat verò nunquam. hoc inquam eſt quod mihi repugnet, quo minus me ad publica conferam. & rectè admodum mihi aduerſari videtur. Conſtat enim, ô viri Athenienſes, ſi quondam negotia publica aggreſſus fuiſſem, iamdiu mihi fuiſſe pereundum: itaque nullam vel vobis, vel mihi attuliſſem vtilitatem. Ne mihi ſuccenſeatis, oro, vera dicenti. Nemo enim diu ſaluus eſſe poteſt, ſi aut veſtro, aut alteri cuiquã populo ingenuè ac fortiter aduerſatur, quo multa iniuſta atque iniqua quæ fieri ſolẽt in ciuitate, prohibeat. Sed neceſſe eſt eũ qui reuera pro iuſtitia pugnat, ſi modò breui ſaluus futurus ſit, priuatim degere, neque rempublicam attingere. Horum equidem magna vobis afferam argumenta non verba quidem, ſed, quod vos multifacitis, facta. Audite iam quę mihi contigerint, vt planius perſpiciatis, nulli me quicquam contra iuſtitiam ob mortis metum conceſſurum fuiſſe, atque non concedentem, ſimul fuiſſe periturum. Referam vobis equidem moleſta quædam atque iudicialia, vera tamen. Ego enim ô viri Athenienſes, nullo adhuc publico functus ſum munere, niſi quòd ad conſilium ſum electus. Contigit autem tribum meam Antiocheam eo tempore præſidere quo vos decem illos exercitus duces, quia nauali pugna interemptos non ſuſtuliſſent, damnare ſimul omnes properaſtis, iniuſtè quidem, vt cunctis poſtea vobis notum fuit. Tunc ego ſolus ex omnibus prytaneis, id eſt ſenatoribus, me vobis oppoſui, nequid ageretis præter leges, meiſque ſuffragiis reſtiti. Quo in tempore cùm oratores multi parati eſſent deferre meum nomen, atque in iudicium trahere, vóſque ipſi ingenti idem clamore iuberetis, exiſtimaui oportere me magis pro lege atque iuſtitia ſubire periculum, quàm vobiſcum ſentire, non ſentientibus iuſta: ob metum carceris aut mortis. Et hæc quidem facta ſunt ciuitate adhuc ſub libertate populi conſtituta. Poſtquam verò ad paucorum potentiam deuentum eſt, rurſus triginta illi qui rempublicã occuparunt, vocantes me vnã cũ aliis quatuor in Tholũ iuſſerunt Leontẽ Salaminiũ ex Salamine adducere quo ille necaretur, qualia videlicet multa illi, & aliis multis eo tempore mandabant, vt complures criminationibus ſuis inuoluerent. Tunc ego non verbis quidem, ſed re ipſa rurſus oſtendi, nihil omnino, quãuis dictu ruſticius videatur, curare mortem: illud verò omnino curare, nequid iniuſtum néve impium facerem. Me verò poteſtas illa terribilis nequaquã ita cõterruit, vt iniuſtè aliquid facerem. Sed vbi Tholo egreſſi ſumus, reliqui quatuor in Salaminam profecti ſunt, & captum Leontẽ duxerũt, ego verò domũ abiui ac forſan propterea me illi interfeciſſent, niſi breui eorum poteſtas diſſoluta fuiſſet. Atque horum teſtes vobis erunt permulti. An ergo putatis tot annos me viuere potuiſſe, ſi publica tractauiſſem, bonique viri officio fungens, iuſtitiæ ſuffragatus eſſem, atque, vt oportet, vnũ id officiũ omnibus prætuliſsẽ? Permultum abeſt, ô viri Atheniẽſes: neq; enim alius quiſquam hominum ita ſe gerẽs, diu ſaluus eſſe potuiſſet. At ego per omnem vitam ſicubi publica tractaui negotia, talẽ me præſtiti, & priuatim idem ipſe nemini vnquam præter id quod iuſtum eſt, concedens, vel aliis, vel horũ alicui quos ij qui me criminantur, meos affirmant eſſe diſcipulos. Ego autem nullius vnquam præceptor fui. Sed ſiquis dicentem me ac tractantem audire deſiderauit, ſiue iunior, ſiue ſenior, nulli vnquam id negaui. Neque verò is ego ſum, qui pecuniis acceptis diſputem, non acceptis verò taceam, ſed pariter diuiti atque pauperi interrogandum me præbeo, ac etiam ſiquis reſpondendo audire velit quæ dico. Et ſi quis horum probus fiat vel non, haud iuſtè crimen ſubirem: quippe cùm nulli vnquam doctrinã vel tradiderim vllam vel promiſerim. Quòd ſi quis dixerit priuatim à me quicquã vel didiciſſe, vel audiſſe, quod nec aliis omnibus commune fecerim, non verũ dicit. Sed quã ob cauſam quidam mea conſuetudine oblectentur, ô viri Atheniẽſes, audite. Omnino verum eſt quod vobis ſuprà dicebam, delectari homines cùm redargutioni eorum adſunt, qui ſe, cùm non ſint, exiſtimant ſapientes. Eſt enim ars non iniucũda: mihi verò, vt dixi, à Deo iniuncta & per vaticinia, & per ſomnia, & per omnem modum, per quem aliqua alia ſors diuina homini quicquam mandarit agendum. Hæc, ô viri Athenienſes, & vera ſunt, & facilè arguenda. Enimuerò ſi ego iuuenum alios quidem nunc corrũpo, alios verò iãdiu corrupi, conſentaneũ eſſet vt nunc illorũ aliqui ſeniores facti, quoniam intelligerent me ſibi adoleſcentibus malè conſuluiſſe, contra me inſurgerent, ac pœnas depoſcerent. At ſi ipſi nollent, ſaltem neceſſarios illorum aliquos, patres & fratres, & alios cognatos, ſi quid mali à me eorũ neceſſarij paſſi fuiſſent, cõmemorare nunc, & pœnas exigere. Sed adſunt hic quos cerno illorũ permulti. Primũ quidem

Crito iſte æqualis meus atque cōtribulis Critobuli huius pater. Deinde Lyſanias Sphettius Æſchini huius pater. Præterea Antipho Cephiſieus pater Epigenis. Adſunt & alij, quorum patres familiariter me vſi ſunt, Nicoſtratus Theoſdotidi filius, Theodoti frater. Et Theodotus quidem defunctus eſt, vt fratrem precari non poſſit. Et Paralus hic filius Demodoci, cuius Theages frater erat. Adimantus quoque filius Ariſtonis, cuius frater eſt iſte Plato. Denique Æantodorus, cuius Apollodorus hic eſt frater. Alios permultos referre poſſum, quorum vnum aliquem præſertim in eius oratione oportuit à Melito teſtem produci. At verò ſi tunc oblitus eſt, nunc ſaltem producat, ego permittam. afferat, inquam, ſi quid tale habet, in medium. Sed contrà omnino ſe rem habere comperietis, ô viri Athenienſes. Omnes enim, vt videtis, conuenerūt libenter ad opem mihi ferendam, qui corrupiſſe eorum neceſſarios detrimentúmq; attuliſſe, à Melito Anytóque accuſor. Quòd ſi ipſi qui deprauati ſunt, mihi opitularentur, nihil mirum eſſet: at propinqui eorum ſeniores à me nunquam deprauati, qua tandem ratione mihi ſuffragantur, niſi rectâ quadam & iuſta? quippe cùm & Melitum mentiri, & me vera loqui cognoſcāt. Quæ igitur pro defenſione mea, ô viri Athenienſes, habeo, fermè hæc ſunt, & alia fortè ſimilia. Sed forſan veſtrûm aliquis ad ſe moréſque ſolitos ſe recipiens, grauiter ferat, quòd cùm leuioribus etiam in cauſis reus multis cum lacrymis ſoleat deprecari, atque ſupplicare, ac filios in iudicium producere, vt commiſerationem commoueant, & alios domeſticorum amicorúmque permultos: ego nihil horum faciam, quamuis in extremo, vt videtur, diſcrimine conſtitutus. His ergo offenſus aliquis contrà me pertinacius irritetur, atque ipſa in ira ſententiam contra me ferat. Si quis ergo inter vos eius mentis eſt, ego tamen non cenſeo obſecrandum, ſed hac ratione potius æquè me hunc allocuturum. Sunt & mihi, ô vir optime, cognati quidam. (Odyſſ. τ.) Neq. enim, vt inquit Homerus, ex quercu vel petra, ſed ex hominibus natus ſum. Itaque & cognatos habeo, ô viri Athenienſes, & filios tres, quorum vnus iam adoleſcit, duo autē ſunt paruuli. Nullum tamen eorum huc adducam, ſupplicaturus eo pacto à vobis abſolui. Cúrnam igitur nihil horum faciam? Non contumacia vlla, neque contemptu viri Athenienſes: vtrum verò audacter me habeam erga mortem an nō, alia ratio eſt. Ad exiſtimationē tū & mei & veſtri & ciuitatis totius non arbitror pertinere, vt hæc faciā hac ætate, & hoc nomine quod nactus ſum, ſiue id verū ſit, ſiue falſum. Attamen iā opinione hominū perſuaſum eſt Socratē, inter multos præcipuo quodam excellere. Si ergo hi qui inter vos ſapientia, vel fortitudine, vel quauis alia virtute præſtare exiſtimantur, tales erunt, quales ſæpe quoſdem cùm de illis iudicaretur vidi, turpe nimium erit. Qui cū eſſe alicuius petij exiſtimarentur, attamen in iudicio mirū in modū commiſerationi ſtudebāt, quaſi graue aliquid paſſuri, ſi ex hac vita deceſſerint perinde ac immortales eſsēt futuri, ſi vos illos nō occidatis. At qui hi mihi videntur ciuitati dedecus afferre, propterea quòd exiſtimare peregrinorū aliquis poteſt, eos qui inter Athenienſes virtute præſtant, in magiſtratibus cæteriſq; honoribus ſuperiores habentur, nihil à mulieribus differre. Hæc aūt, ô viri Athenienſes, nec vos qui alicuius autoritatis eſſe videmini, facere decet, neq. etiāſi nos facere velimus, permittere: ſed hoc ipſum oſtendere, vos eū multo magis dānaturos eſſe, qui commiſerationes eiuſmodi introducens, ridiculam reddiderit ciuitatē, quàm illum qui quietus iudiciū expectauerit. Proinde, ô viri Athenienſes, accedit ad ea quę de ciuitatis exiſtimatione dicta ſunt, q̄ nec iuſtum mihi videt eſſe iudicē precari, neq. precando abſolui, ſed docere atq. ſuadere. Non. n. ad hoc ſedet iudex, vt per gratiam concedat, ſed vt iudicet ſecundū leges. Atque id iureiurando promiſit, ſe non per gratiam cuicunque libuerit gratificaturum, ſed iudicaturum ſecundum leges. Non igitur licet vel nobis aſſuefacere vos deierare vel vobis aſſueferi. Neutri enim noſtrum religionem ſeruarent. Nolite ergo, ô viri Athenienſes, exigere talia me apud vos agere, quę neque honeſta, neq. iuſta, neque ſancta eſſe puto: & id quidē omnino, præſertim verò per Iouē, cū impietatis erga deū à Melito hoc accuſer. Profectò ſi pergerē perſuadere vobis, precandóq; flectere cū iuraueritis, docerē vtiq. vos nō putare deos eſſe, ac reuera dū pro me defenſionē paro, meipſum interim accuſarē quaſi deos nequaquā exiſtimantē. Sed multum abeſt vt ita ſe res habeat. exiſtimo naq; eſſe deos, ô viri Athenienſes, magis quàm quiſquam meorum accuſatorum, ac vobis Deóque permitto de me iudicare, vt mihi & vobis ſit conducturum. Quod verò non grauiter feram, ô viri Athenienſes, me à vobis eſſe damnatum, & alia multa faciūt, & illud in primis, quòd non præter ſpem id accidit, verum multo magis admiror vtrorunque numerum calculorum. Siquidem non putabam tam pauco calculorum numero ab abſolutione abeſſe. Nunc autem, vt videtur, ſi tres ſolum calculi aliter cecidiſſent, euadebam. Melitum certè nunc euaſiſſe videor, neq. euaſiſſe ſolū, ſed vnicuique cōſtat, niſi ſurrexiſſet Anytus & Lyco, me accuſantes, mille drachmas illū fuiſſe pēſurum.

A Κρίτων οὑτοσί, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατήρ· ἔπειτα, Λυσανίας ὁ Σφήττιος, Αἰσχίνου τούτου πατήρ· ἔτι δ' Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὑτοσί, Ἐπιγένους πατήρ. ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Ζωτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου· (καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθείη) καὶ Πάραλος ὅδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὅδε δὲ Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὑτοσὶ Πλάτων, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὁ ἀδελφός. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινα ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρέχεσθαι Μέλιτον μάρτυρα· εἰ δὲ τότε ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω (ἐγὼ παραχωρῶ) καὶ λεγέτω εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. B ἀλλὰ τούτου πᾶν τοὐναντίον εὑρήσετε, ὦ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἑτοίμους τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὥς φασι Μέλιτος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον λόγον ἔχουσι βοηθοῦντες ἐμοί, ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον; ὅτι ξυνίσασι Μελίτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθῆ λέγοντι; εἶεν δή, ὦ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδόν τί ἐστι ταῦτα, καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. Τάχα δ' ἄν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν, ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ. εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτουῒ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἱκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, C παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθείη, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλους πολλούς· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα, κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' ἂν οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας, αὐθαδέστερον ἂν πρός με σχοίη· καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις, θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δή τις ὑμῶν οὕτως ἔχει, οὐκ ἀξιῶ μὲν ἔγωγε· εἰ δ' οὖν, ἐπιεικῆ ἄν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν, λέγων, ὅτι Ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μέν πού τινες καὶ οἰκεῖοι. καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὁμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων. ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσί, καὶ υἱεῖς γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς· εἷς μέν, μειράκιον ἤδη· δύο δέ, παιδία· D ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος, δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιαζόμενος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων· ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μή, ἄλλος λόγος· πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν, καὶ ὅλως τῇ πόλει, οὔ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα, καὶ τοῦτο τοὔνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθές, εἴτ' οὖν ψεῦδος. ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι, τὸν Σωκράτην διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφίᾳ, εἴτε ἀνδρείᾳ, εἴτε ἄλλῃ ἡτινιοῦν ἀρετῇ, τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν εἴη, οἵουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἑώρακά τινας, ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μέν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους· E ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι εἰ ἀποθανοῦνται, ὥσπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἐὰν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε. οἳ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνην τῇ πόλει περιάπτειν· ὥστ' ἄν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετήν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ὑμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὁπῃοῦν εἶναι, οὔτ' ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν· ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθε, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος, καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος, ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος. χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιον δοκεῖ εἶναί μοι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ, F οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστὴς ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὀμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους. οὐκοῦν χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιορκεῖν, οὔτ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι. οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι, μήτε δίκαια, μήτε ὅσια, μάλιστα πάντως, νὴ Δία μέντοι καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελίτου τουτουΐ. σαφῶς γὰρ εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὀμωμοκότας, G θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι· καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγορήσω ἂν ἐμαυτοῦ ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγόρων, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν. Τὸ μὲν οὖν μὴ ἀγανακτεῖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τοῦτο· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν. οὐ γὰρ ᾤμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολύ. νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, H εἰ τρεῖς μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγειν ἄν. Μέλιτον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ καὶ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὦφλε χιλίας δραχμάς, οὐ μετα-

λαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἶεν. ἐγὼ δὲ δὴ τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας. τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι; ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧνπερ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν, καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτα ἰόντα σώζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ᾖα οἱ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγώ φημι, ἐνταῦθα ᾖα· ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο· μήτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως· τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι. τί οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν, τοιοῦτος ὤν; ἀγαθόν τι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δή γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθε· καὶ ταῦτά γε, ἀγαθὸν τοιοῦτον ὅ,τι ἂν πρέποι ἐμοί. τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτῃ, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅ,τι μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν Πρυτανείῳ σιτεῖσθαι· πολύ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπιάσιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ, εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι τῆς ἐν Πρυτανείῳ σιτήσεως. Ἴσως οὖν ὑμῖν, καὶ ταυτὶ λέγων, παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιαζόμενος. τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἑκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω. ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα. ἐπεί, (ὡς ἐγῷμαι) εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν μόνον ἡμέραν κρίνειν, ἀλλὰ πολλάς, ἐπείσθητε ἄν· νῦν δὲ οὐ ῥᾴδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δ' ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν, πολλοῦ δέω ἐμαυτόν γε ἀδικήσειν, καὶ κατ' ἐμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτὸς ὡς ἄξιός εἰμι τοῦ κακοῦ, καὶ τιμήσεσθαι τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ. τί δείσας, ἢ μὴ πάθω τοῦτο οὗ Μέλιτός μοι τιμᾶται (ὅ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθόν, οὔτ' εἰ κακόν ἐστιν) ἀντὶ τούτου δὴ ἕλωμαί τι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμωτηρίῳ, δουλεύοντα τῇ ἀεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ τοῖς ἕνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων; καὶ δεδέσθαι ἕως ἂν ἐκτίσω; ἀλλὰ ταυτόν μοι ἐστὶν ὅπερ δὴ νῦν ἔλεγον. οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα ὁπόθεν ἐκτίσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσομαι; ἴσως γὰρ ἄν μοι τούτου τιμήσαιτε. πολλὴ μέντ' ἄν με φιλοψυχία ἔχοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου, οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι ῥᾳδίως. πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἄν μοι ὁ βίος εἴη, ἐξελθόντι τηλικῷδε ἀνθρώπῳ, ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι, ὥσπερ ἐνθάδε. κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοί με αὐτοὶ ἐξελῶσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους· ἐὰν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι, δι' αὐτοὺς τούτους. Ἴσως οὖν ἄν τις εἴποι, Σιγῶν τε καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἷός τ' ἔσῃ ἡμῖν ἐξελθὼν ζῆν; Τουτὶ δή ἐστι πάντων χαλεπώτατον πεῖσαί τινας ὑμῶν. ἐάν τε γὰρ λέγω ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἐστί, καὶ διὰ τοῦτ' ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ· ἐάν τ' αὖθις λέγω ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἑκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου, καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος (ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος, οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ) ταῦτα δ' ἔτι ἧττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως ὡς ἐγώ φημι, ὦ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥᾴδια. καὶ ἐγὼ ἅμ' οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιοῦν κακοῦ οὐδενός. εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων ὅσα ἔμελλον ἐκτίσειν· (οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην) νῦν δ' οὐ γάρ ἐστιν· εἰ μὴ ἄρα ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτίσαι, τοσούτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτῖσαι ὑμῖν που μνᾶν ἀργυρίου. τοσούτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι. τιμῶμαι οὖν τοσούτου· ἐγγυηταὶ δ' ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεῳ. Οὐ πολλοῦ γ' ἕνεκα χρόνου, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἕξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτην ἀπεκτονήκατε,

A quoniam partem quintam calculorum non accepiſſet. Capitis igitur vir iſte reū me facit. eſto. ſed ego, ô viri Athenienſes, cuius me reum exiſtimem? An non videlicet eo quo dignus ſum? Quid ergo? Quidnam dignū eſt pati me aut pendere, ob id quod quæ didici non ſiluerim, ſed neglexerim quæcunque multi facit vulgus, quæſtū, rem familiarem, imperia, poteſtates, cæteróſque magiſtratus: præterea vitauerim cōiurationes atque ſeditiones quæ in republica cōtigerunt, arbitratus meipſum reuera ad æquiora officia eſſe natum, quàm vt ab his ſalutem meam pendere exiſtimarem? Ad hæc, inquam, me non contuli, quibus occupatus, neque vobis, neque mihiipſi profuturus eram. ſed vni huic officio duntaxat incubui, vt priua-
B tim me ad vnumquenque veſtrûm applicans, maximā, vt equidem exiſtimo, afferrem vtilitatem, ſuadens videlicet vnicuique nihil ex rebus ſuis prius quàm ſeipſum eſſe curandum, vt quàm optimus prudētiſſimúſque euadat: nec res ciuitatis curandas eſſe prius quàm ciuitatem ipſam, & aliarum item rerū curam eadem ratione eſſe habendam. Quid igitur cùm ſim talis, à vobis reportare dignus ſum? Bonum certè, ô viri Athenienſes, ſi modò pro dignitate reuera exiſtimetis, ac tale quidem, quale mihi conueniat. Quid igitur conuenit viro egeno beneficóque, cui vacare à cæteris occupationibus expediat,
C quo vos ad virtutem cohortari queat? Nullum certè eſt aliud præmium, ô viri Atheniēſes: quod magis virum talem deceat, quàm in Prytaneo publico ſumptu nutriri, & multo quidem magis quàm ſiquis veſtrûm equo aut bigis, aut quadrigis Olympia vicerit, Nam ille quidem fecit, vt felices videamini, ego verò vt ſitis. Præterea ille nutritione non indiget, ego indigeo. Itaque ſi pro dignitate ac iuſtitia æſtimari oportet, ego me hoc dignum exiſtimo, alimonia ſcilicet publicè in Prytaneo mihi exhibenda. Fortè verò hæc vobis dicens, ita
D proteruus videor, vt in ſuperioribus viſus ſum, vbi commiſerationes, ſupplicationéſque deteſtabar. id autem haud tale eſt, ſed eiuſmodi potius, ô viri Atheniēſes. Perſuaſum eſt enim mihi, vt nemini ſponte iniuriam faciam. quod quidem idcirco vobis non perſuadeo, quia breue tēpus habuimus colloquendi. Verùm ſi lex talis apud vos eſſet qualis apud cæteros, vt vbi mors pœna ſit, in eo iudicio non diem vnam, ſed plures diſceptetur, vobis, vt arbitror, perſuaſiſſem. Nunc verò haud facile fuit in tam breui tempore calūnias magnas diluere. Cùm igitur mihi perſuaſum ſit, nemini faciendam eſſe iniuriā, permultum abeſt vt mihi ipſi ſim facturus & dicam quòd malo
E ſim dignus, iudicémque ipſum meritum eſſe huiuſmodi quippiam. Quid ergo? nunquid veritus ne id ſubeam quo Melitus me dignum cenſet, quod equidem aio neſcire me vtrum bonum ſit, an malum, vt hoc deuitem, eligam eorum aliquid quę planè mala eſſe ſcio, atque hoc me dignū eſſe cenſebo? Vtrum ergo vincula? Ecquid oportet me in carcere vitam agere, ſemper vndecimuiris ſeruientem? Vtrum pecunias ſoluere, atque donec ſolutæ ſint, in vinculis permanere? At verò id tantundem eſt atque quod ſuprà dicebam, cùm mihi deſit vnde pecunias perſoluā. An fortè exilium? fortè enim hoc dignus eſſe cenſebor: nimia tamen, ô viri Athenienſes, me cupiditas vitæ teneret, ſi adeo imprudens eſſem, vt ſi vos ciues mei conſue-
F tudinem meam ſermonéſque perferre non potuiſtis, ſed vſqueadeo grauis inuidioſáque vobis fuit mea conſuetudo atque oratio, vt mox liberare vos ab illa iam decreueritis, alios tamen facilè me putem toleraturos. Permultum abeſt, ô viri Atheniēſes. Præclara ſcilicet mihi vita foret in hac ætate exulanti, & aliam ex alia ciuitatem permutanti, & in continua repulſa viuenti. Equidem vt planè intelligo, quocunque proficiſcar, auditurí me ſicut & hic ſequentur adoleſcētes: ac ſi eos repellam, ipſi viciſſim ſenioribus id perſuadentes me repellēt. Si non repellam, eorum patres & cognati ob hos ipſos me ex-
G pellent. Forſitan verò dicet aliquis: nónne potes, ô Socrates, in exilio ſilentium & quietem agere? At hoc omnium eſt difficilimum aliquibus veſtrûm perſuadere. Siue enim reſpōdero, id eſſe non parere deo, proptereáque me non poſſe quieſcere, non credetis mihi quaſi per ironiam loquenti: ſiue dixero id homini maximum contingere bonum, diebus videlicet ſingulis de virtute verba facere. atque de aliis de quibus me quotidie loquentem vos auditis, atque ita me ipſum alióſque ſcrutari, vitámque inconſideratam reſpuendam eſſe cenſere, hæc etiam multo minus mihi credetis. Hæc verò, ô viri Athenienſes, ita vt dico, ſe habent, ſed haud facilè perſuaderi poſſunt. Et ſimul nunquam malo dignari me cōſueui. Quod ſi mihi forent pecunię, iudiciū pecuniis liceret quantuncunque ſoluere poſſem, neque obeſſet mihi illas amittere. Nunc verò non adſunt, niſi fortè quantum valeo ſoluere, tanti æſtimari velitis. Poſſum verò fermè argenti minam. Tanti ergo iudicium æſtimo. Plato autem hic, ô viri Athenienſes, & Crito, & Critobulus, & Apollodorus iubent me triginta minis liceri. Ipſi verò tantæ pecuniæ prædes erunt. æſtimo ergo tanti. prædes verò argenti huius hi vobis erunt ſufficientes. Non multi temporis gratia, ô viri Athenienſes, exiſtimationem comparabitis, materiámque præbebitis volentibus ciuitatem vituperare, quia ſcilicet Socratem occideritis, virum ſapientem,

Dicent enim illi,licet non ſim,me ſapientem, qui vos vituperare volent.Si ergo breue tempus expectauiſſetis,abſque veſtra opera me contingebat mori.Videte ætatem meam quàm procul iam ſit à vita,morti verò propinqua. Neque verò hæc aduerſus vos omnes dico,ſed aduerſus eos tantū qui me morte damnarunt.Dico etiam hæc ad hoc ipſos.Forſan putatis me viri Athenienſes, in iudicio concidiſſe talium verborum inopia,quibus vtique perſuaſiſſem vobis,ſi omnia facienda dicẽdáque putauiſſem, quibus à vobis abſoluerer. Longè verò ſe res aliter habet.Certè ob paupertatem dānatus ſum,non verborum quidem,ſed audaciæ atque impudentiæ, & quia talia apud vos dicere nolui, qualia vobis auditu gratiſſima contigiſſent,audientibus videlicet me deflentem atque lamentantem,& alia facientem multa atque dicentem vt dixi,me indignà,qualia frequenter ab aliis audire conſueuiſtis.Sed neque ab initio cenſui decere ob periculum deuitandum illiberale aliquid facere,neque nunc me pœnitet hac defenſionis ratione vſum fuiſſe. Malo equidem tali quadam defenſione fretus, mortem obire, quàm contraria ſuperuiuere. Neque enim in iudicio,neque in bello vel mihi vel alteri,omnia quibus vitemus mortem,ſunt facienda.Nam in prœliis ſæpe cōſtat interitum vitari,ſi quis abiectis armis ſupplex ad inſequentes ſe cōuertat. Alia quoque in ſingulis periculis machinamenta ſunt, quibus interitum quis effugiat,ſiquem nō pudeat facere quælibet atque dicere. Sed conſiderate, ô viri Athenienſes,haud id quidem difficile eſſe,mortem effugere,ſed multo difficilius prauitatem.Velocius enim illa currit quàm mors. Atqui ego nunc vtpote nunc vtpote ob ſenectutem tardior à tardiori captus ſum , accuſatores autem mei vtpote vehementes atque veloces ab ea quę velocior eſt prauitate.Et nunc quidem ego abeo damnatus à vobis,mortem ſubiturus:iſti verò à veritate ipſa damnati:prauitati iniuſtitiæque obnoxij. Atque ego quidem pœnæ acquieſco,& iſti. Hæc igitur fortè ſic oportebat ſe habere,arbitrórque ea habere ſe mediocriter.Poſt hęc autem vobis qui me condemnaſtis, cupio diuinare. Nam illuc mihi iam peruentum eſt,vbi ſolent homines diuinare, quando videlicet ſunt prope mortem. Prædico enim equidem vobis , ô viri Athenienſes,ſi me interfeceritis,ſupplicium vobis ſtatim poſt mortem meam eſſe venturum , ac per Iouem multo durius eo quo me affeceritis.Nunc enim id egiſtis,putantes liberare vos,quo minus rationem vitæ veſtræ redarguenti cuiquā reddere compellamini.Id verò contrà omnino vobis accidet. Nam plures futuros arbitror, qui vos redarguant, quos ego compeſcebā,etſi vos id non ſentiebatis:tantóque illi infeſtiores erunt, quanto & iuniores, ideóque vos grauius id feretis. Profectò ſi putatis per interfectionem hominum à vituperatione vos abſoluere,nimium aberratis.Non enim eſt hæc liberatio vel valida ſatis,vel honeſta. Sed illa tam facilima quàm optima eſt,non diſturbare quidem alios , ſed ſeipſum comparare vt quàm optimus euadat.Hæc ergo vobis qui me condẽnaſtis,vaticinatus, finem facio. Vobis autem qui me abſoluiſtis,libenter de huiuſmodi re quæ contigit,verba facere,quandiu magiſtratus negotio diſtinentur,necdum eò vado vbi me oportet mori. Sed, ô viri,aſſiſtite mihi id tempus. Nihil enim prohibet,inuicem(dum licet)confabulari.Nempe vobis tanquam amicis demōſtrare volo quod mihi modò accidit,quídnam menti ſignificet. Mihi quidem,ô iudices,vos enim iudices rectè appellare poſſum,mirabile quiddam contigit. Vox enim illa dæmonis vaticinatrix,mihi ſemper in ſuperiore tempore frequenter omnino offerre ſe conſueuit,& in rebus quidem leuiſſimis ſe opponens , ſiquid minus rectè facturus fuiſſem.Nunc autem ea mihi quæ videtis,acciderunt,quæ profectò putaret aliquis atque exiſtimaret extrema eſſe malorum. Sed mihi neque domo exeunti,manè dei ſignum aduerſatum eſt,neque hoc ſuggeſtum in quo cauſam dico aſcendenti , neque in aliqua ſermonis parte dum verba faciebā, quāuis aliàs frequenter dum loquerer in medio ſermonis curſu conſueuerit cohibere.Nunc autem in hac re nuſquam vel agenti,vel loquenti eſt aduerſatum.Quam verò huius rei cauſam eſſe putem,vobis aperiam. Apparet enim mihi quod contigit bonū eſſe.Nec rectè vllo modo iudicatur à nobis, quicunque mortem opinamur eſſe malam.Cuius quidem rei magna apud me hæc eſt coniectura,quod ſignum mihi vt conſueuit,repugnauiſſet,niſi bonum quid acturus fuiſſem. Cogitare autem hoc pacto poſſumus:ſpem multam eſſe id eſſe bonum. Mors enim neceſſe eſt ſit alterum è duobus, vt aut ſenſus omnino mors omnes auferat:aut quemadmodum dicitur, in alium quẽdam locum ex his locis morte migretur.Quaobrem ſiue ſenſus extinguitur, mórſque ei ſomno ſimilis eſt, qui nōnunquā,etiam ſine viſis ſomniorum,placatiſſimam quietem affert:dij boni,quid lucri eſt emori? Reor equidem,ſiquem oporteat ad eam noctem quam tanta tranſigit quiete,vt ne inſomnium quidem nullum videret, alias noctes diéſque vitæ totius conferre , atque dicere quot ipſe noctes atque dies in vita melius dulciúſque peregerit: reor, inquam , nedum priuatum aliquem,ſed nec ma-

Hæc Cicero lib. de diuina. 1.

Hæc ferè omnia deſcripſimus ex Ciceronis lib. Tuſc. 1.

A ἄνδρα σοφόν. φήσουσι γὰρ δή με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μή εἰμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζειν. εἰ γοῦν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο, ἐμὲ τεθνάναι δή. ὁρᾶτε γὰρ δὴ εἰς τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τόδε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους. ἴσως με οἴεσθε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἀπορίᾳ λόγων ἑαλωκέναι τοιούτων οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ᾤμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορίᾳ μὲν ἑάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας, καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷα ὑμῖν μὲν ἥδιστ' ἂν ἦν ἀκούειν· θρηνοῦντός μου καὶ ὀδυρομένου, καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγώ φημι· οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ᾠήθην δεῖν ἕνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἱροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι, ἢ ἐκείνως ζῆν· οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτε ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ῥᾷον ἄν τις ἐκφύγοι, καὶ ὅπλα ἀφεὶς, C καὶ ἐφ' ἱκετείαν τραπεὶς τῶν διωκόντων. καὶ ἄλλαι πολλαὶ μηχαναί εἰσιν ἐν ἑκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ᾖ χαλεπὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον, πονηρίαν. θᾶττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν, ἅτε βραδὺς ὢν καὶ πρεσβύτης, ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἑάλων. οἱ δέ μου κατήγοροι, ἅτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες, ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας. καὶ νῦν δὴ ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἀφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλὼν, οὗτοι δὲ, ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω, καὶ οὗτοι. ταῦτα μὲν οὖν που ἴσως οὕτω καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν D χρησμῳδῆσαι, ὦ καταψηφισάμενοί μου. καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα ἐν ᾧ μάλιστ' ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. φημὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες, οἳ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἥξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον, πολὺ χαλεπωτέραν νὴ Δία ἢ οἵαν ἐμὲ ἀπεκτείνατε. νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε, οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου. τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγώ φημι· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ᾐσθάνεσθε. καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε, ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους, ἐπισχήσειν τοῦ ὀνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐ καλῶς διανοεῖσθε. οὔτε γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ, E οὔτε καλή. ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥᾴστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολούειν, ἀλλ' αὑτὸν παρασκευάζειν ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος, ἀπαλλάττομαι. Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθείην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῒ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι, καὶ οὔπω ἔρχομαι οἷ ἐλθόντα με δεῖ τεθνάναι. ἀλλά μοι ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον. οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν. ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὖσιν, ἐπιδεῖξαι ἐθέλω τὸ νυνί μοι συμβεβηκὸς τί ποτ' ἐννοεῖ. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ (ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν, ὀρθῶς ἂν καλοίην) θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἡ τοῦ F δαιμονίου, ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ ἀεὶ ἦν, καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὁρᾶτε καὶ αὐτοὶ, ταυτὶ, ἅ γε δὴ οἰηθείη ἄν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἕωθεν οἴκοθεν ἠναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἡνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδενὶ μέλλοντί τι ἐρεῖν. καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δή με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ. νυνὶ δὲ οὐδαμοῦ περὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντίωταί μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ. κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ἀγαθὸν γεγονέναι· καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι G οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τοῦτο γέγονεν. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἄν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μή τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν. ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῇδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστιν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι. ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι, μηδ' αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ, κατὰ τὰ λεγόμενα, μεταβολή τις τυγχάνει οὖσα καὶ μετοίκησις τῆς ψυχῆς, τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε δὴ μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὁρᾷ, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ H ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα ἐν ᾗ οὕτω κατέδαρθεν ὥστε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ, δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν ὁπόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινὰ, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασι-

A ἀριθμήτους ἂν εὑρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἔγωγε λέγω· (καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ) εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδημῆσαί ἐστιν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσι πάντες οἱ τεθνεῶτες, τί μεῖζον ἀγαθὸν τούτου εἴη, ὦ ἄνδρες δικασταί; εἰ γάρ τις ἀφικόμενος εἰς ᾅδου, ἀπαλλαγεὶς τουτωνὶ τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὑρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστὰς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς, καὶ Αἰακὸς, καὶ Τριπτόλεμος, καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἆρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὀρφεῖ συγγενέσθαι, καὶ Μουσαίῳ, καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὁμήρῳ, ἐπὶ πόσῳ ἄν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; B ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις ἐθέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ. ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὁπότε ἐντύχοιμι Παλαμήδῃ καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος, καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν. ἀντιπαραβάλλοντι τὰ ἐμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη. καὶ δὴ καὶ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα, ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα, διάγειν. τίς αὐτῶν σοφός ἐστι, καὶ τίς οἴεται μὲν, ἔστι δ' οὔ. ἐπὶ πόσῳ δ' ἄν τις, ὦ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιὰν, ἢ Ὀδυσσέα, ἢ Σίσυφον, ἢ ἄλλους μυρίους ἄν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας. οἷς διαλέγεσθαι ἐκεῖ καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν, C ἀμήχανον ἂν εἴη εὐδαιμονίας πάντως. οὐ δήπου τούτου γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτενοῦσι. τά τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον· καὶ ἕν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι· οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον, καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγόροις οὐ πάνυ χαλεπαίνω· D καίτοι οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγόρουν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν· τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὰν ἡβήσωσι, τιμωρήσασθε ὦ ἄνδρες, ταὐτὰ ταῦτα λυποῦντες ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς· καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι, μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς· ὥσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἴονταί τι εἶναι, ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν, ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ, βιωσομένοις. ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. E

gnum quidem regem, aliquas numerare poſſe. Si ergo tale quiddam eſt mors, lucrum eſſe equidem dico. Etenim nihil plus hoc pacto tẽpus quàm nox vna videtur. Sin vera ſunt quæ dicunt, migrationem eſſe mortem in eas oras, quas qui è vita exceſſerunt, incolunt, id multo iam beatius eſt, te, cùm ab iis, qui ſe iudicum numero haberi volunt, euaſeris ad eos venire, qui verè iudices appellantur, Minoëm, Rhadamanthũ, Æacum Triptolemum, alióſque quotcunque ſemidei iuſtè vixerũt, hęc peregrinatio mediocris vobis videri poteſt? vt verò colloqui cum Orpheo, Muſæo, Heſiodo, Homero, liceat, quanti tandem æſtimatis? Equidem ſæpe mori, ſi fieri poſſet, vellem, vt ea quæ dico mihi liceret inuenire. Quippe cũ mihi in primis mirificè grata ſit futura habitatio illa atque conſuetudo, quandoquidẽ vnà cũ Palamede futurus ſũ, & Aiace Telamonis filio, & aliis antiquorũ qui circũuenti iudicio deceſſerũt è vita apud quos meos caſus cum illorum caſibus cõferre vtrinque, vt arbitror, non iniucundum foret. Illud præterea maximum, illic degere ſcrutantem ſingulos atque examinantem quemadmodum hic feci, quiſnam illorum ſapiens ſit, & quis cùm non ſit, ſe tamen exiſtimet ſapientem eſſe. Proinde quanti faciendum, ô iudices, tentare ſummi regis qui maximas copias duxit ad Troiam prudentiam, & Vlyſſis, Siſyphi, multorúmque aliorum quos referre quis poteſt virorum & mulierum, quibus cum loqui atque examinando verſari, inæſtimabilis prorſus felicitas eſſet? Siquidem huius cauſa qui illic degunt haud amplius moriuntur, ſúntque illi nobis & in rebus aliis beatiores, & in eo inſuper, quòd reliquum iam tempus permanent immortales, ſi quidem vera ſunt quæ dicuntur. Ne vos quidem, iudices, ij, qui me abſoluiſtis, mortem timueritis. Idque vnum cogitare verum eſſe, viro videlicet bono nihil mali accidere poſſe nec viuo, nec mortuo, nec vnquam illius res à diis immortalibus negligi. Nec mihiipſi hoc accidit fortuitò, ſed mihi id conſtat mori iam & à laboribus liberari mihi melius extitiſſe. atque hanc ob cauſam diuinum illud ſignum mihi non obſtitit. Nec verò iis à quibus accuſatus ſum, aut à quibus condemnatus, habeo quod ſuccenſeam, quamuis non hac mente accuſauerint me atque damnauerint, ſed quia mihi nocere ſe crediderunt. Ob hoc vtique illis eſt ſuccenſendum. (Sed iam ad eoſdem illos reuerſus, ſic eos alloquor) Tantum tamen vos precor, ô viri, vt meos quoque filios cùm adoleuerint, ſi ipſi ſimiliter atque ego vobis moleſti ſint, pœnis ſimiliter afficiatis, pręſertim ſi videantur vobis vel pecuniarum, vel alterius cuiuſquam rei maiorem quàm virtutis curam habere: atque ſi videri velint putentve ſe alicuius eſſe pretij, cùm nullius ſint, illos obiurgetis quemadmodum ego vos, quòd nõ illis incumbant quibus eſt incumbendum, ac exiſtiment cùm nullius pretij ſint, ſe aliquid eſſe. Quòd ſi hæc feceritis, iuſta à vobis paſſus fuero egóque & filij. Sed tẽpus eſt, iam hinc abire me, vt moriar: vos, vt vitam agatis. Vtrum autem ſit melius, dij immortales ſciunt: hominem quidem ſcire arbitror neminem.

ΚΡΙΤΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΠΡΑΚΤΟΥ.

Ἠθικός.

CRITO, SEV, DE EO QVOD AGENDVM EST.

Moralis.

SVMMA DIALOGI. *Crito intimus Socratis amicus, illum in carcere inuiſit, inſtante mortis die: quùmque ei ſæpius ſignificaſſet, vt ſineret ſe è carcere educi, tũ verò maximè illi autor eſt, vt id patiatur: quod perfacile ſit, rebus ad id præſtandum amicorum ſuorum diligentia comparatis. Niſi hoc fecerit, futurum id & maximè amicis ſuis indecorum, & ſibi ipſi ac familiæ ſuæ iniuſtum. Socrates non prius id ſe facturum teſtatur quàm ſibi certis argumentis conſtiterit an id rectè fieri poſſit. Quid ſtatuerit, ex ipſius verbis facile eſt intelligere.*

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ.

Τί τηνικάδε ἀφῖξαι ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῲ ἔτι ἐστί; F ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚΡ. Πηνίκα μάλιστα; ΚΡ. Ὄρθρος βαθύς. ΣΩΚΡ. Θαυμάζω ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι. ΚΡ. Ξυνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν. καί τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ. ΣΩΚ. Ἄρτι δὲ ἥκεις, ἢ πάλαι; ΚΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι. ΣΩΚ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι; ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι. ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω, αἰσθανόμενος ὡς ἡδέως καθεύδεις. καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἥδιστα διάγῃς. G καὶ πολλάκις μὲν δή σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νῦν παρεστώσῃ ξυμφορᾷ, ὡς ῥᾳδίως αὐτὴν καὶ πρᾴως φέρεις. ΣΩΚΡ. Καὶ γὰρ ἂν ὦ Κρίτων πλημμελὲς εἴη ἀγανακτεῖν τηλικοῦτον ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν. ΚΡ. Καὶ ἄλλοι ὦ Σώκρατες, τηλικοῦτοι ἐν τοιαύταις ξυμφοραῖς ἁλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐπιλύεται ἡ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρούσῃ τύχῃ.

SOCRATES, CRITO.

CVR hac hora veniſti, ô Crito? nónne multum mane etiam eſt? CRIT. Multum certè. SOCR. Quàm multum tandem? CRI. Primum diluculum. SOCR. Miror quomodo cuſtos carceris tibi obtemperare voluerit. CRI. Familiaris iam mihi eſt, ô Socrates, propterea quòd crebrò huc ventitem. Præterea beneficij à me nonnihil accipit. SOC. Veniſtíne modò, an dudum? CRIT. Satis dudum. SOC. Proinde cur ſtatim non me excitaſti, ſed cũ ſilentio aſſediſti? C. Nunquã per Iouem, ô Socrates, excitaſſem. Neque enim ipſe tandiu in vigilia & dolore manere vellem. Sed te iamdudum admiror, cùm aſpicio quàm ſuauiter dormias. Et conſultò non excitaui te, vt quàm placidiſſimè degeres. Equidem tum ſæpe tum verò per omnem vitam anteactam ob tuos mores beatum te iudicaui, maximè verò in præſenti calamitate, quòd eam tam facilè ac planè feras. S. Atqui perabſurdũ eſſet, ô Crito, ſiquis tã grãdi natu imminẽtẽ mortẽ moleſtè ferat. C. Verùtamẽ, ô Socrates, & alij æquè ſenes ſimilibus calamitatibus opprimũt, qui tamẽ ab ætate nõ ita iuuãt, quin præſentẽ fortunã grauiter & mole-

ſtè ferat. s. Ita eſt. Sed quorſum adeo manè veniſti? cr. Nũciũ, ô Socrates, acerbum affero non tibi quidem, vt mihi apparet, ſed mihi potius & familiaribus tuis omnibus & acerbum & grauem. Quod equidem, ſi quicquam aliud, grauiter, vt arbitror, moleſtéque ferrem. soc. Quódnam hoc? An nauis ex Delo iam rediit? qua reducta, mihi eſt moriendum. cr. Nondum rediit quidem, ſed mihi hodie reditura videtur ex his quæ renunciant nonnulli è Sunio venientes, qui eam ibi reliquerũt. Conſtat ergo ex his nunciis, hodie eſſe venturam, ideóque neceſſarium fore te cras, ô Socrates, è vita decedere. socr. Bona, ô Crito, fortuna. Si ita diis placet, ita eſto. non tamẽ exiſtimo illam hodie redituram. cr. Vndénam id coniectas? soc. Dicam equidem. Poſtridie enim, aut eo ipſo die, quo nauis redierit, mihi eſt moriendum. crit. Sic vtique aiunt hi, penes quos rei huius poteſtas eſt. socr. Itaque non * hac die venturam puto, ſed altera. Coniecturam verò ex ſomnio quodã accipio, quod paulò antè hac ipſa nocte mihi viſum eſt, opportunéque videris ſomnum mihi non perturbaſſe. cri. Sed quale id ſomnium erat? so. Videbatur mihi mulier quædam adueniens, pulchra & aſpectu grata, veſtes habẽs candidas, vocare me, atque dicere, O Socrates, Tertia hinc die Phthiam peruenies latiglebam. cri. Quàm abſurdum id inſomnium, Socrates? socr. Manifeſtum tamen, vt mihi videtur, ô Crito. cri. Manifeſtũm certè. Sed, ô beate Socrates, nunc iam etiam mihi credito, téque ſeruato. Mihi enim, ſi tu obieris, ᵇnon vna tãtùm calamitas imminet: ſed præter id quod te orbatus fuero tali neceſſario, qualem alterum nunquam reperiam, videbor vtique multis qui neutrum noſtrûm ſatis nouerint, cùm potuiſſem te ſeruare, ſi pecunias impendere voluiſſem, id neglexiſſe. Atqui quænam exiſtimatio turpior poſſit accidere, quàm videri pluris feciſſe pecunias quàm amicos? Non enim poterit perſuaderi compluribus, te hinc abire noluiſſe, nobis quo id ageres omni ſtudio contendentibus. soc. Quid verò à nobis, ô beate Crito, tanti vulgi opinio æſtimatur? Probatiſſimi enim viri, quorum magis habenda ratio eſt, hæc ita geſta eſſe, vt geſta ſunt, arbitrabuntur. cri. Attamen vides, ô Socrates, neceſſe eſſe opinionem quoque vulgi curare. Præſentia enim hæc declarant, poſſe vulgus non minima mala imò ferè maxima, ſi quis in populo calumniis prematur, inferre. socr. Vtinam, ô Crito, poſſet vulgus maxima inferre mala, vt viciſſim maxima poſſet bona. & bene quidem ſe res haberet. neutrum verò poteſt, quippe cùm neque prudentem, neque imprudentem efficere valeat. Faciunt verò quodcunque ſors obtulerit. cri. Hæc quidem ita ſe habeant. Ad id verò Socrates mihi reſponde, num fortè mei cæterorúmque neceſſariorum tuorum reſpectus te retinet, ne ſi hinc euaſeris, calumniatores nos poſtea vexent, quaſi te hinc furati fuerimus: cogamúrque vel vniuerſas facultates, vel pecunias quã plurimas amittere, vel præter hęc aliud quippiam pati. Si quid tale times, ſolicitudinem iſtam valere iube. Iuſtum nãque eſt, nos tuæ ſalutis gratia non hoc ſolùm, verumetiam, ſi oportuerit, maius aliud ſubire periculum. Verùm mihi obtempera, neque aliter facias. soc. Et hæc equidem & alia multa, ô Crito, conſidero. cr. Ne igitur hæc vereare. Neque enim multum eſt argentum quod poſtulant hi qui ſeruare te atque hinc educere pollicentur. Vides præterea quàm tenues ſint calumniatores tui, vt non magna ad eos placandos largitione ſit opus. Tibi verò pecuniæ adſunt meæ, ad hoc, vt opinor, ſufficientes. Proinde ſi quo mei reſpectu adductus non putas meas pecunias erogandas, adſunt hoſpites hi parati perſoluere. quorum vnus etiam huc attulit ſufficientem pecuniã, ad hoc ipſum paratam, Simmias Thebanus. Ad hoc ipſum promptus eſt & Cebes, aliíque permulti. Quamobrem, vt modò dicebam, nihil tale metuas, quo minus ſerues teipſum. Sed neque etiam illud quod in iudicio dixiſti, te remoretur, ſi hac vrbe exires, quò teipſum verteres te minimè habiturum. Aliis enim multis in locis quocunque profectus fueris, te homines colent: ac ſi velis in Theſſaliam te conferre, reperies illic hoſpites meos, qui te plurimi facient, tutúmque præſidio ſuo adeò reddent, vt nemo in Theſſalia tibi ſit moleſtiam exhibiturus. Accedit ad hæc, ô Socrates, quòd rem minimè iuſtam aggredi videris, ſi cùm ſaluus eſſe poſſis, teipſum prodas, taliáque tibi euenire ſtudeas, qualia inimici ipſi tui ſtuderẽt ſtuduerúntque te perdere cupientes. Præterea filios quoque tuos prodere mihi videris. quos cùm liceat tibi educare atque erudire, deſeres omnino, & quãtum in te eſt, eorum mores fortunæ committis. Accident verò eis veriſimiliter, qualia euenire orphanis conſueuerunt. Profectò oportebat nou genuiſſe filios: aut in eis educandis erudiendiſque laborem non recuſare. Tu verò mihi videris quæ elegiſſet vir ſegnis ac piger, nunc elegiſſe: decebat autem contrà quæ vir bonus fortiſque elegiſſet: præſertim te per omnẽ vitã virtutis ſtudium profitentem. Itaque non poſſum tui & noſtri quæ tui familiares ſumus non erubeſcere veritus ne tota hæc res tua, ignauia quadã noſtra ſic tractata fuiſſe videatur. Et primùm quidem ille tuus eiuſmodi in iudicium

* ἐπιούσης.

Iliad. r.

ᵇ Græcè alia nulla cal. accidet.

A ΣΩΚΡ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρῲ ἀφῖξαι; ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπήν, οὐ σοί (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) ἀλλ᾽ ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν· ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατα ἂν ἐνέγκαιμι. ΣΩΚΡ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφῖκται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με; ΚΡ. Οὔτοι δὴ ἀφῖκται, ἀλλὰ δοκεῖ μέν μοι ἥξειν τήμερον, ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἥκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου, καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. δῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγέλων ὅτι ἥξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰσαύριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν. ΣΩΚΡ. Ἀλλ᾽ ὦ Κρίτων τύχῃ ἀγαθῇ· εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω. οὐ μέντοι οἶμαι ἥξειν αὐτὸ τήμερον. ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρῃ; ΣΩΚΡ. Ἐγώ σοι ἐρῶ. τῇ
B γάρ που ὑστεραίᾳ δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ᾗ ἂν ἔλθοι τὸ πλοῖον. φασὶ δέ γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι. οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἥξειν, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας. τεκμαίρομαι δὲ ἔκ τινος ἐνυπνίου ὃ ἑώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινι οὐκ ἐγεῖραί με. ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον; ΣΩΚΡ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα, καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με, καὶ εἰπεῖν, Ὦ Σώκρατες, Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο. ΚΡ. Ὡς ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚΡ. Ἐναργὲς μὲν οὖν, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Κρίτων. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ᾽ ὦ δαιμόνιε Σώ-
C κρατες ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου, καὶ σώθητι. ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐδεμία ξυμφορά ἐστιν ἄλλη, ἀλλὰ χωρὶς μὲν, τοῦ ἐστερῆσθαι, τοιούτου ἐπιτηδείου οἷον ἐγὼ οὐδένα μήποτε εὑρήσω, ἔτι δέ, καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός τε ὤν σε σώζειν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελῆσαι μι. καίτοι τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης δόξα, ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοὶ ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε, ἡμῶν προθυμουμένων. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι (ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν) ἡγήσονται αὐ-
D τὰ οὕτω πεπρᾶχθαι ὥσπερ ἂν πραχθῇ. ΚΡ. Ἀλλ᾽ ὁρᾷς δὴ ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δηλοῖ τὰ παρόντα νυνί. ὅτι οἷοί τε εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ σχεδὸν τὰ μέγιστα, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ᾖ. ΣΩΚΡ. Εἰ γὰρ ὤφελον, ὦ Κρίτων, οἷοί τε εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐξεργάζεσθαι, ἵνα οἷοί τε ἦσαν καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα· καὶ καλῶς εἶχε. νῦν δὲ οὐδέτερα οἷοί τε. οὔτε γὰρ φρόνιμον, οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι. ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ, τι ἂν τύχωσι. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω. τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι· ἆρά γε μὴ ἐμοῦ προμηθῇ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μή, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν
E πράγματα παρέχωσιν, ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι. καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν, ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλό τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γάρ τι τοιοῦτον φοβῇ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν. ἡμεῖς γάρ που δίκαιοί ἐσμεν, σώσαντές σε, κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον· καί, ἐὰν δέῃ, ἔτι τούτου μείζω. ἀλλ᾽ ἐμοὶ πείθου, καὶ μὴ ἄλλως ποίει. ΣΩΚ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά. ΚΡ. Μὴ τοίνυν ταῦτα φοβοῦ. καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τἀργύριόν ἐστιν ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε, καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας, ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ᾽ αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου;
F σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγῷμαι, ἱκανά· ἔπειτα καὶ εἴτι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἴει δεῖν ἀναλίσκειν τἀμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἕτοιμοι ἀναλίσκειν. εἷς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος· ἕτοιμος δὲ καὶ Κέβης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ. ὥστε (ὅπερ λέγω) μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σῶσαι σαυτόν, μήτε ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθὼν ὅ, τι χρῷο σεαυτῷ. πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν ἀφίκῃ, ἀγαπήσουσί σε· ἂν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι οἵ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται, καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν. ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν σωθῆναι. καὶ τοιαῦ-
G τα σπεύδειν περὶ σεαυτὸν γενέσθαι ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροί σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσαν, σὲ διαφθεῖραι βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὕς σοι ἐξὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι, οἰχήσῃ καταλιπών, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅ, τι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσι. τεύξονται δὲ (ὡς τὸ εἰκὸς) τοιούτων οἷάπερ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρὴ ποιεῖσθαι παῖδας, ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα. σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥᾳθυμότατα αἱρεῖσθαι. χρὴ δέ, ἅπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος ἕλοιτο, ταῦτα αἱρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι. ὡς ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπι-
H τηδείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρίᾳ τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπρᾶχθαι· καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον

ὡς εἰσῆλθες, ἐξὸν μὴ εἰσελθεῖν· καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὥσπερ κατάγελως τῆς πράξεως, κακίᾳ τινὶ καὶ ἀνανδρίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινές σε οὐ διεσώσαμεν, οὐδὲ σὺ σαυτόν, οἷόν τε ὂν καὶ δυνατόν, εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος. ταῦτ' οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρὰ ᾖ σοί τε καὶ ἡμῖν· ἀλλὰ βουλεύου. μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι. μία δὲ βουλή. τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπρᾶχθαι. εἰ δὲ περιμενοῦμεν, ἀδύνατον, καὶ οὐκέτι οἷόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι, καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει. ΣΩ. Ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετά τινος ὀρθότητος εἴη. εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων, τοσούτῳ χαλεπωτέρα. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μή· ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. τοὺς δὴ λόγους οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδή μοι ἥδε ἡ τύχη γέγονεν· ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονταί μοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ οὕσπερ καὶ πρότερον. ὧν ἐὰν μὴ βελτίω ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι ὅτι οὐ μή σοι ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἡ τῶν πολλῶν δύναμις ὥσπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται, δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποίμεθα αὐτά; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πότερον καλῶς ἐλέγετο ἑκάστοτε, ἢ οὔ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὔ· ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν, καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο ὅτι ἄλλως ἕνεκα λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς. ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγ' ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴ τι μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ γε ὧδε ἔχω, ἢ ὁ αὐτός· καὶ ἐάσομεν χαίρειν, ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. ἐλέγετο δέ πως (ὡς ἐγᾦμαι) ἑκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν, ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον· ὅτι τῶν δοξῶν ἃς οἱ ἄνθρωποι δοξάζοιεν, δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μή. τοῦτο πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι; σὺ γάρ, ὅσα γε τἀνθρώπεια, ἐκτὸς εἶ τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἄν σε παρακρούοι ἡ παροῦσα ξυμφορά. σκόπει δή. οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μέν, τὰς δ' οὔ; οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μέν, τῶν δ' οὔ; τί φής. ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται; ΚΡ. Καλῶς. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηράς, μή; ΚΡ. Ναί. ΣΩ. Χρησταὶ δέ, οὐχ αἱ τῶν φρονίμων. πονηραὶ δέ, αἱ τῶν ἀφρόνων; ΚΡ. Πῶς δ' οὔ; ΣΩ. Φέρε δὴ πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων, πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου ὃς ἂν τυγχάνοι ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ΚΡ. Ἑνὸς μόνου. ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν; ΚΡ. Δηλαδή. ΣΩ. Ταύτῃ ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον, καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ᾗ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι μᾶλλον, ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. ΚΡ. Ἔστι ταῦτα. ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἑνί, καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἆρα οὐδὲν κακὸν πείσεται; ΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩ. Τί δ' ἐστὶ κακὸν τοῦτο; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος; ΚΡ. Δηλονότι εἰς τὸ σῶμα. τοῦτο γὰρ διόλλυσι. ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τἆλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν. καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ἐστὶν ἡ βουλή, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν, ἢ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ᾧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο; ἢ οὐδέν ἐστι τοῦτο; ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Φέρε δή, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον, διολέσωμεν, πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἆρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστι διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἔστι δέ πού τοῦτο σῶμα, ἢ οὐχί; ΚΡ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστι μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Ἀλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρα ἐστὶν ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ᾧ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὅ, τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἥ τε ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστίν; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Ἀλλὰ τιμιώτερον; ΚΡ. Πολύ γε. ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον ὅ, τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ, τι ὁ ἐπαΐων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγῇ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν

A ingreſſus, cùm liceret non ingredi, deinde concertatio ipſa iudicij ad hunc modum acta, & extremus hic finis, tãquam ridiculum quiddam per vitioſitatem ſegnitiémque noſtram effugiſſe nos videbitur, quòd nec nos te ſeruauerimus, neque tu ipſe te, cùm id fieri abſque magna difficultate potuerit, ſi vel parum in nobis vſus induſtriæque fuiſſet. Hæc igitur, ô Socrates, conſidera, ne præterquàm quòd mala ſunt, etiam dedecori tibi nobíſque ſint: ſed tibi conſule. Imò verò non iam amplius conſulendi tempus, ſed conſultum iam eſſe oportuit. Vnicum verò conſilium eſt, videlicet hac nocte proxima cuncta hæc facta eſſe oportere. Sin autẽ diutius tardauerimus nihil omnino
B fieri vlterius poterit. Quãobrẽ omnino mihi habe fidem, ô Socrates, nec vllo modo aliter facias. SOC. O amice Crito ſtudium hoc tuum permulti faciendum eſſet, ſiqua ratione recta ſuſceptum eſſet. Sin minus, quanto vehemẽtius eſt, tanto moleſtius. Conſiderandum eſt igitur, agendáne hæc nobis ſint, an non. Nam ego is ſum non modò nunc, ſed & ſemper, qui meorum nulli pareum, præterquàm rationi, quæ ratiocinanti mihi optima videatur. Rationes itaque illas quibus ſuperioribus temporibus vſus ſum, nec nunc quidẽ, poſtquam in hanc fortunam incidi, reiicere poſſum, ſed ſimiles mihi fermè apparẽt, eaſdémque in pręſentia quas & prius, veneror atque honoro:
C adeo vt niſi nũc meliores afferre poſſimus, planè ſcire debeas me tibi non conceſſurum: non ſi etiam plura quàm nũc multitudinis potentia plura comminata nos tãquam pueros laruali terribilíque facie perterrere conetur, vincula & mortem tunc præterea priuationem pecuniarum, intentans. CR. Quánam igitur ratione commoda iſta conſiderare poſſimus. SOC. Hac vtique, ſi id quod tu de opinionibus paulò antè dicebas, reſumamus: vtrum ſemper rectè ſe habeat nécne, oportere ſcilicet quarundam opinionum rationem habere, quarundam verò minimè. An fortè prius quàm me mori oporteret, rectè id dicebatur: nunc verò conſtat fruſtrà diſputationis gratia ita di-
D ctum fuiſſe, cùm reuera iocus quidam ac nugæ eſſet. Cupio equidem, ô Crito, vnà tecum conſiderare, num ſermo ille prior alius appareat mihi nunc in hac fortuna conſtituto, an prorſus idem qui & prius: atque vtrum dimittendus ſit à nobis vel ipſi obtemperandum. Dicebatur autem vt opinor, ſemper ſic ab iis qui ſe aliquid dicere exiſtimabant, vt nunc quidem ego dicebam. nempe, hominum opiniones partim plurimi faciẽdas ac ſequendas, partim verò minimè. Hoc, per Deos, ô Criton nónne tibi rectè dici videtur? Tu enim, vt fert hominum conditio, tantùm abes à periculo vt craſtino die moriaris: nec te in errorem inducit præſens calamitas. Conſidera igitur an non ſufficienter tibi dici videtur, nõ oportere omnes opinio-
E nes hominum ſequi, ſed aliàs quidem ſequi, aliàs verò negligere; neque omnium quidem, ſed quorundam, aliorum verò minimè. Quid ergo dicis? hæc non rectè dícuntur? CR. Rectè. SOCR. An non bonas honorare decet, malas verò contemnere? CR. Ita decet. SOC. Bonæ autem nónne prudentum? Malæ contrà ſunt imprudentum? CR. Quídni? SOC. Age verò, quonã modo rurſus talia dicebantur? Qui in gymnaſiis ſe exercet eáque in re operam collocat, vtrum cuiuſlibet hominis laudi & vituperationi & opinioni attendit, an illius tantùm qui medicus ſit aut gymnaſij magiſter? CR. Huius ſolius. SOCR. An non
F timere decet vituperationes, & optare laudes illius vnius quã multorum? CRI. Proculdubio. SOCR. Hac itaque ratione ille agere ſéque exercere debet atque etiam edere & bibere, quæ illi vnico videatur qui præſideat intelligátque, potiùs quàm, vt videtur vulgò. CR. Vera hæc ſunt. SOC. Quid verò ſi illi vni non pareat, opinionémque eius & commendationes nihili pendat, honoret verò vulgi ignorantiúmque commendationes, num à malo tutus erit? CR. Minimè. SOC. Quale autem eſt id malum, & quónam tendit, & in quam non obedientis partem? CRI. In corpus videlicet, hoc enim corrumpit. SOC. Re-
G ctè dicis. Nónne & de aliis, ô Crito, ſi omnia percurramus, eadem ratio eſt? De iuſtis iniuſtíſque, de turpibus & honeſtis, boníſque & malis, de quibus in præſentia nobis conſultatio eſt, vtrum multorum opinionem ſequi vererique debeamus, an vnius potius qui intelligat, quem decet & vereri & timere magis quàm cunctos alios. Cui niſi obtemperauerimus, lædemur & corrumpemur in eo, quod iuſto quidem melius fieri, iniuſto autem corrumpi ſoleat. An nihil id eſt? CRIT. Id quidem, ô Socrates, arbitror. SOCR. Age verò, ſi id quod à ſalubri
H quidem fit melius, ab inſalubri verò corrumpitur, corruperimus, peritorum non ſequuti iudicia, an nobis eo deſtructo viuendum erit? Eſt autem id corpus. nónne? CRIT. Idipſum. SOCR. An ergo viuendum nobis cum vitioſo corpore atque corrupto? CRIT. Nullo modo. SOC. An fortè cum illo viuendum eſt nobis corrupto, quod iniuſto quidem læditur, iuſto verò iuuatur? an verò vilius illud, quàm corpus exiſtimamus, quicquid illud eſt è noſtris, circa quod iuſtitia, iniuſtitiáque verſatur? CRIT. Nullo modo. SOC. Sed pretioſius? CRI. Valdè. SOCR. Non igitur, ô vir optime, admodum nobis curandum eſt, quid de nobis multi loquantur, ſed quid dicat is vnus qui intelligit iuſta & iniuſta, atque ipſa veritas. Quamobrem primò quidem non rectè adduxiſti, opinionem vulgarem de

rebus iuſtis & honeſtis & bonis' harúmque contrariis eſſe alicuius exiſtimandam. At verò dicet aliquis,poteſtne vulgus nos interficere?hoc vtique manifeſtum eſt. CRI.Nimirum dici id poteſt,ô Socrates.SOC.Vera loqueris.Sed ô admirabilis, hæc ratio quam percurrimus,ſuperiori ſimilis eſſe videtur, atque hanc rurſus cõſidera,vtrùm nobis maneat necne,videlicet,nõ multi faciendum eſſe viuere,ſed bene viuere.CRI.Manet quidem.SOC.Sed hoc quoque manétne?bene & honeſtè & iuſtè viuere idem eſſe?CRI.Manet.SOCR.Igitur ex his quæ confeſſi ſumus,hoc conſiderandum vtrùm iuſtum ſit conari me hinc exire Athenienſibus non dimittentibus,vel iniuſtum:ac ſi appareat iuſtum eſſe,tentemus:ſi minus, omittamus. Quas verò tu affers conſiderationes de pecuniarum ſumptu,de(vulgari)opinione,de filiis educandis:cauendum eſt,ô Crito, ne conſiderationes reuera horum multorum ſint,qui facilè interficiant, & ſi poſſint ad vitam reducant, & id quidem abſque vlla ratione.Nobis verò quandoquidem ſic exigit ratio,nihil aliud attẽdendum eſt,quàm quod modò dicebamus, vtrum agemus iuſta pecunias largiendo,gratiámque habendo his qui me hinc educant:vtrùm inquam in hoc agamus iuſta nos quidem educti,illi verò educentes,an potius re vera in his omnibus agendis,agamus iniuſtè:atque ſi appareat nos iniquè agere, ne cogitandum quidem id eſt, ſed manſuetè ſubire decet & mortem & quoduis aliud ſupplicium prius, quàm quicquam agamus iniquè.CRIT.Rectè loqui videris Socrates.Conſidera tamen quid agamus.SOC.Conſideremus,ô bone vir,vnà. Ac ſi qua in parte me dicentẽ redarguere poteris, redargue.ego enim aſſentiar.Sin minus,deſine quæſo, ô vir beate,iam toties eadem verba repetere:oportere ſcilicet me hinc Athenienſibus inuitis abire. Equidem multi facio perſuaſum abs te hæc agere, non autem inuitum. Attende itaque vtrum conſiderationis initium tibi ſatis commodè dictum ſit, conaréque quod rogatus ſis ita reſpondere,vt maximè cenſeas reſpondẽdum.CR.Conabor equidẽ.SO. Dicimúſne nullo modo ſponte eſſe iniuriam faciendam,an fortè quodam pacto iniuria faciẽda eſt,quodam verò nequaquam?an nullo modo vel bonũ eſt, vel honeſtum iniuriam facere,quemadmodum ſuperiori tempore ſæpe confeſſi ſumus?quod quidem & nuper eſt confirmatum.An fortè omnes illæ ſuperiores cõſenſiones noſtræ in paucis his diebus prorſus euanuerunt,ac iamdiu nos tam grandes natu homines,ô Crito,támque ſtudioſè inter nos differẽtes latuit nihil à pueris nos differre?An potius ſic prorſus ſe res habet,vt iamdiu dicebamus,ſiue affirmet id multitudo, ſiue neget,& ſiue grauiora præſentibus,ſiue leuiora ſubire cogamur? Attamen iniuriam facere,omnino malum turpéque eſſe fatemur illi ipſi qui facit,an non?CR.Fatemur certè. SOC.Nullo igitur modo iniuria facienda eſt? CR. Nullo quidem.SOC. Neque ſi iniuriam paſſus fuerit,vlciſcendum,vt vulgus putat. ſiquidem nullo modo iniuria facienda eſt.CR.Ita videtur.SOC. Quid verò?mala alicui facere decet ô Crito,an non?CRI.Non certè,ô Socrates.SOCR.Quid autem,qui mala patitur ſi mala viciſſim referret illi qui intulit,iuſtúmne id eſſet vt vulgus ait, an iniuſtum?CR.Iniuſtum.SOC.Nempe mala inferre hominibus non diſcrepat ab iniuria.CR.Verè loqueris.SOCR.Neque igitur vlciſci decet,neque malefacere cuiquã hominũ, quodcunque ab aliis ipſe paſſus fueris.Et vide,ô Crito, nequid dum hæc concedis,præter ſentẽtiam tuam nobis aſſentiare.Perpaucis enim,ſcio,ſic vel apparet vel apparebit.At verò quibus ſic apparet,& quibus aliter,his nõ eſt communis deliberatio, ſed neceſſe eſt eos cùm vltrò citróque conſilia ſua reſpiciunt, inuicem ſe deſpicere.Animaduerte igitur & tu diligẽter, vtrùm tibi mihíque communis ſit hæc opinio,mecúmque ſentias. atque vtrùm ab hoc principio exorſi deliberemus,quaſi nunquã rectum ſit vel iniuriam facere vel vlciſci iniuriam,vel malo affectum malum referre in eũ qui intulit.An hic diſcedis à nobis in hoc principio non conſentiẽs?Mihi quidem & iamdiu & nunc ita videtur. Quod ſi tibi apparet aliter,dic,& doce. Sin autem in ſuperioribus permanes,iam quid ſequatur audi. CR. Conſentio equidem & permaneo:dic igitur.SOCR.Dico ergo deinceps, imò potius interrogo, vtrùm quæ quis confiteatur alicui,iuſta eſſe, facere debeat , an fallere? CRIT. Facere. SO.Ex his iam ita conſidera.ſi nos hinc abeamus præter ciuitatis conſenſum,vtrùm malè aliquibus faciemus, & his quidem quibus minimè decet,vel non: & vtrum in his permanemus quæ iniuſta eſſe cõſenſimus,vel contrà. CRIT. Nequeo equidem ,ô Socrates ad hæc reſpondere. Neque enim intelligo. SOCRAT. Verum ita conſidera,perinde ac ſi volẽtibus nobis hinc ſiue aufugere ſiue quomodocunque hoc vocandum eſt,veniant leges,ciuitatíſque huius reſpublica,& inſtantes ſic interrogent:Dic nobis, ô Socrates,quídnam cogitas facere? An non intelligis hac re quam aggrederis , te nobis legibus, totíque, ciuitati , quantum in te eſt, interitum machinari? An putas ciuitatem vllam amplius ſtare poſſe, ac non ſubuerti, in qua iudicia publica nullam vim habeant, ſed à priuatis hominibus irrita fiant, atque reſcindantur. Quid ergo dicemus ad hæc ô Crito, aliáque huiuſmodi? Permulta enim in hanc ſententiam afferre quis poteſt, præſertim orator pro lege ita

A ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὲν δὴ φαίη γ' ἄν τις, οἷοί τε εἰσὶν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτιννύναι. ΚΡ. Δηλαδὴ καὶ ταῦτα, φαίη γ' ἄν τις, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ' ὦ θαυμάσιε, οὗτός γε ὁ λόγος ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι τῷ προτέρῳ. καὶ τόνδε δὲ αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν, ἢ οὔ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν. ΚΡ. Ἀλλὰ μένει. ΣΩ. Τὸ δ' εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι ταυτόν ἐστι, μένει, ἢ οὐ μένει; ΚΡ. Μένει. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον B δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξιέναι, μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων, ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα· εἰ δὲ μή, ἐῶμεν. ἃς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περί τε χρημάτων ἀναλώσεως καὶ δόξης, καὶ παίδων τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ᾖ τῶν ῥᾳδίως ἀποκτιννύντων, καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν, εἰ οἷοί τε ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῷ τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ' (ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτω αἱρεῖ) μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ᾖ ἢ ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν. πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες. κἂν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργα-
C ζόμενοι, μὴ οὐ δέῃ ὑπολογίζεσθαι οὔτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν, πρὸ τοῦ ἀδικεῖν. ΚΡ. Καλῶς μέν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δὲ τί δρῶμεν. Σ. Σκοπῶμεν ὦ 'γαθέ, κοινῇ· καὶ εἴ πῃ ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καί σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη ὦ μακάριε πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι. ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐάν σοι ἱκανῶς λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ᾗ ἂν μάλιστα οἴῃ. ΚΡΙΤ. Ἀλλὰ πειράσομαι. ΣΩΚ.
D Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἑκόντας ἀδικητέον εἶναι; ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὔ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε καλὸν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολογήθη, ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο; ἢ πᾶσαι ἡμῖν αἱ ἐκεῖναι πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσί; καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοίδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι, ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει ὥσπερ τότε ἡμῖν ἐλέγετο; εἴτε φασὶν οἱ πολλοί, εἴτε μή· καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν, εἴτε καὶ πρᾳότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὂν παντὶ τρόπῳ φαμὲν, ἢ οὔ; ΚΡ. Φαμέν. ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν. ΚΡ. Οὐ δῆτα. ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικού-
E μενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται· ἐπειδή γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν. ΚΡΙΤ. Οὐ φαίνεται. ΣΩ. Τί δαὶ δή; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὔ; ΚΡ. Οὐ δεῖ δή που, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τί δέ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοί φασι, δίκαιον, ἢ οὐ δίκαιον; ΚΡΙΤ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους, τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει. ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ, οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ' αὐτῶν. καὶ ὅρα ὦ Κρίτων, ταῦτα ὁμολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογῇς. οἶδα γὰρ ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει· οἷς δ' οὕτω δέδοκται, καὶ οἷς μή, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλ' ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὁρῶντας ἀλλήλων τὰ βουλεύματα. σκόπει οὖν δὴ καὶ σὺ εὖ μάλα, πό-
F τερον κοινωνεῖς καὶ συνδοκεῖ σοι, καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν, οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντας κακῶς· ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω, καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ· σοὶ δὲ εἴ πῃ ἄλλῃ δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. εἰ δὲ ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε. ΚΡ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι. ἀλλὰ λέγε. ΣΩ. Λέγω δὴ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δὲ ἐρωτῶ· πότερον ἃ ἄν τις ὁμολογήσῃ τῳ, δίκαια ὄντα, ποιητέον, ἢ ἐξαπατητέον. ΚΡ. Ποιητέον. ΣΩ.
G Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει. ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινὰς ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα, οὓς ἥκιστα δεῖ, ἢ οὔ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὡμολογήσαμεν δικαίοις οὖσιν, ἢ οὔ; ΚΡΙΤ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς. οὐ γὰρ ἐννοῶ. ΣΩΚ. Ἀλλ' ὧδε σκόπει. εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, ἐπιστάντες ἔροιντο, Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς, διανοῇ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι, καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν, τὸ σὸν μέρος; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι, καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν, ἀλλ' ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνωνται καὶ διαφθείρωνται; τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς
H ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; πολλὰ γὰρ ἄν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν

ὑπὸ πολλοῦ

ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις, καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινε; ταῦτα, ἢ τί ἐροῦμεν; ΚΡ. Ταῦτα νὴ Δία, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Τί οὖν ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι; Ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα ὡμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί, ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζοι; Εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, Ὅτι, ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου. ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γὰρ τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πόλει, ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον μέν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς; καὶ δι' ἡμῶν ἔλαβε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ, καὶ ἐφύτευσέ σε; φράσον οὖν, τούτοις ἡμῶν τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους μέμφῃ τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν; Οὐ μέμφομαι, φαίην ἄν. Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ᾗ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν; Καλῶς, φαίην ἄν. Εἶεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἂν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ὑμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος, αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἆρ' ἐξ ἴσου οἴει εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἅττ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, ταῦτα καὶ σὺ ἀντιποιεῖν οἴει δίκαιον εἶναι; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοι τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς δεσπότην (εἴ σοι ὢν ἐτύγχανεν) ὥστε ἅπερ πάσχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν· οὔτε κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν, οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι, δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα καθ' ὅσον δύνασαι ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις, ταῦτα ποιῶν, δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενος; ἢ οὕτως εἶ σοφὸς ὥστε λέληθέ σε ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστι πατρίς, καὶ σεμνότερον, καὶ ἁγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι; καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν, ἢ πατέρα; καὶ ἢ πείθειν, ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ; καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάττῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα; ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι; ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέα ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει; καὶ οὐχ ὑπεικτέον, οὐδὲ ἀναχωρητέον, οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν; ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ, καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις τε καὶ ἡ πατρίς; ἢ πείθειν αὐτὴν ᾗ τὸ δίκαιον πέφυκε; βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον οὔτε μητέρα, οὔτε πατέρα; πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἧττον τὴν πατρίδα; τί φήσομεν πρὸς ταῦτα ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους, ἢ οὔ; ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ. Σ. Σκόπει τοίνυν ὦ Σώκρατες (φαῖεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι) εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν, ἃ ἐπιχειρεῖς. ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἁπάντων ὧν οἷοί τε ἦμεν καλῶν σοί τε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις· ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὰν δοκιμασθῇ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα, καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὑτοῦ, ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδών ἐστιν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι (εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις) ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἐλθών, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχων τὰ αὑτοῦ. ὃς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὁρῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν, καὶ τἆλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φαμὲν τοῦτον ὡμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν ποιήσειν ταῦτα· καὶ τὸν μὴ πειθόμενον, τριχῇ φαμὲν ἀδικεῖν· ὅτι τε γεννηταῖς οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι· καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι, οὔτε πείθεται, οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιοῦμεν· προτιθέντων ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν ἃ ἂν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς, ἢ ποιεῖν· τούτων οὐδέτερα ποιεῖ. ταύταις δή φαμεν καὶ σὲ ὦ Σώκρατες ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς· καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων σε, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα. εἰ οὖν ἐγὼ εἴποιμι διὰ τί δή, ἴσως ἄν μου δικαίως καθάπτοιντο, λέγοντες ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὡμολογηκὼς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν. φαῖεν γὰρ ἄν, Ὅτι, ὦ Σώκρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοι καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις. οὐ γὰρ ἄν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἁπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μή σοι διαφερόντως ἤρεσκε· καὶ οὔτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτε ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς Ἰσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμόσε, εἰ μή ποι στρατευσόμενος· οὔτε ἄλλην ἐποιήσω ἀποδημίαν πώποτε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδ' ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι· ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἱκανοὶ ἦμεν, καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ᾑροῦ, καὶ ὡμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολιτεύσεσθαι· τά τε ἄλλα καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης

A violata declamans, quæ quidem ſententias publico iudicio latas iubet ratas eſſe. An reſpondebimus illi, ciuitatem non rectè iudicando nobis iniuriã intuliſſe? Itáne an aliter? CRIT. Ita per Iouẽ, ô Socrates. S. At enim leges ipſę ſic reſponderent: O Socrates, nónne nobis tecũ id cõuenit, ſtandũ tibi eſſe iudiciis quæ ciuitas tulerit? Quòd ſi leges ita loquentes admiraremur, fortè dicerent: Noli Socrates quæ modò diximus admirari: imò reſponde, cùm tibi & interrogare & reſpondere ſit conſuetũ. Dic age, quidnã in nobis ciuitatéq; accuſas ꝙ diſſoluere nos contendas? Principiò, nónne te genuimus? atque per nos pater tuus matrem accepit tuam, & produxit te? Dic ergo, an

B has inter nos leges quæ ſunt circa coniugia improbes, atque his aliqua in parte quaſi minus rectis ſuccẽſeas. Nihil ſuccenſeo, dicerem. Sed an his legibus quæ educationi eruditionique natorũ prouident, in qua ipſe quoque eruditus es? an non rectè diſpoſuerunt hæ leges ad hoc officiũ conditæ, cùm iuberent patrẽ tuũ in muſica te & gymnaſtica erudire? Rectè diſpoſuiſſe concederem. Age ergo, poſtquàm per nos genitus es educatúſque ac eruditus, primò quidem, num potes negare te noſtrum eſſe & natum & ſeruum, ipſúmque te & progenitores? Deinde cùm id ita ſe habeat, an putas ius ex æquo tibi atque nobis eſſe, & quæ nos tibi facere aggrediamur, eadem vi-

C ciſſim in nos abs te referri iuſtum eſſe iudicas? An cùm nec ad patrem, nec ad dominũ ſi eũ habeas, tibi ius ex æquo ſit, vt quæ ab illis patiare in eos referre poſſis, neque ſi iurgio hi te laceſſant, contrà iurgare, neque ſi te verberent, viciſſim verberare, neque alia eiuſmodi in eos tentare liceat: contra patriam verò ac leges tibi licebit? Adeo vt ſi nos iudicantes id eſſe iuſtum, interficere te velimus, tu viciſſim nos leges & patriam pro viribus coneris perdere, dicáſque te hæc agendo iuſta facere, qui virtutis curam reuera habere profiteris. An ſic es ſapiens, vt te latuerit & patri & matri & progenitoribus omnibus patriam eſſe anteponendam? atque eſſe venerabilius

D quiddam ſanctiúſque? & ſuperiore loco, tum apud deos, tum apud homines mentis compotes eſſe patriam collocandam; coleréque eam oportere magis, eíque obedire, tum autem aſperius ac durius ſe gerenti obſequentiorem eſſe quàm patri: & ſiquid iubeat, vel diſſuadere illi, vel facere, & patientiſſimè ſuſtinere ꝗcquid iuſſerit patiendũ? ac ſiue mandauerit verberari te, ſiue in vincula coniici, ſiue in prœliũ miſerit ad vulnera excipienda mortémque ſubeundam, obediendũ eſt omnino. Ius enim ita dictat, & neque tergiuerſandum, neque fugiendum, neque ordinem deſerendum. ſed & in bello, & in iudicio, & prorſus vbique, ea ſunt, quæ reſpublica patriáque

E iuſſerit, facienda: aut certè illi perſuadere ac monſtrare, quatenus id quod imperat, iuſtũ ſit: vi aũt vti nefas eſt, vel contra matrẽ, vel cõtra patrem, maximè verò omniũ contra patriam. Quidnam ad hæc dicemus Crito, veráne loqui leges, an contrà? CRIT. Mihi quidem videtur. SOCR. Proinde leges fortaſſe dicent, Animaduerte, ô Socrates, vtrùm verè dicamus, te iniuſta contra nos aggredi. Nos enim quæ te genuimus, educauimus, inſtituimus, participes bonorum omnium quoad eius facere potuimus, & te & alios ciues omnes effecimus: tamen permittimus cuilibet Athenienſiũ cognitis iam ac probatis ciuitatis moribus legibúſque & reipublicæ gubernandæ for-

F ma, ſi cui non placeamus, acceptis ſuis quocũq; placuerit abire. Nec vlla ex nobis legibus impedit aut prohibet ſiue quis veſtrũ cui nos ciuitáſq; minimè placeamus, in coloniã aliquam velit diſcedere, ſiue habitationẽ aliò transferre, quo minus id pro arbitrio faciat ſecúmq; ſua perferat. At verò quicunque ex vobis, poſtquàm cognouerit queãdmodũ nos iudicia exercemus, & in cæteris omnibus regimus ciuitatẽ, permanſerit, hunc iam aſſeueramus re ipſa conueniſſe nobiſcũ, quęcunque iuſſerimus ſe facturum. Atq; eum qui non paruerit, tripliciter iniuriã facere affirmamus, & quòd genitricibus nobis nõ obtemperat, & quòd nutricibus non obſequitur, & quòd pactus

G nobis obedire, neque obedit, neq; perſuadere nobis ſtudet, ſi quid minus rectè facere videamur. Cúmque præcepta noſtra liberè proponamus, neque mandemus rigidè, ſed permittamus alterum è duobus, aut verbis perſuaderi nobis, aut mandata explere, horum neutrum facit. His ergo criminibus te, ô Socrates, obnoxium iudicamus fore, ſi, quę cogitas, feceris: neque id quidẽ minus quàm cæteros Athenienſes, ſed maximè omniũ. Ac ſi cauſam requirã ob quã prę cęteris ſim obnoxius, fortaſſe iuſtè me remorderent, dicentes me maximè omnium Athenienſium ciuitatis legibus conſenſiſſe. ſic enim dicerent, Magna nobis, ô Socrates, horum ſunt argumenta,

tibi nos ciuitatémque placuiſſe. Nunquam enim maximè omnium Athenienſium eam habitaſſes, niſi tibi mirificè placuiſſet. Itaque nec ſpectaculi gratia, vrbe vnquam egreſſus es, niſi ſemel in Iſthmum, nec aliò vſquam niſi in militiam, neque aliam feciſti peregrinationem vnquam, quemadmodum cæteri ſolent, neque alterius ciuitatis te cepit cupiditas aliarúmve legum cognoſcendarum: ſed nos tibi noſtráque ciuitas ſatiſfimus, vſqueadeo vehementer probaſti nos, noſtríſque moribus victurum te conſenſiſti, tum verò vt alia omittamus, & filios in ea procreaſti, vtpote quæ

tibi placuerit. Quinetiam licebat tibi in ipſo iudicio exilium multari ſi voluiſſes, atque quod nunc inuita ciuitate aggrederis, tunc ea volente facere. Tu verò verbis tunc te extuliſti, quaſi non grauiter ferres ſi mori te oporteret. Quinimò mortem ipſam, vt dicebas, potius quàm exilium elegiſti. Nunc verò nec verba illa tua erubeſcis, neque nos leges vereris, ſed nobis interitum machinaris. Facis autem quod deterrimus ſeruus faceret, fugam arripere tentans, contra pactiones conuentionéſque, in quibus conueniſti nobiſcum noſtris te prębens inſtitutionibus gubernandum. Primùm igitur hoc ipſum reſponde nobis, num verè dicamus affirmando te non verbis, ſed re ipſa conſenſiſſe, vt moribus noſtris guberneris. An non vera hæc ſunt? Quid ad hæc dicemus Crito, an non confitebimur? CRIT. Neceſſe eſt, ô Socrates. SOC. Quid igitur (leges inquient) aliud, quàm conuenta nobiſcum & pacta transgrederis? quæ neque coactus es nobiſcum inire, neque deceptus, neque ad breue tempus deliberare es compulſus, ſed annos ſeptuaginta: quo in tempore tibi licuit abire, niſi placuiſſemus, conuentionéſque iuſtæ tibi viſæ fuiſſent. Tu verò nec Lacedæmonem, neque Cretam nobis antepoſuiſti, quas ipſe vrbes aſſiduè prædicas rectè gubernari, neque alium vllam, vel Gręcarum ciuitatum, vel Barbararum. Imò ex hac rarius peregrinatus es quàm claudi & cæci mancíque alij. Vſqueadeo tibi præ cæteris Athenienſibus ciuitas placuit, atque nos, videlicet leges. Cui enim placere poteſt ciuitas cuius non placeant leges? Nunc verò non permanes in his, in quibus iamdiu nobis tibíque conuenit. Quòd ſi nobis credideris, non committes, vt te ex vrbe egredientem omnes derideant. Conſidera rurſus ſi hæc transgreſſus fueris, & quid eorum peccaueris, ad quid tandem id vel tibi, vel neceſſariis tuis conducet. Propemodum enim certum eſt, in periculo neceſſarios tuos fore, ne ipſi quoque in exilium expellantur priuentúrque ciuitate, & patrimonio ſuo ſpoliētur. Tu autem ſiquam in ciuitatem finitimam te contuleris, vel Thebas, vel Megaras, (vtræque enim rectè gubernantur) hoſtis primum reipublicæ illarum accedes: & omnes quibus curæ eſt patria, aſpicient limis te oculis, corruptorem legum exiſtimantes. Et ſuam iudicibus opinionem confirmabis: vt rectè contra te tuliſſe ſententiam videantur. Quiſquis enim corruptor eſt legum, is potiſſimùm & iuuenum & imperitorum hominum videbitur eſſe corruptor. Quid ergo? ciuitatéſne quæ rectè gubernantur, & modeſtiſſimos quoſque homines deuitabis? Atqui ſi id feceris, vitáne dignus eris? an fortè imprudenter te his admiſcebis, nec erubeſces de eiſdem apud eos diſſerere, de quibus apud nos conſueuiſti? virtutem videlicet & iuſtitiam, legéſque, & inſtituta legum plurimi eſſe exiſtimanda? neque putas indecorum minimèque honeſtum Socratis factum apparere. Proculdubiò putandum eſt. Fortaſſe verò has ciuitates declinans in Theſſaliam ad Critonis hoſpites abibis. Illic enim inordinatè admodum & intemperanter viuitur. Ac forſan libenter illi te audient, narrantem quemadmodum è carcere ridiculè fugeris: vt faſcem quendam tibi ſuperimponens, aut ſagum coriaceum induens, vel aliis quibuſdam te inuoluens, quemadmodum ſolent qui ſe in fugam coniiciunt, tuúmque habitum ac figuram immutans. An verò neminem dicturum putas, quemadmodum vir ſenex paruo admodum tempore, vt veriſimile eſt, victurus, auſus fueris ob viuēdi cupiditatem in tam ſordida inopia viuere, maximas transgreſſus leges? Sanè quidem fortaſſe: ſi modò neminem offenderis. Alioquin multa, ô Socrates, atque indigna te audies. Viues autem obnoxius cunctis hominibus atque deſeruiens. Quid verò facies in Theſſalia? Conuiuiáne frequentabis? vtpote qui in Theſſaliam, quaſi ad cœnam aliquam aduentaueris. Diſputationes verò illæ de iuſtitia, cæteríſque virtutibus vbínam nobis erunt? Enimverò filiorum gratia viuere cupis, vt nutrias eos atque erudias. An ergo in Theſſaliam eos perduces, vt illic nutrias eos, atque erudias, hoſpites eos efficiens, vt hoc inſuper commodi abs te reportent? An id quidem non facies, hic verò relicti melius te viuo alentur, atque erudientur à neceſſariis tuis te abſente? Vtrum verò ſi in Theſſaliam abibis, tui id curabunt: ſin autem in alteram transibis vitam, non curabunt? Profectò ſiquid opis eſt in his qui aiunt ſe tuos neceſſarios eſſe, credendum eſt curaturos. Cæterùm, ô Socrates, fidem nobis habens nutricibus tuis, neque filios tuos, neque vitam neque aliud quicquam pluris facias quàm iuſtitiam: vt cùm in vitam alteram transmigraueris, valeas illic præſidibus horum omnium reddere rationem. Nempe ſi leges tranſgreſſus hęc feceris, neq; melius neq; iuſtius, neque ſanctius id vel tibi continget, vel tuis, neq; illac tibi profectò conduceret. Quin potius iniuriā paſſus abis, ſi abieris, non à nobis quidem legibus, ſed ab hominibus. Verùm ſi adeò turpiter aufugeris, etiam iniurias maláque referens, conuentiones nobiſcum initas & promiſſa tranſgreſſus, atque lædes eos quos minimè oportebat, teipſum ſcilicet & amicos & patriam, nóſque leges, nos vtrique & viuenti tibi infenſæ hic erimus, & in altera vita leges, quæ

A σοι τῆς πόλεως. ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἑκούσης ποιῆσαι· σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου, ὡς οὐκ ἀγανακτῶν εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλ' ᾑροῦ (ὡς ἔφησθα) πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὔτ' ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνῃ, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπῃ, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι· πράττεις τε ἅπερ ἂν δοῦλος ὁ φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνθήκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι. πρῶτον οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν, φάσκοντές σε ὡμολογηκέναι πολιτεύσεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργῳ, ἀλλ' οὐ λόγῳ· ἢ οὐκ ἀληθῆ. τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων, ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν; ΚΡ. Ἀνάγκη ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἄλλο οὖν (φαῖεν) ἢ ξυνθήκας
B τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις; οὐχ ὑπ' ἀνάγκης ὁμολογήσας, οὐδὲ ἀπατηθεὶς, οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλεύσασθαι· ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν σοι ἀπιέναι, εἰ μὴ ἠρέσκομεν ἡμεῖς, μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. σὺ τε οὔτε Λακεδαίμονα προῃροῦ, οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἑκάστοτε φῂς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, οὔτε τῶν βαρβάρων· ἀλλ' ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χωλοί τε καὶ τυφλοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι. οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε, καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δηλονότι. τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων;
C νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὡμολογημένοις· ἐμμενεῖς δὲ, ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσῃ, ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών. σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβὰς, καὶ ἐξαμαρτών τι τούτων, τί ἀγαθὸν ἐργάσῃ σαυτὸν, ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύσουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδειοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν, καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως, ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δῆλον. αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε, ἢ Μέγαράδε, (εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφότεραι) πολέμιος ἥξεις ὦ Σώκρατες τῇ τούτων πολιτείᾳ· καὶ ὅσοιπερ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων ὑποβλέψονταί σε, διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν
D νόμων· καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι. ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεύς ἐστι, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. πότερον οὖν φεύξῃ τάς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους, καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἆρα ἄξιόν ἐστί σοι ζῆν; ἢ πλησιάσεις τούτοις, καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος τινὰς λόγους ὦ Σώκρατες, ἢ οὕσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἴει ἄσχημον φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα; οἴεσθαί γε χρή. ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν πόλεων ἀπαρεῖς, ἥξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοῦ Κρίτωνος. ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία· καὶ ἴσως ἂν
E ἡδέως σου ἀκούοιεν ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευήν τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβὼν, ἢ ἄλλα οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας. ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ, σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας οὕτω γλίσχρως ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβὰς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; ἴσως, ἂν μή τινα λυπῇς· εἰ δὲ μὴ, ἀκούσῃ ὦ Σώκρατες πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ. ὑπερχόμενος δὴ πάντας ἀνθρώπους βιώσῃ, καὶ δουλεύων. τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ; ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκὼς εἰς Θετταλίαν. λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλ-
F λης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται; ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύσῃς; τί δέ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτό σου ἀπολαύσωσιν; ἢ τοῦτο μὲν οὔ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος, βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύσονται, μὴ ξυνόντος σοῦ αὐτοῖς; οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἐὰν μὲν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται· ἐὰν δὲ εἰς ᾅδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται; εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἐστι τῶν σοὶ φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι, οἴεσθαί γε χρή. ἀλλ' ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι, μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ, μήτε τὸ ζῆν, μήτε ἄλλο μηδὲν, πρὸ τοῦ δικαίου· ἵνα εἰς ᾅδου ἐλθὼν, ἔχῃς ταῦτα πάντα ἀπολογήσασθαι τοῖς
G ἐκεῖ ἄρχουσιν. οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι, οὐδὲ δικαιότερον, οὐδὲ ὁσιώτερον, οὐδὲ ἄλλῳ τῶν σῶν οὐδενί· οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν μὲν ἠδικημένος ἄπει (ἐὰν ἀπίῃς) οὐχ ὑφ' ἡμῶν τῶν νόμων, ἀλλ' ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβὰς, καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτοις οὓς ἥκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα, καὶ ἡμᾶς· ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ, οἱ ἐν ᾅδου νόμοι, οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται·

εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι, τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μή σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει, μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.

Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν· καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἠχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ, καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐάν τι λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς. ὅμως μέντοι εἴ τι οἴει πλέον ποιήσειν, λέγε. ΚΡ. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες οὐκ ἔχω λέγειν. ΣΩΚ. Ἔα τοίνυν ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

A illic ſunt noſtræ ſorores, haudquaquam te benignè recipient, ſcientes te nos pro viribus diſperdere conatum fuiſſe. Quamobrem, ne Crito aliter tibi quàm nos perſuadeat, caueto. Hæc equidem, ô dulcis amice Crito, audire videor, quemadmodum Corybantes tibias audire putãt. Atque in me ſermonum eiuſmodi ſonitus adeò reboat, vt alia audire nõ poſſim. Vides quæ in præſentia mihi videntur: quibus ſiquid contradicere aggrediaris, fruſtrà conabere. Veruntamẽ ſi quid te profecturũ confidis, dicas. CRI. Ego verò quod dicam, ô Socrates, nihil habeo. SOC. Deſine ergo Crito, & pergamus hàc, quandoquidem hàc nos Deus ipſe ducit.

ΦΑΙΔΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

PHÆDO, SIVE, DE ANIMO.

SVMMA DIALOGI. *Phædo narrat Echecrati ſermones à Socrate habitos, eo ipſo die quo ille veneno hauſto mortuus eſt. quibus & admirabilẽ intrepidámque conſtantiam ſuam ad mortem æquo animo ſubeundam, & certam ratámque de animi immortalitate ſentẽtiam demonſtrabat. Accommodato igitur exemplo, ex ipſius Socratis (moribundi quidem & vltimam ſuam mentem quaſi teſtamento obſignantis) ore, docet Plato, animum eſſe immortalem illiúſque etiam decurſo vitæ curriculo, ſtatum conditionémque oſtendit: & quidem ita vt demonſtret mortem bono viro minimè eſſe pertimeſcendam. Ita duplex eſt iſtius dialogi theſis. Vna & primaria quidem illa, ſi ſermonis ſcopum ſpectes, De morte contemnenda: altera, & maximi quidẽ momenti, quæ tamen ſuperiori huic probandæ adhibetur, De animi immortalitate. Vnde & dialogus, vt ab auguſtiori parte, nomen eſt ſortitus. Eſt igitur ille partim moralis, quatenus de morte contemnenda: partim theologicus, ſeu (vt loquuntur) metaphyſicus, quatenus de animo & de Deo agit.*

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ, ΦΑΙΔΩΝ, ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΕΒΗΣ, ΣΙΜΜΙΑΣ, ΚΡΙΤΩΝ, ὁ τῶν ἕνδεκα ὑπηρέτης.

ΑΥΤΟΣ ὦ Φαίδων παρεγένου Σωκράτει ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ τὸ φάρμακον ἔπιεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἢ ἄλλου του ἤκουσας; ΦΑΙ. Αὐτός, ὦ Ἐχέκρατες. ΕΧ. Τί οὖν δή ἐστιν ἅττα εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ θανάτου; καὶ πῶς ἐτελεύτα; ἡδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι. καὶ γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν Φλιασίων οὐδεὶς πάνυ τι ἐπιχωριάζει τανῦν Ἀθήναζε, οὔτε τις ξένος ἀφῖκται χρόνου συχνοῦ ἐκεῖθεν, ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τ' ἦν περὶ τούτων, πλήν γε δὴ ὅτι φάρμακον πιὼν ἀποθάνοι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν εἶχε φράζειν. ΦΑΙ. Οὐδὲ τὰ περὶ τῆς δίκης ἄρα ἐπύθεσθε ὃν τρόπον ἐγένετο; ΕΧ. Ναί. ταῦτα μὲν ἡμῖν ἤγγειλέ τις· καὶ ἐθαυμάζομέν γε ὅτι πάλαι γενομένης αὐτῆς, πολλῷ ὕστερον φαίνεται ἀποθανών. τί οὖν ἦν τοῦτο, ὦ Φαίδων; ΦΑΙ. Τύχη τις αὐτῷ ὦ Ἐχέκρατες συνέβη. ἔτυχε γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσι κατ' ἔτος. ΕΧ. Τοῦτο δὲ δὴ τί ἐστι; ΦΑΙ. Τοῦτό ἐστι τὸ πλοῖον (ὥς φασιν Ἀθηναῖοι) ἐν ᾧ Θησεύς ποτε εἰς Κρήτην τοὺς δὶς ἑπτὰ ἐκείνους ᾤχετο ἄγων, καὶ ἔσωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. τῷ οὖν Ἀπόλλωνι εὔξαντο (ὡς λέγεται) τότε, εἰ σωθεῖεν, ἑκάστου ἔτους θεωρίαν ἀπάξειν εἰς Δῆλον· ἣν δὴ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. ἐπειδὰν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν, καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύναι, πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, καὶ πάλιν δεῦρο. τοῦτο δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύχωσιν οἱ ἄνεμοι ἀπολαβόντες αὐτούς. ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς θεωρίας, ἐπειδὰν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος στέψῃ τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου. τοῦτο δ' ἔτυχεν (ὥσπερ λέγω) τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης γεγονός. διὰ ταῦτα καὶ πολὺς χρόνος ἐγένετο τῷ Σωκράτει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ μεταξὺ τῆς δίκης τε καὶ τοῦ θανάτου. ΕΧ. Τί δὲ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων; τί ἦν τὰ λεχθέντα καὶ πραχθέντα; καὶ τίνες οἱ παραγενόμενοι τῶν ἐπιτηδείων τῷ ἀνδρί; ἢ οὐκ εἴων οἱ ἄρχοντες παρεῖναι, ἀλλ' ἔρημος ἐτελεύτα φίλων; ΦΑΙ. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ παρῆσάν τινες, καὶ πολλοί γε. ΕΧ. Ταῦτα δὴ πάντα προθυμήθητι ὡς σαφέστατα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μή τις σοι ἀσχολία τυγχάνει οὖσα. ΦΑΙ. Ἀλλὰ σχολάζω τε καὶ πειράσομαι ὑμῖν διηγήσασθαι. καὶ γὰρ τὸ μεμνῆσθαι Σωκράτους, καὶ αὐτὸν λέγοντα, καὶ ἄλλου ἀκούοντα, ἔμοιγε ἀεὶ πάντων ἥδιστον. ΕΧ. Ἀλλὰ μὴν ὦ Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους γε τοιούτους ἑτέρους ἔχεις. ἀλλὰ πειρῶ ὡς ἂν δύνῃ ἀκριβέστατα διελθεῖν πάντα. ΦΑΙΔ. Καὶ μὴν ἔγωγε θαυμάσια ἔπαθον παραγενόμενος. οὔτε γὰρ ὡς θανάτῳ παρόντα με ἀνδρὸς ἐπιτηδείου ἔλεος εἰσῄει. εὐδαίμων γάρ μοι ὁ ἀνὴρ ἐφαίνετο, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα· ὥστε μοι παρίστασθαι ἐκεῖνον μηδ' εἰς ᾅδου ἰόντα, ἄνευ θείας μοίρας ἰέναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν, εἴπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος. διὰ δὴ ταῦτα οὐδὲν πάνυ μοι ἐλεεινὸν εἰσῄει, ὡς εἰκὸς ἂν δόξειεν εἶναι παρόντι πένθει· οὔτε αὖ ἡδονή, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ ἡμῶν ὄντων, ὥσπερ εἰώθειμεν. καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦτοί τινες ἦσαν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἄτοπόν τι μοι πάθος παρῆν, καί τις ἀήθης κρᾶσις ἀπό τε τῆς ἡδονῆς συγκεκραμένη

ECHECRATES, PHÆDO, APOLLODORVS, SOCRATES, CEBES, SIMMIAS, CRITO, MINISTER vndecim virorum.

B IPSENE ô Phædo, affuiſti qua die Socrates venenum bibit in carcere? an ab alio ipſe audiuiſti? PHÆD. Quopiam, ô Echecrates, affui. ECHE. Quænam ſunt ea, quę vir ille antequam moreretur, loquutus eſt? Et quomodo è vita diſceſſit? Libenter enim audirem. Nam neque quiſquam Phliaſiorum ciuium frequenter proficiſcitur nunc Athenas, neque iamdiu hoſpes aliquis inde ad nos acceſſit, qui certum aliquid ea de re nunciare nobis poſſet, niſi illum hauſto veneno è vita migraſſe. De cæteris verò nihil quid referret habebat. PHÆD. Nec ergo quæ ad iudicium pertinebant, quo pacto tractata fuerint, audiuiſtis? ECHECR. Audiuimus: hæc enim nobis quidam retulit. Et admirati profectò ſumus, quòd C iam peracto iudicio, diu poſtea obiiſſe videatur. Quidnam in cauſa fuit, ô Phædo? PHÆ. Sorte quadam id Socrati, ô Echecrates, accidit: nam pridie quàm iudicaretur, ornari contigit puppim nauis eius, quam mittunt Athenienſes quotannis in Delum. ECH. Id verò quidnam ſibi vult? PH. Hæc eſt illa nauis, vt aiunt Athenienſes in qua Theſeus olim bis ſeptem illos ſecum vexit in Cretam ſeruauítque illos, & ille ſeruatus eſt. Vouerant autem, vt fertur, Apollini, ſi ſeruarentur, quotannis in Delum ſpectaculum quoddam mittere. Quod quidem nunc etiam ac ſemper ex illo tempore ſingulis ad Deum mittunt annis. Cùm igitur ſpectaculi principium agitur, ex lege interim luſtrant vrbem, neminémque eo tempore publicè necant, donec Delum perueniat nauis, rurſúsque Athenas reuertatur. Id verò non- D nunquam longo peragitur tẽpore, quando eos occupant venti. Initium verò ſpectaculi eſt, poſtquam Apollinis ſacerdos nauis illius coronauerit puppim. Id verò, vt modò dicebam, pridie quàm iudicaretur, factum erat. Quamobrem longum tempus Socrates fuit in carcere inter iudicium atque mortẽ. ECH. Circa verò mortem ipſam, ô Phædo, quænam ſunt ab eo dicta, quæ facta, quíve familiarium aderant? An magiſtratus adeſſe non permittebant? atque ita defectus ab amicis deceſſit? PH. Nequaquam: aderant aliqui, & quidem multi. ECHE. Hæc igitur omnia para te quàm planiſſimè nobis referre, niſi quid negotij te impediat. PHAED. Otioſus equidem ſum, atque enarrare vobis conabor. Quippe cùm meminiſſe Socratis ſiue ipſe loquar, ſiue loquentes alios audiam, mihi ſemper omnium ſit dulciſſimum. ECHECRAT. Similiter, ô Phædo, E hos qui te audituri ſunt, affectos habebis. Itaque conare pro viribus diligentiſſimè omnia perſequi. PHAEDO. Atque mira quadam ratione, ô Echecrates, illic præſens affectus eram. Neque enim miſericordia me capiebat, vt familiariſſimi viri morti præſentem. Siquidem beatus vir ille mihi ô Echecrates, videbatur, tum animi illius habitum, tum orationem conſideranti: adeò intrepidè generoſéque migrabat è vita, vt videretur mihi in vitam alteram, non abſque diuina ſorte migrare, ſed illic quoque beatus fore, ſi quis vnquam alius. Quamobrem neque admodum commouebar, (vt conſentaneum videretur hominem rei præſentem lugubri commoueri) neque rurſus afficiebar lætitia, quemadmodum ſolebamus aliàs, quum in philoſophia verſabamur. Nam ſermones quidem eiuſmodi erant, ſed reuera affectus quidam mirus atque inſolita voluptatis dolorisque permixtio

me inuaſerat conſiderantem illi paulò poſt moriendum eſſe. Et quicunque aderamus, fermè ſimiliter eramus affecti, aliàs quidem ridentes, aliàs verò lacrymantes. Vnus autem præ cæteris Apollodorus: noſti enim virum, eiúſque mores. ECHE. Quídni? PHÆD. Ille igitur ita prorſus erat affectus, atque ego ipſe aliique omnes diſtractū ſimiliter perturbatione animum habebamus. ECHEC. Sed quínam fortè aderant, ô Phædo. P. Ciues quidem & indigenæ aderant, ipſe Apollodorus, & Critobulus, patérque eius Crito: rurſus Hermogenes, Epigenes, Æſchines, Antiſthenes. Aderat & Cteſippus Pæaneus, & Menexenus, atque alij quidam indigenæ. Plato autem, vt arbitror, B ægrotabat. ECHEC. Sed num aliqui aderant peregrini? PHÆD. Aderant & peregrini, Simmias Thebanus, & Cebes, & Phædondes: Megarenſes verò Euclides, & Terpſion. ECHEC. Ariſtippus autem & Cleombrotus an aderant? PHÆDR. Non. In Ægina enim dicebantur eſſe. ECHECRAT. Aderántne inſuper alij? PHÆDR. Hos fermè quos narraui, interfuiſſe exiſtimo. ECHECRAT. Dic verò, quales fuerunt ſermones? PHÆD. Conabor equidem à principio omnia enarrare. Solebamus quotidie diebus ſuperioribus ad Socratem proficiſci ego atque alij, cōuenientes manè in illa curia, in qua & iudiciū factum fuerat: carceri enim erat proxima. Colloquentes igitur C inter nos operiebamur ſemper illic quo ad carcer aperiretur. aperiebatur enim haud admodum manè. Eo autem aperto, ingrediebamur ad Socratem, & ſæpe diem integrum cum ipſo tranſigebamus. Tunc ergo prius ſolito conuenimus. Pridie nanque eius diei, quum è carcere veſpere egreſſi eſſemus, nauem ex Delo audiuimus rediiſſe. Itaque ediximus inuicem ſummo mane nobis eſſe ad locum ſolitum redeundum. Cùm verò reuerſi eſſemus, egreſſus nobis obuius ianitor qui nos ſolebat admittere, expectare iuſſit, nec prius ingredi quàm ab ipſo accerſiremur. Soluunt enim, inquit, vndecim viri Socratem, illíque denunciant hodie mortem eſſe obeundam. D Neque deinde admodum commoratus rediit ad nos, iuſſitque intrare. Itaque introeúntes Socratem quidem inuenimus compedibus paulò antè ſolutum: Xanthippen verò, noſti mulierem, iuxta ſedentem, puerúmque eius manibus tenentem. Quæ nos quum vidiſſet, eiulare cœpit, & qualia mulieres ſolent, exclamare: O Socrates, inquit, nunc te poſtremùm tui familiares affabuntur, túque illos. At Socrates Critonem intuitus, O Crito, inquit, abducat quis hanc domum. Et illam quidem abduxerunt quidam Critonis domeſtici, vociferantem atque plangentem. Socrates autem ſedens in lecto, contraxit ad ſe crus, manúque perfricuit, atque inter fricandum E ſic inquit: Quàm mira videtur, ô viri, hæc res eſſe, quam nominant homines voluptatem, quámque miro naturaliter ſe habet modo ad dolorem ipſum, qui eius contrarius eſſe videtur. Quippe cùm ſimul homini adeſſe nolint. Attamen ſi quis proſequitur capítque alterum, ſemper fermè alterum quoque accipere cogitur, quaſi ex eodem vertice ſint ambo connexa. Arbitror equidem Æſopum, ſi hæc animaduertiſſet, fabulam fuiſſe facturum: videlicet Deum ipſum cùm ipſa inter ſe pugnantia vellet conciliare, neque id facere poſſet, in vnum eorum apices cōiunxiſſe, proptereáque, cuicunque adeſt alterū, eidē mox alterū quoq; adfuturum. quod quidem F mihi accidit in præſentia. Siquidem modò crus propter vincula afficiebatur dolore, ſed huic ſuccedere voluptas iam videtur. Ad hæc Cebes, Per Iouem, inquit, ô Socrates, opportunè id mihi in memoriam reuocaſti. Cùm enim poëmata compoſueris, prius tantū in laudem Apollinis, deinde etiā fabulas Æſopi carmine modulatus: tum alij multi me interrogauerūt, tū Euenus paulo antè, quónam cōſilio poſtquā in carcerē deueniſti, ea feceris, quę prius feceras nūquā. Si igiť tibi curæ eſt vt habeam quid reſpōdeam Eueno, quando iterū ex me quæſierit, quod certò ſcio facturum, dic quæſo, quid ei ſit reſpondēdum. Vera, inquit, ô Cebes, reſponde, me id effeciſſe, nō vt G vel cū ipſo, vel cū ipſius carminibus contenderē: ſciebā.n. facile id non eſſe: verùm vt inſomnia quędā experirer, minimēque officio meo deeſſem, ſi fortè hæc eſſet ea muſica quam ſæpius iam exercere me iubent. Erant aūt eiuſmodi: Sæpe mihi in anteacta vita idē inſomniū, licet alia atq; alia forma occurrēs ſeſe obtulit, eadē ſemper ita præcipiēs? Fac, ô Socrates, muſicā, atq. exerce. Ego igitur quod in ſuperiori tempore faciebam, hoc mihi præceptū arbitrabar: & queadmodū currentes adhortari ſolemus, ſic quod ipſe antea faciebam, ad idem me H inſomniū cohortari putabam, quaſi philoſophia maxima muſica foret, ego aūt in eo elaborarem. Poſtquam verò ſententia de me lata eſſet, & mori me Dei feſtum inhiberet, cenſui oportere, ſi fortè inſomniū toties iubeat, popularē hanc muſicam exercere, neq; ei repugnare, ſed morē gerere. Tutius enim fore arbitratus ſū, antequā è vita migrarē, ab hoc me officio liberare, & parētē inſomniū, poëmata facere. Itaque primū quidē in ipſius Dei laudē verſus feci, cuius tunc ſacra celebrabantur: atque poſt Deum iudicās oportere eum qui poeta futurus ſit non ſermones, ſed fabulas facere, me verò non eſſe fabulatorem

A ὁμοῦ καὶ τῆς λύπης, ἐνθυμουμένῳ ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος ἔμελλε τελευτᾶν. καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, ποτὲ μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύοντες· εἷς δὲ ἡμῶν καὶ διαφερόντως, Ἀπολλόδωρος. οἶσθα γάρ που τὸν ἄνδρα καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ. ΕΧ. Πῶς γὰρ οὔ; ΦΑΙ. Ἐκεῖνός τε τοίνυν παντάπασιν οὕτως εἶχε, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐτεταράγμην, καὶ οἱ ἄλλοι. ΕΧ. Ἔτυχον δὲ ὦ Φαίδων τίνες παραγενόμενοι; ΦΑΙ. Οὗτός τε δὴ ὁ Ἀπολλόδωρος τῶν ἐπιχωρείων παρῆν, καὶ Κριτόβουλος, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κρίτων· καὶ ἔτι Ἑρμογένης, καὶ Ἐπιγένης, καὶ Αἰσχίνης, καὶ Ἀντισθένης. ἦν δὲ καὶ Κτήσιππος ὁ Παιανιεὺς, καὶ Μενέξενος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχωρείων· Πλάτων δὲ (οἶμαι) ἠσθένει. ΕΧ. Ξένοι δέ τινες B παρῆσαν; ΦΑΙ. Ναί. Σιμμίας τέ γε ὁ Θηβαῖος, καὶ Κέβης, καὶ Φαιδώνδης· καὶ Μεγαρόθεν, Εὐκλείδης τε καὶ Τερψίων. ΕΧ. Τί δέ, Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος παρεγένοντο; ΦΑΙΔ. Οὐ δῆτα. ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἐλέγοντο εἶναι. ΕΧ. Ἄλλος δέ τις παρῆν; ΦΑΙ. Σχεδόν τι οἶμαι τούτους παραγενέσθαι. ΕΧ. Τί οὖν δή; τίνες, φῄς, ἦσαν οἱ λόγοι; ΦΑΙ. Ἐγώ σοι ἐξ ἀρχῆς πάντα πειράσομαι διηγήσασθαι. ἀεὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέρας εἰώθειμεν φοιτᾶν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τὸν Σωκράτη, συλλεγόμενοι ἕωθεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐν ᾧ καὶ ἡ δίκη ἐγένετο. πλησίον γὰρ ἦν τοῦ δεσμωτηρίου. περιεμένομεν οὖν ἑκάστοτε ἕως ἀνοιχθείη τὸ δεσμωτήριον, διατρίβοντες μετ' ἀλλήλων. ἀνεῴγετο γὰρ οὐ πρῴ· ἐπειδὴ δὲ ἀνοι- C χθείη, εἰσῇμεν παρὰ τὸν Σωκράτη, καὶ τὰ πολλὰ διημερεύομεν μετ' αὐτοῦ. καὶ δὴ καὶ τότε πρῳαίτερον συνελέγημεν. τῇ γὰρ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ ἐπειδὴ ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἑσπέρας, ἐπυθόμεθα ὅτι τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου ἀφιγμένον εἴη. παρηγγείλαμεν οὖν ἀλλήλοις ἥκειν ὡς πρῳαίτατα εἰς τὸ εἰωθός· καὶ ἥκομεν· καὶ ἡμῖν ἐξελθὼν ὁ θυρωρὸς, ὅσπερ εἰώθει ὑπακούειν, εἶπεν ἐπιμένειν, καὶ μὴ πρότερον παριέναι ἕως ἂν αὐτὸς κελεύσῃ. λύουσι γὰρ (ἔφη) οἱ ἕνδεκα Σωκράτη, καὶ παραγγέλλουσιν ὅπως ἂν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτᾷ. οὐ πολὺν δ' οὖν χρόνον ἐπισχὼν ἧκε, καὶ ἐκέλευσεν ἡμᾶς εἰσιέναι. εἰσιόντες οὖν κατελαμβάνομεν τὸν μὲν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, τὴν δὲ Ξανθίππην (γιγνώσκεις γάρ) ἔχουσάν D τε τὸ παιδίον αὐτοῦ καὶ παρακαθημένην. ὡς οὖν εἶδεν ἡμᾶς ἡ Ξανθίππη, ἀνευφήμησέ τε, καὶ τοιαῦτ' ἄττα εἶπεν οἷα δὴ εἰώθασιν αἱ γυναῖκες, Ὅτι, ὦ Σώκρατες, ὕστατον δή σε προσεροῦσι νῦν οἱ ἐπιτήδειοι, καὶ σὺ τούτους. καὶ ὁ Σωκράτης βλέψας εἰς τὸν Κρίτωνα, Ὦ Κρίτων, ἔφη, ἀπαγέτω τις ταύτην οἴκαδε. καὶ ἐκείνην μὲν ἀπῆγόν τινες τῶν τοῦ Κρίτωνος, βοῶσάν τε καὶ κοπτομένην· ὁ δὲ Σωκράτης, ἀνακαθιζόμενος εἰς τὴν κλίνην, συνέκαμψέ τε τὸ σκέλος, καὶ ἔτριψε τῇ χειρί· καὶ τρίβων ἅμα, ὡς ἄτοπον (ἔφη) ὦ ἄνδρες ἔοικέ τι εἶναι τοῦτο ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ· ὡς θαυμασίως πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι τὸ λυπηρόν· E τῷ ἅμα μὲν αὐτὼ μὴ θέλειν παραγίνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ· ἐὰν δέ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ἡμμένω δύ' ὄντε. καί μοι δοκεῖ (ἔφη) εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν συνθεῖναι, ὡς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐδύνατο, συνῆψεν εἰς ταὐτὸν αὐτῶν τὰς κορυφάς. καὶ διὰ ταῦτα ᾧ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται, ἐπακολουθεῖ ὕστερον καὶ τὸ ἕτερον. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι ἔοικεν, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεῖν, ἐκείνῳ δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ ἡδύ. Ὁ οὖν Κέβης ὑπολαβών, Νὴ τὸν Δία (ἔφη) ὦ Σώκρατες, εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με. περὶ γάρ τοι τῶν ποιημάτων ὧν πεποίηκας, ἐντείνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλω προοίμιον, F καὶ ἄλλοι τινές με ἤροντο ἤδη, ἀτὰρ καὶ Εὔηνος πρῴην, ὅ,τι ποτὲ διανοηθεὶς, ἐπειδὴ δεῦρο ἦλθες, ἐποίησας αὐτά, πρότερον οὐδὲν πώποτε ποιήσας. εἰ οὖν τί σοι μέλει τοῦ ἔχειν ἐμὲ Εὐήνῳ ἀποκρίνεσθαι, ὅταν με αὖθις ἐρωτᾷ, (εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ἐρήσεται) εἰπὲ τί χρὴ λέγειν. Λέγε τοίνυν (ἔφη) αὐτῷ, ὦ Κέβης, τἀληθῆ, ὅτι οὐκ ἐκείνῳ βουλόμενος οὐδὲ τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀντίτεχνος εἶναι, ἐποίησα ταῦτα· (ᾔδειν γὰρ ὡς οὐ ῥᾴδιον εἴη) ἀλλ' ἐνυπνίων τινῶν ἀποπειρώμενος τί λέγοι, καὶ ἀφοσιούμενος, εἰ ἄρα πολλάκις ταύτην τὴν μουσικήν μοι ἐπιτάττοι ποιεῖν. ἦν γὰρ δὴ ἄττα τοιάδε· πολλάκις μοι φοιτῶν τὸ αὐτὸ ἐνύπνιον ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ, ἄλλοτ' ἐν ἄλλῃ ὄψει φαινόμενον, τὰ αὐτὰ λέγον, Ὦ Σώκρατες (ἔφη) μουσι- G κὴν ποίει καὶ ἐργάζου. καὶ ἐγὼ ἔν γε τῷ πρόσθεν χρόνῳ ὅπερ ἔπραττον, τοῦτο ὑπελάμβανον αὐτό μοι παρακελεύεσθαί τε καὶ ἐπικελεύειν, ὥσπερ οἱ τοῖς θέουσι διακελευόμενοι· καὶ ἐμοὶ οὕτω τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ ἔπραττον τοῦτο ἐπικελεύειν, μουσικὴν ποιεῖν· ὡς φιλοσοφίας μὲν οὔσης μεγίστης μουσικῆς, ἐμοῦ δὲ τοῦτο πράττοντος. νῦν δ' ἐπειδὴ ἥ τε δίκη ἐγένετο, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἑορτὴ διεκώλυέ με ἀποθνήσκειν, ἔδοξε χρῆναι, εἰ ἄρα πολλάκις μοι προστάττοι τὸ ἐνύπνιον ταύτην τὴν δημώδη μουσικὴν ποιεῖν, μὴ ἀπειθῆσαι αὐτῷ, ἀλλὰ ποιεῖν. ἀσφαλέστερον γὰρ εἶναι μὴ ἀ- H πιέναι πρὶν ἀφοσιώσασθαι ποιήσαντα ποιήματα, πειθόμενον τῷ ἐνυπνίῳ. οὕτω δὴ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεόν, ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους ἀλλ' οὐ λόγους, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν μυθολογικός,

διὰ ταῦτα, οὓς προχείρους εἶχον καὶ ἠπιστάμην μύθους τοὺς Αἰσώπου, τούτων ἐποίησα οἷς πρώτοις ἐνέτυχον. Ταῦτα οὖν ὦ Κέβης Εὐήνῳ φράζε· καὶ ἐρρῶσθαι, καὶ, ἂν σωφρονῇ, ἐμὲ διώκειν. ἄπειμι δὲ, ὡς ἔοικε, τήμερον· κελεύουσι γὰρ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Οἷον παρακελεύῃ, ἔφη, τοῦτο, ὦ Σώκρατες, Εὐήνῳ. πολλὰ γὰρ ἤδη ἐντετύχηκα τῷ ἀνδρί. σχεδὸν οὖν, ἐξ ὧν ἐγὼ ᾔσθημαι, οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄν σοι ἑκὼν εἶναι πείσεται. Τί δαί (ἦ δ' ὅς) οὐ φιλόσοφος Εὐήνος; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Σιμμίας. Ἐθελήσει τοίνυν καὶ Εὐήνος, καὶ πᾶς ὅτῳ ἀξίως τούτου τοῦ πράγματος μέτεστιν. οὐ μέντοι ἴσως βιάσεται αὑτόν. οὐ γάρ φασι θεμιτὸν εἶναι. καὶ ἅμα λέγων ταῦτα, καθῆκε τὰ σκέλη ἀπὸ τῆς κλίνης ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ καθεζόμενος, οὕτως ἤδη τὰ λοιπὰ διελέγετο. Ἤρετο οὖν αὐτὸν ὁ Κέβης, Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάζεσθαι, ἐθέλειν δ' ἂν τῷ ἀποθνήσκοντι τὸν φιλόσοφον ἕπεσθαι; Τί δὲ, ὦ Κέβης, οὐκ ἀκηκόατε σύ τε καὶ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων, Φιλολάῳ συγγεγονότες; Οὐδέν γε σαφὲς, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐγὼ ἐξ ἀκοῆς περὶ αὐτῶν λέγω. ἃ μέντοι τυγχάνω ἀκηκοὼς, φθόνος οὐδεὶς λέγειν. καὶ γὰρ ἴσως καὶ μάλιστα πρέπει μέλλοντα ἐκεῖσε ἀποδημεῖν, διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ, ποίαν τινὰ οἰόμεθα αὐτὴν εἶναι. τί γὰρ ἄν τις καὶ ποιοῖ ἄλλο ἐν τῷ μέχρις ἡλίου δυσμῶν χρόνῳ; Κατὰ τί δὴ οὖν ποτε οὔ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι, ὦ Σώκρατες; ἤδη γὰρ ἔγωγε (ὅπερ δὴ νῦν σὺ ἤρου) καὶ Φιλολάου ἤκουσα, ὅτε παρ' ἡμῖν διῃτᾶτο, ἤδη δὲ καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς οὐ δέοι τοῦτο ποιεῖν· σαφὲς δὲ περὶ αὐτῶν οὐδενὸς πώποτε οὐδὲν ἀκήκοα. Ἀλλὰ προθυμεῖσθαι χρὴ, ἔφη. τάχα γὰρ ἂν καὶ ἀκούσαις. ἴσως μέντοι θαυμαστόν σοι φανεῖται, εἰ τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλοῦν ἐστι, καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ καὶ τἆλλα ἐστὶν, ὅτε καὶ οἷς βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν. οἷς δὲ βέλτιον τεθνάναι, θαυμαστὸν ἴσως σοὶ φαίνεται εἰ τούτοις τοῖς ἀνθρώποις μὴ ὅσιον αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλ' ἄλλον δεῖ περιμένειν εὐεργέτην. Καὶ ὁ Κέβης ἠρέμα ἐπιγελάσας, Ἴττω Ζεὺς, ἔφη, τῇ αὑτοῦ φωνῇ εἰπών. Καὶ γὰρ ἂν δόξειεν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὕτως γ' εἶναι ἄλογον· οὐ μέντοι ἀλλ' ἴσως γ' ἔχει τινὰ λόγον. ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν, οὐδ' ἀποδιδράσκειν, μέγας τέ τις μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥᾴδιος διϊδεῖν· οὐ μέντοι ἀλλὰ τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. ἢ σοὶ οὐ δοκεῖ οὕτως; Ἔμοιγ', ἔφη ὁ Κέβης. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) καὶ σὺ ἂν τῶν σαυτοῦ κτημάτων εἴ τι αὐτὸ ἑαυτὸ ἀποκτιννύοι, μὴ σημήναντός σου ὅτι βούλει αὐτὸ τεθνάναι, χαλεπαίνοις ἂν αὐτῷ, καὶ εἴ τινα ἔχοις τιμωρίαν, τιμωροῖο ἄν; Πάνυ γ' ἔφη. Ἴσως τοίνυν ταύτῃ οὐκ ἄλογον, μὴ πρότερον αὑτὸν ἀποκτιννύναι δεῖν, πρὶν ἀνάγκην τινὰ ὁ θεὸς ἐπιπέμψῃ, ὥσπερ καὶ τὴν νῦν ἡμῖν παροῦσαν. Ἀλλ' εἰκὸς (ἔφη ὁ Κέβης) τοῦτό γε φαίνεται. ὃ μέντοι νῦν δὴ ἔλεγες, τὸ τοὺς φιλοσόφους ῥᾳδίως ἂν ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἔοικε τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἀτόπῳ· εἴπερ ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, εὐλόγως ἔχει, τὸ θεόν τε εἶναι τὸν ἐπιμελούμενον ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐκείνου κτήματα εἶναι. τὸ γὰρ μὴ ἀγανακτεῖν τοὺς φρονιμωτάτους ἐκ ταύτης τῆς θεραπείας ἀπιόντας, ἐν ᾗ ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν οἵπερ ἄριστοί εἰσι τῶν ὄντων ἐπιστάται θεοὶ, οὐκ ἔχει λόγον. οὐ γάρ που αὐτός γε ἑαυτοῦ ἄμεινον οἴεται ἐπιμελήσεσθαι, ἐλεύθερος γενόμενος· ἀλλ' ἀνόητος μὲν ἄνθρωπος τάχ' ἂν οἰηθείη ταῦτα φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ δεσπότου, καὶ οὐκ ἂν λογίζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπό γε τοῦ ἀγαθοῦ φεύγειν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα παραμένειν. διὸ ἀλογίστως ἂν φεύγοι· ὁ δὲ νοῦν ἔχων ἐπιθυμοῖ που ἂν ἀεὶ εἶναι παρὰ τῷ αὑτοῦ βελτίονι. καίτοι οὕτως, ὦ Σώκρατες, τοὐναντίον εἶναι εἰκὸς ἢ ὃ δὴ νῦν ἐλέγετο. τοὺς μὲν γὰρ φρονίμους, ἀγανακτεῖν ἀποθνήσκοντας πρέπει, τοὺς δ' ἄφρονας χαίρειν. Ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης ἡσθῆναί τέ μοι ἔδοξε τῇ τοῦ Κέβητος πραγματείᾳ· καὶ ἐπιβλέψας εἰς ἡμᾶς, Ἀεί τοι, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνᾷ, καὶ οὐ πάνυ εὐθέως ἐθέλει πείθεσθαι ὅ, τι ἄν τις εἴποι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, νῦν γε δοκεῖ τί μοι καὶ αὐτῷ λέγειν Κέβης. τί γὰρ ἂν βουλόμενοι ἄνδρες σοφοὶ ὡς ἀληθῶς δεσπότας ἀμείνους αὑτῶν φεύγοιεν, καὶ ῥᾳδίως ἀπαλλάττοιντο αὐτῶν; καί μοι δοκεῖ Κέβης εἰς σὲ τείνειν τὸν λόγον, ὅτι οὕτω ῥᾳδίως φέρεις καὶ ἡμᾶς ἀπολείπων, καὶ ἄρχοντας ἀγαθοὺς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖς, θεούς. Δίκαια (ἔφη) λέγετε. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς λέγειν ὅτι χρή με ἀπολογήσασθαι ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας. Φέρε δὴ (ἦ δ' ὅς) πειραθῶ πρὸς ὑμᾶς πιθανώτερον ἀπολογήσασθαι ἢ πρὸς τοὺς δικαστάς. ἐγὼ γὰρ (ἔφη) ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ ᾤμην ἥξειν πρῶτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλους σοφούς τε καὶ ἀγαθοὺς, ἔπειτα καὶ παρ' ἀνθρώπους τετελευτηκότας ἀμείνους τῶν ἐνθάδε, ἠδίκουν ἂν, οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ· νῦν δὲ εὖ ἴστε ὅτι παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διϊσχυρισαίμην· ὅτι μέντοι παρὰ θεοὺς δεσπότας πάνυ ἀγαθοὺς ἥξειν, εὖ ἴστε ὅτι, εἴπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, διϊσχυρισαίμην ἂν καὶ τοῦτο. ὥστε διὰ ταῦτα

A nonnullis ex fabulis Æſopi quas ſciebam, magiſque in promptu habebam, vt in quanque prius incidi, modulatus ſum. Hęc igitur, ô Cebes, refer Eueno, & iube, vt valeat, & ſi ſapit, me ſequatur. migro enim hinc hodie, vt apparet. Sic enim Athenienſes iubent. Tunc Simmias, Quale id eſt, inquit, ô Socrates, quod Eueno mandas? Sæpe enim in illum incidi, & quantum de illo ſentio, nullo penè modo libens ille tibi parebit. Quid verò, inquit? nónne philoſophus eſt Euenus? Mihi quidem videtur, inquit Simmias. Volet igitur & Euenus, & quicunque huius rei dignè eſt particeps. Non tamen fortè ſibi vim inferet. Non enim fas eſſe aiunt. Et ſimul hæc dicens, crura è lectis demiſit in terram. Atque ita ſedens, deinceps reliqua diſputa-
B uit. Quæſiuit igitur ab eo Cebes, quónam id modo ais, ô Socrates? fas quidem non eſſe ſeipſum violare, philoſophum tamen optare morientem ſequi? Quid, ô Cebes, inquit, nónne tu Simmiáſque talia quædam audiuiſtis à Philolao, quo familiariter vtebamini? Manifeſti quidem, inquit Cebes, nihil, ô Socrates. Atqui ego quoque de his rebus, inquit Socrates, ex auditu loquor. Quæ igitur ipſe audiui, referre vobis nulla inuidia prohibebit. Etenim fortaſſe maximè decet illò migraturum conſiderare atque animo fingere qualis futura putanda ſit hæc ipſa migratio. quid enim aliud vſque ad ſolis occaſum quis fa-
C ciat? Quam ob cauſam inquit Cebes, ô Socrates, nefas eſſe aiunt ſibimet manus inferre? iam enim quod modò quærebas, ego à Philolao audiui, quum apud nos verſaretur, & ab aliis inſuper nonnullis, non decere id facere? apertum tamen hac de re quicquam nihil ab aliquo vnquam audiui. Sed attentione opus eſt, inquit. Nam & ſi audiueris, mirũ tamen fortè videri poſſit, vtrùm hoc ſolum ex aliis omnib. ſimplex ſit: nec accidat vnquã homini queadmodum cætera, quãdo & melius ſit mori quàm viuere. Itaq. mirũ tibi fortè videbitur ſi his quib. præſtat mori, non liceat ſibimet prodeſſe,
D ſed alium oporteat expectare qui proſit. Tunc Cebes ſubridens, Ittio Iupiter, inquit, ſua ipſius lingua loquens. Atqui videri quidem inquit Socrates, poteſt id ſic abſurdum. Fortaſſe tamen quandam habet rationem. Profectò ſermo ille qui de hiſce rebus in arcano habetur quod nos homines ſumus in quadam cuſtodia, neque decet quẽquam ex hac ſeipſum ſoluere, neque aufugere, magnus quidem mihi videtur, neq. cognitu facilis. Veruntamen id mihi, ô Cebes, rectè dici videtur, Deos quidem curam habere noſtri: nos verò homines vnam quãdã ex poſſeſſionibus eſſe Deorum. An nõ ita tibi videtur? Mihi quidem, inquit Cebes. Nónne igitur, inquit, & tu ſi quod
E ex mancipiis tuis ſeipſum perimeret, quum tu minimè ſignificaſſes velle te vt è vita excederet, iraſcereris illi? & ſi poteſtatem haberes, pœna quadam afficeres? Omnino inquit. Fortaſſe igitur hoc modo non præter rationem eſt, non prius decere ſeipſum interficere quàm Deus neceſſitatem aliquã impoſuerit, qualem nobis impoſuit in præſentia. Conſentaneum id quidem apparet, inquit Cebes. Quod verò dicebas modò, philoſophos perfacile velle mori, abſurdum, ô Socrates, videtur eſſe, ſiquidem quod nunc diximus, rationem habet. Deum videlicet noſtri curã gerere. nos verò eius eſſe poſſeſſionem. Nullam enim id rationem habet, prudentiſſimos videlicet ho-
F mines non ægrè ferre ab ea cura ſe amoueri, quã illi præſtant Dij, optimi omnium rerum gubernatores. Nunquam enim putaret vir prudens ipſum ſe melius eſſe curaturum, ſi liber euaſerit: ſed demens aliquis forſitan id putaret, fugiendum ſcilicet eſſe à domino: neque cogitaret non eſſe id quod bonum eſt fugiendum, ſed in eo maximè permanẽdum. Ideóque abſque ratione fugeret. Qui verò mentem habet, ſemper apud eum qui ſit melior eſſe cupit. Atque ita, ô Socrates, contrarium eius quod paulo antè dicebatur probabilius eſt. Sapientes enim decet grauiter mortem ferre, inſipientes verò libenter. Socrates igitur cùm hæc audiſſet, delectari mihi viſus eſt
G argutia Cebetis. Conuerſúſque ad nos, Semper inquit, hic Cebes rationes quaſdam perſcrutatur, neque admodum facilè quod quiuis dixerit, vult admittere. Tunc Simmias, Mihi quoque, inquit, nonnihil videtur Cebes dicere. Quo enim conſilio ſapientes viri eos qui meliores reuera quàm ipſi ſint, fugiant, illíſque carere facilè patiantur? Atqui mihi videtur Cebes ſermonem in te intendere, quòd tam facilè & nos relinquas & Deos, vt tu ipſe fateris, principes bonos. Iuſta dicitis, inquit Socrates. arbitror enim vos dicere meipſum tanquam in iudicio oportere purgare. Et maximè quidem, inquit Sim-
H mias. Age ergo, inquit. Conabor nunc apud vos accuratius quàm apud iudices fecerim, me defendere. Equidem, ô Simmia atque Cebes, niſi me migraturum putarem, primùm quidem ad Deos alios ſapientes & bonos, deinde ad homines defunctos his qui hîc ſunt meliores, iniuſta agerem non moleſtè ferens mortem. Nunc certò habetote, ſperare me ad viros bonos iturum: ſed hoc quidẽ haud omnino aſſeuerarem. Quòd verò ad Deos dominos valde bonos iturus ſim, certum habetote, ſi quid aliud eiuſmodi, & hoc vtique me affirmaturum.

Propterea haud quaquam mortem moleſtè fero, vt quidem ſi aliter ſe res haberet, facerem, ſed bono animo ſum, ſperóque ſupereſſe aliquid his qui defuncti ſunt, atq. vt iā diu dicit, multo melius bonis fore quàm malis. Quid igitur, ô Socrates, inquit Simmias? Num ipſe cum iſthac ſententia hinc abire cogitas? An nos quoque participes eius relinquere? Nam commune nobis quoque id bonum eſſe arbitror. Pręterea ita demum te apud nos purgaueris, ſi quæ dicis, nobis etiam perſuaſeris. Dabo equidem operam, inquit. Sed Critonem prius auſcultemus. Videtur enim mihi iādudū nōnihil velle dicere. Quídnā putas aliud, ô Socrates, inquit Crito, quàm quod iamdudum mihi dicit is qui tibi venenum eſt daturus? te videlicet monēdum eſſe vt quàm parciſſimè loquaris, dicit enim eos qui diſputāt, nimium incaleſcere: nihil verò tale bibituris venenum conuenire. Alioquin eos qui id fecerint, cogi interdum bis, quandoque ter venenum bibere. Tum Socrates, Mitte ipſum, inquit. Tantùm id quod officij eius eſt paret, tanquam bis, & ſi oportuerit ter præbiturus. Et antea quidem, inquit Crito, fermè id te reſponſurum ſciebam. Sed me ille iamdudum interpellat. Mitte ipſum, inquit. Ego verò ô iudices, rationē vobis iam reddere volo, ob quā mihi videatur vir qui per omnē vitā incubuerit philoſophiæ, meritò magna cum fiducia imminētē expectare mortem, atq; bona ſpe eſſe, ſe ibi poſtquam hinc migrauerit, maxima bona reportaturum. Quemadmodū igit̄ id ita ſe habeat, ô Simmia atque Cebes, conabor equidem aperire. Quicunq; philoſophiā rectè tractant, vidētur latuiſſe cæteros homines, ꝙ nihil aliud ipſi cōmentarentur quàm mori, atque eſſe ſe mortuos. Quòd ſi id verum eſt, perabſurdū foret, ſi cū nihil præter hoc aliud per omnē vitā ſtuduerint, hoc ipſo adueniente quod iamdiu agitabāt exercebántq;, grauiter ferrent. Hîc Simmias arridens, per Iouem, inquit, ô Socrates, mihi quidē haud multùm ridere cupienti riſum expreſſiſti. Nā multos arbitror fore qui ſi id audierint, aptiſſimè in philoſophos dictum putent: noſtróſque homines conſenſuros, & valde quidē ꝙ philoſophi reuera moriantur, minimèque illos ignorare, dignos eſſe hos, qui hoc ipſum patiantur. Fortè id rectè, ô Simmia, dicerent, præterquam quòd ſe hoc non ignorare addūt. Latet enim ipſos, qua ratione veri philoſophi & mori ſtudeant, & morte ſint digni. Sed iam relinquamus illos, nobíſq. ipſis loquamur. Putamúſne aliquid eſſe mortem? Aliquid certè, inquit Simmias. Nunquid aliud, inquit, quàm animæ à corpore ſolutionē? Eſſéque id, mortuū eſſe, ſcilicet ſolutū ab anima corpus per ſe ſeorſum eſſe? Seorſum quoque à corpore animā ſolutā, ipſam per ſeipſam exiſtere? Nunquid mors præter hoc aliud eſt? Nihil aliud, inquit Simmias. Conſidera, inquit bone vir, num tibi idē quoque, & mihi videatur. Ex his enim nos arbitror planius quæ perquirimus, intellecturos. Videtúrne tibi philoſophi officiū eſſe ſectari eas quæ appellantur voluptates, quales ſunt epularum, atque poculorū? Minimè quidem, ô Socrates, inquit. Sed an venereorū? Nullo modo, inquit. Quid reliquū corporis cultum, an eum magnifacere philoſophus tibi videtur? vt habere veſtes egregias, calceóſque & alia quę circa corpus ſunt ornamenta, vtrùm multi facere tibi videtur, an nihili pēdere, niſi quatenus magna cogat neceſſitas illis vti? Mihi quidē videtur verus philoſophus hæc omnia flocci pendere, inquit Simmias. An non tibi videtur, inquit, huiuſmodi hominis ſtudium haud ad corpus quidem declinare, ſed quantum fieri poteſt ab illo diſcedere, atque ad animū ſe conuertere. Mihi quidē, inquit Simmias. Nónne igitur in eiuſmodi rebus primum manifeſtè apparet philoſophus præter cęteros homines animū quàm maximè poteſt à commercio corporis ſegregare? Apparet, inquit. Putant verò plerique, ô Simmia, eum hominē cui nihil taliū dulce ſit, neque illis fruatur, reuera viuere exiſtimandū non eſſe, penè mortuū, cū voluptatibus corporis non ſtudeat. Veriſſima narras, inquit. Quid autem circa ſapientię ipſius acquiſitionē? inquit Socrates. Vtrum impedimento eſt corpus, ſi quis ipſum ſociū ad inueſtigādum aſſumpſerit. nécne? Quale id eſt quod nunc dicā. Habéntne viſus & auditus veritatem in hominibus aliquam? An verò ſic ſe res habet, vt ipſi quoque poëtæ ſemper canunt, nihil nos audire, nihil videre ſyncerum? Atqui ſi ij corporis ſenſus ſynceri certíque non ſunt, neque etiā alij: quippe cùm cæteri omnes his quodāmodo deteriores ſint. An nō tibi videntur? Prorſus, inquit. Quādo igitur animus veritatē attingit? inquit. Quando enim aliquid cū corpore tentat inueſtigare, proculdubio decipit̄ à corpore. Verè loqueris, inquit. An non, in ipſa ratiocinatione ſi vſquā alibi, certè fit illi aliquid eorū quæ verè ſunt, manifeſtū? Ita eſt, inquit. Ratiocinatur aūt tunc optimè, quando horū nihil eū perturbat, neq; auditus, neq, viſus, neque dolor, neq. voluptas: ſed quàm maximè ſeipſum in ſe recipiēs, deſerit corpus neq. quicquā quoad fieri poteſt cū illo communicans, neque attingens, ipſū quod verè eſt, affectat. Eſt ita, inquit. Nónne, inquit Simmias, & in hoc philoſophi animus maximè cōtēnit corpus, ab eóque aufugit, quærítq ſecūdū ſeipſū viuere? Apparet, inquit. Quid verò hæc, ô Simmia? inquit. Dicimúſne

A οὐχ ὁμοίως ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὔελπίς εἰμι εἶναί τι τοῖς τετελευτηκόσι, καὶ,
ὥσπερ γε καὶ πάλαι λέγεται, πολὺ ἄμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς.
Τί οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας; ὦ Σώκρατες; πότερον αὐτὸς ἔχων τὴν διάνοιαν
ταύτην, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι, ἢ κἂν ἡμῖν μεταδοίης; κοινὸν γὰρ δὴ ἔμοιγε
δοκεῖ καὶ ἡμῖν εἶναι ἀγαθὸν τοῦτο· καὶ ἅμα σοι ἡ ἀπολογία ἐστὶν, ἐὰν ἅπερ
λέγῃς ἡμᾶς πείσῃς. Ἀλλὰ πειράσομαι, ἔφη. πρῶτον δὲ Κρίτωνα τόν-
δε σκεψώμεθα, τί ἐστιν ὃ βούλεσθαί μοι δοκεῖ πάλαι εἰπεῖν. Τί δὲ, ὦ Σώ-
κρατες, ἔφη ὁ Κρίτων, ἄλλο γε ἢ πάλαι μοι λέγει ὁ μέλλων σοι δώσειν τὸ
φάρμακον, ὅτι χρή σοι φράζειν ὡς ἐλάχιστα διαλέγεσθαι; φησὶ γὰρ θερ-
μαίνεσθαι μᾶλλον διαλεγομένους, δεῖν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον προσφέρειν τῷ
B φαρμάκῳ· εἰ δὲ μὴ, ἐνίοτε ἀναγκάζεσθαι καὶ δὶς καὶ τρὶς πίνειν τοὺς τὶ
τοιοῦτον ποιοῦντας. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἔα, ἔφη, χαίρειν αὐτόν· ἀλλὰ μό-
νον τὸ ἑαυτοῦ παρασκευαζέτω, ὡς καὶ δὶς δώσων· ἐὰν δὲ δέῃ, καὶ τρίς. Ἀλ-
λὰ σχεδὸν μέντοι ᾔδειν, ἔφη ὁ Κρίτων· ἀλλά μοι πράγματα πάλαι πα-
ρέχει. Ἔα αὐτὸν, ἔφη· ἀλλ' ὑμῖν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι τὸν λόγον ἀπο-
δοῦναι, ὥς μοι φαίνεται εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψας
τὸν βίον, θαῤῥεῖν μέλλων ἀποθανεῖσθαι, καὶ εὔελπις εἶναι ἐκεῖ μέγιστα οἴσεσθαι
ἀγαθὰ, ἐπειδὰν τελευτήσῃ. πῶς ἂν οὖν δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχοι, ὦ Σιμμία τε
καὶ Κέβης, ἐγὼ πειράσομαι φράσαι. κινδυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν
ὀρθῶς ἁπτόμενοι φιλοσοφίας, λεληθέναι τοὺς ἄλλους ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ
C ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι. εἰ οὖν τοῦτο ἀληθὲς, ἄτοπον
δή που ἂν εἴη, προθυμεῖσθαι μὲν ἐν παντὶ τῷ βίῳ μηδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο, ἥκον-
τος δὲ δὴ αὐτοῦ, ἀγανακτεῖν ὃ πάλαι προυθυμοῦντό τε καὶ ἐπετήδευον.
Καὶ ὁ Σιμμίας γελάσας, Νὴ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ πάνυ γέ με νῦν
δὴ γελασείοντα ἐποίησας γελάσαι. οἶμαι γὰρ ἂν τοὺς πολλοὺς αὐτὸ τοῦτο
ἀκούσαντας δοκεῖν εὖ πάνυ εἰρῆσθαι εἰς τοὺς φιλοσοφοῦντας, καὶ ξυμφά-
ναι ἂν τοὺς παρ' ἡμῖν ἀνθρώπους καὶ πάνυ, ὅτι τῷ ὄντι οἱ φιλοσοφοῦντες
μὲν θανατῶσι, καὶ σφᾶς γε οὐ λελήθασιν ὅτι ἄξιοί εἰσι τοῦτο πάσχειν. Καὶ
ἀληθῆ γ' ἂν λέγοιεν, ὦ Σιμμία, πλήν γε τοῦ σφᾶς μὴ λεληθέναι. λέληθε
D γὰρ αὐτοὺς ᾗ τε θανατῶσι, καὶ ᾗ ἄξιοί εἰσι θανάτου οἱ ὡς ἀληθῶς φιλόσο-
φοι. εἴπωμεν γὰρ, ἔφη, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, χαίρειν εἰπόντες ἐκείνοις, ἡ-
γούμεθά τι τὸν θάνατον εἶναι; Πάνυ γ', ἔφη ὑπολαβὼν ὁ Σιμμίας. Ἆρα
μὴ ἄλλο τι ἢ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγήν; καὶ εἶναι τοῦτο
τεθνάναι, χωρὶς μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ σῶ-
μα γεγονέναι, χωρὶς δὲ τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν, αὐτὴν καθ'
αὐτὴν εἶναι; ἆρα μὴ ἄλλο τι ᾖ ὁ θάνατος ἢ τοῦτο; Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο, ἔφη.
Σκέψαι δὴ, ὦ 'γαθὲ, ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ξυνδοκῇ ἅπερ ἐμοί. ἐκ γὰρ τούτων
μᾶλλον οἶμαι ἡμᾶς εἴσεσθαι περὶ ὧν σκοποῦμεν. φαίνεταί σοι φιλοσόφου
ἀνδρὸς εἶναι ἐσπουδακέναι περὶ τὰς ἡδονὰς καλουμένας τὰς τοιάσδε, οἷον σι-
E τίων τε καὶ ποτῶν; Ἥκιστά γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας. Τί δέ; τὰς τῶν
ἀφροδισίων; Οὐδαμῶς. Τί δέ; τὰς ἄλλας τὰς περὶ τὸ σῶμα θεραπείας
δοκεῖ σοι ἐντίμους ἡγεῖσθαι ὁ τοιοῦτος; οἷον, ἱματίων διαφερόντων κτήσεις,
καὶ ὑποδημάτων, καὶ τοὺς ἄλλους καλλωπισμοὺς τοὺς περὶ τὸ σῶμα, πότε-
ρον τιμᾶν δοκεῖ σοι ἢ ἀτιμάζειν, καθόσον μὴ πολλὴ ἀνάγκη μετέχειν
αὐτῶν; Ἀτιμάζειν ἔμοιγε δοκεῖ (ἔφη) ὅ γε ὡς ἀληθῶς φιλόσοφος. Οὐκοῦν
ὅλως δοκεῖ σοι (ἔφη) ἡ τοῦ τοιούτου πραγματεία, οὐ περὶ τὸ σῶμα εἶναι, ἀλ-
λὰ καθόσον δύναται ἀφεστάναι αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τετράφθαι; Ἔ-
μοιγε. Ἆρ' οὖν πρῶτον μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις δῆλός ἐστιν ὁ φιλόσοφος
F ἀπολύων ὅτι μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας δια-
φερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Φαίνεται. Καὶ δοκεῖ γέ που, ὦ Σιμμία,
τοῖς πολλοῖς ἀνθρώπων, ᾧ μηδὲν ἡδὺ τῶν τοιούτων, μηδὲ μετέχει αὐ-
τῶν, οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν, ἀλλ' ἐγγύς τι τείνειν τοῦ τεθνάναι ὁ μηδὲν φροντίζων
τῶν ἡδονῶν αἳ διὰ τοῦ σώματός εἰσι. Πάνυ μὲν οὖν ἀληθῆ λέγεις. Τί δὲ
δὴ περὶ αὐτὴν τῆς φρονήσεως κτῆσιν, πότερον ἐμπόδιον τὸ σῶμα, ἢ οὔ,
ἐάν τις αὐτὸ ἐν τῇ ζητήσει κοινωνὸν συμπαραλαμβάνῃ; οἷον τὸ τοιόνδε
λέγω· ἆρα ἔχει ἀλήθειάν τινα ὄψις τε καὶ ἀκοὴ τοῖς ἀνθρώποις; ἢ τά γε
τοιαῦτα καὶ οἱ ποιηταὶ ἀεὶ ἡμῖν θρυλλοῦσιν, ὅτι οὔτ' ἀκούομεν ἀκριβὲς
οὐδὲν, οὔτε ὁρῶμεν; καίτοι εἰ αὗται τῶν περὶ τὸ σῶμα αἰσθήσεων μὴ ἀκρι-
βεῖς εἰσι μηδὲ σαφεῖς, σχολῇ γε αἱ ἄλλαι. πᾶσαι γάρ που τούτων φαυλό-
G τεραί εἰσιν. ἢ σοὶ οὐ δοκοῦσι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πότε οὖν (ἦ δ' ὅς) ἡ ψυ-
χὴ τῆς ἀληθείας ἅπτεται; ὅταν μὲν γὰρ μετὰ τοῦ σώματος ἐπιχειρῇ τι σκο-
πεῖν, δῆλον ὅτι τότε ἐξαπατᾶται ὑπ' αὐτοῦ. Ἀληθῆ λέγεις. Ἆρ' οὖν οὐκ
ἐν τῷ λογίζεσθαι, εἴπερ που ἄλλοθι, κατάδηλον αὐτῇ γίγνεταί τι τῶν ὄν-
των; Ναί; Λογίζεται δέ γέ που τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τού-
των μηδὲν παραλυπῇ, μήτε ἀκοὴ, μήτε ὄψις, μήτε ἀλγηδὼν, μή-
τε τις ἡδονὴ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνηται, ἐῶσα χαίρειν
τὸ σῶμα, καὶ καθόσον δύναται μὴ κοινωνοῦσα αὐτῷ μηδ' ἁπτομένη,
ὀρέγηται τοῦ ὄντος. Ἔστι ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα ἡ τοῦ φιλοσόφου
H ψυχὴ μάλιστα ἀτιμάζει τὸ σῶμα, καὶ φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, ζητεῖ δὲ αὐτὴ
καθ' αὐτὴν γίγνεσθαι; Φαίνεται. Τί δὲ δὴ τὰ τοιάδε, ὦ Σιμμία, φαμέν

τί εἶναι δίκαιον αὐτὸ, ἢ οὐδέν; Φαμὲν τι, νὴ Δία. Καὶ οὐ καλὸν καὶ ἀγαθόν; Πῶς δ' οὔ; Ἤδη οὖν πώποτέ τι τῶν τοιούτων τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδες; Οὐδαμῶς, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐφήψω αὐτῶν (λέγω δὲ περὶ πάντων, οἷον μεγέθους πέρι, ὑγιείας, ἰσχύος, καὶ τῶν ἄλλων ἑνὶ λόγῳ ἁπάντων τῆς οὐσίας, ὃ τυγχάνει ἕκαστον ὄν) ἆρα διὰ τοῦ σώματος τἀληθέστατον αὐτῶν θεωρεῖται; ἢ ὧδ' ἔχει· ὃς ἂν μάλιστα ἡμῶν καὶ ἀκριβέστατα παρασκευάσηται αὐτὸ ἕκαστον διανοηθῆναι, περὶ οὗ σκοπεῖ, οὗτος ἂν ἐγγύτατα ἴοι τοῦ γνῶναι ἕκαστον; Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν ἐκεῖνος ἂν τοῦτο ποιήσειε καθαρώτατα, ὅστις ὅτι μάλιστα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ ἴοι ἐφ' ἕκαστον, μήτε τὴν ὄψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ διανοεῖσθαι, μήτε ἄλλην αἴσθησιν ἐφέλκων μηδεμίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' αὐτῇ καθ' αὑτὴν εἰλικρινεῖ τῇ διανοίᾳ χρώμενος, αὐτὸ καθ' αὑτὸ εἰλικρινὲς ἕκαστον ἐπιχειρεῖ θηρεύειν τῶν ὄντων, ἀπαλλαγεὶς ὅτι μάλιστα ὀφθαλμῶν τε καὶ ὤτων, καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ξύμπαντος τοῦ σώματος, ὡς ταράττοντος καὶ οὐκ ἐῶντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀλήθειάν τε καὶ φρόνησιν, ὅταν κοινωνῇ. ἆρ' οὐχ οὗτός ἐστιν, ὦ Σιμμία, εἴπερ τις ἄλλος, ὁ τευξόμενος τοῦ ὄντος; Ὑπερφυῶς (ἔφη ὁ Σιμμίας) ὡς ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν ἀνάγκη (ἔφη) ἐκ πάντων τούτων παρίστασθαι δόξαν τοιάνδε τινὰ τοῖς γνησίως φιλοσόφοις, ὥστε καὶ πρὸς ἀλλήλους τοιαῦτα ἄττα λέγειν; ὅτι κινδυνεύει τοι ὥσπερ ἀτραπὸς ἐκφέρειν ἡμᾶς μετὰ τοῦ λόγου ἐν τῇ σκέψει· ὅτι ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν, καὶ ξυμπεφυρμένη ᾖ ἡμῶν ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ τοιούτου κακοῦ, οὐ μήποτε κτησώμεθα ἱκανῶς οὗ ἐπιθυμοῦμεν. φαμὲν δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές. μυρίας μὲν γὰρ ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα, διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. ἔτι δὲ, ἄν τινες νόσοι προσπέσωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν, ἐρώτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν, καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς πολλῆς. ὥστε τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι, ὑπ' αὐτοῦ οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίγνεται οὐδέποτε οὐδέν. καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα καὶ αἱ τούτου ἐπιθυμίαι. διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι γίγνονται, τὰ δὲ χρήματα ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας πέρι διὰ ταῦτα πάντα. τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅτι ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσιν αὖ πανταχοῦ παραπίπτον θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν, καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾶν τἀληθές. ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ φαμὲν ἐρασταὶ εἶναι, φρονήσεως, ἐπειδὰν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει· ζῶσι δὲ οὔ. εἰ γὰρ μὴ οἷόν τε μετὰ τοῦ σώματος μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυοῖν θάτερον, ἢ οὐδαμοῦ ἐστι κτήσασθαι τὸ εἰδέναι, ἢ τελευτήσασι. τότε γὰρ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ ψυχὴ ἔσται χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὔ. καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι, μηδὲ κοινωνῶμεν (ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη) μηδὲ ἀναπιμπλώμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. καὶ οὕτω μὲν καθαροὶ ἀπαλλαττόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης, ὡς τὸ εἰκὸς, μετὰ τοιούτων τε ἐσόμεθα καὶ γνωσόμεθα δι' ἡμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινές. τοῦτο δ' ἐστὶν ἴσως τὸ ἀληθές. μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. τοιαῦτα οἶμαι, ὦ Σιμμία, ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἀλλήλους λέγειν καὶ δοξάζειν πάντας τοὺς ὀρθῶς φιλομαθεῖς. ἢ οὐ δοκεῖ σοι οὕτως; Πάντως γε μᾶλλον, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν (ἔφη ὁ Σωκράτης) εἰ ταῦτ' ἀληθῆ, ὦ ἑταῖρε, πολλὴ ἐλπὶς ἀφικομένῳ οἷ ἐγὼ πορεύομαι, ἱκανῶς ἐκεῖ, εἴπερ που ἄλλοθι, κτήσασθαι τοῦτο οὗ ἕνεκα ἡ πολλὴ πραγματεία ἡμῖν ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ γέγονεν. ὥστε ἥ γε ἀποδημία ἡ νῦν ἐμοὶ προστεταγμένη, μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος γίγνεται καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ, ὃς ἡγεῖταί οἱ παρεσκευάσθαι τὴν διάνοιαν ὥσπερ κεκαθαρμένην. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας. Κάθαρσις δὲ εἶναι ἆρα οὐ τοῦτο ξυμβαίνει ὅπερ πάλαι ἐν τῷ λόγῳ λέγεται, τὸ χωρίζειν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, καὶ ἐθίσαι αὐτὴν καθ' αὑτὴν πανταχόθεν ἐκ τοῦ σώματος συναγείρεσθαί τε καὶ ἀθροίζεσθαι, καὶ οἰκεῖν κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ ἐν τῷ νῦν παρόντι καὶ ἐν τῷ ἔπειτα, μόνην καθ' αὑτὴν ἐκλυομένην, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν, ἐκ τοῦ σώματος; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦτό γε θάνατος ὀνομάζεται, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος; Παντάπασί γ', ἦ δ' ὅς. Λύειν δέ γε αὐτὴν, ὡς φαμὲν, προθυμοῦνται ἀεὶ μάλιστα καὶ μόνοι οἱ φιλοσοφοῦντες ὀρθῶς· καὶ τὸ μελέτημα αὐτὸ τοῦτό ἐστι τῶν φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ἢ οὔ; Φαίνεται. Οὐκοῦν, (ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔλεγον) γελοῖον ἂν εἴη, ἄνδρα παρασκευάζονθ' ἑαυτὸν ἐν τῷ βίῳ ὅτι ἐγγυτάτω ὄντα τοῦ τεθνάναι, οὕτω ζῆν· κἄπειθ' ἥκοντος αὐτῷ τούτου, ἀγανακτεῖν οὐ γε-

A iuſtum ipſum eſſe aliquid, an nihil? Aliquid per Iouē, inquit. Rurſus ipſum pulchrum ipſúmque bonum aliquid eſſe? Quídni? Num aliquando horum aliquid oculis percepiſti? Nunquã, inquit. An alio quodam ſenſu corporis illa attigiſti? Loquor autem de omnibus, veluti de ipſa magnitudine, de ſanitate, de robore ipſo, ac ſummatim de cæterorum omnium eſſentia, id eſt, quod vnumquodque ſit, vtrùm per corpus quod in his veriſſimum eſt, perſpicitur? An ita ſe res habet, vt quicunque noſtrûm maximè & accuratiſſimè cogitare mente ſe comparat, ipſum quod aggreditur cogitandum, hic proximè ad cogni-

B tionem ipſius accedat? Prorſus. Nónne igitur ille puriſſimè faceret, quicunque ipſa cogitatione quàm maximè ſe ad vnumquodque conferret, neque viſum in excogitando adhibens, neque ſenſum prorſus illum ratiocinationi coniungens: ſed ipſa per ſe cogitatione ſyncera vtens, ipſum per ſe quodlibet ſyncerũ exiſtens ſtuderet venari quàm maximè ab oculis, ab auribus, & vt ſummatim dicam, à toto corpore liber, vtpote perturbante animum, neque permittente veritatem, ſapientiámque aſſequi, ſiquando in communionem recipiatur? An non hic erit, ô Simmia, ſiquis vnquam alius, qui quod verè eſt

C aſſequetur? Mirificè verò loqueris, ô Socrates, inquit Simmias. Nónne igitur, inquit, ex his omnibus neceſſariò ſequitur, opinionem eiuſmodi veris philoſophis vſqueadeò conſtare debere, vt inter ſe talia quædam loquantur? Nos quadam rationis ipſius via videmur ad id conſiderandum perduci, quandiu corpus habemus, animúſque noſter tãto malo erit admixtus, nunquam id quod deſideramus, abundè conſecuturos. Impedimenta enim penè innumerabilia corpus præbet, propter neceſſariam eius alimoniam. Præterea morbi nobis hinc incidentes, inueſtigationem veritatis impediunt: amoribus, cupiditatibus, timoribus, variíſque imaginibus, multis denique nu-

D gis nos implet, vt veriſſimè dicatur nunquã nobis ab illo permitti, vt quicquam rectum ſapiamus. Nam ad bella, ad ſeditiones, ad pugnas nihil aliud quàm corpus, eiúſque cupiditates impellunt. Omnia enim bella pecuniarum gratia fiunt. Pecunias autem quærere cogimur, corporis gratia, cultui eius inſeruientes. atque ita fit vt propter hæc omnia à philoſophię ſtudiis abſtrahamur. Extremum verò omnium eſt, quòd ſiquid ab ipſo otij nobis contingat, nóſque ad conſiderandum aliquid conferamus, inueſtigantibus nobis rurſus vbique ſeſe opponens, tumultu quodam perturbat animum, & quaſi percutiens reddit attonitum, adeò vt hoc obſtaculo impediti, ve-

E rum perſpicere nequeamus. Cæterùm nobis reuera demonſtratum eſt, ſiquando ſumus purè aliquid intellecturi, recedere à corpore oportere, atque ipſo animo res ipſas conſiderare. Atque tunc, vt apparet, compotes euademus eius quod affectamus, cuiúſue amatores profitemur nos eſſe, ſcilicet ſapiētiæ, cùm videlicet mortui fuerimus, quemadmodum noſtra indicat oratio: dum autem viuemus, nequaquam. Etenim ſi nihil cum corpore purè diſcerni poteſt, è duobus alterum: aut nunquam poſſumus ſcientiam conſequi, aut poſt mortē. Tunc enim animus ipſe per ſeipſum erit ſeorſum à corpore, prius verò nequaquam. Atque dum viuimus, ita vt videtur, proxi-

F mè ad ſcientiam accedemus, ſi quàm minimum cum corpore commercium habuerimus, neque quicquam cum illo communicauerimus, niſi quantum ſumma cogat neceſſitas: neque huius natura replebimur, ſed ab eius contagione cauebimus, quoad deus ipſe nos ſoluat: atque ita puri, & à corporis inſipientia liberati, vt conſentaneum eſt, cum talibus erimus, cognoſcemúſque per nos ipſos ſyncerum quodlibet, id eſt, forſitan ipſum verum. nam impuro quidem purum attingere nefas eſt. Talia equidem, ô Simmia, iudico neceſſarium eſſe omnes rectè diſcendi cupidos loqui inter ſe, atque opinari. An nõ tibi ſic videtur? Et maximè quidē, omnium, ô Socrates. Si

G hæc igitur, inquit, vera ſunt, ô amice, magna ſpes eſt eum qui peruenerit illuc quò nunc ego proficiſcor, ſi vſquam alibi, id illis abundè conſecuturum, cuius gratia tantum nos negotiũ in præſenti vita ſuſcepimus. Hanc ergo migrationem, in præſentia mihi impoſitam, bona ſpe ſuſcipio: ſimilitérque quiuis alius ſuſcipiet, qui modò putat præparatam ſibi mētem tanquam purificatam. Ita prorſus, inquit Simmias. Purificatio verò, inquit, nónne in hoc conſiſtit quod iamdudum dicebamus, videlicet vt quàm maximè poſſumus, animum à corpore ſeiũgamus? eúmque aſſuefaciamus per ſe vndique à corporis contagione ſeuocari & colligi: itaq; (quo ad eius fieri poteſt)

H habitare. ídque, & in præſenti tēpore, & in futuro à corpore ſolùm per ſe tãquam corporis vinculis ſolutum. Maximè quidem, inquit. Nónne igitur hoc mors appellatur, ſolutio & ſeparatio animæ à corpore? Prorſus, inquit. Soluere verò ipſum, quemadmodum cõfitemur, omni tempore maximè ac ſoli ſtudēt qui rectè philoſophãtur. Atque hæc ipſa philoſophorum meditatio eſt, animũ à corpore ſoluere, atq; ſeparare: Nónne ita? Ita videtur. Nónne igitur vt in principio dicebã, ridiculũ foret, ſi vir qui ſe in vita ſic cõparauit, vt quàm proximè ad mortē accederet, ſic viueret, vt ea deinde aduenięte, indignaretur? Nónne.

ridiculum? Quidni? Reuera igitur, inquit, ô Simmia rectè philoſophantes mortem commentantur, atque ab ea minimè omnium perterrentur. Ita verò conſidera. Cùm enim corpus quidem vbique aſpernentur, animum verò ipſum cupiant per ſeipſum habere, nónne ſumma eſſet abſurditas, ſi tunc quando id euenit, expaueſcant, moleſtéque ferant, neque libenter illuc proficiſcantur, quò quum peruenerint, ſpes eſt eo quidē quod amabant in vita, potiri, (amabant autem ſapientiam) eo autem cuius commercium moleſtè ferebant, liberari? An verò meritoriis pueris, vxoribus, liberis defunctis, multi ſponte voluerunt ad inferos proficiſci, ſperantes eos ibi videre, cum eiſque verſari quos amauerant: ſapientiæ autem verus amator, vehementer in hanc ipſam ſpem adductus, non alibi eam pro dignitate ſe comparaturum, quàm apud inferos, mortem ægrè feret, ac non libenter illuc migrabit? Arbitrari quidem, ô amice, oportet, ſi verè philoſophus ſit, magnopere apud ipſum hanc opinionem valere, vt non alibi puram ſapientiam poſſe aſſequi ſperet, quàm illic. Si autem hoc ita ſe habet, nónne quemadmodum modò dicebam, præter rationem foret omnino, ſi mortem vir eiuſmodi formidaret? Per Iouem, inquit Simmias, contra rationem. Sufficiens ergo coniectura erit, inquit, ſi quem videris moleſtè mortem ferre, eum nō eſſe philoſophum, ſed φιλοσώματον, quendam, id eſt corporis amatorem, atque eundem fermè φιλοχρήματον, & φιλότιμον, id eſt pecuniarum honorúmque cupidum: aut talem, vt alterum horum affectet, aut vtrūque. Omnino ita eſt, vt ais, inquit. Proinde quę, ô Simmia, fortitudo nominatur, an non viris eiuſmodi maximè conuenit? Maximè, inquit. Nónne & temperantia (quā quidem etiam multi eam eſſe aiunt, quæ facit ne cupiditatibus ſeruiamus, ſed eas contemnamus, modeſtiámque ſeruemus) his duntaxat conuenit, qui corpus deſpiciunt maximè, atque in philoſophia viuunt? Neceſſe eſt, inquit. Si enim conſiderare velis fortitudinem temperantiámque aliorum, tibi perabſurda videbitur. Quánam, ô Socrates, ratione? Scis vtique cæteros omnes mortem vnū ex maximis malis exiſtimare. Et maximè inquit. Nónne igitur maiorum metu malorum, quicunque inter eos fortes ſunt, ſuſtinent mortem, quando ſuſtinent? Profectò. Metuēdo igitur, atque metu fortes ſunt omnes præter philoſophos: etſi abſurdum eſt metu, vel timiditate aliquē eſſe fortem. Certè. Quid autem? qui inter eos moderati dicuntur, inquit, nónne ſimili quodam pacto affecti ſunt, intēperantia videlicet quadam temperati? quanquam impoſſibile id eſſe dicimus. Veruntamen illis euenit affectio quædam huic ſimilis, in iſta eorum fatua temperantia. Timentes enim ne aliis careant voluptatibus, eáſque appetentes, à cæteris abſtinent, ab aliis ſuperati: etſi vocant intemperantiam à voluptatibus ſuperari. veruntamē accidit eis, vt ſuperati à voluptatibus, alias ſuperent voluptates. Iam verò id illi ſimile eſt quod modò dicebatur, ſcilicet quodam modo per intemperantiā fieri temperatos. Simile quidē. Atqui vide ô beate Simmia, ne hæc haudquaquam recta ſit ad virtutem via, voluptates videlicet voluptatibus, dolores doloribus, & metum metu, & maius minori tanquam nummos commutare: ſed ille duntaxat rectus ſit nūmus, quo hæc omnia oporteat commutari, ſcilicet prudentia: in quo, & cum quo omnia empta ac vēdita reuera ſunt: & fortitudo, & temperantia, & iuſtitia, ac ſummatim vera virtus cum prudentia: ſiue adſint, ſiue abſint voluptates & timores, cæteráque generis eiuſdē. Sinautem à prudentia ſegregata inuicem cōmutantur, adumbratio quædam ſit eiuſmodi virtus ac reuera ſeruilis, nihil ſani veríque poſſidens: virtutis autem veritas in horum omnium purificatione reuera conſiſtat: & temperantia, & iuſtitia, & fortitudo, & prudētia ipſa ſit purificatio quædam. Quamobrem hi qui myſteria nobis conſtituerunt, minimè contemnendi videntur, ſed reuera iamdudū occultè nos admonuêre, quòd quicunque nō expiatus neque initiatus migrabit ad inferos, iacebit in luto: quicunque verò purgatus atque initiatus illuc acceſſerit, cum diis habitabit. Sunt enim (vt vulgò aiūt) qui in myſteriis verſantur, thyrſigeri quidem multi, Bacchi verò pauci. Hi verò, vt equidem opinor, non alij ſunt quàm qui rectè philoſophati ſunt. quorum quidem in numero vt eſſem nihil in vita, quantum in me fuit, prætermiſi: ſed omnibus modis contendi. An verò rectè contenderim, aliquidve profecerim, quum illuc peruenerimus, certò ſciemus, ſi Deus voluerit, paulò pòſt, vt mihi videtur.

Hanc igitur excuſationem affero, ô Simmia, & ô Cebes, cur cùm vos eóſque qui hic ſunt, dominos relinquam, meritò non ægrè feram neque indigner. ſpero enim me & illic non minùs quàm hìc bonos dominos amicóſque inuenturum. Multi verò id minimè credunt. Si igitur defenſio mea vobis magis quàm Athenienſibus iudicibus perſuaſit, bene ſe res habet. Cùm hæc Socrates dixiſſet, ſuſcipiens ſermonem Cebes, ſic inquit, Cætera quidem, ô Socrates, rectè dicta videntur: quantum verò ad ipſam animam ſpectat, valde ambigunt homines, ne anima à corpore ſeparata nuſquam ſit vlterius, ſed ea ipſa die qua homo mortem obierit, intereat,

A λόγον; Πῶς δ' οὔ; Τῷ ὄντι ἄρα (ἔφη) ὦ Σιμμία, οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀποθνήσκειν μελετῶσι, καὶ τὸ τεθνάναι ἥκιστα αὐτοῖς ἀνθρώπων φοβερόν. ἐκ τῶνδε δὲ σκόπει. εἰ γὰρ διαβέβληνται μὲν πανταχῇ τῷ σώματι, αὐτὴν δὲ καθ' αὑτὴν ἐπιθυμοῦσι τὴν ψυχὴν ἔχειν, τούτου δὲ γιγνομένου φοβοῖντο καὶ ἀγανακτοῖεν, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη, εἰ μὴ ἄσμενοι ἐκεῖσε ἴοιεν οἱ ἀφικομένοις ἐλπίς ἐστιν οὗ διὰ βίου ἤρων, τυχεῖν; ἤρων δὲ φρονήσεως, ᾧ τε διεβέβληντο, τούτου ἀπηλλάχθαι συνόντος αὐτοῖς. ἢ ἀνθρωπίνων μὲν παιδικῶν καὶ γυναικῶν καὶ υἱέων ἀποθανόντων, πολλοὶ δὴ ἑκόντες ἠθέλησαν εἰς ᾅδου ἐλθεῖν ὑπὸ ταύτης ἀγόμενοι τῆς

B ἐλπίδος, τῆς τοῦ ὄψεσθαί τι ἐκεῖ ὧν ἐπεθύμουν, καὶ ξυνέσεσθαι; φρονήσεως δὲ ἄρα τις τῷ ὄντι ἐρῶν, καὶ λαβὼν σφόδρα τὴν αὐτὴν ταύτην ἐλπίδα, μηδαμοῦ ἄλλοθι ἐντεύξεσθαι αὐτῇ ἀξίως λόγου, ἢ ἐν ᾅδου, ἀγανακτήσει τε ἀποθνήσκων, καὶ οὐκ ἄσμενος εἶσιν αὐτόσε; οἴεσθαί γε χρή, ἐὰν τῷ ὄντι ᾖ, ὦ ἑταῖρε, φιλόσοφος. σφόδρα γὰρ αὐτῷ ταῦτα δόξει μηδαμοῦ ἄλλοθι καθαρῶς ἐντεύξεσθαι φρονήσει, ἀλλ' ἢ ἐκεῖ. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη εἰ φοβοῖτο τὸν θάνατον ὁ τοιοῦτος; Πολλὴ μέντοι νὴ Δία, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν ἱκανόν σοι τεκμήριον, ἔφη, τοῦτο ἀνδρὸς ὃν ἂν ἴδῃς ἀγανακτοῦντα μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἄρ' ἦν φιλόσοφος, ἀλλά τις φιλοσώματος. ὁ αὐτὸς δέ που οὗτος τυγχάνει ὢν καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος· ἤτοι τὰ ἕτερα τούτων, ἢ ἀμφότερα.

C Πάνυ, ἔφη, ἔχει οὕτως ὡς λέγεις. Ἆρ' οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία, οὐ καὶ ἡ ὀνομαζομένη ἀνδρεία τοῖς οὕτω διακειμένοις μάλιστα προσήκει; Πάντως δή που, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη, ἣν καὶ οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι σωφροσύνην, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι, ἀλλ' ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως, ἆρ' οὐ τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγωροῦσί τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶσιν; Ἀνάγκη, ἔφη. Εἰ γὰρ ἐθελήσεις (ἦ δ' ὅς) ἐννοῆσαι τήν γε τῶν ἄλλων ἀνδρείαν τε καὶ σωφροσύνην, δόξει σοι εἶναι ἄτοπος. Πῶς δή, ὦ Σώκρατες; Οἶσθα (ἦ δ' ὅς) ὅτι τὸν θάνατον ἡγοῦνται πάντες οἱ ἄλλοι τῶν μεγίστων κακῶν εἶναι; Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν φόβῳ μειζόνων κακῶν ὑπομένουσιν αὐτῶν οἱ ἀνδρεῖοι τὸν θάνατον,

D ὅταν ὑπομένωσιν. Ἔστι ταῦτα. Τῷ δεδιέναι ἄρα καὶ δέει ἀνδρεῖοί εἰσι πάντες, πλὴν οἱ φιλόσοφοι. καίτοι ἄτοπόν γε δέει τινὰ καὶ δειλίᾳ ἀνδρεῖον εἶναι. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ, οἱ κόσμιοι αὐτῶν οὐ ταὐτὸν τοῦτο πεπόνθασιν; ἀκολασίᾳ τινὶ σώφρονές εἰσι; καίτοι φαμέν γέ που ἀδύνατον εἶναι, ἀλλ' ὅμως αὐτοῖς συμβαίνει τούτῳ ὅμοιον εἶναι τὸ πάθος τὸ περὶ ταύτην τὴν εὐήθη σωφροσύνην. φοβούμενοι γὰρ ἑτέρων ἡδονῶν στερηθῆναι, καὶ ἐπιθυμοῦντες ἐκείνων, ἄλλων ἀπέχονται, ὑπ' ἄλλων κρατούμενοι. καίτοι καλοῦσί γε ἀκολασίαν τὸ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἄρχεσθαι· ἀλλ' ὅμως συμβαίνει αὐτοῖς κρατουμένοις ὑφ' ἡδονῶν, κρατεῖν ἄλλων ἡδονῶν. τοῦτο δ' ὅμοιόν ἐστιν ὃ νῦν δὴ ἐλέγετο, τῷ τρόπον τινὰ δι' ἀκολασίαν αὐτοὺς σεσωφρονίσθαι. Ἔοικε γάρ. Ὦ μακάριε Σιμμία, μὴ γὰρ οὐχ αὕτη ᾖ ἡ ὀρθὴ πρὸς ἀρετὴν

E ἡδονὰς πρὸς ἡδονάς, καὶ λύπας πρὸς λύπας, καὶ φόβον πρὸς φόβον καταλλάττεσθαι, καὶ μείζω πρὸς ἐλάττω, ὥσπερ νομίσματα· ἀλλ' ᾖ ἐκεῖνο μόνον τὸ νόμισμα ὀρθόν, ἀντὶ οὗ δεῖ πάντα ταῦτα καταλλάττεσθαι, φρόνησις· καὶ τούτου μὲν πάντα καὶ μετὰ τούτου ὠνούμενά τε καὶ πιπρασκόμενα τῷ ὄντι ᾖ, καὶ ἀνδρεία, καὶ σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη· καὶ ξυλλήβδην ἀληθὴς ἀρετὴ μετὰ φρονήσεως, καὶ προσγιγνομένων καὶ ἀπογιγνομένων, καὶ ἡδονῶν καὶ φόβων, καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν τοιούτων· χωριζόμενα δὲ φρονήσεως, καὶ ἀλλαττόμενα ἀντὶ ἀλλήλων, μὴ σκιαγραφία τις ᾖ ἡ τοιαύτη ἀρετή, καὶ τῷ ὄντι ἀνδραποδώδης τε, καὶ οὐδὲν ὑ-

F γιὲς οὐδ' ἀληθὲς ἔχῃ· τὸ δ' ἀληθές, τῷ ὄντι ᾖ κάθαρσίς τις τῶν τοιούτων πάντων, καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἀνδρεία, καὶ αὐτὴ ἡ φρόνησις μὴ καθαρμός τις ᾖ. καὶ κινδυνεύουσι καὶ οἱ τὰς τελετὰς ἡμῖν οὗτοι καταστήσαντες, οὐ φαῦλοί τινες εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι αἰνίττεσθαι ὅτι ὃς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος εἰς ᾅδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται· ὁ δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος, ἐκεῖσε ἀφικόμενος, μετὰ θεῶν οἰκήσει. εἰσὶ γὰρ δή (φασὶν οἱ περὶ τὰς τελετάς) ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί, βάκχοι δέ γε παῦροι. οὗτοι δ' εἰσί, κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν, οὐκ ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηκότες ὀρθῶς. ὧν δὴ καὶ ἐγὼ κατά γε τὸ δυνατὸν οὐδὲν ἀπέλιπον ἐν

G τῷ βίῳ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προυθυμούμην γενέσθαι. εἰ δὲ ὀρθῶς προυθυμήθην, καί τι ἠνύσαμεν, ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφὲς εἰσόμεθα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ὀλίγον ὕστερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ταῦτ' οὖν ἐγὼ (ἔφη) ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης ἀπολογοῦμαι, ὡς εἰκότως ὑμᾶς τε ἀπολείπω, καὶ τοὺς ἐνθάδε δεσπότας οὐ χαλεπῶς φέρω, οὐδ' ἀγανακτῶ, ἡγούμενος καὶ ἐκεῖ οὐδὲν ἧττον ἢ ἐνθάδε δεσπόταις τε ἀγαθοῖς ἐντεύξεσθαι καὶ ἑταίροις. τοῖς δὲ πολλοῖς ἀπιστίαν παρέχει· εἴ τι οὖν ὑμῖν πιθανώτερός εἰμι ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ἢ τοῖς Ἀθηναίων δικασταῖς, εὖ ἂν ἔχοι. Εἰπόντος δὴ τοῦ Σωκράτους ταῦτα, ὑπολαβὼν ὁ Κέβης ἔφη, Ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα δοκεῖ ἔμοιγε καλῶς λέγεσθαι, τὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει τοῖς

H ἀνθρώποις, μή, ἐπειδὰν ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, οὐδαμοῦ ἔτι ᾖ, ἀλλ' ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διαφθείρηταί τε καὶ ἀπολλύηται ᾗ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ,

εὐθὺς ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος, καὶ ἐκβαίνουσα, ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνὸς, διασκεδασθεῖσα, οἴχηται διαπταμένη, καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾖ. ἐπεὶ εἴπερ εἴη που αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν συνηθροισμένη, καὶ ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν κακῶν ὧν σὺ νῦν διῆλθες, πολλὴ ἂν ἐλπὶς εἴη καὶ καλὴ, ὦ Σώκρατες, ὡς ἀληθῆ ἐστιν ἃ σὺ λέγεις. ἀλλὰ τοῦτο δὴ ἴσως οὐκ ὀλίγης παραμυθίας δεῖται καὶ πίστεως, ὡς ἔστι τε ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου, καί τινα δύναμιν ἔχει καὶ φρόνησιν. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Σωκράτης, ὦ Κέβης. ἀλλὰ τί δὴ ποιῶμεν; ἢ περὶ αὐτῶν τούτων βούλει διαμυθολογῶμεν, εἴτε εἰκὸς οὕτως ἔχειν, εἴτε μή. Ἔγωγ᾽ οὖν (ἔφη ὁ Κέβης) ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι ἥντινα δόξαν ἔχεις περὶ αὐτῶν. Οὔκουν γ᾽ ἂν οἶμαι (ἦ δ᾽ ὃς ὁ Σωκράτης) εἰπεῖν τινα νῦν ἀκούσαντα, οὐδ᾽ εἰ κωμῳδοποιὸς εἴη, ὡς ἀδολεσχῶ, καὶ οὐ περὶ προσηκόντων τοὺς λόγους ποιοῦμαι. εἰ οὖν δοκεῖ, καὶ χρὴ διασκοπεῖσθαι, σκεψώμεθα αὐτὸ τῇδέ πῃ, εἴτε ἄρα ἐν ᾅδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάντων τῶν ἀνθρώπων, εἴτε καὶ οὔ. παλαιὸς μὲν οὖν ἐστί τις ὁ λόγος οὗ μεμνήμεθα, ὡς εἰσὶν ἐνθένδε ἀφικόμεναι ἐκεῖ, καὶ πάλιν γε δεῦρο ἀφικνοῦνται, καὶ γίγνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. καὶ εἰ τοῦθ᾽ οὕτως ἔχει, πάλιν γίγνεσθαι ἐκ τῶν ἀποθανόντων τοὺς ζῶντας, ἄλλο τι ἢ εἶεν ἂν ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐκεῖ; οὐ γὰρ ἄν που πάλιν ἐγίγνοντο, μὴ οὖσαι. καὶ τοῦτο ἱκανὸν τεκμήριον τοῦ ταῦτ᾽ εἶναι, εἰ τῷ ὄντι φανερὸν γίγνοιτο ὅτι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν γίγνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων. εἰ δὲ μή ἐστι τοῦτο, ἄλλου ἄν του δέοι λόγου. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Μὴ τοίνυν κατ᾽ ἀνθρώπων (ἦ δ᾽ ὃς) σκόπει μόνον τοῦτο, εἰ βούλει ῥᾷον μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζώων πάντων καὶ φυτῶν, καὶ ξυλλήβδην ὅσαπερ ἔχει γένεσιν, περὶ πάντων ἴδωμεν. ἆρ᾽ οὑτωσὶ γίγνεται ἅπαντα, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, ὅσοις τυγχάνει ὂν τοιοῦτόν τι; οἷον, τὸ καλὸν τῷ αἰσχρῷ ἐναντίον που, καὶ δίκαιον ἀδίκῳ· καὶ ἄλλα δὴ μυρία οὕτως ἔχει. σκεψώμεθα ἄρα ἀναγκαῖον ὅσοις ἐστί τι ἐναντίον, μηδαμόθεν ἄλλοθεν αὐτὸ γίγνεσθαι, ἢ ἐκ τοῦ αὐτῷ ἐναντίου. οἷον, ὅταν μεῖζόν τι γίγνηται, ἀνάγκη που ἐξ ἐλάττονος ὄντος πρότερον, ἔπειτα μεῖζον γίγνεσθαι; Ναί. Οὐκοῦν κἂν ἔλαττον γίγνηται, ἐκ μείζονος ὄντος πρότερον, ὕστερον ἔλαττον γενήσεται; Ἔστιν, ἔφη, οὕτω. Καὶ μὴν ἐξ ἰσχυροτέρου γε τὸ ἀσθενέστερον, καὶ ἐκ βραδυτέρου τὸ θᾶττον; Πάνυ γε. Τί δέ; ἄν τι χεῖρον γίγνηται, οὐκ ἐξ ἀμείνονος; καὶ ἐὰν δικαιότερον, οὐκ ἐξ ἀδικωτέρου; Πῶς γὰρ οὔ; Ἱκανῶς οὖν (ἔφη) ἔχομεν τοῦτο, ὅτι πάντα οὕτω γίγνεται ἐξ ἐναντίων τὰ ἐναντία πράγματα. Πάνυ γε. Τί δ᾽ αὖ; ἔστι τι καὶ τοιόνδε ἐν αὐτοῖς, οἷον μεταξὺ ἀμφοτέρων πάντων τῶν ἐναντίων δυοῖν ὄντοιν δύο γενέσεις, ἀπὸ μὲν τοῦ ἑτέρου ἐπὶ τὸ ἕτερον, ἀπὸ δ᾽ αὖ τοῦ ἑτέρου πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον; μείζονος γὰρ πράγματος καὶ ἐλάττονος μεταξὺ, αὔξησις καὶ φθίσις· καὶ καλοῦμεν οὕτω, τὸ μὲν, αὐξάνεσθαι, τὸ δὲ, φθίνειν. Ναὶ, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ διακρίνεσθαι καὶ συγκρίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ πάντα οὕτω, κἂν εἰ μὴ χρώμεθα τοῖς ὀνόμασιν ἐνιαχοῦ, ἀλλ᾽ ἔργῳ γοῦν πανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον, γίγνεσθαί τε αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων, γένεσίν τε εἶναι ἑκατέρου εἰς ἄλληλα; Πάνυ γ᾽, ἦ δ᾽ ὅς. Τί οὖν; (ἔφη) τῷ ζῆν ἐστί τι ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί; Τὸ τεθνάναι, ἔφη. Οὐκοῦν ἐξ ἀλλήλων τε γίγνεται ταῦτα, εἴπερ ἐναντία ἐστί, καὶ αἱ γενέσεις εἰσὶν αὐτῶν μεταξὺ δύο δυοῖν ὄντοιν, πῶς γὰρ οὔ; Τὴν μὲν τοίνυν ἑτέραν συζυγίαν, ὧν νῦν δὴ ἔλεγον, ἐγώ σοι, ἔφη, ἐρῶ, ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γενέσεις· σὺ δέ μοι τὴν ἑτέραν. λέγω δὲ τὸ μὲν, καθεύδειν, τὸ δὲ, ἐγρηγορέναι· καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν τὸ ἐγρηγορέναι γίγνεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν. καὶ τὰς γενέσεις αὐτοῖν, τὴν μὲν, καταδαρθάνειν εἶναι, τὴν δὲ ἀνεγείρεσθαι. ἱκανῶς σοι ἔφην, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Λέγε δὴ καὶ σύ μοι (ἔφη) οὕτω περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. οὐκ ἐναντίον μὲν φὴς τῷ ζῆν τὸ τεθνάναι εἶναι; Ἔγωγε. Γίγνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων; Ναί. Ἐξ οὖν τοῦ ζῶντος τί τὸ γιγνόμενον; Τὸ τεθνηκὸς, ἔφη. Τί δὲ (ἦ δ᾽ ὅς) ἐκ τοῦ τεθνεῶτος; Ἀναγκαῖον (ἔφη) ὁμολογεῖν ὅτι τὸ ζῶν. Ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὦ Κέβης, τὰ ζῶντά τε καὶ οἱ ζῶντες γίγνονται; Φαίνεται, ἔφη. Εἰσὶν ἄρα (ἔφη) αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐν ᾅδου. Ἔοικεν. Οὐκοῦν καὶ τοῖν γενεσέοιν τοῖν περὶ ταῦτα ἥ γ᾽ ἑτέρα σαφὴς οὖσα τυγχάνει; τὸ γὰρ ἀποθνήσκειν σαφὲς δή που, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν μὲν οὖν, ἔφη. Πῶς οὖν (ἦ δ᾽ ὃς) ποιήσομεν; οὐκ ἀνταποδώσομεν τὴν ἐναντίαν γένεσιν, ἀλλὰ ταύτῃ χωλὴ ἔσται ἡ φύσις; ἢ ἀνάγκη ἀποδοῦναι τῷ ἀποθνήσκειν ἐναντίαν τινὰ γένεσιν; Πάντως που, ἔφη. Τίνα ταύτην; Τὸ ἀναβιώσκεσθαι. Οὐκοῦν (ἦ δ᾽ ὅς) εἴπερ ἐστὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι, ἐκ τῶν τεθνεώτων, ἂν εἴη γένεσις εἰς τοὺς ζῶντας αὕτη, τὸ ἀναβιώσκεσθαι; Πάνυ γε. Ὁμολογεῖται ἄρα ἡμῖν καὶ ταύτῃ, τοὺς ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων γεγονέναι, οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τῶν ζώντων. τούτου δὲ ὄντος, ἱκανόν που τεκμήριον εἶναι ὅτι ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναί που, ὅθεν δὴ πάλιν γίγνεσθαι. Δοκεῖ μοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν. Ἰδὲ τοίνυν (ἔφη) ὦ Κέβης, ὅτι οὐδ᾽ ἀδίκως ὡμολογήκαμεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. εἰ γὰρ μὴ ἀεὶ ἀνταποδιδοίη τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις γιγνόμενα, ὡσπερεὶ κύκλῳ περιιόντα, ἀλλ᾽ εὐθεῖά τις εἴη ἡ γένεσις ἐκ τοῦ ἑτέρου μόνου εἰς τὸ καταντικρὺ, καὶ μὴ ἀνακάμπτοι

A ſtatímque ſeiuncta à corpore diſſoluatur, atque egrediẽs quaſi vẽtus aut fumus diſſipetur atque euaneſcat, neque vſquam vlterius omnino ſit aliquid. Profectò ſi eſſet alicubi collecta in ſe metipsũ, & ab his malis quæ tu modò narrabas liberata, multa nimirũ bonáque ſpes eſſet, ô Socrates, vera quæ dicebas fore. Cæterum ad id fortaſſe perſuaſione fidéque non parua opus eſt, vt credatur ſupereſſe animam poſt interitum hominis, atque aliquam vim intelligentiámque habere. Vera, ô Cebes, loqueris, inquit Socrates. Verùm quid agendum cenſes? an fortè de his ipſis cõfabulandum, vtrũ ita eſſe, an aliter probabile ſit? Libenter equidẽ, inquit Cebes audirem de his rebus quid ſen-
B tias. Neminem arbitror, inquit Socrates, hæc audientem, ne ſi comœdus quidem ſit, eſſe dicturum nugari nũc me, ac de quibus minimè oporteat verba facere. Si ergo placet, oportétque conſiderare, id hoc pacto conſideremus, vtrùm videlicet apud inferos ſint mortuorum animę nécne. Vetus quidem hic extat ſermo, cuius memores ſumus, ſupereſſe animas quæ hinc illuc abierunt rurſúſque huc reuerti fieríque ex mortuis. Atqui ſi hoc verum eſt, vt ex mortuis iterum viuentes fiant, eſſent animæ illic noſtræ. Neque enim rurſus fierent, ſi non eſſent. Atque hæc ſufficiens coniectura eſt, ita eſſe, ſi reuera cõſtet haud
C aliunde viuentes fieri quàm ex mortuis. At verò niſi id ſit, alia opus erit ratione. Omnino, inquit Cebes. Neque verò id in hominibus ſolùm, inquit, ſi planius intelligere vis, conſideres, ſed in animalibus omnibus, & plantis, atque vt ſummatim dicam in omnibus quæ gignuntur, vtrùm omnia ſic fiant, neque aliũde quàm ex contrariis contraria, quibuſcunque tale aliquid cõtingit: quemadmodum pulchrum turpi quodammodo contrarium eſt, & iuſtum iniuſto, aliáque eiuſmodi quàmplurima videmus. Conſideremus, vtrum neceſſarium ſit cuicunque aliquid eſt contrarium, non aliunde id quàm ex ſuo cõtrario fieri? Veluti quando quid maius efficitur, neceſſe eſt ex eo quod antè fuerat minus, poſtea maius euadere. Ita eſt. Nónne & ſi minus aliquid fiat, ex eo quod antè maius erat, poſtea fiet mi-
D nus? Sic omnino. Quinetiam ex robuſtiori debilius, ex tardiori velocius? Prorſus. Quid verò? Si quid euadat deterius, nónne ex meliori? Et ſi iuſtius ex iniuſtiori? Quídni? In omnibus igitur ſatis id exploratum habemus, omnia ita fieri, contraria videlicet ex contrariis. Prorſus. Quid rurſus? Eſtne etiam aliquid tale in ipſis, inter contraria duo? Duæ videlicet inter illa generationes, ſiue progreſſiones ab altero quidem in alterum, atque in alterum viciſſim ab altero? Etenim inter maius atque minus, medium obtinent incrementum, & decremẽtum: dicimúſque id quidem creſcere, illud verò decreſcere. Ita, inquit. Nónne ſi-
E militer diſcerni viciſſim, atque confundi, frigeſcere, & incaleſcere, omniaque eodem pacto? Et ſi nomina nobis deſunt alicubi, re tamen ipſa vbique ita neceſſe eſt fieri videlicet omnia ex contrariis inuicem, generationémque eſſe vtriuſque viciſſim in alterum? Omnino quidem, inquit. Quid verò? ei quod eſt viuere, éſtne aliquid contrarium? quemadmodum ei quod vigilare eſt, dormire contrarium? Sic eſt omnino, inquit. Quídnam? Mori, inquit. An non ex ſe inuicem hæc fiunt? ſiquidem contraria ſunt. Cúmque duo ſint, duæ quoque inter hæc gene-
F rationes mutuæ? Nihil prohibet. Alteram quidem coniugationem eorum, quæ modò dicebam, ego tibi dicam (inquit Socrates) tam ipſam quàm generationes eorum. Tu verò mihi aperies alteram. Dico autem illud quidem dormire, illud autem euigilare, atque ex ſomno vigiliam fieri, & ex vigilia ſomnum: horúmque generationes hanc quidem conniuere, illam verò expergiſci. Satisfeci tibi nécne? Satisfeciſti certè. Dic tu mihi quoque ſimiliter de vita atque morte. An non contrarium viuere dicis eſſe atque mori? Equidem. Et ex ſe inuicem fieri? Ita. Ergo ex viuente quídnam fit? Mortuum. Quid autem
G ex mortuo? Neceſſe eſt confiteri viuens. Igitur ex mortuis, ô Cebes, viuentia fiunt atque viuentes. Apparet. Sunt igitur apud inferos animæ noſtræ? Videtur. Nónne ergo & generationum quæ circa hæc ſunt, altera quidem manifeſta eſt? Mori enim manifeſtum eſt, nónne? Ita prorſus. Quídnam igitur faciemus? Non reddemus viciſſim generationem huic contrariam, ſed hac in re duntaxat mancam dicemus naturam eſſe? An verò neceſſe eſt reddere ei quod mori eſt, contrariam quandam generationem? Omnino. Quam verò iſtam? Reuiuiſcere. Nónne igitur ſi reuiuiſcẽtia eſt, progreſſio quædam hæc eſt ex mortuis ad viuentes? Eſt vtique. Conuenit ergo nobis hac inſuper
H ratione, viuentes ex mortuis fieri nihilominus quàm mortuos ex viuentibus. Quod cùm ita ſit, ſufficientem coniecturam hinc haberi, animas mortuorum neceſſariò alicubi eſſe, vide iterum reuertantur. Videtur mihi, ô Socrates, hoc ex his quæ cõceſſa ſunt, neceſſariò ſequi. Animaduerte ergo, inquit, ô Cebes, haud abs re nos hæc, vt arbitror, conceſſiſſe. Niſi enim continuè altera viciſſim alteris redderentur, quaſi quodam circulo remeantia, ſed directa quædam progreſſio foret, duntaxat ex altero in eius oppoſitum, neque rurſus reflecte-

rentur in alterum, facerentque regreſſum, omnia tandē, mihi crede, eandem ſubirent figuram atque affectionem fierique ceſſarent. Quónam id pacto dicis, inquit? Haudquaquam intellectu difficile eſt, inquit, quod loquor. Perinde enim ac ſi in ſomnum caderetur quidē, ab eo verò in vigiliam nūquam reſurgeretur, minimè te latet omnia tandem eò deuentura, vt Endymion ridicula quædam fabula videatur, neque appareat vſquam, cùm cætera quoque vniuerſa ſomno ſimiliter opprimantur. Proinde ſi confunderentur quidem omnia, nunquam verò diſcernerentur, Anaxagoræ illud repentè contingeret, vniuerſa videlicet eſſe ſimul. Eadem ratione, ô amice Cebes, ſi quæcunque vitam acceperint, moriantur, mortua verò cùm fuerint, mortua relinquantur, neque iterum reuiuiſcāt, an nō neceſſarium eſt omnino, cuncta demum interiiſſe, nihílque viuere? Nam ſi ex aliis quidem viuentia fierent, poſtea verò perirent, quid obſtaret quo minus in interitum cuncta conſumerentur? Nihil prorſus, ô Socrates, inquit Cebes, ſed mihi omnino vera loqui videris. Eſt certè, ô Cebes, inquit, maximè omnium ita, vt mihi videtur: neque nos hæc ipſa, quaſi decepti confeſſi ſumus, ſed reuera reuiuiſcentia eſt, atque ex mortuis viuentes fiunt, mortuorúmque ſuperſunt animæ. Atque bonis quidem melius eſt, malis verò peius. Atqui & ſecūdum illud, ô Socrates, inquit Cebes, quod frequenter vſurpare ſoles, ſi modò verum eſt, diſciplinam videlicet noſtram nihil eſſe aliud quàm reminiſcentiam: & ſecundum hoc inquam, neceſſe eſt nos in ſuperiori quodam tempore, ea quorum nunc reminiſcimur, didiciſſe. Id verò fieri non poſſet, niſi prius anima noſtra fuiſſet alicubi quàm in hanc humanam ſpeciem deueniret. Quamobrem & hac ratione immortale quiddam anima videtur eſſe. At quales huius rei demonſtrationes, inquit Simmias, habes, ô Cebes? Reducito mihi in memoriam. Non enim ſatis in præſentia memini. Vna quidē ratio eſt pulcherrima, inquit Cebes, quòd interrogati homines ſi quis eos rectè interroget, ipſi omnia quemadmodum ſunt, reſpondent. Atqui nunquam id facere poſſent, niſi ineſſet ipſis ſcientia rectáque ratio. Deinde ſiquis eos ad geometricas figuras deſcriptionéſque, vel ſimile aliquid conuerterit, ibi manifeſtè comperiet, ita id ſe habere. Si hęc, ô Simmia, ratio, inquit Socrates, tibi non ſatiſfacit, attende, an ſic tibi conſideranti idem quod nobis videatur. Diffidis enim eam quam diſciplinam vocant, reminiſcentiam eſſe poſſe. Haud equidem diffido, inquit Simmias. Veruntamen id expedit mihi diſcere de quo ſermo eſt, ſcilicet reminiſci. Ac fermè ex his quæ Cebes cœpit dicere, iam recordor, & credo. Nihilo minùs tamē, & à te, qua ratione id modò probare ipſe aggrediebaris, perlibenter audiré. Hac equidem ratione, inquit Socrates, confitemur ſanè quodammodo, ſiquis alicuius reminiſcatur, oportere ipſum prius aliquando id ſciuiſſe. Prorſus, inquit. Nunquid ergo & hoc confitemur, inquit, quoties ſcientia hoc modo prouenit, reminiſcentiam eam eſſe? Dico autem hoc pacto. Siquis aliud quid dam viderit, vel audiuerit, vel alio perceperit ſenſu, neque ſolùm idipſum cognoſcat, verùm etiam agnoſcat aliud quiddā, cuius non vna eadémque, ſed alia ſcientia ſit, nónne merito dicemus hunc eius rei reminiſci, in cuius peruenerit notionem? Quónam pacto id dicis, inquit Simmias? Hoc, inquit Socrates. Alia quodammodo hominis ſciētia eſt, alia lyræ. Quídni, inquit Simmias? An ignoras hoc amantibus euenire, cùm lyram, aut veſtem, aut quid aliud ex his aſpiciant, quibus vti eorum pueri adamati conſueuerunt. Nam & agnoſcūt lyram, & ſimul mente formam recolunt pueri cuius erat lyra. Hoc verò eſt reminiſci. Ceu ſiquis cùm Simmiam viderit ſæpe, Cebetis recordetur, & cætera eiuſdem generis infinita. Infinita per Iouem, inquit Simmias. An non igitur, inquit, tale quiddam recordatio quædam eſt? Maximè verò, ſi id nobis in illis contingat rebus, quas longitudine temporis, & negligentia obliuioni iam tradiderimus? Ita certè, inquit Simmias. Quid verò, inquit Socrates? Contingítne, vt qui equum pictum viderit, pictámque lyram, reminiſcatur hominis? Atque cùm pictum aſpexerit Simmiam, veniat illi in mentem & Cebes? Sic vtique, inquit. Nónne euenit etiam, vt qui Simmiam inſpexerit pictum, ipſius quoque Simmiæ recordetur? Euenit certè. An non ſecundum hæc omnia contingit, tū à ſimilibus, tum à diſſimilibus reminiſcentiam prouenire? Contingit. Verùm quoties ob ſimilia quiſpiā alicuius reminiſcitur, an non neceſſe eſt id inſuper intelligere, vtrum deficiat hoc ſecundū ſimilitudinem, nécne, ab illo cuius repetita memoria eſt? Neceſſe eſt. Attende ſanè, nunquid ſi hęc ita ſe habeāt, dicimus aliquid eſſe æquale? Non dico lignum ligno, neque lapidem lapidi, neque aliud eiuſmodi quicquam, ſed præter hæc omnia aliud quiddam æquale, ipſum dicimúſne aliquid eſſe, an nihil? Dicimus per Iouem, & quidem mirificè. An ſcimus & ipſum quod eſt æquale? Omnino quidem. Vndénam ſcientiam eius accepimus? An non ex his quæ modò diximus, videlicet conſpicati vel ligna, vel ſaxa, vel alia quædam æqualia, ex his illud excogitauimus, quod aliud eſt, quàm hęc? An non aliud quiddam tibi videtur? Conſidera verò & hoc pacto. Nónne ſaxa, vel ligna æqualia dum eadem ſunt, aliàs æqualia, aliàs inæqualia nobis

A πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον, μηδὲ καμπὴν ποιοῖτο· οἶσθ᾽ ὅτι πάντα τελευτῶντα τὸ αὐτὸ σχῆμα ἂν σχοίη, καὶ τὸ αὐτὸ πάθος ἂν πάθοι, καὶ παύσαιτο γιγνόμενα. Πῶς λέγεις; ἔφη. Οὐδὲν χαλεπὸν (ἦ δ᾽ ὅς) ἐννοῆσαι ὃ λέγω· ἀλλ᾽ οἷον εἰ τὸ καταδαρθάνειν μὲν εἴη, τὸ δ᾽ ἀνεγείρεσθαι μὴ ἀνταποδιδοίη, γιγνόμενον ἐκ τοῦ καθεύδοντος, οἶσθ᾽ ὅτι τελευτῶντα πάντα λῆρον τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειε, καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαίνοιτο, διὰ τὸ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ταὐτὸν ἐκείνῳ πεπονθέναι, καθεύδειν. κἂν εἰ συγκρίνοιτο μὲν πάντα, διακρίνοιτο δὲ μή, ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονὸς

B εἴη, ὁμοῦ πάντα χρήματα. ὡσαύτως δέ, ὦ φίλε Κέβης, καὶ εἰ ἀποθνήσκοι μὲν πάντα ὅσα τοῦ ζῆν μεταλάβοι, ἐπειδὴ δὲ ἀποθάνοι, μένοι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰ τεθνεῶτα, καὶ μὴ πάλιν ἀναβιώσκοιτο· ἆρ᾽ οὐ πολλὴ ἀνάγκη τελευτῶντα πάντα τεθνάναι, καὶ μηδὲν ζῆν; εἰ γὰρ ἐκ μὲν τῶν ἄλλων τὰ ζῶντα γίγνοιτο, τὰ δὲ ζῶντα θνήσκοι, τίς μηχανὴ μὴ οὐχὶ πάντα καταναλωθῆναι εἰς τὸ τεθνάναι; οὐδὲ μία μοι δοκεῖ (ἔφη ὁ Κέβης) ὦ Σώκρατες· ἀλλά μοι δοκεῖς παντάπασιν ἀληθῆ λέγειν. Ἔστι γὰρ (ἔφη) ὦ Κέβης, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, παντὸς μᾶλλον οὕτω· καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ταῦτα οὐκ ἐξαπατώμενοι ὁμολογοῦμεν· ἀλλ᾽ ἔστι καὶ τῷ ὄντι καὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι, καὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι, καὶ

C τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι· καὶ ταῖς μὲν ἀγαθαῖς ἄμεινον εἶναι, ταῖς δὲ κακαῖς, κάκιον. Καὶ μὴν (ἔφη ὁ Κέβης ὑπολαβὼν) καὶ κατ᾽ ἐκεῖνόν γε τὸν λόγον, ὦ Σώκρατες (εἰ ἀληθής ἐστιν) ὃν σὺ εἴωθας θαμὰ λέγειν, ὅτι ἡμῖν ἡ μάθησις οὐκ ἄλλο τι ἢ ἀνάμνησις τυγχάνει οὖσα, καὶ κατὰ τοῦτο ἀνάγκη που ἡμᾶς ἐν προτέρῳ τινὶ χρόνῳ μεμαθηκέναι ἃ νῦν ἀναμιμνησκόμεθα. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, εἰ μὴ ἦν που ἡμῶν ἡ ψυχὴ πρὶν ἐν τῷδε τῷ ἀνθρωπίνῳ εἴδει γενέσθαι. ὥστε καὶ ταύτῃ ἀθάνατόν τι ἔοικεν ἡ ψυχὴ εἶναι. Ἀλλ᾽, ὦ Κέβης (ἔφη ὁ Σιμμίας ὑπολαβὼν) ποῖαι εἰσι τούτων αἱ ἀποδείξεις ὑπόμνησόν με. οὐ γὰρ σφόδρα ἐν τῷ

D παρόντι μέμνημαι. ἑνὶ μὲν λόγῳ (ἔφη ὁ Κέβης) καλλίστῳ· ὅτι ἐρωτώμενοι οἱ ἄνθρωποι, ἐάν τις καλῶς ἐρωτᾷ, αὐτοὶ λέγουσι πάντα ᾗ ἔχει, καίτοι εἰ μὴ ἐτύγχανεν αὐτοῖς ἐπιστήμη ἐνοῦσα, καὶ ὀρθὸς λόγος, οὐκ ἂν οἷοί τ᾽ ἦσαν τοῦτο ποιεῖν. ἔπειτα ἐάν τις ἐπὶ τὰ διαγράμματα ἄγῃ, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐνταῦθα σαφέστατα κατηγορεῖ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει. Εἰ δὲ μὴ ταύτῃ γε, ἔφη, πείθῃ ὦ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, σκέψαι ἐὰν τῇδέ πῃ σοὶ σκοπουμένῳ συνδόξῃ. ἀπιστεῖς γὰρ δὴ πῶς ἡ καλουμένη μάθησις ἀνάμνησίς ἐστιν; Ἀπιστῶ μὲν ἔγωγ᾽ (ἦ δ᾽ ὃς ὁ Σιμμίας) οὔ· αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἔφη, δέομαι μαθεῖν περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀναμνησθῆναι· καὶ σχεδόν γε ἐξ ὧν Κέβης ἐπεχείρησε λέγειν, ἤδη μέμνημαι καὶ πείθομαι. οὐδὲν μέντ᾽ ἂν ἧττον ἀκούοιμι νῦν πῇ σὺ ἐπεχείρησας λέγειν. Τῇδε ἔγωγε. ἦ δ᾽ ὅς. ὁμολογοῦ-

E μεν γάρ δή που, εἴ τίς τι ἀναμνησθήσεται, δεῖν αὐτὸν τοῦτο πρότερόν ποτε ἐπίστασθαι. Πάνυ γε, ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν καὶ τόδε ὁμολογοῦμεν, ὅταν ἐπιστήμη παραγίγνηται τρόπῳ τοιούτῳ, ἀνάμνησιν εἶναι; λέγω δέ τινα τρόπον τόνδε· ἐάν τίς τι ἕτερον ἢ ἰδὼν ἢ ἀκούσας, ἤ τινα ἄλλην αἴσθησιν λαβών, μὴ μόνον ἐκεῖνο γνῷ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐννοήσῃ, οὗ μὴ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἀλλ᾽ ἄλλη, ἆρα οὐχὶ τοῦτο δικαίως λέγομεν ὅτι ἀνεμνήσθη οὗ τὴν ἔννοιαν ἔλαβεν; Πῶς λέγεις; Οἷον τὰ τοιάδε· ἄλλη που ἐπιστήμη ἀνθρώπου καὶ λύρας. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν οἶσθα ὅτι οἱ ἐρασταί, ὅταν ἴδωσι λύραν, ἢ ἱμάτιον, ἤ τι ἄλλο οἷς τὰ παιδικὰ αὐτῶν εἴωθε χρῆσθαι, πάσχουσι τοῦτο· ἔγνωσάν τε τὴν λύραν, καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ ἔλαβον τὸ εἶδος τοῦ παιδὸς οὗ ἦν ἡ λύρα; τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ἀνάμνησις. ὥσπερ γε καὶ Σιμμίαν τις

F ἰδών, πολλάκις Κέβητος ἀνεμνήσθη, καὶ ἄλλα που μυρία τοιαῦτ᾽ ἂν εἴη. Μυρία μέντοι νὴ Δί᾽ ἔφη ὁ Σιμμίας. Οὐκοῦν (ἦ δ᾽ ὅς) τὸ τοιοῦτον ἀνάμνησίς τίς ἐστι; μάλιστα μέντοι ὅταν τις τοῦτο πάθῃ περὶ ἐκεῖνα ἃ ὑπὸ χρόνου καὶ τοῦ μὴ ἐπισκοπεῖν, ἤδη ἐπελέληστο; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δ᾽ (ἦ δ᾽ ὅς) ἔστιν ἵππον γεγραμμένον ἰδόντα, καὶ λύραν γεγραμμένην, ἀνθρώπου ἀναμνησθῆναι; Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ Σιμμίαν ἰδόντα γεγραμμένον, αὐτοῦ Σιμμίου ἀναμνησθῆναι; Ἔστι μέντοι, ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν οὐ κατὰ πάντα ταῦτα συμβαίνει τὴν ἀνάμνησιν εἶναι, τὴν μὲν, ἀφ᾽ ὁμοίων, τὴν δὲ, καὶ ἀπ᾽ ἀνομοίων; Ξυμβαίνει. Ἀλλ᾽

G ὅταν γε ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἀναμιμνήσκηταί τίς τι, ἆρ᾽ οὐκ ἀναγκαῖον τόδε προσπάσχειν, ἐννοεῖν, εἴτε τι ἐλλείπει τοῦτο κατὰ τὴν ὁμοιότητα, εἴτε μή, ἐκείνου οὗ ἀνεμνήσθη; Ἀνάγκη, ἔφη. Σκόπει δή (ἦ δ᾽ ὅς) εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. φαμέν πού τι εἶναι ἴσον; οὐ ξύλον ξύλῳ λέγω, οὐδὲ λίθον λίθῳ, οὐδ᾽ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα ἕτερόν τι αὐτὸ τὸ ἴσον φῶμέν τι εἶναι, ἢ μηδέν; Φῶμεν τοίνυν νὴ Δί᾽, ἔφη ὁ Σιμμίας, θαυμαστῶς γε. Ἦ καὶ ἐπιστάμεθα αὐτὸ ὃ ἔστιν ἴσον; Πάνυ γε, ἦ δ᾽ ὅς. Πόθεν λαβόντες αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην; ἆρ᾽ οὐκ ἐξ ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἢ ξύλα, ἢ λίθους, ἢ ἄλλ᾽ ἄττα ἰδόντες ἴσα, ἐκ τούτων ἐκεῖνο ἐνενοήσαμεν, ἕτερον ὂν τούτων. ἢ οὐχ ἕτερόν σοι φαίνεται; σκόπει δὲ

H καὶ τῇδε. ἆρ᾽ οὐ λίθοι μὲν ἴσοι, καὶ ξύλα ἐνίοτε ταὐτὰ ὄντα, τοτὲ μὲν

ἴσα φαίνεται, τοτὲ δ' οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ, αὐτὰ τὰ ἴσα ἔστιν ὅτε ἄνισά σοι ἐφάνη, ἢ ἡ ἰσότης, ἀνισότης; Οὐδεπώποτέ γε, ὦ Σώκρατες. Οὐ ταὐτὸν ἄρ' ἐστὶν (ἦ δ' ὅς) ταῦτά τε τὰ ἴσα, καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον. Οὐδαμῶς μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων γ', ἔφη, τῶν ἴσων ἑτέρων ὄντων ἐκείνου τοῦ ἴσου, ὅμως αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην ἐννενοηκάς τε καὶ εἴληφας; Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν ἢ ὁμοίου ὄντος τούτοις, ἢ ἀνομοίου. Πάνυ γε. Διαφέρει δέ γ' (ἦ δ' ὅς) οὐδέν. ἕως γὰρ ἄν, ἄλλο ἰδὼν ἀπὸ ταύτης τῆς ὄψεως ἄλλο ἐννοήσῃς, εἴτε ἀνόμοιον εἴτε ὅμοιον, ἀναγκαῖον (ἔφη) αὐτὸ ἀνάμνησιν γεγονέναι. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δαὶ τόδ', (ἦ δ' ὅς) ἦ πάσχομέν τι τοιοῦτον περὶ τὰ ἐν τοῖς ξύλοις τε καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἐν τοῖς ἴσοις, ἆρα φαίνεται ἡμῖν οὕτως ἴσα εἶναι ὥσπερ αὐτὸ ὅ ἐστιν ἴσον; ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνου τῷ μὴ τοιοῦτον εἶναι οἷον τὸ ἴσον, ἢ οὐδέν; Πολύ γε (ἔφη) ἐνδεῖ. Οὐκοῦν ὁμολογοῦμεν, ὅταν τις τι ἰδὼν ἐννοήσῃ, ὅτι βούλεται μὲν, τοῦτο ὃ νῦν ἐγὼ ὁρῶ, εἶναι οἷον ἄλλο τι τῶν ὄντων· ἐνδεῖ δὲ, καὶ οὐ δύναται τοιοῦτον εἶναι ἴσον οἷον ἐκεῖνο, ἀλλ' ἔστι φαυλότερον· ἀναγκαῖόν που τὸν τοῦτο ἐννοοῦντα, τυχεῖν προειδότα ἐκεῖνο ᾧ φησὶν αὐτὸ προσεοικέναι μὲν, ἐνδεεστέρως δὲ ἔχειν; Ἀνάγκη. Τί οὖν; τὸ τοιοῦτον πεπόνθαμεν καὶ ἡμεῖς, ἢ οὔ, περί τε τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον; Παντάπασί γε. Ἀναγκαῖον ἄρα ἡμᾶς προειδέναι τὸ ἴσον πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ὅτε τὸ πρῶτον ἰδόντες τὰ ἴσα, ἐνενοήσαμεν ὅτι ὀρέγεται μὲν πάντα ταῦτ' εἶναι οἷον τὸ ἴσον· ἔχει δὲ ἐνδεεστέρως. Ἔστι ταῦτα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε ὁμολογοῦμεν, μὴ ἄλλοθεν αὐτὸ ἐννενοηκέναι, μηδὲ δυνατὸν εἶναι ἐννοῆσαι, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ ἰδεῖν ἢ ἅψασθαι, ἢ ἔκ τινος ἄλλης τῶν αἰσθήσεων. ταὐτὸν δὲ πάντα ταῦτα λέγω. Ταὐτὸν γάρ ἐστιν, ὦ Σώκρατες, πρός γε ὃ βούλεται δηλῶσαι ὁ λόγος. ἀλλὰ μὲν δὴ ἔκ γε τῶν αἰσθήσεων δεῖ ἐννοῆσαι ὅτι πάντα τὰ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐκείνου τε ὀρέγεται τοῦ ὅ ἐστιν ἴσον, καὶ αὐτοῦ ἐνδεέστερά ἐστιν. ἢ πῶς λέγομεν; Οὕτω. πρὸ γὰρ τοῦ ἄρξασθαι ἡμᾶς ὁρᾷν ἢ ἀκούειν, καὶ τἆλλα αἰσθάνεσθαι, τυχεῖν ἔδει που εἰληφότας ἐπιστήμην αὐτοῦ τοῦ ἴσου, ὅ, τι ἐστὶν, εἰ ἐμέλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἴσα ἐκεῖσε ἀνοίσειν· ὅτι προθυμεῖται μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι οἷον ἐκεῖνο, ἔστι δὲ αὐτοῦ φαυλότερα. Ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν γενόμενοι εὐθὺς ἑωρῶμέν τε καὶ ἠκούομεν, καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις εἴχομεν. Πάνυ γε. Ἔδει δέ γε (φαμὲν) πρὸ τούτων τὴν τοῦ ἴσου ἐπιστήμην εἰληφέναι. Ναί. Πρὶν γενέσθαι ἄρα (ὡς ἔοικεν) ἀνάγκη ἡμῖν αὐτὴν εἰληφέναι. Ἔοικεν. Οὐκοῦν εἰ μὲν λαβόντες αὐτὴν, πρὸ τοῦ γενέσθαι ἔχοντες ἐγενόμεθα, ἠπιστάμεθα καὶ πρὶν γενέσθαι, καὶ εὐθὺς γενόμενοι, οὐ μόνον τὸ ἴσον καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ ξύμπαντα τὰ τοιαῦτα. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἴσου νῦν ὁ λόγος ἡμῖν μᾶλλόν τι ἢ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ ὁσίου, καὶ (ὅπερ λέγω) περὶ ἁπάντων οἷς ἐπισφραγιζόμεθα τοῦτο, ὃ ἔστι, καὶ ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν ἐρωτῶντες, καὶ ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἀποκρινόμενοι. ὥστε ἀναγκαῖον ἡμῖν εἶναι, τούτων ἁπάντων τὰς ἐπιστήμας πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰληφέναι. Ἔστι ταῦτα. Καὶ εἰ μέν γε λαβόντες μὴ ἑκάστοτε ἐπιλελήσμεθα, εἰδότας ἀεὶ γίγνεσθαι, καὶ ἀεὶ διὰ βίου εἰδέναι. τὸ γὰρ εἰδέναι τοῦτ' ἐστὶ, λαβόντα του ἐπιστήμην ἔχειν, καὶ μὴ ἀπολωλεκέναι. ἢ οὐ τοῦτο λήθην λέγομεν, ἐπιστήμης ἀποβολήν; Πάντως δή που (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Εἰ δέ γε, οἶμαι, λαβόντες πρὶν γενέσθαι, γιγνόμενοι ἀπωλέσαμεν, ὕστερον δὲ ταῖς αἰσθήσεσι χρώμενοι περὶ αὐτὰ ἐκείνας ἀναλαμβάνομεν τὰς ἐπιστήμας ἅς ποτε καὶ πρὶν εἴχομεν, ἆρ' οὐχ ὃ καλοῦμεν μανθάνειν, οἰκείαν ἂν ἐπιστήμην ἀναλαμβάνειν εἴη; τοῦτο δέ που ἀναμιμνήσκεσθαι λέγοντες, ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν; Πάνυ γε. Δυνατὸν γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἐφάνη, αἰσθόμενόν τι, ἢ ἰδόντα, ἢ ἀκούσαντα, ἤ τινα ἄλλην αἴσθησιν λαβόντα, ἕτερόν τι ἀπὸ τούτου ἐννοῆσαι ὃ ἐπελέληστο, ᾧ τοῦτο ἐπλησίαζεν ἀνόμοιον ὄν, ἢ ᾧ ὅμοιον. ὥστε, ὅπερ λέγω, δυοῖν θάτερον, ἤτοι ἐπιστάμενοί γε αὐτὰ γεγόναμεν καὶ ἐπιστάμεθα διὰ βίου πάντες, ἢ ὕστερον οὕς φαμεν μανθάνειν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἀναμιμνήσκονται οὗτοι· καὶ ἡ μάθησις, ἀνάμνησις ἂν εἴη. Καὶ μάλα δὴ οὕτως ἔχει, ὦ Σώκρατες. Πότερον οὖν αἱρῇ, ὦ Σιμμία; ἐπισταμένους ἡμᾶς γεγονέναι, ἢ ἀναμιμνήσκεσθαι ὕστερον ὧν πρότερον ἐπιστήμην εἰληφότες ἦμεν; Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ἑλέσθαι. Τί δὲ ἔχεις ἑλέσθαι, καὶ πῇ σοι δοκεῖ περὶ αὐτοῦ; ἀνὴρ ἐπιστάμενος, περὶ ὧν ἐπίσταται ἔχοι ἂν δοῦναι λόγον, ἢ οὔ; Πολλὴ ἀνάγκη (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Ἦ καὶ δοκοῦσί σοι πάντες ἔχειν διδόναι λόγον περὶ τούτων ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν; Βουλοίμην μέντ' ἄν, ἔφη ὁ Σιμμίας. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον φοβοῦμαι μὴ αὔριον τηνικάδε οὐκέτι ᾖ ἀνθρώπων οὐδεὶς ἀξίως οἷός τε τοῦτο ποιῆσαι. Οὐκ ἄρα δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαί γε, ἔφη, ὦ Σιμμία, πάντες αὐτά; Οὐδαμῶς. Ἀναμιμνήσκονται ἄρα ποτὲ ἃ ἔμαθον. Ἀνάγκη. Πότε λαβοῦσαι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν τὴν ἐπιστήμην; οὐ γὰρ δὴ ἀφ' οὗ γε ἄνθρωποι γεγόναμεν. Οὐ δῆτα. Πρότερον ἄρα. Ναί. Ἦσαν ἄρα, ὦ Σιμμία, αἱ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπου εἴδει χωρὶς σωμάτων, καὶ φρόνησιν εἶχον. Εἰ μὴ ἄρα γιγνόμενοι λαμβάνομεν, ὦ Σώκρατες, ταύτας τὰς ἐπιστήμας. οὗτος γὰρ λείπεται ἔτι ὁ χρόνος.

A apparent? Penitus. Quid autem ipſa æqualia? poſſunt inæqualia tibi videri? vel æqualitas, inæqualitas? Nunquam, ô Socrates. Quamobrem non idem ſunt hæc æqualia atque ipſum æquale. Nullo modo idem mihi apparent, ô Socrates. Veruntamen ab his æqualibus quæ alia ſunt quàm ipſum illud æquale, ipſius ſimul excogitaſti ſcientiam, atque percepiſti. Veriſſima loqueris. An non ſiue ſimile ipſum ſit, ſiue diſſimile? Omnino. Nihil ſanè refert. quatenus enim aliud conſpicatus, ex hac ipſa perſpectione aliud intellexeris, ſiue ſimile, ſiue diſſimile, neceſſe eſt hinc reminiſcentiam prouenire. Et maximè quidem. Quid verò ad id? An ſic nobis contingit circa ea quæ B modò dicebamus, ligna, & alia? Videtúrne ita æqualia hæc eſſe, vt ipſum quod eſt æquale? An deeſſe potius aliquid quo minus talia ſint quale eſt æquale ipſum, an nihil? Permultum certè deeſt. Nónne confitemur, quando quis aliquid intuens animaduertat appetere quidem hoc quod in præſentia videt, eſſe tale quale quiddam aliud ex his quæ ſunt. verùm deficere, neque poſſe tale eſſe æquale, quale ſit illud, ſed deterius eſſe, neceſſe eſſe eum qui animaduertit, antè cognouiſſe illud cui dicit hoc quodam modo ſimile fieri, ſed ad plenam ſimilitudinem non accedere? Neceſſe eſt. Quid ergo? taléne aliquid contingit & nobis nécne? circa æqualia ipſúmque æquale? C Quàm plurimum. Neceſſe eſt ergo nos æqualis ipſius ſcientiā ante illud tempus habuiſſe, in quo primùm videntes æqualia, agnouimus appetere quidem hæc omnia talia euadere quale eſt ipſum, attamen à perfectione ipſius abeſſe. Ita eſt. Atqui & hoc confitemur, nos neque aliunde id agnouiſſe, neque agnoſcere poſſe, quàm ex viſu, vel tactu, vel alio quodam ſenſu. ſimiliter enim de his omnibus iudico. Similiter, ô Socrates, ad id ſe habent de quo agitur, oſtendendum. Atqui à ſenſibus quidem intellexiſſe oportet, omnia quæ ſubiecta ſunt ſenſibus, illud quod eſt æquale appetere, quamuis ipſum non aſſequantur. an aliter dicimus? Haud aliter. Antè enim quàm inciperemus videre, aut audire, aliiſque vti ſenſibus, oportuit nos æqualis ipſius ſcientiam poſſediſſe, videlicet quid ipſum ſit, ſi D modò æqualia hæc quæ ſenſibus ſubiacent, ad ipſum adeò relaturi ſimus, vt iudicemus anniti quidē hæc omnia talia, quale ipſum eſt euadere, veruntamen deteriora relinqui. Neceſſariò, ex ſuperioribus id, ô Socrates, ſequitur. An non ſtatim, inquit, nati vidimus, & audiuimus, alióſque ſenſus exercuimus? Omnino. Oportuit autem, vt diximus, antè hæc ipſius æqualis ſcientiam habuiſſe. Oportuit. Quamobrem, vt videtur, neceſſe eſt antequam naſceremur, eam comprehendiſſe. Sic apparet. Nónne ſi eam ſortiti ante natiuitatem ipſam iam haben- E tes nati ſumus, ſciuimus & ante ortum, atque ſtatim nati non ſolùm ipſum æquale maiúſque & minus, verumetiam eiuſdē generis omnia? Non enim de æquali magis nunc nobis eſt ſermo, quā de ipſo pulchro, de ipſo bono, de ipſo iuſto atque ſancto, &, vt dico, de omnibus quibus propriè hoc ipſum quod eſt aſſignamus, & interrogationibus interrogātes, & reſponſionibus reſpondentes, vt neceſſariū ſit nos antequam naſceremur, horum omniū ſcientiam habuiſſe. Eſt ita. Ac ſi acceptis ſcientiis, non ſemper obliuiſceremur, oporteret & cum ipſis naſci, ſemper etiam per omnem vitam ſcire. Nam ſcire, id eſt F acceptam alicuius rei ſcientiam retinere, nec amiſiſſe. An nō obliuionem, ſcientiæ iacturam eſſe dicimus? Ita prorſus, ô Socrates. Si autem acceptam ante ortum ſcientiam, dum naſcimur amiſimus: deinde verò vſi ſenſibus circa ipſas ſcientias, illas quas antè habueramus, recipimus: nónne id quod diſcere appellamus, eſſet ſcietiam propriam recuperare, atque id Reminiſci nominantes, rectè nominaremus? Rectè. Fieri enim id poſſe apparuit. Videlicet, vt cùm quis aliquid ſenſerit, vel videndo, vel audiendo, vel aliter ſentiendo, aliud quiddam ex hoc agnoſcat cuius erat oblitus, cui quidem hoc quodammo- G do propinquabat, ſiue ſimile id ſit, ſiue diſſimile. Ita quod iam pridē dico, è duobus alterum. aut enim ſciētes nati ſumus, ſcimúſque per omnem vitam omnes: aut quos deinde dicimus diſcere, duntaxat reminiſcuntur, atque diſciplina reminiſcentia eſt. Sic omnino ſe res habet, ô Socrates. Vtrum igitur eligis, ô Simmia? vel cum ſcientia nos eſſe natos, vel reminiſci poſtea quorum prius ſcientiam acceperimus? Ambigo vtrum in præſentia Socrates eligam. Quid verò? potéſne eligere quid de hoc videatur tibi? Vir ſciens potéſtne eorum quæ ſcit reddere rationem, an contrà? Neceſſe eſt, ô Socrates, poſſe. An verò tibi videntur omnes rationem de his quæ modò tracta- H bamus, afferre poſſe? Optarem equidem inquit Simmias, ſed multò magis vereor ne cras nullus hic homo ſit, qui pro dignitate id ſciat afficere. Non igitur ô Simmia, putas omnes hoc intelligere? Nullo modo. Reminiſcuntur ergo quæ aliquādo didicerant. Neceſſe eſt. Quando verò acceperunt animæ noſtræ ſcientiam? Non enim poſtquam homines nati ſumus. Non certè. Ergo prius. Ita. Erant igitur, Simmia, animæ etiam prius quàm in humanam ſpeciem deuenirent, ſeorſum à corpore: intelligentiámque habebant. Niſi fortè, ô Socrates, dum naſcimur, ipſas ſcientias accipimus. Nam id etiam tēpus reliquum eſt.

Eſto ſic,ô amice.Sed quonam alio tẽpore eas amittimus? Non enim habentes iam eas naſcimur,vt modò confitebamur. An in eodem perdimus,quo & accepimus?an aliud tempus efferre potes?Nullo,ô Socrates,modo,ſed nihil me dicere minimè ad uertebam.An ergo ſic nobis ſe res habet,ô Simmia? Siquidem ſunt ea quæ quotidie prædicamus,pulchrum ſcilicet quiddam atque bonum,& omnis eiuſmodi eſſentia, ad quam omnia ſenſibus percepta referimus,quæ & prius erat noſtra, & tanquam noſtram inuenimus,& hæc ad ipſius exemplar referimus, neceſſe eſt ita,vt & ipſa ſunt,noſtram quoque animã prius etiam quàm naſceremur,extitiſſe.At ſi hęc nõ ſunt,fruſtra vtique ratio hæc tractata eſſet.An non ita ſe habet,atque par neceſſitas eſt,& ipſa eſſe,& animas noſtras antequam naſceremur,& niſi ipſa ſunt,neque hæc vtique ſunt? Mirificè,ô Socrates (inquit Simmias) eadẽ mihi videtur eſſe neceſſitas:atque pulcherrima huc ratio nos perducit, vt ſimiliter tam animam noſtram, quàm eſſentiam ipſam quam modò dicebas, ante quàm naſceremur extitiſſe confiteamur. Nihil enim tam certum habeo, quàm eſſe eiuſmodi omnia, & quidem maximè, ſcilicet pulchrum ipſum, & bonum, aliáque omnia quæ tu modò dicebas. Et quantum ad me attinet, ſatis eſt demonſtratum. Quid verò videtur Cebeti? inquit Socrates. Oportet enim illi quoque perſuadere. Satis & illi arbitror perſuaſum, inquit Simmias, quamuis omnium repugnantiſſimus ſit, & ad credendum tardiſſimus. Opinor tamen ſufficienter illi probatum,ante ortum noſtrum animam extitiſſe.An verò poſt interitũ noſtrum etiam futura ſit,nec mihi quidẽ ipſi,ô Socrates,ſatis adhuc videtur oſtẽſum.Sed nunc etiã reſtat multorum dubitatio illa quã in mediũ Cebes adduxerat,ne videlicet homine moriẽte,ſimul anima diſſipetur,atq; ita eſſe deſinat.quid enim prohibet fieri quidem illam & aliunde conſtitui,atque eſſe prius etiam quàm in corpus hominis laberetur:poſtquã verò ab eo diſceſſerit,tunc illam inſuper interire?Rectè loqueris Simmia,inquit Cebes. Videtur enim quaſi dimidiũ eius quod oportet probatũ,antè videlicet quã naſceremur,noſtram animam extitiſſe:oportere autem id quoque oſtẽdere, poſtquam mortui fuerimus,nõ minus fore quàm eſſet antequã naſceremur,ſi modò finẽ ſuũ demonſtratio ſit habitura.Demõſtratum quidem eſt,inquit Socrates,iſtud,ô Simmia,& ô Cebes, etiam nunc,ſi modò velitis,& id quod modò probatum eſt, & illud quod antè cõceſſeramus,videlicet omne viuẽs ex mortuo fieri,in vnum connectere.Si enim eſt anima prius,& quũ in hanc venit vitam,fitque homo,neceſſe eſt non aliunde eam quã ex mortuis proficiſci:cur non neceſſariũ ſit, vt etiã poſt mortem corporis maneat,quũ oporteat ipſam ad hanc vitã reuerti? Demonſtratũ igitur & nũc eſt quod dicitur.Veruntamen videmini tu atque Simmias cupere rurſus idẽ diligẽtius pertractari:ac forſitan puerorũ more formidatis, ne reuera corpore egredientẽ ventus diſſoluat,atque diſpergat, præſertim ſi quis non ſereno cœlo,ſed vẽtis vehemẽtius flantibus moriatur. Ad hæc Cebes ſubridens,tanquam nobis id formidantibus, inquit, ô Socrates,contrà perſuadere:imò vero non tanquam formidãtibus nobis, ſed fortaſſe eſt inter nos puer aliquis talia metuens:huic ergo annitamur perſuadere, ne mortem ceu laruas pertimeſcat.Oportet certè,inquit Socrates,huic mederi carminibus quotidie,quoad ſanus efficiatur. Sed vbínam,inquit Cebes,medicum eiuſmodi nanciſcemur,ô Socrates, quando tu nos deſeris?Ampla eſt,inquit,ô Cebes, Græcia, in qua ſunt viri boni,quàm plurimæ ſunt barbaræ nationes, per hos omnes, eiuſmodi medicum debetis perquirere, neque pecuniis parcentes,neque laboribus. Nihil eſt enim pro quo commodius pecunias expendatis. Perſcrutandum quoque eſt etiam inter vos ipſos : fortè enim non facilè inuenietis, qui melius quàm vos id queat efficere. Fiet quidem,inquit Cebes,ſed redeamus iam ſi tibi placet,vnde digreſſi ſumus.Mihi quidẽ placet,inquit.Quid enim prohibet? Rectè reſpondes,inquit Cebes.An nõ tale aliquid,inquit,à nobis ipſis ſciſcitari debemus? Cuínam cõueniat ea paſſio,per quam diſſolui poſſit.Et quid ſit metuendum,ne id patiatur. Et ſecundum quam eius partem. deinde conſiderare vtrùm anima ſit:demum ex his animæ noſtræ gratia vel confidere,vel timere.Vera loqueris,inquit.Nõne igitur ei quod componitur,iámque compoſitum eſt,natura id pati conuenit,vt quatenus eſt compoſitum,diſſoluatur? Siquid verò non ſit compoſitum,huic ſoli conuenit, non eadem pati quæ alij cuipiam. Mihi quidem ſic apparet,inquit Cebes. An non quæ ſemper ſecundum eadem eodémque modo ſe habẽt,inquit,hæc maximè eſſe cõuenit ſimplicia?Quæ verò aliàs aliter nec vnquã ſecundũ eadẽ,hæc eſſe cõpoſita?Ita equidem opinor. Redeamus iã ad illa ad quæ in ſuperiori diſputatione proceſſimus.Ipſa eſſentia cuius interrogando reſpondendóque definitionem hoc ipſum quod eſt aſſignauimus,vtrum eodem modo,& ſecundum eadẽ ſe ſemper habet?an aliàs aliter?videlicet & ipſum æquale,ipſum pulchrũ, ipſum vnũquodque quod eſt ens,vtrum mutationem aliquando aliquam ipſa recipiũt,an ipſorum vnumquodque ſemper id quod eſt vniforme exiſtens

A εἶεν, ὦ ἑταῖρε. ἀπολλύμεν δὲ αὐτὰς ἐν ποίῳ ἄλλῳ χρόνῳ; οὐ γὰρ δὴ ἔχοντές γε αὐτὰς γιγνόμεθα, ὡς ἄρτι ὡμολογήσαμεν. ἢ ἐν τούτῳ ἀπολλύμεν ᾧπερ καὶ λαμβάνομεν; ἢ ἔχεις ἄλλον τινὰ εἰπεῖν χρόνον; Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ἔλαθον ἐμαυτὸν οὐδὲν εἰπών. Ἆρ' οὖν οὕτως ἔχει (ἔφη) ἡμῖν, ὦ Σιμμία. εἰ μὲν ἔστιν ἃ θρυλλοῦμεν ἀεὶ, καλόν τέ τι καὶ ἀγαθὸν, καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη οὐσία, καὶ ἐπὶ ταύτην τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πάντα ἀναφέρομεν, ὑπάρχουσαν πρότερον ἀνευρίσκοντες ἡμετέραν οὖσαν, καὶ ταῦτα ἐκείνῃ ἀπεικάζομεν, ἀναγκαῖον, οὕτως ὥσπερ καὶ ταῦτά ἐστιν, οὕτω καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εἶναι καὶ πρὶν γεγονέναι ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ ἔστι ταῦτα, ἄλλως ἂν ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. ἆρ' οὕτως ἔχει, καὶ ἴση ἀνάγκη ταῦτά τε εἶναι, καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, πρὶν καὶ ἡμᾶς γεγονέναι· καὶ εἰ μὴ ταῦτα, οὐδὲ τάδε; Ὑπερφυῶς, ὦ Σώκρατες (ἔφη ὁ Σιμμίας) δοκεῖ μοι ἡ αὐτὴ ἀνάγκη εἶναι· καὶ εἰς καλόν γε καταφεύγει ὁ λόγος, εἰς τὸ ὁμοίως εἶναι τήν τε ψυχὴν ἡμῶν, πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, καὶ τὴν οὐσίαν ἣν σὺ νῦν λέγεις. οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε οὐδὲν οὕτω μοι ἐναργὲς ὂν, ὡς τοῦτο, τὸ πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα καλόν τε καὶ ἀγαθὸν, καὶ τἆλλα πάντα ἃ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες· καὶ ἔμοιγε ἱκανῶς ἀποδέδεικται. τί δὲ δὴ Κέβητι; ἔφη ὁ Σωκράτης, δεῖ γὰρ καὶ Κέβητα πείθειν. Ἱκανῶς (ἔφη ὁ Σιμμίας) ὡς ἔγωγε οἶμαι· καίτοι καρτερώτατος ἀνθρώπων ἐστὶ πρὸς τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις. ἀλλ' οἶμαι οὐκ ἐνδεῶς τοῦτο πεπεῖσθαι αὐτὸν, ὅτι

C πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή. εἰ μέντοι καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν ἔτι ἔσται, οὐδ' αὐτῷ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἀποδεδεῖχθαι, ἀλλ' ἔτι ἐνέστηκεν, ὃ νῦν δὴ Κέβης ἔλεγε, τὸ τῶν πολλῶν, ὅπως μὴ ἅμα ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διασκεδάννυται ἡ ψυχὴ, καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι τοῦτο τέλος ᾖ. τί γὰρ κωλύει γίγνεσθαι μὲν αὐτὴν καὶ ξυνίστασθαι ἄλλοθέν ποθεν, καὶ εἶναι πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπειον σῶμα ἀφικέσθαι· ἐπειδὰν δὲ ἀφίκηται καὶ ἀπαλλάττηται τούτου, τότε καὶ αὐτὴν τελευτᾶν καὶ διαφθείρεσθαι; Εὖ λέγεις, ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Κέβης. φαίνεται γὰρ ὥσπερ ἥμισυ ἀποδεδεῖχθαι οὗ δεῖ, ὅτι πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή· δεῖν δὲ προσαποδεῖξαι

D ἔτι, εἰ καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, οὐδὲν ἧττον ἔσται ἢ πρὶν γενέσθαι, εἰ μέλλει τέλος ἡ ἀπόδειξις ἕξειν. Ἀποδέδεικται μὲν, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὁ Σωκράτης, καὶ νῦν εἰ θέλετε συνθεῖναι τοῦτόν τε τὸν λόγον εἰς ταυτὸν καὶ ὃν πρὸ τούτου ὡμολογήσαμεν, τὸ γίγνεσθαι πᾶν τὸ ζῶν ἐκ τοῦ τεθνεῶτος. εἰ γάρ ἐστιν ἡ ψυχὴ καὶ πρότερον, ἀνάγκη δ' αὐτῇ εἰς τὸ ζῆν ἰούσῃ τε καὶ γιγνομένῃ, μηδαμόθεν ἄλλοθεν ἢ ἐκ θανάτου τε καὶ ἐκ τοῦ τεθνάναι γίγνεσθαι· πῶς οὐκ ἀνάγκη αὐτὴν καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ εἶναι, ἐπειδὴ δεῖ αὖθις αὐτὴν γίγνεσθαι; ἀποδέδεικται μὲν οὖν, ὅπερ λέγεται καὶ νῦν. ὅμως δέ μοι δοκεῖς σύ τε καὶ Σιμμίας ἡδέως ἂν καὶ τοῦτον διαπραγματεύσασθαι τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον· καὶ δεδιέναι τὸ τῶν παίδων, μὴ ὡς

E ἀληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσαν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσᾷ καὶ διασκεδάννυσιν· ἄλλως τε καὶ ὅταν τύχῃ τις μὴ ἐν νηνεμίᾳ ἀλλ' ἐν μεγάλῳ τινὶ πνεύματι ἀποθνήσκων. Καὶ ὁ Κέβης ἐπιγελάσας, Ὡς δεδιότων (ἔφη) ὦ Σώκρατες πειρῶ ἀναπείθειν· μᾶλλον δὲ μὴ ὡς ἡμῶν δεδιότων. ἀλλ' ἴσως ἔνι τις καὶ ἐν ἡμῖν παῖς ὅστις τὰ τοιαῦτα φοβεῖται. τοῦτον οὖν πειρώμεθα πείθειν μὴ δεδιέναι τὸν θάνατον, ὥσπερ τὰ μορμολύκεια. Ἀλλὰ χρὴ (ἔφη ὁ Σωκράτης) ἐπᾴδειν αὐτῷ ἑκάστης ἡμέρας, ἕως ἂν ἐξιάσηται. Πόθεν οὖν (ἔφη) ὦ Σώκρατες τῶν τοιούτων ἀγαθὸν ἐπῳδὸν ληψόμεθα, ἐπειδὴ σὺ, ἔφη, ἡμᾶς ἀπολείπεις; Πολλὴ μὲν ἡ Ἑλλὰς (ἔφη) ὦ Κέβης, ἐν ᾗ ἔνεισί που ἀγαθοὶ ἄνδρες· πολλὰ δὲ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων

F γένη, οὓς πάντας χρὴ διερευνᾶσθαι, ζητοῦντας τοιοῦτον ἐπῳδὸν, μήτε χρημάτων φειδομένους, μήτε πόνων. ὡς οὐκ ἔστιν εἰς ὅ, τι ἂν εὐκαιρότερον ἀναλίσκοιτε χρήματα. ζητεῖν δὲ χρὴ καὶ αὐτοὺς μετ' ἀλλήλων. ἴσως γὰρ ἂν οὐδὲ ῥᾳδίως εὕροιτε μᾶλλον ὑμῶν δυναμένους τοῦτο ποιεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ ὑπάρξει, ἔφη ὁ Κέβης. ὅθεν δὲ ἀπελίπομεν, ἐπανέλθωμεν, εἴ σοι ἡδομένῳ ἐστίν. Ἀλλὰ μὴν ἡδομένῳ γε. πῶς γὰρ οὐ μέλλει; Καλῶς (ἔφη) λέγεις. Οὐκοῦν τοιόνδε τι (ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης) δεῖ ἡμᾶς ἀνερέσθαι ἑαυτοὺς, τῷ ποίῳ τινὶ ἄρα προσήκει τοῦτο τὸ πάθος πάσχειν, τὸ διασκεδάννυσθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ ποίου τινὸς δεδιέναι, μὴ πάθῃ αὐτὸ καὶ τῷ ποίῳ

G τινί. καὶ μετὰ τοῦτο αὖ ἐπισκέψασθαι πότερον ψυχή ἐστι· καὶ ἐκ τούτων θαρρεῖν ἢ δεδιέναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἆρ' οὖν τῷ μὲν συντεθέντι τε καὶ συνθέτῳ ὄντι φύσει προσήκει τοῦτο πάσχειν, διαιρεθῆναι ταύτῃ ᾗπερ συνετέθη· εἰ δέ τι τυγχάνει ὂν ἀξύνθετον, τούτῳ μόνῳ προσήκει μὴ πάσχειν ταῦτα, εἴπερ τῳ ἄλλῳ. Δοκεῖ μοι, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὁ Κέβης. Οὐκοῦν ἅπερ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχει, ταῦτα μάλιστα εἰκὸς εἶναι τὰ ἀξύνθετα. τὰ δὲ ἄλλοτ' ἄλλως καὶ μηδέποτε κατὰ ταὐτὰ, ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ξύνθετα. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. Ἴωμεν δὴ (ἔφη) ἐπὶ ταῦτα ἐφ' ἅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ. αὐτὴ ἡ οὐσία ἧς λόγον δίδομεν τοῦ εἶναι, καὶ ἐρωτῶντες καὶ ἀπο-

H κρινόμενοι, πότερον ὡσαύτως ἀεὶ ἔχει κατὰ ταὐτὰ, ἢ ἄλλοτ' ἄλλως; αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ καλὸν, αὐτὸ ἕκαστον, ὃ ἔστι τὸ ὂν, μήποτε μεταβολὴν καὶ ἡντινοῦν ἐνδέχεται; ἢ ἀεὶ αὐτῶν ἕκαστον, ὃ ἔστι μονοειδὲς ὂν,

αὐτὸ καθ'

αὐτὸ καθ' αὐτὸ ὡσαύτως κατὰ ταὐτὰ ἔχει, καὶ οὐδέποτε οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται; Ὡσαύτως, ἔφη, ἀνάγκη, ὁ Κέβης, καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχειν, ὦ Σώκρατες. Τί δὲ τῶν πολλῶν καλῶν, οἷον ἀνθρώπων, ἢ ἵππων, ἢ ἱματίων, ἢ ἄλλων ὁντινωνοῦν τοιούτων, ἴσων ἢ καλῶν ἢ πάντων τῶν ἐκείνοις ὁμωνύμων. ἆρα κατὰ ταὐτὰ ἔχει, ἢ πᾶν τοὐναντίον ἐκείνοις, οὔτε αὐτὰ αὐτοῖς, οὔτε ἀλλήλοις οὐδέποτε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδαμῶς κατὰ ταὐτά ἐστιν. Οὕτως αὖ, ἔφη, ταῦτα, ὁ Κέβης, οὐδέποτε ὡσαύτως ἔχει. Οὐκοῦν τούτων μὲν κἂν ἅψαιο, κἂν ἴδοις, κἂν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν αἴσθοιο· τῶν δὲ κατὰ ταὐτὰ ἐχόντων οὐκ ἔστιν ὅτῳ ποτ' ἂν ἄλλῳ ἐπιλάβοιο ἢ τῷ τῆς διανοίας λογισμῷ· ἀλλ' ἔστιν ἀειδῆ τὰ τοιαῦτα καὶ οὐχ ὁρατά. Παντάπασιν (ἔφη) ἀληθῆ λέγεις. Θῶμεν οὖν βούλει (ἔφη) δύο εἴδη τῶν ὄντων; τὸ μὲν, ὁρατόν, τὸ δὲ, ἀειδές; Θῶμεν, ἔφη. Καὶ τὸ μὲν ἀειδὲς, ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχον, τὸ δὲ ὁρατὸν, μηδέποτε κατὰ ταὐτά. Καὶ τοῦτο (ἔφη) θῶμεν. Φέρε δὴ (ἦ δ' ὅς) ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν, ἢ τὸ μὲν, σῶμά ἐστι, τὸ δὲ, ψυχή; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη. Ποτέρῳ οὖν ὁμοιότερον τῷ εἴδει φαμὲν ἂν εἶναι καὶ ξυγγενέστερον τὸ σῶμα; Παντὶ, ἔφη, τοῦτό γε δῆλον ὅτι τῷ ὁρατῷ. Τί δὲ, ἡ ψυχὴ, ὁρατὸν, ἢ ἀειδές; Οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς γε τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ μὴ, τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ἐλέγομεν; ἢ ἄλλῃ τινὶ οἴει; Τῇ τῶν ἀνθρώπων. Τί οὖν περὶ ψυχῆς ἐλέγομεν, ὁρατὸν εἶναι, ἢ οὐχ ὁρατόν; Οὐχ ὁρατόν. Ἀειδὲς ἄρα. Ναί. Ὁμοιότερον ἄρα ψυχὴ σώματός ἐστι τῷ ἀειδεῖ, τὸ δὲ, τῷ ὁρατῷ. Πᾶσα ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ τόδε πάλαι ἐλέγομεν, ὅτι ἡ ψυχὴ ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται εἰς τὸ σκοπεῖν τι, ἢ διὰ τοῦ ὁρᾶν, ἢ διὰ τοῦ ἀκούειν, ἢ δι' ἄλλης τινὸς αἰσθήσεως (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διὰ τοῦ σώματος, τὸ δι' αἰσθήσεως σκοπεῖν τι) τότε μὲν ἕλκεται ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταὐτὰ ἔχοντα· καὶ αὐτὴ πλανᾶται καὶ ταράττεται, καὶ ἰλιγγιᾷ, ὥσπερ μεθύουσα, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη. Πάνυ γε. Ὅταν δέ γε αὐτὴ καθ' αὑτὴν σκοπῇ, ἐκεῖσε οἴχεται εἰς τὸ καθαρόν τε καὶ ἀεὶ ὂν καὶ ἀθάνατον, καὶ ὡσαύτως ἔχον· καὶ, ὡς συγγενὴς οὖσα αὐτοῦ, ἀεὶ μετ' ἐκείνου τε γίγνεται, ὅταν περ αὐτὴ καθ' αὑτὴν γένηται καὶ ἐξῇ αὐτῇ· καὶ πέπαυταί τε τοῦ πλάνου, καὶ περὶ ἐκεῖνα ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχει, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη. καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ πάθημα, φρόνησις κέκληται. Παντάπασιν (ἔφη) καλῶς καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. Ποτέρῳ οὖν αὖ σοι δοκεῖ τῷ εἴδει, καὶ ἐκ τῶν πρόσθεν καὶ ἐκ τῶν νῦν λεγομένων, ψυχὴ ὁμοιότερον εἶναι καὶ ξυγγενέστερον; Πᾶς ἂν, ἔμοιγε δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) ξυγχωρήσαι, ὦ Σώκρατες, ἐκ ταύτης τῆς μεθόδου, καὶ ὁ δυσμαθέστατος, ὅτι ὅλῳ καὶ παντὶ ὁμοιότερόν ἐστι ψυχὴ τῷ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντι μᾶλλον, ἢ τῷ μή. Τί δὲ τὸ σῶμα; Τῷ ἑτέρῳ. ὅρα δὴ καὶ τῇδε, ὅτι ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ μὲν δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις προστάττει, τῇ δὲ, ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. καὶ κατὰ ταῦτα αὖ πότερόν σοι δοκεῖ ὅμοιον τῷ θείῳ εἶναι, καὶ πότερον τῷ θνητῷ; ἢ οὐ δοκεῖ σοι τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαί τε καὶ δουλεύειν; Ἔμοιγε. Ποτέρῳ οὖν ἡ ψυχὴ ἔοικε; Δῆλα δὴ, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ τῷ θείῳ, τὸ δὲ σῶμα τῷ θνητῷ. Σκόπει δὴ (ἔφη) ὦ Κέβης, εἰ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων τάδε ἡμῖν ξυμβαίνει τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ, καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν. τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. ἔχομέν τι παρὰ ταῦτα ἄλλο λέγειν, ὦ φίλε Κέβης, ὡς οὐχ οὕτως ἔχει; Οὐκ ἔχομεν. Τί οὖν, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἆρ' οὐχὶ σώματι μὲν ταχὺ διαλύεσθαι προσήκει, ψυχῇ δὲ αὖ τὸ παράπαν ἀδιαλύτῳ εἶναι· ἢ ἐγγύς τι τούτου; Πῶς γὰρ οὔ; Ἐννοεῖς οὖν (ἔφη) ὅτι ἐπειδὰν ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὁρατὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ ἐν ὁρατῷ κείμενον (ὃ δὴ νεκρὸν καλοῦμεν, ᾧ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι) οὐκ εὐθὺς τούτων οὐδὲν πέπονθεν, ἀλλ' ἐπιεικῶς συχνὸν ἐπιμένει χρόνον· ἐὰν μέν τις καὶ χαριέντως ἔχων τὸ σῶμα τελευτήσῃ, καὶ ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, καὶ πάνυ μάλα. συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθὲν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον. ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος, καὶ ἐὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὅμως (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ἀθάνατά ἐστιν. ἢ οὔ; Ναί. Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ ἀειδὲς τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον, γενναῖον καὶ καθαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς ᾅδου, ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν. οἷ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, αὐτίκα καὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἰτέον. αὕτη δὲ δὴ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτω πεφυκυῖα, ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος, εὐθὺς διαπεφύσηται καὶ ἀπόλωλεν, ὥς φασιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Κέβης τε καὶ Σιμμία. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὧδε ἔχει· ἐὰν μὲν καθαρὰ ἀπαλλάττηται, μηδὲν τοῦ σώματος συνεφέλκουσα, ἅτε οὐδὲν κοινωνοῦσα αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ ἑκοῦσα εἶναι, ἀλλὰ φεύγουσα

A ipſum per ſeipſum, eodem modo, & ſecundū eadem ſe habet, neque vnquam, neque vſquā, nec vllo pacto mutationē aliquā ſuſcipit? Neceſſe eſt, ô Socrates, hæc, inquit Cebes, eodem modo, & ſecundum eadem ſe ſemper habere. Quid autē dicemus de multis, inquit, quæ ſimiliter pulchra dicuntur, ſcilicet hominibus, equis, veſtibus, vel aliis quibuſcunque talibus, quæ vel pulchra dicuntur, vel æqualia, vel etiam de omnibus, quæ illis ſynonyma ſunt? num hæc ſecundum eadem ſe ſemper habent? An potius omnino contrà quàm illa, videlicet neque ipſa ſibimet, neque inuicem vnquam, vt ſimpliciter loquar, vllo pacto ſecundum eadem eodémque modo ſe habent? Hæc, ô Socrates
B inquit Cebes, nunquam eodē modo ſunt. Et hæc quidem tāgi, videri, aliiſq; ſenſibus attingi poſſunt. Quæ verò ſemper ſecūdum eadem permanent, non alio modo quàm ſola intelligentiæ ratione percipiuntur, ſúntque inuiſibilia quæ talia ſunt, neque cernūtur. Vera omnino loqueris, inquit. Vis ergo duas rerum ſpecies ponamus, alteram viſibilium, inuiſibiliū alteram? Ponamus, inquit. Et inuiſibile quidem modo ſemper eodem eſſe, viſibile verò nunquam eodem? Hoc quoque ponamus, inquit. Age iam, aliúdne in nobis eſt, quàm hoc quidem corpus, illud verò anima? Nihil aliud, inquit. Vtrínam ſpeciei corpus eſſe ſimilius cognatiúſque dicimus? Nemini dubium, inquit,
C quin viſibili. Quid verò anima? Viſibiléne aliquid eſt, an cōtrà? Non hominibus quidem, ô Socrates, inquit. Atqui nos de iis duntaxat, quæ ab hominum natura videri, vel non videri poſſunt, loquebamur. An de iis quę ad aliam naturam ſpectāt, tractabamus? De iis duntaxat quæ ad humanam, inquit. Quid ergo de anima dicebamus? viſibilem eſſe an inuiſibilē? Non viſibilem. Inuiſibilem ergo? Ita. Anima igitur inuiſibili ſpeciei ſimilior eſt, quàm corpus: hoc verò viſibili. Neceſſarium id eſt omnino. An nō & hoc euenire in ſuperioribus dicebamus? Vt cùm anima ad aliquid conſiderandum ſocium ſibi corpus aſſumit, vel per viſum, vel per auditum, vel per alium ſenſum
D (hoc enim eſt per corpus conſiderare, quia per ſenſus id agitur) tunc quidem à corpore trahatur ad ea quæ nunquam eodem modo ſunt, atque ipſa aberret, perturbetúrque, quaſi ebria vacillet, vtpote quæ talia quædā attigerit. Prorſus. At verò quoties ipſe animus per ſeipſum excogitat, illuc ſe confert ad purum, ſempiternū, immortale, ſemper eodem modò ſe habens: & tanquā ipſius cognatus ſemper inhæret illi, quoties ipſe redierit in ſeipſum, eiq; liceat, ceſſétque ab errore: & circa illa ſemper ſecūdum eadē eodem modo ſe habet, vtpote qui talia iā attigerit. Atque hæc eius affectio prudentia nominatur. Præclarè, inquit, ac verè omnino loqueris, ô Socra-
E tes. Vtri igitur ſpeciei rurſus tibi videtur, ex his quę & in ſuperioribus & modò dicta ſunt, anima eſſe ſimilior atque cognatior? Arbitror equidem, ô Socrates, quemlibet, inquit, vel indocilem prorſus, & pertinacem ex hac diſcurſione cōceſſurum, animā & per totū & per omne ſimiliorē eſſe ei quod ſemper eodem modo eſt, quàm oppoſito. Quid aūt corpus? Alteri ſpeciei. Conſidera rurſus hoc pacto. Quādiu in eodē ſunt anima atque corpus, hoc quidem ſeruire atque ſubeſſe natura iubet, hanc verò præeſſe atque dominari. Secundū hæc rurſus vtrum tibi videtur ſimile eſſe diuino, vtrū mortali? An nō putas diuinū quidē tale eſſe natura, vt præſit & ducat: Mortale
F verò, vt ſubiiciatur ac ſeruiat? Puto equidem. Vtri igitur horum eſt anima ſimilis? Conſtat, ô Socrates, animam quidem ſimilem eſſe diuino, corpus verò mortali. Animaduerte iam, ô Cebes, nū hæc ex omnibus quæ à nobis dicta ſunt, cōſequantur. Videlicet ipſi diuino, immortali, intelligibili, vniformi, indiſſolubili, ſemper eodem modo, & ſecundum eadem ſeipſum habenti, animam eſſe ſimillimam: humano verò, mortali, nec intelligibili, multiformi, diſſolubili, nunquā eodē modo ſibimet ſe habenti, ſimillimum eſſe corpus. Poſſumúſne, ô amice Cebes, præter hæc aliud quicquam afferre, quo minus ita ſit? Non poſſumus. Quid ergo? Cū hæc ita ſe habeant, nónne cor-
G pori conuenit, vt breui ſoluatur? Animæ verò, vt omnino indiſſolubilis ſit, vel aliquid rei omnino indiſſolubili propinquum? Quidni? Cernis igitur poſtquam mortuus homo fuerit, quod in eo viſibile eſt corpus, & in loco viſibili poſitū, quod cadauer appellamus, cui cōuenit, vt diſſoluatur, concidat, diffluat, nihil horum ſubitò pati, ſed ſi quis corpore perbellè affecto deceſſerit ſatis multò tempore, idque etiam in ea ipſa venuſtate permanere. Corpus enim exarefactum & conditum quemadmodum in Ægypto faciunt, incredibile quoddā tempus fermè integrum manet. Quinetiam ſi putreſcat, tamen nonnullæ corporis partes oſſa videlicet, neruíque atque ſimilia, vt ita dicam, immortalia permanent. An non? Ita. Anima verò quæ inuiſibile quiddam eſt, in ſimilem quendam aliúmque locum migrans, excellentem, purum, inuiſibilem, nobis occultum, reuera ad bonum ſapientémque Deum, quò ſi Deus voluerit, paulo pòſt meo quoque animo eſt migrandum: anima inquam talis, talíque natura prædita, nónne cùm primum à corpore liberata fuerit, diſſipabitur atque interibit, vt multi putant? Permultum abeſt, ô dilecte Cebes atque Simmia: imò multò magis ita ſe res habet, ſi quidem pura diſceſſerit corporeum nil ſecum trahens, vtpote quæ nihil cum illo in vita lubens communicauerit, ſed fugerit illud,

ſeque in ſe collegerit, tanquā ſemper id meditata: quod qui-
dem nihil eſt aliud quàm rectè philoſophari, mortémque re-
uera facilè meditari. an non hæc eſt meditatio mortis? Eſt o-
mnino. Anima igitur ſic affecta nónne ad ſibi ſimile diuinum
abit? diuinum, & immortale, & ſapiens? quò cum peruenerit,
euadit felix, ab errore, ignorantia, timoribus, amoribus, cæte-
ríſque humanis liberata malis: & quemadmodū de initiatis
dici ſolet, reuera reliquum tempus vitā cū diis agit? Itáne di-
cendum eſt, ô Cebes, an aliter? Ita per Iouem, inquit Cebes. Sin
aūt polluta impuráque à corpore decedat, vt pote quæ cor-
pus ſemper amplexa ipſum duntaxat coluerit, & amauerit, e-
iúſque voluptatibus & cupiditatibus quaſi veneficiis quibuſ-
dā delinita fuerit, & vſqueadeo capta, vt nihil aliud putet eſſe
verum, niſi quod corporeum ſit, quod tangi, quod videri poſ-
ſit, quódve bibat, & quod edat, & quo in venereis vtat: quod
verò oculis quidem obſcurum & inuiſibile ſit, verūtamen in-
telligibile, & philoſophia cōprehendendū, habere odio con-
ſueuerit, formidaréque & fugere: ſic, inquam, inſtitutam ani-
mam putáſne ipſam per ſe ſyncerā euadere? Nullo modo, in-
quit. Sed infectā inuolutámq. vt arbitror, cōtagione corporea,
quā cōſuetudo congreſſúſque cum corpore propter continuā
familiaritatem, plurimúmq. eius cultum effecit quaſi conge-
nitam? Ita putamus. Ponderoſum verò, ô amice, id putandum
eſt, & graue terrenúmque, & viſibile, quod anima eiuſmodi
ſecum trahit: ideóque ab eo grauatur, & rurſus ad viſibilem
trahitur locum metu inuiſibilis, atque occulti: &, quemad-
modū fertur, circa monuméta ſepulchráq. verſatur, circa quæ
iam nonnulla apparuerunt animarum vmbroſa phantaſmata,
qualia præferunt ſimulacra tales animæ, quæ videlicet nō pu-
ræ deceſſerunt à corpore ſed viſibile aliquid trahentes: quo
fit vt videri poſſint. Conſentaneum eſt ô Socrates. Conſen-
taneum tamen ô Cebes, non eſſe has bonorum animas, ſed
malorum, quæ circa hæc oberrare coguntur, pœnas dantes
vitæ improbè actæ. Itaque tam diu circumuagantur, quoad cu
piditate naturæ corporeæ comitante, rurſus induāt corpus. In-
duunt aūt, vt decens eſt, eiuſmodi mores quales in vita exer-
cuerunt. Quales dicis mores ô Socrates? Eiuſmodi eos quidē
qui ventri, petulantiæ, gulæ dediti vitam egerunt, neque quic-
quam penſi pudoríſque habuerunt, decens eſt aſinorum for-
mas & eiuſmodi brutorū ſubire. An non putas? Conſentanea
loqueris. Qui verò iniurias, tyrānides, rapinas, præ cæteris ſe-
quuti ſunt, in luporum, accipitrū, miluorū genera par eſt per-
tranſire. num aliò has migrare dicendū eſt? Ita potiſſimum, in-
quit Cebes. Similiter inquit ille, & in cæteris: abeunt enim
in genera quælibet, quibus in vita mores ſimiles contraxe-
runt. Manifeſtum inquit. quidni? Nónne horum feliciſſimi ſunt
& in optimum proficiſcuntur locū, quicunque popularem ci-
uilémque virtutem, quam temperantiā & iuſtitiam nominăt,
exercuere abſque philoſophia quidem atque mente, ſed ex
conſuetudine exercitationéque acquiſitam? Quónam pacto hi
feliciſſimi ſunt? Quoniam decens eſt hos in tale quoddam ge-
nus iterum ciuile mitéque demigrare aut apum, aut veſpa-
rum, vel formicarum, aut etiam in idem rurſus genus huma-
num, modeſtóſque ex illis homines fieri. Ita decet. In deorum
verò genus nulli fas eſt peruenire, præter quàm iis, qui diſcē-
di cupiditate flagrantes, & philoſophati ſunt, & puri penitus
deceſſerunt. Horum quidem gratia ô amice Simmia atque
Cebes qui rectè philoſophātur, ab omnibus corporis cupidi-
tatibus abſtinent, atque ita perſeuerant, nec ſe illis vnquā tra-
dunt, neq; familiæ iacturā paupertatéq; formidant, quēadmo-
dū multi pecuniarū cupidi, neq; rurſus contēptū atq. ignomi-
niā, quemadmodum qui magiſtratus ambiūt & honores, dein
de ab his abſtinent. Neq. enim deceret ô Socrates, inquit Ce-
bes. Non per Iouem. Quamobrem hi qui animū ſuum curant,
neque corpori colendo ſeruiunt ſpretis his omnibus haudqua
quam ea gradiuntur via qua ſuperiores illi quos narrauimus,
quia videlicet quò proficiſcantur ignorent. Ipſi verò exiſti-
mantes philoſophię eiúſque ſolutioni & purgationi repugnā-
dum non eſſe, hanc ea ſequuntur via qua eos ipſa ducit. Quo-
nam pacto ô Socrates? Dicam equidem, inquit. Cognoſcunt
profectò viri diſcendi cupidi quòd philoſophia eorum ani-
mam ſuſcipit reuera ligatam in corpore, atque implicitam,
ac per ipſum quaſi per carcerem quendam res conſiderare
coactam: cúmque per ſeipſam id non faciat, omni prorſus in-
ſcitia inuolutā: (cognoſcunt præterea,) quemadmodum phi-
loſophia perſpiciens quàm grauiter corporeum vinculum
aſtringat animam: quippe cùm per ipſam fiat concupiſcen-
tiam, per quam deuinctus animus adiutor ſit ad ſeipſum de-
uinciendum: cognoſcunt inquam viri ſcientiæ cupidi, quòd
philoſophia eorum animā ita conſtitutā ſuſcipiēs, paulatim inſtruit, ſolueréq. aggredit, oſtendens q̄ fallax oculorum, q̄ fallax
auriū, cæterorúmque ſenſuū ſit iudicium, ſuadens ab his diſcedere, quatenus hærere illis ſumma non cogat neceſſitas, ſéque

A αὐτὸ, καὶ συνηθροισμένη αὐτὴ εἰς αὑτὴν, ἅτε μελετῶσα ἀεὶ τοῦτο. τοῦτο
δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὀρθῶς φιλοσοφοῦσα, καὶ τῷ ὄντι τεθνάναι μελετῶ-
σα ῥᾳδίως. ἢ οὐ τοῦτ᾽ ἂν εἴη μελέτη θανάτου; Παντάπασί γε. Οὐκοῦν οὕ-
τω μὲν ἔχουσα, εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ θεῖον ἀπέρχεται, τὸ θεῖόν τε καὶ
ἀθάνατον καὶ φρόνιμον; οἷ ἀφικομένῃ ὑπάρχει αὐτῇ εὐδαίμονι εἶναι,
πλάνης καὶ ἀγνοίας καὶ φόβων καὶ ἀγρίων ἐρώτων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν
τῶν ἀνθρωπείων ἀπηλλαγμένῃ· ὥσπερ δὲ λέγεται κατὰ τῶν μεμυημένων,
ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ θεῶν διάγουσα; οὕτω φῶμεν, ὦ Κέβης,
B ἢ ἄλλως; Οὕτω νὴ Δί᾽, ἔφη ὁ Κέβης. Ἐὰν δέ γε (οἶμαι) μεμιασμένη καὶ
ἀκάθαρτος τοῦ σώματος ἀπαλλάττηται, ἅτε τῷ σώματι ἀεὶ ξυνοῦσα, καὶ
τοῦτο θεραπεύουσα καὶ ἐρῶσα, καὶ γεγοητευμένη ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὑπό τε τῶν
ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν, ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ᾽ ἢ τὸ
σωματοειδὲς, οὗ τις ἂν ἅψαιτο καὶ ἴδοι, καὶ πίοι καὶ φάγοι, καὶ πρὸς τὰ
ἀφροδίσια χρήσαιτο· τὸ δὲ τοῖς ὄμμασι σκοτῶδες καὶ ἀειδὲς, νοητὸν δὲ
καὶ φιλοσοφίᾳ αἱρετὸν, τοῦτο δὲ εἰθισμένη μισεῖν τε καὶ τρέμειν καὶ φεύ-
γειν· οὕτω δὴ ἔχουσαν, οἴει ψυχὴν αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν εἰλικρινῆ ἀπαλ-
λάξεσθαι; Οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν, ἔφη. Ἀλλὰ διειλημμένην γε οἶμαι ὑπὸ τοῦ
σωματοειδοῦς ὃ αὐτῇ ἡ ὁμιλία τε καὶ ξυνουσία τοῦ σώματος, διὰ τὸ ἀεὶ
C ξυνεῖναι καὶ διὰ τὴν πολλὴν μελέτην ἐνεποίησε ξύμφυτον. Πάνυ γε.
Ἐμβριθὲς δέ γε, ὦ φίλε, τοῦτο οἴεσθαι χρὴ εἶναι, καὶ βαρὺ, καὶ γεῶδες, καὶ ὁ-
ρατόν· ὃ δὴ καὶ ἔχουσα ἡ τοιαύτη ψυχὴ, βαρύνεταί τε καὶ ἕλκεται πάλιν
εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον, φόβῳ τοῦ ἀειδοῦς τε καὶ ᾅδου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ
μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους καλινδουμένη. περὶ ἃ δὴ καὶ ὤφθη ἄττα ψυ-
χῶν σκιοειδῆ φαντάσματα, οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἴδωλα,
αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι, ἀλλὰ τοῦ ὁρατοῦ μετέχουσαι· διὸ καὶ ὁρῶνται.
Εἰκός γε, ὦ Σώκρατες. Εἰκὸς μέντοι, ὦ Κέβης. καὶ οὔτι γε τὰς τῶν ἀγα-
θῶν ταύτας εἶναι, ἀλλὰ τὰς τῶν φαύλων, αἳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζον-
D ται πλανᾶσθαι, δίκην τίνουσαι τῆς προτέρας τροφῆς, κακῆς οὔσης. καὶ μέ-
χρι γε τούτου πλανῶνται ἕως ἂν τῇ τοῦ ξυνεπακολουθοῦντος τοῦ σωμα-
τοειδοῦς ἐπιθυμίᾳ πάλιν ἐνδεθῶσιν εἰς σῶμα. ἐνδοῦνται δὲ, ὥσπερ εἰ-
κὸς, εἰς τὰ τοιαῦτα ἤθη ὁποῖα ἄττ᾽ ἂν καὶ μεμελετηκυῖαι τύχωσιν ἐν τῷ
βίῳ. Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες; Οἷον, τοὺς μὲν γαστριμαρ-
γίας τε καὶ ὕβρεις καὶ φιλοποσίας μεμελετηκότας, καὶ μὴ διηυλαβημένους,
εἰς τὰ τῶν ὄνων γένη καὶ τῶν τοιούτων θηρίων εἰκὸς ἐνδύεσθαι. ἢ οὐκ οἴει;
Πάνυ μὲν οὖν εἰκὸς λέγεις. Τοὺς δέ γε ἀδικίας τε καὶ τυραννίδας καὶ ἁρ-
παγὰς προτετιμηκότας, εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων γέ-
νη; ἢ ποῖ ἂν ἄλλοσε φαμὲν τὰς τοιαύτας ἰέναι; Ἀμέλει (ἔφη ὁ Κέβης) εἰς
τὰ τοιαῦτα. Οὐκοῦν (ἦ δ᾽ ὅς) δῆλα δὴ καὶ τἆλλα, ᾗ ἂν ἑκάστη ἴοι κατὰ τὰς
E αὐτῶν ὁμοιότητας τῆς μελέτης. Δῆλον δὴ, ἔφη. πῶς δ᾽ οὔ; Οὐκοῦν εὐ-
δαιμονέστατοι (ἔφη) καὶ τούτων εἰσὶ, καὶ εἰς βέλτιστον τόπον ἰόντες, οἱ τὴν
δημοτικὴν τε καὶ πολιτικὴν ἀρετὴν ἐπιτετηδευκότες· ἣν δὴ καλοῦσι
σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην, ἐξ ἔθους τε καὶ μελέτης γεγονυῖαν, ἄνευ
φιλοσοφίας τε καὶ νοῦ; Πῇ δὴ οὗτοι εὐδαιμονέστατοι; Ὅτι τούτους εἰκός ἐστιν
εἰς τοιοῦτον πάλιν ἀφικνεῖσθαι πολιτικὸν καὶ ἥμερον γένος, ἤ που μελιττῶν,
ἢ σφηκῶν, ἢ μυρμήκων, ἢ καὶ εἰς ταὐτόν γε πάλιν τὸ ἀνθρώπινον γένος,
καὶ γίγνεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας μετρίους. Εἰκός. Εἰς δέ γε θεῶν γένος, μὴ
φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῷ ἀπιόντι, οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἀλ-
λῳ ἢ τῷ φιλομαθεῖ. ἀλλὰ τούτων ἕνεκα, ὦ ἑταῖρε Σιμμία τε καὶ Κέ-
βης, οἱ ὀρθῶς φιλόσοφοι, ἀπέχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἁπασῶν,
F καὶ καρτεροῦσι, καὶ οὐ παραδιδόασιν αὐταῖς αὑτούς· οὔτε οἰκοφθορίαν τε
καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὥσπερ οἱ πολλοὶ καὶ φιλοχρήματοι· οὐδὲ αὖ ἀ-
τιμίαν τε καὶ ἀδοξίαν μοχθηρίας δεδιότες, ὥσπερ οἱ φίλαρχοί τε
καὶ φιλότιμοι, ἔπειτα ἀπέχονται αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἂν πρέποι, ἔφη, ὦ
Σώκρατες, ὁ Κέβης. Οὐ μέντοι μὰ Δί᾽, ἦ δ᾽ ὅς. τοιγάρτοι τούτοις
μὲν ἅπασιν (ἔφη) ὦ Κέβης, ἐκεῖνοι οἷς τι μέλει τῆς αὑτῶν ψυχῆς,
ἀλλὰ μὴ σώματα πλάττοντες ζῶσι, χαίρειν εἰπόντες, οὐ κατὰ ταὐτὰ
πορεύονται αὐτοῖς, ὡς οὐκ εἰδόσιν ὅπῃ ἔρχονται· αὐτοὶ δὲ ἡγούμενοι οὐ
G δεῖν ἐναντία τῇ φιλοσοφίᾳ πράττειν, καὶ τῇ ἐκείνης λύσει τε καὶ κα-
θαρμῷ, ταύτῃ τρέπονται, ἐκείνῃ ἑπόμενοι ᾗ ἐκείνη ὑφηγεῖται. Πῶς,
ὦ Σώκρατες; Ἐγὼ ἐρῶ, ἔφη. γιγνώσκουσι γὰρ (ἦ δ᾽ ὅς) οἱ φιλομα-
θεῖς, ὅτι παραλαβοῦσα αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἡ φιλοσοφία, ἀτεχνῶς
διαδεδεμένην ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημένην (ἀναγκαζομέ-
νην δὲ, ὥσπερ δι᾽ εἱργμοῦ, διὰ τούτου σκοπεῖσθαι τὰ ὄντα, ἀλλὰ μὴ
αὐτὴν δι᾽ αὑτῆς, καὶ ἐν πάσῃ ἀμαθίᾳ καλινδουμένην, καὶ τοῦ εἱρ-
γμοῦ τὴν δεινότητα κατιδοῦσα ὅτι δι᾽ ἐπιθυμίας ἐστὶν, ὡς ἂν μάλι-
στα αὐτὸς ὁ δεδεμένος ξυλλήπτωρ εἴη τοῦ δεδέσθαι) ὅπερ οὖν λέ-
γω, γιγνώσκουσιν οἱ φιλομαθεῖς ὅτι οὕτω παραλαβοῦσα ἡ φιλοσο-
φία ἔχουσαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, ἠρέμα παραμυθεῖται καὶ λύειν ἐ-
H πιχειρεῖ· ἐνδεικνυμένη ὅτι ἀπάτης μὲν μεστὴ ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων σκέ-
ψις· ἀπάτης δὲ, ἡ διὰ τῶν ὤτων καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων· πείθουσα
δὲ ἐκ τούτων μὲν ἀναχωρεῖν ὅσον μὴ ἀνάγκη αὐτοῖς χρῆσθαι, αὐτὴν

δὲ εἰς αὐτὴν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι παρακελευομένη, πιστεύειν δὲ μηδενὶ ἄλλῳ, ἀλλ' ἢ αὐτὴν αὑτῇ, ὅ,τι ἂν νοήσῃ αὐτὴ καθ' αὑτὴν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τῶν ὄντων· ὅ,τι δ' ἂν δι' ἄλλων σκοπῇ ἐν ἄλλοις ὂν ἄλλο, μηδὲν ἡγεῖσθαι ἀληθές· (εἶναι) δὲ τὸ μὲν τοιοῦτον, αἰσθητόν τε καὶ ὁρατόν· ὃ δὲ αὐτὴ ὁρᾷ, νοητόν τε καὶ ἀειδές. ταύτῃ οὖν τῇ λύσει οὐκ οἰομένη δεῖν ἐναντιοῦσθαι ἡ τοῦ ὡς ἀληθῶς φιλοσόφου ψυχή, οὕτως ἀπέχεται τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν καὶ φόβων καθ' ὅσον δύναται, λογιζομένη ὅτι ἐπειδάν τις σφόδρα ἡσθῇ, ἢ φοβηθῇ, ἢ λυπηθῇ, ἢ ἐπιθυμήσῃ, οὐδὲν τοσοῦτον κακὸν ἔπαθεν ἀπ' αὐτῶν ὅσον ἄν τις οἰηθείη, οἷον ἢ νοσήσας, ἤ τι ἀναλώσας διὰ τὰς ἐπιθυμίας. ἀλλ' ὃ πάντων μέγιστόν τε κακῶν καὶ ἔσχατόν ἐστι, τοῦτο πάσχει, καὶ οὐ λογίζεται αὐτό. Τί τοῦτο, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Κέβης. Ὅτι ψυχὴ παντὸς ἀνθρώπου ἀναγκάζεται ἅμα τε ἡσθῆναι ἢ λυπηθῆναι σφόδρα ἐπί τῳ, καὶ ἡγεῖσθαι περὶ ὃ ἂν μάλιστα τοῦτο πάσχῃ, τοῦτο ἐναργέστατόν τε καὶ ἀληθέστατον εἶναι, οὐχ οὕτως ἔχον. ταῦτα δὲ μάλιστα ὁρατά, ἢ οὔ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ πάθει μάλιστα καταδεῖται ψυχὴ ὑπὸ σώματος; Πῶς δή; Ὅτι ἑκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ, καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ. ἐκ γὰρ τοῦ ὁμοδοξεῖν τῷ σώματι καὶ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν, ἀναγκάζεται (οἶμαι) ὁμότροπός τε καὶ ὁμότροφος γίγνεσθαι, καὶ οἵα μηδέποτε εἰς ᾅδου καθαρῶς ἀφικέσθαι· ἀλλ' ἀεὶ ἀναπλέα τοῦ σώματος ἐξιέναι, ὥστε ταχὺ πάλιν πίπτειν εἰς ἄλλο σῶμα· καὶ ὥσπερ σπειρομένη ἐμφύεσθαι· καὶ ἐκ τούτων ἄμοιρος εἶναι τῆς τοῦ θείου τε καὶ καθαροῦ καὶ μονοειδοῦς συνουσίας. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὁ Κέβης, ὦ Σώκρατες. Τούτων τοίνυν ἕνεκα ὦ Κέβης, οἱ δικαίως φιλομαθεῖς κόσμιοί εἰσι καὶ ἀνδρεῖοι, οὐχ ὧν οἱ πολλοὶ ἕνεκά φασιν. ἢ σὺ οἴει; Οὐ δῆτα ἔγωγε. Οὐ γὰρ ἀλλ' οὕτω λογίσαιτ' ἂν ψυχὴ ἀνδρὸς φιλοσόφου· καὶ οὐκ ἂν οἰηθείη τὴν μὲν φιλοσοφίαν χρῆναι ἑαυτὴν λύειν, λυούσης δὲ ἐκείνης, αὐτὴν παραδιδόναι ταῖς ἡδοναῖς καὶ λύπαις ἑαυτήν, πάλιν αὖ ἐγκαταδεῖν καὶ ἀνήνυτον ἔργον πράττειν, Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως ἱστὸν μεταχειριζομένην· ἀλλὰ γαλήνην τούτων παρασκευάζουσα, ἑπομένη τῷ λογισμῷ, καὶ ἀεὶ ἐν τούτῳ οὖσα, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον θεωμένη, καὶ ὑπ' ἐκείνου τρεφομένη, ζῆν τε οἴεται δεῖν οὕτως, ἕως ἂν ζῇ· καὶ ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς τὸ ξυγγενὲς καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ἀφικομένη, ἀπηλλάχθαι τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. ἐκ δὴ τῆς τοιαύτης τροφῆς οὐδὲν δεινὸν μὴ φοβηθῇ, (ταῦτα δ' ἐπιτηδεύσασα, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης) ὅπως μὴ διασπασθεῖσα ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, ὑπὸ τῶν ἀνέμων διαφυσηθεῖσα καὶ διαπτομένη οἴχηται, καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾖ.

Σιγὴ οὖν ἐγένετο ταῦτα εἰπόντος τοῦ Σωκράτους ἐπὶ πολὺν χρόνον· καὶ αὐτός τε πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ ἦν ὁ Σωκράτης, ὡς ἰδεῖν ἐφαίνετο, καὶ ἡμῶν οἱ πλεῖστοι. Κέβης δὲ καὶ Σιμμίας σμικρὸν πρὸς ἀλλήλω διελεγέσθην. καὶ ὁ Σωκράτης ἰδὼν αὐτὼ ἤρετο, Τί; ἔφη· ὑμῖν τὰ λεχθέντα μῶν μὴ δοκεῖ ἐνδεῶς λέγεσθαι; πολλὰς γὰρ δὴ ἔτι ἔχει ὑποψίας καὶ ἀντιλαβάς, εἴ γε δή τις αὐτὰ μέλλει ἱκανῶς διεξιέναι. εἰ μὲν οὖν τι ἄλλο σκοπεῖσθον, οὐδὲν λέγω· εἰ δέ τι περὶ τούτων ἀπορεῖτον, μηδὲν ἀποκνήσητε καὶ αὐτοὶ εἰπεῖν καὶ διελθεῖν, εἴ πῃ ὑμῖν φαίνεται βέλτιον λεχθῆναι· καὶ αὖ καὶ ἐμὲ συμπαραλαβεῖν, εἴ τι μᾶλλον οἴεσθε μετ' ἐμοῦ εὐπορήσειν. Καὶ ὁ Σιμμίας ἔφη, Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, τἀληθῆ σοι ἐρῶ. πάλαι γὰρ ἡμῶν ἑκάτερος ἀπορῶν τὸν ἕτερον προωθεῖ, καὶ κελεύει ἐρέσθαι, διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν μὲν ἀκοῦσαι· ὀκνεῖν δὲ ὄχλον παρέχειν, μή σοι ἀηδὲς ᾖ διὰ τὴν παροῦσαν ξυμφοράν. Καὶ ὃς ἀκούσας ἐγέλασέ τε ἠρέμα, καί φησι, Βαβαί, ὦ Σιμμία· ἦ που χαλεπῶς ἂν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πείσαιμι ὡς οὐ ξυμφορὰν ἡγοῦμαι τὴν παροῦσαν τύχην, ὅτε γε μηδ' ὑμᾶς δύναμαι πείθειν· ἀλλὰ φοβεῖσθε μὴ δυσκολώτερόν τι νῦν διάκειμαι ἢ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ. καί, ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικήν, οἳ ἐπειδὰν αἴσθωνται ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν, ᾄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ᾄδουσι, γεγηθότες ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι οὗπέρ εἰσι θεράποντες. οἱ δ' ἄνθρωποι, διὰ τὸ αὑτῶν δέος τοῦ θανάτου, καὶ τῶν κύκνων καταψεύδονται, καί φασιν αὐτοὺς θρηνοῦντας τὸν θάνατον, ὑπὸ λύπης ἐξᾴδειν· καὶ οὐ λογίζονται ὅτι οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ ἢ ῥιγοῖ, ἤ τινα ἄλλην λύπην λυπῆται, οὐδὲ αὐτὴ ἥ τε ἀηδὼν καὶ χελιδὼν καὶ ὁ ἔποψ, ἃ δή φασι διὰ λύπην θρηνοῦντα ᾄδειν· ἀλλ' οὔτε ταῦτά μοι φαίνεται λυπούμενα ᾄδειν, οὔτε οἱ κύκνοι· ἀλλ' ἅτε (οἶμαι) τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, μαντικοί τέ εἰσι, καὶ προειδότες τὰ ἐν ᾅδου ἀγαθά, ᾄδουσί τε καὶ τέρπονται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως ἢ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἡγοῦμαι ὁμόδουλός τε εἶναι τῶν κύκνων, καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ· καὶ οὐ χεῖρον ἐκείνων τὴν μαντικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δεσπότου, οὐδὲ δυσθυμότερον αὐτῶν τοῦ βίου ἀπαλλάττεσθαι. ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα λέγειν τε χρὴ καὶ ἐρωτᾶν ὅ,τι ἂν βούλησθε, ἕως Ἀθηναίων ἐῶσιν ἄνδρες ἕνδεκα. Καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὁ Σιμμίας· καὶ ἐγώ τέ σοι ἐρῶ

A ſeipſam reuocare atque colligere, nec vlli credere præterquam ſibi, quatenus videlicet ipſa per ſeipſam intelligat quodlibet eorũ quæ ſunt, per ſeipſum. Quòd verò ipſa per alia conſideret exiſtẽs in aliis aliud, nihil exiſtimare verũ: eſſe verò eiuſmodi quidẽ ſenſibile atq. viſibile: qđ aũt ipſa ꝑ ſe cõſideret intelligibile atq. inuiſibile. Huic ergo ſolutioni veri philoſophi animus repugnãdũ nõ eſſe iudicãs ſic à voluptatib. cupiditatibus, doloribus, timorib. ꝓ virib. abſtinet: iudicãs quãdo quis vehemẽter delectetur, vel metuat, vel doleat, aut cupiat, haud tantum ab his pati malum, quantum quis forſan exiſtimarit, videlicet ſi propter concupiſcentias vel ægrotet quiſpiam, vel pecunias cõſumpſerit: ſed quod malorum omnium maximum & extremum eſt, perpeti; neque tamen illud animaduertere. B Quidnam hoc ô Socrates eſt, inquit Cebes. Quòd videlicet cuiuſuis hominis anima cogitur delectari ſimul vel dolere circa aliquid vehemẽter, & putare illud circa quod hoc maximè patitur, manifeſtiſſimum eſſe atque veriſſimum, cùm longè ſit ſecus. Hæc autem maximè ſunt quæ viſibilia ſunt. nónne? Omnino. An nõ in hac paſſione anima quàm maximè ligatur à corpore? Quónam pacto? Quoniam omnis voluptas atque dolor quaſi clauum tenẽs animam corpori affigit, atque cõnectit, efficítque corporeã adeò, vt iam opinetur ea eſſe verè quæ ſua- C deat corpus: nempe ex eo quòd eadem opinetur cum corpore eiſdémque oblectetur, cogitur, vt puto, eiuſdem moris, eiuſdémque alimoniæ fieri: vt nunquam poſſit, pura in vitam alteram proficiſci, ſed ſemper plena corporis labe egrediatur: ideóque citò cadat rurſus in aliud corpus, & quaſi ſata iterum innaſcatur, atq. propterea à cõmercio diuinæ, puræ, vniformis eſſentiæ aliena prorſus euadat. Veriſſima, inqt Cebes, narras, ô Socrates. Horum igitur gratia ô Cebes qui iuſtè ſunt diſcendi cupidi, temperantiam, fortitudinémque ſequuntur, non autem illorum, quorum gratia cẽſet vulgus. An tu putas? Minimè quidem. Non certè. Sed ita veri philoſophi animus cogitaret, nec D vllo modo arbitraretur, cùm ipſum philoſophia ſoluiſſet, oportere iterũ voluptatibus doloribúſq. ſe dedere, iterúmq; vinciri, atque irritum opus facere, quaſi telam Penelopes retexẽtem. Imò verò horum tranquillitati ſtudens ſequénſque rationem, ac ſemper in ea permanens, verum, & diuinum, opinionémque ſupereminens contemplatur: à quo nutritus ita viuẽdum cenſet quàm diu viuat, atque ſperat ſe vbi deceſſerit in cognatum atque tale migrantem ab humanis eximi malis. Ex huiuſmodi quidem educatione & exercitatione non eſt cur metuat, ô Simmia, & Cebes, ne cùm recedat à corpore, diſtrahatur, & diſſipetur, omniſque in ventos vita recedat, & ſuper- E ſit nihil quicquam.

Cùm hæc Socrates dixiſſet, longum factum eſt ſilentium. & ipſe quidem Socrates, quæ dicta fuerant, ſecum, vt videbatur, repetebat, idémq. plerique noſtrûm faciebant. Cebes autẽ & Simmias parũper inſuper inter ſe locuti ſunt. Hos ergo intuitus Socrates, Quidnam vobis, inquit, de his, quæ dicta ſunt, videtur? An fortè aliquid inſuper in his deſideratis? Multæ enim adhuc dubitationes obiectionéſque ſuperſunt, ſiquis ſufficienter ea ſit tractaturus. Si igitur aliud quiddã inter vos agitatis, nihil dico. Si autem in his quæ dicta ſunt, hæſitatis, ne vereamini loqui atque percurrere, ſiqua in parte putatis melius dici poſſe: F Quinetiam ſocium me aſſumite, ſi mecum id commodius fieri poſſe exiſtimatis. Verum equidẽ, inquit Simmias, tibi, ô Socrates, fatebor. Iamdudum ambigens vterque noſtrûm impellit alterum, iubétque interrogare propter audiendi cupiditatem. Veremur autem, ne id tibi ob præſentem calamitatem ſit ingratum. Hæc Socrates audiens, leniter arriſit, dicens, Papæ, ô Simmia, quàm difficilè aliis perſuaderem hanc me fortunam haudquaquam aduerſam exiſtimare, quando ne vobis quidem id perſuadere poſſum. Quippe cùm metuatis ne difficilior mœſtiórque ſim in præſentia, quàm in ſuperiori fuerim vita. Atque, vt apparet, inferior cygnis ad diuinandum vobis eſſe videor. Illi quidem quando ſe breui præſentiunt morituros, G tunc magis admodum dulciúſque canunt, quàm antea conſueuerint, læti, quòd ad Deum ſint cui ſeruiunt, iam migraturi. Homines verò cùm ipſi mortem expaueſcant, cygnos quoque falſo criminantur, quòd lugẽtes mortem, ob dolorem cantum emittant. Neque animaduertunt nullam eſſe auem quæ cantet, quando eſuriat, aut rigeat, aut quouis alio dolore afficiatur. Non ipſa philomela, nec hirundo, nec vpupa, quam ferunt præ mœrore cantare lugentem. At mihi, neque hæ aues præ H dolore videntur canere, neque cygni. Sed quia Phœbo ſacri ſunt, vt arbitror, diuinatione præditi præſagiunt alterius vitæ bona: ideóque cantant alacrius, geſtiúntque ea die, quàm ſuperiori tempore. Equidem & ego arbitror me cygnorum eſſe conſeruum, eidémque Deo ſacrum, neque deterius vaticinium ab eodem domino habere, quàm illos, neque remiſſiore animo è vita decedere. Quapropter licet vobis dicere, & interrogare quicquid libet, quãdiu Athenienſium vndecimuiri ſinunt. Præclarè loqueris, inquit Simmias. Itaq. & ego tibi aperiã

qua in re dubitem, & rurſus hic Cebes quidnam ex ſuperiori diſputatione minus admittat. Mihi enim videtur, ô Socrates, quemadmodum tibi quoque fortaſſe, de his quidem rebus manifeſta veritas in vita præſenti, aut nullo modo aut ſumma cum difficultate intelligi poſſe. Quæ porrò de his dicuntur, ea non omni modo explorare, & non prius deſiſtere, quàm examinãdo omnia defatigeris, mollis nimium iudico eſſe viri. oportet enim circa hæc alterutrum efficere: aut diſcere inueniréque quemadmodum ſe habeant: aut ſi hæc fieri nequeant, optimã atque tutiſſimam humanarum rationum eligere, qua quis tanquam rate vehatur, atque ita procellas huius vitæ pertranſeat ſi nequeat firmiori quodam vehiculo, vel diuino aliquo verbo tutius ac minori cum periculo tranare. Atque ego nunc non verebor interrogare, præſertim cùm ad hoc ipſe nos adhorteris: ne fortè meipſum poſthac ſim culpaturus, quòd nunc quæ mihi videantur minimè dixerim. Profectò mihi ô Socrates, vnà cum hoc Cebete tua reputanti haud ſatis confirmata videntur. Forſan, inquit Socrates, verè, ô amice, opinaris. Sed dic qua in parte minus ſufficienter dicta fuiſſe cenſeas. In hac vtique, inquit Simmias. Nempe de harmonia & lyra, & chordis idem poſſet quiſpiam dicere, harmoniam videlicet eſſe inuiſibile quiddam, & incorporeum, & perpulchrum atque diuinum in lyra ritè temperata: ipſam verò lyram chordáſque corpora eſſe, atque corporea & compoſita terreſtriáque, & mortali cognata. Cùm igitur aliquis vel lyram fregerit, vel chordas inciderit, ſiue diſruperit, poterit quis eadem qua tu ratione affirmare, neceſſarium eſſe illam ſupereſſe harmoniam, neque diſperdi. Neque enim vllo modo fieri poſſet, lyram quidẽ eſſe adhuc chordis iã diſruptis, atq; ipſas chordas mortalis generis: harmoniam verò, quæ diuini & immortalis cognata erat, prius quàm mortale illud interiſſe. Ille verò diceret adhuc eſſe alicubi harmoniam, atque prius ligna & chordas putrefactum iri, quàm illa aliquid patiatur. Arbitror equidem, ô Socrates, te hoc animaduertiſſe, nos tale aliquid potiſſimum eſſe animam arbitrari. Eſſe videlicet in corpore noſtro intentionem, & complexionem quandam ex calido, frigido, ſicco, humido, cæteríſque talibus, horúmq. temperantiã conſonantiámque noſtrã animam eſſe reſultantẽ videlicet in corpore noſtro, poſtquam hæc ipſa bene moderatéq. inter ſe temperata fuerint. Si ergo anima harmonia quędã eſt, quoties noſtrũ corpus propter morbos aliáque mala immoderatè vel remittitur, vel intenditur, neceſſe eſt animã quidẽ, quãuis diuiniſſimã ſubitò interire, ſicut ſolent cæteræ conſonantiæ, ſiue quæ in vocibus, ſiue quæ in aliis artificum operibus fiunt: reliquias aũt corporis cuiuſq. diutius permanere, quouſque vel ardeant, vel putreſiant. Conſidera igitur quid huic rationi ſit reſpondendũ, ſi quis cenſeat animã tẽperamẽtũ quoddã eſſe eorum quæ ſunt in corpore, priorémque in morte perire. Tũc Socrates quẽadmodũ ſæpe ſolebat, intuens acrius atque ridẽs, Iuſtè, inquit, tu quidẽ loqueris Simmia. Si cui ergo veſtrûm vberior ad reſpondendũ facultas eſt quàm mihi, cur his nõ reſpondit? Non enim malè rationẽ attigiſſe videtur. Iudico tamen antequã reſpõdeatur, quid Cebes quoq. damnet, eſſe audiendũ, vt tẽpore interiecto deliberandi habeamus facultatẽ. Deinde his auditis, vel his concedendũ, ſi conſentanea vero videantur afferre: ſin verò minus, rationẽ ſuperiorẽ defendẽdã eſſe atq. retinendã. Quamobrẽ dic age, ô Cebes, quidnã potiſſimũ te turbet, quominus aſſẽtiaris. Dicã, inquit Cebes. Mihi quidẽ videtur eodẽ reuolui, eidémq. quod in ſuperioribus diximus, crimini obnoxia eſſe. Quod enim fuerit anima noſtra prius quàm in humanam deſcenderet ſpeciem haud equidem retracto, quin belliſſimè dictum fuerit: ac niſi dictu eſſet graue, ſufficienter demonſtratum aſſeuerarẽ. Attamẽ nobis mortuis ſupereſſe, non eo modo probatũ videtur. Neq. tamẽ Simmiæ concedo obiicienti non eſſe animã validiorem corpore atque diuturniorẽ. Videtur enim mihi his omnibus anima pręſtare quàm plurimũ. Hic ergo ratio ſuperior (ad me cõuerſa) ſic inquiet. Quid adhuc ambigis? Cùm videas homine defuncto, quod in eo imbecillius fuerat ſupereſſe, nónne tibi videtur quod diuturnius eſt, hoc ipſo in tempore etiã ſeruari? Aduerte igitur, quid ad id reſpõdeam. Similitudine mihi quoque opus eſt, quemadmodum Simmiæ. Profectò mihi perinde hæc dici videntur, ac ſi quis de homine textore ſene defuncto diceret, nondum interiiſſe illũ, ſed fortè alicubi ſupereſſe conjecturámq. afferret veſtẽ, qua ipſe, cùm texeret, induebatur, aſſererétque eum adhuc eſſe incolumem, neque interiiſſe: ac ſi quis id non credat, interrogaret, vtrum diuturnius ſit hominis genus, an veſtis qua quotidie quis vtatur. quòd ſi reſpondeat genus humanum diuturnius eſſe, tunc demonſtratum id eſſe putaret, videlicet multò propterea magis ſoſpitem eſſe hominem, quandoquidem quod in eo erat fragilius nondum perierit. Hoc autem ô Simmia ita ſe habere non arbitror. Sed conſidera tu quoque quid dicam. Etenim quiuis intelligeret ineptè illud adduci. Nam hic textor qui multas contriuerit veſtes, multáſque texuerit, multis quidem poſterior obiit cùm

A ὁ ἀπορῶ, καὶ αὖ ὅδε, ᾗ οὐκ ἀποδέχεται τὰ εἰρημένα. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, περὶ τῶν τοιούτων ἴσως ὥσπερ καὶ σοὶ τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ ἀδύνατον εἶναι, ἢ παγχάλεπόν τι. τὸ μέντοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν, μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν, καὶ μὴ προαφίστασθαι πρὶν ἂν πανταχῇ σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ εἶναι ἀνδρός. δεῖν γὰρ περὶ αὐτὰ ἕν γέ τι τούτων διαπράξασθαι, ἢ μαθεῖν ὅπῃ ἔχει, ἢ εὑρεῖν· ἢ, εἰ ταῦτα ἀδύνατον, τὸν γοῦν βέλτιστον τῶν ἀνθρωπίνων λόγων λαβόντα καὶ δυσεξελεγκτότατον, ἐπὶ τούτου ὀχούμενον, ὥσπερ ἐπὶ σχεδίας, κινδυνεύοντα διαπλεῦσαι τὸν βίον· εἰ μή τις δύναιτο ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον,
B ἐπὶ βεβαιοτέρου ὀχήματος ἢ λόγου θείου τινός, διαπορευθῆναι. καὶ δὴ καὶ νῦν ἔγωγε οὐκ ἐπαισχυνθήσομαι ἐρέσθαι, ἐπειδὴ καὶ σὺ ταῦτα λέγεις, οὐδὲ ἐμαυτὸν αἰτιάσομαι ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ, ὅτι νῦν οὐκ εἶπον ἅ μοι δοκεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς τόνδε σκοπῶ τὰ εἰρημένα, οὐ πάνυ φαίνεται ἱκανῶς εἰρῆσθαι. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἴσως γὰρ (ἔφη) ὦ ἑταῖρε, ἀληθῆ σοι φαίνεται· ἀλλὰ λέγε ὅπῃ δὴ οὐχ ἱκανῶς. Ταύτῃ ἔμοιγε (ἦ δ' ὅς) ᾗ δὴ καὶ περὶ ἁρμονίας ἄν τις καὶ λύρας τε καὶ χορδῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον εἴποι· ὡς ἡ μὲν ἁρμονία ἀόρατόν τι καὶ ἀσώματον, καὶ πάγκαλόν τι καὶ θεῖόν ἐστιν ἐν τῇ ἡρμοσμένῃ λύρᾳ·
C αὐτὴ δ' ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ, σώματά τε καὶ σωματοειδῆ· καὶ σύνθετά τε καὶ γεώδη, καὶ ἔστι τοῦ θνητοῦ ξυγγενῆ. ἐπειδὰν οὖν ἢ κατάξῃ τις τὴν λύραν, ἢ διατέμῃ καὶ διαρρήξῃ τὰς χορδὰς, εἴ τις διϊσχυρίζοιτο τῷ αὐτῷ λόγῳ ὥσπερ σύ, ὡς ἀνάγκη ἔτι εἶναι τὴν ἁρμονίαν ἐκείνην, καὶ μὴ ἀπολωλέναι, (οὐδεμία γὰρ μηχανὴ ἂν εἴη τὴν μὲν λύραν ἔτι εἶναι, διερρωγυιῶν τῶν χορδῶν, καὶ τὰς χορδὰς θνητοειδεῖς οὔσας, τὴν δὲ ἁρμονίαν ἀπολωλέναι, τὴν τοῦ θείου τε καὶ ἀθανάτου ὁμοφυῆ τε καὶ ξυγγενῆ, προτέραν τοῦ θνητοῦ ἀπολουμένην) ἀλλὰ φαίη, Ἀνάγκη ἔτι που εἶναι αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν, καὶ πρότερον τὰ ξύλα καὶ τὰς χορδὰς κατασαπήσεσθαι πρίν τι
D ἐκείνην παθεῖν. καὶ γὰρ οὖν, ὦ Σώκρατες, οἶμαι ἔγωγε καὶ αὐτόν σε τοῦτο ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τοιοῦτό τι μάλιστα ὑπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐντεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ ξυνεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· καὶ τοιούτων τινῶν κρᾶσιν εἶναι, καὶ ἁρμονίαν αὐτῶν τούτων τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἐπειδὰν ταῦτα καλῶς καὶ μετρίως κραθῇ πρὸς ἄλληλα. εἰ οὖν τυγχάνει ἡ ψυχὴ οὖσα ἁρμονία τις, δῆλον ὅτι ὅταν χαλασθῇ τὸ σῶμα ἡμῶν ἀμέτρως, ἢ ἐπιταθῇ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων κακῶν, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνάγκη εὐθὺς ὑπάρχει ἀπολωλέναι (καίπερ οὖσαν θειοτάτην) ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἁρμονίαι, αἵ τ' ἐν τοῖς φθόγγοις καὶ ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν ἔργοις πᾶσι· τὰ δὲ λείψανα τοῦ σώματος ἑκάστου πολὺν χρόνον παραμένειν, ἕως ἂν ἢ κατακαυθῇ, ἢ κατασαπῇ. ὅρα οὖν πρὸς τοῦτον τὸν λόγον τί φήσομεν,
E ἐάν τις ἀξιοῖ κρᾶσιν οὖσαν τὴν ψυχὴν τῶν ἐν τῷ σώματι, ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ πρώτην ἀπόλλυσθαι. Διαβλέψας οὖν ὁ Σωκράτης, ὥσπερ τὰ πολλὰ εἰώθει, καὶ μειδιάσας, Δίκαια μέντοι (ἔφη) λέγει Σιμμίας. εἰ οὖν τις ὑμῶν εὐπορώτερος ἐμοῦ, τί οὐκ ἀπεκρίνατο; καὶ γὰρ οὐ φαύλως ἔοικεν ἁπτομένῳ τοῦ λόγου. δοκεῖ μέντοι μοι χρῆναι πρὸ τῆς ἀποκρίσεως ἔτι πρότερον Κέβητος ἀκοῦσαι, τί αὖ ὅδε ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ· ἵνα χρόνου ἐγγενομένου βουλευσώμεθα τί ἐροῦμεν, ἔπειτα δὲ ἀκούσαντας ἢ συγχωρεῖν αὐτοῖς, ἐάν τι δοκῶσι προσᾴδειν· ἐὰν δὲ μή, οὕτως ἤδη ὑπερδικεῖν τοῦ λόγου. ἀλλά γε (ἦ δ' ὅς) ὦ Κέβης λέγε τί ἦν τὸ σὲ αὖ θρᾶττον, ἀπιστίαν παρέχει. Λέγω δή, ἦ δ' ὃς ὁ Κέβης.
F ἐμοὶ γὰρ φαίνεται ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ὁ λόγος εἶναι, καὶ ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ταυτὸν ἔγκλημα ἔχειν, ὅτι μὲν γὰρ ἦν ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ πρὶν εἰς τόδε τὸ εἶδος ἐλθεῖν, οὐκ ἀνατίθεμαι μὴ οὐχὶ πάνυ χαριέντως, καὶ (εἰ μὴ ἐπαχθές ἐστιν εἰπεῖν) πάνυ ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι· ὡς δὲ καὶ ἀποθανόντων ἡμῶν ἔτι πού ἐστιν, οὔ μοι δοκεῖ τῇδε. ὡς μὲν οὐκ ἰσχυρότερον καὶ πολυχρονιώτερον ψυχὴ σώματος, οὐ συγχωρῶ τῇ Σιμμίου ἀντιλήψει. δοκεῖ γάρ μοι πᾶσι τούτοις πάνυ πολὺ διαφέρειν. Τί οὖν ἄν (φαίη ὁ λόγος) ἔτι ἀπιστεῖς; ἐπειδὴ γε ὁρᾷς ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου, τό γε ἀσθενέστερον ἔτι ὄν· τὸ δὲ πολυχρονιώτερον οὐ δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι
G ἔτι σώζεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ; πρὸς δὴ τοῦτο τόδε ἐπίσκεψαι εἴ τι λέγω· εἰκόνος γάρ τινος (ὡς ἔοικε) κἀγώ, ὥσπερ ὁ Σιμμίας, δέομαι. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁμοίως λέγεσθαι ταῦτα, ὥσπερ ἄν τις περὶ ἀνθρώπου ὑφάντου πρεσβύτου ἀποθανόντος λέγοι τοῦτον τὸν λόγον, Ὅτι οὐκ ἀπόλωλεν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔστι που ἴσως· τεκμήριον δὲ παρέχοιτο θοἰμάτιον ὃ ἠμπείχετο, αὐτὸς ὑφηνάμενος, ὅτι ἔστι σῶν, καὶ οὐκ ἀπόλωλε. καὶ εἴ τις ἀπιστοίη αὐτῷ, ἀνερωτῴη πότερον πολυχρονιώτερόν ἐστι τὸ γένος ἀνθρώπου ἢ ἱματίου, ἐν χρείᾳ τε ὄντος καὶ φορουμένου· ἀποκριναμένου δή τινος ὅτι πολὺ τὸ τοῦ ἀνθρώπου, οἴοιτο ἀποδεδεῖχθαι ὅτι παντὸς ἄρα μᾶλλον ὅ γε ἄνθρωπος σῶς ἐστιν, ἐπειδὴ τό γε ὀλιγοχρονιώτερον οὐκ ἀπόλωλε.
H τὸ δ' οἶμαι, ὦ Σιμμία, οὐχ οὕτως ἔχει. σκόπει γὰρ καὶ σὺ ἃ λέγω. πᾶς γὰρ ἂν ὑπολάβοι ὅτι εὔηθες λέγει ὁ τοῦτο λέγων. ὁ γὰρ ὑφάντης οὗτος πολλὰ κατατρίψας τοιαῦτα ἱμάτια καὶ ὑφηνάμενος, ἐκείνων μὲν ὕστερος

ἀπόλωλε πολλῶν ὄντων, τοῦ δὲ τελευταίου (οἶμαι) πρότερος· καὶ οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα ἄνθρωπός ἐστιν ἱματίου φαυλότερον οὐδ' ἀσθενέστερον. τὴν αὐτὴν ταύτην (οἶμαι) εἰκόνα δέξαιτ' ἂν ψυχὴ πρὸς σῶμα, καί τις λέγων αὐτὰ ταῦτα περὶ αὐτῶν, μέτριά μοι φαίνοιτο λέγειν· ὡς ἡ ψυχὴ μὲν πολυχρόνιόν ἐστι, τὸ δὲ σῶμα, ἀσθενέστερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον. ἀλλὰ γὰρ ἂν φαίη ἑκάστην τῶν ψυχῶν πολλὰ σώματα κατατρίβειν, ἄλλως τε κἂν πολλὰ ἔτη βιῴη. εἰ γὰρ ῥέοι τὸ σῶμα, καὶ ἀπολλύοιτο, ἔτι ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἀεὶ τὸ κατατριβόμενον ἀνυφαίνοι, ἀναγκαῖον μέντ' ἂν εἴη, ὁπότε ἀπόλλυοιτο ἡ ψυχή, τὸ τελευταῖον ὕφασμα τυχεῖν αὐτὴν ἔχουσαν, καὶ τούτου μόνου προτέραν ἀπόλλυσθαι. ἀπολλυμένης δὲ τῆς ψυχῆς, τότ' ἤδη τὴν φύσιν τῆς ἀσθενείας ἐπιδεικνύοι τὸ σῶμα, καὶ ταχὺ σαπὲν διοίχοιτο. ὥστε τούτῳ τῷ λόγῳ οὔπω ἄξιον πιστεύσαντα θαρρεῖν, ὡς ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἔτι πού ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐστιν. εἰ γάρ τις καὶ πλέον ἔτι τῷ λέγοντι ἢ ἃ σὺ λέγεις συγχωρήσειε, δοὺς αὐτῷ μὴ μόνον ἐν τῷ πρὶν καὶ γενέσθαι ἡμᾶς χρόνῳ εἶναι ἡμῶν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μηδὲν κωλύειν καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἐνίων ἔτι εἶναι καὶ ἔσεσθαι, καὶ πολλάκις γενήσεσθαι, καὶ ἀποθανεῖσθαι αὖθις (οὕτω γὰρ αὐτὸ φύσει ἰσχυρὸν εἶναι, ὥστε πολλάκις γιγνομένην ψυχὴν ἀντέχειν) δοὺς δὲ ταῦτα, μηκέτι ἐκεῖνο συγχωροῖ, μὴ οὐ πονεῖν αὐτὴν ἐν ταῖς πολλαῖς γενέσεσι, καὶ τελευτῶσάν γε ἔν τινι τῶν θανάτων παντάπασιν ἀπόλλυσθαι· τοῦτον δὲ τὸν θάνατον καὶ ταύτην τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος ἣ τῇ ψυχῇ φέρει ὄλεθρον, μηδένα φαίη εἰδέναι. ἀδύνατον γὰρ εἶναι ὁτῳοῦν αἰσθάνεσθαι ἡμῶν. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐδενὶ προσήκει θάνατον θαρροῦντι μὴ οὐκ ἀνοήτως θαρρεῖν, ὃς ἂν μὴ ἔχοι ἀποδεῖξαι ὅτι ἐστὶ ψυχὴ παντάπασιν ἀθάνατόν τε καὶ ἀνώλεθρον· εἰ δὲ μή, ἀνάγκην εἶναι ἀεὶ τὸν μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι δεδιέναι ὑπὲρ τῆς αὑτοῦ ψυχῆς, μὴ ἐν τῇ νῦν τοῦ σώματος διαζεύξει παντάπασιν ἀπόληται. Πάντες οὖν ἀκούσαντες εἰπόντων αὐτῶν, ἀηδῶς διετέθημεν, ὡς ὕστερον ἐλέγομεν πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἔμπροσθεν λόγου σφόδρα πεπεισμένους ἡμᾶς, πάλιν ἐδόκουν ἀναταράξαι καὶ εἰς ἀπιστίαν καταβαλεῖν, οὐ μόνον τοῖς προειρημένοις λόγοις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὕστερα μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μὴ οὐδενὸς ἄξιοι εἶμεν κριταί, ἢ καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ ἄπιστα ᾖ. ΕΧ. Νὴ τοὺς θεούς, ὦ Φαίδων, συγγνώμην γε ἔχω ὑμῖν. καὶ γὰρ αὐτόν με νῦν ἀκούσαντά σου, τοιοῦτόν τι λέγειν πρὸς ἐμαυτὸν ἐπέρχεται, Τίνι οὖν ἔτι πιστεύσομεν λόγῳ; ὃ γὰρ σφόδρα πιθανὸς ὤν, ὃν ὁ Σωκράτης ἔλεγε λόγον, νῦν εἰς ἀπιστίαν καταπέπτωκε. θαυμαστῶς γάρ μου ὁ λόγος οὗτος ἀντιλαμβάνεται, καὶ νῦν καὶ ἀεί, τὸ ἁρμονίαν τινὰ ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχήν, καὶ ὥσπερ ὑπέμνησέ με ῥηθείς, ὅτι αὐτῷ μοι ταῦτα προὐδέδοκτο. καὶ πάνυ δέομαι πάλιν (ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς) ἄλλου τινὸς λόγου, ὅς με πείσει ὡς τοῦ ἀποθανόντος οὐ συναποθνήσκει ἡ ψυχή. λέγε οὖν πρὸς Διὸς πῇ ὁ Σωκράτης μετῆλθε τὸν λόγον· καὶ πότερον κἀκεῖνος, ὥσπερ ὑμᾶς φῄς, ἔνδηλός τι ἐγένετο ἀχθόμενος, ἢ οὔ, ἀλλὰ πρᾴως ἐβοήθει τῷ λόγῳ· ἢ καὶ ἱκανῶς ἐβοήθησεν, ἢ ἐνδεῶς. πάντα ἡμῖν δίελθε ὡς δύνασαι ἀκριβέστατα. ΦΑΙΔ. Καὶ μήν, ὦ Ἐχέκρατες, πολλάκις θαυμάσας Σωκράτη, οὐ πώποτε μᾶλλον ἠγάσθην, ἢ τότε παραγενόμενος. τὸ μὲν οὖν ἔχειν ὅ, τι λέγοι ἐκεῖνος, ἴσως οὐδὲν ἄτοπον· ἀλλ' ἔγωγε μάλιστα ἐθαύμασα αὐτοῦ πρῶτον μὲν τοῦτο, ὡς ἡδέως καὶ εὐμενῶς καὶ ἀγαμένως τῶν νεανίσκων τὸν λόγον ἀπεδέξατο· ἔπειτα, ἡμῶν ὡς ὀξέως ᾔσθετο ὃ πεπόνθειμεν ὑπὸ τῶν λόγων· ἔπειτα, ὡς εὖ ἡμᾶς ἰάσατο, καὶ ὥσπερ πεφευγότας καὶ ἡττημένους ἀνεκαλέσατο, καὶ προὔτρεψε πρὸς τὸ παρέπεσθαί τε καὶ συσκοπεῖν τὸν λόγον. ΕΧ. Πῶς δή; ΦΑΙ. Ἐγὼ ἐρῶ. ἔτυχον γὰρ καθήμενος ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ παρὰ τὴν κλίνην, ἐπὶ χαμαιζήλου τινός· ὁ δέ, ἐπὶ πολὺ ὑψηλοτέρου ἢ ἐγώ. καταψήσας οὖν μου τὴν κεφαλήν, καὶ συμπιέσας τὰς ἐπὶ τῷ αὐχένι τρίχας (εἰώθει γάρ, ὁπότε τύχοι, παίζειν μου εἰς τὰς τρίχας) Αὔριον δή (ἔφη) ἴσως ὦ Φαίδων τὰς καλὰς ταύτας κόμας ἀποκερεῖ. Ἔοικεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Σώκρατες. Οὔκ, ἄν γε ἐμοὶ πείθῃ. Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ. Τήμερον (ἔφη) κἀγὼ τὰς ἐμάς, καὶ σὺ ταύτας, ἐάνπερ γε ἡμῖν ὁ λόγος τελευτήσῃ, καὶ μὴ δυνώμεθα αὐτὸν ἀναβιώσασθαι. καὶ ἔγωγ' ἂν εἰ σὺ εἴην, καί με διαφεύγοι ὁ λόγος, ἔνορκον ἂν ποιησαίμην, ὥσπερ Ἀργεῖοι, μὴ πρότερον κομήσειν πρὶν ἂν νικήσω ἀναμαχόμενος τὸν Σιμμίου τε καὶ Κέβητος λόγον. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, πρὸς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. Ἀλλὰ καὶ ἐμὲ (ἔφη) τὸν Ἰόλεων παρακάλει, ἕως ἔτι φῶς ἐστι. Παρακαλῶ τοίνυν (ἔφην) οὐχ ὡς Ἡρακλῆς, ἀλλ' ὡς Ἰόλεως τὸν Ἡρακλῆ. Οὐδὲν διοίσει (ἔφη) ἀλλὰ πρῶτον εὐλαβηθῶμεν τι πάθος μὴ πάθωμεν. Τὸ ποῖον; ἦν δ' ἐγώ. Μὴ γενώμεθα (ἦ δ' ὅς) μισόλογοι, ὥσπερ οἱ μισάνθρωποι γιγνόμενοι. ὡς οὐκ ἔστιν (ἔφη) ὅ, τι ἄν τις μεῖζον τούτου κακὸν πάθοι, ἢ λόγους μισήσας. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μισολογία τε καὶ μισανθρωπία. ἥ τε γὰρ μισανθρωπία ἐνδύεται ἐκ τοῦ σφόδρα τινὶ πιστεῦσαι ἄνευ τέχνης, καὶ ἡγήσασθαι παντάπασί γε ἀληθῆ εἶναι καὶ ὑγιῆ καὶ πιστὸν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ὀλίγον ὕστερον εὑρεῖν τοῦτον πονηρόν τε καὶ ἄπιστον, καὶ αὖθις ἕτερον. καὶ ὅταν τοῦτο

A multæ eſſent, vltima verò prior: neque propterea magis ſequitur hominem eſſe veſte viliorem atque debiliorem. Eandem fieri ſimilitudinem animæ ad corpus poſſe arbitror: ac ſi quis de his eadem illa adducat, congruè dicere videretur: videlicet animam quidem eſſe diuturniorem, corpus verò debilius, minúſque diuturnũ: verùm diceret quemlibet animorum plura conſumere corpora, præſertim ſi multos viuant annos. Si enim fluat corpus, homineque etiã viuente diſſoluatur, anima verò quod conſumitur, retexat continuè, neceſſarium tamen erit quando perierit anima, tunc vltimam habere veſtem, eáque ſola priorem perire. Cùm verò perierit anima, tunc demum

B imbecillitatem naturæ ſuæ corpus oſtendere, citò putreſcens atque euaneſcens: vt hac ratione nondum confidere valeamus tunc etiam cùm deceſſerimus animam noſtram ſupereſſe. Nã ſi quis dicẽti etiã plura q̃ quæ tu dicis, conceſſerit, nec ſolùm ante ortũ noſtrũ animam extitiſſe, verùm etiam nihil prohibere etiam poſt obitum quorundã remanere, ſępiúſque accedere ac decedere fateatur: adeo enim naturam animę validam eſſe, vt ſepius corpori indita ſe corpúſque ſeruet: his tamen conceſſis, nondũ illud tibi daret, non defatigari in multis generationibus animam, ſed tandẽ aliqua ex pluribus morte diceret omnino deleri. Quinetiã adderet neminẽ mor-

C tem illam diſſolutionémq; corporis quæ animæ quoque interitum infert, poſſe ſcire: eſſe enim impoſſibile vt quiſquam noſtrûm id ſentiat. Quod quidem ſi ita ſe habeat, nemo non ſtulta in morte confidit, niſi demõſtrare poſſit animã omnino immortalẽ atque indiſſolubilẽ eſſe. Alioquin conſentaneum eſt neceſſariũ eſſe, vt qui moriturus eſt, animæ metuat ſuæ, ſempérque ſit ſolicitus ne in ea quæ proximè imminet, corporis diſiunctione prorſus intereat. Omnes igitur cùm hæc dicẽtes audiuiſſemus, conturbati ſumus, vt poſtea inter nos aperuimus, quod cùm ſuperiori diſputatione nobis fuiſſet magnopere perſuaſum, rurſus viderentur nos perturbaſſe, atque eò

D iam deieciſſe, vt nedum rationibus iam adductis, ſed & dicendis inſuper, fidem vllam adhiberemus, verentes ne vel nos nequaquam boni eſſemus iudices, vel res ipſæ fide eſſent indignæ. ECHEC. Veniam equidem per Deos do vobis, ô Phædo. Nam mihi quidem modò te audienti, tale quiddam veniebat in mentem. Cuinam tandem rationi credam? quippe cùm ratio illa Socratis vſqueadeò paulo antè probabilis, iam fidem amiſerit. Mirum eſt enim quantum apud me contrà poſſit ratio illa, ſempérque ſuperiori potuerit, quæ animam noſtrã harmoniam quandam eſſe probat: & nunc quidem audita, mihi ſubitò in memoriam reuocauit, quòd idem mihi quoque antea viſum

E eſſet. Quo efficitur vt alia quadam ratione iterum tanquam ab initio prorſus indigeam, quæ mihi perſuadeat animam cum corpore non interire. Dic ergo per Iouem precor, quo pacto diſputationẽ peregerit Socrates, & vtrùm ipſe quoque, quem admodum de vobis ipſe fateris, grauiter id ferre viſus fuerit, an contrà benignè ſuam defenderit rationẽ: præterea vtrum ſatis nécne eam tutatus fuerit: hæc nobis quàm potes diligentiſſimè refer omnia. PHÆD. Equidem, ô Echecrates, ſæpe admiratus Socratem, nunquam maiori cum voluptate, quàm tũc præſens, ſum admiratus. Habuiſſe quidem illum quod obiectionibus reſponderet, fortè non eſt mirandum: ſed hæc in eo

F potiſſimum ſum admiratus, primò quidem, quàm iucundè, benignè, amicè adoleſcentium verba recepit: deinde quàm ſagaciter ſenſit nos illorum rationibus fuiſſe commotos: demum quàm opportunè nobis adhibuit medicinam, & quaſi fugientes atque victos reuocauit nos, conuertítque ad proſequendum atque vnà ſermonem conſiderandum. ECHEC. Quónam pacto? PHÆ. Dicam quidem. Sedebam fortè ad dexteram eius in ſubſellio quodam humili, iuxta lectulum. Ipſe verò ſedebat longè ſuperior. Attrectans igitur caput meum, compriméſque crines ſuper ceruicem: (conſueuerat enim nonnunquam, vbi ita res ferebat, in meos crines ludere) cras forſitan, inquit,

G ô Phædo, iſtas pulchras incides comas. Sic arbitror, inquam, ô Socrates. Non certè, ſi me audies, inquit. Quid hoc, inquam ego. Imò hodie & ego meas, & tu tuas, ſi nobis ratio intereat, neque eam ipſi ſuſcitare poſſimus. Atqui ſi ego tu eſſem, ac me fugeret ratio, more Argiuorum iurarem, non prius comam nutriturum, quàm viciſſim Simmiam, Cebetémque expugnauiſſem. At verò, inquam ego, contra duos ne Hercules quidem dicitur ſuffeciſſe. At tu me Iolaum, dum lux eſt, aduoca, inquit. Aduoco equidem inquam, ſed non tanquam Hercules Iolaum, imò tanquam Iolaus Herculem. Ni-

H hil refert, inquit. In primis verò cauendum ne quid nobis accidat. Quidnam, inquam? Ne rationum, inquit, oſores euadamus, quemadmodum nonnulli hominum oſores fiunt. Nullum enim maius quàm hoc malum nobis poſſet accidere, videlicet ſi rationes odio habuerimus. Fit autẽ eodem pacto odium & aduerſus rationes, & aduerſus homines. Odium quidem contra homines tunc maximè ſubit, quando alicui nimium credimus abſque arte, putamúſque ipſum omnino verum & ſyncerũ fidũmq. virũ eſſe, deinde verò mox prauũ infidúmq. deprehendimus, rurſúſque aliũ eodẽ pacto. Itaq. quãdo alicui

ſæpe id acciderit, præſertim ab iis quos præcipuè familiariſſimos amiciſſimóſque exiſtimabat, tandē ſæpe offenſus odit vniuerſos, putátque nihil omnino apud quenquā eſſe ſyncerū. An te latuit id ita accidere conſueuiſſe? Animaduerti equidem inquam. An non turpiter, inquit, & abſque humanarū rerum arte hic aggreditur hominib. vti? ſi enim ex arte vti ſtuderet, cogitaret vtique rem ipſam ita ſe, vt habet, habere, videlicet homines vehemēter bonos aut malos perpaucos eſſe, medios verò plurimos. Quo id pacto, inquā, dicis? Quemadmodum videlicet in rebus contingit valde aut paruis, aut magnis, inquit. An tu arbitraris quicquam eſſe rarius, quàm valde magnum, aut valde paruum reperire hominem, vel canem, vel quoduis aliud? Atque rurſus celerrimum, & tardiſſimum, pulcherrimū, turpiſſimum, albiſſimum, nigerrimum? An ignoras in his omnibus extremorum ſumma, rara quidem & pauca eſſe, media verò frequētia atque multa? Sic arbitror, inquā. Nōne igitur arbitraris, inquit, ſi improbitatis proponeretur certamē, admodum paucos in hoc genere ſummos inueniri? Cōſentaneū eſt, inquā. Conſentaneū quidē, inquit: verū non hoc pacto ſimiles rationes ſunt atq; homines, ſed te nūc ducentē proſequar: imò verò in hoc ſimilitudo conſiſtit, quando videlicet quis abſque rationū arte, crediderit rationē aliquā eſſe veram, ſed paulò pòſt appareat falſa: quæ quidem aliquando talis eſt, aliquando minimè, & rurſus altera ſimiliter atq; altera. Præcipuè verò illis id euenit, qui plurimū rationes contradictorias agitant. hos enim ſcis putare tandē ſe ſapientiſſimos euaſiſſe, ſolóſque animaduertiſſe, neq; in rebus, neq; in rationibus eſſe ſanum aliquid aut firmū, ſed omnia reuera tanquā in Euripo ſurſum deorſúmq; iactari, nullúmq; tēpus in aliquo permanere. Sanè quidem, vera hæc dicis, inquam. Nónne, inquit, ægritudo hęc Phædo miſerabilis eſſet, ſi cùm ratio aliqua vera firmáque ſit, comprehendíq; valeat, poſtea tamen auditis huiuſcemodi rationibus, quæ modò veræ modò falſæ videntur, aliquis, non ſeipſum, neque ſuam ipſius inertiam accuſet, ſed tandem præ dolore libenter culpam omnē à ſeipſo, in ipſas transferat rationes, & in reliqua vita eas odio habeat, atque vituperet, rerū iam ipſarū veritate ſcientiáque priuatus. Per Ioue miſerabilis, inquam, ægritudo. In primis igitur, inquit, diligenter id caueamus, ne perſuadeamus nobis nihil in rationibus eſſe ſanū, ſed multò magis nondū eſſe nos ſanos. Itaque totis virib., vt ſani efficiamur, eſt annitendū: tibi quidē & aliis totius reliquæ vitæ gratia, mihi verò mortis ipſius cauſa: qui in periculo ſum, ne in hoc ipſo tempore, nō vt philoſophum hac in re me geram, ſed vt contentioſum atq; pertinacē, quod quidā homines à diſciplina alieniſſimi facere ſolent. Illi enim vbi aliqua de re ambigitur, non vt res ipſa de qua agitur, ſe habeat, curant, ſed vt quæ poſuerunt ipſi, præſentibus videātur vera, obnixè contendunt. Atque ego mihi videor in hoc duntaxat in præſentia ab illis differre quòd non, vt præſentibus probem ea quę dico, annitar, niſi quid præter rem fortè contigerit, ſed vt mihi ipſi vera quàm maximè videātur. Sic enim cogito dulcis amice, & vide quanto cum lucro ſit ratio mea. Si fortè vera ſunt quæ dico, operæpretium eſt ita credere: ſinautem nihil ſupereſt poſt mortem, attamen hoc quod mihi vitæ ſupereſt, tempore deplorādo præſentibus minus ero moleſtus. Hæc autem ignorantia minimè perſeuerabit mecum, malum id enim eſſet, ſed paulò pòſt delebitur. Sic equidē, ô Simmia & Cebes, paratus reuertor ad diſputandum. Vos tamen, ſi me audiatis, nulla Socratis habita ratione, ſed potiſſimè veritatis, ſiquidem verum vobis loqui videor, aſſentiamini: ſin minus, omnino contradicite, diligenter cauentes ne ego præ nimio ſtudio, meipſum ſimul vóſque decipiam, & velut apes aculeo relicto, abeam. Sed iam accedendum eſt. Primùm quidem redigite in memoriam mihi quæ dicebatis, ſi minus meminiſſe vobis videbor. Simmias quidem, vt arbitror, diffidit ac metuit, ne anima, quamuis diuinior pulchriórque corpore, prius tamen, vtpote quæ ſpecies ſit harmoniæ, intereat. Cebes autē mihi viſus eſt cōcedere diuturniorem eſſe animā corpore, ſed ſcire poſſe neminē, ne cùm multa ſæpius conſumpſerit corpora, tādem quandoque poſtremum relinquens corpus, ipſa quoq. pereat, atq. mors eiuſmodi tantū ſit interitus animæ, quandoquidem corpus nunquā deſinit interire. An non hæc ſunt, ô Simmia & Cebes, quæ nos oportet conſiderare? Confitebātur ambo. Sed an omnia quæ dicta in ſuperioribus fuerant, negatis? An quædam negatis, ſed alia conceditis? Quædam inquiunt, quædam non. Quid igitur, inquit, de eo quod diſciplinam diximus reminiſcentiā eſſe, atq; ſi ita res habeat, neceſſariò conſequi, alicubi fuiſſe animā prius quàm corpore clauderetur? Mihi quidem, inquit, Cebes, iſtud dum diceres, mirificè placuit, atque nūc ſi qua vnquā in alia, in hac maximè ſentētia permaneo. Similiter ego quoq., inquit Simmias, affectus ſū, vehementérq. admirarer, ſi mihi vnquā hac de re aliter videret. At verò neceſſe eſt, inqt, hoſpes Thebane, aliter tibi videri, ſi in hac opinione

A πολλάκις πάθῃ τις, καὶ ὑπὸ τούτων μάλιστα οὓς ἂν ἡγήσαιτο οἰκειοτάτους τε καὶ ἑταιροτάτους· τελευτῶν δὴ θαμὰ προσκρούων, μισεῖ τε πάντας, καὶ ἡγεῖται οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς εἶναι τοπαράπαν. ἢ οὐκ ᾔσθησαι οὔπω τοῦτο γιγνόμενον; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) αἰσχρόν; καὶ δῆλον ὅτι ἄνευ τέχνης τῆς περὶ τὰ ἀνθρώπεια ὁ τοιοῦτος χρῆσθαι ἐπιχειρεῖ τοῖς ἀνθρώποις; εἰ γάρ που μετὰ τέχνης ἐχρῆτο, ὥσπερ ἔχει, οὕτως ἂν ἡγήσαιτο, τοὺς μὲν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς σφόδρα ὀλίγους εἶναι ἑκατέρους· τοὺς δὲ μεταξὺ, πλείστους. Πῶς λέγεις; ἦν δ' ἐγώ. Ὥσπερ (ἦ δ' ὅς) περὶ τῶν σφόδρα μικρῶν καὶ μεγάλων οἴει τι σπανιώτερον εἶναι, ἢ σφόδρα μέγαν ἢ σφόδρα σμικρὸν ἐξευρεῖν ἄνθρωπον; ἢ κύνα, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν; ἢ αὖ ταχὺν, ἢ
B βραδύν· ἢ καλὸν, ἢ αἰσχρόν; ἢ λευκὸν, ἢ μέλανα; ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι πάντων τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἄκρα τῶν ἐσχάτων, σπάνια καὶ ὀλίγα, τὰ δὲ μεταξὺ, ἄφθονα καὶ πολλά; Πάνυ γε, ἦν δ' ἐγώ. Οὐκοῦν οἴει (ἔφη) εἰ πονηρίας ἀγὼν προτεθείη, πάνυ ἂν ὀλίγους καὶ ἐνταῦθα τοὺς πρώτους φανῆναι; Εἰκός γε, ἦν δ' ἐγώ.. Εἰκὸς γὰρ, ἔφη· ἀλλὰ ταύτῃ μὲν οὐχ ὅμοιοι οἱ λόγοι τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν· (ἀλλὰ σοῦ νῦν δὴ προάγοντος, ἐγὼ ἐφεπόμην) ἀλλ' ἐκείνῃ ᾗ, ἐπειδάν τις πιστεύσῃ λόγῳ τινὶ ἀληθεῖ εἶναι, ἄνευ τῆς περὶ τοὺς λόγους τέχνης, κἄπειτα ὀλίγον ὕστερον αὐτῷ δόξῃ ψευδὴς εἶναι, ἐνίοτε μὲν ὢν, ἐνίοτε δ' οὐκ ὤν· καὶ αὖθις, ἕτερος καὶ ἕτερος· καὶ μάλιστα δὴ οἱ περὶ τοὺς ἀντιλογικοὺς λόγους διατρίψαντες, οἶσθ' ὅτι τελευτῶντες οἴ-
C ονται σοφώτατοι γεγονέναι τε, καὶ κατανενοηκέναι μόνοι ὅτι οὔτε τῶν πραγμάτων οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς, οὐδὲ βέβαιον, οὔτε τῶν λόγων, ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς, ὥσπερ ἐν Εὐρίπῳ, ἄνω καὶ κάτω στρέφεται, καὶ χρόνον οὐδένα ἐν οὐδενὶ μένει. Πάνυ μὲν οὖν (ἔφην ἐγὼ) ἀληθῆ λέγεις. Οὐκοῦν, ὦ Φαίδων (ἔφη) οἰκτρὸν ἂν εἴη τὸ πάθος, εἰ ὄντος δή τινος ἀληθοῦς καὶ βεβαίου λόγου, καὶ δυνατοῦ κατανοῆσαι, ἔπειτα τούτου ἐκπεσὼν ἀπορῇ, διὰ τὸ παραγίγνεσθαι τοιουτοισὶ λόγοις, τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δοκοῦσιν ἀληθέσιν εἶναι, τοτὲ δὲ μή, μὴ ἑαυτόν τις αἰτιῷτο, μηδὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀτεχνίαν, ἀλλὰ τελευτῶν, διὰ τὸ ἀλγεῖν, ἄσμενος ἐπὶ τοὺς λόγους ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν ἀπώσαιτο· καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν βίον μισῶν τε καὶ λοιδο-
D ρῶν τοὺς λόγους διατελοῖ· τῶν τε ὄντων τῆς ἀληθείας τε καὶ ἐπιστήμης στερηθείη. Νὴ τὸν Δία (ἦν δ' ἐγὼ) ὡς οἰκτρὸν δῆτα. Πρῶτον μὲν τοίνυν (ἔφη) τοῦτο εὐλαβηθῶμεν, καὶ μὴ παρίωμεν εἰς τὴν ψυχὴν, ὡς τῶν λόγων κινδυνεύει οὐδὲν ὑγιὲς εἶναι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτι ἡμεῖς οὔπω ὑγιῶς ἔχομεν, ἀλλ' ἀνδριστέον καὶ προθυμητέον ὑγιῶς ἔχειν· σοὶ μὲν οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦ ἔπειτα βίου παντὸς ἕνεκα, ἐμοὶ δὲ, αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ θανάτου. ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι, φιλονείκως. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περί του ἀμφισβητῶσιν, ὅπῃ μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δὲ ἃ αὐτοὶ ἔθεντο, ταῦτα δόξῃ τοῖς παροῦσι, τοῦτο προ-
E θυμοῦνται, καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι προθυμήσομαι (εἰ μὴ εἴη πάρεργον) ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει οὕτως ἔχειν. λογίζομαι γὰρ, ὦ φίλε ἑταῖρε (καὶ θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι· εἰ δὲ μηδέν ἐστι τελευτήσαντι, ἀλλ' οὖν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀηδὴς ἔσομαι ὀδυρόμενος. ἡ δὲ ἄγνοιά μοι αὕτη οὐ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. παρεσκευασμένος μὲν δὴ (ἔφη) ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, οὑτωσὶ ἔρχομαι ἐπὶ τὸν λόγον· ὑμεῖς μέντοι, ἂν ἐμοὶ πείθησθε, μικρὸν φροντίσαντες Σωκρά-
F τους, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον· ἐὰν μέν τι ὑμῖν δοκῶ λέγειν ἀληθὲς, συνομολογήσατε· εἰ δὲ μὴ, παντὶ λόγῳ ἀντιτείνετε, εὐλαβούμενοι ὅπως μὴ ἐγὼ ὑπὸ προθυμίας ἅμα ἑαυτόν τε καὶ ὑμᾶς ἐξαπατήσας, ὥσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ἐγκαταλιπὼν οἰχήσομαι.

Ἀλλ' ἰτέον, ἔφη. πρῶτόν με ὑπομνήσατε ἃ ἐλέγετε, ἐὰν μὴ φαίνωμαι μεμνημένος. Σιμμίας μὲν γὰρ (ὡς ἐγᾦμαι) ἀπιστεῖ τε, καὶ φοβεῖται μὴ ἡ ψυχὴ, ὅμως καὶ θειότερον καὶ κάλλιον ὂν τοῦ σώματος, προαπολλύηται, ἐν ἁρμονίας εἴδει οὖσα. Κέβης δέ μοι ἔδοξε τοῦτο μὲν ἐμοὶ ξυγχωρεῖν, πολυχρονιώτερόν γε εἶναι ψυχὴν σώματος· ἀλλὰ τόδε ἄδηλον παντὶ,
G μὴ πολλὰ δὴ σώματα καὶ πολλάκις κατατρίψασα ἡ ψυχὴ, τὸ τελευταῖον, σῶμα καταλιποῦσα, νῦν αὐτὴ ἀπολλύηται· καὶ ᾖ αὐτὸ τοῦτο θάνατος, ψυχῆς ὄλεθρος. ἐπεὶ σῶμά γ' ἀεὶ ἀπολλύμενον οὐδὲν παύεται. ἆρα ἄλλ' ἢ ταῦτ' ἐστὶν, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἃ δεῖ ἡμᾶς ἐπισκοπεῖσθαι; Ξυνωμολογείτην δὴ ταῦτ' εἶναι ἄμφω. Πότερον οὖν (ἔφη) πάντας τοὺς ἔμπροσθεν λόγους οὐκ ἀποδέχεσθε, ἢ τοὺς μὲν, τοὺς δ' οὔ; Τοὺς μὲν, ἐφάτην, τοὺς δ' οὔ. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) περὶ ἐκείνου τοῦ λόγου λέγετε, ἐν ᾧ ἔφαμεν τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι; καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος, ἀναγκαίως ἔχειν ἄλλοθί που πρότερον ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐν τῷ σώματι ἐνδεθῆναι. Ἐγὼ μὲν (ἔφη ὁ Κέβης) καὶ τότε θαυμαστῶς ὡς ἐπεί-
H σθην ὑπ' αὐτοῦ, καὶ νῦν ἐμμένω ὡς οὐδενὶ λόγῳ. Καὶ μὴν (ἔφη ὁ Σιμμίας) καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχω· καὶ πάνυ ἂν θαυμάζοιμι εἴ μοι περί γε τούτου ἄλλο ποτὲ ἔτι δόξειεν. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἀλλ' ἀνάγκη σοι, ἔφη, ὦ ξένε Θηβαῖε, ἄλλα δόξαι, ἄνπερ μείνῃ ἥδε ἡ οἴησις, τὸ ἁρμονίαν μὲν εἶναι

A σύνθετον πρᾶγμα, ψυχὴν δὲ ἁρμονίαν τινὰ ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντεταμένων ξυγκεῖσθαι. οὐ γάρ που ἀποδέξῃ γε σαυτοῦ λέγοντος ὡς πρότερον ἦν ἁρμονία ξυγκειμένη, πρὶν ἐκεῖνα εἶναι ἐξ ὧν ἔδει αὐτὴν συντεθῆναι. ἢ ἀποδέξῃ; Οὐδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Αἰσθάνῃ οὖν (ἦ δ' ὅς) ὅτι οὐ ταῦτά σοι ξυμβαίνει λέγειν, ὅταν φῇς μὲν εἶναι τὴν ψυχὴν πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἶδός τε καὶ σῶμα ἀφικέσθαι, εἶναι δ' αὐτὴν ξυγκειμένην ἐκ τῶν οὐδέπω ὄντων; οὐ γὰρ δὴ ἁρμονία γέ σοι τοιοῦτόν ἐστιν ᾧ ἀπεικάζεις· ἀλλὰ πρότερον καὶ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ καὶ οἱ φθόγγοι ἔτι ἀνάρμοστοι ὄντες γίγνονται· τελευταῖον δὲ πάντων ξυνίσταται ἡ ἁρμονία, καὶ πρῶτον ἀπόλλυται. οὗτος οὖν σοι ὁ λόγος ἐκείνῳ πῶς ξυνᾴσεται; B Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας. Καὶ μὴν (ἦ δ' ὅς) πρέπει γε, εἴπερ τῳ ἄλλῳ λόγῳ, ξυνῳδῷ εἶναι, καὶ τῷ περὶ ἁρμονίας. Πρέπει γάρ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Οὗτος τοίνυν (ἔφη) σοι οὐ ξυνῳδός· ἀλλ' ὅρα πότερον αἱρῇ τῶν λόγων, τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι, ἢ ψυχὴν ἁρμονίαν. Πολὺ μᾶλλον ἐκεῖνον, ἔφη, ὦ Σώκρατες. ὅδε μὲν γάρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως, μετὰ εἰκότος τινὸς καὶ εὐπρεπείας· ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις· ἐγὼ δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις ξύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσι, καὶ ἄν τις αὐτοὺς μὴ φυλάττηται, εὖ μάλα ἐξαπατῶσι, καὶ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. C ὁ δὲ περὶ τῆς ἀναμνήσεως καὶ μαθήσεως λόγος, δι' ὑποθέσεως ἀξίας ἀποδέξασθαι εἴρηται. ἐρρήθη γάρ που οὕτως ἡμῶν εἶναι ἡ ψυχή, καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἀφικέσθαι, ὥσπερ αὐτῆς ἐστιν ἡ οὐσία ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ ὃ ἔστιν. ἐγὼ δὲ ταύτην, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, ἱκανῶς τε καὶ ὀρθῶς ἀποδέδεγμαι. ἀνάγκη οὖν μοι, ὡς ἔοικε, διὰ ταῦτα, μήτε ἐμαυτοῦ μήτε ἄλλου ἀποδέχεσθαι, λέγοντος ὡς ψυχή ἐστιν ἁρμονία. Τί δέ (ἦ δ' ὅς) ὦ Σιμμία, τῇδε δοκεῖ σοι ἁρμονίᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ συνθέσει προσήκειν, ἄλλως πως ἔχειν, ἢ ὡς ἂν ἐκεῖνα ἔχῃ ἐξ ὧν ἂν συγκέηται; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ μὴν ποιεῖν τι, ὡς ἐγᾦμαι, οὐδέ τι πάσχειν ἄλλο, παρ' ἃ ἂν ἐκεῖνα ἢ ποιῇ ἢ πάσχῃ. Ξυνέφη. D Οὐκ ἄρα ἡγεῖσθαί γε προσήκει ἁρμονίαν τούτων ἐξ ὧν ἂν συντεθῇ, ἀλλ' ἕπεσθαι. Ξυνεδόκει. Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἐναντία γε ἁρμονίαν κινηθῆναι ἢ φθέγξασθαι, ἤ τι ἄλλο ἐναντιωθῆναι τοῖς αὑτῆς μέρεσι. Πολλοῦ μέντοι, ἔφη. Τί δέ; οὐχ οὕτως ἁρμονία πέφυκεν εἶναι, ἑκάστη ἁρμονία, ὡς ἂν ἁρμοσθῇ; Οὐ μανθάνω, ἔφη. Ἦ οὐχί (ἦ δ' ὅς) ἐὰν μὲν μᾶλλον ἁρμοσθῇ καὶ ἐπὶ πλέον (εἴπερ ἐνδέχεται τοῦτο γίγνεσθαι) μᾶλλόν τε ἂν ἁρμονία εἴη καὶ πλείων· εἰ δ' ἧττόν τε καὶ ἐπ' ἔλαττον, ἥττων τε καὶ ἐλάττων; Πάνυ γε. Ἦ οὖν ἔστι τοῦτο περὶ ψυχήν, ὥστε καὶ κατὰ τὸ σμικρότατον μᾶλλον ἑτέραν ἑτέρας ψυχῆς ἐπὶ πλέον καὶ μᾶλλον, ἢ ἐπ' ἔλαττον καὶ ἧττον, αὐτὸ τοῦτο εἶναι ψυχήν; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. E Φέρε δή, ἔφη, πρὸς Διός. λέγεται ψυχὴ ἡ μὲν νοῦν τε ἔχειν καὶ ἀρετήν, καὶ εἶναι ἀγαθή, ἡ δὲ ἄνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν, καὶ εἶναι κακή; καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέγεται; Ἀληθῶς μέντοι. Τῶν οὖν θεμένων τὴν ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι, τί τις φήσει ταῦτα ὄντα εἶναι ἐν ταῖς ψυχαῖς, τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; πότερον ἁρμονίαν τινὰ αὖ ἄλλην καὶ ἀναρμοστίαν; καὶ τὴν μὲν ἡρμόσθαι, τὴν ἀγαθήν, καὶ ἔχειν ἐν αὑτῇ ἁρμονίᾳ οὔσῃ ἄλλην ἁρμονίαν· τὴν δὲ ἀνάρμοστον αὐτήν τε εἶναι, καὶ οὐκ ἔχειν ἐν αὑτῇ ἄλλην; Οὐκ ἔχω ἔγωγ' (ἔφη ὁ Σιμμίας) εἰπεῖν. δῆλον δ' ὅτι τοιαῦτ' ἄττ' ἂν λέγοι ὁ ἐκεῖνο ὑποθέμενος. Ἀλλὰ προωμολόγηται (ἔφη) μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἧττον ἑτέραν ἑτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι. τοῦτο δ' ἔστι τὸ ὁμολόγημα, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἐπὶ πλέον, μηδ' ἧττον μηδ' ἐπ' ἔλαττον ἑτέραν ἑτέρας ἁρμονίαν ἁρμονίας εἶναι. ἦ γάρ; F Πάνυ γε. Τήν δέ γε μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἁρμονίαν οὖσαν, μηδὲ μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἡρμόσθαι. ἔστιν οὕτως; Ἔστιν. Ἡ δὲ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ἡρμοσμένη, ἔστιν ὅτι πλέον ἢ ἔλαττον ἁρμονίας μετέχει, ἢ τὸ ἴσον; Τὸ ἴσον. Οὐκοῦν ψυχή, ἐπειδὴ οὐδὲν μᾶλλον οὐδ' ἧττον ἄλλη ἄλλης αὐτὸ τοῦτο ψυχή ἐστιν, οὐδὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ἧττον ἥρμοσται. Οὕτω. Τοῦτο δέ γε πεπονθυῖα, οὐδὲν πλέον ἀναρμοστίας οὐδὲ ἁρμονίας μετέχοι ἄν; Οὐ γὰρ οὖν. Τοῦτο δ' αὖ πεπονθυῖα, ἆρ' ἄν τι πλέον κακίας ἢ ἀρετῆς μετέχοι ἑτέρα ἑτέρας, εἴπερ ἡ μὲν κακία ἀναρμοστία, ἡ δὲ ἀρετὴ ἁρμονία εἴη; Οὐδὲν πλέον. G Μᾶλλον δέ γέ που, ὦ Σιμμία, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, κακίας οὐδεμία ψυχὴ μεθέξει, εἴπερ ἁρμονία ἐστίν. ἁρμονία γὰρ δήπου, παντελῶς αὐτὸ τοῦτο οὖσα ἁρμονία, ἀναρμοστίας οὔποτ' ἂν μετάσχοι. Οὐ μέντοι. Οὐδέ γε δή που ψυχή, οὖσα παντελῶς ψυχή, κακίας. Πῶς γάρ, ἔκ γε τῶν προειρημένων; Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου ἡμῖν πᾶσαι ψυχαὶ πάντων ζώων ὁμοίως ἀγαθαὶ ἔσονται· εἴπερ ὁμοίως ψυχαὶ πεφύκασιν αὐτὸ τοῦτο ψυχαὶ εἶναι. Ἔμοιγε δοκεῖ (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Ἦ καὶ καλῶς δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) οὕτω λέγεσθαι, καὶ πάσχειν ἂν ταῦτα ὁ λόγος, εἰ ὀρθὴ ὑπόθεσις ἦν τό, ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. H Τί δέ; (ἦ δ' ὅς) τῶν ἐν ἀνθρώπῳ πάντων ἔσθ' ὅ τι ἄλλο λέγεις ἄρχειν ἢ ψυχήν, ἄλλως τε καὶ φρόνιμον; Οὐκ ἔγωγε. Πότερον συγχωροῦσαν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσιν, ἢ καὶ ἐναντιουμένην τοῖς παθήμασι; λέγω δὲ

permanſeris,harmoniã videlicet eſſe compoſitum quoddam, animam verò harmoniam quandam ex his, quæ per corpus intenſa ſunt,conſtitutam. Nunquam enim admittes conſonãtiam compoſitam prius eſſe, quàm illa ex quibus componi conſonantiam oportebat. An admittes? Nullo,inquit,ô Socrates,modo. Animaduertis igitur,inquit,quòd non eadem tibi dicere contingit,quando dicis animã quidem eſſe prius quàm in humanam ſpeciem corpúſque deueniret,eam autem ex his quæ nondum ſunt,conſtitui. Neque enim talis tibi eſt harmonia,quale eſt id cui tu ſimilem eſſe dicis. Imò verò prius eſt ipſa lyra, & chordæ, & ſoni nondum temperati: tandem verò componitur conſonãtia omnium poſtrema primáque diſperditur. Hic itaque ſermo quónam pacto tuo illi concinet? Nullo modo,inquit Simmias. At verò ſicubi, inquit, verba concinnitatem ſeruare debent,præcipuè decet eſſe concinna,vbi de concentu tractatur. Decet nimirum,inquit Simmias. Hic igitur ſermo tibi diſſonat,inquit. Sed vide vtrum ex his duobus eligas,diſciplinámne reminiſcentiam eſſe, an potius animum eſſe cõcentum? Primùm potius eligo,ô Socrates,inquit. Id nanque alterum abſque demonſtratione admiſi ex veriſimili quadam conuenientia,vnde idem videtur & multis. Ego autem ea verba, quæ per veriſimilia demonſtrationes faciũt, ſemper inania iudicaui:ac niſi quis caueat,valde decipiunt,& in geometria, & in cæteris omnibus. Ratio verò de reminiſcentia atque diſciplina,fundamento innititur fide digno. Dictum eſt enim animam noſtram ita eſſe alicubi, prius etiam quàm laberetur in corpus, vt illa ipſius eſſentia habeat eius quod verè eſt cognomentum. Ego verò hãc, vt mihimet perſuadeo,ſufficienter rectéque admiſi. Nam ob hæc(vt mihi videtur)neceſſe eſt, neque meipſo neque alio id affirmante admittendum eſſe, animam harmoniam eſſe inquit. Quid verò Simmia? Videtúrne tibi,vel conſonantiæ,vel alteri cuiquam compoſitioni congruere,vt aliter ſe habeat,quàm illa ex quibus conflatur? Nullo modo. Neque etiam,vt aliud quicquam, vt arbitror,patiatur,aut agat, quàm illa vel agant, vel patiantur. Aſſenſus eſt, Non igitur conuenit,conſonantiam ea præcedere,ex quibus compoſita eſt,ſed ſequi. Videtur. Quare per multum abeſt,vt harmonia in contrariũ moueatur,aut ſonet, aut quicquam aliud edat partibus ſuis aduerſum. Permultum, inquit Quid verò conſonantia? nónne eatenus pro natura ſua conſonantia eſt, quatenus temperatur? Haud ſatis intelligo. Nónne ſi magis plúſque temperetur,ſi modò id admittit,magis plúſque conſonantia eſt? Sin verò minus atque perpaucũ, minus perpaucúmque ſimiliter? Omnino. Nunquid de anima id dici poteſt? Vt vel in minima quadam re alia anima hoc ipſum quod eſt anima,vel magis, vel plus aut contrà ſit quàm alia? Minimè. Dic age per Ioue,num animam dicimus aliã quidem habere mentẽ virtutémque,atque eſſe bonam:aliam verò dementiam & prauitatem,malámque eſſe,hæc ne,inquam, verè dicuntur? Verè quidem. Eorum ergo qui animam eſſe aſſerũt harmoniam,quis quídnam dicet eſſe animabus? hæc ſcilicet,vitium & virtutem? an aliam quandam conſonantiam atque diſſonantiam? & bonam quidem eſſe conſonantẽ: & cùm ipſa conſonantia ſit,alteram in ſe conſonantiam poſſidere: malam verò diſſonantem & ipſam eſſe, nec aliam in ſe habere? Quid reſpondeam,inquit Simmias,non habeo. Conſtat tamẽ eum, qui animam eſſe conſonantiam poſuiſſet: talia quædam reſponſurum. At verò iam conceſſum eſt nihilo magis aut minus aliã alia animam eſſe. Eiuſmodi verò conceſſio eſt,neque magis,neque plus,neque minus, neque ſub paucioribus gradibus aliam alia conſonantiam eſſe. Nónne? Prorſus. Eam verò quæ neque magis,neque minus conſonantia eſt,nimirum neque magis neque minus eſſe temperatam. Eſt ita? Eſt. Quæ verò neque magis, neque minus temperata eſt, potéſtne pluribus paucioribúſve gradibus particeps conſonantiæ eſſe? An potius æquè? Æquè potius. Quapropter anima,ſi quidem neque magis,neque minus alia, quàm alia ſecundũ animæ naturam anima eſt, conſequenter neque magis, neque minus eſt temperata. Eſt vt dicis. Cùm verò ſic affecta ſit,nihilo magis conſonantiæ eſt,vel diſſonantiæ particeps. Nihilo magis. Præterea cùm ita comparata ſit, num plus aliquid prauitatis, vel virtutis alia,quàm alia poſſidet? ſiquidem prauitas quidem diſſonantia eſt,virtus verò conſonantia. Certè plus nihil. Quinimò ſecundum rectam,Simmia,rationem nulla vſquam anima prauitate erit affecta, ſi fuerit conſonantia. Quando quidem conſonantia vera,ſecundum id quod conſonantia eſt, nunquã ſit diſſonantię particeps. Nunquam certè. Neque igitur anima, quæ omnino ſit anima,prauitate inficietur. Quo enim modo, per ea quæ dicta ſunt,id fieri poſſet? Hac igitur ratione omnes animalium omnium animæ bonæ ſimiliter erũt,ſi ſecundum animæ ipſius naturam ſimiliter animæ ſint. Mihi quidem Socrates,ita videtur. Nónne rectè ſic tibi dici videtur,atq; hæc ſequi,ſi vera eſſet illa poſitio,animã conſonantiã eſſe? Nullo modo. Quid verò? ex omnibus,quæ in homine ſunt, aliúdne præter animũ aſſeris dominari,præcipuè prudentẽ? Nihil aliud. Vtrùm corporis perturbationibus indulgẽtem, an potius repugnantẽ? Dico

autem tale quiddam: veluti ſi ſub æſtu ſitis angat, interea tamen aduerſatur animus, retrahítque in contrarium ne bibat: ſimilitérque ſi premat fames, ne edat: in aliíſque quàm plurimis videmus corporis affectibus repugnantem. Nónne? Et quidem maximè. Nónne in ſuperioribus confeſſi ſumus, animam ſi conſonantia fuerit, nunquam diſſonaturam his quibus intenditur, vel remittitur, vel vibratur, vel quodcunque aliud patiantur illa, ex quibus ipſa conflatur: ſed ſecuturam illã, nũquam verò ducturam? Confeſſi ſumus: quidni? Quid verò nũc? nónne contrà omnino videtur agere, quippe quæ ea ducit omnia, ex quibus dixerit aliquid ipſam conſtitui? atque fermè omnibus per omnem vitam repugnat, omnibúſque dominatur modis, interdum rigidius & cum doloribus puniens per gymnaſticam, atque medicinam, interdum verò mitius caſtigans comminando, aut monẽdo aduerſus cupiditates, & iras, atque timores, tanquam altera quædam res cum altera diſputans, quemadmodum Homerus tradidit in Odyſſea: Odyſſ. v.

Tum pectus pulſans, cor ſic affatur Vlyſſes,
Hoc quoque cor perfer, nanque & grauiora tuliſti.

An putas Homerum hæc dixiſſe tanquam harmonia quædam ſit, ac talis vt corporis paſſionibus ſubiiciatur, nõ autem ducat atque dominetur? an potius quaſi quiddam longè diuinius q̃ harmonia ſit animus? Per Iouẽ ô Socrates nõ mihi videtur. Non ergo, vir optime, rectè harmoniam eſſe animam diceremus. Sic enim, vt apparet, neque Homero diuino poetæ, neque nobis ipſis conſentiremus. Sic eſt. Age harmoniam Thebanam ſatis, vt videtur, iam placauimus. Rationem verò Cadmeam, ô Cebes, quónam pacto, & qua ratione placabimus? Tu mihi viam, inquit Cebes, inuenturus videris. Nempe rationẽ hanc aduerſus harmoniã mirificè præter opinionem noſtram excogitaſti. Cùm enim audirem Simmiam dubitantem, valde admirabar ſiquis rationibus eius commodè vti poſſet. Itaque ſummæ mihi fuit admirationi, ipſum nec primùm quidem potuiſſe rationis tuæ impetum ſuſtinere. Quapropter non admirarer, ſi Cadmeus quoque ſermo idem pateretur. Parcius iſta, bone vir, nequa inuidia nobis ſequentia interturbet. Sed hæc quidem Deo curæ erunt, nos autem, vt ait Homerus, cominus congreſſi, periculum faciamus an fortè quid dicas. Summa verò eorum quæ perquiris, eſt eiuſmodi: demonſtrandum eſſe iudicas animam noſtram neque interitui obnoxiam, neque mortalem eſſe, ne vir philoſophus in morte ſecurus, magnáque cum fiducia ſperans, in alia vita longè beatiorem ob philoſophiæ ſtudium ſe futurum, inſipiens ſit, ſtultéque confidat. Oſtendere autem validum, quiddam eſſe animam, atque diuinis perſimile, priúſque etiã quàm nos extitiſſe, nihil impedimento eſſe ais, quo minus hæc omnia non immortalitatẽ quidem ſignificent, ſed duntaxat animam corpore diuturniorem eſſe, multáque ante nos ſæcula fuiſſe, nouiſſéque & egiſſe permulta, nihilo tamen magis ob hoc immortalem eſſe exiſtimãdam. imò hanc ipſam in humanum corpus ingreſſam, quaſi morbum quendam interitus eius initium eſſe: adeò vt & in hac vita ſit miſera, & tandẽ in corporis morte depereat. Nihil autẽ differre cẽſes, ſiue ſemel tãtùm, ſiue ſæpius labatur in corpus, vt quiuis noſtrûm pertimeſcat. Meritò nanque timẽdum eſſe, niſi ſtultus ſit, ei qui neque ſciat, neque reddere queat immortalitatis animæ rationem. Talia quædam ſunt quæ dicis, ô Cebes, egóque ea conſultò ſæpius repeto, ne quid nos fugiat, ſiue addere his quicquam velis, ſiue demere. Nihil equidem in præſentia habeo, inquit Cebes, quod aut minuam, aut adiungam: atque hæc ſunt quæ dico. Tunc Socrates, cùm diutius commoratus eſſet, ad ſe conuerſus, Haud leue quiddam requiris, inquit, ô Cebes. Omnino enim oportet generationis corruptioníſque cauſam pertractare. Ego igitur, ſi vis, ea tibi quæ mihi euenerunt, enarrabo. Deinde ſi quid eorum quæ dixero ad quæſtionis tuæ veritatem aperiendam conducere putabis, vtêris. Volo equidem, inquit. Audi igitur iam narrantẽ. Equidem, ô Cebes, cùm eſſem iuuenis, mira quadam eius ſapientiæ cupiditate flagrabam, quam naturę vocant hiſtoriam. Præclariſſimum enim eſſe cenſebam, cauſas intelligere, per quas ſingula fiant atque intereant, & qua ſint ratione: ſæpiúſque me ſurſum deorſúmque iactaui, talia quædam primò conſiderans, vtrùm poſtquàm calidum & frigidum putrefactionem aliquam acceperunt, quemadmodum nonnulli dixerunt, tunc animalia coaleſcant. Præterea vtrùm ſanguis ſit quo ſapimus, an aër, an ignis: aut nihil horum ſit, ſed cerebrum, quod præbeat ſenſus audiendi, videndi, olfaciendi: ex his autem memoria & opinio fiat, ex memoria verò, & opinione quietem accipiente, per hæc ſcientia oriatur. Proinde horum corruptiones conſiderans, atque eas quæ circa cœlum terrámque paſſiones contingunt, tandem adeò mihi ad hæc conſideranda viſus ſum hebes, vt nihil magis. Coniecturam verò ad id afferam tibi ſufficientem. Ego enim ob eiuſmodi conſiderationem vſquead eo ſum occæcatus, vt ea etiam quæ prius

A τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καύματος ἐνόντος καὶ δίψους, ἐπὶ τοὐναντίον ἕλκειν, τὸ μὴ πίνειν· καὶ πείνης ἐνούσης, ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθίειν. καὶ ἄλλα μυρία που ὁρῶμεν ἐναντιουμένην τὴν ψυχὴν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα. ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν αὖ ὡμολογήσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, μήποτ' ἂν αὐτὴν, ἁρμονίαν γε οὖσαν, ἐναντία ᾄδειν οἷς ἐπιτείνοιτο, καὶ χαλῷτο, καὶ πάλλοιτο, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν πάθος πάσχοι ἐκεῖνα ἐξ ὧν τυγχάνει οὖσα, ἀλλ' ἕπεσθαι ἐκείνοις, καὶ οὔποτ' ἂν ἡγεμονεύειν; Ὡμολογήσαμεν (ἔφη) πῶς γὰρ οὔ; Τί οὖν, νῦν οὐ πᾶν τοὐναντίον ἡμῖν φαίνεται ἐργαζομένη, ἡγεμονεύουσά τε ἐκείνων πάντων ἐξ ὧν φησί τις αὐτὴν εἶναι, καὶ ἐναντιουμένη ὀλίγου πάντα διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ δεσπόζουσα πάντας τρόποις; τὰ μὲν, χαλε- B πώτερον κολάζουσα, καὶ μετ' ἀλγηδόνων, τά τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν ἰατρικὴν, τὰ δὲ, πρᾳότερον; καὶ τὰ μὲν, ἀπειλοῦσα, τὰ δὲ, νουθετοῦσα ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις, ὡς ἄλλη οὖσα ἄλλῳ πράγματι διαλεγομένη; οἷόν που καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ πεποίηκεν. οὗ λέγει τὸν Ὀδυσσέα,

Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

Ἆρ' οἴει αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι, διανοούμενον ὡς ἁρμονίας αὐτῆς οὔσης, καὶ οἵας ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθῶν, ἀλλ' οὐχ οἵας ἄγειν τε ταῦ- C τα καὶ δεσπόζειν, καὶ οὔσης αὐτῆς πολὺ θειοτέρου τινὸς πράγματος ἢ καθ' ἁρμονίαν; Νὴ Δία, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκ ἄρα, ὦ ἄριστε, ἡμῖν οὐδαμῇ καλῶς ἔχει ψυχὴν ἁρμονίαν τινὰ φάναι εἶναι. οὔτε γὰρ ἄν, ὡς ἔοικεν, Ὁμήρῳ θείῳ ποιητῇ ὁμολογοῖμεν, οὔτε αὐτοὶ ἡμῖν αὐτοῖς. Ἔχει οὕτως ἔφη.

Εἶεν δὴ (ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης) τὰ μὲν ἁρμονίας ἡμῖν τῆς Θηβαϊκῆς ἵλεά πως, ὡς ἔοικε, μετρίως γέγονε· τί δὲ δὴ τὰ Κάδμου, ἔφη, ὦ Κέβης, πῶς ἱλασόμεθα, καὶ τίνι λόγῳ; Σύ μοι δοκεῖς (ἔφη ὁ Κέβης) ἐξευρήσειν. τουτονὶ γοῦν τὸν λόγον τὸν πρὸς τὴν ἁρμονίαν θαυμαστῶς μοι εἶπες ὡς παρὰ δόξαν. Σιμμίου γὰρ λέγοντος ὅτε ἠπόρει, πάνυ ἐθαύμαζον εἴ τι ἕξει τις χρήσασθαι τῷ λόγῳ αὐτοῦ. πάνυ μοι οὖν ἀτόπως ἔδοξεν εὐ- D θὺς τὴν πρώτην ἔφοδον οὐ δέξασθαι τοῦ σοῦ λόγου. ταῦτα δὴ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι καὶ τὸν τοῦ Κάδμου λόγον εἰ πάθοι. Ὠγαθέ (ἔφη ὁ Σωκράτης) μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι. ἀλλὰ δὴ ταῦτα μὲν τῷ θεῷ μελήσει, ἡμεῖς δὲ Ὁμηρικῶς ἐγγὺς ἰόντες πειρώμεθα εἰ ἄρα τι λέγεις. ἔστι δὲ δὴ τὸ κεφάλαιον ὧν ζητεῖς· ἀξιοῖς ἐπιδειχθῆναι ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον οὖσαν· εἰ φιλόσοφος ἀνὴρ μέλλων ἀποθανεῖσθαι, θαρρῶν τε καὶ ἡγούμενος ἀποθανὼν ἐκεῖ εὖ πράξειν διαφερόντως ἢ ἐν ἄλλῳ βίῳ βιοὺς ἐτελεύτα, μὴ ἀνόητόν τε καὶ ἠλίθιον θάρρος θαρρήσει. τὸ δὲ ἀποφαίνειν ὅτι ἰσχυρόν τι ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ θεοειδὲς, καὶ ὅτι ἦν ἔτι πρότερον πρὶν ἡμᾶς E γενέσθαι, οὐδὲν κωλύειν φὴς πάντα ταῦτα μηνύειν ἀθανασίαν μὲν μὴ, ὅτι δὲ πολυχρόνιόν τε ἐστὶν ἡ ψυχὴ, καὶ ἦν που πρότερον ἀμήχανον ὅσον χρόνον, καὶ ᾔδει τε καὶ ἔπραττε πολλὰ ἄττα. ἀλλὰ γὰρ οὐδέν τι μᾶλλον ἦν ἀθάνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἰς ἀνθρώπου σῶμα ἐλθεῖν, ἀρχὴ ἦν αὐτῇ ὀλέθρου, ὥσπερ νόσος· καὶ ταλαιπωρουμένη τε δὴ τοῦτον τὸν βίον ζῴη, καὶ τελευτῶσά γε, ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ ἀπολλύοιτο. διαφέρειν δὲ δὴ φὴς οὐδὲν εἴτε ἅπαξ εἰς σῶμα ἔρχεται, εἴτε πολλάκις, πρός γε τὸ ἕκαστον ἡμῶν φοβεῖσθαι. προσήκει γὰρ φοβεῖσθαι, εἰ μὴ ἀνόητος εἴη, τῷ μὴ εἰδότι, μηδ' ἔχοντι λόγον διδόναι ὡς ἀθάνατόν ἐστι. τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶν οἶμαι, ὦ Κέβης, ἃ λέγεις· καὶ ἐξεπίτηδες πολλάκις ἀναλαμβάνω, ἵνα μὴ F τι διαφύγοι ἡμᾶς· εἴτε τι βούλει προσθῇς, ἢ ἀφέλῃς. Καὶ ὁ Κέβης, Ἀλλ' οὐδὲν ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι (ἔφη) οὔτ' ἀφελεῖν οὔτε προσθεῖναι δέομαι. ἔστι δὲ ταῦτα ἃ λέγω. Ὁ οὖν Σωκράτης συχνὸν χρόνον ἐπισχὼν, καὶ πρὸς ἑαυτόν τι σκεψάμενος, Οὐ φαῦλον πρᾶγμα (ἔφη) ὦ Κέβης ζητεῖς. ὅλως γὰρ δεῖ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἰτίαν διαπραγματεύσασθαι. ἐγὼ οὖν σοι δίειμι περὶ αὐτῶν, ἐὰν βούλῃ, τά γε ἐμὰ πάθη. ἔπειτα ἄν τι σοὶ χρήσιμον φαίνηται ὧν ἂν λέγω, πρὸς τὴν πειθὼ περὶ ὧν λέγεις, χρήσῃ. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη ὁ Κέβης) βούλομαί γε. Ἄκουε τοίνυν ὡς ἐροῦντος. ἐγὼ γὰρ (ἔφη) ὦ Κέβης, νέος ὢν, θαυμαστῶς ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν. ὑπερήφανον γάρ μοι ἐδόκει εἶναι εἰδέ- G ναι τὰς αἰτίας ἑκάστου, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον, καὶ διὰ τί ἀπόλλυται, καὶ διὰ τί ἔστι· καὶ πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω καὶ κάτω μετέβαλλον, σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε, Ἆρ' ἐπειδὰν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβῃ, ὥς τινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῷα συντρέφεται; καὶ πότερον τὸ αἷμά ἐστιν ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀὴρ, ἢ τὸ πῦρ· ἢ τούτων μὲν οὐδὲν, ὁ δὲ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν, καὶ ὁρᾶν, καὶ ὀσφραίνεσθαι; ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα· ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρεμεῖν, κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμην. καὶ αὖ τούτων τὰς φθορὰς σκοπῶν, καὶ τὰ περὶ τὸν οὐρανόν τε καὶ τὴν γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυὴς εἶναι, H ὡς οὐδὲν χρῆμα. τεκμήριον δέ σοι ἐρῶ ἱκανόν· ἐγὼ γὰρ ἃ καὶ πρότερον

σαφῶς ἠπιστάμην, ὡς δή ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν, τότε ὑπὸ ταύτης τῆς σκέψεως οὕτω σφόδρα ἐτυφλώθην, ὥστε ἀπέμαθον καὶ ταῦτα ἃ πρὸ τοῦ ᾤμην εἰδέναι, περὶ ἄλλων τε πολλῶν, καὶ διὰ τί ἄνθρωπος αὐξάνεται. τοῦτο γὰρ ᾤμην πρὸ τοῦ παντὶ δῆλον εἶναι, ὅτι διὰ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκ τῶν σιτίων ταῖς μὲν σαρξὶ σάρκες προσγένωνται, τοῖς δὲ ὀστέοις ὀστᾶ, καὶ οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ αὐτῶν οἰκεῖα ἑκάστοις προσγένηται, τότε δὴ τὸν ὀλίγον ὄγκον ὄντα ὕστερον πολὺν γεγονέναι, καὶ οὕτω γίγνεσθαι τὸν σμικρὸν ἄνθρωπον, μέγαν. οὕτω τότε ᾤμην· οὐ δοκῶ σοι μετρίως; Ἔμοιγε, ἔφη ὁ Κέβης. Σκέψαι δὴ καὶ τάδε ἔτι. ᾤμην γὰρ ἔγωγε ἱκανόν μοι δοκεῖν, ὁπότε τις φαίνοιτο ἄνθρωπος παραστὰς μέγας σμικρῷ μείζων εἶναι αὐτῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἵππος ἵππῳ· καὶ ἔτι γε τούτων ἐναργέστερα, τὰ δέκα μοι ἐδόκει τῶν ὀκτὼ πλείονα εἶναι, διὰ τὸ δύο αὐτοῖς προσεῖναι· καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου μεῖζον εἶναι, διὰ τὸ ἡμίσει αὐτοῦ ὑπερέχειν. Νῦν δὲ δὴ, ἔφη ὁ Κέβης, τί σοι δοκεῖ περὶ αὐτῶν; Πόῤῥω που, ἔφη, νὴ Δία ἐμὲ εἶναι τοῦ οἴεσθαι περὶ τούτων τὴν αἰτίαν εἰδέναι. ὅς γε οὐκ ἀποδέχομαι ἐμαυτοῦ, οὐδὲ ὡς ἐπειδὰν ἑνί τις προσθῇ ἓν ἢ τὸ ἓν ᾧ προσετέθη δύο γέγονεν, ἢ τὸ προστεθὲν, καὶ ᾧ προσετέθη, διὰ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ, δύο ἐγένετο. θαυμάζω γὰρ εἰ, ὅτε μὲν ἑκάτερον αὐτῶν χωρὶς ἀλλήλων ἦν, ἓν ἄρ᾽ ἑκάτερον ἦν, καὶ οὐκ ἤστην τότε δύο· ἐπεὶ δ᾽ ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αὐτοῖς αἰτία ἐγένετο δύο γενέσθαι, ἡ ξύνοδος, τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι. οὐδέ γε ὡς ἐάν τις ἓν διασχίσῃ, δύναμαι ἔτι πείθεσθαι ὡς αὕτη αὖ αἰτία γέγονεν ἡ σχίσις τοῦ δύο γεγονέναι. ἐναντία γὰρ γίγνεται ἡ τότε αἰτία τοῦ δύο γίγνεσθαι. τότε μὲν γὰρ, ὅτι συνήγετο πλησίον ἀλλήλων καὶ προσετίθετο ἕτερον ἑτέρῳ· νῦν δ᾽ ὅτι ἀπάγεται καὶ χωρίζεται ἕτερον ἀφ᾽ ἑτέρου. οὐδέ γε διότι ἓν γίγνεται, ὡς ἐπίσταμαι ἔτι πείθω ἐμαυτόν· οὐδ᾽ ἄλλο οὐδὲν (ἑνὶ λόγῳ) διότι γίγνεται, ἢ ἀπόλλυται, ἢ ἔστι, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς μεθόδου. ἀλλά τιν᾽ ἄλλον τρόπον αὐτὸς εἰκῆ φύρω, τοῦτον δὲ οὐδαμῇ προσίεμαι· ἀλλ᾽ ἀκούσας μέν ποτε ἐκ βιβλίου τινὸς, ὡς ἔφη, Ἀναξαγόρου ἀναγιγνώσκοντος, καὶ λέγοντος ὡς ἄρα νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἴτιος, ταύτῃ δὴ τῇ αἰτίᾳ ἥσθην τε καὶ ἔδοξέ μοι τρόπον τινὰ εὖ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν εἶναι πάντων αἴτιον· καὶ ἡγησάμην, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, τόν γε νοῦν κοσμοῦντα, πάντα κοσμεῖν, καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτῃ ὅπῃ ἂν βέλτιστα ἔχῃ. εἰ οὖν τις βούλοιτο τὴν αἰτίαν εὑρεῖν περὶ ἑκάστου, ὅπῃ γίγνεται, ἢ ἀπόλλυται, ἢ ἔστι, τοῦτο δεῖν περὶ αὐτοῦ εὑρεῖν, ὅπῃ βέλτιστον αὐτῷ ἐστιν, ἢ εἶναι, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν ἢ ποιεῖν. ἐκ δὲ δὴ τοῦ λόγου τούτου, οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπῳ καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἀλλ᾽ ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον· ἀναγκαῖον δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ χεῖρον εἰδέναι. τὴν αὐτὴν γὰρ εἶναι ἐπιστήμην περὶ αὐτῶν. ταῦτα δὴ λογιζόμενος, ἄσμενος εὑρηκέναι ᾤμην διδάσκαλον τῆς αἰτίας περὶ τῶν ὄντων κατὰ νοῦν ἐμαυτῷ, τὸν Ἀναξαγόραν· καί μοι φράσειν, πρῶτον μὲν, πότερον ἡ γῆ πλατεῖά ἐστιν, ἢ στρογγύλη· ἐπειδὴ δὲ φράσειεν, ἐπεκδιηγήσεσθαι τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀνάγκην. λέγοντα τὸ ἄμεινον, καὶ ὅτι αὐτὴν ἄμεινον ἦν τοιαύτην εἶναι. καὶ εἰ ἐν μέσῳ φαίη εἶναι αὐτὴν, ἐπεκδιηγήσεσθαι ὡς ἄμεινον ἦν αὐτὴν ἐν μέσῳ εἶναι· καὶ εἴ μοι ταῦτα ἀποφαίνοιτο, παρεσκευάσμην ὡς οὐκέτ᾽ ὑποθησόμενος αἰτίας ἄλλο εἶδος. καὶ δὴ καὶ περὶ ἡλίου οὕτω παρεσκευάσμην ὡσαύτως πευσόμενος, καὶ σελήνης, καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων τάχους τε πέρι πρὸς ἄλληλα, καὶ τροπῶν, καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων, πῇ ποτε ταῦτ᾽ ἄμεινόν ἐστιν ἕκαστον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἃ πάσχει. οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτὸν ᾤμην, φάσκοντά γε ὑπὸ νοῦ αὐτὰ κεκοσμῆσθαι, ἄλλην τινὰ αὐτοῖς αἰτίαν ἐπενεγκεῖν, ἢ ὅτι βέλτιστον αὐτὰ οὕτως ἔχειν ἐστὶν ὥσπερ ἔχει. ἑκάστῳ οὖν αὐτὸν ἀποδιδόντα τὴν αἰτίαν, καὶ κοινῇ πᾶσι, τὸ ἑκάστῳ βέλτιστον ᾤμην καὶ τὸ κοινὸν πᾶσιν ἐπεκδιηγήσεσθαι ἀγαθόν. καὶ οὐκ ἂν ἀπεδόμην πολλοῦ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ πάνυ σπουδῇ λαβὼν τὰς βίβλους, ὡς τάχιστα οἷός τ᾽ ἦν ἀνεγίγνωσκον, ἵν᾽ ὡς τάχιστα εἰδείην τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χεῖρον. ἀπὸ δὴ θαυμαστῆς, ὦ ἑταῖρε, ἐλπίδος ᾠχόμην φερόμενος, ἐπειδὴ προϊὼν καὶ ἀναγινώσκων, ὁρῶ ἄνδρα τῷ μὲν νῷ οὐδὲν χρώμενον, οὐδέ τινας αἰτίας ἐπαιτιώμενον εἰς τὸ διακοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα. καί μοι ἔδοξεν ὁμοιότατον πεπονθέναι ὥσπερ ἄν τις λέγων ὅτι Σωκράτης πάντα ὅσα πράττει, νῷ πράττει, κἄπειτα ἐπιχειρήσας λέγειν τὰς αἰτίας ἑκάστων ὧν πράττω, λέγοι πρῶτον μὲν ὅτι διὰ ταῦτα νῦν ἐνθάδε κάθημαι, ὅτι ξύγκειταί μου τὸ σῶμα ἐξ ὀστέων καὶ νεύρων· καὶ τὰ μὲν ὀστᾶ ἐστι στερεὰ, καὶ διαφυὰς ἔχει χωρὶς ἀπ᾽ ἀλλήλων, τὰ δὲ νεῦρα, οἷα ἐπιτείνεσθαι καὶ ἀνίεσθαι, περιαμπέχοντα τὰ ὀστᾶ μετὰ τῶν σαρκῶν, καὶ δέρματος, ὃ συνέχει αὐτά. αἰωρουμένων οὖν τῶν ὀστέων ἐν ταῖς αὐτῶν ξυμβολαῖς, χαλῶντα καὶ συντείνοντα τὰ νεῦρα, κάμπτεσθαί που ποιεῖ οἷόν τ᾽ εἶναι ἐμὲ νῦν τὰ μέλη· καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν συγκαμφθεὶς ἐνθάδε κάθημαι. καὶ αὖ περὶ τοῦ διαλέγεσθαι, ὑμῖν ἑτέρας τοιαύτας αἰτίας λέγοι, φωνάς τε καὶ ἀέρας, καὶ ἀκοὰς, καὶ ἄλλα μυρία

A manifeſtè ſciebam, vt mihi aliíſque videbatur, dediſcerem, & alia videlicet multa, quæ antea me ſcire putabã, & qua ratione homo creſcat. Id nanque opinabar antè eſſe cuilibet manifeſtum, hominẽ videlicet per cibum potúmque augeri. Quando enim per hęc carnes carnibus, oſſaque oſſibus addunt, eodémque modo in aliis quãdo ſua cuique adhibetur, tunc ſanè molẽ primò paruam, deinde magnam euadere, atque ita paruum hominẽ effici magnũ. Sic ego tunc opinabar, nónne ſatis bellè tibi videor? Mihi quidem, inquit Cebes. Animaduerte hæc inſuper. Arbitrabar enim ſatis rectè mihi videri, quoties hominem, vel equum magnum paruo propinquum, alterum altero iudicaram capite ipſo eſſe maiorem.
B Atque multo etiam euidẽtius decem plura apparebant mihi quàm octo, propterea quòd denarius duo præter octonarium contineret. Præterea bicubitũ cubitali maius, quoniam dimidio ſuperaret. Nũc verò, inquit Cebes, de his quid iudicas? Procul equidẽ per Iouem abeſſe mihi videor, vt alicuius horum cauſam intelligere putem, qui nondum mihi ipſi perſuadere poſſum, vt quando quis vni addat vnum, tunc vel illud vnum cui vnum adiunctum eſt, fiat duo: an & adiunctum, & illud cui adiunctum eſt, propter alterius ad alterum adiunctionem euadat duo. Admiror enim
C ſi cùm vtrunque horum ſeparatum erat, vtrunque vnum erat, neque erant tunc duo: poſtquam inuicem cohæſerunt, hæc ipſa cauſa fuerit, vt duo fierent, congreſſio videlicet per quam propius iam poſita ſunt. Neque etiam ſi quis vnum diuidat, adhuc poſſum perſuaderi hanc ipſam diuiſionem cauſam eſſe, vt duo euadãt. Contraria enim tunc atque ſuperius cauſa fit, qua duo fiant. Tunc enim quia coniungebantur propius inter ſe alterúmque admouebatur alteri: nunc verò quoniam remouetur alterum ab altero, atque ſeparatur. Neque propter quid vnum fiat, adhuc ſcire me arbitror, neque vt ſummatim dicã, aliud quicquã quare fiat, aut pereat, aut ſit, per hãc ipsã viã me noſſe profiteor: ſed alium quẽdam ipſe modum fruſtra miſceo, hunc verò nullo modo admitto. Verùm cũ audiſſem aliquando ex libro, vt ille aiebat, Anaxagoræ, legentem quẽdam hanc
D Anaxagoræ ipſius ſententiam, videlicet mentem omnia exornare, omniúmque cauſam eſſe: hoc vtique cauſæ genere magnopere ſum delectatus, exiſtimans quodammodo conſentaneum mentẽ eſſe omnium cauſam: putabamque ſi id ita eſſet, vt mens omnia exornaret, ſingula per hanc ita eſſe diſpoſita, vt optimè diſponi poterant. Propterea ſiquis vellet cauſam inuenire, qua ſingula fiant, atque pereant, aut ſint, hoc ipſum eſſe inueniẽdũ, qua videlicet ratione optimũ ſit vnicuiq., aut eſſe, aut quoduis aliud pati, vel agere. Atq. hoc pacto nihil aliud cõ-
E ſiderandum homini, vel de ſeipſo, vel de aliis, niſi quod potiſſimum ſit & optimum. Neceſſe verò eſt eum, qui id norit, illud quoque quod eſt deterius cognouiſſe. Quippe cùm eadẽ horum ſciẽtia ſit. Hæc vtique mecum ipſe reputans, gaudebam, inueniſſe ratus Anaxagoram magiſtrum, qui me, id quod tanto pere cupiebam, cauſas rerum doceret, primúmque mihi diceret, vtrum plana ſit terra, an rotunda. Et cùm hæc dixiſſet, ſubiungeret mihi cauſam atque neceſſitatẽ, afferens videlicet idipſum quod melius eſt, meliúſque fuiſſe eam eſſe talem. Proinde ſi terram diceret in mũdo mediam eſſe, mox exponeret me-
F lius extitiſſe, vt media eſſet. Quod ſi ille hæc oſtenderet, ita me comparabã, quaſi nullam amplius cauſarum ſpeciẽ poſiturus. Præterea de ſole & luna cæteriſq; ſtellis, earũq. inter ſe velocitate cõuerſionibúſque, & aliis quæ ſolẽt illis accidere, me ſimiliter quæſiturũ auditurúmque comparaueram, quòd videlicet & qua ratione hæc melius ſit ſingula vel facere, vel pati, quocunque agant, vel patiantur. Neque enim putabam cùm ab initio dixiſſet, à mente illa exornari, ipſum aliam poſtea cauſam rebus aſſignaturum, præterquam quòd optimum ſit eas ita ſe
G vt habent, habere. Itaque arbitrabar eum in reddendis ſingulorum, tum cunctorum communiter cauſis, ſingulis quidẽ aſſignare quod vnicuique optimum, cunctis verò commune bonum. Neque verò ſpes ipſe meas paruifaciebam, ſed ſummo quodam ſtudio acceptos libros, quàm velociſſimè poteram lectitabam, vt ocyſſimè quid optimum, quídve deterrimum eſſet, cognoſcerẽ. Hac igitur mirabili ſpe ductus cùm legere pergo, video hominem mente quidem nullo modo vtentem, nec cauſam vllam ad ipſum rerum ornatum referẽtem, ſed aereas naturas, & æthereas aqueáſq. & talia multa incredibilia pro rerum cauſis aſſignantem. Qua quidem in re ille mihi perinde viſus eſt agere, ac ſi quis diceret Socratem, quæcunque facit, mente facere: deinde volẽs ſingulorũ quæ facio, cauſas explica-
H re, dicat primum quidem nunc me hic propterea ſedere, quoniam corpus meum ex oſſibus neruíſque cõponitur: & oſſa quidem ſolida ſunt, & iuncturarum interualla inter ſe habent: nerui autem ſunt huiuſmodi vt intendi remittíque valeant, complectantur oſſa cum carnibus atque cute, quæ illa continet. Elatis igitur oſſibus in ſuis coniunctionibus, nerui qui & intendunt & remittunt commodè, faciunt vt flectendi cuiuſque membri habeam facultatem, atque hanc ob cauſam hîc inflexus ſedeam. Ac rurſus diſputationis meæ, alias quaſdam eiuſmodi

cauſas aſſignaret, voces & aërem, & auditum aliáque generis eiuſdem quàm plurima, cauſas veriſſimas negligens: videlicet quoniam Athenienſibus melius viſum fuerit me condemnare, ideóque mihi etiam melius ſit viſum hic ſedere, iuſtiúſque iudicarim expectantem dare pœnas quas illi iubeant. Siquidem per Canem iamdiu, vt arbitror, hi nerui, atque hæc oſſa apud Megarenſes, aut Bœotios eſſent, ipſius quod optimum eſt opinione, delata, niſi iuſtius honeſtiúſque cenſuiſſem pœnas ciuitati pendere quaſcunque à me exigat, quàm ſubterfugere atque exulem viuere. Verùm talia quędam cauſas appellare, à ratione eſt remotiſſimum. Si quis autem dixerit abſque oſſibus & neruis atque ſimilibus non poſſe me, quæ mihi facienda videantur implere, verè vtique dicet. Attamen aſſerere propter hæc me facere quæcunque facio, dum ipſa mente ago, non autem eius quod optimum ſit optione, multa magnáque ſermonis inertia eſſet. Nam qui ſic eſt affectus, nequit diſcernere aliam quidem eſſe veram rei alicuius cauſam, aliud verò illud ſine quo ipſa cauſa eſſe non poteſt cauſa. Quod quidem multi mihi videntur, quaſi in tenebris attrectantes alieno appellare nomine, dum cauſam nuncupant. Quapropter nonnulli vertiginem circumponentes terræ, ſub cœlo eam ſtabilem faciunt. Alij verò tanquam lato vaſe in quo panis pinſitur, aëre velut baſe ſuffulciunt. Potentiam verò ipſam, qua nunc ita diſpoſita ſit vt optimè diſponi poterat, neque perquirunt, neque diuinam quandam habere vim putant: ſed Atlantem quendam robuſtiorem & immortaliorem, magiſque omnia continentem inueniſſe ſe opinantur. Ipſum autem bonum atque decens connectere atque continere reuera nihil exiſtimant. Ego igitur libentiſſimè cuiuſuis eſſem diſcipulus, aut quemadmodum ſe habeat hæc ipſa cauſa diſcerem. Poſtquam verò hac priuatus ſum, neque ipſe inuenire, neque ab alio diſcere potui, ſecundam nauigationem ad cauſam inueſtigãdam molitus ſum. Viſne, ô Cebes, hanc tibi à me demonſtrari? Mirificè cupio, inquit Cebes. Cenſui tandem cùm in rebus conſiderandis iam defeſſus eſſem, cauendum eſſe, ne mihi idem accideret, quod accidere illis ſolet, qui in ſolem deficientem figunt intuitum. orbantur enim nonnunquam viſu, niſi in aqua, vel in eiuſmodi aliquo imaginem eius aſpiciant. Tale quiddam ego reputaui, timuíque ne animus mihi prorſus occæcaretur, ſi oculis res aſpicerem, ſenſúque quolibet attingere illas aggrederer. Quapropter operæpretium eſſe cenſui, vt ad rationes confugerem, atque in illis rerum veritatem conſiderarem. Fortè verò noſtra hæc ſimilitudo non omni ex parte congruit. Non enim prorſus aſſentior eum qui res in rationibus contemplatur, in imaginibus aſpicere potius quàm qui in operibus intuetur. Veruntamen hac via iter direxi meũ, ſupponénſque rationem ſemper quam eſſe iudico validiſſimam, quæcunque huic conſonare videantur, pono equidem tanquam vera, idque ago & circa rerum cauſas, & circa reliqua omnia: quæ vero diſſonant, vera eſſe nego. Volo equidem quæ dico, tibi apertius explanare. Puto enim te nondum intelligere. Per Iouem haud multum, inquit Cebes. Verùm nouum nihil adduco, ſed quæ & ſæpe aliàs in ſuperiori diſputatione dicere nunquam deſtiti. Pergo iam igitur demonſtrare tibi cauſæ ſpeciem quam continuè pertractaui, ac redeo ad illa iam ſæpius decantata, ab eíſque exordior, ſupponẽs aliquid eſſe ipſum per ſe pulchrum, & bonum, & magnum, & cætera omnia Quę quidem ſi tu mihi dederis, eáque eſſe conceſſeris, ſpero tibi ex his ipſam cauſam demonſtrare, itémque inuenire eſſe animam immortalem. At verò inquit Cebes, quaſi iam tibi conceſſerim, nihil tibi faciendum eſt quo minus iam cõcludas. Conſidera inquit iam quæ ſequuntur deinceps, vtrùm in his mihi conſentias. Arbitror enim, ſiquid eſt aliud pulchrum præter ipſum pulchrum, non ob aliud quippiam eſſe pulchrum, quàm quia pulchri ipſius eſt particeps. Atque omnia dico ad hunc modum. Vtrum hanc cauſam recipis? Recipio equidem, inquit. Ergo nondum vltrà percipio, neque poſſum cæteras iſtas præclaras cauſas cognoſcere. Siquis autem mihi dixerit quare pulchrum ſit quodlibet, videlicet quia vel colorem habeat floridum, vel figuram, vel aliud quoduis talium, cætera equidem valere ſino: in cæteris enim omnibus ſoleo perturbari: id verò vnum ſimpliciter atque verè & fortaſſe imperitè penes me teneo, nihil aliud eſſe quod aliquid faciat pulchrum, quàm ipſius pulchri, ſiue præſentiam, ſiue communionem, ſiue qualicunque ratione, & quocunque modo id proueniat. Neque enim id adhuc eſſe affirmarem: ſed pulchro pulchra omnia eſſe pulchra, id mihi videtur tutiſſimum, tam mihi, quàm aliis reſpondere: atque huic fundamento innixus, puto nunquam me lapſurum, ſed & me & quemuis alium tutò reſpondere poſſe, quæcunque pulchra ſunt, ipſo pulchro fieri pulchra. Nónne & ipſe conſentis? Conſentio equidem. Ergo & quæ magna ſunt, ipſa magnitudine eſſe magna: & quæ maiora ſunt, ſimiliter eſſe maiora: & quæ minora, paruitate eſſe minora. Ita eſt. Igitur neque tu quidem aſſentieris, ſi quis aliquem dixerit alio quodam, capite eſſe maiorem: atque eum qui minor eſt, eodem capite eſſe minorem: ſed teſtificaberis te quidem nihil aliud eſſe dicturum,

A τοιαῦτα αἰτιώμενος, ἀμελήσας τὰς ὡς ἀληθῶς αἰτίας λέγειν, ὅτι ἐπειδὴ Ἀθηναίοις ἔδοξε βέλτιον εἶναι ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἐμοὶ βέλτιον αὖ δέδοκται ἐνθάδε καθῆσθαι, καὶ δικαιότερον, παραμένοντα ὑπέχειν τὴν δίκην ἣν ἂν κελεύσωσιν. ἐπεὶ, νὴ τὸν κύνα, ὡς ἐγῷμαι, πάλαι ἂν ταῦτα τὰ νεῦρά τε καὶ τὰ ὀστᾶ ἢ περὶ Μέγαρα ἢ Βοιωτοὺς ἦν, ὑπὸ δόξης φερόμενα τοῦ βελτίστου, εἰ μὴ δικαιότερον ᾤμην καὶ κάλλιον εἶναι, πρὸ τοῦ φεύγειν τε καὶ ἀποδιδράσκειν, ὑπέχειν τῇ πόλει δίκην ἥντιν' ἂν τάττῃ. ἀλλ' αἴτια μὲν τὰ τοιαῦτα καλεῖν, λίαν ἄτοπον. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι ἄνευ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχειν καὶ ὀστᾶ καὶ νεῦρα, καὶ ὅσα ἄλλα ἔχω, οὐκ ἂν οἷός τ' ἦν ποιεῖν τὰ δόξαντά μοι, ἀληθῆ ἂν λέγοι· ὡς μέντοι διὰ ταῦτα ποιῶ ἃ ποιῶ, καὶ ταῦτα νῷ πράττω,
B ἀλλ' οὐ τῇ τοῦ βελτίστου αἱρέσει, πολλὴ ἂν καὶ μακρὰ ῥαθυμία ἂν εἴη τοῦ λόγου. τὸ γὰρ μὴ διελέσθαι οἷόν τ' εἶναι, ὅτι ἄλλο μέν τι ἐστι τὸ αἴτιον τῷ ὄντι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο, ἄνευ οὗ τὸ αἴτιον οὐκ ἄν ποτ' εἴη αἴτιον. ὃ δή μοι φαίνονται ψηλαφῶντες οἱ πολλοὶ, ὥσπερ ἐν σκότει ἀλλοτρίῳ ὀνόματι προσχρώμενοι, ὡς αἴτιον αὐτὸ προσαγορεύειν. διὸ δὴ καὶ ὁ μέν τις δίνην περιτιθεὶς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, μένειν δὴ ποιεῖ τὴν γῆν· ὁ δὲ, ὥσπερ καρδόπῳ πλατείᾳ βάθρον τὸν ἀέρα ὑπερείδει. τὴν δὲ τοῦ ὡς οἷόν τε βέλτιστα αὐτὰ τεθῆναι δύναμιν, οὕτω νῦν κεῖσθαι, ταύτην οὔτε ζητοῦσιν, οὔτε τινὰ οἴονται δαιμονίαν ἰσχὺν ἔχειν· ἀλλὰ ἡγοῦνται
C τούτου ἄν ποτε Ἄτλαντα ἰσχυρότερον καὶ ἀθανατώτερον, καὶ μᾶλλον ἅπαντα ξυνέχοντα ἐξευρεῖν, καὶ ὡς ἀληθῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ δέον ξυνδεῖν καὶ ξυνέχειν, οὐδὲν οἴονται. ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης αἰτίας ὅπῃ ποτὲ ἔχει μαθητὴς ὁτουοῦν ἥδιστ' ἂν γενοίμην. ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐστερήθην, καὶ οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν οὔτε παρ' ἄλλου μαθεῖν οἷός τε ἐγενόμην, τὸν δεύτερον πλοῦν ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν ᾗ πεπραγμάτευμαι, βούλει σοι (ἔφη) ἐπίδειξιν ποιήσωμαι, ὦ Κέβης; Ὑπερφυῶς μὲν οὖν (ἔφη) ὡς βούλομαι. Ἔδοξε τοίνυν μοι (ἦ δ' ὅς) μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπείρηκα τὰ ὄντα σκοπῶν, δεῖν εὐλαβηθῆναι μὴ πάθοιμι ὅπερ οἱ τὸν ἥλιον
D ἐκλείποντα θεωροῦντες καὶ σκοπούμενοι πάσχουσι. διαφθείρονται γάρ που ἔνιοι τὰ ὄμματα, ἐὰν μὴ ἐν ὕδατι ἢ ἔν τινι τοιούτῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. τοιοῦτόν τι καὶ ἐγὼ διενοήθην, καὶ ἔδεισα μὴ παντάπασι τὴν ψυχὴν τυφλωθείην, βλέπων πρὸς τὰ πράγματα τοῖς ὄμμασι, καὶ ἑκάστῃ τῶν αἰσθήσεων ἐπιχειρῶν ἅπτεσθαι αὐτῶν. ἔδοξε δή μοι χρῆναι, εἰς τοὺς λόγους καταφυγόντα, ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν. ἴσως μὲν οὖν, ᾧ εἰκάζω, τρόπον τινὰ οὐκ ἔοικεν. οὐ γὰρ πάνυ συγχωρῶ, τὸν ἐν τοῖς λόγοις σκοπούμενον τὰ ὄντα, ἐν εἰκόσι μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὸν ἐν τοῖς ἔργοις. ἀλλ' οὖν δὴ ταύτῃ γε ὥρμησα, καὶ
E ὑποθέμενος ἑκάστοτε λόγον ὃν ἂν κρίνω ἐρρωμενέστατον εἶναι, ἃ μὲν ἄν μοι δοκῇ τούτῳ συμφωνεῖν, τίθημι ὡς ἀληθῆ ὄντα, καὶ περὶ αἰτίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· ἃ δ' ἂν μὴ, ὡς οὐκ ἀληθῆ. βούλομαι δέ σοι σαφέστερον εἰπεῖν ἃ λέγω. οἶμαι γάρ σε νῦν οὐ μανθάνειν. Οὐ μὰ τὸν Δί' (ἔφη ὁ Κέβης) οὐ σφόδρα. Ἀλλ' (ἦ δ' ὅς) ὧδε λέγω οὐδὲν καινὸν, ἀλλ' ἅπερ ἀεί τε ἄλλοτε καὶ ἐν τῷ παρεληλυθότι λόγῳ οὐδὲν πέπαυμαι λέγων. ἔρχομαι γὰρ δὴ ἐπιχειρῶν σοι ἐπιδείξασθαι τῆς αἰτίας τὸ εἶδος ὃ πεπραγμάτευμαι· καὶ εἶμι πάλιν ἐπ' ἐκεῖνα τὰ πολυθρύλλητα, καὶ ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνων, ὑποθέμενος εἶναί τι καλὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ, καὶ ἀγαθὸν, καὶ μέγα, καὶ τἆλλα πάντα· ἃ εἴ μοι δίδως τε καὶ
F ξυγχωρεῖς εἶναι ταῦτα, ἐλπίζω σοι ἐκ τούτων τὴν αἰτίαν ἐπιδείξειν, καὶ ἀνευρήσειν ὡς ἀθάνατον ἡ ψυχή. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη ὁ Κέβης) ὡς διδόντος σοι, οὐκ ἂν φθάνοις περαίνων. Σκόπει δὴ (ἔφη) τὰ ἑξῆς ἐκείνοις, ἐάν σοι ξυνδοκῇ ὥσπερ ἐμοί. φαίνεται γάρ μοι, εἴ τι ἐστὶν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλὸν, οὐδὲ δι' ἓν ἄλλο καλὸν εἶναι, ἢ διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ· καὶ πάντα δὴ οὕτω λέγω. τῇ τοιᾷδε αἰτίᾳ συγχωρεῖς; Συγχωρῶ, ἔφη. Οὐ τοίνυν (ἦ δ' ὅς) ἔτι μανθάνω, οὐδὲ δύναμαι τὰς ἄλλας αἰτίας τὰς σοφὰς ταύτας γιγνώσκειν· ἀλλ' ἐάν τίς μοι λέγῃ διότι καλόν ἐστιν ὁτιοῦν, ἢ ὅτι χρῶμα εὐανθὲς ἔχον, ἢ σχῆμα, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων, τὰ μὲν ἄλλα χαίρειν ἐῶ (ταράττομαι γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι) τοῦτο
G δὲ ἁπλῶς καὶ ἀτέχνως, καὶ ἴσως εὐήθως, ἔχω παρ' ἐμαυτῷ, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλὸν, ἢ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία, εἴτε κοινωνία, εἴτε ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη. οὐ γὰρ ἔτι τοῦτο διϊσχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίγνεται καλά. τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ἐμαυτῷ ἀποκρίνασθαι καὶ ἄλλῳ· καὶ τούτου ἐχόμενος, ἡγοῦμαι οὐκ ἄν ποτε πεσεῖν, ἀλλ' ἀσφαλὲς εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὁτῳοῦν ἄλλῳ ἀποκρίνασθαι, ὅτι τῷ καλῷ τὰ καλὰ γίγνεται καλά. ἢ οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ; Δοκεῖ. Καὶ μεγέθει ἄρα τὰ μεγάλα, μεγάλα, καὶ τὰ μείζω, μείζω· καὶ σμικρότητι τὰ ἐλάττω, ἐλάττω; Ναί. Οὐδὲ σὺ ἂν ἄρα ἀποδέχοιο εἴ τίς τινα φαίη ἕτερον ἑτέρου τῇ κεφαλῇ μείζω εἶναι, καὶ τὸν ἐλάττω,
H τῷ αὐτῷ τούτῳ ἐλάττω· ἀλλὰ διαμαρτύροιο ἂν ὅτι σὺ μὲν οὐδὲν ἄλ-

λο λέγεις, ἢ ὅτι τὸ μεῖζον πᾶν ἕτερον ἑτέρου, οὐδενὶ ἄλλῳ μεῖζόν ἐστιν ἢ μεγέθει· καὶ διὰ τοῦτο μεῖζον, διὰ τὸ μέγεθος. τὸ δὲ ἔλαττον, οὐδενὶ ἄλλῳ ἔλαττον ἢ σμικρότητι· καὶ διὰ τοῦτο ἔλαττον, διὰ τὴν σμικρότητα. φοβούμενος (οἶμαι) μή τις σοι ἐναντίος λόγος ἀπαντήσῃ, ἐὰν τῇ κεφαλῇ μείζονά τινα φῇς εἶναι καὶ ἐλάττω· πρῶτον μὲν, τῷ αὐτῷ τὸ μεῖζον μεῖζον εἶναι, καὶ τὸ ἔλαττον ἔλαττον. ἔπειτα τῇ κεφαλῇ σμικρᾷ οὔσῃ, τὸν μείζω μείζω εἶναι· καὶ τοῦτο δὴ τέρας εἶναι, τὸ σμικρῷ τινὶ μέγαν τινὰ εἶναι. ἢ οὐκ ἂν φοβοῖο ταῦτα; Καὶ ὁ Κέβης γελάσας, Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) τὰ δέκα τῶν ὀκτὼ δυοῖν πλείω εἶναι, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὑπερβάλλειν, φοβοῖο ἂν λέγειν, ἀλλὰ μὴ πλήθει καὶ διὰ τὸ πλῆθος; καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου ἡμίσει μεῖζον εἶναι, ἀλλ' οὐ μεγέθει; ὁ αὐτὸς γάρ που φόβος. Πάνυ γε, ἔφη. Τί δέ; ἑνὶ ἑνὸς προστεθέντος, τὴν πρόσθεσιν αἰτίαν εἶναι τοῦ δύο γενέσθαι, ἢ σχισθέντος, τὴν σχίσιν, οὐκ εὐλαβοῖο ἂν λέγειν; καὶ μέγα ἂν βοῴης ὅτι οὐκ οἶσθα ἄλλως πως ἕκαστον γιγνόμενον, ἢ μετασχὸν τῆς ἰδίας οὐσίας ἑκάστου οὗ ἂν μετάσχοι· καὶ ἐν τούτοις οὐκ ἔχεις ἄλλην τινὰ αἰτίαν τοῦ δύο γενέσθαι, ἀλλ' ἢ τὴν τῆς δυάδος μετάσχεσιν. καὶ δεῖν τούτου μετασχεῖν τὰ μέλλοντα δύο ἔσεσθαι, καὶ μονάδος, ὃ ἂν μέλλῃ ἓν ἔσεσθαι; τὰς δὲ σχίσεις ταύτας καὶ προσθέσεις, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας κομψείας ἐῴης ἂν χαίρειν, παρεὶς ἀποκρίνασθαι τοῖς σεαυτοῦ σοφωτέροις. σὺ δὲ δεδιὼς ἂν (τὸ λεγόμενον) τὴν σαυτοῦ σκιὰν, καὶ τὴν ἀπειρίαν, ἐχόμενος ἐκείνου τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς ὑποθέσεως, οὕτως ἀποκρίναιο ἄν; εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἔχοιτο, χαίρειν ἐῴης ἂν, καὶ οὐκ ἀποκρίναιο ἕως ἂν τὰ ἀπ' ἐκείνης ὁρμηθέντα σκέψαιο, εἴ σοι ἀλλήλοις ξυμφωνεῖ ἢ διαφωνεῖ; ἐπειδὴ δὲ ἐκείνης αὐτῆς δέοι σε διδόναι λόγον, ὡσαύτως ἂν διδοίης, ἄλλην αὖ ὑπόθεσιν ὑποθέμενος, ἥτις τῶν ἄνωθεν βελτίστη φαίνοιτο, ἕως ἐπί τι ἱκανὸν ἔλθοις; ἅμα δὲ οὐκ ἂν φύροιο (ὥσπερ οἱ ἀντιλογικοὶ) περί τε τῆς ἀρχῆς διαλεγόμενος, καὶ τῶν ἐξ ἐκείνης ὡρμημένων, εἴπερ βούλοιό τι τῶν ὄντων εὑρεῖν; ἐκείνοις μὲν γὰρ ἴσως οὐδεὶς περὶ τούτου λόγος, οὐδὲ φροντίς. ἱκανοὶ γὰρ, ὑπὸ σοφίας ὁμοῦ πάντα κυκῶντες, ὅμως δύνασθαι αὐτοὶ αὑτοῖς ἀρέσκειν. σὺ δ' εἴπερ εἶ τῶν φιλοσόφων, οἶμαι ἂν, ὡς ἐγὼ λέγω ποιοίης. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὅ, τε Σιμμίας ἅμα καὶ ὁ Κέβης. ΕΧ. Νὴ Δία, ὦ Φαίδων, εἰκότως γε. θαυμαστῶς γάρ μοι δοκεῖ ὡς ἐναργῶς, τῷ καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντι, εἰπεῖν ἐκεῖνος ταῦτα. Φ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἔδοξε. ΕΧ. Καὶ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἀποῦσι, νῦν δὲ ἀκούουσιν. ἀλλὰ τίνα δὴ ἦν τὰ μετὰ ταῦτα λεχθέντα; ΦΑΙ. Ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, ἐπεὶ αὐτῷ ταῦτα συνεχωρήθη, καὶ ὡμολογεῖτο εἶναί τι ἕκαστον τῶν εἰδῶν, καὶ τούτων τἆλλα μεταλαμβάνοντα αὐτῶν τούτων τὴν ἐπωνυμίαν ἴσχειν· τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἠρώτα, εἰ δὴ (ἦ δ' ὅς) ταῦτα οὕτω λέγεις, ἆρ' οὐχ, ὅταν Σιμμίαν Σωκράτους φῂς μείζω εἶναι, Φαίδωνος δὲ ἐλάττω, λέγεις τότ' εἶναι ἐν τῷ Σιμμίᾳ ἀμφότερα, καὶ μέγεθος καὶ σμικρότητα; Ἔγωγε. Ἀλλὰ γὰρ (ἦ δ' ὅς) ὁμολογεῖς τὸ τὸν Σιμμίαν ὑπερέχειν Σωκράτους, οὐχ ὡς τοῖς ῥήμασι λέγεται, οὕτω καὶ τὸ ἀληθὲς ἔχειν; οὐ γάρ που πεφυκέναι Σιμμίαν ὑπερέχειν τούτῳ τῷ Σιμμίαν εἶναι, ἀλλὰ τῷ μεγέθει ὃ τυγχάνει ἔχων. οὐδ' αὖ Σωκράτους ὑπερέχειν, ὅτι Σωκράτης ὁ Σωκράτης ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι σμικρότητα ἔχει ὁ Σωκράτης πρὸς τὸ ἐκείνου μέγεθος. Ἀληθῆ. Οὐδέ γε αὖ ὑπὸ Φαίδωνος ὑπερέχεσθαι τῷ ὅτι Φαίδων ὁ Φαίδων ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ὁ Φαίδων πρὸς τὴν Σιμμίου σμικρότητα; Ἔστι ταῦτα. Οὕτως ἄρα ὁ Σιμμίας ἐπωνυμίαν ἔχει, σμικρός τε καὶ μέγας εἶναι, ἐν μέσῳ ὢν ἀμφοτέρων· τοῦ μὲν τῷ μεγέθει ὑπερέχειν τὴν σμικρότητα παρέχων, τῷ δὲ, τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχον. καὶ ἅμα μειδιάσας, Ἔοικα (ἔφη) καὶ συγγραφικῶς ἐρεῖν, ἀλλ' οὖν ἔχει γε πως ὡς λέγω. Ξυνέφη. Λέγω δὲ τοῦδ' ἕνεκα, βουλόμενος δόξαι σοι ὅπερ ἐμοί. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτε θέλειν ἅμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος οὐδέποτε προσδέχεσθαι τὸ σμικρὸν, οὐδὲ θέλειν ὑπερέχεσθαι· ἀλλὰ δυοῖν τὸ ἕτερον, ἢ φεύγειν καὶ ὑπεκχωρεῖν ὅταν αὐτῷ προσίῃ τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν· ἢ προσελθόντος ἐκείνου ἀπολωλέναι· ὑπομένον δὲ καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα, οὐκ ἐθέλειν εἶναι ἕτερον ἢ ὅπερ ἦν. ὥσπερ ἐγὼ δεξάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν σμικρότητα, καὶ ἔτι ὢν ὅσπερ εἰμὶ, οὗτος ὁ αὐτὸς σμικρός εἰμι. ἐκεῖνο δὲ οὐ τετόλμηκε, μέγα ὂν, σμικρὸν εἶναι. ὡς δ' αὔτως καὶ τὸ σμικρὸν τὸ ἐν ἡμῖν, οὐκ ἐθέλει ποτὲ μέγα γίγνεσθαι, οὐδὲ εἶναι· οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἐναντίων, ἔτι ὂν ὅπερ ἦν, ἅμα τοὐναντίον γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι· ἀλλ' ἤτοι ἀπέρχεται ἢ ἀπόλλυται ἐν τούτῳ τῷ παθήματι. Παντάπασιν (ἔφη ὁ Κέβης) οὕτω φαίνεταί μοι. καί τις εἶπε τῶν παρόντων ἀκούσας (ὅστις δ' ἦν, οὐ σαφῶς μέμνημαι) Πρὸς θεῶν, οὐκ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑμῖν λόγοις αὐτὸ τὸ ἐναντίον τῶν νυνὶ λεγομένων ὡμολογεῖτο; ἐκ τοῦ ἐλάττονος τὸ μεῖζον γίγνεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἔλαττον; καὶ ἀτεχνῶς αὕτη εἶναι ἡ γένεσις τοῖς ἐναντίοις ἐκ τῶν ἐναντίων; νῦν δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἂν ποτε γένοιτο. καὶ ὁ Σωκράτης, παραβαλὼν τὴν

A quàm omne maius alio nõ alia re vlla quàm magnitudine eſſe
maius, atque ob hoc maius, ob ipſam ſcilicet magnitudinem:
minus autem, nullo ſimiliter alio minus quàm paruitate, &
propter hoc eſſe minus, propter ipſam videlicet paruitatem:
metuens, vt puto, ne ſi quem dixeris capite maiorem eſſe, vel
minorem, quiſpiam tibi ſic obiiciat: primùm quidem eadem
re & maius eſſe maius, & minus eſſe minus: deinde quòd capi
te, quæ res parua eſt, maiorẽ affirmes eſſe maiorẽ. Hoc autem
dicet monſtro eſſe perſimile, vt paulò aliquo magnum quid-
dam eſſe dicas. Nónne hæc metueres? Tunc Cebes ſubridens,
Equidẽ, inquit. Nónne ſimiliter quoque metueres dicere, in-
B quit, decem plura, quàm octo eſſe duobus, atq; ob hãc cauſam
ſuperare, potius quàm multitudine, atque propter multitudi-
nẽ? Ac ſimiliter bicubitum cubitali maius eſſe dimidio potius
quàm magnitudine? Id enim ſimiliter eſt metuendũ. Omnino,
inquit. Quid verò ſi vni addatur vnum, additamentum ipſum
eſſe cauſam, vt duo fiant, vel ſi diuidatur, diuiſionẽ ipſam duo-
rum eſſe cauſam, dicere non formidares? Altiúſque exclama-
res, neſcire te quónam alio pacto quicquam fiat, niſi participa
tione quadam eſſentiæ vnicuique propriæ, cuius ſit particeps?
atque in his nullam aliam habere te cauſam, cur duo fiant
præter duitatis ipſius participationẽ: ſed oportere huius par-
C ticipia fore, quæcunque futura ſunt duo: & ſimiliter vnitatis
quodcunque futurũ ſit vnum? Has verò diuiſiones adiunctio-
néſq;, & cæteras eiuſmodi argutias valere ſineres, relinqueréſ
que ſapientioribus te per eas pro arbitrio reſponſuris: tu ve-
rò tuam, quemadmodum dici ſolet, metuens vmbram & im-
peritiam, atque innixus tutiſſimæ illi poſitioni, ſic vtique re-
ſponderes? At verò ſi quis eandem poſitionem complexus in-
ſtaret, valere ſineres, neque prius reſponderes, quàm quæ in-
de manant, conſideraſſes, vtrum conſonent inuicem, aut diſ-
ſonent? Vbi verò illius ipſius rationem oporteret afferre, eo-
dem modo afferres, atque aliam rurſus poſitionẽ adduceres,
quæ ſuperiorum optima videretur, quoad ad aliquid ſufficiens
peruenires? Nunquam verò ſimul confunderes contentioſo-
D rum more, vbi & de principio, & de his quæ à principio de-
ducuntur, diſputas, ſi modò velles eorũ aliquid quæ verè ſunt,
inuenire? Nam illis fortaſſe nullus hac de re ſermo eſt, nulla
cura. Poſſunt enim præ ſapientia & ſimul omnia commiſcere,
& tamen ſibimet placere. Tu verò ſi ex philoſophorum nu-
mero es, quæ dico, vt arbitror, facies. Veriſſima loqueris, in-
quit Simmias, & Cebes. ECH. Per Iouem, ô Phædo, meritò ad-
modum conſenſerunt. mirificè enim ille mihi videtur rem i-
pſam vel hebetiſſimo cuique explanaſſe. PH. Sic prorſus, ô E-
E checrates, præſentibus omnibus ſimiliter viſum fuit. ECHE.
Quid mirum? cùm nobis quoque qui non interfuimus, nunc
ſimiliter audientibus videatur. Verùm quænam poſt hęc dicta
fuerunt? PHÆ. Vt equidem arbitror, poſtquàm hæc illi Socrati
conceſſerunt, conſenſerúntque ſpeciem quamlibet aliquid
eſſe, & quæ harum participia ſunt, ipſarum denominationem
habere, deinceps hunc in modum interrogauit. Si hæc ita ſe
habent, nónne quando Simmiam dicis Socrate quidem ma-
iorem eſſe, Phædone verò minorem, tunc affirmas in Simmia
F vtrunque eſſe, & magnitudinem ſimul & paruitatem? Equidẽ.
Attamen Simmiam confiteris excedere Socratem, non ita re-
uera vt verba ſonant. Non enim ita natura inſtitutum eſſe exi-
ſtimas Simmiã, vt ea ratione ſuperet qua eſt Simmias, ſed ma-
gnitudine quam habet: neque rurſus Socratem eo quòd So-
crates eſt excedi, ſed quia paruitatem præ magnitudine illius
habeat. Vera loqueris. Similiter nec à Phædone ſuperari, eo
quòd Phædo ſit Phædo, ſed quia Phædo præ Simmiæ paruita-
te magnitudinem habet. Ita eſt. Sic itaque Simmias denomi-
nationem parui habet & magni. ſiquidem in amborum medio
G poſitus, alterius quidem paruitatem magnitudine ſuperat, al-
terius verò magnitudini paruitate cedit. Et ſimul ſubridens,
inquit: Videor equidẽ expreſſius accuratiúſque dicturus. ve-
runtamen eſt vt dico. Sic apparet. Dico autem propterea, quia
cupio videri tibi quod & mihi videtur. Opinor enim non ſo-
lùm magnitudinem ipſam nũquam velle magnam ſimul par-
uámque eſſe, verumetiam neque hanc quæ in nobis eſt ma-
gnitudinẽ vnquam recipere paruitatem, neque ſuperari vel-
le: ſed è duobus alterum accidere: vel fugere, ſéque ſubtrahe-
re quando aduentat contraria paruitas: vel cùm illa aduene-
rit, interire: nolle autem expectare, atque in paruitate reci-
pienda aliud eſſe quàm erat. Quemadmodum ego cùm ſuſce-
H perim ſuſtinuerímque paruitatẽ, quandiu is ipſe ſum qui ſum,
ſic ipſemet ſum paruus. Illud autem quod magnũ eſt, nunquã
ſuſtinuit eſſe paruũ: ſimiliter paruũ quod eſt in nobis, nũquã vult magnũ aut fieri, aut eſſe. neq; aliud quicquã cõtrariorũ, quã-
diu eſt id quod erat, patitur ſimul cõtrariũ fieri aut eſſe, ſed aut abit, aut perit cùm aduẽtat cõtrariũ. Ita prorſus exiſtimo, inquit
Cebes. Tunc quidã eorũ qui aderãt, hæc audiens, quis autẽ ille fuerit, non ſatis memini, Dij boni, inquit, nónne in ſuperioribus
cõtrariũ eorum quę dicũtur, nobis eſt conceſſum, videlicet ex minori maius fieri, atque ex maiori minus, eſſéque proculdubio
generationẽ cõtrariorum ex contrariis? Nunc autem videmini fieri id non poſſe, dicere. Cùm verò Socrates admouens caput,

auſcultaſſet. Viriliter, inquit, id recordatus es: non tamen intelligis differẽtiam inter id quod modò dictum eſt, atque illud ſuperius. Tunc enim dicebatur ex contraria re, rẽ contrariam fieri: nunc verò contrarium ipſum ſibimet contraarium fieri nũquam, neq; quod in nobis, neque quod in natura contrarium eſt. Tunc enim, ô amice, de his quæ habent contraria dicebamus, hæc illorum cognomine appellantes. At nunc de illis ipſis loquimur, quæ his inſunt, quorúmve præſentia cognomẽ habent ea quæ nominantur. Illa verò ipſa dicimus nunquam velle mutuam inter ſe generationẽ ſuſcipere. Et ſimul Cebetẽ intuitus inquit: Num te quoque Cebes aliquid eorũ quæ ab hoc obiecta ſunt, perturbauit? Haud equidẽ, inquit Cebes, ita ſum affectus, ac tibi affirmo non multum me turbari. Id ergo ſimpliciter, inquit, confeſſi ſumus, contrarium nunquam ſibimet fore contrarium. Omnino, inquit. Aduerte præterea num & in hoc mecum ſentias. Vocáſne aliquid calorẽ atque frigus? Voco equidem. Num tanquam niuẽ atque ignem? Non per Iouẽ. An aliud quiddam calorem eſſe quàm ignem, & aliud frigus quàm niuem? Ita. Sed hoc quoque tibi videri puto, niuem quandiu nix eſt, nunquam ſuſcepturam eſſe calorem, quemadmodum in ſuperioribus dicebamus: nec fore niuem vt erat prius ſimúlque calidam: ſed aduentante calore, aut ſubterfugere, aut interire. Penitus. Similiter & ignem ſubintrante frigore, aut ſubterfluere, aut extingui, nec vnquam poſſe & ſuſcipere frigus, & ſimul eſſe ignẽ ſicut prius erat, & frigidum. Vera narras. Sunt igitur quædam eiuſmodi, vt non ſolùm ſpeciẽ ipſam nomine ſuo dignẽtur per omne tẽpus, ſed & aliud quiddam, quod quidem non eſt primum illud, habet verò quandiu eſt, illius formã. In hoc rurſus tibi quod volo, fortè manifeſtius erit. Impar enim ſemper oportet nomẽ id quod nunc dicimus, poſſidere. Nónne? Oportet ſanè. Nũ id ſolum ex omnibus? hoc enim quæro: an & aliud quiddam, quod quidẽ eſt non idipſum impar, attamen hoc oportet vnà cum ſuo nomine, hoc inſuper nomine alio ſemper appellari, propterea quòd ita natura ſit inſtitutum, vt nunquam ab impari deſeratur? Dico autem hoc ipſum eſſe ternarium, aliáque permulta. Conſidera verò de ternario. An nõ tibi videtur hũc & ſuiipſius nomine ſemper nuncupandum eſſe, & ſimul nomine imparis? Quod quidem impar non idem eſt quod eſt ternarius. Veruntamen ita natura comparatus eſt, & ternarius, & quinarius, & omnis medietas numeri, vt quãuis nõ idẽ ſit qđ impar, ſẽper tamẽ eorũ quiuis ſit impar. Præterea duo & quatuor, omníſq; alter numeri ordo, quãuis idẽ par nõ ſit, ſimul tamẽ quilibet illorũ par ſemper exiſtit. Cõcedis néc ne? Quídni? Cõtẽplare ergo q̃d velim. eſt aũt eiuſmodi. videtur quidẽ nõ ſolùm ipſa inter ſe cõtraria ſeſe inuicẽ non recipere, verumetiam quæcunque talia ſunt, vt licet contraria inter ſe non ſint, ſemper tamen contraria poſſideant, nunquam recipere ſpeciem illam quæ ipſi ſpeciei quam in ſe habent, contraria ſit, ſed hac adueniente, aut perire protinus, aut abire. An nõ dicemus tria & pri⁹ interitura & aliud quoduis paſſura, quàm ſuſtineant vt quatenus tria ſunt paria fiant? Ita prorſus, inquit Cebes. Non tamẽ cõtrarius eſt binarius ternario. Non certè. Non ſolùm ergo ſpecies ipſæ contrariæ nunquàm inuicem ſe recipiunt, ſed etiam alia quædam contrariorum ingreſſum mutuum non ſuſcipiunt. Veriſſima narras. Víſne igitur hæc, ſi poſſumus, qualia ſint, definiamus? Volo equidem. An non Cebes hæc erunt quæ quodcunque occupant, tale reddunt, vt non ſolùm ſuiipſius ideam retinere cogatur, ſed etiam contrario illi ſit opus? Quónam pacto dicis? Quemadmodum paulò antè dicebamus. Scis enim quæ trium continentur idea, oportere non ſolùm tria, ſed etiam imparia eſſe. Certè. Ad hoc tale vtique dicebamus ideam contrariam illi quæ id perficit, nunquam accedere. Nunquam. Perficit autem imparis ideã. Hæc ipſa. Contraria verò huic paris idea. Ita eſt. Ergo ternario numero idea paris ſe nunquam inſinuabit. Nunquam. Quapropter ternarius numerus paris eſt expers. Expers. Ternarius ergo eſt neceſſariò impar. Eſt. Quod ergo definiendum dicebam, qualia videlicet ſint, quæ etſi alicui non ſunt contraria, ipſum tamen contrarium non admittunt, perinde ſe habet vt Ternarius: quæ cum pari non ſit contraria, nihilò tamen magis ipſum accipit. Nam ſemper contrarium affert binarius ad impar, & ignis ad frigidum, aliaque quàm plurima. At vide iam num ita definiendum putes, vt non modò contrarium, non admittat contrarium, verumetiam illud quod aliquid afferat contrarium illi ad quod ipſum accedat, ipſum videlicet quod affert, nunquam contrariam eius quæ affertur recipiat formam. Rurſus autem recordare: neque enim inutile ſæpius audire. Neque quinque paris ſpeciem admittent, neque decem imparis, quod eſt duplum. Hoc quidem ipſum alij contrarium, ſpeciem tamen imparis accipiet nunquam. Neque etiam numerus ſeſquialter, neque alia huiuſmodi quæ dimidium habent, formam totius ſuſcipiunt, ſimiliterque numerus qui partem habet tertiam, atque eiuſdem generis alia, ſi modò aſſequeris iſta, atque conſentis. Omnino equidem conſentio atque aſſequor. Rurſus tanquam à principio mihi dicas. Nec tamen per id quod nunc interrogo, ſed per aliud quiddam mihi reſpondeas me imitatus. Dico

A κεφαλὴν, καὶ ἀκούσας, Ἀνδρικῶς, ἔφη, ἀπεμνημόνευκας. οὐ μέντοι ἐννοεῖς τὸ διαφέρον τοῦ τε νῦν λεγομένου καὶ τοῦ τότε. τότε μὲν γὰρ ἐλέγετο, ἐκ τοῦ ἐναντίου πράγματος τὸ ἐναντίον πρᾶγμα γίγνεσθαι· νῦν δὲ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἐναντίον ἑαυτῷ ἐναντίον οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, οὔτε τὸ ἐν ἡμῖν, οὔτε τὸ ἐν τῇ φύσει. τότε μὲν γὰρ, ὦ φίλε, περὶ τῶν ἐχόντων τὰ ἐναντία ἐλέγομεν, ἐπονομάζοντες αὐτὰ τῇ ἐκείνων ἐπωνυμίᾳ· νῦν δὲ περὶ ἐκείνων αὐτῶν, ὧν ἐνόντων ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν τὰ ὀνομαζόμενα. αὐτὰ δ' ἐκεῖνα οὐκ ἄν ποτέ φαμεν ἐθελῆσαι γένεσιν ἀλλήλων δέξασθαι. καὶ ἅμα βλέψας εἰς τὸν Κέβητα, εἶπεν, Ἆρα μή που, ὦ Κέβης, καὶ σέ τι τούτων ἐτάραξεν ὧν ὅδε εἶπεν; Οὐδ', ἔφη ὁ Κέβης, οὕτως ἔχω· καίτοι οὔτι λέγω, ὡς οὐ πολλά με ταράττει. Συνωμολογήκαμεν ἄρα (ἦ δ' ὅς) ἁπλῶς B τοῦτο, μηδέποτε ἐναντίον ἑαυτῷ τὸ ἐναντίον ἔσεσθαι. Παντάπασιν, ἔφη. Ἔτι δή μοι καὶ τόδε σκέψαι (ἔφη) εἰ ἄρα ξυνομολογήσεις. θερμόν τι καλεῖν καὶ ψυχρόν. Ἔγωγε. Ἆρ' οὐχ ὅπερ χιόνα καὶ πῦρ; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' ἕτερόν τι πυρὸς τὸ θερμὸν, καὶ ἕτερόν τι χιόνος τὸ ψυχρόν; Ναί. Ἀλλὰ τόδε γ' οἶμαι δοκεῖ σοι, οὐδέποτε χιόνα οὖσαν, δεξαμένην τὸ θερμὸν (ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν) ἔτι ἔσεσθαι ὅπερ ἦν, χιόνα καὶ θερμὸν, ἀλλὰ προσιόντος τοῦ θερμοῦ ἢ ὑπεκχωρήσειν αὐτῷ, ἢ ἀπολεῖσθαι. Πάνυ γε. Καὶ τὸ πῦρ γε αὖ, προσιόντος τοῦ ψυχροῦ αὐτῷ, ἢ ὑπεξιέναι, ἢ ἀπολεῖσθαι· οὐ μέντοι ποτὲ τολμήσειν, δεξάμενον τὴν ψυχρότητα, ἔτι C εἶναι ὅπερ ἦν πῦρ, καὶ ψυχρόν. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἔστιν ἄρ' (ἦ δ' ὅς) περὶ ἔνια τῶν τοιούτων, ὥστε μὴ μόνον αὐτὸ τὸ εἶδος ἀξιοῦσθαι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι· ὃ ἔστι μὲν οὐκ ἐκεῖνο, ἔχει δὲ τὴν ἐκείνου μορφὴν ἀεὶ, ὅτανπερ ᾖ. ἔτι δ' ἐν τοῖσδε ἴσως ἔσται σαφέστερον ὃ λέγω. τὸ γὰρ περιττὸν ἀεί που δεῖ τούτου τοῦ ὀνόματος τυγχάνειν ὅπερ νῦν λέγομεν· ἢ οὔ; Πάνυ γε. Ἆρα μόνον τῶν ὄντων (τοῦτο γὰρ ἐρωτῶ) ἢ καὶ ἄλλο τι, ὃ ἔστι μὲν οὐχ ὅπερ τὸ περιττὸν· ὅμως δὲ δεῖ αὐτὸ μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦτο καλεῖν ἀεὶ, διὰ τὸ οὕτω πεφυκέναι, ὥστε τοῦ περιττοῦ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι; λέγω δὲ αὐτὸ εἶναι, οἷον καὶ ἡ τριὰς πέπονθε, καὶ ἄλλα πολλά. σκόπει δὲ περὶ τῆς τριάδος. ἆρα οὐ δοκεῖ σοι τῷ τε αὐτῆς D ὀνόματι ἀεὶ προσαγορευτέα εἶναι, καὶ τῷ τοῦ περιττοῦ ὄντος, οὐχ ὅπερ τῆς τριάδος; ἀλλ' ὅμως οὕτω πως πέφυκε καὶ ἡ τριὰς καὶ ἡ πεμπτὰς, καὶ ὁ ἥμισυς τοῦ ἀριθμοῦ ἅπας, ὥστε οὐκ ὢν ὅπερ τὸ περιττὸν, ἀεὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐστὶ περιττός. καὶ αὖ τὰ δύο, καὶ τὰ τέσσαρα, καὶ ἅπας ὁ ἕτερος αὖ στίχος τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ὢν ὅπερ τὸ ἄρτιον, ὅμως ἕκαστος αὐτῶν ἄρτιός ἐστιν ἀεί. ξυγχωρεῖς; ἢ οὔ; Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη. Ὃ τοίνυν (ἔφη) βούλομαι δηλῶσαι, ἄθρει. ἔστι δὲ τόδε· ὅτι φαίνεται οὐ μόνον ἐκεῖνα τὰ ἐναντία ἄλληλα οὐ δεχόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅσα οὐκ ὄντα ἀλλήλοις ἐναντία, ἀεὶ ἔχει τὰ ἐναντία, οὐδὲ ταῦτα ἔοικε δεχομένοις ἐκείνην τὴν ἰδέαν, ἣ ἂν τῇ ἐν αὐτῇ οὔσῃ ἐναντία ᾖ· ἀλλ' ἐπιούσης αὐτῆς, ἤτοι ἀπολλύμενα, ἢ ὑπεκχω- E ροῦντα. ἢ οὐ φήσομεν τὰ τρία καὶ ἀπολεῖσθαι πρότερον, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν πείσεσθαι πρὶν ὑπομεῖναι ἔτι, τρία ὄντα ἄρτια γενέσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Οὐδὲ μὴν (ἦ δ' ὅς) ἐναντίον γέ ἐστι δυὰς τριάδι. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐκ ἄρα μόνον τὰ εἴδη τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ἄλλ' ἄττα τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Βούλει οὖν (ἦ δ' ὅς) ἐὰν οἷοί τε ὦμεν, ὁρισώμεθα ὁποῖα ταῦτ' ἐστί; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν (ἔφη) ὦ Κέβης, τάδε εἴη ἂν, ἃ ὅ, τι ἂν κατάσχῃ, μὴ μόνον ἀναγκάζει τὴν αὐτοῦ ἰδέαν αὐτὸ ἴσχειν, ἀλλὰ καὶ μηδ' F ἐναντίαν αὐτῇ δέχεσθαι; Πῶς λέγεις; Ὥσπερ ἄρτι ἐλέγομεν. οἶσθα γὰρ δή που ὅτι ἃ ἂν ἡ τῶν τριῶν ἰδέα κατάσχῃ, ἀνάγκη αὐτοῖς οὐ μόνον τρισὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ περιττοῖς; Πάνυ γε. Ἐπὶ τὸ τοιοῦτον δὴ, φαμὲν, ἡ ἐναντία ἰδέα ἐκείνῃ τῇ μορφῇ ἣ ἂν τοῦτο ἀπεργάζηται, οὐδέποτ' ἂν ἔλθοι. Οὐ γάρ. Εἰργάζετο δέ γε ἡ περιττή; Ναί. Ἐναντία δὲ ταύτῃ ἡ τοῦ ἀρτίου; Ναί. Ἐπὶ τὰ τρία ἄρα ἡ τοῦ ἀρτίου ἰδέα οὐδέποτε ἥξει; Οὐ δῆτα. Ἄμοιρα δὴ τοῦ ἀρτίου τὰ τρία; Ἄμοιρα. Ἀνάρτιος ἄρα ἡ τριάς. Ναί. Ὃ τοίνυν ἔλεγον ὁρίσασθαι, ποῖα οὐκ ἐναντία τινὶ ὄντα, ὅμως οὐ δέχεται αὐτὸ τὸ ἐναντίον· οἷον νῦν ἡ τριὰς τῷ ἀρτίῳ οὐκ οὖσα ἐναντία, οὐδέν τι μᾶλλον αὐτὸ δέχεται. τὸ γὰρ ἐναντίον αὐτῷ ἀεὶ ἐπιφέρει, καὶ ἡ δυὰς τῷ περιττῷ, καὶ τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ, καὶ ἄλλα πάμπολλα. ἀλλ' ὅρα δὴ εἰ οὕτως G ὁρίζῃ, μὴ μόνον τὸ ἐναντίον τὸ ἐναντίον μὴ δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο ὃ ἂν ἐπιφέρῃ τι ἐναντίον ἐκείνῳ ἐφ' ὅ, τι ἂν αὐτὸ ἴῃ, αὐτὸ τὸ ἐπιφέρον τὴν τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντιότητα μηδέποτε δέξασθαι. πάλιν δὲ ἀναμιμνήσκου. οὐ γὰρ χεῖρον πολλάκις ἀκούειν. τὰ πέντε, τὴν τοῦ ἀρτίου οὐ δέξεται· οὐδὲ τὰ δέκα τὴν τοῦ περιττοῦ, τὸ διπλάσιον. τοῦτο μὲν οὖν καὶ αὐτὸ ἄλλῳ ἐναντίον, ὅμως δὲ τὴν τοῦ περιττοῦ οὐ δέξεται· οὐδὲ δὴ τὸ ἡμιόλιον, οὐδὲ τἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἥμισυ τὴν τοῦ ὅλου, καὶ τριτημόριον αὖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἕπῃ τε καὶ συνδοκεῖ σοι οὕτω. Πάνυ σφόδρα καὶ ξυνδοκεῖ, ἔφη, καὶ ἕπομαι. Πάλιν δή μοι (ἔφη) ἐξ ἀρχῆς λέγε. καί μοι ὃ ἂν ἐρωτῶ ἀποκρίνου, ἀλλὰ ἄλλο, μιμούμενος ἐμέ.

λέγω γὰρ

λέγω δὲ παρ' ἣν τὸ πρῶτον ἔλεγον ἀπόκρισιν, τὴν ἀσφαλῆ ἐκείνην, ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἄλλην ὁρῶν ἀσφάλειαν. εἰ γὰρ ἔροιό με ᾧ ἂν τί ἐν τῷ σώματι ἐγγένηται, θερμὸν ἔσται, οὐ τὴν ἀσφαλῆ σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ, ὅτι ᾧ ἂν θερμότης· ἀλλὰ κομψοτέραν ἐκ τῶν νῦν, ὅτι ᾧ ἂν πῦρ. οὐδὲ ἂν ἔρῃ, ᾧ ἂν σώματι τί ἐγγένηται, νοσήσει, οὐκ ἐρῶ ὅτι ᾧ ἂν νόσος, ἀλλ' ᾧ ἂν πυρετός. οὐδ' ᾧ ἂν ἀριθμῷ τί ἐγγένηται, περιττὸν ἔσται, οὐκ ἐρῶ, ᾧ ἂν περιττότης· ἀλλ' ᾧ ἂν μονάς, καὶ τἆλλα οὕτως. ἀλλ' ὅρα εἰ ἤδη ἱκανῶς οἶσθ' ὅ,τι βούλομαι. Ἀλλὰ πάνυ ἱκανῶς, ἔφη. Ἀποκρίνου δή (ἦν δ' ὅς) ᾧ ἂν τί ἐγγένηται σώματι, ζῶν ἔσται. Ὧ ἂν ψυχή, ἔφη. Οὐκοῦν ἀεὶ τοῦτο οὕτως ἔχει. Πῶς γὰρ οὐχί; ἦ δ' ὅς. ἡ ψυχὴ ἄρα ὅ,τι ἂν αὐτὴ κατάσχῃ, ἀεὶ ἥκει ἐπ' ἐκεῖνο, φέρουσα ζωήν; Ἥκει μέντοι, ἔφη. Πότερον δ' ἔστι τι ζωῇ ἐναντίον, ἢ οὐδέν; Ἔστιν, ἔφη. Τί; Θάνατος. Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ τὸ ἐναντίον ᾧ αὐτὴ ἐπιφέρει ἀεί, οὐ μήποτε δέξηται, ὡς ἐκ τῶν πρόσθεν ὡμολόγηται. Καὶ μάλα σφόδρα, ἔφη ὁ Κέβης. Τί οὖν; τὸ μὴ δεχόμενον τὴν τοῦ ἀρτίου ἰδέαν, τί νῦν δὴ ὠνομάζομεν; Ἀνάρτιον, ἔφη. Τὸ δὲ δίκαιον μὴ δεχόμενον, καὶ ὃ ἂν μουσικὸν μὴ δέχηται; Ἄμουσον (ἔφη) τὸ δέ, ἄδικον. Εἶεν. ὃ δ' ἂν θάνατον μὴ δέχηται, τί καλοῦμεν; Ἀθάνατον, ἔφη. Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ οὐ δέχεται θάνατον. Οὔ. Ἀθάνατον ἄρα ἡ ψυχή; Ἀθάνατον. Εἶεν, ἔφη. τοῦτο μὲν δὴ ἀποδεδεῖχθαι φῶμεν; ἢ πῶς δοκεῖ; Καὶ μάλα γε ἱκανῶς, ὦ Σώκρατες. Τί οὖν (ἦ δ' ὅς) ὦ Κέβης; εἰ τῷ ἀναρτίῳ ἀναγκαῖον ἦν ἀνωλέθρῳ εἶναι, ἄλλο τι τὰ τρία ἢ ἀνώλεθρα ἂν ἦν; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ ἄθερμον ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ὁπότε τις ἐπὶ χιόνα θερμὸν ἐπάγοι, ὑπεξῄει ἂν ἡ χιών, οὖσα σῶς καὶ ἄτηκτος; οὐ γὰρ ἂν ἀπώλετό γε, οὐδ' αὖ ὑπομένουσα, ἐδέξατο ἂν τὴν θερμότητα. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ὡς δ' αὔτως, οἶμαι, κἂν εἰ τὸ ἄψυκτον ἀνώλεθρον ἦν, ὁπότε ἐπὶ τὸ πῦρ ψυχρόν τι ἐπῄει, οὔποτ' ἂν ἀπεσβέννυτο, οὐδ' ἀπώλλυτο, ἀλλὰ σῶν ἂν ἀπελθὸν ᾤχετο. Ἀνάγκη, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ὧδε (ἔφη) ἀνάγκη περὶ τοῦ ἀθανάτου εἰπεῖν· εἰ μὲν τὸ ἀθάνατον, καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, ἀδύνατον ψυχῇ, ὅταν θάνατος ἐπ' αὐτὴν ἴῃ, ἀπόλλυσθαι. θάνατον μὲν γὰρ δή, ἐκ τῶν προειρημένων, οὐ δέξεται, οὐδ' ἔσται τεθνηκυῖα· ὥσπερ τὰ τρία οὐκ ἔσται (ἔφαμεν) ἄρτιον, οὐδέ γ' αὖ τὸ περιττόν· οὐδὲ δὴ τὸ πῦρ, ψυχρόν, οὐδέ γε ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης. ἀλλὰ τί κωλύει (φαίη ἄν τις) ἄρτιον μὲν τὸ περιττὸν μὴ γίγνεσθαι, ἐπιόντος τοῦ ἀρτίου, ὥσπερ ὡμολόγηται· ἀπολλυμένου δὲ αὐτοῦ, ἀντ' ἐκείνου ἄρτιον γεγονέναι; τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἂν ἔχοιμεν διαμάχεσθαι, ὅτι οὐκ ἀπόλλυται. τὸ γὰρ ἀνάρτιον, οὐκ ἀνώλεθρόν ἐστιν. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ὡμολόγητο ἡμῖν, ῥᾳδίως ἂν διεμαχόμεθα, ὅτι ἐπελθόντος τοῦ ἀρτίου, τὸ περιττὸν καὶ τὰ τρία οἴχεται ἀπιόντα· καὶ περὶ πυρὸς καὶ θερμοῦ καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἂν διεμαχόμεθα. ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ νῦν περὶ τοῦ ἀθανάτου, εἰ μὲν ἡμῖν ὁμολογεῖται καὶ ἀνώλεθρον εἶναι, ψυχὴ ἂν εἴη, πρὸς τῷ ἀθάνατος εἶναι, καὶ ἀνώλεθρος· εἰ δὲ μή, ἄλλου ἂν δέοι λόγου. Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ (ἔφη) τούτου γε ἕνεκα. σχολῇ γὰρ ἄν τι ἄλλο φθορὰν μὴ δέχοιτο, εἴ γε τὸ ἀθάνατον καὶ ἀΐδιον ὄν, φθορὰν δέξαιτο. Ὁ δέ γε θεός (οἶμαι) ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς εἶδος, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀθάνατόν ἐστι, παρὰ πάντων ἂν ὁμολογηθείη μηδέποτε ἀπόλλυσθαι. Παρὰ πάντων μέντοι νὴ Δί' (ἔφη) ἀνθρώπων γε· καὶ ἔτι μᾶλλον, ὡς ἐγῷμαι, παρὰ θεῶν. Ὁπότε δὴ τὸ ἀθάνατον, καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄλλο τι ψυχή, ἤ, εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὖσα, καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη; Πολλὴ ἀνάγκη. Ἐπιόντος ἄρα θανάτου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸ μὲν θνητὸν (ὡς ἔοικεν) αὐτοῦ ἀποθνήσκει· τὸ δ' ἀθάνατον, σῶν καὶ ἀδιάφθορον οἴχεται ἀπιόν, ὑπεκχωρῆσαν τῷ θανάτῳ. Φαίνεται. Παντὸς μᾶλλον ἄρα (ἔφη) ὦ Κέβης, ψυχὴ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον· καὶ τῷ ὄντι ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν ᾅδου. Οὔκουν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλο τι λέγειν, οὐδέ πῃ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις. ἀλλ' εἰ δή τι Σιμμίας ὅδε, ἤ τις ἄλλος ἔχει λέγειν, εὖ ἔχει μὴ κατασιγῆσαι. ὡς οὐκ οἶδα εἰς ὅντινά τις ἄλλον καιρὸν ἀναβάλλοιτο ἢ τὸν νῦν παρόντα, περὶ τῶν τοιούτων βουλόμενος ἤ τι εἰπεῖν, ἢ ἀκοῦσαι. Ἀλλὰ μὴν (ἦ δ' ὃς ὁ Σιμμίας) οὐδ' αὐτὸς ἔχω ἔτι ὅπῃ ἀπιστῶ, ἔκ γε τῶν λεγομένων. ὑπὸ μέντοι τοῦ μεγέθους περὶ ὧν οἱ λόγοι εἰσί, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀτιμάζων, ἀναγκάζομαι ἀπιστίαν ἔτι ἔχειν παρ' ἐμαυτῷ περὶ τῶν εἰρημένων. Οὐ μόνον γ' ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, ταῦτά τε εὖ λέγεις, ἀλλὰ καὶ τάς γε ὑποθέσεις τὰς πρώτας, καὶ εἰ πισταὶ ἡμῖν εἰσιν, ὅμως ἐπισκεπτέαι σαφέστερον· καὶ ἐὰν αὐτὰς ἱκανῶς διέλητε, ὡς ἐγῷμαι, ἀκολουθήσετε τῷ λόγῳ, καθ' ὅσον δυνατὸν μάλιστα ἀνθρώπῳ ἐπακολουθῆσαι. κἂν τοῦτο αὐτὸ σαφὲς γένηται, οὐδὲν ζητήσετε περαιτέρω. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις.

Ἀλλὰ τόδ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, δίκαιον διανοηθῆναι, ὅτι εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν, ἐπιμελείας δὴ δεῖται, οὐχ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ζῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός· καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὴ καὶ δόξειεν ἂν μάλιστα δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσειεν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγή, ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι, καὶ τῆς αὐτῶν κακίας, μετὰ τῆς ψυχῆς·

A aũt præter tutã reſpõſionẽ illam à principio poſitam, iuxta tutam quoque reſponſionem, aliam per ea quæ modò dicta ſunt, adinuentam. Nempe ſi me interroges, ô Socrates, quidnam in corpore ſi ſit, caleſcet corpus, non tutam reſponſionem illam rudémque tibi dabo, videlicet ſi caliditas, ſed exquiſitiorem ex præſentibus verbis, vt ſi inſit ignis. Similiter ſi me interroges, quid ſi in corpore ſit, ægrotabit? non reſpondebo ſi ægrotatio, ſed ſi febris. Rurſus ſi percontetis, quid ſi inſit, numero fuerit impar, non dicam ſi imparitas, imò ſi vnitas, atque in cæteris eodem pacto. Sed vide an iã quid velim planè cognoueris. Planiſſimè. Reſpõde igitur: quidnam ſi in corpore ſit, erit viuum? Si anima. Nónne id ſemper ita ſe habet? Semper.
B Anima igitur quicquid occupat, ſemper ad illud vitam affert? Affert proculdubio. An eſt aliquid vitæ contrarium néc ne? Eſt vtique. Quid iſtud? Mors. Anima verò cõtrariũ eius quod ipſa ſemper adducit, ſubibit nunquam, quemadmodum ex ſuperioribus eſt conceſſum. Sic eſt omnino, inquit Cebes. Quid verò quod paris ideam non accipit, quónam modo paulò ante nominabamus? Impar. Quod verò non accipit iuſtitiam, quódve non capit muſicã? Iniuſtum, inquit, & immuſicum. Age iam, quod non ſubit mortem, quomodo appellamus? Immortale. Et anima quidem mortem non ſuſcipit. Nequaquam. Eſt igi-
C tur anima immortalis. Immortalis quidem. Age vtique, hócne iam demonſtratum dicemus? An aliter tibi videtur? Et ſufficientiſſimè quidem, ô Socrates. Quid ergo Cebes? Si neceſſe eſſet qđ omnino eſt impar & interitui nõ obnoxiũ eſſe, nónne tria interitus nõ eſſent obnoxia? Quidni? Præterea ſi quod calidũ nõ eſt neceſſe eſt interitui nõ eſſe obnoxiũ, quãdo quis ad niuem calidum admoueret, nix quidem incolumis illiquefactáque ſubterfugeret: neque enim vel periret, vel calorem admitteret. Vera narras. Simili, vt arbitror, ratione ſi quod frigeſcere non poteſt, etiã interire non poſſet, quando in ignem ad-
D uentat frigus, nõ extingueretur, aut euaneſceret ignis, ſed abiret incolumis. Neceſſe eſt. Eodem pacto de immortali quoque neceſſe eſt dicamus. Si enim quod eſt immortale, interire nequit, impoſſibile eſt animam imminente morte perire. Nam mortem quidem quemadmodũ ex ſuperioribus conſtat, non recipiet, neque interierit: quemadmodum ternarius nunquam, vt diximus, par erit, neque rurſus impar erit, par: neque ignis frigidus, neque caliditas quæ ineſt igni, frigiditas vnquam erit. Cæterum dicet quiſpiã, quidnam prohibet, quo minus ipſum impar, par quidem non fiat adueniente pari, quemadmodum inter nos conuenit, attamen eo diſſoluto, par pro
E ipſo ſuccedat? Ita dicenti repugnare non valeremus, quin ſit deſtructum. Quippe cùm nõ idem ſit impar atq; indiſſolubile. Alioquin ſi nobis id conſtitiſſet, facilè obtineremus, accedente pari, impar ternariúmque diſcedere. ſimilitérque de igne & calido cæteríſque aſſereremus. Nónne ita? Prorſus. Iam verò de immortali, ſi nobis id conſtat, quod eſt immortale, eſſe etiam interitus expers, conſequens eſt animã, præter id quod eſt immortalis, interitus quoque neſciam eſſe. Sin verò minus id concedatur, ratione alia opus erit. Sed nihil, inquit, opus eſt, quantũ ad id ſpectat, alia ratione. Siquidẽ quidnam aliud indiſſolubile poſſet eſſe, ſi immortale ipſum ſempiternum diſ-
F ſolueretur? Deum verò & ipſam vitæ ſpeciem, & ſi quid aliud eſt immortale, indiſſolubile quoque eſſe omnes confiterentur. Vniuerſi per Iouẽ homines, & multò magis ipſi, vt arbitror, dij. Cũ igitur quod immortale eſt, etiã incorruptibile ſit, quidnam prohibet animã, ſi fuerit immortalis, incorruptibilẽ quoque fore? Neceſſario ſequitur. Imminente igit̃ homini morte, quod mortale quidẽ in eo eſt, interit, vt apparet: quod verò immortale, incorruptũ, ſoſpéſq; morti ſe ſubtrahit. Manifeſtũ eſt. Itaq. maximè omniũ, ô Cebes, anima immortalis incorruptibiliſque eſt: erúntq. apud manes animæ noſtræ. Nihil equidem, ô Socrates, aduerſus hæc habeo quo minus rationibus tuis aſ-
G ſentiar. Verùm ſi quid aut hic Simmia, aut alius quiſquam habet quod dicat, operæpretium fuerit non ſiluiſſe. Neſcio enim in quod aliud quis differat tempus, ſiquid de rebus eiuſmodi vel dicere, vel audire deſideret. Atqui nec ego, inquit Simmias, habeo quicquam quo minus ſuperioribus aſſentiar rationibus. Verũtamen rei ipſius qua de agitur magnitudinem, & humanam imbecillitatem conſiderãs, cogor intra me dictis nondum acquieſcere. Quinimò & hęc bene dicis, ô Simmia, & poſitiones primæ quanuis fide vobis dignæ videantur, diligentius tamen conſiderandæ: atque ſi de illis ſufficienter, vt ar-
H bitror diſſerueritis, hanc ſequemini rationem quantum fieri ab homine poteſt. Quod ſi hoc ipſum fuerit manifeſtum, nihil vlterius perquiretis. Vera, inquit, loqueris.

Hoc autem, ô viri iuſtum eſt cogitare, ſi anima ſit immortalis, eã non ſolùm temporis huius in quo viuere dicimur, verùm etiam vniuerſi gratia curatione plurimum indigere. Nam graue periculum fore putandum eſt, ſi quis neglexerit animam. ſi enim mors totius diſſolutio eſſet, nimirũ improbi lucrarentur, cũ & à corpore & ab eorum prauitate cũ anima liberarentur.

A Nunc autem cùm anima immortalis appareat, nulla ſupereſt malorum declinatio, nulla ſalus, niſi vt optima & prudentiſſima fiat. Nihil enim aliud cùm migrat ad manes anima, ſecum transfert præter eruditionem atque educationem. Quæ quidem ſtatim in principio tráſmigrationis illius, ei qui mortuus eſt plurimum vel prodeſſe, vel obeſſe dicuntur. Ferunt enim quemlibet hinc illuc emigrantem, ab eo dæmone quem viuens ſortitus fuerat, in locum quendam duci, vbi oporteat omnes vnà collectos iudicari, ac deinde ad inferos proficiſci eo duce, cui mandatũ erat vt hinc decedentes, ad illa loca traducat. Sortitos verò illic quæ oportebat ſortiri, tempúſque debitũ cõmoratos, ab alio quodã duce rurſus huc reduci poſt mul-
B tos temporis longóſque circuitus. Eſt autẽ iter non tale quale ait Telephus apud Æſchylum. Ille ſiquidem ſimplicem inquit viam ad inferos ferre. Ego verò, neque ſimplicem, neq; vnam eſſe puto. Alioquin nullis ducibus opus eſſet: quippe quú vnica via aberrare poſſit nemo. Nunc autem videtur multos tramites, multóſq; anfractus habere. Quod quidem ex ſacrificiis & ritibus coniectare licet. Animus ergo moderatus & prudens ducem ſponte ſequitur, neq; ignorat præſentia. Sed qui cupiditate corporis eſt infectus, quemadmodum ſuprà dixi, per multum tempus ad ipſum ardenter afficitur: & circa locũ
C viſibilem multis reluctatus modis multáque perpeſſus, vi & vix tandem ab eo adducitur dæmone, cui eius cura erat iniuncta. Cùm verò ad ea loca vbi alij quoque animi ſunt peruenerit, quiſquis admodum immundus eſt, & huiuſmodi obnoxius crimini, qui vel iniuſtis ſe contaminauerat cædibus vel alia his ſimilia ſimiliúmque animorum opera perpetrauerit, hunc quidem animum omnes fugiunt atque declinant, nec reperitur vllus, qui vel ſocius, vel dux eius fieri velit. Itaque omni auxilio deſtitutus, eò vſque pererrat, quoad certa temporum curricula impleantur. Quibus tandem impletis,
D in habitationem ſibi conuenientem ab ipſa neceſſitate transfertur. Qui verò puram moderatámque tranſegerit vitam, deos ſocios, ducéſque nactus ibi habitat, vbi vnicuiq; conuenit. Multa verò ſunt, mirabiliáque terrarum loca ipſáq; terra neque talis, neque tanta eſt qualem aut quantam hi qui de terra ſolent diſſerere, exiſtimãt, queádmodũ mihi à quodã perſuaſum eſt. Quánam ratione, inquit Simmias, hæc ais, ô Socrates? Equidem de terrarum orbe multa audiui: non tamen hæc quæ tanquam vera accepiſſe te ais. Libenter igitur ex te audirem. Atqui, ô Simmia, nequaquam mihi videtur ars Glauci quæ ea ſint narrare, ſed quòd vera ſint probare, artis Glauci
E facultatem mihi videtur excedere. Præterea ego forſan non ſufficerem. Quinetiam ſi id ſcirem, hęc tamen vita mea, ô Simmia, longiori huic narrationi nequaquã ſufficeret. Formã tamen orbis terræ ejúſque loca cuiuſmodi eſſe rear, nihil prohibet dicere. Satis id erit, inquit Simmias. Perſuaſũ mihi quidẽ eſt, primò ſi eſt terra in cœli medio rotunda, nihil ei opus eſſe vel aëre, vel alia neceſſitate eiuſmodi, ad hoc vt nunquam decidat. Sed ad eam ſuſtinendam ſatis id eſſe, quòd & cœlũ vndique ſibiipſi ſimilimum eſt omnino, & terra vndiq; ęquilibris. Res enim æquilibris in ſimilis alicuius medio poſita, nec magis nec minus poteſt in partem aliquam inclinari. Cúmque ſi-
F militer ſe habeat, ab inclinatione permanet aliena. Primò igitur mihi eſſe ita eſt perſuaſum. Et rectè quidẽ inquit Simmias. Præterea ingentem eſſe terrarũ orbẽ, nóſque à Phaſide ad Columnas Herculeas habitare, in parua quadam eius particula, ceu formicas atque ranas circa paludes, atque mare. eſſe verò & alios in ſimilibus multíſq. locis multos habitatores, eſſe enim paſſim per terram multas variáſq. concauitates ſecundũ formas & moles in quas aqua, nebulæ, aërque confluant. Puram verò ipſam terram in puro iacere cœlo, in quo ſunt aſtra, quẽ pleriq. eorũ qui hęc tractant, ætherem nominant. Et quidẽ ſubiecta quaſi reſidendo hęc eſſe, ſempérque in concauas
G terrę partes confluere. Nos itaque in ciuitatibus habitantes, adeo falli, vt in terræ ſuperficie alta nos habitare credamus. Perinde ac ſiquis in medio profundo pelagi habitans, putet ſe altiora maris incolere: atque ſolem cæteráque aſtra per mare proſpiciens, mare ipſum eſſe cœlum exiſtimet: propter tarditatem autem imbecillitatémque nunquam ad ſummum maris euaſerit, neque caput vndis extulerit, planéq. aſpexerit quãto hic locus profundo illo purior pulchrior-
H que ſit: quinetiam nec ab illo qui hunc intuitus ſit, acceperit. Hoc igitur idem & nobis accidere, qui in quadã orbis terreni concauitate habitantes, altã incolere ſuperficiẽ arbitremur, atque aëre ẽ nominemus cœlũ, vtpote qui per ipſum quaſi cœlum aſtrorũ motus intueamur. Idque nobis accidere propterea, quòd propter imbecillitatẽ tarditatémq. ad ſupremum vſque aërem tranſcendere nequeamus. Quòd ſi quis ad ſummũ euaderet, vel aliis fretus eò volaret, quemadmodũ piſces emergentes è mari, noſtra hęc aſpiciunt: ſic ea quæ illic ſunt aſpiceret. Ac ſi natura ad inſpiciendum ſufficeret, cogniturũ protinus cœlum illud eſſe verum verámque lucem, veram quoq. terrã. Siquidem quæ à nobis incolitur terra, hique lapides, totúſq. hic

νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. λέγεται δὲ οὕτως, ὡς ἄρα τελευτήσαντα ἕκαστον ὁ ἑκάστου δαίμων ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὗτος ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δή τινα τόπον, οἷ δεῖ τοὺς ξυλλεγέντας διαδικασαμένους εἰς ᾅδου πορεύεσθαι, μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθένδε ἐκεῖσε πορεῦσαι. τυχόντας δ᾽ ἐκεῖ ὧν δεῖ τυχεῖν, καὶ μείναντας ὃν χρὴ χρόνον, ἄλλος δεῦρο πάλιν ἡγεμὼν κομίζει, ἐν πολλαῖς χρόνου καὶ μακραῖς περιόδοις. ἔστι δὲ ἄρα ἡ πορεία οὐχ ὡς ὁ Αἰσχύλου Τήλεφος λέγει. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἁπλῆν οἶμόν φησιν εἰς ᾅδου φέρειν· ἡ δ᾽ οὔτε ἁπλῆ οὔτε μία φαίνεταί μοι εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἂν ἡγεμόνων ἔδει· οὐδὲ γάρ πού τις ἂν διαμάρτοι οὐδαμόσε, μιᾶς ὁδοῦ οὔσης. νῦν δὲ ἔοικε σχίσεις τε καὶ περιόδους πολλὰς ἔχειν. ἀπὸ τῶν θυσιῶν τε καὶ νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος λέγω, ἡ μὲν οὖν κοσμία τε καὶ φρόνιμος ψυχὴ ἕπεταί τε καὶ οὐκ ἀγνοεῖ τὰ παρόντα· ἡ δὲ ἐπιθυμητικῶς τοῦ σώματος ἔχουσα (ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν εἶπον) περὶ ἐκεῖνο πολὺν χρόνον ἐπτοημένη, καὶ περὶ τὸν ὁρατὸν τόπον πολλὰ ἀντιτείνασα καὶ πολλὰ παθοῦσα, βίᾳ καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ προστεταγμένου δαίμονος οἴχεται ἀγομένη. ἀφικομένην δὲ ὅθιπερ αἱ ἄλλαι, τὴν μὲν ἀκάθαρτον καί τι πεποιηκυῖαν τοιοῦτον, ἢ φόνων ἀδίκων ἡμμένην, ἢ ἄλλα ἄττα τοιαῦτα εἰργασμένην, ἃ τούτων ἀδελφά τε καὶ ἀδελφῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὄντα, ταύτην μὲν ἅπας φεύγει τε καὶ ὑπεκτρέπεται, καὶ οὔτε ξυνέμπορος οὔτε ἡγεμὼν ἐθέλει γίγνεσθαι· αὐτὴ δὲ πλανᾶται ἐν πάσῃ ἐχομένη ἀπορίᾳ, ἕως ἂν δή τινες χρόνοι γένωνται· ὧν ἐξελθόντων, ὑπ᾽ ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῇ πρέπουσαν οἴκησιν. ἡ δὲ καθαρῶς τε καὶ μετρίως τὸν βίον διεξελθοῦσα, καὶ ξυνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα, ᾤκησε τὸν αὐτῇ ἑκάστη τόπον προσήκοντα.

Πολλοὶ δέ εἰσι καὶ θαυμαστοὶ τῆς γῆς τόποι· καὶ αὐτή, οὔτε οἵα οὔτε ὅση δοξάζεται ὑπὸ τῶν περὶ γῆς εἰωθότων λέγειν, ὡς ἐγὼ ὑπό τινος πέπεισμαι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Πῶς ταῦτα, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες; περὶ γάρ τοι τῆς γῆς καὶ αὐτὸς πολλὰ δὴ ἀκήκοα, οὐ μέντοι ταῦτα ἃ σὲ πείθει, ἡδέως οὖν ἂν ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σιμμία, οὐχ ἡ Γλαύκου τέχνη γέ μοι δοκεῖ εἶναι διηγήσασθαι ἅ γ᾽ ἐστίν· ὡς μέντοι ἀληθῆ, χαλεπώτερόν μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν Γλαύκου τέχνην. καὶ ἅμα μὲν ἐγὼ ἴσως οὐδ᾽ ἂν οἷός τε εἴην, ἅμα δέ, εἰ καὶ ἠπιστάμην, ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἐμός, ὦ Σιμμία, τῷ μήκει τοῦ λόγου οὐκ ἐξαρκεῖν. τὴν μέντοι ἰδέαν τῆς γῆς, οἵαν πέπεισμαι εἶναι, καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς, οὐδέν με κωλύει λέγειν. Ἀλλ᾽ (ἔφη ὁ Σιμμίας) καὶ ταῦτα ἀρκεῖ. Πέπεισμαι τοίνυν (ἦ δ᾽ ὅς) ἐγώ, ὡς πρῶτον μέν, εἰ ἔστιν ἐν μέσῳ τῷ οὐρανῷ περιφερὴς οὖσα, μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν, μήτε ἄλλης ἀνάγκης μηδεμιᾶς τοιαύτης· ἀλλὰ ἱκανὴν γε εἶναι αὐτὴν ἴσχειν τὴν ὁμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ ἑαυτῷ πάντῃ, καὶ τῆς γῆς αὐτῆς τὴν ἰσορροπίαν. ἰσόρροπον γὰρ πρᾶγμα, ὁμοίου τινὸς ἐν μέσῳ τεθέν, οὐχ ἕξει μᾶλλον οὐδ᾽ ἧττον οὐδαμόσε κλιθῆναι· ὁμοίως δ᾽ ἔχον, ἀκλινὲς μενεῖ. πρῶτον μὲν (ἦ δ᾽ ὅς) τοῦτο πέπεισμαι. Καὶ ὀρθῶς γ᾽, ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἔτι τοίνυν (ἔφη) πάμμεγά τι εἶναι αὐτό, καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν τοὺς μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινὶ μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, ἢ βατράχους περὶ τὴν θάλατταν οἰκοῦντας· καὶ ἄλλους ἄλλοθι πολλοὺς ἐν πολλοῖς τοιούτοις τόποις οἰκεῖν. εἶναι γὰρ πανταχῇ περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα, καὶ παντοδαπὰ καὶ τὰς ἰδέας καὶ τὰ μεγέθη· εἰς ἃ ξυνερρυηκέναι τό τε ὕδωρ καὶ τὴν ὁμίχλην, καὶ τὸν ἀέρα· αὐτὴν δὲ τὴν γῆν, καθαρὰν ἐν καθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧπερ ἐστὶ τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα ὀνομάζειν τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν. οὗ δὴ ὑποστάθμην ταῦτα εἶναι, καὶ ξυρρεῖν ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς. ἡμᾶς οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοίλοις αὐτῆς λεληθέναι, καὶ οἴεσθαι ἄνω ἐπὶ τῆς γῆς οἰκεῖν. ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐν μέσῳ τῷ πυθμένι τοῦ πελάγους οἰκῶν, οἴοιτό τε ἐπὶ τῆς θαλάττης οἰκεῖν, καὶ διὰ τοῦ ὕδατος ὁρῶν τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, τὴν θάλατταν ἡγοῖτο οὐρανὸν εἶναι· διὰ δὲ βραδυτῆτά τε καὶ ἀσθένειαν, μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς θαλάττης ἀφιγμένος, μηδὲ ἑωρακὼς εἴη, ἐκδὺς καὶ ἀνακύψας ἐκ τῆς θαλάττης εἰς τὸν ἐνθάδε τόπον, ὅσῳ καθαρώτερος καὶ καλλίων τυγχάνει ὢν τοῦ παρὰ σφίσιν, μηδὲ ἄλλου ἀκηκοὼς εἴη τοῦ ἑωρακότος. ταὐτὸν δὴ τοῦτο καὶ ἡμᾶς πεπονθέναι. οἰκοῦντας γὰρ ἔν τινι κοίλῳ τῆς γῆς, οἴεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰκεῖν, καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν καλεῖν, ὡς διὰ τούτου οὐρανοῦ ὄντος τὰ ἄστρα χωροῦντα. τὸ δὲ εἶναι ταὐτόν, ὑπ᾽ ἀσθενείας καὶ βραδυτῆτος οὐχ οἵους εἶναι ἡμᾶς διεξελθεῖν ἐπ᾽ ἔσχατον τὸν ἀέρα. ἐπεί, εἴ τις αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄκρα ἔλθοι, ἢ πτηνὸς γενόμενος ἀναπτοῖτο, κατιδεῖν ἀνακύψαντα, ὥσπερ ἐνθάδε οἱ ἐκ τῆς θαλάττης ἰχθύες ἀνακύπτοντες ὁρῶσι τὰ ἐνθάδε, οὕτως ἄν τινα καὶ τὰ ἐκεῖ κατιδεῖν· καὶ εἰ ἡ φύσις ἱκανὴ εἴη

ἀνασχέσθαι θεασάμενος, γνῶναι ἂν ὅτι ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς οὐρανὸς, καὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς, καὶ ἡ ὡς ἀληθῶς γῆ. ἥδε μὲν γὰρ ἡ γῆ καὶ οἱ λίθοι, καὶ ἅπας ὁ τόπος ὁ ἐνθάδε, διεφθαρμένα ἐστὶ καὶ καταβεβρωμένα, ὥσπερ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῆς ἅλμης· καὶ οὔτε φύεται ἄξιον λόγου οὐδὲν ἐν τῇ θαλάττῃ, οὔτε τέλειον (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδέν ἐστι· σήραγγες δὲ καὶ ἄμμος, καὶ πηλὸς ἀμήχανος καὶ βόρβοροί εἰσιν, ὅπου ἂν καὶ ἡ γῆ ᾖ· καὶ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν κάλλη κρίνεσθαι οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄξια. ἐκεῖνα δὲ αὖ τῶν παρ' ἡμῖν πολὺ ἂν ἔτι πλέον φανείη διαφέρειν. εἰ γὰρ δεῖ καὶ μῦθον λέγειν καλόν, ἄξιον ἀκοῦσαι, ὦ Σιμμία, οἷα τυγχάνει τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῷ οὐρανῷ ὄντα. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη ὁ Σιμμίας) ὦ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἂν ἀκούσαιμεν. Λέγεται τοίνυν (ἔφη) ὦ ἑταῖρε, πρῶτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ ἰδεῖν, εἴ τις ἄνωθεν αὐτὴν θεῷτο, ὥσπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαῖραι, ποικίλη, χρώμασι διειλημμένη· ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε εἶναι χρώματα ὥσπερ δείγματα, οἷς δὴ οἱ γραφεῖς καταχρῶνται. ἐκεῖ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκ τοιούτων εἶναι, καὶ πολὺ ἔτι ἐκ λαμπροτέρων καὶ καθαρωτέρων ἢ τούτων. τὴν μὲν γὰρ ἁλουργῆ εἶναι, καὶ θαυμασίαν τὸ κάλλος· τὴν δὲ χρυσοειδῆ· τὴν δὲ ὅση λευκὴ, γύψου ἢ χιόνος λευκοτέραν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων χρωμάτων συγκειμένην ὡσαύτως, καὶ ἔτι πλειόνων καὶ καλλιόνων ἢ ὅσα ἡμεῖς ἑωράκαμεν. καὶ γὰρ αὐτὰ ταῦτα τὰ κοῖλα αὐτῆς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἔκπλεα ὄντα, χρώματός τι εἶδος παρέχεσθαι, στίλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρωμάτων ποικιλίᾳ· ὥστε ἕν τι αὐτῆς εἶδος ξυνεχὲς ποικίλον φαντάζεσθαι. ἐν δὲ ταύτῃ οὔσῃ τοιαύτῃ ἀνάλογον τὰ φυόμενα φύεσθαι, δένδρα τε καὶ ἄνθη, καὶ τοὺς καρπούς· καὶ αὖ τὰ ὄρη ὡσαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον τήν τε λειότητα καὶ τὴν διαφάνειαν, καὶ τὰ χρώματα καλλίω· ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε λιθίδια εἶναι ταῦτα τὰ ἀγαπώμενα μόρια, σάρδιά τε καὶ ἰάσπιδας καὶ σμαράγδους, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὅτι μὴ τοιοῦτον εἶναι, καὶ ἔτι τούτων καλλίω. τὸ δ' αἴτιον τούτου εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ λίθοι καθαροί εἰσι, καὶ οὐ κατεδηδεσμένοι, οὐδὲ διεφθαρμένοι, ὥσπερ οἱ ἐνθάδε, ὑπὸ σηπεδόνος καὶ ἅλμης, ὑπὸ τῶν δεῦρο ξυνερρυηκότων, ἃ καὶ λίθοις καὶ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις τε καὶ φυτοῖς αἴσχη τε καὶ νόσους παρέχει. τὴν δὲ γῆν αὐτὴν κεκοσμῆσθαι τούτοις τε ἅπασι, καὶ ἔτι χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις αὖ τοῖς τοιούτοις. ἐκφανῆ γὰρ αὐτὰ πεφυκέναι, ὄντα πολλὰ πλήθει καὶ μεγάλα, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς· ὥστε αὐτὴν ἰδεῖν, εἶναι θέαμα εὐδαιμόνων θεατῶν. ζῷα δ' ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἄλλα τε πολλά, καὶ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐν μεσογαίᾳ οἰκοῦντας, τοὺς δὲ, περὶ τὸν ἀέρα, ὥσπερ ἡμεῖς περὶ τὴν θάλατταν· τοὺς δὲ, ἐν νήσοις, ἃς περιρρεῖν τὸν ἀέρα, πρὸς τῇ ἠπείρῳ οὔσας. καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅπερ ἡμῖν τὸ ὕδωρ τε καὶ ἡ θάλαττά ἐστι πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν, τοῦτο ἐκεῖ τὸν ἀέρα· ὃ δὲ ἡμῖν ἀὴρ, τοῦτο ἐκεῖ τὸν αἰθέρα. τὰς δὲ ὥρας αὐτοῖς κρᾶσιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ἐκείνους ἀνόσους εἶναι, καὶ χρόνον τε ζῆν πολὺ πλείω τῶν ἐνθάδε, καὶ ὄψει καὶ ἀκοῇ καὶ φρονήσει καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἡμῶν ἀφεστάναι, τῇ αὐτῇ ἀποστάσει ᾗπερ ἀήρ τε ὕδατος ἀφέστηκε, καὶ αἰθὴρ ἀέρος, πρὸς καθαρότητα. καὶ δὴ καὶ θεῶν ἄλση τε καὶ ἱερὰ αὐτοῖς εἶναι, ἐν οἷς τῷ ὄντι οἰκητὰς θεοὺς εἶναι, καὶ φήμας τε καὶ μαντείας καὶ αἰσθήσεις τῶν θεῶν, καὶ τοιαύτας συνουσίας γίνεσθαι αὐτοῖς πρὸς αὐτούς, καὶ τόν γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα ὁρᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν οἷα τυγχάνει ὄντα, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν ἀκόλουθον εἶναι. καὶ ὅλην μὲν δὴ τὴν γῆν οὕτω πεφυκέναι, καὶ τὰ περὶ τὴν γῆν· τόπους δ' ἐν αὐτῇ εἶναι κατὰ τὰ ἔγκοιλα αὐτῆς, κύκλῳ περὶ ὅλην, πολλούς· τοὺς μὲν, βαθυτέρους καὶ ἀναπεπταμένους μᾶλλον ἢ ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν· τοὺς δὲ, βαθυτέρους ὄντας, τὸ χάσμα αὐτοὺς ἔλαττον ἔχειν τοῦ παρ' ἡμῖν τόπου. ἔστι δ' οὓς καὶ βραχυτέρους τῷ βάθει τοῦ ἐνθάδε εἶναι καὶ πλατυτέρους. τούτους δὲ πάντας ὑπὸ γῆν εἰς ἀλλήλους συντετρῆσθαί τε πολλαχῇ, καὶ κατὰ στενότερα καὶ εὐρύτερα, καὶ διεξόδους ἔχειν. ᾗ πολὺ μὲν ὕδωρ ῥεῖν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους, ὥσπερ εἰς κρατῆρας, καὶ ἀενάων ποταμῶν ἀμήχανα μεγέθη ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ θερμῶν ὑδάτων καὶ ψυχρῶν· πολὺ δὲ πῦρ, καὶ πυρὸς μεγάλους ποταμούς, πολλοὺς δὲ ὑγροῦ πηλοῦ, καὶ καθαρωτέρου καὶ βορβορωδεστέρου· ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ οἱ πρὸ τοῦ ῥύακος πηλοῦ ῥέοντες ποταμοί, καὶ αὐτὸς ὁ ῥύαξ. ὧν δὴ καὶ ἑκάστους τοὺς τόπους πληροῦσθαι, ὡς ἂν ἑκάστοις τύχοι ἑκάστοτε ἡ περιρροὴ γιγνομένη. ταῦτα δὲ πάντα κινεῖν ἄνω καὶ κάτω, ὥσπερ αἰώραν τινὰ ἐνοῦσαν ἐν τῇ γῇ. ἔστι δὲ ἄρα αὕτη ἡ αἰώρα διὰ φύσιν τοιάνδε τινά. ἕν τι τῶν χασμάτων τῆς γῆς ἄλλως τε μέγιστον τυγχάνει ὄν, καὶ διαμπερὲς τετρημένον δι' ὅλης τῆς γῆς. τοῦτο ὅπερ Ὅμηρος εἶπε, λέγων αὐτό,

Τῆλε μάλ', ᾗχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον.

ὃ καὶ ἄλλοθι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν Τάρταρον κεκλήκασιν. εἰς γὰρ τοῦτο τὸ χάσμα συρρέουσί τε πάντες οἱ ποταμοί, καὶ ἐκ τούτου πάλιν πάντες ἐκρέουσι. γίγνονται δὲ ἕκαστοι τοιοῦτοι, δι' οἵας ἂν καὶ τῆς γῆς ῥέωσιν. ἡ δ' αἰτία ἐστὶ τοῦ ἐκρεῖν τε ἐντεῦθεν καὶ εἰσρεῖν πάντα τὰ ῥεύματα, ὅτι πυθμένα οὐκ ἔχει οὐδὲ βάσιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο. αἰωρεῖται δὴ καὶ κυμαίνει ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ αὐτὸ ταὐτὸν ποιεῖ. ξυνέπεται γὰρ αὐτῷ, καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπ' ἐκεῖνα τῆς γῆς ὁρμήσῃ, καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπὶ τάδε. καὶ ὥσπερ τῶν ἀναπνεόντων ἀεὶ

A locus,adeſa sūt atq.corrupta,vt ea quæ in mari sūt à ſalſedine. neque naſcitur in mari quicquam exiſtimatione dignum: atq; vt ita dixerim,nihil eſt in ea perfectum,ſed cauernæ,arena, limus incredibilis,atque ſordes vbicunque ſit & terra.Quæ quidem ad has noſtras pulchritudines nullo modo ſunt conferenda.Illius verò loci pulchritudo hanc noſtram multo magis apparebit excedere.Proinde ſi fabulam quoque narrare oportet perpulchrā,operępretiū Simmia eſt,audire quales ſint hæ terrarum plagę quę ſubiacent cœlo.Imò verò,inquit Simmias,libētiſſimè hanc fabulā audiemus. Ferūt igitur, ô amice,inquit, primùm quidē talem videri terræ illius faciem, ſi quis ſupernè
B deſpiciat,quales ſunt hæ pilæ quæ ex coriis duodecim contextę ſunt,variis ſcilicet diſtinctam coloribus.quorum hi noſtri colores quibus pictores vtuntur,ſimilitudinē quandam retinēt. Illic verò vniuersā terrā ex talibus multóque etiam nitidioribus ac purioribus eſſe quàm hi ſint: partim quidē purpuream mira pulchritudine præditā,partim verò coloris aurei, partim gypſo & niue candidiorē.Præterea ex coloribus aliis ſimiliter compoſitā,ac etiā pluribus pulchrioribúſq; q̄ in noſtram notitiam peruenerunt.Enimuerò has ipſas ipſius concauitates aqua aeréque repletas ſpeciem quandam coloris ſplendidam in
C primis afferre inter cæterorum colorum varietatem, vt vna quædam ſpecies eius varia ſemper appareat.In huiuſmodi verò terra conuenienti ratione ſimiles naſci arbores,& flores,& fructus Præterea montes & lapides ibidem ſimili ratione habere perfectionem atque perſpicuitatē, coloréſque pulchriores. Quorum quidem particulæ quædam ſint lapilli qui apud nos habentur in pretio,Sardia,Iaſpides,Smaragdi, cæteríque eiuſmodi.Illic verò nihil eſſe quod non tale ſit,aut etiam pulchrius.Cuius quidē rei cauſa ſit,quoniam lapides illi puri ſint, neque quemadmodum noſtri à putredine ſalſuginéque exeſi atque corrupti,quibus in hunc locum confluentibus, lapides & tellus animaliáque & plantę inficiuntur,atque ægrotare co
D guntur.Terram verò ipſam his omnibus exornari,atq.auro etiā & argento cęteríſq.ſimilib. Pręfulgentia quidem ipſa naſci & multa & magna,pérque omnem terrā, vt eā videre ſpectatorū feliciū ſit ſpectaculū. Proinde ibi eſſe animalia multa, & homines partim regionē mediterraneā incolentes,partim circa aerem,quemadmodū nos circa maris littora, partim etiam inſulas quæ haud procul à continenti poſitæ aere circundantur. Sed vt ſummatim dicam,quod nobis aqua eſt & mare ad vſum noſtrum,idem illic eſſe aerem:quod verò nobis aer,id illis ætherem eſſe.Tempora verò apud illos tantam habere temperiem,vt illi & ſine morbo continuè, & longè diutius quàm
E noſtri viuant.Item viſu,auditu,prudentia, cæteriſque talibus nobis tantum præſtare,quantū & aer aquę, & æther aeri puritate præſtat.Pręterea illic eſſe deorum templa lucos,in quibus reuera dij familiariter habitent, & reſponſa & diuinationes, deorúmque ſenſus familiaritatéſque eiuſmodi hominibus ad deos eſſe.Solem quoque & lunam ſtellaſque alias quales reuera ſunt,apud eos videri:cæteris in rebus beatitudinem eos his rebus congruam poſſidere.Itaque vniuerſam terram ſic natura comparatam,& quæ circa eam ſunt,eſſe præterea in ipſa per eius concauitates loca in circulum multa,partim quidem profundiora,atque ampliora quàm ſit regio à nobis culta, partim
F verò profundiora quidem,ſed hiatum anguſtiorem habentia noſtra hac regione:eſſe & alicubi minus profunda ſed ampliora quàm noſtra. Hæc autem omnia ſub terra ſibi inuicem obuiare,atque irrumpere multis vndique modis, tum per anguſtiora,tum per ampliora,diſcurſuſque habere & exitus quibus magna aquarum copia ex aliis in alia velut in crateres cōfluat. Item perennium fluminū ſub terra incredibiles magnitudines aquarum,tum calidarum,tum etiam frigidarum,plurimúmque ignē,& ignis ingentes amnes:multos quoque lutulenti humoris partim quidem purioris,partim verò ſordidioris, ceu torrens luti qui in Sicilia eſt,& iuxta ipſum amnes lutei inde fluen
G tes. Quibus ſingula compleri loca quacunque eos contingit perfluere.Hæc autē omnia ſurſum deorſúmque ferri veluti vaſe penſili quodam in terra poſito;(atque ita librato, vt vtrinque viciſſim inclinet atque attollat.) Eſt autem id vas penſile ob naturam quandam eiuſmodi. Vnus aliquis ex terræ hiatibus eſt profectò quàm maximus, pérque vniuerſam terram traiectus & patens. de quo Homerus, Longè nimis barathrum ſtat ſub tellure profundum. Quod & ipſe alibi, & multi poetarum Tartarum appellarunt. In hunc enim hiatum omnia confluunt flumina, atque inde rurſus effluunt.
H Talia verò ſunt ſingula,per quales labuntur terras. Quòd autem hinc effluant omnia rurſúſque refluant, hæc eſt cauſa, quòd hic humor nec fundum habet nec fundamentum. Itaque eleuatur, & ſurſum deorſúmque fluctuat. Idémque facit aer atque ſpiritus qui circa ipſum verſatur. Sequitur enim ipſum, & quando ad ſuperiora terræ, & quando ad hæc noſtra perlabitur. Et quemadmodum in reſpriantibus

flatus continuè expirat atque reſpirat,ſic ibi ſpiritus vnà cum humore elatus vehementes quoſdam ventos & incredibiles commouet, ſiue influat ſiue effluat. Quapropter cùm aqua in locum quem inferiorē appellant, delabitur,per meatus terræ iuxta eiuſmodi riuos influit,paſſimq́.per eos exudat,& implet velut hi qui hauriunt. Cùm verò illinc huc erumpit,hæc quoque iterum loca complet. Plena verò cùm ſint, per riuos terræq́; meatus fluit. Et cùm humores ſinguli illuc profluxerint, quò quiſque profluit opportunius,maria,lacus,flumina,fontes efficiunt. Proinde rurſus hinc relabentes per terram , partim quidē per longiores pluréſque anfractus,partim verò per pauciores atq; breuiores rurſus in Tartarū confluūt:alij certè multò profundius q̃ hauſti fuerint, alij verò paulò, omnes autem inferius influunt,quàm effluxerint: & alij per contrariam partem elabuntur quàm elapſi fuerint, alij verò per partem eandem. At quidam paſſim circunfluentes aut ſemel aut ſæpius, ſpiráſque circa orbem terrarum inſtar anguium replicantes, quantum fieri poteſt infrà relapſi iterū cōmiſcentur:quatenus licet in vtraque partem ad mediū vſque defluere, vltrà verò nequaquā.vlterior.n.prolapſus vtrinq; foret accliuis.Proinde ſunt & alia multa & magna variáq; fluenta, ſed præcipua quatuor. Quorum quidem maximū atq; extimum terrā circundans Oceanus appellatur.E contraria verò huius regione fluit Acherō:qui per deſerta alia fluens loca, atq; per ſubterranea in paludem defluit Acheruſiam. Quò plerique defunctorum deueniunt animi, ibíq; per fatalia quædā temporū curricula cōmorati,partī quidē lōgiora, partim verò breuiora,rurſus in generationes animaliū relabūtur. Tertius verò fluuius horum medius duorū interfluit.Nec admodū longè progreſſus in locū cadit vaſtū,multo igne flagrantē, efficitque paludē noſtro mari maiorem,aqua lutóque feruentē.Hinc verò turbidus lutulentúſque circumfluit, terráque circumdata, & alibi, & ad extrema paludis Acheruſiæ peruenit, nec tamen illius aquæ miſcetur, ſed ſub terra ſæpius reuolutus abſorptúſque defluit infra tartarū. Hunc fluuiū Pyriphlegethontem nominā̃t, cuius riui quidam inde velut euulſi quacunque terrarum contigerit manant. Econtraria verò huius regione fluuius quartus primum in locū erumpit ferū & aſperū,vt ferunt.colorē verò locus talem habet totus,qualis eſt cyaneus:quem Stygium nominant.hic autē fluuius prolāpſus paludem efficit Stygem. In hunc verò incidens locum viréſq; vehementes in aqua aſſumens ſub terrā ſe condit, circumuolutúſq́.aduerſus Pyriphlegethontē labitur,& in Acheruſia palude è contraria parte illi fit obuiā. Nec vlli huius aqua miſcetur, ſed reuolutus in gyrū contra Pyriphlegethontem irrumpit in tartarum Poetæ verò hunc appellant Cocytum. Cùm verò hæc ita natura diſpoſita ſint quando in eū locū defuncti peruenerint,quò dæmon vnūquenque perducit, primò illic iudicantur,& qui honeſtè ſanctéque,& qui aliter vixerint.Itaque quicūque in vita quodam modo tenuiſſe medium quoddam comperiūtur, ad Acherontem profecti vehiculis quæ vnicuique adſunt conſcenſis, in paludem perueniunt Acheruſiam, ibique habitant purgātúrque pœnas dantes iniuriarum, & cū purificati ſunt abſoluuntur, rurſúſque pro merito ſinguli benefactorū præmia reportant. Qui verò ob ſcelerum magnitudinem inſanabiles eſſe videntur, qui videlicet ſacrilegia multa & magna, vel cædes iniquas,vel alia horū ſimilia perpetrauerint, hos omnes conueniens ſors mergit in tartarum, vnde nunquam egrediūtur. Qui autem ſanabilia quidem peccata, ſed ingentia commiſerunt,veluti ſiqui contra patrem, vel matrem irati per vim aliquid fecerint, ſed pœnitentia ducti eos in cætera vita coluerint,vel qui ſimili quodam pacto fuerint homicidæ,eos in tartarum quidem neceſſe eſt cadere,ſed ibi per annum commorati à fluctu eiiciuntur, homicidæ quidem per Cocytum, parentum verò violatores per Pyriphlegethontem. Poſtquam verò ab his delati fluminibus ad paludem Acheruſiam peruenerunt, clamant illic vocitántque eos quos vel necauerunt vel iniuriis affecerunt,ſupplicitérque rogant atque deprecantur,vt eos permittant ingredi in paludem, ibíque recipi: ac ſi impetrauerint, penetrant illuc finémque malorum accipiunt: Sin minus,referuntur in tartarum, atque inde rurſus in flumina,neq.per hæc mala deferri prius ceſſant, quàm ab his quos affecerant iniuriis,impetrauerint.Hæc enim pœna illis à iudicibus eſt impoſita.Qui autem piè præ cæteris vixiſſe inueniuntur,hi ſunt qui ex his terrenis locis tanquam è carcere ſoluti, ac liberati ,ad altiora tranſcendunt, purámque ſupra terram habitant regionem. Inter has autem quicunque ſatis per philoſophiam purgati ſunt, abſque corporibus omnino totum per tempus viuunt, habitationéſque his etiam pulchriores naciſcuntur.Quarū pulchritudo,neque facilis dictū eſt, neq. præſens tempus ad dicendum ſufficeret.Sed horum quæ narrata ſunt gratia, ò Simmia,omni ſtudio eſt adnitendum , vt in hac vita virtutem, & prudentiā ſapientiámque conſequamur

A ἐκπνεῖ τε καὶ ἀναπνεῖ ῥέον τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ ἐκεῖ ξυναιωρούμενον τῷ ὑγρῷ τὸ πνεῦμα δεινούς τινας ἀνέμους καὶ ἀμηχάνους παρέχεται, καὶ εἰσιὸν καὶ ἐξιόν. ὅταν τε οὖν ὁρμήσαν ὑποχωρήσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον τὸν δὴ κάτω καλούμενον, τοῖς κατ' ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα διὰ τῆς γῆς εἰσρεῖ τε καὶ πληροῖ αὐτά, ὥσπερ οἱ ἐπαντλοῦντες. ὅταν τε αὖ ἐκεῖθεν μὲν ἀπολίπῃ, δεῦρο δὲ ὁρμήσῃ, τὰ ἐνθάδε πληροῖ αὖθις. τὰ δέ, πληρωθέντα, ῥεῖ διὰ τῶν ὀχετῶν καὶ διὰ τῆς γῆς, καὶ εἰς τοὺς τόπους ἕκαστα ἀφικνούμενα εἰς οὓς ἕκαστος ὁδοποιεῖται, θαλάττας τε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας ποιεῖ. B ἐντεῦθεν δὲ πάλιν δυόμενα κατὰ τῆς γῆς, τὰ μέν, μακροτέρους τόπους περιελθόντα καὶ πλείους, τὰ δέ, ἐλάττους καὶ βραχυτέρους, πάλιν εἰς τὸν Τάρταρον ἐμβάλλει· τὰ μέν, πολὺ κατωτέρω ἢ ἐπηντλεῖτο, τὰ δέ, ὀλίγον. πάντα δὲ ὑποκάτω εἰσρεῖ τῆς ἐκροῆς. καὶ ἔνια μὲν καταντικρὺ ἢ εἰσρεῖ ἐξέπεσεν, ἔνια δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος. ἔστι δὲ ἃ παντάπασι κύκλῳ περιελθόντα, ἢ ἅπαξ ἢ καὶ πλεονάκις περιελιχθέντα περὶ τὴν γῆν, ὥσπερ οἱ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατὸν κάτω καμφθέντα, πάλιν ἐμβάλλει, ἢ δυνατόν ἐστιν ἑκατέρωσε μέχρι τοῦ μέσου καθιέναι, πέρα δ' οὔ. ἄναντες γὰρ ἀμφοτέροις τοῖς ῥεύμασι τὸ ἑκατέρωθεν γίγνεται μέρος. τὰ μὲν οὖν δὴ ἄλλα πολλά τε καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπὰ ῥεύματά ἐστι· C τυγχάνει δ' ἄρα ὄντα ἐν τούτοις τοῖς πολλοῖς τέτταρ' ἄττα ῥεύματα, ὧν τὸ μὲν μέγιστον καὶ ἐξωτάτω ῥέον περὶ κύκλῳ, ὁ καλούμενος Ὠκεανός ἐστι· τούτου δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως ῥέων, Ἀχέρων· ὃς δι' ἐρήμων τόπων ῥεῖ ἄλλων, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ῥέων, εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖται τὴν Ἀχερουσιάδα· οὗ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ τῶν πολλῶν ἀφικνοῦνται· καί τινας εἱμαρμένους χρόνους μείνασαι, αἱ μέν, μακροτέρους, αἱ δέ, βραχυτέρους, πάλιν ἐκπέμπονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις. τρίτος δὲ ποταμὸς τούτων κατὰ μέσον ἐκβάλλει, καὶ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς τόπον μέγαν, πυρὶ πολλῷ καιόμενον, καὶ λίμνην ποιεῖ D μείζω τῆς παρ' ἡμῖν θαλάττης, ζέουσαν ὕδατος καὶ πηλοῦ. ἐντεῦθεν δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερὸς καὶ πηλώδης· περιελιττόμενος δὲ τῇ γῇ, ἄλλοσέ τε ἀφικνεῖται, καὶ παρ' ἔσχατα τῆς Ἀχερουσιάδος λίμνης, οὐ ξυμμιγνύμενος τῷ ὕδατι. περιελιχθεὶς δὲ πολλάκις ὑπὸ γῆς, ἐμβάλλει κατωτέρω τοῦ Ταρτάρου. οὗτος δ' ἐστὶν ὃν ἐπονομάζουσι Πυριφλεγέθοντα· οὗ καὶ οἱ ῥύακες ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν, ὅπῃ ἂν τύχωσι τῆς γῆς. τούτου δ' αὖ καταντικρύ, ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον (ὡς λέγεται) χρῶμα δὲ ἔχοντα ὅλον οἷον ὁ κυανός· ὃν δὴ ἐπονομάζουσι, Στύγιον· καὶ τὴν λίμνην ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων, Στύγα. ὁ δ' ἐμπεσὼν ἐνταῦθα, καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, περιελιττόμενος χωρεῖ ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι, καὶ ἀπαντᾷ E ἐν τῇ Ἀχερουσιάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας. καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτος κύκλῳ περιελθὼν, ἐμβάλλει εἰς τὸν Τάρταρον, ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι. ὄνομα δὲ τούτῳ ἐστὶν (ὡς οἱ ποιηταὶ φάσκουσι) Κωκυτός. τούτων δὲ οὕτω πεφυκότων, ἐπειδὰν ἀφίκωνται οἱ τετελευτηκότες εἰς τὸν τόπον οἷ ὁ δαίμων ἕκαστον κομίζει, πρῶτον μὲν διεδικάσαντο οἵ τε καλῶς καὶ ὁσίως καὶ δικαίως βιώσαντες, καὶ οἱ μή. καὶ οἳ μὲν ἂν δόξωσι μέσως βεβιωκέναι, πορευθέντες ἐπὶ τὸν Ἀχέροντα, ἀναβάντες ἃ δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἀφικνοῦνται εἰς τὴν λίμνην· καὶ ἐκεῖ οἰκοῦσί τε, καὶ καθαιρόμενοι, τῶν τε ἀδικημάτων διδόντες δίκας, ἀπολύονται, εἴ τίς τι ἠδίκησε· τῶν τε εὐεργεσιῶν τιμὰς φέρονται κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστος· οἳ δ' ἂν δόξωσιν ἀνιάτως ἔχειν, F διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἁμαρτημάτων, ἢ ἱεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ἢ φόνους ἀδίκους καὶ παρανόμους πολλοὺς ἐξειργασμένοι, ἢ ἄλλα ὅσα τυγχάνει ὄντα τοιαῦτα, τούτους δὲ ἡ προσήκουσα μοῖρα ῥίπτει εἰς τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὔποτε ἐκβαίνουσιν. οἳ δ' ἂν ἰάσιμα μέν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, οἷον πρὸς πατέρα ἢ μητέρα ὑπ' ὀργῆς βίαιόν τι πράξαντες, καὶ μεταμέλον αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιῶσιν, ἢ ἀνδροφόνοι τοιούτῳ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δὲ ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη· ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς, καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους, G ἐκβάλλει τὸ κῦμα· τοὺς μὲν ἀνδροφόνους, κατὰ τὸν Κωκυτόν· τοὺς δὲ πατραλοίας καὶ μητραλοίας, κατὰ τὸν Πυριφλεγέθοντα. ἐπειδὰν δὲ φερόμενοι γένωνται κατὰ τὴν λίμνην τὴν Ἀχερουσιάδα, ἐνταῦθα βοῶσί τε καὶ καλοῦσιν οἱ μὲν οὓς ἀπέκτειναν, οἱ δέ, οὓς ὕβρισαν. καλέσαντες δ' ἱκετεύουσι, καὶ δέονται ἐᾶσαι σφᾶς ἐκβῆναι εἰς τὴν λίμνην καὶ δέξασθαι. καὶ ἐὰν μὲν πείσωσιν, ἀποβαίνουσί τε καὶ λήγουσι τῶν κακῶν· εἰ δὲ μή, φέρονται αὖθις εἰς τὸν Τάρταρον, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τοὺς ποταμούς. καὶ ταῦτα πάσχοντες οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν πείσωσιν οὓς ἠδίκησαν. αὕτη γὰρ ἡ δίκη ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐτοῖς ἐτάχθη. οἳ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσίως βιῶναι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ γῇ ἐλευθερούμενοί τε καὶ ἀπαλλαττόμενοι, ὥσπερ δεσμωτηρίων, ἄνω δὲ εἰς τὴν H καθαρὰν οἴκησιν ἀφικνούμενοι, καὶ ἐπὶ γῆς οἰκιζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ φιλοσοφίᾳ ἱκανῶς καθηράμενοι, ἄνευ τε σωμάτων ζῶσι τοπαράπαν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους ἀφικνοῦνται· ἃς οὔτε ῥᾴδιον δηλῶσαι, οὔτε ὁ χρόνος ἱκανὸς ἐν τῷ παρόντι. ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα χρὴ ὧν διεληλύθαμεν, ὦ Σιμμία, πάντα ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ

βίῳ μετασχεῖν. καλὸν γὰρ τὸ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν οὖν ταῦτα διϊσχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστὶν, ἢ ταῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπείπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, ἄξιον κινδυνεῦσαι, οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος, καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπᾴδειν ἑαυτῷ. διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλαι μηκύνω τὸν μῦθον. ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα θαρρεῖν χρὴ περὶ τῇ αὑτοῦ ψυχῇ ἄνδρα, ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς κόσμους εἴασε χαίρειν, ὡς ἀλλοτρίους τε ὄντας, καὶ πλέον θάτερον ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι· τὰς δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασέ τε, καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοτρίῳ ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ, καὶ ἀληθείᾳ, οὕτω περιμένει τὴν εἰς ᾅδου πορείαν, ὡς πορευσόμενος ὅταν ἡ εἱμαρμένη καλῇ. Ὑμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, καὶ οἱ ἄλλοι, εἰσαῦθις ἔν τινι χρόνῳ ἕκαστοι πορεύσεσθε. ἐμὲ δὲ νῦν ἤδη καλεῖ (φαίη ἂν ἀνὴρ τραγικὸς) ἡ εἱμαρμένη, καὶ σχεδόν τί μοι ὥρα τρέπεσθαι πρὸς τὸ λουτρόν. δοκεῖ γὰρ δὴ βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον, καὶ μὴ πράγματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν νεκρὸν λούειν.

Ταῦτα δὴ εἰπόντος αὐτοῦ, ὁ Κρίτων, εἶεν, ἔφη, ὦ Σώκρατες. τί δὲ τούτοις ἢ ἐμοὶ ἐπιτέλλῃ, ἢ περὶ τῶν παίδων, ἢ περὶ ἄλλου του, ὅ, τι ἄν σοι ποιοῦντες ἡμεῖς, ἐν χάριτι μάλιστα ποιοῖμεν; Ἅπερ ἀεὶ λέγω, ἔφη, ὦ Κρίτων· οὐδὲν καινότερον· ὅτι ὑμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμενοι ὑμεῖς, καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐν χάριτι ποιήσετε ἅττ' ἂν ποιῆτε· κἂν μὴ νῦν ὁμολογήσητε· ἐὰν δὲ ὑμῶν μὲν αὐτῶν ἀμελῆτε, καὶ μὴ θέλητε, ὥσπερ κατ' ἴχνη, κατὰ τὰ νῦν τε εἰρημένα καὶ τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ, ζῆν, οὐδὲ ἐὰν πολλὰ ὁμολογήσητε ἐν τῷ παρόντι καὶ σφόδρα, οὐδὲν πλέον ποιήσετε. Ταῦτα μὲν τοίνυν προθυμησόμεθα (ἔφη) οὕτω ποιεῖν. θάπτωμεν δέ σε τίνα τρόπον; Ὅπως ἂν (ἔφη) βούλησθε· ἐάν περ γε λάβητέ με, καὶ μὴ ἐκφύγω ὑμᾶς. Γελάσας δὲ ἅμα ἡσυχῇ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας, εἶπεν, Οὐ πείθω (ἔφη) ὦ ἄνδρες, Κρίτωνα, ὡς ἐγώ εἰμι οὗτος ὁ Σωκράτης ὁ νυνὶ διαλεγόμενος, καὶ διατάττων ἕκαστα τῶν λεγομένων· ἀλλ' οἴεταί με ἐκεῖνον εἶναι ὃν ὄψεται ὀλίγον ὕστερον νεκρὸν, καὶ ἐρωτᾷ πῶς δεῖ με θάπτειν. ὅτι δὲ ἐγὼ πάλαι πολὺν λόγον πεποίημαι, ὡς ἐπειδὰν πίω τὸ φάρμακον, οὐκέτι ὑμῖν παραμενῶ, ἀλλ' οἰχήσομαι ἀπιὼν εἰς μακάρων δή τινας εὐδαιμονίας, ταῦτά μοι δοκῶ αὐτῷ ἄλλως λέγειν, παραμυθούμενος ἅμα μὲν ὑμᾶς, ἅμα δ' ἐμαυτόν. ἐγγυήσασθε οὖν με πρὸς Κρίτωνα (ἔφη) τὴν ἐναντίαν ἐγγύην, ἢ ἣν οὗτος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἠγγυᾶτο. οὗτος μὲν γὰρ ἦ μὴν παραμενεῖν· ὑμεῖς δὲ, ἦ μὴν μὴ παραμενεῖν ἐγγυήσασθε, ἐπειδὰν ἀποθάνω, ἀλλὰ οἰχήσεσθαι ἀπιόντα· ἵνα Κρίτων ῥᾷον φέρῃ, καὶ μὴ ὁρῶν μου τὸ σῶμα ἢ καιόμενον, ἢ κατορυττόμενον, ἀγανακτῇ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς δεινὰ ἄττα πάσχοντος· μηδὲ λέγῃ ἐν τῇ ταφῇ, ὡς ἢ προτίθεται Σωκράτη, ἢ ἐκφέρει, ἢ κατορύττει. εὖ γὰρ ἴσθι (ἦ δ' ὅς) ὦ ἄριστε Κρίτων, τὸ μὴ καλῶς λέγειν, οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο πλημμελὲς, ἀλλὰ καὶ κακόν τι ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς. ἀλλὰ θαρρεῖν τε χρὴ, καὶ φάναι τοὐμὸν σῶμα θάπτειν, καὶ θάπτειν οὕτως ὅπως ἄν σοι φίλον ᾖ, καὶ μάλιστα ἡγῇ νόμιμον εἶναι. Ταῦτ' εἰπὼν, ἐκεῖνος μὲν ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος, καὶ ὁ Κρίτων εἵπετο αὐτῷ· ἡμᾶς δ' ἐκέλευε περιμένειν. περιεμένομεν οὖν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλεγόμενοι περὶ τῶν εἰρημένων, καὶ ἀνασκοποῦντες· τοτὲ δ' αὖ περὶ τῆς συμφορᾶς διεξιόντες, ὅση ἡμῖν γεγονυῖα εἴη, ἀτεχνῶς ἡγούμενοι, ὥσπερ πατρὸς στερηθέντες, διάξειν ὀρφανοὶ τὸν ἔπειτα βίον. ἐπειδὴ δὲ ἐλούσατο, καὶ ἠνέχθη παρ' αὐτὸν τὰ παιδία (δύο γὰρ αὐτῷ υἱεῖς σμικροὶ ἦσαν, εἷς δὲ μέγας) καὶ αἱ οἰκεῖαι γυναῖκες ἀφίκοντο, ἐκείναις ἐναντίον τοῦ Κρίτωνος διαλεχθείς τε καὶ ἐπιστείλας ἅττα ἐβούλετο, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἀπιέναι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἧκε παρ' ἡμᾶς. καὶ ἦν ἤδη ἐγγὺς ἡλίου δυσμῶν. χρόνον γὰρ πολὺν διέτριψεν ἔνδον. ἐλθὼν δ' ἐκαθέζετο λελουμένος· καὶ οὐ πολλὰ ἄττα μετὰ ταῦτα διελέχθη. καὶ ἧκεν ὁ τῶν ἕνδεκα ὑπηρέτης· καὶ στὰς παρ' αὐτὸν, Ὦ Σώκρατες (ἔφη) οὐ καταγνώσομαί γέ σου ὅπερ ἄλλων καταγινώσκω, ὅτι μοι χαλεπαίνουσι καὶ καταρῶνται, ἐπειδὰν αὐτοῖς παραγγέλλω πίνειν τὸ φάρμακον, ἀναγκαζόντων τῶν ἀρχόντων. σὲ δ' ἐγὼ καὶ ἄλλως ἔγνωκα ἐν τούτῳ χρόνῳ γενναιότατον καὶ πρᾳότατον καὶ ἄριστον ἄνδρα ὄντα τῶν πώποτε δεῦρο ἀφικομένων· καὶ δὴ καὶ νῦν εὖ οἶδ' ὅτι οὐκ ἐμοὶ χαλεπαίνεις (γιγνώσκεις γὰρ τοὺς αἰτίους) ἀλλὰ ἐκείνοις. νῦν οὖν (οἶσθα γὰρ ἃ ἦλθον ἀγγέλλων) χαῖρέ τε καὶ πειρῶ ὡς ῥᾷστα φέρειν τὰ ἀναγκαῖα. καὶ ἅμα δακρύσας, μεταστρεφόμενος ἀπῄει. Καὶ ὁ Σωκράτης, ἀναβλέψας πρὸς αὐτὸν, Καὶ σὺ, ἔφη, χαῖρε. καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιήσομεν. Καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς, ὡς ἀστεῖος, ἔφη, ὁ ἄνθρωπος· καὶ παρὰ πάντα μοι τὸν χρόνον προσῄει, καὶ διελέγετο ἐνίοτε· καὶ ἦν ἀνδρῶν λῷστος· καὶ νῦν ὡς γενναίως με ἀποδακρύει. ἀλλ' ἄγε δὴ, ὦ Κρίτων, πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ ἐνεγκάτω τις τὸ φάρμακον, εἰ τέτριπται· εἰ δὲ μὴ, τριψάτω ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Κρίτων, Ἀλλ' οἶμαι, ἔφη, ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔτι ἥλιον εἶναι ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ οὔπω δεδυκέναι. καὶ ἅμα ἐγὼ οἶδα καὶ ἄλλους πάνυ ὀψὲ πίνοντας, ἐπειδὰν παραγγελθῇ αὐτοῖς, δειπνήσαντάς τε

A Præmium nanque pulchrum eſt,& ſpes eſt ingens. Hæc igitur
eo ſe pacto prorſus habere,quo ego expoſui,non decet virum
ſanæ mentis aſſerere:eſſe tamen vel hæc vel talia quædam cir-
ca animos noſtros,eorúmque habitationes, quandoquidem i-
pſe immortalis apparet,& decere mihi videtur,& dignũ quaſi
periclitantem ita exiſtimare.honeſtum enim periculum eſt, ó-
portétque hæc quaſi carmina quædam magnórum ritu menti-
bus noſtris infundere: quamobrem ipſe iam diu protraho fa-
bulam. Sed horum gratia bonam ſpem de animo ſuo habere
debet,quicunque voluptatibus ornamentíſque corporis ne-
glectis tanquam alienis,aliud ſe amplius facturum exiſtimans,
voluptates quæ in diſcendo percipiuntur,ſtudioſè ſectatus fue
B rit,animúmque nõ alieno,ſed ſuo decorauerit ornamẽto,tem-
perantia,iuſtitia,fortitudine,libertate,veritate,ſic ex hac vita
migrationẽ expectans,tanquam cùm fatum vocauerit migra-
turus.Vos quidem,ô Simmia,& Cebes,aliíque præſentes,in po
ſterum quodam tempore ſinguli tranſmigrabitis.Me verò nũc
vt tragicus aliquis diceret,iam vocat fatum.Ac fermè tempus
eſt,vt ad lauandum diuertam.Præſtat enim,vt puto,poſt laua-
crum venenum bibere,ne in lauando cadauere moleſtiã mu-
lieribus præbeamus. Cùm hæc dixiſſet Socrates,Crito ſic in-
quit:Dic age,ô Socrates,quidnã his aut mihi mandas agẽdum
C vel erga filios tuos vel circa cætera?quídve agendo maximè ti-
bi gratum fecerimus? Nihil equidem,inquit, noui præcipio,
ſed quod ſemper vobis prædico, videlicet ſi veſtri curam ha-
bebitis, & mihi & meis & vobis ipſis grata euadent quæcun-
que feceritis,etiamſi nunc non promittatis. At verò ſi vos i-
pſos neglexeritis,nolentes ſecundum ea quæ nunc ex ſuperio-
ri tempore dicta ſunt,quaſi per veſtigia vitam dirigere, nihil
prorſus ,pficietis,etſi multa nobis nũc promittatis. Iſta quidẽ
aitCrito,curæ nobis erũt. Sed quemadmodũ ſepeliri te iubes?
D Vt vobis, inquit,libet:ſi tamen me apprehendetis, ac niſi ego
vos effugero.Et ſimul ſubridens,& ad nos conuerſus,non per-
ſuadeo,inquit,Critoni,me eſſe hũc Socratẽ qui nũc diſputo,&
ſingula dicta diſpono.Sed opinatur me illud eſſe, quod paulò
pòſt videbit cadauer. Itaque interrogat quemadmodum me
ſepeliat.Quod autem iamdiu plurimis verbis contendo, poſt-
quàm venenum bibero,haud vlterius apud vos me eſſe futu-
rum, ſed ad beatorum profecturum felicitates, hoc quidem
mihi videor fruſtrà Critoni dixiſſe,conſolans vos ſimul, atque
meipſum. Fideiubere igitur pro me Critoni contraria qua-
dam fideiuſſione quàm ipſe iudicibus fideiuſſit. Ille enim me
E iudicio ſiſtere,vos autem me non ſiſtere cùm obiero fideiube-
te,ſed abiturum,vt Crito(obitum)facilius(meum)ferat,néve
meum corpus vel cremari cernens vel ſepeliri, me deploret
quaſi dira patiẽtem.Neque dicat in funere proponi Socratem,
aut efferri,aut ſub terram condi. Certum enim id habeto op-
time Crito, quòd non rectè ſentire non ſolum eſt in hoc ipſo
delinquere, verumetiam animis nonnihil officere. At enim
confidere oportet atque dicere corpus ſepeliri meum atque i-
ta ſepeliri, vt tibi placebit,maximéque iuſtum eſſe cenſebis.
His dictis ſurrexit intrauitque cubiculum quoddam quaſi la-
uaturus.Crito autem ſecutus eſt.Nos verò expectare iuſſit.Ex-
pectabamus ergo de his quæ dicta erant inter nos colloquen-
F tes,rurſúſque conſiderantes.Præterea cõmemorabamus quan
ta nobis calamitas accidiſſet: qui tanquam parente orbati re-
liquũ vitæ tempus orphani futuri eſſemus. Cũ Socrates lotus
eſſet,delati ſunt ad eũ pueri: duos enim filios habebat paruu-
los,vnum verò iam grandem. Venerunt & mulieres domeſti-
cæ.Ad eas Socrates,cũ præſente Critone verba feciſſet,& quæ
volebat mandauiſſet,mulieres quidẽ &pueros abire iuſſit,ipſe
verò ad nos rediit, iã circiter ſolis occaſum: permultum enim
tempus intus fuerat cõmoratus. Cùm verò ad nos veniſſet lo-
tus,conſedit. Nec multa poſt hæc locutus erat, cùm venit Vn-
decimuirorum lictor.Qui illi adſtans,ô Socrates,inquit,non a-
G nimaduerto in te quod in ceteris.Illi enim indignãtur mihi at-
que execrantur,quando illis denuntio venenum eſſe bibẽdum
ita magiſtratibus compellentibus.Te verò cognoui præſertim
in hoc tempore generoſiſſimum,manſuetiſſimúmque, & opti-
mum virum omnium qui vnquam hunc in locum deuenerũt:
& nunc equidem certò ſcio te mihi haud infeſtum eſſe, ſed il-
lis penes quos rei huius cauſam eſſe cognoſcis.Nunc ergo ſcis
quem tibi nuncium afferam.Vale atque annitere,quæ neceſſa-
ria ſunt pro viribus facilè ferre. & ſimul his dictis abibat la-
crymans.Socrates autem in eum reſpiciẽs,Et tu,inquit,vale,&
nos id faciemus.Simúlque ad nos conuerſus,quàm vrbanus eſt
H homo hic?inquit. Neque ſolùm in hoc,ſed in ſuperiori etiam
tempore me ſalutabat,colloquebatúrque nonnunquam, fuit-
que ſemper virorum optimus. Et nunc quàm ingenuè me de-
plorat? Sed age,ô Crito,illi pareamus,ac ſi iam tritum eſt ve-
nenum,aliquis huc afferat.Si nondum eſt tritum,conterat ille.
At reor equidem inquit Crito, ô Socrates,nondum ſolem re-
liquiſſe montes nec occidiſſe.Et noui alios poſtquã id ſibi nunciatum eſt,valde ſerò bibere illud conſueuiſſe,largiter cœnatos

A atque potos, interdum verò etiam illorum potitos quorum amore afficiebãtur. Quamobrem ne adeò feſtines, adhuc enim ſupereſt tempus. Tunc Socrates, meritò, inquit, ô Crito, illi iſta faciunt. Putant enim hæc facientes lucrari. Atque ego meritò iſta non faciam. Nihil enim me lucraturum ſpero, ſi paulo poſterius venenum bibero, niſi vt mihi ipſi ſim ridiculus, tanquam vitæ cupidus, atque parcus eius rei ſeruator, cuius nihil iam amplius mihi adeſt. Sed age iam mihi obtempera, nec aliter facias. Crito verò his auditis annuit puero, qui longè non aberat. Ille verò egreſſus, & aliquãtulum commoratus, rediit, eum qui venenum daturus erat, ſecum ducens. attulit autem in calice id attritum. Hunc aſpiciens Socrates, Cedo inquit, B bone vir, tu enim harum rerum peritiam habes, quid me facere oportet? Nihil, inquit, aliud quàm poſt potionem deambulare quoad grauari tibi ſentias crura, poſtea verò iacere: atque ita tu facies. Hæc dicens porrexit calicem Socrati. Socrates verò hilariter admodum, ô Echecrates, accepit, nihil omnino cõmotus, neque colore, neque vultu mutato. Sed quemadmodum cõſueuerat, taurinè illum aſpiciens, quid ais, inquit? licétne ex hoc poculo nonnihil ſpargendo ſacrificare? Tantum, inquit, ô Socrates, conteriimus, quantum ſatis fore putauimus. Intelligo, inquit. Sed & licet & oportet orare deos, vt felix ſit tranſmigratio noſtra. Quod equidem obſecro, at- C que vtinam ita fiat. Et ſimul his dictis arrepto (poculo) facilè admodum alacritérque ebibit. Plerique noſtrûm eouſq; retinere quodámodo lacrymas potueramus. At poſtquam & bibentem vidimus & bibiſſe, vlterius nõ potuimus, ſed me quidem dolor adeo ſuperabat, vt lacrymę largiter iam mihi profluerent. Quapropter me protegens deplorabam, non illum quidem, ſed fortunam meam, qui tali amico orbatus eſſem. Crito autem etiam prior me, quum lacrymas nequiret continere, ſurrexit. Sed Apollodorus nec in ſuperiori quidem tempore vnquam lacrymare ceſſauerat. Tunc verò præcipuè vociferans, ſéque ipſum afflictãs, neminem reliquit præſentium, D cuius vicem non deploraret, præter vnius Socratis vicem. Ille verò hæc animaduertens, Quidnam, inquit, ô viri mirabiles, agitis? Atqui ego maximè hanc ob cauſam mulieres abegeram, ne talia facerent. Audiueram enim cũ gratulatione & applauſu eſſe ex hac vita migrandum. Quieſcite igitur atque tolerate. Nos verò hæc audientes erubuimus, deſtitimúſque à lacrymis. Sed ipſe quum inter deambulandum crura iam grauari ſentiret iacuit reſupinus: ſic enim qui venenum præbuit, iuſſerat. Qui paulò pòſt eum tangens, pedes & crura conſiderauit. Deinde grauius comprimens pedem eius, quæſiuit an ſentiret. negauit Socrates. Ille rurſus preſſit tibias, paulatímque E (manu) aſcendens, oſtendit nobis frigere eas atque rigere. Et ipſe attigit rurſus, aitque quum ad cor peruenerit, tunc eſſe deceſſurum. Iam igitur friguerat ei ventriculus, cùm detegẽs, erat enim coopertus, dixit, quæ vox illi extrema fuit: O Crito, Æſculapio gallum debemus, quem reddite, neque negligatis. Fiet, inquit Crito, quod iubes. Sed vide num quid aliud velis. Hæc interroganti nihil vltrà reſpondit. Sed cùm paruo tempore interquieuiſſet, commotus eſt. Et miniſter detexit eum, atque ipſe lumina fixit. Quod quum Crito cerneret, ora oculóſque compoſuit. Hic finis fuit amici noſtri, ô Echecrates, viri noſtro quidem iudicio, omnium quos experti ſumus optimi, & apprimè ſapientiſſimi atque iuſtiſſimi.

καὶ πόντας εὖ μάλα, καὶ συγγενομένους γ' ἐνίοις ὧν ἂν τύχωσιν ἐπιθυμοῦντες. ἀλλὰ μηδὲν ἐπείγου. ἔτι γὰρ ἐγχωρεῖ. Καὶ ὁ Σωκράτης, Εἰκότως γ' ἔφη, ὦ Κρίτων, ἐκεῖνοί τε ταῦτα ποιοῦσιν ἃ σὺ λέγεις (οἴονται γὰρ κερδανεῖν ταῦτα ποιήσαντες) καὶ ἔγωγε εἰκότως ταῦτα οὐ ποιήσω. οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλό γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. ἀλλ' ἴθι, ἔφη, πείθου· καὶ μὴ ἄλλως ποίει. Καὶ ὁ Κρίτων ἀκούσας ἔνευσε τῷ παιδὶ πλησίον ἑστῶτι. καὶ ὁ παῖς ἐξελθὼν καὶ συχνὸν χρόνον διατρίψας, ἧκεν ἄγων τὸν μέλλοντα δώσειν τὸ φάρμακον, ἐν κύλικι φέροντα τετριμμένον. Ἰδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον, Εἶεν, ἔφη, ὦ βέλτιστε· (σὺ γὰρ τούτων ἐπιστήμων) τί χρὴ ποιεῖν; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη, ἢ πιόντα περιϊέναι, ἕως ἄν σου βάρος ἐν τοῖς σκέλεσι γένηται· ἔπειτα κατακεῖσθαι. καὶ οὕτως αὐτὸ ποιήσει· καὶ ἅμα ὤρεξε τὴν κύλικα τῷ Σωκράτει. καὶ ὃς λαβὼν, καὶ μάλα ἵλεως, ὦ Ἐχέκρατες, οὐδὲν τρέσας, οὐδὲ διαφθείρας οὔτε τοῦ χρώματος οὔτε τοῦ προσώπου, ἀλλ' ὥσπερ εἰώθει, ταυρηδὸν ὑποβλέψας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, Τί λέγεις, ἔφη, περὶ τοῦδε τοῦ πόματος, πρὸς τὸ ἀποσπεῖσαί τινι; ἔξεστιν, ἢ οὔ; Τοσοῦτον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τρίβομεν, ὅσον οἰόμεθα μέτριον εἶναι πιεῖν. Μανθάνω, ἦ δ' ὅς· ἀλλ' εὔχεσθαι γέ που τοῖς θεοῖς ἔξεστί τε καὶ χρὴ, τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γενέσθαι· ἃ δὴ καὶ ἐγὼ εὔχομαί τε, καὶ γένοιτο ταύτῃ. καὶ ἅμα εἰπὼν ταῦτα, ἐπισχόμενος καὶ μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. καὶ ἡμῶν οἱ πολλοὶ τέως μὲν ἐπιεικῶς οἷοί τε ἦσαν κατέχειν τὸ μὴ δακρύειν· ὡς δὲ εἴδομεν πίνοντά τε καὶ πεπωκότα, οὐκέτι. ἀλλ' ἐμοῦ γε βίᾳ καὶ αὐτοῦ ἀστακτὶ ἐχώρει τὰ δάκρυα· ὥστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλαιον ἐμαυτόν. οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ τύχην, οἵου ἀνδρὸς ἑταίρου ἐστερημένος εἴην. ὁ δὲ Κρίτων ἔτι πρότερος ἐμοῦ, ἐπειδὴ οὐχ οἷός τ' ἦν κατέχειν τὰ δάκρυα, ἐξανέστη. Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυχησάμενος, κλαίων καὶ ἀγανακτῶν, οὐδένα ὅντινα οὐ κατέκλαυσε τῶν παρόντων, πλήν γε αὐτοῦ Σωκράτους. ἐκεῖνος δὲ, Οἷα, ἔφη, ποιεῖτε ὦ θαυμάσιοι. ἐγὼ μέντοι οὐχ ἥκιστα τούτου ἕνεκα τὰς γυναῖκας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῖεν. καὶ γὰρ ἀκήκοα ὅτι ἐν εὐφημίᾳ χρὴ τελευτᾶν. ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε, καὶ καρτερεῖτε. καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ᾐσχύνθημέν τε καὶ ἐπέσχομεν τοῦ δακρύειν. ὁ δὲ περιελθὼν, ἐπειδή οἱ βαρύνεσθαι ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίθη ὕπτιος. οὕτω γὰρ ἐκέλευσεν ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἅμα ἐφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον, ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη. κἄπειτα σφόδρα πιέσας αὐτοῦ τὸν πόδα, ἤρετο εἰ αἰσθάνοιτο. ὁ δ' οὐκ ἔφη. καὶ μετὰ τοῦτο αὖθις τὰς κνήμας. καὶ ἐπανιὼν οὕτως ἡμῖν ἐπεδείκνυτο ὅτι ψύχοιτό τε καὶ πήγνυτο. καὶ αὐτὸς ἥπτετο, καὶ εἶπεν, ὅτι ἐπειδὰν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχήσεται. ἤδη οὖν σχεδόν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἦτρον ψυχόμενα· καὶ ἐκκαλυψάμενος (ἐνεκεκάλυπτο γὰρ) εἶπεν, ὃ δὴ τελευταῖον ἐφθέγξατο· Ὦ Κρίτων, ἔφη, τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα. ἀλλὰ ἀπόδοτε, καὶ μὴ ἀμελήσητε. Ἀλλὰ ταῦτα ἔσται, ἔφη, ὁ Κρίτων. ἀλλ' ὅρα εἴτι ἄλλο λέγεις. Ταῦτα ἐρομένου αὐτοῦ, οὐδὲν ἔτι ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν, ἐκινήθη τε, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξεκάλυψεν αὐτόν. καὶ ὃς τὰ ὄμματα ἔστησεν. ἰδὼν δὲ ὁ Κρίτων συνέλαβε τὸ στόμα τε καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἥδε ἡ τελευτὴ, ὦ Ἐχέκρατες, τοῦ ἑταίρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρὸς, ὡς ἡμεῖς φαῖμεν ἂν, τῶν τότε ὧν ἐπειράθημεν ἀρίστου, καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου.

MENEXENVS, SIVE, FVNEBRIS ORATIO.

ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ, Η, ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ.

Svmma dialogi. *Conſilium Platonis eſt cohortari omnes ad ſummam patriæ charitatem: quod duobus efficit modis. Primo quidem dum laudat illos qui pro ſalute patriæ pericula mortémque intrepidè ſubeunt. Deinde dum ipſe patriæ ſuæ antiquitatem virtutéſque laudibus miris extollit. Eò igitur redit ſermonis ſumma, vti vnuſquiſque patriæ ſuæ ſalutem atque incolumitatem omnibus rebus ſuis ſuaque adeo vitæ libenter anteponat, eóſque beatos exiſtimet qui huiuſmodi rerum cauſa ſanguinem profuderint, quos & laus & merces maneat ſempiterna.*

Socrates, Menexenvs.

E Foro venit Menexenus? aut vnde? men. E foro, ô Socrates, & à Senatu. socr. Quid tu ad ſenatum? An fortè quia diſciplinæ philoſophiæque finèm adeptum iam & ſatis profeciſſe te putas, maiora poſthac aggredi ſtudes, nobiſque ſenioribus ipſe adeo iunior F

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ.

Ἐξ ἀγορᾶς, ἢ πόθεν Μενέξενος; Μ. Ἐξ ἀγορᾶς, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. Σ. Τί μάλιστα σὺ πρὸς βουλευτήριον; ἢ δηλαδὴ ὅτι παιδεύσεως καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τέλει ἡγῇ εἶναι; καὶ ὡς ἱκανῶς ἤδη ἔχων, ἐπὶ τὰ μείζω ἐπινοεῖς τρέπεσθαι; καὶ ἄρχειν ἡμῶν, ὦ θαυμάσιε,

ἐπιχειρεῖς τῶν πρεσβυτέρων, τηλικοῦτος ὤν, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ὑμῶν ἡ οἰκία ἀεί τινα ἡμῶν ἐπιμελητὴν παρεχομένη; ΜΕΝ. Ἐὰν σύ γε, ὦ Σώκρατες, ἐᾷς καὶ συμβουλεύῃς ἄρχειν, προθυμήσομαι· εἰ δὲ μή, οὔ. νῦν μέντοι ἀφικόμην πρὸς τὸ βουλευτήριον, πυθόμενος ὅτι ἡ βουλὴ μέλλει αἱρεῖσθαι ὅστις ἐρεῖ ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσι. ταφὰς γὰρ οἶσθ' ὅτι μέλλουσι ποιεῖν. ΣΩΚ. Πάνυ γε. ἀλλὰ τίνα εἵλοντο; ΜΕΝ. Οὐδένα· ἀλλὰ ἀνεβάλοντο εἰς τὴν αὔριον. οἶμαι μέντοι Ἀρχῖνον ἢ Δίωνα αἱρεθήσεσθαι. ΣΩΚΡ. Καὶ μήν, ὦ Μενέξενε, πολλαχοῦ κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνῄσκειν. καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει· καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε, καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ ἐπαινούντων, ἀλλὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων· οἳ οὕτω καλῶς ἐπαινοῦσιν, ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ περὶ ἑκάστου λέγοντες, κάλλιστά πως τοῖς ὀνόμασι ποικίλλοντες, γοητεύουσιν ἡμῶν τὰς ψυχάς, καὶ τὴν πόλιν ἐγκωμιάζοντες κατὰ πάντας τρόπους, καὶ τοὺς τετελευτηκότας ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν ἅπαντας τοὺς ἔμπροσθεν, καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς τοὺς ἔτι ζῶντας ἐπαινοῦντες. ὥστ' ἔγωγε, ὦ Μενέξενε, γενναίως πάνυ διατίθεμαι, ἐπαινούμενος ὑπ' αὐτῶν· καὶ ἑκάστοτε ἕστηκα ἀκροώμενος καὶ κηλούμενος, ἡγούμενος ἐν τῷ παραχρῆμα μείζων καὶ γενναιότερος καὶ καλλίων γεγονέναι. καὶ οἷα δὴ τὰ πολλὰ ἀεὶ μετ' ἐμοῦ ξένοι τινὲς ἕπονται καὶ συνακροῶνται· πρὸς οὓς ἐγὼ σεμνότερος ἐν τῷ παραχρῆμα γίγνομαι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ταὐτὰ ταῦτα δοκοῦσί μοι πάσχειν καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν, θαυμασιωτέραν αὐτὴν ἡγεῖσθαι εἶναι ἢ πρότερον, ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἀναπειθόμενοι. καί μοι αὕτη ἡ σεμνότης παραμένει ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς· οὕτως ἔναυλος ὁ λόγος τε καὶ ὁ φθόγγος παρὰ τοῦ λέγοντος ἐνδύεται εἰς τὰ ὦτα, ὥστε μόγις τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἀναμιμνῄσκομαι ἐμαυτοῦ, καὶ αἰσθάνομαι οὗ γῆς εἰμι· τέως δὲ οἶμαι μόνον οὐκ ἐν μακάρων νήσοις οἰκεῖν. οὕτως ἡμῖν οἱ ῥήτορες δεξιοί εἰσιν. ΜΕΝ. Ἀεὶ σὺ προσπαίζεις, ὦ Σώκρατες, τοὺς ῥήτορας· νῦν μέντοι οἶμαι ἐγὼ τὸν αἱρεθέντα οὐ πάνυ εὐπορήσειν. ἐξ ὑπογύου γὰρ παντάπασιν ἡ αἵρεσις γέγονεν· ὥστε ἴσως ἀναγκασθήσεται ὁ λέγων ὥσπερ αὐτοσχεδιάζειν. ΣΩΚΡ. Πόθεν, ὦ 'γαθέ; εἰσὶν ἑκάστοις τούτων λόγοι παρεσκευασμένοι· καὶ ἅμα οὐδὲ αὐτοσχεδιάζειν τά γε τοιαῦτα χαλεπόν. εἰ μὲν γὰρ δέοι Ἀθηναίους ἐν Πελοποννησίοις εὖ λέγειν, ἢ Πελοποννησίους ἐν Ἀθηναίοις, ἀγαθοῦ ἂν ῥήτορος δέοι τοῦ πείσοντος καὶ εὐδοκιμήσοντος· ὅταν δέ τις ἐν τούτοις ἀγωνίζηται οὕσπερ καὶ ἐπαινεῖ, οὐδὲν μέγα δοκεῖν εὖ λέγειν. ΜΕΝ. Οὐκ οἴει, ὦ Σώκρατες; ΣΩΚΡ. Οὐ μέντοι, μὰ Δία. ΜΕΝ. Ἢ οἴει οἷός τ' ἂν εἶναι αὐτὸς εἰπεῖν, εἰ δέοι, καὶ ἕλοιτό σε ἡ βουλή; ΣΩΚΡ. Καὶ ἐμοὶ μέν γε, ὦ Μενέξενε, οὐδὲν θαυμαστὸν οἵῳ τ' εἶναι εἰπεῖν, ᾧ τυγχάνει διδάσκαλος οὖσα οὐ πάνυ φαύλη περὶ ῥητορικῆς, ἀλλ' ἥπερ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πεποίηκε ῥήτορας, ἕνα δὲ καὶ διαφέροντα τῶν Ἑλλήνων, Περικλέα τὸν Ξανθίππου. ΜΕ. Τίς αὕτη; ἢ δῆλον ὅτι Ἀσπασίαν λέγεις; ΣΩΚΡ. Λέγω γάρ, καὶ Κόννον γε τὸν Μητροβίου. οὗτοι γάρ μοι δύο εἰσὶ διδάσκαλοι· ὁ μέν, μουσικῆς· ἡ δέ, ῥητορικῆς. οὕτω μὲν οὖν τρεφόμενον ἄνδρα οὐδὲν θαυμαστὸν δεινὸν εἶναι λέγειν. ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐμοῦ κάκιον ἐπαιδεύθη, μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθείς, ῥητορικὴν δὲ ὑπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, ὅμως κἂν οὗτος οἷός τ' εἴη Ἀθηναίους γε ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινῶν εὐδοκιμεῖν. ΜΕΝ. Καὶ τί ἂν ἔχοις εἰπεῖν, εἰ δέοι σε λέγειν; ΣΩΚΡ. Αὐτὸς μὲν παρ' ἐμαυτοῦ ἴσως οὐδέν· Ἀσπασίας δὲ καὶ χθὲς ἠκροώμην περαινούσης ἐπιτάφιον λόγον περὶ αὐτῶν τούτων. ἤκουσε γὰρ ἅπερ σὺ λέγεις, ὅτι μέλλοιεν Ἀθηναῖοι αἱρεῖσθαι τὸν ἐροῦντα. ἔπειτα τὰ μὲν ἐκ τοῦ παραχρῆμά μοι διῄει, οἷα δέοι λέγειν, τὰ δὲ πρότερον ἐσκεμμένη, ὅτε μοι δοκεῖ συνετίθει τὸν ἐπιτάφιον λόγον ὃν Περικλῆς εἶπε, περιλείμματ' ἄττα ἐξ ἐκείνου συγκολλῶσα. ΜΕΝ. Ἦ καὶ μνημονεύσαις ἂν ἃ ἔλεγεν Ἀσπασία; ΣΩΚΡ. Εἰ μὴ ἀδικῶ γε. ἐμάνθανόν γέ τοι παρ' αὐτῆς, καὶ ὀλίγου πληγὰς ἔλαβον ὅτι ἐπελανθανόμην. ΜΕΝ. Τί οὖν οὐ διῆλθες; ΣΩΚ. Ἀλλ' ὅπως μή μοι χαλεπανεῖ ἡ διδάσκαλος, ἂν ἐξενέγκω αὐτῆς τὸν λόγον. ΜΕΝ. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' εἰπέ, καὶ πάνυ μοι χαριεῖ, εἴτε Ἀσπασίας βούλει λέγειν, εἴτε ὁτουοῦν· ἀλλὰ μόνον εἰπέ. ΣΩΚ. Ἀλλ' ἴσως μου καταγελάσῃ, ἄν σοι δόξω, πρεσβύτης ὤν, ἔτι παίζειν. ΜΕΝ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' εἰπὲ παντὶ τρόπῳ. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μέντοι σοί γε δεῖ χαρίζεσθαι· ὥστε κἂν ὀλίγου, εἴ με κελεύοις ἀποδύντα ὀρχήσασθαι, χαρισαίμην ἄν· ἐπειδή γε μόνω ἐσμέν. ἀλλ' ἄκουε. ἔλεγε γάρ, ὡς ἐγᾦμαι, ἀρξαμένη λέγειν ἀπ' αὐτῶν τῶν τεθνεώτων, οὑτωσί.

ΕΡΓΩ μὲν ὑμῖν οἵδ' ἢ ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς (ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν, προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων) λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὅ,τε νόμος προστάττει ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδράσι, καὶ χρή. ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων, λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πρα-

A præeſſe, vt familia veſtra ſemper ſicut ſolita eſt, aliquem no-
bis exhibeat conſultorem? MEN. Si ipſe permittis, ô Socrates,
conſulíſque vt præſim, operam dabo: ſin contrà, nequaquam.
Nunc verò idcirco ad Senatum profectus ſum, quoniam audi-
ueram eligendum aliquē qui laudibus defunctos ornet. Nam,
vt ſcis, inferias facturi ſunt. SOC. Audiui equidem, ſed quem
potiſſimum elegerunt? MEN. Nullum. Nam in craſtinum diſtu-
lerunt. Arbitror autem Archinum vel Dionem electum iri.
SOC. Videtur Menexene apud plurimas gentes præclarum eſ-
ſe in bello occumbere. Etenim qui ſic è vita migrat, funere &
B ſepulchro magnificentiſſimo honoratur. Et ſiue pauper quis
ita decedat, laudatione non caret, ſiue etiam vilis quiſpiam &
ignauus, rurſus à ſapientibus viris extollitur: qui non temerè,
ſed multo tempore compoſita & comparata oratione tam e-
gregiè laudant, vt dum & quæ ſunt, & quæ non adſunt, de ali-
quo prædicant, verborum elegantia auditorum animos quaſi
præſtigiis veneficiiſve quibuſdam fallant. Ciuitatem quoque
interim modis omnibus exornant, & eos qui in armis occu-
buerunt, maiorúmque retexunt noſtrorum originem. Nos
quoque ipſos adhuc viuentes extollunt. Quapropter ego qui-
C dem Menexene ab illis laudatus, neſcio quomodo generoſum
quiddam de me concipio: cúmque illis paſſim aures præbeo,
mirifica ſuauitate demulceor, ſtatímque me maiorem, gene-
roſiorem, pulchriorem quàm antea reputo: ac ſæpenumero
hoſpites aliqui mecum hæc audiunt, egóque apud illos eue-
ſtigio præſtantior quàm antea reddor. nempe & illis idē quod
mihi videtur accidere tam erga me, quàm reliquam ciuitatē.
Nam ab oratore perſuaſi, mirabiliorem quàm prius ciuitatem
exiſtimant. Atqui glorioſa hæc venuſtas mihi pluſquam tri-
duum manet. adeo concinna oratio canoráque vox oratoris
ore demanans auribus meis infunditur, vt vix tandem quarta
D pòſt die vel quinta meiipſius reminiſcar, & vbínam terrarum
ſim, agnoſcā. Tunc autem exiſtimo me tantùm non beatorum
inſulas incolere tāta noſtri Rhetores dexteritate præditi ſunt.
MEN. Semper Rhetores ludis, ô Socrates. Nunc autem vereor,
ne illi qui eligetur, defutura ſit dicendi facultas. ſubita nanque
obtigit optio. Quamobrem cogetur fortè quiſquis dicturus
erit, ex improuiſo quodammodo verba facere. SOC. Quínam,
ô bone vir? ſingulis enim iſtorum ſunt orationes dudū in hoc
compoſitæ. Tum nec arduum eſt de his rebus abſque medita-
tione dicere. Si enim oporteret vel in Peloponneſo Atheniē-
ſes, vel Peloponneſiacos Athenis laudare, facundo tunc ora-
E tore opus eſſet, qui & perſuaderet, & probaretur. Quando au-
tem apud eoſdem ſe quis exercet, quos & laudat, non ſanè dif-
ficilè eſt bene dicere. MEN. Faciléne iſtud exiſtimas Socrates?
SOCR. Equidem, per Iouem. MEN. An ſperas eloqui poſſe te, ſi
opus fuerit, & Senatus conſulto eligaris? SOCR. Quid mirum
Menexene, me ad dicēdum ſufficere, qui magiſtram haudqua-
quam imperitā in Rhetorica nactus fuerim, quæ & alios mul-
tos eloquentes reddidit oratores, & vnum Græcorū omnium
præſtantiſſimum filium Xanthippi Periclem? MEN. Quænam
iſta? Num ſcilicet Aſpaſiam dicis? SOC. Et hanc dico, & filium
Metrobij Connum. Hi nanque duo præceptores mihi ſunt,
F Connus quidem Muſicæ, Aſpaſia verò Rhetoricæ. Ita igitur e-
ruditū virum nihil mirum eſt in his eloquentē eſſe. Quinimò
& ſiquis etiam deterius quàm ego doctus fuerit, muſicam qui
dem à Lampro, Rhetoricam verò ab Antiphone Rhamnuſio,
is tamen poterit inter ipſos Athenienſes, Athenienſes laudā-
do, ſic eloqui, vt eius ab auditoribus oratio probetur. MEN.
Quídnam habes quod in medium afferas, ſi te verba facere
oportuerit? SOCR. Ex me quidem fortaſſe nihil. Sed heri A-
ſpaſiam ipſam audiui funebrem de his orationem dictantem.
Audiuerat enim quæ & ipſe dicebas, Athenienſes aliquem e-
lecturos eſſe qui de his orationē haberet. Deinde partim mi-
G hi ex improuiſo quæ dicenda forent, partim meo quidem iu-
dicio præmeditata exponens, funebrem orationem cōtexuit,
(quam dixit Pericles) reliquias quaſdam ex illa componens.
MEN. An non recordareris quæ dicebat Aſpaſia? SOC. Equi-
dem, niſi iniurius ſim. Ab ea nanque edidici, parúmque abfuit
quin propter obliuionem plagis illa me cæderet. MEN. Cur
ergo non refers? SOC. Vereor ne magiſtra mihi ſubiraſcatur,
ſi orationem illius edidero. MEN. Nullo pacto Socrates. Ve-
rùm gratificare mihi, ſeu Aſpaſiæ, ſiue cuiuſlibet alterius ora-
tionē dicere placet, dicas modò. SOCR. Fortaſſe me ridebis, ſi
ſenex adhuc iocari tibi viſus fuero. MEN. Nequaquam, ô So-
H crates, ſed dic omnino. SOCR. Mos tibi gerendus eſt. Fermè
nanque ſi nudatum me ſaltare iuberes, quandoquidem ſoli
ſumus, obſequerer. Sed audi iam. Hunc enim in modum, vt
arbitror, loqui cœpit, ſumens ab ipſis defunctis exordium.

RE QVIDEM ipſa iuſta his apud nos facta ſunt, quę iam aſſequuti, iter fatale peragunt, tam publicè à ciuitate, quàm priuatim à ſuis magnifico ſumptu, & frequenti concurſu dimiſſis. Vrbis verò laudationem ipſis reddi lex iubet, ac profectò ita decet. Bene ſiquidem rebus geſtis, ex ipſa verborū exornatione,

ad eos qui geſſerunt apud auditores memoria perenis ſplendórque prouenit. Ea verò opus eſt oratione, quæ defunctos quidem ſatis laudet, ſuperſtites autem benignè moneat, filios eorum fratréſque ad virtutis ipſorum imitationem hortetur: parentes autem, & maiores alios ſi qui ſuperſunt, conſoletur. Quæ igitur nobis talis erit oratio? vel vnde potiſſimùm præclaros laudare viros incipiemus, qui viuentes virtute propria ſuos mirificè delectauere, & pro ſalute viuentium offerre ſe morti non dubitarunt? Videtur itaque mihi oportere ſecundum naturam vt boni effecti ſunt, ita eos laudare: boni autem ideo prouenerunt, quia ex bonis traxerũt originem. Quapropter generoſam primò illorum ſtirpem laudemus. Deinde educationem & diſciplinã. Poſtremò narremus, ita ab eis fuiſſe res geſtas, vt maximè decebat eos, qui eſſent ex talibus oriũdi, & ita poſtmodum educati. Prima quidem generis horum laus eſt, quòd maiorum origo haud peregrina fuit, neque ſucceſſores hos ita hic reliquit velut inquilinos nouóſque homines, ex aduenis genitos: ſed indigenas ac reuera in patria habitantes, viuentéſque, & nutritos non à nouerca quidem, vt alij, ſed ab ipſa matre ipſorum regione quam habitarunt: in qua & nunc conduntur vita functi, ipſi videlicet in viſceribus eius quæ peperit eos, & nutriit & excepit. Par eſt enim matrẽ ipſam ante omnia honorare: nam ita maximè horum genus ornatur. Eſt autẽ regio hæc non ſolùm nobis, ſed omnibus hominibus celebranda, cùm aliis multis de cauſis, tum ex hoc præcipuè quia Diis chariſſima eſt. Quod teſtatur Deorum de hac inter ſe concertatio & iudicium. Ea verò quæ à Diis laudata eſt, cur non à cunctis hominibus collaudetur? Altera eius laus erit, quòd eo tempore quo tellus omnia animalia omnigena producebat, feras, & armenta omnia, terra duntaxat noſtra ad hæc ſterilis erat, agreſtibúſque animalibus vacua. propriè verò ex omnibus animantibus hominem genuit, qui cæteris intelligentia præſtat, ſolúſque ius ac Deos colit. Quod verò hæc regio & eorum quos pro concione celebramus & noſtros maiores progenuit, hinc euidentiſſimè licet cognoſcere: quia omne quod gignit, alimentum conueniens genito continet. Quo planè diſcernitur mulier illa quæ peperit, ab ea quæ infantem ſuppoſuit: nam quæ peperit, lacte abundat ad eius quod genitum eſt alimoniam, alia verò nequaquam. Tellus itaque noſtra materque perſpicuum argumentum præbet, quòd homines procreauerit. Nam & ſola & prima tunc alimentum humanum produxit, tritici hordeíque fruges, quibus commodiſſimè genus hominum alitur, vtpote quæ verè animal id produxerit. Potius autem de terra quàm de muliere coniectare id licet. Neque enim terra mulierem conceptu partúque ſed terram mulier imitatur. huiuſmodi verò fructum non parcè diſtribuit, ſed aliis quoque hominibus elargita eſt. Poſt hæc oleum laborum ſubſidium natis ſuis ſuppeditauit. Nutritis autem adultíſque filiis principes præceptoréſque Deos induxit. Quorum nunc prætermittenda ſunt nomina. Neque enim nos latet qui vitã noſtram munierint, tã artium inuentione ad quotidianum victum ſpectantiũ, quàm traditione peritiáque armorum ad regionis ipſius cuſtodiam. Ita maiores horum geniti atque educati Remp. inſtituerunt. qua de, rectè habet, ſi paucis dicamus. Res enim publica hominum educatio eſt, bona quidem bonorum, malorum verò cõtraria. Quòd ergo in præclara Rep. enutriti ſunt noſtri maiores, declarandum eſt, per quam & illi hi boni viri, ex quibus ſunt qui è vita migrarunt. Eadem nanque Reſpub. quondam fuit quæ nunc eſt, optimatum videlicet gubernatio, ſub qua & his temporibus ac fermè ſemper ex eo tempore degimus. Eam quidam popularem vocant, alij aliter, vtcunque placet. Eſt autem reuera hæc optimatum cum quadam dignitate populi gubernatio. Semper enim nobis reges ſunt, aliàs generis ſucceſſione, aliàs electione creati, ſed poteſtatis in ciuitate plurimum eſt apud populum, qui ſemper his qui optimi iudicantur magiſtratus & poteſtatem impertit. Vbi neque parentum debilitate, vel paupertate, vel ignobilitate quiſquam reiicitur, neque contrariis de cauſis honoratur vt in aliis ciuitatibus fieri ſolet. Sed hæc eſt regula. Quicunque ſapiens aut bonus habetur, dominatur & imperat. Cauſa nobis gubernationis huiuſmodi, ex æqualitate generis eſt. Aliæ ſiquidem ciuitates ſunt ex variis diſſimilibúſque generibus conſtitutæ: quo fit, vt inæquales ſint & gubernationes, & tyrannides, paucorúmque potentiæ. In quibus ita homines viuunt, vt ſe inuicem partim dominos, partim ſeruos exiſtiment. Nos autẽ noſtrique vna ex matre omnes, fratres geniti, haud arbitramur inuicem nos dominos & ſeruos eſſe: ſed generis æqualitas nos inducit, vt & legis quæramus æqualitatem, neque rei prorſus vlli niſi opinioni virtutis prudentiæque cedamus. Quapropter & noſtri & horum parentes, & hi honeſtè creati, & in omni libertate nutriti, multa atque præclara facinora apud omnes gentes notiſſima priuatim & publicè ediderunt, exiſtimantes libertatis gratia tam aduerſus Græcos pro Græcis aliis quàm aduerſus barbaros pro cunctis Græcis eſſe pugnãdum.

A ξασι γίγνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων. δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσεται, τοῖς δὲ ζῶσιν εὐμενῶς παραινέσεται, ἐκγόνοις μὲν καὶ ἀδελφοῖς μιμεῖσθαι τὴν τῶνδε ἀρετὴν παρακελευόμενος, πατέρας δὲ καὶ μητέρας, καὶ εἴτινες τῶν ἄνωθεν ἔτι προγόνων λείπονται, τούτους δὲ παραμυθούμενος. τίς οὖν ἂν ἡμῖν τοιοῦτος λόγος φανείη; ἢ πόθεν ἂν ὀρθῶς ἀρξαίμεθα ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες; οἳ ζῶντές τε τοὺς ἑαυτῶν εὔφραινον δι' ἀρετὴν, καὶ τὴν τελευτὴν ἀντὶ τῆς τῶν ζώντων σωτηρίας ἠλλάξαντο;

Δοκεῖ μοι χρῆναι, κατὰ φύσιν, ὥσπερ ἀγαθοὶ ἐγένοντο, οὕτω καὶ ἐπαινεῖν αὐτούς. ἀγαθοὶ δὲ ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. τὴν εὐγένειαν
B οὖν πρῶτον αὐτῶν ἐγκωμιάζωμεν· δεύτερον δὲ, τροφήν τε καὶ παιδείαν· ἐπὶ δὲ τούτοις, τὴν τῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπιδείξωμεν, ὡς καλὴν καὶ ἀξίαν τούτων ἀπεφήναντο. τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένεσις, οὐκ ἔπηλυς οὖσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφηναμένη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας, καὶ τῷ ὄντι ἐν πατρίδι οἰκοῦντας καὶ ζῶντας· καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς, ὡς ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς, τῆς χώρας ἐν ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις τῆς τεκούσης καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης. δικαιότατον δὴ κοσμῆσαι πρῶτον τὴν μητέρα αὐτήν. οὕτω γὰρ συμβαίνει ἅμα καὶ ἡ τῶνδε εὐγένεια κοσμουμένη. ἔστι δὲ
C ἀξία ἡ χώρα καὶ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐπαινεῖσθαι, οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν· πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον, ὅτι τυγχάνει οὖσα θεοφιλής. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῶν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἔρις τε καὶ κρίσις. ἣν δὴ θεοὶ ἐπῄνεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινεῖσθαι; δεύτερος δὲ ἔπαινος δικαίως ἂν αὐτῆς εἴη, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ἡ πᾶσα γῆ ἀνεδίδου καὶ ἔφυ ζῶα παντοδαπὰ, θηρία τε καὶ βοτὰ, ἐν τούτῳ ἡ ἡμετέρα, θηρίων μὲν ἀγρίων ἄγονος καὶ καθαρὰ ἐφάνη, ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ὃ συνέσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων, καὶ δίκην καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. μέγα δὲ τεκμήριον τούτῳ τῷ λόγῳ ὅτι ἥδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς τῶνδέ τε
D καὶ ἡμετέρους προγόνους. πᾶν γὰρ τὸ τεκὸν τροφὴν ἔχει ἐπιτηδείαν ᾧ ἂν τέκῃ. ᾧ καὶ γυνὴ δήλη τεκοῦσά τε ἀληθῶς, καὶ μὴ, ἀλλ' ὑποβαλλομένη, ἐὰν μὴ ἔχῃ πηγὰς τροφῆς τῷ γεννωμένῳ. ὃ δὴ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ τε καὶ μήτηρ ἱκανὸν τεκμήριον παρέχεται ὡς ἀνθρώπους γεννησαμένη. μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφὴν ἀνθρωπείαν ἤνεγκε τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπὸν, ᾧ κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος, ὡς τῷ ὄντι τοῦτο τὸ ζῶον αὐτὴ γεννησαμένη. μᾶλλον δὲ ὑπὲρ γῆς ἢ γυναικὸς προσήκει δέχεσθαι τοιαῦτα τεκμήρια. οὐ γὰρ γῆ γυναῖκα μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνειμε καὶ τοῖς ἄλλοις. μετὰ δὲ τοῦτο ἐλαίου γένεσιν, πόνον ἀρωγὴν, ἀνῆκε
E τοῖς ἐκγόνοις. θρεψαμένη δὲ καὶ αὐξήσασα πρὸς ἥβην, ἄρχοντας καὶ διδασκάλους αὐτῶν θεοὺς ἐπηγάγετο· ὧν τὰ μὲν ὀνόματα πρέπει ἐν τῷ τοιῷδε ἐᾶν. ἴσμεν γὰρ οἳ τὸν βίον ἡμῶν κατεσκεύασαν, πρός τε τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν τέχνας πρώτους παιδευσάμενοι, καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς χώρας φυλακὴν ὅπλων κτῆσίν τε καὶ χρῆσιν διδαξάμενοι. γεννηθέντες δὲ καὶ παιδευθέντες οὕτως οἱ τῶνδε πρόγονοι, ᾤκουν πολιτείαν κατασκευασάμενοι, ἧς ὀρθῶς ἔχει διὰ βραχέων ἐπιμνησθῆναι. πολιτεία γὰρ, τροφὴ ἀνθρώπων ἐστὶ καλὴ μὲν, ἀγαθῶν· ἡ δὲ ἐναντία, κακῶν. ὡς οὖν ἐν καλῇ πολιτείᾳ ἐτράφησαν οἱ πρόσθεν ἡμῶν, ἀναγκαῖον δηλῶσαι, δι' ἣν δὴ κἀκεῖνοι ἀγαθοὶ καὶ οἱ νῦν εἰσιν, ὧν οἵδε τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τετελευτηκότες.
F ἡ γὰρ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν καὶ νῦν ἀριστοκρατία, ἐν ᾗ νῦν τε πολιτευόμεθα, καὶ τὸν ἀεὶ χρόνον ἐξ ἐκείνου ὡς τὰ πολλά. καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν, δημοκρατίαν, ὁ δὲ, ἄλλο, ᾧ ἂν χαίρῃ· ἔστι δὲ τῇ ἀληθείᾳ, μετ' εὐδοξίας πλήθους ἀριστοκρατία. βασιλεῖς μὲν γὰρ ἀεὶ ἡμῖν εἰσιν· οὗτοι δὲ, τοτὲ μὲν ἐκ γένους, τοτὲ δὲ αἱρετοί. ἐγκρατὲς δὲ τῆς πόλεως τὰ πολλὰ τὸ πλῆθος· τὰς δὲ ἀρχὰς δίδωσι καὶ κράτος τοῖς ἀεὶ δόξασιν ἀρίστοις εἶναι· καὶ οὔτε ἀσθενείᾳ, οὔτε πενίᾳ, οὔτ' ἀγνωσίᾳ πατέρων, ἀπελήλαται οὐδεὶς, οὐδὲ τοῖς ἐναντίοις τετίμηται, ὥσπερ ἐν ἄλλαις πόλεσιν· ἀλλὰ εἷς ὅρος, ὁ δόξας σοφὸς ἢ ἀγαθὸς εἶναι, κρατεῖ καὶ ἄρχει. αἰτία δὲ
G ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης, ἡ ἐξ ἴσου γένεσις. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐκ παντοδαπῶν κατεσκευασμέναι ἀνθρώπων εἰσὶ καὶ ἀνωμάλων· ὥστε αὐτῶν ἀνώμαλοι καὶ αἱ πολιτεῖαι, τυραννίδες τε καὶ ὀλιγαρχίαι. οἰκοῦσιν οὖν, ἔνιοι μὲν δούλους, οἱ δὲ, δεσπότας ἀλλήλους νομίζοντες· ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι· ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπείκειν ἀλλήλοις, ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως. ὅθεν δὴ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραμμένοι οἱ τῶνδε πατέρες, καὶ οἱ ἡμέτεροι, καὶ αὐτοὶ οὗτοι, καὶ κα-
H λῶς φύντες, πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεφήναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· οἰόμενοι δεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ Ἕλλησιν ὑπὲρ Ἑλλήνων μάχεσθαι, καὶ βαρβάροις ὑπὲρ ἁπάντων τῶν

A τῶν Ἑλλήνων. Εὐμόλπου μὲν οὖν καὶ Ἀμαζόνων ἐπιστρατευσάντων ἐπὶ τὴν χώραν, καὶ τῶν ἔτι προτέρων, ὡς ἠμύναντο, καὶ ὡς ἤμυναν Ἀργείοις πρὸς Καδμείους, καὶ Ἡρακλείδαις πρὸς Ἀργείους, ὅ, τε χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι, ποιηταί τε αὐτῶν ἤδη καλῶς τὴν ἀρετὴν ἐν μουσικῇ ὑμνήσαντες, εἰς πάντας μεμηνύκασιν. ἐὰν οὖν ἡμεῖς ἐπιχειρῶμεν τὰ αὐτὰ λόγῳ ψιλῷ κοσμεῖν, τάχ' ἂν δεύτεροι φαινοίμεθα. ταῦτα μὲν οὖν διὰ ταῦτα δοκεῖ μοι ἐᾶν, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν ἀξίαν. ὧν δὲ οὔτε ποιητής πω δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει, ἔτι τέ ἐστιν ἐν ἀμνηστίᾳ, τούτων πέρι μοι δοκεῖ χρῆναι ἐπιμνησθῆναι, ἐπαινοῦντα

B τε καὶ προμνώμενον τοῖς ἄλλοις, ἐς ᾠδάς τε καὶ τὴν ἄλλην ποίησιν αὐτὰ θεῖναι, πρεπόντως τῶν πραξάντων. ἔστι δὲ τούτων ὧν λέγω πρῶτα, Πέρσας ἡγουμένους τῆς Ἀσίας, καὶ δουλουμένους τὴν Εὐρώπην, ἔσχον οἱ τῆσδε τῆς χώρας ἔκγονοι, γονεῖς δὲ ἡμέτεροι. ὧν καὶ δίκαιον καὶ χρὴ πρῶτον μεμνημένους, ἐπαινέσαι αὐτῶν τὴν ἀρετήν. δεῖ δὴ αὐτὴν ἰδεῖν, εἰ μέλλει τις καλῶς ἐπαινεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γενόμενον λόγῳ, ὅτε πᾶσα μὲν ἡ Ἀσία ἐδούλευε τρίτῳ ἤδη βασιλεῖ· ὧν ὁ μὲν πρῶτος, Κῦρος, ἐλευθερώσας Πέρσας τοὺς αὑτοῦ πολίτας τῷ αὑτοῦ φρονήματι, ἅμα καὶ τοὺς δεσπότας Μήδους ἐδουλώσατο, καὶ τῆς ἄλλης

C Ἀσίας μέχρις Αἰγύπτου ἦρξεν· ὁ δὲ ὑὸς αὐτοῦ, Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης ὅσον οἷόν τε ἦν ἐπιβαίνειν. τρίτος δὲ, Δαρεῖος, πεζῇ μὲν μέχρι Σκυθῶν τὴν ἀρχὴν ὡρίσατο, ναυσὶ δὲ, τῆς τε θαλάττης ἐκράτησε καὶ τῶν νήσων· ὥστε μηδὲ ἀξιοῦν ἀντίπαλον αὐτῷ μηδένα εἶναι. αἱ δὲ γνῶμαι δεδουλωμέναι ἁπάντων ἀνθρώπων ἦσαν. οὕτω πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ μάχιμα γένη καταδεδουλωμένη ἦν ἡ Περσῶν ἀρχή. αἰτιασάμενος δὲ Δαρεῖος ἡμᾶς τε καὶ Ἐρετριέας, Σάρδεσιν ἐπιβουλεῦσαι προφασιζόμενος, πέμψας μυριάδας μὲν πεντήκοντα ἔν τε πλοίοις καὶ ναυσὶ, ναῦς δὲ τριακοσίας, Δᾶτιν δὲ ἄρχοντα, εἶπεν ἥκειν ἄγοντα Ἐρετριέας καὶ Ἀθηναίους, εἰ βούλοιτο τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἔχειν. ὁ δὲ πλεύσας εἰς Ἐ-

D ρέτριαν ἐπ' ἄνδρας οἳ τῶν τότε Ἑλλήνων ἐν τοῖς εὐδοκιμωτάτοις ἦσαν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ οὐκ ὀλίγοι, τούτους ἐχειρώσατο μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις· διηρευνήσατο δὲ αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν, ἵνα μηδεὶς ἀποφύγοι, τοιούτῳ τρόπῳ· ἐπὶ τὰ ὅρια ἐλθόντες τῆς Ἐρετρικῆς οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν διαστάντες, συνάψαντες τὰς χεῖρας, διῆλθον ἅπασαν τὴν χώραν, ἵν' ἔχοιεν τῷ βασιλεῖ εἰπεῖν ὅτι οὐδεὶς σφᾶς ἀποπεφευγὼς εἴη. τῇ δ' αὐτῇ διανοίᾳ κατηγάγοντο ἐξ Ἐρετρίας εἰς Μαραθῶνα, ὡς ἕτοιμόν σφισιν ὄν, καὶ Ἀθηναίους ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀνάγκῃ ζεύξαντας Ἐρετριεῦσιν, ἄγειν. τούτων δὲ, τῶν μὲν πραχθέντων, τῶν δ' ἐπιχειρουμένων, οὔτ' Ἐρετριεῦσιν ἐβοήθησεν Ἑλλήνων

E οὐδεὶς, οὔτε Ἀθηναίοις, πλὴν Λακεδαιμονίων. οὗτοι δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης ἀφίκοντο· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκπεπληγμένοι, ἀγαπῶντες τὴν ἐν τῷ παρόντι σωτηρίαν, ἡσυχίαν ἦγον. ἐν τούτῳ δὴ ἄν τις γενόμενος γνοίη οἷοι ἄρα ἐτύγχανον ὄντες τὴν ἀρετὴν οἱ Μαραθῶνι δεξάμενοι τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν, καὶ κολασάμενοι τὴν ὑπερηφανίαν ὅλης τῆς Ἀσίας, καὶ πρῶτοι στήσαντες τρόπαια τῶν βαρβάρων, ἡγεμόνες καὶ διδάσκαλοι τοῖς ἄλλοις γενόμενοι ὅτι οὐκ ἄμαχος εἴη ἡ Περσῶν δύναμις, ἀλλὰ πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπείκει. ἐγὼ μὲν οὖν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας φημὶ οὐ μόνον τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρας εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἡμετέρας καὶ συμπάντων τῶν ἐν τῇδε

F τῇ ἠπείρῳ. εἰς ἐκεῖνο γὰρ τὸ ἔργον ἀποβλέψαντες καὶ τὰς ὑστέρας μάχας ἐτόλμησαν διακινδυνεύειν οἱ Ἕλληνες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, μαθηταὶ τῶν Μαραθῶνι γενόμενοι. τὰ μὲν οὖν ἀριστεῖα τῷ λόγῳ ἐκείνοις ἀναθετέον, τὰ δὲ δευτερεῖα, τοῖς περὶ Σαλαμῖνα καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχήσασι καὶ νικήσασι. καὶ γὰρ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλὰ μὲν ἄν τις ἔχοι διελθεῖν, καὶ οἷα ἐπιόντα ὑπέμειναν κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ὡς ἠμύναντο ταῦτα. ὃ δέ μοι δοκεῖ καὶ ἐκείνων κάλλιστον εἶναι, τούτου μνησθήσομαι, ὅτι τὸ ἑξῆς ἔργον τοῖς Μαραθῶνι διεπράξαντο. οἱ μὲν γὰρ Μαραθῶνι τοσοῦτον μόνον ἐπεδείξαντο τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι κατὰ γῆν οἷόν τε ἀμύνασθαι τοὺς βαρβάρους ὀλίγοις πολλούς· ναυσὶ δὲ ἔτι ἦν ἄδηλον. καὶ δόξαν εἶχον Πέρσαι ἄμαχοι εἶναι κατὰ θάλατταν, καὶ πλήθει καὶ πλού-

G τῳ, καὶ τέχνῃ, καὶ ῥώμῃ. τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλῆθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. ὑπ' ἀμφοτέρων δὴ ξυμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχεσαμένων καὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν, μαθόντας καὶ ἐθισθέντας μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους. τρίτον δὲ λέγω τὸ ἐν Πλαταιαῖς ἔργον καὶ ἀριθμῷ καὶ ἀρετῇ γενέσθαι τῆς Ἑλληνικῆς σωτηρίας, κοινὸν ἤδη τοῦτο Λακεδαιμονίων τε καὶ Ἀθηναίων. τὸ μὲν οὖν μέγιστον καὶ χαλεπώτατον οὗτοι πάντες ἤ-

H μυναν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν νῦν τε ὑφ' ἡμῶν ἐγκωμιάζονται, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὑπὸ τῶν ὕστερον. μετὰ δὲ τοῦτο, πολλαὶ μὲν πόλεις τῶν Ἑλλήνων ἔτι ἦσαν μετὰ τοῦ βαρβάρου, αὐτὸς δὲ ἠγγέλλετο βασιλεὺς

Enimuerò quo pacto in bello iuuerint Argiuos quondam aduerſus Cadmios, & Heraclidas aduerſus Argiuos, cùm Eumolpus & Amazones, ac etiam cùm his ſuperiores regionem inuaderet, nimis anguſtum tẽpus eſt pro dignitate referre, & poetæ illorum virtutem eleganter Muſica celebrantes in omnes gentes diuulgauerunt. Quare ſi nos eadem nudo ſermone repetere nunc aggrederemur, fortaſſe videremur illis eſſe ſecũdi. Hæc igitur ob hanc cauſam arbitror omittenda, quandoquidem pro dignitate iam ſatis celebrata videntur. Quæ verò nõdum vt rerum dignitas exigit, à poetarum aliquo decantata ſunt, & necdum ab obliuione quiſquam vindicauit, hæc nobis prædicanda nunc arbitror, vt & nos ea laudemus & adiuuemus, prouocemúſque alios ad eadẽ odis aliiſque carminibus, vt decens eſt exornanda. Eorum autem quæ dico, prima hæc extant. Perſas cùm Aſiæ imperarent, & Europæ dominarẽtur, regionis huius homines primi inhibuerunt, noſtri progenitores: quorum meminiſſe, virtutémque laudare & oportet in primis & decet. Eam vtique oportet, ſi quis rectè laudaturus ſit res ab illis eo tempore geſtas, quo Aſia, omnis tertio iam regi ſeruiebat. Quorum primus Cyrus magnitudine quadam animi ciues ſuos Perſas in libertatem redigẽs ſimul dominos Medos ſubiecit, totíque Aſiæ vſque ad Ægyptum imperauit. Filius autem eius Ægypto quoque & Libyæ, quoad eius progredi licebat. Tertius Darius, pedeſtri pugna vſque ad Scythas extendit imperium. Nauali autem, mari, & inſulis eſt dominatus. Quo factum eſt, vt repugnare illi nullus auderet. Animi quidem hominum omnes ſeruili quadam formidine abiecti iã erant: adeò multæ, magnæ, & bellicoſę gentes ſub Perſarum imperio tenebantur. Nos autem Eretrienſéſque accuſans Darius quaſi Sardibus inſidiaremur, & hanc belli occaſionem nactus, quingenta hominum millia claſſibus miſit, naues verò trecentas, hiſque Datim præfecit, atque illi mandauit, vt captiuos ad eum Eretrienſéſque & Athenienſes duceret, ſi caput ſaluum eſſe cuperet ſuum. Ille nauibus aduectus Eretriam, vbi viri nõ pauci erant, ac præterea in rebus bellicis inter Græcos eorum temporum illuſtriſſimos numerabantur, triduò eos captiuos fecit, ac omnem regionem ſic explorauit, vt ne vlli eſſet effugiendi locus: hoc ſcilicet modo. Nempe ad fines Eretriæ profecti milites eius, & à mari in mare ſeſe extendentes, diſcurrentéſque iunctis inuicem manibus vniuerſam regionem percurrerunt, vt regi referre poſſent, neminem ſe ſubterfugiſſe. Eodem conſilio ex Eretria Marathonẽ deſcẽderunt, vtpote quod illis ad id aptiſſimum erat, vt Athenienſes vnà cum Eretrienſibus quaſi ſub eodem iugo ducerent captiuos. His autẽ partim quidem ita peractis, partim verò tentatis, nullus Gręcorũ pręter Lacedæmonios Eretrienſibus Athenieẽſibúſve ſuccurrit. Et ij ſequenti poſt pugnam die venerunt. Cęteri autẽ omnes perterriti ſunt, ac bene ſecum agi putãtes ſi periculum præſens euaderent, quieuerunt. Ex hoc intueri licet quanta illorum virtus fuerit, qui in Marathone barbarorũ impetum ſuſtinuerunt ac totius Aſiæ ſuperbiam domuerunt. Primi ſanè de barbaris triumpharunt, & exemplo reliquis oſtenderunt. Perſarum vim haud inexpugnabilem eſſe, imò verò & multitudinem omnẽ, & diuitiarum copiam virtuti parere. Eos quidem viros non modò noſtrorum corporum genitores, ſed & libertatis tum noſtræ, tum omnium qui in hac regione habitant, autores arbitror extitiſſe. His nanque exemplis prouocati poſteriores Gręci, in ſequentibus bellis pericula omnia pro ſalute ſua ſubire non dubitarunt, diſcipuli profectò illorum qui in Marathone Perſas profligauere. Primam itaque palmam oratione illis tribuere decet, ſecundam verò iis qui circa Salaminam Artemiſiúmque hoſtes pręlio nauali vicerunt. Multa nempe ab his viris geſta narrare poſſemus, quanta pericula terra marique imminentia ſuſtinuerint, ſuperauerintque. quod autem pręcæteris egregium puto, nunc referam. Nam quod reſtabat poſt bellum Marathonicum, perfecerunt. Siquidem qui in Marathone certarunt, hoc tãtũ Græcis demonſtrauerunt, ꝙ terreſtri pugna pauci quidem Græci multorum impetũ barbarorũ frangere poſſent: de maritima verò victoria adhuc incertum erat. exiſtimabantúrque Perſæ in maritimis præliis, & multitudine & diuitiis artéque & robore inexpugnabiles eſſe. Hoc itaque in his qui tunc nauibus pugnauẽre, laude dignum eſt, ꝙ metum Græcis inſitum penitus depulerunt, fecerúntque ne amplius nauium virorúmque numerũ pertimeſcerent. Vtriſque his factũ eſt, tam in Marathone terra pugnantibus, quàm mari poſtea circa Salaminã, vt reliqui Græci & docerentur & aſſuefierent, ab illis quidem terra, ab his autem mari, ne barbaros timerẽt. Tertium aſſero quod in Plateis geſtũ eſt, & numero & virtute, ſalutis Gręcię cauſã extitiſſe. Cõmune verò id iam eſt Lacedæmoniis, & Athenienſibus. maximũ igitur & difficillimũ facinus fecerãt. ob eámq. virtutem & nunc à nobis & deinceps & à poſteris laudabuntur. Poſt hæc multę inſuper Græcorum vrbes adhuc ſub barbaris erant. Rex autem nunciabatur

Græcos iterum inuaſurus. Decet profectò illos commemorare, qui ſuperiorum operibus ſalutis extremam manum impoſuerunt, cùm omnem ex mari barbariem depuliſſent. hi verò fuerunt qui circa Eurymedontem claſſe pugnarunt, & in Cyprum militaturi ſe contulerunt: itémque in Ægyptum nauigauere, plurimáſque alias terrarum oras peragrarunt. Horum meminiſſe oportet, his gratia eſt habenda, quòd regem perterritum coegerunt de ſalute ſua cogitare potius quàm ad Græcorum perniciem inſidias tendere. Atque hoc bello vrbes omnes liberatæ ſunt, dum Græci ſeipſos omnéſque linguę eiuſdem homines aduerſus barbaros tutarentur. Pace verò demum confecta, cúmque in honore eſſet ciuitas, contigit ei quod ſolet ab hominibus in eos quibus proſperè res ſuccedũt oriri: primò quidem æmulatio, ab æmulatione deinde inuidia, quæ hanc ciuitatem inuitam in bellum cum Græcis gerendũ traxit. Poſt hæc inito bello in Tanagra congreſſi ſunt, pro libertate Bœotiorum aduerſus Lacedæmonios concertantes. Cúmque incertus pugnæ eſſet euentus, quod poſtea ſequutum eſt, rem ipſam aperuit. Plerique enim aufugerunt, deſtituentes Bœotios, quibus auxilium ferebant. Noſtri autem die tertia in Oenophytis potiti victoria, eos qui iniuſtè exulabãt, iuſtè reduxerunt. hi vtique primi poſt bellum Perſicũ Græcis gratia libertatis auxiliati contra Græcos, viri quidem præclari, & libertatis autores his quibus opem tulerant, his in monumẽtis honorati à ciuitate priores ſunt poſiti. His verò peractis, cùm increbreſceret bellum, Græcique omnes ſumptis armis regionem deuaſtarent, vrbíque non dignam gratiam redderent, eos noſtri nauali prælio ſuperarunt, & eorum duces Lacedæmonios comprehenderunt: quos quamuis iugulare liceret, dimiſerunt, pacémque firmarunt, exiſtimantes aduerſus eiuſdem generis homines ad victoriam vſque pugnandum, neque ob propriam ciuitatis indignationem Græcorum communionem penitus diſſoluendam, ſed aduerſus barbaros ad necem vſque certandum. Hos itaque laudare viros decet, qui hoc bello peracto hic iacent, quoniam oſtenderunt inanẽ eſſe illorum ſuſpicionem, ſiqui Athenienſium virtute diffiſi opinentur in primo contra barbaros bello alios quoſdam præſtantiores Athenienſibus extitiſſe. Hi enim omnis cùm Græcia ſeditionibus agitaretur, ipſique viros cæteris Græcis præſtantiores bello ſuperatos comprehendiſſent, declarauerunt eos ſeorſum ſe vincere, quibus cum communiter barbaros expugnauerant. Tertium poſt pacem hanc bellum improuiſum & graue exortum eſt, in quo cùm multi fortéſque viri occubuiſſent, hic conduntur. Quorum multi circa Siciliam plurimis ſunt potiti victoriis pro ſalute Leontinorum, quibus iureiurando adſtricti opem ferebant, quo fœdere ad ea loca nauigauerãt. Cùm verò diuturna eſſet nauigatio, ac interim rerũ diſcrimine penuriáq; ciuitas premeretur, neque illis poſſet ſuccurrere, negatis ſubſidiis res eorum haud proſperè ſucceſſerunt. Quorum hoſtes bellóque aduerſarij maiorem temperantiæ virtutíſque laudem quàm amici aliorum habent. Multi præterea nauali bello per Helleſpontum die vna omnes aduerſariorum naues ceperunt, plurimáſque alias deuicerunt. Bellum verò, idcirco inſperatum durúmque vocaui, quia nullus exiſtimaſſet reliquos omnes Gręcos contra ciuitatem tam acri ſtudio contentionis accendi, vt regem illum barbarum infenſiſſimum quem vnà nobiſcum expulerant, rurſus per legatos ad bellum Græcis inferendum irritare non dubitarent, & vniuerſos tum Græcos, tum barbaros ad hanc vrbem obſidendam colligere. Vbi præcipuè potentia, virtúſque ciuitatis huius effulſit. Nam cùm exiſtimarẽt eam iam ſuccubuiſſe, nauéſque obſeſſæ circa Mitylenen eſſent, ipſi auxilium laturi ſexaginta naues ingreſſi, viri quidem ſine controuerſia fortes, hoſtem profligarunt, liberarunt amicos, cùm indigno caſu circumuenti, non autẽ mari interfecti eſſent, hic iacent. Quorum ſemper cum laude meminiſſe decet. Nam illorum virtute non modò tunc ex nauali certamine, ſed reliquo etiã prælio victoriam reportamus. Etenim propter illos tãtam eſt noſtra ciuitas gloriam conſecuta, vt nunquam expugnari poſſe nec ab omnibus quidem hominibus crederetur. & ſanè verum id eſſe viſum eſt. Neque enim aliorum viribus ſed noſtris ipſorum diſſidiis oppreſſi ſumus. Nempe nunc etiam ab exteris ſumus inuicti. Sed ipſi nos expugnauimus, nobis ipſis offenſionem attulimus. Poſt hæc tẽpora pacatis omnibus, cúmque aliis pace confecta, inteſtina nobis ſeditio coorta eſt, in qua ita dimicatum eſt, vt ſi quidem omnino ſatis decretum eſſet homines ſeditionibus agitari, nemo videatur aliter laborare patriã optaturus. Nam ex Pirço & vrbe quàm benignè atque domeſticè præter cæterorum Græcorũ opinionem ciues inuicem conflixerunt? bellúmque aduerſus eos qui Eleuſine erant concitatum, quàm moderatè tranſegerunt atque ſedarunt? Horum profectò omnium alia nulla eſt cauſa præter veram ipſam cognationem, quæ amicitiam firmã & geminam non ſermone, ſed re præſtat. Oportet autem eos etiam qui hoc in bello mutuis vulneribus conciderunt, memoria colere, &

A διανοεῖσθαι ὡς ἐπιχειρήσων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. δίκαιον δὴ καὶ τούτων ἡμᾶς ἐπιμνησθῆναι, οἳ τοῖς τῶν προτέρων ἔργοις τέλος τῆς σωτηρίας ἐπέθεσαν, ἀνακαθηράμενοι καὶ ἐξελάσαντες πᾶν τὸ βάρβαρον ἐκ τῆς θαλάττης. ἦσαν δὲ οὗτοι οἵ τε ἐπ᾽ Εὐρυμέδοντι ναυμαχήσαντες, καὶ οἱ εἰς Κύπρον στρατεύσαντες, καὶ οἱ εἰς Αἴγυπτον πλεύσαντες, καὶ ἄλλοσε πολλαχόσε· ὧν χρὴ μεμνῆσθαι, καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι ὅτι βασιλέα ἐποίησαν, δείσαντα, τῇ ἑαυτοῦ σωτηρίᾳ τὸν νοῦν προσέχειν, ἀλλὰ μὴ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβουλεύειν φθορᾷ. καὶ οὗτος μὲν δὴ πάσῃ τῇ πόλει διηντλήθη ὁ πόλεμος, ὑπὲρ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφώνων πρὸς τοὺς βαρβάρους. εἰρήνης δὲ γενομένης, καὶ τῆς πόλεως τιμωμένης, B ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτὴν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον μὲν ζῆλος, ἀπὸ ζήλου δὲ, φθόνος. ὃ καὶ τήνδε τὴν πόλιν ἄκουσαν ἐν πολέμῳ τοῖς Ἕλλησι κατέστησε. μετὰ δὲ τοῦτο γενομένου πολέμου, συνέβαλον μὲν ἐν Τανάγρᾳ, ὑπὲρ τῆς Βοιωτῶν ἐλευθερίας Λακεδαιμονίοις μαχόμενοι· ἀμφισβητησίμου δὲ τῆς μάχης γενομένης, διέκρινε τὸ ὕστερον ἔργον. οἱ μὲν γὰρ ᾤχοντο ἀπιόντες, καταλιπόντες Βοιωτοὺς, οἷς ἐβοήθουν· οἱ δ᾽ ἡμέτεροι, τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐν Οἰνοφύτοις νικήσαντες, τοὺς ἀδίκως φεύγοντας, δικαίως κατήγαγον. οὗτοι δὴ πρῶτοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον, Ἕλλησιν ἤδη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας βοηθοῦντες πρὸς Ἕλληνας, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ C ἐλευθερώσαντες οἷς ἐβοήθουν, ἐν τῷδε τῷ μνήματι τιμηθέντες ὑπὸ τῆς πόλεως πρῶτοι ἐτέθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα, πολλοῦ πολέμου γενομένου, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐπιστρατευσάντων, καὶ τεμόντων τὴν χώραν, καὶ ἀναξίαν χάριν ἐκτινόντων τῇ πόλει, νικήσαντες αὐτοὺς ναυμαχίᾳ οἱ ἡμέτεροι, καὶ λαβόντες αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας Λακεδαιμονίους ἐν τῇ Σφαγίᾳ, ἐξὸν αὐτοῖς διαφθεῖραι, ἐφείσαντο, καὶ ἀπέδοσαν, καὶ εἰρήνην ἐποιήσαντο· ἡγούμενοι πρὸς μὲν τὸ ὁμόφυλον μέχρι νίκης δεῖν πολεμεῖν, καὶ μὴ δι᾽ ὀργὴν ἰδίαν πόλεως, τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διολλύναι· πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους, μέχρι διαφθορᾶς. τούτους δὴ ἄξιον ἐπαινέσαι τοὺς ἄνδρας, οἳ τοῦτον τὸν πόλεμον πολεμήσαντες, ἐνθάδε κεῖνται, ὅτι ἐπέδειξαν, εἴ τις ἄρα ἠμφισβήτει, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ D τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἄλλοι τινὲς εἶεν ἀμείνους Ἀθηναίων, ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἀμφισβητοῖεν. οὗτοι γὰρ ἐνταῦθα ἔδειξαν, στασιασάσης τῆς Ἑλλάδος περιγενόμενοι τῷ πολέμῳ, τοὺς προεστῶτας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων χειρωσάμενοι, μεθ᾽ ὧν τότε τοὺς βαρβάρους ἐνίκων κοινῇ, τούτους νικῶντας ἰδίᾳ. τρίτος δὲ πόλεμος μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην ἀνέλπιστός τε καὶ δεινὸς ἐγένετο· ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τελευτήσαντες, ἐνθάδε κεῖνται· πολλοὶ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν πλεῖστα τρόπαια στήσαντες, ὑπὲρ τῆς Λεοντίνων ἐλευθερίας, οἷς βοηθοῦντες διὰ τοὺς ὅρκους, ἔπλευσαν εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους. διὰ δὲ μῆκος τοῦ πλοῦ εἰς ἀπορίαν τῆς πόλεως καταστάσης, E καὶ οὐ δυναμένης αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, τούτῳ ἀπειπόντες ἐδυστύχησαν. ὧν οἱ ἐχθροὶ καὶ προσπολεμήσαντες πλείω ἔπαινον ἔχουσι σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς, ἢ τῶν ἄλλων οἱ φίλοι· πολλοὶ δ᾽ ἐν ταῖς ναυμαχίαις ταῖς καθ᾽ Ἑλλήσποντον, μιᾷ μὲν ἡμέρᾳ πάσας τὰς τῶν πολεμίων ἑλόντες ναῦς, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας νικήσαντες. ὃ δ᾽ εἶπον δεινὸν καὶ ἀνέλπιστον τοῦ πολέμου γενέσθαι, τόδε λέγω, τὸ εἰς τοσοῦτον φιλονεικίας ἐλθεῖν πρὸς τὴν πόλιν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὥστε τολμῆσαι τῷ ἐχθίστῳ ἐπικηρυκεύσασθαι βασιλεῖ, ὃν κοινῇ ἐξέβαλον μεθ᾽ ἡμῶν, ἰδίᾳ τοῦτον πάλιν ἐπάγεσθαι, F βάρβαρον ἐφ᾽ Ἕλληνας, καὶ συναθροῖσαι ἐπὶ τὴν πόλιν πάντας Ἕλληνάς τε καὶ βαρβάρους. οὗ δὴ καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο ἡ τῆς πόλεως ῥώμη τε καὶ ἀρετή. οἰομένων γὰρ ἤδη αὐτὴν καταπεπολεμῆσθαι, καὶ ἀπειλημμένων ἐν Μιτυλήνῃ τῶν νεῶν, βοηθήσαντες ἑξήκοντα ναυσὶν, αὐτοὶ ἐμβάντες εἰς τὰς ναῦς, καὶ ἄνδρες γενόμενοι ὁμολογουμένως ἄριστοι, νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φιλίους, ἀναξίου τύχης τυχόντες, οὐκ ἀναιρεθέντες ἐκ τῆς θαλάττης, κεῖνται ἐνθάδε. ὧν χρὴ ἀεὶ μεμνῆσθαί τε καὶ ἐπαινεῖν. τῇ μὲν γὰρ ἐκείνων ἀρετῇ ἐνικήσαμεν οὐ μόνον τὴν τότε ναυμαχίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον πόλεμον. G δόξαν γὰρ δι᾽ αὐτοὺς ἡ πόλις ἔσχε, μήποτ᾽ ἂν καταπολεμηθῆναι μηδ᾽ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, καὶ ἀληθῆ ἔδοξε. τῇ δὲ ἡμετέρᾳ αὐτῶν διαφορᾷ ἐκρατήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ἄλλων. ἀήττητοι γὰρ ἔτι καὶ νῦν ὑπό γε ἐκείνων ἐσμέν· ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐνικήσαμεν, καὶ ἡττήθημεν. μετὰ δὲ ταῦτα ἡσυχίας γενομένης, καὶ εἰρήνης πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ οἰκεῖος ἡμῖν πόλεμος οὕτως ἐπολεμήθη, ὥστε εἴπερ εἱμαρμένον εἴη ἀνθρώποις στασιάσαι, μὴ ἂν ἄλλως εὔξασθαι μηδένα πόλιν ἑαυτοῦ νοσῆσαι. ἔκ τε γὰρ τοῦ Πειραιέως καὶ τοῦ ἄστεος ὡς ἀσμένως καὶ οἰκείως ἀλλήλοις συνέμιξαν οἱ πολῖται, καὶ παρ᾽ ἐλπίδα τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, τόν τε πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι πόλεμον ὡς μετρίως ἔθεντο. καὶ τούτων ἁπάντων οὐδὲν ἄλλ᾽ αἴτιον, ἢ τῷ ὄντι ξυγγένεια, φιλίαν βέβαιον καὶ ὁ- H μόφυλον οὐ λόγῳ ἀλλ᾽ ἔργῳ παρεχομένη. Χρὴ δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τελευτησάντων ὑπ᾽ ἀλλήλων μνείαν ἔχειν, καὶ διαλλάττειν

ὡς δυνάμεθα, εὐχαῖς καὶ θυσίαις ἐν τοῖς τοιοῖσδε τοῖς κρατοῦσιν αὐτῶν ἀξιοῦντες, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς διηλλάγμεθα. οὐ γὰρ κακίᾳ ἀλλήλων ἥψαντο, οὐδ' ἔχθρᾳ, ἀλλὰ δυστυχίᾳ. μάρτυρες δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐσμὲν τούτων, οἱ ζῶντες. οἱ αὐτοὶ γὰρ ὄντες ἐκείνοις γένει, συγγνώμην ἀλλήλοις ἔχομεν ὧν τ' ἐποιήσαμεν, ὧν τ' ἐπάθομεν. μετὰ δὲ τοῦτο παντελοῦς εἰρήνης ἡμῖν γενομένης, ἡσυχίαν ἦγεν ἡ πόλις, τοῖς μὲν βαρβάροις συγγιγνώσκουσα, ὅτι παθόντες ὑπ' αὐτῆς κακῶς ἱκανῶς, οὐκ ἐνδεῶς ἠμύνοντο, τοῖς δὲ Ἕλλησιν ἀγανακτοῦσα, μεμνημένη ὡς εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῆς, οἵαν χάριν ἀπέδοσαν, κοινωσάμενοι τοῖς βαρβάροις, τάς τε ναῦς περιελόμενοι, αἵ ποτ' ἐκείνους ἔσωσαν, καὶ τείχη καθελόντες, ἀνθ' ὧν ἡμεῖς τἀκείνων ἐκωλύσαμεν πεσεῖν. B διανοουμένη δὲ ἡ πόλις μὴ ἂν ἔτι ἀμῦναι μήτε Ἕλλησι πρὸς ἀλλήλων δουλουμένοις, μήτε ὑπὸ βαρβάρων, οὕτως ᾤκει. ἡμῶν οὖν ἐν τοιαύτῃ διανοίᾳ ὄντων, ἡγησάμενοι Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὲν τῆς ἐλευθερίας ἐπικούρους πεπτωκέναι ἡμᾶς, σφέτερον δὲ ἤδη ἔργον εἶναι καταδουλοῦσθαι τοὺς ἄλλους, ταῦτ' ἔπραττον. καὶ μηκύνειν μὲν τί δεῖ; οὐ γὰρ πάλαι οὐδὲ παλαιῶν ἀνθρώπων γεγονότα λέγοιμ' ἂν τὰ μετὰ ταῦτα. αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν ὡς ἐκπεπληγμένοι ἀφίκοντο εἰς χρείαν τῆς πόλεως τῶν τε Ἑλλήνων οἱ πρῶτοι, Ἀργεῖοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ Κορίνθιοι· καὶ τό γε θειότατον πάντων, τὸ καὶ βασιλέα εἰς τοῦτο ἀπορίας ἀφικέσθαι, ὥστε περιστῆναι αὐτῷ μηδαμόθεν ἄλλοθεν τὴν σωτηρίαν γενέσθαι ἀλλ' ἢ ἐκ ταύτης τῆς πόλεως, ἣν προθύμως ἀπώλλυ. C καὶ δὴ καὶ εἴ τις βούλοιτο τῆς πόλεως κατηγορῆσαι δικαίως, τοῦτ' ἂν μόνον λέγων ὀρθῶς ἂν κατηγοροῖ, ὡς ἀεὶ λίαν φιλοικτίρμων ἐστὶ, καὶ τοῦ ἥττονος θεραπίς. καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ οὐχ οἵα τε ἐγένετο καρτερῆσαι, οὐδὲ διαφυλάξαι ἃ ἐδέδοκτο αὐτῇ, τὸ μηδενὶ δουλουμένῳ βοηθεῖν τῶν σφᾶς ἀδικησάντων· ἀλλὰ ἐκάμφθη, καὶ ἐβοήθησε, καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας αὐτὴ βοηθήσασα ἀπελύσατο δουλείας, ὥστ' ἐλευθέρους εἶναι, μέχρις οὗ πάλιν αὐτοὶ αὑτοὺς κατεδουλώσαντο. βασιλεῖ δὲ αὐτὴ μὲν οὐκ ἐτόλμησε βοηθῆσαι, αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τά τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς. φυγάδας δὲ καὶ ἐθελοντὰς ἐάσασα μόνον βοηθῆσαι, ὁμολογουμένως ἔσωσε. D τειχισαμένη δὲ καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, ὑπὲρ Παρίων ἐπολέμει Λακεδαιμονίοις. φοβηθεὶς δὲ βασιλεὺς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἑώρα Λακεδαιμονίους τῷ κατὰ θάλατταν πολέμῳ ἀπαγορεύοντας, ἀποστῆναι βουλόμενος ἐξῄτει τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ (οὕσπερ πρότερον Λακεδαιμόνιοι αὐτῷ ἐξέδοσαν, εἰ μέλλοι συμμαχήσειν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις) ἡγούμενος οὐκ ἐθελήσειν, ἵν' αὐτῷ πρόφασις εἴη τῆς ἀποστάσεως. καὶ τῶν μὲν ἄλλων συμμάχων ἐψεύσθη (ἠθέλησαν γὰρ αὐτῷ ἐκδιδόναι, καὶ συνέθεντο καὶ ὤμοσαν, Κορίνθιοι, καὶ Ἀργεῖοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ ἄλλοι σύμμαχοι, εἰ μέλλοι χρήματα παρέξειν, ἐκδώσειν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἕλληνας) μόνοι δὲ ἡμεῖς οὐκ ἐτολμήσαμεν οὔτε ἐκδοῦναι, οὔτε ὀμόσαι. E οὕτω δή τοι τό γε τῆς πόλεως γενναῖον καὶ ἐλεύθερον, βέβαιόν τε καὶ ὑγιές ἐστι, καὶ φύσει μισοβάρβαρον, διὰ τὸ εἰλικρινῶς εἶναι Ἕλληνας καὶ ἀμιγεῖς βαρβάρων. οὐ γὰρ Πέλοπες, οὐδὲ Κάδμοι, οὐδὲ Αἴγυπτοί τε καὶ Δαναοὶ, οὐδὲ ἄλλοι πολλοὶ, φύσει μὲν βάρβαροι ὄντες, νόμῳ δὲ Ἕλληνες, συνοικοῦσιν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτοὶ Ἕλληνες, οὐ μιξοβάρβαροι, οἰκοῦμεν. ὅθεν καθαρὸν τὸ μῖσος ἐντέτηκε τῇ πόλει τῆς ἀλλοτρίας φύσεως. ὅμως δ' οὖν ἐμονώθημεν πάλιν, διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἕλληνας βαρβάροις ἐκδόντες. ἐλθόντες δὲ εἰς ταὐτὰ ἐξ ὧν καὶ τὸ πρότερον κατεπολεμήθημεν, σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα τὸν πόλεμον. F καὶ γὰρ ναῦς καὶ τείχη ἔχοντες, καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας, ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου. οὕτως ἀγαπητῶς ἀπηλλάττοντο καὶ οἱ πολέμιοι. ἀνδρῶν μέντοι ἀγαθῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἐστερήθημεν, τῶν τε ἐν Κορίνθῳ χρησαμένων δυσχωρίᾳ, καὶ ἐν Λεχαίῳ προδοσίᾳ. ἀγαθοὶ δὲ καὶ οἱ βασιλέα ἐλευθερώσαντες, καὶ ἐκβαλόντες ἐκ τῆς θαλάττης Λακεδαιμονίους. ὧν ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω, ὑμᾶς δὲ πρέπει συνεπαινεῖν τε καὶ κοσμεῖν τοιούτους ἄνδρας.

Καὶ τὰ μὲν δὴ ἔργα ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐνθάδε κειμένων, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ὑπὲρ τῆς πόλεως τετελευτήκασι, πολλὰ μὲν τὰ εἰρημένα καὶ καλὰ, G πολὺ δ' ἔτι πλείω καὶ καλλίω τὰ ὑπολειπόμενα· πολλαὶ γὰρ ἂν ἡμέραι καὶ νύκτες οὐχ ἱκαναὶ γένοιντο τῷ τὰ πάντα μέλλοντι περαίνειν. τούτων οὖν χρὴ μεμνημένους, τοῖς τούτων ἐκγόνοις πάντ' ἄνδρα παρακελεύεσθαι, ὥσπερ ἐν πολέμῳ μὴ λείπειν τὴν τάξιν τὴν τῶν προγόνων, μηδ' εἰς τοὔπισθεν ἀναχωρεῖν, εἴκοντας κάκῃ. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ αὐτὸς, ὦ παῖδες ἀνδρῶν ἀγαθῶν, νῦν τε παρακελεύομαι, καὶ ἐν τῷ λοιπῷ χρόνῳ, ὅπου ἄν τῳ ἐντυγχάνω ὑμῶν, καὶ ἀναμνήσω καὶ διακελεύσομαι προθυμεῖσθαι εἶναι ὡς ἀρίστους. ἐν δὲ τῷ παρόντι δίκαιός εἰμι εἰπεῖν ἃ οἱ πατέρες ἡμῖν ἐπέσκηπτον ἀπαγγέλλειν τοῖς λειπομένοις, εἴ τι πάσχοιεν, ἡνίκα κινδυνεύσειν ἔμελλον. H φράσω δὲ ὑμῖν ἅ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ οἷα νῦν ἡδέως ἂν

A vtcunque poſſimus, inter ſe eos conciliare votis ſacrificiiſque pro illis qui ſuperauere peractis, quandoquidem & nos conciliati ſumus. Neque enim improbitate inimicitiiſque, ſed infelicitate quadam manus inuicem cōſeruerunt. Horum verò teſtes ſumus ipſi ſuperſtites. Nam cùm illis genere coniuncti ſimus, mutuò damus veniam, & recipimus, ſiquid vel in aliū intulimus, vel perpeſſi ſumus ab alio. Deinde cùm in ſumma rerum tranquillitate quieſceret ciuitas, barbaris quidem ignoſcebat, quòd infeſtati ab illa ſatis fortiter repugnauerāt: Græcis autem indignabatur, quia pro acceptis beneficiis iniuriam quandoque retulerant, dum ſocietatem cum barbaris B inirent, nauéſque quibus fuerant ſeruati, diriperent, diſſiparéntque muros quibus nos mœnia eorum ne corruerent, quandoque defendiſſemus. Statuit itaque ciuitas non amplius tueri Græcos, ſiquando vel à Græcis, vel à barbaris opprimerentur. Cùm verò nos in hac eſſemus ſententia, putarentque Lacedæmonij nos libertatis defenſores concidiſſe, opus verò ſuum fore poſthac, vt alios ſubiugarent, ſic egerūt. Quid multis opus eſt verbis? Neque enim vetera, neque multis retro ſeculis geſta dicerem quæ ſequuntur. Neque nos latet, perterritos Græcorum primos Argiuos, Bœotios, Corinthios auxiliū ciuitatis huius imploraviſſe. Quódque omnūi diuiniſſimū eſt, C rex ipſe in tantā redactus eſt difficultatē, vt nō aliunde quā ex hac ciuitate, quam omni ſtudio diruere conatus fuerat, ſalutem ſuam tutari poſſe confideret. Enimuerò ſi quis hanc ciuitatem incuſare iure voluerit, hoc duntaxat obiicere poterit, quòd miſericordia nimis ſemper afficiatur, diligētiúſque ſubleuat ſuccumbentem. Ea ſiquidem tempeſtate tolerare non potuit, quódve inſtituerat vltrà ſeruare. Decreuerat ſanè nullis vnquam eorum à quibus iniuriam accepiſſet, ſuccumbentibus opem ferre. Mutauit tamen propoſitum, & auxiliū præſtitit. Vnde Græcos auxilio ſuo liberauit à ſeruitute, ita vt liberi vixerint, donec ipſi ſe inuicem ſubiugarunt. Regi verò D ſuccurrere auſa eſt minimè. verebatur enim triūphos ex Marathone, Salamina, Plateis antea reportatos. Sed quum ſineret exules, & voluntarios adiutores illi fauere, ſine controuerſia eum quoque ſeruauit. Structis autem muris, fabricatíſque nauibus, bellóque ſuſcepto quando coacta eſt bellum gerere, pro Pariorum ſalute contra Lacedęmonios dimicauit. Metuēs verò ciuitatem rex, poſtquam Lacedæmonios viderat nauale bellum renuere, & idcirco deficere volens, poſtulauit Gręcos qui in continenti erant, quos prius ipſi Lacedæmonij exhiberant, ſi propugnādum illi foret nobiſcum cæteríſque belli ſociis, arbitratus hoc ſibi negatum iri, quo deficiendi à nobis occaſionem nanciſceretur. Vbi à ſociíſque aliis eſt deceptus. E Nanque exhibere illi voluerunt, conuenerúntque iureiurando adhibito Corinthij, Argiui, Bœotij, cæteríque belli ſocij, ſi daret pecunias, vt eos illi qui in continenti erant Græcos traderent. Soli verò neque tradere, neque iurare tūc auſi ſumus, vſqueadeo mos ciuitatis huius generoſus, liber, conſtans, integer: & natura barbaris eſt infenſus, propterea quòd homines hi abſque vlla barbarorum commixtione puri integríque ſunt Græci. Neque enim miſcentur nobiſcū Pelopes, aut Cadmij, aut Ægyptij, Danaíve, aliique permulti, natura quidē barbari, lege ſolummodo Græci, ſed ipſi Græci duntaxat nulla prorſus infecti barbarorum confuſione perſeueramus. Quæ F quidem puritas odium huic ciuitati aduerſus genus alienum ingenuit. Soli rurſus puríque ex hoc perſeuerauimus, quòd opus turpe & profanum perpetrare noluimus, Græcóſq; barbarorum manibus tradere. Ad hæc igitur deſcēdentes, ex quibus primo ſuperati fuimus, fauente Deo, felicius quàm tunc bellum poſuimus. Nam retinentes naues, muros, noſtráſque colonias, à bello liberati ſumus: adeo libenter & hoſtes ipſi deſtiterunt. Viros tamē fortes hoc quoque in bello amiſimus, partim apud Corinthum regionis aſperitate, & anguſtia interceptos, partim proditione apud Lecheum profligatos. In-G ſignes quoque viri, qui & regem liberauere, & ex mari Lacedæmonios expulerunt. Quos ego equidem in memoriam vobis reduco. Vos autem viros huiuſmodi collaudare celebraréque decet. Atque opera quidem hæc virorum hic iacentiū, cæterorúmque omnium quicunque pro patria obierunt, quæ relata ſunt, multa ſunt, atque præclara: ſed quæ reſtant, plura admodum præſtantioráque ſunt. Atqui dies multi vix noctéſque ſufficerent, ſiquis omnia cōplecti voluerit. His ergo memoria repetitis, vnumquenque virum oportet natos horum H aſſiduè exhortari, vt tanquā in bello maiorum ſuorum ordinē ſeruent, neque per ignauiam aufugiant. Equidem, ô virorum præſtantium filij, vos ipſe & in præſentia exhortor, & in poſterū quencunque veſtrū nactus fuero, admonebo ſemper, & cohortabor, vt quàm optimi euadere contendatis. Nunc quoque par eſt vobis referre quæ nobis patres veſtri mandarunt poſteris prædicanda ſiquid accideret cùm foret periclitandum. Recenſebo igitur vobis in præſentia quæ ex illis ipſis audiui, quæve ipſi nunc vobis, ſi facultas daretur, libenter

A præciperent,quantum quidem ex illis quæ quondam dicebant coniicio. Exiſtimate verò nunc quæ referam,illos ipſos audire. loquentes aũt hũc in modũ exorſi sũt. Quòd ex præclaris parẽtibus orti eſtis,ô filij,præſentia teſtantur. profectò cùm nobis liceret turpiter viuere,honeſtè emori maluimus,quàm vos cæteróſque poſteros infamiæ cuiquam ſubiicere,ac parẽtibus noſtris maioribúſque dedecori eſſe, putantes homini ſuos dedecoranti non eſſe viuendũ.ei nanque neque in vita, neque poſt mortem amicum aliquem eſſe,vel hominum vel deorum. Oportet igitur vos verborum noſtrorum memores, ſiquid aliud exercetis,cum virtute exercere, ſcientes abſque virtute B exercitationes & poſſeſſiones omnes turpes maláſque eſſe. Diuitiæ nanque ſplendorẽ afferunt nullum eas cum ignauia poſſidenti.neque enim ſibi hic,ſed alteri parat poſſidétque diuitias. Neque forma corporis atq; robur timido ac prauo cùm in ſunt,decorẽ præſtant. Eum nanque dedecẽt,notiorem efficiũt, ignauiam patefaciunt. Præterea ſciẽtia quæ eſt remota à iuſtitia aliáque virtute,non ſapientia,ſed calliditas eſſe videt̃. Quorũ cauſa & primò, & poſtremò, atque per omnia omni ſtudio diligentiáque contẽdite, vt & nos,& maiores noſtros virtutis C gloria ſuperetis. Alioquin ſcitote,ſi vobis virtute præſtemus, victoriam hanc nobis dedecus allaturam,ſin ſuperemur à vobis,felicitatem. Ita verò maximè nos quidem ſuperabimur, vos autem ſuperabitis,ſi ea ratione vitam inſtituetis, vt maiorum gloria non abutamini, neque eam vt ita dixerimus,dilapidetis,ſciẽtes viro aliquid eſſe ſe exiſtimanti nihil turpius poſſe accidere, quàm ſeipſum honorandum non propriam ob virtutem,ſed propter gloriam ſuperiorum præbere. Gloria enim parentum natis præclarus eſt magnificúſque theſaurus. Vti verò pecuniarum honorúmque theſauro, & hunc ad poſteros non transfundere,propriæ poſſeſſionis glor. æq.penuria, turpe,& à viri generoſitate penitus alienum. Si igitur hæc exer- D cueritis,vitæ demum fatis exactis chari ad nos filij charos parentes proficiſcemini. Sin autem neglexeritis hæc,& improbi euaſeritis,nemo vos libens excipiet. Natis quidem noſtris hęc ſint dicta. Patres autem noſtros,ac matres ſi cui noſtrũm ſuperſunt atque conſolatione indigent,conſolari oportet, quia deceat facilè quæcunque acciderint ferre,neque cum illis vnà deplorandus eſt caſus:lamentationibus enim aliorum non indigebunt:ſatis enim ſors triſtitiæ illis inferet. Mederi profectò leniréque oportet,& in primis illud commemorare,quòd maxima eorum quæ exoptare ſolent, exaudientes dij iam tribue- E runt. Neque enim immortales ſibi filios dari,ſed bonos & illuſtres optabant. Cuius quidem voti compotes effecti ſunt,quod maximum exiſtimandum eſt bonum. omnia verò mortali viro ad votum in vita ſuccedere,haud facile eſt. Atqui ſi fortem forti animo tolerabunt, videbuntur reuera fortium filiorum parentes ipſique fortes eſſe. Sin autem dolori ſuccumbent, ſuſpicionem hominibus inferent,ne fortè aut parentes noſtri minimè ſint,aut qui nos laudibus efferunt,mentiantur. At horum neutrum euenire oportet,imò verò laudatores noſtros re ipſa præcipuè illos eſſe, oſtendentes ſe reuera parentes viros eſſe virorum. Enimuerò vetus illud prouerbium, Ne quid nimis, F ſcitè dictum videtur. Nam cui verè ex ſeipſo apta ſunt omnia quæ ad bene viuendum fuerunt,nec ſuſpenſa aliorum aut bono caſu aut contrario pendere ex alterius euentis & errare coguntur,hinc optima viuendi ratio comparata eſt. Hic eſt ille moderatus,hic fortis,hic ſapiens,hic & naſcentibus & cadentibus cum reliquis commodis,tum maximè liberis, parebit & obediet præcepto illi veteri. Neque lætabitur vnquam, neque mœrebit nimis ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponet ſui. Tales eſſe & noſtros debere iudicamus,& volumus. Atqui & in præſentia nos ipſos tales penitus exhibemus,haud certè per turbatos,vel nimio metu perterritos,ſi nũc vita decedere nos G oporteat. Oramus quoq; patres noſtros ac matres,vt ſimiliter affecti vitam futuram agant,ſcientes quòd non lamentationibus eiulationibúſque maximè nobis gratificabuntur:verùm ſi quis eſt his qui defuncti ſunt,ſenſus viuentium, ita maximè nobis moleſti futuri ſunt,ſi ſeipſos perdiderint, & iniquè ſortem tulerint:ſin autem moderatè ac leuiter,nobis ſummopere obſequentur:noſtra porrò eum iam finem habebunt,qui hominibus eſt pulcherrimus. Quamobrem collaudanda ſunt potius quàm deflenda. Profectò ſi vxores noſtras filióſque tuebuntur & nutrient,& his incumbent,ita maximè caſus obliuioni mandabunt,pulchriúſve & rectius nobiſque gratius vitam agent. Hæc igitur noſtro nomine noſtris prædicare ſufficiet. Ciui- H tati verò mandamus, vt parentum noſtrorum, filiorúmque curam habeat, & hos quidem honeſtè erudiat, illorum verò ſenium dignè foueat. Scimus autem vos, etiam ſi hæc minimè præceperimus, optimè curaturos. Hæc igitur, ô filij defunctorum atque parentes, vt moneremus illi mandarunt:ego verò quantum poſſum,diligentiſſimè moneo,eorúmque nomine obſecro,iuniores quidem, vt præ-

A εἴποιεν ὑμῖν, λαβόντες δύναμιν· τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν τότε ἔλεγον. ἀλλὰ νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων ἃ ἂν ἀπαγγέλλω. ἔλεγον δὲ τάδε, Ὦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστὲ πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μηνύει τὸ νῦν παρόν· ἡμῖν δὲ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὀνείδη καταστῆσαι, καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχῦναι· ἡγούμενοι τῷ τοὺς αὑτοῦ αἰσχύνοντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων οὔτε θεῶν φίλον εἶναι, οὔτ' ἐπὶ γῆς, οὔθ' ὑπὸ γῆς, τελευτήσαντι. χρὴ οὖν, μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, ἐάν τι καὶ ἄλλο ἀσκῆτε, ἀσκεῖν μετ' B ἀρετῆς· εἰδότας ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, αἰσχρὰ καὶ κακά. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ, μετ' ἀνανδρίας (ἄλλῳ γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ, καὶ οὐχ ἑαυτῷ) οὔτε σώματος κάλλος καὶ ἰσχὺς δειλῷ καὶ κακῷ ξυνοικοῦντα, πρέποντα φαίνεται, ἀλλ' ἀπρεπῆ καὶ ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα, καὶ ἐκφαίνει τὴν δειλίαν. πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται. ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ διαπαντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐ- C κλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἴστε ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην φέρει, ἡ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν· μάλιστα δ' ἂν νικῴμεθα, καὶ ὑμεῖς νικῷτε, εἰ παρασκευάσαισθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησάμενοι, μηδ' ἀναλώσαντες αὐτήν· γνόντες ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγόνοις, καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής· χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἄνανδρον, ἀπορίᾳ ἰδίων αὑτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. καὶ ἐὰν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν ὑμᾶς ἡ προσήκουσα D μοῖρα κομίσῃ. ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω.

Πατέρας δὲ ἡμῶν, οἷς εἰσί, καὶ μητέρας ἀεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι, ὡς χρὴ ῥᾷστα φέρειν τὴν συμφοράν, ἐὰν ἄρα ξυμβῇ γενέσθαι, καὶ μὴ ξυνοδύρεσθαι· (οὐ γὰρ τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ γενομένη τύχη τοῦτο πορίζεσθαι) ἀλλ' ἰωμένους καὶ πραΰνοντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ὅτι ὧν ηὔχοντο, τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγόνασιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι παῖδας ηὔχοντο γενέσθαι, ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων. πάντα δὲ οὐ ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἐκβαίνειν. καὶ φέροντες, μὲν E ἀνδρείως τὰς συμφοράς, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι· ὑπείκοντες δέ, ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι. χρὴ δὲ οὐδέτερα τούτων· ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα πάντων, ἡμῶν ἐπαινέτας εἶναι, ἔργῳ παρέχοντας αὑτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἄνδρας ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ δὴ τὸ Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον, καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι. τῷ γὰρ ὄντι εὖ λέγεται. Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκεύασται ζῆν· οὗτός ἐστιν ὁ σώφρων, καὶ οὗτος ὁ F ἀνδρεῖος καὶ φρόνιμος. οὗτος, γιγνομένων χρημάτων καὶ παίδων, καὶ διαφθειρομένων, μάλιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ. οὔτε γὰρ χαίρων οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, διὰ τὸ αὑτῷ πεποιθέναι. τοιούτους δὲ ἡμεῖς γε ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καὶ φαμέν· καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεόμεθα δὴ καὶ πατέρων καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν· καὶ εἰδέναι ὅτι οὐ θρηνοῦντες οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται· ἀλλ' εἴ τις ἔστι τοῖς τετελευτηκόσιν αἴσθησις τῶν ζώντων, οὕτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν μάλιστα, ἑαυτούς τε κα- G κοῦντες, καὶ βαρέως φέροντες τὰς ξυμφοράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως, μάλιστ' ἂν χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα τελευτὴν ἤδη ἕξει, ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις· ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηνεῖν. γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελούμενοι, καὶ τρέφοντες, καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες, τῆς τε τύχης μάλιστ' ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῷεν κάλλιον καὶ ὀρθότερον, καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον. ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀγγέλλειν. τῇ δὲ πόλει παρακελευοίμεθ' ἂν ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ υἱέων ἐπιμελήσονται, τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως· νῦν δὲ ἴσμεν ὅτι καὶ ἐὰν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται.

H Ταῦτα οὖν, ὦ παῖδες καὶ γονεῖς τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τε ἐπέσκηπτον ἡμῖν ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ ὡς δύναμαι προθυμότατα ἀπαγγέλλω· καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μέν, μιμεῖσθαι

τοὺς αὑτῶν

τοὺς αὑτῶν· τῶν δὲ, θαρρεῖν ὑπὲρ αὑτῶν· ὡς ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ γηροτροφησόντων ὑμᾶς καὶ ἐπιμελησομένων, ὅπου ἂν ἕκαστος ἑκάστῳ ἐντυγχάνῃ ὁτῳοῦν τῶν ἐκείνων. τῆς δὲ πόλεως ἴστε που καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅτι νόμους θεμένη περὶ τοὺς τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτησάντων παῖδάς τε καὶ γεννήτορας, ἐπιμελεῖται, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων πολιτῶν προστέτακται φυλάττειν ἀρχῇ ἥπερ μεγίστη ἐστὶν, ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες. τοὺς δὲ παῖδας συνεκτρέφει αὐτὴ, προθυμουμένη ὅτι μάλιστ᾽ ἄδηλον αὐτοῖς τὴν ὀρφανίαν γενέσθαι· ἐν πατρὸς σχήματι καταστᾶσα αὐτοῖς αὐτὴ, ἔτι τε παισὶν οὖσι, καὶ ἐπειδὰν εἰς ἀνδρὸς τέλος ἴωσιν, ἀποπέμπει ἐπὶ τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν, πανοπλίᾳ κοσμήσασα· ἐνδεικνυμένη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα, ὄργανα τῆς πατρῴας ἀρετῆς διδοῦσα· καὶ ἅμα οἰωνοῦ χάριν ἄρχεσθαι ἰέναι ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἑστίαν, ἄρξοντα μετ᾽ ἰσχύος ὅπλοις κεκοσμημένον. αὐτοὺς δὲ τοὺς τελευτήσαντας τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν, αὐτὴ τὰ νομιζόμενα ποιοῦσα κοινῇ πᾶσιν ἅπερ ἰδίᾳ ἑκάστῳ ἰδίᾳ γίγνεται. πρὸς δὲ τούτοις ἀγῶνας γυμνικοὺς καὶ ἱππικοὺς τιθεῖσα, καὶ μουσικῆς πάσης, καὶ ἀτεχνῶς τῶν μὲν τελευτησάντων, ἐν κληρονόμου καὶ ὑέος μοίρᾳ καθεστηκυῖα, τῶν δὲ ὑέων, ἐν πατρός· γονέων δὲ καὶ τῶν τοιούτων, ἐν ἐπιτρόπου· πᾶσαν πάντων παρὰ πάντα χρόνον ἐπιμέλειαν ποιουμένη. ὧν χρὴ ἐνθυμουμένους, πρᾳότερον φέρειν τὴν ξυμφοράν. τοῖς γὰρ τελευτήσασι καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως ἂν προσφιλέστατοι εἴητε, καὶ ῥᾷστοι θεραπεύειν τε καὶ θεραπεύεσθαι. νῦν δὲ ἤδη ὑμεῖς τε καὶ ἄλλοι πάντες, κοινῇ κατὰ τὸν νόμον τοὺς τετελευτηκότας ἀπολοφυράμενοι, ἄπιτε.

Οὗτός σοι ὁ λόγος, ὦ Μενέξενε, Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστί. ΜΕ. Νὴ Δία, ὦ Σώκρατες, μακαρίαν γε λέγεις τὴν Ἀσπασίαν, εἰ γυνὴ οὖσα τοιούτους λόγους οἵα τ᾽ ἐστὶ συντιθέναι. ΣΩ. Ἀλλ᾽ εἰ μὴ πιστεύεις ἀκολούθει μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἀκούσῃ αὐτῆς λεγούσης. ΜΕ. Πολλάκις, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἐντετύχηκα Ἀσπασίᾳ, καὶ οἶδα οἵα ἐστί. ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἄγασαι αὐτὴν, καὶ νῦν χάριν ἔχεις τοῦ λόγου αὐτῇ; ΜΕ. Καὶ πολλήν γε, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ χάριν ἔχω τούτου τοῦ λόγου ἐκείνῃ, ἢ ἐκείνῳ ὅστις σοι ὁ εἰπών ἐστιν αὐτόν· καὶ πρός γε ἄλλων πολλὴν χάριν ἔχω τῷ εἰπόντι. ΣΩ. Εὖ ἂν ἔχοι. ἀλλ᾽ ὅπως μου μὴ κατερεῖς, ἵνα καὶ αὖθις σοι πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους παρ᾽ αὐτῆς πολιτικοὺς ἀπαγγέλλω. ΜΕ. Θάρρει, οὐ κατερῶ· μόνον ἀπάγγελλε. ΣΩ. Ἀλλὰ ταῦτ᾽ ἔσται.

A claras ſuorum res imitentur, ſeniores autem, vt de ſe optimè ſperent. Nempe ſenectutem veſtram priuatim publicéque alemus: & quemcunque ex illorum progenie nacti fuerimus, ſumma beneuolentia complectemur. Ciuitatis verò prouidentiam ipſi minimè ignoratis, quæ ſtatutis legibus, parentes & filios eorum qui in bello interiere, tutatur, & ante alios ciues ſummo magiſtratui talium committit curam, ne vlla prorſus iniuria parentes horum afficiantur. Filios autem educat ipſa, ſtudétque vt illis ignota ſit orbitas. Nam ipſa parentis gerit vicem & dum pueri ſunt, & cùm ad maturam ætatem venerunt, ad officia ſua tranſmittit, omnia armatura ornat, patris ſtudia oſtendit, & memorat, dum paternæ virtutis tribuit inſtrumenta. Ac ſimul auſpicij gratia iubet tunc primùm domū
B paternam ingredi filium quaſi imperaturum, & armis cum robore ornatum. Eos præterea qui deceſſerunt è vita, honorat, ceremonias quotannis lege decretas communiter cunctis inſtaurans, quæ priuatim vnicuique propriè peragi ſolent. Gymnica item certamina equeſtriáque inſtituit, muſicóſque ludos varios. Ac profectò quod ad defunctos ſpectat, hæredis & filij ſubit conditionem, quo ad filios, patris: quo ad parentes cęteroſque huiuſmodi, curatoris, omni diligentia ſemper omnibus prouidēs. Quarum rerum cogitatione, res aduerſas æquo animo ferre debetis. Nam hoc pacto & mortuis & viuentibus eritis gratiores, faciléque curabitis, & facilè curabimini. Nunc
C verò vos, ac cæteri omnes qui communiter ſecundum legem eos qui naturæ ceſſerunt, iam lugubribus expiationibus proſecuti eſtis, abite. Hic eſt, ô Menexene, Aſpaſiæ Mileſiæ ſermo. MEN. Per Iouem, ô Socrates, beatam dicis Aſpaſiam, ſi cùm mulier ſit, tales poteſt orationes componere. SOC. At ſi minus credis, ſequere me, dicentem ipſam audies. MEN. Sæpenumero cum Aſpaſia fui, Socrates, & qualis ſit, noui. SOCR. Cur igitur eam non veneraris? Cur non habes propter hanc orationem illi gratiam? MEN. Ingentem equidem habeo gratiam mulieri huic, ſeu viro, quiſquis tibi orationem hanc tradidit. Ac præ cæteris multis, narranti gratiam habeo. SOCR. Bene quidem. Sed ne me prodas, vt deinceps multas eius præclaráſque de ciuilibus rebus orationes tibi recenſeam. MEN. Bono animo es. Non prodam. Referas modò. SOC. Fiet vt poſtulas.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ, ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ.

Τῶν δέκα ὁ πρῶτος.

PLATONIS DE REPVBLICA, SIVE DE IVSTO,

E decem liber primus.

Propoſitum eſt Platoni in his omnibus politicis libris docere qua ratione opportunè ac fructuosè conſtituenda ſit Reſpub. & quibus eam legibus munire conſentaneum ſit, vt hominibus conſtet vera ratio ſocietatis conſtituendæ. Primi libri theſis & argumentum eſt Iuſtitiæ definitio: quæ ita proponitur vt potius doceatur quid non ſit iuſtitia quàm quid ſit reuera. Duas autem Iuſtitiæ deſcriptiones ſelegit de induſtria, quas ita refutaret vt ſpargeret tamen ſemina integræ & plenæ definitionis, quæ rei ſubiectæ naturam repræſentaret. Reſpub. enim conſtat magiſtratu & ſubiectis: in illum tyrannis, in hos promiſcua quædam & indecora ἀταξία *cauenda eſt. Illum non priuatæ vtilitatis ſed ſubditorum ſalutis & commodi rationem habere, iſtos quod & magiſtratui & mutuo alij alijs debent, ex honeſtatis formula reddere conſentaneum eſt.*

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΓΛΑΥΚΩΝ, ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΣ, ΘΡΑΣΥΜΑΧΟΣ, ΑΔΕΙΜΑΝΤΟΣ, ΚΕΦΑΛΟΣ.

ΚΑΤΕΒΗΝ χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος, προσευξόμενός τε τῇ θεῷ καὶ ἅμα τὴν ἑορτὴν βουλόμενος θεάσασθαι τίνα τρόπον ποιήσουσιν, ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες. καλὴ μὲν οὖν μοι καὶ ἡ τῶν ἐπιχωρείων πομπὴ ἔδοξεν εἶναι, οὐ μέντοι ἧττον ἐφαίνετο πρέπειν ἣν οἱ Θρᾷκες ἔπεμπον. προσευξάμενοι δὲ καὶ θεωρήσαντες, ἀπῇμεν πρὸς τὸ ἄστυ. κατιδὼν οὖν πόρρωθεν ἡμᾶς οἴκαδε ὡρμημένους Πολέμαρχος ὁ Κεφάλου, ἐκέλευσε δραμόντα τὸν παῖδα περιμεῖναί ἑ κελεῦσαι. καί μου ὄπισθεν ὁ παῖς λαβόμενος τοῦ ἱματίου, Κελεύει ὑμᾶς (ἔφη) Πολέμαρχος περιμεῖναι. Καὶ ἐγὼ μετεστράφην τε καὶ ἠρόμην ὅπου αὐτὸς εἴη. Οὗτος (ἔφη) ὄπισθεν προσέρχεται. ἀλλὰ περιμένετε. Ἀλλὰ περιμενοῦμεν, ἦ δ᾽ ὃς ὁ Γλαύκων. Καὶ ὀλίγῳ ὕστερον ὅ, τε Πολέμαρχος ἧκε, καὶ Ἀδείμαντος ὁ τοῦ Γλαύκωνος ἀδελφὸς, καὶ Νικήρατος ὁ Νικίου, καὶ ἄλλοι τινὲς, ὡς ἀπὸ τῆς πομπῆς. ὁ οὖν Πολέμαρχος ἔφη, Ὦ Σώκρατες, δοκεῖτέ μοι πρὸς ἄστυ ὡρμῆσθαι ὡς ἀπιόντες. Οὐ γὰρ κακῶς δοξάζεις, ἦν δ᾽ ἐγώ. Ὁρᾷς οὖν ἡμᾶς (ἔφη) ὅσοι ἐσμέν; Πῶς γὰρ οὔ; Ἢ τοίνυν τούτων (ἔφη) κρείττους γένεσθε, ἢ μένετ᾽ αὐτοῦ. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔτι ἓν λείπεται, τὸ, ἢν πείσωμεν ὑμᾶς ὡς χρὴ ἡμᾶς ἀφεῖναι. Ἦ καὶ δύναισθ᾽ ἂν (ἦ δ᾽ ὃς)

SOCRATES, GLAVCO, POLEMARCHVS, THRASYMACHVS, ADIMANTVS, CEPHALVS.

D DESCENDERAM heri in Piræum vnà cum Glaucone Ariſtonis filio, vt & Deam precarer, & celebritatem ſpectarem, quónam modo acturi eſſent, quæ tunc primum agebant. Pulchra igitur mihi patria pompa viſa eſt: ſed nihilominus, vt videbatur, decens fuit ea quam Thraces mittebant. Cùm verò & precati eſſemus, & ſpectaculo interfuiſſemus, in vrbem regrediebamur. Aſpexerat autem procul nos redeuntes domum Polemarchus Cephali filius, ſeruulúmque currentem mittendo ſe expectare iuſſit. A tergo igitur veſte me apprehendens ſeruus, Iubet vos, inquit, Polemarchus manere. Egóque ad eum conuerſus, vbinam ipſe eſſet, interrogaui. At te ponè ſequitur, inquit,
E verùm expectate. Expectabimus reſpondit Glauco. Ac paulò pòſt Polemarchus venit, vnáque Adimantus Glauconis frater, & Niceratus Niciæ filius, & alij complures, qui à pompa venire videbantur. Igitur Polemarchus, Videmini, inquit, ô Socrates, tanquam abituri ad vrbem contendere. Non malè, inquam, coniectas. Vidéſne, inquit, quot ſumus? Quidni? Aut ergo his fortiores eſſe vos oportet, aut hìc manere. Vnum hoc concedetis, inquam, vos videlicet permiſſuros abire nos, ſi perſuaſerimus dimittendos eſſe. An perſuaderetis,

A inquit,non auditurisʔNequaquam inquit Glauco.Perinde itaque tanquam audituri non ſimus inquit,deliberate.Tunc Adimantus,Neſcitis,inquit,veſperi facibus curſúque equorum ludendum in honorem DeæʔEquorum curſuʔinquam.Nouũ hoc certè.Facéſne geſtantes,& viciſſim illas ſibi tradent, equíſque certabuntʔAn ita dicisʔIta prorſus,inquit Polemarchus*(quare aut potentiores ſitis neceſſe eſt,aut hic maneatis(Nocturna præterea ſacra peragent digna certè ſpectatu. Surgemus enim poſt cœnam, eáque ſacra ſpectabimus, aderimúſque illic inter multos adoleſcentes & confabulabimur.Sed manete, nec aliter facite.Atque Glauco,Videtur,inquit,manendum eſ- B ſe.Verùm ſi videtur,inquam,ſic facere oportet.Profecti igitur ſumus domum Polemarchi,ibiq; reperimus & Euthydemum & Lyſiam Polemarchi fratres, Thraſymachũ Chalcedonium, Charmantidem Pæaneium, & Clitophontem Ariſtonymi filium.Erat & intus pater Polemarchi Cephalus, valde quidem ſenex,vt mihi videbatur: iamdudum enim eum non videram. Sedebat autem coronatus in quodam ceruicali,& ſede.In aula enim ſacrificauerat. Conſedimus igitur iuxta eum,pleriſque ſedibus in orbem diſpoſitis. Vt primum itaque me conſpicatus eſt Cephalus, ſalutauit, dixítque:O Socrates,rarò admodum ad nos accedis, in Piræum deſcendens.non rectè autem facis.Nam ſi ego facilè in vrbem venire poſſem, minimè opus C eſſet vt tu huc ad nos,ſed nos ad te tenderemus. Nunc autem te huc crebrius aduentare decet, profectò quanto magis me aliæ corporis voluptates deficiunt, tanto cupiditas confabulãdi,& voluptas quam ex ea re capio,augetur. Hoc igitur age, & vnà cum iſtis iuuenibus huc ad nos veni tãquam ad amicos apprimè familiares.Atqui inquam ego,ô Cephale, valde quidem delector ſenilibus ſermonibus.Videtur enim mihi audire ab his oportere, qui viam aliquam iam confecerint qua nobis quoque ingrediendum ſit,quàm aſpera,& difficilis, vel quàm facilis ſit,& peruia.Atque ex te libenter audirem,quídnam de hac de re ſentias,cùm huc ætatis perueneris,quod in limine ſe- D nectutis eſſe poëtæ aiunt,vtrum difficultatem vitæ, vel quomodo ipſum enuncies.Ego tibi per Iouem inquit,dicam,ô Socrates,quale mihi videtur.Sæpe conuenimus plerique fermè æquales,antiquum illud ſeruantes prouerbium. Plurimi ergo noſtrûm in eo cœtu lamentantur, voluptatum quibus in iuuentute frui licuit,deſiderio affecti, & rem veneream & conuiuia cæteráque generis eiuſdem quibus nũc fruimini recordati, grauitérque ferunt,tanquam maximis priuati rebus:& tunc quidem ſe bene vixiſſe affirmant, nunc autem ne viuere quidem. Nonnulli etiam domeſticorum conuitia cõtumeliáſque deplorant, & in hoc ſenectutem maximè accuſant, tan- E quam maximorum ſibi cauſam malorum.Qui mihi non videbantur accuſare quod eſſet accuſandũ. Nam ſi culpa ſenectutis accideret,eadem mihi vſu euenirent, reliquíſque omnibus maioribus natu. Verùm ego etiam multos non ita affectos inueni,& cum Sophocle poëta nonnunquam adfui,ex quo cùm quidam quæreret,vteretúrne rebus venereis, Dij meliora,inquit, libenter verò iſthinc, tanquam à domino agreſti & furioſo profugi. Perbellè igitur & tunc illi reſpondiſſe mihi viſus eſt,& nunc non minus. Omnino enim ab huiuſmodi rebus in ſenectute multa pax ineſt,& libertas.Quando enim deferbuerunt iam ceſſauerúntque libidines,omnino hoc Sopho- F cleum accidit:iã à multis dominis & his inſanientibus liberamur:ſed omnium iſtiuſmodi querelarum in moribus eſt culpa, non in ætate. Moderati enim, & nec difficiles ſenes,nec inhumani tolerabilẽ agunt ſenectutem.Importunitas autem & inhumanitas omni ætati moleſta eſt. Tunc ego mirificè his quæ dicebat delectatus,pluráque audire cupiens,ita eũ ad reliqua prouocaui. Exiſtimo ꝓfectò, ô Cephale,multos,quũ ita dicas, minimè hæc admittere: verùm putare facilè ſenectutem ferre te propter diuitias potius quàm propter mores, diuitibus enim ſolatia adeſſe dicunt.Vera,inquit,dicis.Non enim admit- G tunt,& eſt iſtud quidem aliquid,ſed nequaquam in iſto ſunt omnia:vt Themiſtoclem ferunt Seriphio cuidã in iurgio reſpõdiſſe,cùm ille dixiſſet,non eum ſua,ſed patriæ gloria ſplendorem aſſecutum, Nec hercle,inquit,ſi ego Seriphius eſſem nobilis:nec ſi tu Athenienſis eſſes,clarus vnquam fuiſſes. Quod eodem modo de iis poteſt dici,qui cùm non ſint diuites, grauiter ſenectutem ferunt. Neque enim in ſumma inopia leuis eſſe ſenectus poteſt,ne ſapienti quidem:nec inſipienti in ſumma inopia non grauis.Vtrum,autem,inquam ego, ex his quæ habes plura tibi à maioribus relicta ſunt quàm acquiſiuiſtiʔ H Nonnihil acquiſiui inquit,ò Socrates:medius enim in pecunia extiti inter patrem & auum. Auus nempe meus Cephalus tantundem ferè quantum nunc mihi eſt accipiens, ſupra id multum accumulauit. Lyſanias autem pater minores etiã eas opes quã nunc ſint, effecit. Ego autẽ ſat habeo, ſi nõ minores iſtis relinquo,ſed aliquãtulo maiores quã accepi. Hæc ego ideò

*Deeſt in Græcis codicibus.

Cicero de ſenectute.

Cicero libro de ſenectute.

A πεῖσαι μὴ ἀκούοντας; Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Γλαύκων. Ὡς τοίνυν μὴ ἀκουσομένων, οὕτω διανοεῖσθε. Καὶ ὁ Ἀδείμαντος, Ἆρά γε (ἦ δ᾽ ὅς) οὐδ᾽ ἴστε ὅτι λαμπὰς ἔσται πρὸς ἑσπέραν ἀφ᾽ ἵππων τῇ θεῷ; Ἀφ᾽ ἵππων, ἦν δ᾽ ἐγώ; καινόν γε τοῦτο. λαμπάδια ἔχοντες διαδώσουσιν ἀλλήλοις, ἁμιλλώμενοι τοῖς ἵπποις; ἢ πῶς λέγεις; Οὕτως, ἔφη ὁ Πολέμαρχος. καὶ πρός γε, παννυχίδα ποιήσουσιν, ἣν ἄξιον θεάσασθαι. ἐξαναστησόμεθα γὰρ μετὰ τὸ δεῖπνον, καὶ τὴν παννυχίδα θεασόμεθα, καὶ ξυνεσόμεθά τε πολλοῖς τῶν νέων αὐτόθι καὶ διαλεξόμεθα. ἀλλὰ μένετε, καὶ μὴ ἄλλως ποιεῖτε. Καὶ ὁ Γλαύκων, Ἔοικεν (ἔφη) μενετέον εἶναι. Ἀλλ᾽ εἰ δοκεῖ (ἦν δ᾽ ἐγώ) οὕτω χρὴ ποιεῖν. B Ἦμεν οὖν οἴκαδε εἰς τοῦ Πολεμάρχου, καὶ Λυσίαν τε αὐτόθι κατελάβομεν καὶ Εὐθύδημον, τοὺς τοῦ Πολεμάρχου ἀδελφούς, καὶ δὴ καὶ Θρασύμαχον τὸν Χαλκηδόνιον, καὶ Χαρμαντίδην τὸν Παιανιέα, καὶ Κλειτοφῶντα τὸν Ἀριστωνύμου. ἦν δ᾽ ἔνδον καὶ ὁ πατὴρ ὁ τοῦ Πολεμάρχου Κέφαλος. καὶ μάλα πρεσβύτης μοι ἔδοξεν εἶναι. διὰ χρόνου γὰρ καὶ ἑωράκειν αὐτόν. καθῆστο δὲ ἐστεφανωμένος ἐπί τινος προσκεφαλαίου τε καὶ δίφρου. τεθυκὼς γὰρ ἐτύγχανεν ἐν τῇ αὐλῇ. ἐκαθεζόμεθα οὖν παρ᾽ αὐτόν. ἔκειντο γὰρ δίφροι τινὲς αὐτόθι κύκλῳ. εὐθὺς οὖν με ἰδὼν ὁ Κέφαλος, ἠσπάζετό τε, καὶ εἶπεν, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ θαμίζεις ἡμῖν καταβαίνων εἰς τὸν Πειραιᾶ. χρῆν μέντοι. εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ ἔτι ἐν δυνάμει ἦν τοῦ ῥᾳδίως πορεύεσθαι πρὸς τὸ ἄστυ, οὐδὲν ἂν σὲ ἔδει δεῦρο ἰέναι, ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἂν παρὰ σὲ ᾖμεν. C νῦν δέ σε χρὴ πυκνότερον δεῦρο ἰέναι. ὡς εὖ ἴσθι ὅτι ἔμοιγε ὅσον αἱ ἄλλαι αἱ κατὰ τὸ σῶμα ἡδοναὶ ἀπομαραίνονται, τοσοῦτον αὔξονται αἱ περὶ τοὺς λόγους ἐπιθυμίαι τε καὶ ἡδοναί. μὴ οὖν ἄλλως ποίει, ἀλλὰ τοῖσδέ τε τοῖς νεανίαις ξύνισθι, καὶ δεῦρο παρ᾽ ἡμᾶς φοίτα, ὡς παρὰ φίλους τε καὶ πάνυ οἰκείους. Καὶ μὴν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ Κέφαλε, χαίρω διαλεγόμενος τοῖς σφόδρα πρεσβύταις. δοκεῖ γάρ μοι χρῆναι παρ᾽ αὐτῶν πυνθάνεσθαι, ὥσπερ τινὰ ὁδὸν προεληλυθότων, ἣν καὶ ἡμᾶς ἴσως δεήσει πορεύεσθαι, ποία τίς ἐστι, τραχεῖα καὶ χαλεπή, ἢ ῥᾳδία καὶ εὔπορος. καὶ δὴ καὶ σοῦ ἡδέως ἂν πυθοίμην ὅ,τι σοι φαίνεται τοῦτο (ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἤδη εἶ τῆς ἡλικίας, ὃ δὴ ἐπὶ γήραος οὐδῷ φασὶν εἶναι οἱ ποιηταί) πότερον D χαλεπὸν τοῦ βίου, ἢ πῶς σὺ αὐτὸ ἐξαγγέλλεις. Ἐγώ σοι (ἔφη) νὴ τὸν Δία ἐρῶ, ὦ Σώκρατες, οἷόν γέ μοι φαίνεται. πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταὐτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασώζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. οἱ οὖν πλεῖστοι ἡμῶν ὀλοφύρονται ξυνιόντες, τὰς ἐν τῇ νεότητι ἡδονὰς ποθοῦντες καὶ ἀναμιμνησκόμενοι, περί τε τἀφροδίσια, καὶ περὶ πότους καὶ εὐωχίας, καὶ ἄλλ᾽ ἅττα ἃ τῶν τοιούτων ἔχεται. καὶ ἀγανακτοῦσιν ὡς μεγάλων τινῶν ἀπεστερημένοι· καὶ τότε μὲν εὖ ζῶντες, νῦν δὲ οὐδὲ ζῶντες. ἔνιοι δὲ καὶ τὰς τῶν οἰκείων προπηλακίσεις τοῦ γήρως ὀδύρονται· καὶ ἐπὶ τούτῳ δὴ τὸ γῆρας ὑμνοῦσιν, ὅσων κακῶν σφίσιν αἴτιον. ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ὦ Σώκρατες, οὗτοι οὐ τὸ αἴτιον αἰτιᾶσθαι. εἰ γὰρ ἦν τοῦτ᾽ αἴτιον, E κἂν ἐγὼ τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐπεπόνθειν, ἕνεκά γε γήρως, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι ἐνταῦθα ἦλθον ἡλικίας. νῦν δ᾽ ἔγωγε ἤδη ἐντετύχηκα οὐχ οὕτως ἔχουσι καὶ ἄλλοις· καὶ δὴ καὶ Σοφοκλεῖ ποτε τῷ ποιητῇ παρεγενόμην ἐρωτωμένῳ ὑπό τινος, Πῶς (ἔφη) ὦ Σοφόκλεις ἔχεις πρὸς τἀφροδίσια; ἔτι οἷός τε εἶ γυναικὶ συγγίγνεσθαι; Καὶ ὅς, Εὐφήμει (ἔφη) ὦ ἄνθρωπε. ἀσμενέστατα μέντοι αὐτὸ ἀπέφυγον, ὥσπερ λυττῶντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών. εὖ οὖν μοι καὶ τότε ἔδοξεν ἐκεῖνος εἰπεῖν, καὶ νῦν οὐχ ἧττον. παντάπασι γὰρ τῶν γε τοιούτων ἐν τῷ γήρᾳ πολλὴ εἰρήνη γίγνεται καὶ ἐλευθερία. ἐπειδὰν γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι παύσωνται κατατείνουσαι καὶ χαλάσωσι, παντάπασι τὸ τοῦ Σοφοκλέους γίγνεται, δεσποτῶν πάνυ πολλῶν ἐστὶ καὶ μαινομένων ἀπηλλάχθαι. F ἀλλὰ καὶ τούτων πέρι, καὶ τῶν γε πρὸς τοὺς οἰκείους, μία τις αἰτία ἐστίν, οὐ τὸ γῆρας, ὦ Σώκρατες, ἀλλ᾽ ὁ τρόπος τῶν ἀνθρώπων. ἂν μὲν γὰρ κόσμιοι καὶ εὔκολοι ὦσι, καὶ τὸ γῆρας μετρίως ἐστὶν ἐπίπονον· εἰ δὲ μή, καὶ γῆρας, ὦ Σώκρατες, καὶ νεότης χαλεπὴ τῷ τοιούτῳ ξυμβαίνει. Καὶ ἐγὼ ἀγασθεὶς αὐτοῦ εἰπόντος ταῦτα, βουλόμενος ἔτι λέγειν αὐτόν, ἐκίνουν, καὶ εἶπον, ὦ Κέφαλε, οἶμαί σου τοὺς πολλούς, ὅταν ταῦτα λέγῃς, οὐκ ἀποδέχεσθαι· ἀλλ᾽ ἡγεῖσθαί σε ῥᾳδίως τὸ γῆρας φέρειν, οὐ διὰ τὸν τρόπον, ἀλλὰ διὰ τὸ πολλὴν οὐσίαν κεκτῆσθαι· τοῖς γὰρ πλουσίοις πολλὰ παραμύθιά φασιν εἶναι. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. G οὐ γὰρ ἀποδέχονται· καὶ λέγουσι μέν τι, οὐ μέντοι γε ὅσον οἴονται. Ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεμιστοκλέους εὖ ἔχει, ὃς τῷ Σεριφίῳ λοιδορουμένῳ, καὶ λέγοντι ὅτι οὐ δι᾽ αὐτὸν ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν εὐδοκιμοῖ, ἀπεκρίνατο ὅτι, Οὔτ᾽ ἂν αὐτὸς, Σερίφιος ὤν, ὀνομαστὸς ἐγένετο, οὔτ᾽ ἐκεῖνος, Ἀθηναῖος. καὶ τοῖς δὴ μὴ πλουσίοις, χαλεπῶς δὲ τὸ γῆρας φέρουσιν, εὖ ἔχει ὁ αὐτὸς λόγος· ὅτι οὔτ᾽ ἂν ὁ ἐπιεικὴς πάνυ τι ῥᾳδίως γῆρας μετὰ πενίας ἐνέγκοι, οὔθ᾽ ὁ μὴ ἐπιεικής, πλουτήσας, εὔκολος ποτ᾽ ἂν ἑαυτῷ γένοιτο. Πότερον δέ (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ Κέφαλε, ὧν κέκτησαι τὰ πλείω παρέλαβες, ἢ ἐπεκτήσω; Ποῖ᾽ ἐπεκτησάμην, ἔφη, ὦ Σώκρατες; H μέσος τις γέγονα χρηματιστὴς τοῦ τε πάππου καὶ τοῦ πατρός. ὁ μὲν γὰρ πάππος τε καὶ ὁμώνυμος ἐμοί, σχεδόν τι ὅσην ἐγὼ νῦν οὐσίαν κέκτημαι παραλαβών, πολλάκις τοσαύτην ἐποίησε· Λυσανίας δὲ ὁ πατὴρ ἔτι ἐλάττω αὐτὴν ἐποίησε τῆς νῦν οὔσης· ἐγὼ δὲ ἀγαπῶ ἐὰν μὴ ἐλάττω καταλίπω τούτοισιν, ἀλλὰ βραχεῖ γέ τινι πλείω ἢ παρέλαβον. Τούτου ἕνεκα ἠρόμην (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὅτι

μοι ἔδοξας οὐ σφόδρα ἀγαπᾶν τὰ χρήματα. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ὡς τὸ πολὺ οἳ ἂν μὴ αὐτοὶ κτήσωνται· οἱ δὲ κτησάμενοι, διπλῆ ἢ οἱ ἄλλοι ἀσπάζονται αὐτά. ὥσπερ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ αὑτῶν ποιήματα καὶ οἱ πατέρες τοὺς παῖδας ἀγαπῶσι, ταύτῃ τε δὴ καὶ οἱ χρηματισάμενοι, περὶ τὰ χρήματα σπουδάζουσιν, ὡς ἔργον ἑαυτῶν, καὶ κατὰ τὴν χρείαν, ᾗπερ οἱ ἄλλοι. χαλεποὶ οὖν καὶ ξυγγενέσθαι εἰσίν, οὐδὲν ἐθέλοντες ἐπαινεῖν ἀλλ' ἢ τὸν πλοῦτον. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Πάνυ μὲν οὖν (ἦν δ' ἐγώ·) ἀλλά μοι ἔτι τοσόνδε εἰπέ, Τί μέγιστον οἴει ἀγαθὸν ἀπολελαυκέναι τοῦ πολλὴν οὐσίαν κεκτῆσθαι; Ὃ (ἦ δ' ὅς) ἴσως οὐκ ἂν πολλοὺς πείσαιμι λέγων. εὖ γὰρ ἴσθι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, ὅτι ἐπειδάν τις ἐγγὺς ᾖ τοῦ οἴεσθαι τελευτήσειν, εἰσέρχεται αὐτῷ δέος καὶ φροντὶς περὶ ὧν ἔμπροσθεν οὐκ εἰσῄει. οἵ τε γὰρ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ἐν ᾅδου, ὡς τὸν ἐνθάδε ἀδικήσαντα δεῖ ἐκεῖ διδόναι δίκην, καταγελώμενοι τέως, τότε δὴ στρέφουσιν αὐτοῦ τὴν ψυχήν, μὴ ἀληθεῖς ὦσι. καὶ αὐτὸς, ἤτοι ὑπὸ τῆς τοῦ γήρως ἀσθενείας, ἢ καὶ ὥσπερ ἤδη ἐγγυτέρω ὢν τῶν ἐκεῖ, μᾶλλόν τι καθορᾷ αὐτά. ὑποψίας δ' οὖν καὶ δείματος μεστὸς γίνεται· καὶ ἀναλογίζεται ἤδη καὶ σκοπεῖ εἴ τινά τι ἠδίκηκεν. ὁ μὲν οὖν εὑρίσκων ἑαυτοῦ ἐν τῷ βίῳ πολλὰ ἀδικήματα, καὶ ἐκ τῶν ὕπνων, ὥσπερ οἱ παῖδες, θαμὰ ἐγειρόμενος, δειμαίνει, καὶ ζῇ μετὰ κακῆς ἐλπίδος· τῷ δὲ μηδὲν ἑαυτῷ ἄδικον ξυνειδότι ἡδεῖα ἐλπὶς ἀεὶ πάρεστι, καὶ ἀγαθὴ γηροτρόφος, ὡς καὶ Πίνδαρος λέγει. χαριέντως γάρ τοι, ὦ Σώκρατες, τοῦτ' ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖά οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπὶς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ. εὖ οὖν λέγει, θαυμαστῶς ὡς σφόδρα. πρὸς δὴ τοῦτ' ἔγωγε τίθημι τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν, πλείστου ἀξίαν εἶναι, οὔτοι παντὶ ἀνδρὶ, ἀλλὰ τῷ ἐπιεικεῖ. τὸ γὰρ μηδὲ ἄκοντά τινα ἐξαπατῆσαι, ἢ ψεύσασθαι, μηδ' αὖ ὀφείλοντα ἢ θεῷ θυσίας τινὰς, ἢ ἀνθρώπῳ χρήματα, ἔπειτα ἀπιέναι ἐκεῖσε δεδιότα, μέγα μέρος εἰς τοῦτο ἡ τῶν χρημάτων κτῆσις συμβάλλεται. ἔχει δὲ καὶ ἄλλας χρείας πολλάς. ἀλλά γε, ἓν ἀνθ' ἑνὸς, οὐκ ἐλάχιστον ἔγωγε θείην ἂν εἰς τοῦτο, ἀνδρὶ νοῦν ἔχοντι, ὦ Σώκρατες, πλοῦτον χρησιμώτατον εἶναι. Παγκάλως, ἦν δ' ἐγὼ, λέγεις ὦ Κέφαλε. τοῦτο δ' αὐτὸ τὴν δικαιοσύνην, πότερα τὴν ἀλήθειαν αὐτὸ φήσομεν εἶναι ἁπλῶς οὕτω, καὶ τὸ ἀποδιδόναι ἄν τίς τι παρά του λάβῃ; ἢ καὶ αὐτὰ ταῦτα ἔστιν ἐνίοτε μὲν δικαίως, ἐνίοτε δὲ ἀδίκως ποιεῖν; οἷον τοιόνδε λέγω· πᾶς ἄν που εἴποι, εἴ τις λάβοι παρὰ φίλου ἀνδρὸς σωφρονοῦντος ὅπλα, εἰ μανεὶς ἀπαιτοῖ, ὅτι οὔτε χρὴ τὰ τοιαῦτα ἀποδιδόναι, οὔτε δίκαιος ἂν εἴη ὁ ἀποδιδούς· οὐδ' αὖ πρὸς τὸν οὕτως ἔχοντα πάντα ἐθέλων τἀληθῆ λέγειν. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Οὐκ ἄρα οὗτος ὅρος ἐστὶ δικαιοσύνης, ἀληθῆ τε λέγειν, καὶ ἃ ἂν λάβοι τις, ἀποδιδόναι. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὑπολαβὼν ὁ Πολέμαρχος· εἴπερ γέ τι χρὴ Σιμωνίδῃ πείθεσθαι. Καὶ μέντοι, ἔφη ὁ Κέφαλος, καὶ παραδίδωμι ὑμῖν τὸν λόγον. δεῖ γάρ με ἤδη τῶν ἱερῶν ἐπιμεληθῆναι. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγὼ, ὁ Πολέμαρχος τῶν γε σῶν κληρονόμος; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς, γελάσας· καὶ ἅμα ᾔει πρὸς τὰ ἱερά. Λέγε δὴ (εἶπον ἐγὼ) σὺ ὁ τοῦ λόγου κληρονόμος, τί φὴς τὸν Σιμωνίδην λέγοντα, ὀρθῶς λέγειν περὶ δικαιοσύνης; Ὅτι (ἦ δ' ὅς) τὸ τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι, δίκαιόν ἐστι· τοῦτο λέγων, δοκεῖ ἐμοὶ καλῶς λέγειν. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ' ἐγὼ) Σιμωνίδῃ γε οὐ ῥάδιον ἀπιστεῖν· (σοφὸς γὰρ καὶ θεῖος ὁ ἀνήρ) τοῦτο μέντοι ὅ, τι ποτε λέγει, σὺ μὲν ὦ Πολέμαρχε ἴσως γιγνώσκεις, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ. δῆλον γὰρ ὅτι οὐ τοῦτο λέγει ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν, τὸ, τινὸς παρακαταθεμένου τι ὁτῳοῦν, μὴ σωφρόνως ἀπαιτοῦντι, ἀποδιδόναι. καίτοι γε ὀφειλόμενόν πού τοῦτό ἐστιν ὃ παρακατέθετο. ἦ γάρ; Ναί. Ἀποδοτέον δέ γε οὐδ' ὁπωστιοῦν τότε ὁπότε τις μὴ σωφρόνως ἀπαιτοῖ; Ἀληθῆ, ἦ δ' ὅς. Ἄλλο δή τι ἢ τὸ τοιοῦτον, ὡς ἔοικε, λέγει Σιμωνίδης, τὸ τὰ ὀφειλόμενα δίκαιον εἶναι ἀποδιδόναι. Ἄλλο μέν τι, νὴ Δία, ἔφη. τοῖς γὰρ φίλοις οἴεται ὀφείλειν τοὺς φίλους ἀγαθὸν μέν τι δρᾶν, κακὸν δὲ μηδέν. Μανθάνω. ἦν δ' ἐγὼ, ὅτι οὐ τὰ ὀφειλόμενα ἀποδίδωσιν, ὃς ἄν τῳ χρυσίον ἀποδῷ παρακαταθεμένῳ, ἐάνπερ ἡ ἀπόδοσις καὶ ἡ λῆψις βλαβερὰ γίγνηται, φίλοι δὲ ὦσιν ὅ, τε ἀπολαμβάνων καὶ ὁ ἀποδιδούς. οὐχ οὕτω λέγειν φὴς τὸν Σιμωνίδην; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; τοῖς ἐχθροῖς ἀποδοτέον ὅ, τι ἂν τύχῃ ὀφειλόμενον; Παντάπασι μὲν οὖν (ἔφη) ὅ γε ὀφείλεται αὐτοῖς. ὀφείλεται δὲ, οἶμαι, παρά γε τοῦ ἐχθροῦ τῷ ἐχθρῷ ὅπερ καὶ προσήκει, κακόν τι. Ἠνίξατο ἄρα, ἦν δ' ἐγὼ, ὡς ἔοικεν, ὁ Σιμωνίδης ποιητικῶς τὸ δίκαιον ὃ εἴη. διενοεῖτο μὲν γὰρ, ὡς φαίνεται, ὅτι τοῦτ' εἴη δίκαιον, τὸ προσῆκον ἑκάστῳ ἀποδιδόναι. τοῦτο δὲ ὠνόμασεν ὀφειλόμενον. Ἀλλὰ τί οἴει; ἔφη. Πρὸς Διὸς, ἦν δ' ἐγὼ, εἰ οὖν τις αὐτὸν ἤρετο, ὦ Σιμωνίδη, ἡ τίσιν οὖν τί ἀποδιδοῦσα ὀφειλόμενον καὶ προσῆκον τέχνη, ἰατρικὴ καλεῖται; τί ἂν οἴει ἡμῖν αὐτὸν ἀποκρίνασθαι; Δῆλον ὅτι, ἔφη, ἡ σώμασι φάρμακά τε καὶ σιτία καὶ ποτά. Ἡ δὲ τίσι τί ἀποδιδοῦσα ὀφειλόμενον καὶ προσῆκον τέχνη, μαγειρικὴ καλεῖται; Ἡ τοῖς ὄψοις τὰ ἡδύσματα. Εἶεν. Ἡ οὖν δὴ τίσι τί ἀποδιδοῦσα τέχνη, δικαιοσύνη ἂν καλοῖτο; Εἰ μέν τι (ἔφη) δεῖ ἀκολουθεῖν, ὦ Σώκρατες, τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἢ τοῖς φίλοις τε καὶ ἐχθροῖς ὠφελείας τε καὶ βλάβας ἀποδι-

A

interrogaui inquam, quoniam mihi videbaris nō multum diuitias admirari, quod quidem plurimum ij faciunt, qui ſibi eas non peperêre. Qui autem illas parauerunt, duplo magis quàm alij amant. Quemadmodum enim & poetæ poëmata ſua, & filios patres diligunt, eodem modo qui acquiſiuere pecunias, illis ſtudent tanquam operi ſuo, non ad vſum neceſſitatémque vt alij. Ex quo difficilis eorum eſt familiaritas, cùm nihil aliud præter diuitias laudare velint. Vera, inquit, narras. Et valde quidem, inquam ego. Sed hoc etiam mihi declara. Quid boni maximè ex diuitiarum poſſeſſione te exiſtimas conſecutum?

B

Quod inquit, non multis fortè perſuaderem, ſi dixerim. Certò ſcias, ô Socrates, quòd poſtquam eo deuenit aliquis, vt breui iam moriturum ſe opinetur, incidit in eū timor, & cura quędam eorum quæ in ſuperiori vita neglexit. Etenim fabulæ quę de inferis dicuntur, quemadmodum eos qui iniuſtè egerunt, pœnas illic dare oporteat, irriſæ hactenus mouent tunc animum, ne fortè veræ ſint ſuſpicantem: atque ipſa ſiue propter ſenectutis debilitatem, ſeu quòd alteri vitæ propinquior illa acutius inſpicit, ſolicitudinis & timoris plenus redditur, atque reputat examinátque, ſiquem iniuria aliqua affecerit. Qui er-

C

go inuenerit multas ſuas in vita iniquitates, ex ipſo ſomno tanquam pueri frequenter excitus extimeſcit, & peſſima in ſpe viuit. Qui autem nullius iniuriæ ſibi conſcius eſt, huic iucunda ſpes ſemper adeſt, optima ſenectutis nutrix, quemadmodum Pindarus ait. Scitè nanq; ille, ô Socrates, illud cecinit. Quicunque videlicet iuſtè ſanctéque vitam exigit, dulcis eum ſpes comitatur cor nutriens, ſenectutémque fouēs, quæ maximè hominū volubilē gubernat animū. Bene igitur & apprimè mirãdum dicit. Ad hæc ego exiſtimo pecuniæ poſſeſſionem plurimi faciendam eſſe, non cuiuis homini, ſed modeſto & æquo; plurimum ad id confert pecuniarum poſſeſſio, vt quis illuc in-

D

trepidus proficiſcatur, cùm neque inuitum quempiam circumueneris, neque mentitus fuerit, neque debeat vel votas Deo victimas, vel pecunias homini. Habet præterea & vtilitates alias, ac ſanè permultas. Sed ſi vnum vni conferatur, ô Socrates, non minimum ego ponerem ad hoc homini mentem habenti, imò plurimū conferre pecunias. Egregiè loqueris, inquam, ô Cephale. Hoc autem ipſum, iuſtitiam ſcilicet, vtrum ita ſimpliciter veritatem dicemus eſſe, & reddere quod quis acceperit? vel hęceadē facere, aliàs iuſtū, aliàs iniuſtū eſt? Quod hic apparet. Vnuſquiſq; enim diceret, ſi gladiū quis apud te ſanæ mentis depoſuerit, repetat inſaniēs, reddere peccatum ſit, Hæc Cicero lib.off.3.

E

iuſtum eſſe eum qui reddat, vel rurſus homini ſic affecto vera omnia dicat. Rectè, inquit, loqueris. Non ergo hæc eſt iuſtitiæ definitio, vera dicere, & depoſita reddere. Rectè ſanè dicis, ô Socrates, ſermonem ſuſcipiens Polemarchus inquit, ſiquid credere decet Simonidi. Hic Cephalus, Sermonem vobis trado, inquit. Nam ſacra me curare oportet. Nunquid Polemarchus, inquam, tibi hæres eſt? Et ille quidem arridens; Eſt profectò, inquit, & ſimul ad ſacrificandum diſceſſit. Dic, inquam, igitur ſermonis hæres, quid rectè dici de iuſtitia à Simonide aſſeris? Quod, inquit, iuſtum eſſe dicit debitum vnicuique reddi. Atque hęc dicens rectè loqui vide-

F

tur. Atqui non facile, inquam, eſt fidem Simonidi abnegare. Sapiens enim & diuinus vir. Verum quod dicit, tu fortaſſe intelligis, ô Polemarche, ego autem ignoro. Manifeſtum enim eſt, non hoc eum dicere quod paulo antè dicebamus, ſcilicet depoſitum alicui non ſano repoſcenti reddere. Atqui debitum quodammodo eſt hoc, quod depoſitum eſt. Nónne? Certè, inquit. Reddendum autem, neque tamen tunc, quando aliquis non ſanus repetat. Vera dicis, inquit ille. Aliud igitur quàm hoc dicit Simonides, quando iuſtum eſſe aſſerit, debitum reddere. Aliud per Iouem, inquit. Amicis enim putat amicos bene facere debere, non autem male. Intelligo equidem quòd minimè debita redderet ille, qui

G

ei à quo depoſitum accepiſſet, aurum redderet, ſiquidem retributio & receptio noxia foret, amici autem eſſent qui recipit & qui reddit. Nónne ſic dicere affirmas Simonidem? Sic prorſus. Quid autem? inimicis reddendum eſt quodcunque debetur? Omnino quod illis debetur: debetur autem inimico, vt arbitror, ab inimico quod conuenit, malum videlicet aliquid. Ergo poëticè ſignificauit Simonides quid iuſtum ſit. Iudicabat enim, vt apparet, iuſtum eſſe tribuere quod cuique conuenit. Hoc autem debitum appellauit. Verùm quid putas ipſum dicturum, ſiquis eum roget, ô Simonides,

H

quænam facultas, & quibus, & quid tribuens debitum & conueniens, medicina vocatur? Quid nobis reſponſurum exiſtimas? Nempe quæ corporibus medicamenta, cibos, potiones. Item quæ ars & quibus & quid præſtans debitum & conueniens, coquinaria nominatur? Quæ ſuauia obſoniis condimenta. Age itaq;, quæ ars & quibus & quid tribuēs, Iuſtitia nuncupabitur? Si antè dicta ſequi oportet, ô Socrates, ea eſt iuſtitia quæ amicis vtilitates, inimicis detrimenta reddit

Ergo bene amicos, malè inimicos afficere, iuſtitiam dicit. Ita mihi videtur. Quis maximè poteſt morbo laborantes amicos bene afficere? Inimicos autem contrà, & ad bonam valetudinem, & ad malam? Medicus. Quis autem nauigantes ad maris periculum? Gubernator. Iuſtus verò in qua actione, & ad quod opus maximè poteſt amicis prodeſſe, inimicis nocere? Impugnando & propugnando, vt mihi quidem videtur. Non ægrotantibus, ô amice Polemarche, medicus eſt inutilis. Verum dicis. Non nauigantibus gubernator. Certè. Num igitur non pugnantibus iniuſtus inutilis erit? Haud admitto equidem. Vtilis igitur & in pace, iuſtitia. Vtilis. Agricultura quoque in pace vtilis, nónne? Et hæc. Ad fructuum perceptionem. Sanè. Et coriaria. Vtique. Ad comparandos puta calceos. Planè. Quid autem de iuſtitia? Ad quem vſum aut quæſtum eam in pace vtilem dices? Ad commercia Socrates. Commercia verò dicis communicationes? vel aliud quid? Iſtud ipſum. Num igitur iuſtus bonus & vtilis erit in iaciendis talis communicator? An ille qui talo ludit? Ille profectò. Atqui in laterum lapidúmve ſtructura melior & vtilior ſocius ipſo architecto iuſtus erit? Minimè. Sed in qua communione iuſtus melior erit quàm cithariſta communicator, quemadmodum citthariſta iuſto in pulſandis chordis vtilior? In argento, vt mihi videtur. Non tamen, ô Polemarche, ad vtendum argento, quando oporteret equos vendi argento vel emi. Tunc ſanè mango vtilior eſſet. An non? Apparet. Et quando nauigium, faber nauis, ſiue nauta? Videtur. Ad quem igitur communem vſum auri vel argenti iuſtus aliis eſt vtilior? Quando id deponere volumus, & ſaluum eſſe, ô Socrates, cupimus. Nunquid dicis, quando nihil oportet ipſo vti, ſed conducere? Prorſus. Quando igitur inutile eſt argentum, tunc vtilis in ipſo iuſtitia? Apparet. Et quando falſam oportet cuſtodiri, iuſtitia vtilis eſt & priuatim & publicè: quando autem vti, vinearum cultura? Patet. Dices præterea cùm clypeum & lyram opus eſt cuſtodire, non autem in vſum promere, vtilem eſſe iuſtitiam? Quando autem vti his volumus, tunc diſciplinam armorum & muſicam eſſe vtilem? Neceſſe eſt. Atque de aliis omnibus ſimiliter eſt dicendum: Iuſtitiam ſcilicet in vſu rerum inutilem eſſe, quando verò non vtimur, eſſe vtilem? Apparet. Nõ multo igitur ſtudio, ô amice, digna eſt iuſtitia, ſi tantùm ſit ad inutilia vtilis. Verùm hoc conſideremus. Nónne qui aptiſſimus ad percutiendum eſt in pugna ſiue pugili, ſeu quauis alia, idem quoque & ad cauendum? Prorſus quidem. Num igitur & morbum quicunque vitare & occultare poterit, idem & inferre valebit? Mihi quidem videtur. Atqui exercitus idem optimus eſt cuſtos, qui hoſtium & conſilia & alias actiones furatur. Sic eſt profectò. Cuiuſcunque ergo quis aptus eſt cuſtos, eiuſdem & fur eſt aptus. Apparet. Ergo ſi maximè ſeruare argentum poterit iuſtus, poterit & furari. Ita ratio, inquit, indicat. Fur itaque aliquis iuſtus vt appareat demonſtratus eſt, viderìſque ab Homero didiciſſe. Ille enim Autolycum maternum Vlyſſis auum admiratur, eúmque affirmat præ cæteris & furto & iureiuran-
Odyſſ.τ. do valuiſſe. Videtur igitur iuſtitia & ſecundum te & ſecundum Homerum atque Simonidem furatoria quædam facultas eſſe ad emolumentum quidem amicorum, detrimentum inimicorum. Nónne ita dicebas? Minimè per Iouem, inquit, ſed nondum noui quid dixerim. Hoc enim mihi adhuc videtur, prodeſſe amicis iuſtitiam, inimicis obeſſe. Amicos autem dicis tu eſſe, vtrum eos qui vnicuique boni vtiléſque videntur? vel qui ſunt, & ſi non videantur? & inimicos eodem modo. Decens eſt amare quidem quos bonos & vtiles quis putet odiſſe autem quos malos & inutiles arbitretur. Nónne in hoc aberrant homines? vt videantur multi ſibi boni & vtiles eſſe, quum mali ſint & inutiles: multi autem contrà? Aberrant certè. Iſtis igitur boni quidem inimici, mali autem amici. Valde quidẽ. Attamen iuſtum tũc iſtis, malos quidem iuuare, bonos autem lædere. Apparet. Atqui boni quidem iuſti ſunt, taléſque vt nihil perpetrent iniuſtè. Vera loqueris. Secundum verò ſermonem tuum eos qui nulla iniuria afficiant, iuſtum eſt lædere. Minimè, ô Socrates, praua enim hęc videtur oratio. Iuſtum ergo iniuſtos lædere, iuſtos verò iuuare. Probabilior hæc oratio quàm ſuperior. Continget ergo ô Polemarche, multis eorum qui in iudicandis amicis errarunt: iuſtum eſſe vt amicos lædant: mali enim quandoque amici ſunt atque item vt inimicis proſint, cùm quandoque ſint boni. Atque ita contraria dicemus eorum quæ proferri à Simonide dicebamus. Ita prorſus accidet. Sed retractemus. Videmur enim non rectè amicum inimicúmque poſuiſſe. Quo modo poſuimus, ô Polemarche? Quòd diximus amicum eſſe eum qui bonus & vtilis. Quomodo in pręſentia corrigemus? Amicum dicemus eũ qui bonus vtiliſq; & videatur, & ſit. Eũ verò qui videatur quidem, ſed nõ ſit, videri quoque amicum, non tamẽ amicũ eſſe. Atque eadẽ ratio de inimico erit. Amicus igitur, vt videtur, hac ratione bonus erit: inimicus aũt malus. Prorſus iubes nos addere iniuſto aliquid pręter ea quæ dicebamus? Dicebamus porrò iuſtũ eſſe

A δοῦσα. Τὸ τοὺς φίλους ἄρα εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, δικαιοσύνην λέγει. Δοκεῖ μοι. Τίς οὖν δυνατώτατος κάμνοντας φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ ἐχθροὺς κακῶς, πρὸς νόσον καὶ ὑγίειαν; Ἰατρός. Τίς δὲ πλέοντας, πρὸς τὸν τῆς θαλάττης κίνδυνον; Κυβερνήτης. Τί δὲ ὁ δίκαιος; ἐν τίνι πράξει καὶ πρὸς τί ἔργον δυνατώτατος φίλους ὠφελεῖν, καὶ ἐχθροὺς βλάπτειν; Ἐν τῷ προσπολεμεῖν καὶ ξυμμαχεῖν, ἔμοιγε δοκεῖ. Εἶεν. Μὴ κάμνουσί γε μήν, ὦ φίλε Πολέμαρχε, ἰατρὸς ἄχρηστος. Ἀληθῆ. Καὶ μὴ πλέουσι δὴ κυβερνήτης. Ναί. Ἆρα καὶ τοῖς μὴ πολεμοῦσιν ὁ δίκαιος ἄχρηστος; Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τοῦτο. Χρήσιμον ἄρα καὶ ἐν εἰρήνῃ δικαιοσύνη. Χρήσιμον. Καὶ γὰρ γεωργία· ἢ οὔ; Ναί. Πρός γε καρποῦ κτῆσιν. Ναί. Καὶ μὴν καὶ σκυτοτομική; Ναί. Πρός γε ὑποδημά-
B των ἂν (οἶμαι) φαίης κτῆσιν. Πάνυ γε. Τί δὲ δή; τὴν δικαιοσύνην πρὸς τίνος χρείαν ἢ κτῆσιν ἐν εἰρήνῃ φαίης ἂν χρήσιμον εἶναι; Πρὸς τὰ ξυμβόλαια, ὦ Σώκρατες. Ξυμβόλαια δὲ λέγεις κοινωνήματα; ἤ τι ἄλλο; Κοινωνήματα δῆτα. Ἆρ' οὖν ὁ δίκαιος, ἀγαθὸς καὶ χρήσιμος κοινωνὸς εἰς πεττῶν θέσιν; ἢ ὁ πεττευτικός; Ὁ πεττευτικός. Ἀλλ' εἰς πλίνθων καὶ λίθων θέσιν ὁ δίκαιος χρησιμώτερός τε καὶ ἀμείνων κοινωνὸς τοῦ οἰκοδομικοῦ; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' εἰς τίνα δὴ κοινωνίαν ὁ δίκαιος ἀμείνων κοινωνὸς τοῦ κιθαριστικοῦ; ὥσπερ ὁ κιθαριστικὸς τοῦ δικαίου, εἰς κρουμάτων; Εἰς ἀργυρίου, ἔμοιγε δοκεῖ. Πλήν γ' ἴσως, ὦ Πολέμαρχε, πρὸς
C τὸ χρῆσθαι ἀργυρίῳ, ὅταν δέῃ ἀργυρίου κοινῇ πρίασθαι ἢ ἀποδόσθαι ἵππον, τότε δ' ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὁ ἱππικός. ἦ γάρ; Φαίνεται. Καὶ μὴν ὅταν γε πλοῖον, ὁ ναυπηγὸς, ἢ ὁ κυβερνήτης. Ἔοικεν. Ὅταν οὖν τί δέῃ ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ κοινῇ χρῆσθαι, ὁ δίκαιος χρησιμώτερος τῶν ἄλλων; Ὅταν παρακαταθέσθαι, καὶ σῶν εἶναι, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν λέγεις ὅταν μηδὲν δέῃ αὐτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ κεῖσθαι; Πάνυ γε. Ὅταν ἄρα ἄχρηστον ᾖ ἀργύριον, τότε χρήσιμος ἐπ' αὐτῷ ἡ δικαιοσύνη; Κινδυνεύει. Καὶ ὅταν δὴ δρέπανον δέῃ φυλάττειν, ἡ δικαιοσύνη χρήσιμος, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ; ὅταν δὲ χρῆσθαι, ἡ ἀμπελουργική; Φαίνεται. Φήσεις δὲ καὶ ἀσπίδα καὶ λύραν, ὅταν δέῃ φυλάττειν καὶ μηδὲν χρῆσθαι, χρήσι-
D μον εἶναι τὴν δικαιοσύνην; ὅταν δὲ χρῆσθαι, τὴν ὁπλιτικὴν καὶ τὴν μουσικήν; Ἀνάγκη. Καὶ περὶ τἆλλα δὴ πάντα ἡ δικαιοσύνη ἑκάστου, ἐν μὲν χρήσει, ἄχρηστος· ἐν δὲ ἀχρηστίᾳ, χρήσιμος. Κινδυνεύει. Οὐκοῦν, ὦ φίλε, πάνυ γέ τι σπουδαῖον εἴη ἡ δικαιοσύνη, εἰ πρὸς τὰ ἄχρηστα χρήσιμον ὂν τυγχάνει. τόδε δὲ σκεψώμεθα· ἆρ' οὐχ ὁ πατάξαι δεινότατος ἐν μάχῃ, εἴτε πυκτικῇ, εἴτε τινὶ καὶ ἄλλῃ, οὗτος καὶ φυλάξασθαι; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν καὶ νόσον ὅστις δεινὸς φυλάξασθαι καὶ λαθεῖν, οὗτος δεινότατος καὶ ἐμποιῆσαι; Ἔμοιγε δοκεῖ. Ἀλλὰ μὴν στρατοπέδου γε ὁ αὐτὸς φύλαξ ἀγαθὸς, ὅσπερ καὶ τὰ τῶν πολεμίων κλέψαι καὶ βουλεύματα καὶ τὰς ἄλλας πράξεις. Πάνυ γε. Ὅτου τις ἄρα δεινὸς φύλαξ, τού-
E του καὶ φὼρ δεινός. Ἔοικεν. Εἰ ἄρα ὁ δίκαιος ἀργύριον δεινὸς φυλάττειν, καὶ κλέπτειν δεινός. Ὡς γοῦν ὁ λόγος (ἔφη) σημαίνει. Κλέπτης ἄρα τις ὁ δίκαιος, ὡς ἔοικεν, ἀναπέφανται. καὶ κινδυνεύεις παρ' Ὁμήρου μεμαθηκέναι αὐτό. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τὸν τοῦ Ὀδυσσέως πρὸς μητρὸς πάππον Αὐτόλυκον ἀγαπᾷ τε, καὶ φησὶν αὐτὸν ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους κεκάσθαι κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. ἔοικεν οὖν ἡ δικαιοσύνη, καὶ κατὰ σὲ καὶ καθ' Ὅμηρον καὶ κατὰ Σιμωνίδην, κλεπτική τις εἶναι· ἐπ' ὠφελείᾳ μέντοι τῶν φίλων, καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐχθρῶν. οὐχ οὕτως ἔλεγες; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη. ἀλλ' οὐκέτ'
F οἶδα ἔγωγε ὅ, τι ἔλεγον. τοῦτο μέντοι ἔμοιγε δοκεῖ ἔτι, ὠφελεῖν μὲν τοὺς φίλους ἡ δικαιοσύνη, βλάπτειν δὲ τοὺς ἐχθρούς. φίλους δὲ λέγεις εἶναι, πότερον τοὺς δοκοῦντας ἑκάστῳ χρηστοὺς εἶναι, ἢ τοὺς ὄντας, κἂν μὴ δοκῶσι; καὶ ἐχθροὺς ὡσαύτως; εἰκὸς μὲν (ἔφη) οὓς ἄν τις ἡγῆται χρηστοὺς, φιλεῖν· οὓς δ' ἂν πονηροὺς, μισεῖν. ἆρ' οὖν οὐχ ἁμαρτάνουσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ τοῦτο, ὥστε δοκεῖν αὐτοῖς πολλοὺς μὲν χρηστοὺς εἶναι, μὴ ὄντας, πολλοὺς δὲ τοὐναντίον; Ἁμαρτάνουσι. Τούτοις ἄρα οἱ μὲν ἀγαθοὶ, ἐχθροί· οἱ δὲ κακοὶ, φίλοι. Πάνυ γε. Ἀλλ' ὅμως δίκαιον τότε τούτοις, τοὺς μὲν πονηροὺς ὠφελεῖν, τοὺς δ' ἀγαθοὺς βλάπτειν. Φαίνεται. ἀλλὰ μὴν οἵ γε ἀγαθοὶ, δίκαιοί τε καὶ οἷοι μὴ ἀδικεῖν. Ἀληθῆ. Κατὰ δὴ τὸν σὸν λόγον, τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας δίκαιον κακῶς ποιεῖν. Μηδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. πονηρὸς γὰρ ἔοικεν εἶναι ὁ λό-
G γος. Τοὺς ἀδίκους ἄρα, ἦν δ' ἐγὼ, δίκαιον βλάπτειν, τοὺς δὲ δικαίους ὠφελεῖν. Οὗτος ἐκείνου καλλίων φαίνεται. Πολλοῖς ἄρα, ὦ Πολέμαρχε, ξυμβήσεται, ὅσοι διημαρτήκασι τῶν ἀνθρώπων, δίκαιον εἶναι, τοὺς μὲν φίλους βλάπτειν· (πονηροὶ γάρ αὐτοῖ εἰσι) τοὺς δ' ἐχθροὺς ὠφελεῖν. ἀγαθοὶ γάρ. καὶ οὕτως ἐροῦμεν αὐτὸ τοὐναντίον ἢ τὸν Σιμωνίδην ἔφαμεν λέγειν. Καὶ μάλα (ἔφη) οὕτω ξυμβαίνει· ἀλλὰ μεταθώμεθα. κινδυνεύομεν γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὸν φίλον καὶ ἐχθρὸν θέσθαι. Πῶς θέμενοι, ὦ Πολέμαρχε; Τὸν δοκοῦντα χρηστὸν, τοῦτον φίλον εἶναι. Νῦν δὲ πῶς (ἦν δ' ἐγὼ) μεταθώμεθα; Τὸν δοκοῦντά τε (ἦ δ' ὃς) καὶ τὸν ὄντα χρηστὸν, φίλον· τὸν δὲ δοκοῦντα μὲν, ὄντα δὲ μὴ, δοκεῖν ἀλλὰ μὴ εἶναι φίλον. καὶ περὶ
H τοῦ ἐχθροῦ δὲ ἡ αὐτὴ θέσις. Φίλος μὲν δὴ (ὡς ἔοικε) τούτῳ τῷ λόγῳ, ὁ ἀγαθὸς ἔσται, ἐχθρὸς δὲ, ὁ πονηρός. Ναί. Κελεύεις δὴ ἡμᾶς προσθεῖναι τῷ δικαίῳ, ἢ ὡς τὸ πρῶτον ἐλέγομεν; λέγοντες δίκαιον εἶναι,

τὸν μὲν φίλον εὖ ποιεῖν, τὸν δὲ ἐχθρὸν, κακῶς; νῦν πρὸς τούτῳ ὧδε λέγειν, ὅτι ἐστὶ δίκαιον, τὸν μὲν φίλον, ἀγαθὸν ὄντα, εὖ ποιεῖν, τὸν δ' ἐχθρὸν, κακὸν ὄντα, βλάπτειν; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) οὕτως ἄν μοι δοκεῖ καλῶς λέγεσθαι. Ἔστιν ἄρα, ἦν δ' ἐγὼ, δικαίου ἀνδρὸς βλάπτειν καὶ ὁντινοῦν ἀνθρώπων; Καὶ πάνυ γε, ἔφη, τούς γε πονηρούς τε καὶ ἐχθροὺς δεῖ βλάπτειν. Βλαπτόμενοι δ' ἵπποι, βελτίους ἢ χείρους γίγνονται; Χείρους. Ἆρα εἰς τὴν τῶν κυνῶν ἀρετὴν, ἢ εἰς τὴν τῶν ἵππων; Εἰς τὴν τῶν ἵππων. Ἆρ' οὖν καὶ κύνες βλαπτόμενοι, χείρους γίγνονται εἰς τὴν τῶν κυνῶν ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν τῶν ἵππων ἀρετήν; Ἀνάγκη. Ἀνθρώπους δὲ, ὦ ἑταῖρε, μὴ οὕτω φῶμεν βλαπτομένους, εἰς τὴν ἀνθρωπείαν ἀρετὴν χείρους γίγνεσθαι; Πάνυ μὲν οὖν. Ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη, οὐκ ἀνθρωπεία ἀρετή; Καὶ τοῦτ' ἀνάγκη. Καὶ τοὺς βλαπτομένους ἄρα, ὦ φίλε, τῶν ἀνθρώπων, ἀνάγκη ἀδικωτέρους γίγνεσθαι. Ἔοικεν. Ἆρ' οὖν τῇ μουσικῇ οἱ μουσικοὶ ἀμούσους δύνανται ποιεῖν; Ἀδύνατον. Ἀλλὰ τῇ ἱππικῇ οἱ ἱππικοὶ ἀφίππους; Οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ τῇ δικαιοσύνῃ δὴ οἱ δίκαιοι ἀδίκους; ἢ καὶ ξυλλήβδην ἀρετῇ οἱ ἀγαθοὶ κακούς; Ἀλλὰ ἀδύνατον. Οὐ γὰρ θερμότητος, οἶμαι, ἔργον, ψύχειν· ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Ναί. Οὐδὲ ξηρότητος, ὑγραίνειν· ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Πάνυ γε. Οὐδὲ δὴ τοῦ ἀγαθοῦ, βλάπτειν· ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Φαίνεται. Ὁ δέ γε δίκαιος, ἀγαθός; Πάνυ γε. Οὐκ ἄρα τοῦ δικαίου ἔργον βλάπτειν, ὦ Πολέμαρχε, οὔτε φίλον, οὔτ' ἄλλον οὐδένα, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου, τοῦ ἀδίκου. Παντάπασί μοι δοκεῖς ἀληθῆ λέγειν, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Εἰ ἄρα τὰ ὀφειλόμενα ἑκάστῳ ἀποδιδόναι φησί τις δίκαιον εἶναι· τοῦτο δὲ δὴ νοεῖ αὐτῷ, τοῖς μὲν ἐχθροῖς βλάβην ὀφείλεσθαι παρὰ τοῦ δικαίου ἀνδρὸς, τοῖς δὲ φίλοις ὠφέλειαν· οὐκ ἦν σοφὸς ὁ ταῦτα εἰπών. οὐ γὰρ ἀληθῆ ἔλεγεν. οὐδαμοῦ γὰρ δίκαιον οὐδένα ἡμῖν ἐφάνη ὂν βλάπτειν. Συγχωρῶ, ἦ δ' ὅς. Μαχούμεθα ἄρα, ἦν δ' ἐγὼ, κοινῇ ἐγώ τε καὶ σὺ, ἐάν τις αὐτὸ φῇ ἢ Σιμωνίδην, ἢ Βίαντα, ἢ Πιττακὸν εἰρηκέναι, ἤ τιν' ἄλλον τῶν σοφῶν τε καὶ μακαρίων ἀνδρῶν. Ἐγὼ γοῦν (ἔφη) ἕτοιμός εἰμι κοινωνεῖν τῆς μάχης. Ἀλλ' οἶσθα, ἦν δ' ἐγὼ, οὗ μοι δοκεῖ εἶναι τὸ ῥῆμα, τὸ φάναι, δίκαιον εἶναι τοὺς μὲν φίλους ὠφελεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς βλάπτειν; Τίνος; ἔφη. Οἶμαι αὐτὸ Περιάνδρου εἶναι, ἢ Περδίκκου, ἢ Ξέρξου, ἢ Ἰσμηνίου τοῦ Θηβαίου, ἤ τινος ἄλλου, μέγα οἰομένου δύνασθαι, πλουσίου ἀνδρός. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐφάνη ἡ δικαιοσύνη ὂν, οὐδὲ τὸ δίκαιον, τί ἂν ἄλλο τις αὐτὸ φαίη εἶναι;

Καὶ ὁ Θρασύμαχος, πολλάκις μὲν καὶ διαλεγομένων ἡμῶν μεταξὺ ὥρμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου, ἔπειτα ὑπὸ τῶν παρακαθημένων διεκωλύετο, βουλομένων διακοῦσαι τὸν λόγον. ὡς δὲ διεπαυσάμεθα, καὶ ἐγὼ ταῦτ' εἶπον, οὐκέτι ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ συστρέψας ἑαυτὸν, ὥσπερ θηρίον, ἧκεν ἐφ' ἡμᾶς ὡς διαρπασόμενος. καὶ ἐγώ τε καὶ ὁ Πολέμαρχος δείσαντες διεπτοήθημεν. ὁ δ' εἰς τὸ μέσον φθεγξάμενος, τίς (ἔφη) ὑμᾶς πάλαι φλυαρία ἔχει, ὦ Σώκρατες; καὶ τί εὐηθίζεσθε πρὸς ἀλλήλους, ὑποκατακλινόμενοι ὑμῖν αὐτοῖς; ἀλλ' εἴπερ ὡς ἀληθῶς βούλει εἰδέναι τὸ δίκαιον ὅ τι ἐστὶ, μὴ μόνον ἐρώτα, μηδὲ φιλοτιμοῦ ἐλέγχων, ἐπειδάν τίς τι ἀποκρίνηται (ἐγνωκὼς τοῦτο, ὅτι ῥᾷον ἐρωτᾶν ἢ ἀποκρίνεσθαι) ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀπόκριναι, καὶ εἰπὲ τί φῂς εἶναι τὸ δίκαιον. καὶ ὅπως μοι μὴ ἐρεῖς ὅτι τὸ δέον ἐστὶ, μηδ' ὅτι τὸ ὠφέλιμον, μηδ' ὅτι τὸ λυσιτελοῦν, μηδ' ὅτι τὸ κερδαλέον, μηδ' ὅτι τὸ συμφέρον· ἀλλὰ σαφῶς μοι καὶ ἀκριβῶς λέγε ὅ, τι ἂν λέγῃς. ὡς ἐγὼ οὐκ ἀποδέξομαι ἐὰν ὕθλους τοιούτους λέγῃς. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐξεπλάγην, καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην· καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑωράκειν αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμὲ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. νῦν δὲ ἡνίκα ὑπὸ τοῦ λόγου ἤρχετο ἐξαγριαίνεσθαι, προσέβλεψα αὐτὸν πρότερος· ὥστε αὐτῷ οἷός τ' ἐγενόμην ἀποκρίνεσθαι, καὶ εἶπον ὑποτρέμων, ὦ Θρασύμαχε, μὴ χαλεπὸς ἡμῖν ἴσθι. εἰ γάρ τι ἐξαμαρτάνομεν ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει ἐγώ τε καὶ ὅδε, εὖ ἴσθι ὅτι ἄκοντες ἁμαρτάνομεν. μὴ γὰρ δὴ οἴου, εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν, οὐκ ἄν ποτε ἡμᾶς ἑκόντας εἶναι ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις ἐν τῇ ζητήσει, καὶ διαφθείρειν τὴν εὕρεσιν αὐτοῦ· δικαιοσύνην δὲ ζητοῦντας, πρᾶγμα πολλῶν χρυσίων τιμιώτερον, ἔπειθ' οὕτως ἀνοήτως ὑπείκειν ἀλλήλοις, καὶ οὐ σπουδάζειν ὅτι μάλιστα φανῆναι αὐτό. οἴου γε σύ, ὦ φίλε. ἀλλ' οἶμαι, οὐ δυνάμεθα. ἐλεεῖσθαι οὖν ἡμᾶς πολὺ μᾶλλον εἰκός ἐστί που ὑπὸ ὑμῶν τῶν δεινῶν, ἢ χαλεπαίνεσθαι. Καὶ ὃς, ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδόνιον, καὶ εἶπεν, ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, αὕτη ἐκείνη ἡ εἰωθυῖα εἰρωνεία Σωκράτους. καὶ ταῦτ' ἐγὼ ᾔδειν τε καὶ τούτοις προὔλεγον, ὅτι σὺ ἀποκρίνασθαι μὲν οὐκ ἐθελήσοις, εἰρωνεύσοιο δὲ, καὶ πάντα μᾶλλον ποιήσοις ἢ ἀποκρίνοιο, εἴ τίς τι σε ἐρωτᾷ. Σοφὸς γὰρ εἶ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε. εὖ οὖν ᾔδησθα ὅτι εἴ τινα ἔροιο ὁπόσα ἐστὶ τὰ δώδεκα, καὶ ἐρόμενος προείποις αὐτῷ, ὅπως μοι ὦ ἄνθρωπε μὴ ἐρεῖς ὅτι ἐστὶ τὰ δώδεκα δὶς ἕξ, μηδ' ὅτι τρὶς τέτταρα, μηδ' ὅτι ἑξάκις δύο, μηδ' ὅτι τετράκις τρία· ὡς οὐκ ἀποδέξομαί σου, ἐὰν τοιαῦτα φλυαρῇς· δῆλον, οἶμαι, σοι ἦν ὅτι οὐδεὶς ἀποκρίνοιτο τῷ οὕτω πυνθανομένῳ. ἀλλ' εἴ σοι εἶπεν, ὦ Θρασύμαχε, πῶς λέγεις; μὴ ἀποκρίνωμαι ὧν προεῖπες μηδέν, πότερον, ὦ θαυμάσιε, μηδ' εἰ τούτων τι τυγχάνει ὄν, ἀλλ' ἕτερον εἴπω τι τοῦ ἀληθοῦς; ἢ πῶς λέγεις; τί ἂν αὐτῷ εἶπες πρὸς ταῦτα; Εἶεν, ἔφη, ὡς δὴ ὅμοιον τοῦτο ἐκείνῳ. Οὐδέν γε κωλύει, ἦν δ' ἐγώ. εἰ δ' οὖν καὶ μὴ ἔστιν ὅμοιον

A amico prodeſſe, inimico nocere. Nunc autem vis dicamus iuſtum eſſe, vt amicum qui bonus eſt, iuuemus: inimicum qui malus eſt, cõtrà lædamus? Perpulchrè mihi quidem hoc pacto dici videtur. Eſt igitur viri iuſti aliquem hominum lędere? Oportet ſanè prauos & inimicos lædere. Si lædãtur equi, melioréſne an deteriores fiunt? Deteriores. Num ad canum virtutem, an ad equorum potius? Ad equorum. Nónne & canes lęſi deteriores ad canum non ad equorum virtutem efficiuntur? Neceſſariò quidem. Homines itaque, ô amice, detrimento affectos nõn ne peiores ad virtutem hominũ iudicabimus? Omnino. Atqui iuſtitia nónne humana virtus eſt? Et planè. Neceſſe itaque erit B læſos homines iniuſtiores fieri. Videtur. Poſſúntne igitur, inquam ego, muſici ipſa muſica aliquos amuſos reddere? Nequaquam. Nũ & equites equeſtri, ab equeſtri peritia alienos? Non licet. An iuſti viri iuſtitia ipſa iniuſtos? Et ad ſummam, virtute ipſa boni malos facere poſſunt? Non certè. Non enim caloris exiſtimo opus eſſe frigidum aliquod reddere, ſed contrarij. Sic eſt. Neque ſiccitatis humidum, ſed cõtrarij. Valde quidem. Neque igitur boni lædere eſt, ſed eius contrarij. Videtur. Iuſtus autem bonus? Omnino. Non igitur iuſti opus eſt, ô Polemarche, nocere vel amico vel alteri cuiquam, ſed contrarij eius iniuſti. C Veriſſima loqui videris, ô Socrates. Siquis ergo iuſtum eſſe dixerit debita cuique tribui, deberi autem intellexerit inimicis à iuſto damna, amicis vtilitatem, haudquaquam ſapiens iudicandus qui hoc dixit. Neque enim vera hæc. Conſtitit nanque nullo modo iuſtum eſſe, quenquam lædere. Fateor equidem, inquit. Pugnabimus itaq; vnà ego ac tu, ſiquis hoc aſſerat vel Simonidem, vel Biantem dixiſſe, vel Pittacum, vel aliquem alium ſapientum beatorúmque virorum. Equidem pugnare tecum vnà aduerſus eum paratus ſum. Sed noſti cuius mihi eſſe hæc ſententia videatur, qua iuſtum aſſeritur prodeſſe amicis, inimicis obeſſe? Cuiuſnam inquit. Periandri eſſe exiſtimo, vel Perdiccæ, vel Xerxis, vel Iſmeniæ Thebani, aut alterius cuiuſ- D dam opulenti viri, maxima ſe poſſe putantis. Vera inquit loqueris. Poſtquam hoc minimè apparet aut iuſtitia eſſe, aut iuſtum, quod aliud hoc eſſe quis dixerit? Thraſymachus autem ſæpius diſputantibus nobis contradicere concupiuerat, ſed à præſentibus qui nos audire deſiderabant, prohibitus acquieuerat. Poſtquam verò finem dicendi fecimus, atque ego hæc dixi, non vlterius ſe continuit: verum ſeipſum colligens tanquam fera quædam in nos impetum fecit, quaſi nos protinus diſcerpturus. Itaque ambo, ego atque Polemarchus, exterriti ſumus. Ille verò exclamauit, Quæ vos nugæ vſque adhuc, ô Socrates, occuparunt? Quidue inter vos ineptitis, vobis ipſis ſuccum- E bentes? Quòd ſi reuera noſſe cupis iuſtum quid ſit, ne interroga ſolum, néve vincere concupiſce reprehẽdendo, poſtquam tibi reſponſum fuerit, animaduertens facilius eſſe interrogare quàm reſpondere. Sed tu ipſe reſponde quid eſſe iuſtum exiſtimes: neque mihi dicas quod decens ſit, neque quod vtile, neque fructuoſum, neque conducibile, neque conferens: verum planè & perſpicuè mihi ediſſere quídnam dicas. Neque enim admittam, ſi huiuſmodi nugas induxeris. Hæc ego audiens, exterritus ſum, & ipſum intuitus, metuebam: atque vt arbitror, niſi prior eum aſpexiſſem quàm ipſe me, mutus penitus euaſiſſem. Nunc quando oratione ipſa exaſperari cœpit, F reſpexi ad eum prior, quocirca reſpondere illi potui, ſubtremiſcénſque dixi, O Thraſymache, ne in nos ſæuias. Si enim in diſpiciendis rationibus lapſi ſumus egóque & hic, pro certo habeto inuitos erraſſe nos, profectò ſi aurum rimaremur, nunquam ſponte ita ſuccumberemus inuicem inquirendo vt inuentionem impediremus. Quare ne exiſtimes cùm in præſentia iuſtitiam perſcrutemur, rem auro multò pretioſiorem, adeò ineptè inter nos cedere, vt non omni ſtudio annitamur, quo ipſam planè comperiamus. Sed vt puto eam aſſequi non valemus. Quapropter noſtri multo magis vos ſapientes miſereri decet, quàm vrgere. Tunc ille hęc audiens, valde Sar- G donicè profuſéque riſit, & ô Hercules, inquit, hæc illa ſolita eſt Socratis ironia. Verũ hæc ego cognoui atque his prædixi, quòd tu reſpondere quidem nolles, ſed ironia potius vtereris, & denique omnia faceres potius quàm interroganti cuiquam reſponderes. Sapiens, inquam, es, ô Thraſymache, rectéque noſti, quòd ſi quem interrogares, quot duodecim ſunt, interrogánſque prædiceres, ne mihi dicas amice duodecim eſſe bis ſex, neque ter quatuor, neque ſexies duo, neque quater tria, alioquin minimè huiuſmodi nugas admittam, nemo tibi ſic interroganti reſponderet. At ſi tibi dixerit, quomodo, ô H Thraſymache, dicis, ne reſpondeam eorum quæ prædixi quicquam? Vtrum, ô mirabilis vir, neque etiam ſi horũ aliquid eſt, ſed alienum quiddam à vero? Vel quo pacto id ais? Quid tu illi ad hęc? Eſto, inquit. Sed quàm hoc illi ſimile eſt? Nihil prohibet, inquam ego. Quamuis enim ſimile non ſit,

ſi tamen interrogato illi ſimile videatur, putáſne illum minus ex hoc quod ſibi videbitur reſponſurum, ſiue nos interdicamus, ſiue non? Sic & tu facies, inquit? & aliquid eorum quæ interdixeram, reſpondebis? Quid mirum, inquam ego, ſi inquirenti mihi ſic videretur? At ſi ego aliam reſponſionem, inquit, de iuſtitia demonſtrauero præter omnes iſtas, iſtiſque meliorem, qua te dignum pœna putabis? Quánam alia, inquam ego, quàm ea quæ conuenit ignoranti? Conuenit autē vt à docto diſcat. & ego igitur hoc pati me dignum exiſtimo. Quàm facetus es, inquit: verùm præter hoc quod dicis, etiam pecuniam tribues. Cùm videlicet aderit, inquam. Imò verò adeſt, inquit Glauco, pecunia. Dic iam Thraſymache, neque enim deerit argentum. Quinetiam nos omnes pro Socrate iſto reſpondemus. Ita prorſus exiſtimo ſcilicet, vt ſuam Socrates ſeruans conſuetudinem, nihil reſpondeat, ſed reſpondentis orationem accipiens reprehendat. Quónam pacto inquam vir optime reſpondere quis poſſet, primò quidem qui neq; ſciat, neque ſcire ſe prædicet: deinde ſiquid de his exiſtimet, tamen à viro non mediocris autoritatis prohibitus ſit quę exiſtimat dicere? Sed te magis æquum eſt dicere, profiteris enim ſcire, poſſéque dicere. Gere igitur mihi morē, neque inuideas Glauconem iſtum alióſque docere. Hæc ego cùm dicerem, Glauco cæteríque hoc idem ipſum orabant. Erátque manifeſtū Thraſymachū maxima cupiditate dicendi affici, vt ſe oſtētaret. Arbitrabatur enim habere optima quæ reſponderet, verùm ſimulatè contendebat à me vt ego reſponderem. Tandem verò conceſſit. Hæcque, inquit, Socratis eſt ſapientia, ipſum quidem nolle docere, ſed ab aliis diſcere, nullámque gratiam inde referre. Quòd ego ab aliis diſcam, verum (inquam) dicis: quòd autem gratiam non referam, procul eſt à vero. Perſoluo enim quam poſſum, poſſum autem laudare tantum. Pecunias verò non habeo. Quam verò propenſa animi voluntate iſtud efficiā, ſi quis mihi bene dicere videatur, intelliges mox cùm reſpōderis. Exiſtimo enim te bene dicturum. Audi igitur, inquit ille. Affirmo enim iuſtū nihil aliud eſſe quàm quod potentiori vtile. Cur non laudas? Scio noles. Siquidē didicero, inquam, prius q̄d dicas. Nunc aūt nondum noui cùm dicis iuſtum eſſe quod potentiori eſt vtile, quid velis inferre Thraſymache. Neque enim tale quid dicis: Si Polydamas nobis fortior athleta ſit, & illi quidem conferat bubula ad corpus, hunc cibum eſſe & nobis illo debilioribus vtilem ſimul & iuſtum. Sceleſtus nimium es, inquit, ô Socrates, atque hac accipis dicta, quà deprauare maximè ſermonem poſſis. Haud eſt ita vir optime, inquam. Sed tu planius hoc enarra. An ignoras, inquit ciuitatū has quidem à tyrannis, illas verò à populo, nonnullas ab optimatibus gubernari? Noui equidem. Nónne in quauis ciuitate id plus id poteſt, quod imperat? Quidni? Fert autem leges principatus quiſque ad ſuam ſemper vtilitatem, popularis quidem gubernatio populares, tyrannica verò tyrannicas, in cæteriſque ſimiliter accidit. Ponentes autem leges, oſtendunt id iuſtum eſſe his qui ſubiecti ſunt, quod ſibi ſit vtile, atque hoc tranſgredientem puniunt, tanquam iniuſtum & contra leges agentem. Hoc igitur eſt vir optime, quod ego dico, in cunctis ciuitatibus idem eſſe iuſtum quod illi principatui conferat. principatus autem vbique vtpote potentior dominatur. Quare conſtat rectè colligenti, vbique idem hoc eſſe iuſtum quod potentiori conducat. Nunc demum, inquam, quid dicas intelligo. Verum autem ídne ſit, tentabo perdiſcere. Vtile quidem & tu reſpondiſti iuſtum eſſe Thraſymache, quanquam mihi ne id reſponderem, interdixeras. Præterea autem illud adiunctum eſt, potentiori. Exigua forſitan, inquit, hæc additio. Nondum manifeſtum eſt inquam, magnáne ſit an parua. Sed quòd hoc inueſtigandum ſit an vera dicas, perſpicuum eſt. Quandoquidem enim iuſtum eſſe vtile quiddam ego confiteor, & tu addis Potentiori vtile, ego autem ignoro, conſiderandum erit. Conſidera, inquit. Faciam, inquam. ac mihi dicas, parere dominantibus iuſtum eſſe aſſeris? Equidem. Vtrum qui imperant in ciuitatibus quibuſcunque, ſine errore ſunt ſemper, an errant quandoque? Errare interdum poſſunt. Nónne igitur cùm leges ferre aggrediuntur, partim rectè ferunt, partim verò non rectè? Sic exiſtimo. Rectè autem ferunt, cùm ſibi vtilia ſtatuunt: non rectè, cùm contrà? Itáne, an aliter dicis? Ita prorſus. Quæ verò tulerint obſeruanda ſunt à ſubiectis. Atque id eſt iuſtum. Quidni? Non ſolùm itaque ſecundum ſermonem tuum iuſtum eſt id agere quod conducat potentiori, ſed contrà quoque quod obſit. Quid ais? Quod & tu, vt quidem mihi videor. Verum diligentius inquiramus. Nónne iam conuenit inter nos, principes nonnunquam ea imperare, quæ ab eorum vtilitate aberrent: atque etiam quæcunque ipſi imperent, iuſtum eſſe vt qui ſubiecti ſunt obſeruent? Nonne hæc inter nos conuenêre? Ita vt opinor, inquit. Putato igitur inquam, inutile imperantibus & potentioribus facere, iuſtū eſſe, abs te eſſe cōceſſum: quando imperātes ea quæ ſibi mala ſunt, ex inſcitia imperant

A φαίνεται δὲ τῷ ἐρωτηθέντι τοιοῦτον, ἧττόν τι αὐτὸν οἴει ἀποκρινεῖσθαι τὸ φαινόμενον ἑαυτῷ, ἐάν τε ἡμεῖς ἀπαγορεύωμεν, ἐάν τε μή; Ἄλλο τι οὖν (ἔφη) καὶ σὺ οὕτω ποιήσεις; ὧν ἐγὼ ἀπεῖπον, τούτων τι ἀποκρινῇ; Οὐκ ἂν θαυμάσαιμι (ἦν δ' ἐγὼ) εἴ μοι σκεψαμένῳ οὕτω δόξειε. Τί οὖν; (ἔφη) ἂν ἐγὼ δείξω ἑτέραν ἀπόκρισιν παρὰ πάσας ταύτας περὶ δικαιοσύνης, βελτίω τούτων, τί ἀξιοῖς παθεῖν; Τί ἄλλο (ἦν δ' ἐγὼ) ἢ ὅπερ προσήκει πάσχειν τῷ μὴ εἰδότι; προσήκει δέ που μαθεῖν παρὰ τοῦ εἰδότος. καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ἀξιῶ παθεῖν. Ἡδὺς γὰρ εἶ, ἔφη. ἀλλὰ πρὸς τῷ
B μαθεῖν, καὶ ἀπότισον ἀργύριον. Οὐκοῦν ἐπειδάν μοι γένηται, εἶπον. Ἀλλ' ἔστιν, ἔφη ὁ Γλαύκων. ἀλλ' ἕνεκα ἀργυρίου, ὦ Θρασύμαχε, λέγε. πάντες γὰρ ἡμεῖς Σωκράτει εἰσοίσομεν. Πάνυ γε οἶμαι, ἦ δ' ὅς· ἵνα Σωκράτης τὸ εἰωθὸς διαπράξηται· αὐτὸς μὲν μὴ ἀποκρίνηται, ἄλλου δ' ἀποκρινομένου λαμβάνῃ λόγον καὶ ἐλέγχῃ. Πῶς γὰρ ἂν (ἔφην ἐγὼ) ὦ βέλτιστε τὶς ἀποκρίναιτο; πρῶτον μὲν μὴ εἰδὼς, μηδὲ φάσκων εἰδέναι; ἔπειτα, εἴ τι καὶ οἴεται περὶ τούτων, ἀπειρημένον αὐτῷ εἴη ὅπως μηδὲν ἐρεῖ ὧν ἡγεῖται, ὑπ' ἀνδρὸς οὐ φαύλου. ἀλλὰ σὲ δὴ μᾶλλον εἰκὸς λέγειν. σὺ γὰρ δὴ φῂς εἰδέναι, καὶ ἔχειν εἰπεῖν. μὴ οὖν ἄλλως ποίει, ἀλλ' ἐμοί γε χαρίζου ἀποκρινόμενος· καὶ μὴ φθονήσῃς καὶ Γλαύκωνα τόνδε διδάξαι, καὶ
C τοὺς ἄλλους. Εἰπόντος δέ μου ταῦτα, ὅ, τε Γλαύκων καὶ οἱ ἄλλοι ἐδέοντο αὐτοῦ μὴ ἄλλως ποιεῖν. καὶ ὁ Θρασύμαχος, φανερὸς μὲν ἦν ἐπιθυμῶν εἰπεῖν, ἵν' εὐδοκιμήσειεν, ἡγούμενος ἔχειν ἀπόκρισιν παγκάλην· προσεποιεῖτο δὲ φιλονεικεῖν πρὸς τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον. τελευτῶν δὲ συνεχώρησε· κἄπειτα, Αὕτη δὴ, ἔφη, ἡ Σωκράτους σοφία, αὐτὸν μὲν μὴ ἐθέλειν διδάσκειν, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων περιιόντα μανθάνειν, καὶ τούτων μηδὲ χάριν ἀποδιδόναι. Ὅτι μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) μανθάνω παρὰ τῶν ἄλλων, ἀληθῆ εἶπες, ὦ Θρασύμαχε· ὅτι δὲ οὔ με φῂς χάριν ἐκτίνειν, ψεύδῃ. ἐκτίνω γὰρ ὅσην δύναμαι. δύναμαι δὲ ἐπαινεῖν μόνον. χρήματα
D γὰρ οὐκ ἔχω. ὡς δὲ προθύμως τοῦτο δρῶ, ἐάν τις μοι δοκῇ εὖ λέγειν, εὖ εἴσῃ αὐτίκα δὴ μάλα, ἐπειδὰν ἀποκρίνῃ. οἶμαι γάρ σε εὖ ἐρεῖν. Ἄκουε δὴ, ἦ δ' ὅς. φημὶ γὰρ ἐγὼ εἶναι τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον. ἀλλὰ τί οὐκ ἐπαινεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐθελήσεις. Ἐὰν μάθω γε πρῶτον (ἔφην) τί λέγεις. νῦν γὰρ οὔπω οἶδα. τὸ τοῦ κρείττονος φῂς ξυμφέρον καὶ δίκαιον εἶναι. καὶ τοῦτο, ὦ Θρασύμαχε, τί ποτε λέγεις; οὐ γάρ που τό γε τοιόνδε φῄς· εἰ Πουλυδάμας ἡμῶν κρείττων ὁ παγκρατιαστὴς, καὶ αὐτῷ ξυμφέρει τὰ βόεια κρέα πρὸς τὸ σῶμα, τοῦτο τὸ σιτίον εἶναι καὶ ἡμῖν τοῖς ἥττοσιν ἐκείνου ξυμφέρον ἅμα καὶ δίκαιον. Βδελυρὸς γὰρ εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες· καὶ ταύτῃ ὑπολαμβάνεις ᾗ ἂν κακουργήσαις μάλιστα τὸν λόγον. Οὐδαμῶς, ὦ ἄριστε, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλὰ σαφέστερον εἰπὲ τί λέγεις. Εἶτ'
E οὐκ οἶσθα (ἔφη) ὅτι τῶν πόλεων αἱ μὲν τυραννοῦνται, αἱ δὲ δημοκρατοῦνται, αἱ δὲ ἀριστοκρατοῦνται; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν τοῦτο κρατεῖ ἐν ἑκάστῃ πόλει τὸ ἄρχον; Πάνυ γε. Τίθεται δέ γε τοὺς νόμους ἑκάστη ἡ ἀρχὴ πρὸς τὸ αὑτῇ ξυμφέρον. δημοκρατία μὲν, δημοκρατικούς· τυραννὶς δὲ, τυραννικούς· καὶ ἄλλαι οὕτω. θέμεναι δὲ, ἀπέφηναν τοῦτο δίκαιον τοῖς ἀρχομένοις εἶναι τὸ σφίσι ξυμφέρον. καὶ τὸν τοῦτο ἐκβαίνοντα κολάζουσιν, ὡς παρανομοῦντά τε καὶ ἀδικοῦντα. τοῦτ' οὖν ἐστιν, ὦ βέλτιστε, ὃ λέγω, ἐν ἁπάσαις ταῖς πόλεσι ταὐτὸν εἶναι δίκαιον, τὸ τῆς καθεστηκυίας ἀρχῆς ξυμφέρον. αὕτη δέ που κρατεῖ. ὥστε ξυμβαίνει τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ, πανταχοῦ εἶναι τὸ αὐτὸ δίκαιον, τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον. Νῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἔμαθον ὃ λέγεις. εἰ δὲ ἀληθὲς, ἢ μὴ, πειράσομαι μαθεῖν. τὸ ξυμ-
F φέρον μὲν οὖν, ὦ Θρασύμαχε, καὶ σὺ ἀπεκρίνω δίκαιον εἶναι· καίτοι ἔμοιγε ἀπηγόρευες ὅπως μὴ τοῦτο ἀποκρινοίμην. πρόσεστι δὲ δὴ αὐτόθι τὸ τοῦ κρείττονος. Σμικρά γε ἴσως, ἔφη, προσθήκη. Οὔπω δῆλον οὐδ' εἰ μεγάλη. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο σκεπτέον εἰ ἀληθῆ λέγεις, δῆλον. ἐπειδὴ γὰρ ξυμφέρον γέ τι εἶναι καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ τὸ δίκαιον· σὺ δὲ προστίθης, καὶ αὐτὸ φῂς εἶναι τὸ τοῦ κρείττονος, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ· σκεπτέον δή. Σκόπει, ἔφη. Ταῦτ' ἔσται, ἦν δ' ἐγώ. καί μοι εἰπὲ, Οὐ καὶ πείθεσθαι μέντοι τοῖς ἄρχουσι φῂς δίκαιον εἶναι; Ἔγωγε. Πότερον δὲ ἀναμάρτητοι εἰσὶν οἱ ἄρχον-
G τες ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάσταις, ἢ οἷοί τε καὶ ἁμαρτεῖν; Πάντως που, ἔφη. Οὐκοῦν ἐπιχειροῦντες νόμους τιθέναι, τοὺς μὲν ὀρθῶς τιθέασι, τοὺς δέ τινας οὐκ ὀρθῶς; Οἶμαι ἔγωγε. Τὸ δὲ ὀρθῶς ἄρα, τὸ τὰ ξυμφέροντα ἐστὶ τίθεσθαι ἑαυτοῖς· τὸ δὲ μὴ ὀρθῶς, ἀξύμφορα. ἢ πῶς λέγεις; Οὕτως. Ἃ δ' ἂν θῶνται, ποιητέον τοῖς ἀρχομένοις; καὶ τοῦτό ἐστι τὸ δίκαιον; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐ μόνον ἄρα δίκαιόν ἐστι, κατὰ τὸν σὸν λόγον, τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον, τὸ μὴ ξυμφέρον. Τί λέγεις; ἔφη. Ἃ σὺ λέγεις, ἔμοιγε δοκῶ. σκοπῶμεν δὴ βέλτιον. Οὐχ ὡμολόγηται, τοὺς ἄρχοντας τοῖς ἀρχομένοις προστάττοντας ποιεῖν ἄττα, ἐνίοτε διαμαρτάνειν τοῦ ἑαυτοῖς βελτίστου; ἃ δ' ἂν προστάττωσιν οἱ ἄρχοντες, δίκαιον εἶναι τοῖς ἀρχομένοις ποιεῖν; ταῦτ' οὐχ ὡμολόγηται; Οἶμαι
H ἔγωγε, ἔφη. Οἴου τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τὸ ἀξύμφορα ποιεῖν τοῖς ἄρχουσί τε καὶ κρείττοσι δίκαιον εἶναι, ὡμολογῆσθαί σοι, ὅταν οἱ μὲν ἄρχοντες κακὰ αὐτοῖς προστάττωσιν ἄκοντες, τοῖς δὲ δι-

καιον εἶναι φῂς ταῦτα ποιεῖν ἃ ἐκεῖνοι προστέταξαν. ἆρα τότε, ὦ σοφώτατε Θρασύμαχε, οὐκ ἀναγκαῖον ξυμβαίνειν αὐτὸ οὑτωσὶ δίκαιον εἶναι ποιεῖν, τοὐναντίον ἢ ὃ σὺ λέγεις; τὸ γὰρ τοῦ κρείττονος ἀξύμφορον δήπου προστάττεται τοῖς ἥττοσι ποιεῖν. Ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Πολέμαρχος, σαφέστατά γε. Ἐὰν σύ γ᾽, ἔφη, αὐτῷ μαρτυρήσῃς, ὁ Κλειτοφῶν ὑπολαβών. Καὶ τί, ἔφη, δεῖται μάρτυρος; αὐτὸς γὰρ Θρασύμαχος ὁμολογεῖ, τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐνίοτε αὑτοῖς κακὰ προστάττειν, τοῖς δὲ ἀρχομένοις δίκαιον εἶναι ταῦτα ποιεῖν· τὸ γὰρ τὰ κελευόμενα ποιεῖν, ὦ Πολέμαρχε, ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, δίκαιον εἶναι ἔθετο ὁ Θρασύμαχος. καὶ γὰρ τὸ τοῦ κρείττονος, ὦ Κλειτοφῶν, συμφέρον δίκαιον εἶναι ἔθετο. ταῦτα δὲ ἀμφότερα θέμενος, ὡμολόγησεν αὖ, ἐνίοτε τοὺς κρείττους τὰ αὑτοῖς ἀξύμφορα κελεύειν τοὺς ἥττοις τε καὶ ἀρχομένοις ποιεῖν. ἐκ δὲ τούτων τῶν ὁμολογιῶν, οὐδὲν μᾶλλον τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον δίκαιον ἂν εἴη ἢ τὸ μὴ ξυμφέρον. Ἀλλ᾽, ἔφη ὁ Κλειτοφῶν, τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον ἔλεγεν· ὃ ἡγεῖτο ὁ κρείττων αὑτῷ ξυμφέρειν, τοῦτο ποιητέον εἶναι τῷ ἥττονι· καὶ τὸ δίκαιον τοῦτο ἐτίθετο. Ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως (ἦ δ᾽ ὃς ὁ Πολέμαρχος) ἐλέγετο. Οὐδὲν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Πολέμαρχε διαφέρει. ἀλλ᾽ εἰ νῦν οὕτω λέγει Θρασύμαχος, οὕτως αὐτοῦ ἀποδεχώμεθα. καί μοι εἰπὲ ὦ Θρασύμαχε, Τοῦτο ἦν ὃ ἐβούλου λέγειν τὸ δίκαιον; τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον δοκοῦν εἶναι τῷ κρείττονι; ἐάν τε ξυμφέρῃ, ἐάν τε μή; οὕτω σε φῶμεν λέγειν; Ἥκιστά γ᾽, ἔφη. Ἀλλὰ κρείττω με οἴει καλεῖν τὸν ἐξαμαρτάνοντα, ὅταν ἐξαμαρτάνῃ; Ἔγωγε (εἶπον) ᾤμην σε τοῦτο λέγειν, ὅτε τοὺς ἄρχοντας ὡμολόγεις οὐκ ἀναμαρτήτους εἶναι, ἀλλά τι καὶ ἐξαμαρτάνειν. Συκοφάντης γὰρ εἶ (ἔφη) ὦ Σώκρατες ἐν τοῖς λόγοις. ἐπεὶ αὐτίκα ἰατρὸν καλεῖς σὺ τὸν ἐξαμαρτάνοντα περὶ τοὺς κάμνοντας, κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο ὃ ἐξαμαρτάνει; ἢ λογιστικόν, ὃς ἂν ἐν λογισμῷ ἁμαρτάνῃ, τότε ὅταν ἁμαρτάνῃ, κατὰ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν; ἀλλ᾽ οἶμαι, λέγομεν τῷ ῥήματι οὕτως, ὅτι ὁ ἰατρὸς ἐξήμαρτε, καὶ ὁ λογιστὴς ἐξήμαρτε, καὶ ὁ γραμματιστής. τὸ δ᾽ οἶμαι ἕκαστος τούτων, καθόσον τοῦτ᾽ ἔστιν ὃ προσαγορεύομεν αὐτόν, οὐδέποτε ἁμαρτάνει. ὥστε κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον (ἐπειδὴ καὶ σὺ ἀκριβολογῇ) οὐδεὶς τῶν δημιουργῶν ἁμαρτάνει. ἐπιλιπούσης γὰρ ἐπιστήμης ὁ ἁμαρτάνων ἁμαρτάνει· ἐν ᾧ οὐκ ἔστι δημιουργός. ὥστε δημιουργὸς, ἢ σοφὸς, ἢ ἄρχων οὐδεὶς ἁμαρτάνει τότε ὅταν ἄρχων ᾖ. ἀλλὰ πᾶς γ᾽ ἂν εἴποι ὅτι ὁ ἰατρὸς ἥμαρτε, καὶ ὁ ἄρχων ἥμαρτε. τοιοῦτον οὖν δή σοι καὶ ἐμὲ ὑπόλαβε νῦν γε ἀποκρίνεσθαι. τὸ δὲ ἀκριβέστατον ἐκεῖνο τυγχάνει ὄν, τὸν ἄρχοντα, καθόσον ἄρχων ἐστί, μὴ ἁμαρτάνειν· μὴ ἁμαρτάνοντα δέ, τὸ αὑτῷ βέλτιστον τίθεσθαι. τοῦτο δὲ τῷ ἀρχομένῳ ποιητέον. ὥστε, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον δίκαιον λέγω, τὸ τοῦ κρείττονος ποιεῖν συμφέρον. Εἶεν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε. δοκῶ σοι συκοφαντεῖν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οἴει γάρ μ᾽ ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τοῖς λόγοις κακουργοῦντά σε ἐρέσθαι ὡς ἠρόμην; Εὖ μὲν οὖν οἶδα· (ἔφη) καὶ οὐδέν γέ σοι πλέον ἔσται. οὔτε γὰρ ἄν με λάθοις κακουργῶν, οὔτε, μὴ λαθών, βιάσασθαι τῷ λόγῳ δύναιο. οὐδέ γ᾽ ἂν ἐπιχειρήσαιμι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ μακάριε. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ αὖθις ἡμῖν τοιοῦτον ἐγγένηται, διόρισαι ποτέρως λέγεις τὸν ἄρχοντά τε καὶ τὸν κρείττονα· τὸν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ τὸν ἀκριβεῖ λόγῳ, ὃ νῦν δὴ ἔλεγες· οὗ τὸ ξυμφέρον κρείττονος ὄντος, δίκαιον ἔσται τῷ ἥττονι ποιεῖν. Τὸν τῷ ἀκριβεστάτῳ (ἔφη) λόγῳ ἄρχοντα ὄντα. πρὸς ταῦτα κακούργει καὶ συκοφάντει, εἴ τι δύνασαι. οὐδέν σου παρίεμαι. ἀλλ᾽ οὐ μὴ οἷός τ᾽ ᾖς. Οἴει γὰρ ἄν με (εἶπον) οὕτω μανῆναι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα, καὶ συκοφαντεῖν Θρασύμαχον; Νῦν γοῦν (ἔφη) ἐπεχείρησας, οὐδὲν ὢν καὶ ταῦτα. Ἅδην (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τῶν τοιούτων. ἀλλ᾽ εἰπέ μοι· ὁ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ ἰατρός, ὃν ἄρτι ἔλεγες, πότερον χρηματιστής ἐστιν, ἢ τῶν καμνόντων θεραπευτής; καὶ λέγε τὸν τῷ ὄντι ἰατρὸν ὄντα. Τῶν καμνόντων (ἔφη) θεραπευτής. Τί δέ; κυβερνήτης, ὁ ὀρθῶς κυβερνήτης, ναυτῶν ἄρχων ἐστίν, ἢ ναύτης; Ναυτῶν ἄρχων. Οὐδέν, οἶμαι, τοῦτο ὑπολογιστέον, ὅτι πλεῖ ἐν τῇ νηί. οὐδ᾽ ἔστι κλητέος ναύτης. οὐ γὰρ κατὰ τὸ πλεῖν κυβερνήτης καλεῖται, ἀλλὰ κατὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν ναυτῶν ἀρχήν. Ἀληθῆ, ἔφη. Οὐκοῦν ἑκάστῳ τούτων ἐστί τι ξυμφέρον; Πάνυ γε. Οὐ καὶ ἡ τέχνη (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἐπὶ τούτῳ πέφυκεν, ἐπὶ τῷ τὸ ξυμφέρον ἑκάστῳ ζητεῖν τε καὶ ἐκπορίζειν; Ἐπὶ τούτῳ, ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν καὶ ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν ἐστί τι ξυμφέρον ἄλλο, ἢ ὅτι μάλιστα τελέαν εἶναι; Πῶς τοῦτο ἐρωτᾷς; Ὥσπερ (ἔφην ἐγὼ) εἴ με ἔροιο εἰ ἐξαρκεῖ σώματι, εἶναι σώματι, ἢ προσδεῖταί τινος· εἴποιμ᾽ ἂν ὅτι παντάπασι μὲν οὖν προσδεῖται. διὰ ταῦτα καὶ ἡ τέχνη ἐστὶν ἰατρικὴ νῦν ηὑρημένη, ὅτι σῶμά ἐστι πονηρόν, καὶ οὐκ ἐξαρκεῖ αὐτῷ τοιούτῳ εἶναι. τούτῳ οὖν ὅπως ἐκπορίζῃ τὰ ξυμφέροντα, ἐπὶ τούτῳ παρεσκευάσθη ἡ τέχνη. ἢ ὀρθῶς σοι δοκῶ (ἔφην) ἂν εἰπεῖν, οὕτω λέγων, ἢ οὔ; Ὀρθῶς, ἔφη. Τί δὲ δή; αὐτὴ ἡ ἰατρική ἐστι πονηρά, ἢ ἄλλη τις τέχνη, ἔσθ᾽ ὅ,τι προσδεῖταί τινος ἀρετῆς; ὥσπερ ὀφθαλμοὶ, ὄψεως, καὶ ὦτα, ἀκοῆς; καὶ διὰ ταῦτα ἐπ᾽ αὐτοῖς δεῖ τινὸς τέχνης τῆς τὸ ξυμφέρον εἰς ταῦτα σκεψομένης τε καὶ ἐκποριούσης; Ἆρα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τέχνῃ ἔνι τις πονηρία, καὶ δεῖ ἑκάστῃ τέχνῃ ἄλλης τέχνης, ἥτις αὐτῇ τὸ ξυμφέρον

A Tu autem iuſtum eſſe, affirmas, hæc facere quæ ab illis imperantur. Nónne tunc, ô ſapientiſſime Thraſymache contingit iuſtum eſſe contrarium facere eius quod tu dicebas? Quod enim potentioribus inutile eſt, ſubiectis quodammodo imperatur. Hic Polemarchus, Per Iouem, inquit, manifeſtiſſima hęc ſunt, ô Socrates. Ita prorſus, ſi tu teſtis inquit Clitopho, acceſſeris. Quid opus, inquit, eſt teſte? Ipſe enim Thraſymachus cõfitetur principes nonnunquam quæ ſibi non conducant, imperare: quæ quidem perfici ab inferioribus, iuſtum ſit. Nam facere, inquit Clitopho, quę à principibus imperantur, iuſtum eſſe poſuit, ô Polemarche, Thraſymachus. Etenim potentiori,
B inquit Polemarchus, vtile, ô Clitopho, iuſtum eſſe poſuit. Hæc autem vtraque ponens, confeſſus eſt rurſus quandoque potentiores quæ ſibi vtilia non ſunt, inferioribus imperare. Ex his autem conceſſionibus ſequitur, vt non magis quod potẽtiori vtile quàm quod inutile, iuſtum ſit. Ad hęc Clitopho, Potentiori, inquit, vtile hoc vocabat Thraſymachus quod ſibi conferre potentior exiſtimarit, ídque agendum eſſe ſubiectis, atque eſſe iuſtum. Sed Polemarchus, Non ſic à Thraſymacho dictum eſt, inquit. Nihil, inquam, refert, ô Polemarche. Quòd ſi nunc ita dicit Thraſymachus, ſic & nos accipiamus, & tu mihi dic, ô Thraſymache, hócne eſt quod iuſtum dicere vole-
C bas potentiori vtile, ſcilicet quod ipſi vtile videatur, ſiue conferat, ſiue non conferat? Itáne? Minimè, inquit. An verò tu me eum putas, qui aberret, potentiorem vocare cùm peccat? Exiſtimabam, inquam, te ſic dicere, quando principes non eſſe omnino extra errorem, ſed peccare quandoque confitereris. Sycophanta profectò es in ſermonibus Socrates. Siquidem circa ægrotantes aberrantem, ſtatim medicum appellas, quatenus errat. Vel computatorem cùm in ratione ponenda peccet, tum cùm peccat, ſecundum hunc errorem. Sed vt exiſtimo, ita loqui conſueuimus, quòd medicus & rationis ſupputator & grammaticus errat. Arbitror tamen nullum iſtorum
D quatenus eſt id quod appellamus quenquam, peccare. Quare ſecundum exactam rationem, (quando & tu ad viuũ reſecas) nullus artifex peccat. Quiſquis enim peccat, deficiente ſcientia peccat, in quo ſanè non artifex. Quapropter artifex vel ſapiens, vel princeps nullus peccat tunc cùm princeps eſt. Sed quiuis diceret & medicum peccaſſe, & principem peccaſſe. Huiuſmodi igitur aliquid reſpondiſſe me tibi exiſtimato. Illud verò exacta ratione dicendum, principem quatenus princeps eſt, non peccare: non peccantem autem, quæ optima ſibi ſunt, imperare. Hoc verò iis qui ſub imperio eius ſunt, faciendum eſt. Quamobrem vt à principio dicebam, iuſtum eſſe aio, quod
E potentiori conducit, facere. Num tibi videor, ô Thraſymache ſycophantæ inſtar calumniari? Et maximè quidem. Putas enim me ex inſidiis inquam, te ita interrogare aggreſſum, vt modò interrogabam? Atqui penitus, inquit, hoc noui. Sed nihil proficies. Neque enim me tuæ latent inſidiæ: neque cùm lateant, vim verbis inferre valebis. Minimè hoc aggrederer, ô beate, inquam. Sed nequid tale rurſus nobis accidat, diſtingue vtrùm principem & potentiorem dicas ſecundum vulgus, an ſecundum exactam rationem, quod & tu paulò antè dixiſti: cuius v-
F tile, cùm potentior ſit, iuſtum eſt vt à ſubiectis efficiatur. Exactiſſima, inquit, equidem ratione imperantẽ dico, peruerte hæc tuis iſtis, ſi potes, cauillationibus Socrates. Equidem nulla in re abs te ſuperor, neque enim poteris. Putáſne, inquam, adeò me furere, vt leonem tondere audeam, & Thraſymacho inſidias tendere? Certè aggreſſus es, inquit, cùm tamen nihil aſſequi poſſis. De his ſatis dictum fuerit, inquam. Sed mihi dicito Qui recta ratione eſt medicus, quemadmodum paulo ſuprà ipſe dicebas, vtrum pecuniarum conquiſitor, an ægrotantium eſt curator? Atque de eo dicas qui reuera ſit medicus. Morborum certè curator, inquit. Gubernator autem, qui reuera ſit gubernator, & nautarum princeps eſt, an nauta? Nau-
G tarum princeps. Nihili exiſtimo hoc eſſe faciendum, quòd in naui nauiget, nec nautam eſſe vocandum. Non enim propter nauigationem gubernator appellatur, ſed propter artẽ ipſam nautarúmque principatum. Vera loqueris, inquit. Nónne iſtorum cuique aliquid vtile eſt? Eſt prorſus. An nõ ad hoc tendit ars, vt quod vtile ſit cuique, inueſtiget atque præbeat? Ad hoc ipſum, inquit. Nunquid vnicuique arti eſt aliquid aliud vtile, quàm vt ſit quàm maximè abſoluta? Quomodo iſtud interrogas? Quemadmodũ ſi me rogares, an corpori ſatis ſit eſſe corpus, an cuiuſpiam alterius rei indigeat, reſponderem omnino indigere. Et propter hoc ars quidem medicinæ nunc inuenta eſt, quoniam corpus debile & infirmum eſt, neque ipſum tale
H eſſe ſatis eſt. Vt ergo huic vtilitatem afferat, ipſa ars eſt inuenta. Sed num tibi videor vera dicere? Vera prorſus, inquit. Quid autem? ars ipſa medicinæ, vel alia ars, per ſe quidem ita debilis ſit, vt aliqua virtute indigeat, quemadmodum oculi viſu, aurĕſve auditu, propter quod in ipſis opus ſit aliqua arte quæ inueſtiget præbeátque quæ ad hæc eadem conferant? Vtrum & in ipſa arte ineſt defectus aliquis, & indiget vnaquæque ars alia arte,

quæ ipſi quod vtile eſt, conſideret, & illa item alia indiget alia, ita vt in infinitum procedatur? Vel quæque ſibi ipſa quod conducat proſpicit? Vel neque ſeipſa neque alia indiget ad inueſtigandum quod aduerſus defectum eius conferat? Neque enim defectus, neque error vllus vlli arti ineſt. Neque decet artē vtilitatē quærere, niſi illi rei cuius eſt ars. Ipſa autē integra & ſyncera ſemper eſt, quatenus quæq; tota integra qualis eſt perſeuerat. Tu igitur illa ratione exacta cōſidera, ſicne, an aliter ſe res habeat. Sic certè. Ergo nec medicinæ medicina ꝓſpicit, ſed corpori. Ita eſt. Neque equeſtris equeſtri, ſed equis: neque alia vlla ars ſibiipſi: non enim indiga eſt, ſed illi cuius ars eſt. Sic apparet. Atqui, ô Thraſymache præſunt artes & dominantur illi, cuius ſunt artes. Hoc ille quamuis ægrè, tamē conceſſit. Nulla ergo ſcientia vtilitatem potentioris inquirit aut præcipit, ſed imbecillioris, & eius cui imperatur ab ea. Neque hoc ille negabat, ſed parabat ad hæc pugnare. Quum autem confeſſus eſſet, ſubiunxi, Nullus medicus eo quòd medicus eſt, medico conferre ſtudet, aut in eo aliquid præcipit, ſed ægrotanti. Eſt enim conceſſum, qui verè quidem medicus eſt, eum eſſe dominum corporum, nō pecuniarum cumulatorem. Nónne id eſt conceſſum? Conſenſit. Nónne & exactum gubernatorem nauis nautarum principem eſſe, non nautam? Et hoc. Haud igitur gubernator talis ac princeps id inquirit & præcipit, quod ipſi gubernatori conferat ſed quod nautis qui ab eo reguntur. Hæc quoque ille ægrè confeſſus eſt. Atq; hic ego: Neque alius vllus inquam Thraſymache in aliquo principatu, & facultate imperans, quatenus princeps eſt, quod ſibi conferat, cogitat aut præcipit, ſed quod ſubiecto conducat, & quæ dicit quæque facit, cuncta ad illius vtilitatem decorémque dicit & facit. Cùm huc deuentum eſſet, omnibúſque pateret definitionem iuſti in contrarium decidiſſe, Thraſymachus non reſpondit quidem vt debuit, ſed, Dicito, inquit, ô Socrates, eſt tibi nutrix? Quid? inquam, nónne reſpondere decebat magis, quàm talia quærere? Quoniam, inquit, te negligit, & oppletas tibi nares non emungit, cùm tamen indigeas, qui neque pecudum, neque paſtoris cognoſcis officium. Cur iſtud inquam? Quia putas, inquit, opiliones vel bubulcos pecudum, boúmue bonum conſiderare, paſcereque & colere, ad aliud reſpicientes quàm ad dominorum, & ipſorum vtilitatem. Et illos qui in vrbibus vt decet præſunt, aliter ad eos qui ſub illis ſunt, exiſtimas reſpicere, quàm tanquam paſtor ad oues: & aliud cogitare noctes atque dies, quàm vnde vtilitas ad ipſos proueniat. Atque adeò procul abes ab iuſto iuſtitiáque, & iniuſto item & iniuſtitia, vt ignores iuſtitiam iuſtúmque alienum eſſe bonum, ac reuera, imperantis & potentioris emolumentum, detrimentum verò proprium obedientis & ſubditi: iuſtitiam verò contrà ignauis iuſtiſque hominibus dominari: qui autem parent, facere quæ imperanti potentioríque conducunt, illúmque obſequio beatum reddere, ſibi autem ipſis non conſulere. Conſiderare profectò ſic decet, ô ignauiſſime Socrates, iuſtum virum omnino minus iniuſto habere. Primùm quidem in mutuis commerciis aliquid contrahunt iuſtus vnà atque iniuſtus, in diſſoluenda ſocietate ſemper minus reportare iuſtus quàm iniuſtus reperietur. Cùm verò in rebus publicis aliqua tributa conferenda ſunt, iuſtus plus cōfert quàm ſui æquales, iniuſtus autem minus. Quando autē aliquid inde accipiendum eſt, iuſtus nihil, iniuſtus multa reportat. Etenim ſi quando magiſtratu quodam vterque fungitur, ſi nulla alia iuſto iactura contingit, hæc ſaltem illi non deeſt, vt res domeſticæ deterius per negligentiam diſponantur, ex publico autem nihil, propterea quòd iuſtus ſit, lucretur. Accedit ad hæc quòd domeſticos & familiares ſibi infenſos reddit, cùm illis obſequi nulla in re vltra iuſtum velit. Iniuſto verò omnia contrà eueniunt, nimirum quod antè dixi, eum præ cæteris vbique lucrari. Hinc ergo conſidera, ſi vis iudicare quantò magis conferat priuatim ſibi iniuſtum eſſe quàm iuſtum. Facilimè autem diſces, ſi ad extremam perueneris iniuſtitiam, quæ iniuſtè agentem feliciſſimum efficit: eos contrà qui afficiuntur iniuria, ac neminem iniuſtè lædere volunt, infeliciſſimos. Eſt autem hæc tyrannis, quæ non paulatim ſed ſimul omnia aliena vſurpat, & clam, & vi, & ſacra & ſancta, & priuata, & publica. Siquis verò in aliqua iſtorum parte deliquerit deprehenſúſque fuerit, mulctatur, & opprobrio ſubiacet maximo. Etenim ſacrilegi, fures, latrones, ſurreptores, & omnino per ſingulas quaſdam partes peccantes, ab huiuſmodi criminibus nominantur. Sed poſtquam aliquis vltra huiuſmodi rapinas pecuniarum, etiam ciues ipſos in ſeruitutem ſuam redegit, non iam tam probroſis notatur vocabulis, ſed & beatus & felix vocatur, non à ciuibus ſuis tantum, verumetiam ab omnibus qui eum audiunt nequitiam omnem adimpleuiſſe. Non enim ideo vituperant iniuſtitiam, quicunque eam vituperāt, quòd iniuſtè facere, ſed quòd perpeti metuāt. Hoc igitur pacto, ô Socrates, iniuſtitia omnibus ſuis partibus

A σκέψεται; καὶ τῇ σκοπουμένῃ, ἑτέρας αὖ τοιαύτης; καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἀπέραντον; ἢ αὐτὴ αὑτῇ τὸ ξυμφέρον σκέψεται; ἢ οὔτε αὑτῆς οὔτε ἄλλης προσδεῖται ἐπὶ τὴν αὑτῆς πονηρίαν τὸ ξυμφέρον σκοπεῖν; οὔτε γὰρ πονηρία οὔτε ἁμαρτία οὐδεμία οὐδεμιᾷ τέχνῃ πάρεστιν. οὐδὲ προσήκει τέχνῃ ἄλλῳ τὸ ξυμφέρον ζητεῖν, ἢ ἐκείνῳ οὗ τέχνη ἐστίν. αὐτὴ δὲ, ἀβλαβὴς καὶ ἀκέραιός ἐστιν, ὀρθὴ οὖσα· ἕωσπερ ἂν ᾖ ἑκάστη ἀκριβὴς ὅλη ἥπερ ἐστί. καὶ σκόπει ἐκείνῳ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ, οὕτως ἢ ἄλλως ἔχει. Οὕτως (ἔφη) φαίνεται. Οὐκ ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἰατρικὴ ἰατρικῇ τὸ συμφέρον σκοπεῖ, ἀλλὰ σώματι. Ναὶ, ἔφη. Οὐδὲ ἱππικὴ ἱππικῇ, ἀλλ᾽ ἵπποις· οὐδὲ ἄλλη τέχνη οὐδεμία ἑαυτῇ· (οὐδὲ γὰρ προσδεῖται) ἀλλ᾽ ἐκείνῳ οὗ τέχνη ἐστί. Φαί-
B νεται (ἔφη) οὕτως. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Θρασύμαχε, ἄρχουσί γε αἱ τέχναι καὶ κρατοῦσιν ἐκείνου οὗπερ εἰσὶ τέχναι. Συνεχώρησεν ἐνταῦθα καὶ μάλα μόγις. Οὐκ ἄρα ἐπιστήμη γε οὐδεμία τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον σκοπεῖ, οὐδ᾽ ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἥττονός τε καὶ ἀρχομένου ὑπὸ ἑαυτῆς. Ξυνωμολόγησε μὲν καὶ ταῦτα τελευτῶν, ἐπεχείρει δὲ περὶ αὐτὰ μάχεσθαι. ἐπειδὴ δὲ ὡμολόγησεν, Ἄλλο τι οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐδὲ ἰατρὸς οὐδεὶς, καθόσον ἰατρὸς, τὸ τῷ ἰατρῷ ξυμφέρον σκοπεῖ, οὐδ᾽ ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τῷ κάμνοντι; ὡμολόγηται γὰρ ὁ ἀκριβὴς ἰατρὸς, σωμάτων εἶναι ἄρχων, ἀλλ᾽ οὐ χρηματιστής· ἢ οὐχ ὡμολόγηται; Ξυνέφη. Οὐκοῦν καὶ ὁ κυβερνήτης ὁ ἀκριβὴς, ναυτῶν εἶναι ἄρχων, ἀλλ᾽ οὐ ναύτης; Ὡμολόγηται· Οὐκ ἄρα
C ὅγε τοιοῦτος κυβερνήτης τε καὶ ἄρχων τὸ τῷ κυβερνήτῃ ξυμφέρον σκέψεταί τε καὶ προστάξει, ἀλλὰ τὸ τῷ ναύτῃ τε καὶ ἀρχομένῳ. Ξυνέφησε μόγις. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε, οὐδ᾽ ἄλλος οὐδεὶς ἐν οὐδεμιᾷ ἀρχῇ, καθόσον ἄρχων ἐστὶ, τὸ αὑτῷ ξυμφέρον σκοπεῖ, οὐδ᾽ ἐπιτάττει, ἀλλὰ τὸ τῷ ἀρχομένῳ, καὶ ᾧ ἂν αὐτὸς δημιουργῇ· καὶ πρὸς ἐκεῖνο βλέπων καὶ τὸ ἐκείνῳ ξυμφέρον καὶ πρέπον, καὶ λέγει ἃ λέγει, καὶ ποιεῖ ἃ ποιεῖ ἅπαντα. Ἐπειδὴ οὖν ἐνταῦθα ἦμεν τοῦ λόγου, καὶ πᾶσι καταφανὲς ἦν ὅτι ὁ τοῦ δικαίου λόγος εἰς τοὐναντίον περιειστήκει, ὁ Θρασύμαχος ἀντὶ τοῦ ἀποκρίνεσθαι, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τιτθή σοι ἐστί; Τί δέ; (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐκ ἀποκρίνεσθαι χρὴ μᾶλλον, ἢ τοιαῦτα ἐρωτᾷν; Ὅτι τοί σε (ἔφη)
D κορυζῶντα περιορᾷ, καὶ οὐκ ἀπομύττει δεόμενον· ὅς γε αὐτῇ οὐδὲ πρόβατα οὐδὲ ποιμένα γινώσκεις. Ὅτι δή τι μάλιστα; (ἦν δ᾽ ἐγώ.) Ὅτι οἴει τοὺς ποιμένας ἢ τοὺς βουκόλους τὸ τῶν προβάτων ἢ τὸ τῶν βοῶν ἀγαθὸν σκοπεῖν, καὶ παχύνειν αὐτοὺς καὶ θεραπεύειν, πρὸς ἄλλο τι βλέποντας ἢ τὸ τῶν δεσποτῶν ἀγαθὸν καὶ τὸ αὑτῶν. καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας, οἳ ὡς ἀληθῶς ἄρχουσιν, ἄλλως πως ἡγῇ διανοεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, ἢ ὥσπερ ἄν τις πρὸς πρόβατα διατεθείη· καὶ ἄλλο τι σκοπεῖν αὐτοὺς διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἢ τοῦτο ὅθεν αὐτοὶ ὠφεληθήσονται. καὶ οὕτω πόρρω εἶ περί τε τοῦ δικαίου καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀδίκου τε καὶ ἀδικίας, ὥστε ἀγνοεῖς ὅτι ἡ μὲν δικαιοσύνη τε καὶ τὸ δί-
E καιον, ἀλλότριον ἀγαθὸν τῷ ὄντι, τοῦ κρείττονός τε καὶ ἄρχοντος ξυμφέρον, οἰκεία δὲ τοῦ πειθομένου τε καὶ ὑπηρετοῦντος βλάβη. ἡ δὲ ἀδικία τοὐναντίον καὶ ἄρχει τῶν ὡς ἀληθῶς εὐηθικῶν τε καὶ δικαίων· οἱ δ᾽ ἀρχόμενοι ποιοῦσι τὸ ἐκείνου ξυμφέρον, κρείττονος ὄντος· καὶ εὐδαίμονα ἐκεῖνον ποιοῦσιν, ὑπηρετοῦντες αὐτῷ, ἑαυτοὺς δὲ οὐδ᾽ ὁπωσποῦν. σκοπεῖσθαι δὲ, ὦ εὐηθέστατε Σώκρατες, οὑτωσὶ χρὴ ὅτι δίκαιος ἀνὴρ ἀδίκου πανταχοῦ ἔλαττον ἔχει. πρῶτον μὲν, ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ξυμβολαίοις, ὅπου ἂν ὁ τοιοῦτος τῷ τοιούτῳ κοινωνήσῃ, οὐδαμοῦ ἂν εὕροις ἐν τῇ διαλύσει τῆς κοινωνίας πλέον ἔχοντα τὸν δίκαιον τοῦ ἀδίκου, ἀλλ᾽ ἔλαττον· ἔπειτα ἐν τοῖς πρὸς τὴν πόλιν, ὅταν τινὲς εἰσφοραὶ ὦσιν, ὁ μὲν
F δίκαιος ἀπὸ τῶν ἴσων πλέον εἰσφέρει, ὁ δ᾽ ἔλαττον. ὅταν τε λήψεις, ὁ μὲν οὐδὲν, ὁ δὲ πολλὰ κερδαίνει. καὶ γὰρ ὅταν ἀρχήν τινα ἄρχῃ ἑκάτερος, τῷ μὲν δικαίῳ ὑπάρχει κἂν εἰ μηδεμία ἄλλη ζημία, τά γε οἰκεῖα δι᾽ ἀμέλειαν μοχθηροτέρως ἔχειν· ἐκ δὲ τοῦ δημοσίου μηδὲν ὠφελεῖσθαι, διὰ τὸ δίκαιον εἶναι. πρὸς δὲ τούτοις, ἀπεχθέσθαι τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς γνωρίμοις, ὅταν μηδὲν ἐθέλῃ αὐτοῖς ὑπηρετεῖν παρὰ τὸ δίκαιον. τῷ δὲ ἀδίκῳ πάντα τούτων τἀναντία ὑπάρχει. Λέγω γὰρ ὅνπερ νῦν δὴ ἔλεγον τὸν μεγάλα δυνάμενον πλεονεκτεῖν. τοῦτον οὖν σκόπει, εἴπερ βούλει κρίνειν ὅσῳ μᾶλλον ξυμφέρει ἰδίᾳ αὐτῷ ἄδικον εἶναι, ἢ τὸ δίκαιον. πάντων
G δὲ ῥᾷστα μαθήσῃ, ἐὰν ἐπὶ τὴν τελεωτάτην ἀδικίαν ἔλθῃς, ἣ τὸν μὲν ἀδικήσαντα εὐδαιμονέστατον ποιεῖ, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας, καὶ ἀδικῆσαι οὐκ ἂν ἐθέλοντας, ἀθλιωτάτους. ἔστι δὲ τοῦτο τυραννὶς, ἣ οὐ κατὰ σμικρὸν τἀλλότρια καὶ λάθρα καὶ βίᾳ ἀφαιρεῖται, καὶ ἱερὰ καὶ ὅσια, καὶ ἴδια καὶ δημόσια. ἀλλὰ ξυλλήβδην, ὧν ἐφ᾽ ἑκάστῳ μέρει ὅταν τις ἀδικήσας μὴ λάθῃ, ζημιοῦταί τε καὶ ὀνείδη ἔχει τὰ μέγιστα. καὶ γὰρ ἱερόσυλοι, καὶ ἀνδραποδισταὶ, καὶ τοιχωρύχοι, καὶ ἀποστερηταὶ, καὶ κλέπται, οἱ κατὰ μέρη ἀδικοῦντες τῶν τοιούτων κακουργημάτων, καλοῦνται. ἐπειδὰν δέ τις πρὸς τοῖς τῶν πολιτῶν χρήμασι, καὶ αὐτοὺς ἀνδραποδισάμενος δου-
H λώσηται, ἀντὶ τούτων τῶν αἰσχρῶν ὀνομάτων, εὐδαίμονες καὶ μακάριοι κέκληνται, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων, ὅσοι ἂν πύθωνται αὐτὸν τὴν ὅλην ἀδικίαν ἠδικηκότα. οὐ γὰρ τὸ ποιεῖν τὰ ἄδικα ἀλλὰ τὸ πάσχειν φοβούμενοι, ὀνειδίζουσιν οἱ ὀνειδίζοντες τὴν ἀδικίαν. οὕτως, ὦ Σώκρατες, ἰσχυρότερον καὶ ἐλευθεριώτερον καὶ δεσποτικώτερον

ἀδικία δικαιοσύνης ἐστὶν, ἱκανῶς γιγνομένη· καὶ (ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον) τὸ μὲν τοῦ κρείττονος ξυμφέρον, τὸ δίκαιον τυγχάνει ὄν· τὸ δ' ἄδικον, ἑαυτῷ λυσιτελοῦν τε καὶ ξυμφέρον. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. οὐ μὴν εἴασάν γε αὐτὸν οἱ παρόντες, ἀλλ' ἠνάγκασαν ὑπομεῖναί τε καὶ παρασχεῖν τῶν εἰρημένων λόγον. καὶ δὴ ἔγωγε καὶ αὐτὸς πάνυ ἐδεόμην τε, καὶ εἶπον, Ὦ δαιμόνιε Θρασύμαχε, οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι· πρὶν διδάξαι ἱκανῶς ἢ μαθεῖν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει. ἢ σμικρὸν οἴει ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα διορίζεσθαι; ἀλλ' οὐ βίου διαγωγὴν, ᾗ ἂν διαγόμενος ἕκαστος ἡμῶν, λυσιτελεστάτην ζωὴν ζῴη; Ἐγὼ γὰρ οἶμαι (ἔφη ὁ Θρασύμαχος) τουτὶ ἄλλως ἔχειν. Ἔοικας, ἦν δ' ἐγὼ, ἤτοι ἡμῶν οὐδὲν κήδεσθαι, οὐδέ τι φροντίζειν εἴτε χεῖρον εἴτε βέλτιον βιωσόμεθα ἀγνοοῦντες ὃ σὺ φῂς εἰδέναι. ἀλλ' ὠγαθὲ προθυμοῦ καὶ ἡμῖν ἐνδείξασθαι. οὔτοι κακῶς σοὶ κείσεται ὅ, τι ἂν ἡμᾶς τοσούσδε ὄντας εὐεργετήσῃς. ἐγὼ γὰρ δή σοι λέγω τό γε ἐμὸν, ὅτι οὐ πείθομαι, οὐδ' οἶμαι ἀδικίαν δικαιοσύνης κερδαλεώτερον εἶναι, οὐδ' ἂν ἐᾷ τις αὐτὴν καὶ μὴ διακωλύῃ πράττειν ἃ βούλεται. ἀλλ' ὠγαθὲ, ἔστω μὲν ἄδικος, δυνάσθω δὲ ἀδικεῖν, ἢ τῷ λανθάνειν, ἢ τῷ διαμάχεσθαι. ὅμως ἐμέ γε οὐ πείθει ὡς ἔστι τῆς δικαιοσύνης κερδαλεώτερον. ταῦτ' οὖν καὶ ἕτερος ἴσως τις ἡμῶν πέπονθεν, οὐ μόνος ἐγώ. πεῖσον οὖν ὦ μακάριε ἱκανῶς ἡμᾶς ὅτι οὐκ ὀρθῶς βουλευόμεθα, δικαιοσύνην ἀδικίας περὶ πλείονος ποιούμενοι. Καὶ πῶς (ἔφη) σὲ πείσω; εἰ γὰρ οἷς νῦν δὴ ἔλεγον μὴ πέπεισαι, τί σοι ἔτι ποιήσω; ἢ εἰς τὴν ψυχὴν φέρων ἐνθῶ τὸν λόγον; Μὰ Δί', ἦν δ' ἐγὼ, μὴ σύ γε· ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ἃ ἂν εἴποις, ἔμμενε τούτοις· ἢ, ἐὰν μετατιθῇ, φανερῶς μετατίθεσο, καὶ ἡμᾶς μὴ ἐξαπάτα. νῦν δὲ ὁρᾷς ὦ Θρασύμαχε (ἔτι γὰρ τὰ ἔμπροσθεν ἐπισκεψώμεθα) ὅτι τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν τὸ πρῶτον ὁριζόμενος τὸν ὡς ἀληθῶς ποιμένα, οὐκέτι ᾤου δεῖν ὕστερον ἀκριβῶς φυλάξαι· ἀλλὰ ποιμαίνειν οἴει αὐτὸν τὰ πρόβατα καθ' ὅσον ποιμήν ἐστιν, οὐ πρὸς τὸ τῶν προβάτων βέλτιστον βλέποντα, ἀλλ' ὥσπερ δαιτυμόνα τινὰ, καὶ μέλλοντα ἑστιάσεσθαι πρὸς τὴν εὐωχίαν· ἢ αὖ πρὸς τὸ ἀποδόσθαι, ὥσπερ χρηματιστὴν, ἀλλ' οὐ ποιμένα. τῇ δὲ ποιμενικῇ οὐ δήπου ἄλλου του μέλει, ἢ ἐφ' ᾧ τέτακται, ὅπως τούτῳ τὸ βέλτιστον ἐκποριεῖ. ἐπεὶ τά γε αὑτῆς ὥστε εἶναι βελτίστη, ἱκανῶς δή που ἐκπεπόρισται· ἕως γ' ἂν μηδὲν ἐνδέῃ τοῦ ποιμενικὴ εἶναι. οὕτω δὲ ᾤμην ἔγωγε νῦν δὴ ἀναγκαῖον εἶναι ἡμῖν ὁμολογεῖν, πᾶσαν ἀρχὴν, καθ' ὅσον ἀρχὴ, μηδενὶ ἄλλῳ τὸ βέλτιστον σκοπεῖσθαι, ἢ ἐκείνῳ τῷ ἀρχομένῳ τε καὶ θεραπευομένῳ, ἔν τε πολιτικῇ καὶ ἰδιωτικῇ ἀρχῇ. σὺ δὲ τοὺς ἄρχοντας ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς ὡς ἀληθῶς ἄρχοντας, ἑκόντας οἴει ἄρχειν; Μὰ Δί' οὐκ (ἔφη) ἀλλ' εὖ οἶδα. Τί δέ; ἦν δ' ἐγὼ, ὦ Θρασύμαχε, τὰς ἄλλας ἀρχὰς οὐκ ἐννοεῖς ὅτι οὐδεὶς ἐθέλει ἄρχειν ἑκών; ἀλλὰ μισθὸν αἰτοῦσιν; ὡς οὐχὶ αὐτοῖσιν ὠφέλειαν ἐσομένην ἐκ τοῦ ἄρχειν, ἀλλὰ τοῖς ἀρχομένοις; ἐπεὶ τοσόνδε εἰπέ. Οὐχὶ ἑκάστην μέντοι φαμὲν ἑκάστοτε τῶν τεχνῶν, τούτῳ ἑτέραν εἶναι, τῷ ἑτέραν τὴν δύναμιν ἔχειν; καὶ, ὦ μακάριε, μὴ παρὰ δόξαν ἀποκρίνου· ἵνα τι καὶ περαίνωμεν. Ἀλλὰ τούτῳ (ἔφη) ἑτέρα. Οὐκοῦν καὶ ὠφέλειαν ἑκάστη τούτων ἰδίαν τινὰ ἡμῖν παρέχεται, ἀλλ' οὐ κοινήν; οἷον ἰατρικὴ μὲν ὑγίειαν, κυβερνητικὴ δὲ σωτηρίαν ἐν τῷ πλεῖν· καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω. Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ μισθωτικὴ μισθόν; αὕτη γὰρ αὐτῆς ἡ δύναμις. ἢ τὴν ἰατρικὴν σὺ καὶ τὴν κυβερνητικὴν, τὴν αὐτὴν καλεῖς; ἢ, ἐάν περ βούλῃ ἀκριβῶς διορίζειν, ὥσπερ ὑπέθου, οὐδέν τι μᾶλλον, ἐάν τις κυβερνῶν ὑγιὴς γίγνηται, διὰ τὸ ξυμφέρειν αὐτῷ πλεῖν ἐν τῇ θαλάττῃ, ἕνεκα τούτου καλεῖς μᾶλλον αὐτὴν ἰατρικήν; Οὐ δῆτα, ἔφη. Οὐδέ γ' οἶμαι τὴν μισθωτικὴν, ἐὰν ὑγιαίνῃ τις μισθαρνῶν. Οὐ δῆτα. Τί δέ; τὴν ἰατρικὴν, μισθαρνητικήν; ἐὰν ἰώμενός τις μισθαρνῇ; Οὐκ, ἔφη. Οὐκοῦν τήν γε ὠφέλειαν ἑκάστης τῆς τέχνης ἰδίαν ὡμολογήσαμεν εἶναι; Ἔστω, ἔφη. Ἥν τινα ἄρα ὠφέλειαν κοινῇ ὠφελοῦνται πάντες οἱ δημιουργοὶ, δῆλον ὅτι κοινῇ τινὶ τῷ αὐτῷ προσχρώμενοι, ἀπ' ἐκείνου ὠφελοῦνται. Ἔοικεν, ἔφη. Φαμὲν δέ γε τὸν μισθὸν ἀρνυμένοις ὠφελεῖσθαι τοὺς δημιουργοὺς, ἀπὸ τοῦ προσχρῆσθαι τῇ μισθωτικῇ τέχνῃ, προσγίγνεσθαι αὐτοῖς. Ξυνέφη μόγις. Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τέχνης ἑκάστῳ αὕτη ἡ ὠφέλειά ἐστιν, ἡ τοῦ μισθοῦ λῆψις· ἀλλ', εἰ δεῖ ἀκριβῶς σκοπεῖσθαι, ἡ μὲν ἰατρικὴ ὑγίειαν ποιεῖ, ἡ δὲ μισθαρνητικὴ, μισθόν· καὶ ἡ μὲν οἰκοδομικὴ, οἰκίαν, ἡ δὲ μισθαρνητικὴ αὐτῇ ἑπομένη, μισθόν. καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι οὕτω τὸ αὑτῆς ἑκάστη ἔργον ἐργάζεται, καὶ ὠφελεῖ ἐκεῖνο ἐφ' ᾧ τέτακται. ἐὰν δὲ μὴ μισθὸς αὐτῇ προσγίγνηται, ἔσθ' ὅ, τι ὠφελεῖται ὁ δημιουργὸς ἀπὸ τῆς τέχνης; Οὐ φαίνεται, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐδ' ὠφελεῖ τότε ὅταν προῖκα ἐργάζηται; Οἶμαι ἔγωγε. Οὐκοῦν, ὦ Θρασύμαχε, τοῦτο ἤδη δῆλον, ὅτι οὐδεμία τέχνη οὐδ' ἀρχὴ τὸ αὑτῇ ὠφέλιμον παρασκευάζει· ἀλλ' ὅπερ πάλαι ἐλέγομεν, τὸ τῷ ἀρχομένῳ καὶ παρασκευάζει καὶ ἐπιτάττει, τὸ ἐκείνου ξυμφέρον ἥττονος ὄντος σκοποῦσα, ἀλλ' οὐ τὸ τοῦ κρείττονος. διὰ δὴ ταῦτα ἔγωγε, ὦ φίλε Θρασύμαχε, καὶ ἄρτι ἔλεγον, μηδένα ἐθέλειν ἑκόντα ἄρχειν, καὶ τὰ ἀλλότρια κακὰ μεταχειρίζεσθαι ἀνορθοῦντα, ἀλλὰ μισθὸν αἰτεῖν· ὅτι ὁ μέλλων καλῶς τῇ τέχνῃ πράξειν, οὐδέποτ' αὑτῷ τὸ βέλτιστον πράττει

A absoluta,robuſtius quiddam eſt,liberalius,& regalius, quã iu-
ſtitia:vtque ab initio dicebam,id quod potentiori confert, iu-
ſtum eſt:iniuſtum verò ſibiipſi vtile eſt,& conferẽs. Hæc cùm
dixiſſet Thraſymachus,abire iam mẽte conceperat, poſtquam
quemadmodum balnei cuſtos ſermonem plurimum maximo
cum impetu auribus noſtris infuderat.Non tamen hoc permi-
ſerunt qui aderant,verùm coegerunt & permanere, & afferre
eorum quæ dixerat rationem, egóque in primis vehementer
rogabam:O beate Thraſymache quaſi ſermone iacto abire fe-
B ſtinas prius quàm abundè vel doceas vel diſcas, ſitne hoc vt
dicis,an ſecus. An fortè putas paruam quãdam rem te aggreſ-
ſum eſſe definire? non autem rationem vitæ quam ſiquis no-
ſtrûm acceperit, quàm optimè viuat? An ego, inquit, putem
iſtud aliter ſe habere?Videris,inquam, nullam de nobis curam
gerere, neque cogitare vtrũ peius viuamus, an melius, id ne-
ſcientes quod tu te ſcire affirmas.Sed,ô bone vir, libenter hoc
nobis oſtende.Neque enim malè locaueris beneficium, quod
nobis qui tot ſimus,contuleris. Dicam equidem,quod ſentio.
Nequaquam mihi perſuades,iniuſtitiam maius quàm iuſtitiam
lucrum afferre,etiam ſi omnis ei licentia præbeatur,vt quæcũ-
C que cupit,efficiat.Sed ô bone,Eſto iniuſtus aliquis poſsítque in
iuriam facere vel furtim,vel vi,nõ tamen mihi perſuades ma-
ius eſſe in ipſa iniuſtitia lucrum.Qua quidem in ſententia non
ego tantùm fortaſſe,ſed alius aliquis noſtrûm eſt. Perſuade i-
taque nobis beate vir non rectè iuſtitiam pluris quàm iniuſti-
tiam feciſſe.Quomodo,inquit,amplius perſuadebo, ſi his quæ
modò dicebam,nõ eſt perſuaſus?Quidnam vlterius faciam?An
in animum tibi ſermonem impingam?Minimè,inquam,per Io-
uem.Sed hoc primum velim vt dictis maneas:vel ſiquid immu
tare vis,hoc palam facias,néve nos decipias.Tũc autem vides
D Thraſymache vt ſuperiora iterum reſumamus,quod cùm pri-
mò verum medicum definiſſes ægrotantium curatorem,dein-
de non ita ſyncerè paſtorem definiendum putaſti,vt quatenus
paſtor eſt duntaxat cuſtodiat.Imò paſcere ipſum oues quãtum
eſt paſtor arbitraris,non ad ouium vtilitatem, ſed ad voraginẽ
potius nõ tanquam paſtorem, ſed conuiuam qui veſci debeat,
vel pecuniæ ſtudioſum qui ſit vēditurus. Profectò paſtorali
arti nihil aliud curę eſt,quàm vt id quod cuſtodit ſe optimè ha
beat.Nam ipſi quatenus vera paſtoralis facultas eſt,nihil deeſt
quo minus ſufficiens ſit & optima.Sic ego putabam neceſſe eſ-
ſe nos confiteri,vnumquenque principatum in eo quod prin-
cipatus ſit, nullius alterius bonum proſpicere, niſi eius quod
E ſub illo ſit,& ab eo curetur,ſiue priuatus ſit ſiue publicus. Tu
autem principes in ciuitatibus,qui verè principes ſint, volen-
téſne magiſtratibus fungi putas?Nequaquam,inquit,puto, ſed
certè ſcio.Quid verò,inquam ego,alios principatus,nónne no
ſti neminem volentem accipere,ſed præmiũ ex his requirere,
quaſi nulla ſibi ex imperio tali, ſed ſubiectis potius ſit vtilitas
prouentura?Dic age,inquam.nónne quaſlibet inter ſe artes di-
uerſas ex eo dicimus,quòd diuerſam inter ſe habent potentiã?
Neque enim,ô beate,præter opinionem,reſpõdeas, vt aliquid
perficiamus. Hoc ipſo videlicet alteram.An non vtilitatem v-
naquæque propriam nobis aliquam præbet, & non communẽ
cum alia?quemadmodum medicina quidem ſanitatem,guber-
F natoria in nauigando ſalutem,aliæque ſimiliter. Prorſus qui-
dem.Nónne & pretium mercenaria?hæc enim illius potentia,
an medicinam tu & gubernatoriam eandem vocas? vel ſi qui-
dem velis abſolutius definire atque diſtinguere quẽadmodum
ſtatuiſti,etiam ſiquis nauẽ gubernans ſanus efficiatur,eo quòd
ſibi nauigatio conferat,nihilo magis tamen ob hoc guberna-
toriam ipſam medicinam vocabis?Non certè.Neque etiam,vt
arbitror,mercenarius ipſo miniſterio ſanus efficiatur. Neque
hanc. Quid autem? Medicinam mercenariam,ſiquis medicans
G quæſtum faciat? Minimè. Nónne & vtilitatem cuiuſlibet artis
propriam quandam eſſe conceſſimus? Eſto. Siquam igitur vti-
litatem communiter nanciſcuntur omnes artifices,patet quòd
communi quodam vno eodémque vtentes,ex eo vtilitatẽ hu-
iuſmodi nãciſcuntur. Videtur. Dicimus aũt artifices mercedẽ
accipiẽtes,vtilitatẽ cõſequi ex eo ꝙ mercenaria arte vtuntur.
Vix aſſenſus eſt. Non igitur à ſua arte cuiq. vtilitas hæc,ſcilicet
præmij acceptio ꝓuenit. Sed ſi volumus diligenter inquirere,
medicina quidẽ ſanitatẽ parit,mercenaria quęſtũ,&architectu
ra ædificiũ,quęſtuaria verò hãc ſecuta,mercedẽ,& reliquæ om
nes ſimiliter.Suum porrò quæque opus perficit, & confert illi
ad quod eſt inuẽta. Si autem præmium ipſi nullum detur, num
H artifex vtilitatẽ ab arte aliquã accipit?Nullã.An igiturneq. etiã
prodeſt tũc cũ gratis operatur?Ego quidẽ exiſtimo. Nõne igi-
tur,ô Thraſymache,ſicut iã manifeſtũ eſt,nulla ars nullúſq. ma
giſtrat⁹ ſibi quidẽ vtilitatẽ parit,ſed quẽadmodũ in ſuperiori-
b⁹ dicebamus,quòd ſubiecto cõfert,paret & imperat,inferio-
ris illius commodũ ſemper non ſuperioris inſpiciens. Ob hæc
itaque ego modò,ô chare Thraſymache, dicebam, neminem
volentẽ imperium ſuſcipere,& alienorum malorum vltro emendationẽ aggredi,ſed præmiũ quęrere,quoniã qui ex arte rectè

A acturus ſit, nunquam in ſuum agit commodum, ſecundum ipſius artis imperium, ſed ad inferioris vtilitatem. Quãobrem, vt videtur, præmium ponendum eſt iis, qui libenter gubernaturi ſint, ſeu argentum, ſiue honor, ſiue pœna, niſi imperium capiant. Quomodo iſtud ais, ô Socrates? inquit Glauco. Equidem duo præmia noui, mulctam verò quam dicas, & quomodo in mercedis parte ponas non noui. Ergo optimorum, inquam, præmium ignoras, cuius gratia imperant optimi viri, quoties volunt imperare? An te latet & ambitioſum eſſe & auarum probro haberi atque eſſe? Noui equidẽ, inquit Glauco. Hac ergo de cauſa, neque pecunia, neque honore ducti, boni homines imperare volunt. B Neque enim apertè pecuniam magiſtratus præmium accipientes, mercenarij vocari volunt: neque clanculum, fures. Neque rurſus honoris cauſa. Non enim ambitioſi ſunt. Oportet igitur neceſſitatem illi imponi & mulctam, ſi futurum eſt vt velint magiſtratum accipere. Quãobrem videtur turpe haberi, vt quis ſponte ad imperandum accedat, neque expectet neceſſitatem. Maxima verò mulctarum eſt, deterioris imperiũ ferre, niſi ipſe imperare velit. Hãc vtique pœnam timentes, magiſtratus capere probi homines mihi videntur, ſiquando capiunt: & tunc ad eos accedunt, non tanquam ad emolumentum aliquod, neque tanquam ex his C voluptatem aliquam capientes, ſed tanquam ad rem neceſſariam, cùm neque melioribus, neque ſimilibus ſe committere valeant. Quippe ſi bonorum virorum extaret ciuitas, in ea, vt arbitror, haud aliter non imperandi gratia pugnaretur, quàm nunc certetur imperandi cupiditate: ibíque pateret, reuera legitimum principẽ non ſuiipſius, ſed eius qui ſub ipſo eſt, commoditatem reſpicere. Quare vnuſquiſque qui non amens ſit, potius eliget alium ſibi prodeſſe, quàm dum aliis ipſe conſulit, ſeſe negotiis implicare. Hoc igitur ego Thraſymacho nullo pacto concedo, iuſtum quidem eſſe, quod potentior vtile eſt. Verùm hoc deinceps conſiderandum, multo autem mihi maius videtur eſſe quod nunc Thraſymachus dicit, cùm iniuſti vitam meliorem vita iuſti eſſe affirmet. Tu itaque, ô Glau- D co, vtrum iſtorum tanquam verius eligis? Iuſti, inquit Glauco, vitam potiorẽ exiſtimo. Audiſti, inquam ego, quot paulò antè iniuſtæ vitæ bona Thraſymachus numerabat? Audiui equidem, inquit. Non tamen aſſentior. Víſne illi monſtremus ſiquo modo poſſumus, vera eum minimè dicere? Quídni velim? inquit ille. Si orationem contrariam orationi illius obiicientes, quaſi comparatione quadã propoſita, enumeremus quot inſuper bona qui iuſtus ſit conſequatur, ac ille rurſus conferat ſua, oportebit vt tertius aliquis enumeret iterum metiatúrq; E bona, quotcunque vtrique in vtroque collegimus, atque ita iudicibus quibuſdam altercationem hanc dirimentibus opus erit. Si autem, quemadmodum nuper cœpimus, alternis conceſſionibus adductis in medium, rem ipſam diſcutiamus, oratores ipſi nos ſimul & iudices erimus. Sic, inquit, omnino eſt. Vter tibi modus magis placet? Iſte, inquit. Age igitur, ô Thraſymache, reſponde nobis à principio. Affirmas tu quidem extremam iniuſtitiam extrema iuſtitia vtiliorem eſſe? Affirmo equidem, inquit, & rationem attuli. Quid ad hoc? Nunquid iſtorum vnum virtutem, alterum vitium vocas? Quídni? Nónne F iuſtitiam quidem virtutem, iniuſtitiam autem vitiũ? An iſtud fateri vir lepide mihi conuenit, qui iniuſtitiam prodeſſe dicã, iuſtitiam minimè? Quid ergo? Contrarium, inquit ille. An fortè iuſtitiam vitium appellabis? Non, ſed valde generoſam ſtultitiam. Iniuſtitiam ergo nequitiam vocas? Ne iſtud quidem. At bonum conſilium ſagacitatémque. Num iniuſti viri Thraſymache, prudentes ac boni eſſe tibi videntur? Quicunque videlicet ciuitates iniuria afficere poſſunt, & nationes ſibi ſubiicere. Tu autem me fortaſſe loqui putas de his, qui loculos clanculum ſecant, proſunt & hæc quidem, ſi lateant, ſed æſti- G matione digna non ſunt. Imò quæ paulo antè dicebam. Equidem quod vis intelligo. Sed admodum miror, ſi in parte virtutis & ſapientiæ iniuſtitiam ponas, in contrariis verò iuſtitiã. Omnino ſic pono. Solidius hoc iam, ô amice, neque amplius inuentu facile quod quis dicat. Si enim cõducere quidem iniuſtitiam poſuiſſes, vitium tamen vel turpe quoddam eſſe ipſam confeſſus eſſes, quemadmodum alij quidam, aliquid ad hæc ſecundum ea quæ exiſtimantur dicere poſſemus. Nunc autem perſpicuum eſt dicturum eſſe te & pulchrum & robuſtum quiddam iniuſtitiam eſſe, cæteráque illi daturum omnia, quæ nos iuſtitiæ tribuimus, quandoquidem & in virtute, & in H ſapientia ponere eam non dubitaſti. Veriſſima profectò vaticinaris. Non tamẽ deſiſtendum eſt inquirere diſputãdo, quoad te putem quæ cogitas dicere. Mihi nanque videris Thraſymache, in præſentia minimè cauillari, ſed quę tibi vera videntur, afferre. Quid tua refert, ſiue id videatur mihi, ſiue non videatur, cùm rationem meã nõ confutes? Nihil certè. Sed hæc præterea mihi reſponde: An iuſtus videatur tibi plus iuſto habere velle. Nullo pacto. Non enim vrbanus eſſet vt nunc & ſimplex. Quid autem? plúſne iuſta actione? Neque iuſta etiam actione. Iniuſto autem vtrum dignũ putaret plus habere, idque iuſtũ exiſtimaret, vel cõtrà? Exiſtimaret vtiq; dignũque putaret; ſed nõ

A κατὰ τὴν τέχνην ἐπιτάττων, ἀλλὰ τῷ ἀρχομένῳ. οὗ δὴ ἕνεκα, ὡς ἔοικε, μισθὸν δεῖ ὑπάρχειν τοῖς μέλλουσιν ἐθελήσειν ἄρχειν, ἢ ἀργύριον, ἢ τιμὴν· ἢ ζημίαν, ἐὰν μὴ ἄρχωσι. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Γλαύκων. τοὺς μὲν γὰρ δύο μισθοὺς γιγνώσκω· τὴν δὲ ζημίαν ἥντινα λέγεις, καὶ ὡς ἐν μισθοῦ μέρει εἴρηκας, οὐ ξυνῆκα. Τὸν τῶν βελτίστων ἄρα μισθὸν (ἔφην) οὐ ξυνίης, δι' ὃν ἄρχουσιν οἱ ἐπιεικέστατοι, ὅταν ἐθέλωσιν ἄρχειν. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι τὸ φιλότιμόν τε καὶ φιλάργυρον εἶναι, ὄνειδος λέγεταί τε καὶ ἔστιν; Ἔγωγε, ἔφη. Διὰ ταῦτα τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) οὔτε χρημάτων ἕνεκα ἐθέλουσιν ἄρχειν οἱ ἀγαθοὶ, οὔτε τιμῆς. οὔτε γὰρ φανερῶς πραττόμενοι τῆς ἀρχῆς ἕνεκα μισθὸν, μισθωτοὶ βούλονται κεκλῆσθαι· B οὔτε λάθρα αὐτοὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς λαμβάνοντες, κλέπται. οὐδ' αὖ τιμῆς ἕνεκα· οὐ γάρ εἰσι φιλότιμοι. δεῖ δὴ αὐτοῖς ἀνάγκην προσεῖναι καὶ ζημίαν, εἰ μέλλουσιν ἐθέλειν ἄρχειν. ὅθεν κινδυνεύει, τὸ ἑκόντα ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἰέναι, ἀλλὰ μὴ ἀνάγκην, αἰσχρὸν νενομίσθαι. τῆς δὲ ζημίας μεγίστη, τὸ ὑπὸ πονηροτέρου ἄρχεσθαι, ἐὰν μὴ αὐτὸς ἐθέλῃ ἄρχειν· ἣν δείσαντές μοι φαίνονται ἄρχειν, ὅταν ἄρχωσιν, οἱ ἐπιεικεῖς. καὶ τότε ἔρχονται ἐπὶ τὸ ἄρχειν, οὐχ ὡς ἐπ' ἀγαθόν τι ἰόντες, οὐδ' ὡς εὖ παθήσοντες ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἀναγκαῖον, καὶ οὐκ ἔχοντες ἑαυτῶν βελτίοσιν ἐπιτρέψαι τὴν ἀρχὴν, οὐδὲ ὁμοίοις. ἐπεὶ κινδυνεύει, πόλις ἀν- C δρῶν ἀγαθῶν εἰ γένοιτο, περιμάχητον ἂν εἶναι τὸ μὴ ἄρχειν, ὥσπερ νῦν τὸ ἄρχειν· καὶ ἐνταῦθα ἂν καταφανὲς γενέσθαι ὅτι ὁ τῷ ὄντι ἀληθινὸς ἄρχων, οὐ πέφυκε τὸ αὑτῷ συμφέρον σκοπεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ τῷ ἀρχομένῳ. ὥστε πᾶς ἂν ὁ γιγνώσκων, τὸ ὠφελεῖσθαι μᾶλλον ἕλοιτο ὑπ' ἄλλου, ἢ ἄλλον ὠφελῶν πράγματα ἔχειν. Τοῦτο μὲν οὖν ἔγωγε οὐδαμῇ συγχωρῶ Θρασυμάχῳ, ὡς τὸ δίκαιόν ἐστι, τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν δὴ καὶ εἰσαῦθις σκεψόμεθα. πολὺ δέ μοι δοκεῖ μεῖζον εἶναι ὃ νῦν λέγει Θρασύμαχος, τὸν τοῦ ἀδίκου βίον φάσκων εἶναι κρείττω ἢ τὸν τοῦ δικαίου. σὺ οὖν ποτέρως (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων αἱρῇ; καὶ πότερον ἀληθεστέρως δοκεῖ σοι λέγεσθαι; Τὸν τοῦ δικαίου ἔγωγε (ἔφη) λυσιτελέστερον βίον εἶναι. Ἤκουσας (ἦν δ' ἐγὼ) ὅσα ἄρτι Θρασύμαχος ἀγαθὰ διῆλθε τῷ τοῦ ἀδίκου; Ἤκουσα, (ἔφη) ἀλλ' οὐ πείθομαι. Βούλει οὖν D αὐτὸν πείθωμεν (ἂν δυνώμεθά πῃ ἐξευρεῖν) ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγει; Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ἦ δ' ὅς. Ἂν μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀντικατατείναντες λέγωμεν αὐτῷ λόγον παρὰ λόγον, ὅσα αὖ ἀγαθὰ ἔχει τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ αὖθις οὗτος, καὶ ἄλλον ἡμεῖς, ἀριθμεῖν δεήσει τἀγαθὰ καὶ μετρεῖν ὅσα ἑκάτεροι ἐν ἑκατέρῳ λέγομεν· καὶ ἤδη δικαστῶν τινῶν τῶν διακρινούντων δεησόμεθα. ἂν δὲ, ὥσπερ ἄρτι, ἀνομολογούμενοι πρὸς ἀλλήλους σκοπῶμεν, ἅμα αὐτοί τε δικασταὶ καὶ ῥήτορες ἐσόμεθα. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ὁποτέρως οὖν σοὶ (ἦν δ' ἐγὼ) ἀρέσκει; Οὕτως, ἔφη. Ἴθι δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε, ἀπόκριναι ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς. τὴν τελέαν ἀδικίαν τε- E λέας οὔσης δικαιοσύνης λυσιτελεστέραν φὴς εἶναι; Πάνυ μὲν οὖν καί φημι (ἔφη) καὶ δι' ἃ, εἴρηκα. Φέρε δὴ, τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν πῶς λέγεις; τὸ μέν που ἀρετὴν αὐτοῖν καλεῖς, τὸ δὲ, κακίαν; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν τὴν μὲν δικαιοσύνην, ἀρετὴν, τὴν δὲ ἀδικίαν, κακίαν; Εἰκός γ', ἔφη, ὦ ἥδιστε. ἐπειδή καὶ λέγω ἀδικίαν μὲν λυσιτελεῖν, δικαιοσύνην δὲ οὔ. Ἀλλὰ τί μήν; Τοὐναντίον, ἦ δ' ὅς. Ἦ τὴν δικαιοσύνην, κακίαν; Οὔκ· ἀλλὰ πάνυ γενναίαν εὐήθειαν. Τὴν ἀδικίαν ἄρα κακοήθειαν καλεῖς; Οὔκ· ἀλλ' εὐβουλίαν, ἔφη. Ἦ καὶ φρόνιμοι σοὶ, ὦ Θρασύμαχε, δοκοῦσιν εἶναι F καὶ ἀγαθοὶ οἱ ἄδικοι; Οἵ γε τελέως (ἔφη) οἷοί τε ἀδικεῖν· πόλεις τε καὶ ἔθνη δυνάμενοι ἀνθρώπων ὑφ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι. σὺ δὲ οἴει με ἴσως τοὺς τὰ βαλάντια ἀποτέμνοντας λέγειν. λυσιτελεῖ μὲν οὖν (ἦ δ' ὅς) καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐάνπερ λανθάνῃ· ἔστι δὲ οὐκ ἄξια λόγου, ἀλλ' ἃ νῦν δὴ ἔλεγον. Τοῦτο μέντοι (ἔφην) οὐκ ἀγνοῶ ὅ,τι βούλει λέγειν. ἀλλὰ τόδε ἐθαύμασα, εἰ ἐν ἀρετῆς καὶ σοφίας τίθης μέρει τὴν ἀδικίαν, τὴν δὲ δικαιοσύνην, ἐν τοῖς ἐναντίοις. Ἀλλὰ πάνυ οὕτω τίθημι. Τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) ἤδη στερεώτερον, ὦ ἑταῖρε, καὶ οὐκέτι ῥᾴδιον ἔχειν ὅ,τι τις εἴποι. εἰ γὰρ λυσιτελεῖν μὲν τὴν ἀδικίαν ἐτίθεσο, κακίαν μέντοι ἢ αἰσχρὸν αὐτὸ ὡ- G μολόγεις εἶναι, ὥσπερ ἄλλοι τινὲς, εἴχομεν ἄν τι λέγειν, κατὰ τὰ νομιζόμενα λέγοντες· νῦν δὲ δῆλος εἶ ὅτι φήσεις αὐτὸ καὶ καλὸν καὶ ἰσχυρὸν εἶναι, καὶ τἄλλα αὐτῷ πάντα προσθήσεις ἃ ἡμεῖς τῷ δικαίῳ προσετίθεμεν· ἐπειδή γε καὶ ἐν ἀρετῇ αὐτὸ καὶ σοφίᾳ ἐτόλμησας θεῖναι. Ἀληθέστατα (ἔφη) μαντεύῃ. ἀλλ' οὐ μέντοι (ἦν δ' ἐγὼ) ἀποκνητέον γε τῷ λόγῳ ἐπεξελθεῖν σκοπουμένους, ἕως ἄν σε ὑπολαμβάνω λέγειν ἅπερ διανοῇ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖς σὺ, ὦ Θρασύμαχε, ἀτεχνῶς νῦν οὐ σκώπτειν, ἀλλὰ τὰ δοκοῦντα περὶ τῆς ἀληθείας λέγειν. Τί δέ σοι (ἔφη) τοῦτο διαφέρει, εἴτε μοι δοκεῖ εἴτε μή; ἀλλ' οὐ τὸν λόγον ἐλέγχεις; Οὐδὲν, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλὰ τόδε μοι πειρῶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀποκρίνασθαι· ὁ δίκαιος τοῦ δικαίου δοκεῖ τί σοι ἂν ἐθέλειν πλεῖον ἔχειν; Οὐδαμῶς, ἔφη. οὐ γὰρ ἂν ἦν H ἀστεῖος, ὥσπερ νῦν, καὶ εὐήθης. Τί δέ; τῆς δικαίας πράξεως; Οὐδὲ τῆς δικαίας, ἔφη. Τοῦ δὲ ἀδίκου πότερον ἀξιοῖ ἂν πλεονεκτεῖν, καὶ ἡγοῖτο δίκαιον εἶναι, ἢ οὐκ ἂν ἡγοῖτο δίκαιον; Ἡγοῖτ' ἂν (ἦ δ' ὅς) καὶ ἀξιοῖ· ἀλλ' οὐκ

ἂν δύναιτο. Ἀλλ' οὐ τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) ἐρωτῶ· ἀλλ' εἰ τοῦ μὲν δικαίου μὴ ἀξιοῖ πλέον ἔχειν μηδὲ βούλοιτο ὁ δίκαιος, τοῦ δὲ ἀδίκου. Ἀλλ' οὕτως (ἔφη) ἔχει. Τί δὲ δὴ ὁ ἄδικος; ἆρα ἀξιοῖ τοῦ δικαίου πλεονεκτεῖν καὶ τῆς δικαίας πράξεως; Πῶς γὰρ οὔκ; ἔφη· ὅς γε πάντων ἔχειν πλέον ἀξιοῖ; Οὐκοῦν καὶ ἀδίκου ἀνθρώπου τε καὶ πράξεως ὁ ἄδικος πλεονεκτήσει, καὶ ἁμιλλήσεται ὡς ἁπάντων πλεῖστον αὐτὸς λάβῃ; Ἔστι ταῦτα. Ὧδε δὴ λέγομεν, ἔφην. ὁ δίκαιος τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ πλεονεκτεῖ, τοῦ δὲ ἀνομοίου· ὁ δὲ ἄδικος, τοῦ τε ὁμοίου καὶ τοῦ ἀνομοίου. Ἄριστα (ἔφη) εἴρηκας. Ἔστι δέ γε, ἔφην, φρόνιμός τε καὶ ἀγαθὸς, ὁ ἄδικος· ὁ δὲ δίκαιος, οὐδέτερα. Καὶ τοῦτ' (ἔφη) εὖ. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ ἔοικε τῷ φρονίμῳ καὶ τῷ ἀγαθῷ ὁ ἄδικος· ὁ δὲ δίκαιος οὐκ ἔοικε. Πῶς γὰρ οὐ μέλλει (ἔφη) ὁ τοιοῦτος ὢν, καὶ ἐοικέναι τοῖς τοιούτοις; ὁ δὲ μὴ, μὴ ἐοικέναι; Καλῶς. Τοιοῦτος ἄρα ἐστὶν ἑκάτερος αὐτῶν οἷσπερ ἔοικεν. Ἀλλὰ τί μέλλει; ἔφη. Εἶεν ὦ Θρασύμαχε. μουσικὸν δέ τινα λέγεις, ἕτερον δὲ, ἄμουσον; Ἔγωγε. Πότερον φρόνιμον, καὶ πότερον ἄφρονα; Τὸν μὲν μουσικὸν δή που, φρόνιμον· τὸν δὲ ἄμουσον, ἄφρονα. Οὐκοῦν ἅπερ φρόνιμον, ἀγαθόν; ἃ δὲ ἄφρονα, κακόν; Ναί. Τί δὲ ἰατρικόν; οὐχ οὕτως; Οὕτω. Δοκεῖ ἂν οὖν τίς σοι, ὦ ἄριστε, μουσικὸς ἀνὴρ, ἁρμοττόμενος λύραν, ἐθέλειν μουσικοῦ ἀνδρὸς, ἐν τῇ ἐπιτάσει καὶ ἀνέσει τῶν χορδῶν, πλεονεκτεῖν, ἢ ἀξιοῦν πλέον ἔχειν; Οὐκ ἔμοιγε. Τί δὲ ἀμούσου; Ἀνάγκη, ἔφη. Τί δὲ ἰατρικός; ἐν τῇ ἐδωδῇ ἢ πόσει ἐθέλειν ἄν τι ἰατρικοῦ πλεονεκτεῖν ἢ ἀνδρὸς ἢ πράγματος; Οὐ δῆτα. Μὴ ἰατρικοῦ δέ; Ναί. Περὶ πάσης δὲ ὅρα ἐπιστήμης τε καὶ ἀνεπιστημοσύνης, εἴ τίς σοι δοκεῖ ἐπιστήμων ὁστισοῦν πλείω ἂν ἐθέλειν αἱρεῖσθαι ἢ ὅσα ἄλλος ἐπιστήμων, ἢ πράττειν, ἢ λέγειν, καὶ οὐ ταὐτὰ τῷ ὁμοίῳ ἑαυτῷ εἰς τὴν αὐτὴν πρᾶξιν. Ἀλλ' ἴσως (ἔφη) ἀνάγκη τοῦτό γε οὕτως ἔχειν. Τί δέ; ὁ ἀνεπιστήμων οὐχὶ ὁμοίως μὲν ἐπιστήμονος πλεονεκτήσειεν ἄν, ὁμοίως δὲ ἀνεπιστήμονος; Ἴσως. Ὁ δὲ ἐπιστήμων, σοφός; Φημί. Ὁ δὲ σοφὸς, ἀγαθός; Φημί. Ὁ ἄρα ἀγαθός τε καὶ σοφὸς τοῦ μὲν ὁμοίου οὐκ ἐθελήσει πλεονεκτεῖν, τοῦ δὲ ἀνομοίου τε καὶ ἐναντίου. Ἔοικεν, ἔφη. Ὁ δὲ κακός τε καὶ ἀμαθὴς, τοῦ τε ὁμοίου καὶ τοῦ ἐναντίου. Φαίνεται. Οὐκοῦν, ὦ Θρασύμαχε (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ ἄδικος ἡμῖν τοῦ ἀνομοίου τε καὶ ὁμοίου πλεονεκτεῖ; ἢ οὐχ οὕτως ἔλεγες; Ἔγωγε, ἔφη. Ὁ δέ γε δίκαιος τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ πλεονεκτήσει, τοῦ δὲ ἀνομοίου; Ναί. Ἔοικεν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ μὲν δίκαιος τῷ σοφῷ καὶ ἀγαθῷ· ὁ δὲ ἄδικος, τῷ κακῷ καὶ ἀμαθεῖ. Κινδυνεύει. Ἀλλὰ μὴν ὡμολογοῦμεν, ᾧ γε ὅμοιος ἑκάτερος εἴη, τοιοῦτον καὶ ἑκάτερον εἶναι. Ὡμολογοῦμεν γάρ. Ὁ μὲν ἄρα δίκαιος ἡμῖν ἀναπέφανται ὢν ἀγαθός τε καὶ σοφός· ὁ δὲ ἄδικος, ἀμαθής τε καὶ κακός. Ὁ δὴ Θρασύμαχος ὡμολόγησε μὲν πάντα ταῦτα· οὐχ ὡς ἐγὼ νῦν ῥαδίως λέγω, ἀλλ' ἑλκόμενος, καὶ μόγις, μετὰ ἱδρῶτος θαυμαστοῦ ὅσου, ἅτε καὶ θέρους ὄντος. τότε καὶ εἶδον ἐγὼ, πρότερον δὲ οὔπω, Θρασύμαχον ἐρυθριῶντα. ἐπειδὴ δ' οὖν διωμολογησάμεθα, τὴν δικαιοσύνην ἀρετὴν εἶναι καὶ σοφίαν, τὴν δὲ ἀδικίαν κακίαν τε καὶ ἀμαθίαν. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦτο μὲν οὕτω κείσθω· ἔφαμεν δὲ δὴ καὶ ἰσχυρὸν εἶναι τὴν ἀδικίαν. ἢ οὐ μέμνησαι ὦ Θρασύμαχε; Μέμνημαι, ἔφη. ἀλλ' ἔμοιγε οὐδὲ ἃ νῦν λέγεις ἀρέσκει, καὶ ἔχω περὶ αὐτῶν λέγειν. εἰ οὖν λέγοιμι, εὖ οἶδ' ὅτι δημηγορεῖν ἄν με φαίης. ἢ οὖν ἔα με εἰπεῖν ὅσα βούλομαι, ἢ, εἰ βούλει ἐρωτᾶν, ἐρώτα. ἐγὼ δέ σοι, ὥσπερ ταῖς γραυσὶ ταῖς τοὺς μύθους λεγούσαις, εἶεν, ἐρῶ, καὶ κατανεύσομαι καὶ ἀνανεύσομαι. Μηδαμῶς (ἦν δ' ἐγὼ) παρά γε τὴν σαυτοῦ δόξαν. Ὥστε σοι, ἔφη, ἀρέσκειν· ἐπειδήπερ οὐκ ἐᾷς λέγειν. καίτοι τί ἄλλο βούλει; Οὐδὲν μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' εἴπερ τοῦτο ποιήσεις, ποίει. ἐγὼ δὲ ἐρωτήσω. Ἐρώτα δή. Τοῦτο τοίνυν ἐρωτῶ ὅπερ ἄρτι (ἵνα καὶ ἑξῆς διασκεψώμεθα τὸν λόγον) ὁποῖόν τι τυγχάνει ὂν δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν. ἐλέχθη γάρ που ὅτι καὶ δυνατώτερον καὶ ἰσχυρότερον εἴη ἀδικία δικαιοσύνης. Νῦν δέ γε, ἔφη. Εἴπερ σοφία τε καὶ ἀρετή ἐστι δικαιοσύνη, ῥαδίως, οἶμαι, φανήσεται καὶ ἰσχυρότερον ἀδικίας· ἐπειδήπερ ἐστὶν ἀμαθία ἡ ἀδικία. οὐδεὶς ἂν ἔτι τοῦτο ἀγνοήσειεν. ἀλλ' οὔτι οὕτως ἁπλῶς ὦ Θρασύμαχε ἔγωγε ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ τῇδέ πῃ σκέψασθαι· πόλιν φαίης ἂν ἄδικον εἶναι, καὶ ἄλλας πόλεις ἐπιχειρεῖν δουλοῦσθαι ἀδίκως, καὶ καταδεδουλῶσθαι; πολλὰς δὲ καὶ ὑφ' ἑαυτῇ ἔχειν δουλωσαμένην; Πῶς γὰρ οὔκ; ἔφη. καὶ τοῦτό γε ἡ ἀρίστη μάλιστα ποιήσει, καὶ τελεώτατα οὖσα ἄδικος. Μανθάνω (ἔφην) ὅτι σὸς οὗτος ἦν ὁ λόγος. ἀλλὰ τόδε περὶ αὐτοῦ σκοπῶ, πότερον ἡ κρείττων γιγνομένη πόλις πόλεως, ἄνευ δικαιοσύνης τὴν δύναμιν ταύτην ἕξει, ἢ ἀνάγκη αὐτῇ μετὰ δικαιοσύνης. Εἰ μὲν (ἔφη) ὃ σὺ ἄρτι ἔλεγες, ἔστιν ἡ δικαιοσύνη σοφία, μετὰ δικαιοσύνης· εἰ δ' ὡς ἐγὼ ἔλεγον, μετ' ἀδικίας. Πάνυ ἄγαμαι (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Θρασύμαχε ὅτι οὐκ ἐπινεύεις μόνον καὶ ἀνανεύεις, ἀλλὰ καὶ ἀποκρίνῃ πάνυ καλῶς. Σοὶ γὰρ, ἔφη, χαρίζομαι. Εὖ γε σὺ ποιῶν. ἀλλὰ δὴ καὶ τόδε μοι χάρισαι, καὶ λέγε· δοκεῖς ἂν ἢ πόλιν, ἢ στρατόπεδον, ἢ λῃστὰς, ἢ κλέπτας, ἢ ἄλλο τι ἔθνος, ὅσα κοινῇ ἐπί τι ἔρχεται ἀδίκως, πρᾶξαι ἄν τι δύνασθαι, εἰ ἀδικοῖεν ἀλλήλους; Οὐ δῆτα, ἦ δ' ὅς. Τί δὲ εἰ μὴ ἀδικοῖεν; οὐ μᾶλ-

A poſſet. Atqui ego iſthuc non interrogo, ſed vtrum iuſto quidem plus habere neque dignum putet, neque velit iuſtus: iniuſto autem contrà. Sic eſt profectò. Quid autem iniuſtus? An æquum cenſet plus habere & iuſto & actione iuſta? Quidni? cùm omnibus plus habere ſe dignum exiſtimet. Num igitur & iniuſto homine iniuſtáque actione, iniuſtus plus habebit, & certabit vt in habendo omnes exuperet? Vera hæc ſunt. Sic itaque dicimus. Iuſtum quidem ſimili non plus habere velle, plus autem diſſimili: Iniuſtũ verò vtroque plus accipere velle. Rectè dixiſti. Atqui prudens & bonus, iniuſtus ipſe eſt: iuſtus autem, neutrum. Rectè & illud. Ergo prudenti & bono ſimilis
B eſt iniuſtus, iuſtus autem minimè. Quid obſtat, inquit, quominus qui talis, talibus quoque ſimilis ſit qui verò nõ talis, ſimilis non ſit? Ais bellè. Talis igitur eſt vterque ipſorum, quales hi quibus ſimilis eſt. Quid tum? inquit. Sit ita ſanè, ſed dicas Thraſymache, vtrum muſicum aliquem voces, aliquem verò non muſicum. Equidem. Vtrum iſtorum prudentem, vtrum imprudentem? Muſicum ſanè prudentem, expertem muſicæ imprudentem. Nónne in quibus prudentem, in eiſdem & bonum: in quibus imprudentẽ, & malum? Nempe. Eodémq; pacto de medico dicemus? Eodem. Videtur tibi vir optime, cùm
C muſicus vt lyram temperat, velle in intenſione & remiſſione chordarum, muſicum virum exuperare, vel dignum putare, vt eo plus aſſequatur? Minimè. Expertem verò muſicæ ſuperare contendit? Neceſſe eſt. Quid medicus? in cibo aut potu dicéſne plus aſſequi, quàm aut medicus alter, aut res ipſa cupit? Nequaquam. Plus autem quàm medicinæ artis imperitus? Procul dubio. Vniuerſas denique contemplare ſcientias & inſcitias, ſiquis tibi videtur, qui quidem ſcientiam habeat, plus ſumere velle vel dicendo, vel faciendo, quàm alter ſciens, non autem eadem ad actionem eandem quæ & ille qui ipſi ſimilis eſt. Fortaſſe ſic ſe res habeat neceſſe eſt. Quid autẽ indoctus? nónne plus docto ſibi aſſumere vellet, atque etiam indocto?
D Fortaſſe. Sed doctus, nónne ſapiens? Concedo. Sapiens autem, nónne bonus? Et iſtud etiam. Bonus ergo & ſapiens non volet plus ſibi quàm ſui ſimilis vendicare: plus tamẽ quàm diſſimilis & contrarius volet. Videtur. Malus autem & indoctus tam ſimili quàm diſſimili ſibi plus arrogabit. Apparet. Nónne iniuſtus Thraſymache, plus vſurpare contendit, quàm vel ſimilis, vel diſſimilis? An ita dicebas? Dicebam equidem. Iuſtus autem ſimili quidem non plus volet, ſed diſſimili. Fateor. Eſt itaque ſimilis, iuſtus quidem ſapienti & bono, iniuſtus autem & malo & inſcio. Apparet. Atqui conceſſimus, talem vtrũque eſſe, qualis ſit is cui ſimilis eſt vterque. Conceſſimus planè. Iu-
E ſtus itaque nobis bonus eſſe ſapiénſque apparuit: iniuſtus autem indoctus & malus. Hæc omnia conceſſit Thraſymachus, non tamẽ ea facilitate qua ego nunc refero, ſed vix atq; pertractus plurimo cum ſudore: erat quippe tunc æſtas. Et vidi ego tunc primum quod nunquam antea videram, erubeſcentem Thraſymachum. Cùm igitur conſtitiſſet iuſtitiam & virtutem eſſe & ſapientiam, iniuſtitiam verò vitium & inſcitiam: Maneat, inquam, hoc ita nobis. Dicebamus autem validum ac potens quiddam iniuſtitiam eſſe. Nónne meminiſti Thraſymache? Memini equidem, inquit. Sed mihi quæ nunc dicis, non placent: habeóque aduerſus ea quæ dicam, quæ ſi adducerem,
F certè noui te eſſe dicturum me concionari. Quare aut ſine me dicere quæ velim: aut ſi tu vis interrogare, interroga. Ego autem tibi, veluti aniculis fabellas narrantibus, aſſentiar, & annuam, & abnuam. Nullo pacto præter ſententiam tuam. Vt tibi in omnibus gratificer, poſtquam non ſinis loqui, an quid aliud vis? Nihil per Iouem, ſi iſtud feceris, ſed facito: ego autem interrogabo. Interroga iam. Hoc interrogo nũc quod & paulo antè, vt ordine ſuo in ſequenti ſermone conſideremus, quo modo ſe iuſtitia aduerſus iniuſtitiam habeat. Dictum enim eſt potentiorem atque robuſtiorem eſſe iniuſtitiam iuſtitia. Nunc autem quid noui affers? Si quidẽ ſapientia & virtus eſt iuſtitia,
G facilè, vt arbitror, apparebit robuſtior eſſe quàm iniuſtia, quãdoquidem iniuſtitia inſcitia eſt, nec vllus hoc ignoraret. Verùm non ita ſimpliciter agere cupio, ſed hac via conſiderare. Ciuitatémne aliquam affirmares iniuſtã eſſe? & alias ciuitates velle iniuſtè in ſeruitutem redigere, ſeruáſque ſub ſe multas habere? Cur nõ? Imò verò hoc ſummopere faciat illa quæ præſtantiſſima erit, & quæ ad extremam peruenerit iniuſtitiã. Intelligo equidẽ quòd tua hęc erat oratio. Sed hoc circa iſtã cõſidero, vtrũ hæc quæ præſtãtior ſit ciuitas ciuitate, abſq; iuſtitia hãc ſit potẽtiã habitura, vel neceſſe ſit vt habeat cum iuſtitia. Si quidẽ, vt tu paulo antè dicebas, iuſtitia ipſa ſapientia eſt, neceſſe eſt cum iuſtitia. Sin autem vt ego, ſine iuſtitia. Reſponſionibus tuis, ô Thraſymache, valde delector, quoniam non modò annuis, & abnuis, ſed & præclarè reſpõdes. Tibi, inquit, gratum facio. Facis tu quidem bene. Sed in hoc quoque gratificare mihi, & dicito. An cenſes ciuitatẽ aliquam vel exercitum, ſeu latrones, ſiue fures, vel alium quemuis cœtum hominum iniuſtè aliquid vnà aggredientium, perficere poſſe quicquam, ſi iniuria inuicem ſe affecerint? Nequaquam. Quid autem ſi ab iniuria abſtinuerint. Nónne magis? Prorſus. Seditiones nanque

Thraſymache,iniuſtitia,inimicitias cõtentionéſq.inter illos pariт:iuſtitia verò concordiam & amicitiam.Nónne?Eſto, ne à te diſſentiamus.Bene agis vir optime.Sed mihi & hoc dicito. Si hoc iniuſtitiæ opus eſt,vbicunque inſit,odium gignere,nónne inter liberos & ſeruos ſi fuerit, efficiet vt inter ſe odia atque contentiones exerceant?nullóque pacto poſſint aliquid ex cõmuni concordia facere?Omnino. Quid autem?Si inter duos hæc ſint,nónne diſſentient inter ſe, inſequentúrque odiis, & inimici erũt & ſibi & iuſtis? Erunt ſanè.Si autem in vno inſit, ô mirifice vir,iniuſtitia,nónne ipſius potentiam diſſipabit? Vel nihil minus habebit?Nihil minus habeat.Nõne talem aliquam vim habere videtur,vt cuicunque inſit ſiue ciuitati,ſiue genti, ſiue exercitui,ſiue alteri cuilibet,primò quidem impotens reddat id cui ineſt aliquid ſecum agẽdi,propter diſſenſionem atque diſcordiam?deinde inimicũ efficiat ipſum & ſibi & contrario cuilibet,atque iuſto?Nónne ita?Ita.Atqui & in vno ſi fuerit, hæc eadem omnia faciet omnia quæ natura ſua facit.Primùm quidem impotẽtem agendi eum reddet,quum ſecum ipſe diſſentiat,neque ſibimet cõſtet.Deinde & ſibi & iuſtis faciet inimicum.An non?Certè.Iuſti autem,ô amice,ſunt & dei? Sint. Ergo deis inimicus erit,Thraſymache, vir iniuſtus:iuſtus autem amicus.Satia te Socrates pro libidine, orationis epulo. Non enim tibi aduerſabor,ne iſtos mihi infenſos reddam. Age itaque,reliqua conuiuij adhibe,quemadmodum paulò antè reſpondens.Conſtat profectò,ſapientiores,meliores, potentioréſque ad agendum,iuſtos eſſe:iniuſtos autem ne inter ſe quidem tractare quicquam poſſe.Verùm quod dicimus validiſſimè,in commune ſimul aliquid conficere illos poſſe, qui omnino iniuſti ſunt,haud omnino verum eſt.Non enim abſtinerent ab iniuria mutuò inferenda ſi prorſus iniuſti eſſent.Sed liquet in ipſis eſſe iuſtitiam quandam quæ ipſos ita afficiat, vt ſe inuicem lędere nolint nec alios quibus cum verſantur:&per quam agunt quæcunque agunt.Impulſi autem ſunt ad iniuſtè agendum,iniuſtitia, cùm ſemimali eſſent.Nam qui ad ſummum nequitiæ & iniuſtitiæ peruenerunt, perficere omnino nihil poſſunt.Hæc quidem quod ita ſe habeant, non autem vt tu ſuprà ponebas,intelligo. Vtrum autem & melius viuant iuſti quàm iniuſti,& feliciores ſint,(quod quidem poſtea conſiderare propoſueramus)conſiderandum eſt. Et,vt mihi quidem videtur, hoc ex his quæ diximus,ſequitur.Sed tamẽ melius conſiderandum.Non enim de re quadam vili ſpernendáque, ſed quónam modo viuendum ſit,habetur oratio.Conſidera iam.Ecce cõſidero.Dic igitur,opúſne equi tibi aliquid eſſe videtur?Mihi quidem.Num hoc quidem diceres,& equi & alteriuſcuiuſlibet opus,quod vel ſolo illo,vel maximè quis faceret? Haud intelligo.At hoc modo.Aliáne re quàm oculis vides?Minimè. Quid verò? aliáne audires quàm auribus? Nequaquam. Ergo hæc horum opera rectè diceremus. Rectè. Poſſeſne gladio, & ſcalpello, & multis aliis, vitis palmites amputare? Quidni? Veruntamen non ita commodè vt falce ad vſum hunc fabricata.Eſt vt dicis.Ergo nónne hoc iſtius opus eſſe dicemus? Dicemus,profectò.Exiſtimo melius te nunc tenere,quæ paulò antè dicebam,quum interrogarẽ an id cuiuſque opus eſſet,quod vel ſolo illo,vel melius quàm cæteris efficitur. Intelligo iam. Idque mihi cuiuſque opus eſſe videtur. Age,inquam. nónne & virtus tibi eſſe videtur,cui aliquod opus adſcribitur? Reuertamur igitur ad priora. Oculorum dicimus eſſe opus aliquod? Certè. Ergo nónne & virtus oculorum eſt?Et virtus. Quid autem?nónne opus aliquod eſt aurum? Eſt. Eſt ergo & virtus?Eſt.Nónne de reliquis omnibus eodem modo dicẽdum? Eodem.Nunquid oculi opus ſuum pulchrè aliquando exercerent, virtutem propriam non habentes, ſed pro virtute vitium?At quomodo?Cæcitatem nanque fortaſſe pro viſu dicis. Quæcunque illorum ſit virtus,nam ad præſens non id quæro, ſed vtrùm propria virtute rectè ſuum opus exerceat, vitio verò non rectè.Vera loqueris.Nónne & aures ſua priuatæ virtute malè ſuum opus exercebunt?Malè.Idémne ſentimus de reliquis omnibus?Idem.Age & hæc præterea contemplare. Eſtne animæ aliquod opus,quod nulla re alia faceres,veluti curare,imperare,conſulere,& alia generis eiuſdem? An hæc alteri rei quàm animæ iure tribuere poſſemus, diceremúſque ipſius propria eſſe? Nulli alteri. Quid autem ipſum viuere? An non animæ opus eſſe dicemus? Maximè. An non & virtutem quandam animæ eſſe dicimus? Dicimus. An anima quandoque, ô Thraſymache, propria virtute priuata, opera ſua bene explebit? Vel nullo modo poterit? Non poterit. Neceſſe eſt igitur malam animam malè imperare atque curare,bonam verò hæc omnia bene facere. Neceſſe. Conceſſimúſne virtutem animæ iuſtitiam eſſe,iniuſtitiam vitium?Conceſſimus. Iuſta ergo anima iuſtúſque vir bene viuet,iniuſtus autem malè.Ita ſecundum rationem tuam apparet.Qui autem bene viuit,beatus eſt & felix. Qui malè,contrà. Quidni? Igitur iuſtus felix eſt,iniuſtus miſer. Sint. At miſerum eſſe non

A λον; Πάνυ γε. στάσεις γάρ που, ὦ Θρασύμαχε, ἥγε ἀδικία, καὶ μίση καὶ μάχας ἐν ἀλλήλοις παρέχει· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν. οὐχ γάρ; Ἔστω, ἦ δ' ὅς· ἵνα σοὶ μὴ διαφέρωμαι. Ἀλλ' εὖ γε σὺ ποιῶν, ὦ ἄριστε. τόδε δέ μοι λέγε· ἆρα, εἰ τοῦτο ἔργον ἀδικίας, μῖσος ἐμποιεῖν ὅπου ἂν ἐνῇ, οὐ καὶ ἐλευθέροις τε καὶ δούλοις ἐγγινομένη, μισεῖν ποιήσει ἀλλήλους καὶ στασιάζειν, καὶ ἀδυνάτους εἶναι κοινῇ μετ' ἀλλήλων πράττειν; Πάνυ γε. Τί δέ; ἂν ἐν δυοῖν ἐγγένηται, οὐ διοίσονται, καὶ μισήσουσι, καὶ ἐχθροὶ ἔσονται ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς δικαίοις; Ἔσονται, ἔφη. Ἐὰν δὲ δή, ὦ θαυμάσιε, ἐν ἑνὶ ἐγγένηται ἀδικία, μῶν μὴ ἀπολεῖ τὴν
B αὐτῆς δύναμιν; ἢ οὐδὲν ἧττον ἕξει; Μηδὲν ἧττον ἐχέτω, ἔφη. Οὐκοῦν τοιάνδε τινὰ φαίνεται ἔχουσα τὴν δύναμιν, οἵαν, ᾧ ἂν ἐγγένηται, εἴτε πόλει τινί, εἴτε γένει, εἴτε στρατοπέδῳ, εἴτε ἄλλῳ ὁτῳοῦν, πρῶτον μὲν ἀδύνατον αὐτὸ ποιεῖν πράττειν μεθ' αὑτοῦ, διὰ τὸ στασιάζειν καὶ διαφέρεσθαι· ἔτι δ' ἐχθρὸν εἶναι ἑαυτῷ τε καὶ τῷ ἐναντίῳ παντί, καὶ τῷ δικαίῳ. Οὐχ οὕτως; Πάνυ γε. Καὶ ἐν ἑνὶ δή, οἶμαι, ἐνοῦσα, ταῦτα πάντα ποιήσει ἅπερ πέφυκεν ἐργάζεσθαι. πρῶτον μὲν ἀδύνατον αὐτὸν πράττειν ποιήσει, στασιάζοντα, καὶ οὐχ ὁμονοοῦντα αὐτὸν ἑαυτῷ· ἔπειτα ἐχθρὸν καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς δικαίοις. Ἦ γάρ; Ναί. Δίκαιοι δέ γ' εἰσίν, ὦ φίλε,
C καὶ οἱ θεοί; Ἔστωσαν, ἔφη. Καὶ θεοῖς ἄρα ἐχθρὸς ἔσται ὁ ἄδικος, ὦ Θρασύμαχε· ὁ δὲ δίκαιος, φίλος. Εὐωχοῦ τοῦ λόγου (ἔφη) θαρρῶν. οὐ γὰρ ἔγωγέ σοι ἐναντιώσομαι, ἵνα μὴ τοῖσδε ἀπέχθωμαι. Ἴθι δή, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὰ λοιπά μοι τῆς ἑστιάσεως ἀποπλήρωσον, ἀποκρινόμενος ὥσπερ καὶ νῦν. ὅτι μὲν γὰρ καὶ σοφώτεροι, καὶ ἀμείνους, καὶ δυνατώτεροι πράττειν οἱ δίκαιοι φαίνονται· οἱ δὲ ἄδικοι, οὐδὲν πράττειν μετ' ἀλλήλων οἷοί τε. ἀλλὰ δὴ καὶ οὕς φαμεν ἐρρωμένως πώποτέ τι μετ' ἀλλήλων κοινῇ πρᾶξαι, ἀδίκους ὄντας, τοῦτο οὐ παντάπασιν ἀληθὲς λέγομεν. οὐ γὰρ ἂν ἀπείχοντο ἀλλήλων, κομιδῇ ὄντες ἄδικοι· ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἐνῆν τις αὐτοῖς δικαιοσύνη, ἣ αὐτοὺς ἐποίει, μή τι καὶ ἀλλήλους γε, καὶ ἐφ' οὓς ᾖσαν
D ἅμα ἀδικεῖν· δι' ἣν ἔπραξαν ἃ ἔπραξαν. ὥρμησαν δὲ ἐπὶ τὰ ἄδικα, ἀδικίᾳ, ἡμιμόχθηροι ὄντες. ἐπεὶ οἵ γε παμπόνηροι, καὶ τελέως ἄδικοι, τελέως εἰσὶ καὶ πράττειν ἀδύνατοι. ταῦτα μὲν οὖν ὅτι οὕτως ἔχει μανθάνω, ἀλλ' οὐχ ὡς σὺ τὸ πρῶτον ἐτίθεσο. εἰ δὲ καὶ ἄμεινον ζῶσιν οἱ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, καὶ εὐδαιμονέστεροί εἰσιν (ὅπερ τὸ ὕστερον προυθέμεθα σκέψασθαι) σκεπτέον. φαίνονται μὲν οὖν καὶ νῦν, ὥς γέ μοι δοκεῖ, ἐξ ὧν εἰρήκαμεν· ὅμως δέ τι βέλτιον σκεπτέον. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐπιτυχόντος ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τοῦ, ὅντινα τρόπον χρὴ ζῆν. Σκόπει δή, ἔφη. Σκοπῶ, ἦν δ' ἐγώ· καί μοι λέγε. δοκεῖ τί σοι εἶναι ἵππου ἔργον; Ἔμοιγε. Ἆρ' οὖν τοῦτο ἂν θείης καὶ ἵππου καὶ ἄλλου ὁτουοῦν ἔργον, ὃ ἂν ἢ μόνῳ ἐκεί-
E νῳ ποιῇ τις, ἢ ἄριστα; Οὐ μανθάνω, ἔφη. Ἀλλ' ὧδε. ἔσθ' ὅτῳ ἂν ἄλλῳ ἴδοις ἢ ὀφθαλμοῖς; Οὐ δῆτα. Τί δέ; ἀκούσαις ἄλλῳ ἢ ὠσίν; Οὐδαμῶς. Οὐκοῦν δικαίως ἂν ταῦτα τούτων φαμὲν ἔργα εἶναι; Πάνυ γε. Τί δέ; μαχαίρᾳ ἀμπέλου κλῆμα ἀποτέμοις, καὶ σμίλῃ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς; Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλ' οὐδενί γ' ἂν οἶμαι οὕτω καλῶς, ὡς δρεπάνῳ, τῷ ἐπὶ τούτῳ ἐργασθέντι. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦτο τούτου ἔργον θήσομεν; Θήσομεν μὲν οὖν. Νῦν δὴ οἶμαι ἄμεινον ἂν μάθοις ὃ ἄρτι ἠρώτων, πυνθανόμενος εἰ οὐ τοῦτο ἑκάστου εἴη ἔργον, ὃ ἂν ἢ μόνον τι ἢ κάλλιστα τῶν ἄλλων ἀπεργάζηται. Ἀλλὰ (ἔφη) μανθάνω τε, καί μοι δοκεῖ τοῦτο ἑκάστου πράγματος ἔργον εἶναι. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. οὐκοῦν καὶ ἀρετὴ δοκεῖ σοι εἶναι ἑ-
F κάστῳ ὥπερ καὶ ἔργον τι προστέτακται; ἴωμεν δὲ ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν. ὀφθαλμῶν, φαμέν, ἐστὶν ἔργον; Ἔστιν. Ἆρ' οὖν καὶ ἀρετὴ ὀφθαλμῶν ἐστί; Καὶ ἀρετή. Τί δέ; ὤτων ἦν τι ἔργον; Ναί. Οὐκοῦν καὶ ἀρετή; Καὶ ἀρετή. Τί δὲ πάντων πέρι τῶν ἄλλων; οὐχ οὕτω; Οὕτως. Ἔχε δή. ἆρ' ἄν ποτε ὄμματα τὸ αὑτῶν ἔργον καλῶς ἀπεργάσαιντο, μὴ ἔχοντα τὴν αὑτῶν οἰκείαν ἀρετήν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς ἀρετῆς κακίαν; Καὶ πῶς ἄν; ἔφη. τυφλότητα γὰρ ἴσως λέγεις ἀντὶ τῆς ὄψεως. Ἥτις (ἦν δ' ἐγώ) αὐτῶν ἡ ἀρετή. οὐ γάρ πω τοῦτο ἐρωτῶ· ἀλλ' εἰ τῇ οἰκείᾳ μὲν ἀρετῇ τὸ αὑτῶν ἔργον εὖ ἐργάσεται τὰ ἐργαζόμενα, κακίᾳ δέ, κακῶς. Ἀληθὲς (ἔφη) τοῦτό γε λέγεις. Οὐκοῦν καὶ ὦτα στερόμενα τῆς αὑτῶν ἀρετῆς, κακῶς τὸ
G αὑτῶν ἔργον ἀπεργάσεται; Πάνυ γε. Τίθεμεν οὖν καὶ τἆλλα πάντα εἰς τὸν αὐτὸν λόγον; Ἔμοιγε δοκεῖ. Ἴθι δή, μετὰ ταῦτα τόδε σκέψαι. ψυχῆς ἐστί τι ἔργον, ὃ ἄλλῳ τῶν ὄντων οὐδ' ἂν ἑνὶ πράξαις; οἷον τὸ τοιόνδε· τὸ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄρχειν καὶ βουλεύεσθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ἔσθ' ὅτῳ ἄλλῳ ἢ ψυχῇ δικαίως ἂν αὐτὰ ἀποδοῖμεν, καὶ φαῖμεν ἴδια ἐκείνου εἶναι; Οὐδενὶ ἄλλῳ. Τί δ' αὖ τὸ ζῆν; ψυχῆς φήσομεν ἔργον εἶναι; Μάλιστά γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἀρετήν φαμέν τινα ψυχῆς εἶναι; Φαμέν. Ἆρ' οὖν ποτε, ὦ Θρασύμαχε, ψυχὴ τὰ αὑτῆς ἔργα εὖ ἀπεργάσεται, στερομένη τῆς οἰκείας ἀρετῆς; ἢ ἀδύνατον; Ἀδύνατον. Ἀνάγκη ἄρα κακῇ ψυχῇ, κακῶς ἄρχειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι· τῇ δὲ ἀγαθῇ, πάντα ταῦτα εὖ πράττειν. Ἀνάγ-
H κη. Οὐκοῦν ἀρετήν γε συνεχωρήσαμεν ψυχῆς εἶναι, δικαιοσύνην· κακίαν δέ, ἀδικίαν; Συνεχωρήσαμεν γάρ. Ἡ μὲν ἄρα δικαία ψυχὴ καὶ ὁ δίκαιος ἀνήρ, εὖ βιώσεται· κακῶς δέ, ὁ ἄδικος. Φαίνεται, ἔφη, κατὰ τὸν σὸν λόγον. Ἀλλὰ μὴν ὅ γε εὖ ζῶν, μακάριός τε καὶ εὐδαίμων· ὁ δὲ μή, τἀναντία. Πῶς γὰρ οὔ; Ὁ μὲν δίκαιος ἄρα, εὐδαίμων· ὁ δ' ἄδικος, ἄθλιος. Ἔστωσαν, ἔφη.

Ἀλλὰ μὴν

Ἀλλὰ μὴν ἄθλιόν γε εἶναι οὐ λυσιτελεῖ, εὐδαίμονα δέ. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐδέποτ᾽ ἄρα, ὦ μακάριε Θρασύμαχε, λυσιτελέστερον ἀδικία δικαιοσύνης. Ταῦτα δή σοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, εἱστιάσθω ἐν τοῖς Βενδιδείοις. Ὑπὸ σοῦ γε, ἦν δ᾽ ἐγώ, ὦ Θρασύμαχε· ἐπειδή μοι πρᾶος ἐγένου, καὶ χαλεπαίνων ἐπαύσω. οὐ μέντοι καλῶς γε εἱστίαμαι· δι᾽ ἐμαυτόν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ σέ· ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ λίχνοι, τοῦ αἰεὶ παραφερομένου ἀπογεύονται ἁρπάζοντες, πρὶν τοῦ προτέρου μετρίως ἀπολαῦσαι, καὶ ἐγώ μοι δοκῶ οὕτω, πρὶν ὃ τὸ πρῶτον ἐσκοποῦμεν εὑρεῖν, τὸ δίκαιον ὅ,τι ποτ᾽ ἐστίν, ἀφέμενος ἐκείνου, ὁρμῆσαι ἐπὶ τὸ σκέψασθαι περὶ αὐτοῦ, εἴτε κακία ἐστὶ καὶ ἀμαθία, εἴτε σοφία καὶ ἀρετή· καὶ ἐμπεσόντος αὖ ὕστερον λόγου ὅτι λυσιτελέστερον ἡ ἀδικία τῆς δικαιοσύνης, οὐκ ἀπεσχόμην τοῦ μὴ οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν ἀπ᾽ ἐκείνου. ὥστε μοι νυνὶ γέγονεν ἐκ τοῦ διαλόγου μηδὲν εἰδέναι. ὁπότε γὰρ τὸ δίκαιον μὴ οἶδα ὅ ἐστι, σχολῇ εἴσομαι εἴτε ἀρετή τις οὖσα τυγχάνει, εἴτε καὶ οὔ· καὶ πότερον ὁ ἔχων αὐτὸ οὐκ εὐδαίμων ἐστὶν, ἢ εὐδαίμων.

A prodeſt: prodeſt autem eſſe felicem. Proculdubio. Nunquam igitur, ô beate Thraſymache, vtilior erit iniuſtitia quàm iuſtitia. His epulis craſſatus fuerit in *Dionyſiis, ô Socrates. Apud te quidem comedi Thraſymache, poſtquam mitior mihi effectus es, difficiliſque eſſe ceſſaſti. Non tamen abundè veſci contigit, atque id mea quidem cauſa potius quàm tua. Nam quemadmodum epularum auidiores homines incontinentéſque rapiunt ſemper quodcunque in conuiuio ſuperfertur, guſtántq; illud antequam prioribus dapibus ſatis veſcantur, ita & ipſe, vt mihi videor, prius quā inuenirem quod principiò fuit propoſitum, quid ipſum videlicet iuſtum ſit, eo prætermiſſo ad conſiderandum me contuli, vtrum prauitas ſit & inſcitia, ſiue B ſapientia virtúſque. Ac poſtremò incidente oratione illa quæ aſſerebat, vtiliorem iniuſtitiam eſſe iuſtitia, non me continui, quin ab illo ad hoc deſcenderem. Quapropter mihi in præſentia ex hac diſputatione contingit, vt nihil norim. Quando enim iuſtum quid ſit ignoro, nullo pacto ſciam virtúſne ſit an contrà, atque vtrùm qui id poſſidet, beatus ſit, vel non beatus.

* Dianæ feſto, ex Strabone.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

PLATONIS DE REPVB. Siue, DE IVSTO: DIALOGVS SECVNDVS.

Svmma dialogi: *Primo libro ſeu dialogo poſuit Plato fundamentum diſputationis, vniuerſæque doctrinæ ſummam repræſentauit, nunc ad partes deſcendit. Primùm illuſtrat definitionem Iuſtitiæ ex ſuo contrario, nimirum Iniuſtitia. Contraria enim contrariis eluceſcunt. Deinde pulcherrimum primordium vberrimæ diſputationis de Repub. proponit, & de membris & capite eius diſtinctè agit, ſubiectis nimirum & magiſtratu. Huius naturam ita deſcribit, Vt ſit iracundus & ſagax: ac proinde valeat ad vim hoſtium propulſandam, improbíſque ciuibus infligendum ſupplicium, magna quadam animi vehementia: ſuóſque ſub legum præſidio pacatè contineat, boníſque etiam præmia ſtatuat pro meritis. Illius inſtitutionis duas partes facit Muſicā & Gymnaſticen: quarum domina eſt Religio: de qua ita agit vt ſui temporis ſuperſtitionem refutet, veram tamen religionem, vtpote quam ignorabat, minimè doceat.*

Ἐγὼ μὲν οὖν, ταῦτα εἰπών, ᾤμην λόγου ἀπηλλάχθαι· τὸ δ᾽ ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε, προοίμιον. ὁ γὰρ Γλαύκων ἀεί τε ἀνδρειότατος ὢν τυγχάνει πρὸς ἅπαντα, καὶ δὴ καὶ τότε τοῦ Θρασυμάχου τὴν ἀπόρρησιν οὐκ ἀπεδέξατο, ἀλλ᾽ ἔφη, Ὦ Σώκρατες, πότερον ἡμᾶς βούλει δοκεῖν πεπεικέναι, ἢ ὡς ἀληθῶς πεῖσαι, ὅτι παντὶ τρόπῳ ἄμεινόν ἐστι δίκαιον εἶναι ἢ ἄδικον; Ὡς ἀληθῶς (εἶπον) ἔγωγ᾽ ἂν ἑλοίμην, εἰ ἐπ᾽ ἐμοὶ εἴη. Οὐ τοίνυν (ἔφη) ποιεῖς ὃ βούλει. λέγε γάρ μοι, ἆρά σοι δοκεῖ τοιόνδε τι εἶναι ἀγαθόν, ὃ δεξαίμεθ᾽ ἂν ἔχειν, οὐ τῶν ἀποβαινόντων ἐφιέμενοι, ἀλλ᾽ αὐτὸ αὑτοῦ ἕνεκα ἀσπαζόμενοι; οἷον τὸ χαίρειν, καὶ αἱ ἡδοναὶ ὅσαι ἀβλαβεῖς· κἂν μηδὲν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διὰ ταύτας γίγνηται ἄλλο, ἢ χαίρειν ἔχοντα. Ἔμοιγε (ἦν δ᾽ ἐγώ) δοκεῖ τι εἶναι τοιοῦτον. Τί δέ; ὃ αὐτό τε αὑτοῦ χάριν ἀγαπῶμεν, καὶ τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ γιγνομένων; οἷον αὖ τὸ φρονεῖν, καὶ τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ ὑγιαίνειν. τὰ γάρ τοιαῦτά που δι᾽ ἀμφότερα ἀσπαζόμεθα. Ναί, εἶπον. Τρίτον δὲ ὁρᾷς τι (ἔφη) εἶδος ἀγαθοῦ, ἐν ᾧ τὸ γυμνάζεσθαι, καὶ τὸ κάμνοντα ἰατρεύεσθαι; καὶ ἰάτρευσίς τε, καὶ ὁ ἄλλος χρηματισμός; ταῦτα γάρ, ἐπίπονα φαῖμεν ἄν, ὠφελεῖν δὲ ἡμᾶς. καὶ αὐτὰ μὲν ἑαυτῶν ἕνεκα οὐκ ἂν δεξαίμεθα ἔχειν, τῶν δὲ μισθῶν τε χάριν καὶ τῶν ἄλλων ὅσα γίγνεται ἀπ᾽ αὐτῶν. Ἔστι γὰρ οὖν (ἔφην) καὶ τοῦτο τρίτον. ἀλλὰ τί δή; ἐν ποίῳ (ἔφη) τούτων τὴν δικαιοσύνην τίθης; Ἐγὼ μὲν οἶμαι (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἐν τῷ καλλίστῳ· ὃ καὶ δι᾽ αὑτὸ καὶ διὰ τὰ γιγνόμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἀγαπητέον τῷ μέλλοντι μακαρίῳ ἔσεσθαι. Οὐ τοίνυν δοκεῖ (ἔφη) τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ τοῦ ἐπιπόνου εἴδους, ὃ μισθῶν ἕνεκα καὶ εὐδοκιμήσεων, διὰ δόξαν ἐπιτηδευτέον· αὐτὸ δὲ δι᾽ αὑτὸ φευκτέον, ὡς ὂν χαλεπόν. Οἶδα (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὅτι οὕτω δοκεῖ· καὶ πάλαι ὑπὸ Θρασυμάχου ὡς τοιοῦτον ὂν ψέγεται, ἀδικία δ᾽ ἐπαινεῖται· ἀλλ᾽ ἐγώ τις, ὡς ἔοικε, δυσμαθής. Ἴθι δή (ἔφη) ἄκουσον καὶ ἐμοῦ, ἐάν σοι ταυτὰ δοκῇ. Θρασύμαχος γάρ μοι φαίνεται πρῳαίτερον τοῦ δέοντος ὑπὸ σοῦ ὥσπερ ὄφις κηληθῆναι. ἐμοὶ δ᾽ οὔπω κατὰ νοῦν ἡ ἀπόδειξις γέγονε περὶ ἑκατέρου. ἐπιθυμῶ γὰρ ἀκοῦσαι τί τ᾽ ἐστὶν ἑκάτερον, καὶ τίνα ἔχει δύναμιν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ἐνὸν ἐν τῇ ψυχῇ· τοὺς δὲ μισθοὺς καὶ τὰ γιγνόμενα ἀπ᾽ αὐτῶν ἐᾶσαι χαίρειν. οὑτωσὶ οὖν ποιήσω, ἐὰν καί σοι δοκῇ· ἐπανανεώσομαι τὸν Θρασυμάχου λόγον· καὶ πρῶτον μὲν ἐρῶ, δικαιοσύνην οἷον εἶναί φασι καὶ ὅθεν γεγονέναι· δεύτερον δέ, ὅτι πάντες αὐτὸ οἱ ἐπιτηδεύοντες, ἄκοντες ἐπιτηδεύουσιν, ὡς ἀναγκαῖον, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ἀγαθόν· τρίτον δέ, ὅτι εἰκότως αὐτὸ δρῶσι. πολὺ γὰρ ἀμείνων ἄρα ὁ τοῦ ἀδίκου ἢ ὁ τοῦ δικαίου βίος, ὡς λέγουσιν. ἐπεὶ ἔμοιγε, ὦ Σώκρατες, ἔτι οὐ δοκεῖ οὕτως. ἀπορῶ μέντοι, διατεθρυλημένος τὰ ὦτα, ἀκούων Θρασυμάχου καὶ μυρίων ἄλλων. τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης λόγον, ὡς ἄμεινον ἀδικίας, οὐδενός πω ἀκήκοα ὡς βούλομαι. βούλομαι δὲ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ἐγκωμιαζόμενον ἀκοῦσαι.

C Hæc quum dixiſſem, à diſputatione liberatum me eſſe putabam: verùm hoc, vt videtur, proœmium modò fuit. Glauco enim & ſemper aliàs vir certè ad omnia fortiſſimus, & tunc quidem Thraſymachi defatigationem haud probauit, ſed dixit: Vtrum, ô Socrates, nobis perſuaſiſſe videri cupis, an reuera perſuadere, quòd omnino præſtet iuſtum eſſe quàm iniuſtum? Ego quidem, ſi in mea optione eſſet, reuera perſuadere mallem. Non igitur facis, inquit, quod vis. Dic enim mihi, videtúrne tibi huiuſmodi aliquid eſſe bonum, quod quidem eligeremus, haud certè quæ ex eo ſequantur cupientes, ſed ipſum gratia ipſius amantes? quemadmodum gaudere, & voluptates quæcūque ſine nocumento ſunt, & quæ in poſterum nihil præter gaudium allatu-D ræ ſint eas habenti. Mihi ſanè videtur, inquam, eſſe aliquid tale. Quid autem? eſtne aliquid, quod & ipſum gratia ipſius, & eorum quæ ab eo fluunt, amemus? Quemadmodum ſapere, videre, valere, hæc enim huiuſmodi propter vtrunque amplectimur. Certè, inquam. Tertium autem vides, inquit, genus boni, in quo eſt exerceri, ægrotantem curari, medicationémque & pecuniariam exercere? Hæc vtique laborioſa fatemur eſſe, prodeſſe autem nobis. Et ipſa quidem ſui gratia nunquam expeteremus, ſed quæſtus & aliorum quæ ab eis proficiſcuntur gratia. Eſt hoc planè, inquam, genus tertiū. Quid tum? In quónam iſtorum, inquit, iuſtitiam ponis? Mea quidem ſententia in pulcherrimo, quòd tam propter ſeipſum quàm propter ea quę efficit, ab eo qui beatus ſit futurus, expetitur. Haud ita multis E videtur, ſed laborioſi generis eſſe, quod quidem propter præmia & honores & gloriam ſit expetendum, propter ſeipſum autem tanquam difficile fugiendum. Noui equidē iſthuc multis videri, quocirca iampridē à Thraſymacho quaſi tale quiddam ſit, vituperatur: iuſtitia verò laudatur, ſed ego hebes ſum, vt videor. Age itaque & me audi, inquit, ſi tibi quoque hæc videantur. Thraſymachus nempe prius quàm oportet tanquam ſerpens carminibus delinitus abs te fuiſſe videtur. Mihi autem nondum ex ſententia vtrunque demonſtratum eſt. Cupio enim audire quid ſit vtrunque & qualem vim habeat ipſum ſecundum ſeipſum exiſtens in animo: pręmia verò, & quę ex ipſis proueniunt, mittere. Sic igitur faciam, ſi & tibi placet. Renouabo equidem Thraſymachi orationem, & primùm dicam cuiuſmodi iuſtitiam eſſe dicant, & vnde exortam fuiſſe F velint. Secundo verò loco, omnes quicunque iuſtitiam colunt, inuitos quodam modo eam ſequi, tanquam rem neceſſariam, ſed non bonam. Tertio, meritò id agere. Multo ergo melior iniuſti vita quàm iuſti, vt tradunt. Mihi quidem, ô Socrates, nō ita videt. Ambigo tñ plerūq., quia obtūdor quotidie Thraſymachū alióſq. innumeros audiens. Orationē verò ꝓ ipſa iuſtitia ꝙ melior q̄ iniuſtitia ſit, ex nullo adhuc audiui vt vellem. Cuperem quippe iuſtitiam ipſam ſecundum ſeipſam audire laudatam,

maximè verò ex te hoc me arbitror auditurū. Quapropter dicam latius iniuſtam vitam laudans,dicendóque oſtendam, tibi quónam maximè modo audire te velim, vituperantem quidem iniuſtitiam, iuſtitiam verò laudantem. Sed vide an hoc tibi placeat.Maximè, inquam, omnium: de qua enim re quis ſanæ mentis libentius & audiat & dicat. Præclarè, inquit, loqueris. Enimuerò quot primum de hoc dicere pollicitus ſum, iam audi quale ſit,& vnde ſit orta iuſtitia. Natura quidem dicunt iniuriam facere bonum eſſe, iniuria autem affici malum, ſed longè plus mali eſſe in patiendo iniuriam,quàm in inferendo,boni. Quamobrem poſtquàm viciſſim iniuriam & intulerint & acceperint,& vtrũque guſtauerint,qui nequeunt vitare illud,conſequi operæpretium fore ducunt,vt ita inter ſe paſciſcantur, vt neque inferri, neque accipi poſſit iniuria:hincque volunt originem habuiſſe leges,placitáque ipſarum,&hinc nominata eſſe præcepta legum legitima atque iuſta.Hanc itaque iuſtitiæ originem & ſubſtantiam eſſe volunt, quæ media quodammodo ſit optimum inter & peſſimum. Quandoquidem optimum eſt inferre iniuriam,nec dare pœnas: peſſimum verò pati,nec vlciſci poſſe.Iuſtum ergo horum in medio conſtitutum amari non tanquam bonum:ſed ex imbecillitate iniuriā inferendi, tanquam iniuriarum inferendarum obſtaculum. Eum ſanè qui hoc efficere poſſit,verèque ſit vir,cum alio paſciſci nunquam decernereque ne vltro citróque iniuria inferatur,alioquin inſaniret.Hæc eſt,ô Socrates,natura iuſtitiæ atque huiuſmodi & ex talibus,vt ferunt,progenita.Quòd autem qui iuſtitiam ſeruant,inuiti id agant,cùm iniuriam inferre nequeant,planè perſpiceremus, ſi tale quiddam animo fingeremus: ſi vtrique licentiam largiremur quodcunque liberet agēdi, & iuſto pariter & iniuſto:deinde ponè ſequeremur: explorantes quò rapiat vtrunque libido:deprehēderemus profectò iuſtum plus habēdi auiditate compulſum ad eadem ſe atque iniuſtum conferre.Hoc ſiquidem natura omnis vt bonum expetit, lege autem ac vi ad æqualitatem ſeruandam ducitur.Erit autem licentia quam dico,talis iſtis ſi detur, qualem aliquando ferunt fuiſſe Gygæ Lydi progenitori:fuiſſe enim ipſum ferunt mercenarium paſtorem eius qui tunc Lydis imperabat. Magna autem imbrium tempeſtate exorta,motáque terra ferunt terram hiatum feciſſe in ea regione, vbi ille armenta paſcebat. Quæ cùm vidiſſet,mirabundus in hiatum deſcendit, conſpexítque & alia quæ fabulantur miranda, & equum æneum concauum, cuius in lateribus fores erant,quibus apertis, hominis mortui vidit corpus magnitudine inuſitata. hoc nihil habebat aliud præter aureum digito anulum.Quem vt detraxit,abiit, ac tum in concilium paſtorum ſe recipit:quod ea re fieri ſolebat vt de rebus peculij ad regem per ſingulos menſes referrēt,iuxtáque alios aſſedit.Acciditque vt cùm fortè palam eius annuli ad palmam cōuertiſſet,à nullo videretur,aliíque de illo tāquam abſente loquerentur.Admiratus ergo,denuò contrectans annulum,palam in lucem conuertit,quo facto,rurſus apparuit.Hoc ille animaduertens,diligentius periculum fecit, vtrum hāc anulus vim haberet:atque ita illi cōpertum fuit,quòd verſa ad ſe gemma à nemine videretur: verſa autem ad alios, conſpicuus fieret.Quod quidem expertus,curauit vt legatus ad regē vnà cum aliis mitteretur,profectúſque vxorem eius ſtuprauit, & de rege interficiendo cum ea conſiliū iniit,quo cæſo, regnū occupauit. Si igitur duo tales anuli eſſent:alterúmq; iuſtus,iniuſtus alterum poſſideret ac ferret,nullus profectò eſſet, vt videtur,adeo adamantinus, vt in ipſa iuſtitia permaneret, & ab alienis abſtinere vellet,cùm liceret illi ex foro intrepidè quodcunque vellet arripere,ingredíque alienas domos,& pro libidine cum quouis congredi,& interficere,& ex carcere quemlibet ſoluere, & alia, quaſi par deo ſit,inter homines facere. Hæc igit̄ cùm vterq; faceret, nequaquam alter ab altero in agendo differret,ſed ambo eòdem tenderent.Quæ quidem maxima eſſe poteſt coniectura,neminem volentem,imò inuitum eſſe iuſtum,quaſi id per ſe,& priuatim non ſit bonum. Quoniam vbicunque iniuſtè agere quiſque ſe poſſe confidit, agit protinus,prodeſſe enim quiſque priuatim multo magis exiſtimat iniuſtitiam quàm iuſtitiam:rectéque ſentit quiſquis ita iudicat,vt ſermonis huius perhibent autores.Quòd ſi quis huiuſmodi facultatem nactus,velit ab iniuſtitia abſtinere,neque aliena tangat,infeliciſſimus & ſtolidiſſimus apud eos qui hoc aduerterent,putaretur,laudarent tamen illum alij coram aliis, ſeſe mutuò decipientes,quia maximè timent ne afficiantur iniuria.Atque hæc quidem ita ſint dicta. Vitam verò vtriuſque, iuſti videlicet & iniuſti,ita planè diiudicabimus, ſi iuſtiſſimum virum ſeorſum & iniuſtiſſimum diſtinguemus, aliter verò nequaquam. Sit autem hæc diſcretio talis, vt nihil auferamus iniuſtitiæ ab iniuſto: neque quicquam ab iuſto iuſtitiæ, ſed perfectum vtrunque in ſuo ſtudio ponamus. Primùm igitur iniuſtus tanquam optimi artifices, faciat: videlicet quemadmodum gubernator ſummus vel medicus, quæ in arte ſua confici poſſunt,& quæ non poſſunt, ſentit: & illa quidem

A μάλιστα δ' οἶμαι ἂν σοῦ πυθέσθαι. διὸ κατατείνας ἐρῶ, τὸν ἄδικον βίον ἐπαινῶν. εἰπὼν δὲ, ἐνδείξομαί σοι ὃν τρόπον αὖ βούλομαι καὶ σοῦ ἀκούειν ἀδικίαν μὲν ψέγοντος, δικαιοσύνην δὲ ἐπαινοῦντος. ἀλλ' ὅρα εἴ σοι βουλομένῳ εἴη ἃ λέγω. Πάντων μάλιστα, ἦν δ' ἐγώ. περὶ γὰρ τίνος ἂν μᾶλλον πολλάκις τις νοῦν ἔχων χαίροι λέγων καὶ ἀκούων; Κάλλιστα (ἔφη) λέγεις· καὶ ὃ πρῶτον ἔφην ἐρεῖν, περὶ τούτου ἄκουε, τί τε ὂν τυγχάνει καὶ ὅθεν γέγονε δικαιοσύνη. πεφυκέναι γὰρ δή φασι, τὸ μὲν ἀδικεῖν, ἀγαθόν· τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι, κακόν. πλέονι δὲ κακῷ ὑπερβάλλειν τὸ ἀδικεῖσθαι, ἢ ἀγαθῷ τὸ ἀδικεῖν. ὥστ' ἐπειδὰν ἀλλήλους ἀδικῶσί τε καὶ ἀδικῶνται, καὶ ἀμφοτέρων γεύωνται, τοῖς μὴ δυναμένοις τὸ μὲν ἐκφεύ-

B γειν, τὸ δὲ αἱρεῖν, δοκεῖ λυσιτελεῖν ξυνθέσθαι ἀλλήλοις, μήτ' ἀδικεῖν μήτ' ἀδικεῖσθαι· καὶ ἐντεῦθεν δὴ ἄρξασθαι νόμους τίθεσθαι, καὶ ξυνθήκας αὐτῶν· καὶ ὀνομάσαι τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπίταγμα, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον. καὶ εἶναι δὴ ταύτην γένεσίν τε καὶ οὐσίαν δικαιοσύνης, μεταξὺ οὖσαν τοῦ μὲν, ἀρίστου ὄντος, ἐὰν ἀδικῶν μὴ διδῷ δίκην· τοῦ δὲ, κακίστου, ἐὰν ἀδικούμενος τιμωρεῖσθαι ἀδύνατος ᾖ. τὸ δὲ δίκαιον ἐν μέσῳ ὂν τούτων ἀμφοτέρων, ἀγαπᾶσθαι, οὐχ ὡς ἀγαθὸν, ἀλλ' ὡς ἀρρωστίᾳ τοῦ ἀδικεῖν τιμώμενον. ἐπεὶ τὸν δυνάμενον αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, οὐδ' ἂν ἑνί ποτε ξυνθέσθαι τὸ μήτε ἀδικεῖν, μήτε ἀδικεῖσθαι. μαίνεσθαι γὰρ ἄν. ἡ μὲν γ' οὖν δὴ φύσις δικαιοσύνης, ὦ Σώκρατες, αὕτη τε καὶ τοιαύ-

C τη· καὶ ἐξ ὧν πέφυκε, τοιαῦτα, ὡς ὁ λόγος. ὡς δὲ καὶ οἱ ἐπιτηδεύοντες, ἀδυναμίᾳ τοῦ ἀδικεῖν, ἄκοντες αὐτὸ ἐπιτηδεύουσι, μάλιστ' ἂν αἰσθοίμεθα, εἰ τοιόνδε ποιήσαιμεν τῇ διανοίᾳ· δόντες ἐξουσίαν ἑκατέρῳ ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούληται, τῷ τε δικαίῳ καὶ τῷ ἀδίκῳ, εἶτ' ἐπακολουθήσαιμεν θεώμενοι ποῖ ἡ ἐπιθυμία ἑκάτερον ἄξει. ἐπ' αὐτοφώρῳ οὖν λάβοιμεν ἂν τὸν δίκαιον τῷ ἀδίκῳ εἰς ταυτὸν ἰόντα, διὰ τὴν πλεονεξίαν· ὃ πᾶσα φύσις διώκειν πέφυκεν ὡς ἀγαθὸν, νόμῳ δὲ βίᾳ παράγεται ἐπὶ τὴν τοῦ ἴσου τιμήν. εἴη δ' ἂν ἡ ἐξουσία ἣν λέγω, τοιάδε μάλιστα, εἰ αὐτοῖς γένοιτο οἵαν ποτέ φασι δύναμιν τῷ Γύγου τοῦ Λυδοῦ προγόνῳ γενέσθαι. εἶναι μὲν γὰρ αὐτὸν ποιμένα θητεύοντα παρὰ τῷ τότε Λυδίας ἄρχοντι· ὄμ-

D βρου δὲ πολλοῦ γενομένου καὶ σεισμοῦ, ῥαγῆναί τι τῆς γῆς, καὶ γενέσθαι χάσμα κατὰ τὸν τόπον ᾗ ἔνεμεν. ἰδόντα δὲ καὶ θαυμάσαντα, καταβῆναι, καὶ ἰδεῖν ἄλλα τε δὴ ἃ μυθολογοῦσι θαυμαστὰ, καὶ ἵππον χαλκοῦν κοῖλον, θυρίδας ἔχοντα· καθ' ἃς ἐγκύψαντα, ἰδεῖν ἐνόντα νεκρὸν, ὡς φαίνεσθαι, μείζω ἢ κατ' ἄνθρωπον. τοῦτον δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν, περὶ δὲ τῇ χειρὶ χρυσοῦν δακτύλιον φέρειν· ὃν περιελόμενον ἐκβῆναι. συλλόγου δὲ γενομένου τοῖς ποιμέσιν εἰωθότος, ἵν' ἐξαγγέλλοιεν κατὰ μῆνα τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τὰ ποίμνια, ἀφικέσθαι καὶ ἐκεῖνον, ἔχοντα τὸν δακτύλιον. καθήμενον οὖν μετὰ τῶν ἄλλων, τυχεῖν τὴν σφενδόνην τοῦ δακτυλίου περιαγαγόντα πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὸ εἴσω τῆς χειρός. τούτου δὲ γενομένου, ἀ-

E φανῆ αὐτὸν γενέσθαι τοῖς παρακαθημένοις, καὶ διαλέγεσθαι ὡς περὶ οἰχομένου. καὶ τὸν θαυμάζειν τε, καὶ πάλιν ἐπιψηλαφῶντα τὸν δακτύλιον, στρέψαι ἔξω τὴν σφενδόνην· καὶ στρέψαντα, φανερὸν γενέσθαι. καὶ τοῦτο ἐννοήσαντα, ἀποπειρᾶσθαι τοῦ δακτυλίου εἰ ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν· καὶ αὐτῷ οὕτω συμβαίνειν, στρέφοντι μὲν εἴσω τὴν σφενδόνην, ἀδήλῳ γίγνεσθαι· ἔξω δὲ, δήλῳ. αἰσθόμενον δὲ, εὐθὺς διαπράξασθαι τῶν ἀγγέλων γενέσθαι τῶν περὶ τὸν βασιλέα. ἐλθόντα δὲ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μοιχεύσαντα, μετ' ἐκείνης ἐπιθέμενον τῷ βασιλεῖ, ἀποκτεῖναι, καὶ τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν. εἰ οὖν δύο τοιούτω δακτυλίω γενοίσθην, καὶ τὸν μὲν ὁ δίκαιος

F περιθεῖτο, τὸν δὲ ὁ ἄδικος, οὐδεὶς ἂν γένοιτο, ὡς δόξειεν, οὕτως ἀδαμάντινος, ὃς ἂν μείνειεν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ, καὶ τολμήσειεν ἀπέχεσθαι τῶν ἀλλοτρίων, καὶ μὴ ἅπτεσθαι· ἐξὸν αὐτῷ καὶ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀδεῶς ὅ,τι βούλοιτο λαμβάνειν, καὶ εἰσιόντι εἰς τὰς οἰκίας, συγγίνεσθαι ὅτῳ βούλοιτο, καὶ ἀποκτιννύναι καὶ ἐκ δεσμῶν λύειν οὕστινας βούλοιτο· καὶ τἆλλα πράττειν, ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἰσόθεον ὄντα. οὕτω δὲ δρῶν, οὐδὲν ἂν διάφορον τοῦ ἑτέρου ποιοῖ, ἀλλ' ἐπὶ ταυτὸν ἴοιεν ἀμφότεροι. καίτοι μέγα τοῦτο τεκμήριον ἂν φαίη τις ὅτι οὐδεὶς ἑκὼν δίκαιος, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος· ὡς οὐκ ἀγαθοῦ ἰδίᾳ ὄντος. ἐπεὶ ὅπου γ' ἂν οἴηται ἕκαστος οἷός τ' ἔσεσθαι ἀδικεῖν, ἀδικεῖ. λυσιτελεῖν γὰρ δὴ οἴεται πᾶς ἀνὴρ

G πολὺ μᾶλλον ἰδίᾳ τὴν ἀδικίαν τῆς δικαιοσύνης· ἀληθῆ οἰόμενος, ὥς φησιν ὁ περὶ τοῦ τοιούτου λόγου λέγων. ἐπεὶ εἴ τις τοιαύτης ἐξουσίας ἐπιλαβόμενος, μηδέν ποτε ἐθέλοι ἀδικῆσαι, μηδὲ ἅψαιτο τῶν ἀλλοτρίων, ἀθλιώτατος μὲν ἂν δόξειεν εἶναι τοῖς αἰσθανομένοις καὶ ἀνοητότατος, ἐπαινοῖεν δ' ἂν αὐτὸν ἀλλήλων ἐναντίον, ἐξαπατῶντες ἀλλήλους, διὰ τὸν τοῦ ἀδικεῖσθαι φόβον. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω. τὴν δὲ κρίσιν αὐτοῖν τοῦ βίου περὶ ὧν λέγομεν, ἐὰν διαστησώμεθα τόν τε δικαιότατον καὶ τὸν ἀδικώτατον, οἷοί τ' ἐσόμεθα κρῖναι ὀρθῶς· εἰ δὲ μὴ, οὔ. τίς οὖν δὴ ἡ διάστασις ἥδε; μηδὲν ἀφαιρῶμεν μήτε τοῦ ἀδίκου, ἀ-

H πὸ τῆς ἀδικίας, μήτε τοῦ δικαίου, ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ τέλεον ἑκάτερον εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα τιθῶμεν. πρῶτον μὲν οὖν ὁ ἄδικος, ὥσπερ οἱ δεινοὶ δημιουργοὶ, ποιείτω. οἷον, κυβερνήτης ἄκρος, ἢ ἰατρὸς, τά τε ἀδύνατα ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὰ δυνατὰ διαισθάνεται, καὶ

τοῖς μὲν ἐπιχειρεῖ, τὰ δὲ ἐᾷ. ἔτι δὲ ἐὰν ἄρα τι σφαλῇ, ἱκανὸς ἐπανορθοῦσθαι. οὕτω καὶ ὁ ἄδικος, ἐπιχειρῶν ὀρθῶς τοῖς ἀδικήμασι, λανθανέτω, εἰ μέλλει σφόδρα ἄδικος εἶναι. τὸν ἁλισκόμενον δὲ, φαῦλον ἡγητέον. ἐσχάτη γὰρ ἀδικία, δοκεῖν δίκαιον εἶναι, μὴ ὄντα. δοτέον οὖν τῷ τελέως ἀδίκῳ τὴν τελεωτάτην ἀδικίαν, καὶ οὐκ ἀφαιρετέον· ἀλλ' ἐατέον, τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα τὴν μεγίστην δόξαν αὐτῷ παρεσκευακέναι εἰς δικαιοσύνην· καὶ ἐὰν ἄρα σφαλῇ καί τι, ἐπανορθοῦσθαι δυνατῷ εἶναι· λέγειν τε ἱκανῷ ὄντι πρὸς τὸ πείθειν, ἐάν τι μηνύηται τῶν ἀδικημάτων, καὶ βιάσασθαι ὅσα ἂν βίας δέηται, διά τε ἀνδρείαν καὶ ῥώμην, καὶ διὰ παρασκευὴν φίλων καὶ οὐσίας. τοῦτον δὲ τοιοῦτον θέντες, τὸν δίκαιον παρ' αὐτὸν ἱστῶμεν τῷ λόγῳ, ἄνδρα ἁπλοῦν καὶ γενναῖον, κατ' Αἰσχύλον, οὐ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι ἀγαθὸν ἐθέλοντα. ἀφαιρετέον δὴ τὸ δοκεῖν. εἰ γὰρ δόξει δίκαιος εἶναι, ἔσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαὶ, δοκοῦντι τοιούτῳ εἶναι. ἄδηλον οὖν εἴτε τοῦ δικαίου, εἴτε τῶν δωρεῶν τε καὶ τιμῶν ἕνεκα, τοιοῦτος εἴη. γυμνωτέος δὴ πάντων, πλὴν δικαιοσύνης, καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος τῷ προτέρῳ. μηδὲν γὰρ ἀδικῶν, δόξαν ἐχέτω τὴν μεγίστην ἀδικίας· ἵν' ᾖ βεβασανισμένος εἰς δικαιοσύνην, τῷ μὴ τέγγεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς γιγνομένων. ἀλλ' ἴτω ἀμετάστατος μέχρι θανάτου· δοκῶν μὲν εἶναι ἄδικος διὰ βίου, ὢν δὲ δίκαιος. ἵν' ἀμφότεροι εἰς τὸ ἔσχατον ἐληλυθότες, ὁ μὲν, δικαιοσύνης, ὁ δὲ, ἀδικίας, κρίνωνται ὁπότερος αὐτοῖν εὐδαιμονέστερος. Βαβαὶ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Γλαύκων, ὡς ἐρρωμένως ἑκάτερον, ὥσπερ ἀνδριάντα, εἰς τὴν κρίσιν ἐκκαθαίρεις τοῖν ἀνδροῖν. Ὡς μάλιστ', ἔφη, δύναμαι. ὄντοιν δὲ τοιούτοιν, οὐδὲν ἔτι, ὡς ἐγῷμαι, χαλεπὸν ἐπεξελθεῖν τῷ λόγῳ οἷος ἑκάτερον βίος ἐπιμένει. λεκτέον οὖν. καὶ δὴ κἂν ἀγροικοτέρως λέγηται, μὴ ἐμὲ οἴου λέγειν, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τοὺς ἐπαινοῦντας πρὸ δικαιοσύνης ἀδικίαν. ἐροῦσι δὲ τάδε· ὅτι οὕτω διακείμενος ὁ δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται, δεδήσεται, ἐκκαυθήσεται τὼ ὀφθαλμώ. τελευτῶν, πάντα κακὰ παθὼν, ἀνασχινδυλευθήσεται· καὶ γνώσεται ὅτι οὐκ εἶναι δίκαιον ἀλλὰ δοκεῖν δεῖ ἐθέλειν. τὸ δὲ τοῦ Αἰσχύλου πολὺ ἦν ἄρα ὀρθότερον λέγειν κατὰ τοῦ ἀδίκου. τῷ ὄντι γὰρ φήσουσι τὸν ἄδικον, ἅτε ἐπιτηδεύοντα πρᾶγμα ἀληθείας ἐχόμενον, καὶ οὐ πρὸς δόξαν ζῶντα, οὐ δοκεῖν ἄδικον ἀλλ' εἶναι ἐθέλειν,

Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενον,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

πρῶτον μὲν ἄρχειν ἐν τῇ πόλει, δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι, ἔπειτα γαμεῖν ὁπόθεν ἂν βούλοιτο, ἐκδιδόναι εἰς οὓς ἂν βούληται ξυμβάλλειν, κοινωνεῖν οἷς ἂν ἐθέλοι· καὶ παρὰ ταῦτα πάντα, ὠφελεῖσθαι κερδαίνοντα τῷ μὴ δυσχεραίνειν τὸ ἀδικεῖν. εἰς ἀγῶνας τοίνυν ἰόντα, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ περιγίγνεσθαι καὶ πλεονεκτεῖν τῶν ἐχθρῶν. πλεονεκτοῦντα δὲ, πλουτεῖν, καὶ τοὺς τε φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς βλάπτειν· καὶ θεοῖς θυσίας καὶ ἀναθήματα ἱκανῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς θύειν τε καὶ ἀνατιθέναι, καὶ θεραπεύειν τοῦ δικαίου πολὺ ἄμεινον τοὺς θεοὺς, καὶ τῶν ἀνθρώπων οὓς ἂν βούληται. ὥστε καὶ θεοφιλέστερον αὐτὸν εἶναι μᾶλλον προσήκειν ἐκ τῶν εἰκότων, ἢ τὸν δίκαιον. Οὕτω φασὶν, ὦ Σώκρατες, παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων τῷ ἀδίκῳ παρεσκευάσθαι τὸν βίον ἄμεινον ἢ τῷ δικαίῳ. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Γλαύκωνος, ἐγὼ μὲν ἐν νῷ εἶχόν τι λέγειν πρὸς ταῦτα· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀδείμαντος, Οὔτι που οἴει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς εἰρῆσθαι περὶ τοῦ λόγου; ἀλλὰ τί μήν; εἶπον. Αὐτὸ (ἦ δ' ὅς) οὐκ εἴρηται ὃ μάλιστα ἔδει ῥηθῆναι. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. ὥστε καὶ σὺ, εἴ τι ὅδε ἐλλείπει, ἐπάμυνε. καίτοι ἐμέ γε ἱκανὰ καὶ τὰ ὑπὸ τούτου ῥηθέντα καταπαλαῖσαι, καὶ ἀδύνατον ποιῆσαι βοηθεῖν δικαιοσύνῃ. Καὶ ὅς, Οὐδὲν, ἔφη, λέγεις. ἀλλ' ἔτι καὶ τάδε ἄκουε. δεῖ γὰρ διελθεῖν ἡμᾶς καὶ τοὺς ἐναντίους λόγους ὧν ὅδε εἶπεν· οἳ δικαιοσύνην μὲν ἐπαινοῦσιν, ἀδικίαν δὲ ψέγουσιν. ἵν' ᾖ σαφέστερον ὅ μοι δοκεῖ βούλεσθαι Γλαύκων. λέγουσι δέ που καὶ παρακελεύονται πατέρες τε υἱέσι, καὶ πάντες οἱ τινῶν κηδόμενοι, ὡς χρὴ δίκαιον εἶναι· οὐκ αὐτὸ δικαιοσύνην ἐπαινοῦντες, ἀλλὰ τὰς ἀπ' αὐτῆς εὐδοκιμήσεις· ἵνα δοκοῦντι δικαίῳ εἶναι γίγνηται ἀπὸ τῆς δόξης, ἀρχαί τε καὶ γάμοι, καὶ ὅσαπερ Γλαύκων διῆλθεν ἄρτι, ἀπὸ τοῦ εὐδοκιμεῖν ὄντα τῷ δικαίῳ. ἐπιπλέον δὲ οὗτοι τὰ τῶν δοξῶν λέγουσι. τὰς γὰρ παρὰ θεῶν εὐδοκιμήσεις ἐμβάλλοντες, ἄφθονα ἔχουσι λέγειν ἀγαθὰ τοῖς ὁσίοις, ἅ φασι θεοὺς διδόναι· ὥσπερ ὁ γενναῖος Ἡσίοδός τε καὶ Ὅμηρός φασιν· ὁ μὲν, τὰς δρῦς τοῖς δικαίοις τοὺς θεοὺς ποιεῖν, Ἄκρας μέν τε, φέρειν βαλάνους· μέσσας δὲ, μελίσσας. Εἰροπόκοι δ' ὄϊες μαλλοῖς καταβεβρίθασι. καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ ἀγαθὰ τούτων ἐχόμενα. παραπλήσια δὲ καὶ ὁ ἕτερος, Ὥστε τευ (γάρ φησιν) ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς Εὐδικίας ἀνέχῃσι. φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ· Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς. Μουσαῖος δὲ τούτων νεανικώτερα τἀγαθὰ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, παρὰ θεῶν διδόασι τοῖς δικαίοις. εἰς ᾅδου γὰρ ἀγαγόντες τῷ λόγῳ, καὶ κατακλίναντες, καὶ συμπόσιον τῶν ὁσίων κατασκευάσαντες, ἐστεφανωμένους ποιοῦσι τὸν ἅπαντα χρόνον ἤδη διάγειν μεθύοντας· ἡγησάμενοι κάλλιστον ἀρετῆς μισθὸν μέθην αἰώνιον. οἱ δ' ἔτι τούτων μακροτέρους ἀποτείνουσι μισθοὺς

A aggreditur, iſta relinquit, & ſi qua præterea in re peccauerit, corrigere poteſt: ita & iniuſtus rectè iniurias aggrediens, lateat, ſi maximè iniuſtus futurus eſt. Sin autem deprehenſus fuerit, iners exiſtimandus eſt. Extrema enim iniuſtitia eſt, iuſtum videri eum qui non ſit iuſtus. Danda eſt igitur iuſtiſſimo perfectiſſima iniuſtitia, neque auferenda: ſed permittendum vt is qui eſt iniuſtiſſimus, apud omnes iuſti habeat opinionem, & ſi qua in re peccarit, corrigere poſſit, ſitque ad perſuadendum idoneus, ſi quid de ipſo mali facinoris nũciatur, & ad vim
B ſi opus fuerit, inferendam fortitudine & robore opúmque & amicorum copia. Cùm hunc talem finxerimus, iuxta ipſum virum ponamus iuſtum, ſimplicem hominem & ingenuum, qui vt ſcriptum eſt ab Æſchylo non videri, ſed eſſe bonus ſtudeat. Remouenda quippe ab eo iuſtitiæ omnis opinio, ne iuſtus cuiquam videatur. Si enim videbitur iuſtus eſſe, aderunt illi honores & præmia. Incertum igitur erit, iuſtíne, an honorum munerúmque gratia talis ſit. Priuandus itaque rebus omnibus præterquam iuſtitia, atque ita ponendus, vt ſuperiori contrarius ſit: nihil enim iniuſtè agens, iniuſtiſſimus eſſe credatur: vt quaſi quodam examine ad iuſtitiam ſit proba-
C tus, ex eo quòd nec infamia, nec his rebus quæ eam ſequuntur, notetur, ſed vſque ad mortem immobilis perſeueret, dum per omnem vitã iniuſtus exiſtimatur, eſt tamen iuſtus: vt cùm vtrique ad extremum peruenerint, hic quidem iuſtitiæ, ille autẽ iniuſtitiæ, iudicetur vter eorum ſit beatior. Papæ, quàm vehementer, inquam, ô amice Glauco, vtrũque virum quaſi ſtatuam quandam in iudicium manifeſtum inducis. Quàm maximè, inquit, poſſum. Cùm ergo tales ſint, nihil iam, vt arbitror, difficile narratu eſt, qualis vtrunque vita maneat. Dicendum igitur. quòd ſi aſperius aliquid dicatur, ne exiſtima me So-
D crates, hæc dicere, ſed eos qui præ iuſtitia iniuſtitiã laudãt. Dicent enim quòd ita affectus iuſtus cædetur, torquebitur, & vincula patietur. Eruentur illi oculi, atque demum omnia mala perpeſſus ſuſpendetur, atque cognoſcet, non eſſe, ſed videri iuſtum concupiſcendum eſſe. Æſchyli autem carmen rectius intelligi poterat de iniuſto. Dicent profectò iniuſtum vtpote veritati conſona ſectantem, neque ad opinionem hominum viuentem, appetere quidem non videri, ſed eſſe iniuſtum, Profundum ſulcum & frugiferum, in mente habentem, ex quo præclara germinent conſilia. Primum quidem magiſtratus capere in ſua ciuitate, cùm iuſtus appareat: deinde vnde velit vxorem ducere: & ſuas cui velit elocare, cùm quibuslibet con-
E gredi communicaréque atque ad hæc omnia, vtilitatem capere quæſtum faciẽtem cùm inferre iniuriam minimè vereatur: in certaminibus tum publicis, tum priuatis ſuperiorem euadere, plúſque emolumenti q̃ aduerſarios inde excerpere: atq; hinc effici diuitẽ, vnde & ꝓſit amicis & inimicis obſit, deos autem donariis & ſacrificiis cumulatè & magnificè colat, & multo melius q̃ iuſtus conciliare ſibi poſſit quemlibet vel hominum, vel deorum, ex quo conſentaneũ eſſe volunt, vt deo charior ſit quàm iuſtus. Hac ratione aiũt, ó Socrates, & apud deos, & apud homines melius iniuſto vitam inſtitutam eſſe, quàm iuſto. Hæc cùm dixiſſet Glauco, egóque ad hæc reſpondere aliquid cogitarem, frater eius Adimantus, Nondum, inquit, ô
F Socrates, ſatis de hac re dictum putas? Quid igitur? inquam. Quia id, inquit, dictum non eſt, quod maximè dici oportuit. Frater, inquam ego, adeſto viro, vt habet prouerbium. Quarè tu ſi quid hic prætermiſi, adiuua; quanquã me quæ dicta ſunt ab iſto, conuincere poſſunt, atque efficere, vt defendere iuſtitiam nequeã. Tum ille Nihil, inquit, dicis. Audi & hæc præterea. Decet enim & contrarias orationes inducere earum quas hic attulit, quib. laudãt quidẽ iuſtitia, iniuſtitia cõtrà vituperatur, vt manifeſtius fiat qđ mihi Glauco velle videẽ. Pręcipiũt
G ſanè patres filiis, atque omnes qui curam aliquorum habent oportere iuſtum eſſe, non ipſam iuſtitiã laudantes, ſed eos qui inde ſequuntur honores: vt qui iuſtus habetur, ex ea opinione magiſtratus, & connubia, & quæcunque de eo qui iuſtus habetur, paulo antè dicebat Glaco, aſſequatur, quinetiam gloriã quoque illi præterea adiungunt. nam commemorantes deorum beneuolentiam, ſumma referre poſſunt à diis beneficia, ſanctis viris collata. Quòd generoſus Heſiodus Homerúſque teſtantur. Ille enim iuſtis deos hoc concedere perhibet, vt quercus in ramis altioribus glandes ferant. in mediis apes, & oues lana onerentur, multáque alia generis eiuſdem bona His ſimilia dicit & alter. Quemadmodum enim, inquit, probo regi quíque dei ſimilis ſit, bonum conferat nomen, ferat terra ni-
H gra triticum atque hordeum, fructu onerentur arbores, fœcundæ pecudes facilè pariant, mare piſces ſubminiſtret. Muſæus item atque eius filius excellentiora etiam bona iuſtis ab ipſis dijs tribui voluerũt. Apud inferos.n. agentes, ipſóſq; in ſanctorũ conuiuiis collocãtes, coronatos faciunt magna ſemꝑ in voluptate ebrios viuere, exiſtimãtes pulcherrimũ virtutis prẽmiũ æternã ebrietatẽ. Qui aũt lõgiora his prẽmia à diis dari

Libro qui inſcribitur opera & dies.

volunt, filios dicunt poſteróſque iuſti fideliſque viri genus ſuum per ſecula prorogare. His & huiuſmodi iuſtitiam laudāt, prophanos verò atque iniuſtos cœno quodam apud inferos obruunt, & aquam cribro ferre cogunt. Viuentes etiam infamia notant. Ac demum quæcunque ſupplicia eorum narrabat Glauco, qui iuſti ſunt, & videntur iniuſti, eadem inſuper iniuſtorum enarrant, alia verò non habent. Laus igitur & vituperatio vtrorunque ea eſt. Præter hæc conſidera Socrates, aliam quandā de iuſtitia iniuſtitiáque orationis ſpeciem & priuatim & à poëtis inductā. Omnes enim vno ore canunt bonū quid temperantiam & iuſtitiam eſſe, difficile autem & laborioſum: Intemperantiam verò & iniuſtitiam, iucundū quidē & facile comparatu, opione tātùm legéque turpe. Vtiliora quinetiam iuſtis iniuſta, vt vulgo dicunt. Et malos quidem diuites potentéſque facilè honorant, priuatímque ac publicè beatos appellant: eos autem contemnunt qui imbecilles & pauperes ſunt, quamuis concedant ipſos meliores cæteris eſſe. Horum verò omnium maximè mirandi de diis & virtute ſermones circunferuntur, deos plurimis bonis hominibus infelicem vitam dediſſe, malis autem contrà. Circulatores inſuper & vates ad ianuas diuitum accedentes, perſuadent ſe vim habere à diis per ſacrificia & carmina in feriis & ludis publicis expiandi, ſi quod ſcelus ab his, aut eorum maioribus patratum fuerit, & nocendi paruo etiam ſumptu cuicunque velint inimicorum & iuſto pariter & iniuſto. Aſſerunt quippe tum blandimentis quibuſdam, tum vinculis ſe deos inducere, vt ſibi in his hominibus obſequantur. Ad hæc omnia poëtarum aſſerunt teſtimonia, partim quòd facilè labamur in vitium. (Nam ad vitium peruenire facile eſt: plana enim eſt via, & admodum propè habitat. Ante virtutem autem ſudorem Dij poſuerunt: longámque viam & arduam) Partim quòd Dij precibus noſtris muneribúſque flectantur, Homerum adducunt teſtem, quoniam & ipſe inquit, Flecti quoque Dij poſſunt, & hos quidem ſacrificiis, votis, libationibus, nidore flectunt homines ſupplicantes quum quis peccarit. Libros autem circunferunt Muſæi & Orphei, Lunæ (vt aiunt) & Muſarum filiorum, ſecundū quos ſacra celebrant, perſuadentes non priuatis ſolùm, verumetiam ciuitatibus ſolutiones & purgationes ſcelerum per ſacrificia cum ludorum oblectamentis fieri, & viuētibus & defunctis: quas quidem Teletas, id eſt, expiationes vocant, quæ nos ab illis quæ illic mala ſunt, liberent: ſacrificiis autem prætermiſſis grauia nos manent. Hæc omnia, ô Socrates, talia ac tanta de virtutis vitiiq; præmiis, quo ad deos & homines pertinet, dicimus. Quid putamus acturos hæc audientes animos eorum iuuenum, qui ſolertes ingenio ſunt, & ad omnia dicta commodè celeritérque conuerſi ex iis quæ dicuntur ratiocinari poſſunt qualem eū eſſe deceat, & quam viam ingredi qui optimè vitam agat? Conſentaneum eſt iuuenem talem Pindari illud animo voluere. Vtrū iuſtitiæ conſcendā alta mœnia, an obliquas doli vias ingrediar, méque ita fulciens vitam agam? Ea enim quæ dicta ſunt, mihi quidem ſi iuſtus ſim, non tamen appaream, nihil prodeſſe dicunt, labores autem & pœnas certas eſſe. Iniuſto verò opinionem iuſtitiæ aſſequuto, vita diuina adeſſe dicitur. Nónne igitur poſtquàm exiſtimatio hæc iuſtitiæ, vt ſapientes tradunt, veritatem cogit ac violat, & ad beatitudinem eſt præcipua, ad eam omnino tendendum eſt? Induere itaque imaginem oportet, & quandam præ ſe ferre virtutis adumbrationem, à tergo verò illam ſapientis Archilochi vulpem aſtutam ac variam trahere. At dixerit fortè quiſpiam, haud facile eſſe vt malus quis ſemper lateat. Nos verò reſpondebimus, nihil magnum eſſe facile. Veruntamen ſi beati eſſe volumus, hàc eundum eſt quà rationum veſtigia ducunt. Etenim vt noſtra improbitas occulta permaneat, cùm iurationes ſocietatéſque inibimus. Adſunt quinetiam perſuaſionis magiſtri, qui ſapientiam concionatoriam & iudicialem tradunt: ex quibus partim perſuadebimus, partim cogemus, vt dum nobis plura arrogamus, pœnas minimè perſoluamus. Sed deos quidem neque latere, neque cogere poſſibile eſt. Verùm ſi non ſunt, vel humana non curant, haud nobis curandum eſt vt eos lateamus. Si autem ſunt & curant humana, nos nō aliunde id nouimus, vel audimus, q̃ ex multorum ſermonibus, & ex poëtis genealogiā ipſorum ſcribentibus. Iidem verò ipſi perhibent poſſe deos ſacrificiis, ſuauibus precibus, & muneribus flecti. Quibus vel vtrunq. credendum eſt, vel neutrum. Si ita credendum, & iniuſtè agendū, atque ex ipſa rapina diis ſacrificandū. Iuſti enim ſi ſimus, illæſi à diis erimus: ſed quæſtus qui per iniuſtitiā comparantur, reſpuemus. Iniuſti autem diuitias parabimus, ſceleribúſque patratis, illos precibus flectentes, à pœna liberabimur. Sed enim apud inferos pœnas dabimus eorum quæ hic iniuſtè commiſerimus, vel nos, vel nati natorum. At ô amice, dicere quadam ratione licebit: expiationes pro peccatis cōmiſſis multū poſſunt, exorabiléſq. dij ſunt, vt maximæ ciuitates dicūt. Et deorū filij

Heſiod. lib. 1. op. & d.

Iliad. ι.

A παρὰ θεῶν. παῖδας γὰρ παίδων φασὶ καὶ γένος κατόπισθεν λείπεσθαι τοῦ ὁσίου καὶ εὐόρκου. ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην. τοὺς δὲ ἀνοσίους αὖ καὶ ἀδίκους εἰς πηλόν τινα κατορύττουσιν ἐν ᾅδου, καὶ κοσκίνῳ ὕδωρ ἀναγκάζουσι φέρειν· ἔτι τε ζῶντας εἰς κακὰς δόξας ἄγοντες, ἅπερ Γλαύκων περὶ τῶν δικαίων, δοξαζομένων δὲ ἀδίκων, διῆλθε τιμωρήματα, ταῦτα περὶ τῶν ἀδίκων λέγουσιν, ἄλλα δὲ οὐκ ἔχουσιν. ὁ μὲν οὖν ἔπαινος καὶ ὁ ψόγος, οὗτος ἑκατέρων. πρὸς δὲ τούτοις, σκέψαι ὦ Σώκρατες ἄλλο αὖ εἶδος λόγων, περὶ δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας ἰδίᾳ τε λεγόμενον καὶ ὑπὸ ποιητῶν. πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσιν,
B ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον. ἀκολασία δὲ καὶ ἀδικία, ἡδὺ μὲν, καὶ εὐπετὲς κτήσασθαι, δόξῃ δὲ μόνον καὶ νόμῳ αἰσχρόν. λυσιτελέστερα δὲ τῶν δικαίων τὰ ἄδικα ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος λέγουσι. καὶ πονηροὺς πλουσίους, καὶ ἄλλας δυνάμεις ἔχοντας, εὐδαιμονίζειν καὶ τιμᾶν εὐχερῶς ἐθέλουσι, δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ· τοὺς δὲ ἀτιμάζειν τε καὶ ὑπερορᾶν οἵ ἄν πῃ ἀσθενεῖς τε καὶ πένητες ὦσιν· ὁμολογοῦντες αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι τῶν ἑτέρων. τούτων δὴ πάντων οἱ περὶ θεῶν τε λόγοι καὶ ἀρετῆς, θαυμασιώτατοι λέγονται· ὡς ἄρα καὶ θεοὶ πολλοῖς μὲν ἀγαθοῖς δυστυχίας τε καὶ βίον κακὸν ἔνειμαν, τοῖς δὲ ἐναντίοις ἐν-
C αντίαν μοῖραν. ἀγύρται δὲ καὶ μάντεις ἐπὶ πλουσίων θύρας ἰόντες, πείθουσιν ὡς ἔστι παρὰ σφίσι δύναμις ἐκ θεῶν ποριζομένη, θυσίαις τε καὶ ἐπῳδαῖς, εἴτε τι ἀδίκημά του γέγονεν αὐτοῦ ἢ προγόνων, ἀκεῖσθαι μεθ' ἡδονῶν τε καὶ ἑορτῶν· καὶ ἐάν τινα ἐχθρὸν πημῆναι ἐθέλῃ, μετὰ σμικρῶν δαπανῶν ὁμοίως δίκαιον ἀδίκῳ βλάψει· ἐπαγωγαῖς τισι καὶ καταδέσμοις τοὺς θεοὺς (ὥς φασι) πείθοντες σφίσιν ὑπηρετεῖν. τούτοις δὲ πᾶσι τοῖς λόγοις μάρτυρας ποιητὰς ἐπάγονται· οἱ μὲν, κακίας πέρι εὐπετείας διδόντες,

Ὡς τὴν μὲν κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν ἑλέσθαι
Ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
D Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,

καί τινα ὁδὸν μακράν τε καὶ ἀνάντη. οἱ δὲ τῆς τῶν θεῶν ὑπ' ἀνθρώπων παραγωγῆς τὸν Ὅμηρον μαρτύρονται· ὅτι καὶ ἐκεῖνος εἶπε,

-στρεπτοὶ δέ γε καὶ θεοὶ αὐτοί. Καὶ τοὺς μὲν θυσίαισι καὶ εὐχωλαῖς ἀγανῇσι, Λοιβῇ τε κνίσσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι, Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ. Βίβλων δὲ ὅμαδον παρέχονται Μουσαίου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐγγόνων, ὥς φασι· καθ' ἃς θυηπολοῦσι, πείθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων, διὰ θυσιῶν καὶ παιδιᾶς ἡδονῶν, εἰσὶ μὲν ἔτι ζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν· ἃς δὴ, τελετὰς καλοῦσιν, αἳ τῶν ἐκεῖ κα-
E κῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς· μὴ θύσαντας δὲ, δεινὰ περιμένει. ταῦτα πάντα ἔφη, ὦ φίλε Σώκρατες, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα λεγόμενα ἀρετῆς πέρι καὶ κακίας, ὡς ἄνθρωποι καὶ θεοὶ περὶ αὐτὰ ἔχουσι τιμῆς, τί οἰόμεθα ἀκουούσας νέων ψυχὰς ποιεῖν, ὅσοι εὐφυεῖς, καὶ ἱκανοὶ ἐπὶ πάντα τὰ λεγόμενα ὥσπερ ἐπιπτόμενοι, συλλογίσασθαι ἐξ αὐτῶν ποῖός τις ἂν ὢν, καὶ πῇ πορευθεὶς, τὸν βίον ὡς ἄριστα διέλθοι; λέγοι γὰρ ἂν ἐκ τῶν εἰκότων πρὸς αὑτὸν, κατὰ Πίνδαρον, ἐκεῖνο, τὸ, Πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις, ἀναβὰς, καὶ ἐμαυτὸν οὕτω περιφράξας διαβιῶ; Τὰ μὲν γὰρ λεγόμενα, δικαίῳ μὲν ὄντι μοὶ, ἐὰν καὶ μὴ δοκῶ, ὄφελος φασὶν οὐδὲν εἶναι, πόνους δὲ καὶ ζημίας φανεράς. ἀδίκῳ δὲ, δόξαν δικαιοσύνης
F παρεσκευασμένῳ, θεσπέσιος βίος λέγεται. οὐκοῦν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοὶ, καὶ τὰν ἀλήθειαν βιᾶται, καὶ κύριον εὐδαιμονίας ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως; πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἐμαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν καὶ ποικίλην. ἀλλὰ γάρ (φήσει τις) οὐ ῥᾴδιον ἀεὶ λανθάνειν κακὸν ὄντα. Οὐδὲ γὰρ ἄλλο οὐδὲν εὐπετὲς (φήσομεν) τῶν μεγάλων· ἀλλ' ὅμως, εἰ μέλλομεν εὐδαιμονήσειν, ταύτῃ ἰτέον, ὡς τὰ ἴχνη τῶν λόγων φέρει. ἐπὶ γὰρ τὸ λανθάνειν, ξυνωμοσίας τε καὶ ἑταιρείας συνάξομεν. εἰσί τε πειθοῦς διδάσκαλοι, σοφίαν δημηγορικήν τε καὶ δικανικὴν διδόντες· ἐξ ὧν τὰ μὲν πείσομεν, τὰ
G δὲ βιασόμεθα, ὡς πλεονεκτοῦντες δίκην μὴ διδόναι. Ἀλλὰ δὴ θεοὺς οὔτε λανθάνειν οὔτε βιάσασθαι δυνατόν. Οὐκοῦν εἰ μὲν μὴ εἰσιν, ἢ μηδὲν αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπίνων μέλει, καὶ ἡμῖν οὐ μελητέον τοῦ λανθάνειν· εἰ δὲ εἰσί τε καὶ ἐπιμελοῦνται, οὐκ ἄλλοθέν τοι αὐτοὺς ἴσμεν ἢ ἀκηκόαμεν, ἢ ἔκ τε τῶν λόγων καὶ τῶν γενεαλογησάντων ποιητῶν. οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι λέγουσιν ὡς εἰσὶν οἷοι θυσίαις τε καὶ εὐχωλαῖς ἀγανῇσι καὶ ἀναθήμασι παράγεσθαι ἀναπειθόμενοι. οἷς ἢ ἀμφότερα ἢ οὐδέτερα πιστέον. εἰ δ' οὖν πιστέον, ἀδικητέον, καὶ θυτέον ἀπὸ τῶν ἀδικημάτων. δίκαιοι μὲν γὰρ ὄντες, ἀζήμιοι ὑπὸ θεῶν ἐσόμεθα, τὰ δ' ἐξ ἀδικίας κέρδη ἀπωσόμεθα· ἄδικοι δὲ, κερδανοῦμέν τε, καὶ λισσόμενοι, ὑπερ-
H βαίνοντες καὶ ἁμαρτάνοντες, πείθοντες αὐτοὺς, ἀζήμιοι ἀπαλλάξομεν· ἀλλὰ γὰρ ἐν ᾅδου δίκην δώσομεν ὧν ἂν ἐνθάδε ἀδικήσωμεν, ἢ αὐτοὶ ἢ παῖδες παίδων. ἀλλ' ὦ φίλε (φήσει λογιζόμενος) αἱ τελεταὶ αὖ μέγα δύνανται, καὶ οἱ λύσιοι θεοὶ, ὡς αἱ μέγισται πόλεις λέγουσι, καὶ οἱ θεῶν παῖδες

ποιηταὶ καὶ προφῆται τῶν θεῶν γενόμενοι· οἳ ταῦτα οὕτως ἔχειν μηνύουσιν. κατὰ τίνα οὖν ἔτι λόγον, δικαιοσύνην ἂν πρὸ μεγίστης ἀδικίας αἱροίμεθ' ἄν; ἣν ἐὰν μετ' ἀσχημοσύνης κιβδήλου κτησώμεθα, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις πράξομεν κατὰ νοῦν, ζῶντές τε καὶ τελευτήσαντες, ὡς ὁ τῶν πολλῶν τε καὶ ἄκρων λεγόμενος λόγος. ἐκ δὴ πάντων τῶν εἰρημένων, τίς μηχανή, ὦ Σώκρατες, δικαιοσύνην τιμᾶν ἐθέλειν, ᾧ τις δύναμις ὑπάρχει ψυχῆς, ἢ χρημάτων, ἢ σώματος, ἢ γένους, ἀλλὰ μὴ γελᾶν ἐπαινουμένης ἀκούοντας; ὡς δή τοι εἴ τις ἔχει ψευδῆ μὲν ἀποφῆναι ἃ εἰρήκαμεν, ἱκανῶς δ' ἔγνωκεν ὅτι ἄριστον δικαιοσύνη, πολλήν που συγγνώμην ἔχει καὶ οὐκ ὀργίζεται τοῖς ἀδίκοις· ἀλλ' οἶδεν ὅτι πλὴν εἴ τις θείᾳ φύσει δυσχεραίνων τὸ ἀδικεῖν, ἢ ἐπιστήμην λαβὼν, ἀπέχεται αὐτοῦ, τῶν γε ἄλλων οὐδεὶς ἑκὼν δίκαιος· ἀλλ' ὑπὸ ἀνανδρίας, ἢ γήρως, ἤ τινος ἄλλης ἀσθενείας, ψέγει τὸ ἀδικεῖν, ἀδυνατῶν αὐτὸ δρᾶν. ὡς δέ, δῆλον. ὁ γὰρ πρῶτος τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν ἐλθών, πρῶτος ἀδικεῖ, καθ' ὅσον ἂν οἷός τ' ᾖ. καὶ τούτων ἁπάντων οὐδὲν ἄλλο αἴτιον ἢ ἐκεῖνο, ὅθεν περ ἅπας ὁ λόγος οὗτος ὥρμησε καὶ τῷδε καὶ ἐμοὶ πρὸς σέ, ὦ Σώκρατες, εἰπεῖν· ὅτι, ὦ θαυμάσιε, πάντων ὑμῶν, ὅσοι ἐπαινέται φατὲ δικαιοσύνης εἶναι, ἀπὸ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἡρώων ἀρξάμενοι, ὅσων λόγοι λελειμμένοι μέχρι τῶν νῦν ἀνθρώπων, οὐδεὶς πώποτε ἔψεξεν ἀδικίαν, οὐδ' ἐπῄνεσε δικαιοσύνην, ἄλλως ἢ δόξας τε καὶ τιμὰς καὶ δωρεὰς τὰς ἀπ' αὐτῶν γιγνομένας· αὐτὸ δ' ἑκάτερον, τῇ αὑτοῦ δυνάμει ἐν τῇ τοῦ ἔχοντος ψυχῇ ἐνόν, καὶ λανθάνον θεούς τε καὶ ἀνθρώπους, οὐδεὶς πώποτε οὔτ' ἐν ποιήσει, οὔτ' ἐν ἰδίοις λόγοις ἐπεξῆλθεν ἱκανῶς τῷ λόγῳ· ὡς τὸ μὲν, μέγιστον κακῶν ὅσα ἴσχει ψυχὴ ἐν αὑτῇ· δικαιοσύνη δέ, μέγιστον ἀγαθόν. εἰ γὰρ οὕτως ἐλέγετο ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ πάντων ὑμῶν, καὶ ἐκ νέων ἡμᾶς ἐπείθετε, οὐκ ἂν ἀλλήλους ἐφυλάττομεν μὴ ἀδικεῖν· ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ ἦν ἕκαστος ἄριστος φύλαξ, δεδιὼς μή, ἀδικῶν, τῷ μεγίστῳ κακῷ ξυνοικοίη. ταῦτα, ὦ Σώκρατες, ἴσως δὲ καὶ ἔτι τούτων πλείω, Θρασύμαχός τε καὶ ἄλλος πού τις, ὑπὲρ δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας λέγοιεν ἄν, μεταστρέφοντες αὐτοῖν τὴν δύναμιν φορτικῶς, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ἀλλ' ἐγὼ (οὐδὲν γάρ σε δέομαι ἀποκρύπτεσθαι) σοῦ ἐπιθυμῶν ἀκοῦσαι τἀναντία, ὡς δύναμαι μάλιστα κατατείνας λέγω. μὴ οὖν ἡμῖν μόνον ἐνδείξῃ τῷ λόγῳ ὅτι δικαιοσύνη ἀδικίας κρείττων, ἀλλὰ τί ποιοῦσα ἑκατέρα τὸν ἔχοντα, αὐτὴ δι' αὑτήν, ἡ μέν, κακόν, ἡ δέ, ἀγαθόν ἐστι. τὰς δὲ δόξας ἀφαίρει, ὥσπερ Γλαύκων διεκελεύσατο. εἰ γὰρ μὴ ἀφαιρήσεις ἑκατέρωθεν τὰς ψευδεῖς, τὰς δὲ ἀληθεῖς προσθήσεις, οὐ τὸ δίκαιον φήσομεν ἐπαινεῖν σε, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν· οὐδὲ τὸ ἄδικον εἶναι ψέγειν, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν· καὶ παρακελεύεσθαι, ἄδικον ὄντα λανθάνειν· καὶ ὁμολογεῖν Θρασυμάχῳ, ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, ἀλλότριον ἀγαθόν, ξυμφέρον τοῦ κρείττονος· τὸ δὲ ἄδικον, αὑτῷ μὲν ξυμφέρον καὶ λυσιτελοῦν, τῷ δὲ ἥττονι ἀξύμφορον. ἐπειδὴ οὖν ὡμολόγησας τῶν μεγίστων ἀγαθῶν εἶναι δικαιοσύνην, ἃ τῶν τε ἀποβαινόντων ἀπ' αὐτῶν ἕνεκα ἄξια κεκτῆσθαι, πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτὰ αὑτῶν· οἷον ὁρᾶν, ἀκούειν, φρονεῖν, καὶ ὑγιαίνειν δή, καὶ ὅσα ἄλλα ἀγαθὰ γόνιμα τῇ αὑτῶν φύσει, ἀλλ' οὐ δόξῃ ἐστί· τοῦτ' οὖν αὐτὸ ἐπαίνεσον δικαιοσύνης, ὃ αὐτὴ δι' αὑτὴν τὸν ἔχοντα ὀνίνησι, καὶ ἀδικίαν, ὃ βλάπτει. μισθοὺς δὲ καὶ δόξας πάρες ἄλλοις ἐπαινεῖν. ὡς ἐγὼ τῶν μὲν ἄλλων ἀνασχοίμην ἂν οὕτως ἐπαινούντων δικαιοσύνην, καὶ ψεγόντων ἀδικίαν, δόξας τε περὶ αὐτῶν καὶ μισθοὺς ἐγκωμιαζόντων καὶ λοιδορούντων· σοῦ δὲ οὐκ ἄν (εἰ μὴ σὺ κελεύεις) διότι πάντα τὸν βίον οὐδὲν ἄλλο σκοπῶν διελήλυθας ἢ τοῦτο. μὴ οὖν ἡμῖν ἐνδείξῃ μόνον τῷ λόγῳ, ὅτι δικαιοσύνη ἀδικίας κρεῖττον· ἀλλὰ τί ποιοῦσα ἑκατέρα, τὸν ἔχοντα, αὐτὴ δι' αὑτήν, ἐάν τε λανθάνῃ ἐάν τε μὴ θεούς τε καὶ ἀνθρώπους, ἡ μὲν, ἀγαθόν, ἡ δέ, κακόν ἐστι.

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἀεὶ μὲν δὴ τὴν φύσιν τοῦ τε Γλαύκωνος καὶ τοῦ Ἀδειμάντου ἠγάμην, ἀτὰρ οὖν καὶ τότε πάνυ γε ἥσθην, καὶ εἶπον, Οὐ κακῶς εἰς ὑμᾶς, ὦ παῖδες ἐκείνου τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλεγείων ἐποίησεν ὁ Γλαύκωνος ἐραστής, εὐδοκιμήσαντας περὶ τὴν Μεγαροῖ μάχην εἰπών, Παῖδες Ἀρίστωνος, κλεινοῦ θεῖον γένος ἀνδρός. τοῦτό μοι, ὦ φίλοι, εὖ δοκεῖ ἔχειν. πάνυ γὰρ θεῖον πεπόνθατε, εἰ μὴ πέπεισθε, ἀδικίαν δικαιοσύνης ἄμεινον εἶναι, οὕτω δυνάμενοι εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ. δοκεῖτε δή μοι ὡς ἀληθῶς οὐ πεπεῖσθαι. τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου τοῦ ὑμετέρου τρόπου. ἐπεὶ κατά γε αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἠπίστουν ἂν ὑμῖν· ὅσῳ δὲ μᾶλλον πιστεύω, τοσούτῳ μᾶλλον ἀπορῶ ὅ, τι χρήσωμαι. οὔτε γὰρ ὅπως βοηθῶ ἔχω· (δοκῶ γάρ μοι ἀδύνατος εἶναι) σημεῖον δέ μοι, ὅτι ἃ πρὸς Θρασύμαχον λέγων, ᾤμην ἀποφαίνειν ὡς ἄμεινον δικαιοσύνη ἀδικίας, οὐκ ἀπεδέξασθέ μου) οὔτ' αὖ ὅπως μὴ βοηθήσω ἔχω. δέδοικα γὰρ μὴ οὐδ' ὅσιον ᾖ, παραγενόμενον δικαιοσύνῃ κακηγορουμένῃ, ἀπαγορεύειν, καὶ μὴ βοηθεῖν, ἔτι ἐμπνέοντα, καὶ δυνάμενον φθέγγεσθαι. κράτιστον οὖν οὕτως ὅπως δύναμαι ἐπικουρεῖν αὐτῇ. Ὅ, τε οὖν Γλαύκων καὶ οἱ ἄλλοι ἐδέοντο παντὶ τρόπῳ βοηθῆσαι, καὶ μὴ ἀνεῖναι τὸν λόγον, ἀλλὰ διερευνήσασθαι τί τ' ἐστὸν ἑκάτερον, καὶ περὶ τῆς ὠφελείας αὐτοῖν τἀληθὲς ποτέρως ἔχει. εἶπον οὖν ὅπερ ἐμοὶ

A poëtæ, vatéſque à diis geniti hæc ita ſe habere teſtantur. Ergo quæ ratio vlterius nos inducet, vt ſummæ iniuſtitiæ iuſtitiam anteponamus, quãdoquidem ſi iniuſtitiam ſub adulterina ſpecie honeſtatis occultauerimus, & apud Deos & apud homines omnia nobis ex ſentẽtia ſuccedẽt, & viuẽtib., & defũctis, quẽadmodũ multorum excellentiúmque virorum teſtatur oratio? Ex omnibus iam dictis, ô Socrates, quis crediderit eum hominem iuſtitiam velle colere, cui ſit aliqua vis aut fortunæ, aut opum, aut corporis, aut generis, ac non potius ſubriſurum, ſi laudari eam audiuerit? Quinimò ſi quis falſa oſtendat quæ diximus, rectéque norit iuſtitiam optimum eſſe, vehementer

B ignoſcet, neque iraſcetur iniuſtis, cùm intelligat, niſi quis diuina quadam natura iniquitatem oderit, vel doctrina abſtinuerit ab iniuſtitia, neminem ſua ſponte eſſe iuſtum: ſed præ timiditate, vel ſenectute, vel alia quadam imbecillitate vituperare iniuſtitiam, cùm eam exequi nequeat. Quod quidem ex eo patet, quoniam vt primum quis poteſtatem adeptus eſt, primus pro viribus agit iniuſtè: horúmque omnium alia nulla eſt cauſa, quàm ea vnde hęc omnis oratio mihi & huic ô Socrates, aduerſum te profecta eſt. Quoniam ex vobis, ô mirifice Socrates, quicunque laudes iuſtitiæ profitemini, à priſcis illis heroïbus incipientes, de quibus aliqua extat memoria vſ-

C que ad noſtros homines, nullus vnquam aliter laudauit iuſtitiam, vel iniuſtitiam vituperauit, quàm ad gloriam munerá-que vel pœnas reſpiciens, quæ ab illis proficiſcuntur. Ipſum verò vtrunque ſuapte natura quid agat in habentis animo latens deos & homines, nullus vnquam vel in poëmatis, vel alio ſermone ſatis enarrauit, quòd videlicet iniuſtitia ſit maximum malorum omnium quotcunque in ſe habet animus, iuſtitia verò maximum bonum. Si enim ſic ab omnibus vobis fuiſſet à principio dictum, & nobis ab ipſa pueritia perſuaſum, nõ alij alios prohiberemus ab iniuria inferenda, ſed vnuſquiſque ſuiipſius cuſtos eſſet, timens ne iniuſtè agens, maximo ma-

D lo adhæreret. Hæc, ô Socrates, hactenus. fortè verò & plura Thraſymachus, aut aliquis alius de iuſtitia & iniuſtitia, vtriuſque vim inuertens, diceret, & importunè admodum, vt mihi videtur. Sed ego nihil abs te celari volens, cupiénſque ex tẽ audire contraria orationem protraho. Ne ergo nobis ſolùm oſtendito iuſtitiam iniuſtitia præſtantiorem eſſe, ſed quomodò ipſa per ſe afficiens vtraque animum, hæc quidem malum, illa bonum ſit. Opiniones autem auferas, vt etiam Glaucó iuſſerat. Si enim non abſtuleris vtrinque veras, falſas autem appoſueris: non iuſtum dicemus laudare te, ſed id quod iuſtum videatur: neque iniuſtum vituperare, ſed quod videatur iniu-

E ſtum, iuberéque iniuſtum latere & aſſentiri Thraſymacho: Iuſtum quidem alienum bonum potentiori conferens: Iniuſtum autem ſibi quidem conferens atque vtile, imbecilliori tamen inutile. Poſtquàm igitur aſſenſus eſt iuſtitiam maximis bonis annumerari, quæ & propter illa quæ ſequuntur, & multò magis ipſa propter ſe ſunt expetenda, videlicet videre, audire, ſapere, bene valere, & quæcunque alia bona ſuapte natura fœcunda ſunt, non autem opinione: hoc vtique ipſum lauda in ipſa iuſtitia, quòd per ſe ipſa habentem iuuat, cùm iniuſtitia lædat. Opiniones autem & præmia aliis laudanda relinque. Nam ego quidem cæteros, quoties ita iuſtitiam laudarent, vel vituperarent iniuſtitiam, ferre poſſem, vt opi-

F niones & præmia laudare, vel vituperare viderentur. Te autem minimè, niſi fortè tu iuſſeris: quoniam omnem vitam nulla in re alia, quàm in hac ſpeculatione conſumpſiſti. Ne igitur nobis ſolùm oratione oſtende præſtantiorem iniuſtitia iuſtitiam eſſe, ſed quónam modo vtraque ipſarum ſui participem afficiens, ſiue lateat, ſiue non lateat deos & homines, hæc quidem bonum ſit, illa malum. Hæc ego cùm audiſſem, quamuis & aliàs ſemper Glauconis & Adimanti ingenium adamaſſem, tunc tamen vehementer admiratus ſum, dixíque: Non malè in vos, ô filij illius viri, princi-

G pium elegorum carminum amator Glauconis ſcripſit, qui cùm in Megarenſi prælio fortiter pugnauiſſetis: O filij, inquit, Ariſtonis inclyti viri, diuinum genus. Hoc bene dici videtur amici. Diuinè enim affecti eſtis, ſi non eſtis perſuaſi, iniuſtitiam iuſtitia meliorem eſſe, cùm ſic pro ipſa dicere poſſitis. Videmini autem mihi perſuaſi non eſſe. Coniecturam capio ex veſtris moribus, quoniam ſecundum orationem ipſam vobis minimè crediſſem. Quo autem magis credo, eo magis quò me vertam ambigo. Nam quomodo adiuuem neſcio. Videor quippe non poſſe. Illud au-

H tẽ ſignũ eſt, quòd ea quibus ego ſuprà aduerſus Thraſymachũ ſufficiẽter oſtẽdiſſe putabã, iniuſtia meliorẽ eſſe iuſtitiã, nõ admiſiſtis. Neq; rurſus quomodo nũc ſuccurrã inuenio, veritus ne fortè impiũ ſit, vt, qui iuſtitiã coràm vituperari intelligit, ſubterfugiat: neq; pro eius defenſione verba faciat, quandiu ſpirare, & loqui conceditur. Præſtat itaque pro viribus ſuffragari. Tunc Glauco & cæteri omnes rogarunt, vt omni ope auxiliarer, neque diſputationem relinquerem, ſed perſcrutarer quid eſſet vtrunque, quæue reuera vtriuſque vtilitas. Dixi igitur, vt mea

erat opinio, quæſtionem hanc quam aggredimur, nõ eſſe contemnendam, ſed hominis acutè cernentis opus, vt mihi videtur: ac poſtquàm nos aliter non valemus, perinde inueſtigandam eſſe iuſtitiam, ac ſiquis non acutè cernẽtibus literas paruas procúlque poſitas legendas mandaſſet: deinde animaduertiſſet aliquis eaſdem literas eſſe alibi in maiori quodam loco maiores, atque inde operæpretium cenſuiſſet, vt eas primo legentes, ita demum minores, ſi eædem ſunt, conſiderarent. Ita prorſus, Adimantus inquit. Sed quid tu ſimile in hac de iuſtitia inquiſitione vides, ô Socrates. Dicam, inquam. Dicimúſne iuſtitiam hominis vnius eſſe? an & totius ciuitatis? Planè, inquit ille. Atque ciuitas nónne maior vno viro? Maior, inquit. Fortaſſe igitur iuſtitia amplior in maiori ineſt, faciliórque eſt cognitu. Quare ſi vultis, prius quæramus in ciuitatibus quidnam ſit. Idque deinde in ſingulis conſiderabimus, maioris ipſius ſimilitudinem in minoris idea contemplantes. Scitè, inquit, loqui mihi videris. Si ciuitatem oratione conſtitutam inſpiceremus, iuſtitiam quoque eius & iniuſtitiam videremus. Fortaſſis, inquit ille. Quo pacto ſpes erit facilius cognoſcendi quod quærimus. Maximè. Opus eſt igitur iſtud efficere. Nam non parua res eſt, vt arbitror. Conſiderate itaque. Iam conſideratum eſt, inquit Adimantus. Sed tu ne aliter facito. Fit vtique, inquam ego, ciuitas vt exiſtimo: quandoquidẽ nullus noſtrûm ex ſeipſo ſufficiens eſt, ſed multorum indiget. An verò tu putas aliud extitiſſe ciuitatibus conſtituendis initium? Nullũ aliud, inquit ille. Sic itaq. alius alium ad vſum alium itẽq. alium adiungentes, cùm multis indigeamus, multos in habitationem vnam communicatores adiutoréſque cõgregauimus. Quem cœtum ciuitatem nos appellauimus. nónne? Omnino. Impertiunt ergo viciſſim ſua, & aliena viciſſim accipiunt, conducere ſibi viciſſitudinem hanc exiſtimantes. Ita prorſus. Age iam conſtituamus oratione noſtra à principio ciuitatem. Faciet aũt ipſam, vt videtur, indigentia noſtra. Quidni? Prima verò & maxima omnium indigẽtia, eſt præparatio victus, vt & ſimus & viuamus. Certè. Habitationis ſecunda. Tertia veſtitus & huiuſmodi. Eſt vt dicis. Age igitur. Sed quónam modo ciuitas ad hanc præparationem ſufficiet? An non vnus erit agricola, ædificator alius, alius textor? Nónne & coriarium ibidẽ annumerabimus, vel aliquẽ alium rerum ad corporis vſum pertinentium curatorem? Maximè. Erit itaque ipſa ciuitas ſaltem ex quatuor, aut quinque viris. Apparet. Quid igitur? Vnumquenque iſtorum oportet ſuum opus aliis communicare? videlicet agricolam vnum viris quatuor victum præparare, & in quadruplo tempus & laborẽ in agricultura conſumere, atque aliis communicare? an potius aliorum cura neglecta quartam ſibi ſoli partem comparare, præparationem videlicet alimentorum in quarta temporis parte? Reliquarum autem partium temporis vnam in conſtruenda domo, aliam in veſtitu, aliam in calceis conficiendis conterere: neque laborioſè aliis rem ſuam communicare, ſed ipſum ſibi ſine alterius auxilio prouidere? Fortè hoc modo, ô Socrates, inquit Adimantus, facilius eſſet quàm illo. Minimè per Iouem, inquam: abſurdum enim. Nam te loquente conſidero, naſci nos quidẽ non admodũ ſimiles, ſed differentes inter nos, ſingulóſque ad ſingula opera promptos natura produci. An non tibi videtur? Mihi verò. Quid aũt? agerétne melius aliquis vnus omnes ſimul artes, vel ſinguli ſingulas? Singuli ſingulas. Atqui & hoc manifeſtũ eſſe exiſtimo, quòd ſi quis opportunitatẽ alicuius operis præterit, perit ei opus. Patet. Non enim quod faciendum eſt, facientis otium expectare vult, ſed neceſſitas cogit facientem, opus ipſum obſeruata ſemper occaſione proſequi. Neceſſe eſt. Ex his patet, ſingula fieri & plura, & melius, & facilius, quãdo ſinguli ſingula ſecũdum naturam occaſione ſeruata ab aliis ceſſantes efficiunt. Sic eſt omnino. Pluribus igitur, ô Adimante, opus eſt ciuibus q̃ quatuor, ad ea quæ diximus comparanda. Non enim agricola, vt videtur, ſibi aratrum conficiet, ſi cõmodum operi futurum eſt, neque ligones & raſtros, neque alia inſtrumenta quibus agricultura indiget. Neque rurſus ædificator. Multis enim & huic opus eſt. Idemq. de textore & coriario dicendum erit. Nónne? Idem. Fabri igitur lignarij & ferrarij, aliíque huiuſmodi plures artifices, noſtri in oppidulo conciues facti frequẽtius ipſũ efficiẽt. Vera loqueris. Sed nõdũ ſatis amplũ hoc eſſet, niſi ipſis bubulcos, & opiliones & paſtores alios adderemus, vt & agricolæ ad arandũ boues haberẽt, & architecti iumentis ad cõuectandũ materiẽ cum agricolis vterentur, textores autem & coriarij pellibus ac lanis. Haud ſanè parua eſſet ciuitas, quæ omnia hæc haberet. Atqui conſtituere ciuitatẽ in eo loco in quo aduectionibus non indigeat, fermè impoſſibile eſt. Impoſſibile. Indigebit igitur & aliis, qui ex alia vrbe importent, quibus hæc indigeat. Indigebit. Vanus autẽ eſſet miniſter nihil adducens earũ rerũ, quibus indigent hi, à quibus affert ea quorum ſua ciuitas indiget. Vacuus enim rediret. Nónne? Videtur. Oportet igitur non ſolũ ea cõfici, quę illi ciuitati ſufficiãt, ſed qualia & quot iis quibus illa indiget. Oportet ſanè.

Notat Ariſtot. lib.pol. iiij. cap.iiij.

A ἔδοξεν, ὅτι τὸ ζήτημα ᾧ ἐπιχειροῦμεν, οὐ φαῦλον, ἀλλ' ὀξὺ βλέποντος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται. Ἐπειδὴ οὖν ἡμεῖς οὐ δεινοί, δοκεῖ μοι (ἦν δ' ἐγὼ) τοιαύτην ποιήσασθαι ζήτησιν αὐτοῦ, οἵαν περ ἂν εἰ προσέταξέ τις γράμματα σμικρὰ πόρρωθεν ἀναγνῶναι μὴ πάνυ ὀξὺ βλέπουσιν· ἔπειτά τις ἐνενόησεν ὅτι τὰ αὐτὰ γράμματα ἔστι που καὶ ἄλλοθι μείζω τε καὶ ἐν μείζονι, ἕρμαιον ἂν ἐφάνη, οἶμαι, ἐκεῖνα πρῶτον ἀναγνόντας, οὕτως ἐπισκοπεῖν τὰ ἐλάττω, εἰ τὰ αὐτὰ ὄντα τυγχάνει. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος. ἀλλὰ τί τοιοῦτον ὦ Σώκρατες ἐν τῇ περὶ τὸ δίκαιον ζητήσει καθορᾷς; Ἐγώ σοι (ἔφην) ἐρῶ. Δικαιοσύνη, φαμέν, ἔστι μὲν ἀνδρὸς ἑνός, ἔστι
B δέ που καὶ ὅλης πόλεως; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν μεῖζον πόλις ἑνὸς ἀνδρός; Μεῖζον, ἔφη. Ἴσως τοίνυν πλείων ἂν δικαιοσύνη ἐν τῷ μείζονι ἐνείη, καὶ ῥᾴων καταμαθεῖν. εἰ οὖν βούλεσθε, πρῶτον ἐν ταῖς πόλεσι ζητήσομεν ποῖόν τί ἐστιν, ἔπειτα οὕτως ἐπισκεψόμεθα καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ, τὴν τοῦ μείζονος ὁμοιότητα ἐν τῇ τοῦ ἐλάττονος ἰδέᾳ ἐπισκοποῦντες. Ἀλλά μοι δοκεῖς (ἔφη) καλῶς λέγειν. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ γιγνομένην πόλιν θεασαίμεθα λόγῳ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς ἴδοιμεν ἂν γιγνομένην καὶ τὴν ἀδικίαν; Τάχ' ἄν, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν γινομένου αὐτοῦ ἐλπὶς, ἀπετέστερον ἰδεῖν ὃ ζητοῦμεν; Πολύ γε. Δοκεῖ οὖν χρῆ-
C ναι ἐπιχειρῆσαι περαίνειν. οἶμαι μὲν γὰρ οὐκ ὀλίγον ἔργον αὐτὸ εἶναι. Σκοπεῖτε οὖν. Ἔσκεπται (ἔφη ὁ Ἀδείμαντος) ἀλλὰ μὴ ἄλλως ποίει. Γίγνεται τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) πόλις, ὡς ἐγᾦμαι, ἐπειδὴ τυγχάνει ἡμῶν ἕκαστος οὐκ αὐτάρκης, ἀλλὰ πολλῶν ἐνδεής. ἢ τίν' οἴει ἀρχὴν ἄλλην, πόλιν οἰκίζειν; Οὐδεμίαν, ἦ δ' ὅς. Οὕτω δὴ ἄρα παραλαμβάνων ἄλλος ἄλλον ἐπ' ἄλλου, τὸν δ' ἐπ' ἄλλου χρείᾳ, πολλῶν δεόμενοι, πολλοὺς εἰς μίαν οἴκησιν ἀγείραντες κοινωνούς τε καὶ βοηθούς, ταύτῃ τῇ ξυνοικίᾳ ἐθέμεθα πόλιν ὄνομα. ἦ γάρ; Πάνυ μὲν οὖν. Μεταδίδωσι δὴ ἄλλος ἄλλῳ, εἴ τι μεταδίδωσιν, ἢ μεταλαμβάνει, οἰόμενος αὑτῷ ἄμεινον εἶναι.
D Πάνυ γε. Ἴθι δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) τῷ λόγῳ ἐξ ἀρχῆς ποιῶμεν πόλιν. ποιήσει δὲ αὐτήν, ὡς ἔοικεν, ἡ ἡμετέρα χρεία. Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ μὴν πρώτη γε καὶ μεγίστη τῶν χρειῶν, ἡ τῆς τροφῆς παρασκευή, τοῦ εἶναί τε καὶ ζῆν ἕνεκα. Παντάπασί γε. Δευτέρα δή, οἰκήσεως· τρίτη, ἐσθῆτος καὶ τῶν τοιούτων. Ἔστι ταῦτα. Φέρε δή (ἦν δ' ἐγὼ) πῶς ἡ πόλις ἀρκέσει ἐπὶ τοσαύτην παρασκευήν; ἄλλο τι γεωργὸς μέν, εἷς· ὁ δέ, οἰκοδόμος· ἄλλος δέ τις, ὑφάντης; ἢ καὶ σκυτοτόμον αὐτόσε προσθήσομεν, ἤ τιν' ἄλλον τῶν περὶ τὸ σῶμα θεραπευτήν; Πάνυ γε. Εἴη δ' ἂν ἥ γε ἀναγκαιοτάτη πόλις ἐκ τεττάρων ἢ πέντε ἀνδρῶν. Φαίνεται. Τί δὴ οὖν; ἕκαστον τούτων δεῖ τὸ αὑτοῦ ἔργον ἅπασι κοινὸν κατατιθέναι; οἷον, τὸν γεωργόν, ἕνα ὄντα, παρασκευάζειν σιτία τέτταρσι, καὶ τετραπλάσιον χρόνον τε καὶ πόνον ἀναλί-
E σκειν ἐπὶ σίτου παρασκευῇ, καὶ ἄλλοις κοινωνεῖν; ἢ ἀμελήσαντα, ἑαυτῷ μόνῳ τέταρτον μέρος ποιεῖν τούτου τοῦ σιτίου, ἐν τετάρτῳ μέρει τοῦ χρόνου, τὰ δὲ τρία, τὸ μέν, ἐπὶ τῇ τῆς οἰκίας παρασκευῇ διατρίβειν, τὸ δέ, ἱματίου, τὸ δέ, ὑποδημάτων; καὶ μή, ἄλλοις κοινωνοῦντα, πράγματα ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸν δι' αὑτὸν τὰ αὑτοῦ πράττειν; Καὶ ὁ Ἀδείμαντος ἔφη, Ἀλλ' ἴσως, ὦ Σώκρατες, οὕτω ῥᾷδιον ἢ 'κείνως. Οὐδὲν (ἦν δ' ἐγὼ) μὰ Δί' ἄτοπον. ἐννοῶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἰπόντος σοῦ ὅτι πρῶτον μὲν φύεται ἕκαστος οὐ πάνυ ὅμοιος ἑκάστῳ, ἀλλὰ διαφέρων τὴν φύσιν, ἄλλος ἐπ' ἄλλου ἔργου πρᾶξιν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι; Ἔμοιγε. Τί δέ; πότερον κάλλιον πράττοι ἄν τις, εἷς ὤν, πολλὰς τέχνας ἐργαζόμενος, ἢ ὅταν μίαν εἷς; Ὅταν (ἦ δ' ὅς) εἷς μίαν. Ἀλλὰ μήν, οἶμαι, καὶ τοῦτο δῆλον, ὡς ἐάν τίς τινος παρῇ ἔργου καιρόν, δι-
F όλλυται. Δῆλον γάρ. Οὐ γὰρ (οἶμαι) ἐθέλει τὸ πραττόμενον τὴν τοῦ πράττοντος σχολὴν περιμένειν. ἀλλ' ἀνάγκη τὸν πράττοντα τῷ πραττομένῳ ἐπακολουθεῖν, μὴ ἐν παρέργου μέρει. Ἀνάγκη. Ἐκ δὴ τούτων, πλείω τε ἕκαστα γίγνεται, καὶ κάλλιον καὶ ῥᾷον, ὅταν εἷς ἕν, κατὰ φύσιν καὶ ἐν καιρῷ, σχολὴν τῶν ἄλλων ἄγων, πράττῃ. Παντάπασι μὲν οὖν. Πλειόνων δή, ὦ Ἀδείμαντε, δεῖ πολιτῶν ἢ τεττάρων, ἐπὶ τὰς παρασκευὰς ὧν ἐλέγομεν. ὁ γὰρ γεωργὸς (ὡς ἔοικεν) οὐκ αὐτὸς ποιήσεται ἑαυτῷ τὸ ἄροτρον, εἰ μέλλει καλὸν εἶναι· οὐδὲ σμινύην, οὐδὲ τἆλλα ὄργανα ὅσα περὶ γεωργίαν. οὐδ' αὖ ὁ οἰκοδόμος· πολλῶν δὲ καὶ τούτῳ δεῖ. ὡσαύτως δὲ ὁ ὑφάντης τε
G καὶ ὁ σκυτοτόμος. ἢ οὔ; Ἀληθῆ. Τέκτονες δὲ καὶ χαλκεῖς, καὶ τοιοῦτοί τινες πολλοὶ δημιουργοί, κοινωνοὶ ἡμῖν τοῦ πολιχνίου γιγνόμενοι συχνὸν αὐτὸ ποιοῦσι. Πάνυ μὲν οὖν. Ἀλλ' οὐκ ἂν πω πάνυ γε μέγα τι εἴη, εἰ αὐτοῖς βουκόλους τε καὶ ποιμένας τούς τε ἄλλους νομέας προσθεῖμεν· ἵνα οἵ τε γεωργοὶ ἐπὶ τὸ ἀροῦν ἔχοιεν βοῦς, οἵ τε οἰκοδόμοι, πρὸς τὰς ἀγωγὰς μετὰ τῶν γεωργῶν χρῆσθαι ὑποζυγίοις· ὑφάνται δὲ καὶ σκυτοτόμοι, δέρμασί τε καὶ ἐρίοις. Οὐδέ γε (ἦ δ' ὅς) σμικρὰ πόλις ἂν εἴη, ἔχουσα πάντα ταῦτα. Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) κατοικίσαι γε αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς τοιοῦτον τόπον οὗ ἐπεισαγωγίμων μὴ δεήσεται, σχεδόν τι ἀδύνατον. Ἀδύνατον γάρ. Προσδεήσει ἄρα ἔτι καὶ ἄλλων, οἳ ἐξ ἄλλης πόλεως αὐτῇ κομιοῦ-
H σιν ὧν δεῖται. Δεήσει. Καὶ μὴν κενὸς ἂν εἴη ὁ διάκονος, μηδὲν ἄγων ὧν ἐκεῖνοι δέονται παρ' ὧν ἂν κομίζωνται ὧν ἂν αὐτοῖς χρεία. κενὸς ἄπεισιν. ἦ γάρ; Δοκεῖ μοι. Δεῖ δὴ τὰ οἴκοι μὴ μόνον ἑαυτοῖς ποιεῖν ἱκανά, ἀλλὰ καὶ οἷα καὶ ὅσα ἐκείνοις ὧν ἂν δέωνται. Δεῖ γάρ.

Πλειόνων δὴ γεωργῶν τε καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν δεῖ ἡμῖν τῇ πόλει. Πλειόνων γάρ. Καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων διακόνων που, τῶν τε εἰσαξόντων καὶ ἐξαξόντων ἕκαστα. οὗτοι δέ εἰσιν ἔμποροι. ἢ γάρ; Ναί. Καὶ ἐμπόρων δὴ δεησόμεθα. Πάνυ γε. Καὶ ἐὰν μέν γε κατὰ θάλατταν ἡ ἐμπορία γίγνηται, συχνῶν καὶ ἄλλων προσδεήσεται τῶν ἐπιστημόνων τῆς περὶ τὴν θάλατταν ἐργασίας. Συχνῶν μέντοι. Τί δὲ δὴ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει; πῶς ἀλλήλοις μεταδώσουσιν ὧν ἂν ἕκαστοι ἐργάζωνται; ὧν δὴ ἕνεκα καὶ κοινωνίαν ποιησάμενοι πόλιν ᾠκίσαμεν; Δῆλον δὴ (ἦ δ' ὅς) ὅτι πωλοῦντες καὶ ὠνούμενοι. Ἀγορὰ δὴ ἡμῖν καὶ νόμισμα ξύμβολον τῆς ἀλλαγῆς ἕνεκα γενήσεται ἐκ τούτου. Πάνυ μὲν οὖν. Ἂν οὖν κομίσας ὁ γεωργὸς εἰς τὴν ἀγοράν τι ὧν ποιεῖ, ἤ τις ἄλλος τῶν δημιουργῶν, μὴ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἥκῃ τοῖς δεομένοις τὰ παρ' αὐτοῦ ἀλλάξασθαι, ἀργήσει τῆς αὑτοῦ δημιουργίας, καθήμενος ἐν ἀγορᾷ; Οὐδαμῶς, ἦ δ' ὅς. ἀλλ' εἰσὶν οἳ, τοῦτο ὁρῶντες, ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν διακονίαν τάττουσι ταύτην· ἐν μὲν ταῖς ὀρθῶς οἰκουμέναις πόλεσι, σχεδόν τι οἱ ἀσθενέστατοι τὰ σώματα, καὶ ἀχρεῖοι ἄλλο ἔργον πράττειν. αὐτοῦ γὰρ δεῖ μένοντας αὐτοὺς περὶ τὴν ἀγορὰν, τὰ μὲν ἀντ' ἀργυρίου ἀλλάξασθαι τοῖς τι δεομένοις ἀποδόσθαι· τοῖς δὲ ἀντὶ αὖ ἀργυρίου διαλλάττειν ὅσοι τι δέονται πρίασθαι. Αὕτη ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ἡ χρεία, καπήλων ἡμῖν γένεσιν ἐμποιεῖ τῇ πόλει. ἢ οὐ καπήλους καλοῦμεν τοὺς πρὸς ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν διακονοῦντας, ἱδρυμένους ἐν ἀγορᾷ; τοὺς δὲ πλανήτας ἐπὶ τὰς πόλεις, ἐμπόρους; Πάνυ μὲν οὖν. Ἔτι δή τινες, ὡς ἐγᾦμαι, εἰσὶ καὶ ἄλλοι διάκονοι, οἳ ἂν τὰ μὲν τῆς διανοίας μὴ πάνυ ἀξιοκοινώνητοι ὦσι, τὴν δὲ τοῦ σώματος ἰσχὺν, ἱκανὴν ἐπὶ τοὺς πόνους ἔχωσιν· οἳ δὴ πωλοῦντες τὴν τῆς ἰσχύος χρείαν, τὴν τιμὴν ταύτην μισθὸν καλοῦντες, κέκληνται, ὡς ἐγᾦμαι, μισθωτοί. ἢ γάρ; Πάνυ μὲν οὖν. Πλήρωμα δὴ πόλεώς εἰσιν, ὡς ἔοικε, καὶ μισθωτοί. Δοκεῖ μοι. Ἆρ' οὖν, ὦ Ἀδείμαντε, ἤδη ἡμῖν ηὔξηται ἡ πόλις, ὥστ' εἶναι τελέα; Ἴσως. Ποῦ οὖν ἄν ποτε ἐν αὐτῇ εἴη ἥ, τε δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία; καὶ τίνι ἅμα ἐγγενομένη ὧν ἐσκέμμεθα; Ἐγὼ μὲν (ἔφη) οὐκ ἐννοῶ, ὦ Σώκρατες· εἰ μή που ἐν αὐτῶν τούτων χρείᾳ τινὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλ' ἴσως (ἦν δ' ἐγὼ) καλῶς λέγεις· καὶ σκεπτέον γε, καὶ οὐκ ἀποκνητέον. πρῶτον μὲν οὖν σκεψώμεθα τίνα τρόπον διαιτήσονται οἱ οὕτω παρεσκευασμένοι. ἄλλο τι ἢ σῖτόν τε ποιοῦντες καὶ οἶνον, καὶ ἱμάτια καὶ ὑποδήματα, καὶ οἰκοδομησάμενοι οἰκίας, θέρους μὲν, τὰ πολλὰ γυμνοί τε καὶ ἀνυπόδητοι ἐργάσονται, τοῦ δὲ χειμῶνος, ἠμφιεσμένοι τε καὶ ὑποδεδεμένοι ἱκανῶς; θρέψονται δὲ, ἐκ μὲν τῶν κριθῶν, ἄλφιτα σκευαζόμενοι, ἐκ δὲ τῶν πυρῶν, ἄλευρα; τὰ μὲν πέψαντες, τὰ δὲ μάξαντες; μάζας γενναίας καὶ ἄρτους ἐπὶ κάλαμόν τινα παραβαλλόμενοι, ἢ φύλλα καθαρὰ, κατακλινέντες ἐπὶ στιβάδων ἐστρωμένων μίλακί τε καὶ μυρρίναις, εὐωχήσονται αὐτοί τε καὶ τὰ παιδία; ἐπιπίνοντες τοῦ οἴνου, ἐστεφανωμένοι καὶ ὑμνοῦντες τοὺς θεοὺς, ἡδέως ξυνόντες ἀλλήλοις; οὐχ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν ποιούμενοι τοὺς παῖδας, εὐλαβούμενοι πενίαν, ἢ πόλεμον. Καὶ ὁ Γλαύκων ὑπολαβὼν, Ἄνευ ὄψου (ἔφη) ὡς ἔοικας, ποιεῖς τοὺς ἄνδρας ἑστιωμένους. Ἀληθῆ (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. ἐπελαθόμην ὅτι καὶ ὄψον ἕξουσιν, ἅλας τε δηλονότι καὶ ἐλάας, καὶ τυρὸν· καὶ βολβοὺς, καὶ λάχανα, οἷα δὴ ἐν ἀγροῖς ἑψήματα, ἑψήσονται. καὶ τραγήματά που παραθήσομεν αὐτοῖς, τῶν τε σύκων καὶ ἐρεβίνθων, καὶ κυάμων. καὶ μύρτα καὶ φηγοὺς σποδιοῦσι πρὸς τὸ πῦρ, μετρίως ὑποπίνοντες. καὶ οὕτω διάγοντες τὸν βίον ἐν εἰρήνῃ μετὰ ὑγιείας, ὡς εἰκὸς, γηραιοὶ τελευτῶντες, ἄλλον τοιοῦτον βίον τοῖς ἐκγόνοις παραδώσουσιν. Καὶ ὅς, Εἰ δὲ ὑῶν πόλιν, ὦ Σώκρατες, ἔφη, κατεσκεύαζες, τί ἂν αὐτοὺς ἄλλο ἢ ταῦτα ἐχόρταζες; Ἀλλὰ πῶς χρὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων; Ἅπερ νομίζεται, ἔφη. ἐπί τε κλινῶν κατακεῖσθαι, οἶμαι, τοὺς μέλλοντας μὴ ταλαιπωρεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τραπεζῶν δειπνεῖν καὶ ὄψα, ἅπερ καὶ οἱ νῦν ἔχουσι, καὶ τραγήματα. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· μανθάνω. Οὐ πόλιν (ὡς ἔοικε) σκοποῦμεν μόνον ὅπως γίγνεται, ἀλλὰ καὶ τρυφῶσαν πόλιν. ἴσως οὖν οὐδὲ κακῶς ἔχει. σκοποῦντες γὰρ καὶ τοιαύτην, τάχ' ἂν κατίδοιμεν τήν τε δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν, ὅπῃ ποτὲ ταῖς πόλεσιν ἐμφύονται. ἡ μὲν οὖν ἀληθινὴ πόλις δοκεῖ μοι εἶναι ἣν διεληλύθαμεν, ὥσπερ ὑγιής τις. εἰ δ' αὖ βούλεσθε καὶ φλεγμαίνουσαν πόλιν θεωρήσωμεν, οὐδὲν ἀποκωλύει. ταῦτα γὰρ δή τισιν, ὡς δοκεῖ, οὐκ ἐξαρκέσει. οὐδ' αὕτη ἡ δίαιτα· ἀλλὰ κλῖναί τε προσέσονται, καὶ τράπεζαι, καὶ τἆλλα σκεύη· καὶ ὄψα δὴ, καὶ μύρα, καὶ θυμιάματα· καὶ ἑταῖραι, καὶ πέμματα· ἕκαστα τούτων παντοδαπά. καὶ δὴ καὶ ἃ τὸ πρῶτον ἐλέγομεν, οὐκέτι τὰ ἀναγκαῖα θετέον, οἰκίας τε καὶ ἱμάτια καὶ ὑποδήματα· ἀλλὰ τήν τε ζωγραφίαν κινητέον καὶ τὴν ποικιλίαν, καὶ χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα κτητέον. ἢ γάρ; Ναί, ἔφη. Οὐκοῦν μείζονά τε αὖ τὴν πόλιν δεῖ ποιεῖν; ἐκείνη γὰρ ἡ ὑγιεινὴ, οὐκέτι ἱκανή· ἀλλ' ἤδη ὄγκου ἐμπληστέα καὶ πλήθους, ἃ οὐκέτι τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκά ἐστιν ἐν ταῖς πόλεσιν· οἷον οἵ τε θηρευταὶ πάντες, οἵ τε μιμηταὶ πολλοὶ μὲν, οἱ περὶ τὰ σχήματά τε καὶ χρώματα· πολλοὶ δὲ, οἱ περὶ μουσικὴν, ποιηταί τε καὶ τούτων ὑπηρέται, ῥαψῳδοὶ, ὑποκριταὶ, χορευταὶ, ἐργολάβοι· σκευῶν τε παντοδαπῶν δημιουργοὶ, τῶν τε

A Pluribus igitur agricolis & aliis artificibus nobis opus eſt in
ciuitate. Pluribus certè. Et aliis inſuper miniſtris qui & im-
portent & exportent ſingula. Iſti autem mercatores ſunt. An
non? Sunt. Mercatoribus igitur indigebimus. Certè. Et ſi qui-
dem maritima mercatura erit, multis etiam opus erit, qui re-
rum quæ ad nauigationem pertinent, periti ſint. Multis planè.
Quid autem in ipſa ciuitate? quomodo inter ſe impertient ea
quæ ſinguli operantur? Cuius impertionis gratia, communica-
tionem induximus, ciuitatémque conſtruximus. Patet, inquit,
quòd emendo & vendendo. Forum itaque nobis & nummus
in commerciis ex hoc permutationis gratia inſtituetur? Om-
nino. Num igitur ferens in forum agricola aliquid ex his quæ
B facit, vel aliquis alius artifex, ſi non in eodem tempore veniāt
quo & illi quibus cum eſt hæc permutaturus, ceſſabit ab o-
pere, in foro conſiſtens? Nullo modo, inquit. Sed ſunt qui cùm
hoc animaduertant, ſeipſos ad hoc miniſterium præparent. In
ciuitatibus enim rectè inſtitutis id agunt homines quidam
imbecilles corpore, & ad aliud opus inutiles, qui illic conſti-
tuti circa forum partim quidem argento commutant cum his
qui aliquid vendituri ſunt, partim res dant pro argento his
qui empturi. Hæc ergo neceſſitas nobis cauponum genus in
vrbe procreat. An non caupones eos vocamus, qui ſe in foro
C ad venditionem emptionémque conſtituunt? Qui verò ad a-
lienas vrbes migrant, mercatores? Proculdubio. Sunt & alij
præterea, vt arbitror, miniſtri, qui cùm huic ſocietati parum
animi viribus conferre poſſint, robur corporis ſufficiens ad
labores habent. Iſti ergo roboris vſum vendentes, quia ipſum
præmium mercedē appellant, mercenarij nuncupantur. Nón-
ne ita? Ita prorſus. Complementum itaque ciuitatis & merce-
narij ſunt. Videtur. Nunquid, ô Adimante, ita iam à nobis ad-
aucta eſt ciuitas, vt ſit perfecta? Fortaſſe. Vbínam in ipſa, iuſti-
tia erit & iniuſtia, & cui ſimul innata atque inſita ex his rebus
D quas tractauimus? Equidem, ô Socrates, neſcio, niſi fortè con-
ſiſtāt in mutuo quodam vſu eorum quæ diximus. Forſitan in-
quam bene dicis. Conſiderandum tamen, neque deſiſtendum.
Et primùm quidem intueamur qua ratione victu vtentur, qui
ita inſtituti ſunt ciues. An non cibos parabūt, & vinum, & ve-
ſtes, & calceamenta, & domos? Æſtate quidem plerunque ſine
veſte, & ſine calceis opus facient. Hyeme autem veſtibus &
calceis quantum ſat eſt, induti. Nutrientur autem ex hordeo
& frumento farinam conficientes, & partim quidem pinſen-
do, partim congerēdo, placentas egregias paneſque ſuper ca-
lamis, aut puris frondibus imponentes, in lectíſque ex herbis
E ſmilace atque myrto factis, diſcumbentes comeſſabuntur ipſi
& eorum filij, bibentes vinum coronati, & deos laudantes, iu-
cundè ſimul viuent, nec vltra cenſum filios generabunt, ca-
uentes paupertatem & bellum. Ei Glauco reſpondens, Sine
obſonio, vt videtur, inquit, conuiuas feciſti. Verum dicis, in-
quam. Oblitus enim hoc eram, quòd habituri eſſent obſoniū,
ſal videlicet & oleas & caſeum & bulbos: præterea holera
quaſi agrorum pulmenta coquent. Et bellaria ipſis appone-
mus ficuum, cicerum, & fabarum, & baccas myrti, & phaginas
glandes prunis torrebunt, modeſtè bibentes. Sícque quietè
& ſalubriter viuentes vt par eſt, ſenio confecti aliam eiuſmo-
F modi vitam poſteris ſuis relinquent. Si ſuibus, ô Socrates, ci-
uitatem inſtituiſſes, quænā alia ipſis cibaria præparaſſes? Quid
ergo agendum? ô Glauco. Quod multi ſolent, inquit, ſuper
thoris diſcumbendum, niſi miſerè velimus viuere, epulíſque
ex menſa veſcendum, obſoniíſque bellariis quibus his tem-
poribus vtuntur. Eſto Glauco, inquam ego. Intelligo: nō enim
vrbē, vt videtur, cōſideramus ſolùm quomodo fiat, ſed delica
tā vrbē. Fortaſſe igitur nō malè ſe habebit. Hanc enim intuen-
tes, forſitan deprehendemus vbínam iuſtitia & iniuſtitia ciui-
tatibus innaſcantur. Vera vtique mihi ciuitas eſſe videtur quā
diximus, tanquam ſana. verùm ſi vultis, ciuitatē quoque turgi-
G dam conſideremus. Nihil enim prohibet. Profectò hæc, vt vi-
detur, quibuſdam nequaquam ſufficient, atque hic victus non
placebit, ſed & thori addentur & menſæ, & alij apparatus, &
vaſa, & obſonia: vnguentáque & ſuffitus, ſcorta, aromata,
condimenta, oblectamentáque, ſinguláque horum omnis ge-
neris. Neque ſolùm ea quæ ſuprà retulimus, neceſſaria ponen-
da ſunt, domus, veſtes, & calcei, ſed addenda rurſus pictura, &
varietatis artificia, aurum & ebur, cæteráque eiuſdem ge-
neris omnia. nónne? Omnino, inquit. Nónne igitur maio-
rem ciuitatem oportet conſtitui? illa enim ſana non amplius
H ſufficiens eſt, ſed mole quadam & multitudine replenda eſt,
eorum qui non amplius neceſſitatis cauſa in ciuitatibus ſunt:
quales ſunt venatores omnes, & mimi, imitatoréſque par-
tim circa figuras atque colores, partim circa muſicam,
poetæ ſcilicet, eorúmque miniſtri rhapſodi, recitatoréſ-
que carminum, actores, cantores, ſaltatores, redempto-
res, & apparatuum inſtrumentorúmque variorum artifices, tum aliarum rerum, tum earum quæ ad muliebrem mun-

dum pertinent. Quinetiam miniſtris pluribus indigebimus. An non opus eſſe tibi videtur pædagogis, nutricibus, educatoribus, comptricibus, tonſoribus, & iis qui obſonia & culinam parent? præterea & ſubulcis egebimus. hæc enim nobis in priori ciuitate non erant: non enim erat opus. In hac autem & hac, & aliis eſcis compluribus ex animalium carnibus indigebimus, ſiquis illis veſcitur: an non? Quidni? An non & medicis indigebimus multo magis ita viuentes, quàm vt antea dicebamus? Valde quidem. Atqui & regio, quæ tunc eos homines ſatis commodè alebat, ex copioſa parua erit. Aut quo modo dicimus? Eſt vt dicis. Nónne igitur de finitimorum regione nobis aliquid vſurpabimus, vt ſatis agri habeamus ad paſcendum atque arandum, & finitimi quoque de noſtra, ſi & alij ad cumulum diuitiarum ſe conferant infinitum, neceſſitatis terminos excedentes? Admodum neceſſe erit, ô Socrates. Pugnabimus ergo? vel quid agemus? Pugnabimus. Atque nôdum dicimus, quid aut mali, aut boni bellum afferat: ſed hoc ſolum, quòd originem bellorum inuenimus: ex quibus cùm eueniunt, & publicè, & priuatim magnæ vrbem calamitates inuadunt. Sic prorſus accidit. Igitur & maiore ciuitate opus eſt ad exercitum maximum comparandum, qui ob ea quæ dicta ſunt, incurrentibus hoſtibus obuius ſit. Nónne ad pugnandum iſti ſufficiunt quos narrauimus? Non, ſiquidem tu atque nos omnes rectè ſuperiora conceſſimus, cùm vrbem conſtituentes in hoc conuenimus, impoſſibile eſſe vnum plures artes bene exercere. Vera loqueris. Certamen bellicum nónne artificioſa facultas eſt? Eſt, & maximè quidem. An igitur de coriaria magis quàm de bellica eſt curandum? Minimè. Prohibuimus autem ne coriarius opera ſimul aggrederetur agricolæ, vel textoris, vel architecti, & in ſua duntaxat arte verſari præcepimus, vt opus ipſius quàm optimè nobis conficeretur: ſingulíſque aliis ſingula pro cuiuſque ingenio tribuimus, vt quiſque id vnum ad quod natura ducit, aggrediatur, otiúmq; à cæteris agens, & temporis opportunitate ſeruata, optimè illud efficiat. An verò parum intereſt, vtrum bellica rectè peragantur necne? An fortè vſqueadeò facilè hoc ſtudium, vt poſſit quis bellicoſus ſimul vir eſſe & agricola, vel coriarius, vel aliquis alius artifex? luſor autem talorum vel alearum, nullus quidem idoneus eſſet, ni à pueritia ſtudium illi arti adhibuiſſet, ſedulúſque incubuiſſet? Et ſcutum quidem accipiens, vel alia quædam militaria arma & inſtrumenta vno die idoneus miles erit in quouis certandi genere, aliorum autem inſtrumentorum nullum aliquem artificem faciet vel athletam, neque vtile erit illi qui in eo ſtudio peritus non fuerit, & ſatis commodè exercitatus. Pretioſa inquit admodum inſtrumenta eſſent. Nónne quanto magis cuſtodiæ opus eſt, tanto maiori otio indigebit, artéque & exercitatione maiori? Ita exiſtimo. Nónne & natura ad ſtudiũ ipſum idonea? Quídni? Noſtrũ igitur erit officium, vt videtur, quoad fieri poſſit, deligere, quę & quales naturæ ſint ad vrbem cuſtodiendam. Noſtrũ planè. Per Iouem, non humile negotium ſumpſimus: non tamen eſt formidandum, quatenus vires ſuppetunt. Non certè. Exiſtimáſne differre naturam generoſi canis, & generoſi adoleſcentis ad cuſtodiam agendam? Quid ais? Vtrunque ipſorum ſagacem oportet eſſe ad ſentiendum, & velocem etiam ad inſequẽdum, atque robuſtum, cùm aſſecutus fuerit, ad pugnandum. Opus certè eſt omnibus iſtis. Atqui audax & fortis ſit oportet, ſi quidem bene pugnaturus ſit. Quídni? An verò fortis erit & audax qui iracundus non ſit, ſiue equus, ſiue canis, ſeu quoduis aliud animal? An non animaduertiſti inexpugnabilẽ inuictámque eſſe iram? qua præſente anima omnis intrepida ad omnia eſt & inuicta? Animaduerti. Manifeſtum eſt qualem corpore cuſtodem eſſe oportet? Manifeſtum. Quinetiam qualem & anima, ſcilicet iracundum. Et hoc. Quomodo ergo, ô Glauco, aſperi & agreſtes non erunt aduerſus ſe inuicem ciuéſque alios, cùm tali natura præditi ſint? Haud facilè iſtud per Iouem. Veruntamen oportet erga ſuos, manſuetos: aduerſus autem hoſtes, immites eſſe: alioquin haud expectabunt donec ipſos alij perdant, ſed ipſi ſeipſos perdent. Sic accidet. Quid igitur faciemus? Vbinam manſuetum ſimul & iracundum ingenium reperiemus? Contraria nãque iracundæ natura mitis apparet. Apparet. Verùm qui alterutro horum carebit, cuſtos bonus non erit. Hæc autem fieri non poſſe videntur. Atque ita ſequitur, vt bonus cuſtos inueniri non poſſit. Videtur vt dicis. Et ego hæſitans, mecúmque ipſe animo ſuperiora reuoluens, Meritò, inquam, dubitamus amice. Nam ab ea quam ſuprà induximus, comparatione digreſſi ſumus. Quo pacto id ais? An nô inuenimus tales quaſdam eſſe naturas, quales minimè putaueramus, habentes hæc ſimul in ſe contraria? Vbinam? In aliis animalibus hoc vtique videre licet, & non minimè in eo cuſtode, cum quo noſtrũ cuſtodem comparabimus. Noſti enim

A ἄλλων καὶ τὸν περὶ τὸν γυναικεῖον κόσμον. καὶ δὴ καὶ διακόνων πλειόνων δεησόμεθα. ἢ οὐ δοκεῖ σοι δεήσειν παιδαγωγῶν, τιτθῶν, τροφῶν, κομμωτριῶν, κουρέων, καὶ αὖ ὀψοποιῶν τε καὶ μαγείρων; ἔτι δὲ καὶ συβωτῶν προσδεησόμεθα. τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἐν τῇ προτέρᾳ πόλει οὐκ ἐνῆν (ἔδει γὰρ οὐδέν) ἐν δὲ ταύτῃ καὶ τούτου προσδεήσει. δεήσει δὲ καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων παμπόλλων, εἴ τις αὐτὰ ἔδεται. ἢ γάρ; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν καὶ ἰατρῶν ἐν χρείαις ἐσόμεθα πολὺ μᾶλλον, οὕτω διαιτώμενοι, ἢ ὡς τὸ πρότερον; Πολύ γε. Καὶ ἡ χώρα που ἡ τότε ἱκανὴ τρέφειν τοὺς τότε, σμικρὰ δὴ ἐξ ἱκανῆς ἔσται. ἢ πῶς λέγομεν; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν τῆς τῶν πλησίον χώρας ἡμῖν ἀποτμητέον, εἰ μέλλομεν ἱκανὴν ἕξειν νέμειν τε καὶ B ἀροῦν, καὶ ἐκείνοις αὖ τῆς ἡμετέρας, ἐὰν καὶ ἐκεῖνοι ἀφῶσιν αὑτοὺς ἐπὶ χρημάτων κτῆσιν ἄπειρον, ὑπερβάντες τὸν τῶν ἀναγκαίων ὅρον; Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Πολεμήσομεν τὸ μετὰ τοῦτο, ὦ Γλαύκων; ἢ πῶς ἔσται; Οὕτως, ἔφη. Καὶ μηδέν γέ πω λέγωμεν (ἦν δ' ἐγώ) μήτ' εἴ τι κακὸν, μήτ' εἰ ἀγαθὸν ὁ πόλεμος ἐργάζεται· ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὅτι πολέμου αὖ γένεσιν ηὑρήκαμεν· ἐξ ὧν μάλιστα ταῖς πόλεσι καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ κακὰ γίγνεται, ὅταν γίγνηται. Πάνυ μὲν οὖν. Ἔτι δὴ ὦ φίλε, μείζονος τῆς πόλεως δεῖ, οὔτι σμικρῷ ἀλλ' ὅλῳ στρατοπέδῳ· ὃ ἐξελθὸν, ὑπὲρ τῆς οὐσίας ἁπάσης καὶ ὑπὲρ ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, διαμαχεῖται τοῖς ἐπιοῦσι. Τί δέ; (ἦ δ' ὅς) αὐτοὶ οὐχ ἱκανοί; Οὔκ, εἰ σύ C γε (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ἡμεῖς ἅπαντες ὡμολογήσαμεν καλῶς, ἡνίκα ἐπλάττομεν τὴν πόλιν. ὡμολογοῦμεν δή που, εἰ μέμνησαι, ἀδύνατον, ἕνα πολλὰς καλῶς ἐργάζεσθαι τέχνας. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Τί οὖν; (ἦν δ' ἐγώ) ἡ περὶ τὸν πόλεμον ἀγωνία, οὐ τεχνικὴ δοκεῖ εἶναι; Καὶ μάλα, ἔφη. Ἦ οὖν τι σκυτικῆς δεῖ μᾶλλον κήδεσθαι ἢ πολεμικῆς; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' ἄρα τὸν μὲν σκυτοτόμον διεκωλύομεν, μήτε γεωργὸν ἐπιχειρεῖν εἶναι ἅμα, μήτε ὑφάντην, μήτε οἰκοδόμον· ἀλλὰ σκυτοτόμον, ἵνα δὴ ἡμῖν τὸ τῆς σκυτικῆς ἔργον καλῶς γίγνοιτο· καὶ τῶν ἄλλων ἑνὶ ἑκάστῳ ὡσαύτως ἓν ἀπεδίδομεν, πρὸς ὃ πεφύκει ἕκαστος, καὶ ἐφ' ᾧ ἔμελλε, τῶν ἄλλων σχολὴν ἄγων, διὰ βίου αὐτὸ ἐργαζόμενος, οὐ παριεὶς τοὺς καιροὺς, καλῶς ἀπεργάζεσθαι. D τὰ δὲ δὴ περὶ τὸν πόλεμον, πότερον οὐ περὶ πλείστου ἐστὶν εὖ ἀπεργασθέντα; ἢ οὕτω ῥᾴδιον, ὥστε καὶ γεωργός τις, ἅμα πολεμικὸς ἔσται, καὶ σκυτοτομῶν, καὶ ἄλλην τέχνην ἡντινοῦν ἐργαζόμενος; πεττευτικὸς δὲ ἢ κυβευτικὸς ἱκανῶς οὐδ' ἂν εἷς γένοιτο, μὴ αὐτὸ τοῦτο ἐκ παιδὸς ἐπιτηδεύων, ἀλλὰ παρέργῳ χρώμενος; καὶ ἀσπίδα μὲν λαβὼν, ἢ ἄλλο τι τῶν πολεμικῶν ὅπλων τε καὶ ὀργάνων, αὐθημερὸν ὁπλιτικῆς ἤ τινος ἄλλης μάχης τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἱκανὸς ἔσται ἀγωνιστής; τῶν δὲ ἄλλων ὀργάνων οὐδὲν οὐδένα δημιουργὸν οὐδὲ ἀθλητὴν ληφθὲν ποιήσει· οὐδ' ἔσται χρήσιμον τῷ μήτε τὴν ἐπιστήμην ἑκάστου λαβόντι, μήτε τὴν μελέτην ἱκανὴν παρασχομένῳ; E Πολλοῦ γὰρ ἂν (ἦ δ' ὅς) τὰ ὄργανα ἦν ἄξια.

Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ὅσῳ μέγιστον τὸ τῶν φυλάκων ἔργον, τοσούτῳ σχολῆς τε τῶν ἄλλων πλείστης ἂν εἴη, καὶ αὖ τέχνης τε καὶ ἐπιμελείας μεγίστης δεόμενον. Οἶμαι ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ φύσεως ἐπιτηδείας εἰς αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμα; Πῶς δ' οὔ; Ἡμέτερον δὴ ἔργον ἂν εἴη, ὡς ἔοικεν, εἴπερ οἷοί τ' ἐσμὲν ἐκλέξασθαι τίνες τε καὶ ποῖαι φύσεις ἐπιτήδειαι εἰς πόλεως φυλακήν. Ἡμέτερον μέντοι. Μὰ Δία, ἦν δ' ἐγὼ, οὐκ ἄρα φαῦλον πρᾶγμα ἠράμεθα· ὅμως δὲ οὐκ ἀποδειλιατέον, ὅσον γ' ἂν δύναμις παρείκοι. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Οἴει οὖν τι (ἦν δ' ἐγὼ) διαφέρειν F φύσιν γενναίου σκύλακος, εἰς φυλακὴν, νεανίσκου εὐγενοῦς; Τὸ ποῖον λέγεις; Οἷον ὀξύν που δεῖ αὐτοῖν ἑκάτερον εἶναι πρὸς αἴσθησιν, καὶ ἐλαφρὸν, πρὸς τὸ αἰσθανόμενον διώκειν· καὶ ἰσχυρὸν αὖ, ἐὰν δέῃ ἑλόντα διαμάχεσθαι. Δεῖ γὰρ οὖν, ἔφη, πάντων τούτων. Καὶ μὴν ἀνδρεῖόν γε, εἴπερ εὖ μαχεῖται. Πῶς δ' οὔ; Ἀνδρεῖος δὲ εἶναι ἆρα ἐθελήσει ὁ μὴ θυμοειδὴς, εἴτε ἵππος, εἴτε κύων, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ζῷον; ἢ οὐκ ἐννενόηκας ὡς ἄμαχόν τε καὶ ἀνίκητον θυμὸς; οὗ παρόντος, ψυχὴ πᾶσα πρὸς πάντα ἄφοβός τε καὶ ἀήττητος; Ἐννενόηκα. Τὰ μὲν τοίνυν τοῦ σώματος οἷον δεῖ τὸν φύλακα εἶναι, δῆλα. Ναί. Καὶ μὴν καὶ τὰ τῆς ψυχῆς· ὅτι γε θυμοειδῆ. Καὶ τοῦτο. Πῶς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, οὐκ ἄγριοι ἀλλήλοις ἔσονται, καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ὄντες G τοιοῦτοι τὰς φύσεις. Μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) οὐ ῥᾳδίως. Ἀλλὰ μέντοι δεῖ γε πρὸς μὲν τοὺς οἰκείους, πρᾴους αὐτοὺς εἶναι· πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους, χαλεπούς. εἰ δὲ μή γε, οὐ περιμενοῦσιν ἄλλους σφᾶς διολέσαι, ἀλλ' αὐτοὶ φθήσονται αὐτὸ δράσαντες. Ἀληθῆ, ἔφη. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ποιήσομεν; πόθεν ἅμα πρᾷον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος εὑρήσομεν; ἐναντία γάρ που θυμοειδεῖ πρᾳεῖα φύσις. Φαίνεται. Ἀλλὰ μέντοι τούτων ὁποτέρου ἂν στέρηται, φύλαξ ἀγαθὸς οὐ μὴ γένηται. ταῦτα δὲ ἀδυνάτοις ἔοικε· καὶ οὕτω δὴ ξυμβαίνει, ἀγαθὸν φύλακα, ἀδύνατον γενέσθαι. Κινδυνεύει, ἔφη. Καὶ ἐγὼ ἀπορήσας, τε καὶ ἐπισκεψάμενος τὰ ἔμπροσθεν, Δικαίως γε, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ φίλε, ἀπο- H ροῦμεν. ἧς γὰρ προὐθέμεθα εἰκόνος ἀπελείφθημεν. Πῶς λέγεις; Οὐκ ἐνοήσαμεν ὅτι εἰσὶν ἄρα τοιαῦται φύσεις οἵας ἡμεῖς οὐκ ᾠήθημεν, ἔχουσαι τἀναντία ταῦτα; Ποῦ δή; Ἴδοι μὲν ἄν τις καὶ ἐν ἄλλοις ζῴοις, οὐ μέντ' ἂν ἥκιστα ἐν ᾧ ἡμεῖς παρεβάλλομεν τῷ

φύλακι. οἶσθα γάρ που τῶν γενναίων κυνῶν ὅτι τοῦτο φύσει αὐτῶν τὸ ἦθος, πρὸς μὲν τοὺς συνήθεις τε καὶ γνωρίμους ὡς οἷόντε πρᾳοτάτους εἶναι, πρὸς δὲ τοὺς ἀγνῶτας, τοὐναντίον. Οἶδα μέντοι. Τοῦτο μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) δυνατόν· καὶ οὐ παρὰ φύσιν ζητοῦμεν τοιοῦτον εἶναι τὸν φύλακα. Οὐκ ἔοικεν. Ἆρ' οὖν σοι δοκεῖ ἔτι τοῦδε προσδεῖσθαι ὁ φυλακικὸς ἐσόμενος, πρὸς τῷ θυμοειδεῖ ἔτι προσγενέσθαι φιλόσοφος τὴν φύσιν. Πῶς δή; ἔφη. οὐ γὰρ ἐννοῶ. Καὶ τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν τοῖς κυσὶ κατόψει, ὃ καὶ ἄξιον θαυμάσαι τοῦ θηρίου. Τὸ ποῖον; Ὃν μὲν ἂν ἴδῃ ἀγνῶτα, χαλεπαίνει, οὐδὲν δὴ κακὸν προπεπονθώς· ὃν δ' ἂν γνώριμον, ἀσπάζεται, κἂν μηδὲν πώποτε ὑπ' αὐτοῦ ἀγαθὸν πεπόνθοι. ἢ οὔπω τοῦτο ἐθαύμασας; Οὐ πάνυ (ἔφη) μέχρι τούτου προσέσχον τὸν νοῦν· ὅτι δέ που δρᾷ ταῦτα, δῆλον. Ἀλλὰ μὴν κομψόν γε φαίνεται τὸ πάθος αὐτοῦ τῆς φύσεως, καὶ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφον. Πῇ δή; Ἧ (ἦν δ' ἐγὼ) ὄψιν οὐδενὶ ἄλλῳ φίλην καὶ ἐχθρὰν διακρίνει, ἢ τῷ τὴν μὲν καταμαθεῖν, τὴν δὲ ἀγνοῆσαι. καίτοι πῶς οὐκ ἂν φιλομαθὲς εἴη, συνέσει τε καὶ ἀγνοίᾳ ὁριζόμενον τό, τε οἰκεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον; Οὐδαμῶς (ἦ δ' ὅς) ὅπως οὔ. Ἀλλὰ μέντοι (εἶπον ἐγὼ) τό γε φιλομαθὲς καὶ φιλόσοφον, ταὐτόν; Ταὐτὸν γάρ, ἔφη. Οὐκοῦν θαρροῦντες τιθῶμεν καὶ ἐν ἀνθρώπῳ, εἰ μέλλει πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ γνωρίμους πρᾷός τις ἔσεσθαι φύσει, φιλόσοφον καὶ φιλομαθῆ αὐτὸν δεῖν εἶναι; Τιθῶμεν, ἔφη. Φιλόσοφος δὴ καὶ θυμοειδὴς καὶ ταχὺς καὶ ἰσχυρὸς ἡμῖν τὴν φύσιν ἔσται, ὁ μέλλων καλὸς κἀγαθὸς ἔσεσθαι φύλαξ πόλεως. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὗτος μὲν δὴ ἂν οὕτως ὑπάρχοι. θρέψονται δὲ δὴ ἡμῖν οὗτοι καὶ παιδευθήσονται τίνα τρόπον; καὶ ἆρά τι προὔργου ἡμῖν ἐστὶν αὐτὸ σκοποῦσι πρὸς τὸ κατιδεῖν οὗπερ ἕνεκα πάντα σκοποῦμεν; δικαιοσύνην τε καὶ ἀδικίαν τίνα τρόπον ἐν πόλει γίγνεται; ἵνα μὴ ἐῶμεν ἱκανὸν λόγον, ἢ συχνὸν διεξίωμεν. Καὶ ὁ τοῦ Γλαύκωνος ἀδελφός, Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ἔγωγε προσδοκῶ προὔργου εἶναι εἰς τοῦτο ταύτην τὴν σκέψιν. Μὰ Δία (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Ἀδείμαντε, οὐκ ἄρα ἀφετέον, οὐδ' εἰ μακροτέρα τυγχάνει οὖσα. Οὐ γὰρ οὖν. Ἴθι οὖν, ὥσπερ ἐν μύθῳ μυθολογοῦντές τε καὶ σχολὴν ἄγοντες, λόγῳ παιδεύωμεν τοὺς ἄνδρας. Ἀλλὰ χρή. Τίς οὖν ἡ παιδεία; ἢ χαλεπὸν εὑρεῖν βελτίω τῆς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου εὑρημένης; ἔστι δέ που, ἡ μὲν ἐπὶ σώμασι γυμναστική· ἡ δ' ἐπὶ ψυχῇ, μουσική. Ἔστι γάρ. Ἆρ' οὖν οὐ μουσικῇ πρότερον ἀρξόμεθα παιδεύοντες ἢ γυμναστικῇ; Πῶς δ' οὔ; Μουσικῆς δ' εἰπὼν, τιθῆς λόγους, ἢ οὔ; Ἔγωγε. Λόγων δὲ διττὸν εἶδος· τὸ μὲν, ἀληθές· ψεῦδος δ' ἕτερον. Ναί. Παιδευτέον δ' ἐν ἀμφοτέροις· πρότερον δ' ἐν τοῖς ψευδέσιν. Οὐ μανθάνω (ἔφη) πῶς λέγεις. Οὐ μανθάνεις (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι πρῶτον τοῖς παιδίοις μύθους λέγομεν; τοῦτο δέ που, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν, ψεῦδος· ἔνι δὲ καὶ ἀληθῆ. πρότερον δὲ μύθοις πρὸς τὰ παιδία ἢ γυμνασίοις χρώμεθα. Ἔστι ταῦτα. Τοῦτο δὴ ἔλεγον, ὅτι μουσικῆς πρότερον ἁπτέον ἢ γυμναστικῆς. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν οἶσθα ὅτι ἀρχὴ παντὸς ἔργου, μέγιστον, ἄλλως τε καὶ νέῳ καὶ ἁπαλῷ ὁτῳοῦν; μάλιστα γὰρ δὴ τότε πλάττεται καὶ ἐνδύεται τύπος ὃν ἄν τις βούληται ἐνσημήνασθαι ἑκάστῳ. Κομιδῆ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν ῥᾳδίως οὕτω παρήσομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ὑπὸ τῶν ἐπιτυχόντων μύθους πλασθέντας ἀκούειν τοὺς παῖδας, καὶ λαμβάνειν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὡς ἐπιτοπολὺ ἐναντίας δόξας ἐκείναις ἅς, ἐπειδὰν τελεωθῶσιν, ἔχειν οἰησόμεθα δεῖν αὐτούς; Οὐδ' ὁπωσποῦν παρήσομεν. Πρῶτον δὴ ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ἐπιστατητέον τοῖς μυθοποιοῖς· καὶ ὃν μὲν ἂν καλὸν μῦθον ποιήσωσιν, ἐγκριτέον· ὃν δ' ἂν μή, ἀποκριτέον; τοὺς δ' ἐγκριθέντας πείσομεν τὰς τροφούς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς παισί, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσίν. ὧν δὲ νῦν λέγουσι τοὺς πολλοὺς ἐκβλητέον. Ποίους δή; ἔφη. Ἐν τοῖς μείζοσιν (ἦν δ' ἐγὼ) μύθοις ὀψόμεθα καὶ τοὺς ἐλάττους. δεῖ γὰρ δὴ τὸν αὐτὸν τύπον εἶναι, καὶ ταὐτὸν δύνασθαι τούς τε μείζους καὶ τοὺς ἐλάττους. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε, ἔφη. ἀλλ' οὐκ ἐννοῶ οὐδὲ τοὺς μείζους τίνας λέγεις. Οὓς Ἡσίοδός τε (εἶπον) καὶ Ὅμηρος ἡμῖν ἐλεγέτην, καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. οὗτοι γάρ που μύθους τοῖς ἀνθρώποις ψευδεῖς συντιθέντες ἔλεγόν τε καὶ λέγουσι. Ποίους δὴ (ἦ δ' ὅς) καὶ τί αὐτῶν μεμφόμενος λέγεις; Ὅπερ (ἦν δ' ἐγὼ) χρὴ καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα μέμφεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἐάν τις μὴ καλῶς ψεύδηται. Τί τοῦτο; Ὅταν εἰκάζῃ τις κακῶς οὐσίας τῷ λόγῳ περὶ θεῶν τε καὶ ἡρώων, οἷοί εἰσιν· ὥσπερ γραφεὺς μηδὲν ἐοικότα γράφων οἷς ἂν ὅμοια βουληθῇ γράψαι. Καὶ γὰρ (ἔφη) ὀρθῶς ἔχει τά γε τοιαῦτα μέμφεσθαι, ἀλλὰ πῶς δὴ λέγομεν; καὶ ποῖα; Πρῶτον μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ μέγιστον καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψεῦδος ὁ εἰπὼν, οὐ καλῶς ἐψεύσατο, ὡς Οὐρανός τε εἰργάσατο ἅ φησι δρᾶσαι αὐτὸν Ἡσίοδος, ὅ, τε αὖ Κρόνος ὡς ἐτιμωρήσατο αὐτόν· τὰ δὲ δὴ τοῦ Κρόνου ἔργα καὶ πάθη ὑπὸ τοῦ υἱέος, οὐδ' ἂν εἰ ἦν ἀληθῆ, ᾤμην δεῖν ῥᾳδίως οὕτω λέγεσθαι πρὸς ἄφρονάς τε καὶ νέους· ἀλλὰ μάλιστα μὲν σιγᾶσθαι· εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἦν λέγειν, δι' ἀπορρήτων ἀκούειν ὡς ὀλιγίστους, θυσαμένους, οὐ χοῖρον, ἀλλά τι μέγα καὶ ἄπορον θῦμα, ὅ, τι ὅπως ἐλαχίστοις συνέβη ἀκοῦσαι. Καὶ γὰρ (ἦ δ' ὅς) οὗτοί γε οἱ λόγοι χαλεποί. Καὶ οὐ λεκτέοι γ', ἔφην, ὦ Ἀδείμαντε, ἐν τῇ ἡμε-

A generoſi canis hunc à natura morem eſſe, vt aduerſus familia-
res & notos mitiſſimus ſit, contrà verò aduerſus ignotos. No-
ui certè. Ergo neque impoſſibile eſt, neque præter naturam
quod quęrimus, talem videlicet eſſe cuſtodem. Sic apparet. An
videtur præterea tibi opus eſſe, vt qui futurus ſit cuſtos, ad fe-
rocitatem illam addat vt natura philoſophus ſit? Quomodo i-
ſtud ais? Non enim intelligo. Atqui & hoc in canibus intueri
licet, quod quidem in beſtia dignum admiratione ſit. Quale i-
ſtud? Quem enim ignotum viderit grauiter fert, & ſi nihil ma-
li ab eo ſit perpeſſus. Noto autem blanditur, quamuis nihil bo-
ni ab eo ſuſceperit. An nondum hoc admiratus es? Haud valde
B hucuſque animaduerti: quòd autem hoc facit, manifeſtum eſt.
At enim videtur hic naturæ ipſius effectus ingenuus, ac verè
philoſophus. Qua ratione? Quoniam aſpectum nulla re alia
amicum & inimicum diſcernit, quàm quòd hunc quidem no-
uit, illum autem ignorat. Nónne igitur meritò dicendum
erit diſcendi cupidum, atque ſtudioſum, quod cognitione &
ignorantia diſcernit domeſticum ab extraneo? Erit. Quídni?
Porrò diſcendi ſtudioſus & philoſophus idem. Idem. Cur i-
gitur audacter non ponamus & in homine, ſiquidem aduerſus
familiares & notos mitis futurus eſt, philoſophum ipſum eſſe
C & diſcendi cupidum oportere? Ponamus. Philoſophus igi-
tur & iracundus, & velox, & robuſtus natura erit, qui ciuitatis
cuſtos optimus eſt futurus. Sic eſt omnino. Talis itaque
cuſtos ſit. At quo pacto nutrientur à vobis, erudientúrque cu-
ſtodes? Atque hæc conſideratio nunquid vobis conferet ad id
cuius gratia conſideramus omnia, comperiendum, quomo-
do ſcilicet in ciuitate iuſtitia inſit & iniuſtitia? Id certè cogi-
tandum eſt, ne fortè vel neceſſaria dimittamus, vel ſuperua-
cua proſequamur. Reor equidem, inquit Glauconis frater, diſ-
ceptationem hanc ſummopere ad id quod nobis propoſitum
eſt, conducere. Ita & ipſe per Iouem, ô amice Adimāte, exiſti-
mo. Non igitur deſiſtendum, neque etiam ſi hæc longiora eſ-
ſent. Non certè, inquit. Age itaque quemadmodum in fabulis
otium agentes confabulantéſque, oratione hos homines in-
D ſtruamus. Nempe ſic decet. Quæ igitur erit diſciplina? Num
difficile erit inuenire meliorem illa quæ hactenus longo tem-
pore eſt inuenta? eſt autem hæc ad corpus quidem pertinens
gymnaſtica, ad animum muſica. Eſt planè. An non à muſica
eruditio hæc prius quàm à gymnaſtica, incipere debet? Certè.
Cùm muſicam dicis, ſermones etiam ponis nécne? Pono. Ora-
tionis autem ſpecies duæ, vera & falſa. Ita eſt. Erudiendus vti-
que in vtraque cuſtos futurus, priúſque in falſa. Haud intelligo
inquit quid dicas. Neſcis quòd pueris fabulas prius narramus?
E hæc autem, vt ſimpliciter dicam, falſa ſunt, inſunt tamen e-
tiam vera. prius autem fabulis ad pueros quàm gymnaſiis v-
timur. Eſt vt dicis. Hoc ergo volebam, cùm dicerem attingen-
dam eſſe prius muſicam quàm gymnaſticam. Probè. An neſcis
in vnaquaque re maximum eſſe, principium eſſe? præſertim iu-
ueni & tenero cuique. Maximè enim tunc formatur indui-
túrque figura quam quis vnicuique imprimere velit. Omnino
quidem. An adeò facilè permittemus quaſlibet fabulas à qui-
buſcũque fictas audire pueros, animíſque imbibere opiniones
F vt plurimum contrarias illis, quas cùm adoleuerint, habere il-
los debere exiſtimamus? Nullo modo id permittemus. Primùm
igitur, vt videtur, fabularum fictoribus præficiendi ſunt, qui
ſiquam bonam fabulam fecerint, eligant, reliquas autem abii-
ciant. Quas denique elegerimus, per nutrices & matres pueris
narrandas curabimus, vt ipſorum animi fabulis multò magis
informentur quàm corpora manibus. Ex his verò quas nunc
recenſent, multæ erunt abiiciendæ. Quales inquit. In maiori-
bus, inquam ego, planè minores videbimus. Oportet enim eā-
dem figuram eſſe, eandémque potentiam, & maiorum pariter
G & minorum. An non cenſes? Cenſeo equidem. Verùm quas
maiores appelles, nequaquam intelligo. Quas Heſiodus &
Homerus reliquíque poëtæ ſcripſerunt. hi nanque hominibus
falſas fabulas effinxere, quas quotidie circunfertũ. Quas fabu-
las dicis? quídve in ipſis damnas? Quod & primò & maximè
dānari oportet, præſertim cùm aliquis nō bene mētitur. Quid
iſtud? Quando quis verbis malè fingit, quales dij & heroës ſint
inſtar pictoris nulla ex parte ſimilia figurantis ad ea quæ imi-
tari conatur. Atqui talia meritò vituperantur. Verùm quomo
do & qualia dicimus? Primùm quidem & maximum, & de ma-
ximis rebus mendacium, quod nos probè mentitus eſt Heſio-
dus, quando geſta illa à Cælo fingit, additque quemad-
H modum Saturnus eum puniuit, quæve egit Saturnus recenſet,
& quæ à filio perpeſſus eſt. Quæ quidem & ſi vera eſſent, non
tamen putarem tam apertè ad homines mentis inopes adole-
ſcentéſque proferenda, ſed tacenda potius. Sin autem neceſ-
ſitas adeſſet loquendi, in arcanis audienda paucis non por-
cum ſacrificantibus, ſed pretioſam quandam raramque victi-
mam, vt quàm pauciſſimos audire contingat. Profectò duri ſunt hi ſermones. Neque dicendi, ô Adimante, in ciuitate noſtra.

Neque dicendum iuueni audienti, quòd qui iniquiſſima facinora perpetrat, nihil mirum committat: aut qui peccantem patrem ſupplicio afficit, non multum præuaricetur, imò faciat quod primi maximíque deorum fecerunt. Non per Iouem inquit. Nam neque mihi quidem digna hæc videntur, quæ dicãtur. Neque omnino quòd cum diis dij bellum gerãt, inſidientur, & pugnent. Neque enim vera: ſiquidem oportet futuros apud nos ciuitatis cuſtodes turpe putare inter ſe diſſidere. Quare nec vllo pacto narrandum illis gigantum bellum, prælia've permulta deorum & heroum cognatis ſuis proximiſque illata: ſed ſiquo pacto perſuaſuri ſumus, nullum vnquam ciuẽ ciui aduerſatum eſſe, neque eſſe hoc ſanctum, talia quædam potius & pueris ſtatim, & adoleſcentibus à ſenioribus anicuHſque narranda ſunt, cogendíque poetæ, vt ad hæc fabulas ſuas dirigant. Vincula autem Iunoni à filio iniecta, & Vulcanum cœlo à patre deiectum, cùm ille matri verberatæ ſubuenire vellet, aut deorum pugnas quotcũque Homerus ſcripſit, minimè in ciuitate recipere debemus, ſiue per allegoriã dicta hæc ſint, ſiue ſine allegoria. non enim adoleſcens hæc dignoſcere poteſt, ſed quæ in ea ætate opinionibus accipiuntur, difficilimè elui euellíque conſueuerunt. Quorum fortè gratia danda omnino eſt opera, vt hæ fabellæ quas primas audient, optimè inſtitutæ ad virtutem ſint. Non eſt procul à ratione quod dicis. Verùm ſi quis interroget hæ quæ ſint, & cuiuſmodi fabulæ, quidnam dicemus? Tum ego, O Adimante, inquam, poetæ quidem nos in præſentia neque ego, neque tu ſumus, ſed ciuitatis inſtitutores: hos autem noſſe oportet figuras, in quibus fingere poetæ fabulas debeant: quas ſi exceſſerint, fabulæ huiuſmodi permittendæ non ſunt. Neque tamen ad ciuitatis inſtitutores pertinet fabulas fingere. Rectè inquit. ſed hoc mihi declara, quales iſtæ circa theologiam figuræ? Tales quædam inquam ego: qualis ipſe Deus eſt, talis ſemper eſt deſcribendus, ſiue carminibus deſcribatur, ſiue cantibus, ſiue etiam tragœdia. Ita decet. Nónne bonus & ipſe Deus eſt, & ita dicendum? Proculdubio. Atqui nullum bonum noxium eſt. An non? Nullum, vt arbitror. Quod innoxium eſt, nunquid nocet? Nequaquam. Quod non nocet, nunquid malum facit? Neque iſtud quidem. Quod autẽ nihil mali facit, nullius mali eſt cauſa. Nullius. Item, nónne conducibile bonum eſt? Prorſus. Ergo bene feliciterque agendi cauſa eſt. Eſt. Non igitur omnium cauſa bonum eſt, ſed eorum quæ bene ſe habent cauſa: eorum verò quæ malè, nequaquam. Sic eſt omnino. Non igitur Deus, quum bonus ſit, omnium cauſa eſt, vt multi dicũt, ſed paucorum quidem hominibus in cauſa eſt, multorum verò extra cauſam. Multo enim pauciora nobis ſunt bona quàm mala. Et bonorum quidem ſolus Deus cauſa eſt dicendus. Malorũ autem quamlibet aliam præter Deum cauſam quærere decet.

Iliad. ω. Veriſſima loqui mihi videris. Neque Homeri igitur, neque alterius poetæ admittendum eſt peccatum, ſtultè de diis dicentis, in Iouis limine duo iacere dolia plena ſortibus, bonis vnũ, malis alterum. Cúmque ex his Iupiter inuicem commixtis impertit alicui, aliàs huic bene, aliàs malè eſt. Cui verò ex altero datur, hunc veſana fames ſuper terras exagitat. Neque verò

Iliad. δ. admittendum eſt Iouem nobis diſpenſatorem eſſe bonorum

Iliad. υ. atque malorum. Confuſionem verò iuramentorum induciarúmque à Pandaro factam, ſiquis per Iouem & Mineruam factam fuiſſe dixerit, nequaquam laudabimus, neque deorum controuerſiam diſſenſionémque, & iudicium per Themin atque Iouem. Neque quod dicit Æſchylus, adoleſcẽtes audiant, Deum mortalibus cauſam præbere, quando vult funditus domum ſubuertere. Verùm ſiquis iambica inducat, in quibus quæ Niobæ acciderunt referantur, vel Pelopidis, vel Troianis, aut aliquid huiuſmodi, vel ſinendum non eſt eum dicere hæc dei eſſe opera: vel ſi dei ſunt, inuenienda eſt in his ea quã nunc quærimus ratio, dicendúmque Deum quidem bona iuſtáque egiſſe, atque eos puniendo iuuiſſe. Quod verò miſeri ſint qui pœnas pendunt, ſitque Deus qui ſic affligit, poetam dicere non eſt permittendum. Sed ſi diceret malos homines, vtpote miſeros, pœnis egere, eáſque ſoluentes à Deo iuuari, permittendum. Malorum autem alicui cauſam eſſe ipſum Deum, quum bonus ſit, refellendum eſt omnino, neque permittendum hoc quenquam dicere in ſua ciuitate, ſi bonis inſtitui legibus ciuitas debet, neque inſuper quenquam audire, ſiue ſit ille iunior, ſiue ſenior, ſiue carminibus hæc inſerantur, ſiue ſoluta oratione narrentur, tanquam quæ neque dictu ſancta ſint, neque nobis vtilia, neque inter ſe conſona. Aſſentior tibi hac in lege ferenda. mihi nempe hæc placent. Hæc itaque vna ſit lex atque figura ex his quæ circa deos ferendæ ſunt, in qua cogatur vnuſquiſque & dicere, & inducere. Deum non omnium cauſam, ſed bonorum. Sufficit. Quid autem hæc ſecunda? Num exiſtimas præſtigiatorem eſſe Deum, & tanquam ex inſidiis aliàs alia ſub ſpecie apparere? & aliàs quidem in multas formas ſpeciem ſuam mutantem, aliúmque effectum, aliàs autem nos decipientem, vanáſq; de ſe nobis imagines offerentẽ? vel

A τέρα πόλει. οὐδὲ λεκτέον νέῳ ἀκούοντι, ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα, οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ποιῇ, οὐδ' αὖ ἀδικοῦντα πατέρα κολάζων παντὶ τρόπῳ, ἀλλὰ δρῴη ἂν ὅπερ θεῶν οἱ πρῶτοί τε καὶ μέγιστοι. Οὐ μὰ τὸν Δία (ἦ δ' ὅς) οὐδ' αὐτῷ μοι δοκεῖ ἐπιτήδεια εἶναι λέγειν. Οὐδέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ παράπαν, ὡς θεοὶ θεοῖς πολεμοῦσί τε καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ μάχονται. οὐδὲ γὰρ ἀληθῆ. εἴ γε δεῖ ἡμῖν τοὺς μέλλοντας τὴν πόλιν φυλάξειν, αἴσχιστον νομίζειν τὸ ῥᾳδίως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι. Πολλοῦ δεῖ γιγαντομαχίας τε μυθολογητέον αὐτοῖς καὶ ποικιλτέον, καὶ ἄλλας ἔχθρας πολλὰς καὶ παντοδαπὰς θεῶν τε καὶ ἡρώων πρὸς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους αὐτῶν. ἀλλ' εἴ πως μέλλομεν πείσειν ὡς οὐδεὶς πώποτε πολίτης,

B ἕτερος ἑτέρῳ ἀπήχθετο, οὐδ' ἔστι τοῦτο ὅσιον, τοιαῦτα λεκτέα μᾶλλον πρὸς τὰ παιδία εὐθὺς, καὶ γέρουσι καὶ γραυσί, καὶ πρεσβυτέροις γιγνομένοις. καὶ τοὺς ποιητὰς ἐγγὺς τούτων ἀναγκαστέον λογοποιεῖν. Ἥρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ υἱέος, καὶ Ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρὸς, μέλλοντος τῇ μητρὶ τυπτομένῃ ἀμύνειν, καὶ θεομαχίας ὅσας Ὅμηρος πεποίηκεν, οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ' ἐν ὑπονοίαις πεποιημένας, οὔτ' ἄνευ ὑπονοιῶν. ὁ γὰρ νέος, οὐχ οἷός τε κρίνειν ὅ, τι τε ὑπόνοια καὶ ὃ μή· ἀλλ' ἃ ἂν τηλικοῦτος ὢν λάβῃ ἐν ταῖς δόξαις, δυσέκνιπτά τε καὶ ἀμετάστατα φιλεῖ γίγνεσθαι. ὧν δὴ καὶ ἴσως ἕνεκα, περὶ παντὸς ποιητέον, ἃ πρῶτα ἀ-

C κούουσιν, ὅτι κάλλιστα μεμυθολογημένα πρὸς ἀρετὴν ἀκούειν. Ἔχει γὰρ (ἔφη) λόγον. ἀλλ' εἴ τις αὖ καὶ ταῦτα ἐρωτῴη ἡμᾶς, αὐτὰ ἅττα ἐστὶ, καὶ τίνες οἱ μῦθοι, τίνας ἂν φαῖμεν; Καὶ ἐγὼ εἶπον, Ὦ Ἀδείμαντε, οὐκ ἐσμὲν ποιηταὶ ἔγωγε καὶ σὺ ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' οἰκισταὶ πόλεως. οἰκισταῖς δὲ τοὺς μὲν τύπους προσήκει εἰδέναι, ἐν οἷς δεῖ μυθολογεῖν τοὺς ποιητάς· παρ' οὓς ἐὰν ποιῶσιν, οὐκ ἐπιτρεπτέον· οὐ μὴν αὐτοῖς γε ποιητέον μύθους. Ὀρθῶς, ἔφη. Ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο οἱ τύποι περὶ θεολογίας, τίνες ἂν εἶεν; Τοιοίδε πού τινές. (ἦν δ' ἐγὼ) οἷος τυγχάνει ὁ θεὸς ὤν, ἀεὶ δή που ἀποδοτέον, ἐάν τέ τις αὐτὸν ἐν ἔπεσι ποιῇ, ἐάν τε ἐν μέλεσιν, ἐάν τε ἐν τραγῳδίᾳ. Δεῖ γάρ. Οὐκοῦν ἀγαθὸς ὅ γε θεὸς τῷ ὄντι τε, καὶ λεκτέον οὕτω; Τί μήν; Ἀλλὰ μὴν οὐδέν γε τῶν ἀγαθῶν βλαβερόν. ἢ γάρ; Οὔ μοι

D δοκεῖ. Ἆρ' οὖν, ὃ μὴ βλαβερὸν, βλάπτει; Οὐδαμῶς. Ὃ δὲ μὴ βλάπτει, κακόν τι ποιεῖ; Οὐδὲ τοῦτο. Ὃ δέ γε μηδὲν κακὸν ποιεῖ, οὐδ' ἄν τινος εἴη κακοῦ αἴτιον. Πῶς γάρ; Τί δέ; ὠφέλιμον τὸ ἀγαθόν; Ναί. Αἴτιον ἄρα εὐπραγίας. Ναί. Οὐκ ἄρα πάντων γε αἴτιον τὸ ἀγαθὸν, ἀλλὰ τῶν μὲν εὖ ἐχόντων αἴτιον, τῶν δὲ κακῶν ἀναίτιον. Παντελῶς γὰρ, ἔφη. Οὐδ' ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ θεὸς, ἐπειδὴ ἀγαθὸς, πάντων ἂν εἴη αἴτιος, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν· ἀλλ' ὀλίγων μὲν τοῖς ἀνθρώποις αἴτιος, πολλῶν δὲ ἀναίτιος. πολὺ γὰρ ἐλάττω τἀγαθὰ τῶν κακῶν ἡμῖν. καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν οὐδένα ἄλλον αἰτιατέον· τῶν δὲ κακῶν ἄλλ' ἄττα δεῖ ζητεῖν τὰ αἴτια, ἀλλ' οὐ τὸν θεόν. Ἀληθέστατα (ἔφη) δοκεῖς μοι λέγειν. Οὐκ ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ)

E ἀποδεκτέον οὔτε Ὁμήρου, οὔτ' ἄλλου ποιητοῦ ταύτην τὴν ἁμαρτίαν περὶ τοὺς θεοὺς ἀνοήτως ἁμαρτάνοντος, καὶ λέγοντος ὡς δοιοὶ πίθοι -- κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει, Κηρῶν ἔμπλειοι· ὁ μὲν, ἐσθλῶν, αὐτὰρ ὁ, δειλῶν. καὶ ᾧ μὲν καμμίξας ὁ Ζεὺς δῷ ἀμφοτέρων, Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. ᾧ δ' ἂν μὴ, ἀλλ' ἄκρατα τὰ ἕτερα, τὸν δὲ -- κακὴ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει. οὐδ' ὡς ταμίας ἡμῖν Ζεὺς ἀγαθῶν τε κακῶν τε τέτυκται. τὴν δὲ τῶν ὅρκων καὶ σπονδῶν σύγχυσιν, ἣν ὁ Πάνδαρος συνέχεεν, ἐάν τις φῇ δι' Ἀθηνᾶς τε καὶ Διὸς γεγονέναι, οὐκ ἐπαινεσόμεθα· οὐδὲ θεῶν ἔριν τε καὶ κρίσιν διὰ Θέμιτός τε καὶ Διός· οὐδ' αὖ ὡς Αἰσχύλος λέγει, ἐατέον ἀκούειν τοὺς νέους,

F ὅτι -- θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς, Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ. ἀλλ' ἐάν τις ποιῇ ἐν οἷς ταῦτα τὰ ἰαμβεῖα ἔνεστι, τὰ τῆς Νιόβης πάθη, ἢ τὰ Πελοπιδῶν, ἢ τὰ Τρωϊκὰ, ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων· ἢ οὐ θεοῦ ἔργα ἐατέον αὐτὰ λέγειν, ἢ, εἰ θεοῦ, ἐξευρετέον αὐτοῖς σχεδὸν ὃν νῦν ἡμεῖς λόγον ζητοῦμεν· καὶ λεκτέον ὡς ὁ μὲν θεὸς δίκαιά τε καὶ ἀγαθὰ εἰργάζετο, οἱ δὲ ὠνίναντο κολαζόμενοι. ὡς δὲ ἄθλιοι μὲν οἱ δίκην διδόντες, ἦν δὲ ὁ δρῶν ταῦτα θεὸς, οὐκ ἐατέον λέγειν τὸν ποιητήν. ἀλλ' εἰ μὲν ὅτι ἐδεήθησαν κολάσεως λέγοιεν, ὡς ἄθλιοι, οἱ κακοὶ, διδόντες δὲ δίκην ὠφελοῦντο ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἐατέον. κακῶν δὲ αἴτιον φάναι θεόν τινὶ γίγνεσθαι, ἀγαθὸν ὄντα, διαμαχετέον παντὶ τρόπῳ, μήτε τινὰ ταῦτα

G λέγειν ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει, εἰ μέλλει εὐνομήσεσθαι, μήτε τινὰ ἀκούειν, μήτε νεώτερον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε ἐν μέτρῳ, μήτε ἄνευ μέτρου μυθολογοῦντα· ὡς οὔθ' ὅσια ἂν λεγόμενα, εἰ λέγοιτο, οὔτε ξύμφορα ἡμῖν, οὔτε ξύμφωνα αὐτὰ αὑτοῖς. Σύμψηφός σοι εἰμὶ (ἔφη) τούτου τοῦ νόμου· καί μοι ἀρέσκει. Οὗτος μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) εἷς ἂν εἴη τῶν περὶ θεοὺς νόμων τε καὶ τύπων· ἐν ᾧ δεήσει τοὺς λέγοντας, λέγειν, καὶ τοὺς ποιοῦντας, ποιεῖν, μὴ πάντων αἴτιον τὸν θεὸν, ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν. Καὶ μάλ', ἔφη, ἀπόχρη. Τί δὲ δὴ ὁ δεύτερος ὅδε; ἆρα γόητα τὸν θεὸν οἴει εἶναι, καὶ οἷον ἐξ ἐπιβουλῆς φαντάζεσθαι ἄλλοτε ἐν ἄλλαις ἰδέαις; τοτὲ

H μὲν αὐτὸν γιγνόμενον, καὶ ἀλλάττοντα τὸ αὑτοῦ εἶδος εἰς πολλὰς μορφὰς, τοτὲ δ' ἡμᾶς ἀπατῶντα, καὶ ποιοῦντα περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα δοκεῖν; ἢ

ἁπλοῦν τε εἶναι, καὶ πάντων ἥκιστα τῆς ἑαυτοῦ ἰδέας ἐκβαίνειν; Οὐκ ἔχω (ἔφη) νῦν γε οὕτως εἰπεῖν. Τί δὲ τόδε; οὐκ ἀνάγκη, εἴπερ τι ἐξίσταιτο τῆς αὐτοῦ ἰδέας, ἢ αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ μεθίστασθαι, ἢ ὑπ' ἄλλου; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ὑπὸ μὲν ἄλλου τὰ ἄριστα ἔχοντα, ἥκιστα ἀλλοιοῦταί τε καὶ κινεῖται. οἷον, σῶμα ὑπὸ σιτίων τε καὶ ποτῶν, καὶ πόνων, καὶ πᾶν φυτὸν, ὑπὸ εἱλήσεών τε καὶ ἀνέμων, καὶ τῶν τοιούτων παθημάτων, οὐ τὸ ὑγιέστατον καὶ ἰσχυρότατον ἥκιστα ἀλλοιοῦται; Πῶς δ' οὔ; Ψυχὴν δὲ αὐτὴν οὐ τὴν ἀνδρειοτάτην καὶ φρονιμωτάτην ἥκιστ' ἄν τι ἔξωθεν πάθος ταράξειέ τε καὶ ἀλλοιώσειε; Ναί. Καὶ μήν που καὶ τά γε ξύνθετα πάντα σκεύη τε καὶ οἰκοδομήματα, καὶ ἀμφιέσματα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τὰ εὖ εἰργασμένα καὶ εὖ ἔχοντα, ὑπὸ χρόνου τε καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων ἥκιστα ἀλλοιοῦται. Ἔστι δὴ ταῦτα. Πᾶν δὴ τὸ καλῶς ἔχον, ἢ φύσει, ἢ τέχνῃ, ἢ ἀμφοτέροις, ἐλαχίστην μεταβολὴν ὑπ' ἄλλου ἐνδέχεται. Ἔοικεν. Ἀλλὰ μὴν ὁ θεός τε καὶ τὰ τοῦ θεοῦ πάντῃ ἄριστα ἔχει. Πῶς δ' οὔ; Ταύτῃ μὲν δὴ ἥκιστα ἂν πολλὰς μορφὰς ἴσχοι ὁ θεός. Ἥκιστα δῆτα. Ἀλλ' ἆρα αὐτὸς αὐτὸν μεταβάλλοι ἂν καὶ ἀλλοιοῖ; Δῆλον (ἔφη) ὅτι, εἴπερ ἀλλοιοῦται. Πότερον οὖν ἐπὶ τὸ βέλτιόν τε καὶ κάλλιον μεταβάλλοι ἑαυτὸν, ἢ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ αἴσχιον ἑαυτοῦ; Ἀνάγκη (ἔφη) ἐπὶ τὸ χεῖρον, εἴπερ ἀλλοιοῦται. οὐ γάρ που ἐνδεᾶ γε φήσομεν τὸν θεὸν κάλλους ἢ ἀρετῆς εἶναι. Ὀρθότατα (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. καὶ οὕτως ἔχοντος, δοκεῖ ἄν τίς σοι, ὦ Ἀδείμαντε, ἑκὼν αὑτὸν χείρω ποιεῖν ὁπηοῦν, ἢ θεῶν ἢ ἀνθρώπων; Ἀδύνατον, ἔφη. Ἀδύνατον ἄρα (ἔφην) καὶ θεῷ ἐθέλειν αὑτὸν ἀλλοιοῦν· ἀλλ' ὡς ἔοικε, κάλλιστος καὶ ἄριστος ὢν εἰς τὸ δυνατὸν ἕκαστος αὐτῶν μένει ἀεὶ ἁπλῶς ἐν τῇ αὑτοῦ μορφῇ. Ἅπασα (ἔφη) ἀνάγκη ἔμοιγε δοκεῖ. Μηδεὶς ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἄριστε, λεγέτω ἡμῖν τῶν ποιητῶν ὡς θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι, Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας. μηδὲ Πρωτέως καὶ Θέτιδος καταψευδέσθω μηδείς· μηδ' ἐν τραγῳδίαις, μηδ' ἐν τοῖς ἄλλοις ποιήμασιν εἰσαγέτω Ἥραν ἠλλοιωμένην ὡς ἱέρειαν, ἀγείρουσαν Ἰνάχου Ἀργείου ποταμοῦ παισὶ βιοδώροις· καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ μὴ ἡμῖν ψευδέσθωσαν. μηδ' αὖ ὑπὸ τούτων ἀναπειθόμεναι αἱ μητέρες τὰ παιδία ἐκδειματούντων, λέγουσαι τοὺς μύθους κακῶς, ὡς ἄρα θεοί τινες περιέρχονται νύκτωρ, πολλοῖς ξένοις καὶ παντοδαποῖς ἰνδαλλόμενοι· ἵνα μὴ ἅμα μὲν εἰς θεοὺς βλασφημῶσιν, ἅμα δὲ τοὺς παῖδας ἀπεργάζωνται δειλοτέρους. Μὴ γάρ, ἔφη. Ἀλλ' ἆρα (ἦν δ' ἐγὼ) αὐτοὶ μὲν οἱ θεοί εἰσιν οἷοι μὴ μεταβάλλειν, ἡμῖν δὲ ποιοῦσι δοκεῖν σφᾶς παντοδαποὺς φαίνεσθαι, ἐξαπατῶντες καὶ γοητεύοντες; Ἴσως, ἔφη. Τί δέ; (ἦν δ' ἐγὼ) ψεύδεσθαι θεὸς ἐθέλοι ἂν, ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ φάντασμα προτείνων; Οὐκ οἶδα, ἢ δ' ὅς. Οὐκ οἶσθα (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι τό γε ὡς ἀληθῶς ψεῦδος (εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν) πάντες θεοί τε καὶ ἄνθρωποι μισοῦσιν; Πῶς (ἔφη) λέγεις; Οὕτως (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι τῷ κυριωτάτῳ που ἑαυτῶν ψεύδεσθαι, καὶ περὶ τὰ κυριώτατα, οὐδεὶς ἑκὼν ἐθέλει, ἀλλὰ πάντων μάλιστα φοβεῖται ἐκεῖ αὐτὸ κεκτῆσθαι. Οὐδὲ νῦν πω (ἢ δ' ὅς) μανθάνω. Οἴει γάρ τι με (ἔφην) σεμνὸν λέγειν· ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι τῇ ψυχῇ περὶ τὰ ὄντα ψεύδεσθαί τε καὶ ἐψεῦσθαι, καὶ ἀμαθῆ εἶναι, καὶ ἐνταῦθα ἔχειν τε καὶ κεκτῆσθαι τὸ ψεῦδος, πάντες ἥκιστα ἂν δέξαιντο· καὶ μισοῦσι μάλιστα αὐτὸ ἐν τῷ τοιούτῳ. Πολύ γε, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν ὀρθότατά γ' ἂν, ὃ νῦν δὴ ἔλεγον, τοῦτο ὡς ἀληθῶς ψεῦδος καλοῖτο, ἡ ἐν τῇ ψυχῇ ἄγνοια, ἡ τοῦ ἐψευσμένου. ἐπεὶ τό γε ἐν τοῖς λόγοις, μίμημά τι τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἐστὶ παθήματος· καὶ ὕστερον γεγονὸς εἴδωλον, οὐ πάνυ ἄκρατον ψεῦδος. ἢ οὐχ οὕτω; Πάνυ μὲν οὖν. Τὸ μὲν δὴ τῷ ὄντι ψεῦδος οὐ μόνον ὑπὸ θεῶν ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἀνθρώπων μισεῖται. Δοκεῖ μοι. Τί δὲ δή; τὸ ἐν τοῖς λόγοις ψεῦδος, πότε καὶ τί χρήσιμον, ὥστε μὴ ἄξιον εἶναι μίσους; ἆρ' οὐ πρός τε τοὺς πολεμίους, καὶ τῶν καλουμένων φίλων, ὅταν διὰ μανίαν, ἤ τινα ἄνοιαν, κακόν τι ἐπιχειρῶσι πράττειν, τότε ἀποτροπῆς ἕνεκα, ὡς φάρμακον, χρήσιμον γίνεται; καὶ ἐν αἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν μυθολογίαις, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι ὅπῃ τἀληθὲς ἔχει περὶ τῶν παλαιῶν, ἀφομοιοῦντες τῷ ἀληθεῖ τὸ ψεῦδος, ὅτι μάλιστα οὕτω χρήσιμον ποιοῦμεν; Καὶ μάλα (ἢ δ' ὅς) οὕτως ἔχει. Κατὰ τί δὴ οὖν τούτων, τῷ θεῷ τὸ ψεῦδος χρήσιμον; πότερον, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ παλαιὰ, ἀφομοιῶν ἂν ψεύδοιτο; Γελοῖον μέντ' ἂν εἴη, ἔφη. Ποιητὴς μὲν ἄρα ψευδὴς ἐν θεῷ οὐκ ἔνι. Οὔ μοι δοκεῖ. Ἀλλὰ δεδιὼς τοὺς ἐχθροὺς ψεύδοιτο; Πολλοῦ γε δεῖ. Ἀλλὰ δι' οἰκείων ἄνοιαν, ἢ μανίαν; Ἀλλ' οὐδεὶς (ἔφη) τῶν ἀνοήτων καὶ μαινομένων θεοφιλής. Οὐκ ἄρ' ἐστὶν οὗ ἕνεκα ἂν θεὸς ψεύδοιτο. Οὐκ ἔστι. Πάντῃ ἄρα ἀψευδὲς τὸ δαιμόνιόν τε καὶ τὸ θεῖον. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Κομιδῇ ἄρα ὁ θεὸς ἁπλοῦν καὶ ἀληθὲς ἔν τε ἔργῳ καὶ ἐν λόγῳ. καὶ οὔτε αὐτὸς μεθίσταται, οὔτε ἄλλους ἐξαπατᾷ, οὔτε κατὰ φαντασίας, οὔτε κατὰ λόγους, οὔτε κατὰ σημείων πομπὰς, οὔθ' ὕπαρ οὐδ' ὄναρ. Οὕτως (ἔφη) ἔμοιγε καὶ αὐτῷ φαίνεται, σοῦ λέγοντος. Συγχωρεῖς ἄρα (ἔφην) τοῦτον τὸν τύπον δεύτερον εἶναι, ἐν ᾧ δεῖ περὶ θεῶν καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν, ὡς μήτε αὐτοὺς γόητας τῷ μεταβάλλειν ἑαυτοὺς, μήτε ἡμᾶς ψεύδεσι παράγειν ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ; Συγχωρῶ. Πολλὰ ἄρα Ὁμήρου ἐπαινοῦντες ἄλλα, τοῦτο οὐκ ἐπαινεσόμεθα, τὴν τοῦ ἐνυπνίου πομπὴν ὑπὸ Διὸς τῷ Ἀγαμέμνονι·

A ſimplicem potius miniméque omnium ſua ex ſpecie diſcedentem? Neſcio quid in præſentia de his dicam. Quid autem hoc? Nónne neceſſe eſt ſi quid à ſpecie ſua diſcedat, vel ipſum à ſe mutari, vel ab alio? Neceſſe. Haudquaquam ab alio quæ optimè ſe habent, mutantur atque vertuntur, quemadmodum corpus à cibis, & poculis, & laboribus, & plantaria omnia ab æſtu tempeſtatibúſque ventorum, & huiuſmodi paſſionibus: vbi quod integerrimum eſt, & robuſtiſſimum, minimè permutatur. Ita certè. Nónne animum quoque fortiſſimum, & ſapientiſſimum externa perturbatio minimè permutaret? Sanè. Quinetiam compoſita omnia vaſa, ędificia, veſtimenta eadem
B ratione bene conſtructa, ac bene ſe habentia, minimè vel tēpore, vel paſſionibus aliis immutantur. Eſt vt dicis. Quicquid igitur bene ſe habet, vel natura, vel arte, vel vtriſque, minimam permutationem ab alio ſuſcipit. Videtur. At verò Deus ipſe, & quæ dei ſunt, omni ex parte quàm optimè ſeſe habent. Quidni? Hac igitur ratione minimè formas plures Deus ſuſciperet. Minimè. Nunquid autem ſe in ſe verteret mutarétque Deus? Manifeſtum hoc eſt, ſi quidem mutaretur. Vtrùm igitur in melius, & pulchrius, vel in peius ac turpius ſeipſo? Neceſſe eſt in peius, ſi modò mutatur. Non enim indignum pulchritudinis & virtutis eſſe Deum dicimus. Rectiſſimè loqueris. Ve-
C rùm cùm hæc ita ſe habent, credíſne, ô Adimante tu ſua ſponte aliquem, ſiue Deum, ſiue hominem, deteriorem ſe facere? Impoſſibile certè iſtud. Impoſſibile igitur Deum mutare ſe velle. Sed vt videtur, pulcherrimus optimúſque cùm ſit deorum quiſque, quod fieri poteſt, omnes ſua in forma ſempiterna & ſimplici permanent. Neceſſarium eſſe omnino hoc arbitror. Nullus igitur poëtarum nobis, ô vir optime, dicat, deos hoſpitibus ſimiles variis in formis vrbes adire. Neque aliquis de Proteo, & Thetide ſimilia mentiatur. Neque in tragœdiis, Odyſſ.γ. aut aliis poëmatis inducat Iunonem in ſacerdotis ſpeciem permutatam Inachi Argiui fluminis filiis vita donatis mune-
D ra colligentem: cæteráque talia nemo audeat fingere. Neque matres vanis his fabulis pueros terreant, deos quoſdam nocte vagari peregrinis quibuſdā, variis ſub formis, perſimiles, ne ſimul & in deos malè dicant, & ipſos pueros timidiores reddāt. Nullo modo. At verò nónne dij ipſi immutabiles ſunt, ſed quibuſdam præſtigiis nos decipientes varias in formas mutari videntur? Forſitan ita. Quid verò, mentiríne Deus vult, aut verbis, aut re falſam obiectans imaginem? Neſcio iſtud. An neſcis quod ipſum reuera mendacium, ſi modò dici id poteſt, omnes homines diiíque oderunt? Quid iſtud ais? Sic inquā. Nullus enim ſponte vult ipſo quodam ſui præcipuo præſtantiſſimóque, & circa res præcipuas pręſtantiſſimáſque mentiri,
E ſed ſummopere illud ibi mendaciū timet. Ne nūc quidem intelligo. Putas me magnum aliquid dicere. Ego autē dico quòd ipſa anima circa res ipſas mentiri, & mentitum eſſe, & inſcitia falli, atque in ea habere accepiſſéque mendacium, nullus vnquam cuperet. Mendacium quippe habere in animo ſummopere omnes oderunt. Summopere. Atqui rectè quod modò dicebam, hoc reuera mendacium vocaretur, in animo mētientis inſcitia. Quoniam quod eſt in ſermone mendacium, imitatio quædam eſt paſſionis eius quæ eſt in animo, & poſterius procedens ſimulacrum, haud omnino purum menda-
F cium. Nónne ita? Ita prorſus. Ipſum itaque reuera mendacium non ſolùm diis, ſed hominibus etiam eſt odioſum. Mihi quidem videtur. Quid autem ipſum in verbis mendacium, quandónam, & cui adeò vtile eſt, vt non ſit odio dignum? Nónne aduerſus hoſtes atque eos qui vocantur amici, quando ob furorem atque aliquam inſcitiam malum aliquod facinus aggrediuntur? Tunc porrò auertendi gratia tāquam medicina quædam vtile eſt: & in his quas modò dicebamus confabulationibus, eò quòd non cognoſcamus in quo antiquarum rerū conſiſtat veritas, aſſimilantes veritati mendacium. ita enim maxi-
G mè id vtile facimus. Sic eſt prorſus. Secundum ergo quid iſtorum, mendacium eſt vtile Deo? An quia non cognoſcat vetera, ſub veritatis imagine mentiatur? Ridiculum iſtud quidem eſſet. Poëta igitur mendax in Deo non eſt. Non mihi videtur. An metu hoſtium mentietur? Longè abeſt. An propter familiarium dementiam atque inſaniam? At nullus ſtultorum & inſanorum, Deo amicus eſt. Non igitur eſt cui Deus mentiatur. Non. Ergo omnino ſine mendacio eſt deorum dæmonúmque natura. Omnino. Quare & ſimplex omnino Deus, & verax dictis ac factis, neque mutatur ipſe, neque alios decipit,
H neque per viſiones, neque per ſermones, neque ſignis immittendis, neque nobis dormientibus, neque vigilantibus. Ita quoque mihi ipſi te dicente videtur. Concedis ergo hanc ſecundam eſſe figuram, in qua oportet de diis ita dicere, & fingere, tanquam qui neque præſtigiatores ſint, neque ſe mutent, neque mendaciis nos, aut dictis, aut factis ſeducant? Concedo. Multa igitur ab Homero dicta laudantes, ſomnium ab Ioue Agamemnoni miſſum nequaquam laudabimus. Iliad.β.

N que Æſchylum, cùm Thetidem inducit dicentem, quòd A- A pollo in eius nuptiis cecinerat, bonam Thetidis ſtirpem fore longæuam, morbiſque intactam dicens. Fortunas meas Deo amicas fore, & lætitia me laudationibus ſuis affecit. Atque ego os Phœbi ſperabam diuinum, veridicum, fatidicúmque eſſe. Ipſe verò idem qui laudabat, in menſa & ipſe diſcumbens, ipſe hæc fatus, ipſe idē meum filium interfecit. Talia quædam quoties de diis dicentur, protinus reclamabimus exibilabimúſque neque permittemus, vt ludorum magiſtri ad iuuentutis diſciplinam iſtis vtantur, ſi cuſtodes apud nos pij atque diuini quoad homini poſſibile eſt, futuri ſunt. Accipio, inquit, equidem hanc formam, próque legibus vbique vtar.

οὐδ᾽ Αἰσχύλου, ὅταν φῇ ἡ Θέτις τὸν Ἀπόλλω ἐν τοῖς αὐτῆς γάμοις ᾄδοντα, Ἐνδατεῖσθαι τὰς ἑὰς εὐπαιδίας, Νόσων τ᾽ ἀπείρους, καὶ μακραίωνας βίους. Ξύμπαντά τ᾽ εἰπὼν, θεοφιλεῖς ἐμὰς τύχας Παιῶν᾽ ἐπευφήμησεν, εὐθυμῶν ἐμέ. Κἀγὼ τὸ Φοίβου θεῖον ἀψευδὲς στόμα Ἤλπιζον εἶναι, μαντικῇ βρύον τέχνῃ. Ὁ δ᾽ αὐτὸς ὑμνῶν, αὐτὸς ἐν θοίνῃ παρὼν, Αὐτὸς τάδ᾽ εἰπὼν, αὐτός ἐστιν ὁ κτανὼν Τὸν παῖδα τὸν ἐμόν. Ὅταν τις τοιαῦτα λέγῃ περὶ θεῶν, χαλεπανοῦμέν τε, καὶ χορὸν οὐ δώσομεν· οὐδὲ τοὺς διδασκάλους ἐάσομεν ἐπὶ παιδείᾳ χρῆσθαι τῶν νέων, εἰ μέλλουσιν ἡμῖν οἱ φύλακες, θεοσεβεῖς τε καὶ θεῖοι γίγνεσθαι, καθόσον ἀνθρώπῳ ἐπιπλεῖστον οἷόν τε. Παντάπασιν (ἔφη) ἔγωγε τοὺς τύπους τούτους συγχωρῶ, καὶ ὡς νόμοις ἂν χρῴμην.

PLATONIS DE REPVB.

Siue,

DE IVSTO.

DIALOGVS TERTIVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ,

Η,

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ,

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

SVMMA DIALOGI. *Pergit in eodem ſermone de Magiſtratus inſtitutione Plato, cuius duas fecerat partes, Muſicam & Gymnaſticam. de illa iam multa egit: nunc reliqua quæ ad eam pertinent, perſequitur. Poſtea de Gymnaſtica tractat. Agit tum de inferiorum magiſtratuum ingenio, moribus, inſtitutione, explorandi modo, quo publicis muneribus præficiantur. Denique ex Phœniciæ cuiuſdam fabulæ, quam vocat, explicatione, attexit πόρισμα, De ciuiū quaſi conſanguineorum & verè fratrum in eadem repub communitate & ſumma conſenſione: Variorum hominum diſtincta & bene ordinata εὐταξία, vt quidem alij ſint aurum, alij argentum, alij ferrum & æs: ita tamen vt omnia conferantur ad vniuerſam rempub. conſtituendam. Iam verò quoniam poetarum doctrinæ nimium autoritatis tribuebatur à ſuis hominibus, eam exagitat, docétque, clariſſimorum virorum propoſitis exemplis, peſtem perniciémque inferre hominum moribus: & ita ſenatuſconſultum facit de illis è repub. expellendis: honorificè tamen, vt eruditioni ſuus honos tribueretur.*

HÆc igitur ſunt, vt mihi videtur, quæ de diis B audienda aut non audienda ſint ab ipſa ſtatim pueritia, his qui deos & parentes honoraturi ſunt, communémque amicitiam non parui facturi. Exiſtimo, inquit Adimantus, nobis ſic rectè videri. Quid autem his qui fortes futuri ſunt: nónne ea dicenda, quæ ipſos mortem minimè metuentes reddant? an putas aliquem fortem eſſe vnquam, qui hanc timeat? Minimè per Iouem, inquit. Sed & qui ea quæ de inferis dicuntur credat, & terribilia eſſe exiſtimet, putáſne eum intrepidum ad mortem futurum, in ipſáque pugna mortem ſeruituti & captiuitati præpoſiturum? Nequaquam. Oportet itaque C nos, vt videtur, præcepta dare etiam his, qui de his rebus fabulantur, precaríque, ne ita omnino, quæ apud inferos ſunt vituperent, ſed magis laudent: tanquam neque vera dicant, neque vtilia his qui pugnaces futuri ſunt. Oportet ſanè. Delebimus igitur eiuſmodi omnia, ab hoc verſu ſumentes exordium: Mallem equidem in re ruſtica conſeruo inopi ſeruire, quàm defunctis omnibus imperare. Et illud, Domus profectò mortalibus immortalibúſque horribilis, vaſta, fœténſque videatur, quam etiam dij odio habent. & illud, O miſeri nunquídnam apud inferos anima atque imago? At verò D mens adeſt nulla. & illud, Soli ſapere: cęteri vmbrę volitant. Item, Anima ſoluta membris ad inferos volat, ſuam deplorās calamitatem, cùm & fortem & teneram ætatem reliquerit. Item, Anima ſub terras veluti fumus, eiulans abiit. Item, Quemadmodum noctuæ vaſto ſub antro vlulantes volant, poſtquam aliquæ de ordine ceciderunt, ex petra in qua cohærebant, ſic illæ ſimul ſtridentes ibant. Hæc vtique & cætera talia, bona Homeri & reliquorum poëtarum venia abiiciamus, nō quia poëtica non ſint, & apud multos auditu iucunda, ſed quoniā quanto magis poetica ſunt, tantò minus audienda pueris atque viris, quos liberos eſſe oportet, ſeruitutē magis q̃ mortē timentes. Sic eſt omnino. Nónne inſuper nomina quæ his impoſita E ſunt horrenda terribiliáque, abiicienda ſunt? Cocytos inquam, & Styga, & inferos, & mortuos, aliáque eiuſdem generis nomina. Terrent vehementer quippe omnes quicunque audiunt, Ac fortaſſe ad aliud quippiam conferunt. Nos autem cuſtodibus noſtris ab huiuſmodi nominibus valde metuimus, ne ex hoc pauore molliores, quàm decet reddantur. Et meritò formidamus. Auferenda ſunt igitur. Auferenda. Forma verò his contraria dicenda, & inducenda eſt. Videlicet. Ergo lamentationes commiſerationéſque illuſtrium virorum auferimus. Neceſſe eſt, ſi quidem etiam ſuperiora. Contemplare igitur, recténe an cōtrà id faciamus. Dicimúſne moderatum virum moderato viro amico ſuo mortem non grauem exiſtimaturum? Dicimus quidem. Non igitur in morte illius, tanquam grauia paſſi lamentabitur. Non. Enimuerò & hoc aſſerimus, F hominem huiuſcemodi ſeipſo ad bene viuendum contentum eſſe, miniméque omnium alio indigere. Vera narras. Minimè igitur moleſtè feret liberis, aut fratribus, aut diuitiis reliquiſque huiuſmodi priuari. Minimè certè. Itaque neque lamentabitur, ſed moderatiſſimè feret, cùm in aliquā huiuſmod

B ΤΑ μὲν δὴ περὶ θεοὺς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τοιαῦτ᾽ ἄττα ὡς ἔοικεν ἀκουστέον τε καὶ οὐκ ἀκουστέον εὐθὺς ἐκ παίδων, τοῖς θεούς τε τιμήσουσι καὶ γονέας, τήν τε ἀλλήλων φιλίαν μὴ περὶ σμικροῦ ποιησομένοις. Καὶ οἶμαί γ᾽, ἔφη, ὀρθῶς ἡμῖν φαίνεσθαι. Τί δὲ δή; εἰ μέλλουσιν εἶναι ἀνδρεῖοι, ἆρ᾽ οὐ ταῦτά τε λεκτέον, καὶ οἷα αὐτοὺς ποιῆσαι ἥκιστα τὸν θάνατον δεδιέναι; ἢ ἡγῇ τινά ποτ᾽ ἂν γενέσθαι ἀνδρεῖον, ἔχοντα ἐν αὐτῷ τοῦτο τὸ δεῖμα; Μὰ Δία (ἦ δ᾽ ὅς) οὐκ ἔγωγε. Τί δέ; τὰν ᾅδου ἡγούμενον εἶναί τε, καὶ δεινὰ εἶναι, οἴει τινὰ θανάτου ἀδεῆ ἔσεσθαι; καὶ ἐν ταῖς μάχαις αἱρήσεσθαι πρὸ ἥττης τε καὶ δουλείας θάνατον; Οὐδαμῶς. Δεῖ C δὴ (ὡς ἔοικεν) ἡμᾶς ἐπιστατεῖν καὶ περὶ τούτων τῶν μύθων τοῖς ἐπιχειροῦσι λέγειν· καὶ δεῖσθαι μὴ λοιδορεῖν ἁπλῶς οὕτω τὰ ἐν ᾅδου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπαινεῖν, ὡς οὔτ᾽ ἀληθῆ λέγοντας, οὔτ᾽ ὠφέλιμα τοῖς μέλλουσι μαχίμοις ἔσεσθαι. Δεῖ μέντοι, ἔφη. Ἐξαλείψομεν ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἔπους ἀρξάμενοι, πάντα τὰ τοιαῦτα, Βουλοίμην κ᾽ ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ Ἀνδρὶ παρ᾽ ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη, Ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν. καὶ τὸ, Οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη Σμερδαλέ᾽, εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ. καὶ, Ὢ πόποι, ἦ ῥά τίς ἐστι καὶ εἰν ἀΐδαο δόμοισι Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ D φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν. καὶ τὸ, Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. καὶ, Ψυχὴ δ᾽ ἐκ ῥεθέων πταμένη, ἄϊδος δὲ βεβήκει, Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ᾽ ἀνδροτῆτα καὶ ἥβην. καὶ, -ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς, ἠΰτε καπνὸς, Ὤχετο τετριγυῖα. καὶ, Ὡς δ᾽ ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσι Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ᾽ ἀλλήλῃσιν ἔχονται· Ὣς αἱ τετριγυῖαι ἅμ᾽ ἤεσαν. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα παραιτησόμεθα Ὅμηρόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς μὴ χαλεπαίνειν ἂν διαγράφωμεν· οὐχ ὡς οὐ ποιητικὰ καὶ ἡδέα τοῖς πολλοῖς ἀκούειν, ἀλλ᾽ ὅσῳ ποιητικώτερα, τοσούτῳ ἧττον ἀκουστέον παισὶ καὶ ἀνδράσιν, οὓς δεῖ ἐλευθέρους εἶναι, δουλείαν θανάτου μᾶλλον πεφοβη- E μένους. Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκοῦν ἔτι καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὀνόματα πάντα δεινά τε καὶ φοβερὰ, ἀποβλητέα, Κωκυτούς τε, καὶ Στύγας, καὶ ἐνέρους, καὶ ἀλίβαντας, καὶ ὅσα ἄλλα τούτου τοῦ τύπου ὀνομαζόμενα, φρίττειν δὴ ποιεῖ ὡς οἴονται πάντας τοὺς ἀκούοντας. καὶ ἴσως εὖ ἔχει πρὸς ἄλλο τι· ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τῶν φυλάκων φοβούμεθα, μὴ ἐκ τῆς τοιαύτης φρίκης, θερμότεροι καὶ μαλακώτεροι τοῦ δέοντος γίγνωνται ἡμῖν. Καὶ ὀρθῶς γ᾽ ἔφη, φοβούμεθα. Ἀφαιρετέα ἄρα. Ναί. Τὸν δὲ ἐναντίον τύπον τούτοις λεκτέον τε καὶ ποιητέον. Δηλαδή. Καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς ἄρα ἐξαιρήσομεν καὶ τοὺς οἴκτους τοὺς τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν. Ἀνάγκη (ἔφη) εἴπερ καὶ τὰ πρότερα. Σκόπει δὴ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εἰ ὀρθῶς ἐξαιρήσομεν, ἢ οὔ. φαμὲν δὲ δή ὅτι ὁ ἐπιεικὴς ἀνὴρ τῷ ἐπιεικεῖ, οὗπερ καὶ ἑταῖρός ἐστι, τὸ τεθνάναι οὐ δεινὸν ἡγήσεται; Φαμὲν γάρ. Οὐκ ἄρα ὑπέρ γ᾽ ἐκείνου, ὡς δεινόν τι πεπονθότος, ὀδύροιτ᾽ ἄν. Οὐ δῆτα. Ἀλλὰ μὴν F καὶ τόδε λέγομεν, ὡς ὁ τοιοῦτος μάλιστα αὐτὸς αὑτῷ αὐτάρκης πρὸς τὸ εὖ ζῆν, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων ἥκιστα ἑτέρου προσδεῖται. Ἀληθῆ, ἔφη. Ἥκιστ᾽ ἄρα αὐτῷ δεινὸν στερηθῆναι υἱέος, ἢ ἀδελφοῦ, ἢ χρημάτων, ἢ ἄλλου του τῶν τοιούτων. Ἥκιστα μέντοι. Ἥκιστ᾽ ἄρα καὶ ὀδύρεσθαι, φέρειν δὲ ὡς πρᾳότατα

ὡς πρᾳότατα, ὅταν τις αὐτὸν τοιαύτη ξυμφορὰ καταλάβῃ. Πολύ γε. Ὀρθῶς ἄρα ἐξαιροῖμεν τοὺς θρήνους τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, γυναιξὶ δὲ ἀποδιδοῖμεν, καὶ οὐδὲ ταύταις σπουδαίαις, καὶ ὅσοι κακοὶ τῶν ἀνδρῶν, ἵνα ἡμῖν δυσχεραίνωσιν ὅμοια τούτοις ποιεῖν οὓς δή φαμεν ἐπὶ φυλακῇ τῆς χώρας τρέφειν. Ὀρθῶς, ἔφη. Πάλιν δὴ Ὁμήρου τε δεησόμεθα καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν, μὴ ποιεῖν, Ἀχιλλέα θεᾶς παῖδα, Ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενον, ἄλλοτε δ' αὖτε, Ὕπτιον, ἄλλοτε δὲ πρηνῆ. τοτὲ δ' ὀρθὸν ἀναστάντα, Πλωΐζοντ' ἀλύοντ' ἐπὶ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο. μηδὲ ἀμφοτέρῃσι χερσὶν ἑλόντα κόνιν αἰθαλόεσσαν, χευάμενον κὰκ κεφαλῆς. μηδὲ ἄλλα κλαίοντά τε καὶ ὀδυρόμενον ὅσα καὶ οἷα ἐκεῖνος ἐποίησε· μηδὲ Πρίαμον ἐγγὺς θεῶν γεγονότα, λιτανεύοντά τε καὶ κυλινδούμενον κατὰ κόπρον, Ἐξονομακλήδην ὀνομάζοντ' ἄνδρα ἕκαστον. πολὺ δ' ἔτι τούτων μᾶλλον δεησόμεθα μήτοι θεούς γε ποιεῖν ὀδυρομένους καὶ λέγοντας, Ὤμοι ἐγὼ δειλή, ὤμοι δυσαριστοτόκεια. εἰ δ' οὖν θεούς, μήτοι τόν γε μέγιστον τῶν θεῶν τολμῆσαι οὕτως ἀνομοίως μιμήσασθαι, ὥστε, Ὢ πόποι (φάναι) ἦ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ ἄστυ Ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι· ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ. καί, Αἲ αἲ ἐγών, ὅτε μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν Μοῖρ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι. Εἰ γάρ, ὦ φίλε Ἀδείμαντε, τὰ τοιαῦθ' ἡμῖν οἱ νέοι σπουδῇ ἀκούοιεν, καὶ μὴ καταγελῷεν ὡς ἀναξίως λεγομένων, σχολῇ ἂν ἑαυτόν γέ τις, αὐτὸν ἄνθρωπον ὄντα, ἀνάξιον ἡγήσαιτο τούτων, καὶ ἐπιπλήξειεν, εἰ καὶ ἐπίοι αὐτῷ τοιοῦτον ἢ λέγειν ἢ ποιεῖν· ἀλλ' οὐδὲν αἰσχυνόμενος, οὐδὲ καρτερῶν, πολλοὺς ἐπὶ σμικροῖς παθήμασι θρήνους ἂν ᾄδοι καὶ ὀδυρμούς. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Δεῖ δέ γε οὔχ, ὡς ἄρτι ἡμῖν ὁ λόγος ἐσήμαινεν· ᾧ πειστέον, ἕως ἄν τις ἡμᾶς ἄλλῳ καλλίονι πείσῃ. Οὐ γὰρ οὖν δεῖ. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ φιλογέλωτάς γε δεῖ εἶναι· σχεδὸν γὰρ ὅταν τις ἐφιῇ ἰσχυρῷ γέλωτι, ἰσχυρὰν καὶ μεταβολὴν ζητεῖ τὸ τοιοῦτον. Δοκεῖ μοι, ἔφη. Οὔτε ἄρα ἀνθρώπους ἀξίους λόγου κρατουμένους ὑπὸ γέλωτος ἄν τις ποιῇ, ἀποδεκτέον· πολὺ δὲ ἧττον, ἐὰν θεούς. Πολὺ μέντοι, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν Ὁμήρου οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἀποδεξόμεθα περὶ θεῶν, Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν, Ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα. Οὐκ ἀποδεκτέον, κατὰ τὸν σὸν λόγον. Εἰ σὺ βούλει (ἔφη) ἐμὸν τὸν λόγον τιθέναι. οὐ γὰρ οὖν δὴ ἀποδεκτέον· ἀλλὰ μὴν καὶ ἀλήθειάν γε περὶ πολλοῦ ποιητέον. εἰ γὰρ ὀρθῶς ἐλέγομεν ἄρτι, καὶ τῷ ὄντι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δὲ χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου εἴδει, δῆλον ὅτι τό γε τοιοῦτον ἰατροῖς δοτέον, ἰδιώταις δὲ οὐχ ἁπτέον. Δῆλον, ἔφη. Τοῖς ἄρχουσι δὴ τῆς πόλεως, εἴπερ τισὶν ἄλλοις, προσήκει ψεύδεσθαι ἢ πολεμίων ἢ πολιτῶν ἕνεκα, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πόλεως· τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσιν οὐχ ἁπτέον τοῦ τοιούτου. ἀλλὰ πρός γε δὴ τοὺς τοιούτους ἄρχοντας ἰδιώτῃ ψεύσασθαι, ταὐτὸν καὶ μεῖζον ἁμάρτημα φήσομεν, ἢ κάμνοντι πρὸς ἰατρόν, ἢ ἀσκοῦντι πρὸς παιδοτρίβην, περὶ τῶν τοῦ αὐτοῦ σώματος παθημάτων μὴ τἀληθῆ λέγειν, ἢ πρὸς κυβερνήτην περὶ τῆς νεώς τε καὶ τῶν ναυτῶν μὴ τὰ ὄντα λέγοντι, ὅπως ἢ αὐτὸς ἤ τις τῶν ξυνναυτῶν πράξεως ἔχει. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἂν ἄρ' ἄλλον τινὰ λαμβάνῃ ψευδόμενον ἐν τῇ πόλει, --τῶν οἳ δημιοεργοὶ ἔασι, Μάντιν, ἢ ἰητῆρα κακῶν, ἢ τέκτονα δούρων; κολάσει, ὡς ἐπιτήδευμα εἰσάγοντα, πόλεως, ὥσπερ νεώς, ἀνατρεπτικόν τε καὶ ὀλέθριον. Ἐάν γε (ἦ δ' ὅς) ἐπί γε λόγῳ ἔργα τελῆται. Τί δέ; σωφροσύνης ἆρ' οὐ δεήσει ἡμῖν τοῖς νεανίαις; Πῶς δ' οὔ; σωφροσύνης δὲ ὡς πλήθει οὐ τὰ τοιάδε μέγιστα; ἀρχόντων μὲν ὑπηκόους εἶναι, αὐτοὺς δὲ ἄρχοντας τῶν περὶ πότους καὶ ἀφροδίσια καὶ περὶ ἐδωδὰς ἡδονῶν; Ἔμοιγε δοκεῖ. Τὰ δὴ τοιάδε φήσομεν (οἶμαι) καλῶς λέγεσθαι, οἷα καὶ παρ' Ὁμήρῳ Διομήδης λέγει, Τέττα σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ. καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα, τά, --ἴσαν μένεα πνείοντες Ἀχαιοί, Σιγῇ δειδιότες σημάντορας. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Καλῶς. Τί δέ; τὰ τοιάδε, Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο, καὶ τὰ τούτων ἑξῆς, ἆρα καλῶς, καὶ ὅσα ἄλλα τις ἐν λόγῳ ἢ ἐν ποιήσει εἴρηκε νεανιεύματα ἰδιωτῶν εἰς ἄρχοντας; Οὐ καλῶς. οὐ γὰρ οἶμαι εἴς γε σωφροσύνην νέοις ἐπιτήδεια ἀκούειν. εἰ δέ τινα ἄλλην ἡδονὴν παρέχεται, θαυμαστὸν οὐδέν. ἢ πῶς σοι φαίνεται; Οὕτως, ἔφη. Τί δέ; ποιεῖν ἄνδρα τὸν σοφώτατον, λέγοντα ὡς δοκεῖ αὐτῷ κάλλιστον εἶναι πάντων, ὅταν --παραπλεῖαι ὦσι τράπεζαι Σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων Οἰνοχόος φορέῃσι, καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσι, δοκεῖ σοι ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς ἐγκράτειαν ἑαυτοῦ ἀκούειν νέῳ; ἢ τό, Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν; ἢ Δία, καθευδόντων τῶν ἄλλων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων, ὡς μόνος ἐγρηγορὼς ἃ ἐβουλεύσατο, τούτων πάντων ῥᾳδίως ἐπιλανθανόμενον, διὰ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίαν; καὶ οὕτως ἐκπλαγέντα, ἰδόντα τὴν Ἥραν, ὥστε μηδ' εἰς τὸ δωμάτιον ἐθέλειν ἐλθεῖν, ἀλλ' αὐτοῦ βουλόμενον χαμαὶ ξυγγίγνεσθαι; καὶ λέγοντα ὡς οὕτως ὑπὸ ἐπιθυμίας ἔχεται, ὡς οὐδ' ὅτε τὸ πρῶτον ἐφοίτων πρὸς ἀλλήλοις

A calamitatem inciderit. Certè. Meritò igitur clarorum virorũ
ploratus è medio tolleremus, relinqueremus autem mulieri-
bus, neque his quidem bonis, ac viris inſuper ignauis, vt dedi-
gnẽtur illi quos ad regionis cuſtodiam educamus, ſimilia iſtis
facere. Probè. Rurſus Homerum, & cæteros poetas orabimus, Iliad.ω.
ne Achillem deæ filium nunc in latus cubantem faciat, nunc
ſupinum, nonnunquam etiam pronum: aut exurgentem erra- Iliad.σ.
re triſtitia affectum in littore maris: aut vtraque manu arden
tem puluerem capientem in caput fundere; neque alia eiulan-
tem, & lamentantem, quot & qualia ipſe fecit. Neque Priamũ, Iliad.χ.
qui iuxta deos fuit, ſupplicantem, & fimo ſe prouoluentẽ, ſin-
B gulóſque nominatim clamantem. Multóq; magis Homerũ eũ- Iliad.σ.
dem orabimus, ne hunc modum plangentes inducat, Hei mi-
hi miſeræ, hei mihi q̃ infeliciter optimũ filiũ peperi. Quòd ſi-
quos deos, ſaltẽ nõ deorũ maximũ vſq; adeo diſſimili figura i-
mitari audeat, vt eũ ita inducat dicentem, Heu quàm charum Iliad.χ.
mihi virum circa vrbem meis oculis profligatum cerno. Vnde
mihi cor mœret. Atque item, O me miſerum, quandoquidem
dilectiſſimum mihi omnium Sarpedonem fatum cogit à Pa-
troclo Menetiade domari. Si enim, ô amice Adimante, ſtu- Iliad.π.
dioſè iuuenes hæc audirent, neque ridicula putarent tanquam
C præter dignitatẽ dicta, nunquam cùm ſe homines eſſe ſcirent,
aut illa ſe indigna exiſtimarent, aut ſe continerent, cùm quid
illis eiuſcemodi vel dicendũ, vel faciendum in mentem veni-
ret. Quinimò ſine vllo vel pudore, vel tolerantia, in minimis
etiam quibuſque iacturis in maximos ploratus eiulatúſque e-
rumperent. Vera inquit, loqueris. Neque verò id decet, vt ra-
tio nobis paulo antè dictabat: cui, niſi quid melius interim na-
cti fuerimus, credendum eſt. Non decet profectò. Sed neque
in riſum nimium profuſos nos eſſe oportet. Nam effuſum ri-
ſum vehemens mutatio ſequitur. Ita mihi quoque videtur.
Non igitur admittendum eſt, quando quis ſummæ autoritatis
viros in riſum ſolutos inducit, & multo minus quàm deos.
Multo certè minus. Ergo neque ab Homero audiemus, talia
D de diis: Inextinguibilis riſus diis concitatus eſt, dum Vulca- Iliad.α.
num per domum properantem viderent, vt pote qui claudus
eſſet. Haud admittendum eſt hoc, ſecundum tuum ſermonem.
Si meum vis ſermonem hunc ponere, (nequaquam admittere
decet.) Quinetiam pluris facienda veritas eſt. Si enim rectè
paulo antè dicebamus, re vera diis inutile eſt mendacium, ho-
minibus autem pro medicamento eſt vtile. quare publicis
medicis concedendum, priuatis autem hominibus minimè at-
tingendum. Patet. Igitur rempublicam adminiſtrantibus præ-
cipuè, ſi quibus aliis, mentiri conuenit, vel hoſtium, vel ciuium
E cauſa ad ciuitatis vtilitatem. Reliquis autem à mendacio ab-
ſtinendum eſt. Sed aduerſus huiuſmodi principes priuatum
mentiri, idem ac maius peccatum eſt quàm ægrotum menti-
ri erga medicum, vel ſe exercentem erga ludimagiſtrum cir-
ca ſui corporis vitia, vel erga nauis gubernatorem de naue &
& nautis minimè vera dicere. quemadmodum vel ſua cuique,
vel ſociorum ſeſe res habeat. Vera narras. Siquidem ergo
deprehenderis alium in ciuitate mentientem ex eorum ge-
nere qui artifices ſunt, vatem videlicet, vel malorum medi-
F cum, vel lignarium fabrum, eum punito, tanquam rem quan-
dam inferentem, ex qua ciuitatis ipſius, veluti nauis euerſio
& pernicies ſequitur. Sic planè agendum: ſiquidem ſermone
opera peraguntur. Quid præterea? nónne temperantia noſtris
adoleſcentibus opus erit? Abſque dubio. Temperantiæ au-
tem nónne hæc talia quo ad ſubditos maxima ſunt, vt videli-
cet obtemperet magiſtratibus: quo ad ipſos autem principes,
vt ad rerum venerearum, epularúmque, & compotationum
vſum continentes ſint? Mihi ſanè videtur. Hæc itaque talia be-
ne dicta aſſeuerabimus, qualia apud Homerum Diomedes ait.
G Eia age ſilentio conſide, ac meis verbis obtempera. & alia his Iliad.δ.
ſimilia. Ibant robur ſpirantes Achiui ſilentio, duces timen- Iliad.γ.
tes. & alia quæcunque in hanc ſententiam dicuntur. Probè. Iliad.α.
Quid autem hæc? Vinolente, canis oculos habens, cor autem
cerui: & cætera quæ ſequuntur, & alia huiuſcemodi priuato-
rum in ſuperiores ſuperbè ac iuueniliter dicta, ſiue quis
ſoluta in oratione, ſiue poëmate inſerat, an rectè dicuntur?
Nequaquam. Non enim exiſtimo ad iuuenum temperantiam
hæc, vt audiantur, conferre, nihil autem mirum, ſiquo modo
delectent. Vel quomodo tibi videtur? Ita. Quid autem? vide-
túrne tibi idoneum eſſe hoc iuueni ad continentiam conſe-
quendam, ſiquando audierit virum ſapientiſſimum apud poe- Odyſſ.ι.
H tam ita loquentem, Pulcherrimum omnium eſſe mihi vi-
detur cùm plenæ ſunt menſæ dapibus carnibúſque. Vinum au-
tem è cratere hauriens pincerna poculis infundit atque cir- Odyſſ.μ.
cunfert? Vel illud, Miſerrimum eſſe fame perire, & ſortem ſu- Iliad.ξ.
bire aduerſam? Siue cùm dicitur, Iouẽ cæteris tũ diis, tũ hominibus dormientibus omniũ quæ vigilando tractauerat, rerum ve-
nerearũ cupiditate oblitũ, & vſqueadeò viſa Iunone perculſum eſſe, vt nec domũ venire ſuſtinuerit, ſed ibidẽ humi congredi
ſtatim voluerit dicens vehementiori ſe cupidine inflãmari, q̃ olim cùm primũ clam parentibus inuicem congreſſi fuerunt?

Siue cùm narrat Martē ac Venerē à Vulcano vinctos? & alia eiuſmodi. Nō per Iouē mihi videtur idoneū. Verùm ſicubi modeſtè, & conſtanter virorum excellentium facta vel dicta narrantur, animaduertenda & audienda hæc ſunt. Veluti cùm dicitur, Pectus percutiens cor increpuit dicēs, Perpetere ô cor, nam longè aliàs grauiora tuliſti. Omnino ſic eſt agendum. Neque etiam muneribus corrumpi ipſos ciues permittendum eſt, neque auaros eſſe. Nullo pacto. Non ipſis igitur canendū, Munera crede mihi placant hominéſque, deóſque. Neque laudandus Phœnix Achillis præceptor, quaſi probè locutus fuerit, dum conſuleret ipſi munera accipienti Achiuis auxilium ferre: non accipienti verò ab ira nequaquam recedere. Neque rurſus Achillem ipſum dignum exiſtimabimus, conſentiemúſque adeò pecuniæ cupidum eſſe debere, vt ab Agamemnone recipiat munera, atque vt Hectoris cadauer ſine pretio reddere nolit. Certè talia laudare non decet, inquit. Vereor equidem inquam ego, propter Homerum dicere, nempe non eſſe fas hæc de Achille aſſeruiſſe, aliiſve aſſerentibus credere. Et eundem rurſus aduerſus Apollinem dixiſſe, Perdidiſti me, Apollo deorum pernicioſiſſime omnium, quem certè vlciſcerer, ſi mihi poteſtas eſſet. Item ad fluuium Deum quàm peruicaciter ſe habuerit etiam pugnare paratus. Rurſus alteri flumini Sperchio ſacratis comis, Patroclo inquit heroi, mortuo iam, comam ferendam dabo. Nec credēdum eſt hoc illum egiſſe. Tractus autem Hectoris circa Patrocli ſepulchrum, & iugulationes captiuorum ſupra rogum, cunctáque huiuſmodi, neque vera eſſe affirmabimus, neque ſinemus noſtris perſuaderi, quòd Achilles deæ filius, & Pelei temperatiſſimi viri, & ab Ioue tertij, à Chirone ſapientiſſimo educatus, tanta perturbatione plenus fuerit, vt duobus contrariis morbis animi laborauerit, illiberalitate cum auaritia, atque item deorum hominúmque cōtemptu. Rectè admodum loqueris. Rurſus neque hæc credamus, neque dici ſinamus, Theſeū Neptuni filium, & Pirithoum filium Iouis, in rapinas adeò maximas irruiſſe, neque alterius dei filium ſiue heroëm auſum eſſe vnquam tam grauia impiáque patrare, qualia de his quotidie mentiuntur. Verum poëtas ipſos cogamus, vel negare horum hæc eſſe opera, vel non affirmare filios deorum eſſe: ambo verò hæc ſimul nequaquam aſſerere, neque operam dare, vt noſtris iuuenibus perſuadeat, quòd ex diis mala aliqua oriantur, quódve heroës hominibus nihilo meliores ſint. Quoniam, vt iam dictum eſt, neque ſancta hæc ſunt, neque vera. Oſtēdimus enim ex diis mala prouenire non poſſe. Oſtendimus planè. Quinetiā audientibus hæc nocent. Omnes quippe prauitati ſuæ ignoſcent, perſuaſi talia quædam facere feciſſéque & illos qui proximè ex deorum genere nati ſunt, Ioui propinqui, quorum circa Idæum verticem Iouis patrij ara extat in æthere, & nequedum ipſis euanuit ſanguis deorum. Quamobrem fabulæ huiuſmodi reprimendæ ſunt, ne facilem occaſionem ad nequitiam noſtris adoleſcentibus præbeant. Sic prorſus agendum. Quæ deinceps reliqua nobis ſpecies eſt ſermonum, diſſerentibus quales cuique narrandi, vel non narrandi ſint? De diis enim quemadmodum loqui decet eſt dictum. Itémque de ipſis dæmonibus & heroïbus, & his quæ ſunt apud inferos. Satis abundè. An eſſet fortaſſe reliquum, vt de hominibus diceremus? Certè. Impoſſibile iſtud in præſentia, ô amice, ſtatuere. Cúrnam? Quoniam exiſtimo nos dicturos, poëtas oratoréſque de hominibus circa ea quæ maximi momenti ſunt perperam dicere, Iniuſtos quidem multos felices eſſe, iuſtos autem infelices? conducereque iniuſtè agere, ſi id lateat. Ipſam verò iuſtitiam aliis quidem, vtilem eſſe: habenti verò pernicioſam. Hæc inquam & cætera huiuſmodi nos vetaturos eſſe ne dicant, contraria verò, vt canant & fabulis inſerant, mandaturos eſſe puto an non? Certè noui. Nónne igitur ſi confitearis rectè me dicere, dicam te conceſſiſſe, quæ iamdiu quærimus? Rectè, inquit, cenſes. Nónne & de hominibus, quòd talibus oporteat ſermonibus vti, tūc concedemus, cùm qualis iuſtitia ſit inuenerimus, & quòd natura ipſa proſit habenti, ſeu videatur eſſe iuſtus, ſiue non videatur? Vera loqueris. De his ergo quæ dicenda ſunt, quæve non, ſatis eſt diſputatum: deinceps de dicendi ratione, vt arbitror, eſt diſſerendum: atque ita nobis, & quæ, & quomodo dicenda ſint compertum erit. Quid dicas, inquit Adimantus, non ſatis intelligo. Oportet tamē id te intelligere inquam, atque ita fortaſſe clarius hoc intelliges. An non quæcunque à poëtis, vel fictoribus fabularum dicuntur, narrationem eſſe dicimus, vel præteritorum, vel præſentium, vel futurorum? Quid enim aliud? inquit. Num ergo vel ſimplici narratione, vel per imitationem facta, vel etiam vtroque modo narrant? Clarius inquit, hoc quoque exponi requiro. Ridiculus inquam equidem præceptor, & in primis obſcurus videor. Quemadmodum igitur qui dicendo parùm valent, efficere ſolent, ita ego nunc, non vniuerſum ipſum, ſed partem aliquam ſumens, in ea tibi quod volo conabor oſtendere. Et primum mihi dic, noſtin' Iliados principia, in quibus ait poeta Chryſem Agamemnoni ſupplicare:

A --φίλοις λήθοντε τοκῆας; οὐδὲ Ἄρεώς τε καὶ Ἀφροδίτης ὑπὸ Ἡφαίστου δεσμὸν, οὐδὲ ἕτερα τοιαῦτα. Οὐ μὰ τὸν Δία (ἦ δ᾽ ὅς) οὔ μοι φαίνεται ἐπιτήδεια. Ἀλλ᾽ εἴπου τινὲς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καρτερίαι πρὸς ἅπαντα καὶ λέγονται καὶ πράττονται ὑπὸ ἐλλογίμων ἀνδρῶν, θεατέον τε καὶ ἀκουστέον. οἷον καὶ τὸ, Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ· Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ᾽ ἔτλης. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὐ μὲν δὴ δωροδόκους γε ἐατέον εἶναι τοὺς ἄνδρας, οὐδὲ φιλοχρημάτους. Οὐδαμῶς. Οὐδ᾽ ᾀστέον αὐτοῖς ὅτι Δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ᾽ αἰδοίους βασιλῆας. οὐδὲ τὸν τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγὸν Φοίνικα ἐπαινετέον, ὡς μετρίως
B ἔλεγε, συμβουλεύων αὐτῷ, δῶρα μὲν λαβόντι, ἐπαμύνειν τοῖς Ἀχαιοῖς· ἄνευ δὲ δώρων, μὴ ἀπαλλάττεσθαι τῆς μήνιδος. οὐδ᾽ αὐτὸν τὸν Ἀχιλλέα ἀξιώσομεν οὐδ᾽ ὁμολογήσομεν οὕτω φιλοχρήματον εἶναι, ὥστε παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος δῶρα λαβεῖν, καὶ τιμὴν αὖ λαβόντα νεκροῦ ἀπολύειν· ἄλλως δὲ, μὴ ἐθέλειν. Οὔκουν δίκαιόν γε (ἔφη) ἐπαινεῖν τὰ τοιαῦτα. Ὀκνῶ δέ γε (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δι᾽ Ὅμηρον λέγειν, ὅτι οὐδ᾽ ὅσιον ταῦτά γε κατ᾽ Ἀχιλλέως φάναι, καὶ ἄλλων λεγόντων πείθεσθαι. καὶ αὖ ὡς πρὸς τὸν Ἀπόλλω εἶπεν, Ἔβλαψάς μ᾽ ἑκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων. Ἦ σ᾽ ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη. Καὶ ὡς πρὸς τὸν ποταμὸν θεὸν ὄντα ἀπειθῶς εἶχε, καὶ μάχεσθαι ἕτοιμος ἦν. καὶ αὖ τὰς τοῦ ἑτέρου ποταμοῦ Σπερχειοῦ ἱερὰς τρίχας Πατρόκλῳ ἥρωϊ (ἔφη) κόμην
C ὀπάσαιμι φέρεσθαι, νεκρῷ ὄντι. καὶ ὡς ἔδρασε τοῦτο οὐ πειστέον. τάς τε αὖ Ἕκτορος ἕλξεις περὶ τὸ σῆμα τὸ Πατρόκλου, καὶ τὰς τῶν ζωγρηθέντων σφαγὰς εἰς τὴν πυρὰν, ξύμπαντα ταῦτα οὐ φήσομεν ἀληθῆ εἰρῆσθαι· οὐδ᾽ ἐάσομεν πείθεσθαι τοὺς ἡμετέρους ὡς Ἀχιλλεὺς, θεᾶς ὢν παῖς καὶ Πηλέως, σωφρονεστάτου τε καὶ τρίτου ἀπὸ Διὸς, καὶ ὑπὸ τῷ σοφωτάτῳ Χείρωνι τεθραμμένος, τοσαύτης ἦν ταραχῆς πλέως, ὥστ᾽ ἔχειν ἐν αὑτῷ νοσήματά τε δύο ἐναντίω ἀλλήλοιν, ἀνελευθερίαν μετὰ φιλοχρηματίας, καὶ αὖ ὑπερηφανίαν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Μὴ τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) μηδὲ τάδε πειθώμεθα, μηδ᾽ ἐῶμεν λέγειν, ὡς Θησεὺς Ποσειδῶνος υἱὸς, Πειρίθους τε Διὸς, ὥρμησαν οὕτως ἐπὶ δεινὰς ἁρπαγάς·
D μηδέ τιν᾽ ἄλλον θεοῦ παῖδά τε καὶ ἥρω τολμῆσαι ἂν δεινὰ καὶ ἀσεβῆ ἐργάσασθαι, οἷα νῦν καταψεύδονται αὐτῶν. ἀλλὰ προσαναγκάζωμεν τοὺς ποιητὰς ἢ μὴ τούτων αὐτὰ ἔργα φάναι, ἢ τούτους μὴ εἶναι θεῶν παῖδας. ἀμφότερα δὲ μὴ λέγειν· μηδὲ ἡμῖν ἐπιχειρεῖν πείθειν τοὺς νέους ὡς οἱ θεοὶ κακὰ γεννῶσι, καὶ ἥρωες ἀνθρώπων οὐδὲν βελτίους. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, οὔθ᾽ ὅσια ταῦτα, οὔτ᾽ ἀληθῆ. ἐπεδείξαμεν γάρ που ὅτι ἐκ θεῶν κακὰ γίγνεσθαι ἀδύνατον. Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ μὴν τοῖς γε ἀκούουσι βλαβερά. πᾶς γὰρ ἑαυτῷ συγγνώμην ἕξει κακῷ ὄντι πεισθεὶς ὡς ἄρα τοιαῦτα πράττουσί τε καὶ ἔπραττον καὶ οἱ θεῶν ἀγχίσποροι, Ζηνὸς ἐγγύς, ὧν --κατ᾽ Ἰδαῖον πάγον Διὸς πατρῴου βω-
E μός ἐστ᾽ ἐν αἰθέρι. καὶ, Οὔπω σφιν ἐξίτηλον αἷμα δαιμόνων. ὧν ἕνεκα παυστέον τοὺς τοιούτους μύθους, μὴ ἡμῖν πολλὴν εὐχέρειαν ἐντίκτωσι τοῖς νέοις πονηρίας. Κομιδῇ μὲν οὖν, ἔφη. Τί οὖν ἡμῖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔτι λοιπὸν εἶδος λόγων, περὶ ὁριζομένοις οἵους τε λεκτέον καὶ οἵους μή; περὶ γὰρ θεῶν ὡς δεῖ λέγεσθαι εἴρηται, καὶ περὶ δαιμόνων τε καὶ ἡρώων, καὶ τῶν ἐν ᾅδου. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀνθρώπων τὸ λοιπὸν εἴη ἄν; Δῆλα δή. Ἀδύνατον δὴ, ὦ φίλε, ἡμῖν τοῦτό γε ἐν τῷ παρόντι τάξαι. Πῶς; Ὅτι οἶμαι ἡμᾶς ἐρεῖν ὡς ἄρα καὶ ποιηταὶ καὶ λογοποιοὶ κακῶς λέγουσι περὶ ἀνθρώπων τὰ μέγιστα, ὅτι εἰσὶν ἄδικοι μὲν, εὐδαίμονες δὲ, πολλοί· δίκαιοι δὲ, ἄθλιοι. καὶ ὡς λυσιτελεῖ τὸ ἀδικεῖν, ἐὰν λανθάνῃ· ἡ δὲ
F δικαιοσύνη, ἀλλότριον μὲν ἀγαθὸν, οἰκεία δὲ ζημία. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπερεῖν λέγειν, τὰ δ᾽ ἐναντία τούτων προστάξειν ᾄδειν τε καὶ μυθολογεῖν. ἢ οὐκ οἴει; Εὖ μὲν οὖν (ἔφη) οἶδα. Οὐκοῦν ἐὰν ὁμολογῇς ὀρθῶς με λέγειν, φήσω σε ὡμολογηκέναι ἃ πάλαι ζητοῦμεν; Ὀρθῶς (ἔφη) ὑπέλαβες. Οὐκοῦν περὶ ἀνθρώπων ὅτι τοιούτους δεῖ λόγους λέγεσθαι, τότε διομολογησόμεθα ὅταν εὕρωμεν οἷόν ἐστι δικαιοσύνη, καὶ ὡς φύσει λυσιτελοῦν τῷ ἔχοντι, ἐάν τε δοκῇ, ἐάν τε μὴ, τοιοῦτος εἶναι; Ἀληθέστατα, ἔφη. Τὰ μὲν δὴ λόγων πέρι ἐχέτω τέλος. τὸ δὲ λέξεως (ὡς ἐγῷμαι) μετὰ τοῦτο σκεπτέον· καὶ ἡμῖν ἅ τε λεκτέον καὶ ὡς λεκτέον, παντελῶς ἐ-
G σκέψεται. καὶ ὁ Ἀδείμαντος, τοῦτο (ἦ δ᾽ ὅς) οὐ μανθάνω ὅ, τι λέγεις. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δεῖ γε. ἴσως οὖν τῇδε μᾶλλον εἴσῃ. ἆρ᾽ οὐ πάντα ὅσα ὑπὸ μυθολόγων ἢ ποιητῶν λέγεται, διήγησις οὖσα τυγχάνει ἢ γεγονότων, ἢ ὄντων, ἢ μελλόντων; Τί γὰρ (ἔφη) ἄλλο; Ἆρα οὖν οὐχὶ ἤτοι ἁπλῇ διηγήσει, ἢ διὰ μιμήσεως γιγνομένῃ, ἢ δι᾽ ἀμφοτέρων, περαίνουσι; Καὶ τοῦτο (ἦ δ᾽ ὅς) ἔτι δέομαι σαφέστερον μαθεῖν. Γελοῖος (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔοικα διδάσκαλος εἶναι καὶ ἀσαφής. ὥσπερ οὖν οἱ ἀδύνατοι λέγειν, οὐ κατὰ ὅλον, ἀλλ᾽ ἀπολαβών μέρος τι, πειράσομαί σοι ἐν τούτῳ δηλῶσαι ὃ βούλομαι. καί μοι εἰπέ· ἐπίστασαι τῆς Ἰλιάδος τὰ πρῶτα, ἐν οἷς ὁ ποιητής φησι τὸν μὲν Χρύσην δεῖσθαι τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀπολῦσαι τὴν θυγατέρα, τὸν δὲ χαλεπαίνειν· τὸν δὲ, ἐπειδὴ οὐκ ἐτύγχανε,

κατεύχεσθαι τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τὸν θεόν; Ἔγωγε. Οἶσθ' οὖν ὅτι μέχρι μὲν τούτων τῶν ἐπῶν, —καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς,

Ἀτρείδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν,

λέγει τε αὐτὸς ὁ ποιητής, καὶ οὐδ' ἐπιχειρεῖ ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἄλλοσε τρέπειν, ὡς ἄλλος τις ὁ λέγων ἢ αὐτός· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, ὥσπερ αὐτὸς ὢν ὁ Χρύσης, λέγει, καὶ πειρᾶται ἡμᾶς ὅτι μάλιστα ποιῆσαι μὴ Ὅμηρον δοκεῖν εἶναι τὸν λέγοντα, ἀλλὰ τὸν ἱερέα, πρεσβύτην ὄντα. καὶ τὴν ἄλλην δὴ πᾶσαν σχεδόν τι οὕτω πεποίηται διήγησιν περί τε τῶν ἐν Ἰλίῳ καὶ περὶ τῶν ἐν Ἰθάκῃ καὶ ὅλῃ Ὀδυσσείᾳ παθημάτων. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν διήγησις μέν ἐστι, καὶ ὅταν τὰς ῥήσεις ἑκάστοτε λέγῃ, καὶ ὅταν τὰ μεταξὺ τῶν ῥήσεων. Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλ' ὅταν γέ τινα λέγῃ ῥῆσιν ὥς τις ἄλλος ὤν, ἆρ' οὐ τότε ὁμοιοῦν αὐτὸν φήσομεν ὅτι μάλιστα τὴν αὑτοῦ λέξιν ἑκάστῳ ὃν ἂν προείπῃ ὡς ἐροῦντα; Φήσομεν. τί γὰρ οὔ. Οὐκοῦν τό γε ὁμοιοῦν ἑαυτὸν ἄλλῳ, ἢ κατὰ φωνὴν, ἢ κατὰ σχῆμα, μιμεῖσθαί ἐστιν ἐκεῖνον ᾧ ἄν τις ὁμοιοῖ; Τί μήν; Ἐν δὴ τῷ τοιούτῳ (ὡς ἔοικεν) οὗτός τε καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταὶ διὰ μιμήσεως τὴν διήγησιν ποιοῦνται. Πάνυ μὲν οὖν. Εἰ δέ γε μηδαμοῦ ἑαυτὸν ἀποκρύπτοιτο ὁ ποιητής, πᾶσα ἂν αὐτῷ ἄνευ μιμήσεως ἡ ποίησίς τε καὶ ἡ διήγησις γεγονυῖα εἴη. ἵνα δὲ μὴ εἴπῃς ὅτι οὐκ αὖ μανθάνεις ὅπως ἂν τοῦτο γένοιτο, ἐγὼ φράσω. εἰ γὰρ Ὅμηρος εἰπὼν ὅτι ἦλθεν ὁ Χρύσης τῆς τε θυγατρὸς λύτρα φέρων, καὶ ἱκέτης τῶν Ἀχαιῶν, μάλιστα δὲ τῶν βασιλέων, μετὰ τοῦτο μὴ ὡς Χρύσης γενόμενος ἔλεγεν, ἀλλ' ἔτι ὡς Ὅμηρος, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν μίμησις ἦν, ἀλλ' ἁπλῆ διήγησις· εἶχε δ' ἂν ὧδέ πως· (φράσω δὲ ἄνευ μέτρου· οὐ γάρ εἰμι ποιητικός) Ἐλθὼν ὁ ἱερεὺς εὔχετο ἐκείνοις μὲν τοὺς θεοὺς δοῦναι, ἑλόντας τὴν Τροίαν, αὐτοὺς δὲ σωθῆναι. τὴν δὲ θυγατέρα οἱ αὐτῷ λῦσαι, δεξαμένους ἄποινα, καὶ τὸν θεὸν αἰδεσθέντας. τοιαῦτα δὲ εἰπόντος αὐτοῦ, οἱ μὲν ἄλλοι ἐσέβοντο καὶ συνῄνουν· ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἠγρίαινεν, ἐντελλόμενος νῦν τε ἀπιέναι, καὶ αὖθις μὴ ἐλθεῖν, μὴ αὐτῷ τό, τε σκῆπτρον καὶ τὰ τοῦ θεοῦ στέμματα οὐκ ἐπαρκέσοι. πρὶν δὲ λυθῆναι αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἐν Ἄργει ἔφη γηράσειν μετὰ οὗ. ἀπιέναι δὲ ἐκέλευε, καὶ μὴ ἐρεθίζειν, ἵνα σῶς οἴκαδε ἔλθοι. ὁ δὲ πρεσβύτης ἀκούσας ἔδεισέ τε καὶ ἀπῄει σιγῇ. ἀποχωρήσας δ' ἐκ τοῦ στρατοπέδου, πολλὰ τῷ Ἀπόλλωνι εὔχετο, τάς τε ἐπωνυμίας τοῦ θεοῦ ἀνακαλῶν, καὶ ὑπομιμνήσκων καὶ ἀπαιτῶν εἴ τι πώποτε ἢ ἐν ναῶν οἰκοδομήσεσιν ἢ ἐν ἱερῶν θυσίαις κεχαρισμένον δωρήσαιτο· ὧν δὴ χάριν κατεύχετο τῖσαι τοὺς Ἀχαιοὺς τὰ ἃ δάκρυα τοῖς ἐκείνου βέλεσιν. οὕτως (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἑταῖρε, ἄνευ μιμήσεως ἁπλῆ διήγησις γίνεται. Μανθάνω, ἔφη. Μάνθανε τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι ταύτης αὖ ἐναντία γίγνεται, ὅταν τις τὰ τοῦ ποιητοῦ τὰ μεταξὺ τῶν ῥήσεων ἐξαιρῶν, τὰ ἀμοιβαῖα καταλείπῃ. Καὶ τοῦτο, ἔφη, μανθάνω, ὅτι ἐστὶ τὸ περὶ τὰς τραγῳδίας τοιοῦτον. Ὀρθότατα (ἔφην) ὑπέλαβες. Καὶ οἶμαί σοι ἤδη δηλοῦν ὃ ἔμπροσθεν οὐχ οἷός τ' ἦν, ὅτι τῆς ποιήσεώς τε καὶ μυθολογίας, ἡ μὲν, διὰ μιμήσεως ὅλη ἐστὶν, ὥσπερ σὺ λέγεις, τραγῳδία τε καὶ κωμῳδία· ἡ δὲ, δι' ἀπαγγελίας αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ. εὕροις δ' ἂν αὐτὴν μάλιστά που ἐν διθυράμβοις. ἡ δ' αὖ δι' ἀμφοτέρων, ἔν τε τῇ τῶν ἐπῶν ποιήσει, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἄλλοθι, εἴ μοι μανθάνεις. Ἀλλὰ ξυνίημι, ἔφη, ὃ τότε ἐβούλου λέγειν. Καὶ τὸ πρὸ τούτου δὴ ἀναμνήσθητι, ὅτι ἔφαμεν, ἃ μὲν λεκτέον, ἤδη εἰρῆσθαι· ὡς δὲ λεκτέον, ἔτι σκεπτέον εἶναι. Ἀλλὰ μέμνημαι. Τοῦτο τοίνυν αὐτὸ ἦν ὃ ἔλεγον, ὅτι χρείη διομολογήσασθαι πότερον ἐάσομεν τοὺς ποιητὰς μιμουμένους ἡμῖν τὰς διηγήσεις ποιεῖσθαι, ἢ τὰ μὲν μιμουμένους, τὰ δὲ μή· καὶ ὁποῖα ἑκάτερα. ἢ οὐδὲ μιμεῖσθαι. Μαντεύομαι (ἔφη) σκοπεῖσθαί σε εἴτε παραδεξόμεθα τραγῳδίαν τε καὶ κωμῳδίαν εἰς τὴν πόλιν, εἴτε καὶ οὔ. Ἴσως (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ πλείω ἔτι τούτων. οὐ γὰρ δὴ ἔγωγέ πω οἶδα· ἀλλ' ὅπῃ ἂν ὁ λόγος, ὥσπερ πνεῦμα, φέρῃ, ταύτῃ ἰτέον. Καὶ καλῶς γ', ἔφη, λέγεις. Τόδε τοίνυν ὦ Ἀδείμαντε ἄθρει, πότερον μιμητικοὺς ἡμῖν δεῖ εἶναι τοὺς φύλακας, ἢ οὔ. ἢ καὶ τοῦτο τοῖς ἔμπροσθεν ἕπεται, ὅτι εἷς ἕκαστος ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὔ· εἰ δὲ τοῦτο ἐπιχειροῖ, πολλῶν ἐφαπτόμενος, πάντων ἀποτυγχάνοι ἄν, ὥστ' εἶναί που ἐλλόγιμος. Τί δ' οὐ μέλλει; Οὐκοῦν καὶ περὶ μιμήσεως ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι πολλὰ ὁ αὐτὸς μιμεῖσθαι εὖ, ὥσπερ ἕν, οὐ δυνατός. Οὐ γὰρ οὖν. Σχολῇ ἄρα ἐπιτηδεύσει γέ τι ἅμα τῶν ἀξίων λόγου ἐπιτηδευμάτων, καὶ πολλὰ μιμήσεται, καὶ ἔσται μιμητικός. ἐπεί που οὐδὲ τὰ δοκοῦντα ἐγγὺς ἀλλήλων εἶναι δύο μιμήματα δύνανται οἱ αὐτοὶ ἅμα εὖ μιμεῖσθαι· οἷον, κωμῳδίαν καὶ τραγῳδίαν ποιοῦντες. ἢ οὐ μιμήματα ἄρτι τούτω ἐκάλεις; Ἔγωγε. καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὅτι οὐ δύνανται οἱ αὐτοί. Οὐδὲ μὴν ῥαψῳδοί γε καὶ ὑποκριταὶ ἅμα. Ἀληθῆ. Ἀλλ' οὐδέ τοι ὑποκριταὶ κωμῳδοῖς τε καὶ τραγῳδοῖς οἱ αὐτοί. πάντα δὲ ταῦτα μιμήματα· ἢ οὔ; Μιμήματα. Καὶ ἔτι γε τούτων, ὦ Ἀδείμαντε, φαίνεταί μοι εἰς σμικρότερα κατακεκερματίσθαι ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· ὥστ' ἀδύνατος εἶναι πολλὰ καλῶς μιμεῖσθαι, ἢ αὐτὰ ἐκεῖνα πράττειν ὧν δὴ καὶ τὰ μιμήματά ἐστιν ἀφομοιώματα. Ἀληθέστατα, ἦ δ' ὅς. Εἰ ἄρα τὸν πρῶτον λόγον διασώσομεν, τοὺς φύλακας ἡμῖν τῶν ἄλλων πασῶν δημιουργιῶν ἀφειμένους, δεῖν εἶναι δημιουργοὺς ἐλευθερίας τῆς πόλεως πάνυ ἀκριβεῖς, καὶ μηδὲν ἄλλο ἐπιτηδεύειν, ὅ, τι μὴ εἰς τοῦτο φέρει· οὐδὲν δὴ δέοι ἂν αὐτοὺς ἄλλο πράττειν

A vt ſibi filiam reſtitueret. Hunc autem ſuccenſeret. Quod poſtquàm non impetrauit, imprecari contra Achiuos Deum? Equidem. Et illud credo noſti, quòd vſque ad hos verſus, Precatus eſt omnes Achiuos, in primis Atrei filios, gentium duces, ipſe poëta loquitur, neque tentat aliò mentem noſtram conuertere, tanquam alius, quàm ipſe loquatur. Deinceps verò ita loquitur ac ſi Chryſes ipſe ſit, conatúrque non Homerum ſe nobis, ſed ſacerdotem illum ſenem oſtendere. In cæteriſque ita ſemper exponit, tum rebus geſtis apud Ilium, tum apud Ithacam, tum quæ in Odyſſea acciderunt. Sic eſt omnino. Nónne igitur narratio eſt, & quando orationes continuas affert, &
B quando ea quæ inter ipſas intercedunt? Quidni? Verùm cùm orationem profert tanquam alius quidam ſit, nónne tunc dicemus orationem ſuam ei quàm ſimillimam reddere, quem loquentem introduxerat? Quidni dicamus? An non alteri ſe ſimilem reddere vel figura, vel voce, eſt eum imitari cui facit ſe ſimilem? Proculdubio. In hoc igitur, vt videtur, & ipſe, & reliqui poëtæ per imitationem narrant. Aſſentior. Vbi autem ſe non celat poeta, vniuerſa illa poëſis & narratio ſine imitatione eſt. Ne autem dicas te neque hoc quidem intelligere quomodo fiat, ego dicã. Si enim Homerus cùm dixiſſet, Chryſem veniſſe filiam redempturũ, & ſupplicaſſe Achiuis præcipuéq;
C regibus, deinceps non tanquam Chryſes, ſed Homerus eſſet locutus, noſti profectò imitationem illam non fuiſſe futuram, ſed ſimplicem narrationem. Sic verò ſe res habuiſſet. Dicam enim ſine verſu cùm non ſim poëticus. Profectus ſacerdos precabatur, vt dij eis darent, vt incolumes ipſi Troiam caperent, ſibiq; acceptis donis filiã reſtituerẽt, Deũ Apollinẽ venerãtes. Hæc cùm dixiſſet, reliq. ſacerdotis dicta ꝓbarũt. Agamemnon verò efferatus, ipsũ protin' abire neq. poſtea redire iuſſit: neq; .n. ipſi dei vel coronã, vel ſceptrũ ꝓfutura: aſſeruítq; priuſquã ipſi filiã redderet, fore vt illa ſecũ in Argo cõſeneſceret. Quãobrẽ abire eũ iuſſit, ſéq; vt ſaluus abire poſſet, nõ irritare. Quę
D cùm audiſſet ſenex, extimuit, tacitúſque diſceſſit. Caſtra autem egreſſus, ſupplex Apollinẽ multis verbis, eius agnomina commemorans, orauit, ſiquid vnquam aut in ædificandis templis, aut hoſtiis litandis illi gratũ feciſſet, vt puniret Achiuos, ſuáſque lacrymas ſagittis vlciſceretur. Hunc in modum, ô amice, ſimplex narratio ſine imitatione fit. Intelligo iam. Et illud pręterea ſcito, contrarium huic eſſe, cùm remotis poëtæ verbis, quæ inter orationes intercedere ſolẽt, orationes ipſæ viciſſim continuatæ relinquuntur. Id quoque intelligo. Eſt enim & in tragœdiis quiddam ſimile. Rectè admodum accepiſti, exiſtimóque tibi iam nunc aperire, quod antea non valebam: poë-
E ſim videlicet fabularúmque figmenta aut eſſe omnino per imitationem, quemadmodum ipſe dicebas in tragœdia atque comœdia: aut per enunciationem ipſius poëtę, quod maximè in dithyrambis inſpicitur: aut per vtraque confici vt in heroicis aliiſque multis apparet, ſi modò intelligis. Intelligo iã quod tunc dicere volebas. Atqui etiam ante hoc memẽto, quòd dicebamus quæ dicenda eſſent iam dicta eſſe: quo autem modo dicenda eſſent, deinceps cõſiderandum eſſe. Memini quidem. Hoc igitur erat, quod oportere dicebam inter nos conuenire, vtrum ſinamus poëtas imitatione perpetua vti, an partim imitari minimè, & qualia vtraque ſint: an nihil penitus imitari.
F Auguror equidem conſideraturum te, vtrum recipienda ſit comœdia & tragœdia in ciuitate, nécne. Fortaſſe inquam: & in his etiam plura. Nondum enim noui: ſed quà oratio vt ventus feret, hàc eundum eſt. Præclarè loqueris. Hoc igitur, ô Adimãte conſidera, vtrùm imitatores nos habere cuſtodes oporteat, nécne. Vel hoc ex ſuperioribus pendet, quòd ſinguli ſingula rectè conficere poſſunt, plura verò minimè: quòd ſi quis plura tractare aggrediatur, in ſingulis ita deficit, vt in nullo euadat egregius. Sic prorſus accideret. Nónne & de imitatione eadẽ ratio quòd plura aliquis æquè ac vnum bene imitari poteſt? Non certè. Vix igitur ſtudio alicui æſtimatione digno quis ſimul incumbet, & imitabitur multa, eritve imitator idoneus,
G quando neque duas quidem imitationes, quæ parum differre inter ſe videntur, iidem homines bene ſimul tractare poſſent, vt comœdiam ſimul & tragœdiam. An non imitationes quaſdam paulo antè iſtas eſſe dicebas? Equidem. ac vera dicis, quòd iidem nequeant. Neque etiam rhapſodi (id eſt cantores heroicorum) ſimul eſſe & hiſtriones poſſunt. Vera. Sed neq; hiſtriones iidem ſunt cum tragœdis aut comœdis. Hæc autem omnia imitationes quædã ſunt, an non? Imitationes. Quin etiam in minora his videtur, ô Adimante, natura hominis eſſe conciſa, vt nullo modo poſſit bene plura imitari, vel etiam ea facere quorum imitationes ipſæ ſimilitudines quædam ſunt.
H Eſt vt dicis. Si ergo rationem ſuperiorem ratam haberi volumus, cuſtodes noſtros à reliquis omnibus artificijs alienos patriæ libertatis artifices eſſe oportere, valde quidẽ ſolertes: neq; aliud quicquã curare quod huc nõ tẽdat: nihil aliud agere eos,

vel imitari oportet:vel ſi imitentur,imitari quæ iſtis conſentanea ſint,ſtatim à pueritia,fortes ſcilicet,temperantes, ſanctos, liberales,& reliqua eiuſmodi:illiberalia autẽ neque facere neque imitari poſſe,neque aliud quicquam turpe,ne ex ipſa imitatione tales efficiantur,quale id quod æmulantur. An non animaduertiſti imitationes,ſi à teneris annis incipiant, perſeuerẽntque, in mores, & naturam abire, tum quantum ſpectat corpus, tum ad vocem, tum ad cogitationem ipſam? Et maximè quidem. Non permittemus igitur vllo modo eos quorum habendam curam dicimus, quóſve præſtantes viros eſſe oportet,cùm viri ſint,mulierem imitari,adoleſcentem vetulámue,vel marito conuitiantem,vel cum diis contendẽtem exultantémque,cùm ſe felicem eſſe putet,vel quæ ærũnis circunuenta fleat atque eiulet,doleat,amore teneatur,dolore par tus opprimatur.Minimè id permittemus. Nullo modo. Neque ſeruas & ſeruos,ea quæ ſeruorum ſunt facientes.Neq.hoc quidem. Neque viros item prauos,vt videtur,timidos & contraria eorum quæ diximus facientes,conuitiantes,iurgantes,turpiáque inter ſe obloquẽtes,ſiue ebrios,ſiue vigiles ſobrióſque & alia quotcunque homines iſti & in verbis,& in operibus, tũ in ſeipſos,tum alij in alios peccant. Neque etiam debẽt, vt arbitror,ſimiles ſe per imitationẽ,vel verbis,vel actionibus inſanientibus reddere.Cognoſcendi enim inſani & mali ſunt, tam viri quàm mulieres:nihil tamen ex eorum dictis & factis, vel agendum eſt,vel imitandum.Veriſſima loqueris.Quid autem, artificéſne ex ære aliquid fabricantes,vel aliud quippiã moliẽtes,vel remiges nauium,vel præcipiẽtes iſtis,vel aliud aliquid circa hæc imitari eos decet?Quónam pacto,inquit,cùm neque rebus vllis huiuſmodi mẽtem adhibere his liceat. Num equos hinnientes,vel mugientes tauros,aut fragorem immurmurationémque fluuiorum,aut maris fremitum,vel tonitrus,vel cætera eiuſdem generis imitabuntur.Atqui prohibitũ illis eſt,aut inſanire,aut inſanientibus ſe ſimiles reddere. Si igitur quæ dicis intelligo,eſt quædam orationis & narrationis ſpecies, qua vir optimus,cùm quid dicturus eſt,vtitur:& alia quædam huic diſſimilis,qua ſemper vtitur qui contrà ac ille,natus atque nutritus eſt. Quales verò hæ ſunt? Videtur mihi vir moderatus quando in narratione deuenerit ad aliquam viri boni vel orationem,vel actionem,perinde ac ſi ipſe ille eſſet pronunciaturus,& ſine vllo rubore,aut dedecore imitationem huiuſmodi ſuſcepturus:maximè quidem,imitans virum bonum,prudẽter & ſine errore agentẽ,rarius autem ac minus,morbis,vel amore labantem,aut ebrietate,aut caſu quouis alio.Quãdo autem ad aliquem indignum ſe venerit,nolet,vt arbitror dedita opera ſimilem ſe deteriori præbere,niſi breuiter quidem,& cũ boni quicquam peragit: ſed erubeſcet, cùm rudis ſit ad hos imitandos,& ægrè ferat deteriores exprimere, eorúmque formã induere animo eos vituperans,niſi fortè ioci oblectamentíque cauſa id fecerit.Non igitur narratione vtetur tali,qualem paulò antè in verſibus Homeri dicebam?eritque oratio ipſius particeps vtriuſque,imitationis videlicet,& narrationis alterius? Exigua verò pars in multa oratione imitationis erit:Dicóne aliquid,an nihil?Dicis certè,qualẽ neceſſe eſt eſſe rhetoris iſtius figuram.Nónne igitur qui talis nõ erit,quo erit ineptior,& indoctior,eo plura narrabit,& omnia imitabitur,nihílque ſe indignum eſſe exiſtimabit?Quare omnia imitari aggredietur, & in conſpectu quidem multorum,ea præſertim quæ paulo antè commemorabamus, tonitrus,fremitus ventorum, & grandinis,axis rotarum,tubarum,tibiarum,fiſtularum,& omnium denique organorum ſonitus:præterea canum,pecudum, & auiũ voces.Eritque huius oratio vniuerſa penè per imitationẽ, voce,ac geſtu,vel paulum quid narrationis habebit.Neceſſarium quoque iſtud.Atque hæ ſunt orationis ſpecies duæ, quas ſuprà dicebam.Sunt planè. Nónne ipſarũ vna quidem paruas mutationes habet?& ſiquis decentem conſonantiam & rhythmum orationi tribuat,fermè ad eadem orationis formam ſemper dicendum eſt rectè loquenti,atque in vna inſuper conſonantia? exiguæ nanque mutationes,eodémque modo in rhythmo ferme cõſimili?Omnino inquit,ſic ſe res habet.Quid autẽ alterius ſpecies?nóne cõtrariis indiget,omnib' videlicet cõſonãtiis,omnibúſq; rhythmis,ſi propriè dicenda eſt,cũ multas & varias habeat mutationũ formas?Sic eſt omnino.Nóne & oẽs poetę, & alij qui aliquid dicũt,vel harũ vna dicẽdi figura vtũtur, vel altera,vel vtriſq; cõmixtis?Neceſſe eſt.Quid igitur facim'. Vtrùm has omnes in ciuitate ſuſcipiemus, vel alterã ſimpliciũ, vel permixtam? Si mea ſententia probetur, ſimplicem decori imitatricẽ.Atqui,ò Adimãte,mixta quęque iucũda eſt : multò autẽ iucũdiſſima pueris,& pędagõgis iteq; vulgò contraria illius quam tu eligis.Iucundiſſima prorſus.At fortè , vt arbitror, reipubl.noſtræ conuenire eam non exiſtimabis , quoniam non ſit duplex vir,neque multiplex apud nos,quandoquidem ſinguli ſingula faciunt. Non conuenit certè. Nónne igitur ſola in ciuitate hac coriarium inueniemus duntaxat coriarium eſſe,

A οὐδὲ μιμεῖσθαι· ἐὰν δὲ μιμῶνται, μιμεῖσθαι. τὰ τούτοις προσήκοντα εὐθὺς ἐκ παίδων, ἀνδρείους, σώφρονας, ὁσίους, ἐλευθέρους, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα· τὰ δ᾽ ἀνελεύθερα μήτε ποιεῖν, μήτε δεινοὺς εἶναι μιμήσασθαι, μηδὲ ἄλλο μηδὲν τῶν αἰσχρῶν· ἵνα μὴ ἐκ τῆς μιμήσεως, τοῦ εἶναι ἀπολαύσωσιν. ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι αἱ μιμήσεις, ἐὰν ἐκ νέων πόῤῥω διατελέσωσιν, εἰς ἔθη τε καὶ φύσιν καθίστανται, καὶ κατὰ σῶμα καὶ φωνὰς, καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν; Καὶ μάλα, ἦ δ᾽ ὅς. Οὐ δὴ ἐπιτρέψομεν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὧν φαμὲν κήδεσθαι, καὶ δεῖν αὐτοὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι, γυναῖκα μιμεῖσθαι, ἄνδρας ὄντας, ἢ νέαν, ἢ πρεσβυτέραν, ἢ ἀνδρὶ λοιδορουμένην, ἢ πρὸς θεοὺς ἐρίζουσάν τε καὶ μεγαλαυχουμένην, οἰομένην εὐδαίμονα εἶναι, ἢ ἐν ξυμφοραῖς τε
B καὶ πένθεσι καὶ θρήνοις ἐχομένην· κάμνουσαν δὲ, ἢ ἐρῶσαν, ἢ ὠδίνουσαν, πολλοῦ καὶ δεήσομεν. Παντάπασι μὲν, ἦ δ᾽ ὅς. Οὐδέ γε δούλας τε καὶ δούλους πράττοντας ὅσα δούλων. Οὐδὲ τοῦτο. Οὐδέ γε ἄνδρας κακοὺς, ὡς ἔοικε, δειλούς τε καὶ τὰ ἐναντία πράττοντας ὧν νῦν δὴ εἴπομεν· κακηγοροῦντάς τε καὶ κωμῳδοῦντας ἀλλήλους, καὶ αἰσχρολογοῦντας, μεθύοντας ἢ καὶ νήφοντας, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις ἁμαρτάνουσιν εἰς αὑτούς τε καὶ εἰς ἀλλήλους. οἶμαι δ᾽ οὐδὲ μαινομένοις ἐθιστέον ἀφομοιοῦν αὑτοὺς ἐν λόγοις, οὐδ᾽ ἐν ἔργοις. γνωστέον μὲν γὰρ καὶ μαινομένους καὶ πονηροὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ποιητέον δ᾽ οὐδὲν τούτων, οὐδὲ μιμητέον. Ἀληθέστατα, ἔφη. Τί δ᾽ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) χαλ-
C κεύοντας, ἤ τι ἄλλο δημιουργοῦντας, ἢ ἐλαύνοντας τριήρεις, ἢ κελεύοντας τούτοις, ἤ τι ἄλλο τῶν περὶ ταῦτα, μιμητέον; Καὶ πῶς; (ἔφη) οἷς γε οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν τούτων οὐδενὶ ἐξέσται; Τί δέ; ἵππους χρεμετίζοντας, καὶ ταύρους μυκωμένους, καὶ ποταμοὺς ψοφοῦντας, καὶ θάλατταν κτυποῦσαν, καὶ βροντὰς, καὶ πάντα αὖ τὰ τοιαῦτα ἢ μιμήσονται; Ἀλλ᾽ ἀπείρηται αὐτοῖς (ἔφη) μήτε μαίνεσθαι, μήτε μαινομένοις ἀφομοιοῦσθαι. Εἰ ἄρ᾽, ἦν δ᾽ ἐγὼ, μανθάνω ἃ σὺ λέγεις, ἔστι τι εἶδος λέξεώς τε καὶ διηγήσεως, ἐν ᾧ ἂν διηγοῖτο ὁ τῷ ὄντι καλὸς κἀγαθὸς, ὁπότε τι δέοι αὐτὸν λέγειν· καὶ ἕτερον αὖ ἀνόμοιον τούτῳ εἶδος, οὗ ἂν ἔχοιτο ἀεὶ καὶ ἐν ᾧ διηγοῖτο ὁ ἐναντίως ἐκείνῳ φύς τε καὶ τραφείς. Ποῖα
D δὴ (ἔφη) ταῦτα; Ὁ μέν μοι δοκεῖ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) μέτριος ἀνὴρ, ἐπειδὰν ἀφίκηται ἐν τῇ διηγήσει ἐπὶ λέξιν τινὰ ἢ πρᾶξιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ἐθελήσειν, ὡς αὐτὸς ὢν ἐκεῖνος, ἀπαγγέλλειν, καὶ οὐκ αἰσχυνεῖσθαι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ μιμήσει· μάλιστα μὲν, μιμούμενος τὸν ἀγαθὸν ἀσφαλῶς τε καὶ ἐμφρόνως πράττοντα· ἐλάττω δὲ καὶ ἧττον, ἢ ὑπὸ νόσων ἢ ὑπὸ ἐρώτων ἐσφαλμένον, ἢ καὶ ὑπὸ μέθης ἤ τινος ἄλλης συμφορᾶς. ὅταν δὲ γίγνηται κατά τινα ἑαυτοῦ ἀνάξιον, οὐκ ἐθελήσειν σπουδῇ ἀπεικάζειν ἑαυτὸν τῷ χείρονι· εἰ μὴ ἄρα κατὰ βραχὺ, ὅταν τι χρηστὸν ποιῇ· ἀλλ᾽ αἰσχυνεῖσθαι, ἅμα μὲν, ἀγύμναστος ὢν τοῦ μιμεῖσθαι τοὺς τοιούτους, ἅμα δὲ καὶ δυσχεραίνων αὐτὸν ἐκμάττειν τε καὶ ἐνιστάναι εἰς τοὺς τῶν κακιόνων τύπους· καὶ
E ἀτιμάζων τῇ διανοίᾳ, ὅτι μὴ παιδιᾶς χάριν. Εἰκὸς, ἔφη. Οὐκοῦν διηγήσει χρήσεται οἵαν ἡμεῖς ὀλίγον πρότερον διήλθομεν περὶ τὰ τοῦ Ὁμήρου ἔπη; καὶ ἔσται αὐτοῦ ἡ λέξις μετέχουσα μὲν ἀμφοτέρων, μιμήσεώς τε καὶ τῆς ἄλλης διηγήσεως, σμικρὸν δέ τι μέρος ἐν πολλῷ λόγῳ τῆς μιμήσεως; ἢ οὐδὲν λέγω; Καὶ μάλα, ἔφη, οἷόν γε ἀνάγκη τὸν τύπον εἶναι τοῦ τοιούτου ῥήτορος. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὁ μὴ τοιοῦτος αὖ, ὅσῳ ἂν φαυλότερος ᾖ, πάντα τε μᾶλλον διηγήσεται, καὶ οὐδὲν ἀνάξιον ἑαυτοῦ οἰήσεται εἶναι; ὥστε πάντα ἐπιχειρήσει μιμεῖσθαι σπουδῇ τε καὶ ἐναντίον πολλῶν, καὶ ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, βροντάς τε, καὶ ψόφους ἀνέμων τε καὶ
F χαλαζῶν, καὶ ἀξόνων, καὶ τροχιλιῶν, καὶ σαλπίγγων, καὶ αὐλῶν, καὶ συρίγγων, καὶ πάντων ὀργάνων φωνὰς, καὶ ἔτι κυνῶν καὶ προβάτων καὶ ὀρνέων φθόγγους. καὶ ἔσται τούτων δὴ ἡ λέξις ἅπασα διὰ μιμήσεως φωναῖς τε καὶ σχήμασιν, ἢ σμικρόν τι διηγήσεως ἔχουσα. Ἀνάγκη, ἔφη, καὶ τοῦτο. Ταῦτα τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔλεγον τὰ δύο εἴδη τῆς λέξεως. Καὶ γὰρ ἔστιν, ἔφη. Οὐκοῦν αὐτοῖν τὸ μὲν σμικρὰς τὰς μεταβολὰς ἔχει· καὶ ἐάν τις ἀποδιδῷ πρέπουσαν ἁρμονίαν καὶ ῥυθμὸν τῇ λέξει, ὀλίγου πρὸς τὴν αὐτὴν γίγνεται λέγειν τῷ ὀρθῶς λέγοντι, καὶ ἐν μιᾷ ἁρμονίᾳ. σμικραὶ γὰρ αἱ μεταβολαὶ, καὶ δὴ καὶ ἐν ῥυθμῷ ὡσαύτως παραπλησίῳ τινί. Κομιδῇ μὲν οὖν (ἔφη) οὕτως ἔχει. Τί δέ; τὸ τοῦ ἑτέρου εἶδος οὐ τῶν ἐν-
G αντίων δεῖται, πασῶν μὲν ἁρμονιῶν, πάντων δὲ ῥυθμῶν, εἰ μέλλοι αὖ οἰκείως λέγεσθαι, διὰ τὸ παντοδαπὰς μορφὰς τῶν μεταβολῶν ἔχειν; Σφόδρα γε οὕτως ἔχει. Ἆρ᾽ οὖν πάντες οἱ ποιηταὶ καὶ οἵ τι λέγοντες, ἢ τῷ ἑτέρῳ τούτων ἐπιτυγχάνουσι τύπῳ τῆς λέξεως, ἢ τῷ ἑτέρῳ, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων τινὶ ξυγκεραννύντες; Ἀνάγκη, ἔφη. Τί οὖν ποιήσομεν; ἦν δ᾽ ἐγώ. Πότερον εἰς τὴν πόλιν πάντας τούτους παραδεξόμεθα, ἢ τῶν ἀκράτων τὸν ἕτερον, ἢ τὸν κεκραμένον; Ἐὰν ἡ ἐμὴ (ἔφη) νικᾷ, τὸν τοῦ ἐπιεικοῦς μιμητὴν, τὸν ἄκρατον. Ἀλλὰ μὴν, ὦ Ἀδείμαντε, ἡδύς γε καὶ ὁ κεκραμένος· πολὺ δὲ ἥδιστος παισί τε καὶ παιδαγωγοῖς ὁ ἐναντίος οὗ σὺ αἱρῇ, καὶ τῷ
H πλείστῳ ὄχλῳ. Ἥδιστος γάρ. Ἀλλ᾽ ἴσως (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐκ ἂν αὐτὸν ἁρμόττειν φαίης τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ, ὅτι οὐκ ἔστι διπλοῦς ἀνὴρ παρ᾽ ἡμῖν, οὐδὲ πολλαπλοῦς· ἐπειδὴ ἕκαστος ἓν πράττει. Οὐ γὰρ οὖν ἁρμόττει. Οὐκοῦν διὰ ταῦτα ἐν μόνῃ τῇ τοιαύτῃ πόλει, τόν τε σκυτοτόμον, σκυτοτόμον εὑρήσομεν,

καὶ οὐ κυβερνήτην πρὸς τῇ σκυτοτομίᾳ; καὶ τὸν γεωργὸν, γεωργὸν, καὶ οὐ δικαστὴν πρὸς τῇ γεωργίᾳ; καὶ τὸν πολεμικὸν, πολεμικὸν, καὶ οὐ χρηματιστὴν πρὸς τῇ πολεμικῇ; καὶ πάντας οὕτως; Ἀληθῆ, ἔφη. Ἄνδρα δὴ (ὡς ἔοικε) δυνάμενον ὑπὸ σοφίας παντοδαπὸν γίγνεσθαι, καὶ μιμεῖσθαι πάντα χρήματα, εἰ ἡμῖν ἀφίκοιτο εἰς τὴν πόλιν αὐτός τε καὶ τὰ ποιήματα βουλόμενος ἐπιδείξασθαι, προσκυνοῖμεν ἂν αὐτὸν, ὡς ἱερὸν, καὶ θαυμαστὸν, καὶ ἡδύν. εἴποιμεν δ' ἂν ὅτι οὐκ ἔστι τοιοῦτος ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει παρ' ἡμῖν, οὔτε θέμις ἐγγενέσθαι· ἀποπέμποιμέν τε ἂν εἰς ἄλλην πόλιν, μύρον κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαντες, καὶ ἐρίῳ στέψαντες· αὐτοὶ δ' ἂν τῷ αὐστηροτέρῳ ποιητῇ χρώμεθα καὶ μυθολόγῳ, ὠφελείας ἕνεκα, ὃς ἡμῖν τὴν τοῦ ἐπιεικοῦς λέξιν μιμοῖτο, καὶ τὰ λεγόμενα λέγοι ἐν ἐκείνοις τοῖς τύποις οἷς κατ' ἀρχὰς ἐνομοθετησάμεθα, ὅτε τοὺς στρατιώτας ἐπεχειροῦμεν παιδεύειν. Καὶ μάλ', ἔφη, οὕτως ἂν ποιοῖμεν, εἰ ἐφ' ἡμῖν εἴη. Νῦν δὲ (εἶπον ἐγὼ) ὦ φίλε, κινδυνεύει ἡμῖν τῆς μουσικῆς τὸ περὶ λόγους τε καὶ μύθους παντελῶς διαπεπεράνθαι. ἅ, τε γὰρ λεκτέον καὶ ὡς λεκτέον εἴρηται. Καὶ αὐτῷ μοι δοκεῖ, ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ περὶ ᾠδῆς τρόπου καὶ μελῶν, λοιπόν. Δηλαδή. Ἆρ' οὖν οὐ πᾶς ἤδη ἂν εὕροι ἃ ἡμῖν λεκτέον περὶ αὐτῶν, καὶ οἷα δεῖ εἶναι, εἴπερ μέλλομεν τοῖς προειρημένοις συμφωνήσειν; Καὶ ὁ Γλαύκων ἐπιγελάσας, Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, κινδυνεύω ἐκτὸς τούτων τῶν πάντων εἶναι. οὔκουν ἱκανῶς γε ἔχω ἐν τῷ παρόντι ξυμβαλέσθαι ποῖα ἄττα δεῖ ἡμᾶς λέγειν· ὑποπτεύω μέντοι. Πάντως δή που (ἦν δ' ἐγὼ) πρῶτον μὲν τόδε ἱκανῶς ἔχεις λέγειν, ὅτι τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστὶ συγκείμενον, λόγου τε, καὶ ἁρμονίας, καὶ ῥυθμοῦ. Ναὶ, ἔφη, τοῦτό γε. Οὐκοῦν ὅσον γε αὐτοῦ λόγος ἐστὶν οὐδὲν δή που διαφέρει τοῦ μὴ ᾀδομένου λόγου, πρὸς τὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς δεῖν τύποις λέγεσθαι οἷς ἄρτι προείπομεν, καὶ ὡσαύτως; Ἀληθῆ, ἔφη. Καὶ μὴν τήν γε ἁρμονίαν καὶ ῥυθμὸν ἀκολουθεῖν δεῖ τῷ λόγῳ. Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ μέντοι θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν ἔφαμεν ἐν λόγοις οὐδὲν προσδεῖσθαι. Οὐ γὰρ οὖν. Τίνες οὖν θρηνώδεις ἁρμονίαι, λέγε μοι. σὺ γὰρ μουσικός. Μιξολυδιστὶ, ἔφη, καὶ συντονολυδιστὶ, καὶ τοιαῦταί τινές. Οὐκοῦν αὗται (ἦν δ' ἐγὼ) ἀφαιρετέαι. ἄχρηστοι γὰρ καὶ γυναιξὶν ἃς δεῖ ἐπιεικεῖς εἶναι, μὴ ὅτι ἀνδράσι. Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν μέθη γε φύλαξιν ἀπρεπέστατον, καὶ μαλακία καὶ ἀργία. Πῶς γὰρ οὔ; Τίνες οὖν μαλακαί τε καὶ συμποτικαὶ τῶν ἁρμονιῶν; Ἰαστὶ (ἦ δ' ὅς) καὶ λυδιστὶ· αἵτινες χαλαραὶ καλοῦνται. Ταύταις οὖν, ὦ φίλε, ἐπὶ πολεμικῶν ἀνδρῶν ἔσθ' ὅ, τι χρήσῃ; Οὐδαμῶς, ἔφη. Ἀλλὰ κινδυνεύει σοὶ δωριστὶ λείπεσθαι καὶ φρυγιστί. Οὐκ οἶδα (ἔφην ἐγὼ) τὰς ἁρμονίας· ἀλλὰ κατάλειπε ἐκείνην τὴν ἁρμονίαν ἣ ἔν τε πολεμικῇ πράξει ὄντος ἀνδρείου καὶ ἐν πάσῃ βιαίῳ ἐργασίᾳ, πρεπόντως ἂν μιμήσαιτο φθόγγους τε καὶ προσῳδίας, καὶ ἀποτυχόντος, ἢ εἰς τραύματα ἢ θανάτους ἰόντος, ἢ εἰς τινα ἄλλην ξυμφορὰν πεσόντος, ἐν πᾶσι τούτοις παρατεταγμένως καὶ καρτερούντως ἀμυνομένου τὴν τύχην. καὶ ἄλλην αὖ, ἐν εἰρηνικῇ τε καὶ μὴ βιαίῳ ἀλλ' ἐν ἑκουσίῳ πράξει ὄντος· ἢ τινά τι πείθοντός τε καὶ δεομένου, ἢ εὐχῇ θεὸν, ἢ διδαχῇ καὶ νουθετήσει ἄνθρωπον· ἢ τοὐναντίον, ἄλλῳ δεομένῳ ἢ διδάσκοντι ἢ μεταπείθοντι ἑαυτὸν ὑπέχοντα· καὶ ἐκ τούτων πράξαντα κατὰ νοῦν, καὶ μὴ ὑπερηφάνως ἔχοντα, ἀλλὰ σωφρόνως τε καὶ μετρίως ἐν πᾶσι τούτοις πράττοντά τε, καὶ τὰ ἀποβαίνοντα ἀγαπῶντα. ταύτας δύο ἁρμονίας, βίαιον, ἑκούσιον· δυστυχούντων, εὐτυχούντων· σωφρόνων, ἀνδρείων, αἵτινες φθόγγους μιμήσονται κάλλιστα, ταύτας λεῖπε. Ἀλλ' (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἄλλας αἰτεῖς λείπειν, ἢ ἃς δὴ νῦν ἔλεγον. Οὐκ ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) πολυχορδίας γε, οὐδὲ παναρμονίου ἡμῖν δεήσει ἐν ταῖς ᾠδαῖς τε καὶ μέλεσιν. Οὔ μοι, ἔφη, φαίνεται. Τριγώνων ἄρα καὶ πηκτίδων, καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα πολύχορδα καὶ πολυαρμόνια, δημιουργοὺς οὐ θρέψομεν; Οὐ φαινόμεθα. Τί δέ; αὐλοποιοὺς ἢ αὐλητὰς παραδέξῃ εἰς τὴν πόλιν; ἢ οὐ τοῦτο πολυχορδότατον, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμόνια, αὐλοῦ τυγχάνει ὄντα μιμήματα; Δηλαδὴ, ἦ δ' ὅς. Λύρα δή σοι (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ κιθάρα λείπεται, καὶ κατὰ πόλιν χρήσιμα· καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς νομεῦσι σῦριγξ ἄν τις εἴη. Ὡς γοῦν, ἔφη, ὁ λόγος ἡμῖν σημαίνει. Οὐδέν γε (ἦν δ' ἐγὼ) δεινὸν ποιοῦμεν, ὦ φίλε, κρίνοντες τὸν Ἀπόλλω καὶ τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ὄργανα πρὸ Μαρσύου τε καὶ τῶν ἐκείνου ὀργάνων. Μὰ Δί' (ἦ δ' ὅς) οὔ μοι φαινόμεθα. Καὶ νὴ τὸν κύνα (εἶπον) λελήθαμέν γε διακαθαίροντες πάλιν ἣν ἄρτι τρυφᾶν ἔφαμεν πόλιν. Σωφρονοῦντές γε ἡμεῖς, ἦ δ' ὅς. Ἴθι δὴ (ἔφην) καὶ τὰ λοιπὰ καθαίρωμεν. ἑπόμενον γὰρ δὴ ταῖς ἁρμονίαις ἂν ἡμῖν εἴη τὸ περὶ ῥυθμοὺς· μὴ ποικίλους αὐτοὺς διώκειν μηδὲ παντοδαπὰς βάσεις, ἀλλὰ βίου ῥυθμοὺς ἰδεῖν κοσμίου τε καὶ ἀνδρείου τίνες εἰσίν· οὓς ἰδόντας, τὸν πόδα τῷ τοιούτῳ λόγῳ ἀναγκάζειν ἕπεσθαι καὶ τὸ μέλος, ἀλλὰ μὴ λόγον ποδί τε καὶ μέλει. οἵτινες δ' ἂν εἶεν οὗτοι οἱ ῥυθμοὶ, σὸν ἔργον, ὥσπερ τὰς ἁρμονίας, φράσαι. Ἀλλὰ μὰ Δί' (ἔφη) οὐκ ἔχω λέγειν. ὅτι μὲν γὰρ τρία ἄττα ἐστὶν εἴδη, ἐξ ὧν αἱ βάσεις πλέκονται, ὥσπερ ἐν τοῖς φθόγγοις τέτταρα ὅθεν αἱ πᾶσαι ἁρμονίαι, τεθεαμένος ἂν εἴποιμι· ποῖα δ' ὁποίου βίου μιμήματα, λέγειν οὐκ ἔχω. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ μετὰ Δάμωνος βουλευσόμεθα, τίνες τε ἀνελευθερίας καὶ ὕβρεως, ἢ μανίας καὶ ἄλλης κακίας πρέπουσαι βάσεις.

A non gubernatorem præterea? Et agricultorem duntaxat agri-
cultorem, non inſuper iudicem: Militem quoque militem, non
etiam nummularium? cæteróſque eodē modo? Vera hæc ſunt.
Siquis ergo in noſtram vrbem venerit, qui animi ſapiētia in o-
mnes poſſit ſeſe vertere formas, & omnia imitari, volueritque
poëmata ſua oſtentare, venerabimur quidem ipſum, vt ſacrum,
admirabilem, & iucundum: dicemus autem non eſſe eiuſmodi
hominē in republica noſtra, neque fas eſſe, vt inſit, mittemúſ-
que in aliam vrbem, vnguentum in caput eius effundentes, la-
náque coronantes. Nos autem auſteriori minúſque iucundo v-
temur poëta fabularúmque fictore, vtilitatis gratia, qui decori
B nobis orationem exprimat, & quæ dicuntur dicat in his formu
lis quas à principio pro legibus tulimus, quando milites erudi-
re aggreſſi ſumus. Ita prorſus ſi eſſet in nobis, efficeremus. Vi-
demur iam, ô amice, ſatis de ea muſicæ parte dixiſſe, quæ circa
orationes fabuláſque verſatur. Nam & quæ dicenda ſunt, &
quomodo, expoſuimus. Mihi quoque idem videtur. Reſtat de
cantus & melodiæ ratione diſſerere. Certè. An nō omnes iam
inuenirēt quę nobis de his dicēda ſunt, qualia eſſe oporteat, ſi
quidem antedictis cōſentire debeamus? Tū Glauco arridens,
Ego, inquit, ô Socrates extra eos omnes eſſe videor. Nō enim
ſatis in præſentia poſſum coniicere, qualia dicenda ſint. Suſpi-
C cor tamen omnino hoc primùm nos poſſe dicere, Melodiam
ex tribus conſtare, oratione, harmonia, rhythmo. Hoc inquit
poſſumus. Nónne melodiæ pars oratio nihilo differt ab oratio
ne illa, quæ ſine cantu eſt, quo ad hoc, vt oporteat in eiuſdem
formulis exprimi, de quibus paulo antè dicebamus, & eodem
modo? Vera loqueris. Atqui harmonia, & rhythmus oratio-
nem ſequi debent. Quídni? Quinetiam lamentatione luctúque
dicebamus in orationibus nos minimè indigere. Non certè.
Quænam igitur querulæ harmonię ſunt? Dic mihi. Tu enim
muſicus es. Lydiæ mixtæ, Lydiæque acutæ, cęteræque hu-
iuſmodi. Nónne remouendæ hæ ſunt? Inutiles enim etiam
D mulieribus, bonis ſaltem, nedum viris. Valde quidem. Præ-
terea vinolentia, mollities, & pigritia cuſtodes minimè decēt.
Minimè. Quęnam igitur molles & conuiuiorum harmoniæ? Io-
nicæ & Lydiæ quotcunque laxæ remiſſæque vocantur. His igi-
tur, ô amice, num quoquo modo vteris ad militum vtilitatem?
Nullo modo. Sed videtur iam tibi reliqua eſſe Dorica & Phry-
gia harmonia. Haud equidē, inquam, harmonias noui: ſed eam
relinque harmoniam, quæ vt decet, imitatur fortiter euntis in
prælium, & ad quodlibet negotium violētū viriliter ſe gerētis,
voces atque accentus, & periclitantis, ſiue in vulnera, ſiue in
mortem irruētis, ſiue in aliam calamitatem incidentis, in om-
E nibus iſtis fortunam cōſtanter atque viriliter propulſantis. A-
liámque iterum relinque harmoniam, quæ voces imitatur at-
que accentus hominis in trāquilla & minimè violēta ſed ſpon
tanea actione verſantis ad aliquid alicui perſuadentis, vel ſup-
plicantis, vel votis Deo, vel doctrina & admonitione homini,
vel contrà hominis alij ſupplicanti, aut docenti, aut diſſuaden-
ti facilem ſe præbentis, & qui licet voti compos ſit factus, non
tamen ſuperbia efferatur, ſed in his omnibus tēperatè & mo-
deſtè ſe gerat, ſortémque omnem rectè ferat, háſque duas ſe-
quatur harmonias, violentam, voluntariam: infortunatorū, for-
tunatorū: tēperantiū ac fortiū: & omnino quęcūq; ipſorū accē-
F tus pulcherrimè imitātur, has omnes relinque harmonias. At
verò nō alias eligi iubes, q̄ eas quas ego ſuprà dicebā. Nū igi-
tur opus erit nobis in cātibus & melodiis harmonia quæ mul-
tis cōſtat chordis, omnibúſque cōcētibus? Nō, vt mihi videtur.
Ergo Trigonorū, Pactidarū & omniū inſtrumētorū quę multis
cōſtāt chordis, & plurimis cōſonantiis, fabros non nutriemus.
Nō, vt videmur. Quid autē? tibiarū artifices & tibicines in ci-
uitate relinques? an non inſtrumēta multarū chordarū harmo-
niarūq. omniū, tibiā imitātur? Patet, inquit ille. Lyra itaq. reſtat
& cithara in ciuitate vtilis, & fiſtula in agris paſtoribus cōmo-
G da. Ita ratio nobis oſtendit. Nihil alienum inducimus, ô ami-
ce, dum Apollinem, & Apollinis inſtrumenta, Marſyę ipſi, & or
ganis eius præponimus. Non per Iouem, vt mihi videtur. Per
Canē ſenſim & clanculū purgare cœpimus ciuitatē, quā ſuprà
nimiis deliciis deditā dicebamus. Et quidē ſapienter. Age, pur
gemus & reliqua. Sequitur ad ea quæ de harmoniis dicta ſunt,
vt rhythmos ita perſequamur, ne per varios admodum vage-
mur, néue per quoſlibet motus, ſed qui vitæ fortis & tempera-
tæ rhythmi ſunt dignoſcamus. Quibus cognitis, pedē cantūq.
cogamus orationē huiuſmodi ſequi, nō orationē ſequi pedē, &
cātum. Qui verò ſint rhythmi tales, tuæ ſunt partes declarare,
H quēadmodū harmonias expoſuiſti. Per Iouē, inquit, quid dicā
nō habeo. Quòd enim tres quædā ſpecies ſunt, ex quib' motus
iſti texuntur, quemadmodum in vocibus quatuor, vnde om-
nes harmoniæ conficiuntur, animaduerterim, dicere poſſem.
Quales autem qualis vitæ imitationes ſint aperire nequeo;
At de his quidem cum Damone deliberabimus, quínam pedum motus apti ſint illiberalitati, petulantiæ, inſaniæ,

aliiſque vitiis,quive rhythmi contrariis congruant. Arbitror autem audiuiſſe, quamuis non ſatis apertè, cùm ipſe bellicoſum quendam nominaret compoſitum dactylum heroicúmq; qui neſcio quo modo ornabat quũ eum parẽ & ſuprà & infrà poneret,in breuem longúmq;euadẽtẽ,vtque exiſtimo iãbum, & aliũ quendam trochæum appellabat. Longitudiues autem & breuitates adhibuit.Et in aliquibus iſtorũ arbitror eum vituperare vel laudare ductiones pedis,non minus quàm rhythmos ipſos, vel aliquid ex vtriſque commixtum. Neque enim declarare ſatis hæc poſſum. Verũ hęc,vt dicebam,in Damonẽ ipſum reiecta ſint.Prolixa quippe oratione ad hæc diſtinguenda opus eſſet.Num id putas?Prolixa per Iouem.Hoc autem ita diſcernere potes, quòd concinnitas atque ineptitudo congruitatem & incongruitatem rhythmi ſequuntur.Quídni?Atqui congruum quidẽ pulchram orationẽ ſequitur,& tanquam ſimile imitatur:incongruum verò contrariam. Quinetiã conſonum ipſum,& diſſonum eodem modo: quandoquidem rhythmus & harmonia, vt paulo antè dictum fuit, orationem ſequuntur, non ipſa oratio rhythmum & harmoniam ſequitur. Certè orationem ſequi hæc debent. Quid verò loquendi modus ipſáque oratio? nónne animi affectionem ſequitur? Abſque dubio.Orationem verò cætera quoque ſequuntur? Nempe. Sermonis itaque decor, conſonantia,venuſtas,& rhythmi congruentia affectionem animi moderatam ſequuntur, quam εὐήθειαν appellant. Non eam dico quam ſæpe,cùm inſcitia quædam ſit, blanda quadam deriſione εὐήθειαν nominauimus:imò verò eam εὐήθειαν inquam, quæ reuera cogitationem ſignificat moribus optimis præditam.Sic eſt omnino.Nónne igitur vbique hæc iuuenes ſequi debent,ſi rem ſuam agere volunt? Debent ſanè.Eſt autem ars pingendi vniuerſa horum plena,& omne huiuſmodi artificium , plena quoque texendi facultas & variegandi & ædificandi,omnis præterea cæterorum ſupellectilium inſtrumentorúmque effectio: quin & corporum plantarúmq natura.Porrò in omnibus iſtis, aut cõdecẽtia quędam ineſt,aut indecentia.Et indecẽtiæ quidẽ & rhythmi incõcinnitas atq.diſſonantia ſermonis turpis & improbi moris ſorores ſunt:cõtraria verò cõtrarij,tẽperantis & boni moris germana & imitationes quędã ſunt.Eſt vt dicis. Nónne poëtæ duntaxat vrgẽdi ſunt cogendíq.vt imaginẽ boni moris in ſuis poëmatis exprimãt, vel apud nos nõ ſcribãt?An præterea & aliis artificibus præſcribemus ac vetabimus ne mali moris ſimulacrũ aliquod non bene caſtigatum opus , illiberale, indecens, ſiue in figuris animalium,ſiue in ædificiis, ſiue in quouis alio artificio faciant? Vel ſi quis hoc pręſtare non poteſt, ne quid apud nos agat prohibendus eſt,ne in prauitatis imaginibus nobis enutriti cuſtodes tanquam noxio in gramine , & multa quotidie paulatim à multis decerpentes paſcentéſque , vnum aliquod maximum malum ignari in animo contrahant? Quamobrem illi quærendi ſunt artifices,qui naturali quadam induſtria poſſint tanquã per veſtigia exprimere pulchri ipſius decoríq; naturam , vt tanquam in loco ſalubri habitantes iuniores vndiq; adiuuentur : quandoquidem à pulchris honeſtiſque operibus ſiue ad oculos , ſiue ad aures eorum honeſti aliquid peruenit, veluti ſuauis aura quædam à locis ſalubribus afferens ſanitatem : quę quidem ſtatim afflare à primis annis incipiẽs,ſenſim animos hominum in ſimilitudinem,amicitiam,& cõcordiąm, honeſtæ orationi rationíque conciliat.Egregiè admodum iſto pacto nutrirentur.Ob hanc igitur cauſam,inquã ego,ô Glauco, ex ipſa principali in muſica educatione rhythmus & harmonia interiora animi ſubeunt, feriúntque vehementiſſimè animum,decoram quandam figuram ferentia, per quam decorus & pulcher efficitur,quiſquis rectè in muſica eruditur:contrà verò,ſi cõtrà quis fuerit educat'.Et quoniã rurſus impfecta neq; rectè fabricata,aut nõ bene orta acutiſſimè ſẽtiet, qui illic,queẽadmodũ oportet,nutrit' fuerit,meritò ægrè hæc ferẽs, pulchra quidẽ laudabit,eáq;amãs,auidéq;arripiẽs,ipſis alętur, ac bonus inde efficietur & pulcher.Turpia verò iure vituperabit,oderitq;,etiã in ea ætate in qua rationẽ nõdum ſuſceperit. Aduentantẽ deniq; rationẽ,qui ita nutritus erit,libenter amplectetur,eam ex ipſa propinquitate familiaritatéque prorſus agnoſcẽs.Mihi quoq; harũ rerum gratia, in muſica nutriẽdi vi dẽtur. Quẽadmodũ tũc profectò literas ſatis rectè callemus, quando elementa nos non fugiunt, quæ quibuſcunq.in rebus verſentur,pauca ſunt,& neque in paruis neq; in magnis ſpreuimus,quaſi non oporteret ea intelligere,ſed vbique ea conati ſumus cognoſcere , vtpote qui prius grammatici futuri non ſimus, quàm nos ita comparauerimus. Vera loqueris. Imagines præterea literarum ſicubi vel in aquis, vel in ſpeculis appareant,non prius cognoſcemus quàm ipſas literas nouerimus.Eſt enim hoc artis & exercitationis eiuſdem.Omnino.Vtrum igitur(per deos)ita eſt vt dico?neque muſici prius erimus, vel nos,vel ipſi quos ad vrbis cuſtodiam erudimus,quàm tẽperantię ſpecies,& fortitudinis,liberalitatis , & magnificentiæ & quæcunque horum ſorores ſunt,ipſiſque cõtraria cognouerimus, vbicunque ſint:ita vt hęc,& ipſorũ imagines quibuſcũq.inſunt,perſentiamus,neq.in paruis neq.in magnis cõtemnamus,ſed eiuſdem eſſe putemus & artis,& ſtudij?Neceſſe eſt omnino.

A καὶ τίνας τοῖς ἐναντίοις λειπτέον ῥυθμούς. οἶμαι δέ γε ἀκηκοέναι οὐ σαφῶς ἐνόπλιόν τέ τινα ὀνομάζοντος αὐτοῦ ξύνθετον, καὶ δάκτυλον, καὶ ἡρῷόν γε, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως διακοσμοῦντος, καὶ ἴσον ἄνω καὶ κάτω τιθέντος, εἰς βραχύ τε καὶ μακρὸν γιγνόμενον· καί, ὡς ἐγῷμαι, ἴαμβον, καί τιν᾽ ἄλλον τροχαῖον ὠνόμαζε. μήκη δὲ καὶ βραχύτητας προσῆπτε. καὶ τούτων τισὶν οἶμαι τὰς ἀγωγὰς τοῦ ποδὸς αὐτὸν οὐχ ἧττον ψέγειν τε καὶ ἐπαινεῖν, ἢ τοὺς ῥυθμοὺς αὐτούς, ἤτοι ξυναμφότερόν τι. οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω λέγειν. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὥσπερ εἶπον, εἰς Δάμωνα ἀναβεβλήσθω. διελέσθαι γὰρ οὐ σμικροῦ λόγου. ἢ σὺ οἴει; Μὰ Δί᾽ οὐκ ἔγωγε. Ἀλλὰ τόδε γε, ὅτι τὸ τῆς εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημοσύνης τῷ εὐρύθμῳ τε καὶ ἀρρύθμῳ ἀκολουθεῖ, δύνασαι διελέσθαι; Πῶς δ᾽ οὔ;

B Ἀλλὰ μὴν τὸ εὔρυθμόν τε καὶ ἄρρυθμον, τὸ μὲν τῇ καλῇ λέξει ἕπεται ὁμοιούμενον, τὸ δὲ τῇ ἐναντίᾳ· καὶ τὸ εὐάρμοστον καὶ ἀνάρμοστον ὡσαύτως· εἴπερ ῥυθμός γε καὶ ἁρμονία λόγῳ, ὥσπερ ἄρτι ἐλέγετο, ἀλλὰ μὴ λόγος τούτοις. Ἀλλὰ μὴν (ἦ δ᾽ ὅς) ταῦτά γε λόγῳ ἀκολουθητέον. Τί δ᾽ ὁ τρόπος τῆς λέξεως (ἦν δ᾽ ἐγώ) καὶ ὁ λόγος; οὐ τῷ τῆς ψυχῆς ἤθει ἕπεται; Πῶς γὰρ οὔ; Τῇ δὲ λέξει τἆλλα; Ναί. Εὐλογία ἄρα, καὶ εὐαρμοστία, καὶ εὐσχημοσύνη, καὶ εὐρυθμία, εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ. οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

C Ἆρ᾽ οὖν οὐ πανταχοῦ ταῦτα διωκτέα τοῖς νέοις, εἰ μέλλοιεν τὸ αὑτῶν πράττειν; Διωκτέα μὲν οὖν. Ἔστι δέ γέ που πλήρης μὲν γραφικὴ αὐτῶν, καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη δημιουργία· πλήρης δὲ ὑφαντική, καὶ ποικιλία, καὶ οἰκοδομία, καὶ πᾶσα αὖ ἡ τῶν ἄλλων σκευῶν ἐργασία· ἔτι δὲ ἡ τῶν σωμάτων φύσις, καὶ ἡ τῶν ἄλλων φυτῶν. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἔνεστιν εὐσχημοσύνη, ἢ ἀσχημοσύνη. καὶ ἡ μὲν ἀσχημοσύνη, καὶ ἀρρυθμία, καὶ ἀναρμοστία, κακολογίας καὶ κακοηθείας ἀδελφά· τὰ δ᾽ ἐναντία, τοῦ ἐναντίου, σώφρονός τε καὶ ἀγαθοῦ ἤθους, ἀδελφά τε καὶ μιμήματα. Παντελῶς μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν τοῖς ποιηταῖς ἡμῖν μόνον ἐπιστατητέον; καὶ προσαναγκαστέον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ εἰκόνα ἤθους ἐμποιεῖν τοῖς ποιήμασιν, ἢ μὴ παρ᾽ ἡμῖν ποιεῖν; ἢ καὶ τοῖς

D ἄλλοις δημιουργοῖς ἐπιστατητέον, καὶ διακωλυτέον τὸ κακόηθες τοῦτο, καὶ ἀκόλαστον, καὶ ἀνελεύθερον, καὶ ἄσχημον, μήτε ἐν εἰκόσι ζώων, μήτε ἐν οἰκοδομήμασι, μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ δημιουργουμένῳ ἐμποιεῖν; ἢ ὁ μὴ οἷός τε ὤν, οὐκ ἐατέος παρ᾽ ἡμῖν δημιουργεῖν; ἵνα μὴ ἐν κακίας εἰκόσι τρεφόμενοι ἡμῖν οἱ φύλακες, ὥσπερ ἐν κακῇ βοτάνῃ, πολλὰ ἑκάστης ἡμέρας κατὰ σμικρὸν ἀπὸ πολλῶν δρεπόμενοί τε καὶ νεμόμενοι, ἕν τι ξυνιστάντες λανθάνωσι κακὸν μέγα ἐν τῇ αὑτῶν ψυχῇ. ἀλλ᾽ ἐκείνους ζητητέον τοὺς δημιουργούς, τοὺς εὐφυῶς δυναμένους ἰχνεύειν τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ εὐσχήμονος φύσιν. ἵν᾽ ὥσπερ ἐν ὑγιεινῷ τόπῳ οἰκοῦντες οἱ νέοι ὠφελῶνται ἀπὸ παντός, ὁπόθεν ἂν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν καλῶν ἔργων ἢ πρὸς ὄ-

E ψιν ἢ πρὸς ἀκοήν τι προσβάλῃ, ὥσπερ αὔρα φέρουσα ἀπὸ χρηστῶν τόπων ὑγίειαν, καὶ εὐθὺς ἐκ παίδων λανθάνῃ εἰς ὁμοιότητά τε καὶ φιλίαν καὶ ξυμφωνίαν τῷ καλῷ λόγῳ ἄγουσα. Πολὺ γὰρ ἂν (ἔφη) κάλλιστα οὕτω τραφεῖεν. Ἆρ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ Γλαύκων, τούτων ἕνεκα κυριωτάτη ἐν μουσικῇ τροφή, ὅτι μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὅ, τε ῥυθμὸς καὶ ἁρμονία, καὶ ἐρρωμενέστατα ἅπτεται αὐτῆς, φέροντα τὴν εὐσχημοσύνην; καὶ ποιεῖ εὐσχήμονα, ἐάν τις ὀρθῶς τραφῇ· εἰ δὲ μή, τοὐναντίον; καὶ ὅτι αὖ τῶν παραλειπομένων καὶ μὴ καλῶς δημιουργηθέντων, ἢ μὴ καλῶς φύντων, ὀξύτατ᾽ ἂν αἰσθάνοιτο ὁ ἐκεῖ τραφεὶς ὡς ἔδει, καὶ ὀρθῶς δὴ δυσχεραίνων, τὰ μὲν καλὰ ἐπαινοῖ, καὶ χαίρων καὶ

F καταδεχόμενος εἰς τὴν ψυχήν, τρέφοιτ᾽ ἂν ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ γίγνοιτο καλός τε κἀγαθός. τὰ δ᾽ αἰσχρὰ ψέγοι τ᾽ ἂν ὀρθῶς καὶ μισοῖ, ἔτι νέος ὤν, πρὶν καὶ λόγον δυνατὸς εἶναι λαβεῖν· ἐλθόντος δὲ τοῦ λόγου, ἀσπάζοιτ᾽ ἂν αὐτόν, γνωρίζων δι᾽ οἰκειότητα μάλιστα, ὁ οὕτω τραφείς. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ (ἔφη) τῶν τοιούτων ἕνεκα ἐν μουσικῇ εἶναι ἡ τροφή. Ὥσπερ ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγώ) γραμμάτων πέρι τότε ἱκανῶς εἴχομεν, ὅτε τὰ στοιχεῖα μὴ λανθάνοι ἡμᾶς ὀλίγα ὄντα ἐν ἅπασιν οἷς ἔστι περιφερόμενα· καὶ οὔτ᾽ ἐν σμικρῷ οὔτ᾽ ἐν μεγάλῳ ἠτιμάζομεν αὐτά, ὡς οὐ δέοι αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ πανταχοῦ προυθυμούμεθα διαγιγνώσκειν· ὡς οὐ πρότερον ἐσόμενοι γραμματικοὶ πρὶν οὕτως ἔχοιμεν. Ἀληθῆ. Οὐκοῦν καὶ εἰκόνας γραμμάτων, εἴ που ἢ ἐν ὕδασιν

G ἢ ἐν κατόπτροις ἐμφαίνοιντο, οὐ πρότερον γνωσόμεθα πρὶν ἂν αὐτὰ γνῶμεν; ἀλλ᾽ ἔστι τῆς αὐτῆς τέχνης τε καὶ μελέτης; Παντάπασι μὲν οὖν. Ἆρ᾽ οὖν ὃ λέγω, πρὸς θεῶν, οὕτως; οὐδὲ μουσικοὶ πρότερον ἐσόμεθα, οὔτε αὐτοί, οὔτε οὓς φαμὲν ἡμῖν παιδευτέον εἶναι τοὺς φύλακας, πρὶν ἂν τὰ τῆς σωφροσύνης εἴδη, καὶ ἀνδρείας, καὶ ἐλευθεριότητος, καὶ μεγαλοπρεπείας, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά, καὶ τὰ τούτων αὖ ἐναντία, πανταχοῦ περιφερόμενα, γνωρίζωμεν, καὶ ἐνόντα ἐν οἷς ἔνεστιν αἰσθανώμεθα, καὶ αὐτὰ καὶ εἰκόνας αὐτῶν, καὶ μήτε ἐν σμικροῖς μήτε ἐν μεγάλοις ἀτιμάζωμεν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οἰώμεθα τέχνης εἶναι καὶ μελέτης. Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη.

Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ὅτου ἂν ξυμπίπτῃ ἔν τε τῇ ψυχῇ καλὰ ἤθη ἐνόντα, καὶ ἐν τῷ εἴδει ὁμολογοῦντα ἐκείνοις καὶ ξυμφωνοῦντα, τοῦ αὐτοῦ μετέχοντα τύπου, τοῦτ' ἂν εἴη κάλλιστον θέαμα τῷ δυναμένῳ θεᾶσθαι; Πολύ γε. Καὶ μὴν τό γε κάλλιστον, ἐρασμιώτατον. Πῶς δ' οὔ; Τῶν δὴ ὅτι μάλιστα τοιούτων ἀνθρώπων ὅ γε μουσικὸς ἐρῴη ἄν· εἰ δὲ ἀξύμφωνος εἴη, οὐκ ἂν ἐρῴη. Οὐκ, εἴ γέ τι (ἔφη) κατὰ τὴν ψυχὴν ἐλλείποι· εἰ μέντοι κατὰ τὸ σῶμα, ὑπομείνειεν ἄν, ὥστ' ἐθέλειν ἀσπάζεσθαι. Μανθάνω (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι ἐστί σοι ἢ γέγονε παιδικὰ τοιαῦτα, καὶ συγχωρῶ. ἀλλὰ τόδε μοι εἰπέ, σωφροσύνῃ καὶ ἡδονῇ ὑπερβαλλούσῃ ἔστι τις κοινωνία; Καὶ πῶς; (ἔφη) ἥ γε ἔκφρονα ποιεῖ οὐχ ἧττον ἢ λύπη. Ἀλλὰ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ; Οὐδαμῶς. Τί δέ; ὕβρει τε καὶ ἀκολασίᾳ; Πάντων μάλιστα. Μείζω δέ τινα καὶ ὀξυτέραν ἔχεις εἰπεῖν ἡδονὴν τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια; Οὐκ ἔχω (ἦ δ' ὅς) οὐδέ γε μανικωτέραν. Ὁ δὲ ὀρθὸς ἔρως πέφυκε, κοσμίου τε καὶ καλοῦ σωφρόνως τε καὶ μουσικῶς ἐρᾶν. Καὶ μάλα, ἦ δ' ὅς. Οὐδὲν ἄρα προσοιστέον μανικὸν, οὐδὲ ξυγγενὲς ἀκολασίας, τῷ ὀρθῷ ἔρωτι. Οὐ προσοιστέον ἄρα αὐτῷ ἡδονήν, οὐδὲ κοινωνητέον αὐτῆς ἐραστῇ τε καὶ παιδικοῖς, ὀρθῶς ἐρῶσί τε καὶ ἐρωμένοις. Οὐ μέντοι μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, προσοιστέον. Οὕτω δή, ὡς ἔοικε, νομοθετήσεις ἐν τῇ οἰκιζομένῃ πόλει, φιλεῖν μὲν καὶ ξυνεῖναι καὶ ἅπτεσθαι, ὥσπερ υἱέος, παιδικῶν ἐραστήν, τῶν καλῶν χάριν, ἐὰν πείθῃ· τὰ δ' ἄλλα οὕτως ὁμιλεῖν πρὸς ὅν τις σπουδάζοι, ὅπως μηδέποτε δόξει μακρότερα τούτων ξυγγίγνεσθαι· εἰ δὲ μή, ψόγον ἀμουσίας καὶ ἀπειροκαλίας ὑφέξοντα. Οὕτως, ἔφη. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ σοὶ φαίνεται τέλος ἡμῖν ἔχειν ὁ περὶ μουσικῆς λόγος; Οἷ γοῦν δεῖ τελευτᾶν, τετελεύτηκε. Δεῖ δέ που τελευτᾶν τὰ μουσικὰ εἰς τὰ τοῦ καλοῦ ἐρωτικά. Ξύμφημι, ἦ δ' ὅς. Μετὰ δὴ μουσικήν, γυμναστικῇ θρεπτέοι οἱ νεανίαι. Τί μήν; Δεῖ μὲν δὴ καὶ ταύτῃ ἀκριβῶς τρέφεσθαι ἐκ παίδων διὰ βίου. ἔχει δέ πως, ὡς ἐγῷμαι, ὧδε. σκόπει δὲ καὶ σύ. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ φαίνεται, ὃ ἂν χρηστὸν ᾖ σῶμα, τοῦτο τῇ αὑτοῦ ἀρετῇ ψυχὴν ἀγαθὴν ποιεῖν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ψυχὴ ἀγαθὴ τῇ αὑτῆς ἀρετῇ σῶμα παρέχειν ὡς οἷόν τε βέλτιστον. σοὶ δὲ πῶς φαίνεται; Καὶ ἐμοί (ἔφη) οὕτως. Οὐκοῦν εἰ τὴν διάνοιαν ἱκανῶς θεραπεύσαντες, παραδοῖμεν αὐτῇ τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀκριβολογεῖσθαι, ἡμεῖς δὲ ὅσον τοὺς τύπους ὑφηγησαίμεθα, (ἵνα μὴ μακρολογῶμεν) ὀρθῶς ἂν ποιοῖμεν; Πάνυ μὲν οὖν. Μέθης μὲν δὴ εἴπομεν ὅτι ἀφεκτέον αὐτοῖς. παντὶ γάρ που μᾶλλον ἐγχωρεῖ, ἢ φύλακι μεθυσθέντι, μὴ εἰδέναι ὅπη γῆς ἐστί. Γελοῖον γὰρ (ἦ δ' ὅς) τόν γε φύλακα φύλακος δεῖσθαι. Τί δὲ δὴ σίτων πέρι; ἀθληταὶ μὲν γὰρ οἱ ἄνδρες τοῦ μεγίστου ἀγῶνος. ἢ οὐχί; Ναί. Ἆρ' οὖν ἡ τῶνδε τῶν ἀσκητῶν ἕξις προσήκουσ' ἂν εἴη τούτοις; Ἴσως. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγώ) ὑπνώδης αὕτη γέ τις καὶ σφαλερὰ πρὸς ὑγίειαν. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι καθεύδουσί τε τὸν βίον, καὶ ἐὰν σμικρὰ ἐκβῶσι τῆς τεταγμένης διαίτης, μεγάλα καὶ σφόδρα νοσοῦσιν οὗτοι οἱ ἀσκηταί; Ὁρῶ. Κομψοτέρας δή τινος (ἦν δ' ἐγώ) ἀσκήσεως δεῖ τοῖς πολεμικοῖς ἀθληταῖς. οὕς γε, ὥσπερ κύνας, ἀγρύπνους τε ἀνάγκη εἶναι, καὶ ὅτι μάλιστα ὀξὺ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ πολλὰς μεταβολὰς ἐν ταῖς στρατείαις μεταβάλλοντας ὑδάτων τε καὶ τῶν ἄλλων σίτων, καὶ εἱλήσεων καὶ χειμώνων, μὴ ἀκροσφαλεῖς εἶναι πρὸς ὑγίειαν. Φαίνεταί μοι. Ἆρ' οὖν ἡ βελτίστη γυμναστικὴ ἀδελφή τις ἂν εἴη τῆς ἁπλῆς μουσικῆς, ἣν ὀλίγον πρότερον διῇμεν; Πῶς λέγεις; Ἁπλῆ που καὶ ἐπιεικὴς γυμναστική, καὶ μάλιστα ἡ τῶν περὶ τὸν πόλεμον. Πῇ δή; Καὶ παρ' Ὁμήρου (ἦν δ' ἐγώ) τά γε τοιαῦτα μάθοι ἄν τις. οἶσθα γὰρ ὅτι ἐπὶ στρατιᾶς ἐν ταῖς τῶν ἡρώων ἑστιάσεσιν, οὔτε ἰχθύσιν αὐτοὺς ἑστιᾷ, καὶ ταῦτα ἐπὶ θαλάττῃ ἐν Ἑλλησπόντῳ ὄντας, οὔτε ἑφθοῖς κρέασιν, ἀλλὰ μόνον ὀπτοῖς· ἃ δὴ μάλιστ' ἂν εἴη στρατιώταις εὔπορα. πανταχοῦ γὰρ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, αὐτῷ τῷ πυρὶ χρῆσθαι εὐπορώτερον, ἢ ἀγγεῖα ξυμπεριφέρειν. Καὶ μάλα. Οὐδὲ μὴν ἡδυσμάτων, ὡς ἐγῷμαι, Ὅμηρος πώποτε ἐμνήσθη. ἢ τοῦτο μὲν καὶ οἱ ἄλλοι ἀσκηταὶ ἴσασιν, ὅτι τῷ μέλλοντι σώματι εὖ ἕξειν ἀφεκτέον τῶν τοιούτων ἁπάντων. Καὶ ὀρθῶς γ' (ἔφη) ἴσασί τε καὶ ἀπέχονται. Συρακοσίαν δέ, ὦ φίλε, τράπεζαν, καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων, ὡς ἔοικας, οὐκ αἰνεῖς, εἴπερ σοι ταῦτα δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν. Οὔ μοι δοκῶ. Ψέγεις ἄρα καὶ Κορινθίαν κόρην φίλην εἶναι ἀνδράσι μέλλουσιν εὖ σώματος ἕξειν. Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ Ἀττικῶν πεμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι εὐπαθείας; Ἀνάγκη. Ὅλην γάρ, οἶμαι, τὴν τοιαύτην σίτησιν καὶ δίαιταν τῇ μελοποιίᾳ τε καὶ ᾠδῇ τῇ ἐν τῷ παναρμονίῳ καὶ ἐν πᾶσι ῥυθμοῖς πεποιημένῃ, ἀπεικάζοντες, ὀρθῶς ἂν ἀπεικάζοιμεν. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν ἐκεῖ μὲν ἀκολασίαν ἡ ποικιλία ἐνέτικτεν, ἐνταῦθα δὲ νόσον· ἡ δ' ἁπλότης κατὰ μὲν μουσικήν, ἐν ψυχαῖς σωφροσύνην, κατὰ δὲ γυμναστικήν, ἐν σώμασιν ὑγίειαν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἀκολασίας δὲ καὶ νόσων πληθυουσῶν ἐν πόλει, ἆρ' οὐ δικαστήριά τε καὶ ἰατρεῖα πολλὰ ἀνοίγεται, καὶ δικανική τε καὶ ἰατρικὴ σεμνύνονται, ὅταν δὴ καὶ ἐλεύθεροι πολλοὶ καὶ σφόδρα

A Nónne igitur ſi quo in homine hæc concurrant, vt in animo pulchri mores inſint,& in corporis ſpecie illis ſingula reſpódeant conſentiántque eandem ſuſcipientia formam,pulcherrimũ hoc erit ei qui inſpicere poſſit,ſpectaculũ. Valde quidẽ. Atqui quod maximè pulchrũ,& amabile maximè. Prorſus. Tales quoſdã homines maximè vir muſicus adamaret:ſiquid verò abſonum aduerteret,minimè. Nó certè ſi quid animo deeſſet:ſiquid verò duntaxat deeſſet corpori,ſufferret quidem adeo,vt diligere amplectíque velit. Intelligo equidẽ,quia tales quidam vel amantur abs te, vel amati iam ſunt, atque aſſentior. Sed hoc mihi dicas. Eſtne vllum temperantiæ cum ſolutá nimiáque voluptate commercium? Quónam pacto? Quippe B cùm voluptas huiuſmodi non minus, quàm dolor mentem è ſuo ſtatu dimoueat. Aliis verò virtutibus? Minimè. Quid autẽ? petulantia intemperantiáque (habent cum nimia voluptate communionem?) Maximè omnium. Habéſne maiorem & vehementiorem voluptatem,quàm quæ circa venerea? Neque vehementiorem vllam habeo,neque furioſiorem. Rectus autem amor ipſa ſui nátura temperatè & muſicè amat pulchrum atque decorum. Prorſus. Nihil ergo furioſum vel intemperãtiæ proprium recto amori eſt admouendum. Non certè. Neque igitur iungenda illi eſt voluptas, neque in ea communi- C care debent amatores cum legitimè dilectis adoleſcentibus, amantéſque cum amatis. Per Iouem nullo modo, ô Socrates. Sic igitur,vt videtur,in ciuitate inſtituta legem condes, amatorem amare,vnà eſſe,& tangere amatum,ſi perſuaſerit, tanquam filium, honeſtorum cauſa, atque in omnibus ſic verſari cum eo quem amat, vt nunquam diutius quàm hoc patiatur, eſſe cum illo videatur. Sin minus ignominiam ſubeat,tãquam qui nihil omnino ſapiat muſicum, pulchrúmve. Sic prorſus. Nónne tibi videtur finem ſuum iam ſermo de muſica conſecutus? Quo enim finiri debet,eò iam peruenit. Oportet enim D muſicam in amatoria pulchri finiri. Aſſentior equidem. Poſt muſicam verò in gymnaſtica exercendi ſunt iuuenes. Quidni? Oportet enim & in hac per omnem vitam diligenter à pueris educari. Id autem ita ſe habet quodammodo,vt opinor. Animaduerte & tu. Mihi quidem non videtur bene affectum corpus,vi ſua bonum animum facere, ſed cõtrà bene affectus animus, vi ſua corpus quo ad fieri poteſt, optimum reddere. Tibi verò quidnam videtur? Quod & tibi. Nónne ſi poſtquàm mentem ſatis excoluerimus, trademus ei, vt quæ ad corpus pertinent, diligenter & exactè inquirat & curet, nos autem quaſi quaſdam formulas proponemus,ne longiores ſimus, re- E ctè faciemus? Omnino. Ab ebrietate itaque ipſis diximus abſtinendum. Vnicuique enim magis conceditur quàm cuſtodi, vt ebrietate grauatus, vbi terrarum ſit, neſciat. Nempe ridiculum eſſet,cuſtode indigere cuſtodem. De cibis autẽ quid dicemus? Athletæ enim hi viri ſunt, & maximi quidem certaminis. Nónne? Maximi planè. Num aliorum athletarum habitudo illis conueniens eſſet? Fortaſſe. At verò ſomnolenta hæc eſt,& ad valetudinem dubia. An non vides quòd vitam edormiunt? & ſi parum quidem ab inſtituto victu diſcedunt, grauiter ægrotant exercitatores huiuſmodi? Video equidem. Elegantiore igitur aliqua exercitatione opus eſt bellicoſis A- F thletis,quos tanquam canes inſomnes eſſe oportet, & quàm acutiſſimè videre atque audire,& multas in exercitu mutationes aquarum,& aliorum ciborum, æſtus & frigoris ita perpeti,ne facilè in morbos delabantur. Ita mihi videtur. Optima igitur gymnaſtica ſoror eſſet ſimplicis muſicæ de qua paulo antè tractauimus. Quomodo iſtud? Simplex vtique & conueniens gymnaſtica,& maximè militum exercitatio. Quo pacto? Ab Homero quidem id diſcere poſſumus. Noſti enim quemadmodum in belli expeditionibus in heroum conuiuiis, neq; piſces ipſis parat,quamuis ipſi in Helleſponto mari eſſent,neque elixas carnes,ſed aſſas,quæ facilius à militibus præparan- Iliad. G tur. Vbique enim facilius eſt, vt paucis dicam, ipſo igne vti, quàm vaſa circunferre. Sanè. Neque vnquam variorum condimentorum, vt arbitror,Homerus meminit. Sed hoc & alij ſciunt quicunque exercentur,quòd cui corpus robuſtum eſſe debet,à cunctis huiuſmodi rebus eſt abſtinendum. Rectè quidem & ſciunt,& abſtinent. Syracuſanas itaque,ô amice, menſas & Siculorum,vt videris,obſoniorum varietatem non laudas:ſiquidem hæc ita tibi rectè ſe habere videntur. Non certè, vt mihi quidem videor. Vituperas & Corinthium luxum blandientium puellarum in his qui optima corporis habitudine futuri ſunt. Summopere. Quinetiam Attica bellaria condimentáque,quæ iucunda plurimis & delicata videntur. Neceſſe eſt. Omnem enim,vt exiſtimo,huiuſmodi victum, ſi ſimilem eſſe dicemus melodiæ & cantilenæ quæ in omni genere harmoniæ, omnibúſque rhythmis verſantur, rectè comparauerimus. Planè. Ibi quidem intemperantiam varietas parit,hic morbum:ſimplicitas autẽ ſecundũ muſicã in animis tẽperantiã, ſecũdum verò gymnaſticã in corporibus ſanitatem. Veriſſima loqueris. Intemperantia verò & morbis in ciuitate multiplicatis, & tribunalia & medicorum officinæ aperiuntur. Vnde iudiciaria & medicina in pretio habentur, quando & liberi multi his

ſummopere ſtudeant. Quidni? Igitur malæ & turpis diſciplinę in ciuitate nullam maiorem potes coniecturam capere, quàm ſummis iudicibus ac medicis indigere, nõ modò abiectos homines & mechanicos, ſed eos etiã qui liberali diſciplina educatos eſſe ſe gloriantur. Nónne turpe videtur, & malæ inſtitutionis magna coniectura, vt cogamur ob propriæ virtutis inopiam iuſtitia vti æterna aliorum, videlicet tanquam dominorum & iudicum? Omnium profectò turpiſſimum. An non hoc quoque turpius eſſe putas? quando aliquis non modò multum vitæ tempus in iudiciis, tum accuſando, tum defendendo conterit, ſed & rudi quadam elatus iactantia, eo ipſo gloriatur, quaſi ſit potens ad iniuriam inferendam, ſuíſque verſutiis vſqueadeò tergiuerſari valeat eáque perfugia inuenire, vt nullas ſoluat pœnas, idq; minimarum viliſſimarúmque rerũ cauſa, ignorans quantò præclarius ac melius eſſet, ita ſe comparare, vt ſomnolentum iudicem non deſideret. Certè hoc illo turpius eſt. Abſurdum præterea exiſtimandum eſt, homines medicis egere non ad vulnera ſananda duntaxat, morbóſque curandos intemperie aëris, & pro anni tempore aliter atque aliter incidẽtes, ſed ob deſidiam, & quem in victu ſuprà damnauimus, luxum, vt homines lacunarum inſtar aqua flatúque exuberantes coëgerint præclaros Æſculapij ſucceſſores morbos quoſdam nouo nomine flatos & catarrhos appellare. Noua ſanè hæc morborum, inquit, nomina, nimiúmque abſurda. Hæc, vt arbitror, Æſculapij tempore non erant. Quod hinc coniicio, quod eius filij apud Troiam, poculum Patrocli iuſſu à muliere oblatum ſaucio Eurypylo non improbarunt, cùm tamen in eo mixta eſſet Pramnio vino farina, & inſuper attritus caſeus, quæ pituitam augent. Profectò abſurdum id poculum, minimeque ita affecto conueniens. Non. Quia ſi aduertis, inquam, hac noſtra medendi facultate morborum pædagôga, Æſculapij ſectatores ante Herodicum, vt fertur, minimè ſunt vſi. Herodicus autem quum eſſet exercitandorum magiſter iuuenum, eſſetque valetudinarius, miſcens gymnaſticam medicinæ, primo quidem ſeipſum, deinde & poſteros multos tædio affecit. Quónam pacto? Longam quippe ſibi mortem præſtitit. Nam dum morbum qui letalis erat, ſubſequeretur, neque curare, vt opinor, ſe poterat, & medelæ ſtudio occupatus, omiſſis reliquis omnibus, vitam in hac corporis indulgentia conterebat, malè quidem affectus ſi paulo à conſueto victu diſcederet, ægrè tamen moriens, hac ſapientia ad ſenectutem peruenit. Egregiam inquit, palmam ex arte ſua reportauit. Nempe inquam, quam decebat reportare illum, qui ignorabat Æſculapium non ignorantia quidem & imperitia huius medendi formæ poſteris hoc non oſtendiſſe: ſed quoniam videbat in ciuitate optimè inſtituta, ſuum cuique opus aſſignatum eſſe, quod perfici neceſſe ſit, nec vlli ſupereſſe otium, vt per omnem vitam valetudinarius in corpore curando occupetur. Quod quidem modo quodam ridiculo in artificibus animaduertimus: in illis verò, qui opulenti felicéſque cenſentur, nequaquam. Quomodo iſtud? Faber ſiquando in morbũ incidit, à medico curationem exigit, vel per vomitum, vel deiectionem ventris, vel vſtionem vel inciſionem. Si quis autem diuturnam illi victus obſeruationem præcipit, capitiſque ſuffarcinationes cæteráque huiuſmodi, ſtatim obiicit non eſſe ſibi ad ægrotandum otium, neque præſtare ſibi ita vitam trahere continuis curationibus incumbenti, ſuúmque opificium negligenti. Deinde medico hoc valere iuſſo, ad conſuetum victum reuertens, ſi conualeſcit, opus ſuum exequitur: ſinautem ſuſtinere corpus morbum non poteſt, vita functus negotiis liberatur. Ita profectò medicinis vti artifici conuenire videtur. Atque idcirco opus illi propoſitum eſſe dixi, quod niſi peragat, viuere ipſi non expedit. Conſtat. Diues autem, vt diximus, opere nullo vrgetur, à quo ſi quando vi arceatur, nõ amplius ſit ei viuendum. Nullo prorſus, vt fertur. Phocylidem fortè non audis dicentem, Oportet virtutem exercere, dum viuẽdi facultas ſuppetit. Arbitror autem & prius. Nihil in hoc illi aduerſemur, ſed ipſi nos doceamus, vtrum id hoc pacto meditari diues debeat: aut ſi minus in alendis morbis tempus terat, non ſit illi viuendum. Fabrili ſiquidem arti ac cæteris impedimento id eſt. Eam ab opere mentem diuertit. Præceptum verò Phocylidis nihil impedit. Per Iouem, inquit, fermè omnium maximè, ſiquidem magis quàm gymnaſtica ſuperuacua iſta curatio temporis, nos occupat. Etenim rei familiari & militari, & vrbanis omnibus magiſtratibus obeſt plurimum: quod autem maximum eſt, diſcendi ſtudium, & omnem intelligendi meditandíque diligẽtiam impedit, dum capitis dolores ſemper & vertigines ſuſpicatur: ſtudiúmque ſapientiæ cauſatur, quaſi ex eo iſta naſcantur. Quamobrẽ ad virtutis exercitationẽ, probationẽque nobis omnino impedimẽto eſt. Efficit enim vt ſemper nos ęgrotare putemus, neq; deſinamus vnquã de habitu corporis queri. Conſentaneũ eſt. Hęc cùm videret, arbitror Æſculapium, hominibus natura educationéque bene valentibus, deinde verò morbo quodã exterius lato & ſubito ægrotãtibus, eã oſtendiſſe medicinam, qua pharmacis

Iliad. λ.

A περὶ αὐτὰ σπουδάζωσι; Τί γὰρ οὐ μέλλει; Τῆς δὲ κακῆς τε καὶ αἰσχρᾶς παιδείας ἐν πόλει ἆρα μή τι μεῖζον ἕξεις λαβεῖν τεκμήριον, ἢ τὸ δεῖσθαι ἰατρῶν καὶ δικαστῶν ἄκρων μὴ μόνον τοὺς φαύλους τε καὶ χειροτέχνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἐλευθέρῳ σχήματι προσποιουμένους τετράφθαι; ἢ οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ, καὶ ἀπαιδευσίας μέγα τεκμήριον, τὸ ἐπακτῷ παρ᾽ ἄλλων, ὡς δεσποτῶν τε καὶ κριτῶν, τῷ δικαίῳ ἀναγκάζεσθαι χρῆσθαι, καὶ ἀπορίᾳ οἰκείων; Πάντων μὲν οὖν, ἔφη, αἴσχιστον. Ἦ δοκεῖ σοι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τούτου αἴσχιον εἶναι τοῦτο, ὅταν τις μὴ μόνον τὸ πολὺ τοῦ βίου ἐν δικαστηρίοις φεύγων τε καὶ διώκων κατατρίβηται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀπειροκαλίας ἐπ᾽ B αὐτῷ δὴ τούτῳ πείθηται καλλωπίζεσθαι, ὡς δεινὸς ὢν περὶ τὸ ἀδικεῖν, καὶ ἱκανὸς πάσας μὲν στροφὰς στρέφεσθαι, πάσας δὲ διεξόδους διεξελθὼν ἀποστραφῆναι λογιζόμενος, ὥστε μὴ παρασχεῖν δίκας, καὶ ταῦτα, σμικρῶν τε καὶ οὐδενὸς ἀξίων ἕνεκα; ἀγνοῶν ὅσῳ κάλλιον καὶ ἄμεινον, τὸ παρασκευάζειν τὸν βίον αὑτῷ μηδὲν δεῖσθαι νυστάζοντος δικαστοῦ. Οὔκ. ἀλλὰ τοῦτ᾽, ἔφη, ἐκείνου ἔτι αἴσχιον. Τὸ δὲ ἰατρικῆς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) δεῖσθαι, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἤ τινων ἐπετείων νοσημάτων περιπεσόντων, ἀλλὰ δι᾽ ἀργίαν τε καὶ δίαιταν οἵαν διήλθομεν, ῥευμάτων τε καὶ πνευμάτων, ὥσπερ λίμνας, ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ κατάρρους νοσήμασιν ὀνό- C ματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ; Καὶ μάλ᾽, ἔφη, ὡς ἀληθῶς καινὰ ταῦτα καὶ ἄτοπα νοσημάτων ὀνόματα. Οἷα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὡς οἶμαι, οὐκ ἦν ἐπ᾽ Ἀσκληπιοῦ. τεκμαίρομαι δὲ, ὅτι αὐτοῦ οἱ υἱεῖς ἐν Τροίᾳ Εὐρυπύλῳ τετρωμένῳ, ἐπ᾽ οἶνον Πράμνειον ἄλφιτα πολλὰ ἐπιπλασθέντα, καὶ τυρὸν ἐπιξυσθέντα (ἃ δὴ δοκεῖ φλεγματώδη εἶναι) οὐκ ἐμέμψαντο τῇ δούσῃ πιεῖν, οὐδὲ Πατρόκλῳ τῷ ἰωμένῳ ἐπετίμησαν. Καὶ μὲν δὴ (ἔφη) ἄτοπόν γε τὸ πόμα οὕτως ἔχοντι. Οὔκ, εἴγ᾽ ἐννοεῖς (εἶπον) ὅτι τῇ παιδαγωγικῇ τῶν νοσημάτων ταύτῃ τῇ νῦν ἰατρικῇ πρὸ τοῦ Ἀσκληπιάδαι οὐκ ἐχρῶντο, ὥς φασι, πρὶν Ἡρόδικον γενέσθαι. Ἡρόδικος γὰρ, παιδοτρίβης ὢν, καὶ νοσώδης γενόμενος, μίξας γυμναστικὴν ἰα- D τρικῇ, ἀπέκναισε πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα ἑαυτὸν, ἔπειτ᾽ ἄλλους ὕστερον πολλούς. Πῇ δή; ἔφη. Μακρὸν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τὸν θάνατον αὑτῷ ποιήσας. παρακολουθῶν γὰρ τῷ νοσήματι θανασίμῳ ὄντι, οὔτε ἰάσασθαι, οἶμαι, οἷός τ᾽ ἦν ἑαυτὸν, ἐν ἀσχολίᾳ τε πάντων ἰατρευόμενος, διὰ βίου ἔζη ἀποκναιόμενος, εἴ τι τῆς εἰωθυίας διαίτης ἐκβαίη. δυσθανατῶν δὲ ὑπὸ σοφίας, εἰς γῆρας ἀφίκετο. Καλὸν ἄρα τὸ γέρας (ἔφη) τῆς τέχνης ἠνέγκατο. Οἷον εἰκὸς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τὸν μὴ εἰδότα ὅτι Ἀσκληπιὸς οὐκ ἀγνοίᾳ οὐδὲ ἀπειρίᾳ τούτου τοῦ εἴδους τῆς ἰατρικῆς, τοῖς ἐκγόνοις οὐ κατέδειξεν αὐτὸ, ἀλλ᾽ εἰδὼς ὅτι πᾶσι τοῖς εὐνομουμένοις ἔργον τι ἑκάστῳ ἐν τῇ πόλει προστέτακται, ὃ ἀναγκαῖον ἐργάζεσθαι· καὶ οὐδενὶ σχολὴ διὰ βίου κάμνειν ἰατρευομένῳ. ὃ E ἡμεῖς γελοίως ἐπὶ μὲν τῶν δημιουργῶν αἰσθανόμεθα, ἐπὶ δὲ τῶν πλουσίων τε καὶ εὐδαιμόνων δοκούντων εἶναι, οὐκ αἰσθανόμεθα. Πῶς; ἔφη. Τέκτων (ἦν δ᾽ ἐγὼ) κάμνων, ἀξιοῖ παρὰ τοῦ ἰατροῦ φάρμακον πιὼν ἐξεμέσαι τὸ νόσημα, ἢ κάτω καθαρθεὶς, ἢ καύσει ἢ τομῇ χρησάμενος, ἀπηλλάχθαι. ἐὰν δέ τις αὐτῷ μακρὰν δίαιταν προστάττῃ, πιλίδιά τε περὶ τὴν κεφαλὴν περιτιθεὶς καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα, ταχὺ εἶπεν ὅτι οὐ σχολὴ κάμνειν, οὐδὲ λυσιτελεῖ οὕτω ζῆν, νοσήματι τὸν νοῦν προσέχοντα, τῆς δὲ προκειμένης ἐργασίας ἀμελοῦντα. καὶ μετὰ ταῦτα χαίρειν εἰπὼν τῷ τοιούτῳ ἰατρῷ, εἰς τὴν εἰωθυῖαν δίαιταν ἐμβὰς, ὑγιὴς γενόμενος, ζῇ τὰ ἑαυτοῦ πράττων. ἐὰν δὲ μὴ ἱκανὸν ᾖ τὸ σῶμα ὑπενεγκεῖν, τελευτήσας, πραγμάτων ἀπηλλάγη. F καὶ τῷ τοιούτῳ μέν γ᾽, ἔφη, δοκεῖ πρέπειν, οὕτως ἰατρικῇ χρῆσθαι. Ἆρ᾽ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅτι ἦν τι αὐτῷ ἔργον, ὃ εἰ μὴ πράττοι, οὐκ ἐλυσιτέλει ζῆν; Δῆλον, ἔφη. Ὁ δὲ δὴ πλούσιος, ὥς φαμεν, οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον ἔργον προκείμενον, οὗ ἀναγκαζομένῳ ἀπέχεσθαι, ἀβίωτον. Οὔκουν δὴ λέγεταί γε. Φωκυλίδου γὰρ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὐκ ἀκούεις πῶς φησι, δεῖν ὅταν τῳ ἤδη βίος ᾖ, ἀρετὴν ἀσκεῖν. Οἶμαί γ᾽, ἔφη, καὶ πρότερον. Μηδὲν (εἶπον) περὶ τούτου αὐτῷ μαχώμεθα· ἀλλ᾽ ἡμᾶς αὐτοὺς διδάξωμεν, πότερον μελετητέον τοῦτο τῷ πλουσίῳ, καὶ ἀβίωτον τῷ μὴ μελετῶντι, ἢ νοσοτροφία. τεκτονικῇ μὲν γὰρ καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις ἐμπόδιον τῇ προσέξει τοῦ νοῦ· τὸ δὲ Φωκυλίδου παρακέλευμα, οὐδὲν ἐμποδίζει. G Ναὶ μὰ τὸν Δία, ἦ δ᾽ ὅς· σχεδόν γέ τι πάντων μάλιστα, εἴ γε περαιτέρω γυμναστικῆς ἡ περιττὴ αὕτη ἐπιμέλεια τοῦ σώματος. καὶ γὰρ καὶ πρὸς οἰκονομίας, πρὸς στρατείας, καὶ πρὸς ἑδραίους ἐν πόλει ἀρχὰς δύσκολος. τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ὅτι καὶ πρὸς μαθήσεις ἁστινασοῦν, καὶ ἐννοήσεις τε καὶ μελέτας πρὸς ἑαυτὸν, χαλεπὴ, κεφαλῆς τινὰς αἰεὶ διατάσεις καὶ ἰλίγγους ὑποπτεύουσα, καὶ αἰτιωμένη ἐκ φιλοσοφίας ἐγγίγνεσθαι. ὥστε ὅπη αὕτη, ἀρετῇ ἀσκεῖσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι πάντῃ ἐμπόδιος. κάμνειν γὰρ οἴεσθαι ποιεῖ αἰεὶ, καὶ ὀδυνώμενον μήποτε λήγειν περὶ τοῦ σώματος. Εἰκός γ᾽, ἔφη. Οὐκοῦν ταῦτα γιγνώσκοντα φῶμεν καὶ Ἀσκληπιὸν, τοὺς μὲν φύσει τε καὶ διαίτῃ ὑγιεινῶς H ἔχοντας τὰ σώματα, νόσημα δέ τι ἀποκεκριμένον ἴσχοντας ἐν αὐτοῖς, τούτοις μὲν καὶ ταύτῃ τῇ ἕξει καταδεῖξαι ἰατρικήν· φαρμάκοις τε

καὶ τομαῖς τὰ νοσήματα ἐκβάλλοντα αὐτῶν, τὴν εἰωθυῖαν προστάττειν δίαιταν, ἵνα μὴ τὰ πολιτικὰ βλάπτοιτο· τὰ δ' εἴσω διὰ παντὸς νενοσηκότα σώματα οὐκ ἐπιχειρεῖν διαίταις κατὰ μικρὸν ἀπαντλοῦντα καὶ ἐπιχέοντα, μακρὸν καὶ κακὸν βίον ἀνθρώπῳ ποιεῖν, καὶ ἔκγονα αὐτῶν, ὡς τὸ εἰκός, ἕτερα τοιαῦτα φυτεύειν. ἀλλὰ τὸν μὴ δυνάμενον ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ περιόδῳ ζῆν, μὴ οἴεσθαι δεῖν θεραπεύειν, ὡς οὔτε αὑτῷ, οὔτε πόλει λυσιτελεῖ. Πολιτικὸν (ἔφη) λέγεις Ἀσκληπιόν. Δῆλον, ἦν δ' ἐγώ. καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ δεικνύοιεν ἂν ὅτι τοιοῦτος ἦν. οὐχ ὁρᾷς ὡς καὶ ἐν Τροίᾳ ἀγαθοὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐφάνησαν, καὶ τῇ ἰατρικῇ ὡς ἐγὼ λέγω ἐχρῶντο; ἢ οὐ μέμνησαι ὅτι καὶ τῷ Μενελέῳ ἐκ τοῦ τραύματος οὗ ὁ Πάνδαρος ἔβαλεν, Αἷμ' ἐκμυζήσαντ' ἐπί τ' ἤπια φάρμακ' ἔπασσον; ὅ, τι δ' ἐχρῆν μετὰ τοῦτο ἢ πιεῖν ἢ φαγεῖν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ τῷ Εὐρυπύλῳ προσέταττον· ὡς ἱκανῶν ὄντων τῶν φαρμάκων ἰάσασθαι ἄνδρας πρὸ τῶν τραυμάτων ὑγιεινούς τε καὶ κοσμίους ἐν διαίτῃ, κἂν εἰ τύχοιεν ἐν τῷ παραχρῆμα κυκεῶνα πιόντες. νοσώδη δὲ φύσει τε καὶ ἀκόλαστον, οὔτε αὐτοῖς οὔτε τοῖς ἄλλοις ᾤοντο λυσιτελεῖν ζῆν· οὐδ' ἐπὶ τούτοις τὴν τέχνην δεῖν εἶναι, οὐδὲ θεραπευτέον αὐτοῖς· οὐδ' εἰ Μίδου πλουσιώτεροι εἶεν. Πάνυ κομψοὺς (ἔφη) λέγεις Ἀσκληπιοῦ παῖδας. Πρέπει, ἦν δ' ἐγώ. καίτοι ἀπειθοῦντές γε ἡμῖν οἱ τραγῳδοποιοί, καὶ Πίνδαρος, Ἀπόλλωνος μέν φασιν Ἀσκληπιὸν εἶναι, ὑπὸ δὲ χρυσοῦ πεισθῆναι, πλούσιον ἄνδρα θανάσιμον ἤδη ὄντα ἰάσασθαι· ὅθεν δὴ καὶ κεραυνωθῆναι αὐτόν. ἡμεῖς δὲ, κατὰ τὰ προειρημένα, οὐ πειθόμεθα αὐτοῖς ἀμφότερα. ἀλλ' εἰ μὲν θεοῦ ἦν, οὐκ ἦν (φήσομεν) αἰσχροκερδής· εἰ δ' αἰσχροκερδής, οὐκ ἦν θεοῦ. Ὀρθότατα γε (ἢ δ' ὅς) ταῦτά γε. ἀλλὰ περὶ τοῦδε τί λέγεις ὦ Σώκρατες; ἆρ' οὐκ ἀγαθοὺς δεῖ ἐν τῇ πόλει κεκτῆσθαι ἰατρούς; εἶεν δ' ἄν που μάλιστα τοιοῦτοι, ὅσοι πλείστους μὲν ὑγιεινούς, πλείστους δὲ νοσώδεις μετεχειρίσαντο· καὶ δικασταὶ αὖ ὡσαύτως, οἱ παντοδαπαῖς φύσεσιν ὡμιληκότες; Καὶ μάλα (εἶπον) ἀγαθοὺς λέγω. ἀλλ' οἶσθα οὓς ἡγοῦμαι τοιούτους; Ἂν εἴπῃς, ἔφη. Ἀλλὰ πειράσομαι, ἦν δ' ἐγώ. σὺ μέντοι οὐχ ὅμοιον πρᾶγμα τῷ αὐτῷ λόγῳ ἤρου. Πῶς; ἔφη. Ἰατροὶ μὲν (εἶπον) δεινότατοι ἂν γένοιντο, εἰ ἐκ παίδων ἀρξάμενοι, πρὸς τὸ μανθάνειν τὴν τέχνην, ὡς πλείστοις τε καὶ πονηροτάτοις σώμασιν ὁμιλήσειαν, καὶ αὐτοὶ πάσας νόσους κάμοιεν, καὶ εἶεν μὴ πάνυ ὑγιεινοὶ φύσει. οὐ γάρ, οἶμαι, σώματι σῶμα θεραπεύουσιν· (οὐ γὰρ ἂν αὐτὰ ἐνεχώρει κακὰ εἶναι ποτὲ καὶ γενέσθαι) ἀλλὰ ψυχῇ σῶμα· ᾗ οὐκ ἐγχωρεῖ κακὴν γενομένην τε καὶ οὖσαν, εὖ τι θεραπεύειν. Ὀρθῶς, ἔφη. Δικαστὴς δέ γε, ὦ φίλε, ψυχῇ ψυχῆς ἄρχει· ᾗ οὐκ ἐγχωρεῖ ἐκ νέας ἐν πονηραῖς ψυχαῖς τεθράφθαι τε καὶ ὡμιληκέναι, καὶ πάντα ἀδικήματα αὐτὴν ἠδικηκυῖαν διεξεληλυθέναι, ὥστε ὀξέως ἀφ' αὑτῆς τεκμαίρεσθαι τὰ τῶν ἄλλων ἀδικήματα, οἷον κατὰ σῶμα νόσους· ἀλλ' ἄπειρον αὐτὴν καὶ ἀκέραιον δεῖ κακῶν ἠθῶν νέαν οὖσαν γεγονέναι, εἰ μέλλει, καλὴ κἀγαθὴ οὖσα, κρινεῖν ὑγιῶς τὰ δίκαια. διὸ δὴ καὶ εὐήθεις, νέοι ὄντες, οἱ ἐπιεικεῖς φαίνονται, καὶ εὐεξαπάτητοι ὑπὸ τῶν ἀδίκων, ἅτε οὐκ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς παραδείγματα ὁμοιοπαθῆ τοῖς πονηροῖς. Καὶ μὲν δὴ (ἔφη) σφόδρα γε αὐτὸ πάσχουσι. Τοιγάρτοι (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ νέον ἀλλὰ γέροντα δεῖ τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν εἶναι, ὀψιμαθῆ γεγονότα τῆς ἀδικίας, οἷόν ἐστιν· οὐκ οἰκείαν ἐν τῇ αὑτοῦ ψυχῇ ἐνοῦσαν ᾐσθημένον, ἀλλ' ἀλλοτρίαν ἐν ἀλλοτρίαις μεμελετηκότα ἐν πολλῷ χρόνῳ, διαισθάνεσθαι οἷον πέφυκε κακόν, ἐπιστήμῃ, οὐκ ἐμπειρίᾳ οἰκείᾳ κεχρημένον. Γενναιότατος γοῦν (ἔφη) ἔοικεν εἶναι ὁ τοιοῦτος δικαστής. Καὶ ἀγαθός γ' (ἦν δ' ἐγώ) ὃ σὺ ἠρώτας. ὁ γὰρ ἔχων ψυχὴν ἀγαθήν, ἀγαθός. ὁ δὲ δεινὸς ἐκεῖνος καὶ καχύποπτος, ὁ πολλὰ αὐτὸς ἠδικηκώς, καὶ πανοῦργός τε καὶ σοφὸς οἰόμενος εἶναι, ὅταν μὲν ὁμοίοις ὁμιλῇ, δεινὸς φαίνεται, ἐξευλαβούμενος, πρὸς τὰ ἐν αὑτῷ παραδείγματα ἀποσκοπῶν· ὅταν δὲ ἀγαθοῖς καὶ πρεσβυτέροις ἤδη πλησιάσῃ, ἀβέλτερος αὖ φαίνεται, ἀπιστῶν παρὰ καιρόν, καὶ ἀγνοῶν ὑγιὲς ἦθος, ἅτε οὐκ ἔχων παραδείγματα τοῦ τοιούτου. πλεονάκις δὲ πονηροῖς ἢ σοφοῖς ἐντυγχάνων, σοφώτερος ἢ ἀμαθέστερος δοκεῖ εἶναι αὑτῷ τε καὶ ἄλλοις. Παντάπασι μὲν οὖν (ἔφη) ἀληθῆ. Οὐ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τοιοῦτον χρὴ τὸν δικαστὴν ζητεῖν τὸν ἀγαθόν τε καὶ σοφόν, ἀλλὰ τὸν πρότερον. πονηρία μὲν γὰρ ἀρετήν τε καὶ αὑτὴν οὔποτ' ἂν γνοίη, ἀρετὴ δὲ φύσεως παιδευομένης χρόνῳ, ἅμα αὑτῆς τε καὶ πονηρίας ἐπιστήμην λήψεται. σοφὸς οὖν οὗτος, ὥς μοι δοκεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁ κακὸς γίγνεται. Καὶ ἐμοί, ἔφη, ξυνδοκεῖ. Οὐκοῦν καὶ ἰατρικήν, οἵαν εἴπομεν, μετὰ τῆς τοιαύτης δικαστικῆς κατὰ πόλιν νομοθετήσεις, αἳ τῶν πολιτῶν σοι τοὺς μὲν εὐφυεῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς θεραπεύσουσι, τοὺς δὲ μή, ὅσοι μὲν κατὰ σῶμα τοιοῦτοι, ἀποθνήσκειν ἐάσουσι, τοὺς δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν κακοφυεῖς καὶ ἀνιάτους αὐτοὶ ἀποκτενοῦσι. Τὸ γοῦν ἄριστον (ἔφη) αὐτοῖς τε τοῖς πάσχουσι καὶ τῇ πόλει οὕτω πέφανται. Οἱ δὲ δὴ νέοι (ἦν δ' ἐγὼ) δῆλον ὅτι εὐλαβήσονταί σοι δικαστικῆς εἰς χρείαν ἰέναι, τῇ ἁπλῇ ἐκείνῃ μουσικῇ χρώμενοι ἣν δὴ ἔφαμεν σωφροσύνην ἐντίκτειν. Τί μήν; ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ κατὰ ταὐτὰ ἴχνη ταῦτα

A & inciſionibus infirmitas tolleretur, videlicet conſueto, & ſolito victu ſeruato, ne ciuilia negotia diſturbarentur. Corpora verò penitus interiori corruptione valetudinaria nequaquam aggreſſum fuiſſe, diligentia victus ſenſus exhauriendo & infundendo in vita producere, ita vt valetudinarios, quod inde ſequitur, filios generarent. Neque verò ſenſui curandum qui non poſſet in conſtituto & ſolito victu ac regula viuere, tanquam neque illi ipſi, neque ciuitati id conferret. Ciuilem virum dicis Æſculapium extitiſſe. Conſtat planè, filiíque ipſius talem eum fuiſſe teſtãtur. An ignoras illos apud Troiam in re-

B bus bellicis claruiſſe? quanquam & medicinæ ſtudio, quemadmodum ego dicebam, vtebantur. Non meminiſti quòd Menelao Pandari manibus vulnerato, cruorem vulneris abſterſerũt & vnguentis mitigantibus perunxere: legem vero certam circa cibos ac potus nihilo magis quàm Eurypylo præſcripſerunt quaſi pharmaca ad curandos ſufficerent homines, qui antè accepta vulnera & firmi corporis habitu & victu moderati fuiſſent, quamuis eo ipſo temporis momento bibiſſent? homines autem & natura & incontinentia morboſos viuere, neque iis ipſis, neque aliis conferre putabant, neque circa illos verſari Iliad. δ.

C artem neque eſſe curãdos, etiam ſi Mida locupletiores eſſent. Scitos admodum viros fuiſſe perhibes Aeſculapij filios. Decet ſanè. quanquam nobis tragici & Pindarus parum aſtipulentur. Aeſculapium enim ferunt Apollinis filium extitiſſe, atque auro inductum vt hominem pecunioſum cũ extrema ægritudine ad mortem ferente opprimeretur, curaret. Vnde & fulmine percuſſum. Sed nos propter illa quæ ſuprà diximus, illis hęc vtraque non concedimus. Imò ſi dei filius fuit, lucri turpis auidum fuiſſe negabimus: ſin turpis auidus lucri, dei fuiſſe filium reiiciemus. Probè quidem iſta dicuntur. Sed de hoc quid ais, ô

D Socrates? An non bonos medicos habere oportet in ciuitate? Eſſent autem tales maximè, quicunque fuiſſent cum ſanis plurimis, plurimíſque ægrotantibus conuerſati. Iudices item ſimiliter, qui varia hominum ingenia eſſent experti. Et valde quidem bonos dico. Sed nũ intelligis quos tales eſſe arbitror? Si dixeris. Tentabo equidem. Tu tamen non ſimilem rem ſermone eodem interrogabas. Qua ratione? Medici quidem præſtantiſſimi euaderent, ſi ab ineunte ætate præter diſcendæ artis ſtudium inter plurimos corpore malè affectos cõuerſarentur, ipſique omni morborum genere laborarent, naturáq. imbecilla eſſent. Neque enim corp⁹, vt arbitror, corpore curant. Impoſſibile nanque eſſet, ipſa quãdoque vel fuiſſe, vel eſſe. ſed

E anima corpus curat. An non fieri poteſt, vt quæ fuerit ſitque mala, bene aliquid curet? Rectè quidem. Iudex autem, ô amice, animo ipſi animo imperat. Nónne poſſibile eſt à pueritia animum aliquem cum malis animis conuerſatum, & iniuſta quæque facinora operatum, acutè denique ex ſeipſo aliorum ſcelera cõiectare, quẽadmodũ ex ipſo corpore morbos? Nũ inſontem ipſum imperitúmque malorum morum, dum eſſet iuuenis, extitiſſe oportet, ſi bonus & honeſtus exiſtens iuſta ſyncerè eſt iudicaturus? Quapropter modeſti homines, dum iuuenes ſunt, ſtolidi eſſe videntur, & qui facilè ab iniuſtis decipi poſſint, tanquam qui non habeant in ſeipſis eadem quæ habẽt improbi, affectuum exempla malorum. Omnino certè id eis

F vſu venit. Verumenimverò nõ iuuenem, ſed ſenẽ eſſe bonum oportet iudicẽ, qui ſero quale quid iniuſtitia ſit, didicerit: tanquam qui nõ propriã in animo ſuo eã ſenſerit, ſed alienam in alienis animis longo tempore nouerit, atque idcirco cuiuſmodi ſit malum diſcernat, ſcientia potius quàm propria experientia iudicans. Generoſiſſimus certè iudex huiuſmodi eſſe videtur. Et bonus præterea, quod ipſe quærebas. Qui. n. bonũ habet animũ, bonus eſt. Verſutus aũt ille ac mala ſuſpicans, qui multa egit iniuſtè, ſagáxque & ſapiens habetur, quando cum

G ſui ſimilibus verſatur, cautus callidúſque apparet, cũ ad exempla quæ in ſe habet mentem dirigens ſibi ſatis cauet. Quando verò bonis ſenioribúſque adhæret, fatuus videtur. cùm impor tunè diffidat, ſanúmq. & ſyncerum morem ignoret, quippe qui exempla illius non habeat. Cùm verò frequentius cũ malis q̃ cũ ſapientibus verſetur, ſæpius quoque ſapientior quàm inſipientior ſibi aliiſq; videtur. Vera proculdubio loqueris. Non ergo talem quærere oportet iudicẽ tanquã bonũ & ſapiẽtem, ſed qualẽ paulo antè dicebam. Prauitas. n. neq. ſe, neque virtutem cognoſceret vnquam. Virtus autẽ naturæ addita tempore diſciplina, & ſeipſam ſimul, & prauitatem intelliget. Non igitur malus, vt mea fert opinio, ſed hic ſapiens euadit. Mihi quoque ita videtur. Nónne igitur & medicinam qualem diximus,

H vnà cum huiuſmodi iudiciaria æquitate in ciuitate conſtitues, quæ quidem eos ciues qui natura, tum animo, tum corpore bene ſe habẽt, curabũt: eos verò quia nõ ſunt eiuſmodi corpore prædití, mori ſinant: qui verò malo ingenio procreati, inſanabiles ſunt, morte mulctẽt? Hoc igit & ipſis qui talia patiũtur, & ciuitati conducere videtur. Cõſtat quinetiã curaturos iuuenes ne in iudiciariæ vſũ deſcẽdãt, ſimplici illa vtentes muſica, ex qua naſci diximus tẽperãtiã. Cur nõ? An nõ per eadẽ hęc veſtigia

muſicus gymnaſticam ſequens,ſi volet,aget,aſſequetúrque vt nihil egeat medicina,niſi neceſſitas cogat? Aſſentior equidé. Exercebit autem in gymnaſiis corpus, reſpiciens magis ad animoſitatem naturæ,illámque excitans, quàm ad robur: neque quemadmodum Athletæ alij roboris gratia victum inſtituet, laboréſque adhibebit. Rectè admodum. Qui ergo ſtatuunt,ô Glauco, muſica & gymnaſtica homines erudire, non ea cauſa qua multi exiſtimant,ſtudia hæc aggrediuntur,vt hac quidem corpus,illa animum curent. Cur non? Videntur enim vtraque animi gratia plurimum exercere. Quo pacto? An non vides vt afficiat animum qui gymnaſticam per omnem vitam exercent, muſicam non attingunt, vel qui aliter affecti ſunt? De quonam dicis? De ruſtica,inquam,duritia ferocitatéque atque item de mollitie,& manſuetudine. Noui equidé inquit, eos qui ſola vtũtur gymnaſtica, agreſtiores,quàm oportet euadere. Qui autem duntaxat muſica, molliores quàm eos deceat,effici. Atqui vis ipſa,inquam,agreſtis ad iracundæ naturæ animoſitatem pertinet:quæ ſi rectè nutritur,fortis euadit:ſin autem ſuprà quàm decet, excreſcit, ferox, vt conſentaneum eſt,ac dura. Aſſentior. Quid autem vim ipſam mitem & manſuetam,nónne philoſophi natura habet:quæ ſi nimium remittatur,mollior fit quàm decet:bene autem ſi enutritur,manſueta atque modeſta? Eſt vt dicis. Dicebamus autem oportere ipſos cuſtodes vtraſque naturas habere. Oportet ſanè. Nónne congruere inter ſe & concinere oportet? Quídni? Eiúſque animus in quo hæc conſonant, temperans eſt & fortis? Omnino. Eius autem animus in quo diſſonant,timidus & agreſtis? Et maximè quidem. Quicunque permittit vt muſica animum ſuũ aſſiduè circunſonans occupet & demulceat,pérque aures veluti per infundibula harmonias infundat,quas ſuprà commemorauimus,ſuaues,blandas,molles,ac flebiles, atque ætatem ſuam in cantibus animum delinientibus conſumit, is primum quidem,ſiquid iracundum habebat,tanquam ferrum demollit,& vtile ex inutili duróque efficit. Quando autem incumbit diutius,magis demulcet: poſt hoc iam liquefacit animum & reſoluit,donec liquefecerit animoſitatem omnem, excindátque tanquam neruos ex animo. ex quo animum quaſi mollem pugnatorem efficit. Sic eſt omnino. Ac ſi à principio (inquã) nacta ſit naturam ſine animi robore,citò hoc perficit. Sin autem animoſum,vires animi frangens ad iram reddit præcipitem,vt minimis quibuſque offenſiunculis,ac facilè iterum reſtinguatur. Vnde pro animoſis iracundi atque moroſi effecti ſunt moleſtia & faſtidio pleni. Ita prorſus accidit. Quòd ſi quis gymnaſticæ,& conuiuiis admodum ſe dedat, muſica philoſophiáque neglectis, primùm quidem firmũ corporis habitum conſequuntur,animi viribus magnitudinéque repletur, fortiórque quàm eſſet,euadit. Valde quidem. Deinde ſi in hoc itu perſeueret, vt nihil aliud agat, neque muſicam prorſus attingat: certè ſi quis erat eius in animo inſtinctus diſcendi flagrãs cupiditate, imbecillus, ſurdus, ac cæcus efficitur: vtpote qui neque doctrinã guſtauerit vllam, neque indagatione rerum, neque vllam penitus rationem, neque muſicam aliam vnde illius ſenſus expergiſci potuerit,coaleſceréque,& purgari. Sic planè. A ratione,vt arbitror,vir huiuſmodi, & à muſis redditur alienus, ac nulla alterius perſuaſione rationibus inducta vtitur: ſed vi & agreſti immanitate tanquam fera quædam ad omnia fertur, ínque inſcitia & ruditate ſine concinnitate & gratia viuit. Omnino ſic ſe res habet. Ad hæc igitur duo,vt apparet,artes duas aſſererem deum aliquem hominibus tribuiſſe,muſicam & gymnaſticam,ad animoſitatem, videlicet philoſophicam quæ naturam,non ad animum & corpus, niſi per accidens fuerit,ſed ad illud,vt inter ſe conſonarent, intẽſa atque remiſſa,quatenus deceat. Sic apparet. Eum igitur qui pulcherrimè gymnaſticam cum muſica miſcet,moderatiſſiméque hæc animo adhibet,meritò abſolutiſſimum muſicum diceremus,& ſumma harmonia compoſitũ, multò magis quàm eum qui chordas temperat. Et meritò quidem, ô Socrates. Nónne ergo huiuſmodi aliquo præſide ſemper in ciuitate nobis opus erit Glauco, ſi ſalua reſpublica futura eſt? Erit certè ſummoperè. Hi ergo diſciplinæ educationíſque modi eſſent. Choreas enim huius generis eſſe rectè dicat aliquis, venationéſque tũ aliàs,tum quæ manibus fiunt, gymnica denique certamina & equeſtria. Fermè enim conſtat ſequi hæc iſta debere, neque inuentu difficilia eſſe. Fortè non ſunt difficilia. Age inquam. Quid nobis diſtinguendum? Nónne horum omnium quinam imperare debeant,qui parere? Cur non? Conſtat quidem ſeniores imperare oportere,iuniores parere. Conſtat profectò. Et hoc liquet,ex his eſſe optimos eligendos. Liquet certè & iſtud. Agricolarum optimi nónne hi ſunt,qui maximam agrorum habent colendorũ peritiam? Prorſus. Nunc autem cũm ex cuſtodibus optimos eligi oporteat,nónne eos eligere cõuenit qui maximã cuſtodiẽdæ ciuitatis peritiã habẽt? Eos planè. Prudẽtes ergo ad hoc eſſe eos oportet,potẽtéſq; & q Reip. curã habeãt. Eſt ita. Curat aũt quiſq; maximè id quod maximè diligit

A ὁ μουσικὸς γυμναστικὴν διώκων, ἐὰν ἐθέλῃ αἱρήσει, ὥστε μηδὲν ἰατρικῆς δεῖσθαι, ὅτι μὴ ἀνάγκη; Ἔμοιγε δοκεῖ. Αὐτά γε μὴν τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς πόνους, πρὸς τὸ θυμοειδὲς τῆς φύσεως βλέπων, κἀκεῖνο ἐγείρων, πονήσει μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχύν· οὐχ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἀθληταὶ, ῥώμης ἕνεκα σιτία καὶ πόνους μεταχειριεῖται. Ὀρθότατα, ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, καὶ οἱ καθιστάντες μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν, οὐχ οὗ ἕνεκά τινες οἴονται καθιστᾶσιν, ἵνα τῇ μὲν τὸ σῶμα θεραπεύοιντο, τῇ δὲ τὴν ψυχήν. Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη. Κινδυνεύουσι (ἦν δ' ἐγὼ) ἀμφότερα τῆς ψυχῆς ἕνεκα τὸ μέγιστον καθιστάναι. Πῶς δή; Οὐκ ἐννοεῖς (εἶπον) ὡς διατίθενται αὐτὴν τὴν διάνοιαν, οἳ ἂν γυμναστικῇ μὲν

B διὰ βίου ὁμιλήσωσι, μουσικῆς δὲ μὴ ἅψωνται; ἢ ὅσοι ἂν τοὐναντίον διατεθῶσι; Τίνος δὲ (ἦ δ' ὅς) πέρι λέγεις; Ἀγριότητός τε καὶ σκληρότητος, καὶ αὖ μαλακίας τε καὶ ἡμερότητος, ἦν δ' ἐγώ. Ἔγωγε (ἔφη) ὅτι οἱ μὲν γυμναστικῇ ἀκράτῳ χρησάμενοι, ἀγριώτεροι τοῦ δέοντος ἀποβαίνουσιν· οἱ δὲ μουσικῇ, μαλακώτεροι αὖ γίγνονται ἢ ὡς κάλλιον αὐτοῖς. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) τό γε ἄγριον, τὸ θυμοειδὲς ἂν τῆς φύσεως παρέχοιτο· καὶ ὀρθῶς μὲν τραφὲν, ἀνδρεῖον ἂν εἴη· μᾶλλον δ' ἐπιταθὲν τοῦ δέοντος, σκληρότερόν τε καὶ χαλεπὸν γίγνοιτ' ἂν, ὡς τὸ εἰκός. Δοκεῖ μοι, ἔφη. Τί δέ; τὸ ἥμερον οὐχ ἡ φιλόσοφος ἂν ἔχοι φύσις; καὶ μᾶλλον μὲν

C ἀνεθέντος αὐτοῦ, μαλακώτερον ἂν εἴη τοῦ δέοντος, καλῶς δὲ τραφέντος, ἥμερόν τε καὶ κόσμιον; Ἔστι ταῦτα. Δεῖν δέ γε φαμὲν τοὺς φύλακας ἀμφότερα ἔχειν τούτω τὼ φύσεε. Δεῖ γάρ. Οὐκοῦν ἡρμόσθαι δεῖ αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας. Πῶς δ' οὔ; Καὶ τοῦ μὲν ἡρμοσμένου σώφρων τε καὶ ἀνδρεία ἡ ψυχή. Πάνυ γε. Τοῦ δὲ ἀναρμόστου, δειλὴ καὶ ἄγροικος. Καὶ μάλα. Οὐκοῦν, ὅταν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων, ὥσπερ διὰ χώνης (ἃς δὴ νῦν ἡμεῖς ἐλέγομεν τὰς γλυκείας τε καὶ μαλακὰς καὶ θρηνώδεις ἁρμονίας) καὶ μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελῇ τὸν βίον ὅλον, οὗτος τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξε, καὶ χρήσιμον ἐξ ἀχρήστου καὶ σκληροῦ ἐποίησεν· ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνιῇ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει, ἕως ἂν ἐκτήξῃ τὸν θυμὸν, καὶ ἐκτέμῃ, ὥσπερ

D νεῦρα ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ ποιήσῃ μαλθακὸν αἰχμητήν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Καὶ ἐὰν μέν γε (ἦν δ' ἐγὼ) ἐξ ἀρχῆς φύσει ἄθυμον λάβῃ, ταχὺ τοῦτο διεπράξατο· ἐὰν δὲ θυμοειδῆ, ἀσθενῆ ποιήσας τὸν θυμὸν, ὀξύρροπον ἀπειργάσατο, ἀπὸ σμικρῶν ταχὺ ἐρεθιζόμενόν τε καὶ κατασβεννύμενον. ἀκρόχολοι οὖν καὶ ὀργίλοι ἀντὶ θυμοειδῶν γεγένηνται, δυσκολίας ἔμπλεῳ. Κομιδῇ μὲν οὖν. Τί δὲ ἂν αὖ γυμναστικῇ πολλὰ πονῇ καὶ εὐωχῆται εὖ μάλα, μουσικῆς δὲ καὶ φιλοσοφίας μὴ ἅπτηται, οὐ πρῶτον μὲν εὖ ἴσχων τὸ σῶμα, φρονήματός τε καὶ θυμοῦ ἐμπίπλαται, καὶ ἀνδρειότερος γίγνεται αὐτὸς αὑτοῦ; Καὶ μάλα γε. Τί δαί; ἐπειδὰν ἄλλο μηδὲν

E πράττῃ, μηδὲ κοινωνῇ μούσης μηδαμῇ, οὐκ, εἴ τι καὶ ἐνῆν αὐτοῦ φιλομαθὲς ἐν τῇ ψυχῇ, ἅτε οὔτε μαθήματος γευόμενον οὐδενὸς, οὐ ζητήματος, οὔτε λόγου μετίσχον, οὔτε τῆς ἄλλης μουσικῆς, ἀσθενές τε καὶ κωφὸν καὶ τυφλὸν γίγνεται, ἅτε οὐκ ἐγειρομένων. οὐδὲ τρεφομένων, οὐδὲ διακαθαιρομένων τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ; Οὕτως ἔχει. Μισόλογος δὴ, οἶμαι, ὁ τοιοῦτος γίγνεται καὶ ἄμουσος· καὶ πειθοῖ μὲν διὰ λόγων οὐδὲν ἔτι χρῆται, βίᾳ δὲ καὶ ἀγριότητι, ὥσπερ θηρίον, πρὸς πάντα διαπράττεται, καὶ ἐν ἀμαθίᾳ καὶ σκαιότητι, μετὰ ἀρυθμίας τε καὶ ἀχαριστίας, ζῇ.

F Παντάπασιν (ἦ δ' ὅς) οὕτως ἔχει. Ἐπὶ δὴ δύο ὄντε τούτω, ὡς ἔοικε, δύο τέχνα θεὸν ἔγωγ' ἄν τινα φαίην δεδωκέναι τοῖς ἀνθρώποις, μουσικήν τε καὶ γυμναστικὴν, ἐπὶ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ φιλόσοφον· οὐκ ἐπὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, εἰ μὴ εἴη πάρεργον· ἀλλ' ἐπ' ἐκείνω, ὅπως ἂν ἀλλήλοιν ξυναρμοσθῆτον, ἐπιτεινομένω καὶ ἀνιεμένω μέχρι τοῦ προσήκοντος. Καὶ γὰρ ἔοικεν, ἔφη. Τὸν κάλλιστ' ἄρα μουσικῇ γυμναστικὴν κεραννύντα, καὶ μετριώτατα τῇ ψυχῇ προσφέροντα, τοῦτον ὀρθότατ' ἂν φαῖμεν εἶναι τελέως μουσικώτατον καὶ εὐαρμοστότατον, πολὺ μᾶλλον ἢ τὸν τὰς χορδὰς ἀλλήλαις ξυνιστάντα. Εἰκότως γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ ἐν τῇ πό-

G λει ἡμῖν, ὦ Γλαύκων, δεήσει τοιούτου τινὸς ἀεὶ ἐπιστάτου, εἰ μέλλει ἡ πολιτεία σώζεσθαι; Δεήσει μέντοι ὡς οἷόν τέ γε μάλιστα. Οἱ μὲν δὴ τύποι τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς οὗτοι ἂν εἶεν. χορείας γὰρ τί ἄν τις διεξίοι τῶν τοιούτων, καὶ θήρας τε καὶ κυνηγέσια, καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας καὶ ἱππικούς; σχεδὸν γάρ τι δῆλα δὴ ὅτι τούτοις ἑπόμενα δεῖ αὐτὰ εἶναι· καὶ οὐκέτι χαλεπὰ εὑρεῖν. Ἴσως (ἦ δ' ὅς) οὐ χαλεπά. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, τί ἂν ἡμῖν διαιρετέον εἴη; ἆρ' οὐκ αὐτῶν τούτων οἵτινες ἄρξουσί τε καὶ ἄρξονται; Τί μήν; Οὐκοῦν ὅτι μὲν πρεσβυτέρους τοὺς ἄρχοντας δεῖ εἶναι, νεωτέρους δὲ τοὺς ἀρχομένους, δῆλον; Δῆλον. Καὶ ὅτι γε τοὺς ἀρίστους αὐτῶν; Καὶ τοῦτο. Οἱ δὲ γεωργῶν ἄριστοι ἆρ' οὐ γεωργικώτατοι γίγνονται; Ναί. Νῦν δ' ἐπειδὴ φυλάκων αὐτοὺς ἀρίστους δεῖ εἶναι, ἆρ' οὐ

H φυλακικωτάτους προσήκει εἶναι πόλεως; Ναί. Οὐκοῦν φρονίμους τε εἰς τοῦτο δεῖ ὑπάρχειν καὶ δυνατοὺς, καὶ ἔτι κηδεμόνας τῆς πόλεως; Ἔστι ταῦτα. Κήδοιτο δέ γ' ἄν τις μάλιστα τούτου ὃ τυγχάνοι φιλῶν.

Ἀνάγκη. Καὶ μὴν τοῦτό γ' ἂν μάλιστα φιλοῖ, ᾧ ξυμφέρειν ἡγοῖτο τὰ αὐτὰ καὶ ἑαυτῷ· καὶ ὅταν μάλιστα ἐκείνου μὲν εὖ πράττοντος, οἴηται ξυμβαίνειν καὶ ἑαυτῷ εὖ πράττειν, εἰ δὲ μή, τοὐναντίον. Οὕτως, ἔφη. Ἐκλεκτέον ἄρ' ἐκ τῶν ἄλλων φυλάκων τοιούτους ἄνδρας, οἳ ἂν σκοποῦσιν ἡμῖν μάλιστα φαίνωνται παρὰ πάντα τὸν βίον, ὃ μὲν ἂν τῇ πόλει ἡγήσωνται ξυμφέρειν, πάσῃ προθυμίᾳ ποιεῖν· ὃ δ' ἂν μή, μηδενὶ τρόπῳ πρᾶξαι ἂν ἐθέλειν. Ἐπιτήδειοι γάρ, ἔφη. Δοκεῖ δή μοι τηρητέον αὐτοὺς εἶναι ἐν ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις, εἰ φυλακικοί εἰσι τούτου τοῦ δόγματος· καὶ μήτε γοητευόμενοι μήτε βιαζόμενοι ἐκβάλλουσιν ἐπιλανθανόμενοι δόξαν τὴν τοῦ ποιεῖν δεῖν ἃ τῇ πόλει βέλτιστα. Τίνα (ἔφη) λέγεις τὴν ἐκβολήν; Ἐγώ σοι (ἔφην) ἐρῶ. φαίνεταί μοι δόξα ἐξιέναι ἐκ διανοίας, ἢ ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως· ἑκουσίως μέν, ἡ ψευδὴς τοῦ μεταμανθάνοντος· ἀκουσίως δέ, πᾶσα ἡ ἀληθής. Τὸ μὲν τῆς ἑκουσίου, ἔφη, μανθάνω· τὸ δὲ τῆς ἀκουσίου δέομαι μαθεῖν. Τί δέ; οὐ καὶ σὺ ἡγῇ (ἔφην ἐγώ) τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀκουσίως στέρεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τῶν δὲ κακῶν, ἑκουσίως; ἢ οὐ τὸ μὲν ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας, κακόν, τὸ δὲ ἀληθεύειν, ἀγαθόν; οὐ τὸ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀληθεύειν δοκεῖ σοι εἶναι; Ἀλλ' (ἦ δ' ὅς) ὀρθῶς λέγεις. καί μοι δοκοῦσιν ἄκοντες ἀληθοῦς δόξης στερίσκεσθαι. Οὐκοῦν κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες ἢ βιασθέντες τοῦτο πάσχουσιν. Οὐδὲν νῦν (ἔφη) μανθάνω. Τραγικῶς (ἦν δ' ἐγὼ) κινδυνεύω λέγειν. κλαπέντας μὲν γάρ, τοὺς μεταπεισθέντας λέγω καὶ τοὺς ἐπιλανθανομένους· ὅτι τῶν μέν, χρόνος, τῶν δέ, λόγος ἐξαιρούμενος λανθάνει. νῦν γάρ που μανθάνεις; Ναί. Τοὺς τοίνυν βιασθέντας λέγω, οὓς ἂν ὀδύνη τις ἢ ἀλγηδὼν μεταδοξάσαι ποιήσῃ. Καὶ τοῦτ', ἔφη, ἔμαθον· καὶ ὀρθῶς λέγεις. Τούς γε μὴν γοητευθέντας (ὡς ἐγῷμαι) κἂν σὺ φαίης εἶναι οἳ ἂν μεταδοξάσωσιν, ἢ ὑφ' ἡδονῆς κηληθέντες, ἢ ὑπὸ φόβου τι δείσαντες. Ἔοικε γάρ, ἦ δ' ὅς, γοητεύειν πάντα ὅσα ἀπατᾷ. Ὃ τοίνυν ἄρτι ἔλεγον, ζητητέον, τίνες ἄριστοι φύλακες τοῦ παρ' αὐτοῖς δόγματος, ποιητέον τοῦτο ὃ ἂν τῇ πόλει δοκῶσι βέλτιστον εἶναι. τηρητέον δή, εὐθὺς ἐκ παίδων προθεμένοις ἔργα ἐν οἷς ἂν τὸ τοιοῦτον μάλιστα ἐπιλανθάνοιτο καὶ ἐξαπατῷτο· καὶ τὸν μὲν μνήμονα καὶ δυσεξαπάτητον, ἐγκριτέον, τὸν δὲ μή, ἀποκριτέον. ἦ γάρ; Ναί. Καὶ πόνων γε αὖ καὶ ἀλγηδόνων ἀγῶνας αὐτοῖς θετέον ἐν οἷς ταὐτὰ ταῦτα τηρητέον. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τρίτου εἴδους τοῦ τῆς γοητείας ἅμιλλαν ποιητέον, καὶ θεατέον, ὥσπερ τοὺς πώλους ἐπὶ τοὺς ψόφους τε καὶ θορύβους ἄγοντες σκοποῦσιν εἰ φοβεροί, οὕτω νέους ὄντας εἰς δείματ' ἄττα κομιστέον, καὶ εἰς ἡδονὰς αὖ μεταβλητέον· βασανίζοντας πολὺ μᾶλλον ἢ χρυσὸν ἐν πυρί, εἰ δυσγοήτευτος καὶ εὐσχήμων ἐν πᾶσι φαίνεται, φύλαξ αὑτοῦ ὢν ἀγαθὸς καὶ μουσικῆς ἧς ἐμάνθανεν, εὔρυθμόν τε καὶ εὐάρμοστον ἑαυτὸν ἐν πᾶσι τούτοις παρέχων· οἷος δὴ ἂν ὤν, καὶ ἑαυτῷ καὶ πόλει χρησιμώτατος εἴη. καὶ τὸν ἀεὶ ἔν τε παισὶ καὶ νεανίσκοις καὶ ἐν ἀνδράσι βασανιζόμενον, καὶ ἀκήρατον ἐκβαίνοντα, καταστατέον ἄρχοντα τῆς πόλεως καὶ φύλακα, καὶ τιμὰς δοτέον καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι, τάφων τε καὶ τῶν ἄλλων μνημείων μέγιστα γέρα λαγχάνοντα· τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον ἀποκριτέον. τοιαύτη τις (ἦν δ' ἐγὼ) δοκεῖ μοι, ὦ Γλαύκων, ἡ ἐκλογὴ εἶναι καὶ κατάστασις τῶν ἀρχόντων τε καὶ φυλάκων, ὡς ἐν τύπῳ, μὴ δι' ἀκριβείας, εἰρῆσθαι. Καὶ ἐμοὶ (ἦ δ' ὅς) οὕτω πῃ φαίνεται. Ἆρ' οὖν ὡς ἀληθῶς ὀρθότατον καλεῖν τούτους μέν, φύλακας παντελεῖς τῶν τε ἔξωθεν πολεμίων, τῶν τε ἐντὸς φίλων, ὅπως οἱ μὲν μὴ βουλήσονται, οἱ δὲ μὴ δυνήσονται κακουργεῖν· τοὺς δὲ νέους (οὓς δὴ νῦν φύλακας ἐκαλοῦμεν) ἐπικούρους τε καὶ βοηθοὺς τοῖς τῶν ἀρχόντων δόγμασιν. Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Τίς ἂν οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) μηχανὴ γένοιτο τῶν ψευδῶν τῶν ἐν δέοντι γιγνομένων, ὧν δὴ νῦν ἐλέγομεν, γενναῖόν τι εἶναι ψευδομένους πεῖσαι, μάλιστα μὲν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας, εἰ δὲ μή, τὴν ἄλλην πόλιν; Ποῖόν τι; ἔφη. Μηδὲν καινὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀλλὰ Φοινικικόν τι, πρότερον μὲν ἤδη πολλαχοῦ γεγονός, ὥς φασιν οἱ ποιηταί, καὶ πεπείκασιν· ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐ γεγονός, οὐδ' οἶδα εἰ γενόμενον ἄν. πεῖσαι δέ, συχνῆς πειθοῦς. Ὡς ἔοικας (ἔφη) ὀκνοῦντι λέγειν. Δόξω δέ σοι (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ μάλα εἰκότως ὀκνεῖν, ἐπειδὰν εἴπω. Λέγ', ἔφη, καὶ μὴ φοβοῦ. Λέγω δή. καίτοι οὐκ οἶδα ὁποίᾳ τόλμῃ, ἢ ποίοις λόγοις χρώμενος ἐρῶ· καὶ ἐπιχειρήσω πρῶτον μὲν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας πείθειν καὶ τοὺς στρατιώτας, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄλλην πόλιν, ὡς ἄρ' ἃ ἡμεῖς αὐτοὺς ἐτρέφομέν τε καὶ ἐπαιδεύομεν, ὥσπερ ὀνείρατα ἐδόκουν ταῦτα πάντα πάσχειν τε καὶ γίγνεσθαι περὶ αὐτούς· ἦσαν δὲ τότε τῇ ἀληθείᾳ ὑπὸ γῆς ἐντὸς πλαττόμενοι καὶ τρεφόμενοι, καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἡ ἄλλη σκευὴ δημιουργουμένη. ἐπειδὴ δὲ παντελῶς ἐξειργασμένοι ἦσαν, καὶ ἡ γῆ αὐτοὺς μήτηρ οὖσα ἀνῆκε, καὶ νῦν δεῖ ὡς περὶ μητρὸς καὶ τροφοῦ τῆς χώρας ἐν ᾗ εἰσὶ βουλεύεσθαί τε καὶ ἀμύνειν αὐτούς, ἐάν τις ἐπ' αὐτὴν ἴῃ, καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ὡς ἀδελφῶν ὄντων καὶ γηγενῶν διανοεῖσθαι. Οὐκ ἐκτὸς (ἔφη) πάλαι ᾐσχύνου τὸ ψεῦδος λέγειν. Πάνυ (ἦν δ' ἐγὼ) εἰκότως· ἀλλ' ὅμως ἄκουε καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ μύθου. ἐστὲ μὲν γὰρ δὴ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει, ἀδελφοί (ὡς φήσομεν πρὸς αὐτοὺς μυθολογοῦντες) ἀλλ' ὁ θεὸς πλάττων, ὅσοι μὲν ὑμῶν ἱκανοὶ ἄρχειν, χρυσὸν ἐν τῇ γενέσει

A Neceſſe eſt. Atqui hoc diligit maximè cui conferre eadem ac ſibi exiſtimat, & ex cuius felicitate ſuā arbitratur felicitatem infelicitatémve pendere. Sic eſt. Eligendi igitur ex omnibus cuſtodibus hi maximè qui nobis conſiderantibus videantur per omnem vitam ſummo ſtudio ea facere, quæ è republica eſſe ducunt: quæ verò contrà, cauere. Commodiſſimi certè hi ſunt. Obſeruandi itaque ſunt, vt arbitror, in ſingulis ætatibus, vtrum præceptum hoc ſeruent, neque tāquam præſtigiis quibuſdam decepti, neque vi vlla compulſi, ſuíque ipſorum obliti eiiciant eam opinionem, qua ea ſola cenſentur agenda, quæ B ſunt optima reip. Quam eiectionem dicis? Dicam tibi: videtur mihi opinio è mente excedere, vel ſponte, vel inuitè. Spōte quidem, falſa, in eo qui dediſcit. Inuitè autem, vera quæque opinio. Quod de voluntario abſceſſu dicis, intelligo: quod autem de inuito, diſcere cupio. Nónne putas bonis homines inuitè priuari, malis autem ſponte? An non mentiri, verúmque neſcire malum eſt, verè autem iudicare bonum? Nónne opinari ea quæ ſunt, verè putare videtur tibi eſſe. Probè loqueris, mihíque videntur homines inuiti vera opinione priuari. An non vel furtim, vel deceptione, vel vi hoc patiuntur? Neque iC ſtud intelligo. Tragicè loqui videor. Surripi enim opiniones iis dico, qui ſententiā mutāt, vel ſenſim tempore obliteratam, vel clam aduerſa ratione ſubtracta. Nunc intelligis? Intelligo equidem. Vim autē illis inferri, quos dolor aut cruciatus, aliter ſentire cogūt. Iſtud intelligo equidem, ac rectè dicis. Subduci autem quaſi præſtigiis eos, vt arbitror, tu quoque diceres qui priorem deponunt opinionem, vel voluptate deliniti, vel metu perterrefacti. Videntur ſanè quæcunque decipiunt, præſtigiis nos ſeducere. Quod igitur nuper dicebam, quęrendum eſt quínam conſtāter ſeruēt eam, quæ apud ipſos eſt ſententiam, id videlicet ſemper agendum eſſe, quod reipublicæ D conducere arbitrantur. Obſeruandi ſunt igitur ſtatim à pueritia, eáque illis opera proponenda, ex quibus aliquis maximè præceptum illud obliuiſci, fallíque poſſit. Atque is qui ſe ſeruat illud memoriter, neque decipitur, eligendus: qui contrà, abiiciendus. an non? Certè. Ergo & labores & dolores illis & certamina opponenda, in hiſque hæc eadem obſeruanda. Scitè. Nónne ſecundum ſpeciem illam tertiam pręſtigiorum pugnandum eſt? & quemadmodum qui inſpicere cupiunt, nunquid num pulli pauidi ſint, necne, ad ſtrepitum illos, & tumultum ducunt, ſic iuniores in terribilia quædam impellendi, atque item oblectamenta, in hiſque multò magis quàm igni auE rum examinandi? vt ita comperiamus, ſi extet aliquis inter eos qui non facilè irretiatur, ſitque compoſitus in omnibus, ſuiipſius cuſtos optimus, & eius quam didicit muſicæ conſeruator, concinnúmque & conſonum ſe in his omnibus præbeat. Qualis vir eſſet & ſibi & patriæ vtiliſſimus. Atque is qui ſemper pueritia, adoleſcētia, matura ætate probatus eſt, & incorruptus exiſtit, cuſtos & princeps eſt ciuitatis conſtituendus. Honores huic tribuendi & viuenti & mortuo ſepulchrorum & aliorum monimentorum maxima munera ſortienti. Qui verò talis non ſit, abiiciendus eſt. Huiuſmodi igitur, ô Glauco, delectus & inſtitutio principum & cuſtodum eſſe debere miF hi videtur, vt ſummatim potius quàm accuratè ſit dictum. Idē & mihi videtur. Igitur veriſſimè vocabūtur hi quidem cuſtodes omni ex parte, tam externorum hoſtium, quàm internorum amicorum, vt iſti nolint, illi nequeant malum aliquid machinari. Iuuenes autem quos paulò antè cuſtodes nominabamus, rectè auxiliarij defenſoréſque inſtitutionum ipſorum principum appellabuntur. Sic & ipſe ſentio. Quis itaque modus erit quo ex his mendaciis quæ aliquando decent, quemadmodum & nos antea dicebamus generoſum quiddam eſſe mētiendo perſuadeamus, prius quidē principibus? ſin minus, ſaltem reliquis ciuibus? Quale iſthuc ais? Nihil boni equidem, G ſed Phœnicium quiddam: quod antè quidem apud multos factum eſt, vt poëtæ dixerunt, & perſuaſerunt, noſtris verò temporibus minimè: nec ſcio ſi futurum vnquam perſuadere certè eſt arduum. Quàm pigrè inquit, ad dicendum videris accedere. Videbor equidem tibi poſtquàm dixero, haud ab re piger. Dic age, nec timeas. Ecce iam dico, quanquam neſcio qua audacia quibúſque verbis fretus dicam: atque aggrediar primùm ipſis principibus & militibus ſuadere, deinceps autem & reliquis ciuibus, quòd ea quibus nos ipſos enutriuimus erudiuimúſque tanquam ſomnia viſi ſunt circa ſeipſos omnia habere. Erant autem tunc reuera ſub terra, intus formati & eH nutriti ipſi, & arma eorum & ſupellex omnis. Poſtquam verò omnino perfecti fuerunt, terra ipſos vt mater eduxit. Et nunc quidem tanquam matri ac nutrici, regioni huic in qua ſunt, conſulere debent, atque ſuccurrere, ſi quis eam inuaſerit, déque cæteris ciuibus, tanquam de fratribus terra genitis, cogitare. Non ab re inquit, iam antè pudebat hoc mendacium dicere. Rectè admodum inquam, ſed audi iam reliquum fabulæ. Eſtis vtique omnes in ciuitate tanquam fratres, (ſic enim dicemus apud eos fabulantes) ſed cùm deus formaret, quicunque

Notat Ariſtote[illegible] polit. 2. [illegible]

veſtrûm ad imperandum idonei nati ſunt, aurum in eorum generatione ipſis admiſcuit, propter quod honoratiſſimi ſunt. Illis autem qui ad auxiliandum, argentum. Ferrum denique atque æs agricolis & aliis opificibus. Tanquam igitur eiuſdem generis omnes, ſimiles vobis plurimum generatis. Euenit autem quandoque, vt ex aureo naſcatur argenteus, & ex argenteo ſimiliter aureus cæteráque ita viciſſim. Quapropter ipſis principibus & primò & maximè deus præcipit, vt nullius rei maiorem curam cuſtodiámq; ſuſcipiant quàm natorum, vt dignoſcãt quid ex (quatuor) his, illorum animis ſit immixtum: & ſiquis ex ipſis naſcatur ſubæreus aut ſubferragineus, nullo pacto miſereantur, ſed honorẽ illi naturæ conuenientẽ tribuentes ſeſe ad opifices vel agricolas transferant. Rurſúſque ſit ex illis naſcatur aliquis aureus vel argenteus, honorantes extollant, illum quidem ad cuſtodes, hunc ad auxiliarios: quaſi oraculum ſit, tum rempublicam perituram, cùm ipſam vel æneus cuſtos vel ferreus gubernabit. Habéſne quomodo huic fabulæ fidem adhibeant? Nullo modo, inquit, quo pacto illi: quo autẽ modo iſtorum filij ac reliqui poſteri, habeo. At hoc bene ſe haberet ad maiorem curam ſui & ciuitatis habendã. Fermè quod dicis intelligo. Et hoc quidem illuc tendet, quò oraculum perducet. Nos autem hos terra genitos armantes ducẽtibus principibus producamus. Profecti autem explorent, vbínam in ciuitate ſit optimum caſtra ponere, vnde, & eos qui intus ſunt, maximè cohibeat, ſi quis nolit legibus ipſis obtẽperare: & eos qui extrà repellant, ſi hoſtis tanquam lupus ouile inuadat. Cùm verò caſtra poſuerint & quibus oportet ſacrificauerint, tabernacula ſtruant. Sícne? an aliter? Sic certè. Num huiuſmodi qualia contra hyemes & calores ſufficiant? Quídni? habitationes enim dicere mihi videris. Sic aio, ſed militares, non opulentas. Quo differre aſſeris hoc ab illo. Conabor equidem declarare. Grauiſſimum quippe omnium, & turpiſſimum paſtoribus eſſet ſi ita canes gregis cuſtodes futuros nutrirent, vt ex intemperantia, aut ex fame, aut ex aliqua alia mala conſuetudine, canes ipſi aggredãtur pecuaria lædere, & pro canibus ſimiles lupis efficiantur. Graue, inquit. Omnino itaque nobis cauẽdum, nequid tale aduerſus ciues efficiant, qui defenſores adhibentur, cùm ipſis valentiores ſint, neque beneuolorum loco ſociorũ, agreſtibus dominis ſe ſimiles præbeant. Cauendum ſanè. Nónne maxima eſſet adhibita cautio, ſi reuera præclarè educati ſint? Atqui ſunt quidem iam antea, inquit. Hoc quidem, ò amice Glauco, aſſeuerare non decet: quòd autem nuper dicebamus, nimirum decet, quod oportet ipſos rectam, ſiqua eſt, conſequi diſciplinam, ſi modò quod maximum eſt ad manſuetudinẽ tum in ſe ipſos tum in eos quos cuſtodiunt exercẽdam conſecuturi ſunt. Et rectè quidem. Ad hanc igitur diſciplinã quiſque ſanæ mẽtis diceret, habitationem & reliquam ſupellectilem ita adhibẽdam, ne ipſos quo minus optimi viri eſſent prohiberet, neque eos ad cæteros ciues lædendos impelleret. Et verè quidem. Inſpice igitur an tali quadam ratione eos oporteat & viuere & habitare, ſi quidem futuri ſint tales. Primò quidem nemo propriũ quicquam poſſideat, niſi quatenus ſumma cogat neceſſitas. Deinde neque domum neque penu habeant, quò non omnibus pateat aditus. Quæ verò ad victum pertinent, tanta ſint apud eos, quantis indigent militares athletæ temperantes ac fortes: accipiántque ex inſtituto ab aliis ciuibus mercedis tantum cuſtodiæ gratia, vt ex annuis ſumptibus neque deſit quicquam, neque ſuperſit. Conferentes autem ſe ad comeſſationes, perinde atque in caſtris, cõmuni veſcantur conuiuio. Dicẽdúmque eſt illis, habere, neque humano auro indigere, neque ſanctum eſſe, illius poſſeſſionem admixtione mortalis auri inquinare. Nempe ex vulgi pecuniis multa impia prouenerunt: quod verò ineſt illis aurum, prorſus incorruptũ. Profectò ſolis ipſis ex omnibus qui ſunt in ciuitate, tãgere aurum aut argentum, aut ſub tecto ſuo recipere, aut circunferre, vel ex ea materia bibere, nefas. Hoc ergo pacto & ſibi & ciuitati ſalutem parerent. Siquando verò domum ſibi aut agrũ aut pecuniã priuatim poſſederint, adminiſtratores familię & agricolę pro cuſtodibus erũt, & vice eorũ qui ciuib. auxilio ſint, domini eorum infenſi efficientur: & ipſi odio habiti, odióque alios habentes, & inſidias parantes viciſſimque patiẽtes, vitam vniuerſam degent. Vbi multo magis ciues quàm externos hoſtes timebunt, accedéntque iam tunc proximè ad perniciem tam ipſi quàm reliqua ciuitas. Horũ igitur inquam omniũ cauſa, dicamus cuſtodes ipſos circa domũ & reliqua omnia ita inſtructos eſſe debere. Hæcque lata ſit lex. nónne? Sic eſto, inquit Glaucon.

Notat hunc locu Ariſtoteles li. pol. 2. cap. 2.

A συνέμιξεν αὐτοῖς, διὸ τιμιώτατοί εἰσιν· ὅσοι δ' ἐπίκουροι, ἄργυρον· σίδηρον δὲ καὶ χαλκὸν τοῖς τε γεωργοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς. ἅτε οὖν ξυγγενεῖς ὄντες πάντες, τὸ μὲν πολὺ, ὁμοίους ἂν ὑμῖν αὐτοῖς γεννῷτε· ἔστι δ' ὅτε ἐκ χρυσοῦ γεννηθείη ἂν ἀργυροῦν, καὶ ἐξ ἀργύρου χρυσοῦν ἔκγονον· καὶ τἆλλα πάντα οὕτως ἐξ ἀλλήλων. τοῖς οὖν ἄρχουσι καὶ πρῶτον καὶ μάλιστα παραγγέλλει ὁ θεὸς, ὅπως μηδενὸς οὕτω φύλακες ἀγαθοὶ ἔσονται, μηδ' οὕτω σφόδρα φυλάξουσι μηδὲν ὡς τοὺς ἐκγόνους, ὅ,τι αὐτοῖς τούτων ἐν ταῖς ψυχαῖς παραμέμικται· καὶ ἐάν τε σφέτερος ἔκγονος ὑπόχαλκος ἢ ὑποσίδηρος γένηται, μηδενὶ τρόπῳ κατελεήσουσιν,

B ἀλλὰ τὴν τῇ φύσει προσήκουσαν τιμὴν ἀποδόντες, ὤσουσιν εἰς δημιουργοὺς, ἢ εἰς γεωργούς· καὶ ἂν αὖ ἐκ τούτων τις ὑπόχρυσος ἢ ὑπάργυρος φυῇ, τιμήσαντες ἀνάξουσι, τοὺς μὲν, εἰς φυλακὴν, τοὺς δὲ, εἰς ἐπικουρίαν· ὡς χρησμοῦ ὄντος τότε τὴν πόλιν διαφθαρῆναι ὅταν αὐτὴν ὁ σίδηρος ἢ ὁ χαλκὸς φυλάξῃ. τοῦτον οὖν τὸν μῦθον ὅπως ἂν πεισθεῖεν, ἔχεις τινὰ μηχανήν; Οὐδαμῶς, ἔφη, ὅπως γ' ἂν αὐτοὶ οὗτοι· ὅπως μέντ' ἂν οἱ τούτων υἱεῖς καὶ οἱ ἔπειτα, οἵ τ' ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ ὕστερον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) εὖ ἂν ἔχοι πρὸς τὸ μᾶλλον αὐτοὺς τῆς πόλεώς τε καὶ ἀλλήλων κήδεσθαι. σχεδὸν γάρ τι μανθάνω ὃ λέγεις. καὶ τοῦτο μὲν

C δὴ ἕξει ὅπῃ ἂν αὐτὸ ἡ φήμη ἀγάγῃ· ἡμεῖς δὲ τούτους γηγενεῖς ὁπλίσαντες, προάγωμεν ἡγουμένων τῶν ἀρχόντων. ἐλθόντες δὲ θεασάσθων τῆς πόλεως ὅπου κάλλιστον στρατοπεδεύσασθαι, ὅθεν τούς τε ἔνδον μάλιστ' ἂν κατέχοιεν, εἴ τις μὴ ἐθέλοι τοῖς νόμοις πείθεσθαι, τούς τε ἔξωθεν ἀπαμύνοιεν, εἰ πολέμιος, ὥσπερ λύκος, ἐπὶ ποίμνην τις ἴοι. στρατοπεδευσάμενοι δὲ, θύσαντες οἷς χρὴ, εὐνὰς ποιησάσθων. ἢ πῶς; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν τοιαύτας οἵας χειμῶνός τε στέγειν καὶ θέρους ἱκανὰς εἶναι; Πῶς γὰρ οὐχί; οἰκήσεις γὰρ (ἔφη) δοκεῖς μοι λέγειν. Ναί (ἦν δ' ἐγὼ) στρατιωτικάς γε, ἀλλ' οὐ χρηματιστικάς. Πῶς (ἔφη) αὖ τοῦτο λέγεις διαφέρειν ἐκείνου; Ἐγώ σοι (ἦν δ' ἐγὼ) πειράσομαι εἰπεῖν· δεινότατον γάρ που πάντων καὶ αἴσχιστον ποιμέσι,

D τοιούτους γε καὶ οὕτω τρέφειν κύνας ἐπικούρους ποιμνίων, ὥστε ὑπὸ ἀκολασίας, ἢ λιμοῦ, ἢ τινος ἄλλου κακοῦ ἔθους, αὐτοὺς τοὺς κύνας ἐπιχειρῆσαι τοῖς προβάτοις κακουργεῖν, καὶ ἀντὶ κυνῶν, λύκοις ὁμοιωθῆναι. Δεινὸν, ἦ δ' ὅς. πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν φυλακτέον παντὶ τρόπῳ, μὴ τοιοῦτον ἡμῖν οἱ ἐπίκουροι ποιήσωσι πρὸς τοὺς πολίτας, ἐπειδὰν αὐτῶν κρείττους εἰσὶ, καὶ ἀντὶ ξυμμάχων εὐμενῶν, δεσπόταις ἀγρίοις ἀφομοιωθῶσι. Φυλακτέον, ἔφη. Οὐκοῦν τὴν μεγίστην τῆς εὐλαβείας παρεσκευασμένοι ἂν εἶεν, εἰ τῷ ὄντι καλῶς πεπαιδευμένοι εἰσίν; Ἀλλὰ μὴν εἰσί γ', ἔφη. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον διισχυρίζεσθαι, ὦ φίλε Γλαύκων· ὃ μέντοι ἄρτι ἐλέγομεν, ἄξιον, ὅτι δεῖ αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς τυχεῖν

E παιδείας, ἥτις ποτέ ἐστιν, εἰ μέλλουσι τὸ μέγιστον ἔχειν, πρὸς τὸ ἥμεροι εἶναι αὑτοῖς τε καὶ τοῖς φυλαττομένοις ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ὀρθῶς γε, ἦ δ' ὅς. Πρὸς τοίνυν τῇ παιδείᾳ ταύτῃ, φαίη ἄν τις νοῦν ἔχων δεῖν καὶ τὰς οἰκήσεις καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν τοιαύτην αὐτοῖς παρεσκευάσθαι, ἥτις μήτε τοὺς φύλακας ὡς ἀρίστους εἶναι παύσῃ αὐτοὺς, κακουργεῖν τε μὴ ἐπαρεῖ περὶ τοὺς ἄλλους πολίτας. Καὶ ἀληθῶς γε φήσει. Ὅρα δὴ (εἶπον ἐγὼ) εἰ τοιόνδε τινὰ τρόπον δεῖ αὐτοὺς ζῆν τε καὶ οἰκεῖν, εἰ μέλλουσι τοιοῦτοι ἔσεσθαι. πρῶτον μὲν, οὐσίαν κεκτημένον μηδεμίαν μηδένα ἰδίαν, ἂν μὴ πᾶσα ἀνάγκη· ἔπειτα οἴκησιν καὶ ταμιεῖον μηδενὶ εἶναι μηδὲν τοιοῦτον, εἰς ὃ οὐ πᾶς ὁ βουλόμενος εἴσεισι· τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅσων δέονται ἄνδρες ἀθλη-

F ταὶ πολέμου σώφρονές τε καὶ ἀνδρεῖοι, ταξαμένους παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, δέχεσθαι μισθὸν τῆς φυλακῆς τοσοῦτον, ὅσον μήτε περιεῖναι αὐτοῖς εἰς τὸν ἐνιαυτὸν, μήτε ἐνδεῖν. φοιτῶντας δὲ εἰς ξυσσίτια, ὥσπερ ἐστρατοπεδευμένους, κοινῇ ζῆν. χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον εἰπεῖν αὐτοῖς ὅτι θεῖον παρὰ θεῶν ἀεὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἔχουσι, καὶ οὐδὲν προσδέονται τοῦ ἀνθρωπείου· οὐδὲ ὅσια τὴν ἐκείνου κτῆσιν τῇ τοῦ θνητοῦ χρυσοῦ κτήσει ξυμμιγνύντας μιαίνειν· διότι πολλὰ καὶ ἀνόσια παρὰ τῶν πολλῶν νόμισμα γέγονε, τὸ παρ' ἐκείνοις δὲ ἀκήρατον· ἀλλὰ μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει μεταχειρίζεσθαι, καὶ ἅπτεσθαι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, οὐ θέμις· οὐδ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄροφον ἰέναι, οὐδὲ περιάψασθαι, οὐδὲ πίνειν ἐξ ἀργύρου ἢ

G χρυσοῦ, καὶ οὕτω μὲν σώζοιντ' ἂν καὶ σώζοιεν τὴν πόλιν· ὁπότε δ' αὐτοὶ γῆν τε ἰδίαν καὶ οἰκίας καὶ νομίσματα κτήσονται, οἰκονόμοι μὲν καὶ γεωργοὶ ἀντὶ φυλάκων ἔσονται, δεσπόται δ' ἐχθροὶ, ἀντὶ συμμάχων, τῶν ἄλλων πολιτῶν γενήσονται. μισοῦντες δὲ δὴ καὶ μισούμενοι, καὶ ἐπιβουλεύοντες καὶ ἐπιβουλευόμενοι, διάξουσι πάντα τὸν βίον, πολὺ πλείω καὶ μᾶλλον δεδιότες τοὺς ἔνδον ἢ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους, θέοντες ἤδη τότε ἐγγύτατα ὀλέθρου, αὐτοί τε καὶ ἡ ἄλλη πόλις. Τούτων οὖν πάντων ἕνεκα (ἦν δ' ἐγὼ) φῶμεν οὕτω δεῖν κατεσκευάσθαι τούς τε φύλακας, οἰκήσεώς τε πέρι καὶ τῶν ἄλλων. καὶ ταῦτα νομοθετήσομεν, ἢ μή; Πάνυ γε, ἦ δ' ὃς ὁ Γλαύκων.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Ἠ, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

PLATONIS DE REPVB. Siue, DE IVSTO, DIALOGVS QVARTVS.

SVMMA DIALOGI. *Poſt accuratam diſputationem de cuſtodis inſtitutione, ad finem tertij incepit agere de vniuerſæ Ciuitatis inſtitutione, quam hoc libro diligenter pergit explicare. Quarti igitur huius dialogi theſis eſt de vniuerſæ ciuitatis inſtitutione: quam componit ex Sapientia, Temperantia, Fortitudine & Iuſtitia: vt earum vi & efficacia, Reſpublica ſit ſapiens, temperans, fortis & iuſta. Illarum multiplicium virtutum coniunctionem & ſocietatem ex multiplicibus animi facultatibus accuratiſſime tractat, vt ex his politiæ varij modi componantur, & quidem ita vt in vnam harmoniam congruenter coaleſcant. Ex illa conſtare ait illud Iuſtum, quod eſt fundamentum Reipublicæ. Illi opponit Iniuſtitiam, cuius detrimenta commemorat quemadmodum Iuſtitiæ commoda docuerat. Porrò Iuſtitiæ nomen hic varie ſumitur, modò pro genere ipſo, modò pro ſpecie quadam in illa generis communitate. Sic Ariſtoteles in Politicis, Politiæ nomen, quod generatim dicitur de omni ciuili adminiſtratione, facit nomen ſpeciei, eius videlicet formæ, quum penes populum ſumma eſt autoritas.*

KΑΙ ὁ Ἀδείμαντος ὑπολαβών, Τί οὖν (ἔφη) ὦ Σώκρατες ἀπολογήσῃ, ἐάν τις σε φῇ μὴ πάνυ τι εὐδαίμονας ποιεῖν τούτους τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῦτα δι᾽ ἑαυτούς, ὧν ἔστι μὲν ἡ πόλις τῇ ἀληθείᾳ, οἱ δέ, μηδὲν ἀπολαύουσιν ἀγαθὸν τῆς πόλεως; οἷον οἱ ἄλλοι, ἀγρούς τε κεκτημένοι, καὶ οἰκίας οἰκοδομούμενοι καλὰς καὶ μεγάλας, καὶ ταύταις πρέπουσαν κατασκευὴν κτώμενοι, καὶ θυσίας θεοῖς ἰδίας θύοντες, καὶ ξενοδοκοῦντες, καὶ δὴ καὶ ἃ νῦν δὴ σὺ ἔλεγες, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον κεκτημένοι, καὶ πάντα ὅσα νομίζεται τοῖς μέλλουσι μακαρίοις εἶναι. ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς, φαίη ἄν, ὥσπερ ἐπίκουροι μισθωτοὶ B ἐν τῇ πόλει φαίνονται κεκτῆσθαι οὐδὲν ἄλλο ἢ φρουροῦντες. Ναί (ἦν δ᾽ ἐγώ) καὶ ταῦτά γε ἐπισίτιοι, καὶ οὐδὲ μισθὸν πρὸς τοῖς σιτίοις λαμβάνοντες, ὥσπερ οἱ ἄλλοι. ὥστε οὐδ᾽ ἂν ἀποδημῆσαι βούλωνται ἰδίᾳ, ἐξέσται αὐτοῖς, οὐδὲ ἄλλοις διδόναι, οὐδ᾽ ἀναλίσκειν ἄν ποι βούλωνται ἄλλοσε, οἷα δὴ οἱ εὐδαίμονες δοκοῦντες εἶναι ἀναλίσκουσι. ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα συχνὰ τῆς κατηγορίας ἀπολείπεις. Ἀλλ᾽, ἦ δ᾽ ὅς, ἔστω καὶ ταῦτα κατηγορημένα. Τί οὖν δὴ ἀπολογησόμεθα, φῄς; Ναί. Τὸν αὐτὸν οἶμον (ἦν δ᾽ ἐγώ) πορευόμενοι, εὑρήσομεν, ὡς ἐγᾦμαι, ἃ λεκτέα. ἐροῦμεν γὰρ ὅτι θαυμαστὸν μὲν οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ καὶ οὗτοι οὕτως εὐδαιμονέστατοί εἰσιν. οὐ μὴν C πρὸς τοῦτο βλέποντες τὴν πόλιν οἰκίζομεν, ὅπως ἕν τι ἡμῖν ἔθνος ἔσται διαφερόντως εὔδαιμον, ἀλλ᾽ ὅπως ὅτι μάλιστα ὅλη ἡ πόλις. ᾠήθημεν γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ μάλιστα ἂν εὑρεῖν δικαιοσύνην, καὶ αὖ ἐν τῇ κάκιστα οἰκουμένῃ ἀδικίαν, κατιδόντες δὲ, κρῖναι ἂν ὃ πάλαι ζητοῦμεν. νῦν μὲν οὖν, ὡς οἰόμεθα, τὴν εὐδαίμονα πλάττομεν, οὐκ ἀπολαβόντες ὀλίγους ἐν αὐτῇ τοιούτους τινὰς θέντες, ἀλλ᾽ ὅλην. αὐτίκα δὲ τὴν ἐναντίαν σκεψόμεθα. ὥσπερ οὖν ἂν εἰ ἡμᾶς ἀνδριάντας γράφοντας προσελθών τις ἔψεγε, λέγων ὅτι οὐ τοῖς καλλίστοις τοῦ ζῴου τὰ κάλλιστα φάρμακα προστίθεμεν. οἱ γὰρ ὀφθαλμοί, κάλλιστον ὄν, οὐκ ὀστρείῳ ἐναληλιμμένοι εἶεν, ἀλλὰ μέλανι· μετρίως ἂν ἐδοκοῦμεν πρὸς αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι, λέγοντες, Ὦ D θαυμάσιε, μὴ οἴου δεῖν ἡμᾶς οὕτω καλοὺς ὀφθαλμοὺς γράφειν, ὥστε μηδὲ ὀφθαλμοὺς φαίνεσθαι, μηδ᾽ αὖ τἆλλα μέρη· ἀλλ᾽ ἄθρει εἰ τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἀποδιδόντες, τὸ ὅλον καλὸν ποιοῦμεν. καὶ δὴ καὶ νῦν μὴ ἀνάγκαζε ἡμᾶς τοιαύτην εὐδαιμονίαν τοῖς φύλαξι προσάπτειν, ἣ ἐκείνους πᾶν μᾶλλον ἀπεργάσεται ἢ φύλακας. ἐπιστάμεθα γὰρ καὶ τοὺς γεωργοὺς ξυστίδας ἀμφιέσαντες, καὶ χρυσὸν περιθέντες, πρὸς ἡδονὴν ἐργάζεσθαι κελεύειν τὴν γῆν· καὶ τοὺς κεραμέας κατακλίναντες ἐπὶ δεξιὰ πρὸς τὸ πῦρ, διαπίνοντάς τε καὶ εὐωχουμένους, τὸν τροχὸν παραθεμένους, ὅσον ἂν ἐπιθυμῶσι κεραμεύειν· καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τοιούτῳ τρόπῳ μακαρίους ποιεῖν, ἵνα δὴ ὅλη ἡ πόλις εὐδαιμονῇ. ἀλλ᾽ ἡμᾶς μὴ οὕτω νουθέτει· ὡς, ἄν σοι πειθώμεθα, οὔτε ὁ γεωργὸς γεωργὸς ἔσται, οὔτε ὁ κεραμεὺς κεραμεύς, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς οὐδὲν ἔχων σχῆμα, ἐξ ὧν πόλις γίγνεται. E ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἐλάττων λόγος. νευρορράφοι γὰρ φαῦλοι γενόμενοι, καὶ διαφθαρέντες, καὶ προσποιησάμενοι εἶναι, μὴ ὄντες, πόλει οὐδὲν δεινόν· φύλακες δὲ νόμων τε καὶ πόλεως, μὴ ὄντες, ἀλλὰ δοκοῦντες, ὁρᾷς δὴ ὅτι πᾶσαν ἄρδην πόλιν ἀπολλύουσιν, καὶ αὖ τοῦ εὖ οἰκεῖν καὶ εὐδαιμονεῖν μόνοι τὸν καιρὸν ἔχουσιν. εἰ μὲν οὖν ἡμεῖς μὲν φύλακας ὡς ἀληθῶς ποιοῦμεν, ἥκιστα κακούργους τῆς πόλεως, ὁ δ᾽ ἐκεῖνο λέγων, γεωργούς τινας, καὶ ὥσπερ ἐν πανηγύρει, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν πόλει, ἑστιάτορας εὐδαίμονας, ἄλλο ἄν τι ἢ πόλιν λέγοι. σκεπτέον οὖν πότερον πρὸς τοῦτο βλέποντες τοὺς φύλακας καθιστῶμεν, ὅπως ὅτι πλείστη αὐτοῖς εὐδαιμονία ἐγγενήσεται· ἢ τοῦτο μὲν εἰς τὴν πόλιν ὅλην βλέποντας θεατέον, εἰ ἐκείνῃ ἐγγίγνεται, τοὺς δ᾽ ἐπικούρους τούτους καὶ τοὺς φύλακας ἐκεῖνο ἀναγκαστέον ποιεῖν, καὶ πειστέον, ὅπως ὅτι ἄριστοι δημιουργοὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔργου ἔσονται, καὶ τοὺς ἄλλους F ἅπαντας ὡσαύτως. καὶ οὕτω ξυμπάσης τῆς πόλεως αὐξανομένης καὶ καλῶς οἰκιζομένης, ἐατέον ὅπως ἑκάστοις τοῖς ἔθνεσιν ἡ φύσις ἀποδίδωσι τοῦ μεταλαμβάνειν εὐδαιμονίας. Ἀλλ᾽, ἦ δ᾽ ὅς, καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν. Ἆρ᾽ οὖν, ἦν δ᾽ ἐγώ, καὶ τὸ τούτου ἀδελφὸν δόξω σοι μετρίως λέγειν; Τί μάλιστα; Τοὺς ἄλλους αὖ δημιουργοὺς σκόπει εἰ τάδε διαφθείρει, ὥστε καὶ κακοὺς γίγνεσθαι. Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα; Πλοῦτος, ἦν δ᾽ ἐγώ, καὶ πενία. Πῶς δή; Ὧδε. πλουτήσας χυτρεὺς δοκεῖ σοι ἔτι θελήσειν ἐπιμελεῖσθαι τῆς τέχνης; Οὐδαμῶς, ἔφη. Ἀργὸς δὲ καὶ ἀμελὴς

HIc Adimantus reſpondens. Quid, ô Socrates, afferes, inquit, ſiquis te dicat non multum hos viros beatos efficere, cùm tamen ipſi ſint quorum reuera eſt ciuitas, nihil autem ex bonis ciuitatis accipiant, quemadmodum alij, qui & agros & magnificas domos ſupellectilémque huiuſmodi domibus conuenientem poſſident, ſacráque diis priuata faciunt, hoſpites excipiunt, quæ tu nūc dicebas, aurum & argentum adepti, & quæcunque ad felicitatē conferre putantur: iſti verò tanquam auxiliarij quidam mercede conducti in vrbe ſedent, nihil agentes aliud quàm cuſtodiam? Certè, inquam ego, vt qui victum præterea ſolum recipiant, neque mercedem vltra victum, vt alij. Quocirca neque ſi proficiſci priuatim aliò velint, licebit ipſis, neque quicquam * ſcortis largiri, aut ad quæuis alia pecunias erogare, corū more qui beati putantur. *Græcus codex Aliis. Quæ tu & alia multa huiuſmodi reprehenſione digna prætermittis. Atqui, inquit Adimantus ſint & iſta in accuſatione comprehenſa. Quid igitur? reſpondendum eſſe ais? Sanè. Eandem, inquam, viam illam ingredientes, inueniemus, vt arbitror, quæ ſint dicenda. Dicemus porrò nihil mirum fore, ſi ita iſti feliciſſimi ſint. Non tamen ad hoc reſpicientes conſtituimus ciuitatem, vt vna aliqua nobis gens ſit maiorem in modum felix, ſed vt quàm maximè ciuitas vniuerſa. Speramus enim in huiuſmodi ciuitate iuſtitiam maximè inuenire, contrà verò in ea quæ peſſimè inſtituta eſſet, iniuſtitiam. Quibus inſpectis, facilè nos quod iamdiu quærimus, iudicaturos exiſtimauimus. Nunc ſanè, vt opinamur, beatam fingimus, non vt pauci quidem in ea beati ſint, ſed vt ciuitas tota. Deinceps autem contrariam contemplabimur: quemadmodum enim ſiquis nos figuram hominis depingētes vituperet, quòd pulcherrimis animalis partibus non pulcherrimos etiam colores apponamus. oculi enim pulcherrimum membrum non purpura, ſed nigro colore eſſent depicti: decenter vtique reſpondere videamur, ô mirifice, non oportet adeò nos pulchros oculos pingere, vt ne oculi quidem eſſe videantur, ac neque cætera membra: ſed conſidera, ſi ſingulis decorem ſuum attribuentes, totum pulchrum reddamus. Sic neque nunc nos cogas, ea cuſtodes felicitate afficere, quæ illos quiduis potius quàm cuſtodes efficiat. Poſſemus enim & agricolas hortari, vt pretioſiſſimo corporis cultu auróque ornati, animi tantum gratia colerent terram: & figulos vt à dextra diſcumbentes, atque ad focum bibentes & conuiuium celebrantes, miſſa rota quantum animo lubeat, figulinā exercerent: & alios omnes hoc modo beatos efficere, quo vniuerſa ciuitas felix eſſet. Sed ne nos ita moneas. Porrò ſi tibi parebimus, neque agricola, agricola erit, neque figulus, figulus, neque vllus alius formam habebit eorum ex quibus fit ciuitas. Sed aliorum quidem ratio leuior. Sutores enim facti deteriores deprauatíque, & ſimulantes id eſſe quod non ſunt, ciuitati nihil inferunt graue. Cuſtodes autem legum & ciuitatis ſi non ſint, ſed appareant, vidéſne vt omnem ciuitatem ſimul perdant, quum eam bene conſtituendi, beatámve reddendi ſoli opportunitatem habeant. Quamobrem ſi veros ciuitatis cuſtodes quærimus, minimè eos eligere debemus qui noceant ciuitati. Qui verò illud dicit, & agricolas non tanquā in ciuitate, ſed tanquā in feſta quadā celebritate diſcumbentes felices facit, aliquid certè aliud q̃ ciuitatē dicit. Videndum igitur vtrum ad hoc reſpicientes cuſtodes conſtituamus, vt quàm maximè felicitate abundent: an potius totius ciuitatis rationem habeamus, vt tota ſit felix: auxiliarios autem iſtos atque cuſtodes cogere & perſuadere deceat illa facere, ex quibus optimus ſit ſui quiſq. operis artifex, cęteróſq. omnes ſimiliter. Atq. ita vniuerſa aucta ciuitate, rectéq. inſtituta, ſinēdū vt ſinguli quatenus cuiuſq. natura capax eſt, beatitudinis ſint participes. Probè inquit ille, mihi loqui videris. An & quod huic eſt proximū, inquā ego, videbor tibi rectè dicere? Quid maximè? Cōtēplare nū iſta cæteros quoq. artifices ita corrūpant, vt praui ſint. Quænā iſta? Diuitiæ videlicet & paupertas. Qua ratione? Ita figulus diues factus videtúrne tibi etiā tum curam ſuæ artis habere? Minimè. Pigrior certè negligentiórq. reddetur. Valde. Quare & deterior

fit figulus. Et iſtud. Rurſus autem ſi propter inopiam inſtrumentis & reliquis quibus indiget ars, careat, & opera ipſa deteriora faciet, & filios ac cæteros quoſcunque docebit, deteriores artifices reddet. Quidni? Ex vtriſque igitur tam opulentia quàm paupertate, & deteriora artium opera, & deteriores artifices ipſi fiunt. Sic apparet. Alia ergo quædam inuenimus noſtris cuſtodibus obſeruanda, ne ipſis inſciis in ciuitatem irrepant. Quænam iſta? Opulentiam, inquam, & inopiam. Illa ſiquidem delicias, deſidiam, rerum nouarum ſtudium parit. Hæc autem cum rerum innouatione illiberalitatem, & maleficia gignit. Sic eſt prorſus. Veruntamen, ô Socrates, animaduerte quæſo, quo pacto noſtra hęc ciuitas cùm pecuniis careat, bellum gerere poterit, præſertim ſiquando aduerſus amplam opulentámque ciuitatem arma capere cogetur. Conſtat, inquam, quòd aduerſus vnam difficile, ſed aduerſus duas tales, certè facilius. Quomodo iſtud ais? Principiò ſi committenda pugna eſt, nónne hi bellicis rebus exercitati, aduerſus diuites pugnabunt? Fateor equidem iſtud. Quid verò Adimante? Vnus pugil optimè ad hoc inſtructus, nónne contra duos non pugiles, diuites inſuper ac pingues videtur tibi facilè pugnaturus? Haud fortaſſe ſimul. An fortè neque etiam ſi licuerit ſubterfugiendo eius qui primus inuadit ictus euitare, deinde ſubita conuerſione eum cædere? Quin ſi ſæpius in ſole & æſtu id egerit, plures huiuſmodi homines vir talis ſubiget. Nempe nihil mirum. An non putas diuites pugilum artis plus vſu & notitia conſequutos eſſe quàm bellicæ? Equidem. Facilè itaque athletæ noſtri vt conſentaneum eſt, cum duplis triplíſque ipſorum certabūt. Id quoque admittam. Nam probè loqui videris. Quid ſi miſſa in ciuitatem aliam legatione, vera dixerint: quòd nos quidem auro & argento non vtimur, neque nobis fas eſt itidem vt vobis. Quare vos qui nobiſcum belli ſocietatem contraxiſtis, quæ alij poſſident, habetote: cenſes aliquos his auditis, contra canes duros & graciles pugnare malle potius, quàm vnà cum canibus huiuſmodi contra pingues oues ac molles? Haudquaquam mihi videtur. Verùm ſi in ciuitate vna cæterorum pecuniæ cumulentur, caue ne minus pecunioſæ periculum inferat. Beatus es, quandoquidem putas decēs eſſe aliam quandam appellare ciuitatem, quàm talem, qualem ipſi conſtituimus. Quid prohibet? Ampliorem appellationem exigunt aliæ. Nã quæque illarum, ciuitates multæ ſunt, non ciuitas, vt dici ab iis qui iocantur ſolet. Duæ nanque ſaltē futuræ ſunt, eæq. inter ſe diſſidētes. Vna quidem pauperū, diuitum altera. Rurſúſque in vtraque iſtarũ per multę: quibus, ſi vt vni intendas, penitus aberrabis: ſin vt multis, tribuens ea quæ aliorum ſunt, aliis, tam pecunias quàm potentias, aut & ipſos præterea, ſociis auxiliatoribúſque ſemper multis vteris, hoſtibus autem paucis. Et quatenus ciuitas ita vt nuper ordinata eſt, temperans exiſtet, maxima erit. neque id quidem opinione, ſed reuera maxima, etiam ſi mille duntaxat propugnatoribus conſtet. Ita enim magnam ciuitatem vnam haud facilè vel inter Græcos, vel inter Barbaros reperies, quæ tamen huiuſcemodi ciuitate multo maiores videantur, multas inuenies. An aliter ſentis? Non aliter per Iouem. An nō his igitur pulcherrimus erit noſtris principib. augendæ ciuitatis terminus, cui cùm tanta fuerit, tantã regionem tribuere decet, reliquam autem dimittere? Quiſnam terminus? Arbitror equidem, quouſque adaucta ciuitas vna permaneat, eò vſque augendam eſſe, non vltrà. Præclarè. Hoc præterea præceptum cuſtodibus ſeruandum mandabimus, vt omni ratione prouideant, vt nec parua ciuitas, nec magna videatur eſſe, ſed vna atque ſufficiens. Atqui leue quid forſan illis præcipiemus. Et iſtud leuius præterea, cuius in ſuperioribus mentionem fecimus, cùm diceremus oportere ſiue quis cuſtos ignauus naſcatur, ad alios mittere: ſiue ex aliis probus, ad cuſtodes ipſos. In quo planè oſtendere volebamus, quod & aliorum ciuium vnumquenque ad vnum id opus duntaxat ad quod natura eſt aptus, ducere decet, vt ſuæ quiſque naturæ ſtudiū ſequens, non multi, ſed vnus exiſtat, atque ita ciuitas tota vna fiat, non multæ. Eſt hoc inquit etiam illo minus. Haudquaquam, ô bone vir Adimante, hæc multa ac magna, vt exiſtimaret aliquis, illis præcipimus, ſed leuia omnia exiguáque, ſi vnum, vt dici ſolet, magnum ſeruent, imò verò pro magno, ſufficiens. Quid iſtud? Educationem, inquam, & eruditionem. Nam ſi bene educati, viri moderati euaſerint, facilè omnia iſta diſcernent, tum alia quotcunque nos in præſentia prætermittimus, tum mulierum virorúmque coniunctiones, & procreationes filiorum, quòd videlicet oporteat amicorum omnia hæc ſecundū prouerbiū quàm maximè eſſe cõmunia. Rectiſſimè, pfectò ita fieret. Etenim reſpublica ſi ſemel cœperit, bene progreditur, tãquam circulus ſemper augeſcens. Quippe educatio eruditióque bona ſeruata, ingenia quoque bona efficit. Rurſúſque bona ingenia educationem huiuſmodi conſecuta, meliora etiam quàm prius euadunt, tum ad alia, tum ad filios generandos, queadmodum

A γενήσεται μᾶλλον αὐτὸς αὑτοῦ; Πολύ γε. Οὐκοῦν κακίων χυτρεὺς γίγνεται; Καὶ τοῦτο, ἔφη, πολύ. Καὶ μὴν καὶ ὄργανά γε μὴ ἔχων παρέχεσθαι ὑπὸ πενίας, ἤ τι ἄλλο τῶν εἰς τὴν τέχνην, τά τε ἔργα πονηρότερα ἐργάσεται, καὶ τοὺς υἱεῖς ἢ ἄλλους οὓς ἂν διδάξῃ, χείρους δημιουργοὺς διδάξεται. Πῶς δ' οὔ; Ὑπ' ἀμφοτέρων δή, πενίας τε καὶ πλούτου, χείρω μὲν τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα, χείρους δὲ αὐτοί. Φαίνεται. Ἕτερα δή, ὡς ἔοικε, τοῖς φύλαξιν εὑρήκαμεν, ἃ παντὶ τρόπῳ φυλακτέον ὅπως μήποτε αὐτοὺς λήσῃ εἰς τὴν πόλιν παραδύντα. Τὰ ποῖα ταῦτα; Πλοῦτός τε (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ πενία. ὡς τοῦ μὲν, τρυφήν τε καὶ ἀργίαν καὶ νεωτερισμὸν ἐμποιοῦντος· τοῦ δὲ, ἀνελευθερίαν καὶ κακοεργίαν, πρὸς τῷ νεωτερισμῷ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. B Τόδε μέντοι ὦ Σώκρατες σκόπει, πῶς ἡμῖν ἡ πόλις οἵα τ' ἔσται πολεμεῖν, ἐπειδὰν χρήματα μὴ κεκτημένη ᾖ· ἄλλως τε κἂν πρὸς μεγάλην τε καὶ πλουσίαν ἀναγκασθῇ πολεμεῖν. Δῆλον, ἦν δ' ἐγὼ, ὅτι πρὸς μὲν μίαν, χαλεπώτερον, πρὸς δὲ δύο τοιαύτας, ῥᾷον. Πῶς εἶπες; ἦ δ' ὅς. Πρῶτον μέν που (εἶπον) ἐὰν δέῃ μάχεσθαι, ἆρ' οὐ πλουσίοις ἀνδράσι μαχοῦνται αὐτοὶ ὄντες πολέμου ἀθληταί; Ναὶ τοῦτό γε, ἔφη. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Ἀδείμαντε; εἷς πύκτης, ὡς οἷόν τε κάλλιστα ἐπὶ τοῦτο παρεσκευασμένος, δυοῖν μὴ πύκταιν, πλουσίοιν δὲ καὶ πιόνοιν, οὐκ ἂν δοκεῖ σοι ῥᾳδίως μάχεσθαι; Οὐκ ἂν ἴσως (ἔφη) ἅμα γε. Οὐδ' εἰ ἐξείη (ἦν δ' ἐγὼ) ὑποφεύγοντι, τὸν πρότερον αἰεὶ προσφερόμενον, ἀ- C ναστρέφοντα κρούειν, καὶ τοῦτο ποιοῖ πολλάκις ἐν ἡλίῳ τε καὶ πνίγει, ἆρά γε οὐ καὶ πλείους χειρώσαιτ' ἂν τοιούτους ὁ τοιοῦτος; Ἀμέλει (ἔφη) οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστόν. Ἀλλ' οὐκ οἴει πυκτικῆς πλέον μετέχειν τοὺς πλουσίους ἐπιστήμῃ τε καὶ ἐμπειρίᾳ, ἢ πολεμικῆς; Ἔγωγ', ἔφη. Ῥᾳδίως ἄρα ἡμῖν οἱ ἀθληταὶ, ἐκ τῶν εἰκότων, διπλασίοις τε καὶ τριπλασίοις αὐτῶν μαχοῦνται. Συγχωρήσομαί σοι, ἔφη. δοκεῖς γάρ μοι ὀρθῶς λέγειν. Τί δ' ἂν πρεσβείαν πέμψαντες εἰς τὴν ἑτέραν πόλιν, τἀληθῆ εἴπωσιν; ὅτι ἡμεῖς μὲν οὐδὲν χρυσίῳ οὐδ' ἀργυρίῳ χρώμεθα, οὐδ' ἡμῖν θέμις, ὑμῖν δέ. συμπολεμήσαντες οὖν μεθ' ἡμῶν, ἔχετε τὰ τῶν ἑτέρων· οἴει τινὰς ἀκούσαντας ταῦτα αἱρήσεσθαι κυσὶ πολεμεῖν στερεοῖς τε καὶ ἰσχνοῖς D μᾶλλον, ἢ μετὰ κυνῶν προβάτοις πίοσί τε καὶ ἁπαλοῖς; Οὔ μοι δοκεῖ. ἀλλ' ἐὰν εἰς μίαν (ἔφη) πόλιν συναθροισθῇ τὰ τῶν ἄλλων χρήματα, ὅρα μὴ κίνδυνον φέρῃ τῇ μὴ πλουτούσῃ. Εὐδαίμων εἶ (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι οἴει ἄξιον εἶναι ἄλλην τινὰ προσειπεῖν πόλιν, ἢ τὴν τοιαύτην οἵαν ἡμεῖς κατεσκευάζομεν. Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη. Μειζόνως (ἦν δ' ἐγὼ) χρὴ προσαγορεύειν τὰς ἄλλας. ἑκάστη γὰρ αὐτῶν, πόλεις εἰσὶ πάμπολλαι, ἀλλ' οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. δύο μὲν γὰρ κἂν ὁτιοῦν ᾖ, πολεμία ἀλλήλαιν, ἡ μὲν, πενήτων, ἡ δὲ, πλουσίων. τούτων δ' ἐν ἑκατέρᾳ πάνυ πολλαί· αἷς ἐὰν μὲν ὡς μιᾷ προσφέρῃ, παντὸς ἂν ἁμάρτοις· ἐὰν δὲ ὡς πολλαῖς, διδοὺς τὰ τῶν ἑτέρων ταῖς ἑτέραις χρήματά τε καὶ δυνάμεις, ἢ καὶ αὐτοὺς, E ξυμμάχοις μὲν αἰεὶ πολλοῖς χρήσῃ, πολεμίοις δ' ὀλίγοις. καὶ ὡς ἂν ἡ πόλις σοὶ οἰκῇ σωφρόνως, ὡς ἄρτι ἐτάχθη, μεγίστη ἔσται· οὐ τῷ εὐδοκιμεῖν λέγω, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς μεγίστη, καὶ ἐὰν μόνον ᾖ χιλίων τῶν προπολεμούντων. οὕτω γὰρ μεγάλην πόλιν μίαν οὐ ῥᾳδίως οὔτ' ἐν Ἕλλησιν οὔτε ἐν βαρβάροις εὑρήσεις, δοκούσας δὲ πολλὰς καὶ πολλαπλασίας τῆς τηλικαύτης. ἢ ἄλλως οἴει; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) οὗτος ἂν εἴη κάλλιστος ὅρος τοῖς ἡμετέροις ἄρχουσιν, ὅσην δεῖ τὸ μέγεθος τὴν πόλιν ποιεῖσθαι, καὶ ἡλίκῃ οὔσῃ ὅσην χώραν ἀφορισαμένους, τὴν ἄλλην χαίρειν. F Τίς, ἔφη, ὅρος; Οἶμαι μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) τόνδε· μέχρις οὗ ἂν ἐθέλοι αὐξανομένη εἶναι μία, μέχρι τούτου αὔξειν, πέρα δὲ μή. Καὶ καλῶς γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τοῦτο αὖ ἄλλο πρόσταγμα τοῖς φύλαξι προστάξομεν, φυλάττειν παντὶ τρόπῳ ὅπως μήτε σμικρὰ ἡ πόλις ἔσται μήτε μεγάλη δοκοῦσα, ἀλλά τις ἱκανὴ καὶ μία. Καὶ φαῦλόν γ', ἔφη, ἴσως αὐτοῖς προστάξομεν. Καὶ τούτου γε, ἦν δ' ἐγὼ, ἔτι φαυλότερον τόδε οὗ καὶ ἐν τῷ πρόσθεν ἐπεμνήσθημεν· λέγοντες ὡς δέοι, ἐάν τε τῶν φυλάκων τις φαῦλος ἔκγονος γένηται, εἰς τοὺς ἄλλους αὐτὸν ἀποπέμπεσθαι· ἐάν τ' ἐκ τῶν ἄλλων σπουδαῖος, εἰς τοὺς φύλακας. τοῦτο δ' ἐβούλετο δηλοῦν, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας, πρὸς ὅ τις πέφυκε, πρὸς τοῦτο ἕνα πρὸς ἓν ἕκαστον ἔργον δεῖ κομίζειν· ὅπως ἂν ἓν τὸ αὑτοῦ ἐπιτηδεύων ἕκαστος, μὴ πολλοί, G ἀλλ' εἷς γίγνηται· καὶ οὕτω δὴ ξύμπασα ἡ πόλις μία φύηται, ἀλλὰ μὴ πολλαί. Ἔστι γὰρ (ἔφη) τοῦτο ἐκείνου σμικρότερον. Οὔτοι (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ 'γαθὲ Ἀδείμαντε, ὡς δόξειεν ἄν τις, ταῦτα πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτοῖς προστάττομεν, ἀλλὰ πάντα φαῦλα, ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσι, μᾶλλον δὲ ἀντὶ μεγάλου ἱκανόν. Τί τοῦτο; ἔφη. Τὴν παιδείαν, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ τροφήν. ἐὰν γὰρ εὖ παιδευόμενοι, μέτριοι ἄνδρες γίγνωνται, πάντα ταῦτα ῥᾳδίως διόψονται, καὶ ἄλλα γε ὅσα νῦν ἡμεῖς παραλείπομεν, τήν τε τῶν γυναικῶν κτῆσιν, καὶ γάμων, καὶ παιδοποιίας· ὅτι δεῖ ταῦτα, κατὰ τὴν παροιμίαν, πάντα ὅτι μάλιστα H κοινὰ τὰ τῶν φίλων ποιεῖσθαι. Ὀρθότατα γὰρ (ἔφη) γίγνοιτ' ἄν. Καὶ μὴν, εἶπον, πολιτεία ἐάνπερ ἅπαξ ὁρμήσῃ εὖ, ἔρχεται, ὥσπερ κύκλος αὐξανομένη. τροφὴ γὰρ καὶ παίδευσις χρηστὴ σωζομένη, φύσεις ἀγαθὰς ἐμποιεῖ· καὶ αὖ φύσεις χρησταὶ, τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβανόμεναι, ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται, εἴς τε τἆλλα καὶ εἰς τὸ γεννᾶν, ὥσπερ

καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις. Εἰκός γ', ἔφη. Ὡς τοίνυν διὰ βραχέων εἰπεῖν, A τούτου ἀνθεκτέον τοῖς ἐπιμεληταῖς τῆς πόλεως, ὅπως ἂν αὐτοὺς μὴ λάθῃ διαφθαρέν, ἀλλὰ παρὰ πάντα αὐτὸ φυλάττωσι, τὸ μὴ νεωτερίζειν περὶ γυμναστικήν τε καὶ μουσικὴν παρὰ τὴν τάξιν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα φυλάττειν· φοβουμένους ὅταν τις λέγῃ ὡς τὴν ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπιφρονέουσιν ἄνθρωποι, Ἥτις ἀειδόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται, μὴ πολλάκις τὸν ποιητὴν τις οἴηται λέγειν οὐκ ᾄσματα νέα, ἀλλὰ τρόπον ᾠδῆς νέον, καὶ τοῦτο ἐπαινῇ. δεῖ δ' οὔτ' ἐπαινεῖν τὸ τοιοῦτον, οὔτε ὑπολαμβάνειν. εἶδος γὰρ καινὸν μουσικῆς μεταβάλλειν, εὐλαβητέον, ὡς ἐν ὅλῳ κινδυνεύοντα. οὐδαμοῦ γὰρ κινοῦνται μουσικῆς τρόποι ἄνευ πολι- B τικῶν νόμων τῶν μεγίστων, ὥς φησί τε Δάμων, καὶ ἐγὼ πείθομαι. Καὶ ἐμὲ τοίνυν (ἔφη ὁ Ἀδείμαντος) θὲς τῶν πεπεισμένων. Τὸ δὴ φυλακτήριον (ἦν δ' ἐγὼ) ὡς ἔοικεν, ἐνταῦθά που οἰκοδομητέον τοῖς φύλαξιν ἐν μουσικῇ. Ἡ γοῦν παρανομία αὕτη ῥᾳδίως (ἔφη) λανθάνει παραδυομένη. Ναί, ἔφην, ὡς ἐν παιδιᾶς γε μέρει, καὶ ὡς κακὸν οὐδὲν ἐργαζομένη. Οὐδὲ γὰρ ἐργάζεται, ἔφη, ἄλλο γε, ἢ κατὰ σμικρὸν εἰσοικισαμένη, ἠρέμα ὑπορρεῖ πρὸς τὰ ἤθη τε καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα. ἐκ δὲ τούτων, εἰς τὰ πρὸς ἀλλήλοις ξυμβόλαια μείζων ἐκβαίνει. ἐκ δὲ δὴ τῶν ξυμβολαίων ἔρχεται ἐπὶ τοὺς νόμους καὶ πολιτείας, σὺν πολλῇ, ὦ Σώκρατες, ἀσελγείᾳ· ἕως ἂν C τελευτῶσα πάντα ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἀνατρέψῃ. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· οὕτω τοῦτ' ἔχει. Δοκεῖ μοι, (ἔφη.) Οὐκοῦν, ὃ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, τοῖς ἡμετέροις παισὶν ἐννομωτέρου εὐθὺς παιδείας μεθεκτέον· ὡς, παρανόμου γιγνομένης αὐτῆς, καὶ παίδων τοιούτων, ἐννόμους τε καὶ σπουδαίους ἐξ αὐτῶν ἄνδρας αὐξάνεσθαι ἀδύνατον ὄν. Πῶς δ' οὐχί; ἔφη. Ὅταν δὴ ἄρα καλῶς ἀρξάμενοι παῖδες παίζειν, εὐνομίαν διὰ τῆς μουσικῆς εἰσδέξωνται, πάλιν τοὐναντίον ἢ ᾽κείνοις εἰς πάντα ξυνέπεταί τε καὶ αὔξει, ἐπανορθοῦσα εἴ τι καὶ πρότερον τῆς πόλεως ἔκειτο. Ἀληθῆ μέντοι, ἔφη. Καὶ τὰ σμικρὰ ἄρα (εἶπον) δοκοῦντα εἶναι νόμιμα, ἐξευρίσκουσιν οὗτοι, ἃ οἱ πρότερον ἀπώλλυσαν πάντα. Ποῖα; Τὰ τοιάδε· σιγάς τε τῶν D νεωτέρων παρὰ πρεσβυτέροις, ὡς πρέπει, καὶ κατακλίσεις, καὶ ὑπαναστάσεις, καὶ γονέων θεραπείας, καὶ κουράς γε καὶ ἀμπεχόνας, καὶ ὑποδέσεις, καὶ ὅλον τὸν τοῦ σώματος σχηματισμόν, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε. Νομοθετεῖν δ' αὐτὰ οἶμαι εὔηθες. οὔτε γάρ που γίγνεται, οὔτ' ἂν μείνειε, λόγῳ τε καὶ γράμμασι νομοθετηθέντα. Πῶς γάρ; Κινδυνεύει γοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Ἀδείμαντε, ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι. ἢ οὐκ ἀεὶ τὸ ὅμοιον ὂν ὅμοιον παρακαλεῖ; Τί μήν; Καὶ τελευτῶν δή, οἶμαι, φαῖμεν ἂν εἰς ἕν τι τέλεον καὶ νεανικὸν ἀποβαίνειν αὐτό, ἢ ἀγαθόν, ἢ καὶ τοὐναντίον. Τί γάρ; Οὐκ, ἦ δ' ὅς. Ἐγὼ μὲν τοίνυν (εἶπον) διὰ ταῦτα οὐκ ἂν ἔτι τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρήσαι- E μι νομοθετεῖν. Εἰκότως γ', ἔφη. Τί δέ; ὦ πρὸς θεῶν, ἔφην, τάδε τὰ ἀγοραῖα ξυμβολαίων τε πέρι κατ' ἀγορὰν ἕκαστοι ἃ πρὸς ἀλλήλους συμβάλλουσιν· εἰ δὲ βούλει, καὶ χειροτεχνικῶν πέρι ξυμβολαίων, καὶ λοιδοριῶν, καὶ αἰκίας, καὶ δικῶν λήξεις, καὶ δικαστῶν καταστάσεις, καὶ εἴ που τελῶν τινὲς ἢ πράξεις ἢ θέσεις ἀναγκαῖοί εἰσιν, ἢ κατ' ἀγοράς, ἢ λιμένας, ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀγορανομικὰ ἄττα, ἢ ἀστυνομικά, ἢ ἐλλιμενικά, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τούτων τολμήσομέν τι νομοθετεῖν; Ἀλλ' οὐκ ἄξιον ἔφη, ἀνδράσι καλοῖς κἀγαθοῖς ἐπιτάττειν. τὰ πολλὰ γὰρ αὐτῶν ὅσα δεῖ νομοθετήσασθαι, ῥᾳδίως που εὑρήσουσι. Ναί, ὦ φίλε, εἶπον, ἐάν γε θεὸς αὐτοῖς διδῷ σωτηρίαν τῶν νόμων ὧν ἔμπροσθεν διήλθομεν. Εἰ δὲ μή γε F (ἦ δ' ὅς) πολλὰ τοιαῦτα τιθέμενοι ἀεὶ καὶ ἐπανορθούμενοι, τὸν βίον διατελέσουσιν, οἰόμενοι ἐπιλήψεσθαι τοῦ βελτίστου. Λέγεις (ἔφην ἐγὼ) βιώσεσθαι τοὺς τοιούτους, ὥσπερ τοὺς κάμνοντάς τε, καὶ οὐκ ἐθέλοντας, ὑπὸ ἀκολασίας, ἐκβῆναι πονηρᾶς διαίτης. Πάνυ μὲν οὖν. Καὶ μὴν οὗτοί γε χαριέντως διατελοῦσιν. ἰατρευόμενοι γάρ, οὐδὲν περαίνουσι, πλήν γε ποικιλώτερα καὶ μείζω ποιοῦσι τὰ νοσήματα, καὶ ἀεὶ ἐλπίζοντες, ἐάν τις φάρμακον συμβουλεύσῃ, ὑπὸ τούτου ἔσεσθαι ὑγιεῖς. Πάνυ γὰρ (ἔφη) τῶν οὕτω καμνόντων τὰ τοιάδε πάθη. Τί δέ; (ἦν δ' ἐγὼ) τόδε αὐτῶν οὐ χαρίεν, τὸ πάντων ἔχθιστον ἡγεῖσθαι τὸν τἀληθῆ λέγοντα; ὅτι πρὶν ἂν μεθύων, καὶ ἐμπιπλάμενος, καὶ ἀφροδισιάζων, καὶ ἀργῶν G παύσηται, οὔτε φάρμακα, οὔτε καύσεις, οὔτε τομαί, οὐδ' αὖ ἐπῳδαὶ αὐτόν, οὐδὲ περίαπτα, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ὀνήσει; Οὐ πάνυ χαρίεν, ἔφη. τὸ γὰρ τῷ εὖ λέγοντι χαλεπαίνειν, οὐκ ἔχει χάριν. Οὐκ ἐπαινέτης εἶ (ἔφην ἐγὼ) ὡς ἔοικας, τῶν τοιούτων ἀνδρῶν. Οὐ μέντοι, μὰ Δία. Οὐδ' ἂν ἡ πόλις ἄρα (ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν) ὅλη τοιοῦτον ποιῇ, οὐκ ἐπαινέσῃ. ἢ οὐ φαίνονταί σοι ταὐτὸν ἐργάζεσθαι τούτοις, τῶν πόλεων ὅσαι κακῶς πολιτευόμεναι προαγορεύουσι τοῖς πολίταις, τὴν μὲν κατάστασιν τῆς πόλεως ὅλην μὴ κινεῖν, ὡς ἀποθανουμένους ὃς ἂν τοῦτο δρᾷ· ὃς δ' ἂν σφᾶς οὕτω πολιτευομένους ἥδιστα θεραπεύῃ, καὶ χαρίζηται ὑποτρέχων, καὶ προγιγνώσκων τὰς σφετέρας βουλήσεις, καὶ ταύτας δεινὸς ᾖ ἀποπληροῦν, οὗτος ἄρα ἀγαθός τε ἔσται ἀνὴρ καὶ σοφὸς τὰ μεγάλα, καὶ τιμήσεται ὑπὸ σφῶν. Ταὐτὸν μὲν οὖν (ἔφη) ἔ- H μοιγε δοκοῦσι δρᾶν· καὶ οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐπαινῶ. Τί δ' αὖ, τοὺς θέλοντας θεραπεύειν τὰς τοιαύτας πόλεις καὶ προθυμουμένους, οὐκ ἄγασαι τῆς ἀνδρείας τε καὶ εὐχερείας; Ἔγωγε, ἔφη. πλήν γ'

in cæteris animalibus. Conſentaneum id quidem. Denique, vt ſummatim dicam, hoc diligenter eſt à ciuitatis tutoribus obſeruandum, ne clam illis ignorantibus corrumpatur. Imo iſtud in primis curent, nequid præter ordinem à nobis datum circa gymnaſticam & muſicã innouet, ſed illũ q̃ maximè fieri poteſt quiſque ſequatur. Et cùm dixerit aliquis poëticũ illud, Homines videlicet nouis cantibus admodum delectati, metuere debent iſti cuſtodes, ne ſæpenumero poëtã quis putet nõ cantilenas nouas, ſed modos canendi nouos dicere, eóſque laudet. Oportet autem neque laudare quicquã tale, neque ſuſcipere. Cauẽdũ ſanè ſpeciẽ muſicæ nouã inducere, tanquam in toto naufragium. Nuſquam enim muſicæ modi mutantur, abſque maximarũ legũ ciuiliũ mutatione, vt ait Damon, cui & ipſe aſſentior. Me quoque ſcito, ô Socrates, aſſentiri. Arcem igitur quandam, vt videtur, cuſtodiæ gratia, his ipſis cuſtodibus circa muſicam ſtruere oportet. Nempe eiuſmodi peccatum clàm ac facilè ſurrepit. Certè ioci cuiuſdam inſtar, atque ita vt nihil lędere videatur. Nihil enim (inquit) aliud facit, q̃ quod familiaritatẽ affectãs, ſenſim in mores ſerpit & ſtudia: ex his deinde ad cõmercia emergit amplius: demũ à cõmerciis in leges reſpublicáſque erumpit magna, ô Socrates, cũ petulantia atq; laſciuia, quouſq; tandẽ priuatim ac publicè cuncta peruertat. Sic ſe res habet, inquam ego. Sanè, vt mihi quidem videtur. Ergo vt à principio diximus, ſtatim à primis annis pueri honeſtis in iocis aſſueſaciendi ſunt. Nam ſi iocis minus decentibus aſſueſcant, nunquã legitimi probíque viri euadere poterunt. Quídni? Quando itaq; bene incipientes pueri iocari ac ludere, legitimũ per muſicã morẽ imbibunt, in contraria his omnino ac ſuperioribus muſica tendit, atque augeſcit, erigens, ſiquid antea in ciuitate iacebat. Vera loqueris. Quæ igitur exigua vidẽtur eſſe ciuitatis inſtituta, vt dixi, hi reperient, quæ ſuperiores omnia perturbabant. Qualia? Hæc videlicet. Quemadmodum tacere debent coram ſenibus iuniores, cedere illis locum atq; aſſurgere, parentes colere: quis tonſuræ modus ſeruãdus cuiq; quibus veſtibus calceíſve vtendum, & omnino quis corporis ornatus conueniat, ac cætera generis eiuſdem. An non putas? Equidem. Atqui legibus hæc præſcribere, ineptũ eſſe arbitror. Nam neque id vſquam fit, neque conſtarent hæc verbis literíſque mãdata. Quídni? Apparet itaque, ô Adimante, quale cuiuſque fuerit puerilis educationis initiũ, talia fore etiã quę ſequuntur. An non ſimile ſemper ſimile prouocat? Cur non? Ac tandẽ, opinor, dicendũ id eſt in vnũ aliquod ſummũ & validũ, ſiue bonũ, ſeu malũ deſinere. Quid prohibet? Hac equidem ratione nunquã ſtatuere legibus hæc cõtenderẽ. Et meritò quidem. Dic per deos, inquam, an negotia ipſa forenſia mutuáq; commercia & pacta in mechanicis artibus, item conuitia & verbera, dicarum ſortitiones, conſtitutiones iudicũ, & ſiqua vel circa forũ, vel portus, aut imponẽda aut exigẽda ſunt vectigalia, vel omnino forenſia quæque iura, vel vrbana, vel portuum, & reliqua id genus, an hæc, inquam, vel horum quicquam legibus conſtituere aggrediemur? Haudquaquam decet viris bonis præclaríſque pręcipere. Horum enim plurima qualia & quomodo ſtatuenda ſint, facilè ipſi reperient. Nimirum, ô amice, ſi deus illis legũ illarum quas ſuprà poſuimus, ſalutem præſtiterit. Sin minus, ita vitam tranſigent, vt multa eiuſmodi legib. ſtatuant, corrigántq. ſemper & innouẽt, putantes ita ſe quod eſt optimum aſſecuturos. Dicis nempe iſtos perinde victuros, ac illos qui cùm ægrotent, propter intemperantiã inſalubrẽ victum mutare nolunt. Sic prorſus. Enimuerò ridiculo quodã modo iſti in morbis perſeuerare videntur, curationibúſq. ſuis nihil aliud aſſequuntur, q̃ quòd magis varios, magíſque vehementes morbos efficiunt, confidúntq. ſemper, ſiquis pharmacis agi conſulat, bene ſe valituros. Omnino tales ſunt ita laborantium morbi. Quid vero? nónne hoc in illis gratioſum? quòd omnium inimiciſſimum eum putent, qui vera monet, dicitq; non prius pharmaca, vſtiones, inciſiones, incantationes, eáve quæ extrinſecus admouentur, aut eiuſmodi aliqua ꝓfutura, quàm deſinat quis ebrietati, voragini, veneri, otio indulgere? Haud admodũ gratioſum iſtud. Nam indignari aduerſus eum qui vtilia conſulit, gratiã habet nullã. Ergo viros huiuſmodi, vt videris, nequaquã probas. Minimè per Iouẽ. Neq. etiã ſi ciuitas tota id agat quod modò dicebamus, laudabis. An non idẽ quod iſti facere tibi ciuitates videntur, quæcunq. malè inſtitutæ, ciuibus interdicunt ne totũ ipſum reipublicæ ſtatũ moueant, alioquin capite damnentur quicunque res innouant? Contrà quiſquis ita Remp. adminiſtrantes colat, iiſque gratificetur, & obrepat, eorúmque voluntati aſſentetur, & morem gerat, hic demum bonus vir erit, hic in rebus maximis ſapiens, hic honore ab illis afficietur. Idem prorſus facere mihi videntur, neque vllo pacto laudo. Quid autem? nónne eorum fortitudinem, propenſioremque affectum miraris, qui has ciuitates curare contẽdunt. Admiror equidẽ, his exceptis

Odyſſ. α.

qui ab ipſis falluntur, putãtque reuera ciuiles eſſe, quòd vulgo laudentur. Quid ais? An non iſtis ignoſcis? Num exiſtimas eum qui metiendi ſit ignarus, ſiquando cæteri multi tales quadricubitum eſſe eum prædicent, effugere poſſe quin & ipſe de ſe idem exiſtimet? Non iſtud quidem. Ne igitur ægrè feras. Sunt enim hi quidem omnium maximè ridiculi, qui leges ferunt in his quæ diximus, emendántque ſemper, confidentes ſe finem aliquem reperturos circa ea quæ iniquè in commerciis committuntur, & circa illa quæ ego paulo antè dicebam, ignorantes, ſe reuera tanquam hydram ſecare. Certè nihil aliud faciũt. Equidem ſpeciem hanc inſtitutionum circa leges ac reſpubl. arbitror verum conditorem legum, neque in malè diſpoſita, neque in bene conſtituta ciuitate tractare: in illa quidem quoniam inutilia ſunt huiuſmodi inſtituta, neque quicquam proficiunt: in hac autem, quia partim quiſque reperiet, partim ſuapte natura ex ſuperioribus ſtudiis proficiſcuntur. Quid pręterea reſtat nobis de legum conſtitutione? Nobis quidem nihil. Apollini aũt Delphico maxima, præclariſſima, prima inſtituta. Quænam iſta? Templorum conſtitutiones & ſacrificia, cæteríque deorum & dæmonum atque heroum cultus; ſepulchra præterea & funera defunctorũ, & quæcunque ſunt ad eos placandos miniſteria ſubeunda. Talia profectò neque ipſi ſcimus, & in ordinanda ciuitate nulli credemus alteri, ſi ſapiemus, nullóque alio vtemur interprete, niſi patrio (Deo.) Hic nẽpe deus in rebus huiuſmodi, cunctis hominibus patrius interpres, in media terra vmbilicum ſedens, exponit. Scitè loqueris, atque ita agendum. Conſtituta ergo iam tibi, ò Ariſtonis fili, ſit ciuitas. Deinceps autem & luce aliunde magna illata, per eam & ipſe circunſpice, & fratrem aduoca tuum, & Polemarchum, & alios inſuper, vt experiamur, ſiquo pacto iuſtitia & iniuria vbi locorum ſint, videre queamus: quóve inter ſe diſcrepẽt, atque vtrum horum conſequi debeat is qui beatè victurus ſit, ſiue lateat, ſeu non lateat deos omnes & homines. Nihil, inquit Glauco, agis. Tu enim inueſtigare pollicitus es, quaſi impiũ futurum ſit, ſi non pro viribus opem tuleris iuſtitiæ. Vera admones, inquam ego, & ita certè agendum. Oportet tamẽ & vos mihi adeſſe. Sic agemus, inquit. Spero itaque hac ratione id inuenire. Nempe arbitror ciuitatem, ſi rectè nobis fuerit cõſtituta, abſolutè bonam exiſtere. Neceſſe eſt. Conſtat vtique quòd ſapiens eſt, fortis, & temperans, & iuſta. Conſtat. Quocunque horum in ciuitate comperto, reliquum erit quod nondum inuẽtũ. Quídni? inquit. Si ex aliis quibuſdam quatuor, vnum aliquid in ſubiecto aliquo inquireremus, illúdque primo pateret: ſatis nobis eſſet factum. quòd ſi tria reliqua prius comperiremus, ex hoc ipſo quæſitum cognoſceremus, quia conſtaret nihil eſſe aliud quàm quod reſtaret. Probè loqueris. An non de iſtis etiam quandoquidem quatuor ſunt eodem modo quærendum? Planè. Atqui ex his omnibus prima in ciuitate ſapientia præfulgere videtur, aliquídue mirandum circa ipſam apparet. Quídnam? Sapiens mihi reuera ciuitas quàm deſcripſimus, eſſe videtur. Nam conſulta eſt. Nónne? Eſt profectò. Etenim hæc ipſa conſulendi facultas, ſcientia quædam eſt. Non enim inſcitia, ſed ſcientia potius homines bene conſulunt. Perſpicuum id quidem. Multæ verò ac variæ in ciuitàte ſcientiæ ſunt. Sunt. Num propter ipſam fabrorum ſcientiam, ſapiens & bene cõſulta ciuitas appellanda? Nullo modo propter iſtam, ſed fabrilis. Non ergo ſapiens appellanda eſt ciuitas, ex eo quòd qua ratione quàm optimè opera lignea peragantur, bene conſultet. Non certè. An non forte propter ſcientiam, quæ ænea opera fingit? vel aliam talem? Certè propter nullam huiuſmodi. Neque etiam propter ſcientiam fructuum ex terra producendorum, ſed agriculturæ peritia. Sic opinor. Quid verò? Eſtne aliqua ſcientia in ciuitate nuper à nobis cõdita, apud ciues vllos, qua non de re aliqua priuata in ciuitate deliberatur, ſed de vniuerſa potius ciuitate, qua ratione & ipſa erga ſeipſam & alias ciuitates optimè ſeſe gerat? Eſt nimirum. Quænam hæc, & in quibus? Ipſa ſcilicet cuſtodiendi diligentia, & in his principibus quos modò cuſtodes perfectos appellabamus. Propter hanc ergo ſcientiam, quo nomine ciuitatem nuncupas? In conſultãdo perſpicacẽ ac reuera ſapientẽ. Vtrum plures in ciuitate fabros ærarios, q̃ veros hoſce cuſtodes eſſe putas. Multò certè plures ærarios fabros. An non & reliquorum omnium artificum, quicunque aliqui eſſe dicuntur, iſti pauciſſimi erunt? Pauciſſimi admodum. Ergo ex minima quadam gente ſuíque parte, & ex ſcientia quæ in præſidente & principe parte ineſt, tota ſapiens erit ſecundum naturam ciuitas inſtituta: atque id, vt videtur, natura pauciſſimum rariſſimúmue genus, cui conuenit eſſe huius ſcientiæ particeps, quam ſolam ex omnibus aliis decet ſapientiam appellare. Veriſſima narras. Hoc itaque vnum ex quatuor neſcio qua ratione inuenimus & quid ſit & qua ſit ciuitatis in parte locatũ. Mihi quidem ſufficienter videtur dictum. At verò neque inuentu difficile eſt, quid fortitudo ſit, quáve ciuitatis in parte locetur, propter

A ὅσοι ἐξηπάτηνται ὑπ' αὐτῶν, καὶ οἴονται τῇ ἀληθείᾳ πολιτικοὶ εἶναι, ὅτι ἐπαινοῦνται ὑπὸ τῶν πολλῶν. Πῶς λέγεις; οὐ συγγινώσκεις (ἦν δ' ἐγὼ) τοῖς ἀνδράσιν; ἢ οἴει οἷόν τ' εἶναι ἀνδρὶ μὴ ἐπισταμένῳ μετρεῖν, ἑτέρων τοιούτων πολλῶν λεγόντων ὅτι τετράπηχύς ἐστιν, αὐτὸν ταῦτα μὴ ἡγεῖσθαι περὶ αὑτοῦ; Οὐκ αὖ (ἔφη) τοῦτό γε. Μὴ τοίνυν χαλέπαινε. καὶ γάρ που εἰσὶ πάντων χαριέστατοι οἱ τοιοῦτοι, νομοθετοῦντές τε οἷα ἄρτι διήλθομεν, καὶ ἐπανορθοῦντες ἀεί, οἰόμενοί τε πέρας εὑρήσειν περὶ τὰ ἐν τοῖς ξυμβολαίοις κακουργήματα, καὶ περὶ ἃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον· ἀγνοοῦντες ὅτι τῷ ὄντι ὥσπερ ὕδραν τέμνουσι. Καὶ μήν, ἔφη, οὐκ ἄλλο τί γε ποιοῦσιν. Ἐγὼ μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τοιοῦτον εἶδος νόμων πέρι καὶ πο-
B λιτείας, οὔτ' ἐν κακῶς οὔτ' ἐν εὖ πολιτευομένῃ πόλει, ᾤμην ἂν δεῖν τὸν ἀληθινὸν νομοθέτην πραγματεύεσθαι. ἐν τῇ μέν, ὅτι ἀνωφελὲς, καὶ πλέον οὐδέν· ἐν δὲ τῇ, ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν κἂν ὁστισοῦν εὕροι· τὰ δέ, ὅτι αὐτόματα ἔπεισιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἐπιτηδευμάτων. Τί οὖν (ἔφη) ἔτι ἂν ἡμῖν λοιπὸν τῆς νομοθεσίας εἴη; Καὶ ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐδέν· τῷ μέντοι Ἀπόλλωνι τῷ ἐν Δελφοῖς τά τε μέγιστα καὶ κάλλιστα καὶ πρῶτα τῶν νομοθετημάτων. Τὰ ποῖα; ἦ δ' ὅς. Ἱερῶν τε ἱδρύσεις καὶ θυσίαι, καὶ ἄλλαι θεῶν τε καὶ δαιμόνων καὶ ἡρώων θεραπεῖαι· τελευτησάντων τε αὖ θῆκαι, καὶ ὅσα τοῖς ἐκεῖ δεῖ ὑπηρετοῦντας, ἵλεως αὐ-
C τοὺς ἔχειν. τὰ γὰρ δὴ τοιαῦτα οὔτ' ἐπιστάμεθα ἡμεῖς, οἰκίζοντές τε πόλιν, οὐδενὶ ἄλλῳ πεισόμεθα, ἐὰν νοῦν ἔχωμεν, οὐδὲ χρησόμεθα ἐξηγητῇ, ἀλλ' ἢ τῷ πατρίῳ. οὗτος γὰρ δήπου ὁ θεὸς περὶ τὰ τοιαῦτα πᾶσιν ἀνθρώποις πάτριος ἐξηγητής, ἐν μέσῳ τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ καθήμενος ἐξηγεῖται. Καὶ καλῶς γ', ἔφη, λέγεις· καὶ ποιητέον οὕτως.

Ὠικισμένη μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἤδη ἄν σοι εἴη, ὦ παῖ Ἀρίστωνος, ἡ πόλις. τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο σκόπει ἐν αὐτῇ, φῶς ποθὲν πορισάμενος ἱκανόν, αὐτός τε, καὶ τὸν ἀδελφὸν παρακάλει, καὶ Πολέμαρχον, καὶ τοὺς ἄλλους, ἐάν πως ἴδωμεν ποῦ ποτ' ἂν εἴη ἡ δικαιοσύνη, καὶ ποῦ ἡ ἀδικία· καὶ τί ἀλλήλοιν διαφέρετον· καὶ πότερον δεῖ κεκτῆσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα εἶναι, ἐάν τε λανθάνῃ, ἐάν τε μή, πάντας θεούς τε καὶ ἀνθρώπους. Οὐδὲν λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων. σὺ γὰρ ὑπέσχου ζητήσειν· ὡς οὐχ
D ὅσιόν σοι ὂν μὴ βοηθεῖν δικαιοσύνῃ εἰς δύναμιν παντὶ τρόπῳ. Ἀληθῆ (ἔφην ἐγὼ) ὑπομιμνήσκεις· καὶ ποιητέον μέν γε οὕτω. χρὴ δὲ καὶ ὑμᾶς ξυλλαμβάνειν. Ἀλλ', ἔφη, ποιήσομεν οὕτως. Ἐλπίζω τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) εὑρήσειν αὐτὸ ὧδε. οἶμαι ἡμῖν τὴν πόλιν, εἴπερ ὀρθῶς γε ᾤκισται, τελέως ἀγαθὴν εἶναι. Ἀνάγκη, ἔφη. Δῆλον δὴ ὅτι σοφή τ' ἐστὶ καὶ ἀνδρεία, καὶ σώφρων, καὶ δικαία. Δῆλον. Οὐκοῦν ὅ, τι ἂν αὐτῶν εὕρωμεν ἐν αὐτῇ, τὸ ὑπόλοιπον ἔσται τὸ οὐχ εὑρημένον. Τί μήν; Ὥσπερ τοίνυν ἄλλων τινῶν τεττάρων εἰ ἕν τι ἐζητοῦμεν αὐτῶν ἐν ὁτῳοῦν, ὁπότε πρῶτον ἐκεῖνο ἔγνωμεν, ἱκανῶς ἂν εἶχεν ἡμῖν· εἰ δὲ τὰ τρία πρότερον ἐγνω-
E ρίσαμεν, αὐτῷ ἂν τούτῳ ἐγνώριστο τὸ ζητούμενον. δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἄλλο τι ἦν ἢ τὸ ὑπολειφθέν. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Οὐκοῦν καὶ περὶ τούτων, ἐπειδὴ τέτταρα ὄντα τυγχάνει, ὡσαύτως ζητητέον. Δηλαδή. Καὶ μὲν δὴ πρῶτόν γέ μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ κατάδηλον εἶναι ἡ σοφία· καί τι ἄτοπον περὶ αὐτὴν φαίνεται. Τί; ἦ δ' ὅς. Σοφὴ μέντοι δοκεῖ μοι ἡ πόλις εἶναι ἣν διήλθομεν. εὔβουλος γάρ. οὐχί; Ναί. Καὶ μὴν τοῦτό γε αὐτὸ ἡ εὐβουλία δηλονότι ἐπιστήμη τίς ἐστιν. οὐ γάρ που ἀμαθίᾳ γε ἀλλ' ἐπιστήμῃ εὖ βουλεύονται. Δῆλον. Πολλαὶ δέ γε καὶ παντοδαπαὶ ἐπιστῆμαι ἐν τῇ
F πόλει εἰσί. Πῶς γὰρ οὔ; Ἆρ' οὖν διὰ τὴν τῶν τεκτόνων ἐπιστήμην σοφὴ καὶ εὔβουλος ἡ πόλις προσρητέα; Οὐδαμῶς (ἔφη) διά γε ταύτην, ἀλλὰ τεκτονική. Οὐκ ἄρα διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν ξυλίνων σκευῶν ἐπιστήμην βουλευομένη ὡς ἂν ἔχῃ βέλτιστα, σοφὴ κλητέα ἡ πόλις. Οὐ μέντοι. Τί δέ; τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ χαλκοῦ, ἤ τινα ἄλλην τῶν τοιούτων; Οὐδ' ἡντινοῦν, ἔφη. Οὐδὲ τὴν ὑπὲρ τοῦ καρποῦ τῆς γενέσεως ἐκ τῆς γῆς· ἀλλὰ γεωργικήν. Δοκεῖ μοι. Τί δ' (ἦν δ' ἐγὼ) ἔστι τις ἐπιστήμη ἐν τῇ ἄρτι ὑφ' ἡμῶν οἰκισθείσῃ, παρά τισι τῶν πολιτῶν, ἣ οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ πόλει τινὸς βουλεύεται, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῆς ὅλης, ὅντινα τρόπον αὐτή τε πρὸς αὑτὴν καὶ πρὸς τὰς ἄλ-
G λας πόλεις ἄριστα ὁμιλοίη; Ἔστι μέντοι. Τίς (ἔφην ἐγὼ) καὶ ἐν τίσιν; Αὕτη (ἦ δ' ὅς) ἡ φυλακική· καὶ ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσιν οὓς νῦν δὴ τελέως φύλακας ὠνομάζομεν. Διὰ ταύτην οὖν τὴν ἐπιστήμην, τί τὴν πόλιν προσαγορεύεις; Εὔβουλον (ἔφη) καὶ τῷ ὄντι σοφήν. Πότερον οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν τῇ πόλει ἡμῖν οἴει χαλκέας πλείους ἐνέσεσθαι, ἢ τοὺς ἀληθινοὺς φύλακας τούτους; Πολύ, ἔφη, χαλκέας. Οὐκοῦν (ἔφην) καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐπιστήμας ἔχοντες ὀνομάζονται τινὲς εἶναι, πάντων τούτων οὗτοι ἂν εἶεν ὀλίγιστοι. Πολύ. Τῷ σμικροτάτῳ ἄρα ἔθνει καὶ μέρει ἑαυτῆς, καὶ τῇ ἐν τούτῳ ἐπιστήμῃ, τῷ προεστῶτι καὶ ἄρχοντι, ὅλη σοφὴ ἂν εἴη κατὰ φύσιν οἰκισθεῖσα πόλις. καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, φύσει ὀλίγιστον γίγνεται γένος, ᾧ προσήκει ταύτης
H τῆς ἐπιστήμης μεταλαγχάνειν· ἣν μόνην δεῖ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, σοφίαν καλεῖσθαι. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τεττάρων οὐκ οἶδα ὅντινα τρόπον εὑρήκαμεν, αὐτό τε καὶ ὅπου τῆς πόλεως ἵδρυται. Καὶ ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ (ἔφη) ἀποχρώντως εὑρῆσθαι. Ἀλλὰ μὴν ἀνδρεία γε, αὐτή τε καὶ ἐν ᾧ κεῖται τῆς πόλεως, δι' ὃ τοιαύτη κλητέα ἡ πόλις,

οὐ πάνυ χαλεπὸν ἰδεῖν. Πῶς δή; Τίς ἂν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εἰς ἄλλό τι ἀποβλέψας, ἢ δειλὴν ἢ ἀνδρείαν πόλιν εἴποι, ἀλλ᾽ ἢ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ὃ προπολεμεῖ τε καὶ στρατεύεται ὑπὲρ αὐτῆς; Οὐδ᾽ ἂν εἷς (ἔφη) εἰς ἄλλό τι. Οὐ γὰρ οἶμαι (εἶπον) οἵγε ἄλλοι ἐν αὐτῇ ἢ δειλοὶ ἢ ἀνδρεῖοι ὄντες, κύριοι ἂν εἶεν ἢ τοίαν αὐτὴν εἶναι, ἢ τοίαν. Οὐ γάρ. Καὶ ἀνδρεία ἄρα πόλις μέρει τινὶ ἑαυτῆς ἐστί· διὰ τὸ ἐν ἐκείνῳ ἔχειν δύναμιν τοιαύτην ἣ διαπαντὸς σώσει τὴν περὶ τῶν δεινῶν δόξαν, ταῦτά τε αὐτὰ εἶναι καὶ τοιαῦτα, ἅ τε καὶ οἷα ὁ νομοθέτης παρήγγειλεν ἐν τῇ παιδείᾳ. ἢ οὐ τοῦτο ἀνδρείαν καλεῖς; Οὐ πάνυ (ἔφη) ἔμαθον ὃ εἶπες· ἀλλ᾽ αὖθις εἰπέ. Σωτηρίαν ἔγωγ᾽ (εἶπον) λέγω τινὰ εἶναι τὴν ἀνδρείαν. Ποίαν δὴ σωτηρίαν; Τὴν τῆς δόξης τῆς ὑπὸ νόμου διὰ τῆς παιδείας γεγονυίας, περὶ τῶν δεινῶν, ἅ τέ ἐστι καὶ οἷα. διαπαντὸς δὲ ἔλεγον αὐτὴν σωτηρίαν, τὸ ἔν τε λύπαις ὄντα διασώζεσθαι αὐτὴν, καὶ ἐν ἡδοναῖς, καὶ ἐν ἐπιθυμίαις, καὶ ἐν φόβοις· καὶ μὴ ἐκβάλλειν. ᾧ δέ μοι δοκεῖ ὅμοιον εἶναι, ἐθέλω ἀπεικάσαι, εἰ βούλει. Ἀλλὰ βούλομαι. Οὐκοῦν οἶσθα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅτι οἱ βαφεῖς, ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔρια ὥστ᾽ εἶναι ἁλουργὰ, πρῶτον μὲν ἐκλέγονται ἐκ τοσούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τὴν τῶν λευκῶν· ἔπειτα προπαρασκευάζουσιν οὐκ ὀλίγῃ παρασκευῇ θεραπεύσαντες, ὅπως δέξωνται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ οὕτω δὴ βάπτουσι. καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῇ, δευσοποιὸν γίγνεται τὸ βαφέν· καὶ ἡ πλύσις οὔτ᾽ ἄνευ ῥυμμάτων οὔτε μετὰ ῥυμμάτων δύναται αὐτῶν τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι· ἃ δ᾽ ἂν μὴ, οἶσθα οἷα γίγνεται, ἐάν τέ τις ἄλλα χρώματα βάπτῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα, μὴ προθεραπεύσας. Οἶδα (ἔφη) ὅτι ἔκπλυτα, καὶ γελοῖα. Τοιοῦτον τοίνυν ὑπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργάζεσθαι, καὶ ἡμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐπαιδεύομεν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ. καὶ μηδὲν οἴου ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πεισθέντες δέξοιντο, ὥσπερ βαφὴν· ἵνα δευσοποιὸς αὐτῶν ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ περὶ δεινῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων· διὰ τὸ τήν τε φύσιν καὶ τὴν τροφὴν ἐπιτηδείαν ἐσχηκέναι, καὶ μὴ αὐτῶν ἐκπλύναι τὴν βαφὴν τὰ ῥύμματα ταῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν· ἥ, τε ἡδονὴ, παντὸς χαλαστραίου δεινοτέρα οὖσα τοῦτο δρᾶν καὶ κονίας· λύπη τε καὶ φόβος καὶ ἐπιθυμία, παντὸς ἄλλου ῥύμματος. τὴν δὲ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διαπαντὸς δόξης ὀρθῆς τε καὶ νομίμου δεινῶν πέρι καὶ μὴ, ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ καὶ τίθεμαι· εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις. Ἀλλ᾽ οὐδὲν (ἦ δ᾽ ὅς) λέγω. δοκεῖς γάρ μοι τὴν ὀρθὴν δόξαν περὶ αὐτῶν τούτων ἄνευ παιδείας γεγονυῖαν, τήν τε θηριώδη καὶ ἀνδραποδώδη, οὔτε πάνυ νόμιμον ἡγεῖσθαι, ἄλλό τέ τι ἢ ἀνδρείαν καλεῖν. Ἀληθέστατα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) λέγεις. Ἀποδέχομαι τοίνυν τοῦτο ἀνδρείαν εἶναι. Καὶ γὰρ ἀποδέχου (ἦν δ᾽ ἐγὼ) πολιτικήν γε, καὶ ὀρθῶς ἀποδέξῃ. αὖθις δὲ περὶ αὐτοῦ, ἐὰν βούλῃ, ἔτι κάλλιον δίιμεν. νῦν γὰρ οὐ τοῦτο ἐζητοῦμεν, ἀλλὰ δικαιοσύνην· πρὸς οὖν τὴν ἐκείνου ζήτησιν, ὡς ἐγῷμαι, ἱκανῶς ἔχει. ἀλλὰ καλῶς (ἔφη) λέγεις. Δύο μὴν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἔτι λοιπὰ, ἃ δεῖ κατιδεῖν ἐν τῇ πόλει· ἥ, τε σωφροσύνη, καὶ οὗ δὴ ἕνεκα πάντα ζητοῦμεν, δικαιοσύνη. Πάνυ μὲν οὖν. Πῶς οὖν ἂν τὴν δικαιοσύνην εὕροιμεν, ἵνα μηκέτι πραγματευώμεθα περὶ σωφροσύνης; Ἐγὼ μὲν τοίνυν (ἔφη) οὔτε οἶδα, οὔτ᾽ ἂν βουλοίμην αὐτὸ πρότερον φανῆναι εἴπερ μηκέτι ἐπισκεψόμεθα σωφροσύνην· ἀλλ᾽ εἰ ἔμοιγε βούλει χαρίζεσθαι, σκόπει πρότερον τοῦτο ἐκείνου. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) βούλομαί γε, εἰ μὴ ἀδικῶ. Σκόπει δὴ, ἔφη. Σκεπτέον (εἶπον) καὶ ὥς γε ἐντεῦθεν ἰδεῖν, συμφωνίᾳ τινὶ καὶ ἁρμονίᾳ προσέοικε μᾶλλον ἢ τὰ πρότερον. Πῶς; Κόσμος πού τις (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἡ σωφροσύνη ἐστὶ, καὶ ἡδονῶν τινῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια, ὥς φασι. κρείττω δὲ αὑτοῦ φαίνονται, οὐκ οἶδα ὄντινα τρόπον καὶ ἄλλα ἄττα τοιαῦτα, ὥσπερ ἴχνη αὐτῆς λέγεται. ἢ γάρ; Πάντων μάλιστα, ἔφη. Οὐκοῦν, τὸ μὲν κρείττω αὑτοῦ, γελοῖον; ὁ γὰρ ἑαυτοῦ κρείττων, καὶ ἥττων δή που ἂν αὑτοῦ εἴη· καὶ ὁ ἥττων, κρείττων. ὁ αὐτὸς γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις προσαγορεύεται. Τί δ᾽ οὔ; Ἀλλ᾽, ἦν δ᾽ ἐγὼ, φαίνεταί μοι βούλεσθαι λέγειν οὗτος ὁ λόγος, ὥς τι ἐν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ περὶ τὴν ψυχὴν, τὸ μὲν, βέλτιον ἔστι, τὸ δὲ, χεῖρον. καὶ ὅταν μὲν τὸ βέλτιον φύσει τοῦ χείρονος ἐγκρατὲς ᾖ, τοῦτο λέγειν τὸ κρείττω αὑτοῦ (ἐπαινεῖ γοῦν) ὅταν δὲ ὑπὸ τροφῆς κακῆς ἤ τινος ὁμιλίας κρατηθῇ ὑπὸ πλήθους τοῦ χείρονος σμικρότερον τὸ βέλτιον ὂν, τοῦτο δὲ ὡς ἐν ὀνείδει ψέγειν τε, καὶ καλεῖν ἥττω ἑαυτοῦ καὶ ἀκόλαστον τὸν οὕτω διακείμενον. Καὶ γὰρ ἔοικεν, ἔφη. Ἀπόβλεπε τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) πρὸς τὴν νέαν ἡμῖν πόλιν, καὶ εὑρήσεις ἐν αὐτῇ τὸ ἕτερον τούτων ἐνόν. κρείττω γὰρ αὐτὴν αὑτῆς δικαίως φήσεις προσαγορεύεσθαι· εἴπερ οὗ τὸ ἄμεινον τοῦ χείρονος ἄρχει, σῶφρον κλητέον καὶ κρεῖττον αὑτοῦ. Ἀλλ᾽ ἀποβλέπω (ἔφη) καὶ ἀληθῆ λέγεις. Καὶ μὴν καὶ τάς γε πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἡδονάς τε καὶ λύπας ἐν πᾶσι μάλιστα ἄν τις εὕροι καὶ γυναιξὶ καὶ οἰκέταις, καὶ τῶν ἐλευθέρων λεγομένων ἐν τοῖς πολλοῖς τε καὶ φαύλοις. Πάνυ μὲν οὖν. Τὰς δέ γε ἁπλᾶς τε καὶ μετρίας, αἳ δὴ μετὰ νοῦ τε καὶ δόξης ὀρθῆς λογισμῷ ἄγονται, ἐν ὀλίγοις τε ἐπιτεύξῃ, καὶ τοῖς βέλτιστα μὲν φῦσι,

A quam fortis ciuitas nuncupatur. Quónam pacto? Quiſnam ad aliud quicquam reſpiciens, ciuitatem vel timidam, vel fortem nominat, quàm ad eam partem quæ pro ipſa pugnat ac militat? Certè nullus. Neque enim alij in ipſa vel timidi, vel fortes exiſtentes autoritatem habent, qua eam vel timidam vel fortem reddant. Non certè. Fortis igitur ex parte ſui ciuitas erit, ex eo quòd in ea vim talem habeat, quæ ratam in omnibus ſeruat opinioné, quòd duntaxat terribilia ſint, & talia, quæ & qualia legiſlator in inſtitutione pronunciauit. An non hanc fortitudinem vocas? Non ſatis quod dixiſti percepi, dicas iterum. Conſeruationem quandam fortitudinem eſſe dico. Quam conſeruationem? Opinionis videlicet lege per educationem conce-
B ptæ, qua iudicãtur quæ iudicãtur quæ terribilia ſint, & qualia. In omnibus auté eã cõſeruationé eſſe dixi, hoc eſt, vt rata ſemper & vbique ſeruetur, ſiue quis doloribus afficiatur, ſeu voluptatibus, aut cupiditatibus, aut timoribus, nec vllo pacto quis propter hæc ab ea dimoueantur. Cui autem ſimile eſſe id arbitror, ſi vis, tibi aperiam. Cupio equidem. Neſcis quòd fullones, quoties volunt lanas purpureo colore inficere, primò quidem ex tot coloribus album eligunt, deinde non mediocri opera præparant, vt quàm maximè florem ſuſcipiant, atque ita demum tingunt. Quod autem ita eſt tinctum, indelebile perma-
C net, neque ſola aqua dilui, neque etiã additis his purgationib., quæ ad abſtergẽdum pertinent, aboleri flos ille coloris poteſt. Quæ autem non ita præparata ſunt, ſcis qualia euadant, ſeu aliis coloribus, ſeu iſtis tingat aliquis, cùm minus antea excolue rit? Certè deformia ſunt, coloréſque eorum facilè diluuntur. Tale aliquid facere ſtuduiſſe nos pro viribus cogita, quando milites ipſos eligebamus, eóſque & in muſica & gymnaſtica erudiebamus: atque exiſtima nihil nos aliud excogitaſſe, quàm vt nobis quàm optimè perſuaſi leges inſtar coloris cuiuſdam imbiberent: adeò vt eorum opinio de rebus terribilibus, déque cæteris omnib. immobilis perſeueret, ex eoq; optima natu-
D ra geniti fuerint & decẽti educatione nutriti, neque tincturã eorũ delere valeant purgationes iſtæ ad diluẽdũ vehemẽtiſſimæ: voluptas ſcilicet omni nitri acrimonia & calcis ad expurgãdũ acrior, dolor itẽ met⁹ atq; cupiditas omni alia purgatione ad abſtergendum potentiora. Hanc vtique vim paſſim rectæ legitimæque opinionis conſeruatricẽ circa terribilia eorúmque contraria, fortitudinem voco equidem atque aſſero, niſi tu forte quid aliud dixeris. At ipſe nihil aliud. Videris enim opinionem rectam de iiſdem abſque diſciplina conceptam, ferinam videlicet & ſeruilem, haudquaquàm exiſtimare legitimam, ſed aliud quiddam quàm fortitudinem nuncupare. Ve-
E riſſima inquam, loqueris. Admitto igitur hanc fortitudinem eſſe. Admitte inſuper & ciuilem, atque ita rectè accipies. Deinceps autem de hac, ſi volueris, aliàs diligẽtius pertractabimus. In præſentia verò non iſtud quidem, ſed iuſtitiam quærebamus. Ad cuius inueſtigationem, ſatis de hac, vt arbitror, dictum. Præclarè loqueris. Duo reſtant præterea in ciuitate conſideranda, temperantia ſcilicet, & cuius gratia omnia indagamus, iuſtitia. Prorſus. An quoquomodo iuſtitiam iam ipſam reperire potuimus, ne rurſus in inueſtiganda temperantia laboremus? Equidem neque id ſcio, neque vellem prius nobis iuſti-
F tiam innoteſcere, quàm tẽperantiam cõſiderauerimus. Quare ſi mihi gratũ vis facere, prius hoc quàm illud inueſtigato. Volo equidem, niſi ſim iniurius. Inquire iam. Ecce perquiro, atque vt hinc intueri licet, cõſonantiæ & harmoniæ magis quàm ſuperiora ſimilis eſt. Quo pacto? Ornatus quidam eſt tẽperantia, & à voluptatibus cupiditatibúſque quibuſdã, vt perhibẽt, abſtinentia. Seipſo verò ſuperiorẽ eſſe aliáque nonnulla ſimilia affirmant, neſcio quo modo, ipſius eſſe temperantiæ quaſi quædam veſtigia. An non? Maximè omnium. Nónne qđ ſeipſo potentius nuncupatur, ridiculum quodãmodo apparet? Quiſquis enim ſeipſo potentior, ſeipſo quoque imbecillior erit: rurſúſ-
G que qui imbecillior, & potẽtior. Idẽ quippe aliquis in his omnibus appellatur. Quídni? Atqui videtur mihi id velle ſibi hic ſermo, quòd in hominis anima duo quædã ſunt. Vnum quidem melius, alterum verò deterius. Et quando quod natura melius deteriori dominatur, tunc aliquis ſeipſo potentior dicitur, atq; hoc ſermone laudatur. Quoties autem propter improbã educationem vel conſuetudinem aliquam, quod eſt melius, quum minus ipſum ſit, deterioris multitudine ſuperatur, hoc opprobrio quodam vituperatur & ſeipſo imbecillius dicitur: & qui ita affectus eſt, intemperans appellatur. Sic apparet. Contemplare hãc nuper à nobis cõditam ciuitatẽ, inueniéſque ipſi alterum horum ineſſe. Potentiorẽ quippe ipſam ſeipſa iure voca-
H tam fateberis. Nam ſi melius in ea peiori imperat, temperans dicenda eſt, & ſeipſa melior. Contemplor equidẽ, ac vera loqueris. Enimuerò plurimas variáſque cupiditates, voluptates, dolores, in his omnibus reperire maximè quiſque poterit, mulieribus & miniſtris, & eorũ qui liberi eſſe dicũtur in ipſis plebeis abiectíſque hominibus. Omnino quidem. Simplices autẽ & moderatas, quæ cum mente & opinione recta, ipſa ratiocinatione ducuntur, in paucis ſanè reperies, & his quidem natis optimè,

A & optimè educatis. Vera hæc ſunt. An non hęc in ciuitate hac eſſe vides, atque hic cupiditates vulgi viliúmque perſonas ſuperatas à cupiditatibus & prudentia paucorum modeſtorúmque virorum? Cerno equidem. Si qua igitur ciuitas potentior cupiditatibus & voluptatibus, atque item ipſa ſeipſa hęc maximè talis appellanda eſt. Prorſus. Itaque nónne iuſta hæc omnia & temperata? Maximè. Atqui ſi in nulla alia ciuitate tam ſubditis quàm intemperantibus opinio, quibus deferre potiſſimum imperium deceat, hæc ineſt, in hac præcipuè ineſſe oportet: an non ita cenſes? Mágnopere iſtud quidem. Quibus itaque potiſſimùm ciuibus ineſſe temperantiam dices, quoties ſeſe ita habuerint? in principibúſne? an in ſubditis? In ambobus
B quodammodo. Cernis igitur quàm aptè vaticinati ſumus paulo antè, harmoniæ cuidam eſſe ſimilem temperantiam? Cúrnã? Quia non quéadmodũ ſapientia & fortitudo in partibus quibuſdam exiſtentes, illa quidem ſapientẽ, hæc fortem efficit ciuitatem, ita temperãtia quoque: ſed inſtar harmoniæ quæ diapaſon dicitur, per totam ciuitatẽ diffunditur, efficiens vt in idem debiliores homines fortioréſq; & medij, prudentia, potentia, multitudine, pecuniis item, aut alio quodam huiuſmodi conſonent. quapropter rectiſſimè poſſemus temperantiã hanc appellare concordiam, deterioris videlicet & potioris ſecun-
C dum naturam conſenſionem, quę doceat, quem vel in ciuitate, vel in vnoquoque conueniat dominari. Aſſentior equidem. Cùm ita ſit, tria iam nobis in ciuitate comperta ſunt, vt ex his apparet. Reliqua verò ſpecies, propter quam præterea virtutis particeps ciuitas eſſet, quænam erit? Conſtat hanc eſſe iuſtitiã. Conſtat planè. Nónne iam nos oportet, ô Glauco, tãquam venatores hũc ceſpitẽ circundare, circũſpicienres nequa ex parte iuſtitia ſubterfugiat, & ab oculis euaneſcens, ſeſe occulat? Patet.n.hic eſſe. Fige itaque paſſim intuitũ, atque annitere, ſi quomodo poſſis prior me eã cernere, ipsãq. mihi oſtẽdito. Vtinã poſsẽ. Verùm ſatius me vteris, vt tali quodã comite, qui
D poſſim demonſtrata proſpicere. Sequere igitur, mecũ Deum antè precatus. Efficiã qđ mones. Ducas modò. Arduus inquam hic locus atque vmbroſus eſſe videtur, tenebricoſus certè & imperſcrutabilis. Verũtamen pergendũ eſt. Pergendũ planè. Hic ego Glauconẽ inſpiciens, Hui hui, inquam, mi Glauco, videmur veſtigia quædã eius quod quærimus, nacti, apparétque iſtud haud diu nos effugiturũ. Fauſtus certè nũcius. Enimuerò, inquam, molles hebetéſque ſumus. Quid iſtud? Iampridẽ nobis ab ipſo principio, vir beate, quod quærimus, ante pedes voluitur, neque ipſum inſpeximus, ſed ęquè ridendi fuimus, vt illi qui ſæpe quod in manibus habent, perquirũt. Nos quoque
E longè petebamus quod prope nos erat, vel fortè nos latuit. Quomodo iſtud aïs? Ita. Nempe videmur mihi dicentes iſtud pridẽ & audientes, haudquaquã animaduertiſſe id aliquo modo nos dicere. Prolixum ſanè proœmiũ audire cupienti. Attende ſi quid dico. Nam quod principio paſſim ſtatuimus faciendum, cùm ciuitatẽ condidimus, id eſt, vt arbitror, vel ſpecies quædam ipſius, iuſtitia. Nã diximus ſæpenumero, ſi recordaris, vnumquodque oportere vnum aliquid exercere eorum quæ ciuitati conducant, ad quod ipſius natura eſſet aptiſſima. Diximus proculdubio. Etenim quòd ſua agere, neque in alie-
F nis curioſè occupari, iuſtitia eſt, & ex aliis multis audiuimus, & ſæpe ipſi diximus. Diximus planè. Hoc vtique videtur amice cùm ſit, quodammodo iuſtitia eſſe, ſua ſcilicet agere. Scis vnde iſtud coniiciam? Nequaquam, ſed dicas. Videtur mihi quod reliquum nobis eſt in ciuitate, præter illa quæ conſiderauimus, temperantiam, fortitudinem, prudentiam, hoc eſſe quod omnibus illis vim præbuit, qua & innaſcerentur, & innata perſeuerarent, quandiu ipſum adeſt. Atqui diximus iuſtitiam fore quod reſtaret, ſi tria nobis comperta eſſent. Neceſſarium id quidem. Veruntamen ſi iudicandum ſit, quid horum potiſſimũ cùm ineſt, bonã efficit ciuitatem, difficile erit iudicatu, vtrum conſenſio imperantium & ſubiectorum, an legitimę opinionis
G ſeruatio in militibus, iudicantis, ſecundum legem quæ terribilia cenſenda ſint, quæve non: vel in principibus ipſis prudentia & cuſtodia. An id potius bonã ipſam præ cæteris reddat, cùm ineſt pueris, mulieribus, ſeruis, liberis, artificib⁹, magiſtratibus & priuatis, quod videlicet ſuũ quiſque vnus vnũ egerit, neque alienis negotiis implicatur. Difficile certè. Quidni? Ergo vis ipſa, vt videtur, qua quiſque in ciuitate ſuas res agit, de ipſius ciuitatis virtute ex æquo cũ ſapientia eius temperãtiáq. & fortitudine certat. Valde. An non igitur iuſtitiã pones, quod cum iſtis ex æquo de ciuitatis virtute concertat? Omnino equidem. Conſidera præterea & hac ratione, num tibi ſic videatur. An
H principibus in ciuitate mandabis vt iuſtè ſententiã ferãt? Cur nõ? An iudicabũt alterius cuiuſquã auidi magis q̃ huius ipſius, vt ſinguli neque vſurpẽt aliena, neque ſuis priuentur? Non alterius certè, ſed iſtius, quaſi iuſtũ ſit. Nempe. Et hac quoque ratione aſſeritur ſui cuiq. & ꝓprij operis poſſeſſionẽ actionémq. eſſe iuſtitiã. Eſt ita. Vide num & tibi idem quod mihi videatur.

βέλτιστα δὲ παιδευθεῖσιν. Ἀληθῆ, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ταῦτα ὁρᾷς ἐνόντα σοι ἐν τῇ πόλει, καὶ κρατουμένας αὐτόθι τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἐν τοῖς πολλοῖς τε καὶ φαύλοις, ὑπό τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς φρονήσεως τῆς ἐν τοῖς ἐλάττοσί τε καὶ ἐπιεικεστέροις; Ἔγωγ᾽, ἔφη. Εἰ ἄρα δεῖ τινὰ πόλιν προσαγορεύειν κρείττω ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν, καὶ αὐτὴν αὑτῆς, ταύτην προσρητέον. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ᾽ οὖν οὐ καὶ σώφρονα κατὰ ταῦτα πάντα; Καὶ μάλα, ἔφη. Καὶ μὴν εἴπερ αὖ ἐν ἄλλῃ πόλει ἡ αὐτὴ δόξα ἔνεστι τοῖς τε ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις, περὶ τοῦ οὕστινας δεῖ ἄρχειν, καὶ ἐν ταύτῃ ἂν εἴη τοῦτο ἐνόν. ἢ οὐ δοκεῖ; Καὶ μάλα (ἔφη) σφόδρα. Ἐν ποτέροις οὖν φήσεις τῶν πολιτῶν τὸ σωφρονεῖν ἐνεῖναι, ὅταν οὕτως ἔχωσιν; ἐν τοῖς ἄρχουσιν, ἢ ἐν τοῖς ἀρχομένοις; Ἐν ἀμφοτέροις που, ἔφη. Ὁρᾷς οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντευόμεθα ἄρτι ὡς ἁρμονίᾳ τινὶ ἡ σωφροσύνη ὡμοίωται; Τί δή; Ὅτι οὐχ ὥσπερ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἑκατέρα ἐνοῦσα, ἡ μὲν, σοφὴν, ἡ δὲ ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρείχετο, οὐχ οὕτω τὴν πόλιν ποιεῖ αὕτη, ἀλλὰ δι᾽ ὅλης ἀτεχνῶς τέταται, διὰ πασῶν παρεχομένη ξυνᾴδοντας τούς τε ἀσθενεστάτοις ταυτὸν καὶ τοὺς μέσοις· εἰ μὲν βούλει, φρονήσει· εἰ δὲ βούλει, ἰσχύϊ· εἰ δὲ, καὶ πλήθει, ἢ χρήμασιν, ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν τοιούτων. ὥστε ὀρθότατ᾽ ἂν φαῖμεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν, σωφροσύνην εἶναι, χείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν ξυμφωνίαν, ὁπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ. Πάνυ μοι (ἔφη) ξυνδοκεῖ. Εἶεν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τὰ μὲν τρία ἡμῖν ἐν τῇ πόλει κατῶπται, ὥστε γε οὑτωσὶ δόξαι· τὸ δὲ δὴ λοιπὸν εἶδος, δι᾽ ὃ ἂν ἔτι ἀρετῆς μετέχοι πόλις, τί ποτ᾽ ἂν εἴη; δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἡ δικαιοσύνη. Δῆλον. Οὐκοῦν, ὦ Γλαύκων, νῦν δὴ ἡμᾶς δεῖ, ὥσπερ κυνηγέτας τινὰς, θάμνον κύκλῳ περιΐστασθαι, προσέχοντας τὸν νοῦν μή πη διαφύγῃ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἀφανισθεῖσα, ἄδηλος γένηται. φανερὸν γὰρ δὴ ὅτι ταύτῃ πῃ ἐστίν. ὅρα οὖν καὶ προθυμοῦ κατιδεῖν, ἐάν πως πρότερον ἐμοῦ ἴδῃς, καὶ ἐμοὶ φράσῃς. Εἰ γὰρ ὤφελον, ἔφη. ἀλλὰ μᾶλλον ἐάν μοι ἑπομένῳ χρῇ, καὶ τὰ δεικνύμενα δυναμένῳ καθορᾶν, πάνυ μετρίως χρήσῃ. Ἕπου (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εὐξάμενος μετ᾽ ἐμοῦ. Ποιήσω ταῦτα· ἀλλὰ μόνον (ἦ δ᾽ ὅς) ἡγοῦ. Καὶ μοι (εἶπον ἐγὼ) δύσβατός γέ τις ὁ τόπος φαίνεται καὶ ἐπίσκιος. ἔστιν οὖν σκοτεινὸς, καὶ δυσδιερεύνητος. ἀλλὰ γὰρ ὅμως ἰτέον. Ἰτέον γὰρ, ἔφη. Καὶ ἐγὼ κατιδὼν, Ἰοὺ ἰοὺ (εἶπον) ὦ Γλαύκων· κινδυνεύομέν τι ἔχειν δοκεῖν ἴχνος· καί μοι δοκεῖ οὐ πάνυ τι ἐκφευξεῖσθαι ἡμᾶς. Εὖ ἀγγέλλεις, ἦ δ᾽ ὅς. Ἦ μὴν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) βλακικόν γε ἡμῶν τὸ πάθος. Τὸ ποῖον; Πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ ποδῶν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι· καὶ οὐχ ἑωρῶμεν ἄρ᾽ αὐτὸ, ἀλλ᾽ ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι· καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸ μὲν οὐκ ἀπεβλέπομεν, πόρρω δέ πῃ ἀπεσκοποῦμεν· ᾗ δὴ καὶ ἐλάνθανεν ἴσως ἡμᾶς. Πῶς (ἔφη) λέγεις; Οὕτως· (εἶπον) ὡς δοκοῦμέν μοι, καὶ λέγοντες αὐτὸ καὶ ἀκούοντες πάλαι, οὐ μανθάνειν ἡμῶν αὐτῶν ὅτι ἐλέγομεν τρόπον τινὰ αὐτό. Μακρὸν (ἔφη) τὸ προοίμιον, τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι. Ἀλλ᾽ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἄκουε εἴ τι ἄρα λέγω. ὃ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐθέμεθα δεῖν ποιεῖν διὰ παντὸς, ὅτε τὴν πόλιν κατῳκίζομεν, τοῦτό ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἤτοι τούτου τι εἶδος, ἡ δικαιοσύνη. ἐθέμεθα δὲ δήπου, καὶ πολλάκις ἐλέγομεν, εἰ μέμνησαι, ὅτι ἕνα ἕκαστον ἓν δέοι ἐπιτηδεύειν τῶν περὶ τὴν πόλιν, εἰς ὃ αὐτοῦ ἡ φύσις ἐπιτηδειοτάτη πεφυκυῖα εἴη. Ἐλέγομεν γάρ. Καὶ μὴν ὅτι γε τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, δικαιοσύνη ἐστὶ, καὶ τοῦτο ἄλλων τε πολλῶν ἀκηκόαμεν, καὶ αὐτοὶ πολλάκις εἰρήκαμεν. Εἰρήκαμεν γάρ. Τοῦτο τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὦ φίλε, κινδυνεύει τρόπον τινὰ γιγνόμενον ἡ δικαιοσύνη εἶναι, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν. οἶσθα ὅθεν τεκμαίρομαι; Οὔκ· ἀλλὰ λέγ᾽, ἔφη. Δοκεῖ μοι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τὸ ὑπόλοιπον ἐν τῇ πόλει ὧν ἐσκέμμεθα, σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ φρονήσεως, τοῦτο εἶναι ὃ πᾶσιν ἐκείνοις τὴν δύναμιν παρέσχεν, ὥστε ἐγγενέσθαι, καὶ ἐγγενομένοις γε σωτηρίαν παρέχειν, ἕως ἂν ἐνῇ. καίτοι ἔφαμεν, δικαιοσύνην ἔσεσθαι τὸ ὑπολειφθὲν ἐκείνων, εἰ τὰ τρία εὕροιμεν. Καὶ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εἰ δέοι γε κρῖναι τί τὴν πόλιν ἡμῖν τούτων μάλιστα ἀγαθὴν ἀπεργάσεται ἐγγενόμενον, δύσκριτον ἂν εἴη, πότερον ἡ ὁμοδοξία τῶν ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων, ἢ ἡ περὶ δεινῶν τε καὶ μὴ, ἅττα ἐστὶ, δόξης ἐννόμου σωτηρία ἐν τοῖς στρατιώταις ἐγγενομένη· ἢ ἡ ἐν τοῖς ἄρχουσι φρόνησίς τε καὶ φυλακὴ ἐνοῦσα· ἢ τοῦτο μάλιστα ἀγαθὴν αὐτὴν ποιεῖ ἐνὸν, καὶ ἐν παιδὶ, καὶ ἐν γυναικὶ, καὶ ἐν δούλῳ καὶ ἐν ἐλευθέρῳ, καὶ δημιουργῷ, καὶ ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ, ὅτι τὸ αὑτοῦ ἕκαστος εἷς ὢν ἔπραττε, καὶ οὐκ ἐπολυπραγμόνει. Δύσκριτον, ἔφη. πῶς δ᾽ οὔ; Ἐνάμιλλον ἄρα, ὡς ἔοικε, πρὸς ἀρετὴν πόλεως, τῇ τε σοφίᾳ αὐτῆς καὶ τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀνδρείᾳ, ἡ τοῦ ἕκαστον ἐν αὐτῇ τὰ αὑτοῦ πράττειν δύναμις. Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν δικαιοσύνην τό γε τούτοις ἐνάμιλλον ἂν εἰς ἀρετὴν πόλεως θείης; Παντάπασι μὲν οὖν. Σκόπει δὴ καὶ τῇδε, εἰ οὕτω δόξει· ἆρα τοῖς ἄρχουσιν ἐν τῇ πόλει τὰς δίκας προστάξεις δικάζειν; Τί μήν; Ἦ ἄλλου οὑτινοσοῦν μᾶλλον ἐφιέμενοι δικάσουσιν, ἢ τούτου, ὅπως ἂν ἕκαστοι μήτ᾽ ἔχωσι τἀλλότρια, μήτε τῶν αὑτῶν στέρωνται; Οὔκ· ἀλλὰ τούτου. Ὡς δικαίου ὄντος; Ναί. Καὶ ταύτῃ ἄρα πῃ ἡ τοῦ οἰκείου τε καὶ ἑαυτοῦ ἕξις τε καὶ πρᾶξις, δικαιοσύνη ἂν ὁμολογοῖτο. Ἔστι ταῦτα. Ἴδε δὴ ἐάν σοι ὅπερ ἐμοὶ ξυνδοκῇ.

τέκτων σκυτοτόμου ἐπιχειρῶν ἔργα ἐργάζεσθαι, ἢ σκυτοτόμος τέκτονος, ἢ τὰ ὄργανα μεταλαμβάνοντες τἀλλήλων, ἢ τιμάς, ἢ καὶ ὁ αὐτὸς ἐπιχειρῶν ἀμφότερα πράττειν, πάντα τἆλλα μεταλλαττόμενα, ἆρά σοι ἄν τι δοκεῖ μέγα βλάψαι πόλιν; Οὐ πάνυ, ἔφη. Ἀλλ' ὅταν γε, οἶμαι, δημιουργὸς ὤν, ἤ τις ἄλλος χρηματιστὴς φύσει, ἔπειτα ἐπαιρόμενος ἢ πλούτῳ, ἢ πλήθει, ἢ ἰσχύϊ, ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ, εἰς τὸ τοῦ πολεμικοῦ εἶδος ἐπιχειρῇ ἰέναι, ἢ τῶν πολεμικῶν τις, εἰς τὸ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ φύλακος, ἀνάξιος ὤν· καὶ τὰ ἀλλήλων οὗτοι ὄργανα μεταλαμβάνωσι, καὶ τὰς τιμάς· ἢ ὅταν ὁ αὐτὸς πάντα ταῦτα ἅμα ἐπιχειρῇ πράττειν· τότε, οἶμαι, καὶ σοὶ δοκεῖν, ταύτην τὴν τούτων μεταβολὴν καὶ πολυπραγμοσύνην ὄλεθρον εἶναι τῇ πόλει. Παντάπασι μὲν οὖν. Ἡ τῶν τριῶν ἄρα ὄντων γενῶν πολυπραγμοσύνη, καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλληλα, μεγίστη τε βλάβη τῇ πόλει, καὶ ὀρθότατ' ἂν προσαγορεύοιτο κακουργία. Κομιδῇ μὲν οὖν. Κακουργίαν δὲ τὴν μεγίστην τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὐκ ἀδικίαν φήσεις εἶναι; Πῶς δ' οὔ; Τοῦτο μὲν ἄρα ἀδικία. πάλιν δ' ὧδε λέγωμεν· χρηματιστικοῦ, ἐπικουρικοῦ, φυλακικοῦ γένους, οἰκειοπραγία, ἑκάστου τούτων τὸ ἑαυτοῦ πράττοντος ἐν πόλει, τοὐναντίον ἐκείνου, δικαιοσύνη τ' ἂν εἴη, καὶ τὴν πόλιν δικαίαν παρέχοι. Οὐκ ἄλλῃ ἔμοιγε δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) ἔχειν ἢ ταύτῃ. Μηδέν, ἦν δ' ἐγώ, πω πάνυ παγίως αὐτὸ λέγωμεν· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡμῖν καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἰὸν τὸ εἶδος τοῦτο ὁμολογῆται καὶ ἐκεῖ δικαιοσύνη εἶναι, συγχωρησόμεθα ἤδη· (τί γὰρ καὶ ἐροῦμεν;) εἰ δὲ μή, τότε ἄλλο τι σκεψόμεθα. νῦν δ' ἐκτελέσωμεν τὴν σκέψιν ἣν ᾠήθημεν, εἰ ἐν μείζονί τινι τῶν ἐχόντων δικαιοσύνην, πρότερον ἐκεῖνο ἐπιχειρήσαιμεν θεάσασθαι, ῥᾷον ἂν ἐν ἑνὶ ἀνθρώπῳ κατιδεῖν οἷόν ἐστι. καὶ ἔδοξε δὴ ἡμῖν τοῦτο εἶναι πόλις· καὶ οὕτως ᾠκίζομεν ὡς ἐδυνάμεθα ἀρίστην, εὖ εἰδότες ὅτι ἔν γε τῇ ἀγαθῇ ἂν εἴη. ὃ οὖν ἡμῖν ἐκεῖ ἐφάνη, ἐπαναφέρωμεν εἰς τὸν ἕνα. κἂν μὲν ὁμολογῆται, καλῶς ἕξει· ἐὰν δέ τι ἄλλο ἐν τῷ ἑνὶ ἐμφαίνηται, πάλιν ἐπανιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν, βασανιοῦμεν. καὶ τάχα ἂν παράλληλα σκοποῦντες, καὶ τρίβοντες, ὥσπερ ἐκ πυρείων, ἐκλάμψαι ποιήσαιμεν τὴν δικαιοσύνην· καὶ φανερὰν γενομένην, βεβαιωσαίμεθ' ἂν αὐτὴν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς. Ἀλλ', ἔφη, καθ' ὁδόν τε λέγεις, καὶ ποιεῖν χρὴ οὕτως. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὅ γε ταὐτὸν ἄν τις προσείποι μεῖζόν τε καὶ ἔλαττον, ἀνόμοιον τυγχάνει ὂν ταύτῃ ᾗ ταὐτὸν προσαγορεύεται; ἢ ὅμοιον; Ὅμοιον, ἔφη. Καὶ δίκαιος ἄρα ἀνὴρ, δικαίας πόλεως, κατ' αὐτὸ τὸ τῆς δικαιοσύνης εἶδος, οὐδὲν διοίσει, ἀλλ' ὅμοιος ἔσται. Ὅμοιος, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι πόλις γε ἔδοξεν εἶναι δικαία, ὅτι ἐν αὐτῇ τριττὰ γένη φύσεων ἐνόντα τὸ αὑτῶν ἕκαστον ἔπραττε· σώφρων δὲ αὖ καὶ ἀνδρεία καὶ σοφὴ, διὰ τῶν αὐτῶν τούτων γενῶν, ἄλλ' ἄττα πάθη τε καὶ ἕξεις. Ἀληθῆ, ἔφη. Καὶ τὸν ἕνα ἄρα, ὦ φίλε, οὕτως ἀξιώσομεν, τὰ αὐτὰ ταῦτα εἴδη ἐν τῇ αὑτοῦ ψυχῇ ἔχοντα, διὰ τὰ αὐτὰ πάθη ἐκείνοις, τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἀξιοῦσθαι τῇ πόλει. Πᾶσα ἀνάγκη, ἔφη. Οὐκ εἰς φαῦλόν γε αὖ (ἦν δ' ἐγώ) ὦ θαυμάσιε, σκέμμα ἐμπεπτώκαμεν περὶ ψυχῆς, εἴτε ἔχει τὰ τρία εἴδη ταῦτα ἐν αὐτῇ, εἴτε μή. Οὐ πάνυ μοι δοκοῦμεν (ἔφη) εἰς φαῦλον. ἴσως γάρ, ὦ Σώκρατες, τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. Φαίνεται, ἦν δ' ἐγώ. καὶ εὖ γ' ἴσθι, ὦ Γλαύκων, ὡς ἡ ἐμὴ δόξα, ἀκριβῶς μὲν τοῦτο ἐκ τοιούτων μεθόδων οἵαις νῦν ἐν τοῖς λόγοις χρώμεθα, οὐ μή ποτε λάβωμεν· ἄλλη γὰρ μακροτέρα καὶ πλείων ὁδὸς ἡ ἐπὶ τοῦτο ἄγουσα· ἴσως μέντοι τῶν γε προειρημένων τε καὶ προεσκεμμένων ἀξίως. Οὐκοῦν ἀγαπητόν, ἔφη. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔν γε τῷ παρόντι ἱκανῶς ἂν ἔχοι. Ἀλλὰ μέντοι, εἶπον, ἔμοιγε καὶ πάνυ ἐξαρκέσει. Μὴ τοίνυν ἀποκάμῃς, ἔφη, ἀλλὰ σκόπει. Ἆρ' οὖν ἡμῖν (ἦν δ' ἐγώ) πολλὴ ἀνάγκη ὁμολογεῖν ὅτι τὰ αὐτὰ ἐν ἑκάστῳ ἔνεστιν ἡμῶν εἴδη τε καὶ ἤθη ἅπερ ἐν τῇ πόλει; οὐ γάρ που ἄλλοθεν ἐκεῖσε ἀφῖκται. γελοῖον γὰρ ἂν εἴη εἴ τις οἰηθείη τὸ θυμοειδὲς μὴ ἐκ τῶν ἰδιωτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγγεγονέναι, οἳ δὴ καὶ ἔχουσι ταύτην τὴν αἰτίαν (οἷον οἱ κατὰ τὴν Θρᾳκήν τε καὶ Σκυθικήν, καὶ σχεδόν τι κατὰ τὸν ἄνω τόπον) ἢ τὸ φιλομαθές, ὃ δὴ περὶ τὸν παρ' ἡμῖν μάλιστ' ἄν τις αἰτιάσαιτο τόπον· ἢ τὸ φιλοχρήματον, ὃ περὶ τούς τε Φοίνικας εἶναι καὶ τοὺς κατὰ Αἴγυπτον φαίη τις ἂν οὐχ ἥκιστα. Καὶ μάλα, ἔφη. Τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἔχει (ἦν δ' ἐγώ) καὶ οὐδὲν χαλεπὸν γνῶναι. Οὐ δῆτα. Τόδε δὲ ἤδη χαλεπόν, εἰ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἕκαστα πράττομεν, ἢ τρισὶν οὖσιν, ἄλλο ἄλλῳ· μανθάνομεν μὲν ἑτέρῳ, θυμούμεθα δὲ ἄλλῳ τῶν ἐν ἡμῖν, ἐπιθυμοῦμεν δ' αὖ τρίτῳ τινὶ τῶν περὶ τὴν τροφήν τε καὶ γέννησιν ἡδονῶν, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά· ἢ ὅλῃ τῇ ψυχῇ καθ' ἕκαστον αὐτῶν πράττομεν, ὅταν ὁρμήσωμεν. ταῦτ' ἔσται τὰ χαλεπὰ διορίσασθαι ἀξίως λόγου. Καὶ ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη. Ὧδε τοίνυν ἐπιχειρῶμεν αὐτὰ ὁρίζεσθαι, εἴτε τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις, εἴτε ἕτερά ἐστι. Πῶς; Δῆλον ὅτι ταὐτὸν τἀναντία ποιεῖν ἢ πάσχειν κατὰ ταὐτόν γε καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα. ὥστε ἐάν που εὑρίσκωμεν ἐν αὐτοῖς ταῦτα γιγνόμενα, εἰσόμεθα ὅτι οὐ ταὐτὸν ἦν, ἀλλὰ πλείω. Εἶεν. Σκόπει δὴ ὃ λέγω. Λέγε, ἔφη. Ἑστάναι (εἶπον) καὶ κινεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ ἆρα δυνατόν; Οὐδαμῶς. Ἔτι τοίνυν ἀκριβέστερον

A Si faber opera coriarij aggrediatur, vel coriarius fabri, vel inſtrumenta inter ſe commutent vel præmia, aut ſi idem vtraque exercere contendat, omniáque talia inter ſe permutentur, num commutationem hanc exiſtimas magna quadam iactura afficere ciuitatem? Haud certè, inquit. Quoties autē aliquis artifex vel alius natura quæſtuarius, diuitiis elatus, vel multitudine copiáque, vel robore, aut eiuſmodi alio quopiā, in militaris hominis ordinem tranſire conatur, vel miles cùm ſit indignus, in conſularis nititur & cuſtodis aſcendere dignitatem, & inſtrumenta viciſſim iſti præmiáque permutant, aut idem aliquis hæc omnia ſimul peragere tentat, tunc arbitror mutationem, multarúmque rerum tractationem eiuſmodi videri tibi ciuitatis totius interitum. Et maximè quidem. Cùm
B ergo tria in ciuitate ſint genera, multorum tractatio, alteriúſque in alterum commutatio, extrema ciuitatis calamitas eſt, rectiſſiméque pernicies appellabitur. Eſt ita. Perniciem verò ſummam ciuitatis tuæ, nónne iniuſtitiam eſſe dices? Quídni? Hoc igitur iniuſtitia eſt. Rurſus autem ſic dicimus. Quæſtuarij, auxiliarij, cuſtodum generis actio propria, vno quoque ſuum opus peragente in ciuitate, contrà ac confuſio illa ſuperior, & iuſtitia erit, & ciuitatem iuſtam efficiet. Haud aliter quàm ſic ſe habere videtur. Nondum omnino iſtud debemus aſſerere.
C Verùm & in cuiuſque hominis animo ſpecies eadem cōſiderantibus nobis iuſtitia eſſe aſſeueretur, tunc demum conſentiemus. Nam quid aliud dixerimus? alioquin tunc aliud quiddam excogitabimus. Nunc autem diſceptationi huic finē iam imponamus, ſecundum quam exiſtimauimus, ſi plurium habentium iuſtitiam in maiori aliquo prius eam contemplaremur, faciliùs deinde in homine vno nos quale hoc ſit inſpecturos. Viſúmque nobis eſt maius ipſum, ciuitatem exiſtere, atq; ita quàm optimam potuimus eam condidimus, ſciētes in bona republica ineſſe iuſtitiam. Quare quod in illa nobis appa-
D ruit, referamus ad vnum: & ſi idem ibi conſtet, ſatis nobis erit factum. Siquid autem aliud in vno appareat, rurſus ad ciuitatem conuerſi, hæc examinabimus: ac fortè inter ſe comparata conſiderantes & collidentes quaſi ſilices, iuſtitiam excutiemus, eámque iam cùm clarè micuerit, apud nos ipſos ſtabiliemus. Scitè loqueris, atque ita agendum. Nunquid quod idem appellamus tā maius quàm minus, diſſimile eſt quatenus idem appellatur, an ſimile? Simile certè. Ergo vir iuſtus à ciuitate iuſta quo ad iuſtitiæ ſpeciem pertinet, nihilo differt, ſed ſimilis erit. Similis. Atqui ciuitas iuſta eſſe tunc viſa eſt, cùm in ipſa tria hominum genera pro natura cuiuſque ſuum opus facie-
E bant. Temperans rurſus & fortis & ſapiens, propter horum eorundem generum affectus & habitus non autem propter alios. Vera hæc ſunt. Vnū quoq;, ô amice ita cenſebimus, habentē eaſdē has eius in animo ſpecies, propter affectus eoſdē, eadem nomina meritò cum ciuitate ſortiri. Neceſſe eſt omnino. In leuémne rurſus, ô mirifice, de anima cogitationem incidimus, vtrum tres in ſe ſpecies has habeat, nécne? Minimè mihi in leuem diſceptationem delapſi videmur. Fortaſſe enim quod dicitur, verum eſt, ô Socrates, pulchra difficilia eſſe. Apparet vtique. Ac certè ſcito, ô Glauco, nos, vt mea fert opinio, nūquam ex diſcurſibus huiuſcemodi, qualibus in præſenti diſ-
F putatione vtimur, exactè id comprehenſuros: longior porrò via eſt quæ eò ducit. Fortaſſe tamen ſecundum ea quæ ſuprà dicta & cōſiderata ſunt, pro dignitate diſceretur. An non ſat iſtud videri debet? Mihi ſanè in præſentia id ſufficiet. Mihi quoq; valde ſufficiēs. Ergo ne te pigeat, ſed conſidera. Profectò nobis neceſſe eſt confiteri, eaſdem in nobis ſpecies atque mores ineſſe, quos & in ciuitate. Neque enim aliunde in ciuitatem hæc deuenerunt. Ridiculum quippe eſſet, ſi quis iracundam animoſitatem, exiſtimaret nequaquam ex priuatis hominibus in ciuitates inuectam eſſe, quorum idem eſſet ingeniū, quod & Thracum, Scytharum, ſuperiorúmque gentium: aut
G ſapientiæ ſtudium, non ex tali priuatorum inſtinctu, qualis natura noſtris hominibus eſt tributus: aut quæſtus auiditatem, non ex ea ſingulorum hominum cupiditate, qua affecti apprimè dicuntur Phœnicij, Ægyptiíque nonnihil. Et maximè quidem. Hoc quidem ita ſe habet, neque difficile cognitu. Haud certè difficile. Id autem difficile iam, vtrùm vno quodam eodem ſingula hæc agamus, an potius tria quædam habeamus in nobis, quorum ſingulis ſingula operamur: vno quidem diſcimus, iraſcimur alio, tertio concupiſcimus voluptates eas, quæ ad nutritionem generationémque pertinent, cæteráque huiuſmodi: vel tota anima vnumquodque ipſorum explemus,
H cùm conciti rem aggredimur. Hæc haud facilè pro rei dignitate diſcerneretur. Mihi quoque idē videtur. Sic autem aggrediamur hæc definire, ſiue eadē ſunt inter ſe, ſiue diuerſa. Quónā pacto? Cōſtat planè idē cōtraria facere ſeu pati ſecundū idē & ad idē ſimul non poſſe. Quamobrē ſi quando reperiemus in ipſis hæc fieri, intelligemus non vnū idē hęc eſſe, ſed plura. Eſto. Animaduerte quod dico. Dic. Stare ſimul atq; moueri idē ſecundū idem nunquid poteſt? Nullo modo. Præterea hæc diligētius

confirmemus, nequa procedentibus nobis ambiguitas fortè ſuboriatur. Siquis enim dixerit hominem ſtantem quidem, mouentem verò manus & caput, eundem ſtare ſimul atque moueri, haudquaquam ita dicendum cenſebimus, ſed partem quidem eius ſtare, partem verò moueri? An non ita? Ita prorſus. Quòd ſi artificioſius & argutius iſte luſerit, aſſerens turbinem trochúmque totum moueri ſimul & ſtare, quando in eodem puncto centrum aculeúmque figens reuoluitur: vel aliud quicquam, dicens idem agere, cùm eidem affixum cardini circunfertur: nequaquam aſſentiemur, propterea quòd non ſecundum, eandem ſui partem hæc tunc moueantur & maneãt. Dicendum quippe habere ipſa rectum in ſe atque rotundum: & ſecundum rectum quidem ſtare, cùm nulla ex parte declinent: ſecundum verò rotundum, in orbem moueri. Quoties autem dum quid reuoluitur, in rectum quoque deuehitur, ſiue ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram, vel antè, vel retro, tũc nuſquam permanet. Rectè admodum. Quare nulla ex his obiectionibus nos perturbabit, perſuadebítque, quod idem quandoque ſimul ſecundum idem atque ad idem, contraria, vel agat, vel patiatur. Me quidem minimè iſta mouebunt. Veruntamen ne in iſtis omnibus controuerſiis perſequendis ac diſceptandis quæ falſæ ſunt, diutius cogamur inſiſtere, his iam quaſi conceſſis ac poſitis, vlterius progrediamur, ſponſione inter nos facta vt ſi quando aliter quàm ſic ſe habere hæc appareant, quæcunque ex his efficiuntur, irrita ſint. Sic nimirum decet. Nónne annuere & renuere, cupere aliquid accipere & recuſare, aſciſcere & reiicere, inter ſe contraria pones, ſiue actiones ſeu paſſiones? Nihil enim intereſt. Contraria. Quid autem hæc? eſurire, ſitire, & omnino cupere, velle, eligere, nónne ad eorum ſpecies referes, quæ modò diximus? Veluti ſemper cupientis animam nónne vel propẽſam eſſe dices in illud quod appetit, vel aſciſcere quod ſibi adeſſe velit, vel quatenus vult aliquid ſibi porrigi, annuere, & illud ad ſe trahere, amantis more vt iſthuc fiat affectantem. Equidem. Quid verò, nolle, aſpernari, non cupere, nónne in reiiciendi repellendíq; ſpeciem, & in omnia illis contraria referemus? Quídni? Cùm hæc ita ſe habeant, ſpeciem aliquam cupiditatum eſſe dicemus, & harum ipſarum manifeſtiſſimas, quas ſitim & famem appellamus? Dicemus vtique. Et hanc quidem potus, illam cibi? Ita eſt. Nunquid quatenus ſitis eſt, alicuius præterea cupiditas in anima eſt? Planè. Nunquid calidæ potionis, vel frigidæ, vel multæ, vel paucæ? Vel in pauco qualis cuiuſdam poculi? Vel potius ſi calor ſitienti ineſt, frigidi appetitũ inducit: ſin autem frigus, calidi? Quòd ſi vehemens & copioſum id fuerit, multa ſitis, multi auiditatem præbebit: ſin autem paucum, pauci? Ipſum verò ſitire nunquam alicuius alterius appetitio eſt, quàm cuius ſuapte natura eſt, ipſius videlicet potionis: rurſúſque eſurire, cibi? Ita certè ipſa cupiditas quæque, ipſius cuiuſque eſt ſolùm cuius à natura eſt. Talis autem vel talis quum dicitur, in acceſſione eſt. Cauendum eſt autem, ne quis nos improuidos turbet, inferens neminem potum cupere, ſed potum bonum, vel cibum, ſed bonum cibum, ſiquidem bona omnes expetũt. Quare ſi ſitis appetitio eſt, boni eſt, ſiue potionis ſeu cuiuſuis alterius eſt auiditas. Similitérque de cæteris. Fortaſſe, inquit, nonnihil efficere videbitur, qui talia dixerit. Veruntamen quotcunque eiuſmodi ſunt vt alicuius ſint, talia quædam talis cuiuſdam ſunt, vt arbitror. Ipſa autem quęque ipſius cuiuſque duntaxat. Haud intelligo equidem. Non intelligis maius ipſum eiuſmodi eſſe, vt ſemper aliquo maius exiſtat? Planè. Nónne minore? Minore. Multo autem maius, multo minore, an non? Sic eſt. Et quondam maius, quondam minore, & futurum maius, futuro minore? Nihil prohibet. Atque etiã plura ad pauciora, dupla ad dimidia & omnia talia, itémque grauiora ad leuiora, & velociora ad tardiora, & calida item ad frigida, omniáque horum ſimilia eodem modo ſe habẽt. Certè. Nónne & de his quæ ad ſcientias ſpectant, eadẽ ratio? Scientia quidem ipſa rei ipſius quæ ſcitur, ſcientia eſt, vel cuiuſcunque alterius dicenda eſt eſſe ſciẽtia. At verò ſcientia quædam, & ſcientia talis rei, cuiuſdam, & talis eſſe dicitur. Tale verò aliquid dico. Poſtquàm ædificandarum ædium ſcientia extitit, ab aliis ſcientiis diſcreta eſt, adeò vt ædificatoria appellata ſit. Quídni? Nónne ex eo quòd talis ſit, qualis aliarum nulla? Nempe. Ergo quia talis cuiuſdam, ideo talis quædam effecta eſt. Eodémque modo cæteræ artes atque ſcientiæ. Eſt ita. Hoc itaque tum inferre me voluiſſe dicito, ſi modò nunc intellexiſti, quòd quæcunque eiuſmodi ſunt, vt alicuius ſint, ipſa quidem ſola ipſorum ſunt duntaxat, talium verò quorũdam talia quædam. Neque verò ideo dico, quòd qualium ſunt, ſint & talia, quia ſcilicet & ægrotantium & bene valentium ſcientia, bene vel malè valens & ipſa ſit: bonorum item atque malorum, bona rurſus ac mala: ſed quoniam non illius ipſius cuius ſcientia

A ὁμολογησώμεθα, μή πῃ προϊόντες ἀμφισβητήσωμεν. εἰ γάρ τις λέγοι
ἄνθρωπον ἑστηκότα, κινοῦντα δὲ τὰς χεῖρας τε καὶ τὴν κεφαλὴν, ὅτι ὁ
αὐτὸς ἕστηκέ τε καὶ κινεῖται ἅμα, οὐκ ἂν, οἶμαι, ἀξιοῖμεν οὕτω λέγειν
δεῖν· ἀλλ' ὅτι τὸ μέν τι αὐτοῦ ἕστηκε, τὸ δὲ κινεῖται. οὐχ οὕτως; Οὕτως.
Οὐκοῦν καὶ εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψευόμε-
νος, ὡς οἵ γε στρόβιλοι ὅλοι ἑστᾶσί τε ἅμα καὶ κινοῦνται, ὅταν ἐν τῷ αὐ-
τῷ πήξαντες τὸ κέντρον περιφέρωνται, ἢ καὶ ἄλλο τι κύκλῳ περιϊὸν ἐν τῇ
αὐτῇ ἕδρᾳ, τοῦτο δρᾷ, οὐκ ἂν ἀποδεχοίμεθα, ὡς οὐ κατὰ ταυτὰ ἑαυτῶν τὰ
τοιαῦτα τότε μενόντων τε καὶ φερομένων· ἀλλὰ φαῖμεν ἂν ἔχειν αὐ-
B τὰ εὐθύ τε καὶ περιφερὲς ἐν αὐτοῖς· καὶ κατὰ μὲν τὸ εὐθὺ, ἑστάναι· (οὐδα-
μῇ γὰρ ἀποκλίνειν) κατὰ δὲ τὸ περιφερὲς κύκλῳ κινεῖσθαι. ὅταν δὲ τὴν εὐ-
θυωρίαν ἢ εἰς δεξιὰν ἢ εἰς ἀριστερὰν, ἢ εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἢ εἰς τὸ ὄπισθεν
ἐγκλίνῃ ἅμα περιφερόμενον, τότε οὐδαμῇ ἐστὶν ἑστάναι. Καὶ ὀρθῶς γε,
ἔφη. Οὐδὲν ἄρα τῶν τοιούτων λεγόμενον ἡμᾶς ἐκπλήξει· οὐδὲ μᾶλ-
λόν τι πείσει, ὡς ποτέ τι ἂν τὸ αὐτὸ ἅμα ὂν, κατὰ τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ
τἀναντία πάθοι, ἢ καὶ ποιήσειεν. Οὔκουν ἐμέ γε, ἔφη. Ἀλλ' ὅμως
(ἦν δ' ἐγώ) ἵνα μὴ ἀναγκαζώμεθα πάσας τὰς τοιαύτας ἀμφισβητή-
σεις ἐπεξιόντες καὶ βεβαιούμενοι ὡς οὐκ ἀληθεῖς οὔσας μηκύνειν, ὑπο-
C θέμενοι, ὡς τούτου οὕτως ἔχοντος, εἰς τὸ πρόσθεν προΐωμεν, ὁμολογή-
σαντες, ἐάν ποτε ἄλλῃ φανῇ ταῦτα ἢ ταύτῃ, πάντα ἡμῖν τὰ ἀπὸ τούτου
ξυμβαίνοντα λελυμένα ἔσεσθαι. Ἀλλὰ χρὴ (ἔφη) ταῦτα ποιεῖν. Ἆρ'
οὖν (ἦν δ' ἐγώ) τὸ ἐπινεύειν τῷ ἀνανεύειν, καὶ τὸ ἐφίεσθαι τινὸς λαβεῖν
τῷ ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσάγεσθαι τῷ ἀπωθεῖσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα
τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων εἴτε παθημάτων; οὐδὲν
γὰρ ταύτῃ διοίσει. Ἀλλ', ἦ δ' ὅς, τῶν ἐναντίων. Τί οὖν; (ἦν δ' ἐγώ)
διψῆν καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ αὖ τὸ ἐθέλειν καὶ τὸ
βούλεσθαι, οὐ πάντα ταῦτα εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν
D λεχθέντα; οἷον, ἀεὶ τὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι
φήσεις ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμῇ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληται οἱ
γενέσθαι; ἢ αὖ καθόσον ἐθέλει τί οἱ πορισθῆναι, ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὑ-
τὴν, ὥσπερ τινὸς ἐρωτῶντος, ἐπορεγομένην αὐτοῦ τῆς γενέσεως; Ἔγωγε.
Τί δέ; τὸ ἀβουλεῖν, καὶ μὴ ἐθέλειν, μηδ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν
καὶ ἀπελαύνειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ἅπαντα τἀναντία φήσομεν ἐκείνοις;
Πῶς γὰρ οὔ; Τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων, ἐπιθυμιῶν τι φήσομεν εἶναι εἶ-
δος; καὶ ἐναργεστάτας αὐτῶν τούτων, ἥν τε δίψαν καλοῦμεν καὶ ἣν
πεῖναν; Φήσομεν, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν τὴν μὲν, ποτοῦ, τὴν δὲ, ἐδωδῆς;
Ναί. Ἆρ' οὖν καθόσον δίψα ἐστὶ, πλείονος ἄν τινός του λέγομεν ἐπι-
θυμία ἐν τῇ ψυχῇ εἴη; Οἷον δίψα ἐστί. Δίψα ἄρα γε θερμοῦ ποτοῦ ἢ
E ψυχροῦ, ἢ πολλοῦ ἢ ὀλίγου, ἢ καὶ ἐν ὀλίγῳ ποιοῦ τινος πόματος; ἢ
ἐὰν μέν τις θερμότης τῷ δίψει προσείη, τὴν τοῦ ψυχροῦ ἐπιθυμίαν
προσπαρέχοιτ' ἄν; ἐὰν δὲ ψυχρότης, τὴν τοῦ θερμοῦ; ἐὰν δὲ διὰ πλή-
θους παρουσίαν πολλὴ ἡ δίψα ᾖ, τὴν τοῦ πολλοῦ παρέξεται; ἐὰν δὲ ὀ-
λίγη, τὴν τοῦ ὀλίγου; αὐτὸ δὲ τὸ διψῆν οὐ μή ποτε ἄλλου γένηται ἐπι-
θυμία, ἢ οὗπερ πέφυκεν, αὐτοῦ πόματος; καὶ αὖ τὸ πεινῆν, βρώματος;
Οὕτως (ἔφη) αὐτή γε ἡ ἐπιθυμία ἑκάστη, αὐτοῦ μόνον ἑκάστου οὗ πέφυκε·
τοῦ δὲ τοίου ἢ τοίου, τὰ προσγιγνόμενα. Μήτοι τις (ἦν δ' ἐγώ) ἀσκέ-
πτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσῃ, ὡς οὐδεὶς ποτοῦ ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ χρηστοῦ
ποτοῦ. καὶ οὐ σίτου, ἀλλὰ χρηστοῦ σίτου. πάντες γὰρ ἄρα τῶν ἀγαθῶν
ἐπιθυμοῦσιν. εἰ οὖν ἡ δίψα ἐπιθυμία ἐστὶ, χρηστοῦ ἂν εἴη, εἴτε πόματος,
F εἴτε ἄλλου ὅτου ἐστὶν ἐπιθυμία· καὶ αἱ ἄλλαι οὕτως. Ἴσως γὰρ ἂν (ἔφη)
δοκοῖ τι λέγειν ὁ ταῦτα λέγων. Ἀλλὰ μέντοι (ἦν δ' ἐγώ) ὅσα γ' ἐστὶ
τοιαῦτα οἷα εἶναί του, τὰ μὲν ποιὰ ἄττα, ποιοῦ τινός ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δο-
κεῖ· τὰ δ' αὐτὰ ἕκαστα, ἐκ τοῦ ἑκάστου μόνον. Οὐκ ἔμαθον, ἔφη. Οὐκ
ἔμαθες (ἔφην) ὅτι τὸ μεῖζον, τοιοῦτόν ἐστιν οἷον τινὸς εἶναι μεῖζον;
Πάνυ γε. Οὐκοῦν τοῦ ἐλάττονος; Ναί. Τὸ δέ γε πολὺ μεῖζον, πο-
λὺ ἐλάττονος. ἦ γάρ; Ναί. Ἆρ' οὖν καὶ τὸ ποτὲ μεῖζον, ποτὲ ἐλα-
ττονος, καὶ τὸ ἐσόμενον μεῖζον, ἐσομένου ἐλάττονος; Ἀλλὰ τί μήν;
ἦ δ' ὅς. Καὶ τὰ πλείω δὴ πρὸς τὰ ἐλάττω, καὶ τὰ διπλάσια πρὸς τὰ
G ἡμίσεα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· καὶ αὖ βαρύτερα πρὸς κουφότερα· καὶ
θάττω, πρὸς τὰ βραδύτερα· καὶ ἔτι γε τὰ θερμὰ πρὸς τὰ ψυχρὰ, καὶ
πάντα τὰ τούτοις ὅμοια, ἆρ' οὐχ οὕτως ἔχει; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δὲ
τὰ περὶ τὰς ἐπιστήμας; οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἐπιστήμη μὲν αὐτὴ, μαθή-
ματος αὐτοῦ ἐπιστήμη ἐστὶν, ἢ ὅτου δεῖ θεῖναι τὴν ἐπιστήμην· ἐπιστήμη
δέ τις καὶ ποιά τις, ποιοῦ τινος καὶ τινός. λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· οὐκ ἐ-
πειδὴ οἰκίας ἐργασίας ἐπιστήμη ἐγένετο, διήνεγκε τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν,
ὥστε οἰκοδομικὴ κληθῆναι; Τί μήν; Ἆρ' οὐ τῷ ποιά τις εἶναι,
οἵα ἑτέρα οὐδεμία τῶν ἄλλων; Ναί. Οὐκοῦν ἐπειδὴ ποιοῦ τινος,
καὶ αὐτὴ ποιά τις ἐγένετο; καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω τέχναι τε καὶ ἐπιστῆμαι;
Ἔστιν οὕτω. Τοῦτο τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) φάθι με τότε βούλεσθαι λέ-
H γειν, εἰ ἄρα νῦν ἔμαθες ὅτι ὅσα ἐστὶν οἷα εἶναί του, αὐτὰ μὲν μόνα αὐ-
τῶν μόνων ἐστί· τῶν δὲ ποιῶν τινων, ποιὰ ἄττα. καὶ οὔτοι λέγω ὡς οἵων
ἂν ᾖ, τοιαῦτα καὶ ἔστιν· (ὡς ἄρα καὶ τῶν ὑγιεινῶν καὶ νοσωδῶν ἡ ἐπιστήμη, ὑ-
γιεινὴ καὶ νοσώδης· καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, κακὴ καὶ ἀγαθὴ) ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ

αὐτῆς οὗπερ ἐπιστήμη ἐστὶν, ἐγένετο ἐπιστήμη, ἀλλὰ ποιοῦ τινος (τοῦτο δ' ἦν ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες) ποιὰ δή τις συνέβη καὶ αὐτὴ γενέσθαι· καὶ τοῦτο αὐτὴν ἐποίησε μηκέτι ἐπιστήμην ἁπλῶς καλεῖσθαι, ἀλλὰ τοῦ ποιοῦ τινὸς προσγενομένου, ἰατρικήν. Ἔμαθον, ἔφη. καί μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν. Τὸ δὴ δίψος (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ τούτων θήσεις τῶν τινὸς εἶναι τοῦτο ὅπερ ἐστίν; ἔστι δὲ δήπου δίψος; Ἔγωγε (ἦ δ' ὅς) πόματός γε. Οὐκοῦν ποιοῦ μέν τινος πόματος ποιόν τι καὶ δίψος; δίψος δ' οὖν αὐτὸ, οὔτε πολλοῦ οὔτε ὀλίγου, οὔτε ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ, οὐδὲ ἑνὶ λόγῳ ποιοῦ τινος, ἀλλ' αὐτοῦ πόματος μόνον, αὐτὸ δίψος πέφυκε. Παντάπασι μὲν οὖν. Τοῦ διψῶντος ἄρα ἡ ψυχὴ καθόσον διψῇ, οὐκ ἄλλο τι βούλεται ἢ πιεῖν· καὶ τούτου ὀρέγεται, καὶ ἐπὶ τοῦτο ὁρμᾷ. Δῆλον δή. Οὐκοῦν εἴποτέ τι αὐτὴν ἀνθέλκει διψῶσαν, ἕτερον ἄν τι ἐν αὐτῇ εἴη αὐτοῦ τοῦ διψῶντος, καὶ ἄγοντος, ὥσπερ θηρίον, ἐπὶ τὸ πιεῖν. οὐ γὰρ δὴ, φαμὲν, τό γε αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἑαυτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα τἀναντία πράττοι. Οὐ γὰρ οὖν. Ὥσπέρ γε, οἶμαι, τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνταί τε καὶ προσέλκονται, ἀλλ' ὅτι ἄλλη μὲν ἡ ἀπωθοῦσα χείρ, ἑτέρα δὲ ἡ προσαγομένη. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Πότερον δὲ δή φῶμέν τινας ἔστιν ὅτε διψῶντας οὐκ ἐθέλειν πιεῖν; Καὶ μάλα γ', ἔφη, πολλοὺς καὶ πολλάκις. Τί οὖν (ἔφην ἐγὼ) φαίη τις ἂν τούτων πέρι; οὐκ ἐνεῖναι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ κελεῦον, ἐνεῖναι δὲ τὸ κωλῦον πιεῖν, ἄλλο ὂν καὶ κρατοῦν τοῦ κελεύοντος; Ἔμοιγε (ἔφη) δοκεῖ. Ἆρ' οὖν οὐ τὸ μὲν κωλῦον τὰ τοιαῦτα ἐγγίνεται, ὅταν ἐγγένηται, ἐκ λογισμοῦ; τὰ δὲ ἄγοντα καὶ ἕλκοντα, διὰ παθημάτων τε καὶ νοσημάτων παραγίγνεται; Φαίνεται. Οὐ δὴ ἀλόγως (ἦν δ' ἐγὼ) ἀξιώσομεν αὐτὰ διττά τε καὶ ἕτερα ἀλλήλων εἶναι· τὸ μὲν ᾧ λογίζεται, λογιστικὸν προσαγορεύοντες τῆς ψυχῆς· τὸ δὲ ᾧ ἐρᾷ τε καὶ πεινῇ καὶ διψῇ, καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἐπτόηται, ἀλόγιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν, πληρώσεών τινων καὶ ἡδονῶν ἑταῖρον. Οὔκ. ἀλλ' εἰκότως, ἔφη, ἡγοίμεθ' ἂν οὕτω. Ταῦτα μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) δύο ἡμῖν ὡρίσθω εἴδη ἐν ψυχῇ ἐνόντα· τὸ δὲ τοῦ θυμοῦ, καὶ ᾧ θυμούμεθα, πότερον τρίτον; ἢ τούτων ποτέρῳ ἂν εἴη ὁμοφυές. Ἴσως (ἔφη) τῷ ἑτέρῳ τῷ ἐπιθυμητικῷ. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) ποτὲ ἀκούσας τι, πιστεύω τούτῳ· ὡς ἄρα Λεόντιος ὁ Ἀγλαΐωνος ἀνιὼν ἐκ Πειραιέως, ὑπὸ τὸ Βόρειον τεῖχος, ἐκτὸς αἰσθανόμενος νεκροῖς παρὰ τῷ δημείῳ κειμένοις, ἅμα μὲν ἰδεῖν ἐπιθυμοῖ, ἅμα δ' αὖ δυσχεραίνοι καὶ ἀποτρέποι ἑαυτόν· καὶ τέως μὲν μάχοιτό τε καὶ παρακαλύπτοιτο· κρατούμενος δ' οὖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, διελκύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσδραμὼν πρὸς τοὺς νεκροὺς, ἰδοὺ ὑμῖν, ἔφη, ὦ κακοδαίμονες, ἐμπλήσθητε τοῦ καλοῦ θεάματος. Ἤκουσα (ἔφη) καὶ αὐτός. Οὗτος μέντοι (ἔφην) ὁ λόγος σημαίνει τὴν ὀργὴν πολεμεῖν ἐνίοτε ταῖς ἐπιθυμίαις, ὡς ἄλλο ὂν ἄλλῳ. Σημαίνει γὰρ, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἄλλοθι (ἔφην) πολλαχοῦ αἰσθανόμεθα, ὅταν βιάζωνταί τινα παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπιθυμίαι, λοιδοροῦντά τε αὐτὸν καὶ θυμούμενον τῷ βιαζομένῳ ἐν αὐτῷ; καὶ ὥσπερ δυοῖν στασιαζόντοιν ξύμμαχον τῷ λόγῳ γιγνόμενον τὸν θυμὸν τοῦ τοιούτου; ταῖς δὲ ἐπιθυμίαις αὐτὸν κοινωνήσαντα αἱροῦντος λόγου, μηδὲν ἀντιπράττειν; οἶμαι δέ σε οὐκ ἂν φάναι γενομένου ποτὲ ἐν σεαυτῷ τοῦ τοιούτου αἰσθέσθαι· οἶμαι δ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη. Τί δέ; (ἦν δ' ἐγὼ) ὅταν τις οἴηται ἀδικεῖν, οὐχ ὅσῳ ἂν γενναιότερος ᾖ, τοσούτῳ ἧττον δύναται ὀργίζεσθαι, καὶ πεινῶν καὶ ῥιγῶν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων πάσχων ὑπ' ἐκείνου ὃν ἂν οἴηται δικαίως ταῦτα δρᾷν; καὶ, ὃ λέγω, οὐκ ἐθέλει πρὸς τοῦτον αὐτοῦ ἐγείρεσθαι ὁ θυμός; Ἀληθῆ, ἔφη. Τί δέ; ὅταν ἀδικεῖσθαί τις ἡγῆται, οὐκ ἐν τούτῳ ζεῖ τε καὶ χαλεπαίνει, καὶ ξυμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ; καὶ διὰ τὸ πεινῆν, καὶ διὰ τὸ ῥιγοῦν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα πάσχειν, καὶ ὑπομένων νικᾷ, καὶ οὐ λήγει τῶν γενναίων, πρὶν ἂν ἢ διαπράξηται, ἢ τελευτήσῃ, ἢ ὥσπερ κύων ὑπὸ νομέως, ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀνακληθεὶς πραϋνθῇ; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ἔοικε τούτῳ ᾧ λέγεις. καίτοι γε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει τοὺς ἐπικούρους, ὥσπερ κύνας, ἐθέμεθα ὑπηκόους τῶν ἀρχόντων, ὥσπερ ποιμένων πόλεως. Καλῶς γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) νοεῖς ὃ βούλομαι λέγειν. ἀλλ' εἰ πρὸς τούτῳ καὶ τόδε ἐνθυμῇ; Τὸ ποῖον; Ὅτι τοὐναντίον ἢ ἀρτίως ἡμῖν φαίνεται περὶ τοῦ θυμοειδοῦς. τότε μὲν γὰρ ἐπιθυμητικόν τι αὐτὸ ᾠόμεθα εἶναι· νῦν δὲ πολλοῦ δεῖν φαμὲν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτὸ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς στάσει τίθεσθαι τὰ ὅπλα πρὸς τοῦ λογιστικοῦ. Παντάπασιν, ἔφη. Ἆρ' οὖν ἕτερον ὂν καὶ τούτου; ἢ λογιστικοῦ τι εἶδος; ὥστε μὴ τρία ἀλλὰ δύο εἴδη εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ, λογιστικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν; ἢ καθάπερ ἐν τῇ πόλει ξυνεῖχεν αὐτὴν τρία ὄντα γένη, χρηματιστικὸν, ἐπικουρικὸν, βουλευτικὸν, οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ τρίτον τοῦτό ἐστι τὸ θυμοειδὲς, ἐπίκουρον ὂν τῷ λογιστικῷ φύσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς διαφθαρῇ; Ἀνάγκη (ἔφη) τρίτον. Ναί (ἦν δ' ἐγὼ) ἄν γε τοῦ λογιστικοῦ ἄλλο τι φανῇ, ὥσπερ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἐφάνη ἕτερον ὄν. Ἀλλ' οὐ χαλεπὸν (ἔφη) φανῆναι. καὶ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις τοῦτό γ' ἄν τις ἴδοι, ὅτι θυμοῦ μὲν, εὐθὺς γενόμενα, μεστά ἐστι· λογισμοῦ δ' ἔνιοι μὲν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὐδέποτε μεταλαμβάνειν, οἱ δὲ πολλοὶ, ὀψέ ποτε. Ναὶ μὰ

A eſt, euaſit ſcientia, imò talis cuiuſdam, hoc autem eſt ſalubre & inſalubre, talis quædã ipſa quoque effecta eſt. Ex quo factum eſt, vt non amplius ſcientia ſimpliciter appelletur, ſed qualitate quadam addita, medicinaria ſcientia. Teneo iam, mihíque hæc ita ſeſe habere videntur. Sitim verò, nónne his annumerabis, quæ id quod ſunt, alicuius exiſtunt? Eſt autem ſitis? Annumero equidem, & potionis ſitim eſſe dico. An non qualis cuiuſdam poculi, qualis quædam ſitis? Ideóque ſitis ipſa, neque multi, neque pauci, neque boni, neque mali, neque vt vno verbo complectar, qualis cuiuſdam, ſed potionis ipſius ſolummodo, ſitis ipſa natura eſt? Sic eſt omnino. Sitientis igitur anima B quatenus ſitis, non aliud appetit quàm bibere, idque affectat, & ad ipſum fertur. Conſtat. Siquid ergo ipſam quandoque retrahit ſitientem, aliud quiddam erit in ipſa ab ea parte diuerſum quæ ſitit, & quaſi beſtia quædã ab bibendum impellit. Neque enim fieri poſſe dicimus, vt idem aliquid eadem ſui parte circa idem ſimul agat contraria. Non certè quemadmodum abſurdum dictu eſt, eiuſdem ſagittarij manus ſimul arcũ propellere atq. adducere atq; cõtrahere. Porrò dicẽdũ eſt, alterã eſſe manũ quæ ꝓpellit, alterã verò quę adducit. Ita prorſus. Fatemúrne eſſe aliquos, qui cùm ſitiãt, nonnunquàm bibere nolint? Multos, ac ſæpe. Quid de iis aliqs dicet? nõne ineſſe in horũ C anima aliquid, quod ad bibendum allicit? aliquid contrà quod prohibet? quod quidẽ & aliud eſt, & ei quod allicit, dominatur. Mihi quidem videtur. An non igitur quod prohibet iſta, ex ratione ineſt quoties operatur? Quæ verò concitant atq. cõtrahunt, ex affectibus perturbationibúſque ſunt? Apparet. Meritò igitur duo hæc intèr ſe diuerſa exiſtimabimus, & illud quidem quo ratiocinatur animus, rationale ipſius denominabimus. Illud verò quo amat, eſurit, & ſitit, & ad alias libidines pronior labitur, irrationale, & auidum repletionum quarundam & voluptatum comes. Diuerſa profectò, inquit. Meritóq; ita cenſebimus. Hæ itaque duæ iam in anima ſpecies, inquam D ego, diſtinctæ ſint. Illud autem quod ad iram pertinet, quóve iraſcimur, vtrum tertium quiddam eſt? an alterius horum cognatũ? Fortaſſe, inquit, eius quod voluptates cupit, eſt cognatum. Atqui credo hoc equidem ex eo quod audiui quondam: quòd videlicet cùm Leõtius Aglaionis filius ex Piræo ſub boreali muro (ad ciuitatem) aſcendens ſentiret extrà cadauera in ſentina vrbis & cloaca publica, iacentia, ſimul & videre cupiebat, & horrebat tamen, auerſabatúrque, vultúmque tegebat, ſecum ipſe pugnans. cupiditate denique ſuperatus, ad cadauera intentis oculis accurrit, dicens: Ecce iam vobis licet, ô infelices, deſiderium veſtrum pulchro explere ſpectaculo. Audiui & ipſe. Itaque ſermo teſtatur, iram ſæpe pugnare aduer- E ſus concupiſcentiam, tanquam hæc inter ſe diuerſa ſint. Id certè ſignificat. Nónne & alibi frequenter animaduertimus, quando vim inferunt alicui præter rationem cupiditates, obiurgant ipſæ ſeſe, & aduerſus eam ſui partem quæ vim infert indignant. Et quaſi duobus diſſentientibus adiutricem rationi iram accurrere? Cupiditatibus verò coniunctam, nihil rationis voluntati contrarium moliri: nec te arbitror vnquam aſſerere vel in te ipſo, vel alio tale quiddam deprehendiſſe. Nunquam per Iouem. Quid autem? inquam. Quando quis iniuriam inferre ſe putat, nónne quo generoſior eſt, eo minus iraſcitur, dum eſurit & alget, & aliud quoduis tale patitur ab eo quem iure F hæc agere cenſet? Et quod iam dixi, ira iſtius in eum quodammodo non excitatur? Vera loqueris. Quid autem? quando iniuriam ſe pati quis putat, nónne tunc efferueſcit & ſæuit, & auxilium præſtat ei quod iuſtum videtur, famem, frigus, & cętera talia tolerans? & ad victoriam contendit, neque à generoſo opere ceſſat prius quàm vel tranſegerit, vel obierit, vel tãquam canis à paſtore, ita denique reuocatus ab ea quæ in ipſo eſt ratione miteſcat? Omnino hæc vis ei ſimilis eſt, cui tu comparas. Etenim in noſtra ciuitate auxiliarios ipſos tanquam canes poſuimus, obtemperantes principibus quaſi quibuſdam paſtori- G bus ciuitatis. Optimè quod dicere volebam intellexiſti. Sed vnum & hoc inſuper animaduertis? Quid iſtud? Quòd in pręſentia cõtra ac ſuprà de iracũdia iudicamus. Tũc.n. iraſcendi vim ad cõcupiſcẽdi naturã referebamꝰ. Nunc verò multũ intereſſe dicimus, ac multo magis irã aſſerimus animæ partibus inter ſe diſſidentibus pro ratione arma capeſſere. Ita prorſus. Nunquid & iraſcendi vis eſt à ratione diuerſa, vel quædam ſpecies rationis, adeò vt non tres in animo, ſed duæ ſpecies ſint, rationale & concupiſcentes? Aut potius quemadmodum in ciuitate tria quædam genera ipſam continebant, quæſtuarium, auxiliariũ, conſulatus, ita & in anima tertia quædam vis eſt nimirum H iracundia, quæ natura ipſa rationis tutatur partes, niſi ex improba educatione fuerit deprauata? Neceſſe eſt vt tertia ſit. Nempe etiam ſi alia quàm ratio apparuerit, quemadmodum ſuprà viſa eſt, à concupiſcentia differens. At verò facilè id quidem patere poteſt. Nam in puerulis quiuis iſtud intelligat, qui ſtatim nati iracundia pleni ſunt. Rationis autem aliqui nunquam, multi ſero compotes fieri mihi videntur. Per Iouem

inquam, præclarè loqueris. Preterea in beſtiis ita eſſe quiſque, vt ipſe dicis, comperiet. Teſtatur & iſtud Homeri, illud quod ſuprà induximus, Pectora percutiens monitis affatur acerbis. Hic enim apertè Homerus, alterũ horum obiurgare alterum fecit, ipſam videlicet rationem de meliori peioríque conſultantem, irrationalem iracundiæ impetum. Rectè admodum loqueris. In his itaque vix tandem conſenſimus, ſatíſque inter nos conſtitit, eadem in ciuitate, eadem & in cuiuſque anima genera eſſe ac numero paria. Sic certè. Quin etiam hoc neceſſarium eſt, quemadmodum & quo ſapiens erat ciuitas, ita & eodem ſapientem eſſe priuatum? Planè. Item quo fortis eſt priuatus aliquis & quomodo, eodem & ita fortem eſſe ciuitatem, & in cæteris omnibus ad virtutem vtraque ſimiliter ſe habere. Neceſſe eſt. Atqui & iuſtum, ô Glauco, virum dicemus eadem ratione, qua dicimus ciuitatem. Neceſſarium id omnino. At nondum illud obliti ſumus, quòd ciuitas ex eo iuſta viſa eſt, quia cùm tria in ea ſint hominum genera, ſuum quiſque explet officium. Haud certè mihi obliti videmur. Meminiſſe ergo oportet quòd quiſq; noſtrûm, cuius ſingulæ animæ partes quod ſuum eſt agunt, & iuſtus erit & ſua peragens. Meminiſſe prorſus. Nónne rationali potentiæ conuenit imperare, cùm ſapiens ſit, gerátque totius animæ prouidentiam? Iraſcendi verò naturæ obſequi rationi, próque illa pugnare? Penitus. Nónne vt ſuprà tractauimus, muſicæ & gymnaſticæ mixtio atque temperantia vt cõcordia iſta ſint, efficit? Vnum quidem horum intendens augénſque & nutriens præclaris ſermonibus & diſciplinis: alterum verò remittens, ſedans, manſuefaciens per harmoniam atque rhythmum? Maximè. Cúmque ita nutrita hæc fuerint, & quæ ſua ſunt, reuera didicerint, & optimè fuerint erudita, ardori concupiſcentiæ præſidebunt: quæ pars animæ in omnibus eſt plurima, neque vnquam naturâ pecuniis expleri poteſt: cauebúntque ne corporalium voluptatum expletione adaucta grandior robuſtiórque euadat, nolítque ſuo duntaxat officio fungi, ſed ſubiicere ſibi illa contendat, quibus imperare natura non debet, atque ita vniuerſam omnium vitam peruertat. Sic prorſus. Quinetiam ab externis hoſtibus hæc animam omnem corpúſque cuſtodit, dum illud quidem prouidè conſulit, hoc autem propugnat, obtemperat principi, fortitudine quæ cõſulta ſunt, peragit. Vera hæc ſunt. Fortem profectò hac ex parte virum quenque vocamus, quãdo in ipſo iracundiæ vigor obſeruat in mediis voluptatibus & doloribus, id quod ratio præſcripſit, ſiue aſperum id ſit, ſiue non ſit. Probè. Sapientem verò breui illa ex parte quæ & imperauit in ipſo, & iſta dictauit, habens in ſeipſa ſcientiam qua diſcernit quid potiſſimùm ex vſu ſit tã ſingulis quàm vniuerſo ex his tribus cœtui conſtituto. Certè. Temperantem rurſus aliquem appellamus horum ipſorum amicitia atque concordia, quando & quod præſidet, & quod ſubeſt, in ſententiam eandem conueniunt, rationem ſcilicet imperare debere, neque ab illa deſciſcendum eſſe. Temperantia igitur, inquit, nihil eſt aliud ſiue illa ciuitatis ſit ſiue priuati. Iuſtus denique ex eo atque ita erit quiſque, ex quo ſæpe iam diximus, & quemadmodum expoſuimus. Neceſſe eſt, inquit, prorſus. Quid porrò? inquam. Eſtne aliquid quod hanc noſtram vſqueadeò ſententiam interturbet, vt aliud videatur eſſe nobis iuſtitia, quàm quod in ciuitate conſtitit? Mihi quidem non videtur, inquit. Sic enim inquam, omnino, ſiquid adhuc inter nos in controuerſia ſit, diſceptabimus, ea quæ contrà dici poſſe videantur proponentes. Qualia? Veluti ſi in hoc deliberare nos oportuerit de ciuitate illa, déque homine eodẽ pacto cũ illa nato atque nutrito, nunquid vir talis quum depoſitum auri vel argẽti acceperit, videatur quandoque fraudem excogitaturus: cenſes aliquem iudicaturum eiuſcemodi virum fraudem commiſſurum potius, quàm ſecus affectos homines? Neminem prorſus. An non à ſacrilegiis hic, furtis, proditionibus tã priuatim aduerſus ſodales, quàm publicè aduerſus rempublicam abſtinebit? Sanè. Atqui neque perfidus vel iureiurando, vel quibuſcunque commerciis. Nullo pacto. Adulteria quidem, parentum contemptus, impietas in Deos, cuilibet alteri potius quàm huic conueniunt. Ita prorſus. Nónne horum omnium cauſa hæc eſt, quia quicquid in ipſo eſt, ſuum opus exequitur, ſiue imperando, ſiue parendo. Nulla certè alia. Quid? quæris aliud eſſe iuſtitiam quàm hãc ipſam vim, quæ tales viros, & tales efficit ciuitates? Ego quidem, inquit, minimè. Tandem nobis abſolutum ſomnium illud eſt, quòd nos conieciſſe diximus: nempe quòd mox incipientes condere ciuitatem, Deo quodam fauente, in aliquod principium imaginémque iuſtitiæ ingreſſi videmur. Omnino quidem. Hoc autem erat, ô Glauco, propter quod confert quoddam iuſtitiæ ſimulacrum. Nempe debere qui natura coriarius eſt, artem hanc exequi, aliud nihil facere, qui verò faber, fabricare. Similitérque in cæteris. Apparet. Reuera quidem talis iuſtitia eſt, ſed non circa actionem exteriorem, imò circa interiorem ſuarum partium actionem verè ad ipſummet animum, & ad ſua: dum nihil permittit ex ſuis aliena tentare, neque ſinit animæ genera

Ὀδυσ. υ.

A Δί', ἦν δ' ἐγώ, καλῶς γε εἶπες. ἔτι δὲ ἐν τοῖς θηρίοις ἄν τις ἴδοι ὃ λέγεις ὅτι οὕτως ἔχει. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὃ ἄνω που ἐκεῖ εἴπομεν, τὸ τοῦ Ὁμήρου, μαρτυρήσει, τό, Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. ἐνταῦθα γὰρ δὴ σαφῶς ὡς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιπλῆττον πεποίηκεν Ὅμηρος, τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελτίονός τε καὶ χείρονος, τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ. Κομιδῆ (ἔφη) ὀρθῶς λέγεις. Ταῦτα μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγώ) μόγις διανενεύκαμεν· καὶ ἡμῖν ἐπιεικῶς ὁμολογεῖται, τὰ αὐτὰ μὲν ἐν πόλει, τὰ αὐτὰ δ' ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ τῇ ψυχῇ γένη ἐνεῖναι, καὶ ἴσα τὸν ἀριθμόν. Ἔστι ταῦτα. Οὐκοῦν ἐκεῖνό γε ἤδη ἀναγκαῖον, ὡς πόλις ἦν σοφή, καὶ ᾧ οὕτω καὶ τὸν ἰδιώτην καὶ τούτῳ σοφὸν εἶναι. Τί μήν; Καὶ ᾧ δὴ ἀνδρεῖος
B ἰδιώτης, καὶ ὥς, τούτῳ καὶ πόλιν ἀνδρείαν· καὶ οὕτω καὶ τἄλλα πάντα πρὸς ἀρετὴν ὡσαύτως ἀμφότερα ἔχειν. Ἀνάγκη. Καὶ δίκαιον δή, ὦ Γλαύκων, οἶμαι, φήσομεν ἄνδρα εἶναι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ᾧπερ καὶ πόλις ἦν δικαία. Καὶ τοῦτο πᾶσα ἀνάγκη. Ἀλλ' οὔ πῃ μὴν τοῦτο ἐπιλελήσμεθα, ὅτι ἐκείνη γε τῷ τὸ ἑαυτοῦ ἕκαστον ἐν αὐτῇ πράττειν, τριῶν ὄντων γενῶν, δικαία ἦν. Οὔ μοι δοκοῦμεν, ἔφη, ἐπιλελῆσθαι. Μνημονευτέον ἄρα ἡμῖν ὅτι καὶ ἡμῶν ἕκαστος, ὅταν τὰ αὑτοῦ ἐν αὐτῷ πράττῃ, δίκαιός τε ἔσται καὶ τὰ αὑτοῦ πράττων. Καὶ μάλα (ἦ δ' ὅς) μνημονευτέον. Οὐκοῦν τῷ μὲν λογιστικῷ ἄρχειν προσήκει, σοφῷ ὄντι, καὶ ἔχοντι τὴν ὑπὲρ ἁπάσης τῆς ψυχῆς προμήθειαν; τῷ δὲ θυμοειδεῖ, ὑπηκόῳ εἶναι, καὶ
C ξυμμάχῳ τούτου; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν οὐχ, ὥσπερ ἐλέγομεν, μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς κρᾶσις σύμφωνα αὐτὰ ποιήσει, τὸ μὲν ἐπιτείνουσα καὶ τρέφουσα λόγοις τε καλοῖς καὶ μαθήμασι, τὸ δὲ ἀνιεῖσα, παραμυθουμένη καὶ ἡμεροῦσα ἁρμονίᾳ τε καὶ ῥυθμῷ; Κομιδῆ γε, ἦ δ' ὅς. Καὶ τούτω δὴ οὕτω τραφέντε, καὶ ὡς ἀληθῶς τὰ αὑτῶν μαθόντε καὶ παιδευθέντε, προστήσετον τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ὃ δὴ πλεῖστον τῆς ψυχῆς ἐν ἑκάστῳ ἐστί, καὶ χρημάτων φύσει ἀπληστότατον. ὃ τηρήσετον, μὴ τῷ πίμπλασθαι τῶν περὶ τὸ σῶμα καλουμένων ἡδονῶν, πολὺ καὶ ἰσχυρὸν γενόμενον, οὐ τὰ αὑτοῦ πράττῃ, ἀλλὰ καταδουλώσασθαι καὶ ἄρχειν ἐπιχειρήσῃ ὧν οὐ προσῆκον αὐτῷ γένει, καὶ ξύμπαντα τὸν βίον πάντων ἀνατρέψῃ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔ-
D φη. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ τοὺς ἔξωθεν πολεμίους τούτω ἂν κάλλιστα φυλάττοιτον ὑπὲρ ἁπάσης τῆς ψυχῆς τε καὶ τοῦ σώματος, τὸ μὲν βουλευόμενον, τὸ δέ, πολεμοῦν, ἑπόμενον δὲ τῷ ἄρχοντι καὶ τῇ ἀνδρείᾳ ἐπιτελοῦν τὰ βουλευθέντα. Ἔστι ταῦτα. Καὶ ἀνδρεῖον δή, οἶμαι, τούτῳ τῷ μέρει καλοῦμεν ἕνα ἕκαστον, ὅταν αὐτοῦ τὸ θυμοειδὲς διασώζῃ διά τε λυπῶν καὶ ἡδονῶν τὸ ὑπὸ τοῦ λόγου παραγγελθὲν δεινόν τε καὶ μή. Ὀρθῶς γ', ἔφη. Σοφὸν δέ γε ἐκείνῳ τῷ σμικρῷ μέρει, τῷ ὃ ἦρχέ τ' ἐν αὐτῷ, καὶ ταῦτα παρήγγελλεν· ἔχον αὖ κἀκεῖνο ἐπιστήμην ἐν αὐτῷ τὴν τοῦ ξυμφέροντος ἑκάστῳ τε καὶ ὅλῳ τῷ κοινῷ σφῶν αὐτῶν τριῶν ὄντων. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; σώφρονα οὐ τῇ φιλίᾳ καὶ ξυμφωνίᾳ τῇ αὐτῶν
E τούτων; ὅταν τό, τε ἄρχον καὶ τὼ ἀρχομένω ὁμοδοξῶσιν, ὡς δεῖν ἄρχειν τὸ λογιστικόν, καὶ μὴ στασιάζωσιν αὐτῷ; Σωφροσύνη γοῦν (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἢ τοῦτο, πόλεώς τε καὶ ἰδιώτου. Ἀλλὰ μὲν δὴ δίκαιός γε, ὡς πολλάκις λέγομεν, τούτῳ καὶ οὕτως ἔσται. Πολλὴ ἀνάγκη. Τί οὖν; (εἶπον ἐγώ) μή πῃ ἡμῖν ἀπαμβλύνεται ἄλλο τι δικαιοσύνη δοκεῖν εἶναι, ἢ ὅπερ ἐν τῇ πόλει ἐφάνη; Οὐκ ἔμοιγε (ἔφη) δοκεῖ. Ὧδε γάρ (ἦν δ' ἐγώ) παντάπασιν ἂν βεβαιωσαίμεθα εἴ τι ἡμῶν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ ἀμφισβητεῖ, τὰ φορτικὰ αὐτῷ προσφέροντες. Ποῖα δή; Οἷον, εἰ δέοι ἡμᾶς ἀνομολογεῖσθαι περί τε ἐκείνης τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐκείνῃ ὁμοίως πεφυκότος τε καὶ τεθραμμένου ἀνδρός, εἰ δοκεῖ ἂν παρακαταθήκην χρυσίου ἢ
F ἀργυρίου δεξάμενος ὁ τοιοῦτος ἀποστερῆσαι, τίν' ἂν οἴει οἰηθῆναι τοῦτο αὐτὸν δρᾶσαι μᾶλλον ἢ ὅσοι μὴ τοιοῦτοι; Οὐδέν' ἄν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἱεροσυλιῶν, καὶ κλοπῶν, καὶ προδοσιῶν, ἢ ἰδίᾳ ἑταίρων, ἢ δημοσίᾳ πόλεων, ἐκτὸς ἂν οὗτος εἴη; Ἐκτός. Καὶ μὴν οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄπιστος ἢ κατὰ τοὺς ὅρκους ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ὁμολογίας. Πῶς γὰρ ἄν; Μοιχεῖαι μήν, καὶ γονέων ἀμέλειαι, καὶ θεῶν ἀθεραπευσίαι παντὶ ἄλλῳ μᾶλλον ἢ τῷ τοιούτῳ προσήκουσι. Παντὶ μέντοι, ἔφη. Οὐκοῦν τούτων πάντων αἴτιον, ὅτι αὐτοῦ τῶν ἐν αὐτῷ ἕκαστον τὰ αὑτοῦ πράττει ἀρχῆς τε πέρι καὶ τοῦ ἄρχεσθαι; Τοῦτο μὲν οὖν, καὶ οὐδὲν ἄλλο τι. Τί οὖν; ἕτερον ζητεῖς δικαιοσύνην εἶναι, ἢ ταύτην τὴν δύναμιν ἣ τοὺς τοιούτους ἄνδρας τε παρέχεται καὶ
G πόλεις; Μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἔγωγε. Τέλεον ἄρα ἡμῖν τὸ ἐνύπνιον ἀποτετέλεσται ὃ ἔφαμεν ὑποπτεῦσαι· ὡς εὐθὺς ἀρχόμενοι τῆς πόλεως οἰκίζειν, κατὰ θεόν τινα εἰς ἀρχήν καὶ τύπον τῆς δικαιοσύνης κινδυνεύομεν ἐμβεβηκέναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Τὸ δὲ ἦν ἄρα, ὦ Γλαύκων, δι' ὃ καὶ ὠφελεῖ, εἴδωλόν τι τῆς δικαιοσύνης, τό, τὸν μὲν σκυτοτομικὸν φύσει, ὀρθῶς ἔχειν σκυτοτομεῖν, καὶ ἄλλο μηδὲν πράττειν· τὸν δὲ τεκτονικόν, τεκταίνεσθαι· καὶ τἄλλα δὴ οὕτω. Φαίνεται. Τὸ δέ γε ἀληθές, τοιοῦτον μέντοι ἦν, ὡς ἔοικεν, ἡ δικαιοσύνη, ἀλλ' οὐ περὶ τὴν ἔξω πρᾶξιν τῶν αὑτοῦ, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐντὸς ὡς ἀληθῶς, περὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, μὴ ἐάσαντα τὰ ἀλλότρια πράττειν ἕκαστον ἐν αὑτῷ, μηδὲ πολυπραγμο-

τεῖν πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γένη· ἀλλὰ τῷ ὄντι τὰ οἰκεῖα εὖ θέμενον, καὶ ἄρξαντα αὐτὸν αὐτοῦ, καὶ κοσμήσαντα, καὶ φίλον γενόμενον ἑαυτῷ, καὶ ξυναρμόσαντα τρία ὄντα, ὥσπερ ὅρους τρεῖς ἁρμονίας ἀτεχνῶς, νεάτης τε καὶ ὑπάτης καὶ μέσης, καὶ εἰ ἄλλα ἄττα μεταξὺ τυγχάνει ὄντα, πάντα ταῦτα ξυνδήσαντα, καὶ παντάπασιν ἕνα γενόμενον ἐκ πολλῶν σώφρονα καὶ ἡρμοσμένον, οὕτω δὴ πράττειν ἤδη, ἐάν τι πράττῃ, ἢ περὶ χρημάτων κτῆσιν, ἢ περὶ σώματος θεραπείαν, ἢ καὶ περὶ πολιτικόν τι, ἢ περὶ τὰ ἴδια ξυμβόλαια· ἐν πᾶσι τούτοις ἡγούμενον καὶ ὀνομάζοντα δικαίαν μὲν καὶ καλὴν πρᾶξιν, ἣ ἂν ταύτην τὴν ἕξιν σώζῃ τε καὶ συναπεργάζηται· σοφίαν δὲ, τὴν ἐπιστατοῦσαν ταύτῃ τῇ πράξει ἐπιστήμην· ἄδικον δὲ πρᾶξιν, ἣ ἂν ἀεὶ ταύτην λύῃ· ἀμαθίαν δὲ, τὴν ταύτῃ αὖ ἐπιστατοῦσαν δόξαν. Παντάπασιν (ἦ δ' ὅς) ὦ Σώκρατες, ἀληθῆ λέγεις. Εἶεν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸν μὲν δίκαιον καὶ ἄνδρα καὶ πόλιν, καὶ δικαιοσύνην, ὃ τυγχάνει ἐν αὐτοῖς ὂν εἰ φαῖμεν εὑρηκέναι, οὐκ ἂν πάνυ τι οἶμαι δόξαιμεν ψεύδεσθαι. Μὰ Δία ου μέντοι, ἔφη. Φῶμεν ἄρα; Φῶμεν. Ἔστω δὴ, ἦν δ' ἐγώ. μετὰ γὰρ τοῦτο σκεπτέον οἶμαι ἀδικίαν. Δηλονότι. Οὐκοῦν στάσιν τινὰ αὖ τριῶν ὄντων τούτων δεῖ αὐτὴν εἶναι, καὶ πολυπραγμοσύνην καὶ ἀλλοτριοπραγμοσύνην, καὶ ἐπανάστασιν μέρους τινὸς τῷ ὅλῳ τῆς ψυχῆς, ἵν' ἄρχῃ ἐν αὐτῇ, οὐ προσῆκον, ἀλλὰ τοιούτου ὄντος φύσει οἵου πρέπειν αὐτῷ δουλεύειν τῷ τοῦ ἀρχικοῦ γένους ὄντι. τοιαῦτ' ἄττα (οἶμαι) φήσομεν καὶ τὴν τούτων ταραχὴν καὶ πλάνην εἶναι· τήν τε ἀδικίαν, καὶ ἀκολασίαν, καὶ δειλίαν, καὶ ἀμαθίαν, καὶ συλλήβδην πᾶσαν κακίαν. Ταῦτα μὲν οὖν ταῦτη, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τὸ ἄδικα πράττειν καὶ τὸ ἀδικεῖν, καὶ αὖ τὸ δίκαια ποιεῖν, ταῦτα πάντα τυγχάνει ὄντα κατάδηλα ἤδη σαφῶς, εἴπερ καὶ ἀδικία τε καὶ δικαιοσύνη; Πῶς δή; Ὅτι (ἦν δ' ἐγὼ) τυγχάνει οὐδὲν διαφέροντα τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν, ὡς ἐκεῖνα ἐν σώματι, ταῦτα ἐν ψυχῇ. Πῇ; ἔφη. Τὰ μέν που ὑγιεινὰ, ὑγίειαν ἐμποιεῖ· τὰ δὲ νοσώδη, νόσον. Ναί. Οὐκοῦν καὶ τὸ μὲν δίκαια πράττειν, δικαιοσύνην ἐμποιεῖ· τὸ δ' ἄδικα, ἀδικίαν. Ἀνάγκη. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ὑγίειαν ποιεῖν, τὰ ἐν τῷ σώματι κατὰ φύσιν καθιστάναι· κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων· τὸ δὲ νόσον, παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ' ἄλλου. Ἔστι γάρ. Οὐκοῦν αὖ (ἔφην) τὸ δικαιοσύνην ἐμποιεῖν, τὰ ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ φύσιν καθιστάναι, κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀδικίαν, παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ' ἄλλου. Κομιδῇ, ἔφη. Ἀρετὴ μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὑγίειά τέ τις ἂν εἴη καὶ κάλλος καὶ εὐεξία ψυχῆς· κακία δὲ, νόσος τε καὶ αἶσχος καὶ ἀσθένεια. Ἔστιν οὕτως. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ τὰ μὲν καλὰ ἐπιτηδεύματα εἰς ἀρετῆς κτῆσιν φέρει, τὰ δ' αἰσχρὰ, εἰς κακίας; Ἀνάγκη. Τὸ δὴ λοιπὸν ἤδη, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἐστι σκέψασθαι, πότερον αὖ λυσιτελεῖ δίκαιά τε πράττειν, καὶ καλὰ ἐπιτηδεύειν, καὶ εἶναι δίκαιον ἐάν τε λανθάνῃ, ἐάν τε μὴ, τοιοῦτος ὤν· ἢ ἀδικεῖν τε καὶ ἄδικον εἶναι, ἐάνπερ μὴ διδῷ δίκην, μηδὲ βελτίων γίγνηται, κολαζόμενος. Ἀλλ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, γελοῖον ἔμοιγε φαίνεται τὸ σκέμμα γίγνεσθαι ἤδη, εἰ τοῦ μὲν σώματος τῆς φύσεως διαφθειρομένης, δοκεῖ οὐ βιωτὸν εἶναι, οὐδὲ μετὰ πάντων σιτίων τε καὶ ποτῶν, καὶ παντὸς πλούτου καὶ πάσης ἀρχῆς. τῆς δὲ αὐτοῦ τούτου ᾧ ζῶμεν φύσεως ταραττομένης καὶ διαφθειρομένης, βιωτὸν ἄρα ἔσται· ἐάνπερ τις ποιῇ ὃ ἂν βουληθῇ, ἄλλο πλὴν τοῦτο ὁπόθεν κακίας μὲν καὶ ἀδικίας ἀπαλλαγήσεται, δικαιοσύνην δὲ καὶ ἀρετὴν κτήσεται· ἐπειδήπερ ἐφάνη γε ὄντα ἑκάτερα οἷα ἡμεῖς διεληλύθαμεν. Γελοῖον γὰρ, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' ὅμως ἐπείπερ ἐνταῦθα ἐληλύθαμεν ὅσον οἷόν τε σαφέστατα κατιδεῖν ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐ χρὴ ἀποκάμνειν. Ἥκιστα, νὴ τὸν Δία, (ἔφη) πάντων ἀποκνητέον. Δεῦρο δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ἵνα καὶ ἴδῃς ὅσα καὶ εἴδη ἔχει ἡ κακία, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἅ γε δὴ καὶ ἄξια θέας. Ἕπομαι, ἔφη. μόνον λέγε. Καὶ μὴν, ἦν δ' ἐγὼ, ὥσπερ ἀπὸ σκοπιᾶς μοι φαίνεται, ἐπειδήπερ ἐνταῦθα ἀναβεβήκαμεν τοῦ λόγου, ἓν μὲν εἶναι εἶδος τῆς ἀρετῆς, ἄπειρα δὲ τῆς κακίας. τέτταρα δ' ἐν αὐτοῖς ἄττα ὧν καὶ ἄξιον ἐπιμνησθῆναι. Πῶς λέγεις; ἔφη. Ὅσοι (ἦν δ' ἐγὼ) πολιτειῶν τρόποι εἰσὶν εἴδη ἔχοντες, τοσοῦτοι κινδυνεύουσι καὶ ψυχῆς τρόποι εἶναι. Πόσοι δή; Πέντε μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) πολιτειῶν, πέντε δὲ, ψυχῆς. Λέγε, ἔφη, τίνες. Λέγω, εἶπον, ὅτι εἷς μὲν οὗτος ὃν ἡμεῖς διεληλύθαμεν, πολιτείας εἴη ἂν τρόπος· ἐπονομασθείη δ' ἂν καὶ διχῇ. ἐγγενομένου μὲν γὰρ ἀνδρὸς ἑνὸς ἐν τοῖς ἄρχουσι διαφέροντος, βασιλεία ἂν κληθείη· πλειόνων δὲ, ἀριστοκρατία. Ἀληθῆ, ἔφη. Τοῦτο μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ἓν εἶδος λέγω. οὔτε γὰρ ἂν πλείους οὔτε εἷς ἐγγενόμενος κινήσειεν ἂν τῶν ἀξίων λόγου νόμων τῆς πόλεως, τροφῇ τε καὶ παιδείᾳ χρησάμενος ᾗ διήλθομεν. Οὐ γὰρ εἰκός, ἔφη.

A opera ſeſe mutuò confundentia tractare: ſed reuera propria rectè digerit, ſuique eſt dominus, ſeſe exornat, amicus ſibi ipſe effectus, in ſe tria ipſa contemperans tanquam tres terminos harmoniæ, imæ, ſummæ, & mediæ, ſeu quæuis alia media fuerit. Itaque hæc omnia nectens, ipſéque prorſus vnus effectus ex multis temperans atque compoſitus, ita demum agit ſiquid agit, vel circa pecunias acquirendas, vel corporis cultum, vel etiam circa ciuilia, aut priuata commercia, in his omnibus actionem illam iuſtam & præclaram exiſtimans, & appellans, quæ habitum hunc peragit atque ſeruat.
B Sapientiam verò operationi huic præſidentem, ſcientiam: iniuſtam autem operationem quæ hanc diſſoluit: inſipientiam autem operationis huius ducem, opinionem. Vera prorſus, ô Socrates, loqueris. Si ergo nos inueniſſe dixerimus iuſtum virum, & ciuitatem iuſtam, quidve in vtriuſque iuſtitia ſit, haud multum, vt arbitror, mentiri videbimur. Non per Iouem. Aſſerendum igitur? Proculdubiò. Eſto itaque. Enimuero deinceps de iniuſtitia conſiderandum videtur. Planè. Seditionem quandam horum trium iniuſtitiam appellare decet, curioſámque & variam alieni operis vſurpationem, & inſolentem partis cuiuſdã præ-
C uaricationem aduerſus totam animam rebellantis, inſurgentíſque ad imperandum regio animi generi, cui ſeruire eam natura iubet. Talia quædam, vt arbitror, atque horum turbationem errorémque, iniuſtitiam eſſe dicemus, & intemperantiam, ignauiam, inſipientiam, & vniuerſam denique prauitatem. Hæc prorſus ita ſe habent. Nónne ſatis iam perſpicuè patet, quid eſt iniuſta facere & iniuriam inferre, ac rurſus quid agere iuſta, quandoquidem iuſtitia & iniuſtitia patent. Quónã pacto? Quia nihil à ſalubribus differunt. Nempe vt hæc circa corpus, ſic circa animum ſe habent & illa. Qua ratione? Salu-
D bria quidem ſanitatem inducunt, inſalubria morbum. Planè. Similiter quoque iuſta agere, iuſtitiam gignit in animo: iniuſta facere, iniuſtitiam. Neceſſe eſt. Eſt autem ſanitatem inferre, ita quæ in corpore ſunt diſponere, vt ſecundum naturę ipſius ordinem inter ſe ſuperentur & ſuperent. Morbum autem cõtra naturam imperare aliud alij & parere. Eſt ita. Eadem ratione iuſtitiam præſtare cuiquam, nihil eſt aliud quàm animi partes in ordinem ſuum digerere, vt ad naturæ normam pareant atque imperent. Iniuſtitiam verò vt contra naturam aliud alij imperet atque pareat. Prorſus. Virtus igitur, vt apparet, ſanitas quædam eſt, & pulchritudo, & bona animi cõſtitutio. Prauitas contrà morbus, turpitudo & imbecillitas. Eſt vt dicis.
E Nónne igitur exercitationes honeſtæ ad virtutem acquirendam conducunt, turpes ad prauitatem? Neceſſe eſt. Reſtat vt videtur, diſcutiendum, nunquid proſit agere iuſta, honeſta colere, eſſe iuſtum, ſiue occultum id ſit, ſiue nõ: An iniuriam inferre & iniuſtum eſſe, ſi modò non det pœnas, neque fiat caſtigatione melior. Mihi quidem, ô Socrates, ridicula diſceptatio iſta fore videtur. Siquidem corporis natura corrupta, videtur non eſſe viuendum, neque etiam in ſumma epularum & poculorum omnium affluentia, cunctis diuitiis, & totius orbis imperio. Natura verò eius quo viuimus, perturbata atque corrupta, num viuendum erit, ſi quis quodcunque lubet, aliud agat quàm hoc vnum, vnde ab improbitate iniquitatéque li-
F beretur, iuſtitiam verò & probitatem adipiſcatur, poſtquàm talia hæc vtraque qualia narrauimus, apparuerunt. Ridicula profectò, inquam. Verùm poſteaquam eò deuenimus, vt quàm apertiſſimè fieri poteſt, quòd hæc ita ſe habent, perſpiciamus, minimè ſenes eſſe nos oportet. Per Iouem minimè omnium. Age igitur inquam ego, huc accede, vt videas quot ſpecies vitium habet, vt mihi videtur. Attende nunc. Nempe hęc digna ſpectatu. Sequor equidem, dicas modò. Atqui tanquam è ſpecula, poſtquam huc ratiocinando conſcẽdimus, vna mihi ſpecies virtutis occurrit prauitatis innumeræ. Ex quibus quatuor
G quædam ſunt quorũ meminiſſe oportet. Quomodo iſtud ais? Quot ſanè rerumpub. modi ſunt ſpecies ſuas habentes, totidẽ eſſe, & animæ ipſius apparent. Quot? Quinque rerũpub. quinque rurſus & animæ. Dic quínam. Vnum aliquem reipub. modum eſſe hunc aſſero, quem expoſuimus. Duabus verò appellationibus nominari poteſt. Nam ſi inter principes ciuitatis vnus quidam ſit omnium præſtantiſſimus, regnum vocabitur. Sinautem plures, gubernatio optimatum. Vera narras. Hanc vnam ideo ſpeciem eſſe dico, quia ſiue plures gubernent, ſiue vnus, nullus qui ita, vt diximus, educatus & eruditus fuerit, quicquam exiſtimatione dignum in reipublicæ legibus permutabit. Neque enim conſentaneum eſſet, inquit.

PLATONIS DE REPVB. Siue, DE IVSTO, DIALOGVS QVINTVS.

SVMMA DIALOGI. Docet hîc Plato qua re inſtituendus ſit Magiſtratus, vt felix ſit Reſpublica: videlicet vera philoſophia, quæ non ſuperficiaria ſit, & externum quendam ornatum & vitæ & orationis cõſectetur: ſed à rebus genitis hiſce & caducis animum cõuertat ad id quod verè eſt, ſolidam nimirum germanámque Dei cognitionem. Idcirco re paulo altius repetita, Philoſophiæ ſubiectum, naturam, vtilitatem copioſè perſequitur: vt conſtet & illam eſſe ſummi boni, id eſt Dei, cognitionem, & illo fundamento conſtaturam reipubl. vtilitatem: ac proinde tum demum illam felicem fore, quum in ea vel philoſophi regnabunt, vel reges philoſophabuntur: neque prius quietem malorum futuram hominibus. Quoniam autem optimam rempubl. dixerat conſtare ſumma & animorum & omnium rerum communitate: iſtius communitatis modum ita definit, Vti mulieribus æquè ac viris officia ſint communia in republica: Vxores, liberi, bona ciuibus item ſint communia. Quæ ſententia rectè ab Ariſtotele reprehenditur: qui vult quidem vnam eſſe rempubl. ſed tamen hactenus, vt naturarum quæ diuerſis hominibus diuerſæ competunt, maxima ratio habeatur, vt εὐταξία *ſeruetur in rebus omnibus, vt caueatur perturbatio omnis &* πολυπραγμοσύνη, *certa reipubl. pernicies.*

BONAM igitur ciuitatem huiuſmodi, rectámque Rempublicam voco, virúmque talem bonum eſſe dico. Ac ſi recta hæc reſpublica eſt, alias prauas appello, vtpote quę circa ciuitatis ipſius gubernationem & priuatorum diſciplinam aberrent, quæ quidem in quatuor ſpeciebus prauitatis ſunt. Quænam iſtæ? inquit. Tunc ego narrare pergebam, qua ratione mihi ſingulæ ex ſeſe inuicem depẽdere viderentur. Verùm Polemarchus, paulò enim à me longius aberat quàm Adimantus, Adimanti poſt tergum ſedens, extendit manum, prehendénſque ſupernè Adimanti pallium circa humeros, & eum ad ſe traxit, & os ad aures eius admouit. Ex his autem quæ dixit nihil ipſi percipimus, niſi id vnum, quod ait, Permittemúſne? aut quid agemus? Cui Adimantus altius reſpondẽs, Minimè inquit. Ad hæc ego, Quidnam iſtud eſt quod non vultis permittere? Te, inquit ille. Quid adeò? inquam ego. Declinare nempe nobis videris, inquit, ſpeciémque totam diſputationis huius non minimam ſubticere, ne nobis exponas, atque ſurripere: putáſque latere nos quod malè dixiſti, de vxoribus quidem & pueris, conſtare ſcilicet omnibus, omnia inter amicos communia eſſe debere. An non rectè, ô Adimante, dixi, inquam? Rectè nimirum, inquit, ſed quemadmodum in aliis, ita in hoc explanare oportet, qua ratione ita ſe rectè id habeat, quis communionis ſit modus. Nam multi eſſe poſſunt. Ne igitur id prætermittas, quo minus nobis aperias quem tu potiſſimum dicas. Nos enim diu iam expectamus, ſperantes expoſiturum te tam circa filiorum procreationem quæ ſit generationis conditio, quàm circa nutritionem, quæ educationis futura ſit ratio, qualíſque debeat eſſe hæc omnis quam tu dicis, vxorũ liberorúmque communio. Plurimum quippe, imò verò totum referre iſtud ad rempublicam ducimus, rectène an nõ agatur. Nunc igitur quum rempublicam aliam aggrediaris priuſquàm ſatis commodè tractaueris hæc, viſum id nobis eſt, quod & ipſe audiſti, ne te aliud quicquã aggredi permittamus, antequã hęc omnia quemadmodum cætera expoſuiſſes. Me quoque, inquit Glauco, vobiſcum ſentire exiſtimate. Equidem & Thraſymachus, In hoc, inquit, proculdubio nos conuenire omnes, ô Socrates, puta. Quid agitis, obſecro, quid me ita reuocatis? quàm grauem rurſus tanquam à principio diſputationem de Repub. ſuſcitatis? Nempe ego quaſi hanc iam peregiſſem, gaudebam, ſatis eſſe factum exiſtimans, ſi quis hæc in partem acciperet in quantum dicta ſunt. Quæ vos nunc exigẽtes, neſcitis quantum diſputationum inſtigetis examen. Quod ego tunc proſpiciẽs, prætermiſi ne multas nobis turbas excitaret: Quid verò inquit Thraſymachus, cõueniſſe huc hos arbitraris, ô Socrates, vt aurũ funderent, potius q̃ vt ſermones audirent? Vt ſermones audirent, inquam, ſed moderatos. Modus verò & terminus horum ſermonum audiendorum, ô Socrates, inquit Glauco, omnis vita eſt viris, mẽtẽ habentibus. Sed nos quidem mitte, tu verò ne graueris, ſi tibi videtur, ea quæ perquirimus, declarare, quæ noſtris cuſtodibus circa mulieres & filios ſit futura cõmunio, quæue nutriendorum puerorum ratio eoipſo in tempore adhibẽda, quod generationẽ inter & diſciplinã labitur, quę laborioſiſſima certè eſſe videt, conare nobis hæc aperire. Haud facilè, inquã, ô vir beate, explicari hęc poſſunt, pluresenim in his quàm in ſuperiorib[9] inſunt ambiguitates. Primo quidẽ an fieri hæc poſſint, dubitaretur. Quinetiã ſi poſſint, vtrùm optima iſta ſint, & quomodo, dubitabitur. Quapropter difficultas hæc me dehortatur, verẽtẽ, ô amice cõiunctiſſime, ne votũ quoddã eſſe mea hęc oratio videatur. Ne pigeat, inquit, obſecro, neq; enim auditores habes ingratos, vel incredulos, vel maleuolos. O vir optime, inquam ego, num vt exhorteris me, hæc affers? Nempe. Contrà, inquam, omnino facis. Nam ſi ego perſuadeam mihi, noſſe me hæc quæ dico, tempeſtiua eſt adhortatio hæc. Nempe tutum eſt & audendum, inter amicos prudentéſque viros vera quæ quis cognoſcit, de maximis pretioſiſque rebus pronuntiare. Cum diffidentia verò & ambiguitate verba facere, quemadmodum ipſe facio, cauendum & periculoſum, ne riſum audientibus moueam: nam puerile id quidem: ſed ne à vero procul aberrans, & ipſe falſitati ſuccumbam, & amicos mecum traham in ruinam, & in his vnà decipiamur, in quibus minimè omnium errare conueniat. Adoro itaque ſupplex Adraſtiam ob ea quæ dicturus ſum, Glauco. Reor enim minus

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

A ΑΓΑΘΗΝ μὲν τοίνυν τὴν τοιαύτην πόλιν τε καὶ πολιτείαν καὶ ὀρθὴν καλῶ, καὶ ἄνδρα τοιοῦτον· κακὰς δὲ τὰς ἄλλας καὶ ἡμαρτημένας, εἴπερ αὕτη ὀρθή, περί τε πόλεων διοικήσεις καὶ περὶ ἰδιωτῶν ψυχῆς τρόπου κατασκευήν, ἐν τέτταρσι πονηρίας εἴδεσιν οὔσας. Ποίας δὴ ταύτας; ἔφη. Καὶ ἐγὼ μὲν ᾖα τὰς ἐφεξῆς ἐρῶν, ὥς μοι ἐφαίνοντο ἕκασται ἐξ ἀλλήλων μεταβαίνειν· ὁ δὲ Πολέμαρχος (σμικρὸν γὰρ ἀπωτέρω τοῦ Ἀδειμάντου καθῆστο) ἐκτείνας τὴν χεῖρα, καὶ λαβόμενος τοῦ ἱματίου ἄνωθεν αὐτοῦ παρὰ τὸν ὦμον, ἐκεῖνόν τε προσηγάγετο, καὶ προτείνας ἑαυτόν, ἔλεγεν ἄττα προσκεκυφώς· ὧν ἄλλο μὲν οὐδὲν κατηκούσαμεν. τόδε δέ, Ἀφήσομεν οὖν (ἔφη) ἢ τί
B δράσομεν; Ἥκιστά γε, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος, μέγα ἤδη λέγων. Καὶ ἐγώ, Τί μάλιστα, ἔφην, ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε; Σέ, ἦ δ᾽ ὅς· ὅτι ἐγὼ εἶπον, τί μάλιστα. Ἀπορρᾳθυμεῖν ἡμῖν δοκεῖς (ἔφη) καὶ εἶδος ὅλον οὐ τὸ ἐλάχιστον ἐκκλέπτειν τοῦ λόγου, ἵνα μὴ διέλθῃς· καὶ λήσειν οἴει εἰπὼν αὐτὸ φαύλως, ὡς ἄρα περὶ γυναικῶν τε καὶ παίδων παντὶ δῆλον ὅτι κοινὰ τὰ φίλων ἔσται. Οὐκοῦν ὀρθῶς ἔφην, ὦ Ἀδείμαντε; Ναί, ἦ δ᾽ ὅς. Ἀλλὰ τὸ ὀρθῶς τοῦτο, ὥσπερ τἆλλα, λόγου δεῖται, τίς ὁ τρόπος τῆς κοινωνίας. πολλοὶ γὰρ ἂν γένοιντο. μὴ οὖν παρῇς, ὅντινα σὺ λέγεις. ὡς ἡμεῖς πάλαι περιμένομεν, οἰόμενοί σέ που μνησθήσεσθαι παιδοποιίας τε πέρι, πῶς παιδοποιή-
C σονται, καὶ γενομένους πῶς θρέψουσι· καὶ ὅλην ταύτην ἣν λέγεις κοινωνίαν γυναικῶν τε καὶ παίδων. μέγα γάρ τι οἰόμεθα φέρειν, καὶ ὅλον, εἰς πολιτείαν, ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς γιγνόμενον. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ἄλλης ἐπιλαμβάνῃ πολιτείας, πρὶν ταῦτα ἱκανῶς διελέσθαι, δέδοκται ἡμῖν τοῦτο, ὃ σὺ ἤκουσας, τὸ σὲ μὴ μεθιέναι, πρὶν ἂν ταῦτα πάντα, ὥσπερ τἆλλα, διέλθῃς. Καὶ ἐμὲ τοίνυν (ὁ Γλαύκων ἔφη) κοινωνὸν τῆς ψήφου ταύτης τίθετε, Ἀμέλει (ἔφη ὁ Θρασύμαχος) πᾶσι ταῦτα δεδογμένα ἡμῖν νόμιζε ὦ Σώκρατες. Οἷον (ἦν δ᾽ ἐγώ) εἰργάσασθε, ἐπιλαβόμενοί μου ὅσον λόγον πάλιν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς, κινεῖτε περὶ τῆς πολιτείας· ἣν ὡς ἤδη διεληλυθὼς ἔγωγε ἔχαιρον· ἀγαπῶν εἴ τις ἐάσει ταῦτα ἀποδεξάμε-
D νος ὡς τότε ἐρρέθη. ἃ νῦν ὑμεῖς παρακαλοῦντες, οὐκ ἴστε ὅσον ἑσμὸν λόγων ἐπεγείρετε· ὃν ὁρῶν ἐγώ, παρῆκα τότε, μὴ παράσχοι πολὺν ὄχλον. Τί δέ; (ἦ δ᾽ ὃς ὁ Θρασύμαχος) χρυσοχοήσοντας οἴει τούσδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ᾽ οὐ λόγων ἀκουσομένους; Ναί, εἶπον, μετρίων γε. Μέτριον δέ γ᾽ ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Γλαύκων, τοιούτων λόγων ἀκούειν, ὅλος ὁ βίος, νοῦν ἔχουσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἡμέτερον ἔα· σὺ δὲ περὶ ὧν ἐρωτῶμεν μηδαμῶς ἀποκάμῃς ᾗ σοι δοκεῖ διεξιών, τίς ἡ κοινωνία τοῖς φύλαξιν ἡμῖν παίδων τε πέρι καὶ γυναικῶν ἔσται καὶ τροφῆς νέων ἔτι ὄντων, τῆς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ γιγνομένης γενέσεώς τε καὶ παιδείας, ἣ δὴ ἐπιπονωτάτη δο-
E κεῖ εἶναι. πειρῶ οὖν εἰπεῖν τίνα τρόπον δεῖ γίγνεσθαι αὐτήν. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ εὔδαιμον (ἦν δ᾽ ἐγώ) διελθεῖν. πολλὰς γὰρ ἀπιστίας ἔτι μᾶλλον τῶν ἔμπροσθεν ἂν διήλθομεν. καὶ γὰρ ὡς δυνατὰ λέγεται, ἀπιστοῖτ᾽ ἄν· καὶ εἰ ὅτι μάλιστα γένοιτο, ὡς ἄριστ᾽ ἂν εἴη ταῦτα, καὶ ταύτῃ ἀπιστήσεται. διὸ δὴ καὶ ὄκνος τις αὐτῶν ἅπτεσθαι, μὴ εὐχὴ δοκῇ εἶναι ὁ λόγος, ὦ φίλε ἑταῖρε. Μηδὲν (ἦ δ᾽ ὅς) ὄκνει. οὔτε γὰρ ἀγνώμονες, οὔτε ἄπιστοι, οὔτε δύσνοι οἱ ἀκουσόμενοι. Καὶ ἐγὼ εἶπον, ὦ ἄριστε, ἦ που βουλόμενός με παραθαρρύνειν, λέγεις; Ἔγωγ᾽, ἔφη. Πᾶν τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγώ) τοὐναντίον ποιεῖς. πιστεύοντος μὲν γὰρ ἐμοῦ ἐμοὶ εἰδέναι ἃ λέγω, καλῶς εἶχεν ἡ παραμυθία. ἐν γὰρ φρονίμοις τε καὶ φίλοις, περὶ τῶν μεγίστων τε καὶ φίλων τἀληθῆ εἰδότα λέγειν, ἀσφαλὲς καὶ θαρραλέον. ἀπιστοῦντα δὲ καὶ ζητοῦντα ἅμα τοὺς λόγους ποιεῖσθαι (ὃ δὴ ἐγὼ δρῶ) φοβερόν τε καὶ σφαλερόν, οὔτι γέλωτα ὀφλεῖν·
F (παιδικὸν γὰρ τοῦτό γε) ἀλλὰ μὴ σφαλεὶς τῆς ἀληθείας, οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους ξυνεπισπασάμενος κείσομαι, περὶ ἃ ἥκιστα δεῖ σφάλλεσθαι. προσκυνῶ δὲ Ἀδράστειαν, ὦ Γλαύκων, χάριν οὗ μέλλω λέγειν.

ἐλπίζω γὰρ

ἐλπίζω γὰρ οὖν ἔλαττον ἁμάρτημα, ἀκουσίως τινὸς φονέα γενέσθαι, ἢ ἀπατεῶνα, καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων καὶ νομίμων. περὶ τοῦτο οὖν τὸ κινδύνευμα κινδυνεύειν ἐν ἐχθροῖς κρεῖττον ἢ φίλοις. ὥστε εὖ με παραμυθῇ. Καὶ ὁ Γλαύκων γελάσας, Ἀλλ' ὦ Σώκρατες (ἔφη) ἐάν τι πάθωμεν πλημμελὲς ὑπὸ τοῦ λόγου, ἀφίεμέν σε ὥσπερ φόνου καθαρὸν εἶναι, καὶ μὴ ἀπατεῶνα ἡμῶν. ἀλλὰ θαρρήσας λέγε. Ἀλλὰ μέντοι, εἶπον, καθαρός γε καὶ ἐκεῖ ὁ ἀφεθείς, ὡς ὁ νόμος λέγει. εἰκὸς δέ γε, εἴπερ ἐκεῖ, κἀνθάδε. Λέγε τοίνυν (ἔφη) τούτου γ' ἕνεκα. Λέγειν δὴ (ἔφην ἐγὼ) χρὴ ἀνάπαλιν αὖ νῦν, ἃ τότε ἴσως ἔδει ἐφεξῆς λέγειν, τάχα δὲ οὕτως ἂν ὀρθῶς ἔχοι, μετὰ τὸ ἀνδρεῖον δρᾶμα παντελῶς διαπερανθέν, τὸ γυναικεῖον αὖ περαίνειν· ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ σὺ οὕτω προκαλῇ. ἀνθρώποις γὰρ φῦσι, καὶ παιδευθεῖσιν, ὡς ἡμεῖς διήλθομεν, κατ' ἐμὴν δόξαν οὐκ ἔσται ἄλλη ὀρθὴ παίδων τε καὶ γυναικῶν κτῆσίς τε καὶ χρεία, ἢ κατ' ἐκείνην τὴν ὁρμὴν ἰοῦσιν ἥνπερ τὸ πρῶτον ὡρμήσαμεν. ἐπεχειρήσαμεν δέ που ὡς ἀγέλης φύλακας τοὺς ἄνδρας καθιστάναι τῷ λόγῳ; Ναί. Ἀκολουθῶμεν τοίνυν, καὶ τὴν γένεσιν καὶ τροφὴν παραπλησίαν ἀποδιδόντες· καὶ σκοπῶμεν εἰ ἡμῖν πρέπει, ἢ οὔ. Πῶς; ἔφη. Ὧδε. τὰς θηλείας τῶν φυλάκων κυνῶν πότερα ξυμφυλάττειν οἰόμεθα δεῖν ἅπερ ἂν οἱ ἄρρενες φυλάττωσιν, καὶ ξυνθηρεύειν, καὶ τἆλλα κοινῇ πράττειν; ἢ τὰς μὲν οἰκουρεῖν ἔνδον, ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφήν· τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποίμνια; Κοινῇ, ἔφη, πάντα· πλὴν ὡς ἀσθενεστέραις χρώμεθα· τοῖς δέ, ὡς ἰσχυροτέροις. Οἷόν τ' οὖν (ἔφην ἐγὼ) ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρῆσθαί τινι ζώῳ, ἂν μὴ τὴν αὐτὴν τροφήν τε καὶ παιδείαν ἀποδιδῷς; Οὐχ οἷόν τε. Εἰ ἄρα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ ταὐτὰ χρησόμεθα καὶ τοῖς ἀνδράσι, ταὐτὰ καὶ διδακτέον αὐτάς; Ναί. Μουσικὴ μὲν ἐκείνοις τε καὶ γυμναστικὴ ἐδόθη; Ναί. Καὶ ταῖς γυναιξὶν ἄρα τούτω τὼ τέχνα καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀποδοτέον; καὶ χρηστέον κατὰ ταὐτά; Εἰκὸς ἐξ ὧν λέγεις, ἔφη. Ἴσως δὴ (εἶπον) παρὰ τὸ ἔθος, γελοῖα ἂν φαίνοιτο πολλὰ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα, εἰ πράξεται ἢ λέγεται. Καὶ μάλα, ἔφη. Τί (ἦν δ' ἐγὼ) γελοιότατον αὐτῶν ὁρᾷς; ἢ δῆλα δὴ ὅτι γυμνὰς τὰς γυναῖκας ἐν ταῖς παλαίστραις γυμναζομένας μετὰ τῶν ἀνδρῶν, οὐ μόνον τὰς νέας, ἀλλὰ ἤδη καὶ τὰς πρεσβυτέρας; ὥσπερ τοὺς γέροντας ἐν τοῖς γυμνασίοις, ὅταν ῥυσοὶ καὶ μὴ ἡδεῖς τὴν ὄψιν, ὅμως φιλογυμναστῶσι; Νὴ τὸν Δία, ἔφη. Γελοῖον γὰρ ἄν, ὥς γε ἐν τῷ παρεστῶτι, φανείη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπείπερ ὡρμήσαμεν λέγειν, οὐ φοβητέον τὰ τῶν χαριέντων σκώμματα, ὅσα καὶ οἷα ἂν εἴποιεν εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν γενομένην καὶ περὶ τὰ γυμνάσια, καὶ περὶ μουσικήν, καὶ οὐκ ἐλάχιστα περὶ τὴν τῶν ὅπλων σχέσιν, καὶ ἵππων ὀχήσεις. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. ἀλλ' ἐπείπερ λέγειν ἠρξάμεθα, πορευτέον πρὸς τὸ τραχὺ τοῦ νόμου, δεηθεῖσί τε τούτων, μὴ τὰ αὐτῶν πράττειν, ἀλλὰ σπουδάζειν, καὶ ὑπομνήσασιν ὅτι οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ τοῖς Ἕλλησιν ἐδόκει αἰσχρὰ εἶναι καὶ γελοῖα ἅπερ νῦν τοῖς πολλοῖς τῶν βαρβάρων, γυμνοὺς ἄνδρας ὁρᾶσθαι· καὶ ὅτε ἤρχοντο τῶν γυμνασίων πρῶτον μὲν Κρῆτες, ἔπειτα Λακεδαιμόνιοι, ἐξῆν τοῖς τότε ἀστείοις, πάντα ταῦτα κωμῳδεῖν. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε. Ἀλλ' ἐπειδή, οἶμαι, χρωμένοις ἄμεινον τὸ ἀποδύεσθαι τοῦ συγκαλύπτειν πάντα τὰ τοιαῦτα, ἐφάνη, καὶ τὸ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς δὴ γελοῖον ἐξερρύη ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς λόγοις μηνυθέντος ἀρίστου, καὶ τοῦτο ἐνεδείξατο ὅτι μάταιος ὃς γελοῖον ἄλλο τι ἡγεῖται ἢ τὸ κακόν· καὶ ὁ γελωτοποιεῖν ἐπιχειρῶν, πρὸς ἄλλην τινὰ ὄψιν ἀποβλέπων ὡς γελοίου, ἢ τὴν τοῦ ἄφρονός τε καὶ κακοῦ· ἢ σπουδάζειν, πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν στησάμενος ἢ τὸν τοῦ ἀγαθοῦ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ πρῶτον μὲν τοῦτο περὶ αὐτῶν ἀνομολογητέον, εἰ δυνατά, ἢ οὔ. καὶ δοτέον ἀμφισβήτησιν, εἴτε τις φιλοπαίσμων εἴτε σπουδαστικὸς ἐθέλει ἀμφισβητῆσαι πότερον δυνατὴ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ἡ θήλεια τῇ τοῦ ἄρρενος γένους κοινωνῆσαι εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα, ἢ οὐδ' εἰς ἕν· ἢ εἰς τὰ μὲν οἵα τε, εἰς δὲ τὰ, οὔ. καὶ τοῦτο δὴ τὸ περὶ τὸν πόλεμον ποτέρων ἐστίν; ἆρ' οὐχ οὕτως ἂν κάλλιστά τις ἀρξάμενος, ὡς τὸ εἰκός, καὶ κάλλιστα τελευτήσειε; Πολύ γε, ἔφη. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἡμεῖς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀμφισβητήσωμεν, ἵνα μὴ ἔρημα τὰ τοῦ ἑτέρου λόγου πολιορκῆται; Οὐδέν, ἔφη, κωλύει. Λέγωμεν δὴ ὑπὲρ αὐτῶν ὅτι, Ὦ Σώκρατές τε καὶ Γλαύκων, οὐδὲν δεῖ ὑμῖν ἄλλους ἀμφισβητεῖν. αὐτοὶ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς κατοικίσεως, ἣν ᾠκίζετε πόλιν, ὡμολογεῖτε δεῖν κατὰ φύσιν ἕκαστον ἕνα ἓν τὸ αὑτοῦ πράττειν. Ὡμολογήσαμεν, οἶμαι· πῶς γὰρ οὔ; Ἔστιν οὖν ὅπως οὐ πάμπολυ διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν; Πῶς δ' οὐ διαφέρει; Οὐκοῦν ἄλλο καὶ ἔργον ἑκατέρῳ προσήκει προστάττειν τὸ κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν; Τί μήν; Πῶς οὖν οὐχ ἁμαρτάνετε νῦν, καὶ τἀναντία ὑμῖν αὐτοῖς λέγετε, φάσκοντες αὖ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας δεῖν τὰ αὐτὰ πράττειν, πλεῖστον κεχωρισμένην φύσιν ἔχοντας; ἕξεις, ὦ θαυμάσιε, πρὸς ταῦτ' ἀπολογεῖσθαι; Ὡς μὲν ἐξαίφνης (ἔφη) οὐ πάνυ ῥᾴδιον· ἀλλὰ σοῦ δεήσομαί τε καὶ δέομαι, καὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν λόγον,

A eum delinquere, qui non ſponte aliquem perimit, quàm qui circa conſtitutiones de honeſtis & bonis iuſtiſque fallit. Hoc autem diſcrimen ſubire præſtat inter inimicos homines, quàm amicos. Quare melius, ô Glauco, me confirma. At enim, ô Socrates, inquit Glauco, ſiquo pacto nos ex hac diſputatione errare contigerit, abſoluimus te velut ab homicidio, & inſontem in hac deceptione pronuntiabimus. Ergo audacter diſputationem ingredere. Porrò innocens eſt, inquam, qui illic abſoluitur, vt leges docent. Ergo & qui hic abſoluitur, innocens. Dic igitur, inquit, hanc ob cauſam. Dicere nunc rurſus oportet, inquam, quæ fortè deinceps dicẽda erat.
B Fortaſſe autem operæpretium eſt, poſteaquam quæ ad viros pertinent quaſi actum quendam ſuum habuere, deinceps quæ ſunt mulierũ referre, præſertim cùm ad hoc ipſe me cohorteris. Hominib. q.dẽ natis & eruditis, quẽadmodũ ſuprà narrauimus, vt mea fert opinio nulla eſt alia recta liberorũ mulierũq; adeptio atque vſus, quàm ea via gradientibus, quam ipſi à principio ingreſſi ſumus. Etenim conati ſumus tanquã gregi cuſtodes, viros ſermone præficere. Nempe, inquit. Sequatur igitur generationẽ nutritionẽmq. quàm ſimilimam adhibentes, conſideremúſque vtrum ita deceat, nécne? Quónam pacto, inquit.
C Ita, vtrum inter canes cuſtodes, fœminas ipſas cenſemus vnà eadem cuſtodire debere, quæ & mares, & vnà venari, ac cætera omnia communiter facere. An fœminas quidem intus domeſtica aſſeruare, tãquam imbecillas propter ipſum catulorũ partum & nutrimẽtum: maſculos aũt labores ſubire, omnémque armenti curam gerere? Communiter his, inquit, omnia tribuimus, niſi quod fœminis vt imbecillioribus, maribus vt robuſtioribus vtimur. Fieríne poteſt, vt animali aliquo ad eadem vtaris, niſi eadem ratione nutrieris, erudieriſque? Nullo modo. Si ergo fœminis ad eadẽ vtemur ac viris, in eiſdem eas erudire decet. Certè. Muſicam autem & gymnaſticã viris tribuimus. Sanè. Mulieribus igitur artes hæ ſimiliter & res bellicæ tribuendæ ſunt, ad eadémque vti his decet. Conſentaneum
D iſtud quidẽ ex his quæ dicis. Forſitan multa præter conſuetudinẽ ridicula videbũtur dicta circa ea quæ nũc dicunt, ſi agantur vt dicunt. Et maximè q.dẽ. Quid in his maximè ridiculũ cernis? An quia nudas fœminas cõſpecturus ſis in palæſtris cum viris certantes, non modò iuuenes, ſed & vetulas, quemadmodum ſenes viros in gymnaſiis, quando vnà exercentur, licet iam rugoſi neque aſpectu iucundi ſint? Ita per Iouem. Nam ridendum id quidem, vt nunc res ſunt, videatur. Nos igitur poſtq̃ dicere cœpimus, haudquaquã vereri debemus facetorum homi-
E nũ ridicula quotcunque & qualiacunque iaciant aduerſus huiuſmodi mutationem, quã circa muſicã gymnaſticámque inducimus, neque minus circa armaturã equeſtrémque facultatem. Probè loqueris. Ergo poſtquã dicere cœpimus, pergamus ad legis ſeueritatẽ, rogantes illos ne ſuo more agant ſed ſeria cogitent, admonentéſque haud longum præteriſſe tempus, ex quo Græcis turpia & ridicula videbantur, quæ hodie barbarorũ pleriſque ridenda videntur, nudos videlicet ſpectare viros: & quando primum exercitationes huiuſmodi aggreſſi fuerunt, in primis quidem Cretenſes, deinde etiam Lacedæmonij, licebat profectò vrbanis & facetis viris qui tunc erant, hęc omnia carpere, an nõ putas? Equidem. Verùm poſtquam, vt arbitror, vtentibus viſum eſt commodius nudato corpore quàm operto homines exerceri, factum eſt vt quia optimum id fue-
F rat oratione indicatum, oculis ridiculum minimè videretur. Ex quo perſpicuum eſt vanum eſſe eũ hominẽ, qui deridendum quicquam præterquã quod eſt malũ exiſtimat, irriderẽq. aggreditur, aliã quampiam ſibi proponens deriſionis cauſam quàm quod inſipidum atque malum, aut honeſtum quicquã & ſtudio dignum exiſtimat, aliò reſpiciens quàm ad bonum. Sic eſt omnino. An non de hoc primum cõuenire oportet, vtrùm poſſint hæc fieri, nécne? Cõcedere inſuper cuique oportet vt pro arbitrio aduerſus hæc ambigat, ſiue ioco, ſiue ſerio, quis addubitare voluerit, vtrùm in hominum natura poſſit fœmina cum maſculo in omnibus operibus cõmunicare, vel in nullo, vel in quibuſ-
G dam valeat, in aliis verò nequaquã, ipſáque res militaris vtro in genere horum ſit. Nónne quiſquis ita rectè exorſus fuerit, vt decens eſt, rectè etiam peraget? Maximè. Vis ergo vt nos pro aliorum cauſa, nobis ipſi dubitationibus aduerſemur, ne ſine defenſione, quæ ſunt rationis alterius, oppugnẽtur? Nihil prohibet. Dicamus igitur ſub eorum perſona hunc in modum. Nihil opus eſt, ô Socrates atque Glauco, vt alij nobis repugnent. Nam inter nos ſtatim à principio condendæ ciuitatis conſtitit, oportere ſecundum naturam vnumquemque vnum quiddam quod ſuum eſſet peragere. Conſtitit. quídni? Eſtne igitur, vbi non longè mulier ipſa natura à viro differt? Cur non differat? Ergo nónne opus vtrique aliud pro natura vtriuſque eſt tribuendum? Proculdubio tribuendum. Quid reſtat igitur, quo minus aberretis nunc, vobíſque ipſis contradicatis? quandoquidem aſſeritis viros & mulieres oportere eadem operari, cùm tamen natura valde inter ſe diſcrepent. Habebíſne, ô mirifice vir, quid ad iſta pro noſtra defenſione reſpondeas? In præſentia quidẽ, inquit, haud ſatis facilè. ſed orabo te atque oro, vt quid potiſſimum in noſtri ſermonis

defenſionem afferri poſſit, exponas. Hæc quidem, ô Glauco, inquam, cæteráque generis eiuſdem permulta iandudum proſpiciens timidus atque inuitus ad hanc legem deſcendebam de mulierum & filiorum adeptione atque nutritione. Profectò inquit, non leue iſtud apparet. Non certè: ſed ita res ſe habet. Siue quis in ſtagnum breue prolapſus eſt, ſiue profundũ in pelagus, nihilominus aqua in media natat. Prorſus. An non & nobis quoque natãdum, conãdúmq; vt diſputationis vndas incolumes euadamus, ſperantes aut delphinum nos aliquem ſuſcepturum aut aliã quandã inſperatã repentinámq; ſalutis cauſam nobis fore? Ita videtur. Circũſpice obſecro, ſiqua exitum nanciſcamur. Conuenit ſiquidem inter nos naturam aliam aliud opus tractare debere: Mulieris autem & viri diuerſam eſſe naturam. Diuerſas naturas in præſentia iiſdem ſtudere rebus iubemus. In hoc nos quidem à vobis accuſamur. Valde. Quàm generoſa, ô Glauco, contradictoriæ artis potentia eſt? Cur, inquit? Quia videntur mihi permulti etiam inuiti in eam incidere, arbitraríque nequaquam litigare, ſed diſſerere, ex eo quòd nequeant ſecundum ſpecies diuidẽtes, id quod dicitur, perſpicere, imò verò ſecundũ ipſũ nomen contrarietatẽ propoſiti proſequantur, contendentes potius inter ſe quàm diſputãtes. Contingit enim multis, ſed nunquid & nobis idem nunc accidit? Et maximè quidem, inquam. Videmur ſanè inuiti contradictionem attingere. Qua ratione? Quod natura eadem opera eadem tractare non debeat, fortiter admodũ & contentioſè, ſi verba inſpicias, contendimus. Conſiderauimus autem nullo pacto quæ ſpecies alterius eiuſdémve naturæ ſit, & quorſum reſpicientes tunc deſcripſerimus, quando diuerſæ naturæ ſtudia diuerſa, eidem verò eadẽ attribuebamus. Certè nequaquã id conſiderauimus. Cæterũ licet nobis, vt videtur, à nobiſipſis exquirere: nunquid eadẽ natura caluorum ſit & comatorum, an contraria potius: ac poſtquã conceſſerimus eſſe cõtrariam, ſi calui coria incidant calceóſq; conficiãt, haudquaquã ſinere comatos homines eadẽ facere: ſin aũt comati, caluos nequaq̃ permittere. At riſu dignũ id eſſet, inquit. An ob aliud ridẽdum iſtud, quàm ꝙ tunc nõ omnino eandẽ & diuerſã naturam poſuimus, ſed illã duntaxat diſſimilitudinis & ſimilitudinis ſpeciẽ obſeruauimus, quæ ad ipſa eadẽ ſtudia pertinebat? Quemadmodũ medicũ & hominẽ habẽtẽ animũ medicinæ ſtudiis aptũ naturã eandẽ habere diximus, an non cenſes? Equidẽ. Medicinę verò aptũ aliũ, & aliũ virũ promptũ ad fabricandũ. Omnino. Nónne inquam & genus virorũ mulierúmq; genus, ſi in arte aliqua aut ſtudio † nihil inter ſe differant, hoc vtique aſſignandũ eſſe dicemus? ſin autẽ hoc ipſo (duntaxat) diſcrepare inter ſe videantur, ꝙ fœmina quidem parit, vir gignit, nihilò magis admittemus oſtenſum fuiſſe, ꝙ ad id quo de nunc nos loquimur, à viro fœmina differat, ſed adhuc cenſebimus tam cuſtodes quàm mulieres ipſorum eadem apud nos exercere debere? Rectè nimirum. Nónne poſt hæc iubemus eũ qui contraria dicit, hoc ipſum nos docere, ad quam artem, quódve officiũ ex iis quæ inſtituendæ ciuitati conducunt, non eadẽ ſit, ſed diuerſa viri mulieriſque natura? Sic vtique decet. Fortaſſe qđ tu paulo antè dicebas, alius quoque diceret: ſubito quidẽ quãtũ ſatis ſit dicere, non facile eſſe: ſin autẽ cogitetur, haud multũ difficile. Diceret vtiq;. Vis ergo oremus eũ qui hęc nobis opponit, vt aures nobis prębeat, attendátq ſiqua ratione illi oſtendere queamus, nullum eſſe ſtudiũ ad ciuitatis gubernationem, mulieris proprium? Omnino. Age itaque ad eum dicamus. Reſponde, nunquid ita dicebas, ad aliquod opus aliquem apto ineptóve à natura ingenio præditum eſſe ex eo intelligi, ꝙ ille facilè quicquam percipit, hic difficilè: & ille ſi breue quid à quoquam didicerit, ex eo ipſe plurimum inueniat, hic autem cùm plura didicerit excogitaueritq;, ne illa quidẽ quæ didicit, ſeruet, & illi quidem corporis membra ſufficienter menti ſub ſeruiunt, huic autem repugnant? An alia præter hæc ſunt, quibus hominem ad aliqua natura bene inſtitutum, ab inſtituto malè, diſtinguis? Nullus alia dicet. Scíſne aliquid ab hominibus exerceri, in quo non omnia eadẽ virorũ genus & excellentius habeat quàm mulierum genus? an latè verbis vagabimur, texendi artificiũ cõmemorantes, placentarúmque & obſoniorũ confectionem, in quibus aliquid mulierũ genus eſſe videtur: vbi perridiculũ ſanè apparet cũ vincitur? Vera loqueris, inquit, quia longè in omnibus, vt ita dixerim, genus à genere ſuperatur. Mulieres autem multæ multis viris ad multa præſtantiores. Vniuerſum verò ipſum ſe habet vt dicis. Nullum igitur eſt, ô amice, inter eos qui ciuitatem adminiſtrant, officium mulieris proprium quà mulier eſt, aut viri proprium quà vir, ſed æquè diſperſæ in animantibus vtriuſque naturæ: & omnium quidem munerum natura particeps eſt fœmina, omnium & vir. in omnibus autem imbecillior viro fœmina. Sic eſt prorſus. Num viris omnia præcipiemus, mulieri autem nihil? At quomodo? eſt vtique opinor, vt nos aſſeremus, inter mulieres quoque alia medicinæ apta, alia minimè: alia muſicę, alia natura à muſica aliena. Quidni? Et alia quidẽ ad exercitationes gymnaſticas & rẽ militarẽ prõpta, alia verò ad hęc inepta. Sic arbitror.

† Deeſt in Gręco, legendum tamen eſt.

A ὅστις ποτ' ἐστὶν, ἑρμηνεῦσαι. Ταῦτ' ἐστὶν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, ἃ ἐγὼ πάλαι προορῶν ἐφοβούμην τε καὶ ὤκνουν ἅπτεσθαι τοῦ νόμου τοῦ περὶ τὴν τῶν γυναικῶν καὶ παίδων κτῆσιν καὶ τροφήν. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη. οὐ γὰρ εὐκόλῳ ἔοικεν. Οὐ γὰρ, εἶπον. ἀλλὰ δὴ ὧδ' ἔχει· ἄντε τις εἰς κολυμβήθραν μικρὰν ἐμπέσῃ, ἄντε εἰς τὸ μέγιστον πέλαγος μέσον, ὅμως γε νεῖ οὐδὲν ἧττον. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ ἡμῖν νευστέον, καὶ πειρατέον σώζεσθαι ἐκ τοῦ λόγου, ἤτοι δελφῖνά τιν' ἐλπίζοντας ἡμᾶς ὑπολαβεῖν ἂν, ἤ τινα ἄλλην ἄπορον σωτηρίαν. Ἔοικεν, ἔφη. Φέρε δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ἐάν πῃ εὕρωμεν τὴν ἔξοδον. ὡμολογοῦμεν γὰρ δὴ B ἄλλην φύσιν ἄλλο δεῖν ἐπιτηδεύειν, γυναικὸς δὲ καὶ ἀνδρὸς ἄλλην εἶναι· τὰς δὲ ἄλλας φύσεις τὰ αὐτὰ φαμὲν νῦν δεῖν ἐπιτηδεῦσαι. ταῦτα ἡμῶν κατηγορεῖτε. Κομιδῇ γε. Ἦ γενναία (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων ἡ δύναμις τῆς ἀντιλογικῆς τέχνης. Τί δή; Ὅτι, εἶπον, δοκοῦσί μοι εἰς αὐτὴν καὶ ἄκοντες πολλοὶ ἐμπίπτειν, καὶ οἴεσθαι οὐκ ἐρίζειν, ἀλλὰ διαλέγεσθαι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι κατ' εἴδη διαιρούμενοι τὸ λεγόμενον ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τὸ ὄνομα διώκειν τοῦ λεχθέντος τὴν ἐναντίωσιν, ἔριδι οὐ διαλέκτῳ πρὸς ἀλλήλους χρώμενοι. Ἔστι γὰρ δὴ (ἔφη) περὶ πολλοὺς τοῦτο τὸ πάθος· ἀλλὰ μῶν καὶ πρὸς ἡμᾶς τοῦτο τείνει ἐν τῷ παρόντι; Παντάπασι μὲν οὖν, ἦν δ' ἐγώ. κινδυνεύομεν γοῦν ἄκοντες ἀντιλογίας ἅπτεσθαι. Πῶς; Τὸ C μὴ τὴν αὐτὴν φύσιν ὅτι οὐ τῶν αὐτῶν δεῖ ἐπιτηδευμάτων τυγχάνειν, πάνυ ἀνδρείως τε καὶ ἐριστικῶς κατὰ τὸ ὄνομα διώκομεν· ἐπεσκεψάμεθα δὲ οὐδ' ὁπῃοῦν τί εἶδος τὸ τῆς ἑτέρας τε καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ πρὸς τί τεῖνον, ὡριζόμεθα τότε, ὅτε τὰ ἐπιτηδεύματα ἄλλῃ φύσει ἄλλα, τῇ δὲ αὐτῇ τὰ αὐτὰ ἀπεδίδομεν. Οὐ γὰρ οὖν (ἔφη) ἐπεσκεψάμεθα. Τοιγάρτοι (εἶπον) ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ἀνερωτᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰ ἡ αὐτὴ φύσις φαλακρῶν καὶ κομητῶν, καὶ οὐχ ἡ ἐναντία. καὶ ἐπειδὰν ὁμολογῶμεν ἐναντίαν εἶναι, ἐὰν φαλακροὶ σκυτοτομῶσι, μὴ ἐᾶν κομήτας· ἐὰν δ' αὖ κομῆται, μὴ τοὺς ἑτέρους. Γελοῖον μέντ' ἂν εἴη, ἔφη. Ἆρα κατ' ἄλλο τι (εἶπον ἐγὼ) γελοῖον, ἢ ὅτι τότε οὐ πάντως τὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἑτέραν φύσιν ἐτιθέμεθα, D ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἀλλοιώσεώς τε καὶ ὁμοιώσεως μόνον ἐφυλάττομεν, τὸ πρὸς αὐτὰ τεῖνον τὰ ἐπιτηδεύματα; οἷον, ἰατρικὸν μὲν καὶ ἰατρικὴν τὴν ψυχὴν ἔχοντα, τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχειν ἐλέγομεν. ἢ οὐκ οἴει; Ἔγωγε. Ἰατρικὸν δὲ καὶ τεκτονικὸν, ἄλλην. Πάντως που. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ τῶν γυναικῶν γένος, ἐὰν μὲν πρὸς τέχνην τινὰ ἢ ἄλλο ἐπιτήδευμα διαφέρον φαίνηται, τοῦτο δὴ φήσομεν ἑκατέρῳ δεῖν ἀποδιδόναι· ἐὰν δὲ αὐτῷ τούτῳ φαίνηται διαφέρειν, τῷ τὸ μὲν θῆλυ τίκτειν, τὸ δὲ ἄῤῥεν ὀχεύειν, οὐδέν τί πω φήσομεν μᾶλλον ἀποδεδεῖχθαι ὡς πρὸς ὃ ἡμεῖς λέγομεν διαφέρει γυνὴ ἀνδρός· ἀλλ' ἔτι οἰησόμεθα δεῖν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν τούς τε φύλακας ἡμῖν καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. Καὶ ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο κελεύομεν E τὸν τὰ ἐναντία λέγοντα, τοῦτο αὐτὸ διδάσκειν ἡμᾶς, πρὸς τίνα τέχνην ἢ τί ἐπιτήδευμα τῶν περὶ πόλεως κατασκευὴν, οὐχ ἡ αὐτὴ ἀλλὰ ἑτέρα φύσις γυναικός τε καὶ ἀνδρός; Δίκαιον γοῦν. Τάχα τοίνυν ἂν, ὅπερ σὺ ὀλίγον πρότερον ἔλεγες, εἴποι ἂν καὶ ἄλλος, ὅτι ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα ἱκανῶς εἰπεῖν, οὐ ῥᾴδιον· ἐπισκεψαμένῳ δὲ, οὐδὲν χαλεπόν. Εἴποι γὰρ ἄν. Βούλει οὖν δεώμεθα τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀντιλέγοντος, ἀκολουθῆσαι ἡμῖν, ἐάν πως ἡμεῖς ἐκείνῳ ἐνδειξώμεθα ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐπιτήδευμα ἴδιον γυναικὶ, πρὸς διοίκησιν πόλεως; Πάνυ γε. Ἴθι δὴ (φήσομεν πρὸς αὐτὸν) ἀποκρίνου, ἆρα οὕτως ἔλεγες, τὸν μὲν, εὐφυῆ πρός τι εἶναι, τὸν δὲ, ἀφυῆ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥᾳδίως τι μανθάνοι, ὁ δὲ, χαλεπῶς; καὶ ὁ μὲν, ἀπὸ βραχείας μαθήσεως ἐπὶ πολὺ εὑρετικὸς εἴη οὗ ἔμαθεν, ὁ δὲ, πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης, μηδ' ἃ ἔμαθε σώζοιτο; καὶ τῷ μὲν F τὰ τοῦ σώματος ἱκανῶς ὑπηρετοῖ τῇ διανοίᾳ, τῷ δὲ ἐναντιοῖτο; ἆρ' ἄλλα ἄττα ἐστὶν ἢ ταῦτα, οἷς τὸν εὐφυῆ πρὸς ἕκαστα καὶ τὸν μὴ, ὡρίζου; Οὐδεὶς (ἦν δ' ὅς) ἄλλα φήσει. Οἶσθά τι οὖν ὑπὸ ἀνθρώπων μελετώμενον, ἐν ᾧ οὐ πάντα ταῦτα τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος διαφερόντως ἔχει ἢ τὸ τῶν γυναικῶν; ἢ μακρολογῶμεν, τήν τε ὑφαντικὴν λέγοντες, καὶ τὴν τῶν ποπάνων τε καὶ ἑψημάτων θεραπείαν; ἐν οἷς δή τι δοκεῖ τὸ γυναικεῖον γένος εἶναι, οὗ καὶ καταγελαστότατόν ἐστι πάντων ἡττώμενον; Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις, ὅτι πολὺ κρατεῖται ἐν ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ γένος τοῦ γένους. γυναῖκες μέντοι πολλαὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλά· τὸ δὲ ὅλον ἔχει ὡς σὺ λέγεις. Οὐδὲν ἄρα ἐστὶν, ὦ φίλε, ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων, γυναικὸς, διότι γυνὴ, οὐδ' ἀν- G δρὸς, διότι ἀνήρ· ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζώοιν· καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδευμάτων κατὰ φύσιν, πάντων δὲ ἀνήρ· ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός. Πάνυ γε. Ἦ οὖν ἀνδράσι πάντα προστάξομεν, γυναικὶ δὲ οὐδέν; Πῶς; Ἀλλ' ἔστι γὰρ (οἶμαι) ὡς φήσομεν, καὶ γυνὴ ἰατρικὴ, ἡ δ' οὔ· καὶ μουσικὴ, ἡ δ' ἄμουσος φύσει. Τί μήν; Καὶ γυμναστικὴ, ἡ δ' ἄρα οὔ. οὐδὲ πολεμικὴ, ἡ δὲ ἀπόλεμος καὶ οὐ φιλογυμνα-

στική; ἡ δ' ἄρα οὔ. Οἶμαι ἔγωγε. Τί δέ, φιλόσοφός τε, καὶ μισόσοφος; καὶ θυμοειδής, ἡ δ' ἄθυμος; Ἔστι καὶ ταῦτα. Ἔστιν ἄρα καὶ φυλακικὴ γυνή, ἡ δ' οὔ; Ἢ οὐ τοιαύτην καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν φυλακικῶν φύσιν ἐξελεξάμεθα; Τοιαύτην μὲν οὖν. Καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρὸς ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, πλὴν ὅσα ἀσθενεστέρα ἢ ἰσχυροτέρα ἐστί. Φαίνεται. Καὶ γυναῖκες ἄρα αἱ τοιαῦται τοῖς τοιούτοις ἀνδράσιν ἐκλεκτέαι συνοικεῖν τε καὶ συμφυλάττειν, ἐπείπερ εἰσὶν ἱκαναὶ καὶ ξυγγενεῖς αὐτοῖς τὴν φύσιν. Πάνυ γε. Τὰ δ' ἐπιτηδεύματα οὐ τὰ αὐτὰ ἀποδοτέα ταῖς αὐταῖς φύσεσι; Τὰ αὐτά. Ἥκομεν ἄρα εἰς τὰ πρότερα περιφερόμενοι, καὶ ὁμολογοῦμεν μὴ παρὰ φύσιν εἶναι ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξὶ μουσικήν τε καὶ γυμναστικὴν ἀποδιδόναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Οὐκ ἄρα ἀδύνατά γε οὐδὲ εὐχαῖς ὅμοια ἐνομοθετοῦμεν, ἐπείπερ κατὰ φύσιν ἐτίθεμεν τὸν νόμον· ἀλλὰ τὰ νῦν παρὰ ταῦτα γιγνόμενα, παρὰ φύσιν μᾶλλον ὡς ἔοικε γίγνεται. Ἔοικεν. Οὐκοῦν ἡ ἐπίσκεψις ἡμῖν ἦν, εἰ δυνατά γε καὶ βέλτιστα λέγοιμεν; Ἦν γάρ. Καὶ ὅτι μὲν δὴ δυνατά, διωμολόγηται; Ναί. Ὅτι δὲ δὴ βέλτιστα, τὸ μετὰ τοῦτο δεῖ διομολογηθῆναι; Δῆλον. Οὐκοῦν, πρός γε τὸ φυλακικὴν γυναῖκα γενέσθαι, οὐκ ἄλλη μὲν ἡμῖν ἄνδρας ποιήσει παιδεία, ἄλλη δὲ γυναῖκας, ἄλλως τε καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν παραλαβοῦσα; Οὐκ ἄλλη. Πῶς οὖν ἔχεις δόξης τοῦ τοιοῦδε πέρι; Τίνος δή; Τοῦ ὑπολαμβάνειν παρὰ σεαυτῷ, τὸν μέν, ἀμείνω ἄνδρα, τὸν δέ, χείρω. ἢ πάντας ὁμοίους ἡγῇ; Οὐδαμῶς. Ἐν οὖν τῇ πόλει ἣν ᾠκίζομεν, πότερον οἴει ἡμῖν ἀμείνους ἄνδρας ἐξειργάσθαι τοὺς φύλακας, τυχόντας ἧς διήλθομεν παιδείας, ἢ τοὺς σκυτοτόμους τῇ σκυτικῇ παιδευθέντας; Γελοῖον (ἔφη) ἐρωτᾷς. Μανθάνω, ἔφην. τί δέ; τῶν ἄλλων πολιτῶν οὐχ οὗτοι ἄριστοι; Πολύ γε. Τί δέ; αἱ γυναῖκες τῶν γυναικῶν οὐχ αὗται ἔσονται βέλτισται; Καὶ τοῦτο, ἔφη, πολύ. Ἔστι δέ τι πόλει ἄμεινον ἢ γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας ὡς ἀρίστους ἐγγίγνεσθαι; Οὐκ ἔστι. Τοῦτο δὴ μουσική τε καὶ γυμναστικὴ παραγιγνόμεναι, ὡς ἡμεῖς διήλθομεν, ἀπεργάσονται; Πῶς δ' οὔ; Οὐ μόνον ἄρα δυνατὸν ἀλλὰ καὶ ἄριστον πόλει νόμιμον ἐτίθεμεν. Οὕτως. Ἀποδυτέον δὴ ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξίν, ἐπείπερ ἀρετὴν ἀντὶ ἱματίων ἀμφιέσονται· καὶ κοινωνητέον πολέμου τε καὶ τῆς ἄλλης φυλακῆς τῆς περὶ τὴν πόλιν· καὶ οὐκ ἄλλα πρακτέον. τούτων δ' αὐτῶν τὰ ἐλαφρότερα ταῖς γυναιξὶν ἢ τοῖς ἀνδράσι δοτέον, διὰ τὴν τοῦ γένους ἀσθένειαν. ὁ δὲ γελῶν ἀνὴρ ἐπὶ γυμναῖς γυναιξί, τοῦ βελτίστου ἕνεκα γυμναζομέναις, ἀτελῆ τοῦ γελοίου σοφίας δρέπων καρπόν, οὐδὲν οἶδεν, ὡς ἔοικεν, ἐφ' ᾧ γελᾷ, οὐδ' ὅ, τι πράττει. κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον, καλόν· τὸ δὲ βλαβερόν, αἰσχρόν. Παντάπασι μὲν οὖν. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν ὥσπερ κῦμα φῶμεν διαφεύγειν, τοῦ γυναικείου πέρι νόμου λέγοντες, ὥστε μὴ παντάπασι κατακλυσθῆναι, τιθέντας ὡς δεῖ κοινῇ πάντα ἐπιτηδεύειν τούς τε φύλακας ἡμῖν καὶ τὰς φυλακίδας· ἀλλά πῃ τὸν λόγον αὐτὸν αὑτῷ ὁμολογεῖσθαι, ὡς δυνατά τε καὶ ὠφέλιμα λέγει. Καὶ μάλα, ἔφη, οὐ σμικρὸν κῦμα διαφεύγεις. Φήσεις γε (ἦν δ' ἐγώ) οὐ μέγα αὐτὸ εἶναι, ὅταν τὸ μετὰ τοῦτο ἴδῃς. Λέγε δή, ὡς ἴδω, ἔφη. Τούτῳ (ἦν δ' ἐγώ) ἕπεται νόμος καὶ τοῖς ἔμπροσθεν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἐγῷμαι, ὅδε. Τίς; Τὰς γυναῖκας ταύτας τῶν ἀνδρῶν τούτων πάντων πάσας εἶναι κοινάς, ἰδίᾳ δὲ μηδενὶ μηδεμίαν συνοικεῖν· καὶ τοὺς παῖδας αὖ κοινούς, καὶ μήτε γονέα ἔκγονον εἰδέναι τὸν αὑτοῦ, μήτε παῖδα, γονέα. Πολὺ (ἔφη) τοῦτο ἐκείνου μεῖζον πρὸς ἀπιστίαν, καὶ τοῦ δυνατοῦ πέρι καὶ τοῦ ὠφελίμου. Οὐκ, οἶμαι (ἦν δ' ἐγώ) περί γε τοῦ ὠφελίμου ἀμφισβητεῖσθαι ἄν, ὡς οὐ μέγιστον ἀγαθόν, κοινὰς μὲν τὰς γυναῖκας εἶναι, κοινοὺς δὲ τοὺς παῖδας, εἴπερ οἷόν τε· ἀλλ' οἶμαι περὶ τοῦ εἰ δυνατόν, ἢ μή, πλείστην ἀμφισβήτησιν γενέσθαι. Περὶ ἀμφοτέρων (ἦ δ' ὅς) εὖ μάλα ἂν ἀμφισβητηθείη. Λέγεις (ἦν δ' ἐγώ) λόγων ξύστασιν· ἐγὼ δ' ᾤμην ἔκ γε τοῦ ἑτέρου ἀποδράσεσθαι, εἴ σοι δόξειεν ὠφέλιμον εἶναι· λοιπὸν δὲ δή μοι ἔσεσθαι περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ μή. Ἀλλ' οὐκ ἔλαθες (ἦ δ' ὅς) ἀποδιδράσκων· ἀλλ' ἀμφοτέρων πέρι δίδου λόγον. Ὑφεκτέον (ἦν δ' ἐγώ) δίκην. τοσόνδε μέντοι χάρισαί μοι· ἔασόν με ἑορτάσαι, ὥσπερ οἱ ἀργοὶ τὴν διάνοιαν εἰώθασιν ἑστιᾶσθαι ὑφ' ἑαυτῶν, ὅταν μόνοι πορεύωνται. καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοί που, πρὶν ἐξευρεῖν τίνα τρόπον ἔσται τι ὧν ἐπιθυμοῦσι, τοῦτο παρέντες, ἵνα μὴ κάμνωσι βουλευόμενοι περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ μή, θέντες ὡς ὑπάρχον ὃ βούλονται, ἤδη τὰ λοιπὰ διατάττουσι καὶ χαίρουσι διεξιόντες οἷα δράσουσι γενομένου, ἀργὸν καὶ ἄλλως ψυχήν, ἔτι ἀργοτέραν ποιοῦντες. ἤδη οὖν καὶ αὐτὸς μαλθακίζομαι, καὶ ἐκεῖνα μὲν ἐπιθυμῶ ἀναβαλέσθαι, καὶ ὕστερον ἐπισκέψασθαι εἰ δυνατά· νῦν δέ, ὡς δυνατῶν ὄντων θείς, σκέψομαι, ἄν μοι παρίῃς, πῶς διατάξουσιν αὐτὰ οἱ ἄρχοντες γιγνόμενα, καὶ ὅτι πάντων ξυμφορώτατ' ἂν εἴη πραχθέντα τῇ τε πόλει καὶ τοῖς φύλαξι, ταῦτα πειράσομαί σοι πρότερα συνδιασκοπεῖσθαι, ὕστερα δ' ἐκεῖνα, εἴπερ παρίῃς. Ἀλλὰ παρίημι, ἔφη, καὶ σκόπει. Οἶμαι τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) εἴπερ ἔσονται οἱ ἄρχοντες ἄξιοι τούτου

A An non & vna quidem ſapientiæ ſtudioſa eſt, altera ſapientiam ſpernit: & vna elato animo, altera verò demiſſo. Et hoc aſſero. Eſt ergo & inter fœminas quædam ad cuſtodiendum idonea, quædam minimè. An non naturam quandam huiuſmodi virorum ad cuſtodiam aptorum elegimus? Eiuſcemodi certè. Mulieris itaque & viri eadem eſt natura ad ciuitatem cuſtodiendam, niſi quòd mulieribus vt imbecillioribus, viris vt robuſtioribus eſt vtendum. Apparet. Mulieres itaque tales eligendæ ſunt, vt vnam cum viris & colant & cuſtodiant ciuitatem, poſtquam idoneæ ſunt, & natura ipſis cognatæ. Prorſus. B Studia verò nónne eadem naturis eiſdem ſunt tribuenda? Eadem. Longo tandem circuitu ad priora illa reuoluti ſumus, conceſſimúſque haud eſſe contra naturam vt cuſtodum mulieres muſica & gymnaſtica exerceantur. Summoperè. Quare neque impoſſibilia, neque voti ſimilia, lege ſtatuimus: quandoquidem quæ his temporibus contra hæc fiunt, multo magis præter naturam fiunt, vt videtur. Videtur. Nónne diſcrepandũ nobis erat, vtrum poſſibilia & optima diceremus, nécne? Erat. Quòd poſſibilia quidem, conſtitit. Planè. Quòd autem optima, poſt hæc aſſerendum. Patet. Ad hoc vt mulieres ad cuſtodiam C ſufficientes euadant, non alia opus eſt diſciplina quàm ea qua viros ad idem inſtruimus, præſertim cùm eadem reperiatur in vtriſque natura. Non alia. Quid porrò de hoc ſentis? De quo? Vtrum exiſtimes inter viros alios meliores, deteriores alios eſſe, an ſimiles omnes. Nequaquam. In ciuitate igitur quam condidimus, nunquid cenſes nobis præſtantiores viros effici cuſtodes, eam quam dedimus diſciplinam adeptos, quàm coriarios peritia coriaria imbutos? Ridiculam rem quæris, inquit. Intelligo equidem. Quid autem? nónne & reliquorum ciuium hi optimi? Et reliquorum. Quin & mulieres tales, erunt D optimæ mulierum? Valde. Eſtne aliquid melius ciuitati, quàm viros quàm optimos, & mulieres optimas effici. Non eſt. Hoc autem muſica & gymnaſtica, ſi adſint, vt ſuprà narrauimus, perficere poſſunt. Proculdubio. Itaque non ſolùm poſſibile, ſed & optimum quiddam ciuitati, lege ſtatuimus. Ita eſt. Nudandum igitur corpus erit mulieribus cuſtodum, quandoquidem pro veſtibus virtutem induent. Communicandúmque in bello & alia omni ciuitatis cuſtodia, neque aliud agendum. Horum tamen officiorum leuiora quæque propter generis imbecillitatem, mulieribus potius quàm viris, tribuenda. Qui verò nudas riſerit mulieres, optimi cuiuſdam gratia ita ſeſe exercẽtes, inanem circa ridiculas nugas carpens ſapientiæ fructum, E neque quid rideat, neque quid agat, intelligit. Scitè nanque iſtud & dicitur & dicetur, quòd vtile quidem, honeſtum: noxiũ autem, turpe. Et maximè quidem. Hunc itaque vnum veluti fluctum enataſſe dicamus, de mulierum lege tractantes, adeò ne omnino ſubmergi contigerit, dum aſſeueraremus omnia communiter exercere debere cuſtodes apud nos tam viros quàm mulieres. Imò verò ſibimet oratio noſtra conſenſit, quòd videlicet & poſſibilia & vtilia ferret. Nõ paruum certè fluctum euaſiſti. Haud ingentem eſſe dices cùm deinceps, quod ſequitur, videris. Dic iam vt videam. Hanc quidem & priores cæteras, vt puto, hæc quoque lex ſequitur. Quænam? Mulieres ſcilicet has horum virorum omnes omnium eſſe communes, F nullámque priuatim habitare cum aliquo ac rurſus cõmunes liberos, neque patrem filium ſuum noſſe, neque filium ſuum agnoſcere patrem. Multò certè difficilius iſtud creditur, quod vel poſſibile, vel vtile ſit. Haud quidem arbitror dubium id cuiquam fore, quin vtile ſit, maximúmque bonum mulieres eſſe communes, cõmunes & filios, ſi modò fieri poſſit. Verùm arbitror plurimam in eo verſari cõtrouerſiam nunquid fieri poſſit, nécne. De vtriſque ſanè, inquit, ſummopere ambigetur. Dicis, inquam, vtique ſermonum conſpirationem. Ego autem rebar me iam ab altero liberatum iri, ſi tibi G viſum fuerit vtile eſſe. Nam reliquum mihi fore, vt perquirerem vtrùm poſſibile ſit an non. At latere, inquit, non potuiſti, dum fugeres. Redde de vtriſque rationem. Suſtinẽda, inquam, mihi certè pœna eſt, ſed hoc mihi indulge. Sine me quaſi feriantem reficiã, quemadmodum qui pigri mente ſunt, paſcere ſe cogitatione, quoties ſoli proficiſcuntur ſolẽt. Etenim huiuſcemodi homines, antequàm compertũ habeant quo pacto fieri poſſit quod petũt, omittẽtes hanc curã, ne nimio labore grauentur, dum de poſſibili & impoſſibili deliberent, quaſi id iam ſit quod affectant, ſibi perſuadent: ac deinceps reliqua digerũt, oblectantúrque dum cogitant qualia præſente illo facturi ſint, atque ita torpentem animum etiam languidiorem reddunt. H Haud ſecus & ipſe pigreſco, cupióque in aliud tempus diſceptationem illam differre, poſſibiliáne iſta ſint an non. In præſentia verò quaſi poſſibilia ſint admittẽs, perquiram ſi ipſe permiſeris, qua ratione hæc exiſtentia principes ipſi diſponẽt, quódve omniũ vtiliſſima erunt iſta ſi fiant, tã cuſtodibus quàm ciuitati. Hæc conabor equidẽ prius tecũ conſiderare, illa verò poſterius, ſi conceſſeris. Concedo equidem, cõſidera iam. Arbitror igitur, inquam, ſi modò erunt principes hoc nomine digni,

eodémque modo horum miniſtri, hos quidẽ velle exequi quæ mandantur, illos autem præcipere, partim ipſis parentes legibus, partim imitantes, quatenus illis nos permiſerimus. Probabile id quidem. Tu igitur legis conditor ipſis, quemadmodum viros elegiſti, ita & mulieres eligens, præbebis quoad fieri poteſt conſimiles inter ſe ingenio. Iſti autem vtpote ædes & comeſſationes communes habẽtes, proprium verò nihil talium poſſidentes, vnà habitabunt, & inter ſe congredientes in gymnaſiis ac reliquo victu, ab innata, vt arbitror, neceſſitate ad mutuam trahentur commixtionem. An non neceſſaria tibi dicere videor? Haudquaquam neceſſaria, geometrica quadam neceſſitate, ſed amatoria, quæ multo acrior eſt quàm illa ad perſuadendum vulgò atque trahendum. Nimirum vehementer, inquam ego. Verùm poſt hæc, ô Glauco, ſine ordine denudari inter ſe, vel aliud quicquam facere, neque ſanctum eſt in beatorum hominum ciuitate neque magiſtratus id permittent. Neque enim iuſtum eſſet, inquit. Cõſtat vtique quòd nuptias deinceps, quoad fieri poteſt, ſacras inſtituemus. Eſſent autẽ ſacræ quàm vtiliſſimę. Summopere. Quónam pacto vtiliſſimæ erunt, hoc mihi dicas, ô Glauco. Video equidem tuis in ædibus & venatorios canes, & generoſas aues frequentes. Nunquid ad iſtorum coitum generationémque quandoque animaduertiſti? Quorſum iſtud? Primùm inter hos ipſos licet generoſos, nónne ſunt & fiunt pręſtantiſſimi quidam? Sunt. Vtrum igitur ex quibuſcunque æquè fieri generationem permittis? An curas potius, vt ex optimis generetur? Ex optimis. Num ex tenerrimis quibúſque an ſenio confectis? an ętatis in flore potius conſtitutis? Ex his ipſis potius. Ac niſi hunc in modum generatio fiat, longè deterius fore canum & auium genus exiſtimas? Equidem. Putas in equis cęteríſque animalibus aliter euenire? Abſurdum id eſſet. Papæ, ô amice cõiunctiſſime, quàm ſummis nobis eſt opus principibus, ſiquidem in hominũ genere ſimiliter ſe res habet. Habet vtique. quid tum? Quia neceſſe eſt, inquã, vt medicinis multis vtantur. Quando enim medicinis nullis indigent corpora, ſed victus duntaxat inſtitutionem exigunt, medicum certè viliorem ſufficere arbitramur. Cùm verò medicinis eſt agendum, ſcimus præſtantiori quodam medico opus fore. Vera narras. Sed quorſum hæc? Nempe neceſſarium fore videtur, vt frequenti mendacio & deceptione vtantur principes ad ſubditorum vtilitatem. Diximus autẽ ſuprà huiuſcemodi omnia pharmaci medicinæque loco vtilia eſſe. Et rectè quidem. In nuptiis itaque & liberorum procreatione videtur rectum hoc fieri non mediocriter. Quo pacto? Oportet profectò ſecundum ea quæ ſuprà conceſſimus, optimos viros mulieribus optimis vt plurimum congredi: deterrimos autem contrà, deterrimis. Et illorum quidem prolem nutrire, horum minimè, ſi armentum excellentiſſimum ſit futurum. Et hæc omnia dum agantur, ab omnibus præterquam à principibus ignorari, ſi modò armentum cuſtodum debeat ſeditione carere. Probè admodum. Igitur feſta quædam erunt legibus deſignanda, in quibus ſponſos & ſponſas congregabimus, ſacra fient, & hymni à poëtis noſtris, celebratis nuptiis conuenientes. Numerum autem nuptiarum arbitrio principum concedemus, vt ad hoſtes ac morbos cæteráque huiuſmodi reſpicientes, eundem quàm maximè ciuium numerum ſeruent, néve populoſa ciuitas nimis fit quoad fieri poteſt, neque vacua. Rectè loqueris. Sortes igitur quædam tali quodam artificio inſtituendæ, vt deterior ille in qualibet copulatione fortunam non principes culpet. Et maximè quidem. Enimuerò his qui inter iuuenes præſtantiores ſunt in rebus ſiue militaribus, ſiue aliis quibuſdam munera ac præmia danda ſunt, & talia permulta: quin & vberior mulieribus congrediendi licentia, vt ex hac ſimul occaſione filij plures quàm ex aliis, ex his ferantur. Probè. Itaque filios qui ex his oriuntur ſuſcipient ij qui talibus præſident magiſtratus, ſiue virorum, ſeu fœminarum, ſiue vtrorunque, communes enim viris & mulieribus magiſtratus. Eſt ita. Accipientes vtique præſtantium hominum prolem, ad ouile portabunt, ad nutrices quaſdam ſeorſum in ciuitatis parte aliqua commorantes. Eos verò qui naſcentur ex deterioribus, ſiue etiam ex quibuſcunque aliis, ſed membro aliquo mãci, in abditis vt decet locis abſcondent, ſiquidem cuſtodum genus purum futurum eſt. Nutritionem præterea & hi curabunt. Matres enim ad ouile cùm lacte exuberabunt, transmittent, procurantes ne vlla ſuum agnoſcere valeat. Ac ſi hæ minus ſuffecerint, alias inſuper lacte plenas adhibebunt. Prouidebunt quoque vt mediocre tempus in lacte ſugendo ſeruetur. Vigilias item laboréſque cæteros nutricibus imperabunt. Plurimum, inquit, facultatis ad procreandam prolem cuſtodum mulieribus tribuis. Sic decet. Sed age deinceps quod maximè intẽdimus, percurramus. Diximus planè ex iis qui in flore ſunt ætatis oportere filios procreari. Diximus. An non tibi quoque videtur moderatum integræ ætatis tempus eſſe mulieri quidem annos viginti, viro autem triginta? Quis horum modus? Vt videlicet mulier à vigeſimo ætatis anno incipiens, vſque ad quadrageſimum

A τοῦ ὀνόματος, οἵ τε τούτοις ἐπικουρήσουσι κατὰ ταὐτὰ, τοὺς μὲν ἐθελήσειν ποιεῖν τὰ ἐπιταττόμενα, τοὺς δὲ ἐπιτάξειν, τὰ μὲν, αὐτοὺς πειθομένους τοῖς νόμοις, τὰ δὲ, καὶ μιμουμένους ὅσα ἂν ἐκείνοις ἐπιτρέψωμεν. Εἰκὸς, ἔφη. Σὺ μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ νομοθέτης αὐτοῖς ὥσπερ τοὺς ἄνδρας οὕτω καὶ τὰς γυναῖκας ἐκλέξας, παραδώσεις καθόσον οἷόν τε ὁμοφυεῖς· οἱ δὲ, ἅτε οἰκίας τε καὶ ξυσσίτια κοινῇ ἔχοντες, ἰδίᾳ δὲ οὐδενὸς οὐδὲν τοιοῦτο κεκτημένου, ὁμοῦ δὴ ἔσονται. ὁμοῦ δὲ ἀναμεμιγμένων καὶ ἐν γυμνασίοις καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ τροφῇ, ὑπ' ἀνάγκης, οἶμαι, τῆς ἐμφύτου ἄξονται πρὸς τὴν ἀλλήλων μίξιν. ἢ οὐκ ἀναγκαῖά σοι δοκῶ λέγειν; Οὐ γεωμετρικαῖς γε (ἦ δ' ὅς) ἀλλ' ἐρωτικαῖς ἀνάγκαις· αἳ κινδυνεύουσιν ἐκείνων
B δριμύτεραι εἶναι πρὸς τὸ πείθειν τε καὶ ἕλκειν τὸν πολὺν λεών. Καὶ μάλα, εἶπον. ἀλλὰ δὴ μετὰ ταῦτα, ὦ Γλαύκων, ἀτάκτως μὲν μίγνυσθαι ἀλλήλοις, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ποιεῖν, οὔτε ὅσιον ἐν εὐδαιμόνων πόλει, οὔτ' ἐάσουσιν οἱ ἄρχοντες. Οὐ γὰρ δίκαιον, ἔφη. Δῆλον δὴ ὅτι γάμους τὸ μετὰ τοῦτο ποιήσομεν ἱεροὺς εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα. εἶεν δ' ἂν ἱεροὶ οἱ ὠφελιμώτατοι. Παντάπασι μὲν οὖν. Πῶς οὖν δὴ ὠφελιμώτατοι ἔσονται, τόδε μοι λέγε ὦ Γλαύκων. ὁρῶ γάρ σου ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ κύνας θηρευτικοὺς, καὶ τῶν γενναίων ὀρνίθων μάλα συχνούς· ἆρ' οὖν ὦ πρὸς Διὸς προσέσχηκάς τι τοῖς τούτων γάμοις τε καὶ παιδοποιΐαις; Τὸ ποῖον, ἔφη; Πρῶτον μὲν αὐτῶν τούτων, καίπερ ὄντων γενναίων, ἆρ' οὐκ εἰσί τινες καὶ γίγνον-
C ται ἄριστοι; Εἰσί. Πότερον οὖν ἐξ ἁπάντων ὁμοίως γεννᾷς; ἢ προθυμῇ ὅτι μάλιστα ἐκ τῶν ἀρίστων; Ἐκ τῶν ἀρίστων. Τί δ', ἐκ τῶν νεωτάτων, ἢ ἐκ τῶν γεραιτάτων, ἢ ἐξ ἀκμαζόντων ὅτι μάλιστα; Ἐξ ἀκμαζόντων. Καὶ ἐὰν μὴ οὕτω γεννᾶται, πολύ σοι ἡγῇ χεῖρον ἔσεσθαι τό, τε τῶν ὀρνίθων καὶ τὸ τῶν κυνῶν γένος; Ἔγωγ', ἔφη. Τί δὲ ἵππων οἴει, ἦν δ' ἐγώ, καὶ τῶν ἄλλων ζώων; ἢ ἄλλῃ πῃ ἔχειν; Ἄτοπον μέντ' ἂν (ἦ δ' ὅς) εἴη. Βαβαὶ, ἦν δ' ἐγὼ, ὦ φίλε ἑταῖρε, ὡς ἄρα σφόδρα ἡμῖν δεῖ ἄκρων εἶναι τῶν ἀρχόντων, εἴπερ καὶ περὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὡσαύτως ἔχει. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἔχει, ἔφη. Ἀλλὰ τί δή; Ὅτι ἀνάγκη αὐτοῖς (ἦν δ' ἐγὼ) φαρμάκοις πολλοῖς χρῆσθαι. ἰατρὸν δέ που, μὴ δεομένοις μὲν σώμασι φαρμάκων, ἀλλὰ διαίτῃ ἐθελόντων ὑπακούειν, καὶ φαυλότερον ἐξαρκεῖν ἡγούμεθα εἶναι· ὅταν δὲ δὴ καὶ φαρ-
D μακεύειν δέῃ, ἴσμεν ὅτι ἀνδρειοτέρου δεῖ τοῦ ἰατροῦ. Ἀληθῆ. ἀλλὰ πρὸς τί λέγεις; Πρὸς τόδε, ἦν δ' ἐγώ· συχνῷ τῷ ψεύδει καὶ τῇ ἀπάτῃ κινδυνεύει ἡμῖν δεήσειν χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀρχομένων. ἔφαμεν δέ που, ἐν φαρμάκου εἴδει πάντα τὰ τοιαῦτα χρήσιμα εἶναι. Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη. Ἐν τοῖς γάμοις τοίνυν καὶ παιδοποιΐαις ἔοικε τὸ ὀρθὸν τοῦτο γίγνεσθαι οὐκ ἐλάχιστον. Πῶς δή; Δεῖ μὲν (εἶπον) ἐκ τῶν ὡμολογημένων, τοὺς ἀρίστους ταῖς ἀρίσταις συγγίνεσθαι ὡς πλειστάκις, τοὺς δὲ φαυλοτάτους, ταῖς φαυλοτάταις τοὐναντίον· καὶ τῶν μὲν τὰ ἔκγονα τρέφειν,
E τῶν δὲ, μή· εἰ μέλλει τὸ ποίμνιον ὅτι ἀκρότατον εἶναι· καὶ ταῦτα πάντα γιγνόμενα λανθάνειν, πλὴν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας· εἰ αὖ ἡ ἀγέλη τῶν φυλάκων ὅτι μάλιστα ἀστασίαστος ἔσται. Ὀρθότατα, ἔφη. Οὐκοῦν δὴ ἑορταί τινες νομοθετητέαι ἔσονται, ἐν αἷς ξυνάξομεν τάς τε νύμφας καὶ τοὺς νυμφίους· καὶ θυσίαι καὶ ὕμνοι ποιητέοι τοῖς ἡμετέροις ποιηταῖς, πρέποντες τοῖς γιγνομένοις γάμοις. τὸ δὲ πλῆθος τῶν γάμων ἐπὶ τοῖς ἄρχουσι ποιήσομεν ἵν' ὡς μάλιστα διασώζωσι τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν, πρὸς πολέμους καὶ νόσους καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀποσκοποῦντες· καὶ μήτε μεγάλη ἡμῖν ἡ πόλις κατὰ τὸ δυνατὸν, μήτε σμικρὰ γίγνηται. Ὀρθῶς, ἔφη. Κλῆροι δή τινες, οἶμαι, ποιητέοι κομψοὶ, ὥστε τὸν φαῦλον ἐκεῖνον αἰτιᾶσθαι ἐφ' ἑκάστης συνέρξεως τύχην, ἀλλὰ μὴ τοὺς ἄρχοντας. Καὶ μάλα, ἔφη. Καὶ τοῖς ἀγαθοῖς γέ που τῶν νέων ἐν πολέμῳ, ἢ ἄλλοθί που, γέρα δοτέον καὶ ἆθλα ἄλ-
F λα τε, καὶ ἀφθονεστέρα ἡ ἐξουσία τῆς τῶν γυναικῶν ξυγκοιμήσεως, ἵνα καὶ ἅμα μετὰ προφάσεως ὡς πλεῖστοι τῶν παίδων ἐκ τῶν τοιούτων σπείρωνται. Ὀρθῶς. Οὐκοῦν καὶ τὰ ἀεὶ γιγνόμενα ἔκγονα παραλαμβάνουσαι αἱ ἐπὶ τούτων ἐφεστηκυῖαι ἀρχαὶ, εἴτε ἀνδρῶν, εἴτε γυναικῶν· εἴτε ἀμφότεραι. κοιναὶ μὲν γάρ που καὶ ἀρχαὶ γυναιξί τε ἀνδράσι. Ναί. Τὰ μὲν δὴ τῶν ἀγαθῶν, δοκῶ, λαβοῦσαι εἰς τὸν σηκὸν οἴσουσι παρά τινας τροφοὺς, χωρὶς οἰκούσας ἔν τινι μέρει τῆς πόλεως· τὰ δὲ τῶν χειρόνων, καὶ ἐάν τι τῶν ἑτέρων ἀνάπηρον γίγνηται, ἐν ἀπορρήτῳ τε καὶ ἀδήλῳ κατακρύψουσιν, ὡς πρέπει. Εἴπερ μέλλει (ἔφη) καθαρὸν τὸ γένος τῶν φυλάκων ἔσεσθαι. Οὐκοῦν καὶ τροφῆς οὗτοι ἐπιμελήσονται, τάς τε μητέρας ἐπὶ τὸν σηκὸν
G ἄγοντες, ὅταν σπαργῶσι, πᾶσαν μηχανὴν μηχανώμενοι ὅπως μηδεμία τὸ αὐτῆς αἰσθήσεται, καὶ ἄλλας γάλα ἐχούσας ἐκπορίζοντες, ἐὰν μὴ αὐταὶ ἱκαναὶ ὦσι. καὶ αὐτῶν τούτων ἐπιμελήσονται, ὅπως μέτριον χρόνον θηλάσονται· ἀγρυπνίας δὲ καὶ τὸν ἄλλον πόνον τίτθαις τε καὶ τροφοῖς παραδώσουσι. Πολλὴν ῥᾳστώνην (ἔφη) λέγεις τῆς παιδοποιΐας ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξί. Πρέπει γὰρ, ἦν δ' ἐγώ. τὸ δ' ἐφεξῆς διέλθωμεν ὃ προθυμούμεθα. ἔφαμεν γὰρ δὴ ἐξ ἀκμαζόντων δεῖν τὰ ἔκγονα γίγνεσθαι. Ἀληθῆ. Ἆρ' οὖν σοι ξυνδοκεῖ μέτριος χρόνος ἀκμῆς, τὰ εἴκοσιν ἔτη γυναικὶ, ἀνδρὶ δὲ τὰ τριάκοντα; Τὰ ποῖα αὐτῶν; ἔφη. Γυναικὶ μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀρξαμένῃ ἀπὸ εἰκοσαετίδος μέχρι τετταρακονταετίδος

τίκτειν τῇ πόλει· ἀνδρὶ δὲ, ἐπειδὰν τὴν ὀξυτάτην δρόμου ἀκμὴν παρῇ, τὸ ἀπὸ τούτου γεννᾷν τῇ πόλει, μέχρι πέντε καὶ πεντηκονταέτους. Ἀμφοτέρων γοῦν (ἔφη) αὕτη ἀκμὴ σώματός τε καὶ φρονήσεως. Οὐκοῦν, ἐάν τε πρεσβύτερος τούτων, ἐάν τε νεώτερος, τῆς εἰς τὸ κοινὸν γεννήσεων ἅψηται, οὔτε ὅσιον οὔτε δίκαιον φήσομεν τὸ ἁμάρτημα, ὡς παῖδα φιτύοντος τῇ πόλει, ὃς, ἂν λάθῃ, γεννήσεται οὐχ ὑπὸ θυσιῶν οὐδ' ὑπὸ εὐχῶν φὺς, (ἃς ἐφ' ἑκάστοις τοῖς γάμοις εὔξονται καὶ ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς καὶ ξύμπασα ἡ πόλις, ἐξ ἀγαθῶν ἀμείνους, καὶ ἐξ ὠφελίμων ὠφελιμωτέρους ἀεὶ τοὺς ἐκγόνους γίνεσθαι) ἀλλ' ὑπὸ σκότου μετὰ δεινῆς ἀκρασίας γεγονώς. Ὀρθῶς, ἔφη. Ὁ αὐτὸς δέ γ', εἶπον, νόμος, ἐάν τις τῶν ἔτι γεννώντων, μὴ συνέρξαντος ἄρχοντος, ἅπτηται τῶν ἐν ἡλικίᾳ γυναικῶν. νόθον γὰρ καὶ ἀνέγγυον καὶ ἀνίερον θήσομεν αὐτὸν παῖδα τῇ πόλει καθιστάναι. Ὀρθότατα, ἔφη. Ὅταν δὲ δὴ, οἶμαι, αἵ τε γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ γεννᾷν ἐκβῶσι τὴν ἡλικίαν, ἀφήσομέν που ἐλευθέρους αὐτοὺς συγγίνεσθαι ᾧ ἂν ἐθέλωσι, πλὴν θυγατρὶ, καὶ μητρὶ, καὶ ταῖς τῶν θυγατέρων παισὶ, καὶ ταῖς ἄνω μητρός· καὶ τὰς γυναῖκας αὖ, πλὴν υἱεῖ, καὶ πατρὶ, καὶ τοῖς τῶν τοιούτων, εἰς τὸ κάτω καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω. καὶ ταῦτά γ' ἤδη πάντα διακελευσάμενοι προθυμεῖσθαι, μάλιστα μὲν μηδ' εἰς φῶς ἐκφέρειν κύημα μηδὲν, ἐὰν γένηται. ἐὰν δέ τι βιάσηται, οὕτω ἐκτιθέναι ὡς οὐκ οὔσης τροφῆς τῷ τοιούτῳ. Καὶ ταῦτα μέν γ', ἔφη, μετρίως λέγεται. Πατέρας δὲ καὶ θυγατέρας, καὶ ἃ νῦν δὴ ἔλεγες, πῶς διαγνώσονται ἀλλήλων; Οὐδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ· ἀλλ' ἀφ' ἧς ἂν ἡμέρας τις αὐτῶν νυμφίος γένηται, μετ' ἐκείνην δεκάτῳ μηνὶ καὶ ἑβδόμῳ δὴ ἃ ἂν γένηται ἔκγονα, ταῦτα πάντα προσερεῖ τὰ μὲν ἄρρενα, υἱεῖς, τὰ δὲ θήλεα, θυγατέρας· καὶ ἐκεῖνα, ἐκεῖνον πατέρα· καὶ οὕτω δὴ τὰ τούτων ἔκγονα, παίδων παῖδας, καὶ ἐκεῖνα αὖ ἐκείνους, πάππους τε καὶ τήθας· τὰ δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γεγονότα ἐν ᾧ αἱ μητέρες καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐγέννων, ἀδελφάς τε καὶ ἀδελφούς· ὥστε, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀλλήλων μὴ ἅπτεσθαι. ἀδελφοὺς δὲ καὶ ἀδελφὰς δώσει ὁ νόμος συνοικεῖν, ἐὰν ὁ κλῆρος ταύτῃ συμπίπτῃ, καὶ ἡ Πυθία προσαναιρῇ. Ὀρθότατα, ἦ δ' ὅς. Ἡ μὲν δὴ κοινωνία, ὦ Γλαύκων, αὕτη τε καὶ τοιαύτη γυναικῶν τε καὶ παίδων τοῖς φύλαξί σοι τῆς πόλεως. ὡς δὲ ἑπομένη τε τῇ ἄλλῃ πολιτείᾳ, καὶ μακρῷ βελτίστη, δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο βεβαιώσασθαι παρὰ τοῦ λόγου. ἢ πῶς ποιῶμεν; Οὕτω νὴ Δία, ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν οὐχ ἥδε ἀρχὴ τῆς ὁμολογίας, ἐρέσθαι ἡμᾶς αὐτοὺς τί ποτε τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἔχομεν εἰπεῖν εἰς πόλεως κατασκευὴν, οὗ δεῖ στοχαζόμενον τὸν νομοθέτην τιθέναι τοὺς νόμους, καὶ τί μέγιστον κακὸν, εἶτα ἐπισκέψασθαι; ἆρα ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, εἰς μὲν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἴχνος ἡμῖν ἁρμόττει, τῷ δὲ τοῦ κακοῦ ἀναρμοστεῖ; Πάντων μάλιστα, ἔφη. Ἔχομεν οὖν τι μεῖζον κακὸν πόλει ἢ ἐκεῖνο ὃ ἂν αὐτὴν διασπᾷ, καὶ ποιῇ πολλὰς ἀντὶ μιᾶς; ἢ μεῖζον ἀγαθὸν τοῦ ὃ ἂν ξυνδῇ τε καὶ ποιῇ μίαν; Οὐκ ἔχομεν. Οὐκοῦν ἡ μὲν ἡδονῆς τε καὶ λύπης κοινωνία ξυνδεῖ, ὅταν ὅτι μάλιστα πάντες οἱ πολῖται, τῶν αὐτῶν γιγνομένων τε καὶ ἀπολλυμένων, παραπλησίως χαίρωσι καὶ λυπῶνται; Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Ἡ δέ γε τῶν τοιούτων ἰδίωσις διαλύει, ὅταν οἱ μὲν, περιαλγεῖς, οἱ δὲ, περιχαρεῖς γίγνωνται ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς παθήμασι τῆς πόλεώς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει. Τί δ' οὔ; Ἆρ' οὖν ἐκ τοῦδε τὸ τοιόνδε γίγνεται, ὅταν μὴ ἅμα φθέγγωνται ἐν τῇ πόλει τὰ τοιάδε ῥήματα, τό, τε ἐμὸν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν; καὶ περὶ τοῦ ἀλλοτρίου κατὰ ταυτὰ τοῦτο λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν, αὕτη ἄριστα διοικεῖται; Πολύ γε. Καὶ ἥτις δὴ ἐγγύτατα ἑνὸς ἀνθρώπου ἔχει· οἷον, ὅταν που ἡμῶν δάκτυλός του πληγῇ, πᾶσα ἡ κοινωνία ἡ κατὰ τὸ σῶμα πρὸς τὴν ψυχὴν τεταμένη εἰς μίαν σύνταξιν τὴν τοῦ ἄρχοντος ἐν αὐτῇ, ᾔσθετό τε καὶ πᾶσα ἅμα ξυνήλγησε μέρους πονήσαντος ὅλη· καὶ οὕτω δὴ λέγομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὸν δάκτυλον ἀλγεῖ· καὶ περὶ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοῦ ἀνθρώπου ὁ αὐτός γε λόγος, περί τε λύπης, πονοῦντος μέρους, καὶ περὶ ἡδονῆς, ῥαΐζοντος. Ὁ αὐτὸς γὰρ, ἔφη. καὶ (τοῦτο ὃ ἐρωτᾷς) τοῦ τοιούτου ἐγγύτατα ἡ ἄριστα πολιτευομένη πόλις οἰκεῖ. ἑνὸς δὴ, οἶμαι, πάσχοντος τῶν πολιτῶν ὁτιοῦν ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἡ τοιαύτη πόλις μάλιστά τε φήσει ἑαυτῆς εἶναι τὸ πάσχον, καὶ ξυνησθήσεται ἅπασα, ἢ ξυλλυπήσεται. Ἀνάγκη, ἔφη, τήν γε εὔνομον. Ὥρα ἂν εἴη (ἦν δ' ἐγώ) ἐπανιέναι ἡμῖν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν καὶ τὰ τοῦ λόγου ὁμολογήματα σκοπεῖν ἐν αὐτῇ, εἰ αὐτὴ μάλιστ' ἔχει, εἴτε καὶ ἄλλη τις μᾶλλον. Οὐκοῦν χρὴ, ἔφη. Τί οὖν; ἔστι μέν που καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἄρχοντές τε καὶ δῆμος, ἔστι δὲ καὶ ἐν αὐτῇ; Ἔστι. Πολίτας μὲν δὴ πάντες οὗτοι ἀλλήλους προσεροῦσι; Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ πρὸς τῷ πολίτας, τί ὁ ἐν ταῖς ἄλλαις δῆμος τοὺς ἄρχοντας προσαγορεύει; Ἐν μὲν ταῖς πολλαῖς, δεσπότας, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατουμέναις, αὐτὸ τοὔνομα τοῦτο, ἄρχοντας. Τί δ' ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δῆμος; πρὸς τῷ πολίτας, τί τοὺς ἄρχοντάς φησιν εἶναι; Σωτῆράς τε καὶ ἐπικούρους, ἔφη. Τί δ' οὗτοι τὸν δῆμον; Μισθοδότας τε καὶ τροφέας. Καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις οἱ ἄρχοντες τοὺς δήμους; Δούλους, ἔφη. Τί δ' οἱ ἄρχοντες ἀλλήλους; Ξυνάρχοντας, ἔφη. Τί δ' οἱ ἡμέτεροι; Ξυμφύλακας. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν τῶν ἀρχόντων ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν εἴ τις τινα ἔχει προσειπεῖν τῶν ξυναρχόντων, τὸν μὲν, ὡς οἰκεῖον, τὸν δὲ, ὡς ἀλλότριον; Καὶ πολλούς γε. Οὐκοῦν,

A pariat, vir autem poſtquam ſummum ſui curſus florem tranſierit (annos ſcilicet triginta) vſque ad annos quinque & quinquaginta procreet. Profectò, inquit, in iis ętatibus vigor animi corporíſque conſiſtit. Si igitur ſenior iſtis, ſiue iunior, generationem in communi attigerit, prophanum & iniquum ſcelus hoc eſſe cenſebimus, quaſi fœtus in ciuitate feratur, qui ſi latuerit, orietur non ſub ſacrificiis quidem & votis, quæ ſingulis in nuptiis peragent ſacerdotes tam viri quàm mulieres, & ciuitas vniuerſa, precantes vt ex bonis meliores, ex vtilibus vtiliores, naſcantur: imò verò ſub tenebris ex graui quadam in-
B continentia. Rectè loqueris. Eadem quoque erit habenda ratio de illo, qui cùm adhuc in generandi ætate fuerit, non tamen à principe copulatus fuerit, mulierem ætatis legitimæ attigerit. Nempe hunc aſſeremus puerum generare ſpurium, inceſtum, atque prophanũ. Scitè admodum. Quando igitur iam mulieres & viri ætatem generationi aptam egreſſi fuerint, licere viris dicemus, cuicunque voluerint, præterquam filiæ atque matri, & filiarum natis, matríſve maioribus commiſceri: licere & mulieribus cuilibet copulari, præterquam filio atque patri, ac ſuperioribus & inferioribus eorundẽ. Cùm verò hæc
C omnia mandauerimus, interdicemus fœtum talem (ſi contigerit) edi & in lucem produci. Siquid aũt matrem parere coëgerit, ita exponere præcipiemus, quaſi ei nulla nutritio ſit. Hæc quoque probè dicuntur. Patres verò & filiæ & (cæteri cognati) quos memorabas, quomodo inuicem diſcernentur? Nullo modo: ſed omnes quicunque naſcentur decimo menſe, vel ſeptimo, ex ea die qua quis liberis operam dedit, maſculi ab hoc filij, fœminæ filiæ nominabuntur. Nati autem eum patrem vocabunt, natorum ſimiliter filios ille nepotes eſſe dicet, iſti autem ſuperiores auos & auias nominabunt: at eos qui il-
D lo tempore naſcerentur, quo patres ipſorum matréſque generabant, fratres atque ſorores appellabunt. Atque ita quod modò dicebam, nullo modo ſe mutuo tangerent. Fratribus autem & ſororibus lex cohabitationem concedet, ſi ſors dederit, & Pythia ſimul per reſponſa firmauerit. Rectè admodum. Talis vtique erit, ô Glauco, inter ciuitatis cuſtodes mulierum filiorúmque communio, quòd autem congruat reliquo ciuitatis ordini, ſitque longè optima, oportet deinceps ratione confirmare: aut quid agemus? Hoc per Iouẽ, inquit. An non conuentionis huius hoc eſt principiũ, vt à nobis ipſis ſciſcitemur, quid maximũ bonũ ad ciuitatis conſtitutionẽ inueniamus, ad quod reſpiciens legiſlator, leges cõdere debet, quídve maximũ
E malũ? Conſideremus deinde, an ea quæ modò narrauimus, ad boni ipſius veſtigationẽ nobis conueniant, à mali autem veſtigio diſſonent. Maximè omnium. Habemúſne vllum pernicioſius ciuitati malũ, q̃ quod eam diuidit, & ex vna plures facit? vel melius quicquam eo quod ipſã vincit ſimul, & vnam efficit? Non habemus. Nónne voluptatis doloríſque communio vnit, quando ciues omnes maximè ex earundẽ rerũ acceſſu vel deceſſu pariter gaudent ac dolent? Et maximè quidẽ. Horum verò diuerſitas eam diſſoluit, quando eiſdem ciuitatis & eorum qui in ciuitate ſunt caſibus alij vehementer dolent, alij geſtiunt. Quídni? Ex hoc autem tale quid prouenit, quando non ſimul in ciuitate hæc verba dicuntur, Meum ſcilicet, & non
F meum, ac de alieno eodẽ modo. Valde. In quacunque igitur ciuitate complurimi ad idem ſecundum eadem hoc dicunt, Meum & non meum, ea optimè gubernatur. Prorſus & quæcunque quàm ſimillimè vt vnus homo affecta ſit, vt quoties alicuius noſtrûm percuſſus eſt digitus, tota corporis communio ad animã pertingens, in vnam coordinationem eius quod in ipſa anima dominatur, ſenſit protinus, totáque ſimul afflicta parte condoluit. Atque idcirco homini dolere digitum dicimus. Eadémque eſt de quauis alia parte hominis ratio: tũ quæ dolore afficitur, tum quæ voluptate recreatur. Eadem ratio cer-
G tè: & quod quæris, ciuitas quæ optimè regitur, quàm proximè ad hoc accedit. Quoties, vt arbitror, ciuium cuiquam boni aliquid, vel mali continget, talis vtique ciuitas ſuum eſſe clamabit eum qui ſic afficitur, atque ideo tota vel lætabitur vnà vel dolebit. Neceſſe eſt ita ciuitate optimis legibus gubernata contingat. Sed hora iam eſt vt ad ciuitatẽ noſtram redeamus, & quæ nunc inter nos conſtiterunt, exquiramus vtrum ciuitati huic conueniant maximè, an alteri potius. Licet prorſus. Sunt & in aliis ciuitatibus principes & populus, & in iſta ſimiliter? Sunt. Atqui omnes iſti ciues ſeſe mutuò appellabunt? Quídni? Sed præter ciuis nomen, quomodo in aliis ciuitatibus populus principes vocat? In pluribus quidem dominos, in popu-
H lari autem gubernatione, principes. At noſtræ ciuitatis populus, quomodo vltra ciuis nomen principes nuncupabit? Seruatores auxiliarióſque, inquit. Quo autem modo iſti populum? Mercedis tributores & nutritores. Qui verò in aliis præſunt, populum? Seruos. Principes ipſi ſe mutuò? Comprincipes. Noſtri autem? Concuſtodes. Habéſne quem nomines inter aliarum ciuitatum principes, qui ex collegis alium ſibi propinquum, alium extraneum vocet? Equidem multos. Propinquum

Notat Ariſtoteles lib. pol. 2. cap. 2.

Alium codicẽ habuiſſe vid. Fic. quàm Aldinum in quo vt in cæteris hic locus deprauatus eſt.

igitur tanquam ſuum & putat & dicit: extraneum verò, vt non ſuum. Planè. E veſtris autem cuſtodibus, eſtne vllus qui collegarum quempiam extraneum arbitretur ac vocet? Nullus. Cuicunque enim quis occurret, vel fratri, vel ſorori, aut patri, aut matri, aut filio, aut filiæ, ſiue horum natis, ſeu maioribus putabit occurrere. Præclarè loqueris: ſed ad hoc quoque reſponde, vtrùm ciuibus tuis duntaxat nomina cognationis, lege impones: an prætereà propinquitatis officia, vt videlicet ita ſe gerant, vt appellationis ipſius dignitas poſtulat, ſeruéntque erga parentes, quæcunque lex exhiberi illis præcipit, reuerentiam, curam, obedientiam: alioquin & deos & homines infenſos habeant, vtpote qui neque ſancta, neque iuſta agant, ſi contrà fecerint? Aliíne in hac tua ciuitate ſermones quàm hi, cunctis ex ciuibus, protinus ad aures puerorum circunſonabunt, tum de parentibus (quoſcunque illis quis indicauerit) tum de aliis genere proximis? Hi certè ipſi. Abſurdum enim id eſſet, ſi cognationis nomina tantum ore, ſine officio proferrentur. In hac igitur ciuitate maximè omniũ, vno aliquo bene vel malè affecto vno ore clamabunt omnes, quod modò dicebamus, Meũ bene ſe habet, vel meũ ſe habet malè. Vera loqueris. Cum hac opinione ac verbis huiuſmodi ſequi dicebamus, vt & voluptates cõmunes ſint & dolores. Et rectè quidem. In eo igitur maximè noſtri ciues inuicem communicabunt, quod meum dicent: ex qua cõmunione ſequetur, vt voluptates & dolores communes habeant. Penitus. Horum verò cauſa vnà cum reliqua ciuitatis conſtitutione, eſt ipſa cuſtodum circa mulieres filióſque communio. Sic eſt omnino. Enimuerò ſummum hoc ciuitati bonum eſſe confeſſi ſumus, cùm ciuitatem rectè gubernatam ſimilem eſſe diceremus corporis, cum ſingulis partibus ſuis circa voluptatem & dolorem quoquo modo cõmunicantis. Et meritò quidem conceſſimus. Maximi itaque boni cauſa ciuitati nobis patuit eſſe ipſa inter auxiliarios mulierum liberorúmq; cõmunio. Valde. Atqui & ſuperioribus hęc cõſonant. Diximus enim neque domos proprias his eſſe debere, neque agros neque poſſeſſionem aliquam, ſed ab aliis accipere nutrimenta, mercedem cuſtodiæ, & communiter omnes cõſumere, ſi veri cuſtodes futuri ſunt. Probè. Nónne quod ipſe aio, & quę ſuprà, & quæ nunc dicta ſunt, maximè faciunt, vt veri hi cuſtodes euadant, neque diſtrahant ciuitatẽ, dũ meũ dicant non idẽ omnium, ſed aliorum aliud eſſe, & alius in propriam domum trahat quodcunque ſeorſum ab aliis vſurpare voluerit, alius in ſuam ab aliis diuerſam domum: & ex propriis mulieribus ac liberis, diuerſi diuerſis lætentur & doleant: imò verò vt ex vna proprij eiuſdem omnium ſententia, in idem tendentes omnes quoad fieri poteſt; ſimilibus voluptatibus, & doloribus iiſdem, ſiquid accidat, afficiantur? Maximè. Quid autem iudiciorum controuerſiæ accuſationéſque mutuæ, nónne ceſſabunt omnes, quandoquidem nec proprium quicquam prę ter corpus quiſquam habebit, reliqua verò communia? Vnde ſequitur, ſine ſeditione illos fore, quantum ad eas lites attinet, quæ pecuniarum, vel filiorum, vel propinquorum cauſa oriri ſolent. Neceſſe eſt omnino hæc abeſſe. Quin neque de vi illata vſquam contendetur. Nempe aſſeremus honeſtum & æquum eſſe, vt æqualem æqualis ab iniuria arceat, tutandorum corporum prouinciam imponentes. Probè. Atqui & hoc rectum lex hæc continet, quòd ſiquis alicui iraſcatur, irámque explere contendat, minus ad maiores excitabitur ſeditiones. Sic eſt prorſus. Seniorem quippe lex noſtra conſtituet præeſſe omnibus iunioribus, eóſque corrigere. Perſpicuũ id quidem. Conſtat præterea quòd iunior ſeniorem niſi iuſſu principum aut alio modo violare conabitur, nunquam, neque cædere, vt decẽs eſt, neque ignominia vlla afficere. Metus nanque & pudor cuſtodes ſunt ad hæc prohibenda ſufficientes. Pudor quidem non permittet eos quos parentes ſuſpicantur, violare. Metus autem ab iniuria abſterrebit quenque, timentem ſcilicet ne cæteri omnes, partim vt filij, partim vt fratres, partim vt patres oppreſſo ſuccurrant. Ita prorſus accidit. Omnino igitur ex his legibus ciues inuicem in pace vitam agẽt. Summopere. His autem inter ſe minimè diſſidentibus, haud metuendum eſt nequando ciuitas alia vel aduerſus hos, vel ipſi inter ſe pugnent ſeditionéſque moueant. Non certè. Pudet referre, quia minus deceat, minutiſſima quæque mala à quibus liberi ciues erunt. Adulationes certè aberunt, quibus aduerſus diuites, inopes vti ſolent. Sollicitudines item indigentium atque dolores, quibus in filiis nutriendis, quærendiſque pecuniis propter neceſſariam domeſticorum nutritionem vexantur, dum & fœnoribus dant operam, & negant quæ accepere͂t, & quęſtui vndecunque ſtudent. Seponunt præterea apud mulieres miniſtroſque permulta quæ ad tempus condantur. Nam quàm multa, & qualia in iis homines patiuntur, ô amice, & ipſa ſeruilia, & illiberalia ſunt, & indigna narratu. Patet planè vel cæco. Porrò ab his omnibus liberi erũt, vitámq. agẽt beatiorẽ beatiſſima ill[a] eorũ vita qui vicerũt Olympia. Qua ratione? Nẽpe illi ob exiguam eorum quæ hi poſſident partẽ, beati putantur. Nam & victoria horum præclarior, & perfectior ex publico alimonia: horúmque victoria, ciuitatis totius eſt ſalus. Alimenta

A τὸν μὲν οἰκεῖον ὡς ἑαυτοῦ νομίζει τε καὶ λέγει, τὸν δ' ἀλλότριον, ὡς οὐχ ἑαυτοῦ. Οὕτω. Τί δὲ οἱ παρά σοι φύλακες; ἔσθ' ὅστις αὐτῶν ἔχοι ἂν τῶν ξυμφυλάκων νομίσαι τινὰ ἢ προσειπεῖν ὡς ἀλλότριον; Οὐδαμῶς, ἔφη. παντὶ γὰρ ᾧ ἂν ἐντυγχάνῃ τις, ἢ ὡς ἀδελφῷ ἢ ὡς ἀδελφῇ, ἢ ὡς πατρὶ ἢ ὡς μητρί, ἢ ὡς υἱεῖ ἢ θυγατρί, ἢ τούτων ἐκγόνοις, ἢ προγόνοις, νομιεῖ ἐντυγχάνειν. Κάλλιστα (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις· ἀλλ' ἔτι καὶ τόδε εἰπέ, πότερον αὐτοῖς τὰ ὀνόματα μόνον οἰκεῖα νομοθετήσεις, ἢ καὶ τὰς πράξεις πάσας κατὰ τὰ ὀνόματα πράττειν, περί τε τοὺς πατέρας ὅσα νόμος περὶ πατέρας, αἰδοῦς τε πέρι καὶ κηδεμονίας, καὶ τοῦ ὑπήκοον δεῖν εἶναι τῶν γονέων· ἢ μήτε πρὸς θεῶν μήτε πρὸς ἀνθρώπων αὐτῷ ἄμεινον ἔσεσθαι, ὡς οὔ-
B τε ὅσια οὔτε δίκαια πράττοντος ἄν, εἰ ἄλλα πράττοι ἢ ταῦτα. αὗταί σοι ἢ ἄλλαι φῆμαι ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν ὑμνήσουσιν εὐθὺς περὶ τὰ τῶν παίδων ὦτα καὶ περὶ πατέρων, οὓς ἂν αὐτοῖς τις ἀποφήνῃ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ξυγγενῶν. Αὗται, ἔφη. γελοῖον γὰρ ἂν εἴη εἰ ἄνευ ἔργων οἰκεῖα ὀνόματα διὰ τῶν στομάτων μόνον φθέγγοιντο. Πασῶν ἄρα πόλεων μάλιστα ἐν αὐτῇ ξυμφωνήσουσιν, ἑνός τινος ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττοντος· ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν τὸ ῥῆμα, τὸ, ὅτι τὸ ἐμὸν εὖ πράττει, ἢ ὅτι τὸ ἐμόν, κακῶς. Ἀληθέστατα, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν μετὰ τούτου τοῦ δόγματός τε καὶ ῥήματος ἔφαμεν ξυνακολουθεῖν τάς τε ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας κοινῇ; Καὶ ὀρθῶς γε ἔφαμεν. Οὐκοῦν μάλιστα τοῦ αὐτοῦ κοινωνήσουσιν ἡμῖν οἱ πολῖται, ὃ δὴ
C ἐμὸν ὀνομάζουσι. τούτου δὲ κοινωνοῦντες, οὕτω δὴ λύπης τε καὶ ἡδονῆς μάλιστα κοινωνίαν ἕξουσι. Πολύ γε. Ἆρ' οὖν τούτων αἰτία πρὸς τῇ ἄλλῃ καταστάσει, ἡ τῶν γυναικῶν τε καὶ παίδων κοινωνία τοῖς φύλαξι; Πολὺ μὲν οὖν μάλιστα, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν μέγιστόν γε πόλει αὐτὸ ὡμολογήσαμεν ἀγαθόν, ἀπεικάζοντες εὖ οἰκουμένην πόλιν σώματι πρὸς μέρος αὐτοῦ λύπης τε πέρι καὶ ἡδονῆς, ὡς ἔχει. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη, ὡμολογήσαμεν. Τοῦ μεγίστου ἄρα ἀγαθοῦ τῇ πόλει αἰτία ἡμῖν πέφανται ἡ κοινωνία τοῖς ἐπικούροις τῶν τε παίδων καὶ τῶν γυναικῶν. Καὶ μάλ', ἔφη. Καὶ μὲν δή, καὶ τοῖς πρόσθεν γε ὁμολογοῦμεν. ἔφαμεν γάρ που οὔτε οἰκίας τούτοις ἰδίας δεῖν εἶναι, οὔτε γῆν, οὔτε τι κτῆμα, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἄλλων τροφὴν λαμβάνοντας, μισθὸν τῆς φυλακῆς, κοινῇ πάντας ἀναλίσκειν,
D εἰ μέλλοιεν ὄντως φύλακες εἶναι. Ὀρθῶς, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐχ, ὅπερ λέγω, τά τε πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τὰ νῦν λεγόμενα, ἔτι μᾶλλον, ἀπεργάζεται αὐτοὺς ἀληθινοὺς φύλακας, καὶ ποιεῖ μὴ διασπᾶν τὴν πόλιν, τὸ ἐμὸν ὀνομάζοντας, μὴ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἄλλον ἄλλο; τὸν μέν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἕλκοντα ὅ, τι ἂν δύνηται χωρὶς τῶν ἄλλων κτήσασθαι· τὸν δέ, εἰς τὴν ἑαυτοῦ, ἑτέραν οὖσαν; καὶ γυναῖκά τε καὶ παῖδας ἑτέρους, ἡδονάς τε καὶ ἀλγηδόνας ἐμποιοῦντας, ἰδίων ὄντων ἰδίας; ἀλλ' ἑνὶ δόγματι τοῦ οἰκείου πέρι, ἐπὶ τὸ αὐτὸ τείνοντας πάντας εἰς τὸ δυνατόν, ὁμοπαθεῖς λύπης τε καὶ ἡδονῆς εἶναι. Κομιδῇ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δέ; δίκαι τε καὶ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους, οὐκ οἰχήσεται ἐξ αὐτῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ τὸ μηδένα ἴδιον ἐκτῆσθαι πλὴν τὸ σῶμα, τὰ δ' ἄλλα κοι-
E νά; ὅθεν δὴ ὑπάρχει τούτοις ἀστασιάστοις εἶναι, ὅσα γε διὰ χρημάτων ἢ παίδων ἢ ξυγγενῶν κτῆσιν ἄνθρωποι στασιάζουσι. Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ἀπηλλάχθαι. Καὶ μὴν οὐδὲ βιαίων γε οὐδ' αἰκίας δίκαι δικαίως ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖς. ἥλιξι μὲν γὰρ ἥλικας ἀμύνεσθαι, καλὸν καὶ δίκαιόν που φήσομεν, ἀνάγκην σωμάτων ἐπιμελείᾳ τιθέντες. Ὀρθῶς, ἔφη. καὶ γὰρ τόδε ὀρθὸν ἔχει, ἦν δ' ἐγώ, οὗτος ὁ νόμος· εἴ πού τίς τῳ θυμοῖτο, ἐν τῷ τοιούτῳ πληρῶν τὸν θυμόν, ἧττον ἐπὶ μείζους ἂν ἴοι στάσεις. Πάνυ μὲν οὖν. Πρεσβυτέρῳ μὲν νεωτέρων πάντων ἄρχειν τε καὶ κολάζειν προστετάξεται. Δῆλον. Καὶ μὴν ὅτι γε νεώτερος πρεσβύτερον, ἂν μὴ ἄρχοντες προστάττωσιν, οὔτε ἄλλως βιάζεσθαι ἐπιχειρήσει ποτέ, οὔτε τύπτειν, ὡς τὸ εἰκός.
F οἶμαι δ' οὐδὲ ἄλλως ἀτιμάσει. ἱκανὼ γὰρ τὼ φύλακε κωλύοντε, δέος τε καὶ αἰδώς· αἰδὼς μέν, ὡς γονέων μὴ ἅπτεσθαι εἴργουσα· δέος δέ, τὸ τῷ πάσχοντι τοὺς ἄλλους βοηθεῖν· τοὺς μέν, ὡς υἱεῖς· τοὺς δέ, ὡς ἀδελφούς· τοὺς μέν, ὡς υἱεῖς· τοὺς δέ, ὡς ἀδελφούς· τοὺς δέ, ὡς πατέρας. Ξυμβαίνει γὰρ οὕτως, ἔφη. Πανταχῇ δὴ ἐκ τῶν νόμων εἰρήνην πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἄξουσι. Πολλήν γε. Τούτων μὴν ἐν ἑαυτοῖς μὴ στασιαζόντων, οὐδὲν δεινὸν μή ποτε ἡ ἄλλη πόλις πρὸς τούτους ἢ πρὸς ἀλλήλους διχοστατήσῃ. Οὐ γὰρ οὖν. Τά γε μὴν σμικρότατα τῶν κακῶν δι' ἀπρέπειαν ὀκνῶ καὶ λέγειν, ὧν ἀπηλλαγμένοι ἂν εἶεν· κολακείας τε πλουσίων πένητες, ἀπορίας τε καὶ ἀλγηδόνας ὅσας ἐν παιδοτροφίαις καὶ
G χρηματισμοῖς διὰ τροφὴν οἰκετῶν ἀναγκαίαν ἴσχουσι, τὰ μέν, δανειζόμενοι· τὰ δέ, ἐξαρνούμενοι· τὰ δὲ πάντως πορισάμενοι, θέμενοι παρὰ γυναῖκάς τε καὶ οἰκέτας, ταμιεύειν παραδόντες· ὅσα τε, ὦ φίλε, περὶ αὐτὰ, καὶ οἷα πάσχουσι δηλά τε καὶ ἀγεννῆ, καὶ οὐκ ἄξια λέγειν. Δῆλα γάρ, ἔφη, καὶ τυφλῷ. Πάντων τε δὴ τούτων ἀπαλλάξονται, ζήσουσί τε τοῦ μακαριστοῦ βίου ὃν οἱ ὀλυμπιονῖκαι ζῶσι, μακαριώτερον. Πῇ; Διὰ σμικρόν που μέρος εὐδαιμονίζονται ἐκεῖνοι, ὧν τούτοις ὑπάρχει. ἥ τε γὰρ τῶνδε νίκη, καλλίων· ἥ τ' ἐκ τοῦ δημοσίου τροφή, τελεω-

τέρα. νίκην τε γὰρ νικῶσι ξυμπάσης τῆς πόλεως σωτηρίαν. τροφῇ τε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅσων βίος δεῖται, αὐτοί τε καὶ παῖδες ἀναδοῦνται, καὶ γέρα δέχονται παρὰ τῆς αὑτῶν πόλεως, ζῶντες, καὶ τελευτήσαντες, ταφῆς ἀξίας μετέχουσι. Καὶ μάλα, ἔφη, καλά. Μέμνησαι οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι ἐν τοῖς πρόσθεν, οὐκ οἶδα ὅτου λόγος ἡμῖν ἐπέπληξεν ὅτι τοὺς φύλακας οὐκ εὐδαίμονας ποιοῖμεν· οἷς ἐξὸν πάντα ἔχειν τὰ τῶν πολιτῶν, οὐδὲν ἔχοιεν. ἡμεῖς δὲ εἴπομεν ὅτι τοῦτο μὲν, εἴπου παραπίπτοι, εἰσαῦθις σκεψόμεθα· νῦν δὲ, τοὺς μὲν φύλακας, φύλακας ποιοῖμεν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οἷοί τ' ἐσμὲν εὐδαιμονεστάτην· ἀλλ' οὐκ εἰς ἓν ἔθνος ἀποβλέποντες ἐν αὐτῇ, τοῦτο τὸ εὔδαιμον πλάττοιμεν. Μέμνημαι, ἔφη. Τί οὖν νῦν ἡμῖν ὁ τῶν ἐπικούρων βίος, ὅσπερ τοῦ γε τῶν ὀλυμπιονικῶν πολύ τε καλλίων καὶ ἀμείνων φαίνεται; μή πῃ κατὰ τὸν τῶν σκυτοτόμων φαίνεται βίον, ἢ τινῶν ἄλλων δημιουργῶν, ἢ τὸν τῶν γεωργῶν; Οὔ μοι δοκεῖ, ἔφη. Ἀλλὰ μέντοι, ὅ γε καὶ ἐκεῖ ἔλεγον, δίκαιον καὶ ἐνταῦθα εἰπεῖν, ὅτι εἰ οὕτως ὁ φύλαξ ἐπιχειρήσει εὐδαίμων γίγνεσθαι ὥστε μηδὲ φύλαξ εἶναι, μηδ' ἀρκέσει αὐτῷ βίος οὕτω μέτριος καὶ βέβαιος, καί, ὡς ἡμεῖς ἔφαμεν, ἄριστος, ἀλλ' ἀνόητός τε καὶ μειρακιώδης δόξα ἐμπεσοῦσα εὐδαιμονίας πέρι, ὁρμήσει αὐτὸν διὰ δύναμιν ἐπὶ τὸ ἅπαντα τὰ ἐν τῇ πόλει οἰκειοῦσθαι, γνώσεται τὸν Ἡσίοδον ὅτι τῷ ὄντι ἦν σοφὸς, λέγων, πλέον εἶναί πως ἥμισυ παντός. Ἐμοὶ μὲν, ἔφη, συμβούλῳ χρώμενος μενεῖ ἐπὶ τούτῳ τῷ βίῳ. Συγχωρεῖς ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) τὴν τῶν γυναικῶν κοινωνίαν τοῖς ἀνδράσιν ἣν διεληλύθαμεν παιδείας τε πέρι καὶ παίδων καὶ φυλακῆς τῶν ἄλλων πολιτῶν; κατά τε πόλιν μενούσας, εἰς πόλεμόν τε ἰούσας, καὶ ξυμφυλάττειν δεῖν καὶ ξυνθηρεύειν ὥσπερ κύνας, καὶ πάντα πάντῃ κατὰ τὸ δυνατὸν κοινωνεῖν; καὶ ταῦτα πράττουσας, τά τε βέλτιστα πράξειν, καὶ οὐ παρὰ φύσιν τὴν τοῦ θήλεος πρὸς τὸ ἄρρεν, ᾗ πεφύκατον πρὸς ἀλλήλω κοινωνεῖν; Συγχωρῶ, ἔφη. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγὼ, ἐκεῖνο λοιπὸν διελέσθαι, εἰ ἄρα καὶ ἐν ἀνθρώποις δυνατὸν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις ζώοις, ταύτην τὴν κοινωνίαν ἐγγενέσθαι, καὶ ὅπῃ δυνατόν; Ἔφθης (ἔφη) εἰπὼν ὃ ἔμελλον ὑπολήψεσθαι. Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ, οἶμαι (ἔφην) δῆλον ὃν τρόπον πολεμήσουσι. Πῶς; ἦ δ' ὅς. Ὅτι κοινῇ στρατεύσονται, καὶ πρός γε ἄξουσι τῶν παίδων εἰς τὸν πόλεμον ὅσοι ἁδροί· ἵν' ὥσπερ οἱ τῶν ἄλλων δημιουργῶν θεῶνται ταῦτα ἃ τελεωθέντας δεήσει δημιουργεῖν· πρὸς δὲ τῇ θέᾳ, διακονεῖν καὶ ὑπηρετεῖν πάντα τὰ περὶ τὸν πόλεμον, καὶ θεραπεύειν πατέρας τε καὶ μητέρας. ἢ οὐκ ᾔσθησαι τὰ περὶ τὰς τέχνας; οἷον τοὺς τῶν κεραμέων παῖδας, ὡς πολὺν χρόνον διακονοῦντες θεωροῦσι, πρὶν ἅπτεσθαι τοῦ κεραμεύειν; Καὶ μάλα. Ἦ οὖν ἐκείνοις ἐπιμελέστερον παιδευτέον ἢ τοῖς φύλαξι τοὺς αὑτῶν, ἐμπειρίᾳ τε καὶ θέᾳ τῶν προσηκόντων; Καταγέλαστον μέντ' ἂν (ἔφη) εἴη. Ἀλλὰ μὴν καὶ μαχεῖταί γε πᾶν ζῶον διαφερόντως παρόντων ὧν ἂν τέκῃ. Ἔστιν οὕτω. Κίνδυνος δέ, ὦ Σώκρατες, οὐ σμικρὸς σφαλεῖσιν, (οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ) πρὸς ἑαυτοῖς παῖδας ἀπολέσαντας, ποιῆσαι καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἀδύνατον ἀναλαβεῖν. Ἀληθῆ (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. ἀλλὰ σὺ πρῶτον μὲν ἡγῇ παρασκευαστέον τὸ μή ποτε κινδυνεῦσαι. Οὐδαμῶς. Τί δ' εἴ που κινδυνευτέον, οὐκ ἐν ᾧ βελτίους ἔσονται κατορθοῦντες; Δῆλον δή. Ἀλλὰ σμικρὸν οἴει διαφέρειν, καὶ οὐκ ἄξιον κινδύνου, θεωρεῖν ἢ μὴ τὰ περὶ τὸν πόλεμον τοὺς παῖδας, τοὺς ἄνδρας πολεμικοὺς ἐσομένους; Οὔκ· ἀλλὰ διαφέρει πρὸς ὃ λέγεις. Τοῦτο μὲν ἄρα ὑπαρκτέον, θεωροὺς πολέμου τοὺς παῖδας ποιεῖν, προσμηχανᾶσθαι δ' αὐτοῖς ἀσφάλειαν· καὶ καλῶς ἕξει. ἦ γάρ; Ναί. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) πρῶτον μὲν αὐτῶν οἱ πατέρες, ὅσα ἄνθρωποι, οὐκ ἀμαθεῖς ἔσονται, ἀλλὰ γνωμονικοὶ τῶν στρατειῶν ὅσαι τε καὶ μὴ ἐπικίνδυνοι. Εἰκός, ἔφη. Εἰς μὲν ἄρα τὰς ἄξουσιν, εἰς δὲ τὰς, εὐλαβήσονται. Ὀρθῶς. Καὶ ἄρχοντάς γέ που (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ τοὺς φαυλοτάτους αὐτοῖς ἐπιστήσουσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐμπειρίᾳ τε καὶ ἡλικίᾳ ἱκανοὺς ἡγεμόνας τε καὶ παιδαγωγοὺς εἶναι. Πρέπει γάρ. Ἀλλὰ γάρ (φήσομεν) καὶ παρὰ δόξαν πολλὰ πολλοῖς δὴ ἐγένετο. Καὶ μάλα. Πρὸς τοίνυν τὰ τοιαῦτα, ὦ φίλε, πτεροῦν χρὴ παιδία ὄντα εὐθὺς, ἵν' ἄν τι δέῃ πετόμενοι ἀποφεύγωσι. Πῶς λέγεις; ἔφη. Ἐπὶ τοὺς ἵππους (ἦν δ' ἐγὼ) ἀναβιβαστέον ὡς νεωτάτους καὶ διδαξομένους ἱππεύειν ἐφ' ἵππων, ἀκτέον ἐπὶ τὴν θέαν μὴ θυμοειδῶν μηδὲ μαχητικῶν, ἀλλ' ὅτι ποδωκεστάτων καὶ εὐηνιωτάτων. οὕτω γὰρ κάλλιστά τε θεάσονται τὸ αὑτῶν ἔργον, καὶ ἀσφαλέστατα, ἄν τι δέῃ, σωθήσονται, μετὰ πρεσβυτέρων ἡγεμόνων ἑπόμενοι. Ὀρθῶς (ἔφη) μοι δοκεῖς λέγειν. Τί δὲ δή (εἶπον) τὰ περὶ τὸν πόλεμον; πῶς ἀκτέον σοι τοὺς στρατιώτας πρὸς αὑτούς τε καὶ τοὺς πολεμίους; ἆρ' ὀρθῶς μοι καταφαίνεται, ἢ οὔ; Λέγ', ἔφη, ποῖον. Αὐτῶν μὲν (εἶπον) τὸν λιπόντα τάξιν, ἢ ὅπλα ἀποβαλόντα, ἤ τι τῶν τοιούτων ποιήσαντα διὰ κάκην, ἆρ' οὐ δημιουργόν τινα δεῖ καθιστάναι, ἢ γεωργόν; Πάνυ μὲν οὖν. Τὸν δὲ ζῶντα εἰς τοὺς πολεμίους ἁλόντα, ἆρ' οὐ δωρεὰν διδόναι τοῖς θέλουσι χρῆσθαι τῇ ἄγρᾳ ὅ,τι ἂν βούλωνται; Κομιδῇ γε. Τὸν δὲ ἀριστεύσαντά τε καὶ εὐδοκιμήσαντα οὐ πρῶτον μὲν ἐπὶ στρατείας ὑπὸ τῶν συστρατευομένων μειρακίων

A præterea & quæcunque ad victum neceſſaria ipſi eorúmque filij coronationis loco accipiunt. Honores inſuper & præmia ab ipſa repub. viuentes conſequuntur, & vita functi digna ſepulchrorũ ſuis virtutib⁹ monimẽta. Hęc certè egregia admodum ſunt. Meminiſti quod in ſuperioribus neſcio cuius oratio nobis obiecit, tanquam cuſtodes minimè beatos efficeremus? vtpote qui nihil haberent, cùm tamen liceret illis ciuiũ omnia poſſidere. Ipſi autem reſpondimus, in poſterum nos ſicubi contigerit, conſideraturos. Nam in præſentia cuſtodes quidem, reuera cuſtodes facere nos, ciuitatem verò quoad poſſemus beatiſſimam: neque ad vnam quandam eius partem, ſed ad totam reſpicientes, beatitudinem illam exquirere. Memini B equidem. Nunc certè auxiliariorum vita, quando longè præclarior ac melior, quàm eorum qui Olympia vincunt, apparet, nequaquam coriariorum, aut aliorum artificum, aut agricultorum vitæ ſimilis eſſe videtur. Non certè, vt & ipſe arbitror. Veruntamen quod & ſuprà dixi, par eſt vt hic repetam: quòd ſi ita cuſtos beatus fieri ſtudeat, vt non ſit cuſtos, neque ſufficiat ipſi vita adeò moderata & ſtabilis, &, vt nos aſſerimus optima: ſed inſana & puerilis exorta felicitatis opinio, rapiat eum ob ipſam potentiam ad omnia quæ in ciuitate ſunt ſibi vendicanda: cognoſcet Heſiodum ſapienter illud dixiſſe, Di- *Lib. 1. ἔργων.* C midium eſſe plus quàm totum. Si me conſultore vtetur, hac in vita manebit. Probas igitur communionẽ, quam mulieribus cum viris tribuimus, quo ad diſciplinam, liberorum ſuſceptionem, cuſtodiam aliorum ciuium vt vnà cum viris in ciuitate maneant, in bello militent, cuſtodiant vnà, & canum inſtar venẽtur, omniúmque officiorum omnino quoad fieri poteſt, participes ſint. Ac dum hæc agunt, optima agere illas concedis, neque contra naturam fœminæ, qua inſtituta eſt vt cum mare communicet. Probo equidem. Nónne reſtat deinceps vt id declaremus, vtrum eſſe poſſit hæc in hominibus quem- D admodum in reliquis animalibus communio, & quo pacto poſſit. Occupauiſti quod ego interrogaturus eram. De re quidem bellica manifeſtum eſſe arbitror, quo pacto eam tractabunt. Quónam pacto? Militabunt profectò communiter, ducéntque adultos liberos ſecum ad prælium: vt quemadmodũ aliorum opificum filij, & hi patrum ſuorum opera cernant, quæ ipſi quoque cùm ad maturam ætatem peruenerint, effecturi ſunt, atque inſuper vt parẽtibus auxilio ſint, miniſtréntque omnia quæ ad bellum ſpectent, patréſque & matres curent. An non animaduertiſti quòd in artibus accidit, veluti quandiu figulorum filij fingentes patres ſpectant, eíſque mi- E niſtrant, antequàm manum operi adiiciant? Maximè. Nunquid diligentius illi quàm cuſtodes filios ſuos erudire debent peritia & inſpectione operum cuique conuenientium? Ridiculum id quidem eſſet. Quinetiam omne genus animantium natis præſentibus ardentius pugnat. Eſt ita, verùm periculum eſt permaximum, ô Socrates, ne ſi fortè, vt accidit in bello, ſors aduerſa contigerit, filios quoque ſecum perdant, ex quo ciuitas alia inſtaurari nequeat. Vera loqueris. Sed tu forſitan in primis ita ſe comparare quenque oportere exiſtimas, vt nullũ vnquam periculum ſubeat. Nullo modo. Quid? Nónne tunc in diſcrimen veniendum, vt ibi qui ſe egregiè geſſerint, prę- F ſtantiores euadent? Perſpicuum eſt. Num parum intereſſe cenſes, indignúmve quod propter periculum ſuſcipiatur, vt ſpectent, vel non ſpectent res bellicas pueri, qui milites futuri ſunt? Imò verò referre ad id quod ais. Danda igitur opera eſt, vt bellum pueri ſpectent, & qua ratione tuti ſint, excogitandum, atque ita rectè fiet. Nempe. Principio parentes eorum haudquaquam ignari erunt, ſed quo ad hominibus conceſſum eſt, ad diſcernendum perſpicaces quibus in caſtris periculum inſit, quibus non inſit periculum. Veriſimile id quidẽ. Ad tutiora itaque ducent eos, ad alia minimè. Probè. Deinde rectores illis præficient, non ignauiſſimos quoſque, ſed homines & vſu G rerũ & ætate idoneos duces & pædagogos. Ita decet. Verùm multa dicemus præter opinionem multis hominibus eueniſſe. Et maximè quidem. Horum cauſa, ô amice, ſtatim à teneris annis alæ quædam applicandę puerulis, vt ſiquando opus fuerit, volantes protinus aufugiant. Quomodo iſtud ais? Imponendi ſunt equis, vt ſtatim à pueris equitare diſcant, & ducendi ad ſpectaculum equorum non ferocium quidem, aut nimiũ bellicoſorum, ſed quàm velociſſimorum, & habenis facilè obſequentium, atque ita commodiſſimè opus ſuũ proſpicient, ſecuriſſiméque euadent ſiquid aduerſi cõtigerit, ſeniores du- H ces ſequentes. Scitè admodum loqui mihi videris. Quid de his quæ ad bellum attinent, dicendum? Quæ ſeruanda militibus inter ſe & aduerſus hoſtes? Nunquid rectè ſentio, nécne. Quidnam? Arbitror eum qui in acie ordinem deſeruit, vel arma abiecit, vel tale aliquid propter timiditatem commiſit, ad opificum ordinem vel agricultorum eſſe tranſmittendum. Sic decet. Eum verò qui viuus ab hoſtibus captus fuerit, etiam gratis reddere volentibus, relinquendum, vt præda quomodocunque libet, vtantur. Omnino. Qui autem egregiè ſeſe gerens excelluerit, primo quidem in ipſa expeditione ab iis qui vnà

militant adoleſcentibus ac pueris, ſigillatim à quolibet coronandus, nónne tibi videtur? Mihi verò. Quid? nónne & dexteras iungere illi debebunt? Et hoc. At hoc præterea tibi forſitan non videtur? Quid? Vt oſcula à quolibet accipere debeat ac dare. Imò verò maximè omnium. Atqui & legi huic addendum exiſtimo, vt quoad in ea expeditione fuerint, nemini renuere liceat, quencũque oſculari ipſe deſiderauerit, vt ſi quis alicuius amore captus fuerit vel maris vel fœminæ, acrior ſit ad victoriam conſequendam. Præclarè: nam quòd nuptiæ ſtrenuis viris facilius paratæ quàm aliis, & cooptiones frequentiores erunt, vt quàm plurimi ex his naſcantur, iam dictum eſt. Diximus certè. Etenim ſecundum Homerum eiuſmodi iuuenes iuſtum eſt maximè honorare. Nam ipſe Aiacem bello præcellentem, dixit aſſiduis ab humeris honoratum, quaſi hic pubeſcenti homini ac forti conueniens ſit honor, ex quo cum honore ſimul & robur augeatur. Rectè admodum. In his ergo Homero parebimus. Etenim nos in ſacris cæteriſque huiuſmodi viros bonos quò magis boni videbuntur eò magis & hymnis, & his quæ modò diximus, honeſtabimus, ſedibus item & carnibus, pleniſque pateris, vt & honoremus vnà viros præſtantes mulieréſque & exerceamus. Belliſſimè loqueris. Eum verò qui in militia quum ſe ſtrenuè geſſerit, obiit, primùm aurei generis eſſe dicemus. Maximè omnium. Deinde Heſiodo fide adhibita, aſſeremus, quicunque hoc ex genere decedunt è vita, dæmones effici ſanctos terreſtres, optimos, expulſores malorum, cuſtodéſque mortalium. Ita certè credemus. Conſulemus ergo oraculum, quo pacto beatos diuinóſque viros condere deceat, & quibus inſignibus præcipuè decorare, atq; ita condemus vt iuſſerit. Proculdubio. Reliquum itaque tempus ſepulchra eorum veluti dæmonum colemus, atque adorabimus. Eadem quoque ſeruabimus erga illos qui cùm præcipua probitate pollere in vita iudicati fuerint, ſenio aut alio quodam modo è vita ceſſerunt. Decet ſanè. At quomodo aduerſus hoſtes noſtri ſe milites gerent? Qua in re? In primis quidem de ſeruitute quæro, vtrùm iuſtum eſſe ceſeas, vt Græci Græcas vrbes in ſeruitutem redigant: an potius, vt neque ab aliis fieri iſtud permittant, ac pro viribus obſtent, conſueſcántque Grecorum generi parcere, cauentes ne barbaris ipſi ſeruire cogantur. Omnino & ad omnia refert (Græcis) parcere, neque quẽquam Græcorum noſtri ſeruum facere debent: ſed & Græcis aliis conſulere potius, vt ipſi ab hoc caueant. Prorſus Nam ita facilius ac fortius contra barbaros inſurgẽt, & ab ſe inuicem abſtinebunt. Quid autem? ſpoliare mortuos præter arma, poſtquam vicerũt, honeſtum eſt, an non? An occaſionem hoc præbet timidis, ne aduerſus hoſtem eant, quaſi magnificum aliquid moliantur, quando inter cadauera volutantur? At enim rapiendi cupiditate multi iam exercitus perierunt. Maximè. An non illiberale quiddam, cogitationiſque auaræ, muliebris, ac vilis eſſe videtur cadauer expoliare, hoſtémque putare mortui corpus, cùm aduerſarius ipſe euolarit eo quod pugnabat relicto? Num cenſes eos qui hoc agũt, differre à canibus aduerſus iactos lapides iraſcentibus, eo qui iacit dimiſſo? Nihilo equidem differre arbitror. Quare à rapinis huiuſmodi abſtinendum eſt, victoriæ nanque obſunt. Abſtinendum penitus. Neque etiam in templum arma trãſferemus, ea Deo ſacraturi, præſertim arma Græcorum, ſi modò nobis curæ eſt cum Græcis aliis beneuolentia. Maximè verò formidabimus, ne ſcelus impium ſit, talia à propriis in ſacrum trãſferre, niſi quid aliud deus dixerit. Rectè admodũ. An tui milites, Græcorum quibuſcum pugnabunt, agros depopulabuntur, ac domos incendent? Libenter quid tu de hoc ſentis, audirem. Mihi quidem nihil tale videtur agendum eſſe, ſed fructus annuos duntaxat auferendos. Vis cauſam dicam? Equidem. Videtur mihi ſicuti nomina hæc duo ſunt, Bellũ ac Seditio, ita & duo quædam duabus ſubeſſe differentiis. Dico autẽ duo hæc, aliud quidem proprium & cognatum, aliud alienum atque extraneum. Inimicitiam quæ inter nos eſt, ſeditionem: quæ inter extraneos, bellũ vocant. Haud ab re eſt quod ais. Animaduerte nunquid & hoc ad rem dicam. Aio equidẽ Græcos omnes inter ſe propinquos eſſe genere atque cognatos, à barbaris autem diuerſos atque extraneos. Præclarè loqueris. Quoties igitur Græcia aduerſus barbaros, vel contra Græcos barbari ipſi pugnabunt, bellũ gerere aſſeremus, & hoſtes eſſe natura, & has inimicitias bellum vocabimus. Quando verò Græci aduerſus Græcos inſurgent, dicemus eos natura quidem amicos eſſe, morbo autem laborare in hoc Græciam, & ſeditionibus agitari, & ſeditionem has inimicitias appellabimus. Aſſentior equidem. Si in ſeditioſa ciuitate vtriuſque factionis homines aduerſariorum agros popularentur, inflammarentque domos, vides quàm pernicioſa futura ſeditio ſit, neutrique illorum patriæ ſuæ cultores? Quippe ſi eam amarẽt, nunquam certè auderent nutricem matremque vaſtare, ſed ſatis eſſe factum putarent, ſi victores aliorum raperent, fructus,

Lib. I. ἔργων.

A τε καὶ παίδων ἐν μέρει ὑπὸ ἑκάστου δοκεῖ σοι χρῆναι στεφανωθῆναι; ἢ οὔ; Ἔμοιγε. Τί δέ; δεξιωθῆναι; Καὶ τοῦτο. Ἀλλὰ τόδ' οἶμαι (ἦν δ' ἐγὼ) οὐκέτι σοι δοκεῖ. Τὸ ποῖον; Τὸ φιλῆσαί τε καὶ φιληθῆναι ὑπὸ ἑκάστου. Πάντων (ἔφη) μάλιστα. καὶ προστίθημί γε τῷ νόμῳ, ἕως ἂν ἐπὶ ταύτης ὦσι τῆς στρατείας, μηδενὶ ἐξεῖναι ἀπαρνηθῆναι ὃν ἂν βούληται φιλεῖν· ἵνα καὶ ἐάν τις του τύχῃ ἐρῶν ἢ ἄρρενος ἢ θηλείας, προθυμότερος ᾖ πρὸς τὸ τἀριστεῖα φέρειν. Καλῶς, ἦν δ' ἐγώ. ὅτι μὲν γὰρ ἀγαθῷ ὄντι γάμοι τε ἕτοιμοι πλείους ἢ τοῖς ἄλλοις, καὶ αἱρέσεις τῶν τοιούτων πολλάκις παρὰ τοὺς ἄλλους ἔσονται, ἵν' ὅτι πλεῖστοι ἐκ τοῦ τοιούτου γίγνωνται, εἴρηται ἤδη. Εἴπομεν γάρ, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν καὶ καθ' Ὅμηρον τοῖς
B τοιοῖσδε δίκαιον τιμᾶν τῶν νέων ὅσοι ἀγαθοί. καὶ γὰρ Ὅμηρος τὸν εὐδοκιμήσαντα ἐν τῷ πολέμῳ νώτοισιν Αἴαντα ἔφη διηνεκέεσσι γεραίρεσθαι, ὡς ταύτην οἰκείαν οὖσαν τιμὴν τῷ ἡβῶντί τε καὶ ἀνδρείῳ, ἐξ ἧς, ἅμα τῷ τιμᾶσθαι, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐξήσει. Ὀρθότατα, ἔφη. Πεισόμεθα ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ταῦτά γε Ὁμήρῳ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἔν τε θυσίαις καὶ τοῖς τοιούτοις πᾶσι τοὺς ἀγαθούς, καθ' ὅσον ἂν ἀγαθοὶ φαίνωνται, καὶ ὕμνοις, καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν, τιμήσομεν· πρὸς δὲ τούτοις, ἕδραις τε, καὶ κρέασιν, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν. ἵνα ἅμα τῷ τιμᾶν, ἀσκῶμεν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. Κάλλιστα (ἔφη) λέγεις. Εἶεν. Τῶν δὲ δὴ ἀποθανόντων ἐπὶ στρατείας, ὃς ἂν εὐδοκιμήσας τελευτήσῃ, ἆρ' οὐ πρῶτον
C μὲν φήσομεν τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι; Πάντων γε μάλιστα. Ἀλλ' οὐ πεισόμεθα Ἡσιόδῳ, ἐπειδάν τινες τοῦ τοιούτου γένους τελευτήσωσιν, ὡς ἄρα Οἱ μὲν δαίμονες ἁγνοὶ ἐπιχθόνιοι τελέθουσιν, Ἐσθλοί, ἀλεξίκακοι, φύλακες μερόπων ἀνθρώπων. Πεισόμεθα μὲν οὖν. Διαπυθόμενοι ἄρα τοῦ θεοῦ πῶς χρὴ τοὺς δαιμονίους τε καὶ θείους τιθέναι, καὶ τίνι διαφορᾷ, οὕτω καὶ ταύτῃ θήσομεν ᾗ ἂν ἐξηγῆται. Τί δ' οὐ μέλλομεν; Καὶ τὸν λοιπὸν δὴ χρόνον, ὡς δαιμόνων, οὕτω θεραπεύσομέν τε καὶ προσκυνήσομεν αὐτῶν τὰς θήκας. ταῦτα δὲ ταὐτὰ νομιοῦμεν ὅταν τις γήρᾳ ἤ τινι ἄλλῳ τρόπῳ τελευτήσῃ τῶν ὅσοι ἂν διαφερόντως ἐν τῷ βίῳ ἀγαθοὶ κριθῶσι. Δίκαιον γοῦν, ἔφη. Τί δέ; πρὸς τοὺς πολεμίους πῶς ποι-
D ήσουσιν ἡμῖν οἱ στρατιῶται; Τὸ ποῖον δή; Πρῶτον μὲν ἀνδραποδισμοῦ πέρι, δοκεῖ δίκαιον Ἕλληνας Ἑλληνίδας πόλεις ἀνδραποδίζεσθαι, ἢ μηδ' ἄλλῳ ἐπιτρέπειν κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ τοῦτο ἐθίζειν, τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους φείδεσθαι, εὐλαβουμένους τὴν ὑπὸ τῶν βαρβάρων δουλείαν; Ὅλῳ καὶ παντί (ἔφη) διαφέρει τὸ φείδεσθαι. μηδὲ Ἕλληνα ἄρα δοῦλον ἐκτῆσθαι, μήτε αὐτούς, τοῖς τε ἄλλοις Ἕλλησιν οὕτω συμβουλεύειν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. μᾶλλόν γ' ἂν οὖν οὕτω πρὸς τοὺς βαρβάρους τρέποιντο, ἑαυτῶν δ' ἀπέχοιντο. Τί δέ; σκυλεύειν (ἦν δ' ἐγὼ) τοὺς τελευτήσαντας, πλὴν ὅπλων, ἐπειδὰν νικήσωσιν, ἢ καλῶς ἔχει; ἢ οὐ πρόφασιν μὲν τοῖς δειλοῖς ἔχει, μὴ πρὸς τὸν μαχόμενον ἰέναι, ὥς τι τῶν δεόντων δρῶντας, ὅταν περὶ
E τὸν τεθνεῶτα κυπτάζωσι· πολλὰ δὲ ἤδη στρατόπεδα διὰ τὴν τοιαύτην ἁρπαγὴν ἀπώλετο. Καὶ μάλα. Ἀνελεύθερον δὲ οὐ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματον, νεκρὸν συλᾶν, καὶ γυναικείας τε καὶ σμικρᾶς διανοίας, τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος, ἀποπταμένου τοῦ ἐχθροῦ, λελοιπότος δὲ ᾧ ἐπολέμει; ἢ οἴει τι διάφορον δρᾶν τοὺς τοῦτο ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἳ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμεναι; Οὐδὲ σμικρόν, ἔφη. Ἐατέον ἄρα τὰς νεκροσυλίας, καὶ τὰς τῶν ἀναιρέσεων διακωλύσεις. Ἐατέον μέντοι (ἔφη) νὴ Δία. Οὐδὲ μὴν που πρὸς τὰ ἱερὰ τὰ ὅπλα οἴσομεν, ὡς ἀναθήσοντες· ἄλλως τε καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐάν τι ἡμῖν μέλῃ τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας εὐνοίας. μᾶλλον δὲ καὶ
F φοβηθησόμεθα μή τι μίασμα ᾖ, πρὸς ἱερὸν τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τῶν οἰκείων φέρειν, ἐὰν μή τι δὴ ὁ θεὸς ἄλλο λέγῃ. Ὀρθότατα, ἔφη. Τί δέ; γῆς τε τμήσεως τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ οἰκιῶν ἐμπρήσεως, ποῖόν τι σοὶ δράσουσιν οἱ στρατιῶται πρὸς τοὺς πολεμίους; Σοῦ (ἔφη) δόξαν ἀποφαινομένου ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι. Ἐμοὶ μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) δοκεῖ τούτων μηδέτερα ποιεῖν, ἀλλὰ τὸν ἐπέτειον καρπὸν ἀφαιρεῖσθαι. καὶ ὧν ἕνεκα, βούλει σοι λέγω; Πάνυ γε. Φαίνεταί μοι, ὥσπερ καὶ ὀνομάζεται δύο ταῦτα τὰ ὀνόματα, πόλεμός τε καὶ στάσις, οὕτω καὶ εἶναι δύο, ὄντα ἐπὶ δυοῖν τινοῖν διαφοραῖν· λέγω δὲ τὰ δύο, τὸ μὲν οἰκεῖον καὶ ξυγγενές, τὸ δὲ ἀλλότριον καὶ ὀθνεῖον. ἐπὶ μὲν οὖν τῇ τοῦ οἰκείου ἔχθρᾳ, στάσις κέκληται· ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ἀλλοτρίου, πόλεμος. Καὶ οὐδέν γ',
G ἔφη, ἀπὸ τρόπου λέγεις. Ὅρα δὴ καὶ εἰ τόδε πρὸς τρόπου λέγω. φημὶ γὰρ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν γένος, αὐτὸ αὑτῷ οἰκεῖον εἶναι καὶ ξυγγενές, τῷ δὲ βαρβαρικῷ ὀθνεῖόν τε καὶ ἀλλότριον. Καλῶς γε, ἔφη. Ἕλληνας μὲν ἄρα βαρβάροις, καὶ βαρβάρους Ἕλλησι πολεμεῖν μαχομένους τε φήσομεν, καὶ πολεμίους φύσει εἶναι, καὶ πόλεμον τὴν ἔχθραν ταύτην κλητέον· Ἕλληνας δὲ Ἕλλησιν, ὅταν τι τοιοῦτον δρῶσι, φύσει μὲν φίλους εἶναι, νοσεῖν δ' ἐν τῷ τοιούτῳ τὴν Ἑλλάδα καὶ στασιάζειν. καὶ στάσιν τὴν τοιαύτην ἔχθραν κλητέον. Ἐγὼ μὲν (ἔφη) συγχωρῶ οὕτω νομίζειν. Σκόπει δή (εἶπον) ὅτι ἐν τῇ νῦν ὁμολογουμένῃ στάσει, ὅπου ἄν τι τοιοῦτο γένηται, καὶ
H διαστῇ πόλις, ἐὰν ἑκάτεροι ἑκατέρων τέμνωσιν ἀγροὺς, καὶ οἰκίας ἐμπιπρῶσιν, ὡς ἀλιτηριώδης τε δοκεῖ ἡ στάσις εἶναι, καὶ οὐδέτεροι αὐτῶν φιλοπόλιδες. οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐτόλμων τὴν τροφόν τε καὶ μητέρα κείρειν· ἀλλὰ μέτριον εἶναι τοὺς καρποὺς ἀφαιρεῖσθαι τοῖς κρατοῦσι τῶν κρατουμένων,

καὶ διανοεῖσθαι ὡς διαλλαγησομένων καὶ οὐκ ἀεὶ πολεμησόντων. Πολὺ γὰρ (ἔφη) ἡμερωτέρων αὕτη ἡ διάνοια ἐκείνης. Τί δὲ δή; (ἔφην) ἣν σὺ πόλιν οἰκίζεις, οὐχ Ἑλληνὶς ἔσται; Δεῖ γ' αὐτήν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἀγαθοί τε καὶ ἥμεροι ἔσονται; Σφόδρα γε. Ἀλλ' οὐ φιλέλληνες; οὐδὲ οἰκείαν τὴν Ἑλλάδα ἡγήσονται, οὐδὲ κοινωνήσουσιν ὧνπερ ἄλλοι ἱερῶν; Καὶ σφόδρα γε. Οὐκοῦν τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαφορὰν, ὡς οἰκείους, στάσιν ἡγήσονται, καὶ οὐδὲ ὀνομάσουσι πόλεμον; Οὐ γάρ. Καὶ ὡς διαλλαγησόμενοι ἄρα διοίσονται; Πάνυ μὲν οὖν. Εὐμενῶς δὴ σωφρονιοῦσιν, οὐκ ἐπὶ δουλείᾳ κολάζοντες, οὐδ' ἐπ' ὀλέθρῳ σωφρονισταὶ ὄντες, οὐ πολέμιοι. Οὕτως, ἔφη. Οὐδ' ἄρα τὴν Ἑλλάδα Ἕλληνες ὄντες κερεῦσιν, B οὐδὲ οἰκήσεις ἐμπρήσουσιν· οὐδὲ ὁμολογήσουσιν ἐν ἑκάστῃ πόλει πάντας ἐχθροὺς αὐτοῖς εἶναι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ἀλλ' ὀλίγους ἀεὶ ἐχθροὺς τοὺς αἰτίους τῆς διαφορᾶς. καὶ διὰ ταῦτα πάντα οὔτε τὴν γῆν ἐθελήσουσι κείρειν αὐτῶν, ὡς φίλων τῶν πολλῶν, οὔτε οἰκίας ἀνατρέπειν· ἀλλὰ μέχρι τούτου ποιήσονται τὴν διαφορὰν, μέχρις οὗ ἂν οἱ αἴτιοι ἀναγκασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀναιτίων ἀλγούντων δοῦναι δίκην. Ἐγὼ μὲν (ἔφη) ὁμολογῶ οὕτω δεῖν πρὸς τοὺς ἐναντίους τοὺς ἡμετέρους πολίτας προσφέρεσθαι· πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους, ὡς νῦν οἱ Ἕλληνες πρὸς ἀλλήλους. Τιθῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τὸν νόμον τοῖς φύλαξι, μήτε γῆν C τέμνειν, μήτε οἰκίας ἐμπιπράναι; Θῶμεν, ἔφη, καὶ ἔχειν γε καλῶς ταῦτά τε καὶ τὰ πρόσθεν. ἀλλὰ γάρ μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ἐάν τις σοὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιτρέπῃ λέγειν, οὐδέποτε μνησθήσεσθαι ὃ ἐν τῷ πρόσθεν παρωσάμενος, πάντα ταῦτα εἴρηκας, τὸ, ὡς δυνατὴ αὕτη ἡ πολιτεία γενέσθαι, καὶ τίνα τρόπον ποτὲ δυνατή. ἐπεὶ ὅτι γε εἰ γένοιτο, πάντ' ἂν εἴη ἀγαθὰ πόλει ᾗ γένοιτο, καὶ ἃ σὺ παραλείπεις, ἐγὼ λέγω, ὅτι καὶ τοῖς πολεμίοις ἄριστ' ἂν μάχοιντο, τῷ ἥκιστα ἀπολείπειν ἀλλήλους, γιγνώσκοντές τε καὶ ἀνακαλοῦντες ταῦτα τὰ ὀνόματα ἑαυτοῖς, ἀδελφοὺς, πατέρας, υἱεῖς. εἰ δὲ καὶ τὸ θῆλυ συστρατεύοιτο, εἴτε καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τάξει, εἴτε καὶ ὄπισθεν ἐπιτεταγμένον, φόβων τε ἕνεκα τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἴ ποτέ D τις ἀνάγκη βοηθείας γένοιτο, οἶδ' ὅτι ταύτῃ πάντῃ ἄμαχοι ἂν εἶεν. καὶ οἴκοι γε, ἃ παραλείπεται ἀγαθὰ ὅσα ἂν εἴη αὐτοῖς, ὁρῶ. ἀλλ' ὡς ἐμοῦ ὁμολογοῦντος ταῦτα πάντα ὅτι εἴη ἂν, καὶ ἄλλα γε μυρία, εἰ γένοιτο ἡ πολιτεία αὕτη, μηκέτι πλείω περὶ αὐτῆς λέγε. ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἤδη πειρώμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς πείθειν, ὡς δυνατὸν, καὶ ᾗ δυνατόν· τὰ δ' ἄλλα χαίρειν ἐῶμεν. Ἐξαίφνης γε σὺ (ἦν δ' ἐγὼ) ὥσπερ καταδρομὴν ἐποιήσω ἐπὶ τὸν λόγον μου· καὶ οὐ συγγιγνώσκεις στραγγευομένῳ. ἴσως γὰρ οὐκ οἶσθα ὅτι μόγις μοι τὼ δύο κύματε ἐκφυγόντι, νῦν τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις· ὃ ἐπειδὰν ἴδῃς τε καὶ ἀκούσῃς, πάνυ συγγνώμην ἕξεις, ὅτι εἰκότως ἄρα ὤκνουν τε καὶ ἐδεδοίκειν οὕτω πα- E ράδοξον λόγον λέγειν τε καὶ ἐπιχειρεῖν διασκοπεῖν. Ὅσῳ ἂν (ἔφη) τοιαῦτα πλείω λέγῃς, ἧττον ἀφεθήσῃ ὑφ' ἡμῶν, πρὸς τὸ μὴ εἰπεῖν πῇ δυνατὴ γίγνεσθαι αὕτη ἡ πολιτεία. ἀλλὰ λέγε, καὶ μὴ διάτριβε. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγὼ, πρῶτον μὲν χρὴ τόδε ἀναμνησθῆναι, ὅτι ἡμεῖς ζητοῦντες δικαιοσύνην οἷόν ἐστι καὶ ἀδικίαν, δεῦρο ἥκομεν. Χρή. Ἀλλὰ τί τοῦτο; ἔφη. Οὐδέν· ἀλλ' ἐὰν εὕρωμεν οἷόν ἐστι δικαιοσύνη, ἆρα καὶ ἄνδρα τὸν δίκαιον ἀξιώσομεν μηδὲν δεῖν αὐτῆς ἐκείνης διαφέρειν, ἀλλὰ πανταχῇ τοιοῦτον εἶναι οἷον δικαιοσύνη ἐστίν; ἢ ἀγαπήσομεν ἐὰν ὅτι ἐγγύτατα αὐτῆς ᾖ, καὶ πλεῖστα τῶν ἄλλων ἐκείνης μετέχῃ; Οὕτως, ἔφη, ἀγαπήσομεν. Παραδείγματος ἄρα ἕνεκα (ἦν δ' ἐγὼ) ἐζητοῦμεν αὐτό τε δι- F καιοσύνην οἷόν ἐστι, καὶ ἄνδρα τὸν δίκαιον, εἰ γένοιτο, καὶ οἷος ἂν εἴη γενόμενος· καὶ ἀδικίαν αὖ, καὶ τὸν ἀδικώτατον· ἵνα εἰς ἐκείνους ἀποβλέποντες, οἷοι ἂν ἡμῖν φαίνωνται εὐδαιμονίας τε πέρι καὶ τοῦ ἐναντίου, ἀναγκαζώμεθα καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁμολογεῖν, ὃς ἂν ἐκείνοις ὅτι ὁμοιότατος ᾖ, τὴν ἐκείνοις μοῖραν ὁμοιοτάτην ἕξειν· ἀλλ' οὐ τούτου ἕνεκα ἵν' ἀποδείξωμεν ὡς δυνατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. Τοῦτο μὲν (ἔφη) ἀληθὲς λέγεις. Οἴει ἂν οὖν ἧττόν τι ἀγαθὸν ζωγράφον εἶναι, ὃς ἂν γράψας παράδειγμα οἷος ἂν εἴη ὁ κάλλιστος ἄνθρωπος, καὶ πάντα εἰς τὸ γράμμα ἱκανῶς ἀποδοὺς, μὴ ἔχοι ἐπιδεῖξαι ὡς καὶ δυνατὸν γενέσθαι τοιοῦτον ἄνδρα; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Τί οὖν; οὐ καὶ ἡμεῖς (φαμὲν) παρά- G δειγμα ἐποιοῦμεν λόγῳ ἀγαθῆς πόλεως; Πάνυ γε. Ἧττόν τι οὖν οἴει ἡμᾶς εὖ λέγειν τούτου ἕνεκα, ἐὰν μὴ ἔχωμεν ἀποδεῖξαι ὡς δυνατὸν οὕτω πόλιν οἰκῆσαι ὡς ἐλέγετο; Οὐ δῆτα, ἔφη. Τὸ μὲν τοίνυν ἀληθὲς (ἦν δ' ἐγὼ) οὕτω. εἰ δὲ δὴ καὶ τοῦτο προθυμηθῆναι δεῖ σὴν χάριν, ἀποδεῖξαι πῇ μάλιστα καὶ κατὰ τί δυνατώτατ' ἂν εἴη, πάλιν μοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν τὰ αὐτὰ διομολόγησαι. Τὰ ποῖα; Ἆρ' οἷόν τέ τι πραχθῆναι ὡς λέγεται, ἢ φύσιν ἔχει πρᾶξιν λέξεως ἧττον ἀληθείας ἐφάπτεσθαι, κἂν εἰ μή τῳ δοκῇ; ἀλλὰ σὺ πότερον ὁμολογεῖς οὕτως, ἢ οὔ; Ὁμολογῶ, ἔφη. Τοῦτο μὲν δὴ μὴ ἀνάγκαζέ με, οἷα τῷ λόγῳ διήλθομεν, τοιαῦτα παντάπασι καὶ τῷ ἔργῳ δεῖν γιγνόμενα ἀποφαίνειν· ἀλλ' ἐὰν οἷοί τε γενώμεθα εὑρεῖν ὡς ἂν ἐγγύτατα τῶν εἰρημένων πόλις οἰκήσειε, H φάναι ἡμᾶς ἐξευρηκέναι ὡς δυνατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἃ σὺ ἐπιτάττεις. ἢ οὐκ ἀγαπήσεις τούτων τυγχάνων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἂν ἀγαπῴην.

A exiſtimantes non ſemper ſe inuicem pugnaturos,ſed quandoque reconciliandos Mitiorum profectò hominum hæc eſt ſententia.Ciuitas hęc quam cōdis,nónne Græca?Decet.Ergo & æqui & mites in ea ciues.Maximè.Quare Græcorū amici.Nempe omnem Græciam ſibi coniunctam exiſtimabunt , & ſacra habebunt,vt alij,inter ſe communia.Sūmopere.Itaque contētionem ſibi aduerſus alios Græcos exortam,tanquam cum ſuis geri putabunt,ſeditionémque vocabunt,non bellum.Sic prorſus agent.Ergo tanquam qui reconciliandi quandoque ſint,altercabuntur. Ita certè.Beneuolo igitur & temperato animo B rem agent,non ad ſeruitutem aut necem reſpicientes,tāquam qui hoſtes minimè ſint.Hoc vtiq.modo.Non ergo Gręciam,cū Græci ſint,deſtruent,neq. domos incendent, neque putabunt in ſingulis ciuitatibus omnes ſibi aduerſos eſſe & viros,& mulieres & pueros , ſed paucos admodum inimicos , eos duntaxat qui fuerint diſcordiæ autores.Quāobrem neq.regionē deuaſtabunt eorū quaſi vt plurimū amicorū,neq.domos ſubuertent,ſed eatenus decertabūt,quatenus ꝗ diſcordię cauſam dederunt,inſontibus pœnas ſoluāt. Aſſentior equidē ita eſſe Græcis pugnantib.repugnandū, cōtra barbaros autē ita animatos C eſſe debere,vt nūc Græci cōtra Græcos affecti ſunt. Ponamus itaq.legem hāc cuſtodibus,vt neq.populētur agros, neq. igne ædes abſumāt.Ponamus profectò, inquit, & hæc vnà cū ſuperioribus rectè ſe habere aſſeueremus . Sed mihi quidem videris,ô Socrates,ſiquis te alia quędā narrare permittat,nunquam illius te recordaturū, quod in ſuperiorib. prætermittens, hæc omnia in medium adduxiſti : quòd videlicet poſſibile ſit hanc remp.fieri,& quo pacto fieri poſſit.Nā ſi extiterit,quin bona omnia ciuitati ipſi proueniant,non dubito:quin & ea etiam quę tu prætermittis,quòd videlicet ciues illi contra hoſtes ſtrenuè pugnabūt,eò quòd ſe inuicē nequaquā deſerēt cognoſcētes ſe D inuicē eſſe propinquos,pérq; hæc nomina mutuo ſe vocantes, fratres,patres,filios.Quòd ſi & fœminę militent vnà, ſiue eodem in ordine,ſiue ſequenti acie,vt & terreātur hoſtes,& cùm neceſſitas poſtulauerit,viris auxiliū afferatur , certè ſcio inexpugnabiles eos fore:& quot bona eos domi ſequātur,etſi dicta omnia nō ſunt,intelligo.Verū tanquā cōcedēte me hęc omnia & alia permulta,ſi fiat hæc reſpub. prouētura, ne plura de ipſa cōmemores,ſed hoc ipſum iā conemur nobiſperſuadere quòd poſſibile ſit,& qua ratione poſſibile hāc extare rempu. Cętera verò mittamus.Subita quadā incurſione ſermonē meū iterum inuaſiſti,neque mihi ignoſcis militanti , neq.aduertis forſitan E quòd vix me duobus è fluctibus emergentem,nunc in tertium maximum & difficillimum retrudas. Quod poſtquam videris audieríſque, dabis certè mihi veniam, cognoſcens haud iniuria extimuiſſe me ſermonem adeò ab opinione hominum abhorrētem ingredi Quo plura,inquit,in hanc ſententiam congeres,eo minus dimitteris à nobis, quominus oſtēdas qua ratione fieri poſſit hæc reſpu.Quare dicas iam,nec cuncteris. In primis,inquam,meminiſſe oportet,quòd nos inquirentes quale quid iuſtitia & iniuſtitia ſit, huc deuenimus. Oportet ſanè, ſed quorſum hæc ? Nempe ſi quale quid iuſtitia ſit conſpexerimus,num virum iuſtum cenſebimus,nihilo debere ab illa dif- F ferre,ſed talem eſſe omnino qualis ipſa iuſtitia eſt? an ſatis eſſe factum putabimus ſi quàm proximè ad eam acceſſerit , & maximè omnium illius ſit particeps? Ita planè ſatis habere putabimus.Exempli igitur cauſa quale quid iuſtitia ſit, quæſiuimus,& qualis vir perfectè iuſtus ſi extet:Iniuſtitia rurſus qualis,& iniuſtiſſimus homo:vt quales ipſi quo ad beatitudinem & miſeriam eſſe nobis contuentibus viderentur,cogeremur & de nobis ipſisfateri,talem noſtrûm quemque ſortem habiturū,quiſquis è nobis illis ſe pręſtiterit quàm ſimilimum.Non autem ob id perſcrutati hęc ſumus,vt monſtraremus ea fieri poſſe. Vera hæc ſunt. Cēſes aliquem ex hoc minus bonum fore pictorem, G quòd poſtquam humanæ pulchritudinis exemplar abſolutum ediderit,nihílque de ſpecie prætermiſerit,nequeat demonſtrare,hominem talem reperiri poſſe? Nequaquam.Nónne & nos præſtantiſſimæ ciuitatis exemplar oratione effinximus? Prorſus.An igitur eo minus nos rectè loqui exiſtimas , ſi oſtendere non poſſumus , talem extare poſſe ciuitatem qualem ipſo ſermone depinximus? Minimè. Sic vtique ſeueritas habet. Quòd ſi & hoc præterea tui cauſa demonſtrandum,quo modo,& ſecundum quid maximè effici poſſit, rurſus ad hanc demonſtrationem hæc ipſa mihi fateare oportet. Quænam? Nunquid ſic fieri quicquam poſſit vt dicitur , vel ita natura comparatum eſt , vt actio minus quàm ſermo veritatem attingat, licet alicui non videatur ? Tu verò vtrum fateris iſtud, an H non ? Fateor equidem. Ne me cogas igitur vt qualia verbis hæc percurrimus , talia penitus reipſa fieri demonſtrem. Sed ſi valeamus inuenire qua ratione quàm proximè ad hæc accedat Reipubl.inſtitutio, fatendū eſt comperiſſe nos quemadmodum quæ tu præcipis,effici poſſunt.An non ſatis eſſe factum duces,ſi horū cōpos efficiaris?Nam ego quidē ſat haberem.

Ego quoque.Conemur igitur declarare poſthac,quid iſtud ſit propter quod in ciuitatibus malè agatur, quo minus ſic regātur, & vtrùm vnius cuiuſdā exigui mutatione ciuitas ad hanc formam inſtituatur,quídve illud ſit:& nunquid maximè vnius mutatione id fiat, vel ſaltem duorum , an plurium , ſed quàm pauciſſimorum , & potentia minimorum. Sic omnino. Vno quodam mutato oſtendere poſſumus formam mutatum iri, quod quidem non eſt paruum,nec facile,poſſibile tamē.Quid iſtud? Ad id redeo equidem,quod ingenti fluctui comparauimus.Dicetur igitur,quanquam ſuſpicor ne effuſiore peruicaciorum riſu inundante penitus obruatur. Conſidera quod dicturus ſum.Dic iam.Niſi vel philoſophi ciuitatibus dominentur,vel hi qui nunc reges potentéſque dicuntur,legitimè ſufficientérque philoſophentur, in idémque ciuilis potentia & philoſophia concurrant,neque(quod nunc fit)à diuerſis duo hæc tractentur ingeniis,non erit ciuitati,vel, vt mea fert opinio,hominum generi requies vlla malorum, neque prius hæc reſpub.quam verbis expoſuimus,orietur pro viribus,& lumē ſolis aſpiciet.Hoc eſt,quod ego iamdiu dicere vereor quaſi ſit incredibile dictu.Nam haud facilè perſuadetur,nullam aliam gubernationem priuatim vel publicè futuram felicem.Ex hac tua oratione, ô Socrates, exiſtimato plurimos, nec viles quidem homunculos, abiectis veſtibus, ſuſceptíſque, vndecunque contigerint, armis, impetum in te facturos, & magnum quiddam conaturos. Quibus niſi oratione occurris,defendíſque te,verè plurimis conuitiis laceratus dabis pœnas.An non tu horum mihi cauſa es?Et rectè quidem. Verùm haud te prodam,imò certè defendam quibuſcūque potero.Poſſum certè beneuolentia exhortationibúſque,ac fortè diligentius,quàm quiuis alius reſpondebo. Quamobrem tanquam hoc defenſore adiutus conare his incredulis demonſtrare,ita eſſe vt dicis.Annitendum profectò,poſtquàm & tu acriter propugnaturus videris.Neceſſarium mihi videtur,ſi eos quos dicis, effugere volumus, declarare illis in primis, quales viros eſſe philoſophos arbitremur,cùm affirmamus eos imperare oportere:vt his patefactis poſſit aliquis opem ferre,oſtēdens quòd hos quidem decet ex ipſa natura, & philoſophiæ ſtudium, & reipub.adminiſtrationem attingere:alios autem nequaquam attingere, ſed ducentibus illis obtemperare. Declarandum iā. Age hac me ſequere, ſiquo modo exponere quod ſatis ſit, valeamus.Duc.Nunquid admonendus es? an ſatis ipſe meminiſti,quòd quando aliquem amare aliquid dicimus, videatur oportet, ſi verè id dicitur, non partim illud diligere, partim minimè,ſed erga totum affici? Admonitione equidem egeo. Nam non ſatis teneo.Alium quemuis potius decebat,ô Glauco,ita loqui. Virum autem amori plurimum indulgentem ignorare non decet,quòd omnes in ætatis flore cōſtituti,puerorum amatorem quoquo modo ſtimulant atque concitant, cùm digni cura ac dilectione eſſe videantur. An non ſic erga ſpecioſos adoleſcentes affecti eſtis. Alius quia ſimus,gratioſus à nobis iudicatur laudatúrque:aquilinum verò regium appellatis. Alius quia medius iſtorum eſt,concinnus admodum vobis eſſe videtur,fuſcos viriles vocatis:candidos,deorum filios,pallidum autem adoleſcentem quis,niſi amator ipſe blādiens quodammodo, & ſuffici appellatione appellauit, in ephebis ſcilicet pallorem facilè ferens?Et,vt ſummatim dicam, quaſcunque captatis occaſiunculas, & nihil non dicitis, quo neminem omnino florentis ætatis adoleſcentem reiiciatis. Si in me oſtendere cupis quo pacto amatores afficiantur, diſputationis gratia hoc accipio.Quid vini auidos? nónne ſimiliter vides?quodlibet vinum quacūque capta occaſione vehementer expetere? Valde. Quinetiam animaduertiſſe te arbitror, quòd ambitioſi homines, ſi exercitus totius præfecturam aſſequi nequeunt, ſaltem tribuni effici volunt: ac niſi à magnis venerandíſque hominibus honorentur,honorem ab ignobilibus accipiunt, vtpote qui honorem prorſus affectent. Magnopere.Fateberis hoc,an non?Num eum quem amare quippiam dicimus, omnem illā rē ardere dicemus? an partim exoptare rem eam,partim nequaquam fatebimur?Omnem.Nónne ergo philoſophum ſapientiæ ſtudioſum eſſe dicemus, non huius quidē auidum,illius nō,ſed omnis potius ſapientiæ?Vera loqueris. Eum igitur qui aliquā odit doctrinam,præſertim dum eſt iuuenis,nequédum ratione delectum habet quid cōferat,quídve non conferat diſcernentem,nequaquam diſcendi cupidum,vel ſapientiæ amatorē eſſe aſſeuerabimus: quemadmodum illum qui faſtidit epulas,neq; eſurire dicimus, neq; epulas concupiſcere, neque amatorem cibi,ſed contēptorem vocamus. Et meritò quidem. Hominem verò ad quamlibet doctrinam deguſtandā propenſiorem,ad diſcendúmq; promptiſſimum,& inexplebiliter inhiātē,merito philoſophū nūcupabimus.Nónne?Hic Glauco aſſenſus.At verò,inquit,multi & abſurdi quidem homines tales eſſe cōperientur.Nā qui ſpectaculorū auidi ſunt,diſcēdi cupidi omnes eſſe videntur: &ad audiēdū curioſos homines,abſurdū eſt philoſophos dicere,qui ad

A Καὶ γὰρ ἐγώ,ἔφη. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο,ὡς ἔοικε, πειρώμεθα ζητεῖν τε καὶ ἀποδεικνύναι, τί ποτε νῦν κακῶς ἐν ταῖς πόλεσι πράττεται, δι' ὃ οὐχ οὕτως οἰκοῦνται· καὶ τίνος ἂν σμικροτάτου μεταβαλόντος ἔλθοι εἰς τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας πόλις· μάλιστα μὲν, ἑνός· εἰ δὲ μὴ, δυοῖν· εἰ δὲ μὴ, ὅτι ὀλιγίστων τὸν ἀριθμὸν, καὶ σμικροτάτων τὴν δύναμιν. Παντάπασι μὲν οὖν,ἔφη. Ἑνὸς μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) μεταβαλόντος, δοκεῖ μέν μοι ἔχειν δεῖξαι ὅτι μεταπέσοι ἄν· οὐ μέντοι σμικροῦ γε,οὐδὲ ῥαδίου,δυνατοῦ δέ. Τίνος; ἔφη. Ἐπ' αὐτὸ δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) εἶμι ὃ τῷ μεγίστῳ προσῃκάζομεν κύματι. εἰρήσεται δ' οὖν, εἰ καὶ μέλλει γέλωτί τε ἀτεχνῶς,ὥσπερ κῦμα ἐκγελῶν, καὶ ἀδοξίᾳ κατακλύσειν. B σκόπει δὲ ὃ μέλλω λέγειν. Λέγε, ἔφη. Ἐὰν μὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν,ἢ οἱ βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταὐτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία, τῶν δὲ νῦν πορευομένων χωρὶς ἐφ' ἑκάτερον αἱ πολλαὶ φύσεις ἐξ ἀνάγκης ἀποκλεισθῶσιν,οὐκ ἔστι κακῶν παῦλα, ὦ φίλε Γλαύκων, ταῖς πόλεσιν· δοκῶ δὲ, οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. οὐδὲ αὕτη ἡ πολιτεία μήποτε πρότερον φυῇ τε εἰς τὸ δυνατὸν καὶ φῶς ἡλίου ἴδῃ,ἣν νῦν λόγῳ διεληλύθαμεν. ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν ὃ ἐμοὶ πάλαι ὄκνον ἐντίθησι λέγειν,ὁρῶντι ὡς πολὺ παρὰ δόξαν ῥηθήσεται. χαλεπὸν γὰρ ἰδεῖν ὅτι οὐκ ἂν ἄλλη τις εὐδαιμονήσειεν, C οὔτε ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ. Καὶ ὅς,ὦ Σώκρατες, ἔφη, τοιοῦτον ἐκβέβληκας ῥῆμά τε καὶ λόγον, ὃν εἰπὼν ἡγοῦ ἐπὶ σε πάνυ πολλούς τε καὶ οὐ φαύλους νῦν οὕτως, οἷον ῥίψαντας τὰ ἱμάτια, γυμνοὺς λαβόντας ὅ,τι ἑκάστῳ παρέτυχεν ὅπλον, θεῖν διατεταγμένους, ὡς θαυμάσια ἐργασομένους. οἷς εἰ μὴ ἀμυνεῖ τῷ λόγῳ, καὶ ἐκφεύξῃ, τῷ ὄντι τωθαζόμενος δώσεις δίκην. Οὐκοῦν σύ μοι (ἦν δ' ἐγὼ) τούτων αἴτιος; Καλῶς γ', ἔφη,ἐγὼ ποιῶν. ἀλλά τοι σὲ οὐ προδώσω, ἀλλ' ἀμυνῶ οἷς δύναμαι. δύναμαι δὲ εὐνοίᾳ τε καὶ τῷ παρακελεύεσθαι· καὶ ἴσως ἂν ἄλλου του ἐμμελέστερόν σοι ἀποκρινοίμην. ἀλλ' ὡς ἔχων τοιοῦτον βοηθὸν, πειρῶ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐνδείξασθαι ὅτι ἔχει ᾗ σὺ λέγεις. Πειρατέον, ἦν δ' ἐ- D γὼ,ἐπειδὴ καὶ σὺ οὕτω μεγάλην ξυμμαχίαν παρέχεις. ἀναγκαῖον οὖν μοι δοκεῖ,εἰ μέλλομέν τῃ ἐκφεύξεσθαι οὓς λέγεις,διορίσασθαι πρὸς αὐτοὺς,τοὺς φιλοσόφους τίνας λέγοντες, τολμῶμεν φάναι δεῖν ἄρχειν. ἵνα διαδήλων γιγνομένων, δύνηταί τις ἀμύνεσθαι, ἐνδεικνύμενος ὅτι τοῖς μὲν προσήκει φύσει ἅπτεσθαί τε φιλοσοφίας, ἡγεμονεύειν τ' ἐν τῇ πόλει· τοῖς δ' ἄλλοις,μήτε ἅπτεσθαι,ἀκολουθεῖν τε τῷ ἡγουμένῳ. Ὥρα ἂν εἴη (ἔφη) ὁρίζεσθαι. Ἴθι δὴ, ἀκολούθησόν μοι τῇδε, ἐὰν αὐτὸ ἁμῇγέ πῃ ἱκανῶς ἐξηγησώμεθα. Ἄγε δὴ, ἔφη. Ἀναμιμνήσκειν οὖν σε (ἦν δ' ἐγὼ) δεήσει, ἢ μέμνησαι ὅτι ὃν ἂν φῶμεν φιλεῖν τι, δεῖ φανῆναι αὐτὸν, ἐὰν ὀρθῶς λέγηται, οὐ τὸ μὲν φιλοῦντα ἐκείνου, τὸ δὲ μὴ, ἀλλὰ πᾶν E στέργοντα; Ἀναμιμνήσκειν (ἔφη) ὡς ἔοικε, δεῖ. οὐ γὰρ πάνυ γε ἐννοῶ. Ἄλλῳ (εἶπον) ἔπρεπεν,ὦ Γλαύκων, λέγειν ἃ λέγεις· ἀνδρὶ δ' ἐρωτικῷ οὐ πρέπει ἀμνημονεῖν ὅτι πάντες οἱ ἐν ὥρᾳ τὸν φιλόπαιδα καὶ ἐρωτικὸν ἁμῇγέ πῃ δάκνουσί τε καὶ κινοῦσι, δοκοῦντες ἄξιοι εἶναι ἐπιμελείας τε καὶ τοῦ ἀσπάζεσθαι. ἢ οὐχ οὕτω ποιεῖτε πρὸς τοὺς καλούς; ὁ μὲν, ὅτι σιμὸς, ἐπίχαρις κληθεὶς,ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν· τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν, βασιλικόν φατε εἶναι· τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων, ἐμμετρότατα ἔχειν. μέλανας δὲ, ἀνδρικοὺς ἰδεῖν· λευκοὺς δὲ, θεῶν παῖδας εἶναι. μελαγχλώρους δὲ καὶ τοὔνομα οἴει τινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι ἢ ἐραστοῦ ὑποκοριζομένου τε καὶ εὐχερῶς φέροντος τὴν ὠχρότητα, ἐὰν ἐπὶ ὥρᾳ ᾖ; καὶ ἑνὶ λόγῳ F πάσας προφάσεις προφασίζεσθέ τε, καὶ πάσας φωνὰς ἀφίετε, ὥστε μηδένα ἀποβάλλειν τῶν ἀνθούντων ἐν ὥρᾳ. Εἰ βούλει (ἔφη) ἐπ' ἐμοῦ λέγειν περὶ τῶν ἐρωτικῶν ὅτι οὕτω ποιοῦσι, συγχωρῶ, τοῦ λόγου χάριν. Τί δ', ἦν δ' ἐγὼ, τοὺς φιλοίνους οὐ τὰ αὐτὰ ταῦτα ποιοῦντας ὁρᾷς; πάντα οἶνον ἐπὶ πάσης προφάσεως ἀσπαζομένους; Καὶ μάλα. Καὶ μὴν φιλοτίμους γε (ὡς ἐγῷμαι) καθορᾷς, ὅτι ἂν μὴ στρατηγῆσαι δύνωνται, τριττυαρχοῦσι· κἂν μὴ ὑπὸ μειζόνων καὶ σεμνοτέρων τιμῶνται, ὑπὸ σμικροτέρων καὶ φαυλοτέρων τιμώμενοι ἀγαπῶσιν, ὡς ὅλως τιμῆς ἐπιθυμηταὶ ὄντες. Κομιδῆ μὲν οὖν. Τοῦτο δὴ φάθι,ἢ μή. ἆρ' οὖν ἄν τινος ἐπιθυμητικὸν λέγωμεν,παντὸς τοῦ εἴδους τούτου φήσομεν ἐπι- G θυμεῖν;ἢ τοῦ μὲν,τοῦ δὲ οὔ; Παντὸς,ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὸν φιλόσοφον,σοφίας φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι,οὐ τῆς μὲν,τῆς δ' οὔ, ἀλλὰ πάσης; Ἀληθῆ. Τὸν ἄρα περὶ τὰ μαθήματα δυσχεραίνοντα, ἄλλως τε καὶ νέον ὄντα,καὶ μήπω λόγον ἔχοντα τί τε χρηστὸν καὶ μὴ, οὐ φήσομεν φιλομαθῆ,οὐδὲ φιλόσοφον εἶναι· ὥσπερ τὸν περὶ τὰ σιτία δυσχερῆ οὔτε πεινῆν φαμὲν,οὔτ' ἐπιθυμεῖν σιτίων οὐδὲ φιλόσιτον,ἀλλὰ κακόσιτον εἶναι. Καὶ ὀρθῶς γε φήσομεν. Τὸν δὲ δὴ εὐχερῶς ἐθέλοντα παντὸς μαθήματος γεύεσθαι, καὶ ἀσμένως ἐπὶ τὸ μανθάνειν ἰόντα, καὶ ἀπλήστως ἔχοντα, τοῦτον δ' ἐν δίκῃ φήσομεν φιλόσοφον. ἢ γάρ; Καὶ ὁ Γλαύκων,ἔφη,Πολλοὶ ἄρα καὶ ἄτοποι ἔσονταί σοι τοιοῦτοι. ὥστε γὰρ φιλοθεάμονες πάντες ἔμοιγε δοκοῦσι τῷ καταμανθάνειν χαίροντες, τοιοῦτοι εἶναι· οἵ τε φιλήκοοι ἀτοπώτατοί τινές εἰσιν,ὥς γ' ἐν φιλοσόφοις τιθέναι· οἳ πρὸς

μὲν λόγους καὶ τοιαύτην διατριβὴν ἑκόντες οὐκ ἂν ἐθέλοιεν ἐλθεῖν· ὥσπερ δὲ ἀπομεμισθωκότες τὰ ὦτα ἐπακοῦσαι πάντων χορῶν, περιθέουσι τοῖς Διονυσίοις, οὔτε τῶν κατὰ πόλεις οὔτε τῶν κατὰ κώμας ἀπολειπόμενοι. τούτους οὖν πάντας, καὶ ἄλλους τοιούτων τινῶν μαθηματικούς, καὶ τοὺς τῶν τεχνυδρίων, φιλοσόφους φήσομεν; Οὐδαμῶς, εἶπον· ἀλλ' ὁμοίους μὲν φιλοσόφοις. Τοὺς δὲ ἀληθινοὺς (ἔφη) τίνας λέγεις; Τοὺς τῆς ἀληθείας (ἦν δ' ἐγὼ) φιλοθεάμονας. Καὶ τοῦτο μὲν γ', ἔφη, ὀρθῶς· ἀλλὰ πῶς αὐτὸ λέγεις; Οὐδαμῶς (ἦν δ' ἐγὼ) ῥᾳδίως, πρός γε ἄλλον. σὲ δὲ οἶμαι ὁμολογήσειν μοι τὸ τοιόνδε. Τὸ ποῖον; Ἐπειδή ἐστιν ἐναντίον καλὸν αἰσχρῷ, δύο αὐτὼ εἶναι. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν ἐπειδὴ δύο, καὶ ἓν ἑκάτερον. Καὶ τοῦτο. Καὶ περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου, καὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ πάντων τῶν εἰδῶν πέρι ὁ αὐτὸς λόγος· αὐτὸ μὲν ἓν ἕκαστον εἶναι, τῇ δὲ τῶν πράξεων καὶ σωμάτων καὶ ἀλλήλων κοινωνίᾳ πανταχοῦ φανταζόμενα, πολλὰ φαίνεσθαι ἕκαστον. Ὀρθῶς, ἔφη, λέγεις. Ταύτῃ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) διαιρῶ, χωρὶς μὲν, οὓς νῦν δὴ ἔλεγες φιλοθεάμονάς τε καὶ φιλοτέχνους καὶ πρακτικούς, καὶ χωρὶς αὖ περὶ ὧν ὁ λόγος· οὓς μόνους ἄν τις ὀρθῶς προσείποι φιλοσόφους. Πῶς (ἔφη) λέγεις; Οἱ μέν που (ἦν δ' ἐγὼ) φιλήκοοι καὶ φιλοθεάμονες τάς τε καλὰς φωνὰς ἀσπάζονται καὶ χρόας καὶ σχήματα, καὶ πάντα τὰ ἐκ τῶν τοιούτων δημιουργούμενα, αὐτοῦ δὲ τοῦ καλοῦ ἀδύνατος αὐτῶν ἡ διάνοια τὴν φύσιν ἰδεῖν τε καὶ ἀσπάσασθαι. Ἔχει γὰρ οὖν δὴ (ἔφη) οὕτως. Οἱ δὲ δὴ ἐπ' αὐτὸ τὸ καλὸν δυνατοὶ ἰέναι τε καὶ ὁρᾶν καθ' αὑτὸ, ἆρα οὐ σπάνιοι ἂν εἶεν; Καὶ μάλα. Ὁ οὖν καλὰ μὲν πράγματα νομίζων, αὐτὸ δὲ κάλλος μήτε νομίζων, μήτε, ἄν τις ἡγῆται ἐπὶ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ, δυνάμενος ἕπεσθαι, ὄναρ ἢ ὕπαρ δοκεῖ σοι ζῆν; σκόπει δέ. τὸ ὀνειρώττειν, ἆρα οὐ τόδε ἐστὶν, ἐάν τε ἐν ὕπνῳ τις, ἐάν τε ἐγρηγορὼς, τὸ ὅμοιόν τῳ μὴ ὅμοιον, ἀλλ' αὐτὸ ἡγῆται εἶναι ᾧ ἔοικεν; Ἔγωγ' οὖν ἂν (ἦ δ' ὅς) φαίην ὀνειρώττειν τὸν τοιοῦτον. Τί δ'; ὁ τἀναντία τούτων, ἡγούμενός τέ τι αὐτὸ καλὸν, καὶ δυνάμενος καθορᾶν καὶ αὐτὸ καὶ τὰ ἐκείνου μετέχοντα, καὶ οὔτε τὰ μετέχοντα αὐτὸ, οὔτε αὐτὸ τὰ μετέχοντα ἡγούμενος, ὕπαρ ἢ ὄναρ αὖ καὶ οὗτος δοκεῖ σοι ζῆν; Καὶ μάλα, ἔφη, ὕπαρ. Οὐκοῦν τούτου μὲν τὴν διάνοιαν ὡς γιγνώσκοντος, γνώμην ἂν ὀρθῶς φαῖμεν εἶναι· τοῦ δὲ δόξαν, ὡς δοξάζοντος; Πάνυ μὲν οὖν. Τί οὖν ἐὰν ἡμῖν χαλεπαίνῃ οὗτος, ὅν φαμεν δοξάζειν, ἀλλ' οὐ γιγνώσκειν, καὶ ἀμφισβητῇ ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγομεν, ἕξομέν τι παραμυθεῖσθαι αὐτὸν, καὶ πείθειν ἠρέμα, ἐπικρυπτόμενοι ὅτι οὐχ ὑγιαίνει; Δεῖ γέτοι δὴ, ἔφη. Ἴθι δὴ σκόπει τί ἐροῦμεν πρὸς αὐτόν. ἢ βούλει ὧδε πυνθανώμεθα παρ' αὐτοῦ, λέγοντες ὡς εἴ τι οἶδεν, οὐδεὶς αὐτῷ φθόνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἂν ἴδοιμεν εἰδότα τι. ἀλλ' ἡμῖν εἰπὲ τόδε, Ὁ γιγνώσκων, γιγνώσκει τι, ἢ οὐδέν; σὺ οὖν μοι ὑπὲρ ἐκείνου ἀποκρίνου. Ἀποκρινοῦμαι (ἔφη) ὅτι γιγνώσκει τι. Πότερον ὂν, ἢ οὐκ ὄν; Ὄν. πῶς γὰρ ἂν μὴ ὄν γέ τι γνωσθείη; Ἱκανῶς οὖν τοῦτο ἔχομεν, κἂν εἰ πλεοναχῇ σκοποῖμεν, ὅτι τὸ μὲν παντελῶς ὂν, παντελῶς γνωστόν· μὴ ὂν δὲ μηδαμῇ, πάντῃ ἄγνωστον. Ἱκανώτατα. Εἶεν. εἰ δὲ δή τι οὕτως ἔχει ὡς εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, οὐ μεταξὺ ἂν κέοιτο τοῦ εἰλικρινῶς ὄντος καὶ τοῦ αὖ μηδαμῇ ὄντος; Μεταξύ. Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τῷ ὄντι γνῶσις ἦν, ἀγνωσία δ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τῷ μὴ ὄντι. ἐπὶ τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ μεταξύ τι καὶ ζητητέον ἀγνοίας τε καὶ ἐπιστήμης, εἴ τι τυγχάνει ὂν τοιοῦτον. Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν λέγομέν τι δόξαν εἶναι; Πῶς γὰρ οὔ; Πότερον ἄλλην δύναμιν ἐπιστήμης, ἢ τὴν αὐτήν; Ἄλλην. Ἐπ' ἄλλῳ ἄρα τέτακται δόξα καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἐπιστήμη, κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν, κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἑκατέρα τὴν αὐτῆς. Οὕτω. Οὐκοῦν ἐπιστήμη μὲν ἐπὶ τῷ ὄντι πέφυκε γνῶναι ὡς ἔστι τὸ ὄν; μᾶλλον δὲ, ὧδέ μοι δοκεῖ πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι διελέσθαι. Πῶς; Φήσομεν δυνάμεις εἶναι γένος τι τῶν ὄντων, αἷς δὴ καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα ἃ δυνάμεθα, καὶ ἄλλο πᾶν ὅ, τι περ ἂν δύνηται. οἷον λέγω, ὄψιν καὶ ἀκοὴν τῶν δυνάμεων εἶναι, εἰ ἄρα μανθάνεις ὃ βούλομαι λέγειν τὸ εἶδος. Ἀλλὰ μανθάνω, ἔφη. Ἄκουσον δὴ ὅ μοι φαίνεται περὶ αὐτῶν. δυνάμεως γὰρ ἐγὼ οὔτε τινὰ χρόαν ὁρῶ, οὔτε σχῆμα, οὔτε τι τῶν τοιούτων οἷον καὶ ἄλλων πολλῶν· πρὸς ἃ ἀποβλέπων, ἔνια διορίζομαι παρ' ἐμαυτῷ, τὰ μὲν ἄλλα εἶναι, τὰ δὲ ἄλλα. δυνάμεως δ' εἰς ἐκεῖνο μόνον βλέπω ἐφ' ᾧ τέ ἐστι καὶ ὃ ἀπεργάζεται. καὶ ταύτῃ ἑκάστην αὐτῶν δύναμιν ἐκάλεσα· καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τῷ αὐτῷ τεταγμένην καὶ τὸ αὐτὸ ἀπεργαζομένην, τὴν αὐτὴν καλῶ· τὴν δὲ ἐπὶ ἑτέρῳ καὶ ἕτερον ἀπεργαζομένην, ἄλλην. τί δὲ σύ; πῶς ποιεῖς; Οὕτως, ἔφη. Δεῦρο δὴ πάλιν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ ἄριστε. ἐπιστήμην πότερον δύναμίν τινα φῂς εἶναι αὐτὴν, ἢ εἰς τί γένος τίθης; Εἰς τοῦτο (ἔφη) πασῶν γε δυνάμεων ἐρρωμενεστάτην. Τί δὲ; δόξαν, εἰς δύναμιν, ἢ εἰς ἄλλο εἶδος οἴσομεν; Οὐδαμῶς, ἔφη. ᾧ γὰρ δοξάζειν δυνάμεθα, οὐκ ἄλλο τι ἢ δόξα ἐστίν. Ἀλλὰ μὲν δὴ ὀλίγον γε πρότερον ὡμολόγεις μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι ἐπιστήμην τε καὶ δόξαν. Πῶς γὰρ ἂν (ἔφη) τό γε ἀναμάρτητον τῷ μὴ ἀναμαρτήτῳ ταυτόν ποτέ τις νοῦν ἔχων τιθείη; Καλῶς, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ δῆλον ὅτι ἕτερον δόξα ἐπιστήμης ὁμολογεῖται ἡμῖν. Ἕτερον. Ἐφ' ἑτέρῳ ἄρα ἕτερόν τι δυναμένη ἑκατέρα αὐτῶν πέφυκεν. Ἀνάγκη. Ἐπιστήμη μέν γέ που ἐπὶ τῷ

A rationem dicendi diſſerendíque haud libenter accedunt: verùm ad omnes choros protinus audiẽdos, quaſi auribus mercede conductis, in Bacchanalibus obuerſantur, necnon omnes, ſiue in vrbe, ſiue in pagis agantur, audire percupiunt. Nunquid iſtos omnes ac alios talium quorundam percipiendorum cupidos, & artibus viliſſimis incumbẽtes, philoſophos nominabimus? Nullo modo, ſed philoſophis ſimiles. Veros autem philoſophos, quos appellas? Veritatis inſpiciendæ cupidos. Rectè quidem iſtud, ſed quomodo id dicis? Haud facilè iſtud alij dicerem. Te autem hoc mihi daturum arbitror. Quid potiſſimum? Poſtquam contrarium eſt turpi pulchrum, duo hæc eſſe. Quidni? Et poſtquàm duo hæc ſunt, ſingula vnum
B erunt. Et hoc. De iuſto quinetiam & iniuſto, bono & malo, ſpeciebúſque omnibus ratio eadem. Nam quodlibet iſtorum, vnum ipſum eſt: actionum verò & corporum & alterna communione paſſim apparentia, ſingula multa videntur. Scitè loqueris. Hac equidem ratione diſtinguo, ſeorſum quidem quos tu modò dicebas, viuendi cupidos & artium atque actionum ſtudioſos, ſeorſum quoque & illos de quibus eſt ſermo, quos ſolos meritò quis philoſophos appellabit. Quomodo iſtud ais? Homines audiendi & videndi cupidi, pulchris vocibus, coloribus, & figuris, & omnibus quæ ex talibus conſtant, admodũ
C delectantur, ipſius autem pulchri naturam cogitatio eorum non poteſt attingere. Sic eſt. Qui verò ad ipſum pulchrum aſcendere valeant, & ſecundum ſeipſum inſpicere, nónne rari? Rari admodum. Qui res iſtas pulchras exiſtimat, ipſam verò pulchritudinem neque putat eſſe: neque ſiquis ducat ad perceptionem eius, attingere poteſt: verè ſapere tibi videtur, an in ſomniis ludi? Conſidera itaque ſomniare non id eſt, quando ſiue dormiens quis, ſeu vigilans, quod alicui ſimile eſt, nõ ſimile, ſed ipſum eſſe cenſet cuius eſt ſimile? Somnia videre hunc ego dicerem. Quid verò? qui contrà affectus eſt, intelligítque quid ipſum pulchrũ, ac diſcernere valet & ipſum & quæ ipſius
D participãt, adeò vt neque ipſum illa eſſe, neque illa ipſum putet, vigilne viuit, an dormitãs? Certè peruigil. Huius igitur cogitationẽ vel cognoſcẽtis, cognitionẽ iure vocabimus: huius tanquã opinantis, opinionem. Omnino. Si nobis ſuccenſeat is quẽ opinari dicimus non cognoſcere, negẽtq; nos vera loqui, qua ratione eum mitigabimus, ſenſimque & blãdè perſuadebimus ſanæ mentis eum non eſſe? Oportet ſanè. Aduerte quid ad eum dicemus. Si vis, ſanè hunc in modum ab eo ſciſcitabimur, dicentes, quòd ſiquid nouit, * nulla inuidia: ſed gratum erit nobis & ipſum ſcire aliquid, & quid ſciat, nouiſſe. Sed mihi id dicas. Quicunque cognoſcit, cognoſcítne aliquid aut ni-
E hil? At tu mihi eius loco reſponde. Aliquid certè. Vtrum quod eſt, an quod nõ eſt? Quod eſt. Quo enim modo quod nõ eſt, cognoſci poſſet? Sufficienter iſtud conſtabit, ſi varia ſub ratione perueſtigetur, quòd videlicet omnino ens, omnino & cognoſci poteſt: nullo modo ens, nullo modo cognoſci. Sufficiẽtiſſimè. Age, ſi quid autem ita ſe habet, vt & ſit & non ſit, nónne mediũ erit inter id quod eſt omnino, & id quod nullo modo eſt? Medium. Circa id quod eſt, cognitio ipſa verſatur. Ignoratio ex neceſſitate circa id quod non eſt. Circa medium iſtorum, mediũ quoddã inueſtigandum, ſcientiam inter & igno-
F rantiã, ſiquid huiuſmodi reperitur. Prorſus. Num aliquid eſſe opinionem dicimus? Quidni? Vtrum eandem potentiam cum ſcientia, an diuerſam? Diuerſam. Ergo circa aliud quidem verſatur opinio, circa aliud autem ſcientia, vel ſecundum potentiam eandem, vel ſecundum eandem vtraque ſuiipſius potentiã. Eſt ita. An nõ ſcientia quidem circa id quod eſt, ea ratione qua ens eſt cognoſcit? Imò verò neceſſarium eſſe cenſeo, vt prius iſta diſtinguam. Quî? Dicemus vtiq; potẽtias eſſe genus aliquod eorum quæ ſunt, quibus & nos poſſumus quæcunque poſſumus, & aliud, quodcũque aliquid poteſt. Veluti viſum & auditum potentias quaſdam voco, ſi modò quod loquor in-
G telligis. Intelligo equidem. Audi quod mihi de his videtur. Nam ego quidem ipſius potentiæ neque colorem video aliquem, neque figuram, neque quicquam talium, qualia pluriũ reliquorum, ad quæ reſpiciens, aliqua apud me diſtinguo, hæc alia eſſe, alia illa. In potentia verò ad aliud ſolùm aſpicio ad quod eſt, quódve agit: & hac ratione, quamlibet ipſarum, potentiã nuncupaui: & illam quidem quæ ad idem tẽdit, idẽque agit, eãdem voco: aliam verò illã quæ ad aliud ſpectat, & aliud operatur. Tu verò quid in his agis? Quod & tu. Age rurſus ad hæc conuertere, ô vir optime, vtrùm ſcientiam potentiam quandam eſſe dicis? an in genus aliud refers? Potentiam, & o-
H mnium profectò validiſſimam. Opinionem verò, potentiámne, an aliud quiddam eſſe dicemus? Potentiam certè. Nã quo opinari poſſumus, non aliud eſt quàm opinio. At paulo antè confitebaris, non idem eſſe ſcientiam & opinionem. Quo pacto quis mentem habens idem aſſeret quod falli poteſt, & quod non poteſt? Optimè quidem. Conſtat itaque aliud eſſe apud nos ab opinione ſciẽtiam. Aliud planè. Vtraque igitur circa aliud, aliud operari ſuapte natura poteſt. Neceſſe eſt. Scientia quidem, circa id quod eſt, ipſum ens vt ſe habet cognoſcere. Sanè.

* vel, Non magnopere laboramus.

Opinio autem opinari. Et hoc. An idem quod & ſcientia noſcit? eritque idem quod opinione percipitur, & quod ſcientia, an potius impoſſibile? Impoſſibile certè ex his quę cōceſſimus? ſiquidem circa aliud alia potentia ipſa natura verſatur, potētiæ verò vtræque ſunt, ſciētia ſcilicet & opinio: alia item vtraque, vt eſt dictum. Ex his autem fieri non poteſt, vt idem ſit quod ſciētia comprehenditur, & quod opinione concipitur. Nónne igitur ſi ipſum ens cognitione percipitur, id quod concipitur opinione, aliud quiddam pręter ipſum ens eſt dicendum? Aliud. Nunquid non ens opinatur? an impoſſibile eſt opinari nō ens? Sic autem cogita. Nónne quiſquis opinatur, ad aliquid opinionem dirigit? an poſſibile eſt opinari quidem, opinari autem nihil? Impoſſibile. At vnum aliquid opinatur, quiſquis opinatur? Proculdubio. Quod verò non eſt, non vnum aliquid, ſed nihil potius eſt dicendum. Prorſus. Non enti quidem ex neceſſitate ignorantiam tribuimus, enti verò cognitionem. Rectè admodum. Ergo neque ens, neque non ens, opinatur. Sic eſt. Quare nec ignorantia neque cognitio erit opinio? Non, vt videtur. Num extra hæc eſt ſupergrediens vel cognitionē perſpicuitate, vel obſcuritate ignorantiam? Neutrum iſtorum. An fortè tibi videtur opinio cognitione obſcurior, ignorantia clarior? Maximè. Inter vtraque igitur iacet? Certè. Media ergo iſtorum erit opinio? Media. An non ſuprà diximus, ſiquid appareret tale vt ſimul eſſet & nō eſſet, illud inter verè ens, & omnino non ens eſſe ponendum? neque ſcientiam ad illud, neque ignorantiam pertinere, ſed quod medium inter ignorantiam rurſus appareat & ſcientiam? Scitè. Nunc autem apparuit medium iſtorum eſſe, quod opinionem vocamus. Planè. Illud itaque nobis, vt arbitror, reſtat inueniendum, quod vtriuſque ſit particeps, ipſius eſſe ſcilicet & non eſſe, neutriúmque illorum ſyncerè dici debeat: vt ſi nobis pateat, opinabile quiddam meritò nuncupemus, extremis quidem extrema, mediis autem media tribuentes. An non ita? Ita prorſus. His ita poſitis percōtabor eum, qui ipſum pulchrum, & pulchritudinis ideā vnam eſſe negat, ſemper eodem modo ſecundum eadē ſe habentem multa verò pulchra eſſe ducit, & pulchris rebus ſpectandis deditus, nullo modo admittit vnum eſſe pulchrum, vnum iuſtum, ſimilitérque de cæteris, percontabor inquam hunc in modum, Eſtne aliquid ex hiſce multis pulchris vir optime quod nō turpe etiam videatur? Itémque ex iuſtis quod non iniuſtū: & ſanctis, quod non prophanum? Non, ſed neceſſe eſt pulchra ipſa turpia etiā & quotcunque alia interrogas, apparere. Quid multa dupla? num minus dimidia, quàm dupla videtur? Nihilo minus & magna inſuper & parua, leuia itē & grauia, nunquid magis talia quàm contraria vocabuntur? Non, ſed ſingula ſemper vtraque participabunt. Vtrum eſt magis quàm non eſt vnumquodque multorum, id ipſum quod quis illud eſſe dicit? Simile hoc ex iis quæ in conuiuiis ad vtranque partem plerunque dicuntur, & ęnigmati puerorum de eunucho & veſpertilionis percuſſione, quomodo & in quo illū auem arguunt percuſſiſſe. Hæc enim ambigua ſunt, neque eſſe, neque nō eſſe ipſorū aliquid, neque vtraque, neque neutra firmiter intelligi poteſt. Habéſne qua ratione his vtaris? Vel conuenientiorem poſitionem iſtorum inducere potes, quàm mediam inter eſſentiam & nō eſſe? Neque enim obſcurior quàm nō ens apparebit ad hoc vt minus ſit, neque clarior quàm ens, ad hoc vt ſit magis. Vera loqueris. Inuenimus igitur, vt videtur, quòd multa illa quæ à multis pulchra, aut alia quoquo modo exiſtimantur, media inter omnino ens & omnino non ens voluuntur. Inuenimus planè. Confeſſi autem antea fueramus, quod aliquid tale apparuerit, non cognitione, ſed opinione percipi dicendum, & cū medium peruagetur, media comprehendi potentia. Conceſſum fuit. Eos igitur qui pulchra hæc multa conſpiciunt, ipſúmve pulchrum non vident, neque eum ſequi poſſunt qui ad id perducat, & multa contuentur iuſta, ipſum autem iuſtum minimè, & alia ſimiliter, eos opinari cuncta dicemus, cognoſcere autem nihil eorum quæ opinātur. Neceſſe eſt. Quid eos, qui ipſa quæque contemplantur, ſemper eodem modo ſecundum eadem ſe habentia, nónne cognoſcere potius quàm opinari? Neceſſe eſt & hoc. Nónne amare hos & admirari iſta dicemus, in quibus verſatur cognitio, illos autem in quibus opinio? An non recordamur quòd voces & colores pulchros, & talia quædam diximus hoſce diligere & intueri: ipſum verò pulchrum quod aliquid ſit non admittere? Recordamur. Qua re non aberrabimus ſi iſtos, φιλοδόξους id eſt, opinionis amicos, potiusquàm philoſophos appellauerimus: quanquam acriter ſuccenſebunt nobis, ſi ita dicamus. Non ſi mihi pareant. Nam veritati iraſci nefas eſt. Itaque eos qui ipſum vnumquodque per ſe ens admirantur & diligunt philoſophos, non φιλοδόξους vocabimus. Ita decet, inquit.

A ὄντι, τὸ ὂν γνῶναι ὡς ἔχει; Ναί. Δόξαν δέ φαμεν δοξάζειν; Ναί. Ἦ ταὐτὸν ὅπερ ἐπιστήμη γιγνώσκει; καὶ ἔσται γνωστόν τε καὶ δοξαστὸν τὸ αὐτό; ἢ ἀδύνατον; Ἀδύνατον, ἔφη, ἐκ τῶν ὡμολογημένων· εἴπερ ἐπ' ἄλλῳ ἄλλη δύναμις πέφυκε, δυνάμεις δὲ ἀμφότεραι ἐστὸν, δόξα τε καὶ ἐπιστήμη· ἄλλη δὲ ἑκατέρα, ὥς φαμεν. ἐκ τούτων δὴ οὐκ ἐγχωρεῖ γνωστὸν καὶ δοξαστὸν ταὐτὸν εἶναι. Οὐκοῦν εἰ τὸ ὂν γνωστὸν, ἄλλο τι ἂν δοξαστὸν, τοῦ ὄντος εἴη; Ἄλλο. Ἆρ' οὖν τὸ μὴ ὂν δοξάζει; ἢ ἀδύνατον καὶ δοξάσαι τό γε μὴ ὄν; ἐννόει δέ· οὐχ ὁ δοξάζων, ἐπὶ τι φέρει τὴν δόξαν; ἢ οἷόν τε αὖ δοξάζειν μὲν, δοξάζειν δὲ μηδέν; Ἀδύνατον. Ἀλλ' ἕν γέ τι δοξάζει ὁ δοξάζων; B Ναί. Ἀλλὰ μὴν μὴ ὄν γε, οὐχ ἕν τι, ἀλλὰ μηδὲν, ὀρθότατ' ἂν προσαγορεύοιτο. Πάνυ γε. Μὴ ὄντι μὴν ἄγνοιαν ἐξ ἀνάγκης ἀπέδομεν, ὄντι δὲ γνῶσιν. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκ ἄρα ὂν, οὐδὲ μὴ ὂν δοξάζει. Οὐ γάρ. Οὔτε ἄρα ἄγνοια, οὔτε γνῶσις, δόξα ἂν εἴη. Οὐκ ἔοικεν. Ἆρ' οὖν ἐκτὸς τούτων ἐστὶν ὑπερβαίνουσα ἢ γνῶσιν σαφηνείᾳ, ἢ ἄγνοιαν ἀσαφείᾳ; Οὐδέτερα. Ἀλλ' ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) γνώσεως μέν σοι φαίνεται δόξα σκοτωδέστερον, ἀγνοίας δὲ φανερώτερον; Καὶ πολύ γε, ἔφη. Εἰ δ' ἀμφοῖν μεταξὺ κεῖται; Ναί. Μεταξὺ ἄρα ἂν εἴη τούτοιν ἡ δόξα. Κομιδῇ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ἔφαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, εἴ τι φανείη C οἷον ἅμα ὄν τε καὶ μὴ ὄν, τὸ τοιοῦτον μεταξὺ κεῖσθαι τοῦ εἰλικρινῶς ὄντος τε καὶ τοῦ πάντως μὴ ὄντος; καὶ οὔτε ἐπιστήμην οὔτε ἄγνοιαν ἐπ' αὐτῷ ἔσεσθαι, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ αὖ φανὲν ἀγνοίας καὶ ἐπιστήμης; Ὀρθῶς. Νῦν δέ γε πέφανται μεταξὺ τούτοιν ὃ δὴ καλοῦμεν δόξαν. Πέφανται. Ἐκεῖνο δὴ λείποιτ' ἂν ἡμῖν εὑρεῖν, ὡς ἔοικε, τὸ ἀμφοτέρων μετέχον, τοῦ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, καὶ οὐδέτερον εἰλικρινὲς ὀρθῶς ἂν προσαγορευόμενον· ἵνα ἐὰν φανῇ, δοξαστὸν αὐτὸ εἶναι, ἐν δίκῃ προσαγορεύωμεν, τοῖς μὲν ἄκροις τὰ ἄκρα, τοῖς δὲ μεταξὺ τὰ μεταξὺ ἀποδιδόντες. ἢ οὐχ οὕτως; Οὕτω. Τούτων δὴ ὑποκειμένων, λεγέτω μοι, φήσω, καὶ ἀποκρινέσθω ὁ χρηστὸς· ὃς αὐτὸ μὲν καλὸν, καὶ ἰδέαν τινὰ αὐτοῦ κάλλους μηδεμίαν ἡ-D γεῖται ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχουσαν, πολλὰ δὲ τὰ καλὰ νομίζει· ἐκεῖνος ὁ φιλοθεάμων, καὶ οὐδαμῇ ἀνεχόμενος ἄν τις ἓν τὸ καλὸν φῇ εἶναι καὶ δίκαιον, καὶ τἆλλα οὕτω. τούτων γὰρ δὴ, ὦ ἄριστε (φήσομεν) τῶν πολλῶν καλῶν, μῶν τι ἐστὶν ὃ οὐκ αἰσχρὸν φανήσεται; καὶ τῶν δικαίων, ὃ οὐκ ἄδικον; καὶ τῶν ὁσίων, ὃ οὐκ ἀνόσιον; Οὔκ, ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, καὶ καλά πως αὐτὰ καὶ αἰσχρὰ φανῆναι, καὶ ὅσα ἄλλα ἐρωτᾷς. Τί δέ; τὰ πολλὰ διπλάσια ἧττόν τι ἡμίσεα ἢ διπλάσια φαίνεται; Οὐδέν. Καὶ μεγάλα δὴ καὶ σμικρὰ, καὶ κοῦφα καὶ βαρέα, μή τι μᾶλλον ἃ ἂν φήσωμεν, ταῦτα προσρηθήσεται, ἢ τἀναντία; Οὔκ, ἀλλ' ἀεὶ, ἔφη, ἕκαστον ἀμφοτέρων ἕξεται. Πότερον οὖν ἐστὶ μᾶλλον ἢ οὐκ ἔστιν ἕκαστον τῶν πολλῶν τοῦτο ὃ ἄν τις φῇ αὐ-E τὸ εἶναι; Τοῖς ἐν ταῖς ἑστιάσεσιν (ἔφη) ἐπαμφοτερίζουσιν ἔοικε, καὶ τῷ τῶν παίδων αἰνίγματι τῷ περὶ τοῦ εὐνούχου τῆς βολῆς περὶ τῆς νυκτερίδος, ᾧ καὶ ἐφ' οὗ αὐτὸν αὐτὴν αἰνίττονται βαλεῖν. καὶ γὰρ ταῦτα ἐπαμφοτερίζειν, καὶ οὔτ' εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὐδὲν αὐτῶν δυνατὸν παγίως νοῆσαι, οὔτ' ἀμφότερα, οὔτε οὐδέτερον. Ἔχεις οὖν αὐτοῖς (ἦν δ' ἐγὼ) ὅ, τι χρήσῃ, ἢ ὅποι θήσεις καλλίω θέσιν τῆς μεταξὺ οὐσίας τε καὶ τοῦ μὴ εἶναι; οὔτε γάρ που σκοτωδέστερα μὴ ὄντος πρὸς τὸ μᾶλλον μὴ εἶναι φανήσεται, οὔτε φανερώτερα ὄντος πρὸς τὸ μᾶλλον εἶναι. Ἀληθέστατα, ἔφη. Εὑρήκαμεν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὰ τῶν πολλῶν πολλὰ νόμιμα καλοῦ τε πέρι καὶ τῶν ἄλλων, μεταξύ που κυλινδεῖται τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος. Εἰλικρι-F νῶς ηὑρήκαμεν. Προωμολογήσαμεν δέ γε, εἴ τι τοιοῦτον φανείη, δοξαστὸν αὐτὸ, ἀλλ' οὐ γνωστὸν δεῖν λέγεσθαι, καὶ τῇ μεταξὺ δυνάμει τὸ μεταξὺ πλανητὸν ἁλισκόμενον. Ὡμολογήσαμεν. Τοὺς ἄρα πολλὰ καλὰ θεωμένους, αὐτὸ δὲ τὸ καλὸν μὴ ὁρῶντας, μηδ' ἄλλῳ ἐπ' αὐτὸ ἄγοντι δυναμένους ἕπεσθαι, καὶ πολλὰ δίκαια, αὐτὸ δὲ τὸ δίκαιον, μὴ, καὶ πάντα οὕτω, δοξάζειν φήσομεν ἅπαντα, γιγνώσκειν δὲ ὧν δοξάζουσιν οὐδέν. Ἀνάγκη, ἔφη. Τί δ' αὖ; τοὺς αὐτὰ ἕκαστα θεωμένους, καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ὄντα, ἆρ' οὐ γιγνώσκειν, ἀλλ' οὐ δοξάζειν; Ἀνάγκη καὶ ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ἀσπάζεσθαί τε καὶ φιλεῖν τούτους μὲν ταῦτα φήσομεν ἐφ' οἷς γνῶσίς ἐστιν, ἐκείνους δὲ, ἐφ' οἷς δόξα; ἢ οὐ μνημονεύομεν ὅ-G τι φωνάς τε καὶ χρόας καλὰς καὶ τὰ τοιαῦτα ἔφαμεν τούτους φιλεῖν τε καὶ θεᾶσθαι, αὐτὸ δὲ τὸ καλὸν οὐδ' ἀνέχεσθαι ὥς τι ὄν; Μεμνήμεθα. Μὴ οὖν τι πλημμελήσωμεν φιλοδόξους καλοῦντες αὐτοὺς μᾶλλον ἢ φιλοσόφους; καὶ ἄρα ἡμῖν σφόδρα χαλεπανοῦσιν, ἂν οὕτω λέγωμεν. Οὔκ, ἄν γέ μοι πείθωνται, ἔφη. τῷ γὰρ ἀληθεῖ χαλεπαίνειν οὐ θέμις. Τοὺς αὐτὸ ἄρα ἕκαστον τὸ ὂν ἀσπαζομένους, φιλοσόφους ἀλλ' οὐ φιλοδόξους κλητέον. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ.

PLATONIS DE REPVB. Siue, DE IVSTO, DIALOGVS SEXTVS.

Svmma dialogi. *Ad finem penè proximi libri aggreſſus eſt Plato grauiſſimam diſputationem de veræ philoſophiæ, & ad rectè gubernandam rempublicam, præſtantia atque vtilitate: & veri ac adulterini philoſophi diſcrimen docuit, ne ſimulatæ philoſophiæ ignominia odium inuidiámque conflaret nobiliſſimæ ſcientiæ: nunc eundem illum de philoſophia ſermonem diligenter perſequitur duobus his libris, vt ſolidis argumentis verum reperiatur illud theorema, Beatam fore rempublicam philoſophis magiſtratibus. Itaque verum veræ philoſophiæ ſubiectum eiúſque diſcendæ modum & rationem luculenter docet. Summa eſt, Cuſtodem reipub. optimarum ſcientiarum præſidiis inſtructum eſſe oportere: non vt quidem infructuoſis contemplationibus animum ſuum paſcat, ſed vt illius eruditionis atque virtutis, cuius habitum diſciplinæ adiumentis induerit, rationes omnes referat ad communem humanæ ſocietatis vtilitatem. Subiectum philoſophiæ oſtendit Ideam boni, quod eſt verè ens & αὐτὸ ὄν, quo nomine Deum ſignificat: & hanc ſuam eſſe de ſuprema illa Idea ſententiam diſertè teſtatur Plato. Et ita ſubiecto indicato, Sciendi modum incipit explicare: quem in ſeptimo accuratè perſequitur.*

ΟἹ μὲν δὴ φιλόσοφοι (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, καὶ οἱ μή, διὰ μακροῦ διεξελθόντες τοῦ λόγου, μόλις πως ἀνεφάνησαν οἷοι εἰσὶν ἑκάτεροι. Ἴσως γὰρ (ἔφη) διὰ βραχέος οὐ ῥᾴδιον. Οὐ φαίνεται, εἶπον. ἐμοὶ γοῦν ἔτι δοκεῖ ἂν βέλτιον φανῆναι εἰ περὶ τούτου μόνου ἔδει ῥηθῆναι, καὶ μὴ πολλὰ τὰ λοιπὰ διελθεῖν, μέλλοντι κατόψεσθαι τί διαφέρει βίος δίκαιος ἀδίκου. Τί οὖν (ἔφη) τὸ μετὰ τοῦτο ἡμῖν; Τί δ' ἄλλο (ἦν δ' ἐγὼ) ἢ τὸ ἑξῆς; ἐπειδὴ φιλόσοφοι μέν, οἱ τοῦ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχοντος δυνάμενοι ἐφάπτεσθαι· οἱ δὲ μή, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ παντοίως ἴσχουσι πλανώμενοι, οὐ φιλόσοφοι· ποτέρους δεῖ δὴ πόλεως ἡγεμόνας εἶναι. Πῶς οὖν λέγοντες ἂν αὐτό, ἔφη, μετρίως λέγοιμεν; Ὁπότεροι ἂν (ἦν δ' ἐγὼ) δυνατοὶ φαίνωνται φυλάξαι νόμους τε καὶ ἐπιτηδεύματα πόλεων, τούτους καθιστάναι φύλακας. Ὀρθῶς, ἔφη. Τόδε δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) ἆρα δῆλον, εἴτε τυφλὸν εἴτε ὀξὺ ὁρῶντα χρὴ τὸν φύλακα τηρεῖν ὁτιοῦν. Καὶ πῶς, ἔφη, οὐ δῆλον; Ἦ οὖν δοκοῦσί τι τυφλῶν διαφέρειν οἱ τῷ ὄντι τοῦ ὄντος ἑκάστου ἐστερημένοι τῆς γνώσεως, καὶ μηδὲν ἐναργὲς ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντες παράδειγμα, μηδὲ δυνάμενοι, ὥσπερ γραφεῖς, εἰς τὸ ἀληθέστατον ἀποβλέποντες, κἀκεῖσε ἀεὶ ἀναφέροντές τε καὶ θεώμενοι ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα, οὕτω δὴ καὶ τὰ ἐνθάδε νόμιμα καλῶν τε πέρι καὶ δικαίων καὶ ἀγαθῶν τίθεσθαί τε, ἐὰν δέῃ τίθεσθαι, καὶ τὰ κείμενα φυλάττοντες, σῴζειν; Οὐ μὰ τὸν Δία (ἦ δ' ὅς) οὐ πολύ τι διαφέρει. Τούτους οὖν μᾶλλον φύλακας στησόμεθα, ἢ τοὺς ἐγνωκότας μὲν ἕκαστον τὸ ὄν, ἐμπειρίᾳ δὲ μηδὲν ἐκείνων ἐλλείποντας, μηδ' ἐν ἄλλῳ μηδενὶ μέρει ἀρετῆς ὑστεροῦντας; Ἄτοπον μέντ' ἄν, ἔφη, εἴη ἄλλους αἱρεῖσθαι, εἴ γε τἆλλα μὴ ἐλλείποιντο. τούτῳ γὰρ αὐτῷ σχεδόν τι τῷ μεγίστῳ ἂν προέχοιεν. Οὐκοῦν τοῦτο δὴ λέγωμεν, τίνα τρόπον οἷοί τ' ἔσονται οἱ αὐτοὶ κἀκεῖνα καὶ ταῦτα ἔχειν; Πάνυ μὲν οὖν. Ὃ τοίνυν ἀρχόμενοι τούτου τοῦ λόγου ἐλέγομεν, τὴν φύσιν αὐτῶν πρῶτον δεῖ καταμαθεῖν. καὶ οἶμαι, ἐὰν ἐκείνην ἱκανῶς ὁμολογήσωμεν, ὁμολογήσειν καὶ ὅτι οἷοί τε ταῦτα ἔχειν οἱ αὐτοί, ὅτι τε οὐκ ἄλλους πόλεων ἡγεμόνας δεῖ εἶναι ἢ τούτους. Πῶς; Τοῦτο μὲν δὴ τῶν φιλοσόφων φύσεων πέρι ὡμολογήσθω ἡμῖν, ὅτι μαθήματός γε ἀεὶ ἐρῶσιν, ὅσα ἂν αὐτοῖς δηλοῖ ἐκείνης τῆς οὐσίας τῆς οὐσίας τῆς ἀεὶ οὔσης καὶ μὴ πλανωμένης ὑπὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς. Ὡμολογήσθω. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ὅτι πάσης αὐτῆς, καὶ οὔτε σμικροῦ οὔτε μείζονος, οὔτε τιμιωτέρου οὔτε ἀτιμοτέρου μέρους ἑκόντες ἀφίενται· ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν περί γε τῶν φιλοτίμων καὶ ἐρωτικῶν διήλθομεν. Ὀρθῶς, ἔφη, λέγεις. Τόδε τοίνυν μετὰ τοῦτο σκόπει εἰ ἀνάγκη ἔχειν πρὸς τούτῳ ἐν τῇ φύσει οἳ ἂν μέλλωσιν ἔσεσθαι οἵους ἐλέγομεν. Τὸ ποῖον; Τὴν ἀψεύδειαν, καὶ τὸ ἑκόντας εἶναι μηδαμῇ προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ μισεῖν, τὴν δ' ἀλήθειαν στέργειν. Εἰκός γε, ἔφη. Οὐ μόνον γε, ὦ φίλε, εἰκός, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀνάγκη, τὸν ἐρωτικῶς του φύσει ἔχοντα, πᾶν τὸ ξυγγενές τε καὶ οἰκεῖον τῶν παιδικῶν ἀγαπᾶν. Ὀρθῶς, ἔφη. Ἦ οὖν οἰκειότερον σοφίᾳ τι ἀληθείας ἂν εὕροις; Καὶ πῶς; ἦ δ' ὅς. Ἦ οὖν δυνατὸν εἶναι τὴν αὐτὴν φύσιν φιλόσοφόν τε καὶ φιλοψευδῆ; Οὐδαμῶς γε. Τὸν ἄρα τῷ ὄντι φιλομαθῆ πάσης ἀληθείας δεῖ εὐθὺς ἐκ νέου ὅτι μάλιστα ὀρέγεσθαι. Παντελῶς γε. Ἀλλὰ μὴν ὅτῳ γε εἰς ἕν τι αἱ ἐπιθυμίαι σφόδρα ῥέπουσιν, ἴσμεν που ὅτι εἰς τἆλλα τούτῳ ἀσθενέστεραι, ὥσπερ ῥεῦμα ἐκεῖσε ἀποχετευόμενον. Τί μήν; Ὧι δὲ πρὸς τὰ μαθήματα καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἐρρυήκασι, περὶ τὴν τῆς ψυχῆς (οἶμαι) ἡδονὴν αὐτῆς καθ' αὑτὴν εἶεν ἄν, τὰς δὲ διὰ τοῦ σώματος ἐκλείποιεν, εἰ μὴ πεπλασμένως ἀλλ' ἀληθῶς φιλόσοφός τις εἴη. Μεγάλη ἀνάγκη. Σώφρων μὴν ὅ γε τοιοῦτος, καὶ οὐδαμῇ φιλοχρήματος· ὧν γὰρ ἕνεκα χρήματα μετὰ πολλῆς δαπάνης σπουδάζεται, ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον ἢ τούτῳ προσήκει σπουδάζειν. Οὕτω. Καὶ μήν που καὶ τόδε δεῖ σκοπεῖν, ὅταν κρίνειν μέλλῃς φύσιν φιλόσοφόν τε καὶ μή. Τὸ ποῖον; Μή σε λάθῃ μετέχουσα ἀνελευθερίας. ἐναντιώτατον γάρ που σμικρολογία ψυχῇ μελλούσῃ τοῦ ὅλου καὶ παντὸς ἀεὶ ἐπορέγεσθαι θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἧι οὖν ὑπάρχει διανοίᾳ μεγαλοπρέπεια, καὶ θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δ' οὐσίας, οἷόν τε οἴει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; Ἀδύνατον, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος.

QVALES philoſophi ſint, inquam ego, & quales qui alieni à philoſophia, ô Glauco, vix tandem longa oratione conſtitit. Erat fortaſſis, inquit, haud facilè paucioribus explicare. Non, vt apparet. Planius verò id, vt arbitror, eluceret, ſi hoc duntaxat ſolum enarrare oportuiſſet, neque per alia multa peruagari, ſi quis oſtendere velit quónam vita iuſta ab iniuſta diſtet. Quid poſthac nobis reſtat agendum? Quid aliud quàm quod deinceps ſequitur? Poſtquam philoſophi ſunt qui attingere poſſunt id quod ſemper ſecundum eadem eodem modo ſe habet: qui verò id nequeunt, ſemper autem per multa mutabiliáque vagantur, philoſophi non ſunt: quó'nam ex his duces eſſe ciuitatis oportet? Quo pacto ad hoc rectè poſſumus reſpondere? Quicunque cuſtodire leges poſſunt, & ciuitatis officia, his gubernacula ſunt reipublicæ committenda. Probè. At perſpicuum eſt, vtrum cæcum an acutè cernentem eſſe oporteat, cui mandemus aliquid ſeruandum. Quidni perſpicuum? Videntúrne tibi à cæcis differre, qui cognitione in vnaquaque re eius quod verè eſt, carent: neque perſpicuum vllum habent in animo exemplar: neque poſſunt tanquam pictores ad exemplar veriſſimum reſpicientes, referentéſque ad illud, & ipſum quàm accuratiſſimè contuentes, ita demum leges hic ferre de pulchris, iuſtis & bonis, ſi oporteat, & latas leges cuſtodire atque ſeruare? Profectò nô longè differunt. Num iſtos potius ad cuſtodiã eligemus quàm eos qui vnumquodque quod verè eſt, cognoſcũt, peritia quoque nulla quauis in parte virtutis nihilo inferiores exiſtunt? Abſurdum eſſet vtique alios quoſuis eligi, præcipuè ſi cætera nequaquam deſint. Hoc certè maximo ſuperant. An non iſtud iam dicemus? quónam pacto iidem poterunt illa ſimul & hæc habere? Omnino. Quod ergo in huius diſputationis exordio diximus, naturam ipſorum perdiſcere in primis oportet: atque arbitror, ſi de illa inter nos ſatis conueniat, etiam hoc conuenire, fieri ſcilicet poſſe, vt iidem hæc aſſequantur, neque alios præter hos ciuitatis duces eſſe debere. Quónam pacto? Hoc ſanè inter nos primum cõſtet de philoſophorum ingeniis: quòd ſemper eam diligunt diſciplinã, qua illis notior fiat natura illa quæ ſemper eſt, neque generatione & corruptione mutatur. Conſtet. Quinetiam quòd eam totam affectant, neque ſponte partem eius vllam ſpernunt, nec paruam, nec magnam, neq; honorandam, neque vilem, quemadmodum ſuprà de ambitioſis, & amore captis diximus. Rectè. Præterea & hoc animaduerte, nunquid neceſſe ſit naturæ eorum ineſſe, qui tales futuri ſunt, quales narrauimus? Quale iſtud? Vt mendacij omnis natura expertes ſint, neque ſponte mentiantur vnquam: ſed omnem oderint falſitatem, diligant veritatem. Probabile eſt. Non ſolum probabile eſt ô amice, ſed penitus neceſſarium, eum qui ex natura ad aliquid amore afficitur, quicquid cognatum & familiare eſt amato, diligere. Scitè. Num familiarius aliquid ſapientiæ, quàm veritas reperitur? Nihil. An ergo poſſibile eſt naturam eandem eſſe philoſophicam & mendacem? Nullo modo. Ergo verè diſcendi cupidum neceſſe eſt ſtatim à pueritia veritatẽ omnem ſummopere affectare. Prorſus. Quem verò ad certum quiddam ardenter rapiunt cupiditates, huic ad alia cupidines remiſſiores ſunt, cùm aliò tanquã riuuli defluant. Nulli dubium. Quicunque igitur ad diſciplinas, & cætera talia omni deſiderio fugiant, puram ipſius animæ expetunt voluptatem, corporis autem oblectamẽta deſpiciũt, niſi quis fictus, miniméque verus philoſophus ſit. Summopere neceſſarium iſtud. Temperatus itaque vir talis erit, neque pecuniæ cupidus. Nam ad quemuis pertinet potius quàm ad hũc cumulandis pecuniis inhiare, cuius gratia cæteri maxima cum iactura pecuniis quærendis inſudant. Ita eſt. Præterea id conſiderandum, quoties naturã eius, qui philoſophus ſit, & eius qui nõ ſit, diſcernere cupis. Quidnã? Ne fortè latens quædã inſit illiberalitas. Nam aduerſa omnino eſt puſillanimitas animo vniuerſũ ipſũ ſẽper diuinũ & humanũ indagaturo. Vera loqueris. Nẽpe cui cogitationis adeſt magnificentia, & totius tẽporis totiúſq; ſubſtantiæ contẽplatio, humana vita magnũ quid videri nõ poteſt. Nõ profectò. Num mortẽ hic terribilẽ exiſtimabit?

B C D E F

Minimè. Timidæ itaque illiberalíque naturæ, philoſophia vera non conuenit. Non, vt mihi videtur. Vir autem modeſtus, non quæſtui deditus, non illiberalis, non ſuperbus, non timidus, num in commerciis difficilis erit, aut iniuſtus? Nullo. Quinetiam quum diſcernere cupies, quis animus philoſophus ſit, aut non ſit, ſtatim à teneris annis id obſeruabis, nunquid iuſtus & mitis, an iniquus atq; agreſtis. Maximè. Neque hoc, vt arbitror, prætermittes. Quídnam? Vtrùm ad percipiẽdum velox, an tardus. num cenſes quempiam illud vnquam diligere, quod cùm aggreditur, ſumma cum difficultate agit, & vix tandem parum quid proficit? Nunquam profectò. Quid ſi nihil ſeruet eorum quæ diſcit, obliuiſcatúrque omnium, nónne erit ſcientia vacuus? Vacuus. Cùm verò irritus illi labor omnis ſuſcipiatur, an non cogetur tandem ſeipſum & actionem talem odiſſe? Nihil prohibet. Obliuioſum igitur animum legitimorum philoſophorũ ingeniis conuenire nequaquam exiſtimemus, ſed admodum memorem. Ita prorſus. Abſona præterea & inconcinna natura ad intemperiem ſemper trahit. Semper. Veritatem verò an cum intemperie & immoderatione congruere putas, an cum temperie potius? Cum temperie. Ergo compoſitam, & gratam præter cætera cogitationem huic ingenio tribuamus, quod ſuapte natura propenſum eſſe volumus ad ideam cuiuſque, quod verè eſt, inſpiciendam. Nempe. An non tibi videmur ſingula percurriſſe, quæ neceſſe eſt continuata ſerie ſibi inuicem ſuccedentia animo ei competere, qui veritatem rerum perfectè ſit conſecuturus? Ita prorſus. Num potes quoquo modo ſtudium id damnare, quod nullus ſufficienter exequi poteſt, niſi natura ſit perſpicax, memor, magnificus, gratioſus, amicus, familiaríſque veritatis, iuſtitiæ, fortitudinis, temperantię? Ne Momus quidem id carperet. Nónne his ſolis eruditione tandem & ætate prouectis, rempublicam committes adminiſtrandam? Ad hæc Adimantus, Nemo, ô Socrates, poſſet, inquit, contradicere. Ac verò ſic afficiuntur, qui audiunt ea paſſim quæ tu narras. Putant enim interrogandi reſpondendíque imperitia à ratione in ſingulis, quæ rogantur, paulùlum ſe abductos, collectis tandem exiguis erroribus, errorem ingentem cõtrariúmque quiddam ei quod prius aſſeruerant, aſſerere. & quemadmodum qui talis ludere neſciunt, ab his in eo ludo periti ſunt, tandem vſque adeò coërcentur & concluduntur vt quod ferant, nequaquam habeant: ita & ſeipſos putant cogi tandem concludíque, nec habere quod dicant, verbis veluti calculis circunſcriptos? quandoquidem verum nihilò hic magis ſit, quàm illic. Dico autem quòd ad præſens inſtitutum attinet. diceret enim tibi quiſpiam, his quę proponuntur, verbis aduerſari non poſſe: re autem ipſa compertum habere, quotcunq; philoſophiæ ſtudium aggreſſi, ita in eo verſantur, vt non eruditionis gratia deguſtatis philoſophiæ præceptis, iuuenes adhuc inde diſcedant, ſed diutius immorentur: eos vt plurimum abſurdos admodum euadere, & à rebus hominum alienos, ne iniquiſſimos dixerimus. ſi qui verò præſtantiores videantur, tamen hoc ſtudio quod ipſe laudas, ita inquinari, vt inutiles euadant ad rempublicã gubernandam. Quod ego quum audiſſem, Cenſes, inquam, illos qui hæc aiunt, mentiri? Haud noui equidem, inquit ille, ſed quid ipſe ſentias, libẽter audirẽ. Audies certè, ſi id roges, quòd vera loqui mihi videtur. Qua ratione igitur rectè id dicitur, quòd non prius erit vlla malorum requies ciuitatibus, quàm in ipſis philoſophi dominentur, quos reipublicæ inutiles eſſe fatemur? Quod petis, reſponſione indiget per imaginẽ quandã inducta. At tu per ſimilitudinẽ loqui, vt arbitror, nõ conſueuiſti. Eſto, inquã. An mordes, cùm me in ſermonem impuleris adeò demonſtratu difficilẽ? Audi ergo ſimilitudinẽ, vt apertius cognoſcas quàm lubricè ſimilitudinib. vtar. Vſq; adeò durũ eſt quod præſtãtes in philoſophia viri in gubernanda republica patiũtur, vt nihil aliud ſit vnum quod hoc patiatur. Quare oportet hoc ex multis colligendo, cõparare, cũ his deniq;, & de iis rationem reddere. Veluti quum pictores tragelaphos, & cętera huiuſmodi mixta figmẽta depingunt. Finge animo quendã nauis, aut claſſis gubernatorem huiuſmodi magnitudine & robore corporis reliquos nautas excedentẽ, ſurdũ verò, & caligantibus oculis, & mente gubernationis inſcia: nautas autẽ de gubernatione inter ſe certantes, dum vnuſquiſque putet ſe imperio dignum, quãquã nec artẽ didicerit vnquam, nec pręceptorem in ea re vllum poſſit oſtendere, neq; quo tempore didicerit, aſſignare queat: negantes quinetiam artem illam doceri poſſe, eũq; q doceri poſſe contendat, ferro petentes. Ipſos autẽ cogita circa gubernatorẽ illum confluere, obſecrare, obnixè contendere, qui ipſis gubernacula tradat. Vbi ſi non ipſi, ſed alij perſuaſerint, cęteros vel perimere, vel è naui eijcere: ac poſtremum generoſo illo nauis principe mandragora, aut mero prius occupato, gubernationem nauis arripere, præſentibus rebus vti, vino & epulis indulgere, ac ita gubernare, vt huiuſmodi homines veriſimile eſt. Omnes pręterea eum laudare, eum nautam & gubernatorem vocare, eum quæ ad nauem regendã ſpectant, callere, quicunque ad vſurpandum nauis principatum,

A Ἥκιστά γε. Δειλῇ δὲ καὶ ἀνελευθέρῳ φύσει, φιλοσοφίας ἀληθινῆς, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἂν μετείη. Οὔ μοι δοκεῖ. Τί οὖν; ὁ κόσμιος, καὶ μὴ φιλοχρήματος, μηδ᾽ ἀνελεύθερος, μηδ᾽ ἀλαζὼν, μηδὲ δειλὸς, ἔσθ᾽ ὅπῃ ἂν δυσξύμβολος ἢ ἄδικος γένοιτο; Οὐκ ἔστι. Καὶ τοῦτο δὴ, ψυχὴν σκοπῶν φιλόσοφον καὶ μὴ, εὐθὺς νέου ὄντος, ἐπισκέψῃ εἰ ἄρα δικαία τε καὶ ἥμερος, ἢ δυσκοινώνητός τε καὶ ἀγρία. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐ μὴν οὐδὲ τόδε παραλείψεις, ὡς ἐγῷμαι. Τὸ ποῖον; Εὐμαθὴς, ἢ δυσμαθής. ἢ προσδοκᾷς ποτέ τινά τι ἱκανῶς ἂν στέρξαι, ὃ πράττων ἂν, ἀλγῶν τε πράττοι καὶ μόγις σμικρὸν ἀνύτων; Οὐκ ἂν γένοιτο. Τί δ᾽, εἰ μηδὲν ὧν μάθοι σώζειν δύναιτο, λήθης ὢν πλέως, ἆρ᾽ ἂν οἷός τ᾽ εἴη ἐπιστήμης μὴ κενὸς εἶναι; Καὶ B πῶς; Ἀνόνητα δὴ πονῶν, οὐκ (οἴει) ἀναγκασθήσεται τελευτῶν αὐτόν τε μισεῖν καὶ τὴν τοιαύτην πρᾶξιν; Πῶς δ᾽ οὔ; Ἐπιλήσμονα ἄρα ψυχὴν ἐν ταῖς ἱκανῶς φιλοσόφοις μή ποτε κρίνωμεν, ἀλλὰ μνημονικὴν αὐτὴν ζητῶμεν δεῖν εἶναι. Παντάπασι μὲν οὖν. Ἀλλ᾽ οὐ μὴν τό γε τῆς ἀμούσου τε καὶ ἀσχήμονος φύσεως ἄλλοσέ ποι ἂν φῶμεν ἕλκειν ἢ εἰς ἀμετρίαν. Τί μήν; Ἀλήθειαν δὲ ἀμετρίᾳ ἡγῇ ξυγγενῆ εἶναι, ἢ ἐμμετρίᾳ; Ἐμμετρίᾳ. Ἔμμετρον ἄρα καὶ εὔχαριν ζητῶμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις διάνοιαν φύσει, ἣν ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος ἰδέαν ἑκάστου τὸ αὐτοφυὲς εὐάγωγον παρέξει. Πῶς δ᾽ οὔ; Τί οὖν; μή πῃ δοκοῦμέν σοι οὐκ ἀναγκαῖα ἕκαστα διεληλυθέναι, καὶ ἑπόμενα ἀλλήλοις, τῇ μελλούσῃ τοῦ ὄντος ἱκανῶς τε C καὶ τελέως ψυχῇ μεταλήψεσθαι; Ἀναγκαιότατα μὲν οὖν, ἔφη. Ἔστιν οὖν ὅπῃ μέμψῃ τοιοῦτον ἐπιτήδευμα, ὃ μήποτ᾽ ἄν τις οἷός τε γένοιτο ἱκανῶς ἐπιτηδεῦσαι, εἰ μὴ φύσει εἴη μνήμων, εὐμαθὴς, μεγαλοπρεπὴς, εὔχαρις, φίλος τε καὶ ξυγγενὴς ἀληθείας, δικαιοσύνης, ἀνδρείας, σωφροσύνης; Οὐδ᾽ ἂν ὁ Μῶμος (ἔφη) τό γε τοιοῦτον μέμψαιτο. Ἀλλ᾽, ἦν δ᾽ ἐγὼ, τελειωθεῖσι τοῖς τοιούτοις παιδείᾳ τε καὶ ἡλικίᾳ, ἆρα οὐ μόνοις ἂν τὴν πόλιν ἐπιτρέποις; Καὶ ὁ Ἀδείμαντος, Ὦ Σώκρατες, ἔφη, πρὸς μὲν ταῦτά σοι οὐδεὶς ἂν οἷός τ᾽ εἴη ἀντειπεῖν· ἀλλὰ γὰρ τοιόνδε τι πάσχουσιν οἱ ἀκούοντες ἑκάστοτε ἃ νῦν λέγεις· ἡγοῦνται, δι᾽ ἀπειρίαν τοῦ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι, ὑπὸ τοῦ λόγου παρ᾽ ἕκαστον τὸ ἐρώτημα σμι- D κρὸν παραγόμενοι, ἀθροισθέντων τῶν σμικρῶν, ἐπὶ τελευτῆς τῶν λόγων, μέγα τὸ σφάλμα καὶ ἐναντίον τοῖς πρώτοις ἀναφαίνεσθαι· καὶ ὥσπερ ὑπὸ τῶν πεττεύειν δεινῶν, οἱ μὴ, τελευτῶντες ἀποκλείονται, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ,τι φέρωσιν· οὕτω καὶ σφεῖς τελευτῶντες ἀποκλείεσθαι, καὶ οὐκ ἔχειν ὅ,τι λέγωσιν ὑπὸ πεττείας αὖ ταύτης τινὸς ἑτέρας, οὐκ ἐν ψήφοις, ἀλλ᾽ ἐν λόγοις. ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς οὐδέν τι μᾶλλον ταύτῃ ἔχειν. λέγω δ᾽ εἰς τὸ παρὸν ἀποβλέψας. νῦν γὰρ φαίη ἄν τις σοι, λόγῳ μὲν οὐκ ἔχειν καθ᾽ ἕκαστον τὸ ἐρωτώμενον ἐναντιοῦσθαι, ἔργῳ δὲ ὁρᾶν, ὅσοι ἂν ἐπὶ φιλοσοφίαν ὁρμήσαντες, μὴ τοῦ πεπαιδεῦσθαι ἕνεκα ἁψάμενοι, νέοι ὄντες ἀπαλλάττωνται, ἀλλὰ μακρότερον ἐνδιατρίψωσι, τοὺς μὲν πλείστους, καὶ E πάνυ ἀλλοκότους γιγνομένους (ἵνα μὴ παμπονήρους εἴπωμεν) τοὺς δ᾽ ἐπιεικεστάτους δοκοῦντας, ὅμως τοῦτό γε ὑπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος οὗ σὺ ἐπαινεῖς πάσχοντας, ἀχρήστους ταῖς πόλεσι γιγνομένους. Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, Οἴει οὖν (εἶπον) τοὺς ταῦτα λέγοντας ψεύδεσθαι; Οὐκ οἶδα, ἦ δ᾽ ὅς· ἀλλὰ τὸ σοὶ δοκοῦν ἡδέως ἂν ἀκούοιμι. Ἀκούοις ἂν ὅτι ἔμοιγε φαίνονται τἀληθῆ λέγειν. Πῶς οὖν (ἔφη) εὖ ἔχει λέγειν ὅτι οὐ πρότερον κακῶν παύσονται αἱ πόλεις πρὶν ἂν ἐν αὐταῖς οἱ φιλόσοφοι ἄρξωσιν, οὓς ἀχρήστους ὁμολογοῦμεν αὐταῖς εἶναι; Ἐρωτᾷς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἐρώτημα δεόμενον ἀποκρίσεως δι᾽ εἰκόνος λεγομένης. Σὺ δέ γε (ἔφη) οἶμαι, οὐκ εἴωθας δι᾽ εἰκόνων λέγειν. Εἶεν, εἶπον. σκώπτεις ἐμβεβληκώς με εἰς F λόγον οὕτω δυσαπόδεικτον; ἄκουε δ᾽ οὖν τῆς εἰκόνος, ἵν᾽ ἔτι μᾶλλον ἴδῃς ὡς γλίσχρως εἰκάζω. οὕτω γὰρ χαλεπὸν τὸ πάθος τῶν ἐπιεικεστάτων, ὃ πρὸς τὰς πόλεις πεπόνθασιν, ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἔστιν ἓν οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτο πεπονθός· ἀλλὰ δεῖ ἐκ πολλῶν αὐτὸ ξυναγαγεῖν εἰκάζοντα, καὶ ἀπολογούμενον ὑπὲρ αὐτῶν, οἷον οἱ γραφεῖς τραγελάφους καὶ τὰ τοιαῦτα μιγνύντες γράφουσι. νόησον γὰρ τοιουτονὶ γενόμενον εἴτε πολλῶν νεῶν πέρι, εἴτε μιᾶς ναύκληρον, μεγέθει μὲν καὶ ῥώμῃ ὑπὲρ τοὺς ἐν τῇ νηῒ ἅπαντας, ὑπόκωφον δὲ, καὶ ὁρῶντα ὡσαύτως βραχύ τι, καὶ γιγνώσκοντα περὶ ναυτικῶν ἕτερα τοιαῦτα· τοὺς δὲ ναύτας στασιάζοντας πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κυβερνήσεως, ἕκαστον οἰόμενον δεῖν κυβερνᾶν, μήτε μαθόντα G πώποτε τὴν τέχνην, μήτε ἔχοντα ἀποδεῖξαι διδάσκαλον ἑαυτοῦ, μηδὲ χρόνον ἐν ᾧ ἐμάνθανε· πρὸς δὲ τούτοις, φάσκοντας μηδὲ διδακτὸν εἶναι· ἀλλὰ καὶ τὸν λέγοντα ὡς διδακτὸν, ἑτοίμους κατατέμνειν. αὐτοὺς δὲ αὐτῷ ἀεὶ τῷ ναυκλήρῳ περικεχύσθαι, δεομένους, καὶ πάντα ποιοῦντας ὅπως ἂν σφίσι τὸ πηδάλιον ἐπιτρέψοι· ἐνίοτε δ᾽ ἂν μὴ πείθωσιν, ἀλλὰ ἄλλοι μᾶλλον, τοὺς μὲν ἄλλους ἢ ἀποκτιννύντας, ἢ ἐκβάλλοντας ἐκ τῆς νεώς. τὸν δὲ γενναῖον ναύκληρον μανδραγόρᾳ, ἢ μέθῃ, ἤ τινι ἄλλῳ συμποδίσαντας, τῆς νεὼς ἄρχειν, χρωμένους τοῖς ἐνοῦσι· καὶ πίνοντάς τε καὶ εὐωχουμένους πλεῖν ὡς τὸ εἰκὸς τοὺς τοιούτους. πρὸς H δὲ τούτοις, ἐπαινοῦντας, ναυτικὸν μὲν καλοῦντας καὶ κυβερνητικὸν, καὶ ἐπιστάμενον τὰ κατὰ ναῦν, ὃς ἂν ξυλλαμβάνειν δεινὸς ᾖ ὅπως ἄρξωσιν,

ἢ πείθοντες ἢ βιαζόμενοι τὸν ναύκληρον· τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον ψέγοντας, ὡς ἄχρηστον· τοῦ δὲ ἀληθινοῦ κυβερνήτου πέρι μηδ' ἐπαΐοντας ὅτι ἀνάγκη αὐτῷ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι ἐνιαυτοῦ, καὶ ὡρῶν, καὶ οὐρανοῦ, καὶ ἄστρων, καὶ πνευμάτων, καὶ πάντων τῶν τῇ τέχνῃ προσηκόντων, εἰ μέλλει τῷ ὄντι νεὼς ἀρχικὸς ἔσεσθαι· ὅπως δὲ κυβερνήσει, ἐάν τέ τινες βούλωνται, ἐάν τε μή, μήτε τέχνην τούτου μήτε μελέτην οἰόμενοι δυνατὸν εἶναι λαβεῖν ἅμα καὶ τὴν κυβερνητικήν. τοιούτων δὴ περὶ τὰς ναῦς γιγνομένων, τὸν ὡς ἀληθῶς κυβερνητικὸν οὐχ ἡγῇ ἂν τῷ ὄντι μετεωροσκόπον τε καὶ ἀδολέσχην καὶ ἄχρηστόν σφισι καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς οὕτω κατεσκευασμέναις ναυσὶ πλωτήρων; Καὶ μάλα, ἔφη ὁ Ἀδείμαντος. Οὐ δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) οἶμαι δεῖσθαί σε ἐξεταζομένην τὴν εἰκόνα ἰδεῖν, ὅτι ταῖς πόλεσι πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς φιλοσόφους τὴν διάθεσιν ἔοικεν· ἀλλὰ μανθάνειν ὃ λέγω. Καὶ μάλ', ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἐκεῖνον τὸν θαυμάζοντα ὅτι οἱ φιλόσοφοι οὐ τιμῶνται ἐν ταῖς πόλεσι, δίδασκέ τε τὴν εἰκόνα, καὶ πειρῶ πείθειν ὅτι πολὺ ἂν θαυμαστότερον ἦν εἰ ἐτιμῶντο. Ἀλλὰ διδάξω, ἔφη. Καὶ ὅτι τοίνυν τἀληθῆ λέγεις, ὡς ἄχρηστοι τοῖς πολλοῖς οἱ ἐπιεικέστατοι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ· τῆς μέντοι ἀχρηστίας τοὺς μὴ χρωμένους κέλευε αἰτιᾶσθαι, ἀλλὰ μὴ τοὺς ἐπιεικεῖς. οὐ γὰρ ἔχει φύσιν, κυβερνήτην ναυτῶν δεῖσθαι ἄρχεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὐδὲ τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἰέναι· ἀλλ' ὁ τοῦτο κομψευσάμενος ἐψεύσατο. τὸ δὲ ἀληθὲς πέφυκεν, ἐάν τε πλούσιος ἐάν τε πένης κάμνῃ, ἀναγκαῖον εἶναι ἐπὶ ἰατρῶν θύρας ἰέναι· καὶ πάντα τὸν ἄρχεσθαι δεόμενον, ἐπὶ τὰς τοῦ ἄρχειν δυναμένου· οὐ τὸν ἄρχοντα δεῖσθαι τῶν ἀρχομένων ἄρχεσθαι, οὗ ἂν τῇ ἀληθείᾳ τι ὄφελος ᾖ. ἀλλὰ τοὺς νῦν πολιτικοὺς ἄρχοντας ἀπεικάζων οἷς ἄρτι ἐλέγομεν ναύταις, οὐχ ἁμαρτήσῃ, καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων ἀχρήστους λεγομένους καὶ μετεωρολέσχας, τοῖς ὡς ἀληθῶς κυβερνήταις. Ὀρθότατα, ἔφη. Ἔκ τε τοίνυν τούτων καὶ ἐν τούτοις οὐ ῥᾴδιον εὐδοκιμεῖν τὸ βέλτιστον ἐπιτήδευμα ὑπὸ τῶν τἀναντία ἐπιτηδευόντων· πολὺ δὲ μεγίστη καὶ ἰσχυροτάτη διαβολὴ γίγνεται φιλοσοφίας διὰ τοὺς τὰ τοιαῦτα φάσκοντας ἐπιτηδεύειν· οὓς δὴ σὺ φῂς τὸν ἐγκαλοῦντα τῇ φιλοσοφίᾳ λέγειν ὡς παμπόνηροι οἱ πλεῖστοι τῶν ἰόντων ἐπ' αὐτήν, οἱ δὲ ἐπιεικέστατοι, ἄχρηστοι. καὶ ἐγὼ συνεχώρησα ἀληθῆ σε λέγειν. ἢ γάρ; Ναί. Οὐκοῦν τῆς μὲν τῶν ἐπιεικῶν ἀχρηστίας τὴν αἰτίαν διεληλύθαμεν; Καὶ μάλα. Τῆς δὲ τῶν πολλῶν πονηρίας τὴν ἀνάγκην βούλει τὸ μετὰ τοῦτο διέλθωμεν; καὶ ὅτι οὐδὲ τούτου φιλοσοφία αἰτία, ἂν δυνώμεθα, πειραθῶμεν δεῖξαι; Πάνυ μὲν οὖν. Ἀκούωμεν δή, καὶ λέγωμεν, ἐκεῖθεν ἀναμνησθέντες ὅθεν διῄειμεν, τὴν φύσιν οἷον ἀνάγκη φῦναι τὸν καλόν τε κἀγαθὸν ἐσόμενον. ἡγεῖτο δ' αὐτῷ, εἰ νῷ ἔχεις, πρῶτον μὲν ἀλήθεια, ἣν διώκειν αὐτὸν πάντως καὶ πάντῃ ἔδει· ἢ ἀλαζόνι ὄντι μηδαμῇ μετεῖναι φιλοσοφίας ἀληθινῆς. Ἦν γὰρ οὕτω λεγόμενον. Οὐκοῦν ἓν μὲν τοῦτο σφόδρα οὕτω παρὰ δόξαν τοῖς νῦν δοκουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ μάλα, ἔφη. Ἆρ' οὖν δὴ οὐ μετρίως ἀπολογησόμεθα, ὅτι πρὸς τὸ ὂν πεφυκὼς εἴη ἁμιλλᾶσθαι ὅ γε ὄντως φιλομαθής, καὶ οὐκ ἐπιμένοι ἐπὶ τοῖς δοξαζομένοις εἶναι πολλοῖς ἑκάστοις, ἀλλ' ἴοι, καὶ οὐκ ἀμβλύνοιτο, οὐδ' ἀπολήγοι τοῦ ἔρωτος, πρὶν αὐτοῦ ὃ ἔστιν ἑκάστου τῆς φύσεως ἅψασθαι, ᾧ προσήκει ψυχῆς ἐφάπτεσθαι τοῦ τοιούτου. προσήκει δὲ ξυγγενεῖ· ᾧ πλησιάσας, καὶ μιγεὶς τῷ ὄντως ὄντι, γεννήσας νοῦν καὶ ἀλήθειαν, γνοίη τε, καὶ ἀληθῶς ζῴη καὶ τρέφοιτο· καὶ οὕτω λήγοι ὠδῖνος, πρὶν δ' οὔ. Ὡς οἷόν τ', ἔφη, μετριώτατα. Τί οὖν; τούτῳ μετέσται ψεῦδος ἀγαπᾶν, ἢ, πᾶν τοὐναντίον, μισεῖν; Μισεῖν, ἔφη. Ἡγουμένης δὴ ἀληθείας, οὐκ ἄν ποτε, οἶμαι, φαῖμεν αὐτῇ χορὸν κακῶν ἀκολουθῆσαι. Πῶς γάρ; Ἀλλ' ὑγιές τε καὶ μέτριον ἦθος, ᾧ καὶ σωφροσύνην ἕπεσθαι. Ὀρθῶς, ἔφη. Καὶ δὴ τὸν ἄλλον τῆς φιλοσόφου φύσεως χορὸν τί δεῖ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντα τάττειν; μέμνησαι γάρ που ὅτι ξυνέβη προσῆκον τούτοις, ἀνδρία, μεγαλοπρέπεια, εὐμάθεια, μνήμη. καὶ σοῦ ἐπιλαβομένου, ὅτι πᾶς μὲν ἀναγκασθήσεται ὁμολογεῖν οἷς λέγομεν, ἐάσας δὲ τοὺς λόγους, εἰς αὐτοὺς ἀποβλέψας περὶ ὧν ὁ λόγος, φαίη ὁρᾶν αὐτῶν τοὺς μέν, ἀχρήστους, τοὺς δὲ πολλούς, κακοὺς πᾶσαν κακίαν· τῆς ἤδη διαβολῆς τὴν αἰτίαν ἐπισκοποῦντες, ἐπὶ τούτῳ νῦν γεγόναμεν, τί ποθ' οἱ πολλοὶ κακοί· καὶ τούτου δὴ ἕνεκα, πάλιν ἀνειλήφαμεν τὴν τῶν ἀληθῶς φιλοσόφων φύσιν, καὶ ἐξ ἀνάγκης ὡρισάμεθα. Ἔστιν (ἔφη) ταῦτα. Ταύτης δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) τῆς φύσεως δεῖ θεάσασθαι τὰς φθοράς, ὡς διόλλυται ἐν πολλοῖς, σμικρὸν δέ τι ἐκφεύγει· οὓς δὴ καὶ οὐ πονηρούς, ἀχρήστους δὲ καλοῦσι· καὶ μετὰ τοῦτο αὖ τὰς μιμουμένας ταύτην, καὶ εἰς τὸ ἐπιτήδευμα καθισταμένας αὐτῆς· οἷαι οὖσαι φύσεις ψυχῶν εἰς ἀνάξιον καὶ μεῖζον ἑαυτῶν ἀφικνούμεναι ἐπιτήδευμα, πολλαχῇ πλημμελοῦσαι, πανταχῇ καὶ ἐπὶ πάντας δόξαν οἵαν λέγεις φιλοσοφίᾳ προσῆψαν. Τίνας δὲ (ἔφη) τὰς διαφθορὰς λέγεις; Ἐγώ σοι (εἶπον) ἂν οἷός τε γένωμαι πειράσομαι διελθεῖν. τόδε μὲν οὖν, οἶμαι, πᾶς ἡμῖν ὁμολογήσει· τοιαύτην φύσιν,

A vel perſuaſione, vel vi, gubernatore ſubmoto opitulari ipſis poſſit: eum verò qui id nequeat, tanquam inutilem vituperare: veri autem gubernatoris officium ne cogitare quidem: quòd videlicet ad eum ſpectet rationẽ habere anni, & tẽporum cœli, ſyderum, & ventorum, & omnium quæ ad artem illam attinent, ſi gubernator nauis eſt reuera futurus: vt verò gubernet ſeu volentibus quibuſdam, ſiue inuitis, huius ipſius artẽ nullam putãtes accipi poſſe ſimul & gubernatoriam facultatem. Hæc ſi in naui ita habeant, an non verum gubernatorem cenſes ab illis qui talibus vehuntur nauibus, inanem & curioſum rerum ſublimium inſpectorem, & naui ipſi inutilem vocitari? Et maximè quidem, inquit Adimantus. Haudquaquam opus eſſe ar-
B bitror, inquam ego, vt tibi latius explicem, quemadmodum ad propoſitæ comparationis imaginem ita in ciuitatibus affecti ciues ſunt aduerſus veros philoſophos, vt in huiuſmodi nauibus ad verum gubernatorem nautæ: id enim quod dico intelligere te exiſtimo. Summopere. Primum itaque illi qui admiratur philoſophos in ciuitatibus minimè honorari, imaginẽ hanc expone, & perſuadere conare, multo mirabilius fore ſi honorarentur. Faciam equidem. Adiicias & hoc pręterea, vera loqui eos qui dicunt inutiles eſſe vulgo eos, qui philoſophi ſunt optimi. verùm quòd inutiles ſint, non eſſe ipſos in
C cauſa dicito, ſed eos potius qui his philoſophis non vtuntur. Neque enim naturæ conſentaneum eſt, vt gubernator nautas oret, quo eius ſe gubernationi committant, vel ſapientes ad diuitum fores accedant. Sed qui hoc primus iactauit, profectò mentitus eſt. Reuera autem ita natura comparatum eſt, ſiue diues, ſeu pauper ab aduerſa valetudine teneatur, vt neceſſariò fores medicorum petat, & omnes qui ſuperioris gubernatione indigent, domos adeãt hominũ gubernare potẽtiũ, nõ gubernatores, ſi modò alicuius pretij ſint, orẽt, vt ab his gubernẽt inferiores. Quin ſi eos qui his tẽporibus Reſpub.
D adminiſtrant, cum eis comparaueris nautis, quos modò commemorabamus, non aberrabis: ac ſi illos qui ab iis appellantur inutiles & vani, & ſuperſtitioſi reconditarum rerum indagatores, veris gubernatoribus cõparabis, rectè quidem facies. Rectè, inquit, admodum. Ob has igitur cauſas in his quoq; haud facile eſt, vt honeſtum ſtudium ab his probetur, qui contrariis ſunt moribus aſſueti. Maxima verò & vehementiſſima philoſophiæ calumnia oritur, propter eorum mores qui philoſophiæ ſtudia ꝓfitenẽ. ferũt quippe hi q philoſophiã criminãtur, vt ipſe ais, plurimos eorum qui ad philoſophiam ſe conferunt, prauos admodũ eſſe: ſiqui verò eorũ cæteris excellunt,
E eſſe inutiles: atq. ego hæc tibi conceſſi, nónne? Vtique. An non causã expoſuimus, ob quam optimi philoſophi eſſe inutiles videãtur? Certè. Cur aũt & plurimi praui ſint, víſne deinceps aperiamus? quódue philoſophię culpa nulla eſt, pro virib. declaremus? Volo equidẽ. Pergamus ad hæc, repetentes quod ſuprà induximus, qualẽ eſſe natura oporteat eũ qui honeſtus ſit bonúſq; futurus. Dux aũt eius in primis erat, ſi memoriæ tradidiſti, veritas, quã ſeq omnino ac paſſim debet: aut ſi vanus ſit, veræquoq. expers philoſophiæ ſit oportet. Ita prorſus eſt dictũ. Vnũ hoc igitur alienũ eſt omnino ab iis quæ nunc de ipſo exiſtimantur. Alieniſſimum. An non decenter hunc in modum eius
F cauſam defendemus? dicentes hominem ſcientiæ cupidum ita natura inſtitutum eſſe, vt ad id quod verè eſt, ſemper contendat, neque moras trahat in his ſingulis ac plurimis circa quæ verſatur opinio, ſed vltro progrediens non antè fatigetur & expetere deſinat quam propriam cuiuſque naturam ea animi vi attigerit, qua id apprehẽdere cõuenit. Cõuenit autẽ vi quadã cognata. Qua cùm adhęſerit, ſéque ei quod verè eſt, miſcuerit, atque inde reuera intelligentiam veritatemq; genuerit, cognoſcet vtique verũ, veréque viuet atque aletur. Ex hoc denique partu moleſtia eius omnis ceſſabit, prius verò nequaquã. Probè admodum iſta dicuntur. An hic vllo modo amabit men
G dacium? vel omnino potius oderit? Oderit certè. Nempe vbi dux veritas eſt, malorum chorum ſubſequi vt arbitror, non dicemus. Quo enim pacto? Imò verò ſyncerum ſequi iuſtúmque morem. hunc quoque dicemus ſubſequi temperantiam. Scitè. Quinetiam reliquum philoſophicę chorũ quid opus eſt à principio recẽſere? Recordaris enim quòd cum his congruit, vt dicebam*, fortitudo, magnificẽtia, acumen ingenij atq. memoria. Cùm verò tu obiecisses, quod quilibet neceſſariò fateri cogeret quæ dicebamus, verbíſque noſtris omiſſis cõuerſus ad eos de quibus erat ſermo, diceret videre ſe illos partim inutiles, partim omni prauitate corruptos: nunc ſanè nos huius calumniæ cauſam perſcrutari cœpimus, & cur multi eorum mali ſint, atque hac de cauſa rurſus legitimorum philoſophorum naturam repetiuimus, neceſſarióque hanc definiuimus. Eſt ita. Quærendum eſt deinceps qua ratione in multis natura philoſophi deprauatur (paruum autem quiddam nos ſubterfugit.) Nempe & hoc animaduertendum, quos videlicet non malos quidẽ, ſed inutiles vocãt. Deinde etiam qualia hominum ingenia ſint, quæ hanc imitantur naturã, eiúſque opus vſurpãt, & indignũ ſe ſtudium ac ſupra vires aggrediẽtia, delinquunt ſæpe, & opinionem philoſopiæ paſſim, quam narrabas, inducunt. At quas deprauationes dicis? Oſtendam ſi potero. profectò id arbitror nobis quemlibet conceſſurum, ingenium tale quale deſcripſimus

& omnibus hiſce prǽditum, quibus perfectus indiget futurus philoſophus, rarò paucíſque oriri. An non ita exiſtimas? Maximè. Atque horum etiam paucorum vide quàm multi ſint maximíque interitus. Quínam? Nā quod præter cætera auditu mirabile eſt, vnūquodque eorum quæ in philoſophi ingenio nuper probauimus, habentem inquinat animum, & plerunque à philoſophia detorquet: fortitudinem dico, & temperantiam, & cætera quæcunque narrauimus. Abſurdum hoc quidem auditu. Præterea quæcunque bona vulgò dicuntur, deprauant animum atque impediunt, forma, diuitiæ, corporis vires, & genus in ciuitate potēs, & cętera generis eiuſdē. Habes enim quandā eorum quæ dico, formulam. Habeo equidē, ac libēter exactius quę dicis, audirem. Vniuerſum ipſum rectè comprehendito, ac tibi perſpicuum apparebit: neque abſurda tibi quæ de his dicta ſunt, videbuntur. Quomodo iſtud præcipis? Scimus enim omne ſemen & plantarū & animalium, quod non fuerit ea quæ cuique conuenit nutritione potitum, neque tempore, neque loco, quo generoſius ac vehementius, eo pluribus commodis carere. bono nanque malum contrarium magis quàm nō bono. Quidni? Eſt igitur, vt arbitror, conſentaneum naturam optimam, ſi diuerſo alimēto nutriatur, deteriorem euadere quàm ignauam. Eſt vtique. Hac itaque ratione dicimus Adimante, animos præſtantiſſimo ingenio præditos, ſi malè fuerint educati, peſſimos fieri. An putas infanda ſcelera, & extremam nequitiā ex ignauo potius ingenio quàm generoſo educatione corrupto procedere? Imbecillem verò naturam, ingentium vel bonorum, vel malorum quandoque cauſam fore? Non certè. Si ipſa igitur natura philoſophi conuenientem nanciſcitur diſciplinam, neceſſe eſt eam ſemper proficiendo ad omnem peruenire virtutem. Sata autem ſi fuerit, genitáque peruerſè, atque ita nutrita, ad contraria omnia rurſus delabitur, niſi fortè deorum aliquis eam adiuuerit. An tu quoque putas, queādmodum multi, verum eſſe quod dicunt, quoſdam adoleſcentes à ſophiſtis corrumpi, corruptores verò eorum ſophiſtas quoſdam eſſe priuatos, ac non eos potius qui ita loquuntur, maximos eſſe ſophiſtas credamus, qui doceant, taléſque prorſus vnumquenque & ſenum & iuuenum, & virorum & mulierum reddant, quales volunt? Quando id potiſſimum? inquit. Quando, inquam, frequentes multi vel in concionibus, vel iudiciis, vel theatris, vel caſtris, vel alio quodam hominum ingenti cœtu conſidentes, eorum quæ dicta factáve ſunt, alia vituperant, alia laudant, ad vtraque ingenti cum tumultu acrius efferuntur dum explodunt, & applaudunt ſummo quodam ſtrepitu & clamore: vnde parietes quoque & loca in quibus ſunt reſonantia maiorem duplo tumultum edunt quàm qui laudant & vituperant: tunc adoleſcentem illum quo animo (quemadmodum dicitur) hac in turba eſſe cenſes? vel quam priuatam diſciplinam acclamationibus hiſce putas obſiſtere, quo minus ab huiuſmodi vituperationibus laudationibúſque obruta eò protinus feratur, quò fluctus hic deuehit? Vnde eadem quæ & illi, vt honeſta approbabit, eadem quoque reprobabit, vt turpia. Iiſdē præterea quibus illi incumbet ſtudiis, eorúmque euadet perſimilis. Neceſſe id omnino eſt, ô Socrates. Nondum tamen maximam induximus neceſſitatem. Quam? Quam operibus inferunt, non perſuadentes verbis præceptores ſophiſtæque iſti. An non cernis quòd hominem illis non obſequentem infamia notant? iactura pecuniarum, & mortis ſupplicio damnant? Summopere. Quem igitur alium ſophiſtam putas, aut quos alios priuatos ſermones aduerſari iſtis & reſiſtere poſſe? Nullius certè orationem, inquit ille. Nullius ſanè. Quin & his reniti, ſumma ſtultitia eſt. Neque enim fuit vnquam, nec eſt, nec erit mos alius, humanus ſcilicet, ad virtutem inſtitutus, præter iſtorum diſciplinam, ô amice. Nam diuinum quidem, iuxta prouerbium, excipiamus. Certò enim id ſcito, quiſquis immaculatus & integer ex hac conſtitutione rerum publicarum euaſerit, talem diuino auxilio euaſiſſe. Haud aliter mihi videtur. Illud præterea tibi videri debet. Quidnam? Quiſque eorum qui priuatim accepta mercede homines erudiunt, quos quidem ſophiſtas, & æmulos artium appellant, nihil aliud docendum putat, quàm multorum ſententias in quibus conſentiunt, quoties cōgregantur, atque hanc ſapientiam vocat: veluti ſiquis vaſti cuiuſdam animalis bruti, robuſti admodum, & (ab homine) enutriti, iras & cupiditates ſingulas obſeruauerit, quáue ratione adire hoc deceat, qua attrectare: item quando vel ferocius eſt, vel mitius, & ex quibus cauſis tale fiat. Voces itē quas in ſingulis quiſque ſolet exprimere. Quibus pręterea vocibus aliorū efferatur id animal vel placatur. Poſtquā verò ob diuturnā cōſuetudinē percepit, ſingula peritiā huiuſmodi, ſapientiam vocet, & tanquā arte quadā collecta ad docendū ſe conferat, reuera ignorans quæ potiſſimū harum opinionū cupiditatúmq; honeſta vel turpis, bona vel mala, iuſta ſit vel iniuſta. Nominet verò ſingula ad ingentis beſtiæ illius opinionem, bona videlicet quibus delectatur ipſa, mala quibus offenditur: nec aliam prorſus vllam de his afferat rationem, ſed quę neceſſaria ſunt iuſta nuncupet & honeſta: quo verò boni ipſius neceſſariiv e natura differat, neq; ipſe perſpexerit vnquam,

A καὶ πάντα ἔχουσαν ὅσα προσετάξαμεν νῦν δή, εἰ τελέως μέλλοι φιλόσοφος γενέσθαι, ὀλιγάκις ἐν ἀνθρώποις φύεσθαι καὶ ὀλίγας. ἢ οὐκ οἴει; Σφόδρα γε. Τούτων δὴ τῶν ὀλίγων σκόπει ὡς πολλοὶ ὄλεθροι καὶ μεγάλοι. Τίνες δή; Ὃ μὲν πάντων θαυμαστότατον ἀκοῦσαι, ὅτι ἓν ἕκαστον ὧν ἐπῃνέσαμεν τῆς φύσεως ἀπόλλυσι τὴν ἔχουσαν ψυχήν, καὶ ἀποσπᾷ φιλοσοφίας. λέγω δὲ ἀνδρίαν, σωφροσύνην, καὶ πάντα ἃ διήλθομεν. Ἄτοπον (ἔφη) ἀκοῦσαι. Ἔτι τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) πρὸς τούτοις τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ πάντα φθείρει καὶ ἀποσπᾷ, κάλλος, καὶ πλοῦτος, καὶ ἰσχὺς σώματος, καὶ ξυγγένεια ἐρρωμένη ἐν πόλει, καὶ πάντα τὰ τούτων οἰκεῖα. ἔχεις γὰρ τὸν τύπον ὧν λέγω. Ἔχω, ἔφη· καὶ ἡδέως γ' ἂν ἀκριβέστερον ἃ B λέγεις πυθοίμην. Λαβοῦ τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅλου αὐτοῦ ὀρθῶς· καί σοι εὔδηλόν τε φανεῖται, καὶ οὐκ ἄτοπα δόξει τὰ προειρημένα περὶ αὐτῶν. Πῶς οὖν, ἔφη, κελεύεις; Παντὸς (ἦν δ' ἐγὼ) σπέρματος πέρι, ἢ φυτοῦ, εἴτε ἐγγείων, εἴτε τῶν ζώων, ἴσμεν ὅτι τὸ μὴ τυχὸν τροφῆς ἧς προσήκει ἑκάστῳ, μηδ' ὥρας, μηδὲ τόπου, ὅσῳ ἂν ἐρρωμενέστερον ᾖ, τοσούτῳ πλειόνων ἐνδεῖ τῶν πρεπόντων. ἀγαθῷ γάρ που κακὸν ἐναντιώτερον ἢ τῷ μὴ ἀγαθῷ. Πῶς δ' οὔ; Ἔχει δή (οἶμαι) λόγον, τὴν ἀρίστην φύσιν ἐν ἀλλοτριωτέρᾳ οὖσαν τροφῇ, κάκιον ἀπαλλάττειν τῆς φαύλης. Ἔχει. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Ἀδείμαντε, καὶ τὰς ψυχὰς οὕτω φῶμεν τὰς εὐφυεστάτας, κακῆς παιδαγωγίας τυχούσας, διαφερόντως κακὰς γίγνεσθαι. ἢ C οἴει τὰ μεγάλα ἀδικήματα, καὶ τὴν ἄκρατον πονηρίαν, ἐκ φαύλης ἀλλ' οὐκ ἐκ νεανικῆς φύσεως τροφῇ διολλυμένης γίγνεσθαι, ἀσθενῆ δὲ φύσιν, μεγάλων οὔτε ἀγαθῶν οὔτε κακῶν αἰτίαν ποτὲ ἔσεσθαι; Οὔκ· ἀλλὰ (ἦ δ' ὅς) οὕτως. Ἣν τοίνυν ἔθεμεν τοῦ φιλοσόφου φύσιν, ἂν μέν, οἶμαι, μαθήσεως προσηκούσης τύχῃ, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν μὲν ἀνάγκη αὐξομένην ἀφικνεῖσθαι· ἐὰν δὲ ἐν μὴ προσηκούσῃ σπαρεῖσά τε καὶ φυτευθεῖσα τρέφηται, εἰς πάντα τἀναντία αὖ, ἐὰν μή τις αὐτῇ βοηθήσας θεῶν τύχῃ. ἢ καὶ σὺ ἡγῇ, ὥσπερ οἱ πολλοί, διαφθειρομένους τινὰς εἶναι ὑπὸ σοφιστῶν νέους· διαφθείροντας δέ, τινὰς σοφιστὰς ἰδιωτικούς, ὅ,τι καὶ ἄξιον λόγου· ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς τοὺς ταῦτα λέγοντας, μεγίστους μὲν εἶναι σοφιστάς, παιδεύειν δὲ τε- D λεώτατα, καὶ ἀπεργάζεσθαι οἵους βούλονται εἶναι, καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας; Πότε δή; ἦ δ' ὅς. Ὅταν (εἶπον) ξυγκαθεζόμενοι ἀθρόοι πολλοὶ εἰς ἐκκλησίας, ἢ εἰς δικαστήρια, ἢ θέατρα, ἢ στρατόπεδα, ἤ τινα ἄλλον κοινὸν πλήθους ξύλλογον, ξὺν πολλῷ θορύβῳ τὰ μὲν ψέγωσι τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων, τὰ δὲ ἐπαινῶσιν, ὑπερβαλλόντως ἑκάτερα καὶ ἐκβοῶντες καὶ κροτοῦντες· πρὸς δ' αὐτοῖς αἵ τε πέτραι καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἂν ὦσιν ἐπηχοῦντες, διπλάσιον θόρυβον παρέχωσι τοῦ ψόγου τε καὶ ἐπαίνου. ἐν δὴ τῷ τοιούτῳ τὸν νέον, τὸ λεγόμενον τίνα οἴει καρδίαν ἴσχειν; ἢ ποίαν ἂν αὐτῷ παιδείαν ἰδιωτικὴν ἀνθέξειν, ἣν οὐ κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τοιούτου ψόγου ἢ ἐπαίνου, οἰχήσεσθαι φε- E ρομένην κατὰ ῥοῦν ᾗ ἂν οὗτος φέρῃ; καὶ φήσειν τε τὰ αὐτὰ τούτοις καλὰ καὶ αἰσχρὰ εἶναι, καὶ ἐπιτηδεύσειν ἅπερ ἂν οὗτοι, καὶ ἔσεσθαι τοιοῦτον; Πολλή (ἦ δ' ὅς) ὦ Σώκρατες, ἀνάγκη. Καὶ μήν (ἦν δ' ἐγὼ) οὔπω τὴν μεγίστην ἀνάγκην εἰρήκαμεν. Ποίαν; ἔφη. Ἣν ἔργῳ προστιθέασι, λόγῳ μὴ πείθοντες οὗτοι οἱ παιδευταί τε καὶ σοφισταί. ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμίαις τε καὶ χρήμασι καὶ θανάτοις κολάζουσι; Καὶ μάλα (ἔφη) σφόδρα. Τίνα οὖν ἄλλον σοφιστὴν οἴει, ἢ ποίους ἰδιωτικοὺς λόγους ἐναντία τούτοις τείνοντας κρατήσειν; Οἶμαι μὲν οὐδένα, ἦ δ' ὅς. Οὐ γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιχειρεῖν πολλὴ ἄνοια. οὔτε γὰρ γίγνεται, οὔτε γέγονεν, οὐδὲ οὖν μὴ γένηται ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετήν, παρὰ F τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον. ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε· θεῖον μέντοι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐξαίρω λόγου. εὖ γὰρ χρὴ εἰδέναι, ὅ,τι περ ἂν σωθῇ τε καὶ γένηται οἷον δεῖ, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πολιτειῶν, θεοῦ μοῖραν αὐτὸ σῶσαι λέγων, οὐ κακῶς ἐρεῖς. Οὐδ' ἐμοὶ ἄλλως (ἔφη) δοκεῖ. Ἔτι τοίνυν σοι (ἦν δ' ἐγὼ) πρὸς τούτοις καὶ τόδε δοξάτω. Τὸ ποῖον; Ἕκαστον τῶν μισθαρνούντων ἰδιωτῶν, οὓς δὴ οὗτοι σοφιστὰς καλοῦσι, καὶ ἀντιτέχνους ἡγοῦνται, μὴ ἄλλα παιδεύειν, ἢ ταῦτα τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, ἃ δοξάζουσιν ὅταν ἀθροισθῶσι, καὶ σοφίαν ταύτην καλεῖν. οἷόνπερ ἂν εἰ θρέμματος μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ τρεφομένου τὰς ὀργὰς τις καὶ G ἐπιθυμίας κατεμάνθανεν, ὅπῃ τε προσελθεῖν χρή, καὶ ὅπῃ ἅψασθαι αὐτοῦ, καὶ ὁπότε χαλεπώτατον ἢ πρᾳότατον καὶ ἐκ τίνων γίγνεται· καὶ φωνὰς δὴ ἐφ' οἷς ἕκαστος εἴωθε φθέγγεσθαι, καὶ οἵας αὖ ἄλλου φθεγγομένου ἡμεροῦταί τε καὶ ἀγριαίνει. καταμαθὼν δὲ ταῦτα πάντα, ξυνουσίᾳ τε καὶ χρόνου τριβῇ, σοφίαν τε καλέσειε, καὶ, ὡς τέχνην συστησάμενος, ἐπὶ διδασκαλίαν τρέποιτο· μηδὲν εἰδὼς τῇ ἀληθείᾳ τούτων τῶν δογμάτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν, ὅ,τι καλόν, ἢ αἰσχρόν· ἢ ἀγαθόν, ἢ κακόν· ἢ δίκαιον, ἢ ἄδικον· ὀνομάζοι δὲ πάντα ταῦτα ἐπὶ ταῖς τοῦ μεγάλου ζώου δόξαις· οἷς H μὲν χαίροι ἐκεῖνο, ἀγαθὰ καλῶν· οἷς δὲ ἄχθοιτο, κακά. ἄλλον δὲ μηδένα ἔχοι λόγον περὶ αὐτῶν· ἀλλὰ τἀναγκαῖα, δίκαια καλοῖ καὶ καλά· τὴν δὲ τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἀγαθοῦ φύσιν ὅσον διαφέρει τῷ ὄντι, μήτε ἑωρακὼς εἴη,

μήτε ἄλλῳ δυνατὸς δεῖξαι. τοιοῦτος δὴ ὤν, πρὸς Διός, οὐκ ἄτοπος ἄν σοι δοκεῖ εἶναι παιδευτής; Ἔμοιγ', ἔφη. Ἦ οὖν τι τούτου δοκεῖ διαφέρειν ὁ τὴν τῶν πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ξυνιόντων ὀργὴν καὶ ἡδονὰς κατανενοηκέναι σοφίαν ἡγούμενος, εἴτ' ἐν γραφικῇ, εἴτ' ἐν μουσικῇ, εἴτε δὴ ἐν πολιτικῇ; ὅτι μὲν γὰρ ἐάν τις τούτοις ὁμιλῇ, ἐπιδεικνύμενος ἢ ποίησιν, ἤ τινα ἄλλην δημιουργίαν, ἢ πόλει διακονίαν, κυρίους αὑτοῦ ποιῶν τοὺς πολλούς, πέρα τῶν ἀναγκαίων, ἡ Διομήδεια λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ ταῦτα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσιν· ὡς δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ, ἤδη πώποτέ του ἤκουσας αὐτῶν λόγον διδόντος οὐ καταγέλαστον; Οἶμαι δέ γ', ἦ δ' ὅς, οὐδ' ἀκούσομαι. Ταῦτα τοίνυν πάντα ἐννοήσας, ἐκεῖνο ἀναμιμνήσθητι, αὐτὸ τὸ καλόν, ἀλλὰ μὴ τὰ πολλὰ καλά, ἢ αὐτό τι ἕκαστον, καὶ μὴ τὰ πολλὰ ἕκαστα, ἔσθ' ὅπως πλῆθος ἀνέξεται, ἢ ἡγήσεται εἶναι; Ἥκιστά γ', ἔφη. Φιλόσοφον μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) πλῆθος ἀδύνατον εἶναι. Ἀδύνατον. Καὶ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἄρα ἀνάγκη ψέγεσθαι ὑπ' αὐτῶν. Ἀνάγκη. Καὶ ὑπὸ τούτων δὴ τῶν ἰδιωτῶν, ὅσοι προσομιλοῦντες ὄχλῳ ἀρέσκειν αὐτῷ ἐπιθυμοῦσι. Δῆλον. Ἐκ δὴ τούτων, τίνα ὁρᾷς σωτηρίαν φιλοσόφῳ φύσει, ὥστ' ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι μείνασαν πρὸς τέλος ἐλθεῖν; ἐννόει δ' ἐκ τῶν ἔμπροσθεν. ὡμολόγηται γὰρ δὴ ἡμῖν εὐμάθεια, καὶ μνήμη, καὶ ἀνδρία, καὶ μεγαλοπρέπεια ταύτης εἶναι τῆς φύσεως. Ναί. Οὐκοῦν εὐθὺς ἐν πᾶσιν ὁ τοιοῦτος, πρῶτος ἔσται ἐν ἅπασιν, ἄλλως τε καὶ ἐὰν τὸ σῶμα φυῇ προσφερὴς τῇ ψυχῇ; Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφη. Βουλήσονται δὴ (οἶμαι) αὐτῷ χρῆσθαι, ἐπειδὰν πρεσβύτερος γίγνηται, ἐπὶ τὰ αὑτῶν πράγματα οἵ τε οἰκεῖοι καὶ οἱ πολῖται. Πῶς δ' οὔ; Ὑποκείσονται ἄρα δεόμενοι καὶ τιμῶντες, προκαταλαμβάνοντες καὶ προκολακεύοντες τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ δύναμιν. Φιλεῖ γοῦν (ἔφη) οὕτω γίγνεσθαι. Τί οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οἴει τὸν τοιοῦτον ἐν τοῖς τοιούτοις ποιήσειν; ἄλλως τε καὶ ἐὰν τύχῃ μεγάλης πόλεως ὤν, καὶ ἐν ταύτῃ πλούσιός τε καὶ γενναῖος, καὶ ἔτι εὐειδὴς καὶ μέγας; ἆρ' οὐ πληρωθήσεσθαι ἀμηχάνου ἐλπίδος, ἡγούμενον καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τῶν βαρβάρων ἱκανὸν ἔσεσθαι πράττειν; καὶ ἐπὶ τούτοις ὑψηλὸν ἐξαίρειν αὐτόν, σχηματισμοῦ καὶ φρονήματος κενοῦ, ἄνευ νοῦ, ἐμπιπλάμενον; Καὶ μάλ', ἔφη. Τῷ δὴ οὕτω διατιθεμένῳ ἐάν τις ἠρέμα προσελθὼν τἀληθῆ λέγῃ, ὅτι νοῦς οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, δεῖται δέ· τὸ δὲ οὐ κτητὸν μὴ δουλεύσαντι τῇ κτήσει αὐτοῦ· ἆρ' εὐπετὲς οἴει εἶναι εἰσακοῦσαι διὰ τοσούτων κακῶν; Πολλοῦ γε δεῖ, ἦ δ' ὅς. Ἐὰν δ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) διὰ τὸ εὖ πεφυκέναι, καὶ τὸ συγγενὲς τῶν λόγων, εἰσαισθάνηταί πῃ, καὶ κάμπτηται, καὶ ἕλκηται πρὸς φιλοσοφίαν, τί οἰόμεθα δράσειν ἐκείνους τοὺς ἡγουμένους ἀπολλύναι αὐτοῦ τὴν χρείαν τε καὶ ἑταιρείαν; οὐ πᾶν μὲν ἔργον, πᾶν δ' ἔπος λέγοντάς τε καὶ πράττοντας, καὶ περὶ αὐτόν, ὅπως ἂν μὴ πεισθῇ, καὶ περὶ τὸν πείθοντα, ὅπως ἂν μὴ οἷός τ' ᾖ, καὶ ἰδίᾳ ἐπιβουλεύοντας, καὶ δημοσίᾳ εἰς ἀγῶνα καθιστάντας; Πολλή (ἦ δ' ὅς) ἀνάγκη. Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος φιλοσοφήσει; Οὐ πάνυ. Ὁρᾷς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι οὐ κακῶς ἐλέγομεν ὡς ἄρα καὶ αὐτὰ τὰ τῆς φιλοσόφου φύσεως μέρη, ὅταν ἐν κακῇ τροφῇ γίγνηται, αἴτια τρόπον τινὰ τοῦ ἐκπεσεῖν ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος· καὶ τὰ λεγόμενα ἀγαθά, πλοῦτοί τε καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη παρασκευή; Οὐ γάρ· ἀλλ' ὀρθῶς (ἔφη) ἐλέχθη. Οὗτος δή (εἶπον) ὦ θαυμάσιε, ὄλεθρός τε καὶ διαφθορὰ τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη τῆς βελτίστης φύσεως εἰς τὸ ἄριστον ἐπιτήδευμα, ὀλίγης καὶ ἄλλως γιγνομένης, ὡς ἡμεῖς φαμέν. καὶ ἐκ τούτων δὴ τῶν ἀνδρῶν καὶ οἱ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργαζόμενοι τὰς πόλεις γίγνονται καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ οἱ τἀγαθά, οἳ ἂν ταύτῃ τύχωσι ῥυέντες· σμικρὰ δὲ φύσις οὐδὲν μέγα οὐδέποτε οὐδένα οὔτε ἰδιώτην οὔτε πόλιν δρᾷ. Ἀληθέστατα, ἦ δ' ὅς. Οὗτοι μὲν δὴ οὕτως ἐκπίπτοντες, οἷς μάλιστα προσήκει, ἔρημον καὶ ἀτελῆ φιλοσοφίαν λιπόντες, αὐτοί τε βίον οὐ προσήκοντα οὐδ' ἀληθῆ ζῶσι· τὴν δέ, ὥσπερ ὀρφανὴν ξυγγενῶν, ἄλλοι ἐπεισελθόντες ἀνάξιοι ᾔσχυνάν τε, καὶ ὀνείδη περιῆψαν, οἷα καὶ σὺ φῂς ὀνειδίζειν τοὺς ὀνειδίζοντας, ὡς οἱ ξυνόντες αὐτῇ, οἱ μὲν, οὐδενός, οἱ δὲ πολλοὶ πολλῶν κακῶν ἄξιοί εἰσι. Καὶ γὰρ οὖν (ἔφη) τά γε λεγόμενα, ταῦτα. Εἰκότως γ', ἦν δ' ἐγώ, λεγόμενα. καθορῶντες γὰρ ἄλλοι ἀνθρωπίσκοι κενὴν τὴν χώραν ταύτην γιγνομένην, καλῶν δὲ ὀνομάτων καὶ προσχημάτων μεστήν, ὥσπερ οἱ ἐκ τῶν εἱργμῶν εἰς τὰ ἱερὰ ἀποδιδράσκοντες, ἄσμενοι καὶ οὗτοι ἐκ τῶν τεχνῶν ἐκπηδῶσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, οἳ ἂν κομψότατοι ὄντες τυγχάνωσι περὶ τὸ αὑτῶν τεχνίον. ὅμως γὰρ δὴ πρός γε τὰς ἄλλας τέχνας καίπερ οὕτω πραττούσης φιλοσοφίας τὸ ἀξίωμα μεγαλοπρεπέστερον λείπεται· οὗ δὴ ἐφιέμενοι πολλοί, ἀτελεῖς μὲν τὰς φύσεις, ὑπὸ δὲ τῶν τεχνῶν τε καὶ δημιουργιῶν ὥσπερ τὰ σώματα λελώβηνται, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς συγκεκλασμένοι τε καὶ ἀποτεθρυμμένοι διὰ τὰς βαναυσίας τυγχάνουσιν. ἢ οὐκ ἀνάγκη; Καὶ μάλα, ἔφη. Δοκεῖς οὖν τι (ἦν δ' ἐγὼ) διαφέρειν αὐτοὺς ἰδεῖν ἀργύριον κτησαμένου χαλκέως, φαλακροῦ καὶ σμικροῦ, νεωστὶ μὲν ἐκ δεσμῶν λελυμένου, ἐν βαλανείῳ δὲ λελουμένου, νεουργὸν ἱμάτιον ἔχοντος, ὡς νυμφίου παρεσκευασμένου, διὰ πενίαν καὶ ἐρημίαν τοῦ δεσπότου τὴν θυγατέρα μέλλοντος γαμεῖν; Οὐ πάνυ (ἔφη) διαφέρει. Ποῖ' ἄττα οὖν εἰκὸς γεννᾶν τοὺς τοιούτους;

A neque aliis oſtendere poſſit. Siquis inquam, ita affectus ſit, nónne per Iouem abſurdus præceptor eſſe tibi videbitur. Mihi verò. An differre tibi ab hoc ille videtur, qui multorũ variorúmque hominum in vnum conuenientium iram & voluptates callere, ſapientiam eſſe ducit, ſiue in pictura ſiue in muſica, ſiue in adminiſtrandæ reipublicæ diſciplina? Patet enim quòd ſi quis cum his verſetur, eíſque oſtendat, vel poëſis, vel alterius artis opus, vel ad rempublicam attinens miniſterium, exhibeátque vulgo iudicãdi operis autoritatẽ, vltra neceſſaria, Diomedea, vt aiunt, neceſſitate cogetur ea facere quæ probauerint. quòd verò bona hæc reuera atque honeſta ſint, an audiſti quandoq; B ipſorum aliquem rationẽ non ridiculã aſſignantem? Nec audiui quidẽ vnquam, nec, vt arbitror, audiã. Hæc igitur animo fingens omnia, recordare & illud: Num poteſt vulgus, vel alio dicente admittere, vel ex ſe attingere ipſum per ſe pulchrum, nõ autẽ multa hęc pulchra, & de cæteris eodẽ modo, non quidem eſſe ſingula hæc quæ patent multa, ſed ipſam vnam cuiuſq; naturam? Minimè. Philoſophus ergo vulgus eſſe nonpoteſt. Non. Quinetiam neceſſe eſt ab eo philoſophantes vituperari. Neceſſe. Et à quibuſque populo placere volentibus. Patet. Ex his ergo quam rationẽ ſeruandi ingenij philoſophici vides, vt ſuo C in ſtudio perſeuerans, ad finẽ philoſophandi deueniat? Sic autem ex his quæ dicta ſunt, cogita. Conceſſum eſt, diſcendi acumen, memoriam, fortitudinem, magnificentiam ad hoc ingenium pertinere. Planè. Nónne ſtatim apud omnes talis in cunctis primus erit, præſertim ſi corpus natura nactus ſit animo conforme? Nihil certè prohibet. Volent igitur & domeſtici omnes, & ciues ad ſua negotia peragenda hoc vti, cùm adoleuerit. Sic certè. Quare precibus, ſupplicationibus, honoribus, blandimentis præoccupabunt futuram ipſius virtutem atque potentiam. Ita fieri ſolet. Quid hominem talẽ arbitraris tunc effecturum? præſertim ſi ampla in ciuitate natus ſit, & in ea diuitiis inſignis ac genere, honeſta præterea forma ſit atque procerus. nónne immenſa ſpe elatum iri hunc cenſes? putan- D tem ſe ad res tam Græcorum quàm Barbarorum gerendas ſufficere. Vnde & ſeipſum extollere, faſtidioſo habitu laſciuientẽ, inaníque faſtu, & inſana inflatum ſuperbia. Vehementer. Si quis hominẽ ſic affectũ amicè moneat dicẽs, mentẽ ipſum nequaquam habere, egere tamen: ſed eam à nullo comparari poſſe niſi ſe eius adeptioni ſubiiciat, an facilè illum tantis occupatũ malis, præſtare monẽti aures putas? Lõgè abeſt. Sin autẽ bonitate naturæ, & innato quodam erga rationem affectu inductus aliquis auſcultet flectatúrque, & ad philoſophiã trahatur, quid E eos facturos exiſtimamus, qui putant monitoris illius vſu & cõſuetudine adoleſcentẽ corrumpi? Nónne & loquendo, & agendo omni ſtudio certaturos, vt nec adoleſcens monitis pareat, nec exhortator ille aliquid perſuadeat, eum tam priuatis inſidiis, quàm publicis accuſationibus inſequentes? Valde neceſſarium eſt. Reſtabit ergo huic vlla ad philoſophandũ facultas? Exigua planè. Vidéſne haud ab re nos ſuprà dixiſſe, philoſophicæ naturæ partes, ſi peruerſa adhibita ſit educatio, cauſas eſſe quodammodo, vt quis ab eo ſtudio auertatur? quinetiã impedimento eſſe ea quæ vulgo bona putantur, diuitias ſcilicet, & omnem huiuſmodi ſupellectilẽ? Rectè nimirum eſt dictum. Hic eſt, ô mirifice vir, interitus & corruptio talis ac tanta naturæ ipſius ad excellens officium optimæ, quæ quidem rara ad- F modum, vt diximus, reperitur: atque huius ingenij ſunt hi viri qui nefaria ſcelera patrant, & priuatim, & publicè: atque item qui ſunt & priuatis & ciuitatibus bonorũ ingẽtiũ autores. Exile verò ingenium nihil vnquam vel priuatim, vel publicè magnum efficit. Vera nimirum loqueris. Cũ plerique ad philoſophandum natura idonei ab hoc ſtudio detorquentur, philoſophiámque imperfectam & deſolatam deſtituunt, vitam neque decentẽ, neque veram ducunt: philoſophiam verò tãquam cognatis orbatam, alij quidem ea certè indigni aggredientes, dedecorant ipſam nimium, eáque afficiunt infamia, qua notari ipſam à detractoribus illis commemorabas, obiicientibus, quòd G eorum qui philoſophiæ dant operam quidam nullo, multi verò multis malis digni ſunt. Dicta certè hæc ſunt. Ac meritò dicta. Conſpicientes profectò alij plerique homunculi ſedẽ hanc vacuam quidem, præclaris tamen cognomentis dignitatéque illuſtrem, inſtar eorum qui ex carcere ad templa confugiunt, libenter ex artibus ad philoſophiam proſiliunt, quicũque præſertim in artiuncula ſua excellunt. nempe philoſophia quanquam ita ſe habet, artibus tamen cæteris dignitate & magnificentia præſtat. Quam affectant plerique, natura quidem im- H perfecti, & artibus opificiiſque ſicuti corpora læſi, ſic & animos mechanicis miniſteriis depreſſi atque confracti. nónne neceſſarium eſt? Maximè. An cenſes eos aſpectu quicquam differre à fabro ærario, diuite, paruo caluóq;, qui è vinculis exiit, balneiſq; ſe lauit, & noua ſe veſte tanquã ſponsũ ornauit, & filiã domini ſui inopia preſſi, nec aliũ cui daret habẽtis ducturo. Haud lõgè differre exiſtimo. Qualẽ ex his prolẽ naſci putãdum eſt?

nõnne notham ſcilicet & abiectam? Neceſſe eſt omnino. Homines aũt diſciplina indignos, quoties ipſi prҫter dignitatem adhærent, quales cogitationes opinionéſque producere dicimus? nónne, vt nominare decet, ſophiſmata? nihilque legitimũ, nihil dignum, nihil prudentiæ veræ conueniens? Sic omnino dicendum. Itaq. pauci admodum reſtant homines, Adimante, qui dignè in philoſophia verſentur: hique ſunt qui bona indole nati ac bene enutriti, vel exilio deprehenſi otium ad philoſophiã nanciſcuntur, vnde philoſophiæ aduerſis occupationibus liberi, natura duce ſuis in ſtudiis perſeuerant: vel quũ magnificus quidam animus anguſta in vrbe natus, ſpretis reipub. ipſius muneribus, ac multo magis contemptis, reliquarum artium opificiis, pro naturæ dotibus, ad philoſophandum ſe confert. Foret autem & Theagis familiaris noſtri frenum ad cohibendum ſatis validum. Theages enim noſter ita eſt comparatus, vt à philoſophando excludatur. Corporis verò debilitas ipſum à rebus ciuilibus prohibet. Dæmonis aũt noſtri ſignum referre nunc non decet. Vel enim cuidam alteri duntaxat, vel nulli ſuperiorum contigit. Horum verò paucorum quicunque guſtant & guſtauerunt quàm dulcis hæc ſit ac beata poſſeſſio, & inſaniam plurimorum perſpiciunt: quia videlicet nullus, vt breuiter ita ſimplicitérque dicã, rectè quicquã in rebuſpublicis agat, neque ſocius aliquis, & adiutor reperiatur, qui cum defendendę iuſtitiæ curam ſuſcipiens aliquis ſoſpes euadat: ſed tanquã homo in beſtias incidẽs, cùm nec vnà iniuſtè agere velit, nec ſolus ipſe omnibus feris poſſit reſiſtere, antè pereat, q̃ quicquam vel ciuitatem, vel amicos iuuet: atque ita & ſibi & aliis ſit inutilis: Hæc, inquam, omnia quicunque diligenter animaduertunt, quietem agunt, & ſua duntaxat curant: ac velut in procella, dum & turba agitatur, & venti perflant, & offunditur puluere cœlum, intra parietes tuti permanent: alióſque intuiti nequitia inuolutos, ſatis habituros ſe putant, ſi puri ipſi ab iniuſtitia & iniquis facinoribus vixerint, & exactis vitę curriculis bona cum ſpe hilares piique deceſſerint. Haud parua certè his egerit, qui ita vitam tranſiget. Neque maxima tamen ſi nactus non fuerit conuenientem ſibi rempublicam. Nempe in ea & ipſe proficiet, augeſcétque magis, & priuata ſimul publicáque ſeruabit. Hactenus quam ob cauſam philoſophia calumniam ſubiit, quódve iniuſta ea calumnia ſit, ſatis dictum arbitror, niſi aliud ipſe forſan adieceris. Nihil ad hæc ego præterea dicerem. Sed earum quæ nunc extant rerumpublicarum quam potiſſimum philoſophis cõuenire putas? Nullam prorſus, atq. idcirco conqueror, quia nullam video ex his quæ nunc extant rerumpublicarũ inſtitutionem ingenio philoſophi dignã. Quamobrẽ mutari hãc naturã ac verti neceſſe eſt. Vtque peregrinũ ſemen in alienũ ſolũ iactum debilitatur, ac degenerans ad indigenam vertitur loci ſeminiſq. naturam, ita & hoc genus propria nunc amiſſa virtute, in alienam ſpeciem permutatur. Sin autem optimã rempublicã nanciſcatur, ſicut & ipſum eſt optimũ, tunc demũ diuinũ quiddã id eſſe, reliqua verò humana omnia, tam ingenia, quàm ſtudia, declarabit. Videris autem mihi ſtatim quænam iſta reſpublica ſit, quæſiturus. Haud rectè præſagiſti. Nõ enim hoc abs te deſiderabã, ſed nunquid hæc ipſa ſit quam in cõdenda ciuitate induximus, an alia? Quo ad alia quidem, hęc ipſa. hoc autem tunc etiam dictũ eſt, oportere aliquid ineſſe ſemper in ciuitate, quod rationẽ reipublicæ eandẽ habeat, quam & tu legiſlator habebas, dum leges conderes. Dictum planè. Non ſatis tamẽ explicatũ. Quippe nos oratio veſtra deterruit, obiiciens prolixam hanc & arduam demonſtrationẽ fore. Nam quod ſequitur, haud dictu facile eſt omnino. Quid iſtud? Qua potiſſimum ratione ciuitas philoſophiam ſuſcipere debeat, adeò vt non perdatur. Nam magna quælibet fallacia eſſe ſolent, &, vt verè prouerbio fertur, præclara difficilia ſunt. Veruntamen quum iſtud inter nos conſtet, finem iam accipiat demonſtratio. Facultas fortè deerit mihi, voluntas certè nunquam. Tu verò præſens ſtudium meum intelliges. Aduerte etiam nunc quàm promptè & intrepidè ſim dicturus, quod contrà ac nunc fit, ciuitatem oporteat ſtudium hoc attingere. Quónam pacto? Equidem hoc tempore, adoleſcentuli quum ſtatim à teneris annis inter rei familiaris quæſtuariæque negotia difficillimã huius ſtudij partem aggrediantur, paulo pòſt diſcedũt, etiam qui ſapientiæ apprime ſtudioſi fore exiſtimantur. Difficillimã verò partem inquam peritiam diſſerendi. Deinde verò ſi ab aliis id agentibus acciti, auditores fieri patiantur, magnum quid cogitant, exequendúmque obiter putant. In ſenectute verò, exceptis paucis, multo magis quàm ſol Heraclitius extinguitur, quũ nunquã iterum accendantur. Quid ergo agendum? Contrà omnino. Nam iuuenes ac pueros puerilem diſciplinam philoſophiámque tractare conuenit, corporúmq. quatenus adoleſcant firmentúrque ad philoſophię miniſteriũ, curam agere: procedente verò ætate, in qua anima iam perfici incipit, exercitationes augere. Cùm autem vires ex vetuſtate defecerint, tunc à ciuilibus militaribúſque laboribus liberitanq uã emeriti & immunes ad votum viuant, nullóque certo officio ſint aſtricti, quicunque feliciter victuri ſunt, & poſt migrationem animæ,

A οὐ νόθα καὶ φαῦλα; Πολλὴ ἀνάγκη. Τί δέ; τοὺς ἀναξίους παιδεύσεως, ὅταν αὐτῇ πλησιάζοντες ὁμιλῶσι μὴ κατ᾽ ἀξίαν, ποῖ᾽ ἄττα φῶμεν γεννᾶν διανοήματά τε καὶ δόξας; ἆρ᾽ οὐχ ὡς ἀληθῶς προσήκοντα ἀκοῦσαι σοφίσματα, καὶ οὐδὲν γνήσιον, οὐδὲ φρονήσεως ἄξιον ἀληθινῆς ἐχόμενον; Παντελῶς μὲν οὖν, ἔφη. Πάνυ σμικρὸν δή τι (ἔφην ἐγὼ) ὦ Ἀδείμαντε, λείπεται τῶν κατ᾽ ἀξίαν ὁμιλούντων φιλοσοφίᾳ, ἤπου ὑπὸ φυγῆς καταληφθὲν, γενναῖον καὶ εὖ τεθραμμένον ἦθος, ἀπορίᾳ τῶν διαφθερούντων κατὰ φύσιν μεῖναν ἐπ᾽ αὐτῇ· ἢ ἐν σμικρᾷ πόλει, ὅταν μεγάλη ψυχὴ φυῇ, καὶ ἀτιμάσασα τὰ τῆς πόλεως ὑπερίδῃ· βραχὺ δέ που τι καὶ ἀπ᾽ ἄλλης τέχνης δικαίως ἀτιμάσαν εὐφυὲς ἐπ᾽ αὐτὴν ἂν ἔλθοι. εἴη δ᾽
B ἂν καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου ἑταίρου Θεάγους χαλινὸς οἷος κατασχεῖν. καὶ γὰρ Θεάγει τὰ μὲν ἄλλα πάντα παρεσκεύασται πρὸς τὸ ἐκπεσεῖν φιλοσοφίας, ἡ δὲ τοῦ σώματος νοσοτροφία, ἀπείργουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν, κατέχει. τὸ δ᾽ ἡμέτερον οὐκ ἄξιον λέγειν, τὸ δαιμόνιον σημεῖον. ἢ γάρ πού τινι ἄλλῳ, ἢ οὐδενὶ τῶν ἔμπροσθεν γέγονε. καὶ τούτων δὴ τῶν ὀλίγων οἱ γενόμενοι καὶ γευσάμενοι ὡς ἡδὺ καὶ μακάριον τὸ κτῆμα, καὶ τῶν πολλῶν αὖ ἱκανῶς ἰδόντες τὴν μανίαν, καὶ ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν ὑγιὲς (ὡς ἔπος εἰπεῖν) περὶ τὰ τῶν πόλεων πράττει, οὐδ᾽ ἔστι ξύμμαχος μεθ᾽ ὅτου τις ἰὼν ἐπὶ τὴν τῶν δικαίων βοήθειαν, σώζοιτ᾽ ἄν· ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰς θηρία ἄνθρωπος ἐμπεσὼν, οὔτε ξυναδικεῖν ἐθέλων, οὔτε ἱκανὸς ὢν εἷς πᾶσιν ἀγρίοις ἀντέχειν,
C πρίν τι τὴν πόλιν ἢ φίλους ὀνῆσαι προαπολόμενος, ἀνωφελὴς αὑτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν γένοιτο. ταῦτα πάντα λογισμῷ λαβὼν, ἡσυχίαν ἔχων, καὶ τὰ αὑτοῦ πράττων, οἷον ἐν χειμῶνι κονιορτοῦ καὶ ζάλης ὑπὸ πνεύματος φερομένου, ὑπὸ τειχίον ὑποστὰς, ὁρῶν τοὺς ἄλλους καταπιμπλαμένους ἀνομίας, ἀγαπᾷ εἴ πῃ αὐτὸς καθαρὸς ἀδικίας τε καὶ ἀνοσίων ἔργων τόν τε ἐνθάδε βίον βιώσεται, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ μετὰ καλῆς ἐλπίδος ἵλεώς τε καὶ εὐμενὴς ἀπαλλάξεται. Ἀλλά τοι (ἦ δ᾽ ὅς) οὐ τὰ ἐλάχιστα ἂν διαπραξάμενος ἀπαλλάττοιτο. Οὐδέ γε (εἶπον) τὰ μέγιστα, μὴ τυχὼν πολιτείας προσηκούσης. ἐν γὰρ προσηκούσῃ αὐτός τε μᾶλλον αὐξήσεται, καὶ τὰ τῶν ἰδίων καὶ τὰ κοινὰ σώσει. τὸ μὲν οὖν τῆς
D φιλοσοφίας ὧν ἕνεκα διαβολὴν εἴληφε, καὶ ὅτι οὐ δικαίως, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μετρίως εἰρῆσθαι· εἰ μὴ ἔτ᾽ ἄλλο λέγεις τι σύ. Ἀλλ᾽ οὐδὲν (ἦ δ᾽ ὅς) ἔτι λέγω περὶ τούτου· ἀλλὰ τὴν προσήκουσαν αὐτῇ τίνα τῶν νῦν λέγεις πολιτειῶν. Οὐδ᾽ ἡντιναοῦν, εἶπον· ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπαιτιῶμαι, μηδεμίαν ἀξίαν εἶναι τῶν νῦν κατάστασιν πόλεως, φιλοσόφου φύσεως· διὸ καὶ στρέφεσθαί τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι αὐτὴν, ὥσπερ ξενικὸν σπέρμα ἐν γῇ ἄλλῃ σπειρόμενον, ἐξίτηλον εἰς τὸ ἐπιχώριον φιλεῖ κρατούμενον ἰέναι, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ γένος, νῦν μὲν οὐκ ἴσχειν τὴν αὑτοῦ δύναμιν, εἰς ἀλλότριον εἶδος ἐκπίπτειν· εἰ δὲ λήψεται τὴν ἀρίστην πολιτείαν, ὥσπερ καὶ αὐτὸ ἄριστόν ἐστι, τότε δηλώσει ὅτι τοῦτο μὲν τῷ ὄντι θεῖον ἦν, τὰ δὲ ἄλλα,
E ἀνθρώπινα, τά τε τῶν φύσεων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων. δῆλος δὴ οὖν εἶ ὅτι μετὰ τοῦτο ἐρήσῃ τίς αὕτη ἡ πολιτεία. Οὐκ ἔγνως, ἔφη. οὐ γὰρ τοῦτο ἔμελλον· ἀλλ᾽ εἰ αὐτὴ ἣν ἡμεῖς διεληλύθαμεν οἰκίζοντες τὴν πόλιν, ἢ ἄλλη. Τὰ μὲν ἄλλα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) αὕτη· τοῦτο δὲ αὐτὸ ἐρρήθη μὲν καὶ τότε, ὅτι δεήσει τι ἀεὶ ἐνεῖναι ἐν τῇ πόλει λόγον ἔχον τῆς πολιτείας τὸν αὐτὸν ὅνπερ καὶ σὺ ὁ νομοθέτης ἔχων τοὺς νόμους ἐτίθεις. Ἐρρήθη γὰρ, ἔφη. Ἀλλ᾽ οὐχ ἱκανῶς (εἶπον) ἐδηλώθη, φόβῳ ὧν ὑμεῖς ἀντιλαμβανόμενοι δεδηλώκατε μακρὰν καὶ χαλεπὴν αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν. ἐπεὶ καὶ τὸ λοιπὸν οὐ πάντως ῥᾷστον διελθεῖν. Τὸ ποῖον; Τίνα τρόπον μεταχειριζομένη πόλις φιλοσοφίαν οὐ διολεῖται. τὰ γὰρ δὴ μεγάλα πάντα, ἐπισφαλῆ· καὶ, τὸ λεγόμενον, τὰ καλὰ τῷ ὄντι χαλεπά.
F Ἀλλ᾽ ὅμως (ἔφη) λαβέτω τέλος ἡ ἀπόδειξις, τούτου φανεροῦ γενομένου. Οὐ τὸ μὴ βούλεσθαι (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἀλλ᾽ εἴπερ τὸ μὴ δύνασθαι διακωλύσει. παρὼν δὲ τήν γ᾽ ἐμὴν προθυμίαν εἴσῃ. σκόπει δὲ καὶ νῦν ὡς προθύμως καὶ παρακινδυνευτικῶς μέλλω λέγειν, ὅτι τοὐναντίον ἢ νῦν, δεῖ τοῦ ἐπιτηδεύματος τούτου πόλιν ἅπτεσθαι. Πῶς; Νῦν μὲν, ἦν δ᾽ ἐγὼ, οἱ καὶ ἁπτόμενοι μειράκια ὄντα, ἄρτι ἐκ παίδων τὸ μεταξὺ οἰκονομίας τε καὶ χρηματισμοῦ πλησιάσαντες αὐτοῦ τῷ χαλεπωτάτῳ ἀπαλλάττονται, οἱ φιλοσοφώτατοι ποιούμενοι. λέγω δὲ χαλεπώτατον, τὸ περὶ τοὺς λόγους. ἐν δὲ τῷ ἔπειτα, ἐὰν, καὶ ἄλλων τοῦτο πραττόντων παρακαλούμενοι ἐθέλωσιν ἀκροαταὶ
G γίγνεσθαι, μεγάλα ἡγοῦνται, πάρεργον οἰόμενοι αὐτὸ δεῖν πράττειν· πρὸς δὲ τὸ γῆρας, ἐκτὸς δή τινων ὀλίγων, ἀποσβέννυνται πολὺ μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου, ὅσον αὖθις οὐκ ἐξάπτονται. Δεῖ δὲ πῶς; ἔφη. Πᾶν τοὐναντίον. μειράκια μὲν ὄντα καὶ παῖδας, μειρακιώδη παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν μεταχειρίζεσθαι, τῶν τε σωμάτων, ἐν ᾧ βλαστάνει τε καὶ ἀνδροῦται, εὖ μάλα ἐπιμελεῖσθαι, ὑπηρεσίαν φιλοσοφίᾳ κτωμένους· προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἐν ᾗ ἡ ψυχὴ τελειοῦσθαι ἄρχεται, ἐπιτείνειν τὰ ἐκείνης γυμνάσια· ὅταν δὲ λήγῃ μὲν ἡ ῥώμη, πολιτικῶν δὲ καὶ στρατειῶν ἐκτὸς γίγνηται, τότε ἤδη ἀφέτους νέμεσθαι, καὶ μηδὲν ἄλλο πράττειν, ὅτι μὴ πάρεργον, τοὺς μέλλοντας εὐδαιμόνως βιώσεσθαι, καὶ τελευτήσαντας,

τῷ βίῳ τῷ βεβιωμένῳ τὴν ἐκεῖ μοῖραν ἐπιστήσειν πρέπουσαν. Ὡς ἀληθῶς μοι δοκεῖς (ἔφη) λέγειν γε προθύμως, ὦ Σώκρατες· οἶμαι μέντοι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκουόντων, προθυμότερον ἔτι ἀντιτείνειν, οὐδ' ὁπωστιοῦν πεισομένους, ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξαμένους. Μὴ διάβαλλε (ἦν δ' ἐγώ) ἐμὲ καὶ Θρασύμαχον, ἄρτι φίλους γεγονότας, οὐδὲ πρὸ τοῦ ἐχθροὺς ὄντας. πείρας γὰρ οὐδὲν ἀνήσομεν, ἕως ἂν ἢ πείσωμεν καὶ τοῦτον καὶ τοὺς ἄλλους, ἢ προὔργου τι ποιήσωμεν εἰς ἐκεῖνον τὸν βίον, ὅταν αὖθις γενόμενοι τοῖς τοιούτοις ἐντύχωσι λόγοις. Εἰς μικρόν γ', ἔφη, χρόνον εἴρηκας. Εἰς οὐδὲν μὲν οὖν (ἔφην) ὥς γε πρὸς τὸν ἅπαντα· τὸ μέντοι μὴ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις τοὺς πολλούς, θαῦμα οὐδέν. οὐ γὰρ πώποτε εἶδον γενόμενον τὸ νῦν λεγόμενον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοιαῦτ' ἄττα ῥήματα, ἐξεπίτηδες ἀλλήλοις ὡμοιωμένα, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὥσπερ νῦν, συμπεσόντα, ἄνδρα δὲ ἀρετῇ παρισωμένον καὶ ὡμοιωμένον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τελέως, ἔργῳ τε καὶ λόγῳ δυναστεύοντα ἐν πόλει ἑτέρᾳ τοιαύτῃ, οὐ πώποτε ἑωράκασιν, οὔτε ἕνα, οὔτε πλείους. ἢ οἴει; Οὐδαμῶς γε. Οὐδέ γε αὖ λόγων, ὦ μακάριε, καλῶν τε καὶ ἐλευθέρων ἱκανῶς ἐπήκοοι γεγόνασιν, οἵων ζητεῖν μὲν τὸ ἀληθὲς ξυντεταμένως ἐκ παντὸς τρόπου τοῦ γνῶναι χάριν· τὰ δὲ κομψά τε καὶ ἐριστικά, καὶ μηδαμόσε ἄλλοσε τείνοντα ἢ πρὸς δόξαν καὶ ἔριν, καὶ ἐν δίκαις, καὶ ἐν ἰδίαις συνουσίαις, πόρρωθεν ἀσπαζομένων. Οὐδὲ τούτων, ἔφη. Τούτων τοι χάριν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ταῦτα προορώμενοι ἡμεῖς τότε καὶ δεδιότες, ὅμως ἐλέγομεν, ὑπὸ τἀληθοῦς ἠναγκασμένοι, ὅτι οὔτε πόλις, οὔτε πολιτεία, οὐδέ γ' ἀνὴρ ὁμοίως μήποτε γένηται τέλεος, πρὶν ἂν τοῖς φιλοσόφοις τούτοις τοῖς ὀλίγοις, καὶ οὐ πονηροῖς, ἀχρήστοις δὲ νῦν κεκλημένοις, ἀνάγκη τις ἐκ τύχης περιβάλῃ, εἴτε βούλονται εἴτε μή, πόλεως ἐπιμεληθῆναι, καὶ τῇ πόλει κατηκόῳ γενέσθαι, ἢ τῶν νῦν ἐν δυναστείαις ἢ βασιλείαις ὄντων υἱέσιν, ἢ αὐτοῖς, ἔκ τινος θείας ἐπιπνοίας ἀληθινῆς φιλοσοφίας, ἀληθινὸς ἔρως ἐμπέσῃ. τούτων δὲ ὁπότερα γενέσθαι, ἢ ἀμφότερα, ὡς ἄρα ἐστὶν ἀδύνατον, ἐγὼ μὲν οὐδένα φημὶ ἔχειν λόγον. οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς δικαίως καταγελῴμεθα, ὡς ἄλλως εὐχαῖς ὅμοια λέγοντες. ἢ οὐχ οὕτως; Οὕτως. Εἰ τοίνυν ἄκροις εἰς φιλοσοφίαν πόλεώς τις ἀνάγκη ἐπιμεληθῆναι ἢ γέγονεν ἐν τῷ ἀπείρῳ τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἢ καὶ νῦν ἔστιν ἔν τινι βαρβαρικῷ τόπῳ, πόρρω που ὄντι τῆς ἡμετέρας ἐπόψεως, ἢ καὶ ἔπειτα γενήσεται, περὶ τούτου ἕτοιμοι τῷ λόγῳ διαμάχεσθαι, ὡς γέγονεν ἡ εἰρημένη πολιτεία καὶ ἔστι, καὶ γενήσεταί γε, ὅταν αὕτη ἡ Μοῦσα πόλεως ἐγκρατὴς γένηται. οὐ γὰρ ἀδύνατον γενέσθαι, οὐδ' ἡμεῖς ἀδύνατα λέγομεν· χαλεπὰ δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ὁμολογεῖται. Καὶ ἐμοί, ἔφη, οὕτω δοκεῖ. Τοῖς δὲ πολλοῖς, ἦν δ' ἐγώ, οὐκ αὖ δοκεῖ, ἐρεῖς. Ἴσως, ἔφη. Ὦ μακάριε (ἦν δ' ἐγώ) μὴ πάνυ οὕτω τῶν πολλῶν κατηγόρει, ἀλλ' οἵαν τοι δόξαν ἕξουσιν, ἐὰν αὐτοῖς μὴ φιλονεικῶν, ἀλλὰ παραμυθούμενος, καὶ ἀπολυόμενος τὴν τῆς φιλομαθείας διαβολήν, ἐνδεικνύῃ οὓς λέγεις τοὺς φιλοσόφους, καὶ διορίζῃ, ὥσπερ ἄρτι, τήν τε φύσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιτήδευσιν, ἵνα μὴ ἡγῶνταί σε λέγειν οὓς αὐτοὶ οἴονται. ἢ καὶ ἐὰν οὕτω θεῶνται, ἀλλοίαν τοι φήσεις αὐτοὺς δόξαν λήψεσθαι, καὶ ἄλλα ἀποκρινεῖσθαι; ἢ οἴει τινὰ χαλεπαίνειν τῷ μὴ χαλεπῷ, ἢ φθονεῖν τῷ μὴ φθονερῷ, ἄφθονόν τε καὶ πρᾷον ὄντα; ἐγὼ μὲν γάρ σε προφθάσας λέγω, ὅτι ἐν ὀλίγοις τισὶν ἡγοῦμαι, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ πλήθει, χαλεπὴν οὕτω φύσιν γίγνεσθαι. Καὶ ἐγὼ ἀμέλει, ἔφη, ξυνοίομαι. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸ τοῦτο ξυνοίει, τοῦ χαλεπῶς πρὸς φιλοσοφίαν τοὺς πολλοὺς διακεῖσθαι, ἐκείνους αἰτίους εἶναι τοὺς ἔξωθεν οὐ προσῆκον ἐπεισκεκωμακότας, λοιδορουμένους τε αὑτοῖς καὶ φιλαπεχθημόνως ἔχοντας, καὶ ἀεὶ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιουμένους, ἥκιστα φιλοσοφίᾳ πρέπον ποιοῦντας; Πολύ γ', ἔφη. Οὐδὲ γάρ που, ὦ Ἀδείμαντε, σχολὴ τῷ γε ὡς ἀληθῶς πρὸς τοῖς οὖσι τὴν διάνοιαν ἔχοντι, κάτω βλέπειν εἰς ἀνθρώπων πραγματείας, καὶ μαχόμενον αὐτοῖς, φθόνου τε καὶ δυσμενείας ἐμπίπλασθαι· ἀλλ' εἰς τεταγμένα ἄττα καὶ κατὰ ταὐτὰ ἀεὶ ἔχοντα ὁρῶντας καὶ θεωμένους, οὔτ' ἀδικοῦντα οὔτ' ἀδικούμενα ὑπ' ἀλλήλων, κόσμῳ δὲ πάντα καὶ κατὰ λόγον ἔχοντα, ταῦτα μιμεῖσθαί τε καὶ ὅτι μάλιστα ἀφομοιοῦσθαι. ἢ οἴει τινὰ μηχανὴν εἶναι, ὅτῳ τις ὁμιλεῖ ἀγάμενος, μὴ μιμεῖσθαι ἐκεῖνο; Ἀδύνατον, ἔφη. Θείῳ δὴ καὶ κοσμίῳ ὅ γε φιλόσοφος ὁμιλῶν, κόσμιός τε καὶ θεῖος εἰς τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ γίγνεται· διαβολὴ δ' ἐν πᾶσι πολλή. Παντάπασι μὲν οὖν. Ἂν οὖν τις (εἶπον) αὐτῷ ἀνάγκη γένηται, ἃ ἐκεῖ ὁρᾷ, μελετῆσαι εἰς ἀνθρώπων ἤθη καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τιθέναι, καὶ μὴ μόνον ἑαυτὸν πλάττειν, ἆρα κακὸν δημιουργὸν αὐτὸν οἴει γενήσεσθαι σωφροσύνης τε καὶ δικαιοσύνης, καὶ ξυμπάσης τῆς δημοτικῆς ἀρετῆς; Ἥκιστά γε, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἐὰν δὴ αἴσθωνται οἱ πολλοὶ ὅτι ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λέγομεν, χαλεπανοῦσι δὴ τοῖς φιλοσόφοις, καὶ ἀπιστήσουσιν ἡμῖν λέγουσιν, ὡς οὐκ ἄν ποτε ἄλλως εὐδαιμονήσειε πόλις, εἰ μὴ αὐτὴν διαγράψειαν οἱ τῷ θείῳ παραδείγματι χρώμενοι ζωγράφοι; Οὐ χαλεπανοῦσιν (ἦ δ' ὅς) ἐάνπερ αἴσθωνται. ἀλλὰ δὴ τίνα λέγεις τρόπον τῆς διαγραφῆς; Λαβόντες (ἦν δ' ἐγώ) ὥσπερ πίνακα, πόλιν τε καὶ ἤθη ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν καθαρὰν ποιήσειαν ἄν· ὃ οὐ πάνυ ῥᾴδιον. ἀλλ' οὖν οἶσθ' ὅτι τούτῳ ἂν εὐθὺς

A ſortem ſuſcepturi anteactæ vitæ conuenientem. Promptè admodum reuera loqui mihi videris, ô Socrates. Arbitror tamen plurimos quum hæc audiuerint, promptius quoque repugnaturos abs te minimè perſuaſos. Et in primis Thraſymachū id acturū exiſtimo. Ne mutuæ inquā inter me & Thraſymachum beneuolentiæ inſidieris. Nam nuper amici effecti ſumus, nec eramus antea inimici. Neque verò antè deſiſtemus, quàm huic & aliis perſuadeamus, vel ſaltem agamus conferens aliquid ad eam vitam, in quam quum peruenerint, hæc dicta reperiēt. Breue ad tempus dixiſti. Imò verò ad nullum, ſi ad vniuerſum id conferatur. Quòd autem multi his quæ dicta ſunt, fidem nō præſtēt, nihil mirum. Nunquam enim quod modò dictum eſt, B euenisse viderunt, ſed talia quædam verba potius de induſtria in ſimilitudinem quandam compoſita, non caſu, vt nunc concurrentia. Virum autem quoad fieri poteſt virtute perfectum, ac ſummoperè factis & dictis tali quadam in ciuitate potentem, nūquam aut vnum, aut plures intuiti ſunt. An putas? Nullo modo. Neque vnquam, ô beate, ſermonibus aures adhibuerunt honeſtis ac liberis, quibus obnixè, & omni ſtudio noſcēdi gratia verum inquiritur. hæc autem plena verſutiis, & contentioſa nihil aliud appetentia quàm opinionem, contentionem, tam in iudiciis quàm priuatis colloquiis, omittūtur. Non C certè. Quamobrem cùm hæc ipſi præuideremus metueremúſque, veritate coacti diximus, neque ciuitatem vllam, neque rempublicam, neque virum perfectum fore prius quàm paucis hiſce philoſophis, qui nec mali, nec inutiles ſunt, vt vulgò exiſtimantur, neceſſitas quædam ſorte contigerit, vt ſeu velint, ſeu nolint, ciuitatis curā ſuſcipiant, vel à ciuibus exaudiantur, vel ſaltem his qui dominantur, aut eorum filiis, diuina quadam inſpiratione, veræ philoſophiæ verus amor inhæſerit. Quòd autem horum vel alterum, vel vtraque impoſſibilia ſint, demonſtrari non poſſe arbitror. Alioquin iure ipſi ir- D ridemur, quaſi res pro animi voto effingentes. An non ita? Ita prorſus. Siquando igitur olim infinito tempore anteacto, viri in philoſophia præſtantes neceſſitate impulſi, rempublicam gubernarunt, vel hiſce temporibus regūt barbarica quadam in regione à noſtro conſpectu remotiſſima vel in futurum adminiſtrabunt, in hoc certè rerum ſtatu proculdubio aſſeuerauimus rempublicam ſuprà deſcriptam, fuiſſe, eſſe, ac fore. Quando ciuitati hęc Muſa pręſit, fieri certè id poteſt, neque nos impoſſibilia fingimus. Difficilia tamen hæc eſſe à nobis quoque conceſſa fuerunt. Mihi quoque ita videtur. Addes forſitan, vulgò id non videri. Fortaſſe. Ne vſqueadeò vulgus culpes, ô E vir beate. Verùm quid eos opinaturos exiſtimas, ſi non contentionis ſtudio, ſed amicis monitis, diſſoluta philoſophiæ aduerſa calumnia, oſtendas quos potiſſimum viros appellas philoſophos, & vt nuper diſtinguebas, & ingenium ipſorum & ſtudium, ne te ſuſpicentur eos dicere, quos ipſi cogitant: vel ſi ita conceperint, falli eos opinione dixeris, nec ad propoſita reſpondere? an cenſes, inquam, aduerſus mitem virum irritari aliquem? aut hominem ſine inuidia & malignitate, viro non inuido inuidere? Equidem pro te reſpondeo, non in multitudine hominum, ſed in paucis admodum, adeò immitem ineſſe naturam. Idem & ipſe cogito. An & hoc cogitas? Cauſam F ob quam multitudo philoſophiam iniquo animo fert, eos eſſe qui cùm inepti ad philoſophiam ſint, eam profeſſi homines, conuitiis paſſim laceſſunt, & quaſi inimicitiis delectētur, ſemper de hominibus obloquūtur, rem agentes philoſophiæ minimè congruam. Omnino. Neque enim viro illi, ô Adimante, qui omnem mentis aciem ad ea quæ verè ſunt, direxit, otium ſupereſt, quo negotia hominum inferiora reſpiciat, cúmque illis pugnans, inuidiam ſibi & maleuolentiam conflet. Sed ea quæ ſemper eundem ſeruant ordinem contemplatur, quæ neque inferunt inuicem, neque patiuntur iniuriam: omnia verò ornatè, & ſecundum rationem diſpoſita ſunt. Atque hæc imi- G tatur, ſéque his quàm ſimillimum reddit. An putas fieri poſſe, vt illud non imitetur aliquis, cui cum amore admirabundus adhęret? Nullo modo. Quare quum philoſophus diuino atque decoro frequenter adhæreat, diuinus ipſe atque decorus, quoad homini poſſibile eſt, efficitur. Calumnia verò in omnibus multa. Sic eſt omnino. Si ergo neceſſitate aliqua inducatur, vt ea quæ illic intuetur, ad mores hominum priuatim & publicè transferat, neque ſe tantùm, ſed & alios formet, nunquid inertem temperantiæ, iuſtitiæque, & vniuerſæ popularis virtutis opificem, fore ipſum exiſtimas? Minimè. Si H ſentiat vulgus vera nos de hoc perhibere, an philoſophis ſuccenſebit? nobíſque non credet dicentibus, non aliter ciuitatem fore beatam, quàm ſi eam qui diuino vtantur exemplo, pictores forment? Nequaquam ſuccenſebit, inquit, ſi ſenſerit. Verùm quem pingendi modum dicis? Cùm pictores, hi inquam, ciuitatem, & mores hominum, quaſi tabulam quandam acceperint, in primis eam purgabunt, quod nequaquam facile eſt. An neſcis hoc præcipuè ab aliis philoſophos diſcrepare,

quòd neque priuatum, neque ciuitatem tangere, neque leges condere tentant, antequam vel hæc purgata ſuſceperint, vel ipſi purgauerint? Et rectè quidem. An non deſcribere eos poſt hæc putas reipublicæ formam? Quidni? Deinde agentes hæc, vt arbitror, ad vtraque frequenter reſpicient, ad illud ſcilicet quod natura iuſtum, honeſtum & temperatum exiſtit, cæteráque huiuſmodi, atque iterũ ad humana: & ad ſuperioris illius exemplar humana diſponent, ex hominum officiis naturam humanam contemperantes, ad figuram eius, quod Homerus quoque, cùm in hominibus fit, Dei ſpeciem & imaginem ſimilitudinémque appellauit. Scitè. Partim ergo delebunt philoſophi, partim rurſus depingent, quouſque humanos mores quàm maximè fieri poteſt, Deo in amore coniunxerint. Pulcherrima, inquit, nimirum hæc eſt pictura. An perſuademus illis, inquam, quos inuehi in nos dicebas, talem eſſe rerumpublicarum pictorem, eum virum quem ſuprà apud eos laudauimus, propter quem illi indignati ſunt quòd huic ciuitatem gubernãdam committeremus, nunc verò æquiori animo hoc audiunt? Et maximè quidem, ſi ſapiunt. Qua nunc in parte nobis aduerſabuntur? Vtrum eorum quæ verè ſunt, veritatiſque ipſius amatores non eſſe philoſophos aſſerent? Abſurdum quidem id eſſet. An fortè negabunt naturam philoſophorum quam narrauimus optimi ipſius eſſe familiarem? Neque hoc quidem. Quid verò? hanc congruis inſtructam officiis, abſolutè bonam fore, ac præ cęteris ſapientiæ proximam, renuent? vel eos probabunt magis quos ipſi ſecreuimus? Nequaquam. An ſuccenſebunt adhuc dicentibus nobis, quòd niſi philoſophorum genus ciuitatis ſuſcipiat gubernacula, nec ciuitati, nec ciuibus erit requies vlla, finíſque malorum? nec reſpublica quam oratione deſcribimus, in lucem exorietur? Fortè minus. Viſne igitur, inquam, dicamus eos non parum, ſed prorſus mites perſuaſóſque fuiſſe? ne fortè erubeſcentes aliquid aliud confiteantur. Abſque dubio. Hoc igitur iſti perſuaſi iam ſint. De hoc autem quis ambiget, quin regum potentiúmque virorum filij philoſophi naſcituri non ſint? Nemo. Poſſet autem quis adiicere, quòd etiam ſi tales naſcantur, inquinari eos neceſſe ſit. Quòd enim ſeruari (à maculis purum) arduum ſit, nos quoque concedimus. Quis autem illud inſuper addet? in omni tempore ex omnibus hominibus ne vnum quidem vnquam ſeruatum fuiſſe? Nullus hoc dixerit. At verò vnus natura ſic inſtitutus, ciuitatémque nactus obedientem, ſufficiens eſt ad hæc omnia perficienda, quæ nunc fidem non habent. Sufficiens vtique. Pono, ſi princeps aliquis leges & officia, quæ narrauimus, mandet, haud impoſſibile eſt ciues his obſequi velle. Non certè. Atqui ſentire & alios eadem, quæ & ipſi ſentimus, num mirum, aut impoſſibile eſt? Non, vt arbitror. Quòd autem optima hæc ſint, ſiquidem poſſibilia, ſatis ſuprà eſt, vt arbitror, diſputatum. Satis. Quare ex his quæ dicta ſunt, ſequitur, vt optima futura ſint, quæ de legibus ferẽdis prædiximus, ſi agantur: difficilia item factu, non tamen impoſſibilia. Sequitur planè. Poſtquàm vix tandem finem his impoſuimus, ad reliqua iam pergendum, qua ratione videlicet, quibúſve diſciplinis & ſtudiis inſtructi erunt huius noſtræ reipublicæ ſeruatores, & qua in ætate ſinguli ſingula exercebunt. De his certè iam dicendum. Haudquaquam ſapienter à me actũ eſt, cùm in ſuperioribus reliquerim matrimoniorum difficultaté atque moleſtiam, filiorúmque procreationem, & conſtitutionem principum. noſcebam enim quàm inuidioſa res eſſet, factúq; difficilis, vel omnino vera. Nunc autẽ nihilominus tranſigere hæc cogimur: atque ea quidem quæ ad mulieres ac filios pertinent, iam peregimus: quæ verò ad principes, tanquam à principio rurſus percurrenda videntur. Diximus autem, ſi memoria tenes, amatores eos ciuitatis eſſe oportere, in voluptatibus doloribúſque probatos, atque ex hoc dogmate, neque laboribus, neque metu periculorum, neque mutatione alia dimoueri. Eum verò qui hoc nequeat, abdicare oportet: at illum qui paſſim ſyncerus & incorruptus euadit, tanquam aurum in ignis examine comprobatum gubernandæ ciuitati præficere, muneribúſque ornare & viuentem & mortuũ. Pręmia verò talia ſint qualia communiter dicta ſunt, breuiter hoc percurrente, & quaſi tergiuerſante ſermone: quippe cùm res, vt nũc ſunt, mouere timeremus. Vera loqueris: memini enim. Verebar enim, ô amice, quæ auſus ſum, dicere. Nos verò in præſentia id aſſerere audeamus, quòd cuſtodes diligentiſſimi, optimi eſſe debent philoſophi. Ratum id habeatur. Animaduerte quàm pauci tales erũt. Illius ſiquidẽ naturę partes quam ineſſe illis oportere diximus, vnà raro concurrunt, & vt plurimùm diſiunctæ naſcuntur. Quo pacto id ais? An ignoras quòd iidem homines, dociles, memores, ingenioſi, acuti, iiſque rebus præditi quæ inde oriuntur, non ſunt, ac etiam fortes, atq; magnanimi, vt moderatè, tranquillè, conſtanter viuant? Tales ſiquidẽ viri acuminis ipſius feruore quocunque cõtigerit, proferuntur, ſtabilitatis omnis & grauitatis expertes. Vera loqueris. Habitus autem ipſi animorum ſtabiles, & à leuitate penitus

A τῶν ἄλλων διενεγκεῖν, τῷ μήτε ἰδιώτου, μήτε πόλεως ἐθελῆσαι ἂν ἅψασθαι, μηδὲ γράφειν νόμους, πρὶν ἢ παραλαβεῖν καθαράν, ἢ αὐτοὶ ποιῆσαι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα οἴει ὑπογράψασθαι ἂν τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας; Τί μήν; Ἔπειτα, οἶμαι, ἀπεργαζόμενοι, πυκνὰ ἂν ἑκατέρωσε ἀποβλέποιεν πρός τε τὸ φύσει δίκαιον καὶ καλὸν καὶ σῶφρον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ πρὸς ἐκεῖνο αὖ ὃ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐμποιοῖεν, ξυμμιγνύντες τε καὶ κεραννύντες ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων, τὸ ἀνδρείκελον, ἀπ' ἐκείνου τεκμαιρόμενοι, ὃ δὴ καὶ Ὅμηρος ἐκάλεσεν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγγιγνόμενον, θεοειδές τε καὶ θεοείκελον. Ὀρθῶς, ἔφη.
B Καὶ τὸ μὲν ἄν, οἶμαι, ἐξαλείφοιεν, τὸ δὲ πάλιν ἐγγράφοιεν· ἕως ἂν ὅτι μάλιστα ἀνθρώπεια ἤθη εἰς ὅσον ἐνδέχεται θεοφιλῆ ποιήσειαν. Καλλίστη γοῦν ἄν, ἔφη, ἡ γραφὴ γένοιτο. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) πείθομέν πῃ ἐκείνους οὓς διατεταμένους ἐφ' ἡμᾶς ἔφησθα ἰέναι, ὡς τοιοῦτός ἐστι πολιτειῶν ζωγράφος, ὃν τότ' ἐπῃνοῦμεν πρὸς αὐτούς; δι' ὃν ἐκεῖνοι ἐχαλέπαινον ὅτι τὰς πόλεις αὐτῷ παρεδίδομεν, καὶ ἔτι μᾶλλον αὐτὸ νῦν ἀκούοντες πραΰνονται; Καὶ πολύ γε (ἦ δ' ὅς) εἰ σωφρονοῦσι. Πῇ γὰρ δὴ ἕξουσιν ἀμφισβητῆσαι; πότερον μὴ τοῦ ὄντος τε καὶ ἀληθείας ἐραστὰς εἶναι τοὺς φιλοσόφους; Ἄτοπον μέντ' ἄν, ἔφη, εἴη. Ἀλλὰ μὴ τὴν φύσιν αὐ-
C τῶν οἰκείαν εἶναι τοῦ ἀρίστου, ἣν ἡμεῖς διήλθομεν; Οὐδὲ τοῦτο. Τί δέ; τὴν τοιαύτην, τυχοῦσαν τῶν προσηκόντων ἐπιτηδευμάτων, οὐκ ἀγαθὴν τελέως ἔσεσθαι καὶ φιλόσοφον, εἴπερ τινὰ ἄλλην; ἢ ἐκείνους φήσειν μᾶλλον οὓς ἡμεῖς ἀφωρίσαμεν; Οὐ δή που. Ἔτι οὖν ἀγριανοῦσι λεγόντων ἡμῶν ὅτι, πρὶν ἂν πόλεως τὸ φιλόσοφον γένος ἐγκρατὲς γένηται, οὔτε πόλει οὔτε πολίταις κακῶν παῦλα ἔσται; οὐδὲ ἡ πολιτεία ἣν μυθολογοῦμεν λόγῳ, ἔργῳ τέλος λήψεται; Ἴσως (ἔφη) ἧττον. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) μὴ ἧττον φῶμεν αὐτοὺς ἀλλὰ παντάπασι πρᾴους γεγονέναι καὶ πεπεῖσθαι, ἵνα εἰ μή τι ἄλλο, αἰσχυνθέντες ὁμολογήσωσι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
D Οὗτοι μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο πεπεισμένοι ἔστων. τοῦδε δὲ πέρι τίς ἀμφισβητήσει, ὡς οὐκ ἂν τύχοιεν γενόμενοι βασιλέων ἔκγονοι ἢ δυναστῶν οἱ τὰς φύσεις φιλόσοφοι; Οὐδ' ἂν εἷς, ἔφη. Τοιούτους δὲ γενομένους ὡς πολλὴ ἀνάγκη διαφθαρῆναι, ἔχει τις λέγειν. ὡς μὲν γὰρ χαλεπὸν σωθῆναι, καὶ ἡμεῖς ξυγχωροῦμεν· ὡς δὲ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῶν πάντων οὐδέποτ' οὐδ' ἂν εἷς σωθείη, ἔσθ' ὅστις ἀμφισβητήσειε. Καὶ πῶς; Ἀλλὰ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) εἷς ἱκανὸς γενόμενος, πόλιν ἔχων πειθομένην, πάντ' ἐπιτελέσαι τὰ νῦν ἀπιστούμενα. Ἱκανὸς γάρ, ἔφη. Ἄρχοντος γάρ που (ἦν δ' ἐγὼ) τιθέντος τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἃ διεληλύθαμεν, οὐ δή που ἀδύνατον ἐθέλειν ποιεῖν τοὺς πολίτας. Οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ἀλλὰ μὴν ἅπερ ἡμῖν δοκεῖ, δόξαι καὶ ἄλλοις θαυμαστόν τι καὶ ἀδύνα-
E τον; Οὐκ οἶμαι ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. Καὶ μὴν ὅτι γε βέλτιστα, εἴπερ δυνατά, ἱκανῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἐγᾦμαι, διήλθομεν. Ἱκανῶς γάρ. Νῦν δή, ὡς ἔοικε, ξυμβαίνει ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας, ἄριστα μὲν εἶναι ἃ λέγομεν, εἰ γένοιτο· χαλεπὰ δὲ γενέσθαι, οὐ μέντοι ἀδύνατά γε. Ξυμβαίνει γάρ, ἔφη. Οὐκοῦν, ἐπειδὴ τοῦτο μόλις τέλος ἔσχε, τὰ ἐπίλοιπα δὴ μετὰ τοῦτο λεκτέον· τίνα τρόπον ἡμῖν καὶ ἐκ τίνων μαθημάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων οἱ σωτῆρες ἐνέσονται τῆς πολιτείας, καὶ κατὰ ποίας ἡλικίας ἕκαστοι ἑκάστων ἁπτόμενοι. Λεκτέον μέντοι, ἔφη. Οὐδὲν (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ σοφόν μοι ἐγένετο, τήν τε τῶν γυναικῶν τῆς κτήσεως δυσχέρειαν ἐν τῷ πρόσθεν παραλιπόντι καὶ παιδογονίαν, καὶ τὴν τῶν ἀρχόντων κατάστασιν· εἰ-
F δότι ὡς ἐπίφθονός τε καὶ χαλεπὴ γίγνεσθαι, ἡ παντελῶς ἀληθής. νῦν γὰρ οὐδὲν ἧττον ἦλθε τὸ δεῖν αὐτὰ διελθεῖν. καὶ τὰ μὲν δὴ τῶν γυναικῶν τε καὶ παίδων πεπέρανται· τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς μετελθεῖν δεῖ. ἐλέγομεν δ', εἰ μνημονεύεις, δεῖν αὐτοὺς φιλοπόλιδάς τε φαίνεσθαι, βασανιζομένους ἐν ἡδοναῖς τε καὶ λύπαις, καὶ τὸ δόγμα τοῦτο μήτ' ἐν πόνοις, μήτ' ἐν φόβοις, μήτ' ἐν ἄλλῃ μηδεμιᾷ μεταβολῇ φαίνεσθαι ἐκβάλλοντας. ἢ τὸν ἀδυνατοῦντα ἀποκριτέον· τὸν δὲ πανταχοῦ ἀκήρατον ἐκβαίνοντα, ὥσπερ χρυσὸν ἐν πυρὶ βασανιζόμενον, στατέον ἄρχοντα, καὶ γέρα δοτέον καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι καὶ ἆθλα. τοιαῦτ' ἄττα ἦν τὰ λεγόμενα, παρεξιόντος καὶ παρακαλυπτομέ-
G νου τοῦ λόγου, πεφοβημένου κινεῖν τὸ νῦν παρόν. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. μέμνημαι γάρ. Ὤκνουν γάρ (ἔφην) ὦ φίλε, ἐγὼ εἰπεῖν τὰ νῦν ἀποτετολμημένα. νῦν δὲ τοῦτο μὲν τετολμήσθω εἰπεῖν, ὅτι τοὺς ἀκριβεστάτους φύλακας, φιλοσόφους δεῖ καθιστάναι. Εἰρήσθω γάρ, ἔφη. Νόησον δὴ ὡς εἰκότως ὀλίγοι ἔσονταί σοι. ἣν γὰρ διήλθομεν φύσιν δεῖν ὑπάρχειν αὐτοῖς, εἰς ταὐτὸ ξυμφύεσθαι αὐτῆς τὰ μέρη ὀλιγάκις ἐθέλει, τὰ πολλὰ δὲ διεσπασμένα φύεται. Πῶς, ἔφη, λέγεις; Εὐμαθεῖς καὶ μνήμονες, καὶ ἀγχίνοι καὶ ὀξεῖς, καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ἕπεται, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἐθέλουσιν ἅμα φύεσθαι, καὶ νεανικοί τε καὶ μεγαλοπρεπεῖς τὰς διανοίας, οἷοι κοσμίως μετὰ ἡσυχίας καὶ βεβαιότητος ἐθέλειν ζῆν· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ ὀξύτητος φέρονται ὅπῃ ἂν τύχωσι, καὶ τὸ βέβαιον ἅπαν ἐξ αὐτῶν οἴχεται. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν τὰ βέβαια αὖ ταῦτα ἤθη καὶ

A οὐκ εὐμετάβολα, οἷς ἄν τις μᾶλλον ὡς πιστοῖς χρήσαιτο, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ πρὸς τοὺς φόβους δυσκίνητα ὄντα, πρὸς τὰς μαθήσεις αὖ ποιεῖ ταυτόν· δυσκινήτως ἔχει καὶ δυσμαθῶς, ὥσπερ ἀπονεναρκωμένα, καὶ ὕπνου τε καὶ χάσμης ἐμπίπλανται, ὅταν τι δέῃ τοιοῦτον διαπονεῖν. Ἔστι ταῦτα, ἔφη. Ἡμεῖς δέ γ' ἔφαμεν ἀμφοτέρων δεῖν εὖ τε καὶ καλῶς μετέχειν, ἢ μήτε παιδείας τῆς ἀκριβεστάτης δεῖν αὐτῷ μεταδιδόναι, μήτε τιμῆς, μήτε ἀρχῆς. Ὀρθῶς, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν σπάνιον αὐτὸ οἴει ἔσεσθαι; Πῶς δ' οὔ; Βασανιστέον δὴ ἔν τε οἷς τότε ἐλέγομεν πόνοις τε καὶ φόβοις καὶ ἡδοναῖς, καὶ ἔτι δὴ ὃ τότε παρεῖμεν νῦν λέγομεν, ὅτι καὶ ἐν B μαθήμασι πολλοῖς γυμνάζειν δεῖ, σκοποῦντας εἰ καὶ τὰ μέγιστα μαθήματα δυνατὴ ἔσται ἐνεγκεῖν, εἴτε καὶ ἀποδειλιάσει, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀποδειλιῶντες. Πρέπει γέ τοι δὴ (ἔφη) οὕτω σκοπεῖν. Ἀλλὰ ποῖα δὴ λέγεις μαθήματα μέγιστα; Μνημονεύεις μέν που (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι τριττὰ εἴδη ψυχῆς διαστησάμενοι, συνεβιβάζομεν δικαιοσύνης τε πέρι, καὶ σωφροσύνης, καὶ ἀνδρίας, καὶ σοφίας, ὃ ἕκαστον εἴη. Μὴ γὰρ μνημονεύων (ἔφη) τὰ λοιπὰ ἂν εἴην δίκαιος μὴ ἀκούειν. Ἦ καὶ τὸ προρρηθὲν αὐτῶν; Τὸ ποῖον δή; Ἐλέγομέν που ὅτι δυνατὸν μὲν ἦν κάλλιστα αὐτὰ καθιδεῖν· ἀλλὰ μακροτέρα εἴη περίοδος, ἣν περιελθόντι καταφανῆ γίγνοιτο· τῶν μέντοι ἔμπροσθεν προειρημένων ἑπομένας ἀποδείξεις C οἷόν τ' εἴη προσάψαι· καὶ ὑμεῖς ἐξαρκεῖν ἔφατε. καὶ οὕτω δὴ ἐρρήθη τὰ τότε, τῆς μὲν ἀκριβείας (ὡς ἐμοὶ ἐφαίνετο) ἐλλιπῆ· εἰ δὲ ὑμῖν ἀρεσκόντως, ὑμεῖς ἂν τοῦτο εἴποιτε. Ἀλλ' ἔμοιγε (ἔφη) μετρίως· ἐφαίνετο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. Ἀλλ' ὦ φίλε (ἦν δ' ἐγὼ) μέτρον τῶν τοιούτων ἀπολεῖπον καὶ ὁτιοῦν τοῦ ὄντος, οὐ πάνυ μετρίως γίγνεται. ἀτελὲς γὰρ οὐδέν, οὐδενὸς μέτρον. δοκεῖ δ' ἐνίοτέ τισιν ἱκανῶς ἤδη ἔχειν, καὶ οὐδὲν δεῖν περαιτέρω ζητεῖν. Καὶ μάλ', ἔφη, συχνοὶ πάσχουσιν αὐτὸ διὰ ῥᾳθυμίαν. Τούτου δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦ παθήματος ἥκιστα προσδεῖται φύλακι πόλεώς τε καὶ νόμων. Εἰκός, ἦ δ' ὅς. Τὴν μακροτέραν τοίνυν, ὦ ἑταῖρε (ἔφην) D περιιτέον τῷ τοιούτῳ, καὶ οὐχ ἧττον μανθάνοντι πονητέον ἢ γυμναζομένῳ· ἤ (ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν) τοῦ μεγίστου τε καὶ μάλιστα προσήκοντος μαθήματος ἐπὶ τέλος οὔποτε ἥξει. Οὐ γὰρ ταῦτα (ἔφη) μέγιστα; ἀλλ' ἔτι τι μεῖζον δικαιοσύνης τε καὶ ὧν διήλθομεν; Καὶ μεῖζον, ἦν δ' ἐγώ· καὶ αὐτῶν τούτων οὐχ ὑπογραφὴν δεῖ, ὥσπερ νῦν, θεάσασθαι, ἀλλὰ τὴν τελεωτάτην ἀπεργασίαν μὴ παριέναι. ἢ οὐ γελοῖον, ἐπὶ μὲν ἄλλοις σμικροῦ ἀξίοις πᾶν ποιεῖν, συντεινομένους ὅπως ὅτι ἀκριβέστατα καὶ καθαρώτατα ἕξει, τῶν δὲ μεγίστων μὴ μεγίστας ἀξιοῦν εἶναι καὶ τὰς ἀκριβείας; Καὶ μάλα (ἔφη) ἄξιον τὸ διανόημα. ὃ μέντοι μέγιστον μάθημα, καὶ περὶ ὅ,τι αὐτὸ λέγεις, οἴει τίν' ἄν σε (ἔφη) ἀφεῖναι μὴ ἐρωτήσαντα τί ἐστιν; Οὐ πάνυ, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλὰ καὶ σὺ ἐρώτα. πάντως αὐτὸ οὐκ E ὀλιγάκις ἀκήκοας· νῦν δὲ ἢ οὐκ ἐννοεῖς, ἢ αὖ διανοῇ ἐμοὶ πράγματα παρέχειν ἀντιλαμβανόμενος. οἶμαι δὲ τοῦτο μᾶλλον. ἐπεὶ ὅτι γε ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα μέγιστον μάθημα, πολλάκις ἀκήκοας· ᾗ καὶ δίκαια καὶ τἆλλα προσχρησάμενα, χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα γίγνεται. καὶ νῦν σχεδὸν οἶσθ' ὅτι μέλλω τοῦτο λέγειν, καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι αὐτὴν οὐχ ἱκανῶς ἴσμεν· εἰ δὲ μὴ ἴσμεν, ἄνευ δὲ ταύτης εἰ ὅτι μάλιστα τἆλλα ἐπισταίμεθα, οἶσθ' ὅτι οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος· ὥσπερ οὐδ' εἰ κεκτήμεθά τι, ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ. ἢ οἴει τι πλέον εἶναι πᾶσαν κτῆσιν ἐκτῆσθαι, μὴ μέντοι ἀγαθήν; ἢ πάντα τἆλλα φρονεῖν, ἄνευ τοῦ ἀγαθοῦ, καλὸν δὲ καὶ ἀγαθὸν μηδὲν φρονεῖν; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε γε οἶσθα, ὅτι τοῖς μὲν πολλοῖς ἡδονὴ δοκεῖ εἶναι τὸ ἀγαθόν, τοῖς δὲ κομψοτέροις, φρόνησις. Πῶς δ' οὔ; Καὶ ὅτι γε, F ὦ φίλε, οἱ τοῦτο ἡγούμενοι, οὐκ ἔχουσι δεῖξαι ἥτις φρόνησις, ἀλλ' ἀναγκάζονται τελευτῶντες τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φάναι. Καὶ μάλα (ἔφη) γελοίως. Πῶς γὰρ οὐχί; (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ ὀνειδίζοντές γε ὅτι οὐκ ἴσμεν τὸ ἀγαθόν, λέγουσι πάλιν ὡς εἰδόσι; φρόνησιν γὰρ αὐτό φασιν εἶναι ἀγαθοῦ, ὡς αὖ ξυνιέντων ἡμῶν ὅ,τι λέγουσιν, ἐπειδὰν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ φθέγξωνται ὄνομα. Ἀληθέστατα, ἔφη. Τί δέ; οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὁριζόμενοι, μῶν μή τι ἐλάττονος πλάνης ἔμπλεοι τῶν ἑτέρων; ἢ οὐ καὶ οὗτοι ἀναγκάζονται ὁμολογεῖν, ἡδονὰς εἶναι κακάς; Σφόδρα γε. Συμβαίνει δὴ αὐτοῖς (οἶμαι) G ὁμολογεῖν ἀγαθὰ εἶναι καὶ κακὰ ταὐτά. ἢ γάρ; Τί μήν; Οὐκοῦν ὅτι μὲν μεγάλαι καὶ πολλαὶ ἀμφισβητήσεις περὶ αὐτοῦ, φανερόν; Πῶς γὰρ οὔ; Τί δέ; τόδε οὐ φανερόν, ὡς δίκαια μὲν καὶ καλὰ πολλοὶ ἂν ἕλοιντο τὰ δοκοῦντα, κἂν μὴ εἴη, ὅμως ταῦτα πράττειν καὶ κεκτῆσθαι καὶ δοκεῖν; ἀγαθὰ δὲ οὐδενὶ ἔτι ἀρκεῖ τὰ δοκοῦντα κτᾶσθαι, ἀλλὰ τὰ ὄντα ζητοῦσι, τὴν δὲ δόξαν ἐνταῦθα ἤδη πᾶς ἀτιμάζει; Καὶ μάλα, ἔφη. Ὃ δὴ διώκει μὲν ἅπασα ψυχή, καὶ τούτου ἕνεκα πάντα πράττει, ἀπομαντευομένη τι εἶναι, ἀποροῦσα δὲ καὶ οὐκ ἔχουσα λαβεῖν ἱκανῶς τί ποτ' ἐστίν, οὐδὲ πίστει χρήσασθαι μονίμῳ, οἷα καὶ περὶ τἆλλα. διὰ τοῦτο δὲ ἀποτυγχάνει καὶ τῶν ἄλλων εἴ τι ὄφελος ἦν. περὶ δὴ τὸ τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον οὕτω φῶμεν δεῖν ἐσκοτῶσθαι καὶ ἐκείνους τοὺς βελτίστους ἐν τῇ πόλει, οἷς πάντα ἐγχειριοῦμεν; Ἥκιστά γ', ἔφη. Οἶμαι γοῦν (εἶπον) δίκαιά τε καὶ H

alieni,quorum in grauitate maximè confidendum, vtpote qui in bello intrepidi ſunt, vt in his immobiles ſunt, ita ad diſciplinas tardiores & hebetes. Torpent ſiquidem atque oſcitant, quoties eis eſt contemplationi inuigilandum. Eſt vt dicis. Nos autem in ſuperioribus principem oportere diximus, vtrorunque optima ratione participem eſſe. Alioquin non eſſe illi ſupremam diſciplinam exhibendam, neque honores magiſtratúſque impertiendos. Rectè. Nónne raro hoc euenturum exiſtimas? Raro admodum. Examinare igitur futuri principis oportet ingenium in his quæ ſuprà diximus, laboribus, timoribus, voluptatibus. Addimus prætererea, quod tum prætermiſimus, oportere videlicet illud in diſciplinis plurimis exercere: vt pateat nunquid maximè ipſius doctrinæ percipiendæ ſit cõpos, an deficiat potius, quemadmodum qui in alijs operibus trepidãt, atque deficiũt. Ita certè inueſtigare decet. verũ quã maximam doctrinã vocas? Meminiſti puto cùm tres in anima ſpecies poſuiſſemus, quid iuſtitia eſſet, tẽperantia, fortitudo, ſapientia, nos definientes, inuicem conueniſſe? Si non recordarer, haud dignus eſſem qui reliqua abs te audirẽ. An & illud memoria tenes, quod ante hæc dictum fuit? Quídnam? Diximus certè ampliori quodam alio orationis circuitu exactius ea poſſe cognoſci: verùm commodius eſſe, vt demonſtrationes ſuperioribus magis conſentaneas induceremus. Quod & vos ſufficere reſpõdiſtis. Atque ita tunc ea pingui Minerua, vt mihi viſum eſt, tractata ſunt. Sin autem placet vobis, ipſi hoc dicite. At ſatis mediocritérque dictum & mihi & aliis eſt viſum. Sed in his rebus, ô amice, modus quãcunque veritatis partem omiſerit, non admodum moderatè fit. nil enim imperfectum vllius eſt menſuræ. quanquam nonnullis quandoque videtur ſufficienter ſtatim eſſe tractatum, neque longiori inquiſitione opus eſſe. Permultis id propter ſocordiam accidit. Vitium hoc à cuſtode ciuitatis & legum eſſe debet alieniſſimum. Conſentaneum. Ergo amplior quidem amice huic agendus circuitus, neque breuior diſcendo, quàm exercitando impendenda eſt opera. alioquin, vt paulo antè diximus, ad ſummæ penitúſque neceſſariæ doctrinæ finem nunquam perueniet. An hæc maxima non ſunt? Eſtque aliud inſuper iuſtitia, & cæteris quæ narrauimus excellentius? Nempe præſtantius inquam, & horum quidem ipſorum nequaquam decet adumbrationem quandã qualem nunc, aſpicere: ſed abſolutam rationem comprehendere. An non ridiculum id eſt, in rebus minimis omne ſtudiũ ponere, & obnixè contendere, quo quàm diligentiſſimè, & ſynceriſſimè peragantur: in maximis autem leuem operam ſatis eſſe putare? Ridiculum prorſus. At enim putas aliquem quieturum, niſi abs te nunc exquirat, quænam diſciplina illa ſit, quam maximam vocas, & circa quid verſetur? Non equidẽ, inquam: ſed & ipſe interroga, quanquam ſæpenumero te arbitror audiuiſſe. Nunc autem, vel non aduertis, vel potius interturbare me tuis ſcrupulis cogitas. Hoc autem ego potius arbitror. Nam ſæpe audiſti boni ideam eſſe maximam diſciplinam. Qua quidem & iuſta, & alia ſi vtantur, vtilia, & conducibilia fiunt. Atque hoc fermè dicere me velle ſcito, & illud præterea, quòd ipſam non ſufficienter agnoſcimus. Sin verò ipſam neſcimus, & ſine ipſa alia quam maximè nouerimus, ſcito nullã ex aliis nobis vtilitatẽ fore: ſicut neq; prodeſſe nobis quicquã, quod ſine bono poſſideremus. An maius quid eſſe putas, ſine poſſeſſione boni alia omnia poſſidere, quàm ſine boni ipſius & pulchri intelligentia, cætera intelligere? Non certè. Pluribus verò bonũ voluptas videtur, elegantioribus ſapientia. Proculdubio. Quinetiam & hoc noſti, quòd qui ſapientiam bonum exiſtimant, ſi interrogentur, quænam potiſſimum ſapientia, declarare nequeunt, ſed coguntur tandem boni ſapientiam dicere. Quàm ridicula reſponſio. Cur non ridicula videatur, ſi cùm nos vituperent quòd ignoremus bonum, de bono rurſus nobiſcum tanquam intelligentibus illud loquantur? Aiunt enim bonum eſſe, ſapiẽtiam boni, quaſi nouerimus, quid ipſi dicant cùm boni nomen pronunciant. Vera loqueris. Qui verò bonum voluptatem eſſe definiunt, nunquid minus errant quàm cæteri? Nónne & iſti coguntur fateri voluptates eſſe malas? Valde. Eadem igitur & bona eſſe, & mala, fateri coguntur. An non? Planè. Nónne conſtat plurimas circa hoc, & maximas ambiguitates cõſurgere? Conſtat. Nónne & hoc perſpicuum? quòd quę iuſta, & honeſta videntur, etiam ſi non ſint, multi præoptarent agere, poſſideréque, & videri hominibus hæc habere: nemo autem ſatis habere ſe putat ſi quæ bona duntaxat videntur poſſideat, ſed quæ reuera bona ſint, omnes quærunt, opinionem verò in his quiſque contemnit? Et maximè quidem. Bonum quidem anima omnis expetit, eiúſque gratia agit omnia, augurans eſſe aliquid: dubitat tamen, neque ſufficienter quid ſit comprehendere poteſt, neque tam certum & exploratum habet quàm cætera: atque idcirco & in aliis fallitur, cùm quid vtile ſit, iudicare pergit. An circa id cùm tale ſit ac tantum, ſimiliter cæcos eſſe debere dicemus illos quoque præſtantiſſimos in ciuitate viros, quibus vniuerſa committimus? Minimè omnium. Reor equidem, eum cuſtodem, qui iuſta &

honeſta poſſideat, ignoret autem qua ratione bona ſint, haud multi faciendum eſſe. ſiquidem par eſt eum qui hoc ignoret, ipſa cognoſcere. Auguror autem neminem ipſa prius quàm bonum ſufficienter cogniturum. Scitè auguraris. Perfectè igitur diſpoſita nobis erit Reſpub. ſi cuſtos horum peritus eam reget. Ita neceſſe eſt. Verùm tu, ô Socrates, vtrum bonum ipſum dicis eſſe ſcientiã, vel voluptatem, vel aliquid aliud præter hæc? Tum ego, Sanè inquam vir probus es: & iandiu compertum habeo tibi non ſatis fore, ſi ſententias aliorum retulero. Haud decere mihi videtur, ô Socrates, opiniones aliorũ referre poſſe, ſuam verò nequaquam, hominem præſertim tandiu in his verſatum. An decere putas, vt de iis quæ quis ignorat, quaſi ſciens loquatur? Nullo modo quaſi ſciens, ſed vt quaſi ex opinione proferens quæ ſentit. Quid? inquam. An neſcis opiniones omnes abſque ſcietia turpes eſſe, quarum quæ optimæ, cæcæ ſunt? an eos qui abſque intelligentia verum aliquid opinantur, differre ab illis exiſtimas, qui licet cæci ſint, recto tamen tramite gradiuntur? Nihilo. Vis ergo turpia contemplari cæcáq; & obliqua, cùm liceat ex aliis perſpicua pulchráque audire? Age per Iouem Socrates, inquit Glauco, ne deſiſtas, cùm ad calcem ferè perueneris. Sufficiet enim nobis, ſi quemadmodum de iuſtitia temperantiáque, & aliis tractauiſti, ita quoque de bono tractaueris. Mihi quoque, ô amice, valde ſufficiet. At vereor ne vires deficiant, atque ego ſupra vires auſus, ineptior appaream, riſúmque audientibus moueã. Cæterùm, ô viri felices, quid ipſum bonum ſit, in præſentia dimittamus. Eſt enim, vt mihi videtur, præſentem ſupra cõtemplationem. Quis autem appareat boni ipſius filius, quíſque ſimilimus ei ſit, ſi vobis placet, dicam: ſin minus, dimittam. Dic age. patrem verò poſtea declarabis. Vellem equidem, vt & ipſe explicare poſſem, & vos percipere, non ſolùm vt nunc, prolem, ſed & prolem & poſteros ipſius boni. Hunc ergo ad præſens partum boni ipſius filiúmq; accipite. Cauete tamen, ne inſcius ipſe vos decipiam, vanã reddens de filio rationem. Cauebimus id proviribus. Dic modò. Dicam equidem, ſi prius repetamus inuicem confirmemúſque, quæ ſuprà memorata ſunt, & aliàs ſæpenumero dicta. Quænam? Multa quidem pulchra, & multa bona, & ſingula ſimiliter eſſe dicimus, & oratione diſtinguimus. Dicimus profectò. Atqui & ipſum pulchrum, & ipſum bonum inducimus, ac ſimiliter in omnibus, quæ vt plura ponebamus, vnum rurſus ponimus ſecundum ideam vnam cuiuſque tanquam vna ſit, & quod vnumquodque eſt, appellamus. Vera hæc ſunt. Et hæc quidem videri dicimus, non autem intelligi: ideas autem intelligi, non videri. Sic eſt omnino. Qua potentia è multis quas habemus, quæ patent oculis cernimus? Viſu. Nónne & auditu quæ audiuntur, & aliis ſenſibus omnia quæ ſentiuntur? Quidni? Nũquid animaduertiſti quam perfectam ſenſuum autor vim fabricauit ad id quod videre, & id quod videri dicimus? Non ſatis. Sic autem conſidera. Eſtne auditui, atque voci alio genere opus ad hoc, vt ille quidem audiat, hæc audiatur? Quo tertio abſente, ille non audiet, iſta nõ audietur. Nequaquam. Arbitror equidem, neque aliis multis, ne dicam nulli, tali quodam opus eſſe. An tu talem aliquam vim potes dicere? Minimè. An non aduertis viſus ipſius & eius quod viſui ſubiacet vim, tali aliquo indigere? Quo pacto? Præſente oculis viſu, ipſiſque ad ſpectandum directis, preſente item colore, niſi adſit & genus tertium propriè ad hoc natura aptum, neque viſus videbit quicquam, neque videri colores poterunt. Quídnam id eſſe dicis? Quod tu lumen vocas. Vera loqueris. Profectò viſibilis ipſius vis, & videndi potentia, iugo quodam aliorum omnium coniugationum maximè honorando iunctæ ſunt, nõ exigua quadam ſpecie, ſi modò contemnendum non eſt lumen. Longè abeſt, vt contemnendum ſit. Quem potiſſimum deorum cœleſtium huius cauſam putas, cuius lumẽ efficit, vt & viſus noſter quàm optimè cernat, & oculis obiecta cernantur? Quem tu putas & alij. Nempe de ſole interrogas. Ita verò ad hunc Deum ſe viſus habet. Quomodo? Viſus ſol non eſt, neque oculus cui ineſt viſus, ſol eſt. Non certè. Sed ex omnibus ſenſuum organis id maximè ſolis particeps. Multum ſanè. Nónne & vim quam habet, ex ſole infuſam ſeruat? Prorſus. Quinetiam ſol viſus nõ eſt. Cauſa verò ipſius quum ſit, ab eo proſpicitur. Sic planè. Hunc me vocare boni filium dicito, quem ipſum bonum in hac ſecum genuit comparatione conſimilem: vt quemadmodum ipſum in loco intelligibili ad intellectum, & ea quæ intelliguntur, ſic habet, ſic & iſte in loco viſibili ad viſum ſe habeat, & ad ea quæ videntur. Quo pacto? Latius explica. Oculi porrò, quoties non ad ea vertuntur, quorum colores diurnus fulgor illuminat oſtendítque, ſed ad illa quæ nocturnis radiis attinguntur, cæcutiunt hallucinantúrque, & propè cæci eſſe videntur, ac ſi purus in illis viſus nõ inſit. Sic accidit. Quoties verò ad ea quæ ſol illuſtrat, perſpicuè cernunt, iiſdémque ipſis in oculis eſſe viſus apparet. Eſt ita. Sic & de animo cogita,

A καλὰ ἀγνοούμενα ὅπῃ ποτὲ ἀγαθά ἐστιν, οὐ πολλοῦ τινος ἄξιον φύλακα κεκτῆσθαι, εἴπερ εἰκὸς γνῶναι αὐτὰ τὸν τοῦτο ἀγνοοῦντα. μαντεύομαι δὲ μηδένα αὐτὰ γνώσεσθαι πρότερον ἱκανῶς. Καλῶς γὰρ (ἔφη) μαντεύῃ. Οὐκοῦν ἡμῖν ἡ πολιτεία τελέως κεκοσμήσεται, ἐὰν ὁ τοιοῦτος αὐτὴν ἐπισκοπῇ φύλαξ ὁ τούτων ἐπιστήμων; Ἀνάγκη, ἔφη. Ἀλλὰ σὺ δή, ὦ Σώκρατες, πότερον ἐπιστήμην τὸ ἀγαθὸν φὴς εἶναι, ἢ ἡδονήν; ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα; Οὗτος (ἦν δ' ἐγώ) ἀνὴρ καλὸς ἦσθα καὶ πάλαι καταφανὴς ὅτι σοὶ οὐκ ἀποχρήσοι τὸ τοῖς ἄλλοις δοκοῦν περὶ αὐτῶν. Οὐδὲ γὰρ δίκαιόν μοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, φαίνεται, τὰ τῶν ἄλλων μὲν ἔχειν εἰπεῖν δόγματα, τὰ δ' αὑτοῦ μή, τοσοῦτον χρόνον περὶ ταῦτα πραγματευόμενον. Τί δ', ἦν δ' ἐγώ, δοκεῖ σοι δίκαιον εἶναι, περὶ ὧν τις μὴ οἶδε, λέγειν ὡς εἰδότα; B Οὐδαμῶς γ', ἔφη, ὡς εἰδότα· ὡς μέντοι οἰόμενον, ταῦθ' ἃ οἴεται ἐθέλειν λέγειν. Τί δέ; (εἶπον) οὐκ ᾔσθησαι τὰς ἄνευ ἐπιστήμης δόξας, ὡς πᾶσαι αἰσχραί; ὧν αἱ βέλτισται τυφλαί; ἢ δοκοῦσί τι σοὶ τυφλῶν διαφέρειν ὁδὸν ὀρθῶς πορευομένων, οἱ ἄνευ νοῦ ἀληθές τι δοξάζοντες; Οὐδέν, ἔφη. Βούλει οὖν αἰσχρὰ θεάσασθαι, τυφλά τε καὶ σκολιά, ἐξὸν παρ' ἄλλων ἀκούειν φανά τε καὶ καλά; Μὴ πρὸς Διός, ἦ δ' ὅς, ὦ Σώκρατες, ὁ Γλαύκων, ὥσπερ ἐπὶ τέλει ὢν, ἀποστῇς. ἀρκέσει γὰρ ἡμῖν κἄν, ὥσπερ δικαιοσύνης πέρι καὶ σωφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων διῆλθες, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ διέλθῃς. Καὶ γὰρ ἐμοί (ἦν δ' ἐγώ) ὦ ἑταῖρε καὶ μάλα ἀρκέσει· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἷός τ' ἔ- C σομαι, προθυμούμενος δέ, ἀσχημονῶν γέλωτα ὀφλήσω. ἀλλ' ὦ μακάριοι, αὐτὸ μὲν τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἐάσωμεν τὸ νῦν εἶναι. (πλέον γάρ μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὁρμὴν ἐφικέσθαι τοῦ γε δοκοῦντος ἐμοὶ τανῦν) ὃς δὲ ἔκγονός τε τοῦ ἀγαθοῦ φαίνεται καὶ ὁμοιότατος ἐκείνῳ, λέγειν ἐθέλω, εἰ καὶ ὑμῖν φίλον· εἰ δὲ μή, ἐᾶν. Ἀλλ', ἔφη, λέγε. εἰσαῦθις γὰρ τοῦ πατρὸς ἀποτίσεις τὴν διήγησιν. Βουλοίμην ἂν (εἶπον) ἐμέ τε δύνασθαι αὐτὴν ἀποδοῦναι, καὶ ὑμᾶς κομίσασθαι· ἀλλὰ μή, ὥσπερ νῦν, τοὺς τόκους μόνον. τοῦτον δὲ δὴ οὖν τὸν τόκον τε καὶ ἔκγονον αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ κομίσασθε. εὐλαβεῖσθε μέντοι μή πῃ ἐξαπατήσω ὑμᾶς ἄκων, κίβδηλον ἀποδιδοὺς τὸν λόγον τοῦ τόκου. Εὐλαβησόμεθα, ἔφη, κατὰ δύ- D ναμιν· ἀλλὰ μόνον λέγε. Διομολογησάμενος δ', ἔφην ἐγώ, καὶ ἀναμνήσας ὑμᾶς τά τε ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθέντα, καὶ ἄλλοτε ἤδη πολλάκις εἰρημένα. Τὰ ποῖα; ἦ δ' ὅς. Πολλὰ καλὰ (ἦν δ' ἐγώ) καὶ πολλὰ ἀγαθά, καὶ ἕκαστα οὕτως εἶναι φαμέν τε καὶ διορίζομεν τῷ λόγῳ. Φαμὲν γάρ. Καὶ αὐτὸ δὴ καλόν, καὶ αὐτὸ ἀγαθόν, καὶ οὕτω περὶ πάντων ἃ τότε ὡς πολλὰ ἐτίθεμεν, πάλιν αὖ κατ' ἰδέαν μίαν ἑκάστου, ὡς μιᾶς οὔσης, τιθέντες, ὃ ἔστιν ἕκαστον προσαγορεύομεν. καὶ τὰ μὲν δὴ ὁρᾶσθαι φαμέν, νοεῖσθαι δ' οὔ· τὰς δ' αὖ ἰδέας νοεῖσθαι μέν, ὁρᾶσθαι δ' οὔ. Παντάπασι μὲν οὖν. Τῷ οὖν ὁρῶμεν ἡμῶν αὐτῶν τὰ ὁρώμενα; Τῇ ὄψει, ἔ- E φη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ἀκοῇ, τὰ ἀκουόμενα; καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι, πάντα τὰ αἰσθητά; Τί μήν; Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ἐννενόηκας τὸν τῶν αἰσθήσεων δημιουργόν, ὅσῳ πολυτελεστάτην τὴν τοῦ ὁρᾶν τε καὶ ὁρᾶσθαι δύναμιν ἐδημιούργησεν; Οὐ πάνυ, ἔφη. Ἀλλ' ὧδε σκόπει. ἔστιν ὅ,τι προσδεῖ ἀκοῇ καὶ φωνῇ γένους ἄλλου εἰς τὸ τὴν μὲν ἀκούειν, τὴν δ' ἀκούεσθαι; ὃ ἐὰν μὴ παραγένηται τρίτον, ἡ μὲν οὐκ ἀκούσεται, ἡ δὲ οὐκ ἀκουσθήσεται; Οὐδενός, ἔφη. Οἶμαι δέ γε (ἦν δ' ἐγώ) οὐδ' ἄλλαις πολλαῖς (ἵνα μὴ εἴπω ὅτι οὐδεμιᾷ) τοιούτου προσδεῖ οὐδενός· ἢ σύ τινα ἔχεις εἰπεῖν; Οὐκ ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. Τὴν δὲ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ὁρατοῦ οὐκ ἐννοεῖς ὅτι προσδεῖται; Πῶς; Ἐνούσης που ἐν ὄμμασιν ὄψεως, καὶ ἐπιχει- F ροῦντος τοῦ ἔχοντος χρῆσθαι αὐτῇ, παρούσης δὲ χρόας ἐν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ παραγένηται γένος τρίτον, ἰδίᾳ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεφυκός, οἶσθα ὅτι ἥ τε ὄψις οὐδὲν ὄψεται, τά τε χρώματα ἔσται ἀόρατα. Τίνος δὴ λέγεις (ἔφη) τούτου; Ὃ δὴ σὺ καλεῖς (ἦν δ' ἐγώ) φῶς. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Οὐ σμικρᾷ ἄρα ἰδέᾳ ἡ τοῦ ὁρᾶν αἴσθησις, καὶ ἡ τοῦ ὁρᾶσθαι δύναμις, τῶν ἄλλων συζεύξεων τιμιωτέρῳ ζυγῷ ἐζύγησαν· εἴπερ μὴ ἄτιμον τὸ φῶς. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) πολλοῦ γε δεῖ ἄτιμον εἶναι. Τίνα οὖν ἔχεις αἰτιάσασθαι τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν τούτου κύριον, οὗ ἡμῖν τὸ φῶς ὄψιν τε ποιεῖ ὁρᾶν ὅτι κάλλιστα, καὶ τὰ ὁρώμενα ὁρᾶσθαι; Ὅνπερ καὶ σύ (ἔφη) καὶ οἱ ἄλλοι. τὸν ἥλιον γὰρ δηλονότι ἐρωτᾷς. Ἆρ' οὖν ὧδε πέφυκεν ὄψις πρὸς τοῦτον τὸν θεόν. G Πῶς; Οὐκ ἔστιν ἥλιος ἡ ὄψις, οὔτε αὐτή, οὔτε ἐν ᾧ ἐγγίγνεται, ὃ δὴ καλοῦμεν ὄμμα. Οὐ γὰρ οὖν. Ἀλλ' ἡλιοειδέστατόν γε οἶμαι τῶν περὶ τὰς αἰσθήσεις ὀργάνων. Πολύ γε. Οὐκοῦν καὶ τὴν δύναμιν ἣν ἔχει, ἐκ τούτου ταμιευομένην ὥσπερ ἐπίρρυτον κέκτηται; Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ ὁ ἥλιος ὄψις μὲν οὐκ ἔστι, αἴτιος δ' ὢν αὐτῆς, ὁρᾶται ὑπ' αὐτῆς ταύτης; Οὕτως, ἦ δ' ὅς. Τοῦτον τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) φάναι με λέγειν τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον, ὃν τἀγαθὸν ἐγέννησεν ἀνάλογον ἑαυτῷ, ὅ,τιπερ αὐτὸ ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ πρός τε νοῦν καὶ τὰ νοούμενα, τοῦτο τοῦτον ἐν τῷ ὁρατῷ πρός τε ὄψιν καὶ τὰ ὁρώμενα. Πῶς; (ἔφη) ἔτι δίελθέ μοι. Ὀφθαλμοί (ἦν δ' ἐγώ) οἶσθ' ὅτι ὅτ' ἂν μηκέτι ἐπ' ἐκεῖνά τις αὐτοὺς τρέπῃ ὧν ἂν τὰς H χρόας τὸ ἡμερινὸν φῶς ἐπέχῃ, ἀλλὰ ὧν νυκτερινὰ φέγγη, ἀμβλυώττουσί τε καὶ ἐγγὺς φαίνονται τυφλῶν, ὥσπερ οὐκ ἐνούσης καθαρᾶς ὄψεως; Καὶ μάλα, ἔφη. Ὅταν δέ γ', οἶμαι, ὧν ὁ ἥλιος καταλάμπει, σαφῶς ὁρῶσι, καὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις ὄμμασιν ἐνοῦσα φαίνεται. Τί μήν; Οὕτω τοίνυν

καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὧδε νόει· ὅταν μὲν οὗ καταλάμπει ἀλήθειά τε καὶ τὸ ὄν, εἰς τοῦτο ἀπερείσηται, ἐνόησέ τε καὶ ἔγνω αὐτὸ, καὶ νοῦν ἔχειν φαίνεται· ὅταν δὲ εἰς τὸ τῷ σκότῳ κεκραμένον, τὸ γιγνόμενόν τε καὶ ἀπολλύμενον δοξάζει τε καὶ ἀμβλυώττει, ἄνω καὶ κάτω τὰς δόξας μεταβάλλον· καὶ ἔοικεν αὖ νοῦν οὐκ ἔχοντι. Ἔοικε γάρ. Τοῦτο τοίνυν τὸ τὴν ἀλήθειαν παρέχον τοῖς γιγνωσκομένοις, καὶ τῷ γιγνώσκοντι τὴν δύναμιν ἀποδιδὸν, τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν φάθι εἶναι, αἰτίαν δ' ἐπιστήμης οὖσαν καὶ ἀληθείας, ὡς γιγνωσκομένης μὲν διανοοῦ. οὕτω δὲ καλῶν ἀμφοτέρων ὄντων γνώσεώς τε καὶ ἀληθείας, ἄλλο καὶ κάλλιον ἔτι τούτων ἡγούμενος αὐτὸ, ὀρθῶς ἡγήσῃ. ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀλήθειαν, ὥσπερ ἐκεῖ φῶς τε καὶ ὄψιν, ἡλιοειδῆ μὲν νομίζειν ὀρθὸν, ἥλιον δὲ ἡγεῖσθαι οὐκ ὀρθῶς ἔχει· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀγαθοειδῆ μὲν νομίζειν ταῦτ' ἀμφότερα, ὀρθόν· ἀγαθὸν δὲ ἡγεῖσθαι ὁπότερον αὐτῶν, οὐκ ὀρθὸν, ἀλλ' ἔτι μειζόνως τιμητέον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἕξιν. Ἀμήχανον κάλλος (ἔφη) λέγεις, εἰ ἐπιστήμην μὲν καὶ ἀλήθειαν παρέχει, αὐτὸ δ' ὑπὲρ ταῦτα κάλλει ἐστίν· οὐ γὰρ δή που σύ γε ἡδονὴν αὐτὸ λέγεις. Εὐφήμει, ἦν δ' ἐγώ. ἀλλ' ὧδε μᾶλλον τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἔτι ἐπισκόπει. Πῶς; Τὸν ἥλιον τοῖς ὁρωμένοις οὐ μόνον, οἶμαι, τὴν τοῦ ὁρᾶσθαι δύναμιν παρέχειν φήσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν καὶ αὔξην καὶ τροφήν· οὐ γένεσιν αὐτὸν ὄντα. Πῶς γάρ; Καὶ τοῖς γιγνωσκομένοις τοίνυν μὴ μόνον τὸ γιγνώσκεσθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναί τε καὶ τὴν οὐσίαν ὑπ' ἐκείνου αὐτοῖς προσεῖναι· οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος. Καὶ ὁ Γλαύκων μάλα γελοίως, Ἄπολλον, ἔφη, δαιμονίας ὑπερβολῆς. Σὺ γὰρ (ἦν δ' ἐγώ) αἴτιος, ἀναγκάζων τὰ ἐμοὶ δοκοῦντα περὶ αὐτοῦ λέγειν. Καὶ μηδαμῶς γ', ἔφη, παύσῃ, εἰ μή τι, ἀλλὰ τὴν περὶ τὸν ἥλιον ὁμοιότητα αὖ διεξιὼν, εἴ πῃ ἀπολείπεις. Ἀλλὰ μὴν (εἶπον) συχνά γε ἀπολείπω. Μηδὲ σμικρὸν τοίνυν (ἔφη) παραλίπῃς. Οἶμαι μὲν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ πολύ· ὅμως δὲ, ὅσα γ' ἐν τῷ παρόντι δυνατὸν, ἑκὼν οὐκ ἀπολείψω. Μὴ γὰρ, ἔφη. Νόησον τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὥσπερ λέγομεν, δύο αὐτὼ εἶναι, καὶ βασιλεύειν τὸ μὲν, νοητοῦ γένους τε καὶ τόπου, τὸ δ' αὖ ὁρατοῦ· ἵνα μὴ οὐρανοῦ εἰπὼν, δόξω σοι σοφίζεσθαι περὶ τὸ ὄνομα. ἀλλ' οὖν ἔχεις ταῦτα διττὰ εἴδη, ὁρατὸν, νοητόν. Ἔχω. Ὥσπερ τοίνυν γραμμὴν δίχα τετμημένην λαβὼν ἄνισα τμήματα, πάλιν τέμνε ἑκάτερον τὸ τμῆμα ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τό, τε τοῦ ὁρωμένου γένους καὶ τὸ τοῦ νοουμένου. καί σοι ἔσται σαφηνείᾳ καὶ ἀσαφείᾳ πρὸς ἄλληλα. ἐν μὲν τῷ ὁρωμένῳ τὸ μὲν ἕτερον τμῆμα, εἰκόνες. λέγω δὲ τὰς εἰκόνας, πρῶτον μὲν τὰς σκιὰς, ἔπειτα τὰ ἐν τοῖς ὕδασι φαντάσματα· καὶ ἅπερ ἐν τοῖς ὅσα πυκνά τε καὶ λεῖα καὶ φανὰ ξυνέστηκε, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον εἰ κατανοεῖς. Ἀλλὰ κατανοῶ. Καὶ τοίνυν ἕτερον τίθει, ᾧ τοῦτο ἔοικε· τά τε περὶ ἡμᾶς ζῶα, καὶ πᾶν τὸ φυτευτὸν, καὶ τὸ σκευαστὸν ὅλον γένος. Τίθημι, ἔφη. Ἦ καὶ ἐθέλοις ἂν αὐτὸ φάναι (ἦν δ' ἐγώ) διῃρῆσθαι ἀληθείᾳ τε καὶ μὴ, ὡς τὸ δοξαστὸν πρὸς τὸ γνωστὸν, οὕτω τὸ ὁμοιωθὲν πρὸς τὸ ᾧ ὡμοιώθη; Ἔγωγ', ἔφη, καὶ μάλα. Σκόπει δὴ αὖ καὶ τὴν τοῦ νοητοῦ τομὴν ᾗ τμητέον. Πῇ; Ἧ τὸ μὲν αὐτοῦ, τοῖς τότε τμηθεῖσιν, ὡς εἰκόσι, χρωμένη ψυχὴ, ζητεῖν ἀναγκάζεται ἐξ ὑποθέσεων, οὐκ ἐπ' ἀρχὴν πορευομένη, ἀλλ' ἐπὶ τελευτήν· τὸ δ' αὖ ἕτερον τὸ ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον, ἐξ ὑποθέσεως ἰοῦσα, καὶ ἄνευ τῶν περὶ ἐκεῖνο εἰκόνων, αὐτοῖς εἴδεσι δι' αὐτῶν τὴν μέθοδον ποιουμένη. Ταῦτ', ἔφη, ἃ λέγεις, οὐχ ἱκανῶς ἔμαθον. Ἀλλ' αὖθις· (ἦν δ' ἐγώ) ῥᾷον γὰρ τούτων προειρημένων, μαθήσῃ. οἶμαι γάρ σε εἰδέναι ὅτι οἱ περὶ τὰς γεωμετρίας τε καὶ λογισμοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα πραγματευόμενοι ὑποθέμενοι τό, τε περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον, καὶ τὰ σχήματα, καὶ γωνιῶν τριττὰ εἴδη, καὶ ἄλλα τούτων ἀδελφὰ καθ' ἑκάστην μέθοδον, ταῦτα μὲν ὡς εἰδότες, ποιησάμενοι ὑποθέσεις αὐτὰ, οὐδένα λόγον οὔτε αὑτοῖς οὔτε ἄλλοις ἔτι ἀξιοῦσι περὶ αὐτῶν διδόναι, ὡς παντὶ φανερῶν· ἐκ τούτων δ' ἀρχόμενοι, τὰ λοιπὰ ἤδη διεξιόντες, τελευτῶσιν ὁμολογουμένως ἐπὶ τοῦτο οὗ ἂν ἐπὶ σκέψιν ὁρμήσωσι. Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) τοῦτό γε οἶδα. Οὐκοῦν καὶ ὅτι τοῖς ὁρωμένοις εἴδεσι προσχρῶνται, καὶ τοὺς λόγους περὶ αὐτῶν ποιοῦνται, οὐ περὶ τούτων διανοούμενοι, ἀλλ' ἐκείνων πέρι οἷς ταῦτα ἔοικε, τοῦ τετραγώνου αὐτοῦ ἕνεκα τοὺς λόγους ποιούμενοι, καὶ διαμέτρου αὐτῆς, ἀλλ' οὐ ταύτης ἣν γράφουσι· καὶ τἆλλα οὕτως, αὐτὰ μὲν ταῦτα ἃ πλάττουσί τε καὶ γράφουσιν, ὧν καὶ σκιαὶ καὶ ἐν ὕδασιν εἰκόνες εἰσὶ, τούτοις μὲν ὡς εἰκόσιν αὖ χρώμενοι, ζητοῦντές τε αὐτὰ ἐκεῖνα ἰδεῖν ἃ οὐκ ἂν ἄλλως ἴδοι τις ἢ τῇ διανοίᾳ. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Τοῦτο τοίνυν νοητὸν μὲν τὸ εἶδος ἔλεγον· ὑποθέσεσι δ' ἀναγκαζομένην ψυχὴν χρῆσθαι περὶ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ, οὐκ ἐπ' ἀρχὴν ἰοῦσαν, ὡς οὐ δυναμένην τῶν ὑποθέσεων ἀνωτέρω ἐκβαίνειν, εἰκόσι δὲ χρωμένην αὐτοῖς τοῖς ὑπὸ τῶν κάτω ἀπεικασθεῖσι, καὶ ἐκείνοις πρὸς ἐκεῖνα, ὡς ἐναργέσι, δεδοξασμένοις τε καὶ τετμημένοις. Μανθάνω (ἔφη) ὅτι τὸ ὑπὸ ταῖς γεωμετρίαις τε καὶ ταῖς ταύταις ἀδελφαῖς τέχναις λέγεις. Τὸ τοίνυν ἕτερον μάνθανε τμῆμα τοῦ νοητοῦ λέγοντά με τοῦτο, οὗ αὐτὸς ὁ λόγος ἅπτεται, τῇ τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμει τὰς ὑποθέσεις ποιούμενος, οὐκ ἀρχὰς, ἀλλὰ τῷ ὄντι ὑποθέσεις, οἷον ἐπιβάσεις τε καὶ ὁρμὰς· ἵνα μέχρι τοῦ ἀνυποθέτου

A Quando enim illi inhæret in quo veritas & ipſum ens emicat, intelligit illud cognoſcítque, & intellectum habere videtur. Sed cùm ad id fertur, quod tenebris eſt permixtum, quod videlicet generatur atque corrumpitur, eius obtunditur acies, opinionéſque verſat varias, ac mentis expers eſſe videtur. Sic apparet. Illud igitur quod veritatem illis, quæ intelliguntur præbet, & intelligenti vim ad intelligendum porrigit, boni ideã eſſe dicito, ſcientiæ & veritatis, quæ per intellectum percipitur, cauſam. Cùm verò adeò pulchra duo hæc ſint, cognitio ſcilicet ac veritas, ſi bonum ipſum aliud quàm iſta & pulchrius æſtimabis, rectè putabis. Et quemadmodum lumen ac
B viſum ſolis ſpeciem quandam habere exiſtimare decet, ſolem verò ipſum eſſe, nequaquam: ita cognitionem & veritatem, boni ipſius ſpeciem habere quidem aliquam, eſſe verò ipſum, minimè. Auguſtior enim eſt ipſius boni maieſtas. Decus narras inæſtimabile, ſi ſcientiam quidem & veritatem præbet, ipſum verò decore hæc ſuperat. Neque enim voluptatẽ ipſum eſſe dicis. Bona verba queſo. Atque ita planius eius imaginem contemplare. Quomodo? Solem quidem dices, vt arbitror, iis quæ videntur non modò videndi prębere potentiam, verumetiam generationem, augmentum, nutritionem, cùm ipſe tamen generatio non ſit. Quo enim pacto? Atque ita dicas bonũ
C iis quæ cognoſcuntur dare, non modò vt cognoſcantur, ſed eſſe inſuper & eſſentiam elargiri, cùm ipſum eſſentia non ſit, ſed ſupra eſſentiam, dignitate ipſam & potentia ſuperãs. Tum & Glauco ridens, Ædepol, inquit, mirabilis hic exceſſus. Huius certè tu cauſa es, qui me compuliſti ad ea quæ mihi de hoc viderentur aperienda. Nequẽdum etiam deſiſtas, ſed abſolue præcipuè ſolis comparationem, ſiquid eſt prætermiſſum. Atqui multa prætermittuntur. Ne minimum quid omittas. Reor equidem multa præterea ſuperfore, veruntamen quotcunque ad præſens referri poterunt, haud ſponte dimittam. Ita precor. Cogita duo hæc eſſe, & vnum quidem in genere locóque
D intelligibili regnare, alterum inuiſibili, ne ſub cœlo, inquiens, videar te circa nomen decipere. Attamẽ ſpecies duas habeas, viſibile ſcilicet & ipſum intelligibile. Habeo equidem. Perinde ac ſi acceperis lineam in duas inæquales ſectam portiones, & vtranque rurſus partem ſimili ratione diuiſeris: ita nunc oblatum tibi genus vnum viſibile, intelligibile alterũ, in duo rurſus ſecundum claritatem & obſcuritatem vtrunque diſtingue. In genere quippe viſibili portio vna imagines continebit. Voco autem imagines, primùm vmbras, deinde ſimulacra quæ in aquis apparent, & quæ in corporibus denſis, læuibus, lucidis, & omne quodcunque tale, ſi tenes. Teneo. Portio verò altera comprehẽdet ea quorum hæ ſimilitudines quædam
E ſunt, animalia videlicet quæ apud nos ſunt & plantas, & vniuerſum fabricæ genus. Sic pono. An vis præterea ſecundum verum & non verum dicere genus hoc diſtingui? vt quemadmodum ſe habet quod opinione fingitur ad id quod ſcientia noſcitur, ita ſimulacrum ad illud cuius eſt ſimile? Valde. Conſidera iterum intelligibilis ſectionem. Quo pacto? Vnum quidem ipſius genus eſt quod inquirit animus his vtens velut imaginibus quæ prius diuiſa ſunt, compulſus ex poſitionibus non ad principium, ſed ad finem procedere. Alterum verò, quod excogitat animus, ex ſuppoſitione procedens ad principium non ſuppoſitum, nec imaginibus vtens quibus ad genus
F alterum vti ſolemus, ſed in ipſis ſpeciebus per ipſas progrediens. Haud ſatis quæ dicis intelligo. At enim facilius per hæc intelliges. Arbitror te non latere, quòd qui circa geometriam & arithmeticam & cætera generis eius verſantur, ſupponunt quidem par & impar & figuras ac tres ſpecies angulorum, & horum ſimilia in argumentationibus ſingulis, & his poſitis tãquam cuilibet manifeſtis, rationem de his nullam exigendam putant. Atque hinc incipientes ad alia iam deſcendunt, & ad illud tandem perueniunt quod quærebant. Prorſus id noui. Enimuero & illud noſti, quòd & formis quæ in aſpectum cadũt
G vtuntur, déque illis verba faciunt: quanquam nõ ad eas mentem dirigunt, ſed ad illa potius quorum iſta ſimulacra ſunt, ad quadrangulum ipſum videlicet, ipſúmque diametrum non ad ea quæ ſcribunt. Et in aliis eodem modo, ſpeciebus quidẽ hiſce quas deſcribunt figurántque, quarum & vmbræ ſunt, & in aquis imagines, tanquam imaginibus quibuſdam vtuntur, affectantes illa conſpicere, quæ non aliter quã cogitatione percipiuntur. Vera loqueris. Hanc generis intelligibilis ſpeciem ſuprà dicebam, ad cuius inueſtigationem cogi animũ ſuppo-
H ſitionibus vti, ad principiũ non euntem, vtpote qui ſupra ſuppoſitiones aſcendere nequeat, vtatúrque imaginibus his quæ ex inferioribus ſunt ad ſuperiorum ſimilitudinem comparatæ, atque ita opinione conceptæ diſtinctǽque ſunt, quaſi ad illa perſpicuè conferant. Intelligo equidem dici abs te quod in geometria & aliis eius germanis artibus fieri ſolet. Alteram igitur intelligibilis partẽ ad illud referre me ſcito, quod ipſa ratio per demonſtrandi facultatẽ attingit, dũ ſuppoſitiones nõ pro principiis habet, ſed reuera pro ſuppoſitionibus accipit, tanquam

gradibus quibuſdam & adminiculis vtens, quouſque ad illud quod nõ ſupponitur, ad principium videlicet veniens vniuerſi ipſum attingat, & rurſus adhæreat illis quæ principio hæret, atque ita ad finem vſque perueniat, nullo prorſus ſenſibili vtens, ſed ipſis ſpeciebus, per ipſas, atque ad ipſas progrediens. Intelligo tandem, quanquam minimè ſufficienter, vt cuperem. Videris enim mihi magnum opus proponere. Moliris quidem differere, partem illam verè exiſtentis & intelligibilis generis, quam per demonſtrationis ſcientiam ſpeculamur, illa eſſe clariorem quam ex illis ſcientiis, quæ artes appellantur, inueſtigamus. In quibus pro principiis ſuppoſitiones habentur, & qui iſta conſiderant, cogitatione coguntur non ſenſibus intueri. Quoniam verò ad principium non aſcendunt, ſed ex ſuppoſitionibus indagant, intellectum circa hæc habere tibi nequaquam videntur, licet cum principio intelligibilia ſint. Videris autem mihi geometricarum & ſimilium rerum habitum, cogitationem potius appellare quàm intellectum, quaſi cogitatio inter opinionem & intellectum medium teneat. Sufficiẽter admodum percepiſti. Atque ad has quatuor proportiones, quatuor itidem animi affectiones accipe. Intelligentiam quidem ad ſupremum ipſum, ad ſecundum cogitationem, ad tertium fidem, ad poſtremum verò aſſimulationem ſiue imaginationem. Hæc præterea inuicem alternæ ratione proportionis ordina, vt ita hæc claritatem participent, quemadmodum illa circa quæ ſunt, veritatem. Intelligo equidem, & quod dicis admitto, & vt iubes ita diſpono.

A ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀρχὴν ἰὼν, ἁψάμενος αὐτῆς, πάλιν αὖ ἐχόμενος τῶν ἐκείνης ἐχομένων, οὕτως ἐπὶ τελευτὴν καταβαίνῃ, αἰσθητῷ παντάπασιν οὐδενὶ προσχρώμενος, ἀλλ' εἴδεσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν εἰς αὐτὰ, καὶ τελευτᾷ εἰς εἴδη. Μανθάνω, (ἔφη) ἱκανῶς μὲν οὔ. δοκεῖς γάρ μοι συχνὸν ἔργον λέγειν· ὅτι μέντοι βούλει διορίζειν, σαφέστερον εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ διαλέγεσθαι ἐπιστήμης τοῦ ὄντος τε καὶ νοητοῦ θεωρούμενον, ἢ τὸ ὑπὸ τῶν τεχνῶν καλουμένων, αἷς αἱ ὑποθέσεις ἀρχαὶ, καὶ διανοίᾳ μὲν ἀναγκάζονται ἀλλὰ μὴ αἰσθήσεσιν αὐτὸ θεᾶσθαι οἱ θεώμενοι. διὰ δὲ τὸ μὴ ἐπ' ἀρχὴν ἀνελθόντας σκοπεῖν, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεων, νοῦν οὐκ ἴσχειν περὶ αὐτὰ δοκοῦσί σοι, καίτοι νοητῶν ὄντων μετὰ ἀρχῆς. διάνοιαν δὲ καλεῖν μοι δοκεῖς τὴν τῶν γεωμετρικῶν τε καὶ τὴν τῶν τοιούτων ἕξιν, ἀλλ' οὐ νοῦν, ὡς μεταξύ τι δόξης τε καὶ νοῦ τὴν διάνοιαν οὖσαν. B Ἱκανώτατα (ἦν δ' ἐγὼ) ἀπεδέξω. καί μοι ἐπὶ τοῖς τέτταρσι τμήμασι τέτταρα ταῦτα παθήματα ἐν τῇ ψυχῇ γιγνόμενα λάβε· νόησιν μὲν, ἐπὶ τῷ ἀνωτάτω· διάνοιαν δὲ, ἐπὶ τῷ δευτέρῳ· τῷ τρίτῳ δὲ πίστιν ἀπόδος, καὶ τῷ τελευταίῳ εἰκασίαν. καὶ τάξον αὐτὰ ἀνάλογον, ὥσπερ ἐφ' οἷς ἐστὶν ἀληθείας μετέχειν, οὕτω ταῦτα σαφηνείας ἡγησάμενος μετέχειν. Μανθάνω, (ἔφη) καὶ ξυγχωρῶ· καὶ τάττω ὡς λέγεις.

PLATONIS DE REPVB. Siue, DE IVSTO, DIALOGVS SEPTIMVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Η', ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

SVMMA DIALOGI. *Explicato vero veræ philoſophiæ ſubiecto, nunc illius diſcendæ modum diligenter perſequitur, docetque qua via & ratione ad ſummum illud perueniamus, & quomodo etiam preclara illa ſcientia inſtructi accedamus ad ſeriam ſobriamque vitæ & reiub. πρᾶξιν hanc enim doctrinam diligenter accommodat ſuo inſtituto: Diſciplinam nimirum illam quam in ſuo cuſtode requirat, non eſſe inanem quandam contemplationem: ſed prudentem efficacémque cognitionem rerum ad vitæ officia ſocietatémque generis humani accommodatam: vt videlicet Magiſtratus ille philoſophicus ſit rerum diuinarum & humanarum ſcientia inſtructus, quæ vera eſt & prima philoſophia. Hanc vocat Dialecticam: cuius famulæ ſunt, Phyſica nimirum, quæ circa generationem rerum verſatur, & Mathematicæ diſciplinæ, quæ ſunt inter hanc & illam ſummam ſcientiam intermediæ. De quibus omnibus diligenter & copioſè agit.*

POST HAEC Naturam, inquam, noſtrã, quod ad eruditionem & ruditatem attinet, tali quadam imagine tibi fingito. Finge animo ſubterraneum, ſpecus inſtar, domiciliũ, cuius ingreſſus longiſſimus verſus lumẽ in antrum totum pateat. In eo homines nutritos à pueritia ceruicem & crura ita deuinctos, vt & immobiles permanere cogantur, & ad anteriora ſolùm proſpicere, capita verò vinculis aſtricta circumagere nequeant. Poſt tergum autem ſupernè ac procul ignis fax ſuſpenſa ſit, intérque ignem & vinctos homines via ſuperior paulo, ſecus quam paries ſit conſtructus exiguus, ſicut plerunque præſtigiatoribus ſepta quædam, ſuper quibus ſua miranda demonſtrant, coram ſpectantibus opponuntur. Eſto inquit. Cogita rurſus homines intra parietem ferentes vaſa varia ſupra parietem eminentia, ſtatuáſque hominum & aliorum animalium lapideas & ligneas imagines, modíſque variis fabricatas. Atque, vt conſentaneum eſt, qui hæc circunferunt, partim ſileant, partim loquantur. Quàm portentoſa hæc figmenta ſunt quámque mirabiles captiui? At ſimiles iſti nobis ſunt. Nam primum quidem putas iſtos aliud quicquam vel ſuiipſorum, vel proximorum hominum videre præter vmbras quæ ab igne in aduerſam ſpeluncæ partem cadunt? Nihil aliud, quando nunquam in vita mouere capita potuerunt. Quid autem eorum quæ circunferuntur, nónne vmbras duntaxat? Nempe. Si ergo inuicem loqui liceret, nónne vmbras rerum nominibus appellandas eſſe putare eos credamus? Neceſſe eſt. Quòd ſi echo ex aduerſa parte carceris reſonaret, quoties prætereuntium aliquis loqueretur, putáſne ipſos alium quenquam, quàm tranſeuntium vmbras loqui exiſtimaturos? Non per Iouem. Omnino igitur iſti nihil verum eſſe niſi fabricatarum rerum vmbras arbitrarentur. Ita prorſus neceſſe eſt. Contrà verò nunc animaduerte qualis foret eorum à vinculis ſolutio ignorantiæque curatio. Nempe ſi quis eorum ſolueretur, cogeretúrque repente ſurgere, collum vertere, ambulare, lumen ipſum aſpicere, doleret protinus, nec propter ſplendorem intueri poſſet illa quorum vmbras antè cernebat. Huic ſi quis nugas hactenus ſpectauiſſe dicat, nunc autem rebus veris eſſe propinquiorem veriúſque inſpicere, ac prætereuntium quenque monſtrans, quid ſit quæſiuerit, nónne vacillaturum putas, arbitraturúmque veriora eſſe, quæ antè cernebat, quàm quæ nunc oſtenduntur? Multum. Et ſi coëgerit eum lumen aſpicere, nónne dolore oculorum affectum iri

ΜΕΤΑ ταῦτα δὴ (εἶπον) ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν, παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκήσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρ' ἅπαν τὸ σπήλαιον. ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς, εἴς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὁρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν· φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς, ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν, καόμενον, ὄπισθεν αὐτῶν. μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν, ἐπάνω ὁδόν· παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρῳκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνῦσιν. Ὁρῶ, ἔφη. Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκεύη τε παντοδαπὰ, ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου, καὶ ἀνδριάντας, καὶ ἄλλα ζῷα λίθινά τε καὶ ξύλινα, καὶ παντοῖα εἰργασμένα· οἷον εἰκὸς, τοὺς μὲν, φθεγγομένους, τοὺς δὲ, σιγῶντας, τῶν παραφερόντων. Ἄτοπον (ἔφη) λέγεις εἰκόνα, καὶ δεσμώτας ἀτόπους. Ὁμοίους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ. τοὺς γὰρ τοιούτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἴει ἄν τι ἑωρακέναι ἄλλο, πλὴν τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας; Πῶς γάρ, (ἔφη) εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου; Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταυτὸν τοῦτο; Τί μήν; Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῇ ἂν τὰ παριόντα αὐτοὺς νομίζειν ὀνομάζειν ἅπερ ὁρῷεν; Ἀνάγκη. Τί δ' εἰ καὶ ἠχὼ τὸ δεσμωτήριον ἐκ τοῦ καταντικρὺ ἔχοι, ὁπότε τις τῶν παριόντων φθέγξαιτο, οἴει ἂν ἄλλο τι αὐτοὺς ἡγεῖσθαι τὸ φθεγγόμενον ἢ τὴν παριοῦσαν σκιάν; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Παντάπασι δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἂν ἄλλο τι νομίζοιεν τὸ ἀληθὲς ἢ τὰς τῶν σκευαστῶν σκιάς. Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη. Σκόπει δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) αὐτῶν λύσιν τε καὶ ἴασιν τῶν τε δεσμῶν καὶ τῆς ἀφροσύνης οἵα τις ἂν εἴη, εἰ φύσει τοιάδε ξυμβαίνει αὐτοῖς· ὁπότε τις λυθείη, καὶ ἀναγκάζοιτο ἐξαίφνης ἀνίστασθαί τε καὶ περιάγειν τὸν αὐχένα καὶ βαδίζειν, καὶ πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέπειν· πάντα δὲ ταῦτα ποιῶν, ἀλγοῖ τε καὶ διὰ τὰς μαρμαρυγὰς ἀδυνατοῖ καθορᾶν ἐκεῖνα ὧν τότε τὰς σκιὰς ἑώρα· τί ἂν οἴει αὐτὸν εἰπεῖν, εἴ τις αὐτῷ λέγοι ὅτι τότε μὲν ἑώρα φλυαρίας, νῦν δὲ μᾶλλόν τι ἐγγυτέρω τοῦ ὄντος καὶ πρὸς μᾶλλον ὄντα τετραμμένος, ὀρθότερα βλέποι; καὶ δὴ καὶ ἕκαστον τῶν παριόντων δεικνὺς αὐτῷ, ἀναγκάζοι ἐρωτῶν ἀποκρίνεσθαι ὅ, τι ἐστίν; οὐκ οἴει αὐτὸν ἀπορεῖν τε ἂν, καὶ ἡγεῖσθαι τὰ τότε ὁρώμενα, ἀληθέστερα ἢ τὰ νῦν δεικνύμενα; Πολύ γ', ἔφη. Οὐκοῦν, κἂν εἰ πρὸς αὐτὸ τὸ φῶς ἀναγκάζοι αὐτὸν βλέπειν,

βλέπειν, ἀλγεῖν τε ἂν τὰ ὄμματα, καὶ φεύγειν, ἀποστρεφόμενον πρὸς ἐκεῖνα ἃ δύναται καθορᾶν, καὶ νομίζειν ταῦτα τῷ ὄντι σαφέστερα τῶν δεικνυμένων; Οὕτως, ἔφη. Εἰ δὲ (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἐντεῦθεν ἕλκοι τις αὐτὸν βίᾳ διὰ τραχείας τῆς ἀναβάσεως καὶ ἀνάντους, καὶ μὴ ἀνείη πρὶν ἐξελκύσειεν εἰς τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἆρα οὐχὶ ὀδυνᾶσθαί τε ἂν καὶ ἀγανακτεῖν ἑλκόμενον; καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὸ φῶς ἔλθοι, αὐγῆς ἂν ἔχοντα τὰ ὄμματα μεστὰ, ὁρᾶν οὐδὲν ἂν δύνασθαι τῶν νῦν λεγομένων ἀληθῶν; Οὐ γὰρ ἂν (ἔφη) ἐξαίφνης γε. Συνηθείας δὲ, οἶμαι, δέοιτ᾽ ἂν, εἰ μέλλοι τὰ ἄνω ὄψεσθαι· καὶ πρῶτον μὲν τὰς σκιὰς ἂν ῥᾷστα καθορῴη, μετὰ τοῦτο ἐν τοῖς ὕδασι τά τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ τῶν ἄλλων εἴδωλα, ὕστερον δὲ αὐτά· ἐκ δὲ τούτων, τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ αὐτὸν ἂν τὸν οὐρανὸν νύκτωρ ἂν ῥᾷον θεάσαιτο, προσβλέπων τὸ τῶν ἄστρων τε καὶ σελήνης φῶς, ἢ μεθ᾽ ἡμέραν τὸν ἥλιόν τε καὶ τὸ τοῦ ἡλίου. Πῶς δ᾽ οὔ; Τελευταῖον δὴ, οἶμαι, τὸν ἥλιον, οὐκ ἐν ὕδασιν, οὐδ᾽ ἐν ἀλλοτρίᾳ ἕδρᾳ φαντάσματα αὐτοῦ, ἀλλ᾽ αὐτὸν καθ᾽ αὑτὸν ἐν τῇ αὑτοῦ χώρᾳ δύναιτ᾽ ἂν κατιδεῖν καὶ θεάσασθαι οἷός ἐστιν. Ἀναγκαῖον, ἔφη. Καὶ μετὰ ταῦτ᾽ ἂν ἤδη συλλογίζοιτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τάς τε ὥρας παρέχων καὶ ἐνιαυτοὺς, καὶ πάντα ἐπιτροπεύων τὰ ἐν τῷ ὁρωμένῳ τόπῳ· καὶ ἐκείνων ὧν σφεῖς ἑώρων, τρόπον τινὰ πάντων αἴτιος. Δῆλον (ἔφη) ὅτι ἐπὶ ταῦτα ἂν μετ᾽ ἐκεῖνα ἔλθοι. Τί οὖν; ἀναμιμνησκόμενον αὐτὸν τῆς πρώτης οἰκήσεως, καὶ τῆς ἐκεῖ σοφίας, καὶ τῶν τότε ξυνδεσμωτῶν, οὐκ ἂν οἴει ἑαυτὸν μὲν εὐδαιμονίζειν τῆς μεταβολῆς, τοὺς δ᾽ ἐλεεῖν; Καὶ μάλα. Τιμαὶ δὲ καὶ ἔπαινοι εἴ τινες αὐτοῖς ἦσαν τότε παρ᾽ ἀλλήλων καὶ γέρα, τῷ ὀξύτατα καθορῶντι τὰ παριόντα, καὶ μνημονεύοντι μάλιστα ὅσα τε πρότερα αὐτῶν καὶ ὕστερα εἰώθει καὶ ἅμα πορεύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων δὴ δυνατώτατα ἀπομαντευομένῳ τὸ μέλλον ἥξειν, δοκεῖς ἂν αὐτὸν ἐπιθυμητικῶς αὐτῶν ἔχειν, καὶ ζηλοῦν τοὺς παρ᾽ ἐκείνοις τιμωμένους τε καὶ ἐνδυναστεύοντας; ἢ τὸ τοῦ Ὁμήρου ἂν πεπονθέναι, καὶ σφόδρα βούλεσθαι ἐπάρουρον ἐόντα

θητευέμεν ἄλλῳ Ἀνδρὶ παρ᾽ ἀκλήρῳ; καὶ ὁτιοῦν ἂν πεπονθέναι μᾶλλον ἢ κεῖνά τε δοξάζειν καὶ ἐκείνως ζῆν; Οὕτως (ἔφη) ἔγωγε οἶμαι πᾶν μᾶλλον πεπονθέναι ἂν δέξασθαι, ἢ ζῆν ἐκείνως. Καὶ τόδε δὴ ἐννόησον (ἦν δ᾽ ἐγὼ) εἰ πάλιν ὁ τοιοῦτος καταβὰς εἰς τὸν αὐτὸν θᾶκον καθίζοιτο, ἆρ᾽ οὐ σκότους ἀνάπλεως σχοίη τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐξαίφνης ἥκων ἐκ τοῦ ἡλίου; Καὶ μάλα γ᾽, ἔφη. Τὰς δὲ δὴ σκιὰς ἐκείνας πάλιν εἰ δέοι αὐτὸν γνωματεύοντα, διαμιλλᾶσθαι τοῖς ἀεὶ δεσμώταις ἐκείνοις, ἐν ᾧ ἀμβλυώττει πρὶν καταστῆναι τὰ ὄμματα, οὗτος δ᾽ ὁ χρόνος μὴ πάνυ ὀλίγος εἴη τῆς συνηθείας· ἆρ᾽ οὐ γέλωτ᾽ ἂν παράσχοι, καὶ λέγοιτο ἂν περὶ αὐτοῦ ὡς ἀναβὰς ἄνω, διεφθαρμένος ἥκοι τὰ ὄμματα; καὶ ὅτι οὐκ ἄξιον οὐδὲ πειρᾶσθαι ἄνω ἰέναι, καὶ τὸν ἐπιχειροῦντα λύειν τε καὶ ἀνάγειν, εἴπως ἐν ταῖς χερσὶ δύναιντο λαβεῖν καὶ ἀποκτιννύναι; Ἀποκτιννύναι ἂν σφόδρα γ᾽, ἔφη. Ταύτην τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τὴν εἰκόνα, ὦ φίλε Γλαύκων, προσαπτέον ἅπασαν τοῖς ἔμπροσθεν λεγομένοις. τὴν μὲν δι᾽ ὄψεως φαινομένην ἕδραν, τῇ τοῦ δεσμωτηρίου οἰκήσει ἀφομοιοῦντα, τὸ δὲ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῇ φῶς, τῇ τοῦ ἡλίου δυνάμει· τὴν δὲ ἄνω ἀνάβασιν καὶ θέαν τῶν ἄνω, τὴν εἰς τὸν νοητὸν τόπον τῆς ψυχῆς ἄνοδον τιθεὶς, οὐχ ἁμαρτήσεις τῆς γ᾽ ἐμῆς ἐλπίδος, ἐπειδὴ ταύτης ἐπιθυμεῖς ἀκούειν· θεὸς δέ που οἶδεν εἰ ἀληθὴς οὖσα τυγχάνει. τὰ δ᾽ οὖν ἐμοὶ φαινόμενα οὕτω φαίνεται· ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα καὶ μόγις ὁρᾶσθαι· ὀφθεῖσα δὲ, συλλογιστέα εἶναι ὡς ἄρα πᾶσι πάντων αὕτη ὀρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία, ἔν τε ὁρατῷ φῶς καὶ τὸν τούτου κύριον τεκοῦσα· ἔν τε τῷ νοητῷ, αὐτὴ κυρία ἀλήθειαν καὶ νοῦν παρασχομένη· καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἰδεῖν τὸν μέλλοντα ἐμφρόνως πράξειν, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ. Συνοίομαι (ἔφη) καὶ ἐγὼ ὅν γε δὴ τρόπον δύναμαι. Ἴθι δὴ τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ τόδε ξυνοιήθητι, καὶ μὴ θαυμάσῃς ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἐλθόντες οὐκ ἐθέλουσι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράττειν, ἀλλ᾽ ἄνω ἀεὶ ἐπείγονται αὐτῶν αἱ ψυχαὶ διατρίβειν. εἰκὸς γάρ που οὕτως, εἴπερ αὖ κατὰ τὴν προειρημένην εἰκόνα ταῦτ᾽ ἔχει. Εἰκὸς μέντοι, ἔφη. Τί δέ; τόδε οἴει τι θαυμαστὸν, εἰ ἀπὸ θείων (ἦν δ᾽ ἐγὼ) θεωριῶν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπειά τις ἐλθὼν κακὰ, ἀσχημονεῖ τε καὶ φαίνεται σφόδρα γελοῖος, ἔτι ἀμβλυώττων; καὶ πρὶν ἱκανῶς συνήθης γενέσθαι τῷ παρόντι σκότῳ, ἀναγκαζόμενος ἐν δικαστηρίοις ἢ ἄλλοθί που ἀγωνίζεσθαι περὶ τῶν τοῦ δικαίου σκιῶν, ἢ ἀγαλμάτων, ὧν αἱ σκιαὶ, καὶ διαμιλλᾶσθαι περὶ τούτου ὅπῃ ποτὲ ὑπολαμβάνεται ταῦτα ὑπὸ τῶν αὐτὴν δικαιοσύνην μὴ πώποτε ἰδόντων; Οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν θαυμαστὸν, ἔφη. Ἀλλ᾽ εἰ νοῦν γε ἔχοι τις (ἦν δ᾽ ἐγὼ) μεμνῇτ᾽ ἂν ὅτι διτταὶ καὶ ἀπὸ διττῶν γίγνοιντ᾽ ἂν ἐπιταράξεις ὄμμασιν, ἔκ γε φωτὸς εἰς σκότος μεθισταμένων, καὶ ἐκ σκότου εἰς φῶς. ταὐτὰ δὲ ταῦτα νομίσας τις γίγνεσθαι καὶ περὶ ψυχὴν, ὁπότε ἴδοι θορυβουμένην τινὰ καὶ ἀδυνατοῦσάν τι καθορᾶν, οὐκ ἂν ἀλογίστως γελῴη, ἀλλ᾽ ἐπισκοποῖ ἂν πότερον ἐκ φανοτέρου βίου ἥκουσα, ὑπὸ ἀμαθίας ἐσκότωται, ἢ ἐξ ἀμαθίας πλείονος εἰς φανότερον ἰοῦσα, ὑπὸ λαμπροτέρου μαρμαρυγῆς ἐμπέπλησται· καὶ οὕτω δὴ τὴν μὲν εὐδαιμονίσειεν ἂν τοῦ πάθους τε καὶ βίου, τὴν δὲ ἐλεήσειεν· καὶ εἰ γελᾶν ἐπ᾽ αὐτῇ βούλοιτο, ἧττον ἂν καταγέλαστος ὁ γέλως αὐτῷ εἴη ἢ ὁ ἐπὶ τῇ ἄνωθεν ἐκ φωτὸς ἡκούσῃ. Καὶ μάλα, ἔφη, μετρίως λέγεις.

A putas? oculóſque ad ea quæ facilè prius viderat, retorquere, certiora ea exiſtimantem, quàm quæ ſubito tum offerebantur? Ita nimirum. Si verò quis eundem per aſpera atque ardua ſurſum traheret violenter, neque permitteret quicquam aſpicere antequam ad ſolis lumen extraxiſſet, nónne dolere ipſum & ægrè ferre dum raptaretur, exiſtimas? & cùm ad lumen euectus fuerit, oculos ſplendore ſuffuſum hærere, nihílque ex his poſſe conſpicere, quæ vera nunc ab hominibus exiſtimantur? Nihil certè ſubitò. Cõſuetudine igitur primum opus, ſi ſupera inſpecturus ſit. Vmbráſque primũ facilius intuebitur, poſt

B hæc in aquis hominum cæterorúmque imagines. Ipſa verò deinde quæ in cœlo ſunt, & ipſum cœlum nocte facilius contemplabitur, dum aſtrorum & lunæ lumen ſpectabit, quàm ſi ſolem ipſum die ſoliſque fulgorem intueatur. Proculdubio. Atque ita demum ſolem ipſum ſuſpiciet, neque iam in aquis & aliena in regione ſimulacra ipſius ſpectabit, ſed ipſum ſecũdum ſeipſum in ſede propria ſpeculabitur, & qualis ſit cognoſcere poterit. Neceſſe eſt. Animaduertet tandem ipſum eſſe, qui tempora & annos temperat, qui omnia regit, quæ ſub cœlo ſunt, qui omnium quæ antè ab ipſis viſa ſunt, modo quodam eſt au-

C tor. Certum eſt huc illum hiſce gradibus aſcenſurum. Quid ſi habitationem priſtinam memoria repetat, & illorũ hominum ſapientiam atque vincula? an nõ cenſes eum beatum ſe locum mutatione exiſtimaturum, illos autẽ miſeraturum? Et maximè quidem. Præterea ſi qui honores inuicem exhibebantur & laudes, dabantúrque præmia illi, qui tranſeuntia quælibet acutè cerneret, recordaretúrque maximè, quæ ex illis priora, quę poſteriora, quæ pariter progredi ſoleant, atque ex his futura optimè præſagiret, hæcne deſideraturum putas? beatóſque illos qui apud eos honorantur & dominantur exiſtimaturum? vel quod ait Homerus malle, in alieno ſcilicet rure ſerui alicuius

D extorris mancipium effici, & quidlibet perpeti potius quàm opinionibus iſtis illudi, & in ea miſeria verſari. Arbitror eum quæcunque alia potius quàm vitam eiuſmodi electurum. Tum & hoc conſidera, inquam, ſi hic rurſus deſcendat, & ſedem quam antea, nanciſcatur, nonne cùm repentè à ſole diſceſſerit, tenebris offundetur? Vehementer. At ſi vmbras illas diſcernere oporteat, déque ipſis diſceptare cum illis qui perpetuis vinculis preſſi ſunt, proferendáque ſententia ſit eo ipſo in tempore, quo oculi ipſius hallucinantur, antequàm acies expurgetur, qđ quidẽ nõ breui fiet, an non riſũ concitabit? eiq. ab omnibus dedecori dabit, ꝙ poſtquã ſurſũ aſcẽdit, corruptis reuer-

E ſus eſt oculis? dicetúrq; nunquã ad ſupera cõtẽdẽdũ eſſe, & eũ qui ſoluere tentet, & ſurſum ducere ſi deprehendatur, protinus occidendũ? Occidendum certè, inquit. Tota hæc imago, ô amice Glauco, referenda eſt ad illa, quæ ſuprà dicta ſunt. Carcer quidem is ad eam quæ cernitur oculis, mundi machinam: fax verò ignis in ſpecu, ad ſolis potentiam: poſtremò ſi aſcenſum ad ſupera eorúmque conſpectum, ritè ad eum qui ad intelligibilem regionem tendit, aſcenſum retuleris, vt ego quidem ſpero non aberrabis, poſtquam ſententiam meam audire deſideras. Deus autem nouit an vera ſit. Quæ igitur mihi apparent, huc tendunt. Nempe arbitror in ordine ipſo intelligibi-

F li, boni ipſius ideam ſupremam exiſtere, vixque videri: ſi autem viſa fuerit, aſſerendum eam omnibus omnium quæ recta & bona ſunt cauſam eſſe, cùm ipſa in loco viſibili lumen creauerit, & luminis autorem: in ipſo verò intelligibili regnet ipſa, veritatémque & mentem protulerit. Quam noſſe neceſſe ſit omnem quicunque ſana mente quicquam vel priuatim, vel publicè eſt acturus. Ita & ipſe cogito vtcunque poſſum. Age & hoc conſidera: neque mireris, quòd hi qui huc deſcendunt nolint humana tractare, ſed ipſorum mentis acies ſemper ad ſupera dirigatur. Probabile quippe id eſt, ſi quidem ſuperiorem imaginem ſequitur. Probabile ſanè. Quid autem hoc? Mirandum putas, ſiquis à diuinis ſpectaculis ad humana hæc mala prolapſus ineptior ſit ad agendum, rideatúrque, pręſertim ſi antè

G quàm præſentibus tenebris aſſueſcat, dum adhuc caligat, cogatur, vel in iudiciis, vel alibi de iuſti vmbris, aut ſtatuis illis, quarum vmbræ hæ ſunt, certare, déque eorum qui iuſtitiam ipſam nunquã viderunt perſuaſione iudiciiſq. diſſerere? Nullo modo mirandũ. Verùm ſi mentẽ quis habuerit, recordabitur ꝙ duobus modis, & duabus ex cauſis turbari oculi cõſueuerũt: & cùm ex lumine ad vmbrã deſcendimus, & cùm ex tenebris in lucem prodimus: eodémq; modo affici animũ arbitrabitur, quoties turbatum viderit, & ad aliquid cernendum hebetiorem. Ideóq; haud temere in riſum prorumpet, ſed diligẽter inquiret, vtrùm à lucidiori vita deſcendẽs, nouis tenebris ob-

H ruat: vel ab inſipientia plurima ad fulgidũ ſpectaculũ ſurgẽs, ſub coruſco nimium ſplẽdore deficiat. Et huius quidẽ affectũ probauit, vitámque eius beatam fore cenſebit: illius miſerebitur: aut ſi fortè eã vitã ridere volet, haud tam ineptè hunc ridebit, quã eũ qui à lumine ſuperno deciderit. Cõſentaneum.

A Hæc igitur ſi vera ſunt, ita de his cogitandum eſt, eruditionem non eſſe talem qualem aliqui prædicant: pollicentur enim animo ſcientię prorſus experti ſe ſcientiam tradituros, quaſi oculis cæcis viſum. Profitentur certè. Præſens autem ratio nobis innuit, primùm vim quæ eſt in animo cuiuſcunque, deinde inſtrumentum, quo rem diſcere quiſque poteſt. perindè ac ſi oculum impoſſibile eſſet aliter quàm vnà cũ toto corpore ad clarum obiectum ex obſcuro conuertere: ita tota mente ab eo quod fit vſque ad id quod ens dicitur circumagere oportere, vt quod clariſſimum eſt poſſit ſpeculando ferre. hoc autem ipſum bonum eſſe dicimus. Nempe. Ad hoc igitur ipſum eruditio cõpetens, erit facultas quædam animi dirigendi. Quo modo? Vt ipſius oculus quàm facilimè & efficaciſſimè cõuertatur. quæ huic oculo aciem viſúmque non dabit, ſed eũ potius cùm viſum quidem habeat, neque tamen rectè conuerſus ſit, neque quò decet aſpiciat, conuertere omni machinatione contẽdet. Ita videtur. Cætera igitur quæ virtutes animæ nuncupantur, in hoc videntur virtutibus corporis ſimiles. Nam cùm natura nõ inſint, paulatim conſuetudine & exercitatione comparari videntur. Sapientia verò maximè omnium diuinior quædã virtus exiſtit, quod vim quidem ſuam nunquam amittit, ab ipſa verò circunductione vtile & conferens, ac inutile rurſus, noxiúmque euadit. An nondum animaduertiſti, quàm acutè videt celeritérque diſcernit illorum animula, qui licet mali ſint, tamen ſapientes habentur, ea ad quę conuerſa eſt, tanquam aciẽ habeat nequaquam hebetem, ſed prauitati ſeruire coacta ſit? Atque idcirco quò acutius inſpicit, eò plura peragit mala. Omnino quidem. Si ab hoc ingenio ſtatim à pueritia amputẽtur quæ ſunt generationis affinia ceu plumbea pondera, quæ comeſtionibus & huiuſmodi voluptatibus & libidinibus, atque deliciis inhærentia mẽtis aciem ad inferiora detorquent, cõfeſtim expeditus eius intuitus, & ad ea quæ vera ſunt cõuerſus, ipſe ſcilicet idem & in eiſdem hominibus tã acutè illa diſcernet, quàm hæc quibus in præſentia eſt intentus. Probabile eſt. Quid iſtud? Nónne probabile ac neceſſarium ex prædictis, neque rudes homines & veritatis ignaros rempub. ſufficienter adminiſtrare, neque eos qui ſemper in ſtudiis literarũ verſati ſunt. Propterea quòd illi quidem finem ſibi certũ non propoſuerunt in vita, ad quem reſpicientes oportet omnia agere quæcunque agant & priuatim & publicè. Hi autem haud ſponte tractabunt ciuilia, exiſtimantes ſe etiam hac in vita à negotiis humanis ſemotos, in beatorum inſulis habitare. Vera narras. Noſtrum igitur qui condidimus ciuitatem, erit officium, optimas hominum naturas impellere ad eam quam ſuprà diximus maximam diſciplinam, bonúmque cognoſcẽdum, adeo vt & ſurſum aſcendant, & poſtquam aſcenderint ac ſatis inſpexerint, ne ipſis quod nunc cõceditur, permittamus. Quid iſtud? Vt in eo videlicet ſtudio permaneant, neque velint rurſus ad homines iſtos carcere clauſos deſcẽdere, neque laborum iſtorum honorúmq; ſeu viliores ſeu pretioſiores fuerint, participes eſſe. An ipſis iniuriam inferemus, cogemúſque eos deteriorem vitam ſubire, cùm frui meliore poſſint? Oblitus es, ô amice, hoc legiſlatori curæ non eſſe, vt vnum quoddam genus in ciuitate in primis ſit beatum, ſed vt tota ciuitas. Profectò ad hoc ciues ipſos perſuaſione & vi cõciliat, facitq. vt mutuo ſeſe adiuuent, communémq. pro viribus vtilitatem colant. Nempe legiſlator ciuili cœtu homines congregat, non vt permittat vnumquéq; quo lubet ferri, ſed vt ipſis ad copulam ciuitatis vtatur. Vera loqueris. Id me fugerat. Conſidera itaque Glauco, quemadmodũ philoſophos qui apud nos reperiuntur, iniuria nulla afficiemus. Sed cùm cogemus eos aliorum curam gerere iure in hunc modum dicemus: quòd videlicet quicunque in aliis ciuitatibus philoſophi reperiuntur, ob hanc cauſam merito adminiſtrandæ Reipublicæ labores refugiunt, quia in qualibet ciuitate ipſi per ſe naſcuntur, Republica non curante. Par autem eſt vt quod per ſe naſcitur, cùm nulli pro alimentis acceptis ſit obnoxium, nulli exhibeat nutrimenti mercedem. Nos autem vos tam vobiſmet quàm reliquis ciuibus tanquam in apum examine duces ac reges creauimus, melius perfectiúſque quàm apũ reges eruditos, aptioréſq; ad vtrãq. curã ſuſcipiendã. Deſcendere ergo viciſſim debetis ſinguli in aliorũ hominum cœtum, & ad obſcura inſpicienda aſſuefieri. Nam cùm aſſuefacti fueritis, multo acutius illa cernetis quàm qui in eis quotidie obuerſantur, & quælibet ſimulacra quæ & quorum ſint agnoſcetis, vt qui reuera noueritis, quæ honeſta, iuſta, bonáve ſint. Atque ita nobis vna ac vobis ciuitas quaſi vigilantibus rectéque ſentiẽtibus coletur, non tanquã ſomniãtibus, quemadmodum nunc plurimæ habitantur, ab his videlicet, qui de vmbris inter ſe decertant, déq. principatu tanquã maximo bono contendunt. Veritas autem ita ſe habet. Ciuitas profectò in qua ciues ad expetendos magiſtratus minimè ambitioſi ſunt, optimè & procul à ſeditionibus permanet: contrà verò, quæ aliter affectos habet ciues. Sic eſt prorſus. An renuent monitus noſtros alumni, cũ hæc audiuerint? noléntq; viciſſim ſinguli ciuitatis adminiſtrationem ſuſcipere,

A Δεῖ δὴ (εἶπον) ἡμᾶς τοιόνδε νομίσαι περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτα ἀληθῆ· τὴν παιδείαν, οὐχ οἵαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοι φασὶν εἶναι, τοιαύτην καὶ εἶναι, φασὶ δέ που, οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης, σφεῖς ἐντιθέναι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες. Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη. Ὁ δέ γε νῦν λόγος (ἦν δ' ἐγὼ) σημαίνει, ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἑκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ ξὺν ὅλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω ξὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιακτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὂν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανώτατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη. τοῦτο δ' εἶναι φαμὲν τἀγαθόν. Ἦ γάρ; Ναί. B Τούτου τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾷστά τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται· οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ, οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι. Ἔοικε γάρ, ἔφη. Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος· (τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον, ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσί τε καὶ ἀσκήσεσιν) ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι, παντὸς μᾶλλον, θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὖσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον, καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερὸν γίγνεται. C ἢ οὔπω ἐννενόηκας, τῶν λεγομένων πονηρῶν μέν, σοφῶν δέ, ὡς δριμὺ μὲν βλέπει τὸ ψυχάριον, καὶ ὀξέως διορᾷ ταῦτα ἐφ' ἃ τέτραπται, ὡς οὐ φαύλην ἔχον τὴν ὄψιν, κακίᾳ δ' ἠναγκασμένον ὑπηρετεῖν; ὥστε ὅσῳ ἂν ὀξύτερον βλέπῃ, τοσούτῳ πλείω κακὰ ἐργαζόμενον; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τοῦτο μέντοι (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τῆς τοιαύτης φύσεως, εἰ ἐκ παιδὸς εὐθὺς κοπτόμενον, περιεκόπη τὰς τῆς γενέσεως ξυγγενεῖς, ὥσπερ μολυβδίδας, αἳ δὴ ἐδωδαῖς τε καὶ τῶν τοιούτων ἡδοναῖς τε καὶ λιχνείαις προσφυεῖς γιγνόμεναι, περὶ τὰ κάτω στρέφουσι τὴν τῆς ψυχῆς ὄψιν· ὧν εἰ ἀπαλλαγὲν περιεστρέφετο εἰς τἀληθῆ, καὶ ἐκεῖνα ἂν τὸ αὐτὸ τοῦτο τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ὀξύτατα ἑώρα, ὥσπερ καὶ ἐφ' D ἃ νῦν τέτραπται. Εἰκός γ', ἔφη. Τί δέ; τόδε οὐκ εἰκὸς (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἱκανῶς ἄν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους; τοὺς μέν, ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἕνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ· τοὺς δέ, ὅτι ἑκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπῳκίσθαι. Ἀληθῆ, ἔφη. Ἡμέτερον δὴ ἔργον (ἦν δ' ἐγὼ) τῶν οἰκιστῶν, τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν· καὶ ἐπειδὰν ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μὴ E ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται. Τὸ ποῖον δή; Τὸ αὐτοῦ (ἦν δ' ἐγὼ) καταμένειν, καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας, μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι, εἴτε σπουδαιότεραι. Ἔπειτ' (ἔφη) ἀδικήσομεν αὐτούς; καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ἄμεινον; Ἐπελάθου (ἦν δ' ἐγὼ) πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νομοθέτῃ οὐ τούτου μέλει ὅπως ἕν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει· ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, ξυναρμόττων τοὺς πολίτας, πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελείας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὦσιν ὠφελεῖν· καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῇ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεF ται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν ξύνδεσμον τῆς πόλεως. Ἀληθῆ, ἔφη. ἐπελαθόμην γάρ. Σκέψαι τοίνυν (εἶπον) ὦ Γλαύκων, ὅτι οὐδ' ἀδικήσομεν τοὺς παρ' ἡμῖν γιγνομένους φιλοσόφους, ἀλλὰ δίκαια πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, προσαναγκάζοντες τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαί τε καὶ φυλάττειν. ἐροῦμεν δὲ ὅτι οἱ μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι τοιοῦτοι γιγνόμενοι, εἰκότως οὐ μετέχουσι τῶν ἐν αὐταῖς πόνων· (αὐτόματοι γὰρ ἐμφύονται, ἀκούσης τῆς ἐν ἑκάστῃ πολιτείας. δίκην δ' ἔχει, τό γε αὐτοφυές, μηδενὶ τροφὴν ὀφεῖλον, μηδ' ἐκτίνειν τῳ προθυμεῖσθαι τὰ τροφεῖα) ὑμᾶς δ' ἡμεῖς ὑμῖν τε αὐτοῖς τῇ τε ἄλλῃ πόλει, ὥσπερ ἐν σμήνεσιν ἡγεμόνας τε καὶ βασιλέας, ἐγεννήσαμεν, ἄμεινόν τε καὶ τελεώτερον G ἐκείνων πεπαιδευμένους, καὶ μᾶλλον δυνατοὺς ἀμφοτέρων μετέχειν. καταβατέον οὖν ἐν μέρει ἑκάστῳ εἰς τὴν τῶν ἄλλων ξυνοίκησιν, καὶ συνεθιστέον τὰ σκοτεινὰ θεάσασθαι. ξυνεθιζόμενοι γάρ, μυρίῳ βέλτιόν τε ὄψεσθε τῶν ἐκεῖ, καὶ γνώσεσθε ἕκαστα τὰ εἴδωλα ἅττα ἐστὶ καὶ ὧν, διὰ τὸ τἀληθῆ ἑωρακέναι καλῶν τε καὶ δικαίων καὶ ἀγαθῶν πέρι. καὶ οὕτως ὕπαρ ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἡ πόλις οἰκήσεται, ἀλλ' οὐκ ὄναρ, ὡς νῦν αἱ πολλαὶ ὑπὸ σκιαμαχούντων τε πρὸς ἀλλήλους καὶ στασιαζόντων περὶ τοῦ ἄρχειν οἰκοῦνται, ὡς μεγάλου τινὸς ἀγαθοῦ ὄντος. τὸ δέ που ἀληθὲς ὧδ' ἔχει· ἐν πόλει ᾗ ἥκιστα πρόθυμοι ἄρχειν οἱ μέλλοντες ἄρξειν, ταύτην ἄριστα καὶ ἀστασιαστότατα ἀνάγκη οἰκεῖσθαι· τὴν δ' ἐναντίους ἄρχοντας σχοῦσαν, ἐναν H τίως. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀπειθήσουσιν οὖν ἡμῖν (οἴει) οἱ τρόφιμοι, ταῦτ' ἀκούοντες, καὶ οὐκ ἐθελήσουσι ξυμπονεῖν ἐν τῇ πόλει ἕκαστοι ἐν μέρει,

τὸν δὲ πολὺν χρόνον μετ' ἀλλήλων οἰκεῖν ἐν τῷ καθαρῷ; Ἀδύνατον, ἔφη. δίκαια γὰρ δὴ δικαίοις ἐπιτάξομεν. παντὸς μὴν μᾶλλον ὡς ἐπ' ἀναγκαῖον αὐτῶν ἕκαστος εἶσι τὸ ἄρχειν, τοὐναντίον τῶν νῦν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἀρχόντων. Οὕτω γὰρ ἔχει (ἦν δ' ἐγώ) ὦ ἑταῖρε, εἰ μὲν βίον ἐξευρήσεις ἀμείνω τοῦ ἄρχειν τοῖς μέλλουσιν ἄρξειν, ἔστι σοι δυνατὴ γενέσθαι πόλις εὖ οἰκουμένη. ἐν μόνῃ γὰρ αὐτῇ ἄρξουσιν οἱ τῷ ὄντι πλούσιοι, οὐ χρυσίου, ἀλλ' οὗ δεῖ τὸν εὐδαίμονα πλουτεῖν, ζωῆς ἀγαθῆς τε καὶ ἔμφρονος. εἰ δὲ πτωχοὶ καὶ πεινῶντες ἀγαθῶν ἰδίων ἐπὶ τὰ δημόσια ἴασιν, ἐντεῦθεν οἰόμενοι τἀγαθὸν δεῖν ἁρπάζειν, οὐκ ἔστι. περιμάχητον γὰρ τὸ ἄρχειν γιγνόμενον, οἰκεῖος ἂν καὶ ἔνδον ὁ τοιοῦτος πόλεμος αὐτούς τε ἀπόλλυσι καὶ τὴν ἄλλην πόλιν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἔχεις οὖν (ἦν δ' ἐγώ) βίον ἄλλον τινὰ πολιτικῶν ἀρχῶν καταφρονοῦντα, ἢ τὸν τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας; Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς. Ἀλλὰ μέντοι δεῖ γε μὴ ἐραστὰς τοῦ ἄρχειν ἰέναι ἐπ' αὐτό· εἰ δὲ μή, οἵ γε ἀντερασταὶ μαχοῦνται. Πῶς δ' οὔ; Τίνας οὖν ἄλλους ἀναγκάσεις ἰέναι ἐπὶ φυλακὴν τῆς πόλεως, ἢ οἵπερ τούτων τε φρονιμώτατοι δι' ὧν ἄριστα πόλις οἰκεῖται, ἔχουσί τε τιμὰς ἄλλας καὶ βίον ἀμείνω τοῦ πολιτικοῦ; Οὐδένας ἄλλους, ἔφη. Βούλει οὖν τοῦτ' ἤδη σκοπῶμεν, τίνα τρόπον οἱ τοιοῦτοι ἐγγενήσονται, καὶ πῶς τις ἀνάξει αὐτοὺς εἰς φῶς, ὥσπερ ἐξ ᾅδου λέγονται δή τινες εἰς θεοὺς ἀνελθεῖν; Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ἔφη. Τοῦτο δή, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφή, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγή, ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος ἰούσης ἐπάνοδον, ἣν δὴ φιλοσοφίαν ἀληθῆ φήσομεν εἶναι. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν δεῖ σκοπεῖσθαι τί τῶν μαθημάτων ἔχει τοιαύτην δύναμιν. Πῶς γὰρ οὔ; Τί ἂν οὖν εἴη, ὦ Γλαύκων, μάθημα ψυχῆς ὁλκὸν ἀπὸ τοῦ γιγνομένου ἐπὶ τὸ ὄν; τόδε δ' ἐννοῶ λέγων ἅμα· οὐκ ἀθλητὰς μέντοι πολέμου ἔφαμεν τούτους ἀναγκαῖον εἶναι νέους ὄντας; Ἔφαμεν γάρ. Δεῖ ἄρα καὶ τοῦτο προσέχειν τὸ μάθημα ὃ ζητοῦμεν πρὸς ἐκείνῳ. Τὸ ποῖον; Μὴ ἄχρηστον πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἶναι. Δεῖ μέντοι, ἔφη, εἴπερ οἷόν τε. Γυμναστικῇ μέν που καὶ μουσικῇ ἔν γε τῷ πρόσθεν ἐπαιδεύοντο ἡμῖν. Ἦν ταῦτα, ἔφη. Γυμναστικὴ μέν που περὶ γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον τέτυχε. σώματος γὰρ αὔξης καὶ φθίσεως ἐπιστατεῖ. Φαίνεται. Τοῦτο μὲν δὴ οὐκ ἂν εἴη ὃ ζητοῦμεν μάθημα. Οὐ γάρ. Ἀλλ' ἄρα μουσικὴ ὅσην τὸ πρότερον διήλθομεν; Ἀλλ' ἦν ἐκείνη γ', ἔφη, ἀντίστροφος τῆς γυμναστικῆς, (εἰ μέμνησαι) ἔθεσι παιδεύουσα τοὺς φύλακας, κατά τε ἁρμονίαν, εὐαρμοστίαν τινά, οὐκ ἐπιστήμην παραδιδοῦσα, καὶ κατὰ ῥυθμὸν εὐρυθμίαν· ἔν τε τοῖς λόγοις ἕτερα τούτων ἀδελφὰ (ἔφη) ἄττα ἔχουσα, καὶ ὅσοι μυθώδεις τῶν λόγων καὶ ὅσοι ἀληθινώτεροι ἦσαν. μάθημα δὲ πρὸς τοιοῦτόν τι ἀγαθὸν οἷον σὺ νῦν ζητεῖς, οὐδὲν ἦν ἐν αὐτῇ. Ἀκριβέστατα (ἦν δ' ἐγώ) ἀναμιμνήσκεις με. τῷ γὰρ ὄντι τοιοῦτον οὐδὲν εἶχεν. ἀλλ' ὦ δαιμόνιε Γλαύκων, τί ἂν εἴη τοιοῦτον; αἵ τε γὰρ τέχναι, βάναυσοί που ἅπασαι ἔδοξαν εἶναι. Πῶς δ' οὔ; Καὶ μὴν τί ἔτ' ἄλλο λείπεται μάθημα, μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς καὶ τῶν τεχνῶν κεχωρισμένον; Φέρε (ἦν δ' ἐγώ) εἰ μηδὲν ἔτι ἐκτὸς τούτων ἔχομεν λαβεῖν, τῶν ἐπὶ πάντα τεινόντων τι λάβωμεν. Τὸ ποῖον; οἷον τοῦτο τὸ κοινόν, ᾧ πᾶσαι προσχρῶνται τέχναι τε καὶ διάνοιαι καὶ ἐπιστῆμαι· ὃ καὶ παντὶ ἐν πρώτοις ἀνάγκη μανθάνειν. Τὸ ποῖον; ἔφη. Τὸ φαῦλον τοῦτο (ἦν δ' ἐγώ) τὸ ἕν τε καὶ τὰ δύο καὶ τὰ τρία διαγιγνώσκειν. Λέγω δὲ αὐτὸ ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἀριθμόν τε καὶ λογισμόν. ἢ οὐχ οὕτω περὶ τούτων ἔχει, ὡς πᾶσα τέχνη τε καὶ ἐπιστήμη ἀναγκάζεται αὐτῶν μέτοχος γίγνεσθαι; Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ἡ πολεμική; Πολλὴ (ἔφη) ἀνάγκη. Παγγέλοιον γοῦν (ἔφην) στρατηγὸν Ἀγαμέμνονα ἐν ταῖς τραγῳδίαις Παλαμήδης ἑκάστοτε ἀποφαίνει. ἢ οὐκ ἐννενόηκας ὅτι φησίν, ἀριθμὸν εὑρών, τάς τε τάξεις τῷ στρατοπέδῳ καταστῆσαι ἐν Ἰλίῳ, καὶ ἐξαριθμῆσαι ναῦς τε καὶ τἆλλα πάντα; ὡς πρὸ τοῦ ἀναριθμήτων ὄντων, καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὡς ἔοικεν, οὐδ' ὅσους πόδας εἶχεν εἰδότος, εἴπερ ἀριθμεῖν μὴ ἠπίστατο; καίτοι ποῖόν τιν' αὐτὸν οἴει στρατηγὸν εἶναι; Ἄτοπόν τιν' (ἔφη) ἔγωγε, εἰ ἦν τοῦτ' ἀληθές. Ἄλλό τι οὖν (ἦν δ' ἐγώ) μάθημα ἀναγκαῖον πολεμικῷ ἀνδρὶ θήσομεν μᾶλλον, ἢ λογίζεσθαί τε καὶ ἀριθμεῖν δύνασθαι; Πάντων γ', ἔφη, μάλιστα, εἰ καὶ ὁτιοῦν μέλλει τάξεων ἐπαΐειν, μᾶλλον δ' εἰ καὶ ἄνθρωπος ἔσεσθαι. Ἐννοεῖς οὖν (εἶπον) περὶ τοῦτο τὸ μάθημα ὅπερ ἐγώ; Τὸ ποῖον; Κινδυνεύει τῶν πρὸς τὴν νόησιν ἀγόντων φύσει εἶναι ὃ ζητοῦμεν, χρῆσθαι δ' οὐδεὶς αὐτῷ ὀρθῶς, ἑλκτικῷ ὄντι παντάπασι πρὸς οὐσίαν. Πῶς (ἔφη) λέγεις; Ἐγὼ πειράσομαι (ἦν δ' ἐγώ) τό γ' ἐμοὶ δοκοῦν δηλῶσαι. ἃ γὰρ διαιροῦμαι παρ' ἐμαυτῷ ἀγωγά τε εἶναι οἷα λέγομεν, καὶ μή, ξυνθεατὴς γενόμενος ξύμφαθι, ἢ ἄπειπε· ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἴδωμεν εἰ ἔστιν οἷον μαντεύομαι. Δείκνυ, ἔφη. Δεικνύμι δή (εἶπον) εἰ καθορᾷς τὰ μὲν ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐ παρακαλοῦντα τὴν νόησιν εἰς ἐπίσκεψιν, ὡς ἱκανῶς ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως κρινόμενα· τὰ δέ, παντάπασι διακελευόμενα ἐκείνην ἐπισκέψασθαι,

A ſed in contemplationis otio diutius commorari? Minimè. Nam iuſta viris iuſtis præcipiemus. Sed omnino tanquam ad rē neceſſariā ad magiſtratū accedet eorū quiſq;, contrà ac illi qui nūc in ſingulis ciuitatibus dominantur. Nempe ſic ſe res habet, ô amice. Si vitam inueneris eorum qui magiſtratibus præfuturi ſunt, ipſis magiſtratibus meliorem, tunc primum tibi optimè inſtituta ciuitas elucebit. In ea ſiquidem ſola verè diuites dominabuntur: non auri dico, ſed cuius oportet virum beatum, diuitem eſſe, vitæ probæ atque prudētis. Sin autem inopes, boniſque propriis vacui ad Rempublicam acceſſerint, bona illinc rapere cupientes ciuitas illa felix eſſe non poterit. Nam vbi de principatu contenditur, cùm proprium hoc ſit & inteſtinum bellum, tum eos qui ita pugnāt, tum reliquam ciuitatem
B perdit. Vera narras. Habes aliquos qui ciuiles honores ſpernant, præter veros philoſophos. Non per Iouem. At enim magiſtratus dandi ſunt hominibus imperij minimè cupidis: alioquin ſimultas inter æmulos orietur. Certè. Quóſnam igitur alios ad cuſtodiam ciuitatis induces, præter eos qui optimè hæc intelligūt, p quæ ritè ciuitas colitur, habéntq. & honores alios, & vitam ciuili præſtantiorem? Nullos equidem alios. Vis ergo nunc inquiramus, quo pacto tales in ciuitate viri euadant? & qua ratione eos aliquis in lumē educat? quemadmodum ab in-
C feris ad deos aſcendiſſe aliqui memorantur. Quídni velim? Hęc vt videtur, non erit teſtæ reuolutio, ſed animæ circunductio, à nocturno quodam die ad eius quod verè eſt cōtemplationem. Quem quidem aſcenſum veram philoſophiam eſſe dicemus. Omnino. An non inueſtigādum eſt, quæ diſciplina potiſſimum hanc habeat facultatem? Quídni? Quænam igitur erit, ô Glauco, diſciplina, per quam animus ex his quæ fluunt, ad ea quæ verè ſunt, reducatur? Nunc interim dum loquor cogito. Nónne enim eos eſſe belli athletas diximus: ſed neceſſarium dum iuuenes ſunt, tales eſſe? Diximus planè. Oportet ergo hanc præterea ſuperiori addere diſciplinam quam quærimus. Quam po-
D tiſſimum? Quæ ſcilicet non inutilis ſit bellicoſis hominibus. Oportet ſanè, ſi quidem eſt poſſibile. Gymnaſtica porrò & muſica in ſuperioribus à nobis ſunt eruditi. Ita prorſus eſt actum. Gymnaſtica quidem circa id quod augeſcit & deficit, verſari videtur. Nam incrementum corporis & decrementum conſiderat. Apparet. Hæc ergo non erit ea quam quærimus diſciplina. Non. An fortè genus illud muſicæ, quod ſuprà narrauimus? At erat illa quidem, ſi tenes memoria, proportione quadam gymnaſticæ correſpondēs, conſuetudine moribúſque cuſtodes erudiens, præbénſque ſecundum harmoniam compoſitionem & concinnitatem quandā potius q̃ ſcientiā, & ſecun-
E dum rhythmum modulationē numeroſámque decētiā. Quinetiam in oratione alia quædam generis eiuſdem continet, tam quo ad fabuloſos ſermones, quàm quo ad veros. Cognitio verò talis cuiuſdam boni, quale tu nunc inueſtigas, in ea nulla prorſus exiſtit. Diligenter admodum me commonuiſti. Nam reuera tale nihil habere comperta eſt. Cæterùm ô beate Glauco quænam talis erit facultas? Etenim artes mechanicæ illiberaléſque omnes eſſe quodammodo viſæ ſunt. Quídni? At verò, quænam alia præterea reſtat doctrina à Muſica, & Gymnaſtica, artibúſque diuerſa? Age itaque ſi nihil ab his ſeorſum accipe-
F re poſſumus, aliquid ſaltem ex iis quæ per omnia diſcurrunt, accipiamus. Quídnam? Commune ſcilicet illud quo omnes vtuntur artes, cogitationes, atque ſcientiæ, quod cuique in primis neceſſariò eſt diſcendum. Quale iſtud? Leue hoc & puerile, cognoſcere ſcilicet vnum, duo, tria. quod ſummatim numerum & computationem voco. An non ita natura comparatum eſt, vt omnis ars atque ſcientia cogatur horum particeps fieri? Et maximè quidem. Nónne res bellica etiam? Neceſſarium eſt omnino. Ridiculum ducem Palamedes Agamemnonem fuiſſe paſſim in tragœdiis oſtendit. An ignoras quòd ſe profitetur numeri inuentorem, aſſerítque apud Troiam belli acies ordinaſſe, nauéſque & reliqua omnia numeraſſe, quaſi horum nu-
G merus antè fuiſſet incognitus, & Agamemnon, vt videtur, neque quot pedes haberet, agnouerit? ſiquidem erat computationis ignarus. Qualem itaque tunc fuiſſe ducem exiſtimas? Abſurdum equidem, ſi vera hæc erant. Neceſſariam ergo numerorum cognitionem militi eſſe dicemus, vt & numerare & computare valeat. Maximè omnium, ſi modò ad ordinandas acies omnino rudis eſſe non debet. Imo verò ſi homo futurus eſt. An tibi in hac diſciplina quod mihi venit in mentem? Quid? Videtur natura ex eorum numero eſſe, quæ ad intelligentiam homines eleuant, qualia non perquirimus. Cúmque talis ſit vt omnino mentem ad eſſentiam attollere poſſit, nemo vt decet hac vti cognitione videtur. Qua ratione id ais? Conabor equidem ſententiam tibi meam explicare. Animaduerte obſecro quemadmodum mecum ipſe genera rerum ita diſtinguo, vt quædam ad intelligentiam ducant, qualia nos dicimus, quædam minimè: & quæ dicam confirma, vel nega, vt clarius dignoſcamus, an hoc tale ſit, quale vaticinor. Oſtende iam. Ecce oſtendo: ſi modò res quæ ſenſus mouent, vides partim tales eſſe, vt ad conſiderandam intelligentiam minimè prouocent, vtpote quæ ſufficienter ſunt à ſenſibus iudicatæ: partim tales vt prouocent,

quaſi ſenſus in eis nihil ſyncerè diiudicet. Quæ procul admodum proſpiciuntur dicis, & quæ quodammodo adumbrata ſunt. Haud ſatis quænam dixerim coniecisti. Quænam igitur? Ea porrò inquā mentē minime prouocant, quæcunque in contrarium ſimul ſenſum non incidunt. Quæ verò incidunt in cōtrarium, prouocant, poſtquam ſenſus non hoc magis quàm contrarium monſtrat, ſiue eminus ſeu cominus intueatur. Sic autem quod dico, magis tibi patebit. hos vtique tres eſſe digitos dicimus, pollicem, indicem, ac medium. Planè. Ita me loqui exiſtimato, quaſi proximè videātur. Atque id in ipſis conſidera. Quid? Digitus quidem eſſe ſimiliter quiſque eorum apparet, atque ad hoc nihil intereſt, ſiue medius offeratur, ſiue poſtremus, albus ſeu niger, craſſus aut tenuis, & quicquid generis eiuſdem. In omnibus ſiquidem huiuſcemodi non cogitur animus intelligentiam ad diſceptandum prouocare, quid è multis ſit digitus. Neque enim aſpectus ipſe ſimul ſignificauit digitum aliud eſſe quàm digitum. Non certè. Meritò igitur quod tale eſt, mentem nec mouebit, nec excitabit. Meritò. Ipſorum verò magnitudinem & paruitatem nunquid aſpectus ſatis cernit? nihilque ad eum refert, ſiue in medio quædam illorum iaceant, ſiue in extremis? Eodémque modo craſſum, tenue, vel mollitiem & duritiem tactus ipſe? Atqui & alii ſenſus nunquid non imperfectè talia quædam declarāt? Vel ſic agit eorum quiſque? Nam primùm quidem ſenſus qui ad durum attinet, cogitur & ad molle pertingere, animóque ita renuntiant, quaſi idem & molle & durum eſſe ſenſerit. Ita certè. An non neceſſarium eſt in rebus huiuſmodi animum dubitare, quid ſignificet duri hic ſenſus, ſi quidem idem molle inſuper aſſerit? Item ſenſus ipſius grauis & leuis, quid graue & leue, ſi leue graue eſſe, & graue leue ſignificat? Abſurdè profectò hæ ad animum interpretationes deueniunt, & conſideratione indigent. Meritò igitur in his rebus primò quidem animus nititur rationem & intelligentiam prouocans conſiderare, nunquid vnum, aut duo ſint ſingula quæ nuntiantur. Cur non? Nónne ſi duo apparent, alterum & vnum apparet vtrunque? Ita. Si ergo vnum vtrunque, ambo autem duo, ſeparata duo intelliget animus. Nam ſi indiſtincta perceperit, non duo, ſed vnum intelliget. Rectè. Magnum quidem & paruum, aſpectum videre dicimus, non diſcretum aliquid, ſed confuſum. an non? Planè. Propter huius autem declarationem, magnum rurſus & paruum intelligentia cogitur intueri, non cōfuſa, ſed diſtincta potius cōtra ac ſenſus. Vera loqueris. Hinc ad ſciſcitandū protinus incitamur, quid magnū ſit, quid paruū. Maximè verò. Atque ita aliud q.dē intelligibile, viſibile aliud nuncupauimus. Scitè admodū. Hæc ſunt quæ nuper diſſerere aggreſſus ſum, quòd videlicet quædam animum ad intelligentiam erigunt, quædam minimè, quódue ea erigunt, quę in ſenſus vnà cum ſuis contrariis incidunt: quæ verò non ita, mentem non ſuſcitant. Intelligo iam, atque ita mihi videtur. Quid verò numerus & vnū? Vtro in genere tibi eſſe videntur. Haud intelligo. At ex ſuprà dictis animaduerte. ſi.n. ſufficienter ipſum per ſeipſum inſpicitur, aut alio quopiam ſenſu vnum comprehenditur, haudquaquam ad eſſentiam mentem deducit, quemadmodum de digito diximus, ſin autem aliquid ſemper contrarium illi ſimul ſuboritur, adeo vt nihil magis vnum quàm contrarium videatur, diſceptatoris ac iudicis iam indiget, cogitúrque in ea animus dubitare atque perquirere, & mouens in ſeipſo intelligentiam, ſciſcitari quidnam vnum ipſum eſt. Atque hoc pacto vnius diſciplina & cognitio ex eorū numero erit, quæ attollunt animum, conuertúntque ad eius quod verè eſt, contemplationem. At enim tale nonnihil habet vnius inſpectio. Simul nanque ipſum vt vnum cernimus, & vt multitudinem infinitam. Si vnum id patitur, idem omnis numerus patietur. Abſque dubio. Enimuerò computandi & numerandi ſcientia omnis circa numerum. Maximè. Hæc autē ad veritatem conferre videntur. Mirum in modum. Hæc itaque diſciplina ex earum genere erit quas quærimus, militi quidem cognitu maximè neceſſaria ad acies ordinandas, philoſopho autem vt è fluctibus generationis emergat, eſſentiámque attingat, ſine qua diſciplina computare ratiocinaríque non poterunt. Eſt ita. Cuſtos autē noſter & miles eſt & philoſophus. Nempe. Conueniens vtique inſtitutio erit, ô Glauco, perſuadere illis qui maximis ciuitatis muneribus functuri ſunt, vt ſe ad computandi ſcientiam conferant, neque leuiter eam attingant, ſed perſequantur quoad ipſa mente ad numerorum naturam contemplandam perueniant, non vendendi emendíque gratia tanquam mercatores vel caupones: ſed vt ad bellum inſtructi ſint, faciléque animum à generatione ad veritatem eſſentiámque conuertant. Præclarè loqueris. Atqui his ita de ratiocinandi diſciplina dictis, equidem mecum ipſe cogito quàm numerorum cognitio decora ſit vtiliſque nobis paſſim ad id quod volumus, ſiquis eam cognoſcendi, non cauponandi gratia ſequitur. Qua ratione? Hoc ipſum inquam, quod modò diximus, quòd videlicet vehementer ſubleuat animum déque ipſis nu-

A ὡς τῆς αἰσθήσεως οὐδὲν ὑγιὲς ποιούσης. Τὰ πόρρωθεν (ἔφη) φαινόμενα δηλονότι λέγεις, καὶ τὰ ἐσκιαγραφημένα. Οὐ πάνυ (ἦν δ' ἐγὼ) ἔτυχες οὗ λέγω. Ποῖα μὴν (ἔφη) λέγεις; Τὰ μὲν οὐ παρακαλοῦντα, (ἦν δ' ἐγὼ) ὅσα μὴ ἐκβαίνει εἰς ἐναντίαν αἴσθησιν ἅμα· τὰ δ' ἐκβαίνοντα, ὡς παρακαλοῦντα τίθημι· ἐπειδὰν ἡ αἴσθησις μηδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τὸ ἐναντίον δηλοῖ, εἴτ' ἐγγύθεν προσπίπτουσα, εἴτε πόρρωθεν. ὧδε δὲ ἃ λέγω, σαφέστερον εἴσῃ. οὗτοι (φαμὲν) τρεῖς ἂν εἶεν δάκτυλοι· ὅ, τε σμικρότατος, καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ μέσος. Πάνυ γ', ἔφη. Ὡς ἐγγύθεν τοίνυν ὁρωμένους λέγοντός μου διανοοῦ. ἀλλά μοι περὶ αὐτῶν τόδε σκόπει. Τὸ
B ποῖον; Δάκτυλος μὲν αὐτῶν φαίνεται ὁμοίως ἕκαστος· καὶ ταύτῃ γε οὐδὲν διαφέρει, ἐάν τε ἐν μέσῳ ὁρᾶται, ἐάν τ' ἐν ἐσχάτῳ· ἐάν τε λευκός, ἐάν τε μέλας· ἐάν τε παχύς, ἐάν τε λεπτός· καὶ πᾶν ὅ, τι τοιοῦτον. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις οὐκ ἀναγκάζεται τῶν πολλῶν ἡ ψυχὴ τὴν νόησιν ἐπερέσθαι τί ποτ' ἐστὶ δάκτυλος. οὐδαμοῦ γὰρ ἡ ὄψις αὐτῇ ἅμα ἐσήμαινε τὸν δάκτυλον τοὐναντίον ἢ δάκτυλον εἶναι. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) εἰκότως τό γε τοιοῦτον, νοήσεως οὐκ ἂν παρακλητικὸν οὐδ' ἐγερτικὸν εἴη. Εἰκότως. Τί δέ; τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὴν σμικρότητα ἡ ὄψις ἆρα ἱκανῶς ὁρᾷ; καὶ οὐδὲν αὐτῇ διαφέρει, ἐν μέσῳ τινὰ αὐτῶν κεῖσθαι, ἢ ἐπ'
C ἐσχάτων; καὶ ὡσαύτως πάχος καὶ λεπτότητα, ἢ μαλακότητα καὶ σκληρότητα, ἡ ἁφή; καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις ἆρ' οὐκ ἐνδεῶς τὰ τοιαῦτα δηλοῦσιν; ἢ ὧδε ποιεῖ ἑκάστη αὐτῶν; πρῶτον μὲν ἡ ἐπὶ τῷ σκληρῷ τεταγμένη αἴσθησις, ἠνάγκασται καὶ ἐπὶ τῷ μαλακῷ τετάχθαι, καὶ παραγγέλλει τῇ ψυχῇ ὡς ταὐτὸν σκληρόν τε καὶ μαλακὸν αἰσθανομένη. Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀναγκαῖον ἐν τοῖς τοιούτοις αὖ τὴν ψυχὴν ἀπορεῖν τί ποτε σημαίνει αὐτῇ ἡ αἴσθησις τὸ σκληρόν, εἴπερ τὸ αὐτὸ καὶ μαλακὸν λέγει· καὶ ἡ τοῦ κούφου καὶ ἡ τοῦ βαρέος, τί τὸ κοῦφον καὶ βαρύ· εἰ τό, τε βαρὺ, κοῦφον, καὶ τὸ κοῦφον, βαρὺ σημαίνει. Καὶ γὰρ (ἔφη) αὗταί γε ἄτοποι τῇ ψυχῇ αἱ ἑρμηνεῖαι, καὶ ἐπισκέψεως δεόμεναι. Εἰκότως ἄρ'
D (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν τοῖς τοιούτοις πρῶτον μὲν πειρᾶται λογισμόν τε καὶ νόησιν ψυχὴ παρακαλοῦσα ἐπισκοπεῖν, εἴτε ἓν εἴτε δύο ἐστὶν ἕκαστα τῶν εἰσαγγελλομένων. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν, ἐὰν δύο φαίνηται, ἕτερόν τε καὶ ἓν ἑκάτερον φαίνεται; Ναί. Εἰ ἄρα ἓν ἑκάτερον, ἀμφότερα δὲ δύο, τά γε δύο κεχωρισμένα νοήσει. οὐ γὰρ ἂν ἀχώριστά γε δύο ἐνόει, ἀλλ' ἕν. Ὀρθῶς. Μέγα μὴν ἡ ὄψις καὶ σμικρὸν ἑώρα (φαμὲν) ἀλλ' οὐ κεχωρισμένον, ἀλλὰ συγκεχυμένον τι. ἦ γάρ; Ναί. Διὰ δὲ τὴν τούτου σαφήνειαν, μέγα αὖ καὶ σμικρὸν ἡ νόησις ἠναγκάσθη ἰδεῖν, οὐ συγκεχυμένα, ἀλλὰ διωρισμένα, τοὐναντίον ἢ ἐκείνη. Ἀληθῆ. Οὐκοῦν ἐντεῦθέν ποθεν πρῶτον μὲν ἐπέρχεται ἐρέσθαι ἡμῖν τί οὖν ποτ' ἐστὶ τὸ μέγα αὖ καὶ τὸ σμικρόν. Παντάπα-
E σι μὲν οὖν. Καὶ οὕτω δὴ τὸ μὲν, νοητὸν, τὸ δ', ὁρατὸν ἐκαλέσαμεν. Ὀρθότατ', ἔφη. Ταῦτα τοίνυν καὶ ἄρτι ἐπεχείρουν λέγειν, ὡς τὰ μὲν παρακλητικὰ τῆς διανοίας ἐστὶ, τὰ δ' οὔ. ἃ μὲν εἰς τὴν αἴσθησιν ἅμα τοῖς ἐναντίοις ἑαυτοῖς ἐμπίπτει, παρακλητικὰ ὁριζόμενος· ὅσα δὲ μὴ, οὐκ ἐγερτικὰ τῆς νοήσεως. Μανθάνω τοίνυν ἤδη· (ἔφη) καὶ δοκεῖ μοι οὕτω. Τί οὖν; ἀριθμός τε καὶ τὸ ἓν, ποτέρων δοκεῖ εἶναι; Οὐ ξυννοῶ, ἔφη. Ἀλλ' ἐκ τῶν προειρημένων (ἔφην) ἀναλογίζου. εἰ μὲν γὰρ ἱκανῶς αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὁρᾶται, ἢ ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει λαμβάνεται τὸ ἓν, οὐκ ἂν ὁλκὸν εἴη ἐπὶ τὴν οὐσίαν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δακτύλου ἐλέγομεν· εἰ δ' ἀεί τι αὐτῷ ἅμα ὁρᾶται ἐναντίωμα, ὥστε μηδὲν μᾶλλον ἓν ἢ καὶ τοὐναντίον φαίνεσθαι, τοῦ ἐπικρινοῦντος δὴ δέοι ἂν ἤδη· καὶ ἀναγκάζοιτ' ἂν ἐν αὐτῷ ψυχὴ ἀπορεῖν καὶ ζητεῖν, κινοῦσα ἐν
F ἑαυτῇ τὴν ἔννοιαν, καὶ ἀνερωτᾶν τί ποτ' ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἕν. καὶ οὕτω τῶν ἀγωγῶν ἂν εἴη καὶ μεταστρεπτικῶν ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος θέαν ἡ περὶ τὸ ἓν μάθησις. ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, τοῦτό γ' ἔχει οὐχ ἥκιστα ἡ περὶ τὸ αὐτὸ ὄψις. ἅμα γὰρ ταὐτὸν ὡς ἕν τε ὁρῶμεν καὶ ὡς ἄπειρα τὸ πλῆθος. Οὐκοῦν, εἴπερ τὸ ἓν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ξύμπας ἀριθμὸς ταὐτὸν πέπονθε τοῦτο; Πῶς δ' οὔ· Ἀλλὰ μὴν λογιστική τε καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθμὸν πᾶσα. Καὶ μάλα. Ταῦτα δέ γε φαίνεται ἀγωγὰ πρὸς ἀλήθειαν. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν. Ὧν ζητοῦμεν ἄρα, ὡς ἔοικε, μαθημάτων ἂν εἴη. πολεμικῷ μὲν γὰρ διὰ τὰς τάξεις ἀναγκαῖον μαθεῖν ταῦτα· φιλοσόφῳ δὲ, διὰ τὸ τῆς οὐσίας ἁπτέον εἶναι, γενέσεως ἐξαναδύντι, ἢ μηδέποτε λογιστικῷ γενέσθαι. Ἔστι
G ταῦτ', ἔφη. Ὁ δέ γε ἡμέτερος φύλαξ, πολεμικός τε καὶ φιλόσοφος τυγχάνει ὤν. Τί μήν; Προσῆκον δὴ τὸ μάθημα ἂν εἴη, ὦ Γλαύκων, νομοθετῆσαι καὶ πείθειν τοὺς μέλλοντας ἐν τῇ πόλει τῶν μεγίστων μεθέξειν, ἐπὶ λογιστικὴν ἰέναι, καὶ ἀνθάπτεσθαι αὐτῆς, μὴ ἰδιωτικῶς, ἀλλ' ἕως ἂν ἐπὶ θέαν τῆς τῶν ἀριθμῶν φύσεως ἀφίκωνται τῇ νοήσει αὐτῇ· οὐκ ὠνῆς οὐδὲ πράσεως χάριν, ὡς ἐμπόρους ἢ καπήλους, μελετῶντας, ἀλλ' ἕνεκα πολέμου τε καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ῥᾳστώνης, καὶ μεταστροφῆς ἀπὸ γενέσεως ἐπ' ἀλήθειάν τε καὶ οὐσίαν. Κάλλιστ', ἔφη, λέγεις. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) νῦν καὶ ἐννοῶ, ῥηθέντος τοῦ περὶ τοὺς λογισμοὺς μαθήματος, ὡς κομψόν ἐστι καὶ πολλαχῇ χρήσιμον ἡμῖν πρὸς ὃ βουλόμεθα, ἐὰν τοῦ γνωρίζειν ἕνεκα τις αὐτὸ ἐπιτηδεύῃ, ἀλλὰ μὴ τοῦ καπηλεύειν. Πῇ δή; ἔφη. Τοῦτό γε
H ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ὡς σφόδρα ἄνω πη ἄγει τὴν ψυχὴν, καὶ περὶ αὐτῶν τῶν

ἀριθμῶν ἀναγκάζει διαλέγεσθαι, οὐδαμῇ ἀποδεχομένη ἐάν τις αὐτῇ ὁρατὰ ἢ ἁπτὰ σώματα ἔχοντας ἀριθμοὺς προτεινόμενος διαλέγηται. οἶσθα γάρ που τοὺς περὶ ταῦτα δεινούς, ὡς ἐάν τις αὐτὸ τὸ ἓν ἐπιχειρῇ τῷ λόγῳ τέμνειν, καταγελῶσί τε καὶ οὐκ ἀποδέχονται· ἀλλ᾽ ἐὰν σὺ κερματίζῃς αὐτό, ἐκεῖνοι πολλαπλασιοῦσιν, εὐλαβούμενοι μή ποτε φανῇ τὸ ἓν μὴ ἓν, ἀλλὰ πολλὰ μόρια. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Τί οὖν οἴει ὦ Γλαύκων, εἴ τις ἔροιτο αὐτούς, ὦ θαυμάσιοι, περὶ ποίων ἀριθμῶν διαλέγεσθε, ἐν οἷς τὸ ἓν οἷον ὑμεῖς ἀξιοῦτε, ἐστὶν, ἴσον τε ἕκαστον πᾶν παντὶ, καὶ οὐδὲ σμικρὸν διαφέρον, μόριόν τε ἔχον ἐν ἑαυτῷ οὐδέν; τί ἂν οἴει αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι; Τοῦτο ἔγωγε, ὅτι περὶ τούτων λέγουσιν ὧν διανοηθῆναι μόνον ἐγχωρεῖ, ἄλλως δ᾽ οὐδαμῶς μεταχειρίζεσθαι δυνατόν. Ὁρᾷς οὖν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ φίλε ὅτι τῷ ὄντι ἀναγκαῖον ἡμῖν κινδυνεύει εἶναι τὸ μάθημα, ἐπειδὴ φαίνεταί γε προσαναγκάζον αὐτῇ τῇ νοήσει χρῆσθαι τὴν ψυχὴν ἐπ᾽ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν; Καὶ μὴν δή (ἔφη) σφόδρα γε ποιεῖ αὐτό. Τί δέ; τόδε ἤδη ἐπεσκέψω, ὡς οἵ τε φύσει λογιστικοὶ, εἰς πάντα τὰ μαθήματα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὀξεῖς φαίνονται, οἵ τε βραδεῖς, ἂν ἐν τούτῳ παιδευθῶσι καὶ γυμνάσωνται, κἂν μηδὲν ἄλλο ὠφεληθῶσιν, ὅμως εἴς γε τὸ ὀξύτεροι αὐτοὶ αὑτῶν γίγνεσθαι, πάντες ἐπιδιδόασιν. Ἔστιν (ἔφη) οὕτω. Καὶ μὴν, ὡς ἐγᾦμαι, ἅ γε μεῖζω πόνον παρέχει μανθάνοντι καὶ μελετῶντι, οὐκ ἂν ῥᾳδίως οὐδὲ πολλὰ ἂν εὕροις ὡς τοῦτο. Οὐ γὰρ οὖν. Πάντων δὴ ἕνεκα τούτων, οὐκ ἀφετέον τὸ μάθημα, ἀλλ᾽ οἱ ἄριστοι τὰς φύσεις παιδευτέοι ἐν αὐτῷ. Ξύμφημι, ἦ δ᾽ ὅς. Τοῦτο μὲν τοίνυν (εἶπον) ἓν ἡμῖν κείσθω· δεύτερον δὲ, τὸ ἐχόμενον τούτου, σκεψώμεθα ἆρά τι προσήκει ἡμῖν. Τὸ ποῖον; ἢ γεωμετρίαν (ἔφη) λέγεις; Αὐτὸ τοῦτο, ἦν δ᾽ ἐγώ. Ὅσον μὲν (ἔφη) πρὸς τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ τείνει, δῆλον ὅτι προσήκει. πρὸς γὰρ τὰς στρατοπεδεύσεις καὶ καταλήψεις χωρίων, καὶ συναγωγὰς καὶ ἐκτάσεις στρατιᾶς, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα σχηματίζουσι τὰ στρατόπεδα ἐν αὐταῖς τε ταῖς μάχαις καὶ πορείαις, διαφέροι ἂν αὐτὸς αὑτοῦ, γεωμετρικός τε, καὶ μὴ ὤν. Ἀλλ᾽ οὖν δή (εἶπον) πρὸς μὲν τὰ τοιαῦτα καὶ βραχύ τι ἂν ἐξαρκοῖ γεωμετρίας τε καὶ λογισμοῦ μόριον. τὸ δὲ πολὺ αὐτῆς καὶ πορρωτέρω προϊὸν σκοπεῖσθαι δεῖ, εἴ τι πρὸς ἐκεῖνο τείνει πρὸς τὸ ποιεῖν κατιδεῖν ῥᾷον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν. τείνει δέ (φαμὲν) πάντα αὐτόσε, ὅσα ἀναγκάζει ψυχὴν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον μεταστρέφεσθαι ἐν ᾧ ἐστι τὸ εὐδαιμονέστατον τοῦ ὄντος, ὃ δεῖ αὐτὴν παντὶ τρόπῳ ἰδεῖν. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Οὐκοῦν εἰ μὲν οὐσίαν ἀναγκάζει θεάσασθαι, προσήκει· εἰ δὲ γένεσιν, οὐ προσήκει. Φαμέν γε δή. Οὐ τοίνυν τοῦτό γε (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἀμφισβητήσουσιν ἡμῖν ὅσοι καὶ σμικρὰ γεωμετρίας ἔμπειροι, ὅτι αὕτη ἡ ἐπιστήμη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τοῖς ἐν αὐτῇ λόγοις λεγομένοις ὑπὸ τῶν μεταχειριζομένων. Πῶς; ἔφη. Λέγουσι μέν που μάλα γελοίως τε καὶ ἀναγκαίως. ὡς γὰρ πράττοντές τε καὶ πράξεως ἕνεκα πάντας τοὺς λόγους ποιούμενοι λέγουσι, τετραγωνίζειν τε καὶ παρατείνειν καὶ προστιθέναι, καὶ πάντα οὕτω φθεγγόμενοι· τὸ δ᾽ ἐστί που πᾶν τὸ μάθημα γνώσεως ἕνεκα ἐπιτηδευόμενον. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦτο ἔτι διομολογητέον; Τὸ ποῖον; Ὡς τοῦ τοῦ ἀεὶ ὄντος γνώσεως, ἀλλ᾽ οὐ τοῦ ποτέ τι γιγνομένου καὶ ἀπολλυμένου. Εὐομολόγητον, ἔφη. τοῦ γὰρ ἀεὶ ὄντος ἡ γεωμετρικὴ γνῶσίς ἐστιν. Ὁλκὸν ἄρα, ὦ γενναῖε, πρὸς ἀλήθειαν ψυχῆς εἴη ἂν καὶ ἀπεργαστικὸν φιλοσόφου διανοίας, πρὸς τὸ ἄνω σχεῖν, ἃ νῦν κάτω (οὐ δέον) ἔχομεν. Ὡς οἷόν τε μάλιστα, ἔφη. Ὡς οἷόν τ᾽ ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγώ) μάλιστα προστακτέον ὅπως οἱ ἐν τῇ καλλίστῃ πόλει σου μηδενὶ τρόπῳ γεωμετρίας ἀφέξονται. καὶ γὰρ τὰ πάρεργα αὐτοῦ οὐ σμικρά. Ποῖα; ἦ δ᾽ ὅς. Ἅ τε δὴ σὺ εἶπες (ἦν δ᾽ ἐγώ) τὰ περὶ τὸν πόλεμον· καὶ δὴ πρὸς πάσας μαθήσεις, ὥστε κάλλιον ἀποδέχεσθαι, ἴσμεν που ὅτι τῷ ὅλῳ καὶ παντὶ διοίσει ἡμμένος τε γεωμετρίας καὶ μή. Τῷ παντὶ μέντοι νὴ Δί᾽, ἔφη. Δεύτερον δὴ τοῦτο τιθῶμεν μάθημα τοῖς νέοις. Τιθῶμεν, ἔφη. Τί δέ; τρίτον θῶμεν ἀστρονομίαν; ἢ οὐ δοκεῖ; Ἐμοὶ γοῦν, ἔφη. τὸ γὰρ περὶ ὥρας εὐαισθητοτέρως ἔχειν καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν, οὐ μόνον γεωργίᾳ οὐδὲ ναυτιλίᾳ προσήκει, ἀλλὰ καὶ στρατηγίᾳ οὐχ ἧττον. Ἡδὺς εἶ (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὅτι ἔοικας δεδιότι τοὺς πολλούς, μὴ δοκῇς ἄχρηστα μαθήματα προστάττειν. τὸ δ᾽ ἐστὶν οὐ πάνυ φαῦλον, ἀλλὰ χαλεπὸν πιστεῦσαι, ὅτι ἐν τούτοις τοῖς μαθήμασιν ἑκάστου ὄργανόν τι ψυχῆς ἐκκαθαίρεταί τε καὶ ἀναζωπυρεῖται, ἀπολλύμενον καὶ τυφλούμενον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων, κρεῖττον ὂν σωθῆναι μυρίων ὀμμάτων. μόνῳ γὰρ αὐτῷ ἀλήθεια ὁρᾶται. οἷς μὲν οὖν ταῦτα ξυνδοκεῖ, ἀμηχάνως ὡς εὖ δόξεις λέγειν· ὅσοι δὲ τούτου μηδαμῇ ᾐσθημένοι εἰσίν, εἰκότως ἡγήσονταί σε λέγειν οὐδέν. ἄλλην γὰρ ἀπ᾽ αὐτῶν οὐχ ὁρῶσιν ἀξίαν λόγου ὠφέλειαν. σκόπει οὖν αὐτόθεν, πρὸς ποτέρους διαλέγῃ· ἢ οὐ πρὸς οὐδετέρους, ἀλλὰ σαυτοῦ ἕνεκα τὸ μέγιστον ποιῇ τοὺς λόγους. φθονοῖς μέντοι οὐδ᾽ ἂν ἄλλῳ εἴ τις τι δύναιτο ἀπ᾽ αὐτῶν ὄνασθαι. Οὕτω γ᾽, ἔφη, αἱροῦμαι ἐμαυτοῦ ἕνεκα τὸ πλεῖστον λέγειν τε καὶ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι. Ἄναγε τοίνυν, ἦν δ᾽ ἐγώ, εἰς τοὐπίσω. νῦν δὴ γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὸ ἑξῆς ἐλάβομεν τῇ γεωμετρίᾳ. Πῶς λαβόντες; ἔφη. Μετὰ ἐπίπεδον (ἦν δ᾽ ἐγώ) ἐν περιφορᾷ ὂν ἤδη

A meris diſſerere cogit, nullo modo admittēte ſi quis diſputando pro numeris corpora quæ & videntur & attrectantur, induxerit. Noſti enim quemadmodum qui in his periti ſunt, quoties aliquis ipſum vnum verbis diuidere nititur, ſubridēt protinus, neque hoc tolerant. Verùm ſi tu ſecas, ipſi multiplicant, cauentes nequando ipſum vnum non vnum appareat, ſed particulæ plurimæ. Vera loqueris. Quid igitur exiſtimas, ô Glauco, ſi quis eos ita percontetur, ô mirifici viri, quibus de numeris diſputatis, quibus vnum tale ineſt, quale vos traditis, æquale ſcilicet vnumquodque eſt, & omne penitus omni, neque minimo
B quouis diſcrepans, partem tamen nullam continens in ſeipſo? quid inquam eos ad hæc exiſtimas reſponſuros? Reor equidem reſponſuros illos, de ipſis ſe numeris loqui, qui cogitari dūtaxat poſſunt, aliter autem attrectari nequaquam. Cernis igitur ô amice, hanc reuera peritiam huius diſciplinę nobis neceſſariam eſſe? quandoquidem vt apparet animum ad hoc inducit, vt ipſa intelligentia vtatur ad veritatem ipſam percipiendā. Vehementer id efficit. Quid autē? an & hoc aduertiſti, quòd homines natura arithmetici ad omnes doctrinas, vt ita dixerim, acuti videntur? Quinetiam ſi qui ingenio tardiores huic ſe ſtudio dederint, ſi nullam vtilitatem aliam ſuſceperint, ta-
C men hoc aſſequuntur, vt acutiores quàm antea ſint. Sic eſt. Sed enim haud facilè multa reperies, vt exiſtimo, quæ maiori cum difficultate quàm iſta diſcantur. Non profectò. Propter omnes quas adduximus rationes, haudquaquam negligēda hęc ſunt, ſed in his præcipuè erudiendi qui optimis ſunt ingeniis. Aſſentior equidem. Hoc itaque nobis ita poſitum ſit: poſt hoc quod huic proximum eſt, conſideremus nunquid nobis conducat. Quid iſtud? num Geometriam dicis? Hanc ipſam. Quatenus enim ad bellicam rem confert, eatenus certè nobis conuenit. Nam ad caſtra ponenda, regionem occupandam, colligendas turmas, vel etiam ſpargendas, & ad omnem digerendi exercitus rationem tum in ipſa dimicatione tum in itinere vti ſolent,
D permultum intereſt Geometricúſne aliquis ſit, an non. Ad hęc vtique exigua quædam Geometriæ Arithmeticæq; particula ſufficit. Inquirendum eſt autem, vtrùm diuturnius ſtudium vberiórque perceptio conferat ad ideam boni facilè dignoſcendam. conferunt verò ad hoc omnia, quæ animum illuc conuertunt, vbi eſt eſſentiæ beatiſſimum, quod ipſi eſt penitus cognoſcendum. Rectè. Ergo ſi eſſentiam intueri Geometriæ ſtudium cogit, conuenit quidem: ſinautem generationem, non conuenit. Ita dicimus. Profectò nobis hoc non negabunt quicunque vel paululum quid Geometriæ guſtarunt, quin hæc
E ſcientia contrà omnino ſe habeat, quàm de ea loquantur, qui in ipſa verſantur. Quónam pacto? Quippe ridiculè admodum & quaſi coacti ſæpe loquuntur. Nam velut operatores quidam operiſque gratia verba faciunt, dum & quadrare aiunt, & producere, atque addere, cæteráque ſimiliter. Doctrina verò hæc omnis cognitionis gratia quæritur. Sic eſt omnino. An non id quoque nobis eſt concedendum? Quid? Quod quæritur cognoſcendi illius gratia quod ſemper eſt, non eius quod & oritur quandoque, & interit. Concedendum planè: nam Geometria eius quod eſt ſemper, cognitio eſt. Attollet igitur, ô generoſe vir, ad veritatem animū, atque ita ad philoſophandum præparabit cogitationem, vt ad ſupera conuertamus, quæ nūc
F contrà quàm decet, ad inferiora deiicimus. Quàm maximè fieri poteſt. Quàm maximè igitur præcipiendum eſt, vt qui præclariſſimam hanc habitant ciuitatem, nullo modo Geometriam ſpernāt: nam & quæ præter ipſius propoſitum quodammodo eſſe videntur, haud exigua ſunt. Qualia? Quę tu circa rem bellicam commemorabas. Scimus quinetiam ad diſciplinas omnes facilius perdiſcendas intereſſe omnino, attigeritne Geometriam aliquis, an non. Prorſus. Hanc ergo doctrinam ſecundo loco diſcendam iuuenibus proponamus. An tertio in loco ponemus Aſtronomiam? Quid cenſes? Ponendam equidem. nam opportunitates menſium, & annorum ſentire
G non minus rei militari quàm agriculturæ nauigationíque cōuenit. Quàm mihi gratus es. Nempe vereri videris, ne multi te putent inutiles diſciplinas inducere. Eſt autē non leue iſtud, ſed difficile admodum perſuadere, quòd ex huiuſmodi diſciplinis inſtrumentum quoddam cuiuſque animi expurgatur reuiuiſcítque, quod antè ex aliis ſtudiis infectum occæcatúmque fuerat, cùm potius id ſeruandum ſit, quàm oculorum corporis decem millia. Solo enim hoc inſpicitur veritas. Eis ergo qui idem hoc ſentiunt, mirum in modum bene loqui videberis. Qui autem id nunquam excogitarunt, meritò nihil te di-
H cere arbitrabūtur. aliam enim ab ipſis vtilitatem æſtimatione dignam non cernunt. Hic ergo tu videris vtris cum potiſſimum diſſeras. An fortè cū neutris, verùm tui gratia maximè verba facis, neque tamen vlla detineris inuidia, ſi quis aliquam ex his vtilitatem capiat. Hoc potius eligo, mei ſcilicet gratia in primis interrogando & reſpondendo diſſerere. Age igitur inquam, retrogredere: nam nunc haud rectè quod Geometriā ſequitur accepimus. Quare? Quia poſt planum, ſtatim ſolidū illud

quod circumfertur accepimus antequam ipſum per ſeipſum A
comprehenderemus. Decet autem ſtatim poſt augmentum ſe-
cundum, tertium capere: eſt autem hoc circa cuborum au-
gmentum, atque id quod profunditatis eſt particeps. Eſt certè.
Sed hæc, ô Socrates, nondum reperta videntur. Huius duæ
ſunt cauſæ, quia videlicet nulla in ciuitate hæc honorantur: &
cùm inuentu difficilia ſint, haud ardenter quæruntur, & qui
iſta perquirunt, duce indigent, ſine quo minimè reperirent.
Quem eſſe primò difficile eſt: deinde etiam ſi ſit, vt nunc ſe res
habet, qui hæc indagant, faſtu elati nequaquam parerent. Sin
autem ciuitas tota huic operi prǽſideat, honorificè deducens,
& iſti obtemperabunt quidem, & hæc aſſiduè ſummáque con-
tentione diſcuſſa clariora erunt. Quippe etiam nunc quan- B
quam & vulgus hæc contemnat & cõtaminet, & qui hæc per-
ſcrutantur, qua ratione vtilia ſint ignorant, tamen vi gratiæ
cuiuſdam valent. Neque mirum ſi hæc ita apparuerint. Nem-
pe quod gratum eſt, id præcipuum. ſed mihi apertius quæ nũc
dicebas explana. Studium quod circa planum verſatur, Geo-
metriam vocabas. Equidem. Poſt Geometriã continuò Aſtro-
nomiam ponebas. Sed paulo pòſt retro retuliſti pedem. Enim-
verò quo magis propero, eo peruenio ſerius. Nam cùm mox
illi ſuccederet facultas illa quæ de augmento in profundum
agit, quia ridicula eius habetur inueſtigatio, eam tranſgreſſus C
poſt Geometriam, Aſtronomiam protinus attigi, quæ in pro-
fundi ipſius agitatione conſiſtit. Probè loqueris. Ergo quarto
in loco ponamus Aſtronomiam, tanquam adſit ea facultas quę
nũc fuerat prætermiſſa, ſi modò in ciuitate ſuſcipiatur. Sic de-
cet. Atque eam Aſtronomiæ laudationem, ô Socrates, in qua tu
me interpellaſti, quaſi importunius ipſam extollerẽ, nunc quia
mecum ſentis, proſequor. Nam cuiq. patere exiſtimo hanc ani-
mi oculos ad ſuperiora dirigere, & hinc illuc ipſum perdu-
cere. Fortè hoc omnibus præterquam mihi, perſpicuum.
Quoniam mihi quidem non ita videtur. At quónam modo? Vt
nunc quidem eam tractant, qui philoſophię ipſam iungunt, D
ad inferiora deiicere animi oculos mihi videntur. Qua ratione
id ais? Non ingeneroſè mihi videris tecum ipſe ſupernorum
intelligentiam definire. Conſtat enim quòd ſiquis laquearia
variis coloribus depicta ſuſpiciens quicquam perceperit, eum
non oculis intueri, ſed intelligere arbitraberis. Ac fortè rectè
ſentis, ego autem ineptè. Reor equidem nullam aliam diſcipli-
nam ad ſupernam inſpectionem animum excitare, niſi eam
quæ circa eſſentiam & id quod videri non poteſt verſatur.
Quòd ſi quis ſurſum inhians aut conuerſus deorſum, ſenſibile
aliquid percipere ſtudet, diſcere ipſum nequaquam aſſero.
ſcientiam enim adipiſci hunc nego, & eius animũ non ſurſum, E
ſed deorſum aſpicere cenſeo, etiam ſi reſupinus in terrę littore
vel maris æquore iacens, quicquam perceperit. Haud iniuria
me corripuiſti. Verùm quæ ratio diſcendæ Aſtronomiæ prętcr
eam quam iſti ſequuntur, ſi eius nobis cognitio ſit ad ea quæ
dicimus profutura? Hæc vtique. Exiſtimandum eſt has quæ in
cœlo ſunt varietates, quandoquidem in loco viſibili ſunt ſi cũ
cæteris eiuſmodi comparentur, optimè integerriméque diſpo
ſitas: ſin autẽ cum veris, longè deficere. Veras inquam varieta-
tes & motiones, quibus, ipſa quæ verè eſt velocitas, & ipſa quę
verè eſt tarditas in vero numero, veríſque figuris omnibus & F
inuicem feruntur, & quæ inſunt ferunt. Quæ quidem omnia
ratione & cogitatione comprehẽdi poſſunt, viſu verò nequa-
quam: ídne exiſtimas? Idem prorſus. Nónne igitur cœleſtium
varietate vtendum eſt, velut exẽplo quodam ad ſupernarum
rerum contemplationem? perinde ac ſi quis videat figuras à
Dædalo, vel alio artifice vel pictore egregiè compoſitas & e-
laboratas. Nempe ſi eſſet is qui eas videt. Geometriæ peritus,
artificium ipſum laudaret, ridiculum tamen eſſe cenſeret, ſi
quis attentius talia conſideraret, tanquam in ipſis veritatem
æqualium, vel duplorum, vel alicuius proportionis alterius re-
perturus. Cur non abſurdum id videatur? Idẽ quoque facturũ
putare verum Aſtronomum, quando motus ſyderum intuebi- G
tur: arbitraturum ſcilicet quoad in operibus huiuſmodi poſſi-
bile eſt, quàm pulcherrimè ab ipſo cœli conditore & cœlum
ipſum & quæ in eo ſunt, fabricata: abſurdum tamen exiſtima-
turum, ſi quis noctis ad diem comparationem, horúmque ad
menſem, mẽſiſque ad annum, & aliorum aſtrorum inuicem &
ad iſta, ſemper ſimiliter fieri cenſeat, neque vnquam quoquo
modo mutare tenorem, cùm & corpus habeant & videantur,
quærátque in his omni ſtudio veritatem. Mihi certè in præſen-
tia te audienti idem videtur. Itaque propoſitionibus vtemur,
vt in Geometria, ita & in ipſa Aſtronomia: & quę in cœlo ſunt,
dimittemus, ſi modò ita percepturi ſumus Aſtronomiam, H
vt quod in nobis ſapientiæ compos natura exiſtit, vtile ex inutili efficiatur. Quantò amplius laborum imponis aſtronomo
quàm hodie impenditur vulgo? Arbitror autem & alia nos præcipere eodem modo debere, ſiqua ex nobis tanquam legum
conditoribus ſit vtilitas prouentura. At quam nunc ex conuenientibus diſciplinis commemorabis? Nullam ad præſens
habeo, quam commemorem, inquit. Attamen non vnam tantùm, inquam ego, ſed plures ſpecies motus nobis præbet.

A στερεὸν λαβόντες, πρὶν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν. ὀρθῶς δὲ ἔχει ἑξῆς μετὰ
δευτέραν αὔξην τρίτην λαμβάνειν. ἔστι δέ που τοῦτο περὶ τὴν τῶν κύ-
βων αὔξην, καὶ τὸ βάθους μετέχον. Ἔστι γὰρ, ἔφη. ἀλλὰ ταῦτά γε, ὦ Σώ-
κρατες, οὔπω δοκεῖ εὑρῆσθαι. Διττὰ γὰρ, ἦν δ' ἐγὼ, τὰ αἴτια· ὅτι τε οὐ-
δεμία πόλις ἐντίμως αὐτὰ ἔχει, ἀσθενῶς τε ζητεῖται, χαλεπὰ ὄντα·
ἐπιστάτου τε δέονται οἱ ζητοῦντες, ἄνευ οὗ οὐκ ἂν εὕροιεν· ὃν πρῶτον
μὲν, γενέσθαι χαλεπόν· ἔπειτα καὶ γενομένου ὡς νῦν ἔχει, οὐκ ἂν πείθοιν-
το οἱ περὶ ταῦτα ζητητικοὶ, μεγαλοφρονούμενοι. εἰ δὲ πόλις ὅλη ξυνε-
πιστατοῖ, ἐντίμως ἄγουσα αὐτὰ, οὗτοί τε ἂν πείθοιντο, καὶ ξυνεχῶς τε
ἂν καὶ ἐντόνως ζητούμενα ἐκφανῆ γένοιτο ὅπῃ ἔχει. ἐπεὶ καὶ νῦν ὑπὸ
μὲν τῶν πολλῶν ἀτιμαζόμενα καὶ κολουόμενα, ὑπὸ δὲ τῶν ζητούντων
B λόγον οὐκ ἐχόντων καθ' ὅ,τι χρήσιμα, ὅμως πρὸς ἅπαντα ταῦτα βίᾳ
ὑπὸ χάριτος αὐξάνεται, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν αὐτὰ φανῆναι. Καὶ μὲν
δὴ (ἔφη) τό γε ἐπίχαρι καὶ διαφερόντως ἔχει. ἀλλά μοι σαφέστερον εἰπὲ
ἃ νῦν δὴ ἔλεγες. τὴν μὲν γάρ που τοῦ ἐπιπέδου πραγματείαν, γεωμε-
τρίαν ἐτίθεις. Ναὶ, ἦν δ' ἐγώ. Εἶτά γ', ἔφη, τὸ μὲν πρῶτον, ἀστρονο-
μίαν μετ' αὐτήν· ὕστερον δ' ἀνεχώρησας. Σπεύδων γὰρ (ἔφην) ταχὺ πάν-
τα διεξελθεῖν, μᾶλλον βραδύνω. ἑξῆς γὰρ οὖσαν τὴν βάθους αὔξης
μέθοδον, ὅτι τῇ ζητήσει γελοίως ἔχει, ὑπερβὰς αὐτὴν, μετὰ γεωμετρίαν,
ἀστρονομίαν ἔλεγον, φορὰν οὖσαν βάθους. Ὀρθῶς (ἔφη) λέγεις. Τέ-
C ταρτον τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) τιθῶμεν μάθημα ἀστρονομίαν, ὡς ὑ-
παρχούσης τῆς νῦν παραλειπομένης, ἐὰν αὐτὴν πόλις μετίῃ. Εἰ-
κὸς, ἦ δ' ὅς. Καὶ ὅ γε νῦν δή μοι, ὦ Σώκρατες, ἐπέπληξας περὶ ἀ-
στρονομίας, ὡς φορτικῶς ἐπαινοῦντι, νῦν ᾗ σὺ μετέρχῃ, ἐπαινῶ.
παντὶ γάρ μοι δοκεῖ δῆλον ὅτι αὕτη γε ἀναγκάζει ψυχὴν εἰς τὸ ἄνω ὁ-
ρᾶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐνθένδε ἐκεῖσε ἄγει. Ἴσως (ἦν δ' ἐγὼ) παντὶ δῆλον,
πλὴν ἐμοί. ἐμοὶ γὰρ οὐ δοκεῖ οὕτω. Ἀλλὰ πῶς; ἔφη. Ὡς μὲν νῦν αὐτὴν
μεταχειρίζονται οἱ εἰς φιλοσοφίαν ἀνάγοντες, πάνυ ποιεῖν κάτω βλέ-
πειν. Πῶς (ἔφη) λέγεις; Οὐκ ἀγεννῶς μοι δοκεῖς (ἦν δ' ἐγὼ) τὴν πε-
ρὶ τὰ ἄνω μάθησιν λαμβάνειν παρὰ σαυτῷ ἥ ἐστι. κινδυνεύεις γὰρ καὶ
D εἴ τις ἐν ὀροφῇ ποικίλματα θεώμενος, ἀνακύπτων καταμανθάνοι τι, ἡ-
γεῖσθαι ἂν αὐτὸν νοήσειν, ἀλλ' οὐκ ὄμμασι θεωρεῖν. ἴσως οὖν καλῶς ἡ-
γῇ, ἐγὼ δ' εὐηθικῶς. ἐγὼ γὰρ αὖ οὐ δύναμαι ἄλλό τι νομίσαι ἄνω ποι-
οῦν ψυχὴν βλέπειν μάθημα, ἢ ἐκεῖνο ὃ ἂν περὶ τὸ ὄν τε ᾖ καὶ τὸ ἀόρα-
τον· ἐάν τε τις ἄνω κεχηνὼς, ἢ κάτω συμμεμυκὼς, τῶν αἰσθητῶν τι ἐπι-
χειρῇ μανθάνειν· οὔτε μαθεῖν ἄν ποτέ φημι αὐτόν. ἐπιστήμην γὰρ οὐδὲν
ἔχειν τῶν τοιούτων· οὔτε ἄνω, ἀλλὰ κάτω αὐτοῦ βλέπειν τὴν ψυχὴν,
κἂν ἐξ ὑπτίας νέων ἐν γῇ ἢ ἐν θαλάττῃ μανθάνῃ. Δίκην (ἔφη) ἔχω. ὀρ-
θῶς γάρ μοι ἐπέπληξας. ἀλλὰ πῶς δὴ ἔλεγες δεῖν ἀστρονομίαν μανθά-
E νειν παρ' ἃ νῦν μανθάνουσιν, εἰ μέλλοιεν ὠφελίμως πρὸς ἃ λέγομεν μα-
θήσεσθαι; Ὧδε, ἦν δ' ἐγώ. ταῦτα μὲν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ποικίλματα, ἐ-
πείπερ ἐν ὁρατῷ πεποίκιλται, κάλλιστα μὲν ἡγεῖσθαι καὶ ἀκριβέστατα τῶν
τοιούτων ἔχειν, τῶν δὲ ἀληθινῶν πολὺ ἐνδεῖν, ἃς τὸ ὂν τάχος καὶ ἡ οὖσα
βραδυτὴς ἐν τῷ ἀληθινῷ ἀριθμῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἀληθέσι σχήμασι φοράς
τε πρὸς ἄλληλα φέρεται καὶ τὰ ἐνόντα φέρει· ἃ δὴ λόγῳ μὲν καὶ δια-
νοίᾳ ληπτὰ, ὄψει δ' οὔ. ἢ σὺ οἴει; Οὐδαμῶς γ', ἔφη. Οὐκοῦν (εἶπον) τῇ
περὶ τὸν οὐρανὸν ποικιλίᾳ παραδείγματι χρηστέον τῆς πρὸς ἐκεῖνα μα-
θήσεως ἕνεκα, ὁμοίως ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐντύχοι ὑπὸ Δαιδάλου ἤ τινος
ἄλλου δημιουργοῦ ἢ γραφέως διαφερόντως γεγραμμένοις καὶ ἐκπεπονη-
F μένοις διαγράμμασιν. ἡγήσαιτο γὰρ ἄν που τις ἔμπειρος γεωμετρίας, ἰ-
δὼν τὰ τοιαῦτα, κάλλιστα μὲν ἔχειν ἀπεργασίᾳ, γελοῖον μέντοι ἐπισκο-
πεῖν ταῦτα σπουδῇ, ὡς τὴν ἀλήθειαν ἐν αὐτοῖς ληψόμενον ἴσων ἢ δι-
πλασίων, ἢ ἄλλης τινὸς συμμετρίας. Τί δ' οὐ μέλλει γελοῖον εἶναι; ἔφη.
Τῷ ὄντι δὴ ἀστρονομικὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ὄντα οὐκ οἴει ταυτὸν πείσεσθαι, εἰς
τὰς τῶν ἄστρων φορὰς ἀποβλέποντα; νομιεῖν μὲν, ὡς οἷόν τε κάλλιστα τὰ
τοιαῦτα ἔργα συστήσασθαι, οὕτω ξυνεστάναι τῷ τοῦ οὐρανοῦ δημιουργῷ
αὐτόν τε καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ νυκτὸς πρὸς ἡμέραν ξυμμετρίαν, καὶ
τούτων πρὸς μῆνα, καὶ μηνὸς πρὸς ἐνιαυτὸν, καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων πρός
τε ταῦτα καὶ πρὸς ἄλληλα, οὐκ ἄτοπον (οἴει) ἡγήσεται τὸν νομίζοντα γί-
G γνεσθαί τε ταῦτα ἀεὶ ὡσαύτως, καὶ οὐδαμῇ οὐδὲν παραλλάττειν, σώμά
τε ἔχοντα καὶ ὁρώμενα, καὶ ζητεῖν παντὶ τρόπῳ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν λα-
βεῖν; Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ (ἔφη) σοῦ νῦν ἀκούοντι. Προβλήμασιν ἄρ', ἦν
δ' ἐγὼ, χρώμενοι, ὥσπερ γεωμετρίαν, οὕτω καὶ ἀστρονομίαν μέτιμεν· τὰ
δ' ἐν τῷ οὐρανῷ ἐάσομεν, εἰ μέλλομεν, ὄντως ἀστρονομίας μεταλαμβά-
νοντες, χρήσιμον τὸ φύσει φρόνιμον ἐν τῇ ψυχῇ ἐξ ἀχρήστου ποιήσειν.
Ἦ πολλαπλάσιον (ἔφη) τὸ ἔργον ἢ ὡς νῦν ἀστρονομεῖται, προστάττεις.
Οἶμαι δέ γε, εἶπον, καὶ τἆλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προστάξειν ἡμᾶς,
ἐάν τι ἡμῶν, ὡς νομοθετῶν, ὄφελος ᾖ. ἀλλὰ γὰρ τί ἔχεις ὑπομνῆσαι τῶν
προσηκόντων μαθημάτων; Οὐκ ἔχω γ', ἔφη, νῦν γ' οὑτωσί. Οὐ μὴν
H ἕν, ἀλλὰ πλείω (ἦν δ' ἐγὼ) εἴδη παρέχεται ἡ φορὰ, ὡς ἐγῷμαι.

τὰ μὲν οὖν πάντα ἴσως ἔς τις σοφὸς, ἕξει εἰπεῖν· ἃ δὲ καὶ ἡμῖν προφαίνη, δύο. Ποῖα δή; Πρὸς τούτῳ (ἦν δ' ἐγὼ) ἀντίστροφον αὐτοῦ. Τὸ ποῖον; Κινδυνεύει, ἔφην, ὡς πρὸς ἀστρονομίαν ὄμματα πέπηγεν, ὡς πρὸς ἐναρμόνιον φορὰν ὦτα παγῆναι· καὶ αὗται ἀλλήλων ἀδελφαί τινες αἱ ἐπιστῆμαι εἶναι, ὡς οἵ τε Πυθαγόρειοι φασὶ, καὶ ἡμεῖς, ὦ Γλαύκων, συγχωροῦμεν. ἢ πῶς ποιοῦμεν; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐπειδὴ πολὺ τὸ ἔργον ἐκείνων, πευσόμεθα πῶς λέγουσι περὶ αὐτῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς τούτοις· ἡμεῖς δὲ παρὰ ταῦτα πάντα φυλάξομεν τὸ ἡμέτερον. Ποῖον; Μή ποτ' αὐτῶν τι ἀτελὲς ἐπιχειρῶσιν ἡμῖν μανθάνειν οὓς θρέψομεν, καὶ οὐκ ἐξῆκον ἐκεῖσε ἀεὶ οἷ πάντα δεῖ ἀφήκειν· οἷον ἄρτι περὶ τῆς ἀστρονομίας ἐλέγομεν. ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι καὶ περὶ ἁρμονίας ἕτερον τοιοῦτον ποιοῦσι; τὰς γὰρ ἀκουομένας αὖ συμφωνίας καὶ φθόγγους ἀλλήλοις ἀναμετροῦντες, ἀνήνυτα, ὥσπερ οἱ ἀστρονόμοι, πονοῦσι. Νὴ τοὺς θεοὺς, ἔφη, καὶ γελοίως γε, πυκνώματ' ἄττα ὀνομάζοντες, καὶ παραβάλλοντες τὰ ὦτα, οἷον ἐκ γειτόνων φωνὴν θηρευόμενοι, οἱ μέν φασιν ἔτι κατακούειν ἐν μέσῳ τινὰ ἠχὴν, καὶ σμικρότατον εἶναι τοῦτο διάστημα ᾧ μετρητέον· οἱ δὲ, ἀμφισβητοῦντες, ὡς ὅμοιον ἤδη φθεγγομένων· ἀμφότεροι ὦτα τοῦ νοῦ προστησάμενοι. Σὺ μὲν (ἦν δ' ἐγὼ) τοὺς χρηστοὺς λέγεις, τοὺς ταῖς χορδαῖς πράγματα παρέχοντας, καὶ βασανίζοντας, ἐπὶ τῶν κολλόπων στρεβλοῦντας. ἵνα δὲ μὴ μακροτέρα ἡ εἰκὼν γίγνηται, πλήκτρῳ τε πληγῶν γιγνομένων, καὶ κατηγορείας πέρι καὶ ἐξαρνήσεως καὶ ἀλαζονείας χορδῶν, παύομαι τῆς εἰκόνος. καὶ οὔ φημι τούτους λέγειν, ἀλλ' ἐκείνους οὓς ἔφαμεν νῦν δὴ περὶ ἁρμονίας αἱρήσεσθαι. ταὐτὸν γὰρ ποιοῦσι τοῖς ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ. τοὺς γὰρ ἐν ταύταις ταῖς συμφωνίαις ταῖς ἀκουομέναις ἀριθμοὺς ζητοῦσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς προβλήματα ἀνίασιν, ἐπισκοπεῖν τίνες ξύμφωνοι ἀριθμοὶ, καὶ τίνες οὔ· καὶ διὰ τί ἑκάτεροι. Δαιμόνιον γὰρ (ἔφη) πρᾶγμα λέγεις. Χρήσιμον μὲν οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ζήτησιν· ἄλλως δὲ μεταδιωκόμενον, ἄχρηστον. Εἰκός γ', ἔφη. Οἶμαι δ' ἦν δ' ἐγὼ, καὶ ἡ τούτων πάντων ὧν διεληλύθαμεν μέθοδος ἐὰν μὲν ἐπὶ τὴν ἀλλήλων κοινωνίαν ἀφίκηται καὶ ξυγγένειαν, καὶ συλλογισθῇ ταῦτα ᾗ ἐστὶν ἀλλήλοις οἰκεῖα φέρειν τι αὐτῶν εἰς ἃ βουλόμεθα τὴν πραγματείαν, καὶ οὐκ ἀνόητα πονεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἀνόητα. Καὶ ἐγὼ, (ἔφη) οὕτω μαντεύομαι· ἀλλὰ πάμπολυ ἔργον λέγεις, ὦ Σώκρατες. Τοῦ προοιμίου, (ἦν δ' ἐγὼ) ἢ τίνος λέγεις; ἢ οὐκ ἴσμεν ὅτι πάντα ταῦτα προοίμιά ἐστιν αὐτοῦ τοῦ νόμου ὃν δεῖ μαθεῖν; οὐ γάρ που δοκοῦσί γέ σοι ταῦτα δεινοὶ οἱ διαλεκτικοὶ εἶναι. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη· εἰ μὴ μάλα γέ τινες ὀλίγοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα. Ἀλλ' ἤδη (εἶπον) μὴ δυνατοί τινες δοῦναί τε καὶ ἀποδέξασθαι λόγον, εἴσεσθαί ποτέ τι ὧν φαμεν δεῖν εἰδέναι; Οὐδ' αὖ, ἔφη, τοῦτό γε. Οὐκοῦν (εἶπον) ὦ Γλαύκων, οὗτος ἤδη αὐτός ἐστιν ὁ νόμος ὁ τὸ διαλέγεσθαι περαίνων· ὃν καὶ ὄντα νοητὸν μιμοῖτ' ἂν ἡ τῆς ὄψεως δύναμις, ἣν ἐλέγομεν πρὸς αὐτὰ ἤδη τὰ ζῶα ἐπιχειρεῖν ἀποβλέπειν, καὶ πρὸς αὐτὰ ἄστρα τε, καὶ τελευταῖον δὴ πρὸς αὐτὸν τὸν ἥλιον. οὕτω καὶ ὅταν τις τῷ διαλέγεσθαι ἐπιχειρῇ, ἄνευ πασῶν τῶν αἰσθήσεων, διὰ τοῦ λόγου ἐπ' αὐτὸ ὃ ἐστὶν ἕκαστον ὁρμᾷ· καὶ ἐὰν μὴ ἀποστῇ πρὶν ἂν αὐτὸ ὃ ἐστιν ἀγαθὸν αὐτῇ νοήσει λάβῃ, τότε δὴ ἐπ' αὐτῷ γίγνεται τῷ τοῦ νοητοῦ τέλει, ὥσπερ ἐκεῖνος τότε ἐπὶ τῷ τοῦ ὁρατοῦ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Τί οὖν; οὐ διαλεκτικὴν ταύτην τὴν πορείαν καλεῖς; Τί μήν; Ἡ δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) λύσις τε ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ μεταστροφὴ ἀπὸ τῶν σκιῶν ἐπὶ τὰ εἴδωλα καὶ τὸ φῶς, καὶ ἐκ τοῦ καταγείου εἰς τὸν ἥλιον ἐπάνοδος· καὶ ἐκεῖ, πρὸς μὲν τὰ ζῶά τε καὶ φυτὰ καὶ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἔτ' ἀδυναμία βλέπειν, πρὸς δὲ τὰ ἐν ὕδασι φαντάσματα· ἐνταῦθα δὲ, πρὸς φαντάσματα θεῖα, καὶ σκιὰς τῶν ὄντων, ἀλλ' οὐκ εἰδώλων σκιὰς, δι' ἑτέρου τοιούτου φωτὸς ὡς πρὸς ἥλιον κρίνειν ἀποσκιαζομένας. πᾶσα αὕτη ἡ πραγματεία τῶν τεχνῶν ἃς διήλθομεν, ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν, καὶ ἐπαναγωγὴν τοῦ βελτίστου ἐν ψυχῇ πρὸς τὴν τοῦ ἀρίστου ἐν τοῖς οὖσι θέαν, ὥσπερ τότε τοῦ σαφεστάτου ἐν σώματι πρὸς τὴν τοῦ φανοτάτου ἐν σωματοειδεῖ τε καὶ ὁρατῷ τόπῳ. Ἐγὼ μὲν (ἔφη) ἀποδέχομαι οὕτω. καίτοι παντάπασί γέ μοι δοκεῖ χαλεπὰ μὲν ἀποδέχεσθαι εἶναι, ἄλλον δ' αὖ τρόπον χαλεπὰ μὴ ἀποδέχεσθαι. ὅμως δὲ (οὐ γὰρ ἐν τῷ νῦν παρόντι μόνον ἀκουστέα, ἀλλὰ καὶ αὖθις πολλάκις ἐπανιτέον) ταῦτα θέντες ἔχειν ὡς νῦν λέγεται, ἐπ' αὐτὸν δὴ τὸν νόμον ἴωμεν, καὶ διέλθωμεν οὕτως ὥσπερ τὸ προοίμιον διήλθομεν. λέγε οὖν τίς ὁ τρόπος τῆς τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμεως, καὶ κατὰ ποῖα δὴ εἴδη διέστηκε, καὶ τίνες αὖ ὁδοί. αὗται γὰρ ἂν ἤδη (ὡς ἔοικεν) αἱ πρὸς αὐτὸ ἄγουσαι εἶεν, οἷ ἀφικομένῳ ὥσπερ ὁδοῦ ἀνάπαυλα ἂν εἴη, καὶ τέλος τῆς πορείας. Οὐκέτ' (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Γλαύκων, οἷός τ' ἔσῃ ἀκολουθεῖν· ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν ἂν προθυμίας ἀπολείποι· οὐδ' εἰκόνα ἂν ἔτι οὗ λέγομεν ἴδοις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθὲς, ὅ γε δὴ ἐμοὶ φαίνεται. εἰ δ' ὄντως, ἢ μή, οὐκέτ' ἄξιον τοῦτο διϊσχυρίζεσθαι. ἀλλ' ὅτι μὲν δὴ τοιοῦτόν τι, ἰσχυριστέον. ἦ γάρ; Τί μήν; Οὐκοῦν καὶ ὅτι ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύ-

A Omnes quidem depromere, qui ſapiens eſt, poterit. Quæ verò mihi occurrunt, duæ ſunt. Quales? Vna quidem Aſtronomiæ conſimilis & ęquipollens. Qualis inquam? Quemadmodum ad Aſtronomiam oculi, ſic ad harmonicum motum videntur aures fabricatæ. Vnde & has inuicem eſſe germanas ſcientias, & Pythagorei putant, & nos, ô Glauco, aſſentimur. Vel quidnam agemus, inquam ego? Ita prorſus, inquit. Nónne quia grande hoc opus eſt, eos percontabimur, quo pacto de ipſis loquuntur, & nunquid aliud præter iſta, non autem ad hæc omnia noſtrum illud ſeruabimus? Quid? Ne quando dêt operam, vt noſtros alumnos quicquam ex his minus perfectũ doceant, quod non illuc tendat ſemper quò proficiſci omnia debent, quemadmodum paulo antè de Aſtronomia narrauimus. An ignoras quòd circa harmoniam tale aliquid agunt? Nam dum cõcentus & tonos qui percipiuntur auribus, metiuntur & cõparant, irrito labore quemadmodum Aſtronomi tempus conterunt. Per deos ridiculè admodum iſti crebrius voces frequentant ingeminántque, & aures propius admouent, velut è viciniore loco vocem ipſam venaturi. Atque eorum alij dicũt in medio adhuc ſonitum aliquem ſe audire, minimúmque eſſe in-

C teruallũ hoc, quo metiri quis debeat: alij verò ambigunt, quaſi ſonus iam ſimilis audiatur. & vtrique aures menti præponunt. Tu verò, inquam ego, viléſne eos muſicos vocas, qui chordas & torquent, vexant, & clauiculis (tum intendendo, tum remittendo) violenter extendunt. Sed ne longius ſimilitudo in pulſatione quæ plectro fit, & illa iactantia peruicaciáque chordarum accuſanda prouehatur, imagini huic finẽ imponam? aióque non hos, ſed illos potius, vt de harmonia dicant, rogãdos. Nam idem faciunt quod & illi qui in Aſtronomia verſantur. Nempe numeros eos ſectantur qui in concen-

D tibus ad aures pertinentibus inſunt. Sed ad inueſtigandũ inde non tranſeunt, qui conſonantes numeri ſint, qui non, & quam ob cauſam vtrique ſint tales. Rem egregiam narras. Adde & vtilem ad boni ipſius pulchríque indaginẽ, quæ ſi aliter quæratur, fit prorſus inutilis. Probabile iſtud quidem. Arbitror autem ſupradictorum omnium tractationem, ſi mutuam ipſorum communionem cognationémque attigerit, inueſtigaueritque qua ſecum iſta inuicem ratione cohærent, ad ea quæ expetimus conducturam, neque fruſtra in his homines, ſed vtiliter admodum verſaturos: inutiliter autem, ſi aliter actum fuerit. Atqui & ego ita vaticinor, ſed magnũ eſt quod iubes, ô Socrates. Quid? initium, inquis, an aliud quiddam? An ignora-

E mus hæc omnia ipſius legis, quam diſcere decet, initium eſſe? nondum enim dialectici de his rebus diſſerere tibi poſſe videntur. Non per Iouem, niſi perpauci quidam omnium quos vnquam cognouerim. At enim niſi quis, inquam, & accipere poſſit & reddere rationem, nunquam ſciet quicquam eorum quæ eſſe dicimus cognoſcẽda. Nunquam prorſus. Nónne hæc iam lex eſt, ô Glauco, inquam, quę per diſſerendi artem oſtenditur, quam rurſus intelligibilis cùm ſit, ea vis imitatur aſpectus, quam ſuprà diximus, ad ipſa iam animalia ſeſe conuertere, & ad ſtellas, & ad ipſum denique ſolem? Haud ſecus cùm quis ad diſſerendum ſe confert abſque ſenſibus omnibus, ratione duntaxat ad ipſum quod eſt, quodlibet nititur: qui ſi non

F deſtiterit prius, quàm ipſum quod eſt bonum, intelligentia ipſa perceperit, tunc demum ad finem intelligibilis ipſius ita peruenit, vt ille alter ad viſibilis finem aſcendit. Omnino ſic accidit. Nónne dialecticam hanc progreſſionem vocas? Quid prohibet? Atqui quemadmodum ſolutio illa à vinculis, conuerſioque ab vmbris ad ſimulacra ac lumen, & ex antro ad ſolis lumen exitus, ibíque animalium & plantarum inſpectio, ſolíſque & ſiderum in aqua propter imbecillitatem oculorum intuitus, ipſum quod in corporibus eſt clariſſimum ad id conuertunt, quod eſt in corporali & viſibili regione omnium ful-

G gentiſſimum. Ita omnium ſupradictarum artium ſtudium deducit animum per vmbras non ſimulacrorum, ſed eorum potius quæ verè ſunt: diiudicaréque eas facit, ad aliud quoddam lumen tanquam ad ſolem, habétque vim quandam extollendi id quod eſt in animo præſtantiſſimum, ad contemplationem eius quod in ordine rerum eſt optimum. Equidem ſic accipio: quanquam mihi talia hæc eſſe videntur, vt neque facilè admitti poſſint, neque facilè reiici. Veruntamen cùm nõ in præſentia ſolùm audienda, ſed deinceps ſæpius repetenda ſint, his ita poſitis, vt nunc traditum eſt, ad ipſam iam legem deueniamus, atque ita eam percurramus, vt procœmium iam trãſegimus. Quare dic amabo, quis potentiæ diſſerendi modus, &

H quas in ſpecies diſtribuitur, & quæ viæ ſint. hę nanque ſunt, vt videtur, quæ illuc perducunt quò quiſquis peruenerit, illic demum tanquam in itineris termino requieſcet. Nondum, ô amice Glauco, aſſequi poteris. Profectò quantum in me eſt, nihil tibi deerit ſtudij, quo voti compos efficiaris. Neque imaginem amplius eius quo de agimus, ſed rẽ ipſam veram qualis mihi videtur, aſpicies. Vtrùm autem reuera talis ſit, nécne, haudquaquam affirmare decet. Sed illud dũtaxat aſſeuerandum, quod tale aliquid eſt cognoſcendum. nónne? Nihil prohibet. Quinetiam & iſtud, quòd ſola diſſerendi facultas homini in his quæ dixi-

mus, erudito id oſtendet. Aliter verò cognoſci penitus impoſſibile. Hoc quoque aſſeuerandum. Nemo autem aduerſabitur nobis dicentibus, quòd differendi facultas duntaxat conatur ordine certo circa vnumquodque quid ipſum ſit inuenire. Siquidem cæteræ artes, aut opiniones hominum cupiditatéſque reſpiciunt, vel ad generationes & compoſitiones, vel ad culturam eorum quæ generantur & componuntur. Reliquæ verò quas diximus, verarum rerum quoquo modo participes eſſe, Geometria ſcilicet, eiúſque comites, circa ipſam eſſentiam quodammodo ſomniãt, ſyncerè autem quicquam ab illis cernere impoſſibile eſt tantiſper dum ſuppoſitionibus vtantur, eáſque ratas & immobiles adeò ſeruant, vt illarum rationem reddere nequeant. Nam vbi principium quidem ponitur id quod eſt ignotum, finis autem & media ex ignoto tracta, inuicem connectuntur: collectam inde aſſertionem quónam pacto ſcientiam vocemus? Nullò. Dialectica verò ſola ſublatis ſuppoſitionibus omnibus, ad ipſum principium vt compertũ habeat, pergit, ac reuera animi oculum cœno barbarico obrutum, paulatim ſurſum trahit, ac ducit, tanquam adiutricibus ac miniſtris quibuſdam vtẽs his artibus quas narrauimus. Eas porrò nos ſæpe ſcientias propter conſuetudinem nominauimus. Indigent autem alio nomine clariore quidem quàm ſit opinio, obſcuriore verò quàm ſcientia. Cogitationem certè nos in ſuperioribus earum notionem cognominauimus. Neque tamen eſt de nomine controuerſia inter eos quibus de rebus tantis, quantis nobis ad præſens eſt controuerſia. Non certè. nam ſolam exigunt ad rerum habitum interni conceptus expreſſionem. Placet igitur quemadmodum ſuprà, primam partem vocare ſcientiam, ſecundam cogitationem, tertiam fidem, poſtremam imaginationem vel aſſimilationem. Et ambo illa ſimul intelligẽtiam, hæc autem ambo ſimul opinionem: & opinionem quidem circa generationem, intelligentiã verò circa eſſentiam eſſe. Quod autem eſt ad generationem eſſentia, id ad opinionem intelligentia. Quódve intelligentia eſt ad opinionem, id & ad fidem ſcientia, & ad imaginem denique cogitatio. Comparationem verò illorum in quibus iſta verſantur, diuiſionémque vtriuſque geminam, opinabilis ſcilicet intelligibiliſque, ô Glauco, omittamus, ne prolixior de his oratio quàm de ſuperioribus habeatur. Equidem quãtum mea mens poteſt, reliqua conſequi libet. An non dialecticum vocas eum qui rationem cuiuſlibet capit eſſentiæ? Illum verò qui hanc rationem non habet, quatenus nec ſibi, nec alteri poteſt reddere rationem, eatenus intelligẽtiam circa hoc habere negabis? Certè non aliter eſt dicendum. De bono etiam ſimiliter iudicandum. Nam quicunque boni ideam ratione definire non poteſt, à cæteris omnibus eam diſtinguens, & tanquam in prælio per omnia penetrando, cætera cuncta reiicere, non ſecundum opinionẽ, ſed ſecundũ ſubſtantiam arguens & refellens, pérque hæc omnia ſtabili & inconcuſſa progredi ratione: hunc tu ita affectum, neque bonũ ipſum dices cognoſcere, neque aliud quicquam bonum: verùm ſiquod fortè ſimulacrum attigerit, opinione potius quàm ſcientia illud attingere, atque hac in vita in ſomniis dormitãtem illudi, & antequã expergiſcatur, ad inferos deſcendentẽ, extremo tãdem occupari ſopore. Per Iouem omnia hæc prorſus aſſeuerabo. Cæterùm liberos tuos quos nunc oratione alis & inſtituis, ſiquando re ipſa erudires, vt arbitror, non permitteres maximarum rerum in ciuitate poteſtatem habere, dum linearũ inſtar non poſſent cuiuſque reddere rationem. Non certè. Legẽ itaque feres, qua iubeantur eam potiſſimum diſciplinam capeſſere, ex qua ad interrogandum & reſpondendum vt ſcientiam decet, aptiſſimi ſint. Tecum vnà iſtud præcipiam. An ergo videtur tibi doctrinis omnibus dialectica velut apex eſſe prępoſita, nec vlla doctrina vlterius ac eminentior reperiri, ſed hic iam doctrinarum omnium eſſe finis? Mihi quidem videtur. Reſtat ergo deinceps aperiendum quibus diſtribuendę hæ diſciplinæ ſint, & quomodo. Videlicet. Recordaris in primo illo delectu quales delegerimus principes? Quídni recorder? Quo ad alia quidem naturas illas eligendas exiſtimato. Nam & grauiſſimos homines & fortiſſimos decet eligere, & quoad fieri poteſt ſpecioſiſſimos. neque ſolùm quærendi ſunt homines generoſi, atque terribiles, ſed qui inſuper eas habeãt naturæ dotes, quas diſciplina hæc exigit. Quas? Acumen, inquam, facilitatémque ingenij oportere ad doctrinarum perceptionem adeſſe. Magis enim abſterret animum diſciplinarum quàm exercitationum corporis, difficultas. Siquidem magis proprius illi labor eſt, qui ſoli competit, quàm qui corpori etiam eſt communis. Vera loqueris. Quærendus etiam vir eſt memoria valens, integerrimus, tolerantiſſimus. Nam quẽ aliũ cenſes libẽter labores corporis ſubiturũ, támque arduũ doctrinæ meditationíſque ſtudium ad finem vſq; proſequuturũ? Neminẽ prorſus niſi qui optima natura ſit præditus. Ex eo quippe errore, vt ſuprà dicebã, aduerſus philoſophiam oborta eſt infamia, quòd non pro dignitate ipſam attingũt. Neque enim à ſpuriis ſed legitimis eſt attrectanda. Quo pacto? Principio ad labores ſuſcipiendos claudus eſſe non debet quiſquis eſt philoſophiæ

A νάμις μόνη ἂν φήνειεν ἐμπείρῳ ὄντι ὧν νῦν διήλθομεν, ἄλλῃ δὲ οὐδαμῇ δυνατόν, καὶ τοῦτ', ἔφη, ἄξιον διϊσχυρίζεσθαι. Τόδε γοῦν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδεὶς ἡμῖν ἀμφισβητήσει, λέγουσιν ὡς αὐτοῦ γε ἑκάστου πέρι, ὃ ἔστιν ἕκαστον, οὐκ ἄλλη τις ἐπιχειρεῖ μέθοδος ὁδῷ περὶ παντὸς λαμβάνειν· ἀλλ' αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι τέχναι ἢ πρὸς δόξας ἀνθρώπων καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν, ἢ πρὸς γενέσεις τε καὶ συνθέσεις· ἢ καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν φυομένων τε καὶ συντιθεμένων ἅπασαι τετράφαται· αἱ δὲ λοιπαί, ἃς τοῦ ὄντος τι ἔφαμεν ἐπιλαμβάνεσθαι, γεωμετρίαν τε καὶ τὰς ταύτῃ ἑπομένας, ὁρῶμεν ὡς ὀνειρώττουσι μὲν περὶ τὸ ὄν, ὕπαρ δὲ ἀδύνατον αὐταῖς ἰδεῖν, ἕως ἂν ὑποθέσεσι χρώμεναι, ταύτας ἀκινήτους ἐῶσι, μὴ δυνάμεναι λόγον διδόναι αὐτῶν.
B ᾧ γὰρ ἀρχὴ μὲν ὃ μὴ οἶδε, τελευτὴ δὲ καὶ τὰ μεταξὺ ἐξ οὗ μὴ οἶδε συμπέπλεκται, τίς μηχανὴ τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν ποτὲ ἐπιστήμην γενέσθαι; Οὐδεμία, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος μόνη ταύτῃ πορεύεται, τὰς ὑποθέσεις ἀναιροῦσα ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν, ἵνα βεβαιώσηται, καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω, συνερίθοις καὶ συμπεριαγωγοῖς χρωμένη αἷς διήλθομεν τέχναις· ἃς ἐπιστήμας μὲν πολλάκις προσείπομεν, διὰ τὸ ἔθος, δέονται δὲ ὀνόματος ἄλλου· ἐναργεστέρου μὲν ἢ δόξης, ἀμυδροτέρου δὲ ἢ ἐπιστήμης. διάνοιαν δὲ αὐτὴν ἔν γε τῷ
C πρόσθεν που ὡρισάμεθα. ἔστι δ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐ περὶ ὀνόματος ἡ ἀμφισβήτησις, οἷς τοσούτων πέρι σκέψις ὅσων ἡμῖν πρόκειται. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Ἀρέσκει οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ὥσπερ τὸ πρότερον, τὴν μὲν πρώτην μοῖραν, ἐπιστήμην καλεῖν· δευτέραν δέ, διάνοιαν· τρίτην δέ, πίστιν· καὶ εἰκασίαν, τετάρτην. καὶ ξυναμφότερα μὲν ταῦτα, δόξαν· ξυναμφότερα δ' ἐκεῖνα, νόησιν. καὶ δόξαν μὲν, περὶ γένεσιν· νόησιν δέ, περὶ οὐσίαν. καὶ ὅ,τι οὐσίαν πρὸς γένεσιν, νόησιν πρὸς δόξαν, ἐπιστήμην πρὸς πίστιν, καὶ διάνοιαν πρὸς εἰκασίαν. τὴν δ' ἐφ' οἷς ταῦτα ἀναλογίαν, καὶ διαίρεσιν διχῇ ἑκατέρου, δοξαστοῦ τε καὶ νοητοῦ, ἐῶμεν, ὦ Γλαύκων· ἵνα μὴ ἡμᾶς πολλαπλασίων λόγων ἐμπλήσῃ ἢ ὅσων οἱ παρεληλυθότες. Ἀλλὰ μὴν ἔμοιγ', ἔφη, τά γε ἄλλα καθόσον δύναμαι ἕπεσθαι ξυνδοκεῖ. Ἦ καὶ διαλεκτικὸν καλεῖς τὸν λόγον ἑκάστου λαμβάνοντα τῆς οὐσίας; καὶ τὸν μὴ
D ἔχοντα, καθόσον ἂν μὴ ἔχῃ, λόγον αὐτῷ τε καὶ ἄλλῳ διδόναι, κατὰ τοσοῦτον νοῦν περὶ τούτου οὐ φήσεις ἔχειν; Πῶς γὰρ ἂν (ἦ δ' ὅς) οὐ φαίην; Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὡσαύτως· ὃς ἂν μὴ ἔχῃ διορίσασθαι τῷ λόγῳ, ἀπὸ τῶν ἄλλων πάντων ἀφελὼν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν, καὶ ὥσπερ ἐν μάχῃ διὰ πάντων ἐλέγχων διεξιὼν, μὴ κατὰ δόξαν ἀλλὰ κατ' οὐσίαν προθυμούμενος ἐλέγχειν, ἐν πᾶσι τούτοις ἀπτῶτι τῷ λόγῳ διαπορεύηται, οὔτε αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν οὐδὲν φήσεις εἰδέναι τὸν οὕτως ἔχοντα, οὔτε ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν; ἀλλ' εἴ πῃ εἰδώλου τινὸς ἐφάπτεται, δόξῃ οὐκ ἐπιστήμῃ ἐφάπτεσθαι; καὶ τὸν νῦν βίον ὀνειροπολοῦντα καὶ ὑπνώττοντα, πρὶν ἐνθάδ' ἐξεγρέσθαι, εἰς ᾅδου πρότερον ἀφικόμενον τελέως ἐπικαταδαρθάνειν; Νὴ τὸν Δία (ἦ δ' ὅς) σφόδρα γε πάντα ταῦτα φήσω. Ἀλλὰ
E μὴν τούς γε σαυτοῦ παῖδας, οὓς τῷ λόγῳ τρέφεις τε καὶ παιδεύεις, εἴ ποτε ἔργῳ τρέφοις, οὐκ ἂν ἐάσαις (ὡς ἐγῷμαι) ἀλόγους ὄντας ὥσπερ γραμμὰς, ἄρχοντας ἐν τῇ πόλει κυρίους τῶν μεγίστων εἶναι. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Νομοθετήσεις δὴ αὐτοῖς ταύτης μάλιστα τῆς παιδείας ἀντιλαμβάνεσθαι, ἐξ ἧς ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστημονέστατα οἷοί τ' ἔσονται; Νομοθετήσω (ἔφη) μετά γε σοῦ. Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι (ἔφην ἐγώ) ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασιν ἡ διαλεκτικὴ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι, καὶ οὐκέτ' ἄλλο τούτου μάθημα ἀνωτέρω ὀρθῶς ἂν ἐπιτίθεσθαι, ἀλλ' ἔχειν ἤδη τέλος τὰ τῶν μαθημάτων; Ἔμοιγ', ἔφη. Διανομὴ τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) τὸ λοι-
F πόν σοι, τίσι ταῦτα τὰ μαθήματα δώσομεν, καὶ τίνα τρόπον. Δῆλον, ἔφη. Μέμνησαι οὖν τὴν προτέραν ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων, οἵους ἐξελέξαμεν; Πῶς γὰρ (ἦ δ' ὅς) οὔ; Τὰ μὲν ἄλλα τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἐκείνας τὰς φύσεις οἴου δεῖν ἐκλεκτέας εἶναι. τούς τε γὰρ βεβαιοτάτους καὶ τοὺς ἀνδρειοτάτους προαιρετέον, καὶ κατὰ δύναμιν τοὺς εὐειδεστάτους. πρὸς δὲ τούτοις, ζητητέον μὴ μόνον γενναίους τε καὶ βλοσυροὺς τὰ ἤθη, ἀλλὰ καὶ ἃ τῇδε τῇ παιδείᾳ τῆς φύσεως πρόσφορα, ἑκτέον αὐτοῖς. Ποῖα δὴ διαστέλλῃ; Δριμύτητα, ὦ μακάριε (ἔφην) δεῖ αὐτοῖς πρὸς τὰ μαθήματα ὑπάρχειν, καὶ μὴ χαλεπῶς μανθάνειν. πολὺ γάρ τοι μᾶλλον ἀποδειλιῶσι ψυχαὶ ἐν ἰσχυροῖς μαθήμασιν, ἢ ἐν γυμνασίοις. οἰκειότερος γὰρ
G αὐταῖς ὁ πόνος, ἴδιος, ἀλλ' οὐ κοινὸς ὢν μετὰ τοῦ σώματος. Ἀληθῆ, ἔφη. Καὶ μνήμονα δὲ καὶ ἄκρατον καὶ πάντα φιλόπονον ζητητέον. ἢ τίνι τρόπῳ οἴει τά τε τοῦ σώματος ἐθελήσειν τινὰ διαπονεῖν, καὶ τοσαύτην μάθησίν τε καὶ μελέτην ἐπιτελεῖν; Οὐδένα, ἦ δ' ὅς, ἐὰν μὴ παντάπασιν ᾖ εὐφυής. Τὸ γοῦν νῦν ἁμάρτημα (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ἡ ἀτιμία φιλοσοφίᾳ διὰ ταῦτα προσπέπτωκεν (ὃ καὶ πρότερον εἴπομεν) ὅτι οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῆς ἅπτονται. οὐ γὰρ νόθοις ἔδει ἅπτεσθαι, ἀλλὰ γνησίοις. Πῶς; ἔφη. Πρῶτον μὲν, εἶπον, φιλοπονίᾳ οὐ χωλὸν δεῖ εἶναι τὸν ἁψόμενον· τὰ μὲν ἡμίσεα φιλόπονον ὄντα,

τὰ δ' ἡμίσεα, ἄπονον. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν τις φιλογυμναστὴς μὲν καὶ φιλόθηρος ᾖ, καὶ πάντα τὰ διὰ τοῦ σώματος φιλοπονῇ, φιλομαθὴς δὲ μή, μηδὲ φιλήκοος, μηδὲ ζητητικός· ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις μισοπονῇ. χωλὸς δὲ καὶ ὁ τἀναντία τούτου μεταβεβληκὼς τὴν φιλοπονίαν. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν, καὶ πρὸς ἀλήθειαν (ἦν δ' ἐγώ) ταὐτὸν τοῦτο ἀνάπηρον ψυχὴν θήσομεν, ἣ ἂν τὸ μὲν ἑκούσιον ψεῦδος μισῇ, καὶ χαλεπῶς φέρῃ αὐτή τε, καὶ ἑτέρων ψευδομένων ὑπεραγανακτῇ· τὸ δ' ἀκούσιον εὐκόλως προσδέχηται, καὶ ἀμαθαίνουσά που ἁλισκομένη μὴ ἀγανακτῇ, ἀλλ' εὐχερῶς ὥσπερ θηρίον ὕειον ἐν ἀμαθίᾳ μολύνηται; Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Καὶ πρὸς σωφροσύνην, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνδρείαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς μέρη, οὐχ ἥκιστα δεῖ φυλάττειν τόν τε νόθον καὶ τὸν γνήσιον. ὅταν γάρ τις μὴ ἐπίστηται πάντα τὰ τοιαῦτα σκοπεῖν καὶ ἰδιώτης καὶ πόλις, λανθάνουσι χωλοῖς τε καὶ νόθοις χρώμενοι πρὸς ὅ,τι ἂν τύχωσι τούτων, οἱ μὲν φίλοις, οἱ δὲ ἄρχουσι. Καὶ μάλα (ἔφη) οὕτως ἔχει. Ἡμῖν δ', ἔφην ἐγώ, πάντα τὰ τοιαῦτα διευλαβητέον, ὡς ἐὰν ἀρτιμελεῖς τε καὶ ἀρτίφρονας ἐπὶ τοσαύτην μάθησιν καὶ τοσαύτην ἄσκησιν κομίσαντες παιδεύωμεν, ἥ τε δίκη ἡμῖν οὐ μέμψεται αὐτή, τήν τε πόλιν καὶ πολιτείαν σώσομεν. ἀλλοίους δὲ ἄγοντες ἐπὶ ταῦτα, τἀναντία πάντα πράξομεν, καὶ φιλοσοφίας ἔτι πλείω γέλωτα καταντλήσομεν. Αἰσχρὸν μέντ' ἂν εἴη, ἦ δ' ὅς. Πάνυ μὲν οὖν, εἶπον, γελοῖον δ' ἔγωγε καὶ ἐν τῷ παρόντι ἔοικα παθεῖν. Τὸ ποῖον; ἔφη. Ἐπελαθόμην (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι ἐπαίζομεν, καὶ μᾶλλον ἐντεινάμενος εἶπον. λέγων γὰρ ἅμα ἔβλεψα πρὸς φιλοσοφίαν, καὶ ἰδὼν προπεπηλακισμένην ἀναξίως, ἀγανακτήσας μοι δοκῶ, καὶ ὥσπερ θυμωθεὶς τοῖς αἰτίοις, σπουδαιότερον εἰπεῖν ἃ εἶπον. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὔκουν, ὥς γ' ἐμοὶ ἀκροατῇ. Ἀλλ' ὡς ἐμοί, ἦν δ' ἐγώ, ῥήτορι. τόδε δὲ μὴ ἐπιλανθανώμεθα, ὅτι ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ἐκλογῇ πρεσβύτας ἐξελέγομεν· ἐν δὲ ταύτῃ οὐκ ἐγχωρήσει. Σόλωνι γὰρ οὐ πειστέον, ὡς γηράσκων τις πολλὰ δυνατὸς μανθάνειν, ἀλλ' ἧττον ἢ τρέχειν· νέων δὲ πάντες οἱ μεγάλοι καὶ οἱ πολλοὶ πόνοι. Ἀνάγκη, ἔφη. Τὰ μὲν τοίνυν λογισμῶν τε καὶ γεωμετριῶν, καὶ πάσης τῆς προπαιδείας, ἣν τῆς διαλεκτικῆς δεῖ προπαιδευθῆναι, παισὶν οὖσι χρὴ προβάλλειν, οὐχ ὡς ἐπάναγκες μαθεῖν τὸ σχῆμα τῆς διδαχῆς ποιουμένους. Τί δή; Ὅτι (ἦν δ' ἐγώ) οὐδὲν μάθημα μετὰ δουλείας τὸν ἐλεύθερον χρὴ μανθάνειν. οἱ μὲν γὰρ τοῦ σώματος πόνοι, βίᾳ πονούμενοι, χεῖρον οὐδὲν τὸ σῶμα ἀπεργάζονται· ψυχῇ δὲ βίαιον οὐδὲν ἔμμονον μάθημα. Ἀληθῆ (ἔφη). Μὴ τοίνυν βίᾳ (εἶπον) ὦ ἄριστε τοὺς παῖδας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀλλὰ παίζοντας τρέφε, ἵνα καὶ μᾶλλον οἷός τ' ᾖς καθορᾶν ἐφ' ὃ ἕκαστος πέφυκεν. Ἔχει, ὃ λέγεις (ἔφη) λόγον. Οὐκοῦν μνημονεύεις (ἦν δ' ἐγώ) ὅτι καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔφαμεν τοὺς παῖδας εἶναι ἀκτέον ἐπὶ τῶν ἵππων θεωρούς; καὶ ἐάν που ἀσφαλὲς ᾖ, προσακτέον ἐγγὺς, καὶ γευστέον αἵματος, ὥσπερ τοὺς σκύλακας; Μέμνημαι, ἔφη. Ἐν πᾶσι δὴ τούτοις (ἦν δ' ἐγώ) τοῖς τε πόνοις καὶ μαθήμασι καὶ φόβοις ὃς ἂν ἐντρεχέστατος ἀεὶ φαίνηται, εἰς ἀριθμόν τινα ἐγκριτέον. Ἐν τίνι (ἔφη) ἡλικίᾳ; Ἡνίκα (ἦν δ' ἐγώ) τῶν ἀναγκαίων γυμνασίων μεθίενται. οὗτος γὰρ ὁ χρόνος, ἐάν τε δύο, ἐάν τε τρία ἔτη γίγνηται, ἀδύνατός τι ἄλλο πρᾶξαι. κόποι γὰρ καὶ ὕπνοι, μαθήμασι πολέμιοι· καὶ ἅμα μία καὶ αὕτη τῶν βασάνων οὐκ ἐλαχίστη, τίς ἕκαστος ἐν τοῖς γυμνασίοις φανεῖται. Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη. Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον (ἦν δ' ἐγώ) ἐκ τῶν εἰκοσιετῶν οἱ προκριθέντες, τιμάς τε μείζους τῶν ἄλλων οἴσονται, τά τε χύδην μαθήματα παισὶν ἐν τῇ παιδείᾳ γενόμενα, τούτοις συνακτέον εἰς σύνοψιν οἰκειότητος ἀλλήλων τῶν μαθημάτων, καὶ τῆς τοῦ ὄντος φύσεως. Μόνη γοῦν (εἶπεν) ἡ τοιαύτη μάθησις βέβαιος ἐν οἷς ἂν ἐγγίγνηται. Καὶ μεγίστη γε (ἦν δ' ἐγώ) πεῖρα διαλεκτικῆς φύσεως καὶ μή. ὁ μὲν γὰρ συνοπτικός, διαλεκτικός· ὁ δὲ μή, οὔ. Ξυνοίομαι, ἦ δ' ὅς. Ταῦτα τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) δεήσει σε ἐπισκοποῦντα, οἳ ἂν μάλιστα τοιοῦτοι ἐν αὐτοῖς ὦσι, καὶ μόνιμοι μὲν ἐν μαθήμασι, μόνιμοι δ' ἐν πολέμῳ καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, τούτους αὖ, ἐπειδὰν τὰ τριάκοντα ἔτη ἐκβαίνωσιν, ἐκ τῶν προκρίτων προκρινάμενον, εἰς μείζους τε τιμὰς καθιστάναι, καὶ σκοπεῖν, τῇ τοῦ διαλέγεσθαι δυνάμει βασανίζοντα, τίς ὀμμάτων τε καὶ τῆς ἄλλης αἰσθήσεως, μεθιέμενος, δυνατὸς ἐπ' αὐτὸ τὸ ὂν μετ' ἀληθείας ἰέναι. καὶ ἐνταῦθα δὴ πολλῆς φυλακῆς ἔργον, ὦ ἑταῖρε. Τί μάλιστα; ἦ δ' ὅς. Οὐκ ἐννοεῖς (ἦν δ' ἐγώ) τὸ νῦν περὶ τὸ διαλέγεσθαι κακὸν γιγνόμενον, ὅσον γίγνεται; Τὸ ποῖον; ἔφη. Παρανομίας που (ἔφην ἐγώ) ἐμπίπλανται. Καὶ μάλα, ἔφη. Θαυμαστὸν οὖν τι οἴει (εἶπον) πάσχειν αὐτούς, καὶ οὐ ξυγγιγνώσκεις; Πῇ μάλιστα; ἔφη. Οἷον (ἦν δ' ἐγώ) εἴ τις ὑποβολιμαῖος τραφείη ἐν πολλοῖς μὲν χρήμασι, πολλῷ δὲ καὶ μεγάλῳ γένει, καὶ κόλαξι πολλοῖς· ἀνὴρ δὲ γενόμενος αἴσθοιτο ὅτι οὐ τούτων ἐστὶ τῶν φασκόντων γονέων, τοὺς δὲ τῷ ὄντι γεννήσαντας μὴ εὕροι· τοῦτον ἔχεις μαντεύσασθαι πῶς ἂν διατεθείη πρός τε τοὺς κόλακας, καὶ πρὸς τοὺς ὑποβαλομένους, ἐν ἐκείνῳ τε τῷ

A ſacris initiandus, vt partim eos adeat, partim recuſet. Contingit autem hoc, quoties aliquis gymnaſiis & venationi, & reliquis corporis exercitationibus deditus, diſciplinarum ſtudium refugit, neque audiendo delectatur, nec inquirendo, ſed omnem hanc odit curam. Claudus præterea & ille eſt, qui exercitationibus animi delectatus, contemnit alias. Vera narras. An non & quo ad veritatem ſimiliter mancum eum ponemus animum qui voluntariũ mendacium odit, & ægrè fert ipſe ſecum, & aliis mentientibus indignatur, inuoluntarium verò mendacium facilè tolerat: & ſi ignorare aliquid depre-
B hendatur, haud grauiter perfert, ſed libenter veluti ſus ignorantiæ ſordibus volutatur? Omnino quidẽ. Quinetiã circa temperãtiã, fortitudinẽ, magnificentiãq́; & reliquas virtutis partes non minus obſeruandum eſt, quinam legitimus ſit, qui ſpurius. Quando enim hæc minus conſiderant, & priuati, & ciuitas ignari vtuntur mancis & ſpuriis ad quodcunque iſtorum contigerit, & priuati quidem amicis, Reſpublica verò principibus. Sic accidit prorſus. Nobis hæc omnia præcauenda ſunt. Nam ſi homines quo ad corporis ac mentis habitum integerrimos ad
C tantam doctrinam exercitationémque ducemus, atque erudiemus, & ius ipſum nobis minimè ſuccenſebit, & ciuitatem Rémq; publicam ſeruabimus. Sin aliter affectos homines ad iſta ducemus, contraria faciemus omnia, & philoſophiam multo etiam magis dedecorabimus. Turpe quidem id eſſet. Mirum in modum. Cæterùm nonnihil mihi in præſentia riſu dignum contigiſſe videtur. Quid iſtud? Latuit me nimirum, quid iocabamur, quare acrius egi, quàm deceret. Quippe inter loquendum ad philoſophiam ipſam conuerſus, eam dedecore indignè affectam aſpexi. Quod & grauiter perpeſſus fuiſſe videor, & his qui in culpa ſunt, tanquam indignatus ſeuerius hæc di-
D xiſſe. Non per Iouem, vt mihi audienti videtur. Mihi tamen dicenti ſic apparet. Hoc autem ne nos fugiat, quod in priori electione ſenes elegimus, in hac verò nequaquam licebit. Neque Soloni credendum eſt aienti, hominem ſeneſcentem poſſe in dies plurima diſcere, qui minus id poteſt quàm currere. Iuuenibus enim conueniunt multi maximíque labores. Neceſſe eſt. Illa igitur quæ ad Arithmeticam, & Geometriam, omnémque doctrinam eam pertinẽt, quæ dialecticam antecedere debet, pueris tradenda ſunt, atque is docendi modus accipiendus eſt quo minimè coacti ad diſcendum eſſe videantur. Cur iſtud? Quoniã non decet liberũ hominem cum ſeruitute
E diſciplinam aliquam diſcere. Quippe ingentes labores corporis vi ſuſcepti, nihilo deterius corpus efficiunt. Nulla verò animæ violenta diſciplina eſt ſtabilis. Vera loqueris. Ergo non tanquam coactos pueros in diſciplinis, ô vir optime, ſed quaſi ludentes enutrias, vt & magis ad quod quiſq; natura ſit aptus, poſſis agnoſcere. Conſentaneum eſt, quod dicis. An nõ recordaris à nobis in ſuperioribus dictum, pueros eſſe in equis ſpectandi gratia in caſtra ducendos, & ſi tuto id tẽtari poſſit, propius admouendos, vt catulorũ inſtar ſanguinem incipiant deguſtare? Recordor equidem. Quicunque verò ad hos labores, diſciplinas, pericula promptiores, acrioréſque apparent, in numerum aliquem ſeligendi ſunt. Qua in ætate? Quando à
F neceſſariis negotiis exercitationibúſque ſoluti ſunt. In hoc ſiquidem tempore ſiue biennium ſit ſeu triennium, facere aliud nequeunt. Labor enim ac ſomnus diſciplinis aduerſi ſunt. Et ſimul hæc examinatio aliarum non minima eſſe videtur, qualis videlicet quiſque in gymnaſiis ipſis apparebit. Quidni? Poſt id tempus quicunque ex viginti annis vt ceteris præſtantiores electi fuerint, maioribus, q̃ cæteri afficiãtur honoribus: & quæ diſciplinæ iſtis in pueritia ſparſim oſtẽſæ ſunt, vnà his iterũ offerantur, ad ipſam diſciplinarum inter ſe cognationem, & ipſius quod verè eſt naturam conſpiciendam. Sola hæc cognitio quibuſcunque traditur, ſtabilis permanet. Atqui & hac
G experientia cognoſcitur maximè qui ad dialecticam optimè à natura eſt inſtitutus, qui non. Nempe quiſquis ad hoc dignoſcendum eſt perſpicax, dialecticus eſt: qui verò hebes, nequaquam. Teneo equidem. His igitur animaduerſis oportebit eos qui apprime tales in ipſis reperientur, ſtabiles in diſciplinis, conſtantes in bello, in aliis legitimis officiis perſeuerãtes, poſtquam trigeſimum annũ impleuerint, ex electis præelectos in maioribus honoribus conſtituere, & ipſa differendi facultate diligenter examinare, quis eorum poteſt ſiue oculorum & aliorum ſenſuum miniſterio ad ipſum quod verè exiſtit cum
H veritate tranſcendere. In quo maxima, ô amice, opus eſt cautione. Cúrnam inquit? Non animaduertis, inquam, quantum nunc malum circa differendi peritiam contingat. Quale iſtud? inquit. Iniquitate prorſus abundant, inquam. Summopere, inquit. Mirum aliquid perpeti ipſos exiſtimas, nec ignoſcis? Qua ratione maximè? Siquis ſuppoſititius puer multis in deliciis à nobili familia nutriatur, inter adulatores complurimos: adultus autem perſentiat, quòd ex eis quos parentes exiſtimat natus non fuerit, veros tamen genitores nuſquam repetiat: nunquid vaticinari potes qualis huic animi affectus futurus ſit erga adulatores, & erga eos qui ipſum ſuppoſuerunt,

tam eo tẽpore quo nihil de ſuppoſitione ſuſpicabatur, quàm poſtquàm rem ipſam agnouit? An vis præſagium meum audire? Volo equidem. Vaticinor itaque illum dum ſuppoſitionem penitus ignorabit, magis eos honoraturum quos parentes & propinquos exiſtimat, quàm aſſentatores: minúſque eos ſi quando egeant neglecturum, tardiorémque fore ad iniuriam ipſis inferendam, vel conuicium dicendum, magíſque illis in rebus grauibus quàm adulatoribus pariturum. Veriſimile quidem. Sin perſenſerit, hos certè minus honorabit curabitque, aſſentatores verò magis quàm antea colet, illis propẽſius obſequetur, ad eorũ exemplũ vitã inſtituet ſuã, cũ illis palàm ac liberè cõuerſabitur. De his verò quos parẽtes & propinquos putauerat, niſi alioqui probo natura ſit ingenio, nihil prorſus curabit. Omnia prorſus vt narras, contingerent. Sed quid hęc ſimilitudo ad eos qui diſputationes ſectantur? Audies modò. Sunt nobis à pueritia opiniones de honeſtis iuſtíſque officiis, ſub quibus tanquam parentibus educati ſumus: his paremus, has præ cæteris honoramus. Sunt planè. Offerunt ſe nobis & voluptates, quæ ad contraria nos alliciunt: & dum animæ blãdiuntur, ad illa detorquent. Non tamen ab his flectuntur, qui vel paulo quàm cæteri moderatiores ſunt, ſed illa veluti paterna colunt, eíſque obtemperant. Sic euenit. Si dialectica vis aggreſſa aliquem ita affectum interroget quid honeſtum ſit, ac reſpondẽtem id quod ex legiſlatore perceperat, ratio confutet, crebríſque & variis redargutionibus eò deducat, vt opinetur illud non magis honeſtum eſſe quàm turpe, déque iuſto ac bono ſimiliter arguat, & de cæteris quæ ſummo in honore antè habebat, parine illa poſthac honore & obſeruantia proſequuturum putas? Neceſſe eſt, inquit, neque eo modo honorare, neque obtemperare. Quando igitur neque iſta quis cenſet domeſtica vt antea vel honoranda, neque reperit vera, in vitam potius blandam quàm in aliam, vt conſentaneum eſt, prolabitur. Veriſimile id quidem. Ex iuſto igitur fiet iniquus. Neceſſe eſt. An non meritò vt nuper dicebam, affectio eorum qui ita ſe ad differendum comparant, talis eſt, vt plurimam mereatur veniam? Et miſericordiam inſuper. Vt igitur miſerabilis hic euentus vitetur, triginta annos nati duntaxat, cautè admodum dialecticas argumentationes deguſtent. Ita prorſus. An non hæc prudens cautio eſt, vt eas videlicet iuniores homines non attingãt? Neque enim latet, vt arbitror, quòd cùm primum adoleſcentuli diſputationis artificium guſtant, eo protinus quaſi ludo quodam ad refellendum vtũtur, eóſque qui confutãt alios, ſtudioſè ſectantes, & ipſi alios quoque redarguunt, ac diſtrahendis lacerãdíſque proximis catulorum more aſſiduè delectantur. Mirum in modum. Cùm verò plures conuicerint, & à pluribus ipſi conuicti fuerint, eò confeſtim deueniunt, vt ex priſtinis opinionibus ratam nullã habeant. Atque ex his & ipſi & omnis philoſophia apud alios calumniam reportarunt. Vera refers. At vir natu grandior, ab hac inſania diligentius declinabit, ac hominem inueſtigandæ veritatis gratia differentem imitabitur potius, quàm eum qui iocandi cauſa verſutiis captiunculíſque incumbit. Quin & ipſe modeſtius ſeſe geret, & diſputandi ſtudium ex infami reddet illuſtrius. Scitè ad eiuſmodi præterea cautionem, ſuperiora dicta ſunt omnia: oportere videlicet moderatos & graues eſſe illos, qui ad diſputationis ſtudium aſciſcuntur, neque communicandum eſſe id ineptis hominibus, &, vt nunc fit, omnibus quoſcunque ſors obtulerit. Summopere. Siquis diſputationi diligenter aſſiduéque det operam, nihílve agat aliud niſi quòd viciſſim quandoque gymnaſiis corpus exerceat, huic ad perceptionem huiuſmodi anni duplices ſuperiorum ſufficient. Nunquid ſex dicis? an quatuor? Quinque adhibeas. Deinde ad antrum illud erunt iterum deducendi, cogendíque eos principatus aſſumere qui ad bellum ſpectant, & ſiqui ſunt iuuenum principatus, ne vſu rerum ab aliis ſuperentur. Atque in his quoque examinandi ſunt, vtrùm conſtantes permaneãt dum quoquouerſus trahuntur, aut nutent. Quot autem annos iſtis aſcribis? Quindecim. Quum verò ad quinquageſimum annum peruenerint, quicunque integri inter eos rebúſque geſtis & ſcientiis præcellentes apparent, ad finem iam perducẽdi ſunt, cogendíque vt animi radium ad ſupera dirigentes, ipſum quod omnibus lumen præbet, ſuſpiciant: quúmque ipſum bonum nouerint, exemplo illius freti ciuitatem, priuatos, ſéque ipſos per omnem ſequentem vitam, & ſingula viciſſim exornent. Ac plurimum quidem in philoſophia verſentur: cùm verò magiſtratus accerſentur, in ciuilibus negotiis inuigilent, ſigillatímque gubernent reipublicæ gratia, ita vt non tanquam bonum aliquid & optandum miniſterium, ſed neceſſarium potius exequi videantur. Atque ita quum alios ſimiliter ipſi inſtruxerint, eos viciſſim reipublicæ cuſtodes relinquent, ipſi verò in beatorum inſulas tranſmittentur. Monumenta verò illis & ſacra tanquam dæmonibus ſi Pythias oraculo confirmauerit, publicè dicabuntur: ſin minus, ſaltem vt beatis atque diuinis. Mirificos prorſus, ô Socrates, principes quaſi ſculptor figuraſſe videris. Quod de viris dixi, idem

A χρόνῳ ἐν ᾧ οὐκ ᾔδει τὰ περὶ τῆς ὑποβολῆς, καὶ ἐν ᾧ αὖ ᾔδει; ἢ βούλει ἐμοῦ μαντευομένου ἀκοῦσαι; Βούλομαι, ἔφη. Μαντεύομαι τοίνυν (εἶπον) μᾶλλον αὐτὸν τιμᾶν ἂν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους δοκοῦντας, ἢ τοὺς κολακεύοντας· καὶ ἧττον μὲν ἂν περιιδεῖν ἐνδεεῖς τινός, ἧττον δὲ παράνομόν τι δρᾶσαι ἢ εἰπεῖν εἰς αὐτούς· ἧττον δὲ ἀπειθεῖν τὰ μεγάλα ἐκείνοις, ἢ τοῖς κόλαξιν, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ ἀληθὲς μὴ εἰδείη. Εἰκός, ἔφη. Αἰσθόμενος τοίνυν τὸ ὄν, μαντεύομαι αὖ περὶ μὲν τούτους ἀνεῖναι ἂν τὸ τιμᾶν τε καὶ σπουδάζειν, περὶ δὲ τοὺς κόλακας ἐπιτεῖναι· καὶ πείθεσθαί τε αὐτοῖς διαφερόντως ἢ πρότερον, καὶ

B ζῆν ἂν ἤδη κατ' ἐκείνους, ξυνόντα αὐτοῖς ἀπαρακαλύπτως· πατρὸς δὲ ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων ποιουμένων οἰκείων, εἰ μὴ πάνυ εἴη φύσει ἐπιεικής, μέλειν τὸ μηδέν. Πάντ', ἔφη, λέγεις οἷά περ ἂν γένοιτο· ἀλλὰ πῇ πρὸς τοὺς ἁπτομένους τῶν λόγων αὕτη φέρει ἡ εἰκών; Τῇδε. ἔστι που ἡμῖν δόγματα ἐκ παίδων περὶ δικαίων καὶ καλῶν, ἐν οἷς ἐκτεθράμμεθα, ὥσπερ ὑπὸ γονεῦσι, πειθαρχοῦντές τε καὶ τιμῶντες αὐτά. Ἔστι γάρ. Οὐκοῦν καὶ ἄλλα ἐναντία τούτων ἐπιτηδεύματα, ἡδονὰς ἔχοντα, ἃ κολακεύει μὲν ἡμῶν τὴν ψυχὴν, καὶ ἕλκει ἐφ' ἑαυτά, πείθει δ' οὐ τοὺς καὶ ὁπῃοῦν μετρίους· ἀλλ' ἐκεῖνα τιμῶσι τὰ πάτρια, καὶ ἐκείνοις πειθαρχοῦσιν. Ἔστι ταῦτα. Τί οὖν; (ἦν δ' ἐγώ) ὅταν τὸν οὕτως ἔχοντα ἐλθὸν ἐρώτημα ἔρηται, τί ἐστι τὸ καλόν· καὶ ἀποκρινάμενον ὃ τοῦ νομοθέ-

C του ἤκουεν, ἐξελέγχῃ ὁ λόγος, καὶ πολλάκις καὶ πολλαχῇ ἐλέγχων εἰς δόξαν καταβάλῃ, ὡς τοῦτο οὐδὲν μᾶλλον καλὸν ἢ αἰσχρόν· καὶ περὶ δικαίου ὡσαύτως καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ἃ μάλιστα ἦγεν ἐν τιμῇ, μετὰ τοῦτο τί οἴει ποιήσειν αὐτὸν πρὸς αὐτά, τιμῆς τε πέρι καὶ πειθαρχίας; Ἀνάγκη (ἔφη) μήτε τιμᾶν ἔτι ὁμοίως, μήτε πείθεσθαι. Ὅταν οὖν (ἦν δ' ἐγώ) μήτε ταῦτα ἡγῆται τίμια καὶ οἰκεῖα ὥσπερ πρὸ τοῦ, τά τε ἀληθῆ μὴ εὑρίσκῃ, ἔστι πρὸς ὁποῖον βίον ἄλλον ἢ τὸν κολακεύοντα εἰκότως προσχωρήσεται; Οὐκ ἔστιν, ἔφη. Παράνομος δὴ (οἶμαι) δόξει γεγονέναι ἐκ νομίμου. Ἀνάγκη. Οὐκοῦν (ἔφην) εἰκὸς τὸ πάθος τῶν οὕτω λόγων ἁπτομένων, καὶ (ὃ ἄρτι ἔλεγον) πολλῆς συγγνώμης ἄξιον. Καὶ ἐλέου γ', ἔφη.

D Οὐκοῦν, ἵνα μὴ γίγνηται ὁ ἔλεος οὗτος περὶ τοὺς τριακοντούτεις σοι, εὐλαβουμένῳ παντὶ τρόπῳ τῶν λόγων ἁπτέον. Καὶ μάλ', ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὖν οὐ μία μὲν εὐλάβεια αὕτη συχνή, τὸ μὴ νέους ὄντας αὐτῶν γεύεσθαι; οἶμαι γάρ σε οὐ λεληθέναι ὅτι οἱ μειρακίσκοι, ὅταν τὸ πρῶτον λόγων γεύωνται, ὡς παιδιᾷ αὐτοῖς καταχρῶνται, ἀεὶ εἰς ἀντιλογίαν χρώμενοι· καὶ μιμούμενοι τοὺς ἐξελέγχοντας, αὐτοὶ ἄλλους ἐλέγχουσι, χαίροντες, ὥσπερ σκυλάκια, τῷ ἕλκειν τε καὶ σπαράττειν τῷ λόγῳ τοὺς πλησίον ἀεί. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν ὅταν δὴ πολλοὺς μὲν αὐτοὶ ἐξελέγξωσιν, ὑπὸ πολλῶν δὲ ἐξελεγχθῶσι, σφόδρα καὶ ταχὺ ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι ὧνπερ πρότερον· καὶ ἐκ τούτων δὴ αὐτοί

E τε καὶ τὸ ὅλον, φιλοσοφίας πέρι, εἰς τοὺς ἄλλους διαβέβληνται. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ὁ δὲ δὴ πρεσβύτερος (ἦν δ' ἐγώ) τῆς μὲν τοιαύτης μανίας οὐκ ἂν ἐθέλοι μετέχειν, τὸν δὲ διαλέγεσθαι ἐθέλοντα καὶ σκοπεῖν τἀληθές, μᾶλλον μιμήσεται ἢ τὸν παιδιᾶς χάριν παίζοντα καὶ ἀντιλέγοντα· καὶ αὐτός τε μετριώτερος ἔσται, καὶ τὸ ἐπιτήδευμα τιμιώτερον ἀντὶ ἀτιμοτέρου ποιήσει. Ὀρθῶς, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τὰ προειρημένα τούτου, ἐπ' εὐλαβείᾳ πάντα προείρηται, τὸ τὰς φύσεις κοσμίους εἶναι καὶ στασίμους, οἷς τις μεταδώσει τῶν λόγων, καὶ μή, ὡς νῦν, ὁ τυχὼν καὶ οὐδὲν προσήκων ἔρχεται ἐπ' αὐτό. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀρκεῖ δὴ ἐπὶ λόγων μεταλήψει μεῖναι ἐνδελεχῶς καὶ ξυντόνως, μηδὲν ἄλλο πράτ-

F τοντι, ἀλλ' ἀντιστρόφως γυμναζομένῳ τοῖς περὶ τὸ σῶμα γυμνασίοις, ἔτη διπλάσια ἢ τότε; Ἕξ, ἔφη, ἢ τέτταρα λέγεις; Ἀμέλει (εἶπον) πέντε θές. μετὰ γὰρ τοῦτο καταβιβαστέοι ἔσονταί σοι εἰς τὸ σπήλαιον πάλιν ἐκεῖνο, καὶ ἀναγκαστέοι ἄρχειν τά τε περὶ τὸν πόλεμον, καὶ ὅσαι νέων ἀρχαί, ἵνα μηδ' ἐμπειρίᾳ ὑστερῶσι τῶν ἄλλων. καὶ ἔτι καὶ ἐν τούτοις βασανιστέοι, εἰ ἐμμενοῦσιν, ἑλκόμενοι πανταχόσε, ἤ τι καὶ παρακινήσουσι. Χρόνον δὲ (ἦ δ' ὅς) πόσον τοῦτον τίθης; Πεντεκαίδεκα ἔτη, ἦν δ' ἐγώ. γενομένων δὲ πεντηκοντουτῶν, τοὺς διασωθέντας καὶ ἀριστεύσαντας πάντα πάντῃ ἐν ἔργοις τε καὶ ἐπιστήμαις, πρὸς τέλος ἤδη ἀκτέον, καὶ ἀναγ-

G καστέον ἀνακλίναντας τὴν τῆς ψυχῆς ἀκτῖνα, εἰς αὐτὸ ἀποβλέψαι τὸ πᾶσι φῶς παρέχον· καὶ ἰδόντας τὸ ἀγαθὸν αὐτό, παραδείγματι χρωμένους ἐκείνῳ, καὶ πόλιν καὶ ἰδιώτας καὶ ἑαυτοὺς κατακοσμεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον, ἐν μέρει ἑκάστους· τὸ μὲν πολύ, πρὸς φιλοσοφίαν διατρίβοντας· ὅταν δὲ τὸ μέρος ἥκῃ, πρὸς πολιτικοῖς ἐπιταλαιπωροῦντας, καὶ ἄρχοντας ἑκάστους τῆς πόλεως ἕνεκα, οὐχ ὡς καλόν τι, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον πράττοντας· καὶ οὕτως ἄλλους ἀεὶ παιδεύσαντας, τοιούτους ἀντικαταλιπόντας τῆς πόλεως φύλακας, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντας οἰκεῖν. μνημεῖα δ' αὐτοῖς καὶ θυσίας τὴν πόλιν δημοσίᾳ ποιεῖν (ἐὰν καὶ ἡ Πυθία ξυναναιρῇ) ὡς δαίμοσιν· εἰ δὲ μή, ὡς εὐδαίμοσί τε καὶ θείοις.

H Παγκάλους, ἔφη, τοὺς ἄρχοντας, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ ἀνδριαντοποιός,

ἀπείργασται. Καὶ τὰς ἀρχούσας γε, (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων. μηδὲν γάρ τι οἴου με περὶ ἀνδρῶν εἰρηκέναι μᾶλλον ἃ εἴρηκα, ἢ περὶ γυναικῶν, ὅσαι ἂν αὐτῶν ἱκαναὶ τὰς φύσεις ἐγγίγνωνται. Ὀρθῶς, ἔφη· εἴπερ ἴσα γε πάντα τοῖς ἀνδράσι κοινωνήσουσιν, ὡς διήλθομεν. Τί οὖν; (ἔφην) ξυγχωρεῖτε περὶ τῆς πόλεώς τε καὶ πολιτείας μὴ παντάπασιν ἡμᾶς εὐχὰς εἰρηκέναι; ἀλλὰ χαλεπὰ μὲν, δυνατὰ δέ πῃ, καὶ οὐκ ἄλλῃ, εἴρηται; ὅταν οἱ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφοι, δυνάσται, ἢ πλείους, ἢ εἷς, ἐν πόλει γενόμενοι, τῶν μὲν νῦν τιμῶν καταφρονήσωσιν, ἡγησάμενοι ἀνελευθέρους εἶναι καὶ οὐδενὸς ἀξίας· τὸ δὲ ὀρθὸν περὶ πλείστου ποιησάμενοι, καὶ τὰς ἀπὸ τούτου τιμάς· μέγιστον δὲ καὶ ἀναγκαιότατον τὸ δίκαιον· καὶ τούτῳ δὴ ὑπηρετοῦντές τε καὶ αὔξοντες αὐτὸ, διασκευωρήσωνται τὴν ἑαυτῶν πόλιν. B Πῶς; ἔφη. Ὅσοι μὲν ἂν (ἦν δ' ἐγὼ) πρεσβύτεροι τυγχάνωσι δεκετῶν ἐν τῇ πόλει, πάντας ἐκπέμψωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν παραλαβόντες, ἐκτὸς τῶν νῦν ἠθῶν ἃ καὶ οἱ γονεῖς ἔχουσι, θρέψονται ἐν τοῖς σφετέροις τρόποις καὶ νόμοις, οὖσιν οἵοις διεληλύθαμεν τότε. Καὶ οὕτω τάχιστά τε καὶ ῥᾷστα πόλιν τε καὶ πολιτείαν ἣν ἐλέγομεν καταστᾶσαν, αὐτήν τε εὐδαιμονήσειν, καὶ τὸ ἔθνος ἐν ᾧ ἂν ἐγγένηται, πλεῖστα ὀνήσειν. Πολύ γ', ἔφη. Καὶ ὡς ἂν γένοιτο, εἴπερ ποτὲ γίγνοιτο, δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, εὖ εἰρηκέναι. Οὐκοῦν ἅδδην ἤδη (εἶπον ἐγὼ) ἔχουσιν ἡμῖν οἱ λόγοι περί τε τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ ὁμοίου ταύτῃ ἀνδρός. δῆλος γάρ που καὶ οὗτος οἷον φήσομεν δεῖν αὐτὸν εἶναι. C Δῆλος, ἔφη· καὶ ὅπερ ἐρωτᾷς, δοκεῖ μοι τέλος ἔχειν.

A & de mulieribus intelligendum. Neque putes, ô Glauco, magis me de viris quàm de mulieribus fuiſſe loquutũ, quæcunque videlicet natura aptæ ad hæc officia ſunt. Rectè ſe id habet. ſiquidem pariter in omnibus, vt narrauimus, cum viris communicabunt. Num concedis nos de republica omnia non quaſi pro deſiderio effinxiſſe, ſed pro veritate loquutos, difficilia quidem factu, poſſibilia tamen, ea duntaxat ratione qua diximus? Quando ſcilicet homines reuera philoſophi, vel vnus, vel plures nacti in ciuitate potentiam, præſentes honores deſpicient, illiberaléſque eos & nullius exiſtimabunt: ipſum autem quod rectum eſt, & honores qui ab eo proficiſcuntur, B plurimi facient, maximum verò & ſummopere neceſſarium quod iuſtum: & huic miniſtrantes, idque adaugẽtes ciuitatem ſuam ritè diſponent. Quo pacto? Omnes quicunque in vrbe decem annos impleuerint, in agros tranſmittent. filiôs autem ipſorum ſuſcipientes, procul ab his moribus quibus hodie parentes vtuntur, moribus legibúſque ſuis educabunt, quales verò ſint, enarrauimus. Atque ita celerrimè atque facilimè ea ciuitas & reſpublica orietur, quam ſuprà diximus, ſi quando extiterit, beatam fore, & genus hominum in quo condita fuerit, plurimum iuuaturam. Maximè quidem. Atque vt conſtitui poſſit eiuſmodi ciuitas, ſi quando conſtituatur, ô Socrates, adinueniſſe videris. C Nónne ergo abundè, tum de hac ciuitate, tum de homine eius perſimili iam nobis dictum? Conſtat enim qualem eius ſimilem eſſe debere dicemus. Conſtat planè, & quod quæris, finem mihi iam habere videtur.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

PLATONIS DE REPVB. Siue, DE IVSTO, DIALOGVS OCTAVVS.

Svmma dialogi. Declarata reipublicæ rectâ adminiſtratione, nunc conſequenter agit de vitioſa, quam Iniuſtitiæ nomine hactenus deſignarat. Rectæ gubernationis modos tres poſuerat, monarchiã, ariſtocratiam & politiam, quo vltimo nomine popularem gubernationem notabat, quæ vulgò Democratia nominatur. Triũm ergo illarum publicæ adminiſtrationis formarum exceſſus & peccata explicat. Hanc doctrinam duobus proximis libris, octauo videlicet & nono, perſequitur. Peccata autem illa ſiue exceſſus conſiderat tum in republica, tum in ciuium moribus, ex quibus videlicet conformantur ciuitatis mores. Quatuor notat exceſſus: in Ariſtocratia oligarchiam: in Politia, democratiam: in Regno, timarchiam & tyrannidem. De quibus omnibus in hoc dialogo ſingulatim agit. tractationem de Tyrannide non abſoluit, ſed reijcit in ſequentem librum.

ΕΙΕΝ. ταῦτα μὲν δὴ ὡμολόγηται, ὦ Γλαύκων, τῇ μελλούσῃ ἄκρως οἰκεῖν πόλει κοινὰς μὲν δὴ γυναῖκας, κοινοὺς δὲ παῖδας εἶναι, καὶ πᾶσαν παιδείαν· ὡσαύτως δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα κοινὰ ἐν πολέμῳ τε καὶ εἰρήνῃ. βασιλέας δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ τε καὶ πρὸς τὸν πόλεμον γεγονότας ἀρίστους. Ὡμολόγηται, ἔφη. Καὶ μὴν καὶ τόδε ξυνεχωρήσαμεν, ὡς ὅταν δὴ καταστῶσιν οἱ ἄρχοντες, ἄγοντες τοὺς στρατιώτας, κατοικιοῦσιν εἰς οἰκήσεις οἵας προείπομεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν οὐδενὶ ἐχούσας, κοινὰς δὲ πᾶσι. D πρὸς δὲ ταῖς τοιαύταις οἰκήσεσι, καὶ τὰς κτήσεις (εἰ μνημονεύεις) διωμολογησάμεθά που οἷαι ἔσονται αὐτοῖς. Ἀλλὰ μνημονεύω (ἔφη) ὅτι γε οὐδὲν οὐδένα ᾠόμεθα δεῖν κεκτῆσθαι, ὡς νῦν οἱ ἄλλοι· ὥσπερ δὲ ἀθλητάς τε πολέμου καὶ φύλακας, μισθὸν τῆς φυλακῆς δεχομένους εἰς ἐνιαυτὸν τὴν εἰς ταῦτα τροφὴν παρὰ τῶν ἄλλων, αὑτῶν τε δεῖν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ἐπιμελεῖσθαι. Ὀρθῶς (ἔφην) λέγεις. Ἀλλὰ γε, ἐπειδὴ τοῦτ' ἀπετελέσαμεν, ἀναμνησθῶμεν πόθεν δεῦρο ἐξετραπόμεθα, ἵνα πάλιν τὴν αὐτὴν ἴωμεν. Οὐ χαλεπὸν, ἔφη. σχεδὸν γὰρ, καθάπερ νῦν διελήλυθας, περὶ τῆς πόλεως τοὺς λόγους ἐποιοῦ· λέγων ὡς ἀγαθὴν μὲν τοιαύτην οἵαν τότε διῆλθες τιθείης πόλιν, καὶ ἄνδρα τὸν ἐκείνῃ ὅμοιον· καὶ ταῦτα, ὡς ἔοικεν, E καλλίω ἔτι ἔχων εἰπεῖν πόλιν τε καὶ ἄνδρα. ἀλλ' οὖν δὴ τὰς ἄλλας ἡμαρτημένας ἔλεγες, εἰ αὕτη ὀρθή. τῶν δὲ λοιπῶν πολιτειῶν ἔφησθα (ὡς μνημονεύω) τέτταρα εἴδη εἶναι, ὧν καὶ πέρι λόγον ἄξιον εἴη ἔχειν, καὶ ἰδεῖν αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τοὺς ἐκείναις ὁμοίους· ἵνα πάντας αὐτοὺς ἰδόντες, καὶ ὁμολογησάμενοι τὸν ἄριστον καὶ τὸν κάκιστον ἄνδρα, ἐπισκεψαίμεθα εἰ ὁ ἄριστος, εὐδαιμονέστατος, καὶ ὁ κάκιστος, ἀθλιώτατος· ἢ ἄλλως ἔχοι. καὶ ἐμοῦ ἐρομένου τίνας λέγεις τὰς τέτταρας πολιτείας, ἐν τούτῳ ὑπέλαβε Πολέμαρχός τε καὶ Ἀδείμαντος· καὶ οὕτω δὴ σὺ ἀναλαβὼν τὸν λόγον, δεῦρο ἀφῖξαι. Ὀρθότατα (εἶπον) ἐμνημόνευσας. F Πάλιν τοίνυν, ὥσπερ παλαιστὴς, τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε· καὶ τὸ αὐτὸ ἐμοῦ ἐρομένου, πειρῶ εἰπεῖν ἅπερ τότε ἔμελλες λέγειν. Ἐάνπερ (ἦν δ' ἐγὼ) δύνωμαι. Καὶ μὴν (ἦ δ' ὅς) ἐπιθυμῶ καὶ αὐτὸς ἀκοῦσαι τίνας ἔλεγες τὰς τέσσαρας πολιτείας. Οὐ χαλεπῶς (ἦν δ' ἐγὼ) ἀκούσῃ. εἰσὶ γὰρ ἃς λέγω, αἵπερ καὶ ὀνόματα ἔχουσιν, ἥ τε ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπαινουμένη, ἡ Κρητική τε, καὶ Λακωνικὴ αὕτη· καὶ δευτέρα καὶ δευτέρως ἐπαινουμένη, καλουμένη δ' ὀλιγαρχία, συχνῶν γέμουσα κακῶν πολιτεία· ἥ τε ταύτῃ διάφορος, καὶ

Esto, inquam: conſtitit equidem inter nos, ô Glauco, in ciuitate optimè inſtituta communes eſſe debere mulieres & filios. Communem quoque omnem eruditionem. Communia ſimiliter omnia, tum belli, tum pacis officia. Reges autem ipſorũ eſſe homines debere in philoſophiæ & rei militaris ſtudio præſtãtiſſimos. Conſtitit planè. Quin & hæc conceſſimus, quòd ſcilicet cùm tales principes iã fuerint conſtituti, in expeditionem euntes, habitationes militibus quales prædiximus, aſſignabunt, communes ſcilicet omnibus, in quibus nihil cuiuſquam ſit proprium. Neque de habitatione ſolùm, verumetiam de ſupellectili & poſſeſſionibus ſi recordaris quales debeant eſſe, conuenimus. Memini equidem, inquit, cenſuiſſe nos nihil eorum quæ nunc poſſidẽt alij, eſſe ab aliquo poſſidendum, ſed tanquam belli athletas atque cuſtodes in mercedem cuſtodiæ annua ab alijs alimenta ſuſcipientes, eos oportere & ſeſe & ciuitatem tueri. Probè, inquam. Sed poſtquàm hæc abſoluimus, repetamus iam vnde huc digreſſi ſumus, vt per eadem rurſus proficiſcamur. Haudquaquam difficile iſtud. fermè enim quemadmodum nunc, quaſi de ciuitate ſatis egiſſes, adiecisti, quòd talem ciuitatem bonam vocares, qualem deſcripſerat, bonúmque virum quicunque illius foret perſimilis, cùm talem poſſes adhuc, vt apparuit, meliorem ciuitatem virúmque referre. Dixiſti præterea ſi hæc recta ſit reſpublica, cæteras aberrare. Reliquarum verò rerum publicarum, vt memini, ſpecies eſſe quatuor, de quibus verba facere oportere, earúmque defectus inſpicere, & homines ipſarum ſimiles declarare: vt eos omnes intuiti, & quis optimus ſit vir, quis peſſimus declarantes, conſideremus nunquid vir optimus feliciſſimus, peſſimus autem ſit miſerrimus, an ſe res aliter habeat. Cùm verò abs te ipſe quærerem quas potiſſimùm quatuor reſpublicas diceres, tunc ſanè Polemarchus & Adimantus mihi ſermonem interruperunt: vnde tu orationem ſumens huc denique peruenisti. Rectè admodum meminiſti. Ergo rurſus tanquam luctator eandem anſam præbe, & me idem interrogante, conare nunc ea dicere, quæ nunc eras declaraturus. Si quidem potero. Equidem audire percupio, quáſnam reſpublicas quatuor ſuprà dicebas. Haud difficilè iſtud audies. Sunt enim quas dico, illæ quæ & nomina habent, ipſa videlicet quæ à multis laudatur Cretenſis & Laconica. Secunda verò & ſecundo loco laudata ea quæ paucorum potentia nominatur, plurimis plena malis reſpubl. Item quæ ab hac differt plurimum, eámque ſequitur, gubernatio popularis

Præterea generoſa tyrannis, ab his omnibus differens, quartus ciuitatis extremúſque morbus. An aliam habes reipu. formam quę in perſpicua & diſtincta quadã ratione ſit ſita? Nam & minores quidam principatus, & regna venalia, & tales quædam ciuiles potentiæ inter hæc quodãmodo medium obtinẽt. Quarum non pauciores inter Barbaros quàm inter Græcos reperiuntur. Multæ certè, & abſurdæ memorantur. Totidem quoq. ſunt hominum quodãmodo ſpecies atque mores. An ex quercu forte exiſtimas, aut ſcilicet reſp. fieri potius, quàm ciuiũ moribus, qui quôcunque fluxerint, cætera ſecum rapiunt. Ex moribus proculdubio. Quare ſi gubernationum ſpecies quinque ſunt, priuatorum quoque animorum affectus quinque erunt. Nil obſtat. Virum certè ſimilem optimatum gubernationi vidimus, quẽ bonum, & iuſtũ rectè aſſeruimus. Vidimus. Deteriores deinceps narrare decet, contentioſum, ambitioſúmque hominem ſecundum Lacedæmoniorum rempubl. inſtitutum: præterea paucorum imperij cupidum, & popularem hominem, & tyrannicum: vt iniuſtiſſimum diſcernentes, cum iuſtiſſimo cõparemus, perfectéque dignoſcamus, quomodo ſumma meráque iuſtitia ad ſummam ſe ac meram iuſtitiã habeat, quo ad hominis iuſti, vel iniuſti beatitudinem, vel miſeriã pertinet, vt vel Thraſymacho obtemperantes, iniuſtitiã proſequamur, vel præſentibus rationibus perſuaſi, iuſtitiam. Ita prorſus agendum. Num ſicuti cœpimus antè in rebuſpubl. mores animaduertere quàm in priuatis perſonis, quia illic magis pateant: ita & nunc in primis conſideranda eſt ambitioſa reſp. cuius nullum habeo nomen præter ambitioſam potentiam, & principatum: poſt eam verò virum talem conſiderabimus: deinde paucorum potentiam, talémque virum: poſtea multitunis gubernationem, & hominem popularem: demum tyrannide preſſam ciuitatem conſiderantes, & inde tyrannicum cognoſcentes animum, conabimur ea quæ propoſuimus, ſufficienter dijudicare? Rectè in hunc modum inſpectio iudiciúmque procedet. Age itaque explicare conemur, quo pacto ambitioſum imperium ex optimatum gubernatione naſcatur. Quin hoc ſimpliciter verum eſt, omnem rempublicam ex eo quod dominatur, mutari, quando in ipſo ſeditio oritur: dum verò ſecum ipſũ conſentit, etiam ſi valde exiguum ſit, mutari impoſſibile eſt. Eſt ita. At verò quónam pacto, ô Glauco, ciuitas hæc noſtra è ſuo ſtatu mouebitur? principes, & defenſores inuicẽ, & inter ſe diſſidebunt? An vis imitantes Homerum Muſas oremus, vt nobis explicent, qua ratione ſeditio primũ incidat? Dicamúſque ipſas tragicorum ritu, nobiſcum veluti pueris iocantes nugantéſque ita loqui, vt dum nugantur, ſeriò agant, magnumque quiddam loquantur? Quónam pacto? Ita fermè. Difficile quidem eſt ita conſtitutam ciuitatem è ſuo ſtatu moueri. Verùm cùm omne quod genitum eſt, corruptioni ſit obnoxium, talis etiam conſtitutio ſemper manere non poterit, ſed ſoluetur. Solutio verò hęc eſt: non ſolùm circa plantas, ſed terrena etiam animalia, fertilitas, & ſterilitas animæ, corporúmque contingit, quando reuolutiones ſingulis circulorum coniunxerint ambitus: his quidem quæ breuis ſunt æui ambitus breuiores, contrariis verò contrarios. Illi verò quos ad ciuitatis gubernationem educauiſtis, quamuis ſapiẽtes fuerint, nihilo magis veſtri generis vel fœcundã vel ſterilem generationem, ratione vna cum ſenſu aſſequãtur, ſed latebit eos opportunitas generandi, & plerunque cùm non opportunum fuerit, gignendis filiis operam dabunt. Eſt autem ei quod diuinitus generandum eſt circuitus, quem numerus continet perfectus. Humanæ verò geniture is vtique, in quo primo augmentationes ſuperantes, & ſuperatæ tres diſtantiæ, atq. quatuor terminos accipientes, ſimilantiũ & diſſimilantiũ, & creſcentium & decreſcentium, cuncta correſpondentia, & comparabilia inuicem effecerunt, quorum ſeſquitertia radix quinario cõiuncta duas harmorias præbet ter aucta. Vnam quidẽ æqualem æqualiter, centum centies. Alteram verò æqualis quidem longitudinis, ſed oblongiori, centum quidem numerorum ex diametris comparabilibus inuicem quinarij, indigentibus vno ex ſingulis, duobus verò qui inuicem dici nequeant, centum verò cuborum trinitatis ipſius. Vniuerſus autem hic numerus geometricus talem autoritatem habens ad potiorem deterioremque generationem vim habet. Quòd ſi ciuitatis veſtrę cuſtodes ignorauerint, nec opportuno in tẽpore ſpõſas ſponſis coniunxerint, haudquaquã ingenioſi felicéſve pueri inde naſcentur. Ac licet maiores ipſi eos conſtituant principes, qui inter illos præſtantiores fuerint: tamen quia indigni erunt parentum ſucceſſione, in ipſis magiſtratibus ſubiectos negligent, neque muſicæ curam vt decet habebunt, neq; gymnaſticę, vnde iuuenes nimis erunt à muſica alieni. Ex his autem principes conſtituentur negligentiores quàm decet ad examinandum genera illa quę apud Heſiodum, & quæ apud nos referuntur, aureum ſcilicet genus, argenteum, & æneum atque ferreum. Quoniam verò mixtum erit argento ferrum, & æs auro, diſſimilitudo & inęqualitas diſcors exorieẗ. Quę vbicunque naſcuntur, bellũ ſemper & inimicitias pariunt. Genus aũt huiuſmodi hominũ vbicunq; adeſt, ſemper ſeditionib. agitatur. Rectè admodũ reſpondere illas dicemus. Neceſſe. n. cùm Muſæ

A ἐφεξῆς γιγνομένη, δημοκρατία· καὶ ἡ γενναία δὴ τυραννὶς, καὶ πασῶν τούτων διαφέρουσα, τέταρτόν τε καὶ ἔσχατον πόλεως νόσημα. ἤ τινα ἄλλην ἔχεις ἰδέαν πολιτείας, ἥτις καὶ ἐν εἴδει διαφανεῖ τινι κεῖται; δυναστεῖαι γὰρ καὶ ὠνηταὶ βασιλεῖαι, καὶ τοιαῦταί τινες πολιτεῖαι μεταξύ τι τούτων πού εἰσιν. εὕροι δ' ἂν τις αὐτὰς οὐκ ἐλάττους περὶ τοὺς βαρβάρους ἢ τοὺς Ἕλληνας. Πολλαὶ γοῦν καὶ ἄτοποι (ἔφη) λέγονται. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι καὶ ἀνθρώπων εἴδη τοσαῦτα ἀνάγκη τρόπον τινὰ εἶναι, ὅσαπερ καὶ πολιτειῶν. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἃ ἂν ὥσπερ ῥέψαντα τἆλλα ἐφελκύσηται; Οὐδαμῶς ἔγωγ', ἔφη, ἄλλοθεν ἢ ἐντεῦθεν. B Οὐκοῦν εἰ τὰ τῶν πόλεων, πέντε, καὶ αἱ τῶν ἰδιωτῶν κατασκευαὶ τῆς ψυχῆς, πέντε ἂν εἶεν. Τί μήν; Τὸν μὲν δὴ τῇ ἀριστοκρατίᾳ ὅμοιον διεληλύθαμεν ἤδη· ὃν ἀγαθόν τε καὶ δίκαιον ὀρθῶς φαμὲν εἶναι. Διεληλύθαμεν. Ἆρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο διιτέον τοὺς χείρους· τὸν φιλόνεικόν τε καὶ φιλότιμον, κατὰ τὴν Λακωνικὴν ἑστῶτα πολιτείαν· καὶ ὀλιγαρχικὸν αὖ, καὶ δημοκρατικὸν, καὶ τὸν τυραννικόν. ἵνα τὸν ἀδικώτατον ἰδόντες, ἀντιθῶμεν τῷ δικαιοτάτῳ· καὶ ἡμῖν τελέα ἡ σκέψις ᾖ, πῶς ποτε ἡ ἄκρατος δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν τὴν ἄκρατον ἔχει, εὐδαιμονίας τε πέρι τοῦ ἔχοντος καὶ ἀθλιότητος· ἵνα ἢ Θρασυμάχῳ πειθόμενοι διώκωμεν ἀδικίαν, ἢ τῷ νῦν προφαινομένῳ λόγῳ, δικαιοσύνην. C Παντάπασι μὲν οὖν (ἔφη) οὕτω ποιητέον. Ἆρ' οὖν, ὥσπερ ἠρξάμεθα ἐν ταῖς πολιτείαις πρότερον σκοπεῖν τὰ ἤθη ἢ ἐν τοῖς ἰδιώταις, ὡς ἐναργέστερον ὄν, καὶ νῦν οὕτω πρῶτον μὲν φιλότιμον σκεπτέον πολιτείαν; (ὄνομα γὰρ οὐκ ἔχω λεγόμενον ἄλλο· ἢ τιμοκρατίαν, ἢ τιμαρχίαν αὐτὴν κλητέον) πρὸς δὲ ταύτην τὸν τοιοῦτον ἄνδρα σκεψόμεθα· ἔπειτα ὀλιγαρχίαν καὶ ἄνδρα ὀλιγαρχικόν· αὖθις δὲ εἰς δημοκρατίαν ἀποβλέψαντες, θεασόμεθα ἄνδρα δημοκρατικόν· τὸ δὲ τέταρτον, εἰς τυραννουμένην πόλιν ἐλθόντες, καὶ ἰδόντες, πάλιν εἰς τυραννικὴν ψυχὴν βλέποντες, πειρασόμεθα περὶ ὧν προὐθέμεθα ἱκανοὶ κριταὶ γενέσθαι. Κατὰ λόγον γέ τοι ἂν (ἔφη) οὕτω γίγνοιτο ἥ τε θέα καὶ ἡ κρίσις. Φέρε τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) πειρώμεθα D λέγειν τίνα τρόπον τιμοκρατία γένοιτ' ἂν ἐξ ἀριστοκρατίας. ἢ τόδε μὲν ἁπλοῦν, ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔχοντος τὰς ἀρχὰς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ στάσις ἐγγένηται; ὁμονοοῦντος δὲ κἂν πάνυ ὀλίγον ᾖ, ἀδύνατον κινηθῆναι; Ἔστι γὰρ οὕτω. Πῶς οὖν δὴ (εἶπον) ὦ Γλαύκων, ἡ πόλις ἡμῖν κινηθήσεται, καὶ πῇ στασιάσουσιν οἱ ἐπίκουροι καὶ οἱ ἄρχοντες πρὸς ἀλλήλους τε καὶ πρὸς ἑαυτούς; ἢ βούλει, ὥσπερ Ὅμηρος, εὐχώμεθα ταῖς Μούσαις εἰπεῖν ἡμῖν ὅπως δὴ πρῶτον στάσις ἔμπεσε, καὶ φῶμεν αὐτὰς τραγικῶς, ὡς πρὸς παῖδας ἡμᾶς παιζούσας καὶ ἐρεσχηλούσας, ὡς δὴ σπουδῇ λεγούσας, ὑψηλολογουμένας λέγειν; Πῶς; Ὧδέ πως. E Χαλεπὸν μὲν κινηθῆναι πόλιν, οὕτω ξυστᾶσαν· ἀλλ' ἐπεὶ γενομένῳ παντὶ φθορά ἐστιν, οὐδ' ἡ τοιαύτη ξύστασις τὸν ἅπαντα μενεῖ χρόνον, ἀλλὰ λυθήσεται. λύσις δὲ ἥδε· οὐ μόνον φυτοῖς ἐγγείοις ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγείοις ζώοις φορὰ καὶ ἀφορία ψυχῆς τε καὶ σωμάτων γίγνεται, ὅταν περιτροπαὶ ἑκάστοις κύκλων περιφορὰς ξυνάπτωσι, βραχυβίοις μὲν βραχυπόρους, ἐναντίοις δὲ ἐναντίας. γένους δὲ ὑμετέρου εὐγονίας τε καὶ ἀφορίας, καίπερ ὄντες σοφοὶ, οὓς ἡγεμόνας πόλεως ἐπαιδεύσασθε, οὐδὲν μᾶλλον λογισμῷ μετ' αἰσθήσεως τεύξονται· ἀλλὰ πάρεισιν αὐτοὺς, καὶ γεννήσουσι παῖδάς ποτε, οὐ δέον. ἔστι δὲ θείῳ μὲν γεννητῷ περίοδος, ἣν ἀριθμὸς περιλαμβάνει τέλειος· ἀνθρωπείῳ δὲ, ἐν ᾧ πρώτῳ αὐξήσεις, δυνάμεναί τε καὶ δυναστευόμεναι τρεῖς ἀποκαταστάσεις, τέτταρας δὲ ὅρους F λαβοῦσαι ὁμοιούντων τε καὶ ἀνομοιούντων, καὶ αὐξόντων καὶ φθινόντων, πάντα προσήγορα καὶ ῥητὰ πρὸς ἄλληλα ἀπέφηναν· ὧν ἐπίτριτος πυθμὴν πεμπάδι συζυγεὶς, δύο ἁρμονίας παρέχεται, τρὶς αὐξηθεὶς, τὴν μὲν, ἴσην ἰσάκις, ἑκατὸν τοσαυτάκις· τὴν δὲ ἰσομήκη μὲν, τῇ προμήκει δὲ, ἑκατὸν μὲν ἀριθμῶν ἀπὸ διαμέτρων ῥητῶν πεμπάδος, δεομένων ἑνὸς ἑκάστων, ἀρρήτων δὲ δυοῖν· ἑκατὸν δὲ κύβων τριάδος. ξύμπας δὲ οὗτος ἀριθμὸς γεωμετρικὸς, τοιούτου κύριος, ἀμεινόνων τε καὶ χειρόνων γενέσεων· ἃς ὅταν ἀγνοήσαντες ὑμῖν οἱ φύλακες συνοικίζωσι νύμφας νυμφίοις παρὰ καιρὸν, οὐκ εὐφυεῖς οὐδ' εὐτυχεῖς παῖδες ἔσονται· ὧν καταστήσονται μὲν τοὺς ἀρίστους οἱ πρότεροι, ὅμως δὲ ὄντες ἀνάξιοι, εἰς τὰς τῶν G πατέρων αὖ δυνάμεις ἐλθόντες, ἡμῶν πρῶτον ἄρξονται ἀμελεῖν, φύλακες ὄντες, παρ' ἔλαττον τοῦ δέοντος ἡγησάμενοι τὰ μουσικῆς· δεύτερον δὲ, τὰ γυμναστικῆς· ὅθεν ἀμουσότεροι γενήσονται ὑμῖν οἱ νέοι. ἐκ δὲ τούτων ἄρχοντες οὐ πάνυ φυλακικοὶ καταστήσονται πρὸς τὸ δοκιμάζειν τὰ Ἡσιόδου τε καὶ τὰ παρ' ἡμῖν γένη, χρυσοῦν τε καὶ ἀργυροῦν, καὶ χαλκοῦν καὶ σιδηροῦν. ὁμοῦ δὲ μιγέντος σιδήρου ἀργύρῳ, καὶ χαλκοῦ χρυσῷ, ἀνομοιότης ἐγγενήσεται καὶ ἀνωμαλία ἀνάρμοστος· ἃ γενόμενα, οὗ ἂν ἐγγένηται, ἀεὶ τίκτει πόλεμον καὶ ἔχθραν. ταύτης τοι γενεῆς χρὴ φάναι H εἶναι στάσιν, ὅπου ἂν γίγνηται ἀεί. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη, αὐτὰς ἀποκρίνασθαι φήσομεν. Καὶ γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) ἀνάγκη, Μούσας γε οὔσας.

Τί οὖν;

Τίνουν (ἦ δ' ὅς) τὸ μετὰ τοῦτο λέγουσιν αἱ Μοῦσαι; Στάσεως (ἦν δ' ἐγὼ) γενομένης, εἱλκέτην ἄρα ἑκατέρω τὼ γένη, τὸ μὲν σιδηροῦν καὶ χαλκοῦν, ἐπὶ χρηματισμὸν καὶ γῆς κτῆσιν, καὶ οἰκίας, χρυσίου τε καὶ ἀργύρου· τὼ δ' αὖ χρυσοῦν τε καὶ ἀργυροῦν, ἅτε οὐ πενομένω, ἀλλὰ φύσει ὄντε πλουσίω, τὰς ψυχὰς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν ἠγέτην. βιαζομένων δὲ καὶ ἀντιτεινόντων ἀλλήλοις, εἰς μέσον ὡμολόγησαν γῆν μὲν καὶ οἰκίας κατανειμαμένους ἰδιώσασθαι· τοὺς δὲ πρὶν φυλαττομένους ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἐλευθέρους, φίλους τε καὶ τροφέας, δουλωσάμενοι τότε, περιοίκους τε καὶ οἰκέτας ἔχοντες, αὐτοὶ πολέμου τε καὶ φυλακῆς αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι. Δοκεῖ μοι (ἔφη) αὕτη ἡ μετάβασις ἐντεῦθεν γίγνεσθαι. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν μέσῳ τις ἂν εἴη ἀριστοκρατίας τε καὶ ὀλιγαρχίας αὕτη ἡ πολιτεία. Πάνυ μὲν οὖν. Μεταβήσεται μὲν δὴ οὕτω. μεταβᾶσα δὲ πῶς οἰκήσει; ἢ φανερὸν ὅτι τὰ μὲν μιμήσεται τὴν προτέραν πολιτείαν, τὰ δὲ, τὴν ὀλιγαρχίαν, ἅτ' ἐν μέσῳ οὖσα; τὸ δέ τι καὶ αὑτῆς ἕξει ἴδιον; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν τῷ μὲν τιμᾶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ γεωργιῶν ἀπέχεσθαι τὸ προπολεμοῦν αὐτῆς, καὶ χειροτεχνιῶν, καὶ τοῦ ἄλλου χρηματισμοῦ· ξυσσίτια δὲ κατεσκευάσθαι, καὶ γυμναστικῆς τε καὶ τῆς τοῦ πολέμου ἀγωνίας ἐπιμελεῖσθαι· πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὴν προτέραν μιμήσεται. Ναί. Τὸ δέ γε φοβεῖσθαι τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἄγειν, ἅτε οὐκέτι κεκτημένην ἁπλοῦς τε καὶ ἀτενεῖς τοὺς τοιούτους ἄνδρας, ἀλλὰ μικτούς, ἐπὶ δὲ τοὺς θυμοειδεῖς τε καὶ ἁπλουστέρους ἀποκλίνειν τοὺς πρὸς πόλεμον μᾶλλον πεφυκότας ἢ πρὸς εἰρήνην, καὶ τοὺς περὶ ταῦτα δόλους τε καὶ μηχανὰς ἐντίμως ἔχειν, καὶ πολεμοῦσα τὸν ἀεὶ χρόνον διάγειν, αὐτὴ ἑαυτῆς αὖ τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων ἴδια ἕξει; Ναί. Ἐπιθυμηταὶ δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) χρημάτων οἱ τοιοῦτοι ἔσονται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, καὶ τιμῶντες ἀγρίως ὑπὸ σκότου χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, ἅτε κεκτημένοι ταμιεῖα, καὶ οἰκείους θησαυρούς, οἷ θέμενοι ἂν αὐτὰ κρύψειαν, καὶ αὖ περιβόλους οἰκήσεων, ἀτεχνῶς νεοττιὰς ἰδίας, ἐν αἷς ἀναλίσκοντες γυναιξί τε καὶ οἷς ἐθέλοιεν ἄλλοις, πολλὰ ἂν δαπανῷντο. Ἀληθέστατα, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ φειδωλοὶ χρημάτων, ἅτε τιμῶντες, καὶ οὐ φανερῶς κτώμενοι· φιλαναλωταὶ δὲ ἀλλοτρίων διὰ ἐπιθυμίαν, καὶ λάθρα τὰς ἡδονὰς καρπούμενοι, ὥσπερ παῖδες πατέρα τὸν νόμον ἀποδιδράσκοντες· οὐχ ὑπὸ πειθοῦς, ἀλλ' ὑπὸ βίας πεπαιδευμένοι· διὰ τὸ τῆς ἀληθινῆς Μούσης τῆς μετὰ λόγων τε καὶ φιλοσοφίας ἠμεληκέναι, καὶ πρεσβυτέρως γυμναστικὴν μουσικῆς τετιμηκέναι. Παντάπασιν (ἔφη) λέγεις μεμιγμένην πολιτείαν ἐκ κακοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ. Μέμικται γάρ, ἦν δ' ἐγώ. διαφανέστατον δ' ἐν αὐτῇ ἐστὶν ἕν τι μόνον ὑπὸ τοῦ θυμοειδοῦς κρατοῦντος, φιλονεικίαι καὶ φιλοτιμίαι. Σφόδρα γε, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) αὕτη μὲν ἡ πολιτεία, οὕτω γεγονυῖα καὶ τοιαύτη ἄν τις εἴη· ὡς λόγῳ σχῆμα πολιτείας ὑπογράψαντα μὴ ἀκριβῶς ἀπεργάσασθαι· διὰ τὸ ἐξαρκεῖν μὲν ἰδεῖν καὶ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τόν τε δικαιότατον καὶ τὸν ἀδικώτατον· ἀμήχανον δὲ μήκει ἔργον εἶναι, πάσας μὲν πολιτείας, πάντα δὲ ἤθη, μηδὲν παραλιπόντα, διελθεῖν. Καὶ ὀρθῶς, ἔφη. Τίς οὖν ὁ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν ἀνήρ; πῶς τε γενόμενος; ποῖός τέ τις ὤν; Οἶμαι μέν (ἔφη ὁ Ἀδείμαντος) ἐγγύς τι αὐτὸν Γλαύκωνος τουτουῒ τείνειν, ἕνεκά γε φιλονεικίας. Ἴσως (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦτό γε· ἀλλά μοι δοκεῖ τάδε οὐ κατὰ τοῦτον πεφυκέναι. Τὰ ποῖα; Αὐθαδέστερόν τε δεῖ αὐτὸν (ἦν δ' ἐγὼ) εἶναι καὶ ὑποαμουσότερον· φιλόμουσον δὲ καὶ φιλήκοον μέν, ῥητορικὸν δ' οὐδαμῶς. καὶ δούλοις μέν τισιν ἄγριος εἴη ὁ τοιοῦτος, οὐ καταφρονῶν δούλων, ὥσπερ ὁ ἱκανῶς πεπαιδευμένος· ἐλευθέροις δὲ ἥμερος· ἀρχόντων δέ, σφόδρα ὑπήκοος. φίλαρχος δὲ καὶ φιλότιμος, οὐκ ἀπὸ τοῦ λέγειν ἀξιῶν ἄρχειν, οὐδ' ἀπὸ τοιούτου οὐδενός, ἀλλὰ ἀπὸ ἔργων τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν περὶ τὰ πολεμικά, φιλογυμναστής τέ τις ὢν καὶ φιλόθηρος. Ἔστι γάρ (ἔφη) τοῦτο τὸ ἦθος ἐκείνης τῆς πολιτείας. Οὐκοῦν καὶ χρημάτων (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ τοιοῦτος, νέος μὲν ὢν, καταφρονοῖ ἄν· ὅσῳ δὲ πρεσβύτερος γίγνοιτο, μᾶλλον ἀεὶ ἀσπάζοιτο ἄν, τῷ τε μετέχειν τῆς τοῦ φιλοχρημάτου φύσεως, καὶ μὴ εἶναι εἰλικρινὴς πρὸς ἀρετὴν, διὰ τὸ ἀπολειφθῆναι τοῦ ἀρίστου φύλακος; Τίνος; ἦ δ' ὃς ὁ Ἀδείμαντος. Λόγου (ἦν δ' ἐγὼ) μουσικῇ κεκραμένου· ὃς μόνος ἐγγενόμενος σωτὴρ ἀρετῆς, διὰ βίου ἐνοικεῖ τῷ ἔχοντι. Καλῶς (ἔφη) λέγεις. καὶ ἔστι μέν γ' (ἦν δ' ἐγὼ) τοιοῦτος ὁ τιμοκρατικὸς νεανίας, τῇ τοιαύτῃ πόλει ἐοικώς. Πάνυ μὲν οὖν. Γίγνεται δέ γ' (εἶπον) οὗτος ὧδέ πως· ἐνίοτε πατρὸς ἀγαθοῦ ὢν νέος υἱός, ἐν πόλει οἰκοῦντος οὐκ εὖ πολιτευομένῃ, φεύγοντος τάς τε τιμὰς καὶ ἀρχὰς καὶ δίκας, καὶ τὴν τοιαύτην πᾶσαν φιλοπραγμοσύνην, καὶ ἐθέλοντος ἐλαττοῦσθαι, ὥστε πράγματα μὴ ἔχειν. Πῇ δὴ (ἔφη) γίγνεται; Ὅταν (ἦν δ' ἐγὼ) πρῶτον μὲν τῆς μητρὸς ἀκούῃ ἀχθομένης ὅτι οὐ τῶν ἀρχόντων αὐτῇ ὁ ἀνήρ ἐστι, καὶ ἐλαττουμένης διὰ ταῦτα ἐν ταῖς ἄλλαις γυναιξίν· ἔπειτα ὁρώσης μὴ σφόδρα περὶ χρήματα σπουδάζοντα, μηδὲ μαχόμενον καὶ λοιδορούμενον ἰδίᾳ τε ἐν δικαστηρίοις καὶ δημοσίᾳ, ἀλλὰ ῥᾳθύμως πάντα τὰ τοιαῦτα φέροντα· καὶ ἑαυτῷ μὲν τὸν νοῦν προσέχοντα ἀεὶ αἰσθάνηται, ἑαυτὴν δὲ μήτε πάνυ τιμῶντα μήτε ἀτιμάζοντα·

A ſint. Quid verò poſthac Muſæ dicentur? Poſtquam orta ſeditio fuerit, vtraque genera ferentur, ferreum quidem & æneum ad quæſtum, agrorúmque & domorum poſſeſſionem, aurique & argenti copiam. Quod verò ineſt aureum, & argenteum, quaſi non inopi, ſed opulenta natura, ad virtutem ſtatúmque priſtinum. pugnantia verò inuicem & in contraria retrahentia, in medium tandem conuenient, vt diuiſis agris & domibus priuatim quæque poſſideantur: illi verò qui antè ab eis ſeruabantur tanquam liberi, amici & nutritores in ſeruitutem redigantur, & velut ſubditi atque ſerui, belli cuſtodiæque ipſorum curam gerere compellantur. Hinc & mihi certè videtur mutatio
B hæc accidere. Hæc vtique gubernatio inter optimates & paucorum potentiam erit media. Erit certè. Mutabitur quidem ita. Cùm verò in id fuerit permutata, quem potiſſimum gubernationis modũ ſeruabit? Vel conſtat quòd partim priorem rempublicam imitabitur, partim paucorum potentiam, vt pote quæ in medio locata eſt, partim etiam quiddam ſui proprium obtinebit? Ita prorſus. Et priorem quidem imitabitur in eo ꝙ principes honorabuntur, & milites ab agricultura mechanicíſque artibus & aliis quæſtibus abſtinebunt, & communia fient conuiuia, gymnaſticique ludi, & belli certamina frequen-
C tabuntur. Profectò. Sui autem ipſius propria, talia quædam habebit, quòd ſapientes metuet ad principatus admittere, quia non ſimplices, neque integerrimos huiuſmodi viros, ſed mixtos poſſideat: & animoſiores potius ſimplicioréſque homines ad gubernandum aſciſcet, qui ad bellum potius quàm ad pacẽ nati videantur? Dolos quinetiam, & machinamẽta belli plurimi faciet, ſempérque pugnabit? Certè. Atqui pecuniarum cupidi erunt iſti, quemadmodum qui in paucorum potentia vitã agunt, & tenebris obruti aurum & argentum ruſticiùs honorabunt, vtpote qui æraria proprióſque theſauros habeant, quibus iſta recondant, ac etiam circunſepta domorum ceu proprios nidos in quibus multa cum mulieribus & aliis pro libi-
D dine erogabũt. Vera loqueris. Nónne & in rebus propriis parci magis erunt quàm deceat? quippe qui magnifaciant pecunias, nec palàm acquirant: in alienis autem propter libidinem profuſiores, & clanculum voluptatibus indulgebunt, haud ſecus legem paſſim refugientes, ac pueri patris aſpectum, non perſuaſione, ſed vi educati, ex eo quòd veram muſicam quæ cum ſermonibus & philoſophia coniuncta eſt, neglexerint, multóque magis ac prius gymnaſticam quàm muſicam honorauerint? Rempub. ex malo bonóque mixtam refers? Mixta eſt profectò: præ cæteris autem in ipſa propter animoſitatis iracundiæque imperium contentionis ambitioniſque ſtudia in-
E ualeſcunt. Vehementer. An non hæc reſpub. ita coaleſcet, taliſque erit, quantum licet ſermone reipub. figuram non ſummã omnino diligentia deſcribere, quia ſufficiat ex ipſa deſcriptione virum iuſtiſſimũ iniuſtiſſimúmve diſcernere, ſitque fermè opus inextricabile, ſiquis omnes reſpub. omnéſque mores nullo penitus prætermiſſo enarrare aggrediatur. Probè. Quis igitur ſecundum hanc rempu. vir? quomodo efficitur? qualis exiſtit? Reor equidem, inquit Adimantus, ſimilem eſſe Glauconis huius, contentionis gratia. Fortaſſis, inquam ego, in hoc eſt ſimilis. Verùm in his haud natura ſimilis eſſe videt. In quibus? Contumaciorem ſanè eſſe eum neceſſe eſt, & à muſica quo-
F dammodo alieniorem, muſicæ tamen cupidum: & audiendi quidem ſtudioſum, rhetoricum verò nequaquam. Atqui & aduerſus ſeruos agreſtis erit huiuſmodi vir, haud ſeruos deſpiciens, quemadmodum vir mediocriter eruditus: erga liberos autem erit mitis: erga principes quidẽ obediens maximè, ſed & principatus & honorum auidior; oportere exiſtimans non arte dicendi, vel alia quauis ſimili facultate, ſed rebus bellicis, ciuilibúſque excellere & cæteris præeſſe, cùm ſit & gymnaſticæ & venationis admodum ſtudioſus. Eſt certè, inquit, mos hic illius reipublicę. Nónne & pecunias iſte in iuuentute cõtemnet? quo verò ſeneſcet magis, eo magis pecunias diliget, ex eo
G quòd auaræ naturæ ſit particeps, neque ſit integer ad virtutẽ, quia optimo cuſtode careat? Quónam inquit Adimantus. Ratione & operatione inquam muſicæ commixta, quæ ſola cùm adeſt, per omnem vitam virtutem in eo qui præeſt, ſeruat. Pręclarè loqueris, inquit. Eſt vtique talis adoleſcens ambitioſi imperij cupidus, tali ſimilis ciuitati. Prorſus. Efficitur autem hic talis in hunc modum interdum videlicet cùm iuuenis aliquis filius eſt patris boni in ciuitate non bene gubernata habitantis, honores, principatus, & iudicia fugientis, & reliquam huiuſcemodi negotiorum curam, libentérque ſe ſubiicientis, vt labores vitet. Quónam pacto efficitur? Quando ſcilicet matrem audit ægrè ferentem, quòd maritus magiſtratibus minimè fungatur, & idcirco inter alias mulieres ſeſe contemptam haberi: tum indignantem quoties virum aſpicit pecuniis cumu landis minimè ſtudere, neque pro illis vel priuatim vel in iudiciis & publicè contendentem ſolicitúmque: ſed ad hæc omnia negligentiorẽ, talémque vt ſecum ipſe viuat vt plurimum, vxorem verò nec aſpernetur quidem, neque admodum colat:

Ta

A Ex quibus ſæpe filio mater prædicet ignauum eſſe patrem nimíſque remiſſum,& alia,quæcunque de talibus garrire mulieres conſueuerunt.Multa profectò,inquit Adimantus, talia ſuíque ſimilia obloqui mulieres ſolẽt.Neque te latet quod & ſerui,& domeſtici,præſertim qui maximè vidẽtur eſſe beneuoli, talia quędam auribus puerorum ſæpe inſuſurrant. Et ſi quem viderint,vel pecunias patri debentem,quem ipſe nequaquam in ius vocet,vel in alio quodam iniuria afficientem, edicunt puero,ſiquando vir euadat,omnes iſtiuſmodi vlciſcatur, vírque magis ſit quàm pater extiterit. Idem ille filius domo e- B greſſus alia horum ſimilia multa audit,videtque:homines ſcilicet qui in ciuitate ſuarum rerum ſatagunt, ſtolidos vocari ac parui pendi:horum verò diſſimiles honorari laudaríque.Cùm hæc adoleſcentulus audit,vidétque, rurſúſque patris ſermones audit,& ſtudia videt proximè præter ſtudia cæterorum,ab vtriſque attractus:à patre quidem rationalis eius vis fouetur & augetur, ab aliis autem concupiſcendi & iraſcendi natura. Quapropter cùm non malo ſit ingenio natus,mala tamen cæterorum conſuetudine vſus,& in medium ab his tractus, mediæ ſe cuidam potentiæ contentioſæ iracundæque ſubiicit,fitque vir elato animo,gloriæque cupidior. C Naturam huius ſufficiẽter enarraſſe mihi videris.Habemus itaque ſecundam rempub.virúmque ſecundum.Habemus profectò.An nõ poſt hæc Æſchyli illud dicimus. Alterum hominem alteri ciuitati conuenientem?Imò verò ſecundum ſuperiorem illam ſuppoſitionem,alteram ciuitatem alteri congruam?Ita prorſus. Quę verò huiuſcemodi rempub.ſequitur,paucorum,vt arbitror, potentia eſt.Quam potiſſimum reipub.inſtitutionem paucorum vocas potentiam?Eam in qua magiſtratus à cenſus æſtimatione ciuibus tribuuntur,& in qua diuites dominantur, pauperibus verò nulla reipub.eſt communio.Intelligo equidem.Nónne dicendũ,quo pacto à gubernatione ambitioſa in hãc tranſ- D greſſio fit? Dicendum certè.Vel cæco id quidem perſpicuum eſt,quo pacto tranſgreſſio fiat.Quónam pacto? Ærarium illud cuiuſque auro plenum,talem perdit rempub.Nam primũ quidem nouos ſumptus reperiunt,& ad leges deducunt, quibus neque ipſi neque mulieres ipſorum obtemperant. Conſentaneum id quidem.Deinde alter alterius exemplo & æmulatione perciti multi tandem tales euadunt.Veriſimile. Hinc igitur effuſius ad pecunias cumulandas delapſi, quantò pretioſius æſtimant,tãto virtutẽ exiſtimãt viliorẽ.An nõ ita virtus à diuitiis diſcrepat, quaſi vtraq.in lance ſtaterę ſint poſita, ſempérq.in cõtrariã partẽ declinẽt?Ita prorſus.Quãdo igit̃ in ciuitate diui- E tiæ ac diuites honorantur, virtus probíque viri deſpiciuntur. Conſtat. Incenduntúrque ad ea ſtudia omnes quæ in honore ſunt,eáque frequentant: quæ verò nullo honore cenſentur,apud quoſque iacere ſolent. Sic eſt. Ita ex victoriæ honoríſque cupidis,quæſtus & pecuniarum auidi tandem efficiuntur. Et diuites quidem viros laudant,& admirantur & ad magiſtratus euehunt,pauperes verò deſpiciunt. Omnino ſic accidit. An non & lege ſtatuunt principatus fines,dum ſtatuunt vbi maior eſt pecuniarum copia,ibi talem principatum eſſe maiorem:vbi minor,contrà minorem:prohibéntque aliquem imperare, F qui non ad certum aliquẽ cenſum peruenerit? Hæc aũt aut vi armiſque efficiunt:aut poſtquam metum incuſſerint, talẽ conſtituerunt rempub.Nónne ita?Ita prorſus.Conſtitutio quidem vt ita dicam,hęc eſt.Eſt certè.Sed quíſnam reipub.modus?quíve defectus ſunt,quos habere eam rempub.dicebamus? Principio qualis ſit præſcriptus hic in ea terminus, aſpice. Siquis in nauis gubernatione,à cenſus æſtimatione gubernatores eligat, pauperem verò licet gubernandi peritiorem haudquaquam admittat,quid ex hoc ſequuturum cenſes? Vt malè nauem ducant.An non eodem pacto in quouis alio principatu? Sic equidem arbitror.Sícne in omnibus præterquam in ciuitate?An & in ciuitate prętereà?Multò etiam magis,quoniam hęc G grauiſſima eſt,& maxima gubernatio. Vnum quidem hunc & tantum paucorum potẽtia defectum patitur.Apparet. Quid autem hoc?Nunquid leuius?Quale iſtud?Quod neceſſe eſt non vnam hanc ſed duas eſſe reſpu.vnam quidem pauperum,diuitum alterã,& homines intra mœnia eadẽ habitantes ſibi inuicem ſemper inſidiari. Certè non leuius iſtud. Sed neque hoc pulchrum eſt, bellum gerere non poſſe: quia coguntur, ſiue populo vtantur armato,eum formidare magis quàm hoſtes:ſiue non vtantur,reuera in ipſo prælio,paucorum potentiæ ſtudioſi videri:ac etiam pecunias in eum vſum erogare detrectabunt,vtpute homines auari,iſthuc inquã an decorum eſt?Non certè.Nũquid rectè fieri illud exiſtimas,quod ſuprà vituperauim',vt in huiuſmodi ciuitate iidẽ homines diuerſis ſimul officiis occupẽt,terrã colãt,pecunias cumulẽt,militẽt? Nullo modo rectè.Vide vtiq; ſi horũ malorũ omniũ hęc prima id grauiſſimũ patit̃.Quale id?Vt liceat cuiquã ſua omnia,alteri verò illius omnia cõparare:atq; ei qui alienauit,habitare in ciuitate,cùm nulla ciuitatis pars exiſtat:neq; nũmularius,neq; opifex,neq; eques,neq; armiger,ſed pauper & egenus paſſim cognominetur.

A ἐξ ἀπαίτων τούτων ἀχθομένης τε, καὶ λεγούσης ὡς ἄνανδρός τε αὐτῷ ὁ πατὴρ καὶ λίαν ἀνειμένος, καὶ ἄλλα δὴ, ὅσα καὶ οἷα φιλοῦσιν αἱ γυναῖκες περὶ τῶν τοιούτων ὑμνεῖν. Καὶ μάλ', ἔφη ὁ Ἀδείμαντος, πολλά τε καὶ ὅμοια ἑαυταῖς. Οἶσθα οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι καὶ οἱ οἰκέται τῶν τοιούτων ἐνίοτε λάθρα πρὸς τοὺς υἱεῖς τοιαῦτα λέγουσιν, οἱ δοκοῦντες εὖνοι εἶναι· καὶ ἐάν τινα ἴδωσιν ἢ ὀφείλοντα χρήματα, ᾧ μὴ ἐπεξέρχεται ὁ πατὴρ, ἤ τι ἄλλο ἀδικοῦντα, διακελεύονται ὅπως, ἐπειδὰν ἀνὴρ γένηται, τιμωρήσεται πάντας τοὺς τοιούτους, καὶ ἀνὴρ μᾶλλον ἔσται τοῦ πατρός. καὶ ἐξιὼν ἕτερα τοιαῦτα ἀκούει καὶ ὁρᾷ, τοὺς μὲν τὰ αὑτῶν πράττοντας ἐν τῇ πό- B λει, ἠλιθίους τε καλουμένους καὶ ἐν σμικρῷ λόγῳ ὄντας· τοὺς δὲ μὴ τὰ αὑτῶν, τιμωμένους τε καὶ ἐπαινουμένους. τότε δὴ ὁ νέος πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκούων τε καὶ ὁρῶν, καὶ αὖ τοὺς τοῦ πατρὸς λόγους ἀκούων τε, καὶ ὁρῶν τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἐγγύθεν παρὰ τὰ τῶν ἄλλων, ἑλκόμενος ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων, τοῦ μὲν πατρὸς, αὐτοῦ τὸ λογιστικὸν ἐν τῇ ψυχῇ ἄρδοντός τε καὶ αὔξοντος, τῶν δὲ ἄλλων τό, τε ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς, διὰ τὸ μὴ κακοῦ ἀνδρὸς εἶναι τὴν φύσιν, ὁμιλίαις δὲ ταῖς τῶν ἄλλων κακαῖς κεχρῆσθαι, εἰς τὸ μέσον ἑλκόμενος. ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων, ἦλθε, καὶ τὴν ἐν αὑτῷ ἀρχὴν παρέδωκε τῷ μέσῳ τε καὶ φιλονείκῳ C καὶ θυμοειδεῖ· καὶ ἐγένετο ὑψηλόφρων τε καὶ φιλότιμος ἀνήρ. Κομιδῆ μοι (ἔφη) δοκεῖς τὴν τούτου γένεσιν διεληλυθέναι. Ἔχομεν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) τήν τε δευτέραν πολιτείαν καὶ τὸν δεύτερον ἄνδρα. Ἔχομεν, ἔφη. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, τὸ τοῦ Αἰσχύλου λέγωμεν, ἄλλον ἄλλῃ πρὸς πόλει τεταγμένον; μᾶλλον δὲ, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, προτέραν τὴν πόλιν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Εἴη δέ γ' ἂν, ὡς ἐγῷμαι, ὀλιγαρχία, ἡ μετὰ τὴν τοιαύτην πολιτείαν. Λέγεις δὲ (ἦ δ' ὅς) τὴν ποίαν κατάστασιν, ὀλιγαρχίαν; Τὴν ἀπὸ τιμημάτων (ἦν δ' ἐγὼ) πολιτείαν, ἐν ᾗ οἱ μὲν πλούσιοι ἄρχουσι, πένησι δὲ οὐ μέτεστιν ἀρχῆς. Μανθάνω, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν ὡς μεταβαίνει πρῶτον ἐκ τῆς τιμαρχίας εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ῥητέον; Ναί. Καὶ μὴν D (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ τυφλῷ γε δῆλον ὡς μεταβαίνει. Πῶς; Τὸ ταμιεῖον (ἦν δ' ἐγὼ) ἐκεῖνο ἑκάστῳ χρυσίου πληρούμενον ἀπόλλυσι τὴν τοιαύτην πολιτείαν. πρῶτον μὲν γὰρ δαπάνας αὑτοῖς ἐξευρίσκουσι, καὶ τοὺς νόμους ἐπὶ τοῦτο παράγουσιν, ἀπειθοῦντες αὐτοί τε καὶ γυναῖκες αὐτῶν. Εἰκὸς, ἔφη. Ἔπειτά γε (οἶμαι) ἄλλος ἄλλον ὁρῶν, καὶ εἰς ζῆλον ἰὼν, τὸ πλῆθος τοιοῦτον αὑτῶν ἀπειργάσαντο. Εἰκός. Τοὐντεῦθεν τοίνυν (εἶπον) προϊόντες εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ χρηματίζεσθαι, ὅσῳ ἂν τοῦτο τιμιώτερον ἡγῶνται, τοσούτῳ ἀρετὴν ἀτιμοτέραν. ἢ οὐχ οὕτω πλούτου ἀρετὴ διέστηκεν, ὥσπερ ἐν πλάστιγγι ζυγοῦ κειμένου, ἑκατέρου ἀεὶ εἰς τοὐναντίον ῥέποντος; Καὶ μάλ', ἔφη. Τιμωμένου δὴ πλούτου ἐν πόλει καὶ τῶν πλουσίων, E ἀτιμοτέρα ἀρετή τε καὶ οἱ ἀγαθοί. Δῆλον. Ἀσκεῖται δὴ τὸ ἀεὶ τιμώμενον, ἀμελεῖται δὲ τὸ ἀτιμαζόμενον. Οὕτως. Ἀντὶ δὴ φιλονείκων καὶ φιλοτίμων ἀνδρῶν, φιλοχρηματισταὶ καὶ φιλοχρήματοι τελευτῶντες ἐγένοντο· καὶ τὸν μὲν πλούσιον ἐπαινοῦσί τε καὶ θαυμάζουσι, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς ἄγουσι, τὸν δὲ πένητα ἀτιμάζουσι. Πάνυ γε. Οὐκοῦν τότε δὴ νόμοις τίθενται ὅρον πολιτείας ὀλιγαρχικῆς, ταξάμενοι πλῆθος χρημάτων; οὗ μὲν μᾶλλον, ὀλιγαρχία πλέον· οὗ δ' ἧττον, ἔλαττον; προειπόντες ἀρχῶν μὴ μετέχειν ᾧ ἂν μὴ ᾖ οὐσία εἰς τὸ ταχθὲν τίμημα. ταῦτα δὲ ἢ βίᾳ μεθ' ὅπλων διαπράττονται, ἢ καὶ πρὸ τούτου φοβήσαντες κατεστήσαντο τὴν τοιαύτην πολιτείαν. ἢ οὐχ οὕτως; Οὕτω μὲν οὖν. Ἡ μὲν F δὴ κατάστασις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, αὕτη. Ναί, ἔφη. ἀλλὰ τίς δὴ ὁ τρόπος τῆς πολιτείας; καὶ ποῖά ἐστιν ἃ ἔφαμεν αὐτὴν ἁμαρτήματα ἔχειν; Πρῶτον μὲν (ἔφην) τοῦτο αὐτὸ, ὅρος αὐτῆς, οἷός ἐστιν. ἄθρει γάρ. εἰ νεῶν οὕτω τις ποιοῖτο κυβερνήτας ἀπὸ τιμημάτων, τῷ δὲ πένητι, εἰ καὶ κυβερνητικώτερος εἴη, μὴ ἐπιτρέποι. Πονηρὰν (ἦ δ' ὅς) τὴν ναυτιλίαν αὐτοὺς ναυτίλλεσθαι. Οὐκοῦν καὶ περὶ ἄλλου οὕτως ὁτουοῦν, ἤ τινος ἀρχῆς; Οἶμαι ἔγωγε. Πλὴν πόλεως; (ἦν δ' ἐγὼ) ἢ καὶ πόλεως πέρι; Πολύ γ', ἔφη, μάλιστα, ὅσῳ χαλεπωτάτη καὶ μεγίστη ἡ ἀρχή. Ἓν μὲν δὴ τοῦτο τοσοῦτον ὀλιγαρχία ἂν ἔχοι ἁμάρτημα. Φαίνεται. Τί δέ; τόδε ἆρά τι τούτου ἔλαττον; Τὸ ποῖον; Τὸ μὴ μίαν ἀλλὰ δύο ἀνάγκην εἶναι τὴν G τοιαύτην πόλιν· τὴν μὲν, πενήτων· τὴν δὲ, πλουσίων· οἰκοῦντας ἐν τῷ αὐτῷ, ἀεὶ ἐπιβουλεύοντας ἀλλήλοις. Οὐδὲν μὰ Δί', ἔφη, ἔλαττον. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τόδε καλὸν, τὸ ἀδυνάτους εἶναι πόλεμόν τινα πολεμεῖν, διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι ἢ χρωμένους τῷ πλήθει ὡπλισμένῳ, δεδιέναι μᾶλλον ἢ τοὺς πολεμίους· ἢ μὴ χρωμένους, ὡς ἀληθῶς ὀλιγαρχικοὺς φανῆναι ἐν αὐτῷ τῷ μάχεσθαι· καὶ ἅμα χρήματα μὴ ἐθέλειν εἰσφέρειν, ἅτε ὄντας φιλοχρημάτους. Οὐ καλόν. Τί δέ; ὃ πάλαι ἐλοιδοροῦμεν, τὸ πολυπραγμονεῖν, γεωργοῦντας, καὶ χρηματιζομένους καὶ πολεμοῦντας ἅμα τοὺς αὐτοὺς ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ, ἢ δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν; Οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ὅρα δὴ, τούτων πάντων τῶν κακῶν εἰ τόδε μέγιστον αὕτη πρώτη παραδέχεται. Τὸ ποῖον; Τὸ ἐξεῖναι πάντα τὰ αὑτοῦ ἀποδόσθαι, καὶ ἄλλῳ κτήσασθαι τὰ τούτου, καὶ ἀποδόμενον οἰκεῖν ἐν τῇ πόλει μηδὲν ὄντα τῶν τῆς πόλεως μερῶν, μήτε χρηματιστὴν, μήτε δημιουργὸν, μήτε ἱππέα, μήτε ὁπλίτην, ἀλλὰ πένητα καὶ ἄπορον κεκλημένον.

Πρώτη, ἔφη. Οὐκοῦν διακωλύεταί γε ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις τὸ τοιοῦτον. οὐ γὰρ ἂν οἱ μὲν, ὑπέρπλουτοι ἦσαν, οἱ δὲ, παντάπασι πένητες. Ὀρθῶς. Τόδε δὲ ἄθρει· ἆρα ὅτε πλούσιος ὢν ἀνήλισκεν ὁ τοιοῦτος, μᾶλλόν τι τότ' ἦν ὄφελος τῇ πόλει εἰς ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν; ἢ ἐδόκει μὲν τῶν ἀρχόντων εἶναι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ, οὔτε ἄρχων, οὔτε ὑπηρέτης ἦν αὐτῆς, ἀλλὰ τῶν ἑτοίμων ἀναλωτής; Οὕτως (ἔφη) ἐδόκει· ἦν δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀναλωτής. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) φῶμεν αὐτὸν, ὡς ἐν κηρίῳ κηφὴν ἐγγίνεται, σμήνους νόσημα, οὕτω καὶ τὸν τοιοῦτον ἐν οἰκίᾳ κηφῆνα ἐγγίνεσθαι, νόσημα πόλεως; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν ὦ Ἀδείμαντε, τοὺς μὲν πτηνοὺς κηφῆνας πάντας, ἀκέντρους ὁ θεὸς πεποίηκε; τοὺς δὲ πεζοὺς τούτους, ἐνίους μὲν αὐτῶν, ἀκέντρους, ἐνίους δὲ, δεινὰ κέντρα ἔχοντας; καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀκέντρων, πτωχοὶ πρὸς τὸ γῆρας τελευτῶσιν· ἐκ δὲ τῶν κεκεντρωμένων, πάντες ὅσοι κέκληνται κακοῦργοι. Ἀληθέστατα, ἔφη. Δῆλον ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν πόλει οὗ ἂν ἴδῃς πτωχοὺς, ὅτι εἰσί που ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀποκεκρυμμένοι κλέπται τε καὶ βαλαντιοτόμοι καὶ ἱερόσυλοι, καὶ πάντων τῶν τοιούτων κακῶν δημιουργοί. Δῆλον, ἔφη. Τί οὖν; ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις πόλεσι πτωχοὺς οὐχ ὁρᾷς ἐνόντας; Ὀλίγου γ', ἔφη, πάντας τοὺς ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων. Μὴ οὖν οἰόμεθα (ἔφην ἐγὼ) καὶ κακούργους πολλοὺς ἐν αὐταῖς εἶναι κέντρα ἔχοντας, οὓς ἐπιμελείᾳ καὶ βίᾳ κατέχουσιν αἱ ἀρχαί; Οἰόμεθα μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ δι' ἀπαιδευσίαν καὶ κακὴν τροφὴν καὶ κατάστασιν τῆς πολιτείας φήσομεν τοὺς τοιούτους αὐτόθι ἐγγίνεσθαι; Φήσομεν. Ἀλλ' οὖν δὴ τοιαύτη γέ τις ἂν εἴη ἡ ὀλιγαρχουμένη πόλις, καὶ τοσαῦτα κακὰ ἔχουσα· ἴσως δὲ καὶ πλείω. Σχεδόν τι, ἔφη. Ἀπειργάσθω δὴ ἡμῖν καὶ αὕτη (ἦν δ' ἐγὼ) ἡ πολιτεία, ἣν ὀλιγαρχίαν καλοῦσιν, ἐκ τιμημάτων ἔχουσα τοὺς ἄρχοντας. τὸν δὲ ταύτῃ ὅμοιον μετὰ ταῦτα σκοπῶμεν, ὥς τε γίγνεται, οἷός τε γενόμενος, ἐστί. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἆρ' οὖν ὧδε μάλιστα εἰς ὀλιγαρχικὸν ἐκ τοῦ τιμοκρατικοῦ ἐκείνου μεταβάλλει; Πῶς; Ὅταν αὐτοῦ παῖς γενόμενος, τὸ μὲν πρῶτον ζηλοῖ τε τὸν πατέρα, καὶ τὰ ἐκείνου ἴχνη διώκῃ, ἔπειτα αὐτὸν ἴδῃ ἐξαίφνης πταίσαντα, ὥσπερ πρὸς ἕρματι, πρὸς τῇ πόλει, καὶ ἐκχέαντα τά τε αὑτοῦ καὶ ἑαυτὸν, ἢ στρατηγήσαντα, ἤ τιν' ἄλλην μεγάλην ἀρχὴν ἄρξαντα· εἶτα εἰς δικαστήριον ἐμπεσόντα, βλαπτόμενον ὑπὸ συκοφαντῶν, ἢ ἀποθανόντα, ἢ ἐκπεσόντα, ἢ ἀτιμωθέντα, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν ἀποβαλόντα. Εἰκός γ', ἔφη. Ἰδὼν δέ γε, ὦ φίλε, ταῦτα, καὶ παθὼν, καὶ ἀπολέσας τὰ ὄντα, δείσας, οἶμαι, εὐθὺς ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ φιλοτιμίαν τε καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐκεῖνο· καὶ ταπεινωθεὶς ὑπὸ πενίας, πρὸς χρηματισμὸν τραπόμενος, γλίσχρως καὶ κατὰ σμικρὸν φειδόμενος, καὶ ἐργαζόμενος, χρήματα ξυλλέγεται. ἆρ' οὐκ οἴει τὸν τοιοῦτον τότε εἰς μὲν τὸν θρόνον ἐκεῖνον τὸ ἐπιθυμητικόν τε καὶ φιλοχρήματον ἐγκαθίζειν, καὶ μέγαν βασιλέα ποιεῖν ἐν ἑαυτῷ, τιάρας τε καὶ στρεπτοὺς καὶ ἀκινάκας παραζωννύντα; Ἔγωγε, ἔφη. Τὸ δέ γε (οἶμαι) λογιστικόν τε καὶ θυμοειδὲς χαμαὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρακαθίσας ὑπ' ἐκείνῳ καὶ καταδουλωσάμενος, τὸ μὲν οὐδὲν ἄλλο ἐᾷ λογίζεσθαι οὐδὲν σκοπεῖν ἀλλ' ἢ ὁπόθεν ἐξ ἐλαττόνων χρημάτων πλείω ἔσται, τὸ δὲ αὖ θαυμάζειν τε καὶ τιμᾶν μηδὲν ἄλλο ἢ πλοῦτόν τε καὶ πλουσίους, καὶ φιλοτιμεῖσθαι μηδ' ἐφ' ἑνὶ ἄλλῳ ἢ ἐπὶ χρημάτων κτήσει, καὶ ἐάν τι ἄλλο εἰς τοῦτο φέρῃ. Οὐκ ἔστ' ἄλλη, ἔφη, μεταβολὴ οὕτω ταχεῖά τε καὶ ἰσχυρὰ ἐκ φιλοτίμου νέου εἰς φιλοχρήματον. Ἆρ' οὖν οὗτος (ἦν δ' ἐγὼ) ὀλιγαρχικός ἐστιν; Ἡ γοῦν μεταβολὴ αὐτοῦ ἐξ ὁμοίου ἀνδρός ἐστι τῇ πολιτείᾳ, ἐξ ἧς ἡ ὀλιγαρχία μετέστη. Σκοπῶμεν δὴ εἰ ὅμοιος ἂν εἴη. Σκοπῶμεν. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν τῷ χρήματα περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, ὅμοιος ἂν εἴη; Πῶς δ' οὔ; Καὶ μὴν τῷ γε φειδωλὸς εἶναι καὶ ἐργάτης, τὰς ἀναγκαίας ἐπιθυμίας μόνον τῶν παρ' αὐτῷ ἀποπιμπλάς, τὰ δὲ ἄλλα ἀναλώματα μὴ παραδεχόμενος, ἀλλὰ δουλούμενος τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας, ὡς ματαίους. Πάνυ μὲν οὖν. Αὐχμηρός γέ τις (ἦν δ' ἐγὼ) ὢν, καὶ ἀπὸ παντὸς περιουσίαν ποιούμενος, θησαυροποιὸς ἀνήρ· οὓς δὴ καὶ ἐπαινεῖ τὸ πλῆθος. ἢ οὐχ οὗτος ἂν εἴη ὁ τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ ὅμοιος; Ἐμοὶ γ' οὖν (ἔφη) δοκεῖ. χρήματα γοῦν μάλιστα ἔντιμα τῇ τε πόλει καὶ παρὰ τῷ τοιούτῳ. Οὐ γάρ, οἶμαι, (ἦν δ' ἐγὼ) παιδείᾳ ὁ τοιοῦτος προσέσχηκεν. Οὐ δοκῶ, ἔφη. οὐ γὰρ ἂν τυφλὸν ἡγεμόνα τοῦ βίου ἐστήσατο. Καὶ ἔτι μάλα εὖ (ἦν δ' ἐγὼ) τόδε σκόπει. κηφηνώδεις ἐπιθυμίας ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν, μὴ φῶμεν ἐγγίνεσθαι, τὰς μὲν πτωχικὰς, τὰς δὲ, κακούργους; κατεχομένας βίᾳ ὑπὸ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας; Καὶ μάλ', ἔφη. Οἶσθ' οὖν (εἶπον) εἰ ἀποβλέψας κατόψει αὐτῶν τὰς κακουργίας; Ποῖ; ἔφη. Εἰς τὰς τῶν ὀρφανῶν ἐπιτροπεύσεις, καὶ εἴπου τι αὐτοῖς τοιοῦτον ξυμβαίνει, ὥστε πολλῆς ἐξουσίας λαβέσθαι τοῦ ἀδικεῖν. Ἀληθῆ. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦτο δῆλον, ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις ξυμβολαίοις ὁ τοιοῦτος ἐν οἷς εὐδοκιμεῖ, δοκῶν δίκαιος εἶναι, ἐπιεικεῖ τινι ἑαυτοῦ βίῳ κατέχει ἄλλας κακὰς ἐπιθυμίας ἐνούσας, οὐ πείθων ὅτι οὐκ ἄμεινον, οὐδ' ἡμερῶν λόγῳ, ἀλλ' ἀνάγκῃ καὶ φόβῳ, περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας τρέμων; Καὶ πάνυ γ', ἔφη. Καὶ νὴ Δία (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε τοῖς πολλοῖς γε αὐτῶν εὑρήσεις, ὅταν δέῃ τὰ ἀλλότρια ἀναλίσκειν, τὰς τοῦ κηφῆνος ξυγγενεῖς ἐνούσας ἐπιθυμίας. Καὶ μάλα,

A Prima hæc certè. Hoc profectò in ciuitatibus quæ paucorum ſubiiciuntur imperio, minimè prohibetur. neque enim alij opulentiores eſſent quàm decet, alij prorſus mendici. Rectè loqueris. Hoc autem conſidera, nunquid quãdo diues huiuſmodi erogabat, cõducebátne magis ciuitati ad ea quæ paulo antè dicebamus: an videbatur quidem è principũ numero eſſe, reuera autem neque princeps, neque miniſter erat, ſed ſuarum facultatum conſumptor. Sic vtique viſum eſt. Erat autem nihil aliud quàm conſumptor. An vis dicamus, quemadmodum in fauo fucus ortus examinis apũ morbus eſt, ita & hominẽ huiuſcemodi domi natũ, peſtẽ reip. fore? Prorſus inquit, ô Socrates. B Nõne volatiles fucos omnes ſine aculeis deus fecit? hos autem terreſtres, partim ſine aculeis, partĩ diris armatos aculeis cernimus. Et ex his qui aculeos non habent, inopes tandẽ in ſenectute fiunt: aculeis autem inſtructi ſunt hi qui vocantur malefici. Vera loqueris. Conſtat ergo in ciuitate, vbi mendicos vides, & fures ineſſe clàm, & crumenarum ſectores & ſacrilegos & horum omnium ſcelerum architecti. Conſtat certè. Nónne in ciuitatibus quæ reguntur à paucis, egenos ineſſe vides? Omnes fermè, exceptis principibus. An non igitur arbitramur, maleficos in ea eſſe multos aculeis ipſis armatos, quos diligentia ac vi principatus detinent? Arbitramur planè. Nónne ob C prauã educationem, & diſciplinæ defectum, & iniquam reip. diſpoſitionẽ, homines ibi tales euadere aſſeremus? Aſſeremus. Talis vtique erit ciuitas paucis ſubiecta principibus, totáque premetur malis, fortè etiam pluribus. Sic fermè. Conſtituta iã nobis ſit ea reſp. quã paucorũ potentiam vocant, à cenſus æſtimatione principes eligentem: poſt hæc aũt inueſtigemus quo pacto vir aliquis ſimilis iſtius efficiatur, & poſtquàm ſimilis eſt effectus, qualis ſit. Sic prorſus. Nónne hac ratione maximè ex ambitioſo in paucorum imperij cupidum tranſit? Qua? Quando ibi adoleſcens aliquis primo quidem patrem imitatur ſuũ, eiuſque veſtigia ſequitur: deinde ipſum aſpicit, vt qui in ciuita D tem tanquàm in ſcopulum offenderit, ſubitò ex culmine dignitatis prolapſum ſeipſum ſuáq; omnia diſpergentẽ, ſiue poſt imperatoris & ducis, ſiue alterius magiſtratus maximi dignitatẽ, in iudicium ab inſidiatoribus tractum, à calumniatoribus circunuentũ, oppreſſũ, eiectũ, honoribus & patrimonio ſpoliatũ. Conſentaneũ quidẽ. Ille, ô amice, hæc intuitus atque perpeſſus, amiſſo patrimonio, propter formidinem, confeſtim ex animi throno ambitionẽ illã & audaciam deiicit, & humilior propter paupertatem factus ſeſe ad quæſtum conuertit, & anguſto admodum animo aridè nimium, & parcè viuẽs, ſéque in obeundo negotio vexans pecunias congregat. An non huiuſcemodi E hominẽ tunc exiſtimas in ea animi ſede auaritiã & lucri cupiditatem locare? atque in ſe magnum aliquem regem fingere? ornamentíſque regiis exornare, coronis, balteis, fibulis, fimbriis, enſe Perſico? Equidem. Atque hic quidem rationalẽ vim, & animoſitatis ardorem humi hinc inde depoſitum ſeruire huic cogit, & nihil aliud inquirere, & cõſiderare permittit, quàm vnde ex paucioribus pecuniis plurimæ congregentur: hanc autem nihil aliud mirari, & colere quàm diuitias atque diuites, neque dignitatem ex re alia quàm ex pecuniis quærere, & ſi quid aliud ad id conferat. Nulla certè alia mutatio eſt vſqueadeò velox & vehemens ex iuuene ambitioſo in pecu- F niæ cupidũ. Nónne igitur hic paucorum imperij ſtudioſus eſt? Mutatio quidem ipſius ex homine ſimilis eſt illius Reipublicę, ex qua paucorum potentia extitit. Conſideremus vtique nunquid ſimilis ſit. Conſideremus. Principio in eo quòd pecunias multi facit, ſimilis erit. Quídni? Quinetiam & in eo quòd parcior eſt, & operi intentior ſoláſque neceſſarias cupiditates explet, cæteris verò ſumptibus nequaquam indulget, ſed alias appetitiones tanquam ſuperuacuas cohibet. Magnopere. Aridior itaque & ſqualidior viuit, vndique ſumma parſimonia rẽ familiarem augens, coaceruando intentus theſauro, quos quidem homines vulgus probat. an non hic erit vir talis Reipu- G blicæ ſimilis? Mihi quidem videtur. Pecuniæ itaque maximè honorantur & ab omni ciuitate, & ab hoc. Neque enim hic, vt arbitror, diſciplinæ applicuit animũ. Non, vt opinor. neque enim cæcum ſibi ducem præpoſuiſſet. Optimè quidem. hoc autẽ animaduerte. Nónne fucorum naturæ ſimiles cupiditates ob diſciplinæ defectũ ineſſe dicimus, partim mendicas, partim maleficas, vi quidem ab alia diligentia detentas? Et maximè quidem. Scíſne quò inſpiciens, ipſorũ maleficia cernes? Quónã? Ad orphanorũ tutelas, & ſiquid ipſis tale contingit, quo licentiã plurimã ad iniuriã nanciſcantur. Vera narras. An non id conſtat, ꝙ in aliis commerciis vir talis, in quibus probus habetur, cùm iuſtus eſſe videatur, æquitate quadam vitæ cæteras cupiditates prauas quæ in ipſo ſunt, cohibet: non idcirco obtemperans, quia nõ præſtet, neque ratione manſuefaciens, ſed ne- H ceſſitate ac metu circa reliquam ſubſtantiam contremiſcens? Summopere. Enimuero, ô amice, in multis reperies, quando aliena oportuerit inſumere, fuci perſimiles cupiditates. Maximè.

Non igitur ſeditione inteſtina is carebit, neque vnus quidam erit,ſed duplex,habebítque in ſe cupiditates vt plurimum cupiditatum dominatrices,meliores ſcilicet deteriorum. Eſt ita. Quamobrem modeſtior hic aliis multis erit.Conſentientis tamen & compoſitæ mentis vera virtus longè hunc effugiet.Mihi quidem videtur. Quinetiam ad certamen erit tardior vir parcus,quoties priuatim in ciuitate de victoria aliqua honeſta & magnificentia erit certandum,cùm pecunias erogare nolit decoris &contentionum huiuſmodi gratia,metuens prodigas libidines ſuſcitare,prouocaréque ad propugnandum contendendúmque.Cum paucis eorum quæ circa ſe ſunt,optimatum ritu pugnans,vt plurimum vinci patitur,& diuitias auget.Summopere.Nunquid vltrà diffidimus,ad ciuitatis eius exemplum quæ gubernatur à paucis,hominem parcũ atque auarum inſtitutum eſſe?Nullo modo.Poſt hæc inueſtigandum videtur, quo pacto popularis gubernatio conſtituitur,& quæ ſit eius conditio,vt eandem in tali homine conditionem recognoſcentes,eũ in iudiciũ deducamus. Ita ſanè iter nobis inceptum ſimiliter peragemus.Nónne hunc in modum ex paucorum potentia in popularem gubernationem ciuitas permutatur,ex eo quòd ciues optimum eſſe propoſuerunt, vt quàm ditiſſimi ſint? Quo pacto?Quia principes in ea propter diuitias dominantur, prodigalitatem & perniciem diſſolutorum iuuenum lege prohibere negligũt,vt emptionibus & fœnoribus eorũ vſurpantes bona,opulentiores etiã honoratioréſque euadant.Maximè omnium.Conſtat itaque impoſſibile eſſe in ciuitate diuitias honorare ſimul, & temperantiam poſſidere, ſed neceſſarium eſt ad alterius æſtimationem alterum ſemper iſtorum negligi.Cõſtat planè.Dum igitur in paucorum potentia iuuentutis educationem negligunt,permittuntque ad libidinem viuere,cogunt ſæpenumerò homines non ingeneroſos ad paupertatem redigi.Maximè. Sedent, vt arbitror, iſti in ciuitate aculeis armati, partim alieno ære grauati,partim ignominia afflicti, partim vtriſque malis oppreſſi,inſidiantes illis quos ſua nouerunt poſſediſſe,atque aliis,atque idcirco res nouas quotidie moliũtur. Eſt ita.Homines autem auari,dum lucro incumbunt, hóſq. nõ animaduertere videntur,& reliquorum inſuper vt quiſque maximè cedit,maximè argento immiſſo vulnerantes, & patri natos fœnúſque plurimum reportantes, ita fucis egeníſque hominibus ciuitatem replent.Maximè. Neque volunt tanti mali incendium ita extinguere,vt non permittant quenque res ſuas pro arbitrio agere. Neque ita rurſus & ſecundum alteram legem talia quædam prohibentur.Secundum quam potiſſimum? Secundum eam quæ poſt illam proximè ſequitur,cogítque ciues virtutis curam ſuſcipere. Siquis enim multa ex voluntariis commerciis ſuo periculo tractare iubeat, non vſque adeò impudenter pecunias congregabunt,paucioráque in ciuitate mala naſcentur talia qualia diximus.Sic omnino. Nunc autem his de cauſis principes ſubditos ſic in ciuitate diſponunt: ſeipſos verò,& ſuos,& iuniores,delicatos, & molles,& ſecordes reddunt, nullum aut animi,aut corporis laborem tolerantes, voluptatibúſque & doloribus ſuccumbentes.Prorſus.Et ipſi quidem tales euadunt,vt nihil aliud præter quæſtum æſtiment, neque maiorem virtutis curam habeant quàm mendici. Sic certè.Ita igitur inſtituti,quoties congrediuntur inuicem principes ac ſubditi,ſiue in itineribus,ſiue in alio quopiam communi commercio,atque opere,aut circa ſpectacula ad exercitum, vel nauigantes vnà,vel militantes,vel etiam in ipſis periculis ſeſe inuicem ſpectantes, nullo modo in his pauperes à diuitib. deſpiciuntur, ſed frequenter homo pauper, macer, cutímque ſole duratus cùm in acie ad opulentum collatus eſt,in vmbra molliter enutritum,atque obeſo corpore oneratum, eúmque inſpicit anhelantem & anxium, nónne cenſebit ignauia cæterorum, viros huiuſmodi diuites fieri: alterque alteri vbi priuatim conuenêre, narrabunt locupletes illos ſuos craſſóſque homines pretij nullius eſſe?Noui certè ita eos ſolere. Nónne igitur quemadmodum debile & valetudinarium corpus, vel minima mutatione extrinſecus iniecta in morbos incidit, ſæpe etiam nulla extrinſecus re nocente,ipſum intra ſe diſſidet:ita & ciuitas malis iiſdem affecta parua occaſione, aliunde ſibi, vel his ex optimatum, vel illis ex populari republica auxilium adiungentibus,ægrotat,& ſecum ipſa diſſentit.Sæpe etiam abſq. externorum opera,ſeditionibus agitatur.Prorſus.Popularis vtique gubernatio fit,vt arbitror,quando pauperes ſuperantes, diuites partim necant,partim in exilium pellunt,reliquos autẽ æquis reipub.honoribus muneribuſque afficiunt,atque vt plurimum in ea ſorte magiſtratus obtingunt.Huiuſmodi certè eſt popularis ciuitatis conſtitutio,ſiue armis fiat, ſeu metu diſcedentibus aliis. Quænam erit igitur horum ciuium vita? qualis gubernatio? Conſtat enim quòd vir talis popularis aliquis apparebit.Perſpicuum.An non primũ quidẽ liberi erunt omnes, ciuitáſque libertatis plena, ſummáque licentia pro libidine omnia omnes audebunt? Fertur equidem.Vbi autem licentia,ibi quiſque arbitratu ſuo vitam inſtituet. Pater. Omniformes

A (ἦ δ' ὅς) σφόδρα. Οὐκ ἄρα ἂν εἴη ἀστασίαστος ὁ τοιοῦτος ἐν ἑαυτῷ, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ διπλοῦς τις. ἐπιθυμίας δὲ ἐπιθυμιῶν ὡς τὸ πολὺ κρατούσας ἂν ἔχοι βελτίους χειρόνων. Ἔστιν οὕτω. Διὰ ταῦτα δὴ, οἶμαι, εὐσχημονέστερος ἂν πολλῶν ὁ τοιοῦτος εἴη· ὁμονοητικῆς δὲ καὶ ἡρμοσμένης τῆς ψυχῆς ἀληθὴς ἀρετὴ πόῤῥω ποι ἐκφεύγοι ἂν αὐτόν. Δοκεῖ μοι. Καὶ μὴν ἀνταγωνιστής γε ἰδίᾳ ἐν πόλει ὁ φειδωλὸς φαῦλος, ἤ τινος νίκης, ἢ ἄλλης φιλοτιμίας τῶν καλῶν· χρήματά τε οὐκ ἐθέλων εὐδοξίας ἕνεκα καὶ τῶν τοιούτων ἀγώνων ἀναλίσκειν, δεδιὼς τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἀναλωτικὰς ἐγείρειν, καὶ ξυμμαχίαν τε καὶ φιλονεικίαν, ὀλίγοις τισὶν ἑαυτοῦ πολεμῶν
B ὀλιγαρχικῶς, τὰ πολλὰ ἡττᾶται, καὶ πλουτεῖ. Καὶ μάλα, ἔφη. Ἔτι οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ἀπιστοῦμεν μὴ κατὰ τὴν ὀλιγαρχουμένην πόλιν ὁμοιότατον τὸν φειδωλόν τε καὶ χρηματιστὴν τετάχθαι; Οὐδαμῶς, ἔφη. Δημοκρατίαν δὴ, ὡς ἔοικε, μετὰ τοῦτο σκεπτέον, τίνα τε γίνεται τρόπον, καὶ γενομένη, ποῖόν τινα ἔχει· ἵνα αὖ τὸν τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς τρόπον γνόντες, παραστησώμεθ' αὐτὸν εἰς κρίσιν. Ὁμοίως γοῦν ἂν (ἔφη) ἡμῖν αὐτοῖς πορευοίμεθα. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) μεταβάλλει μὲν τρόπον τινὰ τοιοῦτον ἐξ ὀλιγαρχίας εἰς δημοκρατίαν, δι' ἀπληστίαν τοῦ προκειμένου ἀγαθοῦ, τοῦ ὡς πλουσιώτατον δεῖν γίγνεσθαι. Πῶς δή; Ἅτε δὴ (οἶμαι)
C ἄρχοντες ἐν αὐτῇ οἱ ἄρχοντες διὰ τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι, οὐκ ἐθέλουσιν εἴργειν νόμῳ τῶν νέων ὅσοι ἂν ἀκόλαστοι γίγνωνται, μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς ἀναλίσκειν τε καὶ ἀπολλύναι τὰ αὑτῶν· ἵνα ὠνούμενοι τὰ τῶν τοιούτων καὶ εἰσδανείζοντες, ἔτι πλουσιώτεροί τε καὶ ἐντιμότεροι γίγνωνται. Παντός γε μᾶλλον. Οὐκοῦν δῆλον ἤδη τοῦτο ἐν πόλει, ὅτι πλοῦτον τιμᾶν καὶ σωφροσύνην ἅμα ἱκανῶς κτᾶσθαι ἐν τοῖς πολίταις, ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ τοῦ ἑτέρου ἀμελεῖν ἢ τοῦ ἑτέρου. Ἐπιεικῶς (ἔφη) δῆλον. Παραμελοῦντες δὴ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, καὶ ἐφιέντες ἀκολασταίνειν, οὐκ ἀγεννεῖς ἐνίοτε ἀνθρώπους, πένητας ἠνάγκασαν γενέσθαι. Μάλα γε. Κάθηνται δὴ (οἶμαι) οὗτοι ἐν τῇ πόλει κεκεντρωμένοι τε καὶ ἐξωπλισμέ-
D νοι, οἱ μὲν, ὀφείλοντες χρέα· οἱ δὲ, ἄτιμοι γεγονότες· οἱ δὲ, ἀμφότερα, μισοῦντές τε καὶ ἐπιβουλεύοντες τοῖς κτησαμένοις τὰ αὑτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις, νεωτερισμοῦ ἐρῶντες. Ἔστι ταῦτα. Οἱ δὲ δὴ χρηματισταὶ ἐγκύψαντες, οὐδὲ δοκοῦντες τούτους ὁρᾶν, τῶν δὲ λοιπῶν τὸν ἀεὶ ὑπείκοντα ἐνιέντες ἀργύριον καὶ τιτρώσκοντες, καὶ τοῦ πατρὸς ἐκγόνους τόκους πολλαπλασίους κομιζόμενοι, πολὺν τὸν κηφῆνα καὶ πτωχὸν ἐμποιοῦσι τῇ πόλει. Πῶς γὰρ (ἔφη) οὐ πολύν; Καὶ οὔτε γ' ἐκείνῃ (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ τοιοῦτον κακὸν ἐκκαόμενον ἐθέλουσιν ἀποσβεννύναι, εἴργοντες τὰ αὑτοῦ ὅπῃ τις βούλεται τρέπειν, οὔτε τῇδε ᾗ αὖ κατὰ ἕτερον νόμον τὰ τοιαῦτα λύεται; Κατὰ δὴ τίνα; Ὃς μετ' ἐκεῖνόν ἐστι δεύτερος, καὶ ἀναγ-
E κάζων ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι τοὺς πολίτας. ἐὰν γὰρ ἐπὶ τῷ αὑτοῦ κινδύνῳ τὰ πολλά τις τῶν ἑκουσίων ξυμβολαίων προστάττῃ ξυμβάλλειν, χρηματίζοιντο μέντ' ἂν ἧττον ἀναιδῶς ἐν τῇ πόλει, ἐλάττω δ' ἐν αὐτῇ φύοιντο τῶν τοιούτων κακῶν οἵων νῦν δὴ εἴπομεν. Καὶ πολύ γε, ἦ δ' ὅς. Νῦν δέ γε, ἔφην ἐγὼ, διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα, τοὺς μὲν ἀρχομένους οὕτω διατιθέασιν ἐν τῇ πόλει οἱ ἄρχοντες· σφᾶς δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς αὑτῶν, ἆρ' οὐ τρυφῶντας μὲν τοὺς νέους καὶ ἀπόνους καὶ πρὸς τὰ τοῦ σώματος καὶ πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς, μαλακοὺς δὲ καρτερεῖν πρὸς ἡδονάς τε καὶ λύπας, καὶ ἀργούς; Τί μήν; Αὑτοὺς δὲ, πλὴν χρηματισμοῦ, τῶν ἄλλων ἠμεληκότας, καὶ οὐδὲν πλείω ἐπιμέλειαν πεποιημένους ἀρετῆς, ἢ τοὺς πένητας. Οὐ γὰρ οὖν. Οὕτω δὴ παρεσκευ-
F ασμένοι, ὅταν παραβάλλωσιν ἀλλήλοις οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι, ἢ ἐν ὁδῶν πορείαις, ἢ ἐν ἄλλαις τισὶ κοινωνίαις, ἢ κατὰ θεωρίας, ἢ κατὰ στρατείας, ἢ ξύμπλοι γιγνόμενοι, ἢ ξυστρατιῶται, ἢ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις ἀλλήλους θεώμενοι, μηδαμῇ ταύτῃ καταφρονῶνται οἱ πένητες ὑπὸ τῶν πλουσίων· ἀλλὰ πολλάκις ἰσχνὸς ἀνὴρ, πένης, ἡλιωμένος, παραταχθεὶς ἐν μάχῃ πλουσίῳ ἐσκιατραφηκότι, πολλὰς ἔχοντι σάρκας ἀλλοτρίας, ἴδῃ ἄσθματός τε καὶ ἀπορίας μεστὸν, ἆρ' οἴει αὐτὸν οὐχ ἡγεῖσθαι κακίᾳ τῇ σφετέρᾳ πλουτεῖν τοὺς τοιούτους, καὶ ἄλλον ἄλλῳ παραγγέλλειν, ὅταν ἰδίᾳ ξυγγίγνωνται, ὅτι ἄνδρες οἱ ἡμέτεροι πλούσιοι εἰσὶν οὐδέν; Εὖ οἶδα μὲν οὖν (ἔφη) ἔγωγε ὅτι οὕτω ποιοῦσιν. Οὐκοῦν ὥσπερ
G σῶμα νοσῶδες μικρᾶς ῥοπῆς ἔξωθεν δεῖται προσλαβέσθαι πρὸς τὸ κάμνειν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τῶν ἔξω στασιάζει αὐτὸ αὑτῷ, οὕτω δὴ καὶ ἡ κατὰ ταὐτὰ ἐκείνῳ διακειμένη πόλις, ἀπὸ σμικρᾶς προφάσεως ἔξωθεν ἐπαγομένων, ἢ τῶν ἑτέρων ἐξ ὀλιγαρχουμένης πόλεως ξυμμαχίαν, ἢ τῶν ἑτέρων ἐκ δημοκρατουμένης, νοσεῖ τε καὶ αὐτὴ αὑτῇ μάχεται, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τῶν ἔξω στασιάζει; Καὶ σφόδρα γε. Δημοκρατία δὴ, οἶμαι, γίγνεται ὅταν οἱ πένητες νικήσαντες, τοὺς μὲν ἀποκτείνωσι τῶν ἑτέρων, τοὺς δὲ ἐκβάλωσι· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐξ ἴσου μεταδῶσι πολιτείας τε καὶ ἀρχῶν. καὶ ὡς τὸ πολὺ ἀπὸ κλήρων αἱ ἀρχαὶ ἐν αὐτῇ γίγνονται. Ἔστι γὰρ (ἔφη) αὕτη ἡ κατάστασις δημοκρατίας, ἐάν τε καὶ δι' ὅπλων γένηται, ἐάν τε
H καὶ διὰ φόβον ὑπεξελθόντων τῶν ἑτέρων. Τίνα δὴ οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οὗτοι τρόπον οἰκοῦσι; καὶ ποία τις ἡ τοιαύτη αὖ πολιτεία; δῆλον γὰρ ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, δημοκρατικός τις ἀναφανήσεται. Δῆλον, ἔφη. Οὐκοῦν, πρῶτον μὲν δὴ ἐλεύθεροι, καὶ ἐλευθερίας ἡ πόλις μεστὴ καὶ παῤῥησίας γίγνεται· καὶ ἐξουσία ἐν αὐτῇ ποιεῖν ὅ, τι τις βούλεται. Λέγεταί γε δὴ, ἔφη. Ὅπου δέ γε ἐξουσία, δῆλον ὅτι ἰδίαν ἕκαστος ἂν κατασκευὴν τοῦ αὑτοῦ βίου κατασκευά-

ζοιτο ἐν αὐτῇ, ἥτις ἑκάστῳ ἀρέσκοι. Δῆλον. Παντοδαποὶ δὴ ἂν (οἶμαι) ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ μάλιστα ἐγγίγνοιντο ἄνθρωποι. Πῶς γὰρ οὔ; Κινδυνεύει (ἦν δ' ἐγώ) καλλίστη αὕτη τῶν πολιτειῶν εἶναι· ὥσπερ ἱμάτιον ποικίλον, πᾶσιν ἄνθεσι πεποικιλμένον, οὕτω καὶ αὕτη πᾶσιν ἤθεσι πεποικιλμένη, καλλίστη ἂν φαίνοιτο. Τί μήν; ἔφη. Καὶ ἴσως μὲν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ ταύτην, ὥσπερ οἱ παῖδές τε καὶ αἱ γυναῖκες τὰ ποικίλα θεώμενοι, καλλίστην ἂν πολλοὶ κρίνειαν. Καὶ μάλ', ἔφη. Καὶ ἔστι γε, ὦ μακάριε (ἦν δ' ἐγώ) ἐπιτήδειον ζητεῖν ἐν αὐτῇ πολιτείαν. Τί δή; Ὅτι πάντα γένη πολιτειῶν ἔχει, διὰ τὴν ἐξουσίαν· καὶ κινδυνεύει τῷ βουλομένῳ πόλιν κατασκευάζειν (ὃ νῦν δὴ ἡμεῖς ἐποιοῦμεν) ἀναγκαῖον εἶναι, εἰς δημοκρατουμένην ἐλθόντι πόλιν, ὃς ἂν αὐτὸν ἀρέσκῃ τρόπος, τοῦτον ἐκλέξασθαι, ὥσπερ εἰς παντοπώλιον ἀφικομένῳ πολιτειῶν· καὶ ἐκλεξαμένῳ, οὕτω κατοικίζειν. Ἴσως γοῦν (ἔφη) οὐκ ἂν ἀποροῖ παραδειγμάτων. Τὸ δὲ μηδεμίαν ἀνάγκην (εἶπον) εἶναι ἄρχειν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, μηδ' ἂν ᾖς ἱκανὸς ἄρχειν, μηδὲ αὖ ἄρχεσθαι, ἐὰν μὴ βούλῃ· μηδὲ πολεμεῖν, πολεμούντων· μηδὲ εἰρήνην ἄγειν, τῶν ἄλλων ἀγόντων, ἐὰν μὴ ἐπιθυμῇς εἰρήνης· μηδ' αὖ, ἐάν τις ἄρχειν νόμος σε διακωλύῃ ἢ δικάζειν, μηδὲν ἧττον καὶ ἄρχειν καὶ δικάζειν, ἐὰν αὐτῷ σοι ἐπίῃ· ἆρ' οὐ θεσπεσία καὶ ἡδεῖα ἡ τοιαύτη διαγωγὴ ἐν τῷ παραυτίκα; Ἴσως, ἔφη, ἔν γε τούτῳ. Τί δέ; ἡ πραότης ἐνίων τῶν δικασθέντων, οὐ κομψή; ἢ οὔπω εἶδες ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ, ἀνθρώπων καταψηφισθέντων θανάτου ἢ φυγῆς, οὐδὲν ἧττον αὐτῶν μενόντων τε καὶ ἀναστρεφομένων ἐν μέσῳ; καί, ὡς οὔτε φροντίζοντος οὔτε ὁρῶντος οὐδενός, περινοστεῖ ὁ καταψηφισθεὶς, ὥσπερ ἥρως. Καὶ πολλοῖς γ', ἔφη. Ἡ δὲ συγγνώμη οὐ γενναία, καὶ οὐδ' ὁπωστιοῦν σμικρολογία αὐτῆς, ἀλλὰ καταφρόνησις ὧν ἡμεῖς ἐλέγομεν σεμνύνοντες, ὅτε τὴν πόλιν ᾠκίζομεν· ὡς εἰ μή τις ὑπερβεβλημένην φύσιν ἔχοι, οὔποτ' ἂν γένοιτο ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ μὴ παῖς ὢν εὐθὺς παίζοι ἐν καλοῖς, καὶ ἐπιτηδεύοι τὰ τοιαῦτα πάντα, ὡς μεγαλοπρεπῶς καταπατήσασα ἅπαντα ταῦτα, οὐδὲ φροντίζει, ἐξ ὁποίων ἄν τις ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ πολιτικὰ ἰὼν πράττῃ, ἀλλὰ τιμᾷ, ἐὰν φῇ μόνον εὔνους εἶναι τῷ πλήθει. Πάνυ γ', ἔφη, γενναία. Ταῦτα δὴ (ἔφην) ἔχοι ἂν καὶ τούτων ἄλλα ἀδελφὰ δημοκρατία. καὶ εἴη ἄν, ὡς ἔοικεν, ἡδεῖα πολιτεία, καὶ ἄναρχος καὶ ποικίλη, ἰσότητά τινα ὁμοίως ἴσοις τε καὶ ἀνίσοις διανέμουσα. Καὶ μάλ', ἔφη, γνώριμα λέγεις. Ἄθρει δὴ (ἦν δ' ἐγώ) τίς ὁ τοιοῦτος ἰδίᾳ. ἢ πρῶτον σκεπτέον, ὥσπερ τὴν πολιτείαν ἐσκεψάμεθα, τίνα τρόπον γίγνεται; Ναί, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐχ ὧδε· τοῦ φειδωλοῦ ἐκείνου καὶ ὀλιγαρχικοῦ γένοιτ' ἄν, οἶμαι, υἱὸς ὑπὸ τῷ πατρὶ τεθραμμένος ἐν τοῖς ἐκείνου ἤθεσιν; Τί γὰρ οὔ; Βίᾳ δὴ καὶ οὗτος ἄρχων τῶν ἐν αὐτῷ ἡδονῶν, ὅσαι ἀναλωτικαὶ μέν, χρηματιστικαὶ δὲ μή· αἳ δὴ οὐκ ἀναγκαῖαι κέκληνται. Δῆλον, ἔφη. Βούλει οὖν (ἦν δ' ἐγώ) ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρῶτον ὁρισώμεθα τάς τε ἀναγκαίους ἐπιθυμίας καὶ τὰς μή; Βούλομαι, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν ἅς τε οὐκ ἂν οἷοί τ' εἶμεν ἀποτρέψαι, δικαίως ἀναγκαῖαι καλοῖντο, καὶ ὅσαι ἀποτελούμεναι ὠφελοῦσιν ἡμᾶς; τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἐφίεσθαι ἡμῶν τῇ φύσει ἀνάγκη. ἢ οὔ; Καὶ μάλα. Δικαίως δὴ τοῦτο ἐπ' αὐταῖς ἐροῦμεν τὸ ἀναγκαῖον. Δικαίως. Τί δέ; ἅς γέ τις ἀπαλλάξειεν ἄν, εἰ μελετῴη ἐκ νέου, καὶ πρὸς οὐδὲν ἀγαθὸν ἐνοῦσαι δρῶσιν, αἱ δὲ καὶ τοὐναντίον, πάσας ταύτας, εἰ μὴ ἀναγκαίους φαῖμεν εἶναι, ἆρ' οὐ καλῶς ἂν λέγοιμεν; Καλῶς μὲν οὖν. Προελώμεθα δή τι παράδειγμα ἑκατέρων, αἵ εἰσιν, ἵνα τύπῳ λάβωμεν αὐτάς. Οὐκοῦν χρή. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡ τοῦ φαγεῖν μέχρι ὑγιείας τε καὶ εὐεξίας καὶ αὐτοῦ σίτου τε καὶ ὄψου, ἀναγκαῖος ἂν εἴη; Οἶμαι. Ἡ μέν γέ που τοῦ σίτου, κατ' ἀμφότερα ἀναγκαία· ᾗ τε ὠφέλιμος, ᾗ τε παῦσαι ζῶντα δυνατή. Ναί. Ἡ δὲ ὄψου, εἴ πή τινα ὠφέλειαν πρὸς εὐεξίαν παρέχεται. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; ἡ πέρα τούτων καὶ ἀλλοίων ἐδεσμάτων ἢ τούτων ἐπιθυμία, δυνατὴ δέ, κολαζομένη ἐκ νέων καὶ παιδευομένη ἐκ τῶν πολλῶν ἀπαλλάττεσθαι, καὶ βλαβερὰ μὲν σώματι, βλαβερὰ δὲ ψυχῇ πρός τε φρόνησιν καὶ τὸ σωφρονεῖν, ἆρά γε ὀρθῶς οὐκ ἀναγκαία ἂν καλοῖτο; Ὀρθότατα μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ ἀναλωτικὰς φῶμεν εἶναι ταύτας, ἐκείνας δέ, χρηματιστικάς, διὰ τὸ χρησίμους πρὸς τὰ ἔργα εἶναι; Τί μήν; Οὕτω δὴ καὶ περὶ ἀφροδισίων καὶ τῶν ἄλλων φήσομεν. Οὕτω. Ἆρ' οὖν καὶ ὃν δὴ νῦν κηφῆνα ὠνομάζομεν, τοῦτον ἐλέγομεν τῶν τοιούτων ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν γέμοντα, καὶ ἀρχόμενον ὑπὸ τῶν μὴ ἀναγκαίων· τὸν δὲ ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων, φειδωλόν τε καὶ ὀλιγαρχικόν. Ἀλλὰ τί μήν; Πάλιν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) λέγωμεν ὡς ἐξ ὀλιγαρχικοῦ δημοκρατικὸς γίγνεται. φαίνεται δέ μοι τά γε πολλὰ ὧδε γίγνεσθαι. Πῶς; Ὅταν νέος τεθραμμένος (ὡς νῦν δὴ ἐλέγομεν) ἀπαιδεύτως τε καὶ φειδωλῶς, γεύσηται κηφήνων μέλιτος, καὶ συγγένηται αἴθωσι θηρσὶ καὶ δεινοῖς, παντοδαπὰς ἡδονὰς καὶ ποικίλας καὶ παντοίως ἐχούσας δυναμένοις σκευάζειν, ἐνταῦθά που οἴου εἶναι ἀρχὴν αὐτῷ μεταβολῆς ὀλιγαρχικῆς τῆς ἐν ἑαυτῷ εἰς δημοκρατικήν. Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη. Ἆρ' οὖν, ὥσπερ ἡ πόλις μετέβαλε, βοηθησάσης τῷ ἑτέρῳ μέρει ξυμμαχίας ἔξωθεν, ὁμοίας ὁμοίῳ, οὕτω καὶ ὁ νεανίας μεταβάλλει, βοηθοῦντος αὖ εἴδους ἐπιθυμιῶν ἔξωθεν τῷ ἑτέρῳ τῶν παρ' ἐκείνῳ, ξυγγενοῦς τε καὶ ὁμοίου;

A in hac ciuitate naſcuntur homines. Valde. Videtur vtique hæc omnium eſſe rerumpubl. pulcherrima: atque vt pallium variis depictum coloribus, ſpecioſiſſimum eſſe videtur, ita ciuitas iſta diuerſis ex moribus varia, pulcherrima prorſus apparet: ac perinde vt pueri & mulieres varietate diſtinctis opificiis & ſpectaculis delectatur, ſic multi propter hāc varietatē pulcherrimam arbitrantur. Et maximè quidem. Atqui facile eſt, ô beate, in hac ciuitate rempub. quærere. Quamobrem? Quoniam omnia rerumpublic. genera propter licentiam habet, ac videtur neceſſarium, illum qui rempubli. inſtituere cupit, quod mo-

B dò nos fecimus, popularem ciuitatem ingreſſum, eam reipub. conſtitutionem quæ magis placeat ſibi, deligere, quaſi rerumpubl. nundinas adeuntem, atque ita eligentē, ciuitatis modum ſtatuere. Fortè exempla huic nequaquam deerunt. Quid verò? an non dulcis hæc prima fronte, atque diuina videtur vita, vt neque cogaris in hac ciuitate magiſtratibus fungi, nec etiam ſi ad id ſufficias, neque parere ſi nolis, neque bellum gerere aliis bellum gerentibus, neq; pacē agere agentibus aliis, niſi id placeat? Vel etiam ſi qua te lex imperare vetet, & ſententias ferre, nihilominus & imperes, & ſententias feras in iudicio: modò ti-

C bi hoc vi[ſ]um fuerit? Fortè ſic primum videtur. Quid autē manſuetudo damnatorum quorundam? nónne decora? an nondum hac in ciuitate vidiſti homines morte, vel exilio cōdemnatos, nihilominus vrbem incolere, ac prodire in mediū, & ſæpe quaſi nemo id videat, aut curet, inſtar heroum quorundam per vrbem incedere? Vidi equidem multos. Indulgētia verò ipſius nimia, & ſine vlla obſeruatione, negligentia eorum quæ nos dicebamus, rem ipſam honeſtantes, quando ciuitatem conſtituebamus, quòd videlicet niſi fortè quis excellenti ſit ingenio præditus, nunquam vir præclarus euadet, niſi à prima pueritia ſtatim honeſtis ſeſe exerceat ludis, & eiuſcemodi omnia fre-

D quenter exerceat, tanquam quæ alto animo hæc peſſundat omnia: ea inquam, negligentia nihil penſi habet, ex quibus ſtudiis aliquis ſe ad ciuilia conferat, ſed honorat, ſiquis duntaxat ametur à vulgo. Valde admodum generoſa. Hæc vtique habebit & horum ſimilia, gubernatio popularis, eritque, vt apparet, dulcis reſpublica, & ſine duce, ac varia æqualitatem quandam ſimiliter æqualibus inæqualibúſque diſtribuens. Manifeſta admodum narras. Contemplare quiſnam vir talis priuatim ſit, an fortè primo inueſtigandum eſt, quemadmodum in republica fecimus, quónam pacto talis efficiatur? Ita prorſus. Nonne ita maximè accidit, vt auari patris & paucorum potentiæ

E cupidi filius aliquis ſub parentis moribus nutriatur? Quídni? Hic vi voluptates ſuas coercet, quæcunque ad ſumptus alliciunt, non ad lucrum, quæ quidem voluptates non neceſſariæ appellantur. Manifeſtum eſt. Num lubet, ne in ambiguitate verſemur, vt in primis quidem quæ neceſſariæ ſint cupiditates, quæ non neceſſariæ diſcernamus? Lubet equidem. Neceſſariæ quidem illæ merito vocarentur, quas amouere non poſſumus & quæ cùm percipiuntur, nos iuuant, has enim ambas quærere naturam noſtram neceſſarium eſt. Nónne? Maximè. Iure igitur eas neceſſarias appellabimus. Iure. An nō rectè eas neceſſarias eſſe negabimus, quæ remoueri poſſunt, ſiquis aſſueſcat à tene-

Quæ voluptates neceſſariæ, quæ non.

F ris, quæue cùm adſunt, nihil afferunt boni, imò plerunq. nocēt? Præclarè quidem. Accipiamus earum exemplar, vt quæ vtræque ſint, cognoſcamus, & figura quadam eas inſpiciamus. Sic oportet. Cupiditas vtique comedendi, cibique, & obſonij vſq; ad ſalubritatem, & bonā corporis valetudinem, neceſſaria eſt. Arbitror. Certè cibi vſus duplici de cauſa neceſſarius, & quia ſine ipſo vita non ſufficit, & quia vtilis. Ita eſt. Aliorum verò condimentorum, quatenus ad bonam corporis habitudinem confert. Prorſus. Si autem nihil confert vel horum vel aliorū appetentia ſuperuacua, tum etiam coerceri à teneris poteſt, obſtat autem & corpori & menti ad prudentiam temperantiámque, merito non neceſſaria nominabitur. Merito. Has igitur ſumptuoſas cupiditates, illas verò quęſtui deditas, quia confe-

G rant ad agendum, vocabimus. Quidni? Idémque de venereis aliíſq; dicemus. Idē. Profectò, quē fucū paulo antè nominauimus, hūc eſſe dicebamus q̃ talibus voluptatibus & cupiditatib. nō neceſſariis eſt mancipatus: eū verò qui neceſſariis, parcum, & paucorum potentię cupidum. Proculdubio. Rurſus dicamus quemadmodum ex paucorum potentię cupido popularis efficitur. Videtur autem mihi hoc pacto, vt plurimum, fieri. Quónam? Quando iuuenis, vt modò diximus, nutritus rudìter, & aridè nimium, fucorum mel guſtat, adhæretque ardentibus ve-

H hemētibúſque animalibus, quæ poſſunt omniformes & varias voluptates vndique comparare: hinc vtique exiſtima eam oriri mutationem, qua iſte ex paucorum potentia quæ in eo eſt, tranſit in popularem. Neceſſarium eſt. Nunquid quemadmodū ciuitas mutabatur, dū extrinſecus præſidium alterutri partium præſtaretur, à ſimili ſimile: ita adoleſcentis mutatur ingenium, dum rurſus externarum cupiditatum ſpecies cognata & ſimilis, alteri cupiditatum ſpeciei earum quæ in eo ſunt, ſuffragatur?

Prorſus quidẽ.! Quòd ſi quæ ſuppetiæ ingenio eius paucorum imperij ſtudioſo, ſiue à patre, ſeu à domeſticis aliis ferãtur, admonentibus, increpantibúſque, ſeditio, & reluctatio, & pugna in ipſo ad ſeipſum tunc naſcatur. Quidni? Et quandoque, vt arbitror, popularis conditio paucorum ſtatui cedit, & nonnullæ cupiditates partim intereunt, partim excidunt, pudore aliquo in animo iuuenili exorto, vnde rurſus excolitur. Fit nõnunquã. Rurſus præter eas quę exciderunt cupiditates, aliæ coaleſcentes cognatæ propter inſcitiam paternæ educationis multæ vehementéſque fiunt. Sic certè fieri cõſueuit. Trahunt porrò ad ſe familiaritates & cõſuetudines, ac dum clàm ſerpũt, magnum excreſcunt in numerum. Quid prohibet? Tandem iuuenilis animi arcem occupant, præſentientes vacuam eſſe doctrinarum, honeſtorúmque officiorum, & verarum inſuper rationũ. Qui ſanè optimi omnium cuſtodes ſeruatoréſque in hominũ piorum mentibus extant. Sũmopere. Falſæ verò, & ſuperbæ petulãtéſque rationes & opiniones eorũ in locũ ſuccedẽtes, eũdem talis hominis locũ obtinẽt. Maximè. Nõnne iterũ ad Lotophagos illos accedẽs, manifeſtè iſthic habitat? Ac ſi ab amicis ſubſidium aliquod laboranti meliori animi eius parti ſubmittatur, ſuperbæ petulantéſque rationes claudentes regij in eo muri portas, neque ſubſidium ipſum admittunt, neque legatos priuatorum ſenum monitus excipiunt, ſed ipſæ prælio ſuperãt: & pudorem quidem appellantes facultatem, in exilium turpiter expellunt: temperantiam verò ignauiam vocantes, conuitiantéſque eiiciũt: modeſtiam quoque in moribus, & in ſumptibus moderationem, tanquam ruſticitatem & illiberalitatem penitus deteſtantur & fugant, & ipſæ vnà cum multis futilibúſque cupiditatibus inualeſcunt? Magnopere. Cùm hæc depulerunt ex eius animo quem occuparunt & purgarunt, magnis impenſis iam initiato, poſt hæc petulantiam, licentiam, prodigalitatẽ, impudentiam, ſplendidas, ingenti caterua coronatas deducunt, extollentes applaudentéſque: dum petulantiam quidem, ingenuam educationem: licentiam verò & libertatem & prodigalitatem, magnificentiam: impudentiam fortitudinem vocant. An non ita quodammodo iuuenis tranſit ex innutrita neceſſariarum cupiditatũ affectione, in diſſolutam licentiam non neceſſariarum futiliũmque voluptatum? Planè id cõſtat, inquit ille. Viuit deinceps talis, vt arbitror, nihilomagis neceſſariarũ quàm ſuperuacuarum voluptatum gratia erogans pecunias, labores, exercitationes. Verùm ſi ita fortunatus eſt, vt neque vltra modum debacchetur, ſed ſenior factus, & ingenti voluptatum turba adueniente, non omnes, ſed aliquas admittit, excluſis interim cæteris, nec ingreſſis illis totum ſe dat, ſed ita viuit, vt æqualiter ſingulis impertiat ſe: ei quæ fortè tum incidit, velut magiſtratui ſummo imperium ſui committens dum exigua expleatur, & rurſus alteri nulla neglecta, dum vnamquanque æquabiliter apud ſe alat. Sic accidit. Hic quidem rationem veram non accipit, neque in cuſtodiæ ſuæ arcem admittit, ſiquis dixerit voluptates partim eſſe bonarum honeſtarúmque cupiditatum, partim verò malarum, & illas exercẽdas eſſe & honorandas: has cõtrà, moderãdas & cohibẽdas. Verũ omnibus his annuit, affirmatq; ſimiles omnes eſſe, & pariter honorãdas. Profectò quiſquis ita affectus eſt, id agit. Nónne ita in dies viuit, vt incidẽtibus præſentibúſq; ſẽper cupiditatib. obſequatur? dũ videlicet aliàs ebrietati modulationibuſq; indulget, aliàs aquæ potu cõtẽtus eſt inedia: interdũ verò gymnaſticę ſtudiis ſe exercet, nõnunquã remiſſo & ſocordi animo torpet: quandoq. philoſophiæ attingit ſtudia, ſępe etiã ſe ad remp. cõfert, proditq. in mediũ, quicquid obtulit ſors, & dicẽs, & faciens, ac ſi quandoque milites admiratur, ad eos fertur: ſin mercatores, ad hos rurſum aduẽtat, neque ordine vllo aut neceſſitate vitam ſuam dirigit, ſed iucundã & liberalẽ, & beatam hãc vitam appellãs, hanc aſſiduè colit. Scitè vitam popularis hominis nullum delectum viuẽdi habẽtis narraſti. Arbitror equidẽ plenum hunc diuerſis plurimíſque moribus eſſe, pulchrũq. & varium, quemadmodum ciuitatem illam videri, quẽ ſanè multi atque multæ feliciter viuere arbitrarentur, cùm rerumpub. atque morum in ſe multa exempla contineat. Ita eſt nimirum. Eſto nobis vir talis populari reipu. ſimilis, vtpote qui popularis meritò nominetur. Eſto. Reliquum eſt, vt de præclara illa re pub. viróque præclaro dicamus, tyrannide atque tyranno. Omnino. Age videamus, ô dulcis amice, quiſnã tyrannidis ipſius ſit modus. Principiò quod ex populari oritur, fermè eſt perſpicuũ. Manifeſtum. Eadẽ igitur ratione ex populari tyrãnis oritur, qua ex paucorũ potẽtia, popularis? Qua? Quòd ſibi ciues in paucorũ potentia tanquã bonũ propoſuerunt, per quod & paucorũ potẽt a inoleuit, id erat diuitiarũ copia. Nõne? Iſtuc ipſũ. Inexplebilis diuitiarum ſitis, cęterorũq. officiorum negligentia propter ipſũ quæſtũ eã perdũt. Verũ id quidẽ. Quinetiam eius quod in populari bonũ cenſetur, cupiditas inexplebilis, ipſam quoque peruertit. Quid in ea potiſſimum cẽſeri bonum dicis? Libertatem. Nam iſtud in populari ciuitate cenſeri præclariſſimum

A Παντάπασι μὲν οὖν. Καὶ ἐὰν μέν γε, οἶμαι, ἀντιβοήθησίς τις τῷ ἐν αὐτῷ ὀλιγαρχικῷ ξυμμαχία, ἢ ποθὲν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων, νουθετούντων τε καὶ κακιζόντων, στάσις δὴ καὶ ἀντίστασις καὶ μάχη ἐν αὐτῷ πρὸς αὑτὸν τότε γίγνεται. Τί μήν; Καὶ ποτὲ μὲν, οἶμαι, τὸ δημοκρατικὸν ὑπεχώρησε τῷ ὀλιγαρχικῷ· καί τινες τῶν ἐπιθυμιῶν, αἱ μὲν διεφθάρησαν, αἱ δὲ καὶ ἐξέπεσον, αἰδοῦς τινος ἐγγενομένης ἐν τῇ τοῦ νέου ψυχῇ· καὶ κατεκοσμήθη πάλιν. Γίγνεται γὰρ ἐνίοτε, ἔφη. Αὖθις δὲ, οἶμαι, τῶν ἐκπεσουσῶν ἐπιθυμιῶν ἄλλαι ὑποτρεφόμεναι ξυγγενεῖς, δι' ἀνεπιστημοσύνην τροφῆς πατρὸς πολλαί τε καὶ ἰσχυραὶ ἐγένοντο. Φιλεῖ γοῦν, ἔφη, οὕτω γίγνεσθαι. Οὐκοῦν εἵλκυσάν τε πρὸς τὰς αὐτὰς ὁμιλίας, καὶ λάθρα συγγιγνόμεναι, πλῆθος ἐνέτεκον. Τί μήν; Τελευ-
B τῶσαι δὴ, οἶμαι, κατέλαβον τὴν τοῦ νέου τῆς ψυχῆς ἀκρόπολιν, αἰσθόμεναι κενὴν μαθημάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν, καὶ λόγων ἀληθῶν· οἳ δὴ ἄριστοι φρουροί τε καὶ φύλακες ἐν ἀνδρῶν θεοφιλῶν εἰσὶ διανοίαις. Καὶ πολύ γ', ἔφη. Ψευδεῖς δὴ καὶ ἀλαζόνες (οἶμαι) λόγοι τε καὶ δόξαι ἀντ' ἐκείνων ἀναδραμόντες κατέσχον τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ τοιούτου. Σφόδρα γ', ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ πάλιν τε εἰς ἐκείνους τοὺς Λωτοφάγους ἐλθὼν, φανερῶς κατοικεῖ; καὶ ἐὰν παρ' οἰκείων τις βοήθεια τῷ φειδωλῷ αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀφικνῆται, κλείσαντες οἱ ἀλαζόνες λόγοι ἐκεῖνοι τὰς τοῦ βασιλικοῦ τείχους ἐν αὐτῷ πύλας, οὔτε αὐτὴν τὴν ξυμμα-
C χίαν παριᾶσιν, οὔτε πρέσβεις πρεσβυτέρων λόγοις ἰδιωτῶν εἰσδέχονται, αὐτοί τε κρατοῦσι μαχόμενοι· καὶ τὴν μὲν αἰδῶ, ἠλιθιότητα ὀνομάζοντες, ὠθοῦσιν ἔξω ἀτίμως φυγάδα· σωφροσύνην δὲ ἀνανδρίαν καλοῦντές τε καὶ προπηλακίζοντες, ἐκβάλλουσι. μετριότητα δὲ καὶ κοσμίαν δαπάνην, ὡς ἀγροικίαν καὶ ἀνελευθερίαν οὖσαν πείθοντες, ὑπερορίζουσι μετὰ πολλῶν καὶ ἀνωφελῶν ἐπιθυμιῶν. Σφόδρα γε. Τούτων δέ γέ που κενώσαντες καὶ καθήραντες τὴν τοῦ κατεχομένου τε ὑπ' αὐτῶν καὶ τελουμένου ψυχὴν μεγάλοις τέλεσι, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη ὕβριν καὶ ἀναρχίαν καὶ ἀσωτίαν καὶ ἀναίδειαν λαμπρὰς μετὰ πολλοῦ χοροῦ κατάγουσιν ἐστεφανωμένας, ἐγκωμιάζοντες καὶ ὑποκοριζόμενοι· ὕβριν μὲν, παίδευ-
D σιν καλοῦντες· ἀναρχίαν δὲ, ἐλευθερίαν· ἀσωτίαν δὲ, μεγαλοπρέπειαν· ἀναίδειαν δὲ, ἀνδρίαν. ἆρ' οὐχ οὕτω πως (ἦν δ' ἐγὼ) νέος ὢν μεταβάλλει ἐκ τοῦ ἀναγκαίοις ἐπιθυμίαις τρεφομένου, εἰς τὴν τῶν μὴ ἀναγκαίων καὶ ἀνωφελῶν ἡδονῶν ἐλευθέρωσίν τε καὶ ἄνεσιν; Καὶ μάλιστά γ', ἦ δ' ὅς, ἐναργῶς. Ζῇ δὴ, οἶμαι, μετὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος οὐδὲν μᾶλλον εἰς ἀναγκαίους ἢ μὴ ἀναγκαίους ἡδονὰς ἀναλίσκων καὶ χρήματα καὶ πόνους καὶ διατριβάς· ἀλλ' ἐὰν εὐτυχὴς ᾖ, καὶ μὴ πέρα ἐκβακχευθῇ, ἀλλά τι καὶ πρεσβύτερος γενόμενος τοῦ πολλοῦ θορύβου παρελθόντος, μέρη τε καταδέξηται τῶν ἐκπεσόντων, καὶ τοῖς ἐπεισελθοῦσι μὴ ὅλον ἑαυτὸν ἐκδῷ, εἰς ἴσον δή τι καταστήσας τὰς ἡδονὰς διάγει, τῇ παραπιπτούσῃ ἀεὶ, ὥσπερ λαχού-
E σῃ, τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν παραδιδοὺς, ἕως ἂν πληρωθῇ· καὶ αὖθις ἄλλῃ· οὐδεμίαν ἀτιμάζων, ἀλλ' ἐξ ἴσου τρέφων. Πάνυ μὲν οὖν. Καὶ λόγον γ', ἦν δ' ἐγὼ, ἀληθῆ οὐ προσδεχόμενος οὐδὲ παριεὶς εἰς τὸ φρούριον, ἐάν τις λέγῃ ὡς αἱ μέν εἰσι τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐπιθυμιῶν ἡδοναί, αἱ δὲ, τῶν πονηρῶν· καὶ τὰς μὲν χρὴ ἐπιτηδεύειν καὶ τιμᾶν, τὰς δὲ κολάζειν τε καὶ δουλοῦσθαι· ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀνανεύει τε, καὶ ὁμοίας φησὶν ἁπάσας εἶναι, καὶ τιμητέας ἐξ ἴσου. Σφόδρα γὰρ (ἔφη) οὕτω διακείμενος τοῦτο δρᾷ. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ διαζῇ τὸ καθ' ἡμέραν, οὕτω χαρι-
F ζόμενος τῇ προσπιπτούσῃ ἐπιθυμίᾳ· τοτὲ μὲν μεθύων καὶ καταυλούμενος, αὖθις δὲ ὑδροποτῶν καὶ κατισχναινόμενος, τοτὲ δ' αὖ γυμναζόμενος· ἔστι δ' ὅτε ἀργῶν, καὶ πάντων ἀμελῶν, τοτὲ δ' ὡς δ' ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίβων. πολλάκις δὲ πολιτεύεται· καὶ ἀναπηδῶν ὅ, τι ἂν τύχῃ λέγει τε καὶ πράττει. κἄν ποτέ τινας πολεμικοὺς ζηλώσῃ, ταύτῃ φέρεται· ἢ χρηματιστικοὺς, ἐπὶ τοῦτ' αὖ· καὶ οὔτέ τις τάξις οὔτε ἀνάγκη ἔπεστιν αὐτοῦ τῷ βίῳ, ἀλλ' ἡδύν τε δὴ καὶ ἐλευθέριον καὶ μακάριον καλῶν τὸν βίον τοῦτον, χρῆται αὐτῷ διαπαντός. Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς, διελήλυθας βίον ἰσονομικοῦ τινος ἀνδρός. Οἶμαι δέ γε, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ παντοδαπόν τε πλείστων ἠθῶν μεστὸν, καὶ καλόν τε καὶ ποικίλον ὥσπερ ἐκείνην τὴν πόλιν τοῦτον τὸν ἄνδρα εἶναι· ὃν πολλοὶ ἂν καὶ πολλαὶ ζηλώσειαν τοῦ
G βίου, παραδείγματα πολιτειῶν τε καὶ τρόπων πλεῖστα ἐν αὑτῷ ἔχοντα. Οὕτω γὰρ, ἔφη, ἐστί. Τί οὖν; τετάχθω ἡμῖν κατὰ δημοκρατίαν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὡς δημοκρατικὸς ὀρθῶς ἂν προσαγορευόμενος. Τετάχθω, ἔφη. Ἡ καλλίστη δὴ (ἦν δ' ἐγὼ) πολιτεία τε καὶ ὁ κάλλιστος ἀνὴρ, λοιπὰ ἂν ἡμῖν εἴη διελθεῖν, τυραννίς τε καὶ τύραννος. Κομιδῇ γ', ἔφη. Φέρε δὴ, τίς τρόπος τυραννίδος, ὦ φίλε ἑταῖρε, γίγνεται; ὅτι μὲν γὰρ ἐκ δημοκρατίας μεταβάλλει, σχεδὸν δῆλον. Δῆλον. Ἆρ' οὖν τρόπον τινὰ τὸν αὐτὸν ἔκ τε ὀλιγαρχίας δημοκρατία γίγνεται καὶ ἐκ δημοκρατίας τυραννίς; Πῶς; Ὃ προὔθετο (ἦν δ' ἐγὼ) ἀγαθὸν, καὶ δι' οὗ ἡ ὀλιγαρχία καθίστατο· τοῦτο δ' ἦν, γίγνεσθαι ὑπέρπλουτος. Ἦ γάρ; Ναί. Ἡ πλούτου τοίνυν ἀπληστία καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀμέλεια διὰ χρηματισμὸν
H αὐτὴν ἀπώλλυσιν. Ἀληθῆ, ἔφη. Ἆρ' οὖν καὶ ὃ δημοκρατία ὁρίζεται ἀγαθὸν, ἡ τούτου ἀπληστία καὶ ταύτην καταλύει. Λέγεις δ' αὐτὴν τί ὁρίζεσθαι; Τὴν ἐλευθερίαν, εἶπον. τοῦτο γάρ που ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει

ἀκούσαις ἂν ὡς ἔχει τε κάλλιστον, καὶ διὰ ταύτην ἐν μόνῃ ταύτῃ ἄξιον οἰκεῖν ὅστις φύσει ἐλεύθερος. Λέγεται γὰρ δή (ἔφη) καὶ πολὺ τοῦτο τὸ ῥῆμα. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅπερ ᾖα νῦν δὴ ἐρῶν, ἡ τοῦ τοιούτου ἀπληστία καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀμέλεια, καὶ ταύτην τὴν πολιτείαν μεθίστησί τε καὶ παρασκευάζει τυραννίδος δεηθῆναι; Πῶς; ἔφη. Ὅταν (οἶμαι) δημοκρατουμένη πόλις, ἐλευθερίας διψήσασα, κακῶν οἰνοχόων προστατούντων τύχῃ, καὶ πορρωτέρω τοῦ δέοντος ἀκράτου αὐτῆς μεθυσθῇ, τοὺς ἄρχοντας δή, ἂν μὴ πάνυ πρᾶοι ὦσι, καὶ πολλὴν παρέχωσι τὴν ἐλευθερίαν, κολάζει, αἰτιωμένη, ὡς μιαρούς τε καὶ ὀλιγαρχικούς. Δρῶσι γὰρ (ἔφη) τοῦτο. Τοὺς δέ γε (εἶπον) τῶν ἀρχόντων κατηκόους προπηλακίζει, ὡς ἐθελοδούλους τε καὶ οὐδὲν ὄντας· τοὺς δὲ ἄρχοντας μὲν ἀρχομένοις, ἀρχομένοις δὲ ἄρχουσιν ὁμοίοις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ ἐπαινεῖ τε καὶ τιμᾷ. ἆρ' οὐκ ἀνάγκη ἐν τοιαύτῃ πόλει ἐπὶ πᾶν τὸ τῆς ἐλευθερίας ἰέναι; Πῶς γὰρ οὔ; καὶ καταδύεσθαί γε (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε, εἴς τε τὰς ἰδίας οἰκίας καὶ τελευτᾶν μέχρι τῶν θηρίων τὴν ἀναρχίαν ἐμφυομένην. Πῶς (ἦ δ' ὅς) τὸ τοιοῦτον λέγομεν; Οἷον (ἔφην) πατέρα μὲν ἐθίζεσθαι παιδὶ ὅμοιον γίγνεσθαι, καὶ φοβεῖσθαι τοὺς υἱεῖς, υἱὸν δὲ πατρί· καὶ μήτε αἰσχύνεσθαι μήτε δεδιέναι τοὺς γονέας, ἵνα δὴ ἐλεύθερος ᾖ. μέτοικον δὲ ἀστῷ καὶ ἀστὸν μετοίκῳ ἐξισοῦσθαι, καὶ ξένον ὡσαύτως. Γίγνεται γὰρ οὕτως, ἔφη. Ταῦτά τε, ἦν δ' ἐγώ, καὶ σμικρὰ τοιάδε ἄλλα γίγνεται. διδάσκαλός τε ἐν τῷ τοιούτῳ φοιτητὰς φοβεῖται καὶ θωπεύει, φοιτηταί τε διδασκάλων ὀλιγωροῦσιν, οὕτω δὲ καὶ παιδαγωγῶν· καὶ ὅλως οἱ μὲν νέοι πρεσβυτέροις ἀπεικάζονται, καὶ διαμιλλῶνται καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις· οἱ δὲ γέροντες, συγκαθίζοντες τοῖς νέοις, εὐτραπελίας τε καὶ χαριεντισμοῦ ἐμπίπλανται· μιμούμενοι τοὺς νέους, ἵνα δὴ μὴ δοκῶσιν ἀηδεῖς εἶναι, μηδὲ δεσποτικοί. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) ἔσχατον, ὦ φίλε, τῆς ἐλευθερίας τοῦ πλήθους, ὅσον γίγνεται ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει, ὅταν δὴ οἱ ἐωνημένοι καὶ αἱ ἐωνημέναι μηδὲν ἧττον ἐλεύθεροι ὦσι τῶν πριαμένων. ἐν γυναιξὶ δὲ πρὸς ἄνδρας καὶ ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας ὅση ἡ ἰσονομία καὶ ἐλευθερία γίγνεται, ὀλίγου ἐπελαθόμεθ' εἰπεῖν. Οὐκοῦν, κατ' Αἰσχύλον (ἔφη) ἐροῦμεν ὅ, τι νῦν ἦλθ' ἐπὶ στόμα; Πάνυ γε· (εἶπον) καὶ ἔγωγε οὕτω λέγω. τὸ μὲν γὰρ τῶν θηρίων τῶν ὑπὸ τοῖς ἀνθρώποις ὅσῳ ἐλευθερώτερά ἐστιν ἐν ταύτῃ ἢ ἐν ἄλλῃ, οὐκ ἄν τις πείθοιτο ἄπειρος. ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες, κατὰ τὴν παροιμίαν, οἷαί περ αἱ δέσποιναι γίγνονταί τε δή, καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι, κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται· καὶ τἄλλα πάντα οὕτω μεστὰ ἐλευθερίας γίγνεται. Τὸ ἐμόν γ', ἔφη, ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. αὐτὸς γὰρ εἰς ἀγρὸν πορευόμενος, θαμὰ αὐτὸ πάσχω. Τὸ δὲ δὴ κεφάλαιον (ἦν δ' ἐγὼ) πάντων τούτων ξυνηθροισμένων ἐννοεῖς; ὡς ἁπαλὴν τὴν ψυχὴν τῶν πολιτῶν ποιεῖ, ὥστε κἂν ὁπιοῦν δουλείας τις προσφέρηται, ἀγανακτεῖν καὶ μὴ ἀνέχεσθαι; τελευτῶντες γάρ που οἶσθ' ὅτι οὐδὲ τῶν νόμων φροντίζουσι γεγραμμένων ἢ ἀγράφων, ἵνα δὴ μηδαμῇ μηδεὶς αὐτοῖς ᾖ δεσπότης. Καὶ μάλα (ἔφη) οἶδα. Αὕτη μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε, ἡ ἀρχὴ οὑτωσὶ καλὴ καὶ νεανική, ὅθεν τυραννὶς φύεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Νεανικὴ δῆτα· (ἔφη) ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο; Ταὐτὸν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅπερ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ νόσημα ἐγγενόμενον ἀπώλεσεν αὐτήν, τοῦτο καὶ ἐν ταύτῃ πλέον τε καὶ ἰσχυρότερον ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐγγενόμενον καταδουλοῦται δημοκρατίαν. καὶ τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι, ἐν ὥραις τε καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν σώμασι, καὶ δὴ καὶ ἐν πολιτείαις οὐχ ἥκιστα. Εἰκός, ἔφη. Ἡ γὰρ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν καὶ ἰδιώτῃ καὶ πόλει. Εἰκὸς γάρ. Εἰκότως τοίνυν (εἶπον) οὐκ ἐξ ἄλλης πολιτείας τυραννὶς καθίσταται ἢ ἐκ δημοκρατίας. Ἐξ (οἶμαι) τῆς ἀκροτάτης ἐλευθερίας, δουλεία πλείστη τε καὶ ἀγριωτάτη. Ἔχει γε (ἔφη) λόγον. Ἀλλ' οὐ τοῦτ', οἶμαι (ἦν δ' ἐγὼ) ἠρώτας· ἀλλὰ ποῖον νόσημα ἐν ὀλιγαρχίᾳ τε φυόμενον ταὐτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ δουλοῦται αὐτήν. Ἀληθῆ (ἔφη) λέγεις. Ἐκεῖνο τοίνυν (ἔφην) ἔλεγον τὸ τῶν ἀργῶν τε καὶ δαπανηρῶν ἀνδρῶν γένος, τὸ μὲν ἀνδρειότατον, ἡγούμενον αὐτῶν· τὸ δ' ἀνανδρότατον, ἑπόμενον· οὓς δὴ ἀφωμοιοῦμεν κηφῆσι, τοὺς μέν, κέντρα ἔχουσι· τοὺς δέ, ἀκέντροις. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Τούτω τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) ταράττετον ἐν πάσῃ πολιτείᾳ ἐγγιγνομένω, οἷον περὶ σῶμα φλέγμα τε καὶ χολή. ὣ δὴ δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἰατρόν τε καὶ νομοθέτην πόλεως, μὴ ἧττον ἢ σοφὸν μελιττουργόν, πόρρωθεν εὐλαβεῖσθαι· μάλιστα μέν, ὅπως μὴ ἐγγενήσεσθον· ἂν δὲ ἐγγένησθον, ὅπως ὅτι τάχιστα σὺν αὐτοῖς τοῖς κηρίοις ἐκτετμήσεσθον. Ναὶ μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) παντάπασί γε. Ὧδε τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) λάβωμεν, ἵν' εὐκρινέστερον ἴδωμεν ὃ βουλόμεθα. Πῶς; Τριχῇ διαστησώμεθα τῷ λόγῳ δημοκρατουμένην πόλιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει. ἓν μὲν γάρ που τὸ τοιοῦτον γένος ἐν αὐτῇ ἐμφύεται δι' ἐξουσίαν, οὐκ ἔλαττον ἢ ἐν τῇ ὀλιγαρχουμένῃ. Ἔστιν οὕτω. Πολὺ δέ γε δριμύτερον ἐν ταύτῃ ἢ ἐν ἐκείνῃ. Πῶς; Ἐκεῖ μέν, διὰ τὸ μὴ ἔντιμον εἶναι, ἀλλ' ἀπελαύνεσθαι τῶν ἀρχῶν, ἀγύμναστον καὶ οὐκ ἐρρωμένον γίγνεται· ἐν δημοκρατίᾳ δέ, τοῦτό που τὸ προεστὸς αὐτῆς, ἐκτὸς ὀλίγων. καὶ τὸ μὲν δριμύτατον αὐτοῦ λέγει τε καὶ πράττει, τὸ δ' ἄλλο περὶ τὰ βήματα προσίζον, βομβεῖ τε καὶ οὐκ ἀνέχεται τοῦ ἄλλα λέγοντος. ὥστε πάντα

A audies, Ideóque in hac ſola habitare par eſt eum virum qui natura ſit liber. Certè nomē iſtud libertas, in hac ciuitate frequentius prædicatur. Nónne quod dicturus eram, huius ipſius cupido inſatiabilis, cæterorúmque negligentia hanc mutat rempub. cogítque tyrannide indigere? Quo pacto? Quando videlicet popularis ciuitas ſitiens libertatem, malos pincernas præſidentes nanciſcitur, & ea profuſius quam decet, ſeſe ingurgitans debacchatur, & principes velut rigidiores & paucorum dominatum appetentes accuſans punit, niſi mites admodum ſint, plurimúmque licentiæ concedāt. Sic prorſus acB cidit. Atqui & eos qui principibus parent, obiurgat tanquam ſeruiles & pretij nullius homines: principes autem ſubditis pares, & ſubditos pares principibus, priuatim & publicè laudat atque honorat, an non neceſſe eſt hac in ciuitate ad ſummam libertatem homines peruenire? Proculdubio. Atque hanc inſitam obedientiæ impatientem licētiam, ô amice, priuatas irrepere in domos, ſéque vſque ad bruta protendere? Quo pacto hoc dicimus? Quale videlicet, ſi pater filio fiat ſimilis, filióſque metuat, & filius patri ſit par, neque vereatur parentes, neque metuat, vt ſit maximè liber: inquilinus præC terea ciui, & inquilino ciuis æquetur, peregrinúſque ſimiliter. Sic accidit. Hæc vtique & alia nonnulla minora ſimilia his eueniunt. Nempe ea in vrbe pręceptor diſcipulos timet, eíſque blanditur, diſcipuli præceptores ſpernunt, & ſimiliter pædagôgos: atque vt ſummatim dicam, iuniores ſenioribus ſe æquant. Seniores autem vnà cum iunioribus & pari loco conſidentes verbíſque & operibus aduerſantur, tanquam ſcurræ facetiis eos delectant, ne ſeueri imperioſique videantur. Maximè. Vulgi autem libertas extrema, ô amice, tali in ciuitate quanta, quandoquidem empta mancipia, nihilominus libera D ſunt quàm emptores: & quanta mulieribus erga viros, viriſq; erga mulieres æqualitas libertáſque ſit, fermę dicere obliti ſumus. An non ſecundum Æſchylum dicemus, quod nunc nobis in buccam venit. Sic prorſus, inquam, atque ego quidem ita dico: profectò beſtiæ quæ ab hominibus nutriuntur, quanto liberiores hac in ciuitate ſint quàm alibi, nemo niſi expertus crediderit. Nam & catellæ, vt habet prouerbiū, tales, quales heræ ſunt. Et equi, & aſini tales redduntur, qui aſſuefacti fuerint admodū liberè faſtuoſéque per vias ingredi, vt in obuium quenque impetum faciant, niſi ceſſerit. Cæteráque omnia ſumma aguntur licentia. Meum certè mihi narras inſomnium. Nam mihi rus proficiſcenti frequenter iſta contingunt. Vides quò tandem omnium ſupradictorum ſumma contēdat? E Ita ſiquidem hinc delicatus ciuium animus redditur, vt ſi quis paulum quid ſeruitutis afferat, ægrè ferant, neque tolerēt. Demum verò leges omnes tam ſcriptas, quàm non ſcriptas contemnūt, ne quis illis præſit dominus. Manifeſtum id quidem. Hæc, ô amice, egregia illa & elegans reſpub. eſt, ex qua vt mihi videtur, tyrannis naſcitur. Elegans certè, ſed quorſum hæc? Morbus porrò qui in paucorum potentia ſerpens, eam labefactauit, idem & in hac pullulans excreſcénſque nimia ex licentia, popularem ciuitatem iugo ſeruitutis ſubigit. Ac ſummatim exceſſus omnis verti penitus in contrarium cōſueuit, in temporibus, in arboribus, in animalibus, & in rebuſpubl. F maximè. Haud iniuria. Nimia enim libertas haud in aliud videtur quàm nimiam in ſeruitutem conuerti, & priuatim, & publicè. Certè id conſentaneum. Quare non ab re dicebam non ex alia repub. quàm populari tyrannidem ſurgere: extrema ex libertate, grauiſſimam & maximè agreſtem ſeruitutem. Sic oſtendit ratio. At non hoc, vt arbitror, ipſe quærebas, ſed quinam morbus idem in paucorum potētia popularíque gubernatione innatus eam in ſeruitutem redigit. Vera narras. Dicebam vtique otioſorum & prodigorum hominum genus partim fortius & virilius eſſe, partim ignauius: & illud quidē G ducere, hoc autem ſequi, quos quidem homines fucis in ſuperioribus comparauimus: illos quidem fucis aculeatis, hos autem aculeis carentibus fucis. Et meritò. Iſti quidem in quacunque fuerint ciuitate, eam turbant, quemadmodum pituita ac bilis corpus. Quos oportet bonum medicū & legum fundatorem, non minus quàm ſolertem apum cultorem, eminus præcauere, primùm quidem ne oriantur in ciuitate: ac ſi oriūtur, vt cum ipſis fauis protinus excidantur. Ita prorſus agendum. Sic igitur accipiamus, vt perſpicacius quod quærimus, cognoſcatur. Quo pacto? Trifariam popularem ciuitatem, vt re ipſa eſt, partiamur. Vnum quidem hoc genus in ea propter licentiam naſcitur, non minus quàm in paucorum potentia. H Eſt ita. Longè autem acrius in hac quàm in illa. Qua ratione? Ibi quia contemptui eſt, & à magiſtratibus repellitur, imbelle propter deſidiam fit. In populari autem id genus omne exceptis paucis præſidet, & quod in eo acerrimum dicit & agit: aliud autem iuxta tribunalia inhærens ſuſurrat, nec tolerat, ſiquis alia dixerit. Quapropter omnia ab hoc genere

Prouerbium.

paucis exceptis in ciuitate huiuſmodi adminiſtrantur. Et maximè quidem. Aliud igitur tale ſemper ex multitudine excernitur. Quale? Omnibus enim quæſtum ſectantibus, qui natura elegantiſſimi ſunt, vt plurimum ditiſſimi efficiuntur. Cōſentaneum. Hinc vtique mellis copia & vberior & facilior fucis exprimitur. Quomodo enim ex his qui pauca poſſidēt copia mellis exprimeretur? Diuites, vt arbitror, tales fucorum herba vocatur. Sic fermè. Populus autem tertium erit genus, quodcunque ipſi ſua duntaxat curant, nec alienis ſe implicāt, haud multum pecunioſi. Quod quidem genus & plurimum eſt & in populari ciuitate principaliſſimum quoties congregatur. Eſt certè, at non frequenter id facere vult, niſi particeps mellis efficiatur. Nónne ſemper eſt particeps, quatenus hi qui præſident, expoliant diuites, diſpertiúntque populo, ſibi verò vt plurimum vſurpantur. Profectò ita fit particeps. Coguntur itaque repugnare hi qui ſpoliati ſunt, pro viribus apud populum tum dicendo, tum agendo. Quidni? Occaſionem itaque ab aliis acceperunt, cùm ipſi non cuperent, rerum innouandarum, nempe vt inſidientur populo, & ad paucorum imperium intendant animum. Cur non? Tandē verò poſtquàm populum viderunt non ſponte, ſed per inſcitiam à calumniatoribus ſeductum conari ipſis iniuriam inferre, tunc ſanè velint nolint, reuera paucorum potentiæ ſtudioſi euadunt, haud vltro volentéſque, ſed quòd illis hoc malum ingerat fucus ſtimulans ac pungens. Valde quidem. Accuſationes igitur, litigia, cōtentionéſque mutuæ oriuntur. Et maximè. Ideóque populus conſueuit vnum aliquem ſui defenſorem creare, eúmque nutrire, & vti magnum efficiat, confouere. Conſueuit certè. Ex quo pacto patet tyrannum ex radice prætoria enaſci, neque aliunde pullulare. Certum id quidem. Quænam origo mutationis ex prætore, id eſt, eo qui præeſt in tyrānum, an videlicet poſtquàm cœpit qui præeſt id agere, quod circa templum Lycæi Iouis in Arcadia fabula refert? Quidnam? Quod quiſquis humana viſcera cum aliarum victimarum inciſa viſceribus fortè guſtarit, lupus fieri cogitur. Nónne fabulam audiuiſti? Equidem. Eodem modo & hic cuius imperio vulgus omnino obtemperat, cognato non abſtinet ſanguine: ſed falſis, vt ſolent, confictis criminibus in iudicium trahit eos à quibus timet, & iniuſta ſe cæde cruentat viri vitam extinguens, guſtánſque lingua impura & prophano ore generis proximi ſanguinem ac nonnullos pellit, necat alios, ſuaſorem ſe ęris alieni decidēdi, agros diſtribuendi præbens. Quare neceſſe eſt eiuſmodi hominem vel ab inimicis interfici, vel tyrannidem exercere, lupúmque ex homine fieri. Neceſſe eſt omnino. Hic quidem aduerſus opulentos homines ſeditioſus. Certè. Nónne ab inimicorum vi huic periculum imminet, qui ſi expulſus, inuitis redierit inimicis, tyrannus effectus reuertitur? Conſtat. Ac ſi eum calumniis publicis expellere nequeunt, vel occidere, violentam illi mortem intentant, clámque inſidiantur. Ita certè fieri conſueuit. Hinc illa ſolita tyrannis poſtulatio ſequitur. Nempe omnes qui huc aſcenderunt, cuſtodes aliquos corpori, vt auxiliator populi ſaluus ſit, ſolēt à plebe perquirere. Maximè. Dat itaque eos plebs de illo nimis ſolicita, de ſe autem nimis ſecura. Magnopere. Cùm hæc vir pecunioſus animaduertit, qui ob pecunias plebi hoſtis eſt, tūc certè iuxta oraculum Crœſo datum calculoſum ad Hermum fugit, neque moratur, neque timidus dici veretur. Haudquaquam ſecundo iterum vereretur. Sanè quiſquis comprehenſus fuerit, vltimo ſupplicio afficitur. Neceſſe. At prętor ille ciuitatis magnus magnificè haudquaquā ſeſe gerit, ſed alios proſternit plurimos, ipſe in curru ciuitatis conſiſtit tyrannus ex prætore & curatore effectus. Quid prohibet? An vis enarremus beatitudinem viri huius, & ciuitatis, in qua vir talis innaſcitur? Prorſus quidem. Principio quidem omnes ſalutat, arridens quibuſcūque obuius fuerit, & nomen tyranni recuſat, pollicetur multa, & priuatim, & publicè ære liberat alieno, agróſque diſtribuit populóque & familiaribus ſuis, ac denique omnibus manſuetus & mitis eſſe ſimulat. Neceſſe eſt. At cùm primum externos hoſtes partim ſibi conciliauit partim extinxit, rebus iam pacatis, ſtatim vt populus duce indigeat, bellum aliquod ſemper excitare. Conſentaneum eſt. In quo illud inſuper efficit, vt qui ſub eo ſunt plurimis exhauſti ſumptibus, ad quotidianum victum conuerti cogantur, minúſque aduerſus tyrannum, inſidias meditentur. Patet. Quinetiam ſiquos agnouerit liberali eſſe ingenio præditos, taléſque vt imperium eius recuſaturi videantur, vt ad eos extinguendos occaſionem habeat, hoſtibus obiicit. His de cauſis neceſſe eſt tyrannum ſemper noua bella mouere. Neceſſe. Qua de re ciues ſibi infenſos reddit. Summopere. Veriſimile eſt, vt nonnulli eorum qui tyrannidi ſuffragati ſunt, & apud tyrannum plurimum poſſunt, audacter tam inter ſe quàm cum eo quæ geruntur,

Lupus ex homine.

A ὑπὸ τοῦ τοιούτου διοικεῖται ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ, χωρὶς τινῶν ὀλίγων. Μάλα γε, ἦ δ' ὅς. Ἄλλο τοίνυν τοιόνδε ἀεὶ ἀποκρίνεται ἐκ τοῦ πλήθους. Τὸ ποῖον; Χρηματιζομένων που πάντων, οἱ κοσμιώτατοι φύσει, ὡς τὸ πολὺ πλουσιώτατοι γίγνονται. Εἰκός. Πλεῖστον δὴ, οἶμαι, τοῖς κηφῆσι μέλι καὶ εὐπορώτατον ἐντεῦθεν βλύττει. Πῶς γὰρ ἂν (ἔφη) παρά γε τῶν σμικρὰ ἐχόντων τις βλύσει; Πλούσιοι δὴ, οἶμαι, οἱ τοιοῦτοι καλοῦνται, κηφήνων βοτάνη. Σχεδόν τι, ἔφη. Δῆμος δ' ἂν εἴη τρίτον γένος, ὅσοι αὐτουργοί τε καὶ ἀπράγμονες, οὐ πάνυ πολλὰ κεκτημένοι· ὃ δὴ πλεῖστόν τε καὶ κυριώτατον ἐν δημοκρατίᾳ, ὅτανπερ ἀθροισθῇ. Ἔστι γὰρ, ἔφη· ἀλλ' οὐ θαμὰ ἐθέλει ποιεῖν τοῦτο, ἐὰν μὴ μέλιτός τι
B μεταλαμβάνῃ. Οὐκοῦν μεταλαμβάνει (ἦν δ' ἐγὼ) ἀεὶ, καθόσον δύνανται οἱ προεστῶτες, τοὺς ἔχοντας τὴν οὐσίαν ἀφαιρούμενοι, διανέμοντες τῷ δήμῳ, τὸ πλεῖστον αὐτοὶ ἔχειν. Μεταλαμβάνει γὰρ οὖν (ἦ δ' ὅς) οὕτως. Ἀναγκάζονται δὴ, οἶμαι, ἀμύνεσθαι, λέγοντές τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ πράττοντες ὅπῃ δύνανται οὗτοι ὧν ἀφαιροῦνται. Πῶς γὰρ οὔ; Αἰτίαν δὴ ἔσχον ὑπὸ τῶν ἑτέρων, κἂν μὴ ἐπιθυμῶσι νεωτερίζειν, ὡς ἐπιβουλεύουσι τῷ δήμῳ, καί εἰσιν ὀλιγαρχικοί. Τί μήν; Οὐκοῦν καὶ τελευτῶντες, ἐπειδὰν ὁρῶσι τὸν δῆμον οὐχ ἑκόντα, ἀλλ' ἀγνοήσαντά τε καὶ ἐξαπατηθέντα ὑπὸ τῶν διαβαλλόντων, ἐπιχειροῦντα σφᾶς ἀδικεῖν, τότ' ἤδη, εἴτε βούλονται, εἴτε μὴ, ὡς ἀληθῶς ὀλιγαρχικοὶ
C γίγνονται· οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ κακὸν ἐκεῖνος ὁ κηφὴν ἐντίκτει, κεντῶν αὐτούς. Κομιδῆ μὲν οὖν. Εἰσαγγελίαι δὴ καὶ κρίσεις καὶ ἀγῶνες περὶ ἀλλήλων γίγνονται. Καὶ μάλα. Οὐκοῦν ἕνα τινὰ ἀεὶ ὁ δῆμος εἴωθε διαφερόντως προΐστασθαι ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτον τρέφειν τε καὶ αὔξειν μέγαν. Εἴωθε γάρ. Τοῦτο μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) δῆλον, ὅτι ὅτανπερ φύηται τύραννος, ἐκ προστατικῆς ῥίζης καὶ οὐκ ἄλλοθεν ἐκβλαστάνει. Καὶ μάλα δῆλον. Τίς ἀρχὴ οὖν μεταβολῆς ἐκ προστάτου ἐπὶ τύραννον; ἢ δῆλον ὅτι ἐπειδὰν ταὐτὸν ἄρξηται δρᾶν ὁ προστάτης τῷ ἐν τῷ μύθῳ, ὃς περὶ τὸ ἐν Ἀρκαδίᾳ τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Λυκαίου ἱερὸν λέγεται; Τίς; ἔφη. Ὡς ἄρα ὁ γευσάμενος τοῦ ἀνθρωπίνου σπλάγ-
D χνου, ἐν ἄλλοις ἄλλων ἱερείων ἑνὸς ἐγκατατετμημένου, ἀνάγκη δὴ τούτῳ λύκῳ γενέσθαι. ἢ οὐκ ἀκήκοας τὸν λόγον; Ἔγωγε. Ἆρ' οὖν οὕτω, καὶ ὃς ἂν δήμου προεστὼς, λαβὼν σφόδρα πειθόμενον ὄχλον, μὴ ἀπόσχηται ἐμφυλίου αἵματος, ἀλλ' ἀδίκως ἐπαιτιώμενος (οἷα δὴ φιλοῦσιν) εἰς δικαστήρια ἄγων μιαιφονῇ, βίον ἀνδρὸς ἀφανίζων, γλώττῃ τε καὶ στόματι ἀνοσίῳ γευόμενος φόνου ξυγγενοῦς, καὶ ἀνδρηλατῇ, καὶ ἀποκτιννύῃ, καὶ ὑποσημαίνῃ χρεῶν τε ἀποκοπὰς καὶ γῆς ἀναδασμόν· ἆρα τῷ τοιούτῳ ἀνάγκη δὴ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ εἵμαρται ἢ ἀπολωλέναι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἢ τυραννεῖν, καὶ λύκῳ ἐξ ἀνθρώπου γενέσθαι. Πολλὴ, ἔφη. Οὗτος δὴ, ἔφην, ὁ στασιάζων γίγνεται πρὸς τοὺς ἔχοντας τὰς οὐσίας. Ἐστί.
E Ἆρ' οὖν ἐκπεσὼν μὲν, καὶ κατελθὼν βίᾳ τῶν ἐχθρῶν, τύραννος ἀπειργασμένος κατέρχεται. Δῆλον. Ἐὰν δὲ ἀδύνατοι ἐκβάλλειν αὐτὸν ὦσιν, ἢ ἀποκτεῖναι διαβάλλοντες τῇ πόλει, βιαίῳ δὴ θανάτῳ ἐπιβουλεύουσιν ἀποκτιννύναι λάθρα. Φιλεῖ γοῦν (ἦ δ' ὅς) οὕτω γίγνεσθαι. Τὸ δὴ τυραννικὸν αἴτημα τὸ πολυθρύλλητον ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ εἰς τοῦτο προβεβηκότες ἐξευρίσκουσιν, αἰτεῖν τὸν δῆμον φύλακάς τινας τοῦ σώματος, ἵνα σῶς αὐτοῖς ᾖ ὁ τοῦ δήμου βοηθός. Καὶ μάλ', ἔφη. Διδόασι δὴ, οἶμαι, δείσαντες μὲν ὑπὲρ ἐκείνου, θαῤῥήσαντες δὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν. Καὶ μάλα. Οὐκοῦν τοῦτο ὅταν ἴδῃ ἀνὴρ χρήματα ἔχων, καὶ μετὰ τῶν χρημάτων αἰτίαν μισόδημος εἶναι, τότε δὴ οὗτος, ὦ ἑταῖρε, κατὰ τὸν Κροίσῳ γε-
F νόμενον χρησμὸν, πολυψήφιδα παρ' Ἕρμον φεύγει, Οὐδὲ μένει, οὐδ' αἰδεῖται κακὸς εἶναι. Οὐ γὰρ ἂν (ἔφη) δεύτερον αὖθις αἰδεσθείη. Ὁ δέ γε, οἶμαι (ἦν δ' ἐγὼ) καταληφθεὶς θανάτῳ δίδοται. Ἀνάγκη. Ὁ δὲ δὴ προστάτης ἐκεῖνος αὐτὸς τῆς πόλεως δῆλον δὴ ὅτι μέγας μεγαλωστὶ οὐ κεῖται, ἀλλὰ καταβαλὼν ἄλλους πολλοὺς, ἕστηκεν ἐν τῷ δίφρῳ, τῆς πόλεως τύραννος ἀντὶ προστάτου ἀποτετελεσμένος. Τί δ' οὐ μέλλει; ἔφη. Διέλθωμεν δὴ τὴν εὐδαιμονίαν (ἦν δ' ἐγὼ) τοῦ τε ἀνδρὸς, καὶ τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἂν ὁ τοιοῦτος βροτὸς ἐγγένηται. Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) διέλθωμεν. Ἆρ' οὖν (εἶπον) οὐ ταῖς μὲν
G πρώταις ἡμέραις τε καὶ χρόνῳ προσγελᾷ τε καὶ ἀσπάζεται πάντας, ᾧ ἂν περιτυγχάνῃ; καὶ οὔτε τύραννός φησιν εἶναι, ὑπισχνεῖταί τε πολλὰ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ; χρεῶν τε ἠλευθέρωσε, καὶ γῆν διένειμε δήμῳ τε καὶ τοῖς περὶ ἑαυτόν; καὶ πᾶσιν ἵλεώς τε καὶ πρᾷος εἶναι προσποιεῖται; Ἀνάγκη, ἔφη. Ὅταν δέ γε, οἶμαι, πρὸς τοὺς ἔξω ἐχθροὺς τοῖς μὲν καταλλαγῇ, τοὺς δὲ καὶ διαφθείρῃ, καὶ ἡσυχία ἐκείνων γένηται, πρῶτον μὲν πολέμους τινὰς ἀεὶ κινεῖ, ἵν' ἐν χρείᾳ ἡγεμόνος ὁ δῆμος ᾖ. Εἰκός γε. Οὐκοῦν καὶ ἵνα χρήματα εἰσφέροντες, πένητες γιγνόμενοι, πρὸς τὸ καθ' ἡμέραν ἀναγκάζωνται εἶναι, καὶ ἧττον αὐτῷ ἐπιβουλεύωσι. Δῆλον. Καὶ ἄν γέ τινας, οἶμαι, ὑπο-
H πτεύῃ, ἐλεύθερα φρονήματα ἔχοντας, μὴ ἐπιτρέψειν αὐτῷ ἄρχειν, ὅπως ἂν τούτους μετὰ προφάσεως ἀπολλύῃ, ἐνδοὺς τοῖς πολεμίοις. τούτων πάντων ἕνεκα τυράννῳ ἀεὶ ἀνάγκη πόλεμον ταράττειν. Ἀνάγκη. Ταῦτα δὴ ποιοῦντα, ἕτοιμον μᾶλλον ἀπεχθάνεσθαι τοῖς πολίταις. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν καί τινας τῶν ξυγκαταστησάντων καὶ ἐν δυνάμει ὄντων, παῤῥησιάζεσθαι καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἐπιπλήττοντας τοῖς

γιγνομένοις, οἳ ἂν τυγχάνωσιν ἀνδρικώτατοι ὄντες. Εἰκός γε. Ὑπεξαιρεῖν δὴ τούτοις πάντας δεῖ τὸν τύραννον, εἰ μέλλει ἄρξειν ἕως ἂν μήτε φίλων μήτ᾽ ἐχθρῶν λίπῃ μηδένα, ὅτου τι ὄφελος. Δῆλον. Ὀξέως ἄρα δεῖ ὁρᾶν αὐτόν, τίς ἀνδρεῖος, τίς μεγαλόφρων, τίς φρόνιμος, τίς πλούσιος· καὶ οὕτως εὐδαίμων ἐστὶν ὥστε τούτοις ἅπασιν ἀνάγκη αὐτῷ, εἴτε βούλεται εἴτε μή, πολεμίῳ εἶναι, καὶ ἐπιβουλεύειν, ἕως ἂν καθήρῃ τὴν πόλιν. Καλόν γε (ἔφη) καθαρμόν. Ναὶ (ἦν δ᾽ ἐγώ) τὸν ἐναντίον ἢ οἱ ἰατροὶ τὰ σώματα. οἱ μὲν γὰρ τὸ χείριστον ἀφαιροῦντες, λείπουσι τὸ βέλτιστον· ὁ δὲ, τοὐναντίον. Ὡς ἔοικε γὰρ αὐτῷ (ἔφη) ἀνάγκη, εἴπερ ἄρξει. Ἐν μακαρίᾳ ἄρα (εἶπον ἐγὼ) ἀνάγκῃ δέδεται, ἢ προστάττει αὐτῷ ἢ μετὰ φαύλων τῶν πολλῶν οἰκεῖν, καὶ ὑπὸ τούτων μισούμενον, ἢ μὴ ζῆν. Ἐν τοιαύτῃ, ἦ δ᾽ ὅς. Ἆρ᾽ οὖν οὐχὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τοῖς πολίταις ἀπεχθάνηται ταῦτα δρῶν, τοσούτῳ πλειόνων καὶ πιστοτέρων δορυφόρων δεήσεται; Πῶς γὰρ οὔ; Τίνες οὖν οἱ πιστοί; καὶ πόθεν αὐτοὺς μεταπέμψεται; Αὐτόματοι (ἔφη) πολλοὶ ἥξουσι πετόμενοι, ἐὰν τὸν μισθὸν διδῷ. Κηφῆνας (ἦν δ᾽ ἐγὼ) νὴ τὸν κύνα, δοκεῖς αὖ τινάς μοι λέγειν ξενικούς τε καὶ παντοδαπούς. Ἀληθῆ γὰρ (ἔφη) δοκῶσι. Τοὺς δὲ αὐτόθεν ἆρ᾽ οὐκ ἂν ἐθελήσειε; Πῶς; Τοὺς δούλους ἀφελόμενος τοὺς πολίτας, ἐλευθερώσας, τῶν περὶ ἑαυτὸν δορυφόρων ποιήσασθαι. Σφόδρα γε (ἔφη) ἐπεί τοι καὶ πιστότατοι αὐτῷ οὗτοι εἰσίν. Ἦ μακάριον (ἦν δ᾽ ἐγὼ) λέγεις τυράννου χρῆμα, εἰ τοιούτοις φίλοις τε καὶ πιστοῖς ἀνδράσι χρῆται, τοὺς προτέρους ἐκείνους ἀπολέσας. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) τοιούτοις γε χρῆται. Καὶ θαυμάζουσι δὴ (εἶπον) οὗτοι οἱ ἑταῖροι αὐτὸν, καὶ ξύνεισιν οἱ νέοι πολῖται· οἱ δ᾽ ἐπιεικεῖς μισοῦσί τε καὶ φεύγουσι. Τί δ᾽ οὐ μέλλουσιν; Οὐκ ἐτὸς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ἥ τε τραγῳδία ὅλως σοφὸν δοκεῖ εἶναι, καὶ ὁ Εὐριπίδης διαφέρων ἐν αὐτῇ. Τί δή; Ὅτι καὶ τοῦτο πυκνῆς διανοίας ἐχόμενον ἐφθέγξατο, ὡς ἄρα σοφοὶ τύραννοί εἰσι τῇ τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. καὶ ἔλεγε δηλονότι τούτους εἶναι τοὺς σοφοὺς οἷς ξύνεστι. Καὶ ὡς ἰσόθεόν γ᾽, ἔφη, τὴν τυραννίδα ἐγκωμιάζει, καὶ ἕτερα πολλὰ, καὶ οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. Τοιγάρτοι (ἔφην) ἅτε σοφοὶ ὄντες οἱ τῆς τραγῳδίας ποιηταὶ, συγγινώσκουσιν ἡμῖν τε καὶ ἐκείνοις ὅσοι ἡμῶν ἐγγὺς πολιτεύονται ὅτι αὐτοὺς εἰς τὴν πολιτείαν οὐ παραδεξόμεθα, ἅτε τυραννίδος ὑμνητάς. Οἶμαι ἔγωγ᾽ (ἔφη) συγγινώσκουσιν ὅσοιπέρ γε αὐτῶν κομψοί. εἰς δέ γε, οἶμαι, τὰς ἄλλας περιιόντες πόλεις, ξυλλέγοντες τοὺς ὄχλους, καλὰς φωνὰς καὶ μεγάλας καὶ πιθανὰς μισθωσάμενοι, εἰς τυραννίδας τε καὶ δημοκρατίας ἕλκουσι τὰς πολιτείας. Μάλα γε. Οὐκοῦν καὶ προσέτι τούτων μισθοὺς λαμβάνουσι, καὶ τιμῶνται, μάλιστα μὲν, ὥσπερ τὸ εἰκὸς, ὑπὸ τυράννων, δεύτερον δὲ, ὑπὸ δημοκρατίας. ὅσῳ δ᾽ ἂν ἀνωτέρω ἴωσι πρὸς τὸ ἄναντες τῶν πολιτειῶν, μᾶλλον ἀπαγορεύει αὐτῶν ἡ τιμὴ, ὥσπερ ὑπὸ ἄσθματος ἀδυνατοῦσα πορεύεσθαι. Πάνυ μὲν οὖν. Ἀλλὰ δὴ (εἶπον) ἐνταῦθα μὲν ἐξέβημεν· λέγωμεν δὲ πάλιν ἐκεῖνο τὸ τοῦ τυράννου στρατόπεδον, τὸ καλόν τε καὶ πολὺ καὶ ποικίλον, καὶ οὐδέποτε ταὐτὸν, πόθεν θρέψεται. Δῆλον, ἔφη, ὅτι ἐάν τε ἱερὰ χρήματα ᾖ ἐν τῇ πόλει, ταῦτα ἀναλώσει, ὅποι ποτὲ ἂν ἀεὶ ἐξαρκῇ τὰ τῶν ἀποδομένων, ἐλάττους εἰσφορὰς ἀναγκάζων τὸν δῆμον εἰσφέρειν. Τί δ᾽ ὅταν δὴ ταῦτα ἐπιλίπῃ; Δῆλον (ἔφη) ὅτι ἐκ τῶν πατρῴων θρέψεται αὐτός τε, καὶ οἱ συμπόται τε, καὶ ἑταῖροι καὶ ἑταῖραι. Μανθάνω (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅτι ὁ δῆμος ὁ γεννήσας τὸν τύραννον, θρέψει αὐτόν τε καὶ ἑταίρους. Πολλὴ, ἔφη, αὐτῷ ἀνάγκη. Πῶς λέγεις; εἶπον· ἐάν τε ἀγανακτῇ τε καὶ λέγῃ ὁ δῆμος ὅτι οὔτε δίκαιον τρέφεσθαι ὑπὸ πατρὸς υἱὸν ἡβῶντα, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπὸ υἱέος πατέρα, οὔτε τούτου αὐτὸν ἕνεκα ἐγέννησέ τε καὶ κατέστησεν, ἵνα ἐπειδὴ μέγας γένοιτο, τότε αὐτὸς δουλεύων τοῖς αὐτοῦ δούλοις, τρέφοι ἐκεῖνόν τε καὶ τοὺς δούλους μετὰ ξυγκλύδων ἄλλων· ἀλλ᾽ ἵνα ὑπὸ τῶν πλουσίων τε καὶ καλῶν κἀγαθῶν λεγομένων ἐν τῇ πόλει ἐλευθερωθείη ἐκείνου προστάντος. καὶ νῦν κελεύει ἀπιέναι ἐκ τῆς πόλεως αὐτόν τε καὶ τοὺς ἑταίρους, ὥσπερ πατὴρ υἱὸν ἐξ οἰκίας μετὰ ὀχληρῶν συμποτῶν ἐξελαύνων. Γνώσεταί γε νὴ Δία (ἦ δ᾽ ὅς) τότ᾽ ἤδη ὁ δῆμος οἷος οἷον θρέμμα γεννῶν, ἠσπάζετό τε καὶ ηὖξε· καὶ ὅτι ἀσθενέστερος ὢν, ἰσχυροτέρους ἐξελαύνει. Πῶς (ἦν δ᾽ ἐγὼ) λέγεις; τολμήσει τὸν πατέρα βιάζεσθαι, κἂν μὴ πείθηται, τύπτειν, ὁ τύραννος; Ναὶ (ἔφη) ἀφελόμενός γε τὰ ὅπλα. Πατραλοίαν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) λέγεις τύραννον, καὶ χαλεπὸν γηροτρόφον· καὶ, ὡς ἔοικε, τοῦτο δὴ ὁμολογουμένη ἂν ἤδη τυραννὶς εἴη, καὶ, τὸ λεγόμενον, ὁ δῆμος φεύγων ἂν καπνὸν δουλείας ἐλευθέρων, εἰς πῦρ δούλων δεσποτείας ἂν ἐμπεπτωκὼς εἴη, ἀντὶ τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ ἀκαίρου ἐλευθερίας τὴν χαλεπωτάτην τε καὶ πικροτάτην δούλων δουλείαν μεταμπισχόμενος. Καὶ μάλα (ἔφη) ταῦτα οὕτω γίγνεται. Τί οὖν (εἶπον) οὐκ ἐμμελῶς ἡμῖν εἰρήσεται, ἐὰν φῶμεν ἱκανῶς διεληλυθέναι ὡς μεταβαίνει τυραννὶς ἐκ δημοκρατίας, γενομένη τε, οἵα ἐστί; Πάνυ μὲν οὖν ἱκανῶς, ἔφη.

A improbent, prę̨ſertim ſiqui altiori animo ſint. Veriſimile. Conſentaneum eſt, vt hoſce omnes tyrannus è medio tollat, ſi modò ſit dominaturus, quouſque neminem relinquat amicorum vel hoſtium qui alicuius momenti ſit. Manifeſtum id quidem. Acutè igitur inſpicere illum oporet, quis fortis, quis magnanimus, quis prudens aut diues ſit. Nempe vſqueadeo beatus eſt vt ſeu velit, ſeu nolit, his inimicus futurus ſit, eiſque inſidietur, quouſque ciuitatem purgauerit. Egregiam ſanè purgationem narras. Contrariam planè medicorum purgationi. Siquidem medici à corpore quod deterrimum eſt, abſtergunt, quod verò optimum eſt relinquunt. Cõtrà tyrannus efficit. Ille quidem

B ſic facere cogitur, ſi modò ſit dominaturus Beata nimirum neceſſitate adſtrictus eſt quæ illi præcipit, vt vel cum plurimis improbis vitam agat, & ab iis etiam odio habeatur, vel omnino non viuat. Talis profectò eius conditio eſt. Nónne quo infenſiores habet ciues, dum hæc agit, eo pluribus & fidelioribus ſatellitibus indiget? Quid prohibet? Quínam igitur huic fideles maximè? Vnde illos accerſet? Vltro aduolabunt vndiq; multi mercede pellecti. Fucos iterum mihi videris per Canẽ quoſdam dicere, externis & variis ex gentibus confluentes. Verè tibi videor. Quis autem ex indigenis? Nónne aliqui, ſi vo-

C luerit? Quo pacto? Scilicet ſi ciuibus de medio ſublatis, ſeruos ſuos libertate donet, & in ſatellitium ſuorum munerum adſciſcat. Maximè quidem, quoniam fideliſſimi ſibi hi ſunt. Quàm præclaram narras tyranni poſſeſſionem, ſi quidem talibus amicis fidíſque hominibus vtitur, cùm priores illos perdiderit. At tamen talibus vtitur. Atqui mirantur eum amici tales, conuerſantúrque cum eo noui ciues, boni autem viri oderunt ac fugiunt. Quid vetat? Non temerè igitur tragœdia ſapiens artificium eſſe, atque in ea Euripides excellere videtur. Quãobrem Quòd & hoc profunda mente cecinit, ſapientes tyrannos eſſe ſapientum conſuetudine, dixítque hos ſapientes eſſe qui cum his conuerſantur. Quinetiam tyrannidem tanquam rem diuinam extollit: aliáque permulta hic aliíque poetæ. Enimuerò

D poëtæ tragici vtpote ſapientes nobis ignoſcent puto, & illis qui perinde ac nos rempublicam adminiſtrant, ſi eos in noſtrã rempub. non admittamus, tyrannidis ſcilicet laudatores. Ignoſcent, vt arbitror, quicunque inter eos viri elegantiores ſunt. Cæteras verò circumeunt ciuitates, turbam congregantes egregiis grandibúſque & probabilibus vocibus quibus pretiũ non deeſt, reſpublicas in tyrannidem trahunt & popularem ſtatum. Vehementer. Nónne pro his pretium capiunt, honorantúrque in primis quidem vt veriſimile eſt à tyrannis, deinde etiam à populari illa republica? At verò quo altius aſcendunt in arduum rerumpublicatum verticem, eo magis eorum deficit honor, vt qui defeſſus crebriore anhelitu progredi nõ

E valeat. Ita nimirum. Sed ne poſtquam huc digreſſi ſumus, longius progrediamur, dicamus vnde tyrannus exercitum illum ſuum prę̨clarum, numeroſum, & varium ſempérque diuerſum alat. Conſtat in primis quòd ſiquæ ſunt ſacræ opes in ciuitate, eas ſurripiet, conſumétque quouſque illa ſufficient quæ venduntur, dum leuiora exigit à plebe tributa. Quid ſi opes hæ defecerint? Patet quòd ex paternis aletur & ipſe & collegæ ipſius contubernaléſque & ſcorta, tum pueri, tum mulieres. Intelligo equidem quòd populus qui tyrannum genuit, ipſum amicóſque eius nutriet. Ita cogitur. Quid verò ſi ſuccenſeat populus, dicátque, haud ę̨quum eſſe vt adultus filius à patre am-

F plius enutriatur, ſed contrà à filio pater: neque ſe ad hoc eum creaſſe, vt adulto iam filio, pater ipſe, ſeruis eius ſeruiens, & ipſum nutriat, & ipſius ſeruos, & alios præterea omnes vndiq; confluentes eius aſtipulatores, verũ vt à diuitibus his qui præclari & boni exiſtimãtur in ciuitate, hoc prę̨ſide liberetur: atq. ita iubeat populus abire illũ è ciuitate, eiúſque amicos, perinde ac pater filium domo vnà cum debacchantium turba depellés? Agnoſcet per Iouem tũc demum populus qualis ipſe, & quali beſtia delectatus ſit, dum eam generaret atque educaret, tum quanto ipſo debilior potentiorem eiicere tentet. Quid ais? Audebit tyrannus patri vim inferre, & ſi non obtemperet, ver-

G berare? Imò verò, nam auferet arma. Patricidã ergo dicis eſſe tyrannum, durumque ſenectutis educatorem. Atque vt videtur, hæc propriè eſt tyrannis. vtque fertur, populus ſeruitutis liberorum hominum fugiens fumum, in flammam ſeruilis dominationis incidit, loco ingentis illius & importunæ libertatis duriſſimam acerbiſſimámque ſeruorum ſubiens ſeruitutem. Ita nimirum accidit. An non igitur probè à nobis dictum fuerit, ſi ſufficienter pertractatum dicamus, quo pacto tyrannis ex populari gubernatione naſcatur: & nata quum eſt, qualis ſit? Valde quidem ſufficienter.

PLATONIS DE REPVB.
Siue,
DE IVSTO,
DIALOGVS NONVS.

SVMMA DIALOGI. Tractationem de Tyrannide ſuperiori dialogo inchoatam, hic abſoluit: cuius ortum ex populari licentia, πάθη deniq́ue omnia diligenter perſequitur. Et ſicuti docuerat feliciſſimum eſſe rectæ politiæ ſtatum, & hominis in illa aſſueti conditionem feliciſſimam: ita & vitioſæ politiæ, & hominis in ea aſſueti, Tyrannidis verò maximè & tyrannici ingenij infeliciſſimam conditionem graphicè repræſentat. Agit autem de facultatibus animi, & cupiditatibus ac voluptatibus iis quæ in eas variè & multipliciter cadunt: quibus domandis opportunum affert remedium, nempe Rationis imperium.

De voluptatibus diſtinctius.

DEINCEPS conſiderandum reſtat, inquam ego, qua ratione vir tyrannicus ex populari fiat, qualíſque ſit, & nunquid vitam ducat miſeram, an beatam. Certè id reliquum eſt, inquit ille. Scis quid adhuc deſiderem? Quid? Nondum ſufficiēter diſtinxiſſe videmur, quot ſint, & quales cupiditates. Ac niſi id conſtet, obſcurior erit eius quod quærimus inquiſitio. Opportunum verò adhuc erit. Prorſus quidem, ac vide quid in eis noſſe velim, eſt autem tale. Earum voluptatum cupiditatúmque quæ non neceſſariæ ſunt, videntur mihi quædam legibus repugnantes, omnibus ineſſe quidem: legibus autem & melioribus cupiditatibus pariter cum ratione caſtigatæ, in quibuſdam hominibus vel omnino obſoleſcere, vel adeò reprimi, vt raræ admodū exileſque reddantur: in aliis autem vehementiores frequentioréſque euadere. Quas potiſſimum iſtas vocas? Quæ in ſomnis ſæpius excitantur. Cùm dormientibus ea pars animi, quæ mentis & rationis particeps ſit, ſopita langueat: illa autem in qua feritas quædam ſit, atque agreſtis immanitas cùm ſit immoderato obſtupefacta potu, atque paſtu, exultare eam in ſomno, immoderatéque iactari: itaque huic omnia viſu obiiciuntur à mente ac ratione vacua: vt aut cum matre corpus miſcere videamur, aut cū quouis alio, vel homine, vel deo, ſæpe belua: atque etiam trucidare aliquem & impiè cruentari, multáque facere impurè atque tetrè, cum temeritate atque impudētia, at qui ſalubri & moderato cultu, atque victu quieti ſe tradiderit, & ea parte animi quæ mentis & conſilij eſt, agitata, & erecta, ſaturatáque bonarum cogitationum epulis, eáque parte animi, quæ voluptate alitur, nec inopia enecta, nec ſatietate affluenti, quorum vtrunque præſtringere aciem mentis ſolet, ſiue deeſt naturæ quippiam, ſiue abundat atque affluit: illa etiam tertia parte animi, in qua irarum exiſtit ardor, ſedata atque reſtincta: tum eueniet, duabus animi temerariis partibus compreſſis, vt illa tertia pars rationis & mentis eluceat, & ſe vegetem ad ſomniādum acrémque præbeat, tum ei viſa quietis occurrent tranquilla atque veracia. Sic prorſus exiſtimo. Quid plura? Id ſummatim cognoſcere volumus: Vnicuique ineſſe ſpeciem quandam cupiditatum diram, agreſtem, atque iniquam, atque etiam in his qui inter homines maximè moderati videntur. Quod in ſomnis fit manifeſtum. Num quid igitur dicam, & vtrum conſentias tu videris. Conſentio equidem. Recordare, qualem virum eſſe diximus popularem. Erat autem is, qui ab ineūte ætate ſub parco nutritus eſt patre, qui lucri cupiditati indulſit ſolum, cæteras verò non neceſſarias, ſed ludi ornatúſque comites ſpreuit. Nónne ita? Ita prorſus. Conuerſatus deinde cum elatioribus viris pleníſque libidinibus his quas modò narrauimus, declinare cœpit ad petulantiam omnem, eorúmque mores, paternæ parſimoniæ odio. Cū verò ingenio melior eſſet quàm corruptores, vtrinque diſtractus, mediam nactus eſt vtriuſque amoris affectionē, moderatè vtrunque aſſecutus vt ipſe putat, neque illiberalem neque diſſolutam vitam agens, ex paucorum potentiæ cupido mutatus in popularem. Erat vtique & eſt circa huiuſcemodi virum hęc opinio. Pone rurſus huius iam natu grandis filium, primis ab annis, paternis moribus imbutum. Pono. Ponas iterum eadem huic accidere quæ patri contigerant, vt ad omne trahatur flagitium, & laſciuientis vitæ licentiam, quàm tamen hi qui eam degunt integram nominent libertatem: pater autem aliíque domeſtici iſtis cupiditatibus quas in medio quodam eſſe diximus ſuffragentur: alij item opem ſuggerant. Vbi verò iam ſperauerint vehementes illi incantatores, nutritoréſque tyrannidis, adoleſcentem ſe non aliter continere poſſe, amorem in eo aliquem quibuſdam machinationibus excitent, præſidem tutorémque otioſorum, & ad libidinem illi ſubminiſtrantium deſideriorum, alatum certè, & ingentem fucum. Nunquid aliud amorem talium eſſe putas? Nihil aliud. Quando verò circa ipſum ſuſurrantes cupiditates aliæ refertæ nidore, vnguentis, coronis ac mero, reſolutíſque conſuetudinum talium voluptatibus coaugent prorſus alúntque deſiderium illud, atque ita fuco aculeum addunt: tunc iam hic ani-

Hæc ex Cicerone de diuinat. I.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ,
Η,
ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ,
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΑΤΟΣ.

A ΑΥΤΟΣ δὴ λοιπὸς (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ τυραννικὸς ἀνὴρ, σκέψασθαι πῶς τε μεθίσταται ἐκ δημοκρατικοῦ, γενόμενός τε, ποῖός τις ἐστὶ, καὶ τίνα τρόπον ζῇ, ἄθλιον, ἢ μακάριον. Λοιπὸς γὰρ οὖν ἔτι οὗτος, ἔφη. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὃ ποθῶ ἔτι; Τὸ ποῖον; Τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, οἷαί τε καὶ ὅσαι εἰσὶν, οὔ μοι δοκοῦμεν ἱκανῶς διῃρῆσθαι. τούτου δὲ ἐνδεῶς ἔχοντος, ἀσαφεστέρα ἔσται ἡ ζήτησις οὗ ζητοῦμεν. Οὐκοῦν (ἦ δ' ὅς) ἔτι ἐν καλῷ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ σκόπει γ' ὃ ἐν αὐταῖς βούλομαι ἰδεῖν. ἔστι δὲ τόδε· τῶν μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν δοκοῦσί τινές μοι εἶναι παράνομοι· αἳ κινδυνεύουσι μὲν ἐγγίγνεσθαι
B παντὶ, κολαζόμεναι δὲ ὑπό τε τῶν νόμων καὶ τῶν βελτιόνων ἐπιθυμιῶν μετὰ λόγου, ἐνίων μὲν ἀνθρώπων ἢ παντάπασιν ἀπαλλάττεσθαι, ἢ ὀλίγαι λείπεσθαι καὶ ἀσθενεῖς· τῶν δὲ, ἰσχυρότεραι καὶ πλείους. Λέγεις δὲ τίνας (ἔφη) ταύτας; Τὰς περὶ τὸν ὕπνον (ἦν δ' ἐγὼ) ἐγειρομένας· ὅταν τὸ μὲν ἄλλο τῆς ψυχῆς εὕδῃ, ὅσον λογιστικὸν καὶ ἥμερον, καὶ ἄρχον ἐκείνου· τὸ δὲ θηριῶδές τε καὶ ἄγριον, ἢ σίτων ἢ μέθης πλησθὲν σκιρτᾷ τε, καὶ ἀπωσάμενον τὸν ὕπνον, ζητῇ ἰέναι καὶ ἀποπιμπλάναι τὰ αὑτοῦ ἤθη. οἶσθ' ὅτι πάντα ἐν τῷ τοιούτῳ τολμᾷ ποιεῖν, ὡς ἀπὸ πάσης λελυμένον τε καὶ ἀπηλλαγμένον αἰσχύνης καὶ φρονήσεως. μητρί τε γὰρ ἐπιχειρεῖν μίγνυσθαι, ὡς οἴεται, οὐδὲν ὀκνεῖ, ἄλλῳ τε ὁτῳοῦν ἀνθρώπων καὶ θεῶν
C καὶ θηρίων· μιαιφονεῖν τε ὁτιοῦν· βρώματός τε ἀπέχεσθαι μηδενός. καὶ ἑνὶ λόγῳ, οὔτε ἀνοίας οὐδὲν ἐλλείπει, οὔτε ἀναισχυντίας. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Ὅταν δέ γε (οἶμαι) ὑγιεινῶς τις ἔχῃ αὐτὸς αὑτοῦ καὶ σωφρόνως, καὶ εἰς τὸν ὕπνον ἴῃ, τὸ λογιστικὸν μὲν ἐγείρας ἑαυτοῦ, καὶ ἑστιάσας λόγων καλῶν καὶ σκέψεων, εἰς σύννοιαν αὐτὸς αὑτῷ ἀφικόμενος· τὸ ἐπιθυμητικὸν δὲ μήτε ἐνδείᾳ δοὺς, μήτε πλησμονῇ, ὅπως ἂν κοιμηθῇ, καὶ μὴ παρέχῃ θόρυβον τῷ βελτίστῳ, χαῖρον ἢ λυπούμενον, ἀλλ' ἐῶν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον καθαρὸν σκοπεῖν καὶ ὀρέγεσθαι του αἰσθάνεσθαι ὃ μὴ οἶδεν, ἤ τι τῶν γεγονότων, ἢ ὄντων, ἢ καὶ μελλόντων· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς πραΰνας, καὶ μή τισιν εἰς ὀργὰς ἐλθὼν, κεκινημένῳ τῷ θυμῷ καθεύδῃ· ἀλλ' ἡσυχάσας μὲν τὼ δύο εἴδη, τὸ τρίτον δὲ κινήσας ἐν
D ᾧ τὸ φρονεῖν ἐγγίγνεται, οὕτω ἀναπαύηται· οἶσθ' ὅτι τῆς τ' ἀληθείας ἐν τῷ τοιούτῳ μάλιστα ἅπτεται, καὶ ἥκιστα παράνομοι τότε αἱ ὄψεις φαντάζονται τῶν ἐνυπνίων. Παντελῶς μὲν οὖν (ἔφη) οἶμαι οὕτω. Ταῦτα μὲν τοίνυν ἐπιπλέον ἐξήχθημεν εἰπεῖν· ὃ δὲ βουλόμεθα γνῶναι, τόδ' ἐστὶν, ὡς ἄρα δεινόν τι καὶ ἄγριον καὶ ἄνομον ἐπιθυμιῶν εἶδος ἑκάστῳ ἔνεστι, καὶ πάνυ δοκοῦσιν ἡμῶν ἐνίοις μετρίοις εἶναι. τοῦτο δὲ ἄρα ἐν τοῖς ὕπνοις γίγνεται ἔνδηλον. εἰ οὖν τι δοκῶ λέγειν, καὶ συγχωρεῖς, ἄθρει. Ἀλλὰ ξυγχωρῶ. Τὸν τοίνυν δημοτικὸν ἀναμνήσθητι οἷον ἔφαμεν εἶναι. ἦν δέ που γεγονὼς ἐκ νέου ὑπὸ φειδωλῷ πατρὶ τεθραμμένος, τὰς χρηματικὰς ἐπιθυμίας τιμῶντι μόνας, τὰς δὲ μὴ ἀναγκαίους, ἀλλὰ
E παιδιᾶς τε καὶ καλλωπισμοῦ ἕνεκα γιγνομένας, ἀτιμάζοντι. ἦ γάρ; Ναί. Συγγενόμενος δὲ κομψοτέροις ἀνδράσι, καὶ μεστοῖς ὧν ἄρτι διήλθομεν ἐπιθυμιῶν, ὁρμήσας εἰς ὕβριν τε πᾶσαν καὶ τὸ ἐκείνων εἶδος, μίσει τῆς τοῦ πατρὸς φειδωλίας, φύσιν δὲ τῶν διαφθειρόντων βελτίω ἔχων, ἀγόμενος ἀμφοτέρωσε, κατέστη εἰς μέσον ἀμφοῖν τοῖν τρόποιν· καὶ μετρίως δὴ, ὡς ᾤετο, ἑκάστων ἀπολαύων, οὔτε ἀνελεύθερον, οὔτε παράνομον βίον ζῇ, δημοτικὸς ἐξ ὀλιγαρχικοῦ γεγονώς. Ἦν γάρ (ἔφη) καὶ ἔστιν αὕτη ἡ δόξα περὶ τὸν τοιοῦτον. Θὲς τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) πάλιν τοῦ τοιούτου ἤδη πρεσβυτέρου γεγονότος νέον υἱὸν ἐν τοῖς τούτου αὖ ἤθεσι τεθραμμένον. Τίθημι. Τίθει τοίνυν καὶ τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα περὶ αὐτὸν γιγνόμενα ἅπερ καὶ
F περὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ· ἀγόμενόν τε εἰς πᾶσαν παρανομίαν, ὀνομαζομένην δ' ὑπὸ τῶν ἀγόντων ἐλευθερίαν ἅπασαν. βοηθοῦντά τε ταῖς ἐν μέσῳ ταύταις ἐπιθυμίαις πατέρα τε καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, τοὺς δ' αὖ παραβοηθοῦντας· ὅταν δ' ἐλπίσωσιν οἱ δεινοὶ μάγοι τε καὶ τυραννοποιοὶ οὗτοι μὴ ἄλλως τὸν νέον καθέξειν, ἔρωτά τινα αὐτῷ μηχανωμένους ἐμποιῆσαι προστάτην τῶν ἀργῶν καὶ τὰ ἕτοιμα διανεμομένων ἐπιθυμιῶν, ὑπόπτερον καὶ μέγαν κηφῆνά τινα. ἢ τί ἄλλο οἴει εἶναι τὸν τῶν τοιούτων ἔρωτα; Οὐδὲν ἔγωγε (ἦ δ' ὅς) ἀλλ' ἢ τοῦτο. Οὐκοῦν ὅταν δὴ περὶ αὐτὸν βομβοῦσαι αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι, θυμιαμάτων τε γέμουσαι καὶ μύρων καὶ στεφάνων καὶ οἴνων, καὶ τῶν ἐν ταῖς τοιαύταις συνου-
G σίαις ἡδονῶν, ἀνειμένων ἐπὶ τὸ ἔσχατον, αὔξουσαί τε καὶ τρέφουσαι, πόθου κέντρον ἐμποιήσωσι τῷ κηφῆνι, τότε δὴ δορυφορεῖταί τε ὑπὸ μανίας

καὶ οἰστρᾷ οὗτος ὁ προστάτης τῆς ψυχῆς· καὶ ἐάν τινας ἐν αὐτῷ δόξας ἢ ἐπιθυμίας λάβῃ ποιουμένας χρηστάς, καὶ ἔτι ἐπαισχυνομένας, ἀποκτείνει τε καὶ ἔξω ὠθεῖ παρ' αὐτοῦ, ἕως ἂν καθήρῃ σωφροσύνης, μανίας δὲ πληρώσῃ ἐπακτοῦ. Παντελῶς (ἔφη) τυραννικοῦ ἀνδρὸς λέγεις γένεσιν. Ἆρ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) καὶ τὸ πάλαι διὰ τὸ τοιοῦτον τύραννος ὁ Ἔρως λέγεται; Κινδυνεύει, ἔφη. Οὐκοῦν, ὦ φίλε, (εἶπον) καὶ μεθυσθεὶς ἀνήρ, τυραννικόν τι φρόνημα ἴσχει; Ἴσχει γάρ. Καὶ μὴν ὅ γε μαινόμενος καὶ ὑποκεκινηκὼς οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θεῶν ἐπιχειρεῖ τε καὶ ἐλπίζει δυνατὸς εἶναι ἄρχειν. Καὶ μάλ', ἔφη. Τυραννικὸς δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ δαιμόνιε ἀνήρ, ἀκριβῶς γίγνεται, ὅταν ἢ φύσει, ἢ ἐπιτηδεύμασιν, ἢ ἀμφοτέροις, μεθυστικός τε καὶ ἐρωτικὸς καὶ μελαγχολικὸς γένηται. Παντελῶς μὲν οὖν. Γίγνεται μὲν (ὡς ἔοικεν) οὕτω ὁ τοιοῦτος ἀνήρ· ζῇ δὲ δὴ πῶς; Τὸ τῶν παιζόντων, ἔφη, τοῦτο σὺ καὶ ἐμοὶ ἐρεῖς. Λέγω δή, ἔφην. οἶμαι γάρ, τὸ μετὰ τοῦτο ἑορταὶ γίγνονται παρ' αὐτοῖς, καὶ κῶμοι, καὶ θαλίαι, καὶ ἑταῖραι, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὧν ἂν Ἔρως τύραννος ἔνδον οἰκῶν διακυβερνᾷ τὰ τῆς ψυχῆς ἅπαντα. Ἀνάγκη, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ πολλαὶ καὶ δειναὶ παραβλαστάνουσιν ἐπιθυμίαι ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἑκάστης, πολλῶν δεόμεναι; Πολλαὶ μέντοι. Ταχὺ ἄρα ἀναλίσκονται ἐάν τινες ὦσι πρόσοδοι. Πῶς δ' οὔ; Καὶ μετὰ τοῦτο δὴ δανεισμοὶ καὶ τῆς οὐσίας παραιρέσεις. Τί μήν. Ὅταν δὲ δὴ πάντ' ἐπιλίπῃ, ἆρα οὐκ ἀνάγκη μὲν τὰς ἐπιθυμίας βοᾶν πυκνάς τε καὶ σφοδρὰς ἐννενεοττευμένας, τοὺς δ' ὥσπερ ὑπὸ κέντρων ἐλαυνομένους, τῶν τε ἄλλων ἐπιθυμιῶν, καὶ διαφερόντως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἔρωτος, πάσαις ταῖς ἄλλαις, ὥσπερ δορυφόροις, ἡγουμένου, οἰστρᾶν, καὶ σκοπεῖν τίς τι ἔχει, ὃν δυνατὸν ἀφελέσθαι ἀπατήσαντα, ἢ βιασάμενον. Σφόδρα γ', ἔφη. Ἀναγκαῖον δὴ πανταχόθεν φέρειν, ἢ μεγάλαις ὠδῖσί τε καὶ ὀδύναις ξυνέχεσθαι. Ἀναγκαῖον. Ἆρ' οὖν, ὥσπερ αἱ ἐν αὐτῷ ἡδοναὶ ἐπιγιγνόμεναι τῶν ἀρχαίων πλεῖον εἶχον, καὶ τὰ ἐκείνων ἀφῃροῦντο, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀξιώσει, νεώτερος ὤν, πατρός τε καὶ μητρὸς πλέον ἔχειν, καὶ ἀφαιρεῖσθαι, ἐὰν τὸ αὑτοῦ μέρος ἀναλώσῃ, ἀπονειμάμενος τῶν πατρῴων; Ἀλλὰ τί μήν; ἔφη. Ἐὰν δὲ δὴ αὐτῷ μὴ ἐπιτρέπωσιν, ἆρ' οὐ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιχειροῖ ἂν κλέπτειν καὶ ἀπατᾶν τοὺς γονέας; Πάντως. Ὁπότε δὲ μὴ δύναιτο, ἁρπάζοι ἂν καὶ βιάζοιτο μετὰ τοῦτο; Οἶμαι, ἔφη. Ἀντεχομένων δὴ καὶ μαχομένων, ὦ θαυμάσιε, γέροντός τε καὶ γραός, ἆρ' εὐλαβηθείη ἂν καὶ φείσαιτο μή τι δρᾶσαι τυραννικόν; Οὐ πάνυ (ἦ δ' ὅς) ἔγωγε θαρρῶ περὶ τῶν γονέων τοῦ τοιούτου. Ἀλλ', ὦ Ἀδείμαντε, πρὸς Διός, ἕνεκα νεωστὶ φίλης καὶ οὐκ ἀναγκαίας ἑταίρας γεγονυίας, τὴν πάλαι φίλην καὶ ἀναγκαίαν μητέρα, ἢ ἕνεκα ὡραίου νεωστὶ φίλου γεγονότος, οὐκ ἀναγκαίου, τὸν ἄωρόν τε καὶ ἀναγκαῖον πρεσβύτην πατέρα, καὶ τῶν φίλων ἀρχαιότατον, δοκεῖ ἄν σοι ὁ τοιοῦτος πληγαῖς τε δοῦναι καὶ καταδουλώσασθαι ἂν αὐτοὺς ὑπ' ἐκείνοις, εἰ εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν ἀγάγοιτο; Ναὶ μὰ Δί', ἦ δ' ὅς. Σφόδρα γε μακάριον (ἦν δ' ἐγώ) ἔοικεν εἶναι τὸ τυραννικὸν υἱὸν τεκεῖν. Οὐ πάνυ γε, ἔφη. Τί δ', ὅταν δὴ τὰ πατρὸς καὶ μητρὸς ἐπιλείπῃ τὸν τοιοῦτον, πολὺ δὲ ἤδη ξυνειλεγμένον ἐν αὐτῷ ᾖ τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος, οὐ πρῶτον μὲν οἰκίας τινὸς ἐφάψεται τοίχου, ἢ τινος ὀψὲ νύκτωρ ἰόντος τοῦ ἱματίου, μετὰ δὲ ταῦτα ἱερόν τι νεωκορήσει; καὶ ἐν τούτοις δὴ πᾶσιν, ἃς πάλαι εἶχε δόξας ἐκ παιδὸς, περὶ καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν τὰς δικαίας ποιουμένας, αἱ νεωστὶ ἐκ δουλείας λελυμέναι, δορυφοροῦσαι τὸν Ἔρωτα, κρατήσουσι μετ' ἐκείνου; αἳ πρότερον μὲν ὄναρ ἐλύοντο ἐν ὕπνῳ, ὅτε ἦν αὐτὸς ἔτι ὑπὸ νόμοις τε καὶ πατρὶ δημοκρατούμενος ἐν ἑαυτῷ· τυραννευθεὶς δὲ ὑπὸ Ἔρωτος, οἷος ὀλιγάκις ἐγίγνετο ὄναρ, ὕπαρ τοιοῦτος ἀεὶ γιγνόμενος, οὔτε τινὸς φόνου δεινοῦ ἀφέξεται, οὔτε βρώματος, οὔτ' ἔργου· ἀλλὰ τυραννικὸς ἐν αὐτῷ ὁ Ἔρως ἐν πάσῃ ἀναρχίᾳ καὶ ἀνομίᾳ ζῶν, ἅτε αὐτὸς ὢν μόναρχος, τὸν ἔχοντά τε αὐτόν, ὥσπερ πόλιν, ἄξει ἐπὶ πᾶσαν τόλμαν ὅθεν αὐτόν τε καὶ τὸν περὶ αὐτὸν θόρυβον θρέψει· τὸν μὲν ἔξωθεν εἰσεληλυθότα, ἀπὸ κακῆς ὁμιλίας· τὸν δ' ἔνδοθεν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν τρόπων καὶ ἑαυτοῦ ἀνεθέντα καὶ ἐλευθερωθέντα. Ἦ οὐχ οὗτος ὁ βίος τοῦ τοιούτου; Οὗτος μὲν οὖν, ἔφη. Κἂν μέν γε (ἦν δ' ἐγώ) ὀλίγοι οἱ τοιοῦτοι ἐν πόλει ὦσι, καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος σωφρονῇ, ἐξελθόντες ἄλλον τινὰ δορυφοροῦσι τύραννον, ἢ μισθοῦ ἐπικουροῦσιν, ἐάν που πόλεμος ᾖ. ἐὰν δ' ἐν εἰρήνῃ τε καὶ ἡσυχίᾳ γένωνται, αὐτοῦ δὴ ἐν τῇ πόλει κακὰ δρῶσι σμικρὰ πολλά. Τὰ ποῖα δὲ λέγεις; Οἷα, κλέπτουσι, τοιχωρυχοῦσι, βαλαντιοτομοῦσιν, λωποδυτοῦσιν, ἱεροσυλοῦσιν, ἀνδραποδίζονται· ἔστι δ' ὅτε συκοφαντοῦσιν, ἐὰν δυνατοὶ ὦσι λέγειν, καὶ ψευδομαρτυροῦσι καὶ δωροδοκοῦσι. Σμικρά γ', ἔφη, κακὰ λέγεις, ἐὰν ὀλίγοι ὦσιν οἱ τοιοῦτοι. Τὰ δὲ σμικρὰ (ἦν δ' ἐγώ) πρὸς τὰ μεγάλα, σμικρά ἐστι. καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον, οὐδ' ἴκταρ βάλλει. ὅταν γὰρ δὴ πολλοὶ ἐν πόλει γένωνται οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἄλλοι οἱ ξυνεπόμενοι αὐτοῖς, καὶ αἴσθωνται ἑαυτῶν τὸ πλῆθος, τότε οὗτοι εἰσὶν οἱ τὸν τύραννον γεννῶντες, μετὰ δήμου ἀνοίας, ἐκεῖνον ὃς ἂν αὐτῶν μάλιστα αὐτὸς ἐν αὑτῷ μέγιστον καὶ πλεῖστον ἐν τῇ ψυχῇ τύραννον ἔχῃ. Εἰκότως γ', ἔφη. τυραννι-

A mi præſes furit omnino, dementiáque feruet: atque ſtipatus inde ſatellitibus, ſtimulóque percitus, ſiquas intra ſe frugales & verecundas opiniones cupiditatéſque offenderit, protinus extirpat expellítque, quouſque tẽperantiam omnem animo eiiciat, ſéq; noua inſania repleat. Egregiè tyrannici viri refers originẽ. Nónne & olim hãc ob cauſam amor tyrannus eſt dictus? Videtur planè. Et ebrius vir, ô amice, nónne tyrannicum gerit animũ? Sanè. Quinetiam furioſus & extra ſe poſitus, non ſolùm hominibus, ſed & diis imperare cõtendit, ſperátq; ſe id conſequuturũ. Vehementer. Tyrãnicus autem, ô beate vir, re-

B uera fit, quãdo vel natura vel ſtudiis vel ambobus temulẽtus, amori obnoxius furioſus euadit. Prorſus ita ſe res habet. Ita igitur talis vir, vt apparet, efficitur. Viuit autem quo pacto? Id verò, vt aiunt qui iocantur, mihi tu dices. Dico equidem. Poſt hæc, vt arbitror, feſtis indulgent, comeſſationibus, circulis atque cõgreſſibus, ſcortis, cæteríſque huiuſcemodi omnibus, hi quorum tyrãnus Amor intus animi incolens penetralia, regit omnia. Neceſſe eſt. Itaque multæ profectò diéſque noctéſque vehementes cupiditates multorum indigæ pullulant. Multæ quidem. Cito igitur ſiqui prouentus extiterint, conſumuntur. Quídni? Poſt hęc vtique fœnora, & patrimonij diſſipatio. Proculdubio. Quando verò deficiunt omnia, neceſſe eſt cupidita-

C tes vociferari atque conqueri, quæ quidem frequentes ardentéſque in nido animi deliteſcunt: eos autem veluti ſtimulis quibuſdam perculſos, libidinibus ſcilicet aliis, præſertímque amore aliarum omnium tanquam ſatellitum duce, iactari efferríque ad explorandum ſiquis quicquam poſſideat, quod vel fraude ſurripi, vel vi eripi poſſit. Maximè. Quapropter coguntur vel vndique vſurpare, vel ingentibus ſtimulis & doloribus cruciari. Coguntur planè. Num quemadmodum nouæ voluptates ipſius adultæ, priſtinas exuperarunt, & quę illarum erant, vſurpauêre: ita & ipſe iuſtum eſſe cenſebit, vt ipſe iunior plus habeat quàm parentes, & ab iis auferat, & ſi por-

D tionem ſuam conſumpſerit, paterna inſuper eroget? Cur non? Quod ſi parentes illi nequaquam permiſerint, principio furari, eóſque decipere aggredietur. Omnino. Sin iſtud non poterit, rapiet iam, vimque parentibus inferet. Sic arbitror. Ac ſi pater matérque ſenes, ô mirifice vir, reſiſtant repugnéntque, nunquid eos verebitur, atque ita ſe continebit, vt nihil agat tyrãnicum? Patri equidem ac matri ſic affecti hominis timeo. Per Iouem, ô Adimante, inquam ego, nunquid gratia nuper amatæ cuiuſdam concubinæ non neceſſariæ, amicam iam olim neceſſariámque matrem, aut gratia ſpecioſi alicuius nuper armati adoleſcentes non neceſſarij, deformem & neceſſa-

E rium ſenem patrem, & amicorum omnium antiquiſſimum, tibi vir talis videtur verberibus obiecturus, eóſque illis ſubiecturus, ſi eandem in domum induxerit? Per Iouem, omnino. Quàm beatum eſſe videtur tyrannicum filium genuiſſe. Non multum. Quid verò? cùm parentum facultates ipſum deficiẽt, in eóque iam erit examen confertiſſimum voluptatum, an nõ primo parietem alicuius perfodiet domus, vel nocte ſerius euntis pallium rapiet? deinde etiam templum aliquod expoliabit? atque in his omnibus eas quas olim à pueritia de honeſtis & turpibus, quaſi iura quædam quibus iudicabatur, opiniones habuerat, illæ quæ nuper ſeruitutem exierunt, tan-

F quam ſatellites ſtipantes amorem, vnà cum eo iam ſuperabũt: quæ quondam dormiente illo per inſomnia tantùm ſoluebantur, cùm adhuc ſub legibus paterníſque præceptis populari in ſeipſo inſtitutus eſſet conditione? tandem verò amoris tyrannide irretitus, qualis raro erat in ſomnis, talis ſemper erit vigilans? Nam cæde impia nulla abſtinebit, nec ingluuie, nec facinore: ſed tyrannicè in ipſo amor omni cum licentia & trãſgreſſione viuens, vtpote qui ſolus ſit dominus, ſubiectum ſibi hominem tanquam ciuitatem impudenter ad omnia rapiet: vnde & ſeipſum & turbam ſuorum ſatellitum nutriet, partim extrinſecus ingreſſam ex improba quadam conſuetu-

G dine, partim intrinſecus ex eiſdem moribus ab ipſo ſolutam & manumiſſam. Nónne hæc talis hominis vita? Hæc prorſus. Ac ſi pauculi tales in ciuitate ſint, reliqua verò multitudo omnis modeſta, quia iſtic locus non ſit, profecti, tyrannum alium ſtipabunt: acceptáque mercede, ſicubi ei bellum eſt, iuuabunt, ſi verò pacatè & quietè eſſe poſſint, in eadem iſtic ciuitate mala multa minuta committent. Qualia? Furabuntur, parietes perfodient, marſupia incident, expoliabunt prædabuntúrque, ſacra rapient, captos homines ſeruire cogẽt, nécnon calumniabuntur quandoque ſi dicendo valent, falſáque

H teſtimonia dicent, & muneribus corrumpentur iudices. Minuta hæc dicis mala, ſi pauci tales ſint? Hæc quidem ſi ad maiora comparentur, dicuntur exigua. Atque hæc omnia ad tyrannum comparata malitia miſeriáque ciuitatis haudquaquam, vt prouerbio dici ſolet, ad ſcopum accedũt. Quoties enim in ciuitate tales multi reperiuntur, eóſque alij ſequuntur multi, ſentiúntque ingentem ſuorum copiam, tyrannũ procreãt inſcitia plebis, eum præ cæteris, qui inter illos ita eſt affectus, vt in animo ſuo tyrannũ habeat potentiſſimũ. Conſentaneũ id quidem.

quippe is erit potentiſſimus. Nõne facile id fit, ſi ceſſerint omnes? Sin autẽ ciuitas tyranno huic obſtiterit, tunc ſanè is quemadmodum in ſuperioribus patrẽ, matremque violauit, ſic rurſus & patriam pro viribus violabit, alios inducens iuuenes: híſque ſeruire coget olim ſibi charam patriam matriámque, vt more Cretenſium loquar, tam educatione quàm habitu: atque is erit cupiditatis eius hominis finis. Sic prorſus. Nónne iſti tales priuatim fiunt antequàm dominentur? Principio cum his conuerſantur vt plurimũ q. blandiuntur atque aſſentantur illis, & in omnibus obſequuntur, atque inſeruiunt. Ac ſi qua re indigeant, idem & ipſi agunt, ſubmittunt ſe, & quancunque gerunt perſonam tanquam domeſtici. Voti verò compotes cùm facti ſunt, extraneos ſe eſſe declarant. Et maximè quidem omnem ita ætatem agunt. Amici quidem nemini vnquam, ſemper autem dominantes alicui, vel alicui ſeruientes. Libertatem verò & amicitiam veram nunquam ingenium tyrannicũ guſtat. Maximè. Nónne huiuſmodi homines iure infidos nominabimus? Iure. Quinetiam iniuſtos quàm maximè fieri poteſt, ſi modò in ſuperioribus rectè quale quid iuſtitia ſit inter nos cõceſſimus. Rectè quidem. Concludamus igitur, qui ſit vir peſſimus. Eſt aũt is qui talis eſt vigilans, qualem ſuprà figurauimus ſomniantem. Omnino. Talis vtique fit quiſquis cùm natura tyrannicus maximè ſit, vt ſolus dominetur aſſequitur: & quo diutius in tyrannide viuit, eo magis eſt talis. Ita neceſſe eſt, inquit Glauco, partibus reſpondendi ſuſceptis. Quiſquis iniquiſſimus apparet, & miſerrimus apparebit: & qui diutiſſimè maximéq; potitur tyrãnide, maximè & diutiſſimè iniquiſſimus reuera eſt & miſerrimus. Multis autem multa videbuntur. Ita ſe hæc habere neceſſe eſt. Tyrannicus vir ciuitati tyrannide oppreſſæ ſimilimus. Popularis vir populari, cæteriq; ſimiliter. Quidni? Sicut ſe habet ad ciuitatem ciuitas virtute & felicitate, ita vir quoq. ſe habet ad virum. Nihil prohibet. Quomodo ſe habet tyranno ſubiecta ciuitas ad eam quæ regi paret, qualem primo deſcripſimus? Contrà omnino. Nam vna quidem optima, altera peſſima. Haud interrogabo quam dicas. Conſtat enim. Verùm de beatitudine atque miſeria eodem modo an alio iudicas? Neque verò tyrannicæ ciuitatis ſpeciem admiremur, ad ſolum tyrannum reſpicientes, aut ad eos paucos qui cum eo rerum potiuntur, ſed vt decet omnem penitus ciuitatem ingreſſi, luſtremus ſingula, & ad cuncta conuerſis oculis feramus ſentẽtiam. Probè admones, & ſanè inter omnes conſtat, nullam ciuitatem tyrãnide preſſa eſſe miſeriorem: nullámque rege gubernata, beatiorem eſſe. Si idem circa viros obſeruari iuberem, num rectè præciperem? videlicet ſi cenſeam ei iudicium permittendum, qui cogitatione poſſit tyranni mentem irrepere, ac mores penitus introſpicere, neque vt pueri ſolent, exteriora intuens obſtupeſcat, dum tyrannicam illam aſpicit pompam & ſpeciem ad quam illi ſeſe apud eos qui externa ſpectant, effingunt, ſed perſpicaciter iudicet. Si inquam eum nobis audiẽdum cenſeam, qui diſcernere valeat, quique vnà & habitauerit, & domeſticis actionibus interfuerit, tum qui nouerit quo pacto erga familiares ſingulos ille ſit affectus. Nam in his maximè quis omni tragico apparatu nudatus perſpicitur rurſúſque popularibus in periculis, hæc omnia dignoſcentem ſi iubeam declarare quo pacto ſe ad alios tyrannus habeat, quod ad beatitudinem miſeriámq; pertinet, nunquid rectè iuberẽ? Rectè admodum & iſta iuberes. Viſne fingamus & nos ex eorum numero eſſe, qui iudicare poſſint, atque illis adhæſerint, vt aliquem habeamus qui ad ea quæ interrogamus reſpõdeat? volo equidem. Age itaque ſic conſidera ſimilitudinem, memoriam repetens & ciuitatis, & viri, atque ita ſigillatim viciſſimque vtriuſque affectus animaduerte. Dic quales. Principio, liberam ciuitatem tyrannicam dices, an ſeruam? Maximè omniũ ſeruam. Attamen in ea dominos ac liberos inſpicis. Planè, ſed exiguum quidem iſtud: vniuerſum verò, vt ita dicam, in ipſa & præſtantiſſimum genus, turpiter ac miſerè ſeruum. Si igitur ciuitati vir ſimilis, neceſſe eſt in illo eundem eſſe ordinem, multáque illiberalitate & ſeruitute eius animum opprimi, eáſque animi partes ſeruire, quæ præſtantiſſimæ ſunt: exilem verò partem, ignauiſſimam, & dementiſſimam dominari. Neceſſarium. Quid porro? Seruum an liberum huiuſmodi animum appellabis? Seruum. Atqui ſerua & tyranno ſubdita ciuitas, minimè quæ vult agit. Nimirum. Tyrannicus igitur animus minimè quæ vult efficiet, vt ſic de toto animo dicam: ſed ſtimulo ſemper percitus violento, perturbatione pœnitentiáque redundabit. Quidni? Tyrannicam ciuitatem, diuitémne, an pauperem eſſe neceſſe eſt? Pauperẽ. Animũ quoque tyrãnicũ, mẽdicũ ſemper & inexplebilẽ neceſſe eſt eſſe. Eſt vt dicis. Metu verò ſolicitari an non neceſſarium eſt ciuitatem talem, talémque virum? Valde. Lamentationes præterea, ſuſpiria, fletus, anguſtias ceteris in alia ciuitate frequẽtiores te reperturũ? Nullo pacto. In homine inſuper alio talia quædam plura ineſſe putas quàm in

A κόλακες γὰρ ἂν εἴη. Οὐκοῦν ἐὰν μὲν ἑκόντες ὑπείκωσιν· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπῃ ἡ πόλις, ὥσπερ τότε μητέρα καὶ πατέρα ἐκόλαζεν, οὕτω πάλιν τὴν πατρίδα, ἐὰν οἷός τ᾽ ᾖ, κολάσεται, ἐπεισαγόμενος νέους ἑταίρους, καὶ ὑπὸ τούτοις δὴ δουλεύουσαν τὴν πάλαι φίλην μητρίδα τε, Κρῆτές φασι, καὶ πατρίδα ἕξει τε καὶ θρέψει. καὶ τοῦτο δὴ τὸ τέλος ἂν εἴη τῆς ἐπιθυμίας τοῦ τοιούτου ἀνδρός. Τοῦτο (ἦ δ᾽ ὅς) παντάπασί γε. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) οὗτοί γε τοιοίδε γίγνονται ἰδίᾳ, καὶ πρὶν ἄρχειν· πρῶτον μὲν οἷς ἂν ξυνῶσιν, ἢ κόλαξιν ἑαυτῶν ξυνόντες καὶ πᾶν ἑτοίμοις ὑπηρετεῖν, ἢ ἐάν τού τι δέωνται, αὐτοὶ ὑποπεσόντες, πάντα τὰ σχήματα τολμῶντες ποιεῖν ὡς οἰκεῖοι· διαπραξάμενοι δὲ, ἀλλότριοι. Καὶ σφόδρα γε. Ἐν B παντὶ ἄρα τῷ βίῳ ζῶσι, φίλοι μὲν οὐδέποτε οὐδενὶ, ἀεὶ δέ του δεσπόζοντες, ἢ δουλεύοντες ἄλλῳ. ἐλευθερίας δὲ καὶ φιλίας ἀληθοῦς τυραννικὴ φύσις ἀεὶ ἄγευστος. Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ᾽ οὖν οὐκ ὀρθῶς ἂν τοὺς τοιούτους ἀπίστους καλοῖμεν; Πῶς δ᾽ οὔ; Καὶ μὴν ἀδίκους γε ὡς οἷόν τε μάλιστα, εἴπερ ὀρθῶς ἐν τοῖς πρόσθεν ὡμολογήσαμεν περὶ δικαιοσύνης, οἷόν ἐστιν. Ἀλλὰ μὴν (ἦ δ᾽ ὅς) ὀρθῶς γε. Κεφαλαιωσώμεθα τοίνυν, ἦν δ᾽ ἐγὼ, τὸν κάκιστον. ἔστι δέ που, οἷον ὄναρ διήλθομεν, ὃς ἂν ὕπαρ τοιοῦτος ᾖ. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν οὗτος γίγνεται ὃς ἂν τυραννικώτατος φύσει ὢν μοναρχήσῃ· καὶ ὅσῳ ἂν πλείω χρόνον ἐν τυραννίδι βιῷ, τοσούτῳ μᾶλλον τοιοῦτος. Ἀνάγκη, ἔφη δεξάμενος τὸν λόγον ὁ Γλαύκων. Ἆρ᾽ οὖν C (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὃς ἂν φαίνηται πονηρότατος, καὶ ἀθλιώτατος φανήσεται; καὶ ὃς ἂν πλεῖστον χρόνον καὶ μάλιστα τυραννεύσῃ, μάλιστά τε καὶ πλεῖστον χρόνον τοιοῦτος γεγονὼς τῇ ἀληθείᾳ; τοῖς δὲ πολλοῖς πολλὰ δοκεῖ. Ἀνάγκη (ἔφη) ταῦτα γοῦν οὕτως ἔχειν. Ἄλλο τι οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὅ γε τυραννικὸς κατὰ τὴν τυραννουμένην πόλιν ἂν εἴη ὁμοιότητι, δημοκρατικὸς δὲ, κατὰ τὴν δημοκρατουμένην, καὶ οἱ ἄλλοι οὕτω. Τί μήν; Οὐκοῦν, ὅ, τι πόλις πρὸς πόλιν ἀρετῇ καὶ εὐδαιμονίᾳ, τοῦτο ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα; Πῶς γὰρ οὔ; Τί οὖν; ἀρετῇ τυραννουμένη πόλις πρὸς βασιλευομένην οἵαν τὸ πρῶτον διήλθομεν; Πᾶν τοὐναντίον, ἔφη. ἡ μὲν γὰρ, ἀρίστη· ἡ δὲ, κακίστη. Οὐκ ἐρήσομαι (εἶπον) ὁποτέραν λέγεις· (δῆλον γάρ) ἀλλ᾽ εὐδαιμονίας αὖ καὶ ἀθλιότητος πέρι ὡσαύτως ἢ ἄλλως κρίνεις; καὶ μὴ ἐκ- D πληττώμεθα, πρὸς τὸν τύραννον ἕνα ὄντα βλέποντες, μηδ᾽ εἴ τινες ὀλίγοι περὶ ἐκεῖνον, ἀλλ᾽ ὡς χρὴ ὅλην τὴν πόλιν εἰσελθόντας θεάσασθαι, καταδύντες εἰς ἅπασαν, καὶ ἰδόντες, οὕτω δόξαν ἀποφαινώμεθα. Ἀλλ᾽ ὀρθῶς, ἔφη, προκαλῇ· καὶ δῆλον παντὶ ὅτι τυραννουμένης μὲν οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα, βασιλευομένης δὲ οὐκ εὐδαιμονεστέρα. Ἆρ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν τὰ αὐτὰ ταῦτα προκαλούμενος, ὀρθῶς ἂν προκαλοίμην; ἀξιῶν κρίνειν περὶ αὐτῶν ἐκεῖνον ὃς ἂν δύνηται τῇ διανοίᾳ εἰς ἀνδρὸς ἦθος ἐνδὺς διιδεῖν, καὶ μὴ, καθάπερ παῖς, ἔξωθεν ὁρῶν, ἐκπλήττηται ὑπὸ τῆς τῶν τυραννικῶν προστάσεως, ἣν πρὸς τοὺς ἔξω σχηματίζεται· ἀλλ᾽ ἱκανῶς διορᾷ. εἰ οὖν οἰοίμην δεῖν ἐκείνου πάντας ἡμᾶς ἀ- E κούειν, τοῦ δυνατοῦ μὲν κρῖναι, ξυνῳκηκότος δὲ ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ παραγεγονότος ἔν τε ταῖς κατ᾽ οἰκίαν πράξεσιν, ὡς πρὸς ἑκάστους τοὺς οἰκείους ἔχει (ἐν οἷς μάλιστα τις γυμνὸς ἂν ὀφθείη τῆς τραγικῆς σκευῆς) καὶ ἐν αὖ τοῖς δημοσίοις κινδύνοις· καὶ ταῦτα πάντα ἰδόντα, κελεύοιμεν ἐξαγγέλλειν πῶς ἔχει εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ὁ τύραννος, πρὸς τοὺς ἄλλους. Ὀρθότατ᾽ ἂν (ἔφη) καὶ ταῦτα προκαλοῖο. Βούλει οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) προσποιησώμεθα ἡμεῖς εἶναι τῶν δυνατῶν ἂν κρῖναι, καὶ ἤδη ἐντυχόντων τοιούτοις, ἵνα ἔχωμεν ὅστις ἀποκρινεῖται ἃ ἐρωτῶμεν; Πάνυ γε. Ἴθι δή μοι (ἔφην) ὧδε σκόπει· τὴν ὁμοιότητα ἀναμιμνησκόμενος τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καθ᾽ ἕκαστον ἐν μέρει ἀθρῶν, τὰ παθήματα F ἑκατέρου λέγε. Τὰ ποῖα; ἔφη. Πρῶτον μὲν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) ὡς πόλιν εἰπεῖν, ἐλευθέραν ἢ δούλην τὴν τυραννουμένην ἐρεῖς; Ὡς οἷόν τ᾽, ἔφη, μάλιστα δούλην. Καὶ μὴν ὁρᾷς γε ἐν αὐτῇ δεσπότας καὶ ἐλευθέρους. Ὁρῶ, ἔφη, σμικρόν γέ τι τοῦτο· τὸ δὲ ὅλον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐν αὐτῇ, καὶ τὸ ἐπιεικέστατον, ἀτίμως τε καὶ ἀθλίως δοῦλον. Εἰ οὖν (εἶπον) ὅμοιος ἀνὴρ τῇ πόλει, οὐ καὶ ἐν ἐκείνῳ ἀνάγκη τὴν αὐτὴν τάξιν ἐνεῖναι, καὶ πολλῆς μὲν δουλείας τε καὶ ἀνελευθερίας γέμειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ μέρη δουλεύειν ἅπερ ἦν ἐπιεικέστατα, σμικρὸν δὲ καὶ τὸ μοχθηρότατον καὶ μανικώτατον δεσπόζειν; Ἀνάγκη, ἔφη. Τί οὖν; δούλην ἢ ἐλευθέραν τὴν τοιαύτην φήσεις εἶναι ψυχήν; Δούλην δή που ἔγωγε. G Οὐκοῦν ἥ γε αὖ δούλη καὶ τυραννουμένη πόλις, ἥκιστα ποιεῖ ἃ βούλεται. Πολύ γε. Καὶ ἡ τυραννουμένη ἄρα ψυχὴ ἥκιστα ποιήσει ἃ ἂν βουληθῇ, ὡς περὶ ὅλης εἰπεῖν ψυχῆς· ὑπὸ δὲ οἴστρου ἀεὶ ἑλκομένη βίᾳ, ταραχῆς καὶ μεταμελείας μεστὴ ἔσται. Πῶς γὰρ οὔ; Πλουσίαν δὲ ἢ πενομένην ἀνάγκη τὴν τυραννουμένην πόλιν εἶναι; Πενομένην. Καὶ ψυχὴν ἄρα τυραννικὴν, πενιχρὰν καὶ ἄπληστον ἀνάγκη εἶναι. Οὕτως, ἦ δ᾽ ὅς. Τί δέ; φόβου γέμειν ἆρ᾽ οὐκ ἀνάγκη τήν γε τοιαύτην πόλιν, τόν τε τοιοῦτον ἄνδρα; Πολύ γε. Ὀδυρμοὺς δὲ καὶ στεναγμοὺς καὶ θρήνους καὶ ἀλγηδόνας οἴει ἔν τινι ἄλλῃ πλείους εὑρήσειν; Οὐδαμῶς. Ἐν ἀνδρὶ δὲ ἡγῇ H τὰ τοιαῦτα ἐν ἄλλῳ τινὶ πλείω εἶναι, ἢ ἐν τῷ μαινομένῳ ὑπὸ ἐπιθυμιῶν τε καὶ ἐρώτων τούτῳ τῷ τυραννικῷ; Πῶς γὰρ ἄν; ἔφη. Εἰς πάντα δὴ, οἶμαι, ταῦτά τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποβλέψας, τήν γε πόλιν τῶν πόλεων ἀθλιωτάτην ἔκρινας. Οὐκοῦν ὀρθῶς; ἔφη. Καὶ μάλα, ἦν δ᾽ ἐγώ. Ἀλλὰ

περὶ τοῦ ἀνδρὸς αὖ τοῦ τυραννικοῦ τί λέγεις, εἰς ταὐτὰ ἀποβλέπων; Μακρῷ (ἔφη) ἀθλιώτατον εἶναι τῶν ἄλλων ἁπάντων. Τοῦτο (ἦν δ' ἐγὼ) οὐκέτ' ὀρθῶς λέγεις. Πῶς; ἦ δ' ὅς. Οὔπω (ἔφην) οἶμαι, οὗτός ἐστιν ὁ τοιοῦτος μάλιστα. Ἀλλὰ τίς μήν; Ὅδε ἴσως σοὶ ἔτι δόξει εἶναι τούτου ἀθλιώτερος. Ποῖος; Ὃς ἂν (ἦν δ' ἐγὼ) τυραννικὸς ὢν, μὴ ἰδιώτην βίον καταβιῷ, ἀλλὰ δυστυχὴς ᾖ, καὶ αὐτῷ ὑπό τινος συμφορᾶς ἐκπορισθῇ ὥστε τύραννον γενέσθαι. Τεκμαίρομαί σε (ἔφη) ἐκ τῶν προειρημένων ἀληθῆ λέγειν. Ναὶ, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλ' οὐκ οἴεσθαι χρὴ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' εὖ μάλα τῷ τοιούτῳ λόγῳ σκοπεῖν. περὶ γάρ τοι τοῦ μεγίστου ἡ σκέψις, ἀγαθοῦ τε βίου καὶ κακοῦ. Ὀρθότατα, ἦ δ' ὅς. Σκόπει δὴ εἰ ἄρα τι λέγω. δοκεῖ γάρ μοι δεῖν ἐννοῆσαι ἐκ τῶνδε, περὶ αὐτοῦ σκοποῦντας. Ἐκ τίνων; Ἐξ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἰδιωτῶν, ὅσοι πλούσιοι ἐν πόλεσιν ἀνδράποδα πολλὰ κέκτηνται. οὗτοι γὰρ τοῦτό γε προσόμοιον ἔχουσι τοῖς τυράννοις, τὸ πολλῶν ἄρχειν. διαφέρει δὲ τὸ ἐκείνου πλῆθος. Διαφέρει γάρ. Οἶσθα οὖν ὅτι οὗτοι ἀδεῶς ἔχουσι, καὶ οὐ φοβοῦνται τοὺς οἰκέτας. Τί γὰρ ἂν φοβοῖντο; Οὐδέν· (εἶπον) ἀλλὰ τὸ αἴτιον ἐννοεῖς; Ναί. Ὅτι γε πᾶσα ἡ πόλις ἑνὶ ἑκάστῳ βοηθεῖ τῶν ἰδιωτῶν. Καλῶς (ἦν δ' ἐγὼ) λέγεις. Τί δέ; εἴ τις θεῶν ἄνδρα ἕνα, ὅτῳ ἐστὶν ἀνδράποδα πεντήκοντα, ἢ καὶ πλείω, ἄρας ἐκ τῆς πόλεως αὐτόν τε καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας, θείη εἰς ἐρημίαν μετὰ τῆς ἄλλης οὐσίας τε καὶ τῶν οἰκετῶν, ὅπου αὐτῷ μηδεὶς τῶν ἐλευθέρων μέλλοι βοηθήσειν, ἐν ποίῳ ἄν τινι καὶ ὁπόσῳ φόβῳ οἴει ἂν γενέσθαι αὐτὸν περί τε αὐτοῦ καὶ παίδων καὶ γυναικὸς, μὴ ἀπόλοιντο ὑπὸ τῶν οἰκετῶν; Ἐν παντὶ (ἦ δ' ὅς) ἔγωγε. Οὐκοῦν ἀναγκάζοιτ' ἄν τινας ἤδη θωπεύειν αὐτῶν τῶν δούλων, καὶ ὑπισχνεῖσθαι πολλὰ, καὶ ἐλευθεροῦν, οὐδὲν δεόμενος; καὶ κόλαξ αὐτὸς ἂν θεραπόντων ἀναφανείη; Πολλὴ ἀνάγκη (ἔφη) αὐτῷ, ἢ ἀπολωλέναι. Τί δ' εἰ καὶ ἄλλους (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ θεὸς κύκλῳ κατοικίσειε γείτονας πολλοὺς αὐτῷ, οἳ ἂν μὴ ἀνέχοιντο εἴ τις ἄλλος ἄλλου δεσπόζειν ἀξιοῖ, ἀλλ' εἴ πού τινα τοιοῦτον λαμβάνοιεν, ταῖς ἐσχάταις τιμωροῖντο τιμωρίαις; Ἔτι ἂν (ἔφη) οἶμαι μᾶλλον ἐν παντὶ κακοῦ εἴη κύκλῳ φρουρούμενος ὑπὸ πάντων πολεμίων. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν τοιούτῳ μὲν δεσμωτηρίῳ δέδεται ὁ τύραννος, φύσει ὢν οἷον διεληλύθαμεν, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν φόβων καὶ ἐρώτων μεστός; λίχνῳ δὲ ὄντι αὐτῷ τὴν ψυχὴν, μόνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει οὔτε ἀποδημῆσαι ἔξεστιν οὐδαμόσε, οὔτε θεωρῆσαι ὅσων δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐλεύθεροι ἐπιθυμηταί εἰσι; καταδεδυκὼς δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τὰ πολλὰ ὡς γυνὴ ζῇ, φθονῶν καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, ἐάν τις ἔξω ἀποδημῇ καί τι ἀγαθὸν ὁρᾷ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν τοῖς τοιούτοις κακοῖς πλείω καρποῦται ὁ ἀνὴρ, ὃς ἂν κακῶς ἐν ἑαυτῷ πολιτευόμενος, (ὃν νῦν δὴ σὺ ἀθλιώτατον ἔκρινας τὸν τυραννικὸν) ὡς μὴ ἰδιώτης καταβιῷ, ἀλλ' ἀναγκασθῇ ὑπό τινος τύχης τυραννεῦσαι, καὶ ἑαυτοῦ ὢν ἀκράτωρ, ἄλλων ἐπιχειρήσῃ ἄρχειν; ὥσπερ εἴ τις κάμνοντι σώματι καὶ ἀκρατεῖ ἑαυτοῦ, μὴ ἰδιωτεύων, ἀλλ' ἀγωνιζόμενος πρὸς ἄλλα σώματα καὶ μαχόμενος ἀναγκάζοιτο διάγειν τὸν βίον. Παντάπασιν (ἔφη) ὁμοιότατά τε καὶ ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ φίλε Γλαύκων, παντελῶς τὸ πάθος ἄθλιον, καὶ τοῦ ὑπὸ σοῦ κριθέντος χαλεπώτατα ζῆν χαλεπώτερον ἔτι ζῇ ὁ τυραννῶν; Κομιδῇ γ', ἔφη. Ἔστιν ἄρα τῇ ἀληθείᾳ, κἂν εἰ μή τῳ δοκῇ, ὁ τῷ ὄντι τύραννος, τῷ ὄντι δοῦλος, τὰς μεγίστας θωπείας καὶ δουλείας, καὶ κόλαξ τῶν πονηροτάτων· καὶ τὰς ἐπιθυμίας οὐδ' ὁπωστιοῦν ἀποπιμπλὰς, ἀλλὰ πλείστων ἐπιδεέστατος· καὶ πένης τῇ ἀληθείᾳ φαίνεται, ἐάν τις ὅλην ψυχὴν ἐπίστηται θεάσασθαι, καὶ φόβου γέμων διὰ παντὸς τοῦ βίου, σφαδασμῶν τε καὶ ὀδυνῶν πλήρης· εἴπερ τῇ τῆς πόλεως διαθέσει ἧς ἄρχει ἔοικεν. ἔοικε δέ. ἢ γάρ; Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ἀποδώσομεν τῷ ἀνδρὶ καὶ ἃ τὸ πρότερον εἴπομεν, ὅτι ἀνάγκη καὶ εἶναι καὶ ἔτι μᾶλλον γίγνεσθαι αὐτῷ ἢ πρότερον, διὰ τὴν ἀρχὴν, φθονερῷ, ἀπίστῳ, ἀδίκῳ, ἀφίλῳ, ἀνοσίῳ, καὶ πάσης κακίας πανδοκεῖ τε καὶ τροφεῖ· καὶ ἐξ ἁπάντων τούτων, μάλιστα μὲν αὐτῷ δυστυχεῖ εἶναι, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς πλησίον αὐτῷ τοιούτους ἀπεργάζεσθαι. Οὐδείς σοι (ἔφη) τῶν νοῦν ἐχόντων ἀντερεῖ. Ἴθι δή μοι (ἔφην ἐγὼ) νῦν ἤδη ὥσπερ ὁ διὰ πάντων κριτὴς ἀποφαίνεται, καὶ σὺ οὕτω, τίς πρῶτος κατὰ τὴν σὴν δόξαν εὐδαιμονίᾳ, καὶ τίς δεύτερος· καὶ τοὺς ἄλλους ἑξῆς πέντε ὄντας κρῖναι, βασιλικὸν, τιμοκρατικὸν, ὀλιγαρχικὸν, δημοκρατικὸν, τυραννικόν. Ἀλλὰ ῥᾳδία (ἔφη) ἡ κρίσις. καθάπερ γὰρ εἰσῆλθον ἔγωγε ὥσπερ χοροὺς κρίνω, ἀρετῇ καὶ κακίᾳ, καὶ εὐδαιμονίᾳ, καὶ τῷ ἐναντίῳ. Μισθωσώμεθα οὖν κήρυκα· (ἦν δ' ἐγὼ) ἢ αὐτὸς ἀνείπω, ὅτι ὁ Ἀρίστωνος υἱὸς τὸν ἄριστόν τε καὶ δικαιότατον, εὐδαιμονέστατον ἔκρινε· (τοῦτον δ' εἶναι τὸν βασιλικώτατον, καὶ βασιλεύοντα αὑτοῦ) τὸν δὲ κάκιστόν τε καὶ ἀδικώτατον, ἀθλιώτατον. τοῦτον δὲ αὖ τυγχάνειν ὄντα, ὃς ἂν τυραννικώτατος ὢν, ἑαυτοῦ τε ὅτι μάλιστα τυραννῇ, καὶ τῆς πόλεως. Ἀνειρήσθω σοι, ἔφη. Ἦ οὖν προσαναγορεύω (εἶπον) ἐάν τε λανθάνωσι τοιοῦτοι ὄντες, ἐάν τε μὴ, πάντας ἀνθρώπους τε καὶ θεούς; Προσαγόρευε, ἔφη. Εἶεν δὴ, εἶπον· αὕτη μὲν ἡμῖν ἡ ἀπόδειξις

A tyrannico iſto, qui cupiditatibus amoribúſque inſanit? Quónam pacto? Profectò ad hæc reſpiciens omnia, cæteráque generis eiuſdem, ciuitatem tyrannicam ciuitatum omnium eſſe miſerrimam iudicaſti. An non rectè? Summopere. Verùm de viro rurſus tyrannico quid ais, quoties eadem hæc animaduertis? Longè cunctorum dico hunc eſſe miſerrimum. Hoc non rectè dicis. Quamobrem? Nondum hic eſt, vt arbitror, talis maximè. Quis ergo? Iſte forſitan tibi hoc miſerior eſſe videbitur. Quis inquam? Qui cùm natura tyrannicus ſit, vitam non agit priuatam, ſed eſt infelix, & forte quadam eò deducitur, vt tyrannide potiatur. Ex his quæ dicta ſunt, vera te loqui coniecto. I-

B ta eſt. Verùm talia quædam non opinari oportet, imò verò diligentiſſimè ratione tali inueſtigare. De maximo enim quodam nobis diſceptatio eſt, bona ſcilicet vita, ac mala. Scitè. Attendite itaque ſi quid dicam. Videtur enim mihi ex his de hoc eſſe conſiderandum. Ex quibus? Ex vnoquoque ſcilicet priuatorum, quotcunque ita diuitiis abundant, vt multa habeant mancipia. Iſti nanque id tyrannis habent ſimile, quòd multis imperant. Intereſt autem, quòd tyrannus pluribus dominatur. Intereſt vtique. Noſti quòd hi ſecuri cum familia viuunt, neque famulos metuunt? Quid enim metuerent? Nihil. Sed nunquid cauſam tenes? Equidem, quoniam videlicet ciuitas

Cur paterfamiliâs nihil metuat multitudinẽ ſeruorũ.

C vniuerſa ſingulis priuatorum ſuccurrit. Præclarè loqueris. Quid ſi quis deorum virum vnum cui quinquaginta vel plura mancipia ſint, educat è ciuitate, vnà cum vxore ac liberis, conſtituátque in ſolitudine, cum rebus ſuis omnibus, atque mancipiis, vbi liberorum hominum nullus ferre huic auxilium poſſit, quali eum & quanta formidine vexatum iri exiſtimas, ne fortè mancipia ipſum & filios & vxorem interimant? Summa, vt arbitror. An non cogetur ſeruis quibuſdam blandiri, pollicerique multa, & manumittere, cùm ſibi nihil opus ſit? Vnde & ad miniſtros ſuos ipſe adulator erit. Cogetur penitus vel ita facere, vel perire. Quid ſi alios adhuc deus in ea regione

D diſpoſuerit proximos illi complurimos, qui nequaquam ſuſtineant, vt alter alteri dominetur, ac ſiquem deprehenderint ſibi dominium vendicantem, ſuppliciis extremis afficiant? Deteriorem admodum eius conditionem fore cenſeo, ſi hoſtium vallo includatur. An non tali quodam carcere clauſus eſt tyrannus, natura talis exiſtens, qualem in ſuperioribus explicuimus, multis videlicet diuerſiſque timoribus & amoribus agitatum? Cùm verò ingenio ſit apprimè auido, huic ſoli neque egredi vſquam licet, neque inſpicere quæ liberis hominibus lubitum eſt: ſed intra ædium parietes formidoloſus veluti mulier commoratur, inuidens ciuibus aliis ſiquis extra mœnia ſpatia-

E tur, & boni quicquam ſpectat. Sic prorſus. An non ob huiuſcemodi plura inſuper incurrit vir ille, qui malè ſeipſum gubernans, quem & tu modo miſerrimum iudicabas tyrannicum, haudquaquam priuatus viuit, ſed fortunæ vi quadam vt tyrannidem exerceat cogitur: cúmque ſibiipſi imperare non poſſit, aliis imperare contendit? perinde ac ſiquis imbecillo corpore, & ſuis ſe viribus non ſuſtinente, cogatur vt quietem agat ſecum ipſe nunquam, ſed aduerſus alia corpora certet ac pugnet. Similima inducis, ô Socrates, atque veriſſima. Nónne igitur, ô amice Glauco, miſerabilis omnino hæc eſt conditio, duriórque vita eſt hominis nacti tyrannidem, ea vita quam tu

Miſerrimà res tyrannus tyrannidem nactus.

F ſuprà duriſſimam iudicabas? Valde. Eſt autem re ipſa, quamuis alicui non videatur, verè tyrannus verè ſeruus, extremæ adulationi ſeruitutíque adſtrictus, nequiſſimorum hominum adulator: qui appetitus ſuos explet nunquam, ſed plurimis indiget ſemper, atq; inops reuera eſſe apparet, ſiquis penetralia animi ipſius inſpexerit. Pauore quinetiam perpetuo territus, & ſolicitudine anguſtiáque vexatus, ſi modò ciuitatis eius ſtatui cui præeſt, ipſe eſt ſimilis. Similis autem exiſtit. An non? Et maximè quidem. Præter hæc viro huic illa etiam tribuemus quæ antea memorauimus, quòd neceſſe ſit eum & eſſe prius, & poſtea multò magis cùm tyrannidem eſt adeptus, inuidum,

G infidum, iniuſtum, expertem beneuolentiæ, impium, omníſque nequitiæ ſentinam ac fomitem fieri, ex híſque cunctis eſſe miſerrimum, atque alios etiam qui adhærent ipſi, ſimiles reddere. Nullus mentis compos hic contradixerit. Age, quemadmodum iudex omnia circunſpiciens de ſingulis iudicat, ita tu in præſentia proferas, qui tuo iudicio primus beatitudine, qui ſecundus: cæteróſque gradatim qui in numero quinque ſunt, enarra. Regium, Reipub. in qua ex cenſu magiſtratus creatur, ſtudioſum, paucorum potentiæ cupidum, popularem, atque tyrannicum. Ac facile iudicium iſtud. Nam velut ſim ingreſſus, iſtos quaſi choros virtute & prauitate, beatitudine, & huic contrario inter ſe comparo atque iudico. Num præconem conducemus? an ego hæc potius pronunciabo? Ariſtonis filium iudicaſſe virum optimum, & iuſtiſſimum, eſſe beatiſſimum, eúmque eſſe dixiſſe hominem maximè omnium regium, ſéque ipſum regentem: peſſimum verò & iniquiſſimũ, eſſe miſerrimum, talémque eum eſſe qui maximè tyrannus ſit, ſéque ipſum & ciuitatem tyrannide premat? Ita ſit promulgatum. Nunquid adiiciam, ſiue lateant ſic affecti homines, ſiue non lateãt homines pariter atque deos? Adiice. Eſto igitur. Etenim vnà

hæc demonſtratio ſit:ſecundam verò ſi videtur,hanc conuenit intueri.Quęnam iſta?Poſtquam ſicuti ciuitas tres in ſpecies diuiſa eſt,ita & cuiuſque anima trifariam diuidetur , vt arbitror: atque hinc demonſtratio ſecunda naſcetur. Quænā?Hæc.Cùm tres animæ partes ſint,tres quoque voluptates eſſe videntur, ſua cuiuſque partis propria.Cupiditates quoque totidē & principatus.Quo pacto ? Partem vnam dicimus,qua homo diſcit. Alteram,qua iraſcitur.Tertiam verò propter varietatem vno non potuimus proprio ipſius vocabulo nominare , ſed ex eo, quod in ſe continet maximum vehementiſſimúmque , concupiſcibile appellauimus propter vehementiam earum cupiditatum,quæ ad cibum potúmque & venerea rapiunt, & ea quæ iſta ſequuntur:necnon auarum cognominauimus,quoniam pecuniis maximè huiuſmodi cupiditates explentur. Rectè. Ac ſi voluptatem affectúmque eius lucri dixerimus eſſe , in vnam maximè ſummam reducemus orationem, vt aliquid nobis certum ipſi ſignificemus quoties id ipſum partem hanc animæ dicimus.Atque ſi totum hoc pecuniarum & lucri cupidū nominemus,rectè admodum appellabimus. Mihi quidem ita videtur.Quid verò?Iraſcēdi natura nónne ad potentiam , victoriā, gloriam,trahit tota?Magnopere.Si igitur eam cōtentioſam ambitioſámq; appellabimus,nunquid rectè? Rectiſſimè. At verò partem illam qua diſcimus,cōſtat cuiq; omnem ad veritatem inueſtigandam ſemper anniti,pecuniarúmque & gloriæ minimam curam habere. Omnino. Si tertium hoc diſcendi cupidum & philoſophum nominabimus,haud ab re erit nomen impoſitum.Eſt vt ais.Nónne dicimus in animis quorūdam vnam illarum partium dominari,in aliis aliam,quancunque cōtigerit ? Dicimus.Propterea dicimus tria hominum prima genera eſſe,philoſophum,contentioſum,auarum.Prorſus. Voluptatū quoque ſpecies tres hiſce ſubiectas,cuique ſuam.Omnino. Si vnumquenque iſtorum ſeorſum interroges , quæ vita iſtarum dulciſſima,ſuam quiſque cæteris anteponet.Auarus quidē lucri ipſius comparatione,honorum vel diſciplinarum oblectamenta nullius exiſtimabit, niſi quid forſan ad argentum conferant.Vera loqueris.Ambitioſus autem voluptatem quæ percipitur ex pecunia,grauem & moleſtam putat,rurſúſque eā quæ diſcendo percipitur,quia doctrina honorē non affert , famam & nugas exiſtimat.Ita res ſe habet.Philoſophum quoque ponamus cæteras voluptates flocci pendentem, dum eas ad iuge diſcendi gaudium,quo ipſe fruitur inueſtiganda veritate,comparat.cæteras autem non neceſſarias vocantem,quia illas ſecuturus non ſit,niſi neceſſitas cogat.bene id noſſe oportet.Quando igitur cuiuſque vitæ voluptates ipſaque vita in contentionem venient,non de hoc quod eſt honeſtius aut turpius viuere,vel melius,aut deterius,ſed de ſuauiori pacatioríque vitę ſtatu, qua ratione diſcernemus cuius ſit ſententia verior ? Haud ſatis habeo quid reſpondeam.Sic autem animaduerte. Quanā re iudicare oportet,quæcunque rectè diiudicanda ſunt ? Nónne peritia , prudentia , ratione ? An habet quiſquam alia quibus melius iudicet?Nullo modo.Attende igitur . Cùm tres ſint,quiſnam horum maximè expertus eſt omnes quas narrauimus voluptates ? Vtrum auarus diſcendo qualis ſit veritas, magis tibi videtur expertus diſcendi iucunditatem,quàm philoſophus lucri?an potius contrà?Permultum intereſt.Philoſophum nanque neceſſe eſt voluptatem alterius à pueritia deguſtaſſe.Auarum autem haudquaquam neceſſe eſt in veritatis inueſtigatione quanta inſit oblectatio percepiſſe, expertúmque fuiſſe.Imò verò ſi nitatur,non facilè iſtud aſſequitur. Longè igitur auaro philoſophus,vtrarunque voluptatum experientia præſtat.Longè.Ambitioſus verò nunquid magis imperitus eſt voluptatis,quæ ex honore percipitur,quàm philoſophus eius quæ ex prudentia?Honor quidem omnes eos ſequitur,ſi propoſitum ſibi officium exequantur. Etenim diues à multitudine honoratur,& fortis & ſapiens.Quapropter omnes quanta peruenit ex honore voluptas vſu ipſo intelligunt.Quanta verò ſit in veritatis contemplatione ſuauitas,ſolus philoſophus ſentit. Igitur quantum ad experientiam attinet,optimè philoſophus præ cæteris iudicat.Valde.Quinetiam vnà cum prudentia ſolus erit expertus. Nihil prohibet. Præterea organum illud per quod iudicandum eſt,non auari aut ambitioſi hominis,ſed philoſophi eſt inſtrumentum.Quale iſtud? Per rationes enim eſſe diximus iudicandum.Diximus.Rationes autem præcipuè philoſophi ſunt inſtrumenta.Patet.Si diuitiis lucroque optimè vnumquodque iudicaretur , quæ laudaret vel improbaret vir quæſtui deditus,neceſſe eſſet hæc eſſe veriſſima. Penitus.Sin autem honore, victoria,fortitudine,quæ ambitioſus & ad victoriam ardentiſſimus iudicaret.Poſtquam verò experientia, prudentia , ratione : neceſſe eſt , quæ philoſophus & rationum vir ſtudioſus laudat,eſſe veriſſima. Quare cùm tres voluptates ſint , voluptas partis eius qua diſcimus,erit vtique ſuauiſſima , eiúſque dulciſſima vita , in quo hæc pars dominatur, Nihil obſtat.Nempe philoſophus apud quem verè iudicandi eſt autoritas,ſuam laudat vitam.Quam verò ſecundam eſſe vitā,

A μία ἂν εἴη. δευτέραν δὲ δεῖ τήνδε, ἐάν τι δέξῃ, εἶναι. Τίς αὕτη; Ἐπειδὴ ὥσπερ πόλις (ἦν δ' ἐγὼ) διῄρηται κατὰ τρία εἴδη, οὕτω καὶ ψυχὴ ἑνὸς ἑκάστου τριχῇ δέξεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἑτέραν ἀπόδειξιν. Τίνα ταύτην; Τήνδε. Τριῶν ὄντων τριτταὶ καὶ ἡδοναί μοι φαίνονται, ἑνὸς ἑκάστου μία ἰδία· ἐπιθυμίαι τε ὡσαύτως καὶ ἀρχαί. Πῶς λέγεις; ἔφη. Τὸ μὲν, φαμὲν, ἦν, ᾧ μανθάνει ἄνθρωπος· τὸ δὲ, ᾧ θυμοῦται· τὸ δὲ τρίτον, διὰ πολυειδίαν, ἑνὶ οὐκ ἔχομεν ὀνόματι προσειπεῖν ἰδίῳ αὐτοῦ. ἀλλὰ ὃ μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον εἶχεν ἐν αὐτῷ, τούτῳ ἐπωνομάσαμεν. ἐπιθυμητικὸν γὰρ αὐτὸ κεκλήκαμεν, διὰ σφοδρότητα τῶν τε περὶ ἐδωδὴν ἐπιθυ-
B μιῶν καὶ πόσιν, καὶ ἀφροδίσια, καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ἀκόλουθα. καὶ φιλοχρήματον δή· ὅτι διὰ χρημάτων μάλιστα ἀποτελοῦνται αἱ τοιαῦται ἐπιθυμίαι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Ἆρ' οὖν καὶ τὴν ἡδονὴν αὐτοῦ καὶ φιλίαν εἰ φαῖμεν εἶναι τοῦ κέρδους, μάλιστ' ἂν εἰς ἓν κεφάλαιον ἀπερειδοίμεθα τῷ λόγῳ, ὥστε τι ἡμῖν αὐτοῖς δηλοῦν, ὁπότε τοῦτο τῆς ψυχῆς τὸ μέρος λέγοιμεν; καὶ καλοῦντες αὐτὸ φιλοχρήματον καὶ φιλοκερδὲς, ὀρθῶς ἂν καλοῖμεν; Ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ, ἔφη. Τί δέ; τὸ θυμοειδὲς οὐ πρὸς τὸ κρατεῖν μέν τι φαμὲν καὶ νικᾶν καὶ εὐδοκιμεῖν δεῖν ὅλον ὡρμῆσθαι; Καὶ μάλα. Εἰ οὖν φιλόνεικον αὐτὸ καὶ φιλότιμον προσαγορεύοιμεν, ἦ ἐμ-
C μελῶς ἂν ἔχοι; Ἐμμελέστατα μὲν οὖν. Ἀλλὰ μὴν, ᾧ γε μανθάνομεν, παντὶ δῆλον ὅτι πρὸς τὸ εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν ὅπῃ ἔχει, πᾶν ἀεὶ τέτακται, καὶ χρημάτων τε καὶ δόξης ἥκιστα τούτων τούτῳ μέλει. Πολύ γε. Φιλομαθὲς δὴ καὶ φιλόσοφον καλοῦντες αὐτὸ, κατὰ τρόπον ἂν καλοῖμεν. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ἄρχει ἐν ταῖς ψυχαῖς, τῶν μὲν τοῦτο, τῶν δὲ τὸ ἕτερον ἐκείνων, ὁπότερον ἂν τύχῃ. Οὕτως, ἔφη. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἀνθρώπων λέγομεν τὰ πρῶτα τριττὰ γένη εἶναι, φιλόσοφον, φιλόνεικον, φιλοκερδές. Κομιδῇ γε. Καὶ ἡδονῶν δὴ τρία εἴδη, ὑποκείμενον ἓν ἑκάστῳ τούτων. Πάνυ γε. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι εἰ θέλοις τρεῖς τοιούτοις ἀνθρώποις ἐν μέρει ἕκαστον ἀνερωτᾶν τίς τούτων τῶν βίων ἥ-
D διστος, τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστος μάλιστα ἐγκωμιάσεται· ὅ, τε χρηματιστικὸς, πρὸς τὸ κερδαίνειν, τὴν τοῦ τιμᾶσθαι ἡδονὴν, ἢ τὴν τοῦ μανθάνειν, οὐδενὸς ἀξίαν φήσει εἶναι εἰ μὴ εἴ τις αὐτῶν ἀργύριον ποιεῖ. Ἀληθῆ, ἔφη. Τί δὲ ὁ φιλότιμος; (ἦν δ' ἐγὼ) οὐ τὴν μὲν ἀπὸ τῶν χρημάτων ἡδονὴν, φορτικήν τινα ἡγεῖται, καὶ αὖ τὴν ἀπὸ τοῦ μανθάνειν; ὅτι μὴ μάθημα τιμὴν φέρει, καπνὸν δὴ καὶ φλυαρίαν οἰόμενος; Οὕτως (ἔφη) ἔχει. Τὸν δὲ φιλόσοφον (ἦν δ' ἐγὼ) ποιώμεθα τὰς ἄλλας ἡδονὰς νομίζειν οὐδὲν πρὸς τὴν τοῦ εἰδέναι τἀληθὲς ὅπῃ ἔχει· καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ τινὶ ἀεὶ εἶναι μανθάνοντα, τῆς ἡδονῆς οὐ πάνυ πόρρω· τὰς δ' ἄλλας καλεῖν τῷ ὄντι ἀναγκαίας, ὡς οὐδὲν τῶν ἄλλων δεόμενον, εἰ μὴ ἀνάγκη ἦν. Εὖ (ἔφη) δεῖ εἰ-
E δέναι. Ὅτε δὴ οὖν (εἶπον) ἀμφισβητοῦνται ἑκάστου τοῦ εἴδους αἱ ἡδοναὶ, καὶ αὐτὸς ὁ βίος, μὴ ὅτι πρὸς τὸ κάλλιον καὶ αἴσχιον ζῆν, μηδὲ τὸ χεῖρον καὶ ἄμεινον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ ἥδιον καὶ ἀλυπότερον, πῶς ἂν εἰδεῖμεν τίς αὐτῶν ἀληθέστατα λέγει; Οὐ πάνυ (ἔφη) ἔγωγε ἔχω εἰπεῖν. Ἀλλ' ὧδε σκόπει. τίνι χρὴ κρίνεσθαι τὰ μέλλοντα καλῶς κριθήσεσθαι; ἆρ' οὐκ ἐμπειρίᾳ τε καὶ φρονήσει καὶ λόγῳ; ἢ τούτων ἔχοι ἄν τις βέλτιον κριτήριον; Καὶ πῶς ἄν; ἔφη. Σκόπει δή. τριῶν ὄντων τῶν ἀνδρῶν, τίς ἐμπειρότατος πασῶν ὧν εἴπομεν ἡδονῶν; πότερον ὁ φιλοκερδὴς, μανθάνων αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν οἷόν ἐστιν, ἐμπειρότερος δοκεῖ σοι εἶναι τῆς ἀπὸ τοῦ εἰδέναι ἡδονῆς, ἢ ὁ φιλόσοφος τῆς ἀπὸ τοῦ κερδαίνειν; Πολὺ (ἔφη) διαφέρει. τῷ μὲν γὰρ ἀνάγκη γεύεσθαι τῶν
F ἑτέρων, ἐκ παιδὸς ἀρξαμένῳ· τῷ δὲ φιλοκερδεῖ, ὅπῃ πέφυκε τὰ ὄντα μανθάνοντι, τῆς ἡδονῆς ταύτης, ὡς γλυκεῖά ἐστιν, οὐκ ἀνάγκη γεύεσθαι, οὐδ' ἐμπείρῳ γίγνεσθαι· μᾶλλον δὲ καὶ προθυμουμένῳ οὐ ῥᾴδιον. Πολὺ ἄρ' (ἦν δ' ἐγὼ) διαφέρει τοῦ γε φιλοκερδοῦς ὁ φιλόσοφος, ἐμπειρίᾳ ἀμφοτέρων τῶν ἡδονῶν. Πολὺ μέντοι. Τί δὲ τοῦ φιλοτίμου; ἆρα μᾶλλον ἔμπειρός ἐστι τῆς ἀπὸ τοῦ τιμᾶσθαι ἡδονῆς, ἢ ἐκεῖνος τῆς ἀπὸ τοῦ φρονεῖν; Ἀλλὰ τιμὴ (ἔφη) ἐάν περ ἐξεργάζωνται ἐπὶ ὃ ἕκαστος ὥρμηκε, πᾶσιν αὐτοῖς ἕπεται. καὶ γὰρ ὁ πλούσιος ὑπὸ πολλῶν τιμᾶται, καὶ ὁ ἀνδρεῖος, καὶ ὁ σοφός· ὥστε ἀπό γε τοῦ τιμᾶσθαι, οἷόν ἐστι, πάντες τῆς ἡδονῆς ἔμπειροι· τῆς δὲ τοῦ ὄντος θέας, οἵαν ἡδονὴν ἔχει, ἀδύνατον ἄλλῳ γεγεῦσθαι πλὴν τῷ φιλοσόφῳ. Ἐμπειρίας μὲν ἄρα (εἶπον) ἕνεκα κάλλιστα τῶν ἀνδρῶν κρίνει οὗτος. Πολύ γε.
G Καὶ μὴν μετά γε φρονήσεως μόνος ἔμπειρος γεγονὼς ἔσται. Τί μήν; Ἀλλὰ μὴν καὶ δι' οὗ γε δεῖ ὀργάνου κρίνεσθαι, οὐ τοῦ φιλοκερδοῦς τοῦτο τὸ ὄργανον, οὐδὲ τοῦ φιλοτίμου, ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου. Τὸ ποῖον; Διὰ λόγων πού ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι. ἦ γάρ; Ναί. Λόγοι δὲ, τούτου μάλιστα ὄργανον. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν εἰ μὲν πλούτῳ καὶ κέρδει ἄριστα ἐκρίνετο τὰ κρινόμενα, ἃ ἐπῄνει ὁ φιλοκερδὴς καὶ ἔψεγεν, ἀνάγκη ἂν ἦν ταῦτα ἀληθέστατα εἶναι. Πολλή γε. Εἰ δὲ τιμῇ τε καὶ νίκῃ καὶ ἀνδρείᾳ, ἆρ' οὐχ ἃ ὁ φιλότιμός τε καὶ φιλόνεικος; Δῆλον. Ἐπειδὴ δ' ἐμπειρίᾳ καὶ φρονήσει καὶ λόγῳ, ἀνάγκη (ἔφη) ἃ ὁ φιλόσοφός τε καὶ ὁ φιλολόγος ἐπαινεῖ,
H ἀληθέστατα εἶναι. Τριῶν ἄρα οὐσῶν τῶν ἡδονῶν, ἡ τούτου τοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ᾧ μανθάνομεν, ἡδίστη ἂν εἴη· καὶ ἐν ᾧ ἡμῶν τοῦτο ἄρχει, ὁ τούτου βίος ἥδιστος. Πῶς δ' οὐ μέλλει; ἔφη. κύριος γοῦν ἐπαινέτης ὢν, ἐπαινεῖ τὸν ἑαυτοῦ βίον ὁ φρόνιμος. Τίνα δὲ δεύτερον (εἶπον) βίον καὶ τίνα δευτέραν

A ἡδονὴν φησὶν ὁ κριτὴς εἶναι; δῆλον ὅτι τὴν τοῦ πολεμικοῦ τε καὶ φιλοτίμου. ἐγγυτέρω γὰρ αὐτοῦ ἐστιν ἢ ἡ τοῦ χρηματιστοῦ. ὑστάτην δὲ τὴν τοῦ φιλοκερδοῦς, ὡς ἔοικε. Τί μήν; ἦ δ' ὅς. Ταῦτα μὲν τοίνυν οὕτω δύ' ἐφεξῆς ἂν εἴη καὶ δὶς νενικηκὼς ὁ δίκαιος τὸν ἄδικον· τὸ δὲ τρίτον ὀλυμπικῶς τῷ σωτῆρί τε καὶ τῷ Ὀλυμπίῳ Διῒ, ἄθρει ὅτι οὐδὲ παναληθής ἐστιν ἡ τῶν ἄλλων ἡδονὴ, πλὴν τῆς τοῦ φρονίμου, οὐδὲ καθαρά, ἀλλ' ἐσκιαγραφημένη τις, ὡς ἐγὼ δοκῶ μοι τῶν σοφῶν τινος ἀκηκοέναι. Καίτοι τοῦτ' ἂν εἴη μέγιστόν τε καὶ κυριώτατον τῶν πτωμάτων. Πολύ γε· ἀλλὰ πῶς λέγεις; Ὧδ' (εἶπον) ἐξευρήσω, σοῦ ἀποκρινομένου ζητῶν ἅμα. Ἐρώτα δὴ, ἔφη. Λέγε δὴ, ἦν δ' ἐγώ· οὐκ ἐναντίον φαμὲν λύπην ἡδονῇ; Καὶ μάλα. B Οὐκοῦν καὶ τὸ μήτε χαίρειν μήτε λυπεῖσθαι, εἶναί τι; Εἶναι μέντοι. Μεταξὺ τούτοιν ἀμφοῖν ἐν μέσῳ ὂν, ἡσυχίαν τινὰ περὶ ταῦτα τῆς ψυχῆς. ἢ οὐχ οὕτως αὐτὸ λέγεις; Οὕτως, ἦ δ' ὅς. Ἆρ' οὐ μνημονεύεις (ἦν δ' ἐγώ) τοὺς τῶν καμνόντων λόγους, οὓς λέγουσιν ὅταν κάμνωσι; Ποίους; Ὡς οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ἥδιον τοῦ ὑγιαίνειν· ἀλλὰ σφᾶς ἐλελήθει, πρὶν κάμνειν, ἥδιστον ὄν. Μέμνημαι, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τῶν περιωδυνίᾳ τινὶ ἐχομένων ἀκούεις λεγόντων ὡς οὐδὲν ἥδιον τοῦ παύσασθαι ὀδυνώμενον; Ἀκούω. Καὶ ἐν ἄλλοις γε, οἶμαι, πολλοῖς τοιούτοις αἰσθάνῃ γιγνομένους τοὺς ἀνθρώπους· ἐν οἷς ὅταν λυπῶνται, τὸ μὴ λυπεῖσθαι καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τοιούτου ἐγκωμιάζουσιν, ὡς ἥδιστον ὂν, οὐ τὸ χαίρειν. C Τοῦτο γὰρ, ἔφη, τότε ἡδὺ ἴσως καὶ ἀγαπητὸν γίγνεται, ἡσυχία. Καὶ ὅταν παύσηται ἄρα (εἶπον) χαίρων τις, ἡ τῆς ἡδονῆς ἡσυχία λυπηρὸν ἔσται. Ἴσως, ἔφη. Ὃ μεταξὺ ἄρα νῦν δὴ ἀμφοτέρων ἔφαμεν εἶναι, τὴν ἡσυχίαν, τοῦτό ποτε ἀμφότερα ἔσται, λύπη τε καὶ ἡδονή. Ἔοικεν. Ἦ καὶ δυνατὸν, τὸ μηδέτερα ὂν, ἀμφότερα γίγνεσθαι; Οὔ μοι δοκεῖ. Καὶ μὴν τό γε ἡδὺ ἐν ψυχῇ γιγνόμενον καὶ τὸ λυπηρὸν, κίνησίς τις ἀμφοτέρω ἐστόν· ἢ οὔ; Ναί. Τὸ δὲ μήτε λυπηρὸν, μήτε ἡδὺ, οὐχὶ ἡσυχία μέντοι καὶ ἐν μέσῳ τούτοιν ἐφάνη ἄρτι; Ἐφάνη γάρ. Πῶς οὖν ὀρθῶς ἐστι τὸ μὴ ἀλγεῖν, ἡδὺ ἡγεῖσθαι; ἢ, τὸ μὴ χαίρειν, ἀνιαρόν; Οὐδαμῶς. Οὐκ ἔστιν ἄρα τοῦτο, ἀλλὰ φαίνεται (ἦν δ' ἐγώ) παρὰ τὸ ἀλγεινὸν, ἡδὺ, καὶ παρὰ τὸ ἡδὺ, ἀλγεινόν, τότε ἡ ἡσυχία· καὶ οὐδὲν ὑγιὲς τούτων τῶν φαντασμάτων πρὸς ἡδονῆς D ἀλήθειαν, ἀλλὰ γοητεία τις. Ὡς γοῦν ὁ λόγος (ἔφη) σημαίνει. Ἴδε τοίνυν (ἔφην δ' ἐγώ) ἡδονὰς, αἳ οὐκ ἐκ λυπῶν εἰσιν· ἵνα μὴ πολλάκις οἰηθῇς ἐν τῷ παρόντι οὕτω τοῦτο πεφυκέναι, ἡδονὴν μὲν, παῦλαν λύπης εἶναι· λύπην δὲ, ἡδονῆς. Ποῦ δὴ (ἔφη) καὶ ποίας λέγεις; Πολλαὶ μὲν (εἶπον) καὶ ἄλλαι, μάλιστα δ' εἰ θέλεις ἐννοῆσαι τὰς περὶ τὰς ὀσμὰς ἡδονάς. αὗται γὰρ οὐ προλυπηθέντι ἐξαίφνης ἀμήχανοι τὸ μέγεθος γίγνονται· παυσάμεναί τε, λύπην οὐδεμίαν καταλείπουσιν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Μὴ ἄρα πειθώμεθα καθαρὰν ἡδονὴν εἶναι τὴν λύπης ἀπαλλαγὴν, μηδὲ λύπην, τὴν ἡδονῆς. Μὴ γάρ. Ἀλλὰ μέντοι (εἶπον) αἵ γε διὰ τοῦ σώματος ἐπὶ τὴν ψυχὴν τείνουσαι, καὶ λεγόμεναι ἡδοναὶ, σχεδὸν αἱ E πλεῖσταί τε καὶ μέγισται, τούτου τοῦ εἴδους εἰσὶ, λυπῶν τινὲς ἀπαλλαγαί. Εἰσὶ γάρ. Οὐκοῦν καὶ αἱ πρὸ μελλόντων τούτων ἐκ προσδοκίας γιγνόμεναι προησθήσεις τε καὶ προλυπήσεις κατὰ ταὐτὰ ἔχουσι; Κατὰ ταὐτά. Οἶσθ' οὖν (ἦν δ' ἐγώ) οἷαί εἰσι, καὶ ᾧ μάλιστα ἐοίκασι; Τῷ; ἔφη. Νομίζεις τι (εἶπον) ἐν τῇ φύσει εἶναι, τὸ μὲν, ἄνω, τὸ δὲ, κάτω, τὸ δὲ, μέσον; Ἔγωγε. Οἴει οὖν ἄν τινα ἐκ τοῦ κάτω φερόμενον πρὸς τὸ μέσον, ἄλλο τι οἴεσθαι ἢ ἄνω φέρεσθαι; καὶ ἐν μέσῳ στάντα, ἀφορῶντα ὅθεν ἐνήνεκται, ἄλλοθί που ἂν ἡγεῖσθαι εἶναι, ἢ ἐν τῷ ἄνω, μὴ ἑωρακότα τὸ ὡς ἀληθῶς ἄνω; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε (ἔφη) ἄλλως οἶμαι οἰηθῆναι ἂν τὸν τοιοῦτον. Ἀλλ' εἰ πάλιν γ', ἔφην, φέροιτο κάτω, κάτω τ' ἂν οἴοιτο φέρεσθαι, καὶ ἀληθῆ F οἴοιτο; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν ταῦτα πάσχοι ἂν πάντα, διὰ τὸ μὴ ἔμπειρος εἶναι τοῦ ἀληθινῶς ἄνω τε ὄντος καὶ ἐν μέσῳ καὶ κάτω; Δῆλον δή. Θαυμάζοις ἂν οὖν εἰ καὶ ἄπειροι ἀληθείας περὶ πολλῶν τε ἄλλων μὴ ὑγιεῖς δόξας ἔχουσι, πρός τε ἡδονὴν καὶ λύπην, καὶ τὸ μεταξὺ τούτων, οὕτω διάκεινται, ὥστε ὅταν μὲν ἐπὶ τὸ λυπηρὸν φέρωνται, ἀληθῆ τε οἴονται καὶ τῷ ὄντι λυποῦνται; ὅταν δὲ ἀπὸ λύπης ἐπὶ τὸ μεταξὺ, σφόδρα μὲν οἴονται πρὸς πληρώσει τε καὶ ἡδονῇ γίγνεσθαι, ὥσπερ πρὸς μέλαν, φαιὸν ἀποσκοποῦντες, ἀπειρίᾳ λευκοῦ, καὶ πρὸς τὸ ἄλυπον οὕτω λύπην ἀφορῶντες, ἀπειρίᾳ ἡδονῆς, ἀπατῶνται; Μὰ Δί' (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἂν θαυμάσαιμι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ οὕτως ἔχει. Ὧδέ γε οὖν (εἶπον) ἐννόει· οὐχὶ πεῖνα καὶ δίψα καὶ τὰ τοιαῦτα κενώσεις G τινές εἰσι τῆς περὶ τὸ σῶμα ἕξεως; Τί μήν; Ἄγνοια δὲ καὶ ἀφροσύνη ἆρ' οὐ κενότης ἐστὶ τῆς περὶ ψυχὴν ἕξεως; Μάλα γε. Οὐκοῦν καὶ πληροῖτ' ἂν ὅ, τε τροφῆς μεταλαμβάνων καὶ ὁ νοῦν ἴσχων; Πῶς δ' οὔ; Πλήρωσις δὲ ἀληθεστέρα τοῦ ἧττον ἢ τοῦ μᾶλλον ὄντος; Δῆλον ὅτι τοῦ μᾶλλον. Πότερα οὖν ἡγῇ τὰ γένη μᾶλλον καθαρᾶς οὐσίας μετέχειν; τὰ οἷον σίτου τε καὶ ποτοῦ καὶ ὄψου καὶ ξυμπάσης τροφῆς; ἢ τὸ δόξης τε ἀληθοῦς εἶδος, καὶ ἐπιστήμης καὶ νοῦ, καὶ ξυλλήβδην ἁπάσης ἀρετῆς; ὧδε δὲ κρῖναι· τὸ τοῦ ἀεὶ ὁμοίου ἐχόμενον καὶ ἀθανάτου, καὶ ἀληθείας, καὶ αὐτὸ τοιοῦτον

aut quam ſecundam voluptatem arbiter ille ponat? At conſtat quòd bellicoſi ambitioſique hominis. Propinquior enim illi hæc quàm auari. Poſtremã igitur lucri cupidi vitam locare videtur. Quidni? Duo hæc itaque ſibi inuicem ita ſuccedunt, biſque iuſtus iam vicit iniuſtum. Tertium verò Olympicorum ritu, ſeruatori & Olympio Ioui tribuens, contemplare nullius præter quàm prudentis voluptatem veram prorſus exiſtere neque ſynceram, ſed vmbratilem atque inanem, vt ego ex ſapientum aliquo audiſſe mihi videor: atque hic erit grauiſſimus iniuſti caſus atque ruina. Mirum in modum. Verùm quo pacto iſtud ais? Ita certè inueniam, te reſpondente perquirens. Quære. Dic obſecro, nónne dolori cõtrariam dicimus voluptatem? Dicimus. Medium quinetiam quoddam ponimus, quod neque lætari eſt, neque dolere? Ponimus. Et cùm mediũ ſit, quietem vacationémque animi ab vtroque? Nónne ita hoc dicis? Ita planè. Meminiſti qualia eſſe ſolent ægrotantium verba, dum morbo laborant? Qualia dicis? Nihil eſſe dulcius ſanitate, ſed eos latuiſſe aiunt, quàm dulce id ſit, antequam ægrotarent. Recordor equidem. Necnon acerbiſſimis doloribus vexatos homines exclamantes audis, nihil eſſe dulcius quàm ea afflictione vacare. Audio. Quinetiam aliis permultis huiuſmodi afflictionibus cruciatos homines audis, dum cruciantur, vociferantes, aſſerentéſque dulciſſimum eſſe nullo dolore affici, præſentique moleſtia eſſe liberũ, non autem dicunt dulciſſimum eſſe lætari. Nempe hęc illis quies tunc fortè gratiſſima. At verò cùm lætari quis deſinit, voluptatis ceſſationem illam moleſtã exiſtimabit? Fortè. Quies igitur illa quam paulo antè vtrorumque mediam eſſe diximus, quandoque vtraque erit, tum dolor ſcilicet, tum voluptas. Videtur. Num fieri poteſt, vt quod neutrum eſt, ſit vtraq.? Non, vt arbitror. Atqui quando in animo voluptas eſt, aut dolor, ambo motus quidam inſunt? Vtique. Tertium verò illud quod neque dolor eſt, neque voluptas, nónne quies aliqua & iſtorum medium eſſe nuper apparuit? Planè. Quo pacto igitur rectè putabimus, non dolere quidem ſuaue, non lætari verò acerbum eſſe? Nullo. Iſtud igitur non eſt, ſed apparet, ſi ad moleſtũ quidem conferas iucundum, ſi ad iucundum verò, moleſtum: idque tunc medium eſt, & quies. Neque viſa huiuſmodi veri quicquam de voluptate nobis offerunt, ſed præſtigiis quibuſdam proueniunt. Sic monſtrat ratio. Vide igitur voluptates quæ dolorem nullum ſequuntur, ne ſæpius id in præſenti diſputatione ita natura comparatum exiſtimes, vt voluptas quidem doloris, dolor verò voluptatis priuatio ſit. Quorum inquit, & quas voluptates dicis? Multæ quidẽ & aliæ ſunt; ſed præſertim, ſi animaduertere vis, voluptates quæ circa olfactum fiunt: hæ namque nullo prius antecedente dolore, repentè ingentes proueniunt: & cùm ceſſant, dolor eas nullus ſequitur. Veriſſima narras. Ne credamus igitur doloris ceſſationem, puram voluptatem eſſe: neque dolorem, voluptatis abſentiam. Non. At verò earum quæ per corpus ingrediuntur in animum, voluptatéſque dicuntur, ferme maximè quæque ac plurimæ tales ſunt, vt dolorũ liberationes ſint. Sunt profectò. Et quæ circa hæc futura expectatione naſcuntur, prægustationes quædam voluptatis, atque doloris, eodem modo ſe habet. Eodẽ. Scis quales hæ voluptates ſunt, & cui maximè ſimiles? Cui? Putas aliquid in natura eſſe ſupremum, infimũ, medium? Equidem. Cenſes aliquem cùm ab infimo ad medium fertur, aliud arbitrari quàm ad ſummum aſcendere? & dum ſtat in medio, deflectítque oculos illuc vnde venerat, alibi eſſe opinari q̃ in ſupremo, cũ id quod reuera eſt ſummum non cernat? Per Iouem, non aliter hominem talẽ opinaturũ exiſtimo. Si iterum deferatur, deorſum ferri opinabitur, ac verè putabit? Quidni? Nónne hæc illi eam ob cauſam contingunt omnia, quia nondum expertus eſt quid verè ſupremũ ſit, quid mediũ, quidve infimũ? Manifeſtũ eſt quidẽ. Nunquid ergo miraberis, ſi veritatis imperiti homines, tum de multis aliis non rectè ſentiunt, tum etiam circa voluptatem & dolorem, horúmque medium ſic afficiuntur, vt quoties in dolorẽ incidunt, verè iudicẽt, doleántque reuera: quoties verò, à dolore ſurgunt in medium, & repletionem & voluptatem ſequi arbitrarentur? Et quemadmodum qui iuxta nigrum, ſolum aſpiciũt fuſcum, quoniam nõ vident album, clariſſimum illud exiſtimant: ita & qui doloris vacuitatem comparant cum dolore, veram autem experti non ſunt voluptatem, iudicando decipiantur? Per Iouem non iſtud mirabor equidem. Imò verò ſi cõtrà eueniret, potius mirarer. Sic autem conſidera. Nónne fames ac ſitis & cætera generis eiuſdem vacuitates quædam ſunt corporis ipſius habitudinis? Quidni? Ignorantia verò & imprudentia vacuitas quædam eſt habitus animi. Maximè. Impletur autem & illud, dum alimenta capit, & hic dum intelligentiam. Quidni? Quænam repletio verior? Vtrũ quæ per ea fit quæ magis veriúſque ſunt, an quæ per alia? Quæ per ea quæ magis ſunt. Quęnam cẽſes purioris eſſe ſubſtãtiæ. Nunq̃d cibi, potus, obſonij, alimentorúmque quorũcunq; genera. An veræ opinionis ſpecies, ſcientiæque & mentis; ſummatimque vniuerſæ virtutis? In hunc autẽ modũ iudica. Quod inhæret ſemper ſimili immortalique & veritati, ac etiã tale

Prouerbium.

De medio inter voluptatẽ & dolorem.

exiſtit,& in tali quodam fit,magis eſſe tibi videtur:an illud po-
tius quod re nunquam ſimili atque mortali,necnon eſt tale, &
in tali quodam efficitur?Longè præſtat quod ſemper ſimili eſt
cognatum.Eſſentia vtique rei ſemper ſimilis nunquid eſſentiæ
magis eſt quàm ſcientiæ particeps? Non. An veritatis?Neque
hoc.Sin autem veritatis minus,nónne & eſſentiæ?Neceſſarium
eſt.Nónne communiter omnia circa corporis cultum genera
minus veritatem eſſentiámque participant generibus his quæ
circa animi cultum verſantur?Minus.Nunquid & corpus ſimi-
liter minus quàm animus?Et corpus.Nónne quod repletur his
rebus quæ magis veriúſque exiſtunt, quódue magis veriúſ-
que exiſtit,magis quoque repletur,quàm quod his rebus im-
pletur quæ minus ſunt,ipſúmque eſt minus?Quid prohibet? Si
ergo repleri rebus naturæ conſentaneis, eſt iucundum,ipſum
vtique quod reuera veríoribúſque rebus impletur,naturalius
ac verius vera afficit voluptate. Quod autem eá quæ & minus
ſunt,& minus vera ſunt,accipit,minus verè firmitérve reple-
tur,fallacioriſque & falſioris voluptatis fit particeps. Neceſſe
eſt omnino. Homines igitur prudentiæ virtutíſque expertes,
& epulis rebúſque ſimilibus dediti,deorſum feruntur, rurſúſ-
que ad medium vſque perueniunt,& circa hęc per omnem vi-
tam oberrāt:ſuper hęc verò emergūt nūquā,& quod verè ſum
mū eſt,nequaquā ſuſpiciūt,neque ad ſupera euehunt,neq; ve-
ra vlla re quādoq; fruuntur,neq; ſtabilē purámq; guſtāt volu-
ptatē:ſed veluti pecora humū proni ſpectāt,ventríque obediē-
tes paſcendo coëundóque ætatem conterunt,próq; his rebus
vberius potiundis calcibus inter ſe & cornibus ferreis,vngui-
búſque decertant,ſeſe inuicem ob inexplebilem libidinē tru-
cidantes,vtpote qui neque veram & firmam ſui partē, neque
pabulis veris implent.Omnino,reſpondit Glauco, ò Socrates,
vulgi vitam quaſi quodam pandis oraculo.Hos neceſſe eſt vo-
luptates doloribus mixtas perſequi, quæ ſimulacra voluptatis
verę & vmbrę ſunt,vſqueadeo inuicem doloris comparatione
mutua inquinatæ vt & voluptates & dolores ex ea compara-
tione vehementiores appareant,amoréſque ipſarū huiuſmodi
voluptates rabidos inſipientibus pariāt,inflāmētq. ad pugnam.
Quemadmodū Steſichorus Troianos inquit veræ ignaros He-
lenæ de imagine ipſius inuicem decertaſſe.Neceſſariū eſt om-
nino ita id ſe habere.Quid verò circa iraſcendi naturā?Nónne
& alia quædā horū ſimilia contingant neceſſe eſt,quando quis
id ipſum peragit,vel inuidia propter ambitionem,vel violētia
propter contentionis cupiditatē,vel ira propter morū difficul-
tatē abſque ratione ac mente ſequēs honoris,victoriæ, iręque
expletionē?Talia neceſſe eſt & hîc fieri.Aſſerere igitur audea-
mus,quòd & circa partem quæſtus auidam, & aliam victoriæ
ſtudioſam,quæcunque appetitione tales ſunt,vt ſcientiæ ratio-
níque obtemperent:eáſque voluptates ſequantur & capiant,
quas ratio ipſa concedit,veriſſimas vtique voluptates, quoad
earum natura verarū voluptatū eſt capax,adipiſcētur, quippe
cùm pareant veritati,ac inſuper ſibi proprias voluptates per-
cipiāt:ſiquidem quod cuiq. optimum, id & maximè proprium.

Quod cuiq. optimum,id maxime propriū.

Proprium maximè.Quando igitur totus animus cum ea parte
in qua eſt philoſophia,procul ab omni ſeditione conſpirat,tūc
euenit vt quæque pars officio ſuo fungatur,& iuſta ſit, & pro-
prias ſibi voluptates atque optimas,adde quoad fieri poteſt ve
riſſimas conſequatur.Valde.At verò cùm partium reliquarum
aliqua ſuperat,id protinus euenit, vt neque ipſa ſui propriam
reperiat voluptatem,& partes alias cogat alienam miniméque
veram voluptatem ſequi.Sic accidit. Nónne quæ longiſſimè à
philoſophia rationéque diſtant,maximè talia quædam efficiūt?
Prorſus. Longiſſimè autem diſtat à ratione,quod & à lege &
ordine.Videlicet.Longiſſimo autem interuallo ſeiunctæ eſſe
viſæ cupiditates illæ amore ardentes atque tyrannicæ. Omni-
no.Minimo autem diſcrepare apparuerunt regię appetitiones
& moderatæ.Ita.Tyrannus igitur à vera & propria voluptate
procul admodum erit:Rex autem illi quàm proximus.Neceſſe.
Amariſſimam ergo tyranus vitam aget:Rex verò dulciſſimam.

Iuſtus vir iniuſtum quātum ſuperet voluptate.

Neceſſe id prorſus.Scíſne quanto viuit triſtior rege tyrannus?
Sciam certè,ſi dixeris.Cùm tres cupiditates ſit,& vna quidem
legitima ſit,adulterinæ ac ſpuriæ duæ,adulterinarum tyrannus
ſuprema ſortitus faſtigia,dum legem fugit & rationem, & ſer-
uis quibuſdam & ſatellitibus voluptatibus ſe cōmiſcet, & quā
longiſſimo interuallo à voluptate legitima ſit ſeiunctus, haud
facilè aliter,niſi forſitan hunc in modum exprimi poteſt. Quē-
admodum?Ab homine paucorum imperij cupido, tertius ap-
paruit eſſe tyrannus.Medius nanque iſtorum vir popularis e-
rat.Ita eſt.Cum tertio itaque voluptatis,quod ad veritatem quidem attinet,ſimulachro poſt illum congreditur,ſi vera in ſupe-
rioribus diximus.Sic eſt dicendum. Quinetiam paucorum potentiæ deditus tertius à rege eſt,ſi in eodem optimatem ac re-
gem locamus. Tertius vtique. Tripli igitur triplum,numero quidem à vera voluptate tyrannus diſtat.Apparet. Planum i-
taque ſimulacrum ſecundum longitudinis numerum tyrannicæ voluptatis eſt.Prorſus. Secundū potentiā verò & tertium aug
mentum,manifeſtum eſt quanto diſcrepet interuallo.Manifeſtum quidem computatori. Siquis conuerſo ordine quanto volu-
ptatis veritate ſuperat rex tyrannum,quæſiuerit,peracta multiplicatione,inueniet regem vitæ dulcedine ſuperare,tyrannū,&

A ὂν καὶ ἐν τοιούτῳ γιγνόμενον, μᾶλλον εἶναί σοι δοκεῖ, ἢ τὸ μηδέποτε ὁ-
μοίου καὶ θνητοῦ, καὶ αὐτὸ τοιοῦτον καὶ ἐν τοιούτῳ γιγνόμενον; Πολύ, ἔ-
φη, διαφέρει τὸ τοῦ ἀεὶ ὁμοίου. Ἡ οὖν ἀεὶ ὁμοίου οὐσία οὐσίας τι μᾶλλον ἢ
ἐπιστήμης μετέχει; Οὐδαμῶς. Τί δ᾽ ἀληθείας; Οὐδὲ τοῦτο. Εἰ δὲ ἀλη-
θείας ἧττον, οὐ καὶ οὐσίας; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν ὅλως τὰ περὶ τὴν τοῦ σώ-
ματος θεραπείαν γένη τῶν γενῶν αὖ τῶν περὶ τὴν τῆς ψυχῆς θεραπείαν,
ἧττον ἀληθείας τε καὶ οὐσίας μετέχει; Πολύ γε. Σῶμα δὲ αὐτὸ ψυχῆς
οὐκ οἴει οὕτως; Ἔγωγε. Οὐκοῦν τὸ τῶν μᾶλλον ὄντων πληρούμενον, καὶ
αὐτὸ μᾶλλον ὂν, ὄντως μᾶλλον πληροῦται, ἢ τὸ τῶν ἧττον ὄντων, καὶ αὐτὸ
B ἧττον ὄν; Πῶς γὰρ οὔ; Εἰ ἄρα τὸ πληροῦσθαι τῶν φύσει προσηκόντων ἡδύ
ἐστι, τὸ τῷ ὄντι καὶ τῶν μᾶλλον ὄντων πληρούμενον, μᾶλλον ὄντως τε καὶ
ἀληθεστέρως χαίρειν ἂν ποιοῖ ἡδονῇ ἀληθεῖ· τὸ δὲ τῶν ἧττον ὄντων μετα-
λαμβάνον, ἧττόν τε ἂν ἀληθῶς καὶ βεβαίως πληροῖτο, καὶ ἀπιστοτέρας ἂν
ἡδονῆς καὶ ἧττον ἀληθοῦς μεταλαμβάνοι. Ἀναγκαιότατα, ἔφη. Οἱ ἄρα
φρονήσεως καὶ ἀρετῆς ἄπειροι, εὐωχίαις δὲ καὶ τοῖς τοιούτοις ἀεὶ ξυνόν-
τες, κάτω, ὡς ἔοικε, καὶ μέχρι πάλιν πρὸς τὸ μεταξὺ φέρονταί τε, καὶ
ταύτῃ πλανῶνται διὰ βίου· ὑπερβάντες δὲ τοῦτο, πρὸς τὸ ἀληθὲς ἄνω
οὔτε ἀνέβλεψαν πώποτε, οὔτε ἠνέχθησαν· οὐδὲ τοῦ ὄντος τῷ ὄντι ἐπλη-
C ρώθησαν, οὐδὲ βεβαίου τε καὶ καθαρᾶς ἡδονῆς ἐγεύσαντο· ἀλλὰ βοσκη-
μάτων δίκην κάτω ἀεὶ βλέποντες, καὶ κεκυφότες εἰς γῆν καὶ εἰς τρα-
πέζας, βόσκονται χορταζόμενοι καὶ ὀχεύοντες, καὶ ἕνεκα τῆς τούτων πλεο-
νεξίας λακτίζοντες καὶ κυρίττοντες ἀλλήλους σιδηροῖς κέρασί τε καὶ
ὁπλαῖς, ἀποκτιννύασι δι᾽ ἀπληστίαν· ἅτε οὐχὶ τοῖς οὖσιν οὐδὲ τὸ ὂν οὔτε
τὸ στέγον ἑαυτῶν πιμπλάντες. Παντελῶς (ἔφη ὁ Γλαύκων) τὸν τῶν πολ-
λῶν ὦ Σώκρατες χρησμῳδεῖς βίον. Ἆρ᾽ οὖν οὐκ ἀνάγκη καὶ ἡδοναῖς ξυ-
νεῖναι μεμιγμέναις λύπαις, εἰδώλοις τῆς ἀληθοῦς ἡδονῆς, καὶ ἐσκιαγρα-
φημέναις, ὑπὸ τῆς παρ᾽ ἀλλήλας θέσεως ἀποχραινομέναις; ὥστε σφο-
δροὺς ἑκατέρας φαίνεσθαι, καὶ ἔρωτας ἑαυτῶν λυττῶντας τοῖς ἄφροσιν ἐν-
D τίκτειν· καὶ περιμαχήτους εἶναι, ὥσπερ τὸ τῆς Ἑλένης εἴδωλον ὑπὸ τῶν ἐν
Τροίᾳ Στησίχορός φησι γενέσθαι περιμάχητον, ἀγνοίᾳ τοῦ ἀληθοῦς. Πολ-
λὴ ἀνάγκη (ἔφη) τοιοῦτόν τι αὐτὸ εἶναι. Τί δὲ περὶ τὸ θυμοειδές; οὐχ ἕ-
τερα τοιαῦτα ἀνάγκη γίγνεσθαι, ὃς ἂν αὐτὸ τοῦτο διαπράττηται, ἢ φθό-
νῳ, διὰ φιλοτιμίαν, ἢ βίᾳ, διὰ φιλονεικίαν, ἢ θυμῷ, διὰ δυσκολίαν,
πλησμονὴν τιμῆς τε καὶ νίκης καὶ θυμοῦ διώκων ἄνευ λογισμοῦ τε καὶ
νοῦ; Τοιαῦτα (ἦ δ᾽ ὅς) ἀνάγκη καὶ περὶ τοῦτο εἶναι. Τί οὖν (ἦν δ᾽ ἐγὼ)
θαρροῦντες λέγωμεν ὅτι καὶ περὶ τὸ φιλοκερδὲς καὶ τὸ φιλόνεικον ὅσαι
ἐπιθυμίαι εἰσίν, αἳ μὲν ἂν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ λόγῳ ἑπόμεναι, καὶ μετὰ τού-
των τὰς ἡδονὰς διώκουσαι ἃς ἂν τὸ φρόνιμον ἐξηγῆται, λαμβάνωσι, τὰς
E ἀληθεστάτας τε λήψονται ὡς οἷόν τε αὐταῖς ἀληθεῖς λαβεῖν, ἅτε ἀλη-
θείᾳ ἑπόμεναι, καὶ τὰς ἑαυτῶν οἰκείας; εἴπερ τὸ βέλτιστον ἑκάστῳ, τοῦτο καὶ
οἰκειότατον. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) οἰκειότατόν γε. Τῷ φιλοσόφῳ ἄρα ἑπο-
μένης ἁπάσης τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ στασιαζούσης, ἑκάστῳ τῷ μέρει ὑπάρ-
χει εἴς τε τἆλλα, τὰ ἑαυτοῦ πράττειν καὶ δικαίῳ εἶναι, καὶ δὴ καὶ τὰς ἡδο-
νὰς τὰς ἑαυτοῦ ἕκαστον, καὶ τὰς βελτίστας, καὶ εἰς τὸ δυνατὸν τὰς ἀληθε-
στάτας καρποῦσθαι. Κομιδῇ μὲν οὖν. Ὅταν δὲ ἄρα τῶν ἑτέρων τι κρατή-
σῃ, ὑπάρχει αὐτῷ μήτε τὴν ἑαυτοῦ ἡδονὴν ἐξευρίσκειν, τά τε ἄλλα ἀ-
ναγκάζειν ἀλλοτρίαν καὶ μὴ ἀληθῆ ἡδονὴν διώκειν. Οὕτως, ἔφη. Οὐ-
κοῦν ἃ πλεῖστον φιλοσοφίας τε καὶ λόγου ἀφέστηκε, μάλιστα ἂν τοιαῦτα
F ἐξεργάζοιτο; Πολύ γε. Πλεῖστον δὲ λόγου ἀφίσταται οὐχ ὅπερ νόμου τε
καὶ τάξεως; Δῆλον δή. Ἐφάνησαν δὲ πλεῖστον ἀφεστῶσαι οὐχ αἱ ἐρωτικαί
τε καὶ τυραννικαὶ ἐπιθυμίαι; Πολύ γε. Ἐλάχιστον δὲ αἱ βασιλικαί τε
καὶ κόσμιαι; Ναί. Πλεῖστον δὴ (οἶμαι) ἀληθοῦς ἡδονῆς καὶ οἰκείας ὁ τύ-
ραννος ἀφεστήξει· ὁ δέ, ὀλίγιστον. Ἀνάγκη. Καὶ ἀηδέστατα ἄρα (εἶπον) ὁ
τύραννος βιώσεται· ὁ δὲ βασιλεύς, ἥδιστα. Πολλὴ ἀνάγκη. Οἶσθ᾽ οὖν (ἦν
δ᾽ ἐγὼ) ὅσῳ ἀηδέστερον ζῇ τύραννος βασιλέως; Ἂν εἴπῃς, ἔφη. Τριῶν ἡ-
δονῶν, ὡς ἔοικεν, οὐσῶν· μιᾶς μέν, γνησίας, δυοῖν δέ, νόθοιν· τῶν νόθων εἰς τὸ
ἐπέκεινα ὑπερβὰς ὁ τύραννος, φυγὼν νόμον τε καὶ λόγον, δούλαις τισὶ δο-
ρυφόροις ἡδοναῖς ξυνοικεῖ, καὶ ὁπόσῳ ἐλαττοῦται, οὐδὲ πάνυ ῥᾴδιον εἰ-
G πεῖν, πλὴν ἴσως ὧδε. Πῶς; ἔφη. Ἀπὸ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ τρίτος που ὁ τύ-
ραννος ἀφεστήκει. ἐν μέσῳ γὰρ αὐτῶν ὁ δημοτικὸς ἦν. Ναί. Οὐκοῦν καὶ
ἡδονῆς τρίτῳ εἰδώλῳ πρὸς ἀλήθειαν ἀπ᾽ ἐκείνου ξυνοικοῖ ἄν, εἰ τὰ
πρόσθεν ἀληθῆ. Οὕτω. Ὁ δέ γε ὀλιγαρχικὸς ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ αὖ τρί-
τος, ἐὰν εἰς ταὐτὸν ἀριστοκρατικὸν καὶ βασιλικὸν τιθῶμεν. Τρίτος γάρ.
Τριπλασίου ἄρα (ἦν δ᾽ ἐγὼ) τριπλάσιον ἀριθμῷ ἀληθοῦς ἡδονῆς ἀφέ-
στηκε τύραννος. Φαίνεται. Ἐπίπεδον ἄρ᾽ (ἔφην) ὡς ἔοικε τὸ εἴδωλον κατὰ
τὸν τοῦ μήκους ἀριθμὸν ἡδονῆς τυραννικῆς ἂν εἴη. Κομιδῇ γε. Κατὰ δὲ δύ-
ναμιν καὶ τὴν τρίτην αὔξην, δῆλον δὴ ἀπόστασιν ὅσην ἀφεστηκὼς γίγνεται.
Δῆλον (ἔφη) τῷ γε λογιστικῷ. Οὐκοῦν ἐάν τις μεταστρέψας, ἀληθείᾳ ἡδονῆς

τὸν βασιλέα τοῦ τυράννου ἀφεστηκότα λέγῃ, ὅσον ἀφέστηκεν ἐννέα καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτακοσιοπλασιάκις, ἥδιον αὐτὸν ζῶντα εὑρήσει τελεωθείσῃ τῇ πολλαπλασιώσει· τὸν δὲ τύραννον, ἀνιαρότερον τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀποστάσει. Ἀμήχανον (ἔφη) λογισμὸν καταπεφόρηκας τῆς διαφορότητος τοῖν ἀνδροῖν, τοῦ τε δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου πρὸς ἡδονήν τε καὶ λύπην. Καὶ μέντοι καὶ ἀληθῆ καὶ προσήκοντά γε (ἦν δ' ἐγὼ) βίοις ἀριθμόν· εἴπερ αὐτοῖς προσήκουσιν ἡμέραι καὶ νύκτες, καὶ μῆνες καὶ ἐνιαυτοί. Ἀλλὰ μὴν (ἔφη) προσήκουσιν. Οὐκοῦν, εἰ τοσοῦτον ἡδονῇ νικᾷ ὁ ἀγαθός τε καὶ δίκαιος τὸν κακόν τε καὶ ἄδικον, ἀμηχάνῳ δὴ ὅσῳ πλείονι νικήσει εὐσχημοσύνῃ τε βίου καὶ κάλλει καὶ ἀρετῇ. Ἀμηχάνῳ μέντοι νὴ Δία, ἔφη. Εἶεν δή· (εἶπον) ἐπειδὴ ἐνταῦθα λόγου γεγόναμεν, ἀναλάβωμεν τὰ πρῶτα λεχθέντα, δι' ἃ δεῦρ' ἥκομεν. ἦν δέ που λεγόμενον, λυσιτελεῖν ἀδικεῖν τῷ τελέως μὲν ἀδίκῳ, δοξαζομένῳ δὲ δικαίῳ. ἢ οὐχ οὕτως ἐλέχθη; Οὕτω μὲν οὖν. Νῦν δὴ (ἔφην) αὐτῷ διαλεγώμεθα, ἐπειδὴ διωμολογησάμεθα, τό, τε ἀδικεῖν καὶ τὸ δίκαια πράττειν, ἣν ἑκάτερον ἔχει δύναμιν. Πῶς; ἔφη. Εἰκόνα πλάσαντες τῆς ψυχῆς λόγῳ· ἵνα εἰδῇ ὁ ἐκεῖνα λέγων οἷα ἔλεγε. Ποίαν τινά; ἦ δ' ὅς. Τῶν τοιούτων τινὰ (ἦν δ' ἐγὼ) οἷαι μυθολογοῦνται παλαιαὶ γενέσθαι φύσεις, ἥ τε Χιμαίρας, καὶ ἡ Σκύλλης, καὶ Κερβέρου, καὶ ἄλλαι τινὲς συχναὶ λέγονται συμπεφυκυῖαι ἰδέαι πολλαὶ εἰς ἓν γενέσθαι. Λέγονται γάρ, ἔφη. Πλάττε τοίνυν μίαν μὲν ἰδέαν θηρίου ποικίλου καὶ πολυκεφάλου, ἡμέρων δὲ θηρίων ἔχοντος κεφαλὰς κύκλῳ καὶ ἀγρίων· καὶ δυνατοῦ μεταβάλλειν καὶ φύειν ἐξ αὐτοῦ πάντα ταῦτα. Δεινοῦ πλάστου (ἔφη) τὸ ἔργον· ὅμως δέ, ἐπειδὴ εὐπλαστότερον κηροῦ καὶ τῶν τοιούτων λόγος, πεπλάσθω. Μίαν δὴ τοίνυν ἄλλην ἰδέαν λέοντος, μίαν δὲ ἀνθρώπου· πολὺ δὲ μέγιστον ἔστω τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον· δεύτερον, τὸ δεύτερον. Ταῦτα, ἔφη, ῥᾷω· καὶ πέπλασται. Σύναπτε τοίνυν αὐτὰ εἰς ἓν τρία ὄντα, ὥστε πῃ ξυμπεφυκέναι ἀλλήλοις. Συνῆπται, ἔφη. Περίπλασον δὴ αὐτοῖς ἔξωθεν ἑνὸς εἰκόνα, τὴν τοῦ ἀνθρώπου· ὥστε τῷ μὴ δυναμένῳ τὰ ἐντὸς ὁρᾶν, ἀλλὰ τὸ ἔξω μόνον ἔλυτρον ὁρῶντι, ἓν ζῶον φαίνεσθαι ἄνθρωπον. Περιπέπλασται, ἔφη. Λέγωμεν δή, τῷ λέγοντι ὡς λυσιτελεῖ τούτῳ ἀδικεῖν τῷ ἀνθρώπῳ, δίκαια δὲ πράττειν οὐ ξυμφέρει, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φησίν, ἢ λυσιτελεῖν αὐτῷ, τὸ παντοδαπὸν θηρίον εὐωχοῦντι, ποιεῖν ἰσχυρὸν καὶ τὸν λέοντα καὶ τὰ περὶ τὸν λέοντα· τὸν δὲ ἄνθρωπον λιμοκτονεῖν καὶ ποιεῖν ἀσθενῆ, ὥστε ἕλκεσθαι ὅπῃ ἂν ἐκείνων ὁπότερον ἄγῃ· καὶ μηδὲν ἕτερον ἑτέρῳ ξυνεθίζειν μηδὲ φίλον ποιεῖν, ἀλλ' ἐᾶν αὐτὰ ἐν αὐτοῖς δάκνεσθαί τε καὶ μαχόμενα ἐσθίειν ἄλληλα.

Παντάπασι γὰρ (ἔφη) ταῦτ' ἂν λέγοι ὁ τὸ ἀδικεῖν ἐπαινῶν. Οὐκοῦν αὖ ὁ τὰ δίκαια λέγων λυσιτελεῖν, φαίη ἂν δεῖν ταῦτα πράττειν καὶ ταῦτα λέγειν, ὅθεν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς ἄνθρωπος ἔσται ἐγκρατέστατος· καὶ τοῦ πολυκεφάλου θρέμματος ἐπιμελήσεται, ὥσπερ γεωργός, τὰ μὲν ἥμερα τρέφων καὶ τιθασεύων, τὰ δὲ ἄγρια ἀποκωλύων φύεσθαι, ξύμμαχον ποιησάμενος τὴν τοῦ λέοντος φύσιν, καὶ κοινῇ πάντων κηδόμενος, φίλα ποιησάμενος ἀλλήλοις τε καὶ αὐτῷ, οὕτω θρέψει. Κομιδῇ γὰρ αὖ λέγει ταῦτα ὁ τὸ δίκαιον ἐπαινῶν. Κατὰ πάντα τρόπον δή, ὁ τὰ μὲν δίκαια ἐγκωμιάζων, ἀληθῆ ἂν λέγοι· ὁ δὲ τὰ ἄδικα, ψεύδοιτο. πρός τε γὰρ ἡδονὴν καὶ πρὸς εὐδοξίαν καὶ ὠφέλειαν σκοπουμένῳ, ὁ μὲν ἐπαινέτης τοῦ δικαίου ἀληθεύει, ὁ δὲ ψέκτης οὐδὲν ὑγιές· οὐδ' εἰδὼς ψέγει ὅ, τι ψέγει. Οὔ μοι δοκεῖ (ἦ δ' ὅς) οὐδαμῆ γε. Πείθωμεν τοίνυν αὐτὸν πρᾴως (οὐ γὰρ ἑκὼν ἁμαρτάνει) ἐρωτῶντες, Ὦ μακάριε, οὐ καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ νόμιμα διὰ τὰ τοιαῦτ' ἂν φαῖμεν γεγονέναι; τὰ μὲν καλά, τὰ ὑπὸ τῷ ἀνθρώπῳ, μᾶλλον δὲ ἴσως τὰ ὑπὸ τῷ θείῳ τὰ θηριώδη ποιοῦντα τῆς φύσεως; αἰσχρὰ δέ, τὰ ὑπὸ τῷ ἀγρίῳ τὸ ἥμερον δουλούμενα; ξυμφήσει; ἢ πῶς; Ἐάν μοι (ἔφη) πείθηται. Ἔστιν οὖν (εἶπον) ὅτῳ λυσιτελεῖ ἐκ τούτου τοῦ λόγου χρυσίον λαμβάνειν ἀδίκως, εἴπερ τοιόνδε τι γίγνεται, λαμβάνων τὸ χρυσίον, ἅμα καταδουλοῦται τὸ βέλτιστον ἑαυτοῦ τῷ μοχθηροτάτῳ; ἤ, εἰ μὲν λαβὼν χρυσίον, υἱὸν ἢ θυγατέρα ἐδουλοῦτο, καὶ ταῦτ' εἰς ἀγρίων τε καὶ κακῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἂν αὐτῷ ἐλυσιτέλει, οὐδ' ἂν πάμπολυ ἐπὶ τούτῳ λαμβάνοι; εἰ δὲ τὸ ἑαυτοῦ θειότατον ὑπὸ τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ μιαρωτάτῳ δουλοῦται, καὶ μηδὲν ἐλεεῖ, οὐκ ἄρα ἄθλιός ἐστι, καὶ πολὺ ἐπὶ δεινοτέρῳ ὀλέθρῳ χρυσὸν δωροδοκεῖ, ἢ Ἐριφύλη, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς ψυχῇ τὸν ὅρμον δεξαμένη; Πολὺ μέντοι (ἦ δ' ὃς ὁ Γλαύκων) ἐγὼ γάρ σοι ὑπὲρ ἐκείνου ἀποκρινοῦμαι. Οὐκοῦν καὶ τὸ ἀκολασταίνειν οἴει διὰ τοιαῦτα πάλαι ψέγεσθαι, ὅτι ἀνίεται ἐν τῷ τοιούτῳ τὸ δεινὸν καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ πολυειδὲς θρέμμα πέρα τοῦ δέοντος; Δῆλον ἔφη. Ἡ δ' αὐθάδεια καὶ δυσκολία ψέγεται, οὐχ ὅταν τὸ λεοντῶδές τε καὶ ὀφεῶδες αὔξηται καὶ συντείνηται ἀναρμόστως; Πάνυ μὲν οὖν. Τρυφὴ δὲ καὶ μαλθακία οὐκ ἐπὶ τῇ τοῦ αὐτοῦ τούτου χαλάσει τε καὶ ἀνέσει ψέγεται, ὅταν ἐν αὐτῷ δειλίαν ἐμποιῇ; Τί μήν; Κολακεία δὲ καὶ ἀνελευθερία, οὐχ ὅταν τις τὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ θυμοειδὲς ὑπὸ τῷ ὀχλώδει θηρίῳ ποιῇ, καὶ ἕνεκα χρημάτων καὶ τῆς ἐκείνου ἀπληστίας προπηλακιζόμενον ἐθίζῃ ἐκ νέου ἀντὶ λέοντος πίθηκον γίγνεσθαι;

A tyrannum vitæ amaritudine regem,gradibus vigintinouem &
ſeptingentis.Mirabile nimium interuallũ hoc inter iuſti & in-
iuſti viri vitã quoad voluptatẽ atque dolorẽ cumulauiſti. Ve-
rus hic certè & conueniens vitis hominum numerus:ſiquidem
ipſis conueniunt dies,noctes,menſéſque & anni. Conueniunt
quidem.Atqui ſi in tantum voluptate bonus iuſtúſque vir ma-
lum & iniuſtum exuperat,mirum certè eſt,quantò etiam ma-
gis ornamento,decore,virtutéque exuperabit. Mirum certè;
At enim poſtquàm huc diſputando deuenimus, repetamus
quæ à principio dicta ſunt,ex quibus ad iſta delati ſumus. Di-
ctum quandoque fuit,iniuſtè agere illi prodeſſe,qui cùm om-
B nino iniuſtus ſit, iuſtus tamen exiſtimatur:an non ita dictum?
Ita. Ad hæc igitur in præſentia diſſeramus, poſtquàm id inter
nos conuenit,quã vim & iuſta & iniuſta habeat operatio. Quo
pacto ? Imaginem animæ verbis figuremus, vt qui illa dixit,
qualia dixerit, recognoſcat. Qualem? Talem aliquam,quales
quondam memorantur fuiſſe naturæ Chimeræ ipſius,Scyllę &
Cerberi,& aliæ multæ,in quibus feruntur variæ in eodem for-
mæ congenitæ.Feruntur quidem.Finge itaque figuram vnam
beſtiæ variæ admodum,& capita in orbem multa habentis,ca-
pita,inquam , partim beſtiarum domeſticarum , partim agre-
ſtium,quæ & permutare & producere ex ſe hæc omnia poſſit.
C Noui pictoris artificium narras,tamen cùm ad fingendum ſer-
mo quàm cera facilior ſit,fingatur.Vnam præterea his adiun-
ge ſupernè leonis formam : huic vnam inſuper hominis. Et
ampliſſimum quidem primum ſit , anguſtius verò ſecundum
atque tertium. Facilia quidem iſta , quare & formata ſint.
Coniunge igitur hæc tria, vt ad vnum conficiendum inuicem
cohæreſcant. Iuncta ſunt. Circunpone extrinſecus ipſis
hominis vnius imaginem, vt illi qui nequeat interiora inſpi-
cere,ſed exterius duntaxat cernat operimentum , vnum ani-
mal,homo ſcilicet videatur. Circundedi.Dicamus itaque illi
qui aſſerit prodeſſe homini huic iniuſtè agere,iuſtè verò viue-
D re nequaquam prodeſſe,eum nihil aliud aſſerere,niſi prodeſſe
illi vt beſtiam illam multiplicem paſcat & leonem , & fortio-
rem illam leonémque efficiat,hominem verò perire fame per-
mittat atque eneruet , vſque adeò vt propter imbecillitatem
trahatur quocunque cætera illa rapiunt , neque alterum
cum altero manſuefaciat , inuicémve conciliet , imò ſinat
ſingula ſe inuicem morſibus lacerare , ac pugnantia ſe mu-
tuò deuorare. Omnino hæc diceret , quiſquis laudaret in-
iuriam. Ergo ſi quis dicat officia iuſta prodeſſe , hæc agen-
da dicendáque monebit , ex quibus homo ille huiuſmodi
animalis interior , ſummam potentiam conſequatur , fe-
E ræque illius pluribus capitibus redimitæ , tanquam colonus
curam habeat , domeſtica quidem capita fouens , irrigans
ac nutriens , agreſtia protinus amputans , dum leonis natu-
ram ad hoc adiutricem accipit communiterque curat omnia;
& inuicem mutua beneuolentia ſibíque conciliat. Profectò
hæc ait,qui iuſtum laudat. Omni itaque ratione qui iuſta lau-
dat,vera loquitur:qui verò iniuſta , mentitur. Nam & quo ad
voluptatem ; & quo ad decus , & quo ad emolumentum,iuſti
laudator vera pronuntiat. Vituperator autẽ neque veri quic-
quam affert,neque nouit quod improbat.Nullo modo vt mihi
quidem videtur.Mitibus itaque verbis illi perſuademus (neq.
F enim ſponte delinquit) ſic interrogãtes:O beate vir,nónne &
honeſta vitæ inſtituta & turpia,ob talia quædam eſſe dicimus?
Honeſta quidem , quæ partem naturæ ferinam homini , imò
fortaſſis diuino ſubiiciunt ? turpia verò , quæ agreſti domino
mancipant manſueta . Conſentiet , necne ? Conſentiet,ſi mihi
crediderit.Eſtne aliquis cui proſit ex hac ratione iniuſtè aurum
vſurpare,ſi quidem accidit,vt dum accipit aurum,præſtantiſſi-
mam ſui partem ignobiliſſimæ ſeruire compellat?Etenim ſi ac-
cipiens aurum,filium ſuum, vel filiam mancipium efficeret a-
greſtium & improborum hominum, haud quaquam accepiſſe
prodeſſet, neque etiam ſi multum caperet:ſin autem partem
G ſui diuiniſſimam,parti prophaniſſimę ſceleſtiſſimæque ſeruire
cogit,neq.miſericordia tangitur,nónne erit miſer?ac multo cũ
grauiori ſui pernicie, auri muneribus eſt corruptus , quàm E-
riphyle,quæ vt ſalutem viri proderet,monile illud accepit?Val-
de quidem,vt ego tibi pro illo reſpondeam. Nónne & intẽpe-
rantiam olim appellatam tali quadam de cauſa putas,quoniam
in ea,dira illa ingensq.& multiplex fera vltrà quàm deceat va-
gatur?Patet.Contumacia verò & inſolentia improbatur,quan
do leoninum & ſerpentinum illud genus ita ſuperat, vt prӕter
omnem modeſtiam inualeſcat?Prorſus. Delicata verò molli-
H ties in huius ipſius libera nimium relaxatione, quando in ipſo
timiditatem & ignauiam procreat,reprehenditur?Quidni?Aſ-
ſentatio inſuper illiberalitáſque,cùm aliquis hunc ipſum ani-
moſitatis vigorem turbulentæ multiplicíque beſtiæ ſubmittit;
ac propter quæſtum,eiúſque inexplebilẽ cupiditatem deiicit,atq. ita à primis annis aſſuefacit,vt ex leone in ſimiam vertatur.

Magnopere. Mechanica verò mercenariáque ars cur infamis habetur? Tunc certè hæc in nobis infamia ſunt, quando quis partis optimæ ſpeciem natura ſortitus eſt imbecillam, adeo vt beſtiis quæ in eo ſunt, dominari non poſſit: colere verò tantū & poſſit & ſtudeat, & earum blanditias ſolum noſſe. Videtur. Nónne vt huiuſmodi vir, à tali quodam duce regatur, à quali & optimus quiſque regitur, ſeruum ipſum eſſe debere dicimus optimi viri, diuinúmque in ſeipſo imperatorem habentis: neque ad ſubiecti iacturā, parere illū debere ſuperiori cenſemus, queadmodū de ſubditis omnibus Thraſymachus exiſtimabat, ſed quia preſtat cuique, diuino ſapientique principi ſubiici, maximè quidem ſi talem in ſeipſo principem habeat: ſi non habeat, principi huic ſaltē exteriori: vt omnes ſimus, quoad fieri poteſt conſimiles & amici, eidem principi ſubiecti? Rectè nimium. Perſpicuum quidem ex lege fit, quòd tale quiddam ipſius eſt conſilium, cùm omnibus ciuibus æquè proſpiciat: tum illud etiam in pueros imperium idem oſtendit, quo prohibentur ſui iuris eſſe tantiſper dum & in ipſis quemadmodū in ciuitate Rempublicam conſtituamus, optimámque ipſorū partem colentes, ex optima noſtri parte exterioris huius principis loco ſimilem quendam in ipſis cuſtodem ſibiipſi imperantem creemus, ac tunc demum liberos eſſe permittamus. Conſtat planè. Qua igitur ratione, ô Glauco, prodeſſe alicui aſſeremus iniuſtè vel intemperanter vel turpiter aliquid facere, ex quibus operibus deterior erit, dum pecunias ampliores, aut aliam quanuis potentiam conſequetur? Nulla. Quo pacto iniurianti prodeſſe dicemus, vt & lateat omnes, & non det pœnas? Nónne qui latet, etiam fit deterior? hominis autem deprehenſi caſtigatíque, pars illa ferina ſedatur & manſueſcit, manſueta verò pars liberatur. Et animus totus in naturam optimam reſtitutus, eo pretioſiorem ſumit habitum, temperantiam & iuſtitiam cum prudentia adipiſcens, quàm corpus cùm robur & formam cum ſanitate conſequitur, quo anima eſt corpore pretioſior. Sic eſt omnino. Quamobrem quicunque mentis eſt compos, huc omnem inſtituet vitam. Nempe in primis eas diſciplinas plurimi faciet, quæ talem animum ipſius efficiunt, cæteras autem ſpernet. Manifeſtum. Atqui neque corpus colet & nutriet, vt ferinæ irrationalique voluptati indulgeat, neq. ad ſanitatem id referet, neq. ſtudioſè id quæret, vt robuſtus, vel ſanus ſit, vel formoſus, niſi vnà cū his colat & tēperantiā, ita vt corporis harmoniā propter animi conſonantiā moderetur. Ita prorſus, ſiquidē reuera futurus ſit muſicus. Sed neq. vulgi æſtimatione cōmotus, ordinē, cōcordiámque in pecuniis poſſidendis, cumulandiſque mirabitur, in infinitúmve augebit, infinitis malis obnoxius. Non certè, vt arbitror. Verùm ad interiorem ſui Rempublic. ſemper reſpiciens cauebit nequid in ea loco ſui moueat propter vel indigentiam, vel copiam pecuniarum. Atque ita gubernans tum in augendis tum in erogandis pecuniis, pro viribus aget. Summopere. Quin & honores eôdem referet. Nam eos duntaxat guſtabit, ex quibus meliorem euaſurum ſe ſperat: eos autem & priuatim & publicè fugiet, quibus deturbari poſſe quandoque præſentem animi ſui ſtatum veretur. Nunquam rem ergo volet publicam adminiſtrare, ſi id curauerit. Imò per canem, inquam, ſed in ipſa ſuiipſius ciuitate. Et maximè quidem. Non tamen in patria forſitan, niſi ſors quædam diuina contigerit. Intelligo equidē, quòd ea in ciuitate dicis quam nos condidimus in præſentia, quæ & verbis ſolum, in terris verò nuſquam, vt arbitror, extat. At fortè in cœlo illius extat exemplar, conſpicuum ei qui & intueri voluerit, & ſeipſum ad illud, cùm intuitus eſt, inſtituere. Nihil autem refert, ſiue vſpiam ſit, ſiue erit. Quæ enim illius officia ſunt, aget ſolùm: quę alterius ſunt, nequaquam. Conſentaneum eſt.

A Καὶ μάλα, ἔφη. Βαναυσία δὲ καὶ χειροτεχνία διὰ τί, οἴει, ὄνειδος φέρει; ἢ δι' ἄλλο τι φήσομεν, ἢ ὅταν τις ἀσθενὲς φύσει ἔχῃ τὸ τοῦ βελτίστου εἶδος, ὥστε μὴ ἂν δύνασθαι ἄρχειν τῶν ἐν αὑτῷ θρεμμάτων, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐκεῖνα, καὶ τὰ θωπεύματα αὐτῶν μόνον δύνηται μανθάνειν; Ἔοικεν, ἔφη. Οὐκοῦν, ἵνα καὶ ὁ τοιοῦτος ὑπὸ ὁμοίου ἄρχηται οἵουπερ ὁ βέλτιστος, δοῦλον αὐτόν φαμεν εἶναι δεῖν ἐκείνου τοῦ βελτίστου καὶ ἔχοντος ἐν αὑτῷ τὸ θεῖον ἄρχον· οὐκ ἐπὶ βλάβῃ τῇ τοῦ δούλου οἰόμενοι δεῖν ἄρχεσθαι αὐτὸν (ὥσπερ Θρασύμαχος ᾤετο τοὺς ἀρχομένους) ἀλλ' ὡς ἄμεινον ὂν παντὶ ὑπὸ θείου καὶ φρονίμου ἄρχεσθαι· μάλιστα μὲν, οἰκεῖον ἔχοντος B ἐν αὑτῷ, εἰ δὲ μὴ, ἔξωθεν ἐφεστῶτος· ἵνα εἰς δύναμιν πάντες ὅμοιοι ὦμεν καὶ φίλοι, τῷ αὐτῷ κυβερνώμενοι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη. Δηλοῖ δέ γε (ἦν δ' ἐγὼ) καὶ ὁ νόμος ὅτι τοιοῦτον βούλεται, πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει ξύμμαχος ὤν· καὶ ἡ τῶν παίδων ἀρχὴ, τὸ μὴ ἐᾷν ἐλευθέρους εἶναι, ἕως ἂν ἐν αὐτοῖς ὥσπερ ἐν πόλει πολιτείαν καταστήσωμεν, καὶ τὸ βέλτιστον θεραπεύσαντες, τῷ παρ' ἡμῖν τοιούτῳ, ἀντικαταστήσωμεν φύλακα ὅμοιον καὶ ἄρχοντα ἐν αὐτῷ· καὶ τότε δὴ ἐλεύθερον ἀφίεμεν. Δηλοῖ γὰρ, ἦ δ' ὅς. Πῇ δὴ οὖν φήσομεν, ὦ Γλαύκων, καὶ κατὰ τίνα λόγον λυσιτελεῖν ἀδικεῖν, ἢ ἀκολασταίνειν, ἤ τι αἰσχρὸν ποιεῖν; ἐξ ὧν πονηρότερος μὲν C ἔσται, πλείω δὲ χρήματα ἢ ἄλλην τινὰ δύναμιν κεκτήσεται; Οὐδαμῇ, ἦ δ' ὅς. Πῇ δ' ἀδικοῦντα λανθάνειν, καὶ μὴ διδόναι δίκην λυσιτελεῖν; ἢ οὐχὶ ὁ μὲν λανθάνων, ἔτι πονηρότερος γίγνεται; τοῦ δὲ μὴ λανθάνοντος καὶ κολαζομένου τὸ μὲν θηριῶδες κοιμίζεται καὶ ἡμεροῦται, τὸ δὲ ἥμερον ἐλευθεροῦται; καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ εἰς τὴν βελτίστην φύσιν καθισταμένη, τιμιωτέραν ἕξιν λαμβάνει, σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως κτωμένη, ἢ σῶμα ἰσχύν τε καὶ κάλλος μετὰ ὑγιείας λαμβάνον; τοσούτῳ ὅσῳ περ ψυχὴ σώματος τιμιωτέρα; Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν ὅ γε νοῦν ἔχων, πάντα τὰ αὑτοῦ εἰς τοῦτο συντείνας, βιώσεται, πρῶτον μὲν τὰ μαθήματα τιμῶν, ἃ τοιαύτην αὐτῷ τὴν ψυχὴν ἀπεργάσεται, D τὰ δὲ ἄλλα ἀτιμάζων. Δῆλον, ἔφη. Ἔπειτά γ', εἶπον, τὴν τοῦ σώματος ἕξιν καὶ τροφὴν οὐχ ὅπως τῇ θηριώδει καὶ ἀλόγῳ ἡδονῇ ἐπιτρέψας, ἐνταῦθα τετραμμένος ζήσει, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν βλέπων, οὐδὲ τοῦτο πρεσβεύων, ὅπως ἰσχυρὸς, ἢ ὑγιὴς, ἢ καλὸς ἔσται, ἐὰν μὴ καὶ σωφρονήσειν μέλλῃ ἀπ' αὐτῶν· ἀλλ' ἀεὶ τὴν ἐν τῷ σώματι ἁρμονίαν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἕνεκα ξυμφωνίας ἁρμοττόμενος φαίνηται. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη· ἐάν περ μέλλῃ τῇ ἀληθείᾳ μουσικὸς εἶναι. Οὐκοῦν (εἶπον) καὶ τὴν ἐν τῇ τῶν χρημάτων κτήσει ξύνταξίν τε καὶ ξυμφωνίαν, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ πλήθους, οὐκ ἐκπληττόμενος ὑπὸ τοῦ τῶν πολλῶν μακαρισμοῦ, ἄπειρον αὐξήσει, ἀπέραντα κακὰ ἔχων. Οὐκ οἴομαι, ἔφη. E Ἀλλ' ἀποβλέπων γε (εἶπον) πρὸς τὴν ἐν αὑτῷ πολιτείαν, καὶ φυλάττων μή τι παρακινῇ αὐτοῦ τῶν ἐκεῖ διὰ πλῆθος οὐσίας, ἢ δι' ὀλιγότητα, οὕτω κυβερνῶν προσθήσει καὶ ἀναλώσει τῆς οὐσίας καθ' ὅσον ἂν οἷός τ' ᾖ. Κομιδῆ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν καὶ τιμάς γε, εἰς ταυτὸν ἀποβλέπων, τῶν μὲν μεθέξει καὶ γεύσεται ἑκὼν ἃς ἂν ἡγῆται ἀμείνω αὑτὸν ποιήσειν· ἃς δ' ἂν λύσειν τὴν ὑπάρχουσαν ἕξιν, φεύξεται ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Οὐκ ἄρα (ἔφη) τά γε πολιτικὰ ἐθελήσει πράττειν, ἐάν περ τούτου κήδηται; Νὴ τὸν κύνα (ἦν δ' ἐγὼ) ἔν γε τῇ ἑαυτοῦ πόλει, καὶ μάλα· οὐ μέντοι ἴσως ἔν γε τῇ πατρίδι, ἐὰν μὴ θεία τις ξυμβῇ τύχη. Μανθάνω· (ἔφη) ἐν ᾗ νῦν διήλθομεν οἰκίζοντες πόλει λέγεις, τῇ ἐν λόγοις κειμένῃ. F ἐπεὶ γῆς γε οὐδαμοῦ οἶμαι αὐτὴν εἶναι. Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) ἐν οὐρανῷ ἴσως παράδειγμα ἀνάκειται τῷ βουλομένῳ ὁρᾶν, καὶ ὁρῶντι, ἑαυτὸν κατοικίζειν. διαφέρει δὲ οὐδὲν εἴτε που ἔστιν, εἴτε ἔσται. τὰ γὰρ ταύτης μόνης ἂν πράξειεν, ἄλλης δὲ οὐδεμιᾶς. Εἰκός γ', ἔφη.

PLATONIS DE REPVB.
Siue,
DE IVSTO,
DIALOGVS DECIMVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ,
Ἤ,
ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ,
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ.

Summa dialogi. *Plato impoſiturus finem nobiliſſimæ huic diſputationi, duo facit in hoc decimo libro. Primùm luculentiùs docet, quo conſilio hactenus poeticam è ſuæ reipublicæ communitate exterminaſſet. Noui autem iſtius decreti cauſam idcirco tam ſolicitè reddit, quòd ſuo tempore & apud ſuos homines poetica erat in maximo pretio: vt quidem grauiſſima ei neceſſitas imponeretur declinandæ inuidiæ. Caſtæ tamen poeticæ quendam locum tribuit in republica, ad Deorum videlicet hymnos & ad illuſtrium virorum laudes celebrandas. Deinde pulcherrimum colophonem pulcherrimo ſermoni imponit, De præmiis quæ iuſtitiam tum in hac tum in altera vita comitantur: &, De ſuppliciis quæ Iniuſtitiam conſequuntur: quorum horribilem quandam ὑποτύπωσιν, repræſentat: vt contrà illius felicitatis, qua iuſti in ſecunda vita perfruentur, iucundiſſimam optatiſſimámque deſcriptionem.*

Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγώ) πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα περὶ αὐτῆς ἐννοῶ, ὡς παντὸς ἄρα μᾶλλον ὀρθῶς ᾠκίζομεν τὴν πόλιν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐνθυμηθεὶς περὶ ποιήσεως λέγω. Τὸ ποῖον; ἔφη. Τὸ μηδαμῇ παραδέχεσθαι αὐτῆς ὅση μιμητική. παντὸς γὰρ μᾶλλον οὐ παραδεκτέα νῦν καὶ ἐναργέστερον (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) φαίνεται, ἐπειδὴ χωρὶς ἕκαστα διῄρηται τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη. Πῶς λέγεις; Ὡς μὲν πρὸς ὑμᾶς εἰρῆσθαι (οὐ γάρ μου κατερεῖτε πρὸς τοὺς τῆς τραγῳδίας ποιητάς, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς μιμητικούς) λώβη ἔοικεν εἶναι πάντα τὰ τοιαῦτα τῆς τῶν ἀκουόντων διανοίας, ὅσοι μὴ ἔχουσι φάρμακον τὸ εἰδέναι αὐτὰ οἷα τυγχάνει ὄντα. Πῇ δή (ἔφη) διανοούμενος λέγεις; Ῥητέον (ἦν δ' ἐγώ) καίτοι φιλία γέ τίς με καὶ αἰδὼς ἐκ παιδὸς ἔχουσα περὶ Ὁμήρου ἀποκωλύει λέγειν. ἔοικε μὲν γὰρ τῶν καλῶν ἁπάντων τούτων τῶν τραγικῶν πρῶτος διδάσκαλός τε καὶ ἡγεμὼν γενέσθαι. ἀλλ' οὐ γὰρ πρό γε τῆς ἀληθείας τιμητέος ἀνήρ· ἀλλ' ὃ λέγω ῥητέον. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἄκουε δή, μᾶλλον δὲ ἀποκρίνου. Ἐρώτα. Μίμησιν ὅλως ἔχοις ἄν μοι εἰπεῖν ὅ, τι ποτ' ἐστίν; οὐδὲ γάρ τοι αὐτὸς πάνυ τι ξυννοῶ τί βούλεται εἶναι. Ἦ που ἄρ' (ἔφη) ἐγὼ ξυννοήσω; Οὐδέν γε (ἦν δ' ἐγώ) ἄτοπον. ἐπεὶ πολλά τοι ὀξύτερον βλεπόντων, ἀμβλύτερον ὁρῶντες πρότεροι εἶδον. Ἔστιν (ἔφη) οὕτως· ἀλλὰ σοῦ παρόντος οὐδ' ἂν προθυμηθῆναι οἷός τε εἴην εἰπεῖν εἴ τί μοι καταφαίνεται. ἀλλ' αὐτὸς ὅρα. Βούλει οὖν ἐνθένδε ἀρξώμεθα ἐπισκοποῦντες ἐκ τῆς εἰωθυίας μεθόδου; εἶδος γάρ πού τι ἓν ἕκαστον εἰώθαμεν τίθεσθαι περὶ ἕκαστα τὰ πολλά, οἷς ταὐτὸν ὄνομα ἐπιφέρομεν. ἢ οὐ μανθάνεις; Μανθάνω. Θῶμεν δὴ καὶ νῦν ὅ, τι βούλει τῶν πολλῶν. οἷον, εἰ θέλεις, πολλαί πού εἰσι κλῖναι καὶ τράπεζαι. Πῶς δ' οὔ; Ἀλλὰ ἰδέαι γέ που περὶ ταῦτα τὰ σκεύη δύο· μία μὲν κλίνης, μία δὲ τραπέζης. Ναί. Οὐκοῦν καὶ εἰώθαμεν λέγειν ὅτι ὁ δημιουργὸς ἑκατέρου τοῦ σκεύους πρὸς τὴν ἰδέαν βλέπων οὕτω ποιεῖ, ὁ μὲν τὰς κλίνας, ὁ δὲ τὰς τραπέζας, αἷς ἡμεῖς χρώμεθα, καὶ τἆλλα κατὰ ταὐτά. οὐ γάρ που τήν γε ἰδέαν αὐτὴν δημιουργεῖ οὐδεὶς τῶν δημιουργῶν. πῶς γάρ; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' ὅρα δὴ καὶ τόνδε τίνα καλεῖς τὸν δημιουργόν. Τὸν ποῖον; Ὃς πάντα ποιεῖ ὅσαπερ εἷς ἕκαστος τῶν χειροτεχνῶν. Δεινόν τινα λέγεις καὶ θαυμαστὸν ἄνδρα. Οὔπω γε. Ἀλλὰ τάχα μᾶλλον φήσεις. ὁ αὐτὸς γὰρ οὗτος χειροτέχνης, οὐ μόνον πάντα οἷός τε σκεύη ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα ἅπαντα ποιεῖ, καὶ ζῷα πάντα ἐργάζεται, τά τε ἄλλα καὶ ἑαυτόν· καὶ πρὸς τούτοις, γῆν καὶ οὐρανὸν, καὶ θεοὺς, καὶ πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν ᾅδου ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἐργάζεται. Πάνυ θαυμαστὸν (ἔφη) λέγεις σοφιστήν. Ἀπιστεῖς, ἦν δ' ἐγώ; καί μοι εἰπέ, τὸ παράπαν οὐκ ἄν σοι δοκεῖ εἶναι τοιοῦτος δημιουργός; ἢ τινὶ μὲν τρόπῳ γενέσθαι ἂν τούτων ἁπάντων ποιητής, τινὶ δὲ οὐκ ἄν; ἢ οὐκ αἰσθάνῃ ὅτι κἂν αὐτὸς οἷός τε εἴης πάντα ταῦτα ποιῆσαι τρόπῳ γέ τινι; Καὶ τίς (ἔφη) ὁ τρόπος οὗτος; Οὐ χαλεπὸς (ἦν δ' ἐγώ) ἀλλὰ πολλαχῇ καὶ ταχὺ δημιουργούμενος. τάχιστα δέ που, εἰ θέλεις λαβὼν κάτοπτρον περιφέρειν πανταχῇ, ταχὺ μὲν ἥλιον ποιήσεις καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, ταχὺ δὲ γῆν, ταχὺ δὲ σαυτόν τε καὶ τἆλλα ζῷα, καὶ σκεύη καὶ φυτά, καὶ πάντα ὅσα νῦν δὴ ἐλέγετο. Ναί (ἔφη) φαινόμενα, οὐ μέντοι ὄντα γέ που τῇ ἀληθείᾳ. Καλῶς (ἦν δ' ἐγώ) καὶ εἰς δέον ἔρχῃ τῷ λόγῳ. τῶν τοιούτων γὰρ (οἶμαι) δημιουργῶν καὶ ὁ ζωγράφος ἐστίν. ἦ γάρ; Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλὰ φήσεις οὐκ ἀληθῆ, οἶμαι, αὐτὸν ποιεῖν ἃ ποιεῖ. καίτοι τρόπῳ γέ τινι καὶ ὁ ζωγράφος κλίνην ποιεῖ, ἢ οὔ; Ναί (ἔφη) φαινομένην γε καὶ οὗτος. Τί δὲ ὁ κλινοποιός; οὐκ ἄρτι μέντοι ἔλεγες ὅτι οὐ τὸ εἶδος ποιεῖ, ὃ δή φαμεν εἶναι, ὃ ἔστι κλίνη, ἀλλὰ κλίνην τινά; Ἔλεγον γάρ. Οὐκοῦν εἰ μὴ ὃ ἔστι ποιεῖ, οὐκ ἂν τὸ ὂν ποιοῖ, ἀλλά τι τοιοῦτον οἷον τὸ ὄν, ὂν δὲ οὔ. τελέως δὲ εἶναι ὂν τὸ τοῦ κλινουργοῦ ἔργον, ἢ ἄλλου τινὸς χειροτέχνου, εἴ τις φαίη, κινδυνεύει οὐκ ἂν ἀληθῆ λέγειν; Οὔκουν (ἔφη) ὥς γ' ἂν δόξειεν τοῖς περὶ τοὺς τοιούσδε λόγους διατρίβουσι. Μηδὲν ἄρα θαυμάζωμεν εἰ καὶ τοῦτο ἀμυδρόν τι τυγχάνει ὂν πρὸς ἀλήθειαν. Μὴ γάρ. Βούλει οὖν (ἔφην) ἐπ' αὐτῶν τούτων ζητήσωμεν τὸν μιμητὴν τοῦτον τίς ποτ' ἐστίν; Εἰ βούλει, ἔφη. Οὐκοῦν τριτταί τινες κλῖναι αὗται γίγνονται· μία μὲν ἡ ἐν τῇ φύσει οὖσα, ἣν φαῖμεν ἄν, ὡς ἐγᾦμαι, θεὸν ἐργάσασθαι. ἢ τίνα ἄλλον; Οὐδένα, οἶμαι. Μία δέ γε, ἣν ὁ τέκτων. Ναί, ἔφη. Μία δέ, ἣν ὁ ζωγράφος. ἦ γάρ; Ἔστω. Ζωγράφος δή, κλινοποιός, θεός, τρεῖς οὗτοι ἐπιστάται τρισὶν εἴδεσι κλινῶν. Ναὶ τρεῖς. Ὁ μὲν δὴ θεός, εἴτε οὐκ ἐβούλετο, εἴτε τις ἀνάγκη ἐπῆν μὴ πλέον ἢ μίαν ἐν τῇ φύσει ἀπεργάσασθαι αὐτὸν κλίνην, οὕτως ἐποίησε μίαν μόνην αὐτὴν ἐκείνην, ὃ ἔστι κλίνη. δύο δὲ τοιαῦται, ἢ πλείους, οὔτε ἐφυτεύθησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, οὔτε μὴ φυῶσι. Πῶς δή; ἔφη. Ὅτι (ἦν δ' ἐγώ) εἰ δύο μόνας ποιήσειε, πάλιν ἂν μία ἀναφανείη, ἧς ἐκεῖναι ἂν αὖ ἀμφότεραι τὸ εἶδος ἔχοιεν, καὶ εἴη ἂν ὃ ἔστι κλίνη, ἐκείνη, ἀλλ' οὐχ αἱ δύο. Ὀρθῶς, ἔφη. Ταῦτα δή (οἶμαι) εἰδὼς ὁ θεός, βουλόμενος εἶναι ὄντως κλίνης ποιητὴς ὄντως οὔσης, ἀλλὰ μὴ κλίνης τινός, μηδὲ κλινοποιός τις, μίαν φύσει αὐτὴν ἔφυσεν. Ἔοικε. Βούλει οὖν τοῦτον μὲν φυτουργὸν τούτου προσαγορεύωμεν, ἤ τι τοιοῦτον; Δίκαιον γοῦν, ἔφη, ἐπειδήπερ φύσει γε καὶ

A EQVIDEM cogitanti mihi, inquam ego, de hac quam nuper verbis condidimus ciuitate, cùm alia permulta rectè admodum ſtatuiſſe videmur, tum vel maximè, quæ de poeſi ſunt lata. Quænam iſta? inquit. Ne videlicet vlla poeſis pars, quæ in imitatione conſiſtit, recipiatur. Præ cæteris enim nunc eſt perſpicuum, vt mihi videtur, nihil tale à nobis eſſe recipiendum, poſtquàm ſingulæ ſeorſum animi diſtinctæ ſunt ſpecies. Quomodo iſtud ais? Vt B apud vos dicam quod ſentio (neque enim vos me coram tragicis imitatoribúſque poëtis aliis accuſabitis) corruptela quædam mentis omnia hæc eſſe videntur eorum, qui cùm imitationes iſtas audiunt, medelam illam mentis non habent, qua potiſſimum quales hæ fabulæ ſint, diſcernant. Quorſum iſta? Dicendum quidem, etſi amicitia quædam & reuerentia à pueritia mihi erga Homerum contracta me detinet. Etenim inſignium iſtorum omnium tragicorum dux & magiſter primus extitiſſe videtur. At veritati virum non cenſeo præponẽdum. Quare quod inſtitui, dicendum eſt. Omnino. Audi igitur. Imò verò reſponde. Interroga. Nunquid explicare mihi potes om- C nino quid imitatio ſit? Neque enim ego ſatis quid ſit, intelligo. An igitur ego intelligam? Nihil id mihi mirum eſſet. Nam ſæpe contingit, vt qui hebetiore ſunt acie, nonnulla prius intueantur quàm qui acutius cernunt. Eſt vt dicis. Cæterùm te præſente, nunquam auderem quod mihi videtur, exprimere. Sed ipſe videris. Vis hinc exordiamur, ſolita illa noſtra ratione conſiderantes? Speciem vnamquanque ponere ſolemus de quibuſlibet pluribus, quibus idem nomen imponamus. An non intelligis? Intelligo equidẽ. Ponamus vtique nunc quoduis è multis. Vt ecce, plures lecti ſunt, atque menſæ. Quidni? D Ideæ tamen harum rerum duæ ſunt. Vna lecti, menſæ eſt altera. Ita eſt. Solemus autem dicere, ſupellectilis vtriuſque artificem, ſic opus ſuum abſoluere, ſi in ideam illam intueatur, vnum quidem lectos, menſas alterum, quibus ipſi vtimur, cæteráque ſimiliter. Nullus enim artifex ideam ipſam fabricat. Quo enim pacto? Nullo. Vide præterea nunquid talem aliquẽ voces artificem? Qualem? Qui facit omnia quotcunque vnuſquiſque artifex eorum qui manibus operãtur. Potentem narras virum, atque mirabilem. Nondum integram eius vim expreſſi. Fortè verò multo magis miraberis, ſi expreſſero. Nempe idem iſte artifex, non ſolùm omnia poteſt ſupellectilia fabricare, ſed etiam quæcunque ex terra naſcuntur efficit, & animalia omnia atque ſeipſum. Terram quoque, cœlũ, ac deos, E & quæcunque in cœlo ſunt, & ſub terris apud inferos, peragit. Sophiſtam narras mirabilem. Diffidis? Dic obſecro, nunquid nullo modo huiuſmodi artifex eſſe tibi videtur? vel quodam modo iſtorum omnium faber eſſe, quodam modo verò non eſſe? An non aduertis hæc omnia te quodammodo efficere poſſe? Quiſnam hic modus? Haud difficile, potes enim paſſim & celeriter omnia facere. Speculum accipe, paſſímque circunferas. Solem protinus facies, & quæ in cœlo ſunt, terram quàm primùm, ocyſſimè teipſum, & cætera pariter animalia, ſupellectilia, plantas, & quæcunque nuper commemorauimus. Imagines iſtorum quidem, res ipſas minimè. Opportunè, inquam ego, nimium reſpondiſti. Talis vtique faber eſt F & ipſe pictor. Nónne? Eſt. At ipſum dices haudquaquam facere vera quæ facit, quanquam & aliquo pacto pictor quoque lectum facit. An non? Facit quidem & iſte, ſed apparentem. Nónne dicebas quòd lecti faber ſpeciem quidẽ ipſam, quam eſſe dicimus id quod lectus eſt, non facit, ſed lectum aliquem. Dicebam equidem. Si id quod eſt non facit, haud ſanè quod verè eſt facit, ſed tale aliquid quale quod verè eſt, non tamen ipſum quod eſt reuera. Perfectè autem eſſe fabri, aut lectorũ, aut aliorum artificiorum opus ſi quis dixerit, aberrabit? Non G vt videtur his qui in diſputationibus hiſce verſantur. Nihil mirum igitur, ſi & hoc ad veritatem eſt tenue. Non certè. Vis, in iſtis quoque inueſtigemus, qui imitator iſte ſit? Si placet. Nónne tres hi lecti ſunt? Vnus quidem in natura ipſa exiſtẽs, quem Deum dicemus, vt arbitror, effeciſſe. Num alium quenquam? Nullum. Alter quem faber conficit. Planè. Tertius verò quẽ pictor. Nónne? Eſt. Pictor itaque, lecti faber, & Deus, tres ſunt, tribus lectorum ſpeciebus præſidentes. Tres vtique. Deus igitur ſiue quia nolebat, ſiue quia aliqua neceſſitas inerat, non plures, ſed vnum in natura ab ipſo lectum fieri. ita ſolum ipſum vnum fecit lectum, qui ſanè eſt id quod eſt lectus. Duo autẽ tales, aut plures, à Deo neque tum geniti ſunt, H neque gignentur. Qua ratione? Quia ſi duos faceret ſolos, vnus iterum cuius ambo haberent ſpeciem, apparet: ipſéque eſſet id quod lectus eſt, nõ autem duo illi id eſſent. Scitè. Hæc cùm intelligeret Deus, vellétque verus eſſe autor veri lecti, non autem lecti cuiuſdam autor quidam, vnum duntaxat natura progenuit. Videtur. Vis ergo hunc, huius plantatorem vel tale aliquid appellemus. Par eſt, quandoquidem natura &

hoc & alia omnia fecit. Fabrum verò, nonne lecti opificem? Et hoc. Num & pictorem quoque factorem huius operis & opificem? Nullo modo. At quomodo ad lectum habere hunc dices? Aptiſſimè mihi dici poſſe videtur, imitator eius cuius opifices illi dicuntur. Ergo imitatorem vocas eum qui tertium à natura facit? Valde. Talis vtique erit & tragicus. ſiquidem eſt imitator, tertius quidam à rege & veritate: ſimiliterque alij omnes imitatores. Apparet. De imitatore quidem cõſenſimus. Sed de pictore mihi dicas velim, vtrum ipſum vnumquodque quod eſt in natura, imitari contendat, vel artificum opera. Artificum opera. Vtrum qualia ſunt? vel qualia nobis apparent? Hoc præterea mihi diſcernas. Quomodo id ais? Sic. lectus quidem ſiue ex obliquo, ſeu è regione cernatur, ſeu quouis alio modo, nunquid à ſeipſo differt? vel nihil differt? aliter verò videtur diſpoſitus aliter intuentibus, cęteráque ſimiliter? Sic apparet quidem, differt autem. Animaduerte & iſtud, quid in ſingulis intendit pictoris induſtria? vtrum vt ſe habet res ſingulas imitari? An quod apparet potius, vt apparet? Imaginis apparentis vel veritatis potius imitatio? Apparentis imaginis. Procul igitur à vero eſt imitatio: atque vt videtur, propterea omnia poteſt facere, quia exiguum quiddam cuiuſque attingit nimirum ſimulacrum. Quemadmodum pictor pinget nobis coriarium, fabrum, & opifices alios, cùm nihil in artibus his intelligat: veruntamen ſi peritus ſit pictor, expreſſeritque fabri ipſius imaginem, quam procul oſtendat, pueros dementéſque homines ita decipiet, vt verus eſſe faber illis appareat. Quidni? Cæterùm, ô amice, hoc in huiuſcemodi omnibus cogitandum. Quoties aliquis nobis de hoc ipſo nunciat, ſe videlicet homini occurriſſe in omnibus artibus erudito, perfectiſſiméque præ cæteris intelligenti quæcunque alius quiuis intelligat: huic protinus reſpondendum, quòd fatuus eſt, & in magnum quendam præſtigiatorem inciderit, cuius imitationibus ſit deceptus: idcirco enim illum virum ſapientiſſimum quòd ipſe nequiuerit ſcientiam ab inſcitia, & imitationem ab ipſa re diſcernere. Veriſſima loqueris. Nónne poſthac tragœdiam diſcutere decet, ducémque ipſius Homerum? poſtquàm à nonnullis accepimus, tragicos poëtas artes omnes intelligere, humanáque omnia tam ad virtutem quàm ad vitium pertinentia, nécnon & diuina: etenim poëtam bonum oportere, ſi rectè quæ componit, ſit tractaturus, eorũ habere ſcientiam, aut nihil poſſe componere. Quare perpendere debemus, vtrum qui eos laudant, imitatoria poëtarum induſtria decepti ſint, eorúmque opera dum aſpiciunt, haud planè perſentiant tertio gradu diſtare à veritate, faciliáque factu eſſe vel homini veritatis ignaro. Vmbras quippe non res veras faciunt. An forte nonnihil dicant, ac reuera poëtæ boni intelligant ea de quibus vulgo bene loqui videntur? Diſcernendum omnino. Siquis poſſit ambo perficere, & id quod in imitationem cadit, & eius ſimulacrum, nunquid eum putas in ſimulacris fingẽdis immoraturum? idque opus ſibi in vita tanquam optimum propoſiturum? Minimè. Nempe ſi veram eorum quæ imitatur, peritiam habeat, multo magis operibus ipſis quàm eorum imitationibus, incumbet: conabitúrque multa, & præclara opera ſui monimenta poſteritati relinquere, ſatiúſque cenſebit, vt ipſe ab aliis laudetur, quàm vt ſemper alienorum operum ſit laudator. Ita equidem arbitror. neque enim par honor aut par emolumentum. Cæterùm de aliis quidem rationem minimè exigamus, Homerum aut alium quemuis poëtarum interrogantes, ſiquis eorum medicus reuera fuerit, non ſolùm verborum ad medicum ſpectantium imitator, quóſnam vel veterũ, vel recentium ſanos poëta reddiderit, quemadmodum Æſculapius, aut quos reliquerit artis medicinæ diſcipulos, quemadmodum ille poſteros. Sed neque ab eis de aliis artibus ſciſcitemur: mittamus enim reliqua. At verò de maximis illis præclariſſimíſque rebus quas tẽtat Homerus, bellis, imperiis, rebuſpublicis, & hominum diſciplinis, par eſt ita eum interrogare, O amice Homere, ſi non es à veritate tertius, fingiſve virtutis imaginem, quem imitatorem in ſuperioribus definiuimus, ſed es ſecundus, poteſque narrare, quæ ſtudia homines vel meliores, vel deteriores priuatim publicéque efficiant, dic obſecro, quænam ciuitas per te rectius diſpoſita eſt? ſicuti Lacedæmon per Lycurgum, perque alios multos multæ & paruę ciuitates & amplæ. Cuius potiſſimùm vrbis homines legum te optimum prædicant conditorem, & beneficia in ſe tua commemorant? Charondam quidem Italia & Sicilia celebrãt. Nos Solonem. Te verò quis prædicabit, & qualem? Nullus, vt arbitror, inquit Glauco, beneficia eius commemorat. Quin neque ipſi Homerici teſtari hoc audent. Quod præcipuè bellum Homeri temporibus ipſo cõſultore vel duce feliciter expeditum cõmemoratur? Nullũ. Præterea quæ viri huius tãquã in his rebus ſapiẽtis inuẽta ad officia vitæ & artis aptiſſima referũtur? vt Thaletis Mileſij, & Anacharſis Scythæ. Nihil tale. Si minꝰ publicè, at ſaltẽ priuatim, quibuſnã Homerus ipſe dũ viueret, diſciplinæ dux dicitur extitiſſe, qui & eius cõſuetudine delectati ſint, &

Imitator.

Tragici carpuntur.

A τοῦτο καὶ τἆλλα πάντα πεποίηκε. Τί δέ; τὸν τέκτονα, ἆρ' οὐ δημιουργὸν κλίνης; Ναί. Ἦ καὶ τὸν ζωγράφον δημιουργὸν καὶ ποιητὴν τοῦ τοιούτου; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ τί αὐτὸν κλίνης φήσεις εἶναι; Τοῦτο (ἦ δ' ὅς) ἔμοιγε δοκεῖ μετριώτατ' ἂν προσαγορεύεσθαι, μιμητὴς οὗ ἐκεῖνοι δημιουργοί. Εἶεν (ἦν δ' ἐγώ) τὸν τοῦ τρίτου ἄρα γεννήματος ἀπὸ τῆς φύσεως, μιμητὴν καλεῖς; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τοῦτ' ἄρα ἔσται καὶ ὁ τραγῳδιοποιός· εἴπερ μιμητής ἐστι, τρίτος τις ἀπὸ βασιλέως καὶ τῆς ἀληθείας πεφυκώς· καὶ πάντες οἱ ἄλλοι μιμηταί. Κινδυνεύει. Τὸν μὲν δὴ μιμητὴν ὡμολογήκαμεν· εἰπὲ δέ μοι περὶ τοῦ ζωγράφου τόδε, πότερα ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ ἐν τῇ φύσει ἕκαστον δοκεῖ σοι ἐπιχειρεῖν μιμεῖσθαι, ἢ τὰ τῶν δημιουργῶν ἔργα. Τὰ τῶν δημιουργῶν, ἔφη. Ἆρα οἷα ἐστὶν, ἢ οἷα φαίνεται; τοῦτο γὰρ
B ἔτι διόρισον. Πῶς λέγεις; ἔφη. Ὧδε. κλίνη, ἐάν τε ἐκ πλαγίου αὐτὴν θεᾷ, ἐάν τε καταντικρὺ, ἢ ὁπῃοῦν, μή τι διαφέρει αὐτὴ ἑαυτῆς; ἢ διαφέρει μὲν οὐδὲν, φαίνεται δὲ ἀλλοία; καὶ τἆλλα ὡσαύτως; Οὕτως (ἔφη) φαίνεται· διαφέρει δ' οὐδέν. Τοῦτο δὴ αὐτὸ σκόπει· πρὸς πότερον ἡ γραφικὴ πεποίηται περὶ ἕκαστον; πότερα πρὸς τὸ ὂν, ὡς ἔχει, μιμήσασθαι, ἢ πρὸς τὸ φαινόμενον, ὡς φαίνεται; φαντάσματος, ἢ ἀληθείας, οὖσα μίμησις; Φαντάσματος, ἔφη. Πόρρω που ἄρα τοῦ ἀληθοῦς ἡ μιμητική ἐστι· καὶ, ὡς ἔοικε, διὰ τοῦτο πάντα ἀπεργάζεται ὅτι σμικρόν τι ἑκάστου ἐφάπτεται, καὶ τοῦτο εἴδωλον. οἷον ὁ ζωγράφος (φαμὲν) ζωγραφήσει ἡμῖν
C σκυτοτόμον, τέκτονα, τοὺς ἄλλους δημιουργούς· περὶ οὐδενὸς τούτων ἐπαΐων τῶν τεχνῶν· ἀλλ' ὅμως παῖδάς τε καὶ ἄφρονας ἀνθρώπους, εἰ ἀγαθὸς εἴη ζωγράφος, γράψας ἂν τέκτονα καὶ πόρρωθεν ἐπιδεικνὺς, ἐξαπατῴη ἂν, τῷ δοκεῖν ὡς ἀληθῶς τέκτονα εἶναι. Τί δ' οὔ; Ἀλλὰ γὰρ, οἶμαι, ὦ φίλε, τόδε δεῖ περὶ πάντων τῶν τοιούτων διανοεῖσθαι, ἐπειδάν τις ἡμῖν ἀπαγγέλλῃ περὶ τούτου, ὡς ἐνέτυχεν ἀνθρώπῳ πάσας ἐπισταμένῳ τὰς δημιουργίας, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα εἷς ἕκαστος οἶδεν, οὐδὲν ὅ,τι οὐχὶ ἀκριβέστερον ὁτουοῦν ἐπισταμένῳ· ὑπολαμβάνειν δεῖ τῷ τοιούτῳ, ὅτι εὐήθης τις ἄνθρωπος, καὶ, ὡς ἔοικεν, ἐντυχὼν γόητί τινι καὶ μιμητῇ, ἐξηπατήθη. ὥστε ἔδοξεν αὐτῷ πάσσοφος εἶναι, διὰ τὸ αὐτὸς μὴ οἷός τ' εἶναι ἐπι-
D στήμην καὶ ἀνεπιστημοσύνην καὶ μίμησιν ἐξετάσαι. Ἀληθέστατα, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) μετὰ τοῦτο ἐπισκεπτέον τήν τε τραγῳδίαν καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Ὅμηρον. ἐπειδή τινων ἀκούομεν ὅτι οὗτοι πάσας μὲν τέχνας ἐπίστανται, πάντα δὲ τὰ ἀνθρώπεια τὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ τά γε θεῖα. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀγαθὸν ποιητὴν, εἰ μέλλει, περὶ ὧν ἂν ποιῇ, καλῶς ποιήσειν, εἰδότα ἄρα ποιεῖν· ἢ μὴ οἷόν τε εἶναι ποιεῖν. δεῖ δὴ ἐπισκέψασθαι πότερον μιμηταῖς τούτοις οὗτοι ἐντυχόντες ἐξηπάτηνται, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, καὶ ῥᾴδια ποιεῖν μὴ εἰδότι τὴν ἀλήθειαν· (φαντάσματα γὰρ ἀλλ' οὐκ ὄντα
E ποιοῦσιν) ἤ τι καὶ λέγουσι καὶ τῷ ὄντι οἱ ἀγαθοὶ ποιηταὶ ἴσασι, περὶ ὧν δοκοῦσι τοῖς πολλοῖς εὖ λέγειν; Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη) ἐξεταστέον. Οἴει οὖν, εἴ τις ἀμφότερα δύναιτο ποιεῖν, τό, τε μιμηθησόμενον καὶ τὸ εἴδωλον, ἐπὶ τῇ τῶν εἰδώλων δημιουργίᾳ ἑαυτὸν ἀφεῖναι ἂν σπουδάζειν, καὶ τοῦτο προστήσασθαι τοῦ ἑαυτοῦ βίου ὡς βέλτιστον ἔχοντα; Οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' εἴπερ γε, οἶμαι, ἐπιστήμων εἴη τῇ ἀληθείᾳ τούτων πέρι ἅπερ καὶ μιμεῖται, πολὺ πρότερον ἐν τοῖς ἔργοις ἂν σπουδάσειεν ἢ ἐπὶ τοῖς μιμήμασι· καὶ πειρῷτο ἂν πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἑαυτοῦ καταλιπεῖν μνημεῖα, καὶ εἶναι προθυμοῖτ' ἂν μᾶλλον ὁ ἐγκωμιαζόμενος ἢ ὁ ἐγκωμιάζων.
F Οἶμαι, ἔφη. οὐ γὰρ ἐξ ἴσου ἥ τε τιμὴ καὶ ἡ ὠφέλεια. Τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων πέρι μὴ ἀπαιτῶμεν λόγον Ὅμηρον ἢ ἄλλον ὁντινοῦν τῶν ποιητῶν, ἐρωτῶντες εἰ ἰατρικός τις ἦν τις αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ μιμητὴς μόνον ἰατρικῶν λόγων. τίνας γὰρ ὑγιεῖς ποιητής τις τῶν παλαιῶν ἢ τῶν νέων λέγεται πεποιηκέναι, ὥσπερ Ἀσκληπιός; ἢ τίνας μαθητὰς ἰατρικῆς κατελίπετο, ὥσπερ ἐκεῖνος τοὺς ἐκγόνους; μηδ' αὖ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας αὐτοὺς ἐρωτῶμεν, ἀλλ' ἐῶμεν· περὶ δὲ ὧν μεγίστων τε καὶ καλλίστων ἐπιχειρεῖ λέγειν Ὅμηρος πολέμων τε πέρι καὶ στρατηγιῶν, καὶ διοικήσεων πόλεων, καὶ παιδείας πέρι ἀνθρώπου, δίκαιόν που ἐρωτᾶν αὐτὸν, πυνθανομένους, Ὦ φίλε Ὅμηρε, εἴπερ μὴ τρίτος ἀπὸ τῆς ἀληθείας εἶ ἀρετῆς πέρι εἰδώλου δημιουργὸς (ὃν δὴ μιμητὴν ὡρισάμεθα) ἀλλὰ καὶ δεύτερος, καὶ
G οἷός τε ἦσθα γιγνώσκειν ποῖα ἐπιτηδεύματα βελτίους ἢ χείρους ἀνθρώπους ποιεῖ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, λέγε ἡμῖν, τίς τῶν πόλεων διὰ σὲ βέλτιον ᾤκησεν, ὥσπερ διὰ Λυκοῦργον Λακεδαίμων, καὶ δι' ἄλλους πολλοὺς πολλαὶ μεγάλαι τε καὶ σμικραί; σὲ δὲ τίς αἰτιᾶται πόλις νομοθέτην ἀγαθὸν γεγονέναι, καὶ σφᾶς ὠφεληκέναι; Χαρώνδαν μὲν γὰρ Ἰταλία καὶ Σικελία, καὶ ἡμεῖς Σόλωνα· σὲ δὲ τίς ἔξει τινὰ εἰπεῖν; Οὐκ οἶμαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. Οὔκουν λέγεταί γε οὐδ' ὑπ' αὐτῶν Ὁμηριδῶν. Ἀλλὰ δή τις πόλεμος ἐπὶ Ὁμήρου, ὑπ' ἐκείνου ἄρχοντος ἢ ξυμβουλεύοντος εὖ πολεμηθεὶς μνημονεύεται; Οὐδείς. Ἀλλ' οἷα δὴ εἰς τὰ ἔργα σοφοῦ ἀνδρὸς πολλαὶ ἐπίνοιαι καὶ εὐμήχανοι εἰς τέχνας ἤ τινας ἄλλας πράξεις λέγονται, ὥσπερ αὖ
H Θάλεώ τε πέρι τοῦ Μιλησίου, καὶ Ἀναχάρσιος τοῦ Σκύθου; Οὐδαμῶς τοιοῦτον οὐδέν. Ἀλλὰ δὴ εἰ μὴ δημοσίᾳ, ἰδίᾳ τισὶν ἡγεμὼν παιδείας αὐτὸς ζῶν λέγεται Ὅμηρος γενέσθαι· οἳ ἐκεῖνον ἠγάπων ἐπὶ συνουσίᾳ, καὶ τοῖς ὑστέροις

ὁδόν τινα παρέδοσαν βίου Ὁμηρικήν. ὥσπερ Πυθαγόρας αὐτὸς διαφερόντως ἐπὶ τούτῳ ἠγαπήθη, καὶ οἱ ὕστεροι, ἔτι καὶ νῦν Πυθαγόρειον τρόπον ἐπονομάζοντες τοῦ βίου, διαφανεῖς που δοκοῦσιν εἶναι ἐν τοῖς ἄλλοις. Οὐδ' αὖ, ἔφη, τοιοῦτον οὐδὲν λέγεται. ὁ γὰρ Κρεώφιλος, ὦ Σώκρατες, ἴσως, ὁ τοῦ Ὁμήρου ἑταῖρος, τοῦ ὀνόματος ἂν γελοιότερος ἔτι πρὸς παιδείαν φανείη, εἰ τὰ λεγόμενα περὶ Ὁμήρου ἀληθῆ. λέγεται γὰρ ὡς πολλή τις ἀμέλεια περὶ αὐτὸν ἦν ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου ὅτε ἔζη. Λέγεται γὰρ οὖν, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλ' οἴει, ὦ Γλαύκων, εἰ τῷ ὄντι οἷός τ' ἦν παιδεύειν ἀνθρώπους καὶ βελτίους ἀπεργάζεσθαι Ὅμηρος, ἅτε περὶ τούτων οὐ μιμεῖσθαι ἀλλὰ γινώσκειν δυνάμενος, οὐκ ἄρα ἂν πολλοὺς ἑταίρους ἐποιήσατο, καὶ ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ' αὐτῶν; ἀλλὰ Πρωταγόρας μὲν ἄρα ὁ Ἀβδηρίτης, καὶ Πρόδικος ὁ Κῖος, καὶ ἄλλοι πάμπολλοι δύνανται τοῖς ἐφ' ἑαυτῶν παριστάναι, ἰδίᾳ ξυγγιγνόμενοι, ὡς οὔτε οἰκίαν, οὔτε πόλιν τὴν αὑτῶν διοικεῖν οἷοί τ' ἔσονται, ἐὰν μὴ σφεῖς ἐπιστατήσωσιν αὐτῶν τῆς παιδείας, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι· Ὅμηρον δ' ἄρα οἱ ἐπ' ἐκείνου, εἴπερ οἷός τ' ἦν πρὸς ἀρετὴν ὀνῆναι ἀνθρώπους, ἢ Ἡσίοδον, ῥαψῳδεῖν ἂν περιιόντας εἴων, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἂν αὐτῶν ἀντείχοντο ἢ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἠνάγκαζον παρὰ σφίσιν εἶναι; ἢ, εἰ μὴ ἔπειθον, αὐτοὶ ἂν ἐπαιδαγώγουν ὅπῃ ᾖεσαν, ἕως ἱκανῶς παιδείας μεταλάβοιεν; Παντάπασιν (ἔφη) δοκεῖς μοι, ὦ Σώκρατες, ἀληθῆ λέγειν. Οὐκοῦν τιθῶμεν, ἀπὸ Ὁμήρου ἀρξαμένους, πάντας τοὺς ποιητικοὺς, μιμητὰς εἰδώλων ἀρετῆς εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ποιοῦσι, τῆς δὲ ἀληθείας οὐχ ἅπτεσθαι· ἀλλ', ὥσπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ὁ ζωγράφος σκυτοτόμον ποιήσει δοκοῦντα εἶναι, αὐτός τε οὐκ ἐπαΐων περὶ τῆς σκυτοτομίας, καὶ τοῖς μὴ ἐπαΐουσιν, ἐκ τῶν χρωμάτων δὲ καὶ σχημάτων θεωροῦσι. Πάνυ μὲν οὖν. Οὕτω δὴ (οἶμαι) καὶ τὸν ποιητικὸν φήσομεν χρώματα ἄττα ἑκάστων τῶν τεχνῶν τοῖς ὀνόμασι καὶ ῥήμασιν ἐπιχρωματίζειν, αὐτὸν οὐκ ἐπαΐοντα, ἀλλ' ἢ μιμεῖσθαι, ὥστε ἑτέροις τοιούτοις ἐκ τῶν λόγων θεωροῦσι δοκεῖν· ἐάν τε περὶ σκυτοτομίας τι λέγῃ ἐν μέτρῳ καὶ ῥυθμῷ καὶ ἁρμονίᾳ, πάνυ εὖ δοκεῖν λέγεσθαι, ἐάν τε περὶ στρατηγίας, ἐάν τε περὶ ἄλλου ὁτουοῦν. οὕτω φύσει αὐτὰ ταῦτα μεγάλην τινὰ κήλησιν ἔχει. ἐπεὶ γυμνωθέντα γε τῶν τῆς μουσικῆς χρωμάτων τὰ τῶν ποιητῶν, αὐτὰ ἐφ' αὑτῶν λεγόμενα, οἶμαί σε εἰδέναι οἷα φαίνεται. τεθέασαι γάρ που. Ἔγωγ', ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγὼ) ἔοικε τοῖς τῶν ὡραίων προσώποις, καλῶν δὲ μὴ, οἷα γίγνεται ἰδεῖν, ὅταν αὐτὰ τὸ ἄνθος προλίπῃ; Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς. Ἴθι δὴ τόδε ἄθρει. ὁ τοῦ εἰδώλου ποιητὴς, ὁ μιμητὴς φαμὲν, τοῦ μὲν ὄντος οὐδὲν ἐπαΐει, τοῦ δὲ φαινομένου. οὐχ οὕτω; Ναί. Μὴ τοίνυν ἡμίσεως αὐτὸ καταλίπωμεν ῥηθὲν, ἀλλ' ἱκανῶς ἴδωμεν. Λέγε, ἔφη. Ζωγράφος, φαμὲν, ἡνίας τε γράψει καὶ χαλινόν; Ναί. Ποιήσει δέ γε σκυτοτόμος καὶ χαλκεύς; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν ἐπαΐει οἵας δεῖ τὰς ἡνίας εἶναι καὶ τὸν χαλινὸν ὁ γραφεύς; ἢ οὐδ' ὁ ποιήσας, ὅ, τε χαλκεὺς καὶ ὁ σκυτεύς; ἀλλ' ἐκεῖνος ὅσπερ τούτοις ἐπίσταται χρῆσθαι; μόνος ὁ ἱππικός; Ἀληθέστατα. Ἆρ' οὖν οὐ περὶ πάντα οὕτω φήσομεν ἔχειν; Πῶς; Περὶ ἕκαστον ταύτας τινὰς τρεῖς τέχνας εἶναι, χρησομένην, ποιήσουσαν, μιμησομένην; Ναί. Οὐκοῦν ἀρετὴ καὶ κάλλος καὶ ὀρθότης ἑκάστου σκεύους καὶ ζῴου καὶ πράξεως, οὐ πρὸς ἄλλο τι ἢ τὴν χρείαν ἐστὶ, πρὸς ἣν ἂν ἕκαστον ᾖ πεποιημένον, ἢ πεφυκός; Οὕτω. πολλὴ ἄρα ἀνάγκη τὸν χρώμενον ἑκάστῳ ἐμπειρότατόν τε εἶναι, καὶ ἄγγελον γίγνεσθαι τῷ ποιητῇ οἷα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ποιεῖ ἐν τῇ χρείᾳ ᾧ χρῆται. οἷον, αὐλητής που αὐλοποιῷ ἐξαγγέλλει περὶ τῶν αὐλῶν οἳ ἂν ὑπηρετῶσιν ἐν τῷ αὐλεῖν, καὶ ἐπιτάξει οἵους δεῖ ποιεῖν· ὁ δ' ὑπηρετήσει. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν ὁ μὲν εἰδὼς ἐξαγγέλλει περὶ χρηστῶν καὶ πονηρῶν αὐλῶν, ὁ δὲ, πιστεύων ποιήσει; Ναί. Τοῦ αὐτοῦ ἄρα σκεύους ὁ μὲν ποιητὴς πίστιν ὀρθὴν ἕξει περὶ κάλλους τε καὶ πονηρίας, ξυνὼν τῷ εἰδότι, καὶ ἀναγκαζόμενος ἀκούειν παρὰ τοῦ εἰδότος· ὁ δὲ χρώμενος, ἐπιστήμην. Πάνυ γε. Ὁ δὲ μιμητὴς πότερον ἐκ τοῦ χρῆσθαι ἐπιστήμην ἕξει ὧν ἂν γράφῃ, εἴτε καλὰ καὶ ὀρθὰ, εἴτε μή; ἢ δόξαν ὀρθὴν, διὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης συνεῖναι τῷ εἰδότι, καὶ ἐπιτάττεσθαι οἷα χρὴ γράφειν; Οὐδέτερα. Οὔτε ἄρα εἴσεται οὔτε ὀρθὰ δοξάσει ὁ μιμητὴς περὶ ὧν ἂν μιμῆται, πρὸς κάλλος ἢ πονηρίαν. Οὐκ ἔοικε. Χαρίεις ἂν εἴη ὁ ἐν τῇ μιμήσει μιμητικὸς πρὸς σοφίαν περὶ ὧν ἂν ποιῇ. Οὐ πάνυ. Ἀλλ' οὖν δὴ ὅμως γε μιμήσεται, οὐκ εἰδὼς περὶ ἑκάστου ὅπῃ πονηρὸν ἢ χρηστόν· ἀλλ', ὡς ἔοικεν, οἷον φαίνεται καλὸν εἶναι τοῖς πολλοῖς τε καὶ μηδὲν εἰδόσι, τοῦτο μιμήσεται. Τί γὰρ ἄλλο; Ταῦτα μὲν δὴ, ὥς γε φαίνεται, ἐπιεικῶς ἡμῖν διωμολόγηται· τόν τε μιμητικὸν μηδὲν εἰδέναι ἄξιον λόγου περὶ ὧν μιμεῖται, ἀλλ' εἶναι παιδιάν τινα καὶ οὐ σπουδὴν τὴν μίμησιν. τούς τε τῆς τραγικῆς ποιήσεως ἁπτομένους ἐν ἰαμβείοις καὶ ἐν ἔπεσι, πάντας εἶναι μιμητικοὺς ὡς οἷόν τε μάλιστα. Πάνυ μὲν οὖν. Πρὸς Διὸς (ἦν δ' ἐγὼ) τὸ δὲ μιμεῖσθαι τοῦτο, οὐ περὶ τρίτον μέν τι ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἀληθείας; ἢ γάρ; Ναί. Πρὸς δὲ δὴ ποῖόν τι ἐστὶ τῶν τοῦ ἀνθρώπου ἔχον

A poſteris Homericam aliquã rationem vitæ tradiderint? Quemadmodum & Pythagoras in hoc ſumma cum autoritate vixit, & poſteri etiam his temporibus vitam Pythagoream celebrantes, inter cæteros illuſtres habentur. Neque tale quid rurſus de Homero narratur. Creopilus enim, ô Socrates, forſitan Homeri familiaris, diſciplina etiam magis quàm nomine ridiculus apparebit, ſi quidem vera ſunt, quæ de Homero narrantur. Dicitur enim negligentior in eum fuiſſe, dum ſub hoc ipſo viueret. Dicitur ſanè. At enim, ô Glauco, ſi reuera poterat Homerus inſtruere homines, ac reddere meliores, vtpote qui in his rebus non imitationis tantum eſſet, verùm etiam intelligẽ-B tiæ compos, cur non multos ſibi comparauit amicos? cur non viuens honoratus eſt? cur non amatus? Profectò Abderites Protagoras, & Prodicus Chius, aliique permulti poſſunt hominibus ſui temporis ſuadere, priuatim ſingulas adeuntes, nunquam eos rem familiarẽ & publicam rectè gubernaturos, niſi ipſi eos erudiant: & ob hanc ſapientiam tam ardenter amantur, vt vix ſectatores eorum ſe contineant quin capite eos circunferant. Homerum autem vel Heſiodum, illorum tẽporum homines, ſi quidem poetæ illi quicquam iuuare eos ad virtutem potuerunt, nunquid permiſiſſent oberrare tam diu carmi-C na paſſim decantantes? Quin potius magis hos quàm aurum complexi fuiſſent, induxiſſéntque ad domeſticum familiarémque conuictum: quod ſi non perſuaſiſſent, ſequuti fuiſſent paſſim, dum quantum ſatis erat, iiſdem ſtudijs imbuti fuiſſent. Vera prorſus mihi loqui videris, ô Socrates. Ponamus igitur omnes ab Homero incipiẽtes poëticos homines, virtutis imaginum imitatores eſſe, cæterorúmque ſimiliter quæcunque canunt, veritatem verò nequaquam attingere. Sed vt paulo antè diximus, pictor viſibilem coriarij pinget imaginem, quum & ipſe de coriaria nihil intelligat, & imago illa coriarius ipſe appareat, illis qui rem ipſam nequaquam intelligunt, ſed à coloribus figuriſque ſpectãt. Prorſus. Haud ſecus poëtam dicemus colores quoſdam artium ſingularum nominibus verbiſque D exprimere, quum ipſe horum nihil intelligat, ſed imitetur duntaxat, adeò vt his qui hæc à verbis iudicant, bene dicere videatur, ſiue de coriaria, verſu rhythmóque & harmonia, ſiue de re militari, aut de quibuslibet aliis dicat. Vſqueadeò natura quadam aures poëtica iſta demulcent. Arbitror autem noſſe te qualia videantur, hæc opera poetarum, cùm muſicæ coloribus ſpoliata conſiderantur. Animaduertiſtine vnquam? Animadmaduerti. Nónne perinde ſe habent ac facies eorum, qui propter adoleſcentiam formoſi potius ſunt, quàm pulchri: quales aſpectu ſunt poſtquàm ipſos flos ipſe deſtituit? Omnino. Age igitur & hoc animaduerte. Imitator, ſimulacri autor, rem ipſam haudquaquam intelligit, ſed apparentem rei ipſius ima-E ginem. Ita eſt. Ne igitur imperfectum id relinquamus, ſed quãtum ſatis eſt, contemplemur. Dicas. Pictor habenas pinget ac frænum. Planè. Faciet autem coriarius, ærariúſque faber. Valde. Nunquid intelliget pictor, quales eſſe debent habenæ, quale frænum? Vel neque ipſe quidem factor, ſiue ærarius faber, ſiue coriarius, ſed ſolus ille, qui his vti ſcit, eques? Vera loqueris. An nõ circa omnia ſic eſſe dicemus? Quomodo? Circa quodcunque has eſſe tres artes, vtentem, facientem & imitantem? Certè. Virtus igitur, pulchritudo, rectitudo cuiuſque inſtrumẽti, animalis, & actionis, non ad aliud refertur quàm ad vſum, cu-F ius gratia vnumquidque eſt & factum, & genitum. Ita eſt. Neceſſe igitur eum qui vtitur aliquo, peritiſſimum eſſe, & operis factori ſignificare, qualia bona vel mala facit in vſu eius quo vtitur. Quemadmodum tibicen tibiarum fabro oſtendit, quæ tibiæ ad vſum aptiſſimę ſint, ordinátque quales oporteat facere: ille autem miniſtrum ſe præbet, neque id præcipite. Quidni? Nónne hic intelligens, de aptis & ineptis tibiis pronunciat alteri? Ille verò credens efficit? Planè. Circa idem igitur inſtrumentum, factor quidem rectam habet fidem de pulchritudine & prauitate, adhærens intelligenti, coactúſque ab intelligente audire: vtens autem, ſcientiam. Prorſus. Imitator autem-G num habebit ſcientiam ex vſu eorum quæ pingit, vtrum pulchra ſint & recta, vel contrà? Vel opinionem rectam, ex eo quod neceſſario intelligenti adhæreat, inſtruatúrq. ab eo qualia quæque pingenda ſint? Neutrum. Ergo neque intelliget, neque rectè opinabitur imitator, circa eorum quæ imitatur, pulchritudinem, contrariúmue? Non videtur. Bellus erit in effictione imitator quoad ſapientiam attinet, in iis quæ facit? Non multum. Veruntamen imitabitur, haud intelligens, quo pacto vnumquodque vel rectè habeat, vel contrà. Sed vt apparet, quod credat multis ignariſque eſſe pulchrum, hoc imitabitur. Quid enim aliud? Hæc ſufficienter nobis confeſſa videntur, imitatores ſcilicet nihil æſtimatione dignum intelligere de his rebus, quas imitantur: ſed eſſe iocum quendam imitationem potius quàm rẽ ſeriam: omnéſque eos qui tragicam poeſim iambis, heroicíſque carminibus tractant, imitatores vel præ cæteris eſſe. Et maximè quidem. Prò Iouem, inquam ego. Imitatio autem hæc tertio gradu diſtat à veritate. Nónne? Eſt vt dicis. Ad quale igitur eorum, quæ in homine ſunt, pertinet,

quatenus vim habet eiuſmodi. De quónam interrogas? De tali quodam. Magnitudo eadem eminus atque cominus conſpecta non æqua videtur. Non. Eadem quoque obliqua & recta in aqua nobis & extra aquam aſpicientibus, cauáque iterum & prominentia propter viſus circa colores errorem, videntur. Omníſque huiuſmodi in anima noſtra turbatio comperta eſt. Quam quidem naturæ noſtræ debilitatem adúbrationis facultas, & præſtigiorum ingenioſitas, reliquáque machinatio aggreſſa, nihil magicæ ſeductionis intētatum relinquunt. Vera loqueris. An non metiendi, numerandi, librandi diſciplinæ aduerſus hæc opportuna ſunt homini adiuméta, ne id in nobis prǣualeat quod apparet maius vel minus, aut plus, aut grauius, ſed numero, metro, lance deprehenſum? Quidni? Atqui hoc rationalis animi partis eſt officium. Huius ipſius. Hoc autem ſæpenumero metiente indicantéque maiora eſſe nonnulla vel minora aliis alia, vel ęqualia, contraria ſimul circa eadem hæc nobis apparent. Sic accidit. An non aliàs diximus fieri non poſſe, vt eadem vi animæ ſimul & circa eadem contraria opinemur? Ac meritò diximus. Vis igitur animæ, quę præter menſuram opinatur, haud eadem erit atque illa, quæ cum menſura. Non certè. Sed enim quod menſuræ ratiocinationíſque credit computationi, animi pars optima eſt. Nihil obſtat. Quod ergo repugnat iſti, ignobilis aliqua noſtri pars erit. Neceſſe. Iſtam confeſſionem exprimere volens, ſupra dicebam quòd pictura & omnis imitandi facultas procul veritate poſita ſuum opus exerceat: ruſúſque cum aliqua noſtri parte, prudentiæ prorſus experte, congreditur, & amicitiam contrahit ad ſyncerum verúmque, nihil. Maximè. Vilis ergo imitandi facultas vili cuidam ſe commiſcens, vilia procreat. Apparet. Vtrum talis eſt ea dūtaxat, quæ ad viſum ſpectat? An ea etiam quæ ad auditum? quam poëſim vocamus. Probabile eſt hanc inſuper eſſe talem. Ne igitur ei ſoli credamus quod ex pictura veriſimile nobis apparet, ſed ad eam ipſam cogitationis naturam, cui ſeſe accommodat poëtica imitatio, veniamus, videamúſque num vile quiddam ſit, an pretioſum. Sic oportet. Hunc ergo in modum proponamus. Imitatur quidem poëſis homines aut vi aliquid, aut ſponte agentes, exiſtimantéſque ex actionibus, vel bonum ſibi aliquod eſſe vel malum, ideóque vel dolore affectos, vel voluptate. An aliud quicquã? Nihil aliud. Nunquid in his omnibus homo ſecum ipſe conſentit? Vel potius quemadmodum ſecundum viſum diſſidet, vt narrauimus, déque eiſdem contrarias in ſeipſo ſimul habet opiniones, ita & in agendo ſecum ipſe diſſidet atque pugnat? At nunc mihi in mentem venit, nihil eſſe de hoc nobis in præſentia diſceptandum. Nam in ſuperiori diſputatione de his ſatis vnà conuenimus, animum videlicet noſtrum confeſſi multis & variis huiuſcemodi contentionibus ſibi eodem tempore aduerſantibus agitari. Probè. Probè id quidem. Verùm quod tunc à nobis eſt prętermiſſum, nunc mihi videtur neceſſario expediendum. Quale iſtud? Vir probus, menteque præditus tali, ſi filium amiſerit aut aliquid aliud ſibi chariſſimum, faciliùs quàm cæteri feret, vt diximus. Planè. Nunc autem & id conſideremus, vtrum omnino nō dolebit. Vel hoc quidem impoſſibile, dolorem verò quodammodo moderabitur. Hoc certè eſt verius. Hoc mihi de ipſo in præſentia dicas, vtrum hunc cenſeas dolori magis repugnaturum, quādo à ſimilibus ſpectatur hominibus, vel quando ſolus eſt, aliorum conſortio deſtitutus. Permultum intereſt, ſi in aliorū conſpectu ſit. Porrò cùm ſolus erit, multa dicere audebit, quæ emittere coram aliis erubeſceret. Multa faciet, quæ conſpici ab aliis nunquam vellet. Eſt ita. Quod obſtare iubet, ratio eſt & lex: quod autem ad dolores rapit, perturbatio. Vera loqueris. Cùm homo circa idem ſimul contrariis motibus agitetur, neceſſario duo quædam illa eſſe dicimus. Proculdubio. Alterum quidem legi obtemperare paratum eſt, vtcunque iniunxerit. Quo pacto? Lex vtique dictat optimum eſſe in aduerſis, quàm maximè fieri poteſt, quietem agere, neque conqueri: quod incertum ſit, bonúmne id ſit, an malum, quod accidit, tum quod nihil dolor ad ſequentia conferat, neque vlla humanarum rerum magni pēdenda ſit, eíque quod ſubito præſidio eſſe poteſt, dolor impedimento ſit. Cui inquis? Conſultare inquam circa ea quæ acciderunt, in primis oportet, & tanquam in talorum iactu, prout cecidit, quomodocunque ratio melius rem habere dicat, negotia diſponere. Neque verò ſiquid aduerſi inciderit, proſternere nos debemus, atque vt pueri ſolent cùm offendunt in lapidem, procidentes circa id quod læſit, eiulando moram trahere: ſed animum aſſuefacere, vt ad ſanandum præſto adſit, & quicquid ægrotat, dimiſſis lamentationibus corrigat. Opportunum hoc quidem eſt aduerſus fortunæ ictus remediū. Quod ſanè optimum eſt, rationi huic libenter obtemperat. Conſtat. Quod verò ad perturbationis recordationem luctúmque rapit, in eiſque diutius detinet, irrationale eſt, languidum, formidoloſum. Ita dicendum. Quod querulum eſt, imitationem plurimam ac variam ſuſcipit. Prudentem verò pacatúmque

De viro probo et dolorem toleret.

A τὴν δύναμιν ἣν ἔχει; Τοῦ ποίου τινὸς πέρι λέγεις; Τοῦ τοιοῦδε. Ταυτόν που ἡμῖν μέγεθος ἐγγύθεν τε καὶ πόρρωθεν διὰ τῆς ὄψεως οὐκ ἴσον φαίνεται. Οὐ γάρ. Καὶ ταὐτὰ καμπύλα τε καὶ εὐθέα ἐν ὕδατί τε θεωμένοις καὶ ἔξω, καὶ κοῖλά τε δὴ καὶ ἐξέχοντα, διὰ τὴν περὶ τὰ χρώματα αὖ πλάνην τῆς ὄψεως· καὶ πᾶσά τις ταραχὴ δήλη ἡμῖν ἐνοῦσα αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ᾧ δὴ ἡμῶν τῷ παθήματι τῆς φύσεως ἡ σκιαγραφία ἐπιθεμένη, γοητείας οὐδὲν ἀπολείπει, καὶ ἡ θαυματοποιία, καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται μηχαναί. Ἀληθῆ. Ἆρ' οὖν οὐ τὸ μετρεῖν, καὶ ἀριθμεῖν, καὶ ἱστάναι, βοήθειαι χαριέσταται περὶ αὐτὰ ἐφάνησαν; ὥστε μὴ ἄρχειν ἐν ἡμῖν τὸ φαινόμενον μεῖζον, ἢ ἔλαττον, ἢ πλέον, ἢ βαρύτερον,

B ἀλλὰ τὸ λογισάμενον, καὶ μετρῆσαν, ἢ καὶ στῆσαν; Πῶς γὰρ οὔ; Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε τοῦ λογιστικοῦ ἂν εἴη τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἔργον. Τούτου γὰρ οὖν. Τούτῳ δὴ πολλάκις μετρήσαντι, καὶ σημαίνοντι μείζω ἄττα εἶναι ἢ ἐλάττω ἕτερα ἑτέρων, ἢ ἴσα, τἀναντία φαίνεται ἅμα περὶ ταὐτά. Ναί. Οὐκοῦν ἔφαμεν τῷ αὐτῷ ἅμα περὶ ταὐτὰ ἐναντία δοξάζειν ἀδύνατον εἶναι; Καὶ ὀρθῶς γ' ἔφαμεν. Τὸ παρὰ τὰ μέτρα ἄρα δοξάζον τῆς ψυχῆς, τῷ κατὰ τὰ μέτρα οὐκ ἂν εἴη ταὐτόν. Οὐ γὰρ οὖν. Ἀλλὰ μὴν τὸ μέτρῳ γε καὶ λογισμῷ πιστεῦον, βέλτιστον ἂν εἴη τῆς ψυχῆς. Τί μήν; Τὸ ἄρα τούτῳ ἐναντιούμενον, τῶν φαύλων ἄν τι εἴη ἐν ἡμῖν. Ἀνάγκη. Τοῦτο τοίνυν διομολογήσασθαι βουλόμενος, ἔλεγον ὅτι ἡ γραφικὴ καὶ ὅλως

C ἡ μιμητική, πόρρω μὲν τῆς ἀληθείας οὖσα, τὸ αὑτῆς ἔργον ἀπεργάζεται, πόρρω δ' ἀφρονήσεως ὄντι τῷ ἐν ἡμῖν προσομιλεῖ τε καὶ ἑταίρα καὶ φίλη ἐστὶν, ἐπ' οὐδενὶ ὑγιεῖ οὐδ' ἀληθεῖ. Παντάπασιν, ἦ δ' ὅς. Φαύλη ἄρα φαύλῳ ξυγγιγνομένη φαῦλα γεννᾷ ἡ μιμητική. Ἔοικε. Πότερον (ἦν δ' ἐγώ) ἡ κατὰ τὴν ὄψιν μόνον, ἢ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀκοὴν, ἣν δὴ ποίησιν ὀνομάζομεν; Εἰκός γ', ἔφη, καὶ ταύτην. Μὴ τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) τῷ εἰκότι μόνον πιστεύσωμεν ἐκ τῆς γραφικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτὸ αὖ ἔλθωμεν τῆς διανοίας τοῦτο ᾧ προσομιλεῖ ἡ διὰ τῆς ποιήσεως μιμητική, καὶ ἴδωμεν, φαῦλον ἢ σπουδαῖόν ἐστιν. Ἀλλὰ χρή. Ὧδε δὴ προθώμεθα. πράττοντας φαμὲν, ἀνθρώπους μιμεῖται ἡ μιμητικὴ βιαίους ἢ ἑκουσίας

D πράξεις· καὶ ἐκ τοῦ πράττειν ἢ εὖ οἰομένους ἢ κακῶς πεπραγέναι· καὶ ἐν τούτοις δὴ πᾶσιν ἢ λυπουμένους ἢ χαίροντας. μή τι ἄλλο ἦν παρὰ ταῦτα; Οὐδέν. Ἆρ' οὖν ἐν ἅπασι τούτοις ὁμονοητικῶς ἄνθρωπος διάκειται; ἢ, ὥσπερ κατὰ τὴν ὄψιν ἐστασίαζε, καὶ ἐναντίας εἶχεν ἐν ἑαυτῷ δόξας ἅμα περὶ τῶν αὐτῶν, οὕτω καὶ ἐν ταῖς πράξεσι στασιάζει τε καὶ μάχεται αὐτὸς αὑτῷ; ἀναμιμνήσκομαι δὲ ὅτι τοῦτό γε νῦν οὐδὲν δεῖ ἡμᾶς διομολογεῖσθαι. ἐν γὰρ τοῖς ἄνω λόγοις ἱκανῶς ταῦτα πάντα διωμολογησάμεθα, ὅτι μυρίων τοιούτων ἐναντιωμάτων γιγνομένων ἡ ψυχὴ γέμει ἡμῶν. Ὀρθῶς, ἔφη. Ὀρθῶς γάρ (ἦν δ' ἐγώ) ἀλλ' ὃ τότε ἀπελίπομεν, νῦν μοι δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι διεξελθεῖν. Τὸ ποῖον; ἔφη. Ἀνὴρ

E (ἦν δ' ἐγώ) ἐπιεικὴς, τοιᾶσδε τύχης μετασχὼν, ὑὸν ἀπολέσας, ἤ τι ἄλλο ὧν περὶ πλείστου ποιεῖται, ἐλέγομέν που καὶ τότε ὅτι ῥᾷστα οἴσει τῶν ἄλλων. Πάνυ γε. Νῦν δέ γε τόδε ἐπισκεψώμεθα, πότερον οὐδὲν ἀχθεσθήσεται· ἢ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, μετριάσει δέ πως πρὸς λύπην. Οὕτω μᾶλλον (ἔφη) τό γε ἀληθές. Τόδε νῦν μοι περὶ αὐτοῦ εἰπέ· πότερον μᾶλλον αὐτὸν οἴει τῇ λύπῃ μαχεῖσθαί τε καὶ ἀντιτείνειν ὅταν ὁρᾶται ὑπὸ τῶν ὁμοίων, ἢ ὅταν ἐν ἐρημίᾳ μόνος αὐτὸς καθ' αὑτὸν γίγνηται; Πολύ που (ἔφη) διοίσει ὅταν ὁρᾶται. Μονωθεὶς δέ γε, οἶμαι, πολλὰ μὲν τολμήσει φθέγξασθαι, ἃ εἴ τις αὐτοῦ ἀκούοι, αἰσχύνοιτ' ἄν· πολλὰ δὲ ποιήσει ἃ οὐκ ἂν δέξαιτό τινα ἰδεῖν δρῶντα. Οὕτως (ἔφη) ἔχει. Οὐκοῦν

F τὸ μὲν ἀντιτείνειν διακελευόμενον, λόγος καὶ νόμος ἐστί· τὸ δὲ ἕλκον ἐπὶ τὰς λύπας, αὐτὸ τὸ πάθος. Ἀληθῆ. Ἐναντίας δὲ ἀγωγῆς γιγνομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ περὶ τὸ αὐτὸ, ἅμα δύο φαμὲν αὐτῷ ἀναγκαῖον εἶναι. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν, τὸ μὲν ἕτερον, τῷ νόμῳ ἕτοιμον πείθεσθαι, ᾗ ὁ νόμος ἐξηγεῖται. Πῶς; Λέγει που ὁ νόμος ὅτι κάλλιστον ὅτι μάλιστα ἡσυχίαν ἄγειν ἐν ταῖς ξυμφοραῖς, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν· ὡς οὔτε δήλου ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ τῶν τοιούτων, οὔτε εἰς τὸ πρόσθεν οὐδὲν προβαῖνον τῷ χαλεπῶς φέροντι, οὔτε τι τῶν ἀνθρωπίνων ἄξιον ὂν μεγάλης σπουδῆς· ὅ, τε δεῖ ἐν αὐτοῖς ὅτι τάχιστα παραγίγνεσθαι ἡμῖν, τούτῳ ἐμποδὼν γιγνόμενον τὸ λυπεῖσθαι. Τίνι (ἦ δ' ὅς) λέγεις; Τῷ βου-

G λεύεσθαι (ἦν δ' ἐγώ) περὶ τὸ γεγονὸς, καὶ ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ αὑτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἂν ἔχειν· ἀλλὰ μὴ προσπταίσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πληγέντος, ἐν τῷ βοᾶν διατρίβειν· ἀλλ' ἀεὶ ἐθίζειν τὴν ψυχὴν ὅτι τάχιστα γίγνεσθαι πρὸς τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσόν τε καὶ νοσῆσαν, θρηνῳδίαν ἀφανίζοντα. Ὀρθότατα γοῦν ἄν τις (ἔφη) πρὸς τὰς τύχας οὕτω προσφέροιτο. Οὐκοῦν, φαμὲν, τὸ μὲν βέλτιστον τούτῳ τῷ λογιστικῷ ἐθέλει ἕπεσθαι. Δῆλον δή. Τὸ δὲ πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τε τοῦ πάθους καὶ πρὸς τοὺς ὀδυρμοὺς ἄγον, καὶ ἀπλήστως ἔχον αὐτῶν, ἆρ' οὐκ ἀλό-

H γιστόν τε φήσομεν εἶναι καὶ ἀργὸν, καὶ δειλίας φίλον. Φήσομεν μὲν οὖν. Οὐκοῦν τὸ μὲν πολλὴν μίμησιν καὶ ποικίλην ἔχει, τὸ ἀγανακτητικόν· τὸ δὲ φρόνιμον

τε καὶ ἡσύχιον ἦθος, παραπλήσιον ὂν ἀεὶ αὐτὸ αὑτῷ, οὔτε ῥᾴδιον μιμήσασθαι, οὔτε μιμουμένου εὐπετὲς καταμαθεῖν, ἄλλως τε καὶ πανηγύρει καὶ παντοδαποῖς ἀνθρώποις εἰς θέατρα ξυλλεγομένοις. ἀλλοτρίου γάρ που πάθους ἡ μίμησις αὐτοῖς γίγνεται. Παντάπασι μὲν οὖν. Ὁ δὴ μιμητικὸς ποιητὴς δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὸ τοιοῦτον τῆς ψυχῆς πέφυκέ γε, καὶ ἡ σοφία αὐτοῦ τούτῳ ἀρέσκειν πέπηγεν, εἰ μέλλει εὐδοκιμήσειν ἐν τοῖς πολλοῖς· ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀγανακτικόν τε καὶ ποικίλον ἦθος, διὰ τὸ εὐμίμητον εἶναι. Δῆλον. Οὐκοῦν δικαίως ἂν αὐτοῦ ἤδη ἐπιλαμβανοίμεθα, καὶ τιθεῖμεν ἀντίστροφον αὐτὸν τῷ ζωγράφῳ. καὶ γὰρ τῷ φαῦλα ποιεῖν πρὸς ἀλήθειαν, ἔοικεν αὐτῷ· καὶ τῷ πρὸς ἕτερον τοιοῦτον ὁμιλεῖν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιστον, καὶ ταύτῃ ὡμοίωται. καὶ οὕτως ἤδη ἂν ἐν δίκῃ οὐ παραδεχοίμεθα εἰς μέλλουσαν εὐνομεῖσθαι πόλιν· ὅτι οὗτ' ἐγείρει τῆς ψυχῆς καὶ τρέφει· καὶ ἰσχυρὸν ποιοῦν, ἀπόλλυσι τὸ λογιστικόν· ὥσπερ ἐν πόλει ὅταν τις μοχθηροὺς ἐγκρατεῖς ποιῶν, παραδιδῷ τὴν πόλιν, τοὺς δὲ χαριεστέρους φθείρῃ· ταυτὸν καὶ τὸν μιμητικὸν ποιητὴν φήσομεν κακὴν πολιτείαν ἰδίᾳ ἑκάστου τῇ ψυχῇ ἐμποιεῖν, τῷ ἀνοήτῳ αὐτῆς χαριζόμενον· καὶ οὔτε τὰ μείζω οὔτε τὰ ἐλάττω διαγινώσκοντι, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ τοτὲ μὲν μεγάλα ἡγουμένῳ, τοτὲ δὲ σμικρὰ εἴδωλα εἰδωλοποιοῦντι· τοῦ δὲ ἀληθοῦς πόρρω πάνυ ἀφεστῶτι. Πάνυ μὲν οὖν. Οὐ μέντοι πω τό γε μέγιστον κατηγορήκαμεν αὐτῆς. τὸ γὰρ καὶ τοὺς ἐπιεικεῖς ἱκανὴν εἶναι λωβᾶσθαι, ἐκτὸς πάνυ τινῶν ὀλίγων, πάνδεινόν που. Τί δ' οὐ μέλλει, εἴπερ γε δρᾷ αὐτό; Ἀκούων σκόπει. οἱ γάρ που βέλτιστοι ἡμῶν, ἀκροώμενοι Ὁμήρου, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τῶν τραγῳδοποιῶν, μιμουμένου τινὰ τῶν ἡρώων ἐν πένθει ὄντας, καὶ μακρὰν ῥῆσιν ἀποτείνοντας ἐν τοῖς ὀδυρμοῖς, ἢ καὶ ᾄδοντάς τε καὶ κοπτομένους, οἶσθ' ὅτι χαίρομέν τε, καὶ ἐνδόντες ἡμᾶς αὐτοὺς, ἑπόμεθα· συμπάσχοντές τε καὶ σπουδάζοντες ἐπαινοῦμεν ὡς ἀγαθὸν ποιητὴν ὃς ἂν ἡμᾶς ὅτι μάλιστα οὕτω διαθῇ. Οἶδα. Πῶς δ' οὔ; Ὅταν δὲ οἰκεῖόν τινι ἡμῶν κῆδος γένηται, ἐννοεῖς αὖ ὅτι ἐπὶ τῷ ἐναντίῳ καλλωπιζόμεθα, ἂν δυνώμεθα ἡσυχίαν ἄγειν καὶ καρτερεῖν. ὡς τοῦτο μὲν, ἀνδρὸς ὄν, ἐκεῖνο δὲ, γυναικὸς, ὃ τότε ἐπῃνοῦμεν. Ἐννοῶ, ἔφη. Ἦ καλῶς οὖν (ἦν δ' ἐγὼ) οὗτος ὁ ἔπαινος ἔχει, τὸ, ὁρῶντα τοιοῦτον ἄνδρα οἷον ἑαυτόν τις μὴ ἀξιοῖ εἶναι, ἀλλ' αἰσχύνοιτο ἂν, μὴ βδελύττεσθαι, ἀλλὰ χαίρειν τε καὶ ἐπαινεῖν; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ εὐλόγῳ ἔοικε. Ναὶ (ἦν δ' ἐγὼ) εἰ ἐκείνῃ γ' αὐτὸ σκοποίης. Πῇ; Εἰ ἐνθυμοῖο ὅτι τὸ βίᾳ κατεχόμενον τότε ἐν ταῖς οἰκείαις ξυμφοραῖς, καὶ πεπεινηκὸς τοῦ δακρῦσαί τε καὶ ἀποδύρασθαι ἱκανῶς, καὶ ἀποπλησθῆναι, φύσει ὂν τοιοῦτον οἷον τούτων ἐπιθυμεῖν, τότ' ἐστὶ τοῦτο τὸ ὑπὸ τῶν ποιητῶν πιμπλάμενον, καὶ χαῖρον· τὸ δὲ φύσει βέλτιστον ἡμῶν, ἅτε οὐχ ἱκανῶς πεπαιδευμένον λόγῳ οὐδὲ ἔθει, ἀνίησι τὴν φυλακὴν τοῦ θρηνώδους τούτου, ἅτε ἀλλότρια πάθη θεωροῦν, καὶ ἑαυτῷ οὐδὲν αἰσχρὸν ὂν, εἰ ἄλλος, ἀνὴρ ἀγαθὸς φάσκων εἶναι, ἀκαίρως πενθεῖ, τοῦτον ἐπαινεῖν καὶ ἐλεεῖν· ἀλλ' ἐκεῖνο κερδαίνειν ἡγεῖσθαι, τὴν ἡδονὴν, καὶ οὐκ ἂν δέξαιτο αὐτῆς στερηθῆναι, καταφρονήσας ὅλου τοῦ ποιήματος. λογίζεσθαι γὰρ, οἶμαι, ὀλίγοις τισὶ μέτεστιν, ὅτι ἀπολαύειν ἀνάγκη ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων εἰς τὰ οἰκεῖα. θρέψαντα γὰρ ἐν ἐκείνοις ἰσχυρὸν τὸ ἐλεεινὸν, οὐ ῥᾴδιον ἐν τοῖς αὐτοῦ πάθεσι κατέχειν. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ γελοίου; ὅ,τι ἂν αὐτὸς αἰσχύνοιο γελωτοποιῶν, ἐν μιμήσει δὲ κωμῳδικῇ ἢ καὶ ἰδίᾳ ἀκούων, σφόδρα χαρῇς καὶ μὴ μισῇς, ταυτὸν ποιεῖς ὅπερ ἐν τοῖς ἐλέοις. ὃ γὰρ τῷ λόγῳ κατεῖχες ἐν σαυτῷ, βουλόμενον γελωτοποιεῖν, φοβούμενος δόξαν βωμολοχίας, τότ' αὖ ἀνίης, καὶ ἐκεῖ νεανικὸν ποιήσας, ἔλαθες πολλάκις ἐν τοῖς οἰκείοις ἐξενεχθεὶς ὥστε κωμῳδοποιὸς γενέσθαι. Καὶ μάλα, ἔφη. Καὶ περὶ ἀφροδισίων δὴ καὶ θυμοῦ, καὶ περὶ πάντων τῶν ἐπιθυμητικῶν τε καὶ λυπηρῶν καὶ ἡδέων ἐν τῇ ψυχῇ, ἃ δή φαμεν πάσῃ πράξει ἡμῖν ἕπεσθαι, ὅτι τοιαῦτα ἡμᾶς ἡ ποιητικὴ μίμησις ἐργάζεται. τρέφει γὰρ ταῦτα ἄρδουσα, δέον αὐχμεῖν· καὶ ἄρχοντα ἡμῖν καθίστησι, δέον ἄρχεσθαι αὐτὰ, ἵνα βελτίους τε καὶ εὐδαιμονέστεροι ἀντὶ χειρόνων καὶ ἀθλιωτέρων γιγνώμεθα. Οὐκ ἔχω ἄλλως φάναι, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν (εἶπον) ὦ Γλαύκων, ὅταν Ὁμήρου ἐπαινέταις ἐντύχῃς, λέγουσιν ὡς τὴν Ἑλλάδα πεπαίδευκεν οὗτος ὁ ποιητὴς, καὶ πρὸς διοίκησίν τε καὶ παιδείαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἄξιον ἀναλαβόντι μανθάνειν τε καὶ κατὰ τοῦτον τὸν ποιητὴν πάντα τὸν αὑτοῦ βίον κατασκευασάμενον ζῆν, φιλεῖν μὲν χρὴ καὶ ἀσπάζεσθαι, ὡς ὄντας βελτίστους εἰς ὅσον δύνανται. καὶ ξυγχωρεῖν Ὅμηρον ποιητικώτατον εἶναι, καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν· εἰδέναι δὲ ὅτι ὅσον μόνον ὕμνους θεοῖς καὶ ἐγκώμια τῆς ἀγαθῆς ποιήσεως παραδεκτέον εἰς πόλιν· εἰ δὲ τὴν ἡδυσμένην μοῦσαν παραδέξῃ ἐν μέλεσιν, ἢ ἔπεσιν, ἡδονή σοι καὶ λύπη ἐν τῇ πόλει βασιλεύσετον, ἀντὶ νόμου τε καὶ τοῦ κοινῇ δόξαντος ἀεὶ εἶναι βελτίστου λόγου. Ἀληθέστατα, ἔφη. Ταῦτα δὴ (ἔφην) ἀπολελογήσθω ἡμῖν, ἀναμνησθεῖσι περὶ ποιήσεως, ὅτι εἰκότως ἄρα τότε αὐτὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀπεστέλλομεν τοιαύτην οὖσαν. ὁ γὰρ λόγος ἡμᾶς ᾕρει. προσείπωμεν δὲ αὐτῇ, μὴ καί τινα σκληρότητα ἡμῶν καὶ ἀγροικίαν καταγνῶ, ὅτι

A morem ſemper ſibiipſi ſimilem, neque facilè poſſumus imitari: neque ſi imitemur, facilè percipietur, præſertim à turba in theatrum variis ex gentibus confluente. alieni nãque affectus ipſis imitatio fit. Sic eſt omnino. Imitatio verò poetæ haud ad hoc intendit, vt huic animi naturæ ſua ſapiẽtia placeat, ſi vulgo ſit placitura, ſed querulum animi morem variúmque obſeruat, qui imitatione facilè poſſit effingi. Patet. Meritò igitur imitationem poëticam reprehendemus, pictoríſque imitationi è regione reſpondere dicemus. Primo quidem, quòd vtræque, ſi veritatem ſpectes, vilia operantur. Deinde etiam quòd parti animæ rationis experti ſimiliter ſuffragantur, & optimã B deſerunt. Atque idcirco iure eam in ciuitate legitimè gubernanda nequaquam recipiemus, quoniam hanc animi partem ſuſcitat atque alit: quam dum corroborat, rationis compotem vim diſperdit. Atque vt ille qui in ciuitate eos qui plurimum poſſunt improbos reddens, proderet ciuitatem, probos deſtrueret: ita & imitator poëta, peruerſam in animum cuiuſque rempublicam inducit, dum illi animi parti blanditur, quæ ſine mente eſt, neque maiora minoráve diſcernit, ſed eadem tum parua, tum magna exiſtimat, huícque ſimulacra fingit, à veritate vehementer alienus. Longè quidem. Nondum quod maximum ex ea malum proueniat enarrauimus. C Maximum quidem hoc exiſtimandum eſt detrimentum, quod probos quoque viros paucis admodum exceptis corrumpere poſſit. Cur non poſſit? ſi quidem id facit. Auſculta inquam, ac vide. Nónne & optimi quique noſtrûm cùm audimus Homerum, aut alium quemuis tragicum, qui heroum aliquem in luctu verſantem vociferantem, & querulis fortunam ſuam modulis deflẽtem, & pectora pugnis percutientem imitetur, delectamur quodammodo, inhiantéſque ad illa ſequimur ea, vnáque afficimur, ac ſerio ſtudioſéque illum, vt poetam bonũ laudamus, qui adeò nos vehementer moueat? Animaduerti. Quoties autem aliquem noſtrûm domeſticus verúſque inuadit mœror, ſcis vt de contrario gloriemur: nempe ſi quo pacto quietem a- D gere, & tolerare dolorem valeamus: quaſi hoc quidem viri ſit, mulieris illud quod antea laudabamus. Planè. Quàm præclara hæc laus? quin abſurdum eſt, vt qui talem ſpectat virum, qualem eſſe ſe minimè vellet, puderétque maximè, non abominetur, ſed delectetur, & laudet. Abſurdũ prorſus. Certè, ſi & hoc modo iſtud animaduerteris. Quo modo? Quod videlicet id quod in propriis calamitatibus vi cohibetur, prohibetúrque in lacrymas fletúſque erumpere, & naturæ ſuę lacrymarum auidæ indulgere, illud ipſum eſt quod poëtæ explent, cui penitus blandiuntur. Tunc certè, & quod natura in nobis eſt optimum, vtpote nec ratione, nec vſu ſufficienter inſtructum, querulum iſtud deſinit cuſtodire, quaſi alienas ſpectet perturba- E tiones, nihílque ſibi dedecori ſit, ſi dum vir alius qui virtute præſtare ſe prædicat, immoderatius defleat, ipſe eum laudet & miſereatur. Quin oblectationem illam lucrari ſe putat, neque vlla ratione ex cõtemptu poëſis illa carere ſe vellet. Pauci ſanè animaduertunt, vt arbitror, quod ex alienis in propria trãſferre aliquid neceſſe eſt. Nempe ſi in alienis ærumnis flebile illud ingenium nutriueris, vehemẽtiúſque reddideris, in propriis haud facilè ſiſtes. Vera nimium loqueris. Nónne eadem de riſu eſt ratio? Quod enim te maximè puderet riſus commouendi cauſa facere, id cùm in comœdia vel priuata imitatio- F ne audis, tanquam ridiculum libentiſſimè auſcultas, idémque hic facis quod in imitatione flebili fieri diximus: Nam ingeniũ illud tuũ ad riſum pronius, quod ipſe in te à riſu veritus ſcurrilitatis crimen continebas, hic iam reſoluis in iocos, vehementiorémque ſenſim reddis riſus ipſius affectum, vt & propriis in geſtibus in riſus vltrà quàm deceat differri incipias, & ſcurra ridiculus comœdiæ iocis excitus euadas. Vehementer quidem. Idem quoque de venereis & iracundia dicimus, deq; omnibus animi cupiditatibus affectibúſq;, triſtibus & iucũdis, quos in omni actione inſequi nos in ſuperioribus diximus, & talia quædam poëticam imitationem in nobis effingere. Nu- G trit enim iſta, dum fouet atque irrigat, quæ potius ariditate extenuanda ſint: efficítque vt hæc dominentur in nobis, quæ ſubeſſe potius deceat, vt meliores beatioréſque ex deterioribus & miſerioribus euadamus. Haud aliter dicere poſſum. Siquãdo itaque Glauco Homeri laudatores offenderis, audieríſq; dicẽtes Homerum omnem Græciã erudiſſe, próque rerum humanarũ gubernatione & diſciplina poetam hunc aſciſcendum, & ad eius inſtituta omnẽ vitam inſtruendam, memento ferendos & amandos eſſe tanquam pro facultate ſua optimos viros, concedendúmque Homerũ apprimè poëticũ eſſe, tragicorúmque præcipuum. Scito autẽ hymnos in deos & in optimos viros laudationes duntaxat ex poëſi in ciuitate admittere oportere. Si autẽ voluptuoſam muſam in canticis & carminibus acceptaueris, voluptas in ciuitate ac dolor, pro lege & pro illo quod ſemper optimum viſum eſt, ratione ſcilicet, dominabuntur. Vera loqueris. Hæc itaque in eam ſentẽtiam dicta ſint nobis, quòd merito è ciuitate poëſim, quæ talis ſit, expulimus. Sic enim ratio cogebat. Id quoque adiiciamus, ne rigiditatis nos ruſticitatiſq; accuſet, quia vetus quædam extat inter poëſim

Abeſt à Græco. philoſophiámque diſſenſio. (Cuius certè contentionis argumentum dicta hæc eſſe poſſunt, quæ ſubiiciam, aliáque permulta) Nempe, canis illa garrula ad aures domini latrans. Et, magnus ille in dementiũ vaniloquiis. Et, turba ſuperſtitioſorũ ſapientium exuperans. Item, qui minuta & tenuia meditãtur, paupertate premuntur. Atque alia innumerabilia ſimultatis eius veteris ſigna. Veruntamẽ id dicatur, quod voluptatis miniſtra poeſis, imitatióque, ſi quicquam ad eam rationem afferre poſſit, vt in ciuitate rectè inſtituta accipi debeat, libẽter accipiemus, vt eius oblectamentis fruamur. Ita enim nobis ipſi conſcij ſumus. Enimuerò quod verum videtur, prodere nefas eſt. Nam & tu, ô amice, nónne ab ea mulceris? præſertim Homerica. Valde. An non æquum eſt eam prodire in medium ſeſe defendentem, vel cantilena, vel metro quouis alio? Omnino, Concedamus vtique ipſius defenſoribus quicunque poetę quidem non ſunt, ſed poetarum amici, vt abſque carmine eam defendant, aſſerentes eam non modò iucundam, ſed vtilem eſſe ad rempub. & hominum vitam inſtituẽdam. Quã quidẽ defenſionem æquo animo auſcultabimus, lucro enim id nobis fore exiſtimamus, ſi non ſuauis tantũ, verumetiã vtilis nobis appareat. Quid obſtat, quin lucro id futurum ſit? Alioquin, ô dulcis amice, quemadmodum qui quandoque aliquid amauerunt, ſi deinde cenſeant amorem ſibi illum inutilẽ fore, licet ægrè amare deſiſtant, deſinunt tamen: ita & nos propter ingenitum nobis talis poeſis amorem ex pulchrarum rerũpub. educatione, benignè quidẽ expectabimus, vt optima veriſſimáque appareat. Quouſq; tamẽ defenſionẽ pro ſeipſa afferre non poterit, ita eam audiemus, vt oratione ſuprà à nobis expoſita noſmetipſos veluti quadam incantatione aduerſus pericula imminentia muniamus, cauentes ne deliciis amatoriis vulgíque amoribus rurſus irretiamur. Illud quoque ſentiemus, non ita eſſe huiuſmodi poëſi ſtudendũ, quaſi vera ſit aut ſeria: ſed cauendum ab ea audienti cuique eſſe, interiorique animi ſui reipublicæ metuenti. Et quæ de poëſi narrauimus, de ea prorſus exiſtimanda. Conſentio equidem. Ingens porrò, ô amice Glauco, ingens, neq; quantũ videtur, eſt certamen bonũ effici aut malũ. Quam obrem neq. pecuniarum gratia, neque honoris, neq. potentiæ, neque poetici vllius oblectamenti, iuſtitiam cęteráſque virtutes negligere decet. Aſſentior ex his rationibus quæ narrauimus. arbitror autẽ & quemuis alium eadem confeſſurum. Atqui ingentia virtutis præmia mercedéſque illi propoſitas, nequaquã narrauimus. Immenſa dicis præmia, ſiqua maiora ſunt his quæ retulimus. Quid magnum breui in tẽpore eſſe poteſt? Nempe omne hoc tempus à pueritia ad ſenectutis extremum exiguum quiddã eſt ad vniuerſum. Imò verò nihil. Immortalẽ

Demonſtratio de animi immortalitate. verò rem cenſes breui hoc pro tempore quidem, pro vniuerſo verò nequaquam debere eſſe ſolicitam? Pro omni certè. Sed quorſum hæc? An ignoras immortalem eſſe hominis animam, & ab interitu liberam? Tum repentè conuerſus in me Glauco, admiratúſque intulit. Per Iouem ignoro equidem. Tu verò nunquid oſtendere potes? Certè, niſi iniurius eſſe velim. puto autem & te id poſſe, neque id difficile. Mihi quidem difficile iſtud. Te verò libenter audirem, id quod negas eſſe difficile, declarantem. Audies iam. Dic. Bonum aliquid vocas? & malum aliquid? Voco. Nunquid de his idem tibi quod & mihi videtur? Quid? Malum puto omne quod diſſoluit atq. corrumpit. Quod verò ſeruat & iuuat, bonum. Et ego. Bonúmne cuique aliquod, & aliquod malum eſſe dicis? Veluti oculis lippitudinem, & toti corpori morbum, frugibus cibíque æruginem, lignis cariem & putredinem, æri ferróque rubiginem, atq. vt dico, fermè in omnibus ſecundũ naturã propriũ cuiq. malũ ac morbũ? Equidẽ. Quoties huiuſmodi quicquam alicui accidit, deterius illud cui contigit efficit, ac deniq. totũ diſſoluit & perdit? Quídni? Propriũ igitur cuiuſq. malum, ſuáque prauitas, quodlibet corrumpit. Ac niſi id corruperit, nihil aliud vnquã corrũpet. Neque enim quod bonum eſt, aliquid deſtruit: neq. rurſus id quod nec bonum, nec malum. Quo enim pacto? Si quid igitur tale eſt, vt ei malum aliquod ſit, quod ipſum deterius efficit, diſſoluere tamen ipſum non vãlet, certè ita naturaliter affectæ rei nullius eſſe poteſt interitus. Conſentaneũ eſt. Eſtne aliquid qđ animam prauam faciat? Et maximè quidem quę cõmemorauimus, iniuſtitia, intemperantia, timiditas, & inſcitia. An quicquam ex his animam perdit? Atqui animaduerte, ne decipiamur, exiſtimantes iniquum & inſanum hominem cùm in flagitio deprehenſus eſt, tunc ab iniuſtitia quę animæ vitium eſt, corrumpi. Dic age. Nonne corpus proprium eius vitiũ morbus liquefacit, reſoluit, eóque deducit, vt non ſit corpus? & quæ paulo antè diximus omnia, proprio malo quatenus inhæret, in quinante, eſſe deſinunt? Nónne? Ita prorſus. Nunquid & animã eodem pacto iniuſtitia, & reliqua prauitas, cùm ineſt, ſua ipſa præſentia diſſipat & tabefacit, quouſque in mortem trahens à corpore ſeparet? Nullo modo iſtud. At verò abſurdum illud eſt, vt alienum vitium interimat aliquid, cui proprium vitium non præbet interitum. Præter rationem profectò. Attende, inquam ego, ô Glauco. Ex ipſa ciborum propria prauitate, qua vel

A παλαιὰ μέν τις διαφορὰ φιλοσοφίᾳ τε καὶ ποιητικῇ. καὶ γὰρ ἡ λακέρυζα πρὸς δεσπότην κύων ἐκείνη κραυγάζουσα καὶ, μέγας ἐν ἀφρόνων κενεαγορίαισι καὶ, ὁ τῶν διὰ σοφῶν ὄχλος κρατῶν καὶ, οἱ λεπτῶς μεριμνῶντες. ὅτι ἄρα πένονται· καὶ ἄλλα μυρία, σημεῖα παλαιᾶς ἐναντιώσεως τούτων· ὅμως δὲ εἰρήσθω ὅτι ἡμεῖς γε, εἴ τινα ἔχοι λόγον εἰπεῖν ἡ πρὸς ἡδονὴν ποιητικὴ καὶ ἡ μίμησις, ὡς χρὴ αὐτὴν εἶναι ἐν πόλει εὐνομουμένῃ, ἄσμενοι ἂν καταδεχοίμεθα, ὡς ξύνισμέν γε ἡμῖν αὐτοῖς κηλουμένοις ὑπ' αὐτῆς. ἀλλὰ γὰρ τὸ δοκοῦν ἀληθὲς, οὐχ ὅσιον προδιδόναι. ἦ γὰρ, ὦ φίλε, οὐ κηλῇ ὑπ' αὐτῆς καὶ σὺ, καὶ μάλιστα ὅταν δι' Ὁμήρου θεωρῇς αὐτήν; Πολύ γε. Οὐκοῦν δικαία ἐστὶν οὕτω κατιέναι ἀπολογησαμένη ἢ B ἐν μέλει ἤ τινι ἄλλῳ μέτρῳ; Πάνυ μὲν οὖν. Δοῖμεν δέ γέ που ἂν καὶ τοῖς προστάταις αὐτῆς, ὅσοι μὴ ποιητικοὶ, φιλοποιηταὶ δὲ, ἄνευ μέτρου λόγον ὑπὲρ αὐτῆς εἰπεῖν, ὡς οὐ μόνον ἡδεῖα ἀλλὰ καὶ ὠφελίμη πρὸς τὰς πολιτείας καὶ τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινόν ἐστι· καὶ εὐμενῶς ἀκουσόμεθα. κερδανοῦμεν γάρ που, ἐὰν μὴ μόνον ἡδεῖα φανῇ, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμη. Πῶς δ' οὐ μέλλομεν (ἔφη) κερδαίνειν; Εἰ δέ γε μὴ, ὦ φίλε ἑταῖρε, ὥσπερ οἱ ποτέ του ἐρασθέντες, ἐὰν ἡγήσωνται μὴ ὠφέλιμον εἶναι τὸν ἔρωτα, βίᾳ μὲν, ὅμως δὲ ἀπέχονται, καὶ ἡμεῖς οὕτω, διὰ τὸν ἐγγεγονότα μὲν ἔρωτα τῆς τοιαύτης ποιήσεως, ὑπὸ τῆς τῶν καλῶν πολιτειῶν τροφῆς, εὖνοι μὲν C ἐσόμεθα, φανῆναι αὐτὴν ὡς βελτίστην καὶ ἀληθεστάτην· ἕως δ' ἂν μὴ οἵα τ' ᾖ ἀπολογήσασθαι, ἀκροασόμεθ' αὐτῆς· ἐπᾴδοντες ἡμῖν αὐτοῖς τοῦτον τὸν λόγον ὃν λέγομεν, καὶ ταύτην τὴν ἐπῳδὴν, εὐλαβούμενοι πάλιν ἐμπεσεῖν εἰς τὸν παιδικόν τε καὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔρωτα. αἰσθώμεθα δ' οὖν ὡς οὐ σπουδαστέον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ποιήσει, ὡς ἀληθείας τε ἁπτομένῃ καὶ σπουδαίᾳ· ἀλλ' εὐλαβητέον αὐτὴν ὂν τῷ ἀκροωμένῳ, περὶ τῆς ἐν αὑτῷ πολιτείας δεδιότι· καὶ νομιστέα ἅπερ εἰρήκαμεν περὶ ποιήσεως. Παντάπασιν (ἦ δ' ὅς) ξύμφημι. Μέγας γὰρ (ἔφην) ὁ ἀγὼν, ὦ φίλε Γλαύκων, μέγας, οὐχ ὅσος δοκεῖ, τὸ χρηστὸν ἢ κακὸν γενέσθαι, ὥστε οὔτε τιμῇ ἐπαρθέντα, οὔτε χρήμασιν, οὔτε ἀρχῇ οὐδεμιᾷ, οὐδέ γε ποιητικῇ, ἄξιον ἀμελῆσαι δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Ξύμφημί σοι D (ἔφη) ἐξ ὧν διεληλύθαμεν· οἶμαι δὲ καὶ ἄλλον ὁντινοῦν. Καὶ μὴν (ἦν δ' ἐγὼ) τά γε μέγιστα ἐπίχειρα ἀρετῆς καὶ προκείμενα ἆθλα οὐ διεληλύθαμεν. Ἀμήχανόν τι (ἔφη) λέγεις μέγεθος, εἰ τῶν εἰρημένων μείζω ἐστὶν ἄλλα. Τί δ' ἂν (ἦν δ' ἐγὼ) ἔν γε ὀλίγῳ χρόνῳ μέγα γένοιτο; πᾶς γὰρ οὗτός γε ὁ ἐκ παιδὸς μέχρι πρεσβύτου χρόνος πρὸς πάντα ὀλίγος πού τις ἂν εἴη. Οὐδὲν μὲν οὖν, ἔφη. Τί οὖν; οἴει ἀθανάτῳ πράγματι ὑπὲρ τοσούτου δεῖν χρόνου ἐσπουδακέναι, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τοῦ παντός; Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. ἀλλὰ τί τοῦτο λέγεις; Οὐκ ᾔσθησαι (ἦν δ' ἐγὼ) ὅτι ἀθάνατος ἡμῶν ἡ ψυχὴ, καὶ οὐδέποτε ἀπόλλυται; Καὶ ὃς, ἐμβλέψας μοι καὶ θαυμάσας, εἶπε, Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε· σὺ δὲ τοῦτ' ἔχεις λέγειν; Εἰ μὴ ἀδι E κῶ γ', ἔφη. οἶμαι δὲ καὶ σύ. οὐδὲν γὰρ χαλεπόν. Ἔμοιγ', ἔφη. σοῦ δ' ἂν ἡδέως ἀκούσαιμι τὸ οὐ χαλεπὸν τοῦτο. Ἀκούοις ἂν, ἦν δ' ἐγώ. Λέγε μόνον, ἔφη. Ἀγαθόν τι (εἶπον) καὶ κακὸν καλεῖς; Ἔγωγε. Ἆρ' οὖν ὥσπερ ἐγὼ περὶ αὐτῶν διανοῇ; Τὸ ποῖον; Τὸ μὲν ἀπολλύον καὶ διαφθεῖρον πᾶν, τὸ κακὸν εἶναι· τὸ δὲ σῷζον καὶ ὠφελοῦν, τὸ ἀγαθόν. Ἔγωγ', ἔφη. Τί δὲ; κακὸν ἑκάστῳ τι καὶ ἀγαθὸν λέγεις; οἷον ὀφθαλμοῖς ὀφθαλμίαν, καὶ ξύμπαντι τῷ σώματι νόσον· σίτῳ τε ἐρυσίβην, σηπεδόνα τε ξύλοις· χαλκῷ δὲ καὶ σιδήρῳ ἰόν· καὶ, ὅπερ λέγω, σχεδὸν πᾶσι ξύμφυτον ἑκάστῳ κακόν τε καὶ νόσημα. Ἔγωγ', ἔφη. Οὐκοῦν, ὅταν τῳ τι τούτων προσγένηται, πονηρόν τε ποιεῖ ᾧ προσεγένετο, καὶ τελευτῶν ὅλον διέλυσε καὶ ἀπώλε F σε; Πῶς γὰρ οὔ; Τὸ ξύμφυτον ἄρα κακὸν ἑκάστου καὶ ἡ πονηρία ἕκαστον ἀπόλλυσιν. ἢ, εἰ μὴ τοῦτο ἀπολεῖ, οὐκ ἂν ἄλλο γε αὐτὸ ἔτι διαφθείρειεν. οὐ γὰρ τό γε ἀγαθὸν μή ποτέ τι ἀπολέσῃ, οὐδὲ αὖ τὸ μήτε κακὸν μήτε ἀγαθόν. Πῶς γὰρ ἂν; ἔφη. Ἐὰν ἄρα τι τῶν ὄντων εὑρίσκωμεν, ᾧ ἔστι μέν τι κακὸν ὃ ποιεῖ αὐτὸ μοχθηρὸν, τοῦτο μέντοι οὐχ οἷόν τε αὐτὸ λύειν ἀπολλύον, οὐκ ἤδη εἰσόμεθα ὅτι τοῦ πεφυκότος οὕτως ὄλεθρος οὐκ ἦν; Οὕτως (ἔφη) εἰκός. Τί οὖν; (ἦν δ' ἐγὼ) ψυχῇ ἆρ' οὐκ ἔστιν ὃ ποιεῖ αὐτὴν κακήν; Καὶ μάλ', ἔφη· ἃ νυνδὴ διῇμεν πάντα, ἀδικία τε καὶ ἀκολασία, καὶ δειλία, καὶ ἀμαθία. Ἦ οὖν τι τούτων αὐτὴν διαλύει τε καὶ ἀπόλλυσι; καὶ ἐννόει μὴ ἐξαπατηθῶμεν, οἰηθέντες τὸν ἄδικον ἄνθρωπον καὶ ἀνόητον, G ὅταν ληφθῇ ἀδικῶν, τότε ἀπολωλέναι ὑπὸ τῆς ἀδικίας, πονηρίας οὔσης ψυχῆς. ἀλλ' ὧδε ποίει· ὥσπερ σῶμα ἡ σώματος πονηρία νόσος οὖσα τήκει καὶ διόλλυσι καὶ ἄγει εἰς τὸ μηδὲ σῶμα εἶναι, καὶ ἃ νυνδὴ ἐλέγομεν ἅπαντα, ὑπὸ τῆς οἰκείας κακίας τῷ προσκαθῆσθαι καὶ ἐνεῖναι διαφθειρούσης, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀφικνεῖται. οὐχ οὕτω; Ναί. Ἴθι δὴ, καὶ ψυχὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σκόπει· ἆρα ἐνοῦσα ἐν αὐτῇ ἀδικία καὶ ἡ ἄλλη κακία, τῷ ἐνεῖναι καὶ προσκαθῆσθαι, φθείρει αὐτὴν καὶ μαραίνει, ἕως ἂν εἰς θάνατον ἀγαγοῦσα, τοῦ σώματος χωρίσῃ; Οὐδαμῶς (ἔφη) τοῦτό γε. Ἀλλὰ μέντοι ἐκεῖνό γε ἄλογον (ἦν δ' ἐγὼ) τὴν μὲν ἄλλου πονηρίαν ἀπολλύναι τι, τὴν δὲ αὑτοῦ, μή. Ἄλογον. Ἐννόει γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) ὦ Γλαύκων, ὅτι οὐδ' ὑπὸ τῆς τῶν σιτίων πονηρίας, ἣ ἂν

ἢ αὐτῶν

ἢ αὐτῶν ἐκείνων εἴτε παλαιότης, εἴτε σαπρότης, εἴτε ἡτισοῦν οὖσα, οὐκ οἰόμεθα δεῖν σῶμα ἀπολλύναι· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἐμποιῇ ἡ αὐτῶν πονηρία τοῦ σώματι σώματος μοχθηρίαν, φήσομεν αὐτὸ δι' ἐκεῖνα ὑπὸ τῆς αὑτοῦ κακίας νόσου οὔσης ἀπολωλέναι· ὑπὸ δὲ σιτίων πονηρίας ἄλλων ὄντων, ἄλλο ὂν τὸ σῶμα, ὑπ' ἀλλοτρίου κακοῦ μὴ ἐμποιήσαντος τὸ ἔμφυτον κακὸν, οὐδέποτε ἀξιώσομεν διαφθείρεσθαι. Ὀρθότατ' ἂν, ἔφη, λέγεις. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον (ἦν δ' ἐγώ) ἐὰν μὴ σώματος πονηρία ψυχῆς πονηρίαν ἐμποιῇ, μή ποτε ἀξιῶμεν ὑπ' ἀλλοτρίου κακοῦ ἄνευ τῆς ἰδίας πονηρίας ψυχὴν ἀπόλλυσθαι, τοῦ ἑτέρου κακῷ ἕτερον. Ἔχει γὰρ (ἔφη) λόγον. Ἢ τοίνυν ταῦτα ἐξελέγξωμεν ὅτι οὐ καλῶς λέγομεν, ἢ ἕως ἂν ᾖ ἀνέλεγκτα, μή ποτε φῶμεν ὑπὸ πυρετοῦ, μηδ' αὖ ὑπ' ἄλλης νόσου, μηδ' αὖ ὑπὸ σφαγῆς, μηδ' εἴ τις ὅτι σμικρότατα ὅλον τὸ σῶμα κατατέμοι, ἕνεκα τούτων μηδὲν μᾶλλον ποτὲ ψυχὴν ἀπόλλυσθαι, πρὶν ἄν τις ἀποδείξῃ ὡς διὰ ταῦτα τὰ παθήματα τοῦ σώματος αὐτὴ ἐκείνη ἀδικωτέρα καὶ ἀνοσιωτέρα γίγνεται. ἀλλοτρίου δὲ κακοῦ ἐν ἄλλῳ γιγνομένου, τοῦ δὲ ἰδίου ἑκάστῳ μὴ ἐγγιγνομένου, μήτε ψυχὴν μήτε ἄλλο μηδὲν ἐῶμεν φάναι τινὰ ἀπόλλυσθαι. Ἀλλὰ μέντοι (ἔφη) τοῦτό γε οὐδείς ποτε δείξει, ὡς τῶν ἀποθνησκόντων ἀδικώτεραι αἱ ψυχαὶ διὰ τὸν θάνατον γίγνονται. Ἐὰν δέ γέ τις (ἔφην ἐγώ) ὁμόσε τῷ λόγῳ τολμᾷ ἰέναι, καὶ λέγειν ὡς πονηρότερος καὶ ἀδικώτερος γίγνεται ὁ ἀποθνήσκων, ἵνα δὴ μὴ ἀναγκάζηται ἀθανάτους τὰς ψυχὰς ὁμολογεῖν, ἀξιώσομέν που, εἰ ἀληθῆ λέγει ὁ ταῦτα λέγων, τὴν ἀδικίαν εἶναι θανάσιμον τῷ ἔχοντι, ὥσπερ νόσον, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀποκτιννύντος τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἀποθνήσκειν τοὺς λαμβάνοντας αὐτό, τοὺς μὲν μάλιστα, θᾶττον, τοὺς δὲ ἧττον, σχολαίτερον· ἀλλὰ μή, ὥσπερ νῦν, διὰ τοῦτο ὑπ' ἄλλων δίκην ἐπιτιθέντων ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄδικοι. Μὰ Δία (ἦ δ' ὅς) οὐκ ἄρα πάνδεινον φανεῖται ἡ ἀδικία, εἰ θανάσιμον ἔσται τῷ λαμβάνοντι (ἀπαλλαγὴ γὰρ ἂν εἴη κακῶν) ἀλλὰ μᾶλλον οἶμαι αὐτὴν φανήσεσθαι πᾶν τοὐναντίον, τοὺς ἄλλους ἀποκτιννῦσαν, εἴπερ οἷόν τε· τὸν δ' ἔχοντα καὶ μάλα ζωτικὸν παρέχουσαν, καὶ πρός γ' ἔτι τῷ ζωτικῷ, ἄγρυπνον. οὕτω πόρρω που, ὡς ἔοικεν, ἐσκήνωται τοῦ θανάσιμος εἶναι. Καλῶς (ἦν δ' ἐγώ) λέγεις. ὁπότε γὰρ δὴ μὴ ἱκανὴ γε ἡ οἰκεία πονηρία καὶ τὸ οἰκεῖον κακὸν ἀποκτεῖναι καὶ ἀπολέσαι ψυχήν, σχολῇ τό γε ἐπ' ἄλλου ὀλέθρῳ τεταγμένον κακὸν ψυχὴν ἤ τι ἄλλο ἀπολεῖ, πλὴν ἐφ' ᾧ τέτακται. Σχολῇ γ', ἔφη, ὥς γε τὸ εἰκός. Οὐκοῦν, ὁπότε μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀπόλλυται κακοῦ, μήτε οἰκείου μήτε ἀλλοτρίου, δῆλον ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ ἀεὶ ὂν εἶναι· εἰ δ' ἀεὶ ὄν, ἀθάνατον. Ἀνάγκη, ἔφη. Τοῦτο μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγώ) οὕτως ἐχέτω. εἰ δ' ἔχει, ἐννοεῖς ὅτι ἀεὶ ἂν εἶεν αἱ αὐταί. οὔτε γὰρ ἄν που ἐλάττους γένοιντο, μηδεμιᾶς ἀπολλυμένης, οὔτε αὖ πλείους. εἰ γὰρ ὁτιοῦν τῶν ἀθανάτων πλέον γίγνοιτο, οἶσθ' ὅτι ἐκ τοῦ θνητοῦ ἂν γίγνοιτο, καὶ πάντα ἂν εἴη τελευτῶντα ἀθάνατα. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, μήτε τοῦτο οἰώμεθα (ὁ γὰρ λόγος οὐκ ἐάσει) μήτε γε αὖ τῇ ἀληθεστάτῃ φύσει τοιοῦτον εἶναι ψυχήν, ὥστε πολλῆς ποικιλίας καὶ ἀνομοιότητός τε καὶ διαφορᾶς γέμειν αὐτὸ πρὸς αὑτό. Πῶς λέγεις; ἔφη. Οὐ ῥᾴδιον (ἦν δ' ἐγώ) ἀΐδιον εἶναι, σύνθετόν τε ἐκ πολλῶν, καὶ μὴ τῇ καλλίστῃ κεχρημένον συνθέσει, ὡς νῦν ἡμῖν ἐφάνη ἡ ψυχή. Οὔκουν εἰκός γε. Ὅτι μὲν τοίνυν ἀθάνατον ψυχή, καὶ ὁ ἄρτι λόγος καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκάσειαν ἄν. οἷον δ' ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ, οὐ λελωβημένον δεῖ αὐτὸ θεάσασθαι ὑπό τε τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας καὶ ἄλλων κακῶν, ὥσπερ νῦν ἡμεῖς θεώμεθα· ἀλλ' οἷόν ἐστι καθαρὸν γιγνόμενον, τοιοῦτον ἱκανῶς λογισμῷ διαθεατέον· καὶ πολύ γε κάλλιον αὐτὸ εὑρήσει, καὶ ἐναργέστερον δικαιοσύνας τε καὶ ἀδικίας διόψεται, καὶ πάντα ἃ νῦν διήλθομεν. νῦν δὲ εἴπομεν μὲν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ, οἷον ἐν τῷ παρόντι φαίνεται· τεθεάμεθα μέντοι διακείμενον αὐτὸ ὥσπερ οἱ τὸν θαλάττιον Γλαῦκον ὁρῶντες, οὐκ ἂν ἔτι ῥᾳδίως ἴδοιεν αὐτοῦ τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὑπὸ τοῦ τά τε παλαιὰ τοῦ σώματος μέρη, τὰ μὲν ἐκκεκλάσθαι, τὰ δὲ συντετρῖφθαι, καὶ πάντως λελωβῆσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἄλλα δὲ προσπεφυκέναι, ὄστρεά τε καὶ φυκία καὶ πέτρας· ὥστε παντὶ μᾶλλον θηρίῳ ἐοικέναι ἢ οἷος ἦν φύσει. οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἡμεῖς θεώμεθα διακειμένην ὑπὸ μυρίων κακῶν. ἀλλὰ δεῖ, ὦ Γλαύκων, ἐκεῖσε βλέπειν. Ποῖ; ἦ δ' ὅς. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς, καὶ ἐννοεῖν ὧν ἅπτεται καὶ οἵων ἐφίεται ὁμιλιῶν, ὡς ξυγγενὴς οὖσα τῷ τε θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ ἀεὶ ὄντι, καὶ οἵα ἂν γένοιτο τῷ τοιούτῳ πᾶσα ἐπισπομένη καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ὁρμῆς ἐκκομισθεῖσα ἐκ τοῦ πόντου ἐν ᾧ νῦν ἐστι, καὶ περικρουσθεῖσα πέτρας τε καὶ ὄστρεα ἃ νῦν αὐτῇ, ἅτε γῆν ἑστιωμένῃ, γεηρὰ καὶ πετρώδη πολλὰ καὶ ἄγρια περιπέφυκεν ὑπὸ τῶν εὐδαιμόνων λεγομένων ἑστιάσεων. καὶ τότ' ἄν τις ἴδοι αὐτῆς τὴν ἀληθῆ φύσιν, εἴτε πολυειδὴς εἴτε μονοειδής, εἴτε ὅπῃ ἔχει καὶ ὅπως. νῦν δὲ τὰ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ πάθη τε καὶ εἴδη, ὡς ἐγᾦμαι, ἐπιεικῶς αὐτῆς διεληλύθαμεν. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη.

Οὐκοῦν (ἦν δ' ἐγώ) τά τε ἄλλα ἀπελυσάμεθα ἐν τῷ λόγῳ,

A vetuſtate corrupti, vel putridi, vel quouis alio pacto comparati dicuntur, corpus perire poſſe non arbitramur. Verum ſi ciborum vitium corpori proprium ipſius vitium intulerit, dicemus per illos corpus ab eius vitio, morbo ſcilicet, perdi. Corpus verò ipſum cùm aliud ſit, ciborum, quorum alia natura eſt, alieno defectu, niſi proprium defectum induxerit, diſſipari poſſe nunquam exiſtimabimus. Rectè nimirum loqueris. Eadem ratione, niſi corporis detrimentum ipſi animę intulerit detrimentum, haudquaquam exiſtimare debemus, ex alieno malo abſque propria prauitate, animam interire, neque alterius malo alterum diſſipatur. Ita ratio monet. Aut igi-
B tur hæc redarguamus, quaſi non rectè dicantur. Aut quoad hæc integra permanent, neque ex febre aut alio quouis morbo, neque iugulatione, neque etiam ſiquis corpus in minutiſſima quæque concidat, diſſipari animam concedamus, prius quàm oſtenderit aliquis propter has corporis paſſiones animam ipſam iniquiorem prophaniorémque fieri. Quatenus autem alienum malum adeſt alteri, nec proprium cuiquam malum adhæret, corrumpi quicquam poſſe, minimè concedamus. At enim, inquit, nemo id vnquam oſtendet, morientium animas, propter mortem iniuſtiores effici. Si quis autem, inquam, obiicere nobis audeat, quòd deterior & iniuſtior fit qui mori-
C tur, ne cogatur immortales eſſe animas confiteri, oportere dicemus, ſi vera is dixerit, viro iniuſto letiferam iniuſtitiam eſſe, ſicuti morbum, & ab hoc ipſo perimente ſua quadam natura, eos qui ſuſcipiant, perimi: ocyus quidem illos qui maximè, ſerius contrà qui minus: neque fieri duntaxat, quod nunc fit vt iniuſti propter iniuſtitiam tunc demum moriantur, cùm eos aliis pœnis afficiunt. Per Iouem haud grauiſſimum quiddam malum iniuſtitia eſſe videbitur, ſi erit viro iniquo letifera. Malorum ſiquidem liberatio erit. Arbitror autē contrà eſſe omnino, vt & alios pro viribus interficiat, & hominem ſui participem, viuacem maximè faciat, & ap-
D primè peruigilem: vſqueadeo longè abeſt, vt ea ſit letifera. Scitè loqueris. Quando enim ſua cuique prauitas & ſuum cuique malum animam perdere nequit, nunquam malum ex alterius pernicie atque ad aliud inſtitutum vltra id cui propriè accidit, vel animam, vel aliud quicquam diſſoluet. Nunquam, vt probabile eſt. Cùm à nullo prorſus malo ſiue proprio ſiue alieno interimatur, patet eam ſemper eſſe, neceſſarium eſſe. Si ſemper eſſe, & immortalem exiſtere. Neceſſe. Hoc igitur ita ſe habeat. Ac ſi ita ſe habet, animaduertas eaſdem ſemper animas fore. Neque enim pauciores vnquam erunt, cùm nulla prorſus intereat. Neque rurſus plu-
E res. Si enim immortalium quicquam plus efficiatur, ex mortali efficietur, erúntq. demum immortalia omnia. Vera loqueris. At verò id nequaquā exiſtimamus, ratio nanque prohibet. Neque iterū arbitramur animam veriſſima ſui natura talem eſſe, vt varia, diſſimilis, atque differens in ſeipſa ſit. Quomodo iſtud ais? Haud facile eſt ſempiternū eſſe quod ex pluribus conſtitutum eſt, neque optimam compoſitionem eſt ſortitum, vt nobis de anima nunc apparuit. Conſentaneum eſt. Animam igitur immortalem eſſe & ratio præſens & aliæ præterea conuincere poſſunt. Siquis verò qualis ipſa reuera ſit, inſpicere cupit, haudquaquam intueri eam debet quemadmodum
F communione corporis maliſque aliis inquinatam, ipſi nunc intuemur, ſed qualis cùm pura fuerit, diligenter ratione diſcernere. Vbi certè & multo pulchrior apparebit, & clarius cum talis erit, quid iuſtum ſit, quid non, & reliqua quæ ſuprà diximus, iudicabit. Nunc quidem vera de ipſa, qualis videtur in præſentia, diximus. Non aliter verò eam ſpectauimus, quàm multi marinum inſpiciant Glaucum. Illi ſiquidem non facilè poſſunt Glauci antiquam conſiderare naturam, eò quòd antiquæ corporis partes partim fractæ, partim contritæ ſint, & ab vndis penitus diſſipatæ, aliaque illi rurſus inhæreant conchylia, alga, lapides, ex quibus multò magis
G feræ præ ſe fert imaginem, quàm naturæ prioris vultum: Ita & animam nos ſemper aſpicimus malis innumeris inquinatam. Sed enim illuc oculos conuertere decet, ô Glauco. Quónam? Ad ipſius, inquam, philoſophiam, & circa illam oportet animaduertere, quę attingit animus, & quibuſcum conſuetudinem inire affectat & nititur, vtpote qui cognatus ſit diuino, immortali, & ſempiterno. Qualiſque præterea futurus eſt, ſiquando eiuſmodi totus naturam ſequatur, per hunc affectum nixúmque eductus ex pelago quo ad præſens mergitur, nudúſque emergens excuſſo ſabulo & oſtreis, quæ ei nunc tanquam ex terra nutrito, terrena, lapidoſa, & agreſtia plurima inhæreſcunt, propter eam vtique alimoniam, quam plerique beatam exiſtimant. Tunc demum veram naturam ipſius animi contemplabimur, agnoſcemúſque vtrum varia ſit, an ſimplex, qualiſve ſit omnis eius conditio. Nunc autem animi humana in vita affectus ac formas ſatis, vt arbitror, declarauimus. Prorſus quidem. Nónne cętera quidem in hac diſputatione expoſuimus?

præmia verò & honores iuſtitiæ nequaquam attulimus, quemadmodum Homerum vos & Heſiodum adduxiſſe dicebatis: ſed iuſtitiam ipſam ipſi animæ optimum præmium eſſe comperimus, iuſtéque agendum eſſe monſtrauimus, ſiue Gygis habeat annulum, ſiue etiam Plutonis galeam? Vera loqueris. Cæterùm nunc quoque præter hæc nulla inuidia prohibet, quo minus iuſtitiæ & vniuerſæ virtuti ea præmia tribuamus, quæ ipſa animæ tam apud homines quàm apud deos comparat, homini tam viuenti quàm defuncto. Magnopere. Nunquid ergo reſtituitis mihi, quæ in ſermone mutuati eſtis? Quid maximè? Dedi equidem vobis, iuſtum virũ videri iniuſtũ, iniuſtúmq; iuſtum. Vos enim petieratis. licet enim fieri non poſſet, vt iſta homines deóſque laterent, tamen concedi hoc diſputationis gratia placuit, vt iuſtitia ipſa ad iniuſtitiam ipſam comparata iudicaretur. Non recordaris? Iniurius eſſem niſi recordarer. Poſtquam iudicium peractum eſt, iam iterum poſtulo, vt exponatis, quam iuſtitia mercedem à diis & hominibus referat, vt & palmam ab opinione & manifeſta exiſtimatione reportet, qua cultores ſuos ipſa quoque decorat, poſtquam apertè viſa eſt etiam ipſa ſui præſentia beneficia nobis conferre, neque eos decipere, qui verè poſſident. Æqua poſtulas. Primum quidẽ hoc mihi reddetis, quòd qualis vterque eorum ſit, & iuſtus & iniuſtus, deos non latet. Reddemus. Si deos id nõ latet, hic quidem à deo amabitur, ille odio habebitur, id quod principio confeſſi ſumus. Eſt ita. Deorum autem amico omnia quoad fieri poteſt à diis optima tribuuntur, niſi quid mali ex priori delicto, ei neceſſitate quadam immineat. Omnino. Sic itaque de iuſto viro exiſtimandum, ſiue paupertati, ſeu morbis, ſiue quibuſuis aliis eorum quæ mala videntur, obnoxius ſit, huic demum vel viuenti vel mortuo ad bonum aliquod iſta conducere. Neque enim à diis vnquam negligitur, quicunque iuſtus euadere virtutiſq; officiis quoad homini licet, deo ſimilis fieri conabitur. Decens eſt talem virum à ſimili non contemni. De iniuſto autem contrà omnino eſt ſentiendum. Vehementer. Apud deos igitur iuſto viro hæc dabitur palma. Sic arbitror. Apud homines autem nónne ſic euenit, ſi vera fateri debemus? Callidi quidem homines & iniqui perinde faciunt, ac curſores illi, qui ab inferioribus currunt bene, à ſuperioribus minimè. Nam primo celeriter exiliunt: tandem verò riſum reportant, auribus demiſſis, & ſine corona diſcedentes. Veri autem curſores ad finem perueniunt, adeptíque præmium coronantur. Viris iuſtis ſimiliter idem vt plurimum accidit. Nempe in fine cuiuſque actionis conſuetudiníſque & vitæ probantur, muneráque ab hominibus referunt. Magnopere. Suſtinebíſne vt ego, de his, quæ tu de iniuſtis, adducam? Dicam enim quòd iuſti cùm ad maturã ętatem peruenerint, ciuitatis muneribus pro arbitrio funguntur matrimonia quibus cum voluerint, & dando & accipiendo viciſſim ineunt: ac ſummatim quæcũque de illis tu, ego nunc de his affirmo: rurſúſque de iniuſtis hominibus aſſero. Plerique enim ipſorum quamuis ad tempus ſua vitia celent: tandem in curriculi calce, quales ſint deprehenduntur: ridiculi prorſus euadunt: & in ſenio miſeri à peregrinis & ciuibus obiurgantur, verberantur, omnia patiuntur quæ tu aſpera eſſe reuera dicebas: torquebũtur. n. & inurentur. Porrò quæcunque ipſe commemorabas, audire iterum ex me putato. Sed vt dicebam, vide an ſis hæc toleraturus. Perferam equidem: dicis enim quæ decent. Hæc itaque ſunt præmia, mercedes & munera, quæ iuſto viro præter ea bona quæ ipſa in ſe iuſtitia continet, à diis & hominibus tribuuntur. Egregia valde hæc ſunt & certa. At enim hæc & numero & magnitudine nihil ſunt, ſi ad ea comparentur, quæ vtrunque defunctum manent. Audienda verò & iſta ſunt: vt omnia ſufficienter quæ vtrique conueniunt, comprehendantur. Dicas verò, nõ quidem vt iam nimis multa, ſed tanquam libentiſſimè audituro. Equidem tibi non Alcini Apologum, ſed præſtantiſſimi viri Eris Armenij, genere Pamphylij referabo. Qui cùm occubuiſſet in prælio, ſublatis decimo die cadaueribus cæteris iam corruptis integer quidem incorrupto corpore repertus fuit: domúmque delatus vt ſepeliretur, duodecima iam ab obitu die, dum pyræ impoſitus eſſet, reuixit: & quæ interim viderat, retulit. Inquit ergo, poſtquam anima fuiſſet à corpore ſeparata, vnà cum pluribus quendam in locum dæmonum perueniſſe. In quo terræ duos proximos vidit hiatus: duos item alios, è conſpectu ſupernè in cœli regione conſpexit: inter hos verò hiatus iudices ſedere: qui poſtquàm animos iudicarũt, iuſtos quidem ad dexteram ſuprà per cœlum aſcendere iubent, in aduerſa ipſorum parte ſigna eorum quæ iudicauerint, ſuſpendentes: iniuſtos contrà, ad ſiniſtram infrà, omnium quæ fecerant in vita, poſt tergũ ſigna ferẽtes. Cùm verò ad iudices ipſe quoq; acceſſiſſet illos aiebat reſpõdiſſe: redire eũ hominibus nunciũ de his quę illic viderat, oportere, iuſſiſſeque illum audire & intueri quæcunque eis in locis fierent, diligenter. Viderat igitur illic per

A καὶ οὐ τοὺς μισθοὺς οὐδὲ τὰς δόξας δικαιοσύνης ἐπηνέκαμεν, (ὥσπερ Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ὑμεῖς ἔφατε) ἀλλ᾽ αὐτὴν δικαιοσύνην αὐτὴ ψυχῇ ἄριστον εὕρομεν, καὶ ποιητέον εἶναι αὐτῇ τὰ δίκαια, ἐάν τ᾽ ἔχῃ τὸν Γύγου δακτύλιον, ἐάν τε μή, καὶ πρὸς τοιούτῳ δακτυλίῳ τὴν Ἄϊδος κυνῆν. Ἀληθέστατα (ἔφη) λέγεις. Ἆρ᾽ οὖν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ὦ Γλαύκων, νῦν ἤδη ἀνεπίφθονόν ἐστι, πρὸς ἐκείνοις καὶ τοὺς μισθοὺς τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ ἀποδοῦναι, ὅσους τε καὶ οἵους τῇ ψυχῇ παρέχει παρ᾽ ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν, ζῶντός τε ἔτι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπειδὰν τελευτήσῃ. Παντάπασι μὲν οὖν, ἦ δ᾽ ὅς. Ἆρ᾽ οὖν ἀποδώσετέ μοι ἃ ἐδανείσασθε ἐν τῷ λόγῳ; Τί μάλιστα; Ἔδωκα ὑμῖν, τὸν δίκαιον δοκεῖν ἄδικον εἶναι, B καὶ τὸν ἄδικον, δίκαιον. ὑμεῖς γὰρ ἠγεῖσθε, κἂν εἰ μὴ δυνατὸν εἴη ταῦτα λανθάνειν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, ὅμως δοτέον εἶναι, τοῦ λόγου ἕνεκα· ἵνα αὐτὴ δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν αὐτὴν κριθείη. ἢ οὐ μνημονεύεις; Ἀδικοίην μέντ᾽ ἄν (ἔφη) εἰ μή. Ἐπειδὴ τοίνυν κεκριμέναι εἰσίν, ἐγὼ πάλιν ἀπαιτῶ ὑπὲρ δικαιοσύνης, ὥσπερ ἔχει δόξης καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρὰ ἀνθρώπων, καὶ ὑμᾶς ὁμολογεῖν περὶ αὐτῆς δοκεῖσθαι οὕτω· ἵνα καὶ τὰ νικητήρια ἂν κομίσηται, ἣ ἀπὸ τοῦ δοκεῖν κτωμένη, δίδωσι τοῖς ἔχουσιν αὐτήν. ἐπειδὴ καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ εἶναι ἀγαθὰ διδοῦσα ἐφάνη, καὶ οὐκ ἐξαπατῶσα τοὺς τῷ ὄντι λαμβάνοντας αὐτήν. Δίκαια (ἔφη) αἰτῇ. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ C ἐγώ) πρῶτον μὲν τοῦτο ἀποδώσετε, ὅτι θεούς γε οὐ λανθάνει ἑκάτερος αὐτῶν οἷός ἐστιν. Ἀποδώσομεν, ἔφη. Εἰ δὲ μὴ λανθάνετον, ὁ μὲν θεοφιλὴς ἂν εἴη, ὁ δὲ θεομισής, ὥσπερ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς ὡμολογοῦμεν. Ἔστι ταῦτα. Τῷ δὲ θεοφιλεῖ οὐχ ὁμολογήσομεν, ὅσα γε ἀπὸ θεῶν γίγνεται, πάντα γίγνεσθαι ὡς οἷόν τε ἄριστα; εἰ μή τι ἀναγκαῖον αὐτῷ κακὸν ἐκ προτέρας ἁμαρτίας ὑπῆρχε; Πάνυ μὲν οὖν. Οὕτως ἄρα ὑποληπτέον περὶ τοῦ δικαίου ἀνδρός, ἐάν τ᾽ ἐν πενίᾳ γίγνηται ἐάν τε ἐν νόσοις, ἤ τινι ἄλλῳ τῶν δοκούντων κακῶν, ὡς τούτῳ ταῦτα εἰς ἀγαθόν τι τελευτήσει ζῶντι ἢ καὶ ἀποθανόντι. οὐ γὰρ δὴ ὑπό γε θεῶν ποτε ἀμελεῖται ὃς ἂν προθυμεῖσθαι ἐθέλῃ δίκαιος γίγνεσθαι, καὶ ἐπιτηδεύων ἀρετήν, εἰς ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ ὁμοιοῦσθαι θεῷ. Εἰκός γ᾽, ἔφη, τὸν τοιοῦτον μὴ ἀμε- D λεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Οὐκοῦν περὶ τοῦ ἀδίκου τἀναντία τούτων δεῖ διανοεῖσθαι; Σφόδρα γε. Τὰ μὲν δὴ παρὰ θεῶν, τοιαῦτ᾽ ἄττ᾽ ἂν εἴη νικητήρια τῷ δικαίῳ. Κατὰ γοῦν ἐμὴν δόξαν, ἔφη. Τί δέ (ἦν δ᾽ ἐγώ) παρ᾽ ἀνθρώπων; ἆρ᾽ οὐχ ὧδε ἔχει; (εἰ δεῖ τὸ ὂν τιθέναι) οὐχ οἱ μὲν δεινοί τε καὶ ἄδικοι δρῶσιν ὅπερ οἱ δρομεῖς, ὅσοι ἂν θέωσιν εὖ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀπὸ δὲ τῶν ἄνω, μή; τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσι, τελευτῶντες δέ, καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες, καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες. οἱ δὲ τῇ ἀληθείᾳ δρομικοί, εἰς τέλος ἐλθόντες, τά τε ἆθλα λαμβάνουσι καὶ στεφανοῦνται. οὐχ οὕτω καὶ περὶ τῶν δικαίων τὸ πολὺ συμβαίνει; πρὸς τὸ τέλος ἑκάστης πράξεως καὶ ὁμιλίας καὶ τοῦ βίου εὐδοκιμοῦσί τε καὶ τὰ ἆθλα παρὰ τῶν ἀνθρώπων φέρονται; Καὶ μάλα. Ἀνέξῃ E ἄρα λέγοντος ἐμοῦ περὶ τούτων ἅπερ αὐτὸς ἔλεγες περὶ τῶν ἀδίκων. ἐρῶ γὰρ δὴ ὅτι οἱ μὲν δίκαιοι, ἐπειδὰν πρεσβύτεροι γένωνται, ἐν τῇ αὑτῶν πόλει ἄρχουσί τε ἂν βούλωνται τὰς ἀρχάς, γαμοῦσί τε ὁπόθεν ἂν βούλωνται, ἐκδιδόασί τε εἰς οὓς ἂν ἐθέλωσι· καὶ πάντα ἃ σὺ περὶ ἐκείνων, ἐγὼ νῦν λέγω περὶ τῶνδε. καὶ αὖ καὶ περὶ τῶν ἀδίκων, ὅτι οἱ πολλοὶ αὐτῶν, καὶ ἐὰν νέοι ὄντες λάθωσιν, ἐπὶ τέλους τοῦ δρόμου αἱρεθέντες, καταγέλαστοί εἰσι, καὶ γέροντες γιγνόμενοι, ἄθλιοι προπηλακίζονται, ὑπὸ ξένων τε καὶ ἀστῶν μαστιγούμενοι, καὶ ἃ ἄγροικα ἔφησθα σὺ εἶναι, ἀληθῆ λέγων, εἶτα στρεβλώσονται καὶ ἐκκαυθήσονται· πάντα ἐκεῖνα οἴου καὶ ἐμοῦ ἀκηκοέναι ὡς πάσχουσιν. ἀλλ᾽ ὃ λέγω ὅρα εἰ ἀνέξῃ. Καὶ πάνυ (ἔφη) F δίκαια γὰρ λέγεις. Ἃ μὲν τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγώ) ζῶντι τῷ δικαίῳ παρὰ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἆθλά τε καὶ μισθοὶ καὶ δῶρα γίγνεται πρὸς ἐκείνοις τοῖς ἀγαθοῖς οἷς αὐτὴ παρείχετο ἡ δικαιοσύνη, τοιαῦτ᾽ ἂν εἴη. Καὶ μάλ᾽, ἔφη, καλά τε καὶ βέβαια. Ταῦτα τοίνυν (ἦν δ᾽ ἐγώ) οὐδέν ἐστι πλήθει οὐδὲ μεγέθει πρὸς ἐκεῖνα ἃ τελευτήσαντα ἑκάτερον περιμένει. χρὴ δ᾽ αὐτὰ ἀκοῦσαι, ἵνα τελέως ἑκάτερος αὐτῶν ἀπειλήφῃ τὰ ὑπὸ τοῦ λόγου ὀφειλόμενα ἀκοῦσαι. Λέγοις ἄν, ἔφη, ὡς οὐ πολλὰ ἀλλ᾽ ἥδιον ἀκούοντι. Ἀλλ᾽ οὐ μέντοι σοι, ἦν δ᾽ ἐγώ, Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ᾽ ἀλκίμου μὲν ἀνδρός, Ἦρος τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος Παμφύλου· ὅς ποτε ἐν πολέμῳ G τελευτήσας, ἀναιρεθέντων δεκαταίων τῶν νεκρῶν, ἤδη διεφθαρμένων, ὑγιὴς μὲν ἀνῃρέθη, κομισθεὶς δὲ οἴκαδε, μέλλων θάπτεσθαι, δωδεκαταῖος ἐπὶ τῇ πυρᾷ κείμενος ἀνεβίω. ἀναβιοὺς δ᾽ ἔλεγεν ἃ ἐκεῖ ἴδοι. ἔφη δὲ ἐπειδὴ οὗ ἐκβῆναι τὴν ψυχήν, πορεύεσθαι μετὰ πολλῶν, καὶ ἀφικνεῖσθαι σφᾶς εἰς τόπον τινὰ δαιμόνιον, ἐν ᾧ τῆς τε γῆς δύο εἶναι χάσματα ἐχομένω ἀλλήλοιν, καὶ τοῦ οὐρανοῦ αὖ ἐν τῷ ἄνω ἄλλα καταντικρύ. δικαστὰς δὲ μεταξὺ τούτων καθῆσθαι· οὓς ἐπειδὴ διαδικάσειαν, τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω διὰ τοῦ οὐρανοῦ, σημεῖα περιάψαντας τῶν δεδικασμένων ἐν τῷ πρόσθεν· τοὺς δὲ ἀδίκους, H τὴν εἰς ἀριστεράν τε καὶ κάτω, ἔχοντας καὶ τούτους ἐν τῷ ὄπισθεν σημεῖα πάντων ὧν ἔπραξαν. ἑαυτοῦ δὲ προσελθόντος εἰπεῖν ὅτι δέοι αὐτὸν ἄγγελον ἀνθρώποις γενέσθαι τῶν ἐκεῖ, καὶ διακελεύοιντό οἱ ἀκούειν τε καὶ θεᾶσθαι πάντα τὰ ἐν τῷ τόπῳ. ὁρᾶν δὴ ταύτῃ μὲν καθ᾽

ἑκάτερον τὸ χάσμα τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ τῆς γῆς ἀπούσας τὰς ψυχάς, ἐπειδὴ αὐτοῖς δικασθείη· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον, ἐκ μὲν τοῦ ἀνιέναι ἐκ τῆς γῆς μεστὰς αὐχμοῦ τε καὶ κόνεως· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, καταβαίνειν ἑτέρας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καθαράς· καὶ τὰς ἀεὶ ἀφικνουμένας, ὥσπερ ἐκ πολλῆς πορείας φαίνεσθαι ἥκειν, καὶ ἀσμένως εἰς τὸν λειμῶνα ἀπούσας οἷον ἐν πανηγύρει κατασκηνᾶσθαι, καὶ ἀσπάζεσθαί τε ἀλλήλας, ὅσαι γνώριμαι, καὶ πυνθάνεσθαι τάς τε ἐκ τῆς γῆς ἡκούσας παρὰ τῶν ἑτέρων τὰ ἐκεῖ, καὶ τὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ παρ᾽ ἐκείναις. διηγεῖσθαι δὲ ἀλλήλαις, τὰς μὲν, ὀδυρομένας τε καὶ κλαιούσας, ἀναμιμνησκομένας ὅσα τε καὶ οἷα πάθοιεν καὶ ἴδοιεν ἐν τῇ ὑπὸ γῆς πορείᾳ· (εἶναι δὲ τὴν πορείαν χιλιετῆ) τὰς δ᾽ αὖ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εὐπαθείας διηγεῖσθαι καὶ θέας ἀμηχάνους τὸ κάλλος. τὰ μὲν οὖν πολλά, ὦ Γλαύκων, πολλοῦ χρόνου διηγήσασθαι· τὸ δ᾽ οὖν κεφάλαιον ἔφη τόδε εἶναι, ὅσα πώποτε τινὰ ἠδίκησαν, καὶ ὅσοις ἕκαστοι, ὑπὲρ ἁπάντων δίκην δεδωκέναι ἐν μέρει, ὑπὲρ ἑκάστου δεκάκις. τοῦτο δ᾽ εἶναι κατὰ ἑκατονταετηρίδα ἑκάστην, ὡς βίου ὄντος τοσούτου τοῦ ἀνθρωπίνου· ἵνα δεκαπλάσιον τὸ ἔκτισμα τοῦ ἀδικήματος ἐκτίνοιεν· καὶ οἷον εἴτινες πολλῶν θανάτων ἦσαν αἴτιοι, ἢ πόλεις προδόντες ἢ στρατόπεδα, καὶ εἰς δουλείας ἐμβεβληκότες, ἤ τινος ἄλλης κακουχίας μεταίτιοι, πάντων τούτων δεκαπλασίας ἀλγηδόνας ὑπὲρ ἑκάστου κομίσαιντο· καὶ αὖ εἴ τινας εὐεργεσίας εὐηργετηκότες, καὶ δίκαιοι καὶ ὅσιοι γεγονότες εἶεν, κατὰ ταυτὰ τὴν ἀξίαν κομίζοιντο. τῶν δὲ εὐθὺς γενομένων, καὶ ὀλίγον χρόνον βιούντων πέρι ἄλλα ἔλεγεν οὐκ ἄξια μνήμης. εἰς δὲ θεοὺς ἀσεβείας τε καὶ εὐσεβείας, καὶ γονέας, καὶ αὐτόχειρας φόνου, μείζους ἔτι τοὺς μισθοὺς διηγεῖτο. ἔφη γὰρ δὴ παραγενέσθαι ἐρωτωμένῳ ἑτέρῳ ὑπὸ ἑτέρου ὅπου ἂν εἴη Ἀρδιαῖος ὁ μέγας. ὁ δὲ Ἀρδιαῖος οὗτος τῆς Παμφυλίας ἔν τινι πόλει τύραννος ἐγεγόνει, ἤδη χιλιοστὸν ἔτος εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον· γέροντά τε πατέρα ἀποκτείνας, καὶ πρεσβύτερον ἀδελφόν, καὶ ἄλλα δὴ πολλά τε καὶ ἀνόσια εἰργασμένος, ὡς ἐλέγετο. ἔφη οὖν τὸν ἐρωτώμενον εἰπεῖν, Οὐχ ἥκει (φάναι) οὐδ᾽ ἂν ἥξοι δεῦρο. ἐθεασάμεθα γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο τῶν δεινῶν θεαμάτων. ἐπειδὴ ἐγγὺς τοῦ στομίου ἦμεν μέλλοντες ἀνιέναι, καὶ τἆλλα πάντα πεπονθότες, ἐκεῖνόν τε κατείδομεν ἐξαίφνης, καὶ ἄλλους σχεδόν τι αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους· ἦσαν δὲ καὶ ἰδιῶταί τινες τῶν μεγάλα ἡμαρτηκότων· οὓς οἰομένους ἤδη ἀναβήσεσθαι οὐκ ἐδέχετο τὸ στόμιον, ἀλλ᾽ ἐμυκᾶτο, ὁπότε τις τῶν οὕτως ἀνιάτως ἐχόντων εἰς πονηρίαν, ἢ μὴ ἱκανῶς δεδωκὼς δίκην, ἐπιχειροῖ ἀνιέναι. ἐνταῦθα δὴ ἄνδρες (ἔφη) ἄγριοι, καὶ διάπυροι ἰδεῖν, παρεστῶτες καὶ καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα, τοὺς μὲν ἰδίᾳ λαβόντες ἦγον, τὸν δὲ Ἀρδιαῖον καὶ ἄλλους συμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ κεφαλὴν καταβαλόντες καὶ ἐκδείραντες, εἷλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτὸς ἐπ᾽ ἀσπαλάθων κνάμπτοντες, καὶ τοῖς ἀεὶ παριοῦσι σημαίνοντες ὧν ἕνεκά τε ταῦτα πάσχοιεν, καὶ ὅτι εἰς τὸν τάρταρον ἐμπεσούμενοι ἄγοιντο. ἔνθα δὴ φόβων ἔφη πολλῶν καὶ παντοδαπῶν σφίσι γεγονότων τοῦτον ὑπερβάλλειν τὸν φόβον, εἰ μυκήσαιτο τὸ στόμιον· καὶ ἀσμενέστατα ἕκαστον σιγήσαντος ἀναβῆναι. καὶ τὰς μὲν δὴ δίκας τε καὶ τιμωρίας, τοιαύτας τινὰς εἶναι· καὶ αὖ τὰς εὐεργεσίας ταύτας ἀντιστρόφους. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λειμῶνι ἑκάστοις ἑπτὰ ἡμέραι γένοιντο, ἀναστάντας ἐντεῦθεν, δεῖν τῇ ὀγδόῃ πορεύεσθαι, καὶ ἀφικνεῖσθαι τεταρταίους. ὅθεν καθορᾶν ἄνωθεν διὰ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς τεταμένον φῶς εὐθύ, οἷον κίονα, μάλιστα τῇ Ἴριδι προσφερές, λαμπρότερον δὲ καὶ καθαρώτερον. εἰς ὃ ἀφικέσθαι προελθόντας ἡμερησίαν ὁδόν· καὶ ἰδεῖν αὐτόθι κατὰ μέσον τὸ φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄκρα τῶν δεσμῶν αὐτοῦ τεταμένα. εἶναι γὰρ τοῦτο τὸ φῶς ξύνδεσμον τοῦ οὐρανοῦ, οἷον τὰ ὑποζώματα τῶν τριήρων, οὕτω πᾶσαν συνέχον τὴν περιφοράν. ἐκ δὲ τῶν ἄκρων τεταμένον Ἀνάγκης ἄτρακτον, δι᾽ οὗ πάσας ἐπιστρέφεσθαι τὰς περιφοράς· οὗ τὴν μὲν ἠλακάτην τε καὶ τὸ ἄγκιστρον εἶναι ἐξ ἀδάμαντος, τὸν δὲ σφόνδυλον, μικτὸν ἔκ τε τούτου καὶ ἄλλων γενῶν. τὴν δὲ τοῦ σφονδύλου φύσιν εἶναι τοιάνδε, τὸ μὲν σχῆμα, οἵαπερ ἡ τοῦ ἐνθάδε. νοῆσαι δὲ δεῖ, ἐξ ὧν ἔλεγε, τοιόνδε αὐτὸν εἶναι, ὥσπερ ἂν εἰ ἐν ἑνὶ μεγάλῳ σφονδύλῳ κοίλῳ καὶ ἐξεγλυμμένῳ διαμπερὲς ἄλλος τοιοῦτος ἐλάττων ἐγκέοιτο, ἁρμόττων, καθάπερ οἱ κάδοι οἱ εἰς ἀλλήλους ἁρμόττοντες· καὶ οὕτω δὴ τρίτον ἄλλον καὶ τέταρτον, καὶ ἄλλους τέτταρας. ὀκτὼ γὰρ εἶναι τοὺς ξύμπαντας σφονδύλους, ἐν ἀλλήλοις ἐγκειμένους κύκλους, ἄνωθεν τὰ χείλη φαίνοντας, νῶτον συνεχὲς ἑνὸς σφονδύλου ἀπεργαζομένους περὶ τὴν ἠλακάτην. ἐκείνην δὲ διὰ μέσου τοῦ ὀγδόου διαμπερὲς ἐληλάσθαι. τὸν μὲν οὖν πρῶτόν τε καὶ ἐξωτάτω σφόνδυλον, πλατύτατον τὸν τοῦ χείλους κύκλον ἔχειν· τὸν δὲ τοῦ ἕκτου, δεύτερον· τρίτον δέ, τὸν τοῦ τετάρτου· τέταρτον δέ, τὸν τοῦ ὀγδόου· πέμπτον δέ, τὸν τοῦ ἑβδόμου· ἕκτον δέ, τὸν τοῦ πέμπτου· ἕβδομον δέ, τὸν τοῦ τρίτου· ὄγδοον δέ, τὸν τοῦ δευτέρου. καὶ τὸν μὲν τοῦ μεγίστου, ποικίλον· τὸν δὲ τοῦ ἑβδόμου, λαμπρότατον· τὸν δὲ τοῦ ὀγδόου, τὸ χρῶμα ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔχειν προσλάμποντος· τὸν δὲ τοῦ δευτέρου καὶ πέμπτου, παραπλήσια ἀλλήλοις, ξανθότερα ἐκείνων. τρίτον δέ, λευκότατον

A vtranque cœli terræque portam animas lata ſententia abeuntes: per alias item duas, ex terra quidem aſcendentes, animas puluere, ſqualore, macieque confectas: è cœlo autem alias nitidas deſcendentes. Viderique inquit animas vndique venientes tanquam longa peregrinatione fatigatas, libenter in prato quod ibi eſt, tanquam celebri in conuentu recumbere: ac ſe inuicem quæcunque mutuam notitiam habuerint, ſalutare: eáſque omnes, tam quæ ex terra quàm quæ è cœlo conueniſſent, ſeſe vltrò citróque de his quæ ſuis in locis viderint percontari ſibíque viciſſim ad ſingula reſpondere: has quidem dolentes ac flentes memoria malorum quæ in præterito ſub ter-
B ris itinere & perpeſſæ ſunt & viderunt. Eſſe autem iter illud mille annorum. Illas verò quæ de cœlo deſcenderant, narrare delicias, pulchritudiniſque ingentis ſpectacula. Multa quidem illa referre, quæ longo ordine recitabat, prolixæ nimium narrationis, ô Glauco. Summam verò hanc eſſe dixit. Quoſcunque aliis iniurias intuliſſe conſtaret, pœnas ſingulatim pro quolibet decies reddidiſſe, id eſt ſpatio annorum centum: quaſi hæc vitę humanæ ſit meta, vt animæ decuplam iniuriæ darent pœnam. Itaque ſi qui cædis multorũ cauſa fuerint, ciuitatéſque & exercitus prodiderint, vel homines in ſeruitutem e-
C gerint, vel alicuius alterius flagitii & ſceleris conſcij fuerint, in his omnibus pro quolibet facinore pœnas decuplas pendere. Atque iterum ſiqui beneficia quędam contulerint, iuſtitiámque & pietatem coluerint, eadem ratione præmia reportare. De his verò qui ſtatim ac nati ſunt deceſſere, aut breue tempus vixere, quædã parũ digna memoria recenſebat. Erga deos aũt & parentes pios vel impios, & homicidas qui cæde manus proprias polluerunt, maioribus & prę̨miis & pœnis affectos eſſe narrabat. Inquit enim ſe interfuiſſe, cùm alium interrogaret quiſpiam, vbinã Ardiæus magnus eſſet: hic autem in quadam Pamphyliæ ciuitate tyrãnus fuerat, annis iam mille ab iſto tempore exactis: qui ſenem patrem & maiorem na-
D tu fratrem occiderat: aliáque plura impia ſcelera perpetrauerat. Interrogatúmq. illum aiebat reſpondiſſe: Non venit Ardiæus, neque veniet. Vidimus enim inter alia dira hoc ſpectaculum. Dum enim egreſſuri hiatum peteremus, cętera omnia perpeſſi, illũ protinus vidimus alióſque cum eo, omnes fermè tyrannos: inter quos & priuatos nonnullos, qui magna ſcelera perpetrauerant: quos aſcendere iam ſe propemodũ auſos hiatus ille minimè permittebat: ſed horridè mugiebat, quoties aliquis eorũ qui vel inſanabiles eſſent, vel nondum purgati, egredi niteretur. Aderant igitur illic feroces quidẽ viri aſpectu ignei: qui cũ mugitum ſubito perpendiſſent, hos ſeorſum ra-
E piebant, Ardiæum ſcilicet eiúſque perſimiles: manibúſq. & pedibus & ceruice deuinctis, proſternebant eos, excarnificabantque: & ſecus viam quandam ad exteriorem partem raptatos, tribulis lacerabant: prętereuntibus indicantes, quã illi ob cauſam talia paterentur, quódve in Tartarum projiciendi agitarentur. Vbi cùm multa variáque eos terrerent, hic pauor vehementiſſimè vexabat: cùm in aſcenſu mugitus excitabatur: quo ſilente quiſque libentiſſimè aſcendere videbatur. Ac pœnas quidem & ſupplicia huiuſmodi recenſebat: contrà verò beneficia eiuſmodi. Cùm verò animæ illę quibus de ſuprà diximus, in prato dies ſeptẽ requieuerint, oportere eas dicebat o-
F ctauo ſurgentes die illinc recedere: & quarto demum die ad locum aliquem peruenire: vnde ſupernè per totum cœlum, atque terram extenſam videatur lumen tanquam columna erectum Iris ſimilimum, clarius tamen ac purius. In id vnius diei itinere veniſſe: vidiſſéque ibi medio in lumine extrema cœleſtium ligaminum à cœlo tenſa. Eſſe enim lumen iſtud cœli vinculum: quemadmodum triremium ſuccinturæ, atque ita circunferentiam omnem eſſe contentam. Ex apicibus verò ſuſpenſum Neceſſitatis deæ penſum: per quod omnes circuitus peragantur. Cuius fuſus quidem & cuſpis ex adamante: verticulum verò ex hoc aliíſque generibus mixtum. Cuius natura
G huiuſmodi ſit ſecundum figuram quidem, qualis apud nos cernitur. Animaduertendum tamen ex illius ſermone perinde ſe habere ac ſi vno quodam amplo concauóque verticulo, & per totum ſculpto, aliud minus ſiniléque inſertum iaceat: ita congruens, vt plerunque cadi, qui inuicem inſeruntur: atque ita tertium & quartum: & alia quatuor. octo enim illa verticula eſſe, inſertos inuicẽ circulos, labia ſupernè oſtendentia: dorſum verò vnius verticuli continuum circa fuſum efficientia. Fuſum verò illum per medium octauum, pérque totum eſſe traiectum. Primum igitur extimúmque verticulum labij circulum habere latiſſimum. Sexti autem ſecun-
H dum. Tertium quarti. Quartum octaui. Quintum ſeptimi. Quinti ſextum. Tertij ſeptimum. Octauum verò ſecundi. Primi item atque maximi circulum varium eſſe. Septimi lucidiſſimum. Octaui autem verticuli circulum colorem à ſeptimo irradiante ſuſcipere. Secundi verò ac quinti ſimiles inuicem, illis aliquantulo flauiores. Tertium ſanè colorem

candidiſſimum poſſidere. Quartum, ſubrubeum. Secũdum verò ſextum albedine ſuperare. Ac fuſum quidem totum volutione circunferri: cùm verò totum voluatur, ſeptem interiores circulos motu totius contrario tardius circunuerti. Ex his planè octauum motu rapidiſſimo agitari: ſecundos verò alterũ alteri conſequẽter: ſeptimũ, ſextum & quintũ. Tali verò tertiũ motu ferri, vt quartum circunuoluere videatur. Quartum autẽ tertium, & quintum ſecundum. Fuſum verò in neceſſitatis genibus circunuerti. Supernè præterea cuilibet circulo hęrere ſirenem vnà cum globo delatam, vocem vnam tonum vnum videlicet emittentem. Vnam tamen harmoniam ex omnibus octo concinere. Alias autem tres Neceſſitatis filias æquali inuicem interuallo in throno ſedere: parcas veſtibus albis, capite coronato: Lacheſim, Clotho, Atropon. Quæ ad ſirenem harmoniam canant. Lacheſis quidem præterita. Præſentia Clotho. Atropos verò futura. Et Clotho quidem cum matre ſimul intermiſſione quadam temporis, dextra manu tangentem fuſi extimam circunferentiam circumagere. Atropon verò ſiniſtra iterum interiores ſimiliter. Lacheſim denique viciſſim vtraque manu vtrinque tangere. Illuc ergo animas, cũ venerint, ſtatim oportere ad Lacheſim accedere. Vbi ilico propheta aliquis primum ſingulas diſponit in ordinem: poſtea cùm ex genibus Lacheſis ſortes, & vitarum exempla ſuſceperit, aliquod ſublime tribunal aſcendens ſic fatur: Oratio Lacheſis puellę formoſiſſimæ, Neceſſitatis filiæ. O animæ vnius diei, circuitus alterius initium, mortalis ac letiferi generis, non vos dæmon ſortietur, ſed vos dæmonem eligetis. Qui prior ſortem ceperit, prior eligat vitam: cui neceſſariò inhærebit. Virtus inuiolabilis ac libera. Quam prout honorabit quis, aut negliget, ita plus aut minus ex ea poſſidebit: Eligentis quidem culpa eſt omnis: deus autem extra culpã. Hæc fatus, ſortes ſuper omnes fundit: ex quibus quilibet eam rapit, quæ ſuper ipſum ceciderit. Neque licet cuipiam quotus ordine ſit agnoſcere, niſi cùm ceperit. Tunc enim duntaxat quotus ſit, ſortitus intelligit. Poſt hæc item exẽpla vitarum coram ipſis in pauimento diſponit: multo plura quàm quæ hic ad præſens apparent. Eſſe verò hominum atque omnium animalium vitas omniformes aſſerebat. Tyrannides enim in illis extare: partim perpetuas, partim ad tempus: quæ medio in ſpatio corruant, in paupertatem delapſæ, exilium, & inopiam. Extare & præclarorum virorum vitas, partim ſpecie, decore, viribus, certaminibúſque præſtantium: partim maiorũ proſapia & virtute nobilium. Et mulierum vitas eodem modo. Animæ verò ordinem & conditionem non ineſſe: eò quòd neceſſe ſit, vt aliam ĩuitam eligens conditionis alterius efficiatur. Cætera verò inuicem, partim diuitiis & paupertatibus eſſe commixta: partim morbis & ſanitate: partim iſtorum medium obtinere. Vbi profectò, ô Glauco, omne hominis conſiſtit periculum. Quamobrem omni ſtudio danda opera eſt: vt quiſque noſtrûm omiſſis cæteris diſciplinis, hanc quærat, aſſequatúrque pro viribus diſciplinam, per quam & poſſit & ſciat vitam bonam à mala diſcernere: & quoad fieri poteſt, ex omnibus eligere meliorem: animaduertens quæ nunc diximus omnia, quid coniuncta inuicem vel diſiuncta ad virtutẽ vitæ conducant. Nécnon intelligat quid pulchritudo cum paupertate vel diuitiis iuncta & quali cum habitu animæ, malum operatur vel bonum: quídve nobilitas ignobilitáſue: vita priuata & imperium: robur & imbecillitas: velox ingenium & tardum: cæteráque huiuſmodi quæ natura circa animam ſunt & quæ acquiruntur, inuicem copulata faciunt: vt ex his omnibus ſingulorũ naturam valeat conſiderare ad animæ naturam reſpiciens: & meliorẽ vitam à deteriori diſcernere: deteriorem eam appellans quæ iniuſtiorem animam efficit, potiorem autem, quæ iuſtiorem: reliqua verò contemnat. Vidimus enim & viuenti & mortuo electionẽ hanc optimam eſſe. Cum hac igitur opinione inſtar adamantis firma atque rata oportet ad inferos proficiſci, ne quis illic diuitias maláque huiuſmodi admiretur: néve in tyrãnides & alias huiuſmodi actiones incidens, multa & inſanabilia ſcelera perpetret: ipſéque rurſus deteriora perpetiatur. Imò verò ſciat mediã ſemper iſtorũ omniũ miſſis extremis vitam eligere: & in hac vita & in futura. Ita enim quiſque fit beatiſſimus. Enimuerò qui tunc rediit illinc nuncius, oſtendebat hoc pacto prophetam in edicto adieciſſe: ſiquis poſtremus etiam accedit, eligat modò prudenter, conſtanter viuat, vita occurret expetenda non mala. Primus ne oſcitanter eligat, vltimus ne deſperet. Cùm hæc dixiſſet, eum cui primo ſors obuenerat, ilico inquit properantem tyrannidem maximam elegiſſe: ac propter inſcitiam auiditatémque haud ſatis ſingula prius examinaſſe: & idcirco ignorauiſſe, quòd in ea vita fato decretum erat, vt filios ſuos vocaret, aliáque mala plurima ſuſtineret. Poſtea verò vbi per otium electam vitam conſideraſſet, eiulaſſe, electionem noxiam deplorantem, quòd non cauiſſet quæ propheta prædixerat, neque ſeipſum tanquam malorum cauſam damnantem, ſed fortunam dæmonéſque & reliqua

A χρῶμα ἔχειν· τέταρτον δὲ, ὑπέρυθρον· δεύτερον δὲ, λευκότητι τὸν ἕκτον ὑπερβάλλειν. κυκλεῖσθαι δὲ δεῖ στρεφόμενον τὸν ἄτρακτον, ὅλον μὲν τὴν αὐτὴν φοράν· ἐν δὲ τῷ ὅλῳ περιφερομένῳ, τοὺς μὲν ἐντὸς ἑπτὰ κύκλους, τὴν ἐναντίαν τῷ ὅλῳ ἠρέμα περιφέρεσθαι. αὐτῶν δὲ τούτων τάχιστα μὲν ἰέναι τὸν ὄγδοον, δευτέρους δὲ καὶ ἅμα ἀλλήλοις, τόν τε ἕβδομον καὶ ἕκτον καὶ πέμπτον· τὸν τρίτον δὲ, φορᾷ ἰέναι ὡς σφίσι φαίνεσθαι ἐπανακυκλούμενον τὸν τέταρτον· τέταρτον δὲ, τὸν τρίτον· καὶ πέμπτον, τὸν δεύτερον. στρέφεσθαι δὲ αὐτὸν ἐν τοῖς Ἀνάγκης γόνασιν. ἐπὶ δὲ τῶν κύκλων αὐτοῦ ἄνωθεν ἐφ' ἑκάστου βεβηκέναι Σειρῆνα συμπεριφερομένην, φωνὴν μίαν ἱεῖσαν ἀνὰ τόνον· ἐκ πασῶν δὲ ὀκτὼ οὐσῶν μίαν ἁρμονίαν ξυμ-
B φωνεῖν. ἄλλας δὲ καθημένας πέριξ δι' ἴσου τρεῖς, ἐν θρόνῳ ἑκάστην, θυγατέρας τῆς Ἀνάγκης, Μοίρας, λευχειμονούσας, στέμματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἐχούσας, Λάχεσίν τε καὶ Κλωθὼ καὶ Ἄτροπον, ὑμνεῖν πρὸς τὴν τῶν Σειρήνων ἁρμονίαν, Λάχεσιν μὲν, τὰ γεγονότα· Κλωθὼ δὲ, τὰ ὄντα· Ἄτροπον δὲ, τὰ μέλλοντα. καὶ τὴν μὲν Κλωθὼ τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐφαπτομένην συνεπιστρέφειν τοῦ ἀτράκτου τὴν ἔξω περιφοράν, διαλείπουσαν χρόνον· τὴν δὲ Ἄτροπον, τῇ ἀριστερᾷ τὰς ἐντὸς αὖ ὡσαύτως· τὴν δὲ Λάχεσιν ἐν μέρει ἑκατέρας ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἐφάπτεσθαι. σφᾶς οὖν, ἐπειδὴ ἀφικέσθαι, εὐθὺς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. προφήτην οὖν τινὰ σφᾶς πρῶτον μὲν ἐν τάξει διαστῆσαι· ἔπειτα λαβόντα ἐκ τῶν τῆς Λαχέσεως
C γονάτων κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, ἀναβάντα ἐπί τι βῆμα ὑψηλὸν, εἰπεῖν, Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης Λαχέσεως λόγος. Ψυχαὶ ἐφήμεροι, ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου· οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται, ἀλλ' ὑμεῖς δαίμονα αἱρήσεσθε. πρῶτος δ' ὁ λαχὼν, πρῶτος αἱρείσθω βίον, ᾧ συνέσται ἐξ ἀνάγκης. ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον, ἣν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων, πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἕξει. αἰτία ἑλομένου· θεὸς ἀναίτιος. Ταῦτα εἰπόντα, ῥῖψαι ἐπὶ πάντας τοὺς κλήρους. τὸν δὲ παρ' αὐτὸν πεσόντα, ἕκαστον ἀναιρεῖσθαι, πλὴν οὗ· ἓ δὲ οὐκ ἐᾶν. τῷ δὲ ἀνελομένῳ δῆλον εἶναι ὁπόστος εἰλήφει. μετὰ δὲ τοῦτο αὖθις τὰ τῶν βίων παραδείγματα εἰς τὸ πρόσθεν σφῶν θεῖναι ἐπὶ τὴν γῆν, πολὺ πλείω τῶν παρόντων. εἶναι δὲ παντοδαπά· ζώων τε γὰρ πάντων βίους καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀνθρω-
D πίνους ἅπαντας. τυραννίδας τε γὰρ ἐν αὐτοῖς εἶναι, τὰς μὲν, διατελεῖς, τὰς δὲ, καὶ μεταξὺ διαφθειρομένας, καὶ εἰς πενίας τε καὶ φυγὰς καὶ εἰς πτωχείας τελευτώσας. εἶναι δὲ καὶ δοκίμων ἀνδρῶν βίους· τοὺς μὲν, ἐπὶ εἴδεσι καὶ κατὰ κάλλη, καὶ τὴν ἄλλην ἰσχύν τε καὶ ἀγωνίαν, τοὺς δ' ἐπὶ γένεσι καὶ προγόνων ἀρεταῖς, καὶ ἀδοκίμων κατὰ ταῦτα· ὡσαύτως δὲ καὶ γυναικῶν. ψυχῆς δὲ τάξιν οὐκ ἐνεῖναι, διὰ τὸ ἀναγκαίως ἔχειν, ἄλλον ἑλομένην βίον, ἀλλοίαν γίνεσθαι· τὰ δ' ἄλλα ἀλλήλοις τε καὶ πλούτοις καὶ πενίαις, τὰ δὲ, νόσοις, τὰ δὲ, ὑγιείαις μεμῖχθαι· τὰ δὲ, καὶ μέσον τούτων. ἔνθα δὴ (ὡς ἔοικεν) ὦ φίλε Γλαύκων, ὁ πᾶς κίνδυνος ἀνθρώπῳ· καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα ἐπιμελητέον ὅπως ἕκαστος ἡμῶν, τῶν ἄλλων μαθημάτων ἀμελήσας, τούτου τοῦ μαθήματος καὶ ζητητὴς καὶ μαθητὴς ἔσται· ἐάν ποθεν
E οἷός τ' ᾖ μαθεῖν καὶ ἐξευρεῖν τίς αὐτὸν ποιήσει δυνατὸν καὶ ἐπιστήμονα, βίον καὶ χρηστὸν καὶ πονηρὸν διαγινώσκοντα, τὸν βελτίω ἐκ τῶν δυνατῶν ἀεὶ πανταχοῦ αἱρεῖσθαι· ἀναλογιζόμενον πάντα τὰ νῦν δὴ ῥηθέντα, καὶ ξυντιθέμενα ἀλλήλοις καὶ διαιρούμενα, πρὸς ἀρετὴν βίου πῶς ἔχει· καὶ εἰδέναι τί κάλλος πενίᾳ ἢ πλούτῳ κραθὲν, καὶ μετὰ ποίας τινὸς ψυχῆς ἕξεως, κακὸν ἢ ἀγαθὸν ἐργάζεται· καὶ τί εὐγένειαι καὶ δυσγένειαι, καὶ ἰδιωτεῖαι καὶ ἀρχαὶ, καὶ ἰσχύες καὶ ἀσθένειαι, καὶ εὐμαθίαι καὶ δυσμαθίαι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν φύσει περὶ ψυχὴν ὄντων, καὶ τῶν ἐπικτήτων, τί ξυγκεραννύμενα πρὸς ἄλληλα ἐργάζεται. ὥστε ἐξ ἁπάντων αὐτῶν
F δυνατὸν εἶναι συλλογισάμενον, αἱρεῖσθαι, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ἀποβλέποντα, τόν τε χείρω καὶ τὸν ἀμείνω βίον. χείρω μὲν καλοῦντα, ὃς αὐτὴν ἐκεῖσε ἄξει εἰς τὸ ἀδικωτέραν γίγνεσθαι· ἀμείνω δὲ, ὅστις εἰς τὸ δικαιοτέραν. τὰ δὲ ἄλλα πάντα χαίρειν ἐᾶν. ἑωράκαμεν γὰρ ὅτι ζῶντί τε καὶ τελευτήσαντι αὕτη κρατίστη αἵρεσις. ἀδαμαντίνως δεῖ δὴ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι, ὅπως ἂν ᾖ καὶ ἐκεῖ ἀνέκπληκτος ὑπὸ πλούτων τε καὶ τῶν τοιούτων κακῶν· καὶ μὴ, ἐμπεσὼν εἰς τυραννίδας καὶ ἄλλας τοιαύτας πράξεις, πολλὰ μὲν ἐργάσηται καὶ ἀνήκεστα κακὰ, ἔτι δὲ αὐτὸς μείζω πάθῃ· ἀλλὰ γνῷ τὸν μέσον ἀεὶ τῶν τοιούτων βίον αἱρεῖσθαι, καὶ φεύγειν τὰ ὑπερβάλλοντα ἑκατέρωσε, καὶ ἐν τῷδε τῷ
G βίῳ, κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ ἐν παντὶ τῷ ἔπειτα. οὕτω γὰρ εὐδαιμονέστατος γίγνεται ἄνθρωπος. καὶ δὴ οὖν καὶ τότε ὁ ἐκεῖθεν ἄγγελος ἤγγελλε τὸν μὲν προφήτην οὕτως εἰπεῖν, Καὶ τελευταίῳ ἐπιόντι, σὺν νῷ ἑλομένῳ, συντόνως ζῶντι, κεῖται βίος ἀγαπητὸς, οὐ κακός. μήτε ὁ ἄρχων αἱρέσεως ἀμελείτω, μήτε ὁ τελευτῶν ἀθυμείτω. Εἰπόντος δὲ ταῦτα, τὸν πρῶτον λαχόντα ἔφη εὐθὺς ἐπιόντα τὴν μεγίστην τυραννίδα ἑλέσθαι, καὶ ὑπὸ ἀφροσύνης τε καὶ λαιμαργίας, οὐ πάντα ἱκανῶς ἀνασκεψάμενον ἑλέσθαι· ἀλλ' αὐτὸν λαθεῖν ἐνοῦσαν εἱμαρμένην, παίδων αὑτοῦ βρώσεις, καὶ ἄλλα κακά· ἐπειδὴ δὲ κατὰ σχολὴν σκέψασθαι, κόπτεσθαί τε καὶ
H ὀδύρεσθαι τὴν αἵρεσιν, οὐκ ἐμμένοντα τοῖς προρρηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ προφήτου. οὐ γὰρ ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ τύχην τε καὶ δαί-

μονας, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἑαυτόν. εἶναι δὲ αὐτὸν τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡκόντων, ἐν τεταγμένῃ πολιτείᾳ ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ βεβιωκότα, ἔθει, ἄνευ φιλοσοφίας, ἀρετῆς μετειληφότα. ὡς δὲ καὶ εἰπεῖν, οὐκ ἐλάττους εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις ἁλισκομένους τοὺς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἥκοντας, ἅτε πόνων ἀγυμνάστους· τῶν δ᾽ ἐκ τῆς γῆς τοὺς πολλούς, ἅτε αὐτούς τε πεπονηκότας, ἄλλους τε ἑωρακότας, οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς τὰς αἱρέσεις ποιεῖσθαι. διὸ δὴ καὶ μεταβολὴν τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ταῖς πολλαῖς τῶν ψυχῶν γίγνεσθαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ κλήρου τύχην. ἐπεί, εἴ τις ἀεί, ὁπότε εἰς τὸν ἐνθάδε βίον ἀφικνοῖτο, ὑγιῶς φιλοσοφοῖ, καὶ ὁ κλῆρος αὐτῷ τῆς αἱρέσεως μὴ ἐν τελευταίοις πίπτοι, κινδυνεύει, ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἀπαγγελλομένων, οὐ μόνον ἐνθάδε εὐδαιμονεῖν ἄν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε καὶ δεῦρο πάλιν πορείαν οὐκ ἂν χθονίαν καὶ τραχεῖαν πορεύεσθαι, ἀλλὰ λείαν τε καὶ οὐρανίαν. ταύτην γὰρ δὴ ἔφη τὴν θέαν ἀξίαν εἶναι ἰδεῖν, ὡς ἕκασται αἱ ψυχαὶ ᾑροῦντο τοὺς βίους. ἐλεεινήν τε γὰρ ἰδεῖν εἶναι καὶ γελοίαν καὶ θαυμασίαν. κατὰ συνήθειαν γὰρ τοῦ προτέρου βίου τὰ πολλὰ αἱρεῖσθαι. ἰδεῖν μὲν γὰρ ψυχὴν ἔφη τὴν ποτὲ Ὀρφέως γενομένην, κύκνου βίον αἱρουμένην, μίσει τοῦ γυναικείου γένους, διὰ τὸν ὑπ᾽ ἐκείνων θάνατον οὐκ ἐθέλουσαν ἐν γυναικὶ γεννηθεῖσαν γενέσθαι. ἰδεῖν δὲ τὴν Θαμύρου, ἀηδόνος ἑλομένην. ἰδεῖν δὲ καὶ κύκνον μεταβάλλοντα εἰς ἀνθρωπίνου βίου αἵρεσιν· καὶ ἄλλα ζῷα μουσικὰ ὡσαύτως, ὡς τὸ εἰκός. τὴν δὲ λαχοῦσαν ψυχὴν ἑλέσθαι λέοντος βίον· εἶναι δὲ τὴν Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου, φεύγουσαν ἄνθρωπον γενέσθαι, μεμνημένην τῆς τῶν ὅπλων κρίσεως. τὴν δ᾽ ἐπὶ τούτῳ, Ἀγαμέμνονος. ἔχθρᾳ δὲ καὶ ταύτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διὰ τὰ πάθη, ἀετοῦ διαλλάξαι βίον. ἐν μέσοις δὲ λαχοῦσαν τὴν Ἀταλάντης ψυχήν, κατιδοῦσαν μεγάλας τιμὰς ἀθλητοῦ ἀνδρός, οὐ δύνασθαι παρελθεῖν, ἀλλὰ λαβεῖν. μετὰ δὲ ταύτην ἰδεῖν τὴν Ἐπειοῦ τοῦ Πανοπέως εἰς τεχνικῆς γυναικὸς ἰοῦσαν φύσιν. πόρρω δ᾽ ἐν ὑστάτοις ἰδεῖν τὴν τοῦ γελωτοποιοῦ Θερσίτου, πίθηκον ἐνδυομένην. κατὰ τύχην δέ, τὴν Ὀδυσσέως, λαχοῦσαν πασῶν ὑστάτην, αἱρησομένην ἰέναι· μνήμῃ δὲ τῶν προτέρων πόνων, φιλοτιμίας λελωφηκυῖαν, ζητεῖν περιιοῦσαν χρόνον πολύν, βίον ἀνδρὸς ἰδιώτου ἀπράγμονος, καὶ μόλις εὑρεῖν κείμενόν που καὶ παρημελημένον ὑπὸ τῶν ἄλλων· καὶ εἰπεῖν ἰδοῦσαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἂν ἔπραξε καὶ πρώτη λαχοῦσα· καὶ ἀσμένην ἑλέσθαι. καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὴ θηρίων ὡσαύτως εἰς ἀνθρώπους ἰέναι καὶ εἰς ἄλληλα· τὰ μὲν ἄδικα, εἰς τὰ ἄγρια· τὰ δὲ δίκαια, εἰς τὰ ἥμερα μεταβάλλοντα, καὶ πάσας μίξεις μίγνυσθαι. ἐπειδὴ δ᾽ οὖν πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ᾑρῆσθαι, ὥσπερ ἔλαχον, ἐν τάξει προσιέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν. ἐκείνην δ᾽ ἑκάστῳ ὃν εἵλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα ξυμπέμπειν τοῦ βίου, καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων. ὃν πρῶτον μὲν ἄγειν αὐτὴν πρὸς τὴν Κλωθώ, ὑπὸ τὴν ἐκείνης χεῖρά τε καὶ ἐπιστροφὴν τῆς τοῦ ἀτράκτου δίνης, κυροῦντα ἣν λαχὼν εἵλετο μοῖραν. ταύτης δ᾽ ἐφαψάμενον, αὖθις ἐπὶ τὴν τῆς Ἀτρόπου ἄγειν νῆσιν, ἀμετάστροφα τὰ ἐπικλωσθέντα ποιοῦντα. ἐντεῦθεν δὲ δὴ ἀμεταστρεπτὶ ὑπὸ τὸν τῆς Ἀνάγκης ἰέναι θρόνον· καὶ δι᾽ ἐκείνου διεξελθόντα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι διῆλθον, πορεύεσθαι ἅπαντας εἰς τὸ τῆς Λήθης πεδίον διὰ καύματός τε καὶ πνίγους δεινοῦ. καὶ γὰρ εἶναι αὐτὸ κενὸν δένδρων τε καὶ ὅσα γῆ φύει. σκηνᾶσθαι οὖν σφᾶς ἤδη ἑσπέρας γιγνομένης παρὰ τὸν Ἀμέλητα ποταμόν, οὗ τὸ ὕδωρ ἀγγεῖον οὐδὲν στέγει. μέτρον μὲν οὖν τι τοῦ ὕδατος πᾶσιν ἀναγκαῖον εἶναι πιεῖν· τοὺς δὲ φρονήσει μὴ σῳζομένους, πλέον πίνειν τοῦ μέτρου. τὸν δὲ ἀεὶ πιόντα, πάντων ἐπιλανθάνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ κοιμηθῆναι καὶ μέσας νύκτας γενέσθαι, βροντήν τε καὶ σεισμὸν γενέσθαι, καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπίνης ἄλλον ἄλλῃ φέρεσθαι ἄνω, εἰς τὴν γένεσιν ἄττοντας, ὥσπερ ἀστέρας. αὐτὸς δὲ τοῦ μὲν ὕδατος κωλυθῆναι πιεῖν· ὅπῃ μέντοι καὶ ὅπως εἰς τὸ σῶμα ἀφίκοιτο, οὐδὲν εἰδέναι, ἀλλ᾽ ἐξαίφνης ἀναβλέψας ἰδεῖν ἕωθεν αὑτὸν ἤδη κείμενον ἐπὶ τῇ πυρᾷ. Καὶ οὕτως, ὦ Γλαύκων, μῦθος ἐσώθη, καὶ οὐκ ἀπώλετο· καὶ ἡμᾶς ἂν σώσειεν, ἂν πειθώμεθα αὐτῷ· καὶ τὸν τῆς Λήθης ποταμὸν εὖ διαβησόμεθα, καὶ τὴν ψυχὴν οὐ μιανθησόμεθα.

Ἀλλ᾽ ἂν ἐμοὶ πειθώμεθα, νομίζοντες ἀθάνατον τὴν ψυχήν, καὶ δυνατὴν πάντα μὲν κακὰ ἀνέχεσθαι, πάντα δὲ ἀγαθά, τῆς ἄνω ὁδοῦ ἀεὶ ἑξόμεθα· καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν, ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν καὶ τοῖς θεοῖς, αὐτοῦ τε μένοντες ἐνθάδε, καὶ ἐπειδὰν τὰ ἆθλα αὐτῆς κομιζώμεθα, ὥσπερ οἱ νικηφόροι περιαγειρόμενοι, καὶ ἐνθάδε, καὶ ἐν τῇ χιλιέτει πορείᾳ, ἣν διεληλύθαμεν, εὖ πράττωμεν.

A omnia potius quàm ſeipſum. Fuiſſe verò illum ex his qui de cœlo deſcenderant, qui ſanè in ſuperiori vita, in ciuitate aliqua moderata vixerat, virtutémque vſu quodam, abſque philoſophiæ tamen ſtudiis exercuerat. Neque pauciores ex his qui ex alto cadunt, quàm ex aliis, vtpote malorum ignaros decipi eligendo. Eorum verò qui è terra venerunt, plurimos, quia & ipſi calamitatibus laborauerint, & laborantes alios viderint, haud temere vitam eligere. Quam ob cauſam, ac etiam propter ſortis fortunam, bonorum malorúmque multis animis mutationem contingere. Porrò ſi quis ſemper cùm in hanc vitam vene B rit, ſyncerè philoſophetur, neque electionis ſors vltima ei contingat, eum ex his quę illinc nunciantur apparet, nō hîc ſolum felicem fore, ſed & profectionem hinc illuc, regreſſionémque huc iterum haud ſanè terrenam & aſperam ſubiturum, ſed lenem atque cœleſtem. Hoc quoque conſideratione dignum ſpectaculum eſſe dicebat, quomodo ſingulæ animæ vitas ſingulas eligebant. Miſerabile quippe iſtud, ridiculum, viſúque mirum, electionem ſcilicet ſecundum vitæ prioris conſuetudinem, vt plurimam facientes. Animam enim, inquit, quæ olim Orphei fuerat, vidiſſe cygni vitam odio muliebris generis eligentem: C nolentem videlicet ex mulieribus à quibus occiſus fuerat, naſci: Thamyris verò philomelæ. Cygnum etiam conſpexiſſe ad humanæ vitæ electionem conuerſum, aliáque muſica animalia vt conſentaneum eſt, ſimiliter. Quādam etiam animā, cùm oblatæ ſortes eſſent, leonis elegiſſe vitam: hanc verò Aiacis Telamonij fuiſſe dicebat, deteſtantem hominum naturam quoties iudicij illius, vbi pro armis cum Vlyſſe contēdit, in mētem veniſſet. Poſt hunc Agamēnonis animam propter ęrumnas, odio humani generis vitam aquilæ aſciuiſſe. Atalantes autē animam, cui media quædam ſors contigerat, intuitam dixit quàm maximis honoribus vir athleta afficiatur, continere ſe non po- D tuiſſe quin vitam athletæ eligeret. Animam deinde Epei Panopeenſis ad artificioſæ mulieris naturam protinus migraſſe. Lōgè verò inter nouiſſimas ridiculoſi Therſitis animam ſimiam induiſſe. Caſu verò, Vlyſſis animæ ſortem vltimam adueniſſe dicebat. Præteritorum autem laborum memoria, ab ambitione ceſſantem, diúque prius quàm eligeret circumeuntem, quęſiſſe priuati hominis maximeque à rebus regendis alieni vitā. Eámque vix tandem alicubi iacentem & ab aliis neglectā reperiſſe, dixiſſeque non aliam ſe vitam electuram fuiſſe, etiam ſi ſortem primam nacta eſſet: quare vitam illam libenter fuiſſe cómplexam. Ex feris item aliis in homines tranſire animas E aſſerebat, & inuicem commutari: iniuſtas quidem in feras agreſtes: iuſtas autem manſuetorum animalium vitā capeſſere, atque omnes hunc in modū confici mixtiones. Cùm vitas omnes animæ gradatim, vt ſors dederat, elegiſſent, longo ordine ad Lacheſim acceſſiſſe narrabat. Lacheſim verò cuiq; dæmonem quem ceperat quæque, ipſius vitæ cuſtodem perſcripſiſſe, electorúmque operum executorem. hunc in primis ad Clotho animam ducere, & ſub illius manu reuolutioneque & vertigine fuſi approbare quam ſortitus fortunā elegerat. Hāc vbi tetigit, mox hinc ad Atropon nentem, quæ immutabilia ſtamina reddat. Illinc poſtea properè Neceſſitatis thronū adire, F per quem cùm tranſierint omnes, ſub vehementi calore & æſtu in campum Letheum proficiſci, arboribus & omnibus, quæcunque terra naſcūtur, penitus deſtitutum. Recumbere igitur ipſas aduētante nocte iuxta Amelitam flumen dicebat: cuius aquam vas nullum contineat. Atque ipſius aquæ bibere aliquātum cuique neceſſarium. Eos autem qui prudentiam ducē non habent, vltrà quàm deceat bibere. Sēper verò bibentē omniū obliuiſci. Vbi verò ad mediam noctem dormierint, ſubito tonitru & terræ motu excitos repēte alium aliò ſurſum ad generationem conſurgere ſtellarum inſtar proſiliētes. Se verò flumine ex illo potare prohibitum fuiſſe narrabat. Quomodo au- G tem in corpus redierit, ignorare: ſed cùm diluculo ſubito circunſpiceret, ſeipſum pyrę impoſitum animaduertiſſe. Atque ita, ô Glauco, ſeruata eſt fabula, neque periit, nóſque ſeruabit pariter, ſi ipſi parebimus, & Letheum, id eſt obliuionis fluuium bene tranſibimus, nulláque macula animā inficiemus. Quamobrem ſi ſermonibus meis obtemperabimus, immortalem fore animam arbitrantes, taléque vt & mala poſſit & bona omnia ſuſtinere, viam ſemper ad ſuperiora ducentē ſequemur, iuſtitiámque cum prudentia omni ratione colemus, vt & nobis ipſis ſimus, & diis amici, dum hanc ducimus vitam, & poſtquàm virtutis præmia reportauerimus, tanquam potiti victoria & triumphis, & hîc, & in millenario annorum itinere, quo de diximus feliciter habeamus.

TIMÆVS, SIVE, DE NATVRA, Vel de vniuerſitate.

ΤΙΜΑΙΟΣ, Η, ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

SVMMA DIALOGI. *Theſis ſiue ſcopus diſputationis,ex ipſo titulo apparet, De Vniuerſi natura. complectitur enim doctrinam ſententiámque Platonis de Rerum natura.id eſt,de Vniuerſi & omnium ipſius partium creatione,cauſis,& facultatibus. ita diſputationis ſubiectum,eſt,Phyſices explicatio.Docet enim philoſophus,quo principio atque primordio Vniuerſum ſingulæque ipſius partes & extiterint & ſubſiſtant etiamnum atque conſeruentur:eccuius potentia atque virtute. nimirum & creatum eſſe mundum à Deo,& ab eodem,eadem illa ſua qua ipſum crearat atque condiderat vi atque efficacia, potenter contineri,Naturæ cauſis ad illum finem ab ipſo creatis atque ordinatis.Itaque nec fortuitò,nulla cauſa antegreſſa,neque per ſe, Mundum extitiſſe ab æterno:ſed certo initio incepiſſe exiſtere,certo quidem Dei decreto, efficacique potentia:qui videlicet in mente ſua delineatam Mundi imaginem ſtato tempore creauit atque condidit,ita vt reuera certo quodam & firmo modo exiſteret. Explicat præterea mirabilem vim Naturæ , vires, effecta. illam ſiquidem creatā à Deo docet,& primum quoque rerum omnium creatarum* πάθος *, Tempus,ab eodem illo architecto creatum:vt conuellantur fundamenta profanæ philoſophiæ ex temporis æternitate,mundum æternum conſtituentis, ad opificis opprobrium.Vniuerſim autem explicata Naturæ vi atque efficacia,de Homine tum agit ſingulatim,omnium animantium præſtantiſſimo,& potiſſima proinde mundi parte:cuius opificium,& corporis & animi,diligenter perſequitur.*

SOCRATES, TIMÆVS, CRITIAS, HERMOCRATES.

VNvs,duo,tres. Quartus autē,ô amice Timæe, eorum qui à me heri conuiuio accepti, viciſſim me accipiunt nunc,vbinam eſt? TIM. Aduerſa aliqua valetudine laborat, ô Socrates. Non enim ſponte ab hoc cœtu & diſputatione abſtinuiſſet. SOCR. Ergo tuum,ô Timæe,& horum erit officium quarti illius abſentis partes implere. TIM. Ita prorſus. Sanè nihil quoad fieri poterit,prætermittemus. Nā cū lautè ab te heri accepti fuerimus, haud æquū ſit,ſi nō pari alacritate qui hîc ſumus viciſſim accipiamus. S. Non recordamini quæ vobis & quàm multa tractanda propoſui? TIM. Partim quidem recordamur,partim verò tu,ſi exciderint, ſuggeres. Imò verò niſi moleſtum ſit breuiter illa ab exordio repetere, quo magis ea nobis conſtent. SO. Faciam equidem. Summa diſputationis heſternæ erat,Reſp. qualis mihi, & ex qualibus viris optima poſſe fieri videretur. TIM. Nobis certè omnibus valde probata ſunt,ô Socrates,quæ dixiſti. SOC. Principiò agricolas cæteróſque artifices à militibus ſeparauimus. TIM. Certè. SOC. Cùm verò cuique quod pro naturæ inſtinctu præcipuè ſuum eſt,& ſingula tantum ſingulis artis officia tribueremus,illis quoque quos præ cęteris bella gerere oporteret,id vnum duntaxat,protegēdæ ſcilicet ciuitatis munus iniūximus, & aduerſus externos hoſtes,& aduerſus ciues reip. euerſores: ita vt erga ſubiectos tanquam natura amicos mites ſint, contra hoſtes verò prælio ferociſſimi. TIM. Ita prorſus. SOCR. Duplicem ſanè naturam in cuſtodū animis eſſe debere diximus, & iracundam,& philoſophico ingenio pręcipuè accōmodatā, vt rectè in ſuos manſueti ſint,in alienos autem feroces. T. Proculdubio. S. Quid autem de educatione dicemus? Nónne gymnicis exercitationibus,& muſica,cæteríſque decentibus diſciplinis,eos à nobis inſtitutos fuiſſe? T. Valde quidē. S. Ita educatos homines neque aurum,neque argentū, neque aliud quicquam propriū,aut habere,aut putare ſtatuimus, ſed tanquam adiutores publicóſque miniſtros ſola mercede contentos eſſe, tanta ab his quos tuentur exhibita,quanta moderatè viuentibus ſufficere videatur. Stipendio præterea publico in commune vti voluimus, & ad communem inter ſe victum impendere vt cæteris poſthabitis omnibus ſolius virtutis, & cuſtodiæ curam habeant. TIM. Hæc quoque ita abs te dicta fuerunt. SOC. Naturam præterea mulierum non aliter quàm virorum effingi præcepimus,ſtudiáque omnia tam belli quàm pacis mulieribus cum viris eſſe communia. TIM. Id quoque & eodem modo dictum. SOC. An tenetis memoria quæ de procreandis liberis diximus? Fortè verò ob rei ipſius nouitatem firmiter tenuiſtis. Communes quippe nuptias liberóſque ſtatuimus,vt nemo natos ſuos diſcernat, ſed omnes ab omnibus conſanguinei exiſtimentur,dum æquales fermè natu fratres ſororéſque viciſſim ſe iudicant,maioribus verò patrum vel auorum reuerentiam exhibent,erga minores autē tanquam filios & nepotes afficiuntur. T. Hæc quoque memoratu facilia ſunt. S. Vt autem quàm optimi ab ipſo initio pro viribus gignerentur, magiſtratus vtriuſque ſexus nuptiis præpoſuimus,qui clàm ſortibus quibuſdam operam darent,vt praui prauis, boni contrà bonis mulieribus miſcerent, neq. vlla ob hoc diſcordia oriretur,cùm in congreſſu minus proſpero, quiſque fortunā potius ſit quàm conſilium principum culpaturus. SOC. Recordamur. S. Præterea ſanximus bonorū fœtus in patria alendos eſſe,aliorum verò alios aliò clàm mittendos. Adultos demum vtroſque diligenter conſiderandos: vt ſi qui inter relegatos bonæ indolis ſint, in patriam reuocentur: ſi qui verò inter domeſticos contrà videantur affecti,ſimiliter relegentur. T. Ita ſtatutum eſt. SO. Num ſatis iam heſternam diſputationem quantum compendio licet,narrauimus? an aliquid etiā à me prætermiſſum,ô amice Timæe,receſeri deſideras? T. Nihil ſanè hęc.n. fermè ſunt,quę tractabas. S. Audite deinceps quo pacto erga hāc

A ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΤΙΜΑΙΟΣ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΕΡΜΟΚΡΑΤΗΣ.

ΕΙΣ, δύο, τρεῖς· ὁ δὲ δὴ τέταρτος ἡμῖν, ὦ φίλε Τίμαιε, ποῦ, τῶν χθὲς μὲν δαιτυμόνων, τανῦν δ' ἑστιατόρων; ΤΙΜ. Ἀσθένειά τις αὐτῷ συνέπεσεν, ὦ Σώκρατες. οὐ γὰρ ἂν ἑκὼν τῆσδε ἀπελείπετο τῆς ξυνουσίας. ΣΩΚ. Οὐκοῦν σὸν τῶνδέ τε ἔργον, καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος ἀναπληροῦν μέρος. ΤΙ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ κατὰ δύναμίν γε οὐδὲν ἐλλείψομεν. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη δίκαιον, χθὲς ὑπὸ σοῦ ξενισθέντας οἷς ἦν πρέπον ξενίοις, μὴ οὐ προθύμως σε τοὺς λοιποὺς ἡμῶν ἀντεφεστιᾶν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν μέμνησθε ὅσα ὑμῖν καὶ περὶ ὧν ἐπέταξα εἰπεῖν; ΤΙΜ. Τὰ μὲν μεμνήμεθα· ὅσα δὲ μή, σὺ παρὼν ὑπομνήσεις. B μᾶλλον δέ, εἰ μή τι σοὶ χαλεπόν, ἐξ ἀρχῆς διὰ βραχέων πάλιν ἐπάνελθε αὐτά· ἵνα βεβαιωθῇ μᾶλλον παρ' ἡμῖν. ΣΩΚΡ. Ταῦτ' ἔσται. χθές που τῶν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθέντων λόγων περὶ πολιτείας, ἦν τὸ κεφάλαιον, οἵα τε καὶ ἐξ οἵων ἀνδρῶν ἀρίστη κατεφαίνετ' ἄν μοι γενέσθαι. ΤΙΜ. Καὶ μάλα γε ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ῥηθεῖσα πᾶσι κατὰ νοῦν. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐ τὸ τῶν γεωργῶν, ὅσαι τε ἄλλαι τέχναι, πρῶτον ἐν αὐτῇ χωρὶς διειλόμεθα ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ τῶν προπολεμησόντων; ΤΙΜ. Ναί. Σ. Καὶ κατὰ φύσιν δὴ δόντες τὸ καθ' αὑτὸν ἑκάστῳ πρόσφορον, ἓν μόνον ἐπιτήδευμα ἑκάστῃ τέχνῃ, τούτοις οὓς πρὸ πάντων ἔδει πολεμεῖν εἴπομεν· ὡς ἄρα αὐτοὺς δέοι φύλακας εἶναι μόνον τῆς πόλεως· εἴτε τις ἔξωθεν ἢ καὶ τῶν ἔνδον ἴοι κακουργήσων, δικάζοντας μὲν πρᾴως τοῖς ἀρχομένοις C ὑπ' αὐτῶν, ἅτε φύσει φίλοις οὖσι, χαλεποὺς δὲ ἐν ταῖς μάχαις τοῖς ἐντυγχάνουσι τῶν ἐχθρῶν γιγνομένους. ΤΙ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Φύσιν γὰρ οἶμαί τινα τῶν φυλάκων τῆς ψυχῆς ἐλέγομεν, ἅμα μὲν θυμοειδῆ, ἅμα δὲ φιλόσοφον δεῖν εἶναι διαφερόντως· ἵνα πρὸς ἑκατέρους δύναιντο ὀρθῶς πρᾶοι καὶ χαλεποὶ γίγνεσθαι. ΤΙΜ. Ναί. ΣΩ. Τί δαὶ τροφήν; ἆρ' οὐ γυμναστικῇ καὶ μουσικῇ, μαθήμασί τε ὅσοις προσήκει, τούτοις ἐν ἅπασι τεθράφθαι; ΤΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ. Τοὺς δέ γε οὕτω τραφέντας ἐλέχθη που μήτε χρυσόν, μήτε ἄργυρον, μήτε ἄλλο ποτὲ μηδὲν κτῆμα ἑαυτῶν ἴδιον νομίζειν δεῖν, ἀλλ' ὡς ἐπικούρους μισθὸν λαμβάνοντας τῆς φυλακῆς παρὰ τῶν σωζομένων ὑπ' αὐτῶν, ὅσος σώφροσι μέτριος· ἀναλίσκειν τε δὴ κοινῇ, καὶ ξυνδιαιτωμένους μετ' ἀλλήλων D ζῆν· ἐπιμέλειαν ἔχοντας ἀρετῆς διαπαντός, τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἄγοντας σχολήν. ΤΙ. Ἐλέχθη καὶ ταῦτα ταύτῃ. ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ γυναικῶν ἐπεμνήσθημεν, ὡς τὰς φύσεις τοῖς ἀνδράσι παραπλησίας εἴη ξυναρμοστέον, καὶ τὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων πάντα κοινὰ κατά τε πόλεμον καὶ κατὰ τὴν ἄλλην δίαιταν δοτέον πάσαις. ΤΙΜ. Ταύτῃ καὶ ταῦτα ἐλέγετο. ΣΩ. Τί δὲ τὸ περὶ παιδοποιίας; ἢ τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀήθειαν τῶν λεχθέντων εὐμνημόνευτον, ὅτι κοινὰ τὰ τῶν γάμων καὶ τὰ τῶν παίδων πᾶσιν ἁπάντων ἐτίθεμεν, μηχανώμενοι ὅπως μηδείς ποτε τὸ γεγενημένον αὐτῷ ἰδίᾳ γνώσοιτο, νομιοῦσι δὲ πάντες πάντας αὑτοὺς ὁμογενεῖς· ἀδελφὰς μὲν καὶ ἀδελφούς, ὅσοιπερ ἂν τῆς πρεπούσης ἐντὸς ἡλικίας γίγνωνται· τοὺς δ' ἔμπροσθεν καὶ ἄνωθεν, γονέας τε καὶ γονέων προγόνους· E τοὺς δὲ εἰς τὸ κάτωθεν, ἐκγόνους τε καὶ παῖδας ἐκγόνων. ΤΙΜ. Ναὶ καὶ ταῦτα εὐμνημόνευτα ἣ λέγεις. ΣΩ. Ὅπως δὲ δὴ κατὰ δύναμιν εὐθὺς γίγνοιντο ὡς ἄρισται τὰς φύσεις, ἆρ' οὐ μεμνήμεθα ὡς τοὺς ἄρχοντας ἔφαμεν καὶ τὰς ἀρχούσας δεῖν εἰς τὴν τῶν γάμων σύνερξιν λάθρα μηχανᾶσθαι κλήροις τισίν, ὅπως οἱ κακοὶ χωρὶς οἵ τ' ἀγαθοὶ ταῖς ὁμοίαις ἑκάτεροι ξυλλήξονται, καὶ μή τις αὐτοῖς ἔχθρα διὰ ταῦτα γίγνηται, τύχην ἡγουμένοις αἰτίαν τῆς ξυλλήξεως; ΤΙΜ. Μεμνήμεθα. ΣΩ. Καὶ μὴν ὅτι γε τὰ μὲν τῶν ἀγαθῶν θρεπτέον ἔφαμεν εἶναι, τὰ δὲ τῶν φαύλων, εἰς τὴν ἄλλην λάθρα διαδοτέον πόλιν; ἐπαυξομένων δέ, σκοποῦντας ἀεὶ τοὺς ἀξίους πάλιν ἀνάγειν δεῖν; τοὺς δὲ παρὰ σφίσιν ἀναξίους, εἰς τὴν τῶν F ἐπανιόντων χώραν μεταλλάττειν; ΤΙ. Οὕτω. Σ. Ἆρ' οὖν διεληλύθαμεν ἤδη, καθάπερ χθές, ὡς ἐν κεφαλαίοις πάλιν ἐπανελθεῖν; ἢ ποθοῦμεν ἔτι τῶν ῥηθέντων, ὦ φίλε Τίμαιε, ἀπολειπόμενον; ΤΙ. Οὐδαμῶς· ἀλλ' αὐτὰ ταῦτ' ἦν τὰ λεχθέντα, ὦ Σώκρατες. Σ. Ἀκούοιτ' ἂν ἤδη τὰ μετὰ ταῦτα

περὶ τῆς πολιτείας ἣν διήλθομεν, οἷόν τι πρὸς αὐτὴν πεπονθὼς τυγ-
χάνω. προσέοικε δὲ δή τινι μοι τοιῷδε τὸ πάθος, οἷον εἴ τις ζῷα καλά
που θεασάμενος, εἴτε ὑπὸ γραφῆς εἰργασμένα, εἴτε καὶ ζῶντα ἀληθι-
νῶς, ἡσυχίαν δὲ ἄγοντα, εἰς ἐπιθυμίαν ἀφίκοιτο θεάσασθαι κινούμενά
τε αὐτά, καί τι τῶν τοῖς σώμασι δοκούντων προσήκειν κατὰ τὴν ἀγωνίαν
ἀθλοῦντα. ταυτὸν καὶ ἐγὼ πέπονθα πρὸς τὴν πόλιν ἣν διήλθομεν. ἡ-
δέως γὰρ ἄν του λόγῳ διεξιόντος ἀκούσαιμ' ἄν, ἄθλους οὓς πόλις ἀθλεῖ,
τούτους αὐτὴν ἀγωνιζομένην πρὸς πόλεις ἄλλας, πρεπόντως εἰς πό-
λεμον ἀφικομένην· καὶ ἐν τῷ πολεμεῖν τὰ προσήκοντα ἀποδιδοῦσαν
τῇ παιδείᾳ καὶ τροφῇ, κατά τε τὰς ἐν τοῖς ἔργοις πράξεις, καὶ κατὰ τὰς
ἐν τοῖς λόγοις διερμηνεύσεις πρὸς ἑκάστας τῶν πόλεων. ταῦτ' οὖν, ὦ
Κριτία καὶ Ἑρμόκρατες, ἐμαυτοῦ μὲν αὐτὸς κατέγνωκα μήποτ' ἂν δυ-
νατὸς γενέσθαι τοὺς ἄνδρας καὶ τὴν πόλιν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι. καὶ τὸ μὲν
ἐμόν, οὐδὲν θαυμαστόν· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν δόξαν εἴληφα καὶ περὶ τῶν πά-
λαι γεγονότων καὶ τῶν νῦν ὄντων ποιητῶν, οὔτι τὸ ποιητικὸν ἀτιμάζων
γένος, ἀλλὰ παντὶ δῆλον ὡς τὸ μιμητικὸν ἔθνος, οἷς ἂν ἐντραφῇ, ταῦτα
μιμήσεται ῥᾷστα καὶ ἄριστα· τὸ δ' ἐκτὸς τῆς τροφῆς ἑκάστοις γιγνόμενον,
χαλεπὸν μὲν ἔργοις, ἔτι δὲ χαλεπώτερον λόγοις εὖ μιμεῖσθαι. τὸ δὲ τῶν
σοφιστῶν γένος αὖ, πολλῶν μὲν λόγων καὶ καλῶν μάλα ἔμπειρον ἥγη-
μαι· φοβοῦμαι δὲ μήπως (ἅτε πλανητὸν ὂν κατὰ πόλεις, οἰκήσεις τε ἰ-
δίας οὐδαμῆ διῳκηκὸς) ἄστοχον ἅμα καὶ φιλοσόφων ἀνδρῶν ᾖ καὶ πολι-
τικῶν, ὅσ' ἂν οἷά τε ἐν πολέμῳ καὶ μάχαις πράττοντες, ἔργῳ καὶ λό-
γῳ προσομιλοῦντες ἑκάστοις, πράττοιεν καὶ λέγοιεν. καταλέλειπται
δὴ τὸ τῆς ἡμετέρας ἕξεως γένος, ἅμα ἀμφοτέρων φύσει καὶ τροφῇ μετέ-
χον. Τίμαιός τε γὰρ ὅδε, εὐνομωτάτης ὢν πόλεως τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Λο-
κρίδος, οὐσίᾳ καὶ γένει οὐδενὸς ὕστερος ὢν τῶν ἐκεῖ, τὰς μεγίστας μὲν ἀρ-
χάς τε καὶ τιμὰς ἐν τῇ πόλει μετακεχείρισται, φιλοσοφίας δ' αὖ κατ'
ἐμὴν δόξαν ἐπ' ἄκρον ἁπάσης ἐλήλυθε. Κριτίαν δέ που πάντες οἱ
τῇδ' ἴσμεν οὐδενὸς ἰδιώτην ὄντα ὧν λέγομεν· τῆς δ' Ἑρμοκράτους αὖ
περὶ φύσεως καὶ τροφῆς, πρὸς ἅπαντα εἶναι ταῦτα ἱκανῆς, πολλῶν μαρ-
τυρούντων, πιστευτέον. διὸ καὶ χθὲς ἐγὼ διανοούμενος ὑμῶν δεομένων
τὰ περὶ τῆς πολιτείας διελθεῖν, προθύμως ἐχαριζόμην· εἰδὼς ὅτι τὸν
ἑξῆς λόγον οὐδένες ἄν, ὑμῶν ἐθελόντων, ἱκανώτερον ἀποδοῖεν. εἰς γὰρ
πόλεμον πρέποντα καταστήσαντες τὴν πόλιν, πάντ' αὐτῇ τὰ προσή-
κοντα ἀποδοῖτ' ἂν μόνοι τῶν νῦν. εἰπὼν δὴ τὰ ἐπιταχθέντα, ἀντεπέ-
ταξα ὑμῖν ἃ καὶ νῦν λέγω. ξυνωμολογήσατ' οὖν κοινῇ σκεψάμενοι
πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, εἰς νῦν ἀνταποδώσειν μοι τὰ τῶν λόγων ξένια. πάρει-
μί τε οὖν δὴ κεκοσμημένος ἐπ' αὐτά, καὶ πάντων ἑτοιμότατος δέχε-
σθαι. ΕΡ. Καὶ μὲν δὴ (καθάπερ εἶπε Τίμαιος ὅδε, ὦ Σώκρατες) οὔτε
ἐλλείψομεν προθυμίας οὐδέν, οὔτ' ἔστιν οὐδεμία πρόφασις ἡμῖν τοῦ μὴ
δρᾶν ταῦτα. ὥστε καὶ χθὲς εὐθὺς ἐνθένδε, ἐπειδὴ παρὰ Κριτίαν πρὸς
τὸν ξενῶνα, οὗ καὶ καταλύομεν, ἀφικόμεθα, καὶ ἔτι πρότερον καθ' ὁ-
δὸν αὖ ταῦτα ἐσκοποῦμεν. ὁ δ' οὖν ἡμῖν λόγον εἰσηγήσατο ἐκ παλαιᾶς
ἀκοῆς· ὃν καὶ νῦν λέγε, ὦ Κριτία, τῷδε, ἵνα ξυνδοκιμάσῃ πρὸς τὴν ἐπι-
ταξιν, εἴτ' ἐπιτήδειος, εἴτ' ἀνεπιτήδειός ἐστι. ΚΡΙΤ. Ταῦτα χρὴ
δρᾶν, εἰ καὶ τῷ τρίτῳ κοινωνῷ Τιμαίῳ ξυνδοκεῖ. ΤΙ. Δοκεῖ μέν. ΚΡ.
Ἄκουε δή, ὦ Σώκρατες, λόγου μάλα μὲν ἀτόπου, παντάπασί γε μὴν
ἀληθοῦς, ὡς δὴ τῶν ἑπτὰ σοφῶν σοφώτατος Σόλων ποτ' ἔφη. ἦν μὲν οὖν
οἰκεῖος καὶ σφόδρα φίλος ἡμῖν Δρωπίδου τοῦ προπάππου, καθάπερ λέ-
γει πολλαχοῦ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ποιήσει. πρὸς δὲ Κριτίαν τὸν ἡμέτερον
πάππον εἶπεν (ὡς ἀπεμνημόνευεν αὖ πρὸς ἡμᾶς ὁ γέρων) ὅτι μεγάλα καὶ
θαυμαστὰ τῆσδ' εἴη παλαιὰ ἔργα τῆς πόλεως, ὑπὸ χρόνου καὶ φθορᾶς
ἀνθρώπων ἠφανισμένα· πάντων δὲ ἓν μέγιστον, οὗ νῦν ἐπιμνησθεῖσι
πρέπον ἂν ἡμῖν εἴη σοί τε ἀποδοῦναι χάριν, καὶ τὴν θεὸν ἅμα ἐν τῇ πανη-
γύρει δικαίως καὶ ἀληθῶς οἷόνπερ ὑμνοῦντας ἐγκωμιάζειν. ΣΩΚ.
Εὖ λέγεις. ἀλλὰ δὴ ποῖον ἔργον τοῦτο Κριτίας οὐ λεγόμενον μέν, ὡς δὲ
πραχθὲν ὄντως ὑπὸ τῆσδε τῆς πόλεως ἀρχαῖον διηγεῖται κατὰ τὴν Σό-
λωνος ἀκοήν; ΚΡ. Ἐγὼ φράσω, παλαιὸν ἀκηκοὼς λόγον οὐ νέου ἀν-
δρός. ἦν μὲν γὰρ δὴ τότε Κριτίας (ὡς ἔφη) σχεδὸν ἐγγὺς ἤδη τῶν ἐννενή-
κοντα ἐτῶν, ἐγὼ δέ πῃ μάλιστα δεκέτης. ἡ δὲ Κουρεῶτις ἡμῖν οὖσα ἐτύγ-
χανεν Ἀπατουρίων, τὸ δὲ τῆς ἑορτῆς σύνηθες ἑκάστοτε, καὶ τότε ξυνέβη
τοῖς παισίν. ἆθλα γὰρ ἡμῖν οἱ πατέρες ἔθεσαν ῥαψῳδίας. πολλῶν μὲν οὖν
δὴ καὶ πολλὰ ἐλέχθη ποιητῶν ποιήματα· ἅτε δὲ νέα κατ' ἐκεῖνον τὸν
χρόνον ὄντα τὰ Σόλωνος πολλοὶ τῶν παίδων ᾔσαμεν. εἶπεν οὖν τις τῶν
φρατόρων, εἴτε δὴ δοκοῦν αὐτῷ τότε, εἴτε καὶ χάριν τινὰ τῷ Κριτίᾳ φέ-
ρων, δοκεῖν οἱ τά τε ἄλλα σοφώτατον γεγονέναι Σόλωνα, καὶ κατὰ τὴν
ποίησιν αὖ τῶν ποιητῶν πάντων ἐλευθεριώτατον. ὁ δὲ γέρων (σφόδρα γὰρ
οὖν μέμνημαι) μάλα τε ἥσθη, καὶ διαμειδιάσας, εἶπεν, Εἴ γε, ὦ Ἀμύναν-
δρε, μὴ παρέργῳ τῇ ποιήσει κατεχρήσατο, ἀλλ' ἐσπουδάκει, καθάπερ
ἄλλοι, τόν τε λόγον ὃν ἀπ' Αἰγύπτου δεῦρο ἠνέγκατο ἀπετέλεσε, καὶ
μὴ διὰ τὰς στάσεις, ὑπὸ κακῶν τε ἄλλων ὅσα εὗρεν ἐνθάδε ἥκων, ἠναγ-
κάσθη καταμελῆσαι, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν οὔτε Ἡσίοδος, οὔτε Ὅμηρος,

A quam deſcripſimus remp. ſim affectus. Comparatione planè
vobis aperiam. Quemadmodum ſi quis animalia eximiæ pul-
chritudinis intuitus ſeu picta, ſeu viua quidem, ſed torpentia,
motus geſtúſque viuentium & certamen aliquod eorum ſpe-
ctare deſideret: ſic ego nunc libenter aliquem narrantem au-
direm, quo pacto ſuprà deſcripta ciuitas cum finitimis ciuita-
tibus decertaret, quídve tanta eius educatione diſciplináque
dignum, vel bello vel pace, tam dicendo quàm agendo erga
ciuitates ſingulas demonſtraret. Equidem, ô Critia, & Hermo-
crates, mihi conſcius ſum non poſſe me eam vrbem viróſque
B pro dignitate laudare. Me quidem non poſſe nihil mirum, ſed
de veteribus quoque & huius ſeculi poëtis idem exiſtimo: nō
quo poëticum genus vituperem, ſed quòd euidens vnicuique
ſit, imitationis ſtudioſos ea facilè & optimè imitari, in quibus
fuerint educati: aliena verò longéque ab eorum educatione
remota, operibus quidem difficilè, verbis etiā difficilius poſſe
prout conuenit æmulari. Sophiſtas vtique & dicendi & alia-
rum fermè præclariſſimarum artium peritos eſſe arbitror: ſed
quia multas quotidie ciuitates pererrant, nec proprias ſedes
vllas habent, vereor ne coniectura quidem aſſequi nequeant,
C quàm multa & qualia viri philoſophi atque ciuiles, tam bellò
quàm pace erga ſingulos verbis & operibus agant. Sola igi-
tur veſtra profeſſio ſupereſt, tum natura, tum diſciplina philo-
ſophiæ, & rerum gerendarum ſtudio pollens. Timæus quidem
hic ex Locris, quę vrbs in Italia iuſtiſſimè gubernatur, nobili-
tate & opibus domi præſtantiſſimus, ſummis magiſtratibus &
honoribus functus eſt, & ad ſumma totius philoſophiæ faſti-
gia, vt opinor, aſcendit. Critiam quoque omnes ſcimus hæc v-
traque conſecutum. Hermocratis etiam naturam educatio-
némque his omnibus quæ diximus tractandis eſſe accommo-
D datam, cùm multis teſtimoniis moneamur, dubitare non licet.
Quapropter rogantibus vobis heri de republica diſputari, li-
bentiſſimè parui, cùm cogitarem, quod deinde inſtituto operi
ſuperforet, à nemine commodius quàm à vobis, modò velitis,
poſſe tractari. Cùm enim ciuitatem ad bellum idoneam con-
ſtitueritis, ſoli omnium vos quæ eam decent, viciſſim omnia
tribuetis. Cùm verò in ſuperioribus, quæ mihi iniuncta fuerāt
perfeciſſem, quæ modò retuli vobis tractanda commiſi: vos
autem communi conſenſu imperatum munus mutuò mihi pa
randi nunc ſermonum conuiuiis recepiſtis. Ego igitur adſum
ad promiſſas epulas paratiſſimus. HER. Nos quoque omnes, ô
Socrates, vt pollicitus eſt modò Timæus, quod iubes pro viri-
E bus exequemur, præſertim cùm nulla excuſandi ſit ratio, quò
minus id facere debeamus. Nam heſterno die cùm diſputa-
tione peracta mox ad hoſpitium quo apud Critiam ſuſcepti
ſumus, rediremus, & inter eundum primo, & domi rurſus de
his rebus verba fecimus. Hîc igitur nobis veterē narrauit hi-
ſtoriam, quā velim, ô Critia, Socrati modò recenſeas, vt cùm
audiuerit, iudicet nunquid ad eam rem quam nos exequi iuſ-
ſit, conducere videatur. CRIT. Faciundum eſt, ſi ita Timæo
quoq; videtur, tertio diſputationis huius participi. TIM. Vi-
detur ſané. CRIT. Audi Socrates miram quidem, ſed plenam
veritatis hiſtoriam, quam Solo ſeptem ſapientum ſapientiſſi-
mus recenſebat. Erat enim domeſticus admodum amicúſque
F Dropidis proaui noſtri, quod in carminibus ſuis ipſemet ſæpe
teſtatur. Auo autem noſtro Critiæ, vt ipſe nobis ſenex poſtea
referebat, quandoque narrauit res geſtas huius vrbis memo-
rabiles, diuturnitate temporis hominúmque interitu oblite-
ratas. Vnum verò præ cæteris facinus inſigne recenſuit, quod
vobis nunc narrandum cenſeo, vt & tibi morem geramus, &
deam cui hodierna pompa dicata eſt, hac narratione quaſi
quodam hymnorum cantu, vt par eſt, honoremus. SOC. Rectè
loqueris: ſed quid iſtud tandem eſt, quod Critias, nō quaſi ver-
bis deſcriptum, ſed quaſi ab hac ciuitate quondam geſtum ex
G Solonis narratione vobis aperuit? CRIT. Referam priſcam
mihi puero traditam ab auo hiſtoriam. Cùm ageret Critias
annos, vt ipſe dicebat, circiter nonaginta, ego verò decem,
celebraretúrque ſolennis ille dies, in quo ad canendū carmi-
na pueri conuocari ſolent, congregati ſumus, & non vnà cum
proximis notíſque pueris, nobíſque à parentibus carminum
canendorum certamen eſt iniunctum. Vbi multorum poëta-
rum carmina non pauca memoriter pronunciata ſunt, & So-
lonis verſus à plurimis puerorum vtpote nouitatem poëma-
tis admirantibus decantati: tum contribulis quidam, ſeu quòd
ita iudicaret, ſiue quòd Critiæ blandiri vellet, videri ſibi in-
quit, cùm in cæteris ſapientiſſimum fuiſſe Solonem, tum in
H carminibus poëtarum omnium generoſiſſimum. His verbis,
vt rectè memini, valde lætatus eſt ſenex, atque ita ridens, in-
quit: Si Solo, ô Amynander non tantùm relaxandi animi gra-
tia, ſed dedita opera ſerióque ſicut alij poëſim eſſet ſecutus,
vel hiſtoriam quam ab Ægypto reuerſus inſtituerat abſol-
uiſſet, à qua quidem ſeditionibus cæteríſque ciuitatis fluctibus deturbatus medio in curſu deſtitit, nec Homero nec Heſiodo,

nec alio quoquam poëtarum, vt opinor, inferior extitiſſet. Ad hæc ille: Qua de re, ô Critia, tractare Solo inſtituit? De maximis, inquit, rebus ab hac ciuitate quondam geſtis, quarũ memoria apud nos temporis diuturnitate & interitu hominum extincta eſt. Dic quæſo, inquit, ô Critia, quid illud opus, & quo modo actum, & à quibus auditum tanquam verum Solo narrabat. Eſt, inquit, Ægypti regio Delta, cuius è vertice ſcinduntur fluenta Nili. Eius campi, Saitica præfectura nominantur. In quibus maxima ciuitas eſt, quam Saim vocant. vnde Amaſis fuit rex. Vrbis eius fundatrix dea fuit, quam Ægyptij Neithen, Græci Athenan nominant. Ipſi porro homines Athenienſium amici ſunt, eíſque genere quodam coniunctos eſſe ſe prædicant. Quò Solo profectum ſe honorificè acceptũ fuiſſe referebat. Et cùm de vetuſtatis memoria ab illis ſacerdotibus qui in hac re cæterum peritiſſimi erant, quæſiſſet, expertum ſe eſſe dicebat, neque ſeipſum neque alium Græcorum quenquam cognitionem antiquitatis vllam habere. quandoque verò coram ſacerdotibus, vt eos ad ſua narranda prouocaret, de antiquiſſimis illis Athenarum geſtis rebus verba feciſſe, Phoroneo primo & Niobe, póſtque inundationem mundi de Pyrrha & Deucalione, eorúmque poſteritate, & de temporibus quibus ſingula contigerunt. Tunc ex ſacerdotibus quendam grandem natu dixiſſe: O Solo Solo, Græci pueri ſemper eſtis, nec quiſquam è Græcia ſenex. Cur iſtud diceret, percontante Solone, reſpondiſſe ſacerdotem: Quia iuuenis ſemper vobis eſt animus, in quo nulla eſt ex vetuſtatis commemoratione, priſca opinio, nulla cana ſcientia. Quod ideo vobis contingit, quia multa & varia hominum exitia fuerunt, erúntque. Maxima quidem aut ignis conflagratione, aut aquæ inundationibus prouenire neceſſe eſt: minora verò aliis innumeris calamitatibus fieri. Nã quod apud vos fertur, Phaëthontem quondam Solis filium currus aſcendiſſe paternos, nec patris aurigatione ſeruata, exuſſiſſe terrena, ipſúmq; flammis cœleſtibus conflagraſſe, quamuis fabuloſum videatur, verum quodammodo eſſe putãdum eſt. Fit enim longo temporum interuallo cœleſtis circuitus permutatio quædam, quam inflammationis vaſtitas neceſſario ſequitur. Tunc hi qui edita & arida incolũt loca, magis pereunt, quàm mari fluuiiſque vicini. Nobis porrò Nilus cùm in pleriſque rebus ſalutaris eſt, tum huiuſmodi à nobis arcet exitium. Quando verò dij aquarum colluuione terræ ſordes diluunt, paſtores ouium, atque bubulci qui iuga montium habitant, periculum illud euadũt, veſtræ autem ciuitates in planitie ſitæ impetu fluminum ad maria rapiuntur. Sed in hac noſtra regione neque tunc, neque aliàs vnquam aqua in agros ſupernè deſcendit, contrà verò ſurſum è terræ viſceribus ſcaturit. Quamobrẽ antiquiſſimarũ rerũ apud nos monimenta ſeruantur. Proinde vbicunque nec imbrium tempeſtas nimia, nec incendium ingens contingit, licet aliàs pauciores, aliàs plures, ſemper tamen homines ſunt. Quæcunque verò à noſtris, ſiue à veſtris, ſiue aliis nationibus geſta ſunt memoratu digna, modò ad aures noſtrorum peruenerint, noſtris in templis deſcripta ſeruantur. Apud vos quidem, & alias gentes res geſtæ nuper, literis monimentíſque tradũtur, ſed certis temporum curriculis illuuies immiſſa cœlitus omnia populatur. Ideo qui ſuccedunt & literis & muſis orbati ſunt. Quo fit vt quaſi iuuenes iterum ſitis & rudes, præteritarum rerum omnium prorſus ignari. Nam & ea ipſa quæ modò ex veſtris hiſtoriis recenſebas, à fabulis puerilibus, ô Solo, parum diſtant. Primo quòd vnius tantùm inundationis memineritis, cùm multæ præceſſerint. Deinde quòd genus maiorum veſtrorum in regione veſtra clariſſimum & optimum ignoretis, ex quo tu & Athenienſes cæteri nati eſtis, exiguo ſemine quondam publicæ cladi ſuperſtite. Quod propterea vos latuit, quia ſuperſtites illi eorúmque poſteri literarum vſu multis ſeculis caruerunt. Fuit enim ante exitialem illam terræ illuuionem, ô Solo, Athenienſium ciuitas tam belli quàm pacis officiis præſtãtiſſima, eiúſque opera legéſque omnibus quorum ſub cœlo memoria ad nos peruenit, excellunt. Tunc admiratũ Solonem obnixè ſacerdotes obſecrauiſſe ait, vt omnia diligenter priſcorum ciuium opera reuelarent. Atque illi ſic à ſacerdote quodam fuiſſe reſponſum: Nulla hoc inuidia prohibet Solo. Dicam equidem libenter tui & ciuitatis veſtræ gratia. Maximè verò gratia deæ, quæ & veſtram illam, & hanc noſtram condidit, educauit, inſtituit, priorem veſtram annis mille, ex terra & Vulcano accipiens ſemina. poſterioris autem huius noſtræ vrbis res octo annorum millibus geſtæ in ſacris literis continentur. Illorum ergo ciuium qui in hoc nouem millium annorum tẽpore ante nos fuerunt, inſtituta & præclara facinora, breuiter Solo in præſentia tibi perſtringam. Deinceps verò cùm plus dabitur otij, accepto hiſtoriarum libro latius exponemus. Ac primùm leges illorum conſidera quo pacto cum his noſtris cõueniant. Multa enim hic ſimilia illius reperies. Principio quòd ſacerdotes ſeparati

A οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν ποιητῶν, ἃ δοκιμώτερος ἐγένετο ἄν ποτε αὐτοῦ. Τίς δ' ἦν ὁ λόγος (ἦ δ' ὅς) ὦ Κριτία; Περὶ μεγίστης (ἔφη) καὶ ὀνομαστοτάτης πασῶν δικαιότατ' ἂν πράξεως οὔσης ἂν ἥδε ἡ πόλις ἔπραξε μέν, διὰ δὲ χρόνον καὶ φθορὰν τῶν ἐργασαμένων οὐ διήρκεσε δεῦρο ὁ λόγος. Λέγε ἐξ ἀρχῆς (ἦ δ' ὅς) τί τε καὶ πῶς, καὶ παρὰ τίνων ὡς ἀληθῆ διακηκοὼς ἔλεγεν ὁ Σόλων. Ἔστι τις κατ' Αἴγυπτον (ἦ δ' ὅς) ἐν τῷ Δέλτα, περὶ ὃ κατὰ κορυφὴν σχίζεται τὸ τοῦ Νείλου ῥεῦμα, Σαϊτικὸς ἐπικαλούμενος νομός· τούτου δὲ τοῦ νομοῦ μεγίστη πόλις Σάϊς· ὅθεν δὴ καὶ Ἄμασις ἦν ὁ βασιλεύς. οἷς τῆς πόλεως θεὸς ἀρχηγός ἐστιν, Αἰγυπτιστὶ μὲν τοὔνομα Νηΐθ, Ἑλληνιστὶ δὲ, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, Ἀθηνᾶ. μάλα δὲ φιλαθήναιοι καὶ

B τινα τρόπον οἰκεῖοι τῶνδ' εἶναι φασιν. οἷ δὴ Σόλων ἔφη πορευθεὶς σφόδρα τε γενέσθαι παρ' αὐτοῖς ἔντιμος, καὶ δὴ καὶ τὰ παλαιὰ ἀνερωτῶν, τοὺς μάλιστα περὶ ταῦτα τῶν ἱερέων ἐμπείρους, σχεδὸν οὔτε αὐτὸν οὔτε ἄλλον Ἕλληνα οὐδένα οὐδὲν (ὡς ἔπος εἰπεῖν) εἰδότα περὶ τῶν τοιούτων ἀνευρεῖν. καὶ ποτε προαγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῇδε, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖν, περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης, καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν αὖ περὶ Δευκαλίωνος καὶ Πύῤῥας, ὡς διεγένοντο μυθολογεῖν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενεαλογεῖν· καὶ τὰ τῶν ἐτῶν ὅσα ἦν οἷς ἔλεγε πειρᾶσθαι διαμνημονεύων, τοὺς χρόνους ἀριθμεῖν. καί τινα εἰπεῖν τῶν ἱερέων εὖ μάλα παλαιόν, Ὦ Σόλων Σόλων,

C Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε, γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν. Ἀκούσας οὖν, πῶς τί τοῦτο λέγεις; φάναι. Νέοι ἐστὲ (εἰπεῖν) τὰς ψυχὰς πάντες. οὐδεμίαν γὰρ ἐν αὐταῖς ἔχετε, δι' ἀρχαίαν ἀκοὴν, παλαιὰν δόξαν, οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολιὸν οὐδέν. τὸ δὲ τούτων αἴτιον, τόδε· πολλαὶ καὶ κατὰ πολλὰ φθοραὶ γεγόνασιν ἀνθρώπων, καὶ ἔσονται, πυρὶ μὲν καὶ ὕδατι μέγισται, μυρίοις δὲ ἄλλοις ἕτεραι βραχύτεραι. τὸ γὰρ οὖν καὶ παρ' ὑμῖν λεγόμενον, ὥς ποτε Φαέθων Ἡλίου παῖς, τὸ τοῦ πατρὸς ἅρμα ζεύξας, διὰ τὸ μὴ δυνατὸς εἶναι κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς ὁδὸν ἐλαύνειν, τά τ' ἐπὶ γῆς ξυνέκαυσε, καὶ αὐτὸς κεραυνωθεὶς διεφθάρη, τοῦτο μύθου μὲν σχῆμα ἔχον λέγεται, τὸ δ' ἀληθές ἐστι, τῶν περὶ γῆν καὶ κατ' οὐρανὸν ἰόντων παράλλα-

D ξις, καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γιγνομένη τῶν ἐπὶ γῆς πυρὶ πολλῷ φθορά. τότε οὖν ὅσοι κατ' ὄρη καὶ ἐν ὑψηλοῖς τόποις καὶ ἐν ξηροῖς οἰκοῦσι, μᾶλλον διόλλυνται τῶν ποταμοῖς καὶ θαλάττῃ προσοικούντων. ἡμῖν δὲ ὁ Νεῖλος εἴς τε τἆλλα σωτὴρ καὶ τότε ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας σώζει λυόμενος. ὅταν δ' αὖ οἱ θεοὶ τὴν γῆν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν, οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι διασώζονται, βουκόλοι, νομεῖς τε· οἱ δ' ἐν ταῖς παρ' ὑμῖν πόλεσιν, εἰς τὴν θάλατταν ὑπὸ τῶν ποταμῶν φέρονται. κατὰ δὲ τήνδε τὴν χώραν οὔτε τότε οὔτε ἄλλοτε ἄνωθεν ἐπὶ τὰς ἀρούρας ὕδωρ ἐπιῤῥεῖ· τὸ δ' ἐναντίον, κάτωθεν ἐπανιέναι πέφυκεν. ὅθεν καὶ δι' ἃς αἰ-

E τίας τἀνθάδε σωζόμενα, λέγεται παλαιότατα. τὸ δὲ ἀληθές, ἐν πᾶσι τοῖς τόποις ὅπου μὴ χειμὼν ἐξαίσιος ἢ καῦμα ἀπείργει, τοτὲ μὲν πλέον, τοτὲ δὲ ἔλαττον ἀεὶ γένος ἐστὶν ἀνθρώπων. ὅσα δὲ ἢ παρ' ἡμῖν, ἢ τῇδε, ἢ καὶ κατ' ἄλλον τόπον ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, εἴ πού τι καλὸν ἢ μέγα γέγονεν, ἢ καί τινα διαφορὰν ἄλλην ἔχον, πάντα γεγραμμένα ἐκ παλαιοῦ τῇδ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ σεσωσμένα. τὰ δὲ παρ' ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρτι κατεσκευασμένα ἑκάστοτε τυγχάνει γράμμασι καὶ ἅπασιν ὁπόσων πόλεις δέονται. καὶ πάλιν δι' εἰωθότων ἐτῶν ὥσπερ νόσημα ἥκει φερόμενον αὐτοῖς ῥεῦμα οὐράνιον, καὶ τοὺς ἀγραμμάτους καὶ ἀμούσους ἔλιπεν ὑμῶν. ὥστε

F πάλιν νέοι ἐξ ἀρχῆς γίνεσθε, οὐδὲν εἰδότες οὔτε τῶν τῇδε, οὔτε τῶν παρ' ὑμῖν, ὅσα ἦν ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις. τὰ γοῦν νῦν δὴ γενεαλογηθέντα, ὦ Σόλων, περὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἃ διῆλθες παίδων, βραχύ τι διαφέρει μύθων, οἳ πρῶτον μὲν, ἕνα γῆς κατακλυσμὸν μέμνησθε, πολλῶν ἔμπροσθεν γεγονότων· ἔτι δὲ, τὸ κάλλιστον καὶ ἄριστον γένος ἐπ' ἀνθρώποις ἐν τῇ χώρᾳ τῇ παρ' ὑμῖν οὐκ ἴστε γεγονὸς ἐξ ὧν σύ τε καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐστὶ τανῦν ὑμῶν, περιλειφθέντος ποτὲ σπέρματος βραχέος. ἀλλ' ὑμᾶς λέληθε, διὰ τὸ τοὺς περιγενομένους ἐπὶ πολλὰς γενεὰς γράμμασι τελευτᾶν ἀφώνους. ἦν γάρ δή ποτε, ὦ Σόλων, ὑπὲρ τὴν μεγίστην φθορὰν ὕδασιν ἡ νῦν Ἀθηναίων οὖσα πόλις ἀρίστη, πρός τε πόλεμον καὶ κατὰ πάντα εὐνομωτάτη διαφερόντως· ᾗ κάλλιστα ἔργα καὶ πολιτεῖαι γενέσθαι κάλλισται λέγον-

G ται, πασῶν ὁπόσων νῦν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἡμεῖς ἀκοὴν παρεδεξάμεθα. Ἀκούσας οὖν ὁ Σόλων ἔφη θαυμάσαι, καὶ πᾶσαν προθυμίαν σχεῖν, δεόμενος τῶν ἱερέων πάντα δι' ἀκριβείας οἱ τὰ περὶ τῶν πάλαι πολιτῶν ἑξῆς διελθεῖν. τὸν οὖν ἱερέα φάναι, Φθόνος οὐδεὶς, ὦ Σόλων· ἀλλὰ σοῦ τε ἕνεκα ἐρῶ καὶ τῆς πόλεως ὑμῶν· μάλιστα δὲ καὶ τῆς θεοῦ χάριν, ἣ τήν τε ἡμετέραν καὶ τὴν δ' ἔλαχε, καὶ ἔθρεψε, καὶ ἐπαίδευσε. προτέραν μὲν τὴν παρ' ὑμῖν ἔτεσι χιλίοις, ἐκ Γῆς τε καὶ Ἡφαίστου, τὸ σπέρμα παραλαβοῦσα ὑμῶν, τήνδε δὲ, ὑστέραν. τῆς δὲ ἐνθάδε διακοσμήσεως παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ὀκτακισχιλίων ἐτῶν ἀριθμὸς γέγραπται. περὶ δὲ τῶν ἐνακισχίλια ἔτη γεγονότων πολιτῶν σοὶ δηλώσω διὰ βραχέων νό-

H μους τε, καὶ τῶν ἔργων αὐτοῖς ὃ κάλλιστον ἐπράχθη. τὸ δ' ἀκριβὲς περὶ πάντων ἐφεξῆς εἰσαῦθις κατὰ σχολὴν, αὐτὰ τὰ γράμματα λαβόντες, διέξιμεν. τοὺς μὲν οὖν νόμους σκόπει πρὸς τοὺς τῇδε. πολλὰ γὰρ παραδείγματα τῶν τότε παρ' ὑμῖν ὄντων, ἐνθάδε νῦν ἀνευρήσεις. πρῶτον μὲν, τὸ τῶν

ἱερέων γένος, ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρὶς ἀφωρισμένον· μετὰ δὲ τοῦτο, τὸ τῶν δημιουργῶν, ὅτι καθ' αὑτὸ ἕκαστον, ἄλλῳ δὲ οὐκ ἐπιμιγνύμενον δημιουργεῖ, τό, τε τῶν νομέων καὶ τῶν θηρευτῶν, τό, τε τῶν γεωργῶν. καὶ δὴ τὸ μάχιμον γένος ᾔσθησαί που τῇδε, ἀπὸ πάντων τῶν γενῶν κεχωρισμένον, οἷς οὐδὲν ἄλλο πλὴν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ νόμου προσετάχθη μέλειν. ἔτι δὲ ἡ τῆς ὁπλίσεως αὐτῶν σχέσις ἀσπίδων καὶ δοράτων, οἷς ἡμεῖς πρῶτοι τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν ὡπλίσμεθα, τῆς θεοῦ, καθάπερ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, παρ' ὑμῖν πρώτοις ἐνδειξαμένης. τὸ δ' αὖ περὶ τῆς φρονήσεως, ὁρᾷς που τὸν νόμον τῇδε ὅσην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο εὐθὺς κατ' ἀρχάς, περί τε τὸν κόσμον ἅπαντα, μέχρι μαντικῆς, καὶ ἰατρικῆς πρὸς ὑγίειαν, ἐκ τούτων θείων ὄντων εἰς τὰ ἀνθρώπινα ἐξανευρών, ὅσα τε ἄλλα τούτοις ἕπεται μαθήματα, πάντα κτησάμενος. ταύτην οὖν δὴ τότε ξύμπασαν τὴν διακόσμησιν καὶ σύνταξιν ἡ θεὸς προτέρους ὑμᾶς διακοσμήσασα κατῴκισεν, ἐκλεξαμένη τὸν τόπον ἐν ᾧ γεγένησθε, τὴν εὐκρασίαν τῶν ὡρῶν ἐν αὐτῷ κατιδοῦσα, ὅτι φρονιμωτάτους ἄνδρας οἴσει. ἅτ' οὖν φιλοπόλεμός τε καὶ φιλόσοφος ἡ θεὸς οὖσα, τὸν προσφερεστάτους αὐτῇ μέλλοντα οἴσειν τόπον ἄνδρας, τοῦτον ἐκλεξαμένη τὸ πρῶτον κατῴκισεν. ᾠκεῖτε οὖν δὴ νόμοις τε τοιούτοις χρώμενοι, καὶ ἔτι μᾶλλον εὐνομούμενοι, πάσῃ τε πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβληκότες ἀρετῇ, καθάπερ εἰκὸς γεννήματα καὶ παιδεύματα θεῶν ὄντας. πολλὰ μὲν οὖν ὑμῶν καὶ μεγάλα τῆς πόλεως τῇδε γεγραμμένα ἔργα θαυμάζεται, πάντων μὴν ἓν ὑπερέχει μεγέθει καὶ ἀρετῇ. λέγει γὰρ τὰ γεγραμμένα, ὅσην ἡ πόλις ὑμῶν ἔπαυσέ ποτε δύναμιν ὕβρει πορευομένην ἅμα ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, ἔξωθεν ὁρμηθεῖσαν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους. τότε γὰρ πορεύσιμον ἦν τὸ ἐκεῖ πέλαγος. νῆσον γὰρ πρὸ τοῦ στόματος εἶχεν, ὃ καλεῖτε (ὥς φατε ὑμεῖς) Ἡρακλείους στήλας. ἡ δὲ νῆσος ἅμα Λιβύης ἦν καὶ Ἀσίας μείζων, ἐξ ἧς ἐπιβατὸν ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους τοῖς τότ' ἐγίγνετο πορευομένοις. ἐκ δὲ τῶν νήσων ἐπὶ τὴν καταντικρὺ πᾶσαν ἤπειρον, τὴν περὶ τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον πόντον. τάδε μὲν γὰρ ὅσα ἐντὸς τοῦ στόματος οὗ λέγομεν, φαίνεται λιμὴν στενόν τινα ἔχων εἴσπλουν. ἐκεῖνο δὲ πέλαγος ὄντως, ἥ τε περιέχουσα αὐτὸ γῆ παντελῶς ἀληθῶς, ὀρθότατ' ἂν λέγοιτο ἤπειρος. ἐν δὲ τῇ Ἀτλαντίδι ταύτῃ νήσῳ μεγάλη συνέστη καὶ θαυμαστὴ δύναμις βασιλέων, κρατοῦσα μὲν ἁπάσης τῆς νήσου, πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων καὶ μερῶν τῆς ἠπείρου. πρὸς δὲ τούτοις, ἔτι τῶν ἐντὸς τῇδε Λιβύης μὲν ἦρχον ἄχρι πρὸς Αἴγυπτον, τῆς δὲ Εὐρώπης, μέχρι Τυρρηνίας. αὕτη δὴ πᾶσα ξυναθροισθεῖσα εἰς ἓν ἡ δύναμις τόν τε παρ' ὑμῖν καὶ τὸν παρ' ἡμῖν καὶ τὸν ἐντὸς τοῦ στόματος πάντα τόπον μιᾷ ποτ' ἐπεχείρησεν ὁρμῇ δουλοῦσθαι. τότε οὖν ὑμῶν, ὦ Σόλων, τῆς πόλεως ἡ δύναμις εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους διαφανὴς ἀρετῇ τε καὶ ῥώμῃ ἐγένετο. πάντων γὰρ προστᾶσα εὐψυχίᾳ, καὶ τέχναις ὅσαι κατὰ πόλεμον, τὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἡγουμένη, τὰ δ' αὐτὴ μονωθεῖσα, ἐξ ἀνάγκης τῶν ἄλλων ἀποστάντων, ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους ἀφικομένη κινδύνους, κρατήσασα μὲν τῶν ἐπιόντων, τρόπαια ἀνέστησε, τοὺς δὲ μήπω δεδουλωμένους διεκώλυσε δουλωθῆναι· τοὺς δ' ἄλλους, ὅσοι κατοικοῦμεν ἐντὸς ὅρων Ἡρακλείων, ἀφθόνως ἅπαντας ἠλευθέρωσεν. ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων, μιᾶς ἡμέρας καὶ νυκτὸς χαλεπῆς ἐλθούσης, τό, τε παρ' ὑμῶν μάχιμον πᾶν ἁθρόον ἔδυ κατὰ γῆς, ἥ τε Ἀτλαντὶς νῆσος ὡσαύτως κατὰ τῆς θαλάσσης δῦσα ἠφανίσθη. διὸ καὶ νῦν ἄπορον καὶ ἀδιερεύνητον γέγονε τοὐκεῖ πέλαγος, πηλοῦ κάρτα βραχέος ἐμποδὼν ὄντος, ὃν ἡ νῆσος ἱζομένη παρέσχετο. Τὰ μὲν δὴ ῥηθέντα, ὦ Σώκρατες, ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ Κριτίου, κατ' ἀκοὴν τὴν Σόλωνος, ὡς συντόμως εἰπεῖν, ἀκήκοας. λέγοντος δὲ δὴ χθὲς σοῦ περὶ πολιτείας τε καὶ ἀνδρῶν οὓς ἔλεγες, ἐθαύμαζον, ἀναμιμνησκόμενος αὐτὰ ἃ νῦν λέγω, κατανοῶν ὡς δαιμονίως ἔκ τινος τύχης, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ξυνηνέχθης τὰ πολλὰ οἷς Σόλων εἶπεν. οὐ μὴν ἐβουλήθην παραχρῆμα εἰπεῖν· διὰ χρόνου γὰρ οὐχ ἱκανῶς ἐμεμνήμην. ἐνενόησα οὖν ὅτι χρεὼν εἴη με πρὸς ἐμαυτὸν πρῶτον ἱκανῶς πάντα ἀναλαβόντα, λέγειν οὕτως. ὅθεν ταχὺ ξυνωμολόγησά σοι τὰ ἐπιταχθέντα χθές, ἡγούμενος, ὅπερ ἐν ἅπασι τοῖς τοιοῖσδε μέγιστον ἔργον, λόγον τινὰ πρέποντα τοῖς βουλήμασιν ὑποθέσθαι, τούτου μετρίως ἡμᾶς ἀπορήσειν. οὕτω δή, καθάπερ ὅδ' εἶπε, χθές τε εὐθὺς ἐνθένδε ἀπιὼν πρὸς τούσδε ἀνέφερον αὐτά, ἀναμιμνησκόμενος, ἀπελθών τε, σχεδόν τι ἅπαντα ἐπισκοπῶν τῆς νυκτός, ἀνέλαβον. ὡς δή τοι τὸ λεγόμενον, τὰ παίδων μαθήματα θαυμαστὸν ἔχει τι μνημεῖον. ἐγὼ γὰρ ἃ μὲν χθὲς ἤκουσα, οὐκ ἂν οἶδα εἰ δυναίμην ἅπαντα ἐν μνήμῃ πάλιν λαβεῖν· ταῦτα δὲ ἃ πάμπολυν χρόνον διακήκοα, παντάπασι θαυμάσαιμ' ἂν εἴ τί με αὐτῶν διαπέφευγεν. ἦν μὲν οὖν μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ παιδιᾶς τότε ἀκουόμενα, καὶ τοῦ πρεσβύτου προθύμως με διδάσκοντος, ἅτ' ἐμοῦ πολλάκις ἐπανερωτῶντος· ὥστε οἷον ἐγκαύματα ἀνεκπλύτου γραφῆς ἔμμονά μοι γέγονε. καὶ δὴ καὶ τοῖσδε εὐθὺς ἔλεγον ἕωθεν αὐτὰ ταῦτα, ἵνα εὐποροῖεν λόγων μετ' ἐμοῦ. νῦν οὖν, οὗπερ εἵνεκα πάντα εἴρηται, λέγειν εἰμὶ ἕτοιμος, ὦ Σώκρατες, μὴ μόνον ἐν κεφαλαίοις, ἀλλ' ὥσπερ ἤκουσα, καθ' ἕκαστον. τοὺς δὲ πολίτας καὶ τὴν πόλιν ἣν χθὲς ἡμῖν ὡς ἐν μύθῳ διῄεισθα, μετενεγκόντες ἐπὶ τἀληθὲς, δεῦρο θήσομεν, ὡς ἐκείνην τήνδε οὖσαν· καὶ τοὺς πολίτας οὓς διενοοῦ, φήσομεν ἐκείνους τοὺς ἀληθινοὺς εἶναι προγόνους ἡμῶν οὓς ἔλεγεν ὁ ἱερεύς. πάντως ἁρμόσουσι, καὶ οὐκ ἀπᾳσόμεθα λέγοντες αὐτοὺς εἶναι τοὺς ἐν τῷ

A ab omni turba vitam agunt. Deinde varia opificū genera ita inter ſe diſcreta ſunt, vt ſuum quiſque agat, promiſcuè verò nullus. Similiter paſtorum, venatorum, agricolarum inter ſe diſtincta ſunt opera. Milites quoque hic, vt noſti, ab aliis omnibus ſegregati, bellica duntaxat tractare legibus iubentur. Armatura etiā vt clypeorum iaculorúmque vſus, apud vtroſq. perſimilis, his primis nos in Aſia vſi ſumus, & dea vt illis in locis, ſic vobis primis hæc tradidit. Prudentiæ quoq. & modeſtiæ magna, ſicut vides, noſtris legibus ab initio cura fuit, diuinationis inſuper & medicinæ: & ſanitas nobis, per hæc diuinitus

B procurata. Demum quæcunque ad hæc attinēt diſciplinæ, diligenter inſtitutæ à lege reperiuntur. Huiuſmodi inſtitutione & ordine priorem veſtram vrbem dea à primordiis exornauit, cū in vrbe condenda eam regionem elegiſſet, quæ ob aeris temperiem prudentiſſima ingenia procrearet. Vtpote enim bellicoſa & ſapiens dea regionem eligendam cenſuit talem, quæ eſſet ſui ſimiles homines editura. His itaque legibus, vel etiam honeſtioribus inſtitutionibus formati veteres Athenienſes omni virtutum genere præ cæteris omnibus excelluerunt, vt decebat eos qui diis geniti editique eſſent. Multa quidem &

C mirabilia veſtræ ciuitatis opera in monimentis noſtris leguntur, ſed vnum magnitudine & virtute præcipuum facinus. Traditur enim veſtra ciuitas reſtitiſſe olim innumeris hoſtium copiis, quæ ex Atlantico mari profectæ propè iam cunctam Europam Aſiámque obſederunt. Tunc enim erat fretum illud nauigabile, habens in ore & quaſi veſtibulo eius inſulam, quas Herculis Columnas cognominatis: fertúrque inſula illa Libya ſimul & Aſia maior fuiſſe per quam ad alias proximas inſulas patebat aditus, atque ex inſulis ad omnem continentem è conſpectu, iacentem verò mari viciniā. Sed intra os ipſum portus anguſto ſinu fuiſſe traditur. Pelagus illud verum mare, ter-

D ra quoq. illa verè erat continens. In hac Atlantide inſula maxima & admirabilis potentia extitit regum, qui toti inſulæ illi, multíſque aliis, & maximæ terræ continentis parti, prætereà & his quę penes nos ſunt, dominabantur. Siquidem tertię mundi parti quæ Libya dicitur, vſque ad Ægyptum imperauerunt, Europę verò vſque ad Tyrrhenum mare. Horum vis omnis vnà collecta noſtram, ô Solo, veſtrámque regionem, & quicquid intra colūnas Herculis cōtinebatur, inuaſit. Tunc veſtræ ciuitatis virtus in omnes gentes enituit. Quæ cùm omnes magnanimitate bellicíſque artibus antecelleret, partim cū aliis Græcis, partim ſola cæteris deſerentibus, extrema diſcrimina ſub-

De veteribus Athenienſib. & Ægyptiacis hiſtoriis.

E iit, hoſtéſque expugnauit, eos verò qui nondum in eorum ditionem poteſtatémque venerant, ne venirent prohibuit: alios autem, nimirum nos quotquot cis Heculis columnas habitamus, omnes promiſcuè ſeruauit. Poſt hæc ingenti terræmotu iugíque diei vnius & noctis illuuione factum eſt, vt terra dehiſcens veſtros illos vnà omnes bellicoſos homines abſorberet: & Atlantis inſula ſub vaſto gurgite mergeretur. Quam ob cauſam innauigabile pelagus illud propter abſorptæ inſulæ limū relictū fuit. Hęc, ô Socrates, eorū quæ Critias maior à Solone accepta narrabat, ſumma eſt. Sed dū pręterito die de repub. ciuibúſque ſuis diſſereres, ſubiit mihi quædam ex recordatio-

F ne admiratio, cogitanti videlicet diuina quadam ſorte factum eſſe, vt ſimilima quædam haud ab re Solonis hiſtoriæ traderes. ob eam verò cauſam nihil tunc protuli, quoniam ex diuturna negligentia non ſatis reminiſcebar. Satius igitur ipſe cenſui, vt prius quàm referre vobis inciperem, mecum ipſe repeterem. Ideo verò ſtatim imperio tuo conſenſi, quia confidebam vt in rebus huiuſmodi maximè decet, aliquid me quod propoſitæ rei congrueret reperturum. Ita heri, vt iſte ait, poſt diſceſſum protinus his prout tunc recordabar, recenſui. A nocturnis deinde vigiliis penè omnia recuperaui. Profectò quæ in pueritia diſcimus, diutius firmiúſque, vt fertur, meminiſſe ſolemus.

G Atque haud ſcio, an quæ heri audiui, referre nunc omnia memoriter poſſim: quæ verò puer accepi, mirabor equidem ſiquid eorum memoria mihi exciderit. Ea quippe cum voluptate & ioco audiebam, cùm & ſenex ille libenter me doceret, & ego ab illo identidem ac requirerem ac ſciſcitarer. Quapropter quaſi quædam literarum inuſtæ indelebiliter notæ ea mihi omnia infixa memoriæ permanſerunt. Atque his etiam ante ſolis ortum ipſa narraui, vt vnà mecum eſſent ad hanc orationē paratiores. Verùm vt ad id quò hæc omnia ſpectant, me conferam, paratus ſum, ô Socrates, non modò ſummatim, ſed ſigillatim ſicut audiui omnia enarrare. Ciuitatem vtique & ciues quos quaſi per fabulam heſterna diſputatione finxiſti,

H rem veram eſſe ponemus. Ciuitatem quidem illam, Athenienſem hanc vrbem eſſe. Ciues quoque quos ipſe excogitabas, noſtros illos veros maiores à ſacerdote narratos fuiſſe cenſebimus. Nēpe omnino hæc cōgruēt, neq. ab re fuerit, ſi ciues tuos

reuera priſcos illos extitiſſe dixerimus. Quare cōmuniter rem ipſam inter nos partientes conabimur omnes muneri abs te nobis impoſito pro viribus ſatiſfacere. Sed vide, ô Socrates, nunquid ſermonem hunc probemus, an alium exigamus. SO. At enim quem, ô Critia, ſermonem magis quàm iſtum probabimus? qui præſentibus deæ ſacris propter propinquitatem quandam mirificè congruit. Maximum verò illud eſt, non fictam à nobis fabulam, ſed veram hiſtoriam recenſeri. Quonā igitur pacto & vnde, hac ſpreta, diſputationem aliam exordiemur? Certè non licet. Ideo bonis fortunæ auſpiciis oportet iam tam vos diſſerere, quàm me pro heſterna narratione, hodie ſilentio vos audire. CRI. Conſidera Socrates, an commodè mutuum tibi conuiuium diſpoſuerimus. Viſum nobis eſt, vt Timæus tanquam in Aſtronomia noſtrorum omnium peritiſſimus, maximéque in rerum natura cognoſcenda verſatus, primus diſſerat, ita vt à mundi generatione exordiens vſque ad generis humani naturam deueniat. Atque ego deinde ſuſcipiens homines à Timæo quidem genitos, à Critia verò vt plurimum inſtitutos, ſecundum Solonis ſermonem legémque in iudicium veſtrum adducam, ciuitatíſque iſtius ciues efficiam eos qui priſci illi Athenienſes fuerunt, quos iam extinctos ſacræ Ægyptiorum literæ in lucem è tenebris eruerunt, adeò vt de illis deinceps tanquam de veteribus Athenienſibus verba fiant. SOCR. Copioſam & ſplendidam diſputationis menſam apparauiſſe mihi videris. Tui ergo officij eſt, ô Timæe, inuocatis ſecundum legem diis, diſputationem iam exordiri. TIMÆ. Probè conſulis Socrates. Nam cùm omnes qui mentis quoque modo compotes ſunt, in operis cuiuſlibet vel magni vel parui principio inuocare deum ſoleant, quanto nos æquius eſt de vniuerſo ſiue genitum ſit, ſiue ingenitum diſputaturos, niſi fortè deſipimus, inuocare diuinā opē? Ergo deos omnes deáſque precamur, in primis quidem, vt ea dicantur à nobis, quæ illis placeant: deinde vt nobis ipſi conſtemus. Quantū ad deos attinet, ſic à nobis oratum ſit. Sed quod ad nos ſpectat, poſcendum eſt, vt & vos facilè aſſequamini, & ego ſecundum mentis propoſitum rem ipſam qua de agitur, tranſigam. Principio ita mihi diſtinguendum eſſe videtur, quid ſit quod ſemper eſt carēs generatione: quid verò quod gignitur quidem, neque eſt vnquam. Illud intellectu per rationis indaginem percipi poteſt, cùm ſemper ſit idem. Hoc opinione per irrationalem ſenſum attingi, cùm gignatur, & intereat, neque verè vnquam ſit. Quicquid autem gignitur, ex aliqua cauſa neceſſario gignitur. Sine cauſa verò oriri quicquam impoſſibile eſt. Quando igitur opifex in operis alicuius conſtructione ad id quod eodem modo ſe habet ſemper aſpicit, & huiuſmodi quodam vſus exemplo ideam vímque in opus educit, pulchrum fieri tūc opus omne neceſſarium eſt: quando verò ad id quod factum eſt reſpicit, minimè pulchrum. Vniuerſum igitur hoc, Cœlum ſiue Mūdum, ſiue quo alio vocabulo gaudet, cognominemus. De quo primùm conſideremus, quod in omni quæſtione ante omnia inueſtigari debet: Vtrúmne ſemper fuerit ſine vllo generationis principio, an genitum ſit ab aliquo principio ſumens exordium. Id profectò cernitur, tangitúrque, & corpus habet. Omnia verò huiuſmodi ſenſus mouet. Quæ ſenſus mouent, opinione per ſenſum percipiuntur. Hæc verò talia eſſe conſtat, vt gignantur & genita ſint. Quicquid autē gignitur, ab aliqua cauſa neceſſariò gigni aſſeruimus. Opificem quidem & patrem mundi inuenire difficile, & cùm iam inueneris prędicare in vulgus nefas. Rurſus conſiderādum eſt vtrum mundi faber ſit imitatus exemplar: ídne quod idem ſemper & ſimile eſt, an id quod genitum fuerit. Atqui ſi pulcher eſt hic mundus, & opifex mundi bonus, ſempiternum certè exemplum maluit imitari. Sin ſecus, quod ne dictu quidem fas eſt, generatū exemplar eſt pro æterno ſecutus. Cùm verò & mundus omnium genitorū pulcherrimus ſit, & eius autor cauſarū omnium optimus, dubium non eſt quin ſempiternum ſit ſecutus exemplum. Sic igitur generatus, ad id eſt effectus, quod ratione & ſapientia ſola comprehendi poteſt, & immutabile permanet. Ex quo efficitur, vt neceſſe ſit hunc mundum alicuius ſimulacrū eſſe. Rationē verò originis naturaliter explicare difficillimum eſt. Ideo de ſimulacro & exemplo ſic diſtinguamus. Orationes vtique cum his rebus quas exprimūt, cognationem quandam habere videntur. Ergo cùm de re firma & ſtabili & mente comprehendenda diſſeritur, ſtabiles ſimiliter immutabileſque & quàm maximè fieri poteſt inexpugnabiles orationes eſſe oportet. Cùm verò de ipſius rei firmæ ſtabiliſque ſimulacro diſputatur, veriſimiles rationes ſufficiunt, quæ ita ſe ad ſuperiores habeant rationes, vt ſimulacrū ad exemplum. Nempe quod eſt ad generationē eſſentia, id ad finē eſt veritas. Cùm ergo, ô Socrates, multa de diis mundíq; generatione à multis dicta ſint, ne mireris obſecro, ſi rationes de iis probatiſſimas exactiſſimáſq; afferre nō poſſim. Satis enim factū putare debebis, ſi nō minus probabiles quàm quiuis alius rationes attulerim. Æquū eſt meminiſſe, & me qui diſſeram, & vos qui iudicabitis, homines eſſe: vt ſi probabilia dicentur, nihil vlterius requiratis. SOC. Scitè loqueris, ô Timæe. Quare nos, vt iubes,

A τότε ὄντας χρόνῳ. κοινῇ δὲ διαλαμβάνοντες πάντες πειρασόμεθα τὸ πρέπον εἰς δύναμιν οἷς ἐπέταξας ἀποδοῦναι. σκοπεῖν οὖν δεῖ, ὦ Σώκρατες, εἰ κατὰ νοῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐστιν, ἤ τινα ἔτ' ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ζητητέον. ΣΩΚΡ. Καὶ τίνα, ὦ Κριτία, μᾶλλον ἀντὶ τούτου μεταλάβοιμεν ἂν, ὃς τῇ τε παρούσῃ τῆς θεοῦ θυσίᾳ διὰ τὴν οἰκειότητα ἂν πρέποι μάλιστα, τό,τε μὴ πλασθέντα μῦθον ἀλλ' ἀληθινὸν λόγον εἶναι, πάμμεγά που. πῶς γὰρ καὶ πόθεν ἄλλους εὑρήσομεν, ἀφέμενοι τούτων, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ χρὴ λέγειν μὲν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ, ἀντὶ τῶν χθὲς λόγων, νῦν ἡσυχίαν ἄγοντα ἀκούειν. ΚΡΙΤ. Σκόπει δὴ τὴν τῶν ξενίων σοι διάθεσιν, ὦ Σώκρατες, ᾗ διέθεμεν. ἔδοξε γὰρ ἡμῖν Τίμαιον μὲν, ἅτε ἀστρονομικώτατον ἡμῶν, B καὶ περὶ φύσεως τοῦ παντὸς εἰδέναι μάλιστα ἔργον πεποιημένον, πρῶτον λέγειν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως, τελευτᾶν δὲ εἰς ἀνθρώπων φύσιν· ἐμὲ δὲ μετὰ τοῦτον, ὡς παρὰ μὲν τούτου δεδεγμένον ἀνθρώπους τῷ λόγῳ γεγονότας, παρὰ σοῦ δὲ πεπαιδευμένους διαφερόντως αὐτῶν τινὰς, κατὰ δὲ τὸν Σόλωνος λόγον τε νόμον, εἰσαγαγόντα αὐτοὺς ὡς εἰς δικαστὰς ἡμᾶς, ποιῆσαι πολίτας τῆς πόλεως τῆσδε, ὡς ὄντας τοὺς τότε Ἀθηναίους, οὓς ἐμήνυσεν ἀφανεῖς ὄντας ἡ τῶν ἱερῶν γραμμάτων φήμη· τὰ λοιπὰ δὲ, ὡς περὶ πολιτῶν καὶ Ἀθηναίων ὄντων ἤδη ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. ΣΩΚΡ. Τελέως τε καὶ λαμπρῶς ἔοικα ἀνταπολήψεσθαι τὴν τῶν λόγων ἑστίασιν. σὸν οὖν ἔργον λέγειν ἂν εἴη, ὦ Τίμαιε, τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, καλέσαντα κατὰ νόμον θεούς. C ΤΙ. Ἀλλ' ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε δὴ πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ πάσῃ ὁρμῇ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος θεὸν ἀεί που καλοῦσιν· ἡμᾶς δὲ τοὺς περὶ παντὸς λόγους ποιεῖσθαί πῃ μέλλοντας, εἰ γέγονεν, ἢ καὶ ἀγενές ἐστιν, εἰ μὴ παντάπασι παραλλάττομεν, ἀνάγκη θεούς τε καὶ θεὰς ἐπικαλουμένους, εὔχεσθαι πάντας κατὰ νοῦν ἐκείνοις μὲν μάλιστα, ἑπομένως δὲ ἡμῖν εἰπεῖν. καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν ταύτῃ παρακεκλήσθω. τὸ δ' ἡμέτερον παρακλητέον, ᾗ ῥᾷστ' ἂν ὑμεῖς μὲν μάθητε, ἐγὼ δὲ, ᾗ διανοοῦμαι, μάλιστ' ἂν περὶ τῶν προκειμένων ἐνδειξαίμην. Ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε· τί τὸ ὂν μὲν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον· καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν, ὂν δὲ οὐ- D δέποτε. τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτὸν, ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ὄν· τὸ δ' αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου, δοξαστὸν γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. πᾶν δὲ αὖ τὸ γιγνόμενον, ὑπ' αἰτίου τινὸς ἐξ ἀνάγκης γίγνεσθαι. παντὶ γὰρ ἀδύνατον χωρὶς αἰτίου γένεσιν σχεῖν. ὅπου μὲν οὖν ἂν ὁ δημιουργὸς πρὸς τὸ κατὰ ταυτὰ ἔχον βλέπων ἀεὶ, τοιούτῳ τινὶ προσχρώμενος παραδείγματι, τὴν ἰδέαν καὶ δύναμιν ἀπεργάζηται, καλὸν ἐξ ἀνάγκης οὕτως ἀποτελεῖσθαι πᾶν· οὗ δ' ἂν εἰς τὸ γεγονὸς, γεννητῷ παραδείγματι προσχρώμενος, οὐ καλόν. ὁ δὴ πᾶς οὐρανὸς, ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο ὅ,τι ποτὲ ὀνομαζόμενος μάλιστ' ἂν δέχοιτο, τοῦθ' ἡμῖν ὠνομάσθω. σκεπτέον δ' οὖν περὶ αὐτοῦ πρῶτον, ὅπερ ὑπόκειται περὶ E παντὸς ἐν ἀρχῇ δεῖν σκοπεῖν, πότερον ἦν ἀεί, γενέσεως ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν, ἀπ' ἀρχῆς τινὸς ἀρξάμενος. γέγονεν· ὁρατὸς γὰρ ἁπτός τέ ἐστι, καὶ σῶμα ἔχων. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα, αἰσθητά· τὰ δὲ αἰσθητὰ, δόξῃ περιληπτὰ μετ' αἰσθήσεως, γιγνόμενα καὶ γεννητὰ ἐφάνη. τῷ δ' αὖ γενομένῳ φαμὲν ὑπ' αἰτίου τινὸς ἀνάγκην εἶναι γενέσθαι. τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντὸς εὑρεῖν τε ἔργον, καὶ εὑρόντα, εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν. τόδε δ' αὖ πάλιν ἐπισκεπτέον περὶ αὐτοῦ, πρὸς πότερον τῶν παραδειγμάτων ὁ τεκταινόμενος αὐτὸν ἀπειργάζετο, πότερον πρὸς τὸ κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον, ἢ πρὸς τὸ γεγονός. εἰ μὲν δὴ καλός ἐστιν ὅδε ὁ κόσμος, ὅ,τε δημιουργὸς ἀγαθὸς, δῆλον ὡς πρὸς τὸ F ἀΐδιον ἔβλεπεν· εἰ δὲ (ὃ μηδ' εἰπεῖν τινὶ θέμις) πρὸς τὸ γεγονός. παντὶ δὲ σαφὲς ὅτι πρὸς τὸ ἀΐδιον. ὁ μὲν γὰρ κάλλιστος τῶν γεγονότων, ὁ δ' ἄριστος τῶν αἰτίων. οὕτω δὴ γεγενημένος, πρὸς τὸ λόγῳ καὶ φρονήσει περιληπτὸν, καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχον, δεδημιούργηται. τούτων δὲ ὑπαρχόντων αὖ, καὶ πᾶσα ἀνάγκη τόνδε τὸν κόσμον, εἰκόνα τινὸς εἶναι. μέγιστον δὴ παντὸς ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ἀρχήν. ὧδε οὖν περί τε εἰκόνος καὶ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ διοριστέον, ὡς ἄρα τοὺς λόγους ὧνπερ εἰσὶν ἐξηγηταὶ, τούτων αὐτῶν καὶ ξυγγενεῖς ὄντας. τοῦ μὲν οὖν μονίμου καὶ βεβαίου, καὶ μετὰ νοῦ καταφανοῦς, μονίμους καὶ ἀμεταπτώτους, καθ' ὅσον τε ἀνελέγκτοις προσήκει λόγοις εἶναι καὶ ἀκινήτοις, τούτου δεῖ μηδὲν ἐλλείπειν. τοὺς δὲ G τοῦ πρὸς μὲν ἐκεῖνο ἀπεικασθέντος, ὄντος δὲ εἰκόνος, εἰκότας, ἀνάλογόν τε ἐκείνων ὄντας. ὅ,τι γὰρ πρὸς γένεσιν οὐσία, τοῦτο πρὸς πίστιν ἀλήθεια. ἐὰν οὖν, ὦ Σώκρατες, πολλὰ πολλῶν εἰπόντων περὶ θεῶν καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, μὴ δυνατοὶ γιγνώμεθα πάντῃ πάντως αὐτοὺς αὐτοῖς ὁμολογουμένους καὶ ἀπηκριβωμένους λόγους ἀποδοῦναι, μὴ θαυμάσῃς. ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα εἰκότας, ἀγαπᾷν χρὴ μεμνημένον ὡς ὁ λέγων, ὑμεῖς τε οἱ κριταὶ, φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν· ὥστε περὶ τούτων τὸν εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους, πρέπει μηδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν. ΣΩΚΡ. Ἄριστα, ὦ Τίμαιε, παντάπασί τε ὡς κελεύεις

A ἀποδεκτέον. τὸ μὲν οὖν προοίμιον θαυμασίως ἀπεδεξάμεθά σου, τὸν δὲ νόμον ἡμῖν ἐφεξῆς πέραινε. ΤΙΜ. Λέγωμεν δὴ δι' ἣν αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς ξυνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνεται φθόνος. τούτου δ' ἐκτὸς ὢν, πάντα ὅτι μάλιστα ἐβουλήθη γενέσθαι παραπλήσια αὐτῷ. ταύτην δὲ γενέσεως κόσμου μάλιστ' ἄν τις ἀρχὴν κυριωτάτην παρ' ἀνδρῶν φρονίμων ἀποδεχόμενος, ὀρθότατα ἀποδέχοιτ' ἄν. βουληθεὶς γὰρ ὁ θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φλαῦρον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν, παραλαβὼν, οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως, εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας, ἡγησάμενος ἐκεῖνο τούτου B πάντως ἄμεινον. θέμις δὲ οὔτ' ἦν οὔτ' ἔστι τῷ ἀρίστῳ δρᾶν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος οὖν εὕρισκεν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὁρατῶν οὐδὲν ἀνόητον, τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσεσθαί ποτ' ἔργον. νοῦν δ' αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῳ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι συνιστὰς, τὸ πᾶν ξυνετεκταίνετο, ὅπως ὅτι κάλλιστον εἴη κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τόνδε τὸν κόσμον, ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν. τούτου δ' ὑπάρχοντος αὖ τὰ τούτοις ἐφεξῆς ἡμῖν λεκτέον, τίνι τῶν ζώων αὐτὸν εἰς C ὁμοιότητα ὁ ξυνιστὰς ξυνέστησε. τῶν μὲν οὖν ἐν μέρους εἴδει πεφυκότων μηδενὶ καταξιώσωμεν. ἀτελεῖ γὰρ ἐοικὸς οὐδέν ποτ' ἂν γένοιτο καλόν. οὗ δ' ἔστι τἆλλα ζῶα καθ' ἓν καὶ κατὰ γένη μόρια, πάντων ὁμοιότατον αὐτῷ εἶναι τιθῶμεν. τὰ γὰρ δὴ νοητὰ ζῶα πάντα ἐκεῖνο ἐν ἑαυτῷ περιλαβὸν ἔχει, καθάπερ ὅδε ὁ κόσμος ἡμᾶς, ὅσα τε ἄλλα θρέμματα συνέστηκεν ὁρατά. τῷ γὰρ τῶν νοουμένων καλλίστῳ καὶ κατὰ πάντα τελέῳ μάλιστ' αὐτὸν θεὸς ὁμοιῶσαι βουληθεὶς, ζῶον ἓν ὁρατὸν, πάνθ' ὅσα κατὰ φύσιν αὐτοῦ συγγενῆ ζῶα ἐντὸς ἔχον ἑαυτοῦ, ξυνέστησε. πότερον οὖν ὀρθῶς ἕνα οὐρανὸν προσειρήκαμεν, ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους λέγειν ἦν ὀρθότερον; ἕνα, εἴ- D περ κατὰ τὸ παράδειγμα δεδημιουργημένος ἔσται. τὸ γὰρ περιέχον πάντα ὁπόσα νοητὰ ζῶα, μεθ' ἑτέρου δεύτερον οὐκ ἄν ποτ' εἴη. πάλιν γὰρ ἂν ἕτερον εἶναι τὸ περὶ ἐκείνω δέοι ζῶον, οὗ μέρος ἂν εἴτην ἐκείνω. καὶ οὐκ ἂν ἔτι ἐκείνοιν, ἀλλ' ἐκείνῳ τῷ περιέχοντι, τόδ' ἂν ἀφωμοιωμένον λέγοιτο ὀρθότερον. ἵνα οὖν τόδε κατὰ τὴν μόνωσιν ὅμοιον ᾖ τῷ παντελεῖ ζώῳ, διὰ ταῦτα οὔτε δύο, οὔτ' ἀπείρους ἐποίησεν ὁ ποιῶν κόσμους, ἀλλ' εἷς ὅδε μονογενὴς οὐρανὸς γεγονὼς, ἔστι τε καὶ ἔσται. σωματοειδὲς δὴ καὶ ὁρατὸν ἁπτόν τε δεῖ τὸ γενόμενον εἶναι· χωρισθὲν δέ τε πυρὸς οὐδὲν ἄν ποτε ὁρατὸν γένοιτο οὐδὲ ἁπτὸν, ἄνευ τινὸς στερεοῦ· στερεὸν δὲ, οὐκ ἄνευ γῆς. ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς τὸ τοῦ παντὸς ἀρχόμενος συνιστάναι σῶμα ὁ θεὸς ἐποίει. δύο δὲ μόνω ξυνίστασθαι καλῶς τρίτου χωρὶς, οὐ δυνατόν· δεσμὸν γὰρ ἐν E μέσῳ δεῖ τινα ἀμφοῖν ξυναγωγὸν γίνεσθαι. δεσμῶν δ' ὁ κάλλιστος, ὃς ἂν αὑτὸν καὶ τὰ ξυνδούμενα, ὅτι μάλιστα ἓν ποιῇ. τοῦτο δὲ πέφυκεν ἀναλογία κάλλιστα ἀποτελεῖν. ὁπόταν γὰρ ἀριθμῶν τριῶν, εἴτε ὄγκων, εἴτε δυνάμεων, ᾑντινωνοῦν ᾖ τὸ μέσον, ὅ, τι περ τὸ πρῶτον πρὸς αὐτὸ, τοῦτο αὐτὸ πρὸς τὸ ἔσχατον· καὶ πάλιν αὖθις, ὅ, τι τὸ ἔσχατον πρὸς τὸ μέσον, τοῦτο τὸ μέσον πρὸς τὸ πρῶτον· τότε τὸ μέσον μὲν, πρῶτον τὸ ἔσχατον γιγνόμενον, τὸ δὲ ἔσχατον καὶ τὸ πρῶτον, αὖ μέσα ἀμφότερα· πάνθ' οὕτως ἐξ ἀνάγκης τὰ αὐτὰ εἶναι ξυμβήσεται. τὰ αὐτὰ δὲ γενόμενα ἀλλήλοις, ἓν πάντα ἔσται. εἰ μὲν οὖν ἐπίπεδον μὲν, βάθος δὲ μηδὲν ἔχον ἔδει γίγνεσθαι F τὸ τοῦ παντὸς σῶμα, μία μεσότης ἂν ἐξήρκει τότε μεθ' αὐτῆς ξυνδεῖν καὶ ἑαυτήν. νῦν δὲ (στερεοειδῆ γὰρ αὐτὸν προσῆκεν εἶναι, τὰ δὲ στερεὰ μία μὲν οὐδέποτε, δύο δὲ ἀεὶ μεσότητες συναρμόττουσιν) οὕτω δὴ πυρός τε καὶ γῆς, ὕδωρ ἀέρα τε ὁ θεὸς ἐν μέσῳ θεὶς, καὶ πρὸς ἄλληλα καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπεργασάμενος, ὅ, τι πῦρ πρὸς ἀέρα, τοῦτ' ἀέρα πρὸς ὕδωρ· καὶ ὅ, τι ἀὴρ πρὸς ὕδωρ, τοῦτο δ' ὕδωρ πρὸς γῆν, ξυνέδησε καὶ ξυνεστήσατο οὐρανὸν ὁρατὸν καὶ ἁπτόν. καὶ διὰ ταῦτα ἔκ τε δὴ τούτων τοιούτων καὶ τὸν ἀριθμὸν τεττάρων τὸ τοῦ κόσμου σῶμα ἐγεννήθη δι' ἀναλογίας ὁμολογῆσαν. φιλίαν τε ἔσχεν ἐκ τούτων, ὥστ' εἰς ταὐτὸν αὑτῷ ξυνελθὸν, ἄλυτον ὑπὸ τῶν ἄλλων, πλὴν ὑπὸ τοῦ ξυνδήσαντος, γενέσθαι. τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις. ἐκ γὰρ G πυρὸς παντὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς, ξυνέστησεν αὐτὸν ὁ ξυνιστὰς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολείπων· τάδε διανοηθεὶς, πρῶτον μὲν ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῶον τέλεον ἐκ τελέων τῶν μερῶν εἴη· πρὸς δὲ τούτοις, ἓν, ἅτε οὐχ ὑπολελειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο τοιοῦτ' ἂν γένοιτο. ἔτι δὲ, ἵνα ἀγήρων καὶ ἄνοσον ᾖ· κατανοῶν ὡς ἀξυνιστᾷ τὰ σώματα, θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχει, περιϊστάμενα ἔξωθεν καὶ προσπίπτοντα ἀκαίρως, λύει, καὶ νόσους γῆράς τε ἐπάγοντα, φθίνειν ποιεῖ. διὰ δὴ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τόνδε, ἓν ὅλον ἐξ ἁπάντων τέλεον καὶ ἀγήρων καὶ ἄνοσον αὐτὸν ἐτεκτήνατο. καὶ σχῆμα δὲ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ πρέπον καὶ ξυγγενές. τῷ γὰρ

A agendum putamus. Exordium quidem hoc orationis mirificè approbauimus. Sed age deinceps diſputationem perage. TIM. Dicamus igitur quam ob cauſam ille rerum autor generationem & hoc vniuerſum conſtituit. Bonus erat. Bonus autẽ nulla vnquam aliqua de re inuidia tangitur. Ergo cùm liuor ab eo alieniſſimus eſſet, omnia ſibi quantum fieri poterant ſimilima fieri voluit. Si quis hanc gignendi mundi cauſam præcipuam à prudentibus viris acceperit, rectiſſimè profecto accipiet. Itaque cùm vellet deus bona omnia fore, nihil verò quoad natura pateretur malum, quicquid erat quod in cernẽdi ſenſum B cadere poſſet, aſſumpſit, non tranquillum & quietum, ſed temerè agitatum & fluitans, ídque ex inordinata iactatione redegit in ordinem. Hoc enim iudicabat eſſe præſtãtius. Fas autem neq; erat neque eſt quicquam niſi pulcherrimum facere eũ, qui eſt optimus. Cùm igitur excogitaſſet, inuenit nihil eorũ, quæ ſecũdum naturã aſpectui ſubiecta ſunt, ſi expers intelligentiæ ſit, intelligente alio, totũ toto pulchrius vnquã fore, intellectũ verò alicui ſine anima dari nõ poſſe. Hac ratione mentem quidem animæ, animam verò corpori dedit, totúmque ita mundum conſtituit, vt pulcherrimum natura opus o- C ptimúmque foret. Quocirca ſicut ratio nobis hæc probabilis perſuadet, dicendum eſt, hunc mundum animal eſſe, ídque intelligens, reuera diuina prouidentia conſtitutum. Hoc poſito, quod ſequitur videamus, ad cuius animalis ſimilitudinẽ deus mundum conſtituit. Vni cuidam propriæque animaliũ ſpeciei ſimilem feciſſe, ne arbitremur. Nam ſi imperfecto animali ſimilis eſſet factus, pulcher certè non eſſet. Imò verò illius animalis eum ſimilimum eſſe dicamus, cuius animalia cætera & ſingulatim & generatim partes ſunt. Illud ſiquidem viuentia omnia, quæ ſola mente perſpiciuntur, in ſeipſo complectitur, quemadmodum mundus hic nos & cætera quæ cernuntur a- D nimalia continet. Volens itaque deus omniũ quę intelligi poſſunt pulcherrimo & vndique abſoluto mundum hunc ſimilimũ reddere, animal vnũ ipſum effecit, aſpectui ſubiectũ, animalia cuncta naturæ ſuæ cõuenientia intra ſuum limitẽ continens. Proinde recténe mundum vnum diximus? an rectius plures innumerabiléſve dici oportuit? Vnum profectò, ſi modò ad vnius ſimilitudinem ſit formatus. Quod enim viuentia omnia quæcunque intelliguntur continet, ſocium alterum habere non poteſt. Alioquin aliud animal, quod hæc duo contineat, eſſe oporteret, cuius duo hæc partes ſint, nec illorum, ſed tertij huius, mundus hic ſimulacrum rectius diceretur. Vt igi- E tur hic mundus eſſet animali abſoluto ſimilimus, ex eo quòd ſolus atque vnus eſſet, idcirco neque duo neque innumerabiles procreati ſunt, ſed vnus mundus vnigenitúſq; factus eſt & erit. Quoniã verò corporeus, ſpectabiliſque, & tractabilis erat futurus, ac ſine igne videri nihil poteſt, nihílq; ſine ſolido tangi, & ſolidum abſque terra nihil, ideo in operis huius exordio deus ignẽ primo terrámq; creauit. Sed duo ſola abſque tertio quodã commodè cohærere non poſſunt, mediúmque aliquod vinculum vtrorunque deſiderant. Vinculorum verò id eſt aptiſſimum atque pulcherrimũ, quod ex ſe & ex iis quæ aſtringit, quàm maximè vnũ efficit. Hoc maximè proportio ratióq; F alternæ comparationis aſſequitur. Quãdo enim in tribus numeris aut molibus aut viribus medium ita ſe habet ad poſtremum, vt primum ad medium, viciſſimque vt poſtremum cum medio, ita medium cum primo congruit, tunc quod mediũ eſt, & primum fit & poſtremum, poſtremum quoque & primum media fiunt. Ita neceſſitas cogit, vt omnia quæ ſic deuincta fuerint, eadem inter ſe ſint. Eadem verò cùm facta ſint, efficitur vt omnia ſint vnum. Quod ſi vniuerſi corpus latitudinem habere debuiſſet, nullam verò profunditatẽ, vnum ſanè tum ad ſeipſum, tum ad extrema vincienda interiectum medium ſuffeciſſet. Sed cùm ſoliditatem mundus requireret, ſolida verò non vno, ſed duobus ſemper mediis copulentur, G inter ignem & terram deus aërem aquámque locauit, eáque ita inter ſe inuicẽ quoad fieri poterat, comparauit, vt quẽadmodum ignis ad aërem, ita aër ad aquam: vt aër ad aquam, ſic aqua ad terram congruè conferatur. Qua ex coniunctione ita conſtitutus eſt mũdus, vt aſpici tangíque poſſit. Propterea ex huiuſmodi rebus numero quatuor, mundi corpus conflatum eſt, ea connexum comparatione qua dixi. Ex quo ſeipſum amicitia concordi cõplectitur, atque ita aptè cohæret, vt nequeat diſſolui vllo modo, niſi ab eodem à quo eſt colligatum. Quatuor igitur earum rerum quamlibet integram mundus accepit. Ex omni quippe igni, aëre, aqua, terra, ipſius faber ita ipſum compoſuit, vt nullam cuiuſquam iſtorũ partem aut vim extrà relinqueret. Idque ea ratione fecit, primum quidem, vt totum hoc animal quàm maximè perfectũ ex perfectis partibus eſſet. Deinde vt eſſet vnum, cùm nihil extrà relictum fuerit, ex quo alterũ generetur. Poſtremò ne quis ipſum morbus aut ſenectus attingeret. Videbat enim eam eſſe naturã corporis, vt importuna caloris vel frigoris aliarúmq; rerum nimis vehementium acceſſione lædatur, & in morbos ſeniúmque impulſum deficiat. Quã ob cauſam rationémque vnũ totũ ex omnibus totis & perfectis perfectũ, morbi & ſenectutis expertem deus mundũ conſtituit. Cui & figurã maximè congruã & decoram dedit.

Ordinem inordinato præſtare.

Definitio mũdi.

De cauſa exẽplari.

De vnitate mundi intelligibilis.

Vnus an plures mundi.

Vis terræ & ignis.

Mundus ex tota materia conſtat.

Senium & morbus ab externis cauſis: ex quibus vide mundum eſſe æternum à defectu cauſæ nõ à materia

Animal quippe hoc, quòd intra ſuum ambitum erat animalia omnia contenturum, eam figuram præcipuè requirebat, in qua figuræ omnes continerentur. Quapropter ſphæricum fecit. in quo omnis extremitas paribus à medio radiis attingitur: idque ita tornauit, vt nihil effici poſſit rotundius, omnesque partes eſſent omnium ſimillimæ. Putabat enim ſimile diſſimili multo pulchrius eſſe. Læuem præterea hunc globum extrinſecus vndique expoliuit. Nec immeritò. Nec enim oculis indigebat, quia nihil extra quod cerni poſſet, relictum erat. Nec auribus, cùm nihil ſupereſſet foris quod audiretur. Nec erant aëre circunfuſa externa mundi, vt reſpirationem requireret. Nec membris quidem talibus opus erat, per quæ noua alimenta ſuſciperet, aut decocti cibi excrementa emitteret: nulla deceſſio fieri poterat, nulla acceſſio. Nec enim erat aut quo aut vnde talia fierent. Ipſum enim ſe conſumptione & ſenio ſuiipſius alit. Ita nempe diuina arte fabricatus eſt mundus, vt omnia in ſeipſo & à ſeipſo patiať, & agat. Ratus. n. eſt ille autor, mundum ſi ſibi ipſe ſufficiat, præſtantiorẽ fore, quã ſi aliorum adminiculis egeat. Nec ei manus neceſſarias eſſe duxit, quia neque capiendum quicquam erat, neque repellendum. Nec pedibus aut aliis ad progreſſum ſtatúmve membris opus erat. Motum enim illi congruum ſuo corpori tribuit, qui ex ſeptem motibus vnus ad mentem maximè & intelligentiã pertinet. Ideóque cùm illum per eadem, & in eodem, & in ſeipſo circumduxiſſet, effecit vt circulari conuerſione moueretur. Sex autem reliquos motus ſeparauit ab eo, & ab eorum errore & peruagatione penitus liberauit. Ad hanc igitur conuerſionem quæ pedibus non egebat, crura pedéſque non dedit. Cùm hæc igitur deus ille qui ſemper eſt, de aliquando futuro deo cogitaret, læuem eum effecit æqualémq., & à medio ad ſummũ vndique parem, corpúſque ex corporibus totis & perfectis totum atq. perfectũ. Animam aũt in eius medio collocauit, pérque totum tetendit, atque ea corpus ipſum etiam extrinſecus circuntexit, mundúmq. hunc vnũ & ſolum ſolitariúmque & circularem volui in circulum ſtatuit, qui propter virtutem ſecum ipſe facilè coërcere poſſit, nullius alterius indigens, ſatíſque ipſe ſibi notus atque amicus. Itaque omnibus his de cauſis mundũ opifex eius beatũ deũm effecit: ſed animã haud ita, vt modò dicere cœpimus, tum denique cùm corpus ei effeciſſet, procreauit. neque enim qui hæc coniunxit, parere iuniori antiquius permiſiſſet. Sed nos multa vtpote fortunæ participes inconſideratè & temerè loquimur. Ille verò tam generatione quàm virtute priorem antiquiorémque animam corpore conſtituit, vtpote quæ obedienti corpori eſſet imperatura, ex his videlicet, atque hoc pacto. Ex ea ſubſtantia quæ indiuidua & ſemper eadẽ ſimiliſque eſt, & ex ea rurſus quæ circa corpora diuidua fit, tertiam ſubſtantiæ ſpeciẽ commiſcuit mediã, quę rurſus eſſet naturę ipſius eiuſdẽ & naturę ipſius alterius particeps, eãq. per hæc mediã conſtituit inter indiuiduã ſubſtantiã, & ea quæ circa corpus diuiditur. Ea cũ tria ſumpſiſſet, in vnã ſpeciẽ omnia tẽperauit. Vbi naturã eius qđ alterũ diuerſúmque vocamus, commixtioni repugnantẽ, cum eo quod idem dicitur vi quadam conciliauit. Poſtquam verò duo illa cũ ſubſtantia commiſcuit, & ex tribus vnum fecit, rurſus id totum in ea quæ decuit membra partitus eſt, quorum quodlibet ex tribus, eodem, altero, ſubſtantiáque conſtaret. Fuit autem talis illa partitio. Vnam principio accepit ex vniuerſo portionẽ. Secundam autem primæ partis duplam. Deinde tertiam, quæ ſecundæ ſeſquialtera eſſet, primæ tripla. Poſtea quartã, ſecundę duplam. Quintam deinceps tertiæ triplam. Sextam primæ octuplam. Poſtremo ſeptimam, quæ partibus ſex & viginti primam excederet. Poſt hæc dupla & tripla interualla repleuit, partes rurſus ex toto diſſecans. quas interuallis ita locauit, vt bina eſſent in ſingulis media, ſiue vt ita dixerim, medietates: quarum vna eadem parte excedit alterũ extremorum, eadem ab altero ſuperatur. Altera medietas pari numero extremum vnum ſuperat, pari ſuperatur ab altero. Cùm verò ſeſquialtera interualla, ſeſquitertia & ſeſquioctaua ſumpſiſſet: ex his nexibus in primis ſpatiis, ſeſquioctauo interuallo ſeſquitertia omnia explebat, particula ſingulorum relicta. Huius autem particulæ interuallo relicto, ea inde habebatur numeri ad numerũ in terminis comparatio, quæ eſt inter ducentos quinquaginta ſex, & ducentos quadraginta tres. Iam verò commixtum illud vnde iſta ſecernebat, totum huiuſmodi partium ſectione conſumptum erat. Tunc ſeriem hanc vniuerſam in longum ſecuit, & ex vna duas fecit, mediámque mediæ in ſpeciem x, Græcæ literæ accommodauit. Deinde in orbem intorſit, quo ad ita coirent inter ſe capita, vt lineæ ipſæ & ſecum & ſe inuicem eregione interſectionis ipſius coniungerentur: atque eo motu qui in eodem & ſimiliter ſemper reuoluitur, vndique eſt eas circumplexus: & circulorum alterum exteriorem, interiorem alterum fecit. Exteriorem quidem lationem eiuſdem naturæ, interiorem verò alterius nominauit. Atque illam quæ erat ipſius eiuſdem naturæ cognata, in latus ad dexteram partem: eam verò quæ alterius, per diametrum ad læuam flexit. Sed principatum dedit eiuſdem ipſius ſimiliſque agitationi. Eam nanque ſolam indiuiſam reliquit. interiorem verò cùm ſexies diuiſiſſet, ſeptémq;

Motus localis ſeptem ſpecies

Partes ſubſtantiæ animæ

A τὰ πάντ' ἐν αὑτῷ ζῶα περιέχειν μέλλοντι ζώῳ, πρέπον ἂν εἴη σχῆμα τὸ περιειληφὸς ἐν αὑτῷ πάντα ὁπόσα σχήματα. διὸ καὶ σφαιροειδὲς, ἐκ μέσου πάντῃ πρὸς τὰς τελευτὰς ἴσον ἀπέχον καὶ κυκλοτερὲς αὐτὸ ἐτορνεύσατο, πάντων τελεώτατον ὁμοιότατόν τε καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ σχημάτων· νομίσας μυρίῳ κάλλιον ὅμοιον ἀνομοίου. λεῖον δὲ δὴ κύκλῳ πᾶν ἔξωθεν αὐτὸ ἀπηκριβοῦτο, πολλῶν χάριν. ὀμμάτων τε γὰρ ἐπεδεῖτο οὐδέν· (ὁρατὸν γὰρ οὐδὲν ὑπελείπετο ἔξωθεν) οὐδ' ἀκοῆς· οὐδὲ γὰρ ἀκουστόν. πνεῦμά τε οὐκ ἦν περιεστὸς δεόμενον ἀναπνοῆς. οὐδ' αὖ τινὸς ἐπιδεὲς ἦν ὀργάνου σχεῖν, ᾧ τὴν μὲν εἰς ἑαυτὸ τροφὴν δέξοιτο, τὴν δὲ πρότερον ἐξικμασμένην ἀποπέμψοι πάλιν. ἀπῄει τε γὰρ οὐδὲν οὐδὲ προσῄει αὐτῷ
B ποθὲν οὐδέν. οὐ γὰρ ἦν. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφὴν, τὴν ἑαυτοῦ φθίσιν παρέχον, καὶ πάντα ἐν αὑτῷ καὶ ὑφ' αὑτοῦ πάσχον καὶ δρῶν, ἐκ τέχνης γέγονεν. ἡγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς, αὔταρκες ὂν, ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεὲς ἄλλων. χειρῶν δὲ, αἷς οὔτε λαβεῖν, οὔτε αὖ τινα ἀμύνασθαι χρεία τις ἦν, μάτην οὐκ ᾤετο δεῖν αὐτῷ προσάπτειν· οὐδὲ ποδῶν, οὐδὲ ὅλως τῆς περὶ τὴν βάσιν ὑπηρεσίας. Κίνησιν γὰρ ἀπένειμεν αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν, τῶν ἑπτὰ τὴν περὶ νοῦν καὶ φρόνησιν μάλιστα οὖσαν. διὸ δὴ κατὰ ταὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν αὑτῷ περιαγαγὼν αὐτὸ, ἐποίησε κύκλῳ κινεῖσθαι στρεφόμενον. τὰς δὲ ἓξ ἁπάσας κινήσεις ἀφεῖλεν, καὶ ἀπλανὲς ἀπειργάσατο ἐκείνων. ἐπὶ δὲ τὴν περίοδον ταύτην ἅτ' οὐδὲν ποδῶν δέον,
C ἀσκελὲς καὶ ἄπουν αὐτὸ ἐγέννησεν. οὗτος δὴ πᾶς ὄντως ἀεὶ λογισμὸς θεοῦ, περὶ τὸν ποτὲ ἐσόμενον θεὸν λογισθεὶς, λεῖον καὶ ὁμαλὸν, πανταχῇ τε ἐκ μέσου ἴσον, καὶ ὅλον καὶ τέλεον ἐκ τελέων σωμάτων σῶμα ἐποίησε. ψυχὴν δὲ εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ θεὶς, διὰ παντός τε ἔτεινε, καὶ ἔτι ἔξωθεν τὸ σῶμα αὐτῇ περιεκάλυψε, καὶ κύκλῳ δὴ κύκλον στρεφόμενον, οὐρανὸν ἕνα μόνον ἔρημον κατέστησε, δι' ἀρετὴν αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον ξυγγίγνεσθαι, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου προσδεόμενον, γνώριμον δὲ καὶ φίλον ἱκανῶς αὐτὸν αὑτῷ. διὰ πάντα δὴ ταῦτα εὐδαίμονα θεὸν αὐτὸν ἐγεννήσατο. τὴν δὲ δὴ ψυχὴν οὐχ ὡς νῦν ὑστέραν ἐπιχειροῦμεν λέγειν, οὕτως ἐμηχανήσατο καὶ ὁ θεὸς νεωτέραν. οὐ γὰρ ἂν ἄρχεσθαι πρεσβύτερον ὑπὸ
D νεωτέρου συνέρξας εἴασεν. ἀλλά πως ἡμεῖς πολὺ μετέχοντες τοῦ προστυχόντος τε καὶ εἰκῇ, ταύτῃ πῃ καὶ λέγομεν. ὁ δὲ καὶ γενέσει καὶ ἀρετῇ προτέραν καὶ πρεσβυτέραν ψυχὴν σώματος, ὡς δεσπότιν καὶ ἄρξουσαν ἀρξομένου συνεστήσατο, ἐκ τῶνδέ τε καὶ τοιῷδε τρόπῳ· τῆς ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἐχούσης οὐσίας, καὶ τῆς αὖ περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς, τρίτον ἐξ ἀμφοῖν ἐν μέσῳ συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος, τῆς τε ταὐτοῦ φύσεως αὖ πέρι καὶ τῆς τοῦ ἑτέρου, καὶ κατὰ ταὐτὰ ξυνέστησεν ἐν μέσῳ τοῦ τε ἀμεροῦς αὐτῶν, καὶ τοῦ κατὰ τὰ σώματα μεριστοῦ. καὶ τρία λαβὼν αὖ τὰ ὄντα, συνεκεράσατο εἰς μίαν πάντα ἰδέαν, τὴν θατέρου φύ-
E σιν δύσμικτον οὖσαν εἰς ταὐτὸ ξυναρμόττων βίᾳ. μιγνὺς δὲ μετὰ τῆς οὐσίας, καὶ ἐκ τριῶν ποιησάμενος ἓν, πάλιν ὅλον τοῦτο μοίρας ὅσας προσῆκε διένειμεν· ἑκάστην δὲ ἔκ τε ταὐτοῦ καὶ θατέρου καὶ τῆς οὐσίας μεμιγμένην. ἤρχετο δὲ διαιρεῖν ὧδε· μίαν ἀφεῖλε τὸ πρῶτον ἀπὸ παντὸς μοῖραν· μετὰ δὲ ταύτην ἀφῄρει διπλασίαν ταύτης. τὴν δ' αὖ τρίτην, ἡμιολίαν μὲν τῆς δευτέρας, τριπλασίαν δὲ τῆς πρώτης. τετάρτην δὲ, τῆς δευτέρας διπλῆν· πέμπτην δὲ, τριπλῆν τῆς τρίτης· τὴν δ' ἕκτην, τῆς πρώτης ὀκταπλασίαν· ἑβδόμην δὲ, ἑπτακαιεικοσαπλασίαν τῆς πρώτης. μετὰ δὲ ταῦτα, ξυνεπλήρωσε τά τε διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα, μοίρας ἔτι ἐκεῖθεν ἀποτέμνων, καὶ τιθεὶς εἰς τὸ μεταξὺ τούτων, ὥσ-
F τε ἐν ἑκάστῳ διαστήματι δύο εἶναι μεσότητας· τὴν μὲν, ταὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχουσαν καὶ ὑπερεχομένην, τὴν δ' ἴσῳ μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑπερέχουσαν, ἴσῳ δὲ ὑπερεχομένην. ἡμιολίων δὲ διαστάσεων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων γενομένων, ἐκ τούτων τῶν δεσμῶν ἐν ταῖς πρόσθεν διαστάσεσι, τῷ τοῦ ἐπογδόου διαστήματι τὰ ἐπίτριτα πάντα ξυνεπληροῦτο, λείπων αὐτῶν ἑκάστου μόριον. τῆς τοῦ μορίου ταύτης διαστάσεως λειφθείσης, ἀριθμοῦ πρὸς ἀριθμὸν ἐχούσης τοὺς ὅρους, ἓξ καὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίων πρὸς τρία καὶ τετταράκοντα καὶ διακόσια. καὶ δὴ τὸ μιχθὲν ἐξ οὗ ταῦτα κατέτεμνεν, οὕτως ἤδη πᾶν ἀπανηλώκει. ταύτην οὖν τὴν ξύστασιν πᾶσαν, διπλῆν κατὰ μῆκος σχίσας, μέσην πρὸς μέσην
G ἑκατέραν ἀλλήλαις, οἷον χ προσβαλὼν, κατέκαμψεν εἰς κύκλον, ξυνάψας αὐταῖς τε καὶ ἀλλήλαις ἐν τῷ καταντικρὺ τῆς προσβολῆς· καὶ τῇ κατὰ ταὐτὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ περιαγομένῃ κινήσει πέριξ αὐτὰς ἔλαβε· καὶ τὸν μὲν ἔξω, τὸν δ' ἐντὸς ἐποιεῖτο τῶν κύκλων. τὴν μὲν οὖν ἔξω φορὰν, ἐπεφήμισεν εἶναι τῆς ταὐτοῦ φύσεως, τὴν δ' ἐντὸς, τῆς θατέρου. τὴν μὲν δὴ ταὐτοῦ, κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιὰ περιήγαγε· τὴν δὲ θατέρου, κατὰ διάμετρον, ἐπ' ἀριστερά. κράτος δ' ἔδωκε τῇ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾷ. μίαν γὰρ αὐτὴν ἄσχιστον εἴασεν, τὴν δ' ἐντὸς, σχίσας ἑξαχῇ, ἑπτὰ κύκλους ἀνίσους κατὰ τὴν τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου διάστασιν ἑκάστην,

οὐσῶν ἑκατέρων τριῶν, κατὰ τἀναντία μὲν ἀλλήλοις προσέταξεν ἰέναι τοὺς κύκλους, τάχει δὲ τρεῖς μὲν ὁμοίως, τοὺς δὲ τέτταρας ἀλλήλοις καὶ τοῖς τρισὶν ἀνομοίως, ἐν λόγῳ δὲ φερομένους. Ἐπεὶ δὲ κατὰ νοῦν τῷ ξυνιστάντι πᾶσα ἡ τῆς ψυχῆς ξύστασις ἐγεγένητο, μετὰ τοῦτο πᾶν τὸ σωματοειδὲς ἐντὸς αὐτῆς ἐτεκταίνετο, καὶ μέσον μέσῃ ξυναγαγὼν προσηρμόττεν. ἡ δ᾽ ἐκ μέσου πρὸς τὸν ἔσχατον οὐρανὸν πάντῃ διαπλακεῖσα, κύκλῳ τε αὐτὸν ἔξωθεν περικαλύψασα, αὐτή τε ἐν αὑτῇ στρεφομένη, θείαν ἀρχὴν ἤρξατο ἀπαύστου καὶ ἔμφρονος βίου πρὸς τὸν ξύμπαντα χρόνον. καὶ τὸ μὲν δὴ σῶμα ὁρατὸν οὐρανοῦ γέγονεν, αὐτὴ δὲ, ἀόρατος μὲν, λογισμοῦ δὲ μετέχουσα καὶ ἁρμονίας ψυχὴ τῶν νοητῶν, ἀεί τε ὄντων, ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀρίστη γενομένη τῶν γεννηθέντων. ἅτε οὖν ἐκ ταὐτοῦ καὶ τῆς θατέρου φύσεως, ἔκ τε οὐσίας τριῶν τούτων συγκραθεῖσα μοιρῶν, καὶ ἀνάλογον μερισθεῖσα καὶ ξυνδεθεῖσα, αὐτή τε ἀνακυκλουμένη πρὸς αὑτὴν, ὅταν οὐσίαν σκεδαστὴν ἔχοντός τινος ἐφάπτηται, καὶ ὅταν ἀμέριστον, λέγει κινουμένη διὰ πάσης ἑαυτῆς, ὅτῳ τ᾽ ἄν τι ταὐτὸν ᾖ, καὶ ὅτου ἂν ἕτερον, πρὸς ὅ,τι τε μάλιστα καὶ ὅπῃ καὶ ὅπως καὶ ὁπότε συμβαίνει κατὰ τὰ γιγνόμενά τε πρὸς ἕκαστον ἕκαστα εἶναι καὶ πάσχειν, καὶ πρὸς τὰ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντα ἀεί. λόγος δὲ ὁ κατὰ ταὐτὸν ἀληθὴς γιγνόμενος, περί τε θάτερον ὤν, καὶ περὶ τὸ ταὐτὸν, ἐν τῷ κινουμένῳ ὑφ᾽ αὑτοῦ φερόμενος ἄνευ φθόγγου καὶ ἠχῆς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γίγνηται, καὶ ὁ τοῦ θατέρου κύκλος ὀρθὸς ἰὼν, εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διαγγείλῃ, δόξαι καὶ πίστεις γίγνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς· ὅταν δὲ αὖ περὶ τὸ λογιστικὸν ᾖ, καὶ ὁ ταὐτοῦ κύκλος εὔτροχος ὢν αὐτὰ μηνύσῃ, νοῦς ἐπιστήμη τε ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται. τούτω δὲ ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίγνεσθον, ἄν ποτέ τις αὐτὸ ἄλλο πλὴν ψυχὴν εἴπῃ, πᾶν μᾶλλον ἢ τἀληθὲς ἐρεῖ.

Ὡς δὲ κινηθέν τε αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνενόησε τῶν ἀϊδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατὴρ, ἠγάσθη τε, καὶ εὐφρανθεὶς, ἔτι δὴ μᾶλλον ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. καθάπερ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῶον ἀΐδιον, καὶ τόδε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἀποτελεῖν. ἡ μὲν οὖν ζώου φύσις ἐτύγχανεν οὖσα αἰώνιος. καὶ τοῦτο μὲν δὴ τῷ γεννητῷ παντελῶς προσάπτειν, οὐκ ἦν δυνατόν· εἰκόνα δ᾽ ἐπινοεῖ κινητήν τινα αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ διακοσμῶν ἅμα οὐρανὸν ποιεῖ, μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ, κατ᾽ ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν. ἡμέρας γὰρ καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς, οὐκ ὄντας πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, καὶ τότε ἅμα ἐκείνῳ ξυνισταμένῳ τὴν γένεσιν αὐτῶν μηχανᾶται. ταῦτα δὲ πάντα μέρη χρόνου, καὶ τό, τ᾽ ἦν, τό, τ᾽ ἔσται, χρόνου γεγονότος εἴδη, φέροντες λανθάνομεν ἐπὶ τὴν ἀΐδιον οὐσίαν, οὐκ ὀρθῶς. λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν, ἔστι τε καὶ ἔσται· τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον, κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον, προσήκει. τὸ δὲ ἦν, τό, τ᾽ ἔσται, περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰοῦσαν πρέπει λέγεσθαι. κινήσεις γάρ ἐστον. τὸ δὲ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχον ἀκινήτως, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε νεώτερον προσήκει γίγνεσθαι ποτὲ, οὐδὲ γεγονέναι νῦν, οὐδ᾽ εἰσαῦθις ἔσεσθαι, τό τε παράπαν οὐδὲν ὅσα γένεσις τοῖς ἐν αἰσθήσει φερομένοις προσῆψεν· ἀλλὰ χρόνου ταῦτα αἰῶνά τε μιμουμένου, καὶ κατ᾽ ἀριθμὸν κυκλουμένου, γέγονεν εἴδη. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ τοιάδε, τό, τε γεγονὸς, εἶναι γεγονὸς, καὶ τὸ γιγνόμενον, εἶναι γιγνόμενον· ἔτι δὲ τὸ γενησόμενον, εἶναι γενησόμενον, καὶ τὸ μὴ ὂν, μὴ ὂν εἶναι. ὧν οὐδὲν ἀκριβῶς λέγομεν. περὶ μὲν οὖν τούτων τάχ᾽ ἂν οὐκ ἂν καιρὸς πρέπων ἐν τῷ παρόντι διακριβολογεῖσθαι. χρόνος δ᾽ οὖν μετ᾽ οὐρανοῦ γέγονεν, ἵνα ἅμα γεννηθέντες, ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἄν ποτε λύσις τις αὐτῶν γίγνηται, καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς αἰωνίου φύσεως· ἵν᾽ ὡς ὁμοιότατος αὐτῷ κατὰ δύναμιν ᾖ. τὸ μὲν γὰρ δὴ παράδειγμα, πάντα αἰῶνα ἐστὶν ὄν· ὁ δ᾽ αὖ διὰ τέλους τὸν ἅπαντα χρόνον γεγονώς τε καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος ἐστὶ μόνος. ἐξ οὖν λόγου καὶ διανοίας θεοῦ τοιαύτης πρὸς χρόνου γένεσιν, ἵνα γεννηθῇ χρόνος, Ἥλιος καὶ Σελήνη, καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα, ἐπίκλην ἔχοντα πλανῆτες, εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γέγονε. σώματα δὲ αὐτῶν ἑκάστων ποιήσας ὁ θεὸς, ἔθηκεν εἰς τὰς περιφορὰς, ἃς ἡ θατέρου περίοδος ᾔει, ἑπτὰ οὔσας, ὄντα ἑπτά· Σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν πρῶτον, Ἥλιον δ᾽ εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς· Ἑωσφόρον δὲ καὶ τὸν ἱερὸν Ἑρμοῦ λεγόμενον, εἰς τοὺς τάχει μὲν ἰσόδρομον Ἡλίῳ κύκλον ἰόντας, τὴν δ᾽ ἐναντίαν εἰληχότας αὐτῷ δύναμιν. ὅθεν καταλαμβάνουσί τε καὶ καταλαμβάνονται κατὰ ταὐτὰ ὑπ᾽ ἀλλήλων Ἥλιός τε καὶ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ὁ Ἑωσφόρος. τὰ δ᾽ ἄλλα, οἷ δὴ καὶ δι᾽ ἃς αἰτίας ἱδρύσατο εἴ τις ἐπεξίοι πάσας, ὁ λόγος πάρεργος ὢν, πλέον ἂν ἔργον ὧν ἕνεκα λέγεται, παράγοι. ταῦτα μὲν οὖν ἴσως τάχ᾽ ἂν κατὰ σχολὴν ὕστερον τῆς ἀξίας τύχοι διηγήσεως. Ἐπειδὴ δὲ οὖν εἰς τὴν ἑαυτῷ πρέπουσαν ἕκαστον ἀφίκετο φορὰν, τῶν ὅσα ἔδει ξυναπεργάζεσθαι χρόνον, δεσμοῖς τε ἐμψύχοις σώματα δεθέντα, ζῶα ἐγεννήθη, τό, τε προσταχθὲν ἔμαθε, κατὰ δὴ τὴν θατέρου φορὰν πλαγίαν οὖσαν, διὰ τῆς ταὐτοῦ φύσεως ἰοῦσάν τε καὶ κρατουμένην, τὸ μὲν, μείζονα αὐτῶν, τὸ δὲ, ἐλάττω κύκλον ἴοι· θᾶττον μὲν, τὰ τὸν ἐλάττω, τὰ δὲ τὸν μείζονα βραδύτερον

A orbes inæquales dupli & tripli interuallis effeciſſet, ſingula cũ tria ſunt vtriuſque, contrariis inter ſe curſibus orbes peragere iuſſit, & ex ſeptem interioribus tres quidem pari celeritate, quatuor verò & ad ſe & ad reliquos tres celeritate quidẽ impari, debita tamen ratione conuerti. Poſtquam igitur ſecundum creatoris illius mentem tota animæ conſtitutio abſoluta fuit, mox omne corporeum intra ipſam effinxit, mediúmque mediæ accommodans apto modulamine copulauit. At illa à medio per omne vſque ad cœli extrema ſe porrigens, eique extrinſecus circũfuſa, ſéque in ſeipſa conuertens, ita ſempiternæ ſapientíſque vitæ in vniuerſum tempus diuinum dedit exordiũ. Et corpus quidem cœli ſpectabile factum eſt, anima verò B oculorum effugit obtuitũ, rationis & modulaminis compos ab autore ſuo omniũ quæ ſemper ſunt & ad intelligentiã pertinẽt optimo, ipſa quoq. optima omniũ quę genita ſunt effecta. Quoniam igitur ex tribus partibus, eodem ſcilicet, & altero & eſſentia conflata eſt, ratione proportionis diſtincta atque compacta, necnon in ſeipſam orbe reflectitur, quoties aliquid attingit quod eſſentiam diuiduam habet & quod indiuiduam, in ſeipſam omnino conuerſa quid ſit vtrunque diſcernit, & cui quid idem ſit, à quo alterum & diuerſum, ad quid quęque, & vbi, quomodo, & quando eſſe huiuſmodi aliquid vel pati contin- C gat, tam in iis quæ giguntur, quàm in illis quæ ſemper ſunt eadem. Ratio porrò ad ipſum quod idem vergens atque veridica, tam circa alterum quàm circa idem verſata & ſine ſono ſtrepitúque omni in eo quod ſeipſo mouetur reuoluta, quando ad ſenſibile aliquid ſe conuertit, ſi tunc etiam alterius diuerſęque naturæ circulus rectè per omnem ipſius animam rem ipſam nunciet, opiniones fideíque aſſenſiones firmas veráſque producit. Quando rurſus circa rationale ſe verſat, & ipſius quod idem eſt circulus ſe aptè reuoluens rem denuntiat, intellectus neceſſario ſciẽtiáque perficitur. Hęc quiſquis in alio quàm in anima fieri dixerit, à vero penitus aberrabit. Cùm igi- D tur hoc à ſe factũ ſempiternorum deorũ pulchrũ ſimulacrum moueri & viuere pater ille qui genuit animaduerteret, delectatus eſt opere, & hac ductus lætitia opus ſuũ multò etiã magis primo illi exemplari ſimile reddere cogitauit. Itaque quemadmodũ illud ſempiternum animal eſt, ita vniuerſum hoc pro viribus tale facere inſtituit. Illius quidẽ animalis æterna natura eſt: quod genito operi congruere omnino non poteſt. Idcirco imaginẽ æui mobilẽ effingere decreuit, ac dũ cœlũ exornaret, fecit æternitatis in vnitate manentis æternã quandã in numero fluentem imaginem, quam nos tempus vocauimus. E Dies porrò & noctes, & menſes, & annos, qui ante cœlũ non erant, tunc naſcente mũdo naſci iuſſit, quæ omnia temporis partes ſunt. Atqui erat & erit, quæ nati temporis ſpecies ſunt, non rectè æternæ ſubſtantię aſſignamus. Dicimus enim de illa eſt, erat, & erit. Sed illi reuera ſolum eſſe competit. Fuiſſe verò & fore deinceps, ad generationem tempore procedentem referre debemus. Motus enim quidam duo illa ſunt. Æterna autem ſubſtãtia cũ eadẽ ſemper & immobilis perſeueret, neque ſenior ſeipſa fit vnquam neque iunior, neq; fuit hactenus, neq; erit in poſterum, neque recipit eorũ quicquã, quibus res corporeæ mobiléſque ex ipſa generationis conditione ſubiiciunt. F Nempe hæc omnia temporis imitantis æuum, ſéque numero reuoluentis, ſpecies ſunt. Sæpe etiam dicimus quod factum eſt, eſſe factum: quod fit, in generatione eſſe: quod fiet, eſſe faciendum: & quod non eſt, non eſſe. Quorum nihil rectè & exacta ratione dicimus. Sed exquiſitam de iis diſcuſſionem præſens diſputatio non requirit. Tempus verò vnà cum cœlo factum eſt, vt vnà orta, vnà etiam diſſoluantur, ſiqua his diſſolutio vnquam cõtigerit. Et ad exẽplar æternæ naturæ ideo factum eſt, vt mundus his illi præſtantiori quoad poteſt ſimilimus ſit. Ille enim mundus, huius exemplar omne per æuum eſt. Hic verò perpetuo per omne tempus fuit, fitque ſolus, & erit. Hac ratio- G ne conſilióque Dei tempus creare volentis, Sol & Luna, & alię quinque ſtellæ quæ vocantur erraticæ, factæ ſunt, quò temporis numerus diſtinguatur atque obſeruetur. Cùm verò ſtellarum huiuſmodi corpora ſeptem feciſſet deus, ſeptem orbibus qui alterius ipſius diuerſæque naturę circuitu voluuntur adhibuit. Lunam in primo ſupra terram circuitu poſuit. In ſecundo Solem. Luciferi deinde globum, & Mercurij ſacrum vt dicitur ſydus circulis affixit, Soli velocitate æqualibus, potentia verò illi contrariis. Quo fit vt apprehendant ſe inuicem, & à ſe viciſſim apprehendatur ſimiliter hæ ſtellæ, Sol, Lucifer, & Mercurius. Cæterarum ſtellarum ordines progreſſúſque & rationes ſiquis omnino percurrere velit, plus erit opere ipſo, quod operis gratia ſumetur. Hæc enim fortè à nobis pro dignitate rei aliàs ſi dabitur otium tractabuntur. Poſtquã verò ſingula quæ ad ſeriem temporis pertinebant, conuenientem ſibi progreſſum ſortita ſunt, corporáq. nexibus compacta vitalibus animalia euaſerunt, præſcriptum tenorem & inſtitutum ordinem tenuerunt: vt videlicet ſecundum alterius diuerſæque naturæ obliquam agitationem eiuſdem ipſius agitationi ſubiectam, orbes illi partim ampliorem, partim anguſtiorem circulum peragant: & quæ minorem, velocius: quæ maiorem,

De genitura temporis.

Hic rurſus incipit Ciceronis interpretatio quam in finẽ reperies vſque.

A tardius reuoluantur. Secundùm verò ipſam eiuſdem naturę lationem, quæ velociſſimè percurrunt comprehendentia, à tardioribus comprehendi videntur. Omnes quidem eorum circulos ſuperna illa vertigo varia circuitione reuoluens, propter ea quòd iſti duobus ſimul contrariis motibus agitãtur, id quod tardiſſimè ab ipſa quæ velociſſima eſt recedit, proximum declarauit. Vt autem eſſet quædam velocitatis illorum tarditatíſque menſura certiſſima, omniúmque octo motuum prodiret in lucem chorea, accendit lucem clariſſimam deus in ſecundo à terra circulo, quam modò Solem vocauimus. Cuius ſplendore cœlum omne illuſtraretur, & animantes omnes quæcunque B natura numeri capaces ſunt, ipſius participes efficerentur, vſum numerandi diſcentes ab illo eiuſdem ſimiliſque naturæ circuitu. Hinc quoque noctis dieíque varietas orta eſt. Propter hæc etiam vnius ſapientiſſimíque circuitus reuolutio. Menſis verò prouentus, quando Luna luſtrato circulo ſuo Solem conſecuta eſt. Anni, vbi Sol ſuum peragrauit orbem. Cæterorum autem ſiderum ambitus ignorãtes homines, pręter admodum paucos, neque nomine certo aut appellatione illos appellant, neque numeris inter ſe diſtinctis commetiuntur. Itaque, vt ita dixerim, neſciunt horũ peruagationes id ipsũ eſſe quod rite di- C citur tempus, multitudine infinita & varietate mirabili præditas. Eſt tamen intellectu facile, quòd perfectus numerus temporis, perfectum tunc demum compleat annum, cùm octo ambitus confectis ſuis curſibus, quos orbis ille ſemper idem ſimilitérque procedens metitur, ad idem ſe caput retulerint. Has ob cauſas nata ſunt ea aſtra, quæ per cœlum meantia conuerſiones habent, vt hoc omne animal quod videmus, eſſet perfectiſſimo animali illi quod mente perſpicitur, æternitatis imitatione ſimilimũ. Iam verò cætera vſque ad temporis ortum, ad imaginẽ propoſiti exemplaris effinxerat. Sed quia mundus D hic nondum animalia omnia inter ſuum ambitum continebat, ex ea parte deficiebat ad illud exemplar imaginis huius ſimilitudo. Hoc igitur quod deerat, ſuperni illius exemplo deus explebat. Quot igitur & quales mẽs ideas in eo quod eſt animal inſpicit, totidem & tales hoc mundo contineri oportere excogitauit. Sunt autem quatuor. Vna quidem deorum cœleſtiũ genus continet. Alia volatile & aëriuagum. Tertia æquę liquoribus accommodatũ. Quarta terre[illegible]rũ animantium genus. Diuini quidẽ animalis ſpeciem ex igni maxima ex parte componebat, vt ſplendidiſſimũ eſſet viſúque pulcherrimũ. Cũque illud vniuerſi figuræ ſimile vellet fore, rotundum fecit, poſuítque in ipſius optimi ſapientia, atque illud ſequi iuſſit, circum- E que omne cœlum diſtribuit, vt verus illi vbique ex hac varietate ornatus accederet. Dedit autem diuinis duo genera motus. Alterum quo in eodem ſemper & ſimiliter voluerentur, cùm de eiſdem ſemper ſecum ipſis eadem cogitent. Alterum quo in anteriorem partẽ ab eiuſdem ipſius ſimiliſque vertigine ducerentur. Reliquos aũt quinque motus ab his eſſe voluit alienos, vt vnumquodque illorum quoad fieri poteſt, optimũ eſſet. Qua ex cauſa facta ſunt aſtra illa erroris expertia, quæ diuina animalia ſunt, proptereáque in eodẽ ſemper circuitu perſeuerant. Quæ verò vaga ſunt, & mutabili ratione labũtur, ita deinceps vt ſuprà diximus generata ſunt. Terrã aũt altricem F noſtrã circa polũ per vniuersũ extensũ alligatam, diei noctíſq. effectricẽ & cuſtodẽ eſſe voluit, necnon primã antiquiſſimámque deorũ omnium qui intra cœlum ſunt geniti. Horũ verò deorũ choreas, & inter ipſos concurſiones, circulorúmq. ipſorum reuolutiones varias & acceſſus, quales præterea fiant coniuncti ſibi inuicẽ vel oppoſiti, ſiue antè inter ſe, ſiue retro, quídve ex illorum ſerie nobis proueniat, quibus temporibus & quo pacto deliteſcant ſinguli, vel emergant, quidve portendant quando orientes hominibus harum rerũ peritis timorem incutiunt: Hæc inquã omnia abſque diligenti ſimulacrorum ipſorum inſpectione explicare velle, inanis eſt labor. Sed de his G ſatis: & iam quæ de natura deorũ illorũ qui tales geniti ſunt vt cernantur, dicenda erant, finem habeant. Cæterorum verò qui dæmones appellantur, & cognoſcere & enunciare ortum maius eſt opus q̃ referre noſtrum valeat ingeniũ. Priſcis itaque viris hac in re credendũ eſt, qui diis geniti vt ipſi dicebant parentes ſuos optimè nouerant. Impoſſibile ſanè deorũ filiis fidem non habere, licet nec neceſſariis nec veriſimilibus rationibus eorũ oratio confirmetur. Verùm quia de ſuis ac notis rebus loqui ſe affirmabant, nos legem ſecuti fidem præſtabimus. Sic igitur vt ab his eſt traditum, horum deorum generatio habeatur atque dicatur. Terræ cœlíque filij Oceanus & H Tethys fuiſſe traduntur. Ab iis Phorcyn, Saturnus, & Rhea geniti, & reliqui horũ fratres. Ex Saturno & Rhea Iupiter, & Iuno, & reliqui, quos eorum fratres quotidie memorari audimus, nati dicuntur. Ex his deinceps vt traditur alij. Poſtquàm orti ſunt omnes, & qui cœlo voluũtur dij noſtris oculis manifeſti, & qui eatenus nobis conſpicui fiunt, quatenus ipſi volunt, tum ad eos mundi genitor ita fatur: Dij orti ex diis quorum opifex ego & pater ſum, hæc attendite. Quæ à me facta ſunt,

Genera animalium.

Quatuor ideæ animalium.

Terra antiquiſſima deorum qui intra cœlum.

A περιϊόντα. τῇ δὲ ταυτοῦ φορᾷ τὰ τάχιστα περιϊόντα, ὑπὸ τῶν βραδύτερον ἰόντων ἐφαίνετο, καταλαμβάνοντα, καταλαμβάνεσθαι. πάντας γὰρ τοὺς κύκλους αὐτῶν στρέφουσα ἕλικα, διὰ τὸ διχῇ κατὰ τὰ ἐναντία ἅμα προϊέναι, τὸ βραδύτατα ἀπιὸν ἀφ' αὐτῆς οὔσης ταχίστης, ἐγγύτατα ἀπέφαινεν. ἵνα δὲ εἴη μέτρον ἐναργές τι πρὸς ἄλληλα βραδυτῆτι καὶ τάχει, καὶ τὰ περὶ τὰς ὀκτὼ φορὰς πορεύοιτο, φῶς ὁ θεὸς ἀνῆψεν ἐν τῇ πρὸς γῆν δευτέρᾳ τῶν περιόδων· ὃ δὴ νῦν κεκλήκαμεν Ἥλιον· ἵνα ὅτι μάλιστα εἰς ἅπαντα φαίνοι τὸν οὐρανὸν, μετάσχοι τε ἀριθμοῦ τὰ ζῶα, ὅσοις ἦν προσῆκον, μαθόντα παρὰ τῆς ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾶς. νὺξ μὲν οὖν ἡμέρα τε γέγονεν οὕτω, B καὶ διὰ ταῦτα ἡ τῆς μιᾶς καὶ φρονιμωτάτης κυκλήσεως περίοδος. μεὶς δὲ, ἐπειδὰν Σελήνη περιελθοῦσα τὸν ἑαυτῆς κύκλον Ἥλιον ἐπικαταλάβοι· ἐνιαυτὸς δὲ, ὁπόταν Ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθοι κύκλον. τῶν δ' ἄλλων τὰς περιόδους οὐκ ἐννενοηκότες ἄνθρωποι, πλὴν ὀλίγοι τῶν πολλῶν, οὔτε ὀνομάζουσιν, οὔτε πρὸς ἄλληλα συμμετροῦνται, σκοποῦντες ἀριθμοῖς. ὥστε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐκ ἴσασι χρόνον ὄντα τὰς τούτων πλάνας, πλήθει μὲν ἀμηχάνῳ χρωμένας, πεποικιλμένας δὲ θαυμαστῶς. ἔστι δ' ὅμως οὐδὲν ἧττον κατανοῆσαι δυνατὸν ὡς ὅγε τέλεος ἀριθμὸς χρόνου τὸν τέλεον ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε, ὅταν ἁπασῶν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα ξυμπεραν- C θέντα τάχη σχῇ κεφαλὴν τῷ τοῦ ταυτοῦ καὶ ὁμοίως ἰόντος ἀναμετρηθέντα κύκλῳ. κατὰ ταῦτα δὴ τούτων ἕνεκα ἐγεννήθη τῶν ἄστρων ὅσα δι' οὐρανοῦ πορευόμενα ἔσχε τροπὰς, ἵνα τόδ' ὡς ὁμοιότατον ᾖ τῷ τελεωτάτῳ καὶ νοητῷ ζώῳ πρὸς τὴν τῆς διαιωνίας μίμησιν φύσεως. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἤδη μέχρι χρόνου γενέσεως ἀπείργαστο, εἰς ὁμοιότητα ᾧπερ ἀπεικάζετο· τῷ δὲ μήπω τὰ πάντα ζῶα ἐντὸς αὐτοῦ γεγενημένα περιειληφέναι, ταύτῃ ἔτι εἶχεν ἀνομοίως. τοῦτο δὴ τὸ κατάλοιπον ἀπειργάζετο αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ παραδείγματος ἀποτυπούμενος φύσιν. ᾗπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ἰδέας τῷ ὃ ἔστι ζῶον, οἷαί τε ἔνεισι καὶ ὅσαι καθορᾷ, τοιαύτας καὶ τοσαύτας διενοήθη δεῖν καὶ τόδε σχεῖν. εἰσὶ δὲ τέτταρες· μία μὲν, οὐράνιον θεῶν γένος· ἄλ- D λη δὲ, πτηνὸν καὶ ἀεροπόρον· τρίτη δὲ, ἔνυδρον εἶδος. πεζὸν δὲ καὶ χερσαῖον, τέταρτον. τοῦ μὲν οὖν θείου τὴν πλείστην ἰδέαν ἐκ πυρὸς ἀπειργάζετο, ὅπως ὅτι λαμπρότατον ἰδεῖν τε κάλλιστον εἴη. τῷ δὲ παντὶ προσεικάζων, εὔκυκλον ἐποίει. τίθησί τε εἰς τὴν τοῦ κρατίστου φρόνησιν, ἐκείνῳ ξυνεπόμενον, νείμας περὶ πάντα κύκλῳ τὸν οὐρανὸν, κόσμον ἀληθινὸν αὐτῷ πεποικιλμένον εἶναι καθ' ὅλον. κινήσεις δὲ δύο προσῆψεν ἑκάστῳ, τὴν μὲν, ἐν ταυτῷ κατὰ ταυτὰ, περὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ διανοουμένῳ· τὴν δὲ, εἰς τὸ πρόσθεν, ὑπὸ τῆς ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾶς κρατουμένῳ. τὰς δὲ πέντε κινήσεις ἀκίνητον, καὶ ἑστὼς, ἵν' ὅτι μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον γένοιτο ὡς ἄριστον. ἐξ ἧς δὴ τῆς αἰτίας γέγονεν ὅσα ἀπλανῆ τῶν ἄστρων ζῶα, θεῖα ὄντα· καὶ διὰ ταῦτα ἐν E ταυτῷ στρεφόμενα ἀεὶ μένει· τὰ δὲ τρεπόμενα, καὶ πλάνην τοιαύτην ἴσχοντα, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη, κατ' ἐκεῖνα γέγονε. γῆν δὲ, τροφὸν μὲν ἡμετέραν, εἰλουμένην δὲ περὶ τὸν διὰ παντὸς πόλον τεταμένον, φύλακα καὶ δημιουργὸν νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐμηχανήσατο, πρώτην καὶ πρεσβυτάτην σωμάτων ὅσα ἐντὸς οὐρανοῦ γέγονε. χορείας δὲ τούτων αὐτῶν καὶ παραβολὰς ἀλλήλων, καὶ περὶ τὰς τῶν κύκλων πρὸς ἑαυτοὺς ἐπανακυκλήσεις καὶ προσχωρήσεις, ἔν τε ταῖς συνάψεσιν, ὁποῖοι τῶν θεῶν κατ' ἀλλήλους γιγνόμενοι, καὶ ὅσοι καταντικρὺ, μεθ' οὕς τινάς τε ἐπίπροσθεν ἀλλήλοις, ἡμῖν τε κατὰ χρόνους οὕστινας ἕκαστοι κατακαλύπτονται, καὶ πάλιν ἀναφαινόμενοι, φόβους καὶ σημεῖα τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων τοῖς F δυναμένοις λογίζεσθαι πέμπουσι, τὸ λέγειν ἄνευ δι' ὄψεως τούτων αὖ τῶν μιμημάτων, μάταιος ἂν εἴη πόνος. ἀλλὰ ταῦτά τε ἱκανῶς ἡμῖν ταύτῃ, καὶ τὰ περὶ θεῶν ὁρατῶν καὶ γεννητῶν εἰρημένα φύσεως, ἐχέτω τέλος. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἰπεῖν καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς· πειστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν, ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν, ὡς ἔφασαν, σαφῶς δέ που τούς γε αὐτῶν προγόνους εἰδόσιν. ἀδύνατον οὖν θεῶν παισὶν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ τε εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φασκόντων ἀπαγγέλλειν, ἑπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον. οὕτως οὖν κατ' ἐκείνους ἡμῖν ἡ γένεσις καὶ περὶ τούτων τῶν θεῶν ἐχέτω καὶ λεγέσθω· Γῆς τε καὶ Οὐρανοῦ παῖδες Ὠκεανός τε καὶ Τηθὺς ἐγενέσθην· ἐκ τούτων δὲ, G Φόρκυς τε καὶ Κρόνος καὶ Ῥέα, καὶ ὅσοι μετὰ τούτων· ἐκ δὲ Κρόνου καὶ Ῥέας, Ζεὺς, Ἥρα τε, καὶ πάντες ὅσους ἴσμεν πάντας ἀδελφοὺς λεγομένους αὐτῶν· ἔτι τε τοὺς τούτων ἄλλους ἐκγόνους. Ἐπεὶ οὖν πάντες ὅσοι τε περιπολοῦσι φανερῶς, καὶ ὅσοι φαίνονται καθ' ὅσον ἂν ἐθέλωσι θεοὶ, γένεσιν ἔσχον, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ τόδε τὸ πᾶν γεννήσας, τάδε· Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς, πατήρ τε ἔργων, ἃ δι' ἐμοῦ γενόμενα, ἄλυτα, ἐμοῦ γε θέλοντος. τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν, λυτόν. τό γε μὴν καλῶς ἁρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ, λύειν ἐθέλειν, κακοῦ. δι' ἃ καὶ ἐπείπερ γεγένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ, οὐδ' ἄλυτοι τὸ πάμπαν· οὔτι μὲν δὴ λυθήσεσθέ γε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς βουλήσεως, μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λα- H χόντες, ἐκείνων οἷς ὅτ' ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε. νῦν οὖν ὃ λέγω πρὸς ὑμᾶς ἐνδεικνύμενος, μάθετε. θνητὰ ἔτι γένη λοιπὰ τρία ἀγέννητα. τούτων οὖν μὴ γενομένων, οὐρανὸς ἀτελὴς ἔσται. τὰ γὰρ ἅπαντα ἐν αὐτῷ γένη ζώων οὐχ ἕξει. δεῖ δὲ, εἰ μέλλει τέλεος ἱκανῶς εἶναι. δι' ἐμοῦ δὲ

A ταῦτα γενόμενα καὶ βίου μετασχόντα, θεοῖς ἰσάζοιτ' ἄν. ἵν' οὖν θνητά τε ᾖ, τό, τε πᾶν ὄντως ἅπαν ᾖ, τρέπεσθε κατὰ φύσιν ὑμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ζώων δημιουργίαν, μιμούμενοι τὴν ἐμὴν δύναμιν περὶ τὴν ὑμετέραν γένεσιν. καὶ καθ' ὅσον μὲν αὐτῶν ἀθανάτοις ὁμώνυμον εἶναι προσήκει, θεῖον λεγόμενον, ἡγεμονοῦν τ' ἐν αὐτοῖς, τῶν ἀεὶ δίκῃ καὶ ὑμῖν ἐθελόντων ἕπεσθαι, σπείρας καὶ ὑπαρξάμενος ἐγὼ παραδώσω. τὸ δὲ λοιπὸν ὑμεῖς, ἀθανάτῳ θνητὸν προσυφαίνοντες, ἀπεργάζεσθε ζῶα καὶ γεννᾶτε, τροφήν τε διδόντες αὐξάνετε, καὶ φθίνοντα πάλιν δέχεσθε. Ταῦτ' εἶπε· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν πρότερον κρατῆρα, ἐν ᾧ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν κεραννὺς ἔμισγε, B τὰ τῶν πρόσθεν ὑπόλοιπα κατεχεῖτο μίσγων, τρόπον μέν τινα τὸν αὐτὸν, ἀκήρατα δ' οὐκέτι κατὰ ταυτὰ ὡσαύτως, ἀλλὰ δεύτερα καὶ τρίτα. ξυστήσας δὲ τὸ πᾶν, διεῖλε ψυχὰς ἰσαρίθμους τοῖς ἄστροις, ἔνειμέ θ' ἑκάστην πρὸς ἕκαστον, καὶ ἐμβιβάσας ὡς εἰς ὄχημα, τὴν τοῦ παντὸς φύσιν ἔδειξε, νόμους τε τοὺς εἱμαρμένους εἶπεν αὐταῖς· ὅτι γένεσις πρώτη μὲν ἔσοιτο τεταγμένη μία πᾶσιν, ἵνα μή τις ἐλαττοῖτο ὑπ' αὐτοῦ· δέοι δὲ σπαρείσας αὐτὰς εἰς τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἕκαστα ὄργανα χρόνων φῦναι ζῶον τὸ θεοσεβέστατον. διπλῆς δὲ οὔσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ κρεῖττον εἴη γένος τοιοῦτον, ὃ καὶ ἔπειτα κεκλήσοιτο ἀνήρ. ὁπότε δὴ σώμασιν ἐμφυτευθεῖεν ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ μὲν προσίοι, τὸ δ' ἀπίοι τοῦ C σώματος αὐτῶν, πρῶτον μὲν αἴσθησιν ἀναγκαῖον εἴη μίαν πᾶσιν ἐκ βιαίων παθημάτων ξύμφυτον γίγνεσθαι· δεύτερον δὲ, ἡδονῇ καὶ λύπῃ μεμιγμένον ἔρωτα. πρὸς δὲ τούτοις, φόβον καὶ θυμὸν, ὅσα τε ἑπόμενα αὐτοῖς καὶ ὁπόσα ἐναντίως πέφυκε διεστῶτα. ὧν εἰ μὲν κρατήσειαν, ἐν δίκῃ βιώσοιντο, κρατηθέντες δὲ, ἀδικίᾳ. καὶ ὁ μὲν εὖ τὸν προσήκοντα βίου χρόνον, πάλιν εἰς τὴν τοῦ συννόμου πορευθεὶς οἴκησιν ἄστρου, βίον εὐδαίμονα ἕξοι· σφαλεὶς δὲ τούτων, εἰς γυναικὸς φύσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει μεταβάλλοι. χιλιοστῷ δὲ ἔτει ἀμφότεραι ἀφικνούμεναι ἐπὶ κλήρωσιν καὶ αἵρεσιν τοῦ δευτέρου βίου, αἱροῦνται D ὃν ἂν ἐθέλῃ βίον ἑκάστη· ἔνθα καὶ εἰς θηρίου βίον ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀφικνεῖται. μὴ παυόμενος δὲ ἐν τούτοις ἔτι κακίας, τρόπον ὃν κακύνοιτο, κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τοῦ τρόπου γενέσεως, εἴς τινα τοιαύτην ἀεὶ μεταβαλεῖ θηρίου φύσιν· ἀλλάττων τε οὐ πρότερον πόνων λήξει, πρὶν τῇ ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περιόδῳ τῇ ἐν αὐτῷ ξυνεπισπώμενος τὸν πολὺν ὄχλον καὶ ὕστερον προσφύντα ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ γῆς, θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα λόγῳ κρατήσας, εἰς τὸ τῆς πρώτης καὶ ἀρίστης ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως. διαθεσμοθετήσας δὲ πάντα αὐτοῖς ταῦτα, ἵνα τοῖς ἔπειτα εἴη κακίας ἑκάστων ἀναίτιος, ἔσπειρε τοὺς μὲν ἐς Ἥλιον, τοὺς δ' εἰς Σελήνην, τοὺς δ' εἰς τὰ ἄλλα ὅσα ὄργανα χρόνου. τὸ δὲ μετὰ τὸν σπόρον, τοῖς νέοις παρέδωκε θεοῖς σώματα πλάττειν θνητὰ, τό, E τε ἐπίλοιπον ὅσον ἔτι ψυχῆς ἀνθρωπίνης δέον προσγενέσθαι· τοῦτο καὶ πάνθ' ὅσα ἀκόλουθα ἐκείνοις ἀπεργασαμένοις ἄρχειν, καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι κάλλιστα καὶ ἄριστα τὸ θνητὸν διακυβερνᾶν ζῶον, ὅτι μὴ κακῶν αὐτὸ ἑαυτῷ γίγνοιτο αἴτιον. Καὶ ὁ μὲν δὴ ταῦτα πάντα διατάξας, ἔμενεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ κατὰ τρόπον ἤθει· μένοντος δὲ, νοήσαντες οἱ παῖδες τὴν τοῦ πατρὸς τάξιν, ἐπείθοντο αὐτῇ, καὶ λαβόντες ἀθάνατον ἀρχὴν θνητοῦ ζώου, μιμούμενοι τὸν σφέτερον δημιουργὸν, πυρὸς καὶ γῆς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀπὸ τοῦ κόσμου δανειζόμενοι μόρια, ὡς ἀποδοθησόμενα πάλιν, εἰς ταυτὸ λαμβανόμενα ξυνεκόλλων, οὐ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ ξυνείχοντο δεσμοῖς, ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις, πυκνοῖς γόμφοις ξυντήκοντες, ἓν ἐξ ἁπάντων ἀπεργαζόμενοι σῶμα ἕκαστον, τὰς τῆς ἀθανάτου ψυ- F χῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον. αἱ δ', εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, οὔτ' ἐκράτουν, οὔτ' ἐκρατοῦντο, βίᾳ δ' ἐφέροντο καὶ ἔφερον. ὥστε τὸ μὲν ὅλον κινεῖσθαι ζῶον, ἀτάκτως μὴν ὅπῃ τύχῃ προϊέναι, καὶ ἀλόγως, τὰς ἓξ ἁπάσας κινήσεις ἔχον. εἴς τε γὰρ τὸ πρόσθεν καὶ ὄπισθεν, καὶ πάλιν εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, κάτω τε καὶ ἄνω, καὶ πάντῃ κατὰ τοὺς ἓξ τόπους πλανώμενα προῄει. πολλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ κατακλύζοντος καὶ ἀπορρέοντος κύματος, ὃ τὴν τροφὴν παρεῖχεν, ἔτι μείζω θόρυβον ἀπειργάζετο τὰ τῶν προσπιπτόντων παθήματα ἑκάστοις, ὅτε πυ- G ρὶ προσκρούσειε τὸ σῶμά τινος ἔξωθεν ἀλλοτρίῳ περιτυχὸν, ἢ καὶ στερεῷ γῆς, ὑγροῖς τε ὀλισθήμασιν ὑδάτων· εἴτε ζάλῃ πνευμάτων ὑπ' ἀέρος φερομένων καταληφθείη, καὶ ὑπὸ πάντων τούτων διὰ τοῦ σώματος αἱ κινήσεις ἐπὶ τὴν ψυχὴν φερόμεναι προσπίπτοιεν· αἳ δὴ καὶ ἔπειτα διὰ ταῦτα ἐκλήθησάν τε καὶ νῦν ἔτι αἰσθήσεις συνάπασαι κέκληνται. καὶ δὴ καὶ τότε ἐν τῷ παρόντι πλείστην καὶ μεγίστην παρεχόμεναι κίνησιν, μετὰ τοῦ ῥέοντος ἐνδελεχῶς ὀχετοῦ κινοῦσαι καὶ σφοδρῶς σείουσαι τὰς τῆς ψυχῆς περιόδους, τὴν μὲν ταυτοῦ παντάπασιν ἐπέδησαν, ἐναντία αὐτῇ

me ita volente indiſſolubilia ſunt. Omne ſiquidem quod vinctum eſt, ſolui poteſt. Sed mali eſt, quod pulchrè compoſitum eſt, ſéque habet bene, velle diſſoluere. Quapropter quia generati eſtis, immortales quidem & indiſſolubiles omnino non eſtis. Nec tamen vnquam diſſoluemini, nec mortis fatum ſubibitis. Nam voluntas mea maius præſtantiúſque vobis eſt vinculum ad vitę cuſtodiam, quàm nexus illi, quibus eſtis tūc cùm gignebamini, colligati. Sed nunc iam quid iubeam, cognoſcite. Tria adhuc genera mortalium nobis generanda reſtant: abſque horum generatione cœlum imperfectum erit. Omnia enim animantium genera ambitu ſuo non continebit. Contineat autem oportet, ſi eſt mundus omnino perfectus futurus. Hæc verò ſi à me fiant ſolo, vitáque donentur, diis adæquabuntur. Quapropter accedite vos ſecundum naturam ad animalium generationem, ita vt vim imitemini meam, qua in ortu veſtro ſum vſus. Atque eius quidem animalis quod in ipſis tale futurum eſt vt cum immortalibus appellatione conueniat, diuinúmque vocetur, principatúmque teneat, & iuſtitiam ſimul ac vos vltro colat, ego vobis ſemen & initiū tradam: vos cætera exequi par eſt, vt immortali naturæ mortalem attexentes, faciatis generetíſque animalia, ſubminiſtrantéſque alimenta augeatis, & conſumpta rurſum recipiatis. Hæc fatus, in eodem rurſus cratere, in quo mundi totius animam permiſcens temperauerat, ſuperioris temperationis reliquias miſcendo perfudit, modo quodam eodem, non tamen perfectas ſimiliter, ſed & ſecundo & tertio gradu à primis deficientes. Denique cùm vniuerſum conſtituiſſet, aſtris parem numerū diſtribuit animarum ſingulis ſingulas adhibens, eíſque tāquam vehiculo impoſitis monſtrauit vniuerſi naturam, ac leges fatales edixit: oſtendens quidem primam omnibus generationem ordine quodam vnam fore, ne quis ab eo minus aliquid ſortiatur. Satis autem & quaſi ſparſis animis per ſingula ſingulis conuenientia temporum inſtrumenta, fore vt animal naſceretur, quod omnium animalium maximè eſſet diuino cultui deditum. Eſſe autem naturam hominis geminam: cuius id genus fore præſtantius, quod viri nomine ſit appellandum. Cùm verò animæ corporibus neceſſitate quadam inſertæ fuerint, & corporibus earum acceſſerit aliquid viciſſimque abſceſſerit, primum vtique neceſſario ſenſum vnum omnibus intimum, & naturæ coniunctum illic à violentis paſſionibus excitari, deinde voluptate & dolore mixtum amorem, poſt hæc metum & iram, & quæcunque vel iſta ſequuntur, vel ab iſtis vt contraria diſſident. Hæc qui ſuperauerint, & eos iuſtè victuros, iniuſtè verò qui ab his fuerint ſuperati. Atque illum qui rectè curriculum viuendi à natura datum confecerit, ad illud aſtrum cui accommodatum fuerit, reuerſum beatam vitam acturum. Contrà verò agentem cogi in ortu ſecundo ſexu mutato fieri mulierem. Et qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus deprauatur, eatenus in brutorum naturam ſuis moribus ſimilem permutari: nec prius à mutationibus laboribuſque ceſſare, quàm illam ſibi inſitam eiuſdē ipſius ſimiliſque naturæ conuerſionem ſecutus ipſe, eíque ſubiiciens turbulentos multipliceſque affectus poſtea ex igni, aqua, aere, & terra contractos, ratione ſedarit, & ad primū optimúmque ſui habitum iam redierit. Quæ cùm illis ita deſignauiſſet, alios nequa penes ſe futurę prauitatis cauſa eſſet, alios in terrā, alios in lunam, alios in alias ad ſpatiorum temporis ſignificationem notas conſtitutas ſpargens quaſi ſerebat. Poſt huiuſmodi ſementem, quod reliquum erat, diis iunioribus agendum mandauit, vt corpora mortalia fingerent, quantúmque eſſet humanæ animæ quod reliquum huic deberet accedere, id omne & quæ conſequentia eſſent, adiungerent regeréntque, & quàm optimè & pulcherrimè fieri poſſet, mortalis animalis naturam gubernarent, niſi ipſum ſibimet malorum cauſa eſſet. Atque is quidem qui hæc cuncta diſpoſuit, ritè in ſuo habitu permanebat. Quo quidē permanente, eius filij cū parentis ordinē cognouiſſent, eū protinus ſequebantur. Itaque accepto ab illo mortalis animantis immortali principio, ſui effectorē imitati, ignis, aeris, aquæ, terræ particulas, quas rurſus redderent, à mundo mutuabantur: eáſque inter ſe copulabant, haud iiſdem illis indiſſolubilibus vinculis, quibus ipſi fuerant colligati, ſed talibus quæ propter prauitatem cerni non poſſent: crebríſque huiuſmodi clauis coniunctis vnum ex omnibus corpus efficiebant, atq; in hoc ipſū tū influente tū effluēte corpore animę diuinæ circuitus illigabant. Itaque hi circuitus in profundum flumen immerſi, neque tenebant neque tenebantur, ſed vi ferebantur, atque ferebant. Ex quo factum eſt, vt totū animal moueretur, ſine ordine tamen, & fortuita quadā iactatione. Cui quidem ſex peruagari motibus contingit vndique per ſex loci differentias progrediēdo, videlicet antè & retrò, ad dextram & læuā, ſurſum atque deorſum. Cū verò plurimus inūdaret fluctus atque deflueret vnde animal nutriretur, multo etiā maior à paſſionibus extrinſecus illatis turba ſequebatur, cū corpus aliquod ignis exterioris incurriſſet offenſionē, vel à terræ ſoliditate, aut aquæ humore: aut aeris flatu læſū eſſet. Porrò ab iis omnib. per corpus motus vſq; ad animā trāſeunt, qui propterea & initio & nunc ſenſus cognominati ſunt. Hi quidem ab initio continuè multos & maximos motus cient, riuo illo cōtinenter fluente, atque his fluctib. vehementer animæ circuitus quatiunt. & circuitū quidē illū eiuſdē naturæ in ipſo curſu prorſus impediūt:

Cuique generi animarum vnum tributum eſſe aſtrum.

Amor mixtus voluptate & dolore.

Horum interpretatio Ciceroniana non extat.

A alterius verò circuitu diſtrahūt, vſqueadeò, vt dupla illa & tripla vtrinque diſpoſita interualla tria, medietatéſque & colligationes ſeſquitertia, ſeſquialtera, ſeſquioctaua ratione interiectas, quæ diſſolui à nullo niſi ab eo qui coniunxit poſſunt, omni reuolutionis genere torqueant, omneſque anfractus & varietates orbium, quotcunque cōtingere queunt, inducant: ita vt ambitus ipſi vix ſibi inuicem connexi, ferantur quidem, ſed ſine ratione ferantur, tum contrà, tum ex obliquo, tum reſupina quadam diſpoſitione. ceu ſiquis caput pro pedibus humi figat, pedes verò pro capite tollat in altum. tunc arbitror tam eius qui ſic affectus eſt, quàm eorum qui ſpectant, dextræ B partes ſiniſtræ, & contrà ſiniſtræ dextræ ſibi inuicem eſſe videntur. Itaque cum hoc ipſum cæteráve huiuſmodi animi quoque ambitus maximè patiuntur, ſi tunc extrinſecum aliquid eiuſdem ipſius vel alterius generis inciderint, falsò quid idem alicui ſit, quídve alterum ab aliquo iudicant. Ideóque mendaces tunc dementéſque ſunt, nec vllus princeps & dux in eis tunc eſt circuitus. Cúmque extra poſiti ſenſus pulſauerint animam vehementius, totámque eā poſſederint, tunc illi ſubiugati quidem & ſeruientes dominari videntur. Quas ob res ab initio anima cùm mortalis corporis vinculis includitur, amens effi- C citur.

Cur ſeniores prudentes.

At poſtquam nutritionis & augmenti riuus lenius minúſque fluit, animęque circuitus tranquilliore motu iter ſuū peragunt, proceſſúque temporis ſedatiores fiunt, & in figurā naturæ ſuæ congruam reſtituuntur: tunc ſingulorum circulorum directæ conuerſiones eiuſdē & alterius naturam probè diſcernunt, hominemque ſic inſtitutum prudentem efficiunt. Quòd ſiquis educationi rectęque nutritioni diſciplinam quoque & eruditionem conuenientem adiunxerit, morbo grauiſſimo deuitato ſanus & integer prorſus euadet: ſin autē neglexerit, claudum vitæ iter ingreſſus, tāquam mācus & omnino inutilis rurſus ad inferos decidit. Sed hæc quidem poſt ortum contingūt. D Nunc verò de prima hominis compoſitione exactius diſſerendum, ac probabili ratione mōſtrandū, qua cauſa & prouidentia deorum ſingula membra corporis ad ſingula animæ officia ſint accommodata. Principiò dij figuram capitis ad rotunditatem mundi finxere, in eóq; duos illos animæ diuinos circuitus ſtatuerunt.

Caput membrum diuiniſſimum.

Eſt autem caput membrum corporis diuiniſſimum reliquorúmque membrorum princeps: cui totū corpus connexum dij ſubeſſe & parere iuſſerunt. Excogitauerunt enim motuum omnium quotcunque eſſe queant, compos id fore. Cùm verò inæqualis & aſpera, ac partim quidē accliuis, partim decliuis terra ſit, ſi humi caput ſerperet, pérque terræ ſuperfi- E ciem volueretur, hos anfractus ſine offenſione tranſire nō poſſet. Quod ſanè malum vt vitaretur, procerum hunc habitum

Proceritas.

corporis ad faciliorē progreſſum dij pro vehiculo capiti ſubiecerunt. Corpori præterea quatuor in longū porrecta & flexibilia mēbra annexuerūt, quib. facilè diuina prudētia moueret, apprehēderet videlicet obiecta quæq;, ſtaret, & ſiſteret, per quę omnia graderet caput ſupernè ſubſiſtens diuiniſſimi ſacratiſſimiq; habitaculū. Hāc igitur ob cauſam nobis crura manúſque dedere. Anteriores autem partes poſterioribus præſtantiores & ad imperandum aptiores arbitrati, in anteriorem quoque partē moueri nos vt plurimum voluerūt. Oportebat porrò an- F

De oculis multa.

teriora diſcreta & diſſimilia eſſe. Quapropter primū globo capitis faciē adiecere, facieíque inſtrumēta quæ adminicularentur omnia animæ prouidentiæ aſſignauerunt, decreuerúntque naturale hominis imperium in hac parte anteriori priorique conſiſtere. Sed ex omnibus faciei partibus primi luciferi oculorum orbes coruſcant, hac cauſa dati. Ignis certè illius qui non vrit quidem, ſed illuminando ſuauiter diem inuehit mundo, participes oculorum orbes pij fecerunt. Intimumſiquidem noſtri corporis ignem huius ignis germanū ſyncerúmque per oculos emanare voluerūt, in quibus lenis cōgeſtúſque vbique ignis huiuſmodi ſit, ſed per eorū dūtaxat ſolidiorē anguſtámque medietatē ignis purior euolet, craſſior verò cohibeatur. G Itaque cùm diurnum lumen applicat ſe viſus radio, tūc ea duo inter ſe ſimilia concurrētia atque commixta, quò oculorum acies dirigūtur, ibi in vnius iā domeſtici corporis cohærent ſpeciem vbicūque videlicet tam intimi quàm externi luminis fit cōcurſus. Totum igitur hoc propter ſimilitudinem paſſionem eandē ſortitū, cū quid aliud tāgit, vel ipſum ab alio tāgitur, motū huiuſmodi ad corpus omne pérque id ad animam vſque diffundens ſenſum efficit, qui viſus vocatur. At poſtquam in noctem diſceſſerit cognatus ignis, viſionis radius euaneſcit. Nam in aerem ſibi diſſimilem erumpens permutatur, atque extinguitur, cùm nullam habeat cum proximo aere, vtpote ignis ſplendore carente, naturæ communionem. Idcirco videre deſinit, ſomnúmque inducit. Etenim ſalubre palpebrarum tegmen dij oculis machinati ſunt, quibus obductis vis illa ignis intimi conuenientia tegminis coercetur, compreſſáque interiores motus perfundit & mulcet, quibus relaxatis atque mollitis quies obrepit. Si profundus ob multam quietem motuum nos occupat ſopor, exigua ſequuntur inſomnia. Sin vehementiores aliqui motus quaſi vigiliarum reliquiæ relicti ſint, quales quidem & qualibus ex locis hauſtæ reliquiæ ſunt, talia

A ῥέουσαι, καὶ ἐπέχον ἄρχουσαν καὶ ἰοῦσαν· τὴν δ᾽ αὖ θατέρου διέσειςαν, ὥστε τὰς τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου τρεῖς ἑκατέρας ἀποστάσεις, καὶ τὰς τῶν ἡμιολίων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων μεσότητας καὶ ξυνδέσεις, ἐπειδὴ παντελῶς λυταὶ οὐκ ἦσαν πλὴν ὑπὸ τοῦ ξυνδήσαντος, πάσας μὲν στρέψαι στροφάς, πάσας δὲ κλάσεις καὶ διαφορὰς τῶν κύκλων ἐμποιεῖν, ὁσαχῆπερ ἦν δυνατόν· ὥστε μετ᾽ ἀλλήλων μόγις συνεχομένας φέρεσθαι μὲν, ἀλόγως δὲ φέρεσθαι, τοτὲ μὲν ἐναντίας, τοτὲ δὲ πλαγίας, τοτὲ ὑπτίας. οἷον ὅταν τις ὕπτιος ἐρείσας τὴν κεφαλὴν μὲν ἐπὶ γῆς, τοὺς δὲ πόδας προσβαλὼν ἄνω ἔχῃ πρός τινι, τότε ἐν τούτῳ τῷ πάθει τοῦ τε πάσχοντος καὶ B τῶν ὁρώντων, τά τε δεξιὰ, ἀριστερὰ, καὶ τὰ ἀριστερὰ, δεξιὰ, ἑκατέροις τὰ ἑκατέρων φαντάζεται. ταυτὸ δὴ τοῦτο καὶ τοιαῦτα ἕτερα αἱ περιφοραὶ πάσχουσαι σφοδρῶς, ὅταν γέ τῳ τῶν ἔξωθεν τοῦ ταυτοῦ γένους ἢ τοῦ θατέρου περιτύχωσι, τότε ταυτόν τῳ καὶ θάτερόν του, τἀναντία τῶν ἀληθῶν προσαγορεύουσαι, ψευδεῖς καὶ ἀνόητοι γεγόνασιν, οὐδεμία τε ἐν αὐταῖς τότε περίοδος ἄρχουσα οὐδ᾽ ἡγεμών ἐστιν· αἷς δ᾽ ἂν ἔξωθεν αἰσθήσεις τινὲς φερόμεναι καὶ προσπεσοῦσαι ξυνεπισπάσωνται καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἅπαν κύτος, τόθ᾽ αὗται κρατούμεναι, κρατεῖν δοκοῦσι. καὶ διὰ πάντα ταῦτα τὰ πάθη νῦν κατ᾽ ἀρχὰς ἄνους ψυχὴ γίγνεται τὸ πρῶτον, ὅταν σώματι C ἐνδεθῇ θνητῷ· ὅταν δὲ τὸ τῆς αὔξης καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα, πάλιν δὲ αἱ περίοδοι λαμβανόμεναι γαλήνης, τὴν αὑτῶν ὁδὸν ἴωσι, καὶ καθιστῶνται μᾶλλον ἐπιόντος τοῦ χρόνου, τότε ἤδη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἰόντων σχῆμα ἑκάστων τῶν κύκλων αἱ περιφοραὶ κατευθυνόμεναι, τό, τε θάτερον καὶ τὸ ταυτὸ προσαγορεύουσαι κατ᾽ ὀρθὸν, ἔμφρονα τὸν ἔχοντα αὐτὰς γιγνόμενον ἀποτελοῦσιν. ἂν μὲν οὖν δὴ καὶ συνεπιλαμβάνηταί τις ὀρθὴ τροφὴ παιδεύσεως, ὁλόκληρος ὑγιής τε παντελῶς, τὴν μεγίστην ἀποφυγὼν νόσον, γίγνεται· καταμελήσας δὲ, χωλὴν τοῦ βίου διαπορευθεὶς ζωὴν, ἀτελὴς καὶ ἀνόητος εἰς ᾅδου πάλιν ἔρχεται. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερά ποτε γίγνεται. Περὶ δὲ τῶν νῦν προτεθέντων δεῖ διελθεῖν ἀκριβέστερον. D τὰ δὲ πρὸ τούτων, περὶ σωμάτων κατὰ μέρη τῆς γενέσεως, καὶ περὶ ψυχῆς, δι᾽ ἅς τε αἰτίας καὶ προνοίας γέγονε θεῶν, τοῦ μάλιστα εἰκότος ἀντεχομένοις, οὕτω καὶ κατὰ ταῦτα πορευομένοις διεξιτέον. τὰς μὲν οὖν θείας περιόδους, δύο οὔσας, τὸ τοῦ παντὸς σχῆμα ἀπομιμησάμενοι, περιφερὲς ὂν, εἰς σφαιροειδὲς σῶμα ἐνέδησαν, τοῦτο ὃ δὴ νῦν κεφαλὴν ἐπονομάζομεν· ὃ θειότατόν τε ἐστὶ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν πάντων δεσποτοῦν, ᾧ καὶ πᾶν τὸ σῶμα παρέδοσαν ὑπηρεσίαν αὐτῷ ξυναθροίσαντες θεοὶ, κατανοήσαντες ὅτι πασῶν ὅσαι κινήσεις ἔσοιντο, μετέχοι. ἵν᾽ οὖν μὴ, κυλινδούμενον ἐπὶ γῆς ὕψη τε καὶ βάθη παντοδαπὰ ἐχούσης, ἀποροῖ τὰ μὲν ὑπερβαίνειν, ἔνθεν δὲ ἐκβαίνειν, ὄχημ᾽ αὐτῷ τοῦτο καὶ εὐπορίαν ἔδοσαν· ὅ- E θεν δὴ μῆκος τὸ σῶμα ἔσχεν, ἐκτατά τε κῶλα καὶ καμπτὰ ἔφυσε τέτταρα, θεοῦ μηχανησαμένου πορείαν· οἷς ἀντιλαμβανόμενον καὶ ἀπερειδόμενον, διὰ πάντων τόπων πορεύεσθαι δυνατὸν γέγονε, τὴν τοῦ θειοτάτου καὶ ἱερωτάτου φέρον οἴκησιν ἐπάνωθεν ἡμῶν. σκέλη μὲν οὖν χεῖρές τε ταύτῃ καὶ διὰ ταῦτα πᾶσι προσέφυ. τοῦ δ᾽ ὄπισθεν τὸ πρόσθεν τιμιώτερον καὶ ἀρχικώτερον νομίζοντες θεοὶ, ταύτῃ τὸ πολὺ τῆς πορείας ἡμῖν ἔδοσαν. ἔδει δὴ διωρισμένον ἔχειν καὶ ἀνόμοιον τὸ πρόσθεν τοῦ σώματος ἄνθρωπον. διὸ πρῶτον μὲν περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς κύτος ὑποθέντες αὐτόσε τὸ πρόσωπον, ὄργανα ἐνέδησαν τούτῳ πάσῃ τῇ τῆς ψυχῆς προνοίᾳ, καὶ διετάξαντο μέτοχον ἡγεμονίας τοῦτ᾽ εἶναι τὸ κατὰ φύσιν πρόσθεν. τῶν F δὲ ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτήναντο ὄμματα, τοιᾷδε ἐνδύσαντες αἰτίᾳ· τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν κάειν οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ παρέχειν φῶς ἥμερον, οἰκεῖον ἑκάστης ἡμέρας, σῶμα ἐμηχανήσαντο γίγνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν τούτου πῦρ εἰλικρινὲς, ἐποίησαν διὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖν λεῖον καὶ πυκνὸν, ὅλον μὲν, μάλιστα δὲ τὸ μέσον ξυμπιλήσαντες, τῶν ὀμμάτων. ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύτερον, στέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτο δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. ὅταν οὖν μεσημβρινὸν ᾖ φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότε ἐκπῖπτον, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον ξυμπαγὲς γενόμενον, ἓν σῶμα οἰκειωθὲν ξυνέστη κατὰ τὴν τῶν ὀμμάτων εὐθυωρίαν, ὅπῃπερ ἂν ἀντερείδῃ τὸ προσπῖπτον ἔνδοθεν, πρὸς ὃ τὸ ἔξω ξυνέπεσεν. ὁμοιοπαθὲς δὴ G δι᾽ ὁμοιότητα πᾶν γενόμενον, ὅτου τε ἂν αὐτό ποτε ἐφάπτηται, καὶ ὃ ἂν ἄλλο ἐκείνου, τούτων τὰς κινήσεις διαδιδὸν, εἰς ἅπαν τὸ σῶμα μέχρι τῆς ψυχῆς αἴσθησιν παρέσχετο ταύτην, ᾗ δὴ ὁρᾶν φαμέν. ἀπελθόντος δὲ εἰς νύκτα, τοῦ συγγενοῦς πυρὸς ἀποτέτμηται. πρὸς γὰρ ἀνόμοιον ἐξιὸν ἀλλοιοῦταί τε αὐτὸ καὶ κατασβέννυται, συμφυὲς οὐκέτι τῷ πλησίον ἀέρι γιγνόμενον, ἅτε πῦρ οὐκ ἔχοντι. παύεταί δὲ οὖν ὁρῶν, ἔτι δὲ ἐπαγωγὸν γίγνεται ὕπνου. σωτηρίαν γὰρ ἣν οἱ θεοὶ ἕνεκα τῆς ὄψεως ἐμηχανήσαντο, τὴν τῶν βλεφάρων φύσιν, ὅταν ταῦτα ξυμμύσῃ, καθείργνυσι τὴν τοῦ πυρὸς ἔνδον δύναμιν. ἡ δὲ διαχεῖται, καὶ ὁμαλύνει τὰς ἐντὸς κινήσεις· ὁμαλυνθεισῶν δὲ, ἡσυχία γίγνεται. γενομένης δὲ πολλῆς μὲν ἡσυχίας, βραχυόνειρος ὕπνος ἐμπίπτει· καταλειφθεισῶν δέ τινων κινήσεων μειζόνων, οἷαι καὶ ἐν οἵοις ἂν τόποις λείπωνται, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα

παρέσχετο ἀφομοιωθέντα ἐντὸς, ἔξω τε ἐγερθεῖσιν ἀπομνημονευόμενα φαντάσματα. τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν κατόπτρων εἰδωλοποιίαν, καὶ πάντα ὅσα ἐμφανῆ καὶ λεῖα, κατιδεῖν οὐδὲν ἔτι χαλεπόν. ἐκ γὰρ τῆς ἐκτὸς ἐντός τε τοῦ πυρὸς ἑκατέρου κοινωνίας ἀλλήλοις, ἑνός τε αὖ περὶ τὴν λειότητα ἑκάστοτε γιγνομένου, καὶ πολλαχῇ μεταρρυθμισθέντος, πάντα τὰ τοιαῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐμφαίνεται, τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον πυρὸς, τῷ περὶ τὴν ὄψιν πυρὶ, περὶ τὸ λεῖον καὶ λαμπρὸν ξυμπαγεῖ γιγνομένου. δεξιὰ δὲ φαντάζεται τὰ ἀριστερὰ, ὅτι τοῖς ἐναντίοις μέρεσι τῆς ὄψεως περὶ τὰ ἐναντία μέρη γίγνεται ἐπαφὴ, παρὰ τὸ καθεστὼς ἔθος τῆς προσβολῆς. δεξιὰ δὲ, τὰ δεξιὰ, καὶ τὰ ἀριστερὰ, ἀριστερὰ τοὐναντίον, ὅταν μεταπέσῃ ξυμπηγνύμενον ᾧ ξυμπήγνυται φῶς. τοῦτο δὲ, ὅταν ἡ τῶν κατόπτρων λειότης, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὕψη λαβοῦσα, τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἀπώσῃ τῆς ὄψεως, καὶ θάτερον ἐπὶ θάτερον. κατὰ δὲ τὸ μῆκος στραφὲν τοῦ προσώπου, ταὐτὸν τοῦτο ὕπτιον ἐποίησε πᾶν φαίνεσθαι, τὸ κάτω πρὸς τὸ ἄνω τῆς αὐγῆς, τό, τ' ἄνω πρὸς τὸ κάτω πάλιν ἀπῶσαν. ταῦτ' οὖν πάντ' ἐστὶ τῶν ξυναιτίων, οἷς θεὸς ὑπηρετοῦσι χρῆται, τὴν τοῦ ἀρίστου κατὰ τὸ δυνατὸν ἰδέαν ἀποτελῶν. δοξάζεται δὲ ὑπὸ τῶν πλείστων οὐ ξυναίτια ἀλλ' αἴτια εἶναι τῶν πάντων, ψύχοντα καὶ θερμαίνοντα, πηγνύντα τε καὶ διαχέοντα, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀπεργαζόμενα. λόγον δὲ οὐδένα οὐδὲ νοῦν εἰς οὐδὲν δυνατὰ ἔχειν ἐστί. τῶν γὰρ ὄντων ᾧ νοῦν μόνῳ κτᾶσθαι προσήκει, λεκτέον ψυχήν. τοῦτο δὲ ἀόρατον. πῦρ δὲ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ καὶ γῆ, σώματα πάντα ὁρατὰ γέγονε. τὸν δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης ἐραστὴν ἀνάγκη τὰς τῆς ἔμφρονος φύσεως αἰτίας πρώτας μεταδιώκειν. ὅσαι δὲ ὑπ' ἄλλων μὲν κινουμένων, ἕτερα δ' ἐξ ἀνάγκης κινούντων γίγνονται, δευτέρας ποιητέον. καὶ δὴ κατὰ ταῦτα καὶ ἡμῖν λεκτέα μὲν ἀμφότερα τὰ τῶν αἰτίων γένη, χωρὶς δ' ὅσαι μετὰ νοῦ καλῶν καὶ ἀγαθῶν δημιουργοὶ, καὶ ὅσαι μονωθεῖσαι φρονήσεως τὸ τυχὸν ἄτακτον ἑκάστοτε ἐξεργάζονται. τὰ μὲν οὖν τῶν ὀμμάτων ξυμμεταίτια πρὸς τὸ σχεῖν τὴν δύναμιν ἣν νῦν εἴληχεν, εἰρήσθω· τὸ δὲ μέγιστον αὐτῶν εἰς ὠφέλειαν ἔργον, δι' ὃ θεὸς αὔθ' ἡμῖν δεδώρηται, μετὰ τοῦτο ῥητέον. ὄψις δὴ, κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον, αἰτία τῆς μεγίστης ὠφελείας γέγονεν ἡμῖν· ὅτι τῶν νῦν λόγων περὶ τοῦ παντὸς λεγομένων οὐδεὶς ἄν ποτε ἐρρήθη, μήτε ἄστρα, μήτε ἥλιον, μήτ' οὐρανὸν ἰδόντων. νῦν δ' ἡμέρα τε καὶ νὺξ ὀφθεῖσαι, μῆνές τε καὶ ἐνιαυτῶν περίοδοι μεμηχάνηνται μὲν ἀριθμὸν, χρόνου δὲ ἔννοιαν, περί τε τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ζήτησιν ἔδοσαν. ἐξ ὧν ἐπορισάμεθα φιλοσοφίας γένος· οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὔτ' ἦλθεν οὔθ' ἥξει ποτὲ τῷ θνητῷ γένει δωρηθὲν ἐκ θεῶν. λέγω δὴ τοῦτο ὀμμάτων μέγιστον ἀγαθόν. τἄλλα δὲ ὅσα ἐλάττω τί ἂν ὑμνοῖμεν, ὧν ὁ μὴ φιλόσοφος τυφλωθεὶς, ὀδυρόμενος ἂν θρηνοῖ μάτην. ἀλλὰ τοῦτο λεγέσθω παρ' ἡμῶν, αὐτὰ ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ θεὸν ἡμῖν ἀνευρεῖν δωρήσασθαί τε ὄψιν, ἵνα τὰς ἐν οὐρανῷ τοῦ νοῦ κατιδόντες περιόδους, χρησαίμεθα ἐπὶ τὰς περιφορὰς τὰς τῆς παρ' ἡμῖν διανοήσεως, ξυγγενεῖς ἐκείναις οὔσας, ἀταράκτοις τεταραγμένας. ἐκμαθόντες δὲ, καὶ λογισμῶν κατὰ φύσιν ὀρθότητος μετασχόντες, μιμούμενοι τὰς τοῦ Θεοῦ πάντως ἀπλανεῖς οὔσας, τὰς ἐν ἡμῖν πεπλανημένας καταστησαίμεθα. φωνῆς τε δὴ καὶ ἀκοῆς πέρι πάλιν ὁ αὐτὸς λόγος, ἐπὶ ταὐτὰ τῶν αὐτῶν ἕνεκα παρὰ θεῶν δεδωρῆσθαι. λόγος τε γὰρ ἐπ' αὐτὰ ταῦτα τέτακται, μεγίστην ξυμβαλόμενος εἰς αὐτὰ μοῖραν· ὅσον τ' αὖ μουσικῆς φωνῆς χρήσιμον, πρὸς ἀκοὴν ἕνεκα ἁρμονίας ἐστὶ δοθέν. ἡ δὲ ἁρμονία, ξυγγενεῖς ἔχουσα φορὰς ταῖς ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς περιόδοις, τῷ μετὰ νοῦ προσχρωμένῳ μούσαις, οὐκ ἐφ' ἡδονὴν ἄλογον, καθάπερ νῦν, εἶναι δοκεῖ χρήσιμος, ἀλλ' ἐπὶ τὴν γεγονυῖαν ἐν ἡμῖν ἀνάρμοστον ψυχῆς περίοδον, εἰς κατακόσμησιν καὶ συμφωνίαν ἑαυτῇ ξύμμαχος ὑπὸ μουσῶν δέδοται· καὶ ῥυθμὸς αὖ, διὰ τὴν ἄμετρον ἐν ἡμῖν καὶ χαρίτων ἐπιδεᾶ γιγνομένην ἐν τοῖς πλείστοις ἕξιν, ἐπίκουρος ἐπὶ ταὐτὰ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐδόθη. τὰ μὲν οὖν παρεληλυθότα τῶν εἰρημένων, πλὴν βραχέων, ἐπιδέδεικται τὰ διὰ νοῦ δεδημιουργημένα. δεῖ δὲ καὶ τὰ δι' ἀνάγκης γιγνόμενα τῷ λόγῳ παραθέσθαι. μεμιγμένη γὰρ οὖν ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις, ἐξ ἀνάγκης τε καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη. νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος, τῷ πείθειν αὐτὴν τῶν γιγνομένων τὰ πλεῖστα ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγειν, ταύτῃ κατὰ ταῦτα δι' ἀνάγκης ἡττωμένης ὑπὸ πειθοῦς ἔμφρονος, οὕτω κατ' ἀρχὰς ξυνίστατο τόδε τὸ πᾶν. εἴ τις οὖν ᾗ γέγονε, κατὰ ταῦτα ὄντως ἐρεῖ, μικτέον καὶ τὸ τῆς πλανωμένης εἶδος αἰτίας, οἷ φέρειν πέφυκεν. ὧδε οὖν πάλιν ἀναχωρητέον· καὶ λαβοῦσιν αὐτῶν τούτων προσήκουσαν ἀρχὴν ἑτέραν αὖθις αὖ, καθάπερ περὶ τῶν τότε, νῦν οὕτω περὶ τούτων πάλιν ἀρκτέον ἐπ' ἀρχῆς. τὴν δὲ πρὸ τῆς οὐρανοῦ γενέσεως, πυρὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς φύσιν, θεατέον αὐτὴν, καὶ τὰ πρὸ τούτου πάθη. νῦν γὰρ οὐδείς πω γένεσιν αὐτῶν μεμήνυκεν, ἀλλ' ὡς εἰδόσι πῦρ ὅ, τι ποτέ ἐστι, καὶ ἕκαστον αὐτῶν, λέγομεν ἀρχὰς, αὐτὰ τιθέμενοι στοιχεῖα τοῦ παντός· προσῆκον αὐτοῖς οὐδ' ὡς ἐν συλλαβῆς εἴδεσι μόνον εἰκότως ὑπὸ τοῦ καὶ βραχὺ φρονοῦντος ἀπεικασθῆναι. νῦν δὲ οὖν τόγε

A ſomniorum ſimulacra naſcuntur, eorúmque nobis expergefactis reſtat memoria. At verò ſimulacrorum quæ vel in ſpeculis oboriuntur, vel in perſpicua leníque cernuntur ſuperficie, facilis aſſecutio eſt. Nam ex vtriuſque ignis tam intimi quàm extrà poſiti communione, eiúſque rurſus concurſu & congruentia, qui paſſim terſo leníque corpori accommodatus eſt, neceſſariò hæc omnia oriuntur, cùm ignis oculorum cum eo igne qui eſt è conſpectu effuſus, circa lene niditúmque corpus ſeſe confudit. Dextra verò videntur quæ læua ſunt, quia contrariis partibus oculorum inſolito more contrarias partes attingimus. Reſpondent autem dextra dextris, læua læuis, quando commixtum lumen cum eo cui permiſcetur, tranſilit, Id cùm ſpeculorum læuitas hinc illíncque altitudinem aſſumpſit, & ita dextrā oculorum partem in læuam ſpeculi, læuámque in dextram detorſit. Quod ſi ſpeculum ad vultus longitudinem conuertatur, vultum reddit reſupinum, cùm ſuperior luminis pars ad inferiora, inferior verò ad ſuperiora vertatur. Atque hæc omnia ex eorum genere ſunt, quæ rerum adiuuant cauſas, quibus vt miniſtris vtitur deus ad optimi, quoad fieri poteſt, ideam perficiendam. Sed exiſtimant plerique non adminicula hæc principalium cauſarum, ſed has ipſas eſſe omnium cauſas, quæ frigoris & caloris rari & denſi, cæterorúmque ſimilium naturam habeant, rationem verò mẽtémque nequaquã. Mentem enim à nulla re alia, niſi ab anima poſſideri conuenit. hæc verò aſpectum effugit oculorum. Sed ignis, aqua, aer, ac terra corpora ſunt, atque cernuntur. Oportet autem mentis & ſcientiæ amatorem principales ſapientis naturæ cauſas quærere: atque eas quæ neceſſario ab aliis quidem mouentur, alia verò mouent, ſecundas cauſas arbitrari. Quocirca à nobis ſic cenſeo faciendum, vt de vtroque cauſarum genere diſſeramus, ſeparatim autem de his quæ cum intelligentia effectrices ſunt pulchrarum rerum atque bonarum, de iis rurſus quæ vacantes prudentia quodlibet paſſim ſine ordine faciunt. Ac de ſecundis quidem cauſis oculorum ad eam vim quam habent conducentibus, ſatis eſſe dictum puto. Maximum verò opus cuius gratia vtiliter nobis à deo donati ſunt, deinceps explicandum cenſeo. Rerum enim optimarum, vt arbitror, cognitionem nobis oculi attulerunt. Nam hæc quæ de mundo diſputantur, nunquam inuenta eſſent, ſi neque ſidera, neque ſol, neque cœlum ſuſpici potuiſſent. Cognitio verò diei ac noctis ab oculis orta fecit, vt dinumeratione quadam menſium annorúmque ambitus metiremur, tempus cognoſceremus, vniuerſæ naturæ ordinem ſcrutaremur. Quibus ex rebus philoſophiam adepti ſumus. Quo bono nihil vnquam maius mortalium generi datum eſt deorum munere, neq. dabitur. Hoc igitur maximum oculorum beneficium eſſe dico. Minora alia prætereo. Quibus qui à philoſophia alieni ſunt, orbati ſi querantur, fruſtrà querentur. Nobis verò aſſerendum eſt ob hanc potiſſimum rationem deum oculos genuiſſe, vt mentis circuitus qui in cœlo peraguntur, intuiti, in vſum redigamus noſtræ mentis cogitationíſque noſtræ diſcurſiones illis cognatas, ſed perturbatas quodammodo ad illorum temperiem reuocemus. Et cùm illos agnouerimus, & recta ratione ſecundum naturam præditi ſingulorum ordinem perceperimus, conuerſiones dei quæ ſine vllo errore aguntur, imitemur, atque ad earum exemplum diſcurſiones noſtræ cogitationis vagas & erraticas componamus. Vocē quoque auditúmque eiuſdem rei gratia deos dediſſe nobis exiſtimo. Nam ad hæc ipſa ſermo pertinet, plurimúmque conducit, omníſque muſicæ vocis vſus harmoniæ gratia eſt tributus. Atqui & harmonia, quæ motiones habet animæ noſtræ diſcurſionibus congruas atque cognatas, homini prudenter muſis vtenti nō ad voluptatem rationis expertem, vt nunc videtur, eſt vtilis: ſed à muſis ideo data eſt, vt per eam diſſonantem circuitum animæ componamus, & ad concentum ſibi congruum redigamus. Rhythmus quoq. adhoc videtur eſſe tributus, vt habitum in nobis immoderatum gratiáque carentem aptiſſimè temperemus. Hactenus opera mentis paucis exceptis tractauimus. Oportet de his quoque quę neceſſitas inuehit, dicere. Mundi enim huius generatio ex neceſſitatis mentíſque coitu mixta eſt. Nam cùm mens neceſſitati dominaretur, propterea quòd perſuadēdo eã ad optimos vt plurimũ rerum euentus induceret, ipſáque hac ratione cedens ſapienti perſuaſioni pareret, mundi huius exordia conſtiterũt. Oportet igitur eũ qui mundi conſtitutionem verè narraturus erit, erraticę quoque cauſę ſpeciem pro naturę ipſius inſtinctu miſcere. Quod ita commodè fiet, ſi horũ ipſorũ conuenienti principio ſumpto, ſic de his quemadmodũ de ſuperioribus ab ipſa rurſus origine diſſeramus. Naturam ergo & paſſiones ignis, aquæ, aeris, atque terrę generationem cœli præcedentes conſideremus. Nullus profectò ad hoc vſq. tempus eorũ generationẽ oſtendit, ſed quaſi notũ ſit quid ſit ignis & reliqua, ſic de illis verba facimus eáque mundi primordia conſtituimus, cũ nec ſyllabarum quidem, nedum elementorum vicem tenere apud homines mentis quoquo modo compotes debeant. Nos

Horum ex Cicerone interpretatione in finem reperies vſque.

Cur oculi dati hominibus.

De voce & auditu.

Mundi generatio.

verò in præſenti nihil de principio vniuerſorum, ſiue principiis, ſiue quomodocunque aliter id appelletur, dicendum putamus. Cui quidem diſputationi nihil aliud impedimento eſt, niſi quòd difficile ſit præſenti diſputandi modo quæ de his videntur exprimere. Neque igitur vos id expectabitis, neque ego mihi perſuadebo rectè me tantum opus aggredi poſſe. Quod autem ab initio dixi, veriſimilitudinis vim ſeruabimus, ſtudebimúſq; in rationibus veriſimilibus circa hæc aſſignãdis nulli cedere. Atq. ita & ſingula & vniuerſa à principio exponemus. Deum igitur etiam nunc diſputationis ſeruatorem in primis oremus, vt nos ex admirabili & inſolita expoſitione ad veriſimilem doctrinam traducat, atque ita inſtituti diſputationẽ exordiamur. Sed hanc de vniuerſo diſputationem ab ampliori diuiſione quàm ſuprà ducamus. Tunc enim duas in ſpecies facta diuiſio eſt. Nunc tertium genus addendum. Duo enim in ſuperioribus ſufficiebant. Vnum quidem exemplaris loco, ſemper idem, ſoláque intelligentia comprehendendum. Alterum ſimulacrum ab hoc exemplari deductum, generationi oculíſque ſubiectum. Cùm verò duo hæc ſufficere putaremus, tertiũ non adiunximus. Nunc autem cogere nos ratio videtur, vt difficilem & obſcuram ſpeciem declarare conemur. Quã igitur vim, quámue naturam habere putandum? Hanc vtique, generationis horum omnium receptaculum & quaſi nutricem eſſe. Quod quamuis verè dicatur, paulò tamen apertius eſt dicendum. Arduum id quidem, eo maximè, quòd ad huius rei demonſtrationem dubitare prius neceſſe eſt & inquirere de igni & reliquis quæ elemẽta vocantur, quid iſtorum aquam potius quàm ignem, aut aërem potius quàm terram, aut certum aliquid vnum magis quàm cuncta vocare oporteat. Difficile ſanè certum aliquid & firmum de iſtis aſſerere. Quónam igitur pacto, & qua ratione, & quod probabile in huiuſmodi inquiſitione dicemus? Principio id corpus quod modò aquam nominauimus, quando in ſolidam concreſcit materiam, lapis & terra fieri videtur: quando verò liqueſcit & diffluit ſpiritus, atque aer. Item aer exuſtus ignis efficitur. Ignis extinctus & corpulentior factus aerem creat. Rurſus craſſior factus aer, in nebulas nubéſque concreſcit. His etiam magis compreſſis pluuiæ defluunt. Ex aqua rurſus terra lapidéſque gignuntur. Atque ita videmus hæc omnia circuitu quodam ſibi inuicem vires fomentaq. generationi viciſſim tribuere. Quæ cũ nunquã eadem appareant permanere, quiſnã ſine rubore redargutioniſque ſuſpicione poterit iſtorum aliquid vnum potius quàm aliud certè & firmiter appellare? Nemo certè. Quare tutiſſimus in his hic erit loquendi modus. Hoc quod ſemper aliàs aliter fore formatum videtur, & plerunque iuxta ignis effigiem, non eſt vtique ignis hoc aliquid, ſed tale, id eſt igneum quiddã nec aqua hoc aliquid, ſed tale quid, id eſt aqueum, nec aliud quicquã velut vllã habens ſtabilitatem. Denique nec pronominibus quidẽ vllis hæc ſignanda ſunt, quibus in rei cuiuſlibet demonſtratione, cùm hoc vel illud dicimus, vti ſolemus: fugiũt enim, nec expectant vel eam demonſtrationem, quę hoc & huius & huic deſignat: vel appellationem, quæ de his tanquam exiſtentibus & ſtabilibus habeatur Igitur huiuſmodi omnia neque hoc, neque illud, ſed tale potius, aut tale propter ſimilitudinem aliquam appellare debemus. Et ignem quidem vbique tale, ac de cæteris quæ gignuntur eodem pacto. At verò illud in quo fieri ſingula hæc videntur, ac deinde diſſolui ſolum, iis pronominibus quibus hoc vel illud ſignamus, appellandum puto. Quale verò quodammodo, calidum ſcilicet vel album, vel aliquid tale contrariorum, vel ex contrariis illud minimè appellandum. Sed apertius quod volumus exponamus. Siquis enim cũctas figuras ex vna, eadémque auri materia fictas continuè in alias, & alias reformet, deque vna quadam illarum præſens quid ſit quærat, verè admodum & tutiſſimè reſpondere poſſumus aurum illud eſſe: triangulum verò eſſe aut aliam figuram earum quæ impreſſæ eo ſunt & continuo permutãtur, quaſi reuera ſint non licet dicere. Sola quippe illa reſponſione tanquam tutiſſima contenti eſſe debemus. Eadem de illa natura quæ cuncta recipit corpora, ratio eſt: idẽ ſemper eſſe dicenda eſt. Siquidẽ ex propria potẽtia recedit nunquam. Suſcipit enim ſemper omnia, nec vllam vnquã iis ſimilẽ vllo pacto ſibi formã cõtrahit. Omnis ſanè natura fictioni ſubiecta eſt, agitatáque ab ingredientibus figurata quodammodo, aliàs aliter ſe habere videtur. Quæ verò ingrediũtur & exeunt, verè ac ſemper exiſtẽtium rerum ſimulacra ſunt miro & vix explicabili modo, ab ipſis rebus quæ verè ſunt, figurata, quemadmodum deinceps narrabimus. Tria in præſenti genera ſumenda ſunt. Vnum quod gignitur. Aliud in quo gignitur. Aliud à quo ſimilitudinem trahit quod naſcitur. Idcirco comparare hæc ita decet. Quod recipit, matri: vnde recipit, patri: naturam iſtorum mediã, proli Sed ita intelligendum eſt, quod cùm eſſe debeat effigies rerum omni formarum varietate diſtincta, nunquam illud ipſum formationis huius gremium bene erit præparatũ, niſi informe ſit, & ſuapte natura omnibus formis quas recepturum eſt, careat. Nam ſi erit alicuius eorum quæ in ſe recipit ſimile, cùm contrariam eius cuius ſimile eſt naturam,

Quòd ignis & alia non ſunt verè hoc aliquid ſed tale.

Vide vt quæ elementa vocantur ne pronominibus quidem monſtrari poſſint.

Vide vt materia analogia monſtratur.

Materia nunquam recedit à potentia.

Quæ in materia fiunt, ſunt ſimulacra rerũ verarum.

Vide vt materia eſt in formis.

A παρ' ἡμῶν ὧδε ἐχέτω· τὴν μὲν περὶ ἁπάντων εἴτε ἀρχὴν, εἴτε ἀρχὰς, εἴτε ὅπῃ δοκεῖ τούτων πέρι, τὸ νῦν οὐ ῥητέον· δι' ἄλλο μὲν οὐδὲν, διὰ δὲ τὸ χαλεπὸν εἶναι κατὰ τὸν παρόντα τρόπον τῆς διεξόδου δηλῶσαι τὰ δοκοῦντα. μήτ' οὖν ὑμεῖς οἴεσθε δεῖν ἐμὲ λέγειν, οὔτ' αὐτὸς αὖ πείθειν ἐμαυτὸν εἴην ἂν δυνατὸς ὡς ὀρθῶς ἐγχειροίμ' ἂν, τοσοῦτον ἐπιβαλλόμενος ἔργον. τὸ δὲ κατ' ἀρχὰς ῥηθὲν διαφυλάττων, τὴν τῶν εἰκότων λόγων δύναμιν, πειράσομαι μηδενὸς ἧττον εἰκότα, μᾶλλον δὲ καὶ ἔμπροσθεν ἀπ' ἀρχῆς περὶ ἑκάστων καὶ ξυμπάντων λέγειν. Θεὸν δὲ καὶ νῦν ἐπ' ἀρχῇ τῶν λεγομένων, σωτῆρα, ἐξ ἀτόπου καὶ ἀήθους διηγήσεως πρὸς τὸ τῶν εἰκότων δόγμα διασώζειν ἡμᾶς ἐπικαλεσάμενοι, πάλιν ἀρχώμεθα

B λέγειν. ἡ δ' οὖν αὖθις ἀρχὴ περὶ τοῦ παντὸς ἔστω μειζόνως τῆς πρόσθεν διῃρημένη. τότε μὲν γὰρ δύο εἴδη διειλόμεθα, νῦν δὲ τρίτον ἄλλο γένος ἡμῖν δηλωτέον. τὰ μὲν γὰρ δύο ἱκανὰ ἦν ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν λεχθεῖσιν· ἓν μὲν, ὡς παραδείγματος εἶδος, ὑποτεθὲν νοητὸν, καὶ ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ὂν, μίμημα δὲ παραδείγματος δεύτερον, γένεσιν ἔχον καὶ ὁρατόν. τρίτον δὲ τότε μὲν οὐ διειλόμεθα, νομίσαντες τὰ δύο ἕξειν ἱκανῶς· νῦν δὲ ὁ λόγος ἔοικεν εἰσαναγκάζειν χαλεπὸν καὶ ἀμυδρὸν εἶδος ἐπιχειρεῖν λόγοις ἐμφανίσαι. τίνα οὖν ἔχον δύναμιν καὶ φύσιν αὐτὸ ὑποληπτέον; τοιάνδε μάλιστα πάσης εἶναι γενέσεως ὑποδοχὴν αὐτὸ, οἷον τιθήνην. εἴρηται μὲν οὖν τἀληθὲς, δεῖ δὲ ἐναργέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ. χαλεπὸν

C δὲ, ἄλλως τε καὶ διότι προαπορηθῆναι περὶ πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς ἀναγκαῖον, τούτου χάριν. τούτων γὰρ εἰπεῖν ἕκαστον, ὁποῖον ἕκαστος ὕδωρ χρὴ λέγειν, μᾶλλον ἢ πῦρ, καὶ ὁποῖον ὁτιοῦν μᾶλλον ἢ καὶ ἅπαντα· καθ' ἕκαστόν τε, οὕτως ὥστε τινὶ πιστῶς καὶ βεβαίως χρῆσθαι λόγῳ· χαλεπόν. πῶς οὖν δὴ τοῦτ' αὐτὸ, καὶ πῇ, καὶ τί περὶ αὐτῶν εἰκότως διαπορηθέντες λέγωμεν; πρῶτον μὲν ὃ δὴ νῦν ὕδωρ ὠνομάκαμεν, πηγνύμενον, ὡς δοκοῦμεν, λίθους καὶ γῆν γιγνόμενον ὁρῶμεν· τηκόμενον δ' αὖ καὶ διακρινόμενον ταυτὸν τοῦτο, πνεῦμα καὶ ἀέρα, (συγκαυθέντα δὲ τὸν ἀέρα, καὶ πῦρ) ἀνάπαλιν δὲ συγκριθὲν, καὶ κατασβεσθὲν, εἰς ἰδέαν τε ἀπιὸν αὖθις ἀέρος, πῦρ· καὶ πάλιν ἀέρα ξυνιόντα καὶ πυκνούμενον, νέφος καὶ ὀ-

D μίχλην. ἐκ δὲ τούτων ἔτι μᾶλλον ξυμπιλουμένων, ῥέον ὕδωρ· ἐξ ὕδατος δὲ, γῆν καὶ λίθους αὖθις· κύκλον τε οὕτω διαδιδόντα εἰς ἄλληλα, ὡς φαίνεται, τὴν γένεσιν. οὕτω δὴ τούτων οὐδέποτε τῶν αὐτῶν ἑκάστων φανταζομένων, ποῖον αὐτῶν, ὡς ὂν ὁτιοῦν τοῦτο καὶ οὐκ ἄλλο, παγίως διϊσχυριζόμενος, οὐκ αἰσχυνεῖ γέ τις αὐτὸν, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἀσφαλέστατον αὖ μακρῷ περὶ τούτων τιθεμένους, ὧδε λέγειν· ἀεὶ ὃ καθορῶμεν, ἄλλοτε ἄλλῃ γιγνόμενον, ὡς πῦρ, μὴ τοῦτο ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε προσαγορεύειν πῦρ· μηδὲ ὕδωρ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἀεί· μηδὲ ἄλλο ποτὲ μηδὲν, ὥς τιν' ἔχον βεβαιότητα, ὅσα δεικνύντες τῷ ῥήματι, τῷ τόδε καὶ τοῦτο προσχρώμενοι, δηλοῦν ἡγούμεθά τι. φεύγει γὰρ οὐχ ὑπομένον τὴν τοῦ τόδε καὶ τὴν τοῦ-

E του καὶ τὴν τῷδε, καὶ πᾶσαν ὅση μόνιμα ὡς ὄντα αὐτὰ ἐνδείκνυται φάσις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἕκαστα μὴ λέγειν· τὸ δὲ τοιοῦτον ἀεὶ περιφερόμενον, ὅμοιον, ἑκάστου πέρι καὶ ξυμπάντων οὕτω καλεῖν. καὶ δὴ καὶ πῦρ τὸ διὰ παντὸς τοιοῦτον, καὶ ἅπαν ὅσον περ ἂν ἔχῃ γένεσιν. ἐν ᾧ δὲ ἐγγιγνόμενα ἕκαστα αὐτῶν φαντάζεται, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπόλλυται, μόνον ἐκεῖνο αὖ προσαγορεύειν, τῷ τε τοῦτο καὶ τῷ τόδε προσχρωμένους ὀνόματι. τὸ δὲ, ὁποιονοῦν τι, θερμὸν ἢ λευκὸν, ἢ καὶ ὁτιοῦν τῶν ἐναντίων, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ τούτων, μηδὲν ἐκεῖνο αὖ τούτων καλεῖν. ἔτι δὲ σαφέστερον αὐτοῦ πέρι προθυμητέον αὖθις εἰπεῖν. εἰ γὰρ πάντα τις σχήματα πλάσας ἐκ χρυσοῦ, μηδὲν μεταπλάττων παύοιτο ἕκαστα εἰς ἅπαντα, δεικνύντος δή τινος

F αὐτῶν ἓν, καὶ προσερομένου τί ποτέ ἐστι, μακρῷ πρὸς ἀλήθειαν ἀσφαλέστατον εἰπεῖν ὅτι χρυσός. τὸ δὲ τρίγωνον, ὅσα τε ἄλλα σχήματα ἐνεγίγνετο, μηδέποτε λέγειν ταῦτα ὡς ὄντα, ἅ γε μεταξὺ τιθεμένου μεταπίπτει· ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τὸ τοιοῦτον μετ' ἀσφαλείας ἐθέλῃ δέχεσθαί τινος, ἀγαπᾶν. ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς τὰ πάντα δεχομένης σώματα φύσεως· ταυτὸν αὐτὴν ἀεὶ προσρητέον. ἐκ γὰρ τῆς ἑαυτῆς τὸ παράπαν οὐκ ἐξίσταται δυνάμεως. δέχεταί τε γὰρ ἀεὶ τὰ πάντα, καὶ μορφὴν οὐδεμίαν ποτὲ οὐδενὶ τῶν εἰσιόντων ὁμοίαν εἴληφεν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. ἐκμαγεῖον γὰρ φύσει παντὶ κεῖται, κινούμενόν τε καὶ διασχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν εἰσιόντων. φαίνεται δὲ δι' ἐκεῖνα ἄλλοτε ἀλλοῖον. τὰ δὲ εἰσιόν-

G τα καὶ ἐξιόντα, τῶν ὄντων ἀεὶ μιμήματα, τυπωθέντα ἀπ' αὐτῶν τρόπον τινὰ δύσφραστον καὶ θαυμαστὸν, ὃν εἰσαῦθις μέτιμεν. ἐν δ' οὖν τῷ παρόντι χρὴ γένη διανοηθῆναι τριττά· τὸ μὲν, γιγνόμενον, τὸ δ' ἐν ᾧ γίγνεται, τὸ δ' ὅθεν ἀφομοιούμενον φύεται τὸ γιγνόμενον. καὶ δὴ καὶ προσεικάσαι πρέπει, τὸ μὲν δεχόμενον, μητρὶ, τὸ δ' ὅθεν, πατρὶ· τὴν δὲ μεταξὺ τούτων φύσιν, ἐκγόνῳ· νοῆσαί τε ὡς οὐκ ἂν ἄλλως, ἐκτυπώματος ἔσεσθαι μέλλοντος ἰδεῖν ποικίλου πάσας ποικιλίας, τοῦτ' αὐτὸ ἐν ᾧ ἐκτυπούμενον ἐνίσταται, γένοιτ' ἂν παρεσκευασμένον εὖ, πλὴν ἄμορφον ὂν ἐκείνων ἁπασῶν τῶν ἰδεῶν ὅσας μέλλει δέχεσθαί ποθεν. ὅμοιον γὰρ ὂν τῶν ἐπεισιόντων τινὶ, τὰ τῆς ἐναντίας τά τε τῆς παράπαν ἄλλης φύσεως, ὁπότ' ἔλθοι, δεχόμενον,

καλῶς ἂν ἀφομοιοῖ, τὴν αὑτοῦ παρεμφαῖνον ὄψιν. διὸ καὶ πάντων ἐκτὸς εἰδῶν εἶναι χρεὼν τὸ τὰ πάντα ἐκδεξόμενον ἐν αὑτῷ γένη· καθάπερ περὶ τὰ ἀλείμματα, ὁπόσα ἀώδη, τὰ δεξόμενα ὑγρὰ τὰς ὀσμάς· ὅσοι τε ἔν τισι τῶν μαλακῶν σχήματα ἀπομάττειν ἐπιχειροῦσι, τὸ παράπαν σχῆμα οὐδὲν ἔνδηλον ὑπάρχειν ἐῶσι, προομαλύναντες δὲ ὅτι λειότατον ἀπεργάζονται. ταὐτὸν οὖν καὶ τῷ τὰ τῶν πάντων ἀεί τε ὄντων κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ πολλάκις ἀφομοιώματα καλῶς μέλλοντι δέχεσθαι, πάντων ἐκτὸς αὐτῷ προσήκει πεφυκέναι τῶν εἰδῶν. διὸ τὴν τοῦ γεγονότος ὁρατοῦ καὶ παντὸς αἰσθητοῦ μητέρα καὶ ὑποδοχὴν, μήτε γῆν, μήτε ἀέρα, μήτε πῦρ, μήτε ὕδωρ λέγωμεν, μήτε ὅσα ἐκ τούτων, μήτε ἐξ ὧν ταῦτα γέγονεν· ἀλλ᾽ ἀόρατον εἶδός τι καὶ ἄμορφον, πανδεχές, μεταλαμβάνον δὲ ἀπορώτατά πῃ τοῦ νοητοῦ, καὶ δυσαλωτότατον αὐτὸ λέγοντες, οὐ ψευσόμεθα. καθ᾽ ὅσον δὲ ἐκ τῶν προειρημένων δυνατὸν ἐφικνεῖσθαι τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῇδ᾽ ἄν τις ὀρθότατα λέγοι. πῦρ μὲν ἑκάστοτε αὐτοῦ τὸ πεπυρωμένον μέρος φαίνεσθαι· τὸ δὲ ὑγρανθὲν, ὕδωρ. γῆν δὲ καὶ ἀέρα, καθ᾽ ὅσον ἂν μιμήματα τούτων δέχηται. λόγῳ δὲ δὴ μᾶλλον τὸ τοιόνδε διοριζομένους περὶ αὐτῶν διασκεπτέον· ἆρ᾽ ἐστί τι πῦρ αὐτὸ ἐφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ πάντα περὶ ὧν ἀεὶ λέγομεν, οὕτως αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ ἕκαστα ὄντα; ἢ ταῦτα ἅπερ καὶ βλέπομεν, ὅσα τε ἄλλα διὰ τοῦ σώματος αἰσθανόμεθα, μόνα ἐστὶ τοιαύτην ἔχοντα ἀλήθειαν, ἄλλα δὲ οὐκ ἔστι παρὰ ταῦτα οὐδαμῇ οὐδαμῶς· ἀλλὰ μάτην ἑκάστοτε εἶναί τι φαμὲν εἶδος ἑκάστου νοητὸν, τὸ δὲ οὐδὲν ἄρ᾽ ἦν πλὴν λόγος. οὔτε οὖν δὴ τὸ παρὸν ἄκριτον καὶ ἀδίκαστον ἀφέντα, ἄξιον φάναι διισχυριζόμενον ἔχειν οὕτως, οὔτ᾽ ἐπὶ μήκει λόγου πάρεργον ἄλλο μῆκος ἐπεμβλητέον. εἰ δέ τις ὅρος ὁρισθεὶς, μέγας διὰ βραχέων φανείη, τοῦτο μάλιστα καιριώτατον γένοιτ᾽ ἄν. ὧδε οὖν τήν γ᾽ ἐμὴν τίθεμαι ψῆφον αὐτός. εἰ μὲν νοῦς καὶ δόξα ἀληθής ἐστον δύο γένη, παντάπασιν εἶναι καθ᾽ αὑτὰ ταῦτα, ἀναίσθητα ὑφ᾽ ἡμῶν, εἴδη νοούμενα μόνον· εἰ δ᾽ ὥς τισι φαίνεται, δόξα ἀληθὴς νοῦ διαφέρει τὸ μηδὲν, πάνθ᾽ ὁπόσα αὖ διὰ τοῦ σώματος αἰσθανόμεθα, θετέον βεβαιότατα. δύο δὴ λεκτέον ἐκείνω, διότι χωρὶς γεγόνατον, ἀνομοίως τε ἔχετον. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν διὰ διδαχῆς, τὸ δ᾽ ὑπὸ πειθοῦς ἡμῖν ἐγγίγνεται. καὶ τὸ μὲν, ἀεὶ μετ᾽ ἀληθοῦς λόγου· τὸ δὲ, ἄλογον. καὶ τὸ μὲν, ἀκίνητον πειθοῖ, τὸ δὲ, μεταπειστόν. καὶ τοῦ μὲν πάντα ἄνδρα μετέχειν φατέον, νοῦ δὲ θεούς, ἀνθρώπων δὲ γένος βραχύ τι. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ὁμολογητέον ἓν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταὐτὰ ἔχον εἶδος, ἀγέννητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε εἰς ἑαυτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν, οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποι ἰόν· ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον, τοῦτο ὃ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν. τὸ δὲ ὁμώνυμον, ὅμοιόν τε ἐκείνῳ, δεύτερον, αἰσθητόν, γεννητόν, πεφορημένον ἀεὶ, γιγνόμενόν ἔν τινι τόπῳ, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπολλύμενον, δόξῃ μετ᾽ αἰσθήσεως περιληπτόν. τρίτον δὲ αὖ γένος ὂν τὸ τῆς χώρας ἀεὶ, φθορὰν οὐ προσδεχόμενον, ἕδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γένεσιν πᾶσιν, αὐτὸ δὲ μετ᾽ ἀναισθησίας ἁπτὸν, λογισμῷ τινι νόθῳ μόγις πιστόν. πρὸς ὃ δὲ καὶ ὀνειροπολοῦμεν βλέποντες, καὶ φαμὲν ἀναγκαῖον εἶναί που τὸ ὂν ἅπαν ἔν τινι τόπῳ, καὶ κατέχον χώραν τινά, τὸ δὲ μήτε ἐν γῇ, μήτε που κατ᾽ οὐρανὸν, οὐδὲν εἶναι. ταῦτα δὲ πάντα, καὶ τούτων ἄλλα ἀδελφὰ, καὶ περὶ τὴν ἄϋπνον καὶ ἀληθῶς φύσιν ὑπάρχουσαν, ὑπὸ ταύτης τῆς ὀνειρώξεως οὐ δυνατοὶ γιγνόμεθα ἐγερθέντες διοριζόμενοι τἀληθὲς λέγειν, ὡς εἰκόνι μὲν, ἐπείπερ οὐδ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἐφ᾽ ᾧ γέγονεν, ἑαυτῆς ἐστιν, ἑτέρου δέ τινος ἀεὶ φέρεται φάντασμα, διὰ ταῦτα ἐν ἑτέρῳ προσήκει τινὶ γίγνεσθαι, οὐσίας ἁμωσγέπως ἀντεχομένην, ἢ μηδὲν τὸ παράπαν αὐτὴν εἶναι. τῷ δὲ ὄντως ὄντι βοηθὸς ὁ δι᾽ ἀκριβείας ἀληθὴς λόγος, ὡς ἕως ἄν τι τὸ μὲν ἄλλο ᾖ, τὸ δὲ ἄλλο, οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ ποτὲ γεγενημένον, ἓν ἅμα ταὐτὸν καὶ δύο γενήσεσθον. οὗτος μὲν οὖν δὴ παρὰ τῆς ἐμῆς ψήφου λογισθεὶς ἐν κεφαλαίῳ δεδόσθω λόγος, ὄν τε καὶ χώραν καὶ γένεσιν εἶναι, τρία τριχῇ, καὶ πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι. τὴν δὲ γενέσεως τιθήνην, ὑγραινομένην καὶ πυρουμένην, καὶ τὰς γῆς τε καὶ ἀέρος μορφὰς δεχομένην, καὶ ὅσα τούτοις ἄλλα πάθη ξυνέπεται πάσχουσαν, παντοδαπὴν μὲν ἰδεῖν φαίνεσθαι· διὰ δὲ τὸ μήθ᾽ ὁμοίων δυνάμεων μήτ᾽ ἰσορρόπων ἐμπίπλασθαι, κατ᾽ οὐδὲν αὐτοῖς ἰσορροπεῖν, ἀλλ᾽ ἀνωμάλως πάντῃ ταλαντουμένην, σείεσθαι μὲν ὑπ᾽ ἐκείνων αὐτὴν, κινουμένην δ᾽ αὖ πάλιν ἐκεῖνα σείειν. τὰ δὲ κινούμενα, ἄλλα ἄλλοσε ἀεὶ φέρεσθαι διακρινόμενα, ὥσπερ τὰ ὑπὸ τῶν πλοκάνων τε καὶ ὀργάνων τῶν περὶ τὴν τοῦ σίτου κάθαρσιν σειόμενα καὶ ἀναλικμώμενα, τὰ μὲν πυκνὰ καὶ βαρέα ἄλλῃ, τὰ δὲ μανὰ καὶ κοῦφα εἰς ἑτέραν ἵζει φερόμενα ἕδραν. τότε οὕτω τὰ τέτταρα γένη σειόμενα ὑπὸ τῆς δεξαμένης, κινουμένης αὐτῆς οἷον ὀργάνου σεισμὸν παρέχοντος, τὰ μὲν ἀνομοιότατα πλεῖστον αὐτὰ ὑφ᾽ αὑτῶν ὁρίζειν, τὰ δ᾽ ὁμοιότατα μάλιστα εἰς ταὐτὸ ξυνωθεῖν. διὸ δὴ καὶ χώραν ταῦτα ἄλλα ἄλλην ἴσχειν, πρὶν καὶ τὸ πᾶν

A aut aliam prorſus ſuſcipiet, nequaquam eius ſimilitudinem & effigiem exprimet, cùm præ ſe tulerit ſuam. Quo fit, vt nullam ſibi propriam habeat ſpeciem, quod eſt omnia genera ſuſcepturum. Vt qui vnguenta ſuauiter redolentia confecturi ſunt, humidam materiam quam certo condire odore volũt, ita pręparant, vt odorem nullum proprium habeat: & qui materiis mollibus impreſſioniſque cedentibus figuras imprimere aliquas volunt, nullam omnino priorem in eis figuram apparere patiuntur, ſed exactiſſima quadam lęuigatione eas poliunt: Ita B illud quod in omnibus paſſim æternorum omnium ſimulacris rectè figurandum eſt, his omnibus formis natura ſua carere neceſſe eſt. Quamobrem vniuerſi, quod & genitum eſt, & ſenſibus omnibus manifeſtum, matrem ipſam receptaculúmque, neque terram, neque aërem, neque ignem, neque aquam eſſe dicamus, neque rurſus ex his aliquid conſtitutum, aut aliqua ex quibus propriè hæc ipſa ſubſiſtunt: ſed inuiſibilem potius ſpeciem quandam & informem ſinum omnium capacem, qui modo quodam ambiguo & vix explicabili diuinæ & intelligibilis naturæ ſit particeps. Ipſe quidem comprehendi per ſe nullo pacto poteſt: ſed quantum ex ſupradictis naturam eius C attingere licet, ſic vtique rectè poſſumus dicere: Ignem quidem, partem eius ignitam videri: humefactam verò partem, aquam: Terram quoque aërémque ſimiliter, quatenus ipſorũ ſimulacra ſuſcipit. Sed de his ita diſtinguentes ratione conſiderare debemus, ſitne ignis aliquis ſeorſum à materia ipſe permanẽs in ſeipſo, & cætera quæ ſæpe dicimus per ſeipſa manere: an hęc ſola ſunt, quę corporis ſenſu percipimus, & talem in ſe continent veritatem, nec vllo pacto præter hæc vlla ſunt vſpiam, ſed fruſtrà intelligibilem vniuſcuiuſque ſpeciem aliquam ponere ſolemus, nec aliud hæc ſunt quàm verba. Quod D quidẽ neque ita vel aliter ſe habere temerè & ſine examinatione aſſerendum, neque ad pręſentem diſputationem natura ſua prolixam, alia quoque prolixa, & ad rem minimè pertinẽs addenda videtur. Ea verò circunſcriptio quę breuibus magna comprehendat, admodum opportuna videbitur. Ita igitur ipſe meam hac de re ſentẽtiam feram. Si intellectus & vera opinio duo genera ſunt, neceſſe eſt huiuſmodi ſpecies eſſe, quæ per ſe ipſæ ſint, & intelligẽtia potius quàm ſenſibus comprehendantur. Sin autem, in quibuſdam videtur, vera opinio ab intellectu nihilo differt, omnia quæ corporis ſenſus attingit, certa habenda ſunt. Sed opinor duo eſſe dicẽda, quia ſeorſum ſunt facta, & diſſimilia ſunt. Quippe quorum alterum doctri- E na nobis inſinuat, alterum perſuaſio: & illud quidem ſemper cum ratione vera, hoc autem ſine ratione: illud nulla perſuaſione mutabile, hoc contrà huic mutationi ſubiectum. Veræ quidem opinionis vir quilibet particeps. Intelligentiæ verò dij quidem omnes, homines verò pauci admodum participes ſunt. Quæ cùm ita ſe habeant, fateri oportet eſſe ſpeciem quæ ſemper eadem ſit, ſine ortu atque interitu, quæ nec in ſe accipiat quicquam aliud aliunde, nec ipſa procedat ad aliud quicquam, ſenſúq; corporis nullo percipiatur, atque hoc eſt quod ad ſolam intelligentiam pertinet, eiúſque intentionis eſt proprium. Sed eſt aliquid poſt hoc quod cum ipſo nõ ratione, ſed F nomine conuenit, eiúſque ſimilitudinem gerit, genitum, ſenſibus manifeſtum, quod fertur & ſuſtentatur ab alio ſemper, & in aliquo loco gignitur, rurſúſq; inde recedit opinione per ſenſus comprehendendũ. Tertium genus locus eſt, qui interit quidem nunquã, ſed omnibus quæ gignuntur, ſedem exhibet. hic ſine tangentis ſenſu tangitur, adulterina quadam ratione vix opinabilis. Denique cùm ad hunc animo reſpicimus, ſomniamus quodammodo, neceſſariúmque putamus, vt quicquid eſt, in aliquo ſit loco poſitum, regionémq; obtineat aliquam: & quòd neque in terra, neque in cœlo ſit, minimè eſſe G credimus: atque has omnes & ſimiles paſſiones à peruigili vereque exiſtẽte natura ipſi huiuſmodi ſomniis occupati ſecernere nõ valemus. Ideóque nec diſcernere id etiam poſſumus, quòd imagini quidem poſtquàm idipſum in quo facta eſt, non ipſius eſt, ſed ea ſemper alterius fertur ſimulacrum, non iniuria cõuenit vt in alio quodam ſit, atque ita quodammodo eſſentiæ fiat particeps, aliter verò eſſe nullo modo poſſit. Ei autem quòd verè eſt, vera hæc & exquiſita ratio ſuffragatur, docens quòd dũ res ita ſe habet, vt hoc quidem aliud ſit, & illud aliud, neutrum in neutro vnquam factum vnum ſimul idẽ & duo fient. Hæc tandem meæ mentis ſummatim ſentẽtia ſit, eſſe, & ante cœli ortum ratione triplici fuiſſe tria hæc, exiſtẽs, locum, & generationem. Generationis verò nutricem, ignitam & humefactam, terræ item & aëris formas ſuſcipientem, paſſioneſque horum pediſſequas perpetientem, omniformem aſpectu videri. Verùm quia nec ſimilibus neque ad pondus exæquatis viribus referta eſt, nulla ex parte æquilibrem eſſe, ſed inæqualiter vndique vergentem declinantémque ab illis quidem quæ diximus agitari, rurſúſque ipſam commotam eadem agitare. Quo pulſu concita in diuerſa raptari atque diſcerni, per inde vt quæ in frumenti purgatione piſtoriis inſtrumentis iactata atque excuſſa diſcerni videmus, atque aliò ſolida grauiáque, aliò rara & leuia ferri. Sic illa tunc quatuor genera ab ipſo eorum receptaculo inſtrumenti illius piſtorij inſtar tumultuante & diſcernẽte commota, diſſimilia quæque à diſſimilibus longe ſeparabantur, ſimilia verò rurſus coibant, atque idcirco

Probat breuiter ideas eſſe.

Homines paucos eſſe intelligentię participes.

Quòd materia eſt locus.

etiam ante mundi exornationem ſedibus diuiſa erant, ſed neque his ratio inerat, neque modus. At verò vbi cuncta redigi admodum placuit, deus ignem primo ac terram aërémque, & aquam, quæ quidem elementorum præferebant veſtigia, ſed ita erant affecta vt par eſt illa à quibus deus abeſt, diſtinctis figuris, ſpeciebus, & numeris exornauit. Ea verò apud nos ſententia ſemper rata indubiáque præ cæteris habeatur, quòd deus illa cùm talia non eſſent, quàm pulcherrimè optiméque fieri poterat, ordinauit. Nunc iam diſpoſitionem genituráṁque ipſorum ſigillatim demonſtrari conuenit, nouo quidem, & inuſitato demonſtrationis genere, ſed vobis qui omnes eruditionis ingenuæ vias peragrauiſtis, plano atque perſpicuo. Principio quòd ignis, & terra, aqua, & aër, corpora ſint, nemo vtique dubitabit. Omnis autem corporis ſpecies profunditatem habet. Profunditatem verò planis conſtare neceſſarium eſt. Rectitudo porrò planæ baſis ex triangulis conſtituitur, atque trianguli omnes ex duobus initium habent, habentibus vtriſque rectum angulum vnum, acutos duos. Quorum alter vtrinque anguli recti partem obtinet, ęqualibus diſtincti lateribus: ſed in altero inęqualibus inęqualia diſtribuuntur. Igitur per rationes probabiles neceſſitati coniunctas incedentes, ignis cæterorúmque corporum huiuſmodi ponamus exordiū. Superiora verò his horum principia deo nota ſunt, atque ei qui dei ſit amicus. Videamus igitur qua potiſſimum ratione quatuor corpora pulcherrima fiāt, diſſimilia quidem inter ſe, ſed quæ in ſe inuicē diſſoluantur, & ex ſe inuicem generentur. Si id comprehenderimus, veritatem ipſam de generatione ignis terræque & eorum quæ cōpetēti ratione ſeruata horum media fiunt, tenebimus. Tūc enim nemini concedemus dicēti alicubi eſſe oculis patentia pulchriora his corpora, quorum quodlibet ſecundum vnum ſit genus. Conandum igitur quatuor corporum genera pulchritudine præcellentia conſtituere, atque ita aſſerere horum nos naturam ſufficienter cōprehendiſſe. E duobus quidem triangulis Iſoſceles, id eſt qui lateribus cōſtat ęqualibus, vnicam habet naturam: qui verò altera parte eſt oblongior, infinitas. Ergo ſi rectè exordiri volumus, infinitorum quoque pulcherrimum præeligere nos oportet. Ac ſi quis pulchriorem à ſe electum ad horum conſtitutionē afferre voluerit, eius non tanquam aduerſarij, ſed tanquam amici ſit ſententia potior. Vnum itaque reliquis poſthabitis, triangulorum multorum pulcherrimū ponimus, à quo æqualiter triangulus ex tertio conſtitit. Ratio verò cur ita ſit, prolixior eſſet. At eum qui diligenti diſcuſſione ita eſſe comperiet, dulce manet victoriæ præmium. Propoſiti ſanè nobis ſint duo è multis triāguli, ex quibus ignis cæterorúmque corpora compoſita ſunt. Horum vnus Iſoſceles ſit ęqualibus lateribus conſtans triangulus. Alter verò ſit ille qui longius latus ſemper breuiore latere potentia triplo maius habet. Verùm quod ſecuri nimium in ſuperioribus diximus, nunc magis eſt diſtinguendum. Videbantur quidem nobis, neque id quidem ſatis rectè, omnia quatuor genera ex ſe inuicē generari. Profectò quatuor genera ex triāgulis quos elegimus generantur. Tria quidem ex vno, inæqualia habente latera. Quartū verò vnicū ex triangulo Iſoſcele cōponitur. Non igitur poſſunt omnia ita in ſe inuicē reſolui & cōmutari, vt ex multis paruis pauca ingentia vel conuerſo efficiātur. Tria certè poſſunt. Cùm enim ex vno hæc facta ſint omnia, quando maiora ſoluuntur, multa exigua ex eiſdem conſtituuntur, paruas cōgruáſq; ſibi figuras adepta. Rurſus quādo multa per triangulos diſperguntur amplificata, vnum vnius molis faciunt numerum, magnámque aliam ſpeciem vnam perficiunt. Hæc vtique de mutua ipſorum generatione dicta ſint hactenus. Reliquū eſt, vt qualis quæque eorum facta ſit ſpecies, & ex quibus concurrentibus numeris coaceruata, dicamus. Erit vtiq; prima ſpecies, quæ ex pauciſſimis compoſita fuerit, elementum eius, quod latus oblongius breuiori latere duplo maius habet. Cùm verò bini huiuſmodi ſecundum diametrum componantur, térque id fiat, & diametri latera breuiora in idem quaſi centrum ducantur, vnus triangulus æquilater ex triangulis numero ſex cōficitur. Trianguli autem æquilateres quatuor compoſiti ſecundum ternos planos angulos, vnum ſolidum faciunt angulum: qui angulum planorum omnium obtuſiſſimum deinceps ortu ſubſequitur. Atqui triangulis huiuſmodi quatuor natis prima ſolida ſpecies totius circunferentis diſtributiua in partes æquales ac ſimiles oritur. Secunda verò ex eiſdem quidem triangulis, ſed ſecundum æquilateres triangulos octo conſtitutis, vnum facientibus ſolidum angulum ex planis quatuor, factíſque ſex huiuſmodi, corpus ſecundum abſoluitur. At tertium ex elementis bis ſexaginta copulatis, & angulis ſolidis duodecim, quorū quilibet quinq; planis triāgulis æquilateribus cōtinetur, habens viginti æquilateres baſes, naſcitur. Iā igitur elementū alterū ſic hactenus illa genuerit. Verùm Iſoſceles triāgulus quarti generauit naturā ſecūdū quatuor conſtitutus, & ad centrū rectos cōgregans angulos, vnúmq; quadrāgulū æquilaterē faciens. Sex verò huiuſmodi copulati angulos octo ſolidos, quorum quilibet per tres planos rectos coaptatus eſt, effecerūt. Corporiſq;

…ſitiones
…enituræ e-
…ementorum.

A ἐξ αὐτῶν διακοσμηθὲν γενέσθαι. καὶ τὸ μὲν δὴ πρὸ τούτου, πάντα ταῦτ' ἔχειν ἀλόγως καὶ ἀμέτρως· ὅτε δ' ἐπεχειρεῖτο κοσμεῖσθαι τὸ πᾶν, πῦρ πρῶτον, καὶ γῆν, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ, ἴχνη μὲν ἔχοντα αὐτῶν ἄττα, παντάπασι μὴν διακείμενα, ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν ἅπαν ὅταν ἀπῇ τινὸς θεός. οὕτω δὲ τότε πεφυκότα ταῦτα, πρῶτον διεσχηματίσατο εἴδεσί καὶ ἀριθμοῖς. τὸ δὲ ᾗ δυνατὸν ὡς κάλλιστά τε καὶ ἄριστα ἐξ οὐχ οὕτως ἐχόντων, τὸν θεὸν αὐτὰ ξυνιστάναι, παρὰ πάντα ἡμῖν ὡς ἀεὶ τοῦτο λεγόμενον ὑπαρχέτω. νῦν δ' οὖν τὴν διάταξιν αὐτῶν ἐπιχειρητέον ἑκάστων καὶ γένεσιν ἀήθει λόγῳ πρὸς ὑμᾶς δηλοῦν. ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ μετέχετε τῶν κατὰ παίδευσιν ὁδῶν, δι' ὧν ἐνδείκνυσθαι τὰ λεγόμενα ἀνάγκη, συνέψεσθε.

B πρῶτον μὲν δὴ πῦρ καὶ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ, ὅτι σώματά ἐστι, δῆλόν που καὶ παντί. τὸ δὲ τοῦ σώματος εἶδος πᾶν, καὶ βάθος ἔχει. τὸ δὲ βάθος αὖ πᾶσα ἀνάγκη τὴν ἐπίπεδον περιειληφέναι φύσιν. ἡ δὲ ὀρθὴ τῆς ἐπιπέδου βάσεως ἐκ τριγώνων συνέστηκε. τὰ δὲ τρίγωνα ἅπαντα ἐκ δυοῖν ἄρχονται, μίαν μὲν ὀρθὴν ἔχοντος ἑκατέρου γωνίαν, τὰς δὲ δύο, ὀξείας. ὧν τὸ μὲν ἕτερον ἑκατέρωθεν ἔχει μέρος γωνίας ὀρθῆς, πλευραῖς ἴσαις διῃρημένης· τὸ δὲ ἕτερον, ἀνίσοις ἄνισα μέρη νενεμημένης. ταύτην δὲ πυρὸς ἀρχὴν καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων ὑποτιθέμεθα, κατὰ τὸν μετ' ἀνάγκης

C εἰκότα λόγον πορευόμενοι. τὰς δὲ ἔτι τούτων ἀρχὰς ἄνωθεν θεὸς οἶδε, καὶ ἀνδρῶν ὃς ἂν ἐκείνῳ φίλος ᾖ. δεῖ δὴ λέγειν ποῖα κάλλιστα σώματα γένοιτ' ἂν τέτταρα, ἀνόμοια μὲν ἑαυτοῖς, δυνατὰ δὲ ἐξ ἀλλήλων αὐτῶν ἄττα διαλυόμενα γίγνεσθαι. τούτου γὰρ τυχόντες, ἔχομεν τὴν ἀλήθειαν γενέσεως πέρι γῆς καὶ πυρὸς, τῶν τε ἀνάλογον ἐν μέσῳ. τότε γὰρ οὐδενὶ συγχωρησόμεθα, καλλίω τούτων ὁρώμενα σώματα εἶναί που καθ' ἓν γένος ἕκαστον ὄν. τοῦτ' οὖν προθυμητέον, τὰ διαφέροντα κάλλει σωμάτων τέτταρα γένη συναρμόσασθαι, καὶ φάναι τὴν τούτων ἡμᾶς φύσιν ἱκανῶς εἰληφέναι. τοῖν δὲ δυοῖν τριγώνοιν τὸ μὲν ἰσοσκελὲς μίαν εἴληχε φύσιν, τὸ δὲ προμῆκες, ἀπεράντους. προαιρετέον οὖν αὖ τῶν ἀπείρων τὸ κάλ-

D λιστον, εἰ μέλλομεν ἄρξεσθαι κατὰ τρόπον. ἂν οὖν τις ἔχῃ κάλλιον ἐκλεξάμενος εἰπεῖν εἰς τὴν τούτων ξύστασιν, ἐκεῖνος οὐκ ἐχθρὸς ὢν, ἀλλὰ φίλος, κρατεῖ. τιθέμεθα δ' οὖν τῶν πολλῶν τριγώνων κάλλιστον ἓν, ὑπερβάντες τἄλλα, ἐξ οὗ τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐκ τρίτου συνέστηκε. διότι δὲ ὁ λόγος πλείων. ἀλλὰ τῷ τοῦτο ἐλέγξαντι καὶ ἀνευρόντι δὲ μὴ οὕτως ἔχον, κεῖται φίλια τὰ ἆθλα. προῃρήσθω δὲ δύο τρίγωνα, ἐξ ὧν τό, τε τοῦ πυρὸς καὶ τὰ τῶν ἄλλων σώματα μεμηχάνηται· τὸ μὲν, ἰσοσκελές· τὸ δὲ, τριπλῆν κατὰ δύναμιν ἔχον τῆς ἐλάττονος τὴν μίαν πλευρὰν ἀεί. τὸ δὲ πρόσθεν οὐκ ἀσαφῶς ῥηθὲν, νῦν μᾶλλον διοριστέον. τὰ γὰρ τέτταρα γένη δι' ἀλλήλων εἰς ἄλληλα ἐφαίνετο πάντα γένεσιν ἔχειν, οὐκ ὀρ-

E θῶς φανταζόμενα. γίγνεται μὲν γὰρ ἐκ τῶν τριγώνων ὧν προῃρήμεθα, γένη τέτταρα· τρία μὲν, ἐξ ἑνὸς τοῦ τὰς πλευρὰς ἀνίσους ἔχοντος· τὸ δὲ τέταρτον ἓν μόνον, ἐκ τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου ξυναρμοσθέν. οὔκουν δυνατὰ πάντα, εἰς ἄλληλα διαλυόμενα, ἐκ πολλῶν σμικρῶν, ὀλίγα μεγάλα, καὶ τοὐναντίον, γίγνεσθαι. τὰ δὲ τρία, οἷόν τε. ἐκ γὰρ ἑνὸς ἅπαντα πεφυκότα, λυθέντων τε τῶν μειζόνων, πολλὰ σμικρὰ ἐκ τῶν αὐτῶν ξυστήσεται, δεχόμενα τὰ προσήκοντα σχήματα ἑαυτοῖς· καὶ σμικρὰ ὅταν αὖ πολλὰ κατὰ τρίγωνα διασπαρῇ, γενόμενος εἷς ἀριθμὸς, ἑνὸς ὄγκου μέγα ἀποτελέσειεν αὖ ἄλλο εἶδος ἕν. ταῦτα μὲν οὖν λελέχθω περὶ τῆς εἰς ἄλληλα γενέσεως. Οἷον δὲ ἕκαστον αὐτῶν γέγονεν εἶδος, καὶ ἐξ ὅσων ξυμπε-

F σόντων ἀριθμῶν, λέγειν ἂν ἑπόμενον εἴη. ἄρξει δὲ τό, τε πρῶτον εἶδος καὶ σμικρότατον ξυνιστάμενον. στοιχεῖον δ' αὐτοῦ τὸ τὴν ὑποτείνουσαν τῆς ἐλάττονος πλευρᾶς διπλασίαν ἔχον μήκει, ξυνδύο δὲ τούτων κατὰ διάμετρον ξυντιθεμένων, καὶ τρὶς τούτου γενομένου, τὰς διαμέτρους καὶ τὰς βραχείας πλευρὰς εἰς ταὐτὸν, ὡς κέντρον, ἐρεισάντων, ἓν ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐξ ἓξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων γέγονε. τρίγωνα δὲ ἰσόπλευρα ξυνιστάμενα τέτταρα, κατὰ σύντρεις ἐπιπέδους γωνίας, μίαν στερεὰν γωνίαν ποιεῖ, τῆς ἀμβλυτάτης τῶν ἐπιπέδων γωνιῶν ἐφεξῆς γεγονυῖαν. τοιούτων δὲ ἀποτελεσθεισῶν τεττάρων, πρῶτον εἶδος στερεὸν, ὅλου περιφερείας διανεμητικὸν εἰς ἴσα μέρη καὶ ὅμοια, ξυνίσταται· δεύτερον δὲ, ἐκ μὲν τῶν

G αὐτῶν τριγώνων. κατὰ δὲ ἰσόπλευρα τρίγωνα ὀκτὼ ξυστάντων, μίαν ἀπεργασαμένων στερεὰν γωνίαν, ἐκ τεττάρων ἐπιπέδων, καὶ γενομένων ἓξ τοιούτων, τὸ δεύτερον αὖ σῶμα οὕτως ἔσχε τέλος. τὸ δὲ τρίτον, ἐκ δὶς ἑξήκοντα τῶν στοιχείων ξυμπαγέντων, στερεῶν δὲ γωνιῶν δώδεκα, ὑπὸ πέντε ἐπιπέδων τριγώνων ἰσοπλεύρων περιεχομένης ἑκάστης, εἴκοσι βάσεις ἔχον ἰσοπλεύρους γέγονεν. καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἀπήλλακτο τῶν στοιχείων, γεννῆσαν ταῦτα. τὸ δὲ ἰσοσκελὲς τρίγωνον ἐγέννα τὴν τοῦ τετάρτου φύσιν, κατὰ τέτταρα ξυνιστάμενον, εἰς τὸ κέντρον τὰς ὀρθὰς γωνίας συνάγον, ἓν ἰσόπλευρον τετράγωνον ἀπεργασάμενον. ἓξ δὲ τοι-

H αῦτα συμπαγέντα, γωνίας ὀκτὼ στερεὰς ἀπετέλεσε, κατὰ τρεῖς ἐπιπέδους ὀρθὰς ξυναρμοσθείσης ἑκάστης. τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ξυστάντος

A σώματος, γέγονεν κυβικὸν, ἐξ ἐπιπέδοις τετραγώνοις ἰσοπλεύροις βάσεις ἔχον. ἔτι δὲ οὔσης ξυστάσεως μιᾶς πέμπτης, ἐπὶ τὸ πᾶν ὁ θεὸς αὐτῇ κατεχρήσατο, ἐκεῖνο διαζωγραφῶν. ἃ δή τις εἰ πάντα λογιζόμενος ἐμμελῶς, ἀποροῖ πότερον ἀπείρους χρὴ κόσμους εἶναι λέγειν, ἢ πέρας ἔχοντας, τὸ μὲν ἀπείρους, ἡγήσαιτ' ἂν ὄντως ἀπείρου τινὸς εἶναι δόγμα ὧν ἔμπειρον χρεὼν εἶναι· πότερον δὲ ἕνα ἢ πέντε αὐτοὺς ἀληθείᾳ πεφυκότας λέγειν προσήκει, μᾶλλον αὖ, ταύτῃ στὰς, εἰκότως διαπορήσαι. τὸ μὲν οὖν δὴ παρ' ἡμῶν, ἕνα αὐτὸν κατὰ τὸν εἰκότα λόγον πεφυκότα μηνύει· ἄλλος δὲ, εἰς ἄλλα πῃ ἀποβλέψας, ἕτερα δοξάσει. καὶ τούτων μὲν μεθετέον. Τὰ δὲ γεγονότα νῦν τῷ λόγῳ γένη διανείμωμεν εἰς πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα. γῇ μὲν τὸ κυβικὸν εἶδος δῶμεν. ἀκινητοτάτη γὰρ τῶν B τεττάρων γενῶν γῆ, καὶ τῶν σωμάτων πλαστικωτάτη. μάλιστα δὲ ἀνάγκη γεγονέναι τοιοῦτον, τὸ τὰς βάσεις ἀσφαλεστάτας ἔχον. βάσις δὲ ἥ τε τῶν κατ' ἀρχὰς τριγώνων ὑποτεθέντων, ἀσφαλεστέρα κατὰ φύσιν, ἡ τῶν ἰσοπλεύρων, τῆς τῶν ἀνίσων· τό, τε ἐξ ἑκατέρου ξυντεθὲν ἐπίπεδον, ἰσόπλευρον ἰσοπλεύρου, τετράγωνον τριγώνου, κατά τε μέρη καὶ καθ' ὅλον στασιμωτέρως ἐξ ἀνάγκης βέβηκε. διὸ γῇ μὲν τοῦτο ἀπονέμοντες, τὸν εἰκότα λόγον διασώζομεν· ὕδατι δ' αὖ, τὸ δυσκινητότατον εἶδος· τὸ δ' εὐκινητότατον, πυρί· τὸ δὲ μέσον, ἀέρι. καὶ τὸ μὲν σμικρότατον σῶμα, πυρί· τὸ δ' αὖ μέγιστον, ὕδατι· τὸ δὲ μέσον, ἀέρι. καὶ τὸ μὲν ὀξύτατον αὖ, πυρί· τὸ δεδεύτερον, ἀέρι· τὸ δὲ τρίτον, ὕδατι. ταῦτ' οὖν δὲ C πάντα, τὸ μὲν ἔχον ὀλιγίστας βάσεις, εὐκινητότατον ἀνάγκη πεφυκέναι, τμητικώτατόν τε, ὀξύτατον ὂν πάντῃ πάντων, ἔτι τε ἐλαφρότατον, ἐξ ὀλιγίστων ξυνεστὼς τῶν αὐτῶν μερῶν· τὸ δὲ δεύτερον, δευτέρως τὰ αὐτὰ ταῦτ' ἔχειν. τρίτως δὲ τὸ τρίτον. ἔστω δὲ, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ κατὰ τὸν εἰκότα, τὸ μὲν τῆς πυραμίδος στερεὸν γεγονὸς εἶδος, πυρὸς στοιχεῖον καὶ σπέρμα· τὸ δὲ δεύτερον κατὰ γένεσιν, εἴπωμεν ἀέρος. τὸ δὲ τρίτον, ὕδατος. πάντα οὖν δεῖ ταῦτα διανοεῖσθαι σμικρὰ οὕτως, ὡς καθ' ἓν ἕκαστον μὲν τοῦ γένους ἑκάστου, διὰ σμικρότητα οὐδὲν ὁρώμενον ὑφ' ἡμῶν· συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, τοὺς ὄγκους αὐτῶν ὁρᾶσθαι. καὶ δὴ τὸ τῶν ἀναλογιῶν περί τε τὰ πλήθη καὶ τὰς κινήσεις, τὸ τὰς ἄλλας δυνάμεις, D πανταχῇ τὸν θεὸν, ὅπῃ περ ἡ τῆς ἀνάγκης ἑκοῦσα πεισθεῖσά τε φύσις ὑπεῖξε, ταύτῃ πάντῃ δι' ἀκριβείας ἀποτελεσθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ, ξυνηρμόσθαι ταῦτα ἀνάλογον. ἐκ δὲ πάντων τῶν περὶ τὰ γένη προειρήκαμεν, ὧδ' ἂν κατὰ τὸ εἰκὸς μάλιστ' ἂν ἔχοι. Γῆ μὲν ξυντυγχάνουσα πυρὶ, διαλυθεῖσά τε ὑπὸ τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ φέροιτ' ἂν, εἴτ' ἐν αὐτῷ πυρὶ λυθεῖσα, εἴτ' ἐν ἀέρος, εἴτ' ἐν ὕδατος ὄγκῳ τύχοι· μέχρι περ αὐτῆς πῃ ξυντυχόντα τὰ μέρη, πάλιν ξυναρμοσθέντα αὐτὰ αὐτοῖς, γῆ γένοιτο. οὐ γὰρ εἰς ἄλλο γε εἶδος ἔλθοι ποτ' ἄν. Ὕδωρ δὲ ὑπὸ πυρὸς μερισθὲν, εἴτε καὶ ὑπ' ἀέρος ἐγχωρεῖ γίγνεσθαι ξυστάντα, ἓν μὲν πυρὸς σῶμα, δύο δὲ ἀέρος. τὰ δὲ ἀέρος τμήματα ἐξ ἑνὸς μέρους διαλυθέντος, δύ' ἂν γενοίσθην σώματα πυρός. καὶ πάλιν, ὅταν ἀέρι πῦρ ὕδατί τε ἤ τινι γῇ περιλαμβα- E νόμενον, ἐν πολλοῖς ὀλίγον κινούμενον, ἐν φερομένοις μαχόμενον καὶ νικηθὲν καταθραυσθῇ, δύο πυρὸς σώματα εἰς ἓν ξυνίστασθον εἶδος ἀέρος· καὶ κρατηθέντος ἀέρος, κερματισθέντος τε ἐκ δυοῖν ὅλοιν, καὶ ἡμίσεος ὕδατος, εἶδος ἓν ὅλον ἔσται ξυμπαγές. ὧδε γὰρ δὴ λογισώμεθα αὐτὰ πάλιν, ὡς ὅταν ἐν πυρὶ λαμβανόμενον τῶν ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ τι γένος, τῇ τῶν γωνιῶν καὶ κατὰ τὰς πλευρὰς ὀξύτητι τέμνηται (ξυστὰν μὲν εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν, πέπαυται τεμνόμενον. τὸ γὰρ ὅμοιον καὶ ταὐτὸν αὐτῷ γένος ἕκαστον, οὔτε τινὰ μεταβολὴν ἐμποιῆσαι δυνατὸν, οὔτε τι παθεῖν ὑπὸ τοῦ κατὰ ταὐτὰ ὁμοίως τε ἔχοντος, οὔτε τι δρᾶσαι δύναται. ἕως δ' ἂν εἰς F ἄλλο τι γιγνόμενον ἧττον ὂν, κρείττονι μάχηται, λυόμενον οὐ παύεται. τά τε αὖ σμικρότερα ὅταν ἐν τοῖς μείζοσι πολλοῖς περιλαμβανόμενα ὀλίγα, διαθραυόμενα κατασβεννύηται, ξυνίστασθαι μὲν ἐθέλοντα εἰς τὴν τοῦ κρατοῦντος ἰδέαν, πέπαυται κατασβεννύμενα· γίγνεταί τε ἐκ πυρὸς ἀὴρ, ἐξ ἀέρος, ὕδωρ· ἂν δ' εἰς ταῦτα ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ ξυνιὸν γενῶν μάχηται, λυόμενα οὐ παύεται, πρὶν ἢ παντάπασιν ὠθούμενα, διαλυτὰ ὄντα, ἐκφύγῃ πρὸς τὸ ξυγγενὲς, ἢ νικηθέντα, ἓν ἐκ πολλῶν ὅμοιον τῷ κρατήσαντι γενόμενον, αὐτοῦ σύνοικον μείνῃ. καὶ δὴ καὶ κατὰ ταῦτα παθήματα διαμείβεται τὰς χώρας ἅπαντα. διέστηκε μὲν γὰρ τοῦ γένους ἑκάστου τὰ πλήθη κατὰ τόπον ἴδιον, διὰ τὴν τῆς δεχομένης κίνησιν· G τὰ δὲ ἀνομοιούμενα φέρεται διὰ τὸν σεισμὸν πρὸς τὸν ἐκείνων οἷς ἂν ὁμοιωθῇ τόπον. ὅσα μὲν οὖν ἄκρατα καὶ πρῶτα σώματα, διὰ τοιούτων αἰτιῶν γέγονε· τοῦ δ' ἐν τοῖς εἴδεσιν αὐτῶν ἕτερα ἐμπεφυκέναι γένη, τὴν ἑκατέρου τῶν στοιχείων αἰτιατέον ξύστασιν, μὴ μόνον ἓν ἑκατέραν μέγεθος ἔχον τὸ τρίγωνον φυτεῦσαι κατ' ἀρχὰς, ἀλλὰ ἐλάττω τε καὶ μείζω τὸν ἀριθμὸν δὲ ἔχοντα τοσοῦτον, ὅσα περ ἂν ᾖ τἀν τοῖς εἴδεσι γένη. δύο δὲ συμμιγνύμενα αὐτά τε πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα, τὴν ποικιλίαν ἐστὶν ἄπειρα· ἧς γε δεῖ θεωροὺς γίγνεσθαι τοὺς μέλλοντας περὶ φύσεως εἰκότι λόγῳ χρήσεσθαι. κινήσεως οὖν ξυστάσεώς τε πέρι, τίνα τρόπον καὶ μεθ' ὧντινων γίγνεσθον, εἰ μή τις διομολογήσεται, πόλλ' ἂν H εἴη ἐμποδὼν τῷ κατόπισθεν λογισμῷ. τὰ μὲν οὖν ἤδη περὶ αὐτῶν εἴρηται· πρὸς δὲ ἐκείνοις, ἔτι τάδε· ἐν μὲν ὁμαλότητι μηδέποτε ἐθέλειν

A ita conſtituti figura cubica facta eſt, ſex planos quadrangulos æquilateres baſes adepta. Eſt & quinta quædam compoſitio, qua deus ad vniuerſi conſtitutionem eſt vſus, eáque deſcripſit, & figurauit, quæ contemplatus aliquis non abſurdè dubitauerit vtrum infinitos eſſe mundos an finitos exiſtimandum ſit. Infinitos quidem dicere illius putabit eſſe proprium, qui nullam rerum cognitione dignarum peritiam habeat. Sed vtrum vnus mundus an quinque re vera nati ſint inquirere, minus vtique putabit abſurdum. Ratio quidem noſtra vnum ipſum veriſimili probatione aſſerit eſſe natum. Alius verò quis ad alia reſpiciens aliter opinabitur. Sed hæc dimittenda ſunt. Et iam B genera quatuor à nobis paulò antè digeſta, in ignem, terram, aquam, aëremq. diſtribuamus. Terræ cubicam ſpeciem aſſignemus. Nam omnium quatuor maximè immobilis terra eſt, & corporalium omnium compacta maximè. Tale verò illud præcipuè factũ eſſe neceſſarium eſt, quòd firmiſſimas tutiſſimáſq. poſſidet baſes. In triangulis porrò à principio poſitis, qui æquilateres ſunt, firmiorem tutiorémque quàm inæquilateres baſẽ poſſideant. Et quod ex vtroque compoſitum eſt planum æquilatere æquilateri quadrangulũ, certè triangulo tam quo ad totum, quàm quo ad partes ſtabilius neceſſariò prouenit. Quamobrem ſi conuenientem probabilémq. ſequi rationem veli- C mus, terræ id tribuamus: Aquæ deinde: quod tribus reliquis eſt immobilius: Igni quod mobiliſſimum: Aeri medium. Et corpus quidem minimum igni, aquæ maximum, aëri medium: acutiſſimum quoque igni, ſecundum ab hoc aëri, aquæ tertium. Ex his omnibus quod baſes pauciſſimas habet, velociſſimum eſſe neceſſarium eſt. Eſt enim ad penetrandum promptiſſimum, quippe cùm prorſus ſit omnium acutiſſimum. Leuiſſimum quoque cùm ex pauciſſimis partibus eiſdem conſtet. Quod ſecundum eſt, ſecundo loco habeat hæc oportet. Tertio tertiũ. Igitur ſecundum rectam probabilémque rationem pyramidis ſpecies ſolida elementum ſeménque ſit ſignis. Secundam verò gene- D ratione ſpeciem aëri, aquæ tertiam tribuamus. De his omnibus adeò paruis ita putandum eſt, quòd ſi ſingula duntaxat ſingulorum generum capiantur, nullum eorum propter paruitatẽ cerni à nobis poterit: ſin multa inuicem congregentur, eorũ moles magnitudinéſque cernentur. Quinetiam hæc omnia à deo tanta vbique quoad multitudines, motus, atque potentias proportione exactè abſoluta connexáque ſunt, quantam neceſſitatis natura libens & perſuaſa capere poterat. Ex omnibus ſanè quorum genera ſuprà narrauimus, ita meritò ſe res habere videtur. Terra cùm in ignem inciderit, eius acumine diſſoluta fertur reſoluta in ignem, aut aërem, aut aquam, quouſque partes ipſius congreſſæ iterum, ſibíque inuicem copulatæ ter- E ram reficiant. Non enim in aliam vnquam ſpeciem tranſmigraret. Aqua pręterea ab igni vel aëre diuiſa in partes, vnum, partibus ſuis reconciliatis, ignis corpus, aeris duo facit: portiones verò aeris ex vna diſſoluta parte duo ignis corpora faciũt. Rurſus quando ignis ab aere vel aqua vel terra aliqua occupatur, & ipſe quidẽ paucus in multis mouetur, atque in agitatis pugnat, iactatúſque diſtrahitur, deo corpora ignis in ſpeciem aeris vnam concreſcunt: deinde ſuperato aere atque diſperſo ex totis duobus atq. dimidio vna aquæ tota ſpecies coaleſcit. Denique ſic ea rurſus conſideremus, quoties ab igne comprehẽſum aliorũ genus aliquod angulorũ laterúmq. ipſius acumi- F ne ſcinditur, tum demum diſcerpi deſinit, cùm in ignis naturã tranſierit. Simile enim idémque genus quodlibet à ſimili eodémque minimè patitur: quouſque verò in aliud permutatur, imbecilliúſque cum potentiore luctatur, diſſolui non deſinit. Rurſus quando minora à multis maioribus circumuenta ſunt, & pauca lacerata extinguuntur, cùm in vincentis ideam conſtitui velint, ceſſant extingui, fitque ex igni aer, ex aere aqua. Quòd ſi in hęc tranſitus fuerit, & aliorum aliquod genus impugnet, non ceſſant agitata diſſolui prius quàm aut omnino cũ diſſolubilia ſint, depulſa ad cognatum refugiant, aut expugna- G ta in vnum quiddã ex multis ſuperanti ſimile tandem euadãt, familiaritérque cum victore permaneant. Enimuerò per has paſſiones ſedes viciſſim cuncta commutant. Generis nanque cuiuslibet multitudines per locum proprium diſtinguuntur, ob ſedis ipſius agitationẽ. Quæ verò diſſimilia inuicem facta ſunt, propter fluctũ concuſſionémq. ad locũ eorũ quib. ſimilia euaſere, feruntur. Corpora igitur immixta ac prima ex cauſis huiuſmodi fabricata ſunt. Quòd aũt in eorũ ſpecieb⁹ alia quoque innata ſunt genera, cauſa eſt elementi vtriuſq. cõſtitutio quę nõ ſolũ ab initio vnũ cũ magnitudine triangulũ peperit, ſed etiã maiora & minora tot quidẽ numero, quot in ſpeciebus H ſunt genera. Quapropter mixta hæc in ſeipſis atque inuicem, infinitã habent varietatẽ: cuius peritos eſſe eos oportet qui de natura ſũt rationẽ ꝓbabilẽ redditurі. Igitur niſi qs quo pacto & cũ quib. vnà motus & cõſtitutio fiat certè cõprehẽderit, multa diſputationi quæ manet à tergo, impedimẽto futura videtur. De his partĩ quidẽ dictũ eſt, partĩ verò reſtat dicẽdũ. In ipſa leni

natura motus eſſe nunquam ſolet. Nam agitandum abſque agitaturo, vel agitaturum abſque agitando difficile eſt, imò impoſſibile, reperiri. Motus autem horum omnium minime eſt. hæc verò læuia planáque eſſe nũquam poſſunt. Sic itaque ſtatum quidem in planitie lęuitatéque, motum verò in contraria ſemper natura ponemus. Inæqualitas porrò naturæ huius eſt cauſa, quæ læui planóque contraria eſt. Inæqualitatis verò generationem iam tractauimus. Sed quónam modo ſingula ſecundum genera non diuiſa moueri inuicem ferríque deſinũt, nequaquam expoſuimus. Id ergo deinceps ſic explanabimus. Vniuerſæ naturæ circuitus cùm circulari ambitu ſuo genera complexus ſit, & ſecum ipſo congredi ſtudeat, conſtringit omnia, locúmque vacuum relinqui nuſquam patitur. Quocirca ignis per omnia maximè penetrauit, deinde aër, vtpote qui ipſi tenuitate eſt proximus, & alia ſimili ratione deinceps. Quę enim ex maximis partibus ſunt compoſita, vacuitatem quoque in ſua conſtitutione maximam relinquere, minima contra minimam. Coactionis autem ipſius anguſtia, parua in magnorum cõtrudit inania. Quare cùm parua magnis inſinuata ſint, & ipſa quidem parua quæ magna ſunt diſcernant, maiora verò minora coërceant, omnia ſurſum deorſúmve in ſua loca feruntur. Nam quodlibet mutata magnitudine ſedem mutat. Sic vtique & has ob cauſas naturæ læuitati contrariæ ſemper generatio conſeruata horum motum & in præſenti & in futuro perpetuum exhibet.

Ignis multa genera.

Poſt hæc ſciendum eſt multa eſſe ignis genera: flammam videlicet: & quod ab ea eſt accenſum, quod vrit quidem, lumen verò nullum oculis affert: quódve extincta flamma intra illa quæ accenſa fuerant, remanet.

Aeris multa genera.

Similiter aëris genus aliud puriſſimum agiliſſimúmque, quem ætherem nuncupant: aliud turbulẽtiſſimum, caligine nubibúſque obſcurum: aliáſque ſpecies ſine nomine eſſe putandũ eſt, propter ipſam triãgulorum inæqualitatem. Aquæ genera duo ſunt præcipua. Vnum humidum, alterum fuſile. Humidũ quidem, quia generibus aquæ paruis & inęqualibus conſtat, facilè à ſeipſo & ab alio propter inæqualitatis conditionem & figuræ ſpeciem moueri ſolet. Quod autem ex grandioribus æqualibúſque & læuibus eſt compoſitum, ſtabilius illo. Et graue propter læuem æqualitatem compactum eſt, ſed propter ignis penetrantis diſſoluentíſque impetum æqualitate amiſſa motus fit particeps: factúmque agile mobiléque, à proximo aëre pulſum extenſúmque per terram duo quædam patitur: nam & liqueſcit & in terram decidit. primum illud molis purgatio, hoc fluxus cognominatur. Rurſus igne hinc euolante, quippe cùm non fiat in vacuum exitus, proximus aër pulſus mobilem adhuc molem humidam in ignis ſedes impellit, ipſique ipſam commiſcet. Moles denique compulſa, iterúmque læuem æqualitatem adepta, cùm ignis inæqualitatis artifex iã abierit, in idem ſecũ coaceruat: atque ignis abſceſſum frigefactionem, copulam verò congreſſúmque igne abeunte factũ, conglutinationem gelidámque rigiditatem vocamus.

Generationes metallorũ, & adamantis.

Ex his verò quas aquas fuſiles appellauimus, quòd ex tenuiſſimis læuiſſimiſque fit denſiſſimum, vniforme, ſplẽdidum, flauúmque, pretioſiſſima res eſt, aurum floreſcens per petram compactũ eſt. Auri autem ramus propter denſitatem duriſſimus, & nigro præterea colore ſuffuſus, adamas appellatur. Sed quòd auro proximas habet partes, pluréſque vna ſpecies cõtinet, auro quoque denſius, & terrenæ partis paucæ tenuiſque particeps, adeò vt aſperius duriúſque ſit, verùm ex eo quòd interualla intrinſecus habet magna, læuius eſt, hoc genus nitentium cõcretarúmque aquarum vnũ eſt, atque æs nominatur. At quando terrena pars huic immixta propter vetuſtatem à cæteris partibus eius ſecernitur, ad extremámque emiſſa ſuperficiem per ſe ipſa aſpectui patet, rubigo iam naſcitur. Cætera generis eiuſdem veriſimilibus rationibus aſſequi haudquaquã laborioſum eſt. Quòd ſiquis remittendi ſtudij gratia rationibus eorum quę ſemper ſunt intermiſſis cõſiderauerit veriſimiles de generatione probationes, atque eiuſmodi conſideratione ſine pœnitentiæ acceſſione delectetur, moderatũ in vita prudentémque ludum conſequetur. His vtique nunc ita conceſſis, deinceps quæ de eiſdem probabilia videbuntur, ita percurrenda videntur. Igni ſæpe miſcetur aquæ pars tenuis, atque humida fluidáque, ſic ideo nominata, quia lubrica terra circunfluit, mollis quoque ob eam cauſam, quia eius baſes minus firmæ ſtabiléſque quàm terræ, facilè cedunt atque labuntur.

De grandine, glacie, niue, pruina.

Hæc quãdo ab igni deſtituta, ab aëre quoque deſeritur, fit læuior, & alienis expreſſis cogitur in ſeipſam: atque ita compacta, ſi ſupra terram id contigerit, grando fit: ſi in terra, glacies: quæ quidem tũc fiunt, cùm riget cohæreſcitque maximè gelu: cùm verò minus congelatur, ſi ſupra terrã accidit, nix: ſin in terra ex rore craſſior facta pruina. Verùm quãdo plurimæ aquæ ſpecies inuicem commiſcentur, vniuerſum aliud genus à terra per arbores ſtillans, liquor humórque vocatur. Liquores verò ſinguli propter mixtionis diſſimilitudinem nacti multa quidem alia ſine nomine faciunt genera, ſed quatuor igneæ ſpecies euidentes & perſpicuæ maximæ, ſortitæ ſunt nomina. Quod enim animam ſimul cum corpore calefacit, vinum dicitur.

A κίνησιν εἶναι. τὸ γὰρ κινησόμενον, ἄνευ τοῦ κινήσοντος, ἢ τὸ κινῆσον, ἄνευ τοῦ κινησομένου, χαλεπὸν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον εἶναι. κίνησις δὲ οὐκ ἔστι τούτων ἀπόντων. ταῦτα δὲ ὁμαλὰ εἶναι ποτὲ, ἀδύνατον. οὕτω δὲ στάσιν μὲν ἐν ὁμαλότητι, κίνησιν δὲ εἰς ἀνωμαλότητα ἀεὶ τιθῶμεν. αἰτία δὲ ἡ ἀνισότης αὖ τῆς ἀνωμάλου φύσεως. ἀνισότητος δὲ γένεσιν μὲν διεληλύθαμεν· πῶς δέ ποτε οὐ κατὰ γένη διαχωρισθέντα ἕκαστα πέπαυται τῆς δι᾽ ἀλλήλων κινήσεως καὶ φορᾶς, οὐκ εἴπομεν. ὧδε οὖν πάλιν ἐροῦμεν. ἡ τοῦ παντὸς περίοδος, ἐπειδὴ συμπεριέλαβε τὰ γένη, κυκλοτερὴς οὖσα, καὶ πρὸς αὑτὴν πεφυκυῖα βούλεσθαι ξυνιέναι, σφίγγει πάντα, καὶ κενὴν χώραν οὐδεμίαν ἐᾷ λείπεσθαι. διὸ δὴ πῦρ μὲν εἰς ἅπαντα διελήλυθε B μάλιστα, ἀὴρ δὲ δευτέρως, ὡς λεπτότητι δεύτερος ἔφυ· καὶ τἆλλα ταύτῃ. τὰ γὰρ ἐκ μεγίστων μερῶν γεγονότα μεγίστην κενότητα ἐν τῇ ξυστάσει παραλέλοιπε, τὰ δὲ σμικρότατα, ἐλαχίστην. ἡ δὴ τῆς πιλήσεως ξύνοδος τὰ σμικρὰ εἰς τὰ τῶν μεγάλων διάκενα ξυνωθεῖ. σμικρῶν οὖν παρὰ μεγάλα τιθεμένων, καὶ τῶν ἐλαττόνων τὰ μείζονα διακρινόντων, τῶν δὲ μειζόνων ἐκεῖνα συγκρινόντων, πάντ᾽ ἄνω καὶ κάτω μεταφέρεται πρὸς τοὺς ἑαυτῶν τόπους. μεταβάλλον γὰρ τὸ μέγεθος ἕκαστον, καὶ τὴν τῶν τόπων μεταβάλλει στάσιν. οὕτω δὲ διά ταῦτά τε ἡ τῆς ἀνωμαλότητος διασωζομένη γένεσις ἀεὶ κίνησιν τούτων οὖσαν ἐσομένην τε καὶ ἐνδελεχῶς παρέχεται. μετὰ δὴ ταῦτα δεῖ νοεῖν ὅτι πυρός τε γένη πολλὰ C γέγονεν· οἷον, φλὸξ, τό, τε ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπιὸν, ὃ κάει μὲν, οὐ φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι παρέχει· τό, τε, φλογὸς ἀποσβεσθείσης, ἐν τοῖς διαπύροις καταλειπόμενον αὐτοῦ. κατὰ ταὐτὰ δὲ, ἀέρος τὸ μὲν εὐαγέστατον, ἐπίκλην αἰθὴρ καλούμενος· ὁ δὲ θολερώτατος, ὁμίχλη τε καὶ σκότος. ἕτερά τε ἀνώνυμα ἤδη γεγονότα διὰ τὴν τῶν τριγώνων ἀνισότητα. τὰ δ᾽ ὕδατος, διχῆ μὲν πρῶτον· τὸ μὲν, ὑγρὸν, τὸ δὲ χυτὸν γένος αὐτοῦ. τὸ μὲν οὖν ὑγρὸν, διὰ τὸ μετέχον εἶναι τῶν γενῶν τοῦ ὕδατος, ὅσα σμικρὰ, ἀνίσων ὄντων κινητὸν, αὐτό τε καθ᾽ αὑτὸ καὶ ὑπ᾽ ἄλλου, διὰ τὴν ἀνωμαλότητα καὶ τὴν τοῦ σχήματος ἰδέαν, γέγονε· τὸ δ᾽ ἐκ μεγάλων καὶ ὁμαλῶν, στασιμώτερον μὲν ἐκείνου καὶ βαρὺ, πεπηγὸς ὑπὸ ὁμαλότητός ἐστιν. ὑπὸ δὲ πυρὸς εἰσιόντος καὶ διαλύοντος αὐτὸ, τὴν ὁμαλότητα ἀπολέσαν, μετίσχει μᾶλλον κινήσεως· D γενόμενον δὲ εὐκίνητον, ὑπὸ τοῦ πλησίον ἀέρος ὠθούμενον, καὶ κατατεινόμενον ἐπὶ γῆν, τήκεσθαι μὲν τὴν τῶν ὄγκων καθαίρεσιν, ῥοὴν δὴ, τὴν κατάτασιν ἐπὶ γῆν, ἐπωνυμίαν ἑκάτερον τοῦ πάθους ἔλαβε. πάλιν δὲ ἐκπίπτοντος αὐτόθεν τοῦ πυρὸς, ἅτε οὐκ εἰς κενὸν ἐξιόντος, ὠθούμενος ὁ πλησίον ἀὴρ, εὐκίνητον ἔτι ὄντα τὸν ὑγρὸν ὄγκον εἰς τὰς τοῦ πυρὸς ἕδρας συνωθῶν, αὐτὸν αὑτῷ ξυμμίγνυσιν. ὁ δὲ, συνωθούμενος, ἀπολαμβάνων τε τὴν ὁμαλότητα πάλιν, οὔτε τοῦ τῆς ἀνωμαλότητος δημιουργοῦ πυρὸς ἀπιόντος, εἰς ταὐτὸν αὑτῷ καθίσταται. καὶ τὴν μὲν τοῦ πυρὸς ἀπαλλαγὴν, ψύξιν· τὴν δὲ ξύνοδον ἐκείνου ἀπελθόντος, πεπηγὸς εἶναι γένος προσερρήθη. τούτων δὴ πάντων ὅσα χυτὰ προσείπομεν ὕδατα, τὸ μὲν ἐκ λεπτοτάτων καὶ ὁμαλωτάτων E πυκνότατον γιγνόμενον, μονοειδὲς γένος, στίλβοντι καὶ ξανθῷ χρώματι κοινωθὲν, τιμαλφέστατον κτῆμα χρυσὸς, ἠθημένος διὰ πέτρας ἐπάγη. χρυσοῦ δὲ ὄζος, διὰ πυκνότητα σκληρότατον ὂν καὶ μελανθὲν, ἀδάμας ἐκλήθη. τὸ δ᾽ ἐγγὺς μὲν χρυσοῦ τῶν μερῶν, εἴδη δὲ πλέον ἑνὸς ἔχον, πυκνότητι μὲν, χρυσοῦ πυκνότερον ὂν, καὶ γῆς μόριον ὀλίγον καὶ λεπτὸν μετασχὸν, ὥστε σκληρότερον εἶναι· τὸ δὲ μεγάλα ἐντὸς αὐτοῦ διαλείμματα ἔχειν, κουφότερον τῶν λαμπρῶν, πηκτῶν τε ἓν γένος ὑδάτων χαλκὸς ξυστὰς γέγονε. τὸ δ᾽ ἐκ γῆς αὐτῷ μιχθὲν, ὅταν παλαιουμένω διαχωρίζησθον πάλιν ἀπ᾽ ἀλλήλων, ἐκφανὲς καθ᾽ αὑτὸ γιγνόμενον, ἰὸς λέ- F γεται. τἆλλα δὲ τῶν τοιούτων οὐδὲν ποικίλον ἔτι διαλογίσασθαι, τὴν τῶν εἰκότων μύθων μεταδιώκοντα ἰδέαν· ἣν ὅταν τις, ἀναπαύσεως ἕνεκα τοὺς περὶ τῶν ὄντων ἀεὶ καταθέμενος λόγους, τοὺς γενέσεως πέρι διαθεώμενος εἰκότας, ἀμεταμέλητον ἡδονὴν κτᾶται, μέτριον ἂν ἐν τῷ βίῳ παιδιὰν καὶ φρόνιμον ποιοῖτο. ταύτῃ δὴ καὶ τανῦν ἐφέντες, τὸ μετὰ τοῦτο τῶν αὐτῶν πέρι τὰ ἑξῆς εἰκότα δίιμεν τῇδε. τὸ πυρὶ μεμιγμένον ὕδωρ, ὅσον λεπτὸν ὑγρόν τε, διὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὁδὸν ἣν κυλινδούμενον ἐπὶ γῆς ὑγρὸν λέγεται, μαλακόν τε αὖ, τῷ τὰς βάσεις ἧττον ἑδραίας οὔσας ἢ τὰς γῆς, ὑπείκειν. τοῦτο δ᾽ ὅταν πυρὸς ἀποχωρισθὲν ἀέρος τε μονωθῇ, γέγονε μὲν ὁμαλώτερον, ξυνέωσται δὲ ὑπὸ τῶν ἐξιόν- G των εἰς αὐτό. παγὲν τε οὕτω, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς μάλιστα παθὸν ταῦτα, χάλαζα· τὸ δ᾽ ἐπὶ γῆς, κρύσταλλος· τὸ δὲ ἧττον, ἡμιπαγές τε ὂν ἔτι, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς αὖ χιών· τὸ δ᾽ ἐπὶ γῆς ξυμπαγὲν, ἐκ δρόσου γενόμενον, πάχνη λέγεται. τὰ δὲ δὴ πλεῖστα ὑδάτων εἴδη, μεμιγμένα ἀλλήλοις, ξύμπαν μὲν τὸ γένος, διὰ τῶν ἐκ γῆς φυτῶν ἠθημένα, χυμοὶ λεγόμενοι· διὰ δὲ τὰς μίξεις ἀνομοιότητα ἕκαστοι ἔχοντες, τὰ μὲν ἄλλα πολλὰ ἀνώνυμα γένη παρέχοντο, τέτταρα δὲ ὅσα ἔμπυρα εἴδη, διαφανῆ μάλιστα γενόμενα, εἴληφεν ὀνόματα αὐτῶν· τὸ μὲν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος θερμαν- H

A …ον, εἶδος· τὸ δὲ λεῖον, καὶ διακριτικὸν ὄψεως, διὰ ταῦτά τε ἰδεῖν λαμπρὸν, καὶ στίλβον, λιπαρόν τε φανταζόμενον ἐλαιηρὸν εἶδος, πίττα καὶ κίκι, καὶ ἔλαιον αὐτὸ, ὅσα τ' ἄλλα τῆς αὐτῆς δυνάμεως· ὅσον δὲ διαχυτικὸν μέχρι φύσεως τῶν περὶ τὸ στόμα ξυνόδων, ταύτῃ τῇ δυνάμει γλυκύτητα παρεχόμενον, μέλι τὸ κατὰ πάντων μάλιστα πρόσρημα ἔσχε. τὸ δὲ τῆς σαρκὸς διαλυτικὸν τῷ καίειν, ἀφρῶδες γένος, ἐκ πάντων ἀφορισθὲν τῶν χυμῶν, ὀπὸς ἐπωνομάσθη. γῆς δὲ εἴδη, τὸ μὲν ἠθημένον δι' ὕδατος, τοιῷδε τρόπῳ γίγνεται σῶμα λίθινον· τὸ ξυμμιγὲς ὕδωρ ὅταν ἐν τῇ ξυμμίξει κοπῇ, μετέβαλεν εἰς ἀέρος ἰδέαν· γενόμενος δὲ ἀὴρ, εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀναθεῖ. κενὸν δ' ὑπῆρχεν αὐτῶν οὐδέν. τὸν οὖν πλησίον ἔωσεν ἀέρα. ὁ δὲ, ἅτε ὢν βαρὺς, ὠσθεὶς, καὶ περιχυθεὶς τῷ τῆς γῆς ὄγκῳ, B σφόδρα ἔθλιψε, ξυνέωσέ τε αὐτὸν εἰς τὰς ἕδρας ὅθεν ἀνῄει ὁ νέος ἀήρ. ξυνωσθεῖσα δὲ ὑπὸ ἀέρος ἀλύτως ὕδατι γῆ, ξυνίσταται πέτρα· καλλίων μὲν, ἡ τῶν ἴσων. καὶ ὁμαλῶν διαφανὴς μερῶν· αἰσχίων δὲ, ἡ ἐναντία. τὸ δὲ ὑπὸ πυρὸς τάχους τὸ νοτερὸν πᾶν ἐξαρπασθὲν, καὶ κραυρότερον ἐκείνου ξυστὰν, τῷ γένει κέραμον ἐπωνομάκαμεν, τοῦτο γέγονεν. ἔστι δὲ ὅτε νοτίδος ὑπολειφθείσης χυτὴ γῆ γενομένη, διὰ πυρὸς ὅταν ψυχθῇ, γίγνεται τὸ μέλαν χρῶμα ἔχον, λίθος. τὼ δ' αὖ κατὰ ταὐτὰ μὲν ταῦτα ἐκ ξυμμίξεως ὕδατος ἀπομονουμένω πολλοῦ, λεπτοτέρων δὲ ἐκ γῆς μερῶν, ἁλμυρώ τε ὄντε, ἡμιπαγῆ γενομένω, καὶ λυτὼ πάλιν ὑφ' ὕδατος, τὸ μὲν ἐλαίου καὶ γῆς καθαρτικὸν γένος, νίτρον· τὸ δ' εὐάρμοστον ἐν ταῖς κοινω- C νίαις ταῖς περὶ τὴν τοῦ σώματος αἴσθησιν, ἁλῶν, κατὰ λόγον νόμου, θεοφιλὲς σῶμα ἐγένετο. τὰ δὲ κοινὰ ἐξ ἀμφοῖν, ὕδατι μὲν οὐ λυτὰ, πυρὶ δὲ διὰ τὸ τοιόνδε οὕτω ξυμπήγνυται. γῆς ὄγκους πῦρ μὲν ἀήρ τε οὐ τήκει. τῆς γὰρ ξυστάσεως τῶν διακένων αὐτῆς σμικρομερέστερα πεφυκότα, διὰ πολλῆς εὐρυχωρίας ἰόντα, οὐ βιαζόμενα, ἄλυτον αὐτὴν ἐάσαντα, ἄτηκτον παρέσχε. τὰ δὲ ὕδατος, ἐπειδὴ μείζω πέφυκε, μέρη, βίαιον ποιούμενα τὴν διέξοδον, λύοντα αὐτὴν τήκει. γῆν μὲν ἀξύστατον ὑπὸ βίας οὕτω ὕδωρ μόνον λύει, ξυνεστηκυῖαν δὲ, πλὴν πυρὸς οὐδέν. εἴσοδος γὰρ οὐδενὶ πλὴν πυρὶ λέλειπται. τὴν δὲ ὕδατος αὖ ξύνοδον, τὴν μὲν βιαιοτάτην, πῦρ μόνον· τὴν δὲ ἀσθενεστέραν, ἀμφότερα, πῦρ τε καὶ ἀὴρ, δια- D χεῖτον· ὁ μὲν, κατὰ τὰ διάκενα, τὸ δὲ, καὶ κατὰ τὰ τρίγωνα. βίᾳ δὲ ἀέρα ξυστάντα οὐδὲν λύει πλὴν κατὰ τὸ στοιχεῖον, ἀβίαστον δὲ καταπήκει μόνον πῦρ. τὰ δὲ τῶν ξυμμίκτων ἐκ γῆς τε καὶ ὕδατος σωμάτων, μέχρι περ ἂν ὕδωρ αὐτοῦ τὰ τῆς γῆς διάκενα καὶ βίᾳ ξυμπεπιλημένα κατέχῃ, τὰ μὲν ὕδατος, ἐπιόντα ἔξωθεν, εἴσοδον οὐκ ἔχοντα μέρη, περιρρέοντα τὸν ὅλον ὄγκον ἄτηκτον εἴασε· τὰ δὲ πυρὸς, εἰς τὰ τῶν ὑδάτων διάκενα εἰσιόντα, ὅπερ ὕδωρ γῆν, τοῦτο δὲ πῦρ ἀέρα ἀπεργαζόμενα, τηχθέντι τῷ κοινῷ σώματι ῥεῖν μόνα αἴτια ξυμβέβηκε. τυγχάνει δὲ ταῦτα ὄντα, τὰ μὲν, ἔλαττον ἔχοντα ὕδατος ἢ γῆς, τό, τε περὶ τὴν ὕαλον γένος ἅπαν, ὅσα τε λίθων χυτὰ εἴδη καλεῖται· τὰ δὲ πλέον ὕδατος αὖ, πάντα ὅσα κηροειδῆ καὶ E θυμιατικὰ σώματα ξυμπήγνυται. Τὰ μὲν δὴ σχήμασι, κοινωνίαις τε καὶ μεταλλαγαῖς εἰς ἄλληλα πεποικιλμένα εἴδη, σχεδὸν ἐπιδέδεικται· τὰ δὲ παθήματα αὐτῶν δι' ἃς αἰτίας γέγονε, πειρατέον ἐμφανίζειν ἡμᾶς. πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν αἴσθησιν δεῖ τοῖς λεγομένοις ἀεί. σαρκὸς δὲ καὶ τῶν περὶ σάρκα γένεσιν, ψυχῆς τε ὅσον θνητὸν, οὔπω διεληλύθαμεν. τυγχάνει δὲ οὔτε ταῦτα χωρὶς τῶν περὶ τὰ παθήματα, ὅσα αἰσθητικὰ, οὔτ' ἐκεῖνα ἄνευ τούτων δυνατὰ ἱκανῶς λεχθῆναι. τὸ δὲ ἅμα, σχεδὸν οὐ δυνατόν. ὑποθετέον δὴ πρότερον θάτερα· τὰ δ' ὕστερα ὑποτεθέντα ἐπάνιμεν αὖθις. ἵνα οὖν ἑξῆς τὰ παθήματα λέγηται τοῖς γένεσιν, ἔστω πρότερα ἡμῖν τὰ περὶ τὸ σῶμα καὶ ψυχὴν ὄντα. πρῶτον μὲν οὖν ᾗ πῦρ F θερμὸν λέγομεν, ἴδωμεν, ὧδε σκοποῦντες· τὴν διάκρισιν καὶ τομὴν αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν γιγνομένην ἐννοηθέντες. ὅτι μὲν γὰρ ὀξύ τι τὸ πάθος, πάντες σχεδὸν αἰσθανόμεθα· τὴν δὲ λεπτότητα τῶν γωνιῶν, καὶ πλευρῶν ὀξύτητα, τῶν τε μορίων σμικρότητα, καὶ τῆς φορᾶς τάχος, (οἷς πᾶσι σφοδρὸν ὂν καὶ τομὸν, ὀξέως τὸ προστυχὸν ἀεὶ τέμνει) λογιστέον, ἀναμιμνησκομένοις τὴν τοῦ σχήματος αὐτοῦ γένεσιν, ὅτι μάλιστα ἐκείνη καὶ οὐκ ἄλλη φύσις διακρίνουσα ἡμῶν κατὰ σμικρά τε τὰ σώματα κερματίζουσα, τοῦτο ὃ νῦν θερμὸν λέγομεν, εἰκότως τὸ πάθημα καὶ τοὔνομα παρέσχε. τὸ δ' ἐναντίον τούτῳ, κατάδηλον μὲν, ὅμως δὲ μηδὲν ἐπιδεὲς ἔστω λόγου. τὰ γὰρ δὴ τῶν περὶ τὸ σῶμα ὑγρῶν μεγαλομερέστερα, εἰσιόντα, τὰ σμι- G κρότερα ἐξωθοῦντα, εἰς τὰς ἐκείνων οὐ δυνάμενα ἕδρας ἐνδῦναι, ξυνωθοῦντα ἡμῶν τὸ νοτερὸν, ἐξ ἀνωμάλου κεκινημένου τε καὶ ἀκίνητον δι' ὁμαλότητα καὶ τὴν ξύνωσιν ἀπεργαζόμενα, πήγνυσι. τὸ δὲ παρὰ φύσιν ξυναγόμενον, μάχεται κατὰ φύσιν αὐτὸ αὑτὸ εἰς τοὐναντίον ἀπωθοῦν. τῇ δὴ μάχῃ καὶ τῷ σεισμῷ τούτῳ τρόμος καὶ ῥῖγος ἐτέθη· ψυχρόν τε τὸ πάθος ἅπαν τοῦτο, καὶ τὸ δρῶν αὐτὸ, ἔσχεν ὄνομα. σκληρὸν δὲ, ὅσοις ἂν ἡμῶν ἡ σὰρξ ὑπείκῃ· μαλακὸν δὲ, ὅσα ἂν τῇ σαρκί· πρὸς ἄλληλά τε οὕτως. ὑπείκει δὲ ὅσον ἐπὶ σμικροῦ βαίνει. τὸ δὲ ἐκ τετραγώνων ὂν βάσεων, ἅτε βεβηκὸς σφόδρα, ἀντιτυπώτατον εἶδος, ὅ, τι τε ἂν εἰς

A Quod verò læue eſt, diſcernítque viſum, ideoq; aſpectu ſplendidum, atque nitens, & pingue nobis apparet, vncta & olearia ſpecies eſt, pix, gummi, & oleum cæteráque id genus. (Liquores ætatuor.) At quod oris anguſt… meatus ad penetralia vſque naturæ pertundit, hac vi dulcedinē adhibēs, mel communiter nuncupatur. Deniq; quod carnē diſſoluit vritque & ſpumeum eſt ex omnibus ſecretum liquoribus, ſuccus vocatur. Terræ verò ſpecies per aquam emergēs hoc modo fit lapis. Cōgelata enim aqua quādo in cōmixtione deficit, in aëris ſpeciē trāſit: hic aër in ſuum locū recurrit, vacuū autem ipſorum nihil: proximum ergo aërem pulſat. Iſte ſi grauis ſit pulſus, circunfuſúſque ter- B renæ moli, vehementer illidit: ſéque ipſum in eas ſedes vndè nouus aſcenderat aër, conducit. Terra denique ab aëre indiſſolubiliter cum aqua coacta, lapides cōcreat, pulchriores quidem illos, qui perſpicuè ex æqualibus planíſque partibus emicant, deformiores verò qui cōtrà. Vbi verò ignis acumine humor omnis reſoluitur, corpúſque illo aridius redditur, ea reſtat ſpecies, quæ ſolida vocatur futiliſque tellus. Quandoque etiam humore relicto, terráq; fuſili per ignē facta, ac deinde accedente gelu, niger fit lapis. (De lapide, nitro, ſale, vitrò & cæteris.) Quando verò idipſum ſimiliter ex commixtione multo priuatur humore, ſed tenuioribus terræ partibus conſtat, ſalſúmque eſt, & ſemiglaciale fit, pérque C aquam emergit, partim quidem olei terræque purgatoriū genus, nitrum dicitur, partim verò quotidiano victui commodiſſimum legitimè, ſal deo amicū corpus. At enim cōmunia ex vtriſque, aqua quidē non ſolubilia, igne verò propter tale aliquid ita conglutinantur. Ipſas terræ moles ignis, & aër non liquefacit. Cum enim duo hæc tenuiſſima ſint, & vacuitatibus terræ minutiora, ita per capaciſſimos eius meatus ſine vlla violentia permanant, vt neque eam diſſoluant, neque liquefaciāt. Aquæ verò partes quia maiores ſunt, violento fluxu liquefaciunt. Terram itaque malè compactam ſic ſola aqua vbi ſoluit, compactam verò duntaxat ignis: nihil enim præter ignem D hanc penetrat. Aquæ rurſus concretionem, violentiſſimā quidem ſolus ignis, debiliorem verò vtraque & ignis, & aër diffundunt, aër inquam per vacua, ignis etiam per triāgulos. Aërem verò vi conſtrictum, nihil niſi per elementum ſoluit: ſine vi cohęrentem ſolus reſoluit ignis. Corpora ex aqua terráque ita compoſita vt aqua terræ inania vi coarctata obſtruat, ſic prorſus ſe habent, vt aqua exterior influere per ea nōn poſſit, ideóque minimè liquefaciat, ſed ignis aquæ meatus penetrās, quemadmodum & aqua terræ inania, atque ita aquā afficiens vt ignis aërem, communi corpori liquefactionis cauſam præbeat. Hæc verò partim aquæ minus habent quàm terræ, quem E admodum vitri genus, & lapides illi qui fuſiles appellantur: partim contrà plus aquæ, qualia ſunt omnia quæ conglutinata ſunt, cereáque euadunt, & vapores emittunt. Hactenus eas ſpecies quæ figuris, commutationibúſque inuicem variantur, penè iam demonſtrauimus: quas verò ob cauſas paſſiones earum naſcantur, deinceps demonſtrare conabimur. Principio ſenſum his quæ dicta ſunt, adeſſe ſemper oportet. Carnis verò & eorum quæ ad carnem attinet, generationem, animæ quoque quantum mortale eſt, nondum declarauimus. Sunt enim hæc à paſſionibus quæcunque cum ſenſu ſunt, minimè ſeparata, & illæ ſine his exponi ſufficienter non poſſunt; ſimul verò F expleri fermè nequeunt. Prima igitur alia ponenda ſunt: denique quæ ſequuntur, expedienda. Vt ergo deinceps in diſputādo genera paſſiones ipſæ ſequātur, prima nobis extēt quæ ad corpus & animā pertinēt. In primis qua ratione ignis calidus dicitur, videamus: quod ita demum perſpiciemus, ſi diſcretionem diuiſionémque ab eo in noſtro corpore factam conſideremus: (Cur ignis calidus, & de caliditate.) quod enim acumen quoddam ea paſſio eſt, fermè eſt omnibus manifeſtum. Tenuitatem verò angulorum laterúmque ſubtilitatem, paruitatem particularum, motus velocitatem, quibus omnibus vehemens & penetrans eſt, velocitérque quod occurrit, diuidit ſemper & diſſipat, conſiderare de- G bemus, figuræ ipſius generationem memoria repetentes: ea quippe, non alia natura corpora noſtra diuidens, & in partes exiguas partiens, merito paſſionem illam quæ legitimè calor nominatur, inducit. Contraria verò huic paſſio licet cuique manifeſta, ſua tamen explanatione non careat. (De rigore) humidæ namque partes corporum, partibus noſtris humidis grandiores, cùm in corpus influunt noſtrum, minores quidem partes extrudunt, ſed in earum ſedes ſeſe inſinuare non poſſunt, humorem autem noſtrū coagulant, atque ex inęquali & agitato immobilem propter ęqualitatem coagulúmque faciunt, ínq; anguſtū cogunt. Quod autē præter naturā coactum eſt, ſecūdum naturā renititur, ſéque reuocat in contrarium. In hac reluctatione quaſſationéque tremor rigórque conſiſtit, omníſque huiuſmodi paſſio, frigus, quódve eam infert, frigidum nominatur. Durum autem dicimus illud cui caro noſtra cedit, molle quod carni: réſque ipſas inuicem & duras & molles, eadem ratione vocamus. (De duro & molli.) Cedit autem quicquid paruo nititur. Quod verò ex triangularibus baſibus firmamentíſque eſt, vtpote plano vehementer innixum, renititur maximè atque reſiſtit: quódve ſummopere denſum eſt; contra venientia vehementer

Surſũ & deorſum

repercutit. Graue præterea & leue cum ea natura ſimul quæ ſurſum deorſúmue dicitur, commodiſſimè declarabitur. Sed illud dictu abſurdum eſt, eſſe duo quædã natura loca à ſe inuicem longo interuallo diſtincta: & vnũ quidem deorſum vocari, ad quem locum ea deferantur omnia, quæcunque molem quandam corporis habent: alterum verò ſurſum, ad quem vi omnia moueantur. Cùm enim cœlum omne rotundũ ſit, quæcũque à medio æquè diſtantia extrema facta ſunt, ſimiliter eſſe oportet extrema. Medium quoque æqualibus lineis ab extremis vndique diſtans, eregione æquè omnia reſpicit. Quoniam igitur ita mundus diſpoſitus eſt, ſiquis dictorũ quicquam ſurſum eſſe dixerit, vel deorſum, non iniuria errare videbitur. Medius enim locus in ipſo, neq; ſurſum, neq; deorſum dici debet, ſed medius. Quod rurſus vndique circuit, neque medium eſt, neque partẽ in ſe habet aliam ab alia differentẽ, quo ad ipſum medium, & omnino quicquid ſit eregione locatũ. Ei verò quod ſuiipſius ſimilimum eſt, contraria nomina iure nullus attribuet. Siquid enim ſolidum æquilibratúmque in vniuerſi medio ſit, ad nullam extremorum partem propter perfectam ipſorum ſimilitudinem declinabit: at ſiquis circa illud obãbulet, ſæpe ſibimet plantis ſtabit oppoſitis, eandémq; illius partẽ tum ſurſum, tum deorſum vocabit. Itaque vniuerſum, quẽadmodum paulo antè diximus, cùm ſit rotũdum, locũ habere ſuperiorem aut inferiorem vir prudens minimè affirmabit. Sed vnde nomina ſunt iſta, & in quibus ea intuiti ex illis ad mundum totum tranſtulimus, huiuſmodi quædam in primis ponẽtes, inueſtigemus. Siquis in ea mundi regione quam vt plurimum ſortitus eſt ignis, & ad quam vndique fertur, inſideat, vímq; aliquam nanciſcatur, per quam ignis partes arripiat librétque, aut vbi in ſtateræ lancibus collocauit, vt deorſum in diſſimilem detorqueat aërem, conſtat planè minorẽ ignis portionem maiori facilius coactum iri. Vbi enim duo ſimul vno robore ſuſpenduntur, minus quidem magis, plus autem minus inferenti vim cedit. Et vnum quidem graue deorſúmque ferri dicitur, alterum verò ſurſum ac leue. Idem nobis terram habitantibus accidit. Nam terræ innixi, pérque eam gradientes, terrena genera inuicem ſeparamus atque diſtinguimus, & ſæpe terram in diſſimilẽ aërẽ iacimus violẽter, prętérque naturam, ſæpe partes vtraſque cognatæ naturæ, participes. Hic portio minor facilius quàm maior ad diſſimilẽ locum iacta, prius violentiæ cedit, eámque leuem cognominauimus: & locum ad quem compellimus, ſurſum. Contrariam his affectionem graue quiddam, atque deorſum. Hæc vtique differre inuicem neceſſarium eſt, propterea quòd generũ multitudines locum aliis contrarium obtinent. Quod enim in alio loco leue eſt, leui quod in loco eſt contrario: & graue ſimiliter graui: & ei quod deorſum dicitur, id quod deorſum: eique quod ſurſum id quod dicitur ſurſũ. omnia enim hęc tranſuerſa inuicem & cõtraria ac penitus differentia eſſe fieriq; reperientur. Vnũ tamẽ id de his omnibus cogitandum, quòd via greſſióque ſingulorũ ad ſimile atque cognatũ ferẽs, graue facit id quod fertur: locum verò in quem tale quid fertur, deorſum. Quæ aliter ſe habent, aliter efficit. Harum igitur paſſionum huiuſmodi quædam dictæ ſint cauſæ.

De leni & aſpero.

Læuis & aſperæ paſſionis cauſam quilibet intuitus aperire aliis poterit. Durities .n. hanc inæqualitati permixta, illam verò æqualitas exhibet denſitati. Sed earum paſſionum quæ circa totum corpus communiter accidunt, ea reſtat maxima quæ voluptatis doloríſque eſt cauſa in his quæ diximus.

De voluptate & dolore.

Similiter quæcunque per corporis partes ſenſibus patent, doloréſque & voluptates cient. Ita igitur omnis tam ſenſibilis quàm inſenſibilis paſſionis cauſas accipiamus, in primis memoria repetentes quod de ea natura quæ facilè mouet, déq; ea quę mouet difficilè, ſuprà deſtiximus. hoc .n. pacto ea perſequi debemus omnia quæ cõprehẽdere cupimus. Quando in id qđ facilè moueri ſolet, aliqua vel breuis incidit paſſio, pars eius quælibet ſequẽtib. partibus vndiq. paſſionẽ ipſam trãſfundit, quouſq. ad prudẽtiæ ſedẽ perueniatur: vbi per hos quaſi nuncios potentia illius quod paſſionem intulit, noſcitur. Quod verò contrà eſt affectum, & immobile quodãmodo permanet, circularem illam tranſfuſionem nõ habet: & ipſum quidem patitur ſolum, proxima verò minimè mouet. Quapropter cùm partes aliæ aliis paſſionem primam non impertiant, totúmque animal hinc minimè agitetur, ſenſus expers id quod patitur extat. Id profectò circa oſſa capillóſque & reliquas partes quæ terrenæ vt plurimũ in nobis ſunt, accidit. Viſus verò & auditus inſtrumenta aliter omnino efficiunt, quia illis ignis aëriſque vis maxima ineſt. Quod præterea ad voluptatem attinet & dolorem, ita conſideretur. Paſſio violenter prætérque naturam abundè ſimúlque nobis illata, moleſta fit. Rurſus quæ in naturã abũdè ſimúlque reuertitur, dulcis, quæ contrà fit, contrà. Paſſio verò magna cũ facilitate illata ſentitur quidẽ maximè, voluptatis autẽ & doloris minimè particeps. Huiuſmodi ſunt quæ ex aſpectu proueniũt. Cui quidẽ corpus noſtrum cognatum fieri in dies ſuprà narrauimus, huic aduſtiones ſectionéſve & quæcunque paſſiones huiuſmodi, dolorem non inferunt, nec etiam quãdo in ſuam ſpeciem fit reſtitutio,

A. πυκνότητα ξυνιὸν πλείστην, ἀντιτυπώτατον μάλιστα. Βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον, μετὰ τῆς κάτω φύσεως ἄνω τε λεγομένης ἐξεταζόμενον ἂν δηλωθείη σαφέστατα. φύσει γὰρ δή τινας τόπους δύο εἶναι, διειληφότας διχῆ τὸ πᾶν, ἐναντίους, τὸν μὲν, κάτω, πρὸς ὃν φέρεται πάνθ᾽ ὅσα τινὰ σώματος ὄγκον ἔχει, τὸν δ᾽, ἄνω, πρὸς ὃν ἀκουσίως ἔρχεται πᾶν· οὐκ ὀρθὸν οὐδαμῇ νομίζειν. τοῦ γὰρ παντὸς οὐρανοῦ σφαιροειδοῦς ὄντος, ὅσα μὲν ἀφεστῶτα ἴσον τοῦ μέσου γέγονεν ἔσχατα, ὁμοίως αὐτὰ χρὴ ἔσχατα πεφυκέναι· τὸ δὲ μέσον, τὰ αὐτὰ μέτρα τῶν ἐσχάτων ἀφεστηκός, ἐν τῷ καταντικρὺ νομίζειν δεῖ πάντων εἶναι. τοῦ δὴ κόσμου ταύτῃ πεφυκότος, τῶν τί εἰρημένων ἄνω τις ἢ κάτω τιθέμενος, οὐκ ἐν δίκῃ δόξει τὸ μηδὲν προσῆκον ὄνομα λέγειν. ὁ μὲν γὰρ μέσος ἐν αὐτῷ B τόπος, οὔτε κάτω πεφυκώς, οὔτε ἄνω, λέγεσθαι δίκαιος, ἀλλ᾽ αὐτὸ ἐν μέσῳ· ὁ δὲ πέριξ, οὔτε δὴ μέσος, οὔτ᾽ ἔχων διάφορον αὐτοῦ μέρος ἕτερον θατέρου μᾶλλον πρὸς τὸ μέσον, ἤ τι τῶν καταντικρύ. τοῦ δὲ ὁμοίως πάντῃ πεφυκότος, ποῖά τις ἐπιφέρων ὀνόματα αὐτῷ ἐναντία, καὶ πῇ, καλῶς ἂν ἡγοῖτο λέγειν; εἰ γάρ τι καὶ στερεὸν εἴη, κατὰ μέσον τοῦ παντὸς ἰσοπαλὲς, εἰς οὐδὲν ἄν ποτε τῶν ἐσχάτων ἐνεχθείη, διὰ τὴν πάντῃ ὁμοιότητα αὐτῶν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ περὶ αὐτὸ πορεύοιτό τις ἐν κύκλῳ, πολλάκις ἂν στὰς ἀντίποις, ταὐτὸν αὐτοῦ κάτω καὶ ἄνω προσείποι. τὸ μὲν γὰρ ὅλον (καθάπερ εἴρηται) νῦν δὴ σφαιροειδὲς ὄν, τόπον τινὰ, κάτω, τὸν δὲ, ἄνω λέγειν ἔχειν, οὐκ ἔμφρονος. C ὅθεν δὲ ὠνομάσθη ταῦτα, καὶ ἐν οἷς ὄντα, εἰθισμένοι δι᾽ ἐκεῖνα καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον οὕτω διαιρούμενοι λέγειν, ταῦτα διομολογητέον, ὑποθεμένοις τάδ᾽ ἡμῖν. εἴ τις ἐν τῷ τοῦ παντὸς τόπῳ, καθ᾽ ὃν ἡ τοῦ πυρὸς εἴληχε μάλιστα φύσις, οὗ καὶ πλεῖστον ἂν ἠθροισμένον εἴη, πρὸς ὃ φέρεται, ἐπαναβὰς ἐπ᾽ ἐκεῖνο, καὶ δύναμιν εἰς τοῦτο ἔχων, μέρη τοῦ πυρὸς ἀφαιρῶν, ἱστῇ τιθεὶς εἰς πλάστιγγας, αἴρων τὸν ζυγὸν, καὶ τὸ πῦρ ἕλκων, εἰς ἀνόμοιον ἀέρα βιαζόμενος, δῆλον ὡς τοὔλαττόν που τοῦ μείζονος ῥᾷον βιᾶται. ῥώμῃ γὰρ μιᾷ δυοῖν ἅμα μετεωριζομένοιν, τὸ μὲν ἔλαττον, μᾶλλον, τὸ δὲ πλέον, ἧττον, ἀνάγκη που κατατεινόμενον ξυνέπεσθαι τῇ βίᾳ· καὶ τὸ μὲν, βαρὺ καὶ κάτω φερόμενον, κληθῆναι· τὸ δὲ σμικρὸν, ἐλαφρὸν, καὶ ἄνω. ταὐτὸ δὴ τοῦτο φωρᾶσαι δεῖ δρῶντας ἡμᾶς περὶ D τόνδε τὸν τόπον. ἐπὶ γὰρ γῆς βεβῶτες, γεώδη γένη διϊστάμενοι, καὶ γῆν ἐνίοτε αὐτὴν ἕλκομεν εἰς ἀνόμοιον ἀέρα βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν, ἀμφότερα τοῦ ξυγγενοῦς ἀντεχόμενα. τὸ δὲ σμικρότερον, ῥᾷον τοῦ μείζονος, βιαζομένοις εἰς τὸ ἀνόμοιον, πρότερον ξυνέπεται. κοῦφον οὖν αὐτὸ προσειρήκαμεν, καὶ τὸν τόπον εἰς ὃν βιαζόμεθα, ἄνω· τὸ δ᾽ ἐναντίον τούτοις πάθος, βαρὺ, καὶ κάτω. ταῦτ᾽ οὖν διαφόρως ἔχειν αὐτὰ πρὸς αὑτὰ, ἀνάγκη, διὰ τὸ τὰ πλήθη τῶν γενῶν τόπον ἐναντίον ἀλλήλοις κατέχειν. τὸ γὰρ ἐν ἑτέρῳ κοῦφον ὂν τόπῳ, τῷ κατὰ τὸν ἐναντίον τόπον ἐλαφρῷ· καὶ τὸ βαρὺ, τῷ βαρεῖ· τό τε κάτω, τῷ κάτω, καὶ τὸ ἄνω, τῷ ἄνω· πάντ᾽ ἐναντία καὶ πλάγια καὶ πάντως διάφορα πρὸς ἄλληλα ἂν εὑρεθήσεται γιγνόμενα καὶ ὄντα. τόδε γε μὴν ἕν τι διανοητέον περὶ πάντων αὐτῶν, ὡς ἡ μὲν E πρὸς τὸ ξυγγενὲς ὁδὸς ἑκάστοις οὖσα, βαρὺ μὲν τὸ φερόμενον ποιεῖ, τὸν δὲ τόπον εἰς ὃν τὸ τοιοῦτον φέρεται, κάτω· τὰ δὲ τούτοις ἔχοντα ὡς ἑτέρως θάτερα. περὶ δὴ τούτων οὖν τῶν παθημάτων ταῦτα αἴτια εἰρήσθω. λείου δ᾽ αὖ καὶ τραχέος παθήματος αἰτίαν πᾶς πού τις κατιδὼν, καὶ ἑτέρῳ δυνατὸς ἂν εἴη λέγειν. σκληρότης γὰρ ἀνωμαλότητι μιχθεῖσα, τὸ δ᾽ ὁμαλότης πυκνότητι παρέχεται. Μέγιστον δὲ καὶ λοιπὸν τῶν κοινῶν περὶ ὅλον τὸ σῶμα παθημάτων, τὸ τῶν ἡδέων καὶ τῶν ἀλγεινῶν αἴτιον, ἐν οἷς διεληλύθαμεν· καὶ ὅσα διὰ τῶν τοῦ σώματος μορίων αἰσθήσεις κεκτημένα, καὶ λύπας ἐν αὑτοῖς ἡδονάς θ᾽ ἅμα ἑπομένας ἔχει. ὧδ᾽ οὖν κατὰ παντὸς αἰσθητοῦ καὶ ἀναισθήτου παθήματος τὰς αἰτίας λαμβάνωμεν, ἀναμιμνησκόμενοι τὸ F τῆς εὐκινήτου καὶ δυσκινήτου φύσεως ὅ, τι διειλόμεθα ἐν τοῖς πρόσθεν. ταύτῃ γὰρ μεταδιωκτέον πάντα ὅσα ἑλεῖν ἐπινοοῦμεν. τὸ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν εὐκίνητον, ὅταν καὶ βραχὺ πάθος ἐμπίπτῃ εἰς αὐτὸ, διαδίδωσι κύκλῳ μόρια ἕτερα ἑτέροις, ταὐτὸν ἀπεργαζόμενα, μέχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ φρόνιμον ἐλθόντα, ἐξαγγείλῃ τοῦ ποιήσαντος τὴν δύναμιν. τὸ δ᾽ ἐναντίον, ἑδραῖον ὂν, κατ᾽ οὐδένα τε κύκλον ἰὸν, πάσχει μόνον, ἄλλο δὲ οὐ κινεῖ τῶν πλησίον. ὥστε οὐ διαδιδόντων μορίων μορίοις ἄλλων ἄλλοις, τὸ πρῶτον πάθος ἐν αὐτοῖς ἀκίνητον εἰς τὸ πᾶν ζῷον γενόμενον, ἀναίσθητον παρέσχε τὸ παθόν. ταῦτα δὲ περί τε ὀστᾶ καὶ τρίχας ἐστὶ, καὶ ὅσα ἄλλα γήϊνα G τὸ πλεῖστον ἔχομεν ἐν ἡμῖν μόρια. τὰ δὲ ἔμπροσθεν περὶ τὸ τῆς ὄψεως καὶ ἀκοῆς μάλιστα, διὰ τὸ πυρὸς ἀέρος τε ἐν αὐτοῖς δύναμιν εἶναι μεγίστην. τὸ δὴ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ὧδε δεῖ διανοεῖσθαι. τὸ μὲν παρὰ φύσιν καὶ βίαιον γιγνόμενον ἀθρόον παρ᾽ ἡμῖν πάθος, ἀλγεινόν· τὸ δ᾽ εἰς φύσιν ἀπιὸν πάλιν ἀθρόον, ἡδύ· τὸ δ᾽ ἐναντίον τούτοις, ἐναντίως. τὸ δὲ μετ᾽ εὐπετείας γιγνόμενον ἅπαν, αἰσθητὸν μὲν ὅτι μάλιστα, λύπης δὲ καὶ ἡδονῆς οὐ μετέχον· οἷον τὰ περὶ τὴν ὄψιν αὐτῆς παθήματα· ἣ δὴ σῶμα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρήθη καθ᾽ ἡμέραν ξυμφυὲς ἡμῶν γίγνεσθαι. ταύτῃ γὰρ τομαὶ μὲν καὶ H καύσεις, καὶ ὅσα ἄλλα πάσχει, λύπας οὐκ ἐμποιοῦσιν, οὐδὲ ἡδονὰς πάλιν, ἐπὶ

ταυτὴν

ταυτὸν ἀπιούσης εἶδος. μέγισται δὲ αἰσθήσεις καὶ σαφέσταται, καθότι τ' ἂν πάθῃ καὶ ὅσων ἂν αὐτὴ τῇ προσβάλλουσα ἐφάπτηται. βία γὰρ τὸ πάμπαν οὐκ ἔνι τῇ διακρίσει τε αὐτῆς καὶ συγκρίσει. τὰ δὲ ἐκ μειζόνων μερῶν σώματα, μόγις εἴκοντα τῷ δρῶντι, διαδιδόντα δὲ εἰς ὅλον τὰς κινήσεις, ἡδονὰς ἴσχει καὶ λύπας· ἀλλοτριούμενα μὲν, λύπας· καθιστάμενα δὲ εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν, ἡδονάς. ὅσα δὲ κατὰ σμικρὸν τὰς ἀποχωρήσεις ἑαυτῶν καὶ κενώσεις εἴληφε, τὰς δὲ πληρώσεις ἀθρόας, καὶ κατὰ μεγάλα, κενώσεως μὲν ἀναίσθητα, πληρώσεως δὲ αἰσθητικὰ γιγνόμενα, λύπας μὲν οὐ παρέχει τῷ θνητῷ τῆς ψυχῆς, μεγίστας δὲ ἡδονάς. ἔστι δὲ ἔνδηλα περὶ τὰς εὐωδίας. ὅσα δὲ ἀπαλλοτριοῦται μὲν ἀθρόα, κατὰ σμικρὰ δὲ μόγις εἰς ταυτὸν πάλιν ἑαυτοῖς καθίσταται, τοὐναντίον τοῖς ἔμπροσθεν πάντα ἀποδίδωσι. ταῦτα δ' αὖ περὶ τὰς καύσεις καὶ τομὰς τοῦ σώματος γιγνόμενα ἐστὶ κατάδηλα. τὰ μὲν δὴ κοινὰ τοῦ σώματος παντὸς παθήματα, τῶν τε ἐπωνυμιῶν ὅσαι τοῖς δρῶσιν αὐτὰ γεγόνασι, σχεδὸν εἴρηται.

Τὰ δ' ἐν ἰδίοις μέρεσιν ἡμῶν γιγνόμενα, τά τε πάθη καὶ τὰς αἰτίας τῶν δρώντων αὐτὰ πειρατέον εἰπεῖν, ἄν πῃ δυνώμεθα. πρῶτον μὲν οὖν ὅσα τῶν χυμῶν πέρι λέγοντες ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπελίπομεν, ἴδια ὄντα παθήματα περὶ τὴν γλῶτταν, ἐμφανιστέον ᾗ δυνατόν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα, ὥσπερ οὖν καὶ πολλὰ, διὰ συγκρίσεών τε τινῶν καὶ διακρίσεων γίγνεσθαι. πρὸς δὲ αὐταῖς, κεχρῆσθαι μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων τραχύτησί τε καὶ λειότησιν. ὅσα μὲν γὰρ εἰσιόντα περὶ τὰ φλέβια, οἷόνπερ δοκίμια τῆς γλώττης, τεταμένα ἐπὶ τὴν καρδίαν, εἰς τὰ νοτερὰ τῆς σαρκὸς καὶ ἁπαλὰ ἐμπίπτοντα, γήϊνα μέρη κατατηκόμενα, ξυνάγει τὰ φλέβια καὶ ἀποξηραίνει, τραχύτερα μὲν ὄντα, στρυφνά· ἧττον δὲ τραχύνοντα, αὐστηρὰ φαίνεται. τὰ δὲ τούτων ῥυπτικὰ, καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν ἀποπλύνοντα, πέρα μὲν τοῦ μετρίου τοῦτο δρῶντα, καὶ προσεπιλαμβανόμενα, ὥστε ἀποτήκειν αὐτῆς τι τῆς φύσεως, οἷον ἡ τῶν νίτρων δύναμις, πικρὰ πάνθ' οὕτως ὠνόμασται· τὰ δὲ ὑποδεέστερα τῆς νιτρώδους ἕξεως, ἐπὶ τὸ μέτριόν τε τῇ ῥύψει χρώμενα, ἁλυκὰ, ἄνευ πικρότητος τραχείας, καὶ φίλα μᾶλλον ἡμῖν φαντάζεται. τὰ δὲ τῇ τοῦ σώματος θερμότητι κοινωνήσαντα, καὶ λεαινόμενα ὑπ' αὐτοῦ, συνεκπυρούμενα, καὶ πάλιν αὐτὰ ἀντικάοντα τὸ διαθερμῆναν, φερόμενά τε ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις, τέμνοντά τε πάνθ' ὁπόσοις ἂν προσπίπτῃ, διὰ ταύτας τὰς δυνάμεις, δριμέα πάντα τὰ τοιαῦτα ἐλέχθη. τῶν δὲ αὐτῶν προλελεπτυσμένων μὲν ὑπὸ σηπεδόνος, εἰς δὲ τὰς στενὰς φλέβας ἐνδυομένων, καὶ τοῖς ἐνοῦσιν αὐτόθι μέρεσι γεώδεσι, καὶ ὅσα ἀέρος ξυμμετρίαν ἔχοντα, ὥστε κινήσαντα περὶ ἄλληλα ποιεῖν κυκᾶσθαι, κυκώμενα δὲ περιπίπτειν τε, καὶ εἰς ἕτερα ἐνδυόμενα, ἕτερα κοῖλα ἀπεργάζεσθαι, περιτεινόμενα τοῖς εἰσιοῦσιν· ἃ δὴ, νοτίδος περὶ ἀέρα κοίλης περιταθείσης, τοτὲ μὲν γεώδους, τοτὲ δὲ καὶ καθαρᾶς, νοτερὰ ἀγγεῖα ἀέρος ὕδατα κοῖλα περιφερῆ τε γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν τῆς καθαρᾶς, διαφανεῖς περιστῆναι, κληθείσας ὄνομα πομφόλυγας· τὰ δὲ τῆς γεώδους, ὁμοῦ κινουμένης καὶ αἰρομένης, ζέσιν τε καὶ ζύμωσιν ἐπίκλην κληθῆναι. τὸ δὲ τούτων αἴτιον τῶν παθημάτων, ὀξὺ προσρηθῆναι. ξύμπασι δὲ τοῖς περὶ ταῦτα εἰρημένοις πάθος ἐναντίον, ἀπ' ἐναντίας ἐστὶ προφάσεως, ὁπόταν ἡ τῶν εἰσιόντων σύστασις ἐν ὑγροῖς, οἰκεία τῇ τῆς γλώττης ἕξει πεφυκυῖα, λεαίνῃ μὲν ἐπαλείφουσα τὰ τραχυνθέντα, τὰ δὲ παρὰ φύσιν ξυνεστῶτα, ἢ κεχυμένα, τὰ μὲν ξυνάγῃ, τὰ δὲ, χαλᾷ· καὶ πάνθ' ὅτι μάλιστα ἱδρύῃ κατὰ φύσιν. ἡδὺ καὶ προσφιλὲς παντὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἴαμα τῶν βιαίων παθημάτων γιγνόμενον, κέκληται γλυκύ. καὶ τὰ μὲν δὴ ταύτῃ, ταῦτα. περὶ δὲ τὴν τῶν μυκτήρων δύναμιν, εἴδη μὲν οὐκ ἔνι. τὸ γὰρ τῶν ὀσμῶν πᾶν, ἡμιγενές. εἴδει δὲ οὐδενὶ ξυμβέβηκε συμμετρία πρὸς τό τινα σχεῖν ὀσμήν. ἀλλ' ἡμῶν αἱ περὶ ταῦτα φλέβες πρὸς μὲν τὰ γῆς ὕδατός τε γένη στενώτεραι ξυνέστησαν, πρὸς δὲ τὰ πυρὸς ἀέρος τε, εὐρύτεραι. διὸ τούτων οὐδεὶς οὐδενὸς ὀσμῆς πώποτε ᾔσθετό τινος, ἀλλ' ἢ βρεχομένων, ἢ σηπομένων, ἢ τηκομένων, ἢ θυμιωμένων γίγνονταί τινων. μεταβάλλοντος γὰρ ὕδατος εἰς ἀέρα, ἀέρος τε εἰς ὕδωρ, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων γεγόνασιν. εἰσί τε ὀσμαὶ ξύμπασαι, καπνὸς, ἢ ὁμίχλη. τούτων δὲ, τὸ μὲν ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ ἰὸν, ὁμίχλη· τὸ δὲ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, καπνός. ὅθεν λεπτότεραι μὲν ὕδατος, παχύτεραι δὲ ὀσμαὶ ξύμπασαι γεγόνασιν ἀέρος. δηλοῦνται δὲ, ὁπόταν τινὸς ἀντιφραχθέντος περὶ τὴν ἀναπνοὴν, ἄγῃ τις βίᾳ τὸ πνεῦμα εἰς αὑτόν. τότε γὰρ ὀσμὴ μὲν οὐδεμία συνδιηθεῖται, τὸ δὲ πνεῦμα τῶν ὀσμῶν ἐρημωθὲν, αὐτὸ μόνον ἕπεται. διὰ οὖν ταῦτα, ἀνώνυμα τὰ τούτων ποικίλματα γέγονεν, οὐκ ἐκ πολλῶν οὐδ' ἁπλῶν εἰδῶν ὄντα· ἀλλὰ διχῇ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρὸν αὐτόθι μόνω διαφανῆ λέγεσθον. τὸ μὲν, τραχῦνόν τε καὶ βιαζόμενον τὸ κύτος ἅπαν, ὅσον ἡμῶν μεταξὺ κορυφῆς τοῦ τε ὀμφαλοῦ κεῖται· τὸ δὲ, ταυτὸ τοῦτο καταπραῦνον, καὶ πάλιν ᾗ πέφυκεν ἀγαπητῶς ἀποδιδόν. Τρίτον δὲ αἰσθητικὸν ἐν ἡμῖν μέρος ἐπισκοποῦσι τὸ περὶ τὴν ἀκοὴν, δι' ἃς αἰτίας τὰ περὶ αὐτὸ ξυμβαίνει παθήματα λεκτέον. ὅλως μὲν οὖν φωνὴν θῶμεν, τὴν δι' ὤτων ὑπ' ἀέρος ἐγκεφάλου τε καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς πληγὴν διαδιδομένην· τὴν δὲ ὑπ' αὐτῆς κίνησιν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μὲν ἀρχομένην, τελευτῶσαν δὲ

A voluptatem. Senſus tamen vehementes clariſſimique ipſi competunt quatenus aliquid patitur, incurritque in aliquid & attingit. Violentia ſiquidem huius diſcretioni concretioníve nulla penitus ineſt. Corpora verò ex partibus grandioribus cõſtituta, & vix agenti cedentia, quando motiones illatas in totum corpus traiiciunt, voluptates doloréſque continent: quãdo videlicet è ſuo ſtatu mouentur, dolores: quando redeunt, voluptates. Quæcunque paulatim abſceſſus euacuationéſque ſui perpetiuntur, repletiones verò ſimul atque abundè, cùm euacuationis quidem ſenſum habeant nullum, repletionis autem habeant, mortalitate ipſius potentiæ dolores nullos, volupta-
B tes verò maximas afferũt. Quod ex ſuauiũ odorum perceptione cognoſcitur. Atque è ſua natura ſimul & abundè pelluntur, paulatim verò vix in eam reſtituuntur, contrà quàm ſuperiora affici ſolent. hoc planè in ſecandis vrendíſque membris apparet. Iam communes toti corpori paſſiones, eáſque inferentium cognomen ferè tractauimus. Nunc igitur eas quæ certis noſtri corporis partibus accedunt, & vnde proueniunt, quibúſve cauſis inferuntur, pro viribus exponamus. Principio quæ ſuprà quando de humoribus agebamus reliquimus, cùm linguæ paſſiones ſint, ſiquo modo poſſumus declaremus. Videntur autem hęc quemadmodũ & alia multa diſcretionibus quibuſdam &
C concretionibus fieri, ac præterea leuitate aſperitatéque magis quàm cætera vti. Tenduntur à lingua venę ad cordis ſedem, ſaporum nunciæ: in quas ſiqua ita inciderint vt humidam carnis mollitiem penetrantia terreſtri ſua natura modicè liquefacta, venas ipſas contrahant arefaciántque, ſapores huiuſmodi pariunt. Videlicet ſi aſperiora ſunt, acerbos acréſque: ſin aſpera minus, auſteros. Quæ & illas purgant, & ſiqua linguæ inhæreſcunt, abluunt, ſi vltra modum id faciãt, naturæque ipſius nonnihil liquefaciant, qualis eſt in nitro potẽtia, amara omnia nominantur. Sinautem vim nitro temperatiorem habent, leniúſque abſtergunt, ſalſa ſine amaritudinis aſperitate magiſque a-
D mica nobis apparent. Quæ autem applicata oris caliditati, ab eóque mollita & feruefacta ipſum viciſſim feruefaciunt, ſuáq; leuitate ſurſum ad ſenſus capitis eleuãtur, ſuóque attractu ſingula diuidunt, propter huiuſmodi vires acuta vocantur. Quandoque verò hęc eadẽ ex putredine attenuata anguſtas venas ingrediuntur, cogúntque partes interiores tam terrenas quàm quodammodo aereas iactatas inuicem commiſceri, permixtáſque circunlabi alias, & alias ingredi, ingreſſúque ſuo penetratas concauas tentáſque efficere, vbi concauus & ampulloſus humor aeri circunfundit, iſq; humor aliàs terreus quoquo modo eſt, aliàs purus, fitq. ex aqua concaua vaſculũ aëris humidũ
E atq. clarũ. Sed qđ ex pura naſcit aqua, perlucet vndiq., ampullaque vocatur. Quod aũt ex luculẽto magis humore ſimul agitato quidẽ, elatóq. & circu~ tenſo conficitur, ebullitio, bulla, fermentúmque dicitur. harum omnium paſſionum cauſa acida qualitas appellatur. His omnibus quæ de his dicta ſunt contraria paſſio, à contraria cauſa proficiſcitur. Quando verò ingredientium qualitas humida eſt linguæ qualitati naturaliter concors & conſentanea, ac lenit mollitque eam, contractámque demulcet aſperitatem, & quæ in nobis pręter naturam contracta vel ſparſa fuerunt, relaxat vel colligit, ac ſummatim naturalem ſingulis reſtituit habitũ, ſuaue huiuſmodi omne ami-
F cúmque eſt omnibus, violentarum quoque paſſionum medicina atque remedium, dulcéque vocatur. Circa narium vim ſpecies non ſunt. Semigenia n. odorum natura. Speciei verò nulli cõpetit odorem vllũ habere. Sed noſtræ circa hæc venæ ad terræ & aquæ genera anguſtiores ſunt, ad ignis verò aëriſque genera latiores. Quocirca nemo vnquam iſtorum aliquem ſenſit odorem. Sed in madefactione quorundam, vel putredine, vel liquefactione, vel euaporatione gignuntur odores. Cùm enim in aërem aqua, vel aër in aquam tranſit, in medio iſtorum odores fiunt, omníſque odor aut fumus eſt, aut caligo. Sed horum quod ex aëre mutatur in aquam, caligo: quod verò ex aqua in
G aërem, fumus. hinc fit vt aqua odores tenuiores ſint, aëre craſſiores. Quod maximè perſpicuum fit, quando certa quadam re naribus occurrente aliquis in ſeipſum vehementer ſpiritum retrahit. Tunc tanè nullus ſimul influit odor, ſpiritus autem ab odore nudus ſolus ſequitur. Duæ ig. ĩ hæ in his varietates abſque nomine ſunt, nec ex pluribus, nec ex ſimplicibus ſpeciebus: ſed duo ibi nomina tantum manifeſta ſunt, ſuaue ſcilicet & moleſtum. Hoc quidem diſturbat violátque omnem eam capacitatem quæ à ſummo capitis vertice ad vmbilicum protenditur. Illud verò eandem mulcet, & amico quodam ingreſſu naturalem eius ſeruat habitum. Tertiam pręterea vim ſentiendi, auditum videlicet, ita conſiderare debemus, vt qui-
H bus ex cauſis paſſiones eius proueniant exponamus. Omnino igitur vocem ponamus pulſationem quandam ab aere, per aures cerebrúmque & ſanguinem vſque ad animam penetrantem. Natã quoq. ex ea motionẽ in cipientẽ à capite, & in ſedem

Sapores.

De odoribus.

De auditu.

iecoris deſinẽtem, auditum vocemus. Motio quidem velox, acuta prouenit: tarda, grauis. Vna æqualis atque læuis, contraria verò aſpera. Magna quæ multa, parua quę pauca. Harum vocum concordiam conſonantiáſque in ſequentibus declarabimus. Sequitur quartum ſentiendi genus exponendum,
De coloribus. quod varietatem in ſe plurimam continet: & quæ ſub eo ſunt omnia, colores vocantur. Eſt autem color veluti flãmula quædam fulgórque è ſingulis corporibus emanans, partes habens viſui ad ſentiendum accommodatas. Cauſas verò ex quibus viſus gignitur, ſuprà tractauimus. Nunc de coloribus potiſſimùm hoc pacto probabilia dicenda videñt. Quæ ab aliis delata partibus in aſpectum cadunt, partim minora, partim maiora, partim viſus ipſius partibus æqualia ſunt. Æqualia quidem ſentiri non poſſunt, quæ diaphana, id eſt vtrinque perſpicua nominantur. Minora verò aut maiora partim diſcernere, partim cõtrahere viſum dicimus, inſtar eorum quæ caliditate vel figiditate carnẽ, aut eorum quæ acrimonia vel acumine caliditateue linguam contrahunt vel diſcernunt. Atque ea quæ viſum ſic afficiunt, alba nigráue vocamus, quæ quidem paſſiones eorũ ſunt quę modò narrabam, & illorum quidem germana eadémque quodãmodo, ſed in genere alio, diuerſa tamẽ propter has cauſas eſſe videntur. Sic vtique appellanda ſunt iſta: quod viſum diſgregat, album: nigrum verò, quod congregat. Motionem profectò acutiorem alteriúſque generis ignis, incidentẽ diſpergentémque viſum vſque ad oculos, orbéſque ipſos oculorum meatúſque vi deuerberantem liquefacientémque, ignẽ eſſe dicimus ex oppoſito obuiantem, cuius occurſu lacryma, corpus ex igne & aqua mixtum, effũditur. Et vno quidem ignẽ velut è coruſcatione quadam exiliente, altero verò penetrante, & ab humore extincto, varij creãtur ex huiuſmodi mixtione colores: atque ipſam paſſionẽ fulgorẽ coruſcationémq; vocamus: quódve id facit, ſplendidum atque coruſcum. Horũ medium ignis genus ad oculorũ humorẽ perueniẽs, illíque ſe miſcẽs, minimẽ quidẽ coruſcum, ſed ex ipſa ignei radij ad humorem admixtione, ſanguineum creante colorem, rubeum nominauimus. Splẽdidum albúmque rubeo mixtum flauũ procreat. Quo autem menſuræ modo ſingula ſingulis miſceantur, etiam ſiquis nouerit, narrare prudentis non eſt, præſertim cùm neque neceſſariam, neque veriſimilem de his rationem afferre vllo modo poſſit. Rubeum cum albo nigróq; purpureum generat. Paulo obſcurior moreus lutheolúſque fit color, quãdo his inuicem conflatis aduſtíſque magis eſt adiuncta nigredo. Fuluum flaui fuſcíque temperatione producitur. Fuſcum verò albi & nigri confũſione. Pallorem albi flauíque copula generat. Splendidũ albo adiunctũ pluriḿaque obfuſum nigredine cæruleum efficit. Cæruleum cum albo glaucum creat. Fului nigríque tẽperie color viridis naſcitur. Cætera fermè ex his omnia manifeſta fiũt. Siquis enim ſuperiores mixtiones imitatus reliquos colores exequitur, probabilibus rationibus diſputabit. At ſi quis horũ diſcuſſionẽ probationémque opere ipſo aggredietur, quid inter humanam diuinámque naturam interſit, ignorare videbitur. Nempe deus multa in vnum colligere, rurſúſque vnum in multa producere ſufficiens eſt: ſcit enim ſimul ac poteſt. Homo autem nullus qui alterutrum valeat, aut eſt nunc, aut vnquam erit. Hęc ſanè omnia ita nunc naturaliter affecta ex neceſſitate ille pulcherrimi optimíque operis fabricator in his quę gignebantur, aſſumebat, quãdo deum ſeipſo ſufficientem, & perfectiſſimum generabat: vtens quidem cauſis ad hæc miniſtris, quod autem bene ſe habebat, ipſe in ſingulis agens. Duas enim cauſarum ſpecies diſtinguere decet.
Duæ cauſarum ſpecies. Vnam quidẽ neceſſariam, alteram verò diuinam. Ac diuinam in omnibus quærere, vt beatã vitam quoad naturæ noſtræ poſſibile eſt, adipiſcamur. Neceſſariam quoque cauſam illorum gratia perſcrutari. Cogitare enim oportet abſque his illa in quibus ſtudiũ ponimus, non poſſe intelligi, vel comprehendi, vel quo modocunque aliter percipi. Quoniam verò nobis in præſentia veluti fabris materia ſubiacet, cauſarum videlicet genera vicem fermè iam præparatæ materiæ obtinẽtia, ex quibus eſt ſequens diſputatio contexenda, rurſus ad principium breuiter redeamus, citóque illuc regrediamur, vnde hucuſque proceſſimus, atque ita demum finem apicémque diſputationi, qualem ſuperiora exigunt, apponamus. Quemadmodũ ab initio diximus, cùm hæc ordine carerent, ſingulis deus, & ad ſeſe, & ad alia inuicem eatenus modum rationémque proportionis indidit, quatenus ſuſcipere ſingula poterant. Tunc profectò nihil erat ordinis, niſi fortè caſu aliquo, particeps: nec quicquã tunc aqua vel ignis vel aliud aliquid eorum quę modò apud nos nominantur, iure vocãdum erat. Verùm hæc primùm omnia exornauit, deinde ex iis hoc vniuerſum cõſtituit, animal vnum, animalia in ſe omnia mortalia & immortalia continens. Et diuinorum quidem ipſe eſt auctor, mortalium verò generationem natis ſuis tradidit abſoluendã. Illi igitur ſuum imitati parentẽ, principiũmq; animæ immortale ſuſcipientes, animã ipſam mortali corpore clauſerũt, totũq; corpus animę, quaſi vehiculũ ſubdidẽre, atque in eo aliã animę ſpeciẽ mortalẽ fabricauerũt, quæ

A περὶ τὴν τοῦ ἥπατος ἕδραν, ἀκοήν. ὅση δ' αὐτῆς ταχεῖα, ὀξεῖαν· ὅση δὲ βραδυτέρα, βαρυτέραν. τὴν δὲ μίαν, ὁμαλήν τε καὶ λείαν· τὴν δ' ἐναντίαν, τραχεῖαν. μεγάλην δὲ, τὴν πολλήν· ὅση δ' ἐναντία, σμικράν. τὰς δὲ περὶ ξυμφωνίας αὐτῶν ἐν τοῖς ὕστερον λεχθησομένοις ἀνάγκη ῥηθῆναι. Τέταρτον δὴ λοιπὸν ἔτι γένος ἡμῖν αἰσθητικὸν, ὃ διελέσθαι δεῖ, συχνὰ ἐν ἑαυτῷ ποικίλματα κεκτημένον· ἃ ξύμπαντα μὲν χρόας ἐκαλέσαμεν, φλόγα τῶν σωμάτων ἑκάστων ἀπορρέουσαν, ὄψει σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς αἴσθησιν. ὄψεως δὲ ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτῶν περὶ τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως ἐρρήθη· τῇδ' οὖν τῶν χρωμάτων πέρι μάλιστα εἰκὸς
B πρέποι τ' ἂν ἐπιεικεῖ λόγῳ διεξελθεῖν. τὰ φερόμενα ἀπὸ τῶν ἄλλων μορίων, ἐμπίπτοντα δὲ εἰς τὴν ὄψιν, τὰ μὲν, ἐλάττω, τὰ δὲ, μείζω, τὰ δ' ἴσα τοῖς αὐτῆς τῆς ὄψεως μέρεσιν εἶναι. τὰ μὲν οὖν ἴσα, ἀναίσθητα· ἃ δὴ καὶ διαφανῆ λέγομεν. τὰ δὲ μείζω ἢ ἐλάττω, τὰ μὲν, συγκρίνοντα, τὰ δὲ, διακρίνοντα αὐτὴν τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, καὶ τοῖς περὶ τὴν γλῶτταν στρυφνοῖς· καὶ ὅσα θερμαντικὰ ὄντα, δριμέα ἐκαλέσαμεν, ἀδελφὰ εἶναι. τά τε λευκὰ καὶ τὰ μέλανα, ἐκείνων παθήματα γεγονότα, ἐν ἄλλῳ γένει ταὐτὰ, φανταζόμενα δὲ ἄλλα διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. οὕτως οὖν αὐτὰ προσρητέον· τὸ μὲν διακριτικὸν τῆς ὄψεως, λευ-
C κόν· τὸ δ' ἐναντίον αὐτοῦ, Μέλαν. τὴν δ' ὀξυτέραν φορὰν καὶ γένους πυρὸς ἑτέρου προσπίπτουσαν καὶ διακρίνουσαν τὴν ὄψιν μέχρι τῶν ὀμμάτων, αὐτάς τε τῶν ὀφθαλμῶν τὰς διεξόδους βίᾳ διωθοῦσαν καὶ τήκουσαν, πῦρ μὲν, καὶ ὕδωρ ἀθρόον, ὃ δάκρυον καλοῦμεν, ἐκεῖθεν ἐκχέουσαν, αὐτὴν δὲ οὖσαν πῦρ, ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσαν. καὶ τοῦ μὲν ἐκπηδῶντος πυρὸς, οἷον ἀπ' ἀστραπῆς, τοῦ δ' εἰσιόντος, καὶ περὶ τὸ νοτερὸν κατασβεννυμένου, παντοδαπῶν ἐν τῇ κυκήσει ταύτῃ γιγνομένων χρωμάτων, Μαρμαρυγὰς μὲν τὸ πάθος προσείπομεν, τὸ δὲ τοῦτο ἀπεργαζόμενον, Λαμπρόν τε καὶ Στίλβον ἐπωνομάσαμεν. τὸ δὲ τούτων αὖ μεταξὺ πυρὸς γένος, πρὸς μὲν τὸ τῶν ὀμμάτων ὑγρὸν ἀφικνούμενον, καὶ κεραννύ-
D μενον αὐτῷ, στίλβον δὲ οὔ, τῇ δὲ διὰ τῆς νοτίδος αὐγῇ τοῦ πυρὸς μιγνυμένη χρῶμα ἔναιμον παρεχομένη, τοὔνομα Ἐρυθρὸν λέγομεν. λαμπρόν τε ἐρυθρῷ λευκῷ τε μιγνύμενον, Ξανθὸν γέγονε. τὸ δ' ὅσον μέτρον ὅσοις, οὐδ' εἴ τις εἰδείη, νοῦν ἔχοι τὸ λέγειν· ὧν μήτε τινὰ ἀνάγκην, μήτε τὸν εἰκότα λόγον καὶ μετρίως ἄν τις εἰπεῖν εἴη δυνατός. ἐρυθρὸν δὲ δὴ μέλανι λευκῷ τε κραθὲν, Ἁλουργόν. Ὄρφνινον δὲ, ὅταν τούτοις μεμιγμένοις καυθεῖσί τε, μᾶλλον συγκραθῇ μέλαν. Πυῤῥὸν δὲ, ξανθοῦ τε καὶ φαιοῦ κράσει γίγνεται· Φαιὸν δὲ, λευκοῦ τε καὶ μέλανος. τὸ δὲ Ὠχρὸν, λευκοῦ ξανθῷ μεμιγμένου. λαμπρὸν δὲ, λευκῷ ξυνελθὸν, καὶ εἰς μέλαν κατακορὲς ἐμπεσὸν, Κυανοῦν χρῶμα ἀποτελεῖται. κυα-
E νοῦ δὲ λευκῷ κεραννυμένου, Γλαυκόν· πυῤῥοῦ δὲ μέλανι, Πράσιον. τὰ δὲ ἄλλα, ἀπὸ τούτων σχεδὸν δῆλα, αἷς ἂν ἀφομοιούμενα μίξεσι διασώζοι τὸν εἰκότα μῦθον. Εἰ δέ τις τούτων ἔργῳ σκοπούμενος βάσανον λαμβάνοι, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας φύσεως ἠγνοηκὼς ἂν εἴη διάφορον· ὅτι θεὸς μὲν τὰ πολλὰ εἰς ἓν ξυγκεραννύναι, καὶ πάλιν ἐξ ἑνὸς εἰς πολλὰ διαλύειν ἱκανὸς, ὡς ἐπιστάμενος ἅμα καὶ δυνατός· ἀνθρώπων δὲ οὐδεὶς οὐδέτερα τούτων ἱκανὸς οὔτε ἔστι νῦν, οὔτ' εἰσαῦθίς ποτ' ἔσται. πάντα δὴ ταῦτα τότε ταύτῃ πεφυκότα, ἐξ ἀνάγκης ὁ τοῦ καλλίστου τε καὶ ἀρίστου δημιουργὸς ἐν τοῖς γιγνομένοις παρελάμβανεν, ἡνίκα τὸν αὐτάρκη τε καὶ τὸν τελεώτατον θεὸν ἐγέννα· χρώμενος μὲν ταῖς πε-
F ρὶ ταῦτα αἰτίαις ὑπηρετούσαις, τὸ δὲ εὖ τεκταινόμενος ἐν πᾶσι τοῖς γιγνομένοις αὐτός. διὸ δὴ χρὴ δύο αἰτίας εἴδη διορίζεσθαι· τὸ μὲν, ἀναγκαῖον· τὸ δὲ, θεῖον. καὶ τὸ μὲν θεῖον ἐν ἅπασι ζητεῖν κτήσεως ἕνεκα εὐδαίμονος βίου, καθ' ὅσον ἡμῶν ἡ φύσις ἐνδέχεται· τὸ δὲ ἀναγκαῖον, ἐκείνων χάριν. λογιζομένους ὡς ἄνευ τούτων οὐ δυνατὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ἐφ' οἷς σπουδάζομεν, μόνα κατανοεῖν, οὐδ' αὖ λαβεῖν, οὐδ' ἄλλως πως μετασχεῖν. ὅτ' οὖν δὴ τὰ νῦν οἷα τέκτοσιν ἡμῖν ὕλη παράκειται τὰ τῶν αἰτίων γένη διυλασμένα, ἐξ ὧν τὸν ἐπίλοιπον λόγον δεῖ ξυνυφανθῆναι, πάλιν ἐπ' ἀρχὴν ἀνέλθωμεν διὰ βραχέων· ταχύ τε εἰς ταὐτὸ πορευθῶμεν ὅθεν δεῦρο ἀφικόμεθα, καὶ τελευτὴν ἤδη κεφαλήν τε τῷ μύθῳ πειρώ-
G μεθα ἁρμόττουσαν ἐπιθεῖναι τοῖς πρόσθεν. ὥσπερ γὰρ οὖν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐλέχθη, ταῦτα ἀτάκτως ἔχοντα ὁ θεὸς ἐν ἑκάστῳ τε αὐτῷ πρὸς αὑτὸ καὶ πρὸς ἄλληλα συμμετρίας ἐνεποίησεν, ὅσας τε καὶ ὅπῃ δυνατὸν ἦν ἀνάλογα καὶ σύμμετρα εἶναι. τότε γὰρ οὔτε τούτων, ὅσον μὴ τύχῃ, τι μετεῖχεν, οὔτε τὸ παράπαν ὀνομάσαι τῶν νῦν ὀνομαζομένων ἀξιόλογον ἦν οὐδέν· οἷον πῦρ καὶ ὕδωρ, καί τι τῶν ἄλλων. ἀλλὰ πάντα ταῦτα πρῶτον διεκόσμησεν, ἔπειτα ἐκ τούτων πᾶν τόδε ξυνεστήσατο, ζῷον ἓν, ζῷα ἔχον ἅπαντα ἐν αὐτῷ θνητά τε ἀθάνατά τε. καὶ τῶν μὲν θείων αὐτὸς γίγνεται δημιουργὸς, τῶν δὲ θνητῶν τὴν γένεσιν τοῖς ἑαυτοῦ γεννήμασι δημιουργεῖν προσέταξεν. οἱ δὲ, μιμούμενοι, παραλαβόντες ἀρχὴν ψυχῆς ἀθάνατον,
H τὸ μετὰ τοῦτο, θνητὸν σῶμα αὐτῇ περιετόρνευσαν· ὄχημά τε ἅπαν τὸ σῶμα ἔδοσαν· ἄλλο τε εἶδος ἐν αὐτῷ ψυχῆς προσῳκοδόμουν τὸ θνητὸν, δεινὰ

καὶ ἀναγκαῖα ἐν αὐτῷ παθήματα ἔχον. πρῶτον μὲν, ἡδονὴν, μέγιστον κακῶν δέλεαρ· ἔπειτα λύπας, ἀγαθῶν φυγάς. ἔτι δ' αὖ θάρρος καὶ φόβον, ἄφρονε ξυμβούλω· θυμόν τε, δυσπαραμύθητον· ἐλπίδα τ' εὐπαράγωγον αἰσθήσει τε ἀλόγῳ καὶ ἐπιχειρητῇ παντὸς ἔρωτι. ξυγκερασάμενοι τ' αὐτὰ, ἀναγκαίως τὸ θνητὸν γένος ξυνέθεσαν. καὶ διὰ ταῦτα δὴ σεβόμενοι μιαίνειν τὸ θεῖον, ὅτι μὴ πᾶσα ἦν ἀνάγκη, χωρὶς ἐκείνου κατοικίζουσιν εἰς ἄλλην τοῦ σώματος οἴκησιν τὸ θνητὸν, ἰσθμὸν καὶ ὅρον διοικοδομήσαντες τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ στήθους, καὶ αὐχένα μεταξὺ τιθέντες, ἵνα εἴη χωρίς. ἐν δὴ τοῖς στήθεσι καὶ τῷ καλουμένῳ θώρακι τὸ τῆς ψυχῆς θνητὸν γένος ἐνέδουν. καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν, ἄμεινον αὐτῆς, τὸ δὲ, χεῖρον πέφυκε, διοικοδομοῦσι τοῦ θώρακος αὖ τὸ κύτος, διορίζοντες οἷον γυναικῶν, τὴν δὲ ἀνδρῶν χωρὶς οἴκησιν, τὰς φρένας διάφραγμα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν τιθέντες. τὸ μετέχον οὖν τῆς ψυχῆς ἀνδρείας καὶ θυμοῦ, φιλόνεικον ὂν, κατῴκισαν ἐγγυτέρω τῆς κεφαλῆς, μεταξὺ τῶν φρενῶν τε καὶ αὐχένος· ἵνα τοῦ λόγου κατήκοον ὂν, κοινῇ μετ' ἐκείνου, βίᾳ τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν κατέχοι γένος, ὁπότ' ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τῷ ἐπιτάγματι καὶ λόγῳ μηδαμῇ πείθεσθαι ἑκὸν ἐθέλοι. τὴν δὲ δὴ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος, εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν· ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος, τοῦ λόγου παραγγείλαντος εἴ τις ἄδικος περὶ αὐτὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν, ἢ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπιθυμιῶν, ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν, πᾶν ὅσον αἰσθητικὸν ἐν τῷ σώματι, τῶν τε παρακελεύσεων καὶ ἀπειλῶν αἰσθανόμενον γίγνοιτο ἐπήκοον, καὶ ἕποιτο πάντῃ, καὶ τὸ βέλτιστον οὕτως ἐν αὐτοῖς πᾶσιν ἡγεμονεῖν ἐῷ. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας, ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ, καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει, προγιγνώσκοντες ὅτι διὰ πυρὸς ἡ τοιαύτη πᾶσα ἔμελλεν οἴδησις γίγνεσθαι τῶν θυμουμένων, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι, τὴν τοῦ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν· πρῶτον μὲν, μαλακὴν καὶ ἄναιμον, εἶτα σήραγγας ἐντὸς ἔχουσαν οἷον σπόγγου κατατετρημένας· ἵνα τό, τε πνεῦμα καὶ τὸ πῶμα δεχομένη, ψύχουσα, ἀναπνοὴν καὶ ῥᾳστώνην ἐν τῷ καύματι παρέχοι. διὸ τῆς ἀρτηρίας ὀχετοὺς ἐπὶ τὸν πνεύμονα ἔτεμον· καὶ περὶ τὴν καρδίαν αὐτὸν περιέστησαν, οἷον ἅλμα μαλακόν· ἵνα ὁ θυμὸς ἡνίκα ἐν αὐτῇ ἀκμάζῃ, πηδῶσα εἰς ὑπεῖκον, καὶ ἀναψυχομένη, πονοῦσα ἧττον, μᾶλλον τῷ λόγῳ μετὰ θυμοῦ δύναιτο ὑπηρετεῖν. τὸ δὲ δὴ σίτων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσων ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἔχει φύσιν, τοῦτο εἰς τὰ μεταξὺ τῶν τε φρενῶν καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κατῴκισαν, οἷον φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῇ τοῦ σώματος τροφῇ τεκτηνάμενοι· καὶ κατέδησαν δὴ τὸ τοιοῦτον ἐνταῦθα, ὡς θρέμμα ἄγριον. τρέφειν δὲ δὴ ξυνημμένον ἀναγκαῖον, εἴπερ τι μέλλοι ποτὲ θνητὸν ἔσεσθαι γένος. ἵν' οὖν ἀεὶ νεμόμενον πρὸς φάτνῃ, καὶ ὅτι πορρωτάτω τοῦ βουλευομένου κατοικοῦν, θόρυβον καὶ βοὴν ὡς ἐλαχίστην παρέχον, τὸ κράτιστον καθ' ἡσυχίαν περὶ τοῦ πᾶσι κοινῇ ξυμφέροντος ἐῷ βουλεύεσθαι, διὰ ταῦτ' ἐνταῦθα ἔδοσαν αὐτῷ τὴν τάξιν. εἰδότες δὲ αὐτὸ ὡς λόγου μὲν οὔτε ξυνήσειν ἔμελλεν, εἴτε πῃ καὶ μεταλαμβάνοι τινὸς αὐτῶν αἰσθήσεων, οὐκ ἔμφυτον αὐτῷ τὸ μέλειν τινῶν ἔσοιτο λόγων, ὑπὸ δὲ εἰδώλων καὶ φαντασμάτων νυκτός τε καὶ μεθ' ἡμέραν μάλιστα ψυχαγωγήσοιτο· τούτῳ δὴ θεὸς ἐπιβουλεύσας, αὐτῷ τὴν τοῦ ἥπατος ἰδέαν ξυνέστησε, καὶ ἔθηκεν εἰς τὴν ἐκείνου κατοίκησιν, πυκνὸν, καὶ λεῖον, καὶ λαμπρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρότητα ἔχον, μηχανησάμενος· ἵν' ἐν αὐτῷ τῶν διανοημάτων ἡ ἐκ τοῦ νοῦ φερομένη δύναμις, οἷον ἐν κατόπτρῳ δεχομένῳ τύπους, καὶ κατιδεῖν εἴδωλα παρέχοντι, φοβῇ μὲν αὐτὸ, ὁπότε μέρει τῆς πικρότητος χρωμένη ξυγγενεῖ, χαλεπὴ προσενεχθεῖσα ἀπειλῇ, κατὰ πᾶν ὑπομιγνῦσα ὀξέως τὸ ἧπαρ, χολώδη χρώματα ἐμφαίνει, ξυνάγουσά τε, πᾶν ῥυσὸν καὶ τραχὺ ποιῇ· λοβὸν δὲ καὶ δοχὰς, πύλας τε, τὸ μὲν ἐξ ὀρθοῦ κατακάμπτουσα καὶ ξυσπῶσα, τὰ δ' ἐμφράττουσα ξυγκλείουσά τε, λύπας καὶ ἄσας παρέχοι. καὶ ὅταν τἀναντία φάσματα ἀποζωγραφῇ πραότητός τις ἐκ διανοίας ἐπίπνοια, τῆς μὲν πικρότητος ἡσυχίαν παρέχουσα, τῷ μήτε κινεῖν, μήτε προσάπτεσθαι τῆς ἐναντίας ἑαυτῇ φύσεως ἐθέλειν· γλυκύτητι δὲ τῇ κατ' ἐκεῖνο ξυμφύτῳ πρὸς αὐτὸ χρωμένη, καὶ πάντα ὀρθὰ καὶ λεῖα αὐτοῦ καὶ ἐλεύθερα ἀπευθύνουσα, ἵλεώ τε καὶ εὐήμερον ποιεῖ τὴν περὶ τὸ ἧπαρ ψυχῆς μοῖραν κατῳκισμένην, ἔν τε τῇ νυκτὶ διαγωγὴν ἔχουσαν μετρίαν, μαντείᾳ χρωμένην καθ' ὕπνον· ἐπειδὴ λόγου καὶ φρονήσεως οὐ μετεῖχε. μεμνημένοι γὰρ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπιστολῆς οἱ ξυστήσαντες ἡμᾶς, ὅτε τὸ θνητὸν γένος ἐπέστελλεν ὡς ἄριστον εἰς δύναμιν ποιεῖν, οὕτω δὴ κατορθοῦντες καὶ τὸ φαῦλον ἡμῶν, ἵνα ἀληθείας πῃ προσάπτοιτο, κατέστησαν ἐν τούτῳ τὸ μαντεῖον. ἱκανὸν δὲ σημεῖον ὡς μαντικὴν ἀφροσύνῃ θεὸς ἀνθρωπίνῃ δέδωκεν. οὐδεὶς γὰρ ἔννους ἐφάπτεται μαντικῆς ἐνθέου καὶ ἀληθοῦς, ἀλλ' ἢ καθ' ὕπνον τὴν τῆς φρονήσεως πεδηθεὶς δύναμιν, ἢ διὰ νόσον, ἤ τινα ἐνθουσιασμὸν παραλλάξας. ἀλλὰ ξυννοῆσαι μὲν ἔμφρονος τά τε ῥηθέντα ἀναμνησθέντα ὄναρ ἢ ὕπαρ ὑπὸ τῆς μαντικῆς τε καὶ ἐνθουσιαστικῆς φύσεως,

A grauibus neceſſariiſque perturbationibus afficeretur. Quarum prima foret voluptas eſca maxima mali, Dolor deinde fuga impedimentúmque bonorũ. Audacia pręterea metúſque cõſulto res amentes: accederet & implacabilis iracundia, Spes etiam blanda conciliatríxque cum irrationali ſenſu, amoréque omnium inuaſore. Illi ergo hæc miſcentes neceſſario mortale genus compoſuerunt. Cæterum ne diuinum vlla mortalium contagione, niſi quantum ſumma neceſſitas cogeret, pollueretur, ſeorſum ab illo in alia corporis ſede mortale collocauerunt: atque à pectore caput, ceruice & collo interiecto ſeparauere. In pectore igitur & thorace mortale genus animæ
B poſuerunt: cúmque id naturaliter partim melius, partim deterius eſſet, diſpoſuerunt rurſus thoracis capacitatem, diſcernentéſque ſedem tanquam virorum alteram, alteram fœminarũ. Cartilaginem enim quandam nomine diaphragma, quod etiã phrenas vocant, inter hæc mediam interiecerunt. Partem igitur animæ fortitudinis iracundiæque participem contentioſámque capiti propinquiorem fecere inter diaphragma ceruicémque mediam, vt hæc obediẽs rationi, vnà cum ipſa cupiditatum genus vi illata coërceat, ſiquãdo rationis in arce capitis habitãtis iuſſa cupiditas reſpuat. Cor verò venarum originem fontémque ſanguinis per omne corpus impetu quodam ma-
C nantis in ſtipatorum regione ſuſpendere voluerunt: vt quando iræ vis exardeſcit, ratione nũciante ſiquid extrinſecus iniuſtè fiat, vel intrinſecus aliqua cõcupiſcẽtia turbet, tunc celeriter per anguſtos quoſlibet meatus quicquid in corpore ſenſus eſt particeps, iuſſa mináſque perſentiat, atque ita obediat obſequatúrq; omnino, tolerétq; in omnibus præſtãtiſſimi illius imperiũ. Cũ verò cognoſceret cor rerũ terribilium obiectu trepidaturum, & ira ſæpius flagraturum, idque opus omne per ignem fore, æſtus huiuſmodi temperandi gratia pulmonum tegmen cordi adhibuerunt, molle primum atque exangue, deinde cauis extrinſecus fiſtulis ſpongiæ inſtar diſtinctum, vt ſpiritu potúque hauſto cordis ardorem huiuſmodi reſpiratione &
D refrigerio tepefaciat. Quam ob cauſam arterias tanquam aquæductus per pulmonum ſubſtantiam deriuarunt, eámque cordi, quaſi mollem ſaltum circundedere: vt quando nimia ferueret ira, ad faciliorem obedientiam temperatum deferueat, ſedatóque tumultu rationi facilius cũ ira miniſtrare & obſequi valeat. Poſtremò eam animæ partem, quæ eſculenta & poculenta cupit & reliqua omnino quibus corpus indiget, concupiſcit, mediæ regioni inter diaphragma & vmbilicum applicauere: vbi quoddam quaſi præſepe ad totius corporis alimoniã extare volebant, & ibidem illã vim animæ tanquã agreſte animal alligauerunt. Hic ſanè illam corpus ſuum alere neceſſarium eſt, ſi quidem mortale quandoque futurum eſt genus. Vt
E ergo ad præſepe ſemper illa paſcatur, habitétque procul à cõſultore, ideóque illum clamore & ſtrepitu ſuo minimè turbet, ſed permittat, præcipuum noſtri ducem tranquillo in otio cõmuni omnium vtilitati conſulere, regionem idcirco inferiorem ipſi habitandam dij dediſſe videntur. quoniam verò videbat deus partem illam animæ talem fore, vt rationem non exaudiret: & ſiquo ſẽſu pulſaretur, nullo modo rationibus obtemperaret, ſed ſimulacris viſiſque nocte diéque maximè raperetur: idcirco naturam iecoris procreauit, & in eius habitationem diſpoſuit, denſam inquam naturam, lenem, claram, dul-
F cem, & amaritudinis non expertem: vt cogitationum ex mente deſcendens potentia in ipſo iecore velut in ſpeculo figuras ſuſcipiente, aſpectuiq. ſimulacra reddente, quãdoque recepta terreat ipſum, quandocunque cognata amaritudinis parte vſa, mináſque intendens, & toti repente ſuffuſa iecori felleos terribiléſque colores oſtentat: contrahens præterea ipſum rugoſum & aſperum totum reddat, ac fibras eius, bilem, eiuſque ventriculum, & venas quæ portæ vocantur, ſic afficiat, vt partim ex habitu recto deflectens atque contorquens, partim obſtruens & concludens, dolores detrimentáque præbeat. Ac rurſus quando manſuetudinis ex mente inſpiratio contraria vi-
G ſa effingit, amaritudinẽ quidẽ ſedans ex eo quod aduerſam ſibi naturam neque ciere neque attingere velit, dulcedine verò illi ingenita vtens, & omnia recta, læuia, libera in ipſo digerens: tunc ſanè pacatam mãſuetámque partem animæ in iecore habitantem facit, adeò vt etiam in ſomno moderatè affecta ſit, vaticinióque vtatur, quando rationis prudẽtiæque eſt expers. Qui enim nos compoſuerunt paterni illius mãdati memores, quo mortale genus præceperat quàmoptimũ pro viribus fieri, ita deteriorem noſtri partem inſtituerũt, vt ipſa quoq; veritatis foret quodã modo particeps. ſiquidẽ in ea expleri vaticiniũ ſtatuerunt. Quòd autem demẽtiæ humanæ deus diuinãdo vim dederit, illud argumento eſſe nobis poteſt, quòd nemo dũ ſanæ mẽtis eſt, diuinum & verũ vaticinium vllũ aſſequitur, ſed cùm vel ſomno prudentiæ vis præpedita eſt, vel oppreſſa morbo, vel diuino aliquo raptu è ſuo ſtatu dimota, fieri diuinatio ſolet. Prudentis verò duntaxat officiũ eſt, quæ à fatidico furentéque ingenio dormiẽdo vel vigilãdo prõũciata ſunt, intelligere.

Perturbationes.

Diaphragma.

Cor venarum origo, & ſanguinis fons.

Pulmo.

& quæcunque viſa illuxerint, ratiocinatione ita diſcernere, vt qua quidque ratione, & cui futurum aliquid, vel preteritum præſenſve bonum vel malum portendere videatur, explanet. Illius autẽ qui manſit manétque adhuc in furore, non eſt officium quæ viderit aut protulerit iudicare. Scitũ profectò priſcũ id dictum: Agere ſua, ſéque ipſum cognoſcere, ſolius prudentis hominis eſt opus. Hinc lex iubet diuinis vaticiniis iudices præeſſe prophetas, quos vates quidam nominant, ignorantes prorſus eos oraculorum viſorúmque, quæ obſcuris voluminibus inuoluuntur, interpretes eſſe, non vates. Quare qui vaticinia iudicant, non vates illi quidem ſed prophetæ, id eſt vaticiniorum interpretes pronunciatoréſque vocandi. Atque iecoris quidem natura ob hanc cauſam talis facta eſt, & in ea ſede qua diximus collocata, diuinationis ſcilicet gratia. Ac etiam viuente vnoquoque talium ſigna clariora exprimi ſolent: vita verò priuato, cæcitas accidit, nec euidens quicquam fit vaticinij ſignum. Proximum huic ad ſiniſtram locatum eſt huius gratia membrum, vt purum hoc ſemper clarúmque reddat, & inſtar ſpeculi nitens atque perſpicuum, ad imaginéſque exprimendas accommmodatum. Quapropter quando propter corporis morbũ ſordibus iecur abundat, lienis raritas id purgans, eas combibit, cùm membrum hoc concauum ſit & exangue. Vnde purgamentis impletũ, excreſcit tumétque ſanie. Ac rurſus cùm mundatũ corpus eſt, reſtrictũ in ſeipſũ conſidet. Quid igitur anima mortale, quid diuinum habeat, & vbi, & quibuſcũ, & quare hæc inter ſe diſiuncta ſint, diximus. At quòd reuera ita ſit vt diximus, ita demum aſſeremus, ſi diuinũ confirmaret oraculum: quod verò veriſimile ſit ita eſſe, & nunc & deinceps diligentius etiam inueſtigando aſſeuerare nõ dubitamus, atque in præſentia ita ſit nobis aſſertum. Quod autẽ hęc ſequitur, ſimiliter eſt tractandũ. Reliquum eſt enim qua ratione cætera corporis membra digeſta ſunt, enarrare. Itaque hac potiſſimum ratione conſtare hæc decet. Cognoſcebant illi profectò noſtri generis fabricatores nos ad cibum potúmque intemperatos fore, ac propter ingluuiem plus quàm modus aut neceſſitas poſtularit, ex his ſumpturos. Igitur ne ſubitus propter morbos interitus proueniret, atque ita imperfectum mox genus mortale deſineret: inferiorem ventrem fabricauerunt ad eſculentorum poculentorúmve ſuperabundantiam capiendam. Eum præterea ſpiris inteſtinorum circumplicauere, ne ſubito alimenta nobis aſſumpta defluerent, ac rurſus noui alimenti confeſtim neceſſitas immineret. Ob illam enim inexplebilem perpetuámque voraginem genus noſtrum philoſophiæ muſicæque & moderationis omnis expers relictum fuiſſet, illi parti quæ in nobis diuiniſſima eſt, minimè obſecutum. Oſſium verò & carnis cæterorúmque huiuſmodi ita eſt natura compoſita. His nempe omnibus medullæ generatio initium præbuit. Vincula enim vitæ illius quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eáque per omne diducta, vinciunt fulciuntque corporis noſtri conſtructionem. Ipſa verò medulla eſt ex aliis generata. Sunt quidem trianguli primi quidam & indeflexi, leneſque ad ignis, aeris, aquæ, terræ, exactiſſimam generationem accommodatiſſimi, è quorum generibus ſingulis deus ſecernens ſingulos, & inuicem contemperatos permiſcens, totius generationis mortalium ſementem, fomitémque conſtituit, dum medullæ ex his ſubſtantiam procrearet. Poſteà verò ſerens in ea, animarum genera alligauit. Figuras præterea quotcunque, & qualeſcũque ex ſingulis ſpeciebus adeſſe medullæ oportuit, tot penitus, atque tales ſtatim in prima illa diſtributione diſtinxit. Et illam quidem medullæ partem, in quam, velut in agrum quendam diuinum ſemen iaciundum erat: globoſam & vndique teretem finxit: atque ἐγκέφαλον, id eſt cerebrum, idcirco voluit nominari, quia vnoquoque animali denique abſoluto vaſculum cerebri capax, κεφαλή, id eſt caput, vocandum erat. Quod autem reliquas mortaléſque animæ vires comprehenſurũ erat, rotundis ſimul oblongiſque figuris ornauit, totúmque medullam voluit nominari: atque ex iis quaſi quibuſdam anchoris iaciens totius animæ vincula, circa illas iam vniuerſum noſtrum corpus abſoluit, oſſiúmque textura extrinſecus eas fulciuit. Os verò ipſum ita compoſuit, terram atterens puram lenémque miſcuit, madefecítque medulla. Id poſtea in ignem iecit, deinde in aquã merſit, rurſus in ignem, iterũ & in aquã. Atque ita ſæpe transferens in vtrunque, tale reddidit, vt à neutro liquefieri poſſet. Hoc igitur vſus ſphęra oſſea quaſi torno facta cerebrum circunſepſit. Huc anguſtos reliquit meatus, & circa ceruicis ſimul dorſique medullam ex ipſo rotulas vertigineſque effingens, quaſi cardines ſubdidit, ita vt à capite per totũ protenderit. Sic vtiq. ſemẽ omne ſeruauit, dũ lapideo ambitu circũuallauit. Articulos inſuper addidit, alterius ipſius natura vſus in ipſis tanquã media quadã exiſtente potentia motus flexioniſque gratia. Arbitratus verò oſſium naturam aridiorem rigidioremque, quàm oporteat fore, & cùm ignita euaſerit atque etiam frigefacta, illiſuram corrupturámque citò ſemen internũ, neruorũ carniſque genus effinxit: vt neruis quidẽ mẽbra reliqua vincientibus,

Prudẽtis opus.

Iecur.

De liene.

De inteſtinis atque eorum ſpiris.

De oſſibus & carne.

De neruis.

A καὶ ὅσα αὖ φάσματα ὀφθῇ, πάντα λογισμῷ διελέσθαι, ὅπῃ τι σημαίνει καὶ ὅτῳ, μέλλοντος, ἢ παρελθόντος, ἢ παρόντος κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ. τοῦ δὲ μανέντος, ἔτι τε ἐν τούτῳ μένοντος, οὐκ ἔργον τὰ φανέντα ἢ φωνηθέντα ὑφ' ἑαυτοῦ κρίνειν· ἀλλ' εὖ καὶ πάλαι λέγεται, τὸ πράττειν καὶ γνῶναι τά τε αὑτοῦ καὶ ἑαυτὸν, σώφρονι μόνῳ προσήκειν. ὅθεν δὴ καὶ τὸ τῶν προφητῶν γένος ἐπὶ ταῖς ἐνθέοις μαντείαις κριτὰς ἐπικαθιστάναι νόμος· οὓς μάντεις ἐπονομάζουσί τινες, τὸ πᾶν ἠγνοηκότες ὅτι τῆς δι' αἰνιγμῶν οὗτοι φήμης καὶ φαντάσεως ὑποκριταί· καὶ οὔτι μάντεις, προφῆται δὲ μαντευομένων δικαιότατα ὀνομάζοιντ' ἄν. ἡ μὲν οὖν φύσις τοῦ ἥπατος, διὰ

B ταῦτα, τοιαύτη δὲ, καὶ ἐν τόπῳ ᾧ λέγομεν, πέφυκε, χάριν μαντικῆς. καὶ ἔτι μὲν δὴ ζῶντος ἑκάστου τὸ τοιοῦτον, σημεῖα ἐναργέστερα ἔχει· στερηθὲν δὲ τοῦ ζῆν, γέγονε τυφλὸν, καὶ μαντεῖα ἀμυδρότερα ἔχει τοῦ τι σαφὲς σημαίνειν. ἡ δ' αὖ τοῦ γείτονος αὐτῷ ξύστασις καὶ ἕδρα σπλάγχνου, γέγονεν ἐξ ἀριστερᾶς, χάριν ἐκείνου τοῦ παρέχειν αὐτὸ λαμπρὸν ἀεὶ καὶ καθαρὸν οἷον κατόπτρῳ παρεσκευασμένον καὶ ἕτοιμον, ἀεὶ παρακείμενον ἐκμαγεῖον. διὸ δὴ καὶ ὅταν τινὲς ἀκαθαρσίαι γίγνωνται διὰ νόσον σώματος περὶ τὸ ἧπαρ, πάντα ἡ σπληνὸς καθαίρουσα αὐτὰ δέχεται μανότης, ἅτε κοίλου καὶ ἀναίμου ὑφανθέντος. ὅθεν, πληρούμενος τῶν ἀπο-

C καθαιρομένων, μέγας καὶ ὕπουλος αὐξάνεται· καὶ πάλιν, ὅταν καθαρθῇ τὸ σῶμα, ταπεινούμενος εἰς ταυτὸν ξυνίζει. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς ψυχῆς, ὅσον θνητὸν ἔχει καὶ ὅσον θεῖον, καὶ ὅπῃ, καὶ μεθ' ὧν καὶ δι' ἃ χωρὶς ᾠκίσθη, τὸ μὲν ἀληθὲς (ὡς εἴρηται) θεοῦ ξυμφήσαντος, τότ' ἂν οὕτω μόνως διϊσχυριζοίμεθα· τό γε μὴν εἰκὸς ἡμῖν εἰρῆσθαι, καὶ νῦν καὶ ἔτι μᾶλλον ἀνασκοποῦσι διακινδυνευτέον φάναι, καὶ πεφάσθω. Τὸ δ' ἑξῆς δὴ τουτοισὶ κατὰ ταὐτὰ μεταδιωκτέον. ἦν δὲ, τὸ τοῦ σώματος ἐπίλοιπον ᾗ γέγονεν. ἐκ δὴ λογισμοῦ τοιοῦδε ξυνίστασθαι μάλιστ' ἂν αὐτὸ πάντων πρέποι. τὴν ἐσομένην ἐν ἡμῖν ποτῶν καὶ ἐδεστῶν ἀκολασίαν ᾔδεσαν οἱ ξυντιθέντες ἡμῶν τὸ γένος· καὶ ὅτι τοῦ μετρίου καὶ ἀναγκαίου, διὰ μαργό-

D τητα, πολλῷ χρησοίμεθα πλείονι. ἵν' οὖν μὴ φθορὰ διὰ νόσους ὀξεῖα γίγνοιτο, καὶ ἀτελὲς τὸ γένος εὐθὺς τὸ θνητὸν τελευτῴη, ταῦτα προορώμενοι, τῇ τοῦ περιγενησομένου πώματος ἐδέσματός τε ἕξει τὴν ὀνομαζομένην κάτω κοιλίαν ὑποδοχὴν ἔθεσαν· εἵλιξάν τε πέριξ τὴν τῶν ἐντέρων γένεσιν, ὅπως μὴ ταχὺ διεκπερῶσα ἡ τροφὴ, ταχὺ πάλιν τροφῆς ἑτέρας δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάζοι· καὶ παρέχουσα ἀπληστίαν διὰ γαστριμαργίαν, ἀφιλόσοφον καὶ ἄμουσον πᾶν ἀποτελῇ τὸ γένος ἀνυπήκοον τοῦ θειοτάτου τῶν παρ' ἡμῖν. Τὸ δὲ ὀστῶν καὶ σαρκῶν καὶ τῆς τοιαύτης φύσεως πέρι πάσης, ὧδε ἔσχε. τούτοις ξύμπασιν ἀρχὴ μὲν ἡ τοῦ μυελοῦ γένεσις. οἱ γὰρ τοῦ βίου δεσμοὶ, τῆς ψυχῆς τῷ σώματι ξυνδουμένης, ἐν τούτῳ δια-

E δούμενοι, κατερρίζουν τὸ θνητὸν γένος· αὐτὸς δὲ ὁ μυελὸς γέγονεν ἐξ ἄλλων. τῶν γὰρ τριγώνων ὅσα πρῶτα ἀστραβῆ καὶ λεῖα ὄντα, πῦρ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν δι' ἀκριβείας μάλιστα ἦν παρασχεῖν δυνατὰ, ταῦτα ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν ἕκαστα γενῶν χωρὶς ἀποκρίνων, μιγνὺς δ' ἀλλήλοις σύμμετρα, πανσπερμίαν παντὶ θνητῷ γένει μηχανώμενος, τὸν μυελὸν ἐξ αὐτῶν ἀπειργάσατο. καὶ μετὰ ταῦτα δὴ φυτεύων ἐν αὐτῷ, κατέδει τὰ τῶν ψυχῶν γένη· σχημάτων τε ὅσα ἔμελλεν αὖ σχήσειν οἷά τε καθ' ἕκαστα εἴδη τὸν μυελὸν αὐτὸν, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διῃρεῖτο σχήματα εὐθὺς ἐν τῇ διανομῇ τῇ κατ' ἀρχάς. καὶ τὴν μὲν, τὸ θεῖον σπέρμα, οἷον ἄρουραν, μέλλουσαν ἕξειν ἐν αὐτῇ, περιφερῆ πανταχῇ πλάσας,

F ἐπωνόμασε τοῦ μυελοῦ ταύτην τὴν μοῖραν, ἐγκέφαλον· ὡς, ἀποτελεσθέντος ἑκάστου ζώου, τὸ περὶ τοῦτο ἀγγεῖον κεφαλὴν γενησόμενον· ὃ δ' αὖ τὸ λοιπὸν καὶ θνητὸν τῆς ψυχῆς ἔμελλε καθέξειν, ἅμα στρογγύλα καὶ προμήκη διῃρεῖτο σχήματα. μυελὸν δὲ πάντα ἐπεφήμισε· καὶ, καθάπερ ἐξ ἀγκυρῶν, βαλλόμενος ἐκ τούτων πάσης ψυχῆς δεσμοὺς, περὶ αὐτὸ ξύμπαν ἤδη τὸ σῶμα ἡμῶν ἀπειργάζετο· στέγασμα μὲν αὐτῷ πρῶτον ξυμπηγνὺς περὶ ὅλον, ὀστεϊνον. τὸ δὲ ὀστοῦν ξυνίστησιν ὧδε· γῆν διαττήσας καθαρὰν καὶ λείαν, ἀνεφύρασε καὶ ἔδευσε μυελῷ· καὶ μετὰ τοῦτο, εἰς πῦρ αὐτὸ ἐντίθησι. μετ' ἐκεῖνο δὲ, εἰς ὕδωρ βάπτει, πάλιν δὲ εἰς πῦρ· αὖθίς τε εἰς ὕδωρ. μεταφέρων δ' οὕτως πολλάκις εἰς ἑκάτερον, ὑπ'

G ἀμφοῖν ἄτηκτον ἀπειργάσατο. καταχρώμενος δὴ τούτῳ, περὶ μὲν τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ σφαῖραν περιετόρνευσεν ὀστεΐνην, ταύτῃ δὲ στενὴν διέξοδον κατελίπετο. καὶ περὶ τὸν διαυχένιον ἅμα καὶ νωτιαῖον μυελὸν ἐξ αὐτοῦ σφονδύλους πλάσας, ὑπέτεινεν οἷον στρόφιγγας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, διὰ παντὸς τοῦ κύτους. καὶ τὸ πᾶν δὴ σπέρμα διασώζων, οὕτω λιθοειδεῖ περιβόλῳ ξυνέφραξεν, ἐμποιῶν ἄρθρα, τῇ θατέρου προσχρώμενος ἐν αὐτοῖς ὡς μέσῃ ἐνισταμένῃ δυνάμει, κινήσεως καὶ κάμψεως ἕνεκα. τὴν δ' αὖ τῆς ὀστεΐνης φύσεως ἕξιν ἡγησάμενος τοῦ δέοντος

H κραυροτέραν εἶναι καὶ ἀκαμπτοτέραν, διάπυρόν τ' αὖ γιγνομένην, καὶ πάλιν ψυχομένην, σφακελίσασαν, ταχὺ διαφθερεῖν τὸ σπέρμα ἐντὸς αὐτῆς· διὰ ταῦτα οὕτω τὸ τῶν νεύρων καὶ τὸ τῆς σαρκὸς γένος ἐμηχανήσατο, ἵνα τῷ μὲν πάντα τἆλλα μέλη ξυνδήσας, ἐπιτεινομένῳ καὶ ἀνιεμένῳ, περὶ

τοὺς στρόφιγγας καμπτόμενον τὸ σῶμα καὶ ἐκτεινόμενον παρέχοι. τὴν δὲ σάρκα, προβολὴν μὲν καυμάτων, πρόβλημα δὲ χειμώνων, ἔτι δὲ πτωμάτων, οἷον τὰ πιλητὰ ἔσεσθαι κτήματα, σώμασι μαλακῶς καὶ πράως ὑπείκουσαν. θερμὴν δὲ νοτίδα ἐντὸς αὑτῆς ἔχουσαν, θέρους μὲν ἀνιδροῦσαν καὶ νοτιζομένην ἔξωθεν, ψῦχος κατὰ πᾶν τὸ σῶμα παρέξειν οἰκεῖον· διὰ χειμῶνος δὲ πάλιν αὖ τούτῳ τῷ πυρὶ τὸν προσφερόμενον ἔξωθεν καὶ περιιστάμενον πάγον ἀμυνεῖσθαι μετρίως. ταῦτα ἡμῶν διανοηθεὶς ὁ κηροπλάστης, ὕδατι μὲν καὶ πυρὶ καὶ γῇ συμμίξας καὶ συναρμόσας, ἐξ ὀξέος καὶ ἁλμυροῦ ξυνθεὶς ζύμωμα, καὶ ὑπομίξας αὐτοῖς, σάρκα ἔγχυμον καὶ μαλακὴν ξυνέστησε. τὴν δὲ τῶν νεύρων φύσιν, ἐξ ὀστοῦ καὶ σαρκὸς ἀζύμου κράσεως, μίαν ἐξ ἀμφοῖν μέσην δυνάμει ξυνεκεράσατο, ξανθῷ χρώματι προσχρώμενος. ὅθεν συντονωτέραν μὲν καὶ γλισχροτέραν σαρκῶν, μαλακωτέραν δὲ ὀστῶν ὑγροτέραν τε ἐκτήσατο δύναμιν νεῦρα· οἷς ξυμπεριλαβὼν ὁ θεὸς ὀστᾶ καὶ μυελὸν, δήσας πρὸς ἄλληλα νεύροις, μετὰ ταῦτα σαρξὶ πάντα αὐτὰ κατεσκίασεν ἄνωθεν. ὅσα μὲν οὖν ἐμψυχότατα τῶν ὀστῶν, ὀλιγίσταις ξυνέφραττε σαρξίν· ἃ δ' ἀψυχότατα, ἐντὸς πλείσταις καὶ πυκνοτάταις. καὶ δὴ κατὰ τὰς ξυμβολὰς τῶν ὀστῶν, ὅπῃ μή τινα ἀνάγκην ὁ λόγος ἀπέφαινε δεῖν αὐτὰς εἶναι, βραχεῖαν σάρκα ἔφυσεν. ἵνα μήτε ἐμποδὼν ταῖς καμπαῖς οὖσαι, δύσφορα τὰ σώματα ἀπεργάζοιντο, ἅτε δυσκίνητα γιγνόμενα· μήτ' αὖ πολλαὶ καὶ πυκναὶ, σφόδρα τε ἐν ἀλλήλαις ἐμπεπιλημέναι, διὰ στερεότητα ἀναισθησίαν ἐμποιοῦσαι, δυσμνημονευτότερα καὶ κουφότερα τὰ περὶ τὴν διάνοιαν ποιοῖεν. διὸ δὴ τό, τε τῶν μηρῶν καὶ κνημῶν, καὶ τὸ περὶ τὴν τῶν ἰσχίων φύσιν, τά τε τῶν βραχιόνων ὀστᾶ καὶ τὰ τῶν πήχεων, καὶ ὅσα ἄλλα ἡμῶν ἄναρθρα, ὅσα τε ἐντὸς ὀστᾶ, δι' ὀλιγότητα ψυχῆς ἐν μυελῷ, κενὰ ἐστι φρονήσεως, πάντα ταῦτα ξυμπεπλήρωται σαρξίν· ὅσα δ' ἔμφρονα, ἧττον. εἰ μή πού τινα αὐτὴν καθ' αὑτὴν αἰσθήσεων ἕνεκα σάρκα οὕτω ξυνέστησεν, οἷον τὸ τῆς γλώττης εἶδος. τὰ δὲ πλεῖστα, ἐκείνως. ἡ γὰρ ἐξ ἀνάγκης γιγνομένη καὶ ξυντρεφομένη φύσις οὐδαμῇ προσδέχεται πυκνὸν ὀστοῦν, καὶ σάρκα πολλὴν, ἅμα τε αὐτοῖς ὀξυήκοον αἴσθησιν. μάλιστα γὰρ ἂν αὐτὰ πάντων ἔσχεν ἡ περὶ τὴν κεφαλὴν ξύστασις, εἴπερ ἅμα συμπίπτειν ἠθελησάτην. καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος σαρκῶδες ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ νευρῶδες κρατεράν τε κεφαλὴν, βίον ἂν διπλοῦν καὶ πολλαπλοῦν, καὶ ὑγιεινότερον καὶ ἀλυπότερον τοῦ νῦν κατεκτήσατο· νῦν δὲ τοῖς περὶ τὴν ἡμετέραν γένεσιν δημιουργοῖς, λογιζομένοις πότερον πολυχρονιώτερον, χεῖρον, ἢ βραχυχρονιώτερον, βέλτιον ἀπεργάσαιντο γένος, ξυνέδοξε, τοῦ πλείονος βίου, φαυλοτέρου δὲ, τὸν ἐλάττονα ἀμείνονα ὄντα παντὶ πάντως αἱρετέον. ὅθεν δὴ μανῷ μὲν ὀστῷ, σαρξὶ δὲ καὶ νεύροις, κεφαλὴν, ἅτε οὐδὲ καμπὰς ἔχουσαν, οὐ ξυνεστέγασαν. κατὰ πάντ' οὖν ταῦτα, εὐαισθητοτέρα μὲν καὶ φρονιμωτέρα, πολὺ δὲ ἀσθενεστέρα παντὸς ἀνδρὸς προσετέθη κεφαλὴ σώματι. τὰ δὲ νεῦρα διὰ ταῦτα καὶ οὕτως ὁ θεὸς ἐπ' ἐσχάτην τὴν κεφαλὴν περιστήσας, κύκλῳ περὶ τὸν τράχηλον ἐκόλλησεν ὁμοιότητι, καὶ τὰς σιαγόνας ἄκρας αὐτοῖς ξυνέδησεν ὑπὸ τὴν φύσιν τοῦ προσώπου· τὰ δ' ἄλλα εἰς ἅπαντα τὰ μέλη διέσπειρε, ξυνάπτων ἄρθρον ἄρθρῳ. τὴν δὲ δὴ τοῦ στόματος ἡμῶν δύναμιν ὀδοῦσι καὶ γλώττῃ καὶ χείλεσιν ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν ἀρίστων διεκόσμησαν οἱ διακοσμοῦντες, ᾗ νῦν διατέτακται· τὴν μὲν εἴσοδον, τῶν ἀναγκαίων μηχανώμενοι χάριν· τὴν δὲ ἔξοδον, τῶν ἀρίστων. ἀναγκαῖον μὲν γὰρ πᾶν ὅσον εἰσέρχεται τροφὴν διδὸν τῷ σώματι· τὸ δὲ λόγων νᾶμα ἔξω ῥέον, καὶ ὑπηρετοῦν φρονήσει, κάλλιστον καὶ ἄριστον πάντων ναμάτων. τὴν δ' αὖ κεφαλὴν, οὔτε μόνον ὀστεΐνην ψιλὴν δυνατὸν ἐᾶν ἦν, διὰ τὴν ἐν ταῖς ὥραις ἐφ' ἑκάτερον ὑπερβολήν· οὔτ' αὖ ξυσκιασθεῖσαν, κωφὴν καὶ ἀναίσθητον, διὰ τὸν τῶν σαρκῶν ὄχλον, περιιδεῖν γιγνομένην. τῆς δὴ σαρκοειδοῦς φύσεως οὐ καταξηραινομένης, λέμμα μεῖζον περιγιγνόμενον ἐχωρίζετο, τὸ νῦν λεγόμενον δέρμα. τοῦτο δὲ διὰ τὴν περὶ τὸν ἐγκέφαλον νοτίδα ξυνιὸν αὐτὸ πρὸς αὐτὸ, καὶ βλαστάνον, κύκλῳ περιημφιέννυ τὴν κεφαλήν. ἡ δὲ νοτὶς ὑπὸ τὰς ῥαφὰς ἀνιοῦσα ἦρδε καὶ συνέκλεισεν αὐτὸ ἐπὶ τὴν κορυφὴν, οἷον ἅμμα ξυναγαγοῦσα. τὸ δὲ τῶν ῥαφῶν παντοδαπὸν εἶδος γέγονε διὰ τὴν τῶν περιόδων δύναμιν, καὶ τῆς τροφῆς· μᾶλλον μὲν ἀλλήλοις μαχομένων τούτων, πλείους· ἧττον δὲ, ἐλάττους. τοῦτο δὴ πᾶν τὸ δέρμα κύκλῳ κατεκέντει πυρὶ τὸ θεῖον. τρυπηθέντος δὲ, καὶ τῆς ἰκμάδος ἔξω δι' αὐτοῦ φερομένης, τὸ μὲν ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὅσον εἰλικρινὲς ἀπῄει· τὸ δὲ μικτὸν, ἐξ ὧν καὶ τὸ δέρμα ἦν, αἰρόμενον μὲν ὑπὸ τῆς φορᾶς ἔξω, μακρὸν ἐτείνετο, λεπτότητα ἴσην ἔχον τῷ κατακεντήματι· διὰ δὲ βραδυτῆτα ἀπωθούμενον ὑπὸ τοῦ περιεστῶτος ἔξωθεν πνεύματος, πάλιν ἐντὸς ὑπὸ τὸ δέρμα εἱλλόμενον κατερριζοῦτο, καὶ κατὰ ταῦτα δὴ τὰ πάθη, τὸ τριχῶν γένος ἐν τῷ δέρματι πέφυκε, ξυγγενὲς μὲν, ἱμαντῶδες ὂν, αὐτοῦ, σκληρότερον δὲ καὶ πυκνότερον τῇ πιλήσει τῆς ψύξεως· ἣν ἀποχωριζομένη δέρματος ἑκάστη θρὶξ, ψυχθεῖσα ξυνεπιλήθη. τούτῳ δὴ δὴ λασίαν ἡμῶν ἀπειργάσατο τὴν κεφαλὴν ὁ ποιῶν, χρώμενος μὲν αἰτίοις τοῖς εἰρημένοις, διανοούμενος δὲ ἀντὶ σαρκὸς αὐτὸ δεῖν εἶναι στέγασμα, τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἕνεκα ἀσφαλείας, κοῦφον, καὶ θέρους χειμῶνός τε ἱκανὸν σκιὰν καὶ σκέπην παρέχειν· εὐαισθησίας δὲ οὐδὲν

A intenſis remiſſiſque circa cardines ipſos, corpus omnem ad flexionem tenſionemve promptum & agile redderet: caro verò tegmen foret aduerſus frigus atque calorem: & quemadmodum externa corporis fulcimenta ſolent, ad caſus varios munimentum: præſertim quia talis erat futura, vt molliter leniterque corporibus cederet. Cui calidum idcirco humorem indidit, vt æſtate quidem roſcida madidáque extrinſecus, toti corpori domeſticum præbeat refrigerium, hyeme verò rurſus proprio igni exteriorem glaciem moderatè repellat. Hæc cùm fictor ille noſtri corporis cogitaret, mixtione quadam ex aqua igne & terra contemperata, & acuto illis ſalſóque fermento
B adhibito, ſucci plenam ac mollem carnem conflauit: naturam verò neruorum ex oſſe & carne non fermentata vnam ex vtriſque potentia mediam temperauit, flauóque infecit colore. Hinc fit vt carne quidem tenſior & aridior, oſſibus autem agilior molliórque ſit neruorum ſubſtantia. His deus medullam ſimul & oſſa deuinxit, & hæc omnia carnibus cooperuit. Quæ igitur oſſa animata maximè erant, pauciſſimis carnibus adoperuit: quæ verò minimè, contrà plurimis atque craſſiſſimis. Iuncturis inſuper oſſium, prærerquam vbi neceſſitatis ratio aliter poſtulabat, paucas carnes adiecit, ne flexionibus impedimento forent, tardáque ad motum corpora facerent, néve ſua qua-
C dam ſolida craſſitudine obtuſioríque mole ſenſuum aciem hebetarent, memoriam impedirent, ingenij acumen obtunderent. Quamobrem inguinum, tibiarum, iliorum, brachiorum, lacertorũ oſſa, & cætera omnia quæ articulis carent, quæue intus latentia oſſa propter animæ paucitatem in medulla, prudentiæ vacua ſunt, multis ſunt carnibus adoperta: Paucioribus verò quæ prudentiam habent, niſi fortè carnoſa quędam moles propriè ad ſenſum aliquem aptata ſit, qualis eſt lingua. In cæteris eſt, vt diximus. Natura enim ex neceſſitate genita atque nutrita, nullo modo os compactum carnémque multam ſimul & acutum ſenſum admittit. Maximè nanque omnium
D ea capitis compoſitio habuiſſet, ſi vnà concurrere voluiſſent: genúſque hominum pingue, neruoſum, robuſtúmque habens caput, vitam duplam, ac etiam multo diuturniorem, validiorem, placidiorem quàm nos poſſediſſet. Cæterum noſtris illis fabricatoribus de noſtro genere conſultantibus vtrum diuturnius quidem, ſed deterius, an breuioris quidem vitæ, ſed melioris efficerent, viſum fuit vitam breuem melioremq. diuturnæ & deteriori eſſe omnino anteponendum. Itaque caput oſſe raro texere, ſed carnibus neruíſque quia flexiones nõ erat habiturum, non fulciuerunt. His omnibus de cauſis caput membris omnibus acutius ad ſentiendum prudentiúſque, ſed
E imbecillius eſt conſtitutum. Neruos autem ob hanc rationem atque hoc pacto deus extremæ parti capitis circumponens, ſpinæ dorſi eos quadam ſimilitudine circumplicauit, ſummáſque illis maxillas ſub vultu deuinxit, reliquos per omnia membra diſſeminauit, articulum connectens articulo. Noſtri præterea illi exornatores, oris naturam dentibus, lingua, labiis, ita vt nunc videmus, neceſſariorum ſimul & optimorum gratia ornauerunt. Nam ingreſſum quidem neceſſariorum, egreſſum verò optimorum gratia excogitauêre. Nempe neceſſarium eſt quicquid ad alimoniam in corpus admittitur. Verborum au-
F tem effluxio miniſtra prudentiæ, effluxionum omnium optima eſt atque pulcherrima. Caput pręterea nudo oſſe relinqui omni alio tegmine deſtitutum non poterat, propter caloris frigoríſque exceſſum: neque rurſus carnium pondere prægrauatum, ſenſus expers obtuſumque reddendum erat. Carne igitur non penitus deſiccata reſiduum quod maius ſupererat ſegregatum eſt, cutíſque ipſa circa cerebri humorem ſibiipſi iuncta & germinans caput circumueſtiuit. Humiditas autem ſub iuncturas ſcaturiens irrigauit, compegítque ipſam ad verticem. Iuncturarum verò ſpecies varia propter circuitionum alimoniæque potentiam facta eſt: & his quidem magis inuicem pugnanti-
G bus plures, minus verò pauciores. Hanc omnem cutem vndique igne pupugit percuſſitque deus. Per cutis inde quaſi ſauciæ rimulas humor effluxit: quódve illic humidum calidúmque ſyncerum erat, abiit: quod verò ex iiſdem quibus & cutis, erat permixtum, emanationis impetu extrà productum, in longum extenſum eſt, tenuitatem punctationi penetrationique illi æqualem habens. Sed propter tarditatem à ſpiritu circunſtante retuſum, rurſúſque ſub cutem reuolutum, radices egit. His vtique cauſis capilli in cute ſunt nati, ſecundum pellis coriique ſimilitudinem cuti quàm proximi, ſed propter coagulationem à frigiditate factam duriores cute atque denſiores. Nempe capillus extra cutem productus frigore riguit. Hoc pacto conſtipatum hirſutúmque caput nobis deus inſtituit,
H cauſis quidem vſus illis quas diximus: tegmen verò ipſum ad cerebri tutelam non carnibus ponderoſum, ſed leue eſſe voluit, quod ad frigoris caloríſve intẽperiẽ repellendã ſufficeret,

De capillis

& ſenſus acumen minimè impediret. Ea verò quę in digitis eſt nerui, pellis, & oſſis complexio, aridior facta, communi quodam vno duriorique cutis tegmine eſt adoperta. Cuius quidem acceſſoria miniſtráque cauſa in iis quæ diximus conſtitit. principalis autem cauſa in ea intelligentia, quæ id futuræ commoditatis gratia fabricauit. Quòd enim ex viris quandoque mulieres & cæteræ animantes erant futuræ, noſtri illi opifices non ignorabant. quinetiam quòd vnguium vſum beſtiæ quoque multæ ad opera multa erant habituræ, intelligebant. Quapropter homines ſtatim genitos vnguibus armauerunt. Hac vtique ratione, & his de cauſis, pelle, capillis, vnguibus extrema membra operuere. Quoniam verò partes & membra omnia mortalis animantis in mutua quadam cognatione genita erant, vitámque neceſſario in igne ac ſpiritu poſſidebant, ne animal ipſum ab his reſolutum exhauſtúmque cito deficeret, hoc dij conſilio prouidêre. Quippe humani generis naturam quandam cognatam aliis formis ſenſibúſque miſcentes, quaſi animal quoddam aliud plantauerunt. Talia ſunt domeſticæ arbores, plantæ, ſemina, quæ conſita nunc cultáque ab arte, mitia nobis ſunt: quondam verò ſine cultura, agreſtia. Quicquid enim vitæ eſt particeps, iure animal nominabitur. Quod autem nunc dicimus, tertię animæ ſpeciei eſt particeps, quam inter diaphragma & vmbilicū locauimus. Cui opinio, ratio, mēs nulla penitus ineſt. Senſus verò ſuauis & triſtis vnà cum cupiditatibus conuenit. Omnia ſiquidem continuè patitur. Cùm verò in ſeipſo ad ſemet conuertatur, externúmque reſpuat motum, & proprio motu domeſticóque vtatur, idcirco huic natura non tribuit, vt quicquam penſi habens, ſuorum aliquid conſideraret. Quapropter vita quidem fungitur, nec eſt ab animali diuerſum. quia verò illa vi qua quid ſeipſum transfert, orbatum fuit, ſtetit rigens, & fixum radicibus hęſit. Cùm hæc omnia ſuperiores illi noſtri ad nutrimentum nobis inferioribus ſuppeditaſſent, in noſtro corpore quaſi quodam horto meatus veluti aquæductus varios diduxerunt, vt liquoris deriuatione irrigaretur. Principio meatus occultos ſub conflatione cutis & carnis, duas ſcilicet venas in tergo diuiſerunt, ſecundum geminam corporis ipſius figuram, ad dextram & ſiniſtram. Has vtique ad ſpinam demiſerunt, mediámque medullam genitalem comprehendere, vt & hæc quam maximè vigeat pullulétque, & vberior hinc ad alia quaſi decliuis effuſio, irrigationem æquabilem præbeat. Poſt hæc parientes circa caput venas, eáſque inuicem ex oppoſito implicantes, partim à dextris ad ſiniſtra, partim à ſiniſtris ad dextra corporis diſpertierunt, vt capiti ad reliquum corpus vnà cum cute connexio foret, poſtquàm neruis quidem non erat circulo quodam ſecundum verticem comprehenſum atque diſtinctum: atque etiam vt ſentiendi vis ab vtriſque partibus per totum corpus vndique demanaret. Hinc verò aquęductum hoc ordine deduxerunt: quem planè perſpiciemus, ſi hoc inter nos primum aſſeuerabimus. Quæcunque ex minutioribus componuntur, maiora detinent: quæ verò ex grandioribus, minutiora cohibere non poſſunt. Ignis autem præ cæteris generibus, minutiſſimis conſtat particulis. Ideóque aquam, aërem, terram, & quæ ex his componuntur omnia, penetrat, tranſilítque vſqueadeò, vt nihil ipſum valeat cohibere. Idem quoque de noſtro vtero cogitandum. Nempe cibos & potus ingeſtos retinent. Spiritum verò & ignem, quia eius compoſitione tenuiores ſunt, demorari non poteſt. His igitur vſus eſt deus ad irrigationem ab vtero in venas perficiendam. Rete enim quoddam ex aëre atque igne inſtar gibboſæ ſagenæ contexuit. Vbi duo ſunt ad ipſum introitum gibbi conuexa: quorum alterum bifariam bino pulſu iterum implicauit, & ab ipſis gibbi conuexis veluti funes per totum corpus vſque ad texturæ illius extrema circuntendit. Interiora igitur ipſius tricæ omnia ex igne compoſuit, conuexa verò & receptaculū ipſū ex aëre. Demum hæc aſſumēs in animali formato, hoc pacto diſpoſuit. Conuexa quidē in os dimiſit. Cùm verò conuexum gibboſúmque ſit duplex, per arterias alterū in pulmonem vſque traiecit, alterum circa arterias in vterum. Alterum verò partitus vtranq. illius partem ad fiſtulas narium communiter duxit, ita vt quando alterum ad os non peruenit, ex hoc ipſo omnes illius fluxus meatúſq. repleãt. Alterā verò gibbi retiſq. capacitatē circa partes corporis cōcauas eſſe voluit. Idque omne aliàs q̃dē in cōuexa incuruáq. cōfluere molliter, quaſi aër illic ſit, effecit: aliàs autē conuexa incuruáque ipſa refluere: Rete verò quoniam rarum ſit, corpus penetrare per ipſum rurſúſque emergere. Radios autem ignis interiores ſucceſſione continua ſubſequi, in vtranque partem aëre tranſeunte. Idque donec mortale conſiſtit animal, fieri nunquam ceſſat. Huiuſmodi agitationem, merito expirationem reſpirationémque nominatam eſſe cenſemus. Omne autem hoc opus omniſque noſtra hæc paſſio in corpore fit, irrigatione quadam & refrigetio ad vitam & nutrimentum. Quando enim expirante & reſpirante halitu, ignis ſimul interior

A διακώλυμα ἐμποδὼν γιγνόμενον. τὸ δὲ ἐν τῇ περὶ τοὺς δακτύλους καταπλοκῇ τοῦ νεύρου καὶ τοῦ δέρματος, ὀστοῦ τε, συμμιχθὲν ἐκ τριῶν, ἀποξηρανθὲν, ἓν κοινὸν ξυμπάντων σκληρὸν γέγονε δέρμα· τοῖς μὲν ξυναιτίοις τούτοις δημιουργηθὲν, τῇ δ' αἰτιωτάτῃ διανοίᾳ, τῶν ἔπειτα ἐσομένων ἕνεκα εἰργασμένον. ὡς γάρ ποτε ἐξ ἀνδρῶν γυναῖκες καὶ τἆλλα θηρία γενήσοιτο, ἠπίσταντο οἱ ξυνιστάντες ἡμᾶς. καὶ δὴ καὶ τῆς τῶν ὀνύχων χρείας, ὅτι πολλὰ τῶν θρεμμάτων καὶ ἐπὶ πολλὰ δεήσοιντο ᾔδεσαν. ὅθεν ἐν ἀνθρώποις εὐθὺς γιγνομένοις ὑπετυπώσαντο τὴν τῶν ὀνύχων γένεσιν. τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ, καὶ ταῖς προφάσεσι ταύταις, δέρμα, τρίχας, ὄνυχάς τε
B ἐπ' ἄκροις τοῖς κώλοις ἔφυσαν. Ἐπεὶ δὲ πάντ' ἦν τὰ τοῦ θνητοῦ ζώου ξυμπεφυκότα μέρη καὶ μέλη, τὴν δὲ ζωὴν ἐν πυρὶ καὶ πνεύματι ξυνέβαινεν ἐξ ἀνάγκης ἔχειν αὐτὸ, καὶ διὰ ταῦτα ὑπὸ τούτων τηκόμενον κενούμενόν τε ἔφθινε, βοήθειαν αὐτῷ θεοὶ μηχανῶνται. τῆς γὰρ ἀνθρωπίνης ξυγγενῆ φύσεως φύσιν ἄλλαις ἰδέαις καὶ αἰσθήσεσι κεραννύντες, ὥσθ' ἕτερον ζῶον εἶναι, φυτεύουσιν· ἃ νῦν ἥμερα δένδρα καὶ φυτὰ καὶ σπέρματα φυτευθέντα ὑπὸ γεωργίας, πιθασῶς πρὸς ἡμᾶς ἔχει. πρὶν δ' ἦν μόνα τὰ τῶν ἀγρίων γένη, πρεσβύτερα τῶν ἡμέρων ὄντα. πᾶν γὰρ ὅ, τι περ ἂν μετάσχῃ τοῦ ζῆν, ζῶον μὲν ἂν ἐν δίκῃ λέγοιτο ὀρθότατα· μετέχει γε-
C μὴν τοῦτο ὃ νῦν λέγομεν, τοῦ τρίτου ψυχῆς εἴδους, ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἱδρύσθαι λόγος· ᾧ δόξης μὲν λογισμοῦ τε καὶ νοῦ μέτεστι τὸ μηδὲν, αἰσθήσεως δὲ ἡδείας καὶ ἀλγεινῆς, μετὰ ἐπιθυμιῶν. πάσχον γὰρ διατελεῖ πάντα. στραφέντι δ' αὐτῷ περὶ αὑτὸ, τὴν μὲν ἔξωθεν ἀπωσαμένῳ κίνησιν, τῇ δ' οἰκείᾳ χρησαμένῳ, τῶν αὑτοῦ τι λογίσασθαι κατιδόντι φύσιν οὐ παραδέδωκεν ἡ γένεσις. διὸ δὴ ζῇ μὲν, ἔστι δὲ οὐχ ἕτερον ζώου. μόνιμον δὲ κατερριζωμένον πέπηγε, διὰ τὸ τῆς ὑφ' ἑαυτοῦ κινήσεως ἐστερῆσθαι. ταῦτα δὴ τὰ γένη φυτεύσαντες οἱ κρείττους τοῖς ἥττοσιν ἡμῖν, τροφὴν τῷ σώματι ἡμῶν διωχέτευσαν, τέμνοντες οἷον ἐν κήποις ὀχετοὺς, ἵν' ὥσπερ ἐκ νάματος ἐπιόντος ἄρδοιτο. καὶ πρῶτον μὲν ὀχετοὺς κρυ-
D φαίους ὑπὸ τὴν ξύμφυσιν τοῦ δέρματος καὶ τῆς σαρκὸς δύο φλέβας ἔτεμον νωτιαίας, δίδυμον ὡς τὸ σῶμα ἐτύγχανεν δεξιοῖς τε καὶ ἀριστεροῖς ὄν. ταύτας δὲ καθῆκαν παρὰ τὴν ῥάχιν, καὶ τὸν γόνιμον μεταξὺ λαβόντες μυελὸν, ἵνα οὗτός τε ὅτι μάλιστα θάλλοι, καὶ ἐπὶ τἆλλα εὔρους ἐντεῦθεν, ἅτ' ἐπὶ καταντὲς, ἡ ἐπίχυσις γιγνομένη, παρέχοι τὴν ὑδρείαν ὁμαλήν. μετὰ δὲ ταῦτα σχίσαντες περὶ τὴν κεφαλὴν τὰς φλέβας, καὶ δι' ἀλλήλων ἐναντίας πλέξαντες, διεῖσαν, τὰς μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν, ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος, τὰς δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ἐπὶ τὰ δεξιὰ κλίναντες· ὅπως δεσμὸς ἅμα τῇ κεφαλῇ πρὸς τὸ σῶμα εἴη μετὰ τοῦ δέρματος, ἐπειδὴ νεύροις οὐκ ἦν κύκλῳ κατὰ κορυφὴν διειλημμένη· καὶ δὴ τὸ τῶν αἰσθή-
E σεων πάθος ἵν' ἀφ' ἑκατέρων τῶν μερῶν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα ᾖ διαδιδόμενον. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη τὴν ὑδραγωγίαν παρεσκεύασαν τρόπῳ τινὶ τοιῷδε· ὃν κατοψόμεθα ῥᾷον, προδιομολογησάμενοι τὸ τοιόνδε· ὅτι πάντα ὅσα ἐξ ἐλαττόνων συνίσταται, στέγει τὰ μείζω· τὰ δ' ἐκ μειζόνων τὰ σμικρότερα οὐ δύναται. πῦρ δὲ πάντων γενῶν σμικρομερέστατον. ὅθεν δι' ὕδατος καὶ γῆς ἀέρος τε, καὶ ὅσα ἐκ τούτων συνίσταται, διαχωρεῖ, καὶ στέγειν οὐδὲν αὐτὸ δύναται. ταὐτὸ δὴ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον· ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ, στέγει· πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ, μικρομερέστερα ὄντα τῆς αὐτῆς ξυστάσεως, οὐ δύναται. τούτοις οὖν κατεχρήσατο ὁ θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας
F ὑδρείαν· πλέγμα ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς, οἷοι κύρτοι, ξυνυφηνάμενος, διπλᾶ κατὰ τὴν εἴσοδον ἐγκύρτια ἔχοντος. ὧν θάτερον πάλιν διέπλεξε δίκροον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐγκυρτίων δὴ διετείνατο οἷον σχοίνους κύκλῳ διὰ παντὸς πρὸς τὰ ἔσχατα τοῦ πλέγματος. τὰ μὲν οὖν ἔνδον ἐκ πυρὸς συνεστήσατο τοῦ πλοκίου, ἅπαντα. τὰ δ' ἐγκύρτια καὶ τὸ κύτος, ἀεροειδῆ. καὶ λαβὼν αὐτὰ περιέστησεν ἐν τῷ πλασθέντι ζώῳ, τρόπῳ τοιῷδε· τὸ μὲν τῶν ἐγκυρτίων, εἰς τὸ στόμα μεθῆκε· διπλοῦ δὲ ὄντος αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὰς ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα καθῆκε θάτερον, τὸ δ' εἰς τὴν κοιλίαν, παρὰ τὰς ἀρτηρίας· τὸ δ' ἕτερον, σχίσας
G τὸ μέρος ἑκάτερον, κατὰ τοὺς ὀχετοὺς τῆς ῥινὸς ἀφῆκε κοινόν· ὥσθ' ὅτε μὴ κατὰ στόμα ἴοι θάτερον, ἐκ τούτου πάντα καὶ τὰ ἐκείνου ῥεύματα ἀναπληροῦσθαι. τὸ δ' ἄλλο κύτος τοῦ κύρτου, περὶ τὸ σῶμα ὅσον κοῖλον ἡμῶν περιέφυσε. καὶ πᾶν δὴ τοῦτο, τοτὲ μὲν εἰς τὰ ἐγκύρτια ξυρρεῖν μαλακῶς, ἅτε ἀέρα ὄντα, ἐποίησε· τοτὲ δὲ, ἀναρρεῖν μὲν τὰ ἐγκύρτια, τὸ δὲ πλέγμα, ὡς ὄντος τοῦ σώματος μανοῦ, δύεσθαι εἴσω δι' αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἔξω. τὰς δ' ἐντὸς τοῦ πυρὸς ἀκτῖνας διαδεδεμένας ἀκολουθεῖν, ἐφ' ἑκάτερα ἰόντος τοῦ ἀέρος· καὶ τοῦτο, ὥσπερ ἂν ξυνεστήκῃ τὸ θνητὸν ζῶον, μὴ διαπαύεσθαι γιγνόμενον. τούτῳ δὲ δὴ τῷ γένει, τὸν τὰς ἐπωνυμίας θέμενον, ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν λέγομεν θέσθαι τοὔνομα. πᾶν
H δὲ δὴ τό, τ' ἔργον καὶ τὸ πάθος τόδ' ἡμῶν τῷ σώματι γέγονεν ἀρδομένῳ καὶ ἀναψυχομένῳ τρέφεσθαι καὶ ζῆν. ὁπόταν γὰρ εἴσω καὶ ἔξω, τῆς ἀναπνοῆς ἰούσης, τὸ πῦρ ἐντὸς ξυνημμένον ἕπηται, διαιω-

ρούμενον δὲ ἀεὶ, διὰ τῆς κοιλίας εἰσελθὸν, τὰ σιτία καὶ ποτὰ λάβοι, τήκει δὴ καὶ κατὰ σμικρὰ διαιροῦν, διὰ τῶν ἐξόδων, ᾗπερ πορεύεται, διάγον, οἷον ἐκ κρήνης ἐπ' ὀχετοὺς ἐπὶ τὰς φλέβας ἀντλοῦν αὐτὰ, ῥεῖν ὥσπερ αὐλῶνος, διὰ τοῦ σώματος, τὰ τῶν φλεβῶν ποιεῖ ῥεύματα. Πάλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος, αἷς χρώμενον αἰτίαις τοιοῦτον γέγονεν οἷόν περ τανῦν ἐστιν. ὧδ' οὖν. ἐπειδὴ κενὸν οὐδέν ἐστιν εἰς ὃ τῶν φερομένων δύναιτ' ἂν εἰσελθεῖν τι, τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται παρ' ἡμῶν ἔξω, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δῆλον, ὡς οὐκ εἰς κενὸν, ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ. τὸ δὲ ὠθούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον ἀεὶ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἕδραν, ὅθεν ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα εἰσιὸν ἐκεῖσε, καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν, ξυνέπεται τῷ πνεύματι. καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν οἷον τροχοῦ περιαγομένου γίγνεται, διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι. διὸ δὴ τὸ τῶν στηθῶν καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες. αὖθις δὲ ἀποστρεφόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ στόματος καὶ τὴν τῶν μυκτήρων δίοδον. Τὴν δὲ αἰτίαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν θετέον τήνδε. πᾶν ζῶον αὐτοῦ πάντως περὶ τὸ αἷμα καὶ τὰς φλέβας θερμότητα ἔχει, οἷον ἐν αὐτῷ πηγήν τινα ἐνοῦσαν πυρός. ὃ δὴ καὶ προσεικάζομεν τῷ τοῦ κύρτου πλέγματι κατὰ μέσον διατεταμένον ἐκ πυρὸς πεπλέχθαι πᾶν· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἔξωθεν, ἀέρος. τὸ θερμὸν δὴ κατὰ φύσιν εἰς τὴν αὑτοῦ χώραν ἔξω πρὸς τὸ ξυγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι. δυοῖν δὲ ταῖν διεξόδοιν οὔσαιν, τῆς μὲν, κατὰ τὸ σῶμα ἔξω, τῆς δὲ αὖ κατὰ τὸ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας, ὅταν μὲν ἐπὶ θάτερα ὁρμήσῃ, θάτερα περιωθεῖ. τὸ δὲ περιωσθὲν, εἰς τὸ πῦρ ἐμπῖπτον, θερμαίνεται, τὸ δ' ἐξιὸν, ψύχεται. μεταβαλλούσης δὲ τῆς θερμότητος, καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν ἔξοδον θερμοτέρων γιγνομένων, πάλιν ἐκείνῃ ῥέπον αὖ τὸ θερμότερον μᾶλλον, πρὸς τὴν αὑτοῦ φύσιν φερόμενον, περιωθεῖ τὸ κατὰ θάτερα. τὸ δὲ, τὰ αὐτὰ πάσχον καὶ τὰ αὐτὰ ἀνταποδιδὸν ἀεὶ, κύκλῳ οὕτω σαλευόμενον, ἔνθα καὶ ἔνθα ἀπειργασμένον ὑπ' ἀμφοτέρων, τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν γίγνεσθαι παρέχεται. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν περὶ τὰς ἰατρικὰς σικύας παθημάτων αἴτια, καὶ τὰ τῆς πόσεως, τά τε τῶν ῥιπτουμένων, ὅσα ἀφεθέντα μετέωρα καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς φέρεται, ταύτῃ διωκτέον, καὶ ὅσοι φθόγγοι ταχεῖς καὶ βραδεῖς, ὀξεῖς τε καὶ βαρεῖς φαίνονται· τοτὲ μὲν, ἀνάρμοστοι φερόμενοι, δι' ἀνομοιότητα τῆς ἐν ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν κινήσεως· τοτὲ δὲ, ξύμφωνοι, δι' ὁμοιότητα. τὰς γὰρ τῶν προτέρων καὶ θαττόνων οἱ βραδύτεροι κινήσεις ἀποπαυομένας, ἤδη τε εἰς ὅμοιον ἐληλυθυίας, αἷς ὕστερον αὐτοὶ προσφερόμενοι κινοῦσιν ἐκείνας, καταλαμβάνουσι· καταλαμβάνοντες δὲ, οὐκ ἄλλην ἐπεμβάλλοντες ἀνετάραξαν κίνησιν, ἀλλ' ἀρχὴν βραδυτέρας φορᾶς, κατὰ τὴν τῆς θάττονος ἀποληγούσης δὲ ὁμοιότητα προσάψαντες, μίαν ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας συνεκεράσαντο πάθην. ὅθεν ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσι, διὰ τὴν τῆς θείας ἁρμονίας μίμησιν, ἐν θνηταῖς γενομένην φοραῖς παρέσχον. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν ὑδάτων πάντα ῥεύματα, ἔτι δὲ τῶν κεραυνῶν πτώματα, καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἠλέκτρων περὶ τῆς ἕλξεως καὶ τῶν Ἡρακλείων λίθων, πάντων τούτων ὁλκὴ μὲν οὐκ ἔστιν οὐδενί ποτε· τὸ δὲ κενὸν εἶναι μηδὲν, περιωθεῖν τε αὑτὰ ταῦτα εἰς ἄλληλα, τό, τε διακρινόμενα καὶ ξυγκρινόμενα πρὸς τὴν αὑτῶν διαμειβόμενα ἕδραν ἕκαστα ἰέναι πάντα, τούτοις τοῖς παθήμασι πρὸς ἄλληλα συμπλεχθεῖσι, τεθαυματουργημένα τῷ κατὰ τρόπον ζητοῦντι φανήσεται. καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς (ὅθεν ὁ λόγος ὥρμησε) κατὰ ταῦτα καὶ διὰ τούτων γέγονεν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, τέμνοντος μὲν τὰ σιτία τοῦ πυρὸς, αἰωρουμένου δὲ ἐντὸς τῷ πνεύματι ξυνεπομένου, τὰς φλέβας δὲ ἐκ τῆς κοιλίας τῇ ξυναιωρήσει πληροῦντος, τῷ τὰ τετμημένα αὐτόθεν ἐπαντλεῖν, καὶ διὰ ταῦτα δὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα πᾶσι τοῖς ζώοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίρρυτα γεγονέναι. νεότμητα δὲ καὶ ἀπὸ ξυγγενῶν ὄντα, τὰ μὲν, καρπῶν, τὰ δέ, χλόης, ἃ θεὸς ἐπ' αὐτὸ τοῦθ' ἡμῖν ἐφύτευσεν, εἶναι τροφὴν, παντοδαπὰ μὲν χρώματα ἴσχει διὰ τὴν ξύμμιξιν· ἡ δ' ἐρυθρὰ πλείστη περὶ αὐτὸ χρόα διαθεῖ, τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένη φύσις. ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ῥέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἵαν ὄψιν διεληλύθαμεν, ὃ καλοῦμεν αἷμα, νομὴν σαρκῶν καὶ ξύμπαντος τοῦ σώματος. ὅθεν ὑδρευόμενα ἕκαστα, πληροῖ τὴν τοῦ κενουμένου βάσιν. ὁ δὲ τρόπος τῆς πληρώσεως ἀποχωρήσεώς τε γίγνεται, καθάπερ ἐν τῷ παντὶ παντὸς ἡ φορὰ γέγονεν, ἣν τὸ ξυγγενὲς πᾶν φέρεται πρὸς ἑαυτό. τὰ μὲν γὰρ δὴ περιεστῶτα ἐκτὸς ἡμᾶς, τήκει τε ἀεὶ καὶ διανέμει πρὸς ἕκαστον εἶδος τὸ ὁμόφυλον ἀποπέμπον· τὰ δὲ ἔναιμα αὖ, κερματισθέντα ἐντὸς παρ' ἡμῖν καὶ περιειλημμένα, ὥσπερ ὑπ' οὐρανοῦ ξυνεστῶτος ἑκάστου τοῦ ζώου, τὴν τοῦ παντὸς ἀναγκάζεται μιμεῖσθαι φοράν. πρὸς τὸ ξυγγενὲς οὖν φερόμενον ἕκαστον τῶν ἐντὸς μερισθέντων, τὸ κενωθὲν τότε πάλιν ἀνεπλήρωσεν. ὅταν μὲν δὴ πλέον τοῦ ἐπιρρέοντος ἀπίῃ, φθίνει πᾶν· ὅταν δὲ ἔλαττον, αὐξάνεται. νέα μὲν οὖν ξύστασις τοῦ παντὸς ζώου, καινὰ τὰ τρίγωνα οἷον ἐκ δρυόχων ἔτι ἔχουσα τῶν γενῶν, ἰσχυρὰν μὲν τὴν ξύγκλεισιν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα κέ-

A ſequitur, pérque vterum diffuſus poculenta eſculentáque offendit, liquefacit protinus ipſa, partitur in minima, per exitus quà progreſſio patet, tanquam ex fonte quodã educit: in meatus videlicet venarum traiicit quæcunque exhauſit, atque per corpus quaſi vallem venarum fluenta diducit. Sed videamus iterum quibus cauſis reſpiratio hunc in modum quem nunc cernimus fuerit inſtituta. Cuius quidem rei talis erit conſideratio. Quoniam vacuum nuſquam eſt, quò quicquam eorum quæ perferuntur, ingredi queat, ſpiritus autem è nobis euolat, cuius conſtat in vacuum quidem hunc ſpiritum euolare,
B ſed proximum ſibi è ſua ſede depellere, depulſum rurſus illũ proximum ſibi ſemper extrudere, ac ſecundum neceſſitatem huiuſmodi quicquid in ſedem illam percutitur atque impellitur, vnde excluſus eſt halitus, ingreſſum illuc replénſque halitum ipſum ſubſequi. Idque totum ſimul reuolutione quadam qua nuſquam ſit vacuum, fieri. Quamobrem cùm pectus pulmonéſq; ſpiritũ efflauerint, mox aëre corpori circũfuſo meatus corporis penetrante replentur. Ac rurſus euolans à corpore aër & emiſſus anhelitus inſpirationem intrò retrahi cogit per oris nariúmque meatus. Cauſas verò quæ his principium dant, huiuſmodi ponimus. Omne vniuerſi huius animal in venis & ſanguine calorem quaſi fontem ignis aliquem poſ-
C ſidet. Idque reti ſagenæ comparauimus, per medium extẽſum, totúmque ex igne contextum, cùm exteriora omnia ex aëre ſint. Calorem ſanè putandum eſt natura ſua in regionẽ ſuam extrà ad id quod ſibi cognatũ eſt emanare. Cùm verò diſcurſiones duæ ſint, vna per corpus extrà, altera rurſus per os ac nares, cùm anhelitus ad alia impetum facit detruditque, alia contrà retrahit atque repercutit. Quod autem retractum eſt, in ignem incurrens caleſcit: quod exhalauit, friget. Dum ergo caliditas permutatur, & quæ alio tranſitu vtuntur, caleſcũt, ac rurſus quod feruet, ad naturam ſuam emigrat, & hac emigratione alia in aliud iter repercutit, rurſúſque hæc idem perpe-
D tiũtur agúntque ſemper, certè anhelitus hic circulo quodam hinc & illinc iugiter fluctuans expirationem & inſpirationem continet. Quinetiam cauſæ paſſionum quę ex attractu ampullarum ex corpore à medicis fiunt, atque etiam potionis, & eorum inſuper quę iaciuntur, ſiue emittantur ſublimia, ſeu deferantur humi, hac vtique ratione tractandæ videntur. Voces præterea, quæcunque veloces & tardæ, acutæ & graues audiri ſolent, aliàs diſſonæ propter motus eius qui in nobis ab ipſis fit, diſſimilitudinem, aliàs propter ſimilitudinẽ conſonæ. Priorum enim velociorúmque ceſſantes motus, iámque ad ſimile quiddam progreſſos, tardiores ipſæ voces ſuccedentes illis,
E eóſque mouentes, occupant: comprehendentes verò non aliũ quidem motum iniiciendo perturbant, ſed tardioris lationis initiũ ſecundum principium velocioris inducunt. Dum verò deſinentis motionis ſimilitudinem ſibi quandã accommodãt, vnum ex acuta & graui concentum contemperant. Vnde inſipientibus voluptatem, ſapientibus gaudium propter diuinæ harmoniæ imitationem in lationibus mortalibus repertã, tribuunt. Eadem ratio eſt de aquarum fluxibus, de fulminum impetu, de electri mirabili illo attractu, lapidíſve illius qui Heraclius nominatur. Reuera nullius horum attractio fit: ſed cùm nuſquam ſit vacuum, & hæc ſe inuicem pulſent, atque repul-
F ſent, concretáque & diſcreta ſuum locum ſingula poſcant, diligenti harum rerum inueſtigatori ex his mutuis paſſionibus euentus illi mirabiles contingere videbuntur. Atqui reſpiratio, vnde huc digreſſi ſumus, ab his cauſis, & hunc in modum, vt ſuprà diximus, prouenit. Dum videlicet ignis cibos diuidit, eleuatúrque intrinſecus aſſecutus ſpiritum, venas à ventre cõmuni eleuatione huiuſmodi replet, ex eo quòd attrita inde haurit, & ob hanc rationem per totum animalium omniũ corpus alimentorum liquores penitus diffunduntur. Statim verò attrita & à cognatis ſuis ablata partim fructibus, partim gra-
G minibus, quę deus ad alimoniam corporis noſtri produxit, colores propter mixtionem omnino varios habẽt: ſed plurimus in his rubeus præualet color, cuius natura ex ignis portione & abſterſione in humido facta prouenit. Propterea eius quod in totum corpus permanat, color, talis aſpectu eſt, qualem diximus. Id ſanguinem nominauimus, carnium & vniuerſi corporis pabulum: vnde irrigatio diſtributa paſſim exhauſta cuncta replet. Modus autem impletionis euacuationíſve talis eſt, qualis in vniuerſo cuiuſlibet latio, per quam cognatum quodlibet ad ſeipſum ſe confert. Quæ enim nobis extrinſecus circunfuſa ſunt, reſoluunt nos aſſiduè, & ſingulas noſtri portiones ad ſpecies ſuas foras emittũt. Sanguinea verò in nobis at-
H trita incluſáque viſceribus, vt par eſt in quolibet animali fieri ſub cœlo conſtituto, totius lationem imitari coguntur. Cùm igitur attrita quælibet in nobis cognatum poſcant, exhauſta quælibet implent. Porrò quando abſcedit plus quàm acceſſerit, decreſcit animal: quando contrà fit, augetur. Recens igitur animalis cuiuſlibet cõpoſitio cùm nouos velut ex ligneo quodam contextu triangulos habeat, validã quidem eorũ ſtructuram

poſſidet: moles autem eius tenerior tota coaluit: quippe quæ ex recẽtiori medulla concreuit nuper, & lacte nutrita eſt. Suſceptos ergo triangulos illos extrinſecus incidẽtes ex quibus cibi potúſq; cõflantur, triangulis propriis antiquiores imbecilliorésque, iuniorum vi peruincit & conterit, & grande animal ipſum reddit, dum ex multis ſimilibus alit. At cùm triangulorum ſuorum radicem compagémque relaxat, ex eo quòd magnis laboribus longo tẽpore aduerſus multa certando fatigata & domita ſit, tunc ſanè alimenta ſuſcepta in ſimilitudinem ſuam nõ poteſt comminuendo redigere, ſua verò membra ab ingredientibus facilè diſſipãtur. Hinc iam minui ac deficere omne incipit animal, cùm ſuperatur, detrimẽtúmque iſtud ſenectus appellatur. Finis verò tunc obuenit, quando triã gulorum illorum ex quibus medulla conficitur, olim coaptata vincula, nihil amplius nectunt, ſed defatigatione iam relaxata nexus animæ deſerunt. Anima verò clàm ſecundum naturam cum voluptate protinus euolat. Quicquid enim contra naturam fit, moleſtum: quod autem pro rei natura, iucundum. Similiter & mors quam morbi & vulnera intulerunt, violenta eſt atque moleſta: quæ verò ſenio paulatim ad finem deducente naturaliter ſurrepit, inter omnia mortis genera leuiſſima eſt, & cum voluptate potius quàm dolore contingit. Morbi autẽ vnde naſcantur, quis dubitet? Nã cùm quatuor illa ſint ex quibus compactum eſt corpus, Terra, Ignis, Aqua, Aër, horũ contra naturam abundantia, defectúſque, & ex loco proprio in alienum tranſlatio, per quam quod ſibi conueniens eſt, non tenent, inteſtinam quandam ſeditionem & morbos inferunt. Quando enim præter naturam vnumquodque fit aut transfertur, caleſcunt vtique quæ antè frigebant, arida madẽt, graueſcunt leuia, & cætera omnia ſimiliter permutantur. Solummodo verò idem aliquid ſibimet ſecundum idem, atque ſimiliter & debita proportione ſeruata accedens vel decedens, permittet ſe idem ſibiipſi ſoſpes integrúmque manere. Quod autem aberrat, ſiue accedendo ſeu decedẽdo, mutationes varias, morbos, corruptiones infinitas inducit. Ex ſecundis quoque compoſitionibus ſecundum naturam conſtitutis ſecunda bonæ vel malæ valetudinis coniectura id quærenti cuique dabitur. Cùm enim medulla ex illis & os & caro & nerui conſtiterint, ſanguis præterea ex iiſdem quamuis alio modo concreuerit, cæteri quidem euentus plurimi quemadmodũ ſuperiora contingunt, maximi verò morbi atque grauiſſimi hoc pacto naſcuntur. Quando videlicet ordine conuerſo iſta ex ſe inuicem fiunt, proculdubio corrumpuntur. Nempe ſecundum naturã carnes & nerui ex ſanguine generantur: nerui quidem à villis & ligamentis propter cognationem, carnes autem à coagulatione quadã eius quod ſecretũ à villis & ligamẽtis cõcreuit. Quod rurſus à neruis & carnib⁹ emanat glutinoſum & pingue, ſimul quidẽ carnẽ, vt plurimũ ad oſſiũ naturã, ac etiã os ipſum medullã circũdans nutriendo exauget. Quod rurſus per oſſiũ craſſitudinẽ ſtillat puriſſimũ genus triangulorũ, læuiſſimúmque, & pinguedine abundãtiſſimum, dum defluit ex oſſibus, atq; delabitur, medullã irrigat. Quatenus igitur ſingula hunc in modum fiunt, bona valetudo ſeruatur. Mala verò ſequitur valetudo, quando fit cõtrà. Nam quoties eliquata caro tabem rurſus tranſmittit in venas, ſanguis vnà cum ſpiritu multus ac varius in venis, coloribus diuerſis amaritudinéq; & acidis ſalſiſq; infectus ſaporibus, bilẽ, cruorẽ, pituitam gignit quàm plurimã. Quæ quidem omnia rurſus ſic genita & corrupta ſanguinem ipſum in primis inficiunt, & ipſa nullum nutrimentum adhibẽtia corpori, feruntur paſſim per venas nullo prorſus naturalis circuitus ordine obſeruato. Inimica ſanè inter ſeſe iſta ſunt, ꝑpterea quòd nullũ ſui ſibi inuicẽ præbẽt vſum. Naturali præterea corporis habitudini ſuóque in ſtatu perſeuerãti diſſoluẽdo & liquefaciẽdo plurimũ aduerſantur. Portio nanq; carnis vetuſtiſſima cùm liqueſcit, ad digeſtionẽ cõcoctionémq; ineptiſſima, propter veterem exuſtionem nigreſcit: quia verò contabuit, penitúſque exeſa eſt, amaritudinem contrahit, cæteris omnibus corporis partibus nondum contaminatis aduerſam: & tum quidem pro amaritudine niger ipſe color acerbitatẽ & acrimoniam habet, eo iam quod amarum fuerat magis attenuato: tum verò amaritudo rurſus ſanguine tincta colorem habeat rubeum, ſed nigro huic admixto felleum. Præterea flauus color cum amaritudine coit, quando ob ignis flammam noua caro liqueſcit. Et nomẽ quidem omnibus his commune bilem impoſuit vel medicus aliquis, vel certè eo ingenio præditus quiſpiam quo multa & diſſimilia diſpicere poſſet, ac rurſus genus in multis vnum vno cognomento dignum inſpicere. Quæ verò bilis ſpecies appellantur, pro colorum varietate rationem ſingulis propriam acceperunt. Cruor præterea, qui ſanguinis reſiduum & defluxus eſt, lenis eſt ac mitis: qui verò bilis atræ acriſque, agreſtis, quãdo propter caliditatem ſalſo ſapori miſcetur, huiuſmodi quiddã acida pituita nũcupatur. Sæpe verò tenuioris recẽtiſq; carnis portio quædã vnà cũ aëre colliqueſcit, deinde vẽro inflatur incluſo, humiditate protinus circunfuſa: fiuntque ex hoc ampullæ, quæ ſigillatim propter paruitatem videri non poſſunt: iunctæ verò ſimul & in grandiorem tumeſ[c]ẽtæ molem, conſpiciuntur.

A κτηται· ξυμπέπηγε δὲ ὁ πᾶς ὄγκος αὐτῆς ἁπαλὸς, ἅτε ἐκ μυελοῦ μὲν νεωστὶ γεγονυίας, τεθραμμένης δὲ ἐν γάλακτι. τὰ δὴ περιλαμβανόμενα ἐν αὐτῇ τρίγωνα, ἔξωθεν ἐπεισελθόντα, ἐξ ὧν ἂν ᾖ τά τε σιτία καὶ ποτὰ, τῶν αὐτῆς τριγώνων παλαιότερα ὄντα καὶ ἀσθενέστερα καινοῖς ἐπικρατεῖ τέμνουσα· καὶ μέγα ἀπεργάζεται τὸ ζῶον, τρέφουσα ἐκ πολλῶν ὁμοίων. ὅταν δὴ ῥίζαν τῶν τριγώνων χαλᾷ, διὰ τὸ πολλοὺς ἀγῶνας ἐν πολλῷ χρόνῳ πρὸς πολλὰ ἠγωνίσθαι, τὰ μὲν τῆς τροφῆς εἰσιόντα οὐκέτι δύναται τέμνειν εἰς ὁμοιότητα ἑαυτῆς, αὐτὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπεισιόντων εὐπετῶς διαιρεῖται. φθίνει δὴ πᾶν ζῶον ἐν τούτῳ κρατούμενον· γῆράς τε ὀνομάζεται τὸ πάθος. B τέλος δὲ, ἐπειδὰν τῶν περὶ τὸν μυελὸν τριγώνων οἱ ξυναρμοσθέντες μηκέτι ἀντέχωσι δεσμοὶ, τῷ πόνῳ διϊστάμενοι μεθιᾶσι τοὺς τῆς ψυχῆς αὖ δεσμούς. ἡ δὲ κατὰ φύσιν λυθεῖσα, μεθ' ἡδονῆς ἐξέπτατο. πᾶν γὰρ τὸ μὲν παρὰ φύσιν, ἀλγεινόν· τὸ δ' ᾗ πέφυκε γιγνόμενον, ἡδύ. καὶ θάνατος δὴ κατὰ ταῦτα, ὁ μὲν κατὰ νόσους καὶ τραύματα γιγνόμενος, ἀλγεινὸς καὶ βίαιος· ὁ δὲ μετὰ γήρως ἰὼν ἐπὶ τέλος κατὰ φύσιν, ἀπονώτατος τῶν θανάτων, καὶ μᾶλλον μεθ' ἡδονῆς γιγνόμενος ἢ λύπης. τὸ δὲ τῶν νόσων ὅθεν ξυνίσταται, δῆλόν που καὶ παντί. τεττάρων γὰρ ὄντων γενῶν ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς, πυρὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος, τούτων παρὰ τὴν φύσιν πλεονεξία καὶ ἔνδεια, καὶ τῆς χώρας μετάστασις ἐξ οἰκείας ἐπ' ἀλλοτρίαν γιγνομένη, C πυρός τε αὖ καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδὴ γένη πλείονα ἑνὸς ὄντα τυγχάνει, τὸ μὴ προσῆκον ἕκαστον ἑαυτῷ προσλαμβάνειν, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα στάσεις καὶ νόσους παρέχει. παρὰ φύσιν γὰρ ἑκάστου γιγνομένου, καὶ μεθισταμένου, θερμαίνεται μὲν ὅσα ἂν πρὶν πρότερον ψύχηται· ξηρὰ δὲ ὄντα, εἰς ὕστερον γίγνεται νοτερά· καὶ κοῦφα δὴ, καὶ βαρέα· καὶ πάσας πάντῃ μεταβολὰς δέχεται. μόνον γὰρ δὴ (φαμὲν) ταὐτὸν ταὐτῷ κατὰ ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως καὶ ἀνάλογον προσγιγνόμενον καὶ ἀπογιγνόμενον, ἐάσει ταὐτὸν ὂν αὑτῷ σῶν καὶ ὑγιὲς μένειν. ὃ δ' ἂν πλημμελήσῃ τούτων ἕκαστον ἀπιὸν ἢ προσιὸν, ἀλλοιότητας παμποικίλας καὶ νόσους, φθοράς τε ἀπείρους παρέξεται. δευτέρων D αὖ ξυστάσεων κατὰ φύσιν ξυνεστηκυιῶν, δευτέρα κατανόησις νοσημάτων τῷ βουλομένῳ γίγνεται ξυννοῆσαι. μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων ὀστοῦ τε καὶ σαρκὸς καὶ νεύρου ξυμπαγέντος, ἔτι τε αἵματος μὲν, ἄλλον τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος, τῶν μὲν ἄλλων τὰ πλεῖστα ἧπερ τὰ πρόσθεν, τὰ δὲ μέγιστα τῶν νοσημάτων τῇδε χαλεπὰ ξυμπέπτωκεν· ὅταν ἀνάπαλιν ἡ γένεσις τούτων πορεύηται, τότε ταῦτα διαφθείρεται. κατὰ φύσιν γὰρ σάρκες καὶ νεῦρα ἐξ αἵματος γίνεται· νεῦρον μὲν, ἐξ ἰνῶν, διὰ τὴν συγγένειαν· σάρκες δὲ, ἀπὸ τοῦ παγέντος, ὃ πήγνυται χωριζόμενον ἰνῶν. τὸ δὲ ἀπὸ τῶν νεύρων καὶ σαρκῶν ἀπιὸν αὖ, γλίσχρον καὶ λιπαρὸν, ἅμα μὲν τὴν σάρκα κολλᾷ πρὸς τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν, αὐτό τε τὸ περὶ τὸν μυελὸν ὀστοῦν τρέφον αὔξει· E τὸ δ' αὖ διὰ τὴν πυκνότητα τῶν ὀστῶν διηθούμενον, καθαρώτατον γένος τῶν τριγώνων, λειότατόν τε καὶ λιπαρώτατον, λειβόμενον ἀπὸ τῶν ὀστῶν καὶ στάζον, ἄρδει τὸν μυελόν. καὶ κατὰ ταῦτα μὲν γιγνομένων ἑκάστων, ὑγιαίνειν ξυμβαίνει τὰ πολλά· νοσεῖ δὲ, ὅταν ἐναντίως. ὅταν γὰρ τηκομένη σὰρξ ἀνάπαλιν εἰς τὰς φλέβας τὴν τηκεδόνα ἐξίῃ, τότε μετὰ πνεύματος αἷμα πολύ τε καὶ παντοδαπὸν ἐν ταῖς φλεψὶ χρώμασι καὶ πυκνότησι ποικιλούμενον, ἔτι δὲ ὀξείαις καὶ ἁλμυραῖς δυνάμεσι, χολὰς καὶ ἰχῶρας καὶ φλέγματα ἴσχει παντοῖα. παλιναίρετα γὰρ πάντα γεγονότα καὶ διεφθαρμένα, τό, τε αἷμα αὐτὸ πρῶτον διόλλυσι, καὶ αὐτὰ οὐδεμίαν τροφὴν ἔτι τῷ σώματι παρέχοντα, φέρεται πάντῃ διὰ τῶν φλεβῶν, τάξιν τῶν κατὰ φύσιν ἔχοντα περιόδων· ἐχθρὰ μὲν αὐτὰ F αὑτοῖς, διὰ τὸ μηδεμίαν ἀπόλαυσιν ἑαυτῶν ἔχειν· τῷ ξυνεστῶτι δὲ τοῦ σώματος, καὶ μένοντι κατὰ χώραν, πολέμια, διολλύντα καὶ τήκοντα. ὅσον μὲν οὖν ἂν παλαιότατον ὂν τῆς σαρκὸς τακῇ, δύσπεπτον γιγνόμενον, μελαίνει μὲν ὑπὸ παλαιᾶς ξυγκαύσεως· διὰ δὲ τὸ πάντῃ διαβεβρῶσθαι, πικρὸν ὂν, παντὶ χαλεπὸν προσπίπτει τοῦ σώματος, ὅσον ἂν μήπω διεφθαρμένον εἴη. καὶ τοτὲ μὲν, ἀντὶ τῆς πικρότητος ὀξύτητα ἔσχε τὸ μέλαν χρῶμα, ἀπολεπτυνθέντος μᾶλλον τοῦ πικροῦ· τοτὲ δὲ ἡ πικρότης αὖ βαφεῖσα αἵματι, χρῶμα ἔσχεν ἐρυθρότερον· τοῦ δὲ μέλανος τούτῳ ξυγκεραννυμένου, χολῶδες. ἔτι δὲ ξυμμίγνυται ξανθὸν χρῶμα μετὰ τῆς πικρότητος, ὅταν νέα ξυντακῇ σὰρξ ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν φλόγα πυρός. καὶ G τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα πᾶσι τούτοις ἤ τινες ἰατρῶν που χολὴν ὠνόμασαν, ἢ καί τις ὢν δυνατὸς εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἀνόμοια βλέπειν, ὁρᾶν δ' ἐν αὐτοῖς ἓν γένος ἐνὸν, ἄξιον ἐπωνυμίας πᾶσι. τὰ δ' ἄλλα ὅσα χολῆς εἴδη λέγεται, κατὰ τὴν χρόαν ἔσχε λόγον αὐτῶν ἕκαστον ἴδιον. ἰχὼρ δὲ, ὁ μὲν αἵματος ὀρρὸς, πρᾶος· ὁ δὲ μελαίνης χολῆς ὀξείας τε, ἄγριος, ὅταν ξυμμιγνύηται διὰ θερμότητα ἁλμυρᾷ δυνάμει. καλεῖται δὲ ὀξὺ φλέγμα τὸ τοιοῦτο. τὸ δ' αὖ μετ' ἀέρος τηκόμενον ἐκ νέας καὶ ἁπαλῆς σαρκὸς, τούτου δὲ ἀνεμωθέντος καὶ ξυμπεριληφθέντος ὑπὸ ὑγρότητος, καὶ πομφολύγων ξυστασῶν ἐκ τοῦ πάθους τούτου, καθ' ἑκάστην μὲν ἀοράτων διὰ σμικρότητα, ξυναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων ὁρατὸν, χρῶμα ἐχουσῶν, διὰ

τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν, ἰδεῖν λευκόν· ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος ξυμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμέν. φλέγματος δὲ νέου ξυνισταμένου ὀρρὸς, ἱδρὼς καὶ δάκρυον, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα σώματα τὸ καθ' ἡμέραν χεῖται καθαιρόμενον. καὶ ταῦτα μὲν δὴ πάντα νόσων ὄργανα γέγονεν, ὅταν αἷμα μὴ ἐκ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν ᾖ πληθύον κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τὸν ὄγκον παρὰ τοὺς τῆς φύσεως λαμβάνῃ νόμους. διακρινομένης μὲν οὖν τῆς σαρκὸς ἑκάστης, μενόντων δὲ τῶν πυθμένων αὐταῖς, ἡμίσεια τῆς ξυμφορᾶς ἡ δύναμις· ἀνάληψιν γὰρ ἔτι μετ' εὐπετείας ἴσχει. τὸ δὲ δὴ σάρκας ὀστοῖς συνδοῦν, ὁπότε νοσήσῃ, καὶ μηκέτι αὖ τὸ ἐξ ἐκείνων ἅμμα καὶ νεύρων ἀποχωριζόμενον, ὀστῷ μὲν τροφὴ, σαρκὶ δὲ πρὸς ὀστοῦν γίγνηται δεσμὸς, ἀλλ' ἐκ λιπαροῦ καὶ λείου καὶ γλίσχρου, τραχὺ καὶ ἁλμυρὸν αὐχμῆσαν ὑπὸ κακῆς διαίτης γένηται· τότε ταῦτα πάσχον πᾶν τὸ τοιοῦτον, καταψύχεται μὲν αὐτὸ πάλιν ὑπὸ τὰς σάρκας καὶ τὰ νεῦρα, ἀφιστάμενον ἀπὸ τῶν ὀστῶν· αἱ δ' ἐκ τῶν ῥιζῶν ξυνεκπίπτουσαι τά τε νεῦρα γυμνὰ καταλείπουσι καὶ μεστὰ ἅλμης. αὗται δὲ πάλιν εἰς τὴν τοῦ αἵματος φορὰν ἐμπεσοῦσαι, τὰ πρόσθεν ῥηθέντα νοσήματα, πλείω ποιοῦσι. χαλεπῶν δὲ τούτων περὶ τὰ σώματα παθημάτων γιγνομένων, μείζω ἔτι γίγνεται τὰ πρὸ τούτων· ὅταν ὀστοῦν, διὰ πυκνότητα σαρκὸς, ἀναπνοὴν μὴ λαμβάνον ἱκανὴν, ὑπ' εὐρῶτος θερμαινόμενον, σφακελίσαν, μήτε τὴν τροφὴν καταδέχηται· πάλιν τε αὐτὸ εἰς ἐκείνην ἐναντίως ἴῃ ψυχόμενον, ἡ δ' εἰς σάρκας· σὰρξ δὲ εἰς αἷμα ἐμπίπτουσα, τραχύτερα πάντα τῶν πρόσθεν τὰ νοσήματα ἀπεργάζηται. τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅταν ἡ τοῦ μυελοῦ φύσις ἀπ' ἐνδείας ἤ τινος ὑπερβολῆς νοσήσῃ, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον τῶν νοσημάτων ἀποτελεῖ, πάσης ἀνάπαλιν τῆς τοῦ σώματος φύσεως ἐξ ἀνάγκης ῥυείσης. Τρίτον δ' αὖ νοσημάτων εἶδος τριχῇ δεῖ διανοεῖσθαι γιγνόμενον· τὸ μὲν, ὑπὸ πνεύματος, τὸ δὲ, φλέγματος, τὸ δὲ, χολῆς. ὅταν μὲν γὰρ ὁ τῶν πνευμάτων τῷ σώματι ταμίας πνεύμων μὴ καθαρὰς τὰς διεξόδους παρέχῃ, ὑπὸ ῥευμάτων φραχθεὶς, ἔνθα μὲν οὐκ ἰὸν, ἔνθα δὲ πλέον ἢ τὸ προσῆκον πνεῦμα εἰσιὸν, τὰ μὲν οὐ τυγχάνοντα ἀναψυχῆς, σήπει, τὰ δὲ τῶν φλεβῶν διαβιαζόμενον, καὶ ξυνεπιστρέφον αὐτὰ, τῆκόν τε τὸ σῶμα, εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ, διάφραγμά τε ἴσχον, ἐναπολαμβάνεται· καὶ μυρία δὴ νοσήματα ἐκ τούτων ἀλγεινὰ μετὰ πλήθους ἱδρῶτος ἀπείργασται. πολλάκις δ' ἐν τῷ σώματι διακριθείσης σαρκὸς, πνεῦμα ἐγγενόμενον, καὶ ἀδυνατοῦν ἔξω πορευθῆναι, τὰς αὐτὰς τοῖς ἐπεισεληλυθόσιν ὀδύνας παρέσχε. μεγίστας δὲ, ὅταν περὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰ ταύτῃ φλέβια περιστὰν καὶ ἀνοιδῆσαν, τούς τε ἐπιτόνους καὶ τὰ ξυνεχῆ νεῦρα οὕτως εἰς τὸ ἐξόπισθεν κατατείνῃ τούτοις. ἃ δὴ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τῆς ξυντονίας τοῦ παθήματος, τὰ νοσήματα τέτανοί τε καὶ ὀπισθότονοι προσερρήθησαν. ὧν καὶ τὸ φάρμακον χαλεπόν. πυρετοὶ γὰρ οὖν δὴ τὰ τοιαῦτα γιγνόμενοι μάλιστα λύουσι. τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθὲν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον, ἠπιώτερον μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα, λεύκας, ἀλφούς τε καὶ τὰ τούτων ξυγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτον. μετὰ χολῆς δὲ μελαίνης κερασθὲν, ἐπὶ τὰς περιόδους τε τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ, θειοτάτας οὔσας, ἐπισκεδαννύμενον, καὶ ξυνταράττον αὐτὰς, καθ' ὕπνον μὲν ἰὸν, πραΰτερον· ἐγρηγορόσι δὲ ἐπιτιθέμενον, δυσαπαλλακτότερον. νόσημα δὲ ἱερᾶς ὂν φύσεως, ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. φλέγμα δὲ ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν, πηγὴ πάντων νοσημάτων ὅσα γίγνεται καταρροϊκά. διὰ δὲ τοὺς τόπους εἰς οὓς ῥεῖ παντοδαποὺς ὄντας, παντοῖα νοσήματα εἴληφεν. ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ κάεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι, διὰ χολὴν γέγονε πάντα. λαμβάνουσα μὲν οὖν ἀναπνοὴν, ἔξω παντοῖ' ἀναπέμπει φυσήματα ζέουσα· καθειργνυμένη δ' ἐντὸς, πυρίκαυτα νοσήματα πολλὰ ἐμποιεῖ. μέγιστον δὲ, ὅταν αἵματι καθαρῷ συγκερασθεῖσα, τὸ τῶν ἰνῶν γένος ἐκ τῆς ἑαυτῶν διαφορῇ τάξεως· αἳ διεσπάρησαν εἰς αἷμα, ἵνα συμμέτρως λεπτότητος ἴσχοι καὶ πάχους, καὶ μήτε διὰ θερμότητα, ὡς ὑγρὸν ἐκ μανοῦ τοῦ σώματος ἐκρέοι, μήτ' αὖ πυκνότερον, δυσκίνητον ὂν, μόλις ἀναστρέφοιτο ἐν ταῖς φλεψί. καιρὸν δὴ τούτων ἶνες τῇ τῆς φύσεως γενέσει φυλάττουσιν· ἃς ὅταν τις καὶ τεθνεότος αἵματος, ἐν ψύχει τε ὄντος, πρὸς ἀλλήλας ξυναγάγοι, διαχεῖται πᾶν τὸ λοιπὸν αἷμα, ἐαθεῖσαι δὲ, ταχὺ μετὰ τοῦ περιεστῶτος αὐτὸ ψύχους ξυμπηγνύασι. ταύτην δὲ τὴν δύναμιν ἐχουσῶν ἰνῶν ἐν αἵματι, χολὴ φύσει παλαιὸν αἷμα γεγονυῖα, καὶ πάλιν ἐκ τῶν σαρκῶν ἐς τοῦτο τετηκυῖα θερμὴ καὶ ὑγρὰ κατ' ὀλίγον τοπρῶτον ἐμπίπτουσα, πήγνυται διὰ τὴν τῶν ἰνῶν δύναμιν· πηγνυμένη δὲ, καὶ βίᾳ κατασβεννυμένη, χειμῶνα καὶ τρόμον ἐντὸς παρέχει. πλείων δ' ἐπιρρέουσα, τῇ παρ' αὐτῆς θερμότητι κρατήσασα τὰς ἶνας, εἰς ἀταξίαν ζέσασα, διέσωσε· καὶ ἐὰν μὲν ἱκανὴ διὰ τέλους κρατῆσαι γένηται, πρὸς τὸ τοῦ μυελοῦ διαπεράσασα γένος, καίουσα ἔλυσε τὰ τῆς ψυχῆς αὐτόθεν, οἷον νεὼς, πείσματα, μεθῆκέ τε ἐλευθέραν· ὅταν δ' ἐλάττων ᾖ, τό, τε σῶμα ἀντέχῃ τηκόμενον, αὐτὴ κρατηθεῖσα, ἢ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ἐξέπεσεν, ἢ διὰ τῶν φλεβῶν εἰς τὴν κάτω ξυνωσθεῖσα ἢ τὴν ἄνω κοιλίαν, οἷον

A colorémque propter ſpumæ generationem habent album. Omnē hanc tenerioris carnis eliquationem vnà cum ſpiritu factā, quæ ex humiditate vento circūfuſa tumeſcit, albam pituitam appellamus: recentis itē pituitæ reſiduū defluxúmque, lacrymas atque ſudorem, & quorcūque alia in quæ quotidie corpus reſoluitur. Atque hæc omnia inſtrumenta morborū, quando ſcilicet ſanguis non cibis & potibus ſecundum naturam, ſed ex contrariis præter naturæ leges excreſcit. Quando igitur caro quælibet circunciditur, eiúſque radix permanet, dimidia quædam eſt calamitatis potentia. Facilè enim reſtauratur. Quando verò quod carnes oſſibus alligat, æ-

B grotat, & ſanguis ex illis ac neruis defluens haud amplius nutrit oſſa, carnémue reuincit, ſed ex pingui & glutinoſo aſper, ſalſus, ſiccus, & ſqualidus iniquitate victus eſt factus, tunc certè quod omnia iſta perpetitur, abſciſſum ab oſſibus ſub carne neruíſque riget. Caro etiam à radicibus decidens nudos relinquit neruos, & ſalſo obductos humore, & in fluenta ſanguinis permanans, morbos quos ſuprà diximus numero etiam plures reddit. Graues quidem hæ corporibus paſſiones. quæ verò has præcedunt, admodum grauiores. Quando videlicet os ob carnis craſſitudinem reſpirationem non habet ſufficientem, ideóque putredinis calore vexatum atque reſtrictū,

C alimenta non ſuſcipit; rurſúſque ipſum in illam contrà decidit frigefactum. Illa verò in carnem, caro in ſanguinem rurſus delabitur. Vnde acriores ſuperioribus morbi naſcūtur. Extremū verò omnium eſt, quando medullæ natura propter defectum aliquem aut exceſſum ægrotat, hinc enim omnium vehementiſſimi & ad mortem periculoſiſſimi morbi proueniunt, tunc enim omnis compago corporis neceſſario diſſipatur. Tertiam poſt hæc morborū ſpeciem tripartito diuidimus. Alius enim ſpiritu, alius pituita, alius bile creatur. Nam cùm ſpiritus ipſius cuſtos, & quaſi penuarius pulmo diſtillatione occluſas libera & expedita ſpiracula nobis non exhibet, & hinc quidem nullus mittitur ſpiritus, illinc verò pluſquam oportet accipi-

D tur, tunc quæ reſpiratione & refrigerio carent, marceſcunt. Quod verò accipitur nimium, per venas traductum eas contorquet, liquefacítque corpus eius in medio diaphragma, medium ſcilicet interpoſitum occupans, hinc morbi admodum moleſti multo cum ſudore innumerabiles oriuntur. Sæpe etiam intra corpus diſcreta & rarefacta carne innaſcitur ſpiritus: qui cùm foras egredi nequeat, iiſdem quibus & ingreſſi aliunde ſpiritus, doloribus afficit. Sed ingentibus tunc affligit doloribus, quando neruis proximíſque venulis circunfuſus hæc inflat, & ligamenta continuóſque neruos à tergo intendit atque detorquet. Qui ſanè morbi ab ipſa intendente & in-

E flante paſſione tenſiones, & à tergo contortiones cognominantur, quorum difficile remedium eſt. Subortæ enim febres hos maximè ſoluunt. Alba verò pituita propter ampullarum ſpiritum intus incluſa difficilis ad exteriorem cutem delapſa, mitior, ſed corpus variis ſordibus aſpergit, albíſque inficit maculis, atque morbos alios eiuſmodi generat. Atræ verò bili permixta, cùm diuiniſſimos capitis meatus illabitur, diſſipare eos ſolet atque turbare. Si dormientibus id contingat, mitior: ſin vigilantibus, expulſu difficilior. Cùm verò ſacræ naturæ languor hic ſit, haud ab re ſacer morbus eſt appellatus. Proinde pituita acida atque item ſalſa, languorū omnium qui diſtilla-

F tione fiunt, origo eſt, quoniam verò plurima loca illabitur, malas gignit valetudines plurimas. Quæcunque autem partes corporis tumeſcere dicuntur, à bilis incendio, & combuſtione vexantur, quæ cùm expirat, extrinſecus varios æſtu ſuo tumores producit: intrinſecus verò cohibita, vrentes, edacéſque morbos plurimos procreat. Tunc autem peſſima eſt, quando puro ſanguini mixta, villorum ligaminúmque fila ſuo ex ordine dimouet, quæ ideo in ſanguinem diductæ & ſparſę ſunt vt mediocrem tenuitatis & craſſitudinis habitum cōſequatur, neque propter caliditatem cùm ipſe ſit lubricus, raro ex corpore defluat, neque ſi craſſior ſit, ad motum fiat ineptior atque

G ægrè per venas fluat & refluat. Ad hanc vtique naturæ commoditatem, huiuſmodi peropportuna ſunt ligamenta, quæ ſiquis etiam mortuo, & ob frigus frigente ſanguine inuicē conducat, & contrahat, reliquus ſanguis omnis diffunditur. Cùm verò miſſa fuerint, ilico cum præcedente frigore reſtringūtur. Quoniam verò hanc vim villi huiuſmodi in ſanguinem habēt, cùm bilis natura ſāguis vetus euaſerit, ac rurſus ex carnibus in hunc fuerit reſoluta, calida & humida paulatim primùm incidens villorum illorum vi compreſſa reſtringitur. Compreſſa

H verò extinctáque violenter, procellam intus tremorémque ciet. Cęterùm quando vberior affluit, calore proprio ligamēta exuperās, præterq. modū exæſtuās, feruat quidē, ac ſi continuè ad finē vſq; idonea victorię ſit, penetrat in medullas, aduſtíſque radicibus, inde animæ vincula, quaſi nauis funes reſoluit & amputat, liberáq; dimittit. Sed cū inferior adeſt, corpúſq; liqueſcēs ei reſiſtit, ipſa deuincta, aut per totū corpus excidit: aut per venas in ventrem inferiorem ſuperiorémve compulſam tanquam

Diarrhœa & Dyſenteria.

tranſfuga ex ſeditioſa ciuitate, ſic effugiet è corpore, morbóſque eos inducit, quos Diarrhœas vocant, & Dyſenterias, id eſt fluxus ventris lubricos, fluxúſque mordaces, necnon multas generis eiuſdem alias moleſtias infert.

De febribus.

Quando igitur corpus ignis potiſſimũ exceſſu languet, continua febre laborat: quando verò aëris, quotidiana diſcreta. Aquæ tertiana, propterea quòd aqua ſegnior eſt, quàm ignis & aër. Terræ demũ exceſſu, quartana. Terra ſiquidem omnium tardiſſima, quarto gradu cùm ſit, temporis circuitu quarto feruet, deferuétque: hinc quartanas inuehit febres, quæ vix ſeróque ſanantur. Atque hoc quidem pacto corporis morbi contingunt. Animæ verò morbi propter corporis habitum ita naſcuntur. Morbum animæ dementiam eſſe cenſemus. Eius genera duo ponimus, Inſaniam & Imperitiam. Quæcunque igitur paſſio alterutrum iſtorum infert, animi ægritudo eſt nuncupanda.

Voluptates & dolores vehementes morbi animæ grauiſſimi.

Idcirco voluptates doloréſque admodum vehementes, morborum animę omnium grauiſſimi iudicandi. Quiſquis enim vel nimia geſtit lætitia, vel nimio dolore deprimitur, dum illam auidius impor tuniúſque aſciſcere, hũc vitare obnixè conatur, neque cernere, neque audire rectè quicquam poteſt, ſed rabie furit, & in eo habitu conſtitutus, minimè rationis eſt compos. Qui verò fluido ſtupidóque circa medullam abundat ſemine, vtque arbor pluribus quàm conueniat fluctibus grauida nimia vbertate luxuriat, is profectò multis paſſim doloribus, multis item voluptatibus in libidinibus ipſis earúmque fœtibus, fructibúſque affectus, per omnem fermè vitam ob ingentes voluptates doloréſque inſanit, ac furit: cúmque huius animus propter corpus æger fit, atque inſipiens, vulgò tamen non æger, ſed pro voluntate ſua, vt liber affectus falſo putatur. Veritas autem ſic habet. Nempe venereorum intemperantia maxima ex parte propter generis vnius habitum per oſſium raritatem in corpore lubricum madidúmque, animi infirmitas eſt. Ac fermè omnis voluptatum incontinentia, quæ perinde ac ſi ſponte improbi ſimus vituperari ſolet, non rectè ita vituperatur. Nemo enim ſponte malus, ſed propter prauum quendã corporis habitum rudémque educationem, malus omnis fit malus. Omnibus autem aduerſa inimicáque hæc ſunt, & mala noxiáque contingunt. Rurſus dolore afflictus animus ſimiliter propter corpus in prauitatem plurimam incidit. Acris enim & infeſta pituita, amari item felleíque humores, quando oberrantes per corpus non exhalant, ſed per viſcera reuoluti vaporem ſuum penetralibus animæ ipſius infundunt, languores animæ varios & magis, & minus, tum plures, tum paucio res efficiunt. Perferuntur ſanè ad tres animæ ſedes humores vaporéſque huiuſmodi, ac pro loci diuerſitate vnuſquiſque varias ſpecies generat, difficultatis, atque moleſtiæ, audaciæ rurſus timiditatiſque, obliuionis præterea, atque hebetudinis. Sæpe etiam ad prauum hunc corporaturæ, & affectionis habitum accedunt mores ciuitatis iniqui, ſermonéſque & priuati, & publici non parum omnino noxij, nec vllæ doctrinæ ad tantorum malorum remedia à tenera ætate diſcuntur. Atque ita quicũque noſtrũm praui ſunt, duabus ex cauſis præter voluntatem maximè contingentibus, praui fiunt, huiuſmodi quidem malorum cauſæ ſerentibus potius quàm ſatis, educantibus, quàm educatis attribuendæ. Conandum tamen pro viribus, educationis, ſtudiorum, doctrinarum diligentia improbitatem reiicere, aſſequi probitatem. Sed horum quidẽ tractatio alio conſtat differendi modo. Nunc iam conuerſo quo cultu quibúſve cauſis corporis animíque ſalutem adipiſcamur, decet exponere. Iuſtius enim eſt de bonis quàm de malis verba facere. Omne bonum pulchrum: pulchrum verò ſine menſura & moderatione eſſe nõ poteſt. Ideóque animal quod tale futurum eſt, conuenienti menſura moderatum eſſe oportet. Ex eorum autem numero, quæ commenſurata moderatáque dicuntur, exigua quædam perſentimus & iudicamus, præcipua verò & maxima ignoramus. Porrò ad bonam & malam valetudinem, ad virtutes & vitia nulla moderatio vel immoderatio maioris momenti, quàm animę ad ipſum corpus eſſe videtur. Horum nihil conſideramus, neque animaduertimus, quòd quando robuſtam magnámque animam imbecillior inferiórque vehit ſpecies, vel quando contrà iſta iunguntur, totum ipſum animal pulchrum eſſe nõ poteſt, maxima enim menſura & moderatione caret. Quod autem contrà affectum eſt, ſpectaculorum omniũ ei qui id valeat intueri, pulcherrimum amabiliſſimúmque apparet. Corpus quidẽ quod grandioribus vel inæqualibus cruribus, aut quouis alio modum excedẽte membro ſecum ipſo diſſentit, & deforme eſt, & in ferendis laboribus contorquetur, vacillat, laſſatur, & concidit innumerabiliúmque malorum ſibi cauſam præbet. Idem quoque iudicandũ de eo ex anima & corpore compoſito, quod animal appellamus. Quando enim anima corpore admodum potentior eſt, exultat in eo atque effertur, totum ipſum intrinſecus quatiens languoribus implet. Quando etiã ad diſcendũ induſtigandúmq; collectis in vnũ viribus vehementer incũbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Deniq; cùm ad docendum differendúmque priuatim & publicè ambitioſa quadã cõcertatione contendit, inflãmat corpus atque reſoluit. Nonnunquam etiam diſtillationes fluxuſque commouens medicorum plurimos decipit, cogítque illos contrarias cauſas indicare.

A φυγὰς ἐκ πόλεως στασιασάσης, ἐκ τοῦ σώματος ἐκπίπτουσα, διαῤῥοίας καὶ δυσεντερίας, καὶ τὰ τοιαῦτα νοσήματα πάντα παρέσχετο. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα, ξυνεχῆ καύματα καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται· τὸ δ' ἐξ ἀέρος, ἀμφημερινούς· τριταίους δ' ὕδατος, διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος καὶ πυρὸς αὐτὸ εἶναι. τὸ δὲ γῆς, τέταρτον ὂν νωθέστατον τούτων, ἐν τετραπλασίαις περιόδοις χρόνου καθαιρόμενον, τεταρταίους πυρετοὺς ποιῆσαν, ἀπαλλάττεται μόλις. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσήματα ταύτῃ ξυμβαίνει γιγνόμενα. τὰ δὲ περὶ ψυχὴν, διὰ σώματος ἕξιν, τῇδε. B νόσον μὲν δὴ ψυχῆς, ἄνοιαν ξυγχωρητέον. δύο δ' ἀνοίας γένη· τὸ μὲν, μανίαν· τὸ δ', ἀμαθίαν. πᾶν οὖν ὅ, τι πάσχων τις πάθος, ὁπότερον αὐτῶν ἴσχει, νόσον προσρητέον. ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας ὑπερβαλλούσας, τῶν νόσων μεγίστας θετέον τῇ ψυχῇ. περιχαρὴς γὰρ ἄνθρωπος ὢν, ἢ καὶ τἀναντία ὑπὸ λύπης πάσχων, σπεύδων τὸ μὲν ἑλεῖν ἀκαίρως, τὸ δὲ φυγεῖν, οὔτε ὁρᾷν οὔτε ἀκούειν ὀρθὸν οὐδὲν δύναται, λυττᾷ δὲ, καὶ λογισμοῦ μετασχεῖν ἥκιστα τότε δὴ δυνατός. τὸ δὲ σπέρμα ὅτῳ πολὺ καὶ ῥυῶδες περὶ τὸν μυελὸν γίγνεται, καὶ καθαπερεὶ δένδρον πολυκαρπότερον τοῦ ξυμμέτρου πεφυκὸς ᾖ, πολλὰς μὲν καθ' ἕκαστον ὠδῖνας, πολλάκις δ' ἡδονὰς κτώμενος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ C τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα τόκοις, ἐμμανὴς τὸ πλεῖστον γιγνόμενος τοῦ βίου, διὰ τὰς μεγίστας ἡδονὰς καὶ λύπας νοσοῦσαν καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζεται. τὸ δὲ ἀληθὲς, ἡ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκολασία, κατὰ τὸ πολὺ μέρος, διὰ τὴν ἑνὸς γένους ἕξιν, ὑπὸ μανότητος ὀστῶν ἐν σώματι ῥυώδη καὶ ὑγραίνουσαν, νόσος ψυχῆς γέγονε. καὶ σχεδὸν δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκράτεια καὶ ὄνειδος, ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς· διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τινὰ τοῦ σώματος καὶ ἀπαίδευτον τροφὴν, ὁ κακὸς γίγνεται κακός. παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρὰ, καὶ D κακόν τι προσγίγνεται. καὶ πάλιν δὴ τὸ περὶ τὰς λύπας ἡ ψυχὴ κατὰ ταῦτα διὰ σῶμα πολλὴν ἴσχει κακίαν. ὅπου γὰρ ἂν οἱ τῶν ὀξέων καὶ τῶν ἁλυκῶν φλεγμάτων καὶ ὅσοι πικροὶ καὶ χολώδεις χυμοὶ κατὰ τὸ σῶμα πλανηθέντες, ἔξω μὲν μὴ λάβωσιν ἀναπνοὴν, ἐντὸς δὲ εἱλούμενοι, τὴν ἀφ' αὐτῶν ἀτμίδα τῇ τῆς ψυχῆς φορᾷ συμμίξαντες ἀνακερασθῶσι, παντοδαπὰ νοσήματα ψυχῆς ἐμποιοῦσι, μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ἐλάττω καὶ πλείω. πρός τε τοὺς τρεῖς τόπους ἐνεχθέντα τῆς ψυχῆς, πρὸς ὃν ἂν ἕκαστον αὐτῶν προσπίπτῃ, ποικίλλει μὲν εἴδη δυσκολίας καὶ δυσθυμίας παντοδαπὰ, ποικίλλει δὲ θρασύτητός τε καὶ δειλίας· ἔτι δὲ λήθης ἅμα καὶ δυσμαθίας. πρὸς δὲ τούτοις, ὅταν οὕτω κακῶς παγέντων, πολιτεῖαι κακαὶ καὶ λόγοι κατὰ πόλεις ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ λεχθῶσιν, ἔτι δὲ μαθήματα μη- E δαμῇ τούτων ἰατικὰ ἐκ νέων μανθάνηται, ταύτῃ κακοὶ πάντες οἱ κακοὶ διὰ δύο ἀκουσιώτατα γιγνόμεθα. ὧν αἰτιατέον μὲν τοὺς φυτεύοντας ἀεὶ τῶν φυτευομένων μᾶλλον, καὶ τοὺς τρέφοντας τῶν τρεφομένων· προθυμητέον μὴν, ὅπῃ τις δύναται, καὶ διὰ τροφῆς καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων, μαθημάτων τε, φυγεῖν μὲν κακίαν, τοὐναντίον δὲ ἑλεῖν. ταῦτα μὲν οὖν δὴ τρόπος ἄλλος λόγων.

Τὸ δὲ τούτων ἀντίστροφον αὖ, τὸ περὶ τὰς τῶν σωμάτων καὶ διανοήσεων θεραπείας, αἷς αἰτίαις σώζεται, πάλιν εἰκὸς καὶ πρέπον ἀνταποδοῦναι. δικαιότερον γὰρ τῶν ἀγαθῶν πέρι μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν ἴσχειν λόγον. πᾶν δὴ τὸ ἀγαθὸν, καλόν. τὸ δὲ καλὸν, οὐκ ἄμετρον· καὶ ζῶον οὖν τὸ τοιοῦτον ἐσόμενον, ξύμμετρον θετέον. ξυμμέτρων δὲ τὰ μὲν σμικρὰ F διαισθανόμενοι ξυλλογιζόμεθα, τὰ δὲ κυριώτατα καὶ μέγιστα, ἀλογίστως ἔχομεν. πρὸς γὰρ ὑγιείας τε καὶ νόσους, ἀρετάς τε καὶ κακίας, οὐδεμία ξυμμετρία καὶ ἀμετρία μείζων ἢ ψυχῆς αὐτῆς πρὸς σῶμα αὐτό· ὧν οὐδὲν σκοποῦμεν, οὐδ' ἐννοοῦμεν ὅτι ψυχὴν ἰσχυρὰν καὶ πάντῃ μεγάλην ἀσθενέστερον ἢ ἔλαττον εἶδος ὅταν ὀχῇ, καὶ ὅταν αὖ τοὐναντίον ξυμπαγῆτον τούτω, οὐ καλὸν ὅλον τὸ ζῶον. ἀξύμμετρον γὰρ ταῖς μεγίσταις ξυμμετρίαις. τὸ δ' ἐναντίως ἔχον, πάντων θεαμάτων, τῷ δυναμένῳ καθορᾷν, κάλλιστον καὶ ἐρασμιώτατον. οἷον οὖν ὑπερσκελὲς, ἢ καί τινα ἑτέραν ὑπέρεξιν ἄμετρον ἑαυτῷ τι σῶμα ὂν, ἅμα μὲν αἰσχρὸν, ἅμα δ' ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν πόνων πολλοὺς μὲν κόπους, πολλὰ δὲ σπάσματα καὶ διὰ G τὴν παραφορότητα πτώματα παρέχον, μυρίων κακῶν αἴτιον ἑαυτῷ. ταυτὸ δὴ διανοητέον καὶ περὶ τοῦ ξυναμφοτέρου, ζῶον ὃ καλοῦμεν· ὡς ὅταν τε ἐν αὐτῷ ψυχὴ κρείττων οὖσα σώματος περιθύμως ἴσχῃ, διασείουσα πᾶν αὐτὸ ἔνδοθεν, νόσων ἐμπίπλησι, καὶ ὅταν εἴς τινας μαθήσεις καὶ ζητήσεις συντόνως ἴῃ, κατατήκει· διδαχάς τ' αὖ καὶ μάχας ἐν λόγοις ποιουμένη δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ δι' ἐρίδων καὶ φιλονεικιῶν γιγνομένων, διάπυρον αὐτὸ ποιοῦσα λύει· καὶ ῥεύματα ἐπάγουσα, τῶν λεγομένων ἰατρῶν ἀπατῶσα τοὺς πλείστους, τἀναντία αἰτιᾶσθαι ποιεῖ.

σῶμά τε ὅταν αὖ μέγα καὶ ὑπέρψυχον, σμικρᾷ ξυμφυὲς ἀσθενεῖ τε διανοίᾳ γένηται, διττῶν ἐπιθυμιῶν οὐσῶν φύσει κατ' ἀνθρώπους, διὰ σῶμα μὲν τροφῆς, διὰ δὲ τὸ θειότατον τῶν ἐν ἡμῖν, φρονήσεως, αἱ τοῦ κρείττονος κινήσεις κρατοῦσαι, καὶ τὸ μὲν σφέτερον αὔξουσαι, τὸ δὲ τῆς ψυχῆς, κωφὸν καὶ δυσμαθὲς ἀμνῆμόν τε ποιοῦσαι, τὴν μεγίστην νόσον ἀμαθίαν ἐναπεργάζονται. μία δὲ σωτηρία πρὸς ἄμφω, μήτε τὴν ψυχὴν ἄνευ σώματος κινεῖν, μήτε σῶμα ἄνευ ψυχῆς, ἵνα ἀμυνομένω γίγνωνται ἰσορρόπω καὶ ὑγιῆ. τὸν δὴ μαθηματικὸν ἤ τινα ἄλλην σφόδρα μελέτην διανοίᾳ κατεργαζόμενον, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀποδοτέον κίνησιν, γυμναστικῇ προσομιλοῦντα· τόν τε αὖ σῶμα ἐπιμελῶς πλάττοντα, τὰς τῆς ψυχῆς ἀνταποδοτέον κινήσεις, μουσικῇ καὶ πάσῃ φιλοσοφίᾳ προσχρώμενον, εἰ μέλλοι δικαίως τις ἅμα μὲν καλὸς, ἅμα δὲ ἀγαθὸς ὀρθῶς κεκλῆσθαι. κατὰ δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ τὰ μέρη θεραπευτέον, τὸ τοῦ παντὸς ἀπομιμούμενον εἶδος. τοῦ γὰρ σώματος ὑπὸ τῶν εἰσιόντων καομένου τε ἐντὸς καὶ ψυχομένου, καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ξηραινομένου καὶ ὑγραινομένου, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα πάσχοντος ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν κινήσεων, ὅταν μέν τις ἡσυχίαν ἄγον τὸ σῶμα παραδιδῷ ταῖς κινήσεσι, κρατηθὲν διώλετο· ἐὰν δὲ ἥν τε τροφὸν καὶ τιθήνην τοῦ παντὸς προσείπομεν, μιμῆταί τις, καὶ τὸ σῶμα μάλιστα μὲν μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγειν ἐᾷ, κινῇ δὲ, καὶ σεισμούς τινας ἀεὶ ἐμποιῶν αὐτῷ διὰ παντὸς, τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἀμύνηται κατὰ φύσιν κινήσεις, καὶ μετρίως σείων, τά τε περὶ τὸ σῶμα πλανώμενα παθήματα καὶ μέρη, κατὰ συγγενείας εἰς τάξιν κατακοσμῇ πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὸν πρόσθεν λόγον, ὃν περὶ τοῦ παντὸς ἐλέγομεν, οὐκ ἐχθρὸν παρ' ἐχθρὸν τιθέμενον, ἐάσει πολέμους ἐντίκτειν τῷ σώματι καὶ νόσους, ἀλλὰ φίλον παρὰ φίλον τεθὲν, ὑγίειαν ἀπεργαζόμενον παρέξει. τῶν δ' αὖ κινήσεων ἡ ἐν αὐτῷ ὑφ' ἑαυτοῦ ἀρίστη κίνησις (μάλιστα γὰρ τῇ διανοητικῇ τῇ τοῦ παντὸς κινήσει ξυγγενής) ἡ δὲ ὑπ' ἄλλου, χείρων. χειρίστη δὲ, ἡ κειμένου τοῦ σώματος καὶ ἄγοντος ἡσυχίαν, δι' ἑτέρων αὐτὸ κατὰ μέρη κινοῦσα. διὸ δὴ τῶν καθάρσεων καὶ ξυστάσεων σώματος, ἡ μὲν διὰ τῶν γυμνασίων, ἀρίστη· δευτέρα δὲ, ἡ διὰ τῶν αἰωρήσεων, κατά τε τοὺς πλοῦς, καὶ ὅπῃ περ ἂν ὀχήσεις ἄκοποι γίγνωνται. τρίτον δὲ εἶδος κινήσεως, σφόδρα ποτὲ ἀναγκαζομένῳ χρήσιμον, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς τῷ νοῦν ἔχοντι προσδεκτέον, τὸ τῆς φαρμακευτικῆς καθάρσεως γιγνόμενον ἰατρικόν. τὰ γὰρ νοσήματα ὅσα μὴ μεγάλους ἔχει κινδύνους, οὐκ ἐρεθιστέον φαρμακείαις. πᾶσα γὰρ σύστασις νόσων τρόπον τινὰ τῇ τῶν ζώων φύσει προσέοικε. καὶ γὰρ ἡ τούτων ξύνοδος ἔχουσα τεταγμένους τοῦ βίου γίγνεται χρόνους, τοῦ τε γένους ξύμπαντος, καὶ καθ' αὐτὸ τὸ ζῶον εἱμαρμένον ἔχον ἕκαστον τὸν βίον φύεται, χωρὶς τῶν ἐξ ἀνάγκης παθημάτων. τὰ γὰρ τρίγωνα εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ἑκάστων δύναμιν ἔχοντα ξυνίσταται μέχρι τινὸς χρόνου δυνατὰ ἐξαρκεῖν· οὗ βίον οὐκ ἄν ποτέ τις εἰς τὸ πέραν ἔτι βιῴη. τρόπος οὖν αὐτὸς καὶ τῆς περὶ τὰ νοσήματα ξυστάσεως. ἣν ὅταν τις παρὰ τὴν εἱμαρμένην τοῦ χρόνου φθείρῃ φαρμακείαις, ἅμα ἐκ μικρῶν μεγάλα, καὶ πολλὰ ἐξ ὀλίγων νοσήματα φιλεῖ γίγνεσθαι. διὸ παιδαγωγεῖν δεῖ διαίταις πάντα τὰ τοιαῦτα, καθ' ὅσον ἂν ᾖ τῳ σχολὴ, ἀλλ' οὐ φαρμακεύοντα κακὸν δύσκολον ἐρεθιστέον. καὶ περὶ μὲν τοῦ κοινοῦ ζώου, καὶ τοῦ κατὰ σῶμα αὐτοῦ μέρους, ᾗ τις ἂν καὶ διαπαιδαγωγῶν καὶ διαπαιδαγωγούμενος ὑφ' αὑτοῦ, μάλιστ' ἂν κατὰ λόγον ζῴη, ταῦτα λελέχθω. τὸ δὲ δὴ παιδαγωγῆσον αὐτὸ μᾶλλόν που καὶ πρότερον παρασκευαστέον εἰς δύναμιν, ὅτι κάλλιστον καὶ ἄριστον εἰς τὴν παιδαγωγίαν εἶναι. δι' ἀκριβείας μὲν οὖν περὶ τούτων διελθεῖν, ἱκανὸν ἂν γένοιτο αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον ἔργον· τὸ δ' ἐν παρέργῳ κατὰ τὰ πρόσθεν ἑπόμενος ἄν τις, οὐκ ἀπὸ τρόπου τῇδε σκοπῶν, ὧδε τῷ λόγῳ διαπεράναιτ' ἄν. καθάπερ εἴπομεν πολλάκις, ὅτι τρία ψυχῆς τριχῇ ἐν ἡμῖν εἴδη κατῴκισται. τυγχάνει δ' ἕκαστον κινήσεις ἔχον. οὕτω κατὰ ταῦτα καὶ νῦν ὡς διὰ βραχυτάτων ῥητέον, ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν ἐν ἀργίᾳ διάγον, καὶ τῶν ἑαυτοῦ κινήσεων ἡσυχίαν ἄγον, ἀσθενέστατον ἀνάγκη γίγνεσθαι· τὸ δ' ἐν γυμνασίοις, ἐρρωμενέστατον. διὸ φυλακτέον ὅπως ἂν ἔχωσι τὰς κινήσεις πρὸς ἄλληλα συμμέτρως. τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο, ὃ δή φαμεν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντας φυτὸν οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον, ὀρθότατα λέγοντες. ἐκεῖθεν γὰρ ὅθεν ἡ πρώτη τῆς ψυχῆς γένεσις ἔφυ, τὸ θεῖον τὴν κεφαλὴν καὶ ῥίζαν ἡμῶν ἀνακρεμαννὺν, ὀρθοῖ πᾶν τὸ σῶμα. τῷ μὲν οὖν περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἢ φιλονεικίας τετευχότι, καὶ ταῦτα διαπονοῦντι σφόδρα, πάντα τὰ δόγματα ἀνάγκη θνητὰ ἐγγεγονέναι, καὶ παντάπασι καθ' ὅσον μάλιστα δυνατὸν θνητῷ γίγνεσθαι, τούτου μηδὲ σμικρὸν ἐλλείπειν, ἅτε τὸ τοιοῦτον ηὐξηκότι· τῷ δὲ περὶ φιλομάθειαν καὶ περὶ τὰς ἀληθεῖς φρονήσεις ἐσπουδακότι, καὶ ταῦτα μάλιστα τῶν αὐτοῦ γεγυμνασμένῳ, φρονεῖν μὲν ἀθάνατα καὶ θεῖα, ἄν περ ἀληθείας ἐφάπτηται, πᾶσα ἀνάγκη που· καθ' ὅσον δ'

A Rurſus quando corpus grande & pigriori mole ſuperexcedens puſillæ exilique cogitationi animi copulatur, cùm geminæ ſint in homine ſecúdum naturam cupiditates, vna quidem per corpus alimentorũ, altera verò per id quod diuiniſſimum nobis ineſt, prudentiæ: tunc ſanè potentioris illius præualentes agitationes quod ſuum eſt adaugent, quod verò animi, hebes, indocile, obliuioſum reddunt, atque ita infirmitatem maximam videlicet imperitiam generant. Vna demum eſt ad vtrunque ſalus & conſeruatio, vt neque animam ſine corpore, neque corpus abſque anima moueamus, vt in mutua contentione
B exæquatis inuicem viribus inſurgentia bonam totius valetudinē tueantur. Quapropter quicunque mathematicis doctrinis operam dat, aut cuiuis mentis indagationi vehemētius ſtudet, debet etiam motum corporis adhibere, & in gymnaſtica exercitatione verſari. Ac rurſus qui ſumma corpus diligentia format & roborat, animæ quoque viciſſim motus adiungere, muſica & omnibus philoſophiæ ſtudiis vſus, ſi modò quis iure bonus ſimul & pulcher ſit appellādus. Similiter quoque partes curare debemus, totius ſpeciē imitati. Cùm enim corpus ab ingredientibus incendatur intus, frigidúmve fiat
C & iterum ab extremis aridum madidúmve reddatur, & quæ deinceps hæc ſequuntur perpetiatur, quando quis otiũ agens corpus motionibus his committit, ſuperatum ab his diſſoluitur. At ſiquis in curando corpore illam imitetur naturam quam altricem vniuerſi vocabimus, ita vt nunquam torpere permittat, ſed moueat ſemper iugíque agitatione internis externíſq; motibus ſecundũ naturã vbique reſiſtat, & moderata quadā cōmotione aberrantes paſſiones corporis partéſq; cognationis ratione ſeruata viciſſim in ordinem redigat & exornet, ſecúdum ſermonē illum ſuperiorem quē de vniuerſo habuimus, nequaquam ſinet inimicum inimico ad motũ prælia
D in corpore morbóſque ciere, ſed efficiet potius vt amicũ adhærens amico ſanitatem corporis tueatur. Omnium verò motuum optimus ille eſt, qui in ſemet ex ſeipſo fit. Nam & mentis, & totius ipſius motioni cognatiſſimus eſt. Qui verò ab alio fit, deterior. Deterrimus autem motus, quando iacēs & quietem agens corpus, ab aliis ſecundum partes mouetur. Quapropter purgationum conſtitutionúmque omnium corporis, quæ exercitatione gymnaſtica fit, ſaluberrima eſt. Proximè ad hanc accedit vectio facilis, ſiue naui, ſeu quouis alio vehiculo peragatur. Tertia cōmotionis ſpecies tunc demum cùm ſumma cogit neceſſitas, vtilis: aliter verò nullo modo ſanæ men-
E tis homini ſuſcipienda. Medicorum illa purgatio eſt, quæ pharmacis, id eſt ſolutiuis medelis, fieri ſolet. Morbi enim niſi periculoſiſſimi ſint, pharmacis irritandi nō ſunt. Omnis nanque morborum conſtitutio animalium naturæ quodammodo ſimilis eſt. Sanè animalium compoſitio ab ipſo generationis exordio certis temporum curriculis terminatur: idque & genus vniuerſum patitur, & animal vnumquodque ab ortu fatale viuēdi ſpatium in ſeipſo exceptis neceſſariis paſſionibus, continet. Etenim trianguli ab ipſo initio ſingulorum vim poſſidentes vſque ad certum tempus ſufficienter ad vſum vitæ cohærent, vltra id vita nemini prorogatur. Idem quoque cō-
F ſtitutionis modus langoribus conuenit. Quos ſiquis citra fatalem temporis curſum pharmacis amputare contenderit, ex paruis ingentes, ex paucis multi euadere conſueuerũt. Quapropter diligentia victus corrigendi & gubernandi ſunt morbi, prout cuique datur otiũ, neque difficile infeſtúmque malum pharmacis inueſtigandum. Ac de communi quidem animali & parte illius corporea, qua diligentia regēda & gubernanda ſint, vt ratio viuēdi ſeruetur, hæc dicta ſint. Ipſum verò quod gubernaturum eſt, multò magis ac prius ita pro viribus inſtruendum eſt, vt quàm optimè atque pulcherrimè ad regendum ſit præparatũ. Exacta quidem huius rei diſcuſſio pro-
G priam ſibi & integram diſputationem exigeret. Quantum verò fortè ad id quo de agimus attinet, ſiquis per ſuperiorũ veſtigia gradiatur, non ab ſurdè ſic maximè procedendo ad commodum iſtorum finem perueniet. Sæpe in ſuperioribus diximus tres eſſe animę ſpecies in nobis trifariam diſtributas, ſingulásque ſuos motus habere. Ita nunc paucis concludamus, quæcunque illarum torpet, & à ſuis motibus otium agit, imbecilliſſimam neceſſariò reddi: quæ verò agit aſſiduè, robuſtiſſimam. Quapropter danda eſt opera, vt ſpecies ſingulæ motus ſuos inter ſe moderatos cōuenienti tenore cōſeruent. De præſtantiſſima igitur animæ noſtræ ſpecie ita eſt ſentiendum Nempe hanc Deus, vt dæmonem noſtrũ cuiq; tribuit: hác in ſumma
H corporis arce ſedem habere dicimus, atque ad cœli cognationem à terra nos tollere, tanquam animalia cœleſti potius quàm terreno ſemine nata. Quod quidem rectè admodum dicitur. Vnde enim primus animæ datus eſt ortus, inde diuina vis caput radicémq; & originē noſtram pendentem ſuſpendēs, totum dirigit corpus. In eo igitur qui cōcupiſcētiæ & ambitioſæ iracūdiæ affectibus explēdis incũbit, neceſſe eſt opiniones omnes mortales fieri, atq; eũ quàm maximè fieri poteſt mortalē prorſus euadere, cùm mortalē naturã pro viribus auxerit. At eum qui totus diſcendæ veritatis cupiditate flagrauerit, atq; omnem eius

Quis optimus motuum.

De purgationibus.

Diligentia victus corrigendi morbi.

operam præcipuè in hoc vno impenderit, neceſſe eſt omnino ſiquidem veritatem attingat, immortalia & diuina comprehendere: & quatenus humana natura immortalitatem aſſequi poteſt, eatenus hunc penitus immortalem euadere, nulla videlicet immortalitatis parte dimiſſa, quinetiam cùm ſemper diuinum colat, ipſúmque familiarem dæmonem in ſe habeat ornatiſſimum, præcipuè beatum fore. Cultura autem cuiuſque omnino vna eſt, proprium cuique pabulum motúmque tribuere. Ei verò quod in nobis diuinum eſt, motus cognati ſunt, vniuerſi ipſius cognationes atque circuitus. Hos itaque ſecutum vnumquenque noſtrûm oportet diſcurſiones illas noſtras in capite olim à prima generatione corruptas, per ipſam mundanæ harmoniæ reuolutioníſque intelligentiam ita corrigere, vt intellectæ rei intelligentem vim ſecundum priſtinam naturam ſimilem reddat, per quam ſimilitudinē vitæ à Deo optimè nobis propoſitæ, & in præſenti tempore, & in futuro finem adipiſcamur. Sed iam diſputatio illa de vniuerſo vſque ad generationem hominum nobis propoſita finem penè ſuum adepta videtur. Cæterorum verò animantium generationem quatenus duntaxat neceſſitas poſtulat, paucis perſtringemus. Sic enim modum in hac diſputatione tenere ſibi quiſque videbitur. Verùm de his iam ita dicamus. Quicunque virorum iniuſti timidíque vixerunt, quemadmodum probabilis ratio nobis oſtendit, in generatione ſecunda in fœminas ſunt cōuerſi. Quo quidem tempore hanc ob cauſam dij coitus amorem machinati ſunt. Igitur in viris vnum quiddam, in fœminis alterum vitæ & animæ compos ita compoſuerunt. Ipſum potus diſcurſum, quo per pulmones ſub renes in veſicam defluēs & ſpiritui mixtus eliſúſque depromitur, dij in fiſtulæ modum in cōpactā medullam à capite per ceruicem & ſpinam deriuauerunt, quod quidem Sperma, id eſt ſemen, in ſuperioribus nuncupauimus. Hoc autem vtpote animatum ac reſpirās, qua parte ſpirat, per eandem vitale effluendi deſiderium gignit, atque ita generandi amorem nobis inſeruit. Quocirca pudendorum naturæ in viris inſita vis, inobediens atque imperioſa, & quaſi animal nō exaudiens rationem furioſarum libidinum violentia ſubiicere ſibi cuncta conatur. Vulua quoque matríxque in fœminis eadem ratione animal auidum generandi, quando procul à fœtu per ætatis florem, aut vltrà diutiùs detinetur, ægrè fert moram ac plurimum indignatur: paſſimque per corpus oberrans, meatus ſpiritus intercludit, reſpirare non ſinit, extremis vexat anguſtiis, morbis deniq; omnibus premit, quouſque vtrorūq; cupido amórq; quaſi ex arboribus fœtum fructúmve producunt: ipſum deinde decerpunt & in matricem velut agrum inſpargunt: hinc animalia primum talia, vt nec propter paruitatē videantur, necdum appareant formata, cōcipiunt: mox quę cōflauerant, explicant: ingentia intus enutriunt, demum educunt in lucē animaliúmq; generationē perficiūt. Mulieres hunc in modum & fœminæ omnes ſunt genitæ. Auium autē genus ex noſtro ita eſt aptè formatū, vt pro pilis pēnas acciperet. In hoc illi homines tranſeunt, qui ſimplices & innocētes cūſint, leues tamē ſunt, & fruſtrà in rebus ſublimibus curioſi: quíve adeo fatui ſunt, vt oculorum iudicio confiſi, hoc altiſſima quæque firmiter demonſtrari poſſe non dubitent. Greſſibilium verò ferarum genus ex his natum hominibus, qui à philoſophia penitus alieni ad cęleſtia nunquam oculos erexerunt, ex eo quòd volutionibus illis, quæ in capite peragi ſolent vſi nūquam ſūt, ſed illas animæ partes ſecuti quæ in ventre & pectore dominantur. Ex his vtique ſtudiis anteriora membra & capita ob ipſam cognitionem humi penitus defixerunt: in longum productum ac diuerſum corporis verticem tenuere: quandoquidem ibi propter deſidiam ſingulorum colliſi ſunt & confracti circuitus, & ideo quòd quatuor pedum ac etiam pluriū eſt inſtituta figura, vt inſipientioribus deus maiorem ex pedibus multis atque progreſſu occaſionem præſtet, per quam magis etiam deflectantur ad terram. Eos autem qui horum inſipientiſſimi erant, corpúſque in terram penitus proſternebāt, quaſi nihil vltrà pedibus opus foret, in corpora carentia pedibus & humi ſerpentia permutarunt. Quartū genus aquaticum eſt, ex illis natū qui ſtolidiſſimi & imperitiſſimi fuerāt, quos noſtri illi transformatores pura reſpiratione dignos idcirco non iudicauerunt, quia propter extremæ tranſgreſſionis iniquitatem animam impuriſſimam prorſus habebant. Ideo ex tenui ac pura aeris illa reſpiratione, in aquæ reſpirationem profundam turbidámque merſerunt. Vnde piſcium & oſtrearum ac denique aquatilium omnium orta eſt multitudo: in qua certè mutatione illi ex ſedium extremarum habitatione inſcitiæ quoque extremæ dant pœnas. Hunc in modum & olim nunc in ſe inuicem animalia migrant, dum mentis & dementiæ iactura vel adeptione mutantur. Iam igitur noſtra hæc de vniuerſo diſputatio finem habeat. Mortalia enim & immortalia viuentia mundus hic ſortitus, atque inde completus, ita denique factus eſt viſibile viſibilia comprehendens animal, intelligibilis dei imago, ſenſibilis, maximus, interminatus, pulcherrimus, perfectiſſimusc, cœlum vnum hoc atque vnigenitum.

De generatione fœminæ.

De ſpermate.

Generandi cupiditas.

Generatio Auium.

Generatio ferarum.

Generatio Aquatilium.

A αὖ μεταχεῖν ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀθανασίας ἐνδέχεται, τούτου μηδὲν μέρος ἀπολείπειν· ἅτε δὲ ἀεὶ θεραπεύοντα τὸ θεῖον, ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξύνοικον ἐν αὑτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι. θεραπεία δὲ δὴ παντὶ παντὸς μία, τὰς οἰκείας ἑκάστῳ τροφὰς καὶ κινήσεις ἀποδιδόναι. τῷ δ' ἐν ἡμῖν θείῳ ξυγγενεῖς εἰσι κινήσεις, αἱ τοῦ παντὸς διανοήσεις καὶ περιφοραί. ταύταις δὴ ξυνεπόμενον ἕκαστον δεῖ, τὰς περὶ τὴν γένεσιν ἐν τῇ κεφαλῇ διεφθαρμένας ἡμῶν περιόδους ἐξορθοῦντα, διὰ τὸ καταμανθάνειν τὰς τοῦ παντὸς ἁρμονίας τε καὶ περιφορὰς, τῷ κατανοουμένῳ τὸ κατανοοῦν ἐξομοιῶσαι κατὰ τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὁμοιώσαντα δὲ, τέλος ἔχειν τοῦ προτεθέντος ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν ἀρίστου βίου, πρός τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον. B Καὶ δὴ καὶ τὰ νῦν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς παραγγελθέντα διεξελθεῖν περὶ τοῦ παντὸς μέχρι γενέσεως ἀνθρωπίνης, σχεδὸν ἔοικε τέλος ἔχειν. τὰ γὰρ ἄλλα ζῷα ᾗ γέγονεν αὖ, διὰ βραχέων ἐπιμνηστέον, ὃ μή τις ἀνάγκη μηκύνειν. οὕτω γὰρ ἐμμετρότερός τις αὐτῷ δόξειεν περὶ τοὺς τούτων λόγους εἶναι. τῇδ' οὖν τὸ τοιοῦτον ἔστω λεγόμενον. τῶν γενομένων ἀνδρῶν ὅσοι δειλοὶ, καὶ τὸν βίον ἀδίκως διῆλθον, κατὰ λόγον τὸν εἰκότα γυναῖκες μετεφύοντο ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει. καὶ κατ' ἐκεῖνον δὴ τὸν χρόνον διὰ ταῦτα θεοὶ τὸν τῆς ξυνουσίας ἔρωτα ἐτεκτήναντο, ζῷον, τὸ μὲν ἐν ἡμῖν, τὸ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶ συστήσαντες ἔμψυχον, τοιῷδε τρόπῳ ποιήσαντες ἑκάτερον. C τὴν τοῦ ποτοῦ διέξοδον, ᾗ διὰ τοῦ πλεύμονος τὸ πῶμα ὑπὸ τοὺς νεφροὺς εἰς τὴν κύστιν ἐλθὸν, καὶ τῷ πνεύματι τὸ θλιφθὲν ξυνεκπέμπει, δεχόμενοι, ξυνέτρησαν εἰς τὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν αὐχένα καὶ διὰ τῆς ῥάχεως μυελὸν ξυμπεπηγότα, ὃν δὴ σπέρμα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις εἴπομεν. ὁ δὲ, ἅτ' ἔμψυχος ὢν, καὶ λαβὼν ἀναπνοὴν τοῦθ' ᾗπερ ἀνέπνευσε, τῆς ἐκροῆς ζωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐμποιήσας αὐτῷ, τοῦ γεννᾶν ἔρωτα ἀπετέλεσε. διὸ δὴ τῶν μὲν ἀνδρῶν τὸ περὶ τὴν τῶν αἰδοίων φύσιν, ἀπειθές τε καὶ αὐτοκρατὲς γεγονὸς, οἷον ζῷον ἀνυπήκοον τοῦ λόγου, πάντων δι' ἐπιθυμίας οἰστρώδεις ἐπιχειρεῖ κρατεῖν. αἱ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶν αὖ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, διὰ ταὐτὰ ταῦτα ζῷον ἐπιθυμητικὸν ἐνὸν τῆς παιδοποιΐας, D ὅταν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολὺν γίγνηται, χαλεπῶς ἀγανακτοῦν φέρει· καὶ πλανώμενον πάντῃ κατὰ τὸ σῶμα, τὰς τοῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττον, ἀναπνεῖν οὐκ ἐῶν, εἰς ἀπορίας τε ἄλλας τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει, καὶ νόσους παντοδαπὰς ἄλλας παρέχεται, μέχρι περ ἂν ἑκατέρων ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ ἔρως ξυναγαγόντες, οἷον ἀπὸ δένδρων καρπὸν καταδρέψαντες, ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν, ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῷα κατασπείραντες, καὶ πάλιν διακρίναντες, μεγάλα ἐντὸς ἐκθρέψωνται· καὶ μετὰ τοῦτο εἰς φῶς ἀγαγόντες, ζῴων ἀποτελέσωσι γένεσιν. γυναῖκες μὲν οὖν καὶ θῆλυ πᾶν οὕτω γέγονε. E τὸ δὲ τῶν ὀρνέων φῦλον μετερρυθμίζετο, ἀντὶ τριχῶν πτερὰ φύον, ἐκ τῶν ἀκάκων ἀνδρῶν, κούφων δὲ καὶ μετεωρολογικῶν μὲν, ἡγουμένων δὲ δι' ὄψεως τὰς περὶ τούτων ἀποδείξεις βεβαιοτάτας εἶναι, δι' εὐήθειαν. τὸ δ' αὖ πεζὸν καὶ θηριῶδες γέγονεν ἐκ τῶν μηδὲν προσχρωμένων φιλοσοφίᾳ, μηδὲ ἀθρούντων τῶν περὶ τὸν οὐρανὸν πέρι μηδὲν, διὰ τὸ μηκέτι ταῖς ἐν τῇ κεφαλῇ χρῆσθαι περιόδοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τὰ στήθη ψυχῆς ἡγεμόσιν ἕπεσθαι μέρεσιν. ἐκ τούτων οὖν τῶν ἐπιτηδευμάτων, τά τε ἐμπρόσθια κῶλα καὶ τὰς κεφαλὰς εἰς γῆν ἑλκόμενα, ὑπὸ ξυγγενείας, ἤρεισαν· προμήκεις τε καὶ παντοίας ἔσχον τὰς κορυφὰς, ὅπῃ συνεθλίφθησαν ὑπὸ ἀργίας ἑκάστων αἱ περιφοραί. F τετράπουν τε τὸ γένος αὐτῶν ἐκ ταύτης ἐφύετο καὶ πολύπουν τῆς προφάσεως· θεοῦ βάσεις ὑποτιθέντος πλείους τοῖς μᾶλλον ἄφροσιν, ὡς μᾶλλον ἐπὶ γῆν ἕλκοιντο. τοῖς δ' ἀφρονεστάτοις αὐτῶν τούτων, καὶ παντάπασι πρὸς γῆν πᾶν τὸ σῶμα κατατεινομένοις, ὡς οὐδὲν ἔτι ποδῶν χρείας οὔσης, ἄποδα αὐτὰ καὶ ἰλυσπώμενα ἐπὶ γῆς ἐγέννησαν. τὸ δὲ τέταρτον γένος ἔνυδρον γέγονεν, ἐκ τῶν μάλιστα ἀνοητοτάτων καὶ ἀμαθεστάτων. οὓς οὐδ' ἀναπνοῆς καθαρᾶς ἔτι ἠξίωσαν οἱ μεταπλάττοντες, ὡς τὴν ψυχὴν ὑπὸ πλημμελείας πάσης ἀκαθάρτως ἐχόντων, ἀλλ' ἀντὶ λεπτῆς καὶ καθαρᾶς ἀναπνοῆς ἀέρος, εἰς ὕδατος θολερὰν καὶ βαθεῖαν ἔωσαν ἀνάπνευσιν. G ὅθεν ἰχθύων γένος καὶ τὸ τῶν ὀστρέων, ξυμπάντων τε ὅσα ἔνυδρα γέγονε, δίκην ἀμαθίας ἐσχάτης, ἐσχάτας οἰκήσεις εἰληχότων. καὶ κατὰ ταῦτα δὴ πάντα τότε καὶ νῦν διαμείβεται τὰ ζῷα εἰς ἄλληλα, νοῦ καὶ ἀνοίας ἀποβολῇ καὶ κτήσει μεταβαλλόμενα. Καὶ δὴ καὶ τέλος περὶ τοῦ παντὸς νῦν ἤδη τὸν λόγον φῶμεν ἡμῖν ἔχειν. θνητὰ γὰρ καὶ ἀθάνατα ζῷα λαβὼν, καὶ ξυμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῷον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεοῦ, αἰσθητὸς, μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν.

TIMAIΩ

ΤΙΜΑΙΩ ΤΩ ΛΟΚΡΩ ΠΕΡΙ ΨΥΧΑΣ ΚΟΣΜΩ, καὶ φύσιος.

TIMÆI LOCRI DE ANIMA MVNDI, Id eſt natura.

Hunc libellum, quo Ficini carent exemplaria, inſeruimus aliunde mutuati. Fuit autem hic Timæus Locrus, Pythagoreus philoſophus, purioris philoſophiæ, vt apparet, peritiſſimus: vt non immeritò eum quaſi archetypum in phyſicis rebus explicandis ſibi propoſuerit Plato. Quo tempore vixerit, dubitatur. quidam Platone antiquiorem, quidam ei σύγχρονον *fuiſſe arbitrantur.*

A ΤΙΜΑΙΟΣ ὁ Λοκρὸς τάδε ἔφα· δύο αἰτίας εἶμεν τῶν συμπάντων· νόον μὲν, τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων· ἀνάγκαν δὲ, τῶν βίᾳ κατὰ τὰς δυνάμεις τῶν σωμάτων. τουτέων δὲ, τὸν μὲν, τᾶς τἀγαθῶ φύσιος εἶμεν, θεόν τε ὀνυμαίνεσθαι, ἀρχάν τε τῶν ἀρίστων· τὰ δ' ἑπόμενά τε καὶ συναίτια, εἰς ἀνάγκαν ἀνάγεσθαι. τὰ δὲ ξύμπαντα, ἰδέαν, ὕλαν, αἰσθητόν τε, οἷον ἔκγονον τουτέων. καὶ τὸ μὲν, εἶμεν ἀγένατόν τε καὶ ἀκίνατον, καὶ μένον τε, καὶ τᾶς ταυτῶ φύσιος, νοατόν τε καὶ παράδειγμα τῶν γεννωμένων, ὁκόσα ἐν μεταβολᾷ ἐντί. τοιοῦτον γάρ τι τὰν ἰδέαν λέγεσθαί τε καὶ νοεῖσθαι. τὰν δ' ὕλαν, ἐκμαγεῖον καὶ ματέρα, τιθάναν τε καὶ γεννατικὰν εἶμεν τᾶς τρίτας οὐσίας. δεξαμέναν γὰρ τὰ ὁμοιώματα εἰς ἑαυτὰν, καὶ οἷον ἀναμαξαμέναν, ἀποτελεῖν πάντα τὰ γεννάματα. B ταύταν δὲ τὰν ὕλαν ἀΐδιον μὲν ἔφα, οὐ μὰν ἀκίνατον· ἄμορφον δὲ καθ' αὑτὰν καὶ ἀσχημάτιστον, δεχομέναν δὲ πᾶσαν μορφάν. τὰν δὲ περὶ τὰ σώματα, μεριστὰν εἶμεν, καὶ τᾶς θατέρω φύσιος. ποταγορεύοντι δὲ τὰν ὕλαν, τόπον καὶ χώραν. δύο ὦν αἵδε ἀρχαὶ ἐναντίαι. ἂν τὸ μὲν εἶδος λόγον ἔχει ἄρρενός τε καὶ πατρός· ἁ δ' ὕλα, θήλεός τε καὶ ματέρος. τρίτα δὲ εἶμεν, τὰ ἐκ τούτων ἔκγονα. τρία δὲ ὄντα, τρισὶ γνωρίζεσθαι· τὰν μὲν ἰδέαν, νόῳ κατ' ἐπιστάμαν· τὰν δ' ὕλαν, λογισμῷ νόθῳ· τῷ μήπω κατ' εὐθυωρίαν νοεῖσθαι, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν. τὰ δ' ἀπογεννάματα, αἰσθήσει καὶ δόξᾳ. πρὶν ὦν ὠρανὸν γενέσθαι, λόγῳ ἤστην ἰδέα τε καὶ ὕλα, καὶ ὁ θεὸς δαμιουργὸς τῶ βελτίονος. ἐπεὶ δὲ τὸ πρεσβύτερον κάρρον ἐστὶ τῶ νεωτέρω, καὶ τὸ τεταγμένον πρὸ τῶ ἀτάκτω, ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς, ὁρῶν τε τὰν ὕλαν δεχομέναν τὰν ἰδέαν καὶ ἀλλοιουμέναν, παντοίως μὲν, ἀτάκτως δὲ, ἐδεῖτ' εἰς τάξιν αὐτὰν ἄγεν, καὶ ἐξ ἀορίστων C μεταβολᾶν, εἰς ὡρισμέναν καταστᾶσαι· ἵν' ὁμόλογοι ταὶ διακρίσιες τῶν σωμάτων γίγνοιντο, καὶ μὴ κατ' αὐτόματον τροπὰς δέχοιντο. ἐποίησεν ὦν τόνδε τὸν κόσμον ἐξ ἁπάσας τᾶς ὕλας, ὅρον αὐτὸν κατασκευάξας τᾶς τῶ ὄντος φύσιος, διὰ τὸ πάντα τἆλλα ἐν αὑτῷ περιέχεν, ἕνα, μονογενῆ, τέλειον, ἔμψυχόν τε καὶ λογικόν· (κρέσσονα γὰρ τάδε ἀψύχω καὶ ἀλόγω ἐστὶν) καὶ σφαιροειδὲς σῶμα· τελειότερον γὰρ τῶν ἄλλων σχημάτων ἦν τοῦτο. δηλούμενος ὦν ἄριστον γέννημα ποιεῖν, τοῦτον ἐποίει θεὸν γεννατὸν, οὔποκα φθαρησόμενον ὑπ' ἄλλω αἰτίω, ἔξω τῶ αὐτὸν συντεταγμένω θεῶ, εἴποκα δήλετο αὐτὸν διαλύεν. ἀλλ' οὐ γὰρ τἀγαθῶ ἐστὶν ὁρμᾶν ἐπὶ φθορὰν γεννάματος καλλίστω. διαμένει ἄρα, τοιόσδε ὤν, ἄφθαρτος καὶ ἀνώλεθρος καὶ μακάριος. κράτιστος δ' ἐστὶ γεννατῶν, ἐπεὶ ὑπὸ τῶ κρατίστω αἰτίω ἐγένετο, ἀφορῶντος οὐκ εἰς χειρόκματα παραδεί- D γματα, ἀλλ' εἰς τὰν ἰδέαν καὶ εἰς τὰν νοατὰν οὐσίαν· ποθ' ἅνπερ τὸ γενόμενον ἀπακριβωθὲν, κάλλιστόν τε καὶ ἀπαρεγχείρητον γίγνεται. τέλειος δ' αἰεὶ κατὰ τὰ αἰσθητά ἐστιν, ὅτι καὶ τὸ παράδειγμα τήνω αὐτῶ περιέχον πάντα τὰ νοατὰ ζῶα ἐν αὑτῷ, οὐδὲν ἐκτὸς ἀπέλιπεν ἄλλο, ὅρος ὢν νοατῶν παντελὴς, ὡς ὅδε ὁ κόσμος αἰσθητῶν. στερεὸς δὲ ὤν, ἁπτός τε καὶ ὁρατὸς, γᾶς μεμοίρακται, πυρός τε καὶ τῶν μεταξὺ ἀέρος καὶ ὕδατος. ἐκ παντελέων δὲ συνέστακε σωμάτων, τάπερ ὅλα ἐν αὐτῷ ἐντὶ, ὡς μήποκα μέρος ἀπολειφθῆ μὲν ἐκτὸς αὐτῶ· ἵνα ᾖ αὐταρκέστατον τὸ τῶ παντὸς σῶμα, ἀκήρατον τῶν ἐκτὸς κηρῶν. οὐ γὰρ ἦν δίχα τουτέων ἄλλα, καὶ τῶν ἐντός. τὰ γὰρ κατὰ τὰν ἀρίσταν ἀναλογίαν συντεθέντα ἐν ἰσοδυναμίᾳ, οὔτε κρατεῖ ἀλλάλων ἐκ μέρεος, οὔτε κρατέεται· ὡς E τὰ μὲν, αὔξαν, τὰ δὲ φθίσιν λαμβάνεν· μένει δ' ἐν συναρμογᾷ ἀδιαλύτῳ κατὰ λόγον ἄριστον. τριῶν γὰρ ὡντινωνοῦν ὅρων ὅταν καὶ τὰ διαστήματα κατ' ἴσον αὐτῶν ἐστάθη λόγον ποτ' ἄλλαλα, τότε δὴ τὸ μέσον ῥυσμῷ δίκαν ὁρῶμεθα ποττὸ πρᾶτον ὅ,τι περ τὸ τρίτον ποτ' αὐτό· κὰν πάλιν καὶ ἐναλλὰξ κατ' ἐφάρμοσιν τόπων καὶ τάξιος.

TIMÆVS Locrus hęc dixit, Duas eſſe rerum omnium cauſas: Mentem quidem, earum quæ ratione quadam naſcuntur, & Neceſſitatem earum quæ exiſtunt vi quadam, ſecundũ corporum potentias & facultates. Harum rerum, id eſt Naturæ bonorum, optimum eſſe quoddam rerum optimarum principium, & Deum vocari: ea verò quę conſequuntur & tanquam adiuuantes cauſæ accedunt, ad Neceſſitatem reduci. omnia enim eſſe Ideam, Materiam, Senſile, veluti illarum fœtum. & hanc quidem eſſe ingenitam & immobilem. Eſſe præterea in hac naturæ vniuerſitate quiddam quod maneat, & intelligibile ſit, rerum genitarum, quæ quidem in perpetuo quodã mutationum fluxu verſantur, exemplar. huiuſmodi nimirum in his rerum ſingularum viciſſitudinibus conſtans & perpetuum exemplar, Ideam dici & mente comprehendi. Materiam autem eſſe expreſſum rerum ſimulacrum, & matrem & nutricem, & ad generationem Tertiæ eſſentiæ aptam. quum enim effigies rerum in ſeſe ſuſceperit & veluti impreſſerit, hos fœtus producere. Hanc verò Materiam aiebat eſſe ſempiternam, nec verò mobilem: & ab omni forma & figura per ſe immunem & liberam. quaſlibet tamen formas recipientem. circa verò corpora diuiduam eſſe, & alterius naturæ participem. Appellant autem Materiã, Locum & Sedem. Duo hæc igitur ſunt contraria principia. Idea quidem id eſt [Forma] rationem habet maris & patris: Materia autem, fœminæ & matris: Tertiam verò eſſe eſſentiã, ea quæ ex his, vt fœtus, naſcuntur. Quum hæc tria ſint, tribus quoque modis cognoſci: Formam quidem, mente & ſcientia: Materiam adulterina quadam ratiocinatione (quòd videlicet non recta quadam & æqua rei animaduerſione, ſed ex proportione quadam & collatione intelligatur) Fœtus verò qui ex illis naſcuntur, ſenſu & opinione. Antequam igitur Cœlum extaret, ratione erant Forma & materia, & quidem Deus ille erat melioris opifex. Quandoquidem igitur antiquius iuniore præſtantius eſt, & id quod ordinatum eſt inordinato, Deus, quum nimirum bonus ſit, & videret Materiam recipere formã, & alterari, variè quidem, ſed tamen inordinatè: vidit quoque opus eſſe vt eam ipſe in ordinem reduceret, & ex indefinitis mutationib. ad certam definitámque cõſtitueret: vt corporum diſtinctiones mutua ratione inter ſe reſponderent, neque temerè viciſſitudines vltrò citróque reciperent. Hunc igitur mundum ex omni materia creauit Deus, vniuerſique naturam terminum ipſum circumſcripſit atque definiit: quòd videlicet omnia alia in ſeipſo complectatur, quippe quod vnũ ſit vnigenitum, perfectum, anima & ratione pręditum (ſic enim melius erat futurum, quàm illud quod animæ & rationis eſt expers) globoſo corpore. (hæc enim figura omnib⁹ figuris perfectior eſt.) Quum igitur Deus vellet pulcherrimum fœtũ producere, hunc effecit Deum genitũ, nunquã corrumpendũ ab alia cauſa, pręterquam à Deo qui ipſum compoſuit, ſi quando voluerit ipsũ diſſoluere. At non eſt boni genitoris, ad ſui fœtus, & pulcherrimi quidẽ illius, perniciẽ impelli. Permanet igitur mundus conſtãter talis qualis eſt creatus à Deo: ab omni corruptione liber & interitu, beatus, optimus rerũ omniũ genitarũ: quandoquidem ab optima cauſa extitit, proponente ſibi non exemplaria quędã manuũ opificio edita, ſed illam Ideã intelligibilémq; eſſentiã: ad quam videlicet quum res ipſę exquiſita quadã ratione effectæ fuerint, pulcherrimæ extiterunt, & huiuſmodi vt noua quadam opera emendari minimè debeant. Perfectus verò ſemper eſt mundus, rerum ſenſilium comparatione: quoniam & Exemplar illud quod & omnia animalia in ſeipſo complectitur, nihil extrà reliquit aliud: hoc verò Exemplar intelligibilium perfectus eſt terminus, quemadmodum hic mundus, ſenſilium. Eſt porro ſolidus, & huiuſmodi vt & tangi & cerni poſſit: ac proinde Terram ſortitus eſt & Ignem, &, quę inter terram & ignem media intercedunt, Aerem & Aquam. E perfectis autem conſtitutus eſt corporibus, quæ tota in ipſo exiſtũt, vt nulla quidem pars extra ipſum relicta ſit: vt ſit vniuerſi corpus abſolutiſſimum, vt in ipſo nihil deſiderari poſſit, & interitui nullo modo obnoxium, extra omnem lethi noxam. Non enim alia quæpiam ſunt ſeorſim à terra & igne, & duobus aliis intermediis elementis. Nam ipſa ex optimæ proportionis formula, ęquali quadam inter ſe poteſtate continentur, vt neque contineant neque contineantur ex parte inter ſe mutuò, vt alia incrementum, alia diminutionem capiant, ſed profectò indiſſolubili quadam compage, optimæ cuiuſdam rationis vinculo conſtricta permaneant. Quum enim tres quidam exiſtant termini, & interualla quoque eadem illa ratione inter ſe diſtent: tunc videlicet medium radij inſtar videmus ad primum eſſe, quod tertium eſt ad ipſum: & contraria vice, commutatíſque congruenter interuallis, ſeruato locorum ordine,

Hæc autem recenſere,ita vt numeri & quaſi articuli harũ proportionum intelligantur,nequaquam fieri poteſt,niſi res quædam pari poteſtate prędite,ſubiecta oculis deſcriptione,opponantur,quæ quidem docendi ratio opportuna eſt & ad figuræ & ad motus rationem repręſentandam. Quatenus igitur Mundus globoſa eſt figura,ſibique adeo vndiquaque ſimilis,omnes certè alias figuras, quæ quidem vnius ſint generis, capere poteſt. Iam & ex illo circulari motu perpetuum quendam tenorem conſeruat. ſola enim globoſa illa ſiue circularis figura poteſt,& dum quieſcit & dum mouetur,in eodem loco apta quadam commenſuratione componi:vt nunquam vel deficiat vel in alium quempiam commigret locum: quoniam videlicet omnia paribus ab ipſo medio diſtent interuallis. Quum porrò læuiſſimus ſit & prorſus æquabilis, vt nihil ad ſummam perfectámque æquabilitatẽ deſiderari in eo poſſit: minimè indiget mortalibus inſtrumentis, quæ ad facilem expeditúmque vſum cæteris animantibus aptata ſunt & accommodata. Animam autem mundi in ipſius medio indidit Deus,& extra eduxit:ipſúmque vniuerſum ipſa contexit,certo quodam temperamento contemperatam, ex forma nimirum indiuidua, & ex diuidua eſſentia,vt vnum quoddam temperamentum ex his duobus exiſtat: cui duas potentias immiſcuit, motuum principia,Eiuſdem videlicet & Alterius. quæ quidem Anima, quum difficulter ſuſcipiat mixtionem, neque facilè etiam ad huius temperamenti formulam coaluit. Hæ autem omnes rationes ſunt contemperatæ ad numeros harmonicos: quas & ipſe rationes Opifex cõgruenter diſtinxit,certis ſcientię auſpiciis:vt quidẽ minimè incognitũ eſſe poſſit ex quibus hæc mũdi anima ſit conſtituta. Hanc verò non vltimam ordinauit Deus poſt corpoream ipſam eſſentiam,quemadmodum nos affirmamus: (illud enim quod honoratius eſt atque auguſtius & poteſtate & tempore, prius eſt)ſed antiquiorem creauit.& quidẽ hoc ordine: Quum primæ eſſent vnitates quatuor,vnã ex illis aufert, ad octo Denarios & tres Centenarios. huius autem duplum & triplum facile eſt colligere,primo numero conſtituto. Omnes autem numeros cum ſuis ſupplementis & ſeſquioctauis oportet eſſe, terminos ſex & triginta:omnem autem numerum fieri, Centena & quatuordecim millia,ſexcenta nonaginta quinque. Diuiſiones autem hę ſunt,Centena quatuordecim millia, ſexcenta nonaginta quinque. Vniuerſi igitur animam hũc in modum ferè diuiſit. Deum porrò ſola mens videt in his omnibus ſanè rebus principem autorémque & parentem horum omnium. Id autem quod genitum eſt,oculis videmus,& hunc mũdum per ipſius partes. quarum quidem præcipuę ſunt Cœleſtes, quæ & ipſæ bifariam diuidũtur:vt quidem nonnullæ ſint eiuſdem naturæ,nonnullæ, alterius. Harum aliæ quidem extrinſecus ducunt omnes in ipſis internas,ab Oriente ad Occidentẽ,vniuerſo quodam motu:eæ verò quæ ad motum alterius pertinẽt, intrà ab Occidente ad Orientem reuertuntur, & peculiari quodam motu mouentur. circumrotantur autem per accidens Eiuſdem motu,qui in mundo præſtantiorem habet poteſtatem. At motus ille Alterius per harmonicas rationes diſtributus,ſeptem circulorum ordinibus diſtinguitur. Luna ſiquidem,omnium maximè infima,& ad terram accedẽs propius,mẽſtruum peragit circulum:Sol autem poſt hanc annuo tẽpore ſuum circulum abſoluit. Duo verò pari cum Sole curſu eunt, Mercurij & Iunonis aſtrum: quod Veneris ſiue Luciferum vulgus vocat. neque enim quilibet hominum cœtus rerum aſtronomicarum, ex certę cognitionis legibus, eruditus eſt, neque ortuum aut occaſum diſcrimina peritè nouit. Idem enim aliquando Veſperus eſt,[.i. occiduus] dum Solem ſequitur,hactenus vt nobis conſpicuus ſit Sole lucem ſuam abſcondente:aliquando Eôus vocatur[.i. orientalis] quum Solem aduentantem antecedit,& ſub diluculum prior oritur. Lucifer igitur ſæpenumero eſt Veneris ſtella,quòd eodẽ cũ Sole curſu feratur. Nõ tamẽ vnus ipſe eſt Lucifer. nã id præſtãt multæ ſtellæ & fixarũ & inerrantiũ. omne enim iuſta magnitudine aſtrum quod ſuper horizõtẽ ante Solem extat,diem denuntiat. Iam verò alij tres Planetæ,Martis nimirum,Iouis & Saturni,habẽt peculiares celeritates & inæquales annos. Curſus autem ſuos iuſtis ſpatiis conficiunt, ita vt certa exploratáque cognitione percipi poſſint: quippe qui certis temporibus & appareant & lateant & deficiant,veróſque ortus & occaſus generent. Iam & manifeſtas apparitiones orientales & occiduas perficiunt ad Solem: qui diẽ ex eo curſu reddit,dum ab oriente ad occidentẽ pergit:noctem verò alio contrario modo,ex occidentis ad orientẽ motu:quatenus Sol videlicet ex illo eiuſdem motu defertur:annum verò,quatenus ſuo & peculiari motu. Ex duobus his motibus Sol duplicem curſum peragrat,dum vniuerſo quidem illo motu cœli circunfertur:& ſpirã girúmq; obliquo quodam motu inuoluit:hoc quidẽ ſecundum vnam partem dierum tempora & diſcrimina deſignat:illo verò,dum fixarum ſtellarum motu rapido circumuoluitur,ad vnumquenque circuitum, Noctem & diem facit. Sunt verò hæ Temporis partes, quas circuitus vocãt. Deus autẽ tẽpus cũ ipſo mũdo ordinauit. nõ.n. erãt aſtra ante tẽpus,neq. proinde ann⁹,neq. anni tẽpeſtates certis circuitibus diſtinctæ,quib. genitũ hoc tẽpus definit. Eſt autẽ tẽpus ingeniti tẽporis imago,qđ Æternitatẽ vocamus. Queadmodũ.n. hæc Vniuerſitas ad intelligibilis mũdi exẽplar creata eſt,ita hoc tẽp⁹ ad Æternitatẽ,veluti ad exẽplar quoddã,cũ mũdo ab Opifice fuit cõſtitutũ. Terra porrò in medio ſtabilita,deorũ ſedes,termin⁹ eſt noctis & diei,occaſus & ort⁹ generat,prout cœli mediũ orbiũ ſlorũ q. ὁρίζοντες[.i. finiẽtes] vocãt,quaſi abſciſſionib. diuiditur. ſic enim ex vario terræ aſpectu eos circũſcribimus atq. definimus.

A ταῦτα δ' ἀριθμήμεναι μὴ μετ' ἰσοκρατείας, ἀμάχανον παντί· ἐῢ δ' ἔχει καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὰν κίνασιν. καθ' ὃ μὲν σφαῖρα ὄν, ὡς ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ, παντᾶ εἶμεν, καὶ πάντα τἆλλα ὁμογενέα σχήματα χωρεῖν δύνασθαι· κατὰ τὰν δὲ ἐγκύκλιον μεταβολὰν ἀποδιδὸν δι' αἰῶνος. μόνα δὲ ἁ σφαῖρα ἐδύνατο καὶ ἀρεμέουσα καὶ κινουμένα ἐν τᾷ αὐτᾷ συναρμόσσεν χώρᾳ, ὡς μή ποκα ἀπολιπεῖν, μήτε λαμβάνεν ἄλλον τόπον, τῷ ἐκ μέσου ἴσον εἶμεν πάντα. λειότατον δ' ἐν ποτ' ἀκρίβειαν κατὰ τὰν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, οὐ ποτιδέεται θνατῶν ὀργάνων, ἃ διὰ τὰς χρείας τοῖς ἄλλοις ζώοις ποτάρτηταί τε καὶ διάκται. τὰν δὲ τῶ κόσμω ψυχὰν μεσόθεν ἐξάψας ἐπάγαγεν ἔξω, περικαλύψας αὐτὸ ὅλον αὐτᾷ, κρᾶμα
B αὐτὰν κερασάμενος ἔκ τε τᾶς ἀμερίστω μορφᾶς καὶ τᾶς μεριστᾶς οὐσίας· ὡς ἓν κρᾶμα ἐκ δύο τουτέων εἶμεν· ᾧ ποτέμιξε δύο δυνάμεις, ἀρχὰς κινασίων, τᾶς τε ταὐτῶ καὶ τᾶς τῶ ἑτέρω. ἃ καὶ δύσμικτος ἐοῖσα, οὐκ ἐκ τῶ ῥάστω συνεκίρνατο. λόγοι δ' οἵδε πάντες ἐντὶ κατ' ἀριθμὼς ἁρμονικὼς συγκεκραμένοι· ὡς λόγως κατὰ μοίραν διαιρήκει ποτὶ ἐπιστάμαν, ὡς μὴ ἀγνοεῖν ἐξ ὧν ἁ ψυχὰ καὶ δι' ὧν συνέστακε. ἂν οὐχ ὑστέραν τᾶς σωματικᾶς οὐσίας συνετάξατο ὁ θεὸς, ὥσπερ λέγομες ἄμμες, (πρᾶτον γὰρ τὸ τιμιώτερον καὶ δυνάμει καὶ χρόνῳ) ἀλλὰ πρεσβυτέραν ἐποίει, μίαν ἀφαιρέων τὰν πρώταν μονάδων οὖσαν τεττάρων, ποτὶ ὀκτὼ δεκάσι καὶ τρισὶν ἑκατοντάσι. ταύτας δὲ τάν τε διπλασίαν καὶ τριπλα-
C σίαν ῥᾷον συλλογίξασθαι, ἐσταμένω τῶ πράτω. δεῖ δ' εἶμεν πως πάντας σὺν τοῖς πληρώμασι καὶ τοῖς ἐπογδόοις ὅρως λς. τὸν δὲ σύμπαντα ἀριθμὸν γενέσθαι μυριάδας ια, καὶ τεττάρων χιλιάδων ἑξακοσίων ϟε. ταὶ δὲ διαιρέσιες αὗται ἐντὶ, μυριάδες ια, δ χ ϟ ε. τὰν μὲν ὧν τῶ ὅλω ψυχὰν ταῦτά πως διεῖλε.

Θεὸν δὲ, τὸν μὲν αἰώνιον νόος ὁρῇ μόνος τῶν ἁπάντων ἀρχαγὸν καὶ γενέτορα τουτέων· τὸν δὲ γεννατὸν ὄψει ὁρέομες, κόσμον τε τόνδε καὶ τὰ μέρεα αὐτῶ ὁκόσα ὠράνια ἐντί. τάπερ αἰθέρια ἔντα, διαιρετὰ δίχα· ὡς τὰ μὲν, τᾶς ταὐτῶ φύσιος εἶμεν· τὰ δὲ, τῶ ἑτέρω. ὧν τὰ μὲν, ἔξωθεν ἄγει πάντα ἐν αὐτοῖς τὰ ἐντὸς, ἀπ' ἀνατολᾶς ἐπὶ δύσιν τὰν καθ' ἅπαν
D κίνασιν· τὰ δὲ τᾶς τῶ ἑτέρω, ἐντὸς ἀπὸ ἑσπέρας, τὰ ποθ' ἕω μὲν ἐπαναφερόμενά τε καὶ καθ' αὐτὰ κινεόμενα. συμπεριδινέεται δὲ κατὰ συμβεβηκὸς τᾷ ταὐτῶ φορᾷ, κράτος ἐχοίσα ἐν κόσμῳ κάῤῥον. ἁ δὲ τῶ ἑτέρω φορὰ, μεμερισμένα καθ' ἁρμονικὼς λόγως, ἐς ἑπτὰ κύκλως συντέτακται. ἁ μὲν ὧν σελάνα περιγειοτάτα ἐοῖσα ἔμμηνον τὰν περίοδον ἀποδίδωτι· ὁ δ' ἅλιος μετὰ ταύταν ἐνιαυσιαίῳ χρόνῳ τὸν αὐτῶ κύκλον ἐκτελεῖ. δύο δ' ἰσόδρομοι ἀελίῳ ἐντὶ, Ἑρμᾶ τε καὶ Ἥρας· τὴν, Ἀφροδίτας καὶ φωσφόρον τοὶ πολλοὶ καλέοντι. νομεὺς γὰρ καὶ πᾶς ὅμιλος οὐ σοφὸς τὰ περὶ τὰν ἱερὰν ἀστρονομίαν ἐντὶ, οὐδ' ἐπιστάμων ἀνατολᾶν τᾶν ἑσπερίων καὶ ἑῴων. ὁ γὰρ αὐτὸς, ποκὰ μὲν ἕσπερος γίγνεται, ἑπόμενος τῷ
E ἀλίῳ τοσοῦτον ὁκόσον μὴ ὑπὸ τᾶς αὐγᾶς αὐτῶ ἀφανιστῆμεν· ποκὰ δὲ, ἑῷος, αἴκα προαγῆται τῷ ἀλίῳ, καὶ προανατέλλῃ ποτ' ὄρθρον. φωσφόρος ὧν πολλάκις μὲν γίγνεται ὁ τᾶς Ἀφροδίτας, διὰ τὸ ὁμοδρομεῖν ἀλίῳ. οὐχ εἷς δὲ, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν τῶν ἀπλανέων, πολλοὶ δὲ τῶν πλαζομένων. πᾶς δὲ ἐν μεγέθει ἀστὴρ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα πρὸ ἀλίου προγενόμενος, ἁμέραν ἀγγέλλει. τοὶ δ' ἄλλοι τρεῖς, Ἄρεός τε καὶ Διὸς καὶ Κρόνου, ἔχοντι ἴδια τάχεα καὶ ἐνιαυτὼς ἀνίσως· ἐκτελέοντι δὲ τὸν δρόμον, περὶ καταλάψιας ποιεύμενοι, φάσιάς τε, καὶ κρύψιας, καὶ ἐκλείψιας, γεννῶντες ἀτρεκέας τε ἀνατολὰς καὶ δύσιας· ἔτι δὲ φάσιας φανερὰς ἑῴας ἢ ἑσπερίας ἐκτελέοντι ποτὶ τὸν ἅλιον, ὃς ἁμέραν ἀποδίδωτι τὸν
F ἀπ' ἀνατολᾶς ἐπὶ δύσιν αὐτῶ δρόμον· νύκτα δὲ, τὰν ἀπὸ δύσιος ἐπ' ἀνατολὰν κίνασιν κατ' ἄλλο ποιέεται, ἀγόμενος ὑπὸ τᾶς ταὐτῶ φορᾶς· ἐνιαυτὸν δὲ, κατὰ τὰν αὐτῶ καθ' ἑαυτὸν κίνασιν. ἐκ δὲ τουτέων τᾶν κινασίων, δύο ἐουσᾶν, τὰν ἕλικα ἐκκυλίσσει, ποθέρπων μὲν κατὰ μίαν μοίραν ἐν ἁμερησίῳ χρόνῳ, περιδινεύμενος δὲ ὑπὸ τᾶς τῶν ἀπλανέων σφαίρας, καθ' ἑκάσταν περίοδον, ὄρφνας καὶ ἁμέρας. χρόνω δὲ τὰ μέρεα, τὰς δὲ τὰς περιόδως λέγοντι, ἃς ἐκόσμησεν ὁ θεὸς σὺν κόσμῳ. οὐ γὰρ ἦν πρὸ κόσμω ἄστρα· διόπερ οὐδ' ἐνιαυτὸς· οὐδ' ὡρᾶν περίοδοι, αἷς μετρέεται ὁ γεννατὸς κόσμος οὗτος. εἰκὼν δέ ἐστι τῶ ἀγεννάτω χρόνω, ὃν αἰῶνα ποταγορεύομες. ὡς γὰρ ποτ' ἀΐδιον παράδειγμα τὸν ἰδανικὸν κόσμον ὅδε ὠ-
G ρανὸς ἐγεννάθη, οὕτως ὡς πρὸς παράδειγμα τὸν αἰῶνα ὅδε χρόνος σὺν κόσμῳ ἐδαμιουργήθη. Γᾶ δ' ἐν μέσῳ ἱδρυμένα, ἑστία θεῶν, ὅρος τε ὄρφνας καὶ ἁμέρας γίνεται· δύσιάς τε καὶ ἀνατολὰς γεννῶσα κατ' ἀποτομὰς τῶν ὁριζόντων, ὡς τᾷ ὄψει καὶ τᾷ ἀποτομᾷ τᾶς γᾶς περιγραφόμενα.

πρεσβύστα δ' ἐντὶ τῶν ἐντὸς ὠρανῶ σωμάτων. οὐδέποκα ὕδωρ ἐγεννάθη δίχα γᾶς, οὐδὲ μὰν οὐδ' ἀὴρ, χωρὶς ὑγρῶ. πῦρ τε ἔρημον ὑγρῶ καὶ ὕλας ἃς ἐξάπτοι, οὐκ ἂν διαμένοι. ὥστε ῥίζα πάντων καὶ βάσις ἁ γᾶ ἐρήρεισται ἐπὶ τᾶς αὐτᾶς ῥοπᾶς. ἀρχαὶ μὲν ὦν τῶν γεννωμένων, ὡς μὲν ὑποκείμενον, ἁ ὕλα· ὡς δὲ λόγος μορφᾶς, τὸ εἶδος. ἀπογεννάματα δὲ τουτέων ἐστὶ τὰ σώματα, γᾶ τε καὶ ὕδωρ, ἀήρ τε καὶ πῦρ. ὧν ἁ γένεσις, τοιαύτα. ἅπαν σῶμα ἐξ ἐπιπέδων ἐστί· τοῦτο δὲ ἐκ τριγώνων, ὧν τὸ μὲν ὀρθογώνιον ἰσοσκελὲς ἡμιτετράγωνον, τὸ δὲ, ἀνισόπλευρον, ἔχον ταν μέζονα δυνάμει τριπλασίαν τᾶς ἐλάσσονος. ἁ δ' ἐλαχίστα ἐν αὐτῷ γωνία, τρίτον ὀρθῆς ἐστί· διπλασία δὲ ταύτας, ἁ μέσα. δύο γὰρ τρίτων ἀεὶ ἐστίν. ἁ δὲ μεγίστα ὀρθὰ, ἁμιόλιος μὲν τᾶς μέσας ἐοῖσα, τριπλασία δὲ τᾶς ἐλαχίστας. τοῦτο δ' ὦν τὸ τρίγωνον, ἁμιτρίγωνόν ἐστιν, ἰσοπλεύρω τριγώνω, δίχα τετμημένω καθέτω, ἀπὸ τᾶς κορυφᾶς ἐς ταν βάσιν, ἐς ἴσα μέρεα. δύο ὀρθογώνια μὲν ὦν ἐντὶ ἑκατέρω· ἀλλὰ ἐν ᾧ μὲν, ταὶ δύο πλευραὶ ταὶ περὶ ταν ὀρθὰν, μόναι ἴσαι· ἐν ᾧ δὲ, ταὶ τρεῖς πᾶσαι ἄνισοι. σκαληνὸν δὲ τοῦτο μὲν καλεέσθω· κεῖνο δὲ ἁμιτετράγωνον, ἀρχὰ συστάσιος γᾶς. τὸ γὰρ τετράγωνον ἐκ τουτέων, ἐκ τεττάρων ἡμιτετραγώνων συντεθειμένον. ἐκ δὲ τῶ τετραγώνω γεννᾶται τὸν κύβον, ἑδραιότατον καὶ στάσιμον παντᾷ σῶμα, ἓξ μὲν πλευρὰς, ὀκτὼ δὲ γωνίας ἔχον. καττοῦτο δὲ, βαρύτατόν τε καὶ δυσκίνατον ἁ γᾶ, ἀμετάβλητόν τε σῶμα εἰς ἄλλα, διὰ τὸ ἀκοινώνητον εἶμεν τῶ ἄλλω γένεος τῶ τριγώνω. μόνα γὰρ ἁ γᾶ ἴδιον στοιχεῖον ἔχει τὸ ἁμιτετράγωνον. τοῦτο δὲ στοιχεῖον τῶν ἄλλων σωμάτων ἐστὶ, πυρὸς, ἀέρος, ὕδατος. ἑξάκις γὰρ συντεθέντος τῶ ἁμιτριγώνω, τρίγωνον ἐξ αὐτῶ ἰσόπλευρον γίνεται. ἐξ οὗ ἁ πυραμὶς, τέσσαρας βάσιας καὶ τὰς ἴσας γωνίας ἔχοισα, συνίσταται, εἶδος πυρὸς εὐκινατότατον καὶ λεπτομερέστατον. μετὰ δὲ τοῦτο, ὀκτάεδρον, ὀκτὼ μὲν βάσιας, ἓξ δὲ γωνίας ἔχον, ἀέρος στοιχεῖον. τρίτον δὲ, τὸ εἰκοσάεδρον, βασίων μὲν εἴκοσι, γωνιῶν δὲ δώδεκα, ὕδατος στοιχεῖον, πολυμερέστατον καὶ βαρύτατον. ταῦτα δ' ὦν ἀπὸ ταυτῶ στοιχείω συγκείμενα εἰς ἄλλαλα τρέπεται. τὸ δὲ δωδεκάεδρον εἰκόνα τῶ παντὸς ἐστάσατο, ἔγγιστα σφαίρᾳ ἐόν. πῦρ μὲν ὦν διὰ ταν λεπτομέρειαν διὰ πάντων ἥκει, ἀήρ τε διὰ τῶν ἄλλων, ἔξω πυρός· ὕδωρ δὲ, διὰ τᾶς γᾶς. ἅπαντα δ' ὦν πλήρη ἐντὶ, οὐδὲν κενεὸν ἀπολείποντα. συνάγεται δὲ τᾷ περιφορᾷ τῶ παντὸς, καὶ ἠρεισμένα τρίβεται μὲν ἀμοιβαδὸν, ἀδιάλειπτον δὲ ἀλλοίωσιν ποτὶ γενέσιας καὶ φθορὰς ἀποδίδωτι. τούτοις δὲ ποτιχρεόμενος ὁ θεὸς τόνδε τὸν κόσμον κατεσκεύαξεν· ἁπτὸν μὲν διὰ ταν γᾶν· ὁρατὸν δὲ, διὰ τὸ πῦρ· ἅπερ δύο ἄκρα· δι' ἀέρος δὲ καὶ ὕδατος συνεδήσατο δεσμῷ κρατίστῳ, ἀναλογίᾳ, ἃ καὶ αὐτὰν καὶ τὰ δι' αὐτᾶς κρατεόμενα συνέχεν δύναται· εἰ μὲν ὦν ἐπίπεδον εἴη τὸ συνδεόμενον, μία μεσότας ἱκανά ἐστιν· εἰ δὲ καὶ στερεὸν, δύο χρήζει. δισσὶν ὦν μέσοις δύο ἄκρα περισαρμόξατο, ὅκως εἴη ὡς πῦρ ποτ' ἀέρα, ἀὴρ ποτὶ ὕδωρ, καὶ ὕδωρ ποτὶ γᾶν· καὶ κατ' ἐναλλαγὰν, ὡς πῦρ ποτὶ ὕδωρ, ἀὴρ ποτὶ γᾶν· καὶ ἀνάπαλιν, ὡς γᾶ ποτὶ ὕδωρ, ὕδωρ ποτ' ἀέρα, καὶ ἀὴρ ποτὶ πῦρ· καὶ κατ' ἐναλλαγὰν, ὡς γᾶ ποτ' ἀέρα, ὕδωρ ποτὶ πῦρ. καὶ ἐπεὶ δυνάμει ἴσα ἐντὶ πάντα, τοὶ λόγοι αὐτῶν ἐν ἰσονομίᾳ ἐντί. εἷς μὲν ὦν ὅδε ὁ κόσμος δαιμονίῳ δεσμῷ τῷ ἀνάλογόν ἐστιν. ἕκαστον δὲ τῶν τεττάρων σωμάτων πολλὰ εἴδεα ἔχει. πῦρ μὲν, φλόγα, καὶ φῶς, καὶ αὐγὰν, διὰ ταν ἀνισότητα τῶν ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν τριγώνων. κατ' αὐτά τε καὶ ἀὴρ, τὸ μὲν, καθαρὸν καὶ αὖον, τὸ δὲ, νοτερὸν καὶ ὁμιχλῶδες. ὕδωρ τε, τὸ μὲν, ῥυτὸν, τὸ δὲ πακτόν· ὁκόσον χιών τε καὶ πάχνα, χάλαζά τε καὶ κρύσταλλος. ὑγρόν τε, τὸ μὲν ῥυτὸν, ὡς μέλι, ἔλαιον· τὸ δὲ, πακτὸν, ὡς πίσσα, κηρός. πακτῶ δὲ εἴδεα, τὸ μὲν, χυτόν· χρυσὸς, ἄργυρος, χαλκὸς, κασσίτερος, μόλιβδος, σταγών· τὸ δὲ, θραυστὸν, θεῖον, ἄσφαλτον, νίτρον, ἅλες, στυπτηρία, λίθοι τοὶ ὁμογενέες.

Μετὰ δὲ ταν τῶ κόσμω σύστασιν, ζώων θνατῶν γένεσιν ἐμαχανάσατο, ἵν' ᾖ τέλεος, ποτὶ ταν εἰκόνα παντελῶς ἀπειργασμένος. ταν μὲν ὦν ἀνθρωπίναν ψυχὰν ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων καὶ δυναμίων συγκερασάμενος καὶ μερίξας, δίδωσι μετὰ φύσει τᾷ ἀλλοιωτικᾷ παραδούς· διαδεξαμένα δ' αὐτὸν ἐν τῷ ἀπεργάζεν θνατά τε καὶ ἐφαμέρια ζῶα, ὧν τὰς ψυχὰς ἐπιρρύτως ἐνάγαγε, τὰς μὲν, ἀπὸ σελάνας, τὰς δ', ἀπὸ ἁλίω· τὰς δὲ, ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν πλαζομένων ἐν τᾷ τῶ ἑτέρω μοίρᾳ· ἔξω μιᾶς τᾶς τῶ αὐτῶ δυνάμιος, ἃν ἐν τῷ λογικῷ μέρει ἔμιξεν, εἰκόνα σοφίας τοῖς εὐμοιρεῦσι. τᾶς μὲν γὰρ ἀνθρωπίνας ψυχᾶς τὸ μὲν, λογικόν ἐστι καὶ νοερὸν, τὸ δ', ἄλογον καὶ ἄφρον. τῶ δὲ λογικῶ τὸ μὲν κρέσσον, ἐκ τᾶς ταυτῶ φύσιος· τὸ δὲ χέρειον, ἐκ τᾶς τῶ ἑτέρω. ἑκάτερον δὲ περὶ ταν κεφαλὰν ἵδρυται μόνον, ὡς τἄλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς καὶ τῶ σώματος ὑπηρετεῖν τούτῳ, καθάπερ ὑπ' αὐτῷ τῶ σκάνεος ἀπαντος.

A Antiquiſſimũ verò eſt omniũ quæ in hac vniuerſitate ſunt, corpus. neque enim Aqua nata eſt ſine terra, neque verò Aër ſine humido. Ignis autẽ humido, veluti materia qua inflãmetur, deſtitutus, haudquaquã poſſit cõſiſtere. quocirca omniũ radix & firmamẽtum aliorũ, Terra eodẽ momẽto firmata eſt. Rerũ igitur creatarum, vt ſubiectum, eſt Materia: veluti autẽ ratio proportióque formæ, eſt Idea. harum autem fœtus, Corpora: nimirum Terra, Aqua, Aër, Ignis. quorũ quidẽ huiuſmodi eſt generatio atque productio. Omne corpus ex planis conſtat: hoc verò ex Triangulis: quorum alter quidem eſt ex rectis angulis æqualium laterum, ſemiquadrangulus: alter autem inæqualium
B laterum, qui habet maiorẽ angulum potẽtia triplum minoris. minimus verò in ipſo angulus, tertia recti pars eſt: huius autem duplum, medius eſt. hic enim duarum tertiarum partium eſt: maximus autem rectus ad mediam ſeſquialteram proportionẽ habet: triplus autem eſt ad minimum. Hic igitur triãgulus ſemiquadrangulus eſt, quatenus cum æquilatero triangulo comparatur, perpendiculo bifariam abſciſſo à vertice ad imum, in partes æquales. duo igitur vtrique ſunt rectanguli: at in vno, duo quidẽ latera, quæ quidem in recto ſunt, æqualia ſunt, tãtũ, in altero autẽ omnia tria inæqualia. Hæc verò figura Obliqua vocetur. Ille autem ſemiquadrangulus primordium fuit cõſti-
C tuendę terrę. nam quadrangulus ex his quatuor videlicet quadrangulis componitur. ex quadrangulo verò cubus generatur omnium corporum firmiſſimum & maximè ſtatarium, vt nullam in partem moueri poſſit: vtpote quod ſex latera, octo autem habeat angulos. Hac nimirum conſtitutione Terra elementum eſt & grauiſſimum & difficulter mobile: huiuſmodi quidem certè vt in aliud corpus transmutari nullo modo poſſit, quòd nullam habeat cum vllo triangulorum genere communitatem. ſola enim terra proprium habet & peculiare elementũ, Semiquadrãgulum. Hoc porrò elementum eſt aliorum corporum Ignis, aëris, aquæ. ſexies enim compoſito ſemiqua-
D drangulo triangulus ex ipſo æqualibus fit cruribus: ex quo pyramis, quæ quatuor baſes & æquales angulos habet, componitur, ſpecies ignis maximè mobilis & tenuiſſimarum partium. Poſt hoc aũt, id qđ octo cõſtat ſedib. octo quidẽ baſes, octo verò angulos habens, eſt Aëris elemẽtũ. Tertiũ aũt qđ viginti ſedes habet, baſes quidem viginti, angulos autem duodecim, Aquæ elementum eſt, plurimarum partium atque grauiſſimarum. Hæc igitur ab eodem elemento cõpoſita, inter ſe commutantur. At id quod duodecim conſtat ſedibus, imaginem Vniuerſi ſtatuit, quippe quod ad ſphæricam figuram proximè accedat. Ignis igitur ob partiũ tenuitatem per omnia penetrat:
E Aër item per alia elementa, excepto igne: Aqua autem, per terram. Omnia igitur plena ſunt, nec vacui quicquã relinquunt. Rapido autem illo vniuerſi motu circumaguntur, & firmata teruntur quidem viciſſim, indeſinentem verò alterationem ad ortus & interitus perficiunt. Horum miniſterio & opera vtens Deus hunc mundum conſtruxit: qui quidem mundus propter terrã tangi poteſt, videri autem propter ignem: quæ duo ſunt extrema. Per aërem verò & aquam, firmiſſimi cuiuſdã vinculi proportione, mundum colligauit, qua & ipſa & quæ per ipſam comprehenduntur, conſtringi continerique poſſint. Si igitur
F id quod colligatur, planum fuerit, vna medietas ſatis eſt: ſin verò ſolidum, duobus indiget. Duob. igitur mediis duo extrema adaptauit, vt eſſent, veluti ignis ad aërem, aër ad aquam, aqua ad terram: & viciſſim, vt ignis ad aquam, aër ad terram. & viciſſim, veluti terra ad aquam, aqua ad aërem, & aër ad ignem: & viciſſim, velut terra ad aërem, aqua ad ignẽ. Quandoquidem autem omnia ſunt potentia æqualia, ipſorũ rationes totæ ſunt in æqualitate. Vnus igitur hic mundus felicis cuiuſdam & planè diuini vinculi proportione conſiſtit. Horum porrò quatuor corporum vnumquodque multas ſpecies habet. Ignis quidem
G flammam, lucem, ſplendorem, propter triangulorum, qui in vnoquoque ipſorum ſunt, inæqualitatem. Eodem etiã modo & Aër, partim quidem purus & ſiccus, partim humidus & nebuloſus. Aqua etiam, quædã fluida eſt, quædã cõgelata. veluti nix, grãdo, glacies. Humor autem, alius eſt humidus, vt mel, oleum. alius compactus, vt pix, cera. Cõpacti verò ſpecies, alia, fuſilis, vt aurum, argentum, æs, ſtannum, plumbum, ferri defæcati genus, quod σταγόνα vocant: alia, fragilis, vt ſulphur, bitumen, nitrum, ſal, alumen, & lapides eiuſdem generis. Iam verò poſt mundi conſtitutionem, mortalium animantium generationem molitus eſt Deus vt ad imaginem illã perfectus eſſet planè atque abſolutus. Humanã igitur animã ex iiſdem rationibus atque potentiis contemperatã atque diuiſam diſtribuebat, Naturæ alteratrici hoc tributo miniſterio: quæ acceptis harum rerum mãdatis, ipſius Opificis quaſi vicẽ obiuit in mortalibus & diurnis animalibus efficiẽdis, quorũ animas quaſi per fluxũ quẽdam inſtillabat: ita alias quidẽ à Luna, alias à Sole, alias à cęteris quæ in Alteri' parte oberrant aſtris deducebat. Vnã animã excepit, quæ Eiuſdẽ potentia prædita eſt, quã in parte illa rationis participe admiſcuit, imaginẽ ſapientię his qui bono fato vtũt. nã humanæ animæ altera pars rationis eſt particeps & intelligens: altera, rationis expers atque inſipiens. Eius verò quæ rationis eſt particeps, melior potiorque pars de eiuſdem natura eſt: deterior verò, Alterius. Vtraque autem circa caput ſedem habet, vt reliquæ tum animæ tum corporis partes huic inſeruiant, quemadmodum ſub ipſo corporis tabernaculo vniuerſo

At partis eius quę rationis eſt expers, ea pars quę ad iram prona eſt, circa cor: ea quæ concupiſcit, circa iecur ſedem habet. Iam verò Cerebrum, eſt principiū & radix medullæ, in eóque etiam eſt animæ principatus. Ab hoc autem diffuſio quædam manat per dorſi vertebras, quaſi prono alueo, vt inde ad ſemen generationémque materia ſufficiatur. Oſſa autem, medullarum munimenta ſunt: Caro, horum tegmen & coopérimentum eſt. Articulos autem neruis connexuit per ligamenta ad motum. Ex internis autem inſtrumentis quædam alimenti gratia, quædam ſalutis fecit. Ex motibus autē qui ab externis proficiſcuntur, hi qui ad ſapientē illum locum tribuuntur, ſenſibus ſunt expoſiti: qui verò ſub perceptionem non cadunt, ſenſus effugiunt: ſiue quòd corpora quæ afficiuntur, magis ſint terrea, ſiue quòd motus ſint imbecilliores. Quicunque igitur motus ſint, naturam excedunt, dolorem pariunt: quicunque autem ad ipſam reſtituuntur, Voluptates nominantur. At verò ex ſenſib' viſum quidem nobis accendit Deus ad rerum cœleſtium contemplationem ſcientiámq. comparandam, Auditum aūt creauit, accommodatum inſtrumentum ad ſermones & concentus percipiendos: cuius ſenſus beneficio ſi homo ab ipſo ortus primordio deſtitutus ſit, ſermonis quoque emittēdi facultate deſtituetur. Itaque maximè cognatum ſermoni hunc ſenſum eſſe aiunt. Quęcunque verò affectiones corporum nominantur, tactus ratione appellationem ſortiuntur: ipſa verò inclinatione, ad locum. tactus enim vitales facultates diiudicat, caliditatem, frigiditatem: ſiccitatem, humiditatem: lenitatem, aſperitatem: cedentia, renitentia: mollia, dura. Tactus autem graue & leue præiudicat: ratio verò definit atque determinat, ea inclinatione quæ & ad medium & à medio tendit. Deorſum verò & medium idem omnino eſſe aiunt. nam centrum ſphæræ, ipſum eſt illud Deorſum: quod verò ſupra hoc eſt vſque ad circumferētiam, ſurſum vocant. Calidum igitur tenuiſſimarum eſt partiū: & vim habet atque facultatem corporum diſparandorum. Frigidum verò, craſſiorum eſt partium, & meatus conſtringit. Guſtus autem tactui ſimilis eſt. nam concretione & diſcretione, præterea & ſubtili quodam ad meatus ingreſſu, & figuris, aut acerba ſunt, aut lenia, ea quæ ad guſtum pertinent. Nam ea quæ vim habent inducendi ſtuporem in linguam, eiúſque abſtergendæ, Acerba ſentiuntur: quæ verò moderatè linguam abſtergunt, Salſa: at quæ linguam inflammant, & in carnem penitus immanant, Acria. at contraria & læuia & dulcia, in ſuccum eliqueſcunt. Odoris porro ſpecies diſtinctæ non ſunt. per anguſtos enim meatus percolantur qui ſolidiores quidem ſunt quàm vt contrahi & diſpeſci poſſint putrefactionibus & concoctionibus terræ, rerúmque terrearum. ſunt verò vel iucundi vel iniucundi odoris. Vox autem ictus in aere [aere intermedio] ad animum perueniens per aures: quarum aurium meatus procedentes ad iecur vſque contingunt. in his eſt ſpiritus, cuius motus eſt auditus. Vocis verò & auditus alia velox, alia acuta, alia tarda: grauis media, nullis tamen certæ menſuræ terminis definita: & alia quidem multa & diffuſa, magna eſt: alia pauca & contracta, parua: alia verò ad rationes Muſicas ordinata, concinna eſt: alia confuſa & à ratione aliena, abſurda eſt atque intemperata. Quartum autem genus eorum quę ſub ſenſus cadunt, varias habet atque multiplices ſpecies. ea porrò dicuntur viſibilia: quo genere & varij colores & coloratæ res quàm plurimæ comprehenduntur. Primi autem colores ſunt quatuor, Albus, niger, ſplēdidus, puniceus. reliqui enim ex his permixtis generantur. Albus igitur color viſum diſpeſcit, niger componit atque coagmentat: quemadmodum Calidum diffundit tactum: frigidū contrà poteſt contrahere: & acerbum quoque guſtum contrahere, acre verò diducere ſolet naturali quadam facultate. Porrò animalium eorum quæ aerem inſpirant, corpus & nutritur & conſeruatur, dum alimentum per venas in vniuerſam corporis molē diſtribuitur, & defluxione quadam veluti per canales deriuatur, & à ſpiritu irrigatur, qui eum ad extremos vſque fines efficaci quodam motu diffundit. Reſpiratio autem fit quum nihil vacui in natura ſit: aer autem per oſcula quæ videri non poſſunt, & attrahitur, & influit in eius vicem qui effluxit. Ex illis etiam meatibus mador ſudórque perſpicuè exiſtit in ſuprema cutis parte. Iam quum & aliquid de ipſo à naturali calore abſumatur, neceſſe eſt viciſſim introduci æqualem motum eius qui conſumptus eſt. quod niſi fieret, vacuum aliquid daretur in rerum natura: quod fieri nullo modo poteſt. non enim perpetuo illo motu quo ſolet animal quaſi fluere, vires ſuas reficere atq. inſtaurare poſſet, vt vnum videlicet perduret, ſi corporis tabernaculū à vacuo diuideretur. Similis aūt inſtrumentorū ſolet eſſe molitio, & in ipſis quidē inanimis, ex ea reſpirationis reciproca proportione: cucurbitula enim & ſuccinum imagines ſunt reſpirationis. nam fluunt per corpus foras ſpiritus, vic ſſim aūt introducuntur per reſpirationem & ore & naribus. deinde rurſus, velut Euripus, viciſſim feruntur in corpus. illud verò ſecundum influxiones diſtenditur. At cucurbitula conſumpto igne ab aere, attrahit humorem: ſuccinum verò excreto ſpiritu, ſuſcipit ſimile corpus. Omne verò alimentū à radice quidem cordis, à fonte verò ventriculi in corpus inducitur. qđ etiā, ſi plus irrigatur q̄ defluat, Incrementū dicit: ſi verò minus, Imminutio. Vigor aūt in horū cōfinio cōſiſtit, & in defluxionis ac influxionis æqualitate intelligit. Quū aūt cōſtitutionis cōpages diſſoluuntur, ſi non amplius tranſitus eſt ſpiritui, aut alimētū nunimè diſtribui-

A τῶ δ' ἀλόγω μέρεος τὸ μὲν θυμοειδὲς, περὶ τὰν καρδίαν· τὸ δ' ἐπιθυματικὸν, περὶ τὸ ἧπαρ. τῶ δὲ σώματος, ἀρχὰν μὲν καὶ ῥίζαν μυελῶ εἶμεν ἐγκέφαλον, ἐν ᾧ ἁ ἁγεμονία· ἀπὸ δὲ τούτω, ἀπόχυμα ῥεῖ διὰ τῶν νωτίων σπονδύλων τὸ λοιπὸν, ἐξ οὗ εἰς σπέρμα καὶ γόνον μερίζεσθαι. ὀστέα δὲ, μυελῶν περιφράγματα. τουτέων δὲ σκέπαν μὲν τὰν σάρκα καὶ περικάλυμμα. συνδέσμοις δὲ ποτὶ τὰν κίνησιν τοῖς νεύροις συνᾶψε τὰ ἄρθρα. τῶν δ' ἐντοσθίων τὰ μὲν, τροφᾶς χάριν, τὰ δὲ, σωτηρίας. Κινασίων δὲ, τῶν ἀπὸ τῶν ἐκτὸς, τὰς μὲν ἀναδιδομένας εἰς τὸν φρονέοντα τόπον, αἰσθήσιας εἶμεν· τὰς δ' ὑπὸ ἀντίλαψιν μὴ πιπτοίσας, ἀνεπαισθήτως, ἢ τῷ B τὰ πάσχοντα σώματα γεωδέστερα εἶμεν, ἢ τῷ τὰς κινάσιας ἀμυδροτέρας γίγνεσθαι. ὁκόσαι μὲν ὦν ἐξιστᾶντι τὰν φύσιν, ἀλγειναί ἐντι· ὁκόσαι δὲ ἀποκαθιστᾶντι ἐς αὐτὰν, ἁδεῖαι ὀνυμαίνονται. τᾶν δ' αἰσθησίων τὰν μὲν ὄψιν ἄμμιν τὸν θεὸν ἀνάψαι εἰς θέαν τῶν ὠρανίων, καὶ ἐπιστάμας ἀνάλαψιν· τὰν δ' ἀκοὰν, λόγων καὶ μελῶν ἀντιλαπτικὰν ἔφυσεν· ἇς στερισκόμενος ἐκ γενέσιος ὁ ἄνθρωπος οὔτε λόγον ἔτι προέσθαι δυνάσεται. διὸ καὶ συγγενεστάταν τῷ λόγῳ ταύταν αἴσθασιν φαντὶ εἶμεν. ὁκόσα δὲ πάθεα τῶν σωμάτων ὀνυμαίνεται, ποτὶ τὰν ἁφὰν κλίζεται, τᾷ δὲ ῥοπᾷ ποτὶ τὰν χώραν. ἁ μὲν γὰρ ἁφὰ κρίνει τὰς ζωτικὰς δυνάμιας, C θερμότατα, ψυχρότατα· ξηρότατα, ὑγρότατα· λειότατα, τραχύτατα· εἴκοντα, ἀντίτυπα· μαλακὰ, σκληρά· βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον ἁφὰ μὲν προκρίνει, λόγος δ' ὁρίζει, τᾷ εἰς τὸ μέσον καὶ ἀπὸ τῶ μέσω νεύσει. κάτω δὲ καὶ μέσον, ταυτὸν φαντί. τὸ γὰρ κέντρον τᾶς σφαίρας, τοῦτό ἐστι τὸ κάτω· τὸ δ' ὑπὲρ τούτω, ἄχρι τᾶς περιφερείας, ἄνω· τὸ μὲν ὦν θερμὸν, λεπτομερές τε καὶ διαστατικὸν τῶν σωμάτων δοκεῖ εἶμεν· τὸ δὲ ψυχρὸν, παχυμερέστερον πόρων καὶ συμπιλωτικόν ἐστι. τὰ δὲ περὶ τὰν γεῦσιν ἔοικε τᾷ ἁφᾷ. συγκρίσει γὰρ καὶ διακρίσει, ἔτι δὲ τᾷ ἐς τὼς πόρως διαδύσει, καὶ τοῖς σχημάτεσσιν, ἢ στρυφνὰ, ἢ λεῖα. ἀποτάκοντα δὲ καὶ ῥύπτοντα τὰν γλῶτταν, στρυφνὰ φαίνεται· μετριάζοντα δὲ τᾷ ῥύψει, ἁλμυρά· D ἐκπυροῦντα δὲ, καὶ διαῤῥέοντα τὰν σάρκα, δριμέα. τὰ δ' ἐναντία, λεῖά τε καὶ γλυκέα, χυλοῦται. Ὀσμᾶς δὲ εἴδεα μὲν οὐ κεχώρισται. διὰ γὰρ στενῶν πόρων διηθεῖται, στεῤῥοτέρων ὄντων ἢ ὡς συνάγεσθαι καὶ διΐστασθαι, σάψεσι καὶ πέψεσι γᾶς τε καὶ γεοειδέων, εὐώδεά τε καὶ δυσώδεα εἶμεν. Φωνὰ δ' ἐστὶ μὲν πλᾶξις ἐν ἀέρι, διϊκνουμένα ποτὶ τὰν ψυχὰν δι' ὤτων, ὧν τοὶ πόροι διήκοντι ἄχρις ἥπατος χωρέοντες. ἐν τούτοις πνεῦμα, οὗ ἁ κίνασις ἀκοά ἐστι. φωνᾶς δὲ καὶ ἀκοᾶς, ἁ μὲν, ταχεῖα, ὀξεῖα, ἁ δὲ βραδεῖα· μέσα δ' ἁ συμμετροτάτα. καὶ ἁ μὲν πολλὰ καὶ κεχυμένα, μεγάλα· ἁ δὲ ὀλίγα καὶ συναγμένα, μικρά. ἁ δὲ τεταγμένα ποτὶ λόγως μωσικὼς, ἐμμελής· ἁ δὲ ἄτακτός τε καὶ ἄλογος, ἐκμελής τε E καὶ ἀνάρμοστος. Τέταρτόν τι γένος αἰσθητῶν, πολυειδέστατον καὶ ποικιλώτατον. ὁρατὰ δὲ λέγεται· ἐν ᾧ χρώματά τε παντοῖα, καὶ κεχρωσμένα μυρία. πρᾶτα δὲ, τέτορα· λευκὸν, μέλαν, λαμπρὸν, φοινικοῦν. τἆλλα γὰρ ἐκ κιρναμένων τούτων γίνεται. τὸ μὲν ὦν λευκὸν διακρίνει τὰν ὄψιν, τὸ δὲ μέλαν συγκρίνει· ὅκως περ τὸ θερμὸν διαχεῖ τὰν ἁφὰν, τὸ δὲ ψυχρὸν συνάγειν δύναται· καὶ τὸ μὲν στρυφνὸν, συνάγειν τὰν γεῦσιν, τὸ δὲ δριμὺ, διαιρεῖν πέφυκε. τρέφεται δὲ τὸ σκᾶνος τῶν ἐναερίων ζώων καὶ συνέχεται, τᾶς μὲν τροφᾶς διαδιδομένας διὰ τῶν φλεβῶν εἰς ὅλον τὸν ὄγκον, κατ' ἐπιῤῥοάν· οἷον δι' ὀχετῶν ἀγομένας καὶ ἀρδομένας ὑπὸ τῶ πνεύματος, ὃ διαχεῖ αὐτὰν ἐπὶ τὰ πέρατα φέρον. F Ἁ δ' ἀναπνοὰ γίνεται, μηδενὸς μὲν κενεῶ ἐν τᾷ φύσει ἐόντος, ἐπιῤῥέοντος δὲ καὶ ἑλκομένω τῶ ἀέρος ἀντὶ τῶ ἀποῤῥέοντος διὰ τῶν ἀοράτων στομίων, δι' ὧν καὶ ἁ νοτὶς ἐπιφαίνεται, τινὸς δὲ καὶ ὑπὸ τᾶς φυσικᾶς θερμότατος ἀπαναλουμένω. ἀνάγκα ὦν ἀντικαταχθῆμεν τὸ ἴσον τῷ ἀναλωθέντι· εἰ δὲ μὴ, κενώσιας εἶμεν. ὅπερ ἀμήχανον. οὐδὲ γὰρ ἔτι εἴη καὶ σύῤῥοον καὶ ἓν τὸ ζῶον, διαιρευμένω τῶ σκάνεος ὑπὸ τῶ κενῶ. ἁ δ' ὁμοία ὀργανοποιΐα γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, κατ' τὰν τᾶς ἀναπνοᾶς ἀναλογίαν. ἁ γὰρ σικύα καὶ τὸ ἤλεκτρον, εἰκόνες ἀναπνοᾶς ἐντί. ῥεῖ γὰρ διὰ τῶ σώματος ἔξω θύραζε τὰ πνεύματα, ἀντεπεισάγεται δὲ διὰ G τᾶς ἀναπνοᾶς τῷ τε στόματι καὶ ταῖς ῥισίν· εἶτα πάλιν, οἷον εὔριπος, ἀντεπιφέρεται εἰς τὸ σῶμα. τὸ δ' ἀνατείνεται κατ' τὰς ἐκροάς. ἁ δὲ σικύα, ἀπαναλωθέντος ἀπὸ τῶ πυρὸς τῶ ἀέρος, ἐφέλκεται τὸ ὑγρόν· τὸ δ' ἤλεκτρον, ἐκκριθέντος τῶ πνεύματος, ἀνταμείβει τὸ ὅμοιον σῶμα. Τροφὰ δὲ πᾶσα, ἀπὸ ῥίζας μὲν τᾶς καρδίας, παγᾶς δὲ τᾶς κοιλίας, ἐπάγεται τῷ σώματι· ὃ καὶ εἴ κα πλείω τᾶς ἀποῤῥεοίσας ἐπάρδοιτο, αὔξα λέγεται· εἴ κα δὲ μείω, φθίσις. ἁ δ' ἀκμὰ, μεθόριον τουτέων ἐστὶ, καὶ ἐν ἰσότατι ἀποῤῥοᾶς καὶ ἐπιῤῥοᾶς νοέεται. λυομένων δὲ τῶν ἁρμῶν τᾶς συστάσιος, αἴκα μηκέτι δίοδος ᾖ πνεύματι, ἢ τροφὰ μὴ διαδίδωται, θνάσκει τὸ ζῶον. πολλαὶ δὲ χᾶρες ζωᾶς καὶ θανάτω αἴτιαι. ἓν δὲ γένος νόσος ὀνυμαίνεται.

νόσων δ' ἀρχαὶ μὲν, αἱ τᾶν πρώτων δυναμίων ἀσυμμετρίαι, εἴκα πλεονάζοιεν ἢ ἐλλείποιεν ταὶ ἁπλαῖ δυνάμιες, θερμότας, ἢ ψυχρότας, ἢ ὑγρότας, ἢ ξηρότας. μετὰ δὲ ταύτας αἱ τῶ αἵματος τροπαὶ καὶ ἀλλοιώσιες, ἐκ διαφθορᾶς, καὶ αἱ τᾶς σαρκὸς τακομένας κακώσιες· αἴκα κατ' ἀλλὰς μεταβολὰς, ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἢ ἁλμυρὸν ἢ δριμὺ τρέπηται αἵματος, ἢ σαρκὸς τακεδόνες γίνωνται. χολᾶς γὰρ αἱ γενέσιες καὶ φλέγματος, ἐνθένδε. χυμοὶ νοσώδεες, καὶ ὑγρῶν σάψιες, ἀμαυραὶ μὲν, αἱ μὴ ἐν βάθει· χαλεπαὶ δ' ὧν ἀρχαὶ γίνωνται ἐξ ὀστέων· ἀνιαραὶ δὲ, ἐκ μυελοῦ ἐξαπτόμεναι. τελευταῖα δὲ νόσων ἐντὶ, πνεῦμα, χολὰ, φλέγμα, αὐξόμενα, καὶ ῥέοντα εἰς χώρας ἀλλοτρίας, ἢ τόπως ἐπικαιρίως. τόκα γὰρ ἀντικαταλαμβάνοντα τὰν τῶν καρρόνων χώραν, καὶ ἀπελάσαντα τὰ συγγενέα, ἱδρύεται κακοῦντα τὰ σώματα, καὶ ἐς αὐτὰ ταῦτα ἀναλύονται. καὶ σώματος μὲν πάθεα τάδε, καὶ ἐκ τῶνδε ψυχᾶς νόσοι ἐντὶ πολλαί. ἄλλαι δ' ἄλλων δυναμίων ἐντί· αἰσθητικᾶς μὲν, δυσαισθησία· μναμονικᾶς δὲ, λάθα· ὁρμητικᾶς δὲ, ἀνορεξία, καὶ ἁ προπέτεια· παθητικᾶς δὲ, ἄγρια πάθεά τε καὶ λύσσαι οἰστρώδεες· λογικᾶς δὲ, ἀμαθία καὶ ἀφροσύνα. ἀρχαὶ δὲ κακίας, ἁδοναὶ καὶ λῦπαι, ἐπιθυμίαι τε καὶ φόβοι, ἐξαμμέναι μὲν ἐκ σώματος, ἀνακεκραμέναι δὲ τᾷ ψυχᾷ, καὶ ἐξαγγελλόμεναι ὀνόμασι ποικίλοις· ἔρωτες γὰρ καὶ πόθοι, ἵμεροί τε ἔκλυτοι, ὀργαί τε σύντονοι, καὶ θυμοὶ βαρεῖς, ἐπιθυμίαι τε ποικίλαι, καὶ ἁδοναὶ ἄμετροι ἐντί. ἁπλῶς δὲ, ἀτόπως ἔχειν ποτὶ τὰ πάθη, καὶ ἄρχεσθαι, πέρας ἀρετᾶς καὶ κακίας ἐστί. τὸ γὰρ πλεονάζειν ἐν ταύταις, ἢ κάρρονα αὐτᾶν εἶμεν, εὖ ἢ κακῶς ἄμμε διατίθησι. ποτὶ δὲ ταύτας τὰς ὁρμὰς μεγάλα μὲν συνεργεῖν δύνανται αἱ τῶν σωμάτων κράσιες, ὀξεῖαι ἢ θερμαὶ, ἢ ἄλλοτ' ἀλλοῖαι γιγνόμεναι, ἔς τε μελαγχολίας καὶ λαγνείας λαβροτάτας ἄγοισαι ἄμμε. καὶ ῥευματιζόμενα μέρεα δαξασμὼς ποιοῦντι καὶ μορφὰς φλεγμαινόντων σωμάτων μᾶλλον ἢ ὑγιαινόντων· δι' ὧν δυσθυμίαι καὶ λῆθαι, παραφροσύναι τε πτοῖαι ἀπεργάζονται. ἱκανὰ δὲ τὰ ἔθεα, ἐν οἷς ἂν ἐντραφῶσι κατὰ πόλιν ἢ οἶκον, καὶ ἁ καθ' ἁμέραν δίαιτα, θρύπτοισα τὰν ψυχὰν, ἢ ῥωννῦσα ποτ' ἀλκάν. ταὶ γὰρ θυραυλίαι, καὶ ἁπλαῖ τροφαὶ, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ ἤθεα τῶν συνόντων, τὰ μέγιστα δύνανται ποτὶ ἀρετὰν καὶ ποτὶ κακίαν. καὶ ταῦτα μὲν αἴτια ἐκ τῶν γενετόρων καὶ στοιχείων ἐπάγεται μᾶλλον ἢ ἐξ ἁμέων, ὅτι μὴ ἀργία ἐστὶν, ἀφισταμένων ἁμῶν τῶν ποθακόντων ἔργων. ποτὶ δὲ τὸ εὖ ἔχειν τὸ ζῶον, δεῖ τὸ σῶμα ἔχειν τὰς ὑπ' αὐτῷ ἀρετὰς, ὑγίειαν τε καὶ εὐαισθησίαν, ἰσχύν τε καὶ κάλλος. ἀρχαὶ δὲ κάλλεος, συμμετρία ποτί τ' αὐτὰ τὰ μέρεα καὶ ποτὶ τὰν ψυχάν. ἁ γὰρ φύσις οἷον ὄργανον ἁρμόξατο τὸ σκᾶνος, ὑπακοόν τε εἶμεν καὶ ἐναρμόνιον τᾶς τῶν βίων ὑποθέσεσι. δεῖ δὲ καὶ τὰν ψυχὰν ῥυθμίζεσθαι ποτὶ τὰς ἀναλόγως ἀρετάς· ποτὶ μὲν σωφροσύναν, οἷον ποτὶ ὑγίειαν τὸ σῶμα· ποτὶ δὲ φρόνασιν, οἷον ποτὶ εὐαισθησίαν· ποτὶ δὲ ἀνδρειότατα, οἷον ποτὶ ῥώμαν καὶ ἰσχύν· ποτὶ δὲ δικαιοσύναν, οἷον ποτὶ κάλλος τὸ σῶμα. τουτέων δὲ, ἀρχαὶ μὲν ἐκ φύσεως· μέσα δὲ καὶ πέρατα, ἐξ ἐπιμελείας· σώματός τε, διὰ γυμναστικᾶς καὶ ἰατρικᾶς· ψυχᾶς δὲ, διὰ παιδείας καὶ φιλοσοφίας· αὗται γὰρ ταὶ δυνάμιες τρέφοισαι καὶ τονοῖσαι καὶ τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς διὰ πόνων καὶ γυμνασίων, καὶ διαίτας καθαρότατος, ταὶ μὲν διὰ φαρμακειᾶν, ταὶ δὲ παιδευτικαὶ τὰν ψυχὰν, διὰ κολασίων καὶ ἐπιπλαξίων. ῥωννύοισι γὰρ, διὰ προτροπᾶς ἐγείροισαι τὰν ὁρμὰν, καὶ κελευόμεναι τὰ πρόφορα ποτὶ ἔργα. ἀλειπτικὰ μὲν ὦν, καὶ ἁ ταύτᾳ συγγενεστάτα ἰατρικὰ, σώματα ταχθεῖσαι θεραπεύεν, ἐς τὰν κρατίσταν ἁρμονίαν ἄγοισι τὰς δυνάμιας, τό, τε αἷμα καθαρὸν καὶ τὸ πνεῦμα σύρροον ἀπεργάζεται· ἵν' εἴ καί τι νοσῶδες ὑπογίνοιτο, κράτος αὐτῶ ἔχοιεν ἐρρωμέναι ταὶ δυνάμιες αἵματος καὶ πνεύματος. μωσικὰ δὲ, καὶ ἁ ταύτας ἁγεμὼν φιλοσοφία, ἐπὶ τᾷ τᾶς ψυχᾶς ἐπανορθώσει ταχθεῖσαι ὑπὸ θεῶν τε καὶ νόμων, ἐθίζοντι καὶ πείθοντι, τὰ δὲ καὶ ποταναγκάζοντι, τὸ μὲν ἄλογον τῷ λογικῷ πείθεσθαι· τῶ δ' ἀλόγω θυμὸν μὲν πρᾶον εἶμεν, ἐπιθυμίαν δὲ ἐν ἀρεμήσει ὡς μὴ δίχα λόγου κινέεσθαι, μηδὲ μὰν ἀτρεμίζειν τῶ νῶ ἐκκαλεομένω ἢ ποτὶ ἔργα ἢ ποτὶ ἀπολαύσιας. ὅδε γάρ ἐστιν ὅρος σωφροσύνας, εὐπείθειά τε καὶ καρτερία. καὶ σύνεσις, καὶ ἁ πρεσβύστα φιλοσοφία, ἀποκαθαράμεναι ψεύδεα, ἐνέθηκαν τὰν ἐπιστήμαν, ἀνακαλεσάμεναι τὸν νόον ἐκ μεγάλας τᾶς ἀγνοίας, σχολάσαντα ἐς ὄψιν τῶν θείων· οἷς ἐνδιατρίβεν σὺν αὐταρκείᾳ τε ποτ' ἀνθρώπεια καὶ συνεργίᾳ, ἐπὶ τὸν σύμμετρον βίω χρόνον, εὔδαιμόν ἐστιν. ὅτῳ μὲν ὁ δαίμων μοίρας τᾶσδ' ἔλαχε, δι' ἀλαθεστάταν δόξαν ἄγεται ἐπὶ τὸν εὐδαιμονέστατον βίον· εἰ δέ κά τις σκλαρὸς καὶ ἀπειθὴς,

A tur, animal interit. Multæ verò ſunt peſtes & noxę vitæ, & mortis cauſæ, vnum autem genus nominatur Morbus. morborum verò princeps & primaria cauſa, eſt primarum facultatum intemperies atque perturbatio: ſi videlicet ſimplices facultates vel redundarint vel defecerint: caliditas nimirum, frigiditas, humiditas aut ſiccitas. Poſt has autem ſunt ſanguinis mutationes & alterationes ex corruptione, & deprauationes carnis tabidę: ſi viciſſitudinum alternationibus ad acidū vel ſalſum aut acre, ſanguinis alterationes aut carnis tabes exiſtant. Hinc enim bilis & pituitæ origines, humores morboſi, & humorum putrefactiones, tenues quidem, ſi in profundo ſint: [curatu] dif-
B ficiles, quorum principia ex oſſibus generantur: moleſtę verò [ipſo ſenſu] quæ ex medulla accenduntur. Poſtremi aūt ſunt morbi, ſpiritus, bilis, pituita: dum & augentur & influunt in ſedes alienas, vel locos corporis principales. tunc enim meliorem locum occupant, cognatiſque depulſis ſedes figunt, & affli ctis corporibus in hæc ipſa diſſoluuntur. Et corporis quidem hæ ſunt affectiones, & ex his animi complures morbi exiſtunt: ſed alij alias habent poteſtates, Sentiendi quidem facultatem, ſtupor: memoriæ vim, obliuio: appetendi, ſtomachi faſtidium, vel nimius appetitionis ardor: patiēdi, ferę affectiones & œſtro
C percitæ rabies: rationis participem animi facultatem, indocilitas, imperitia & inſipientia. Vitioſitatis autē principia ſunt, Voluptates & dolores, cupiditates & timores, ex corpore quidem accenſæ, ſed in animam quaſi immixtæ: ac proinde ex variis effectis varias ſortiuntur appellationes. Nam amores, deſideria, diſſolutæ cupidines, irę concitatæ, graues excandeſcentiæ, cupiditates deniq. infinitæ ex his motib. animo exiſtūt. In ſumma verò, ita cōparatū eſſe vt importuno quodā & abſurdo cupiditatū imperio animus ſubijciat, eſt Virtutis & vitij terminus. nā in his vel multū eſſe vel ſupiorē, nos vel bene vel malè affectos reddit. Ad hos animi impetus multū afferunt adiumēti corpo-
D ris tēperamēta, quæ ve vehemētia fuerint & feruida, vel alio quopiā modo affecta atq. cōpoſita, prout varij ſūt multiplicéſq; motus, & ad atras biles & effuſiſſimas libidines nos abripiunt. Fluxionibus autem illis irritatæ quædam partes inducūt acres morſus, formáſque tumeſcentium potius quàm ſanorum corporum: per quas triſtitiæ & obliuiones, & deſipientię & conſternationes incidunt. Multum etiam poſſunt conſuetudines quibus quis vel in ea ciuitate vel ea familia in qua & natus & educatus fuerit, ſeſe conformarit. Accedit quotidiana viuendi ratio, animū vel frangēs atque effœminans, vel contrà ad grauitatem fortitudinémq; corroborans. nam & ſub dio vitam a-
E gere, ſimplex tenuíſque alimentorum ratio, exercitationes, mores denique eorū cum quibus verſaris, magnū habent ſiue ad virtutem ſiue ad vitiū momentum. Vitioſitas verò è parentib⁹ noſtris & elementis potius oritur quàm ex incuria & publicorum morū intēperie: [quum videlicet ita ſimus comparati] vt ab illis actionibus quæ nos ad primæuas illas parentū noſtrorū labes adducunt, nunquā abſcedamus. Cæterùm, vt bene ſe habeat animal, eo corpore debet eſſe prędituū, quod eas virtutes quibus ſanitas, ſenſuum ſubtilitas, robur, pulchritudo denique conſtare ei poſſit, cumulatè complectatur. Pulchritudinis prin-
F cipia ſunt, partium congruentia atque concinnitas, quæ & ſecum & cum animo ipſo aptè conſpirent atq. conueniant. Natura enim hoc corporis tabernaculum veluti inſtrumentum compoſuit, vt & obediens ſit, & ad omnes vitæ rationes concinno quodā aptóque modo par eſſe poſſit. Animus quoque ad conuenientes virtutes conformandus eſt atque inſtituendus: nimirum ad temperantiam, veluti corpus ad ſanitatem: ad prudentiam verò, veluti ad ſenſuum ſubtilitatem: ad fortitudinem, veluti ad robur & vires: ad iuſtitiam, veluti corpus ad pulchritudinem. Harum virtutū primordia quidem ſunt ex natura: media verò & fines, ex diligentia: in corpore videlicet, gymnaſti-
G ces adiumento & medicinæ: in animo autē, eruditionis & philoſophiæ beneficio. Hæ enim facultates nutriunt & roborant tum animos tū corpora, laboribus, exercitationibus, puráque victus ratione: adhibitis partim medicamentis ad corpus reficiendum atque inſtaurandum, partim animi inſtitutione, caſtigationibus & reprehenſionibus: corroborant enim animum, dum cohortationum aculeis illius impetum exſuſcitant, & ad commodas fructuoſáſque actiones impellunt. Vnctoria igitur ars, & quæ huic cognata eſt Medicina, corporibus curandis deſtinata eſt: ádque optimam harmoniam facultates illas adducēs, purum ſanguinem ſpiritúmque expeditè fluentem reddit: vt ſi quid etiam morboſum ſubſit, validis illis ſanguinis ſpiritúſque facultatibus id valeant peruincere atque profligare. Iam verò Muſica & huius dux Philoſophia ad animi emendationē à diis legibúſque conſtitutæ aſſuefaciunt & ſuadent & cogunt partē animi expertem rationis obtemperare rationi: ei autem parti quæ ſit expers rationis, manſuetam eſſe cicurámque Iram: Cupiditatē, quieſcere: hactenus videlicet vt ipſæ nec abſque ratione moueantur, nec contrà quieſcant, quum ipſas Mens vel ad actiones vel ad fructum voluptatis prouocauerit. Ille enim eſt tēperantię terminus, Obedientia & tolerantia. Sed & intelligentia & antiqua illa auguſtáq. philoſophia mentem mendacibus inanibúſque opinionib. expurgatam, & ex magna ignorantia reuocatā Scientiæ dedicarūt, eámq. ad rerum diuinarū contemplationē erexerūt. In quarū rerū cognitione ſiquis ita verſet vt animū gerat ſua ſorte cōtētū, humanóſq. caſus ſub ſe poſitos habeat, & in hac animi æqtate quaſi ſecūdo flumine ad moderatā tēperatáq vitā aſpiret, is pfectò viā ingreſſ⁹ eſt certę felicitatis. Et certè is cui Deus has ſortes attribuerit, p veriſſimā opinionē ad feliciſſimā vitā deducēt. ſi qs cōtrà dur⁹ & præfract⁹ fuerit,

nec ſanctiſſimis illis præceptis voluerit parere, eum pœna conſequetur tum ex legibus tum ex illorum ſermonũ vocibus quę & cœleſtes & infernas pœnas denuntiant: Infelices videlicet manes implacabilia ſupplicia manere: & alia quæ Ionicus poëta ſcripſit ex vetere memoria repetita, ex quorũ auditu animos hominũ voluit ad religionē puritatémque informare. quo ſanè nomine illius conſiliũ probo. quęadmodũ enim corpora remediis quibuſdã morboſis ſanamus, niſi cedant ſaluberrimis, ita & animos falſis ſermonibus coërcemus, niſi ducantur veris. Hac igitur de cauſa hoc cõcedatur, quòd neceſſariò commemorentur peregrina ſupplicia, quaſi animæ commigrent vltrò citróque in varia corpora: ignauorũ quidē, in corpora muliebria, corporibus tributis ad ignominiã: homicidarum, in ferarum corpora, ad pœnam & ſupplicium: libidinoſorũ, in ſuũ vel aprorũ formas: leuium & temerariorum hominum, in ſpecies volantium animantiũ, quæ in aëre ſolent verſari: ſegniũ denique, otioſorum, imperitorum, ſtolidorũ, in aquatilium ſpeciē. Omnia autem hæc in ſecundo circuitu Nemeſis certo iudicio rata fixáque eſſe voluit, cum infernarum illarum furiarum numinibus: quibus humanarum rerum inſpectionem ſummus ille Deus, omnium imperator atque præſes, attribuit: quibus etiam gubernationem mundi commiſit. qui quidem mundus & diis & hominibus & cæteris animantibus conſtat, abſoluta planè omnibúſque numeris cumulata ratione. Et hæc quidem omnia ad optimam illam ingenitæ, æternę, intelligibilis formę imaginem fuerunt creata.

A τούτῳ δ' ἕπεται κόλασις ἅ τ' ἐκ τῶν νόμων καὶ ἁ ἐκ τῶν λόγων σύντονα ἐπάγοισα δείματά τε ἐπουράνια καὶ τὰ καθ' ᾅδεω, ὅτι κολάσιες ἀπαραίτητοι ἀπόκεινται δυσδαίμοσι νερτέροις· καὶ τἆλλα ὅσα ἐπαινέω τὸν Ἰωνικὸν ποιητὸν ἐκ παλαιᾶς ποιεῦντα τὼς ἐναγέας. ὡς γὰρ τὰ σώματα νοσώδεσί ποκα ὑγιάζομες, εἴ κα μὴ εἴκῃ τοῖς ὑγιεινοτάτοις, οὕτω τὰς ψυχὰς ἀπείργομες ψευδέσι λόγοις, εἴ κα μὴ ἄγηται ἀλαθέσι. λέγοιντο δ' ἀναγκαίως καὶ τιμωρίαι ξέναι, ὡς μετενδυομενᾶν τᾶν ψυχᾶν, τῶν μὲν δειλῶν, ἐς γυναικεῖα σκάνεα, ποθ' ὕβριν ἐκδιδόμενα· τῶν δὲ μιαιφόνων, ἐς θηρείων σώματα, ποτὶ κόλασιν· λάγνων δ' ἐς συῶν ἢ κάπρων μορφάς. κούφων δὲ καὶ μετεώρων, ἐς πτηνῶν ἀεροπόρων· ἀργῶν δὲ καὶ ἀπράκτων, B ἀμαθῶν τε καὶ ἀνοήτων, ἐς τὰν τῶν ἐνύδρων ἰδέαν. ἅπαντα δὲ ταῦτα ἐν δευτέρᾳ περιόδῳ ἁ Νέμεσις συνδιέκρινε, σὺν δαίμοσι παλαμναίοις χθονίοις τε, τοῖς ἐπόπταις τῶν ἀνθρωπίνων· οἷς ὁ πάντων ἁγεμὼν θεὸς ἐπέτρεψε διοίκησιν κόσμω συμπεπληρωμένω ἐκ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων· τῶν τε ἄλλων ζώων, ὅσα δεδαμιούργηται ποτ' εἰκόνα τὰν ἀρίσταν εἴδεος ἀγενάτω καὶ αἰωνίω.

PLATONIS CRITIAS, Siue, ATLANTICVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΙΤΙΑΣ, Ἢ, ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ.

SVMMA DIALOGI. *Eſt hic dialogus Timæi maioris appendix, De priſci mundi hiſtoria. Eſt ergo omnis huius diſputationis ſermo planè hiſtoricus: cuius finis & ſubiectum eſt primæui illius ſeculi commemoratio. De Athenienſibus autem nominatim agit, qui ſe omniũ Græcorum antiquiſſimos ferebant, tributa ſibi αὐτοχθόνων auguſta appellatione, vt ſe ſuas ſedes conſtanter tenuiſſe teſtarentur. quod quidē ad domeſticam Athenienſium laudē pertinebat maximè: idcirco à Platone patriæ ſuæ amante hoc arcu attiſſime perſcriptum eſt. veriſimile tamen eſt hanc omnem narrationem ex Aegyptiorum monumentis fuiſſe deſumptam, qui præter cæteras nationes antiquitatis atque dignitatem ſibi arrogabant.*

TIMÆVS, CRITIAS, SOCRATES, HERMOCRATES.

QVAM grata longum poſt iter defeſſo quies, ô Socrates, tam mihi poſt longas diſputationis ambages, dulce ſilentium. Mundum autem hũc re quidē ipſa iandiu, ſermone verò nuper deum effectum, vt ſi quid rectè dictum eſt ſeruet ipſe nobis atque cuſtodiat: ſin autem indecens quicquã in ſuperiorib. nõ ſpõte protulimus, meritas à nobis exigat pœnas. Debita verò eius q. per ignorantiã negligentiámue errauit pœna eſt vt ſciens & diligēs efficiatur. Quaobrē vt poſthac rectius de deorũ generatione loquamur, medicinã nobis à deo medicinarũ omniũ perfectiſſimã ſaluberrimáq. dari ſcientiam exoptamus. Actis denique votis ſequentem diſputationem Critiæ, vt inter nos conuenerat, iã concedimus. CRI. Accipio equidem ô Timæe, & quam tu ſupra veniã petiſti tanquã de rebus magnis diſputaturus, eãdem ego nunc peto. Imo verò maiorem quoq. veniã in iis quæ reſtant tribuendam exiſtimo: quanquam ſcio procacem quodammodo ruſticámque petitionem hanc meam videri poſſe. Dicendũ tamen. Quòd quidem nõ rectè abs te ſuperiora dicta ſint, nemo ſanæ mẽtis obiecerit: quòd autem quæ reſtant dicenda, vtpote difficiliora, maiorem exigant indulgentiam, conabor oſtendere: quandoquidem facilius eſt, vt qui de diis apud homines diſſerit, ſatis commodè dicere videatur, quàm qui de mortalibus apud vos quidem. Imperitia nanque & ignoratio audientium magnam copiam ad ea quæ ignota ſunt, effingenda, præſtare dicentibus conſueuit. Quomodo verò ſciamus deorum naturam & cognitam habeamus, non ignoramus. Vt autem quod ſentio planius vobis aperiam, ſic attendite. Quæcunque à nobis dicuntur, tãquam imitationem quandam ſimilitudiniſque expreſſionē exiſtimare debemus. Neque nos latet quæ in pictorum effectione circa diuina humanave corpora vel facilitas vel difficultas ſit, ad hoc vt ſufficienter ea repræſentaſſe ſpectãtibus videantur. Profectò cùm terram pingunt & montes, flumina, ſyluas, cœlúmq; omne, quæue circa cœlum conſiſtũt & quæ vagãtur, primum quidē ſatis putam* factum, ſiquis vel exiguã quãdã referre poſſit earũ rerũ imaginē: deinde vtpote taliũ prorſus ignari nec examinamus quidem pictorum opera, neque etiam redarguimus, ſed cõfuſa quadã adũbratione fallacique vtimur. Cũ verò quis fingere aggreditur noſtrorũ corporum ſimilitudinem: tunc propter familiarem ipſam rerum noſtrarum animaduerſionem acutius errata perſentimus ſeueriúſque & acres iudices exactoréſque ſumus aduerſus eum qui non ſingula lineamenta coloréſque expreſſerit. Idem quoque in ſermonibus intueri licet. Nam ſatis eſſe putamus, ſi de cœleſtibus

C Ὡς ἄσμενος, ὦ Σώκρατες, οἷον ἐκ μακρᾶς ἀναπεπαυμένος ὁδοῦ, νῦν οὕτως ἐκ τῆς τοῦ λόγου διαπορείας ἀγαπητῶς ἀπήλλαγμαι. τῷ δὲ πρὶν μὲν πάλαι ποτ' ἔργῳ, νῦν δὲ λόγοις ἄρτι θεῷ γεγονότι, προσεύχομαι, τῶν ῥηθέντων ὅσα μὲν ἐρρήθη μετρίως, σωτηρίαν ἡμῖν αὐτὸν αὐτῶν διδόναι· παρὰ μέλος δὲ εἴ τι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἴπομεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναι. δίκη δὲ ὀρθή, τὸν πλημμελοῦντα ἐμμελῆ ποιεῖν. ἵν' οὖν τὸ λοιπὸν τοὺς περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθῶς λέγωμεν λόγους, φάρμακον ἡμῖν αὐτὸν τελεώτατον καὶ ἄριστον φαρμάκων ἐπιστήμην εὐχόμεθα διδόναι. προσευξάμενοι δὲ παραδίδομεν, κατὰ τὰς ὁμολογίας, Κριτίᾳ τὸν ἑξῆς λόγον. ΚΡ. Ἀλλ', ὦ Τίμαιε, δέχομαι μὲν ὧδε, D ᾧ σὺ κατ' ἀρχὰς ἐχρήσω, συγγνώμην αἰτούμενος ὡς περὶ μεγάλων μέλλων λέγειν, ταὐτὸν καὶ νῦν ἐγὼ τοῦτο παραιτοῦμαι· μειζόνως δὲ αὐτοῦ τυχεῖν ἔτι μᾶλλον ἀξιῶ περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι. καίτοι σχεδὸν μὲν οἶδα παραίτησιν οὐ μάλα φιλότιμον καὶ τοῦ δέοντος ἀγροικοτέραν μέλλων παραιτεῖσθαι. ῥητέον δὲ ὅμως. ὡς μὲν γὰρ οὐκ εὖ τὰ παρὰ σοῦ λεχθέντα εἴρηται, τίς ἂν ἐπιχειρήσειεν ἔμφρων λέγειν; ὅτι δὲ τὰ ῥηθησόμενα πλείονος συγγνώμης δεῖται, χαλεπώτερα ὄντα, τοῦτό πως πειρατέον ἐστὶ διδάξαι. περὶ θεῶν γάρ, ὦ Τίμαιε, λέγοντά τι πρὸς ἀνθρώπους, δοκεῖν ἱκανῶς λέγειν, ῥᾷον ἢ περὶ θνητῶν πρὸς ὑμᾶς. ἡ γὰρ ἀπειρία καὶ σφόδρα ἄγνοια τῶν ἀκουόντων περὶ ὧν ἂν οὕτως ἔχωσι, πολλὴν εὐπορίαν παρέχεσθον τῷ μέλλοντι λέγειν τι περὶ αὐτῶν· E περὶ δὲ δὴ θεῶν ἴσμεν ὡς ἔχομεν. ἵνα δὲ σαφέστερον ὃ λέγω δηλώσω, τῇδέ μοι συνεπίσπεσθε. μίμησιν γὰρ δὴ καὶ ἀπεικασίαν τὰ παρὰ πάντων ἡμῶν ῥηθέντα χρεών που γενέσθαι. τὴν δὲ τῶν γραφέων εἰδωλοποιίαν περὶ τὰ θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα σώματα γιγνομένην ἴδωμεν ῥᾳστώνης τε πέρι καὶ λεπτότητος, πρὸς τὸ τοῖς ὁρῶσι δοκεῖν ἀποχρώντως μεμιμῆσθαι· καὶ κατοψόμεθα ὅτι γῆν μὲν καὶ ὄρη καὶ ποταμοὺς καὶ ὕλην, οὐρανόν τε ξύμπαντα, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν ὄντα καὶ ἰόντα, πρῶτον μὲν ἀγαπῶμεν ἄν τις καὶ βραχὺ πρὸς ὁμοιότητα αὐτῶν ἀπομιμεῖσθαι δυνατὸς ᾖ. πρὸς δὲ τούτοις, ἅτε οὐδὲν εἰδότες ἀκριβὲς F περὶ τῶν τοιούτων, οὔτε ἐξετάζομεν οὔτε ἐλέγχομεν τὰ γεγραμμένα, σκιαγραφίᾳ δὲ ἀσαφεῖ καὶ ἀπατηλῷ χρώμεθα περὶ αὐτά· τὰ δὲ ἡμέτερα ὁπόταν τις ἐπιχειρῇ σώματα ἀπεικάζειν, ὀξέως αἰσθανόμενοι τὸ παραλειπόμενον, διὰ τὴν ἀεὶ ξύνοικον κατανόησιν, χαλεποὶ κριταὶ γιγνόμεθα τῷ μὴ πάσας πάντως τὰς ὁμοιότητας ἀποδιδόντι. ταὐτὸν δὴ καὶ κατὰ τοὺς λόγους ἰδεῖν δεῖ γιγνόμενον, ὅτι τὰ μὲν οὐράνια

καὶ θεῖα ἀγαπῶμεν καὶ σμικρῶς εἰκότα λεγόμενα, τὰ δὲ θνητὰ καὶ τἀνθρώπινα ἀκριβῶς ἐξετάζομεν. ἐκ δὴ τῶν παραχρῆμα νῦν λεγόμενα, τὸ πρέπον ἂν μὴ δυνώμεθα πάντως ἀποδιδόναι, συγγιγνώσκειν χρεών. οὐ γὰρ ὡς ῥᾴδια τὰ θνητά, ἀλλ' ὡς χαλεπὰ πρὸς δόξαν ὄντα ἀπεικάζειν, δεῖ διανοεῖσθαι. ταῦτα δὴ βουλόμενος ὑμᾶς ὑπομνῆσαι, καὶ τὸ τῆς συγγνώμης οὐκ ἔλαττον ἀλλὰ μεῖζον αἰτῶν περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, πάντα ταῦτα εἴρηκα, ὦ Σώκρατες· εἰ δὲ δὴ δικαίως αἰτεῖν φαίνομαι, τὴν δωρεὰν ἑκόντες δίδοτε. ΣΩΚ. Τί δ' οὐ μέλλομεν, ὦ Κριτία, διδόναι; καὶ πρός γ' ἔτι τρίτῳ διδόσθω ταὐτὸν τοῦτο. Ἑρμοκράτει παρ' ἡμῶν. δῆλον γὰρ ὡς ὀλίγον ὕστερον, ὅταν αὐτὸν δέῃ λέγειν, παραιτήσεται καθάπερ ὑμεῖς. ἵν' οὖν ἑτέραν ἀρχὴν ἐκπορίζηται, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἀναγκασθῇ λέγειν, ὡς ὑπαρχούσης αὐτῷ συγγνώμης ἴσω, οὕτω τε λεγέτω. προλέγω γε μὴν ὦ φίλε Κριτία σοὶ τὴν τοῦ θεάτρου διάνοιαν, ὅτι θαυμαστῶς ὁ πρότερος εὐδοκίμησεν ἐν αὐτῷ ποιητής· ὥστε τῆς συγγνώμης δεήσει τινὸς σοὶ παμπόλλης, εἰ μέλλεις αὐτὰ δυνατὸς γενέσθαι παραλαβεῖν. ΕΡ. Ταὐτὸν μήν, ὦ Σώκρατες, κἀμοὶ παραγγέλλεις ὅπερ τῷδε. ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν, ὦ Κριτία. προϊέναι τε οὖν ἐπὶ τὸν λόγον ἀνδρείως χρή, καὶ τὸν Παιᾶνά τε καὶ τὰς Μούσας ἐπικαλούμενον, τοὺς παλαιοὺς πολίτας ἀγαθοὺς ὄντας ἀναφαίνειν τε καὶ ὑμνεῖν. ΚΡ. Ὦ φίλε Ἑρμόκρατες, τῆς ὑστεραίας τεταγμένος, ἐπιπροσθεν ἔχων ἄλλον, ἔτι θαρρεῖς. τοῦτο μὲν οὖν οἷόν ἐστιν, αὐτός σοι τάχα δηλώσει. παραμυθουμένῳ δ' οὖν καὶ παραθαρρύνοντι σοὶ πειστέον· καὶ πρὸς οἷς θεοῖς εἶπες, τούς τε ἄλλους κλητέον, καὶ δὴ τὰ μάλιστα τὴν Μνημοσύνην. σχεδὸν γὰρ τὰ μέγιστα ἡμῖν τῶν λόγων ἐν ταύτῃ τῇ θεῷ πάντ' ἐστί. μνησθέντες γὰρ ἱκανῶς καὶ ἀπαγγείλαντες τὰ ποτὲ ῥηθέντα ὑπὸ τῶν ἱερέων, καὶ δεῦρο ὑπὸ Σόλωνος κομισθέντα σχεδόν, οἶδ' ὅτι καὶ τῷδε τῷ θεάτρῳ δόξομεν τὰ προσήκοντα μετρίως ἀποτετελεκέναι. τοῦτ' οὖν αὐτὸ ἤδη δραστέον, καὶ μελλητέον οὐδὲν ἔτι. πάντων δὴ πρῶτον μνησθῶμεν, ὅτι τὸ κεφάλαιον ἦν ἐννάκις ἔτη χίλια ἀφ' οὗ γεγονὼς ἐμηνύθη πόλεμος τοῖς θ' ὑπὲρ Ἡρακλείας στήλας ἔξω κατοικοῦσι καὶ τοῖς ἐντὸς πᾶσιν· ὃν δεῖ νῦν διαπεραίνειν. τῶν μὲν οὖν ἥδε ἡ πόλις ἄρχουσα καὶ πάντα τὸν πόλεμον διαπολεμήσασα ἐλέγετο· τῶν δ' οἱ τῆς Ἀτλαντίδος νήσου βασιλεῖς, ἣν δὴ Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζω νῆσον οὖσαν ἔφαμεν εἶναί ποτε, νῦν δ' ὑπὸ σεισμῶν δυσανάπορον πηλόν. τοῖς δ' ἐνθένδε ἐκπλέουσιν ἐπὶ τὸ πᾶν πέλαγος, ὥστε μηκέτι πορεύεσθαι κωλυτὴν παρασχεῖν. τὰ μὲν δὴ πολλὰ ἔθνη βάρβαρα, καὶ ὅσα Ἑλλήνων ἦν τότε γένη, καθ' ἕκαστα ἡ τοῦ λόγου διέξοδος οἷον ἀνειλουμένη, τὸ προστυχὸν ἑκασταχοῦ δηλώσει· τὸ δὲ Ἀθηναίων τε τῶν τότε καὶ τῶν ἐναντίων, ὡς διεπολέμησαν, ἀνάγκη κατ' ἀρχὰς διελθεῖν πρῶτα, τήν τε δύναμιν ἑκατέρων καὶ τὰς πολιτείας. αὐτῶν δὲ τούτων τὰ τῆδε ἔμπροσθεν προτιμητέον εἰπεῖν. θεοὶ γὰρ ἅπασαν γῆν ποτε κατὰ τοὺς τόπους διελάγχανον, οὐ κατ' ἔριν (οὐ γὰρ ἂν ὀρθὸν ἔχοι λόγον, θεοὺς ἀγνοεῖν τὰ πρέποντα ἑκάστοις αὐτῶν, οὐδ' αὖ γιγνώσκοντας τὸ μᾶλλον ἄλλοις προσῆκον, τοῦτο ἑτέρους αὐτοῖς δι' ἐρίδων ἐπιχειρεῖν κτᾶσθαι) δίκης δὲ κλήροις τὰ φίλων λαγχάνοντες κατῴκιζον τὰς χώρας· καὶ κατοικίσαντες, οἷον νομεῖς κτήματα καὶ ποίμνια καὶ θρέμματα ἑαυτῶν ἡμᾶς ἔτρεφον· πλὴν οὐ σώμασι σώματα βιαζόμενοι, καθάπερ ποιμένες κτήνη πληγῇ νέμοντες, ἀλλ' ᾗ μάλιστα διάνοιαν οὕτως ἄγοντες τὸ θνητὸν ἅπαν ἐκυβέρνων. ἄλλοι μὲν οὖν κατ' ἄλλους τόπους κληρουχήσαντες θεῶν ἐκεῖνα ἐκόσμουν· Ἥφαιστος δὲ κοινὴν καὶ Ἀθηνᾶ φύσιν ἔχοντες, ἅμα μὲν ἀδελφὴν ἐκ ταὐτοῦ πατρός, ἅμα δὲ φιλοσοφίᾳ φιλοτεχνίᾳ τε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἐλθόντες, οὕτω μίαν ἄμφω λῆξιν, τήνδε τὴν χώραν εἰλήχατον, ὡς οἰκείαν καὶ πρόσφορον ἀρετῇ καὶ φρονήσει πεφυκυῖαν. ἄνδρας δὲ ἀγαθοὺς ἐμποιήσαντες αὐτόχθονας, ἐπὶ νοῦν ἔθεσαν τὴν τῆς πολιτείας τάξιν· ὧν τὰ μὲν ὀνόματα σέσωσται, τὰ δὲ ἔργα, διὰ τὰς τῶν παραλαμβανόντων φθοράς, καὶ τῷ μήκει τῶν χρόνων, ἠφανίσθη. τὸ γὰρ περιλειπόμενον ἀεὶ γένος (ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἐρρήθη) κατελείπετο ὄρειον καὶ ἀγράμματον, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ δυναστῶν τὰ ὀνόματα ἀκηκοὸς μόνον καὶ βραχέα πρὸς αὐτοῖς τῶν ἔργων. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα τοῖς ἐκγόνοις ἐπετίθεντο ἀγαπῶντες· τὰς δ' ἀρετὰς καὶ τοὺς νόμους τῶν ἔμπροσθεν οὐκ εἰδότες, εἰ μὴ σκοτεινὰς περὶ ἑκάστων τινὰς ἀκοάς, ἐν ἀπορίᾳ δὲ τῶν ἀναγκαίων ἐπὶ πολλὰς γενεὰς ὄντες καὶ αὐτοὶ καὶ παῖδες, πρὸς οἷς ἠπόρουν τὸν νοῦν ἔχοντες, τούτων πέρι καὶ τοὺς λόγους ποιούμενοι, τῶν ἐν τοῖς πρόσθεν καὶ πάλαι ποτὲ γεγονότων ἠμέλουν. μυθολογία γάρ, ἀναζήτησίς τε τῶν παλαιῶν, μετὰ σχολῆς ἅμ' ἐπὶ τὰς πόλεις ἔρχεσθον, ὅταν ἴδητόν τισιν ἤδη τοῦ βίου τἀναγκαῖα κατεσκευασμένα· πρὶν δέ, οὔ. ταύτῃ δὴ τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα ἄνευ τῶν ἔργων διασέσωσται. λέγω δὲ αὐτά, τεκμαιρόμενος ὅτι Κέκροπός τε καὶ Ἐρεχθέως καὶ Ἐριχθονίου

A diuiniſque rebus quicquam, vel parum quod conueniens eſt, afferatur. Mortalia verò humanáque opera exactè nimiũ examinare ſolemus. Quamobrem ſi minus pro dignitate quæ ſtatim ſunt dicenda, tractabimus, ignoſcere decet. Neque enim facilè, imò certè difficilè mortalia ad opinionem imitatione ipſa exprimi poſſe putanda ſunt. Hæc itaque omnia dixi, ô Socrates, cupiens & vos admonere, & maiorem à vobis veniam ad ea quæ reſtant, expetere. Vos autem ſi iuſta petere videor, vltrò hanc veniam largiamini. SOC. Quidni, ô Critia, tibi demus? Quinetiam Hermocrati hoc idem à nobis tertio detur. Conſtat enim hunc paulo pòſt cùm dicturus erit, eadem pre-
B caturum. Vt igitur aliter exordiatur, neque eadem cogatur repetere, ſciat veniam ſibi eſſe tributam: & quaſi id conſtet, ad dicendum protinus accingatur. Prædico autem tibi, ô amice Critia, mentem ac judicium auditorum: mirabiliter enim primus qui in eo dixit poeta probatus eſt. Quapropter admodũ tibi venia opus erit, ſi officium ſucceſſoris rectè præſtiteris. HER. Idem mihi, ô Socrates, quod & huic nuncias. Cæterùm ſegnes puſillaniméſque nunquam palmam conſecuti ſunt Critias. Sermonem igitur aggredi forti animo decet, ac Phœbo Muſiſque vocatis, antiquos ciues, excellentes viros, ſummis laudibus illuſtrare. CRIT. O amice Hermocrates, quia poſtera
C tibi dies aſſignata eſt: dicentémque alium es ſecuturus, ideo confidis. Quale verò id ſit, ipſe forſitan declarabit. Exhortanti itaque tibi, & ad rem ipſam penitus inflammanti parendũ. Ac præter deos, quos tu memorabas, alios inſuper inuocare decet, præcipuéque Mnemoſynen, id eſt memoriam: in qua dea præcipua orationis noſtræ momenta ſunt ſita. Nempe ſi ſufficienter meminerimus recenſuerimúſque nunc vobis, quæ quondã à ſacerdotibus tradita, à Solone huc aducta fuerunt, videbimur theatro huic, vt arbitror, ſatis officio noſtro functi. Hoc itaque iam agendum, neque vltrà cunctandum. Primùm autem commemoremus ſummam eſſe annorum nouem mil-
D lium ex quo bellum extitiſſe traditum eſt inter eos omnes qui vltra, & eos qui circa columnas Herculis habitabant, quod in præſentia enarraturi ſumus. Horum quidem dux fuit hæc ciuitas, bellúmq; omne, vt dicitur, confecit. Illorum autem inſulæ Atlanticæ reges, quam inſulam Libya Aſiáque maiorem fuiſſe quandoque perhibuimus, poſtea verò cœnum ibi inuiũ ſubmerſa inſula ex terræ concuſſione relictum, quod quidem hinc illuc altũ in mare nauigatibus obſtat, ne vltrà enauigare liceat. Gentes quidem barbaras, quæ tunc erant, Græcáſque generatim orationis ipſius progreſſus paſſim prout occaſio dabitur, enarrabit: Athenienſium autem, qui tunc erant, aduerſariorúmque vires in primis reſpublicáſque, & belli or-
E dinê atque ſucceſſum exponere decet. Horum verò ipſorum, noſtra primum narrabimus. Dij quondam vniuerſæ terræ orbem ſigillatim ſortiti ſunt, in regiones ſingulas diſtributũ. Neque partitionem hanc contentio fecit. Nam procul à ratione id eſſet: quòd dij vel quæ vnicuique ipſorum cõueniunt, ignorarent: vel cognoſcentes quæ potius alijs competunt, aliena iura viciſſim vſurpare contenderent. Cæterũ iudicij iuríſque ſortibus ſua quique ad votum ſuſcipientes, curantéſque amicorum ſingula, regiones habitandas diſpoſuerũt. Hóſque veluti greges ipſorum poſſeſſionéſque & armẽta nutriuere, hoc
F tamen excepto quòd corporibus corpora cogere noluerunt, quemadmodum plagis pecora iumentáque paſtores ſolent. At verò tanquam docile & obediens animal, quaſi ex puppe nauem agilem dirigentes, perſuaſione pro gubernaculis vtebantur, eáque animam attingebant, & pro arbitrio ſuo ita ducentes mortale genus omne gubernabant. Et alij quidem dij aliorum locorum gubernationem ſortiti ea inſtituebant: Vulcanus autem Mineruáque naturam habẽtes communem, tum quia eodem ex patre ſunt, tum quia per ſapientiæ ſtudiũ pérque artiũ diligentiam ad eadem tendunt, ita communem ſor-
G tem hanc nacti ſunt regionem, vtpote virtuti prudentiæque natura propriam atque congruam: procreantéſque in ea viros indigenas admodum generoſos, eorum mentibus reipublicæ ordinem infuderunt. Quorum duntaxat nomina ſuperſunt: opera verò eorũ qui ſucceſſerunt interitu, & longo temporum interuallo, è memoria hominum deleta ſunt. Semper enim ſuperſtes hominum genus, vt in ſuperioribus diximus, mõtiuagum atque rude, cui potẽtum in regione virorum nomina ſolùm audita. At præter hæc ex rebus geſtis exiguæ quędam notæ fuerũt. Quapropter filiis ſuis poſteri quodã amoris affectu nomina priſcorum impoſuerunt, virtutũ legúmque ſuperiorum ignari: nihil enim his habebant pręter famam, & eam nõ ſatis certam. Cùm verò multa per ſecula rebus ad victum neceſſariis indigerent, ipſíque & filij mentem his adhiberent, quorum penuria premebantur, déque his verba facerent, rerum antiquarum memoriam neglexerunt. Confabulatio enim priſcarúmque rerum inueſtigatio in ciuitatibus cum otio ſimul oriri conſueuerunt, cùm neceſſaria vitæ parata iam ſunt, prius verò nequaquam. Atque ita priſcorũ nomina ſunt abſq; operibus reſeruata. Dico autẽ hæc ita coniectãs, quoniã inquit Solon ſacerdotes illos in veteris belli narratione plurima inſeruiſſe nomina poſteris perſimilia, vt Cecropẽ, Erechteũ, Erichthoniũ,

Eriſichthonem,aliáque ex his quæ ſupra Theſeum memorantur. Mulierum quoque nomina ſimiliter atque opera eadem, deæque Palladis figuram & ſtatuam, ita vt belli ſtudia viris tunc eſſent mulieribúſque communia. Nempe ea tempeſtate armatam deam palàm cultam fuiſſe, exemplum daturam omnibus,quòd in ſingulis animalium gregibus,mas,fœmináq; ſortis eiuſdem, pro generis cuiuſque virtute ita natura inſtituta ſunt,vt aggredi omnia communiter valeant. Habitabant profectò tunc in hac regione alia genera ciuium,qui in artiū operibus & agricultura verſabantur. Milites autem à diuinis viris principio ſegregati ſeorſum viuebant, habentes omnia tum ad alimenta,tum ad educationem conferentia. Quorum nullus proprium aliquid poſſidebat. Nam communia inter ſe cuncta exiſtimabant. Vltra verò victus ipſius ſufficientiam nihil ab aliis ciuibus exigebant, exercebántque ea omnia quæ heri de cuſtodibus quos deſcripſimus, expoſita ſunt. Quinetiam verè illud & probabiliter de regione noſtra eſt dictum. Primùm quidem illis temporibus fines ſuos hinc quidem ad Iſthmum habuiſſe porrectos:iſtinc verò verſus Epirū ad ſummum Cithæronem atque Parnethen. Qui fines ipſo deſcenſu ad dexterā Oropiam attingant,ad ſiniſtrā verſus mare, Aſopo excluſo. Virtute verò vniuerſam terrā ab hac exuperatā fuiſſe traditur. Quapropter potuiſſe tunc regionē hanc, vniuerſum accolarum exercitum alere. Argumentū planè virtutis eius euidentiſſimum, quia quod ex ea reliquum eſt,cum quauis alia hoc ipſo certare poteſt,quòd & fert omnia,& fructus profert optimos, paſcuíſque abundat animali cuique accommodatis. Tunc verò non modò ſpecioſa hæc omnia, ſed etiam vberrima producebat. Quánam ratione id probabile? Quibúſve indiciis has eſſe reliquias illius terræ coniectari poteſt? Omnis ab alia continenti in pelagus longa velut promontoria porrigens iacet. Quam altitudo maris proxima paſſim profunditate circundat. Cùm itaque multa ingétiáque diluuia annorum nouem millium interuallo præterierint,(tot enim ex illo tempore ad præſens anni fluxere,)tellus his temporibus colluuionibúſque è ſublimioribus locis defluens, ne collem quidem, vt alibi locorum ſolet, accumulauit, dignum ſaltem mentione:& ſemper circum deſidens in profundum occulitur. Quapropter relicta ſunt, quemadmodum in anguſtiis inſulis præſentia hæc,ſi cum illis conferantur, quaſi corpore per morbū extenuato oſſa deterſa nudatáque terra molli quadam & pingui: ſolúmque tenue corpus atque aridum manſit. Olim integra terra altiſſimos montium colles habebat:& agri qui nunc Phellei nominantur, ſolo pingui fertiles erant. Sylua in montium vertice frequēs. Cuius nunc etiam coniecturæ quædam apparent. Sunt enim montes nonnulli,qui ſolas nunc apes paſcunt, olim verò nec multò tamen anteacto tempore ingentes inde inciſæ arbores operimentis & contignationibus conficiendis aptiſſimæ,ex quibus ædium ampliſſimarum ſtructuræ adhuc extant. Erant & aliæ multæ arbores domeſticæ, mites atque proceræ. Quinetiam paſcua pecorum vberrima. Præterea regio hæc quotannis, ab Ioue frugiferam pluuiam hauriebat. Neque vt nunc per decliue præruptúmque effuſa ex terra in mare aquam fundebat,ſed hanc abſorptam tenaci quadam concauitate è ſublimibus venientem recondens cōbibénſque in viſcera demittebat. Vnde paſſim iuges fluuiorū fontiúmque riui ſcaturiebant, quorum etiam nunc in veteribus fontibus ſacra quædam ſigna relicta conſpiciuntur. Quapropter in præſentia de his vera narrantur. Atque hæc erat regionis conditio. Excolebatur præterea tunc ab agricultoribus, vt conſentaneum eſt,& veris & ad eadē hæc intentis,ingenioſis profectò viris & honeſtorum admodum ſtudioſis,ſolum fertile nactis,aquam copioſiſſimam, temperiem aëris ſingulis anni temporibus ſalubertimam. Vrbs autem eo tempore ſic inſtituta erat. Primo quidem arcis tunc alia quàm nunc erat diſpoſitio. Nunc enim vna ſaltem nox pluuioſa, tenue ſolum cùm liquefeciſſet, terræmotū induxit, & ante illud Deucalionis exitium, tertia prius illuuione fatali. Superiori verò tempore magnitudo eius vſque ad Eridanum Eliſſúmque protenſa Pnycem intus & Lycabetum compreheudebat,terminum è regione Pnycis habens. Erat gleboſa omnis, paucis locis exceptis à ſuperiori parte plana. Habitabantur exteriora eius ad læuam ab artificibus agricoliſque, qui proximè agros colebant. Superiora milites ſoli prope Mineruæ Vulcanique templum inhabitabant,veluti ædis vnius viridarium vno ambitu circundantes. Loca enim eius ad Boream verſa colebāt, qui communes ædes, atque cœnacula quibus hyeme vtūtur, parabant: & quæcunque communi ciuitatis vitæ conueniebant,tum hęc,tum ſacra, ſine auro & argēto omnia extruendo. Nulla ſiquidem in re vnquam his vtebantur. Verùm medium inter ſuperbiam illiberalitatémque ſecuti,honeſtas habitationes ſtruebant, in quibus & ipſi conſeneſcentes & nati natorum eas poſteris ſibi ſimilibus relinquebāt. Hortis verò gymnaſiíſque & cœnaculis auſtrū verſus expoſitis vtebātur æſtate.

A καὶ Ἐρισίχθονος, τῶν δὲ ἄλλων τὰ πλεῖστα ὅσα περ καὶ Θησέως τῶν ἄνω περὶ τῶν ὀνομάτων ἑκάστων ἀπομνημονεύεται, τούτων ἐκείνοις τὰ πολλὰ ἐπονομάζοντας τοὺς ἱερέας Σόλων ἔφη τὸν τότε διηγεῖσθαι πόλεμον, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν καὶ ταῦτα. καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς θεοῦ σχῆμα καὶ ἄγαλμα, ὡς κοινὰ τότ' ἦν τὰ ἐπιτηδεύματα ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι τὰ περὶ τὸν πόλεμον, οὕτω κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὡπλισμένην τὴν θεὰν ἀνάθημα εἶναι τοῖς τότε· ἔνδειγμα ὅτι πάνθ' ὅσα ξύννομα ζῶα θήλεα, καὶ ὅσα ἄρρενα, τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν ἑκάστῳ φύσει πᾶν κοινῇ δυνατὸν ἐπιτηδεύειν πέφυκεν. ᾤκει δὲ τότ' ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ τὰ μὲν ἄλλα B ἔθνη τῶν πολιτῶν, περὶ τὰς δημιουργίας ὄντα καὶ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν· τὸ δὲ μάχιμον, ὑπ' ἀνδρῶν θείων κατ' ἀρχὰς ἀφορισθὲν, ᾤκει χωρὶς, πάντα εἰς τροφὴν καὶ παίδευσιν τὰ προσήκοντα ἔχον· ἴδιον μὲν αὐτῶν οὐδεὶς οὐδὲν κεκτημένος, ἅπαντα δὲ πάντων κοινὰ νομίζοντες αὑτῶν· πέρα δὲ ἱκανῆς τροφῆς οὐδὲν ἀξιοῦντες παρὰ τῶν ἄλλων δέχεσθαι πολιτῶν· καὶ πάντα δὴ τὰ χθὲς λεχθέντα ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύοντες, ὅσα περὶ τῶν ὑποτεθέντων ἐρρήθη φυλάκων. καὶ δὴ τὸ περὶ τῆς χώρας ἡμῶν πιθανὸν καὶ ἀληθὲς ἐλέγετο, πρῶτον μὲν, τοὺς ὅρους αὐτὴν ἐν τῷ τότε ἔχειν ἀφωρισμένους πρὸς τὸν Ἰσθμὸν, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἄλλην Ἤπειρον, C μέχρι τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ Πάρνηθος τῶν ἄκρων. καταβαίνειν δὲ τοὺς ὅρους ἐν δεξιᾷ τὴν Ὠρωπίαν ἔχοντας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ πρὸς θάλασσαν ἀφορίζοντας τὸν Ἀσωπόν· ἀρετῇ δὲ πᾶσαν γῆν ὑπὸ τῆς ἐνθάδε ὑπερβάλλεσθαι. διὸ καὶ δυνατὴν εἶναι τότε τρέφειν τὴν χώραν στρατόπεδον πολὺ τῶν περιοίκων. μέγα δὲ τεκμήριον ἀρετῆς· τὸ γὰρ νῦν αὐτῆς λείψανον ἐνάμιλλόν ἐστι πρὸς ἥντινοῦν, τῷ πάμφορον εὔκαρπόν τε εἶναι, καὶ τοῖς ζώοις πᾶσιν εὔβοτον. τότε δὲ, πρὸς τῷ κάλλει καὶ παμπληθεῖ ταῦτα ἔφερε. πῶς οὖν δὴ τοῦτο πιστόν; καὶ κατὰ τί, λείψανον τῆς τότε γῆς ὀρθῶς ἂν λέγοιτο; πᾶσα ἀπὸ τῆς ἄλλης ἠπείρου μακρὰ προτείνουσα εἰς τὸ πέλαγος οἷον ἄκρα κεῖται· τὸ δὴ τῆς θαλάσσης ἀγγεῖον περὶ αὐτὴν D τυγχάνει πᾶν, ἀγχιβαθὲς ὄν. πολλῶν οὖν γεγονότων καὶ μεγάλων κατακλυσμῶν ἐν τοῖς ἐνακισχιλίοις ἔτεσι (τοσαῦτα γὰρ πρὸς τὸ νῦν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου γέγονεν ἔτη) τὸ τῆς γῆς ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις καὶ πάθεσιν ἐκ τῶν ὑψηλῶν ἀπορρέον, οὔτε χῶμα, ὡς ἐν ἄλλοις τόποις, προχοῖ λόγου ἄξιον, ἀεί τε κύκλῳ περιρρέον εἰς βάθος ἀφανίζεται. λέλειπται δὴ, καθάπερ ἐν ταῖς σμικραῖς νήσοις, πρὸς τὰ τότε τὰ νῦν, οἷον νοσήσαντος σώματος ὀστᾶ, περιερρυηκυίας τῆς γῆς ὅση πίειρα καὶ μαλακὴ, τοῦ λεπτοῦ σώματος τῆς χώρας μόνου λειφθέντος. τότε δὲ ἀκέραιος οὖσα, τά τε ὄρη γηλόφους ὑψηλοὺς εἶχε, καὶ τὰ Φελλέως νῦν ὀνομασθέντα πεδία πλήρη γῆς πιείρας ἐκέκτητο, καὶ πολλὴν ἐν τοῖς ὄρεσιν ὕλην εἶχεν· E ἧς καὶ νῦν ἔτι φανερὰ τεκμήρια. τῶν γὰρ ὀρῶν ἔστιν ἃ νῦν μὲν ἔχει μελίτταις μόναις τροφὴν, χρόνος δ' οὐ πάμπολυς ὅτε δένδρων αὐτόθεν εἰς οἰκοδομὴν εἰς τὰς μεγίστας ἐρεψίμων τμηθέντων στεγάσματ' ἐστὶν ἔτι σῶα. πολλὰ δ' ἦν ἄλλ' ἥμερα ὑψηλὰ δένδρα, νομὴν δὲ βοσκήμασιν ἀμήχανον ἔφερε. καὶ δὴ τὸ κατ' ἐνιαυτὸν ὕδωρ ἐκαρποῦτο ἐκ Διός· οὐχ ὡς νῦν ἀπολλῦσα ἀπὸ ψιλῆς τῆς γῆς εἰς θάλατταν, ἀλλὰ πολλὴν ἔχουσα, καὶ εἰς αὐτὴν καταδεχομένη τῇ κεραμίδι στεγούσῃ καὶ διαταμιευομένη, καὶ τὸ καταποθὲν ἐκ τῶν ὑψηλῶν ὕδωρ εἰς τὰ κοῖλα ἀφιεῖσα, κατὰ πάντας τοὺς τόπους παρείχετο ἄφθονα κρηνῶν καὶ ποταμῶν νάματα· ὧν καὶ νῦν ἔτι ἐπὶ ταῖς πηγαῖς ταῖς πρότερον οὔσαις ἱερὰ λελειμμένα, ἐστὶ F σημεῖα διότι περὶ ταύτης ἀληθῆ λέγεται τὰ νῦν. τὰ μὲν οὖν τῆς ἄλλης χώρας φύσει τε οὕτως εἶχε, καὶ διεκεκόσμητο, ὡς εἰκὸς, ὑπὸ γεωργῶν μὲν ἀληθινῶν, καὶ πραττόντων αὐτὸ τοῦτο, φιλοκάλων δὲ καὶ εὐφυῶν· γῆν δὲ ἀρίστην καὶ ὕδωρ ἀφθονώτατον ἐχόντων, καὶ ὑπὲρ τῆς γῆς ὥρας μετριώτατα κεκραμένας. τὸ δ' ἄστυ κατῳκισμένον ὧδ' ἦν ἐν τῷ τότε χρόνῳ. πρῶτον μὲν τὸ τῆς ἀκροπόλεως εἶχε τότε οὐχ ὡς τανῦν ἔχει. νῦν μὲν γὰρ μία γενομένη νὺξ ὑγρὰ, διαφερόντως γῆν αὐτὴν ψιλὴν περιτήξασα, πεποίηκε σεισμὸν ἅμα· καὶ πρὸ τῆς Δευκαλίωνος φθορᾶς, τρίτου πρότερον ὕδατος ἐξαισίου. τὸ δὲ πρὶν ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ μέγεθος μὲν ἦν πρὸς τὸν Ἠριδανὸν καὶ τὸν Ἰλισσὸν ἀποβεβηκυῖα, καὶ περιειληφυῖα ἐντὸς G τὴν Πνύκα καὶ τὸν Λυκαβηττὸν, ὅρον ἐκ τοῦ καταντικρὺ Πνυκὸς ἔχουσα. γεώδης δ' ἦν πᾶσα, καὶ πλὴν ὀλίγων ἐπίπεδος ἄνωθεν. ᾤκητο δὲ, τὰ μὲν ἔξωθεν, ὑπ' αὐτὰ τὰ πλάγια αὐτῆς, ὑπὸ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν γεωργῶν ὅσοι πλησίον ἐγεώργουν· τὰ δ' ἐπάνω, τὸ μάχιμον αὐτὸ καθ' αὑτὸ γένος μόνον περὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς Ἡφαίστου τε ἱερὸν κατῳκήκει, οἷον μιᾶς οἰκίας κῆπον ἑνὶ περιβόλῳ προσπεριβεβλημένοι. τὰ γὰρ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ᾤκουν, οἰκίας κοινὰς καὶ ξυσσίτια χειμερινὰ κατεσκευασμένοι, καὶ πάντα ὅσα πρέποντα ἦν τῇ κοινῇ πολιτείᾳ δι' οἰκοδομήσεως ὑπάρχειν αὐτῶν καὶ τῶν ἱερῶν, ἄνευ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. τούτοις γὰρ οὐδὲν οὐδαμόσε προσεχρῶντο, ἀλλὰ τὸ μέσον ὑπερηφανίας καὶ ἀνελευθερίας διώκοντες, κοσμίας ᾠκοδομοῦντο οἰ-H κήσεις, ἐν αἷς αὐτοί τε καὶ ἐκγόνων ἔκγονοι καταγηρῶντες, ἄλλοις ὁμοίοις τὰς αὐτὰς ἀεὶ παρεδίδοσαν. τὰ δὲ πρὸς νότου, κήπους καὶ γυμνάσια, συσσίτιά τε ἀνέντες, οἷα θέρους, κατεχρῶντο ἐπὶ ταῦτα αὐτοῖς.

A κρήνη δ' ἦν μία κατὰ τὸν τῆς νῦν ἀκροπόλεως τόπον· ἧς ἀποσβεσθείσης ὑπὸ τῶν σεισμῶν, τὰ νῦν νάματα σμικρὰ κύκλῳ καταλέλειπται· τοῖς δὲ τότε πᾶσι παρεῖχεν ἄφθονον ῥεῦμα, εὐκρὰς οὖσα πρὸς χειμῶνά τε καὶ θέρος. τούτῳ δὴ κατῴκουν τῷ σχήματι, τῶν μὲν αὑτῶν πολιτῶν φύλακες, τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων ἡγεμόνες ἑκόντων· πλῆθος δὲ διαφυλάττοντες ὅτι μάλιστα ταὐτὸν ἑαυτῶν εἶναι πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τὸ δυνατὸν πολεμεῖν ἤδη κατὰ τὰ ἔτη, περὶ δύο μάλιστα ὄντας μυριάδας. οὗτοι μὲν οὖν δὴ τοιοῦτοί τε ὄντες αὐτοὶ, καί τινα τοιοῦτον ἀεὶ τρόπον τήν τε ἑαυτῶν καὶ τὴν Ἑλλάδα δίκῃ διοικοῦντες, ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, κατά τε σωμάτων κάλλη καὶ κατὰ τὴν τῶν ψυχῶν παντοίαν
B ἀρετὴν, ἐλλόγιμοί τε ἦσαν καὶ ὀνομαστότατοι πάντων τῶν τότε, τὰ γε δὴ τῶν ἀντιπολεμησάντων αὐτοῖς οἷα ἦν, ὥς τε ἀπ' ἀρχῆς ἐγένετο (μνήμης ἂν μὴ στερηθῶμεν ὧν ἔτι παῖδες ὄντες ἠκούσαμεν) εἰς τὸ μέσον αὖ τὰ νῦν ἀποδώσομεν, ὑμῖν τοῖς φίλοις εἶναι κοινά. τὸ δ' ἔτι βραχὺ περὶ τοῦ λόγου δεῖ δηλῶσαι, μὴ πολλάκις ἀκούοντες Ἑλληνικὰ βαρβάρων ἀνδρῶν ὀνόματα θαυμάζητε. τὸ γὰρ αἴτιον αὐτῶν πεύσεσθε. Σόλων ἐπινοῶν εἰς τὴν αὑτοῦ ποίησιν καταχρήσασθαι τῷ λόγῳ, διαπυνθανόμενος τὴν τῶν ὀνομάτων δύναμιν, εὗρε, τούς τε Αἰγυπτίους τοὺς πρώτους ἐκείνους αὐτὰ γραψαμένους, εἰς τὴν αὐτῶν φωνὴν μετενηνοχότας· αὐτός τε αὖ πάλιν ἑκάστου τὴν διάνοιαν ὀνόματος ἀναλαμβάνων, εἰς τὴν ἡμετέραν ἄγων
C φωνὴν ἀπεγράφετο. καὶ ταῦτά γε δὴ τὰ γράμματα παρὰ τῷ πάππῳ τ' ἦν, καὶ ἔτ' ἐστὶ παρ' ἐμοὶ νῦν, διαμεμελέτηταί τε ὑπ' ἐμοῦ παιδὸς ὄντος. ἂν οὖν ἀκούητε τοιαῦτα οἷα καὶ τῇδε ὀνόματα, μηδὲν ὑμῖν ἔστω θαῦμα. τὸ γὰρ αἴτιον αὐτῶν ἔχετε. μακροῦ δὲ δὴ λόγου ἡ ἀρχὴ τότε, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέχθη περὶ τῆς τῶν θεῶν λήξεως, ὅτι κατενείμαντο γῆν πᾶσαν· ἔνθα μὲν μείζους λήξεις, ἔνθα δὲ καὶ ἐλάττους, ἱερὰ, θυσίας τε αὑτοῖς κατασκευάζοντες. οὕτω δὴ καὶ τὴν νῆσον Ποσειδῶν τὴν Ἀτλαντίδα λαχὼν, ἐκγόνους ἑαυτοῦ κατῴκισεν ἐκ θνητῆς γυναικὸς γεννήσας ἔν τινι τόπῳ τῆς νήσου τοιῷδε· πρὸς θαλάττης μὲν, κατὰ δὲ μέσον πάσης πεδίον ἦν, ὃ δὴ πάντων πεδίων κάλλιστον ἀρετῇ τε ἱκανὸν γενέσθαι
D λέγεται. πρὸς τῷ πεδίῳ δ' αὖ κατὰ μέσον σταδίοις ὡς πεντήκοντα ἀφεστὼς ἦν ὄρος βραχὺ πάντῃ. τούτῳ δ' ἦν ἔνοικος τῶν ἐκεῖ κατ' ἀρχὰς ἐκ γῆς ἀνδρῶν γεγονότων, Εὐήνωρ μὲν τοὔνομα, γυναικὶ δὲ συνοικῶν Λευκίππῃ· Κλειτὼ δὲ μονογενῆ θυγατέρα ἐγεννησάσθην. ἤδη δ' εἰς ἀνδρὸς ὥραν ἡκούσης τῆς κόρης, ἥ τε μήτηρ τελευτᾷ καὶ ὁ πατήρ· αὐτῆς δὲ εἰς ἐπιθυμίαν Ποσειδῶν ἐλθὼν, συμμίγνυται· καὶ τὸν γήλοφον ἐν ᾧ κατῴκιστο, ποιῶν εὐερκῆ, περιρρήγνυσι κύκλῳ, θαλάττης γῆς τε ἐναλλὰξ ἐλάττους μείζους τε περὶ ἀλλήλους ποιῶν τροχούς· δύο μὲν, γῆς, θαλάττης δὲ, τρεῖς· οἷον τορνεύων ἐκ μέσης τῆς νήσου πάντῃ ἴσον ἀφεστῶτας, ὥστε ἄβατον ἀνθρώποις εἶναι. πλοῖα γὰρ καὶ τὸ πλεῖν οὔπω τότ' ἦν. αὐτὸς δὲ τήν
E τε ἐν μέσῳ νῆσον, οἷα δὴ θεὸς, εὐμαρῶς διεκόσμησεν, ὕδατα μὲν διττὰ ὑπὸ γῆς ἄνω πηγαῖα κομίσας, τὸ μὲν, θερμὸν, ψυχρὸν δὲ, ἐκ κρήνης ἀπορρέον, ἕτερον. τροφὴν δὲ παντοίαν καὶ ἱκανὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδούς. πέντε δὲ ἀρρένων πέντε γενέσεις διδύμους γεννησάμενος ἐθρέψατο. καὶ τὴν νῆσον τὴν Ἀτλαντίδα πᾶσαν, δέκα μέρη κατανείμας, τῷ μὲν πρεσβυτάτῳ, τῷ προτέρῳ γενομένῳ, τήν τε μητρῴαν οἴκησιν καὶ τὴν κύκλῳ λῆξιν, πλείστην καὶ ἀρίστην οὖσαν, ἀπένειμε· βασιλέα τε τῶν ἄλλων κατέστησε, τοὺς δὲ ἄλλους, ἄρχοντας. ἑκάστῳ δὲ ἀρχὴν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ πολλῆς χώρας ἔδωκεν. ὀνόματα δὲ πᾶσιν ἔθετο, τῷ μὲν πρεσβυτάτῳ καὶ βασιλεῖ τοῦτο, οὗ δὴ καὶ πᾶσα ἡ νῆσος τότε πέλαγός τε ἔσχεν ἐπωνυμίαν, Ἀτλαντικὸν λεχθὲν, ὅτι τοὔνομ' ἦν τῷ πρώτῳ βασιλεύσαντι τότε Ἄτλας· τῷ δὲ διδύμῳ, μετ' ἐκεῖνον τότε γενομένῳ, λῆξιν δὲ ἄκρας τῆς νήσου πρὸς
F Ἡρακλείων στηλῶν εἰληχότι, ἐπὶ τὸ τῆς Γαδειρικῆς νῦν χώρας κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ὀνομαζομένης, Ἑλληνιστὶ μὲν Εὔμηλον, τὸ δ' ἐπιχώριον, Γάδειρον. ὅπερ ἂν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ὄνομα παράσχοι. τοῖν δὲ δευτέροιν γενομένοιν τὸν μὲν, Ἀμφήρη, τὸν δὲ, Εὐδαίμονα ἐκάλεσε. τρίτοις δὲ, Μνησέα μὲν, τῷ προτέρῳ γενομένῳ· τῷ δὲ μετ' αὐτὸν, Αὐτόχθονα· τῶν δὲ τετάρτων, Ἐλάσιππον μὲν, τὸν πρότερον· Μήστορα δὲ, τὸν ὕστερον. ἐπὶ δὲ τῆς πέμπτης, τῷ μὲν ἔμπροσθεν Ἀζάης ὄνομα ἐτέθη· τῷ δ' ὑστέρῳ, Διαπρεπής. οὗτοι δὲ πάντες, αὐτοί τε καὶ ἔκγονοι τούτων, ἐπὶ γενεὰς παμπόλλας ᾤκουν, ἄρχοντες μὲν πολλῶν ἄλλων κατὰ τὸ πέλαγος νή-
G σων, ἔτι δὲ, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐρρήθη, μέχρι τε Αἰγύπτου καὶ Τυρρηνίας τῶν ἐντὸς δεῦρο ἐπάρχοντες. Ἄτλαντος δὴ πολὺ μὲν ἄλλο καὶ τίμιον γίνεται γένος. βασιλεὺς δὲ ὁ πρεσβύτατος ἀεὶ τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἐκγόνων παραδιδοὺς ἐπὶ γενεὰς πολλὰς τὴν βασιλείαν, διέσωζον, πλοῦτον μὲν κεκτημένοι πλήθει τοσοῦτον ὅσος οὔτε πω πρόσθεν ἐν δυναστείαις τισὶ βασιλέων γέγονεν, οὔτε ποτὲ ὕστερον γενέσθαι ῥᾴδιος. κατεσκευασμένα δὲ πάντα ἦν αὐτοῖς ὅσα ἐν πόλει, καὶ ὅσα κατὰ τὴν ἄλλην χώραν τὴν πρὸς χρῆσιν ζητουμένων ἐστί. καὶ πολλὰ μὲν διὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς προσῄει ἔ-
H ξωθεν, πλεῖστα δὲ ἡ νῆσος αὐτοῖς παρείχετο εἰς τὰς τοῦ βίου κατασκευάς. πρῶτον μὲν, ὅσα ὑπὸ μεταλλείας ὀρυττόμενα στερεὰ καὶ ὅσα τηκτὰ γέγονε· καὶ τὸ νῦν ὀνομαζόμενον, τότε δὲ πλέον ὀνομαστὸν ἦν τὸ γένος, ἐκ γῆς ὀρυττόμενον ὀρείχαλκον κατὰ τόπους πολλοὺς τῆς νήσου, πλὴν χρυσοῦ τιμιώτατον ἐν τοῖς τότε ὄν· καὶ ὅσα ὕλη πρὸς τὰ τεκτόνων διαπονήματα παρέχεται, πάντα φέρουσα ἄφθονα. τά τε αὖ περὶ τὰ ζῶα ἱκανῶς ἥμερα καὶ

A Erat fons vnus, vbi nunc arcis eſt locus. Quo ob terræ motum exhauſto, riuuli circum exigui relicti ſunt. Tunc autem affatim omnibus liquorem ſuggerebat irriguum: cuius erat æſtate atque hyeme temperies ſalutaris. Hac illi ratione loca hæc habitabant, ciuium quidem ſuorum cuſtodes, cæterorum verò Græcorum volentium duces, obſeruantes in primis vt ſemper idem illorum eſſet numerus, virorũ videlicet fœminarũq. iam in re bellica fortium: neque minor erat vnquam numerus militum quàm viginti millia. Cùm igitur tales illi eſſent, ſempérq. ratione hujuſmodi patriã ſuam & vniuerſam Græciã iuſtè adminiſtrarẽt, per omnẽ Europã & Aſiam, tam egregio corporis
B habitu, quàm innumeris animi dotibus omniũ, qui tunc erant, probatiſſimi & clariſſimi habebantur. Deinceps quales aduerſariorũ ab initio res fuerint, niſi fortè quę pueri audiuimus memoria exciderunt, vobiſcum tanquam amicis communicabimus. Sed antequam referam admonendi eſtis, ne miremini ſi plurima barbarorum virorum nomina Græcè nũc audieritis. Id enim ex eo contigit, quia Solo cùm cogitaret illa carminibus ſuis inſerere, vim ipſam eſt nominum perſcrutatus, inuenítque primos illos Ægyptios harum rerum ſcriptores in linguam ſuam ea nomina tranſtuliſſe. Quare & ipſe rurſus vniuſcuiuſque nominis ſenſum accipiens, in vocẽ noſtram conuer-
C tit. Atq. hæc ſcripta apud auum meum erant, & nunc apud me ſunt, quorùm iam olim puer curam habui. Si ergo talia nunc audieritis nomina, qualia apud nos ſunt, ne miremini: nam huius rei cauſam intelligitis. Longa verò oratione ſit opus, ſi à principio narrem id quod iam antè dixi: de ſortitione deorum, vt terram inter ſe vniuerſam diſtribuiſſent, partim in ampliores portiones, partim anguſtiores, templáque & ſacra ſibi inſtituiſſent. Sanè Neptunus inſulam ſortitus Atlanticam filios ex mortali fœmina in quodam inſulæ loco progenuit huiuſmodi. Secus mare, ſed in media maximè inſula planities erat, quæ omniũ ſpacioſiſſima feraciſſimáque dicitur extitiſſe. Prope planitiem rurſus in medio mõs erat breuis, ſtadiis quinquaginta
D diſtans: hic à quodam eorum qui principio terra nati ſunt, nomine Euenore colebatur. Is ex Leucippe vxore Clitonem vnicam filiam genuerat. Parẽtibus mortuis & matura iam puella, Neptunus eius deſiderio captus illi ſe miſcuit, circũſepſítque collẽ quem habitabat, ſpiris aquæ circũfluis terræque zonis alternè partim amplioribus, partim anguſtioribus. Ex quibus duo quidem terræ, tres verò maris fuere circuitus, qui veluti torno deſcripti pari vndique interuallo per inſulam mediam diſtabant, inacceſſibilémque hominibus collẽ ipſũ reddebant. Neque enim tunc naues erant, neq. nauigandi peritia. Ipſe verò vtpote Deus facilè mediã inſulam exornauit, humorémque
E duplicis aquę frigidæ & calidæ ex terrę abditis per fontes exteriores erũpere, alimenta itẽ varia & abundantia per terras pullulare iuſſit. Quinque præterea maſculorũ filiorũ partus geminos progenuit & nutriuit. Atque omnem Atlanticam inſulam decẽ in plagas partitus, primo genito maternã habitationẽ & plagã quæ circùm erat tribuit, maximã profectò ſortẽ atque potiſſimã: Regémque illum ſtatuit reliquorú, cęteros verò multarũ gentium regionúmq. principes. Singulis impoſuit nomina. Primogenitũ quidem vocauit Atlantem, totius inſulę regem. Vnde & pelagus cognominatur Atlanticum. Eum verò qui eodem partu ſtatim illum ſecutus eſt, patria voce Gadirum
F quem Græcè dicimus Eumelum.. Qui extremas inſulæ partes ad columnas Herculis eſt ſortitus, ſuóque locũ nomine Gadiricum nuncupauit. Secundi partus vnum Ampherem, alterum Eudæmonem nominauit. Tertij, primum natum Mneſeum, ſecundum Antochthonem. Quarti autẽ Elaſippum priorem, Meſtorem verò poſteriorem. Quinti demum, primum Azaem, Diaprepem verò ſecundum. Hi omnes poſterique ipſorum multa ibi ſecula habitarunt, multis per mare inſulis aliis dominantes, etiam his quæ Ægyptum vſque Tyrrheniámque habitantur, vt prædiximus. In maxima certè generatione vniuerſum Atlantis erat genus, ſempérque rex antiquior regnum
G primogenito relinquebat: quod imperium multa per ſecula conſeruarũt. Tanta verò illis diuitiarũ copia, quanta nullis antea regũ ſuperiorũ fuerat, nec vllis vnquã poſterorũ facilè cõparabitur. Structa ordinatáq. illis erãt in ciuitate totoq; regno omnia, quorũ vſus expetẽ. Multa qdẽ ad eos extrinſecus, propter imperiũ accedebãt, permulta quoq. inſula ipſa ad omnẽ vitę vsũ pertinẽtia producebat. Primũ quidẽ omnia quæcunq. ex terræ viſceribus eruunt, & quæ ſolida permanẽt, & quæ funduntur, quódue nunc nominatur ſolùm, tunc certè plurimum
H effodiebatur Orichalcum multis ex inſulæ locis inſigne metallum, tunc apud eos cæterorum excepto auro pretioſiſſimũ. Et quæcunque ſylua producit architectis, ferebat abũdè. Paſcua quinetiã animantibus tam feris, quàm domeſticis ſuggerebat.

Elephantum præterea ingens ibi copia. Alebat nempe ſufficienter, quæcunque per paludes, lacus, & flumina, ſiue montes agróſve paſcuntur: & hoc quoque vaſtum animalium genus & voraciſſimum. Tum quæcunque tellus nunc odorifera nutrit, radices, gramina, ligna, liquentes ſuccos, flores ac fructus. Suauem præterea vitis humorem & ſolidum alimentum, quibus ipſi nutrimur. Illa item quibus pro cibo vtimur & obſonij gratia, quæ legumina vocitamus. Nécnon liquores ex arboribus atque eſcas ad ſitim famémque extinguẽdam. Neque deerant his vnguenta. Accedebant & deliciarum gratia fructus variarum arborum copioſiſſimi. Aderant quoque ſatietatis ſolatia bellaria, laborantibus grata. Hæc omnia inſula quæ quondam erat, ſacra, ſpecioſa, miranda, vberrima producebat. Atque hæc colligẽtes ex terra, templa, & regias ædes, portus, naualia, & vniuerſam regionem ſtruebãt, hoc pacto ſpiras illas maris, quæ antiquam circundabant metropolim, diſponẽtes. Primò quidem conſtructis pontibus tranſitum ad exteriora & ad ſedem regiam præbuere, vbi in dei ipſius maiorúmque ſuorum ſedibus ſtatim ab initio regias ædes ædificarunt. Alterque ab altero ornata ſuſcipientes continua ſucceſſione ſuperiores in exornando pro viribus ſuperabãt, quoad moles magnitudine decoréque mirandas fabricauerunt. Foueã porrò à mari ad extimum circulum deduxerunt, quæ tria iugera in latitudinem protendeatur, centum pedes in altum, in longum ſtadia quinquaginta. Atque vt ex hoc mari ad circulum illum velut ad portum applicare naues poſſent, effecerunt patefacto illius ore, vt naues maximas caperet. Zonas item terrę, quibus ſpirę maris diſtinguebantur, pontibus ſecuerunt, vt vna triremi nauigare ex alia in aliam liceret: ſuprà verò texerunt, vt traiectus nauigio eſſet. Terrenarum nanque zonarum labra alta, mare ſupereminebãt. Maximus planè circuitus per quem inundabat mare, latitudine ſtadia complebat tria: proximus huic orbis terræ prorſus ęqualis: ſequentium verò duorum, aqueus quidem orbis ſtadia duo, terreus autem humido præcedenti rurſus æqualis. ſtadium denique vnum, qui ipſam inſulam in medio poſitam circundabat. Inſulæ verò in qua regia erat, diametrus, ſtadia quinque, & hanc circum orbéſque & pontem latum ad plethri menſuram hinc atque inde muro quodam lapideo clauſerũt, turres portáſque in ſingulis ſuper pontes ſecundum maris tranſitus fabricãtes. Saxum tum mediis inſulæ ædificiis, tum ſpiris illis intus foriſque conſtruendis ſub inſula circunquaque eruebatur, atrum, candidum, rubrum, quæ latomiæ, ob cauitatem petræ, naualia duo egregia præbebant. Ædificia verò partim ſimplicia, partim è varij coloris lapidibus fecerũt, ipſa varietate voluptatem ſecuti. Eius inſuper muri, qui exteriorem orbem claudebat, ſuperficiem omnem ære tenui veſtierũt: eius verò qui interiorem, ſtanno: eius denique qui circundabat arcem, orichalco igneo fulgore coruſco. Regia verò ipſa intra arcem, ita conſtructa. In medio ſacrum & inacceſſibile Clitonis Neptuníque templum, aureo ambitu circundatum. Illuc à principio cõuenientes genuerunt decem regum genus, atque ibidem quotannis ex decem regionibus congregati vnicuique illorum ſacra ſolennia peragebant. Erat Neptuni templum ſtadium vnum longum, iugera latum tria, altum verò quantum longitudo eius latitudóque exigere videbantur. figura eius ſpeciéſque barbarica. Exteriora præter ſuprema faſtigia argento omnia exornauerunt. Nam culmina ipſa & apices, auro. Intus autem laquearia tota eburnea, auro, argento, orichalco variè cælata conſpiciebantur. Verùm parietes, columnas, pauimenta orichalco exornauerunt. Deum quidem curru inſiſtentem, tenentémque equorum alatorum habenas, laquearia alta ceruice tangẽtem. Circa hunc delphinis inſidentes Nereides centum. Tot enim eſſe tunc exiſtimabantur. Aderant & ſtatuæ donariáque compluria priuatorum. Extrinſecus extabãt imagines aureæ mulierum omnium regiarum, virorúmque quicunque ex generibus decem deſcenderant, multáque & ingentia ſimulacra donariáque alia regum & priuatorum tum ea ex vrbe, tum ex aliis eorum imperio ſubditis. Aderat item altare magnitudine & artificio quod ad reliquum apparatum ſpectabat, decentibus. Eadem ratione & regia tam amplitudini regni, quàm ornamentis ſacris conuenientia. Vtebantur autem fontibus tam calidis, quàm frigidis, iugi ſcaturigine exuberãtibus, quibus inerat ad vtrunque vſum mirifica cum iucunditate ſalubritas. Porrò circa fontes habitationes conſtructæ erant, & arbores conſitæ, receptacula quoque aquarum circumpoſita, partim quidem ſub diuo patentia, partim verò ſub tecto calidis lauacris hyberno tempore accommodata, regia ſeorſúmque priuata, atque alia mulieribus, alia item equis, cæteriſve iumentis. Decens planè & conferens vnicuique ſeruabatur.

A ἄγρια τρέφουσα, καὶ δὴ καὶ ἐλεφάντων ἦν ἐν αὐτῇ γένος πλεῖστον. νομὴ γὰρ τοῖς τε ἄλλοις ζώοις ὅσα καθ' ἕλη καὶ λίμνας καὶ ποταμούς, ὅσα τ' αὖ κατ' ὄρη καὶ ὅσα ἐν τοῖς πεδίοις νέμεται, ξύμπασι παρῆν. ἀλλ' ἦν καὶ τούτῳ κατὰ ταὐτὰ τῷ ζώῳ μεγίστῳ πεφυκότι καὶ πολυβορωτάτῳ. πρὸς δὴ τούτοις, ὅσα εὐώδη τρέφει που γῆ τανῦν, ῥιζῶν, ἢ χλόης, ἢ ξύλων, ἢ χυλῶν, ἢ στακτῶν, εἴτε ἀνθῶν, εἴτε καρπῶν, ἔφερέ τε ταῦτα καὶ ἔτρεφεν εὖ. ἔτι δὲ τὸν ἥμερον καρπόν, τόν τε ξηρόν, ὃς ἡμῖν ἐπὶ τροφῆς ἕνεκα, καὶ ὅσοις χάριν τοῦ σίτου προσχρώμεθα (καλοῦμεν δὲ αὐτοῦ τὰ μέρη ξύμπαντα, ὄσπρια) καὶ τὸν ὅσος ξύλινος, πόματα καὶ βρώματα καὶ ἀλείμ-
B ματα φέρων· παιδιᾶς τε ὃς ἕνεκα καὶ ἡδονῆς γέγονε δυσθησαύριστος ἀκροδρύων καρπός· ὅσα τε παραμύθια πλησμονῆς μεταδόρπια ἀγαπητὰ κάμνοντι τιθέμεθα· πάντα ταῦτα ἡ τότε ποτὲ οὖσα ὑφ' ἡλίῳ νῆσος ἱερὰ καλά τε καὶ θαυμαστὰ καὶ πλήθεσιν ἄπειρα ἔφερε. ταῦτα οὖν λαμβάνοντες πάντα παρὰ τῆς γῆς, κατεσκευάζοντο τά τε ἱερὰ καὶ τὰς βασιλικὰς οἰκήσεις, καὶ τοὺς λιμένας καὶ τὰ νεώρια, καὶ ξύμπασαν τὴν ἄλλην χώραν, τῇδε ἐν τάξει διακοσμοῦντες· τοὺς τῆς θαλάττης τροχούς, οἳ περὶ τὴν ἀρχαίαν ἦσαν μητρόπολιν, πρῶτον μὲν ἐγεφύρωσαν, ὁδὸν ἔξω καὶ ἐπὶ τὰ βασίλεια ποιούμενοι. τὰ δὲ βασίλεια ἐν ταύτῃ τῇ τοῦ θεοῦ
C καὶ τῶν προγόνων κατοικήσει κατ' ἀρχὰς ἐποιήσαντο εὐθύς. ἕτερος δὲ παρ' ἑτέρου δεχόμενος, κεκοσμημένα κοσμῶν, ὑπερέβαλλετο εἰς δύναμιν ἀεὶ τὸν ἔμπροσθεν, ἕως εἰς ἔκπληξιν μεγέθεσι κάλλεσί τε ἔργων ἰδεῖν τὴν οἴκησιν ἀπειργάσαντο. διώρυχα μὲν γὰρ ἐκ τῆς θαλάττης ἀρχόμενοι τρίπλεθρον τὸ πλάτος, ἑκατὸν δὲ ποδῶν βάθος, μῆκος δὲ, πεντήκοντα σταδίων, ἐπὶ τὸν ἐξωτάτω τροχὸν συνέτρησαν. καὶ τὸν ἀνάπλουν ἐκ τῆς θαλάττης ταύτης πρὸς ἐκεῖνον ὡς εἰς λιμένα ἐποιήσαντο, διελόντες στόμα ναυσὶ ταῖς μεγίσταις ἱκανὸν εἰσπλεῖν. καὶ δὴ καὶ τοὺς τῆς γῆς τροχούς, οἳ τοὺς τῆς θαλάττης διεῖργον, κατὰ τὰς γεφύρας διεῖλον ὅσον μιᾷ τριήρει
D διέκπλουν εἰς ἀλλήλους· καὶ κατεστέγασαν ἄνωθεν, ὥστε τὸν ὑπόπλουν κάτωθεν εἶναι. τὰ γὰρ τῶν τῆς γῆς τροχῶν χείλη βάθος εἶχεν ἱκανὸν ὑπερέχοντα τῆς θαλάττης. ἦν δὲ ὁ μὲν μέγιστος τῶν τροχῶν εἰς ὃν ἡ θάλασσα συνετέτρητο, τριστάδιος τὸ πλάτος· ὁ δ' ἑξῆς τῆς γῆς, ἴσος ἐκείνῳ. τοῖν δὲ δευτέροιν, ὁ μὲν ὑγρὸς, δυοῖν σταδίοιν πλάτος· ὁ δὲ ξηρὸς, ἴσος αὖ πάλιν τῷ πρόσθεν ὑγρῷ· σταδίου δὲ, ὁ περὶ τὴν αὐτὴν ἐν μέσῳ νῆσον περιθέων. ἡ δὲ νῆσος ἐν ᾗ τὰ βασίλεια ἦν, πέντε σταδίων τὴν διάμετρον εἶχε. ταύτην δὴ κύκλῳ καὶ τοὺς τροχοὺς καὶ τὴν γέφυραν πλεθριαίαν τὸ πλάτος οὖσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, λιθίνῳ περιεβάλλοντο τείχει, πύργους καὶ πύλας ἐπὶ τῶν γεφυρῶν κατὰ τὰς τῆς θαλάττης διαβάσεις ἑκασταχόσε ἐπιστήσαντες. τὸν δὲ λίθον ἔτεμνον ὑπὸ τῆς νήσου κύκλῳ τοῖς ἐν μέσῳ καὶ
E ὑπὸ τῶν τροχῶν ἔξωθεν καὶ ἐντός· τὸν μὲν, λευκόν, τὸν δὲ, μέλανα, τὸν δὲ, ἐρυθρὸν ὄντα. τέμνοντες δὲ ἅμα ἀπειργάζοντο νεωσοίκους κοίλους διπλοῦς ἐντὸς, κατηρεφεῖς αὐτῇ τῇ πέτρᾳ. καὶ τῶν οἰκοδομημάτων τὰ μὲν, ἁπλᾶ, τὰ δὲ, μιγνύντες τοὺς λίθους, ποικίλα ὕφαινον, παιδιᾶς χάριν, ἡδονὴν αὐτοῖς ξύμφυτον ἀπονέμοντες. καὶ τοῦ μὲν περὶ τὸν ἐξωτάτω τροχὸν τείχους χαλκῷ περιελαμβάνοντο πάντα τὸν περίδρομον, οἷον ἀλοιφῇ προσχρώμενοι· τοῦ δ' ἐντὸς, καττιτέρῳ περιέτηκον· τὸν δὲ περὶ αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν, ὀρειχάλκῳ μαρμαρυγὰς ἔχοντι πυρώδεις. τὰ δὲ δὴ τῆς ἀκροπόλεως ἐντὸς βασίλεια κατεσκευασμένα ὧδ' ἦν· ἐν μέσῳ μὲν ἱερὸν ἅγιον αὐτόθι τῆς τε Κλειτοῦς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἄβατον ἀφεῖτο, περιβόλῳ χρυσῷ περιβεβλημένον, τοῦτ' ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐφικτὸν
F ἐγεννήσαντο τὸ τῶν δέκα βασιλειδῶν γένος. ἔνθα καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἐκ πασῶν τῶν δέκα λήξεων ὡραῖα αὐτόσε ἀπετέλουν ἱερὰ ἐκείνων ἑκάστῳ. τοῦ δὲ Ποσειδῶνος αὐτοῦ νεὼς ἦν, σταδίου μὲν μῆκος, εὖρος δὲ, τρισπλέθροις· ὕψος δ' ἐπὶ τούτοις σύμμετρον ἰδεῖν· εἶδος δέ τι βαρβαρικὸν ἔχοντος. πάντα δὲ ἔξωθεν περιήλειψαν τὸν νεὼν ἀργύρῳ, πλὴν τῶν ἀκρωτηρίων· τὰ δὲ ἀκρωτήρια χρυσῷ. τὰ δὲ ἐντὸς, τὴν μὲν ὀροφὴν ἐλεφαντίνην ἰδεῖν πᾶσαν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ ὀρειχάλκῳ πεποικιλμένην· τὰ δὲ ἄλλα πάντα τῶν τοίχων τε καὶ κιόνων καὶ ἐδάφους, ὀρειχάλκῳ περιέλαβον· χρυσᾶ δὲ ἀγάλματα ἐνέστησαν· τὸν μὲν θεὸν ἐφ' ἅρματος ἑστῶτα ἓξ ὑποπτέρων ἵππων ἡνίοχον, αὐτόν τε ὑπὸ μεγέθους τῇ κορυφῇ
G τῆς ὀροφῆς ἐφαπτόμενον· Νηρηΐδας δὲ ἐπὶ δελφίνων ἑκατὸν κύκλῳ. τοσαύτας γὰρ ἐνόμιζον αὐτὰς οἱ τότε εἶναι. πολλὰ δ' ἐντὸς ἄλλα ἀγάλματα ἰδιωτῶν ἀναθήματα ἐνῆν. περὶ δὲ τὸν νεὼν ἔξωθεν εἰκόνες ἁπάντων ἕστασαν ἐκ χρυσοῦ, τῶν γυναικῶν, καὶ αὐτῶν ὅσοι τῶν δέκα ἐγεγόνεσαν βασιλέων· καὶ πολλὰ ἕτερα ἀναθήματα μεγάλα τῶν τε βασιλέων καὶ ἰδιωτῶν ἐξ αὐτῆς τε τῆς πόλεως, καὶ τῶν ἔξωθεν ὅσων ἐπῆρχον. βωμός τε δὴ ξυνεπόμενος ἦν τὸ μέγεθος καὶ τὸ τῆς ἐργασίας ταύτῃ τῇ κατασκευῇ· καὶ τὰ βασίλεια, κατὰ τὰ αὐτά, πρέποντα μὲν τῷ τῆς ἀρχῆς μεγέθει, πρέποντα δὲ τῷ περὶ τὰ ἱερὰ κόσμῳ. ταῖς δὲ δὴ κρήναις, τῇ τοῦ ψυχροῦ καὶ τῇ τοῦ θερμοῦ νάματος, πλῆθος μὲν ἄφθονον ἐχούσαις, ἡδονῇ δὲ καὶ ἀρε-
H τῇ τῶν ὑδάτων πρὸς ἑκατέρου τὴν χρῆσιν θαυμαστοῦ πεφυκότος, ἐχρῶντο περιστήσαντες οἰκοδομήσεις καὶ δένδρων φυτεύσεις πρεπούσας ὕδασι· δεξαμενάς τε θερμὰς μὲν ὑπαιθρίους, τὰς δὲ χειμερινὰς τοῖς θερμοῖς λουτροῖς ὑποστέγους περιτιθέντες· χωρὶς μὲν βασιλικάς, χωρὶς δὲ ἰδιωτικάς· ἔτι δὲ γυναιξὶν ἄλλας, καὶ ἑτέρας ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποζυγίοις, τὸ πρόσφορον τῆς κοσμήσεως ἑκάστοις ἀπονέμοντες.

τὸ δὲ ἀπορρέον ἦγον ἐπὶ τὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἄλσος, δένδρα δὲ παντοδαπὰ κάλλος ὕψος τε δαιμόνιον ὑπὸ ἀρετῆς τῆς γῆς ἔχοντα· καὶ ἐπὶ τοὺς ἔξω κύκλους δι᾽ ὀχετῶν κατὰ τὰς γεφύρας ἐπωχέτευον. οὗ δὴ πολλὰ μὲν ἱερὰ καὶ πολλῶν θεῶν, πολλοὶ δὲ κῆποι καὶ πολλὰ γυμνάσια ἐξεχειρούργητο, τὰ μὲν, ἀνδρῶν, τὰ δὲ, ἵππων, χωρὶς ἐν ἑκατέρᾳ τῇ τῶν τροχῶν νήσῳ. τά τε ἄλλα καὶ κατὰ μέσην τὴν μείζω τῶν νήσων ἐξῃρημένος ἱππόδρομος ἦν αὐτοῖς, σταδίου τὸ πλάτος ἔχων, τὸ δὲ μῆκος περὶ τὸν κύκλον ὅλον ἀφεῖτο εἰς ἅμιλλαν τοῖς ἵπποις. δορυφορικαὶ δὲ περὶ αὐτὸν ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν οἰκήσεις ἦσαν τῷ πλήθει τῶν δορυφόρων· τοῖς δὲ πιστοτέροις ἐν τῷ σμικροτέρῳ τροχῷ καὶ πρὸς τῆς ἀκροπόλεως μᾶλλον ὄντι διετέτακτο ἡ φρουρά· τοῖς δὲ πάντων διαφέρουσι πρὸς πίστιν, ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως περὶ τοὺς βασιλέας αὐτοὺς ἦσαν οἰκήσεις δεδομέναι. τὰ δὲ νεώρια, τριήρων μεστὰ ἦν, καὶ σκευῶν ὅσα τριήρεσι προσήκει· πάντα δὲ ἐξηρτυμένα ἱκανῶς. καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ τὴν τῶν βασιλέων οἴκησιν οὕτω κατεσκεύαστο. διαβάντι δὲ τοὺς λιμένας ἔξω τρεῖς ὄντας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς θαλάττης ἦν ἐν κύκλῳ τεῖχος, πεντήκοντα σταδίοις τοῦ μεγίστου τροχοῦ τε καὶ λιμένος ἀπέχον πανταχῇ, καὶ συνέκλειεν εἰς ταὐτὸ πρὸς τὸ τῆς διώρυχος στόμα τὸ πρὸς τὸ θαλάττης. τοῦτο δὴ πᾶν συνῴκει τὸ μὲν ὑπὸ πολλῶν καὶ πυκνῶν οἰκήσεων· ὁ δὲ ἀνάπλους καὶ ὁ μέγιστος λιμὴν ἔγεμε πλοίων καὶ ἐμπόρων ἀφικνουμένων πάντοθεν, φωνὴν καὶ θόρυβον. παντοδαπὸν κτύπον τε καὶ μεθ᾽ ἡμέραν καὶ διὰ νυκτὸς ὑπὸ πλήθους παρεχομένων. τὸ μὲν οὖν ἄστυ καὶ τὸ περὶ τὴν ἀρχαίαν οἴκησιν, σχεδὸν ὡς τότ᾽ ἐλέχθη, νῦν διεμνημόνευται· τῆς δ᾽ ἄλλης χώρας ὡς ἡ φύσις εἶχε, καὶ τὸ τῆς διακοσμήσεως εἶδος ἀπομνημονεῦσαι πειρατέον. πρῶτον μὲν οὖν ὁ τόπος ἅπας ἐλέγετο σφόδρα τε ὑψηλὸς καὶ ἀπότομος ἐκ θαλάττης· τὸ δὲ περὶ τὴν πόλιν πᾶν πεδίον, ἐκείνην μὲν περιέχον, αὐτὸ δὲ ἐν κύκλῳ περιεχόμενον ὄρεσι μέχρι πρὸς τὴν θάλατταν καθειμένοις, λεῖον καὶ ὁμαλές· πρόμηκες δὲ πᾶν, ἐπὶ μὲν θάτερα, τρισχιλίων σταδίων· κατὰ δὲ μέσον, ἀπὸ θαλάττης ἄνω δισχιλίων· ὁ δὲ τόπος οὗτος ὅλης τῆς νήσου πρὸς νότον ἐτέτραπτο, ἀπὸ τῶν ἄρκτων κατάβορρος. τὰ δὲ περὶ αὐτὸν ὄρη τότε ὑμνεῖτο πλῆθος καὶ μέγεθος καὶ κάλλος παρὰ πάντα τὰ νῦν ὄντα γεγονέναι· πολλὰς μὲν κώμας καὶ πλουσίας περιοίκων ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα, ποταμοὺς δὲ, καὶ λίμνας, καὶ λειμῶνας, τροφὴν τοῖς πᾶσιν ἡμέροις καὶ ἀγρίοις ἱκανὴν θρέμμασιν, ὕλην καὶ πλήθει καὶ γένεσι ποικίλην, ξύμπασί τε τοῖς ἔργοις καὶ πρὸς ἕκαστα ἄφθονον. ὧδε οὖν τὸ πεδίον φύσει καὶ ὑπὸ βασιλέων πολλῶν ἐν πολλῷ χρόνῳ διεπεπόνητο. τετράγωνον μὲν αὐτὸ ὑπῆρχε, τὰ πλεῖστ᾽ ὀρθὸν καὶ πρόμηκες· ὅτι δ᾽ ἐνέλειπε, κατ᾽ εὐθὺς τῆς τάφρου κύκλῳ περιορυχθείσης. τὸ δὲ βάθος καὶ πλάτος, τό, τε μῆκος αὐτῆς, ἄπιστον μὲν λεχθὲν, ὡς χειροποίητον ἔργον, πρὸς τοῖς ἄλλοις διαπονήμασι τοσοῦτον εἶναι· ῥητέον δὲ ὅ γε ἠκούσαμεν. πλέθρου μὲν γὰρ βάθος ὀρώρυκτο, τὸ δὲ πλάτος ἁπάντων, σταδίου. περὶ δὲ τὸ πᾶν πεδίον ὀρυχθεῖσαν συνέβαινεν εἶναι τὸ μῆκος σταδίων μυρίων, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν ὀρῶν καταβαίνοντα ὑποδεχομένη ῥεύματα· καὶ περὶ τὸ πεδίον κυκλωθεῖσα πρὸς τὴν πόλιν, ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν ἀφικομένη. ταύτῃ πρὸς τὸ πλάτος μάλιστα ἑκατὸν ποδῶν διώρυχες εὐθεῖαι τετμημέναι, κατὰ τὸ πεδίον πάλιν εἰς τὴν τάφρον τὴν πρὸς θάλασσαν ἀφεῖντο· ἑτέρα δὲ ἀφ᾽ ἑτέρας αὐτῶν σταδίοις ἑκατὸν ἀπεῖχεν ἤδη. τὴν τ᾽ ἐκ τῶν ὀρῶν ὕλην κατῆγον εἰς τὸ ἄστυ, καὶ τἆλλα δὲ ὡραῖα πλοίοις κατεκομίζοντο διάπλοις ἐκ τῶν διωρύχων, εἰς ἀλλήλας τε πλαγίας καὶ πρὸς τὴν πόλιν τεμόντες. καὶ δὶς δὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν γῆν ἐκαρποῦντο. χειμῶνος μὲν, τοῖς ἐκ Διὸς ὕδασι χρώμενοι· θέρους δὲ, ὅσα γῆ φέρει τὰ ἐκ τῶν διωρύχων ἐπάγοντες νάματα. πλῆθος δὲ τῶν μὲν τῷ πεδίῳ χρησίμων πρὸς πόλεμον ἀνδρῶν ἐτέτακτο, τὸν κλῆρον ἕκαστον παρέχειν ἄνδρα ἡγεμόνα· τὸ δὲ τοῦ κλήρου μέγεθος εἰς δέκα, δεκάκις ἦν στάδια. μυριάδες δὲ ξυμπάντων τῶν κλήρων ἦσαν ἕξ. τῶν δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν καὶ τῆς ἄλλης χώρας ἀπέραντος μὲν ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐλέγετο, κατὰ δὲ τόπους καὶ κώμας εἰς τούτους τοὺς κλήρους πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἅπαντας διενενέμηντο. τὸν οὖν ἡγεμόνα ἦν τεταγμένον εἰς τὸν πόλεμον παρέχειν ἕκτον μὲν ἁρμάτων πολεμιστηρίων μόριον, εἰς τὰ μύρια ἅρματα, ἵππους δὲ δύο καὶ ἀναβάτας. ἔτι δὲ ξυνωρίδα, χωρὶς δίφρου, καταβάτην τε σμικρασπίδα καὶ τὸν ἀμφοῖν μετ᾽ ἐπιβάτην τοῖν ἵπποιν ἡνίοχον ἔχουσαν· ὁπλίτας δὲ δύο, καὶ τοξότας, σφενδονήτας τε ἑκατέρους δύο· γυμνῆτας δὲ λιθοβόλους καὶ ἀκοντιστὰς τρεῖς ἑκατέρους. ναύτας δὲ τέτταρας, εἰς πλήρωμα διακοσίων καὶ χιλίων νεῶν. τὰ μὲν οὖν πολεμιστήρια οὕτω διετέτακτο τῆς βασιλικῆς πόλεως. τῶν δὲ ἐννέα ἄλλα ἄλλως, ἃ μακρὸς ἂν χρόνος εἴη λέγειν. τὰ δὲ τῶν ἀρχῶν τιμῶν ὧδ᾽ εἶχεν, ἐξ ἀρχῆς διακοσμηθέντα. τῶν δέκα βασιλέων εἷς ἕκαστος ἐν μὲν τῷ καθ᾽ αὑτὸν μέρει κατὰ τὴν αὑτοῦ πόλιν τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν πλείστων νόμων ἦρχε, κολάζων καὶ ἀποκτιννὺς ὅντιν᾽ ἐθελήσειεν· ἡ δὲ ἐν ἀλλήλοις ἀρχὴ καὶ κοινωνία κατὰ τὰς ἐπιστολὰς ἦν τὰς τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς ὁ νόμος αὐτοῖς, παρέδωκε καὶ γράμματα ὑπὸ τῶν πρώτων ἐν στήλῃ γεγραμμένα ὀρειχαλκίνῃ, ἣ κατὰ

A Defluum verò irriguúmque humorem in Neptuni deduxere lucum, ob fœcunditatem ſoli, arboribus varijs & altitudinẽ ſpecieque mirãdis refertum. Atque inde in exteriorẽ circuitũ per aquæductus iuxta pontes deriuauerunt. Vbi tẽpla multa delubráque deorum, viridaria, atque gymnaſia, partim hominum, partim equorũ, ſeorſum in vtraq; orbium inſula. Sed circa mediam inſulam omnium maximam præcipuus erat hippodromus. Cuius latitudo ſtadiũ, longitudo per omnem circulum porrigebatur ad equeſtre certamẽ. Circa hippodromum vtrinque erant ſtipatorum cuſtodúmque diſpoſitæ domus. Fi-
B dis quidem militibus intra ipſum anguſtiorem circuitum arci quàm proximum, commiſſa cuſtodia: his autem qui cæteris omnibus fide maximè præſtabant, in arce ipſa, circa reges habitationes cõceſſæ. Naualia præterea triremibus, omnibúſque ad eas pertinentibus inſtrumentis referta, ſinguláque ſufficiẽter expoſita. Atque hic erat regiarum ædium apparatus. Trãſeunti verò portus qui foris tres erant exteriores, apparebat circunquaq; murus à mari incipiẽs valli inſtar, & ſtadiis quinquaginta ab ampliſſimo circulo ac portu vndique diſtans, qui ad os foueæ quod verſus mare erat, redibat. Totum verò id
C colebatur & reliquum quidem ſpatium multis & frequentibus ædificiis abũdabat, ſinus autem ipſe portúſque latiſſimus plenus erat nauibus, mercatoribúſque vndique confluentibus. Vbi ob frequentem turbam die noctéque clamor continuus ac ſtrepitus ingens audiebatur. Atque ita de vrbis & antiquæ ſedis diſpoſitione, vt olim traditum eſt, in præſentia iam retulimus. Deinceps verò commemorare conabimur quę natura quíve cultus reliquæ regionis extiterit. Principio locus omnis editus admodũ, iuxta mare abruptus. Regio verò circa vrbem campeſtris omnis, ambiens quidẽ vrbem ambita verò ipſa montibus à mari ſurgentibus facilis & æquabilis. Eius
D longitudo tota in alteram partem erat ſtadiorum ter mille: à medio verò ſuprà, vſque ad mare millium duorũ. Situs autem inſulæ ad auſtrum vergebat, ab excelſioribus locis Boreæ expoſitus. Montes eius frequentia, altitudine, pulchritudine omnes qui nunc extant, exuperabant. In eis vici cõplurimi accolarum, atque ditiſſimi. Neque deerant amnes, lacus, prata, quibus animalia tum fera, tum domeſtica abundè nutriebantur. Sylua itẽ crebra ac varia ſingulis operibus materiam affatim ſuppeditabat. Atque ita locus ille tam natura diſpoſitus, quàm multorũ regũ diligentia opibúſque longo tempore erat excultus. Quadrata regio fuit, plurimum recta in longum
E vergẽs, ſed propter foueam circumerutam recta amiſſa figura. Cuius profunditas, longitudo, & amplitudo incredibiles dictu. Impoſſibile nanque videtur tam vaſtum opus, cum aliis collatum operibus, manibus hominum eſſe factum. Dicẽdum tamẽ quod audiuimus. Iugeris vnius erat profunditas, latitudo omniũ ſtadium: cúmque eſſet per vniuerſum cãpum acta, longitudo eius ſtadiorum decem millia. hæc ſanè fluenta ex montibus demanantia ſuſcipiebat, pérque agros reuoluta ad vrbem hinc atque illinc perueniens, hàc tandem erumpebat in mare. Deſuper autem ab ipſa latæ pedes centum foueæ, rectéque exciſæ per agrum rurſus in foueam mari proximã de-
F mittebantur: Altera verò ab altera ſtadiis centum ſeiungebatur. Deducebant ex ſyluis ligna in vrbem, & alia ſuis quæque collecta temporibus duplicibus per foueas nauibus: fouearum enim tractus obliquè ſeſe vſque ad vrbem interſecabant. Geminos ex terra fructus ac fruges annis ſingulis colligebant: hyeme quidem Iouis beneficio pluuiis tellus madebat, æſtate riuis ex aquæductibus irrigabatur. Circa numerũ verò virorum in campeſtri regione ad rem militarem vtiliũ hic erat ordo, vt ſuum quæque ducem pars eligeret præberétque. Partis autem cuiuſque magnitudo decies decẽ ſtadia: vniuerſorum verò numerus, millia ſexaginta. Sed eorum qui montes & alia
G loca colebant, infinitus: per loca verò & plagas in huiuſmodi ſortes ſecundum duces diſtributi erant cuncti. Igitur inſtitutum erat, vt dux in bellum inferret ſextam curruũ bellicorum partem, ad millia curruum decẽ, equos binos, & equites, rurſúſque bigam abſq; ſella. Vbi eſſet & qui paruo clypeo munitus deſcẽderet, & qui ambos habenis viciſſim regeret equos. Armigeros item binos, & ſagittarios & funditores vtrinque binos: leuis armaturæ milites, iactores lapidum, iaculatoréſque tres vtroſque. Nautas quatuor, ad ducentarum millium nauium complementum. Hac itaque ratione in regia ciuitate erant res bellicæ præparatæ. Reliquarum verò nouem vr-
H bium apparatus alibi aliter, & aliter habebat, quarum rerum prolixior narratio fit. Magiſtratus autem honoréſque ſic erant principio inſtituti. Vnuſquiſque decem regum in ſua prouincia, ſuáque in ciuitate hominibus, tum etiam legibus pleriſque dominabatur, puniebátque pro arbitrio vnumquenque ac morte damnabat. Imperium profectò & communio inter illos ſecundum Neptuni mandata dirigebantur, quemadmodum leges illis, & literæ nũtiabant à maioribus in columna quadam ex orichalco circa medium inſulæ, in templo

Neptuni ipſius inſcriptæ. Illi igitur quinto & per vices ſexto quoque anno conueniebant, tam pari quàm impari æquã partem diſtribuentes. Congregati verò de publicis rebus deliberabant: diligentique examine iudicantes, ſiqua in re præuaricatus quis eſſet, damnabant. Cùm igitur foret iudicium ineundum, tali ſe iuramento inuicem aſtringebant. Nam cùm eſſent in templo Neptuni ſoluti tauri, ipſi decem ſeorſum ab aliis vouebant deo gratam illi victimam ſe ſine ferro capturos. Vnde lignis & laqueis ſolis venabantur. Et quencunque ceperant taurum, ad columnam tractum, in eius columnæ vertice, vti ſcriptis erat mãdatum, protinus iugulabant. Extabat autem in columna præter leges iuramẽtum execratióque terribilia his qui non parerent, imprecans. Quando itaque ſacrificiis de more paratis, iam crematuri erant ſingula tauri membra, impleto cratere guttam ſanguinis pro vnoquoque infundebant. Reliqua dabant igni, luſtrantes columnam. His denique actis, phialis aureis haurientes ex cratere & ſuper ignem libantes iureiurando interpoſito promittebant iudicaturos ſe ſecundum inſcriptas colũnæ leges puniturósque eos qui antea deliquiſſent. Præterea literarum illarum normam ſponte nunquam ſe transgreſſuros. Addebant neque præter patris ipſius leges, vel imperaturos ſe vnquam, vel imperanti obedituros. Hæc vnuſquiſque illorum ſibiipſi poſteriſque precatus, bibénſque & offerens deo phialam, ad cœnam ſe & neceſſaria conuertebat aduentante nocte: ignéque victimarum fermè iam extincto, ſinguli ceruleam colore, & quàm pulcherrimam induti veſtem, ac penes hoſtias ambuſtas humi ſedentes noctu, totúmque ignem in ſacris accenſum extinguentes, iudicabantur ſimul & iudicabant, ſi quis eorum quempiam tanquam legum transgreſſorem accuſauiſſet. Poſt quàm verò iudicauerant, diéſque illuxerat, in aurea tabula ſententias inſculpentes, eas vnà cum veſtibus monumenta futura poſteris, ſuſpendebant. Leges autem & aliæ multę circa ſacra, regum propriæ ſingulorum, ſed hæ præcipuæ: Ne nũquam ſibi inter ſe bellum inferrent, imò ſuccurrerent omnes, ſiquis aliqua in ciuitate genus ipſorum regium extirpare aggrederetur. Cúmque in commune quemadmodum ſuperiores de bello déque cæteris actionibus deliberaſſent, imperij ius Atlantico generi tribuebant. Cędis autem autoritatem aduerſus aliquem cognatorum, regi nõ concedebant, niſi plures ex decem q̃ quinque in eandem ſententiam conueniſſent. Talem itaque tantámque potentiam quæ in illis tunc erat locis, deus certo quodam ordine ad hæc rurſus loca deduxit, tali quadam vt fertur, occaſione. Multa ſanè per ſecula, quoad natura illis diuina perſeuerauit, legibus obediebant, & erga diuinũ genus ipſis cognatum benignè affecti erant. Magnificæ nanque illorum animis, & verę cogitationes inerant. Vnde & modeſtia vtebantur, prudentiáque, & in his quæ aliunde & quæ inter ſe incidiſſent. Quocirca ſpernentes præter virtutem omnia, præſentia parui faciebant, neque efferebantur, ſed tanquam onus quoddam exiſtimabant, auri cæterorúmque copiam. Neq. velut ebrij gemino ex alimẽto facti in aliquo per incontinẽtiam aberrabãt: imò verò vtpote ſobrij acutè cernebãt hæc, omnia communi ex amicitia vnà cum virtute incremẽtum ſuſcipere. horum verò ſtudio & admiratione, diſperdi hæc, & virtutem amicitiámque deficere. Quoad in eis mens talis & natura diuina viguit, creuerunt quæ ſuprà narrauimus omnia: poſtquàm verò diuina ſors in eis lõgo abuſu crebriſque mortalium legũ affectibus inquinata euanuit, móſque humanus præualuit, tunc primùm quia non poſſent ferre præſentia, dedecori ſuccubuerunt. Nam apud eos qui cernere poterant, turpiter affecti exiſtimabantur, cùm pulcherrima ex pretioſiſſimis perdidiſſent. Qui autem rectam ad beatitudinem viam inſpicere nõ valebant, ij eos præclaros beatóſque putabant maximè, cũ maximè iniqua plus habendi cupiditate & violentia abundarent. Tunc ſanè deus deorum Iupiter qui regit omnia legibus, quíque poteſt hęc talia cernere, cùm deprauari generoſam ſtirpem animaduerteret, hominéſque eos punire vellet, vt adepti temperantiam modeſtiores concinnioréſque euaderent, deos omnes in ſedem eorum honoratiſſimam conuocauit: vnde tanquam ex medio mundi throno, quæcunque generationi ſubiecta ſunt, conſpiciuntur. Vocatóque concilio ſic eſt exorſus,

Deeſt finis Dialogi.

A μέσην τὴν νῆσον ἔκειτο ἐν ἱερῷ Ποσειδῶνος. οἱ δὲ δι' ἐνιαυτοῦ πέμπτου, τὸ δὲ ἐναλλὰξ ἕκτου, συνελέγοντο, τῷ τε ἀρτίῳ καὶ τῷ περιττῷ μέρος ἴσον ἀπονέμοντες. ξυλλεγόμενοι δὲ, περί τε τῶν κοινῶν ἐβουλεύοντο, καὶ ἐξήταζον εἴ τίς τι παραβαίνοι, καὶ ἐδίκαζον. ὅτε δὲ δικάζειν μέλλοιεν, πίστεις ἀλλήλοις τοιάσδε ἐδίδοσαν. προτέρων ἀφέτων ὄντων ταύρων ἐν τῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερῷ, μόνοι γιγνόμενοι δέκα ὄντες, ἐπευξάμενοι τῷ θεῷ κεχαρισμένον αὐτῷ θῦμα ἑλεῖν ἄνευ σιδήρου, ξύλοις καὶ βρόχοις ἐθήρευον· ὃν δὲ ἕλοιεν τῶν ταύρων, πρὸς τὴν στήλην προσαγαγόντες, κατὰ κορυφὴν αὐτῆς ἔσφαττον κατὰ τῶν γραμμάτων. ἐν δὲ τῇ στήλῃ πρὸς τοῖς νόμοις ὅρκος ἦν, μεγάλας ἀρὰς ἐπευχόμενος τοῖς ἀπειθοῦσιν. ὅτ' οὖν κατὰ B τοὺς αὐτῶν νόμους θύσαντες καθαγίζοιεν πάντα τοῦ ταύρου τὰ μέλη, κρατῆρα κεράσαντες, ὑπὲρ ἑκάστου θρόμβον ἐνέβαλλον αἵματος· τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ πῦρ ἔφερον, περικαθήραντες τὴν στήλην. μετὰ δὲ τοῦτο, χρυσαῖς φιάλαις ἐκ τοῦ κρατῆρος ἀφυόμενοι, κατὰ τοῦ πυρὸς σπένδοντες ἐπώμνυσαν, δικάσειν τε κατὰ τοὺς ἐν τῇ στήλῃ νόμους, καὶ κολάσειν τε εἴ τίς τι πρότερον παραβεβηκὼς εἴη, τό, τε αὖ μετὰ τοῦτο μηδὲν τῶν γραμμάτων ἑκόντες παραβήσεσθαι· μηδὲ ἄρξειν, μηδὲ ἄρχοντι πείσεσθαι, πλὴν κατὰ τοὺς τοῦ πατρὸς ἐπιτάττοντι νόμους. ταῦτα δὲ ἐπευξάμενος ἕκαστος αὐτῶν ἑαυτῷ καὶ τῷ ἀφ' αὑτοῦ γένει, πιὼν, καὶ ἀναθεὶς τὴν φιάλην εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, περὶ τὸ δεῖπνον καὶ τἀναγκαῖα διέτριψεν. ἐπεὶ δὲ ἐγίγνετο C σκότος, καὶ τὸ πῦρ ἐψυγμένον τὸ περὶ τὰ θύματα εἴη, πάντες οὕτως ἐνδύντες ὅτι καλλίστην κυανῆν στολὴν, ἐπὶ τὰ τῶν ὁρκωμοσιῶν καύματα χαμαὶ καθίζοντες, νύκτωρ πᾶν τὸ περὶ τὸ ἱερὸν ἀποσβεννύντες πῦρ, ἐδικάζοντό τε καὶ ἐδίκαζον, εἴ τίς τι παραβαίνειν αὐτῶν αἰτιῷτό τινα. δικάσαντες δὲ, τὰ δικασθέντα, ἐπειδὴ φῶς γένοιτο, ἐν χρυσῷ πίνακι γράψαντες, μετὰ τῶν στολῶν μνημεῖα ἀνετίθεσαν. νόμοι δὲ, πολλοὶ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἱερὰ τῶν βασιλέων ἑκάστων ἦσαν ἴδιοι· τὰ δὲ μέγιστα, μήτε ποτὲ ὅπλα ἐπ' ἀλλήλοις οἴσειν, βοηθήσειν τε πάντας, ἄν πού τις αὐτῶν ἔν τινι πόλει τὸ βασιλικὸν καταλύειν ἐπιχειρῇ γένος. κοινῇ δὲ, καθάπερ οἱ πρόσθεν, βουλευόμενοι τὰ δόξαντα περὶ πολέμου καὶ τῶν ἄλλων πράξεων, D ἡγεμονίαν ἀποδιδόντες τῷ Ἀτλαντικῷ γένει, θανάτου δὲ τὸν βασιλέα τῶν συγγενῶν μηδενὸς εἶναι κύριον, ἂν μὴ τῶν δέκα τοῖς ὑπὲρ ἥμισυ δοκῇ. ταύτην δὴ τοσαύτην καὶ τοιαύτην δύναμιν ἐν ἐκείνοις τότε οὖσαν τοῖς τόποις ὁ θεὸς ἐπὶ τούσδε αὐτοὺς τόπους ξυντάξας, ἐκόμισεν ἔκ τινος τοιᾶσδε (ὡς λόγος) προφάσεως· ἐπὶ πολλὰς μὲν γενεὰς, μέχριπερ ἡ τοῦ θεοῦ φύσις αὐτοῖς ἐξήρκει, κατήκοοί τε ἦσαν τῶν νόμων, καὶ πρὸς τὸ ξυγγενὲς θεῖον ὂν φιλοφρόνως εἶχον. τὰ γὰρ φρονήματα ἀληθινὰ καὶ πάντῃ μεγάλα ἐκέκτηντο, πρᾳότητι μετὰ φρονήσεως πρός τε τὰς ἀεὶ ξυμβαινούσας τύχας καὶ πρὸς ἀλλήλους χρώμενοι. διὸ, πλὴν ἀρετῆς πάντα ὑπερορῶντες, σμικρὰ ἡγοῦντο τὰ παρόντα, καὶ ῥᾳδίως ἔφερον, οἷον ἄ- E χθος, τὸν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὄγκον· ἀλλ' οὐ μεθύοντες ὑπὸ τρυφῆς, οὐδ' ὑπὸ τῆς ἀκράτου ἀμβλυώττοντες ἐσφάλλοντο. νήφοντες δὲ, ὀξὺ καθεώρων ὅτι καὶ ταῦτα πάντα ἐκ τῆς φιλίας τῆς κοινῆς μετ' ἀρετῆς αὐξάνεται, τῇ δὲ τούτων σπουδῇ καὶ τιμῇ φθίνει ταῦτά τε αὐτὰ, κἀκείνη ξυναπόλλυται τούτοις. ἐκ δὴ λογισμοῦ τε τοιούτου καὶ φύσεως θείας παραμενούσης πάντ' αὐτοῖς ηὐξήθη ἃ πρὶν διήλθομεν. ἐπεὶ δ' ἡ τοῦ θεοῦ μὲν μοῖρα ἐξίτηλος ἐγίγνετο ἐν αὐτοῖς, πολλῷ τῷ θνητῷ καὶ πολλάκις ἀνακεραννυμένη, τὸ δὲ ἀνθρώπινον ἦθος ἐπεκράτει, τότε ἤδη τὰ παρόντα φέρειν ἀδυνατοῦντες ἠσχημόνουν, καὶ τῷ δυναμένῳ ὁρᾶν μὲν αἰσχροὶ κατεφαίνοντο, τὰ κάλλιστα ἀπὸ τῶν τιμιωτάτων ἀπολλῦντες· τοῖς δὲ ἀδυνατοῦσιν ἀληθινὸν πρὸς εὐδαιμονίαν βίον ὁρᾶν, τότε δὴ μάλιστα πάγκαλοι μακάριοί τε ἐδοξάζοντο εἶναι, πλεονεξίας ἀδίκου καὶ δυνάμεως ἐμπιπλάμενοι. θεὸς δὲ ὁ θεῶν Ζεὺς, ἐν νόμοις βασιλεύων, ἅτε δυνάμενος καθορᾶν τὰ τοιαῦτα, ἐννοήσας γένος ἐπιεικὲς ἀθλίως διατιθέμενον, δίκην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι βουληθεὶς, ἵνα γένοιντο ἐμμελέστεροι σωφρονισθέντες, ξυνήγειρε θεοὺς πάντας εἰς τὴν τιμιωτάτην αὐτῶν οἴκησιν, ἣ δὴ κατὰ μέσον παντὸς τοῦ κόσμου βεβηκυῖα, καθορᾷ πάντα ὅσα γενέσεως μετείληφε· καὶ ξυναγείρας εἶπεν,

Λείπει τὸ τέλος.

PLATONIS DE LEGIBVS SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE,

E duodecim liber ſiue dialogus primus.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ,

τῶν δώδεκα λόγων ἢ διαλόγων ὁ πρῶτος.

Svmma dialogi. *De legibus acturus Plato, accommodatè incipit ab illarum cauſa & firmamento. Duplicem illarum cauſam notat: primariam quidem atque ſummam, Deum: ſecundam verò & intermediam, Virtutem: non aliquam quidem illius partem, ſed vniuerſam ipſam omnibus ſuis partibus perfectam atque abſolutam. quo vno nempe vinculo generis humani ſocietas poteſt contineri. Docet item hominis naturam legum eſſe ſubiectum, corruptam quidem illam & variis vitiis contaminatam: vt Ratio ipſa tot habeat hoſtes, quot ſunt in homine cupiditates, quarum veluti pugnam expreſſis imaginibus*

imaginibus deſcribit. Quod quidem facit in eum finem, vt intelligat legiſlator, quantam diligentiam quantúmque iudicium in ferendis legib. in quibus videlicet veſana illa humanarum cupiditatum item peries coerceatur, adhibere debeat. Huius igitur dialogi theſis eſt, Legum cauſæ, Subiectum, & Finis: qui quidem finis huiuſmodi notatur, vt & ciues & reſpub. ex illo virtutum temperamento componantur, ac proinde illis vera conſtet felicitas.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΞΕΝΟΣ, ΚΛΕΙΝΙΑΣ ΚΡΗΣ, ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

ΘΕΟΣ ἤ τις ἀνθρώπων ὑμῖν, ὦ ξένοι, εἴληφε τὴν αἰτίαν τῆς τῶν νόμων διαθέσεως; ΚΛ. Θεός, ὦ ξένε, θεός, ὥς γε τὸ δικαιότατον εἰπεῖν· παρὰ μὲν ἡμῖν, Ζεὺς, παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις (ὅθεν ὅδ' ἐστὶν) οἶμαι φάναι τούτους Ἀπόλλωνα. ἦ γάρ; ΜΕ. Ναί. ΑΘΗ. Μῶν οὖν καθ' Ὅμηρον λέγεις, ὡς τοῦ Μίνω φοιτῶντος πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἑκάστοτε συνουσίαν δι' ἐνάτου ἔτους, καὶ κατὰ τὰς παρ' ἐκείνου φήμας ταῖς πόλεσιν ὑμῖν θέντος τοὺς νόμους; ΚΛ. Λέγεται γὰρ οὕτω παρ' ἡμῖν. καὶ δὴ καὶ τὸν ἀδελφόν γε αὐτοῦ Ῥαδάμανθυν (ἀκούετε γὰρ τὸ ὄνομα) δικαιότατον γεγονέναι. τοῦτον οὖν φαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε οἱ Κρῆτες ἐκ τοῦ τότε διανέμειν τὰ περὶ τὰς δίκας ὀρθῶς, τοῦτον τὸν ἔπαινον αὐτὸν εἰληφέναι. ΑΘΗ. Καὶ καλόν γε τὸ κλέος, υἱεῖ τε Διὸς μάλα πρέπον. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιούτοις ἤθεσι τέθραφθε νομικοῖς, σύ τε καὶ ὅδε, προσδοκῶ οὐκ ἂν ἀηδῶς ἡμᾶς περί τε πολιτείας τανῦν καὶ νόμων τὴν διατριβὴν λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἅμα κατὰ τὴν πορείαν ποιήσεσθαι. πάντως δ' ἥ γε ἐκ Κνωσσοῦ ὁδὸς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ ἱερὸν, ὡς ἀκούομεν, ἱκανή· καὶ ἀνάπαυλαι κατὰ τὴν ὁδὸν, ὡς εἰκὸς, πνίγους ὄντος τανῦν, ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδρεσίν εἰσι σκιαραί. καὶ ταῖς ἡλικίαις πρέπον ἂν ἡμῶν εἴη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖς, λόγοις τε ἀλλήλους παραμυθουμένους, τὴν ὁδὸν ἅπασαν οὕτω μετὰ ῥᾳστώνης διαπερᾶναι. ΚΛ. Καὶ μήν ἐστί γε, ὦ ξένε, προϊόντι κυπαρίττων τε ἐν τοῖς ἄλσεσιν ὕψη καὶ κάλλη θαυμάσια, καὶ λειμῶνες, ἐν οἷσιν ἀναπαυόμενοι διατρίβοιμεν ἄν. ΑΘ. Ὀρθῶς λέγεις. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ἰδόντες δὲ, μᾶλλον φήσομεν. ἀλλ' ἴωμεν ἀγαθῇ τύχῃ. ΑΘΗ. Ταῦτ' εἴη. καί μοι λέγε, κατὰ τί τὰ ξυσσίτιά τε ὑμῖν συντέταχεν ὁ νόμος καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἕξιν. ΚΛ. Οἶμαι μὲν, ὦ ξένε, καὶ παντὶ ῥᾴδιον ὑπολαβεῖν εἶναι τά γε ἡμέτερα. τὴν γὰρ τῆς χώρας πάσης Κρήτης φύσιν ὁρᾶτε, ὡς οὐκ ἔστι, καθάπερ ἡ τῶν Θετταλῶν, πεδιάς. διὸ δὴ καὶ τοῖς μὲν ἵπποις ἐκεῖνοι χρῶνται μᾶλλον, δρόμοισι δὲ ἡμεῖς. ἥδε γὰρ ἀνώμαλος αὖ, καὶ πρὸς τὴν τῶν πεζῇ δρόμων ἄσκησιν μᾶλλον σύμμετρος. ἐλαφρὰ δὴ τὰ ὅπλα ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοιούτῳ κεκτῆσθαι, καὶ μὴ βάρος ἔχοντα θεῖν. τῶν δὴ τόξων καὶ τοξευμάτων ἡ κουφότης ἁρμόττειν δοκεῖ. ταῦτ' οὖν πρὸς πόλεμον ἡμῖν ἅπαντα ἐξήρτυται· καὶ πάνθ' ὁ νομοθέτης, ὥς γ' ἐμοὶ φαίνεται, πρὸς τοῦτο βλέπων συνετάττετο. ἐπεὶ καὶ τὰ ξυσσίτια κινδυνεύει συναγαγεῖν, ὁρῶν ὡς πάντες, ὅταν στρατεύωνται, τόθ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀναγκάζονται φυλακῆς αὑτῶν ἕνεκα ξυσσιτεῖν τοῦτον τὸν χρόνον. ἄνοιαν δή μοι δοκεῖ καταγνῶναι τῶν πολλῶν, ὡς οὐ μανθανόντων ὅτι πόλεμος ἀεὶ πᾶσι διὰ βίου ξυνεχής ἐστι πρὸς ἁπάσας τὰς πόλεις· εἰ δὴ πολέμου γε ὄντος, φυλακῆς ἕνεκα δεῖ ξυσσιτεῖν, καί τινας ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους διακεκοσμημένους εἶναι φύλακας αὐτῶν· τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ δραστέον. ἣν γὰρ καλοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τοῦτ' εἶναι μόνον ὄνομα, τῷ δ' ἔργῳ πάσαις πρὸς πάσας τὰς πόλεις ἀεὶ πόλεμον ἀκήρυκτον κατὰ φύσιν εἶναι. καὶ σχεδὸν ἀνευρήσεις, οὕτω σκοπῶν, τὸν Κρητῶν νομοθέτην, ὡς εἰς τὸν πόλεμον ἅπαντα δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τὰ νόμιμα ἡμῖν ἀποβλέπων συνετάξατο· καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω φυλάττειν παρέδωκε τοὺς νόμους, ὡς τῶν ἄλλων οὐδενὸς οὐδὲν ὄφελος ὄν, οὔτε κτημάτων, οὔτ' ἐπιτηδευμάτων, ἂν μὴ τῷ πολέμῳ ἄρα κρατῇ τις. πάντα δὲ τὰ τῶν νικωμένων ἀγαθὰ, τῶν νικώντων γίγνεσθαι. ΑΘ. Καλῶς γε, ὦ ξένε, φαίνῃ μοι γεγυμνάσθαι πρὸς τὸ διειδέναι τὰ Κρητῶν νόμιμα· τόδε δέ μοι φράζε ἔτι σαφέστερον. ὃν γὰρ ὅρον ἔθου τῆς εὖ πολιτευομένης πόλεως, δοκεῖς μοι λέγειν, οὕτω κεκοσμημένην οἰκεῖν δεῖν ὥστε πολέμῳ νικᾶν τὰς ἄλλας πόλεις. ἦ γάρ; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. οἶμαι δὲ καὶ τῷδε οὕτω ξυνδοκεῖν. ΜΕΓ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἀποκρίναιτο, ὦ θεῖε, Λακεδαιμονίων γε ὁστισοῦν; ΑΘΗ. Πότερον οὖν δὴ πόλεσι μὲν πρὸς πόλεις ὀρθὸν τοῦτ' ἐστὶ, κώμῃ δὲ πρὸς κώμην ἕτερον; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ ταὐτόν; ΚΛΕΙ. Ναί. ΑΘΗΝ. Τί δέ; πρὸς οἰκίαν οἰκίᾳ τῶν ἐν τῇ κώμῃ, καὶ πρὸς ἄνδρα ἀνδρὶ ἑνὶ πρὸς ἕνα, ταὐτὸν ἔτι; ΚΛ. Ταὐτόν. ΑΘΗΝ. Αὐτῷ δὲ πρὸς αὐτὸν πότερον ὡς πολεμίῳ πρὸς πολέμιον διανοητέον; ἢ πῶς ἔτι λέγωμεν; ΚΛ. Ὦ ξένε Ἀθηναῖε. οὐ γάρ σε Ἀττικὸν ἐθέλοιμ' ἂν προσαγορεύειν. δοκεῖς γάρ μοι τῆς θεοῦ ἐπωνυμίας ἄξιος εἶναι μᾶλλον ἐπονομάζεσθαι. τὸν γὰρ λόγον ἐπ' ἀρχὴν ὀρθῶς ἀναγαγὼν, σαφέστερον ἐποίησας. ὥστε ῥᾷον ἀνευρήσεις ὅτι νῦν δὴ ὑφ' ἡμῶν ὀρθῶς ἐρρήθη τὸ πολεμίους εἶναι πάντας πᾶσι, δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ἑκάστους αὐτοὺς σφίσιν αὐτοῖς. ΑΘΗΝ. Πῶς εἴρηκας, ὦ θαυμάσιε; ΚΛ. Κἀνταῦθα, ὦ ξένε, τὸ νικᾶν αὐτὸν αὐτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον.

A ATHENIENSIS HOSPES, CLINIA CRETENSIS, MEGILLVS LACEDÆMONIVS.

DEVM NE an aliquem hominum, ô hoſpites,
condendarum legum cauſam exiſtimatis? CL.
Deũ ô hoſpes, Deũ, inquã, vt decet aſſerere: a-
pud nos quidẽ Iouẽ, apud Lacedæmonios ve-
rò vnde hic eſt, Apollinẽ dicturos iſtos exiſti-
mo. Nonne? MEGILL. Certè. ATHEN. An Ho
merum ſecutus ita dicis? Nempe Minoa per nouẽnium patris
B collocutionem petere ſolitum, eius monitis, ciuitatibus ve-
ſtris leges quemadmodum ille canit poſuiſſe. CLIN. Sic noſtri
ferunt. Fratrem quoque eius Rhadamanthum (audiuiſtis enim
nomen) iuſtiſſimum fuiſſe. Eúmque nos Cretenſes, quia tunc
rectè ius vnicuique diſtribuerit, hanc laudem conſequutum
cenſemus. ATH. Egregia profectò laus maximéque filio Iouis
digna. Verùm quia in huiuſmodi moribus atque legibus am-
bo educati eſtis, tu ſcilicet atque hic, ſpero nobis non iniucun
dũ fore, ſi inter eundũ de conſtituendis ciuitatibus ac legibus
diſſeramus. Eſt autem à Gnoſo in antrum templúmque Iouis
via, ſatis, vt audiuimus, longa, ſeſſioneſque per ipſam ſub altis
C arboribus, vt in æſtu conuenit, vmbroſæ ſunt. Noſtræ i-
gitur ætati conueniens erit frequenter in his requieſcere,
mutuóque orationis ſolamine ſine moleſtia iter hoc om-
ne tranſigere. CLIN. Atqui cùm progreſſi fuerimus hoſpes,
cupreſſos offẽdemus in lucis proceritate ſpecieque mirabili,
prata quoque amœna, in quibus requieſcentes libenter com-
morabimur. ATHEN. Rectè nimirum loqueris. CLI. Prorſus.
verùm hæc magis affirmabimus, quum viderimus. Sed nunc
bonis auibus eamus. ATH. Fiat. Sed dic mihi oro, quamobrem
conuiuia publica, gymnaſia, armorúmque artem lex vobis in-
ſtituit? CLIN. Arbitror equidem, ô hoſpes, noſtra hæc eſſe fa-
D cilima cognitu. Naturã enim regionis Cretę totius vniuerſam
videtis non eſſe vt Theſſaliæ, planam. Idcirco equis illi magis,
nos curſibus vtimur. Inæqualitas hæc locorũ ad pedeſtrẽ exer
citationẽ curſúmque eſt aptior. Quapropter armaturã quoq;
leuiorem eſſe neceſſe eſt, ne põdere ſuo curſum impediat. Ar-
cuũ ergo ſaggittarúmque leuitas maximè cõgruit. Hæc igitur
omnia ad bellum nobis accommodata ſunt: ad idq. reſpiciens
legiſlator, cũcta, vt mihi videtur, inſtituit. Quippe huius gra-
tia ipſam etiam conueniendi legẽ ſanxiſſe videtur, quũ omnes
videret in militia re ipſa coactos, cuſtodię ſuæ gratia conuiuia
habere communia. In quo ſanè arbitror eum ſtultitiæ crimi-
E ne permultos condemnaſſe, quòd minimè intelligant bellum
ciuitatibus omnibus cum omnibus iuge atque perpetuũ eſſe.
Nam ſi dum eſt bellũ, cuſtodię cauſa conuiuia in vnũ celebra-
re præfectóſq, aliquos vnà cũ ſubiectis ſuis armatos tueri cæ-
teros oportet, idipſum eſt pacis etiã tẽpore faciundum. Quam
enim plerique pacẽ nominant id eſſe nomen ſolummodo exi-
ſtimãdum. Re verò ipſa omnibus ciuitatibus aduerſus omnes
non indictum bellum natura eſſe, ac reperies ferè, ſi conſide-
res, Cretẽſium legũ latorẽ omnes leges tam priuatim quã pu-
blicè ita nobis conſcripſiſſe, quaſi ad bellum reſpiceret, atque
ita illis parere iuſſiſſe, quaſi cęterarum rerũ nulla eſſet vtilitas,
F non poſſeſſionũ nõ artium, niſi quis bello ſuperet: cùm omnia
bona eorũ qui victi ſunt ad victores illico tranſeant. ATHEN.
Probè, ô hoſpes ad exponendum Cretẽſium leges exercitatus
mihi videris. Sed id planius dicas. Nam rectè diſpoſitam ciui-
tatẽ ita demũ dicere viſus es, ſi ſic inſtituta ſit, vt cæteras bello
vincere poſſit. Itáne? CLIN. Ita prorſus. hũc etiam arbitror cõ
ſenſurum. MEG. Haud aliter Lacedæmoniorũ quiſpiã, ô diuine
vir, reſponderet. ATHEN. Vtrum ciuitati ad ciuitatẽ ita cõue-
nit, pago autem ad pagum aliter? CLIN. Non aliter. ATHE. Si-
militer ergo ſe habẽt. CLIN. Similiter. ATHE. Nunquid & do-
mus ad domum quę eodem in pago ſunt, & ſinguli viri ad ſin-
G gulos? CLINIA. Similiter & iſta. ATHEN. Quid porro de vi-
ro quolibet ad ſeipſum eſt dicẽdum? Vtrum quemlibet ad ſe-
ipſum quaſi hoſtem ad hoſtẽ meditandũ cõparandúmque di-
cemus? An aliter? CL. Athenienſis hoſpes. Nõ enim ego te At-
ticum nominare volo. Viderisnãque deę ipſius Athenas, id eſt
Palladis cognomento dignior eſſe. Nempe vniuerſam hãc ra-
tionem ad principium reductam planam feciſti, quo facilius
inueniri queat probè iam fuiſſe dictum, hoſtes videlicet om-
nes omnibus eſſe tam publicè quàm priuatim & ſingulos ſi-
biipſis. ATHEN. Quomodo id ais, ô vir mirifice? CLI. Primam,
ô hoſpes, & optimã eſſe dico victoriam; vt ſeipſum quis vincat. Turpiſſimum verò quiddam & peſſimum, vt à ſeipſo vincatur.

Atque hæc omnia ſingulis aduerſus ſeipſos bellum eſſe ſigni- A
ficant. ATH. Orationem igitur illam reſumamus. Nam cùm
quiſque noſtrûm, aut ſuperior ſeipſo ſit, aut inferior, dicen-
dúmne eſt eodem ſe modo domũ, pagum, & ciuitatem habe-
re? An aliter? CLI. Sítne ſuperior aliqua ſeipſa, aliqua inferior,
dicis? ATH. Idipſum. CLIN. Id quoque rectè quæſiſti. Nõ enim
minus ciuitatibus id contingit, imò maximè hoc in eis per-
ſpiciunt. Nam vbi meliores multitudinem peioréſque ſupe-
rant, rectè profectò ciuitas illa ſuperior ſeipſa dicetur, & hac
victoria nõ iniuria laudabitur. Contrà verò, vbi contrariũ fit.
B AT. Sed vtrum quod prius eſt, meliore aliquando ſuperius &
potétius ſit, ad præſens prętermittatur. lõgiore nanq; oratio
ne indiget. Quod autem abs te dictum eſt, ſic intelligo, quòd
ciues quandoque cognati & ciuitatis eiuſdem, multi & impro
bi aduerſus iuſtos, paucos illos conſpirabunt, vímque inferẽt,
vt eos ſubiiciant. Ac ſi vicerint, ciuitas illa ſeipſa inferior, pra-
uáque dicetur: ſin autem victi fuerint, ſuperior atque proba.
CLI. Mirum eſt hoſpes quod dicitur. ſic tamen fateri neceſſe.
ATHEN. Age iam & hoc rurſus conſideremus. Multi ab vno
patre matréque eadem fratres naſci poſſunt: nec mirum ſi plu
C res eorum iniuſti erũt, iuſti verò pauciores. CLI. Nihil mirum.
ATHE. Nec me decet arbitror, aut vos iſthuc captare, domum
ſcilicet & cognationem vniuerſam inferiorem ſeipſa videri ſi
praui ſuperent, ſuperiorem ſi vincantur. Neque enim hoc agi-
mus, vt elegantiam vel ruditatem verborũ obſeruemus, quod
multi facere ſolent, ſed vt quæ recta ratio ſecundum naturam
in legibus ſit, quis error, indagemus. CLIN. Vera loqueris ho-
ſpes. MEG. Probè profectò hucuſque mihi quoque dictum vi-
detur. ATH. Hoc præterea conſideremus. Vtrum dictis modò
fratribus iudex quiſpiam præeſſe poterit? CLIN. Proculdubio.
ATH. Vter igitur melior erit iudex? Num qui improbos per-
D det, efficiétque vt probi ſibiipſi imperent? An qui probos qui-
dem facit imperare: improbos autem, cum ſponte ſubire im-
perium perſuaſerit, viuere patietur? tertium virtute iudicem
his addamus, ſi quis talis reperietur: qui diſſidentem cognatio
nem ita commendatam habeat, vt neminem perdat, ſed recon
ciliatis leges conſcribat, quibus inter ſe perpetuò amici futu-
ri ſint. CLI. Longè melior talis iudex legúmque conditor erit.
ATH. Atqui contrà quàm ad bellum reſpicientes ipſis leges
conſcribet. CLIN. Vera loqueris. ATHE. Quid autem? Qui ad
bellum reſpiciens, ciuitatem conſtituit, vtrum ad externa bel-
la reſpiciet, & ad illa vitam ciuium referet: an inteſtina, quæ
E ſeditiones appellantur, quæ minimè omnium & eſſe in ciuita-
te ſua quiuis cupiat, & ſi ſint, quàm ocyſſimè abolere? CLIN. Ad
hæc planè. ATHENIEN. Vtrum verò perdita ciuium parte pa-
cem ex ſeditione conſequi, cùm altera pars potita victo-
ria ſit, malit quiſpiam: an potius per reconciliationem facta pa
ce amicitiáque firmata, ad externa bella totius animum ciui-
tatis conuerti. CL. Hoc profectò potius quàm illud ciuitati ſuę
accidere quiſq. optabit. AT. Nõne & legũlator ſimiliter? CL. Si-
militer. ATHENIEN. An non ipſius optimi gratia leges omnes
ferendæ ſunt? CLINIAS. Ipſius nempe. ATHENIEN. Atqui o-
ptimũ nec bellũ nec ſeditio eſt: omnes enim deprecantur, ne-
F quid horum ſibi ineundũ ſit: ſed pax, mutuáque beneuolentia.
Sed neque victoria illa qua ciuitas ipſa ſeipſam ſuperat, opti-
mum quiddam eſt, ſed neceſſarium potius, putare autem opti-
mum ciuitatis ſtatum in pugnando & vincendo conſiſtere, ſi-
mile eſt ac ſi quis optimè cum ægrotante agi putet, dum cu-
ratur, de eo verò ne cogitet quidem, qui nunquam ægrotaue-
rit. Et ſiquis ſimiliter de ciuitatis vel priuati hominis felicita-
te exiſtimet, nec ciuilis reuera vnquam vir erit, dum externa
ſolùm atque in primis bella reſpiciet, nec exquiſitus legum
cõditor, niſi gratia pacis de bello potiùs quàm belli gratia de
pace leges conſcribat. CL. Rectè hæc hoſpes dicta eſſe viden-
G tur. Ego verò mirarer, ſiquis fortè tam noſtras quàm Lacedæ-
moniorum leges non belli gratia ſedulo poſitas eſſe conten-
dat. ATHENIEN. Fortaſſe ita ſit. Oportet autem non con-
tentioſè, ſed quietè rem inquirere, ſtudio quàm maximè tam
à vobis quàm ab illis, huiuſmodi rebus adhibito. Attendatis
igitur oro. Incipiamus à Tyrtæo, natura quidem Athe-
nienſe, Lacedæmoniorum poſtea ciue, qui præ cæteris homi-
nibus maximè huiuſmodi rebus incubuit. Non ſi opibus
ſuperet cunctos, & plurima ſolus Poſſideat bona (nume-
rat enim ferè omnia) vir mihi nomine dignus abibit, Tra-
ctandis quiſquis non eſt accommodus armis. Hæc tu quo-
H que forſitan carmina audiuiſti. Nam hunc obtuſum iam eſſe
audiendo arbitror. MEGILLVS. Vulgatiſſima hæc apud nos
ſunt. CLI. Ad nos quoque hæc Lacedæmone aduecta per-
uenerunt. ATHENIEN. In commune igitur hoc modo hunc
poëtã interrogemus: O diuiniſſime poëta Tyrtæe, ſapiẽs certè
ac bonus nobis eſſe videris, qui excellẽtibus eos extuliſti lau-
dibus, qui in bello excelluerũt. de quo iã ego & hic & Clinias

A ταῦτα γάρ, ὡς πολέμου ἐν ἑκάστοις ἡμῶν ὄντος πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, σημαί-
νει. Α. Πάλιν τοίνυν τὸν λόγον ἀναστρέψωμεν. ἐπειδὴ γὰρ εἷς ἕκαστος ἡ-
μῶν, ὁ μὲν, κρείττων αὑτοῦ, ὁ δὲ, ἥττων ἐστί, πότερα φῶμεν οἰκίαν τε καὶ κώ-
μην καὶ πόλιν ἔχειν ταυτὸν τοῦτο ἐν αὐταῖς, ἢ μὴ φῶμεν; ΚΛ. Τὸ κρείττω
δὲ αὑτῆς εἶναι λέγεις τινά, τὴν δ' ἥττω; ΑΘ. Ναί. ΚΛ. Καὶ τοῦτο ὀρθῶς
ἤρου. πάνυ γάρ ἐστι καὶ σφόδρα τὸ τοιοῦτον, οὐχ ἥκιστα, ἐν ταῖς πόλεσιν.
ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς
ἂν αὕτη κρείττων τε αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα
τῇ τοιαύτῃ νίκῃ· τοὐναντίον δέ, ὅπου τἀναντία. ΑΘ. Τὸ μὲν τοίνυν εἴ-
B ποτ' ἐστί που τὸ χεῖρον κρεῖττον τοῦ ἀμείνονος, ἐάσωμεν· (μακροτέρου γὰρ
λόγου) τὸ δ' ὑπὸ σοῦ λεγόμενον μανθάνω νῦν, ὡς ποτε πολῖται ξυγ-
γενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως γεγονότες, ἄδικοι καὶ πολλοὶ συνελθόντες
δικαίους ἐλάττους ὄντας βιάσονται δουλούμενοι· καὶ ὅταν μὲν κρατή-
σωσιν, ἥττων ἡ πόλις αὑτῆς ὀρθῶς αὕτη λέγοιτ' ἂν ἅμα καὶ κακή· ὅπου
δ' ἂν ἡττῶνται, κρείττων τε καὶ ἀγαθή. ΚΛ. Καὶ μάλα ἄτοπον, ὦ ξένε,
τὸ νῦν λεγόμενον· ὅμως δ' ὁμολογεῖν οὕτως, ἀναγκαιότατον. ΑΘ. Ἔχε
δή, καὶ τόδε πάλιν ἐπισκεψώμεθα. πολλοὶ ἀδελφοί που γένοιντ' ἂν ἑ-
νὸς ἀνδρός τε καὶ μιᾶς υἱεῖς. καὶ δὴ καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, τοὺς πλείστους
C μὲν ἀδίκους αὐτῶν γίγνεσθαι, τοὺς δὲ ἐλάττους, δικαίους. ΚΛ. Οὐ γὰρ οὖν.
ΑΘ. Καὶ οὐκ ἂν εἴη γε πρέπον ἐμοί τε καὶ ὑμῖν, τοῦτο θηρεύειν, ὅτι νικών-
των μὲν τῶν πονηρῶν, ἥ τε οἰκία καὶ ἡ ξυγγένεια αὕτη πᾶσα, ἥττων αὑτῆς
λέγοιτ' ἂν· κρείττων δέ, ἡττωμένων. οὐ γὰρ εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημο-
σύνης ῥημάτων ἕνεκα τανῦν σκοπούμεθα πρὸς τὸν τῶν πολλῶν λόγον,
ἀλλ' ὀρθότητός τε καὶ ἁμαρτίας πέρι νόμων, ἥτις ποτέ ἐστι φύσει. ΚΛ.
Ἀληθέστατα, ὦ ξένε, λέγεις. ΜΕ. Καλῶς μὲν οὖν, ὥς γε καὶ ἐμοὶ ξυν-
δοκεῖν, τό γε τοσοῦτον τανῦν. ΑΘΗ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τόδε. τούτοις τοῖς
ἄρτι λεγομένοις ἀδελφοῖς γένοιτ' ἄν που τις δικαστής; ΚΛ. Πάνυ γε.
ΑΘ. Πότερος οὖν ἀμείνων; ὅστις τοὺς μὲν ἀπολέσειεν αὐτῶν ὅσοι κα-
D κοί, τοὺς δὲ βελτίους ἄρχειν αὐτοὺς αὑτῶν προστάξειεν; ἢ ὅδε, ὃς ἂν τοὺς
μὲν χρηστοὺς ἄρχειν, τοὺς χείρους δ' ἐάσας ζῆν, ἄρχεσθαι ἑκόντας ποιή-
σειε; τρίτον δέ που δικαστὴν πρὸς ἀρετὴν εἴπωμεν, εἴ τις εἴη τοιοῦτος,
ὅστις παραλαβὼν συγγένειαν μίαν διαφερομένην, μήτε ἀπολέσειε μη-
δένα· διαλλάξας δὲ εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, νόμους αὐτοῖς θείς, πρὸς
ἀλλήλους παραφυλάττειν δύναιτο, ὥστε εἶναι φίλους. ΚΛ. Μακρῷ ἀμεί-
νων γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος δικαστής τε καὶ νομοθέτης. ΑΘΗ. Καὶ μὴν
τοὐναντίον γε ἢ πρὸς πόλεμον ἂν βλέπων αὐτοῖς τοὺς νόμους διανομο-
θετοῖ. ΚΛ. Τοῦτο μὲν ἀληθές. ΑΘΗ. Τί δ' ὁ τὴν πόλιν ξυναρμόττων;
πρὸς πόλεμον αὐτῆς ἂν τὸν ἔξωθεν βλέπων, τὸν βίον κοσμοῖ μᾶλλον,
E ἢ πρὸς πόλεμον τὸν ἐν αὐτῇ γιγνόμενον ἑκάστοτε, ὃ δὴ καλεῖται στάσις;
ὃν μάλιστα μὲν ἅπας ἂν βούλοιτο μήτε γενέσθαι ποτὲ ἐν ἑαυτοῦ πόλει,
γενόμενόν τε ὡς τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι. ΚΛ. Δῆλον ὅτι πρὸς τοῦτον.
ΑΘ. Πότερα δ' ἀπολομένων αὖ τῶν ἑτέρων εἰρήνην τῆς στάσεως γενέσθαι,
νικησάντων δὲ τῶν ἑτέρων δέξαιτ' ἄν τις μᾶλλον ἢ φιλίας τε καὶ εἰρήνης
ὑπὸ διαλλαγῶν γενομένης, οὕτω τοῖς ἔξωθεν πολεμίοις προσέχειν ἀ-
νάγκην εἶναι τὸν νοῦν; ΚΛ. Οὕτω πᾶς ἂν ἐθέλοι πρότερον ἢ κείνως περὶ
τὴν ἑαυτοῦ γίγνεσθαι πόλιν. ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ νομοθέτης ὡσαύτως; ΚΛ.
Τί μήν; ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦ ἀρίστου ἕνεκα πάντα ἂν τὰ νόμιμα τιθείη
πᾶς; ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Τό γε μὴν ἄριστον, οὔτε ὁ πόλεμος, οὔτε ἡ
F στάσις· (ἀπευκτὸν δὲ τὸ δεηθῆναι τούτων) εἰρήνη δὲ πρὸς ἀλλήλους ἅ-
μα καὶ φιλοφροσύνη. καὶ δὴ καὶ τὸ νικᾶν (ὡς ἔοικεν) αὐτὴν αὑτὴν πό-
λιν, οὐκ ἦν τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων. ὅμοιον ὡς εἰ κάμνον σῶμα,
ἰατρικῆς καθάρσεως τυχόν, ἡγοῖτό τις ἄριστα πράττειν τότε, τῷ δὲ μη-
δὲ τοπαράπαν δεηθέντι σώματι μηδὲ προσέχοι τὸν νοῦν. ὡσαύτως δὲ
καὶ πρὸς πόλεως εὐδαιμονίαν ἢ καὶ ἰδιώτου διανοούμενος οὕτω τις,
οὔτ' ἄν ποτε πολιτικὸς γένοιτο, ὀρθῶς πρὸς τὰ ἔξωθεν πολεμικὰ ἀπο-
βλέπων μόνον καὶ πρῶτον, οὔτ' ἂν νομοθέτης ἀκριβής, εἰ μὴ χάριν εἰ-
ρήνης τὰ πολέμου νομοθετοῖ μᾶλλον ἢ τῶν πολεμικῶν ἕνεκα τὰ τῆς
εἰρήνης. ΚΛ. Φαίνεται μέν πως ὁ λόγος οὗτος, ὦ ξένε, ὀρθῶς εἰρῆσθαι· θαυ-
G μάζω γε μὴν εἰ τά τε παρ' ἡμῖν νόμιμα καὶ ἔτι τὰ περὶ Λακεδαίμονα
μὴ πᾶσαν τὴν σπουδὴν τούτων ἕνεκα πεποίηται. ΑΘ. Τάχ' ἂν ἴσως.
δεῖ δ' οὐδὲν σκληρῶς ἡμᾶς αὐτοὺς διαμάχεσθαι τανῦν· ἀλλ' ἠρέμα ἀ-
νερωτᾶν, ὡς μάλιστα περὶ ταῦτα ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων σπουδαζόντων.
καί μοι τῷ λόγῳ ξυνακολουθήσατε. προστησώμεθα γοῦν Τυρταῖον,
τὸν φύσει μὲν Ἀθηναῖον, τῶνδε δὲ πολίτην γενόμενον, ὃς δὴ μάλιστα
ἀνθρώπων περὶ ταῦτα ἐσπούδακεν, εἰπὼν ὅτι,

Οὔτ' ἂν μνησαίμην, οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην,

οὔτ' εἴ τις πλουσιώτατος ἀνθρώπων εἴη, φησίν, οὔτ' εἰ πολλὰ ἀγαθὰ κε-
κτημένος (εἰπὼν σχεδὸν ἅπαντα) ὃς μὴ περὶ τὸν πόλεμον ἄριστος γίγνοιτ'
H ἀεί. ταῦτα γὰρ ἀκήκοάς που καὶ σὺ τὰ ποιήματα. ὅδε μὲν γάρ, οἶμαι, διά-
κορής αὐτῶν ἐστί. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΚΛ. Καὶ μὴν καὶ παρ' ἡμᾶς ἐλή-
λυθε κομισθέντα ἐκ Λακεδαίμονος. ΑΘ. Ἴθι νῦν δὴ ἀνερώμεθα κοινῇ
τουτονὶ τὸν ποιητὴν οὑτωσί πως, ὦ Τυρταῖε, ποιητὰ θειότατε· δοκεῖς γὰρ
δὴ σοφὸς ἡμῖν εἶναι καὶ ἀγαθός, ὅτι τοὺς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ διαφέροντας, δια-
φερόντως ἐγκεκωμίακας· ἤδη ἐν τυγχάνομεν ἐγώ τε καὶ ὅδε καὶ Κλεινίας

ὁ Κνώσιος οὑτοσὶ ξυμφερόμενοί σοι περὶ τούτου σφόδρα, ὡς δοκοῦμεν. εἰ δὲ περὶ τῶν αὐτῶν λέγομεν ἀνδρῶν ἢ μή, βουλόμεθα σαφῶς εἰδέναι. λέγε οὖν ἡμῖν, ἆρα εἴδη δύο πολέμου, καθάπερ ἡμεῖς, ἡγῇ καὶ σὺ σαφῶς; ἢ πῶς; Πρὸς ταῦτα, οἶμαι, κἂν πολὺ φαυλότερος εἴποι Τυρταίου τις τἀληθές, ὅτι δύο. τὸ μὲν, ὃ καλοῦμεν ἅπαντες στάσιν· ὃς δὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος, ὡς ἔφαμεν ἡμεῖς νῦν δή. τὸ δ᾽ ἄλλο πολέμου θήσομεν, οἶμαι, γένος ἅπαντες, ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτός τε καὶ ἀλλοφύλοις χρώμεθα διαφερόμενοι, πολὺ πρᾳότερον ἐκείνου. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Φέρε δή, ποτέρους καὶ πρὸς πότερον ἐπαινῶν τὸν πόλεμον, οὕτως τοὺς μὲν ὑπερεπῄνεσας, τοὺς δ᾽ ἔψεξας τῶν ἀνδρῶν; ἔοικας μὲν γὰρ πρὸς τοὺς ἐκτός. εἴρηκας γοῦν ὧδε ἐν τοῖς ποιήμασιν, ὡς οὐδαμῶς τοὺς τοιούτους ἀνεχόμενος, Οἳ μὴ τολμήσωσι μὲν ὁρᾶν φόνον αἱματόεντα, Καὶ δηΐων ὀρέγοιντ᾽ ἐγγύθεν ἱστάμενοι. οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα εἴποιμεν ἂν ἡμεῖς, ὅτι σὺ μὲν ἐπαινεῖς, ὡς ἔοικας, ὦ Τυρταῖε μάλιστα τοὺς πρὸς τὸν ὀθνεῖόν τε καὶ ἔξωθεν γιγνόμενον πόλεμον ἐπιφανεῖς. Φαίη ταῦτ᾽ ἄν που καὶ ὁμολογοῖ. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Ἡμεῖς δέ γε, ἀγαθῶν ὄντων τούτων, ἔτι φαμὲν ἀμείνους εἶναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς. ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν, Θέογνιν, πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων· ὅς φησι, Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι Ἄξιος ἐν χαλεπῇ, Κύρνε, διχοστασίῃ. Τοῦτόν δή φαμεν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμείνονα ἐκείνου πάμπολυ γίγνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ φρόνησις, εἰς ταὐτὸν ἐλθοῦσαι μετ᾽ ἀνδρείας. πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιὴς ἐν στάσεσιν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, ἄνευ ξυμπάσης ἀρετῆς· διαβάντες δ᾽ εὖ καὶ μαχόμενοι, ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν τῷ πολέμῳ (φράζει Τυρταῖος) τῶν μισθοφόρων εἰσὶ πάμπολλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι γίγνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἁπάντων, ἐκτὸς δή τινων μάλα ὀλίγων. ποῖ δὴ τελευτᾷ νῦν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος; καὶ τί φανερόν ποτε ποιῆσαι βουληθεὶς λέγει ταῦτα; δῆλον ὅτι τόδε, ὡς παντὸς μᾶλλον καὶ ὁ τῇδε παρὰ Διὸς νομοθέτης, πᾶς τε οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, οὐκ ἄλλο ἢ πρὸς τὴν μεγίστην ἀρετὴν μάλιστα βλέπων ἀεί, θήσει τοὺς νόμους· ἔστι δέ, ὥς φησι Θέογνις, αὕτη πιστότης ἐν τοῖς δεινοῖς, ἥν τις δικαιοσύνην ἂν τελέαν ὀνομάσειεν. ἣν δ᾽ αὖ Τυρταῖος ἐπῄνεσε μάλιστα, καλὴ μέν, καὶ κατὰ καιρὸν κεκοσμημένη τῷ ποιητῇ, τετάρτη δὲ ὅμως ἀριθμῷ τε καὶ δυνάμει τοῦ τιμία εἶναι λέγοιτ᾽ ἂν ὀρθότατα. ΚΛ. Ὦ ξένε, τὸν νομοθέτην ἡμῶν ἀποβάλλομεν εἰς τοὺς πόρρω νομοθέτας; ΑΘ. Οὐχ ἡμεῖς γε, ὦ ἄριστε, ἀλλ᾽ ἡμᾶς αὐτούς, ὅταν οἰώμεθα πάντα τά τ᾽ ἐν Λακεδαίμονι καὶ τὰ τῇδε πρὸς τὸν πόλεμον μάλιστα βλέποντας Λυκοῦργόν τε καὶ Μίνω τιθέναι τὰ νόμιμα. ΚΛ. Τὸ δὲ πῶς χρῆν ἡμᾶς λέγειν; ΑΘ. Ὥσπερ τό, τε ἀληθές, οἶμαι, καὶ τὸ δίκαιον ὑπέρ γε θείας διαλεγομένους λέγειν, οὐχ ὡς πρὸς ἀρετῆς τι μόριον, καὶ ταῦτα τὸ φαυλότατον, ἐτίθει βλέπων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, καὶ κατ᾽ εἴδη ζητεῖν αὐτῶν τοὺς νόμους· οὐδ᾽ ἅπερ οἱ τῶν νῦν εἴδη προτιθέμενοι ζητοῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ἕκαστος ἐν χρείᾳ γίγνηται, τοῦτο ζητεῖ νῦν παρατιθέμενος· ὁ μέν, τὰ περὶ τῶν κλήρων καὶ ἐπικλήρων, ὁ δέ, τῆς αἰκίας πέρι· ἄλλοι δὲ ἄλλ᾽ ἄττα, μυρία τοιαῦτα. ἡμεῖς δέ φαμεν εἶναι τὸ περὶ νόμους ζήτημα τῶν εὖ ζητούντων, ὥσπερ νῦν ἡμεῖς ἠρξάμεθα. καὶ σοῦ τὴν μὲν ἐπιχείρησιν τῆς ἐξηγήσεως περὶ τοὺς νόμους παντάπασιν ἄγαμαι· (τὸ γὰρ ἀπ᾽ ἀρετῆς ἄρχεσθαι, λέγοντα ὡς ἐτίθει ταύτης ἕνεκα τοὺς νόμους, ὀρθόν) ὅτι δὲ πάντα εἰς μόριον ἀρετῆς, καὶ ταῦτα τὸ σμικρότατον, ἐπαναφέροντα ἔφησθα αὐτὸν νομοθετεῖν, οὔτε ὀρθῶς ἔτι μοι κατεφαίνης λέγων, τόν τε ὕστερον νῦν λόγον τοῦτον πάντα εἴρηκα διὰ ταῦτα. πῇ δὴ οὖν σε ἔτ᾽ ἂν ἐβουλόμην διελόμενον λέγειν, αὐτός τε ἀκούειν, βούλει σοι φράζω; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ὦ ξένε, ἐχρῆν εἰπεῖν, οἱ Κρητῶν νόμοι, οὐκ εἰσὶ μάτην διαφερόντως ἐν πᾶσιν εὐδόκιμοι τοῖς Ἕλλησιν. ἔχουσι γὰρ ὀρθῶς, τοὺς αὐτοῖς χρωμένους εὐδαίμονας ἀποτελοῦντες. ἅπαντα γὰρ τὰ ἀγαθὰ πορίζουσι. διπλᾶ δὲ ἀγαθά ἐστι· τὰ μέν, ἀνθρώπινα· τὰ δέ, θεῖα. ἤρτηται δ᾽ ἐκ τῶν θείων θάτερα. καὶ ἐὰν μὲν δέχηταί τις τὰ μείζονα πόλις, κτᾶται καὶ τὰ ἐλάττονα· εἰ δὲ μή, στέρεται ἀμφοῖν. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλάττονα, ὧν ἡγεῖται μὲν ὑγίεια· κάλλος δέ, δεύτερον· τὸ δὲ τρίτον, ἰσχύς, εἴς τε δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι· τέταρτον δὲ δή, πλοῦτος, οὐ τυφλός, ἀλλ᾽ ὀξὺ βλέπων, ἄνπερ ἅμ᾽ ἕπηται φρονήσει. ὃ δὴ πρῶτον αὖ τῶν θείων ἡγεμονοῦν ἐστιν ἀγαθόν, ἡ φρόνησις· δεύτερον δὲ μετὰ νοῦ, σώφρων ψυχῆς ἕξις. ἐκ δὲ τούτων μετ᾽ ἀνδρείας κραθέντων, τρίτον ἂν εἴη δικαιοσύνη· τέταρτον δέ, ἀνδρεία. ταῦτα δὲ πάντα ἐκείνων ἔμπροσθεν τέτακται φύσει· καὶ δὴ καὶ τῷ νομοθέτῃ τακτέον οὕτω. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἄλλας προστάξεις τοῖς πολίταις εἰς ταῦτα βλεπούσας αὐτοῖς εἶναι διακελευστέον. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀνθρώπινα, εἰς τὰ θεῖα, τὰ δὲ θεῖα εἰς τὸν ἡγεμόνα νοῦν ξύμπαντα βλέπειν· περί τε γάμους ἀλλήλοις ἐπικοινωνουμένοις. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐν ταῖς τῶν παίδων γεννήσεσι καὶ τροφαῖς, ὅσοι τε ἄρρενες καὶ ὅσαι θήλειαι, νέων τε ὄντων καὶ ἐπὶ τὸ πρεσβύτερον ἰόντων, μέχρι γήρως τιμῶντα ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, καὶ ἀτιμάζοντα ἐν πάσαις ταῖς τούτων ὁμιλίαις, τάς τε λύπας αὐτῶν καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας. ξυμπάντων τε ἐρώτων τὰς σπουδὰς ἐπισκεμμένον

A Gnoſius valde tibi aſſentire videmur. Vtrum autem eiſdem de viris dicamus, an nõ, planè ſcire vellemus. Quare nobis explana, nũ tu quoque ſicuti & nos, duo belli genera arbitreris, an aliter. Ad hæc vt arbitror nõ Tyrtæum ſolum, ſed & quemuis illo longè deiectiorem, duo protinus reſponſurũ. Alterum quod ſeditionem appellamus, omniúmque grauiſſimum eſſe modò conceſſimus. Alterum verò belli genus, quod omnes ponimus multo mitius illo, quod aduerſus externos & alienigenas vtimur. CLINIAS. Cui dubium? ATHENIENS. Dic igitur nobis, quos viros in quo belli genere ita valde B laudaſti, & quos vſqueadeò vituperaſti? Videris enim eos laudaſſe, qui externa magno animo bella gerunt. Sic enim in carminibus dixiſti, Quiſquis non auſit cædem ſpectare cruentam, Et durũ coram manibus laceſſere Martem, Deſpicio. Hinc nos, ô Tyrtæe, eos te laudare colligimus, qui in externis bellis gerendis præ cæteris clareãt. Concedet Tyrtæus? C. Quidni? A. Nos aũt, cùm hi præſtantes ſint, longè præſtãtiores eos exiſtimamus, qui maximo in bello præſtant. Teſtémque & nos poëtam habemus Theognim Megarenſem ciuem ex Sicilia, qui ait: Argẽto fuerit fuluo æquiparandus & auro Fidus in inſana C ſeditione manens. Hunc itaque dicimus in grauiſſimo bello tanto illo eſſe meliorem, quanto ſola fortitudine melior eſt iuſtitia, temperantia, ſapiẽtia, fortitudini cõiũcta. Nemo enim integer & fidelis ſine omniũ virtutũ numero in ſeditionibus reperiri poterit. Multi autem etiã mercenarij, quod non negabit Tyrtæus, reperiuntur, qui externo in bello intrepidè pugnant: quorum plurimi feroces, iniurij, contumelioſi paucíſſimíſque exceptis, omniũ amẽtiſſimi. Quorſum hæc? quídque ex his declaratum eſſe voluit, cũ hæc dixit? Quod videlicet omnino tam ille qui leges hîc ab Ioue dedit, quàm alius omnis legumlator D ſiquid modò profuturus eſt, ita leges condet, vt non ad aliud quàm ad ampliſſimam ſemper virtutem reſpiciat. Eſt aũt, vt inquit Theognis, fides illa, quæ maximè in periculis lucet. Quam iuſtitiam perfectam quis nominabit. Ea verò quam ſummopere Tyrtæus laudauit, etſi pulchra eſt, & à poëta opportunè laudata, virtute tamen, qua ex honorabilium genere dicitur, & numero, quarto loco rectiſſimè honorãda eſt. CL. Ergo hoſpes legum noſtrarum cõditorẽ inter vltimos legũ conditores reiicimus? A. Nõ illum, ô vir optime, ſed ipſi nos ipſos, ſi quidem putemus, & hic apud Lacedæmonios Lycurgũ & Minoẽ, ad bellũ reſpicientes leges condidiſſe. CLIN. Quomodo igitur de hoc dicere nos oportebat? ATHE. Vt veritas & iuſtitia poſtulat E eos dicere, qui de diuina republica diſſerunt: non ad particulam virtutis, & præſertim ad deiectiorem, ſed ad vniuerſam ipſos virtutem reſpexiſſe putandum, & per ſingulas earum ſpecies, leges quæſiſſe, nec eas ſpecies inueſtigaſſe, quas multi modò proponentes, quęrunt. Id enim quiſque maximè quęrere ſolet, quo maximè indiget, alius de hæreditate, & mulieribus ſolis hæredibus relictis in vxores ducendis, alius de iniuria, alius de cæteris huiuſmodi multis. Nos autem tunc de legibus bene quęri putamus, cũ ita vt nos modò incepimus, quæritur. At tuum equidem ingreſſum ad exponendas leges valde probo. Quòd enim à virtute feciſti principium dicens leges virtutis gratia conditas, rectè quidem aggreſſus eſſe vi- F deris: quòd autem ad particulam virtutis & eam minimam reſpexiſſe conditorẽ legum affirmaſti, haud rectè mihi viſus es dicere, atque idcirco longiore poſtea oratione vſus ſum. Quomodo aũt te nobis diſtinguere voluiſſem, ſi vis, tibi dicã. CLIN. Volo equidem. ATHEN. Hunc in modum dicere oportebat, ô hoſpes. Cretenſium leges non temere omnibus, Gręcis in primis, probantur. Rectè enim poſitæ ſunt, cùm vtentes eis beatos efficiunt. Omnia enim bona his porrigunt. Duplicia verò bona ſunt, alia humana, diuina alia: dependéntque à diuinis humana. Si qua verò ciuitas maiora ſuſcepit, minora quoque poſſidet: ſin autem illis caret, vtriſque priuatur. Mi- G norum primum eſt ſanitas, forma ſecundum, tertium vires ad curſum cæteróſque corporis motus, quartum diuitiæ, quæ cææ non ſunt, ſed acutè cernunt, ſi prudentiam ſequantur. Quæ quidem prudentia diuinorum bonorum dux primus exiſtit. Deinde poſt mentem temperatus animi habitus. Ex his duobus cum fortitudine mixtis iuſtitia tertiò emergit. Fortitudo quartum tenet locum. Quæ omnia humanis illis natura præponuntur. Quare oportet vt legum quoque lator & ipſe hunc ordinem ſequatur, & mandet omnibus vt ſemper ad hæc ipſa reſpicientes in ſingulis operentur (humana enim ad diuina, diuina verò ad mentem principem referenda.) Curet H præterea oportet nuptias inter ciues, & generationes educationéſque liberorum, maſculorum pariter & fœminarum, tam iuuenum quàm ætate prouectorum: & eos qui rectè in hiſce ſe gerunt, vt decet, honoret: contrà verò dolores, voluptates, & cupiditates in omni conuerſatione vitiperet. Cõſiderabit etiam & obſeruabit diligenter ad quæ ſtudia

quenque raptat amor, rectáque officia per leges laudabit, vituperabit contraria. Docebit item atque definiet quid in cuiuſque affectu honeſtum ſit, quid turpe, circa iram videlicet atque metum, & alias quæcunque vel aduerſis in rebus accidunt perturbationes, vel ſecundis delicias, atque circa omnes deniq. motus, qui ex morbo, bello, paupertate, vel horũ contrariis homines vexant. Poſt hęc neceſſe eſt vt legiſlator quęſtus impenſáſque ciuium diligenter obſeruet, & quomodo fiant agnoſcat, ſocietates præterea & earũ diſſolutiones quas vel ſponte vel non ſponte faciant: quicquid horũ inter ſe contraxerint vbi iuſtitia adſit, vbi abſit, animaduertat: & parẽtib. quidẽ honores, non parentib. debitas pœnas cõſtituat. Demũ omnibus ad finem vſque Reipub. pertractis, animaduertat ſtatuátque neceſſe eſt, quomodo monumenta mortuis extrui, quíve defunctis ſingulis honores impendi debeant. His denique declaratis, legiſlator omnibus iſtis cuſtodes præficiet, alios prudentia, alios vera opinione rem adminiſtrãtes; vt mẽs in vnum hæc omnia colligens eò deducat vt temperantiam & iuſtitiam potius quàm diuitias ambitionémve ſequatur. Ita equidem hoſpites voluiſſem, atque etiam volo à vobis exponi quo pacto in legibus Iouis, & Apollinis Pythij, quas Minos & Lycurgus ſcripſerunt, inſint hæc omnia, & quonam ordine poſita pateant illi qui artificio vel vſu quodam legum peritiam habet, nobis verò aliis nullo modo pateãt. CL. Quo pacto igitur hoſpes quæ ſequuntur tractanda ſunt? ATHEN. Ab initio rurſus, vt ſuprà cœpimus, tractanda in primis ea mihi videntũ quæ ad fortitudinem pertinent, deinde aliam atque aliam virtutis ſpeciem tranſigemus ſi vobis etiam ita placet, ac primũ iam pertractemus, ad eiúſque exemplar cætera, vt confabulatio leuamen nobis itineris adferat, poſtremò cùm de vniuerſa virtute tractauerimus, ea quæ modò retulimus, illuc reſpicere, ſi deus voluerit, oſtendemus. CL. Rectè dicis, conaréque primo nobis Iouis hunc laudatorem excutere. ATH. Conabor & te ſimul, & me ipſum. Ad vtrũq; enim pertinet & me & te hæc oratio. Dicite igitur. Num conuiuia ea quæ in commune fiũt & gymnaſia, ad bellũ à legũlatore inuenta fuiſſe diximus? C. Vtique. A. An tertiũ vel quartũ ad idẽ inuẽtũ fuiſſe dicendum? Fortè enim ita dinumerare oportet, tũ in hoc virtutis genere, tum in cæterarũ virtutũ ſiue parte, ſiue quomodocunq; aliter declarationis duntaxat gratia nominare deceat. MEG. Tertium verò ipſe dicerem, nec Lacedęmoniorum quiſquam negaret, venationem excogitatam fuiſſe. Quartũ aũt & quintũ inuenire conemur. Quartũ itaq; pono apud meos prçcipuum, ſcilicet doloris tolerantiam: quæ res pugnis inter ſe ac rapinis quibuſdam, multis cum vulneribus quotidie adhibetur. Ad hæc occultatio quædam mirabilis, & ad tolerantiam valida, nudis in hyeme pedibus, nudo etiam ſæpe reliquo corpore, ſine miniſtris die noctéque per omnem regionem errantum enarratur. Pręterea in nudorum exercitationibus adoleſcentum mirabilis apud nos tolerantia, cùm intenſi caloris vi reſiſtendum ſit. Multa huiuſmodi apud nos alia ſunt, quæ non facilè quiſpiã enumeraret. A. Probè loqueris hoſpes Lacedęmonie, ſed vtrum ad timores ſolum atque dolores fortitudini pugna eſt duntaxat? an etiã ad cupiditates voluptatéſque, ac vehementes quaſdã blanditias, quæ eorũ etiã qui honeſti videntur, animos flectũt, & quaſi cereos faciũt? M. Aduerſus hęc omnia. AT. Si ſuprà dictorũ meminimus, hic ciuitatẽ aliquam ſeipſa inferiorem, & virum aliquẽ inferiorem ſeipſo eſſe dicebat. Itáne hoſpes Gnoſie? C. Ita prorſus. AT. Vtrum igitur eũ qui dolore frangitur, an eum qui voluptate ſuperatur, deteriorem vocare oportet? CL. Eum arbitror qui ſuperatur à voluptate: omnéſque voluptate illaqueatum hominem, inferiorem ſeipſo magis, & quidem cum opprobrio, quàm dolore demolitum, putant. AT. An igitur Iouis & Apollinis legumlatores claudam fortitudinem poſuerunt, quæ ad ſiniſtram quidẽ aduerſis reſiſtere poſſit: ad dextram verò, rebus ſecundis & lætis, blandientibúſque ſuccumbat: imò ad vtrunque ſufficientẽ. CL. Ad vtrunque arbitror. ATH. Exponamus itaque ſimiliter quænam officia veſtris in ciuitatibus ſunt, quæ guſtent quodammodo voluptates, non fugiant omnino, quemadmodum nec dolores refugiunt, ſed perinde vt in doloribus fit, ducant in medias voluptates, ad eáſque ſuperandas homines partim vi impellantur, partim honoribus inuitentur. Vbínam veſtris in legibus id conſpicitur, quod æquè cõtra voluptates, ſicuti contra dolores, homines fortes efficiat? victoréſq; quorũ oportet, oſtendat, nec vllo modo patiatur à proximis cuiq. intra ſe, & grauiſſimis hoſtib. ſuperari? Dicite obſecro, quid apud vos tale? MEG. Non ita facilè hoſpes, quemadmodũ multas dolori oppoſitas leges, ita etiam voluptati poſſem producere: nec magnas perſpicuáſque partes aduerſus voluptates habeo, paruas verò forſan reperiam. CLIN. Nec ego in Cretenſium legibus ſimiliter id oſtendere poſſem. ATHEN. Nec mirũ eſt

A καὶ διαπεφυλαχότα, ψέγειν τε ὀρθῶς καὶ ἐπαινεῖν δι' αὐτῶν τῶν νόμων. ἔν ὀργαῖς τε αὖ καὶ ἐν φόβοις, ὅσαι τε διὰ δυστυχίαν ταραχαὶ ταῖς ψυχαῖς γίγνονται, καὶ ὅσαι ἐν εὐτυχίαις τῶν τοιούτων ἀποφυγαί· ὅσα τε κατὰ νόσοις ἢ κατὰ πολέμοις ἢ πενίας, ἢ τὰ τούτοις ἐναντία γιγνόμενα, προσπίπτει τοῖς ἀνθρώποις παθήματα, ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις τῆς ἑκάστων διαθέσεως διδακτέον καὶ ὁριστέον τί, τε καλὸν καὶ μή. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνάγκη τὸν νομοθέτην τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν καὶ τὰ ἀναλώματα φυλάττειν ὅντινα ἂν γίγνηται τρόπον, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλοις πᾶσι τούτοις κοινωνίας καὶ διαλύσεις, ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσι, καθ' ὁποῖον ἂν ἕκαστον πράττωσι τῶν τοιούτων πρὸς ἀλλήλους, ἐπισκοπεῖν τό, τε δίκαιον καὶ μή, ἐν οἷς
B ἔστι τε καὶ ἐν οἷς ἐλλείπει· καὶ τοῖς μὲν εὐπειθέσι τῶν νόμων τιμὰς ἀπονέμειν, τοῖς δὲ δυσπειθέσι δίκας τακτὰς ἐπιτιθέναι· μέχρι περ ἂν πρὸς τέλος ἁπάσης πολιτείας ἐπεξελθὼν, ἴδῃ τῶν τελευτησάντων τίνα δεῖ τρόπον ἑκάστοις γίγνεσθαι τὰς ταφάς, καὶ τιμὰς ἅστινας αὐτοῖς ἀπονέμειν δεῖ. κατιδὼν δὲ ὁ θεὶς τοὺς νόμους, ἅπασι τούτοις φύλακας ἐπιστήσει, τοὺς μὲν, διὰ φρονήσεως, τοὺς δὲ, δι' ἀληθοῦς δόξης ἰόντας· ὅπως πάντα ταῦτα ξυνδήσας ὁ νοῦς, ἑπόμενα σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ ἀποφήνῃ, ἀλλὰ μὴ πλούτῳ μηδὲ φιλοτιμίᾳ. οὕτως, ὦ ξένοι, ἔγωγε ἤθελον ἂν ὑμᾶς, καὶ ἔτι νῦν βούλομαι, διεξελθεῖν· πῶς ἐν τοῖς τοῦ Διὸς
C λεγομένοις νόμοις, τοῖς τε τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὓς Μίνως τε καὶ Λυκοῦργος ἐθέτην, ἔνεστί τε πάντα ταῦτα, καὶ ὅπῃ τάξιν τινὰ εἰληφότα, διάδηλά ἐστι τῷ περὶ νόμων ἐμπείρῳ τέχνῃ, εἴτε καί τισιν ἔθεσι, τοῖς δὲ ἄλλοις ἡμῖν οὐδαμῶς ἐστι καταφανῆ. ΚΛ. Πῶς οὖν, ὦ ξένε, λέγειν χρὴ τὰ μετὰ ταῦτα; ΑΘΗ. Ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἔμοιγε δοκεῖ χρῆναι διεξελθεῖν (καθάπερ ἠρξάμεθα) τὰ τῆς ἀνδρείας πρῶτον ἐπιτηδεύματα· ἔπειτα ἕτερον καὶ αὖθις ἕτερον εἶδος τῆς ἀρετῆς διέξιμεν, ἐὰν βούλησθε· ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον διεξέλθωμεν, πειρασόμεθα αὐτὸ παράδειγμα θέμενοι, καὶ τἆλλα οὕτω διαμυθολογοῦντες, παραμύθια ποι-
D ήσασθαι τῆς ὁδοῦ· ὕστερον δὲ, ἀρετῆς πάσης· καὶ ἅ γε νῦν διήλθομεν, ἐκεῖσε βλέποντα ἀποφανοῦμεν, ἂν θεὸς ἐθέλῃ. ΚΛ. Καλῶς λέγεις καὶ πειρῶ πρῶτον κρίνειν τὸν τοῦ Διὸς ἐπαινέτην τόνδε ἡμῖν. ΑΘ. Πειράσομαι καὶ σέ τε καὶ ἐμαυτόν. κοινὸς γὰρ ὁ λόγος. λέγετε οὖν. τὰ ξυσσίτια φαμὲν καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὸν πόλεμον ἐξευρῆσθαι τῷ νομοθέτῃ; ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Καὶ τρίτον, ἢ τέταρτον; ἴσως γὰρ ἂν οὕτω χρείη διαριθμήσασθαι καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἴτε μερῶν, εἴτε ἅττ' ἂν αὐτὰ καλεῖν χρεὼν ἐστι, δηλοῦντα μόνον ὃ λέγει. ΜΕ. Τρίτον τοίνυν ἔγωγε εἴποιμ' ἂν καὶ Λακεδαιμονίων ὁστισοῦν τὴν θήραν εὗρε. τέταρτον δὲ ἢ πέμπτον, εἰ δυναίμεθα, λέγειν πειρώμεθα. ἔτι τοίνυν καὶ τὸ
E τέταρτον ἔγωγε πειρῴμην ἂν λέγειν, τὸ περὶ τὰς καρτερήσεις τῶν ἀλγηδόνων, πολὺ παρ' ἡμῖν γιγνόμενον, ἔν τε ταῖς πρὸς ἀλλήλους ταῖς χερσὶ μάχαις, καὶ ἐν ἁρπαγαῖς τισὶ διὰ πολλῶν πληγῶν ἑκάστοτε γιγνομένων. ἔτι δὲ καὶ κρυπτεία τις ὀνομάζεται, θαυμαστῶς πολύπονος πρὸς τὰς καρτερήσεις· χειμώνων τε ἀνυποδησίαι καὶ ἀστρωσίαι· καὶ ἄνευ θεραπόντων αὐτοῖς ἑαυτῶν διακονήσεις, νύκτωρ τε πλανωμένων διὰ πάσης τῆς χώρας καὶ μεθ' ἡμέραν. ἔτι δὲ κἀν ταῖς γυμνοπαιδίαις δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῖν γίγνονται, τῇ τοῦ πνίγους ῥώμῃ διαμαχομένων, καὶ πάμπολλα ἕτερα, σχεδὸν ὅσα οὐκ ἂν παύσαιτό τις ἑκάστοτε διεξιών. ΚΛ. Εὖγε ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε λέγεις. τὴν ἀνδρείαν δὲ, φέρε, τιθῶμεν πότερον ἁπλῶς
F οὕτως εἶναι πρὸς φόβους καὶ λύπας διαμάχην μόνον; ἢ καὶ πρὸς πόθους τε καὶ ἡδονὰς, καί τινας δεινὰς θωπείας κολακικάς; αἳ καὶ τῶν σεμνῶν οἰομένων εἶναι τοὺς θυμοὺς μαλάττουσαι, κηρίνους ποιοῦσι πρὸς ταῦτα ξύμπαντα; ΜΕ. Οἶμαι μὲν οὕτω πρὸς ταῦτα ξύμπαντα. ΑΘΗ. Εἰ γοῦν μεμνήμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους, ἥττω τινὰ ὅδε καὶ πόλιν ἔλεγεν αὐτὴν αὑτῆς καὶ ἄνδρα. ἢ γὰρ, ὦ ξένε Κνώσιε; ΚΛ. Καὶ πάνυ γε. ΑΘ. Νῦν οὖν πότερα λέγομεν τὸν τῶν λυπῶν ἥττω, κακὸν, ἢ καὶ τὸν τῶν ἡδονῶν μᾶλλον; ΚΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ, τὸν τῶν ἡδονῶν. καὶ πάντες που μᾶλλον λέγομεν τὸν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν κρατούμενον, τοῦτον τὸν ἐπονειδίστως ἥττονα ἑαυτοῦ, πρότερον ἢ τὸν ὑπὸ τῶν λυπῶν. ΑΘΗ. Ὁ Διὸς
G οὖν δὴ καὶ ὁ Πυθικὸς νομοθέτης οὐ δή που χωλὴν τὴν ἀνδρείαν νενομοθετήκατον, πρὸς τὰ ἀριστερὰ μόνον δυναμένην ἀντιβαίνειν, πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ καὶ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ ἀδυνατοῦσαν; ἢ πρὸς ἀμφότερα; ΚΛ. Πρὸς ἀμφότερα ἔγωγε ἀξιῶ. ΑΘ. Λέγωμεν τοίνυν πάλιν ἐπιτηδεύματα ποῖα ἔσθ' ὑμῖν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν, ἃ γεύοντα τῶν ἡδονῶν, καὶ οὐ φεύγοντα αὐτὰς, καθάπερ τὰς λύπας οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ' ἄγοντα εἰς μέσας, ἠνάγκαζε καὶ ἔπειθε τιμαῖς ὥστε κρατεῖν αὐτῶν. ποῦ δὴ τοῦτ' ἔστι ταὐτὸν περὶ τὰς ἡδονὰς συντεταγμένον ἐν τοῖς νόμοις, λεγέσθω· τί τοῦτ' ἐστὶν ὃ καὶ ἀπεργάζεται ὑμῖν ὁμοίως πρός τε ἀλγηδόνας καὶ πρὸς ἡδονὰς τοὺς αὐτοὺς ἀνδρείους, νικῶντάς τε ἃ δεῖ νικᾶν, καὶ οὐδα-
H μῶς ἥττους πολεμίων τῶν ἐγγύτατα ἑαυτῶν καὶ χαλεπωτάτων. ΜΕ. Οὕτω μὲν τοίνυν, ὦ ξένε, καθάπερ πρὸς τὰς ἀλγηδόνας εἶχον νόμους ἀντιτεταγμένους πολλοὺς εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἴσως εὐποροίην κατὰ μεγάλα μέρη καὶ διαφανῆ λέγων περὶ τῶν ἡδονῶν· κατὰ δὲ σμικρὰ, ἴσως εὐποροίην ἄν. ΚΛ. Οὐ μὴν οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔγωγε ἐν τοῖς κατὰ Κρήτην νόμοις ἔχοιμι ἐμφανὲς ὁμοίως ποιεῖν τὸ τοιοῦτον. ΑΘΗΝ. Ὦ ἄριστοι ξένων,

καὶ οὐδέν γε θαυμαστόν· ἀλλ' αὖ ἄρα τις ἡμᾶς περὶ τοὺς ἑκάστων οἴκοι νόμοις ψέξῃ τι, βουλόμενος ἰδεῖν τό, τε ἀληθὲς ἅμα καὶ τὸ βέλτιστον, μὴ χαλεπῶς ἀλλὰ πράως ἀποδεχώμεθα ἀλλήλων. ΚΛ. Ὀρθῶς, ὦ ξένε Ἀθηναῖε, εἴρηκας· καὶ πειστέον. ΑΘΗ. Οὐ γὰρ ἂν ὦ Κλεινία τηλικοῖσδε ἀνδράσι πρέποι τὸ τοιοῦτον. ΚΛ. Οὐ γὰρ οὖν. ΑΘΗ. Εἰ μὲν τοίνυν ὀρθῶς, ἢ μή, τις ἐπιτιμᾷ τῇ τε Λακωνικῇ καὶ τῇ Κρητικῇ πολιτείᾳ, ὁ λόγος ἂν ἕτερος εἴη· τὰ δ' οὖν λεγόμενα πρὸς τῶν πολλῶν ἴσως ἐγὼ μᾶλλον ἔχοιμ' ἂν ὑμῶν ἀμφοτέρων λέγειν. ὑμῖν μὲν γάρ, εἴπερ καὶ μετρίως κατεσκεύασται τὰ τῶν νόμων, εἷς τῶν καλλίστων ἂν εἴη νόμων, μὴ ζητεῖν τῶν νέων μηδένα ἐᾶν ποῖα καλῶς αὐτῶν ἢ μὴ καλῶς ἔχει· μιᾷ δὲ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντας συμφωνεῖν, ὡς πάντα καλῶς κεῖται, θέντων θεῶν· καὶ ἐάν τις ἄλλως λέγῃ, μὴ ἀνέχεσθαι τὸ παράπαν ἀκούοντας. γέρων δὲ εἴ τίς τι ξυννοεῖ τῶν παρ' ὑμῖν, πρὸς ἄρχοντά τε καὶ ἡλικιώτην, μηδενὸς ἐναντίον νέου ποιεῖσθαι τοὺς τοιούτοις λόγοις. ΚΛ. Ὀρθότατά γε ὦ ξένε λέγεις· καί, καθάπερ μάντις, ἀπὼν τῆς τότε διανοίας τοῦ θέντος αὐτὰ νῦν ἐπιεικῶς μοι δοκεῖς ἐστοχάσθαι, καὶ σφόδρα ἀληθῆ λέγειν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἡμῖν τανῦν ἐρημία μὲν νέων, αὐτοὶ δ' ἕνεκα γήρως ἀφείμεθ' ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, διαλεγόμενοι περὶ αὐτῶν τούτων μόνοι πρὸς μόνους, μηδὲν ἂν πλημμελεῖν. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα οὕτως· εἰς ἃ καὶ μηδὲν γε ἀνῇς ἐπιτιμῶν τοῖς νόμοις ἡμῶν. οὐ γὰρ τό γε γνῶναί τι τῶν μὴ καλῶν, ἄτιμον, ἀλλ' ἴασιν ἐξ αὐτοῦ συμβαίνει γίγνεσθαι τῷ μὴ φθόνῳ τὰ λεγόμενα ἀλλ' εὐνοίᾳ δεχομένῳ. ΑΘΗΝ. Καλῶς. οὐ μὴν ἐπιτιμῶν ἐρῶ τοῖς νόμοις πω πρὶν βεβαίως εἰς δύναμιν διασκέψασθαι, μᾶλλον δὲ ἀπορῶν. ὑμῖν γὰρ ὁ νομοθέτης μόνοις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ὧν ἡμεῖς πυνθανόμεθα, τῶν μεγίστων ἡδονῶν καὶ παιδιῶν ἐπέταξεν ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ γεύεσθαι· τὸ δὲ τῶν λυπῶν καὶ φόβων (ὅπερ ἄρτι διεληλύθαμεν) ἡγήσατο εἴ τις ἐκ παίδων φεύξεται διὰ τέλους, ὁπόταν εἰς ἀναγκαίους ἔλθῃ πόνους καὶ φόβους καὶ λύπας, φεύξεσθαι τοὺς ἐν ἐκείνοις γεγυμνασμένους, καὶ δουλεύσειν αὐτοῖς. ταὐτὸν δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἔδει διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν νομοθέτην, λέγοντα αὐτόν τινα πρὸς ἑαυτόν, ὡς ἡμῖν ἐκ νέων εἰ ἄπειροι τῶν μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται, καὶ ἀμελέτητοι γιγνόμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν καὶ μηδὲν τῶν αἰσχρῶν ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν, ἕνεκα τῆς γλυκυθυμίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονάς, ταὐτὸν πείσονται τοῖς ἡττωμένοις τῶν φόβων· δουλεύσουσι τρόπον ἕτερον καὶ ἔτ' αἴσχιον τοῖς γε δυναμένοις καρτερεῖν ἐν ταῖς ἡδοναῖς, καὶ τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς ἀνθρώποις, ἐνίοτε οὖσι πάνυ κακοῖς· καὶ τὴν ψυχήν, τῇ μέν, δούλην, τῇ δέ, ἐλευθέραν ἕξουσι· καὶ οὐκ ἄξιοι ἁπλῶς ἀνδρεῖοι καὶ ἐλεύθεροι ἔσονται προσαγορεύεσθαι· σκοπεῖτε οὖν εἴ τι τῶν νῦν λεγομένων ὑμῖν κατὰ τρόπον δοκεῖ λέγεσθαι. ΚΛ. Δοκεῖ μὲν ἡμῖν γέ πως, λεγομένου τοῦ λόγου· περὶ δὲ τηλικούτων εὐθὺς πεπιστευκέναι ῥᾳδίως, μὴ νέων τε εἴη μᾶλλον καὶ ἀνοήτων. ΑΘΗΝ. Ἀλλ' εἰ τὸ μετὰ ταῦτα διεξίοιμεν ὧν προὐθέμεθα, ὦ Κλεινία τε καὶ Λακεδαιμόνιε ξένε (μετ' ἀνδρείαν γὰρ δὴ σωφροσύνης πέρι λέγωμεν) τί διαφέρειν ἐν ταύταις ταῖς πολιτείαις, ἢ τοῖς τῶν εἰκῇ πολιτευομένων ἀνευρήσομεν, ὥσπερ τὰ περὶ τὸν πόλεμον νῦν δή. ΜΕΓΙΛΛ. Σχεδὸν οὐ ῥᾴδιον. ΚΛΕΙΝ. Ἀλλ' ἔοικε γὰρ τά τε ξυσσίτια καὶ τὰ γυμνάσια καλῶς εὑρῆσθαι πρὸς ἀμφοτέρας.

ΑΘΗΝ. Ἔοικε δῆτα, ὦ ξένοι, χαλεπὸν εἶναι τὸ περὶ τὰς πολιτείας ἀναμφισβητήτως ὁμοίως ἔργῳ καὶ λόγῳ γίγνεσθαι. κινδυνεύει γάρ, καθάπερ ἐν τοῖς σώμασιν, οὐ δυνατὸν εἶναι προστάξαι τι πρὸς ἓν σῶμα ἓν ἐπιτήδευμα, ἐν ᾧ οὐκ ἂν φανείη ταὐτὸν τοῦτο τὰ μὲν βλάπτον ἡμῶν τὰ σώματα, τὰ δὲ καὶ ὠφελοῦν. ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια ταῦτα καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χαλεπά. δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες. καὶ δὴ καὶ παλαιὸν νόμιμον δοκεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα καὶ κατὰ φύσιν, τὰς περὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδονὰς οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θηρίων διεφθαρκέναι. καὶ τούτων τὰς ὑμετέρας πόλεις πρώτας ἄν τις αἰτιῷτο, καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων μάλιστα ἅπτονται τῶν γυμνασίων. καὶ εἴτε παίζοντα εἴτε σπουδάζοντα ἐννοεῖν δεῖ τὰ τοιαῦτα, ἐννοητέον ὅτι τῇ θηλείᾳ καὶ τῇ τῶν ἀρρένων φύσει εἰς κοινωνίαν ἰούσῃ τῆς γεννήσεως, ἡ περὶ ταῦτα ἡδονὴ κατὰ φύσιν ἀποδεδόσθαι δοκεῖ· ἀρρένων δὲ πρὸς ἄρρενας, ἢ θηλειῶν πρὸς θηλείας, παρὰ φύσιν· καὶ τῶν πρώτων τὸ τόλμημα εἶναι δι' ἀκράτειαν ἡδονῆς. πάντες δὲ δὴ Κρητῶν τὸν περὶ τὸν Γανυμήδην μῦθον κατηγοροῦμεν, ὡς λογοποιησάντων τούτων· ἐπειδὴ παρὰ Διὸς αὐτοῖς οἱ νόμοι πεπιστευμένοι ἦσαν γεγονέναι, τοῦτον τὸν μῦθον προστεθεικέναι κατὰ τοῦ Διός, ἵνα ἑπόμενοι δὴ τῷ θεῷ καρπῶνται καὶ ταύτην τὴν ἡδονήν. τὸ μὲν οὖν τοῦ μύθου χαιρέτω. νόμων δὲ πέρι διασκοπουμένων ἀνθρώπων, ὀλίγου πᾶσά ἐστιν ἡ σκέψις περί τε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας, ἔν τε πόλεσι καὶ ἐν ἰδίοις ἤθεσι. δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ῥεῖν· ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ, καὶ πόλις ὁμοίως καὶ ἰδιώτης, καὶ ζῷον ἅπαν· ὁ δ' ἀνεπιστημόνως ἅμα καὶ ἐκτὸς τῶν καιρῶν, τἀναντία

A optimi hoſpites. Verùm ſiquis inter nos veri & optimi diligẽs inueſtigator nonnihil in patriis cuiuſque noſtrûm legibus reprehendat, non graui quidem, ſed æquo animo viciſſim ferre debemus. CLIN. Probè loqueris, Athenienſis hoſpes. Quare tibi parendum cenſeo. ATHE. Profectò non aliter Clinia huius ætatis & conditionis qua vos eſtis homines, facere decet. CLIN. Non certè. ATHEN. Vtrum rectè nécne, Laconicam & Cretenſem Rempub. quis reprehendere poſſit, alia quæſtio eſt. Quæ verò à multis dicuntur, forſitan ego magis quàm vterque veſtrûm referre poſſim. Vobis quidẽ, rectè nécne conſtitutæ ſint leges, vna certè lex eſt optima, quæ iubet ne quis Lex optima.

B iuuenum quærere audeat, recténe an contrà ſe leges habeant, ſed vno omnium ore, vnáque voce rectè tanquam à diis poſitas cõcedi præcipit, nec vllo modo aliter pati quicquam quoſquam dici: ſenem autem ſiquid excogitarit, principibus & æqualibus, nemine iuuenum audiente, referre. C. Rectè loqueris hoſpes, ac licet tunc à mente conditoris abfueris, tamen tanquã vates ſcitè iſta nũc cõiecíſſe videris, veráq; penitus dicere. ATH. Itaque nobis ad præſens iuuenes nulli adſunt, ipſi verò propter ſenectutẽ ſine peccato ſoli de his inter nos diſſerere à legiſlatore permittimur. CLIN. Eſt vt dicis. Quare ne parcas, ſed liberè leges noſtras reprehende. Neque enim

C indecorum eſt, ſiquid non probè ſe habet noſſe. Nam hinc ſiquis non cum inuidia, ſed animo beneuolo accipiat, remedium inuenitur. ATHEN. Præclarè tu quidem. Ego verò non antè reprehendam quàm pro viribus diligenter conſideraro: imò dubitando potius verba faciã. Solis .n. vobis Græcorum barbarorúmque omnium quorũ notitiam habemus, legiſlator præcipit à maximis voluptatibus iucundiſſimíſque ludis cauere, nec ex his quicquã deguſtare. De doloribus aũt & timoribus, quod modò diximus, ſic cenſuit: ſiquis à primis annis eos declinare aſſueſcat, fieri vt quoties dolores, metus, atque labores neceſſarios ſubire oportet, fugiat illos qui in his exercitati sũt

D eiſque ſeruiat. Hoc ipſum vt ego arbitror, oportuit, cum de voluptate etiam cogitare, ac iſtud ſecum cogitare: ſi ab ineunte ætate maximarum ciues voluptatum expertes erunt: nec docti continere ſe in voluptate, nihilque turpe iucunditatis voluptuariæ gratia facere, ita ſuccumbent, quemadmodum qui timore vincũtur, & modo quodam alio ac turpiore ſeruient, quàm illi, qui mediis in voluptatibus ſeſe cõtinere aſſueti ſunt, & qui inter voluptates conuerſantes, oblectamenta ſibi ſuppeditare poſſint, peſſimi forſan homines. Atque ita animũ partim ſeruũ, partim liberum habebunt, nec omnino fortes ac liberi appellari debebunt. Conſiderate igitur ſiquid ex dictis

E probè vobis dici videtur. CL. Videtur quidem. Sic enim oratio eſt. Sed iuuenum, imò verò amentium penitus eſſet, de tantis rebus ſtatim ac facilè aſſentiri. ATHEN. Quid igitur? num quæ propoſuimus, nunc proſequemur, ô Clinia hoſpéſq; Lacedæmonie: poſt fortitudinem enim de moderatione dicamus, quæ differentia ſit inter has & cæteras Reſpub. aut quæ caſu non lege gubernari videntur, quemadmodum nunc de bello? MEG. Non eſt fermè id facile. CLIN. Videntur tamen communia conuiuia certamináque gymnaſtica commodè vtriſque adinuẽta fuiſſe. ATHEN. Videtur ſanè, ô hoſpites, arduum eſſe in Reſpub. vt verbis, ita & re ipſa, vndique tutum

F aliquid certúmque inducere. Nam quemadmodum in corporibus fieri non poteſt, vt aliquod vnum vni corpori ſtudium accommodetur, quod non idem aliis prodeſſe, aliis obeſſe videatur: ſic & in ciuitate. Nempe gymnaſia & ſodalitates alibi quidem ciuitatibus conferunt, in ſeditionibus autem obſunt omnino. Cuius rei Mileſij, & Bœotij, & Thurij nobis exemplo ſunt. Atqui hæc ſtudia priſca, videntur veteres & naturales circa venerea voluptates non in hominibus ſolum, ſed in beſtiis peruertiſſe. Qua in re primæ ciuitates veſtræ poſſent accuſari, & aliæ omnes quibus cura gymnaſticarum exercitationum maximè fuit. Ac ſeu ioco ſiue ſerio cogitare

G oportet, cogitandum eſt, quòd cùm fœmina & maſculus ad generandum conueniunt, huiuſmodi voluptas ſecundum naturam his tributa videtur. Quòd mares autem maribus aut fœminæ fœminis commiſcentur, præter naturam voluptas ea eſt. Et qui primum tale facinus auſi ſunt, voluptatis incontinentia id fecerunt. Omnes porro Cretenſium fabulam de Ganymede vehementer culpamus, quòd aduerſus Iouem ficta ſit: vt cùm ab eo leges ipſorum originem habuiſſe credantur, eum deum imitantes qui leges tradidit, hac etiam voluptate fruantur. Sed fabula quidem valeat: eorum autem qui de legibus conſiderant, cogitatio pene omnis de voluptatibus & doloribus tam circa publicos quàm circa priuatos cuiuſque mores eſſe debet. Duo nãque hi fontes natura ſcaturiunt: à quibus qui haurit, vnde, quando, quantúmque oportet felix eſt, priuatus ſcilicet & ciuitas omnéque animal: qui autem inſipienter & præter opportunitatem contrà viuit, infelix. MEG.

Duo fontes dolor & voluptas

Rectè iſta dicuntur, ô hoſpes, nec quid aduerſus hæc dici poſſit, videmus. Videtur autem mihi Lacedæmoniarum legum conditor rectè fugiendas eſſe voluptates iuſſiſſe. Gnoſiis autem legibus Clinia hic, ſi volet, opitulabitur. Nam apud Spartiatas, quæ ad voluptates pertinent, optimè omnium diſpoſita eſſe arbitror. Quo enim omnes homines ſummopere in voluptates vehementiſſimas, petulantiámque & inſaniam incidunt, id ab vniuerſa regione lex noſtra exterminauit: nec in agris, nec in vrbibus quas Spartiatæ gubernant, compotationes videbis, ſed nec compotationibus coniuncta, quibus ad omnes voluptates mouemur. Nec vllus eſt, qui cuidam ebrietate laſciuienti obuiam factus, non maximo ipſum ſupplicio ſtatim afficiat, neque Bacchanalium tempus ipſum liberet. Quemadmodum apud vos in curribus vidi, & apud Tarentinos qui noſtri coloni ſunt, omnem in Bacchanalibus ebriam ciuitatem. Apud nos autem nihil tale conſpicitur. ATHENIEN. Laudanda hæc omnia ſunt, ô hoſpes Lacedæmonie, vbi continentia quædam eſt: vbi autem omninò permittuntur, emolliunt. Citò enim aliquis noſtra defendens, te reprehendat, ſi mulierum apud vos licentiam oſtendat. Vna certè in omnibus his & Tarentinos & nos, imò verò & vos reſponſio liberat, quòd hæc probè, non improbè ſe habeant. Quiſque enim peregrino admiranti quòd inſolita videat, reſpondere poterit: Noli mirari, ô hoſpes, hæc apud nos extat lex. Apud vos autem iiſdem de rebus forſan alia lex eſt. Nobis verò in præſentia, ô amantiſſimi viri, non de hominibus aliis ſermo eſt, ſed de conditorum ipſorum virtute ac vitio. Verùm latius de vniuerſa ebrietate dicamus. Non enim exigua res eſt, neque ad obiectum aliquem iudicium eius ſpectat. Non dico vtrum bibendum ſit vinum nécne, ſed de ebrietate quærendum inquam, vtrum ita vtendum ſit, quemadmodum Scythæ ac Perſæ vtuntur, Carthaginenſes præterea & Galli, & Hiſpani, & Thraces, quæ omnes gentes bellicoſiſſimæ ſunt: vel quemadmodum vos, qui vt ais omnino abſtinetis. Scythæ verò ac Thraces mero penitus vtuntur tam viri quàm mulieres, ac mero veſtes perfundunt, præclarum hoc & beatum vitæ genus exiſtimantes. Perſæ verò aliis quoque deliciis, quas vos ſpernitis, valde vtuntur, quamuis moderatius quàm iſti, vir optime. MEGILL. Sed omnes iſtos nos tum cùm arma ceperimus, fundimus atque fugamus. ATHENIEN. Noli hæc, ô vir optime, dicere. Permultæ nanque & fugæ & inſectationes & factæ & ſunt, & fient, de quibus certa quædam eiuſmodi cauſa reddi non poteſt. Quare non certum, ſed ambiguum argumentum ſignúmque de honeſtis officiis & contrariis in vita ſumemus, ſi ad victoriam belli fugámque reſpexerimus, præſertim cùm minores ciuitates à maioribus in ſeruitutem pugnando redigantur. vt à Syracuſanis Locrenſes, qui optimis inter eas gentes legibus vſi ſunt, & ab Athenienſibus Cei, ſimiliáque huiuſmodi multa liceat intueri. Igitur victoria & offenſione belli prætermiſſa, conemur de vno quoque officio ſecundum ſe conſiderantes, quod in quoque verum eſt, nobis perſuadere. Dicamus autem quemadmodum hoc quidem tale, bonum eſt: illud autem tale, non bonum. Sed in primis me audiatis, quomodo in huiuſmodi rebus bonum malúmque conſiderari debet. MEGILL. Quo pacto id ais? ATHENIEN. Quicunque rem aliquam ſtatim in diſputatione propoſitam vituperant aut laudant, delinquere mihi videntur, idémque facere, ac ſiquis cerealem cibum ab aliquo laudatum vt bonum, ſtatim vituperet priuſquàm eius effectus percipiat, & qua ratione, quibus, cum quibus, quomodo præparatus & quomodo affectis corporibus offerri debeat. Quod nos modò facere in diſputando videmur. Qui cùm primum ebrietatis facta mentio eſt, ſtatim alii vituperamus, alii verò laudamus: & valde quidem id abſurdè. Teſtibus enim aſſertoribúſque vtrinque vtentes, alii quia plures habemus, aliquid fide dignum afferre putamus, alii quia vino abſtinentes vincant in pugna, quod tamen ambiguum nobis eſt. Si ergo hoc modo etiam in aliis procedemus, nihil mea quidem ſententia faciemus. Sed vt mihi quidem videtur, conabor, ſi potero, ipſius ebrietatis exemplo, viam nobis ac rationem rectam in huiuſmodi omnibus aperire, præſertim cùm gentes innumerabiles de eiſdem dubitantes, duabus cum ciuitatibus veſtris contendant. MEGILL. Audiendum eſt omnino ſiqua de his recta conſideratio inueniatur. ATHENIEN. Conſideremus itaque ſic. Siquis caprarum curam, & genus id animantis habendum ac poſſidendum probet: alius verò vituperet: cùm abſque paſtore eas per ſata paſci damnúmque facere viderit: & omne adeo pecus vel ſine paſtore, vel malis paſtoribus gubernatum conſpexerit: nunquid iuſtam eius vituperationem cenſebimus? MEGILL. Nullo modo.

A ἂν ἐκείνῳ ζῴη. ΜΕΓ. Λέγεται μὲν ταῦτα, ὦ ξένε, καλῶς πως· οὐ
μὴν ἀλλ' ἀφασία γ' ἡμᾶς λαμβάνει τί ποτε χρὴ λέγειν πρὸς ταῦτα.
ὅμως δ' ἔμοιγε ὀρθῶς δοκεῖ τὸ τὰς ἡδονὰς φεύγειν διαγγέλλεσθαι τόν γε
ἐν Λακεδαίμονι νομοθέτην. περὶ δὲ τῶν ἐν Κνωσσῷ νόμων ὅδε, ἂν ἐθε-
λήσῃ, βοηθήσει. τὰ δ' ἐν Σπάρτῃ κάλλιστ' ἀνθρώπων δοκεῖ μοι κεῖσθαι
τὰ περὶ τὰς ἡδονάς. οὗ γὰρ μάλιστ' ἄνθρωποι καὶ μεγίσταις προσπίπτου-
σιν ἡδοναῖς καὶ ὕβρεσι καὶ ἀνοίᾳ πάσῃ, τοῦτ' ἐξέβαλεν ὁ νόμος ἡμῶν ἐκ
τῆς χώρας ξυμπάσης· καὶ οὔτ' ἂν ἐπ' ἀγρῶν ἴδοις, οὔτ' ἐν ἄστεσι ὅ-
σων Σπαρτιάταις μέλει, συμπόσια· οὐδ' ὁπόσα τούτοις ξυνεπόμενα
B πάσας ἡδονὰς κινεῖ κατὰ δύναμιν. οὐδ' ἔστιν ὅστις ἂν ἀπαντῶν κωμάζον-
τί τινι μετὰ μέθης, οὐκ ἂν τὴν μεγίστην δίκην εὐθὺς ἐπιθείη· καὶ οὔτ' ἂν
Διονύσια πρόφασιν ἔχοντ' αὐτὸν λύσαιτο, ὥσπερ ἐν ἁμάξαις εἶδόν πο-
τε παρ' ὑμῖν ἐγώ. καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις πᾶ-
σαν ἐθεασάμην τὴν πόλιν περὶ τὰ Διονύσια μεθύουσαν· παρ' ἡμῖν δ' οὐκ
ἔστ' οὐδὲν τοιοῦτον. ΑΘΗΝ. Ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, ἐπαινετὰ μὲν
πάντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπου τινὲς ἔνεισι καρτερήσεις· ὅπου δ' ἀνεῖνται,
βλακικώτερα. ταχὺ γάρ σου λάβοιτ' ἄν τις τῶν παρ' ἡμῖν ἀμυνόμε-
νος, δεικνὺς τὴν τῶν γυναικῶν παρ' ὑμῖν ἄνεσιν. ἅπασι δὴ τοῖς τοι-
C οὕτοις, καὶ ἐν Τάραντι, καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ὑμῖν δὲ, μία ἀπόκρισις
ἀπολύεσθαι δοκεῖ τὸ μὴ κακῶς ἔχειν, ἀλλ' ὀρθῶς. πᾶς γὰρ ἀποκρινό-
μενος ἐρεῖ θαυμάζοντι ξένῳ, τὴν παρ' αὐτοῖς ἀήθειαν ὁρῶντι, Μὴ
θαύμαζε ὦ ξένε· νόμος ἔσθ' ἡμῖν οὗτος, ἴσως δ' ὑμῖν περὶ αὐτῶν τούτων
ἕτερος. ἡμῖν δ' ἐστὶ νῦν, ὦ φίλοι ἄνδρες, οὐ περὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλ-
λων ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν νομοθετῶν αὐτῶν κακίας τε καὶ ἀρετῆς. ἔτι
γὰρ οὖν εἴπωμεν πλείω περὶ ἁπάσης μέθης. οὐ γὰρ σμικρόν ἐστι τὸ ἐπι-
τήδευμα, οὐδὲ φαύλου διαγνῶναι νομοθέτου. λέγω δ' οὐκ οἴνου πέρι
πόσεως τοπαράπαν, ἢ μή· μέθης δὲ αὐτῆς πέρι, πότερον, ὥσπερ
D Σκύθαι χρῶνται καὶ Πέρσαι, χρηστέον, καὶ ἔτι Καρχηδόνιοι, καὶ Κελ-
τοὶ καὶ Ἴβηρες καὶ Θρᾷκες, πολεμικὰ ὄντα ταῦτα γένη, ἢ καθάπερ ὑ-
μεῖς. ὑμεῖς μὲν γὰρ (ὅπερ λέγεις) τοπαράπαν ἀπέχεσθε· Σκύθαι δὲ καὶ
Θρᾷκες ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι, γυναῖκές τε καὶ αὐτοὶ, καὶ κα-
τὰ τῶν ἱματίων καταχεόμενοι, καλὸν καὶ εὔδαιμον ἐπιτήδευμα ἐ-
πιτηδεύειν νενομίκασι. Πέρσαι δὲ σφόδρα μὲν χρῶνται καὶ ταῖς ἄλ-
λαις τρυφαῖς, ἃς ὑμεῖς ἀποβάλλετε, ἐν τάξει δὲ μᾶλλον τούτων, ὦ
λῷστε. ΜΕΓ. Διώκομεν δέ γε ἡμεῖς πάντας τούτους ὅταν ὅπλα εἰς τὰς
χεῖρας λάβωμεν. ΑΘΗΝ. Ὦ ἄριστε μὴ λέγε ταῦτα. πολλαὶ γὰρ δὴ
φυγαὶ καὶ διώξεις ἀτέκμαρτοι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. διὸ φανερὸν ὅ-
ρον τοῦτον οὐκ ἄν ποτε λέγοιμεν, ἀλλ' ἀμφισβητήσιμον περὶ καλῶν ἐ-
E πιτηδευμάτων καὶ μὴ, νίκην τε καὶ ἧτταν λέγοντες μάχης. ἐπειδὴ γὰρ
αἱ μείζους τὰς ἐλάττους πόλεις νικῶσι μαχόμεναι καὶ καταδουλοῦνται,
Συρακούσιοι μὲν, Λοκρούς, οἳ δὴ δοκοῦσιν εὐνομώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖ-
νον τὸν τόπον γεγονέναι· Κείους δὲ, Ἀθηναῖοι· μυρία δ' ἄλλα τοιαῦτ'
ἂν εὕροιμεν. ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου ἐπιτηδεύματος πειρώμεθα λέγον-
τες πείθειν ἡμᾶς αὐτούς· νίκας δὲ καὶ ἥττας ἐκτὸς λόγου τανῦν θῶμεν.
λέγωμεν δ' ὡς τὸ μὲν τοιόνδε, ἔστι καλόν· τὸ δὲ τοιόνδε, οὐ καλόν. πρῶ-
τον δ' ἀκούσατέ τι μου περὶ αὐτῶν τούτων, ὡς δεῖ τό, τε χρηστὸν καὶ
τὸ μὴ, σκοπεῖν. ΜΕΓ. Πῶς οὖν δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Δοκοῦσί μοι
πάντες οἱ λόγῳ τι λαβόντες ἐπιτήδευμα, καὶ προθέμενοι ψέγειν
αὐτὸ ἢ ἐπαινεῖν εὐθὺς ῥηθὲν, οὐδαμῶς δρᾶν κατὰ τρόπον· ἀλλὰ ταὐ-
F τὸν ποιεῖν οἷον εἰ δή τις ἐπαινέσαντος τινὸς πυροὺς, βρῶμα ὡς ἀγαθὸν,
εὐθὺς ψέγοι, μὴ διαπυθόμενος αὐτοῦ μήτε μὲν ἐργασίαν, μήτε τὴν
προσφορὰν, ὅντινα τρόπον, καὶ οἷς τισι καὶ μεθ' ὧν, καὶ ὅπως ἔχον-
τα καὶ ὅπως ἔχουσι προσφέρειν δεῖ. νῦν δὴ ταὐτὸν δοκοῦμεν ἡμεῖς ἐν
τοῖς λόγοις ποιεῖν. περὶ μέθης γὰρ ἀκούσαντες τοσοῦτον μόνον, εὐθὺς
οἱ μὲν ψέγειν αὐτὸ, οἱ δ' ἐπαινεῖν, καὶ μάλα ἀτόπως. μάρτυσι γὰρ
καὶ ἐπαινέταις χρώμενοι ἐπαινοῦμεν ἑκάτεροι· καὶ οἱ μὲν, ὅτι πολ-
λοὺς παρεχόμεθα, ἀξιοῦμεν τι λέγειν κύριον· οἱ δὲ, ὅτι τοὺς μὴ
χρωμένους αὐτῷ ὁρῶμεν νικῶντας μαχομένους. ἀμφισβητεῖται δ' αὖ
καὶ τοῦθ' ἡμῖν. εἰ μὲν δὴ καὶ περὶ ἑκάστων οὕτω καὶ τῶν ἄλλων νομί-
G μων δίεξιμεν, οὐκ ἂν ἔμοιγε κατὰ νοῦν εἴη. τρόπον δὲ ἄλλον ἐν ἐμοὶ
φαίνεται δεῖν ἐθέλω λέγειν περὶ αὐτοῦ τούτου τῆς μέθης, πειρώμε-
νος ἂν ἄρα δύνωμαι τὴν περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων ὀρθὴν μέθο-
δον ἡμῖν δηλοῦν· ἐπειδὴ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις ἔθνη περὶ αὐτῶν ἀμ-
φισβητοῦντα ἡμῖν πόλεσι δυοῖν τῷ λόγῳ διαμάχοιτ' ἄν. ΜΕΓ.
Καὶ μὴν εἴ τινα ἔχομεν ὀρθὴν σκέψιν τῶν τοιούτων, οὐκ ἀπο-
κνητέον ἀκούειν. ΑΘΗΝ. Σκεψώμεθα δή πῃ τῇδε. φέρε, εἴ
τις αἰγῶν τροφὴν, καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ, κτῆμα ὡς ἔστι καλὸν ἐπαινοῖ,
ἄλλος δέ τις ἑωρακὼς αἶγας χωρὶς νεμομένας αἰπόλου ἐν ἐργασίμοις
χωρίοις, δρώσας κακὰ, διαψέγοι· καὶ πᾶν θρέμμα ἄναρχον ἢ με-
τὰ κακῶν ἀρχόντων ἰδὼν, οὕτω μέμφοιτο, τὴν τοῦ τοιούτου ψόγον ἡ-
γώμεθα ὑγιὲς ἄν ποτε ψέξαι καὶ ὁπωσοῦν; ΜΕΓΙΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Χρηστὸς δὲ ἄρχων ἔσται ἡμῖν ἐν πλοίοις, πότερον ἐὰν τὴν ναυτικὴν ἔχῃ τὴν ἐπιστήμην μόνον, ἄντ' οὖν ναυτιᾷ, ἄν τε μή; ἢ πῶς ἂν λέγοιμεν; ΜΕ. Οὐδαμῶς, ἄν γε πρὸς τῇ τέχνῃ ἔχῃ καὶ τοῦτο τὸ πάθος ὃ λέγεις. ΑΘ. Τί δ' ἄρχων στρατοπέδων; ἆρ' ἐὰν τὴν πολεμικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην, ἱκανὸς ἄρχειν, κἂν δειλὸς ὢν ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου ναυτιᾷ; ΜΒ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Ἂν δὲ αὖ μήτ' ἔχῃ τὴν τέχνην, δειλός τ' ᾖ; ΜΕ. Παντάπασί τινα πονηρὸν λέγεις, καὶ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἄρχοντα, ἀλλά τινων σφόδρα γυναικῶν. ΑΘ. Τί δ' ἐπαινέτην ἢ ψέκτην κοινωνίας ἥστινοσοῦν, ἣ πέφυκέ τε ἄρχων εἶναι, μετ' ἐκείνου τε ὠφέλιμός ἐστιν· ὁ δὲ μήθ' ἑωρακὼς εἴη πώποτ' ὀρθῶς αὐτὴν αὑτῇ κοινωνοῦσαν μετ' ἄρχοντος, ἀεὶ δὲ ἄναρχον, ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ξυνοῦσαν, οἰόμεθ' ἄν ποτε τοὺς τοιούτους θεωροὺς τῶν τοιούτων κοινωνιῶν χρηστόν τι ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι; ΜΕΓ. Πῶς δ' ἄν; μηδέποτέ γε ἰδόντας μηδὲ ξυγγενομένοις ὀρθῶς γιγνομένῳ μηδενὶ τῶν τοιούτων κοινωνημάτων; ΑΘΗ. Ἔχε δή· τῶν πολλῶν κοινωνιῶν ξυμπότας καὶ ξυμπόσια θεῖμεν ἂν μίαν τινὰ ξυνουσίαν εἶναι; ΜΕΓ. Καὶ σφόδρα γε. ΑΘΗ. Ταύτην οὖν μῶν ὀρθῶς γιγνομένην ἤδη τις πώποτ' ἐθεάσατο; καὶ σφῷν μὲν ἀποκρίνασθαι ῥᾴδιον ὡς οὐδεπώποτε τοπαράπαν (οὐ γὰρ ἐπιχώριον ὑμῖν τοῦτο, οὐδὲ νόμιμον) ἐγὼ δ' ἐντετύχηκά τε πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ· καὶ προσέτι πάσας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διηρώτηκα. καὶ σχεδὸν ὅλην μὲν οὐδεμίαν ὀρθῶς γιγνομένην ἑώρακα οὐδ' ἀκήκοα· μόρια δέ που σμικρὰ καὶ ὀλίγα, τὰ πολλὰ δέ, ξύμπανθ', ὡς εἰπεῖν, διημαρτημένα. ΚΛ. Πῶς δὴ ταῦτα, ὦ ξένε λέγεις; εἰπὲ ἔτι σαφέστερον. ἡμεῖς μὲν γὰρ (ὅπερ εἶπες) ἀπειρίᾳ τῶν τοιούτων, οὐδ' ἐντυγχάνοντες ἂν ἴσως, εὐθύς γε γνοῖμεν τό, τε ὀρθὸν καὶ μή, γιγνόμενον ἐν αὐτοῖς. ΑΘ. Εἰκὸς λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ φράζοντος, πειρῶ μανθάνειν. τὸ μὲν γὰρ ἐν πάσαις τε ξυνόδοις καὶ κοινωνίαις πράξεων ὡντινωνοῦν, ὡς ὀρθὸν πανταχοῦ ἑκάστοις ἄρχοντα εἶναι μανθάνεις; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν ἐλέγομεν νῦν δὴ μαχομένων ὡς ἀνδρεῖον δεῖ τὸν ἄρχοντα εἶναι. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Ὁ μὴν ἀνδρεῖος τοῦ δειλοῦ ὑπὸ φόβων ἧττον τεθορύβηται. ΚΛ. Καὶ τοῦτο οὕτως. ΑΘΗΝ. Εἰ δ' ἦν τις μηχανὴ μηδὲν τοπαράπαν δεδιότα μηδὲ θορυβούμενον ἐπιστῆσαι στρατοπέδῳ στρατηγόν, ἆρ' οὐ τοῦτ' ἂν παντὶ τρόπῳ ἐπράττομεν; ΚΛΕΙΝ. Σφόδρα μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Νῦν δέ γε οὐ στρατοπέδου πέρι λέγομεν ἄρξοντος ἐν ἀνδρῶν ὁμιλίαις ἐχθρῶν ἐχθροῖς μετὰ πολέμου, φίλων δ' ἐν εἰρήνῃ πρὸς φίλους κοινωνησόντων φιλοφροσύνης. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ἔστι δέ γε ἡ τοιαύτη συνουσία, εἴπερ ἔσται μετὰ μέθης, οὐκ ἀθόρυβος. ἢ γάρ; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γάρ; ἀλλ' οἶμαι πᾶν τοὐναντίον. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν καὶ τούτοις ἄρχοντος δεῖ; ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ὡς οὐδενί γε πράγματι. ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν ἀθόρυβον, εἰ δυνατὸν εἴη, τὸν τοιοῦτον ἄρχοντα ἐκπορίζεσθαι δεῖ; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν περί γε συνουσίας, ὡς ἔοικεν, αὐτὸν φρόνιμον εἶναι δεῖ. γίγνεται γὰρ φύλαξ τῆς τε ὑπαρχούσης φιλίας αὐτοῖς, καὶ ἔτι πλείονος ἐπιμελητὴς ὅπως ἔσται διὰ τὴν τότε ξυνουσίαν. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Οὐκοῦν νήφοντά τε καὶ σοφὸν ἄρχοντα μεθυόντων δεῖ καθιστάναι, καὶ μὴ τοὐναντίον. μεθυόντων γὰρ μεθύων καὶ νέος ἄρχων, μὴ σοφός, εἰ μὴ κακὸν ἀπεργάσαιτό τι μέγα, πολλῇ χρῷτ' ἂν ἀγαθῇ τύχῃ. ΚΛ. Παμπόλλῃ μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν εἰ μὲν γιγνομένων ὡς δυνατὸν ὀρθότατα τούτων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν ξυνουσιῶν μέμφοιτό τις, ἐπικαλῶν αὐτῷ τῷ πράγματι, τάχ' ἂν ὀρθῶς ἴσως ἂν μέμφοιτο· εἰ δὲ ἁμαρτανόμενον ὡς οἷόν τε μάλιστα ἐπιτήδευμά τις ὁρῶν λοιδορεῖ, πρῶτον μὲν δῆλον ὡς ἀγνοεῖ τοῦτ' αὐτὸ γιγνόμενον οὐκ ὀρθῶς, εἶθ' ὅτι πᾶν ταύτῃ τῷ τρόπῳ φανεῖται πονηρόν, δεσπότου τε καὶ ἄρχοντος νήφοντος χωρὶς πραττόμενον. ἢ οὐ ξυννοεῖς τοῦτ', ὅτι μεθύων κυβερνήτης, καὶ πᾶς παντὸς ἄρχων, ἀνατρέπει πάντα, εἴτε πλοῖα εἴτε ἅρματα, εἴτε στρατόπεδον, εἴθ' ὅ, τι ποτ' εἴη τὸ κυβερνώμενον ὑπ' αὐτοῦ; ΚΛ. Παντάπασι τοῦτό γε ἀληθὲς εἴρηκας, ὦ ξένε· τὸ δ' ἐπὶ τῷδε δ' ἡμῖν λέγε, τί ποτ', ἂν γίγνηται τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν δράσειεν ἡμᾶς. οἷον ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἑπομένοις ἂν γίγνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν· καὶ τἆλλ' οὕτω. συμποσίου δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος, τί μέγα ἰδιώταις ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἄν; ΑΘ. Τί δέ, παιδὸς ἑνὸς ἢ καὶ χοροῦ παιδαγωγηθέντος κατὰ τρόπον ἑνός, τί μέγα τῇ πόλει φαῖμεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἴποιμεν ἄν, ὡς ἑνὸς μὲν βραχύ τι πόλει γίγνοιτ' ἂν ὄφελος· εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέντων, τί μέγα τὴν πόλιν ὀνίνησιν, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ, γίγνοιντ' ἂν ἄνδρες ἀγαθοί· γενόμενοι δὲ τοιοῦτοι, τά τ' ἄλλα πράττοιεν καλῶς, ἔτι δὲ κἂν νικῷεν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ' ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γάρ, ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι, μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν. καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε Καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. ΚΛ. Δοκεῖς ἡμῖν ὦ φίλε τὴν ἐν τοῖς οἴνοις κοινὴν διατριβὴν ὡς εἰς παιδείας μεγάλην μοῖραν τείνουσαν λέγειν, ἂν ὀρθῶς γίγνηται. ΑΘ. Τί μήν; ΚΛ. Ἔχοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτ'

A ATHEN. Gubernator verò nauis vtrum ſi gubernandi ſolummodo artem habeat, an ſi nauſea exagitetur aut non? aut quo tandem pacto bonus dicetur? MEG. Nihil ad artem nauſea facit. ATH. Quid autem ductor exercitus? Si bellandi probè teneat artem, nunquid ex hoc ſufficiens dux putandus eſt, etiam ſi timidus ſit, & in periculis ebrietate quadã metus ipſius nauſeet? MEG. Quónam modo? ATHE. Quid porrò, ſi neque artem habeat, & ſit timidus? MEG. Ignauum & inutilem narras omnino, neque virorum, ſed vilium quarundam mulierum principem. ATHE. Qui verò laudat aut vituperat ſocietatem aliquam, cuius eſſe dux aliquis poſſit, ſitque vtilis ſocietas quoties B ſuum nacta eſt gubernatorem, ille verò nunquam eã rectè viderit gubernatam, ſed ſemper aut abſque principibus, aut cum improbis, nũquid rectè vnquam vituperare eam, aut laudare poterit? MEG. Quo pacto id faciet qui nunquam ſocietatem rectè gubernatam proſpexerit? ATHE. Age iam attende. Compotatores compotationéſque nónne ſocietatem quandam de multis vnam dicemus? MEG. Summopere. ATH. Hanc verò nunquid vnquam rectè gubernatam aſpexit quiſquam? Sed vobis reſpondere facilimum, nunquam id perſpexiſſe. Neque enim id vobis ex patriis legibus conſuetum. Ego autem multis paſſim interfui, diligentérque de omnibus, vt C breuiter dicam, quæſiui, nullámque fermè rectè vniuerſam adminiſtrari aut vidi vnquam aut audiui, ſed particulas quodammodo paruas, quaſdam & paucas. Multas autem, vt ſic dixerim, penitus aberrare cognoui. CL. Qua ratione hæc dicis, ô hoſpes? Apertius enodato. Nos enim, vt aiebas, cùm nullam huius rei peritiam habeamus, non ilico quid rectè, quid minus in ea fiat, cognoſcere poſſumus. ATH. Conſentaneum id quidem, ſed conare me dicente perdiſcere. In omni conuentu atque communitate quaruncunque rerum gerendarum principem eſſe oportere fateris? CLIN. Proculdubio. ATHE. Atqui paulo antè dicebamus fortem eſſe pugnantium principem o- D portere. CLI. Dicebamus. ATH. Fortis autem vir à timore minus quàm timidus perturbatur. CLIN. Eſt ita. ATHEN. Siquis modus inueniri poſſet vt exercitui ducem prorſus intrepidũ præficeremus, nónne ad id omni ſtudio niteremur? CLIN. Maximè. ATH. Nunc autem non de exercitu, nec imperaturo aduerſus hoſtes in bello, ſed de gubernaturo in pace iucundam amicorum inter ſe conſuetudinem dicimus. CLI. Sic eſt. ATH. Ea ſocietas, ſi quidem ebrietas aderit, tumultu carebit? nónne? CL. Quomodo? at contrariũ puto. ATH. Primùm igitur etiã his opus eſt duce. CLI. Maximè omnium. ATH. Vtrum igitur principẽ, qui nõ perturbetur, ſi fieri poſſit, deligere oporteat? Oportet ſanè. ATH. Societatis conciliandæ peritum hũc prin- E cipem eſſe oportet, eius enim officium eſſe debet, vt & præſentem amicitiam illis conſeruet, & maiorem inſuper ex eo contubernio fieri procuret. CLIN. Vera loqueris. ATHEN. Nónne igitur ſobrius & ſapiens ebriorũ princeps, haud contrà, conſtituendus eſt? Nam & ſi iuuenis, & non ſapiens, ſed ebrius, ebriorúmve princeps, bonæ fortunæ, non conſilio imputabitur, ſi temeritate ſua non euertet omnia. CLIN. Optimè ſanè. ATHE. Siquis ergo compotationes, dum, quoad fieri poſſet, rectè in ciuitate diſpoſitę ſint, accuſaret, rem ipſam accuſans, rectè faceret forſan. Sin autẽ propter compotationem vnam turbulentam quam vidit, omnem compotationem vi- F tuperet, primùm quidem patet ignorare eum non rectè diſpoſitam eam fuiſſe: deinde cõſtat omnia eodem modo, etiam ſi ſobrio domino ac principe fiant, improba viſum iri. An non animaduertis quòd ebrius nauis aut cuiuſuis rei alterius gubernator euertit omnia, ſiue naues, ſiue currus, ſiue exercitus, ſeu quoduis aliud ab eo regatur? CLIN. Verè omnino id dixiſti hoſpes, ſed & hoc pro nobis expone. Quid nobis compotationes hæ, ſi rectè aguntur, conferent? Vt quod modò dicebamus, rectè ductus exercitus victoriam in bello afferret, bonũ profectò non paruum. Idémque de cęteris iudicandum, com- G potatione verò rectè gubernata, quid magni vel ciuitati vel priuatis accederet? ATHEN. Quid autem puero vno, vel vno quodam cœtu rectè inſtituto, magni ciuitas adipiſcetur? At enim ita de hoc interrogati reſpondebimus, paruam ex vnius duntaxat educatione ciuitati vtilitatem accedere. Si autem in vniuerſum de iuuenum bene inſtitutorum eruditione quid potiſſimùm conferat reipubl. quæras, haud difficile dictu erit. Bene enim eruditi, viri probi euadent. Probi autem facti, tum cætera bene agent, tum etiam hoſtes pugnando vincent. Diſciplina vtique victoriam præſtat, victoria nonnunquam ne- H gligentiam & ruditatem gignit. Multi enim in victoria elati, alia quoque vitia multa per inſolentiam cõtraxerunt. Et diſciplina quidẽ nulla vnquam Cadmea fuit. Victoriæ verò multæ huiuſmodi & fuerũt & erũt. CL. Videris, ô amice, quaſi magnã diſciplinę partem, communẽ in vinipotu cõſuetudinẽ, ſi rectè fiat, laudare. ATH. Profectò. CL. Poteris ergo deinceps verum

id eſſe oſtendere? ATHEN. Vera hæc ita eſſe, ô hoſpes approbare, cùm multi de eis ambigant, ſolius dei eſt, tamen ſi quod ſentio dicam, nulla arbitror inuidia obſtabit, de legibus enim & repub. verba facere in præſentia ſtatuimus. CL. Age conemur quod tibi de his ambiguitatibus videtur, perdiſcere. AT. Ita decet. Oportet autem vt vos ad diſcendum, ego ad docendum, orationem omnem conuertamus. Ac primùm illud audiatis. Græci omnes ciuitatem noſtram & verborum ſtudioſam iudicant & verboſam. Lacedæmonem verò atque Cretā, alteram breuiloquam, alteram intelligentiæ magis quàm verbis ſtudentem. Vereor itaque ne vobis tāquam verboſus parua de re loqui multa videar, dum de ebrietate re quidem parua, nimis lōga vtor oratione. Compotationis autem ipſius recta ſecundum naturam conſtitutio nunquam poterit ſine recta muſicæ regula apertè & ſufficienter oratione tractari, nec muſica ſine vniuerſa diſciplina. Quæ omnia profectò multis indigent verbis. Videte igitur quid agēdum ſit. An his in præſentia prætermiſſis, ad aliam quandam legum quęſtionem iam tranſeundum? MEG. Ignoras forſan, Athenienſis hoſpes, familiam noſtram communem ciuitatis veſtræ hoſpitem eſſe. Et quod omnibus arbitror pueris accidit, vt cùm audiūt ſe ciuitatis alicuius hoſpites eſſe, beneuolentia quędā erga illā quaſi alteram patriā confeſtim à teneris vſque annis eorum illabatur, mihi quoque contigit. Audiebam equidem pueros Lacedæmonios quoties aliquid vel ſuccenſerent Athenienſibus vel laudi darent, ita dicere, veſtra, ô Megille, vrbs nobis id mali intulit aut boni. Atque hæc audiens, pugnabam aduerſus eos qui vos vituperabant, magna erga vos affectus beneuolentia. Ac mihi quidem nunc veſtra vox valde iucunda eſt, quódque vulgo fertur, Probos Athenienſes, præcipuè probos eſſe, verè prorſus mihi dictū videtur. Soli enim ſuapte natura, diuina quadā ſorte, nō coacti neque ficti, ſed verè probi ſunt. Quare mea quidē cauſa liberè audies hoſpes, quodcūq; velis enarrato. CLIN. Si me quoque audiēs hoſpes, quæcunque in mētem tibi veniant, ſumma fiducia proferes. Fortaſſe nanque audiſti Epimenidem virum fuiſſe diuinum: qui ex familia noſtra fuit, ac decem annis ante Perſicum bellum dei oraculo monitus ad vos peruenit, & ſacrificia quædam dei oraculo edita fecit, Athenienſibúſque Perſicam formidantibus claſſem prædixit, decennio Perſas nequaquam venturos: ſed & poſtquàm venerint, infecta re diſceſſuros, pluráque perpeſſos mala quàm fecerint. Tunc quidem maiores noſtri veſtros hoſpitali affectu complexi ſunt, & ex illo tempore parentes noſtri egóque vobis beneuoli ſumus. ATHE. Parati ergo vos quidem eſtis audire vt videmini. Ego autem ad dicēdum voluntate promptus ſum potius quàm facultate paratus. Conabor tamen vt potero. Primùm verò quod ad hūc ſermonem, quid diſciplina ſit, quámque vim habeat, definiamus. Per hanc enim eundum eſt diſputationi nobis in præſentia inſtitutæ, quouſque ad deum ipſum perueniat. CLIN. Ita certè faciendum eſt, ſi tibi placet. ATH. Dum ergo quid diſciplina ſit dico, conſiderate nunquid mea vobis ſententia placeat. CLIN. Dicas. ATHE. Aſſero equidem eos qui præſtantes viri in aliquo euaſuri ſunt, ab ineūte ſtatim pueritia oportere id ipſum tam ludendo quàm ſtudendo in ſingulis ei negotio conuenientibus meditari. Nempe ſi quis peritus agricola aut ædificator futurus eſt, ludētem oportet à prima ætate vel colere terram, vel pueriles quaſdam domos ædificare: atque eum qui educat vtrunque, vtrique inſtrumenta quædam parua, verorum inſtrumentorum imagines, præparare. Ex doctrinis quoque eas perdiſcere debent, quæ ad rem ſuam faciunt. Quippe futurus faber menſurare ac regula vti: eques futurus equitare ludendo, aut aliquid huiuſmodi facere. In omnibus enim ludendo conari debemus, vt eò voluptates & cupiditates puerorum vertamus, quò eos tandem peruenire cupimus. Caput autem diſciplinæ rectam educationem dicimus, quæ ludētis animum in amorem præcipuè illius perducit, quod virili ætate perfectè cōparata virtute artis eius iam eum facere oportebit. Sed conſiderate nūc, vt dicebam, ſi quæ dicta ſunt hactenus, vobis probantur. CL. Quid prohibet? ATHEN. Neque tamen indeterminatum relinqui debet, quid potiſſimum diſciplinam eſſe dicamus. Cùm enim vituperamus aut laudamus ſingulorum educationes, dicere ſolemus, diſciplina inſtructū hunc eſſe, illum diſciplinæ expertem, quanuis cauponariam & nauigandi artem cæteráque huiuſmodi optimè calleat. Quippe non hāc diſciplinam putamus, ſed eam quæ à pueritia deſiderari amarique virtutem facit: & quidem illam, qua perfectus quiſpiam ciuis effectus, iure imperare ſciat, atque parere. Hanc educationem hic ſermo ſolam diſciplinam appellandam eſſe docet. Illam verò quæ ad colligendam pecuniam, vel ad corporis robur augendum, vel ad peritiam quandam aliam abſque mente & iuſtitia conquirendam tendit, mechanicam atque illiberalem, & diſciplinæ appellatione indignam ducit.

Athenienſis bonus, valde bonus.

Epimenides.

A εἰπεῖν, ὡς ἔστι τὸ νῦν εἰρημένον ἀληθές; ΑΘ. Τὸ μὲν ἀληθές, ὦ ξένε, διϊσχυρίζεσθαι ταῦτα οὕτως ἔχειν, πολλῶν ἀμφισβητούντων, θεοῦ· εἰ δ᾽ ὅπῃ ἐμοὶ φαίνεται δεῖ λέγειν, οὐδεὶς φθόνος, ἐπείπερ ὡρμήκαμέν γε τοὺς λόγους περὶ νόμων καὶ πολιτείας ποιεῖσθαι τανῦν. ΚΛ. Τοῦτ᾽ αὐτὸ δὴ πειρώμεθα τὸ σοὶ δοκοῦν περὶ τῶν νῦν ἀμφισβητουμένων καταμαθεῖν. ΑΘ. Ἀλλὰ χρὴ ποιεῖν οὕτως· ὑμᾶς τε ἐπὶ τὸ μαθεῖν, καὶ ἐμὲ ἐπὶ τὸ δηλῶσαι πειρώμενον ἀμωσγέπως ξυντεῖναι τὸν λόγον. πρῶτον δέ μου ἀκούσατε τὸ τοιόνδε· τὴν πόλιν ἅπαντες ἡμῶν Ἕλληνες ὑπολαμβάνουσιν ὡς φιλόλογός τέ ἐστι καὶ πολύλογος· Λακεδαίμονα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν, βραχύλογον, τὴν δὲ, πολύνοιαν μᾶλλον ἢ πολυλογίαν

B ἀσκοῦσαν. σκοπῶ δὴ μὴ δόξαν ὑμῖν παρέχωμαι περὶ σμικροῦ πολλὰ λέγειν, μέθης πέρι, σμικροῦ πράγματος, παμμήκη λόγον ἀνακαθαιρόμενος. τὸ δὲ ἡ κατὰ φύσιν αὐτοῦ διόρθωσις οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ μουσικῆς ὀρθότητος ποτὲ σαφὲς οὐδ᾽ ἱκανὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀπολαβεῖν· μουσικὴ δὲ ἄνευ παιδείας τῆς πάσης οὐκ ἂν αὖ ποτὲ δύναιτο. ταῦτα δὲ παμπόλλων ἐστὶ λόγων. ὁρᾶτε οὖν τί ποιῶμεν, εἰ ταῦτα μὲν ἐάσαιμεν ἐν τῷ παρόντι, μετεκβαῖμεν δ᾽ εἰς ἕτερόν τινα νόμων πέρι λόγον. ΜΕΓ. Ὦ ξένε Ἀθηναῖε, οὐκ οἶσθ᾽ ἴσως ὅτι τυγχάνει ἡμῶν ἡ ἑστία τῆς πόλεως οὖσα ὑμῶν πρόξενος. ἴσως μὲν οὖν καὶ πᾶσι τοῖς παισὶν, ἐπειδὰν ἀκούσωσιν ὅτι τινός εἰσι πόλεως πρόξενοι, ταύτῃ τις εὔνοια ἐκ νέων εὐθὺς ἐνδύε-

C ται ἑκάστῳ ἡμῶν τῶν προξένων τῇ πόλει, ὡς δευτέρᾳ οὔσῃ πατρίδι μετὰ τὴν αὐτοῦ πόλιν. καὶ δὴ καὶ ἐμοὶ νῦν ταυτὸ τοῦτο ἐγγέγονεν. ἀκούων γὰρ τῶν παίδων, εὐθὺς εἴ τι μέμφοιντο ἢ καὶ ἐπαινοῖεν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις, ὡς ἡ πόλις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔφασαν, ἡμᾶς οὐ καλῶς ἢ καλῶς ἔρρεξε. ταῦτα δὴ ἀκούων, καὶ μαχόμενος πρὸς αὐτὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἀεὶ πρὸς τοὺς τὴν πόλιν εἰς ψόγον ἄγοντας, πᾶσαν εὔνοιαν ἔσχον. καί μοι νῦν ἥ τε φωνὴ προσφιλὴς ὑμῶν, τό, τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοὶ, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. μόνοι γὰρ ἄνευ ἀνάγκης, αὐτοφυῶς, θείᾳ μοίρᾳ, ἀληθῶς καὶ οὔτι πλαστῶς εἰσὶν ἀγαθοί, θαρρῶν δὴ ἐμοῦ γε ἕνεκα λέγοις ἂν ὁπόσα ὁπό-

D σα σοὶ φίλον. ΚΛ. Καὶ μὴν, ὦ ξένε, καὶ τὸν παρ᾽ ἐμοῦ λόγον ἀκούσας καὶ ἀποδεξάμενος, θαρρῶν ὁπόσα βούλει λέγε. τῇδε γὰρ ἴσως ἀκήκοας, ὡς Ἐπιμενίδης γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὃς ἦν ἡμῖν οἰκεῖος· ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσι πρότερον παρ᾽ ὑμᾶς, κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ μαντείαν, θυσίας τε ἐθύσατό τινας, ἃς ὁ θεὸς ἀνεῖλε· καὶ δὴ καὶ φοβουμένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον, εἶπεν ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἥξουσιν· ὅταν δὲ ἔλθωσιν, ἀπαλλαγήσονται, πράξαντες οὐδὲν ὧν ἤλπιζον, παθόντες τε ἢ δράσαντες πλείω κακά. τότ᾽ οὖν ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν· καὶ εὔνοιαν ἐκ τόσου ἔγωγε ὑμῖν καὶ οἱ ἡμέτεροι ἔχουσι γονεῖς; ΑΘ. Τὰ μὲν τοίνυν ὑμέτερα ἀκούειν, ὡς ἔοικεν, ἕτοιμ᾽ ἂν εἴη· τὰ δ᾽ ἐ-

E μὰ, βούλεσθαι μὲν ἕτοιμα, δύνασθαι δὲ, οὐ πάνυ ῥᾴδια· ὅμως δὲ πειρατέον. πρῶτον δὴ οὖν πρὸς τὸν λόγον, ὁρισώμεθα παιδείαν τί ποτ᾽ ἐστὶ, καὶ τίνα δύναμιν ἔχει. διὰ γὰρ ταύτης φαμὲν ἰτέον εἶναι τὸν προκεχειρισμένον ἐν τῷ νῦν λόγον ὑφ᾽ ἡμῶν, μέχριπερ ἂν πρὸς τὸν θεὸν ἀφίκηται. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν δρῶμεν ταῦτα, εἴπερ σοί γε ἡδύ. ΑΘ. Λέγοντος τοίνυν ἐμοῦ τί ποτε χρὴ φάναι παιδείαν εἶναι, σκέψασθε ἂν ἀρέσκῃ τὸ λεχθέν. ΚΛ. Λέγοις ἄν. ΑΘ. Λέγω δὴ καί φημι τὸν ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἄνδρα μέλλοντα ἔσεσθαι, τοῦτο αὐτὸ ἐκ παίδων εὐθὺς μελετᾶν δεῖν, παίζοντά τε καὶ σπουδάζοντα, ἐν τοῖς τοῦ πράγματος ἑκάστοις προσήκουσιν. οἷον, τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν ἔσεσθαι γεωργὸν, ἤ τινα οἰκοδόμον, τὸν

F μὲν, οἰκοδομοῦντά τι τῶν παιδείων οἰκοδομημάτων παίζειν χρή· τὸν δ᾽ αὖ, γεωργοῦντα· καὶ ὄργανα ἑκατέρῳ σμικρὰ, τῶν ἀληθινῶν μιμήματα, παρασκευάζειν τὸν τρέφοντα αὐτῶν ἑκάτερον. καὶ δὴ καὶ τῶν μαθημάτων ὅσα ἀναγκαῖα προμεμαθηκέναι, μανθάνειν· οἷον τέκτονα, μετρεῖν ἢ σταθμᾶσθαι· καὶ πολεμικὸν, ἱππεύειν παίζοντα, ἤ τι τῶν τοιούτων ἄλλο ποιοῦντα. καὶ πειρᾶσθαι διὰ τῶν παιδιῶν ἐκεῖσε τρέπειν τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τῶν παίδων, οἷ ἀφικομένοις αὐτοὺς δεῖ τέλος ἔχειν. κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφήν· ἣ τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα ὅτι μάλιστα ἄξει τούτου, ὃ δεήσει γενόμενον ἄνδρ᾽ αὐτὸν, τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς. ὁ-

G ρᾶτε οὖν εἰ μέχρι τούτου γε (ὅπερ εἶπον) ὑμῖν ἀρέσκει τὸ λεχθέν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; Μὴ τοίνυν μηδ᾽ ὃ λέγομεν εἶναι παιδείαν, ἀόριστον γένηται. νῦν γὰρ ὀνειδίζοντες ἐπαινοῦντές τε ἑκάστων τὰς τροφὰς, λέγομεν ὡς τὸν μὲν πεπαιδευμένον ἡμῶν ὄντα τινά, τὸν δὲ, ἀπαίδευτον, ἐνίοτε εἴς τε καπηλείας καὶ ναυκληρίας, καὶ ἄλλων τοιούτων μάλα πεπαιδευμένων ἀνθρώπων σφόδρα. οὐ γὰρ ταῦτα ἡγουμένων, ὡς ἔοικεν, εἶναι παιδείαν, ποιοῦσαν ἐπιθυμητήν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλεον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης. ταύτην τὴν τροφὴν ἀφορισάμενος ὁ λόγος οὗτος, ἐξ ὧν φαίνεται, νῦν βούλοιτ᾽ ἂν μόνην παι-

H δείαν προσαγορεύειν· τὴν δὲ εἰς χρήματα τείνουσαν, ἤ τινα πρὸς ἰσχὺν ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν, ἄνευ νοῦ καὶ δίκης, βάναυσόν τ᾽ εἶναι καὶ ἀνελεύθερον, καὶ οὐκ ἀξίαν τὸ παράπαν παιδείαν καλεῖσθαι.

ἡμεῖς δὴ μηδὲν ὀνόματι διαφερώμεθ' αὐτοῖς· ἀλλ' ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ὁμολογηθεὶς μενέτω, ὡς οἵ γε ὀρθῶς πεπαιδευμένοι, σχεδὸν ἀγαθοὶ γίγνονται. καὶ δεῖ δὴ τὴν παιδείαν μηδαμοῦ ἀτιμάζειν, ὡς πρῶτον τῶν καλλίστων, τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσι παραγιγνόμενον· καὶ, εἴ ποτε ἐξέρχεται, δυνατὸν δ' ἐστὶν ἐπανορθοῦσθαι, τοῦτ' ἀεὶ δραστέον διὰ βίου παντὶ κατὰ δύναμιν. ΚΛ. Ὀρθῶς· καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις. ΑΘΗ. Καὶ μὴν πάλαι γε συνεχωρήσαμεν ὡς ἀγαθῶν μὲν ὄντων τῶν δυναμένων ἄρχειν αὑτῶν, κακῶν δὲ, τῶν μή. ΚΛ. Λέγεις ὀρθότατα. ΑΘ. Σαφέστερον ἔτι τοίνυν ἀναλάβωμεν τοῦτ' αὐτὸ, ὅ, τι ποτὲ λέγομεν. καί μοι δι' εἰκόνος ἀποδέξασθε, ἐάν πως δυνατὸς ὑμῖν γένωμαι δηλῶσαι τὸ τοιοῦτον. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘ. Οὐκοῦν ἕνα μὲν ἡμῶν ἕκαστον αὐτὸν τιθῶμεν; Ναί. ΑΘ. Δύο δὲ κεκτημένον ἐν αὑτῷ ξυμβούλω, ἐναντίω τε καὶ ἄφρονε, ὣ προσαγορεύομεν ἡδονὴν καὶ λύπην. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. Πρὸς δὲ τούτοιν ἀμφοῖν αὖ δόξας μελλόντων· οἷν κοινὸν μὲν ὄνομα ἐλπίς. ἴδιον δὲ, φόβος μὲν, ἡ πρὸ λύπης ἐλπίς· θάρρος δὲ, ἡ πρὸ τοῦ ἐναντίου. ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις, λογισμὸς, ὅ, τι ποτ' αὐτῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον· ὃ γενόμενος δόγμα πόλεως κοινὸν, νόμος ἐπωνόμασται. ΚΛ. Μόγις μέν πως ἐφέπομαι· λέγε μὴν τὸ μετὰ ταῦτα, ὡς ἑπομένου. ΜΕΓ. Καὶ ἐν ἐμοὶ μὲν ταυτὸ τοῦτο πάθος ἔνι. ΑΘΗ. Περὶ δὴ τούτων διανοηθῶμεν οὑτωσί· θαῦμα μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἡγησώμεθα τῶν ζώων θεῖον, εἴτε ὡς παίγνιον ἐκείνων, εἴτε ὡς σπουδῇ τινὶ ξυνεστηκός. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε γιγνώσκομεν· τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι ταῦτα τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ μήρινθοί τινες ἐνοῦσαι, σπῶσί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντίαι οὖσαι, ἐπ' ἐναντίας πράξεις, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται. μιᾷ γάρ φησιν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον. ταύτην δ' εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱερὰν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην. ἄλλας δὲ, σκληρὰς καὶ σιδηρᾶς· τὴν δὲ, μαλακὴν, ἅτε χρυσῆν, οὖσαν· τὰς δὲ ἄλλας, παντοδαποῖς εἴδεσιν ὁμοίας, δεῖν τῇ καλλίστῃ ἀγωγῇ τοῦ νόμου ἀεὶ ξυλλαμβάνειν. ἅτε γὰρ τοῦ λογισμοῦ καλοῦ μὲν ὄντος, πρᾴου δὲ καὶ οὐ βιαίου, δεῖσθαι ὑπηρετῶν αὐτοῦ τὴν ἀγωγὴν, ὅπως ἂν ἡμῖν τὸ χρυσοῦν γένος νικᾷ τὰ ἄλλα γένη. καὶ οὕτω δὲ περὶ θαυμάτων ὡς ὄντων ἡμῶν ὁ μῦθος ἀρετῆς σεσωσμένος ἂν εἴη· καὶ τὸ κρείττω ἑαυτοῦ καὶ ἥττω εἶναι, τρόπον τινὰ φανερὸν ἂν γίγνοιτο μᾶλλον ὃ νοεῖ· καὶ ὅτι πόλιν καὶ ἰδιώτην τὸν μὲν λόγον ἀληθῆ λαβόντα ἐν ἑαυτῷ περὶ τῶν ἕλξεων τούτων, τούτῳ ἑπόμενον δεῖ ζῆν· πόλιν δὲ, ἢ παρὰ θεῶν τινὸς, ἢ παρὰ τούτου τοῦ γνόντος ταῦτα λόγον παραλαβοῦσαν, νόμον θεμένην, αὑτῇ τε ὁμιλεῖν καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. οὕτω καὶ κακία δὲ καὶ ἀρετὴ σαφέστερον ἡμῖν διηρθρωμένον ἂν εἴη· ἐναργεστέρου δ' αὐτοῦ γενομένου, καὶ παιδεία καὶ τἆλλα ἐπιτηδεύματα ἴσως ἔσται μᾶλλον καταφανῆ. καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν τοῖς οἴνοις διατριβῆς, ὃ δόξασθείη μὲν ἂν εἶναι φαύλου πέρι μῆκος πολὺ λόγων περιττὸν εἰρημένον. ΚΛ. Φανείη δὲ τάχ' ἂν ἴσως τοῦ μήκους γ' αὐτῶν οὐκ ἀπάξιον. ΑΘΗ. Εὖ λέγεις· καὶ περαίνωμεν ὅ, τι περ ἂν τῆς γε νῦν διατριβῆς ἄξιον γίγνηται. ΚΛ. Λέγε δή. ΑΘΗ. Προσφέροντες τῷ θαύματι τούτῳ τὴν μέθην, ποῖόν τι ποτὲ αὐτὸ ἀπεργασόμεθα. ΚΛ. Πρὸς τί δὲ σκοπούμενος αὐτὸ ἐπανερωτᾷς; ΑΘΗ. Οὐδέν πω πρὸς ὅ, τι· τοῦτο δὲ ὅλως κοινωνῆσαν τούτῳ, ποῖόν τι ξυμπίπτει γίγνεσθαι. ἔτι δὲ σαφέστερον ὃ βούλομαι πειράσομαι φράζειν. ἐρωτῶ γὰρ τὸ τοιόνδε, Ἆρα σφοδροτέρας τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ θυμοὺς καὶ ἔρωτας ἡ τῶν οἴνων πόσις ἐπιτείνει; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗ. Τί δ' αὖ τὰς αἰσθήσεις καὶ μνήμας καὶ δόξας καὶ φρονήσεις, πότερον ὡσαύτως σφοδροτέρας; ἢ παμπαν ἀπολείπει ταῦτα αὐτὸν, ἂν κατακορής τις τῇ μέθῃ γίγνηται; ΚΛ. Ναὶ, παμπαν ἀπολείπει. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἰς ταυτὸν ἀφικνεῖται τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν τῇ τότε ὅτε νέος ἦν παῖς. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Ἥκιστα δὴ τοτ' ἂν αὐτὸς αὑτοῦ γίγνοιτο ἐγκρατής. ΚΛ. Ἥκιστα. ΑΘ. Ἆρ' οὖν πονηρότατος φαμὲν ὁ τοιοῦτος; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘ. Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἂν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. ΚΛ. Ἄριστα εἶπες ὦ ξένε. ΑΘ. Τούτου δὴ τοῦ ἐπιτηδεύματος ἔσθ' ὅστις λόγος ἐπιχειρήσει πείθειν ἡμᾶς ὡς χρὴ γεύεσθαι, καὶ μὴ φεύγειν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν; ΚΛΕΙΝ. Ἔοικεν εἶναι. σὺ γοῦν φῂς, καὶ ἕτοιμος ἦσθα νῦν δὴ λέγειν. ΑΘΗΝ. Ἀληθῆ μέντοι μνημονεύεις. καὶ νῦν γ' εἰμὶ ἕτοιμος, ἐπειδή περ σφώ γε ἐθελήσειν προθύμως ἔφατον ἀκούειν. ΚΛ. Πῶς δ' οὐκ ἀκουσόμεθα; κἂν εἰ μηδενὸς ἄλλου χάριν, ἀλλὰ τοῦ θαυμαστοῦ τε καὶ ἀτόπου, εἰ δεῖ ἑκόντα ποτὲ ἄνθρωπον εἰς ἅπασαν φαυλότητα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν. ΑΘ. Ψυχῆς λέγεις. ἦ γάρ; ΚΛΕΙΝ. Ναί. ΑΘΗΝ. Τί δέ; σώματος ὦ ἑταῖρε εἰς πονηρίαν, λεπτότητά τε καὶ αἶσχος καὶ ἀδυναμίαν, θαυμάζοιμεν ἂν εἴ ποτέ τις ἑκὼν εἶναι ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ἀφικνεῖται; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Τί οὖν; τοὺς εἰς τὰ ἰατρεῖα αὐτοὺς βαδίζοντας ἐπὶ φαρμακοποσίᾳ, ἀγνοεῖν οἰόμεθα ὅτι μετ' ὀλίγον ὕστερον καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἕξουσι τοιοῦτον τὸ σῶμα, οἷον εἰ διὰ τέλους ἔχειν μέλλοιεν, ζῆν οὐκ ἂν δέξαιντο; ἢ τοὺς ἐπὶ τὰ γυμνάσια καὶ πόνους ἰόντας οὐκ ἴσμεν ὡς ἀσθενεῖς εἰς τὸ παραχρῆμα

A Sed nos de verbo quidem non contendamus: hoc autem paulo antè aſſertum, inter nos conueniat: quòd qui rectam nacti ſunt diſciplinam, omnes fermè probi euadunt: qui contrà, improbi. Quare nulla in re diſciplina negligenda eſt, quæ præclariſſimarum rerum prima præſtantibus hominibus adeſt. Et ſi quis in re aliqua excidit, poteſtque corrigi, ſeipſum emendet, idque per totam vitam pro viribus faciat. CLIN. Rectè loqueris. Idcirco quæ dicis concedenda ſunt. AT. Atqui olim iã conceſſimus, bonos eſſe illos qui ſibimet imperare poſſunt, malos autem qui nequeunt. CLIN. Scitè admodum. ATHEN. Reſumamus igitur idipſum, vt clarius innoteſcat quod dicimus. Ac
B vos per imaginem id vt liqueat accipiatis, ſi quo modo poſſim rem vobis hanc aperire. CL. Dic iam. ATH. Nónne quemlibet noſtrûm vnum putamus? CLIN. Vnum. ATHEN. Habentem videlicet in ſe conſiliarios duos, contrarios atque amentes, quos voluptatem ac dolorem appellamus. CLIN. Et hoc. ATHE. Ad hos futurorum opiniones accedunt, quibus commune nomen ſpes eſt: propriè verò quæ ante dolorem ſpes eſt, timor, quæ ante contrarium, confidentia. Ad hæc omnia rationis iudicium, dictans quid iſtorum melius ſit, quid peius.
C Hoc ſi commune decretum ciuitatis efficitur, lex nominatur. CLIN. Vix ego te ſequor. Dic tamen quæ reſtant, perinde ac ſi ſequerer. MEG. Idem mihi quoque accidit. ATHEN. Sic autem de his cogitemus, vt miraculum quoddam diuinum in animãtium genere vnumquenque noſtrûm exiſtimemus, ſiue ioco ſiue ſerio (non enim id nouimus) à ſuperis conſtitutum. Illud autem non ignoramus, quòd hi affectus in nobis quaſi nerui aut funes ingeniti trahunt nos inuicem retrahúntque ad contrarias actiones, vbi virtus, & vitium diſcreta verſantur. Ratio enim tractionem vnam ſequendam ſemper, neque vnquam relinquendam, ſed hac cæteris omnibus obnitendum eſſe edi-
D cit, eámque rationis ductionem eſſe auream atque ſacrã, quæ ciuitatis lex communis vocetur. Et cæteras duras ac ferreas eſſe, hanc mollem, quòd aurea ſit: & vniformem præterea cæteras multiformes. Oporteret itaque pulcherrimam nos legis ductionem ſequi ſemper, eíque fauere. Nam cùm rationis iudiciũ honeſta res ſit, & mitis quidẽ potius q̃ violẽta, miniſtris ductionẽ ipſius egere, vt aureum in nobis genus alia genera ſuperet. Et ſic fabula, quia mira res, homo eſſe narratur, virtute ſeruabitur: & qua ratione ſuperior quis & inferior quodammodo ſeipſo dicatur, planius cognoſcetur: & quòd oporteat vnũquenq. vera in ſeipſo de his tractationib. ratiõe perce-
E pta, ad eam ipſam vitam omnem ſuam dirigere: Ciuitatẽ verò, vel à deorũ aliquo, vel ab hoc ipſo qui hoc cognouit, ratiõe acceptа, eam habere pro lege, ad eiúſque normam officia ſua ſecum, & cum aliis ciuitatibus inſtituere: atque ita virtus, & vitium clarius nobis diſtincta patebunt, quibus planè perceptis & diſciplina & reliqua ſtudia magis forſan eluceſcent. Et ille in potationibus receptus nunc mos, quo de vile fortaſſe putabitur, ſi pluribus dicam. CLIN. Fortè non videbitur prolixa oratione indignum. ATHE. Probè loqueris, quare dicamus quid in ea maximè dignum videatur. CLIN. Proſequere iam. ATH. Si miræ huic rei ebrietatem addamus, qualem ipſam redde-
F mus? CLIN. Quorſum iſtud rogitas? ATHEN. Nõdum dico. Sed ſi mira hæc res illi ſe commiſceat, qualis redditur? Verum apertius etiam quod volo, dicere conabor. Tale quiddam interrogo. An vini vſus voluptates, dolores, iras, amores, vehementius concitet. CLIN. Maximè quidem. ATHEN. Vtrum etiam ſenſus, memoriam, opinionem, intelligentiam ſimiliter vehementiora efficiat. An prorſus extinguat, ſiquis ebrietate fuerit occupatus. CLIN. Omnino certè extinguit. ATHEN. Ad eum igitur animi habitum redit, quem puer primis ab annis habebat. CLIN. Profectò. ATHEN. Quare minimè tunc ſui ipſius compos erit. CLIN. Minimè. ATHEN. Erit itaque peſſi-
G mus. CLIN. Valde. ATHENIEN. Non ſolum igitur, ſenex, vt videtur, bis erit puer, ſed ipſe etiam temulentus. CL. Optimè id hoſpes eſt dictum. ATHEN. Poteritne ratio nobis aliqua ſuadere hanc rem aliquo pacto guſtandam eſſe: neque eſſe totis viribus fugiendam? CLIN. Poterit forſitan, vt ais, & modò paratum te dicere oſtendebas. ATHEN. Optimè meminiſti. Nempe & nunc paratus ſum, quandoquidem vtrique haud grauatim audire promiſiſtis. CLINI. Quídni audiamus, & ſi non ob aliud, tamen quia mirum abſurdúmque videtur, ſi oportebit quandoque hominem ſponte ſeipſum in omnem prauitatem abiicere? ATHENIENS. Animíne dicis? CLIN. Animi. ATHENI. Nunquid autem mirabimur, ô amice, ſiquis in cor-
H poris prauitatem, maciem dico, deformitatem, imbecillitatem ſponte deueniat? CLINIAS. Quídni? ATHENIENS. An igitur putamus eos qui vltrò medicorum pharmaca accipiant, ignorare ſe paulò pòſt ita corpus per aliquot dies affectum habituros, vt ſi affectum ſimiliter perpetuo ſint habituri, viuere nolint? An etiam ignoramus eos qui gymnaſia, & labores ſubeunt, imbecilles laſſitudine confeſtim fieri?

Nocumenta à vino.

Temulẽtus etiam bis puer.

CLIN. Hæc omnia nouimus. ATHEN. Atqui & iſtud, quòd cuncti futuræ vtilitatis gratia ad hæc vltrò tendunt. CLIN. Præclarè. ATHEN. Nónne eodem modo de cæteris rebus exiſtimandum? CLIN. Eodem prorſus. ATHEN. Non aliter quoque de compotatione vini cogitandum eſt, ſi datur hoc in iſtis rectè conſiderari. CLIN. Sic certè. ATHEN. Si vtilitatem aliquam habere perſpicietur nihilo inferiorem, quàm quæ in corporali exercitatione ineſt, bene quidem, principio tamen in hoc exercitationem corporis ſuperat, quòd hæc dolorem habeat, illa nō habeat. CL. Rectè id quidem. Sed mirarer equidem, ſiquid tale in eo poſſemus percipere. ATH. Hoc ipſum iam explanare conandū. Quare mihi dicas. An duas timoris ſpecies inuicē penè contrarias poſſumus cogitare? CL. Quas dicis? ATH. Has inquam, Timemus profectò mala, cùm futura expectamus. CLI. Timemus. ATHEN. Metuimus quoque ſæpenumero exiſtimationem, cùm formidamus ne dicendo aut faciendo aliquid minus honeſtum, mali videamur. Quē quidem timorem nos, imò omnes, vt arbitror, pudorem appellamus. CL. Cui dubium? ATH. Hos equidem timores duos dicebam. quorum alter contrarius quidem eſt doloribus cæteríſque timoribus, contrarius eſt & plurimis ingentibúſque voluptatibus. CLIN. Rectè admodum. ATHEN. Nónne igitur, & legiſlator, & quiuis alius qui prodeſſe hominibus quoquomodo poſſit, hunc timorem maximo honore colat, vocétque pudorem? confidentiam verò huius contrariam, impudentiam nominet, ac maximum priuatim & publicè malum hominibus arbitretur? CL. Rectè dictum. ATH. Is vtique timor & in aliis multis ingentibúſque nos maximè ſeruat, & in bello, ſi vnum vni comparetur, hic certè maximè omnium victoriam nobis ſalutémque largitur. Duo enim ſunt quæ victoriam pariūt: aduerſus hoſtes quidem audacia, aduerſus amicos autem turpis infamiæ timor. CLIN. Eſt ita. ATH. Intrepidum itaque vnumquenque noſtrûm, & timidum fieri oportet. Quamobrem verò ita vtrunque oporteat, iam diſtinximus. CLIN. Omnino. ATH. Atqui quoties intrepidum aliquem reddere volumus, in multarum terrorem formidinum lege impulſum, talē efficimus. CL. Ita videtur. ATHEN. Quem verò, vt timeat quæ timenda ſunt, inducere volumus eum profectò debemus rebus ad impudentiam declinantibus tentare, in pugna contra voluptates domeſticas, aut anteactæ vitę inſtitutum exercere, & ad victoriam cohortari, atque ita vincentem verè fortem reddere. Qui verò nec periculum ſui fecerit vllum, neque in his certaminibus exercitatus fuerit, ne mediam quidem ſuarum virium partem ad virtutem habebit. Temperatus autem quomodo erit perfectè, niſi voluptatibus atque cupiditatibus plurimis ad impudentiam & iniuriam compellentibus fortiter repugnauerit, ac ratione operéque & arte tā iocoſis quàm ſeriis in rebus deuicerit? An temperans erit, inquam, qui nihil huiuſmodi ſit perpeſſus? CLIN. Haudquaquam veriſimile eſt. ATH. Sed dic oro, num aliquod ad inducendum timorē pharmacum deus quiſpiam hominibus dedit, vt quanto plus ex eo quis bibat, tanto ex qualibet potatione infeliciorem ſe fieri putet, cùm omnia tā præſentia quàm futura ſibi metuat, atq; ad omnē formidinē etiam ſi fortiſſimus omnium ſit, tandem deueniat: cúmque dormierit, & à potione huiuſmodi liberatus fuerit, rurſus ſibi idem quotidiè accidat? CLIN. Et quam, ô amice, huiuſmodi potionem in hominum vita fuiſſe vnquam dicemus? ATHE. Nullam vtique. Tamen ſi reperiretur hæc potio, eſſétne ad fortitudinem conditori legum idonea, vt tale quid de ipſa dicere ad latorem legis poſſemus? Age primùm dic legum conditor, ſiue Cretenſibus, ſiue quibuſcunque aliis leges conſcribis: Vtrum velles de ciuibus tuis poſſe fortitudinis, & ignauiæ periculum facere? CLI. Velle ſe profectò quilibet reſponderet? ATH. Deinde vtrum id tuto, neque magno imminente periculo, an contrà? CLIN. Tuto ſcilicet atque ſecurè quilibet confitebitur. ATH. Num igitur potione hac vteris ita eos ad terrores compellens, & in ipſis perturbationibus arguens monitu tuo ac iuſſu, aut ciues tuos imperterritos facias, alios honorans, alios autem vituperans, ſi tuis monitis non paruerint? Atque eos qui ſtrenuè exercendo ſe geſſerint impunes relinquas: at eos qui contrà, pœna afficias? An nullo modo vteris, quanuis nihil aliud habeas quod in ea potione accuſes? CLIN. Cur non vtatur hoſpes? ATH. Exercitatio quidem, ô amice, præter conſuetas miræ facilitatis eſt, qua vel vnus vel pauci poſſunt aut quotcunque volueris exerceri. Ac ſiue quis ſolitario in loco ſolus ignominiam ob oculos ponēs, quòd priuſquam profecerit videri nolit, ita aduerſus fortitudinē ſe exerceat, potione hac ſola præ multis rebus aliis præparata, probè aliquid profectò efficiet: ſeu quis confidens natura ſe & vſu ſatis inſtructū, non formidet cū multis compotatoribus exercitari, vinúque in poculo neceſſariò exhauriendo perdendóque oſtēdere adeò præualens & exuperās, vt nulla in re magna per impudentiā erret, & propter virtutem ſtatu non moueatur, ac iuxta vltimam potionem antè ebrietatem diſcedat apprimè cauens meri in omnes homines violentiam. CL. Certè & hic, ô hoſpes, ita ſe gerens, moderatus euadet. AT. Ruſus ad

A γίγνονται; ΚΛ. Πάντα ταῦτα ἴσμεν. ΑΘ. Καὶ ἐπὶ τῆς μετὰ ταῦτα ὠφελείας ἕνεκα ἑκόντες πορεύονται; ΚΛ. Κάλλιστα. ΑΘ. Οὐκοῦν χρὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων πέρι διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον; ΚΛ. Πάνυ γε. ΑΘΗΝ. Καὶ τὸ περὶ τὸν οἶνον ἄρα διατριβῆς ὡσαύτως διανοητέον, εἴπερ ἔνι τοῦτο ὀρθῶς διανοηθῆναι ἐν τούτοις. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗΝ. Ἂν ἄρα τινὰ ὠφέλειαν ἡμῖν ἔχουσα φαίνηται, μηδὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἐλάττω, τῇ γε ἀρχῇ τὴν σωμασκίαν νικᾷ· τῷ τὴν μὲν, μετ' ἀλγηδόνων εἶναι, τὴν δὲ, μή. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. θαυμάζοιμι δ' ἂν εἴ τι δυναίμεθα τοιοῦτον ἐν αὐτῷ καταμαθεῖν. ΑΘΗΝ. Τοῦτ' αὐτὸ δὴ νῦν, ὡς ἔοιχ', ὑμῖν ἤδη πειρατέον φράζειν. καί μοι λέγε· δύο φόβων εἴδη

B σχεδὸν ἐναντία δυνάμεθα κατανοῆσαι; ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Τὰ τοιάδε. φοβούμεθα μέν που τὰ κακὰ, προσδοκῶντες γενήσεσθαι; ΚΛ. Ναί. ΑΘΗΝ. Φοβούμεθα δέ γε πολλάκις δόξαν, ἡγούμενοι δοξάζεσθαι κακοὶ, πράττοντες ἢ λέγοντές τι τῶν μὴ καλῶν. ὃν δὴ καὶ καλοῦμεν τὸν φόβον ἡμεῖς γε (οἶμαι δὲ καὶ πάντες) αἰσχύνην. ΚΛ. Τί δ' οὔ; ΑΘΗΝ. Τούτους δὴ δύο ἔλεγον φόβους· ὧν ὁ ἕτερος ἐναντίος μὲν ταῖς ἀλγηδόσι καὶ τοῖς ἄλλοις φόβοις, ἐναντίος δ' ἐστὶ ταῖς πλείσταις καὶ μεγίσταις ἡδοναῖς. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἂν νομοθέτης, καὶ πᾶς οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, τοῦτον τὸν φόβον ἐν τιμῇ μεγίστῃ σέβει, καὶ καλῶν αἰδῶ, τὸ τούτων θάρρος ἐναντίον, ἀναίδειάν τε προσαγορεύει, καὶ

C μέγιστον κακὸν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πᾶσι νενόμικε; ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν τά τ' ἄλλα πολλὰ καὶ μεγάλα ὁ φόβος ἡμᾶς οὗτος σώζει, καὶ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ νίκην καὶ σωτηρίαν, ἓν πρὸς ἕν, οὐδὲν οὕτω σφόδρα ἡμῖν ἀπεργάζεται. δύο γὰρ οὖν ἐστὸν τὰ τὴν νίκην ἀπεργαζόμενα, θάρρος μὲν πολεμίων, φίλων δὲ φόβος, αἰσχύνης πέρι κακῆς. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. Ἄφοβον ἡμῶν ἄρα δεῖ γίγνεσθαι καὶ φοβερὸν ἕκαστον· ὧν δ' ἑκάτερον ἕνεκα, διῃρήμεθα. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Καὶ μὴν ἄφοβόν γε ἕκαστον βουληθέντες ποιεῖν, φόβων πολλῶν τινῶν εἰς φόβον ἄγοντες αὐτὸν μετὰ νόμου, τοιοῦτον ἀπεργαζόμεθα. ΚΛ. Φαινόμεθα. ΑΘ. Τί δ' ὅταν ἐπι-

D χειρῶμέν τινα φοβερὸν ποιεῖν μετὰ δίκης, ἆρ' οὐκ ἀναισχυντίᾳ ξυμβάλλοντας αὐτὸν καὶ προσγυμνάζοντας, νικᾶν δεῖ ποιεῖν διαμαχόμενον αὐτοῦ ταῖς ἡδοναῖς; ἢ τῇ μὲν διαίτῃ τῇ ἐν αὐτῷ προσμαχόμενον καὶ νικῶντα αὐτὴν, δεῖ τέλεον οὕτω γίγνεσθαι πρὸς ἀνδρείαν; ἄπειρος δὲ δή που καὶ ἀγύμναστος ὢν τῶν τοιούτων ἀγώνων ὁστισοῦν, οὐδ' ἂν ἥμισυ ἑαυτοῦ γένοιτο πρὸς ἀρετήν; σώφρων δὲ ἄρα τελέως ἔσται, μὴ πολλαῖς ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις προτρεπούσαις ἀναισχυντεῖν καὶ ἀδικεῖν διαμεμαχημένος, καὶ νενικηκὼς μετὰ λόγου καὶ ἔργου καὶ τέχνης, ἔν τε παιδιαῖς καὶ ἐν σπουδαῖς, ἀλλ' ἀπαθὴς ὢν πάντων τοιούτων; ΚΛ. Οὔκουν τόν γ' εἰκότα λόγον ἂν ἔχοι. ΑΘ. Τί οὖν; φόβου φάρμακον ἔσθ' ὅστις θεὸς δέ-

E δωκεν ἀνθρώποις, ὥστε ὁπόσῳ πλέον ἂν ἐθέλῃ τις πίνειν αὐτοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν νομίζειν καθ' ἑκάστην πόσιν δυστυχῆ γίγνεσθαι; καὶ φοβεῖσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα αὐτῷ πάντα; καὶ τελευτῶντα εἰς πᾶν δέος ἰέναι τὸν ἀνδρειότατον ἀνθρώπων, ἐκκοιμηθέντα δὲ καὶ τοῦ πόματος ἀπαλλαγέντα, πάλιν ἑκάστοτε τὸν αὐτὸν γίγνεσθαι; ΚΛ. Καὶ τί τοιοῦτον φαῖμεν ἂν ὦ ξένε ἐν ἀνθρώποις γεγονέναι πόμα; ΑΘΗ. Οὐδέν. εἰ δ' οὖν ἐγένετό ποθεν, ἔσθ' ὅτε πρὸς ἀνδρείαν ἦν ἂν νομοθέτῃ χρήσιμον; οἷον τὸ τοιόνδε περὶ αὐτοῦ καὶ μάλα εἴχομεν ἂν αὐτῷ διαλέγεσθαι, Φέρε ὦ νομοθέτα, εἴτε Κρησὶν, εἴθ' οἷστισινοῦν νομοθετεῖς, πρῶ-

F τον μὲν τῶν πολιτῶν ἆρ' ἂν δέξαιο βάσανον δυνατὸς εἶναι λαμβάνειν ἀνδρείας τε πέρι καὶ δειλείας; ΚΛ. Φαίη που πᾶς ἂν δηλονότι. ΑΘ. Τί δέ; μετ' ἀσφαλείας καὶ ἄνευ κινδύνων μεγάλων, ἢ μετὰ τῶν ἐναντίων; ΚΛ. Καὶ τοῦτο μετὰ τῆς ἀσφαλείας ξυνομολογήσει πᾶς. ΑΘ. Χρῷο δ' ἂν, εἰς τοὺς φόβους τούτους ἄγων, καὶ ἐλέγχων ἐν τοῖς παθήμασιν, ὥστε ἀναγκάζειν ἄφοβον γίγνεσθαι, παρακελευόμενος καὶ νουθετῶν, καὶ τιμῶν; τὸν δὲ ἀτιμάζων, ὅστις σοὶ μὴ πείθοιτο εἶναι τοιοῦτος οἷον σὺ τάττεις ἐν πᾶσι; καὶ γυμνασάμενον μὲν εὖ καὶ ἀνδρείως, ἀζήμιον ἀπαλλάττοις ἄν· κακῶς δὲ, ζημίαν ἐπιτιθείς; ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἂν χρῷο, μηδὲν ἄλλο ἐγκαλῶν τῷ πόματι; ΚΛΕΙΝ. Καὶ πῶς οὐκ ἂν χρῷτο, ὦ ξένε; ΑΘ. Γυμνασία γοῦν

G ὦ φίλε, παρὰ τὰ νῦν θαυμαστὴ ῥᾳστώνης ἂν εἴη καθ' ἕνα καὶ κατ' ὀλίγους, καὶ καθ' ὁπόσους τις ἀεὶ βούλοιτο. καὶ εἴτε τις ἄρα μόνος ἐν ἐρημίᾳ τὸ τῆς αἰσχύνης ἐπίπροσθεν ποιούμενος, πρὶν εὖ σχεῖν ἡγούμενος ὁρᾶσθαι μὴ δεῖν, οὕτω πρὸς τοὺς φόβους γυμνάζοιτο, πόμα μόνον ἀντὶ μυρίων πραγμάτων παρασκευαζόμενος, ὀρθὸν ἄν τι πράττοι· εἴτε τις ἑαυτῷ πιστεύων φύσει καὶ μελέτῃ καλῶς παρεσκευάσθαι, μηδὲν ὀκνοῖ μετὰ ξυμποτῶν πλειόνων γυμναζόμενος, ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἐν τῇ τοῦ πόματος ἀναγκαίᾳ διαφορᾷ δύναμιν, ὑπερθέων καὶ κρατῶν ὥστε ὑπὸ ἀσχημοσύνης μηδὲ ἓν σφάλλεσθαι μέγα, μηδ' ἀλλοιοῦσθαι δι' ἀρετήν· πρὸς δὲ τὴν ἐσχάτην πόσιν ἀπαλλάττοιτο, πρὶν ἀφικνεῖσθαι, τὴν ἁ-

H πάντων ἧτταν φοβούμενος ἀνθρώπων τοῦ πόματος. ΚΛΕΙΝ. Ναί, σωφρονεῖ γὰρ, ὦ ξένε, καὶ ὁ τοιοῦτος, οὕτω πράττων. ΑΘ. Πάλιν δὴ πρὸς

τὸν νομοθέτην λέγωμεν τάδε, Εἶεν, ὦ νομοθέτα. τοῦ μὲν δὴ φόβου σχεδὸν οὔτε θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις τοιοῦτον φάρμακον, οὔτε αὐτοὶ μεμηχανήμεθα· (τοὺς γὰρ γόητας οὐκ ἐν θοίνῃ λέγω) τῆς δὲ ἀφοβίας καὶ τοῦ λίαν θαρρεῖν καὶ ἀδεῶς ἃ μὴ χρὴ, πότερον ἔστι πῶμα; ἢ πῶς λέγομεν; ΚΛ. Ἔστι φήσει που τὸν οἶνον ὁ φράζων. ΑΘ. Ἦ καὶ τοὐναντίον ἔχει τοῦτο τῷ νῦν δὴ λεγομένῳ; πρῶτα τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸν αὐτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἵλεων εὐθὺς μᾶλλον ἢ πρότερον; καὶ ὁπόσῳ ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦται καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν; καὶ τελευτῶν δὴ πάσης ὁ τοιοῦτος παρρησίας, ὡς σοφὸς ὢν, μεστοῦται, καὶ ἐλευθερίας· πάσης δὲ ἀφοβίας, ὥστε εἰπεῖν τε ἀόκνως ὁτιοῦν, ὡσαύτως δὲ καὶ πρᾶξαι; ΚΛ. Πᾶς ἡμῖν, οἶμαι, τοῦτ' ἂν συγχωρεῖ. ΜΕ. Τί μήν; ΑΘ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ τόδε, ὅτι δύο ἔφαμεν ἡμῖν ἐν ταῖς ψυχαῖς δεῖν θεραπεύεσθαι· τὸ μὲν, ὅπως ὅτι μάλιστα θαρρήσομεν· τὸ δὲ, τοὐναντίον, ὅτι μάλιστα φοβησόμεθα. ΚΛ. Ἃ τῆς αἰδοῦς ἔλεγες, ὡς οἰόμεθα. ΑΘ. Καλῶς μνημονεύετε. ἐπειδὴ δὲ τήν τε ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοβίαν ἐν τοῖς φόβοις δεῖ καταμελετᾶσθαι, σκεπτέον ἆρα τὸ ἐναντίον ἐν τοῖς ἐναντίοις θεραπεύεσθαι δέον ἂν εἴη. ΚΛ. Τό γ' οὖν εἰκός. ΑΘ. Ἃ παθόντες ἄρα πεφύκαμεν διαφερόντως, θαρραλέοι τ' εἶναι καὶ θρασεῖς, ἐν τούτοις δέον ἂν, ὡς ἔοικεν, εἴη τὸ μελετᾶν ὡς ἥκιστα εἶναι ἀναισχύντους τε καὶ θρασύτητος γέμοντας· φοβερούς δὲ εἰς τὸ τολμᾶν ἑκάστοτε λέγειν, ἢ πάσχειν ἢ καὶ δρᾶν αἰσχρὸν ὁτιοῦν. ΚΛ. Ἔοικεν. ΑΘ. Οὐκοῦν ταῦτά ἐστι πάντα ἐν οἷς ἐσμὲν τοιοῦτοι, θυμὸς, ἔρως, ὕβρις, ἀμαθία, φιλοκέρδεια, δειλία· καὶ ἔτι τὰ τοιάδε, πλοῦτος, κάλλος, ἰσχύς· καὶ πάνθ' ὅσα δι' ἡδονῆς αὖ μεθύσκοντα παράφρονας ποιεῖ. τούτων δ' εὐτελῆ τε καὶ ἀσινεστέραν, πρῶτον μὲν πρὸς τὸ λαμβάνειν πεῖραν, εἶτα εἰς τὸ μελετᾶν, πλὴν τῆς ἐν οἴνῳ βασάνου καὶ παιδιᾶς, τίνα ἔχομεν ἡδονὴν εἰπεῖν ἐμμετρον μᾶλλον, ἂν καὶ ὁπωσποῦν μετ' εὐλαβείας γίγνηται; σκοπῶμεν γὰρ δή. δυσκόλου ψυχῆς καὶ ἀγρίας, ἐξ ἧς ἀδικίαι μυρίαι γίγνονται, πότερον ἰόντας εἰς τὰ ξυμβόλαια πεῖραν λαμβάνειν, κινδυνεύοντας περὶ αὐτῶν σφαλερώτερον, ἢ ξυγγιγνομένους μετὰ τῆς τοῦ Διονύσου θεωρίας, ἢ πρὸς τἀφροδίσια ἡττημένης τινὸς ψυχῆς βάσανον λαμβάνειν, ἐπιτρέποντας αὐτῶν θυγατέρας τε καὶ υἱεῖς καὶ γυναῖκας οὕτως ἐν τοῖς φιλτάτοις κινδυνεύσαντας, ἦθος ψυχῆς θεάσασθαι. καὶ μυρία δὴ λέγων οὐκ ἄν τις ποτὲ ἀνύσειεν ὅσῳ διαφέρει τὸ μετὰ παιδιᾶς τὴν ἄλλως ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους θεωρεῖν. καὶ δὴ τοῦτο μὲν αὐτὸ, περί γε τούτων, οὔτ' ἂν Κρῆτας οὔτ' ἄλλους ἀνθρώπους οὐδένας οἰόμεθα ἀμφισβητῆσαι, μὴ οὐ πεῖράν τε ἀλλήλων ἐπιεικῆ ταύτην εἶναι, τό, τε τῆς εὐτελείας καὶ ἀσφαλείας καὶ τάχους διαφέρειν πρὸς τὰς ἄλλας βασάνους. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθὲς τοῦτό γε. ΑΘΗ. Τοῦτο μὲν ἄρ' ἂν τῶν χρησιμωτάτων ἓν εἴη, τὸ γνῶναι τὰς φύσεις τε καὶ ἕξεις τῶν ψυχῶν τῇ τέχνῃ ἐκείνῃ ἧς ἐστι ταῦτα θεραπεύειν. ἔστι δέ που φαμὲν, ὡς οἶμαι, πολιτικῆς. ἢ γάρ; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

A conditorem legum ita dicamus: O legis conditor, neque deus tale adhuc hominibus timoris dedit pharmacum, neque ipſi excogitauimus. Ipſos nanque veneficos inter conuiuas non numero. Cõfidere autem valde, & intrepidè oportet, præterquàm audere in quibuſcunque, vtrum potio quædam, an nulla eſt, quæ facit. CLIN. Vinum eſſe dicet. ATH. Porrò contrà id facit quàm ea potio de qua modò facta eſt mentio. Nam cùm biberit quis, primo alacrior fit quàm prius erat: deinde quo plus biberit, eo maiore & meliore ſpe eſt, & fortius de ſe ſentit. Tandem quaſi ſapiens, ea homo confidentia, libertate, audaciáque repletur, vt intrepidè & dicat, & faciat quicquid placet. CL. Arbitror equidem omnes id conceſſuros. MEG. Certè B omnes. ATH. Recordemur itaque nunc duo quædam eſſe quæ in noſtris animis curanda ſuperius diximus. Alterum vt maximè confidamus, alterum vt maximè formidemus. CLI. De pudore dicta hæc exiſtimamus. ATHEN. Rectè tenetis. Sed quoniam fortitudinem imperterritique animi habitum in timoribus addiſcere oportet, conſiderandum nunquid contrarium addiſcere in contrariis conueniat. CLIN. Conſequens id eſt. ATHE. In iis igitur quæ perpeſſi confidentes audacéſque maximè fieri natura ſolemus, cogitandum videtur vt quàm minimè impudentes & audaces ſimus, ſed contrà formidoloſi ad C dicendum, aut patiendum, aut agendum quicquam turpe. CL. Ita videtur. ATHE. Nónne hæc ita ſunt, in quibus tales ſumus, ira, amor, petulantia, inſcitia, auaritia, ſocordia, & ad hæc illa, diuitiæ, forma, vires, & quæcunque voluptatis ebrietate quadam homines amentes faciunt? Ad horum omnium leue & innocuum periculum faciendum, inducendámque exercitationem, nullam habemus voluptatem commodiorem ea, quæ potione mores examinat, ſi modò prudens quędam cautio adhibeatur. Videamus enim. Duri & agreſtis animi, vnde iniurię mille pullulant, vbi experimentum capere tutius ſit, in commerciíſne, quæ vel maximè ingenium declarare videntur, an D Dionyſij ſpectaculis, aut venerea in re animo ſuccumbente, vt mores alicuius in periculum vel filiæ vel filij, vel vxoris pudicitia expoſita, probes? Equidem ſi infinita commemores, nũquam inuenies in quo per iocum, ſine omni prorſus periculo ſpectare ingenia ſicut & in vino licet. Qua de re neque Cretenſes, neque alios hominum vllos dubitaturos vnquam putamus, quin huiuſmodi morum examinatio conueniens ſit, ac præ cæteris facilis, tuta, breuis. CL. Verum id quidem. ATHE. Hoc igitur vtiliſſimum quiddam erit, naturas & habitus animorum arte illa cognoſcere, qua iſta curanda ſunt. Eſt autem hoc, vt arbitror, ciuilis facultatis officium. An non? CLIN. Sic E eſt omnino.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS SECVNDVS.

SVMMA DIALOGI. *Subſtrato legum fundamento, illarum quoque ſubiectum notarat Plato, nempe hominis naturam: cuius adeò maximam habere rationem debeat legiſlater in legibus inſtituendis & quoniam ex cupiditatibus humanis duæ potiſsimum dominantur, Dolor & voluptas, idcirco docuit in iis adhibendam eſſe diligentem cautionem, ne vel nimia ſit licentia, vel nimia ſeueritas: proptereáque naturarum variarum circunſtantias eſſe conſiderandas, vt ex illarum ratione leges prudenter accommodari poſsint. Quam quæſtionem in primo libro inchoatam, hoc ſecundo diligenter perſequitur, De legum videlicet ex perſonarum circumſtantiis accommodandarum ratione. Docet igitur quantum habeat momentum diſciplina, & in ipſorum quidem puerorum animis: omnium autem ætatum decoram quandam eſſe harmoniam, quaſi rythmum, choream, melos: ita quidem vt & animi & corporis varij habitus inde conformentur.*

Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, σκεπτέον ἐκεῖνο περὶ αὐτῶν, πότερα τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἔχει τὸ κατιδεῖν πῶς ἔχομεν τὰς φύσεις, ἢ καί τι μέγεθος ὠφελείας, ἄξιον πολλῆς σπουδῆς, ἔνεστι τῇ κατ' ὀρθὸν χρείᾳ τῆς ἐν οἴνῳ συνουσίας. τί οὖν δὴ λέγομεν; ἔνεστ', ὡς ὁ λόγος ἔοικε βούλεσθαι σημαίνειν· ὅπῃ δὲ καὶ ὅπως, ἀκούωμεν προσέχοντες τὸν νοῦν, μή πη παραποδισθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ. ΚΛΕΙ. Λέγε οὖν. ΑΘΗΝ. Ἀναμνησθῆναι τοίνυν ἔγωγε πάλιν ἐπιθυμῶ τί ποτε λέγομεν ἡμῖν εἶναι τὴν ὀρθὴν παιδείαν. τούτου γὰρ, ὥς γ' ἐγὼ τοπάζω τανῦν, ἐστὶν ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι τούτῳ καλῶς κατορθουμένῳ σωτηρία. ΚΛ. Μέγα λέγεις. ΑΘΗ. Λέγω τοίνυν τῶν παίδων παιδικὴν εἶναι πρώτην αἴσθησιν, ἡδονὴν καὶ λύπην· καὶ ἐν οἷς ἀρετὴ ψυχῇ καὶ κακία παραγίνεται, πρῶτον ταῦτ' εἶναι· φρόνησιν δὲ καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίους, εὐτυχὲς ὅτῳ καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο. τέλειος δ' οὖν ἐστιν ἄνθρωπος ταῦτα καὶ τὰ ἐν τούτοις πάντα κεκτημένος ἀγαθά. παιδείαν δὴ λέγω τὴν παραγιγνομένην πρῶτον παισὶν ἀρετήν. ἡδονὴ δὲ καὶ φιλία καὶ λύπη καὶ μῖσος ἂν ὀρθῶς ἐν ψυχαῖς ἐγγίγνωνται, μήπω δυναμένων λόγῳ λαμβάνειν· λαβόντων δὲ τὸν λόγον, συμφωνήσωσι τῷ λόγῳ, ὀρθῶς εἰθίσθαι ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἐθῶν· αὕτη θ' ἡ ξυμφωνία, ξύμπασα μὲν, ἀρετή· τὸ δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας τεθραμμένον αὐτῆς ὀρθῶς, ὥστε μισεῖν

DEINCEPS autem de his conſiderandum eſt, vtrum id ſolùm bonum habeant, vt perſpiciamus quomodo naturas habeamus, an magna etiã vtilitas multo ſtudio digna in vini potatione, ſi rectè fiat, inſit. Quid igitur dicimus? Ineſt vtique, vt ratio hæc inſinuare videtur. Vbi autem, & quomodo, attentè obſecro audiamus, ne ex ea re præpediamur. CL. Dic igitur. ATH. Repetere itaque memoria cupio quid rectam eſſe diſciplinam dicamus. Huius enim, vt in præſentia conijcio, eſt in hoc officio quãdo re- F ctè inſtitutum eſt, ſalus. CLIN. Magnum dicis. ATH. Primum profectò puerorum ſenſum eſſe dico voluptatis atque doloris: atque hæc duo eſſe in quibus primum virtus & vitium animo innaſcuntur. Beatus autem eſt, cui in ſenectute contigerit, vt ſapientiã veráſque opiniones aſſequi poſſit. Perfectus porrò vir eſt, qui hæc & quæ in his ſunt omnia poſſidet bona. Diſciplinam appello virtutem quæ primo pueris aduenit. Si voluptas, & amor dolórque & odium rectè in animos influant antequàm rationem moueantur, & ratione deinde præſente, rationi conſentiant propter ſuperiorem bonorum morũ conſuetudinem, hæc ipſa conſenſio vniuerſa quidem virtus eſt. I- G pſam verò decentem circa voluptates & dolores aſſuetudinem, per quam ab initio vſque ad extremum vitæ homines

Primus ſenſus puerorum eſt voluptas & dolor.

Hæc ex Cicerone lib. de finib. 5.

oderint quæ odiſſe oportet, & ament quæ amanda ſunt, ſi per ſeipſam ſeorſum & ratione conſideratam diſciplinam vocaueris, rectè, vt ego arbitror, appellabis. CLIN. Etenim quæ antea hoſpes, & quæ nunc de diſciplina diſſeruiſti, probè dicta videntur. ATHEN. Bene igitur eſt. Huiuſmodi verò voluptatum atque dolorum rectam inſtitutionẽ, quæ diſciplina dicitur, trãſgrediuntur homines in vita, ac ſæpe peruertunt. Dij autem genus hominum laboribus natura preſſum miſerati, remiſſiones laborum ipſis ſtatuerunt, ſolennia videlicet feſta viciſſim in ipſorum deorum honorem inſtituta præbentes. Muſas quinetiam & Apollinem Muſarum ducem, & Bacchum concelebratores, deorúmque concilio emendatores morum inter ſolennia adhibuere. Conſiderandum igitur vtrum hic ſermo ſecundum naturam nobis ac verus eſt, qui dicit, tenerioris ætatis omnes, vt vno verbo complectar, non poſſe nec corpore, nec voce quieſcere, ſed ſemper moueri, & loqui velle, alios exultantes ac geſtientes, & veluti cum voluptate ſaltantes ludentéſque, alios varijs vocibus conclamantes. Ac cætera quidem animalia ordinem ordinísve defectum, qui ſanè ordo in moribus inſpicitur, & rhythmus harmoniáque vocatur, nequaquã aduertere. Nobis autẽ ab iis diis, quos concelebratores datos eſſe nobis diximus, rhythmi & harmoniæ participem ſenſum eſſe tributum, eóſque mouere nos cum voluptate, chorúmque nobis ducere cantibus & ſaltationibus nos inuicem copulantes: quem quidẽ chorum ἀπὸ τῆς χαρᾶς, id eſt lætitia, nominauerint. Primo verò conſiderandum, num concedamus, diſciplinam primam per Muſas & Apollinem eſſe. An quomodo? CL. Ita prorſus. ATH. Diſciplinæ igitur expers dicendus, qui nunquam chorea vſus eſt. Diſciplinæ verò compos contrà, qui ſatis id fecit. CLIN. Sic ponimus. ATHEN. Chorea verò omnis tripudium ſimul eſt, & concentus. CLIN. Neceſſe eſt. AT. Quiſquis ergo bene diſciplina inſtructus eſt, & ſaltare, & cantare bene poteſt. CLIN. Videtur. ATHEN. Sed videamus quid eſt quod modò diximus. CLIN. Quid iſtud? ATHEN. Cùm bene cantare, & bene ſaltare quempiam dicimus, vtrum etiam bona cantare, & bona ſaltare, addendum ſit, an non? CLIN. Addendum. ATHEN. Quid porrò? Si quis honeſta, vt ſunt, ita honeſta eſſe arbitratur: & turpia ſimiliter turpia, atque ita his vtitur, melius choream muſicámque tenebit quàm ille qui corpore atque voce quod honeſtum putat, ſufficiẽter exequi paſſim valet, nec honeſtis tamen gaudet, nec audit turpia? an ille qui quãuis voce corporéq. non poteſt, vt decet, aſſequi, voluptate tamen & dolore aſſequitur, vt bonis quidem gaudeat, praua autem oderit? CLIN. Magnum verò diſciplinæ diſcrimen, ô hoſpes, narras. ATHEN. Si ergo cantus tripudiique bonum nos tres non ignoramus, cognoſcimus vtique & qui diſciplina rectè potitus, & qui contrà. Si autem hoc ignoramus neque ſiqua diſciplinæ conſeruatio ſit, & vbi ſit, ſcire vnquam poterimus. Nónne ita? CLIN. Ita prorſus. ATHEN. Deinceps igitur ſicuti canes per veſtigia decentem figuram, melodiam, cantum, & ſaltationem inueſtigemus. Nam ſi iſta nos fugiant, fruſtra de recta diſciplina ſiue Græca, ſiue barbara diſputabimus. CLIN. Sic arbitror. ATHEN. Quam igitur figuram, & melodiam bonam vocare decet? Num fortis animi, & timidi ſimiles figuræ vocéſque in eiſdem æquíſque laboribus ſunt? CLIN. Quomodo ſimiles, quando neque colores? ATHEN. Scitè, ô amice, ſed in Muſica, & figuræ ſunt, & concentus quum circa rhythmum & harmoniam verſetur. Quare boni rhythmi harmoniæque figuram & cantum licet dicere: boni autem coloris non poſſumus rectè dicere, perinde imaginantes, vt magiſtri choreæ ſolent. Ignaui autem & fortis viri figura quædam eſt aut cantus: atque hæc rectè in viris fortibus honeſta, in ignauis turpia nominantur. Sed ne in his longior ſim, omnes ſimpliciter virtuti animi, vel corporis, aut virtutis imagini adhærentes figuræ atque concentus, honeſti: contrarij verò, turpes. CLIN. Rectè tu quidem, atque iſta ſic ſe habere in præſentia iudicamus. ATHEN. Præterea & hoc cogitandum, vtrum omnes omnibus choreis ſimiliter delectemur, an multum interſit. CLINIA. Multum omnino. ATH. Quid igitur eſſe dicemus, quod in errorem nos impulit? Vtrum non eadem ſunt honeſta bonáque nobis omnibus? An ipſa quidem eadem ſunt, non tamen eadem eſſe videntur? Neque verò dicere quiſquam audebit, vitioſam choream virtutis participe meliorem eſſe. Neque fatebitur vnquam aliquis ſe quidem figuris prauis lætari, alios autem contraria quadam muſa. Quanquam plerique prædicant rectam muſicæ rationem in vi quadam conſiſtere, quæ voluptatem amicis afferat. Quod neque ferendum eſt, neque dicendum omnino, nefas enim. Hæc autem potius erroris cauſa eſt. CLIN. Quænam? ATHENIEN. Quoniam in chorea variorum morum, variarúmque rerum variis in fortunis moribúſque geſtarum imitationes fiunt, quibus illa quæ dicuntur, aut declarantur, aut ſub ſpecie ſaltationis exprimuntur, vel natura, vel conſuetudine, vel vtriſque probantur, atque animo eorum conueniunt, quos gaudere illis, laudaréque, & honeſta

In hanc ſententiam multa Cicero de finibus 5.

Quid rhythmus & harmonia.

Quæ chorea.

A μὲν ἃ χρὴ μισεῖν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους· στέργειν δὲ ἃ χρὴ στέργειν, τοῦτ' αὐτὸ ἀποτεμὼν τῷ λόγῳ, καὶ παιδείαν προσαγορεύων, κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν ὀρθῶς ἂν προσαγορεύοις. ΚΛ. Καὶ γάρ, ὦ ξένε, ἡμῖν καὶ τὰ πρότερον ὀρθῶς σοι παιδείας πέρι καὶ τὰ νῦν εἰρῆσθαι δοκεῖ. ΑΘ. Καλῶς τοίνυν. τούτων γὰρ δὴ τῶν ὀρθῶς τεθραμμένων ἡδονῶν καὶ λυπῶν παιδειῶν οὐσῶν χαλᾶται τοῖς ἀνθρώποις καὶ διαφθείρεται τὰ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ. θεοὶ δὲ οἰκτείραντες τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονον πεφυκὸς γένος, ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο, τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς, καὶ Μούσας, Ἀπόλλωνά τε μουσηγέτην, καὶ Διόνυσον, ξυ- **B** νεορταστὰς ἔδοσαν, ἵν' ἐπανορθῶνται τὰς γινομένας τροφὰς ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ θεῶν. ὁρᾶν οὖν χρὴ πότερον ἀληθὴς ἡμῖν κατὰ φύσιν ὁ λόγος ὑμνεῖται τανῦν, ἢ πῶς. φησὶ δέ, τὸ νέον ἅπαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς φωναῖς ἡσυχίαν ἄγειν οὐ δύνασθαι, κινεῖσθαι δὲ ἀεὶ ζητεῖν καὶ φθέγγεσθαι· τὰ μὲν, ἁλλόμενα καὶ σκιρτῶντα, οἷον ὀρχούμενα μεθ' ἡδονῆς καὶ προσπαίζοντα· τὰ δὲ φθεγγόμενα πάσας φωνάς. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ζῷα οὐκ ἔχειν αἴσθησιν τῶν ἐν ταῖς κινήσεσι τάξεων, οὐδὲ ἀταξιῶν, οἷς δὴ ῥυθμὸς ὄνομα καὶ ἁρμονία, ἡμῖν δὲ οὓς εἴπομεν θεοὺς συγχορευτὰς δεδόσθαι, τούτους εἶναι καὶ τοὺς δεδωκότας τὴν ἔνρυθμόν τε καὶ ἐναρμόνιον αἴσθησιν μεθ' ἡδονῆς, ᾗ δὴ κι- **C** νεῖν τε ἡμᾶς καὶ χορηγεῖν ἡμῖν τούτοις, ᾠδαῖς τε καὶ ὀρχήσεσιν ἀλλήλοις ξυνείροντας· χορούς τε ὠνομακέναι τὸ παρὰ τῆς χαρᾶς ἔμφυτον ὄνομα. πρῶτον δὴ τοῦτο ἀποδεξόμεθα, θῶμεν παιδείαν εἶναι πρώτην, διὰ Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος; ἢ πῶς; ΚΛ. Οὕτως. ΑΘΗ. Οὐκοῦν, ὁ μὲν ἀπαίδευτος, ἀχόρευτος ἡμῖν ἔσται· τὸν δὲ πεπαιδευμένον, ἱκανῶς κεχορευκότα θετέον. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Χορεία γε μὴν ὄρχησίς τε καὶ ᾠδὴ τὸ ξύνολόν ἐστιν. ΚΛ. Ἀναγκαῖον. ΑΘ. Ὁ καλῶς ἄρα πεπαιδευμένος, ᾄδειν τε καὶ ὀρχεῖσθαι δυνατὸς ἂν εἴη καλῶς. ΚΛ. Ἔοικεν. ΑΘ. Ἴδωμεν δὴ τί ποτ' ἐστὶ τὸ νῦν αὖ λεγόμενον. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘ. Καλῶς ᾄδει (φαμὲν) καὶ καλῶς ὀρχεῖται· πότερον καὶ καλὰ ᾄδει καὶ καλὰ ὀρχεῖται, προσ- **D** θῶμεν ἢ μή; ΚΛ. Προσθῶμεν. ΑΘ. Τί δ' ἂν τὰ καλά τε ἡγούμενος εἶναι καλά, καὶ τὰ αἰσχρὰ, αἰσχρὰ, οὕτως αὐτοῖς χρῆται, βέλτιον ὁ τοιοῦτος πεπαιδευμένος ἡμῖν ἔσται τὴν χορείαν τε καὶ μουσικήν, ἢ ὃς ἂν τῷ μὲν σώματι καὶ τῇ φωνῇ τὸ διανοηθὲν εἶναι καλὸν ἱκανῶς ὑπηρετεῖν δυνηθῇ ἑκάστοτε, χαίρῃ δὲ μὴ τοῖς καλοῖς, μηδὲ μισῇ τὰ μὴ καλά; ἢ κεῖνος ὃς ἂν τῇ μὲν φωνῇ καὶ τῷ σώματι μὴ πάνυ δυνατὸς ᾖ κατορθοῦν ἢ διανοεῖσθαι, τῇ δὲ ἡδονῇ καὶ λύπῃ κατορθοῖ, τὰ μὲν ἀσπαζόμενος, ὅσα καλά, τὰ δὲ δυσχεραίνων, ὁπόσα μὴ καλά; ΚΛ. Πολὺ τὸ διαφέρον, ὦ ξένε, λέγεις τῆς παιδείας. ΑΘΗ. Οὐκοῦν εἰ μὲν τὸ καλὸν ᾠδῆς καὶ ὀρχήσεως πέρι γιγνώσκομεν τρεῖς ὄντες, ἴσμεν καὶ τὸν πεπαιδευμένον τε καὶ ἀπαίδευτον ὀρθῶς· εἰ δὲ ἀγνοοῦμέν γε τοῦτο, οὐδ' εἴ τις παιδείας ἐστὶ φυλακή, καὶ ὅπου, **E** διαγιγνώσκειν ἄν ποτε δυναίμεθα. ἆρ' οὐχ οὕτως; ΚΛΕΙΝ. Οὕτως μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ταῦτ' ἄρα μετὰ τοῦθ' ἡμῖν αὖ, καθάπερ κυσὶν ἰχνευούσαις, διερευνητέον, σχῆμά τε καλὸν καὶ μέλος καὶ ᾠδὴν καὶ ὄρχησιν. εἰ δὲ ταῦθ' ἡμᾶς διαφυγόντα οἰχήσεται, μάταιος ὁ μετὰ ταῦθ' ἡμῖν περὶ παιδείας ὀρθῆς, εἴθ' Ἑλληνικῆς εἴτε βαρβαρικῆς, λόγος ἂν εἴη. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Εἶεν. τί δὲ δὴ τὸ καλὸν χρὴ φάναι σχῆμα ἢ μέλος εἶναί ποτε; φέρε, ἀνδρικῆς ψυχῆς ἐν πόνοις ἐχομένης, καὶ δειλῆς, ἐν τοῖς αὐτοῖς τε καὶ ἴσοις, ἆρ' ὅμοια τά τε σχήματα καὶ τὰ φθέγματα συμβαίνει γίγνεσθαι; ΚΛ. Καὶ πῶς, ὅτε γε μηδὲ τὰ χρώματα; ΑΘ. Καλῶς γε, ὦ ἑταῖρε. ἀλλ' ἐν γὰρ μουσικῇ καὶ σχήματα μὲν καὶ μέλη ἔνεστι, περὶ ῥυθμὸν **F** καὶ ἁρμονίαν οὔσης τῆς μουσικῆς. ὥστε εὔρυθμον μὲν καὶ εὐάρμοστον, εὔχρουν δὲ μέλος ἢ σχῆμα οὐκ ἔστιν, ἀπεικάσαντα ὥσπερ οἱ χοροδιδάσκαλοι ἀπεικάζουσιν, ὀρθῶς φθέγγεσθαι. τὸ δὲ τοῦ δειλοῦ τε καὶ ἀνδρείου σχῆμα ἢ μέλος ἔστι τε, καὶ ὀρθῶς προσαγορεύειν ἔχει, τὰ μὲν τῶν ἀνδρείων, καλά, τὰ δὲ τῶν δειλῶν, αἰσχρά. καὶ ἵνα δὲ μὴ μακρολογία πολλή τις γίγνηται περὶ ταῦθ' ἡμῖν, ἅπαντα ἁπλῶς ἔστω τὰ μὲν ἀρετῆς ἐχόμενα ψυχῆς ἢ σώματος, εἴτε αὐτῆς εἴτε τινὸς εἰκόνος, ξύμπαντα σχήματά τε καὶ μέλη, καλά· τὰ δὲ κακίας αὖ, τοὐναντίον ἅπαν. ΚΛ. Ὀρθῶς τε προκαλῇ, καὶ ταῦθ' ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἀποκεκρίσθω τανῦν. Α. Ἔτι δὲ τόδε· πότερον ἅπαντες πάσαις χορείαις ὁμοίως χαίρομεν, ἢ πολλοῦ δεῖ. ΚΛ. Τοῦ παντὸς **G** μὲν οὖν. Α. Τί ποτ' ἂν οὖν λέγωμεν τὸ πεπλανηκὸς ἡμᾶς εἶναι; πότερον οὐ ταὐτά ἐστιν ἡμῖν καλὰ πᾶσιν; ἢ τὰ μὲν ταὐτά, ἀλλ' οὐ δοκεῖ ταὐτὰ εἶναι; οὐ γάρ που ἐρεῖ γέ τις ὥς ποτε τὰ τῆς κακίας ἢ ἀρετῆς καλλίονα χορεύματα· οὐδ' ὡς αὐτὸς μὲν χαίρει τοῖς τῆς μοχθηρίας σχήμασιν, οἱ δ' ἄλλοι ἐναντίᾳ ταύτης μούσῃ τινί. καίτοι λέγουσί γε οἱ πλεῖστοι μουσικῆς ὀρθότητα εἶναι, τὴν ἡδονὴν ταῖς ψυχαῖς πορίζουσαν δύναμιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὔτε ἀνεκτὸν οὔτε ὅσιον τοπαράπαν φθέγγεσθαι. τόδε δὲ μᾶλλον εἰκὸς πλανᾶν ἡμᾶς. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Ἐπειδὴ μιμήματα τρόπων ἐστὶ τὰ περὶ τὰς χορείας ἐν πράξεσί τε παντοδαπαῖς γιγνόμενα καὶ τύχαις καὶ ἤθεσι καὶ μιμήμασι διεξιόντων ἑκάστων, οἷς μὲν ἂν πρὸς τρόπου τὰ ῥηθέντα ἢ μελῳδηθέντα, ἢ καὶ ὁπωσοῦν χορευθέντα, ἢ κατὰ φύσιν, ἢ

κατὰ ἔθος,

A κατὰ ἔθος, ἢ κατὰ ἀμφότερα, τούτοις μὲν καὶ τούτοις χαίρειν τε καὶ ἐπαινεῖν αὐτὰ καὶ προσαγορεύειν καλὰ ἀναγκαῖον· οἷς δ' ἂν παρὰ φύσιν ἢ τρόπον ἤ τινα ξυνήθειαν, οὔτε χαίρειν δυνατὸν οὔτε ἐπαινεῖν, αἰσχρά τε προσαγορεύειν. οἷς δ' ἂν τὰ μὲν τῆς φύσεως ὀρθὰ ξυμβαίνῃ, τὰ δὲ τῆς συνηθείας, ἐναντία· ἢ τὰ μὲν τῆς συνηθείας, ὀρθὰ, τὰ δὲ τῆς φύσεως, ἐναντία· οὗτοι δὴ ταῖς ἡδοναῖς τοὺς ἐπαίνους ἐναντίους προσαγορεύουσιν. ἡδέα γὰρ τούτων ἕκαστά εἶναι φασί, πονηρὰ δέ. καὶ ἐναντίον ἄλλων, οὓς οἴονται φρονεῖν, αἰσχύνονται μὲν κινεῖσθαι τῷ σώματι τὰ τοιαῦτα, αἰσχύνονται δὲ ᾄδειν, ὡς ἀποφαινόμενοι καλὰ μετὰ σπουδῆς· χαίρουσι δὲ παρ' αὐτοῖς. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗ. Μῶν οὖν τι βλάβην ἔχει ὕπνα φέρει τῷ χαίροντι πονηρίας ἢ σχήμασιν ἢ μέλεσιν; ἤ τιν' ὠφέλειαν αὐτοῖς πρὸς τἀναντία τὰς ἡδονὰς ἀποδεχομένοις; ΚΛ. Εἰκός γε. ΑΘ. Πότερον εἰκὸς ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταυτὸν εἶναι ὅπερ ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων, μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος; ψέγῃ δὲ, ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ ὀνειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν; τότε ὁμοιοῦσθαι δή που ἀνάγκη τὸν χαίροντα, ὁποτέροις ἂν χαίρῃ, ἐὰν ἄρα καὶ ἐπαινεῖν αἰσχύνηται: καίτοι τοῦ τοιούτου τι μεῖζον ἀγαθὸν ἢ κακὸν φαῖμεν ἂν ἡμῖν ἐκ πάσης ἀνάγκης γίγνεσθαι; ΚΛ. Δοκῶ μὲν οὐδέν. ΑΘ. Ὅπου δὲ νόμοι καλῶς εἰσὶ κείμενοι, ἢ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔσονται, τὴν περὶ τὰς Μούσας παιδείαν τε καὶ παιδιὰν οἰόμεθα ἐξέσεσθαι τοῖς ποιητικοῖς, C ὅ,τι περ ἂν αὐτὸν τὸν ποιητὴν ἐν τῇ ποιήσει τέρπῃ ῥυθμοῦ ἢ μέλους ἢ ῥήματος ἐχόμενον, τοῦτο διδάσκοντα καὶ τοὺς τῶν εὐνόμων παῖδας καὶ νέους ἐν τοῖς χοροῖς, ὅ,τι ἂν τύχοι ἀπεργάζεσθαι πρὸς ἀρετὴν ἢ μοχθηρίαν; ΚΛ. Οὔτοι δὴ τοῦτό γε λόγον ἔχει. ΜΕ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Νῦν δέ γε αὐτὸ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἔξεστι δρᾶν, πλὴν κατ' Αἴγυπτον. ΚΛ. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ δὴ πῶς τὸ τοιοῦτον φὴς νενομοθετῆσθαι; ΑΘΗ. Θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι. πάλαι γὰρ δή ποτε, ὡς ἔοικεν, ἐγνώσθη παρ' αὐτοῖς οὗτος ὁ λόγος, ὃν τανῦν λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι καλὰ μὲν σχήματα, καλὰ δὲ μέλη δεῖ μεταχειρίζεσθαι ταῖς συνηθείαις τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι νέους. ταξάμενοι δὲ ταῦτα ἅττα ἐστὶ καὶ ὁποῖ' ἄττα, ἀπέφηναν ἐν τοῖς D ἱεροῖς· καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἐξῆν οὔτε ζωγράφοις, οὔτ' ἄλλοις ὅσοι σχήματα καὶ ὁποῖ' ἄττα ἀπεργάζονται, καινοτομεῖν, οὐδ' ἐπινοεῖν ἄλλ' ἄττα ἢ τὰ πάτρια· οὐδὲ νῦν ἔξεστιν, οὔτ' ἐν τούτοις, οὔτ' ἐν μουσικῇ ξυμπάσῃ. σκοπῶν δ' εὑρήσεις αὐτόθι τὰ μυριοστὸν ἔτος γεγραμμένα, ἢ τετυπωμένα (οὐχ ὡς ἔπος εἰπεῖν μυριοστὸν, ἀλλ' ὄντως) τῶν νῦν δεδημιουργημένων οὔτε τι καλλίονα, οὔτ' αἰσχίω, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην ἀπειργασμένα. ΚΛ. Θαυμαστὸν λέγεις. ΑΘ. Νομοθετικὸν μὲν οὖν καὶ πολιτικὸν ὑπερβαλλόντως. ἀλλ' ἕτερα φαῦλ' ἂν εὕροις αὐτόθι. τοῦτο δὲ τὸ περὶ μουσικὴν, ἀληθές τε καὶ ἄξιον ἐννοίας, ὅτι δυνατὸν ἄρ' ἦν περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖσθαι βεβαίως θαῤῥοῦντα μέλη τὰ τὴν ὀρθότητα φύσει παρεχόμενα. τοῦτο δέ, θεοῦ ἢ θείου τινὸς ἂν εἴη. καθάπερ ἐκεῖ φα-E σὶ τὰ τὸν πολὺν τοῦτον σεσωσμένα χρόνον μέλη, τῆς Ἴσιδος ποιήματα γεγονέναι. ὥσθ', ὅπερ ἔλεγον, εἰ δύναιτό τις ἑλεῖν αὐτῶν καὶ ὁπωσοῦν τὴν ὀρθότητα, θαῤῥοῦντα χρὴ εἰς νόμον ἄγειν καὶ τάξιν αὐτά. ὡς ἡ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ζήτησις τοῦ καινῇ ζητεῖν ἀεὶ μουσικῇ χρῆσθαι, σχεδὸν οὐ μεγάλην τινὰ δύναμιν ἔχει πρὸς τὸ διαφθεῖραι τὴν καθιερωθεῖσαν χορείαν, ἐπικαλοῦσα ἀρχαιότητα. τὴν γοῦν ἐκεῖ οὐδαμῶς ἔοικε δυνατὴ γεγονέναι διαφθεῖραι, πᾶν δὲ τοὐναντίον. ΚΛ. Φαίνεται οὕτως ἂν ταῦτα ἔχειν, ἐκ τῶν ὑπὸ σοῦ τανῦν λεχθέντων. ΑΘ. Ἆρ' οὖν θαῤῥοῦντες λέγωμεν τὴν τῇ μουσικῇ καὶ τῇ παιδιᾷ μετὰ χορείας χρείαν ὀρθὴν F εἶναι, τοιῷδέ τινι τρόπῳ; χαίρομεν ὅταν οἰώμεθα εὖ πράττειν, καὶ ὁπόταν χαίρωμεν, οἰόμεθα εὖ πράττειν αὖ. μῶν οὐχ οὕτως; ΚΛ. Οὕτω μὲν οὖν. ΑΘ. Καὶ μὴν ἔν γε τῷ τοιούτῳ χαίροντες, ἡσυχίαν οὐ δυνάμεθα ἄγειν. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡμῶν οἱ μὲν νέοι αὐτοὶ χορεύειν ἕτοιμοι; τὸ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν ἐκείνοις αὖ θεωροῦντες, διάγειν ἡγούμεθα πρεπόντως, χαίροντες τῇ ἐκείνων παιδιᾷ τε καὶ ἑορτάσει, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ἡμᾶς ἐλαφρὸν ἐκλείπει νῦν; ὃ ποθοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι, τίθεμεν οὕτως ἀγῶνας τοῖς δυναμένοις ἡμᾶς ὅτι μάλιστα εἰς τὴν νεότητα μνήμῃ ἐπεγείρειν; ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Μῶν οὖν οἰώμεθα καὶ κομιδῇ μάτην τὸν νῦν λεγόμενον λόγον περὶ τῶν ἑορταζόντων λέγειν τοὺς πολλοὺς, ὅτι τοῦτον δεῖ σοφώτατον ἡγεῖσθαι, καὶ κρίνειν νικᾶν, ὃς ἂν ἡμᾶς εὐφραίνεσθαι καὶ χαίρειν ὅτι μάλιστα ἀπεργάζηται; δεῖ γὰρ δὴ, ἐπείπερ ἀφείμεθά γε παίζειν ἐν τοῖς τοιούτοις, τὸν πλείστους καὶ μάλιστα χαίρειν ποιοῦντα, τοῦτον μάλιστα τιμᾶσθαί τε, καὶ (ὅπερ εἶπον νῦν δὴ) τὰ νικητήρια φέρειν. ἆρ' οὖν ὀρθῶς λέγεταί τε τοῦτο, καὶ πράττοιτ' ἂν, εἰ ταύτῃ γίγνοιτο; ΚΛΕΙΝ. Τάχ' ἄν. G ΑΘΗ. Ἀλλ' ὦ μακάριε, μὴ ταχὺ τὸ τοιοῦτον κρίνωμεν, ἀλλὰ διαιροῦντες αὐτὸ κατὰ μέρη, σκοπώμεθα τοιῷδέ τινι τρόπῳ· τί ἂν, εἴ ποτέ τις οὕτως ἁπλῶς ἀγῶνα θείη ὁντινοῦν, μηδὲν ἀφορίσας, μήτε γυμνικὸν, μήθ' ἱππικὸν, μήτε μουσικόν· ἀλλὰ πάντας συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει, προείποι, θεὶς νικητήρια, τὸν βουλόμενον ἥκειν ἀγωνιούμενον ἡδονῆς πέρι μόνον· ὃς δ' ἂν τέρψῃ τοὺς θεατὰς μάλιστα (μηδὲν ἐπιταττόμενος ᾧ τινι

nuncupare neceſſe eſt. Quibus autem prçter naturam vel morem, vel conſuetudinem aliquam accidunt, hi neque gaudere ipſis poſſunt, neque ea laudare, imò turpia appellare neceſſe. At verò quibus hæc natura rectè cõtingunt, cõſuetudine autẽ contrà: vel cõſuetudine quidẽ rectè, cõtrà verò natura, iſti laudes voluptatibus contrarias proferunt. Singula enim horũ iucunda aſſerunt eſſe: ſed & praua eſſe concedunt. Atq; idcirco coram aliis, quos mentis compotes putent, verẽtur corpus eo pacto mouere: verentur quoque ea cantare, honeſtáque & ſtudio digna aſſerere. Ipſi verò ſecum iis omnibus delectantur. CL. Veriſſima loqueris. ATH. Nunquid damnum aliquod infertur illi, qui prauis figuris aut cantibus delectatur: vel vtilitas eis, qui voluptates in contrariis capiunt? CLIN. Veriſimile id quidem. ATHE. Vtrum veriſimile tantum an etiam neceſſarium ita id ſe habere? ſicuti cùm quiſpiam cum hominibus improbis cõflictatur, neque mores eorum odit, ſed delectatur his potius & indulget: & tamen ioci loco vituperat, quaſi per ſomnum ipſe in ſe eorum percipiens prauitatem. Tunc quippe neceſſe eſt vt ſimilis efficiatur illis, quibus gaudet, etiam ſi laudare vereatur. Qua quidem re quidnam maius, aut bonum, aut malum ex omni neceſſitate accedere nobis exiſtimemus? CLINIA. Nihil puto. ATHENIEN. Nunquid arbitramur vbi leges bene conſtitutæ ſunt, aut in poſterum ita erunt, in diſciplinis iocíſque muſarum eam poëticis fore licentiam, vt quicquid poëtam delectet vel rhythmo, vel cantu, vel verbo poëtico, idem & docere ei liceat? & benè inſtitutorum ciuium pueros adoleſcentéſque in choris quacunque contingit, vel ad virtutem, vel ad vitium flectere? CLINI. Præter rationem id eſt. MEG. Certè. ATH. At iſthuc, vt breuiter dicam vndique ferè præter quam in Ægypto agere licet. CL. Quo autem pacto in Ægypto hanc legem ſancitam eſſe dicis? ATHE. Mirum hoc quidem auditu eſt. nam id olim, vt mihi videtur, illi cognouerũt oportere quod nunc nos diximus, in ciuitatibus iuuenes, bonis figuris & bonis cãtibus aſſueſcere. Quæ verò & qualia ſint huiuſmodi, in ſacris ab eis eſt inſtitutum, ac præter illa neque pictoribus, neque aliis figurarum, vel quorũcũque artificiorũ fabris noua vlla licebat inducere, neq; etiã excogitare alia prçter patria, neq; hodie licet aut in his aut in vniuerſa muſica. Itaque ſi obſerues, inuenies ibi quę decem annorum millibus retro depicta, formatáve quomodocunque fuerunt, quaſi non adeò vetuſta ſint, vt ita dicam, nec pulchriora, neque turpiora his quæ hodie depinguntur, ſed eadẽ arte confecta. CLI. Mirabile auditu eſt, quod dicis. AT. Imò ciuile nimium maximéque legum poſitioni cõueniens. Inuenies ibi alia quædam leuia: ſed hoc circa muſicam verum eſt, dignũque animaduerſione: quod videlicet poterat de rebus huiuſmodi certa ſtabiliq; lege caueri, & legumlatorẽ autum fuiſſe concentus tales, qui natura rectitudinẽ exhiberẽt inducere. Quod quidẽ aut dei, aut diuini alicuius viri opus eſt. Quemadmodũ & ibi ferunt antiquiſſimos illos apud eos concẽtus, Iſidis eſſe poëmata. Quamobrem, vt dicebã, ſiquis quoquo modo iſtorum poſſit rectitudinem intelligere, ei audendũ eſt hæc ad ordinem legémque reducere. Nam noua ſemper circa voluptatem & dolorem appetitus ipſius affectio, quæ quidẽ noua ſemper muſica vti ſtudet, haud magnã fortaſſe vim habet, vt eas choreas vetuſtatis incuſatione corrumpat, quæ ſunt ſacris legibus conſtitutę. Nempe Ægyptiorum choreas nequaquam tanto tempore corrumpere potuiſſe videtur, ſed contrà omnino. CLI. Ita ſe res habet, vt ex tuis verbis colligitur. AT. Dicamus igitur confidenter, choream cum ludis & muſica rectè cohęrere. Lętamur quoties feliciter viuere nos opinamur: quotíeſque lætamur, rurſus feliciter viuere ducimus. nónne ita? CLI. Ita prorſus. ATH. Atque dum lætamur, quieſcere non valemus. CLI. Eſt vt dicis. ATH. Nónne igitur qui iuuenes inter nos ſunt ad ſaltãdum apti ſunt? Nos autem qui ſeniores ſumus in his ſpectandis decenter verſari putamus, dum illorum ludis & celebritate gaudemus, quãdoquidem nos corporis leuitas deſtituit, cuius deſiderio, certamina his ponimus, qui quàm maximè queant ætatem illam iuuenilem in memoriam nobis reuocare. CLIN. Vera narras. ATH. An igitur fruſtra omnino illud à multis de id genus hominibus ſacros ludos peragentibus dictum eſſe putamus, eum ſapientiſſimum & victoriæ compotem iudicandum eſſe maximè, qui nos lætari atque gaudere quàm maximè faciat? Nam poſtquàm ludere in iſtis permittitur, conueniens eſſe videtur, vt eum qui quàm plurimos, & quàm maximè ad gaudium prouocet, præcipuè honoremus, & vt modò diceba n victorem eſſe dicamus. Recténe id ita dicitur? rectéque fieret, ſi ita fieret? CLIN. Fortè. ATHE. Sed, ô beate, ne tam præcipitanter ſententiam feramus, ſed hoc ipſum in partes diſtinguentes hoc modo conſideremus. Si quis certamen aliquando qualecunque proponat, ſed nec gymnaicum, nec muſicum, nec equeſtre adiiciat, ſed omnibus ciuibus congregatis, voluptatis gratia, certamen duntaxat inſtituat, præmiáque ei proponat, qui ſpectatores maximè delectet, optiméque omnium id feciſſe iudicetur,

cûm nullus delectandi motus expreſſus ſit,quidnam ex præconio euenturum putamus? CLIN. Qua de re dicis? ATH. Par eſt vt alius ſicut Homerus Rhapſodiam oſtendat,alius Citharam, Tragœdiam alius,alius verò Comœdiam. Neque deerit qui miraculo oſtendendo victoriam ſe opinetur conſecuturum. Quum tales & alij generis eiuſdem certatores multi confluxerint, poſſumúſne dicere,quis ritè victor ſit abiturus? CLI. Abſurdum quid rogas. Quis enim ſcitè id reſpondere poterit, prius quàm ipſe iſtic præſens ſingulos certatores adiuuerit? ATHEN. Vultíſne igitur vt ipſe ad abſurdum iſtud reſpondeam? CLIN. Quidni? ATHEN. Si pueri admodum parui ſententiam dicant,præſtigiatorem viciſſe cæteros iudicabunt. An non? CLI. Quid obſtat? ATH. Pueri verò maiuſculi comœdum cæteris anteponent. Sed mulieres eruditæ atque adoleſcetuli, & fermè multitudo tota, Tragœdiam fortaſſe laudabunt. CL. Fortaſſis ita continget. ATHENIEN. Seniores autem nos iucundiſſimè Rhapſodum forſitan audiemus, qui Homericum aliquid,Iliada,vel Odyſſeam,aut aliquid Heſiodicum bene cecinerit,victorémque omnium prædicabimus. Qui ergo iure victor ſit,nónne declarandum reſtat? CLIN. Sanè. ATH. Perſpicuum quidem eſt, vt & mihi videtur, & vobis neceſſe eſt concedere,eum reuera eſſe victorem, qui viciſſe à noſtris æqualibus iudicabitur. Vſus enim rerum quem ab ætate habemus,omnium quidem ciuilium magnum quiddam vbique eſt & optimum. CLIN. Proculdubio. ATHEN. Concedo igitur ipſe hoc multis,voluptate Muſicam iudicandam, non tamen quorumuis hominum voluptate,ſed illam fermè Muſam eſſe dico pulcherrimam, quæ optimos ſatíſque eruditos delectet,præcipuè verò, quæ virum virtute & diſciplina præſtantem. Quapropter virtute egere harum rerum iudices affirmamus. Nam & prudentiæ eos & fortitudinis oportet eſſe participes. Prudentiæ quidē,quia non debet verus iudex quæ determinanda iudicio ſunt,ab alio diſcere,& quaſi ſtupefactus tam clamore multorum,quàm ignorantia ſua ita ferre ſentētiam. Fortitudinis autem,quia nec etiam ſi per ſeipſum intelligit, debet propter ignauiam & formidinem ex eodem ore,quo iudicaturus deos inuocauit,ignauiter iniquum iudicium promulgare. Non enim vt diſcipulus,ſed vt magiſter ſpectatorum, ſicut par eſt, iudex ſedet, ineptis ſpectantium voluptatibus aduerſaturus. Licebat priſca Græcáque lege, quemadmodum nūc Sicula & Italica: quæ multitudini ſpectatorum rem permittens,& manibus ſublatis victorem declarans, deprauauit quidem poëtas ipſos qui ad iudicum vulgarium prauam voluptatem componunt omnia, item vt ipſi ſpectatores poëtas, & ſeipſos erudiant. Corrupit & ipſius ſpectaculi voluptates. Nam cûm eos oporteat qui interſunt, meliora ſemper moribus ſuis audire, atque ita meliorem conſequi voluptatem, nunc eis ex theatro contrarium accidit. Quid igitur hæc ita dicta ſibi volunt? Animaduertite num hoc ſit quod volunt. CLIN. Quidnam? ATHEN. Ter iam aut quater ad idem reuoluta oratio mihi videtur, diſciplinam educationem eſſe puerorum,quæ ad eam viuendi rationem perducit,quam lex rectam eſſe dictat, & viri æquitate præſtantes ſenioréſque vſu rerum ſicuti rectam comprobarunt. Vt igitur puerorum animus legem ita ſequatur, vt non contrariis, ſed iiſdem quibus lex & ſenior, doleat gaudeátque, prorſus legum conditor ſuadebit: & ſi opus fuerit, coget poëticum hominem honeſtis verbis temperatorum,& fortium,& omnino bonorū hominum geſta deſcribere,tam figuras eorū rhythmis quàm accentus harmoniis vt decet effingentē per eos cantus quas Odas vocamus,quæ reuera ἐπῳδαὶ, id eſt incātationes, circa animos ſunt,deinduſtria ad id compoſitæ vt hominum animi dolendo gaudendóque legibus obſequantur. Quia verò teneriores animi ſeria ſtudia non ſuſcipiunt, ioci & cantus iſta dicantur & fiant:idémque in his efficitur,quod agere ſolent qui homines corpore ægrotantes curant.hi nanque alimenta conueniētia quidē iucundis condimētis illiniūt,noxia verò amaris inficiūt:vt aſciſcere altera,altera reiicere cōſueſcāt. C. An igitur in aliis ciuitatibꝰ nūc hoſpes ſeruari hęc cēſes? Nā quā tum ego ſcio,quæ tu præcipis,nuſquā niſi apud nos & Lacedæmonios fiunt. Noua enim ſemper & in ſaltationibꝰ,& in alia muſica excogitāt,nō à legibus mutata, ſed à voluptatibꝰ quibuſdā vagis,q́ nullo pacto aut eædē ſunt,aut eodē modo permanēt: ſed variæ ſemper fiunt cōtra mores illos Ægyptiorū, quos narraſti. AT. Probè,ô Clinia. Si autem viſus ſum tibi quæ modò dicis,quaſi vbique nūc fiāt,ſuprà dixiſſe,nō mirarer ſi minus clarè quæ ſentio,expoſuerim. Dixi equidē quæ in muſica fieri vellem,&ea tibi quaſi fiāt dicere viſus ſum. Vituperare enim rem inſanabilem,& errore longè prouectam, nullo modo iucundum, interdum verò neceſſarium eſt. Verùm poſtquàm in his conſentimus, nónne quæſo apud vos & apud iſtos hæc magis quàm apud alios Græcos fieri aſſeris? CLI. Cur non aſſeramus?

A προέπω) νικήσῃ δὲ, αὐτὸ τοῦτο ὅτι μάλιστα ἀπεργασάμενος, καὶ κριθῇ τῶν ἀγωνισαμένων ἥδιστος γεγονέναι· τί ποτ' ἂν ἡγώμεθα ἐκ ταύτης τῆς προῤῥήσεως ξυμβαίνειν; ΚΛ. Τοῦ πέρι λέγεις; ΑΘΗ. Εἰκός που τὸν μέν τινα ἐπιδεικνύναι, καθάπερ Ὅμηρος, ῥαψῳδίαν· ἄλλον δὲ, κιθαρῳδίαν· τὸν δέ τινα, τραγῳδίαν· τὸν δ' αὖ, κωμῳδίαν. οὐ θαυμαστὸν δὲ εἴ τις καὶ θαύματα ἐπιδεικνὺς, μάλιστ' ἂν νικᾶν ἡγοῖτο. τούτων δὴ τοιούτων καὶ ἑτέρων ἀγωνιστῶν μυρίων ἐλθόντων, ἔχομεν εἰπεῖν τίς ἂν νικῴη δικαίως; ΚΛ. Ἄτοπον ἤρου. τίς γὰρ ἂν ἀποκρίνοιτό σοι τοῦτο, ὡς γνοὺς ἄν ποτε, πρὶν ἀκοῦσαί τε καὶ τῶν ἀθλητῶν ἑκάστων αὐτήκοος αὐτὸς γενέσθαι; ΑΘ. Τί οὖν δή; βούλεσθε ἐγὼ σφῷν τὴν ἄτοπον ταύτην ἀπόκρισιν ἀποκρίνωμαι; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Εἰ μὲν τοίνυν τὰ πάνυ σμικρὰ B κρίνοι παιδία, κρινοῦσι τὸν τὰ θαύματα ἐπιδεικνύντα. ἦ γάρ; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἐὰν δέ γ' οἱ μείζους παῖδες, τὸν τὰς κωμῳδίας· τραγῳδίαν δὲ αἵ τε πεπαιδευμέναι τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ νέα μειράκια, καὶ σχεδὸν ἴσως τὸ πλῆθος πάντων. ΚΛ. Ἴσως δῆτα. ΑΘ. Ῥαψῳδὸν δὲ, καλῶς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ἤ τι τῶν Ἡσιοδείων διατιθέντα, τάχ' ἂν ἡμεῖς οἱ γέροντες ἥδιστα ἀκούσαντες, νικᾶν ἂν φαῖμεν πάμπολυ. τίς οὖν ὀρθῶς ἂν νενικηκὼς εἴη τὸ μετὰ τοῦτο; ἦ γάρ; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Δῆλον ὡς ἔμοιγε καὶ ὑμῖν ἀναγκαῖόν ἐστι φάναι, τοὺς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἡλικιωτῶν κριθέντας, ὀρθῶς ἂν νικᾶν. τὸ γὰρ ἦθος ἡμῖν τῶν νέων δὴ πάμπολυ δοκεῖ C τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις καὶ πανταχοῦ βέλτιστον γίγνεσθαι. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Συγχωρῶ δὴ τό γε τοσοῦτον καὶ ἐγὼ τοῖς πολλοῖς, δεῖν τὴν μουσικὴν ἡδονῇ κρίνεσθαι, μὴ μέντοι τῶν γε ἐπιτυχόντων· ἀλλὰ σχεδὸν ἐκείνην εἶναι μοῦσαν καλλίστην ἥτις τοὺς βελτίστους καὶ ἱκανῶς πεπαιδευμένους τέρπει· μάλιστα δὲ ἥτις ἕνα τὸν ἀρετῇ τε καὶ παιδείᾳ διαφέροντα. διὰ ταῦτα δὲ ἀρετῆς φαμὲν δεῖσθαι τοὺς τούτων κριτὰς, ὅτι τῆς τε ἄλλης μετόχους αὐτοὺς εἶναι δεῖ φρονήσεως, καὶ δὴ καὶ τῆς ἀνδρείας. οὔτε γὰρ παρὰ θεάτρου δεῖ τόν γε ἀληθῆ κριτὴν κρίνειν μανθάνοντα, καὶ ἐκπληττόμενον ὑπὸ θορύβου τῶν πολλῶν καὶ τῆς αὑτοῦ ἀπαιδευσίας· οὔτ' αὖ γιγνώσκοντα, δι' ἀνανδρίαν καὶ δειλίαν, ἐκ ταὐτοῦ στόματος οὗπερ τοὺς D θεοὺς ἐπεκαλέσατο μέλλων κρίνειν, ἐκ τούτου ψευδόμενον ἀποφαίνεσθαι ῥᾳθύμως τὴν κρίσιν. οὐ γὰρ μαθητὴς, ἀλλὰ διδάσκαλος, ὥς γε τὸ δίκαιον, θεατῶν μᾶλλον ὁ κριτὴς καθίζει, καὶ ἐναντιωσόμενος τοῖς τὴν ἡδονὴν μὴ προσηκόντως μηδὲ ὀρθῶς ἀποδιδοῦσι θεαταῖς. ἐξῆν γὰρ δὴ τῷ παλαιῷ τε καὶ Ἑλληνικῷ νόμῳ, καθάπερ ὁ Σικελικός τε καὶ Ἰταλικὸς νόμος, νῦν τῷ πλήθει τῶν θεατῶν ἐπιτρέπων, καὶ τὸν νικῶντα διακρίνων χειροτονίαις, διέφθαρκε μὲν τοὺς ποιητὰς αὐτούς· (πρὸς γὰρ τὴν τῶν κριτῶν ἡδονὴν ποιοῦσιν, οὖσαν φαύλην· ὥστε αὐτοὶ αὐτοὺς οἱ θεαταὶ παιδεύουσι) διέφθαρκε δ' αὐτοῦ τοῦ θεάτρου τὰς ἡδονάς. δέον γὰρ αὐτοὺς ἀεὶ βελτίω τῶν αὑτῶν ἠθῶν ἀκούοντας, βελτίω τὴν ἡδονὴν ἴσχειν, νῦν αὐτοῖς E δρῶσι πᾶν τοὐναντίον ξυμβαίνει. τί ποτ' οὖν ἡμῖν τὰ νῦν αὖ διαπερανθέντα τῷ λόγῳ σημαίνειν βούλεται; σκοπεῖσθε τόδε. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Δοκεῖ μοι τρίτον ἢ τέταρτον ὁ λόγος εἰς ταὐτὸν περιφερόμενος ἥκειν, ὡς ἄρα παιδεία μέν ἐσθ' ἡ παίδων ὁλκή τε καὶ ἀγωγὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον, καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις καὶ πρεσβυτάτοις δι' ἐμπειρίαν ξυνδεδογμένον ὡς ὄντως ὀρθός ἐστιν. ἵν' οὖν ἡ ψυχὴ τοῦ παιδὸς μὴ ἐναντία χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι ἐθίζηται τῷ νόμῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου πεπεισμένοις, ἀλλὰ ξυνέπηται χαίρουσά τε καὶ λυπουμένη τοῖς αὐτοῖς τούτοις οἷσπερ ὁ γέρων, τούτων ἕνεκα, ἃς ᾠδὰς καλοῦμεν, ὄντως μὲν ἐπῳδαὶ ταῖς ψυχαῖς αὗται νῦν γεγονέναι, πρὸς τὴν τοιαύτην ἣν λέγομεν συμφωνίαν ἐσπουδασμέναι, διὰ δὲ τὸ σπουδὴν F μὴ δύνασθαι φέρειν τὰς τῶν νέων ψυχὰς, παιδιαί τε καὶ ᾠδαὶ καλεῖσθαι καὶ πράττεσθαι· καθάπερ τοῖς κάμνουσί τε καὶ ἀσθενῶς ἴσχουσι τὰ σώματα, ἐν ἡδέσι τισὶ σιτίοις καὶ πόμασι τὴν χρηστὴν πειρῶνται τροφὴν προσφέρειν, οἷς μέλει τούτων· τὴν δὲ τῶν πονηρῶν, ἐν ἀηδέσιν· ἵνα τὴν μὲν ἀσπάζωνται, τὴν δὲ μισεῖν ὀρθῶς ἐθίζωνται. ταὐτὸν δὴ καὶ τὸν ποιητικὸν ὁ ὀρθὸς νομοθέτης ἐν τοῖς καλοῖς ῥήμασι καὶ ἐπαινετοῖς πείσει τε, καὶ ἀναγκάσει μὴ πείθων, τὰ τῶν σωφρόνων τε καὶ ἀνδρείων καὶ πάντων ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἔν τε ῥυθμοῖς σχήματα καὶ ἐν ἁρμονίαις μέλη ποιοῦντα, ὀρθῶς ποιεῖν. ΚΛΕΙ. Νῦν οὖν οὕτω δοκοῦσί σοι, πρὸς Διὸς, ὦ ξένε, ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι ποιεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ, καθ' ὅσον G αἰσθάνομαι, πλὴν παρ' ἡμῖν ἢ παρὰ Λακεδαιμονίοις, ἃ σὺ νῦν λέγεις, οὐκ οἶδα πραττόμενα· καινὰ δὲ ἄττα ἀεὶ γιγνόμενα περί τε τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν ξύμπασαν, οὐχ ὑπὸ νόμων μεταβαλλόμενα, ἀλλ' ὑπό τινων ἀτάκτων ἡδονῶν, πολλοῦ δεουσῶν τῶν αὐτῶν εἶναι καὶ κατὰ ταὐτὰ (ὡς σὺ κατ' Αἴγυπτον ἀφερμηνεύεις) ἀλλ' οὐδέποτε τῶν αὐτῶν. ΑΘΗΝ. Ἄριστά γε, ὦ Κλεινία. εἰ δ' ἔδοξά σοι ἃ σὺ λέγεις λέγειν ὡς νῦν γιγνόμενα, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ μὴ σαφῶς λέγων ἃ δια- H νοοῦμαι, τοῦτο ἐποίησα καὶ ἔπαθον. ἀλλ' ἃ βούλομαι γίγνεσθαι περὶ μουσικὴν, τοιαῦτ' ἄττα εἶπον ἴσως, ὥστε σοὶ δόξαι ταῦτα ἐμὲ λέγειν. λοιδορεῖν γὰρ πράγματα ἀνίατα, καὶ πόρρω προβεβηκότα ἁμαρτίας, οὐδαμῶς ἡδὺ, ἀναγκαῖον δ' ἐνίοτε ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ξυνδοκεῖ καὶ σοὶ, φέρε φὴς παρ' ἡμῖν καὶ τοῖσδε μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα; ΚΛΕΙΝ. Τί μήν;

ΑΘ. Τί δ' εἰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις γίγνοιθ' οὕτω, πότερον αὐτὰ καλλιόνως οὕτως ἔχειν φαῖμεν ἄν, ἢ καθάπερ νῦν, γίγνεται γιγνόμενα; ΚΛ. Πολύ πού τὸ διαφέρειν ἂν, καθάπερ παρά τε τοῖσδε καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ ἔτι καθάπερ εἶπες σὺ νῦν δὴ δεῖν εἶναι, γίγνοιτο. ΑΘ. Φέρε δὴ ξυνομολογησώμεθα ταυνῦν. ἄλλοτι παρ' ὑμῖν ἐν πάσῃ παιδείᾳ καὶ μουσικῇ τὰ λεγόμενά ἐστι τάδε; τοὺς ποιητὰς ἀναγκάζετε λέγειν, ὡς ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ, σώφρων ὢν, καὶ δίκαιος, εὐδαίμων ἐστὶ καὶ μακάριος· ἐάν τε μέγας καὶ ἰσχυρὸς, ἐάν τε σμικρὸς καὶ ἀσθενὴς ᾖ· καὶ ἐὰν πλουτῇ, καὶ μή. ἐὰν δὲ ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα τε καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τ' ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ. καὶ, Οὔτ' ἂν μνησαίμην (φησὶν ὑμῖν ὁ ποιητὴς, εἴπερ ὀρθῶς λέγει) οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην, ὃς μὴ πάντα τὰ λεγόμενα καλὰ μετὰ δικαιοσύνης πράττοι καὶ κτῷτο, καὶ δὴ καὶ δηΐων, τοιοῦτος ὢν, ὀρέγοιτο ἐγγύθεν ἱστάμενος· ἄδικος δὲ ὢν, μήτε τολμῷ ὁρῶν φόνον αἱματόεντα, μήτε νικῷ θέων Θρηΐκιον Βορέην, μήτε ἄλλο αὐτῷ μηδὲν τῶν λεγομένων ἀγαθῶν γίγνοιτό ποτε. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενα ἀγαθὰ, οὐκ ὀρθῶς λέγεται. λέγεται γὰρ ὡς ἄριστον μὲν, ὑγιαίνειν· δεύτερον δὲ, κάλλος· τρίτον δὲ, ἰσχύς· τέταρτον δὲ, πλοῦτος. μυρία δὲ ἄλλα ἀγαθὰ λέγεται. καὶ γὰρ ὀξὺ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ πάντα ὅσα ἔχεται τῶν αἰσθήσεων, εὐαισθήτως ἔχειν· ἔτι δὲ καὶ τὸ ποιεῖν τυραννοῦντα ὅ, τι ἂν ἐπιθυμῇ. καὶ τὸ δὴ τέλος ἁπάσης μακαριότητος εἶναι, τὸ, πάντα ταῦτα κεκτημένον, ἀθάνατον εἶναι γενόμενον ὅτι τάχιστα. ὑμεῖς δὲ καὶ ἐγώ που τάδε λέγομεν, ὡς ταῦτά ἐστι ξύμπαντα, δικαίοις μὲν καὶ ὁσίοις ἀνδράσιν ἄριστα κτήματα, ἀδίκοις δὲ, κάκιστα ξύμπαντα, ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς ὑγιείας. καὶ δὴ καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν, καὶ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ παράπαν ζῆν, μέγιστον μὲν κακὸν, τὸν ξύμπαντα χρόνον ἀθάνατον ὄντα καὶ κεκτημένον πάντα τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ, πλὴν δικαιοσύνης τε καὶ ἀρετῆς ἁπάσης· ἔλαττον δὲ, ἂν ὡς ὀλίγιστον ὁ τοιοῦτος χρόνον ἐπιζῴη. ταῦτα δὴ λέγειν οἶμαι τοὺς παρ' ὑμῖν ποιητὰς, ἅπερ ἐγὼ, πείσετε καὶ ἀναγκάσετε· καὶ ἔτι τούτοις ἑπομένους ῥυθμούς τε καὶ ἁρμονίας ἀποδιδόντας, παιδεύειν οὕτω τοὺς νέους ὑμῶν. ἦ γὰρ ὁρᾶτε; ἐγὼ μὲν γὰρ λέγω σαφῶς, τὰ μὲν κακὰ λεγόμενα, ἀγαθὰ τοῖς ἀδίκοις εἶναι· τοῖς δὲ δικαίοις, κακά. τὰ δ' ἀγαθὰ, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς, ὄντως ἀγαθά· τοῖς δὲ κακοῖς, κακά. ὅπερ οὖν ἠρόμην, ἆρα ξυμφωνοῦμεν ἐγώ τε καὶ ὑμεῖς; ἢ πῶς; ΚΛ. Τὰ μὲν, ἔμοιγε φαινόμεθά πως, τὰ δ', οὐδαμῶς. ΑΘ. Ἆρ' οὖν ὑγίειαν τε κεκτημένον, καὶ πλοῦτον καὶ τυραννίδα διὰ τέλους, καὶ ἔτι προστίθημι ὑμῖν ἰσχὺν διαφέρουσαν καὶ ἀνδρείαν μετ' ἀθανασίας, καὶ μηδὲν ἄλλο αὐτῷ τῶν λεγομένων κακῶν ἐγγιγνόμενον, ἀδικίαν δὲ καὶ ὕβριν ἔχοντα ἐν αὑτῷ μόνον· τὸν οὕτω ζῶντα, ἴσως ὑμᾶς οὐ πείθω μὴ οὐκ ἄρα εὐδαίμονα ἀλλ' ἄθλιον γίγνεσθαι σαφῶς; ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Εἶεν. τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ἡμᾶς χρεών; ἀνδρεῖος γὰρ δὴ καὶ ἰσχυρὸς καὶ καλὸς καὶ πλούσιος, καὶ ποιῶν ὅ, τιπερ ἐπιθυμοῖ τὸν βίον ἅπαντα, οὐχ ὑμῖν δοκεῖ, εἴπερ ἄδικος εἴη καὶ ὑβριστὴς, ἐξ ἀνάγκης αἰσχρῶς ἂν ζῆν; ἢ τοῦτο μὲν ἴσως ἂν συγχωρήσαιτε, τό γε αἰσχρῶς; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Τί δέ; τὸ καὶ κακῶς; ΚΛ. Οὐκ ἂν ἔτι τοῦθ' ὁμοίως. Α. Τί δέ; τὸ καὶ ἀηδῶς καὶ μὴ ξυμφερόντως αὑτῷ; ΚΛ. Καὶ πῶς ἂν ταῦτά γ' ἔτι ξυγχωροῖμεν; ΑΘ. Ὅπως; εἰ θεὸς ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ὦ φίλοι, δοίη τις συμφωνίαν· ὡς νῦν γε σχεδὸν ἀπᾴδομεν ἀπ' ἀλλήλων. ἐμοὶ γὰρ δὴ φαίνεται ταῦτα οὕτως ἀναγκαῖα, ὡς οὐδὲ, ὦ φίλε Κλεινία, Κρήτη νῆσος σαφῶς. καὶ νομοθέτης ὢν, ταύτῃ πειρῴμην ἂν τούς τε ποιητὰς ἀναγκάζειν φθέγγεσθαι καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει· ζημίαν τε ὀλίγου μεγίστην ἐπιτιθείην ἄν, εἴ τις ἐν τῇ χώρᾳ φθέγξαιτο ὡς εἰσί τινες ἄνθρωποί ποτε πονηροὶ μὲν, ἡδέως δὲ ζῶντες· ἢ λυσιτελοῦντα μὲν ἄλλα ἐστὶ καὶ κερδαλέα, δικαιότερα δὲ ἄλλα. καὶ πολλὰ ἄλλ' ἂν παρὰ τὰ νῦν λεγόμενα ὑπό τε Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ὡς ἔοικε, καὶ δή που καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διάφορα, πείθοιμ' ἂν τοὺς πολίτας μοι φθέγγεσθαι. φέρε γὰρ, πρὸς Διός τε καὶ Ἀπόλλωνος, ὦ ἄριστοι τῶν ἀνδρῶν, εἰ τοὺς νομοθετήσαντας ὑμῖν αὐτοὺς τούτους ἐροίμεθα θεοὺς, ἆρα ὁ δικαιότατος βίος ἐστὶν ἥδιστος, ἢ δύο ἐστόν τινε βίω, οἷν ὁ μὲν, ἥδιστος ὢν τυγχάνει, δικαιότατος δ' ἕτερος· εἰ δὴ δύο φαῖεν, ἐροίμεθ' ἂν ἴσως αὐτοὺς πάλιν (εἴπερ ὀρθῶς ἐπανερωτῷμεν) ποτέρους δὲ εὐδαιμονεστέρους χρὴ λέγειν, τοὺς τὸν δικαιότατον ἢ τοὺς τὸν ἥδιστον διαβιοῦντας βίον. εἰ μὲν δὴ φαῖεν τοὺς τὸν ἥδιστον, ἄτοπος αὐτῶν ὁ λόγος ἂν γίγνοιτο. βούλομαι δέ μοι μὴ ἐπὶ θεῶν λέγεσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπὶ πατέρων καὶ νομοθετῶν μᾶλλον. καί μοι τὰ ἔμπροσθεν ἠρωτημένα, πατέρα τι καὶ νομοθέτην ἠρωτήσθω. ὁ δ' εἰπάτω, ὡς ὁ ζῶν τὸν ἥδιστον βίον, ἐστὶ μακαριώτατος. εἶτα μετὰ ταῦτα ἔγωγ' ἂν φαίην, Ὦ πάτερ, οὐχ ὡς εὐδαιμονέστατα μὲ ἐβούλου ζῆν; ἀλλ' ἀεὶ διακελευόμενος οὐδὲν ἐπαύου ζῆν με ὡς δικαιότατα. ταύτῃ μὲν οὖν ὁ τιθέμενος, εἴτε νομοθέτης, εἴτε καὶ πατὴρ, ἄτοπος ἄν, οἶμαι, καὶ ἄπορος φαίνοιτο τοῦ ξυμφωνούντως ἑαυτῷ λέγειν. εἰ δ' αὖ τὸν δικαιότατον εὐδαιμονέστατον ἀποφαίνοιτο βίον εἶναι, ζητοῖ που πᾶς ἂν ὁ ἀκούων, οἶμαι, τί ποτ' ἐν αὐτῷ τὸ τῆς ἡδονῆς κρεῖττον ἀγαθόν τε καὶ καλὸν ὁ νόμος ἐνὸν ἐπαινεῖ. τί γὰρ δὴ δικαίῳ χωριζόμενον ἡδονῆς ἀγαθὸν ἂν γίγνοιτο; φέρε, κλέος τε καὶ ἔπαινος πρὸς ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν, ἆρ' ἐστὶν ἀγαθὸν μὲν καὶ καλὸν, ἀηδὲς δέ; δύσκλεια δὲ, τἀναντία;

A ATH. Si & apud cæteros ſimiliter fierent, nónne melius quàm nunc agerentur? CLIN. Multo certè præſtantius, ſi ita diſpoſita eſſent quemadmodum apud iſtos & apud nos, & vt paulò antè tu præcepiſti. ATHEN. Age videamus nūquid hæc ſint quę apud vos in omni diſciplina & muſica prædicātur. Poëtas carminibus dicere cogitis, bonū virū qui temperatus iuſtúſq. ſit, felicē eſſe atq. beatū, ſiue magnus atq. robuſtus, ſiue paruus ac debilis, ſiue pauper ſit, ſeu diues. Iniuſtū autē hominē etiāſi ditior ſit, quàm Cinyras aut Midas, miſerum eſſe, & in mœrore vitā ducere. B Itaque poeta nobis ſi rectè loquatur, inquiet: Nūquam ego de illo mentionē faciā, neque virum appellabo, qui non omnia quæ bona dicuntur, cum iuſtitia poſſideat atque diſponat. Is igitur iuſtitia exornatus, cominus pugnare cū hoſtibus delectetur. Iniuſtus autem ſanguinolentā cædem videre non audeat, neq. currendo Thraciū queat Boream ſuperare: nec ei quicquā eorum quæ bona dicūtur, vnquam affuerit. Quæ enim vulgò appellantur bona, non rectè bona dicuntur. Aiunt nempe optimū eſſe ſanitatem, ei proximū bonū formā; vires tertium, quartū verò diuitias. Innumerabilia fermè cætera huiuſmodi bona narrantur. Nam & acutè cernere atq. au- C dire, aliíſque ſenſibus integrè vti, bona vidētur, & ad hęc omnia poſſe tyrannica licentia facere quæcunque cupias. Summámque totius beatitudinis eſſe ferunt, ſi cum iſtorum omnium poſſeſſione immortalis ſtatim euadas. Ego autem ac vos vnà cōuenimus iuſtis ſanctíſque viris optimam eſſe iſtorū omnium poſſeſſionem, iniuſtis autem omnium peſſimam, à ſanitate initio ſumpto. Sanū nāque eſſe, & videre atque audire, ac omnia facilè ſentire, & omnino viuere vel immortalē, peſſimū eſt, ſi cum horū omniū poſſeſſione ſemper vixeris expers iuſtitiæ cæteratúmque virtutum. Minus autem malū ſi quàm D breuiſſimo tempore ſic affectus vitam finieris. Hæc vtique & ipſi veſtros hortabimini, & cogetis poëtas dicere, pérque his conſentaneos numeros & concētus adoleſcentiam erudire. Nū ipſi hoc animaduertitis? Ego enim aſſero quæ vulgo mala dicuntur, iniuſtis bona eſſe, iuſtis autē mala. Quæ verò dicūtur bona, bonis quidē verè bona, malis autē mala. Cōuenimúſne igitur adhuc in eo quod quærebatur, an nō? C. Partim quidem conſentire videmur partim minimè. ATHE. Fortè vobis non perſuadeo non eſſe beatum illum, ſed miſerum qui iniuſtus & contumelioſus eſt, etiam ſi ſanitatem habeat, & diuitias perpetuámque tyrannidem, inuictas præterea corporis vires, & animoſitatem, immortalitatémq. poſſideat, nihílque ex his E perpetiatur quæ vulgo mala dicuntur. CL. Vera loqueris. AT. Eſto, ſed quid deinde dicēdum? Et ſi viribus pollet, formoſúſq; eſt & diues, cunctáque per omnem vitam facit quæ concupiſcit, nónne vobis videtur ſi iniuſtus contumelioſúſque ſit, ex hoc duntaxat neceſſario turpiter viuere? An turpiter quidem conceditis? CL. Prorſus. ATH. Quid autem nónne & malè? CL. Haud ſimiliter iſtud. ATH. Iniucūdè verò atque incōmodè nō conceditis ei? CL. Quo pacto hæc cōcedemus? AT. Quomodo? Si deus quiſpiam, ô amici, conſenſum nobis (vt videtur) animi tribuat: vt nunc quidē inter nos diſſentimus. Mihi enim iſta magis neceſſaria vidētur eſſe, ô amice Clinia, quàm Cretā eſſe inſulam: ac ſi Cretenſibus ipſe leges conderem, tam poë- F tas quàm cæteros omnes ciues ſic loqui compellerem: ac pœnam penè omniū maximā intentarē, ſiquis ea in regione aſſereret eſſe aliquos quandoque homines prauos qui iucūdè viuant, vel alia eſſe vtilia & cōducibilia, alia iuſtiora. Multáque quidē contra ea quæ nūc à Cretenſibus & Lacedæmoniis dici videntur, imò verò à cęteris quoque hominibus, dicere ciuibus meis perſuaderē. Agite igitur per Iouē atq; Apollinē optimi viri, ſi hos ipſos deos qui leges nobis dederūt, interrogemus: ſitne iucundiſſima vita iuſtiſſima: an duæ quædā vitæ ſint, altera iucundiſſima, iuſtiſſima altera: nobiſque ita quęrentibus ipſi duas eſſe reſpondeāt: ab eis forſan iterum percōtabimur, G ſi rectè ſciſcitari voluerimus, vtros beatiores oporteat dicere, iuſtiſſimè an iucundiſſimè viuentes: ac ſi iucundiſſimè viuētes reſponderint, turpis erit reſponſio. Vellem autem de patribus legúmque latoribus viris potius quàm diis tale aliquid eſſe dictum. Quare quæ petij, à patre legiſque latore me petijſſe exiſtimetis, reſponſúmq; mihi eſſe, beatiſſimū eſſe illū qui iucundiſſimè viuat. Ego autē ita deinde opponā: O pater nónne quàm beatiſſimè volebas me viuere? Certè. At nunquam ceſſabas iubere vt quàm iuſtiſſimè viuerem. Quiſquis autem hæc vnà concedit ſiue legumlator ſiue pater, & abſurdè lo- H quitur, & ſibiipſi non conſtat. Quòd ſi iuſtiſſimam vitam, beatiſſimam eſſe reſpondeat, quæret, vt arbitror, quicunque id audiet, quídnam ea in vita bonum & pulchrum, tanquam voluptate melius, lex ipſa laudat? Quid enim à voluptate ſuperato iuſto boni adeſſe poteſt? Dic obſecro an laus & gloria tam apud homines quàm apud deos bonum quidem eſt atque honeſtum, iniucundum autem? Infamia verò contrà?

Quæ debent cantare poetę.

Iniuſto nūm ſi cætera omnia conſtent quæ bona vocantur, infelix, vel idcirco ſit, quia iniuſtus.

Minimè dicemus,ô legiſlator.Sed iniuriam neque inferre, neque pati num iucundũ quidem ſit, bonum verò atque honeſtum:cætera autem iucunda quidem,turpia verò & mala. CL. Quo pacto id ais? SO C. Ratio igitur,quæ neque iucũdum à iuſto neque bonum ſeparat ab honeſto,probabilis eſt: & ſi non ad aliud,attamen ad hoc, vt ſanctè ac iuſtè quis viuere, velit, multum conducit. Quocirca legiſlatori turpiſſima,& admodum contraria oratio eſt,ſi hæc ita habere ſe neget. Nemo enim ſponte id aget, cui non plus lætitiæ quàm doloris ineſt. Quod verò procul aſpicitur,omnibus,vt ita dicã,vel ipſis pueris caliginoſam affert vertiginem.Quare vertigine tenebríſq; ablatis,in contrariũ legiſlator opiniones ciuium ducet, & tũ laudibus tum conſuetudine tum rationibus quodammodo ipſis perſuadebit,tam iuſta quàm iniuſta eſſe obumbrata, atque iniuſta quidem contrà apparere quàm iuſta. Nempe iniuſto ac prauo iucũda videri,cui iuſta videtur iniucũdiſſima. Iuſto autẽ vtraq; contrà omnino videri. CL. Sic apparet. ATH. Reuera autẽ vtram ſententiã potiorem exiſtimabimus? melioríſne an deterioris animi? CLIN. Melioris neceſſario. ATHEN. Neceſſe eſt igitur iniuſtam vitam non turpiorem ſolum ac peiorem iuſta ſanctáque vita eſſe, verùm etiam iniucundiorem. CLINIA. Ita certè ex hac ratione, ô amice, videtur. ATHEN. Legis itaque lator ex quo exigua ſit prouentura vtilitas,etiam ſi non ita id ſe haberet vt modò diximus,non alienũ tamẽ ſua grauitate putaret ad iuuentutis vtilitatem falſo aliquid,ſi modò quid vnquam aliud falſo dicendum ſit,dicere: maximè cùm nullum mẽdacium hac falſitate vtilius excogitare poſſit,quòd videlicet ita trahere audientes valeat,vt non vi, ſed ſponte iuſtitiam velint ſuſcipere. CLI. Pulchrum certè, ô hoſpes,& ſtabile quiddam eſt veritas. Videtur autem plerunque non facile perſuadere ATHEN. Eſto.at enim Sidonij fabula illa, & ſi nihil veriſimilitudinis habuit,facilè nihilo minus perſuaſit, aliæque permultæ ſimiliter. CLIN. Quænam? ATHE. Quòd à dentibus quondam ſatis armati milites nati ſint. Magnum enim id legiſlatori exemplum eſt,poſſe animis iuuenum quodcunq; velit perſuadere. Quapropter nihil aliud ſcrutari debet, quàm quibus rebus perſuaſione acceptis maximum bonum cõferat ciuitati: ad ídque omni incumbere ſtudio,vt ciuitas vniuerſa de his rebus vnum atque idẽ quàm maximè ac ſemper in cantibus fabulis,& omnis ſermone decantent. Equidem ita ſentio.Si videtur vobis aliter,nulla inuidia ſit contradicere. CLI. Neuter noſtrûm poſſe vnquam de his dubitare videtur. ATH. Proſequar igitur, aſſerens choros omnes qui tres ſunt,teneris adhuc& mollibus puerorum animis,& alia bona quę diximus & quæcunque narrare poſſimus,quaſi incantatione quadã inſinuare oportere.Caput autem illud ſit,quòd videlicet, ſi vitã eãdem optimam & iucundiſſimam iudicari à diis aſſeueremus & vera loquemur, & magis illis quibus opus eſt,perſuadebimus,quàm ſi aliter diceremus. CLI. Concedenda ſunt quæ dicis. ATH. Primus itaq; puerilis muſarum chorus hæc ſtudioſè toti ciuitati decantaturus ingrediatur. Secundus illorum chorus qui ad triginta vſque annos prouecti ſunt, Pæana teſtem veritatis dictorum inuocet, & iunioribus propitium ſupplicíter eſſe precetur. Tertius eorũ ſit chorus qui trigĩta annos inter & ſexaginta ætatẽ agũt.His autẽ ſeniores,quia nõ amplius de eiſdẽ moribus fabulas poterũt decãtare dimittẽdos diuino oraculo cenſemus. CLI. Quóſnam hoſpes tertios hos choros dicis? nõ enim clarè quid de his dicere velis comprehẽdimus. ATH. Hi profectò ſunt, quorũ gratia pleráq. ſuperius ſunt inducta. CLI. Nondum intelligimus. Quamobrem apertius conare dicere. AT. Dictũ eſt diſputationis principio, ſi recordamur,ita ardentem iuuenum omnium naturã eſſe,vt neq. corpore neq. voce quieſcere poſſit,ſed ſine ordine ſemper clamet & ſaltet:atq. ordinis vtrorumq. iſtorũ nullũ aliud animal præter ſolam hominis naturam ſenſum habere. Ordinis autẽ qui in motu conſpicitur, nomen Rhythmus, id eſt numerus eſſe poteſt:ſed eius qui in voce,acuto & graui ſimul cõtemperato, Harmonia,id eſt,concẽtus.Vtrunque verò ſimul, Chorea nominabatur.Deos quoque diximus noſtri miſertos choreæ cõcelebratores ac duces dediſſe nobis Apollinem& Muſas.Tertiúmque ſi recordamur Dionyſium numerauimus. CLI. Cur nõ recordari debeamus? ATHE. Atqui Apollinis & muſarum chori dicti iam ſunt. Tertius autem qui reliquus eſt,Dionyſio neceſſario tribuetur. CLIN. Quo pacto? latius expone. Nam primo auditu valde abſurdus Dionyſiacus ſeniorum chorus eſſe videtur,ſi vltra trigeſimũ annum, & ad quinquageſimum iam prouecti, & vſque ad ſexageſimum eo vtantur. ATHEN. Vera loqueris.Sed ratione ad hæc opus eſſe arbitror,vt appareat quo pacto opportunè id fieri poſſit. CLIN. Quidni? ATH. Nunquid ſuperiora illa inter nos conſtant? CLIN. Quænam? ATHEN. Quòd oporteat viros omnes & pueros,liberos & ſeruos,mares & fœminas,& vniuerſam ciuitatem toti ciuitati quotidie quæ diximus variis modis & carminibus decantare,vt ex innumerabili hymnorum varietate,inexplebili quodammodo

A ἥκιστα, ὦ φίλε νομοθέτα, φήσομεν. ἀλλὰ τὸ μήτε τινὰ ἀδικεῖν, μήτε ὑπό τινος ἀδικεῖσθαι, μῶν ἀηδὲς μὲν, ἀγαθὸν δὲ ἢ καλόν; τὰ δ᾽ ἕτερα, ἡδέα μὲν, αἰσχρὰ δὲ καὶ κακά; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Οὐκοῦν, ὁ μὲν μὴ χωρίζων λόγος ἡδύ τε καὶ δίκαιον, καὶ ἀγαθόν τε καὶ καλὸν, πιθανός γ᾽, εἰ μηδὲν ἕτερον, πρὸς τὸ τινὰ ἐθέλειν ζῆν τὸν ὅσιον καὶ δίκαιον βίον. ὥστε νομοθέτῃ γε αἴσχιστος λόγων καὶ ἐναντιώτατος, ὃς ἂν μὴ φῇ ταῦτα οὕτως ἔχειν. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑκὼν ἐθέλοι πείθεσθαι πράττειν τοῦτο ὅτῳ μὴ τὸ χαίρειν τοῦ λυπεῖσθαι πλέον ἕπεται. σκοτοδινιᾶν δὲ, τὸ πόρρωθεν ὁρώμενον, πᾶσί τε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ δὴ καὶ τοῖς παισὶ, παρέχει. νομοθέτης δ᾽ ἡμῖν δόξαν εἰς τοὐναντίον τούτου καταστήσει, τὸ σκότος ἀφελὼν, καὶ πείσει ἁμωσγέπως ἔθεσι καὶ ἐπαίνοις καὶ λόγοις, ὡς ἐσκιαγραφη- B μένα τὰ δίκαιά ἐστι καὶ ἄδικα· καὶ τὰ μὲν ἄδικα, τῷ τοῦ δικαίου ἐναντίως φαινόμενα, ἐκ μὲν ἀδίκου καὶ κακοῦ ἑαυτοῦ θεωρούμενα, ἡδέα· τὰ δὲ δίκαια, ἀηδέστατα. ἐκ δὲ δικαίου πάντα τἀναντία παντὶ πρὸς ἀμφότερα. ΚΛ. Φαίνεται. ΑΘ. Τὴν δ᾽ ἀλήθειαν τῆς κρίσεως ποτέραν κυριωτέραν εἶναι φῶμεν; πότερα τὴν τῆς χείρονος ψυχῆς, ἢ τὴν τῆς βελτίονος; ΚΛ. Ἀναγκαῖόν που τὴν τῆς ἀμείνονος. ΑΘ. Ἀναγκαῖον ἄρα τὸν ἄδικον βίον, οὐ μόνον αἰσχίω καὶ μοχθηρότερον, ἀλλὰ καὶ ἀηδέστερον τῇ ἀληθείᾳ τοῦ δικαίου τε εἶναι καὶ ὁσίου βίου. ΚΛ. Κινδυνεύει, κατά γε τὸν νῦν λόγον, ὦ φίλε. Α. Νομοθέτης δὲ οὗ τι καὶ σμικρὸν ὄφελος, εἰ καὶ μὴ C τοῦτο ἦν οὕτως ἔχον, ὡς καὶ νῦν αὐτὸ ᾕρηχ᾽ ὁ λόγος ἔχειν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἐτόλμησεν ἂν ἐπ᾽ ἀγαθῷ ψεύδεσθαι πρὸς τοὺς νέους, ἔστιν ὅ,τι τούτου ψεῦδος λυσιτελέστερον ἂν ἐψεύσατό ποτε, καὶ δυνάμενον μᾶλλον ποιεῖν μὴ βίᾳ ἀλλ᾽ ἑκόντας πάντα τὰ δίκαια; Κ. Καλὸν μὲν ἡ ἀλήθεια, ὦ ξένε, καὶ μόνιμον· ἔοικε μὴν οὐ ῥᾴδιον εἶναι πείθειν. Α. Εἶεν. τὸ μὲν τοῦ Σιδωνίου μυθολόγημα ῥᾴδιον ἐγένετο πείθειν, οὕτως ἀπίθανον ὂν, καὶ ἄλλα μυρία. Κ. Ποῖα; Α. Τὸ, σπαρέντων ποτὲ ὀδόντων ὁπλίτας ἐξ αὐτῶν φῦναι. καίτοι μέγα γ᾽ ἐστὶ νομοθέτῃ παράδειγμα τοῦ πείσειν ὅ,τι ἂν ἐπιχειρῇ τις πείθειν τὰς τῶν νέων ψυχάς. ὥστε οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν δεῖ σκοποῦντα ἀνευρίσκειν, ἢ τί πείσας μέγιστον ἀγαθὸν ἐργάσαιτο ἂν πόλιν· τούτου δὲ πέρι πᾶσαν μηχανὴν D εὑρίσκειν, ὅντινα ποτὲ τρόπον ἡ τοιαύτη ξυνοικία πᾶσα περὶ τούτων ἓν καὶ ταὐτὸν ὅτι μάλιστα φθέγγοιτ᾽ ἀεὶ διὰ βίου παντὸς, ἔν τε ᾠδαῖς καὶ μύθοις καὶ λόγοις. εἰ δ᾽ οὖν ἄλλῃ πῃ δοκεῖ ἢ ταύτῃ, πρὸς ταῦτα οὐδεὶς φθόνος ἀμφισβητῆσαι τῷ λόγῳ. ΚΛ. Ἀλλ᾽ οὔ μοι φαίνεται πρός γε ταῦτα δύνασθαι ἡμῶν ἀμφισβητῆσαί ποτ᾽ ἂν οὐδέτερος. ΑΘΗΝ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν ἐμὸν ἂν εἴη λέγειν. φημὶ γὰρ ἅπαντας δεῖν ἐπᾴδειν τρεῖς ὄντας τοὺς χοροὺς ἔτι νέαις οὔσαις ταῖς ψυχαῖς καὶ ἁπαλαῖς τῶν παίδων, τά τε ἄλλα καλὰ λέγοντας πάντα ὅσα διεληλύθαμέν τε καὶ ἔτι διέλθοιμεν ἄν. τὸ δὲ κεφάλαιον αὐτῶν τοῦτο ἔστω· τὸν αὐτὸν ἥδιστόν τε καὶ ἄριστον ὑπὸ θεῶν βίον λέγεσθαι φάσκοντες, ἀληθέστατα ἐροῦμεν ἅμα, καὶ μᾶλ- E λον πείσομεν οὓς δεῖ πείθειν, ἢ ἐὰν ἄλλως πως φθεγγώμεθα λέγοντες. ΚΛΕΙΝ. Συγχωρητέον ἃ λέγεις. ΑΘΗ. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὁ Μουσῶν χορὸς ὁ παιδικὸς ὀρθότατ᾽ ἂν εἰσίοι πρῶτος τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ μέσον ᾀσόμενος ἁπάσῃ σπουδῇ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει. δεύτερος δὲ, ὁ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, τόν τε Παιᾶνα ἐπικαλούμενος μάρτυρα τῶν λεγομένων ἀληθείας πέρι, καὶ τοῖς νέοις ἵλεων μετὰ πειθοῦς γίγνεσθαι ἐπευχόμενος. δεῖ δὲ δὴ καὶ ἔτι τρίτους, τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη μέχρι τῶν ἑξήκοντα γεγονότας, ᾄδειν. τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα (οὐ γὰρ ἔτι δυνατοὶ φέρειν ᾠδάς) μυθολόγους περὶ τῶν αὐτῶν ᾠδῶν διὰ θείας φήμης καταλελεῖφθαι. ΚΛ. Λέγεις δὲ, ὦ ξένε, τίνας τούτους τοὺς χοροὺς τοὺς τρίτους; οὐ γὰρ πάνυ ξυνίεμεν σαφῶς ὅ,τι ποτὲ βούλει φράζειν αὐτῶν πέρι. Α. Καὶ μὴν εἰσί γε F οὗτοι σχεδὸν, ὧν χάριν οἱ πλεῖστοι τῶν ἔμπροσθεν ἐρρήθησαν λόγων. ΚΛ. Οὔπω μεμαθήκαμεν· ἀλλ᾽ ἔτι σαφέστερον πειρῶ φράζειν. Α. Εἴπομεν (εἰ μεμνήμεθα) κατ᾽ ἀρχὰς τῶν λόγων, ὡς ἡ φύσις ἁπάντων τῶν νέων διάπυρος οὖσα ἡσυχίαν οὐχ οἵα τε ἄγειν οὔτε κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν φωνὴν εἴη, φθέγγοιτο δ᾽ ἀεὶ ἀτάκτως καὶ πηδῷ. τάξεως δ᾽ αἴσθησιν τούτων ἀμφοτέρων, τῶν ἄλλων μὲν ζώων οὐδὲν ἐφάπτοιτο, ἡ δὲ ἀνθρώπου φύσις ἔχοι μόνη τοῦτο. τῇ δὲ τῆς κινήσεως τάξει ῥυθμὸς ὄνομα εἴη· τῇ δ᾽ αὖ τῆς φωνῆς, τοῦ τε ὀξέος ἅμα καὶ βαρέος συγκεραννυμένων, ἁρμονίας ὄνομα προσαγορεύοιτο· χορεία δὲ τὸ ξυναμφότερον κληθείη. θεοὺς δὲ ἔφαμεν ἐλεοῦντας ἡμᾶς, συγχορευτάς τε καὶ χορηγοὺς ἡμῖν δεδωκέναι G τόν τε Ἀπόλλωνα καὶ Μούσας. καὶ δὴ καὶ τρίτον ἔφαμεν (εἰ μεμνήμεθα) Διόνυσον. ΚΛ. Πῶς δ᾽ οὐ μεμνήμεθα; Α. Ὁ μὲν τοίνυν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν χορὸς εἴρηται· τὸν δὲ τρίτον καὶ τὸν λοιπὸν χορὸν ἀνάγκη τοῦ Διονύσου λέγεσθαι. ΚΛ. Πῶς δή; λέγε. μάλα γὰρ ἄτοπος γίγνοιτ᾽ ἂν ὥς γ᾽ ἐξαίφνης ἀκούσαντι Διονύσου πρεσβυτῶν χορὸς· εἰ ἄρα οἱ ὑπὲρ τριάκοντα καὶ πεντήκοντα δὲ γεγονότες ἔτη, μέχρι ἑξήκοντα, αὐτῷ χορεύοισιν. Α. Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις. λόγου δὲ δεῖ πρὸς ταῦ- H τα, οἶμαι, ὅπῃ τοῦτο εὔλογον οὕτω γιγνόμενον ἂν γίγνοιτο. Κ. Τί μήν; Α. Ἆρ᾽ οὖν ἡμῖν τά γε ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται; ΚΛ. Τοῦ πέρι; Α. Τὸ δεῖν πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα, ἐλεύθερον καὶ δοῦλον, θῆλύν τε καὶ ἄρρενα, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ὅλην τὴν πόλιν αὐτὴν αὑτῇ ἐπᾴδουσαν, μὴ παύεσθαί ποτε ταῦτα

ἃ διεληλύθαμεν, ἀμωσγέπως ἀεὶ μεταβαλλόμενα καὶ πάντως παρεχόμενα ποικιλίαν· ὥστε ἀπληστίαν εἶναί τινα τῶν ὕμνων τοῖς ᾄδουσι καὶ ἡδονήν. ΚΛ. Πῶς δ' οὐχ ὁμολογοῖτο ἂν ταῦτα δεῖν οὕτω πράττεσθαι; Α. Ποῦ δὴ τοῦθ' ἡμῖν τὸ ἄριστον τῆς πόλεως, ἡλικίαις τε καὶ ἅμα φρονήσεσι πιθανώτατον ὂν τῶν ἐν τῇ πόλει, ᾆδον τὰ κάλλιστα, μέγιστ' ἂν ἐξεργάζοιτο ἀγαθά; ἢ τοῦτο ἀνοήτως οὕτως ἀφήσομεν, ὃ κυριώτατον ἂν εἴη τῶν καλλίστων τε καὶ ὠφελιμωτάτων ᾠδῶν; ΚΛ. Ἀλλ' ἀδύνατον τὸ μεθιέναι, ὥς γε τὰ νῦν λεγόμενα. Α. Πῶς οὖν πρέπον ἂν εἴη τοῦτο; ὁρᾶτε εἰ τῇδε. ΚΛ. Πῇ δή; Α. Πᾶς που γιγνόμενος πρεσβύτερος, ὄκνου πρὸς τὰς ᾠδὰς μεστός, καὶ χαίρει τε ἧττον πράττων τοῦτο, καὶ ἀνάγκης γιγνομένης, αἰσχύνοιτ' ἂν μᾶλλον, ὅσῳ πρεσβύτερος καὶ σωφρονέστερος γίγνεται, τόσῳ μᾶλλον. ἆρ' οὐχ οὕτως; ΚΛ. Οὕτω μὲν οὖν. Α. Οὐκοῦν ἐν θεάτρῳ γε καὶ παντοίοις ἀνθρώποις ᾄδειν ἑστὼς ὀρθὸς, ἔτι μᾶλλον αἰσχύνοιτ' ἄν. καὶ ταῦτά γ' εἰ καθάπερ οἱ περὶ νίκης χοροὶ ἀγωνιζόμενοι, πεφωνασκηκότες, ἰσχνοί τε καὶ ἄσιτοι ἀναγκάζοιντο ᾄδειν οἱ τοιοῦτοι, παντάπασί που ἀηδῶς τε καὶ αἰσχυντηλῶς ᾄδοντες, ἀπροθύμως ἂν τοῦτ' ἐργάζοιντο. ΚΛ. Ἀναγκαιότατα μέντοι λέγεις. Α. Πῶς οὖν αὐτοὺς παραμυθησόμεθα προθύμους εἶναι πρὸς τὰς ᾠδάς; ἆρ' οὐ νομοθετήσομεν, πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι; διδάσκοντες ὡς οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι, τὴν ἐμμανῆ εὐλαβούμενοι ἕξιν τῶν νέων. μετὰ δὲ τοῦτο, οἴνου μὲν δὴ γεύεσθαι τοῦ μετρίου, μέχρι τριάκοντα ἐτῶν· μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τὸ παράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι. τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τούς τε ἄλλους θεούς, καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτῶν τελετὴν ἅμα καὶ παιδιάν, ἣν τοῖς ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο, τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστ' ἀνηβᾶν ἡμᾶς, καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερον ἐκ σκληροτέρου τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα, γιγνόμενον· καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι. πρῶτον μὲν δὴ διατεθεὶς οὕτως ἕκαστος ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοι προθυμότερόν τε, ἧττον αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐν πολλοῖς ἀλλ' ἐν μετρίοις, καὶ οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις ἀλλ' ἐν οἰκείοις, ᾄδειν τε, καὶ (ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν) ἐπᾴδειν; ΚΛ. Καὶ πολύ γε. Α. Εἰς μέν γε τὸ προάγειν τοίνυν αὐτοὺς μετέχειν ἡμῖν ᾠδῆς, οὗτος ὁ τρόπος οὐκ ἂν παντάπασιν ἀσχήμων γίγνοιτο. ΚΛ. Οὐδαμῶς. Α. Ποίαν δὲ ἥσουσιν οἱ ἄνδρες φωνήν, ἢ μοῦσαν; ἢ δῆλον ὅτι πρέπουσαν αὐτοῖς δεῖ γέ τινα. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; Α. Τίς οὖν πρέποι θείοις ἀνδράσιν; ἆρ' ἂν ἡ τῶν χορῶν; ΚΛ. Ἡμεῖς γοῦν, ὦ ξένε, καὶ οἵδε, οὐκ ἄλλην ἄν τινα δυναίμεθα ᾠδὴν ἢ ἣν ἐν τοῖς χοροῖς ἐμάθομεν ξυνήθεις ᾄδειν γενόμενοι. ΑΘΗ. Εἰκότως γε. ὄντως γὰρ οὐκ ἐπέβητε τῆς καλλίστης ᾠδῆς. στρατοπέδου γὰρ πολιτείαν ἔχετε, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄστεσι κατῳκηκότων, ἀλλ' οἷον ἀθρόους πώλους ἐν ἀγέλῃ νεμομένους φορβάδας, τοὺς νέους κέκτησθε. λαβὼν δὲ ὑμῶν οὐδεὶς τὸν αὑτοῦ, παρὰ τῶν ξυννόμων σπάσας σφόδρα ἀγριαίνοντα καὶ ἀγανακτοῦντα, ἱπποκόμον τε ἐπέστησεν ἰδίᾳ, καὶ παιδεύει ψήχων τε καὶ ἡμερῶν, καὶ πάντα προσήκοντα ἀποδιδοὺς τῇ παιδοτροφίᾳ. ὅθεν οὐ μόνον ἀγαθὸς ἂν στρατιώτης εἴη, πόλιν δὲ καὶ ἄστη δυνάμενος διοικεῖν, ὃν δὴ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τῶν Τυρταίου πολεμικῶν εἶναι πολεμικώτερον. τέταρτον, ἀρετῆς ἀλλ' οὐ πρῶτον τὴν ἀνδρείαν κτῆμα τιμῶντα, ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, ἰδιώταις τε καὶ ξυμπάσῃ πόλει. ΚΛ. Οὐκ οἶδα ἡμῶν ὦ ξένε ὅπῃ πάλιν αὖ τοὺς νομοθέτας φαυλίζεις. ΑΘΗ. Οὐκ, ὦ 'γαθέ, προσέχων τούτῳ τὸν νοῦν, δρῶ τοῦτο, εἴπερ· ἀλλ' ὁ λόγος ὅπῃ φέρει, ταύτῃ πορευώμεθα, εἰ βούλεσθε. εἰ γὰρ ἔχομεν Μοῦσαν τῆς τῶν χορῶν καλλίω καὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς θεάτροις, πειρώμεθα ἀποδοῦναι τούτοις οὕς φαμεν ἐκείνην μὲν αἰσχύνεσθαι, ζητεῖν δὲ ἥτις καλλίστη ταύτης κοινωνεῖν. ΚΛ. Πάνυ γε. ΑΘ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν δεῖ τόδε γε ὑπάρχειν ἅπασιν ὅσοις συμπαρέπεταί τις χάρις, ἢ τοῦτο αὐτὸ μόνον αὐτοῦ τὸ σπουδαιότατον εἶναι, ἤ τινα ὀρθότητα, ἤ, τὸ τρίτον, ὠφέλειαν. οἷον δὴ λέγω ἐδωδῇ μὲν καὶ πόσει καὶ ξυμπάσῃ τροφῇ παρέπεσθαι μὲν τὴν χάριν, ἣν ἡδονὴν ἂν προσείποιμεν· ἣν δὲ ὀρθότητά τε καὶ ὠφέλειαν, ὅπερ ὑγιεινὸν τῶν προσφερομένων λέγομεν ἑκάστοτε, τοῦτ' αὐτὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀρθότατον. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Καὶ μὴν καὶ τῇ μαθήσει παρακολουθεῖν μὲν τό γε τῆς χάριτος τὴν ἡδονήν· τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν, καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς, τὴν ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἀποτελοῦσαν. ΚΛ. Ἔστιν οὕτω. ΑΘ. Τί δέ; τῇ τῶν ὁμοίων ἐργασίᾳ, ὅσαι τέχναι εἰκαστικαί, ἆρ' οὐκ ἂν τοῦτο ἐξεργάζονται, τὸ μὲν ἡδονὴν ἐν αὐτοῖς γίγνεσθαι, παρεπόμενον ἐὰν γίγνηται, χάριν αὐτὸ δικαιότατον ἂν εἴη προσαγορεύειν; ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Τὴν δέ γε ὀρθότητά που τῶν τοιούτων ἡ ἰσότης αὖ, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ἐξεργάζοιτο τοῦ τε τοσούτου καὶ τοῦ τοιούτου πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἡδονή. ΚΛ. Καλῶς. ΑΘΗ. Οὐκοῦν ἡδονῇ κρίνοιτ' ἂν μόνον ἐκεῖνο ὀρθῶς, ὃ μήτε τινὰ ὠφέλειαν, μήτε ἀλήθειαν, μήτε ὁμοιότητα ἀπεργαζόμενον παρέχεται, μηδ' αὖ γε βλάβην· ἀλλ' αὐτοῦ τούτου μόνου ἕνεκα γίγνοιτο τοῦ ξυμπαρεπομένου τοῖς ἄλλοις τῆς χάριτος, ἣν δὴ κάλλιστά τις ὀνομάσαι ἂν ἡδονήν, ὅταν μηδὲν αὐτῇ τούτων ἐπακολουθῇ. ΚΛΕΙΝ. Ἀβλαβῆ λέγεις ἡδονὴν μόνον. ΑΘΗ. Ναί, καὶ παιδιάν γε εἶναι τὴν αὐτὴν ταύτην λέγω τότε, ὅταν μήτε τι βλάπτῃ, μήτε ὠφελῇ, σπουδῆς ἢ λόγου ἄξιον. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οὐ πᾶσαν μίμησιν φαῖμεν ἄν, ἐκ τῶν νῦν λεγομένων, ἥκιστα ἡδονῇ προσήκειν

A voluptate concinentes afficiantur. CLI. Nihil obſtat quo minus concedatur ita fieri oportere. ATH. Sed quò optima hæc ciuitatis pars, cui propter ætatem atque prudétiam ſumma ineſt ad perſuadendum autoritas, optima canédo maximorum bonorum cauſa erit? An id ſtultè omittemus, in quo optimorum & vtiliſſimorum cantuum vis ineſt præcipua? CLI. Haud omittere licet, vt modò apparet. ATHE. Quomodo igitur decenter id fiet? Videte quæſo an ita. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Vnuſquiſque ſenior circa cantus iam ſatietate affectus, his minimè delectatur: & cùm res poſtulat canere, quanto ſenior atque modeſtior eſt, tanto magis canere veretur. An non ita?

B CLIN. Ita prorſus. ATHEN. Sed multo etiam magis in theatro coram multitudine rectus cantare præ pudore non tolerabit. Præſertim ſi ſeniorum chori, quemadmodum qui de victoria contendunt, & ij quidem quo clarior vox ſit, tenues atque ieiuni cantare cogantur. Sic enim non ſine moleſtia & pudore cantabunt, & ad iſta tardiores accedent. CLI. Neceſſaria narras. ATHE. Quo igitur pacto paratos eos ad cantũ reddemus? Principio lege ſanciemus, vt pueri vſque ad duodeuigeſimum annum vini vſum prorſus ignorent. Nempe eos monebimus non oportere ignem igni in corpus atque animam ſuggerere, antequam viri effecti ſubire labores incipiãt. Furioſum nãque

C habitũ iuuẽtutis cauere oportet. Deinde vino moderatè vtãtur vſque ad annũ ætatis trigeſimũ. Ab ebrietate verò & vini repletione iuuenes omnino abſtineant. Sed cùm ad quadrageſimum peruenerint, tunc in conuiuiis liberius diſcumbentes, cùm alios deos, tum Dionyſium ad ſacra ſenum & ludos inuocent, qui hominibus vinũ quaſi remedium aduerſus ſenectutis duritiẽ eſt largitus, vt reiuueneſcere videamur, & mœſtitiæ nos obliuio capiat, ipſáq. affectio animi ſicuti ferrũ in igne ex duritie in mollitiẽ deducta flexibilior fiat. Primũ quidẽ ſic affectus quiſq. ſũpta fiducia minus verebitur inter aliquos ac ſuos, non tamen multos & alienos canere, & vnà quod iam ſæpius

D repetiuimus, incantare. CLI. Et maximè quidem. ATH. Ad eos igitur inducẽdos vt cantibus intereſſe velint modus hic haud indecens erit. CLINIA. Non certè. ATHENIEN. Qua autem voce & qua muſa hi viri cantabunt? An ea videlicet quæ ipſis conueniat? CLIN. Ea duntaxat. ATHEN. Quænam igitur diuinis viris conueniens erit? Nónne ea qua chori decantant? CLINIA. Nos quidem hoſpes & ij non poſſumus aliud canere quàm quod in choro didicimus. In hoc enim cantu aſſueti ſumus. ATH. Par eſt. Optimum enim cantũ non didiciſtis: quaſi enim caſtrenſem Rẽpub. habetis potius quàm vrbanam. propterea tanquam frequentes pullos gregatim paſcentes, iu-

E uenes amatorios habetis. Vnde nemo veſtrûm arripit ſuum, & ad cohibendam eius ferocitatem, cuidam quaſi equorũ magiſtro committit: qui erudiat ipſum leniter tractans & manſuefaciẽs, & cætera quæ educationi conueniunt peragens, ex quo non modò probus miles efficiatur, ſed ciuitatũ quoque & vrbium idoneus gubernator: quem quidem principio diximus Tyrtæi militibus fore bellicoſiorem, quarto virtutis loco non primo ſemper & vbique priuatim & publicè fortitudinis munere colentem. CL. Neſcio quo modo rurſus, hoſpes, legumlatoribus noſtris derogas. ATH. Nõ ex animo id facio, bone vir, ſi quidẽ facio. ſed pergamus quò ratio ducit, ſi vultis. Nã ſi mu-

F ſam habemus chororũ & theatri communi muſa præſtantiorem, hanc illis exhibere conemur, quos diximus illam quidem vereri, & aliam quærere meliorem. CL. Omnino. ATH. Omnibus igitur quæcũque gratia quædam ſequitur, ineſſe id oportet, vt vel ea ipſa gratia ſola in his alliciat ſitque præcipuum, vel rectitudo, vel vtilitas. Exemplo, quod dico, exponã. Cibus ac potus & alimentum omne gratiã habet, quam voluptatẽ dicimus: Rectitudinem verò & vtilitatem, ſi confert ad ſanitatem. CLIN. Prorſus. ATH. Sic & in diſcendo gratia ineſt, quæ voluptas nominatur. Rectitudo etiã atque vtilitas & bonus habitus atque pulcher, quæ ab ipſa veritate efficiuntur. CLI. Ita

G eſt. ATH. Quid porrò in artibus, quibus ſimilia efficiuntur, nónne idipſum inſpicimus? Voluptas profectò ex illis quandoque prouenit, quam par eſt gratiã nominare. CLI. Certè. AT. Rectitudinem verò talium, vt in vniuerſum dicam, æqualitas ipſa tãti taliſque efficit potius quàm voluptas. CLIN. Præclarè. ATH. Voluptate igitur ſola id merito iudicabitur, quod neque vtilitatem, neque veritatem, neque ſimilitudinem, neque rurſus damnum efficit, ſed ſolum cauſa gratiæ illius fit quæ concomitatur alia, quam voluptatem rectè poſſumus nominare, quando videlicet nihil iſtorum ipſam ſequitur. CLIN. Voluptatẽ dicis ſolã, quę minimè noceat? ATH. Nẽpe, & iocũ ludum rurſus eã ipſam appello, quãdo nec nocumẽti neq. vtilitatis aliquid affert æſtimatione dignũ. CL. Vera loqueris. AT. Sequitur ex his quæ diximus, nullã imitationem voluptate & opinione

non vera iudicandam eſſe. ſimiliter etiam æqualitatem nullam. Non enim quia huic videatur, aut quoniam hic gaudeat, idcirco æquale, ipſum æquale eſt, aut commenſurabile ipſum eſt cōmenſurabile, ſed nullo alio quàm veritate ſola. CL. Sic eſt omnino. ATH. Atqui muſicam omnem imitatricem, & ſimilium effectricem eſſe dicimus. CL. Cui dubium? ATH. Cùm ergo quis ſola voluptate muſicam aſſerit iudicari, minimè audiendus eſt, minimèque huiuſmodi muſica, ſi alicubi colitur, quærēda eſt, ſed illa quæ per imitationem boni ſimilitudinem poſſidet. CLIN. Vera hæc ſunt. ATHEN. Qui ergo cantus ſpeciem & muſam quærunt optimam, non eam quæ iucunda, ſed quæ recta eſt, quærere debent. Rectitudo enim imitationis in hoc conſiſtit, vt dicebamus, ſi tantum & tale fiat quod imitatione exprimitur, quantum & quale in ſeipſo eſt. CLIN. Cui dubium? ATHEN. Atqui illud de muſica omnes concederēt, omnia videlicet poëmata eius imitationem eſſe atque aſſimilationem. Quod & poëtæ omnes, & auditores, hiſtrionéſque concederent. CLI. Magnopere. ATH. Oportet igitur circa vnumquodque poëma & figmentum, vt videtur, quid ſit quod effingitur cognoſcere illum qui in ipſo non ſit erraturus. Nam qui nec nouit quid eſſentia ipſius velit, nec cuius imago ſit, nunquam rectitudinem eius & errorem intelliget. CLI. Nunquam certè. ATHEN. Qui autem rectitudinem operis non intelligit, num bene an malè factum ſit, cognoſcet? Obſcurius equidem loquor. Fortè verò planius ita mihi dicetur. CL. Quo pacto? AT. Multæ ad aſpectum pertinentes ſimilitudines fiunt. CLI. Certè. ATHEN. Siquis corporis depicti modum non teneat, cognoſcétne vnquam vtrum rectè ſit pictum? Vtputa vtrum articulos corporis & ſingulas particulas habeat, & numerum, & qualitatem, & locationem ſingulorum prout decet ad ſingula, colores præterea atque figuras: vel contrà vtrum perturbatè hæc omnia picta ſint? An cenſes hæc aliquem cogniturum, qui animal quod pingitur minimè nouerit. CLIN. Nullo modo. ATHEN. Sinautem cognoſcat aliquis hominem eſſe id quod pictum, vel quoquo modo formatum eſt, ſuáſque partes omnes & figuras & colores ab arte accepiſſe, num idē neceſſariò ſicubi defectus aliquis pulchritudinis in eo ſit, cōtinuò agnoſcet? CLI. Omnes fermè hoc modo hoſpes quæ in animalibus pulchrè ſe habent, cognoſceremus. ATHE. Rectè loqueris. Nónne igitur in imagine omni ſiue per picturam, ſiue per muſicā, ſiue quomodocunq; aliter fiat, tria hæc prudētē iudicē habere oportet? Primum vt cognoſcat quid ſit quod in imitationē cadit: ſecundū vt rectè: tertiū vt bene quælibet ſimilitudo verbis, concentibus, numeris effecta ſit, nouerit? CL. Videtur. ATH. Ne pigeat igitur difficultatē quæ in muſica eſt, exponere. Porrò quoniā magis hæc quàm aliæ ſimilitudines, celebratur, maiore quàm in cæteris opus eſt diligentia. Nam qui in hac aberrat, maximè læditur, cū ſub eius ſuauitate malos imbibat mores. Difficile autem id cognitu eſt, quoniam poëtæ non ita vt Muſæ artem poëticam tenent. Nunquam enim illæ tantùm errare poſſent, vt in effingendis virorum verbis, colorem mulierum concentúſque redderent, vel in concentibus figuríſque liberorum, ſeruorum & illiberalium numeros, vel in numeris figuríſque liberis, concentū vel ſermonē numeris contrariū. Nunquam inſuper ferarū voces atque hominum, pulſandorúmque inſtrumentorū, & ſtrepitus omnes quaſi vnum aliquid imitarentur, in vnū confunderēt. Humani verò poëtæ huiuſmodi multa perturbant & ſine ratione commiſcent, riſúmque hominibus commouēt: quos Orpheus delectationis gratiam nactos ait. Omnia enim & confuſa cernunt, & ipſi quoque diſtrahunt poëtæ, numerum quidem atque figuras à cōcentu ſeorſum, orationes nudas abſque cōcentu metricè componentes, atque etiam concentus & numeros abſq; verbis, nudæ citharæ pulſationi & tibiæ ſono accommodantes. Qua in re difficillimū eſt cognoſcere quid numerus & concentus qui ſine verbis fit, ſibi velit, & cui imitationi ſimilis ſit earum quæ ratione ſunt dignæ. Putare autē oportet multa ruditatem eſſe refertum id omne quodcunque ſiue velocitatē ſeu tarditate, vocémque ferarum proximè ſequitur, vt aliter tibia, citharáque vtaris, quàm ad tripudium opus ſit atq; cantū. Nudo autē vtroque vti, abuſus eſt præſtigiatrici oſtentationi perſimilis, & à Muſis admodum alienus. Sed horū quidē hæc ratio eſt. Nos autē hæc nō conſideramus, quòd triginta quinquagintáq; annos & vltrà nati Muſis noſtris vti nō debeat, ſed vti quando debeant videamus. Ex iſtis autē oratio hæc nobis id ſignificare videtur, quod ad quinquageſimum annum prouectos quibuſcūque canere opus eſt, melius cæteris chori Muſam tenere oporteat. Neceſſe nāque eſt, vt acutè concētus & numeros ſentiant atq; cognoſcāt. Quomodo enim aliter quiſpiam rectitudinem cantus cognoſcet, cui vel conueniat vel non conueniat Doricum, & numerus quem illi poëta adiunxit, vtrum rectè iunxerit nécne? CLIN. Nullo certè pacto. ATH. Vulgus autē deridēdū eſt, cùm ſe putet quod boni cōcētus numeriq; cōpos eſt, & quod cōtrà, ſatis cognoſcere.

Quæ ſpectant ad iudicem prudentem.

A κρίνεσθαι καὶ δόξῃ μὴ ἀληθεῖ, καὶ δὴ καὶ πᾶσαν ἰσότητα; οὐ γὰρ εἴ τῳ δοκεῖ, ἢ μή τις χαίρει τῷ, τό γε ἴσον, οὐδὲ τὸ σύμμετρον ἂν εἴη σύμμετρον ὅλως· ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ πάντων μάλιστα, ἥκιστα δὲ ὁτῳοῦν ἄλλῳ. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν μουσικήν γε πᾶσαν φαμὲν εἰκαστικήν τε καὶ μιμητικήν; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Ἥκιστ' ἄρα ὅταν τις μουσικὴν ἡδονῇ φῇ κρίνεσθαι, τοῦτον ἀποδεκτέον τὸν λόγον, καὶ ζητητέον ἥκιστα ταύτην, ὡς σπουδαίαν, εἴ τις ἄρα που καὶ γίγνοιτο· ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἔχουσαν τὴν ὁμοιότητα τῷ τοῦ καλοῦ μιμήματι. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Καὶ τούτοις δὴ τοῖς τὴν καλλίστην ᾠδήν τε ζητοῦσι καὶ μοῦσαν, ζητητέον, ὡς ἔοικεν, οὐχ ἥτις ἡδεῖα, ἀλλ' ἥτις ὀρθή. μιμήσεως γὰρ ἦν (ὡς ἔφαμεν) ὀρ-

B θότης, εἰ τὸ μιμηθὲν, ὅσον τε καὶ οἷον ἦν ἀποτελοῖτο. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; Α. Καὶ μὴν τοῦτό γε πᾶς ἂν ὁμολογοῖ περὶ τῆς μουσικῆς, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτήν ἐστι ποιήματα μίμησίς τε καὶ ἀπεικασία. καὶ τοῦτό γε μὲν οὐκ ἂν ξύμπαντες ὁμολογοῖεν ποιηταί τε καὶ ἀκροαταὶ καὶ ὑποκριταί; ΚΛ. Καὶ μάλα. Α. Δεῖ δὴ καθ' ἕκαστόν γε, ὡς ἔοικε, γιγνώσκειν τῶν ποιημάτων, ὅ, τι ποτέ ἐστι, τὸν μέλλοντα ἐν αὐτῷ μὴ ἁμαρτήσεσθαι. μὴ γὰρ γιγνώσκων τὴν οὐσίαν τί ποτε βούλεται, καὶ ὅτου ποτέ ἐστιν εἰκὼν ὄντως, σχολῇ τήν γε ὀρθότητα τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἁμαρτίαν αὐτοῦ διαγνώσεται. ΚΛ. Σχολῇ. πῶς δ' οὔ; Α. Ὁ δὲ τὸ ὀρθῶς μὴ γιγνώσκων, ἆρ' ἄν ποτε

C τό γε εὖ καὶ κακῶς δυνατὸς εἴη διαγνῶναι; λέγω δ' οὐ πάνυ σαφῶς· ἀλλ' ὧδε σαφέστερον ἴσως ἂν λεχθείη. ΚΛ. Πῶς; Α. Εἰσὶ δή που κατὰ τὴν ὄψιν ἡμῖν ἀπεικασίαι μυρίαι. ΚΛ. Ναί. Α. Τί οὖν; εἴ τις ἀγνοοῖ τῶν μεμιμημένων ὅ, τι ποτέ ἐστιν ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε ὀρθῶς εἰργασμένον αὐτῶν γνοίη; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ σώματος, καὶ ἑκάστων τῶν μερῶν τὰς θέσεις ἣ ἔχει, ὅσοι τέ εἰσι καὶ ὁποῖα παρ' ὁποῖα αὐτῶν κείμενα τὴν προσήκουσαν τάξιν ἀπείληφε, καὶ ἔτι δὴ χρώματά τε καὶ σχήματα· ἢ πάντα ταῦτα τεταραγμένως εἴργασται· μῶν δοκεῖ ταῦτ' ἄν ποτε διαγνῶναί τις τοπαράπαν, ἀγνοῶν ὅ, τι ποτέ ἐστι τὸ μεμιμημένον ζῶον; ΚΛ. Καὶ πῶς; Α. Τί δ' εἰ γιγνώσκοιμεν

D ὅτι τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ πεπλασμένον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τὰ μέρη πάντα τὰ ἑαυτοῦ καὶ χρώματα ἅμα καὶ σχήματα ἀπείληφεν ὑπὸ τῆς τέχνης, ἆρά γε ἀναγκαῖον ἤδη τῷ ταῦτα γνόντι, καὶ ἐκεῖνο ἑτοίμως γιγνώσκειν εἴτε καλὸν εἴτε ὅπῃ ποτὲ ἐλλιπὲς ἂν εἴη κάλλους; πάντες μέντ' ἄν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὦ ξένε, τὰ καλὰ τῶν ζώων ἐγιγνώσκομεν. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ περὶ ἑκάστην εἰκόνα καὶ ἐν γραφικῇ καὶ ἐν μουσικῇ καὶ πάντῃ τὸν μέλλοντα ἔμφρονα κριτὴν ἔσεσθαι δεῖ ταῦτα τρία ἔχειν; ὅ, τέ ἐστι, πρῶτον γιγνώσκειν, ἔπειτα ὡς ὀρθῶς, ἔπειθ' ὡς εὖ (τὸ τρίτον) εἴργασται τῶν εἰκόνων ἡτισοῦν ῥήμασί τε καὶ μέλεσι καὶ τοῖς ῥυθμοῖς; ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἀπείπωμεν λέγοντες τὸ

E περὶ τὴν μουσικὴν ᾗ χαλεπόν. ἐπειδὴ γὰρ ὑμνεῖται τὸ περὶ αὐτὴν διαφερόντως ἢ τὰς ἄλλας εἰκόνας, εὐλαβείας δὴ δεῖται πλείστης πασῶν εἰκόνων. ἁμαρτών τε γάρ τις μέγιστ' ἂν βλάπτοιτο, ἤθη κακὰ φιλοφρονούμενος· χαλεπώτατόν γε αἰσθέσθαι, διὰ τὸ τοὺς ποιητάς, φαυλοτέρους εἶναι ποιητὰς αὐτῶν τῶν Μουσῶν. οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖναί γε ἐξαμάρτοιεν ποτὲ τοσοῦτον, ὥστε, ῥήματα ἀνδρῶν ποιήσασαι, τὸ σχῆμα γυναικῶν καὶ μέλος ἀποδοῦναι· καὶ μέλος ἐλευθέρων αὖ καὶ σχήματα ξυνθεῖσαι, ῥυθμοὺς δούλων καὶ ἀνελευθέρων προσαρμόττειν· οὐδ' αὖ, ῥυθμοὺς καὶ σχῆμα ἐλευθέριον ὑποθεῖσαι, μέλος ἢ λόγον ἐναντίον ἀποδοῦναι τοῖς ῥυθμοῖς.

F ἔτι δὲ θηρίων φωνὰς καὶ ἀνθρώπων καὶ ὀργάνων, καὶ πάντας ψόφους εἰς ταὐτὸ οὐκ ἄν ποτε ξυνθεῖεν, ὡς ἕν τι μιμούμεναι. ποιηταὶ δ' ἀνθρώπινοι, σφόδρα τὰ τοιαῦτα ἐμπλέκοντες, καὶ συγκυκῶντες ἀλόγως, γέλωτ' ἂν παρασκευάζοιεν τῶν ἀνθρώπων ὅσοις φησὶν Ὀρφεὺς λαχεῖν ὥραν τῆς τέρψιος. ταῦτά τε γὰρ ὁρῶσι πάντα κυκώμενα, καὶ ἔτι διασπῶσιν οἱ ποιηταὶ ῥυθμὸν μὲν καὶ σχήματα μέλους χωρίς, λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέντες, μέλος δ' αὖ καὶ ῥυθμοὺς ἄνευ ῥημάτων, ψιλῇ κιθαρίσει τε καὶ αὐλήσει προσχρώμενοι. ἐν οἷς δὴ παγχάλεπον ἄνευ λόγου γιγνόμενον ῥυθμόν τε καὶ ἁρμονίαν γιγνώσκειν, ὅ, τι τε βούλεται, καὶ ὅτῳ ἔοικε τῶν ἀξιολόγων μιμημάτων. ἀλλ' ὑπολαβεῖν ἀναγκαῖον ὅτι τὸ

G τοιοῦτόν γε, πολλῆς ἀγροικίας μεστὸν πᾶν, ὁπόσον τάχους τε καὶ ἀπταισίας καὶ φωνῆς θηριώδους σφόδρα φίλον, ὥστ' αὐλήσει γε χρῆσθαι καὶ κιθαρίσει, πλὴν ὅσον ὑπ' ὄρχησίν τε καὶ ᾠδήν. ψιλῷ δ' ἑκατέρῳ πᾶσά τις ἀμουσία καὶ θαυματουργία γίγνοιτ' ἂν τῆς χρήσεως. ταῦτα μὲν ἔχει ταύτῃ λόγον· ἡμεῖς δέ γε οὐχ ὅτι μὴ δεῖ τῶν μούσαις ἡμῶν προσχρῆσθαι τοὺς ἤδη τριακοντούτεις καὶ τῶν πεντήκοντα πέρα γεγονότας σκοπούμεθα, ἀλλ' ὅτι ποτὲ δεῖ. τόδε μὲν οὖν ἐκ τούτων ὁ λόγος ἡμῖν δοκεῖ μοι σημαίνειν ἤδη τῆς γε χορικῆς μούσης, ὅτι πεπαιδεῦσθαι δεῖ βέλτιον τοὺς πεντηκοντούτεις, ὅσοισπερ ἂν ᾄδειν προσήκῃ. τῶν γὰρ ῥυθμῶν καὶ τῶν ἁρμονιῶν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστιν εὐαισθήτως ἔχειν καὶ γι-

H γνώσκειν. ἢ πῶς τὴν ὀρθότητα γνώσεταί τις τῶν μελῶν, ᾧ προσῆκεν ἢ μὴ προσῆκε τὸ Δωριστὶ, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ ὃν ὁ ποιητὴς αὐτῷ προσῆψεν, ὀρθῶς ἢ μή; ΚΛ. Δῆλον ὡς οὐδαμῶς. Α. Γελοῖος γὰρ ὅ γε πολὺς ὄχλος, ἡγούμενος ἱκανῶς γιγνώσκειν τό, τ' εὐάρμοστον καὶ εὔρυθμον καὶ μή,

ὅσοι προσᾴδειν αὐλῷ καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ γεγόνασι διηναγκασμένοι. ὅτι δὲ δρῶσι ταῦτα ἀγνοοῦντες αὐτῶν ἕκαστα, οὐ συλλογίζονται τόδε που· προσῆκον μὲν ἔχον τὸ μέλος, ὀρθῶς ἔχειν, μὴ προσῆκον δὲ, ἡμαρτημένως. ΚΛ. Ἀναγκαιότατα. ΑΘ. Τί οὖν; ὁ μηδὲ ὅτι ποτ' ἔχει γιγνώσκων, ἆρα ὅπερ εἴπομεν, ὡς ὀρθῶς γε αὐτὸ ἔχει, γνώσεταί ποτε ἐν ὁτῳοῦν; ΚΛΕΙΝ. Καὶ τίς μηχανή; ΑΘΗΝ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἀνευρίσκομεν αὖ νῦν, ὅτι τοῖς ᾠδοῖς ἡμῖν οὓς νῦν παρακαλοῦμεν, καὶ ἑκόντας τινὰ τρόπον ἀναγκάζομεν ᾄδειν, μέχρι γε τοσούτου πεπαιδεῦσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυνατὸν εἶναι ξυνακολουθεῖν ἕκαστον ταῖς τε βάσεσι τῶν ῥυθμῶν, καὶ ταῖς χορδαῖς ταῖς τῶν μελῶν· ἵνα καθορῶντες τάς τε ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμοὺς, ἐκλέγεσθαί τε τὰ προσήκοντα οἷοί τ' ὦσιν, ἃ τοῖς τηλικούτοις τε καὶ τοιούτοις ᾄδειν πρέπον· καὶ οὕτως ᾄδωσι, καὶ ᾄδοντες, αὐτοί τε ἡδονὰς τὸ παραχρῆμα ἀσινεῖς ἥδωνται, καὶ τοῖς νεωτέροις ἡγεμόνες ἠθῶν χρηστῶν ἀσπασμοῦ προσηκόντως γίγνωνται. μέχρι δὲ τοσούτου παιδευθέντες, ἀκριβεστέραν ἂν παιδείαν τῆς ἐπὶ τὸ πλῆθος φερούσης εἶεν μετακεχειρισμένοι, καὶ τῆς περὶ τοὺς ποιητὰς αὐτούς. τὸ γὰρ τρίτον οὐδεμία ἀνάγκη ποιητῇ γιγνώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε μὴ καλὸν τὸ μίμημα· τὸ δ' ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ, σχεδὸν ἀνάγκη. τοῖς δὲ πάντα τὰ τρία, τῆς ἐκλογῆς ἕνεκα τοῦ καλλίστου καὶ δευτέρου· ἢ μηδέποτε ἱκανὸν ἐπῳδὸν γίγνεσθαι νέοις πρὸς ἀρετήν. Καὶ ὅπερ ὁ λόγος ἐν ἀρχαῖς ἐβουλήθη, τὴν τοῦ Διονύσου χοροῦ βοήθειαν ἐπιδεῖξαι καλῶς λεγομένην, εἰς δύναμιν εἴρηκε. σκοπώμεθα δὴ εἰ τοῦθ' οὕτω γέγονε· θορυβώδης μέν που ὁ ξύλλογος ὁ τοιοῦτος ἐξ ἀνάγκης προϊούσης τῆς πόσεως ἐπὶ μᾶλλον ἀεὶ ξυμβαίνει γιγνόμενος. ὅπερ ὑπεθέμεθα κατ' ἀρχὰς ἀναγκαῖον εἶναι γίγνεσθαι περὶ τῶν νῦν γιγνομένων. ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘΗΝ. Πᾶς δέ γε αὐτὸς αὑτοῦ κουφότερος αἴρεται, καὶ γέγηθέ τε καὶ παρρησίας ἐμπίπλαται καὶ ἀνηκουστίας ἐν τῷ τοιούτῳ τῶν πέλας· ἄρχων δ' ἱκανὸς ἀξιοῖ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων γεγονέναι. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ἔφαμεν, ὅταν γίγνηται ταῦτα, καθάπερ τινὰ σίδηρον, τὰς ψυχὰς τῶν πινόντων διαπύρους γιγνομένας, μαλθακωτέρας γίγνεσθαι καὶ νεωτέρας; ὥστε εὐαγώγους ξυμβαίνειν τῷ δυναμένῳ καὶ ἐπισταμένῳ παιδεύειν τε καὶ πλάττειν, καθάπερ ὅτ' ἦσαν νέαι. τοῦτον δ' εἶναι τὸν πλάστην, τὸν αὐτὸν ὅνπερ τότε τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην· οὗ νόμους εἶναι δεῖ συμποτικοὺς, δυναμένους τὸν εὔελπιν καὶ θαρραλέον ἐκεῖνον γιγνόμενον καὶ ἀναισχυντότερον τοῦ δέοντος, καὶ οὐκ ἐθέλοντα τάξιν καὶ τὸ κατὰ μέρος σιγῆς καὶ λόγου καὶ πόσεως καὶ μούσης ὑπομένειν, ἐθέλειν ποιεῖν πάντα τούτοις τἀναντία· καὶ εἰσιόντι τῷ μὴ καλῷ θάρρει τὸν κάλλιστον διαμαχόμενον φόβον εἰσπέμπειν οἵους τ' εἶναι μετὰ δίκης, ὃν αἰδῶ τε καὶ αἰσχύνην θεῖον φόβον ὠνομάκαμεν. ΚΛΕΙΝ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘΗΝ. Τούτων δέ γε τῶν νόμων εἶναι νομοφύλακας καὶ συνδημιουργοὺς αὐτοῖς τοὺς ἀθορύβους καὶ νήφοντας τῶν μὴ νηφόντων στρατηγούς· ὧν δὴ χωρὶς, μέθῃ διαμάχεσθαι δεινότερον, ἢ πολεμίοις εἶναι μὴ μετὰ ἀρχόντων ἀθορύβων. καὶ τὸν αὖ μὴ δυνάμενον ἐθέλειν πείθεσθαι τούτοις, καὶ τοῖς ἡγεμόσι τοῖς τοῦ Διονύσου, τοῖς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονόσιν, ἴσην καὶ μείζω τὴν αἰσχύνην φέρειν, ἢ τὸν τοῖς τοῦ Ἄρεως ἀπειθοῦντα ἄρχουσιν. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἴ γε εἴη τοιαύτη μὲν μέθη, τοιαύτη δὲ παιδιά, μῶν οὐκ ὠφεληθέντες ἂν οἱ τοιοῦτοι συμπόται, καὶ μᾶλλον φίλοι ἢ πρότερον ἀπαλλάττοιντο ἀλλήλων, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ τανῦν ἐχθροί· κατὰ νόμους δὲ πᾶσαν τὴν ξυνουσίαν ξυγγενόμενοι καὶ ἀκολουθήσαντες, ὁπότε ἀφηγοῖντο οἱ νήφοντες τοῖς μὴ νήφουσι; ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς, εἴ γε δὴ εἴη ὅτι τοιαύτη οἵαν νῦν λέγεις. ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν ἐκεῖνό γ' ἔτι τῆς τοῦ Διονύσου δωρεᾶς ψέγωμεν ἁπλῶς, ὡς ἔστι κακὴ καὶ εἰς πόλιν οὐκ ἀξία παραδέχεσθαι. καὶ γὰρ ἔτι πλείω τις ἂν ἐπεξέλθοι λέγων· ἐπεὶ τό γε μέγιστον ἀγαθὸν ὃ δωρεῖται, λέγειν μὲν ὄκνος εἰς τοὺς πολλοὺς, διὰ τὸ κακῶς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ ὑπολαβεῖν καὶ γνῶναι λεχθέν. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘΗΝ. Λόγος τις ἅμα καὶ φήμη ὑπορρεῖ πως, ὡς ὁ θεὸς οὗτος ὑπὸ τῆς μητρυιᾶς Ἥρας διεφορήθη τῆς ψυχῆς τὴν γνώμην· διὸ τάς τε βακχείας καὶ πᾶσαν τὴν μανικὴν ἐμβάλλει χορείαν τιμωρούμενος· ὅθεν καὶ τὸν οἶνον ἐπὶ τοῦτ' αὐτὸ δεδώρηται. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα τοῖς ἀσφαλὲς ἡγουμένοις εἶναι λέγειν περὶ θεῶν, ἀφίημι λέγειν· τὸ δὲ τοσόνδε οἶδα, ὅτι πᾶν ζῷον ὅσον αὐτῷ προσήκει νοῦν ἔχειν τελεωθέντι, τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον οὐδὲν ἔχον ποτὲ φύεται. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ μήπω κέκτηται τὴν οἰκείαν φρόνησιν, πᾶν μαίνεταί τε καὶ βοᾷ ἀτάκτως· καὶ ὅταν ἐποκτείνῃ τις αὐτὸ τάχιστα, ἀτάκτως αὖ πηδᾷ. ἀναμνησθῶμεν δὲ ὅτι μουσικῆς τε καὶ γυμναστικῆς ἔφαμεν ἀρχὰς ταύτας εἶναι. ΚΛΕΙΝ. Μεμνήμεθα· πῶς δ' οὔ; ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ ὅτι τὴν ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας αἴσθησιν τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ἐνδεδωκέναι τὴν ἀρχὴν ταύτην ἔφαμεν, Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Μούσας καὶ Διόνυσον, τούτων αἰτίους γεγονέναι; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Καὶ δὴ καὶ τὸν οἶνον, ὡς ἔοικεν, ὁ τῶν ἄλλων λόγος, ἵνα μανῶμεν, φησὶν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῶν ἀνθρώπων δεδόσθαι· ὁ δὲ νῦν λεγόμενος ὑφ' ἡμῶν, φάρμακον ἐπὶ τοὐναντίον φησὶν αἰδοῦς μὲν ψυχῆς κτήσεως ἕνεκα δεδόσθαι, σώματος δὲ ὑγιείας τε καὶ ἰσχύος.

A Hi inquam qui ad numeros accinere & ſaltare iàm olim coacti ſunt. quòd verò ſingula iſtorum ignorent, non iſthuc apud ſe ita reputant, quòd quilibet cantus ſi omnia ſibi conuenientia continet, rectè ſe habet: ſi non continet, contrà. CLIN. Sic omnino neceſſe. ATH. Quid porrò? Siquis rationē eius: quidve habeat non intelligit, nunquid quod diximus, quo pacto rectè ſe habeat in aliquo vnquam cognoſcet? CLIN. Quo pacto id fieri poſſet? ATHE. Hoc itaque nunc in his inueniſſe videmur, quod cantores eos ſeniores, quos prius quidem nolentes ita prouocamus, vt libenter quodammodo canant, vſque adeò hæc didiciſſe neceſſe eſt, vt eorum quilibet tam numero- B rum progreſſus pondera, quàm ſonos fidium harmonicos cōſequatur: vt concentus & numeros intelligentes illos eligere poſſint, quos tantis ac talibus decantari oporteat, atque ita canentes & ipſi voluptates innocuas confeſtim percipiant, & iuuenes ad probos mores de cantibus perducant, & oblectamentis. Eatenus autem docti, exquiſitiorem quàm vulgus & poëtæ ibi diſciplinam habebunt. Tertium quidem illud ſiue bona, ſiue mala imitatio ſit, non eſt neceſſe vt poeta cognoſcat, concentum verò numerúmque neceſſe. Iſti autem omnia tria cognoſcere debent, vt optimum & ſecundum eligere queant. Aliter autem nunquam ſufficienter veluti incantatio- C nibus quibuſdam poterunt iuuenum animos ad virtutem allicere. Enimuero quod ab initio voluimus, vt videlicet Dionyſij choro rectam opem ſermo noſter afferret, pro viribus dictum eſt. Verùm conſideremus an hoc ita ſit factum. Talis vtique concentus hominum neceſſariò compotatione progrediente turbulentior redditur. Quod & à principio ſuppoſuimus, in his quæ fiunt hodie, neceſſariò fieri. CLIN. Neceſſe. ATH. Vbi certè vnuſquiſque ſeipſo leuior factus extollitur & exultat, audaciáque repletur, nec audit proximum, ſed tam ſui ipſius quàm cæterorum omnium ducem ſe ſufficientem exiſtimat. CLIN. Abſque dubio. ATH. An non diximus, quoties i- D ſta fiunt, bibentium animos, ſicut in igne ferrum, ita vino feruentes molliores iunioréſque fieri, & idcirco facilius deduci, veluti quando iuuenes erant? ſi quis & poſſit & ſciat erudire eos ac fingere. Fictorem verò eundem eſſe qui & tunc probus legiſlator dicebatur. Cuius in legibus compotationis modus eſt præſcribendus, vt poſſint hæ leges confidentem illum audacémque & impudentiorem quàm deceat factum, qui ordinem viciſſim ſilentio, ſermone, compotatione, & muſica ſeruare non vult, cohibere, atque ita inſtruere, vt contrà in omnibus facere velit quàm faciat, contra inſurgentem ac turpem confidentiam admouentes timorem optimum cum iuſtitia. E quem quidem timorem diuinum, pudorem & verecundiam nominauimus. CLIN. Eſt vt ais. ATH. Harum legum autores atque cuſtodes à perturbatione & ebrietate remotos eſſe oportet, violentorum duces. Sine quibus contra ebrietatem pugnare durius eſt, quàm ſine ducibus prudentibus & conſideratis cum hoſtibus dimicare. Siquis autem neque obtemperare velit his, neque ducibus Dionyſij vltra annos ſexaginta natis, æquale vel etiam maius dedecus ferat, quàm qui ducibus Martis non paret. CLIN. Rectè. ATH. Nónne ſi talis ebrietas taliſque ludus adhiberetur, compotatores magnam inde vtilitatem conſecuti, & maiori quàm prius inuicem beneuo- F lentia iuncti, non autem ſicuti nunc inimici diſcederent? cùm legitimè inuicem conuerſati eſſent, & ducentibus ſobriis temulenti quoque legibus obtemperaſſent. CLI. Sic certè, ſi talis eſſet ebrietas qualem modò narrabas. ATH. Ne igitur Liberi patris munus ſimpliciter ita vituperemus, quaſi malum ſit, neque dignum vt in ciuitate recipiatur. Atqui plura etiam in hanc ſententiam referri poſſent, quamuis maximum illud bonū quod largitur Dionyſius, efferre in multos verear, quoniam homines cùm audierint, non rectè accipiant, nec intelligant. CL. Quid iſtud? ATH. Rumor quidam & fama defluxit ad nos, hunc deum à Dea Iunone mente olim deturbatū fuiſ- G ſe: atque idcirco vlciſcendi gratia bacchantum choream omnémque inſaniam induxiſſe, & vinum ad hoc ipſum tribuiſſe. Ego autem hæc illis permitto dicere, qui tutum talia de diis dicere arbitrantur. Illud tamē ſcio, quòd nullum animal cum tanta ac tali naſcitur intelligentia, quāta, & qualis ei cùm prouectum ſuam fuerit, conuenit. Hoc porrò in tempore, quo prudentiam ſuam nōdum poſſidet, furit omne, & ſine ordine clamat, & cùm quis ipſum occiderit, ruſus incompoſitè & ſine ordine exultat. Recordemur autem quòd muſicæ & gymnaſticæ hæc eſſe principia diximus. CLIN. Recordamur. ATHE. Nónne etiam quod numeri & concentus ſenſus nobis ſolis ſit, ex H hoc principio conſtare diximus? Apollinem verò & Muſas, & Dionyſium duces ad hæc nobis eſſe tributos? CLI. Vtique. ATHEN. Vinum verò, vt ferunt multi, ad vltionem hominibus datum eſt, vt inſaniant. Vt autem ſermo habet noſter, remedium, & medicina in contrarium, vt animus quidem pudorem, corpus autem ſanitatem & vires adipiſcatur.

Sicut igne ferrum, ita vino corpora ſenū molliti.

Cur vinum datum hominibus.

CLIN. Egregiè hoſpes ſuperiorem orationem commemoraſti. ATHE. Sed iam media pars eorum quæ ad choream pertinent, dicta eſt. Reliquam verò, vt videtur, perficiemúſne? an prætermittemus? CL. Quáſnam dicis partes, & quomodo partiris vtraſque? ATHE. Tota quippe chorea vniuerſa nobis dicta eſt diſciplina, choreæ verò pars vna in voce eſt per numeros & concentus. CLIN. Ita eſt. ATHE. Altera in corporis motu per numerum atque figuram. Sed numerum quidem habet cum motu vocis communem, figuram verò propriam. In prima autem illa parte cantus ipſe vocis eſt motus. CLIN. Vera narras. ATHE. Sed vocis quidem habitum, qui ad diſciplinam virtutis animi peruenit, neſcio quo modo muſicam nominauimus. CL. Rectè admodum. ATHE. Si autem corporis motus in ludo quem ſaltationem appellauimus, ad corporis vſque virtutem attingit, artificioſam hanc ad id ipſius deductionem gymnaſticam nominemus. CL. Rectiſſimè. ATHE. De muſica quidem, quam mediam choreæ partem diximus, ſatis actum putauimus: atque ita de ea ſit dictum. Quare de reliqua iam dicamus, vel quid agendum? CLI. O vir optime, qui cum Cretenſibus & Lacedæmoniis diſſeris, quãdo iam ſatis tractatum de muſica eſt, ſed de gymnaſtica hactenus minimè, quidnam reſponſurum tibi ad interrogationem huiuſmodi vtrumuis noſtrûm exiſtimas? ATH. Affirmabo equidem te, cùm hæc interrogaueris, apertè iam reſpõdiſſe. Intelligo enim quòd hæc tua interrogatio reſponſio quędam eſt, vt dixi, ac iuſſio ſimul, vt tranſigantur quæ ad gymnaſticam pertinent. CLI. Optimè intellexiſti, & ſic facias. ATHEN. Faciundum eſt, neque enim difficile eſt, quæ vobis vtriſque notiſſima ſunt, tranſigere. Nẽpe huius artis vtrique multo magis quàm illiꝰ periti eſtis. CLI. Vera fermè dicis. ATHE. Nónne huius quoque ludi principium eſt? quia vnumquodque animal natura ſaltare conſueuit. Homo autem, vt tetigimus, cùm numeri ſenſum acceperit, ſaltationem generauit ac peperit. Cantus iam numerum excitat. Quæ ambo inuicem copulata choream, & ludum pepererunt. CL. Ita eſt. ATHEN. Huius partem alteram iam peregimus, alteram deinceps aggrediemur. CLIN. Prorſus. ATH. Sermonem igitur de ebrietatis chorea primùm hac, ſi placet, ſententia concludamus. CLIN. Quónam pacto? ATH. Si ciuitas aliqua tanquam re ſeria compotationibus & cum legum ordine vtatur, exercitationis cuiuſdam ad temperantiam gratia, & alias voluptates non fugiat, ſed eadem ratione vt ipſas ſuperet, exercitetur, hoc vtique pacto omnibus his vtendum. Sin verò tanquam ludo vtatur compotationibus ciuitas, & liceat cuique quando velit & quibuſcum velit combibere, & alia quæque pro libidine exercere, non eſſem huius ſententię, quòd deceat ciuitatem iſtam, aut hunc virũ ebrietati aliquando indulgere. Sed multo magis quàm Cretẽſium Lacedæmoniorúmq; vſum, Carthaginienſium legẽ probarem, vt nũquã in caſtris quiſquã guſtare vinũ audeat, ſed toto illo tẽpore aqua bibatur, & in ciuitate nunquã vini vſum ſeruo vel ſeruæ cõcederẽ: ſed nec magiſtratibus toto eo anno quo magiſtratu funguntur. Gubernatores etiã atque iudices munus ſuum obituros à vino penitus prohiberem. Deliberaturos quoque de rebus non negligendis. Ac nulli penitus interdiu vinum cõcederem, niſi exercitationis corporeæ morborúmque cauſa hoc potu opus fuerit, neque etiam nocte viro vel mulieri quando liberis operam dare volunt. Plura etiam referri poſſent, in quibus homines legis rectæ mentiſque compotes vino abſtinerent. Quapropter ſecundum hanc rationem, nec multis ciuitati vineis opus eſſet. Atqui & reliqua agricultura, omniſque viuendi norma ordinem ſuum teneret, ac vini vſus fermè omnium moderatiſſimus & parciſſimus eſſet. Hic itaque ſermoni de vino, hoſpites, ſi vobis quoque videtur, colophon impoſitus ſit. CLIN. Probè dictum. Quare & nobis ita videtur.

Tota chorea & choreę pars.

A ἰσχύος. ΚΛ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, τὸν λόγον ἀπεμνημόνευκας. ΑΘΗ. Καὶ τὰ μὲν δὴ τῆς χορείας ἡμίσεα διαπεπεράνθω· τὰ δ' ἡμίσεα ὅπως ἂν ἔτι δοκῇ περανοῦμεν, ἢ καὶ ἐάσομεν; ΚΛ. Ποῖα δὴ λέγεις; καὶ πῶς ἑκάτερα διαιρῶν; ΑΘ. Ὅλη μέν που χορεία, ὅλη παίδευσις ἦν ἡμῖν· τούτου δ' αὖ, τὸ μὲν, ῥυθμοί τε καὶ ἁρμονίαι τὸ κατὰ τὴν φωνήν. ΚΛ. Ναί. Α. Τὸ δέ γε κατὰ τὴν τοῦ σώματος κίνησιν, ῥυθμὸν μὲν κοινὸν τῇ τῆς φωνῆς εἶχε κινήσει, σχῆμα δὲ ἴδιον· ἐκεῖ δὲ μέλος, ἡ τῆς φωνῆς κίνησις. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν τοίνυν τῆς φωνῆς μέχρι τῆς ψυχῆς, πρὸς ἀρετῆς παιδείαν, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον ὠνομάσαμεν μουσικήν. ΚΛ. Ὀρθῶς μὲν οὖν. ΑΘ. Τὰ δέ γε τοῦ σώματος, ἃ παιζόντων ὄρχησιν εἴπομεν, ἐὰν
B μέχρι τῆς τοῦ σώματος ἀρετῆς ἡ τοιαύτη κίνησις γίγνηται, τὴν ἔντεχνον ἀγωγὴν ἐπὶ τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ, γυμναστικὴν προσείπωμεν. ΚΛ. Ὀρθότατα. ΑΘΗΝ. Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς, ὃ νῦν σχεδὸν ἥμισυ διεληλυθέναι τῆς χορείας εἴπομεν, καὶ διαπεπεράνθαι, καὶ νῦν οὕτως εἰρήσθω· τὸ δὲ ἥμισυ λέγωμεν. ἢ πῶς καὶ πῇ ποιητέον; ΚΛ. Ὦ ἄριστε, Κρησὶ καὶ Λακεδαιμονίοις διαλεγόμενος, μουσικῆς πέρι διελθόντων ἡμῶν, ἐλλειπόντων δὲ γυμναστικῆς, τί ποτε οἴει σοὶ πότερον ἡμῶν ἀποκρινεῖσθαι πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν; ΑΘΗ. Ἀποκεκρίσθαι ἔγωγ' ἄν σε φαίην σχεδὸν, ταῦτ' ἐρόμενον σαφῶς· καὶ μανθάνω ὡς ἐρώτησις οὖσα αὕτη τανῦν, ἀπόκρισίς τε ἐστὶν, ὡς εἶπον, καὶ ἔτι πρόσταξις διαπεράνασθαι τὰ περὶ γυ-
C μναστικῆς. ΚΛ. Ἄριστ' ὑπέλαβές τε· καὶ οὕτω δὴ ποίει. ΑΘΗ. Ποιητέον. οὐδὲ γὰρ πάνυ χαλεπόν ἐστιν εἰπεῖν ὑμῖν γε ἀμφοτέροις γνώριμα. πολὺ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ πλέον ἐμπειρίας ἢ 'κείνῃ μετέχετε. Κ. Σχεδὸν ἀληθῆ λέγεις. Α. Οὐκοῦν αὖ ταύτης ἀρχὴ μὲν τῆς παιδιᾶς, τὸ κατὰ φύσιν πηδᾶν εἰθίσθαι πᾶν ζῶον· τὸ δ' ἀνθρώπινον, ὡς ἔφαμεν, αἴσθησιν λαβὸν τοῦ ῥυθμοῦ, ἐγέννησέ τε ὄρχησιν καὶ ἔτεκε. τοῦ δὲ μέλους ὑπομιμνήσκοντος καὶ ἐγείροντος τὸν ῥυθμὸν, κοινωθέντε ἀλλήλοις χορείαν καὶ παιδιὰν ἐτεκέτην. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα. Α. Καὶ τὸ μὲν, φαμὲν, ἤδη διεληλύθαμεν αὐτοῦ· τὸ δὲ πειρασόμεθα ἐφεξῆς διελθεῖν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Ἐπὶ τοίνυν τῇ τῆς μέθης χρείᾳ τὸν κολοφῶνα πρῶτον
D ἐπιθῶμεν, εἰ καὶ σφῷν ξυνδοκεῖ. ΚΛΕΙΝ. Ποῖον δὴ καὶ τίνα λέγεις; Α. Εἰ μέν τις πόλις, ὡς οὔσης σπουδῆς τῷ ἐπιτηδεύματι τῷ νῦν εἰρημένῳ, χρήσεται μετὰ νόμων καὶ τάξεως, ὡς τοῦ σωφρονεῖν ἕνεκα μελέτης χρωμένη, καὶ τῶν ἄλλων ἡδονῶν μὴ ἀφέξεται, ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τοῦ κρατεῖν αὐτῶν ἕνεκα μηχανωμένη, τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἅπασι τούτοις χρηστέον· εἰ δ' ὡς παιδιᾷ τε, καὶ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ, καὶ ὅταν βούληται, καὶ μεθ' ὧν ἂν βούληται, πίνειν μετ' ἐπιτηδευμάτων ὡντινωνοῦν ἄλλων, οὐκ ἂν τιθείμην ταύτην τὴν ψῆφον, ὡς δεῖ ποτε μέθῃ χρῆσθαι ταύτην τὴν πόλιν, ἢ τοῦτον τὸν ἄνδρα. ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρείας προσθείμην ἂν τῷ Καρχηδονίων νόμῳ, μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου γεύεσθαι τούτου τοῦ πώματος,
E ἀλλ' ὑδροποσίᾳ συγγίγνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα· καὶ κατὰ πόλιν μήτε δοῦλον μήτε δούλην γεύεσθαι μηδέποτε· μηδὲ ἄρχοντας, τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ὃν ἂν ἄρχωσι· μηδ' αὖ κυβερνήτας, μηδὲ δικαστὰς, ἐνεργοὺς ὄντας, οἴνου γεύεσθαι τοπαράπαν· οὐδ' ὅστις βουλευσόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρχεται. μηδέ γε μεθ' ἡμέραν μηδένα τοπαράπαν, εἰ μὴ σωμασκίας ἢ νόσων ἕνεκα· μηδ' αὖ νύκτωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ καὶ γυνή. καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα ἄν τις λέγοι, ἐν οἷς τοῖς νοῦν τε καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν, οὐ ποτέος οἶνος· ὥστε κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, οὐδ' ἀμπέλων ἂν πολλῶν δέοι οὐδ' ἡ-
F τινι πόλει. τακτὰ δὲ τά τ' ἄλλα ἂν εἴη γεωργήματα, καὶ πᾶσα ἡ δίαιτα· καὶ δὴ τά γε περὶ οἶνον σχεδὸν ἁπάντων ἐμμετρότατα καὶ ἐλάχιστα γίγνοιτ' ἄν. τοῦτο, ὦ ξένοι, ἡμῖν (εἰ ξυνδοκεῖ) κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθέντι εἰρήσθω. ΚΛ. Καλῶς καὶ ξυνδοκεῖ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS TERTIVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἤ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

SVMMA DIALOGI. *Conſtituto legum fundamento, nunc agit de illarum origine: ac docet quando & quo tempore & quibus de cauſis inceperint homines leges ponere. Earum incunabula deducit ab eo tempore quod extitit poſt vniuerſum quoddam diluuium, quum hominum ſocietas, vniuerſo terrarum orbe aquis circunfuſo atque obruto, penè deleta, inſtauranda eſſet ex iis hominum reliquiis quæ in editioribus montium cacuminibus ab ea vaſtitate fuiſſent conſeruatæ. Illo igitur mundi quaſi renaſcentis primordio, ſimplicitatem quandam & æquitatem fuiſſe pro ſanctiſſima lege, quum nec penuria ad iniuriam inferendam quenquã incitaret, nec copia & vbertas, ad auaritiam. Creſcente verò in dies genere humano, cœpiſſe adhiberi leges, tanquam vincula, vt & potentiorum intemperies cohiberetur, & tenuiores in officio continerentur. Ita neceſſitatem ſtatuit cauſam legum componendarum & politiæ conſtituendæ: varias autem occaſiones, variarum & legum & politiarum dediſſe primordia.*

ΤΑΥΤΑ μὲν οὖν δὴ ταύτῃ. πολιτείας δ' ἀρ- A
χὴν τίνα ποτὲ φῶμεν γεγονέναι; μῶν οὐκ ἐνθένδε
τις ἂν αὐτὴν ῥᾷστά τε καὶ κάλλιστα κατίδοι; ΚΛ.
Πόθεν. ΑΘ. Ὅθεν καὶ τὴν τῶν πόλεων ἐπίδοσιν
ἐπ' ἀρετὴν μεταβαίνουσαν ἅμα καὶ κακίαν ἑκάστοτε
θεατέον. ΚΛ. Λέγεις δὲ πόθεν; ΑΘ. Οἶμαι μὲν
ἀπὸ χρόνου μήκους τε καὶ ἀπειρίας, καὶ τῶν μεταβολῶν ἐν τῷ τοιούτῳ.
ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Φέρε, ἀφ' οὗ πόλεις τ' εἰσὶ καὶ ἄνθρωποι πολι-
τευόμενοι, δοκεῖς ἄν ποτε κατανοῆσαι χρόνου πλῆθος ὅσον γέγονεν;
ΚΛΕΙΝ. Οὔκουν ῥᾷόν γε οὐδαμῶς. ΑΘΗΝ. Τὸ δέ γε ὡς ἄπειρόν τι B
καὶ ἀμήχανον ἂν εἴη. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν τοῦτό γε. ΑΘ. Μῶν γε
οὖν οὐ μυρίαι μὲν ἐπὶ μυρίαις ἡμῖν γεγόνασι πόλεις ἐν τούτῳ τῷ χρό-
νῳ; κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦ πλήθους λόγον, οὐκ ἐλάττους ἐφθαρμέναι; πε-
πολιτευμέναι δ' αὖ πάσας πολιτείας πολλάκις ἑκασταχοῦ; καὶ τοτὲ
μὲν ἐξ ἐλαττόνων, μείζους, τοτὲ δὲ ἐκ μειζόνων, ἐλάττους· καὶ χείρους
ἐκ βελτιόνων γεγόνασι, καὶ βελτίους ἐκ χειρόνων; ΚΛ. Ἀναγκαῖον.
ΑΘΗ. Ταύτης δὴ περιλάβωμεν (εἰ δυναίμεθα) τῆς μεταβολῆς τὴν
αἰτίαν. τάχα γὰρ ἂν ἴσως δείξειεν ἡμῖν τὴν πρώτην τῶν πολιτειῶν γέ-
νεσιν καὶ μετάβασιν. ΚΛΕΙΝ. Εὖ λέγεις. καὶ προθυμεῖσθαι δεῖ, σὲ C
μὲν, ὃ διανοῇ περὶ αὐτῶν ἀποφαινόμενον, ἡμᾶς δὲ, ξυνεπομένους. ΑΘΗ.
Ἆρ' οὖν ὑμῖν οἱ παλαιοὶ λόγοι ἀλήθειαν ἔχειν τινὰ δοκοῦσιν; ΚΛ.
Ποῖοι δέ; ΑΘΗΝ. Τὸ πολλὰς ἀνθρώπων φθορὰς γεγονέναι κατακλυ-
σμοῖς τε καὶ νόσοις, καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἐν οἷς βραχύ τι τῶν ἀνθρώπων
λείπεσθαι γένος. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν πιθανὸν τὸ τοιοῦτον πᾶν παν-
τί. ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ νοήσωμεν μίαν τῶν πολλῶν ταύτην τὴν τῷ κα-
τακλυσμῷ ποτὲ γενομένην. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῆς δια-
νοηθέντες; ΑΘΗΝ. Ὡς οἱ τότε περιφυγόντες τὴν φθορὰν, σχεδὸν ὄρειοι
τινὲς ἂν εἶεν νομεῖς, ἐν κορυφαῖς που σμικρὰ ζώπυρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων
γένους διασεσωσμένα. ΚΛ. Δῆλον. ΑΘ. Καὶ δὴ τοὺς τοιούτους γε ἀνάγ- D
κη που τῶν ἄλλων ἀπείρους εἶναι τεχνῶν, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἄστεσι πρὸς ἀλ-
λήλους μηχανῶν, εἴς τε πλεονεξίας καὶ φιλονεικίας, καὶ ὁπόσ' ἄλλα κα-
κουργήματα πρὸς ἀλλήλους ἐπινοοῦσι. ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν. ΑΘΗ. Θῶμεν
δὴ, τὰς ἐν τοῖς πεδίοις πόλεις καὶ πρὸς θαλάττῃ κατοικούσας, ἄρδην
ἐν τῷ τότε χρόνῳ διαφθείρεσθαι. ΚΛ. Θῶμεν. ΑΘΗ. Οὐκοῦν ὄργανά
τε πάντα ἀπόλλυσθαι, καὶ εἴ τι τέχνης ἦν ἐχόμενον σπουδαίας εὑρημένον,
ἢ πολιτικῆς, ἢ καὶ σοφίας τινὸς ἑτέρας, πάντα ἔρρειν ταῦτα ἐν τῷ τότε
χρόνῳ φήσομεν; ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν, ὦ ἄριστε, εἴγε ἔμενε τάδε οὕτω τὸν
πάντα χρόνον ὡς νῦν διακεκόσμηται, καινὸν ἀνηυρίσκετο ποτὲ καὶ ὁτιοῦν
τοῦ; ὅ,τι μὲν γὰρ μυριάκις μύρια ἔτη διελάνθανεν ἄρα τοὺς τότε, χίλια E
δ' ἀφ' οὗ γέγονεν, ἢ δὶς τοσαῦτα ἔτη, τὰ μὲν Δαιδάλῳ καταφανῆ γέγο-
νε, τὰ δὲ, Ὀρφεῖ, τὰ δὲ, Παλαμήδει· τὰ δὲ περὶ μουσικὴν, Μαρσύᾳ καὶ
Ὀλύμπῳ· περὶ λύραν δὲ, Ἀμφίονι· τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς
ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. ΑΘ. Ἆρ' οἶσθ' ὦ Κλεινία τὸν φί-
λον ὅτι παρέλιπες τὸν ἀτεχνῶς χθὲς γενόμενον; ΚΛ. Μῶν φράζεις
Ἐπιμενίδην; ΑΘ. Ναί, τοῦτον. πολὺ γὰρ ὑμῖν ὑπερεπήδησε τῷ μηχανή-
ματι τοὺς ξύμπαντας, ὦ φίλε. ὃ λόγῳ μὲν Ἡσίοδος ἐμαντεύετο πάλαι,
τῷ δ' ἔργῳ ἐκεῖνος ἀπετέλεσεν, ὡς ὑμεῖς φατέ. ΚΛ. Φαμὲν γὰρ οὖν.
ΑΘ. Οὐκοῦν οὕτω δὴ λέγωμεν ἔχειν τότε ὅτε ἐγένετο ἡ φθορὰ, τὰ περὶ
τοὺς ἀνθρώπους πράγματα, μυρίαν μέν τινα φοβερὰν ἐρημίαν, γῆς δ' F
ἀφθόνου πλῆθος πάμπολυ. ζώων δὲ τῶν ἄλλων ἐρρόντων, βουκόλι' ἄττα,
καὶ εἴ τι που αἰγῶν περιλειφθὲν ἐτύγχανε γένος, σπάνια καὶ ταῦτα νέμου-
σιν εἶναι ζῆν τότε κατ' ἀρχάς. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘ. Πόλεως δὲ καὶ
πολιτείας πέρι καὶ νομοθεσίας, ὧν νῦν ὁ λόγος ἡμῖν παρέστηκεν, ἆρ', ὡς
ἔπος εἰπεῖν, οἰόμεθα καὶ μνήμην εἶναι τὸ παράπαν; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘ.
Οὐκοῦν ἐξ ἐκείνων τῶν διακειμένων οὕτω τὰ νῦν γέγονεν ἡμῖν ξύμπαντα
πόλεις τε καὶ πολιτεῖαι, καὶ τέχναι, καὶ νόμοι, καὶ πολλὴ μὲν πονηρία, πολ-
λὴ δὲ καὶ ἀρετή. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ἆρ' οἰώμεθα, ὦ θαυμάσιε, τοὺς
τότε ἀπείρους ὄντας πολλῶν μὲν καλῶν τῶν κατὰ τὰ ἄστη, πολλῶν δὲ καὶ
τῶν ἐναντίων, τελέους πρὸς ἀρετὴν ἢ καὶ πρὸς κακίαν γεγονέναι; ΚΛ. G
Καλῶς εἶπες· καὶ μανθάνομεν ὃ λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν προϊόντος μὲν τοῦ
χρόνου, πληθύνοντος δ' ἡμῶν τοῦ γένους, εἰς πάντα τὰ νῦν καθεστηκότα
προελήλυθεν ἅπαντα. ΚΛ. Ὀρθότατα. ΑΘ. Οὐκ ἐξαίφνης γε, ὡς εἰ-
κὸς, κατὰ σμικρὸν δὲ, ἐν παμπόλλῳ τινὶ χρόνῳ. ΚΛ. Καὶ μάλα πρέπει
τοῦθ' οὕτως. ΑΘ. Ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πεδία καταβαίνειν, οἶμαι,
πᾶσι φόβος ἔναυλος ἐγεγόνει. ΚΛΕΙΝ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὐκ
ἀσμένοι μὲν ἑαυτοὺς ἑώρων, δι' ὀλιγότητα, ἐν τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὸν χρό-
νον; πορεῖα δὲ, ὥστ' ἐπ' ἀλλήλους τότε πορεύεσθαι κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατ-
ταν, σὺν ταῖς τέχναις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντα σχεδὸν ἀπολώλει; ξυμμίσ-
γειν οὖν ἀλλήλοις οὐκ ἦν, οἶμαι, σφόδρα δυνατόν. σίδηρος γὰρ καὶ χαλ- H
κὸς καὶ πάντα τὰ μεταλλεῖα συγκεχυμένα ἠφάνιστο· ὥστε ἀπορία πᾶσα
ἦν τοῦ ἀνακαθαίρεσθαι τὰ τοιαῦτα. δρυοτομίας τε εἶχον σπάνιν. εἰ γάρ τι
που καὶ περιγεγονὸς ἦν ὄργανον ἐν ὄρεσι, ταῦτα μὲν ταχὺ κατατριβέντα
ἠφάνιστο, ἄλλα δ' οὐκ ἔμελλε γενήσεσθαι, πρὶν πάλιν ἡ τῶν μεταλλέων
ἀφίκοιτο ἐς ἀνθρώπους τέχνη. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ δή; ΑΘΗΝ. Γενεαῖς

HÆC quidem ita ſe habeant. Ciuilis autem di- Initium ciuilis diſciplinæ.
ſciplinæ initium quódnam fuiſſe dicemus? An
non hinc facilimè ipſum quis optiméque inſpi
ciet? CLI. Vndénam? ATHEN. Vnde ciuitatum
quoque incrementum & ad virtutem & ad vi-
tium licet inſpicere. CL. Vnde dicis? AT. Reor
equidem à longitudine infinitatéque temporis, rerúmque in
eo mutationibus. CL. Quo pacto id ais? ATH. Age dic, ſi habes,
ex quo vrbes ciuiléſque homines inſtitutiones cœperũt, quan
ta temporis præceſſerit multitudo. CL. Nequaquam id facile.
ATH. Infinitum vtique hoc & impoſſibile cogitatu. CL. Sic eſt
omnino. ATH. Nónne innumeræ in hoc tempore conditæ ſunt
ciuitates, totidémque deſtructæ, quæ omni ciuilis vitæ cõditio
ne paſſim vſæ ſint, factæq. modo maiores è minoribus, modo
minores è maioribus, peiores quoque ex melioribus, & cõtrà
ex peioribus meliores? CL. Neceſſarium id quidem eſt. ATH.
Huius igitur mutationis cauſã excogitemus, ſi poſſumus. For-
taſſis. n. primã vitæ ciuilis cauſã mutationémq. nobis oſtendet.
CL. Probè loqueris. Quare & te oportet quid hac de re ſentias
diligẽter exponere: & nos attentè auſcultare. AT. Num igitur
priſci ſermones veritatẽ aliquã habere videntur? CL. Quídnã?
ATH. Multos videlicet hominũ interitus ex diluuiis, morbis,
aliíſque permultis olim accidiſſe, ex quibus pauci homines ſu-
perſtites fuerint. CLI. Valde id cuique veriſimile. ATHE. Age
iam de multis vnum hoc exitium quod illuuione factum eſt,
perſpiciamus. CLI. Quid in hoc cogitare nos iubes? ATH. Nẽ-
pe eos qui cladem tunc euaſerunt, montanos quoſdam paſto-
res fuiſſe, in montiũ cacuminibus pauca ſemina ad propagan-
dum genus hominum conſeruata. CLI. Patet. ATH. Atqui ne-
ceſſe eſt eos & aliarum artium fuiſſe expertes, & auaritiæ con-
tentioniſque ſtudia inter ciues, cæteráſque aduerſus alios aſtu
tias ignoraſſe. CLI. Conſentaneum id quidem. ATH. Ponamus
etiam campeſtres, & maritimas vrbes funditus illo tẽpore pe-
riiſſe. CLI. Ponamus. ATH. Inſtrumenta igitur omnia & quæ-
cunque artium ſiue ad diſciplinam ciuilem, ſiue ad facultatem
aliam pertinentium, extabant inuenta, concidiſſe illis tempo-
ribus aſſeremus. CLI. Quomodo enim, ô vir optime, ſi hæc in
ſempiternum ita ſe vt modò habentia permanſiſſent, nouum
quicquam alicui eſſet inuentum? Nempe quia innumerabilis
quędam multitudo annorum ignorabatur ab illis. Mille autem
anni vel duo milia interceſſêre ex quo quicquam dicitur, par-
tim Dædalo, partim Orpheo, partim Palamedi inuentum. Si-
cut quæ ad muſicam pertinent, Marſyæ, & Olympo: quæ ad ly-
ram, Amphioni attribuuntur: aliáque aliis multa, vt ita dicam,
heri & nudiuſtertius adinuenta. ATHE. Vidéſne, Clinia, præter
miſſum abs te eſſe amicum, qui verè heri fuit. CLI. An Epime
nidem dicis? ATH. Hunc equidem. Longè enim hic nouarũ re-
rũ excogitatione omnibus apud vos excelluit, ô amice. Quod
ſanè verbis olim Heſiodus diuinauit, re autem Epimenides i-
pſe perfecit, vt vos aſſeritis. CLI. Aſſerimus planè. ATH. Ex ea
vtique deuaſtatione magnam terribilémque humanis in re-
bus deſolationem accidiſſe tunc arbitramur. Fertilium agro-
rum magnitudinem deſertam, cæteríſque animalibus corru-
ptis vix boum caprarúmque genus, & illud quidem ra-
rum relictum fuiſſe, quibus paſcendis tunc homines vitam
agebant. CLIN. Cui dubium? ATHENIEN. Ciuitatis ve-
rò & diſciplinæ ciuilis & legum de quibus præſens à nobis ſer
mo habetur, nunquid memoriam quidem vllam, vt ita lo-
quar, fuiſſe putamus? CLIN. Nullam prorſus. ATH. An non
ex illis ita diſpoſitis nobis hæc omnia prouenerunt, ciuitates,
diſciplinæque ciuiles, artes, leges, & vitiorum atque vir-
tutis non parua copia? CLIN. Quo pacto id ais? ATHEN.
Nunquid arbitramur, ô vir mirifice, eos homines cum multo-
rum quæ inter ciues honeſta habentur vel turpia, ignari eſ-
ſent, ſummos vel in virtute, vel in vitio extitiſſe? CLIN.
Probè dixiſti, & quod vis intelligimus? ATHENIEN. Tem-
pore igitur progrediente, ac genere hominum multiplicato,
ad eum quem nunc videmus habitum, prouecta omnia ſunt.
CLIN. Rectè admodum. ATHEN. Neque tamen ſubitò vt
veriſimile eſt, ſed paulatim longóque in tempore. CLINI.
Valde ſic decet. ATHE. In campos enim ex cacuminibus
montium recens formido deſcendere prohibebat. CLI. Cer-
tè. ATH. Nónne & propter paucitatem illis temporibus mu-
tuo inter ſe aſpectu congratulabantur, præſertim cùm neque
terra, neque mari tranſitus ad alios facilis fuerit, omnibus fer-
mè ad tranſitũ inſtrumẽtis deletis vnà cũ artibus? Quapropter
inuicẽ cõuenire nõ admodũ, vt opinor, poterãt. Ferrũ nãq; &
æs & metalla omnia cõfuſa perierãt, vt inueniri & in lucẽ erui
nõ poſsẽt: vnde & lignorũ fabri nõ erãt. Nã & ſi aliquod inſtru
mentũ relictũ quãdoq; in mõtib⁹ ſuperfuerit, citò tamẽ cõtri-
tũ euanuit: nec alia fieri poterãt, anteq̃ ars metallica hominib⁹
iterũ inueniret. C. Quo. n. pacto aliter fieri potuiſſet? A. Quot aũt

poſtea id factum eſſe putamus? CLI. Profectò multis. ATHE. Igitur artes quæcunque ferro vtuntur & ære cæteriſque huiuſmodi omnibus, eodem tempore, imò etiam maiore ignorantiæ tenebris obſitæ ignorabantur. CLIN. Certum id eſt. ATH. Quinetiam neque ſeditio illo tempore, neque bellum erat. CLIN. Qua ratione? ATH. Primo quòd propter ſolitudinem ardenti ſe inuicem beneuolentia complectebātur. Deinde quòd cibus bellum non concitabat: paſcuorum enim nulla erat inopia, niſi fortè quibuſdam paucis ab initio. Paſcuis autem plurimum illis temporibus vitam agebāt. Lactis item & carnium copia non deerat. Ac venatio facilè alimenta, nec illa quidem mala, ſuppeditabat. veſtitus præterea, ſtramentorum, habitaculorum, vaſculorúmque tam igneorum, quàm non igneorum copiam habebant. Artes quippe fingendi atque texendi ferro non indigent, quibus hæc omnia dei nutu conſequimur, vt ſi quando homines in talem calamitatem deciderint, propagare genus humanum poſſint. Hac de cauſa nō valde inopes erant, neque inopia compellebantur ad bella. Diuites etiam fieri minimè poterant, quum neque aurum, neque argentum haberent. In quocunque verò hominum cœtu, nec inopia, neque diuitiæ ſunt, huic iuſtiſſimi mores adſunt. Neque enim ibi contumelia, neque iniuria locum habet. Æmulatio quoque & inuidia procul abeſt. His igitur de cauſis boni erāt, ac maximè propter ſimplicitatem. Quęcūq; enim audiebāt honeſta eſſe vel turpia, ꝑpter ſimplicitatē credētes eſſe vera, monitis obtemperabāt. Nec vllus propter ſapientiæ opinionem, vt modò fit, de mendacio ſuſpicabatur, ſed quæ de diis & hominibus dicebantur vera putantes, quietè ad hæc vitam ſuam inſtituebant. Quamobrē tales erant omnino, quales paulò antè narrauimus. CLI. Ego quidem & hic tibi in his conſentimus. ATH. Diximus porrò generationes multas ita viuentes, tam illis qui ante diluuium fuerunt, quàm hodiernis hominibus minorem peritiam habuiſſe, cùm cæterarum artium, tum bellicarum quæ terra vel mari hodie exercentur: iudiciorum quoque & ſeditionum quæ in ciuitate & verbis & operibus ſedulo contendunt ad iniuriam aliis inferendam. Simpliciores autem fuiſſe & fortiores, ac ſimul modeſtiores, & in omnibus iuſtiores. Horū verò cauſam iam diximus. CL. Rectè loqueris. ATH. Dicta igitur ita hæc nobis ſint, & quę ſequuntur idcirco exponantur omnia, vt intelligamus cur illis opus legibus fuerit, & quis leges eis condiderit. CLIN. Probè dixiſti. ATH. An igitur illi nec legumlatoribus indigebant, nequédum illis temporibus id fieri conſueuerat? Literas enim nondum habebant illius temporis homines, ſed conſuetudinem & mores maiorum ſequentes viuebant. CLIN. Veriſimile eſt. Sed ciuilis diſciplinæ quis modus fuit? ATHEN. Hic. CL. Quis? ATH. Omnes mihi videntur diſciplinam viuendi ciuilem illius temporis δυναστείαν, id eſt potētatum appellare, quod etiam nunc multis in locis & apud Græcos, & apud Barbaros viget, quod quidem in habitatione Cyclopum extitiſſe, ita teſtatur Homerus: Ad conſultandum nunquam coeunt publicè, nec exercenda iudicia: ſed in altis montibus caua antra inhabitant, ſpretíſque publicis priuatim quique vxoribus filiiſque dant iura. CLIN. Lepidus hic poëta vobis fuiſſe videtur. Atqui & alia nonnulla ipſius vidimus, valde illa quidem vrbana, non multa tamen. Nos quippe Cretenſes peregrino poëmate parum vtimur. MEG. Nos autem vtimur. Videtúrque nobis poëta huiuſmodi ſuperaſſe, quamuis non Laconicam, ſed Ionicam vitam potius vbique explicet. Bene autem verbis hic tuis atteſtari videtur, quum antiquitatem hominum per fabulas ad ſylueſtrem viuendi modum reduxerit. CL. Sanè. ATHE. Atteſtatur nimirum. Quapropter teſtimonio illius inducti credamus gubernationes huiuſmodi aliquādo fieri. MEG. Rectè. ATHEN. Nónne gubernationes hæ fiunt ex hominibus ipſis qui per habitationes ſingulas, ſingulaſque genera propter egeſtatem ex vaſtationibus factam diſperſi viuunt? in quibus ſemper antiquior dominatur, ex eo quòd principium ex patre matréque ſumpſerūt: quos quidem quaſi aues ſecuti gregem vnum conficiunt, patris voluntate pro lege vtentes, & regno omnium iuſtiſſimè gubernati. MEG. Ita prorſus. ATHE. Poſtea verò communiter pluréſque confluentes maiores ciuitates conſtituunt, atque ad agriculturas primum in montium radicibus conuerſi ex ſepibus ambitus quaſi muros vrbium ferarum cauſa condunt, vnam domum amplam communémque condentes. MEG. Veriſimile id quidem videtur. ATHE. Quid autem hoc? nónne etiam veriſimile? MEG. Quidnam? ATHEN. Cùm habitationes hæ maiores è minoribus primiſque ſunt factæ, adeſſe paruarum ſingulas, quarum vnaquæque adducat ſeniorem principem proprióſque mores, ex eo quòd ſeorſum vixerint, & idcirco alios ab aliis parentibus educatoribúſque mores ſuſceperint, quibus aſſuefacti ſunt ſinguli ad deos colendos, ſéque ipſos curādos, modeſtiores quidem à modeſtis, à

Odyſſ. ι.

A δὴ πόσαις ὕστερον οἰόμεθα τοῦτ' οὕτω γεγονέναι; ΚΛΕΙΝ. Δῆλον ὅτι παμπόλλαις τισίν. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ τέχναι ὅσαι περ σιδήρου δέονται καὶ χαλκοῦ καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔτι πλείονα ἠφανισμέναι ἂν εἶεν ἐν τῷ τότε. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Καὶ τοίνυν στάσις ἅμα καὶ πόλεμος ἀπολώλει κατὰ τὸν τότε χρόνον πολλαχῇ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; ΑΘ. Πρῶτον μὲν ἠγάπων καὶ ἐφιλοφρονοῦντο ἀλλήλους δι' ἐρημίαν· ἔπειτα οὐ περιμάχητος ἦν αὐτοῖς ἡ τροφή. νομῆς γὰρ οὐκ ἦν σπάνις, εἰ μή τισι κατ' ἀρχὰς ἴσως· ᾗ δὴ τὸ πλεῖστον διέζων ἐν τῷ τότε χρόνῳ. γάλακτος γὰρ καὶ κρεῶν οὐδαμῶς ἐνδεεῖς ἦσαν· ἔτι δὲ
B θηρεύοντες, οὐ φαύλην οὐδ' ὀλίγην τροφὴν παρείχοντο. καὶ μὴν ἀμπεχόνης γε καὶ στρωμνῆς, καὶ οἰκήσεων καὶ σκευῶν ἐμπύρων τε καὶ ἀπύρων εὐπόρουν. αἱ πλαστικαὶ γὰρ καὶ ὅσαι πλεκτικαὶ τῶν τεχνῶν οὐδὲν προσδέονται σιδήρου. ταῦτα δὲ πάντα τούτω τὼ τέχνα θεὸς ἔδωκε πορίζειν τοῖς ἀνθρώποις, ἵν' ὁπότε εἰς τὴν τοιαύτην ἀπορίαν ἔλθοιεν, ἔχοι βλάστην καὶ ἐπίδοσιν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. πένητες μὲν δὴ διὰ τὸ τοιοῦτον σφόδρα οὐκ ἦσαν, οὐδ' ὑπὸ πενίας ἀναγκαζόμενοι, διάφοροι ἑαυτοῖς ἐγίγνοντο. πλούσιοι δ' οὐκ ἄν ποτ' ἐγένοντο, ἄχρυσοί τε καὶ ἀνάργυροι ὄντες· ὃ τότε ἐν ἐκείνοις παρῆν. ᾗ δ' ἄν ποτε ξυνοικίᾳ μή-
C τε πλοῦτος ξυνοικῇ μήτε πενία, σχεδὸν ἐν ταύτῃ δικαιότατα ἤθη γίγνοιτ' ἄν. οὔτε γὰρ ὕβρις, οὔτ' ἀδικία, ζῆλοί τε αὖ καὶ φθόνοι οὐκ ἐγγίγνονται. ἀγαθοὶ μὲν δὴ διὰ ταῦτά τε ἦσαν, καὶ διὰ τὴν λεγομένην εὐήθειαν. ἃ γὰρ ἤκουον καλὰ καὶ αἰσχρὰ εὐήθεις ὄντες, ἡγοῦντο ἀληθέστατα λέγεσθαι, καὶ ἐπείθοντο. ψεῦδος γὰρ ὑπονοεῖν οὐδεὶς ἠπίστατο, διὰ σοφίαν, ὥσπερ τανῦν· ἀλλὰ περὶ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων τὰ λεγόμενα, ἀληθῆ νομίζοντες, ἔζων κατὰ ταῦτα. διόπερ ἦσαν τοιοῦτοι παντάπασιν οἵους αὐτοὺς ἡμεῖς ἄρτι διεληλύθαμεν. ΚΛ. Ἐμοὶ γοῦν δὴ καὶ τῷδε οὕτω ταῦτα ξυνδοκεῖ. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἴπωμεν ὅτι γενεαὶ διαβιοῦσαι πολλαὶ τοῦτον τὸν τρόπον, τῶν πρὸ κατακλυσμοῦ γεγονότων καὶ τῶν
D νῦν ἀτεχνότεροι μὲν καὶ ἀμαθέστεροι πρός τε τὰς ἄλλας μέλλουσιν εἶναι τέχνας καὶ πρὸς τὰς πολεμικάς, ὅσαι τε πεζαὶ καὶ ὅσαι κατὰ θάλατταν γίγνονται τανῦν, καὶ ὅσαι δὴ κατὰ πόλιν μόνον αὐτοῦ δίκαι καὶ στάσεις λεγόμεναι, λόγοις ἔργοις τε μεμηχανημέναι πάσας μηχανὰς εἰς τὸ κακουργεῖν τε ἀλλήλους καὶ ἀδικεῖν· εὐηθέστεροι δὲ καὶ ἀνδρειότεροι, καὶ ἅμα σωφρονέστεροι, καὶ ξύμπαντα δικαιότεροι. τὸ δὲ τούτων αἴτιον ἤδη διεληλύθαμεν. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘΗ. Λελέχθω δὴ ταῦτα ἡμῖν· καὶ τὰ τούτοις ξυνεπόμενα ἔτι πάντα εἰρήσθω, τοῦδ' ἕνεκα ἵνα νοήσωμεν τοῖς τότε νόμων τίς ποτ' ἦν χρεία, καὶ τίς ἦν νομοθέτης αὐτοῖς. ΚΛΕΙΝ. Καὶ καλῶς γε εἴρηκας. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν ἐκεῖνοι μὲν
E οὔτ' ἐδέοντο νομοθετῶν, οὔτε πω ἐφίλει κατὰ τούτους τοὺς χρόνους γίγνεσθαι τὸ τοιοῦτον; οὐδὲ γὰρ γράμματα ἐστί πω τοῖς ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς περιόδου γεγονόσιν, ἀλλ' ἔθεσι καὶ τοῖς λεγομένοις πατρικοῖς νόμοις ἑπόμενοι ζῶσιν. ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν. ΑΘΗ. Πολιτείας δέ γε ἤδη καὶ τρόπος ἐστί τις οὗτος. ΚΛ. Τίς; ΑΘΗ. Δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν, δυναστείαν καλεῖν· ἣ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστί. λέγει δ' αὐτὴν που καὶ Ὅμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν εἰπών,

Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι, οὔτε θέμιστες·
Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα,
F Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι. θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
Παίδων ἠδ' ἀλόχων· οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι.

ΚΛ. Ἔοικέ γε ὁ ποιητὴς ὑμῖν οὗτος γεγονέναι χαρίεις. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλα αὐτοῦ διεληλύθαμεν μάλ' ἀστεῖα, οὐ μὴν πολλά γε. οὐ γὰρ σφόδρα χρώμεθα οἱ Κρῆτες τοῖς ξενικοῖς ποιήμασι. ΜΕΓ. Ἡμεῖς δ' αὖ χρώμεθα μέν· καὶ ἔοικέ γε κρατεῖν τῶν τοιούτων ποιητῶν· οὐ μέντοι Λακωνικόν γε, ἀλλά τινα μᾶλλον βίον Ἰωνικὸν διεξέρχεται ἑκάστοτε. νῦν μὴν εὖ τῷ σῷ λόγῳ ἔοικε μαρτυρεῖν, τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἀγριότητα διὰ μυθολογίας ἐπανενεγκών. ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Ξυμμαρτυρεῖ γάρ· καὶ λάβωμέν γε αὐτὸν μηνυτήν, ὅτι τοιαῦται πολιτεῖαι γίγνονταί ποτε. ΚΛ.
G Καλῶς. ΑΘΗΝ. Μῶν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν αἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην μίαν ποιήσουσι, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Μετὰ δὲ ταῦτά γε εἰς τὸ κοινὸν μείζους ποιοῦντες πόλεις, πλείους συνέρχονται· καὶ ἐπὶ γεωργίας τὰς ἐν ταῖς ὑπωρείαις τρέπονται πρώτας, περιβόλους τε αἱμασιώδεις τινάς, τειχῶν ἐρύματα, τῶν θηρίων ἕνεκα ποιοῦνται, μίαν οἰκίαν αὖ κοινὴν καὶ μεγάλην ἀποτελοῦντες. ΚΛ. Τὸ γοῦν εἰκὸς ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαι. ΑΘ. Τί δὲ τόδε;
H ἆρα οὐκ εἰκός; ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Τῶν οἰκήσεων τούτων μειζόνων αὐξανομένων ἐκ τῶν ἐλαττόνων καὶ πρώτων, ἑκάστην τῶν σμικρῶν παρεῖναι κατὰ γένος ἔχουσαν τόν τε πρεσβύτατον ἄρχοντα, καὶ αὐτῆς ἔθη ἄττα ἴδια, διὰ τὸ χωρὶς ἀλλήλων οἰκεῖν, ἑτέρα ἀφ' ἑτέρων ὄντων τῶν γεννητόρων τε καὶ θρεψάντων, ἃ εἰθίσθησαν περὶ θεούς τε καὶ ἑαυτούς, κοσμιωτέρων μὲν, κοσμιώτερα, καὶ ἀνδρικῶν, ἀνδρικώτερα· καὶ κατὰ τρόπον

A οὕτως ἑκάστοις τὰς αὑτῶν αἱρέσεις εἰς τοὺς παῖδας ἀποτυπουμένοις, καὶ παίδων παῖδας, ὃ λέγομεν, ἥκειν, ἔχοντας ἰδίους νόμους, εἰς τὴν μείζονα ξυνοικίαν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τούς γε αὑτῶν νόμους ἀρέσκειν ἑκάστοις ἀναγκαῖόν που, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων, ὑστέρους. ΚΛ. Οὕτως. ΑΘΗ. Ἀρχῇ δὴ νομοθεσίας οἷον ἐμβάντες ἐλάθομεν, ὡς ἔοικεν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτα ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι τοὺς συνελθόντας τούτους κοινούς τινας ἑαυτῶν, οἳ τὰ πάντων ἰδόντες νόμιμα, τὰ σφίσιν ἀρέσκοντα αὐτῶν μάλιστα εἰς τὸ κοινὸν τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἀγαγοῦσι τοὺς δήμοις, οἷον βασιλεῦσι, φανερὰ δείξαντες, ἑλέσθαι τε δόντες, αὐτοὶ μὲν, νομοθέται κληθήσονται· τοὺς δὲ ἄρχοντας B καταστήσαντες, ἀριστοκρατίαν τινὰ ἐκ τῶν δυναστειῶν ποιήσαντες, ἢ καί τινα βασιλείαν, ἐν ταύτῃ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας οἰκήσουσιν. ΚΛ. Ἐφεξῆς γοῦν ἂν οὕτω τε καὶ ταύτῃ γίγνοιτο. ΑΘΗΝ. Τρίτον τοίνυν εἴπωμεν ἔτι πολιτείας σχῆμα γιγνόμενον, ἐν ᾧ δὴ πάντα εἴδη καὶ παθήματα πολιτειῶν καὶ ἅμα πόλεων ξυμπίπτει γίγνεσθαι. ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο; ΑΘ. Ὃ μετὰ τὸ δεύτερον καὶ Ὅμηρος ἐπεσημήνατο, λέγων τὸ τρίτον οὕτω γεγονέναι, Κτίσσε δὲ Δαρδανίην [γάρ που φησὶν] ἐπεὶ οὔπω Ἴλιος ἱρὴ ἐν πεδίῳ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων, Ἀλλ' ἔθ' ὑπωρείας ᾤκουν πολυπιδάκου Ἴδης. λέγει γὰρ δὴ ταῦτα τὰ ἔπη καὶ ἐκεῖνα ἃ περὶ τῶν Κυκλώπων εἴρηκε, κατὰ θεόν πως εἰρημένα καὶ κατὰ φύσιν. C θεῖον γὰρ οὖν δὴ καὶ τὸ ποιητικὸν ἐνθεαστικὸν ὂν γένος, ὑμνῳδοῦν πολλῶν τῶν κατ' ἀλήθειαν γιγνομένων ξύν τισι Χάρισι καὶ Μούσαις ἐφάπτεται ἑκάστοτε. ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘΗ. Εἰς δὲ τὸ πρόσθεν προέλθωμεν ἔτι τοῦ νῦν ἐπελθόντος ἡμῖν μύθου. τάχα γὰρ ἂν σημήνειέ τι τῆς ἡμετέρας πέρι βουλήσεως. οὐκοῦν χρή; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Κατῳκίσθη δὴ, φαμὲν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδίον Ἴλιον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψηλὸν, καὶ ἔχοντα ποταμοὺς πολλοὺς ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἴδης ὡρμημένους. ΚΛ. Φασὶ γοῦν. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν πολλοῖς τισὶ χρόνοις τοῖς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτο οἰόμεθα γεγονέναι; ΚΛ. Πῶς δ' οὐκ ἐν πολλοῖς; Α. Δεινὴ γοῦν ἔοικεν αὐτοῖς λήθη τότε παρεῖναι τῆς νῦν λεγο- D μένης φθορᾶς, ὅθ' οὕτως ὑπὸ ποταμοὺς πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν ὑψηλῶν ῥέοντας πόλιν ὑπέθεσαν, πιστεύσαντες οὐ σφόδρα ὑψηλοῖς τισὶ λόφοις. ΚΛ. Δῆλον οὖν ὡς παντάπασί τι μακρὸν ἀπεῖχον χρόνον τοῦ τοιούτου πάθους. Α. Καὶ ἄλλαι γε, οἶμαι, πόλεις τότε κατῴκουν ἤδη πολλαὶ, πληθυόντων τῶν ἀνθρώπων. ΚΛ. Τί μήν. Α. Αἵ γέ που καὶ ἐπεστρατεύσαντο αὐτῇ, καὶ κατὰ θάλατταν δὲ ἴσως, ἀφόβως ἤδη πάντων χρωμένων τῇ θαλάττῃ. ΚΛ. Φαίνεται. Α. Δέκα δ' ἔτη που μείναντες Ἀχαιοὶ τὴν Τροίαν ἀνάστατον ἐποίησαν. ΜΕ. Καὶ μάλα. Α. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὄντι δεκέτει, ὃν τὸ Ἴλιον ἐπολιορκεῖτο, τὰ τῶν πολιορκούντων ἑκάστων οἴκοι κακὰ πολλὰ ξυνέβαινε γιγνόμενα περὶ τὰς στάσεις τῶν νέων· οἳ καὶ ἀφι- E κομένους τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς αὑτῶν πόλεις τε καὶ οἰκίας, οὐ καλῶς οὐδ' ἐν δίκῃ ὑπεδέξαντο· ἀλλ' ὥστε θανάτους τε καὶ σφαγὰς καὶ φυγὰς γενέσθαι παμπόλλας· οἳ πάλιν ἐκπεσόντες κατῆλθον, μεταβαλόντες ὄνομα, Δωριεῖς ἀντ' Ἀχαιῶν κληθέντες, διὰ τὸ τὸν συλλέξαντα εἶναι τοὺς τότε φυγάδας Δωριέα. καὶ δὴ ταῦτά γε ἤδη πάνθ' ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι τἀντεῦθεν μυθολογεῖτέ τε καὶ διαπεραίνετε. ΜΕΓΙΛ. Τί μήν; Α. Ὅθεν δὴ κατ' ἀρχὰς ἐξετραπόμεθα περὶ νόμων διαλεγόμενοι, περιπεσόντες μουσικῇ τε καὶ ταῖς μέθαις, νῦν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἀφίγμεθα, ὥσπερ κατὰ θεόν. καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν· ἥκει γὰρ ἐπὶ τὴν εἰς Λακεδαίμονα κατοίκησιν αὐτήν, ἣν ὑμεῖς ὀρθῶς ἔφατε κα- F τοικεῖσθαι, καὶ Κρήτην, ὡς ἀδελφοῖς νόμοις. νῦν οὖν τοσόνδε πλεονεκτοῦμεν τῇ πλάνῃ τοῦ λόγου, διὰ πολιτειῶν τινῶν καὶ κατοικισμῶν διεξελθόντες· ἐθεασάμεθα πρώτην τε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην πόλιν, ἀλλήλων, ὡς οἰόμεθα, ταῖς κατοικήσεσιν ἐχομένας, ἐν χρόνου τινὸς μήκεσιν ἀπλέτοις. νῦν δὲ δὴ τετάρτη τις ἡμῖν αὕτη πόλις, εἰ δὲ βούλεσθε, ἔθνος ἥκει κατοικιζόμενόν τε ποτὲ, καὶ νῦν κατῳκισμένον. ἐξ ὧν ἁπάντων εἴ τι ξυνεῖναι δυνάμεθα τί τε καλῶς ἢ μὴ κατῳκίσθη, καὶ ποῖοι νόμοι σῴζουσιν αὐτῶν τὰ σῳζόμενα, καὶ ποῖοι φθείρουσι τὰ φθειρόμενα, καὶ ἀντὶ ποίων ποῖα μετατεθέντα, εὐδαίμονα πόλιν ἀπεργάζοιντ' ἄν, G ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία. ταῦτα δὴ πάλιν οἷον ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν λεκτέον· εἰ μή τι τοῖς εἰρημένοις ἐγκαλοῦμεν λόγοις. ΜΕΓ. Εἰ γοῦν, ὦ ξένε, τις ἡμῖν ὑπόσχοιτο θεὸς ὡς, ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν τὸ δεύτερον τῇ τῆς νομοθεσίας σκέψει, τῶν νῦν εἰρημένων λόγων οὐ χείρους οὐδ' ἐλάττους ἀκουσόμεθα, μακρὰν ἂν ἔλθοιμι ἔγωγε. καί μοι βραχεῖ' ἂν δόξειεν ἡ νῦν παροῦσα ἡμέρα γίγνεσθαι. καίτοι σχεδόν γε ἐστὶν ἡ ἐκ θερινῶν εἰς τὰ χειμερινὰ τοῦ θεοῦ τρεπομένου. Α. Χρὴ δὴ ταῦτα, ὡς ἔοικε, σκοπεῖν. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Γενώμεθα δὴ ταῖς διανοίαις ἐν τῷ τότε χρόνῳ ὅτε Λακεδαίμων μὲν καὶ Ἄργος καὶ Μεσσήνη καὶ τὰ μετὰ τούτων ὑποχείρια H τοῖς προγόνοις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε, ἱκανῶς ἐγεγόνει· τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἔδοξεν αὐτοῖς, ὥς γε λέγεται τὸ τοῦ μύθου, τριχῇ τὸ στράτευμα διανείμαντας, τρεῖς πόλεις κατοικίζειν, Ἄργος, Μεσσήνην, Λακεδαίμονα. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Καὶ βασιλεὺς μὲν Ἄργους, Τήμενος ἐγίγνετο· Μεσσήνης δὲ, Κρεσφόντης· Λακεδαίμονος δὲ,

fortioribus fortiores, & in cæteris omnibus prout ſinguli filios aut nepotes erudierunt, quorũ ritus quaſi leges proprias ad maiorem habitationem ferunt. MEGIL. Quid prohibet? ATH. Atqui neceſſe eſt leges ſuas cuique in primis placere, aliorum verò leges loco ſecundo. MEG. Ita eſt. ATHEN. Sed videmur iam in ipſa quaſi legum incunabula & exordium inſcij ingreſſi. MEG. Vtique. ATHE. Poſt hæc neceſſe eſt, vt qui conueniunt, aliquos ex ſeipſis communiter eligant, qui omnium inſtituta nouerint, & quæ maximè ex his probauerint, ad cõmunes quoſdam populi duces quaſi reges deferant. Earum verò legum quæ cõprobatæ fuerint, ipſi latores nominabuntur: conſtituentéſque optimatum gubernationem ex potentatibus, aut regnum aliquod, in hac ciuilis diſciplinæ mutatione conueniunt. MEG. Ita certè conuenienti ſucceſſione continget. AT. Tertiam itaque diſciplinæ ciuilis figurã iam dicamus, in qua ſpecies omnes & affectus rerumpublicarum & ciuitatum reperiuntur. MEG. Quænam iſta eſt? ATHE. Ea certè eſt, quam Homerus poſt ſecundam tertio factam ita ſignificauit. Iliad. υ. Dardaniam verò tunc terram ille ædificauit. Nondũ enim ſacra Ilij mœnia erecta in campis ſtabant, multarum gentiũ ciuitas. Sed ad radices montis Idæ fontifluæ habitabant. Profectò carmina hæc & ſuperiora illa de Cyclopibus diuinitus & ſecundum naturam ipſam conſcripta ſunt. Diuinũ enim poëtarum genus eſt: diis igitur, & ſacros concinit hymnos. Vnde vera paſſim cum muſis atque gratiis tangere ſolent. MEGIL. Summopere. ATHE. Præcedentem igitur fabulam proſequamur. Fortè enim aliquid ex ea patebit ex iis quæ volumus. An non ſic oportet? MEGIL. Sic prorſus. ATHE. Conditum igitur ex altioribus locis in magno pulchróque campo Ilium dicebamus, in colle quodam non alto, quò multi deſuper ex Ida fluuij defluebant. MEG. Sic traditum eſt. ATHE. An non longo poſt diluuium tempore id factum putamus? MEGIL. Quis non ita putarit? ATHEN. Magna igitur eos deuaſtationis illius cepiſſe videtur obliuio, quando iuxta multos fluuios, & ab altioribus locis fluentes vrbem condiderunt, ſéque ipſos collibus exiguis credidere. MEG. Inde igitur perſpicuum eſt multis ſeculis eos poſt illuuionis vaſtitatem fuiſſe. ATHEN. Aliæ præterea multæ vrbes, iam tunc longius propagato genere hominum, colebantur. MEGIL. Quidni? ATHEN. Quæ ſcilicet & aduerſus Ilion militarunt. Atque per mare forſan, quaſi iam omnes eo intrepidè vterentur. MEGIL. Apparet. ATHE. Decennio autem Achiui Troiam oppugnantes euerterunt. MEG. Planè. ATHE. In eo igitur decennio quo Troia obſidebatur, multa mala domi obſidentibus Achiuis propter ſeditiones iuuenum acciderunt, qui nec honeſtè, nec iuſtè in ſua redeuntes milites recepere, ſed ita vt multi morte, multi exilio afficerentur. Qui rurſus expulſi deducti ſunt, Dori pro Vnde Dori. Achiuis mutato nomine appellati, propter Doricum quendam à quo exules congregati & reſtituti fuerunt. Atque hæc omnia vos, ô Lacedæmonij, hinc narratis. MEGIL. Proculdubio. ATHEN. Cùm ſermo nobis de legibus inſtitutus eſſet, in diſputationem de muſica & ebrietate digreſſi ſumus. Nunc tandem quaſi diuinitus ad idem nobis oratio reuoluta eſt, nobiſque quodammodo anſas præbuit. Ad eam enim ciuilem diſciplinam delapſa eſt, quam & Lacedæmone, & in Creta rectè quaſi fraternis legibus inſtitutam aſſeritis. Tantum verò ex hac orationis digreſſione lucrati ſumus, vt dum per diſciplinas ciuiles vrbiúmque habitationes tranſueheremur, primam & ſecundam & tertiam ciuitatem perſpexerimus, alterã ab altera in tractu quodam longiſſimo temporis, vt noſtra fert opinio, dependentes. Nunc verò quarta hæc nobis ciuitas venit, aut ſi vultis quartum hoc hominũ genus, quod & quandoque alicubi habitabit, & nunc iam habitat. Ex quibus omnibus ſi intelligere potuerimus, quid bene vel contrà in habitatione ſit inſtitutum, & quænam leges ipſorum conſeruant ea quæ conſeruantur, & quæ corrupta corrumpunt, & qualis inſtitutionum ciuilium commutatio beatam, ô Megille & Clinia, efficit ciuitatem, ſatis nobis factum putabimus. Hæc omnia inquam, rurſus tanquam ab initio nobis tractanda ſunt, niſi fortè aliquo pacto quæ dicta ſunt, reſpuamus. MEGIL. Siquis nobis hoſpes deus polliceretur: ſi diſputationem de latione legum rurſus aggrediamur, neque pauciora, neque peiora his quæ dicta ſunt, audituros eſſe: longum ipſe hac de cauſa iter facerem, & breuis mihi hæc dies videretur, quanuis ab æſtiuali ſolſtitio ad hyemalia, dies modò vertatur. ATH. Conſideranda igitur iſta videntur? MEG. Maximè. ATH. Illa denique tempora cogitatione cõplectamur, in quibus Lacedæmõ, Argi, Meſſenéque, & eis cõiuncta omnia maioribus veſtris Megille ſubiecta fuerunt. Tunc enim illud ipſis, vt dici ſolet in fabula, placuit, vt tripartito exercitu diuiſo, vrbes tres habitarent, Argos, Meſſenen, Lacedæmonem. MEGIL. Sic factum. ATHE. Et Argorum quidem rex Temenus factus eſt, Meſſenes verò Creſphontes, Lacedæmonis autem Euryſthenes

ſimul atque Patrocles. MEG. Sic vtique. ATHEN. Coniurarunt item omnes eum hoſtem futurum, qui cuiuſquam ipſorum regnum deuaſtare aggrederetur. MEGILL. Planè. ATHEN. Dic verò per Iouem, nunquid regnum vel principatus quiſpiam euertantur, vel euerſi quandoque ab aliis ſint: an à ſeipſis? An paulo antè cùm in hūc ſermonem incideremus, id ita eſſe putabamus, nunc autem obliti omnino ſumus? MEG. Minimè. ATHEN. Nónne idem magis nunc confirmabimus? ab hiſtoria enim rerum geſtarum in quam incidimus, ad hoc affirmandum admonemur. Quare non circa vanum aliquid orationem reuoluemus, cùm rem geſtam ac veram dicamus. Facta verò hæc ſunt. Tria regna, & tres gubernatæ regno ciuitates legibus communiter de imperando parendóque poſitis iurarunt inuicem, reges quidem ne genere ac tempore progrediente violentius regnarent: populi autem ſi reges iuſiurandum conſeruarent, ne vnquam regna labefactarent, imò verò defenderent ſiquis vnquam aggrederetur. Reges quoque regibus & populis, atque etiam populi populis & regibus, ſe ad mutuò propulſandas illatas iniurias iuramento obſtrinxerunt. Nónne ita? MEG. Ita prorſus. ATHEN. Quod autem in conſtituenda diſciplina ciuili maximum eſt, id ſiue reges, ſiue alij, leges tulerint, tribus illis ciuitatibus adfuit. MEGILL. Quid illud? ATHEN. Vt duæ ſimul contra vnam inſurgerent, quæ poſitas leges transgrederetur. MEGILL. Manifeſtum id quidem. ATHEN. Illud etiam legiſlatoribus multi præcipiunt, vt leges huiuſmodi ferant quales multitudo & populus libenter ſuſcipiant, perinde ac ſiquis gymnaſij magiſtris medicíſue præciperet, vt cùm voluptate corpora curent, eíſque iucundè medeantur. MEGILL. Sic omnino. ATHEN. Pulchrè tamen ſępenumero habet, ſi quis parua cum moleſtia bonam habitudinem & ſanitatem corporibus reddat. MEGILL. Quídni? ATHEN. Hoc præterea ipſis aderat non paruum ad ferendarum legum facilitatem. MEGILL. Quídnam? ATHEN. Non erat illarum legum latoribus bonorum æqualitatem efficientibus maxima illa difficultas, quæ conuenientibus in vnam legem ciuitatibus multis ſolet accidere, ſi agrorum quærāt poſſeſſionem turbare, & nouas tabulas introducere, quoniam videant non ſatis poſſe abſque his æqualitatem fieri. Nam aduerſus eum qui mouere ex his aliquid tentat, omnes reclamant, ne moueat non mouenda. Agros quippe diuidenti, & nouas tabulas introducenti apertè omnes maledicunt, vt quiſque quò ſe vertat ignoret. Doris autem hæc difficultas turbatióque non fuit. Nam agros abundè ſine controuerſia poſſidebant, debitáque ipſis æris alieni iam olim conflata & magna non erant. MEGIL. Vera narras. ATHEN. Quónam igitur optimi viri ita malè conſtitutio illa & legiſlatio ipſius abiuit? MEGILL. Quo id pacto? Quídue culpa? ATHEN. Quòd ex tribus ciuitatum conſtitutionibus duæ citò & diſciplinam ciuilem & leges perdiderūt, & veſtra ciuitas vna relicta eſt. MEG. Haud facile eſt quod interrogas. ATHEN. Atqui opus eſt vt id modò conſiderantes, differentéſque de legibus ſenili quodam modeſtóque ioco, iter hoc, quemadmodum diximus, cùm iter facere cœpimus, ſine moleſtia conficiamus. MEG. Proculdubio faciendum eſt, vt dicis. ATH. An igitur pulchrioré de legibus conſiderationem habere poſſumus, quàm de his legibus quæ ciuitates huiuſmodi exornarunt? aut etiam ciuitates vllas inſtitutionéſque honeſtiores ac maiores his cogitare? MEGIL. Non facilè quiſpiam his alias anteponat. ATH. Nemo auté ambiget quin illi ita coniuncti non Peleponneſum tantū, verumetiam vniuerſam Græciam, ſi Barbarus quiſpiam iniuriam inferret, defendere poſſe crediderint, Troianorum exemplo excitus, qui Aſſyriorum potentia freti, quæ à Nino traxit originem, bellum contra ſeipſos concitarunt. Erat enim adhuc principatus illius non contēnenda potentia. Quare queádmodum nunc regem nos magnum formidamus, ita gentium illarum conſpirantium in vnum potentiam tunc omnes expaueſcebāt. Magnam verò his inuidiam ſecunda Troiæ euerſio conflauit. Aſſyriorum enim principatus, particula quædam Troiæ potentia fuit. Aduerſus igitur eam potentiam in tres diuiſus ciuitates exercitus à fratribus, Herculis filiis tunc regnātibus optimè atque ornatiſſimè habere videbatur, & multò melius inſtructus, quàm ille qui Troiā obſedit. Primū enim Heraclidas principes excellētiores quàm Pelopidas habere ſe arbitrabātur: deinde hunc exercitum illi qui Troiam petiit, virtute præſtare. Hos enim viciſſe, illos ab iſtis fuiſſe ſuperatos, à Doris Achiuos. Nōne ſic illos cogitaſſe, eáq; de cauſa ſic ſe præparaſſe credimus? ME. Omnino. ATH. Veriſimile igitur illos firmā quoque conſtitutioné hāc ſuam fore putaſſe, lōgúmque tēpus duraturā, præſertim quia multa pericula & labores vnà ſubierūt, & à fratribus regibus gubernabātur. Necnon multis vſi fuerāt vatibus, tum aliis, tum Apolline delphico. MEG. Veriſimile admodum. ATH. Hæc verò quæ maxima fore exiſtimabantur, breui tunc, vt videtur, euanuerunt, præter paruam, vt modò, diximus

A Πατροκλῆς καὶ Εὐρυσθένης. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Πάντες δὴ τούτοις ὤμοσαν οἱ τότε βοηθήσειν, ἐάν τις τὴν βασιλείαν αὐτῶν διαφθείρῃ. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Βασιλεία δὲ καταλύεται, ὦ πρὸς Διός, ἢ καί τις ἀρχὴ πώποτε κατελύθη, μῶν ὑπό τινων ἄλλων ἢ σφῶν αὐτῶν; ἢ νῦν δὴ μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις, οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα; ΜΕΓ. Καὶ πῶς; ΑΘΗ. Οὐκοῦν νῦν δὴ μᾶλλον βεβαιωσόμεθα τὸ τοιοῦτον. περιτυχόντες γὰρ ἔργοις γενομένοις, ὡς ἔοικεν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἐληλύθαμεν· ὥστε οὐ περὶ κενόν τι ζητήσομεν τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ γεγονός τε καὶ ἔχον ἀλήθειαν. γέγονε
B δὴ τάδε· βασιλεῖαι τρεῖς βασιλευομέναις πόλεσι τριτταῖς ὤμοσαν ἀλλήλαις ἑκάτεραι, κατὰ νόμους, οὓς ἔθεντο, τοῦ τε ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κοινούς, οἱ μὲν, μὴ βιαιοτέραν τὴν ἀρχὴν ποιήσεσθαι, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ γένους· οἱ δὲ, ταῦτα ἐμπεδούντων τῶν ἀρχόντων, μήτε αὐτοὶ τὰς βασιλείας ποτὲ καταλύσειν, μήτ' ἐπιτρέψειν ἐπιχειροῦσιν ἑτέροις. βοηθήσειν δὲ βασιλεῖς τε βασιλεῦσιν ἀδικουμένοις καὶ δήμοις, καὶ δῆμοι, δήμοις καὶ βασιλεῦσιν ἀδικουμένοις. ἆρ' οὐχ οὕτως; ΜΕ. Οὕτω μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν, τό γε μέγιστον, ταῖς καταστάσεσι τῶν πολιτειῶν ὑπῆρχε ταῖς ἐν ταῖς τρισὶ πόλεσι νομοθετουμέναις, εἴτε οἱ βασιλεῖς ἐνο-
C μοθέτουν, εἴτ' ἄλλοι τινές. ΜΕ. Ποῖον; ΑΘ. Τὸ βοηθοὺς εἶναι τὰς δύο ἐπὶ τὴν μίαν ἀεὶ πόλιν, τὴν τοῖς τεθεῖσι νόμοις ἀπειθοῦσαν. ΜΕΓ. Δῆλον. ΑΘΗ. Καὶ μὴν τοῦτό γε οἱ πολλοὶ προστάττουσι τοῖς νομοθέταις, ὅπως τοιούτους θήσουσι τοὺς νόμους οὓς ἑκόντες οἱ δῆμοι καὶ τὰ πλήθη δέξονται· καθάπερ ἂν εἴ τις γυμνασταῖς ἢ ἰατροῖς προστάττοι μεθ' ἡδονῆς θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι τὰ θεραπευόμενα σώματα. ΜΕ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τὸ δὲ γ' ἐστὶν ἀγαπητὸν πολλάκις εἰ καί τις μετὰ λύπης μὴ μεγάλης δύναιτο εὐεκτικά τε καὶ ὑγιῆ σώματα ἀπεργάζεσθαι. ΜΕΓ. Τί μήν; ΑΘΗ. Καὶ τόδε γε ἔτι τοῖς τότε ὑπῆρχεν οὐ σμι-
D κρὸν εἰς ῥᾳστώνην τῆς θέσεως τῶν νόμων. ΜΕ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Οὐκ ἦν τοῖς νομοθέταις ἡ μεγίστη τῶν μέμψεων, ἰσότητα αὐτοῖς τινὰ κατασκευάζουσι τῆς οὐσίας· ἥπερ ἐν ἄλλαις νομοθετουμέναις πόλεσι πολλαῖς γίγνεται, ἐάν τις ζητῇ γῆς τε κτῆσιν κινεῖν, καὶ χρεῶν διάλυσιν, ὁρῶν ὡς οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ τούτων γενέσθαι ποτὲ τὸ ἴσον ἱκανῶς· ὡς ἐπιχειροῦντι δὴ νομοθέτῃ κινεῖν τῶν τοιούτων τι πᾶς ἀπαντᾷ, λέγων μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα· καὶ ἐπαρᾶται γῆς τε ἀναδασμοὺς εἰσηγούμενον καὶ χρεῶν ἀποκοπάς. ὥστ' εἰς ἀπορίαν καθίστασθαι πάντα ἄνδρα. τοῖς δὲ δὴ Δωριεῦσι καὶ τοῦθ' οὕτως ὑπῆρχε καλῶς καὶ ἀνεμεσήτως, γῆν τε ἀναμφισβητήτως διανέμεσθαι· καὶ χρέα μεγάλα καὶ παλαιὰ οὐκ ἦν. ΜΕ. Ἀληθῆ. ΑΘΗΝ. Πῇ δέ ποτε οὖν, ὦ ἄριστοι, κακῶς οὕτως αὐτοῖς ἐχώρησεν ἡ
E κατοίκισίς τε καὶ νομοθεσία; ΜΕΓ. Πῶς δή; καὶ τί μεμφόμενος αὐτῶν λέγεις; Α. Ὅτι τριῶν γενομένων τῶν οἰκήσεων, τὰ δύο αὐτῶν μέρη ταχὺ τήν τε πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους διέφθειρε, τὸ δὲ ἓν μόνον ἔμεινε τὸ τῆς ὑμετέρας πόλεως. ΜΕΓ. Οὐ πάνυ ῥᾴδιον ἐρωτᾷς. Α. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε ἡμᾶς τοῦτο ἐν τῷ νῦν σκοποῦντας καὶ ἐξετάζοντας περὶ νόμων, παίζοντας παιδιὰν πρεσβυτικὴν σώφρονα, διελθεῖν τὴν ὁδὸν ἀλύπως ὡς ἔφαμεν ἡνίκα ἠρχόμεθα πορεύεσθαι. ΜΕΓ. Τί μήν; καὶ ποιητέον γε ὡς λέγεις. Α. Τίνα οὖν ἂν σκέψιν καλλίω ποιησαίμεθα περὶ νόμων ἢ τούτων οἳ ταύτας διακεκοσμήκασιν; ἢ πόλεων περὶ τίνων εὐδοκιμωτέρων τε καὶ μειζόνων κατοικήσεων σκοποίμεθ' ἄν; ΜΕΓ. Οὐ ῥᾴδιον ἀντὶ τούτων ἑτέρας λέγειν. Α. Οὐκοῦν ὅτι μὲν διενοοῦντό γε οἱ τότε τὴν
F κατασκευὴν ταύτην οὐ Πελοποννήσῳ μόνον ἔσεσθαι, βοηθὸν ἱκανήν, σχεδὸν δῆλον, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἕλλησι πᾶσιν, εἴ τις τῶν βαρβάρων αὐτοὺς ἀδικοῖ· καθάπερ οἱ περὶ τὸ Ἴλιον οἰκοῦντες, τότε πιστεύοντες τῇ τῶν Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νίνον γενομένῃ, θρασυνόμενοι τὸν πόλεμον ἤγειραν τὸν ἐπὶ Τροίαν. ἦν γὰρ ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα τὸ σωζόμενον οὐ μικρόν. καθάπερ νῦν τὸν μέγαν βασιλέα φοβούμεθα ἡμεῖς, καὶ τότε ἐκείνην τὴν συσταθεῖσαν σύνταξιν ἐδέδισαν οἱ τότε. μέγα γὰρ ἔγκλημα πρὸς αὐτοὺς ἡ τῆς Τροίας ἅλωσις τὸ δεύτερον ἐγεγόνει· τῆς ἀρχῆς γὰρ τῆς ἐκείνων ἦν μόριον. πρὸς δὴ ταῦτα πάντα ἡ τοῦ στρατοπέδου τοῦ τότε διανεμηθεῖσα εἰς τρεῖς πόλεις κατασκευή, μία ὑπὸ βασιλέων ἀ-
G δελφῶν, παίδων Ἡρακλέους, καλῶς ἐδόκει ἀνευρημένη καὶ κατακεκοσμημένη, καὶ διαφερόντως τῆς ἐπὶ τὴν Τροίαν ἀφικομένης. πρῶτον μὲν γὰρ τοὺς Ἡρακλείδας τῶν Πελοπιδῶν ἀμείνους ἡγοῦντο ἀρχόντων ἄρχοντας ἔχειν, ἔπειτ' αὐτὸ στρατόπεδον τοῦτο τοῦ ἐπὶ Τροίαν ἀφικομένου διαφέρειν πρὸς ἀρετήν. νενικηκέναι γὰρ τούτους· ἡττᾶσθαι δ' ὑπὸ τούτων ἐκείνους, Ἀχαιοὺς ὄντας, ὑπὸ Δωριέων. ἆρ' οὐχ οὕτως οἰόμεθα καὶ τῇ διανοίᾳ ταύτῃ κατασκευάζεσθαι τοὺς τότε; ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Οὐκοῦν καὶ τὸ βεβαίως οἴεσθαι ταῦθ' ἕξειν εἰκὸς αὐτούς, καὶ χρόνον τινὰ ἂν πολὺν μένειν, ἅτε κεκοινωνηκότας μὲν πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἀλλήλοις, ὑπὸ γένους δὲ ἑνὸς τῶν βασιλέων ἀδελφῶν ὄντων διακεκοσμη-
H μένοις. πρὸς τούτοις δ' ἔτι, καὶ πολλοῖς μάντεσι κεχρημένοις εἶναι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Δελφικῷ Ἀπόλλωνι. ΜΕ. Πῶς δ' οὐκ εἰκός; Α. Ταῦτα δὴ τὰ μεγάλα οὕτω προσδοκώμενα διέπτατο, ὡς ἔοικε, τότε ταχύ.

πλὴν ὅπερ

πλὴν ὅπερ εἴπομεν νῦν δὴ σμικροῦ μέρεος τοῦ περὶ τὸν ὑμέτερον τόπον. A καὶ τοῦτο δὴ πρὸς τὰ δύο μέρη πολεμοῦν οὐ πώποτε πέπαυται, μέχρι τοῦ νῦν. ἐπεὶ γενομένη γε ἡ τότε διάνοια καὶ ξυμφωνήσασα εἰς ἕν, ἀνυπόστατον ἄν τινα δύναμιν ἔσχε κατὰ πόλεμον. ΜΕ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Πῶς οὖν καὶ πῇ διώλετο; ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐπισκοπεῖν, τηλικοῦτον καὶ τοιοῦτον σύστημα ἥτις ποτὲ τύχη διέφθειρε; ΜΕ. Σχολῇ γὰρ οὖν δή τις ἂν ἄλλο σκοπῶν, ἢ νόμους ἢ πολιτείας ἄλλας θεάσαιτο σῳζούσας καλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, ἢ καὶ τοὐναντίον διαφθειρούσας τὸ παράπαν, εἰ ἀμελήσειε τούτων. ΑΘ. Τοῦτο μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, εὐτυχῶς πως ἐμβεβλήκαμέν γε εἴς τινα σκέψιν ἱκανήν. ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἆρ' οὖν, ὦ B θαυμάσιε, λελήθαμεν ἄνθρωποι πάντες, καὶ τανῦν δὴ ἡμεῖς, οἰόμενοι μὲν ἑκάστοτε τι καλὸν ὁρᾶν πρᾶγμα γενόμενον, καὶ θαυμαστὰ ἂν ἐργασάμενον, εἴ τις ἄρα ἠπίσταιτο καλῶς αὐτῷ χρήσασθαι κατά τινα τρόπον· τὸ δὲ νῦν γε ἡμεῖς τάχ' ἂν ἴσως περὶ τοῦτο αὐτὸ οὔτ' ὀρθῶς διανοοίμεθα, οὔτε κατὰ φύσιν; καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ ἄλλα πάντες πάντα περὶ ὧν ἂν οὕτω διανοηθῶσι; ΜΕ. Λέγεις δὲ δὴ τί; καὶ περὶ τίνος σοι φῶμεν μάλιστ' εἰρῆσθαι τοῦτον τὸν λόγον; ΑΘ. Ὠγαθέ, καὶ αὐτὸς ἐμαυτοῦ νῦν δὴ κατεγέλασα. ἀποβλέψας γὰρ πρὸς τοῦτον τὸν στόλον οὗ πέρι διαλεγόμεθα, ἔδοξέ μοι πάγκαλός τε εἶναι, καὶ θαυμαστὸν κτῆμα παραπεσεῖν τοῖς Ἕλλησιν, ὅπερ εἶπον, εἴ τις ἄρα αὐτῷ τότε καλῶς ἐχρήσατο. ΜΕ. Οὐκοῦν εὖ καὶ ἐχόντως νοῦν σύ τε πάντα εἶπες, καὶ ἐπῃνέσαμεν ἡμεῖς; ΑΘ. Ἴ- C σως. ἐννοῶ γε μὴν, ὡς πᾶς ὃς ἂν ἴδῃ τι μέγα, καὶ δύναμιν ἔχον πολλὴν καὶ ῥώμην, εὐθὺς ἔπαθε τοῦτο, ὡς εἴπερ ἐπίσταιτο ὁ κεκτημένος αὐτῷ χρῆσθαι, τοιούτῳ τε ὄντι καὶ τηλικούτῳ, θαυμαστὰ ἂν καὶ πολλὰ κατεργασάμενος εὐδαιμονοῖ. ΜΕ. Οὐκοῦν ὀρθὸν καὶ τοῦτο; ἢ πῶς λέγεις; ΑΘ. Σκόπει δή ποι βλέπων ὁ τὸν ἔπαινον τοῦτον περὶ ἑκάστου τιθέμενος, ὀρθῶς λέγει. πρῶτον δὲ περὶ αὐτοῦ τοῦ νῦν λεγομένου, πῶς, εἰ κατὰ τρόπον ἠπιστήθησαν τάξαι τὸ στρατόπεδον οἱ τότε διακοσμοῦντες, τοῦ καιροῦ πως ἂν ἔτυχον. ἆρ' οὐκ εἰ ξυνέστησάν τε ἀσφαλῶς αὐτὸ, διέσῳζόν τε εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ὥστε αὐτούς γε ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἄλλων ἄρχοντας ὧν ἂν βουληθεῖεν; καὶ ὅλως ἐν ἀνθρώποις πᾶσι καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις D πράττειν ὅ,τι ἐπιθυμοῖεν αὐτοί τε καὶ οἱ ἔκγονοι; μῶν οὐ τούτων χάριν ἐπιθυμοῖεν ἄν; ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἆρ' οὖν καὶ ὃς ἂν ἰδὼν πλοῦτον μέγαν, ἢ τιμὰς διαφερούσας γένους, ἢ καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων, εἴπῃ ταυτὰ ταῦτα, πρὸς τοῦτο βλέπων εἶπεν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτῷ γενησόμενα ὧν ἂν ἐπιθυμῇ πάντα, ἢ τὰ πλεῖστα, καὶ ὅσα ἀξιώτατα λόγου; ΜΕ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Φέρε δὴ, πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ κοινὸν ἐπιθύμημα ἕν τι, τὸ νῦν ὑπὸ τοῦ λόγου δηλούμενον, ὡς αὐτὸς φησὶν ὁ λόγος. ΜΕ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Τὸ κατὰ τὴν τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐπίταξιν τὰ γιγνόμενα γίγνεσθαι· μάλιστα μὲν ἅπαντα· εἰ δὲ μὴ, τά γε ἀνθρώπινα. ΜΕ. Τί μήν; ΑΘ. Οὐκοῦν ἐπείπερ βουλόμεθα πάντες τὸ τοιοῦτον ἀεὶ παῖ- E δές τε ὄντες καὶ ἄνδρες καὶ πρεσβῦται, τοῦτ' αὐτὸ καὶ εὐχοίμεθα ἀναγκαίως διὰ τέλους. ΜΕ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν τοῖς γε φίλοις που ξυνευχοίμεθ' ἂν ταῦτα ἅπερ ἐκεῖνοι αὐτοῖς. ΜΕ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Φίλος μὲν υἱὸς πατρὶ, παῖς ὢν, ἀνδρί. ΜΕ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν ὧν γ' ὁ παῖς εὔχεται ἑαυτῷ γίγνεσθαι, πολλὰ ὁ πατὴρ ἀπεύξαιτ' ἂν τοῖς θεοῖς μηδαμῶς κατὰ τὰς τοῦ υἱέως εὐχὰς γίγνεσθαι. ΜΕ. Ὅταν ἀνόητος ὢν καὶ ἔτι νέος εὔχηται, λέγεις; ΑΘ. Καὶ ὅταν γε ὁ πατὴρ ὢν γέρων, ἢ καὶ σφόδρα νεανίας, μηδὲν τῶν καλῶν καὶ τῶν δικαίων γιγνώσκων, εὔχηται μάλα προθύμως, ἐν παθήμασιν ἀδελφοῖς ὢν τοῖς γενομένοις Θησεῖ πρὸς τὸν δυστυχῶς τελευτήσαντα Ἱππόλυτον, ὁ δὲ παῖς γιγνώσκῃ, F τότε, δοκεῖς, παῖς πατρὶ συνεύξεται; ΜΕ. Μανθάνω ὃ λέγεις. λέγειν γάρ μοι δοκεῖς ὡς οὐ τοῦτο εὐκτέον, οὐδὲ ἐπεικτέον, ἕπεσθαι πάντα τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει· τὴν βούλησιν δὲ μᾶλλον τῇ ἑαυτοῦ φρονήσει. τοῦτο δὲ καὶ πόλιν καὶ ἕνα ἡμῶν ἕκαστον καὶ εὔχεσθαι δεῖν καὶ σπεύδειν, ὅπως νοῦν ἕξει. ΑΘ. Ναί. καὶ δὴ καὶ πολιτικόν γε ἄνδρα νομοθέτην ὡς ἀεὶ δεῖ πρὸς τοῦτο βλέποντα τιθέναι τὰς τάξεις τῶν νόμων, αὐτός τε ἐμνήσθην, καὶ ὑμᾶς ἐπαναμιμνήσκω, κατ' ἀρχὰς (εἰ μεμνήμεθα) τὰ λεχθέντα, ὅτι τὸ μὲν σφῷν ἦν παρακέλευσμα, ὡς χρεὼν εἴη τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην πάντα πολέμου χάριν τὰ νόμιμα τιθέναι· τὸ δὲ ἐμὸν ἔλεγον, ὅτι G τοῦτο μὲν πρὸς μίαν ἀρετὴν, οὐσῶν τεττάρων, κελεύοι τίθεσθαι τοὺς νόμους· δέοι δὲ δὴ πρὸς πᾶσαν μὲν βλέπειν, μάλιστα δὲ καὶ πρὸς πρώτην, τὴν τῆς ξυμπάσης ἡγεμόνα ἀρετῆς. φρόνησις δ' εἴη τοῦτο, καὶ νοῦς καὶ δόξα, μετ' ἔρωτός τε καὶ ἐπιθυμίας τούτοις ἑπομένης. ἥκει δὴ πάλιν ὁ λόγος εἰς ταυτόν· καὶ ὁ λέγων ἐγὼ, νῦν λέγω πάλιν ἅπερ τότε, εἰ μὲν βούλεσθε, ὡς παίζων, εἰ δ' ὡς σπουδάζων· ὅτι δή φημι εὐχῇ χρῆσθαι σφαλερὸν εἶναι, νοῦν μὴ κεκτημένον· ἀλλὰ τἀναντία ταῖς βουλήσεσιν οἱ γίγνεσθαι. σπουδάζοντα δ' εἴ με τιθέναι βούλεσθε, τίθετε. πάνυ γὰρ οὖν προσδοκῶ νῦν ὑμᾶς εὑρήσειν τῷ λόγῳ ἑπομένους, ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν προὐθέμεθα, τῆς τῶν βασιλέων τε φθορᾶς καὶ ὅλου τοῦ διανοήματος οὐ δειλίαν οὖσαν τὴν αἰτίαν, οὐδ' ὅτι τὰ περὶ τὸν πόλεμον οὐκ ἠπίσταντο ἄρχοντές τε καὶ οἷς προσῆκεν ἄρχεσθαι· τῇ λοιπῇ δὲ πάσῃ κακίᾳ διεφθαρμένα, καὶ μάλιστα τῇ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀμαθίᾳ. ταῦτ' οὖν ὡς οὕτω γέγονε περὶ τὰ τότε, καὶ νῦν, εἴ που γίγνεται, καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον, οὐκ ἄλλως συμβήσεται· ἐὰν βούλησθε, πειράσομαι, ἰὼν κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον,

A partem, quæ veſtram habitat regionem. Hęc nunquam ad hûc vſque diem bello contra duas partes ſuſcepto quieuit. Nam ſi facta tunc conſtitutio concors manſiſſet, inuicta profectò bello fuiſſet. MEG. Quidni? ATHEN. Quomodo igitur & qua ratione diſſoluta eſt? Nónne conſideratione dignum apparet, quænam fortuna tantam ac talem conſtitutionem euertit? ME. Nunquam profectò aliud conſiderans quiſpiam vel leges vel reſpublicas alias intelligere poterit, quibus pulchræ magnæque res ſeruentur, vel contrà perdantur, ſi iſta neglexerit. ATH. Feliciter ergo in hanc tam accommodam conſiderationē incidiſſe videmur. MEG. Summopere. ATH. Nunquid ergo, B vir mirifice, noſter nos error omnes latet & in præſentia maximè dum putamus ſingularem quandam perſpexiſſe rem, & quàm mirabiles euētus ſequētur, ſiquis bene illa vti modo debito non ignorabit? Nos autem modò neque rectè forſan, neque ſecundum naturam de hoc ipſo ſentimus. Et alij omnes in omnibus errant, quibus de ſimiliter cogitant. MEG. Quid ais? Et qua de re iſtud maximè dicis? ATH. Ipſe me, ô bone vir, nūc certè riſi. Cùm enim illum exercitū, de quo modò ſermo habitus eſt, conſideraſſem, egregius profectò atque mirandus mihi viſus eſt, & pręclara quædam facinora Gręcis deſignaturus, ſiquis tunc ipſo bene vſus fuiſſet. MEG. An non prudēter & tu C cuncta dixiſti, & nos probè laudauimus? ATH. Fortaſſe, puto tamen omnes qui magnum aliquid & ingenti potentia præditum viderint, ſtatim ſic affici, vt opinentur, ſi ſciret qui ipſum poſſidet, tanta re talíque vti, multis præclariſque inde rebus geſtis felicem fore. MEG. Nónne & hoc rectum? vel quomodo dicis? ATHEN. Conſidera iam quorſum reſpiciens, qui ſic laudat ſingula, rectè dicat. Ac primum de quo dicebamus, quo pacto ſi rectè ſciuiſſent exercitum ordinare qui tunc præfuerunt, feliciter vſi occaſione fuiſſent: nónne ſi tutiorem illo tēpore cōſtituiſſent, ſemper ſeruaſſent, ita vt & ipſi liberi eſſent, & alios quos vellent, ſubiugarent: atque omnino & ipſi eorum D poſteri tam apud Græcos quàm apud Barbaros, quicquid cuperent conſequerentur? An non omnia huius gratia cupiebāt? MEG. Imò etiam valdè. ATHEN. Quicunque igitur cùm diuitias ingentes perſpexerit, aut honores generis excellentes, aut aliquid eiuſmodi, eadem ipſa dixerit, ad hoc reſpiciens dicet, quaſi per hoc ipſi futura ſint omnia quę deſiderat, vel plurima atque potiſſima. MEG. Ita videtur. ATH. Vna certè omniū hominum communis quędam cupiditas eſt, quam pręſens ſermo ſignificauit. MEG. Quænam. ATHEN. Vt ſecundum animi ſui deſiderium omnia, vel ſaltem humana gerantur. MEG. Cuidubium? ATHEN. Quando omnes ſemper hoc volumus, & in E pueritia & adulta ætate & ſenio, ſedulo id proculdubio habere precamur. MEG. Vtique. ATHEN. Amicis etiam hæc precamur, quæ ipſi quoque ſibi precarentur. MEG. Et hoc. ATHEN. Amicus autem filius patri, cùm puer ſit, viro. MEG. Profectò. ATHEN. Atqui eorum quæ puer contingere ſibi precatur, multa pater ne accidant, deos precatur. MEG. An id fieri dicis, quando iuuenis eſt & amens filius qui precatur? ATH. Imò etiam quando pater ſiue ſenex, ſiue admodum iuuenis, cùm nec honeſtorum neque iuſtorum quicquam cognoſcat, ſic affectus vt Theſeus erga infelicem Hippolytum impenſius imprecatur, filius autem cognoſcit, putáſne tunc filium cum patre eadem oraturum? MEG. Intelligo quod dicis. Dicere enim mihi F videris, non eſſe precandum conandúmque vt voluntatem noſtram cuncta ſequātur, ſed vt prudentiam noſtram voluntas. Idque tam ciuitati quàm ſingulis precibus petendum, ſtudendúmque vt mentem habeant. ATHEN. Idque prorſus inquam. Quinetiam quòd ciuilis vir legumlator ad hæc ſemper reſpiciēs leges ferre debet, & ipſe recordatus ſum, & vos nūc recordari volo. Nempe vos in diſputationis principio dicebatis, probum legumlatorem ad bellum omnia referre debere. Ego autem dicebam, ad vnam ſolummodo virtutem, cùm tamen ſint quatuor, id reſpicere: reſpiciēdúq; nō ad vnā tātū, ſed G omnes: maximè verò ad primam, quæ & cæterarū omniū dux eſt, hæc verò prudentia eſt, & intellectus, & opinio, vnà cum amore & cupiditate iſta ſequēte. Eodem iam oratio noſtra reuertitur. Et ego qui tūc ea dicebam, eadem nunc etiam dico, ſiue ioco vultis, ſiue ſerio. Aſſero equidem non eſſe tutum, voto vti, & voto potiri, ſi mentem non habeas, ſed contraria eorum euenire quæ petis, ſatius eſſe. Si ſerio dicta hæc exiſtimare vultis, exiſtimate. Spero enim nunc vobis perſuadere quod paulò antè propoſuimus: perditionis regum, totiúſque conſtitutionis illius diſſoluendæ cauſam non timiditatem fuiſſe, nec rei militaris ignorantiam ſeu principum ſiue ſubditorum, ſed vniuerſam reliquam prauitatem, & præſertim circa humanarum rerum maximam ignorantiam. Quòd hæc tunc ita contigerint, & nunc ſicubi fiant, aut futura quandoque ſint, non aliter eueniant, ſi vultis conabor, vt ratio deinceps oſtendet,

Non precandū vt voluntatem noſtram cuncta ſequantur, ſed vt prudentiam noſtram voluntas.

adinuenire,vobiſque tanquam amicis,pro viribus explanare. CLIN. Verbis te hoſpes laudare moleſtum,re autem valde laudabimus,vltro quæ dicas audiendo,qua in re liberalis verúſque laudator vel maximè perſpicuus ſit. ATHEN. Optimè tu quidem Clinia.Quare quod ais efficiamus. CLIN. Erit ita, ſi deus voluerit.Tu modò dic. ATHE. Cenſemus ergo,per ſequentem diſputationis huius viam deinceps progredientes, maxima tunc ignorantia potentiam illam fuiſſe perditam,ſimiléſque rerum euetus,& nunc eadem ex cauſa proficiſci. Quapropter ſi hoc ita ſe habet,legiſlator conari debet prudētiam quoad fieri poteſt, ciuibus dare, ignorantiam quàm maximè auferre. CLIN. Manifeſtum id quidem. ATHEN. Quænam igitur maxima inſcitia iure dicetur? Conſiderate ſi mihi aſſentimini. Ego enim hanc cenſeo. CLIE. Quam? ATH. Quando aliquis quod honeſtum ſibi aut bonum videtur,non amet, ſed oderit:quod autem malum atque iniuſtum,id diligat atque amplectatur; hanc voluptatis doloriſque diſſenſionem aduerſus eam,quæ rationem ſequitur,opinionem,extremam eſſe inſcitiam aſſero,quam etiam maximam dico, quia in multitudine animi eſt.Quod enim in eo doloribus voluptatibúſque mancipatū eſt, quaſi plebs ciuitatis eſt atque multitudo. Quando igitꝰ ſcientiæ, vel opinioni, vel rationi quæ natura dominātur, animus aduerſatur, hoc ego ignorantiam appello: & ciuitatis quidem, quando principibus legibúſque multitudo non paret: & vnius etiam viri,quando licet bonæ in animo rationes ſint, nihilo tamen magis ſecundum ipſas agitur, ſed contrà omnia peraguntur.Has equidem ignorantias pernicioſiſſimas eſſe aſſero ciuitatis,cuiuſlibétque ciuis, non autem opificum ignorantias,ſi modò quod dico hoſpites intelligitis. CL. Et intelligimus,ô amice,hæc,& concedimus. ATH. Hoc itaque ratum habeatur,quòd ciuibus qui hoc modo ignorant, nihil ad principatum pertinens committendum ſit: imò verò vt vt ignorantes, obiurgandi, etiam ſi acutiſſimi & diſertiſſimi ſint,& quæ ad ornamentum & acumen ingenij ſpectant, cuncta complexi. Qui verò contrà affecti ſunt, ſapientes habendi etiam ſi neque literas,vt dicitur,nouerint,neque natare ſciāt. Magiſtratus quoque iſtis quaſi prudentibus cōmittendi. Quomodo enim,ô amici,vel minima prudentiæ ſpecies ſine conſenſu conſiſtere poterit? CLIN. Nullo modo. ATHEN. At verò pulcherrimus maximúſque conſenſuum omnium,maxima iure ſapientia eſſe dicetur.Cuius quidem particeps ſit neceſſe eſt qui ſecundum rationem viuere debet.Quiſquis autem expers eſt,& ſuæ domus euerſor,& ciuitatis nunquam ſeruator, ſed contrà omnino ad hæc ſemper ignarus eſſe videbitur. Hæc igitur vt paulo antè diximus,ita ſe habeant. CLIN. Ita prorſus. ATHEN. Imperātes verò & parentes nónne in ciuitatibus eſſe debent? CLIN. Vtique. ATHEN. Eſto.rationes autem pro dignitate imperandi parendíque tam in ciuitatibus ſeu magnis ſeu paruis,quàm priuatim in domibus ſimiliter quales & quot ſunt?Nónne prima dignitatis recta ratio erit, vt pater ac mater,& omninò genitores vbique natis imperent? CL. Maximè. ATHEN. Secunda,vt ignobilibus generoſi?Tertia, vt iunioribus ſeniores? CLIN. Et hoc. ATHEN. Quarta,vt domini ſeruis? CLIN. Proculdubio. ATHEN. Quinta,vt potentiores dominētur,imbecilliores ſeruiant? CLIN. Principatum modò dixiſti admodum neceſſarium. ATHEN. Imò verò qui plurimus, & ſecundum naturam,vt Thebanus Pindarus ait, in omnibus animalibus reperitur.Maxima verò dignitas ſexto collocāda eſt, qua ignorantes quidem ſequi iubentur:prudentes autem ducere atque dominari. Quod ego quidem imperium, ô ſapientiſſime Pindare,non præter naturam,ſed ſecundum naturam legis & ſponte ſuſceptum, non violenter fieri affirmarem. CLIN. Probè dictum. ATHEN. Septimum principatum ad ſortem aliquam producamus, eum dei gratia & felicitate quadā obtingere aſſerentes: & iuſtiſſimum eſſe ducamus, vt is quem ſors delegerit, imperet: ille verò quem repulerit,pareat. CLIN. Vera narras. ATHENIEN. Dicemus ergo ioco quodam ad aliquem eorum qui facilè ferendarum legum munus aggrediuntur.An vides,ô legumlator,quot circa imperantes dignitates expendendæ? & quomodo inter ſe oppoſitæ ſint? Profectò nunc fontem aliquem ſeditionum inuenimus, à quo tibi eſt cauendum. Primum nobiſcum diligenter conſidera, quidnam & quomodo præter hæc malè agentes iſti apud Argos Meſſenámque reges ſeipſos ſimul & Græcorum potentiam,quæ tunc mira erat,euerterunt.Nónne quia rectiſſimè dictum ab Heſiodo ignorarunt,Dimidium non nunquam plus eſſe quàm totum? Quando videlicet totum comprehendere noxium eſt, dimidium verò moderatè ſe habet, tunc ſanè moderatum immoderato plus eſſe cenſuit,vtpote deteriore melius. CLIN. Rectiſſimè. ATHENIEN. Vtrum regibus hoc pernicioſum eſſe prius, quàm plebi credamus? CLIN. Probabile eſt regum maximè hunc morbum eſſe, qui ſuperbè propter delicias viuunt. ATHEN. Perſpicuum igitur hoc primū reges eos habuiſſe,quòd plus quàm leges contēderēt poſſe voluerunt,nec in eo cōcorditer per-

A ἀνευρίσκειν τε, καὶ ὑμῖν δηλοῦν κατὰ δύναμιν, ὡς οὖσι φίλοις. ΚΛ. Λόγῳ μὲν τοίνυν σε, ὦ ξένε, ἐπαινεῖν, ἐπαχθέστερον· ἔργῳ δὲ σφόδρα ἐπαινεσόμεθα. προθύμως γὰρ τοῖς λεγομένοις ἐπακολουθήσομεν· ἐν οἷς ὅγε ἐλεύθερος ἐπαίνων καὶ μή, μάλιστα ἐστὶ καταφανής. ΑΘΗΝ. Ἄριστ', ὦ Κλεινία· καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις. ΚΛ. Ἔσται ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ. λέγε μόνον. ΑΘ. Φαμὲν δὴ νῦν, καθ' ὁδὸν ἰόντες τὴν λοιπὴν τοῦ λόγου, τὴν μεγίστην ἀμαθίαν τότε ἐκείνην τὴν δύναμιν ἀπολέσαι· καὶ νῦν ταὐτὸν τοῦτο πεφυκέναι ποιεῖν. ὥστε τόν γε νομοθέτην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πειρατέον ταῖς πόλεσι φρόνησιν μὲν ὅσην δυνατὸν ἐμποιεῖν, τὴν δ' ἄνοιαν

B ὅτι μάλιστα ἐξαιρεῖν. ΚΛ. Δῆλον. Α. Τίς οὖν ἡ μεγίστη δικαίως ἂν λέγοιτο ἀμαθία; σκοπεῖτε εἰ συνδόξει καὶ σφῷν λεγόμενον· ἐγὼ μὲν δὴ τὴν τοιάνδε τίθεμαι. ΚΛ. Ποίαν; Α. Τὴν, ὅταν τῳ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι, μὴ φιλῇ τοῦτο, ἀλλὰ μισῇ· τὸ δὲ πονηρὸν καὶ ἄδικον δοκοῦν εἶναι φιλῇ τε καὶ ἀσπάζηται. ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν, ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην. μεγίστην δέ, ὅτι τοῦ πλήθους ἐστὶ τῆς ψυχῆς. τὸ γὰρ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον αὐτῆς, ὅπερ δῆμός τε καὶ πλῆθος πόλεώς ἐστιν. ὅταν οὖν ἐπιστήμαις, ἢ δόξαις, ἢ λόγῳ ἐναντιῶται, τοῖς φύσει ἀρχικοῖς, ἡ ψυχή, τοῦτο ἄνοιαν προσαγο-

C ρεύω· πόλεώς τε, ὅταν ἄρχουσι καὶ νόμοις μὴ πείθηται τὸ πλῆθος· ταὐτὸν δὴ καὶ ἑνὸς ἀνδρός, ὁπόταν καλοὶ ἐν ψυχῇ λόγοι ἐνόντες μηδὲν ποιῶσι πλέον, ἀλλὰ δὴ τούτοις πᾶν τοὐναντίον. ταύτας πάσας ἀμαθίας τὰς πλημμελεστάτας ἔγωγ' ἂν θείην πόλεώς τε καὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πολιτῶν, ἀλλ' οὐ τὰς τῶν δημιουργῶν· εἰ ἄρ' ἐμοῦ καταμανθάνετε ὦ ξένοι ὃ λέγω. ΚΛ. Μανθάνομέν τε, ὦ φίλε, καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις. ΑΘ. Τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω δεδογμένον καὶ λεγόμενον, ὡς τοῖς ταῦτ' ἀμαθαίνουσι τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἐπιτρεπτέον ἀρχῆς ἐχόμενον, καὶ ὡς ἀμαθέσιν ὀνειδιστέον, ἂν καὶ πάνυ λογιστικοί τε ὦσι, καὶ πάντα τὰ κομψὰ καὶ ὅσα πρὸς τάχος τῆς ψυχῆς πεφυκότα διαπεπονημένοι ἅπαντα·

D τοὺς δὲ τοὐναντίον ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέον (ἂν καί, τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται) καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφροσι. πῶς γὰρ ἄν, ὦ φίλοι, ἄνευ ξυμφωνίας γένοιτ' ἂν φρονήσεως καὶ τὸ σμικρότατον εἶδος, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἡ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ξυμφωνιῶν, μεγίστη δικαιότατ' ἂν λέγοιτο σοφία· ἧς ὁ μὲν κατὰ λόγον ζῶν, μέτοχος· ὁ δ' ἀπολειπόμενος, οἰκοφθόρος, καὶ περὶ πόλιν οὐδαμῇ σωτήρ, ἀλλά, πᾶν τοὐναντίον, ἀμαθαίνων εἰς ταῦτα ἑκάστοτε φανεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, καθάπερ εἴπομεν ἄρτι λελεγμένα, τεθήτω ταύτῃ. ΚΛ. Κείσθω γὰρ οὖν. ΑΘ. Ἄρχοντας δὲ δὴ καὶ ἀρχομένους ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναί που; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Εἶεν. ἀξιώματα δὲ δὴ τοῦ τε ἄρχειν καὶ

E ἄρχεσθαι, ποῖά ἐστι καὶ πόσα, ἔν τε πόλεσι μεγάλαις καὶ σμικραῖς, ἔν τε οἰκίαις ὡσαύτως; ἆρ' οὐχὶ ἓν μὲν τό, τε πατρὸς καὶ μητρός; καὶ ὅλως γονέας ἐκγόνων ἄρχειν, ἀξίωμα ὀρθὸν πανταχοῦ ἂν εἴη; ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘΗ. Τούτῳ δέ γε ἑπόμενον, γενναίους ἀγεννῶν ἄρχειν· καὶ τρίτον ἔτι τούτοις ξυνέπεται, τὸ πρεσβυτέρους μὲν ἄρχειν δεῖν, νεωτέρους δὲ ἄρχεσθαι. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Τέταρτον δ' αὖ, δούλους μὲν ἄρχεσθαι, δεσπότας δὲ ἄρχειν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Πέμπτον γε, οἶμαι, τὸν κρείττονα μὲν ἄρχειν, τὸν ἥττω δὲ ἄρχεσθαι. ΚΛ. Μάλα γε ἀναγκαίαν ἀρχὴν εἴρηκας. ΑΘ. Καὶ πλείστην γε ἐν ξύμπασι τοῖς ζώοις οὖσαν, καὶ κατὰ φύσιν, ὡς ὁ Θηβαῖος ἔφη ποτὲ Πίνδαρος. τὸ δὲ μέγιστον, ὡς ἔοικεν, ἀξίω-

F μα, ἕκτον ἂν γίγνοιτο, ἕπεσθαι μὲν τὸν ἀνεπιστήμονα κελεῦον, τὸν δὲ φρονοῦντα, ἡγεῖσθαι καὶ ἄρχειν. καίτοι τοῦτό γε, ὦ Πίνδαρε σοφώτατε, σχεδὸν οὐκ ἂν παρὰ φύσιν ἔγωγε φαίην γίγνεσθαι, κατὰ φύσιν δέ, τὴν τοῦ νόμου ἑκόντων ἀρχήν, ἀλλ' οὐ βίαιον, πεφυκυῖαν. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Θεοφιλῆ δέ γε καὶ εὐτυχῆ τινα λέγοντες, ἑβδόμην ἀρχὴν εἰς κλῆρόν τινα προάγομεν· καὶ λαχόντα μέν, ἄρχειν, δυσκληροῦντα δέ, ἄρχεσθαι ἀπιόντα, τὸ δικαιότατον εἶναι φαμέν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. Α. Ὁρᾷς δή, φαῖμεν ἄν, ὦ νομοθέτα, πρός τινα παίζοντες τῶν ἐπὶ νόμων θέσιν ἰόντων ῥᾳδίως. ὅσα ἐστὶ πρὸς ἄρχοντας ἀξιώματα, καὶ ὅσα πεφυκότα πρὸς ἄλληλα ἐναντίως; νῦν γὰρ δὴ στάσεων πηγήν τινα ἀνευρήκαμεν ἡμεῖς, ἣν δεῖ σε θεραπεύειν. πρῶτον δὲ μεθ' ἡμῶν ἀνάσκεψαι πῶς τε καὶ τί παρὰ ταῦτα ἁμαρτάνοντες οἱ περί τε Ἄργος καὶ Μεσσήνην βα-

G σιλεῖς αὑτοὺς ἅμα καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν οὖσαν θαυμαστὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ διέφθειραν. ἆρ' οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον; ὁπόταν δ' ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν, ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ, μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο, ἄμεινον ὂν χείρονος. ΚΛ. Ὀρθότατά γε. Α. Πότερον οὖν οἰόμεθα περὶ βασιλέας τοῦτ' ἐγγιγνόμενον ἑκάστοτε διαφθείρειν, πρότερον ἢ ἐν τοῖσι δήμοις; ΚΛΕΙΝ. Τὸ μὲν εἰκός, καὶ τὸ πολύ, βασιλέων τοῦτο εἶναι νόσημα ὑπερηφάνως ζώντων διὰ τρυφάς. ΑΘΗ. Οὐκοῦν δῆλον ὡς πρῶτον τοῦτο οἱ τότε βασιλεῖς ἔσχον τὸ πλεονεκτεῖν τῶν τεθέντων νόμων· καὶ ὃ λόγῳ τε καὶ ὅρκῳ ἐπῄνεσαν, οὐ ξυνε-

H

φώνησαν αὐτοῖς· ἀλλ' ἡ διαφωνία, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, οὖσα ἀμαθία μεγίστη, δοκοῦσα δὲ σοφία, πάντ' ἐκεῖνα διὰ πλημμέλειαν καὶ ἀμουσίαν τὴν πικρὰν διέφθειρεν. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗΝ. Εἶεν. τί δὴ τὸν νομοθέτην ἔδει τότε τιθέντα, εὐλαβηθῆναι τούτου περὶ τοῦ πάθους τῆς γενέσεως; ἆρ' ὦ πρὸς θεῶν, νῦν μὲν οὐδὲν σοφὸν τοῦτο γνῶναι, οὐδ' εἰπεῖν χαλεπόν; εἰ δὲ προϊδεῖν ἦν τότε, σοφώτερος ἂν ἦν ἡμῶν ὁ προϊδών; ΜΕ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘΗ. Εἰς τὸ γεγονὸς παρ' ὑμῖν, ὦ Μέγιλλε, ἔστι νῦν γε καθιδόντα γνῶναι· καὶ γνόντα, εἰπεῖν ῥᾴδιον ὃ τότε ἔδει γίγνεσθαι. ΜΕ. Σαφέστερον ἔτι λέγε. ΑΘΗΝ. Τὸ τοίνυν σαφέστατον ἂν εἴη τὸ τοιόνδε. ΜΕ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Ἐάν τις μείζονα διδῷ τοῖς ἐλάττοσι δύναμιν, παρεὶς τὸ μέτριον, πλοίοις τε ἱστία, καὶ σώμασι τροφὴν, καὶ ψυχαῖς ἀρχὰς, ἀνατρέπεταί που πάντα, καὶ ἐξυβρίζοντα, τὰ μὲν εἰς νόσους θεῖ, τὰ δ' εἰς ἔκγονον ὕβρεως ἀδικίαν. τί οὖν δή ποτε λέγομεν; ἆρά γε τὸ τοιόνδε, ὡς οὐκ ἔστ', ὦ φίλοι ἄνδρες, θνητῆς ψυχῆς φύσις, ἥτις ποτὲ δυνήσεται τὴν μεγίστην ἐν ἀνθρώποις ἀρχὴν φέρειν, νέα καὶ ἀνυπεύθυνος, ὥστε μὴ τῆς μεγίστης νόσου ἀνοίας πληρωθεῖσα αὐτῆς τὴν διάνοιαν, μῖσος ἔχειν πρὸς τῶν ἐγγύτατα φίλων· ὃ γενόμενον, ταχὺ διέφθειρεν αὐτὴν, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἠφάνισεν αὐτῆς. τοῦτ' οὖν εὐλαβηθῆναι γνόντας τὸ μέτριον, μεγάλων νομοθετῶν. ὡς οὖν δὴ τότε γενόμενον, νῦν ἐστι μετριώτατα τοπάσαι, τόδ' ἔοικεν εἶναι. ΜΕΓ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Θεός, οἶμαι, κηδόμενος ὑμῶν τις· ὃς τὰ μέλλοντα προορῶν, δίδυμον ὑμῖν φυτεύσας τὴν τῶν βασιλέων γένεσιν ἐκ μονογενοῦς, εἰς τὸ μέτριον μᾶλλον συνέστειλε· καὶ μετὰ τοῦτο ἔτι φύσις τις ἀνθρωπίνη, μεμιγμένη θείᾳ τινὶ δυνάμει, κατιδοῦσα ὑμῶν τὴν ἀρχὴν φλεγμαίνουσαν, ἔτι μίγνυσι τὴν κατὰ γῆρας σώφρονα δύναμιν τῇ κατὰ γένος αὐθάδει ῥώμῃ, τὴν τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων ποιήσασα δυνάμει. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἐγγὺς τῆς κληρωτῆς ἀγαγὼν δυνάμεως. καὶ κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἡ βασιλεία παρ' ὑμῖν ἐξ ὧν ἔδει σύμμικτος γενομένη, καὶ μέτρον ἔχουσα, σωθεῖσα αὕτη, σωτηρίας τοῖς ἄλλοις γέγονεν αἰτία. ἐπεὶ ἐπί γε Τημένῳ καὶ Κρεσφόντῃ, καὶ τοῖς τότε νομοθέταις, οἵτινες ἄρα ἦσαν νομοθετοῦντες, οὐδ' ἡ Ἀριστοδήμου μερὶς ἐσώθη ποτ' ἄν. οὐ γὰρ ἱκανῶς ἦσαν νομοθεσίας ἔμπειροι. σχεδὸν γὰρ οὐκ ἄν ποτ' ᾠήθησαν ὅρκοις μετριάσαι ψυχὴν νέαν, λαβοῦσαν ἀρχὴν, ἐξ ἧς δυνατὸν ἦν τυραννίδα γενέσθαι. νῦν δ' ὁ θεὸς ἔδειξεν οἵαν ἔδει· καὶ δεῖ δὴ τὴν μένουσαν μάλιστα ἀρχὴν γίγνεσθαι. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν γιγνώσκεσθαι ταῦτα (ὅπερ εἶπον ἔμπροσθεν) νῦν μὲν γενόμενον, οὐδὲν σοφόν. (ἐκ γὰρ παραδείγματος ὁρᾶν γεγονότος οὐδὲν χαλεπόν) εἰ δ' ἦν τις προορῶν τότε ταῦτα, καὶ δυνάμενος μετριάσαι τὰς ἀρχὰς, καὶ μίαν ἐκ τριῶν ποιῆσαι, τά τε νοηθέντα ἂν καλὰ τότε πάντα ἀπέσωσε· καὶ οὐκ ἄν ποτε ὁ Περσικὸς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ἂν στόλος ὥρμησε, καταφρονήσας ὡς ὄντων ἡμῶν βραχέος ἀξίων. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗ. Αἰσχρῶς γοῦν ἠμύναντο αὐτοὺς, ὦ Κλεινία. τὸ δ' αἰσχρὸν λέγω, οὐχ ὡς οὐ νικῶντές γε οἱ τότε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καλὰς νενικήκασι μάχας· ἀλλ' ὅ φημι αἰσχρὸν τότ' εἶναι, τόδε λέγω· τὸ, πρῶτον μὲν ἐκείνων τῶν πόλεων τριῶν οὐσῶν μίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀμῦναι· τὼ δὲ δύο κακῶς οὕτως εἶναι διεφθαρμένω, ὥστε ἡ μὲν καὶ Λακεδαίμονα διεκώλυεν ἐπαμύνειν αὐτῇ, πολεμοῦσα αὐτῇ κατὰ κράτος· ἡ δ' αὖ πρωτεύουσα ἐν τοῖς τότε χρόνοις τοῖς περὶ τὴν διανομὴν, ἡ περὶ τὸ Ἄργος, παρακαλουμένη ἀμύνειν τὸν βάρβαρον, οὔθ' ὑπήκουσεν, οὔτ' ἤμυνε. πολλὰ δὲ λέγων ἄν τις τὰ τότε γενόμενα περὶ ἐκεῖνον τὸν πόλεμον, τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς εὐσχήμονα ἂν κατηγοροῖ· οὐδ' αὖ ἀμύνασθαι τήν γε Ἑλλάδα λέγων, ὀρθῶς ἂν λέγοι. ἀλλ' εἰ μὴ τό, τε Ἀθηναίων καὶ τὸ Λακεδαιμονίων κοινῇ διανόημα ἤμυνε τὴν ἐπιοῦσαν δουλείαν, σχεδὸν ἂν ἤδη πάντ' ἦν μεμιγμένα τὰ τῶν Ἑλλήνων γένη ἐν ἀλλήλοις, καὶ βαρβαρικὰ ἐν Ἕλλησι, καὶ Ἑλληνικὰ ἐν βαρβάροις· καθάπερ ὧν Πέρσαι τυραννοῦσι τανῦν, διαπεφορημένα καὶ ξυμπεφορημένα κακῶς ἐσπαρμένα κατοικεῖται. ταῦτ', ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἔχομεν ἐπιτιμᾶν τοῖς τε πάλαι πολιτικοῖς λεγομένοις καὶ νομοθέταις καὶ τοῖς νῦν, ἵνα τὰς αἰτίας αὐτῶν ἀναζητοῦντες, ἀνευρίσκωμεν τί παρὰ ταῦτα ἔδει πράττειν ἄλλο· οἷον δὴ καὶ τὸ παρὸν εἴπομεν ὡς ἄρα οὐ δεῖ μεγάλας ἀρχὰς οὐδ' αὖ ἀμίκτους νομοθετεῖν· διανοηθέντας τὸ τοιόνδε, ὅτι τὴν πόλιν ἐλευθέραν τε εἶναι δεῖ καὶ ἔμφρονα, καὶ ἑαυτῇ φίλην· καὶ τὸν νομοθετοῦντα, πρὸς ταῦτα βλέποντα δεῖ νομοθετεῖν. μὴ θαυμάσωμεν δὲ εἰ πολλάκις ἤδη προθέμενοι ἄττα, εἰρήκαμεν ὅτι πρὸς ταῦτα δεῖ νομοθετεῖν βλέποντα τὸν νομοθέτην, τὰ δὲ προτεθέντα οὐ ταὐτὰ ἡμῖν φαίνεται ἑκάστοτε. ἀλλ' ἀναλογίζεσθαι χρὴ, ὅταν πρὸς τὸ σωφρονεῖν φῶμεν δεῖν βλέπειν, ἢ πρὸς φρόνησιν ἢ φιλίαν, ὡς ἔσθ' οὗτος ὁ σκοπὸς οὐχ ἕτερος, ἀλλ' ὁ αὐτός. καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ ὑμᾶς τοιαῦτα ἂν γίγνηται ῥήματα, μὴ διαταραττέτω. ΚΛ. Πειρασόμεθα ποιεῖν οὕτως, ἐπανιόντες τοὺς λόγους· καὶ νῦν δὴ τὸ περὶ τῆς φιλίας τε καὶ φρονήσεως καὶ ἐλευθερίας, πρὸς

A manſerunt, quod verbis & iureiurando laudauerant. Verùm diſſenſio, vt vobis videtur, quæ cùm maxima ignorantia ſit, ſapientia tamen apparet, ea omnia propter errorem & ruditatem acerbam, euertit. CLIN. Videtur. ATHEN. Eſto. Quid igitur hoc de morbo timentem legiſlatorem oportuit cauiſſe? An per deos neque ſapientiæ laudem habet nunc huius agnitio, neque difficile dictu? Siquis autem id tunc præuidiſſet, certè is nobis ſapientior extitiſſet. MEGIL. Quid illud dicis? ATHEN. Licet nunc Megille quod olim à vobis factum ſit animaduertere, atque inde rem ipſam cognoſcere, faciliúſque ita quod tunc fieri potuit, dicere. MEG. Dic planius. ATHEN. Ita certè
B apertiſſimum fiet. MEG. Quónam pacto? ATHEN. Siquis minoribus potentiam maiorem neglecta mediocritate, nauibus vela, cibum corporibus, animis principatum committet, omnia peruertentur. Nam ſupra modum elata laſciuiunt: & alia quidem in morbos incidunt, alia in iniuriam elatioris laſciuiæ filiam. Quid itaque dicimus? Nónne hoc? quod nullum prorſus ô viri mihi amiciſſimi, ingenium humanũ ſit, quod ſi & iuuenile, & nemini ſubiectum exiſtat, ita ferre potentiam maximam poſſit, vt ne mente amentia morbo maximo referta, in proximorum etiam amicorum inuidiam incurrat: quod cùm accidit, animum ſtatim perdit, & omnem eius vim obſcurat.
C Hoc autem cauere mediocritatis ipſius obſeruatione, excellẽtiũ legumlatorũ opus. Quod igitur tũc factũ, facile modò perſpectu eſt: hoc autem eſſe videtur. MEGI. Quidnam? ATHEN. Deus quiſpiam vt arbitror veſtri curam habuit, qui cùm futura præſciret, geminam vobis ex vnica regum generationem conſtituit, atque ita ad mediocritatem magis contraxit. Præterea natura quædam humana viribus diuinis coniũcta tumẽtem veſtrum perſpiciẽs principatum, moderatas vires eorum qui in iudiciali foro verſantur, ſuperbæ nobilitatis potẽtiæ iũxit, viginti & octo ſenũ ſentẽtia in rebus maximis regum potentiæ adæquata. Ad hæc tertius ſeruator affuit, qui luxuriantẽ
D adhuc & frementem conſiderans principatum, Ephororũ cẽſura proximè ad potentiam ſorte electam conducta quaſi frenum ipſi immiſit. Hac igitur ratione regnum veſtrum, ex quibus decebat compoſitum, & moderatè conſtitutum, & ipſum quidem ſeruatum eſt, & ſalutis aliorum cauſa fuit. Quoniam Temeno & Creſphonte cæteríſque qui leges eis condiderũt, quicunq. fuerint, nec factio quidẽ ipſa Ariſtodemi ſeruata fuiſſet. Neque enim ſatis erant ferendarum legum periti. Quoniã ſi fuiſſent, nunquam iuuenilem animum accepto principatu vnde tyrannis fieri poterat, iureiurãdo cohibituros exiſtimaſſent. Nunc autem deus oſtendit, qualem oportebat oportétq;
E potiſſimũ conſtitui principatum. Quod quidem à nobis intelligi poſtquã factum eſt, vt dixi antea, nihil mirum. Nõ enim arduum eſt videre, ſi exemplo commonearis. At ſiquis id tunc proſpexiſſet, moderaríque principatus & vnum ex tribus perficere potuiſſet, magnificas omnes eorum cogitationes ſeruaſſet, nec Perſica claſſis, nec alia vlla vnquam cõtemptis nobis vt nulla re dignis in Græciam nauigaſſet. CLIN. Vera narras. ATH. Turpiter ergo illis repugnarunt, ô Clinia. Turpiter autem dico, non quia qui tunc terra mariq; vicerũt minus quàm deceret fortiter pugnando ſe geſſerint: ſed turpe illud inquam, quòd vna de tribus illis ciuitatibus pro Græcia decertauit: duæ autem ita deprauatæ fuerunt, vt altera Lacedemonem
F quoque ne ſuccurreret, prohiberet, non paruo ipſi bello illato: altera Argiuorum quamuis prima illis diſtributionis tẽporibus, in Græcia eſſet, tamen ad depellendum Barbarum accerſita, necorantes audire voluit, neque defendit. Multa referre poſſem quæ ea tempeſtate in Græcia facta, vt turpia poſſunt accuſari. Neque qui Græciam ſe defendiſſe dicunt, verè dicũt. Niſi enim Athenienſium Lacedæmoniorúmque cõmune cõſilium atque potentia imminẽtem ſeruitutem propuliſſet, fermè iam omnia cõfuſa eſſent, & Græca cum Græcis inuicẽ, cum Græcis item Barbara, Græcáque cum Barbaris. Quemadmodum Græca illa quæ nunc Perſarum tyrannidi ſubiecta ſunt, ſine ordine vllo cõfuſa ſunt inuicem, ac malè etiam diſſipata. Hæc habemus, ô Clinia & Megille, quæ tam priſcis viris ciuilibus legúmque latoribus, quàm iunioribus opponamus, vt cauſas eorum rimantes, quid præter hæc aliud fuerit agẽdum inueniamus: quale eſt quod nunc expoſuimus, quòd videlicet non oporteat magnos impermixtóſque principatus conſtituere, illud ſemper memoria tenẽtes, quòd ciuitatem & liberam ſemper & prudentem & ſibiipſi amicam eſſe oportet. Ad quę reſpiciendum eſt illi qui leges laturus eſt. Ne miremini autem
H ſi ſæpe iam alia quædam propoſuimus, ad quæ ſit legumlatori reſpiciendum, quæ quidem non eadem eſſe atque hæc appareant. Sed reputare oportet, quando ad temperãtiam, vel prudentiam, vel amicitiam reſpiciendum dicimus, non aliam atque aliam, ſed eandem nobis eſſe intentionem: ac ſi multis etiam aliis huiuſcemodi verbis vtemur, ne turbemini. CLIN. Conabimur ita facere, verba ordine repetentes. Sed nunc expone quod dicturus eras, quãdo amicitiã, libertatẽ prudẽtiãq; ſpectare

Oportere ciuitatem & liberã & prudentẽ & ſibi amicã eſſe.

Duę matres ciuium gubernationum

legumlatorem debere dicebas. ATH. Audiatis modò. Duę gubernationum ciuilium quaſi matres quædam ſunt ex quibus ſiquis alias dixerit originem ducere, rectè vtique dicet. Quarũ alteram monarchiam, id eſt principatũ vnius, alterã democratiam, id eſt populi, appellare decet. Alterius quoque ſummum tenere Perſarum genus, alterius non putandum. Cæteræ verò formæ omnes hinc, vt dixi variæ cõponuntur. Neceſſe eſt autẽ harũ vtrarũq; participẽ fore ciuitatẽ, ſi libertas in ea atq; amicitia cũ prudentia futura ſit. Quod quidẽ oratio præcipere nobis vult, cũ dicit, ciuitatẽ horũ expertẽ bene gubernari nũquã poſſe. CL. Quo enim pacto? ATH. Cùm igitur altera Monarchiam, vnius ſcilicet principatum: altera libertatem duntaxat magis quàm oportuerit, complexa ſit: neutra mediocritatem ſeruitutis, libertatíſque ſeruauit. Veſtrę autem, Laconica dico & Cretica, magis. Sed & Athenieſes ac Perſæ, quondam hoc ferè pacto, nunc verò minus. Sed cauſas quoque dicemus, an non?

Multa de gubernatione Cyri, Cambyſæ & Darij.

CLIN. Omnino ſi modò quod propoſitum eſt, abſoluere cupimus. ATHEN. Audiamus ergo, Perſæ quidem quando Cyri tempore ſeruitutis libertatíſque mediocritatem magis habebant, primùm ipſi liberi fuerunt, deinde multos alios ſubiecerunt. Nam cùm principes ipſi libertatem ſubditis impartirent, & rem ad ęqualitatem magis reducerent, milites ducibus magis erant amici, paratóſque ſe in periculis exhibebãt. Ac ſiquis inter eos prudentior erat conſilióque valebat, cùm rex inuidus nõ eſſet, ſed dicẽdi facultatẽ liberè omnibus daret, honoraretque conſilij compotes, facultatem prudentiæ communẽ in mediũ deducebat. Cuncta igitur tunc illis libertate, amicitia, mẽtíſque cõmunione facilia reddidit. CLI. Videtur hæc vt dicuntur, ita geſta fuiſſe. ATH. Quo pacto igitur Cambyſæ tẽpore regnum id ferè cecidit, & rurſus Darij tempore reſtitutum eſt? Vultíſne vt quaſi diuinatione vſi dicamus? CLI. Quidni velimus? Confert enim hoc ad illud quò tendimus. ATHE. Ita igitur de Cyro vaticinor: in cæteris quidem ipſum & ducẽ bonum & ciuilis vitæ amicum fuiſſe, rectam verò diſciplinam nullo pacto attigiſſe, nec ad rei familiaris adminiſtrationem animum vnquam applicuiſſe. CLIN. Cur ita? ATHE. A iuuenta per totam vitam militia occupatus mulieribus filios tradidit educandos: quę ipſos vt felices ſtatim pueros atque beatos nullius indigentes rei ſic educabãt, vt prohiberẽt ne quis eis vtpote beatis aliqua in re aduerſaretur, cogentes omnes quicquid ipſi dicerẽt aut facerẽt laudare. Ita ipſos tales quoſdam educauerunt. CLIN. Bellam certè educationem narraſſe videris. ATHEN. Fœmineam nempe, quam induxerunt regiæ mulieres nouis elatæ diuitiis, deſertæque à viris bello & periculis occupatis. CLIN. Conſentaneum id quidem. ATHE. Pater verò ipſorum, ouium, hominum multorúmque aliorum, quorum ad eos ſpectabat poſſeſſio, greges multos habebat: ſed ignorauit quòd filij quibus hæc relicturus erat, paternam ipſam Perſicámque artem non docebantur, cùm Perſæ paſtores eſſent in regione aſpera geniti, & ipſa ars Perſica dura eſſet, ſufficiénſq; robuſtos eos paſtores efficere, qui & cuſtodias agere & vigilare poſſent, & militare, ſi res poſtularet. Permiſit autem vt mulieres & eunuchi Medorum ritu filios eius nutrirent: quorum educatio ab ea quæ vulgo exiſtimatur felicitas, corrupta eſt. Vnde tales euaſerunt, quales fieri conueniebat eos, qui in ſumma rerum licentia nutriti fuiſſent. Cùm igitur mortuo Cyro, rerum potiti ſunt, vtpote qui delitiarum & impunitatis ac licentiæ pleni eſſent, primùm alter æqualitatẽ nõ ferens alterum interficit: deinde ipſe ignorãtia ebrietatéq; furens principatum perdidit. Medi enim ac quidã Eunuchus tũc dictus ipſum quaſi amentem contempſerũt. CLIN. Sic fertur, atque ſic fermè contigiſſe videtur. ATH. Atqui & hoc fertur, per Darium ſeptémque illos viros principatum in Perſas iterum rediiſſe. CLIN. Planè ATHE. Inſpiciamus igitur rationem ſequẽtes. Darius nec regis erat filius, nec in deliciis enutritus. Is cùm ad principatum perueniſſet, ſeptimúſque ipſum accepiſſet, ſeptem in partes ipſum partitus eſt, quorum hodie adhuc parua quædam ſomnia reſtant, cenſuitq; viuẽdum eſſe ſub legibus ad communem quandam conferentibus ęqualitatem: atque id ita ſanxit diſtributionémque illam quam Cyrus Perſis pollicitus fuerat, lege complexus eſt, amicitiam communitatémque Perſis omnibus prębens, ac Perſarum populum pecuniis & muneribus attrahens. Ita dilectus à militibus, non pauciores quàm Cyrus reliquerat, regiones ipſe ſubiugauit. Poſt Darium Xerxes, qui regiis eſt delitiis quidem educatus. Sed te nunc iure appello Dari, qui Cyri malo commonitus non fuiſti, ſed in eiſdem Xerxem moribus educaſti, in quibus Cambyſem Cyrus nutriuerat. Ipſe igitur vtpote eodem pacto educatus, ſimilia quoque perpeſſus eſt. Ex illo tempore nullus vnquam fermè Perſarum rex magnus niſi nomine fuit. Neque fortunam fuiſſe cauſam arbitror, ſed vitam malam, quam filij valde diuitũ tyrannorúmq. plurimũ viuunt. Nunquã enim puer & vir & ſenex ex huiuſmodi vita virtute præſtãs euaderc

A ὅ,τι βουλόμενος ἔμελλες λέγειν δεῖν στοχάζεσθαι τὸν νομοθέτην, λέγε. ΑΘ. Ἄκουσον δὴ νῦν. εἰσὶ πολιτειῶν οἷον μητέρες δύο τινὲς, ἐξ ὧν τὰς ἄλλας γεγονέναι λέγων ἄν τις, ὀρθῶς λέγοι. καὶ τὴν μὲν προσαγορεύειν μοναρχίαν ὀρθὸν, τὴν δ' αὖ δημοκρατίαν· καὶ τῆς μὲν τὸ Περσῶν γένος, ἄκρον ἔχειν, τῆς δὲ, ἡμᾶς. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι, καθάπερ εἶπον, ἐκ τούτων εἰσὶ διαπεποικιλμέναι. δεῖ δὴ οὖν καὶ ἀναγκαῖον μεταλαβεῖν ἀμφοῖν τούτοιν, εἴπερ ἐλευθερία τ' ἔσται καὶ φιλία μετὰ φρονήσεως. ὃ δὴ βούλεται ἡμῖν ὁ λόγος προστάττειν, λέγων ὡς οὐκ ἄν ποτε τούτων πόλις ἄμοιρος γενομένη, πολιτευθῆναι δύναιτ' ἂν καλῶς. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Ἡ μὲν τοίνυν τὸ μοναρχικὸν, ἡ δὲ τὸ ἐλεύθερον ἀγαπήσασα μειζόνως
B ἢ ἔδει μόνον, οὐδετέρα τὰ μέτρια κέκτηται τούτων· αἱ δὲ ὑμέτεραι, ἥ, τε Λακωνικὴ καὶ Κρητικὴ, μᾶλλον. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πέρσαι τὸ μὲν πάλαι οὕτω πως, τὸ νῦν δὲ, ἧττον. τὰ δ' αἴτια διέλθωμεν. ἦ γάρ; ΚΛ. Πάντως· εἴγέ που μέλλομεν ὃ προὐθέμεθα περαίνειν. Α. Ἀκούωμεν δή. Πέρσαι γὰρ ὅτε μὲν τὸ μέτριον μᾶλλον δουλείας τε καὶ ἐλευθερίας ἦγον ἐπὶ Κύρου, πρῶτον μὲν αὐτοὶ ἐλεύθεροι ἐγένοντο, ἔπειτα δὲ ἄλλων πολλῶν δεσπόται. ἐλευθερίας γὰρ ἄρχοντες, μεταδιδόντες ἀρχομένοις, καὶ ἐπὶ τὸ ἴσον ἄγοντες, μᾶλλον φίλοι τε ἦσαν στρατιῶται στρατηγοῖς, καὶ προθύμους αὐτοὺς ἐν τοῖς κινδύνοις παρείχοντο. καὶ εἴ τις αὖ φρόνιμος ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ βουλεύειν δυνατὸς, οὐ φθονεροῦ τοῦ βασιλέως
C ὄντος, διδόντος δὲ παρρησίαν καὶ τιμῶντος τοὺς εἴς τι δυναμένους συμβουλεύειν, κοινὴν τὴν τοῦ φρονεῖν εἰς τὸ μέσον παρείχετο δύναμιν· καὶ πάντα δὴ τότε ἐπέδωκεν αὐτοῖς, δι' ἐλευθερίαν τε καὶ φιλίαν καὶ νοῦ κοινωνίαν. ΚΛ. Ἔοικέ γέ πως τὰ λεγόμενα οὕτω γεγονέναι. ΑΘΗ. Πῇ δὴ οὖν ποτε ἀπώλετο ἐπὶ Καμβύσου, καὶ πάλιν ἐπὶ Δαρείου σχεδὸν ἐσώθη; βούλεσθε οἷον μαντείᾳ διανοηθέντες χρώμεθα; ΚΛ. Φέρει γοῦν ἡμῖν σκέψιν τοῦτο ἐφ' ὅπερ ὡρμήκαμεν. Α. Μαντεύομαι δὴ νῦν περί γε Κύρου, τὰ μὲν ἄλλ' αὐτὸν στρατηγόν τε ἀγαθὸν εἶναι καὶ φιλόπολιν, παιδείας δὲ ὀρθῆς οὐχ ἧφθαι τοπαράπαν· οἰκονομίᾳ τε οὐδὲν τὸν νοῦν προσεσχηκέναι. ΚΛ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον φῶμεν; Α. Ἔοικεν ἐκ νέου στρα-
D τεύεσθαι διὰ βίου, ταῖς γυναιξὶ παραδοὺς τοὺς παῖδας τρέφειν. αἱ δὲ, ὡς εὐδαίμονας αὐτοὺς ἐκ τῶν παίδων εὐθὺς καὶ μακαρίους γεγονότας, καὶ ἐπιδεεῖς ὄντας τούτων οὐδενὸς, ἔτρεφον· κωλύουσαι δὲ ὡς οὖσιν ἱκανῶς εὐδαίμοσι, μήτε αὐτοῖς ἐναντιοῦσθαι μηδένα εἰς μηδὲν, ἐπαινεῖν τε ἀναγκάζουσαι πάντας τὸ λεγόμενον ἢ πραττόμενον ὑπ' αὐτῶν, ἔθρεψαν τοιούτους τινάς. ΚΛ. Καλὴν, ὡς ἔοικας, τροφὴν εἴρηκας. ΑΘ. Γυναικείαν μὲν οὖν, βασιλίδων γυναικῶν, νεωστὶ γεγονυιῶν πλουσίων· καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐρημίᾳ, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν ὑπὸ πολέμων καὶ πολλῶν κινδύνων, τοὺς παῖδας τρεφουσῶν. ΚΛ. Ἔχει γὰρ λόγον. Α. Ὁ δὲ πατὴρ γε αὐτοῖς αὖ ποίμνια μὲν καὶ πρόβατα καὶ ἀγέλας ἀνδρῶν τε καὶ ἄλ-
E λων πολλῶν πολλὰς ἐκτᾶτο· αὐτοὺς δὲ οἷς ταῦτα παραδώσειν ἔμελλεν, ἠγνόει τὴν πατρῴαν οὐ παιδευομένους τέχνην, οὖσαν Περσικὴν, (ποιμένων ὄντων Περσῶν, τραχείας χώρας ἐκγόνων, σκληρὰν καὶ ἱκανὴν ποιμένας ἀπεργάζεσθαι μάλα ἰσχυροὺς, καὶ δυναμένους θυραυλεῖν καὶ ἀγρυπνεῖν, καὶ, εἰ στρατεύεσθαι δέοι, στρατεύεσθαι) διεφθαρμένην δὲ παιδείαν ὑπὸ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας τὴν Μηδικὴν περιεῖδεν ὑπὸ γυναικῶν τε καὶ εὐνούχων παιδευθέντας αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς. ὅθεν ἐγένοντο οἵους ἦν εἰκὸς αὐτοὺς γενέσθαι, τροφῇ ἀνεπιπλήκτῳ τραφέντας. παραλαβόντες δ' οὖν οἱ παῖδες τελευτήσαντος Κύρου, τρυφῆς μεστοὶ καὶ ἀνεπιπληξίας, πρῶτον μὲν τὸν ἕτερον ἅτερος ἀπέκτεινε, τῷ ἴσῳ ἀγανακτῶν· μετὰ δὲ
F τοῦτο, αὐτὸς μαινόμενος ὑπὸ μέθης τε καὶ ἀπαιδευσίας, τὴν ἀρχὴν ἀπώλεσεν ὑπὸ Μήδων τε καὶ τοῦ λεγομένου τότε εὐνούχου, καταφρονήσαντος τῆς Καμβύσου μωρίας. ΚΛ. Λέγεται δὴ ταῦτά γε· καὶ ἔοικέ γε σχεδὸν οὕτω πως γεγονέναι. Α. Καὶ μὴν καὶ πάλιν εἰς Πέρσας ἐλθεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ Δαρείου καὶ τῶν ἑπτὰ λέγεταί που. ΚΛ. Τί μήν; Α. Θεωρῶμεν δὴ, ξυνεπόμενοι τῷ λόγῳ. Δαρεῖος γὰρ βασιλέως οὐκ ἦν υἱὸς, παιδείᾳ τε οὐ διατρυφώσῃ τεθραμμένος· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἕβδομος, διείλετο, ἑπτὰ μέρη τεμόμενος, ὧν καὶ νῦν ἔτι σμικρὰ ὀνείρατα λέλειπται· καὶ νόμους ἠξίου θέμενος οἰκεῖν, ἰσότητα
G τινὰ κοινὴν εἰσφέρων· καὶ τὸν τοῦ Κύρου δασμὸν ὃν ὑπέσχετο Πέρσαις, εἰς τὸν νόμον ἐνέδει, φιλίαν πορίζων καὶ κοινωνίαν πᾶσι Πέρσαις, χρήμασι καὶ δωρεαῖς τὸν Περσῶν δῆμον προσαγόμενος. τοιγαροῦν αὐτῷ τὰ στρατεύματα μετ' εὐνοίας προσεκτήσατο χώρας οὐκ ἐλάττους ὧν κατέλιπε Κῦρος. μετὰ δὲ Δαρεῖον, ὁ τῇ βασιλικῇ καὶ τρυφώσῃ πάλιν παιδευθεὶς παιδείᾳ Ξέρξης. ὦ Δαρεῖε, εἰπεῖν ἔξεστι δικαιότατον ἴσως, ὃς τὸ Κύρου κακὸν οὐκ ἔμαθες, ἐθρέψω δὲ Ξέρξην ἐν τοῖς αὐτοῖς ἤθεσιν ἐν οἷσπερ Κῦρος Καμβύσην. ὁ δὲ, ἅτε τῶν αὐτῶν παιδειῶν γενόμενος ἔκγονος, παραπλήσια ἀπετέλεσε τοῖς Καμβύσου παθήμασι· καὶ σχεδὸν ἔκ
H γε τοσούτου βασιλεὺς ἐν Πέρσαις οὐδείς πω μέγας γέγονεν ἀληθῶς, πλήν γε ὀνόματι. τὸ δ' αἴτιον, οὐ τύχης, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, ἀλλ' ὁ κακὸς βίος, ὃν οἱ τῶν διαφερόντως πλουσίων καὶ τυράννων παῖδες τὰ πολλὰ ζῶσιν. οὐ γὰρ μή ποτε γένηται παῖς καὶ ἀνὴρ καὶ γέρων ἐκ ταύτης τῆς τροφῆς διαφέρων πρὸς ἀρετήν. ἃ δὴ, φαμὲν, τῷ νομοθέτῃ σκεπτέον,

καὶ νῦν δὲ ἐν τῷ νῦν παρόντι. δίκαιον μήν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τοῦτό γε τῇ πόλει ὑμῶν ἀποδιδόναι, ὅτι πενίᾳ καὶ πλούτῳ καὶ βασιλείᾳ καὶ ἰδιωτείᾳ διαφέρουσαν οὐδ᾽ ἡντινοῦν τιμὴν καὶ τροφὴν νέμετε, ἃς μὴ τὸ κατ᾽ ἀρχὰς ὑμῖν θεῖον παρὰ θεοῦ διεμαντεύσατό τινος. οὐ γὰρ δὴ δεῖ κατὰ πόλιν γε εἶναι τὰς τιμὰς ὑπερεχούσας, ὅτι τίς ἐστι πλούτῳ διαφέρων. ἐπεὶ οὐδ᾽ ὅτι ταχύς, ἢ καλός, ἢ ἰσχυρός, ἄνευ τινὸς ἀρετῆς· οὐδ᾽ ἀρετῆς ἧς ἂν σωφροσύνη ἀπῇ. ΚΛ. Πῶς τοῦτο ὦ ξένε λέγεις; ΑΘ. Ἀνδρεία που μόριον ἀρετῆς ἕν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Δίκασον τοίνυν αὐτὸς, τὸν λόγον ἀκούσας, εἴ σοι δέξαιο ἂν σύνοικον ἢ γείτονα εἶναί τινα, σφόδρα μὲν B ἀνδρεῖον, μὴ σώφρονα δέ, ἀλλ᾽ ἀκόλαστον. ΚΛ. Εὐφήμει. ΑΘ. Τί δέ; τεχνικὸν μέν, καὶ περὶ ταῦτα σοφόν, ἄδικον δέ; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν τό γε δίκαιον οὐ φύεται χωρὶς τοῦ σωφρονεῖν. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Οὐδὲ μὴν ὅν γε σοφὸν ἡμεῖς νῦν δὴ προυθέμεθα, τὸν τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας κεκτημένον συμφώνους τοῖς ὀρθοῖς λόγοις, καὶ ἑπομένας. ΚΛ. Οὐ γὰρ οὖν. ΑΘ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα, τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τιμωμένων ἕνεκα, ποῖαί τε ὀρθαὶ καὶ μὴ γίγνονται ἑκάστοτε. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Σωφροσύνη ἄνευ πάσης τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐν ψυχῇ τινι μεμονωμένη, τίμιον ἢ ἄτιμον γίγνοιτ᾽ ἂν κατὰ δίκην; ΚΛ. Οὐκ ἔχω ὅπως εἴπω. ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηκάς γε μετρίως. εἰπὼν γὰρ δὴ ὧν ἠρόμην C ὁποτερονοῦν, παρὰ μέλος ἔμοιγ᾽ ἂν δοκεῖς φθέγξασθαι. ΚΛ. Καλῶς τοίνυν γεγονὸς ἂν εἴη. Α. Εἶεν. τὸ μὲν δὴ πρόσθημα, τιμαί τε καὶ ἀτιμίαι, οὐ λόγου ἀλλά τινος μᾶλλον ἀλόγου σιγῆς ἄξιον ἂν εἴη. ΚΛ. Σωφροσύνην μοι φαίνῃ λέγειν. ΑΘ. Ναί. τὸ δέ γε τῶν ἄλλων πλεῖστα ἡμᾶς ὠφελοῦν μετὰ τῆς προσθήκης, μάλιστ᾽ ἂν τιμώμενον, ὀρθότατα τιμῷτο. καὶ τὸ δεύτερον, δευτέρως· καὶ οὕτω δὴ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον τὰς ἐφεξῆς τιμὰς λαγχάνον ἕκαστον, ὀρθῶς ἂν λαγχάνοι. ΚΛ. Ἔχει ταύτῃ. Α. Τί οὖν; οὐ νομοθέτου καὶ ταῦτα αὖ φήσομεν εἶναι διανέμειν; ΚΛ. Καὶ μάλα. Α. Βούλει δὴ τὰ μὲν ἅπαντα καὶ ἐφ᾽ ἕκαστον ἔργον καὶ κατὰ σμικρὰ ἐκείνῳ D δῶμεν νεῖμαι; τὸ δὲ τριχῇ διελεῖν, ἐπειδὴ νόμων ἐσμὲν καὶ αὐτοί πως ἐπιθυμηταί, πειραθῶμεν; διατεμεῖν χωρὶς τά τε μέγιστα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Λέγομεν τοίνυν ὅτι πόλιν, ὡς ἔοικε, τὴν μέλλουσαν σώζεσθαί τε καὶ εὐδαιμονήσειν εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην, δεῖ καὶ ἀναγκαῖον τιμάς τε καὶ ἀτιμίας διανέμειν. ΚΛ. Ὀρθῶς. Α. Ἔστι δὲ ὀρθῶς ἄρα τιμιώτατα μὲν καὶ πρῶτα τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὰ κεῖσθαι, σωφροσύνης ὑπαρχούσης αὐτῇ· δεύτερα δέ, τὰ περὶ τὸ σῶμα καλὰ καὶ ἀγαθά· καὶ τρίτα, τὰ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ χρήματα λεγόμενα. τούτων δὲ ἂν ἐκτός τις βαίνῃ νομοθέτης, ἢ πόλις, εἰς τιμὰς ἢ χρήματα προάγουσα, ἤ τι τῶν ὑστέρων εἰς τὸ πρόσθεν τιμαῖς τάττουσα, οὐθ᾽ ὅσιον οὔτε πολιτικὸν ἂν δρῴη πρᾶγμα. εἰρήσθω ταῦτα, ἢ E πῶς ἡμῖν; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν εἰρήσθω σαφῶς. Α. Ταῦτα μὲν τοίνυν ἡμᾶς ἐπὶ πλέον ἐποίησεν εἰπεῖν ἡ Περσῶν πέρι διάσκεψις τῆς πολιτείας. ἀνευρίσκομεν δὲ ἔτι ἐπὶ χείρους αὐτοὺς γεγονότας. τὴν δὲ αἰτίαν φαμέν, ὅτι τὸ ἐλεύθερον λίαν ἀφελόμενοι τοῦ δήμου, τὸ δεσποτικὸν δ᾽ ἐπαγαγόντες μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, τὸ φίλον ἀπώλεσαν καὶ τὸ κοινὸν ἐν τῇ πόλει. τούτου δὲ φθαρέντος, οὔθ᾽ ἡ τῶν ἀρχόντων βουλὴ ὑπὲρ ἀρχομένων καὶ τοῦ δήμου βουλεύεται, ἀλλ᾽ ἕνεκα τῆς αὑτῶν ἀρχῆς, ἄν τι καὶ σμικρὸν πλέον ἑκάστοτε ἡγῶνται, ἔσεσθαι σφίσιν ἀναστάτους μὲν πόλεις, ἀνάστατα δὲ ἔθνη φίλια πυρὶ καταφθείραντες, ἐχθρῶς τε καὶ ἀνηλεῶς μισοῦντες μισοῦνται· ὅταν τε εἰς χρείαν τοῦ μάχεσθαι περὶ ἑαυτῶν τοὺς F δήμους ἀφικνῶνται, οὐδὲν κοινὸν ἐν αὐτοῖς αὖ μετὰ προθυμίας τοῦ ἐθέλειν κινδυνεύειν καὶ μάχεσθαι ἀνευρίσκουσιν· ἀλλὰ κεκτημένοι μυριάδας ἀπεράντους λογισμῷ, ἀχρήστους εἰς πόλεμον πάσας κέκτηνται, καὶ καθάπερ ἐνδεεῖς ἀνθρώπων μισθούμενοι, ὑπὸ μισθωτῶν καὶ ὀθνείων ἀνθρώπων ἡγοῦνταί ποτε σωθήσεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις ἀμαθαίνειν ἀναγκάζονται, λέγοντες ἔργοις ὅτι λῆρος πρὸς χρυσόν τε καὶ ἄργυρόν ἐστιν ἑκάστοτε τὰ λεγόμενα τίμια καὶ καλὰ κατὰ πόλιν. ΜΕΓΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τὰ μὲν δὴ περί τε Περσῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς τανῦν διοικεῖται, διὰ τὴν σφόδρα δουλείαν τε καὶ δεσποτείαν, τέλος ἐχέτω. ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τὰ δὲ περὶ τὴν τῆς Ἀττικῆς αὖ πολιτείαν, τὸ G μετὰ τοῦτο ὡσαύτως διεξελθεῖν ἡμᾶς χρεών, ὡς ἡ παντελὴς καὶ ἀπὸ πασῶν ἀρχῶν ἐλευθερία, τῆς μέτρον ἐχούσης ὑφ᾽ ἑτέρων οὐ σμικρῷ χείρων. ἡμῖν γὰρ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅτε ἡ Περσῶν ἐπίθεσις τοῖς Ἕλλησιν (ἴσως δὲ σχεδὸν ἅπασι τοῖς τὴν Εὐρώπην οἰκοῦσιν) ἐγίγνετο, πολιτεία τε ἦν παλαιὰ καὶ ἐκ τιμημάτων ἀρχαί τινες τεττάρων· καὶ δεσπότις ἐνῆν τις αἰδώς, δι᾽ ἣν δουλεύοντες τοῖς τότε νόμοις ζῆν ἠθέλομεν. καὶ πρὸς τούτοις δὴ τὸ μέγεθος τοῦ στόλου κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν γενόμενον, φόβον ἄπειρον ἐμβαλόν, δουλείαν ἔτι μείζονα ἐποίησεν ἡμᾶς τοῖς τότε ἄρχουσι καὶ τοῖς νόμοις δουλεῦσαι. καὶ διὰ ταῦτα πάντα ἡμῖν ξυνέπεσε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σφόδρα φιλία. σχεδὸν γὰρ δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφίκετο H

A poterit. Quæ quidem & legulatori conſideranda, & nobis in præſentia animaduertenda cēſemus. Atqui & vobis par eſt, ô Lacedæmonij id tribuere, quòd nec paupertati, nec diuitiis, nec regno, nec priuatis, excellentē magiſtratum vllum cōmittitis, quē iam à principio vox dei alicuius committi non iuſſerit. Neque oportet enim in ciuitate excellentes cuiquam conferre honores, quia diuitiis præſtet, aut quia velox, aut formoſus, aut robuſtus ſit, ſi virtute careat. Sed neque ſi virtutem etiam aliam habeat quandam, temperantiam verò non ha B beat. MEGILL. Quo pacto id hoſpes ais? ATHEN. Nónne fortitudo vna quædam pars virtutis eſt? MEGIL. Eſt. ATHEN. Tu ipſe igitur, cùm audieris, iudicato. Vellésne vicinum aut domeſticum quempiam habere, fortem quidem maximè, minimè verò temperatum, ſed proteruum, & qui ſe in omni vitio effundit. MEGILL. Dij meliora. ATHEN. An verò artium quidem multarum peritum, & in his ſapientem, ſed iniuſtum? MEGIL. Nullo modo. ATHEN. At verò iuſtitia ſine temperantia originem habere nullam poteſt. MEGIL. Quomodo enim aliter? ATHEN. Sed neque etiam ille, qui modò ſapiens à nobis dictus eſt, quòd voluptates atque dolores rectæ rationi C concordes & obſequentes habet. MEGILL. Non certè. ATH. Id præterea conſideremus, vt quomodo inter ciues honores rectè, vel non rectè diſtribuantur, inſpiciamus. MEGILL. Quidnam? ATHEN. Temperantia ſi ab omni alterius virtutis genere in alicuius an[imo] deſtituta ſit, honorandáne iure eſt, an contrà? MEGILL. Non habeo quid reſpondeam. ATHEN. Modeſtè, ſatíſque reſponſum eſt. Alterutro enim illorum conceſſo, inconcinnè, vt arbitror, reſpondiſſes. MEGIL. Bene igitur factum eſt. ATHEN. Eſto. Nempe acceſſio ipſa & honores & opprobria non reſponſu, ſed ſilentio potius irrationabili di D gna erunt. MEG. Temperantiam dicere mihi videris. ATHEN. Hanc ipſam dico. Quod igitur ex aliis nobis prodeſt plurimū, ſi cum additione maximè honoretur, rectiſſimè honorabitur: & quod ſecundo loco prodeſt, ſecundo honorandum. Atque ita ſecundum ſucceſſionis rationem, ſi vnumquodque honores qui deinceps ordine ſequuntur nanciſcatur, rectè vtique nanciſcetur. MEGIL. Et ita. ATHEN. Quid porrò? an hæc quoque à legiſlatore diſtribuenda eſſe dicemus? MEGIL. Maximè. ATHEN. Viſne partitionem cunctorum in opera ſingula & minima quæque illi relinquamus? Tripartitè verò diuiſionem quoniam & ipſi legum quodammodo ſtudioſi ſumus, teneamus, maxima & media & minima inuicem ſecernentes. MEG. E Summopere. ATH. Oportere itaque dicimus ciuitatem, quæ pro humanis viribus ſalua felixque futura ſit, rectè honores & ignominias diſtribuere. MEG. Sic eſt. ATH. Recta autem diſtributio eſt, vt prima & maximè honoranda cenſeantur animi bona ſi adiuncta illis temperantia ſit. Secundo dignitatis gradu corporis bona ponantur. Tertio, externa poſſeſſio & pecuniæ. Hæc ſiquis legiſlator ciuitáſve transgreditur, vel pecuniā præ cæteris honorando, vel poſterius aliquid honore prius collocando, neque ſanctè, neque ciuiliter faciet. Rata hæc nobis habēda? an quomodo? MEG. Prorſus quidem. ATH. Hæc latius dicere nos induxit Perſicæ gubernationis cōſideratio. Inuenimus autē eos peiores adhuc factos eſſe. Cauſámque eſſe F dicimus, quia nimium populi libertate ſublata, dominandíque poteſtate magis quàm oporteret adaucta, ſocietatem in ciuitate & amicitiā ſuſtulerunt. Quibus corruptis, principes quoque non ſubditis ac populo, ſed proprio imperio conſulunt. Quinetiam ſæpe exigui ſui commodi gratia, funditus euerti ciuitates, gentéſque amicas igne abſumi non curāt. Ita hoſtiliter & abſque miſericordia oderūt, & odio ſimiliter habentur. Ac ſi quando opus ſit vt pro eis populi pugnent, nullum rurſus communem in ipſis conſenſum inueniunt, vt velint ex animo ſubire pericula, & pro principibus dimicare: ſed cùm innumeris penè hominibus dominentur, inutiles tamen omnes habent ad bellum, & tanquam hominum indigētes, alios mer G cede conducunt, per mercenarios extraneóſque milites ſaluos ſe fore putantes. Præterea & inſanire coguntur: cùm re ipſa prædicent nugas eſſe ea quæ in ciuitate honeſta eſſe & honoranda dicuntur, ſi ad argentum & aurum cōferantur. MEG. Ita fit. ATHEN. Sed de rebus Perſarum, quòd propter nimiam dominationem ſeruitutémque non rectè modò ſe habeant, iam ſatis ſit dictum. MEGIL. Omnino. ATHEN. Atticam deinceps gubernationem ſimiliter percurrere decet, vt pateat, quemadmodum libertas nulli ſubdita magiſtratui nō paulo deterior eſt, quàm illa quæ mediocritatē magiſtratuū dominatione conſequitur. Nobis enim tempore quo Perſæ Græ H ciam, imò vniuerſam penè Europam aggrediebantur, priſca quædam erat Reſpublica, & magiſtratus aliqui ex cenſus quadrifariā diuiſo erāt, pudórque inerat, quaſi dominus, cuius cauſa legibus ſubiecti viuere volebamus. Præterea magnitudo terreſtriū maritimarúmque copiarū vſqueadeò nos exterruit, vt obſeruātiùs nos legibus & magiſtratibus obſequi & obedire coēgerit. Quibus de cauſis maior inter nos exorta eſt beneuolentia. Fermè nanq. decēnio antè q̄ bellū nauale in Salamina geſtū ſit,

Datis ipſe à Dario miſſus claſſem Perſicã in Athenienſes Eretriẽſeſq; duxit. Cui mors à Dario niſi has gẽtes ditioni ſuæ ſubiiceret, eſt indicta. Datis igitur ipſe Eretrienſes breui tempore innumerabili militum copia penitus expugnauit, terribiliſque inde rumor ad vrbem peruenit noſtram, neminem Eretrienſium effugiſſe, ſed manibus inuicem milites iunctis, atque ita vniuerſa regione Eretrienſium circundata, omnes penitus cõprehendiſſe. Hic rumor ſeu verus ſiue non, cùm cæteros Græcos tum vel maximè Athenienſes perterruit. Quibus cùm vniuerſam Græciam paſſim legationibus miſſis ad opem ferendam cohortarentur, nemo pręter Lacedęmonios auxiliari voluit. Et iſti quidem ſeu bello quod aduerſus Meſſenen gerebãt impediti, ſiue alia quadam cauſa, non enim ſcimus, ſequenti poſt pugnam Marathonicam die opitulari venerunt. Poſt hęc magna in dies parare, multáque minari rex dicebatur. Interea Darius naturæ conceſſiſſe nuntiatur, ac filius eius, atrox iuuenis imperium accepiſſe, nec à cœptis paternis deſiſtere velle. Cuius apparatus omnes in ſe conuerti Athenienſes propter Marathonicam ſtragem credebant. Porrò audientes defodi Athon, coniungi Helleſpontum, claſſis immenſam magnitudinem cumulari, nec mari, nec terra ſalutem ſibi fore putabant: præſertim quia in nullius præſidio confidebant quippe qui memoria tenerent, neque tũc cùm primo illorum ingreſſu capti Eretrienſes fuerant, quenquam ſibi opem ferre, & pro eorum ſalute ſubire periculum voluiſſe. Idem igitur tunc terra ſibi euenturum putarunt. Mari verò nullam prorſus ſalutem inueniebant, cùm naues plus quàm mille adueherentur. Vnam verò ſalutem quamuis tenuem dubiámque ſolummodo videbant. Nam cùm reſpicerẽt quæ antea geſta fuerũt, & quòd deſperata ſalute, tamen vicerunt, hac ſpe euecti in ſeipſis ac diis tantùm inuenerunt ſibi refugium fore. Hæc igitur omnia eos maiori inter ſe beneuolentia copularunt, præſens inquam metus, & qui à legibus iam pridem inerat, quem ſeruientes legibus aſſecuti ſunt. Hunc ſæpè pudorem in ſuperioribus nominauimus: cui ſeruire omnes oportere diximus, quicunque boni futuri ſunt: quo quiſquis afficitur, liber eſt & interritus. Ac niſi præſens ille metus pudori huic iunctus fuiſſet, nunquam ex huiuſmodi concurſione illi prouocati & vnà cõuenientes, deorum templa, maiorum ſepulchra, patriam ipſam cęteróſque familiares atque amicos defendiſſent, vt feciſſe narrantur, ſed ſparſi alius aliò abiſſent. MEG. Probè hoſpes, ac ſicut te patriámque decet, dixiſti. ATHEN. Vera hæc ſunt, ô Megille. Nam quæ tunc geſta ſunt, ea par eſt tecum, qui parẽtum naturam ſeruas, referre. Sed & tu & Clinias attentè conſiderate, ſi quæ ad legumlationem pertinent dicimus. Neque enim confabulandi gratia hæc enarro. Cuius autem gratia iſta dicam videte. Vt ſcilicet intelligamus idẽ nobis ac Perſis quodammodo accidiſſe, dum illi quidem in omnem ſeruitutem plebem traherent, nos contrà in meram libertatem. Quomodo verò & quid deinceps dicamus, habita iam verba & commodè dicta quodammodo demonſtrant. MEGI. Probè loqueris. Sed conare quod modò dicebas apertius eloqui. ATH. Faciam. Nõ erat, ô amici, apud nos ex veteribus legibus alicuius rei plebs domina, ſed ſponte quodammodo legibus ſeruiebat. MEG. Quibus legibus? ATH. Illis inquã quæ de muſica poſitæ fuerũt, vt quo pacto libertas hæc nimia iã paulatĩ aucta ſit repetamus. Diſtincta enim nobis tunc per ſpecies & figuras erat muſica. Fuítq; vna ſpecies cantus ad deos precibus placandos, quos hymnos vocabant. Huic altera cantus contraria ſpecies. Querulos hos cãtus quis maximè appellaret. Alia ſpecies Pæõ. Alia Dionyſij generatio, quam Dithyrambum arbitror appellatam. Erat & alia cãtus ſpecies, quam leges citharœdicas nominabant. His itaque aliiſque quibuſdam lege ſtatutis non licebat alio genere cantus pro alio abuti. Autoritas autem cognoſcendi hæc iudicandíque, & dãnandi ſi quis cõtrà feciſſet, nec ſibilo, nec ineptis clamoribus multitudinis, vt modò tribuebatur: nec rurſus laudandi licentia plaudenti ſtrepentíque turbæ, ſed præſtantibus doctrina viris erat conceſſa: dabatúrque ipſis ad finem vſque magno cum ſilentio audire. Adoleſtes autẽ, pædagogi & plebs vniuerſa caſtigatione virgæ admonebantur. Hæc cùm ita ordine fierent, multitudo ciuium libẽter parebat, nec audebat tumultuosè quicquã iudicare. Tempore deinde procedente autores quidem trãſgreſſionis à muſica alienæ, poëtæ ipſi fuerunt: qui ingenio quidem valebant, ſed quod iuſtum atque legitimum in muſica eſſet, nõ ſatis obſeruabant, debacchãtes vtique, & voluptati magis quàm oportuerit, indulgentes. Hi ſanè & lugubria hymnis & dithyrambis pæonas coniunxerunt, tibiarúmque ſonos & cantus, citharę cantibus imitati ſunt, omnibus omnia cõmiſcentes. Qui & imprudentes ob inſcitiam contra muſicam mentiti ſunt, aſſerentes eã quidẽ nullã rectã in ſe normã habere: ſed audiẽtis voluptate, ſiue probus ille vir ſit, ſeu cõtrà, rectiſſimè iudicari.

A Δᾶτις, Περσικὸν στόλον ἄγων, πέμψαντος Δαρείου διαρρήδην ἐπί τε Ἀθηναίους καὶ Ἐρετρείας, ἐξανδραποδισάμενον ἀγαγεῖν· θάνατον αὐτῷ προειπὼν, μὴ πράξαντι ταῦτα. καὶ ὁ Δᾶτις τοὺς μὲν Ἐρετρείας ἔν τινι βραχεῖ χρόνῳ παντάπασι κατὰ κράτος εἷλε. μυριάσι συχναῖς· καί τινα λόγον εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀφῆκε φοβερὸν, ὡς οὐδεὶς Ἐρετρείων αὐτὸν ἀποπεφευγὼς εἴη. συνάψαντες γὰρ ἄρα τὰς χεῖρας, σαγηνεύσαιεν πᾶσαν τὴν Ἐρετρικὴν οἱ στρατιῶται τοῦ Δάτιδος. ὁ δὲ λόγος, εἴτε ἀληθὴς εἴτε καὶ ὅπῃ ἀφίκετο, τούς τε ἄλλους Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ Ἀθηναίους ἐξέπληττε· καὶ πρεσβευομένοις αὐτοῖς πανταχόσε βοηθεῖν οὐδεὶς ἤθελε, B πλήν γε Λακεδαιμονίων· οὗτοι δὲ ὑπό τε τοῦ πρὸς Μεσσήνην ὄντος τότε πολέμου, καὶ εἰ δή τι διεκώλυεν ἄλλο αὐτοὺς (οὐ γὰρ ἴσμεν λεγόμενον) ὕστεροι δ᾽ οὖν ἀφίκοντο τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης γενομένης μιᾷ ἡμέρᾳ. μετὰ δὲ τοῦτο παρασκευαί τε μεγάλαι λεγόμεναι καὶ ἀπειλαὶ ἐφοίτων παρὰ βασιλέως μυρίαι. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου Δαρεῖος μὲν τεθνάναι ἐλέχθη, νέος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρειληφέναι τὴν ἀρχὴν, καὶ οὐδαμῶς ἀφίστασθαι τῆς ὁρμῆς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πᾶν τοῦτο ᾤοντο ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς παρασκευάζεσθαι, διὰ τὸ Μαραθῶνι γενόμενον. καὶ ἀκούοντες Ἄθω τε διορυττόμενον, καὶ Ἑλλήσποντον ζευγνύμενον, καὶ τὸ C τῶν νεῶν πλῆθος, ἡγήσαντο οὔτε κατὰ γῆν σφίσιν εἶναι σωτηρίαν, οὔτε κατὰ θάλατταν. οὔτε γὰρ βοηθήσειν αὐτοῖς οὐδένα. μεμνημένοι ὡς οὐδ᾽ ὅτε τὸ πρότερον ἦλθον καὶ τὰ περὶ Ἐρέτριαν διεπράξαντο, σφίσι γε οὐδεὶς τότε ἐβοήθησεν, οὐδ᾽ ἐκινδύνευσε συμμαχόμενος. ταὐτὸν δὴ προσεδόκων καὶ τότε γενήσεσθαι τό γε κατὰ γῆν. καὶ κατὰ θάλατταν δ᾽ αὖ, πᾶσαν ἀπορίαν ἑώρων σωτηρίας, νεῶν χιλίων καὶ ἔτι πλειόνων ἐπιφερομένων. μίαν δὲ σωτηρίαν ξυνενόουν, λεπτὴν μὲν καὶ ἄπορον, μόνην δ᾽ οὖν βλέψαντες πρὸς τὸ πρότερον γενόμενον, ὡς ἐξ ἀπόρων ἐφαίνετο γενέσθαι τὸ νικῆσαι μαχομένοις. ἐπὶ δὲ τῆς ἐλπίδος ὀχούμενοι ταύτης, εὕρισκον καταφυγὴν αὑτοῖς εἰς αὐτοὺς μόνους εἶναι καὶ τοὺς θεούς. ταῦτ᾽ οὖν αὐτοῖς D πάντα φιλίαν ἀλλήλων ἐνεποίει, ὁ φόβος ὁ τότε παρών· ὅ, τε ἐκ τῶν νόμων τῶν ἔμπροσθεν γεγονὼς, ὃν δουλεύοντες τοῖς πρόσθεν νόμοις ἐκέκτηντο, ἣν αἰδῶ πολλάκις ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴπομεν· ᾗ καὶ δουλεύειν ἔφαμεν δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι· ἧς ὁ δειλὸς ἐλεύθερος καὶ ἄφοβος. ὃν εἰ τότε μὴ δέος ἔλαβεν, οὐκ ἄν ποτε ξυνελθὼν ἠμύνατο, οὐδ᾽ ἤμυνεν ἱεροῖς τε καὶ τάφοις καὶ πατρίδι, καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκείοις τε ἅμα καὶ φίλοις, ὥσπερ τότ᾽ ἐβοήθησεν· ἀλλὰ κατὰ σμικρὰ ἂν ἐν τῷ τότε ἡμῶν ἕκαστος σκεδασθεὶς, ἄλλος ἄλλοσε διεσπάρη. ΜΕ. Καὶ μάλα, ὦ ξένε, ὀρθῶς τε εἴρηκας, καὶ σαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι πρεπόντως. Α. Ἔστι ταῦτα, ὦ Μέγιλλε. πρὸς γάρ σε τὰ ἐν τῷ τότε χρόνῳ γενόμενα, κοινω- E νὸν τῇ τῶν πατέρων γεγονότα φύσει, δίκαιον λέγειν. ἐπισκόπει μὴν καὶ σὺ καὶ Κλεινίας εἴ τι πρὸς τὴν νομοθεσίαν προσήκοντα λέγομεν. οὐ γὰρ μύθων ἕνεκα διεξέρχομαι, οὗ λέγω δ᾽ ἕνεκα. ὁρᾶτε γάρ· ἐπειδή τινα τρόπον ταὐτὸν ἡμῖν ξυμβεβήκει πάθος ὅπερ Πέρσαις, ἐκείνοις μὲν ἐπὶ πᾶσαν δουλείαν ἄγουσι τὸν δῆμον, ἡμῖν δ᾽ αὖ τοὐναντίον ἐπὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν προτρέπουσι τὰ πλήθη. πῶς δὴ καὶ τί λέγωμεν τοὐντεῦθεν, οἱ προγεγονότες ἡμῖν ἔμπροσθεν λόγοι, τρόπον τινὰ καλῶς εἰσιν εἰρημένοι. ΜΕ. Λέγεις εὖ. πειρῶ δ᾽ ἔτι σαφέστερον ἡμῖν σημῆναι τὸ νῦν λεγόμενον. ΑΘΗΝ. Ἔσται ταῦτα. οὐκ ἦν, ὦ φίλοι, ἡμῖν ἐπὶ τῶν παλαιῶν νόμων ὁ δῆμός τινων κύριος, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἑκὼν ἐδούλευε τοῖς νόμοις.

F ΜΕΓ. Ποίοις δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν τότε· ἵνα ἐξ ἀρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου λίαν ἐπίδοσιν βίου. διῃρημένη γὰρ τότε ἦν ἡμῖν ἡ μουσικὴ κατὰ εἴδη τε ἑαυτῆς ἄττα καὶ σχήματα· καί τι ἦν εἶδος ᾠδῆς, εὐχαὶ πρὸς θεούς· ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο. καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ᾠδῆς ἕτερον εἶδος· θρήνους δέ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσε· καὶ παίωνες, ἕτερον. καὶ ἄλλο, Διονύσου γένεσις, οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος. νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα ἐκάλουν, ᾠδὴν ὥς τινα ἑτέραν· ἐπέλεγον δὲ κιθαρῳδικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων, καὶ ἄλλων τινῶν, οὐκ ἐξῆν ἄλλῳ εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους εἶδος. τὸ δὲ κῦρος τούτων γνῶναί τε, καὶ ἅμα γνόντα G δικάσαι, ζημιοῦν τε αὖ τὸν μὴ πειθόμενον, οὐ σύριγξ ἦν, οὐδέ τινες ἄμουσοι βοαὶ πλήθους, καθάπερ τανῦν, οὐδ᾽ αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδιδόντες· ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παίδευσιν, δεδογμένον ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ σιγῆς διὰ τέλους· παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ, ῥάβδου κοσμούσης ἡ νουθέτησις ἐγίγνετο. ταῦτ᾽ οὖν οὕτω τεταγμένως ἤθελεν ἄρχεσθαι τῶν πολιτῶν τὸ πλῆθος, καὶ μὴ τολμᾶν κρίνειν διὰ θορύβου. μετὰ δὲ ταῦτα, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἄρχοντες μὲν τῆς ἀμούσου παρανομίας, ποιηταὶ ἐγίγνοντο, φύσει μὲν ποιητικοὶ, ἀγνώμονες δὲ περὶ τὸ δίκαιον τῆς μούσης καὶ τὸ νόμιμον, βακχεύοντες, καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος κατεχόμενοι ὑφ᾽ ἡδονῆς· κεραννύντες δὲ θρήνους τε ὕμνοις, H καὶ παίωνας διθυράμβοις· καὶ αὐλῳδίας δὴ ταῖς κιθαρῳδίαις μιμούμενοι, καὶ πάντα εἰς πάντα ξυνάγοντες, μουσικῆς ἄκοντες ὑπ᾽ ἀνοίας καταψευδόμενοι· ὡς ὀρθότητα μὲν οὐκ ἔχοι οὐδ᾽ ἡντινοῦν μουσικὴ, ἡδονῇ δὲ τῇ τοῦ χαίροντος, εἴτε βελτίων εἴτε χείρων ἂν εἴη τις, κρίνοιτο ὀρθότατα. τοιαῦτα δὴ ποιοῦντες ποιήματα, λόγους τε ἐπιλέγοντες τοιούτους,

Cùm igitur huiuſmodi poëmata componerent, & talia vulgò

τοῖς πολλοῖς ἐνέθεσαν παρανομίαν εἰς τὴν μουσικὴν, καὶ τόλμαν, ὡς ἱκανοῖς οὖσι κρίνειν. ὅθεν δὴ τὰ θέατρα ἐξ ἀφώνων φωνήεντα ἐγένοντο, ὡς ἐπαΐοντα ἐν Μούσαις τό, τε καλὸν καὶ μή. καὶ ἀντὶ ἀριστοκρατίας ἐν αὐτῇ θεατροκρατία τις πονηρὰ γέγονεν. εἰ γὰρ δὴ καὶ δημοκρατία ἐν αὐτῇ τις μόνον ἐγένετο ἐλευθέρων ἀνδρῶν, οὐδὲν ἂν πάνυ γε δεινὸν ἦν τὸ γεγονός· νῦν δὲ ἦρξε μὲν ἡμῖν ἐκ μουσικῆς ἡ πάντων εἰς πάντα σοφίας δόξα καὶ παρανομία, ξυνεφέσπετο δὲ ἐλευθερία. ἄφοβοι γὰρ ἐγίγνοντο, ὡς εἰδότες· ἡ δὲ ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐνέτεκε. τὸ γὰρ τὴν τοῦ βελτίονος δόξαν μὴ φοβεῖσθαι, διὰ θράσος, τοῦτ' αὐτό ἐστι σχεδὸν ἡ πονηρὰ ἀναισχυντία, διὰ δή τινος ἐλευθερίας λίαν ἀποτετολμημένης. ΜΕΓΙΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἐφεξῆς δὴ ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἡ τοῦ μὴ ἐθέλειν τοῖς ἄρχουσι δουλεύειν γίγνοιτ' ἄν· καὶ ἑπομένη ταύτῃ, φεύγειν πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πρεσβυτέρων δουλείαν καὶ νουθέτησιν. καὶ ἐγγὺς τοῦ τέλους οὖσι, νόμων ζητεῖν μὴ ὑπηκόοις εἶναι. πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ τέλει, ὅρκων καὶ πίστεων καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ φροντίζειν, τὴν λεγομένην παλαιὰν Τιτανικὴν φύσιν ἐπιδεικνῦσι καὶ μιμουμένοις· ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖνα ἀφικομένοις, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας, μὴ λῆξαι ποτὲ κακῶν. τίνος δὴ καὶ ταῦθ' ἡμῖν αὖ χάριν ἐλέχθη; δεῖν φαίνεταί μοιγε, οἷόν περ ἵππον, καὶ λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν· καὶ μή, καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν· ἀλλ' ἐπανερωτᾶν τὸ νῦν δὴ λεχθέν, τό, τίνος δὴ χάριν ἕνεκα ταῦτα ἐλέχθη. ΜΕΓ. Καλῶς. ΑΘΗ. Ταῦτα τοίνυν εἴρηται ἐκείνων ἕνεκα. ΜΕΓ. Τίνων; ΑΘ. Ἐλέξαμεν ὡς τὸν νομοθέτην δεῖ τριῶν στοχαζόμενον νομοθετεῖν· ὅπως ἡ νομοθετουμένη πόλις ἐλευθέρα τε ἔσται καὶ φίλη ἑαυτῇ, καὶ νοῦν ἕξει. ταῦτ' ἦν. ἦ γάρ; ΜΕΓ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τούτων ἕνεκα δὴ πολιτείας τήν τε δεσποτικωτάτην προελόμενοι καὶ τὴν ἐλευθερικωτάτην, ἐπεσκοποῦμεν νυνὶ ποτέρα τούτων ὀρθῶς πολιτεύεται. λαβόντες δὲ αὐτῶν ἑκατέρας μετριότητά τινα, τῶν μὲν, τοῦ δεσπόζειν, τῶν δὲ, τοῦ ἐλευθεριάσαι, κατείδομεν ὅτι τότε διαφερόντως ἐν αὐταῖς ἐγένετο εὐπραγία· ἐπὶ δὲ τὸ ἄκρον ἀγαγόντων ἑκατέρων, τῶν μὲν, δουλείας, τῶν δὲ, τοὐναντίου, οὐ ξυνήνεγκεν οὔτε τοῖς, οὔτε τοῖς. ΜΕΓ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν αὐτῶν γε ἕνεκα καὶ τὸ Δωρικὸν ἐθεασάμεθα κατοικιζόμενον στρατόπεδον, καὶ τὰς τοῦ Δαρδάνου ὑπωρείας τε καὶ τὴν ἐπὶ θαλάττῃ κατοίκισιν· καὶ τοὺς πρώτους δὴ τοὺς περιλιπεῖς γενομένους τῆς φθορᾶς· ἔτι δὲ τοὺς ἔμπροσθεν τούτων γενομένους ἡμῖν λόγους περί τε μουσικῆς καὶ μέθης, καὶ τὰ τούτων ἔτι πρότερα. ταῦτα γὰρ πάντα εἴρηται τοῦ κατιδεῖν ἕνεκα πῶς ποτ' ἂν πόλις ἄριστα οἰκοίη, καὶ ἰδίᾳ πῶς ἄν τις βέλτιστα τὸν αὑτοῦ βίον διαγάγοι. εἰ δὲ δή τι πεποιήκαμεν προὔργου, τίς ποτ' ἂν ἔλεγχος γίγνοιτο ἡμῖν πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς λεχθείς, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία; ΚΛΕΙΝ. Ἐγώ τιν' ὦ ξένε μοι δοκῶ κατανοεῖν. ἔοικε κατὰ τύχην τινὰ ἡμῖν τὰ τῶν λόγων τούτων πάντων ὧν διεξήλθομεν γεγονέναι. σχεδὸν γὰρ εἰς χρείαν αὐτῶν ἔγωγ' ἐλήλυθα τανῦν, καὶ κατά τινα αὖ καιρὸν σύ τε παραγέγονας ἅμα καὶ Μέγιλλος ὅδε. οὐ γὰρ ἀποκρύψομαί σφω τὸ νῦν ἐμοὶ ξυμβαῖνον· ἀλλὰ καὶ πρὸς οἰωνόν τινα ποιοῦμαι. ἡ γὰρ πλείστη τῆς Κρήτης ἐπιχειρεῖ τινα ἀποικίαν ποιήσασθαι, καὶ προστάττει τοῖς Κνωσίοις ἐπιμεληθῆναι τοῦ πράγματος· ἡ δὲ τῶν Κνωσίων πόλις ἐμοί τε καὶ ἄλλοις ἐννέα· ἅμα δὲ καὶ νόμους τῶν τε αὐτόθι, εἴ τινες ἡμᾶς ἀρέσκουσι, τίθεσθαι κελεύει· καὶ εἴ τινες ἑτέρωθεν, μηδὲν ὑπολογιζομένους τὸ ξενικὸν αὐτῶν, ἂν βελτίους φαίνωνται. νῦν οὖν ἐμοί τε καὶ ὑμῖν ταύτην δῶμεν χάριν, ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκλέξαντες, τῷ λόγῳ συστησώμεθα πόλιν, οἷον ἐξ ἀρχῆς κατοικίζοντες. καὶ ἅμα μὲν ἡμῖν οὗ ζητοῦμεν ἐπίσκεψις γενήσεται· ἅμα δ' ἐγὼ τάχ' ἂν χρησαίμην εἰς τὴν μέλλουσαν πόλιν ταύτῃ τῇ συστάσει. ΑΘΗΝ. Οὐ πόλεμόν γε ἐπαγγέλλεις, ὦ Κλεινία· ἀλλ' εἰ μή τι Μεγίλλῳ προσάντες, τά γε παρ' ἐμοῦ γ' ἡγοῦ σοὶ πάντα κατὰ νοῦν ὑπάρχειν εἰς δύναμιν. ΚΛ. Εὖ λέγεις. ΜΕΓ. Καὶ μὴν καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ. ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστα εἰρήκατον. ἀτὰρ πειρώμεθα λόγῳ πρῶτον κατοικίζειν τὴν πόλιν.

A dicerent, iniquum adeo & audax aduerſus muſicam vulgus hominum reddiderunt, vt ſe planè poſſe ſententiam de muſica ferre crederet. Hinc theatra frequenter exclamare cœperunt, cùm ſilere antea conſueuiſſent, quaſi quid pulchrum in Muſis, quid non, acutè ſentirent: atque ita ex optimatum poteſtate, in prauam theatri potentiam res ipſa deſiluit. Si enim popularis potentia ſolùm liberorum hominum extitiſſet, nullum vtique magnum incommodum fuiſſet. Nũc autem ex muſica nobis incepit omnium ad omnia opinio ſapientiæ, præuaricatióque ſecuta eſt & libertas. Intrepidi enim erant, quaſi ſcientes. hæc licentia impudentiam peperit. Nempe ſi melio-
B ris opinio propter audaciam non timetur, idipſum penè pernicioſa eſt impudẽtia, quæ à libertate quadam temeraria proficiſcitur. MEG. Veriſſima loqueris. ATH. Hanc libertatem ea licentia ſequitur, quæ facit, ne magiſtratibus ſubeſſe velimus. Ex hac originem habet & illa, per quam patris matríſque & ſeniorum ſeruitutẽ & præcepta contemnimus. Cúmque propè tranſgreſſionis huius extremum ſimus, legibus quoque parare recuſamus. In ipſo autem extremo, iuſiurãdum, fidem, & omnino deos negligimus. Vnde ad priſcam illam Titanicámque reuoluti naturam, eadem illa iterum patiemur, duráque ſecula rurſum degemus, nec malorum finem vllum repe-
C riemus. Sed cur hæc nobis dicta ſunt? mihi videtur ſermo velut equus vndiquaque reſtringendus, ne tanquam os habens effrẹne, impetu abreptus, ab aſino, iuxta prouerbium excidat. Interrogandum eſt igitur, cuius cauſa hęc dicta ſunt. MEG. Eſt vtique. ATH. Hæc ergo illorum gratia diximus. MEG. Quorũ? ATH. Diximus. Nempe ad tria quædam eſſe latori legum reſpiciendum, vt ciuitas quæ legibus inſtituitur, libera ſit, ſibiipſi amica, & mentem habeat. hæc dicta ſunt, an non? MEG. Dicta prorſus. ATH. Propterea duas gubernationum ſpecies in medium adduximus, vnam in qua arctiſſima ſeruitus, alteram in qua reſoluta libertas. Conſiderauimúſque vtra rectè guber-
D naretur. Perſpeximus autem mediocritate alteri dominandi, alteri libertatis addita, feliciter nimium vtraſque ſe habuiſſe: infeciliter verò, cùm ſeruitus in altera, in altera libertas ad extremum vſque peruaſit. MEG. Vera narras. ATH. Atqui huius quoque ipſius gratia Dorici exercitus conſtitutionẽ conſiderauimus, & radices montium Dardani, habitationémque maritimam, primos præterea illos, qui à vaſtitate diluuij relicti fuerant, horúmque cauſa de muſica, de ebrietate, déque prioribus etiam habita nobis oratio eſt. Hæc enim omnia ob eam cauſam dicta ſunt, vt intelligamus, quomodo optimè gubernari ciuitas poſſit, & quo pacto priuatim quiſque optimè ſuam vitam diſponat. Si verò quicquam operæpretij fecimus,
E quænam nobiſipſis aduerſus nos, ô Megille & Clinia, redargutio erit? CLI. Ego mihi hoſpes videre quædam videor. Peropportunè ſuperiora omnia nobis dicta videntur. His enim ego quodammodo indigebam. Commodúmque ambo, tu dico & Megillus hic, me reperiſtis. Neque celabo vos quod mihi accidit. Quaſi enim augurio his ſermonibus confirmatus ſum. Maxima profectò Cretenſium pars coloniam deducere quandam cogitat, ac Gnoſiis eius rei curam committit. Gnoſiorum verò ciuitas mihi aliíſque nouem viris id mandat curandum. Leges autem ponere iubet, & quæ nobis ex Creten-
F ſibus placeant, & quæ aliunde colligi poſſint. Edicítque nobis, ne peregrinas leges horreamus, modò probentur. Nunc igitur & mihi & vobis hanc gratiam præbeamus. Collectis vndique legibus, oratione condamus ab initio ciuitatem. Sic enim & illud quod à nobis quæritur, diligentius conſiderabitur, & mihi forſitan diſputatio hæc ad futuræ ciuitatis conſtitutionem conferet. ATH. Non bellum indicis, ô Clinia. Quare niſi id Megillo incommodum, mea quidem pro viribus tibi parata ſunt. CLIN. Probè dicis. MEG. Ego quoque paratus ſum. CLIN. Optimè ambo dixiſtis. Quare conandum eſt primùm oratione ciuitatem condere.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS QVARTVS.

SVMMA DIALOGI. *Pergit in explicanda præfatione, quam ad quinti dialogi penè medium perſequitur. Vt autem veram conſtantémque Reipub.* ὕπαρξιν *repræſentaret, deinduſtria coloniam quandam in agro Cretenſi ſibi proponit, ad quam legibus exornandam leges eæ quas tradit accõmodari queant. In ſumma præfationis illius quam ab ipſo diſputationis initio inſtituit, illuſtria quædam capita explicat in hoc dialogo: nimirum, De ſitu ciuitatis opportuno (maritimum autem non probat, vt commerciorum verſutiis magis expoſitum) De quærendarum ſedum occaſionibus: De reipub. forma, & de Dei ac parentum cultu. Tractat etiam præclariſſimos locos, De legum vi & autoritate: De præfationum ante legitimam principémque legum conſtitutionem neceſſitate, & quibus illæ regulis debeant circumſcribi.*

AGE iam quámnam fore ciuitatem cogitare debemus? Neque verò nunc de præſenti eius nomine, aut de futuro interrogo. Id enim forſan aut ipſa coloniæ deductio dabit, aut locus, vel etiam fluuij, aut fontis, aut deorum qui in ea regione ſunt alicuius cognomentum ciuitati nouæ fama ſua nomen imponet. Sed illud potius quæro, vtrum maritima erit, an mediterranea? CLI. Diſtat ferè hoſpes à mari hæc de qua loquimur, ciuitas, ſtadiis octoginta. ATH. Portus verò ſúntne propè? an mare illud penitus importuoſum? CLIN. Portuoſa eſt, ô hoſpes, ea regio, quàm maximè fieri poteſt. ATHE. Papę, quid ais? Ager autem ille fert omnia? An aliquorum indigus? CLIN. Fert penè omnia. ATH. Ciuitas verò aliquáne illi proxima? CL. Non valde, atque idcirco habitatores illuc conducere cogitamus, priſca enim quadam hominum inde facta propulſione, magno temporis ſpatio iacet regio deſolata. ATHEN. Quo ad campos autem montéſque, & ſyluas pertinet, quo pacto diſpoſita eſt? CLIN. Similis eſt reliquæ totius Cretæ naturæ. ATH. Aſperam igitur ipſam potius & ſylueſtrem quàm campeſtrem eſſe dicis? CLIN. Aio equidem. ATH. Non eſt igitur ad acquirendam virtutem incommoda. Nam ſi mari proxima eſſet & portuoſa, nec ferret omnia, ſed multarum rerum egeret, maximo ſibi ſalutis fundatore opus eſſet, diuiníſque legum latoribus, ne multos ac varios mores, ſimúlque prauos huiuſmodi regionis natura contraheret. Nunc verò iuuat, quia ſtadiis octoginta remota eſt à mari, propinquior certè quàm oportet mari, eo fermè quòd portuoſior eſt, vt ais. Satis tamen & hoc eſſe videtur. Profectò mare ciuitati proximum quotidiana quadam iucunditate eam afficit. Veruntamē vicinitas ea nimium reuera falſa eſt atque amara. Nam cùm mercibus & pecuniis cauponando ciuitas repleatur, doloſi animi inſtabiles & infidos mores parit. Vnde parum & ipſa ad ſeipſam & ad gentes alias fidē & amicitiam colit. Aduerſus hæc tamen illud habet remedium, quòd omnia fert. Cúmque ſyluoſa ſit & aſpera, licet omnia ferat, non tamen abundè omnia. Nam ſi eſſet ad omnia ferax atque fœcunda, multum auri atque argenti ex emiſſione rerum colligeret. Qua vna re nihil, vt breuiter dicam, pernicioſius eſt, ſi vnum vni conferas ad generoſos iuſtóſque mores, vt in ſuperioribus quoque, ſi recordamur, eſt dictum. CL. Recordamur quidem. Et illa tunc & nunc iſta rectè dicta concedimus. ATH. Materia verò ad fabricandas naues, nunquid illic abundat? CL. Neque illic abies eſt mētione digna, nec arbor picea. Cupreſſi item copia parua, pinúmq; & platanum illic raram inuenies. Quibus neceſſariò fabri nauium ad interiores nauiū partes vtuntur. ATH. Atque in his etiā non malè ſe habet regionis ipſius natura. CL. Quid ita? ATH. Quoniam operæpretium eſt, vt ciuitas facilè imitari hoſtes improba imitatione non poſſit. CL. Cuiúſnam ſupradictorum potiſſimum gratia iſta dicis? ATH. Obſerua me vir præclare. Nempe illius gratia quod eſt ab initio de Cretenſium legibus dictum, quas vos ad vnum aliquid, id eſt bellum reſpicere dicebatis. Eas ego, quoniam ad virtutem quodammodo referrentur, probè poſitas eſſe dixi: quoniam verò non ad vniuerſam, ſed ad virtutis partem fermè, equidē non valde laudabam. Nunc igitur me quoque vos in pręſenti legumlatione diligenter obſeruate, ſiquid aut quod ad virtutem non pertineat, aut quod ad partem ſolummodo, legibus ſancio. Eum quippe ſolum rectè ferre leges exiſtimo, qui veluti ſagittarius illuc animū ſemper intendit, vnde continuo aliquid ſempérque ſequatur eorū quæ bona ſunt, cætera verò relinquit, ſiue diuitias, ſeu huiuſmodi aliud quod à virtutibus ſit ſeparatum. Imitationem verò hoſtiū improbam tunc fieri dicebā cùm iuxta mare quiſpiam habitans, lædatur ab hoſtibus. Quale illud fuit. Dicam enim, nō tamen præteritæ iniuriæ commemorādæ ſtudio. Minos olim nauali copia fretus, crudele Atticæ tributū impoſuit. Athenienſes verò nondum naues vt nunc ad bellum paratas habebāt, nec illa in regione arborum copia erat, vnde naues facilè fabricarentur. Quare non potuerunt rerum imitatione naualium ipſi quoque nautæ facti, ſtatim hoſtes tunc ſuos vlciſci. Meliúſque ſecum actū eſſet, ſi ſæpius ſeptem adoleſcētes amiſiſſent, quàm quod illis accidit perpeti. Nam pro terreſtribus firmíſq; copiis, nauales factæ cōſueuerūt curſim naues inſilire ac citò decedere, nihil turpe facere arbitrātes, ſi minus audeāt hoſtiū impetū expectare, ac mori, ſed prætextū habēt leuem, vt armis amiſſis, minimè, vt aiūt, turpiter fugiant. Huiuſmodi verò ex nauali bello voces audire cōtingit, non laudibus ingentibus, ſed vituperatione ſummopere dignas. Nūquā enim malis moribus, præſertim optimā ciuium partem aſſuefacere decet. Apud Homerum nauium refugium hoc reprobatum

Minos coëgit Atticam ad dedendos ſeptem pueros.

A ΦΕΡΕ δή, τίνα δεῖ διανοηθῆναι ποτὲ τὴν πόλιν ἔσεσθαι; λέγω δέ, οὔτι τοὔνομα αὐτῆς ἐρωτῶν ὅ, τι ποτ' ἐστὶ τανῦν, οὐδ' εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὅ, τι δεήσει καλεῖν αὐτήν· (τοῦτο μὲν γὰρ τάχ' ἂν ἴσως καὶ ὁ κατοικισμὸς αὐτῆς, ἤ τις τόπος, ἢ ποταμοῦ τινος, ἢ κρήνης, ἢ θεῶν ἐπωνυμία τῶν ἐν τῷ τόπῳ προσθείη τὴν αὐτῶν φήμην καινῇ γιγνομένῃ τῇ πόλει) τόδε δὲ περὶ αὐτῆς ἐστὶν ὃ βουλόμενος μᾶλλον ἐπερωτῶ, πότερον ἐπιθαλαττίδιος ἔσται τις, ἢ χερσαία. ΚΛ. Σχεδόν, ὦ ξένε, ἀπέχει θαλάττης γε ἡ πόλις ἧς πέρι τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἡμῖν, εἴς τινας ὀγδοήκοντα σταδίους. ΑΘ. Τί δέ; λιμένες
B ἄρ' εἰσὶ κατὰ ταῦτα αὐτῆς; ἢ τὸ παράπαν ἀλίμενος; ΚΛΕΙΝ. Εὐλίμενος μὲν οὖν ἐστὶ ταύτῃ γε ὡς δυνατὸν ἐστὶ μάλιστα, ὦ ξένε. ΑΘΗ. Παπαί, οἷον λέγεις· τί δέ; περὶ αὐτὴν ἡ χώρα, πότερα πάμφορος, ἢ καί τινων ἐπιδεής; ΚΛ. Σχεδὸν οὐδενὸς ἐπιδεής. ΑΘΗ. Γείτων δὲ αὐτῆς πόλις ἄρ' ἔσται τις πλησίον; ΚΛ. Οὐ πάνυ. διὸ καὶ κατοικίζεται. παλαιὰ γάρ τις ἐξοίκισις ἐν τῷ τόπῳ γενομένη τὴν χώραν ταύτην ἔρημον ἀπείργασται χρόνον ἀμήχανον ὅσον. ΑΘΗΝ. Τί δ' αὖ πεδίων τε καὶ ὀρῶν καὶ ὕλης πῶς μέρος ἑκάστων ἡμῖν εἴληχε; ΚΛΕΙΝ. Προσέοικε τῇ τῆς ἄλλης Κρήτης φύσει ὅλῃ. ΑΘ. Τραχυτέραν αὐτὴν ἢ πεδινωτέραν ἂν λέ-
C γοις. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐ τοίνυν ἀνίατός γε ἂν εἴη πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐπιθαλαττία τε ἔμελλεν εἶναι καὶ εὐλίμενος καὶ μὴ πάμφορος, ἀλλ' ἐπιδεὴς πολλῶν, μεγάλου τινὸς ἔδει σωτῆρός τε αὐτῇ, καὶ νομοθετῶν θείων τινῶν, εἰ μὴ πολλά τε ἔμελλεν ἤθη καὶ ποικίλα καὶ φαῦλα ἕξειν, τοιαύτη φύσει γιγνομένη· νῦν δὲ παραμύθιον ἔχει τὸ τῶν ὀγδοήκοντα σταδίων. ἐγγύτερον μέντοι τοῦ δέοντος κεῖται τῆς θαλάττης σχεδόν, ὅσον εὐλιμενωτέραν αὐτὴν φῂς εἶναι· ὅμως δὲ ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο. πρόσοικος γὰρ θάλαττα χώρᾳ, τὸ μὲν παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδύ, μάλα γε μὴν ὄντως ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν γειτόνημα. ἐμπορείας γὰρ καὶ χρηματισμοῦ διὰ καπηλείας ἐμπιπλᾶσα ἑαυτήν, ἤθη παλίμβολα καὶ ἄπιστα
D ταῖς ψυχαῖς ἐντίκτουσα, αὐτήν τε πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν ἄπιστον καὶ ἄφιλον ποιεῖ, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡσαύτως. παραμύθιον δὲ δὴ πρὸς ταῦτα καὶ τὸ πάμφορος εἶναι κέκτηται. τραχεῖα δὲ οὖσα δῆλον ὡς οὐκ ἂν πολύφορός τε εἴη καὶ πάμφορος ἅμα. τοῦτο γὰρ ἔχουσα, πολλὴν ἐξαγωγὴν ἂν παρεχομένη, νομίσματος ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ πάλιν ἀντεμπίμπλατ' ἄν· οὗ μεῖζον κακόν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πόλει ἀνθ' ἑνὸς ἓν οὐδὲν ἂν γίγνοιτο εἰς γενναίων καὶ δικαίων ἠθῶν κτῆσιν, ὡς ἔφαμεν (εἰ μεμνήμεθα) ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις. ΚΛ. Ἀλλὰ μεμνήμεθα· καὶ συγχωροῦμεν τότε λέγειν ἡμᾶς ὀρθῶς καὶ τανῦν. ΑΘΗ. Τί δὲ δή; ναυπη-
E γησίμης ὕλης ὁ τόπος ἡμῖν τῆς χώρας πῶς ἔχει; ΚΛ. Οὐκ ἔστιν οὔτε τις ἐλάτη λόγου ἀξία, οὔτ' αὖ πεύκη· κυπάριττός τε οὐ πολλή· πίτυν τ' αὖ καὶ πλάτανον ὀλίγην ἂν εὕροι τις· οἷς δὴ πρὸς τὰ τῶν ἐντὸς τῶν πλοίων μέρη ἀναγκαῖον τοῖς ναυπηγοῖς χρῆσθαι ἑκάστοτε. ΑΘΗΝ. Καὶ ταῦτα οὐκ ἂν κακῶς ἔχοι τῇ χώρᾳ τῆς φύσεως. ΚΛ. Τί δή; ΑΘΗ. Μιμήσεις πονηρὰς μιμεῖσθαι τοὺς πολεμίους μὴ ῥᾳδίως δύνασθαι τινὰ πόλιν, ἀγαθόν. ΚΛ. Εἰς δὴ τί τῶν εἰρημένων βλέψας, εἶπες ὃ λέγεις; Α. Ὦ δαιμόνιε φύλαττέ με, εἰς τὶ κατ' ἀρχὰς εἰρημένον ἀποβλέπων, τὸ περὶ τῶν Κρητικῶν νόμων, ὡς πρὸς ἕν τι βλέποιεν. καὶ δὴ καὶ τοῦτ' ἐλέγετον αὐτὸ εἶναι σφὼ τὸ πρὸς τὸν πόλεμον. ἐγὼ δὲ ὑπολαβὼν εἶπον ὡς ὅτι
F μὲν εἰς ἀρετήν ποι βλέποι τὰ τοιαῦτα νόμιμα κείμενα, καλῶς ἔχοι· τὸ δ' ὅτι πρὸς μέρος, ἀλλ' οὐ πρὸς πᾶσαν, σχεδὸν οὐ πάνυ ξυνεχώρουν. νῦν οὖν ὑμεῖς μοι τῆς παρούσης νομοθεσίας ἀντιφυλάξατε ἑπόμενοι ἐὰν ἄρα τι μὴ πρὸς ἀρετὴν τεῖνον, ἢ πρὸς ἀρετῆς μόριον, νομοθετῶ. τοῦτον γὰρ δὴ τίθεσθαι τὸν νόμον ὀρθῶς ὑποτίθεμαι μόνον, ὃς ἂν δίκην τοξότου ἑκάστοτε στοχάζηται τούτου, ὅτῳ ἂν συνεχῶς τούτων τῶν ἀεὶ καλῶν τι ξυνέπηται μόνῳ· τὰ δὲ ἄλλα ξύμπαντα παραλείπῃ, ἐάν τέ τις πλοῦτος, ἐάν τε ἄρα τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὂν τυγχάνῃ, ἄνευ τῶν προειρημένων. τὴν δὲ δὴ μίμησιν ἔλεγον τὴν τῶν πολεμίων τὴν κακήν, τοιάνδε γίγνεσθαι, ὅταν οἰκῇ μέν τις πρὸς θαλάττῃ, λυπῆται δ' ὑπὸ πολεμίων
G οἷον· φράσω γάρ, οὔτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν· Μίνως γὰρ δή ποτε τοὺς οἰκοῦντας τὴν Ἀττικὴν παρεστήσατο εἰς χαλεπήν τινα φορὰν δασμοῦ, δύναμιν πολλὴν κατὰ θάλατταν κεκτημένος. οἱ δ' οὔτε πω πλοῖα ἐκέκτηντο, καθάπερ νῦν, πολεμικά· οὔτ' αὖ τὴν χώραν πλήρη ναυπηγησίμων ξύλων, ὥστ' ῥᾳδίως ναυτικὴν παρασχέσθαι δύναμιν. οὐκοῦν οἷοί τ' ἐγένοντο διὰ μιμήσεως ναυτικῆς αὐτοὶ ναῦται γενόμενοι, εὐθὺς τότε τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι. ἔτι γὰρ ἂν πλεονάκις ἑπτὰ ἀπολέσαι παῖδας αὐτοῖς συνήνεγκε, πρὶν ἀντὶ πεζῶν ὁπλιτῶν μονίμων, ναυτικοὺς γενομένους, ἐθισθῆναι, πυκνὰ ἀποπηδῶντας δρομικῶς εἰς τὰς ναῦς, ταχὺ πάλιν ἀποχωρεῖν, καὶ δοκεῖν μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν, μὴ τολμῶντας ἀποθνήσκειν, μένοντας ἐπιφερομένων πολεμίων. ἀλλ' εἰκυίας αὐτοῖς
H γίγνεσθαι προφάσεις καὶ σφόδρα ἑτοίμας, ὅπλα τε ἀπολλῦσι, καὶ φεύγουσι δή τινας οὐκ αἰσχράς, ὥς φασι, φυγάς. ταῦτα γὰρ ἐκ ναυτικῆς ὁπλιτείας ῥήματα φασὶ ξυμβαίνειν, οὐκ ἄξια ἐπαίνων πολλάκις μυρίων, ἀλλὰ τοὐναντίον. ἔθη γὰρ πονηρὰ οὐδέποτε ἐθίζειν δεῖ, καὶ ταῦτα, τὸ τῶν πολιτῶν βέλτιστον μέρος. ἦν δέ που τοῦτό γε καὶ παρ' Ὁμήρου λαβεῖν, ὅτι τὸ ἐπιτήδευμα ἦν τὸ

τοιοῦτον οὐ καλόν. Ὀδυσσεὺς γὰρ αὐτῷ λοιδορεῖ τὸν Ἀγαμέμνονα, τῶν Ἀχαιῶν τότε ὑπὸ τῶν Τρώων κατεχομένων τῇ μάχῃ, κελεύοντα τὰς ναῦς εἰς τὴν θάλατταν καθέλκειν. ὁ δὲ χαλεπαίνει τε αὐτῷ, καὶ λέγει, A

> Ὃς κέλεαι, πολέμοιο συνεσταότος καὶ ἀϋτῆς,
> Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλα δ᾽ ἑλκέμεν· ὄφρ᾽ ἔτι μᾶλλον
> Τρωσὶ μὲν εὐκτὰ γένηται, ἐελδομένοισί περ ἔμπης,
> Ἡμῖν δ᾽ αἰπὺς ὄλεθρος ἐπιῤῥέπῃ. οὐ γὰρ Ἀχαιοὶ
> Σχήσουσιν πολέμου νηῶν ἅλαδ᾽ ἑλκομενάων,
> Ἀλλ᾽ ἀποπαπτανέουσιν, ἐρωήσουσι δὲ χάρμης.
> Ἔνθα κε σὴ βουλὴ δηλήσεται. οἷ᾽ ἀγορεύεις.

B Ταῦτ᾽ οὖν ἐγίγνωσκε καὶ ἐκεῖνος, ὅτι κακὸν ἐν θαλάττῃ τριήρεις ὁπλίταις παρεστῶσαι μαχομένοις· καὶ λέοντες ἂν ἐλάφους ἐθισθεῖεν φεύγειν, τοιούτοις ἔθεσι χρώμενοι. πρὸς δὲ τούτοις, αἱ διὰ τὰ ναυτικὰ πόλεων δυνάμεις ἅμα σωτηρίᾳ τιμὰς οὐ τῷ καλλίστῳ τῶν πολεμικῶν ἀποδιδόασι. διὰ κυβερνητικῆς γὰρ καὶ πεντηκονταρχίας, καὶ ἐρετικῆς παντοδαπῶν καὶ οὐ πάνυ σπουδαίων ἀνθρώπων γιγνομένης, τὰς τιμὰς ἑκάστοις οὐκ ἂν δύναιτο ὀρθῶς ἀποδιδόναι τις. καίτοι πῶς ἂν ἔτι πολιτεία γίγνοιτο ὀρθὴ, τούτου στερομένη; ΚΛΕΙΝ. Σχεδὸν ἀδύνατον. ἀλλὰ μὴν, ὦ ξένε, τήν γε περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους C γενομένην ἡμεῖς γε οἱ Κρῆτες τὴν Ἑλλάδα φαμὲν σῶσαι. ΑΘΗΝ. Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λέγουσι ταῦτα. ἡμεῖς δὲ, ὦ φίλε, ἐγώ τε καὶ ὅδε Μέγιλλος, φαμὲν τὴν πεζὴν μάχην τὴν ἐν Μαραθῶνι γενομένην καὶ ἐν Πλαταιαῖς, τὴν μὲν ἄρξαι τῆς σωτηρίας τοῖς Ἕλλησι, τὴν δὲ τέλος ἐπιθεῖναι· καὶ τὰς μὲν βελτίους τοὺς Ἕλληνας ποιῆσαι, τὰς δὲ οὐ βελτίους· ἵν᾽ οὕτω λέγωμεν περὶ τῶν τότε ξυσσωσασῶν ἡμᾶς μαχῶν. πρὸς γὰρ τῇ περὶ Σαλαμῖνα τὴν περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον σοὶ προσθήσω κατὰ θάλατταν μάχην. ἀλλὰ γὰρ ἀποβλέποντες νῦν πρὸς πολιτείας, ἀρετὴν καὶ χώρας φύσιν σκοπούμεθα, καὶ νόμων τάξιν· οὐ τὸ D σώζεσθαί τε καὶ εἶναι μόνον ἀνθρώποις τιμιώτατον ἡγούμενοι, (καθάπερ οἱ πολλοὶ) τὸ δ᾽ ὡς βελτίστους γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι, τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν ὦσιν. εἴρηται δ᾽ ἡμῖν, οἶμαι, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρόσθεν. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Τοῦτο τοίνυν σκοπώμεθα μόνον, εἰ κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐρχόμεθα, βελτίστην οὖσαν πόλεσι κατοικίσεων πέρι καὶ νομοθεσιῶν. ΚΛΕΙΝ. Καὶ πολύ γε. ΑΘΗΝ. Λέγε δὴ τοίνυν τὸ τούτοις ἑξῆς, τίς ὁ κατοικιζόμενος ὑμῖν λεὼς ἔσται· πότερον ἐξ ἁπάσης Κρήτης ὁ ἐθέλων, ὡς ὄχλου τινὸς ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάσταις γεγονότος πλείονος ἢ κατὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν. οὐ γάρ που τὸν βουλόμενόν γε Ἑλλήνων συνάγετε. καίτοι τινὰς ὑμῖν ἔκ τε Ἄργους ὁρῶ καὶ Αἰγίνης καὶ ἄλλοθεν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν χώραν κατῳκισμένους. τὸ δὲ δὴ παρὸν ἡμῖν λέγε, E πόθεν ἔσεσθαι φῂς στρατόπεδον τῶν πολιτῶν τανῦν. ΚΛΕΙΝ. Ἔκ τε Κρήτης ξυμπάσης ἔοικε γενήσεσθαι· καὶ τῶν ἄλλων δὲ Ἑλλήνων μάλιστα μοι φαίνονται τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου προσδέξεσθαι συνοίκους. καὶ γὰρ ὃ νῦν δὴ λέγεις, ἀληθὲς φράζεις, ὡς ἐξ Ἄργους εἰσί. καὶ τό γε μάλιστ᾽ εὐδοκιμοῦν τανῦν ἐνθάδε γένος, τὸ Γορτυνικόν· ἐκ Γόρτυνος γὰρ τυγχάνει ἀπῳκηκὸς ταύτης τῆς Πελοποννησιακῆς. ΑΘΗΝ. Οὐ τοίνυν εὔκολος ὁμοίως γίγνοιτ᾽ ἂν ὁ κατοικισμὸς ταῖς πόλεσιν, ὅταν μὴ τὸν τῶν ἑσμῶν γίγνηται τρόπον· ἓν γένος ἀπὸ μιᾶς ἰὸν χώρας οἰκίζηται, φίλον παρὰ φίλων, στενοχωρίᾳ τινὶ πολιορκηθὲν γῆς, ἤ τισιν ἄλλοις τοιούτοις παθήμασιν ἀναγκασθέν. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ στάσεσι βιαζόμενον F ἀναγκάζοιτ᾽ ἂν ἑτέρωσε ἀποξενοῦσθαι πόλεως τι μόριον. ἤδη δέ ποτε καὶ ξυνάπασα πόλις τινῶν ἔφυγεν, ἄρδην κρείττονι κρατηθεῖσα πολέμῳ. ταῦτ᾽ οὖν πάντ᾽ ἐστὶ τῇ μὲν ῥᾷω κατοικίζεσθαί τε καὶ νομοθετεῖσθαι, τῇ δὲ, χαλεπώτερα. τὸ μὲν γὰρ ἕν τι εἶναι γένος ὁμόφωνον καὶ ὁμόνομον, ἔχει τινὰ φιλίαν, κοινωνὸν ἱερῶν ὂν καὶ τῶν τοιούτων πάντων· νόμους δ᾽ ἑτέρους καὶ πολιτείας ἄλλας τῶν οἴκοθεν οὐκ εὐπετῶς ἀνέχεται· τὸ δ᾽ ἐνίοτε πονηρίᾳ νόμων ἐστασιακὸς, καὶ διὰ συνήθειαν ζητοῦν ἔτι χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι, δι᾽ ἃ καὶ πρότερον ἐφθάρη, χαλεπὸν τῷ κατοικίζοντι καὶ νομοθετοῦντι καὶ δυσπειθὲς γίγνεται. τὸ δ᾽ αὖ παντοδαπὸν ἐς ταυτὸ ξυνεῤῥυηκὸς γένος, ὑπακοῦσαι μὲν τινῶν νόμων καινῶν G τάχα ἂν ἐθελήσειε μᾶλλον· τὸ δὲ συμπνεῦσαι, καὶ καθάπερ ἵππων ζεῦγος κατὰ ἕνα εἰς ταὐτὸν (τὸ λεγόμενον) ξυμφυσῆσαι, χρόνου πολλοῦ, καὶ παγχάλεπον. ἀλλ᾽ ὄντως ἐστὶ νομοθεσία καὶ πόλεων οἰκισμοὶ, πάντων τελεώτατον πρὸς ἀρετὴν ἀνδρῶν. ΚΛ. Εἰκός. ὅπῃ δ᾽ αὖ βλέπων τοῦτ᾽ εἴρηκας, φράζ᾽ ἔτι σαφέστερον. ΑΘΗ. Ὦγαθὲ, ἔοικα, περὶ νομοθετῶν ἐπανιὼν καὶ σκοπῶν, ἅμα ἐρεῖν τι καὶ φαῦλον. ἀλλ᾽ ἐὰν πρὸς καιρόν τινα λέγωμεν, πρᾶγμα οὐδὲν γίγνοιτ᾽ ἂν ἔτι. καίτοι τί ποτε δυσχεραίνω; σχεδὸν γάρ τοι πάντα οὕτως ἔοικεν ἔχειν τἀνθρώπινα. ΚΛ. Τοῦ δὴ πέρι λέγεις; ΑΘΗ. Ἔμελλον λέγειν ὡς οὐδείς ποτε ἀνθρώπων οὐδὲν νομοθετεῖ, τύχαι δὲ καὶ ξυμφοραὶ παντοῖαι πίπτουσαι παντοίως H νομοθετοῦσι τὰ πάντα ἡμῖν. ἢ γὰρ πόλεμός τις βιασάμενος ἀνέτρεψε πολιτείας καὶ μετέβαλε νόμους, ἢ πενίας χαλεπῆς ἀπορία. πολλὰ δὲ καὶ νόσοι ἀναγκάζουσι καινοτομεῖν, λοιμῶν τε ἐμπιπτόντων, καὶ χρόνον ἐπὶ πολὺν ἐνιαυτῶν πολλῶν πολλάκις ἀκαιρία. ταῦτα δὴ πάντα προϊδών τις, ἀΐξειεν ἂν εἰπεῖν ὅπερ ἐγὼ νῦν δὴ, τὸ, θνητῶν μὲν μη-

A videtur. Vlyſſes nanque Agamemnonem reprehēdit qui prælio Græcis apud Troianos occupatis naues in mare deducere, iubebat. Quod moleſtè ferens Vlyſſes ait: An iubes inſtante belliturbine bene tabulatis inſtructas naues in altū deducere, vt Troianis ad votum cuncta ſuccedāt, nos autem perniciosa ſtrages cladéſque ſequatur? neque enim graui ſeſe pugnæ committent, quū naues mari ad fugā paratas aſpicient, ſed neglecto bello cedēt, atque inde volabunt. Vbi quale hoc conſilium tuū fuerit, apparebit. Patet igitur Homerum quoque ſenſiſſe, obeſſe triremes ad pugnantiū fugā paratas. Quippe vel leones B his moribus vſi ceruos fugere conſueſcerent. Præterea ciuitatum potentiæ quæ naualibus copiis fretæ ſalutē conſequūtur, honores optimæ bellicarum rerum parti haudquaquam retribuunt. Nam cùm arte gubernatoria, & quinquaginta virorum principatu & remigio, virorúmque & vilium hominum opere res naualis generatur, non poteſt quiſpiam rectè honores ſingulis reddere. Quomodo verò rectè ſe habere ciuitas poteſt, ſi hoc ipſo priuata fuerit? CLINIA. Fermè impoſſibile. Veruntamen hoſpes nauale apud Salaminam Græcorum aduerſus Barbaros prælium vniuerſam nos Creten- C ſes Græciam ſeruaſſe putamus. ATHEN. Atqui multi iſtud tam Græcorum quàm Barbarorum affirmant. Ego autem, ô amice, & hic Megillus, pedeſtrem in Marathone & in Platæis pugnam, alteram principium ſalutis, alteram finem fuiſſe dicimus: & his quidem pugnis meliores Græcos factos fuiſſe, aliis non meliores, vt ita de præliis quibus tunc pariter ſeruati ſumus, dicamus. Bello enim apud Salaminam geſto illud addo quod in Artemiſio cōmiſſum fuit maritimum. Verùm ſpectantes nūc ciuilis diſciplinæ virtutem, & regionis naturam, & legum ordinem conſideramus. Non enim ſeruari ac eſſe ſolum, hominibus ſummo in pretio habendum exiſti- D mamus, vt vulgus putat: ſed vt quàm diu ſunt, optimi ſint. Quod & in ſuperioribus, vt arbitror, à nobis eſt dictum. CLI. Dictum planè. ATHEN. Id itaque tantum animaduertamus, ſi eandem ipſam agamus viam quæ ciuitatibus optima ſit in cōſtituenda habitatione legibúſque ferendis. CLIN. Mirum in modum. ATHEN. Dic ergo quod ſequitur, quæ multitudo habitatura coloniam ſit. Vtrum quicunque velint ex tota Creta, quaſi magna in ſingulis ciuitatibus turba ſuperfluat? An ad ipſius agri vires & fertilitatem electi? Non enim volentes ex Græcis omnes colligitis, etſi nonnullos video ex Argis & Ægina aliiſque Græciæ partibus regionem hanc habitare. Sed E in præſenti mihi dicas, vnde futura ſit vobis horū nūc ciuium multitudo. CLIN. Ex vniuerſa Creta futuram exiſtimo, & inter Græcos alios, qui ex Peloponneſo venient, maximè, vt opinor, recipientur. Quódue modò dicebas, verum eſt, ex Argis ſcilicet iſtos eſſe. Etenim quod maximè modo hinc genus laudatur, Gortynicum eſt, quod ex ipſa Peloponneſiaca Gortyne huc migrauit. ATHEN. Sed non æquè facilis ciuitatibus illa in vnum commigratio ſolet fieri, quando non examinum more fit, vt genus vnum amicum inter ſe ab amicis veniens ex vna quadam regione, aut agri anguſtiis preſſum, aut alia huiuſmodi neceſſitate coactum in aliena commigret. Quandoque F verò accidit, vt ciuitate ſeditionibus agitata aliò ciuium pars vna ſecedat. Vniuerſa etiam ciuitas bello victa quandoque ſimul fugiſſe reperitur. Hæc autem omnia partim facilia ſunt, vt noua in habitatione diſponantur, & legibus denuo poſitis gubernentur, partim etiam difficilia. Nam quod genus vnum eſt vnius linguæ earūdémque legum, cùm ſacrorum & huiuſmodi omnium communionem habeat, amicitia quidem inter ſe aliqua copulatur, ſed leges alias gubernationiſque modum à priſtino diſcrepantē non facilè ſuſcipit. Quod verò propter legum ſuarum improbitatem ſeditionibus cōcitum fuit, cùm primos illos propter conſuetudinem quibus corruptum eſt G mores deſideret, durum ſe & inobediens gubernāti legéſque ponenti præbet. Quod autem ex variis confluxit generibus, libentius fortaſſe nouas leges audiet: ſed arduum eſt omnino, & longo tempore indiget, vt conſpirare, & tanquam ſub vno iugo equi, vnum idémque, vt dicitur, efflare poſſint. Sed enim legum ſanctio ciuitatiſque conſtitutio eſt ad virorum virtutem omnium perfectiſſima. CLIN. Probabile id quidem, ſed clarius expone, bone vir, quorſum id dixeris. ATH. Dum conſiderare legūlatores & laudare vellē, ad vile quid dictu videor lapſus. Quod tamē ſi opportunè dicaſ, nihil negotij dabit. Ac quid ego cōturbor, cū omnia humana ferè ita habere videanſ. C. Qua de re dicis. A. Dicturus erā nullū vnquā hominū aliqd H lege ſancire, ſed fortunas caſúſq. varios incidētes, leges nobis per omnia ferre. Aut.n. imminētis violētia belli, priorē peruertit rēpublicā, legéſq. mutat: aut ſumma quædā penuria. Morbi quoq; multa innouare cōpellūt. Peſtis etiā diutina, multorūq. annorū incōmoda, & importuna tēpeſtas. Hæc ſiquis animaduertat, nō verebiſ idē qđ ego, nūc exclamare, mortaliū neminē

leges condere, ſed humana omnia fortunis agi. Quod ſi quis in nauigatione, gubernatione, medicina militari imperio affirmauerit, rectè videbitur dicere. Sed rurſus & iſtud ſimiliter de iis ipſis bene dicitur. CLIN. Quídnam? ATHE. Deum quidem omnia, & fortunam opportunitatémque ſimul cum deo cuncta humana gubernare. Mitius tamen concedendum tertium, ſuperiora, artem videlicet, ſequi. Tempeſtate enim imminente multum intereſſe arbitror, gubernatoriam habeas artem, nécne. An quo modo dicendum? CL. Ita prorſus. ATH. Nónne & in aliis eadem ratio? Atqui & legum lationi idem eſt tribuendum, vt concurrentibus aliis quæcunque ad felicem regionis habitationem conducunt, legiſlator veritatis compos ciuitati non deſit. CLI. Vera loqueris. ATHE. Nónne qui in ſingulis illorum artem habet, precari poterit, vt aliquid à fortuna ſibi feliciter adſit, nec alia re præterquam artificio opus ſit? CL. Valde. ATHE. Cæteri quoque omnes, quos modò diximus, ſiquis quæſierit, ſuas preces votáque aperient. An non? CLI. Planè. ATHE. Idem & legiſlator, vt arbitror, faciet. CL. Sic puto. ATHE. Age itaque ſic eum interrogemus. O legiſlator qualem tibi ciuitatem tradi deſideras, vt ipſe ex reliquis poſtea ſufficienter eam diſponere poſſis? Quid rectè deinde dicetur? An legumlatoris reſponſio afferri debet? CLIN. Vtique. ATH. Tyrannidi ſubiectam mihi tradite ciuitatem, dicet. Tyrannus autem iuuenis ſit, memoria valens, acutus, fortis, naturáq; magnificus. Et quod in ſuperioribus omnes virtutis partes ſequi debere dicebamus, id animo quoque tyrannico inſit, ſiquid modò cætera profutura ſint. CL. Temperantiam mihi videtur hoſpes, ô Megille, dicere tyranni animo ineſſe oportere. Nónne? ATHE. Popularem, ô Clinia, dico, non temperantiam illam quam extollens aliquis prudentiam appellandam eſſe monſtraret, ſed eam ipſam affectionem quæ in beſtiis & pueris ilico apparet innata, vt alij ad voluptatē proniores, continentiores alij nati eſſe videantur. Quam quidem continētiam à bonis aliis ſeparatam, parui faciendam eſſe duximus. Tenetis quod dico? CLI. Maximè. ATHEN. Hanc ergo naturam ad ſuperiores illas naturæ qualitates tyrānus habeat, ſi debet ciuitas celerrimè & optimè prout poſſibile eſt eam gubernationem aſſequi, qua feliciſſimè viuat. Nulla enim velocior, nulla melior diſpoſitio ciuitatis aut eſt, aut eſſe poteſt. CLI. Quomodo verò & qua ratione hoſpes id aſſerēs aliquis, rectè dici ſibi quiſpiam ſuadebit? ATHE. Facile intellectu eſt, ô Clinia, hoc ita natura eſſe. CL. Quid ais? Nunquid eſſe illud aſſeris, ſi tyrānus iuuenis ſit, temperatus ingeniíque acumine & memoria pollens, fortis, magnificus, atque felix? ATH. Adde nihil aliud, niſi vt tempore ipſius laude dignus legiſlator reperiatur, & fortuna quædam eos in idem conducat. Hoc enim ſi acceſſerit, omnia ferme Deus dederit quæ dare ſolet, quoties ciuitatem aliquam felicem maximè vult fore. Deinde ſi duo tales principes ſint. Tertio loco ſi tres. Et ſucceſſionis eadem ratione ſeruata eo difficilius, quo plures: atque contrà, quo pauciores, eo facilius. CLIN. Ex tyrannide optimam fieri rempublicam affirmare videris, cum ſummo certè legiſlatore, modeſtóque tyranno facilimè & celerrimè ex illa in hanc mutationem fieri. Secundo ex paucorum potentia. Tertio ex populari. An non ita? ATH. Minimè. Sed ex tyrannide primo. Deinde ex regia gubernatione. Tertio ex quadam populari potentia. Poſtremo paucorum potentia optimæ reipublicæ generationem difficilimè ſuſcipit. Plurimi enim ipſa potentes ſunt. Tunc verò hæc fieri dicimus, cùm verus natura legum conditor inuenitur, & ei potentia quædam communis cum illis cōtingit, qui plurimum in ciuitate poſſunt. Vbi autem pauciſſimi quidem numero ſunt, potentia verò ſummi, quod tyrannidi accidit, ibi celer & facilis fieri mutatio ſolet. CLIN. Quo pacto? Non enim intelligimus. ATH. At verò non ſemel id à nobis, ſed ſæpius, vt opinor, eſt dictum. Vos autem fortaſſe ciuitatem tyrannide preſſam nunquam vidiſtis? CLI. Ego quidem ſpectaculum iſtiuſmodi videre minimè cupio. ATHEN. Atqui quod modò diximus, in ea inſpicies. CLI. Quídnā? ATH. Quod non multo labore nec longo tempore tyranno opus ſit, ciuitatis mores mutare volenti. Nam ſiue ad virtutis officia, ſiue contrà ciues perducere velit, ipſe primus viam per quam ſequantur cæteri, ingrediatur oportet, omniáque in ſeipſo primum expreſſa præſcribat agendo, alia quidem laudans atque honorans, alia verò vituperans, & eos qui non obediunt in ſingulis actionibus ſemper dedecorans. CL. Quomodo verò vbique magnū quid aut arduum exiſtimabimus, in ciues eum ſtatim ſequantur, qui ita ſuadet & cogit? ATHE. Nemo vobis perſuadeat, ô amici, aliter vnquā citius & facilius quàm principū exēplo leges in ciuitate mutari. Neq; aliter ocyus aut fieri nūc exiſtimetis, aut futurū. Profectò hoc nobis neq; impoſſibile eſt, neq; factu difficile. Sed illud difficile factu eſt, raróq;

Deum & fortunam opportunitatémque cuncta gubernare, artem ſequi.

A δένα νομοθετεῖν μηδέν, τύχας δ' εἶναι σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. τὸ δ' ἐστὶ περί τε ναυτιλίαν καὶ κυβερνητικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ στρατηγικὴν, πάντα ταῦτ' εἰπόντα, δοκεῖν εὖ λέγειν· ἀλλὰ γὰρ ὁμοίως αὖ καὶ τόδε ἐστὶ λέγοντα, εὖ λέγειν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Ὡς θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα. ἡμερώτερον μὴν τρίτον ξυγχωρῆσαι, τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην. καιρῷ γὰρ χειμῶνος ξυλλαβέσθαι κυβερνητικὴν, ἢ μὴ, μέγα πλεονέκτημα ἔγωγ' ἂν θείην. ἢ πῶς; ΚΛΕΙΝ. Οὕτως. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν ἂν ἔχοι λόγον; καὶ δὴ καὶ νομοθεσίᾳ ταὐτὸν τοῦτο δοτέον, τῶν ἄλλων ξυμ-B πιπτόντων ὅσα δεῖ χώρᾳ ξυντυχεῖν. εἰ μέλλει ποτὲ εὐδαιμόνως οἰκήσειν, τὸν νομοθέτην ἀληθείας ἐχόμενον τῇ τοιαύτῃ παραπεσεῖν ἑκάστοτε πόλει δεῖν. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὅ γε πρὸς ἕκαστόν τι τῶν εἰρημένων ἔχων τὴν τέχνην, κἂν εὔξασθαί που δύναιτ' ὀρθῶς τι παρὸν αὐτῷ διὰ τύχης, τῆς τέχνης ἂν μόνον ἐπιδέοι; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Οἵ τε ἄλλοι γε δὴ πάντες οἱ νῦν δὴ ῥηθέντες, κελευόμενοι τὴν αὐτῶν εὐχὴν εἰπεῖν, εἴποιεν ἄν. ἢ γάρ; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Ταὐτὸν δὴ καὶ νομοθέτης, οἶμαι, δράσειεν. ΚΛΕΙΝ. Ἔγωγ' οἶμαι. ΑΘ. Φέρε δὴ νομοθέτα (πρὸς αὐτὸν φῶμεν) τί σοι καὶ C πῶς πόλιν ἔχουσαν δῶμεν, ὃ λαβὼν, ἕξεις ὥστ' ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτὸς τὴν πόλιν ἱκανῶς διοικῆσαι; τί μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ὀρθῶς ἐστίν; ἆρα τοῦ νομοθέτου φράζωμεν τοῦτο; ἢ γάρ; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τόδε. τυραννουμένην μοι δότε τὴν πόλιν, φήσει. τύραννος δ' ἔστω νέος, καὶ μνήμων, καὶ εὐμαθὴς, καὶ ἀνδρεῖος, καὶ μεγαλοπρεπὴς φύσει. ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν δεῖ ἕπεσθαι ξύμπασι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι, καὶ νῦν τῇ τυραννουμένῃ ψυχῇ τοῦτο ξυνεπέσθω, ἐὰν μέλλῃ τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων ὄφελος εἶναί τι. ΚΛΕΙΝ. Σωφροσύνην μοι δοκεῖ φράζειν (ὦ Μέγιλλε) δεῖν εἶναι τὴν ξυνεπομένην ὁ ξένος. ἢ γάρ; ΑΘΗΝ. Τὴν δημώδη γε, ὦ Κλεινία, καὶ οὐχ ἥν τις σεμνύνων ἂν λέγοι φρόνησιν, προσαναγκάζων εἶναι τὸ σωφρονεῖν. ἀλλ' ὅπερ εὐθὺς παισὶ καὶ θηρίοις, τοῖς μὲν ἀκρατῶς D ἔχειν πρὸς τὰς ἡδονὰς, ξύμφυτον ἐπανθεῖ, τοῖς δὲ, ἐγκρατῶς· ὃ καὶ μονούμενον ἔφαμεν τῶν πολλῶν ἀγαθῶν λεγομένων, οὐκ ἄξιον εἶναι λόγου. ἔχετε γὰρ ὃ λέγω που; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ταύτην τοίνυν ἡμῖν ὁ τύραννος φύσιν ἐχέτω πρὸς ἐκείναις ταῖς φύσεσιν, εἰ μέλλει πόλις ὡς δυνατὸν ἐστὶ τάχιστα καὶ ἄριστα σχήσειν πολιτείαν. ἣν λαβοῦσα, εὐδαιμονέστατα διάξει. θᾶττον γὰρ ταύτης καὶ ἄμεινον πολιτείας διάθεσις οὔτ' ἔστιν, οὔτ' ἄν ποτε γένοιτο. ΚΛΕΙΝ. Πῶς δὴ, καὶ τίνι λόγῳ τοῦτο, ὦ ξένε, λέγων ἄν τις, ὀρθῶς λέγειν αὐτὸν ἂν πείθοι; ΑΘ. Ῥᾴδιόν που τοῦτό γε νοεῖν ἐστὶν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν ὡς ἐστὶ τόδ' οὕτω. ΚΛΕΙΝ. Πῶς λέγεις; εἰ τύραννος γένοιτο (φῄς) νέος, σώ-E φρων, εὐμαθὴς, μνήμων, ἀνδρεῖος, μεγαλοπρεπὴς, εὐτυχής; ΑΘ. Προσθὲς μὴ κατ' ἄλλο, ἀλλὰ τὸ γενέσθαι τε ἐπ' αὐτοῦ νομοθέτην ἄξιον ἐπαίνου, καί τινα τύχην εἰς ταὐτὸν ἀγαγεῖν αὐτώ. γενομένου γὰρ τούτου, πάντα σχεδὸν ἀπείργασται τῷ θεῷ, ἅπερ, ὅταν βουληθῇ διαφερόντως εὖ πρᾶξαι τινὰ πόλιν· δεύτερον δὲ, ἐάν ποτέ τινες δύο ἄρχοντες γίγνωνται τοιοῦτοι· τρίτον δ' αὖ καὶ κατὰ λόγον ὡσαύτως χαλεπώτερον, ὅσῳ πλείους· ὅσῳ δ' ἐναντίον, ἐναντίως. ΚΛΕΙΝ. Ἐκ τυραννίδος ἀρίστην φὴς γενέσθαι πόλιν ἂν ὡς φαίνῃ· μετὰ νομοθέτου γε ἄκρου, καὶ τυράννου κοσμίου· καὶ ῥᾷστά τε καὶ τάχιστ' ἂν μεταβαλεῖν εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ τοιούτου· δεύτερον δὲ, ἐξ ὀλιγαρχίας. ἢ πῶς λέγεις; καὶ τὸ τρίτον, ἐκ F δημοκρατίας. ΑΘΗΝ. Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἐκ τυραννίδος μὲν πρῶτον· δεύτερον δὲ, ἐκ βασιλικῆς πολιτείας· τρίτον δὲ, ἔκ τινος δημοκρατίας· τὸ δὲ τέταρτον, ὀλιγαρχία τὴν τοῦ τοιούτου γένεσιν χαλεπώτατα δύναιτ' ἂν προσδέξασθαι. πλεῖστοι γὰρ ἐν αὐτῇ δυνάσται γίγνονται. λέγομεν δὴ ταῦτα γίγνεσθαι τότε ὅταν ἀληθὴς μὲν νομοθέτης γένηται φύσει, κοινὴ δὲ αὐτῷ τις ῥώμη ξυμβῇ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει μέγιστον δυναμένους. οὗ δ' ἂν τοῦτο ἀριθμῷ μὲν βραχύτατον, ἰσχυρότατον δὲ, καθάπερ ἐν τυραννίδι, γένηται, ταύτῃ καὶ τότε τάχος καὶ ῥᾳστώνη τῆς μεταβολῆς γίγνεσθαι φιλεῖ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; οὐ γὰρ μανθάνομεν. ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηταί γ' ἡμῖν οὐχ ἅπαξ, ἀλλ', οἶμαι, πολλάκις. ὑμεῖς δὲ τά-G χα οὐδὲ τεθέασθε τυραννουμένην πόλιν. ΚΛΕΙΝ. Οὐδέ γε ἐπιθυμητὴς ἔγωγ' εἰμὶ τοῦ θεάματος. ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν τοῦτό γ' ἂν ἴδοις ἐν αὐτῇ τὸ νῦν δὴ λεγόμενον. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Οὐδὲν δεῖ πόνων, οὐδέ τινος παμπόλλου χρόνου, τῷ τυράννῳ, μεταβαλεῖν βουληθέντι πόλεως ἤθη· πορεύεσθαι δὲ αὐτὸν δεῖ πρῶτον ταύτῃ ὅπῃπερ ἂν θελήσῃ, ἐάν τε πρὸς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα προτρέπεσθαι τοὺς πολίτας, ἐάν τε ἐπὶ τοὐναντίον, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράφοντα τῷ πράττειν· τὰ μὲν ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, τὰ δ' αὖ πρὸς ψόγον ἄγοντα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμάζοντα καθ' ἑκάστας τῶν πράξεων. ΚΛΕΙΝ. Καὶ πῶς οἰόμεθα ταχὺ ξυνακολουθήσειν τοὺς ἄλλους πολίτας τῷ τὴν τοιαύτην H πειθὼ καὶ ἅμα βίαν εἰληφότι; ΑΘΗΝ. Μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω, ὦ φίλοι, ἄλλῃ θᾶττον καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἄν ποτε πόλιν τοὺς νόμους, ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ· μηδὲ νῦν γε ἄλλῃ γίγνεσθαι, μηδ' αὖθις ποτὲ γενήσεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἡμῖν οὐ τοῦτ' ἐστὶν ἀδύνατον, οὐδὲ χαλεπῶς ἂν γενόμενον· ἀλλὰ τόδ' ἐστὶ τὸ χαλεπὸν γενέσθαι, καὶ ὀλίγον δὴ τὸ γεγονὸς

ἐν πολλῷ χρόνῳ· ὅταν δὲ ξυμβῇ, μυρία καὶ πάντ᾽ ἐν πόλει ἀγαθὰ ἀπεργάζεται, ἐν ᾗ ποτ᾽ ἂν ἐγγένηται. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὅταν ἔρως θεῖος τῶν σωφρόνων τε καὶ δικαίων ἐπιτηδευμάτων ἐγγένηται μεγάλαις τισὶ δυναστείαις, ἢ κατὰ μοναρχίαν δυναστευούσαις, ἢ κατὰ πλούτων ὑπεροχὰς διαφερούσαις, ἢ γενῶν· ἢ τὴν Νέστορος ἐάν ποτέ τις ἐπανενέγκῃ φύσιν, ὃν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμῃ φασὶ πάντων διενεγκόντα ἀνθρώπων, πλέον ἔτι τῷ σωφρονεῖν διαφέρειν. τοῦτ᾽ οὖν ἐπὶ μὲν Τροίας, ὥς φασι, γέγονεν, ἐφ᾽ ἡμῶν δὲ οὐδαμῶς. εἰ δ᾽ οὖν καὶ γέγονεν ἢ καὶ γενήσεται τοιοῦτος, ἢ νῦν ἡμῶν ἐστί τις, μακαρίως μὲν αὐτὸς ζῇ, μακάριοι δὲ οἱ ξυνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. ὡσαύτως δὲ καὶ ξυμπάσης δυνάμεως ὁ αὐτὸς πέρι λόγος, ὡς ὅταν εἰς ταυτὸν τῷ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ μεγίστη δύναμις ἐν ἀνθρώπῳ ξυμπέσῃ, τότε πολιτείας τῆς ἀρίστης καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύεται γένεσις· ἄλλως δὲ οὐ μή ποτε γένηται. ταῦτα μὲν οὖν, καθάπερεὶ μῦθός τις λεχθεὶς, κεχρησμῳδήσθω· καὶ ἐπιδεδείχθω, τῇ μὲν, χαλεπὸν ὂν τὸ πόλιν εὔνομον γίγνεσθαι· τῇ δ᾽, εἴπερ γένοιτο ὃ λέγομεν, πάντων τάχιστόν τε καὶ ῥᾷστον μακρῷ. ΚΛ. Πῶς; Α. Πειρώμεθα προσαρμόττοντες τῇ πόλει σῇ, καθάπερ παῖδες πρεσβῦται, πλάττειν τῷ λόγῳ τοὺς νόμους. ΚΛΕΙΝ. Ἴωμεν δὴ, καὶ μὴ μέλλωμεν ἔτι. ΑΘΗΝ. Θεὸν δὴ πρὸς τὴν τῆς πόλεως κατασκευὴν ἐπικαλώμεθα· ὁ δὲ ἀκούσειέ τε, καὶ ὑπακούσας, ἵλεως εὐμενής τε ἡμῖν ἔλθοι, συνδιακοσμήσων τήν τε πόλιν καὶ τοὺς νόμους. ΚΛΕΙΝ. Ἔλθοι γὰρ οὖν. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ τίνα δή ποτε πολιτείαν ἔχομεν ἐν νῷ τῇ πόλει προστάττειν; ΚΛΕΙΝ. Οἷον δή τι λέγειν βουληθεὶς, φράζ᾽ ἔτι σαφέστερον. οἷον δημοκρατίαν τινὰ, ἢ ὀλιγαρχίαν, ἢ ἀριστοκρατίαν, ἢ βασιλικήν. οὐ γὰρ δὴ τυραννίδα γέ που λέγοις ἂν, ὥς γ᾽ ἡμεῖς οἰηθείημεν. ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ τοίνυν, πότερος ὑμῶν ἀποκρίνασθαι πρότερος ἂν ἐθέλῃ, τὴν οἴκοι πολιτείαν εἰπὼν, τίς τούτων ἐστί; ΜΕΓΙΛ. Μῶν οὖν τὸν πρεσβύτερον ἐμὲ δικαιότερον εἰπεῖν πρότερον; ΚΛΕΙΝ. Ἴσως. ΜΕΓΙΛ. Καὶ μὴν ξυννοῶν γε, ὦ ξένε, τὴν ἐν Λακεδαίμονι πολιτείαν, οὐκ ἔχω σοι φράζειν οὕτως ἥντινα προσαγορεύειν αὐτὴν δεῖ. καὶ γὰρ τυραννίδι δοκεῖ μοι προσεοικέναι. τὸ γὰρ τῶν ἐφόρων, θαυμαστὸν ὡς τυραννικὸν ἐν αὐτῇ γέγονε. καίτοι ἐνίοτε μοὶ φαίνεται πασῶν τῶν πόλεων δημοκρατουμένῃ μάλιστ᾽ ἐοικέναι. τὸ δ᾽ αὖ μὴ φάναι ἀριστοκρατίαν αὐτὴν εἶναι, παντάπασιν ἄτοπον. καὶ μὲν δὴ βασιλεία γε διὰ βίου τ᾽ ἐστὶν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν, καὶ πρὸς πάντων ἀνθρώπων καὶ ἡμῶν αὐτῶν λεγομένη. ἐγὼ δὲ οὕτω νῦν ἐξαίφνης ἂν ἐρωτηθεὶς, ὄντως (ὅπερ εἶπον) οὐκ ἔχω διορισάμενος εἰπεῖν, τίς τούτων ἐστὶ τῶν πολιτειῶν. ΚΛ. Ταυτόν σοι πάθος, ὦ Μέγιλλε, καταφαίνομαι πεπονθέναι. πάνυ γὰρ ἀπορῶ τὴν ἐν Κνωσῷ πολιτείαν τούτων τινὰ διισχυριζόμενος εἰπεῖν. Α. Ὄντως γὰρ, ὦ ἄριστοι, πολιτειῶν μετέχετε· ἃς δὲ ὀνομάκαμεν νῦν, οὐκ εἰσὶ πολιτεῖαι, πόλεων δὲ οἰκήσεις, δεσποζομένων τε καὶ δουλευόντων μέρεσιν ἑαυτῶν τισί. τὸ τοῦ δεσπότου δὲ ἑκάστη προσαγορεύεται κράτος. χρῆν δ᾽ εἴπερ τοῦ τοιούτου τὴν πόλιν ἔδει ἐπονομάζεσθαι, τὸ τοῦ ἀληθῶς τοῦ τῶν νοῦν ἐχόντων δεσπόζοντος θεοῦ ὄνομα λέγεσθαι. ΚΛ. Τίς δ᾽ ὁ θεός; ΑΘ. Ἆρ᾽ οὖν μύθῳ σμικρά γ᾽ ἔτι προσχρηστέον, εἰ μέλλομεν ἐμμελῶς πως δηλῶσαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον; οὐκοῦν χρὴ ταύτῃ δρᾷν; ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τῶν γὰρ δὴ πόλεων ὧν ἔμπροσθεν τὰς ξυνοικήσεις διήλθομεν, ἔτι προτέρα τούτων πάμπολυ λέγεταί τις ἀρχή τε καὶ οἴκησις γεγονέναι ἐπὶ Κρόνου, μάλ᾽ εὐδαίμων· ἧς μίμημα ἔχουσα ἐστὶν ἥτις τῶν νῦν ἀριστοκρατεῖται. ΜΕΓΙΛ. Σφόδρ᾽ ἂν, ὡς ἔοικεν, εἴη περὶ αὐτῆς δέον ἀκούειν. ΑΘΗΝ. Ἔμοιγ᾽ οὖν φαίνεται. διὸ καὶ παρήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μέσον τοῖς λόγοις. ΜΕΓ. Ὀρθότατά γε δρῶν· καὶ τόν γε ἑξῆς περαίνων ἂν μῦθον, ἤπερ προσήκων ἐστὶ, μάλ᾽ ὀρθῶς ἂν ποιοίης. ΑΘΗΝ. Δραστέον ὡς λέγετε. φήμην τοίνυν παραδεδέγμεθα τῆς τῶν τότε μακαρίας ζωῆς, ὡς ἄφθονά τε καὶ αὐτόματα πάντα εἶχεν. ἡ δὲ τούτων αἰτία λέγεται τοιάδε τις· γινώσκων ὁ Κρόνος ἄρα (καθάπερ ἡμεῖς διεληλύθαμεν) ὡς ἀνθρωπεία φύσις οὐδεμία ἱκανὴ, τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσα αὐτοκράτωρ πάντα, μὴ οὐχ ὕβρεώς τε καὶ ἀδικίας μεστοῦσθαι· ταῦτ᾽ οὖν διανοούμενος, ἐφίστη βασιλέας γε καὶ ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἡμῶν, οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ γένους θειοτέρου τε καὶ ἀμείνονος, δαίμονας· οἷον νῦν ἡμεῖς δρῶμεν τοῖς ποιμνίοις, καὶ ὅσων ἥμεροί εἰσιν ἀγέλαι· οὐ βοῦς βοῶν, οὐδὲ αἶγας αἰγῶν ἄρχοντας ποιοῦμεν αὐτοῖς τινὰς, ἀλλ᾽ ἡμεῖς αὐτῶν δεσπόζομεν, ἄμεινον ἐκείνων γένος. ταυτὸν ἄρα καὶ ὁ θεὸς δὴ καὶ φιλάνθρωπος ὢν, τὸ γένος ἄμεινον ἡμῶν ἐφίστη τὸ τῶν δαιμόνων· ὃ διὰ πολλῆς μὲν αὐτοῖς ῥᾳστώνης, πολλῆς δ᾽ ἡμῖν ἐπιμελούμενον ἡμῶν, εἰρήνην τε καὶ αἰδῶ καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀφθονίαν δίκης παρεχόμενον, ἀστασίαστα καὶ εὐδαίμονα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπειργάζετο γένη. λέγει δὴ καὶ νῦν οὗτος ὁ λόγος ἀληθείᾳ χρώμενος, ὡς ὅσων ἂν πόλεων μὴ θεὸς ἀλλά τις ἄρχῃ θνητὸς, οὐκ ἔστι κακῶν αὐτοῖς οὐδὲ πόνων ἀνάψυξις· ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖν ἡμᾶς οἴεται πάσῃ μηχανῇ τὸν ἐπὶ τοῦ Κρόνου λεγόμενον βίον, καὶ ὅσον ἐν ἡμῖν

A longo in tempore factum, quod ſi quãdo contigerit, innumera ciuitati cui eueniet & immenſa bona efficiet. CLIN. Quid illud? ATHE. Si quando diuinus amor temperatè iuſtéque agendi magnæ potentiæ innaſcatur, quæ aut in vnius ſita ſit poteſtate, aut in plurium principatu diuitiis vel nobilitate generis excellentium: aut ſiquando naturam Neſtoris quis reduxerit, quem & dicendi facundia, & temperantia vitæ, multo magis omnibus excelluiſſe ferunt, qualis quidem vir Troiæ temporibus fuiſſe dicitur, noſtris autem minimè: ſi inquam talis quandoque vir fuit, aut erit, aut nunc inter nos & aliquis, & i- B pſe beatè viuit, & illi quoque beati ſunt, qui fluentia ex ore modeſto audiunt verba. Eadem quoque de vniuerſa potentia ratio eſt, quod videlicet cùm in eodem homine bene cum prudentia & temperantia ſimul potentia ſumma conuenerit, tunc demum gubernationis optimæ, optimarúmque legum elucebit origo, aliter autem nunquam. Verùm hæc tanquam fabula quædam oraculorum ritu dicta ſint, oſtenſúmque ſit, partim difficile eſſe, ciuitatem bonis fundari legibus, partim verò ſi contigerit id quod diximus, longè omnium facillimũ & breuiſſimi temporis opus. CLI. Quo pacto? ATHE. Sed co- C nemur iam ciuitati tuæ rem omnem accõmodantes tanquam ſeniores pueris, leges oratione confingere. CL. Aggrediamur iam id ſine mora. ATHEN. Deum in primis ad ciuitatis conſtitutionem inuocemus. Qui vtinam audiat, exaudiénſque propitius & benignus nobis adueniat, vnà nobiſcum ciuitatem & leges exornaturus. CL. Veniat opto. ATH. Sed qualémnam politiam, id eſt Rempub. ciuitati tradere volumus? CL. Declara ſi placet, quid dicere velis, vtrum populi poteſtatem, vel paucorum, vel optimatum, vel regnum. Neque enim tyrannidem te dicere arbitramur. ATH. Age iam vter veſtrûm prior mihi reſpondere vult, quænam ex his ſuæ patriæ reſpublica D eſt? MEG. Num par eſt, quia ſenior ſum, vt ipſe prior reſpondeam? CLIN. Fortè. MEG. Cùm Lacedæmonicam hoſpes rempublicam mente reuoluo, non facilè tibi poſſum dicere, quomodo ſit appellanda. Etenim tyrannidi ſimilis eſſe videtur. Nã Ephororum poteſtas mirum in modum ibi tyrannica. Nonnunquam tamen præ cæteris ciuitatibus populari gubernationi apparet ſimilima. Negare autem eam eſſe optimatum rempublicam, omnino abſurdum. Regnum quoque in ea perpetuum, quod omnium antiquiſſimum, tam à cæteris hominibus, quàm à nobis ipſis eſſe dicitur. Quare ita ſubito interrogatus, reuera, vt dicebam, non poſſum in præſentia tibi diſtin- E ctè, quæ illarum ſit reſpondere. CLIN. Mihi quoque Megille perinde ac tibi contigiſſe videtur. Neſcio enim quam illarum potiſſimum Gnoſiam eſſe affirmem rempublicam. ATH. Veræ enim, ô viri optimi, reipublicæ vos participes eſtis. Quæ autem modò nominatæ ſunt, non reſpublicæ, ſed vrbium habitationes quædam ſunt, in quibus pars vna ſeruit alteri dominanti, & à partis dominantis potentia, tota nomen accipit gubernatio. Oportebat autem ſi hoc modo nominanda ſit ciuitas, Dei ipſius nomine nuncupari, qui illorum qui mentis compotes ſunt, verus eſt dominus. CL. Quis autem iſte Deus? ATHE. An fabula pauliſper vtendum, ſi volumus commodè F quod modò quæſitum eſt, declarare? An non ſic faciendũ? CL. Sic omnino. ATH. Multò ante habitationes vrbium, de quibus in ſuperioribus facta nobis mentio eſt, principatus quidam & gubernatio ſub Saturno valde felix fuiſſe dicitur. Cuius imitationem quandam habet, quæ nunc ab optimatibus gubernatur. CLI. Attentiùs ergo de ipſa, vt videtur, eſt audiendum. ATH. Mihi quidẽ ita videtur, proptereáque in mediũ eam modò produxi. MEG. Rectè tu quidem, ac probè facies, ſi ſequentem fabulam quatenus conuenit, expoſueris. ATH. Faciam vt dicitis. Fama profectò beatæ illius vitæ ad nos vſque peruenit, copioſa ipſam omnia, ſuáque ſponte parata habuiſſe. Cuius rei G cauſa fuiſſe hæc traditur. Cùm intelligeret Saturnus, quemadmodum ipſi narrauimus, nullam hominis naturam res humanas ita gubernare poſſe, vt ſi omnibus arbitratu ſuo dominetur, laſciuiori ſuperbia iniuſtitiáque non repleatur: cùm hęc inquam non ignoraret, non homines ſed diuinioris præſtantiorísque generis dæmones, ciuitatibus noſtris reges principéſque præfecit, quod nunc nos in ouium gregibus aliorúmque cicurum armentis facimus. Non enim bobus boues, nec capris capras præficimus, ſed nos ipſis genus melius domina- H mur. Similiter Deus homines amans genus dæmonum generi noſtro præſtantius nobis præfecit, quòd ſumma tam ſua, quàm noſtra facilitate noſtrarum rerum curam habebat, pacémque & pudicitiam, libertatem & iuſtitiæ copiam præbens, procul à ſeditione, ac felix hominum reddebat genus. Hic vtique ſermo veritate vſus aſſerit, ciuitatibus omnibus, quibus non Deus, ſed mortalis aliquis dominetur, nullam vnquam malorum laborúmque fore quietem. Sed omni ſtudio imitari nos iubet vitam, quæ ſub Saturno fuit, & quantum in nobis eſt

Difficile eſt fundare ciuitatem bonis legibus.

Deus ante omnia opera inchoanda inuocandus.

immortalitatis,ipſi obtemperantes, priuatim & publicè domos ciuitatéſque gubernare, ipſam mentis in qualibet re diſpenſationem, legem nuncupantes. Nam ſi homo vnus, aut paucorum aut etiam populi poteſtas,voluptati, & cupiditati deditum animum habeat,hiſque repleri deſideret,cúmque id minimè aſſequatur,inexplebili inextinguibilique ardore & inſanabili morbo vexetur,dominetur autem ciuitati aut priuatis nonnullis,ſtatim ſpretis legibus non eſt, vt modò dicebamus,ſpes vlla ſalutis.Conſiderare decet,ô Clinia, vtrum huic rationi credendum ſit,an aliter faciendum. CLIN. Neceſſe eſt, vt credamus. ATH. Perſpicis tot legum ſpecies,quot & gubernationum à quibuſdam exiſtimari.Gubernationum verò ſpecies,quot multi ponunt,paulo antè narrauimus. Neque de re vili nunc, ſed de re maxima nobis eſſe quæſtionem exiſtimes. Nam quò iuſtum & iniuſtum reſpicere debeat,rurſus in ambiguitaté incidit.Nec enim ad bellum,nec ad omnem virtutem referri leges debere aiunt,ſed ad illud potius quod conſtitutæ reipubl.conferat,quæcunque illa ſit, vt dominetur ſemper, nec pereat.Iuſtíque definitionem ſic natura optimè ſe habere contendunt. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Quòd potentiori cōfert. CL. Apertius dicito. AT. Sic accipe.Leges,vt aiūt,ſemper in ciuitate ponit quod dominatur. Nonne? CL. Vtique. ATH. Nunquid exiſtimas,inquiunt,vel populum ſuperantem, vel etiam quampiam rempublicam,vel tyrannum, ad aliud potius ſponte leges laturum,quàm ad vtilitatē ſuam,hoc eſt ſui principatus ſtabilitatem? CL. Non ad aliud. ATHEN. Siquis autem huiuſmodi leges tranſgrediatur iam poſitas,vt iniquus punietur ab eo qui has inſtitutiones induxit,iuſtáſque appellat. CL. Sic apparet. ATH. Sic itaque iuſtum ſe ſemper habebit. CL. Sic ſanè hæc aſſerit ratio. ATH. Vna profectò hæc iniquitas ex illis eſt,quæ de principatu ſunt. CL. Ex quibus? ATH. Ex his inquam quas ſuprà narrauimus,quos quibus imperare oporteat,exponētes.Diximus autē parentes filiis atque nepotibus, ſeniores iunioribus,generoſos ignobilib⁹ dominari debere:& alia quędam,ſi tenetis,quorum aliis alia impedimento ſunt, ex quibus vnum hoc erat. Adiecimúſque Pindarum exiſtimare,ſecundum naturam ac iuſtum imperium eſſe,vt potentiora imbecilliotibus dominentur. CLIN. Hæc certè nunc dicta fuerunt. ATHEN. Conſidera iam quibus noſtra ciuitas committenda. Millies nanque in ciuitatibus nonnullis id contigit. CLIN. Quidnam? ATH. Cùm de principatu certatum eſſet,qui vicerunt,adeò ad ſe ſolos rem contraxerunt, vt nullum victis eorúmque poſteris magiſtratum conceſſerint, cauentes ſemper ne quis ex victis potentiam adeptus,inſurgat priorum memor malorum.Has quidē nos negamus eſſe reſpublicas,neque cēſemus rectas eſſe eas leges,quæ nō ſint cōmuniter totius ciuitatis gratia poſitæ.Qui autē aliquarū partium gratia leges cōdunt,eos non ciues,ſed ſeditioſos putamus,& iura ſua fruſtrà ſic ab eis vocari cenſemus. Hæc autem eam ob cauſam dicimus,quia nos tua in ciuitate non ideo magiſtratus alicui dabimus,quòd diues ſit,aut huiuſmodi quicquā poſſideat, vt robur,magnitudinem,generis claritatem.Ei verò qui poſitis legibus parebit maximè, & hac re cæteris in ciuitate præſtabit, deorum quoque cultum & miniſterium dabimus, maximum quidē primo, ſecundū verò illi qui ſecundo loco excellet. Eadémq.ratione ſequētibus ſingula pro dignitate diſtribuemus. Magiſtratus autē legum miniſtros appellaui,nō quia innouare vocabula cupiam, ſed quia putē ſalutem hinc maximè ciuitati fore,& cōtrarium ex contrario.Interitū enim paratum illi ciuitati video,in qua nō lex magiſtratibus,ſed legi magiſtratus præſunt.Salutē verò illi,vbi lex ſeruiētibus magiſtratibus dominatur.Cūcta certè bona,quæ dij ciuitatibus præbent, huic affore cerno. CL. Per Iouem,hoſpes, acutè vt ætas tua poſtulat,perſpicis.Iuuenis enim hæc obtuſè admodū,ſenex acutiſſimè cernit. MEGIL. Vera loqueris. ATHEN. Quid verò deinceps?Nonne veniſſe iam ac adeſſe colonos arbitrari debemus reliquúmque ad eos ſermonem peragere? CL. Quid prohibet? ATHEN. Sic itaque ad eos dicamus.Deus,ô viri,ſicut antiquus quoque ſermo teſtatur,principium,finem,& media rerum omnium continens,recta peragit ſecundum naturam circuens. Hunc ſemper iudicium comitatur,eos qui à diuina lege deſciuerint puniens.Cui quidē iudicio quicunque felix futurus eſt adhærens,humilis ſubſequitur atque cōpoſitus. Qui autē ſuperbia elatus eſt,quòd pecunia vel honoribus antecellat, vel corporis forma polleat,qua cū iuuenilis animus dementia ſimul ardeat & petulantia,quaſi nec principe nec duce vllo indigeat,ſed aliorum ipſe ſufficiens ductor ſit,id penitus à Deo deſeritur.Deſertus autē,& alios huiuſmodi nactus,exultat omnia ſimul perturbās, multiſque videtur minimè contemnendus.breui tamē poſtea inculpabili dei punitus iudicio,ſeipſum domum ſuam,ciuitatémque vniuerſam ſimul euertit. Cùm hæc igitur ita diſpoſita ſint,quid facere & cogitare,quidve cauere prudentē oportet? CLI. Nemini dubium quin cogitare quiſque debeat qua ratione ex eorum numero ſit,qui deum ſequantur

A ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθόμενοι, δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τάς τ' οἰκήσεις καὶ τὰς πόλεις διοικεῖν, τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας νόμον. εἰ δ' ἄνθρωπος εἷς, ἢ ὀλιγαρχία τις, ἢ καὶ δημοκρατία, ψυχὴν ἔχουσα ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὀρεγομένην, καὶ πληροῦσθαι τούτων δεομένην, στέγουσαν δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀνηνύτῳ καὶ ἀπλήστῳ κακῷ νοσήματι ξυνεχομένην, ἄρξει δὴ πόλεως ἤ τινος ἰδιώτου, καταπατήσας ὁ τοιοῦτος τοὺς νόμους· ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, οὐκ ἔστι σωτηρίας μηχανή. σκοπεῖν δὴ δεῖ τοῦτον τὸν λόγον ἡμᾶς, ὦ Κλεινία, πότερον αὐτῷ πεισόμεθα, ἢ πῶς δράσομεν. ΚΛ. Ἀνάγκη δή που πείθεσθαι. ΑΘΗ. Ἐννοεῖς οὖν ὅτι νόμων εἴδη φασί τινες εἶναι τοσαῦτα, ὅσαπερ πολιτειῶν. πολιτειῶν δὲ ἄρτι διεληλύθαμεν
B ὅσα λέγουσιν οἱ πολλοί. μὴ δὴ φαύλου πέρι νομίσῃς εἶναι τὴν νῦν ἀμφισβήτησιν, περὶ δὲ τοῦ μεγίστου. τὸ γὰρ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον οἷ χρὴ βλέπειν, πάλιν ἡμῖν ἀμφισβητούμενον ἐλήλυθεν. οὔτε γὰρ πρὸς τὸν πόλεμον οὔτε πρὸς ἀρετὴν ὅλην βλέπειν δεῖν φασὶ τοὺς νόμους· ἀλλ' ἥτις ἂν καθεστηκυῖα ἡ πολιτεία, ταύτην δεῖν τὸ ξυμφέρον, ὅπως ἄρξει τε ἀεὶ καὶ μὴ καταλυθήσεται· καὶ τὸν φύσει ὅρον τοῦ δικαίου λέγεσθαι κάλλισθ' οὕτω. ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗ. Ὅτι τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ἐστί. ΚΛ. Λέγ' ἔτι σαφέστερον ὧδε. ΑΘ. Τίθεται δέ που, φασί, τοὺς νόμους ἐν τῇ πόλει ἑκάστοτε τὸ κρατοῦν. ἢ γάρ; ΚΛΕΙΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν οἴει
C (φασί) ποτε δῆμον νικήσαντα, ἤ τινα πολιτείαν ἄλλην, ἢ καὶ τυραννίδα, θήσεσθαι ἑκόντα πρὸς ἄλλο τι πρῶτον νόμους, ἢ τὸ συμφέρον ἑαυτῇ τῆς ἀρχῆς τοῦ μένειν; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗ. Οὐκοῦν καὶ ὃς ἂν ταῦτα τὰ τεθέντα παραβαίνῃ, κολάσει ὁ θέμενος ὡς ἀδικοῦντα, δίκαια εἶναι ταῦτ' ἐπονομάζων. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗΝ. Ταῦτ' ἄρ' ἀεὶ καὶ οὕτω καὶ ταύτῃ τὸ δίκαιον ἂν ἔχοι. ΚΛ. Φησὶ γοῦν οὗτος ὁ λόγος. ΑΘ. Ἔστι γὰρ τοῦτο ἓν ἐκείνων τῶν ἀδικημάτων ἀρχῆς πέρι. ΚΛ. Ποίων δή; ΑΘΗ. Τῶν ἃ τότε ἐπεσκοπούμεθα, τίνας τίνων ἄρχειν δεῖ. καὶ ἐφάνη δὴ γονέας μὲν ἐκγόνων· νεωτέρων δὲ, πρεσβυτέρους· γενναίους δὲ, ἀγεννῶν. καὶ συχνὰ ἄττα ἦν ἄλλ', εἰ μεμνήμεθα, καὶ ἐμπόδια ἕτερα ἑτέροις. καὶ δὴ καὶ ἓν ἦν αὐτῶν τοῦτο, καὶ ἔφαμέν που κατὰ φύσιν τὸν Πίνδαρον ἄγειν δι-
D καιοῦντα τὸ βιαιότατον ὡς φάναι. ΚΛ. Ναί· ταῦτ' ἦν ἃ τότε ἐλέχθη. ΑΘΗΝ. Σκόπει δὴ ποτέροις τισὶν ἡ πόλις ἡμῖν ἐστὶ παραδοτέα. γέγονε γὰρ δὴ μυριάκις ἤδη τὸ τοιοῦτον ἔν τισι πόλεσι. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Ἀρχῶν περιμαχήτων γενομένων, οἱ νικήσαντες, τά γε πράγματα κατὰ τὴν πόλιν οὕτως ἐσφετέρισαν σφόδρα, ὥστε ἀρχῆς μηδ' ὁποιοῦν μεταδιδόναι τοῖς ἡττηθεῖσι, μήτε αὐτοῖς, μήτε ἐκγόνοις. παραφυλάττοντες δ' ἀλλήλους ζῶσιν, ὅπως μήποτέ τις εἰς ἀρχὴν ἀφικόμενος ἐπαναστῇ, μεμνημένος τῶν ἔμπροσθεν γεγονότων κακῶν. ταύτας δήπου φαμὲν ἡμεῖς νῦν οὔτ' εἶναι πολιτείας, οὔτ' ὀρθοὺς νόμους, ὅσοι μὴ ξυμπάσης τῆς
E πόλεως ἕνεκα τοῦ κοινοῦ ἐτέθησαν· οἱ δ' ἕνεκά τινων, στασιωτείας ἀλλ' οὐ πολιτείας τούτους φαμέν· καὶ τὰ τούτων δίκαια ἅ φασιν εἶναι, μάτην εἰρῆσθαι. λέγεται δὲ τοῦδ' ἕνεκα ταῦθ' ἡμῖν, ὡς ἡμεῖς τῇ σῇ πόλει ἀρχὰς, οὔθ' ὅτι πλούσιός ἐστί τις, δώσομεν, οὔθ' ὅτι τῶν τοιούτων ἄλλο οὐδὲν κεκτημένος, ἰσχὺν, ἢ μέγεθος, ἤ τι γένος. ὃς δ' ἂν τοῖς τεθεῖσι νόμοις εὐπειθέστατός τ' ᾖ, καὶ νικᾷ ταύτην τὴν νίκην ἐν τῇ πόλει, τούτῳ φαμὲν καὶ τὴν τῶν θεῶν ὑπηρεσίαν δοτέον εἶναι τὴν μεγίστην τῷ πρώτῳ, καὶ δευτέραν τῷ τὰ δεύτερα κρατοῦντι· καὶ κατὰ λόγον οὕτω τοῖς ἐφεξῆς τὰ μετὰ ταῦθ' ἕκαστα ἀποδοτέον εἶναι. τοὺς δ' ἄρχοντας λεγομένους, νῦν ὑπηρέτας τοῖς νόμοις ἐκάλεσα, οὔτι καινοτομίας ὀνομάτων ἕνεκα· ἀλλ' ἡγοῦμαι παντὸς μᾶλλον εἶναι παρὰ τοῦτο σωτηρίαν τε πόλει, καὶ τοὐναντίον. ἐν ᾗ μὲν γὰρ ἂν ἀρ-
F χόμενος ᾖ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν· ἐν ᾗ δὲ ἂν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν, καὶ πάνθ' ὅσα θεοὶ πόλεσιν ἔδοσαν ἀγαθὰ γιγνόμενα καθορῶ. ΚΛ. Ναὶ μὰ Δί', ὦ ξένε. καθ' ἡλικίαν γὰρ ὀξὺ βλέπεις. ΑΘΗ. Νέος μὲν γὰρ ἂν πᾶς ἄνθρωπος, τὰ τοιαῦτα ἀμβλύτατα αὐτὸς αὑτοῦ ὁρᾷ, γέρων δὲ ὀξύτατα. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα. ΑΘΗ. Τί δὴ τὸ μετὰ ταῦτα; ἆρ' οὐχ ἥκοντας μὲν καὶ παρόντας θῶμεν τοὺς ἐποίκους, τὸν δ' ἑξῆς αὐτοῖς διαπεραντέον ἂν εἴη λόγον; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτοὺς, ὁ μὲν δὴ θεὸς (ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος) ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει κατὰ φύ-
G σιν περιπορευόμενος. τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός· ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων, ἐχόμενος, ξυνέπεται ταπεινὸς κεκοσμημένος· ὁ δέ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας, ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος, ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ, ἅμα νεότητι καὶ ἀνοίᾳ, φλέγεται τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς οὔτ' ἄρχοντος, οὔτε τινὸς ἡγεμόνος δεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι, καταλείπεται ἔρημος θεοῦ. καταλειφθεὶς δὲ, καὶ ἔτι ἄλλους τοιούτους προσλαβὼν, σκιρτᾷ ταράττων πάνθ' ἅμα· καὶ πολλοῖς τισὶν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν ὑποσχὼν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ, ἑαυτόν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησε. πρὸς ταῦτ' οὖν οὕτω διατεταγμένα τί χρὴ δρᾶν, ἢ διανοεῖσθαι, καὶ τί μὴ, τὸν ἔμφρονα; ΚΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὡς τῶν ξυνακολουθησόντων ἐσόμενον τῷ θεῷ, δεῖ δια-

νοηθῆναι πάντα

γενήσεσθαι πάντα ἄνδρα. ΑΘ. Τίς οὖν δὴ πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία, καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ μὲν ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὄντι μετρίῳ φίλον ἂν εἴη, τὰ δ᾽ ἄμετρα, οὔτ᾽ ἀλλήλοις, οὔτε τοῖς ἐμμέτροις. ὁ δὴ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἤ πού τις, ὥς φασιν, ἄνθρωπος. τὸν οὖν τῷ τοιούτῳ προσφιλῆ γενησόμενον, εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι. καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον, ὁ μὲν σώφρων ἡμῶν θεῷ φίλος (ὅμοιος γάρ) ὁ δὲ μὴ σώφρων, ἀνόμοιός τε καὶ διάφορος, καὶ ἄδικος. καὶ τἄλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει. νοήσωμεν δὴ τούτοις ἑπόμενον εἶναι τὸν τοιόνδε λόγον, ἁπάντων κάλλιστον καὶ ἀληθέστατον, οἶμαι, λόγων· ὡς τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν καὶ προσομιλεῖν ἀεὶ τοῖς θεοῖς, καὶ εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασι καὶ ξυμπάσῃ θεραπείᾳ θεῶν, κάλλιστον καὶ ἄριστον καὶ ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸν εὐδαίμονα βίον, καὶ δὴ καὶ διαφερόντως πρέπον· τῷ δὲ κακῷ τούτων τἀναντία πέφυκεν. ἀκάθαρτος γὰρ τὴν ψυχὴν ὅ γε κακός, καθαρὸς δὲ ὁ ἐναντίος. παρὰ δὲ μιαροῦ δῶρα οὔτ᾽ ἄνδρ᾽ ἀγαθὸν οὔτε θεὸν ἐστί ποτε τό γ᾽ ὀρθὸν δέχεσθαι. μάτην οὖν περὶ θεοὺς ὁ πολύς ἐστι πόνος τοῖς ἀνοσίοις· τοῖς δὲ ὁσίοις ἐγκαιρότατος ἅπασι. σκοπὸς μὲν οὖν ἡμῖν οὗτος οὗ δεῖ στοχάζεσθαι· βέλη δὲ αὐτοῦ καὶ οἷον ἡ τοῖς βέλεσιν ἔφεσις, τὰ ποῖ᾽ ἂν λεγόμενα, ὀρθότατ᾽ ἂν φέροιτο; πρῶτον μέν, φαμέν, τιμὰς τὰς μετ᾽ Ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεούς, τοῖς χθονίοις ἄν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δεύτερα καὶ ἀριστερὰ νέμων, ὀρθότατα τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ τυγχάνοι· τοῖς δὲ τούτων ἄνωθεν, τὰ περιττὰ καὶ ἀντίφωνα τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθεῖσι νῦν δή. μετὰ θεοὺς δὲ τούσδε, καὶ τοῖς δαίμοσιν ὅ γ᾽ ἔμφρων ὀργιάζοιτ᾽ ἄν· ἥρωσι δὲ μετὰ τούτους. ἐπακολουθεῖ δ᾽ αὐτοῖς ἱδρύματα ἴδια πατρῴων θεῶν κατὰ νόμον ὀργιαζόμενα. γονέων δὲ μετὰ ταῦτα τιμαὶ ζώντων, ὡς θέμις, ὀφείλοντα ἀποτίνειν τὰ πρῶτά τε καὶ μέγιστα ὀφειλήματα, χρεῶν πάντων πρεσβύτατα. νομίζειν δέ, ἃ κέκτηται καὶ ἔχει, πάντα εἶναι τῶν γεννησάντων καὶ θρεψαμένων, πρὸς τὸ παρέχειν αὐτὰ εἰς ὑπηρεσίαν ἐκείνοις κατὰ δύναμιν πᾶσαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς οὐσίας· δεύτερα, τὰ τοῦ σώματος· τρίτα, τὰ τῆς ψυχῆς· ἀποτίνοντα δανείσματα ἐπιμελείας τε καὶ ὑπερπονούντων ὠδῖνας παλαιὰς ἐπὶ νέοις δανεισθείσας. ἀποδιδόντα δὲ παλαιοῖς ἐν τῷ γήρᾳ σφόδρα κεχρημένοις. παρὰ δὲ πάντα τὸν βίον ἔχειν τε καὶ ἐσχηκέναι χρὴ πρὸς αὐτοῦ γονέας εὐφημίαν διαφερόντως· διότι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία. πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐτάχθη Δίκης Νέμεσις ἄγγελος. θυμουμένοις τε οὖν ὑπείκειν δεῖ, καὶ ἀποπιμπλᾶσι τὸν θυμόν, ἐάν τ᾽ ἐν λόγοις ἐάν τ᾽ ἐν ἔργοις δρῶσι τὸ τοιοῦτον, ξυγγιγνώσκοντα ὡς εἰκότως μάλιστα πατὴρ ὑεῖ, δοξάζων ἀδικεῖσθαι, θυμοῖτ᾽ ἂν διαφερόντως. τελευτησάντων δὲ γονέων ταφὴ μὲν ἡ σωφρονεστάτη, καλλίστη· μήθ᾽ ὑπεραίροντα τῶν εἰθισμένων ὄγκων, μήτ᾽ ἐλλείποντα ὧν οἱ προπάτορες τοὺς ἑαυτῶν γεννήτορας ἐτίθεσαν. τάς τε αὖ κατ᾽ ἐνιαυτὸν τῶν ἤδη τέλος ἐχόντων ὡσαύτως ἐπιμελείας τοὺς κόσμον φερούσας ἀποδιδόναι. τῷ δὲ μὴ ἐκλείπειν μνήμην ἐνδελεχῆ παρεχόμενον, τούτῳ μάλιστ᾽ ἀεὶ πρεσβεύειν, δαπάνης τε τῆς διδομένης ὑπὸ τύχης τὸ μέτριον τοῖς κεκμηκόσι νέμοντα. ταῦτ᾽ οὖν ποιοῦντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες ἑκάστοτε ἕκαστοι, τὴν ἀξίαν ἂν παρὰ θεῶν καὶ ὅσοι κρείττονες ἡμῶν κομιζοίμεθα, ἐν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς διάγοντες τὸ πλεῖστον τοῦ βίου. ἃ δὲ πρὸς ἐκγόνους καὶ ξυγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πολίτας, ὅσα τε ξενικὰ πρὸς θεῶν θεραπεύματα καὶ ὁμιλίας, ξυμπάντων τούτων ἀποτελοῦντα τὸν ἑαυτοῦ βίον φαιδρυνάμενον, κατὰ νόμον κοσμεῖν δεῖ, τῶν νόμων αὐτῶν ἡ διέξοδος, τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ μὴ ὑπείκοντα πειθοῖ τῶν ἠθῶν, βίᾳ καὶ δίκῃ κολάζουσα, τὴν πόλιν ἡμῖν ξυμβουληθέντων θεῶν μακαρίαν τε καὶ εὐδαίμονα ἀποτελεῖ. ἃ δὲ χρὴ μὲν αὖ καὶ ἀναγκαῖον εἰπεῖν νομοθέτην ὅστις ἅπερ ἐγὼ διανοεῖται, ἐν δὲ σχήματι νόμου ἀναρμοστεῖ λεγόμενα, τούτων πέρι δοκεῖ μοι δεῖγμα προενεγκόντα αὑτῷ τε καὶ ἐκείνοις οἷς νομοθετήσει, τὰ λοιπὰ πάντα εἰς δύναμιν διεξελθόντα, τὸ μετὰ τοῦτο ἄρχεσθαι τῆς θέσεως τῶν νόμων. ἔστι δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα ἐν τίνι μάλιστα σχήματι κείμενα; οὐ πάνυ ῥᾴδιον ἐν ἑνὶ περιλαβόντα εἰπεῖν αὐτά, οἷον ἑνί τινι τύπῳ· ἀλλ᾽ οὑτωσί τινα τρόπον λάβωμεν, ἄν τι δυναίμεθα περὶ αὐτῶν βεβαιώσασθαι. ΚΛ. Λέγε τὸ ποῖον. ΑΘ. Βουλοίμην ἂν αὐτοὺς ὡς εὐπειθεστάτους πρὸς ἀρετὴν εἶναι· καὶ δῆλον ὅτι πειράσεται τοῦτο ὁ νομοθέτης ἐν ἁπάσῃ ποιεῖν τῇ νομοθεσίᾳ. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τὰ τοίνυν δὴ λεχθέντα ἔδοξέ τί μοι προὔργου δρᾶν εἰς τὸ περὶ ὧν ἂν παραινῇ μὴ παντάπασιν ὠμῆς ψυχῆς λαβόμενα, μᾶλλον δ᾽ ἡμερώτερόν τε ἂν ἀκούειν καὶ εὐμενέστερον. ὥστε, εἰ καὶ μὴ μέγα τι, σμικρὸν δέ, τὸν ἀκούοντα ὅπερ φησὶν εὐμενέστερον γιγνόμενον, εὐμαθέστερον ἀπεργάσεται, πᾶν ἀγαπητόν. οὐ γὰρ πολλή τις εὐπέτεια, οὐδὲ ἀφθονία τῶν προθυμουμένων ὡς ἀρίστων ὅτι μάλιστα καὶ ὡς τάχιστα γίγνεσθαι. τὸν δὲ Ἡσίοδον οἱ πολλοὶ σοφὸν ἀποφαίνουσι, λέγοντα ὡς ἡ μὲν ἐπὶ τὴν κακότητα ὁδὸς λεία καὶ ἀνιδρωτὶ παρέχει πορεύεσθαι, μάλα βραχεῖα οὖσα·

Τῆς δ᾽ ἀρετῆς [φησὶν] ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτήν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ᾽ εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηιδίη δ᾽ ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

A ATHE. Quænam igitur actio à Deo amatur, Deúmque ſequitur? Vna certè, rationem vnam antiquam habens atque præcipuam, quod ſimile ſimili, quòd moderatum ſit, amicum eſt. Immoderata verò neque inuicem, neque moderatis ſunt amica. Deus profectò nobis rerum omniũ maximè ſit menſura, multóque magis quàm quiuis, vt ferunt, homo. Qui igitur huic tali amicus fore ſtudet, eum neceſſe eſt, vt quàm maximè pro viribus talis efficiatur. Atqui ſecundum hanc rationem quiſquis hominum tẽperatus eſt, Deo eſt amicus. Similis enim. Intẽperatus autẽ, diſſimilis, differẽs, & iniuſtus, cæteráq. ſimiliter. Sed B intelligamus ad hæc rationẽ illam ſequi omnium rationum, vt arbitror, pulcherrimam atque veriſſimam, quòd bonum virũ decet ſacrificare diis, & intereſſe diuinis. Nempe illos proſequi orationibus, muneribus, alióque cultu diuino, pulcherrimum, optimum, commodiſſimum ad beatam vitam, idque præ cæteris eſt decorum. Malo autem contrà contingunt omnia. Impurus enim mali eſt animus, boni autem purus. Ab impuro autem capere munera, neque bonum virum, neque Deũ decet. Fruſtra itaque circa deos prophani laborant, quod opportunè faciunt omnes ſancti. Atqui ſignum quidem hoc eſt, C quò aciem debemus intẽdere. Sagittæ verò ad illud quænam, & quis proprius ipſarum impetus, rectiſſimè dicere? Principio poſt cœleſtium, ciuitatíque præſidentium deorum honores, ſiquis terreſtribus diis paria, ſecunda, præcipua munera tribuat, rectiſſimè ſignum ipſum pietatis attinget. Quæ verò horum ſuprà poſitorum imparia, & alterna voce reſpondentia ſuprà dictis, poſt deos iſtos dæmonibus vir mentis compos ſacrificabit, heroibúſque poſt dæmones. Sequuntur ſtatuæ patriorum deorum propriæ ſecundum legem conſecratæ. Demum viuentium cultus parentum, quibus fas eſt prima & maxima debita omnium antiquiſſima debitorum perſoluere. pu- D tare enim quiſque debet, omnia quæ poſſidet, eorum eſſe qui genuerunt, & educarũt, ita vt illis hæc omnia pro viribus miniſtrare debeat, primum quidem externa bona, deinde etiam corporis, poſtremo quæ ad animum pertinent, hæc omnia videlicet mutuo data perſoluens, & pro curis doloribúſque priſcis parentũ, in ſenecta recentes reddens, quando maximè indigent. In verbis quinetiam per totam vitam parentes venerari maximè decet. Leuium enim volatiliúmque verborum grauiſſima imminet pœna. Nã omnibus prępoſita eſt Nemeſis iudicij angelus, huiuſcemodi omnium conſideratrix. Oportet itaque iratis animúmque explentibus cedere ſeu verbis ſiue E rebus id faciant, non ignorantes patrem iure admodum filio valde ſuccenſere, ſi quãdo ab eo iniuriam ſibi fieri arbitretur. Mortuis verò parentibus monumenta decentiſſima, quę tẽperatiſſimè ſtructa. Neq; conſuetam magnitudinẽ oportet excedere, neque minora illis facere quæ maiores genitoribus ſuis ſtruebant. Annuas quoque curas defunctorum quæ ornamentum afferunt inſtaurare decet., & noua quotidie repetita memoria ſemper parentes ſummopere honorare, impendio moderatè pro fortuna vtẽtes. Si hæc ſeruabimus, vitámq; ſemper ita agemus ſinguli digna à diis cæteríſque natura noſtra ſuperioribus omnibus pręmia reportabimus, plurimum bona cum F ſpe viuentes. Quæ verò erga filios & nepotes, conſanguineos, amicos, ciues, peregrinos, deos ſemper colendo tum in congreſſu horum omnium operari quiſque debeat, atque ita vitã ſuam ſecundum legem illuſtrare legum ipſarum tractatio demonſtrabit, partim quidem ſuadendo, partim verò duriores mores vi ſuppliciòque cogendo: atque ita ciuitatem noſtram fauentibus diis, felicem beatámque efficiet. Quæ verò rurſus oportet neceſſariúmq; eſt, vt legiſlator, qui eadem quæ & ego agitet, ediſſerat, neque tamen ſub ipſa legis forma commodè dici poſſe videntur, horum exemplum in primis tam ipſi legumlatori, quàm his qui lege inſtituendi ſunt, arbitror afferendũ, deinde legum poſitionem incipiendã, reliqua omnia G pro viribus diſcutiẽdo. Talia verò quomodo maximè habeãt, haud ſanè facilè vna quadã formula comprehendi poteſt. Sed ita de ipſis modum aliquem capiamus, ſiquid de ipſis aſſeuerare poſſumus. CLIN. Dic age, quem modum? ATHEN. Vellem equidem eos ad virtutis officia perſuaſos maximè & obtẽperantes eſſe, idque legiſlator facere vbique conabitur. CLI. Quídni? ATHEN. Quę igitur dicta ſunt, nonnihil ad illud conducere mihi videntur, vt ſi non crudus omnino audientis animus ſit, mitior beneuolentiórque in audiendis præceptis efficiatur, beneuolẽtior verò factus, facilius perdiſcat: quod ſi nõ omnino peragatur, aliquo ſaltẽ modo factũ, ſatis eſſe putandũ eſt. Nõ enĩ magna eſt eorũ copia, qui optimi quàm maximè & celerrimè conẽtur euadere. Heſiodũ verò ſapiẽtẽ multi prędicãt, cũ dicat viã ad vitia planã eſſe, ac ſine ſudore peragi cũ breuiſſima ſit. Ante virtutẽ verò, inqt, ſudorẽ dij immortales poſuerũt. Ac via quæ ad eã ducit, lõga, ardua, & aſpera primũ: ſed poſtquã ad ſũma faſtigia pũetũ eſt, quæ ardua via fuerat, facilẽ

Nemeſis.

In li.1. ἔργων.

preſtat callé. CL. Bene dicere videtur. AT. Ita certè eſt. Verùm quò ſermonis ſpectabat progreſſio, volo in medio vobis proponere. CL. Ponas. AT. Orationẽ ad legiſlatorẽ ſic vertamus. Dic nobis, ô legiſlator, Si ſcires quid agendum dicendúmque nobis ſit, nónne diceres? CLI. Neceſſario. ATH. An non paulò antè dicentem audiuimus non debere legiſlatorem poëtis permittere, vt quæcunque ſibi placent, effingant? Non enim intelligunt, quæ dicta contra leges noceant ciuitati. CLI. Vera loqueris. ATH. Si de poëtis hæc ad eum dixerimus, erúntne nobis modeſtè dicta? CLI. Quænam hæc? ATH. Vetus, ô legiſlator fabula paſſim à nobis fertur, atque à cæteris omnibus confirmatur: poëtam quando in Muſæ tripode ſedet, non eſſe mentis compotem, ſed quaſi fontem fluere, & quæcunque influũt, prorſus effundere. Cúmque ars eius imitatio quædam ſit, & contrarios affectus hominum exprimat, ſæpe cogi poëtã ſibiipſi contraria dicere, neque ſcire vtrum hæc an illa vera ſint. Legiſlatori autem non licet duo quædam diuerſa de vno in lege loqui, ſed vnum debet ſemper enunciare de vno. Id autem ex his quæ modò dicebas, animaduertes. Cùm ſepulchrorum alia excedant, alia deficiant, alia medium teneãt, mediocria tu ſimpliciter laudaſti, fieríque ſola iuſſiſti. Ego autem ſi vxor mihi ditiſſima eſſet, iuberétque vt eam magnificè ſepelirem, in poëmate excedens ſepulchrum laudarem: pauper item vir atque auarus, deficiens. Qui verò mediocres diuitias poſſidet, & ipſe quoque moderatus ſit, medium laudabit. Sed tibi non ita dicendum, ſicut dicebas modò, vt ſcilicet mediocre ſolummodo dicas, ſed quid quantúmque mediocre ſit, exponendum. Aliter ne putes orationem huiuſmodi legem eſſe. CLIN. Vera loqueris. ATH. Vtrum qui legibus condendis incumbit, nihil tale in legum exordio dicet, ſed ſtatim quid faciendum ſit, & quid non, exponet: mulctáque impoſita ad aliam ſe legem vertet, nulla ratione ad exhortandum perſuadendúmque allata? Afferamus autem in medium modos medendi duos, quibus alij medici aliter curare conſueuerunt, vt quemadmodum pueri medicum orant, vt modo quàm facilimo eos curet, ita & nos legumlatorem. Quod vt fiat apertius, nónne dicimus quoſdam medicos eſſe, & quoſdam medicorum miniſtros, quos etiam medicos appellamus? CLI. Sic omnino. ATHEN. Siue liberi ſint, ſiue ſerui, qui dominorum iuſſu, conſideratione, vſu, & experientia artem poſſideant, non autem ſecundum naturam, ſicuti liberi, qui & ipſi ſic didicerunt, & ſuos filios inſtruunt? An ponis duo hæc genera medicorum? CLIN. Quid prohibet? ATHEN. Num igitur intelligis cùm ſerui & liberi in ciuitate ægrotent, ſeruos à ſeruis plerunque curari? Qui & in medicorum officinis verſantur, & omnia circumeunt, nec rationem vllam de ſingulis ſeruorum morbis, aut reddũt, aut accipiunt, ſed quæ vſu prodeſſe videntur, quaſi exactè ſcientes, tyrannorum inſtar ſuperbè & pertinaciter imperant, atque ita à ſeruo ad ſeruum medentes tranſuolant. In quo ſanè ad curandos ægrotantes domino facilitatem parant. Liber autem medicus liberorum vt plurimum morbos curat atque conſiderat, ita vt à principio morbi naturam perquirat, communitérque cum ægrotante atque eius amicis verſetur, tum dicendo ab illis nonnihil, tum quoad fieri poteſt docendo, nec antè imperat quicquam quàm perſuaſerit. Atque ita perſuadendo ſemper manſuetè ad ſanitatem perducere ægrotantes conatur. Vter melior eſt & medicus & exercitator, qui ſic, an qui modo illo medetur, atque exercet? Qui videlicet dupliciter vim vnam perficit, an qui ſimpliciter, & eum qui deterior ex duobus atque atrocior modus eſt, exequitur? CL. Multũ præſtat hoſpes, qui hoc dupliciter peragit. ATH. Vis ergo duplex hoc atque ſimplex, quomodo in legibus ferendis fiat, conſideremus? CL. Volo equidẽ. ATH. Dic age per deos, quã legis conditor primam legẽ conſcribet? An non ſecundũ naturam, primum generationis in ciuitate principium ante omnia legibus exornabit? CLI. Planè. ATH. Principiũ autẽ generationis omnibus ciuitatibus nuptiarum conuentus atque cõmunio. CLI. Vtique. ATH. Quare ſi nuptiales primum leges ponantur, bene ad omnem ciuitatẽ rectè conſtituendã poſitæ videbuntur. CL. Sic eſt omnino. ATH. Simplicẽ ergo primũ dicamus, quæ ſic ſe forſan habebit. Vxorẽ quiſq; à trigeſimo anno vſq. ad trigeſimũquintũ ducat. Sin minus, pecunia mulctetur atq. decore: pecunia quidẽ tãta vel tãta, dedecore autẽ tali quodã vel tali. Et ſimplex quidẽ lex de nuptiis talis ſit, duplex autẽ talis. Vxorem ducere quiſq. debet cũ annos habet triginta, cogitãs ꝙ natura quadã humanũ genus quodãmodo immortalitatẽ cõſequitur. Cui⁹ rei quiſq. natura ſummopere cupidus eſt. Nemo.n. eſt qui nõ deſideret perpetuũ apud poſteros nomẽ habere. Gen⁹ itaq; hominũ immortale hoc modo in ſempiternũ perdurat, ꝙ filiorum filios relinquẽdo vnũ & idẽ ſemper per generationẽ

...mo genera ...e fit ſem- ...nus.

A ΚΛ. Καὶ καλῶς γ' ἔοικε λέγοντι. ΑΘΗ. Πάνυ μὲν οὖν. ὁ δὲ προάγων λόγος ὅγε μοι ἀπείργασται, βούλομαι ὑμῖν εἰς τὸ μέσον αὐτὸ θεῖναι. ΚΛ. Τίθει δή. ΑΘ. Λέγωμεν δή, τῷ νομοθέτῃ διαλεγόμενοι, τόδε, Εἰπὲ ἡμῖν ὦ νομοθέτα· εἴπερ ὅ,τι χρὴ πράττειν ἡμᾶς καὶ λέγειν εἰδείης, ἆρ' οὐ δῆλον ὅτι καὶ ἂν εἴποις; ΚΛ. Ἀναγκαῖον. ΑΘΗ. Σμικρῷ μὲν δὴ πρόσθεν ἆρα οὐκ ἠκούσαμέν σου λέγοντος ὡς τὸν νομοθέτην οὐ δεῖ τοῖς ποιηταῖς ἐπιτρέπειν λέγειν ὃ ἂν αὐτοῖς ᾖ φίλον; οὐ γὰρ ἂν εἰδεῖεν τί ποτ' ἐναντίον τοῖς νόμοις ἂν λέγοντες βλάπτοιεν τὴν πόλιν; ΚΛ. Ἀληθῆ μέντοι λέγεις. ΑΘ. Ὑπὲρ δὴ τῶν ποιητῶν εἰ τάδε λέγοιμεν πρὸς αὐτόν, B ἆρ' ἂν τὰ λεχθέντα εἴη μέτρια; ΚΛ. Ποῖα τάδε; ΑΘ. Παλαιὸς μῦθος, ὦ νομοθέτα, ὑπό τε αὐτῶν ἡμῶν ἀεὶ λεγόμενός ἐστι, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι ξυνδεδογμένος, ὅτι ποιητής, ὁπόταν ἐν τῷ τρίποδι τῆς Μούσης καθίζηται, τότε οὐκ ἔμφρων ἐστίν, οἷον δὲ κρήνη τις τὸ ἐπιὸν ῥεῖν ἑτοίμως ἐᾷ· καὶ τῆς τέχνης οὔσης μιμήσεως, ἀναγκάζεται, ἐναντίως ἀλλήλοις ἀνθρώπους ποιῶν διατιθεμένους, ἐναντία λέγειν αὑτῷ πολλάκις· οἶδε δὲ οὔτ' εἰ ταῦτα οὔτ' εἰ θάτερα ἀληθῆ τῶν λεγομένων. τῷ δὲ νομοθέτῃ τοῦτο οὐκ ἔστι ποιεῖν ἐν τῷ νόμῳ, δύο περὶ ἑνός, ἀλλὰ ἕνα περὶ ἑνὸς ἀεὶ δεῖ λόγον ἀποφαίνεσθαι. σκέψαι δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπὸ σοῦ νῦν δὴ λε- C χθέντων. οὔσης γὰρ ταφῆς, τῆς μέν, ὑπερβεβλημένης, τῆς δέ, ἐλλειπούσης, τῆς δέ, μετρίας· τὴν μίαν ἑλόμενος σύ, τὴν μέσην, ταύτην προστάττεις καὶ ἐπῄνεσας ἁπλῶς. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν γυνὴ διαφέρουσα εἴη πλούτῳ, καὶ θάπτειν αὐτὴν διακελεύοιτο, ἐν τῷ ποιήματι τὸν ὑπερβάλλοντα ἂν τάφον ἐπαινοίην· φειδωλὸς δ' αὖ τις καὶ πένης ἀνὴρ τὸν καταδεᾶ· μέτρον δὲ οὐσίας κεκτημένος, καὶ μέτριος αὐτὸς ὤν, τὸν αὐτὸν ἂν ἐπαινέσοι. σοὶ δ' οὐχ οὕτω ῥητέον ὡς νῦν εἶπες, μέτριον εἰπών. ἀλλὰ τί τὸ μέτριον καὶ ὁπόσον, ῥητέον· ἢ τὸν τοιοῦτον λόγον μήπω σοὶ διανοοῦ γίγνεσθαι νόμον. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗ. Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ τεταγμένος ἐπὶ D τοῖς νόμοις μηδὲν τοιοῦτον προσαγορεύῃ ἐν ἀρχῇ τῶν νόμων; ἀλλ' εὐθὺς ὃ δεῖ ποιεῖν καὶ μή, φράζῃ τε, καὶ ἐπαπειλήσας τὴν ζημίαν, ἐπ' ἄλλον τρέπηται νόμον; παραμυθίας δὲ καὶ πειθοῦς τοῖς νομοθετουμένοις μηδὲν προσδιδῷ; καθάπερ ἰατρὸς δέ τις, ὁ μέν, οὕτως, ὁ δ' ἐκείνως ἡμᾶς εἴωθεν ἑκάστοτε θεραπεύειν· ἀναμιμνησκώμεθα δὲ τὸν τρόπον ἑκάτερον, ἵνα τοῦ νομοθέτου δεώμεθα, καθάπερ ἰατροῦ δέοιντο ἂν παῖδες, τὸν πρᾳότατον αὐτὸν θεραπεύειν τρόπον ἑαυτούς. οἷον δή τι λέγομεν· εἰσί πού τινες ἰατροί, φαμέν, καί τινες ὑπηρέται τῶν ἰατρῶν· ἰατροὺς δὲ καλοῦμεν δή που καὶ τούτους; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Ἐάν τέ γ' ἐλεύθεροι ὦσιν, ἐάν τε δοῦλοι, κατ' ἐπίταξιν δὲ τῶν δεσποτῶν καὶ θεωρίαν καὶ κατ' ἐμπειρίαν τὴν τέχνην κτῶνται, κατὰ φύσιν δὲ μή, καθά- E περ οἱ ἐλεύθεροι, αὐτοί τε μεμαθήκασιν οὕτω, τούς τε αὑτῶν διδάσκουσι παῖδας; θείης ἂν ταῦτα δύο γένη τῶν καλουμένων ἰατρῶν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἆρ' οὖν καὶ ξυννοεῖς ὅτι δούλων καὶ ἐλευθέρων ὄντων τῶν καμνόντων ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς μὲν δούλους σχεδόν τι οἱ δοῦλοι τὰ πολλὰ ἰατρεύουσι περιτρέχοντες, καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις περιμένοντες; καὶ οὔτε τινὰ λόγον ἑκάστου πέρι νοσήματος ἑκάστου τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς τῶν τοιούτων ἰατρῶν δίδωσιν οὐδ' ἀποδέχεται; προστάξας δ' αὐτῷ τὰ δόξαντα ἐξ ἐμπειρίας, ὡς ἀκριβῶς εἰδώς, καθάπερ τύραννος, αὐθαδῶς οἴχεται ἀποπηδήσας πρὸς ἄλλον κάμνοντα οἰκέτην· καὶ ῥᾳστώνην οὕτω τῷ δεσπότῃ παρασκευάζει τῶν καμνόντων τῆς ἐπιμελείας; ὁ δὲ ἐλεύθερος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ τῶν ἐλευθέρων νοσήματα θεραπεύει τε καὶ ἐπισκο- F πεῖ· καὶ ταῦτα, ἐξετάζων ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατὰ φύσιν, τῷ κάμνοντι κοινούμενος αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις, ἅμα μὲν αὐτὸς μανθάνει τι παρὰ τῶν νοσούντων, ἅμα δέ, καθόσον οἷός τε ἐστί, διδάσκει τὸν ἀσθενοῦντα αὐτόν· καὶ οὐ πρότερον ἐπέταξε πρὶν ἄν πῃ ξυμπείσῃ. τότε δὲ μετὰ πειθοῦς ἡμερούμενον ἀεὶ παρασκευάζων τὸν κάμνοντα, εἰς τὴν ὑγίειαν ἄγων, ἀποτελεῖν πειρᾶται. πότερον οὕτως ἢ ἐκείνως ἰατρός τε ἰώμενος, ἀμείνων, καὶ γυμναστὴς γυμνάζων; διχῇ τὴν μίαν ἀποτελῶν δύναμιν, ἢ μοναχῇ; καὶ κατὰ τὸ χεῖρον τοῖν δυοῖν καὶ ἀγριώτερον ἀπεργαζόμενος; ΚΛ. Πολύ που διαφέρον, ὦ ξένε, τὸ διπλῆ. ΑΘ. Βούλει δὴ καὶ θεασώμεθα τὸ διπλοῦν τοῦτο καὶ ἁπλοῦν ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐταῖς γιγνό- G μενον; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι; ΑΘ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν, τίν' ἄρα πρῶτον νόμον θεῖτ' ἂν ὁ νομοθέτης; ἆρ' οὐ, κατὰ φύσιν, τὴν περὶ γενέσεως ἀρχὴν πρώτην πόλεων πέρι κατακοσμήσει ταῖς τάξεσι; ΚΛ. Τί μήν; Α. Ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς γενέσεως πάσαις πόλεσιν ἆρ' οὐχ ἡ τῶν γάμων σύμμιξις καὶ κοινωνία; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; Α. Γαμικοὶ δὴ νόμοι πρῶτοι κινδυνεύουσι τιθέμενοι, καλῶς ἂν τίθεσθαι πρὸς ὀρθότητα πάσῃ πόλει. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. Α. Λέγωμεν δὴ πρῶτον τὸν ἁπλοῦν. ἔχοι δ' ἄν πως ἴσως ὧδε· γαμεῖν δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις τριάκοντα, μέχρις ἐτῶν πέντε καὶ τριάκοντα. εἰ δὲ μή, ζημιοῦσθαι χρήμασί τε καὶ ἀτιμίᾳ· χρήμασι μὲν τόσοις καὶ τόσοις, τῇδε καὶ τῇδε ἀτιμίᾳ. ὁ μὲν ἁπλοῦς ἔστω τις τοιοῦτος περὶ γάμων· H ὁ δὲ διπλοῦς, ὅδε. γαμεῖν δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις τριάκοντα, μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα· διανοηθέντα ὡς ἔστιν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας· οὗ καὶ πέφυκεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινόν, καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα, τοῦ τοιούτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστί τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου, ὃ διὰ τέλους αὐτῷ ξυνέπεται καὶ συνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν· τῷ παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει,

τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτὸν, οὐδέποτε ὅσιον. ἐκ προνοίας δ' ἀποστερεῖ ὃς ἂν παίδων καὶ γυναικὸς ἀμελῇ. πειθόμενος οὖν τῷ νόμῳ, ἀζήμιος ἀπαλλάττοιτο ἄν· μὴ πειθόμενος δὲ αὖ, μηδὲ γαμῶν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς καὶ πέντε, ζημιούσθω μὲν κατ' ἐνιαυτὸν τόσῳ καὶ τόσῳ, ἵνα μὴ δοκῇ τὴν μοναυλίαν οἱ κέρδος καὶ ῥᾳστώνην φέρειν. καὶ μὴ μετεχέτω δὲ τιμῶν ὧν οἱ νεώτεροι ἐν τῇ πόλει τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν τιμῶσιν ἑκάστοτε. τοῦτον δὴ παρ' ἐκεῖνον τὸν νόμον ἀκούσαντα ἔξεστι περὶ ἑνὸς ἑκάστου διανοηθῆναι, πότερον αὐτοὺς διπλοῦς οὕτω δεῖ γίγνεσθαι τῷ μήκει τὸ σμικρότατον, διὰ τὸ πείθειν τε ἅμα καὶ ἀπειλεῖν, ἢ τῷ ἀπειλεῖν μόνον χρωμένους, ἁπλοῦς γίγνεσθαι τοῖς μήκεσι. ΜΕΓ. Πρὸς μὲν τοῦ Λακωνικοῦ τρόπου, ὦ ξένε, τὸ τὰ βραχύτερα ἀεὶ προτιμᾶν· τούτων μὴν τῶν γραμμάτων εἴ τις κελεύοι ἐμὲ κριτὴν γίγνεσθαι, πότερα βουλοίμην ἂν ἐν τῇ πόλει μοι γεγραμμένα τεθῆναι, τὰ μακρότερ' ἂν ἑλοίμην. καὶ δὴ καὶ περὶ παντὸς νόμου κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα, εἰ γίγνοιτο ἑκάτερα, ταὐτὸν τοῦτ' ἂν αἱροίμην. οὐ μὴν ἀλλά που καὶ Κλεινίᾳ τῷ δ' ἀρέσκειν δεῖ τὰ νῦν νομοθετούμενα. τούτου ἡ πόλις ἡ νῦν τοῖς τοιούτοις νόμοις χρῆσθαι διανοουμένη. ΚΛ. Καλῶς γ', ὦ Μέγιλλε, εἶπες. ΑΘ. Τὸ μὲν οὖν περὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων γραμμάτων ποιήσασθαι τὸν λόγον, λίαν εὔηθες. τὰ γὰρ, οἶμαι, βέλτιστα, ἀλλ' οὐ τὰ βραχύτατα, οὐδὲ τὰ μήκη τιμητέον· τὰ δ' ἐν τοῖς νῦν δὴ νόμοις ῥηθεῖσιν, οὐ διπλῷ θάτερα τῶν ἑτέρων διάφορα μόνον εἰς ἀρετὴν τῆς χρείας, ἀλλ' ὅπερ ἐρρήθη νῦν δὴ τὸ τῶν διττῶν ἰατρῶν γένος ὀρθότατα παρετέθη. πρὸς τοῦτο δ' οὐδεὶς ἔοικε διανοηθῆναι πώποτε τῶν νομοθετῶν, ὡς ἐξὸν δυοῖν χρῆσθαι πρὸς τὰς νομοθεσίας, πειθοῖ καὶ βίᾳ, καθ' ὅσον οἷόν τε ἐπὶ τὸν ἄπειρον παιδείας ὄχλον, τῷ ἑτέρῳ χρῶνται μόνον. οὐ γὰρ πειθοῖ κεραννύντες τὴν μάχην νομοθετοῦσιν, ἀλλ' ἀκράτῳ μόνον τῇ βίᾳ. ἐγὼ δὲ, ὦ μακάριοι, καὶ τρίτον ἔτι περὶ τοὺς νόμους ὁρῶ γίγνεσθαι δέον, οὐ γιγνόμενον. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἐξ αὐτῶν ὧν νῦν διειλέγμεθα ἡμεῖς, κατὰ θεόν τινα γεγονός. σχεδὸν γὰρ ἐξ ὅσου περὶ τῶν νόμων ἤργμεθα λέγειν ἐξ ἑωθινοῦ, μεσημβρία τε γέγονε, καὶ ἐν ταύτῃ παγκάλῃ ἀναπαύλῃ τινὶ γεγόναμεν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ περὶ νόμων διαλεγόμενοι. νόμους δὲ ἄρτι μοι δοκοῦμεν λέγειν ἄρχεσθαι· τὰ δ' ἔμπροσθεν ἦν πάντα ἡμῖν, προοίμια νόμων. τί δὲ ταῦτ' εἴρηκα; τόδ' εἰπεῖν βουληθεὶς, ὅτι λόγων πάντων καὶ ὅσων φωνὴ κεκοινώνηκε, προοίμιά τέ ἐστι, καὶ σχεδὸν οἷόν τινες ἀνακινήσεις, ἔχουσαί τινα ἔντεχνον ἐπιχείρησιν, χρήσιμον πρὸς τὸ μέλλον περαίνεσθαι. καὶ δή που κιθαρῳδικῆς ᾠδῆς λεγομένων νόμων καὶ πάσης μούσης προοίμια θαυμαστῶς ἐσπουδασμένα πρόκειται. τῶν δὲ ὄντως νόμων ὄντων, οὓς δὴ πολιτικοὺς εἶναί φαμεν, οὐδεὶς πώποτε οὔτ' εἶπέ τι προοίμιον, οὔτε ξυνθέτης γενόμενος ἐξήνεγκεν εἰς τὸ φῶς· ὡς οὐκ ὄντος φύσει. ἡμῖν δὲ ἡ νῦν διατριβὴ γεγονυῖα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, σημαίνει ὡς ὄντος. οἵ τέ γε δὴ διπλοῖ ἔδοξαν νῦν δή μοι λεχθέντες νόμοι, οὐκ εἶναι ἁπλῶς οὕτω πως διπλοῖ. ἀλλὰ δύο μέν τινε, νόμος τε καὶ προοίμιον τοῦ νόμου. ὃ δὴ τυραννικὸν ἐπίταγμα, ἀπεικασθὲν ἐρρήθη τοῖς ἐπιτάγμασι τοῖς τῶν ἰατρῶν, οὓς εἴπομεν ἀνελευθέρους, τοῦτ' εἶναι νόμος ἄκρατος. τὸ δὲ πρὸ τούτου ῥηθὲν, πειστικὸν λεχθὲν ὑπὸ τοῦδε, ὄντως μὲν εἶναι πειστικὸν, προοιμίου μὴν τοῦ περὶ λόγους δύναμιν ἔχειν. ἵνα γὰρ εὐμενῶς καὶ διὰ τὴν εὐμένειαν εὐμαθέστερον τὴν ἐπίταξιν (ὅ ἐστιν ὁ νόμος) δέξηται ᾧ τὸν νόμον ὁ νομοθέτης λέγει, τούτου χάριν εἰρῆσθαι μοι κατεφάνη πᾶς ὁ λόγος οὗτος, ὃν πείθων εἶπεν ὁ λέγων. διὸ δὴ, κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον, τοῦτ' αὐτὸ, προοίμιον, ἀλλ' οὐ λόγος ἂν ὀρθῶς προσαγορεύοιτο εἶναι τοῦ νόμου. ταῦτ' οὖν εἰπὼν, τί τὸ μετὰ τοῦτο ἄν μοι βουληθείην εἰρῆσθαι; τόδε· ὡς τὸν νομοθέτην πρό τε πάντων ἀεὶ τῶν νόμων χρεών ἐστι μὴ ἀμοίρους αὐτοὺς προοιμίων ποιεῖν, καὶ καθ' ἕκαστον ᾗ διοίσουσιν ἑαυτῶν, ὅσον νῦν δὴ τὼ λεχθέντε διενεγκάτην. ΚΛ. Τό γ' ἐμὸν οὐκ ἂν ἄλλως νομοθετεῖν διακελεύοιτο ἡμῖν τὸν τούτων ἐπιστήμονα. ΑΘ. Καλῶς μὲν τοίνυν, ὦ Κλεινία, δοκεῖς μοι τό γε τοσοῦτον λέγειν, ὅτι πᾶσί γε νόμοις ἐστὶ προοίμιον· καὶ ὅτι πάσης ἀρχόμενον νομοθεσίας, χρὴ προτιθέναι παντὸς τοῦ λόγου τὸ πεφυκὸς προοίμιον ἑκάστοις. οὐ γὰρ σμικρὸν τὸ μετὰ τοῦτο ἐστὶ ῥηθησόμενον, οὐδ' ὀλίγον διαφέρειν, ἢ σαφῶς ἢ μὴ σαφῶς αὐτὰ μνημονεύεσθαι. τὸ μέντοι μεγάλων πέρι λεγομένων νόμων καὶ σμικρῶν, εἰ ὁμοίως προοιμιάζεσθαι προστάττοιμεν, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν. οὐδὲ γὰρ ᾄσματος οὐδὲ λόγου παντὸς δεῖ τὸ τοιοῦτον δρᾶν. καίτοι πέφυκέ γε εἶναι πᾶσιν, ἀλλ' οὐ χρηστέον ἅπασιν. αὐτῷ δὲ τῷ τε ῥήτορι καὶ τῷ μελῳδῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε ἐπιτρεπτέον. ΚΛ. Ἀληθέστατα δοκεῖς μοι λέγειν. ἀλλὰ δὴ μηκέτ', ὦ ξένε, διατριβὴν πλείω τῆς μελλήσεως ποιώμεθα· ἐπὶ δὲ τὸν λόγον ἐπανέλθωμεν, καὶ ἀπ' ἐκείνων ἀρχώμεθα, εἴ σοι φίλον, ὧν οὐχ ὡς προοιμιαζόμενος εἶπες τότε. πάλιν οὖν (οἷόν φασιν οἱ παίζοντες) ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων, ἐπαναπολήσωμεν, ὡς προοίμιον, ἀλλ' οὐχ ὅ τι τύχοι τὸν λόγον περαίνοντες, καθάπερ ἄρτι. λάβωμεν δ' αὐτῶν ἀρχὴν ὁμολογοῦντες προοιμιάζεσθαι. καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν τιμῆς, προγόνων τε θεραπείας, καὶ τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἱκανά. τὰ δ' ἑξῆς πειρώμεθα λέγειν, μέχρι περ ἄν σοι πᾶν τὸ προοίμιον ἱκανῶς εἰρῆσθαι δοκῇ. μετὰ δὲ τοῦτ' ἤδη τοὺς νόμους αὐτοὺς διέξει λέγων.

A immortalitatem adipiſcatur. Nefas autem eſt immortalitate ſeipſum ſponte priuare. Hac verò ex animo ille ſe priuat, qui filios & vxorem negligit. Quicunque legi huic obtemperauerit, indemnis eſto. Qui verò non paruerit, & quinque ac triginta annos natus vxorem non duxerit, ne ſolitariam vitam lucro ſibi & voluptati fore cenſeat, tanta in annos ſingulos mulctetur pecunia, neque eorum particeps honorum ſit, quos iuniores quotidie in ciuitate ſenioribus exhibent. Duabus his legibus inuicem comparatis, de ſingulis iudicare licet, vtrum oporteat eas duplices longitudine quàm breuiſſima conſcribere, vt perſuaſiones ſimul interponantur & minæ: an minis vti ſolum, & ſimplices longitudine leges condere. MEGIL. Laconici B moris eſt, hoſpes, breuiora ſemper eligere. Si quis autē in his me iudicem faceret, vt eligere mihi liceret ex his vtrā velim legem in ciuitate, longiorem eligerem: in cæteriſque legibus omnibus, ſi duo hæc proponantur, ad hoc ipſum exemplar idem facerem. Oportet tamen præſentes leges & Cliniæ huic probari. huius enim ea ciuitas eſt, cuius vſui leges hæ cōdūtur. CL. Probè tu quidē Megille. ATH. De prolixitate quidē vel breuitate ſcribēdi curare nimis ineptū eſt. Nō enī breuiſſima aut lōgiſſima, ſed optima ſunt vt arbitror, eligēda. Atqui & in legibus paulo antè propoſitis, nō duplicitate ſolū altera C magis quàm altera ad virtutē cōfert: ſed quod de duplici medicorū genere dictū eſt, rectiſſimè eſt appoſitū. Quod quidē legiſlatorū nullus vnquā cogitaſſe videtur. Nā cū liceat duob⁹ quibuſdā ad ferēdas leges, vi perſuaſioneq́; vti ad turbā diſciplinę expertem, quoad poſſunt altero ſolum vtūtur. Non enim perſuaſioni minas coniungunt, ſed vim puram ſolummodo inferunt. Ego autem ô vir beate tertium quiddam faciundum in legibus video, quod fieri nuſquam videmus. CLIN. Quidnam? ATH. Quod per ea de quibus diſſeruimus, nobis Deo quodam aſpirante factum eſt. Manè enim diſputare de legibus cœpimus, & iam meridies eſt, & hoc amœno in loco commodiſſimè D requieſcimus, de legibus ſolummodo diſputantes. Et nunc primum tractandarum legum principium facere mihi videmur. Superiora verò cuncta exordia legum erant. Quorſum hæc? quia volebam dicere, quòd ſermonum omnium cæterorúmque quibus vocis imitatio eſt, exordia ſunt, & quaſi quædam præludia, quæ artificioſam aliquam & vtilem ad rem dicendam tractationem habent. Nempe illis quæ citharœdici cantus leges vocantur, & reliquæ muſæ, procemia mirè adinuenta præponuntur. Verarum autem legum, quas ciuiles eſſe dicimus, nemo vnquam procemium aliquod aut pronunciauit, aut cōſcriptum in lucem protulit, quaſi nullum natura ſit. E Nobis autem mora hæc & diſputatio noſtra eſſe aliquod ſignificare videtur. Leges autē quæ modò duplices appellatæ ſunt, nō duplices ſunt ſimpliciter, ſed duo quædam lex, ac legis exordium. Atque ea quam tyrannico & medicorum ſeruilium imperio comparauimus, lex mera eſt. Quod verò antè poſitum fuit, ab hoc perſuaſorium dictum, reuera ad perſuadendum ſpectat quidem, ſed vim habet exordij. Nam vt beneuolentius audiant legiſlatoris imperium, quæ lex eſt, & propter hoc faciliùs ſuſcipiant ciues, idcirco tota illa oratio habita eſt, quæ ad perſuadendum eſt inducta. Quapropter vt mea ſententia fert, non legis ratio, ſed prœmium, totum hoc merito appellabitur. Poſt hæc autem quid inſuper addi deſidero? hoc ſanè. F Oportere legiſlatorem exordium ſemper omni legi præponere & in ſingulis in quo à ſeipſis differant, quatenus duo illa, quo modo relata ſunt, differebant. CLINIA. Ego quidem nunquam aliter virum harum rerum peritum leges ferre deſiderarem. ATHEN. Probè mihi, ô Clinia, eò dixiſſe, videris, quòd omnibus legibus procemium quoddam prærit, & quòd oportet in omnis legum cōſcriptionis principio, omni ſermoni præponere exordium legibus ſingulis accommodatum. Non enim parum eſt quod poſtea dicitur, nec parum refert claréne an obſcurè talia commemorentur. Si autem magnarum paruarúmque legum exordia ſimiliter confici iubeamus, G non rectè iubebimus. Non enim in omni cantu neque in omni ſermone id faciendum. Nam etſi poſſit in omnibus inueniri, non tamen omnibus vtendum eſt. Id autem ipſi rhetori, cātoríque, & legum conditori ſemper eſt concedendum. CLIN. Vera loqueris hoſpes. Sed ne vlterius immoremur, imò verò ad ſermonem propoſitum iam reuertamur, & ab illis incipiamus, ſi tibi placet, quæ ſuprà haud quaſi procemio vtens dixiſti. Quare iterum vt ludentes aiunt, meliora ab initio ſecunda reſumamus, quaſi certum procemium non quemlibet ſermonem vt nuper tractantes. Incipiamus i- H taque, & exordiri profiteamur. Ac de honore quidem deorum maiorúmque noſtrorum cura ſatis ſit dictum: cætera transfigere annitamur, donec tibi videaris ſufficienter totum procemium abſoluiſſe. Denique poſt procemium leges aggredieris. ATHENIEN. Cùm de diis deóſ-

De exordiis.

que ſequentibus,& parentibus ſiue viuentibus ſiue defunctis ſatis per exordium dixerimus, vt nũc affirmamus: quod reſtat, vt tu iubere videris, in lucem eſt educendum. CLIN. Prorſus quidem. ATH. Poſt illa verò quæ ad animos, quæ ad corpora, quæ ad bona pertinent, quo ſtudio colenda ſint communiter differendo, ita determinare oportet, vt & dicentes & audientes diſciplinam pro viribus conſequamur. Hæc ergo poſt illa nobis reuera dicenda audiendáque ſunt. CLIN. Rectè admodum loqueris.

A ΑΘ. Οὐκοῦν περὶ θεῶν μὲν καὶ τῶν μετὰ θεούς, καὶ γονέων ζώντων τε πέρι καὶ τελευτησάντων, τότε ἱκανῶς προοιμιασάμεθα, ὡς νῦν λέγομεν. τὸ δ' ἀπολειπόμενον ἔτι τοῦ τοιούτου φαίνῃ μοι σὺ διακελεύεσθαι ταννῦν οἷον πρὸς τὸ φῶς ἐπανάγειν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν μετά γε τὰ τοιαῦτα ὡς χρὴ περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰς οὐσίας σπουδῆς τε πέρι καὶ ἀνέσεως ἴσχειν, προσῆκόν τ' ἐστὶ καὶ κοινότατον ἀναπεμπαζομένους τόν τε λέγοντα καὶ τοὺς ἀκούοντας, παιδείας γίγνεσθαι κατὰ δύναμιν ἐπηβόλοις. ταῦτ' οὖν ἡμῖν αὐτὰ μετ' ἐκεῖνα ὄντως ἐστὶ ῥητέα καὶ ἀκουστέα. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS QVINTVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

SVMMA DIALOI. *Prima huius dialogi pars complectitur nonnulla quæ ad præfationem abſoluendam reſtabant: & tractat pulcherrimum locum De vero animi cultu: ideſt, quanto ſtudio & labore verſari debeat bonus ciuis in animo ſuo colendo, & quinam ſit verus & genuinus illius colendi modus: atque adeò quantum corpori, quantum pecuniæ & iis omnibus rebus externis ſit ab eo tribuendum. Ita verum veræ legum inſtitutionis fundamentum ſubſternit Plato. Fruſtra enim leges inſtituerentur, neque vllam efficaciam exererent, niſi eius cui ponuntur animus rectè prius fuerit informatus, vt ipſe ſibi ſit lex. Inde ad ipſam νομοθεσίαν accedit, quæ eſt horum duodecim librorum altera pars.*

AVDIAT iam reliqua, quicunque paulo antè de diis chariſſimíſque genitoribus audiebat. Cuiuſque enim animus, omnium ſuarum rerum poſt deos cũ ſit maximè ſuus, diuiniſſimus eſt. Quæ verò ſua ſunt, bifariam diuiduntur. Et potentiora quidem ac meliora dominantur, imbecilliora verò deterioráq; ſeruiũt. Profectò quæ dominãtur, præ illis quę ſeruiunt, ſemper ſunt honorãda. Quapropter merito poſt dominantes deos eóſq; qui illos ſequuntur, animum noſtrum colendũ ſecundóq; loco habendum iubeo. Nemo autẽ, vt breuiter dicã, rectè animũ ſuũ honorat, quamuis videatur. Diuinum enim bonum eſt honor. Malorũ autẽ nihil eſt honorandũ. Quiſquis igitur putat vel ſermonibus quibuſdã, vel muneribus, vel obſequiis animum ſuum poſſe extolli, ſi meliorem ipſum ex deteriore non reddit, quanquam honorare videtur, minimè tamen id facit. Nam ſtatim à pueritia vnuſquiſque ſufficientem ad omnia cognoſcenda ſe putat, & honorare ſuum animum opinatur laudando, permittendóque ſibi quicquid libuerit agere. Nos autem dicimus eum qui hęc agit animum non honorare, ſed lædere, quem tamen ſecũdo loco poſt deos dicimus honorandum. Sed neque ille eum honorat, qui peccatorum ſuorum, plurimorúmque & maximorum ſcelerũ, non ſeipſum, ſed alios cauſam ducit. Qui ſanè ſeipſum ſemper excuſans honorare videtur animum, longè tamen abeſt, cùm obſit. Neque etiam, cùm præter rationem laudémque legumlatoris, voluptatibus quis indulget, animum ſuum honorat: deiicit enim ipſum, cùm malis & pœnitentia repleat. Neque etiam tunc honorat, quãdo labores lege laudatos, metúſque ac dolores ferendos non ſuſcipit, ſed cedit atque ſuccumbit. Hęc enim agens omnia, animum ſuum dedecorat. Sed nec quando hanc vitam ſummum bonum cenſet, imò tunc etiam vituperat. Nam animo exiſtimãti omnia apud inferos mala eſſe, protinus aſſentitur, neque reſiſtit, docẽs ipſum atque redarguẽs, quaſi ignoret vtrũ contrà quæ apud deos inferos ſunt, omniũ bonorum nobis maxima ſint. Præterea qui virtuti formã corporis anteponit, animã verè penitúſque dedecorat. Nẽpe corpus anima venerabilius arbitratur. In quo certè vehementer errat. Nihil enim terrenum rebus cœleſtibus venerabilius eſt. Et qui de animo aliter ſentit, quàm mirabilẽ rẽ negligat, prorſus ignorat. Nec rurſus qui pecuniã iniuſtè cupit, aut poſſidens iniuſtè, non dolet, muneribus animum ſuum exornat, ſed ab hoc lõgiſſimè abeſt. Quod enim venerabile pulchrúmq; in animo eſt, paruo pro auro prodit, cùm totum quod ſuper terram quódve ſub terra eſt aurum, virtuti cõpenſari dignè non poſſit. Denique vt ſummatim dicam, quicunque illa quæ legiſlator turpia maláque putat eſſe, omni ſtudio non fugit, nec pro viribus ſequitur ea quę bona & pulchra ſtatuit, nõ videt in his omnib⁹, quàm turpiter, & fœdè diuiniſſimũ animũ ſuũ afficiat. Maximã enim ſecũdũ iuſtitiã vltionẽ malè agẽdi, nemo, vt vno verbo dicã, animaduertit. Maxima verò eſt, vt quis malis hominibus ſimilis efficiatur, factúſque ſimilis bonos & viros & ſermones fugiat: ſeq; ipſũ ab eis ſeiũgat, improbis autẽ adhæreat, & eorũ cõſuetudinẽ amplectatur. Eũ verò q ſe his immiſcuit, neceſſe eſt eadẽ pati & agere quę tales agere & loqui inter ſe conſueuerunt. Ac paſſio quidẽ huiuſmodi iuſtitia non eſt. Iuſtitia enim & iuſtum honeſtum eſt. Vltio verò paſſio iniuſtitiæ ſequax in quã & qui non incidit & qui incidit, malus miſerq. eſt: ille quoniã nõ ſanatur, hic quoniã vt multi ſeruẽtur ipſe perit.

Verus & falſus animi cultus.

ΑΚΟΥΟΙ δὴ πᾶς, ὅσπερ νῦν δὴ τὰ περὶ θεῶν τε ἤκουε καὶ τῶν φίλων προπατόρων. πάντων γὰρ τῶν αὑτοῦ κτημάτων μετὰ θεοὺς ψυχὴ θειότατον, οἰκειότατον ὄν. τὰ δ' αὑτοῦ διπλᾶ ἐστι πανταπᾶσι. τὰ μὲν οὖν κρείττω καὶ ἀμείνω, δεσπόζοντα· τὰ δ' ἥττω καὶ χείρω, δοῦλα. τῶν οὖν αὑτοῦ τὰ δεσπόζοντα ἀεὶ προτιμητέον τῶν δουλευόντων. οὕτω δὴ τὴν αὑτοῦ ψυχὴν μετὰ θεοὺς ὄντας δεσπότας καὶ τοὺς τούτοις ἑπομένους, τιμᾶν δεῖν λέγων δευτέραν, ὀρθῶς B παρακελεύομαι. τιμᾷ δ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμῶν οὐδεὶς ὀρθῶς· δοκεῖ δέ. θεῖον γὰρ ἀγαθόν που τιμή· τῶν δὲ κακῶν οὐδὲν τίμιον. ὁ δ' ἡγούμενος ἤ τισι λόγοις ἢ δώροις αὐτὴν αὔξειν, μηδὲν βελτίω δ' ἐκ χείρονος αὐτὴν ἀπεργαζόμενος, τιμᾶν μὲν δοκεῖ, δρᾷ δὲ τοῦτο οὐδαμῶς. αὐτίκα παῖς εὐθὺς γενόμενος ἄνθρωπος πᾶς, ἡγεῖται πάντα ἱκανὸς εἶναι γιγνώσκειν, καὶ τιμᾶν οἴεται ἐπαινῶν τὴν αὑτοῦ ψυχήν, καὶ προθυμούμενος ἐπιτρέπει πράττειν ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ. τὸ δὲ νῦν λεγόμενον ἐστίν, ὡς δρῶν ταῦτα, βλάπτει καὶ οὐ τιμᾷ. δεῖ δέ, ὥς φαμεν, μετά γε θεοὺς δευτέραν. οὐδέ γε ὅταν ἄνθρωπος τῶν αὑτοῦ ἑκάστοτε ἁμαρτημάτων μὴ ἑαυτὸν αἴτιον ἡγῆ- C ται, καὶ τῶν πλείστων κακῶν καὶ μεγίστων, ἀλλ' ἄλλους, ἑαυτὸν δὲ ἀεὶ ἀναίτιον ἐξαίρῃ, τιμᾷ τὴν αὑτοῦ ψυχήν, ὡς δὴ δοκεῖ. ὁ δὲ πολλοῦ δεῖ δρᾶν τοῦτο. βλάπτει γάρ. οὐδ' ὁπόταν ἡδοναῖς παρὰ λόγον τὸν τοῦ νομοθέτου καὶ ἔπαινον χαρίζηται, τότε οὐδαμῶς τιμᾷ· ἀτιμάζει δέ, κακῶν καὶ μεταμελείας ἐμπιπλὰς αὐτήν. οὐδέ γε ὁπόταν αὖ τἀναντία τοὺς ἐπαινουμένους πόνους, καὶ φόβους καὶ ἀλγηδόνας καὶ λύπας μὴ διαπονῇ καρτερῶν, ἀλλ' ὑπείκῃ, τότε οὐ τιμᾷ ὑπείκων. ἄτιμον γὰρ αὐτὴν ἀπεργάζεται, δρῶν τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα. οὐδ' ὁπόταν ἡγῆται τὸ ζῆν πάντως ἀγαθὸν εἶναι, τιμᾷ· ἀτιμάζει δ' αὐτὴν καὶ τότε. τὰ γὰρ ἐν ᾅδου πράγματα πάντα, κακὰ ἡγουμένης τῆς ψυχῆς εἶναι, ὑπείκει, καὶ οὐκ ἀντιτείνει, δι- D δάσκων τε καὶ ἐλέγχων ὡς οὐκ οἶδεν οὐδ' εἰ τἀναντία πέφυκε μέγιστα εἶναι πάντων ἀγαθῶν ἡμῖν, τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐκεῖ. οὐδὲ μὴν πρὸ ἀρετῆς ὁπόταν αὖ προτιμᾷ τις κάλλος, τοῦτ' ἔστιν οὐχ ἕτερον ἢ ἡ τῆς ψυχῆς ὄντως καὶ πάντως ἀτιμία. ψυχῆς γὰρ σῶμα ἐντιμότερον οὗτος ὁ λόγος φησὶν εἶναι, ψευδόμενος. οὐδὲν γὰρ γηγενὲς ὀλυμπίων ἐντιμότερον. ἀλλ' ὁ περὶ ψυχῆς ἄλλως δοξάζων ἀγνοεῖ ὡς θαυμαστοῦ τούτου κτήματος ἀμελεῖ. οὐδέ γε ὁπόταν χρήματα τις ἐρᾷ κτᾶσθαι μὴ καλῶς, ἢ μὴ δυσχερῶς φέρῃ κτώμενος, δώροις ἄρα τιμᾷ τότε τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. παντὸς μὲν οὖν λείπει. τὸ γὰρ αὐτῆς τίμιον ἅμα καὶ καλὸν ἀποδίδοται σμικροῦ χρυσίου. πᾶς γὰρ ὅ,τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσός, ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος. οὐ- E δὲ (εἰπεῖν ξυλλήβδην) ὅσαπερ νομοθέτης αἰσχρὰ εἶναι καὶ κακὰ διαριθμούμενος τάττῃ, καὶ τοὐναντίον ἀγαθὰ καὶ καλά, τῶν μὲν ἀπέχεσθαι μὴ ἐθέλῃ πάσῃ μηχανῇ, τὰ δὲ ἐπιτηδεύειν ξύμπασαν κατὰ δύναμιν, οὐκ οἶδεν ἐν τούτοις πᾶσι πᾶς ἄνθρωπος, ψυχήν, θειότατον ὄν, ἀτιμότατα καὶ κακοσχημονέστατα διατιθείς. τὴν γὰρ λεγομένην δίκην τῆς κακουργίας τὴν μεγίστην οὐδείς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, λογίζεται. ἔστι δ' ἡ μεγίστη, τὸ ὁμοιοῦσθαι τοῖς κακοῖς ἀνδράσιν· ὁμοιούμενον δέ, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς φεύγειν ἄνδρας καὶ λόγους, καὶ ἀποσχίζεσθαι, τοῖς δὲ προσκολλᾶσθαι διώκοντα κατὰ τὰς ξυνουσίας. προσπεφυκότα δὲ τοῖς τοιούτοις, ἀνάγκη ποιεῖν καὶ πάσχειν ἃ πεφύκασιν ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν καὶ λέγειν. τοῦτο F οὖν δὴ τὸ πάθος, δίκη μὲν οὐκ ἔστι (καλὸν γὰρ τό γε δίκαιον, καὶ ἡ δίκη) τιμωρία δέ, ἀδικίας ἀκόλουθος πάθη· ἧς ὅ, τε τυχὼν καὶ μὴ τυγχάνων, ἄθλιος· ὁ μέν, οὐκ ἰατρευόμενος· ὁ δέ, ἵνα ἕτεροι πολλοὶ σῴζωνται, ἀπολλύ-

μένος. τιμὴ δ' ἐστὶν ἡμῖν, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν, τοῖς μὲν ἀμείνοσιν ἕπεσθαι· τὰ δὲ χείρονα, γενέσθαι δὲ βελτίω δυνατά, τοῦτ' αὐτὸ ὡς ἄριστα ἀποτελεῖν. ψυχῆς οὖν ἀνθρώπῳ κτῆμα οὐκ ἔστιν εὐφυέστερον, εἰς τὸ φυγεῖν μὲν τὸ κακόν, ἰχνεῦσαι δὲ καὶ ἑλεῖν τὸ πάντων ἄριστον· καὶ ἑλόντα αὖ, κοινῇ ξυνοικεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον. διὸ δεύτερον ἐτάχθη τιμῇ. τὸ δὲ τρίτον, πᾶς ἂν τοῦτό γε νοήσειε, τὴν τοῦ σώματος εἶναι κατὰ φύσιν τιμήν. τὰς δ' αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν, καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς, καὶ ὅσαι κίβδηλοι. τοῦτο δέ, νομοθέτου. μηνύειν δή μοι φαίνεται τάσδε καὶ τοιάσδε τινὰς αὐτάς, εἶναι τίμιον εἶναι σῶμα, οὐ τὸ καλόν, οὐδὲ ἰσχυρόν, οὐδὲ τάχος ἔχον, οὐδὲ μέγα, οὐδέ γε τὸ ὑγιεινόν (καίτοι πολλοῖς ἂν τοῦτό γε δοκοῖ) καὶ μὴν οὐδὲ τὰ τούτων γ' ἐναντία· τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ ἁπάσης ταύτης τῆς ἕξεως ἐφαπτόμενα, σωφρονέστατα ἅμα τε ἀσφαλέστατα εἶναι μακρῷ. τὰ μὲν γὰρ χαύνους τὰς ψυχὰς καὶ θρασείας ποιεῖ, τὰ δὲ, ταπεινάς τε καὶ ἀνελευθέρους. ὡς δ' αὕτως ἡ τῶν χρημάτων καὶ κτημάτων κτῆσις καὶ τιμήσεως κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν ἔχει. τὰ μὲν γὰρ ὑπέρογκα ἑκάστων τούτων ἔχθρας καὶ στάσεις ἀπεργάζεται ταῖς πόλεσι καὶ ἰδίᾳ, τὰ δ' ἐλλείποντα, δουλείας ὡς τὸ πολύ. μὴ δή τις φιλοχρηματείτω παίδων γ' ἕνεκα, ἵνα ὅτι πλουσιωτάτους καταλίπῃ. οὔτε γὰρ ἐκείνοις, οὔτ' αὖ τῇ πόλει ἄμεινον. ἡ γὰρ τῶν νέων ἀκολάκευτος οὐσία, τῶν δ' ἀναγκαίων μὴ ἐνδεής, αὕτη πασῶν μουσικωτάτη τε καὶ ἀρίστη. ξυμφωνοῦσα γὰρ ἡμῖν καὶ ξυναρμόττουσα εἰς ἅπαντα, ἄλυπον τὸν βίον ἀπεργάζεται. παισὶ δὲ αἰδῶ χρὴ πολλήν, οὐ χρυσὸν, καταλείπειν. οἰόμεθα δ' ἐπιπλήττοντες τοῖς νέοις ἀναισχυντοῦσι, τοῦτο καταλείψειν. τὸ δ' ἔστιν οὐκ ἐκ τοῦ νῦν παρακελεύματος τοῖς νέοις γιγνόμενον, ὃ παρακελεύονται, λέγοντες ὡς δεῖ πάντα αἰσχύνεσθαι τὸν νέον. ὁ δὲ ἔμφρων νομοθέτης τοῖς πρεσβυτέροις ἂν μᾶλλον παρακελεύοιτο αἰσχύνεσθαι τοὺς νέους, καὶ πάντων μάλιστα εὐλαβεῖσθαι μή ποτέ τις αὐτὸν ἴδῃ τῶν νέων ἢ καὶ ἐπακούσῃ δρῶντα ἢ λέγοντά τι τῶν αἰσχρῶν. ὡς ὅπου ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἀνάγκη καὶ νέους ἐνταῦθα εἶναι ἀναιδεστάτους. παιδεία γὰρ νέων διαφέρουσα ἐστὶν ἅμα καὶ αὐτῶν, οὐ τὸ νουθετεῖν, ἀλλ' ἅπερ ἂν ἄλλον νουθετῶν εἴποι τις, φαίνεσθαι ταῦτα αὐτὸν δρῶντα διὰ βίου. ξυγγένειαν δὲ καὶ ὁμογνίων θεῶν κοινωνίαν ἅπασαν ταὐτοῦ φύσιν αἵματος ἔχουσαν τιμῶν τις καὶ σεβόμενος, εὔνους ἂν γενεθλίους θεοὺς εἰς παίδων αὑτοῦ σπορὰν ἴσχοι κατὰ λόγον. καὶ μὴν τό γε φίλων καὶ ἑταίρων πρὸς τὰς ἐν βίῳ ὁμιλίας εὐμενεῖς ἄν τις κτῷτο, μείζους μὲν καὶ σεμνοτέρας τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας εἰς αὑτὸν ἡγούμενος, ἢ 'κεῖνοι, ἐλάττους δ' αὖ τὰς αὑτοῦ διανοούμενος εἰς τοὺς φίλους χάριτας αὐτῶν τῶν φίλων τε καὶ ἑταίρων. εἰς μὴν πόλιν καὶ πολίτας μακρῷ ἄριστος, ὅστις πρὸ τοῦ Ὀλυμπίασι καὶ ἁπάντων ἀγώνων πολεμικῶν τε καὶ εἰρηνικῶν, νικᾶν δέξαιτ' ἂν δόξῃ ὑπηρεσίας τῶν οἴκοι νόμων, ὡς ὑπηρετηκὼς πάντων κάλλιστα ἀνθρώπων αὐτοῖς ἐν τῷ βίῳ. πρὸς δ' αὖ τοὺς ξένους διανοητέον ὡς ἁγιώτατα ξυμβόλαια ὄντα. σχεδὸν γὰρ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ξένων καὶ εἰς τοὺς ξένους ἁμαρτήματα παρὰ τὰ τῶν πολιτῶν εἰς θεὸν ἀνηρτημένα τιμωρὸν μᾶλλον. ἔρημος γὰρ ὢν ὁ ξένος ἑταίρων τε καὶ ξυγγενῶν, ἐλεεινότερος ἀνθρώποις καὶ θεοῖς. ὁ δυνάμενος οὖν τιμωρεῖν μᾶλλον, βοηθεῖ προθυμότερον. δύναται δὲ διαφερόντως ὁ ξένιος ἑκάστων δαίμων καὶ θεὸς τῷ ξενίῳ συνεπόμενοι Διΐ. πολλῆς οὖν εὐλαβείας, ᾧ καὶ σμικρὸν προμηθείας ἔνι, μηδὲν ἁμάρτημα περὶ ξένους ἁμαρτόντα ἐν τῷ βίῳ, πρὸς τὸ τέλος αὐτοῦ πορευθῆναι. ξενικῶν δ' αὖ καὶ ἐπιχωρίων ἁμαρτημάτων, τὸ περὶ τοὺς ἱκέτας μέγιστον γίγνεται ἁμάρτημα ἑκάστοις. μεθ' οὗ γὰρ ἱκετεύσας μάρτυρος ὁ ἱκέτης θεοῦ, ἔτυχεν ὁμολογιῶν, φύλαξ διαφέρων οὗτος τοῦ παθόντος γίγνεται. ὥστ' οὐκ ἄν ποτε ἀτιμώρητος πάθοι ὁ τυχὼν ὧν ἔπαθε. τὰ μὲν οὖν περὶ γονέας τε καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, περὶ πόλιν τε καὶ φίλους καὶ ξυγγένειαν, ξενικά τε καὶ ἐπιχώρια, διεληλύθαμεν σχεδὸν ὁμιλήματα. τὸ δὲ, ποῖός τις ὢν αὐτὸς ἂν κάλλιστα διαγάγοι τὸν βίον, ἑπόμενον τούτῳ διεξελθεῖν. ὅσα γὰρ μὴ νόμος, ἀλλ' ἔπαινος παιδεύων καὶ ψόγος ἑκάστους, εὐηνίους μᾶλλον καὶ εὐμενεῖς τοῖς τεθήσεσθαι μέλλουσι νόμοις ἀπεργάζεται, ταῦτ' ἐστὶ μετὰ τοῦτο ἡμῖν ῥητέα. ἀλήθεια δή, πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς ἡγεῖται, πάντων δὲ ἀνθρώποις. ἧς ὁ γενήσεσθαι μέλλων μακάριός τε καὶ εὐδαίμων, ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς μέτοχος εἴη, ἵνα ὡς πλεῖστον χρόνον ἀληθὴς ὢν διαβιοῖ. πιστὸς γάρ. ὁ δὲ ἄπιστος, ᾧ φίλον ψεῦδος ἑκούσιον. ὅτῳ δὲ ἀκούσιον, ἄνους. ὧν οὐδέτερον ζηλωτόν. ἄφιλος γὰρ δὴ πᾶς ὅ γε ἄπιστος καὶ ἀμαθής. χρόνου δὲ προϊόντος γνωσθείς, εἰς τὸ χαλεπὸν γῆρας ἐρημίαν αὑτῷ πᾶσαν κατεσκευάσατο ἐπὶ τέλει τοῦ βίου, ὥστε ζώντων καὶ μὴ ἑταίρων καὶ παίδων, σχεδὸν ὁμοίως ὀρφανὸν αὐτῷ γενέσθαι τὸν βίον. τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν. ὁ δὲ μηδ' ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν, πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκείνου. ὁ μὲν γὰρ ἑνός, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων, μηνύων τὴν τῶν ἄλλων τοῖς ἄρχουσιν ἀδικίαν. ὁ δὲ καὶ ξυγκολάζων εἰς δύναμιν τοῖς ἄρχουσιν, ὁ μέγας ἀνὴρ ἐν πόλει καὶ τέλειος οὗτος ἀναγορευέσθω, νικηφόρος ἀρετῇ. τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον ἔπαινον καὶ περὶ σωφροσύνης χρὴ λέγειν, καὶ περὶ φρονήσεως, καὶ ὅσα ἄλλα τις ἀγαθὰ κέκτηται, δυνατὰ μὴ μόνον αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι. καὶ τὸν

A Honor autem eſt, vt totum ſimul complectar, meliora ſequi, & ex peioribus quæcunque meliora fieri poſſunt, ad melius quàm optimè reducere. Homini profectò nihil animo aptius & ſagacius eſt ad fugiendum malum, ad veſtigandum eligendúmque quod eſt omnium optimum, eíque per omnem vitam firmiter adhærendum. Idcirco illi ſecundo ſtatutus eſt honor. Tertium deinde honorem ſecundum naturam quiuis intelliget corpori conuenire. Conſiderare oportet qui veri honores ſint, quive adulterati: quorum differentiam à legiſlatore declaranda mihi videtur. Vtputa honore dignum corpus eſſe, non B quod formoſum aut robuſtum eſt, aut velox, vel magnum, vel ſanum, quamuis multis id videatur, neque quod contrariis modis affectum. Népe quæ medium iſtorū omnium habitum tangūt, ea longè moderatiora tutioráque cenſenda ſunt. Alterá enim inflatos, & audaces animos reddunt: altera deiectos atque illiberales. Similiter pecuniarum prædiorúmque & cēſus poſſeſſio ſe habet. Excedens enim & priuatim & in ciuitatibus inimicitias ſeditionéſque parit. Deficiens autem, vt plurimum ſeruitutem. Nemo igitur liberorum gratia pecuniis cumulandis incumbat, vt ditiſſimos eos relinquat. Neque enim ipſis, ne C que ciuitati id conducit. Sed cenſus iuuenum tum adulatione vacuus, tum rerum neceſſariarum non indigens, omnium decētiſſimus & optimus eſt. Nam hic nobis ad omnia conſonans accommodatúſque vitam à doloribus tutam reddit. Liberis ergo non auri, ſed pudoris multum oportet relinquere. Putamus autem verbis impudentiam iuuenum caſtigando, id nos impetraturos. Sed non ea caſtigatione, quam iuuenibus incutiunt, dicentes quòd adoleſcētem oporteat in omnibus verecundū eſſe. Sapiens itaque legumlator, ſenioribus præcipiet potius vt ſint coram iunioribus verecundi, ac ſummopere caueant nequis iuuenum eos aut videat, aut audiat agentes turpe a- D liquid, vel loquentes. Nam vbi ſenes minus pudici ſunt, neceſſe eſt ibi iuuenes impudentiſſimos eſſe. præſtans enim & iuniorum & ſeniorum diſciplina eſt, non verborum increpatio, ſed vt quæ increpando quis diceret & monendo, eadem ipſe in omni vita facere videatur. Quiſquis præterea cognationem & vniuerſam ſub eiſdem penatibus generis communionem honorat & colit, hos deos meritò propitios in liberis procreandis habebit. Amicorum quoque & ſodalium in vitę conſuetudine ſummā beneuolentiam cōſequetur, qui illorum in ſe obſequia maiora præſtantioráque putabit quàm illi, ſua verò in illos beneficia minora quàm ipſi exiſtimabit. Atqui & erga ciuitatem ac ciues optimè ille ſe geret, qui omni victoriæ quæ in E Olympicis, aliiſque tam belli quàm pacis certaminibus comparatur, illam gloriam anteponet, quam patriis legibus miniſtrando nanciſcitur: atque in hoc miniſterio cæteris omnibus ꝑ totā vitā præſtare conabit. Ad peregrinos verò ſanctiſſima eſſe fœdera quiſque cogitet. Fermè.n.omnia peregrinorūcōtra peregrinos peccata præ illis quæ inter ciues cōmittuntur, vltori deo curæ ſunt. Nā cùm peregrinus amicis cognatiſque careat, maiorem & apud deos & apud homines meretur miſericordiam. Quare qui magis vlciſci poteſt, is ad ferendum auxilium eſt paratior. poteſt autem maximè hoſpitalis cuiuſ- F que dęmon ac deus, hoſpitalem ſecuti Iouem. Diligenti igitur cautione cogitandum cuique, cui nonnihil eſt conſilij, vt innocens ab iniuria in peregrinos ſemper viuat. Sed omnium tam in peregrinos quàm in ciues peccatorum maximum eſt, quod in ſupplices eſt commiſſum. Deus enim per quem ſupplex fœdus eſt conſecutus, diligentiſſimus eius eſt cuſtos. Quare nullus in ſupplices ſceleratus impunis abibit. Hactenus officia cuiuſque in parentes, ſeipſum, ſua, patriam, amicos, cognatos, peregrinos, atque colonos penè omnia expoſuimus. Qualis verò quiſque quo ad ſeipſum eſſe debeat, qui optimè viuere velit, nunc iam exponamus, vt non lex, ſed laus & vitupera- G tio ſingulos docens, refrenet magis, & obtemperatiores ferendis legibus faciat. Atque hæc nobis deinceps dicēda ſunt. Veritas profectò tum diis, tum hominibus dux omnium eſt bonorum. Cuius qui felix beatúſque futurus eſt, ſtatim ab initio particeps eſſe debet, vt in veritate plurimum tēpus vitam agat. Fidus hic certè eſt. infidus autem qui ſponte mētitur: qui verò non ſponte, amens. Quorum neutrum optabile eſt. Nam & infidus & amens ab amicitia admodum alienus: ac procedente tempore cognitus in tantam in odioſa ſenecta vitæque termino ſolitudinem incidit, vt ſeu viuant ſiue deceſſerint amici ac filij, penè ſimiliter orbam vitam miserè agat. Honorandus certè eſt qui nihil iniuriatur. Qui verò nec alios id H facere patitur, duplici honore, imò etiam magis eſt honorandus. Ille enim vni, hic multis hominibus præſtantior eſt, cum principibus cæterorum iniuriam nunciet. Qui autem vnà etiam cum magiſtratibus iniuriam quoad poteſt vlciſcitur, is magnus perfectúſque in ciuitate vir præconio prædicetur. Nam virtute cunctis excellet. Eadem quoque temperantiæ & prudentiæ laus eſt. Et qui aliis bonis abundat, quæ in alios quoque transfundi poſſunt, ſi cæteros participes efficit, tanquam

Tertius honor corpori habendus.

Officia erga patriam.

Erga peregrinos.

Erga ſupplices.

vir ſummus eſt honorandus. Qui autem id facere vellet quidem, ſed non poteſt, ſecundo loco habendus eſt. Inuidum verò qui ſponte nihil boni amicitię cauſa, cæteris conferat, vituperare debemus, nec propter hominem qui malè poſſideat rē ipſam vituperare, ſed eam pro viribus adipiſci. Certet præterea apud nos quiſque de virtute abſque inuidia. Qui enim ſic agit, ciuitatem ſuam amplificat, cùm ipſe quidem contēdat, & alios calumniis non detineat. Inuidus verò dum cæteris derogando putat præſtare, & ipſe minus rectè ad veram tendit virtutem & concertatores iniuſta vituperatione tardiores efficit. Ideóque vehemens acquirendæ virtutis ſtudium è ciuitate tollens ipſam pro virili parte gloriæ amplitudine priuat. Oportet præterea vnunquemque animoſum eſſe, ac maximè mitem. Nam aliorum iniurias quæ vel difficile vel nullo modo ſanari poſſunt, non poſſumus aliter effugere, quàm pugna, defenſione, victoria, & nullius peccati remiſſione, quod abſque animoſitate facere nemo poteſt. In iis autem iniuriis quæ tales ſunt vt ſanari poſſint, noſſe in primis oportet, nullum iniuſtum ſponte iniuſtum eſſe. Nemo enim vnquam maximorum malorū aliquid alicubi vellet habere, multóque minus in his quæ ſibi præſtantiſſima ſunt. Eſt autem animus vt diximus reuera in omnibus omnium præſtantiſſimus. Quapropter in eo cùm maximè ſit honorandus, nemo ſponte ſummum accipiet malum, volétque per totam vitam id poſſidere. Porro miſerabilis omnino eſt iniuſtus omnis, & qui mali quicquam habet. Miſereri autem decet eorum qui ſanabiles ſunt, & cohibere iram, ne aduerſus eos muliebri iracundiæ feruore animus efferatur duriúſque inſiſtat. Qui autem ita ſunt flagitioſi vt incurabiles ſint, eis ira vehementius immittenda. Propterea diximus animoſum, id eſt, generoſæ iracundiæ non expertem, ac ſimul mitem, bonum virum ſemper eſſe debere. Omnium verò maximum quiddam malum in multorum hominum animis eſt innatum. Cuius quidem, cùm facilè ſibi ignoſcant, remedium nullum excogitant. Eſt autem hoc quod dicere ſolent, quòd natura ſibi quiſque amicus eſt, rectéque eſt, ita id ſe habere. Sed reuera nimius in ſe ipſum amor omniū peccatorum omnibus ſemper eſt cauſa. Obcæcatur quippe circa amatum qui amat. Quapropter qui ſe ipſum magis quàm veritatem, honorādum putat, quid iuſtum, bonum, pulchrum ſit malè iudicat. Decet ſanè eum qui magnus vir futurus eſt, neq; ſeipſum, neque ſua diligere, ſed iuſta ſemper, ſiue à ſeipſo, ſeu ab alio quouis gerantur. Ex hoc ipſo delicto accidit omnibus, vt ignorantiam ſuam eſſe ſapientiam opinentur. hinc fit, vt quamuis nihil vt ita dicam ſciamus, ſcire tamen omnia arbitremur. Cùm verò nec aliis permittamus facultatem agendi quæ ipſi facere ignoramus, facientes ipſi errare compellimur. Quamobrē nimiū ſui ipſius amorē fugere quiſq; debet, & meliores ſe ſequi, nullo rubore verecundiæ impeditus. Sunt & alia nonnulla, quæ & minora his ſunt, & ſæpè dicuntur. Sed cùm nihilominus vtilia ſint, ea quoque dicenda. Nam commemoratione opus eſt. Semper enim quaſi aliquid effluat, contrà aliquid oportet influere. Recordatio verò eſt, prudentiæ deficientis influxus. Profectò à riſu nimio & lacrymis abſtinendum, omnibúſque eſt ab omnibus præcipiendum vt lætitia nimia triſtitiáque compreſſa honeſto in habitu ſe contineant: ſiue in felicitate quenquam dæmon cuiuſque ſiſtat, ſeu per fortunę caſus tanquam ad ardua difficiliáque tendentibus operationibus quibuſdam dæmones auerſantes inſurgant. Sperare ſemper boni viri debent, munera quæ talibus viris dare deus ſolet, ſibi non defutura. Ac ſiqui graues labores inciderint, deum leniores eos facturum, & præſentia in melius commutaturū: bona verò cōtrà omnia vnà cum bona fortuna ſibi affore. Hac ſpe ſinguli viuant, & ſemper tam ioco quàm ſerio, & ſe & cæteros ad frequentem horum commemorationem ſedulò & accuratè adhortentur. Sed iam quæ facere vnuſquiſque debeat, & qualis eſſe, quo ad diuina ſpectat officia, dictum eſt. Humana verò nondum explanauimus. Dicenda autem ſunt. Hominibus enim, non diis præcipimus. Sunt porrò natura maximè humana, voluptates, dolores cupiditatéſque. Ex quibus neceſſe eſt mortale animal quaſi pendere, & maximo quidem cum ſtudio. Laudanda certè honeſtiſſima vita eſt, non ſolum quia gloriæ habitum ſuperat, verumetiam quia ſiquis velit guſtare, nec inde ſtatim à iuuentute fugere, eo quoque ſuperat quòd omnes expetimus, vt per totam vitam lætemur magis quàm doleamus. Quod verò erit ita, ſi quis rectè guſtet, facilè valdéq; patebit. Quo autē pacto rectè id fiat, ratione iam conſiderandum eſt, ſiue ita nobis ſecundum naturam inſit, ſiue aliter præter naturam. Vitam itaque ad vitam iucundiorem & moleſtiorem ita conferre oportet. Voluptatem ad eſſe nobis volumus. Dolorē verò nec eligimus, neq; volumus. Medium autem ſtatum pro voluptate nequaquam volumus, doloris tamē loco accipimus. Dolorē etiā minorē maiore cū voluptate volumus. Voluptatē minorē cū maiore dolore nequa-

A μὲν μεταδιδόντα, ὡς ἀκρότατον χρὴ τιμᾶν· τὸν δ' αὖ μὴ δυνάμενον, ἐθέλοντα δὲ, ἐᾶν δεύτερον. τὸν δὲ φθονοῦντα καὶ ἑκόντα μηδενὶ κοινωνὸν διὰ φιλίας γιγνόμενον ἀγαθῶν τινῶν, αὐτὸν μὲν ψέγειν· τὸ δὲ κτῆμα μηδὲν μᾶλλον διὰ τὸν κεκτημένον ἀτιμάζειν, ἀλλὰ κτᾶσθαι κατὰ δύναμιν. φιλονεικείτω δὲ ἡμῖν πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἀφθόνως. ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος τὰς πόλεις αὔξει, ἁμιλλώμενος μὲν αὐτὸς, τοὺς ἄλλους δὲ οὐ κολούων διαβολαῖς. ὁ δὲ φθονερὸς τῇ τῶν ἄλλων διαβολῇ δεῖν οἰόμενος ὑπερέχειν, αὐτός τε ἧττον συντείνει πρὸς ἀρετὴν τὴν ἀληθῆ, τούς τε ἀνθαμιλλωμένους εἰς ἀθυμίαν καθίστησι, τῷ ἀδίκως ψέγεσθαι· καὶ διὰ ταῦτα ἀγύμναστον τὴν πόλιν ὅλην εἰς ἅμιλλαν ἀρετῆς ποιῶν, σμικροτέραν αὐτὴν πρὸς εὐδοξίαν τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἀπεργάζεται. θυμοειδῆ μὲν δὴ B χρὴ πάντα ἄνδρα εἶναι, πρᾶον δὲ ὡς ὅτι μάλιστα. τὰ γὰρ τῶν ἄλλων χαλεπὰ καὶ δυσίατα ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀνίατα ἀδικήματα οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκφυγεῖν, ἢ μαχόμενον καὶ ἀμυνόμενον νικῶντα, καὶ τῷ μηδὲν ἀνιέναι κολάζοντα. τοῦτο δὲ ἄνευ θυμοῦ γενναίου ψυχὴ πᾶσα ἀδύνατος δρᾶν. τὰ δ' αὖ τῶν ὅσοι ἀδικοῦσι μὲν, ἰατὰ δὲ, γιγνώσκειν χρὴ, πρῶτον μὲν, ὅτι πᾶς ὁ ἄδικος, οὐχ ἑκὼν ἄδικος· τῶν γὰρ μεγίστων κακῶν οὐδεὶς οὐδαμοῦ οὐδὲν ἑκὼν κέκτηται ἄν ποτε. πολὺ δ' ἥκιστα, ἐν τοῖς τῶν ἑαυτοῦ τιμιωτάτοις. ψυχὴ δ', ὡς εἴπομεν, ἀληθείᾳ γ' ἐστὶ πᾶσι τιμιώτατον. ἐν οὖν τῷ τιμιωτάτῳ τὸ μέγιστον κακὸν οὐδεὶς ἑκὼν μήποτε λάβῃ, καὶ ζῇ διὰ C βίου κεκτημένος αὐτό. ἀλλὰ ἐλεεινὸς μὲν πάντως ὅ γε ἄδικος, καὶ ὁ τὰ κακὰ ἔχων· ἐλεεῖν δὲ τὸν μὲν ἰάσιμα ἔχοντα ἐγχωρεῖ, καὶ ἀνειργόντα τὸν θυμὸν πραΰνειν, καὶ μὴ ἀκροχολοῦντα, γυναικείως πικραινόμενον διατελεῖν· τῷ δ' ἀκράτως καὶ ἀπαραμυθήτως πλημμελεῖ καὶ κακῷ ἐφιέναι δεῖ τὴν ὀργήν. διὸ δὴ θυμοειδῆ πρέπειν καὶ πρᾶον φαμὲν ἑκάστοτε εἶναι δεῖν τὸν ἀγαθόν. πάντων δὲ μέγιστον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστίν· οὗ πᾶς ἑαυτῷ συγγνώμην ἔχων, ἀποφυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται. τοῦτο δ' ἔστιν ὃ λέγουσιν ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον. τὸ δὲ ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρτημάτων, διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν, D αἴτιον ἑκάστῳ γίγνεται ἑκάστοτε. τυφλοῦται γὰρ περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν. ὥστε τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ κακῶς κρίνει, τὸ αὑτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀεὶ τιμᾶν δεῖν ἡγούμενος. οὔτε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε τὰ ἑαυτοῦ χρὴ τόν γε μέγαν ἄνδρα ἐσόμενον στέργειν, ἀλλὰ τὰ δίκαια, ἐάν τε παρ' αὑτῷ, ἐάν τε παρ' ἄλλῳ μᾶλλον πραττόμενα τυγχάνῃ. ἐκ ταὐτοῦ δὲ ἁμαρτήματος τούτου καὶ τὸ τὴν ἀμαθίαν τὴν παρ' αὑτῷ δοκεῖν σοφίαν εἶναι, γέγονε πᾶσιν. ὅθεν οὐκ εἰδότες (ὡς ἔπος εἰπεῖν) οὐδὲν, οἰόμεθα τὰ πάντα εἰδέναι· οὐκ ἐπιτρέποντες δὲ ἄλλοις ἃ μὴ ἐπιστάμεθα πράττειν, ἀναγκαζόμεθα ἁμαρτάνειν αὐτοὶ πράττοντες. διὸ πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὑτόν· τὸν δ' ἑαυ- E τοῦ βελτίω διώκειν δεῖ, μηδεμίαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν ποιούμενον. ἃ δὲ σμικρότερα μὲν τούτων καὶ λεγόμενα πολλάκις ἐστὶ, χρήσιμα δὲ τούτων οὐχ ἧττον, χρὴ λέγειν, ἑαυτὸν ἀναμιμνήσκοντα. ὥσπερ γάρ τινος ἀπορρέοντος, ἀεὶ δεῖ τοὐναντίον ἐπιρρεῖν. ἀνάμνησις δ' ἐστὶν ἐπιρροὴ φρονήσεως ἀπολειπούσης. διὸ δὴ γελώτων τε εἴργεσθαι χρὴ τῶν ἐξαισίων καὶ δακρύων· παραγγέλλειν δὲ παντὶ πάντ' ἄνδρα, καὶ ὅλην περιχάρειαν πᾶσαν ἀποκρυπτόμενον καὶ περιωδυνίαν, εὐσχημονεῖν πειρᾶσθαι, κατά τε εὐπραγίας ἱσταμένου τοῦ δαίμονος ἑκάστου καὶ κατὰ τύχας· οἷον πρὸς ὑψηλὰ καὶ ἀνάντη δαιμόνων ἀνθισταμένων τισὶ πράξεσιν. ἐλπίζειν δ' ἀεὶ τοῖς γε ἀγαθοῖς τὸν θεὸν ἃ δωρεῖται· πόνων μὲν ἐπιπιπτόντων, ἀντὶ μειζόνων ἐλάττους ποιήσειν, τῶν τ' αὖ νῦν F παρόντων ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολάς· περὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ἐναντία τούτων, ἀεὶ πάνθ' αὐτοῖς παραγενήσεσθαι μετ' ἀγαθῆς τύχης. ταύταις δὴ ταῖς ἐλπίσιν ἕκαστον χρὴ ζῆν, καὶ ταῖς ὑπομνήσεσι πάντων τῶν τοιούτων· μηδὲν φειδόμενον, ἀλλ' ἀεὶ κατά τε παιδιὰς καὶ σπουδὰς ἀναμιμνήσκοντα ἕτερόν τε καὶ ἑαυτὸν σαφῶς. νῦν οὖν δὴ περὶ μὲν ἐπιτηδευμάτων οἷα χρὴ ἐπιτηδεύειν, καὶ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου, ποῖόν τινα χρεὼν εἶναι, λέλεκται σχεδὸν ὅσα θεῖά ἐστι. τὰ δ' ἀνθρώπινα νῦν ἡμῖν οὐκ εἴρηται. δεῖ δέ· ἀνθρώποις γὰρ διαλεγόμεθα, ἀλλ' οὐ θεοῖς. ἔστι δὴ φύσει ἀνθρώπειον μάλιστα, ἡδοναὶ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμίαι ἐξ ὧν ἀνάγκη τὸ θνητὸν πᾶν G ζῶον ἀτεχνῶς οἷον ἐξηρτῆσθαί τε καὶ ἐκκρεμάμενον εἶναι σπουδαῖς ταῖς μεγίσταις. δεῖ δὴ τὸν κάλλιστον βίον ἐπαινεῖν, μὴ μόνον ὅτι τῷ σχήματι κρατεῖ πρὸς εὐδοξίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς, ἄν τις ἐθέλῃ γεύεσθαι, καὶ μὴ νέος ὢν φυγὰς ἀπ' αὐτοῦ γένηται, κρατεῖ καὶ τούτῳ ὃ πάντες ζητοῦμεν, τῷ χαίρειν πλείω, ἐλάττω δὲ λυπεῖσθαι παρὰ τὸν βίον ἅπαντα. ὡς δὲ ἔσται τοῦτο σαφὲς, ἂν γεύηταί τις ὀρθῶς, ἑτοίμως καὶ σφόδρα φανήσεται. ἡ δὲ ὀρθότης τίς, τοῦτο ἤδη παρὰ τοῦ λόγου χρὴ λαμβάνοντα σκοπεῖν εἴτε οὕτως ἡμῖν κατὰ φύσιν πέφυκεν, εἴτε ἄλλως παρὰ φύσιν. βίον δὲ χρὴ παρὰ βίον ἡδίω καὶ λυπηρότερον ὧδε σκοπεῖν. ἡδονὴν βουλόμεθα εἶναι ἡμῖν, λύ- H πην δὲ οὔθ' αἱρούμεθα, οὔτε βουλόμεθα. τὸ δὲ μηδέτερον ἀντὶ μὲν ἡδονῆς οὐ βουλόμεθα, λύπης δὲ ἀλλάττεσθαι βουλόμεθα. λύπην δὲ ἐλάττω μετὰ μείζονος ἡδονῆς βουλόμεθα, ἡδονὴν δὲ ἐλάττω μετὰ μείζονος λύπης οὐ βουλόμεθα·

ἴσα δ' αὖ τὰ ἴσων ἑκάτερα τούτων, οὐχ ὡς βουλόμεθα, ἔχοιμεν ἂν διασαφεῖν. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶ, πλήθει καὶ μεγέθει, καὶ σφοδρότησιν, ἰσότησί τε, καὶ ὅσα ἐναντία ἐστὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πρὸς βούλησιν διαφέροντά τε καὶ μηδὲν διαφέροντα πρὸς αἵρεσιν ἑκάστων. οὕτω δὴ τούτων ἐξ ἀνάγκης διακεκοσμημένων, ἐν ᾧ μὲν βίῳ ἔνεστι πολλὰ ἑκάτερα, καὶ μεγάλα καὶ σφοδρὰ, ὑπερβάλλει δὲ τὰ τῶν ἡδονῶν, βουλόμεθα· ἐν ᾧ δὲ τὰ ἐναντία, οὐ βουλόμεθα. καὶ αὖ ἐν ᾧ ὀλίγα ἑκάτερα, καὶ σμικρὰ, καὶ ἠρεμαῖα, ὑπερβάλλει δὲ τὰ λυπηρὰ, οὐ βουλόμεθα· ἐν ᾧ δὲ ἐναντία, βουλόμεθα. ἐν ᾧ δ' αὖ βίῳ ἰσορροπεῖ, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, δεῖ διανοεῖσθαι τὸν ἰσόρροπον βίον· ὡς τῶν μὲν ὑπερβαλλόντων τῷ φίλῳ ἡμῖν, βουλόμεθα, τῶν δ' αὖ τοῖς ἐχθροῖς, οὐ βουλόμεθα. πάντας δὴ δεῖ διανοεῖσθαι τοὺς βίους ἡμῶν ὡς ἐν τούτοις ἐνδεδεμένοι πεφύκασι· καὶ δεῖ διανοεῖσθαι ποίους φύσει βουλόμεθα. εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα ἄρα φαμὲν βούλεσθαι, διά τινα ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν τῶν ὄντων βίων αὐτὰ λέγομεν. τίνες δὴ καὶ πόσοι εἰσὶ βίοι, ὧν πέρι δεῖ προελόμενον, τὸ βουλητόν τε καὶ ἑκούσιον, ἀβούλητόν τε καὶ ἀκούσιον ἰδόντα, εἰς νόμον ἑαυτῷ ταξάμενον, τὸ φίλον ἅμα καὶ ἡδὺ καὶ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον ἑλόμενον, ζῆν ὡς οἷόν τ' ἐστὶν ἄνθρωπον μακαριώτατα; λέγωμεν δὴ σώφρονα βίον ἕνα εἶναι, καὶ φρόνιμον ἕνα, καὶ ἕνα τὸν ἀνδρεῖον· καὶ τὸν ὑγιεινὸν βίον ἕνα ταξώμεθα· καὶ τούτοις οὖσι τέτταρσιν ἐναντίους ἄλλους τέτταρας, ἄφρονα, δειλὸν, ἀκόλαστον, νοσώδη. σώφρονα μὲν οὖν βίον ὁ γιγνώσκων θήσει πρᾷον ἐπὶ πάντα· καὶ ἠρεμαίας μὲν λύπας, ἠρεμαίας δὲ ἡδονὰς, μαλακὰς δὲ ἐπιθυμίας, καὶ ἔρωτας οὐκ ἐμμανεῖς παρεχόμενον. ἀκόλαστον δὲ, ὀξὺν ἐπὶ πάντα· καὶ σφοδρὰς μὲν λύπας, σφοδρὰς δὲ ἡδονὰς, συντόνους δὲ καὶ οἰστρώδεις ἐπιθυμίας τε καὶ ἔρωτας ὡς οἷόν τ' ἐμμανεστάτους παρεχόμενον· ὑπερβαλλούσας δὲ ἐν μὲν τῷ σώφρονι βίῳ τὰς ἡδονὰς τῶν ἀχθηδόνων, ἐν δὲ τῷ ἀκολάστῳ τὰς λύπας τῶν ἡδονῶν, μεγέθει καὶ πλήθει καὶ πυκνότησιν. ὅθεν ὁ μὲν, ἡδίων ἡμῖν τῶν βίων, ὁ δὲ λυπηρότερος ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει κατὰ φύσιν γίγνεσθαι· καὶ τόν γε βουλόμενον ἡδέως ζῆν, οὐκέτι παρείκει ἑκόντα γε ἀκολάστως ζῆν. ἀλλ' ἤδη δῆλον ὡς, εἰ τὸ νῦν λεγόμενον ὀρθὸν, πᾶς ἐξ ἀνάγκης ἄκων ἐστὶν ἀκόλαστος. ἢ γὰρ δι' ἀμαθίαν, ἢ δι' ἀκράτειαν, ἢ δι' ἀμφότερα, τοῦ σωφρονεῖν ἐνδεὴς ὢν ζῇ ὁ πᾶς ἀνθρώπινος ὄχλος. ταὐτὰ δὲ περὶ νοσώδους τε καὶ ὑγιεινοῦ βίου διανοητέον, ὡς ἔχουσι μὲν ἡδονὰς καὶ λύπας· ὑπερβάλλουσι δὲ ἡδοναὶ μὲν λύπας ἐν ὑγιείᾳ, λῦπαι δὲ ἡδονὰς ἐν νόσοις. ἡμῖν δὲ ἡ βούλησις τῆς αἱρέσεως τῶν βίων, οὐχ ἵνα τὸ λυπηρὸν ὑπερβάλῃ· ὅπου δ' ὑπερβάλλεται, τοῦτον τὸν βίον ἡδίω κεκρίκαμεν. ὁ δὴ σώφρων τοῦ ἀκολάστου, καὶ ὁ φρόνιμος τοῦ ἄφρονος (φαῖμεν ἂν) καὶ ὁ τῆς ἀνδρείας τοῦ τῆς δειλίας, ἐλάττονα καὶ σμικρότερα καὶ μανότερα ἔχων ἀμφότερα, τῇ τῶν ἡδονῶν ἑκάτερος ἑκάτερον ὑπερβάλλων, τῇ τῆς λύπης ἐκείνων ὑπερβαλλόντων αὐτοὺς, ὁ μὲν ἀνδρεῖος, τὸν δειλὸν, ὁ δὲ φρόνιμος, τὸν ἄφρονα, νικῶσιν. ὥστε ἡδίους εἶναι τοὺς βίους τῶν βίων, σώφρονα καὶ ἀνδρεῖον, καὶ φρόνιμον καὶ ὑγιεινὸν, δειλοῦ καὶ ἄφρονος, καὶ ἀκολάστου καὶ νοσώδους· καὶ ξυλλήβδην, τὸν ἀρετῆς ἐχόμενον κατὰ σῶμα ἢ καὶ κατὰ ψυχὴν, τοῦ τῆς μοχθηρίας ἐχομένου βίου ἡδίω τε εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπερέχειν ἐκ περιττοῦ, κάλλει καὶ ὀρθότητι, καὶ ἀρετῇ καὶ εὐδοξίᾳ. ὥστε τὸν ἔχοντα αὐτὸν, ζῆν εὐδαιμονέστερον ἀπεργάζεσθαι τοῦ ἐναντίου, τῷ παντὶ καὶ ὅλῳ. καὶ τὸ μὲν προοίμιον τῶν νόμων ἐνταῦθα λεχθὲν τῶν λόγων, τέλος ἐχέτω. Μετὰ δὲ τὸ προοίμιον, ἀναγκαῖόν που νόμον ἕπεσθαι. μᾶλλον δὲ, τό γε ἀληθὲς, νόμους πολιτείας ὑπογράφειν. καθάπερ οὖν δή τινα ξυνυφὴν, ἢ καὶ πλέγμα ἄλλ' ὁτιοῦν, οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν οἷόν τ' ἐστὶ τήν τε ξυνυφὴν καὶ τὸν στήμονα ἀπεργάζεσθαι, διαφέρειν δ' ἀναγκαῖον τὸ τῶν στημόνων πρὸς ἀρετὴν γένος. ἰσχυρόν τε γὰρ καί τινα βεβαιότητα ἐν τοῖς τρόποις εἰληφὸς, τὸ δὲ μαλακώτερον, καὶ ἐπιεικείᾳ τινὶ δικαίᾳ χρώμενον. ὅθεν δὴ τοὺς τὰς μεγάλας ἀρχὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρξοντας δεῖ διακρίνεσθαι τινὰ τρόπον ταύτῃ, καὶ τοὺς σμικρᾷ παιδείᾳ βασανισθέντας ἑκάστοτε κατὰ λόγον. ἐστὸν γὰρ δὴ δύο πολιτείας εἴδη· τὸ μὲν, ἀρχῶν καταστάσεις ἑκάστοις· τὸ δὲ, νόμοι ταῖς ἀρχαῖς ἀποδοθέντες. τὸ δὲ πρὸ τούτων ἁπάντων δεῖ διανοεῖσθαι τὰ τοιάδε· πᾶσαν ἀγέλην ποιμὴν καὶ βουκόλος, τροφεύς τε ἵππων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιοῦτα, παραλαβὼν, οὐκ ἄλλως μήποτε ἐπιχειρήσειε θεραπεύειν, ἢ πρῶτον μὲν τὸν ἑκάστῃ προσήκοντα καθαρμὸν καθάρῃ τῇ ξυνοικήσει· διαλέξας δὲ τά τε ὑγιῆ καὶ τὰ μὴ, καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀγεννῆ, τὰ μὲν ἀποπέμψει πρὸς ἄλλας τινὰς ἀγέλας, τὰ δὲ θεραπεύσει. διανοούμενος ὡς μάταιος ἂν ὁ πόνος εἴη καὶ ἀνήνυτος περί τε σώματα καὶ ψυχὰς, ἃς φύσις καὶ πονηρὰ τροφὴ διεφθαρκυῖα, προσαπόλλυσι τὸ τῶν ὑγιῶν καὶ ἀκηράτων ἠθῶν τε καὶ σωμάτων γένος ἐν ἑκάστοις τῶν κτημάτων, ἄν τις τὰ ὑπάρχοντα μὴ διακαθαίρηται. τὰ μὲν δὴ τῶν ἄλλων ζώων, ἐλάττων τε σπουδὴ, καὶ παραδείγματος ἕνεκα μόνον ἄξια παραθέσθαι τῷ λόγῳ· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων, σπουδῆς τῆς μεγίστης τῷ τε νομοθέτῃ διερευνᾶσθαι καὶ φράζειν τὸ προσῆκον ἑκάστοις, καθαρμοῦ τε πέρι καὶ ξυμπασῶν τῶν ἄλλων πράξεων. αὐτίκα γὰρ τὸ περὶ καθαρμοὺς πόλεως ὧδ' ἔχον ἂν εἴη· πολλῶν οὐσῶν τῶν διακαθάρσεων, αἱ μὲν ῥᾴους εἰσὶν, αἱ δὲ, χαλεπώτεραι· καὶ τὰς μὲν τύραννος μὲν ὢν καὶ νομοθέτης ὁ αὐτὸς, ὅσαι χαλεπαί τ' εἰσὶ καὶ ἄρισται, δύναιτ' ἂν καθῆραι. νομοθέτης δὲ ἄνευ

A quam. Pari autem modo vtrũq; horũ habere nos nolle, poſſumus declarare. Hæc omnia multitudine, magnitudine, inteſione, æqualitate, horúmq; contrariis ad electionẽ ſingulorũ voluntatẽmq;, & differũt, & non differũt. Cùm hęc neceſſariò ſic ſe habeant, eam quidẽ vitam, in qua cùm vtraque multa, magna, intenſáq; fiunt, voluptates tamẽ excedunt, volumus. Eam autem in qua contraria, volumus. Atque eam rurſus, in qua licet vtraque parua, remiſſa ſunt, moleſta tamen ſuperant, nolumus: ſed eam in qua contraria, volumus. Si autem æqualia ſunt, de æquali vita vt diximus cogitandum. Volumus enim quæ illo excedunt quod nos diligimus, & nolumus quæ contrario ſuperant. B Conſiderare oportet quemadmodum omnes vitæ noſtræ in his connexæ naturaliter ſunt, & quas natura velimus. Siquid autem præter hæc velle nos dicimus, ignorantia quadam imperitiáque vitarum id dicimus. Quænam igitur & quot vitæ ſunt in quibus noſſe oportet quod nolendum, quod volendum, quod ſponte fieri, quod contrà ſoleat: hiſque cognitis legem ſibiipſi præſcribere: atque inde quod ſibi amicum ſit ſimul & iucundum & optimũ pulcherrimúmque eligere, vt quis quoad homini licet beatiſſimè viuat? Temperatam vitam vnam eſſe dicamus, prudentem alteram, tertiam fortem, ſanam denique quartam. Et quatuor C his alias contrarias quatuor ſtatuamus, imprudentem, ignauam, intemperatam, ægrotantem. Quiſquis vitam temperatam rectè nouerit, mitem in omnibus & moderatam dicet: quæque dolores quietos, voluptates remiſſas, molles cupiditates, amores minimè furioſos habeat. Intemperatam verò in omnibus acrem, quæ doloribus vehementibus & vehementibus voluptatibus, cupiditatibus ardentibus furioſiſque & inſanis mirum in modum amoribus agitetur. Sed ſuperant in vita quidem temperata voluptates, dolores autem ſuperantur. In vita intemperata contrà voluptates à doloribus ſuperantur, magnitudine, multitudine, atque frequentia. Quo fit D vt neceſſario altera nobis ſecundum naturam vita iucundior ſit, altera triſtior, & volentem iucundè viuere, ſponte intemperantérque viuere non permittat. conſtat enim ſi quod nũc dictum eſt, rectè eſt dictum, quòd neceſſe ſit intemperatum omnem præter ſententiam eſſe talem. Quippe vel per ignorantiam, vel incontinentiam, vel vtrãque omnis humana turba expers temperantiæ viuit. Similiter de ſana & ægrotante vita eſt cogitandum: quòd & dolores & voluptates habeant, ſed in ſanitate voluptates excedant, in ægrotatione dolores. Noſtra verò voluntas in deligendo genere vitæ, nõ eſt vt dolor ſuperet. Vbi autem ſuperatur, eam vitam iucundiorem iudicauimus. Temperatus igitur intemperato, prudens imprudente, E fortis ignauo, vtraque pauciora, minora, rarioráque habet, & alter voluptatibus, alter doloribus ſuperat, ita vt fortis ignauum, prudens amentem, temperans petulantem, ſanus ægrotantem voluptate ſuperet. Vtque in ſummam redigantur, quæ vita virtutis corpore aut animo particeps eſt, ea eſt iucundior improbitatis participe, & aliis: præterea pulchritudine, rectitudine, potentia & gloria præſtat: ita vt qui in ea cõſtitutus eſt, felicius contrario in omnibus viuat. Verùm exordium legem iam finem accipiat. Poſt exordium, legem ſequi neceſſe eſt. Imò verò leges deinceps reipublicæ reuera conſcribendæ ſunt. Quemadmodum igitur quæcunque texuntur, F non ex ſimilibus omnino trama ſtaminéque texuntur, ſed ſtaminis genus robuſtius atque firmius eſt, tramæ mollius vt facilius cedat: ita homines qui magiſtratus geſturi in ciuitate ſunt, eodem modo diſcerni ſemper oportet, eos qui in leuiori quadam facultate experimentum ſui dederunt. Duæ verò ſunt in republica ſpecies. Altera magiſtratuum, altera legum conſtitutio. Ante verò hæc omnia ita cogitandum eſt. Cùm paſtor atque bubulcus, equorúmque curator, cæteríque huiuſmodi, greges & armenta ſuſceperint, nòn antea curant, quàm ſingulis conuenientem purgationem G adhibeant. Porrò ſanis ab ægrotantibus, generoſiſque ab ignauis ſegregatis, altera in greges alios mittent, altera verò curabunt, non ignorantes aliter fruſtra ſe tam pro corpore quàm pro anima laboraturos. Nempe naturæ & educationis prauitas ita corrumpit, vt niſi quis ſegreget ſanorũ integrorúmque morum ac corporum genus, in ſingulis contagione interimant. Sed de cæteris quidem animalibus minor cura, & exempli cauſa ſolùm eorum mentio facienda. De hominibus verò maximum ſtudium legiſlator habebit, ac diligẽter rimabitur omnia, vt ſingulis cõſentanea ſcribere queat, tum de luſtratione, tum de cæteris omnibus actionibus. Sic igitur ciuitatis luſtrationes ſe habent. Multæ enim ſunt, & aliæ H leuiores, grauiores aliæ. Ac ſiquis tyrannus ſimul legíſque lator ſit, difficilibus & optimis luſtrationibus vti poterit. Legis

De vita temperata & intemperata.

Omnis humana turba expers temperantiæ viuit.

Quod vitæ genus deligitur.

autem latori, abſque tyrannide, qui leges nouas atque rempublicam fundabit, ſatis erit factum, ſi purgationem mitiſſimam adhibuerit. Nam exactiſſima purificatio, queádmodum medicina quæ validior corporibus adhibetur, doloris plena eſt, & cum vltione iuſta pœnam infert, morte peccantem aut exilio damnans. Eos enim qui maxima peccata patrarũt, ſi inſanabiles ſint, quoniam ciuitati maximè noceãt, remouere omnino ſolet. Mitior verò purgatio huiuſmodi nobis eſt. Qui enim ob inopiam victus duces quærunt, híſque ſponte ſe offerunt ſecuturi ex egeſtate aduerſus eos qui non egent, hos tãquam morbum, qui ciuitatem labefactet, honeſto coloniæ nomine benignè expedit. Hæc omni legumlatori quodammodo à principio, vt diximus, faciẽda. Nobis autem difficiliora quædam in pręſentia euenerunt. Nam neque coloniam neque delectum aliquem purgandi gratia ad præſens excogitare oportet, ſed quaſi ex multis fontibus torrentibúſque aqua ad lacunas eaſdem confluat, neceſſe obſeruare, vt qui vndique confluit humor, partim exhauriendo effundendóque, partim deriuando atque diuertẽdo quàm mundiſſimus ſit. Labor autem, vt videtur, & periculum eſt in omni conſtitutione ciuili. Quoniam verò non re nunc, ſed verbis agitur, perfectus iam nobis ſit delectus, ſitque vt deſideramus facta purgatio. Nam malos qui hanc ciuitatem adire gubernaturi cõtendent, cùm ſatis longo tempore examinauerimus, omni perſuaſione accedere prohibebimus, probos autem pro viribus beneuolos propitióſque facientes alliciemus. Sed neque latere debet, quàm feliciter nobiſcum actum ſit. Quippe quemadmodum Heraclidarum coloniam, felicẽ fuiſſe diximus, quoniam diuidendorum agrorum innouandarúmque tabularum grauem & periculoſam contentionem effugit, quam quidem rem veterũ ciuitas leges ferre coacta, neque prętermittere poteſt omnino, neque mouere quodammodo, ita fermè & nobis accidiſſe videtur. Solùm ergo, vt ita dicam, reſtat votum, paruáque mutatio cauta, parum longo in tempore tranſmutantibus. Eſt autem hæc, vt in his mutationibus faciendis vnà cum debitoribus multis, multos quoque agros ciues poſſideant, velíntque humaniter cum egenis communicare partim mittendo, partim accipiendo, colentes mediocritatem, exiſtimantéſque paupertatem non in diminutione pecuniarum, ſed in acquirendi inſatiabili cupiditate conſiſtere. Hoc enim ciuitati maximum eſt ſalutis initium, ſuper quo quaſi ſtabili fundamento, ædificare poſtea quicquid ciuitati decorum & huic conſtitutioni congruum ſit, facilè quiſque poterit. Sed ſi fundamentum hoc debile ruinoſúmque fuerit, nulla ciuilis opera proſperè deinde ſuccedet, quam nos quidem (vt dicimus) fugimus, aut ſi minus fugimus, tamen verbis quo pacto fugiẽdum ſit oſtendentes, dicimus nullam eſſe aliam aut latam aut anguſtam fugiendi viam, niſi vt colamus iuſtitiam, neque acquirendi cupiditatem ſequamur. Atque hoc iam nobis quaſi quoddam ciuitatis ſuſtentaculum & præſidium ſit fundatum. Cenſus enim quos ſibi ciues parauerint, careant quodammodo crimine oportet, vel vlterius in acquirẽdo progredi vltro deſiſtant, quibus inuicem vetera crimina habentur, quique vel paulum mentis compotes ſint. Illi autem quibus deus dedit quemadmodum & nobis nouæ ciuitatis conſtitutionem in qua nullæ inimicitiæ ſunt, ſi propter habitationum agrorúmque diſtributionem inimicitiarum ſibi cauſas dederint, non humanæ cuiuſdam, ſed peſſimæ ignorantiæ crimine notabuntur. Quis erit igitur rectæ diſtributionis modus? Primùm quidem, quantum eſſe oporteat, numerum conſtituendum cenſeo. Deinde aſſeuerandum, per quot qualéſque partes diſtributio ſit ciuibus facienda: poſtremo agros habitationéſque ipſas æqualiter quàm maximè diuidendum. Quãta autem multitudo ſufficiens ſit, non aliter rectè dicitur quàm agrorum vicinarúmque ciuitatum collatione. Ager quidem tantus ſit, vt tot moderatis hominibus ſufficiat, neque maiori opus. Tot verò eſſe debent, vt iniuriantes vicinos poſſint depellere, & iiſdem iniuriam patientibus auxiliari. His inſpectis, & agrum & vicinos & re & verbis definiemus. Nunc verò exempli deſcriptioniſque cauſa, vt res ipſa perficiatur, ad ferẽdam legem ſermo deſcendat. Quinquies mille & quadraginta ſint ob cõmoditatem numeri huius agricolæ, quique pro finibus depugnent. Ager autem & habitationes ſimiliter in partes eaſdem diſtribuantur vt vir & portio diſtributione conueniant. Et in primis duas in partes totius numeri partitio fiat, deinde in tres, licet & in quatuor, & in quinque, & vſque ad decẽ deinceps. Oportet certè omnem legiſlatorem tantùm de numeris intelligere, vt quis qualiſque numerus ſingulis ciuitatibus commodiſſimus ſit, non ignoret. Dicamus autem eum numerum aptiorem eſſe, qui plurimas & præſertim deinceps ordine diſpoſitas in ſeipſo diſtributiones recipit. Neque enim omnis numerus omnes in omnia ſectiones habet. Sed quinquies millium & quadraginta numerus, & ad bellum, & ad pacem,

De diuidendis agris, & de numero partium

De numero apto ad plurimas diſtributiones, qui eſt quinquies mille & quadraginta.

A τυραννίδος καθιστὰς πολιτείαν καινὴν καὶ νόμους, εἰ καὶ τὸν πρᾳότατον τῶν καθαρμῶν καθήρειεν, ἀγαπητῶς ἂν καὶ τὸ τοιοῦτον δράσειεν. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἄριστος, ἀλγεινός, καθάπερ ὅσα τῶν φαρμάκων τοιουτότροπα, ὁ τῇ δίκῃ μετὰ τιμωρίας εἰς τὸ κολάζειν ἄγων, θάνατον ἢ φυγὴν τῇ τιμωρίᾳ τὸ τέλος ἐπιτιθείς. τοὺς γὰρ μέγιστα ἐξημαρτηκότας, ἀνιάτους δὲ ὄντας, μεγίστην δὲ οὖσαν βλάβην πόλεως, ἀπαλλάττειν εἴωθεν. ὁ δὲ πρᾳότερος ἐστὶ τῶν καθαρμῶν ὁ τοιόσδε ἡμῖν· ὅσοι διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀπορίαν τοῖς ἡγεμόσιν ἐπὶ τὰ τῶν ἐχόντων μὴ ἔχοντες ἑτοίμους αὑτοὺς ἐνδείκνυνται παρεσκευακότες ἕπεσθαι, τούτοις, ὡς νοσήματι πόλεως ἐμπεφυκότι, δι' εὐφημίαν ἀπαλλαγῆς ὄνομα ἀποικίαν τιθέμενος, εὐμε-B νῶς ὅτι μάλιστα ἐξεπέμψατο. παντὶ μὲν οὖν νομοθετοῦντι, τοῦτο ἁμωσγέπως κατ' ἀρχὰς δραστέον. ἡμῖν μὴν ἔτι τούτων ἀτοπώτερα τὰ περὶ ταῦτ' ἐστὶ συμβεβηκότα νῦν. οὔτε γὰρ ἀποικίαν, οὔτ' ἐκλογήν τινα καθάρσεως δεῖ μηχανᾶσθαι πρὸς τὸ παρόν· οἷον δὲ πηγῶν ξυρρεόντων ἐκ πολλῶν, τὰ μὲν, πηγῶν, τὰ δὲ, χειμάρρων, εἰς μίαν λίμνην, ἀναγκαῖον προσέχοντας τὸν νοῦν φυλάττειν ὅπως ὅτι καθαρώτατον ἔσται τὸ συρρέον ὕδωρ, καὶ τὰ μὲν ἐξαντλοῦντας, τὰ δ' ἀποχετεύοντας καὶ παρατρέποντας. πόνος δ', ὡς ἔοικε, καὶ κίνδυνος ἐστὶν ἐν πάσῃ κατασκευῇ πολιτικῇ. ἀλλ' ἐπείπερ λόγῳ γ' ἐστὶ τὰ νῦν, ἀλλ' οὐκ ἔργῳ πραττόμενα, πεπεράνθω τε ἡμῖν ἡ ξυλλογή, καὶ κατὰ νοῦν ἡ καθαρότης αὐτῆς ἔστω ξυμ-C βεβηκυῖα. τοὺς γὰρ κακοὺς τῶν ἐπιχειρούντων εἰς τὴν νῦν πόλιν ὡς πολιτευσομένους ξυνιέναι, πειθοῖ πάσῃ καὶ ἱκανῷ χρόνῳ διαβασανίσαντες, διακωλύσωμεν ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δ' ἀγαθοὺς, εἰς δύναμιν εὐμενεῖς ἵλεώ τε προσαγώμεθα. τόδε δὲ μὴ λανθανέτω γιγνόμενον ἡμᾶς εὐτύχημα, ὅτι καθάπερ εἴπομεν τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν ἀποικίαν εὐτυχεῖν, ὡς γῆς καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς καὶ νομῆς πέρι δεινὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἔριν διέφυγεν. ἣν νομοθετεῖσθαι ἀναγκασθείσῃ πόλει τῶν ἀρχαίων οὔτε ἐᾶν οἷόν τε ἀκίνητον οὐδὲν, οὔτ' αὖ κινεῖν δυνατόν ἐστι τινὰ τρόπον. εὐχὴ δὲ μόνον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, λείπεται, καὶ σμικρὰ μετάβασις εὐλαβὴς, D ἐν πολλῷ χρόνῳ σμικρὸν μεταβιβάζουσιν. ἥδε τῶν κινούντων ἀεὶ, κεκτημένων μὲν αὐτῶν γῆν ἄφθονον ὑπάρχει, κεκτημένων δὲ καὶ ὀφειλέτας αὐτοῖς πολλοὺς, ἐθελόντων δὲ τούτων πῃ τοῖς ἀπορουμένοις δι' ἐπιείκειαν κοινωνεῖν, τὰ μὲν ἀφιέντας, τὰ δὲ νεμομένους, ἀμῇ γέ πῃ τῆς μετριότητος ἐχομένους καὶ πενίαν ἡγουμένους εἶναι μὴ τὸ τὴν οὐσίαν ἐλάττω ποιεῖν, ἀλλὰ τὸ τὴν ἀπληστίαν πλείω. σωτηρίας τε γὰρ ἀρχὴ μεγίστη πόλεως αὕτη γίγνεται, καὶ ἐπὶ ταύτης, οἷον κρηπῖδος μονίμου, ἐποικοδομεῖν δυνατὸν ὅντινα ἂν ὕστερον ἐποικοδομῇ τις κόσμον πολιτικὸν, προσήκοντα τῇ τοιαύτῃ καταστάσει. ταύτης δὲ σαθρᾶς οὔσης τῆς μεταβάσεως, οὐκ εὔπορος ἡ μετὰ ταῦτα πολιτικὴ πρᾶξις οὐδεμίᾳ γίγνοιτ' ἂν πό-E λει. ἣν ἡμεῖς μὲν, ὥς φαμεν, ἐκφεύγομεν· ὅμως δὲ, εἰρῆσθαί γε ὀρθότερον, εἰ καὶ μὴ ἐκφεύγομεν, ὅπῃ ποτ' ἂν ἐποιούμεθα αὐτῆς τὴν φυγήν. εἰρήσθω δὴ νῦν ὅτι διὰ τοῦ μὴ φιλοχρηματεῖν μετὰ δίκης· ἄλλη δ' οὐκ ἔστιν οὔτ' εὐρεῖα οὔτε στενὴ τῆς τοιαύτης μηχανῆς διαφυγή. καὶ τοῦτο μὲν, οἷον ἔρμα πόλεως ἡμῖν κείσθω τανῦν. ἀνεγκλήτους γὰρ δεῖ τὰς οὐσίας πρὸς ἀλλήλοις κατασκευάζεσθαι ἁμωσγέπως, ἢ μὴ προϊέναι πρότερον εἰς τοὔμπροσθεν ἑκόντα εἶναι τῆς ἄλλης κατασκευῆς, οἷς ᾖ παλαιὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν μετῇ. οἷς δὲ, ὡς ἡμῖν, νῦν θεὸς ἔδωκε καινήν τε πόλιν οἰκίζειν, καὶ μή τινας ἔχθρας εἶναί πω πρὸς F ἀλλήλους, τούτοις ἔχθρας αὑτοῖς αἰτίους γενέσθαι διὰ τὴν διανομὴν τῆς γῆς τε καὶ οἰκήσεων, οὐκ ἀνθρώπινος ἂν εἴη μετὰ κάκης πάσης ἀμαθία. τίς οὖν δὴ τρόπος ἂν εἴη τῆς ὀρθῆς διανομῆς; πρῶτον μὲν, τὸν αὐτὸν ὄγκον τοῦ ἀριθμοῦ δεῖ τάξασθαι, πόσον εἶναι χρεών· μετὰ δὲ τοῦτο, τὴν διανομὴν τῶν πολιτῶν, καθ' ὁπόσα μέρη πλήθει καὶ πηλίκα διαιρετέον αὐτοῖς, ἀνομολογητέον. ἐπὶ δὲ ταῦτα, τήν τε γῆν καὶ τὰς οἰκήσεις ὅτι μάλιστα ἴσας ἐπινεμητέον. ὄγκος δὴ πλήθους ἱκανὸς οὐκ ἄλλως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν λεχθεὶς, ἢ πρὸς τὴν γῆν καὶ τὰς τῶν πλησιοχώρων πόλεις. γῆς μὲν, ὁπόση πόσους σώφρονας ὄντας ἱκανὴ τρέφειν· πλείονος δ' οὐδὲν προσδεῖ. πλήθους δὲ, ὁπόσοι τοὺς προσχώρους ἀδικοῦντάς τε αὐτοὺς ἀ-G μύνασθαι δυνατοὶ, καὶ γείτοσιν ἑαυτῶν ἀδικουμένοις βοηθῆσαι μὴ παντάπασιν ἀπόρως δύναιντ' ἄν. ταῦτα δ' ἰδόντες, τὴν χώραν καὶ τοὺς γείτονας ὁριούμεθα ἔργῳ καὶ λόγοις. νῦν δὲ, σχήματος ἕνεκα καὶ ὑπογραφῆς, ἵνα περαίνηται, πρὸς τὴν νομοθεσίαν ὁ λόγος ἴτω. πεντάκις μὲν χίλιοι ἔστωσαν καὶ τετταράκοντα, ἀριθμοῦ τινὸς ἕνεκα πρέποντος, γεωμόροι τε καὶ ἀμυνοῦντες τῇ νομῇ. γῆ δὲ καὶ οἰκήσεις ὡσαύτως τὰ αὐτὰ μέρη διανεμηθέντων, γιγνόμενα ἀνὴρ καὶ κλῆρος ξυννομή. δύο μὲν δὴ μέρη τοῦ παντὸς ἀριθμοῦ τὸ πρῶτον νεμηθήτω. μετὰ δὲ ταῦτα, τρία τὸν αὐτόν. πέφυκε γὰρ καὶ τέτταρα καὶ πέντε, καὶ μέχρι τῶν δέκα ἐφεξῆς. δεῖ δὴ περὶ ἀριθμοῦ τό γε τοσοῦτον πάντα ἄνδρα νομοθετοῦντα νενοηκέναι τὸν ἀριθμὸν, καὶ τίς ἀριθμὸς καὶ ποῖος πά-H σαις πόλεσι χρησιμώτατος ἂν εἴη. λέγωμεν δὴ τὸν πλείστας καὶ ἐφεξῆς μάλιστα διανομὰς ἐν αὑτῷ κεκτημένον. ὁ μὲν δὴ πᾶς εἰς πάντα πάσας τομὰς εἴληχεν· ὁ δὲ τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων, εἰς τε πόλεμον

A καὶ ὅσα κατ' εἰρήνην πρὸς ἅπαντα τὰ ξυμβόλαια καὶ κοινωνήματα, εἰσφορῶν τε πέρι καὶ διανομῶν, οὐ πλείοις μιᾶς δεούσαιν ἑξήκοντα δύναιτ' ἂν τέμνεσθαι τομῶν, ξυνεχεῖς δὲ ἀπὸ μιᾶς μέχρι τῶν δέκα. ταῦτα μὲν οὖν δὴ καὶ κατὰ σχολὴν δεῖ βεβαίως λαβεῖν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστάττῃ λαμβάνειν. ἔχει γὰρ οὖν οὐκ ἄλλως ἢ ταύτῃ. δεῖ δὲ αὐτὰ ῥηθῆναι τῶνδ' ἕνεκα κατοικίζοντι πόλιν. οὔτ' ἂν καινὴν ἐξ ἀρχῆς τις ποιῇ, οὔτ' ἂν παλαιὰν διεφθαρμένην ἐπισκευάζηται, περὶ θεῶν τε καὶ ἱερῶν ἅττα τε ἐν τῇ πόλει ἑκάστοις ἱδρύσθαι δεῖ, καὶ ὧν τινων ἐπονομάζεσθαι θεῶν ἢ δαιμόνων, οὐδεὶς ἐπιχειρήσει κινεῖν νοῦν ἔχων, ὅσα ἐκ Δελφῶν, ἢ Δω-

B δώνης, ἢ παρ' Ἄμμωνος, ἤ τινες ἔπεισαν παλαιοὶ λόγοι, ὅπῃ δή τινας πείσαντες, φασμάτων γενομένων, ἢ ἐπιπνοίας λεχθείσης θεῶν· πείσαντες δέ, θυσίας τελεταῖς συμμίκτους κατεστήσαντο, εἴτε αὐτόθεν ἐπιχωρίους, εἴτ' οὖν Τυρρηνικὰς, εἴτε Κυπρίας, εἴτ' ἄλλοθεν ὁθενοῦν· καθιέρωσαν δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις φήμας τε καὶ ἀγάλματα καὶ βωμοὺς καὶ ναούς, τεμένη τε τούτων ἑκάστοις ἐτέμενισαν· τούτων νομοθέτῃ τὸ σμικρότατον ἁπάντων οὐδὲν κινητέον, τοῖς δὲ μέρεσιν ἑκάστοις θεὸν ἢ δαίμονα ἢ καί τινα ἥρωα ἀποδοτέον. ἐν δὲ τῇ τῆς γῆς διανομῇ πρώτοις ἐξαίρετα τεμένη τε καὶ πάντα τὰ προσήκοντα ἀποδοτέον· ὅ-

C πως ἂν ξύλλογοι ἑκάστων τῶν μερῶν κατὰ χρόνους γιγνόμενοι τοὺς προσταχθέντας, εἴς τε τὰς χρείας ἑκάστας εὐμάρειαν παρασκευάζωσι, καὶ φιλοφρονῶνταί τε ἀλλήλους μετὰ θυσιῶν, καὶ οἰκειῶνται καὶ γνωρίζωσιν· οὗ μεῖζον οὐδὲν πόλει ἀγαθόν, ἢ γνωρίμους αὐτοὺς αὑτοῖς εἶναι. ὅπου γὰρ μὴ φῶς ἀλλήλοις ἐστὶν ἀλλήλων ἐν τοῖς τρόποις, ἀλλὰ σκότος, οὔτ' ἂν τιμῆς τῆς ἀξίας, οὔτ' ἀρχῶν, οὔτε δίκης ποτέ τις ἂν τῆς προσηκούσης ὀρθῶς τυγχάνοι. δεῖ δὴ πάντα ἄνδρα, ἓν πρὸς ἕν, τοῦτο σπεύδειν ἐν πάσαις πόλεσιν, ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φανεῖται ὁτῳοῦν, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί, μήτε ἄλλος τοιοῦτος ὢν αὐτὸν διαπατήσει. ἡ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο φορά, καθάπερ πεττῶν ἀφ' ἱεροῦ, τῆς τῶν νόμων κατα-

D σκευῆς, ἀήθης οὖσα, τάχ' ἂν θαυμάσαι τὸν ἀκούοντα τὸ πρῶτον ποιήσειεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἀναλογιζομένῳ καὶ πειρωμένῳ φανεῖται δευτέρως ἂν πόλις οἰκεῖσθαι πρὸς τὸ βέλτιστον. τάχα δ' οὐκ ἄν τις προσδέξαιτο αὐτήν, διὰ τὸ μὴ συνήθης νομοθέτῃ μὴ τυραννοῦντι. τὸ δ' ἐστὶν ὀρθότατα εἰπεῖν μὲν τὴν ἀρίστην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, δοῦναι δὲ εἰπόντα αἵρεσιν ἑκάστῳ τῷ τῆς συνοικήσεως κυρίῳ. ποιῶμεν δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τανῦν ἡμεῖς, εἰπόντες ἀρετῇ πρώτην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην· τὴν δὲ αἵρεσιν Κλεινίᾳ τε ἀποδιδῶμεν τανῦν, καὶ εἴ τις ἄλλος ἄν ποτε ἐθελήσειεν, ἐπὶ τὴν τῶν τοιούτων ἐκλογὴν ἐλθών, κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον ἀπονείμασθαι τὸ φίλον αὐτῷ τῆς αὑτοῦ πατρίδος. Πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία, καὶ νόμοι ἄριστοι,

E ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα· λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. τοῦτ' οὖν εἴτε που νῦν ἐστιν, εἴτ' ἔσται ποτέ, κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινοὺς δὲ εἶναι παῖδας, κοινὰ δὲ χρήματα ξύμπαντα· καὶ πάσῃ μηχανῇ τὸ λεγόμενον ἴδιον πανταχόθεν ἐκ τοῦ βίου ἅπαν ἐξῄρηται. μεμηχάνηται δ' εἰς τὸ δυνατὸν καὶ τὰ φύσει ἴδια, κοινὰ ἁμῇ γέπῃ γεγονέναι· οἷον, ὄμματα καὶ ὦτα καὶ χεῖρας, κοινὰ μὲν ὁρᾶν δοκεῖν καὶ ἀκούειν καὶ πράττειν, ἐπαινεῖν τε αὖ καὶ ψέγειν καθ' ἓν ὅτι μάλιστα ξύμπαντας ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, χαίροντας καὶ λυπουμένους· καὶ κατὰ δύναμιν οἵτινες νόμοι μίαν ὅτι μάλιστα πόλιν ἀπεργάζονται, τούτων ὑπερβολῇ πρὸς ἀρετὴν οὐδείς ποτε ὅρον ἄλλον

F θέμενος, ὀρθότερον οὐδὲ βελτίω θήσεται. ἡ μὲν δὴ τοιαύτη πόλις, εἴτε που θεοὶ ἢ παῖδες θεῶν αὐτὴν οἰκοῦσι πλείονες ἑνός, οὕτω διαζῶντες εὐφραινόμενοι κατοικοῦσι. διὸ δὴ παράδειγμά γε πολιτείας οὐκ ἄλλῃ χρὴ σκοπεῖν· ἀλλ' ἐχομένους ταύτης, τὴν ὅτι μάλιστα τοιαύτην ζητεῖν κατὰ δύναμιν. ἣν δὲ νῦν ἡμεῖς ἐπικεχειρήκαμεν, εἴη τε ἂν γενομένη πως, ἀθανασίας ἐγγύτατα· καὶ ἡ μὲν, δευτέρως· τρίτην δὲ μετὰ ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, διαπερανούμεθα. νῦν δ' οὖν ταύτην τίνα λέγομεν, καὶ πῶς γενομένην ἂν τοιαύτην. νειμάσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας· καὶ μὴ κοινῇ γεωργούντων. ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον μεῖζον ἢ κατὰ τὴν νῦν γένεσίν τε καὶ τροφὴν καὶ παίδευσιν εἴρηται. νεμέσθων δ' οὖν τοιᾷδε

G διανοίᾳ πως, ὡς ἄρα δεῖ τὸν λαχόντα τὴν λῆξιν ταύτην, νομίζειν μὲν κοινὴν αὐτὴν τῆς πόλεως ξυμπάσης· πατρίδος δὲ οὔσης τῆς χώρας, θεραπεύειν αὐτὴν δεῖ μειζόνως ἢ μητέρα παῖδας· τῷ καὶ δέσποιναν, θεὸν αὐτὴν οὖσαν, θνητῶν ὄντων γεγονέναι. ταὐτὰ δ' ἔχειν διανοήματα καὶ περὶ τοὺς ἐγχωρίους θεούς τε ἅμα καὶ δαίμονας. ὅπως δ' ἂν ταῦτα εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον οὕτως ἔχοντα ὑπάρχῃ, τάδε προσδιανοητέον, ὅσαι εἰσὶ τανῦν ἡμῖν ἑστίαι διανεμηθεῖσαι τὸν ἀριθμόν, ταύτας δεῖν ἀεὶ τοσαύτας εἶναι, καὶ μήτε τι πλείους γίγνεσθαι μήτε τι ποτὲ ἐλάττους. ὧδ' οὖν ἂν τὸ τοιοῦτον βεβαίως γίγνοιτο περὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, ὁ λαχὼν τὸν κλῆρον, καταλειπέτω ἀεὶ ταύτης τῆς οἰκήσεως ἕνα μόνον κληρονόμον τῶν

H ἑαυτοῦ παίδων, ὃν ἂν αὐτῷ μάλιστα εἴη φίλον, διάδοχον καὶ θεραπευτὴν θεῶν καὶ γένους καὶ πόλεως, τῶν τε ζώντων, καὶ ὅσοις ἂν ἤδη τέλος εἰς τὸν τότε χρόνον ἔχῃ· τοὺς δὲ ἄλλους παῖδας, οἷς ἂν πλείους ἑνὸς γίγνωνται, θηλείας τε ἐκδόσθαι κατὰ νόμον τὸν ἐπιταχθησόμενον· ἄρρενάς τε, οἷς ἂν τῆς γενέσεως ἐλλείπῃ τῶν πολιτῶν, τούτοις ὑεῖς διανέμειν,

ad conuenta omnia, ſocietates, tributa, diſtributiones, non in plures quàm vnam de ſexaginta partes incidi poteſt. Ab vna autem ad decẽ vſque continuas. Verùm per otium hęc illis ſolidè perſpiciẽda, quibus lege res iſta commiſſa ſit. Atque hæc non aliter quàm ita ſe habent. Dicenda hęc ſunt huius rei gratia illi qui ciuitatem condit. Nempe ſiue ab initio nouam fundet, ſeu veterem diſſipatámque reſtituat, circa deos & ſacra quæcunque ſingulis in ciuitate conſtitui decet, & à quibuſcunque diis vel dæmonibus nominari, nemo mentis compos innouare illa conabitur, ſiue ex Delphis aut Dodone aut Hammone accepta ſunt, vel priſca quadã fama per viſiones inſpirationéſque deorum ſunt aſſerta: quibus approbatis veteres ſacra ſolennitatibus mixta conſtituerint, ſiue ab indigenis orta, ſiue Tyrrhena dicantur, ſiue Cypria, ſiue vndecunque volueris: & his ſermonibus famam traditam ſimulacráque conſecrarint, aras quoque & tẽpla ſacróſque horum ſingulis lucos ſtatuerint. In his ſingulis omnibus nec minimũ quid legum conditor innouabit, ſed deum partibus ſingulis vel dæmonem vel heroëm aliquem tribuet. Et in agrorum diſtributione primis lucos agróſque eximios & conſentanea omnia dedicabit, vt ſingularum partium cœtus ſtatutis facti temporibus, & facultatem ſui facilius ad quoſlibet vſus exhibeant, & ſacrificando alter alterum benignè accipiant: vnde & domeſtici fiant inuicem, ſéque cognoſcant. Quo quidem nihil ciuitati melius, quàm videlicet vt ciues inuicem, ſéque cognoſcant. Vbi enim non lux inter ciues eſt in eorum moribus, ſed tenebræ, ibi nec honores pro dignitate, neque magiſtratus rectè dabuntur, neque ius ſuum cuique tribui poterit. Nihil eſt autem, ſi vnum vni conferas, in quo maius ſtudium in omnibus ciuitatibus ponere quiſque debeat, quàm in hoc, vt nec ipſe adulterinus eſſe vnquam cuiquam videatur, ſed ſimplex ſemper ac verus: nec alius ipſum talis fraudet. Verùm iactus qui modo ſequitur in ipſa legum poſitione, ſicut in teſſeris, vt prouerbium habet, à ſacro, cùm inſolitus ſit, fortè primũ mirari auditorẽ faciet. Cogitanti tamen atque experto videbitur, ſecundo loco optimè ſic ciuitas inſtitui. Fortaſſe quiſpiã ipſam non ſuſcipiet, quia legiſlator more tyrannico in ferendis legibus non vtatur. Rectè ſanè agetur, ſi optima reſpublica & ſecunda & tertia proponatur, detúrque optio cuique arbitratu ſuo quamlibet electuro. Id nunc ſimiliter nos agamus. Et cùm primam virtute rempublicam ſecundámque & tertiam expoſuerimus, Cliniæ optionem demus, & cuique volenti hæc ſuo more deligere, patriæque ſuæ quod ſibi placet, tribuere. Prima igitur ciuitas eſt & reſpublica legéſque optimæ, vbi quàm maximè per vniuerſam ciuitatem priſcum illud prouerbium locum habet, quo fertur verè, Amicorum omnia eſſe communia. Certè in hoc præcipuè virtutis erit terminus, quo nullus poni rectior poterit, ſi alicubi videlicet aut ſit iſtud, aut vnquam fiet, vt communes mulieres ſint, communes & liberi, communis quoque omnis pecunia, omníque ſtudio quod proprium dicetur, vndiq; è vita remotum ſit: vſqueadeò vt ea etiam quæ propria ſingulis natura ſunt, communia quodammodo fiant, vt & oculi & aures & manus communem in vſum cernere, audire, agere videantur, laudéntque & vituperẽt eadem ſimiliter omnes, eiſdem rebus gaudentes eiſdémque dolentes, ac denique pro viribus ſub his legibus viuant, quæ vnam quàm maximè ciuitatem efficiunt. Talem vtique ciuitatem ſiue dij alicubi, ſiue deorum filij vnà plures habitent, ita viuentes eámque ſeruantes, omni certè referti gaudio viuunt. Quapropter reipublicæ exemplar nonalibi conſiderare oportet, ſed hac inſpecta, talem maximè pro viribus quærere. Ea verò quam hic nos aggreſſi ſumus, ſi fiat, proximè quodammodo ad immortalitatem accedet, ac ſi non primo, ſaltem ſecundo loco erit. Sed de tertia poſtea, ſi voluerit deus, determinabimus. Nunc verò quænam hęc ſit, & quo pacto talis fiat conſideremus. Primum igitur domos agróſque ſortiantur nec agros communiter colant. Nam maius hoc eſt, quàm hæc generatio nutritióque & educatio ferre poſſit. Sed hac mente ita diſtribuant, vt putent ſinguli ſortem ſuam toti ciuitati eſſe communem. Quippe cùm ea regio patriæ ſit, magis eam colere debent, quàm filij matrem. Hæc enim cùm dea ſit, domina mortalium eſt. Idẽ quoque de indigenis tam diis quàm dæmonibus eſt cenſendũ. Sed vt hæc ſi omne per tẽpus durẽt danda opera eſt, vt quot nunc foci numero diſtributi ſunt, totidem ſemper futuri ſint, neque plures vnquam, neque pauciores. Quod ita firmiter in omni ciuitate fiet, ſi ſortem nactus quiſque, ſemper vnum de filiis ſuis tantum quem malit, domus ipſius hæredem relinquat & ſucceſſorẽ, cultorémque deorum & ciuitatis, & generis & viuentium & defunctorum: & reliquis autẽ filiis ſi plures vno ſibi nati ſunt, fœminas quidẽ ſecundum legẽ quæ ſancietur, collocet: mares autẽ ciuibus illis, quibus filij non ſunt, adoptione cõmittat, maximè quidem

Prima ciuitas & reſpublica vbi amicorum omnia communia.

Secũda vnitas & reſpublica, vt omnia patriæ ſint communia.

A per gratiam. Si verò gratiæ quoſdam deficiant, aut ſi plures vel mares vel fœminæ ſingulis naſcantur, aut contrà ſi pauciores, cùm mulieres fortè fœcundę non fuerint, de omnibus iſtis maximus præſtātiſſimúſque magiſtratus quid fieri oporteat, diligenter conſideret: viámque omnino inueniat, ſiue abūdet filiorū fœtura ſiue deficiat, vt quinquies mille & quadraginta habitationes ſolummodo ſemper maneant. Multæ autem ſunt viæ. nam & prohiberi procreatio, quibus nimis affluit, poteſt: & cōtrà cùm opus eſt, vt augeatur, curari: ac vel honore vel dedecore, monitionibúſque ſenum ad iuuenes, licet ad eam homines adhortari. Denique hinc omnis defectus B oritur & inopia, cùm quinque millium & quadraginta domorum numerus non ſeruatur. Quòd ſi ob nimium in procreandis liberis ſtudium ſic aucta ſit ciuitas, vt numeri modum excedat, atque ita inopia rerum prematur, vetus illud repetatur conſilium, quod ſæpe iam dictum eſt, vt colonia mittatur chara à charis, quo commodius agi poſſe videbitur. Si verò contrà morborum lues bellorúmve calamitas veluti quadam illuuione ita deuaſtauerit ciuitatem, vt multo pauciores ſtatuto numero ſuperſtites ſint, ſponte quidem alicubi ciues adulterina educati diſciplina ſuſcipiendi non ſunt. Neceſſitatem autem nec deus, vt dicitur, coget. Præſentem igitur orationē C exiſtimemus hunc in modum noſtrorum auribus inſonare: O virorum omnium optimi, ſimilitudinem & æqualitatē, quódve idem eſt & conſentiens, honorate ſecundum naturam: neque id vnquam tranſgrediamini, ſiue ſecundum numerum, ſiue ſecundum potentiam, bonarum rerum atque pulchrarum. Et nūc quidem in primis per omnem vitam numerum quem prædiximus conſeruate. Deinde cenſus modum quem ab initio mediocrem ſortiti eſtis, ne contemnatis, emendo inuicem & vendendo. Alioquin neque deus ipſe ſortis diſtributor, neque legis conditor vobis fauebit. Nunc enim primùm refragantibus lex præcipit hoc prædicens, vt ſi arrideat ſortiantur, ſin minus, diſcedāt, perinde ac ſi regio ipſa in primis, diis omnibus ſit ſacrata, deinde ſacerdotes omnes tā mulieres quàm D viri precaturi ſint, primis in ſacris ſecundíſque & tertiis vt & emptor & venditor domiciliorum & prædiorum quæ ſortiti ſunt, quæ in his perpeti conuenit, patiantur. Scribent autem in ſacris ad poſteritatis inſtructionem cupreſſea monimenta, præterea vt iſta ſeruentur, eorum cuſtodiam magiſtratui illi committent, qui acutiſſimè videtur inſpicere, ne lateat eos, ſiqua fortè præter rationem hanc commercia fiant, ſed quicunque legi ac deo non obtemperat, puniatur. Atqui quātum bonum ſit quomodo præcipitur omnibus rebuſpub. ſi modò paruerint, ordinem & apparatum adducens, ſecūdum antiquum E

Prouerbium.

prouerbium, nullus vnquam prauus intelliget, ſed expertus duntaxat & æquis moribus præditus. Quæſtus in hac ciuitate non multus. neque enim oportet in ea, neque licet illiberali quæſtui quenquam incumbere, neque mechanicum illud & infame quærere lucrum, quod mores generoſos inquinat, neque exiſtimare vllo pacto vilibus ex rebus & turpibus pecunias cumulandas. Accedit ad hæc & alia lex, quę iubet ne quis priuatus vel aurum habeat vel argentum. Sed quia nummis opus eſt quotidianæ commutationis gratia, quæ inter artifices & huiuſmodi fermè eſt neceſſaria, cùm mercenariis & ſeruis & colonis merces aliqua debeatur, idcirco nummos habere cōcedimus tales, vt apud eos quidem habeantur in pre- F tio, à cæteris verò gentibus contemnantur. At vero cùm bella ſæpe gerenda ſint, & peregrè proficiſcendum, quando ad externas gentes legati nuntiique mittuntur, neceſſe eſt vt ciuitas ſemper communem Græciæ monetam poſſideat. Siqua verò neceſſitas priuatum peregrè proficiſci coëgerit, magiſtratuum venia proficiſcatur. Reuerſus autem, ſi peregrinis nummis abundat, cum ciuitatis nummis eos commutet, ciuitatíque reſtituat. Quòd ſi quis occultare eos, & in priuatum vſum conuertere deprehenſus fuerit, publicum fiat quod occultabat. Conſcij autem qui non accuſauerunt, maledictis atque G opprobriis vnà cum illo ſubjiciantur, atq; etiam non minore mulcta puniantur, quàm allatus peregrè nummus fuerit. Nemini præterea aut dare dotes aut accipere liceat, neq; pecuniam deponere apud eum cui non fidit, neque fœnerare: liceátque ſi quis in fœnus acceperit, nec vſuram, nec ſortem reddere. Hæc autē ciuitati optima eſſe, ſic rectè quiſpiam iudicabit, ſi ad præcipuam ipſam recti legum latoris ſemper referat voluntatem. Nam viri ciuilis mentem habentis non ea volūtas eſt vt nos aſſerimus, quam in legū latore optimo eſſe debere multi affirmāt, vt quàm maximā & ditiſſimā eſſe velit ciuitatē, auro & argento refertā, ac terra maríq; plurimū dominantē, quibus addunt, vt quàm optimā etiam ac feliciſſimā H eſſe velit, ſi rectè leges laturus eſt. Sed horum quidem alia fieri poſſunt, alia minimè, poſſibilia igitur volet fundator legum, impoſſibilia nec volet. nā vana eſſet cupiditas, neque aggre-

Prouerbium. De quæſtu. De auro habēdo & nummis. De dote & fœnore.

A κατὰ χάριν μὲν μάλιστα· ἐὰν δέ ποτε ἐλλείπωσι χάριτες, ἢ πλείους ἐπίγονοι γίγνωνται θήλεις, ἤ τινες ἄρρενες ἑκάστων, ἢ καὶ τοὐναντίον ὅταν ἐλάττους ὦσι, παίδων ἀφορίας γιγνομένης, πάντων τούτων ἀρχὴν ἣν ἂν θώμεθα μεγίστην καὶ τιμιωτάτην, αὕτη σκεψαμένη τί χρὴ χρῆσθαι τοῖς περιγενομένοις ἢ τοῖς ἐλλείπουσι, ποριζέτω μηχανὴν ὅτι μάλιστα, ὅπως αἱ πεντακισχίλιαι καὶ τετταράκοντα οἰκήσεις ἀεὶ μόνον ἔσονται. μηχαναὶ δ' εἰσὶ πολλαί· καὶ γὰρ ἐπισχέσεις γενέσεως οἷς ἂν εὔρους ᾖ γένεσις, καὶ τοὐναντίον ἐπιμέλειαι καὶ σπουδαὶ πλήθους γεννημάτων εἰσί, τιμαῖς τε καὶ ἀτιμίαις καὶ νουθετήσεσι πρεσβυτῶν περὶ νέους διὰ λόγων νουθετητικῶν ἀπαντῶσαι, δυνάμεναι ποιεῖν ὃ λέγομεν. καὶ δὴ καὶ τό γε B τέλος, ἂν πᾶσα ἀπορία περὶ τὴν ἄνισον τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα οἴκων γίγνηται, ἐπίχυσις δ' ὑπερβάλλουσα ἡμῖν πολιτῶν διὰ φιλοφροσύνην τὴν τῶν ξυνοικούντων ἀλλήλοις ξυμβαίνῃ, καὶ ἀπορῶμεν, τὸ παλαιόν που ὑπάρχει μηχάνημα, ὃ πολλάκις εἴπομεν, ἐκπομπὴ ἀποικιῶν φίλη γιγνομένη παρὰ φίλων, οἷ ἂν ἐπιτήδειον εἶναι δοκῇ. ἐάν τ' αὖ καὶ τοὐναντίον ἐπέλθῃ ποτὲ κῦμα κατακλυσμὸν φέρον νόσων, ἢ πολέμων φθορά, ἐλάττους δὲ πολὺ τῶν τεταγμένων ἀριθμοῦ δι' ὀρφανίας γίγνωνται, ἑκόντας μὲν οὐ δεῖ πολίτας παρεμβάλλειν, νόθῃ παιδείᾳ πεπαιδευμένους· ἀνάγκην δὲ οὐδὲ θεὸς εἶναι λέγεται δυνατὸς βιάζεσθαι. ταῦτ' οὖν δὴ τὸν νῦν λεγόμενον λόγον ἡμῖν φῶμεν παραινεῖν, λέγοντα· C Ὦ πάντων ἀνδρῶν ἄριστοι, τὴν ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα, καὶ τὸ ταὐτὸν καὶ ὁμολογούμενον τιμῶντες κατὰ φύσιν μὴ ἀνίετε κατά τε ἀριθμὸν καὶ πᾶσαν δύναμιν τὴν τῶν καλῶν κἀγαθῶν πραγμάτων. καὶ δὴ καὶ νῦν τὸν ἀριθμὸν μὲν πρῶτον διὰ βίου παντὸς φυλάξατε τὸν εἰρημένον· εἶτα τὸ τῆς οὐσίας ὕψος τε καὶ μέγεθος, ὃ τὸ πρῶτον ἐνείμασθε μέτριον ὄν, μὴ ἀτιμάσητε, τῷ τε ὠνεῖσθαι καὶ τῷ πωλεῖν πρὸς ἀλλήλους. οὔτε γὰρ ὁ νείμας κλῆρος, ὢν θεός, ὑμῖν ξύμμαχος, οὔτε ὁ νομοθέτης. νῦν γὰρ δὴ πρῶτον τῷ ἀπειθοῦντι νόμος προστάττει, προειπὼν ἐπὶ τούτοις κληροῦσθαι τὸν ἐθέλοντα, ἢ μὴ κληροῦσθαι· ὡς πρῶτον μὲν τῆς γῆς ἱερᾶς οὔσης τῶν πάντων θεῶν, εἶτα ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν εὐχὰς ποιησομένων D ἐπὶ τοῖς πρώτοις θύμασι καὶ δευτέροις καὶ μέχρι τριῶν, τὸν πριάμενον ἢ ἀποδόμενον, ὧν ἔλαχεν οἰκοπέδων ἢ γηπέδων, τὰ ἐπὶ τούτοις πρέποντα πάσχειν πάθη. γράψαντες δ' ἐν τοῖς ἱεροῖς θήσουσι κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον γεγραμμένας· πρὸς τούτοις δ' ἔτι, φυλακτήρια τούτων ὅπως ἂν γίγνηται, κατασήσουσιν ἐν ταύτῃ τῶν ἀρχῶν ἥτις ἂν ὀξύτατον ὁρᾶν δοκῇ· ἵν' αἱ παρὰ ταῦτα ἑκάστοτε παραγωγαὶ γιγνόμεναι μὴ λανθάνωσιν αὐτούς, ἀλλὰ κολάζωσι τὸν ἀπειθοῦντα ἅμα νόμῳ καὶ τῷ θεῷ. ὅσον γὰρ δὴ τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσι, τὴν ἑπομένην κατασκευὴν προσλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς εἴσεταί ποτε, κακὸς E ὤν, ἀλλ' ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς ἔθεσι γενόμενος. χρηματισμὸς γὰρ οὔτ' ἔνεστι σφόδρα ἐν τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, ξυνέπεταί τε αὐτῇ, μηδὲ δεῖν μηδ' ἐξεῖναι χρηματίζεσθαι τῶν ἀνελευθέρων χρηματισμῶν μηδενὶ μηδένα, καθ' ὅσον ἐπονείδιστος λεγομένη βαναυσία ἦθος ἀποτρέπει ἐλεύθερον, μηδὲ τὸ παράπαν ἀξιοῦν ἐκ τῶν τοιούτων ξυλλέγειν χρήματα. πρὸς τούτοις δ' ἔτι νόμος ἕπεται πᾶσι τούτοις, μηδ' ἐξεῖναι χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον κεκτῆσθαι μηδένα μηδενὶ ἰδιώτῃ. νόμισμα δ' ἕνεκα ἀλλαγῆς τῆς καθ' ἡμέραν, ἣν δημιουργοῖς τε ἀλλάττεσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, καὶ πᾶσιν ὁπόσων χρεία τῶν τοιούτων, μισθοὺς μισθωτοῖς, δούλοις καὶ ἐποίκοις ἀποτίνειν. ὧν ἕνεκα φαμὲν τὸ νόμισμα κτητέον, αὐτοῖς μὲν ἔντιμον, τοῖς δ' ἄλλοις ἀνθρώποις ἀδόκιμον. κοινὸν δ' Ἑλ- F ληνικὸν νόμισμα, ἕνεκά τε στρατειῶν καὶ ἀποδημιῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἷον πρεσβειῶν, ἢ καί τινος ἀναγκαίας ἄλλης τῇ πόλει νόμισμα Ἑλληνικόν. ἰδιώτῃ δ' ἂν ἄρα ποτὲ ἀνάγκη τις γίγνηται ἀποδημεῖν, παραιτησάμενος μὲν τοὺς ἄρχοντας ἀποδημείτω· νόμισμα δὲ ἄν ποτε ἔχων ξενικὸν οἴκαδε ἀφίκηται περιγενόμενον, τῇ πόλει αὐτὸ καταβαλλέτω, πρὸς λόγον ἀπολαμβάνων τὸ ἐπιχώριον. ἰδιούμενος δ' ἄν τις φαίνηται, δημόσιόν τε γιγνέσθω, καὶ ὁ ξυνειδὼς καὶ μὴ φράζων, ἀρᾷ καὶ ὀνείδει μετὰ τοῦ ἀγαγόντος ἔνοχος ἔστω, καὶ ζημίᾳ πρὸς τούτοις, μὴ ἐλάττονι τοῦ ξενικοῦ κομισθέντος νομίσματος. γαμοῦντα δὲ καὶ ἐκ- G διδόντα, μήτ' οὖν διδόναι μήτε δέχεσθαι προῖκα τὸ παράπαν μηδ' ἡντιναοῦν, μηδὲ νόμισμα παρακατατίθεσθαι ὅτῳ μή τις πιστεύει. μηδὲ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἐξὸν μὴ ἀποδιδόναι τὸ παράπαν τῷ δανεισαμένῳ μήτε τόκον μήτε κεφάλαιον. ταῦτα δ' ὅτι βέλτιστα ἐστὶ πόλει ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύειν, ὧδ' ἄν τις σκοπῶν, ὀρθῶς ἂν αὐτὰ διακρίνοι, ἐπαναφέρων εἰς τὴν ἀρχὴν ἀεὶ καὶ τὴν βούλησιν. ἔστι δὴ τοῦ νοῦν ἔχοντος πολιτικοῦ βούλησις, φαμέν, οὐχ ἥνπερ ἂν οἱ πολλοὶ φαῖεν, δεῖν βούλεσθαι τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην, ὡς μεγίστην τε εἶναι τὴν πόλιν ἣν νοῶν εὖ νομοθετοῖ, καὶ ὅτι μάλιστα πλουσίαν, κεκτημένην δ' αὖ χρυσία καὶ ἀργύρια, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἄρχουσαν ὅτι πλείστων· προσθεῖεν H δ' ἂν καὶ ὡς ἀρίστην δεῖν βούλεσθαι τὴν πόλιν εἶναι καὶ ὡς εὐδαιμονεστάτην τόν γε ὀρθῶς νομοθετοῦντα. τούτων δὲ τὰ μὲν δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τὰ δὲ οὐ δυνατά. τὰ μὲν οὖν δυνατὰ βούλοιτ' ἂν ὁ διακοσμῶν, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὔτ' ἂν βούλοιτο, ματαίας βουλήσεις, οὔτ' ἂν ἐπι-

χρεών. σχεδὸν μὲν γὰρ εὐδαίμονας ἅμα καὶ ἀγαθοὺς ἀνάγκη γίγνεσθαι. A τοῦτο μὲν οὖν βούλοιτ' ἄν. πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθούς, ἀδύνατον· οὕς γε δὴ πλουσίους οἱ πολλοὶ καταλέγουσι. λέγουσι δὲ τοὺς κεκτημένους ἐν ὀλίγοις τῶν ἀνθρώπων νομίσματος ἄξια κτήματα, ἃ καὶ κακός τις κέκτητ' ἄν. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, οὐκ ἂν ἔγωγε αὐτοῖς ποτὲ συγχωροίην τὸν πλούσιον εὐδαίμονα τῇ ἀληθείᾳ γίγνεσθαι, μὴ καὶ ἀγαθὸν ὄντα. ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφερόντως, καὶ πλούσιον εἶναι διαφερόντως, ἀδύνατον. τί δή; φαίη τις ἂν ἴσως. ὅτι (φαῖμεν ἂν) ἥ τε ἐκ δικαίου καὶ ἀδίκου κτῆσις πλέον ἢ διπλασία ἐστὶ τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μόνον· τά τε ἀναλώματα, μήτε καλῶς μήτε αἰσχρῶς ἐθέλοντα ἀναλίσκεσθαι, τῶν καλῶν καὶ εἰς καλὰ ἐθελόντων δαπανᾶσθαι διπλασίως ἐλάττονα. B οὔκουν ποτὲ ἂν τῶν ἐκ διπλασίων μὲν χρημάτων, ἡμίσεων δὲ ἀναλωμάτων, ὁ τὰ ἐναντία τούτων πράττων, γένοιτ' ἂν πλουσιώτερος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀγαθός, τούτων, ὁ δὲ οὐκ ἀγαθός, ὅταν ᾖ φειδωλός· τοτὲ δὲ ποτε καὶ πάγκακος· ἀγαθὸς δὲ (ὅπερ εἴρηται τανῦν) οὐδέποτε. ὁ μὲν γὰρ δικαίως καὶ ἀδίκως λαμβάνων, καὶ μήτε δικαίως μήτε ἀδίκως ἀναλίσκων, πλούσιος, ὅταν καὶ φειδωλὸς ᾖ. ὁ δὲ πάγκακος, ὡς τὰ πολλὰ ὢν ἄσωτος, μάλα πένης. ὁ δὲ ἀναλίσκων τε εἰς τὰ καλά, καὶ κτώμενος ἀπὸ τῶν δικαίων μόνον, οὔτ' ἂν διαφέρων πλούτῳ ῥᾳδίως ἄν ποτε γένοιτο, οὐδ' αὖ σφόδρα πένης. ὥστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί· εἰ δὲ μὴ ἀγαθοί, οὐδὲ εὐδαίμονες. ἡμῖν δὲ ἡ τῶν νόμων ὑπόθεσις C ἐνταῦθα ἔβλεπεν, ὅπως ὡς εὐδαιμονέστατοι ἔσονται, καὶ ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις φίλοι. εἶεν δὴ οὐκ ἄν ποτε πολῖται φίλοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι ἐν ἀλλήλοις εἶεν, πολλαὶ δὲ ἀδικίαι, ἀλλ' ὅπου ὡς ὅτι σμικρόταται καὶ ὀλίγισται. λέγομεν δὴ μήτε χρυσὸν εἶναι δεῖν μήτε ἄργυρον ἐν τῇ πόλει, μήτ' αὖ χρηματισμὸν πολὺν διὰ βαναυσίας καὶ τόκων, μηδὲ βοσκημάτων αἰσχρῶν, ἀλλ' ὅσα γεωργία δίδωσι καὶ φέρει· καὶ τούτων ὁπόσα μὴ χρηματιζόμενον ἀναγκάσειεν ἀμελεῖν ὧν ἕνεκα πέφυκε τὰ χρήματα. ταῦτα δ' ἐστὶ ψυχὴ καὶ σῶμα· ἃ χωρὶς γυμναστικῆς καὶ τῆς ἄλλης παιδείας οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἄξια λόγου. διὸ δὴ χρημάτων ἐπιμέλειαν οὐχ ἅπαξ εἰρήκαμεν ὡς χρὴ τελευταῖον τιμᾶν. ὄντων γὰρ τριῶν τῶν ἁπάντων περὶ ἃ πᾶς ἄνθρωπος σπουδάζει, D τελευταῖον καὶ τρίτον ἐστὶν ἡ τῶν χρημάτων ὀρθῶς σπουδαζομένη σπουδή· σώματος δὲ, μέση· πρώτη δὲ, ἡ τῆς ψυχῆς. καὶ δὴ καὶ νῦν ἣν διεξερχόμεθα πολιτείαν, εἰ μὲν τὰς τιμὰς οὕτω τάττεται, ὀρθῶς νενομοθέτηται· εἰ δέ τις τῶν προσταττομένων αὐτόθι νόμων σωφροσύνης ἔμπροσθεν ὑγίειαν ἐν τῇ πόλει φανεῖται ποιῶν τιμίαν, ἢ πλοῦτον ὑγιείας καὶ τοῦ σωφρονεῖν, οὐκ ὀρθῶς ἀναφανεῖται τιθέμενος. τοῦτ' οὖν δὴ πολλάκις ἐπισημαίνεσθαι χρὴ τὸν νομοθέτην, τί τε βούλομαι, καὶ, εἴ μοι ξυμβαίνει τοῦτο, ἢ καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ σκοποῦ. καὶ οὕτω τάχ' ἂν ἴσως ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτός τε ἐκβαίνοι, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαλλάττοι· κατ' ἄλλον δὲ τρόπον οὐδ' ἂν ἕνα ποτέ. ὁ δὴ λαχὼν κεκτήσθω (φαμὲν) τὸν κλῆρον E ἐπὶ τούτοις οἷς εἰρήκαμεν. ἦν μὲν δὴ καλὸν καὶ τἆλλα ἴσα πάντ' ἔχοντα ἕνα ἕκαστον, ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀποικίαν. ἐπειδὴ δὲ οὐ δυνατόν, ἀλλ' ὁ μέν τις πλείω κεκτημένος ἀφίξεται χρήματα, ὁ δ' ἐλάττονα, δεῖ δὴ πολλῶν ἕνεκα τῶν τε κατὰ πόλιν καιρῶν ἰσότητος ἕνεκα τιμήματα ἄνισα γενέσθαι, ἵν' ἀρχαί τε καὶ εἰσφοραὶ καὶ διανομαί, τὴν τῆς ἀξίας ἑκάστοις τιμὴν, μὴ κατ' ἀρετὴν μόνον τήν τε προγόνων καὶ τὴν αὐτοῦ, μήτε κατὰ σωμάτων ἰσχὺν καὶ εὐμορφίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλούτου χρῆσιν καὶ πενίας, τὰς τιμάς τε καὶ ἀρχὰς ὡς ἰσαίτατα, τῷ ἀνίσῳ, ξυμμέτρῳ δὲ, ἀπολαμβάνοντες, μὴ διαφέρωνται· τούτων χάριν τέτταρα μεγέθη τῆς οὐσίας τιμήματα ποιεῖσθαι χρεών· πρώτους καὶ δευτέρους, F καὶ τρίτους καὶ τετάρτους, ἤ τισιν ἄλλοις προσαγορευομένους ὀνόμασιν, ὅταν τε μένωσιν ἐν τῷ αὐτῷ τιμήματι, καὶ ὅταν πλουσιώτεροι ἐκ πενήτων καὶ ἐκ πλουσίων πένητες γιγνόμενοι, μεταβαίνωσιν εἰς τὸ προσῆκον ἕκαστοι ἑαυτοῖς τίμημα. τόδε δ' ἐπὶ τούτοις αὖ νόμου σχῆμα ἔγωγ' ἂν τιθείην ὡς ἑπόμενον. δεῖ γὰρ ἐν πόλει που, φαμὲν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσήματος οὐ μεθεξούσῃ (ὃ διάστασιν ἢ στάσιν ὀρθότερον ἂν εἴη κεκλῆσθαι) μήτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι παρά τισι τῶν πολιτῶν, μήτ' αὖ πλοῦτον· ὡς ἀμφότερα τικτόντων ταῦτα ἀμφότερα. νῦν οὖν ὅρον δεῖ τούτων ἑκατέρου τὸν νομοθέτην G φράζειν. ἔστω δὴ πενίας μὲν ὅρος, ἡ τοῦ κλήρου τιμὴ, ἣν δεῖ μένειν, καὶ ἣν ἄρχων οὐδεὶς οὐδενὶ ποτὲ περιόψεται ἐλάττω γιγνόμενον, τῶν τε ἄλλων κατὰ ταὐτὰ οὐδεὶς ὅστις φιλότιμος ἐπ' ἀρετῇ. μέτρον δὲ αὐτὴν θέμενος ὁ νομοθέτης, διπλάσιον ἐάσει τούτου κτᾶσθαι καὶ τριπλάσιον, καὶ μέχρι τετραπλασίου. πλείονα δ' ἄν τις κτᾶται τούτων εὑρὼν, ἢ δοθέντων ποθὲν, ἢ χρηματισάμενος, ἤ τινι τύχῃ τοιαύτῃ κτησάμενος ἄλλῃ, τὰ περιγιγνόμενα τῇ πόλει ἂν αὐτὰ καὶ τοῖς τὴν πόλιν ἔχουσι θεοῖς ἀπονέμων, εὐδόκιμός τε καὶ ἀζήμιος ἂν εἴη· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ τούτῳ τῷ νόμῳ, φανεῖ μὲν ὁ βουλόμενος, ἐπὶ τοῖς ἡμίσεσιν· ὁ δὲ, ὄφλων, ἄλλο τοσοῦτον μέρος ἀποτίσει τῆς αὐτοῦ κτήσεως, τὰ H δ' ἡμίσεα τῶν θεῶν. ἡ δὲ κτῆσις, χωρὶς τοῦ κλήρου, πάντων πᾶσα ἐν τῷ φανερῷ γεγράφθω παρὰ φύλαξιν ἄρχουσιν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστάξῃ· ὅπως ἂν αἱ δίκαι περὶ πάντων ὅσαι εἰς χρήματα ῥᾴδιαί τε ὦσι καὶ σφόδρα σαφεῖς. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, πρῶτον μὲν

dicitur. Felices ergo & probos eſſe, quæ ſimul neceſſariò fermè fieri ſolent, volet quidem. Diuites autem valde ſimúlque probos eſſe impoſſibile. Dico autem diuites, vt multi exiſtimant, aſſerentes eos eſſe diuites, qui pauci è multis pecunias plurimas poſſident, quas etiam poſſet malus quilibet poſſidere. Quod ſi ita eſt, nunquam ego his concedam, diuitem reuera eſſe felicem, niſi etiam bonus ſit, fieri verò non poteſt vt diuitiis aliquis ſimul præſtet & probitate. Cur ita? fortè quiſpiam dixerit. Quia, dicemus, acquiſitio tam iniuſtè quàm iuſtè facta, plus quàm duplo eam ſuperat, quæ ſolummodo iuſtè fit. Et impendia quæ nec honeſtè nec turpiter impenduntur, duplo minora ſunt illis quæ honeſta ſunt, honeſtéque impẽduntur. Nunquam igitur illo qui duplo plus acquirit & dimidio minus erogat, ditior is erit qui contrà facit. Eſt autem alter iſtorum probus, alter non malus quidem, quando dũtaxat parcus eſt, nonnunquam verò malus omnino, bonus autẽ vt modò diximus nunquam. Nam qui & iuſtè pariter & iniuſtè pecunias cumulat, neque iuſtè impendit neque iniuſtè, diues fit quando eſt parcus. Sed qui omnino malus, quoniam vt plurimum nepos & prodigus eſt, valde pauper fit. At qui honeſtè expendit, & iuſtè ſolum acquirit, neque facilè diuitiis excellet vnquam, neque premetur inopia. Rectè itaque ſermo noſter aſſerit, valde diuites, bonos viros non eſſe. quòd ſi boni non ſunt, felices quoque non erunt. Nobis autem legum huc ſanctio reſpicit, vt feliciſſimi ciues ſint, ac maximè inter ſe amici. Qui ſanè amici nunquam erunt, ſi mutuis iniuriis vexati pluribus litigando vti cogantur iudiciis, ſed ſi quàm minima hæc ſint atque pauciſſima. Quapropter oportere dicimus nec aurum nec argentum eſſe in ciuitate, neque quæſtum inſuper multum in mechanicis operibus cauponationibúſque & fœnore, nec ex pecoribus turpiter, ſed ab his quæ agricultura offert ac præbet, atque hoc ita, vt quæſtus non cogat ea negligere, quorum cauſa quæruntur pecuniæ, hæc verò anima & corpus ſunt, quæ abſque gymnaſtica, & alia diſciplina, nullius pretij vnquam erunt. Quare pecuniarum cura, vt ſæpius iam dictum eſt, vltimum honoris teneat locum. Quippe cùm tria ſint omnia in quibus homines ſtudium ponunt, vltimum ac tertium eſt, ſi rectè habeatur, pecuniæ ſtudium, medium corporis, animi primum. Atqui hæc ipſa, quam nunc condimus reſpublica ſi honores ita diſtribuit, rectè diſponitur. Si qua autem, quæ in ea ſtatuitur lex, aut temperãtiæ ſanitatem corporis, aut ſanitati & temperantiæ diuitias anteponit, non rectè poſita eſſe videtur. Sæpius itaque legiſlator proteſtari debet, quid ipſe velit, quid ſi contigerit, bene ſuccedet. Sin minus, inſtituti ſui ſpes eum fruſtrabitur. Atque ita forſan & ipſe à ferendarum legum onere & ſeſe & cæteros vindicabit, aliter nullo modo. Qui ergo partem ſuam ſortitus eſt, eam qua diximus conditione poſſideat. Probè autem fieret, ſi cætera omnia quæ veniunt in coloniam, æqualiter poſſiderent. Cùm autem fieri id non poſſit, ſed alius veniens plus habebit pecuniæ, alius minus, multorum & æqualitatis in ciuitate temporum opportunitatúmque cauſa, opus eſt vt inæquales in ea cenſus conſtituantur: vt magiſtratus, vectigalia, diſtributionéſque ſecundum dignitatem ſinguli, non ſolùm ſuæ maiorúmque virtutis aut formæ aut virium corporis, verumetiam ſecundum diuitiarum & paupertatis vſum quoad fieri poteſt æqualiter, videlicet inæquali quidem portione, ſed facilè coæquabili accipientes, nequaquam contendant. Horum cauſa quatuor magnitudine differentes bonorum cẽſus fieri oportet: Primos, Secundos, Tertios, & Quartos, aut quibuſuis aliis nominibus appellatos: vt alij eodem in cenſu permaneant, alij ditiores paupérioréſve facti, in cenſum ſibi conuenientem tranſeant. Ad hæc legis figuram, quæ ſequitur, ego ponam: Nempe oportere dicimus, vt in ciuitate quæ ſummi morbi expers futura ſit, quod diſſidium aut ſeditionem rectius appellarim, nec extrema in aliquibus ciuium inopia ſit, nec ingentes diuitiæ. Nam vtraque illa ab vtriuſque his pariuntur. Quare oportet vt à legiſlatore vtriuſque terminus ſtatuatur. Si itaque paupertatis terminus, cenſus ſortis, quam ſtabilem eſſe oportet, quámve minorem alicui eſſe nec magiſtratus vllus patitur, nec alius quiſquam, cui curæ ſit virtus. Cùm legiſlator his menſurã ſuam præſcripſerit, duplum ad hanc & triplum & quadruplum haberi permittet. Plura verò ſi quis habeat ſiue reperta, ſeu donata, ſiue quæſtu parta, ſeu quauis alia fortuna huiuſmodi comparata, ſi omne quod ſupereſt ciuitati & diis ciuitatis tutoribus dederit, indemnis & laudabilis ſit. Sin autem legi non obtemperauerit, quiſquis hoc detulerit, dimidium conſequatur. Ille autẽ æquali ſuorum bonorũ parte mulctetur: pars autẽ dimidia deorum eſto. Quæcunq; verò poſſident vltra ſortem, apud magiſtratum horum cuſtodem à lege conſtitutum, apertè ſcribantur, vt omnia de pecuniis iudicia facilia ſint, & valde clara. Poſt hæc vrbs primùm in

Valde diuites bonos nõ eſſe.

Tria in quibus homines ſtudium ponunt, bona animi, bona corporis, & pecunia.

De ſitu vrbis.

medio regionis quoad fieri poteſt condatur, in loco qui cætera quoque ciuitatis habeat commoda: quæ nec intellectu nec dictu difficilia ſunt. Deinde in partes duodecim partitio fiat. Vt Veſtæ prima Iouique & Palladi conſecretur, eáque pars circulo circūducatur: à quo & vniuerſam regionem & vrbē partes duodecim partiātur. quæ quidē ita æquales fiāt, vt agri fœcundi minores ſint, infœcūdi maiores. Sortes quinquies mille & quadraginta ſcindantur, quarum bipertito quęlibet diuidatur. Conſortiri quoque oportet portiones duas, quarum vtraque remotioris & propinquioris ſit particeps, ita vt pars vrbi proxima cum remotiſſima parte ſors vna ſtet, ſecunda quoque ab vrbe cum ſecunda à remotiſſima, cæteraque omnia eodem pacto. Danda etiam opera eſt, vt in geminis his partitionibus, quod modò de fœcunditate regionis & infœcunditate diximus, peragatur, vt videlicet in eis multitudine, & paucitate diſtributionis æquatio fiat. Quinetiam diuidere in partes duodecim vicos oportet, quemadmodum & cętera bona, omnium prorſus æqualitate ſeruata, omniáque deſcribere. Deinde duodecim ſortes, diis duodecim attribuere. partem quamlibet ſortis participem ſuo conſecrare Deo, tribúmque ipſam vocare. Sed & duodecim vrbis membra, ſicut in reliqua regione factum eſt, ſigillatim in habitationes duas diuidenda ſunt, vnam quidem circa medium, circa extremum alteram. Et habitationis quidem ordo hunc habeat finem. Illud autem cogitare omnino debemus, quod ea quæ diximus, nunquam talem opportunitatem nacta, omnia ita concurrēt, vt quēadmodum deſcripta ſunt, fiant, & viri habitationem huiuſmodi non ferant moleſtè: ſed æquo animo patiantur: pecuniáſque ſtatas & mediocres habere velint per totam vitam. filiorum præterea generationes ita ſingulis ſint vt diximus, ac auro & argento careant, & cæteris omnibus quæ legiſlator ex ſupradictis dicturus eſſe videtur: ad hæc regionis & vrbis medio & in extremis ſicut ordinauimus vbique habitationes: quæ quidem omnia quaſi ſomnia quædam dicuntur, ciueſque per hæc & ciuitas quaſi ex cera formantur. Hæc vtique modo quodam non malè dicuntur: ſed ea quoque narranda, quę legiſlator aduerſus diceret. Ne ignorare me exiſtimetis amici, quod modò dictum eſt, verè quodammodo dici. Sed par eſt, vt arbitror, in ſingulis, is qui exemplar proponat ad cuius ſimilitudinem opus fieri debeat, nihil omnino prætereat, quod ad veriſſimam eius conueniat pulchritudinem. Si quis autem ex his nonnulla imitando aſſequi nequit, quæ ſupra vires ſunt prætermittat: & quod his proximum eſt, corúmque quæ fieri conuenit cognatiſſimum, omni ſtudio proſequatur, permittátque legiſlatorem voluntati ſuæ finem imponere. Quo facto communiter cum illo conſideret quid ex dictis conferat, quídue ferendis legibus aduerſetur. Nam opus vndique ſibiipſi conſentiens, artifex omnis vbique agere debet, etiam in re minima, ſi modò ſit laudem conſecuturus. Nunc iam poſt duodecim partium diſtributionem animaduertendum eſt, quòd cùm duodecim partes hæ plurimas in ſe portiones, portionibúſque connexa & orientia ex connexis habeant vſque ad quinque millia & quadraginta, vnde & tribus & gentes & vicos habent, & ad rem bellicam ordines atque ductus, nummos pręterea & menſuras ſiccorum atque humidorum & pōdera ſimiliter, hæc omnia commenſurata, & conſona inter ſe à legiſlatore ordinari debent. Præterea timendum non eſt ne exiſtimemur minutiora, & parua nimium conſiderare, ſi quis iubet vt vaſa & ſupellectilia ciuium omnia menſuram habeāt ſuam, nullúmque ſine certa menſura poſſideatur: & communi ratione cenſeat ad omnia perutiles eſſe numerorum partitiones varietatéſque, ſecundum quas & ipſi inter ſeipſos varij ſunt, & in longitudine & profunditate ac vocibus varietatem accipiunt, in motibus quoque tam recto motu aſcendendo vel deſcendēdo, quàm circuitu. Ad hæc omnia ita reſpicere debet legiſlator, vt ciuibus omnibus præcipiat, ne ab huiuſmodi numerorum ordine quoad poſſunt, diſcedant. Nulla enim alia vna pueritiæ diſciplina, ad rei familiaris gubernationem, ad rempublicam, ad artes denique vniuerſas tantam habet vim, quantam huiuſmodi numerorum cognitio: quódque maximum eſt, ſomnolentos etiam, & natura rudes exuſcitat: & dociles, memores ſolertéſque facit, præter naturam ſuam diuina arte proficientes. Quæ quidem omnia, ſi modò legibus aliis atque officiis illiberalitas & auaritia eorum animis extirpata ſit, qui ea ſufficiēter & vtiliter ſuſcepturi ſint, bonæ inſtitutiones, & cōmodæ ſunt. Sin minus, malitia hinc potius quàm ſapiētia clàm originē trahet: quod & Ægyptiis & Phœnicibus multiſq; aliis gētibus nūc videmus cōtingere, propter cæterarum artiū facultatúmq; illiberalitatē: ſiue quis rudis legū lator id fecerit, ſiue fortuna infenſa, ſiue alia huiuſmodi quædam natura. nec enim illud, ô Clinia, & Megille nos fugiat, magnā eſſe locorū ad ferēdos meliores peioreſq. homines differētiā:

Diuiſio agrorum.

De mēſura ſupellectilium.

A τὴν πόλιν ἱδρύσθαι δεῖ τῆς χώρας ὅτι μάλιστα ἐν μέσῳ, καὶ τἆλλα ὅσα πρόσφορα πόλει τῶν ὑπαρχόντων ἔχοντα τόπον ἐκλεξάμενον· ἃ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν οὐδὲν χαλεπόν. μετὰ δὲ ταῦτα, μέρη δώδεκα διελέσθαι, θέμενον Ἑστίας πρῶτον καὶ Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν, ἀκρόπολιν ὀνομάζοντα· κύκλον περιβάλλοντα, ἀφ᾽ οὗ τὰ δώδεκα μέρη τέμνειν τήν τε πόλιν αὐτὴν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν. ἴσα δὲ δεῖ γίγνεσθαι τὰ δώδεκα μέρη, τῷ τὰ μὲν ἀγαθῆς γῆς εἶναι σμικρά, τὰ δὲ χείρονος, μείζω. κλήρους δὲ διελεῖν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίους. τούτων τε αὖ δίχα τεμεῖν ἕκαστον· καὶ συγκληρῶσαι δύο τμήματα, τοῦ τ᾽ ἐγγὺς καὶ τοῦ πόρρω μετέχοντα ἑκάτερον· τὸ πρὸς τῇ πόλει μέρος, τῷ πρὸς τοῖς ἐσχάτοις, εἷς κλῆρος· καὶ τὸ δεύτε- B ρον ἀπὸ πόλεως, τῷ ἀπ᾽ ἐσχάτων δευτέρῳ· καὶ τἆλλα οὕτω πάντα. μηχανᾶσθαι δὲ καὶ ἐν τοῖς δίχα τμήμασι τὸ νῦν δὴ λεγόμενον φαυλότητός τε καὶ ἀρετῆς χώρας, ἐπανισουμένους τῷ πλήθει τε καὶ ὀλιγότητι τῆς διανομῆς. νείμασθαι δὲ δεῖ καὶ τοὺς ἄνδρας δώδεκα μέρη, τὴν τῆς ἄλλης οὐσίας εἰς ἴσα ὅτι μάλιστα τὰ δώδεκα μέρη συνταξάμενον, ἀπογραφῆς πάντων γενομένης. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο δώδεκα θεοῖς δώδεκα κλήρους θέντας, ἐπονομάσαι καὶ καθιερῶσαι τὸ λαχὸν μέρος ἑκάστῳ τῷ θεῷ, καὶ φυλὴν αὐτὴν ἐπονομάσαι. τέμνειν δὲ αὖ καὶ τὰ τῆς πόλεως δώδεκα τμήματα τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ καὶ τὴν ἄλλην χώραν διένεμον· καὶ δύο C νέμεσθαι ἕκαστον οἰκήσεις, τήν τε ἐγγὺς τοῦ μέσου καὶ τὴν τῶν ἐσχάτων. καὶ τὴν μὲν κατοίκησιν οὕτω τέλος ἔχειν. ἐννοεῖν δ᾽ ἡμᾶς τὸ τοιόνδ᾽ ἐστὶ χρεὼν ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς τὰ νῦν εἰρημένα πάντα οὐκ ἄν ποτε εἰς τοιούτους καιροὺς συμπέσοι, ὥστε ξυμβῆναι κατὰ λόγον οὕτω ξύμπαντα γενόμενα· ἄνδρας τε οἳ μὴ δυσχερανοῦσι τὴν τοιαύτην ξυνοικίαν, ἀλλ᾽ ὑπομενοῦσι χρήματά τε ἔχοντες τακτὰ καὶ μέτρια διὰ βίου παντὸς, καὶ παίδων γενέσεις ἃς εἰρήκαμεν ἑκάστοις, καὶ χρυσοῦ στερόμενοι, καὶ ἑτέρων, ὧν δῆλος ὁ νομοθέτης προστάξων ἐστὶν ἐκ τούτων τῶν νῦν εἰρημένων. ἔτι δὲ χώρας τε καὶ ἄστεος, ὡς εἰρήκαμεν, μεσότητάς τε καὶ ἐν κύκλῳ οἰκήσεις πάντῃ σχεδὸν οἷον ὀνείρατα λέγων, ἢ πλάττων καθάπερ ἐκ κη- D ροῦ τινὰ πόλιν καὶ πολίτας. ἔχει δὴ τὰ τοιαῦτα οὐ κακῶς τινὰ τρόπον εἰρημένα. χρὴ δ᾽ ἐπαναλαμβάνειν πρὸς αὐτὸν τὰ τοιάδε πάλιν, ἄρα ἡμῖν ὁ νομοθετῶν φράζει τόδε, Ἐν τούτοις τοῖς λόγοις, ὦ φίλοι, μηδ᾽ αὐτὸν δοκεῖτέ με λεληθέναι τὸ νῦν λεγόμενον, ὡς ἀληθῆ διεξέρχεται τινὰ τρόπον. ἀλλὰ γὰρ ἐν ἑκάστοις τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δικαιότατον οἶμαι τόδε εἶναι, τὸν τὸ παράδειγμα δεικνύντα οἷον δεῖ τὸ ἐπιχειρούμενον γίγνεσθαι, μηδὲν ἀπολείπειν τῶν καλλίστων τε καὶ ἀληθεστάτων. ᾧ δὲ ἀδύνατόν τι ξυμβαίνειν τούτων γίγνεσθαι, τοῦτο μὲν αὐτὸ ἐκκλίνειν καὶ μὴ πράττειν· ὅ, τι δὲ τούτου τῶν λοιπῶν ἐγγύτατά ἐστι, καὶ ξυγγενέστατον ἔφυ τῶν προσηκόντων πράττειν, τοῦτ᾽ αὐτὸ διαμηχανᾶσθαι ὅπως ἂν E γίγνηται· τὸν νομοθέτην δ᾽ ἐᾶσαι τέλος ἐπιθεῖναι τῇ βουλήσει. γενομένου δὲ τούτου, τότ᾽ ἤδη κοινῇ μετ᾽ ἐκείνου σκοπεῖν ὅ, τι τε ξυμφέρει τῶν εἰρημένων, καὶ τί προσάντες εἴρηται τῆς νομοθεσίας. τὸ γὰρ ὁμολογούμενον αὐτὸ αὑτῷ δήπου πανταχῇ ἀπεργάζεσθαι καὶ τὸν τοῦ φαυλοτάτου δημιουργὸν, ἄξιον ἐσόμενον λόγου. νῦν δὴ τοῦτ᾽ αὐτὸ προθυμητέον ἰδεῖν μετὰ τὴν δόξαν τῆς τῶν δώδεκα μερῶν διανομῆς, τὸ, τίνα τρόπον δῆλον δὴ, τὰ δώδεκα μέρη τῶν ἐντὸς αὐτοῦ, πλείστας ἔχοντα διανομὰς, καὶ τὰ τούτοις ξυνεπόμενα, καὶ ἐκ τούτων γεννώμενα, μέχρι τῶν τετταράκοντά τε καὶ πεντακισχιλίων· ὅθεν φατρίας καὶ δήμους καὶ κώ- F μας, καὶ πρός γε τὰς πολεμικὰς τάξεις τε καὶ ἀγωγὰς, καὶ ἔτι νομίσματα, καὶ μέτρα ξηρά τε καὶ ὑγρὰ, καὶ σταθμὰ, πάντα ταῦτα ἔμμετρά τε καὶ ἀλλήλοις σύμφωνα δεῖ τόν γε νόμον διατάττειν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδ᾽ ἐκεῖνα φοβητέα, δείσαντα τὴν δόξασαν ἂν γίγνεσθαι σμικρολογίαν, ἄν τις προστάττῃ πάντα ὁπόσ᾽ ἂν σκεύη κτῶνται, μηδὲν ἄμετρον αὐτῶν ἐᾶν εἶναι· καὶ κοινῷ λόγῳ νομίσαντα πρὸς πάντα εἶναι χρησίμους τὰς τῶν ἀριθμῶν διανομὰς καὶ ποικίλσεις, ὅσα τε αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται, καὶ ὅσα ἐν μήκεσι καὶ ἐν βάθεσι ποικίλματα, καὶ δὴ καὶ ἐν φθόγγοις καὶ κινήσεσι, ταῖς τε κατὰ τὴν εὐθυπορείαν τῆς ἄνω καὶ κάτω φορᾶς, καὶ κύκλῳ περιφορᾶς. πρὸς γὰρ ταῦτα πάντα δεῖ βλέψαντα τόν γε νομοθέτην, G προστάττειν τοῖς πολίταις πᾶσιν εἰς δύναμιν τούτων μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς συντάξεως. πρός τε γὰρ οἰκονομίαν καὶ πρὸς πολιτείαν, καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας, ἓν οὐδὲν οὕτω δύναμιν ἔχει παίδειον μάθημα μεγάλην, ὡς ἡ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς διατριβή. τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυστάζοντα καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει, καὶ εὐμαθῆ καὶ μνήμονα καὶ ἀγχίνουν ἀπεργάζεται παρὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἐπιδιδόντα θείᾳ τέχνῃ. ταῦτα δὴ πάντα, ἐὰν μὲν ἄλλοις νόμοις τε καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἀφαιρῆταί τις τὴν ἀνελευθερίαν καὶ φιλοχρηματίαν ἐκ τῶν ψυχῶν τῶν μελλόντων αὐτὰ ἱκανῶς τε καὶ ὀνησίμως κτήσεσθαι, καλὰ τὰ παιδεύματα καὶ προσήκοντα γίγνοιτ᾽ ἄν· εἰ δὲ μὴ, τὴν καλουμένην ἄν τις πανουργίαν ἀντὶ σοφίας ἀπεργασάμενος λάθοι· καθάπερ Αἰγυπτίους καὶ Φοί- H νικας, καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπειργασμένα γένη νῦν ἐστὶν ἰδεῖν, ὑπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων καὶ κτημάτων ἀνελευθερίας· εἴτε τις νομοθέτης αὐτοῖς φαῦλος ἂν γενόμενος ἐξειργάσατο τὰ τοιαῦτα, εἴτε χαλεπὴ τύχη προσπεσοῦσα, εἴτε καὶ φύσις ἄλλη τις τοιαύτη. καὶ γὰρ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, μηδὲ τοῦθ᾽ ἡμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων, ὡς οὐκ εἰσὶν ἄλλοι

τινὲς δια-

τινὲς διαφέροντες ἄλλων τόπων, πρὸς τὸ γεννᾷν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους· οἷς οὐκ ἐναντία νομοθετητέον. οἱ μέν γέ που διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ δι' εἱλήσεις ἀλλόκοτοί τε εἰσὶ καὶ ἀναίσιοι αὐτῶν, οἱ δὲ, δι' ὕδατα· οἱ δὲ, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφὴν, ἀναδιδοῦσαν οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἀμείνω καὶ χείρω, ταῖς δὲ ψυχαῖς οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. τούτων δ' αὖ πάντων μέγιστον διαφέροιεν ἂν τόποι χώρας, ἐν οἷς θεία τις ἐπίπνοια καὶ δαιμόνων λήξεις εἶεν, τοὺς ἀεὶ κατοικιζομένους ἵλεῳ δεχόμενοι, καὶ τοὐναντίον. οἷς ὅγε νοῦν ἔχων νομοθέτης ἐπισκεψάμενος, ὡς ἄνθρωπον οἷόντ' ἐστὶ σκοπεῖν τὰ τοιαῦτα, οὕτω πειρῷτ' ἂν τιθέναι τοὺς νόμους. ὃ δὴ καὶ σοὶ ποιητέον ὦ Κλεινία· πρῶτον ἐπιχειρητέον ἐπὶ τὰ τοιαῦτα μέλλοντί γε κατοικίζειν χώραν. ΚΛ. Ἀλλ' ὦ ξένε Ἀθηναῖε, λέγεις τε παγκάλως· ἐμοί τε οὕτω ποιητέον.

A quibus diuerſa prout expedit legibus ſancienda ſunt. Quippe alij varietate ventorum & turbine, difficiles & proterui ſunt: alij propter aquas: alij propter cibos, qui ex terra non ſolum corporibus commodi aut incommodi oriūtur, verùm animis quoque non minus. Maximè autem loca regionis differunt in quibus inſpiratio quædam diuina eſt, & quæ dæmones ſortiti ſunt: qui habitantes, propitij, vel contrà ſuſcipiunt. Quibus pro humano ingenio conſideratis, mentis compos legum conditor, ſe ad leges ferendas conuertet. Quod & tibi eſt, ô Clinia faciendum. Prius enim hęc tibi animaduertenda ſunt, quàm habitari facias regionem. CLIN. Egregiè, ô Athenienſis hoſpes, hæc abs te dicta ſunt. Quare & mihi ita eſt faciendum.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS SEXTVS.

SVMMA DIALOGI. *Hic ſextus liber ſeu dialogus agit de præſtantiſſima politiæ parte, nimirum De magiſtratuum creatione. Fruſtra enim legibus muniretur reſpublica, niſi legum extaret effectio: quæ ex magiſtratuum prouidentia tota pendet. Copioſe igitur & ſingulatim agit de omnium magiſtratuum creatione, ſummorum, mediorum, infimorum: quorum, & pace & bello, in vrbe & in agris, operæ & officia variè verſantur. Et quoniam matrimonium eſt fundamentum ſocietatis humanæ, idcirco de illo hic agit accuratè, & certas etiam leges præſcribit, De modo cōtrahendi matrimonij, de procreatione liberorum, de iure dotium, de diuortiis. Emendat autem fœdam illam vxorum κοινωνίαν, qua præclaram de republica diſputationem contaminauit: qui næuus ex hoc loco emendandus eſt. Agit etiam quædam de ſeruitutibus, quæ ſunt maxima pars χρηματιστικῆς, ac proinde magni momenti in republica.*

ΑΛΛΑ ΜΗΝ μετά γε πάντα τὰ νῦν εἰρημένα, σχεδὸν ἂν ἀρχῶν εἶεν σοὶ καταστάσεις τῇ πόλει. ΚΛ. Ἔχει γὰρ οὖν οὕτω. ΑΘΗ. Δύο εἴδη ταῦτα περὶ πολιτείας κόσμον γιγνόμενα τυγχάνει. πρῶτον μὲν καταστάσεις ἀρχῶν τε καὶ ἀρξόντων, ὅσας τε αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ τρόπον ὅν τινα καθισταμένας· ἔπειτα οὕτω δὴ τοὺς νόμους ταῖς ἀρχαῖς ἑκάσταις ἀποδοτέον, οὕστινάς τε αὖ καὶ ὅσους καὶ οἵους προσῆκον ἂν ἑκάσταις εἴη. σμικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸ τῆς αἱρέσεως, εἴπωμεν προσήκοντα τινὰ λόγον περὶ αὐτῆς ῥηθῆναι. ΚΛ. Τίνα δὴ τοῦτον; ΑΘ. Τόνδε. παντί που δῆλον τὸ τοιοῦτον, ὅτι μεγάλου τῆς νομοθεσίας ὄντος ἔργου, τὸ πόλιν εὖ παρεσκευασμένην ἀρχὰς ἀνεπιτηδείους ἐπιστῆσαι τοῖς εὖ κειμένοις νόμοις, οὐ μόνον οὐδὲν πλέον εὖ τεθέντων, οὐδ' ὅτι γέλως ἂν πάμπολυς ξυμβαίνοι, σχεδὸν δὲ βλάβαι καὶ λῶβαι πολὺ μέγισται ταῖς πόλεσι γίγνοιντ' ἂν ἐξ αὐτῶν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τοῦτο τοίνυν νοήσωμεν σοὶ περὶ τῆς νῦν, ὦ φίλε, πολιτείας τε καὶ πόλεως ξυμβαῖνον. ὁρᾷς γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν δεῖ τοὺς ὀρθῶς ἰόντας ἐπὶ τὰς τῶν ἀρχῶν δυνάμεις, βάσανον ἱκανὴν αὐτούς τε καὶ γένος ἑκάστων ἐκ παίδων μέχρι τῆς αἱρέσεως εἶναι δεδωκότας· ἔπειτα αὖ, τοὺς μέλλοντας αἱρήσεσθαι, τεθράφθαι τε ἐν ἤθεσι νόμων εὖ πεπαιδευμένους, πρὸς τὸ δυσχεραίνοντάς τε καὶ ἀποδεχομένους ὀρθῶς κρίνειν καὶ ἀποκρίνειν δυνατοὺς γίγνεσθαι τοὺς ἀξίους ἑκατέρων· ταῦτα δὲ οἱ νεωστὶ ξυνεληλυθότες, ὄντες τε ἀλλήλων ἀγνῶτες, ἔτι δ' ἀπαίδευτοι, πῶς ἄν ποτε δύναιντο ἀμέμπτως τὰς ἀρχὰς αἱρεῖσθαι; ΚΛ. Σχεδὸν οὐκ ἄν ποτε. ΑΘ. Ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαι. καὶ δὴ καὶ σοὶ τοῦτο νῦν καὶ ἐμοὶ ποιητέον. ἐπείπερ σὺ μὲν δὴ τὴν πόλιν ὑπέστης τῷ Κρητῶν ἔθνει προθύμως κατοικιεῖν, δέκατος αὐτὸς, ὡς φῄς, τανῦν. ἐγὼ δ' αὖ σοὶ ξυλλήψεσθαι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμῖν τανῦν μυθολογίαν. οὔκουν δή που λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλίποιμι· πλανώμενος γὰρ ἁπανταχῇ τοιοῦτος ὢν, ἄμορφος φαίνοιτο. ΚΛ. Ἄριστ' εἴρηκας ὦ ξένε. ΑΘ. Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ δράσω κατὰ δύναμιν οὕτω. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν ποιῶμεν ᾗπερ καὶ λέγομεν. ΑΘ. Ἔσται ταῦτ', ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ γήρως ἐπικρατῶμεν τόγε τοσοῦτον. ΚΛ. Ἀλλ' εἰκὸς ἐθέλειν. ΑΘ. Εἰκὸς γὰρ οὖν. ἑπόμενοι δὲ αὐτῷ λάβωμεν καὶ τόδε: ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ὡς ἀνδρείως καὶ παρακεκινδυνευμένως ἐν τῷ νῦν ἡ πόλις ἡμῖν ἔσται κατῳκισμένη. ΚΛ. Πρὸς τί βλέπων καὶ ποῖ μάλιστα αὐτὸ εἴρηκας τανῦν; ΑΘ. Ὡς εὐκόλως καὶ ἀφόβως ἀπείροις ἀνδράσι νομοθετοῦμεν, ὅπως δέξωνται ποτὲ τοὺς νῦν τεθέντας νόμους. δῆλον δὲ τόγε τοσοῦτον, ὦ Κλεινία, παντὶ σχεδὸν καὶ τῷ μὴ πάνυ σοφῷ, τὸ μὴ ῥᾳδίως γε αὐτοὺς μηδένα προσδέξεσθαι κατ' ἀρχάς. εἰ δὲ μείναιμέν πως τοσοῦτον χρόνον, ἕως οἱ γευσάμενοι παῖδες τῶν νόμων καὶ ξυντραφέντες ἱκανῶς, συνήθεις τε αὐτοῖς γενόμενοι, τῶν ἀρχαιρεσιῶν τῇ πόλει πάσῃ κοινωνήσειαν· γενομένου γε μὴν οὗ λέγομεν, εἴπερ τινὶ τρόπῳ καὶ μηχανῇ γίγνοιτο ὀρθῶς, πολλὴν ἔγωγε ἀσφάλειαν ἡγοῦμαι καὶ μετὰ τὸν τότε παρόντα χρόνον ἂν γενέσθαι τοῦ μεῖναι τὴν παιδαγωγηθεῖσαν οὕτω πόλιν. ΚΛΕΙΝ. Ἔχει γ' οὖν λόγον.

ΑΘΗΝ. Ἴδωμεν τοίνυν πρὸς τοῦτο εἴ πῃ τινὰ πόρον ἱκανὸν πορίζοιμεν ἂν κατὰ τάδε. φημὶ γὰρ, ὦ Κλεινία, Κνωσίους χρῆναι τῶν ἄλλων διαφερόντως Κρητῶν μὴ μόνον ἀφοσιώσασθαι περὶ τῆς χώρας ἣν νῦν κατοικίζετε, συντόνως δ' ἐπιμεληθῆναι τὰς πρώτας ἀρχὰς εἰς δύναμιν, ὅπως ἂν ὦσιν ὡς ἀσφαλέσταται καὶ ἄρισται.

B POST omnia quæ hactenus diximus, fermè iam magiſtratus in ciuitate conſtituendi videntur. CLIN. Ita certè. ATHEN. Duæ profectò hæ ſpecies, in ornatu reipublicæ ſunt. Prima magiſtratuum conſtitutio, quot oporteat, & quo pacto conſtitui. Altera de legibus magiſtratui attribuendis, quæ quot, qualéſque ſunt ſingulis accommodæ. Sed parumper antequàm magiſtratus eligamus, commorati nonnulla ad ipſorum electionem pertinentia declaremus. CLIN. Quænam? ATHENIEN. Hæc. Audi iam:

C nemini dubium eſt, quin cùm magna res legumlatio ſit, ſiquis ciuitati per leges bene paratæ non idoneos magiſtratus conſtituat, quamuis leges benè poſitę ſint, tamen non modò id nihil proderit riſúmque mouebit, verumetiam damna & calamitates maximas ciuitatibus pariet. CLIN. Planè. ATHEN. Hoc itaque conſiderandum, amice, quemadmodum in hac tua ciuitate republicáque cōtingit. Vides enim eos, qui rectè magiſtratus accepturi ſint, oportere primò ſatis ab adoleſcentia probatos fuiſſe tam ipſos quàm ſuos, vſque ad ipſam electionem. Deinde eos etiam qui ſuffragia laturi ſunt, legitimis eſſe moribus educatos: vt facilè queant admittendos & repellen-

D dos cognoſcere, & erga vtroſque pro dignitate ſe gerere. At verò qui nuper conuenerunt, cùm nec ſe inuicem ſatis cognoſcant, neque adhuc eruditi ſint, quomodo rectè vnquam magiſtratus eligere poterunt? CLIN. Nullo fermè vnquam pacto. ATHENIEN. Sed enim certamen (vt aiūt) excuſationes non facilè ſuſcipit. Hoc autem & mihi nunc, & tibi faciendum eſt: poſtquàm & tu ciuitatis Cretenſibus inſtituendæ officium libenti animo ſuſcepiſti, ac decimus es in hoc opere, vt ipſe dicis: & ego tibi auxilium præſenti confabulatione afferre promiſi. Quare ſermonem hunc noſtrum ſine capite & muti-

E lum eſſe non patiar. Nam ſi vagaretur, deformis omnibus appareret. CLIN. Optimè dixiſti hoſpes. ATHENIEN. Imò etiam ſic pro viribus faciam. CLINIA. Faciamus ſic prorſus vt dicimus. ATHEN. Faciemus vtique, ſi deus voluerit, ſic vt etiam ſenectam in hac parte ſuperemus. CLINIA. At deum velle, credendum eſt. ATHEN. Credendum profectò. Quare ipſum ſequentes, hoc etiam dicamus. CLINIA. Quidnam? ATHEN. Quàm audacter ſimul atque periculoſè ciuitas hoc nobis tempore conſtituetur. CLINIA. Quorſum hæc? ATHENIEN. Quia facilè & intrepidè rudibus hominibus leges damus, vtque ipſas ſuſcipiant, iubemus: cùm omnibus fermè, ô Clinia, etiam non multum ſapientibus, perſpicuum ſit, nemi-

F nem leges nouas facilè ſuſcepturum. Si verò tam diu expectaremus, donec legibus inſtituti pueri, vnáque & diu ſub eiſdem legibus conuerſati ſuffragia cum vniuerſa ciuitate ferre poſſint, atque id pro viribus rectè fieret, certè & tūc & in poſterum, procul ab errore ſic inſtructa ciuitas permaneret. CLIN. Sic ratio monet. ATHENIEN. Perſpiciamus ergo ſi modum quendam ad hæc commodum inuenire poſſumus. Gnoſios oportet, ô Clinia, præ cæteris Cretenſibus, non ſolùm quaſi libando inchoare quam nunc rempublicam conditis: ſed omni ſtudio prouidere, vt quàm tutiſſimè atque optimè primi magiſtratus conſtituantur.

In aliis quidem conſtituendis opera breuior: legum autem cuſtodes ante alios creare ſumma diligentia neceſſarium eſt. CL. Qua via iſtud rationéque faciemus? ATHEN. Hoc, ô Cretenſes, inquam: Oportet Gnoſios quando multarum ipſi ciuitatum primi ſunt, cõmuniter cum his qui in eãdem conuenẽre coloniam, à ſeipſis & ab illis ſeptem & triginta viros eligere. Decem & nouem quidem ex eorum numero qui coloniã habitabunt, ex Gnoſo ipſa reliquos. Hos vtique Gnoſij tuæ dẽt ciuitati, te quoque ipſum, vt huius coloniæ ciuem & vnum de octo decémque viris, hæc aut perſuadendo, aut vi mediocriter cogendo faciant. CLIN. Quid verò? nónne & tu hoſpes & Megillus hic Rempubl. hanc nobiſcum participatis? ATHEN. Plurimum ſibi, ô Clinia, Athenienſes plurimum quoque Lacedæmonij tribuunt, & procul vtrique incolunt. Tibi autem omnia cõmodè ſe habent: & habitatoribus aliis ſimiliter ſecundũ ea quę de te modò dicta ſunt, & quæ tibi atque illis hac tempeſtate conuenientiſſimè fieri poſſunt, expoſita. Progreſſu autem temporis & repub. permanẽte, huiuſmodi magiſtratuum deſignatio fiat. Quicunque ſiue equites ſiue pedites arma ferre poſſunt, bellíſque tum, cùm ætas ferret, interfuerũt, ſuffragium ineant, comitiáque in tẽplo habeantur, quod præſtãtiſſimum ciuitas ducat. Vnuſquiſque autem vndecunque venerit, in ara dei nomen ſuũ & patris & tribus & gentis in tabula ſcriptum deponat, liceátque cuique ſi velit, quancũq; tabulã non rectè ſcriptã ſuſpicabitur auferre, & in loco publico ponere, vbi non minus quàm triginta dies permaneat. Trecentaſque tabulas ſic approbatas vniuerſæ ciuitati magiſtratus oſtendãt, quæ quos velit de iſtis iterum & accipiat & reiiciat. centúmque ita ſecundo delecti rurſus omnibus oſtẽdantur, tertio verò nominet de centum viris quilibet quemcunque voluerit. Septem autem trigintáque viri, eos qui pluribus delecti ſuffragiis ſunt, magiſtratus declarent. Quinam igitur, ô Clinia Megilléque, hæc omnia de magiſtratibus eorúmque probatione in ciuitate cõſtituent? Nũ intelligimus in ciuitatibus ſic ab initio conciliatis, eſſe quoſdam oportere? Qui verò ex omnibus magiſtratibus deligantur, in eis nequaquam reperiuntur. Cùm tamẽ eos eſſe oporteat, non viles quoſdam, ſed ſummos

Prouerbium.

viros atque præſtantes. Principium enim dimidium totius operis eſſe, prouerbio dicitur: atque eum qui bene cœpit omnes vbique laudamus. Mihi autem hoc plus quàm dimidium eſſe videtur, rectúmque principium nunquam ſatis ab aliquo laudatum fuiſſe. CLIN. Rectè loqueris. ATH. Quare cùm nos id non lateat, ne ſilentio prætereamus: ſed quomodo fiat, perſpicuè declaremus, quamuis ego nihil in præſentia niſi hoc vnum neceſſarium atque perutile habeam dicere. CLIN. Quidnam? ATHEN. Equidem ciuitatis huius quam condituri ſumus, neminem aut patrem aut matrem eſſe aio, præter ciuitatem illam quæ coloniam mittit. Nec ignoro fuiſſe multas ac fore colonias, à ciuitatibus quæ miſerunt, diſſidio diſtractas. Quẽadmodũ verò erga parentes ſe gerit filius, qui quamuis aduerſaturus illis quandoque ſit, in ipſa tamen pueritiæ indigentia genitores diligit ac viciſſim diligitur, & ad ſuos ſemper refugiens in his ſolis præſidium reperit: ita quoque nouam arbitror ciuitatem erga curatores eius Gnoſios, & Gnoſios erga ciuitatẽ nouam affici. Repeto igitur quod modò dixi. Nõ enim nocet bis dicere, quod bene dicitur.

Quod bene dicitur repetere non nocet.

Oportet vt Gnoſij horũ omnium curã ſuſcipiant, & de colonis viros ſeniores atque optimos non pauciores quàm centũ deligant, déque ipſis Gnoſiis alios centũ. Quos in nouam ciuitatẽ profectos oportere dico operam dare, vt magiſtratus ſecũdũ leges conſtituãtur, & ſtatuti comprobentur. His factis Gnoſum Gnoſij redeãt: noua verò ciuitas ſeipſam ſeruare ac feliciter viuere conetur. Qui autẽ in ſeptem & triginta virorũ numero cõputati ſunt, & nũc & poſtea ſemper iſtas res curent, primo quidẽ legum cuſtodiam habeant: deinde etiam tabularũ, vbi quiſque magnitudinem ſui cẽſus cõſcripſerit. Sitq; maximus cẽſus minarũ quatuor: ſecũdus triũ: duarũ tertius: quartus vnius.

Maximus cẽſus ciuium, quem vult Plato.

Quòd ſiquis plus q̃ in tabella ſcriptũ dederit, habere deprehẽdatur, quod ſupereſt publicũ fiat: præterea reus ſit volẽtis eũ tãquam infamẽ accuſare, quãdo propter lucrũ ſpernere leges inueniatur. Atque eũ quicũque voluerit, turpis lucri nomine, apud legũ cuſtodes accuſet. Et qui dãnatus erit, publicarum poſſeſſionum ſit expers, ac ſi qua bonorũ in ciuitate diſtributio fiat, nihil præter ſortem primam aſſequi poſſit: dãnatúmq; ipſum eſſe quandiu viuit, ibi ſcribatur, vbi quicũq. voluerit, poſſit legere. Cuſtos autẽ legũ non plus quàm annos viginti hũc habeat magiſtratũ, nec pauciores natus quàm quinquaginta, eũ gerat. Ac ſi ſexageſimũ ætatis annũ agens magiſtratum hunc nactus eſt, ſolũ pręſit decennium: hac vtique ratione, vt qui ſeptuageſimum annum exceſſerit, tantum magiſtratum non teneat.

A τὰς μὲν οὖν ἄλλας, καὶ βραχύτερον ἔργον· νομοφύλακας δ' αὖ ἡμῖν πρώτοις αἱρεῖσθαι ἀναγκαιότατον ἁπάσῃ σπουδῇ. ΚΛ. Τίνα οὖν ἐπὶ τούτῳ πόρον καὶ λόγον ἀνευρίσκομεν; ΑΘΗ. Τόνδε. φημί, ὦ παῖδες Κρητῶν, χρῆναι Κνωσίοις, διὰ τὸ πρεσβεύειν τῶν πολλῶν πόλεων, κοινῇ μετὰ τῶν ἀφικομένων εἰς τὴν ξυνοίκησιν ταύτην ἐξ αὑτῶν τε καὶ ἐκείνων αἱρεῖσθαι, τριάκοντα μὲν καὶ ἑπτὰ τοὺς πάντας· ἐννέα δὲ καὶ δέκα ἐκ τῶν ἐποικησόντων, τοὺς δὲ ἄλλους ἐξ αὐτῆς Κνωσοῦ. τούτους δ' οἱ Κνώσιοι τῇ πόλει σῇ δόντων, καὶ αὐτόν σε πολίτην εἶναι ταύτης τῆς ἀποικίας, καὶ ἕνα τῶν ὀκτωκαίδεκα· πείσαντες, ἢ τῇ μετρίᾳ δυνάμει βιασάμενοι. B ΚΛ. Τί δῆτα; οὐ καὶ σύ τε καὶ ὁ Μέγιλλος, ὦ ξένε, ἐκοινωνησάτην ἡμῖν τῆς πολιτείας; ΑΘ. Μέγα μέν, ὦ Κλεινία, φρονοῦσιν αἱ Ἀθῆναι, μέγα μὲν καὶ ἡ Σπάρτη, καὶ μακρὰν ἀποικοῦσιν ἑκάτεραι· σοὶ δὲ κατὰ πάντα ἐμμελῶς ἔχει καὶ τοῖς ἄλλοις οἰκισταῖς κατὰ ταὐτά, ὥσπερ τὰ περὶ σοῦ νῦν λεγόμενα. ὡς μὲν οὖν γένοιτ' ἂν ἐπιεικέστατα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν τανῦν εἰρήσθω· προελθόντος δὲ χρόνου, καὶ μεινάσης τῆς πολιτείας, αἵρεσις αὐτῶν ἔστω τοιάδε τις· πάντες μὲν κοινωνούντων τῆς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεως ὁπόσοιπερ ἂν ὅπλα ἱππικὰ ἢ πεζικὰ τιθῶνται, καὶ πολέμου κεκοινωνήκασιν ἐν ταῖς σφετέραις αὐτῶν τῆς ἡλικίας δυνάμεσι· ποιεῖσθαι δὲ τὴν αἵρεσιν ἐν ἱερῷ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἡγῆται τιμιώτατον. φέρειν δ' ἐπὶ τὸν τοῦ θεοῦ βωμὸν ἕκαστον εἰς πινάκιον γράψαντα τοὔνομα C πατρόθεν, καὶ φυλῆς καὶ δήμου ὁπόθεν ἂν δημοτεύηται. παραγράφειν δὲ καὶ τὸ αὑτοῦ κατὰ ταὐτὰ οὕτως ὄνομα. τῷ βουλομένῳ δ' ἐξέστω, τῶν πινακίων ὅ,τι περ ἂν φαίνηται μὴ κατὰ νοῦν αὐτῷ γεγραμμένον, ἀνελόντα, εἰς ἀγορὰν θεῖναι, μὴ ἔλαττον τριάκοντα ἡμερῶν. τὰ δὲ τῶν πινακίων κριθέντα ἐν πρώτοις μέχρι τριακοσίων, δεῖξαι τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν πάσῃ τῇ πόλει. τὴν δὲ πόλιν ὡσαύτως ἐκ τούτων φέρειν πάλιν ὃν ἂν ἕκαστος βούληται· τοὺς δὲ τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν προκριθέντας ἑκατὸν δεῖξαι πάλιν ἅπασι. τὸ δὲ τρίτον, φερέτω μὲν ἐκ τῶν ἑκατὸν ὁ βουληθεὶς, ὃν ἂν βούληται, διὰ τῶν αὐτῶν πορευόμενος· ἑπτὰ δὲ καὶ τριάκοντα, οἷς ἂν πλεῖσται γένωνται ψῆφοι, κρίναντες ἀποφηνάντων ἄρχοντας. D τίνες οὖν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, πάντα ἡμῖν ταῦτ' ἐν τῇ πόλει καταστήσουσι τῶν ἀρχῶν τε πέρι καὶ τῶν δοκιμασιῶν αὐτῶν; ἆρα ἐννοοῦμεν ὡς ταῖς πρῶτον οὕτω καταζευγνυμέναις πόλεσιν ἀνάγκη μὲν εἶναι τινάς, οἵτινες δὲ εἶεν ἂν πρὸς πασῶν τῶν ἀρχῶν γεγονότες οὐκ ἔστι; δεῖ μὴν ἁμωσγέπως, καὶ ταῦτα οὐ φαύλους, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἄκρους. ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς, ἐν ταῖς παροιμίαις, ἔργου· καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι, πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε· τὸ δ' ἔστι τε (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) πλέον ἢ τὸ ἥμισυ· καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Μὴ τοίνυν γιγνώσκοντές γε παρῶμεν αὐτὸ ἄρρητον, μηδὲν διασαφήσαντες ἡμῖν αὐτοῖς τίνα ἔσται τρόπον. E ἐγὼ μὲν οὖν οὐδαμῶς εὐπορῶ πλήν γε ἑνὸς εἰπεῖν πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαίου καὶ ξυμφέροντος λόγου. ΚΛ. Τίνος δή; ΑΘ. Φημί, ταύτῃ τῇ πόλει ἣν οἰκίζειν μέλλομεν, οἷον πατέρα καὶ μητέρα οὐκ εἶναι πλὴν τὴν κατοικίζουσαν αὐτὴν πόλιν· οὐκ ἀγνοῶν ὅτι πολλαὶ τῶν κατοικισθεισῶν, διάφοροι ταῖς κατοικισάσαις πολλάκις ἔνιαι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. νῦν μὲν ἐν τῷ παρόντι, καθάπερ παῖς, εἰ καί ποτε μέλλει διάφορος εἶναι τοῖς γεννήσασιν, ἔν γε τῇ παρούσῃ παιδείας ἀπορίᾳ στέργει τε καὶ στέργεται ὑπὸ τῶν γεννησάντων· καὶ φεύγων ἀεὶ πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀναγκαίους μόνους εὑρίσκει ξυμμάχους· ἃ δὴ νῦν φημι Κνωσίοις διὰ τὴν ἐπιμέλειαν πρὸς τὴν νέαν πόλιν, καὶ τῇ νέᾳ πρὸς Κνωσὸν, ὑπάρχειν ἑτοίμως γεγονότα. λέγω δὲ καθάπερ F εἶπον νῦν δή (δὶς γὰρ τό γε καλῶς ῥηθὲν, οὐδὲν βλάπτει) Κνωσίους δεῖν ἐπιμεληθῆναι πάντων τούτων, κοινῇ προσελομένους τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν ἀφικομένων τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἑλομένους μὴ ἔλαττον ἑκατὸν ἀνδρῶν· καὶ αὐτῶν Κνωσίων ἔστωσαν ἑκατὸν ἕτεροι. τούτους δὲ ἐλθόντας φημὶ δεῖν εἰς τὴν καινὴν πόλιν συνεπιμεληθῆναι ὅπως αἵ τε ἀρχαὶ κατασταθῶσι κατὰ νόμους, κατασταθεῖσαί τε δοκιμασθῶσι. γενομένων δὲ τούτων, τὴν μὲν Κνωσὸν τοὺς Κνωσίους οἰκεῖν· τὴν δὲ νέαν πόλιν, αὐτὴν αὑτὴν πειρᾶσθαι σώζειν τε καὶ εὐτυχεῖν. οἱ δὲ δὴ γενόμενοι τῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἔπειτα ξύμπαντα χρόνον ἐπὶ τοῖσδε ἡμῖν ᾑρήσθωσαν· πρῶτον μὲν φύλακες ἔστω- G σαν τῶν νόμων· ἔπειτα τῶν γραμμάτων ὧν ἂν ἕκαστος ἀπογράφῃ τοῖς ἄρχουσι τὸ πλῆθος τῆς αὑτῶν οὐσίας. πλὴν ὁ μὲν μέγιστον τίμημα ἔχων, τεττάρων μνῶν· ὁ δὲ τὸ δεύτερον, τριῶν· ὁ δὲ τρίτος, δυοῖν μναῖν· μνᾶς δὲ ὁ τέταρτος. ἐὰν δέ τις ἕτερον φαίνηται τι παρὰ τὰ γεγραμμένα κεκτημένος, δημόσιον μὲν ἔστω τὸ τοιοῦτον ἅπαν· πρὸς τούτῳ δὲ δίκην ὑπεχέτω τῷ βουλομένῳ μετιέναι, μὴ καλὴν μηδ' εὐώνυμον, ἀλλ' αἰ- H σχράν, ἐὰν ἁλίσκηται διὰ τὸ κέρδος τῶν νόμων καταφρονῶν. αἰσχροκερδίας οὖν αὐτὸν γραψάμενος ὁ βουληθεὶς, ἐπεξίτω τῇ δίκῃ ἐν αὐτοῖς τοῖς νομοφύλαξιν. ἐὰν δ' ὁ φεύγων ὄφλῃ, τῶν κοινῶν κτημάτων μὴ μετεχέτω. διανομὴ δὲ ὅταν τῇ πόλει γίγνηταί τις, ἄμοιρος ἔστω, πλήν γε τοῦ κλήρου. γεγράφθω δὲ ὠφληκὼς, ἕως ἂν ζῇ, ὅπου πᾶς ὁ βουλόμενος αὐτὰ ἀναγνώσεται. μὴ πλέον δὲ εἴκοσιν ἐτῶν νομοφύλαξ ἀρχέτω· φερέσθω δ' εἰς τὴν ἀρχὴν μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα γεγονὼς ἐτῶν. ἑξηκοντούτης δὲ ἐνεχθεὶς, δέκα μόνον ἀρχέτω ἔτη, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὅπως, ἄν τις πλέον ὑπερβὰς ἑβδομήκοντα ζῇ, μηκέτι ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσι τὴν τηλικαύτην ἀρχὴν ὡς ἄρξων διανοηθήτω.

τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν νομοφυλάκων ταῦτα εἰρήσθω προστάγματα τρία. A
προϊόντων δὲ εἰς τοὔμπροσθεν τῶν νόμων, ἕκαστος προστάξει τούτοις
τοῖς ἀνδράσιν ὧντινων αὐτοὺς δεῖ πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις προσεπι-
μελεῖσθαι. νῦν δ' ἐξῆς ἄλλων ἀρχῶν αἱρέσεως πέρι λέγοιμεν ἄν. δεῖ
γὰρ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι, καὶ τούτοις εἰς τὸν πόλε-
μον οἷον τινὰς ὑπηρέτας, ἱππάρχους καὶ φυλάρχους, καὶ τῶν πεζῶν φυ-
λῶν κοσμητὰς τῶν τάξεων· οἷς πρέπον ἂν εἴη τοῦτ' αὐτὸ τοὔνομα μάλι-
στα οἷον καὶ οἱ πολλοὶ ταξιάρχους αὐτοὺς ἐπονομάζουσι. τούτων δὲ στρα-
τηγοὺς μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ταύτης οἱ νομοφύλακες προβαλλέ-
σθων· αἱρείσθων δ' ἐκ τῶν προβληθέντων πάντες οἱ τοῦ πολέμου κοινω- B
νοί, γενόμενοί τε ἐν ταῖς ἡλικίαις καὶ γιγνόμενοι ἑκάστοτε. ἐὰν δέ τις ἄ-
ρα δοκῇ τινι τῶν μὴ προβεβλημένων ἀμείνων εἶναι τῶν προβληθέντων τι-
νός, ἐπονομάσας ἀνθ' ὅτου ὅντινα προβάλλεται, τοῦτ' αὐτὸ ὀμνὺς ἀντι-
προβαλλέσθω τὸν ἕτερον. ὁπότερος δ' ἂν δόξῃ διαχειροτονούμενος, εἰς
τὴν αἵρεσιν ἐγκρινέσθω. τρεῖς δέ, οἷς ἂν ἡ πλείστη χειροτονία γίγνηται,
τούτους εἶναι στρατηγούς τε καὶ ἐπιμελητὰς τῶν κατὰ πόλεμον, δοκιμασθέν-
των, καθάπερ οἱ νομοφύλακες. ταξιάρχους δὲ αὐτοῖσι προβάλλεσθαι
μὲν τοὺς αἱρεθέντας στρατηγοὺς δώδεκα, ἑκάστῃ φυλῇ ταξίαρχον. τὴν δ'
ἀντιπροβολὴν εἶναι, καθάπερ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο, τήν τε τὴν καὶ περὶ C
τῶν ταξιάρχων καὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν καὶ τὴν κρίσιν. τὸν δὲ ξύλλογον
τοῦτον ἐν τῷ παρόντι πρὶν πρυτάνεις τε καὶ βουλὴν ᾑρῆσθαι, τοὺς νομο-
φύλακας συλλέξαντας εἰς χωρίον ὡς ἱερώτατόν τε καὶ ἱκανώτατον κα-
θίσαι· χωρὶς μὲν τοὺς ὁπλίτας, χωρὶς δὲ τοὺς ἱππέας· τρίτον δ' ἐφεξῆς
τούτοις πᾶν ὅσον ἐμπολέμιον. χειροτονούντων δὲ στρατηγοὺς μὲν καὶ
ἱππάρχους, πάντες· ταξιάρχους δέ, οἱ τὴν ἀσπίδα τιθέμενοι. φυλάρ-
χους δὲ αὖ τούτοις πᾶν τὸ ἱππικὸν αἱρείσθω. ψιλῶν δέ, ἢ τοξοτῶν, ἤ τινος
ἄλλου τῶν ἐμπολεμίων ἡγεμόνας οἱ στρατηγοὶ ἑαυτοῖς καθιστάντων. ἱπ-
πάρχων δὴ κατάστασις ἂν ἡμῖν ἔτι λοιπὴ γίγνοιτο. τούτους οὖν προβαλ-
λέσθων μὲν οἵπερ καὶ τοὺς στρατηγοὺς προὐβάλλοντο. τὴν δὲ αἵρεσιν καὶ D
τὴν ἀντιβολὴν τούτων τὴν αὐτὴν γίγνεσθαι καθάπερ ἡ τῶν στρατηγῶν
ἐγίγνετο. χειροτονείτω δὲ τὸ ἱππικὸν αὐτούς, ἐναντίον ὁρώντων τῶν πε-
ζῶν· δύο δὲ οἷς ἂν πλείστη χειροτονία γίγνηται, τούτους ἡγεμόνας εἶναι
πάντων τῶν ἱππευόντων. τὰς δὲ ἀμφισβητήσεις τῶν χειροτονιῶν μέχρι δυοῖν
εἶναι· τὸ δὲ τρίτον ἐὰν ἀμφισβητῇ τις, διαψηφίζεσθαι τούτους οἷσπερ
τῆς χειροτονίας μέτρον ἑκάστοις ἑκάστων ἦν. βουλὴν δὲ εἶναι μὲν τριάκον-
τα δωδεκάδας· ἑξήκοντα δὲ καὶ τριακόσιοι γίγνοιντο ἂν πρέποντες
ταῖς διανομαῖς. μέρη δὲ διανείμαντας τέτταρα κατὰ ἐνενήκοντα
τὸν ἀριθμόν, τούτων ἐξ ἑκάστου τῶν τιμημάτων φέρειν ἐνενήκοντα βου-
λευτάς. πρῶτον μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἅπαντας φέρειν ἐξ ἀ- E
νάγκης· ἢ ζημιοῦσθαι τὸν μὴ πειθόμενον, τῇ δοξάσῃ ζημίᾳ. ἐπειδὰν δ'
ἐνεχθῶσι, τούτους μὲν κατασημήνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ φέρειν ἐκ τῶν
δευτέρων τιμημάτων, κατὰ ταὐτὰ καθάπερ τῇ πρόσθεν. τρίτῃ δ' ἐκ τῶν
τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βουλόμενον. ἐπάναγκες δὲ εἶναι τοῖς
τῶν τριῶν τιμημάτων· τὸ δὲ τέταρτόν τε καὶ σμικρότατον, ἐλεύθερον
ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας ὃς ἂν αὐτῶν μὴ βούληται φέρειν. τετάρτῃ δέ, φέρειν
μὲν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ σμικροτάτου τιμήματος ἅπαντας. ἀζήμιον δ'
εἶναι τὸν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου τιμήματος, ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βούλη-
ται· τὸν δ' ἐκ τοῦ δευτέρου καὶ πρώτου μὴ φέροντα, ζημιοῦσθαι· τὸν μὲν
ἐκ τοῦ δευτέρου, τριπλασίᾳ τῆς πρώτης ζημίας· τὸν δ' ἐκ τοῦ πρώτου, F
τετραπλασίᾳ· πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ τὰ κατασημανθέντα ὀνόματα ἐξενεγ-
κεῖν μὲν τοὺς ἄρχοντας, ἰδεῖν πᾶσι τοῖς πολίταις· φέρειν δ' ἐκ τούτων
αὖ πάντα ἄνδρα, ἢ ζημιοῦσθαι τῇ πρώτῃ ζημίᾳ. ὀγδοήκοντα δὲ καὶ
ἑκατὸν ἐκλέξαντας ἀφ' ἑκάστου τῶν τιμημάτων, τοὺς ἡμίσεις τούτων
ἀποκληρώσαντας δοκιμάσαι. τούτους δ' εἶναι τὸν ἐνιαυτὸν βουλευτάς. ἡ
μὲν αἵρεσις οὕτω γιγνομένη μέσον ἂν ἔχοι μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς
πολιτείας, ἧς ἀεὶ δεῖ μεσεύειν τὴν πολιτείαν. δοῦλοι γὰρ ἂν καὶ δεσπό-
ται οὐκ ἄν ποτε γένοιντο φίλοι, οὐδὲ ἐν ἴσαις τιμαῖς διαγορευόμενοι,
φαῦλοι καὶ σπουδαῖοι. τοῖς γὰρ ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν, εἰ μὴ
τυγχάνοι τοῦ μέτρου. διὰ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα στάσεων αἱ πολιτεῖαι G
πληροῦνται. παλαιὸς γὰρ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀ-
περγάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς· ἥτις δ' ἐστί ποτε ἰ-
σότης ἡ τοῦτο αὐτὸ δυναμένη, διὰ τὸ μὴ σφόδρα σαφὴς εἶναι, σφόδρα ἡ-
μᾶς διαταράττει. δυοῖν γὰρ ἰσοτήτοιν οὔσαιν, ὁμωνύμοιν μέν, ἔργῳ δὲ
εἰς πολλὰ σχεδὸν ἐναντίαιν, τὴν μὲν ἑτέραν εἰς τὰς τιμὰς πᾶσα πόλις
ἱκανὴ παραγαγεῖν, καὶ πᾶς νομοθέτης, τὴν μέτρῳ ἴσην καὶ σταθμῷ
καὶ ἀριθμῷ, κλήρῳ ἀπευθύνων εἰς τὰς διανομὰς αὐτήν· τὴν δὲ ἀλη-
θεστάτην καὶ ἀρίστην ἰσότητα οὐκέτι ῥᾴδιον παντὶ ἰδεῖν. Διὸς γὰρ δὴ κρί-
σις ἐστί· καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεῖ· πᾶν δὲ ὅσον ἂν ἐ-
παρκέσῃ πόλεσιν ἢ καὶ ἰδιώταις, πάντ' ἀγαθὰ ἀπεργάζεται. τῷ μὲν
γὰρ μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦ-
σα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ. καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν
πρὸς ἀρετὴν, ἀεὶ μείζους· τοῖς δὲ τοὐναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε
καὶ παιδείας, τὸ πρέπον ἑκατέροις ἀπονέμει κατὰ λόγον. ἔστι γὰρ δή
που καὶ τὸ πολιτικὸν ἡμῖν ἀεὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ δίκαιον· οὗ καὶ νῦν ἡμᾶς ὀρεγομένους δεῖ, καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἰσότητα, ὦ Κλεινία, ἀποβλέποντας,

A Hæc igitur tria de legum cuſtodibus præcepta ſint. proficien-
tibus verò legibus, quiuis poterit his viris præcipere quorum
maximè curã præter ea quæ modò diximus, habere eos opor-
teat. Nunc verò nos deinceps de aliorũ magiſtratuum delectu
dicamus. Poſt hæc duces exercitus eligendi ſunt eorũq; mini-
ſtri in bello, magiſtri equitũ, tribuni militũ, peditũmq; ordina-
tores, quos merito multorum more præfectos ordinũ nuncu-
pabimus. Igitur ipſi cuſtodes legum duces futuros exercitus
aliquos ciuitatis huius ciues producant, approbẽt verò aut re-
iiciant ij omnes qui bellis in ætate conuenienti interfuerũt,
B aut iã interſunt. Quòd ſi quis aliquẽ eorũ qui producti nõ ſunt
productorũ alicui præſtare exiſtimet, ei liceat loco illius nomi
nare ac producere aliũ ſi modò prius quod ita iudicet, iureiu-
rando cõfirmauerit. Et nominatus maiore ſuffragiorũ numero
deligatur. Tres autẽ qui plura ſuffragia tulerunt, duces exerci
tus bellicarũq; rerũ curatores quẽadmodũ cuſtodes legũ cõ-
probentur qui præfectos ordinũ duodecim, vnũ cuilibet tri-
bui nominent. Nominare autẽ nõ nominatũ, eumq; nominato
pręponere ita liceat hic quoq;, vt de militibus diximus. Comi-
tia verò in pręſentia antè quàm creetur cõſiliũ, & pręfecti cõ-
C ſilio deligãtur, cuſtodes legum in ſanctiſſimo commodiſſimó-
que loco habeant: vbi ſeorſum pedites & equites ſedeant, ter-
tióque deinceps cæteri quicunque in armis verſantur. Et in e-
ligendis quidem ductoribus & magiſtris equitum, omnes ſuf-
fragium ineant: in præfectis ordinum, ſolummodo qui ſcuta fe
rũt: in tribunis militum, equites omnes. At leuis armaturæ aut
ſagittariorum cæterorũmque huiuſmodi præfectos, ipſi du-
ces exercitus ſibi conſtituant. Reſtat magiſtrorum equitum
deſignatio. hos igitur illi nominent qui ductores etiam exer-
citus nominarunt: ſuffragiũmque feratur ſimiliter. ſimiliter
quoq. cõparatio pro nominando fiat. Ferãt verò ſuffragiũ prę-
D ſentibus peditibus equites. Atque duo qui maiori ſuffragiorũ
numero delecti ſunt, omnibus præſint equitib'. diſceptationes
autem de ſuffragiis bis fieri liceat. Tertio ſiquis dubitet, illi ſuf
fragia iudicent, qui comitiorum modum in ſingulos ſtatuêre.
Conſilium triginta conſtet duodenariis. Nam diſtributio huic
per ſexaginta trecentóſque viros conuenit. Et in quatuor par-
tes per nonaginta diſtribuatur: ita vt à cenſibus ſingulis conſi-
liarij nonaginta ferantur. Et primum quidem neceſſariò fe-
rant omnes qui maximo cenſu ſunt: & qui ferre ſuperſederit,
pro arbitrio condemnetur, poſtquam verò delati ſunt, con-
ſcribantur. ſequenti die à ſecundo cenſu eodem pacto feran-
E tur. tertia à tertio feratur quicunque velit. Neceſſarium verò
ſit hoc trium cenſuum viris. quartus autem minimúſque cen-
ſus à pœna ſit liber, ſi quis eorum ferre noluerit. quarta die
ex quarto minimóque cenſu omnes ferant, hac conditione, vt
ſiquis ex tertio vel quarto cenſu non tulerit, minimè damne-
tur. Sin verò quiſpiam primi ſecundíue cenſus ferre negle-
xerit, condemnetur: ita vt qui ſecundi cenſus eſt, in triplo pri-
mi damni condemnetur: qui verò primi eſt in quadruplo.
Die quinta magiſtratus ad omnes ciues deſcripta efferant
nomina: de quibus omnes ferant. qui noluerit, primo dam-
no condemnetur. Eorum verò qui ex omnibus cenſibus
F electi fuerint, dimidium, hoc eſt centum octoginta, ſor-
te ad annui ſenatus ordinem comprobetur. Sic vtique
magiſtratuum creatio facta inter vnius & populi poteſta-
tem erit media. Quarum medium tenere ſemper oportet rem-
publicam. Serui enim & domini amici nunquam erunt. Nec
probi & improbi, ſi æqualibus afficiantur honoribus. Inæ-
qualibus enim æqualia inæqualia fiunt, niſi menſuram acci-
piant. Nam propter hæc vtraque ſeditionibus replentur reſ-
publicæ. Verus enim priſcus ille ſermo, ab æqualitate ami-
citiam procreari, rectè admodum & concinnè fertur. quo-
niam verò non ſatis apertum eſt quænam ſit æqualitas qua
G id efficitur, idcirco nos valde turbamur. Duæ quippe
ſunt æqualitates eodem quidem nomine appellatæ, ſed effe-
ctu in multis penè contrariæ. & alteram omnis ciuitas le-
gúmque lator ſorte diſponendo poteſt in diſtribuendis ho-
noribus adhibere, eam dico quæ numero, pondere, & men-
ſura eſt æqualis. Sed veriſſimam optimámque æqualitatem
non facilè quiuis perſpiciet: Iouis enim iudicium eſt. & ho-
minibus quidem pauca ſemper ſuggeritur: quatenus autem
ſuppetit, tam priuatis quàm ciuitatibus bona omnia affert.
Hæc ſanè maiori plura, minori pauciora tribuit, vtriſque vide-
licet ſecundum eorum naturam moderata. Atqui & hono-
res, virtute maioribus ſemper maiores: minoribus autem vir-
tute & diſciplina, minores: & vtriſque ſecundum rationem,
quod decet, impertit. Ea enim certè nobis eſt ciuilis iuſti-
tia. hanc & nos appetere debemus: atque ad hanc ipſam, ô
Clinia, æqualitatem reſpicere, dum hanc nouam condimus

& diſponimus ciuitatem.& quiſquis aliã inſtituit, eodẽ debet in legibus ferendis aſpicere.Non autẽ ad paucos tyrannos vel ad vnum vel populi poteſtatem,ſed ad iuſtitiam ſemper inſpiciendum.Ea eſt quam modò diximus,æqualis ipſius ſecundum naturam quotidie inæqualibus diſtributio.Veruntamen neceſſe eſt,vt his duabus æqualitatibus in denominatione ſimilibus ciuitas vniuerſa vtatur,ſi tota velit procul ab omni ſeditione manere.Æquabilitas enim illa laudabilis, & æqua diiudicatio perfecti atque exacti, cùm præter rectũ iudiciũ fit,violatur & frãgitur.Ideóque æqualitate ſortis vti eam neceſſe eſt ad multorum indignationem penitus deuitandam. Qua in re Deum bonámque fortunam precibus inuocare oportet,vt ſors ad id quod eſt iuſtiſſimum dirigatur. Sic igitur neceſſariò vtriſque æqualitatibus vti debemus: ſed in rebus admodum pauciſſimis,ea æqualitate cui fortuna opus eſt. Hæc ita ob hanc cauſam ô amici,neceſſe ab ea ciuitate, quæ ſalutem ſit conſecutura,ſeruari. Quemadmodum verò nauis in medio pelago die noctéque cuſtodibus ſemper indiget: ita quoque ciuitas in medio aliarum ciuitatum fluctu poſita, variis ſubiecta ſeditionibus ac ſemper captiuitatis periculo proxima,perpetua eget cuſtodia. Propterea & die in noctem & ex nocte in diem ſuccedere ſibi inuicem magiſtratus & cuſtodes oportet, vt tradentium ſuſcipientiúmque cuſtodiam ſucceſſio nunquam deſinat. Quorum nihil multitudo celeriter facere poteſt.Eſt autem neceſſarium, vt maxima ſenatorum pars plurimum tempus permittatur in priuatarum ſuarúmque rerum adminiſtratione verſari:duodecima verò pars eius, in menſes duodecim diſtributione facta,alia poſt aliã ſigillatim cuſtodiat. Quæ vnicuique ſiue ciuitate ipſa, ſiue aliunde venienti parata ſit, ſeu nunciare quicquam ſeu interrogare quiſpiam velit de his rebus,de quibus ciuitatem oporteat vel reſpondere cæteris ciuitatibus vel ab eis interrogationum reſponſiones accipere. Nouarum etiam gratia molitionum quæ ſæpe fieri ſolent, maximè quidem ne fiant,ac ſi acciderint,vt quàm celerrimè ſentiat ciuitas, & remediũ afferat.quod per cœtũ ciuitati præſidẽtiũ fieri ſemper oportet,vt & quę legibus & quę ciuitati repẽtè difficultates accedũt, diſſoluãtur. Hæc omnia curet duodecima conſilij pars,quietè in mẽſes vndecim habitura.Quã quidem cuſtodiam hæc conſilij pars communiter cum aliis magiſtratibus in ciuitate ſemper agat oportet. Atque vrbana quidem probè hoc pacto ordinata erunt. Totius autem reliquæ regionis quæ cura,quis ordo? An cùm ciuitas tota,& vniuerſa regio in partes XII. ſit diuiſa, in ciuitate quidem ipſa viarum,habitationum,ędificationum,portuum,fori,fontium, ſacrorum locorum,templorum,cæterorúmque huiuſmodi omnium conſtituere curatores oportet? CLINIA. Cur non? ATHE.Dicamus igitur templi æditúos, & ſacerdotes tam viros quàm mulieres pręfici oportere. Ad viarum autem ædificationúmq; exornandarum curam, ne aut homines iniurientur,aut ipſæ feræ noceant,ſed vt tã in ipſo vrbis ambitu quàm in ſuburbiis,ciuitatibus conſentanea quæque gerantur, tres ſunt magiſtratuum ſpecies eligẽdæ.Et rerum modò dictarum

Ædiles. curatores, appellentur ædiles. Qui verò fori venditioniſque curam habebunt,rerum venalium curatores. Sacrorum au-

Sacerdotes tem,ſacerdotes. Et ſacerdotia quidem quæ à parentibus per ſucceſſionem ſeu viris ſiue mulieribus tradita ſunt, nequaquam mouenda.Si verò aut nullis aut paucis aliqua huiuſmodi ſunt, quod accidere par eſt illis qui in nouæ ciuitatis habitationem conueniunt,vbi hęc deſunt,ſacerdotes tam viri quàm mulieres & æditui conſtituendi ſunt. Quæ omnia partim electione,partim ſorte fieri oportet. Atque in omni regione ciuitatéque plebs cum illis qui extra plebem ſunt, per amicitiã coniungenda,vt maxima ſit in omnibus his conſenſio. Et quæ ad ſacerdotum creationem attinent, deo committenda ſunt, vt quemadmodum illi placet, ita diuina fortuna cui tributum id ſit,ſortes ferat.In eorum autem qui ſortis ſuffragium aſſecuti ſunt,examinatione ille eſt comprobandus,qui integer ſit, atque legitimus,deinde à domo quàm maximè munda expers quoque cędis omniumque huiuſmodi,quę aduerſus diuinam rem committuntur: cuius & pater materque ſimiliter vixerint. Leges autem de rebus diuinis à Delphis petantur, conſtituánturque illarum interpretes,atque his vtendum. Sacerdotium non diuturnius ſit quàm annuum. Nec pauciores annos quàm ſexaginta natus ſit,qui ſecundum ſacras leges res diuinas ſufficiẽter eſt tractaturus.Eadémque de mulieribus ſacris, quæ & de viris ſtatuta intelligantur. Interpretes autem ter quatuor ferant tribus ipſæ quatuor,ex earum ordine vnaquęque tres:ac tribus probatis, qui maiori ſuffragio delecti ſunt, reliquos nouem Delphos mittãt, vt ex quaque trinitate vnus oraculo deligatur. Comprobatio ipſorum ætáſque talis,qualis & ſacerdotum dicta eſt. Hi per totam vitam interpretandi & exponendi habeant poteſtatem.Et in defuncti vicem quatuor tribus inde alium eligant,vnde prior ille defecit. Quæſtores &

Quæſtores. aſſeruatores ſacræ pecuniæ in tẽplis ſingulis, qui lucrorũ agrorúmque ipſis dedicatorũ & fructuũ,conductionũq.& locationũ

A τὴν νῦν φυομένην κατοικίζειν πόλιν. ἄλλην τε ἄν ποτέ τις οἰκίζῃ, πρὸς ταυτὸ τοῦτο σκοπούμενον χρεὼν νομοθετεῖν· ἀλλ' οὐ πρὸς ὀλίγους τυράννους, ἢ πρὸς ἕνα, ἢ καὶ κράτος δήμου τι, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον ἀεί. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ νῦν δὴ λεχθὲν, τὸ κατὰ φύσιν ἴσον ἀνίσοις ἑκάστοτε δοθέν. ἀναγκαῖόν γε μὴν καὶ τούτοις παρωνυμίοισι ποτὲ προσχρήσασθαι πόλιν ἅπασαν, εἰ μέλλοι στάσεων ἑαυτῇ μὴ προσκοινωνήσειν κατά τι μέρος. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ σύγγνωμον τοῦ τελέου καὶ ἀκριβοῦς, παρὰ δίκην τὴν ὀρθὴν, ἐστὶ παρατεθραυσμένον, ὅταν γίγνηται. διὸ τῷ τοῦ κλήρου ἴσως ἀνάγκη προσχρήσασθαι, δυσκολίας τῶν πολλῶν ἕνεκα, θεὸν καὶ ἀγα-

B θὴν τύχην καὶ τότε ἐν εὐχαῖς ἐπικαλουμένους, ἀπορθοῦν αὐτοὺς τὸν κλῆρον πρὸς τὸ δικαιότατον. οὕτω δὴ χρηστέον ἀναγκαίως μὲν ταῖν ἰσότητοιν ἀμφοῖν· ὡς δ' ὅτι μάλιστα ἐπ' ὀλιγίστοις τῇ ἑτέρᾳ, τῇ τῆς τύχης δεομένῃ. ταῦτα οὕτω διὰ ταῦτα, ὦ φίλοι, ἀναγκαῖον τὴν μέλλουσαν σώζεσθαι δρᾷν πόλιν. ἐπειδὴ δὲ ναῦς τε ἐν θαλάττῃ πλέουσα φυλακῆς ἡμέρας δεῖται καὶ νυκτὸς ἀεὶ, πόλις τε ὡσαύτως ἐν κλύδωνι τῶν ἄλλων πόλεων διαγομένη, καὶ παντοδαπαῖσιν ἐπιβουλαῖς οἰκεῖ κινδυνεύουσα ἁλίσκεσθαι· δεῖ δὴ δι' ἡμέρας τε εἰς νύκτα καὶ ἐκ νυκτὸς συνάπτειν πρὸς ἡμέραν ἄρχοντας ἄρχουσι, φρουροῦσί τε φρουροὺς διαδε-

C χομένους ἀεὶ καὶ παραδιδόντας μηδέποτε λήγειν. πλῆθος δὲ οὐ δυνατὸν ὀξέως οὐδέποτε οὐδὲν τούτων πράττειν. ἀναγκαῖον δὲ τοὺς μὲν πολλοὺς τῶν βουλευτῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἐᾷν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἰδίοισι μένοντας, διοικεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς αὐτῶν οἰκήσεις· τὸ δὲ δωδέκατον μέρος αὐτῶν ἐπὶ δώδεκα μῆνας νείμαντας, ἓν ἐφ' ἑνὶ παρέχειν αὐτοὺς φύλακας, ἰόντι τέ τινι ποθὲν ἄλλοθεν, εἴτε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως, ἑτοίμως ἐπιτυχεῖν. ἄν τε ἀγγέλλειν βούληταί τις, ἐάν τ' αὖ πυνθάνεσθαί τι τῶν ὧν προσήκει πόλει πρὸς πόλεις ἄλλας ἀποκρίνεσθαί τε, καὶ ἐρωτήσασαν ἑτέρας, ἀποδέξασθαι τὰς ἀποκρίσεις. καὶ δὴ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἑκάστοτε νεωτερισμῶν ἕνεκα παντοδαπῶν εἰωθότων ἀεὶ γίγνεσθαι·

D ὅπως ἂν μάλιστα μὲν μὴ γίγνωνται, γιγνομένων δὲ, ὅτι τάχιστα αἰσθομένης τῆς πόλεως ἰαθῇ τὸ γενόμενον. διὸ ξυλλόγων τε ἀεὶ δεῖ τοῦτο εἶναι τὸ προκαθήμενον τῆς πόλεως κύριον, καὶ διαλύσεων τῶν τε κατὰ νόμους τῶν τε ἐξαίφνης προσπιπτουσῶν τῇ πόλει. ταῦτα μὲν οὖν πάντα τὸ δωδέκατον ἂν μέρος τῆς βουλῆς εἴη τὸ διακοσμοῦν, τὰ ἕνδεκα ἀναπαυόμενον τοῦ ἐνιαυτοῦ μέρη. κοινῇ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν δεῖ τὰς φυλακὰς ταύτας φυλάττειν κατὰ πόλιν τοῦτο τὸ μόριον τῆς βουλῆς ἀεί. καὶ τὰ μὲν κατὰ πόλιν οὕτως ἔχοντα, μετρίως ἂν εἴη διατεταγμένα· τῆς δὲ ἄλλης χώρας πάσης τίς ἐπιμέλεια καὶ τίς τάξις; ἆρα οὐχ ἡνίκα πᾶσα μὲν ἡ πόλις, σύμπασα δὲ ἡ χώρα κατὰ δώδεκα μέρη διανενέμηται, τῆς πόλεως αὐ-

E τῆς ὁδῶν καὶ οἰκήσεων καὶ οἰκοδομιῶν καὶ λιμένων καὶ ἀγορᾶς καὶ κρηνῶν, καὶ δὴ καὶ τεμενῶν καὶ ἱερῶν, καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐπιμελητὰς δεῖ τινας ἀποδεδειγμένους εἶναι; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Λέγωμεν δὲ τοῖς μὲν ἱεροῖς νεωκόρους τε καὶ ἱερέας καὶ ἱερείας δεῖν γίγνεσθαι. ὁδῶν δὲ καὶ οἰκοδομιῶν καὶ κόσμου τοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀνθρώπων τε, ἵνα μὴ ἀδικῶσι, καὶ τῶν ἄλλων θηρίων, ἐν αὐτῷ τε τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ καὶ προαστείῳ, ὅπως ἂν τὰ προσήκοντα πόλεσι γίγνηται, ἑλέσθαι δεῖ τρία μὲν ἀρχόντων εἴδη· περὶ μὲν τὸ νῦν δὴ λεχθὲν ἀστυνόμους ἐπονομάζοντα, τὸ δὲ περὶ ἀγορᾶς κόσμον, ἀγορανόμους. ἱερῶν δὲ ἱερέας, οἷς μέν εἰσι πάτριαι ἱερωσύναι καὶ αἷς, μὴ κινεῖν. εἰ δὲ, οἷον τὸ πρῶτόν τι κα-

F τοικιζομένοις εἰκὸς γίγνεσθαι περὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ μηδενὶ ἢ τισιν ὀλίγοις οἷς μὴ καθεστήκοι, καταστατέον ἱερέας τε καὶ ἱερείας, νεωκόρους γίγνεσθαι τοῖς θεοῖς. τούτων δὴ πάντων τὰ μὲν αἱρετὰ χρὴ, τὰ δὲ, κληρωτὰ ἐν ταῖς καταστάσεσι γίγνεσθαι· μιγνύντας πρὸς φιλίαν ἀλλήλοις δῆμον καὶ μὴ δῆμον, ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ καὶ πόλει, ὅπως ἂν μάλιστα ὁμονοῶν εἴη. τὰ μὲν οὖν τῶν ἱερέων, τῷ θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον γίγνεσθαι, κληροῦν οὕτω τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα. δοκιμάζειν δὲ τὸν ἀεὶ λαγχάνοντα, πρῶτον μὲν, ὁλόκληρον καὶ γνήσιον· ἔπειτα ὡς ὅτι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκήσεων· φόνου δὲ ἁγνὸν, καὶ πάντων τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ θεῖα ἁμαρτανομένων, αὐτόν τε καὶ πατέρα καὶ μητέρα κατὰ

G ταυτὰ βεβιωκότας. ἐκ Δελφῶν δὲ χρὴ νόμους περὶ τὰ θεῖα κομισαμένους, καὶ καταστήσαντας ἐπ' αὐτοῖς ἐξηγητὰς, τούτοις χρῆσθαι. κατ' ἐνιαυτὸν δὲ εἶναι καὶ μὴ μακρότερον τὴν ἱερωσύνην ἑκάστῳ. ἔτη δὲ μὴ ἔλαττον ἑξήκοντα ἡμῖν εἴη γεγονὼς ὁ μέλλων καθ' ἱεροὺς νόμους περὶ τὰ θεῖα ἱκανῶς ἁγιστεύειν. ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ τῶν ἱερειῶν ἔστω τὰ νόμιμα. τοὺς δὲ ἐξηγητὰς τρὶς φερέτωσαν μὲν αἱ τέτταρες φυλαὶ τέτταρας ἕκαστον ἐξ αὐτῶν· τρεῖς δὲ οἷς ἂν πλείστη γένηται ψῆφος δοκιμάσαντας τοὺς ἐννέα, πέμπειν εἰς Δελφοὺς, ἀφελεῖν ἐξ ἑκάστης τριάδος ἕνα. τὴν δὲ δοκιμασίαν αὐτῶν καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἡλικίαν εἶναι καθάπερ τῶν ἱερέων. οὗτοι δὲ ἔστων ἐξηγηταὶ διὰ βίου. τὸν δέ γε λιπόντα προαιρείσθωσαν αἱ τέτταρες φυλαὶ, ὅθεν ἂν ἐκλίπῃ. ταμίας δὲ δεῖ τῶν τε ἱερῶν χρημάτων ἑκάστοις τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμενῶν καὶ καρπῶν τούτων καὶ μισθώσεων κυρίους αἱρεῖσθαι

μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων τρεῖς εἰς τὰ μέγιστα ἱερά· δύο δ' εἰς τὰ σμικρότερα· πρὸς δὲ τὰ ἐμμελέστατα, ἕνα. τὴν δ' αἵρεσιν τούτων καὶ τὴν δοκιμασίαν γίγνεσθαι καθάπερ ἡ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο. καὶ τὰ μὲν αὖ περὶ τὰ ἱερά, ταύτῃ γιγνέσθω. ἀφρούρητον δὲ δὴ μηδὲν εἰς δύναμιν ἔστω. πόλεως μὲν οὖν αἱ φρουραὶ πέρι, ταύτῃ γιγνέσθωσαν, στρατηγῶν ἐπιμελουμένων καὶ ταξιάρχων καὶ ἱππάρχων καὶ φυλάρχων καὶ πρυτάνεων, καὶ δὴ καὶ ἀστυνόμων καὶ ἀγορανόμων, ὁπόταν αἱρεθέντες τις ἡμῖν κατασταθῶσι πρὸς ἱκανῶς. τὴν δὲ ἄλλην χώραν φυλάττειν πᾶσαν κατὰ τάδε. δώδεκα μὲν ἡμῖν ἡ χώρα πᾶσα εἰς δύναμιν ἴσα μόρια νενέμηται· φυλὴ δὲ μία τῷ μορίῳ ἑκάστῳ ἐπικληρωθεῖσα, κατ' ἐνιαυτὸν παρεχέτω πέντε οἷον ἀγρονόμοις τε καὶ φυλάρχοις. τούτοις δ' ἔστω καταλέξασθαι τῆς αὐτῶν φυλῆς ἑκάστῳ δώδεκα τῶν πέντε, ἐκ τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότας, μὴ πλεῖον δέ, ἢ τριάκοντα. τούτοις δὲ διακληρωθήτω τὰ μόρια τῆς χώρας κατὰ μῆνα ἕκαστα ἑκάστοις, ὅπως ἂν πάσης τῆς χώρας ἔμπειροί τε καὶ ἐπιστήμονες γίγνωνται πάντες. δύο δ' ἔτη τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν φρουρὰν γίγνεσθαι φρουροῖς τε καὶ ἄρχουσιν. ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον λάχωσι τὰ μέρη, τοὺς τῆς χώρας τόπους μεταλλάττοντας, ἀεὶ τὸν ἑξῆς τόπον ἑκάστου μηνὸς ἡγεῖσθαι τοὺς φρουράρχους, ἐπὶ δεξιὰ κύκλῳ. τὸ δ' ἐπὶ δεξιὰ γιγνέσθω, τὸ πρὸς ἕω. περιελθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῷ δευτέρῳ ἔτει, ἵνα ὡς πλεῖστοι τῶν φρουρῶν μὴ μόνον ἔμπειροι τῆς χώρας γίγνωνται κατὰ μίαν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρὸς τῇ χώρᾳ δὲ ἅμα καὶ τῆς ὥρας ἑκάστης πέρι ἑκάστου τὸν τόπον τὸ γιγνόμενον ὡς πλεῖστοι καταμάθωσιν, οἱ τότε ἡγούμενοι πάλιν ἀφηγείσθωσαν, εἰς τὸν ἀριστερὸν ἀεὶ μεταβάλλοντες τόπον, ἕως ἂν τὸ δεύτερον διεξέλθωσιν ἔτος. τῷ τρίτῳ δὲ ἄλλους ἀγρονόμους αἱρεῖσθαι καὶ φρουράρχους, τοὺς πέντε τῶν δώδεκα ἐπιμελητάς. ἐν δὲ δὴ ταῖς διατριβαῖς τῷ τόπῳ ἑκάστῳ τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι τοιάνδε τινά· πρῶτον μέν, ὅπως εὐερκὴς ἡ χώρα πρὸς τοὺς πολεμίους ὅτι μάλιστα ἔσται, ταφρεύοντάς τε ὅσα ἂν τούτου δέῃ, καὶ ἀποσκάπτοντας, καὶ ἐνοικοδομήμασιν εἰς δύναμιν εἴργοντας τοὺς ἐπιχειροῦντας ὅπου τὴν χώραν ἢ τὰ κτήματα κακουργεῖν. χρωμένους δ' ὑποζυγίοις καὶ τοῖς οἰκέταις τοῖς ἐν τῷ τόπῳ ἑκάστῳ πρὸς ταῦτα, δι' ἐκείνων ποιοῦντας, ἐκείνοις ἐπιστατοῦντας, τῶν οἰκείων ἔργων αὐτῶν ἀργίας ὅτι μάλιστα ἐκλεγομένους. δύσβατα δὲ δὴ πάντα ποιεῖν τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς δὲ φίλοις ὅτι μάλιστα εὔβατα, ἀνθρώποις τε καὶ ὑποζυγίοις καὶ βοσκήμασιν. ὁδῶν τε ἐπιμελουμένους, ὅπως ὡς ἡμερώταται ἑκάσται γίγνωνται· καὶ τῶν ἐκ Διὸς ὑδάτων, ἵνα τὴν χώραν μὴ κακουργῇ, μᾶλλον δ' ὠφελῇ, ῥέοντα ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι νάπας ὅσαι κοῖλαι· τὰς ἐκροὰς αὐτῶν εἴργοντας οἰκοδομήμασί τε καὶ ταφρεύμασιν· ὅπως ἂν τὰ παρὰ τοῦ Διὸς ὕδατα καταδεχόμεναι καὶ πίνουσαι, τοῖς ὑποκάτωθεν ἀγροῖς τε καὶ τόποις πᾶσι νάματα καὶ κρήνας ποιοῦσαι, καὶ τοὺς αὐχμηροτάτους τόπους, πολυύδρους τε καὶ εὐύδρους ἀπεργάζωνται· τά τε πηγαῖα ὕδατα, ἐάν τέ τις ποταμὸς ἐάν τε καὶ κρήνη ᾖ, κοσμοῦντες φυτεύμασί τε καὶ οἰκοδομήμασιν εὐπρεπέστερα, καὶ συνάγοντες μεταλλείαις νάματα, πάντα ἄφθονα ποιῶσιν· ὑδρείαις τε καθ' ἑκάστας τὰς ὥρας, εἴ πού τι ἄλσος ἢ τέμενος περὶ ταῦτα ἀφειμένον ᾖ, τὰ ῥεύματα ἀφιέντες εἰς αὐτά, τὰ τῶν θεῶν ἱερὰ κοσμῶσι. πανταχῇ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις γυμνάσια χρὴ κατασκευάζειν τοὺς νέους αὐτοῖς τε καὶ τοῖς γέρουσι, γεροντικὰ λουτρὰ θερμὰ παρέχοντας· ὕλην παρατιθέντας αὔην καὶ ξηρὰν ἄφθονον, ἐπ' ὀνήσει καμνόντων τε νόσοις, καὶ πόνοις τετρυμένα γεωργικοῖς σώματα δεχομένους εὐμενῶς, ἰατροῦ δ' ἕξιν μὴ πάνυ σοφοῦ βελτίονα συχνῷ. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, κόσμος τε καὶ ὠφέλεια τοῖς τόποις γίγνοιτ' ἂν, μετὰ παιδιᾶς οὐδαμῇ ἀχαρίστου. σπουδὴ δὲ περὶ ταῦτα ἥδε ἔστω· τοὺς ἑξήκοντα, ἑκάστους τὸν αὐτῶν τόπον φυλάττειν, μὴ μόνον πολεμίων ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων φασκόντων εἶναι. γειτόνων δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ὃ ἂν ἄλλος ἄλλον ἀδικῇ, δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, δικάζοντας τῷ ἀδικεῖσθαι φάσκοντι, τὰ μὲν σμικρά, αὐτοὺς τοὺς πέντε ἄρχοντας, τὰ δὲ μείζονα, μετὰ τῶν δώδεκα τοὺς ἑπτακαίδεκα δικάζειν, μέχρι τριῶν μνῶν, ὅσα ἂν ἕτερος ἑτέρῳ ἐπικαλῇ. δικαστὴν δὲ καὶ ἄρχοντα, ἀνυπεύθυνον οὐδένα δικάζειν καὶ ἄρχειν δεῖ, πλὴν τῶν τὸ τέλος ἐπιθέντων, οἷον βασιλέων. καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀγρονόμους τούτους, ἐάν τι ὑβρίζωσι περὶ τοὺς ὧν ἐπιμελοῦνται, προστάξεις τε προστάττοντες ἀνίσους, καὶ ἐπιχειροῦντες λαμβάνειν τε καὶ φέρειν τῶν ἐν ταῖς γεωργίαις, μὴ πείσαντες· καὶ ἐὰν δέχωνταί τι κολακείας ἕνεκα διδόντων, ἢ καὶ δίκας ἀδίκως διανέμωσι· ταῖς μὲν ὑποπτείαις ὑπείκοντες, ὀνείδη φερέσθωσαν ἐν πάσῃ τῇ πόλει· τῶν δὲ ἄλλων ἀδικημάτων ὅ τι ἂν ἀδικῶσι τοὺς ἐν τῷ τόπῳ, τῶν μέχρι μνᾶς, ἐν τοῖς κωμήταις καὶ γείτοσιν ὑπεχέτωσαν ἑκόντες δίκας· τῶν δὲ μειζόνων ἑκάστοτε ἀδικημάτων ἢ καὶ τῶν ἐλαττόνων, ἐὰν μὴ θέλωσιν ὑπέχειν, πιστεύοντες τῷ μεθίστασθαι κατὰ μῆνας εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον, φεύγοντες ἀποφεύξεσθαι, τούτων πέρι λαγχάνειν μὲν ἐν ταῖς κοιναῖς δίκαις τὸν ἀδικούμενον· ἐὰν δ' ἕλῃ, τὴν διπλασίαν πραττέσθω τὸν ὑποφυγόντα, καὶ μὴ ἐθελήσαντα ὑποσχεῖν ἑκόντα τιμωρίαν. διαιτάσθων δὲ οἵ τε ἄρχοντες οἵ τε ἀγρονόμοι τὰ δύο ἔτη, τοιόνδε τινὰ τρόπον. πρῶτον μὲν δὴ καθ' ἑκάστους τοὺς τόπους εἶναι ξυσσίτια, ἐν οἷς κοινῇ τὴν δίαιταν ποιητέον ἅπασιν. ὁ δὲ ἀποσυσσιτήσας, κἂν ὁντιναοῦν ἡμέραν ἢ νύκτα ἀποκοιμηθείς, μὴ τῶν ἀρχόντων ταξάντων, ἢ πάσης τινὸς ἀνάγκης ἐπιπεσούσης, ἐὰν ἀποφήνωσιν αὐτὸν οἱ πέντε, καὶ γράψαντες θῶσιν ἐν ἀγορᾷ καταλελυκότα τὴν φρουράν,

A domini ſint, tres de maximis cenſibus pro templis maximis eligantur, duo pro minoribus: pro mediis maximéque cõcinnis vnus. Qui non aliter quàm duces exercitus eligantur & comprobentur. Atque hæc in rebus ſacris, vt diximus, peragantur. Danda verò opera eſt, vt quoad fieri poteſt, nihil ſine cuſtodia ſit. Ciuitatem quidem exercitus duces, ordinum præfecti, magiſtri equitum, tribuni, conſilij principes, ædiles, atque rerum venalium curatores, poſtquàm electi ſuo ordine fuerint. Reliqua regio ita cuſtodiatur. Duodecim in partes, quoad fieri potuit, æquales regio tota diuiſa fuit. Vna itaque tribus parti cuilibet ſorte data, quinque in annum quaſi agrorum curato-

B res tribuúmque principes deligat. quorum quiſque ſua ex tribu duodecim iuuenes habeat, non minoris ætatis quàm quinque & viginti annorũ, neque maioris quã triginta, his ſingulis ſingulę regionis partes per ſortem menſtruo tempore tribuãtur, vt totius regionis omnes peritiã habeant. biennio autẽ imperandi & cuſtodiendi curam habeant principes & cuſtodes. *Fines regionis.* Cùm primùm partes cuſtodiendas ſortiti ſunt, per menſes ſingulos loca permutent: ad proximum quemque locum, & ad dexteram primum circulariter cuſtodiæ principes ducãt, dexteram verò plagam appello quæ ſolẽ orientẽ ſpectat. Deinde

C in altero anno ad ſiniſtram commutentur, ne regionis quo ad vnũ anni tempus ſolum periti ſint, ſed & quid in quolibet tempore in quacunque regionis parte contingat, agnoſcant. Tertio autem anno quinque alij agrorum & cuſtodiæ principes à primatibus tribuum deligantur ipſorum duodecim curatores. Cura verò & opera ſingulis in locis talis ſit. Primùm vt quàm maximè aduerſus hoſtium impetum regio munita ſit. Foueis vbicũque opus ſit effoſſis turribúſque & clauſtris pro viribus circunductis, nocere volentes arceant. Ad hæc vtique facienda ſubiugalibus ſeruíſque indigenis vtantur, quando minimè in ſuis operibus occupantur, nonnullos ipſis præficientes loca

D omnia ita diſponant, vt per ea difficile tranſire inimici poſſint, amici verò homines, pecudes, iugalia, facilè: quibus maximè peruia regio fiat. Diligentérque procurent, vt pluuiales aquæ non ſolum regioni non noceant, verumetiam conferant ab altis montibus cauas in valles fluentes, vbi foueis parietibúſque ſtagnare eas cogant, vt illic alueis pluuiales aquæ combibitæ, inferioribus locis agríſque omnibus ſcatebras fontéſque aquarum efficiant, locáque iſto modo ſicciſſima humore multo ſalubrique irrigent. Fontes autem & fluuios arboribus ædificationibúſque exornent. Lucos quinetiam iugi irrigatione

E & dedicatos diis agros aquis immiſſis pinguefacere curẽt, & metallis humorem ſcatebráſque adhibeant. Atque ita & abundantia omnia, & templa deorũ reddãt ornatiora. Vbique autẽ in his gymnaſia iuuenes tam ſibi cõmoda quàm ſenibus præparẽt, calidis balneis conſtitutis, & copioſè ſiccis appoſitis lignis, vt & remedium ægrotantibus, & lenimen labore defeſſis agricolis beneuolè afferatur: quæ ſanè curatio longè melior eſt, quàm medici parum periti medela. Hæc omnia cæteráque huiuſmodi his locis ornamento vtilitatíque ſunt, grato quodam cum ludo. Summatim autem circa hæc ſtudium huiuſmodi ſit. *Ædiles.* Sexaginta viri ſinguli aſcriptum ſibi locum cu-

F ſtodiant, non hoſtium cauſa ſolum, ſed eorum etiam qui ſe amicos dicunt. Et ſiquis inter vicinos ac ciues ſeu ſeruus ſiue liber alicui iniuriam inferat, iudicent in paruis quidem ipſi quinque principes: in maioribus autem decem & ſeptem viri vnà cum duodecim, vſque ad minas tres de quocunque alter de altero conqueritur. Nemo autem iudex magiſtratúſve ſit, qui geſti officij ſui rationi reddendæ non ſit obnoxius: præter eos qui regum inſtar finem rebus imponunt. Atqui & agrorum curatores, ſiquid aduerſus eos quorum habent curam, contumelioſè gerant, inæqualiter onera inferentes, aut

G vi aliquid ab agricolis accipientes, aut adulatorum largitionibus, quibus iudicium corrumpatur: muneribus quidem adulationibúſque capti, opprobrio per vniuerſam vrbem afficiantur: in aliis autem iniuriis vſque ad minam ſponte ſua vicinis coloníſque dent mulctam. Quòd ſi nolunt in maioribus vel minoribus iniuriis quod debent, perſoluere, quia ſperent, cùm de loco ad locum per ſingulos menſes tranſeant, iudicium ac pœnam effugere, in communi iudicio accuſentur, & qui damnabitur, duplum reddat ei quem iniuria oppreſſit. Viuant autem tam principes quàm cæteri curatores agrorum duos annos hoc pacto. Primum quidem omnibus communia ſingulis in locis habeantur conuiuia: qui verò vno die noctéue aut abfuerit aut alibi ederit, cũ nec principes ita ordinarint neq. neceſſitas vlla coëgerit: ſi quinq. viri eum damnent, ſcribántq. in foro deſeruiſſe cuſtodiã, magnis afficiat. opprobriis,

vtpote qui quantum in ſe eſt, rempublicam prodidit. Et à quocunque obuiam facto, volentíque cædere, impunè cędatur. Omnes autem ſexaginta viri obſeruẽt, ne de principibus aliquis quicquam tale committat: & qui ſenſit audiuítque ſi non accuſauerit, ſimiliter eadẽq; lege reus ſit, qua qui peccauit: ac acriori iuuenum cenſura punitus in omnibus iuuenum magiſtratibus contemnatur. Atque hæc quidem omnia cuſtodes legũ diligenter animaduertant: primo quidem ne fiãt: deinde vt facta, prout ius poſtulat, puniantur. Exiſtimare de omnibus hominibus id quiſque debet, quòd qui nunquam ſeruiuit, is laude dignus eſſe dominus nunquam poterit. Ideóque gloriari quemque oportet magis quòd bene ſeruierit, quàm quòd bene fuerit dominatus, primum quidem legibus, quibus qui ſeruit, diis ſeruit: deinde ſenioribus qui honeſtè vixerunt. Poſtremo totum hoc biennium cuſtodes agrorum humilimum tenuiſſimúmque victum vſurpent. Itaque duodecim viri cùm quinque congregati inter ſe ſic conſultent, quaſi ſerui quíque alios miniſtros & ſeruos non ſint habituri. Nam agricolis quidem coloníſque non in proprio miniſterio, ſed in publico ſolum vtantur. In cæteris ſic cogitẽt, vt ſeruiẽtes ſibiipſis victuri, æſtate præterea atque hyeme ſemper armati regionem omnem perluſtraturi, vt cuſtodiant diligentius, dum loca omnia nouerint. Nulla quippe cognitione minor hæc eſſe videtur, qua exquiſitè ab omnibus regio vniuerſa cognoſcitur. Atque huius gratia non minus quàm voluptatis vtilitatíſque alterius, adoleſcentes alendis canibus, & reliquæ venationi dare operam debent. Hos ipſos ſtudio etiam illo vti oportet, quod ab occultando à nonnullis appellatur, ſed ſiue ſic, ſiue agri cuſtodia ſit nominanda, ſiue quomodocunque aliter quiſquam velit, oportet vt qui ciuitatis ſuę ſalutem exoptant, in ea ſe re pro viribus diligenter exerceãt. Sequitur vt de ædilium præfectorúmque vrbis electione dicamus. Sexaginta illos curatores agrorum tres ſequũtur præfecti vrbi, tripertito duodecim partes vrbis complexi, qui ſanè illas imitantur: viarum vrbis curã habent, vulgariúmque itinerum, quæ à regione in vrbem tendunt: ædificationum quoque vt ſecundum leges omnes fiant. Aquarum præterea, quas cuſtodes deduci in vrbem curant: vt in fontes quàm liquidiſſimæ ſufficientéſque ducantur, ac ciuitatem iuuent pariter & exornent. Oportet hos eſſe tales, vt intermiſſa ſuorum cura, otium habeant ad publica procuranda. Quapropter quiſque à maximo cenſu quem velit præfectum futurum nominet. Et de ſex qui ſuffragio cæteros ſuperabunt, tres ſorte deligant quibus curæ hæc ſint. Denique comprobati, magiſtratum ſecundum præſcriptas ſibi leges peragant. Ædiles deinceps, rerum vænalium curatores, à primo ſecundoque cenſu quinque deligantur. Eorúmque electio eodem ferme modo quo pręfectorum vrbi tranſigatur. Quippe de decẽ, qui cæteros ſuffragio ſuperarint, quinque ſorte deſignẽtur, & comprobati magiſtratus declarentur. Nominet autem quemlibet vnuſquiſque. Qui autem nolet, ſi ad principes accuſabitur, drachmis quinquaginta damnetur, atque etiã iniquus exiſtimetur. Comitia cõmunémque cœtũ quicunq; velit ingrediatur: atque ad id primi ſecundíque cenſus omnes cogantur. Porrò qui de his abfuerit, decem damnetur drachmis. Tertij verò quartíque cenſus homines non cogantur. Idcirco qui nõ interfuit indẽnis ſit: niſi fortè principes vrgente quadã neceſſitate, adeſſe omnibus edixerint. Eſt autẽ ædiliũ officiũ fori ordinem legibus ſtatutum ſeruare. Fontium quoque & templorum quæ in eo loco ſunt, curam habere: vt ne quis illic iniurioſè quicquam agat, & ſi fecerit, ſeruus quidem & peregrinus verberibus & vinculis pœnas luat. Ciuis autem ab illis drachmis centum condemnetur. Maiori verò mulcta vſq; ad huius duplam iſti, niſi præfecti vrbi quoque adſint, condemnare nõ poſſint. Eadem quoque præfectis vrbi in proprio magiſtratu mulctandi, & puniendi conditio ſit. Nam vſque ad minam condemnandi ipſi habeant poteſtatem. Ad duplam verò mulctam cenſorum ſimul authoritas requiratur. Poſt hæc muſicæ & gymnaſticæ magiſtratus duplices vtriuſque facultatis conſtituantur: alij diſciplinæ alij exercitationis cauſa. Qui diſciplinæ præſunt, gymnaſiorum doctrinarúmque ornatum & diſcendi ordinem curent: operámque dẽt vt tam mares quã fœminæ in adoleſcentia honeſtè ad iſta proficiſcantur: honeſtè etiam commorentur. Exercitationis curam habeant in gymnaſtica, & muſica ipſi athletæ qui munera imponũt: atque declarant athletis, ipſis ſcilicet certatoribus. Atque hi ſimiliter duplices eſſe debent: circa muſicam alij, alij circa gymnaſticã. & in gymnaſtica quidem iidem pariter in hominum equorúmve certaminibus: in muſica verò alij in monodia, id eſt cantu & oratione funebri, & imitatione ipſa, ſicut rhapſodorum eorum ſcilicet qui decantatorium componunt carmen, cithariſtarum, tibicinum, cæterorúmque talium: alij in chori cantu. Primum igitur in chori ludo, vbi viri, pueri, & puellæ

Qui non ſeruiuit non poteſt eſſe laudatus dominus

De ædilibus legendis.

Doctores artium.

A ὀνείδη τε ἐχέτω, τὴν πολιτείαν ὡς προδιδοὺς τὸ ἑαυτοῦ μέρος, κολαζέσθω τε πληγαῖς ὑπὸ τοῦ συντυγχάνοντος, καὶ ἐθέλοντος κολάζειν, ἀτιμωρήτως. τῶν δὲ ἀρχόντων αὐτῶν ἐάν τις τι δρᾷ τοιοῦτον αὐτὸς, ἐπιμελεῖσθαι μὲν τοῦ τοιούτου πάντας τοὺς ἑξήκοντα χρεών. ὁ δὲ αἰσθόμενός τε καὶ πυθόμενος, μὴ ἐπεξιὼν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνεχέσθω νόμοις, καὶ πλείονι τῶν νέων ζημιούσθω· περὶ τὰς τῶν νέων ἀρχὰς ἠτιμάσθω πάσας. τούτων δὲ οἱ νομοφύλακες ἐπίσκοποι ἀκριβεῖς ἔστωσαν, ὅπως ἢ μὴ γίγνηται τὴν ἀρχὴν, ἢ γιγνόμενα τῆς ἀξίας δίκης τυγχάνῃ. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου· καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς
B δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι· πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις (ὡς ταύτην τοῖς θεοῖς οὖσαν δουλείαν) ἔπειτα τοῖς πρεσβυτέροις τε καὶ ἐντίμως βεβιωκόσι, τοὺς νέους. Μετὰ δὲ ταῦτα, τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης δεῖ τῆς ταπεινῆς καὶ ἀπόρου γεγευμένον εἶναι τὰ δύο ἔτη ταῦτα τὸν τῶν ἀγρονόμων γεγονότα. ἐπειδὰν γὰρ δὴ καταλεγῶσιν οἱ δώδεκα, ξυνελθόντες μετὰ τῶν πέντε, βουλευέσθωσαν ὡς, οἱονπερ οἰκέται, οὐχ ἕξουσιν αὐτοῖς ἄλλους οἰκέτας τε καὶ δούλους, οὐδ' ἐκ τῶν ἄλλων γεωργῶν τε καὶ κωμητῶν, τοῖς ἐκείνων ἐπὶ τὰ ἴδια χρήσονται ὑπηρετήματα διακόνοις, ἀλλὰ μόνον ὅσα εἰς τὰ δημόσια· τὰ δ' ἄλλα αὐτοὶ δι' αὐτῶν διανοηθήτωσαν ὡς βιωσόμενοι διακονοῦντές τε καὶ διακονούμενοι ἑαυτοῖς. πρὸς δὲ
C τούτοις πᾶσαν τὴν χώραν διερευνώμενοι θέρους καὶ χειμῶνος σὺν τοῖς ὅπλοις, φυλακῆς τε καὶ γνωρίσεως ἕνεκα πάντων ἀεὶ τῶν τόπων. κινδυνεύει γὰρ οὐδενὸς ἔλαττον μάθημα εἶναι, δι' ἀκριβείας ἐπίστασθαι πάντας τὴν αὐτῶν χώραν. οὗ δὴ χάριν κυνηγέσια καὶ τὴν ἄλλην θήραν οὐχ ἧττον ἐπιτηδεύειν δεῖ τὸν ἡβῶντα, ἢ τῆς ἄλλης ἡδονῆς ἅμα καὶ ὠφελείας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα γιγνομένης πᾶσι. τούτους οὖν αὐτούς τε καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, εἴτε τις κρυπτοὺς, εἴτε ἀγρονόμους, εἴθ' ὅ,τι καλῶν χαίρει τοῦτο προσαγορεύων, προθύμως πᾶς ἀνὴρ εἰς δύναμιν ἐπιτηδευέτω, ὅσοι μέλλουσι τὴν αὐτῶν πόλιν ἱκανῶς σώζειν. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, ἀρχόντων αἱρέσεως ἀγορανόμων πέρι καὶ ἀστυνόμων ἦν ἡμῖν ἑπόμενον. ἕ-
D ποιντο δ' ἂν ἀγρονόμοις τε ἀστυνόμοι τρεῖς, ἑξήκοντα οὖσι, τριχῇ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως διαλαβόντες, μιμούμενοι ἐκείνους τῶν τε ὁδῶν ἐπιμελούμενοι τῶν κατὰ τὸ ἄστυ, καὶ τῶν ἐκ τῆς χώρας λεωφόρων εἰς τὴν πόλιν ἀεὶ τεταγμένων· καὶ τῶν οἰκοδομιῶν, ἵνα κατὰ νόμους γίγνωνται πᾶσαι· καὶ δὴ καὶ τῶν ὑδάτων ὁπόσ' ἂν αὐτοῖς πέμπωσι καὶ παραδιδῶσιν οἱ φρουροῦντες τεθεραπευμένα, ὅπως εἰς τὰς κρήνας ἱκανὰ καὶ καθαρὰ πορευόμενα, κοσμῇ τε ἅμα καὶ ὠφελῇ τὴν πόλιν. δεῖ δὴ καὶ τούτους δυνατούς τε εἶναι καὶ σχολάζοντας τῶν κοινῶν ἐπιμελεῖσθαι. διὸ προβαλλέσθω μὲν πᾶς ἀνὴρ ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἀστυνόμον ὃν ἂν βούληται· διαχειροτονηθέντων δὲ καὶ ἀφικομένων εἰς
E ἓξ οἷς ἂν πλεῖσται γίγνωνται, τοὺς τρεῖς ἀποκληρωσάντων, οἷς τούτων ἐπιμελές. δοκιμασθέντες δὲ ἀρχόντων κατὰ τοὺς τεθέντας αὐτοῖς νόμους. ἀγορανόμους δ' ἑξῆς τούτοις αἱρεῖσθαι μὲν ἐκ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τιμημάτων πέντε· τὰ δ' ἄλλα, αὐτῶν γίγνεσθαι τὴν αἵρεσιν καθάπερ ἡ τῶν ἀστυνόμων· δέκα ἐκ τῶν ἄλλων χειροτονηθέντας, τοὺς πέντε ἀποκληρῶσαι· καὶ δοκιμασθέντας αὐτοὺς, ἄρχοντας ἀποφῆναι. χειροτονείτω δὲ πᾶς πάντα. ὁ δὲ μὴ θέλων, ἐὰν εἰσαγγελθῇ πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ζημιούσθω πεντήκοντα δραχμαῖς, πρὸς τῷ κακὸς εἶναι δοκεῖν. ἴτω δ' εἰς ἐκκλησίαν καὶ τὸν κοινὸν ξύλλογον ὁ βουλόμενος. ἐπάναγκες δ' ἔστω τῷ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τιμημάτων, δέκα δραχμαῖς ζημιουμένῳ, ἐὰν μὴ παρὼν ἐξετάζηται τοῖς ξυλλόγοις·
F τρίτῳ δὲ τιμήματι καὶ τετάρτῳ, μὴ ἐπάναγκες· ἀλλὰ ἀζήμιος ἀφείσθω, ἐὰν μή τι παραγγείλωσιν οἱ ἄρχοντες πᾶσιν ἔκ τινος ἀνάγκης ξυνιέναι. τοὺς δὲ δὴ ἀγορανόμους τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κόσμον διαταχθέντα ὑπὸ νόμων φυλάττειν· καὶ ἱερῶν καὶ κρηνῶν ἐπιμελεῖσθαι τῶν κατ' ἀγορὰν, ὅπως μηδὲν ἀδικῇ μηδείς. τὸν ἀδικοῦντα δὲ κολάζειν, πληγαῖς μὲν καὶ δεσμοῖς δοῦλον καὶ ξένον· ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὤν τις περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκοσμῇ, μέχρι μὲν ἑκατὸν δραχμῶν νομίσματος αὐτοὺς εἶναι κυρίους διαδικάζοντας, μέχρι δὲ διπλασίου τούτου κοινῇ μετὰ ἀστυνόμων ζημιοῦν, δικάζοντας τῷ ἀδικοῦντι. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἀστυνόμοις ἔστω ζη-
G μιώματά τε καὶ κολάσεις ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀρχῇ, μέχρι μὲν μνᾶς αὐτοὺς ζημιοῦντας, τὴν διπλασίαν δὲ μετὰ ἀγορανόμων. μουσικῆς δὲ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ γυμναστικῆς ἄρχοντας καθίστασθαι πρέπον ἂν εἴη, διττοὺς ἑκατέρων· τοὺς μὲν, παιδείας αὐτῆς ἕνεκα, τοὺς δὲ, ἀγωνιστικῆς. παιδείας μὲν βούλεται λέγειν ὁ νόμος, γυμνασίων καὶ διδασκαλείων ἐπιμελητὰς κόσμου καὶ παιδεύσεως ἅμα, καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἐπιμελείας, τῶν φοιτήσεών τε πέρι καὶ οἰκήσεων ἀρρένων καὶ θηλειῶν κορῶν· ἀγωνίας δὲ, ἔν τε τοῖς γυμνικοῖς καὶ περὶ τὴν μουσικὴν ἀθλοθέτας ἀθληταῖς. διττοὺς αὖ τούτους· περὶ μουσικὴν μὲν ἑτέρους, περὶ ἀγωνίαν δ' ἄλλους. ἀγωνιστικῆς μὲν οὖν ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων, τοὺς αὐτούς· μουσικῆς
H δὲ, ἑτέρους μὲν τοὺς περὶ μονῳδίαν τε καὶ μιμητικὴν· οἷον ῥαψῳδῶν καὶ κιθαρῳδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀθλοθέτας ἑτέρους πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι· τῶν δὲ περὶ χορῳδίαν ἄλλους. πρῶτον δὴ περὶ τὴν χορῶν παιδιὰν, παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ θηλειῶν

χορῶν ἐν ὀρχήσεσι καὶ τῇ τάξει τῇ ἁπάσῃ γιγνομένῃ μουσικῇ τοὺς ἄρχοντας αἱρεῖσθαί που χρεών. ἱκανὸς δὲ εἷς ἄρχων αὐτοῖς, μὴ ἔλαττον τετταράκοντα γεγονὼς ἐτῶν. ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονῳδίαν εἷς, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν, εἰσαγωγεύς τε εἶναι, καὶ τοῖς ἁμιλλωμένοις τὴν διάκρισιν ἱκανῶς ἀποδιδούς. τὸν δὴ χορῶν ἄρχοντα καὶ διαθετῆρα αἱρεῖσθαι χρὴ τοιόνδε τινὰ τρόπον. ὅσοι μὲν φιλοφρόνως ἐσχήκασι περὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς τὸν ξύλλογον ἰόντων, ἐπιζήμιοι ἐὰν μὴ ἴωσι· τούτου δὲ οἱ νομοφύλακες κριταί. τοῖς δ᾽ ἄλλοις, ἐὰν μὴ βούλωνται, μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω. καὶ τὴν προβολὴν δὴ τὸν αἱρούμενον ἐκ τῶν ἐμπείρων ποιητέον. ἔν τε τῇ δοκιμασίᾳ κατηγόρημα ἓν τοῦτ᾽ ἔστω καὶ ἀπηγόρημα· τῶν μὲν, ὡς ἄπειρος ὁ λαχών· τῶν δ᾽, ὡς ἔμπειρος. ὃς δ᾽ ἂν εἷς ἐκ προχειροτονηθέντων δέκα λάχῃ δοκιμασθεὶς, τὸν ἐνιαυτὸν τῶν χορῶν ἀρχέτω κατὰ νόμον. κατὰ ταὐτὰ δὲ τούτοις καὶ ταύτῃ ὁ λαχὼν τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον τῶν ἀφικομένων εἰς κρίσιν μονῳδιῶν τε καὶ συναυλιῶν, ἀρχέτω εἰς τοὺς κριτὰς ἀποδιδοὺς ὁ λαχὼν τὴν κρίσιν. μετὰ δὲ ταῦτα, χρεὼν ἀγωνίας ἀθλοθέτας αἱρεῖσθαι τῆς περὶ τὰ γυμνάσια ἵππων τε καὶ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν τρίτων τε καὶ ἔτι τῶν δευτέρων τιμημάτων. εἰς δὲ τὴν αἵρεσιν ἔστω μὲν ἐπάναγκες τοῖς τρισὶ πορεύεσθαι τιμήμασι, τὸ σμικρότατον δὲ ἀζήμιον ἀφείσθω. τρεῖς δ᾽ ἔστωσαν οἱ λαχόντες τῶν προχειροτονηθέντων μὲν, εἴκοσι· λαχόντων δὲ ἐκ τῶν εἴκοσι, τριῶν, οὓς ἂν καὶ ψῆφος ἡ τῶν δοκιμαζόντων δοκιμάσῃ. ἐὰν δέ τις ἀποδοκιμασθῇ καθ᾽ ἡντιναοῦν ἀρχῆς λῆξιν καὶ κρίσιν, ἄλλους ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταὐτὰ, καὶ τὴν δοκιμασίαν ὡσαύτως αὐτῶν πέρι ποιεῖσθαι. Λοιπὸς δὲ ἄρχων περὶ τὰ προειρημένα ἡμῖν ὁ τῆς παιδείας ἐπιμελητὴς πάσης θηλειῶν τε καὶ ἀρρένων. εἷς μὲν δὴ καὶ ὁ τούτων ἄρξων ἔστω κατὰ νόμους· ἐτῶν μὲν γεγονὼς μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα· παίδων δὲ γνησίων πατὴρ, μάλιστα μὲν υἱέων καὶ θυγατέρων· εἰ δὲ μὴ, θάτερα. διανοηθήτω δὲ αὐτός τε ὁ προκριθεὶς καὶ ὁ προκρίνων ὡς οὖσαν ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν τῇ πόλει ἀκροτάτων ἀρχῶν πολὺ μεγίστην. παντὸς γὰρ δὴ φυτοῦ ἡ πρώτη βλάστη καλῶς ὁρμηθεῖσα πρὸς ἀρετὴν τῆς αὐτοῦ φύσεως, κυριωτάτη τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόσφορον, τῶν τε ἄλλων φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἡμέρων καὶ ἀγρίων καὶ ἀνθρώπων. ἄνθρωπος δὲ, ὥς φαμεν, ἥμερον· ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὸν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῷον γίγνεσθαι φιλεῖ· μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατον ὁπόσα φύει γῆ. ὧν ἕνεκα οὐ δεύτερον οὐδὲ πάρεργον δεῖ τὴν παίδων τροφὴν τὸν νομοθέτην ἐᾶν γίγνεσθαι. πρῶτον δὲ ἄρξασθαι χρεὼν τὸν μέλλοντα αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι καλῶς, αἱρεθῆναι τῶν ἐν τῇ πόλει ὃς ἂν ἄριστος εἰς πάντα ᾖ· τοῦτον κατὰ δύναμιν ὅτι μάλιστα αὐτοῖς καθιστάντα προστάτην καὶ ἐπιμελητήν. Αἱ πᾶσαι τοίνυν ἀρχαὶ, πλὴν βουλῆς καὶ πρυτάνεων, εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐλθοῦσαι, φερόντων ψῆφον κρύβδην τῶν νομοφυλάκων, ὅντιν᾽ ἂν ἕκαστος ἡγῆται κάλλιστ᾽ ἂν τῶν περὶ παιδείαν ἄρξαι γενομένων. ᾧ δ᾽ ἂν πλεῖσται ψῆφοι ξυμβῶσι δοκιμασθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῶν ἑλομένων, πλὴν νομοφυλάκων, ἀρχέτω ἔτη πέντε· ἕκτῳ δὲ κατὰ ταὐτὰ ἄλλον ἐπὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν αἱρεῖσθαι. ἐὰν δέ τις δημοσίαν ἀρχὴν ἄρχων ἀποθάνῃ, πρὶν ἐξήκειν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, πλεῖον ἢ τριάκοντα ἐπιδεομένην ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἄλλον καθιστάναι, οἷς ἦν προσηκόντως τοῦτο μέλον. καὶ ἐὰν ὀρφανῶν ἐπίτροπος τελευτήσῃ τις, οἱ προσήκοντες καὶ ἐπιδημοῦντες πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς, μέχρις ἀνεψιῶν παίδων, ἄλλον καθιστάντων ἐντὸς δέκα ἡμερῶν. ἢ ζημιούσθων ἕκαστος δραχμῇ, τῆς ἡμέρας, μέχρις περ ἂν καταστήσωσι τὸν ἐπίτροπον. πᾶσα δὲ δή που πόλις ἄπολις ἂν γίγνοιτο ἐν ᾗ δικαστήρια μὴ καθεστῶτα εἴη κατὰ τρόπον. ἄφωνος δ᾽ αὖ δικαστὴς ἡμῖν, καὶ μὴ πλείω τῶν ἀντιδίκων ἐν ταῖς ἀνακρίσεσι φθεγγόμενος, καθάπερ ἐν ταῖς διαίταις, οὐκ ἄν ποτε ἱκανὸς γένοιτο περὶ τὴν τῶν δικαίων κρίσιν. ὧν ἕνεκα, οὔτε πολλοὺς ὄντας ῥᾴδιον εὖ δικάζειν, οὔτε ὀλίγους φαύλους. σαφὲς δὲ δὴ τό γε ἀμφισβητούμενον χρεὼν γίγνεσθαι παρ᾽ ἑκατέρων. ὁ δὲ χρόνος ἅμα καὶ τὸ βραδὺ, τό, τε πολλάκις ἀνακρίνειν, πρὸς τὸ φανερὰν γίγνεσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν ξύμφορον. ὧν ἕνεκα, πρῶτον μὲν εἰς γείτονας ἰέναι χρὴ τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις, καὶ τοὺς φίλους τε καὶ ξυνειδότας ὅτι μάλιστα τὰς ἀμφισβητουμένας πράξεις. ἐὰν δ᾽ ἄρα μὴ ἐν τούτοις τις ἱκανὴν κρίσιν λαμβάνῃ, πρὸς ἄλλο δικαστήριον ἴτω. τὸ δὲ τρίτον, ἂν τὰ δύο δικαστήρια μὴ δύνηται διαλλάξαι, τέλος ἐπιθέτω τῇ δίκῃ. τρόπον δή τινα καὶ τῶν δικαστηρίων αἱ καταστάσεις, ἀρχόντων εἰσὶν αἱρέσεις. πάντα μὲν γὰρ ἄρχοντα ἀναγκαῖον καὶ δικαστὴν εἶναι τινῶν· δικαστὴς δὲ, οὐκ ἄρχων, καί τινα τρόπον ἄρχων οὐ πάνυ φαῦλος γίγνεται τὴν τόθ᾽ ἡμέραν ἧπερ ἂν κρίνων τὴν δίκην ἀποτελῇ. Θέντες δὴ καὶ τοὺς δικαστὰς ὡς ἄρχοντας, λέγωμεν τίνες ἂν εἶεν πρέποντες, καὶ τίνων ἄρα δικασταὶ, καὶ πόσοι ἐφ᾽ ἕκαστον. κυριώτατον μὲν τοίνυν ἔστω δικαστήριον, ὅπερ ἂν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀποφήνωσιν ἕκαστοι, κοινῇ τινὰς ἑλόμενοι. δύο δὴ τῶν λοιπῶν ἔστω κριτήρια· τὸ μὲν, ὅταν τίς τινα ἰδιώτην ἰδιώτης, ἐπαιτιώμενος ἀδικεῖν αὐτὸν, ἄγων εἰς τὴν δίκην, βούληται διακριθῆναι· τὸ δ᾽, ὁπόταν τὸ δημόσιον ὑπό τινος τῶν πολιτῶν

A tripudio cæteríſque muſicæ modis exercentur, principes eli-
gendi. Vnus autem illi ſufficit princeps, non pauciores quàm
quadraginta annos natus. Vnum quoque in monodia ſuffice-
re arbitramur, qui triginta annos expleuerit, qui & introdu-
cat homines in certamen: & de iiſdem ſufficienter cognoſcat
& iudicet. At verò principem ordinatorémque chori ſic o-
portet eligere. Qui huic rei vacāt, in concilium proficiſcātur,
mulcta impoſita, niſi acceſſerint: huius rei legum cuſtodes iu-
dices ſint: cæteros ſi nolint, nemo cogat. Deſignent etiam qui
periti ſunt, vnáque hæc aſtipulatio ſeu calculum adiiciens, ſi-
ue minus, valeat vt peritus vel imperitus ſit, qui deſignatur.
B Qui verò ex deſignatis decem, cæteros ſuffragio ſuperauerit,
& deinde comprobatus fuerit, vnus annuo tempore choro
ſecundum legem præſit. Similiter etiam in monodia & tibici-
nio deſignatio fiat, electióque & comprobatio, & qui aſſecu-
tus fuerit, eodem modo à iudicibus confirmatus, anno præſit.
Deinceps autores declaratoréſque munerum in exercitatio-
ne gymnaſtica tam equorum quàm hominum, à ſecundo ter-
tióque cenſu ita conſtituantur. Comitia ingredi triū cenſuum
homines compellantur, minimus autem cenſus liber ſit. Et de
viginti qui præ cæteris ſuffragio deſignati fuerint, tres ante a-
C lios ſortè electi, principes declarentur, quos comprobantium
ſuffragium confirmauerit. In cuiuſcunque autem magiſtra-
tus ſorte atque iudicio ſiquis reprobatus & repulſus fue-
rit, alius loco eius eodem ordine deſignetur & comprobetur.
Reſtat princeps, qui totius diſciplinæ in his quæ narrauimus
tam fœminarum quàm marium curā habeat. Vnum quoque
hunc ſecundum leges principem eſſe volumus: non paucio-
res natum annos quàm quinquaginta, qui legitimos habeat
filios vtriuſque ſexus maximè: ſi verò minus, alterius ſexus om-
nino. Cogitare debet & qui eligit & qui eligitur, hunc magi-
ſtratum omnium in ciuitate ſummorum magiſtratuū eſſe ad-
modum præſtantiſſimum. In omnibus quippe viuentibus pri-
D ma ipſa germina ſi aptè cœperint ad naturæ ſuæ virtutē, vim
habent ſummam ad finem ſibi debitum imponendum. Quod
& in plantis euenit, & in brutis tum ſylueſtribus tum etiam
manſuetis, & in hominibus. Hominem autem manſuetum a-
nimal eſſe dicimus. Porrò ſi cum natura felici rectam quoque
diſciplinam fuerit aſſecutus, in diuiniſſimum māſuetiſſimúmque animal ſolet euadere: ſi verò non ſatis aut non bene fue-
rit educatus, ferociſſimum omnium quæ in terris naſcuntur,
animal redditur. Quamobrem non debet legum conditor rē
ſummopere neceſſariam pueritiæ educationem poſtponere,
ſed operam dare in primis, ſi rem hanc diligenter eſt curatu-
E rus, vt omnium ciuium ad officia quæque optimus vir eliga-
tur, qui quàm maximè pro viribus, educandis pueris præpo-
natur. Omnes igitur magiſtratus præter ſenatum & quęſtores
in Apollinis templum profecti, ſuffragium clam legum cuſto-
dibus ineant, deligentes ſinguli quem optimè puerorum di-
ſciplinæ exiſtimant præfuturum: & qui ſuffragio ſuperabit, à
magiſtratibus qui delegerunt, exceptis videlicet legum cu-
ſtodibus, comprobatus, quinquennium præſit. Et in ſexto an-
no alius princeps ſimiliter ſtatuatur. Si quis autē in magiſtra-
tu publico conſtitutus pluribus quàm triginta diebus ante-
quam munus ſuum peragat, è vita deceſſerit, illi quibus id cu-
F ræ eſt, alium ſimiliter eligant. Si autem orphanorū tutor mor- Tutores.
tem obierit, cognati atque affines ex vtriſque parentibus vſ-
que conſobrinos & patrueles, qui præſentes ſunt, alium intra
dies decem conſtituant: alioquin drachma quotidie mulcten-
tur ſinguli, quouſque orphanis tutorem præficiant. Sed nulla
ciuitas reuera ciuitas erit, niſi debito ordine iudicia fuerint Iudiciorum
conſtituta. Iudex autem mutus, qui nec inſtar arbitri aliquid & fori ratio.
plus quàm litigantes dixerit, in cauſis diſcutiendis percuncta- Iudex.
tur, nunquam ad ius declarandum ſufficiens erit. Quapropter
nec ſi multi ſint, facilè vnquam bene iudicant, nec ſi pauci &
ignaui. Oportet autem ſemper, vt quod quæritur ab vtriſque
G declaretur. Tempus autem & mora, frequénſque inquiſitio,
ad aperiendam controuerſiā conferunt. Idcirco qui litigant, Arbitri.
ad vicinos primùm & amicos, & maximè rei de qua quæritur
conſcios ſe conuertant. Quod ſi per eos non ſufficienter fue-
rit iudicatum, ad aliud iudicium proficiſcātur. Tertium verò,
ſi per duo ſuperiora reconciliati non fuerint, finem imponat.
Profectò iudiciorum cōſtitutiones quodam modo magiſtra-
tuum electiones ſunt. Omnem nanque magiſtratum neceſſe
eſt quorundam etiam eſſe iudicem. Non tamen iudex omnis
neceſſariò eſt magiſtratus & princeps: quanquam iudex ea die
qua iudicium peragit, quodammodo magiſtratus eſt nō vilis.
H Igitur quaſi iudices ipſi magiſtratus aliqui ſint, de his iam qui
quarúmque rerum & quot in vnaquaque re eſſe debeant, diſ-
ſeramus. Auguſtiſſimum certè iudicium ſit quod ſibimet ali-
qui præfecerunt, cōmuni conſenſu iudices eligentes. Reliqua-
rum rerū iudicia duo ſint. Alterū quādo priuatus iniuriā à priuato pati cōqueritur, eūq; in iudiciū trahit. Alterū quādo reipu- Prætor.

blicæ iniuriam à ciuiũ aliquo fieri arbitratus aliquis cõmunibus rebus auxiliari conatur. Dicẽdũ eſt igitur, quos & quales iudices eſſe oporteat. Primum iudiciũ cõmune omnibus priuatis qui tertio inter ſe litigẽt, ita fiat, Omnis magiſtratus tam annui quàm maioris temporis pridie calendas menſis illius, quo poſt æſtiuũ ſolſtitium nouus incipit annus, in templum vnum conueniant. Vbi iureiurando interpoſito ex ſingulis magiſtratibus veluti quaſdam deo primitias offerẽtes, vnum iudicem deligant, qui optimus eſſe, & optimè atque ſanctiſſimè iudicia illo anno redditurus ciuibus videatur. Ac poſtquàm iudices deſignati ſunt, ab eiſdẽ qui deſignarunt, ſinguli comprobentur. Et ſiquis reprobatus fuerit, alius ſimiliter eligatur. Comprobati, illis qui per præcedentia reconciliati non ſunt, iudicia reddant, & apertè ſuffragium ferant: audientibus ſpectantibúſque neceſſariò cõſultoribus, reliquíſque magiſtratibus qui eos declarauerũt. De cæteris autem interſit pro arbitrio quiſque. Quòd ſiquis aliquẽ iniuſtam ſponte ſententiam tuliſſe incuſet, apud legum cuſtodes hoc faciat. Et qui damnatus fuerit, dimidiã damni partem iniuriam paſſo perſoluat. Si autem mulcta dignus maiore videatur, iudices ipſi, qui condemnarunt, quid aut pati aut reddere debet vel reipublicæ vel iniuriam paſſo, cognoſcant. In publicis autem accuſationibus neceſſe eſt in primis multitudinem iudicij participem facere. Nam quando aduerſus ciuitatem peccatur, omnibus infertur iniuria. Ideóque meritò grauiter patiũtur, niſi ad iudicandum ipſi etiam admittantur. Sed & principiũ iudicij huius & finis deferri ad populum debet, examen autẽ & approbatio ad tres maximos magiſtratus, de quibus conueniant litigantes. ac ſi conuenire nequeant, cõſilium ipſum electionem vtriuſque cognoſcat, & iudicet. Oportet præterea priuatorũ iudiciorum omnes pro viribus participes eſſe. Nam qui à iudicandi poteſtate omnino repellitur, is à ciuitate ſe prorſus exiſtimat alienũ. His de cauſis per ipſas quoque tribus neceſſe eſt iudicia fieri, iudicéſq; ſorte ſtatim incorrupta precibus iudicare. Et demũ iudiciũ illud cuncta definiat, quod intemeratum omnino quo ad humanis in rebus fieri poteſt, eſſe debere diximus ad eas lites determinandas, quæ nec per vicinos neque per contribules dirimi potuerunt. Verùm de iudiciis, quæ magiſtratus eſſe nec affirmare nec negare facilè ſine controuerſia quiſquam poterit, hæc quaſi exterius circũducta deſcriptio nonnulla complexa eſt, nonnulla etiam reliquiſſe videtur. Nam iudicialium legum exacta poſitio atque partitio longè rectius in calce ferendarum legũ locabitur. Quare ad idem tempus has differamus. Cæteri autem magiſtratus maxima iam ex parte diſpoſiti ſunt. Tota verò atque accurata ciuilium diſpenſatio, ſiue ad vnum, ſiue ad omnes pertineat, non antea liquido declarari poterit, quàm tractatio ipſa principia & ſequentia, media omnéſque partes ſuas complexa, ad exitũ vſque peruenerit. quæ quidẽ in præſentia vſque ad magiſtratuum creationem progreſſa, vt antecedentium finis ſufficiens eſt, ita ferendarum legum principium, nec moram aut ſegnitiem amplius patitur. CLI. Quamuis ſuperiora omnia ex animo meo dixeris, hoſpes, multo tamen gratius in præſentia mihi id contigit, quòd cum dictorũ exitu, dicendorum initium iunxiſti. ATH. Bellè igitur prudens ſeniorum ludus hucuſque nobis ſit perluſus. CLIN. Pulchrum ſanè ſtudium virorum ſignificare videris. ATHE. Conſentaneum eſt. Verùm animaduertamus, ſi hoc tibi quoque vt mihi videtur. CL. Quódnam? & quibus de rebus? ATHE. An neſcis idem in hac re quod in pictorum facultate contingere? Illa quippe nullum in pingendis animalibus terminum habere videtur, ſed ſemper inumbrando, & deumbrando, vel quomodocunque aliter à pictoribus id vocetur, exornare conatur, nec ceſſat vnquam. Non enim poteſt fieri, vt ad pulchriora expreſſioráque incrementum non habeatur. CLIN. Intelligo fermè audiens quæ dicis. Nullum enim huius artis vſum habeo. ATHEN. Nihil tibi id obfuit. Sed hac fortè nobis oblata ſimilitudine ſic vtamur. Si quis pulcherrimum animal pingere voluerit, quod nõ ad peius, ſed ad melius futuro ſemper tempore progrediatur, nónne vides cùm mortalis ſit, niſi aliquem artis ſucceſſorem reliquerit, qui ſiquid vel tempore ex animali abolitum fuerit, inſtaurare, vel per imbecillitatem artis ab artifice prætermiſſum adiicere poſſit, atque ita fulgentius in dies animal reddere, laborioſum illud opus pauco tempore duraturum? CLI. Prorſus. ATHE. An non legiſlatoris voluntas hæc tibi eſſe videtur? Principio quidem vt leges ſibi ſufficienter & exquiſitè pro viribus conſcribantur: deinde procedente tempore, & periculo rerum facto, putáſne ſic amentem legiſlatorem aliquem eſſe, vt ignoret neceſſarium eſſe talia ſibi multa relinqui, quæ emendatione ſucceſſoris alicuius indigeant, ne peior quidem, ſed melior reſpublica ſemper ornatiórque efficiatur.

A ἡγῆταί τις ἀδικεῖσθαι, καὶ βουληθῇ τῷ κοινῷ βοηθεῖν. λεκτέον δ' ὁποῖοί τ' εἰσὶ καὶ τίνες οἱ κριταί. πρῶτον δὴ δικαστήριον γιγνέσθω κοινὸν ἅπασι τοῖς τὸ τρίτον ἀμφισβητοῦσιν ἰδιώταις πρὸς ἀλλήλους, γιγνόμενον τῇδέ πῃ. πάσας δὴ τὰς ἀρχάς, ὁπόσαι τε κατ' ἐνιαυτὸν καὶ ὁπόσαι πλείω χρόνον ἄρχουσιν, ἐπειδὰν μέλλῃ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γίγνεσθαι, ταύτης τῆς ἡμέρας τῇ πρόσθεν πάντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας συνελθεῖν εἰς ἓν ἱερὸν καὶ τὸν θεὸν ὀμόσαντας, οἷον ἀπάρξασθαι πάσης ἀρχῆς ἕνα δικαστήν, ὃς ἂν ἐν ἀρχῇ ἑκάστῃ ἄριστός τε εἶναι δόξῃ, καὶ ἄριστ' αὖ καὶ ὁσιώτατα τὰς δίκας τοῖς πολίταις αὐτῷ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν φαίνηται διακρίνειν. τούτων δὲ αἱρεθέντων, γίγνεσθαι μὲν δοκιμασίαν ἐν τοῖς ἑλομένοις· ἐὰν δὲ ἀποδοκιμασθῇ τις, ἕτερον αἱρεῖ-
B σθαι κατὰ ταὐτά. τοὺς δὲ δοκιμασθέντας δικάζειν μὲν τοῖς τἆλλα δικαστήρια φυγοῦσι, τὴν δὲ ψῆφον φανερὰν φέρειν. ἐπηκόους δ' εἶναι καὶ θεατὰς τούτων τῶν δικῶν, ἐξ ἀνάγκης μὲν βουλευτάς, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἑλομένους αὐτούς· τῶν δὲ ἄλλων τὸν βουλόμενον. ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶταί τινα ἑκόντα ἀδίκως κρῖναι τὴν δίκην, εἰς τοὺς νομοφύλακας ἰὼν κατηγορείτω· ὁ δὲ ὀφλὼν τὴν τοιαύτην δίκην, ὑπεχέτω μὲν τοῦ βλάβους τῷ βλαφθέντι τὸ ἥμισυ τίνειν. ἐὰν δὲ μείζονος ἄξιος εἶναι δόξῃ ζημίας, προστιμᾶν τοὺς κρίναντας τὴν δίκην ὅ,τι χρὴ πρὸς τούτῳ παθεῖν αὐτόν, ἢ ἀποτίνειν τῷ κοινῷ καὶ τῷ τὴν δίκην δικασαμένῳ. περὶ δὲ τῶν δημοσίων ἐγκλημάτων ἀναγκαῖον πρῶτον μὲν τῷ πλήθει με-
C ταδιδόναι τῆς κρίσεως. οἱ γὰρ ἀδικούμενοι, πάντες εἰσίν, ὁπόταν τις τὴν πόλιν ἀδικῇ· καὶ χαλεπῶς ἂν ἐν δίκῃ φέροιεν ἄμοιροι γιγνόμενοι τῶν τοιούτων διακρίσεων· ἀλλ' ἀρχήν τε εἶναι χρὴ τῆς τοιαύτης δίκης καὶ τελευτὴν εἰς τὸν δῆμον ἀποδιδομένην· τὴν δὲ βάσανον ἐν ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τρισίν, ἃς ἂν ὅ,τε φεύγων καὶ ὁ διώκων ξυνομολογῆτον. ἐὰν δὲ μὴ δύνησθον κοινωνῆσαι τῆς ὁμολογίας αὐτοί, τὴν βουλὴν ἐπικρίνειν αὐτῶν τὴν αἵρεσιν ἑκατέρου. δεῖ δὲ δὴ καὶ τῶν ἰδίων δικῶν κοινωνεῖν κατὰ δύναμιν ἅπαντας. ὁ γὰρ ἀκοινώνητος ὢν ἐξουσίας τοῦ συνδικάζειν, ἡγεῖται τοπαράπαν τῆς πόλεως οὐ μέτοχος εἶναι. διὰ ταῦτ' οὖν δὴ καὶ κατὰ φυλὰς ἀναγκαῖον δικαστήριά τε γίγνεσθαι, καὶ κλήρῳ δικαστὰς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀ-
D διαφθόρους ταῖς δεήσεσι δικάζειν· τὸ δὲ τέλος κρίνειν πάντων τῶν τοιούτων ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ὅ φαμεν εἴς γε ἀνθρωπίνην δύναμιν ὡς οἷόν τε ἀδιαφθορώτατα παρεσκευάσθαι τοῖς μὴ δυναμένοις μήτε ἐν τοῖς γείτοσι, μήτε ἐν τοῖς φυλετικοῖς δικαστηρίοις ἀπαλλάττεσθαι. νῦν δὴ περὶ μὲν δικαστήρια ἡμῖν, ἃ δή φαμεν, οὔθ' ὡς ἀρχὰς οὔθ' ὡς μὴ ῥᾴδιον εἰπόντα, ἀναμφισβητήτως εἰρηκέναι. περὶ μὲν ταῦτα οἷον περιγραφή τις ἔξωθεν περιγεγραμμένη τὰ μὲν εἴρηκε, τὰ δ' ἀπολείπει σχεδόν. πρὸς γὰρ τέλει νομοθεσίας ἡ δικῶν ἀκριβὴς νόμων θέσις ἅμα καὶ διαίρεσις ὀρθότατα γίγνοιτ' ἂν μακρῷ. ταύταις μὲν οὖν εἰρήσθω πρὸς τῷ τέλει περιμένειν ἡμᾶς. αἱ δὲ περὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καταστάσεις σχεδὸν τὴν πλείστην εἰλήφασι νομοθε-
E σίαν. τὸ δὲ ἀκριβὲς περὶ ἑνός τε καὶ πάντων τῶν κατὰ πόλιν καὶ πολιτικὴν πᾶσαν διοικήσεων, οὐκ ἔστι γενέσθαι σαφές, πρὶν ἂν ἡ διέξοδος ἀπ' ἀρχῆς τά τε δεύτερα καὶ τὰ μέσα καὶ πάντα μέρη τὰ ἑαυτῆς ἀπολαβοῦσα, πρὸς τὸ τέλος ἀφίκηται. νῦν μὴν ἐν τῷ παρόντι μέχρι τῆς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεως γενομένης, τελευτὴ μὲν τῶν ἔμπροσθεν αὕτη γίγνοιτ' ἂν ἱκανή· νόμων δὲ θέσεως ἀρχὴ καὶ ἀναβολῶν ἅμα καὶ ὄκνων οὐδὲν ἔτι δεομένη. ΚΛΕΙΝ. Πάντως μοι κατὰ νοῦν, ὦ ξένε, τὰ ἔμπροσθεν εἰρηκώς, τὴν ἀρχὴν τελευτῇ προσάψας περί τε τῶν εἰρημένων καὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, ταῦτα ἔτι μᾶλλον ἐκείνων εἴρηκας φιλίως. ΑΘΗ. Καλῶς τοίνυν ἂν ἡμῖν ἡ πρεσβυτῶν ἔμφρων παιδιὰ μέχρι δεῦρ' εἴη τανῦν δια-
F πεπαισμένη. ΚΛ. Καλὴν τὴν σπουδὴν ἔοικας δηλοῦν τῶν ἀνδρῶν. Α. Εἰκός γε. τόδε δ' ἐννοήσωμεν, εἴ σοι δοκεῖ, καθάπερ ἐμοί. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; καὶ περὶ τίνων; ΑΘΗ. Οἶσθ' ὅτι καθάπερ ζωγράφων οὐδὲν πέρας ἔχειν ἡ πραγματεία δοκεῖ περὶ ἑκάστων τῶν ζώων, ἀλλ' ἢ τοῦ χραίνειν ἢ ἀποχραίνειν, ἢ ὅτι δή ποτε καλοῦσι τὸ τοιοῦτον οἱ ζωγράφων παῖδες, οὐκ ἄν ποτε δοκῇ παύσασθαι κοσμοῦσα, ὥστε ἐπίδοσιν μηκέτ' ἔχειν εἰς τὸ καλλίω τε καὶ φανερώτερα γίγνεσθαι τὰ γεγραμμένα. ΚΛ. Σχεδὸν ἐννοῶ, ἀκούων καὶ αὐτὸς ταῦτα, ἃ λέγεις. ἐπεὶ ἐντριβής γε οὐδαμῶς γέγονα τῇ τοιαύτῃ τέχνῃ. ΑΘΗ. Καὶ οὐδέν γε ἐβλάβης. χρησώμεθά γε μὴν τῷ νῦν παρατυχόντι περὶ αὐτῆς ἡμῖν λόγῳ τὸ τοιόνδε· ὡς, εἴποτε
G τις ἐπινοήσειε γράψαι πως κάλλιστον ζῷον, καὶ τοῦτ' αὖ μηδέποτε ἐπὶ τὸ φαυλότερον ἀλλ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἴσχειν τοῦ ἐπιόντος ἀεὶ χρόνου, ξυννοεῖς ὅτι θνητὸς ὤν, εἰ μή τινα καταλείψει διάδοχον τοῦ ἐπανορθοῦν τε, ἐάν τι σφάλληται τὸ ζῷον ὑπὸ χρόνων, καὶ τὸ παραλειφθὲν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν τέχνην, οἷός τε εἰς τὸ πρόσθεν ἔσται φαιδρυνόμενον ποιεῖν ἐπιδιδόναι, σμικρόν τινα χρόνον αὐτῷ πόνος παραμενεῖ πάμπολυς; ΚΛΕΙΝ. Ἀληθῆ. ΑΘΗ. Τί οὖν; ἆρ' οὐ τοιοῦτον δοκεῖ σοι τὸ τοῦ νομοθέτου βούλημα εἶναι; πρῶτον μὲν γράψαι τοὺς νόμους πρὸς τὴν ἀκρίβειαν κατὰ δύναμιν ἱκανῶς· ἔπειτα προϊόντος τοῦ χρόνου, καὶ τῶν δοξάντων ἔργῳ πειρώμενον, ἆρ' οἴει τινὰ οὕτως
H ἄφρονα γεγονέναι νομοθέτην, ὥστ' ἀγνοεῖν ὅτι πάμπολλα ἀνάγκη παραλείπεσθαι τοιαῦτα, ἃ δεῖ τινα ξυνεπόμενον ἐπανορθοῦν, ἵνα μηδαμῇ χείρων, βελτίων δὲ ἡ πολιτεία καὶ ὁ κόσμος ἀεὶ γίγνηται περὶ τὴν ᾠκισμένην αὐτῷ πόλιν;

ΚΛΕΙΝ. Εἰκός. πῶς γὰρ οὐ βούλεσθαι πάντα ὁντινοῦν τὸ τοιοῦτον; ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν εἴ τις τινὰ μηχανὴν ἔχοι πρὸς τοῦτο ἔργῳ καὶ λόγοις, τίνα τρόπον διδάξειεν ἂν ἕτερον εἴτε μείζονα εἴτε ἐλάττω περὶ τοῦδ' ἔχειν ἔννοιαν ὅπως χρὴ φυλάττειν καὶ ἐπανορθοῦν νόμους, οὐκ ἄν ποτε λέγων ἀπείποι τὸ τοιοῦτον πρὶν ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν. ΑΘΗΝ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗ. Οὐκοῦν ἐν τῷ νῦν παρόντι ποιητέον ἐμοὶ καὶ σφῷν τοῦτο; ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἐπειδὴ νομοθετεῖν μὲν μέλλομεν, ᾕρηνται δὲ ἡμῖν νομοφύλακες, ἡμεῖς δ' ἐν δυσμαῖς τοῦ βίου, οἱ δ' ὡς πρὸς ἡμᾶς νέοι, ἅμα μὲν, ὥς φαμεν, δεῖ νομοθετεῖν ἡμᾶς, ἅμα δὲ πειρᾶσθαι ποιεῖν καὶ τούτους αὐτοὺς, νομοθέτας τε καὶ νομοφύλακας εἰς τὸ δυνατόν. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; εἴπερ οἷοί τέ γ' ἐσμὲν ἱκανῶς. ΑΘ. Ἀλλ' οὖν πειρατέα γε καὶ προθυμητέα. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Λέγωμεν δὴ πρὸς αὐτούς, Ὦ φίλοι σωτῆρες νόμων, ἡμεῖς περὶ ἑκάστων ὧν τίθεμεν τοὺς νόμους πάμπολλα παραλείψομεν. ΚΛ. Ἀνάγκη γάρ. ΑΘ. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅσα γε μὴ σμικρὰ, καὶ τὸ ὅλον, εἰς δύναμιν οὐκ ἀνήσομεν ἀπεριήγητον καθάπερ τινὶ περιγραφῇ. τοῦτο δὲ δεήσει συμπληροῦν ὑμᾶς τὸ περιηγηθέν. ὅποι δὲ βλέποντες δράσετε τὸ τοιοῦτον, ἀκούειν χρή. Μέγιλλος μὲν γὰρ, καὶ ἐγὼ, καὶ Κλεινίας, εἰρήκαμέν τε αὐτὰ ἀλλήλοις οὐκ ὀλιγάκις, ὁμολογοῦμέν τε λέγεσθαι καλῶς. ὑμᾶς δὲ ἡμῖν βουλόμεθα συγγνώμονάς τε ἅμα καὶ μαθητὰς γίγνεσθαι· βλέποντας πρὸς ταῦτα εἰς ἅπερ ἡμεῖς ξυνεχωρήσαμεν ἀλλήλοις τὸν νομοφύλακά τε καὶ νομοθέτην δεῖν βλέπειν. ἦν δὲ ἡ συγχώρησις ἓν ἔχουσα κεφάλαιον, ὅπως ποτὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνοιτ' ἂν τὴν ἀνθρώπῳ προσήκουσαν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἔχων, ἔκ τινος ἐπιτηδεύματος, ἤ τινος ἤθους, ἢ ποιᾶς κτήσεως, ἢ ἐπιθυμίας, ἢ δόξης, ἢ μαθημάτων ποτὲ τινῶν· εἴτε ἄρρην τις τῶν ξυνοικούντων οὖσα ἡ φύσις, εἴτε θήλεια, νέων ἢ γερόντων, ὅπως εἰς ταυτὸν τοῦτο ὃ λέγομεν τεταμένη σπουδὴ πᾶσα ἔσται διὰ παντὸς τοῦ βίου· τῶν δ' ἄλλων ὁπόσα ἐμπόδια τούτοις, μηδὲν προτιμῶν φανεῖται μηδ' ὁτιοῦν· τελευτῶν δὲ, καὶ πόλεως ἐὰν ἀνάστατον ἀνάγκη φαίνηται γίγνεσθαι, πρὶν ἐθέλειν δούλειον ὑπομείνασα ζυγὸν ἄρχεσθαι ὑπὸ χειρόνων, ἢ λείπειν φυγῇ τὴν πόλιν· ὡς πάντα τὰ τοιαῦτ' ἄρα ὑπομενετέον πάσχοντας, πρὶν ἀλλάξασθαι πολιτείαν, ἢ χείρους ἀνθρώπους πέφυκε ποιεῖν. ταῦτα ἡμεῖς τε ἔμπροσθεν ξυνωμολογησάμεθα, καὶ νῦν ὑμεῖς ἡμῶν εἰς ταῦτα ἑκάτερα βλέποντες ἐπαινεῖτε καὶ ψέγετε τοὺς νόμους. ψέγετε μὲν ὅσοι μὴ ταῦτα δυνατοί, τοὺς δὲ δυνατοὺς ἀσπάζεσθέ τε, καὶ φιλοφρόνως δεχόμενοι, ζῆτε ἐν αὐτοῖς. τὰ δ' ἄλλα ἐπιτηδεύματα καὶ πρὸς ἄλλα τείνοντα τῶν ἀγαθῶν λεγομένων χαίρειν χρὴ προσαγορεύειν. ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μετὰ ταῦτα ἡμῖν νόμων ἥδε τις, ἀφ' ἱερῶν ἠργμένη. τὸν ἀριθμὸν γὰρ δὴ δεῖ πρῶτον ἀναλαβεῖν ἡμᾶς τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ὅσας εἶχέ τε καὶ ἔχει τομὰς προσφόρους, ὅ, τε ὅλος ἅμα καὶ ὁ κατὰ φυλάς. ὃ δὴ τοῦ παντὸς ἔθεμεν δωδεκατημόριον, ἓν καὶ εἴκοσιν εἰκοσάκις ὀρθότατα φύν. ἔχει δὲ διανομὰς δώδεκα μὲν ὁ πᾶς ἀριθμὸς ἡμῖν, δώδεκα δὲ καὶ ὁ τῆς φυλῆς. ἑκάστην δὴ τὴν μοῖραν διανοεῖσθαι χρεὼν ὡς οὖσαν ἱερὸν θεοῦ δῶρον, ἑπομένην τοῖς μησὶ καὶ τῇ τοῦ παντὸς περιόδῳ. διὸ καὶ πᾶσαν πόλιν ἄγει μὲν τὸ ξύμφυτον, ἱεροῦν αὐτάς· ἄλλοι δὲ ἄλλων ἴσως ὀρθότερον ἐνείμαντό τε, καὶ εὐτυχέστερον ἐθείωσαν τὴν διανομήν. ἡμεῖς δ' οὖν νῦν φαμὲν ὀρθότατα προῃρῆσθαι τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ἀριθμόν· ὃν πάσας τὰς διανομὰς ἔχει, μέχρι τῶν δώδεκα, ἀπὸ μιᾶς ἀρξάμενος, πλὴν ἑνδεκάδος. αὕτη δ' ἔχει σμικρότατον ἴαμα· ἐπὶ θάτερα γὰρ ὑγιὴς γίγνεται, δυοῖν ἑστίαιν ἀπονεμηθείσαιν. ὡς δ' ἔστι ταῦτα ἀληθῶς ὄντα, κατὰ σχολὴν οὐκ ἂν πολὺς ἐπιδείξειε μῦθος. πιστεύσαντες δὴ τανῦν τῇ παρούσῃ φήμῃ καὶ λόγῳ, νείμωμέν τε ταύτην, καὶ ἑκάστῃ μοίρᾳ θεὸν ἢ θεῶν παῖδα ἐπιφημίσαντες, βωμούς τε καὶ τὰ τούτοις προσήκοντα ἀποδόντες, θυσιῶν πέρι ξυνόδους ἐπ' αὐτοῖς ποιώμεθα δύο τοῦ μηνός· δώδεκα μὲν, τῇ τῆς φυλῆς διανομῇ, δώδεκα δὲ αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως διαμερισμῷ. θεῶν μὲν δὴ πρῶτον χάριτος ἕνεκα καὶ τῶν περὶ θεούς. δεύτερον δὲ, ἡμῶν αὐτῶν οἰκειότητός τε πέρι καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων, ὥς φαῖμεν ἄν, καὶ ὁμιλίας ἕνεκα πάσης. πρὸς γὰρ δὴ τὴν τῶν γάμων κοινωνίαν καὶ σύμμιξιν ἀναγκαίως ἔχει τὴν ἄγνοιαν ἐξαιρεῖν, παρ' ὧν τέ τις ἄγεται, καὶ ἃ καὶ οἷς ἐκδίδωσι· περὶ παντὸς ποιούμενον ὅτι μάλιστα τὸ μὴ σφάλλεσθαι μηδαμῶς ἐν τοῖς τοιούτοις κατὰ τὸ δυνατόν. τῆς οὖν τοιαύτης σπουδῆς ἕνεκα χρὴ καὶ τὰς παιδιὰς ποιεῖσθαι, χορεύοντάς τε καὶ χορευούσας κόρους καὶ κόρας, καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντάς τε καὶ θεωρουμένους μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ γυμνὰς, μέχριπερ αἰδοῦς σώφρονος ἑκάστων. τούτων δ' ἐπιμελητὰς πάντων καὶ κοσμητὰς, τοὺς τῶν χορῶν ἄρχοντας γίγνεσθαι, καὶ νομοθέτας μετὰ τῶν νομοφυλάκων, ὅσον ἂν ἡμεῖς ἐκλείπωμεν τάττοντας. ἀναγκαῖον δὲ (ὅπερ εἴπομεν) περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα σμικρὰ καὶ πολλὰ νομοθέτην μὲν ἐκλείπειν, τοὺς δ' ἐμπειρίας ἀεὶ κατ' ἐνιαυτὸν γιγνομένους αὐτῶν, ἀπὸ τῆς χρείας μανθάνοντας τάττεσθαι· καὶ ἐπανορθουμένους, κινεῖν κατ' ἐνιαυτὸν, ἕως ἂν ὅρος ἱκανὸς δόξῃ τῶν τοιούτων νομίμων καὶ ἐπιτηδευμάτων γεγονέναι. χρόνος μὲν οὖν μέτριος ἅμα καὶ ἱκανὸς γίγνοιτ' ἂν τῆς ἐμπειρίας δεκέτηρος, θυσιῶν τε καὶ χορειῶν, ἐπὶ

A CLIN. Probabile eſt. Nam quomodo nolle id poterit? ATHE. Quacunque igitur via poterit, tam re quàm verbis alium ſiue maiorem ſiue minorẽ docebit quomodo conſeruandæ & corrigendæ leges ſunt, nequaquam in his dicendis defatigabitur, prius quàm ad finem perduxerit. CLIN. Ita certè. ATH. Nónne id mihi & vobis in præſentia faciundum? CLI. Quid ais? ATH. Quoniam leges laturi ſumus, & legum cuſtodes creati ſunt, nos autem ad occaſum vitæ appropinquamus, & cuſtodes iſti nobis iuniores ſunt, oportet nos, vt diximus, leges ferre ſimul atque hos tam legumlatores quàm cuſtodes quoad poſſumus
B facere. CLI. Quídni? dummodo id ſatis facere poſſimus. ATH. Veruntamen impenſius annitamur. CLIN. Nihil prohibet. ATH. Sic ergo ad eos dicamus: O amici legum conſeruatores, permulta in ſingulis nos qui leges ponimus, neceſſario relinquemus, quæ tamen non parua erunt, imò & rem omnem pro viribus exteriore quadam circunſcriptione ſignificabimus, quam quidem impleri à vobis oportebit. Quò verò id facturis vobis reſpiciendum eſt, audite. Megillus, egóque, & Clinias hæc inter nos ſæpenumero diximus, & probè nos dixiſſe conuenimus. Vóſque rogamus vt & indulgere nobis, & di-
C ſcipulos præſtare velitis, ad ea ipſa reſpicientes, ad quæ legum cuſtodi & latori reſpiciendum concorditer nos conſenſimus. huius conſenſionis vnum eſt caput, vt homo bonus efficiatur, habens virtutem animi hominis propriam, ſtudio aliquo partam, aut vſu, aut certa quadam adeptione, vel cupiditate, vel opinione, vel aliquo genere doctrinarum, ſeu maſculus ſit, ſiue fœmina, ſiue iuuenis, ſeu ſenex. Atque ad hoc ipſum quod dicimus, quiſque per totam vitam omni ſtudio tendat, cætera quæ impedimento huic rei ſunt, negligens. Pro patria præterea, ſi neceſſe eſt, mori paratus ſit, antequàm velit aut euerſam videre ciuitatem, iugóque ſeruitutis ſubiectam à peioribus *Pro patria moriendum.*
D gubernari, aut fuga ipſam deſerere. Quippe extrema omnia ſubeunda ſunt potius, quàm in eam gubernationem ciuitas commutanda, quæ peiores ſolet homines facere. In his iampridem nos conſenſimus, & nunc vos ad hæc vtraque reſpiciẽtes, laudate leges & vituperate. Eas inquam vituperate, quę hæc aſſequi minimè poſſunt, eas quæ poſſunt, amate: libentérque illas amplexi, in ipſis vitam agite. Cætera verò ſtudia quæ aliò tendunt, & ad vulgaria bona reſpiciunt, ſpernite. Sed initium ſequentium legum, hoc nobis ſit à ſacris exorſum. Oportet primum repetere, quòd numerus quinque millium & quadraginta partitiones commodas habuit, atque habet, tum to-
E tus ipſe numerus, tũ qui per tribus ipſas porrigitur, quem totius partem duodecimam poſuimus, vnam & viginti vigeſies rectiſſimè natam. Atque vt totus numerus duodecim conſtat partibus, ita tribus ipſa in duodecim ſcinditur. Singulas itaque partes ſacrum eſſe dei munus exiſtimare debemus, cùm & menſes & circuitum vniuerſi ſequantur. Quapropter & ciuitatem omnem ducit, quod ipſis innatum eſt, ad eas ſacrandas. Alij forſan rectius quàm alij partiti ſunt, ac diis partitiones ſuas feliciùs dedicarunt, nos autem nũc rectiſſimè arbitramur quinque millium & quadraginta numerum elegiſſe, qui omnes ab vna vſque ad duodecim deciſiones habet, vndeci-
F mo numero ſolùm excepto, qui minimo quodam remedio redintegratur. Reſtituitur enim ſi duę ad alteram partem domus acceſſerint. Hæc vera eſſe, ſermo nequaquam prolixus in otio demonſtraret. Credentes igitur præſenti ſermoni & rationi, eam diſtribuamus, & vnicuique parti deum vel deorum filium inuocantes aris cæteríſque huiuſmodi dedicatis, in ſacrificiis conuentus duos ſingulis menſibus faciamus, vt duodecim ſingularum tribuum, & duodecim ciuitatis diſtributioni accommodentur. Hæc deorum primo diuinorúmque colendorum gratia ita fiant: deinde amicitiæ quoque & cognitionis mutuæ, & communis denique conſuetudinis gratia, quę
G ad matrimonia conficienda ſummopere neceſſaria eſt: vt ſublata ignorantia, nemo in his quoad fieri poteſt decipiatur: ſed quiſque cui collocat, & quam & à quibus ducit, agnoſcat. Neceſſariè admodũ huius rei gratia, ludi etiam chorique puellorum & puellarũ ſimul fieri debent, nudatis corporibus quatenus modeſtus pudor patitur, vt cum ratione in ætate conueniẽti, cõſpiciant alterutrũ atque conſpiciantur. Quæ quidem omnia curent, ornéntque chori principes, & cum legum cuſtodibus conditores, vt à nobis relicta ſuppleant. Neceſſe nãque, vt diximus, in his præſertim quæ multa paruáque ſunt, nõnul-
H la in prima poſitione legum prætermitti, quæ magiſtratus ſequentes vſu rerũ commoniti, quotannis mouebunt & corrigent, donec tempus illud aduenerit, quo inſtituta hæc diſcuſſa & approbata ſufficienter fuiſſe videantur. Tempus autem ad hoc periculum faciundum, moderatum & ſufficiens decenniũ erit, quo ad ſacra & choreas, ad omnia deniq. atq. ſingula

Quæ quidem per experientiam emendatio, viuente legumlatore, communiter cum illo fiat. Si deceſſerit, ſinguli magiſtratus ad legum cuſtodes de ſui magiſtratus defectu referant, emendéntque donec approbationis finem ſuum nacta ſingula videantur. Tunc demum ratas has leges habeant, eiſque vnà cum aliis quas ab initio legiſlator conſcripſit, vtantur. In quibus nihil vnquam ſponte mouebunt. Siqua verò neceſſitas aliquando vrgere videbitur, de hoc vnà conſultent magiſtratus omnes, & populus vniuerſus, & omnia deorum petantur oracula. Si horum omnium vnus erit conſenſus, moueant: aliter verò nunquam, ſed vnus qui prohibet, vincat ſecundum legem. Quandocunque igitur aliquis quinque & viginti annos iam natus, alios aſpiciens, ab aliiſque aſpectus, adinueniſſe ſibi credit conuenientem animo ſuo, atque decẽtem ſocietatem ad communionem generationémque liberorum, intra quinque & triginta ætatis annos vxorem ducat. Quo autem pacto decorum illud & aptum quærendum ſit, in primis audiat. Oportet enim, vt ait Clinias, ante leges proprium ſingulis exordium ponere. CL. Opportunè meminiſti hoſpes, tempúſque commodum orationi cepiſti. ATHE. Probè loqueris. Dicamus itaque ſic: O fili, qui ex bonis parentibus ortus eſt, eas nuptias contrahere debet, quas prudentes viri honeſtas ducunt. Qui ſanè monerent, nec pauperum fugere, neque diuitum affinitatem ſectari præcipuè oportere: ſed cæteris paribus pauperiorem ſemper honorare, cumque ipſo ſocietatem inire. Nam & ciuitati & familiis quæ iunguntur, id conducit. Quippe quod moderatum eſt & mediocre, immoderato & excedente mirum in modum ad virtutem pręſtat. Ergo quicunque ferocioris velocioríſque quàm oportet ad agendum animi ſibi conſcius eſt, is det operam oportet, vt quàm quietiſſimorum parentum filiam ducat: & qui contrà natura affectus eſt, contrariam ſibi aſciſcat affinitatem. Sed vna tandem ſit communis ratio nuptiarum, vt quiſque non iucũdiſſimum ſibi, ſed ciuitati vtile ineat matrimonium. Etenim ſinguli ſemper ad ſibi ſimilimum natura feruntur. Vnde ciuitas tota & diuitiis & moribus inæqualis quàm maximè redditur, ex quibus quæ minimè nobis euenire vellemus, maximè ciuitatibus plurimis accidunt. Sed ſi hæc per rationem lege ſanciremus, ne diues diuitis, aut potens potentis ſocietatem admittat, cogeremúſque velociores animo cum tardioribus, & tardiores contrà cum velocioribus copulari, non modò ridicula noſtra oratio videretur, ſed & iram permultis concitaret. Non enim intellectu facile eſt, quòd ciuitas ſimilis eſſe debeat crateræ, in qua merũ quod primo infuſum bullit, ſtatim alterius dei ſobrietate caſtigatum, atq; optimè temperatum, bonus & moderatus potus efficitur. Quemadmodũ verò id in mixta filiorum procreatione fiat, nemo, vt breuiter dicam, poteſt conſpicere. Quamobrem non lege cogendi, ſed perſuaſione inducendi ciues, vt æqualem temperatámque liberorum ſuorum generationem pluris faciant, quàm opulentiſſimæ affinitatis æqualitatem. Et eum qui in connubio pecuniis inhiat, non lege ſcripta arcere debemus, ſed opprobriis & increpationibus abſterrere. Ad nuptias igitur vt decet celebrandas & hæc exhortantur, & illa quæ in ſuperioribus diximus, aſſerentes oportere filiorum filios relinquendo, noſtros videlicet in diuino miniſterio ſucceſſores, naturam aſſequi ſempiternam. Hæc omnia atque etiam plura quis de nuptiis ineundis exordiendo rectè diceret. Si quis autem ſponte non pareat, & alienus ab hoc conſortio viuat in ciuitate, & ſine connubio quinque & triginta egerit annos, ſingulis annis, ſi de maximo cenſu eſt, drachmis centum mulctetur: ſi de ſecundo, ſeptuaginta: ſi de tertio, ſexaginta: ſi de quarto, triginta. Quæ quidem pecunia deæ Iunoni conſecranda eſt. Si quis autem ſingulis annis non perſoluerit, decuplum debeat. Cuius pecuniæ exactor ſit deæ ipſius quæſtor: ac niſi exegerit, ipſe debeat, atque huius rationem referre quiſque debeat. Sed pecuniis quidẽ qui nolit vxorem ducere, ita mulctetur, honore autem ſic. Primùm honores nullos à iunioribus conſequatur, nec iuuenum vllus aliqua in re ſponte ipſi obtemperet. Deinde ſi aliquem cædere auſus fuerit, quilibet aduerſus ipſum inſurgat, & ei auxiliũ ferat, qui accepit iniuriam. Si quis autem præſens hoc non fecerit, timidus malúſque ciuis à legibus habeatur. De dote verò dictum eſt prius, & modò rurſus dicatur, æqualia pro æqualibus eſſe, ſiquidem neque qui acceperit, neque qui dederit, pecuniarum inopia conſeneſcet. Neceſſaria enim in hac ciuitate abundè omnibus ſunt. Mulieribus præterea contumelioſus faſtus minor erit. Minor & viris humilis illiberaliſque ſeruitus. Qui paruerit, vnũ ſanè hoc aget præclarè. Qui verò non paruerit, ſed aut dederit aut acceperit quod quinquaginta drachmas excedat veſtimenti gratia, alius minam, alius tres ſemiminas, alius minas duas, & qui cenſum habet ſupremum tantundem rurſus perſoluat ærario, & quicquid datum fuerit vel acceptum, Ioui atque Iunoni conſecretur. Huius pecuniæ exactores eſſe volumus horum deorum quæſtores,

Quæ nuptiæ ſint contrahendæ.

Quanta pœna mulctetur qui ducere vxorem refugit.

De dotibus.

A πάντα καὶ ἕκαστα ταχθείς. ζῶντος μὲν τοῦ τάξαντος νομοθέτου, κοινῇ· τέλος δὲ ἔχοντος, αὐτὰς ἑκάστας τὰς ἀρχὰς, εἰς τοὺς νομοφύλακας εἰσφερούσας τὸ παραλειπόμενον τῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἐπανορθοῦσθαι, μέχριπερ ἂν τέλος ἔχειν ἕκαστον δόξῃ τοῦ καλῶς ἐξειργάσθαι. τότε δὲ ἀκίνητα θεμένους, ἤδη χρῆσθαι μετὰ τῶν ἄλλων νόμων, οἷς ἔταξε κατ' ἀρχὰς ὁ θεὶς αὐτοῖς νομοθέτης. ὧν πέρι κινεῖν μὲν ἑκόντας μηδέποτε μηδέν· εἰ δέ τις ἀνάγκη δόξειε ποτὲ καταλαβεῖν, πάσας μὲν τὰς ἀρχὰς χρὴ ξυμβούλοις, πάντα δὲ τὸν δῆμον καὶ πάσας θεῶν μαντείας ἐπελθόντας, ἐὰν συμφωνῶσι πάντες, οὕτω κινεῖν· ἄλλως δὲ μηδέποτε μηδαμῶς, ἀλλὰ τὸν κωλύοντα ἀεὶ κατὰ νόμον κρατεῖν. ὁπόθεν τις οὖν καὶ ὁπηνίκα τῶν
B πέντε καὶ εἴκοσι γεγονότων ἔτη σκοπῶν καὶ σκοπούμενος ὑπ' ἄλλων, κατὰ νοῦν ἑαυτῷ καὶ πρέποντα εἰς παίδων κοινωνίαν καὶ γένεσιν ἐξευρηκέναι πιστεύει, γαμείτω μὲν πᾶς ἐντὸς τῶν πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν, τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ ἁρμόττον ὡς χρὴ ζητεῖν, πρῶτον ἐπακουσάτω. δεῖ γὰρ (ὥς φησι Κλεινίας) ἔμπροσθεν τοῦ νόμου προοίμιον οἰκεῖον ἑκάστῳ προτιθέναι. ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, διεμνημόνευσας· ἔλαβές τε τοῦ λόγου καιρὸν καὶ μάλ' ἐμοὶ δοκοῦντ' εἶναι σύμμετρον. ΑΘΗΝ. Εὖ λέγεις, ὦ παῖ. τοίνυν φῶμεν, ἀγαθῶν πατέρων φύντι, τοὺς παρὰ τοῖς ἔμφροσιν εὐδόξους γάμους χρὴ γαμεῖν, ὅσοι παραινοῖεν ἂν μὴ φεύγειν τὸν τῶν πενήτων μηδὲ τὸν τῶν πλουσίων διώκειν διαφερόντως γάμον· ἀλλ'
C ἐὰν τἆλλα ἰσάζῃ, τὸν ὑποδεέστερον ἀεὶ τιμῶντα, εἰς τὴν κοινωνίαν ξυνιέναι. τῇ τε γὰρ πόλει ξύμφορον ἂν εἴη ταύτῃ, ταῖς τε ξυνιούσαις ἑστίαις. τὸ γὰρ ὁμαλὸν καὶ ξύμμετρον ἀκράτου μυρίῳ διαφέρει πρὸς ἀρετήν. κοσμίων τε πατέρων χρὴ προθυμεῖσθαι γίγνεσθαι κηδεστὴν τὸν αὑτῷ ξυνειδότα ἰταμώτερον ἅμα καὶ θᾶττον τοῦ δέοντος πρὸς πάσας τὰς πράξεις φερόμενον· τὸν δ' ἐναντίως πεφυκότα, ἐπὶ τἀναντία χρὴ κηδεύματα πορεύεσθαι. καὶ κατὰ παντὸς εἷς ἔστω μῦθος γάμου. τὸν γὰρ τῇ πόλει δεῖ συμφέροντα μνηστεύειν γάμον ἕκαστον, οὐ τὸν ἥδιστον αὑτῷ. φέρεται δέ πως πᾶς ἀεὶ κατὰ φύσιν πρὸς τὸν ὁμοιότατον αὑτῷ. ὅθεν ἀνώμαλος ἡ πόλις ὅλη γίγνεται, χρήμασί τε καὶ τρόπων ἤθεσιν. ἐξ ὧν ἃ
D μὴ βουλόμεθα ξυμβαίνειν ἡμῖν, καὶ μάλιστα ξυμβαίνει ταῖς πλείσταις πόλεσι. ταῦτα δὴ διὰ λόγου μὲν νόμῳ προστάττειν; μὴ γαμεῖν πλούσιον πλουσίου, μηδὲ πολλὰ δυνάμενον πράττειν, ἄλλου τοιούτου· θάττοσι δὲ ἤθεσι πρὸς βραδυτέρους, καὶ βραδυτέροις πρὸς θάττους ἀναγκάζειν τῇ τῶν γάμων κοινωνίᾳ πορεύεσθαι, πρὸς τῷ γελοῖα εἶναι, καὶ θυμὸν ἀνεγείραι πολλοῖς. οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐννοεῖν ὅτι πόλιν εἶναι δεῖ δίκην κρατῆρος κεκραμένην· οὗ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἑτέρου θεοῦ, καλὴν κοινωνίαν λαβὼν, ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. τοῦτ' οὖν γιγνόμενον ἐν τῇ τῶν παίδων μίξει, διορᾶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δυνατὸς οὐδείς. τούτων δὴ χάριν ἐᾶν μὲν
E νόμῳ τὰ τοιαῦτα ἀναγκαῖον, ἐπᾴδοντα δὲ, πείθειν πειρᾶσθαι, τὴν τῶν παίδων ὁμαλότητα αὐτῶν αὐτοῖς, τῆς τῶν γάμων ἰσότητος ἀπλήστου χρημάτων οὔσης περὶ πλείονος ἕκαστον ποιεῖσθαι· καὶ δι' ὀνείδους ἀποτρέπειν τὸν περὶ τὰ χρήματα ἐν τοῖς γάμοις ἐσπουδακότα, ἀλλὰ μὴ γραπτῷ νόμῳ βιαζόμενον. περὶ γάμων δὴ ταῦτ' ἔστω παραμύθια λεγόμενα. καὶ δὴ καὶ τὰ ἔμπροσθεν τούτων ῥηθέντα, ὡς χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι τῷ παῖδας παίδων καταλείποντι ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτοῦ παραδιδόναι. πάντα οὖν ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τις ἂν εἴποι περὶ γάμων, ὡς χρὴ γαμεῖν, προοιμιαζόμενος ὀρθῶς. ἂν δ' ἄρα τις μὴ πείθηται ἑκὼν, ἀλλότριον δὲ αὑτὸν καὶ ἀκοινώνητον ἐν τῇ πόλει ἔχῃ, καὶ ἄγαμος ὢν γένηται πεντεκαιτριακοντούτης, ζημιούσθω κατ' ἐνιαυτὸν
F ἕκαστον· ὁ μέγιστον μὲν τίμημα κεκτημένος, ἑκατὸν δραχμαῖς· ὁ δὲ τὸ δεύτερον, ἑβδομήκοντα· τρίτον δὲ, ἑξήκοντα· ὁ δὲ τὸ τέταρτον, τριάκοντα. τοῦτο δ' ἔστω τῆς Ἥρας ἱερόν. ὁ δὲ μὴ ἐκτίνων κατ' ἐνιαυτὸν, δεκαπλάσιον ὀφειλέτω. πραττέσθω δὲ ὁ ταμίας τῆς θεοῦ· μὴ ἐκπράξας δὲ, αὐτὸς ὀφειλέτω· καὶ ἐν ταῖς εὐθύναις τοῦ τοιούτου λόγον ὑπεχέτω πᾶς. εἰς μὲν οὖν χρήματα ὁ μὴ θέλων γαμεῖν ταῦτα ζημιούσθω· τιμῆς δὲ παρὰ τῶν νεωτέρων ἄτιμος πάσης ἔστω, καὶ μηδεὶς ὑπακουέτω μηδὲν αὐτῷ ἑκὼν τῶν νέων. ἐὰν δὲ κολάζειν τινὰ ἐπιχειρῇ, πᾶς τῷ ἀδικουμένῳ βοηθείτω καὶ ἀμυνέτω· μὴ βοηθῶν δὲ ὁ παραγενόμενος, δει-
G λός τε ἅμα καὶ κακὸς ὑπὸ τοῦ νόμου πολίτης εἶναι λεγέσθω. Περὶ δὲ προικὸς εἴρηται μὲν καὶ πρότερον, εἰρήσθω δὲ πάλιν, ὡς ἴσα ἀντὶ ἴσων ἐστὶ τῷ μήτε λαμβάνοντι, μήτ' ἐκδιδόντι, διὰ χρημάτων ἀπορίαν, διδάσκειν τοὺς πένητας. τὰ γὰρ ἀναγκαῖα ὑπάρχοντα ἐστὶ πᾶσι τῶν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. ὕβρις δὲ ἧττον γυναιξὶ καὶ δουλεία ταπεινὴ καὶ ἀνελεύθερος διὰ χρήματα τοῖς γήμασι γίγνοιτο ἄν. καὶ ὁ μὲν πειθόμενος, ἓν τῶν καλῶν δρῴη τοῦτ' ἄν· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος, ἀλλ' ἢ διδοὺς ἢ λαμβάνων πλέον ἢ πεντήκοντα ἄξια δραχμῶν ἐσθῆτος χάριν, ὁ μὲν μνᾶς, ὁ δὲ, τριῶν ἡμιμναίων, ὁ δὲ, δυοῖν μναῖν· ὁ τὸ μέγιστον τίμημα κεκτημένος ὀφειλέτω μὲν τῷ δημοσίῳ τοσοῦτον ἕτερον· τὸ δὲ δοθὲν ἢ ληφθὲν, ἱερὸν
H ἔστω τῆς Ἥρας τε καὶ τοῦ Διός. πραττόντων δὲ οἱ ταμίαι τούτοιν τοῖν θεοῖν, καθάπερ ἐρρήθη τῶν μὴ γαμούντων πέρι, τοὺς ταμίας ἐκπράττ-

τεῖν ἑκάστοτε τοῦ τῆς Ἥρας, ἢ παρ' αὐτῶν ἑκάστοις τὴν ζημίαν ἐκτίνειν. A ἐγγύην δὲ εἶναι κυρίαν, πατρὸς μὲν πρῶτον· δευτέραν πάππου, τρίτην δὲ, ἀδελφῶν ὁμοπατρίων. ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς ᾖ τούτων, τὴν πρὸς μητρὸς μετὰ τοῦτο εἶναι κυρίαν ὡσαύτως. ἐὰν δ' ἄρα τύχη τις ἀήθης συμβαίνῃ, τοὺς ἐγγύτατα γένους ἀεὶ κυρίους εἶναι μετὰ τῶν ἐπιτρόπων. ὅσα δὲ προτέλεια γάμων, ἤ τις ἄλλη περὶ τὰ τοιαῦτα ἱερουργία μελλόντων, ἢ γιγνομένων, ἢ γεγονότων, προσήκουσα ἐστὶ τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς ἐρωτῶντα χρὴ καὶ πειθόμενον ἐκείνοις ἕκαστον, ἡγεῖσθαι πάντα ἑαυτῷ μετρίως γίγνεσθαι. Περὶ δὲ τῶν ἑστιάσεων, φίλους μὲν χρὴ καὶ φίλας μὴ πλείους πέντε ἑκατέρων συγκαλεῖν. συγγενῶν δὲ καὶ οἰκείων ὡσαύτως τοσούτοις ἄλλοις ἑκατέρων. ἀνάλωμα δὲ μὴ γίγνεσθαι πλέον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν B μηδενί· τῷ μὲν εἰς χρήματα μεγίστῳ, μνᾶν· τῷ δ' ἥμισυ τοῦ τοσούτου· τῷ δ' ἐφεξῆς, οὕτω, καθάπερ ὑποβέβηκεν ἑκάστῳ τὸ τίμημα. καὶ τὸν μὲν πειθόμενον τῷ νόμῳ ἐπαινεῖν χρὴ πάντας· τὸν δὲ ἀπειθοῦντα κολαζόντων οἱ νομοφύλακες, ὡς ἀπειρόκαλόν τε ὄντα, καὶ ἀπαίδευτον τῶν περὶ τὰς νυμφικὰς Μούσας νόμων. πίνειν δὲ εἰς μέθην, οὔτε ἄλλοθί που πρέπει, πλὴν ἐν ταῖς τοῦ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ ἑορταῖς, οὔτ' ἀσφαλές· οὔτ' οὖν δὴ περὶ γάμους ἐσπουδακότα, ἐν οἷς ἔμφρονα μάλιστα εἶναι πρέπει νύμφην καὶ νυμφίον, μεταβολὴν οὐ σμικρὰν βίου μεταλλάττοντας· ἅμα δὲ καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἐμφρόνων ἀεὶ γίγνηται. C σχεδὸν γὰρ ἄδηλον ὁποία νὺξ ἢ φῶς αὐτὸ γεννήσει μετὰ θεοῦ καὶ πρὸς τούτοις δεῖ μὴ τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίγνεσθαι τὴν παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγές, ἀπλανὲς ἡσυχαῖόν τε ἐν μοίρᾳ ξυνίστασθαι τὸ φυόμενον. ὁ δὲ διῳνωμένος, αὐτός τε φέρεται πάντῃ καὶ φέρει, λυττῶν κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν. σπείρειν οὖν παράφορος ἅμα καὶ κακὸς ὁ μεθύων· ὥστ' ἀνώμαλα καὶ ἄπιστα, καὶ οὐδὲν εὐθύπορον ἦθος οὐδὲ σῶμα ἐκ τῶν εἰκότων γεννῴη ποτ' ἄν. διὸ μᾶλλον μὲν ὅλον ἐνιαυτὸν καὶ βίον χρή, μάλιστα δὲ ὁπόσον ἂν γεννᾷ χρόνον, εὐλαβεῖσθαι, καὶ μὴ πράττειν μήτε ὅσα νοσώδη ἑκόντα ἐστὶ, μήτε ὅσα ὕβρεως ἢ ἀδικίας ἐχόμενα. εἰς γὰρ τὰς τῶν γεννωμένων ψυχὰς καὶ σώματα ἀναγκαῖον ἐξομοργνύμενον ἐκτυποῦσθαι καὶ τίκτειν πάντῃ φαυλότερα. D διαφερόντως δὲ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπέχεσθαι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα. ἀρχὴ γὰρ καὶ θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἱδρυμένη σώζει πάντα, τιμῆς ἐὰν τῆς προσηκούσης αὐτῇ παρ' ἑκάστου τῶν χρωμένων λαγχάνῃ. νομίσαντα δ' εἶναι χρὴ τὸν γαμοῦντα, τοῖν οἰκίαιν τοῖν ἐν τῷ κλήρῳ τὴν ἑτέραν, οἷον νεοττῶν γέννησιν καὶ τροφὴν χωρισθέντα ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς, τὸν γάμον ἐκεῖ ποιεῖσθαι καὶ τὴν οἴκησιν, καὶ τὴν τροφὴν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων. ἐν γὰρ ταῖς φιλίαις ἐὰν μὲν πόθος ἐνῇ τις, κολλᾷ καὶ συνδεῖ πάντα ἤθη· κατακορὴς δὲ ξυνουσία, καὶ οὐκ ἴσχουσα τὸν διὰ χρόνου πόθον, ἀπορρεῖν ἀλλήλων ποιεῖ, ὑπερβολαῖς πλησμονῆς. ὧν δὴ χάριν μητρὶ καὶ πατρὶ καὶ E τοῖς τῆς γυναικὸς οἰκείοις παρέντας χρὴ τὰς αὐτῶν οἰκήσεις, οἷον εἰς ἀποικίαν ἀφικνουμένους αὐτοὺς, ἐπισκοποῦντάς τε ἅμα καὶ ἐπισκοπουμένους οἰκεῖν· γεννῶντάς τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων· θεραπεύοντας ἀεὶ θεοὺς κατὰ νόμους. κτήματα δὲ τὸ μετὰ τοῦτο, ποῖα ἄν τις κεκτημένος, ἐμμελεστάτην οὐσίαν κέκτηται. τὰ μὲν οὖν πολλὰ οὔτε νοῆσαι χαλεπὸν, οὔτε κτήσασθαι· τὰ δὲ δὴ τῶν οἰκετῶν, χαλεπὰ πάντα. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ὀρθῶς πως, καί τινα τρόπον ὀρθῶς περὶ αὐτῶν λέγομεν. ἐναντία γὰρ ταῖς χρείαις καὶ κατὰ τὰς χρείας αὖ ποιούμεθα περὶ δούλων τὰ λεγόμενα. ΜΕ. Πῶς δ' αὖ τοῦτο λέγομεν; οὐ γάρ που μανθάνομεν, ὦ ξένε, ὅ, τι τανῦν φράζεις. ΑΘ. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε, εἰκότως. σχεδὸν γὰρ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἡ Λακεδαιμονίων εἱλωτεία πλείστην ἀπορίαν παράσχοιτ' ἂν καὶ ἔριν, F τοῖς μὲν, ὡς εὖ, τοῖς δ', ὡς οὐκ εὖ γεγονυῖα ἐστίν. ἐλάττω δὲ ἥ τε Ἡρακλεωτῶν δουλεία τῆς τῶν Μαριανδυνῶν καταδουλώσεως ἔριν ἂν ἔχοι, τὸ Θετταλῶν τ' αὖ πενεστικὸν ἔθνος. εἰς ἃ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα βλέψαντας ἡμᾶς τί χρὴ ποιεῖν περὶ κτήσεως οἰκετῶν; ὃ δὴ παριὼν τῷ λόγῳ ἔτυχον εἰπών· καὶ σύ με εἰκότως τί ποτε φράζοιμι ἠρώτησας. τόδ' ἐστίν· ἴσμεν ὅτι που πάντες εἴποιμεν ἂν ὡς χρὴ δούλους ὡς εὐμενεστάτους ἐκτῆσθαι καὶ ἀρίστους. πολλοὶ γὰρ ἀδελφῶν ἤδη δοῦλοι καὶ υἱέων τισὶ κρείττους πρὸς ἀρετὴν πᾶσαν γενόμενοι, σεσώκασι δεσπότας καὶ κτήματα, τάς τε οἰκήσεις αὐτῶν ὅλας. ταῦτα γὰρ ἴσμεν που περὶ δούλων λεγόμενα. ΜΕ. Τί μήν; G ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τοὐναντίον, ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖ τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν καὶ ἀπεφήνατο, ὑπὲρ τοῦ Διὸς ἀγορεύων,

ὡς Ἥμισυ γάρ τε νόου [φησὶν] ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Ταῦτα δὴ διαλαβόντες ἕκαστοι τοῖς διανοήμασιν, οἱ μὲν πιστεύουσί τε οὐδὲν γένει οἰκετῶν, κατὰ δὲ θηρίων φύσιν κέντροις καὶ μάστιξιν οὐ τρὶς μόνον ἀλλὰ πολλάκις ἀπεργάζονται δούλας τὰς ψυχὰς τῶν οἰκετῶν· οἱ δ' αὖ τἀναντία δρῶσι τούτων πάντα. ΚΛ. Τί μήν; τί οὖν δὴ χρὴ H ποιεῖν, τούτων, ὦ ξένε, διαφερομένων οὕτω, περὶ τῆς ἡμετέρας αὖ χώρας ἡμᾶς, τῆς τε κτήσεως ἅμα καὶ κολάσεως τῶν δούλων

A quemadmodum modò dictum fuit, cùm de his qui nuptias fugiũt, loqueremur, quod ab eis debetur, eſſe à Iunonis quæſtoribus exigendum. Qui ſi neglexerint, de ſuo perſoluant. Fideiuſſio autem primum patris firmiſſima ſit, aui deinde, tertia fratrum ex eodem patre natorum. Si nullus iſtorum ſuperſtes ſit, nunc ex parte matris ſimiliter fideiuſſio valeat. Sinautem inſolita contigerit deſolatio, propinquiores agnati atque gẽtiles vnà cum tutoribus fideiubeant. Si qua verò ſacra initiatio, aut diuina alia expiatio ad futura vel pręterita vel præſentia in nuptiis agenda videatur, diuinorum interpretes conſulant, puténtque ſi illis paruerint, moderatè ſingula peregiſſe.

B Ad nuptiale verò conuiuium non plures quàm quinque amici & amicæ quinque ex latere paterno vocentur: ex cognatis & propinquis totidem. Impenſa non maior quàm ſecundum diuitias fiat. Ditiſſimus minam expendat, alius ſemiminã, deincépſque proportione ſeruata, quo decreſcit cenſus, decreſcat ſimiliter & impenſa. Qui legi paret, laudetur ab omnibus. Sed eum qui non obtemperat, damnent cuſtodes legum, tanquam à decoro alienum, legíſque ſponſalium Muſarum prorſus ignarum. Bibere ad ebrietatem vſque, neque alibi vnquam decet, præterquàm in ſolennitatibus eius dei qui largitus eſt vinum, nec tutum eſt. maximè verò connubio coniuncti ſponſus & C ſponſa tunc mentis compotes eſſe debent, quando non paruam ineunt vitæ mutationem, pręſertim vt ex quàm maximè moderatis ſemper generatio fiat. Fermè enim incertũ eſt quæ nox aut dies cum deo ipſam peragat. Quare vt ſolidus, ſtabilis, & quietus conceptus fiat, non oportet corporibus ebrietate diffuſis, dare operam liberis. Qui autem vino refertus eſt tam animæ quàm corporis rabie cõcitatus, quouis & trahit & trahitur. Idcirco ebrius tanquam mẽte captus, ad ferendũ eſt inutilis. Nempe veriſimile eſt eũ fœtus inæquales, inſtabiles, obliquos tam membris quàm maioribus procreare. Quàobrem per totam quidẽ vitam, & maximè quamdiu generationi D vacat, abſtinebit quiſque, cauebítque ne faciat, vel quę ſuapte natura & ſponte morbos inducũt, vel quæ ad petulantiam iniuriámq; declinãt. Hæc enim in animos & corpora naſcẽtium neceſſario trãſlata illic imprimuntur, peioréſque inde naſcuntur. Sed præcipue die illo ac nocte à talibus abſtinẽdũ. principium nanq; & numen hominibus inſitũ, ſi conuenienti ſibi à ſingulis munere ipſius vtẽtibus honore afficiatur, omnia ſeruat. Oportet autem alterã ex duabus domibus quæ ſorte cõtigerunt, à parẽtibus ſeparatã quaſi ad pullorũ generationem educationémque, ſponſum exiſtimare, atque ibi nuptias celebrare, vbi ſit cum liberis ſuis habitaturus. Nam ſi quoddam in E amicitiis deſiderium ineſt, mores omnes quaſi glutino quodam connectit & vincit. Conſuetudo autẽ ſatura, nec vllum habens per intermiſſionem temporis deſideriũ, alterũ ab altero ſatietate diſiungit. Quapropter parẽtibus vtriſque affinibúſque relictis, ſeorſum quaſi ad coloniã proficiſcãtur, ac viciſſim ſeipſos obſeruantes habitent, liberos generando, & educando: & vitam quam ab aliis acceperunt à ſe quaſi lampada aliis tradant, deos ſemper ſecundum leges colentes. Poſt hæc conſiderandum eſt, quarũ rerũ maximè honeſta poſſeſſio ſit. In plurimis quidem ſeu cognoſcendis ſiue comparandis & poſſidendis, nulla eſt difficultas. In ſeruis autem id omnino difficile. Cauſam verò, & rectè quodammodo & nõ rectè ruF rſus de ipſis dicamus. Nam & contra vſum, & iterum ſecũdum vſum de ſeruis verba dicuntur. MEG. Quo pacto id dicimus? Non enim intelligimus hoſpes quid modò dicere velis. ATH. Non iniuria, ô Megille. Fermè enim illa Lacedæmoniorum ſeruitus, quàm Hilotiã vocatis, præ cæteris Græcis maximam dubitationem & contentionem facit, cum aliis bene, aliis contrà inſtituta videatur: Heraclidarum verò minorẽ quàm Mariandynorum diſputationem habet: poſtremo ſeruilis apud Theſſalos turba eſt. Hæc vtique & huiuſmodi omnia reſpicientibus, quid de ſeruorum poſſeſſione agendum eſt? Hoc certè mihi nunc excidit, & tu meritò me interrogaſti quid dicerem. G Hoc autem huiuſmodi eſt. Scimus profectò quòd fatemur omnes, ſeruos quàm beneuolentiſſimos atque optimos habendos eſſe. Multi enim iam ſerui quibuſdam meliores ad virtutẽ omnem quàm fratres & filij, dominos & eorũ bona, & domos vniuerſas ſeruarunt. Hæc de ſeruis prædicari non ignoramus. MEG. Certè. ATHE. Contrà etiam dicitur, nihil in animo ſeruiente integrum ineſſe, nec quicquam ſeruorum generi eſſe credendum. Quod & ſapientiſſimus poëtarum teſtatur nobis, cùm de Ioue ſic loquitur: Dimidium mentis Iupiter illis aufert, qui ſeruitutis ſorti ſubiecti ſunt. Hæc itaque adeò H diuerſa de ſeruis homines cogitantes, alij nihil generi ſeruorum credunt, ſed ſtimulis atque verberibus quaſi ferarum naturam, non ter tantùm, ſed ſæpius miniſtrorum animos ſeruiles efficiunt. Alij contrà omnino faciunt. CLIN. Ita eſt. Sed cùm tam diuerſa de ſeruis homines ſentiãt, quid nobis hoſpes hac in noſtra regione de poſſeſſione caſt[illegible]onéque ſeruorum

Conuiuium nuptiale.

Ebrietas vitãda.

De ſeruis.

Odyſſ.C.

eſt agendum? ATH. Perſpicuum mihi videtur, ô Clinia, quando difficilè domatur homo, & ad neceſſariam diſtinctionem ſerui à libero & domino re ipſa deduci ægrè patitur, difficilem poſſeſſionem hominem eſſe. Quod exemplo in crebris Meſſeniorum rebellionibus patuit. Ciuitates præterea quæ multos eiuſdem linguæ ſeruos habent, planũ fecerunt, quot quantáque hinc mala ſequãtur. Piratarũ quoque furta & latrocinia, quæ maximè circa Italiam abundabant, hinc oriuntur. Quæ omnia ſiquis animaduertat, quid de his faciendum ſit, dubitabit. Duæ igitur ſolummodo reſtant viæ, vt qui facilè ſeruituri ſunt, nec eiuſdem patriæ ſint, & quàm maximè fieri poſſit, inter ſe diſſoni. Educentúrque rectè, non ſolum ipſorum gratia ſed dominorum multo magis. Eſt autem recta horum educatio, vt nulla ipſis contumelia inferatur, iniuriáque his multò minus, ſi fieri poſſit, quàm æqualibus inferenda. Liquidò enim cognoſcitur qui natura non fictè iuſtitiam colit, oditque reuera iniquitatem, quum cauet ne i is iniuriam faciat, quibus facilè poteſt. Qui ergo circa mores actionéſque ſeruorum nihil vnquam facit impiè, nihil iniquè, atque ita in his ſe ſeruat immaculatum, ad producendas virtutis fruges erit aptiſſimus. Idem quoque de domino, & tyranno, omníque potentiore aduerſus imbecilliores rectè dici poteſt. Caſtigandi cædendique ſemper iure ſunt ſerui, neque ita monendi vt liberi, ne moliores fiãt. Alloquutio omnis ad ſeruos quodammodo imperium ſit, neque iocus vllus cum ipſis ſeu fœminis ſiue maſculis habeatur. Quod multi ſtultè facientes, dum delicatius eos nutriunt, difficiliorem vitam & ſibi ad imperandum, & illis ad obediendũ reddunt. CLI. Rectè loqueris. ATH. Hoc igitur pacto ſeruos quiſque & numero & facultate ad ſingula vitæ miniſteria aptos habeat. Verùm poſt hæc habitationes oratione deſcribendæ ſunt. CL. Prorſus. ATH. Ad nouam profectò ciuitatem, & antea nullis hominibus habitatam, in primis ædificia procuranda ſunt, & modus tẽplorum murorúmque habẽdus. Quæ ſanè nuptias pręcedere debebant, ô Clinia. Sed quoniam verbis nũc agitur, ita nimirum licet ponere. Quãdo verò rem ipſam aggrediemur, hæc ante nuptias ſi deus voluerit, collocantes, reliqua deinceps omnia peragemus. Nũc autẽ tãquam in figura quadã hæc breuiter percurramus. CL. Fiat. ATHEN. Vrbs quidem tota in circulũ in locis ſublimibus deducatur, vt & munitior ſit & mundior. Templa circa forũ ſtruantur. Iuxta hæc magiſtratuũ iudicúmque palatia, in quibus quaſi ſacratiſſimis iuſtam & accipient & ferẽt ſentẽtiam, partim quidem tanquam de rebus ſacris iudicaturi, partim verò tãquam iudicantium deorũ ibi ſint delubra. Ibi etiã iudiciaria domicilia in quibus de homicidiis, cæteriſque capitalibus iniuriis iudicatur. De muris autẽ, ô Megille, Spartiatis ego cõſentio, muróſq; in ſolo iacere & nõ extolli facilè patiar. Probè enim poëticum illud laudatur, quo æneos & ferreos magis muros quàm terreos condere admonemur. Apud nos verò id inſuper valde ridiculũ eſt, quòd ſingulis annis in agrũ iuuenes emittãtur, qui caueis, foueis, ædificiiſque confectis, longè hoſtes à finibus arceãt. Et muros quidem circunducimus, quod primum ad ſanitatẽ ciuibus nihil confert: deinde animos ciuium emollire & eneruare cõſueuit. Efficiunt enim, vt facilè intra eos ſe recipiẽtes, hoſtes minimè fugẽt, putẽntq; ſe non diurna nocturnáque cuſtodia vigilãtes, ſed murorum ſepto & vallo dormientes ſaluos fore, quaſi ad deſidiam nati ſint, ignorantes certè quietem à laboribus originem trahere, atque è turpi otio & negligentia naſci labores ſolere. Verùm ſi muris aliquibus muniendi homines ſunt, ſic ab initio priuatæ domus quęque condantur, vt tota vrbs æqualitate & ſimilitudine vnus ſit murus, habeántque domus omnes ſic tutum ad vias aditum. Quæ certè diſpoſitio & intuentibus erit grata, cùm domus vnius figuram tota ciuitas habeat, & ad cuſtodiæ facilitatem & ad omnium denique conſeruationem erit lõgè omnium commodiſſima. Hæc ita à principio conſtrui, qui habitaturi ſunt ciues maximè curent. Ædiles quoque prouideant, & eos qui negligunt, mulcta compellant. Curentque vt vrbs quàm mundiſſima ſit, nec à priuatis vnquam patiantur aut ædificando aut fodiendo publicum aliquid occupari. Aquarum etiam pluuialium vt abundè & facilè defluant, curam habeant. Item omnium quæcunque vel in ciuitate vel extrà ſunt habitanda. Sed hæc omnia & cætera quæ à legibus (quia non omnibus prouideri poterat) prætermiſſa ſunt, legum cuſtodes vſu docti ordinent. Poſtquam verò hæc, & circa forum ædificia, & gymnaſia, & theatra ſpectantium, & docentium diſcentiúmque domicilia diſpoſita ſunt, ad ea quę nuptias ſequuntur, in ferendis legibus deinceps pergamus. CL. Sic eſt faciẽdum. ATH. De nuptiis igitur ita vt diximus, ô Clinia, res ſe habeat: poſt quas vi-

De habitationibus.

Situs vrbis.

De muris.

Quies à laboribus originẽ trahit.

De modo viuẽdi ſponſi & ſponſæ.

A πῃ; ΑΘ. Τί δ' ὦ Κλεινία; δῆλον ὡς ἐπειδὴ δύσκολόν ἐστι τὸ θρέμμα ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν διόρισιν, τὸ δοῦλόν τε ἔργῳ διορίζεσθαι καὶ ἐλεύθερον καὶ δεσπότην, οὐδαμῶς εὔχρηστον ἐθέλειν εἶναί τε καὶ γίγνεσθαι φαίνεται, χαλεπὸν δὴ τὸ κτῆμα. ἔργῳ γὰρ πολλάκις ἐπιδέδεικται περὶ τὰς Μεσσηνίων συχνὰς εἰωθυίας ἀποστάσεις γίγνεσθαι, καὶ περί γε τὰς τῶν ἐκ μιᾶς φωνῆς πολλοὺς οἰκέτας κτωμένων πόλεις, ὅσα κακὰ ξυμβαίνει· καὶ ἔτι τὰ τῶν λεγομένων περιδίνων, τῶν περὶ τὴν Ἰταλίαν γιγνομένων, παντοδαπὰ κλωπῶν ἔργα τε καὶ παθήματα. πρὸς ἅ τις ἂν πάντα βλέψας, διαπορήσειε τί χρὴ δρᾶν περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων. δύο δὴ λείπεσθον μόνω μηχανά· μήτε πατριώτας ἀλλήλων εἶναι τοὺς μέλλοντας ῥᾷον δουλεύσειν, ἀσυμφώνους τε εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα. τρέ-

B φειν δ' αὐτοὺς ὀρθῶς, μὴ μόνον ἐκείνων ἕνεκα, πλέον δὲ αὑτῶν προτιμῶντας. ἡ δὲ τροφὴ τῶν τοιούτων, μήτε τινὰ ὕβριν ὑβρίζειν εἰς τοὺς οἰκέτας· ἧττον δέ, εἰ δυνατόν, ἀδικεῖν ἢ τοὺς ἐξ ἴσου. διάδηλος γὰρ ὁ φύσει καὶ μὴ πλαστῶς σέβων τὴν δίκην, μισῶν δὲ ὄντως τὸ ἄδικον ἐν τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς αὐτῷ ῥᾴδιον ἀδικεῖν. ὁ περὶ τὰ τῶν δούλων οὖν ἤθη καὶ πράξεις γιγνόμενός τις ἀμίαντος τοῦ τε ἀνοσίου πέρι καὶ ἀδίκου, σπείρειν εἰς ἀρετῆς ἔκφυσιν ἱκανώτατος ἂν εἴη. ταὐτὸν δ' ἔστ' εἰπεῖν τοῦτο ὀρθῶς ἅμα λέγοντα ἐπί τε δεσπότῃ καὶ τυράννῳ, καὶ πᾶσαν δυναστείαν δυναστεύοντι πρὸς ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ. κολάζειν γε μὴν ἐν δίκῃ

C δούλους ἀεὶ καὶ μὴ νουθετοῦντας, ὡς ἐλευθέρους, θρύπτεσθαι ποιεῖν. τὴν δὲ οἰκέτου πρόσρησιν χρὴ σχεδὸν ἐπίταξιν πᾶσαν γίγνεσθαι, μὴ προσπαίζοντας μηδαμῇ μηδαμῶς οἰκέταις, μήτ' οὖν θηλείαις μήτε ἄρρεσιν. ἃ δὴ πρὸς δούλους φιλοῦσι πολλοὶ σφόδρα ἀνοήτως θρύπτοντες, χαλεπώτερον ἀπεργάζεσθαι τὸν βίον, ἐκείνοις τε ἄρχεσθαι καὶ ἑαυτοῖς ἄρχειν. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν ὅτε τις οἰκέταις κατεσκευασμένος εἰς δύναμιν εἴη πλήθει καὶ ἐπιτηδειότητι πρὸς ἑκάστας τὰς τῶν ἔργων παραβοηθείας, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο οἰκήσεις χρὴ διαγράφειν τῷ λόγῳ. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Καὶ ξυμπάσης γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔοικε τῆς οἰκοδομικῆς πέρι τήν γε δὴ νέαν καὶ ἀοίκητον ἐν τῷ πρόσθεν πόλιν ἐπιληπτέον εἶναι, τίνα τρόπον ἕκαστα ἕξει τούτων πέρι τε ἱερὰ καὶ τείχη. γά-

D μων δ' ἦν ἔμπροσθεν ταῦτα, ὦ Κλεινία. νῦν δ' ἐπείπερ λόγῳ γίγνεται, καὶ μάλ' ἐγχωρεῖ ταύτῃ γίγνεσθαι τανῦν· ἔργῳ μὴν ὅταν γίγνηται, ταῦτ' ἔμπροσθεν τῶν γάμων, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ποιήσαντες, ἐκεῖνα ἤδη τότε ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἀποτελοῦμεν. νῦν δὲ μόνον ὅσον τινὰ τύπον αὐτῶν δι' ὀλίγων ἐπεξέλθωμεν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τὰ μὲν τοίνυν ἱερὰ πᾶσαν περιξ τήν τε ἀγορὰν χρὴ κατασκευάζειν, καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ, πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων, εὐερκείας τε καὶ καθαρειότητος χάριν. πρὸς δὲ αὐτοῖς, οἰκήσεις τε ἀρχόντων, καὶ δικαστήρια, ἐν οἷς τὰς δίκας, ὡς ἱερωτάτοις οὖσι, λήψονταί τε καὶ δώσουσι· τὰ μέν, ὡς ὁσίων πέρι, τὰ δέ, καὶ τοιούτων θεῶν ἱδρύματα, καὶ ἐν τούτοις

E δικαστήρια, ἐν οἷς αἵ τε τῶν φόνων πρέπουσαι δίκαι γίγνοιντ' ἄν, καὶ ὅσα θανάτων ἄξια ἀδικήματα. περὶ δὲ τειχῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ Σπάρτῃ ξυμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι, τῶνδε εἵνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ γήϊνα. τὸ δ' ἡμέτερον ἔτι πρὸς τούτοις γέλωτ' ἂν δικαίως πάμπολυν ὄφλοι, τὸ κατ' ἐνιαυτὸν μὲν ἐκπέμπειν εἰς τὴν χώραν τοὺς νέους, τὰ μὲν σκάψοντας, τὰ δὲ ταφρεύσοντας, τὰ δὲ καὶ διά τινων οἰκοδομήσεων εἴρξοντας τοὺς πολεμίους, ὡς δὴ τῶν ὅρων τῆς χώρας οὐκ ἐάσοντας ἐπιβαίνειν. τεῖχος δὲ περιβαλοίμεθα, ὃ πρῶτον μὲν πρὸς ὑγίειαν ταῖς πόλεσιν οὐ-

F δαμῶς συμφέρει, πρὸς δὲ τινα μαλθακὴν ἕξιν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐνοικούντων εἴωθε ποιεῖν, προκαλούμενον εἰς αὐτὸ καταφεύγοντας μὴ ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους· μηδὲ τῷ φρουρεῖν ἀεί τινας ἐν αὐτῇ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, τούτῳ τῆς σωτηρίας τυγχάνειν, τείχεσι δὲ καὶ πύλαις διανοεῖσθαι πεφραγμένους καθεύδοντας, σωτηρίας ὄντως ἕξειν μηχανάς, ὡς ἐπὶ τὸ μὴ πονεῖν γεγονότας. ἀγνοοῦντας δ' αὖ τὴν ῥᾳστώνην, ὡς ὄντως ἐστὶν ἐκ τῶν πόνων· ἐκ ῥᾳστώνης δέ γε, οἶμαι, τῆς αἰσχρᾶς οἱ πόνοι καὶ ῥᾳθυμίας πεφύκασι γίγνεσθαι πάλιν. ἀλλ' εἰ δὴ τεῖχός γέ τι χρεὼν ἀνθρώποις εἶναι, τὰς οἰκοδομίας χρὴ τὰς τῶν ἰδίων οἰκήσεων οὕτως ἐξ ἀρχῆς βάλλεσθαι, ὅπως ἂν ᾖ πᾶσα

G ἡ πόλις ἓν τεῖχος, ὁμαλότητί τε καὶ ὁμοιότησιν εἰς τὰς ὁδοὺς πασῶν τῶν οἰκήσεων ἐχουσῶν εὐερκείας. ἰδεῖν τε οὐκ ἀηδής, μιᾶς οἰκίας σχῆμα ἐχούσης αὐτῆς, εἴς τε τὴν τῆς φυλακῆς ῥᾳστώνην ὅλῳ καὶ παντὶ πρὸς σωτηρίαν γίγνοιτ' ἂν διάφορος. τούτων δέ, ἕως ἂν μὲν ἡ κατ' ἀρχὰς οἰκοδομηθέντα, μέλειν μὲν μάλιστα τοῖς ἐνοικοῦσι πρέπον ἂν εἴη, τοὺς δὲ ἀστυνόμους ἐπιμελεῖσθαι, καὶ προσαναγκάζοντας, τὸν ὀλιγωροῦντα ζημιοῦντας. καὶ πάντων δὴ τῶν κατὰ τὸ ἄστυ καθαρειότητος τῆς ἐπιμελεῖ-

H σθαι, καὶ ὅπως ἰδιώτης μηδεὶς μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μήτε οἰκοδομήμασι μήτε οὖν ὀρύγμασιν ἐπιλήψεται. καὶ δὴ καὶ ὑδάτων τῶν ἐκ Διὸς εὐροίας τούτοις ἐπιμελεῖσθαι χρεών, καὶ ὅσα ἐντὸς πόλεως ἢ ὁπόσα ἔξω πρέπον ἂν οἰκεῖν εἴη. ταῦτα δὲ πάντα ξυνιδόντες ταῖς χρείαις οἱ νομοφύλακες, ἐπινομοθετούντων καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἂν ὁ νόμος ἐκλείπῃ δι' ἀπορίαν. ὅτε δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ περὶ ἀγορὰν οἰκοδομήματα καὶ τὰ περὶ τὰ γυμνάσια, καὶ πάντα ὅσα διδασκαλεῖα κατεσκευασμένα περιμένει τοὺς φοιτητὰς καὶ θεατὰς θέατρα, προΐωμεν ἐπὶ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, τῆς νομοθεσίας ἑξῆς ἐχόμενοι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Γάμοι μὲν τοίνυν ἡμῖν ἔστωσαν γεγονότες, ὦ Κλεινία· δίαιτα δὲ πρὸ παιδογενίας οὐκ ἐλάττων

A ἐλάττων ἐνιαυσίας γίγνοιτ' ἂν τὸ μετὰ τοῦτο. ἣν δὴ τίνα τρόπον χρὴ ζῆν νυμφίον τε καὶ νύμφην ἐν πόλει διαφερούσῃ τῶν πολλῶν ἐσομένην. τὸ δὴ τῶν νῦν εἰρημένων ἐχόμενον εἰπεῖν, οὐ πάντων εὐκολώτατον· ἀλλὰ ὄντων οὐκ ὀλίγων τῶν ἔμπροσθεν τοιούτων, τοῦτο ἔτι κἀκείνων τῶν πολλῶν δυσχερέστερον ἀποδέχεσθαι τῷ πλήθει. τό γε μὴν δοκοῦν ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς εἶναι, πάντως ῥητέον, ὦ Κλεινία. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ὅστις διανοεῖται πόλεσιν ἀποφαίνεσθαι νόμους πῇ τὰ δημόσια καὶ κοινὰ αὐτοὺς χρὴ ζῆν πράττοντας, τῶν δὲ ἰδίων ὅσον ἀνάγκη μηδὲ οἴεται δεῖν· ἐξουσίαν δὲ ἑκάστοις εἶναι τὴν ἡμέραν ζῆν ὅπως ἂν ἐθέλῃ, καὶ μὴ πάντα διὰ τάξεως δεῖν γίγνεσθαι· προέμενος δὲ τὰ ἴδια ἀνομοθέτητα, ἡγεῖται τά γε κοινὰ καὶ δημόσια ἐθελήσειν αὐτοὺς ζῆν διὰ νόμων, οὐκ ὀρθῶς B διανοεῖται. τίνος δὴ χάριν ταῦτα εἴρηται; τοῦδε. ὅτι φήσομεν δεῖν ἡμῖν τοὺς νυμφίους μηδὲν διαφερόντως μηδὲ ἧττον ἐν ξυσσιτίοις τὴν δίαιταν ποιεῖσθαι τοῦ πρὸ τῶν γάμων χρόνου γενομένου. καὶ τοῦτο μὲν δὴ θαυμαστὸν ὂν ὅτε κατ' ἀρχὰς πρῶτον ἐγένετο ἐν τοῖς παρ' ὑμῖν τόποις, πολέμου τινὸς αὐτό, ὥς γ' εἰκός, νομοθετήσαντος, ἤ τινος ἑτέρου τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχοντος πράγματος, ἐν ὀλιγανθρωπίαις ὑπὸ πολλῆς ἀπορίας ἐχομένοις· γευσαμένοις δὲ καὶ ἀναγκασθεῖσι χρήσασθαι τοῖς ξυσσιτίοις, ἔδοξε μέγα διαφέρειν εἰς σωτηρίαν τὸ νόμιμον· καὶ κατέστη δὴ τρόπῳ τινὶ τοιούτῳ τὸ ἐπιτήδευμα ὑμῖν τὸ τῶν ξυσσιτίων. ΚΛ. Ἔοικε C γοῦν. ΑΘΗΝ. Ὃ δὴ ἔλεγον, ὅτι θαυμαστὸν ὂν τοῦτο ποτὲ καὶ φοβερὸν ἐπιτάξαι τισί, νῦν οὐχ ὁμοίως δυσχερὲς τῷ προστάττοντι ἂν εἴη νομοθετεῖν αὐτό. τὸ δ' ἑξῆς τούτῳ, πεφυκός τε ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι γιγνόμενον, νῦν τε οὐδαμῇ γιγνόμενον, ὀλίγου τε ποιοῦν τὸν νομοθέτην, τὸ τῶν παιζόντων, εἰς πῦρ ξαίνειν, καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα ἀνήνυτα ποιοῦντα δρᾶν, οὐ ῥᾴδιον οὔτ' εἰπεῖν οὔτ' εἰπόντα ἀποτελεῖν. ΚΛ. Τί δὴ τοῦτο, ὦ ξένε, ἐπιχειρῶν λέγειν, ἔοικας σφόδρα ἀποκνεῖν; ΑΘΗ. Ἀκούοιτ' ἄν· ἵνα μὴ πολλὴ διατριβὴ γίγνηται περὶ τοῦτ' αὐτὸ μάτην. πᾶν μὲν γὰρ ὅ,τι περ ἂν τάξεως καὶ νόμου μετέχον ἐν πόλει γίγνηται, D πάντα ἀγαθὰ ἀπεργάζεται· τῶν δὲ ἀτάκτων ἢ τῶν κακῶς ταχθέντων λύει τὰ πολλὰ τῶν εὖ τεταγμένων ἄλλα ἕτερα. οὗ δὴ καὶ νῦν ἐφέστηκε πέρι τὸ λεγόμενον. ὑμῖν γάρ, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, τὰ μὲν περὶ τοὺς ἄνδρας ξυσσίτια καλῶς, ἅμα καὶ (ὅπερ εἶπον) θαυμαστῶς καθέστηκεν, ἐκ θείας τινὸς ἀνάγκης· τὸ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας οὐδαμῶς ὀρθῶς ἀνομοθέτητον μεθεῖται, καὶ οὐκ εἰς τὸ φῶς ἦκται τὸ τῆς ξυσσιτίας αὐτῶν ἐπιτήδευμα. ἀλλὰ καὶ ἄλλως γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων λαθραιότερον μᾶλλον καὶ ἐπικλοπώτερον ἔφυ τὸ θῆλυ, διὰ τὸ ἀσθενές. οὐκ ὀρθῶς τοῦτο εἴξαντος τοῦ νομοθέτου δύστακτον ὂν ἀφείθη. διὰ δὲ τούτου μεθειμένου πολλὰ ὑμῖν παρέρρει, πολὺ ἄμεινον ἂν ἔχοντα εἰ νόμων ἔτυχεν, ἢ τανῦν. οὐ γὰρ ἥμισυ μόνον ἐστὶν (ὡς δόξειεν ἂν) τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἀκο- E σμήτως περιορώμενον· ὅσῳ δὲ ἡ θήλεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀρρένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλέον ἢ διπλάσιον εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐπαναλαβεῖν καὶ ἐπανορθώσασθαι, καὶ πάντα συντάξασθαι κοινῇ γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ἐπιτηδεύματα, βέλτιον πρὸς πόλεως εὐδαιμονίαν. νῦν δὲ οὕτως ἦκται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδαμῶς εἰς τοῦτο εὐτυχῶς, ὥστε οὐδὲ μνησθῆναι περὶ αὐτοῦ ἐν ἄλλοις γ' ἐστὶ τόποις καὶ πόλεσι νοῦν ἔχοντας, ὅπου μηδὲ ξυσσίτια ὑπάρχει τι παράπαν δεδογμένα κατὰ πόλιν εἶναι. πόθεν δή τις γε ἔργῳ μὴ καταγελάστως ἐπιχειρήσει γυναῖκας προσβιάζεσθαι, τὴν σίτων καὶ ποτῶν ἀνάλωσιν, F φανερὰν θεωρεῖσθαι; τούτου γὰρ οὐκ ἔστιν ὅ,τι χαλεπώτερον ἂν ὑπομείνειε τοῦτο τὸ γένος. εἰθισμένον γὰρ δεδοικὸς καὶ σκοτεινὸν ζῆν, ἀγόμενον δ' εἰς φῶς βίᾳ, πᾶσαν ἀντίτασιν ἀντιτεῖνον, πολὺ κρατήσει τοῦ νομοθέτου. τοῦτ' οὖν ἄλλοθι μὲν (ᾗπερ εἶπον) οὐδ' ἂν τὸν λόγον ὑπομείνειε τὸν ὀρθὸν ῥηθέντα, ἄνευ πάσης βοῆς· ἐνθάδε δὲ ἴσως ἄν. εἰ δὴ δοκεῖ, λόγου γ' ἕνεκα, μὴ ἀτυχῆ τὸν περὶ πάσης τῆς πολιτείας γενέσθαι λόγον, ἐθέλω λέγειν ὡς ἀγαθόν ἐστι καὶ πρέπον, εἰ καὶ σφῷν ξυνδοκεῖ ἀκούειν· εἰ δὲ μή, ἐᾶν. ΚΛΕΙΝ. Ἀλλ', ὦ ξένε, θαυμαστῶς πῶς γε ἀκοῦσαι νῷν πάντως που ξυνδοκεῖ. ΑΘΗΝ. Ἀκούωμεν δή. θαυμάσητε G δὲ μηδὲν ἐάν ὑμῖν ἄνωθεν ποθὲν ἐπιχειρεῖν δόξω. σχολῆς γὰρ ἀπολαύομεν, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ἐστὶ τὸ κατεπεῖγον, τὸ μὴ πάντῃ πάντως σκοπεῖν τὰ περὶ τοὺς νόμους. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς εἴρηκας. ΑΘΗΝ. Πάλιν τοίνυν ἐπὶ τὰ πρῶτα ἐπαναχωρήσωμεν λεχθέντα. εὖ γὰρ δὴ τό γε τοσοῦτον χρὴ πάντ' ἄνδρα ξυννοεῖν, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων γένεσις ἢ τὸ παράπαν ἀρχὴν οὐδεμίαν εἴληχεν, οὐδ' ἕξει ποτέ γε τελευτήν· ἀλλ' ἦν τε ἀεὶ καὶ ἔσται πάντως, ἢ μῆκός τι τῆς ἀρχῆς ἀφ' οὗ γέγονεν, ἀμήχανον ἂν χρόνον ὅσον γεγονὸς ἂν εἴη. Κ. Τί μήν; Α. Τί οὖν; πόλεων συστάσεις καὶ φθοράς, καὶ ἐπιτηδεύματα παντοῖα τάξεώς τε καὶ ἀταξίας, καὶ βρώσεως, καὶ πομάτων τε ἅμα καὶ βρωμάτων ἐπιθυμήματα παντοδαπὰ πάντως καὶ περὶ H πᾶσαν τὴν γῆν ἆρ' οὐκ οἰόμεθα γεγονέναι, καὶ στροφὰς ὡρῶν παντοίας, ἐν αἷς τὰ ζῷα μεταβάλλειν αὐτῶν παμπληθεῖς μεταβολὰς εἰκός; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; Α. Τί οὖν; πιστεύομεν ἀμπέλους τε φανῆναί που ποτέ, πρότερον οὐκ οὔσας; ὡσαύτως δὲ καὶ ἐλαίας, καὶ τὰ Δήμητρός τε καὶ Κόρης δῶρα; Τριπτόλεμόν τε τινὰ τῶν τοιούτων γενέσθαι διάκονον; ἐν ᾧ δὲ μηδὲ ταῦτα ἦν τῷ χρόνῳ, μῶν οὐκ οἰόμεθα τὰ ζῷα, καθάπερ νῦν, ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἐδωδὴν τρέπεσθαι; ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Τὸ δὲ μὴν θύειν ἀνθρώπους ἀλλήλους, ἔτι καὶ νῦν παραμένον ὁρῶμεν πολλοῖς· καὶ

A uendi regula quæ filiorum procreationẽ præcedit nõ breuior quàm annui temporis ſequitur. Sed qua ratione in preſtantiſſima ciuitate ſponſus ſponſáque conuiuere debeat, facile dictu non eſt. Imò verò cùm multa in ſuperioribus difficilia ſint, quæ de his dicenda ſunt, difficilius cunctis vulgus accipiet. Quod tamen verum rectúmque videtur, dicẽdum etiã ô Clinia. CLI. Dicendum omnino. ATH. Quicũque itaque publica ſolum atque communia cenſet legibus ordinanda, propria verò etiam quæ neceſſaria ſunt, non curat, ac licentiã ſingulis quotidie viuendi vt volunt, præbet, neque certo ordine putat omnia facienda, ſed priuatis neglectis publica & communia ſecundum B legem geſturos homines opinatur, non rectè opinatur. Quorſum hæc? Nempe quoniam oportere ſponſos aſſerimus reipubl. noſtræ non minus nec aliter alijs temporibus, quàm ante nuptias in comeſſatione publica viuere. Mira quippe res quãdo apud vos primum comeſſatio inſtituta eſt, viſa fuit, quam veſtri bello vel alia re quæ vim eandem haberet, in hominum paucitate coacti inſtituerunt: cúmque propter neceſſitatem vſi fuiſſent, plurimúmque ad ſalutem conferre res viſa eſſet legibus ſtatuta eſt. CLINIA. Videtur. ATHENIEN. Mirum igitur id fuit, imperantique primo arduum. Quod nunc ſiquis ita lege ſancire aggrediatur, minus certè erit difficile factu. Ve- C rùm quod deinceps ſequitur, & dictu & factu arduum eſt: quod quamuis nuſquam fiat, tamen ſi alicubi fieret, rectè vtique fieret, ſed tale eſt, vt in eius deſcriptione legiſlator ſicuti ludentes ignem diſſecare, & alia quæuis impoſſibilia aggredi videatur. CLIN. Quid iſtud eſt hoſpes, quod dicere adeo formidas? ATHEN. Audiatis iam, ne lõgiore vos mora fruſtra detineam. Quicquid enim in ciuitate legis ordinisque eſt particeps, cuncta ex eo bona procedunt. Quæ verò ordine carent, vel malè ordinata ſunt, ea etiam quæ bene ſunt ordinata diſſi- D pant. Quod huic quoque rei accidit. Nam vobis ô Megille & Clinia præclarè, & vt dixi mirificè ex diuina quadam neceſſitate virorum conſtituta eſt comeſſatio. Fœminarum autem comeſſatio non probè relicta in tenebris iacet. Quod quidẽ genus aliud hominũ eſt & differens, nobíſque occultius & verſutius natura eſt propter imbecillitatẽ: atq; ita minus ordinari poteſt. Idcirco ceſſit legiſlator, neque rectè prætermiſit. hoc enim prætermiſſo, multa nobis corrumpuntur, quæ longè melius ſe haberent quàm nunc, ſi hoc ipſum fuiſſet legibus ordinatum. Non eſt enim res muliebris, ſi iacere inordinata relinquitur, humanarũ rerũ, ſolũ vt videri poſſet, dimidiũ: ſed quanto natura ſua ineptior eſt ad virtutem quàm virilis, tanto ex- E cedit, vt plus quàm duplum eſſe videatur. Repetendum igitur hoc & corrigẽdum, omniáque fœminis cũ viris communia ad ciuitatis felicitatẽ ſtudia cõſtituẽda ſunt. Nũc verò ſic infeliciter ad hoc humanum ducitur genus, vt nõ ſit prudentis, huius rei mentionem in aliis regionibus & ciuitatibus facere, vbi nunquam comeſſationes publicæ probatæ ſunt. Vnde igitur quiſquam non ridiculè ad manifeſtã cibi potúſq; aſſumptionẽ mulieres cogere poſſet? nihil eſt profectò quod moleſtius laturum genus hoc videatur. Nam cùm timidè & obſcurè degere F conſueuerint, latorem legis in lucem conantem educere omni reluctatione repellent. Hoc inquã genus alibi quidẽ, quemadmodum dixi, nec orationem ipſam rectè dicentis ſine ingẽti reclamatione audiet, hic autem forſitan ſuſtinebit. Quare ſi vobis quoque videtur, collocutionis gratia, ne diſputatio de republica manca relinquatur, dicere volo quàm bona decẽnſque res hæc ſit. Si vobis placet inquam, aliter verò dimittam. CLIN. Mirum in modum hoſpes audire deſideramus. ATHE. Audiamus iam igitur. Sed ne admiremini, ſi rem altius repetere viſus fuero. Nam otio abundamus, neque aliud quicquã nos vrget, quo minus omnia vndique quæ ad leges ſpectant conſi- G deremus. CLIN. Rectè loqueris. ATHEN. Prima itaque repetamus. Scire omnes oportet hominum generationem vel nullũ prorſus vnquam initium habuiſſe, neque terminum habiturã, ſed fuiſſe omnino ſemper & fore: aut ſi cœpit, ineſtimabili iam ante nos temporis magnitudine incepiſſe. CLIN. Planè. ATH. Nónne per omnem terram, vrbes multas conditas arbitramur atque deſtructas, & diuerſa præceſſiſſe hominum ſtudia, partim cũ ordine, partim etiã ſine ordine? Cibi itẽ potúſque & veſcẽdi condiendique vſus quàm plurimos, & mutationes temporũ varias, in quibus animalia diuerſis modis tranſmutata fuiſſe credendum? CLINIA. Nihil prohibet. ATHEN. Quid porro? Vites putamus cœpiſſe olim cùm non eſſent? ſimiliterque oli- H uas, & Cereris atque Proſerpinæ munera, quæ Triptolemus aliquis miniſtrauerit? Animalia verò, tẽpore quo iſta non erant, nonne ſicuti modò, alterum ab altero deuorabãtur? CLI. Proculdubio. ATHE. At verò quod ad ſacrificia pertinet, homines

De bene & male ordinatis.

De ingenio & natura fœminæ.

Secula & mores antè dicti.

ab hominibus ſacrificari apud multos videmus; contrarium etiā de aliis audimus, ſicuti quādo nec bouillas quidē carnes guſtare audebamus, nec animalia diis immolabamus, ſed liba & fructus melle madentes, cæteráque huiuſmodi ſacrificia pura diis offerebantur. Carnibus autem abſtinebant. Nam veſci carnibus, & deorum aras polluere ſanguine, impium videbatur. Orphica vita. Ita Orphica quædam vita tūc vigebat. Inanimatis quippe omnibus veſcebantur, & ab animalibus omnibus abſtinebāt. CLI. Ferūtur hæc paſſim, vt dicis, & valde credibilia ſunt. ATH. Sed quorſum hæc à nobis omnia dicta modò ſint, forſan aliquis percontabitur. CLI. Probè, ô hoſpes, id conieciſti. ATHE. Propterea, ſi potero Clinia, quæ ſequuntur deinceps declarare conabor. CLI. Dic iam. ATH. Trina quadam indigentia, atque cupiditate omnia hominibus dependere perſpicio, in quibus ſi rectè ducantur, virtus, ſin contrà, vitium naſcitur. Harum duæ ſunt in animalibus ſtatim natis cibi potúſque cupiditates. Ad quę cùm omne animal innatum habeat appetitum, impetu rapitur: nec verba illius auſcultat, qui monet aliud agēdum eſſe, quàm vt horum cupiditates voluptatéſque expleantur, & dolores contrarij deuitentur. Tertia verò nobis indigentia ingens, & cupiditas acutiſſima, poſterius quidem innaſcitur, ſed ardentiſſimo furore & maxima petulantia homines vrit, & agitat, ea quæ ad propagationem generis ineſt. Hi tres morbi ad id quod iucundiſſimum dicitur, rapientes, ab eo ad id quod optimum eſt, tribus maximis rebus vertendi ſunt, timore, lege, vera ratione. Quibus cū Muſæ & dij certatorij adhibeātur, vt incrementū & affluentia hoc pacto extinguantur. Procreationē quidem liberū poſt nuptias collocare debemus. Poſt ipſam verò procreationem educationem & diſciplinam. Sic enim forſan procedēte oratione lex quęque in priora progreſſa, in comeſſationes denique perducetur, quando in cœtus & communiones huiuſmodi peruenerimus: atque vtrum viris ſolis an etiam mulieribus hæ communiones imperandæ ſint, tunc planius conſpiciemus, cùm propius acceſſerimus, & quæ illas procedere debent, necdúmque lege diſpoſita ſunt ſuum digeſta in ordinem, ipſis præpoſuerimus. Ita ſanè, vt modò dicebam, comeſſationes acutius inſpiciemus, conuenientioréſque de illis leges trademus. CLINI. Scitè loqueris. ATHEN. Teneamus itaque memoria, quæ modò dicta ſunt. Fortè enim vſui nobis quandoque erunt. CLIN. Quæ tenenda iubes? ATHEN. Ea quæ cibi, potus, veneríſque vocabulis appellauimus. CLI. Fiet omnino, hoſpes, vt iubes. ATH. Præclarè quidem. Sed veniamus ad rem ſponſalem, & ſponſum ac ſponſam quomodo liberi procreandi ſunt, doceamus, ac niſi perſuaſerimus, legum quarundam poſitione minemur. CLI. Quo pacto? ATH. Cogitare omnino ſponſus & ſponſa debent, quo pacto quàm pulcherrimos, & optimos ciuitati liberos poterunt procreare. Omnes autem homines qui communiter aliquid operantur, quandocunque & ad ſe inuicem & ad opus ipſum intendunt animum, bene & pulchrè omnia faciūt. Si verò vel non habuerint mētem, vel nō adhibuerint, contrà. Quare ſponſus ad ſponſam procreationémque liberorum animum vertat, & ſponſa ſimiliter ad ſponſum, in eo tempore præcipuè quo adhuc non genuerunt. Harum rerū curam habeant mulieres ſiue plures ſeu pauciores, prout placuerit principibus, electæ. Quæ quotidie in Lucinę congregētur, tertiam horæ partē commoraturæ, atque ibi aliis aliæ nunciēt, ſiquē virū mulierémve illorū qui matrimonij copula adſtricti gignendi habēt facultatem, aliò intēdere animū videāt, quàm ad ea quæ in ſacrificiis nuptiarum iuſſa fuerūt. Procreatio autem liberorum, & eorū qui illi vacant obſeruatio, decennium non excedat, quando adſit generandi fœcunditas. Siquæ ad id tempus infœcundę perſeuerarint, conſilio cum propinquis & mulieribus harum rerum curatricibus habito, prout commodum vtriſque eſt, diſiungantur. Siqua verò de vtriuſque commodis acciderit altercatio, decem de legum cuſtodibus delecti quos ipſi voluerint, cognoſcant. Sed & mulieres ipſæ iuuenum domos ingreſſæ, partim monitis, partim minis ab inſcitia ipſos & delicto depellant. Quod ſi nequeant, legum cuſtodibus nuncient, atque illi id curent. Qui ſi prohibere non potuerint, rem ad populum deferant, & ſcriptis errantium nominibus iureiurando affirment ſe illos meliores facere non potuiſſe. Et qui ſcripto delatus eſt, niſi accuſatores conuicerit, infamis ſit: nec nuptiis procreandíſque liberis vlterius det operam. Ac ſi id tentauerit, liceat cuilibet cædere ipſum impunè. Eædem ſint & mulierum pœnæ. Expertes enim muliebrium degant honorum, nec ad nuptias partúſque liberorum profectæ recipiantur, ſi in iudicium arceſſitæ damnatæ etiam fuerint. Si poſtquam ſecundum leges filios procrearūt, alienæ quiſquā vxori cōiungitur, vel mulier viro, illis ſcilicet adhuc generātibus, pœnis eiſdem ſubiaceant, quibus & dum ipſi gignebant. Sed viri & mulieres poſt liberorum procreationem caſtè viuentes, in his omnibus

A τοὐναντίον ἀκούομεν ἐν ἄλλοις, ὅτε οὐδὲ βοὸς ἐτολμῶμεν γεύεσθαι· θύματά τε οὐκ ἦν τοῖς θεοῖσι ζῷα, πέλανοι δὲ καὶ μέλιτι καρποὶ δεδευμένοι, καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἁγνὰ θύματα. σαρκῶν δ' ἀπείχοντο· ὡς οὐχ ὅσιον ὂν ἐσθίειν, οὐδὲ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς αἵματι μιαίνειν. ἀλλὰ Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ τοὐναντίον πάντων ἀπεχόμενοι. ΚΛ. Καὶ σφόδρα λεγόμενά γ' ἃ εἴρηκας καὶ πιστεύεσθαι πιθανά. ΑΘ. Πρὸς οὖν δὴ τί (εἴποι τις ἂν) ὑμῖν πάντ' ἐρρήθη τὰ νῦν; ΚΛ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ ξένε. ΑΘ. Καὶ τοίνυν, ἐὰν δύνωμαι, τὰ τούτοις ἑξῆς, ὦ Κλεινία, πει-

B ράσομαι φράζειν. ΚΛ. Λέγοις ἄν. ΑΘ. Ὁρῶ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τριττῆς χρείας καὶ ἐπιθυμίας ἠρτημένα· δι' ὧν ἀρετή τε αὐτοῖς ἀγομένοις ὀρθῶς, καὶ τοὐναντίον ἀποβαίνει κακῶς ἀχθεῖσι. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐδωδὴ μὲν καὶ πόσις, εὐθὺς γενομένοις, ἣν περὶ ἅπασαν πᾶν ζῷον ἔμφυτον ἔρωτα ἔχον, μεστὸν οἴστρου τέ ἐστι καὶ ἀνηκουστίας τοῦ λέγοντος ἄλλο τι δεῖν πράττειν πλὴν, τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τὰς περὶ ἅπαντα ταῦτα ἀποπληροῦντα, λύπης τῆς ἁπάσης ἀεὶ δεῖν σφᾶς ἀπαλλάττειν. τρίτη δὲ ἡμῖν καὶ μεγίστη χρεία, καὶ ἔρως ὀξύτατος, ὕστατος μὲν ὁρμᾶται, διαπυρωτάτοις δὲ τοὺς ἀνθρώπους μανίαις ἀπεργάζεται πάντως ὁ περὶ τὴν τοῦ

C γένους σποράν, ὕβρει πλείστῃ καόμενος. ἃ δὴ δεῖ τρία νοσήματα τρέποντας εἰς τὸ βέλτιστον, παρὰ τὸ λεγόμενον ἥδιστον, τρισὶ μὲν τοῖς μεγίστοις πειρᾶσθαι κατέχειν, φόβῳ, καὶ νόμῳ, καὶ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ· προσχρωμένοις μέντοι Μούσαις τε καὶ ἀγωνίοισι θεοῖς, σβεννύναι τὴν αὔξην τε καὶ ἐπιρροήν. παίδων δὴ γένεσιν μετὰ τοὺς γάμους θῶμεν, καὶ μετὰ γένεσιν, τροφὴν καὶ παιδείαν. καὶ τάχ' ἂν οὕτω προϊόντων τῶν λόγων ὅ, τε νόμος ἡμῖν ἕκαστος περαίνοιτο εἰς τοὔμπροσθεν ἐπὶ ξυσσίτια· ἵνα καὶ ἀφικόμενοι εἰς τὰς τοιαύτας κοινωνίας, εἴτε ἄρα γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν δεῖ μόνον γίγνεσθαι, προσμίξαντες αὐτοῖς ἐγγύθεν, ἴσως μᾶλλον κατοψόμεθα· τά τε ἐπίπροσθεν αὐτῶν, ἔτι νῦν ὄντα ἀνομοθέτητα, τάξαντες αὐ-

D τό, ἐπίπροσθεν ποιησόμεθα. καὶ (ὅπερ ἐρρήθη νῦν δὴ) κατοψόμεθά τε αὐτὰ ἀκριβέστερον, μᾶλλόν τε τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς καὶ πρέποντας νόμους ἂν θείημεν. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗ. Φυλάξωμεν τοίνυν τῇ μνήμῃ τὰ νῦν δὴ λεχθέντα. ἴσως γὰρ χρείαν ποτ' αὐτῶν πάντων ἕξομεν. ΚΛ. Τὰ ποῖα δὴ διακελεύῃ; ΑΘ. Ἃ τοῖς τρισὶ διωριζόμεθα ῥήμασι. βρῶσιν μὲν ἐλέγομέν που, καὶ δεύτερον, πόσιν· καὶ ἀφροδισίων δέ τινα διαπτόησιν, τρίτον. ΚΛ. Πάντως, ὦ ξένε, μεμνησόμεθά που ὧν τὰ νῦν διακελεύῃ. ΑΘ. Καλῶς. ἔλθωμεν δ' ἐπὶ τὰ νυμφικά· διδάξοντές τε αὐτοὺς πῶς χρὴ καὶ τίνα τρόπον τοὺς παῖδας ποιεῖσθαι, καὶ, ἐὰν ἄρα μὴ πείθωμεν, ἀπειλήσοντές τισι νόμοις. ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗ. Νύμ-

E φην χρὴ διανοεῖσθαι καὶ νυμφίον ὡς ὅτι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἀποδειξομένους παῖδας τῇ πόλει. πάντες δ' ἄνθρωποι κοινωνοὶ πάσης πράξεως, ἡνίκα μὲν ἂν προσέχωσιν αὑτοῖς τε καὶ τῇ πράξει τὸν νοῦν, πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπεργάζονται· μὴ προσέχοντες δέ, ἢ μὴ ἔχοντες νοῦν, τἀναντία. προσεχέτω δὴ καὶ ὁ νυμφίος τῇ τε νύμφῃ καὶ τῇ παιδοποιίᾳ τὸν νοῦν· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ἡ νύμφη, τοῦτον τὸν χρόνον διαφερόντως ὃν ἂν μήπω παῖδες αὐτοῖς ὦσι γεγονότες. ἐπίσκοποι δ' ἔστωσαν τούτων ἃς εἱλόμεθα γυναῖκες, πλείους εἴτ' ἐλάττους, τοῖς ἄρχουσιν ὁπόσας ἂν δοκῇ προστάττειν τε, καὶ ὁπόταν, πρὸς τὸ τῆς Εἰληθυίας ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας ξυλλεγόμεναι, μέχρι τρίτου μέρους ὥρας. οἷ δὴ συλλε-

F χθεῖσαι διαγγελλόντων ἀλλήλαις εἴ τις τινὰ ὁρᾷ πρὸς ἄλλ' ἄττα βλέποντα ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα τῶν παιδοποιουμένων, ἢ πρὸς τὰ τεταγμένα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς γάμοις θυσιῶν τε καὶ ἱερῶν γενομένων. ἡ δὲ παιδοποιΐα καὶ φυλακὴ τῶν παιδοποιουμένων, δεκέτις ἔστω, μὴ πλείω δὲ χρόνον, ὅταν εὔροια ᾖ τῆς γενέσεως. ἂν δὲ ἄγονοί τινες εἰς τοῦτον γίγνωνται τὸν χρόνον, μετὰ τῶν οἰκείων καὶ ἀρχουσῶν γυναικῶν διαζεύγνυσθαι κοινῇ βουλευομένους εἰς τὰ πρόσφορα ἑκατέροις. ἐὰν δ' ἀμφισβήτησίς τις γίγνηται περὶ τῶν ἑκατέροις πρεπόντων καὶ προσφόρων, δέκα τῶν νομοφυλάκων ἑλομένους, οἷς ἂν ἐπιτρέψωσιν οἵδε καὶ τάξωσι, τούτοις ἐμμένειν. εἰσιοῦσαι δ' εἰς τὰς οἰκίας τῶν νέων αἱ γυναῖκες, τὰ

G μέν, νουθετοῦσαι, τὰ δὲ καὶ ἀπειλοῦσαι, παυόντων αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀμαθίας. ἐὰν δ' ἀδυνατῶσι, πρὸς τοὺς νομοφύλακας ἰοῦσαι φραζόντων· οἱ δ' εἰργόντων. ἂν δὲ καὶ ἐκεῖνοί πως ἀδυνατήσωσι, πρὸς τὸ δημόσιον ἀποφηνάντων, ἀναγράψαντές τε καὶ ὀμόσαντες ἦ μὴν ἀδυνατεῖν τὸν καὶ τὸν βελτίω ποιεῖν. ὁ δὲ ἀναγραφείς, ἄτιμος ἔστω, μὴ ἑλὼν ἐν δικαστηρίῳ τοὺς ἐγγράψαντας. τῶν δέ, μήτε γὰρ εἰς γάμους ἴτω, μήτε εἰς τὰς τῶν παίδων ἐπιτελειώσεις. ἂν δὲ ἴῃ, πληγαῖς ὁ βουληθεὶς ἀθῷος αὐτὸν κολαζέτω. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναι-

H κὸς ἔστω νόμιμα. τῶν ἐξόδων γὰρ τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν καὶ τῶν εἰς τοὺς γάμους καὶ γενέσεις παίδων φοιτήσεων μὴ μετεχέτω, ἐὰν ἀκοσμοῦσα ὡσαύτως ἀναγραφῇ, καὶ μὴ ἕλῃ τὴν δίκην. ὅταν δὲ δὴ παῖδας γεννήσωνται κατὰ νόμους, ἐὰν ἀλλοτρίᾳ τις περὶ τὰ τοιαῦτα κοινωνῇ γυναικί, ἢ γυνὴ ἀνδρί, ἐὰν μὲν παιδοποιουμένοις ἔτι, τὰ αὐτὰ ἐπιζήμια αὐτοῖς ἔστω καθάπερ τοῖς ἔτι γεννωμένοις εἴρηται· μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ μὲν σωφρονῶν, καὶ σωφρονοῦσα, εἰς τὰ τοιαῦτα πάντα ἔστω εὐδόκιμος·

ὁ δὲ τοὐναντίον, ἐναντίως τιμάσθω, μᾶλλον δὲ ἀτιμαζέσθω. καὶ μετριαζόντων μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν πλειόνων, ἀνομοθέτητα σιγῇ κείσθω· ἀκοσμούντων δὲ, νομοθετηθέντα ταύτῃ πραττέσθω κατὰ τοὺς τότε τεθέντας νόμους. Βίου μὲν ἀρχὴ τοῦ παντὸς ἑκάστοις ὁ πρῶτος ἐνιαυτός· ὃν γεγράφθαι χρεὼν ἐν ἱεροῖσι πατρῴοις ζωῆς ἀρχὴν κούρῳ καὶ κόρῃ. παραγεγράφθω δ' ἐν τοίχῳ λελευκωμένῳ ἐν πάσῃ φατρίᾳ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔτεσιν ἀριθμουμένων. τῆς δὲ φατρίας ἀεὶ τοὺς ζῶντας μὲν γεγράφθαι πλησίον, τοὺς δ' ὑπεκχωροῦντας τοῦ βίου ἐξαλείφειν. γάμου δὲ ὅρον εἶναι, κόρῃ μὲν, ἀπὸ ἑκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον· κόρῳ δὲ, ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα. εἰς δὲ ἀρχὰς, γυναικὶ μὲν τετταράκοντα, ἀνδρὶ δὲ τριάκοντα ἔτη. πρὸς πόλεμον δὲ ἀνδρὶ μὲν εἴκοσι μέχρι τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν· γυναικὶ δὲ, ἣν ἂν δοκῇ χρείαν δεῖν χρῆσθαι πρὸς τὰ πολεμικὰ, ἐπειδὰν παῖδας γεννήσῃ, τὸ δυνατὸν καὶ πρέπον ἑκάσταις προστάττειν, μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν.

A ſummopere honorentur: qui contrà, vituperentur. Si contigerit, vt plures in rebus eiuſmodi moderatè ſe gerant, quæ præcepimus ſilentio ſine ſcriptis legibus habeãtur & fiant: ſin autem plurimi ſe minimè continebunt, legum conſcriptione declarentur, & ad eorum normam de ſingulis huiuſmodi iudicetur atque agatur. Vitæ totius initium primus annus omnibus eſt, quem in ſacellis paternis vt viuendi initium tam puero quàm puellæ, ſcriptum eſſe oportet. Adſcribatur autem in pariete dealbato in vnaquaque tribu, vt qui ad magiſtratus idonei ſunt, annorum numero conſtet: & cuiuſque tribus viuẽtes homines proximè ſcribãtur ſemper & naturæ cedentes ſimiliter deleãtur. Nuptiarum tempus puellæ ſit à ſextodecimo in vigeſimum, idque ſit longiſſimum tempus ad hoc inſtitutũ: maſculo à trigeſimo ad quintum & trigeſimum. Magiſtratus gerendi tempus mulieri quidem annus quadrageſimus: viro autem trigeſimus. Belli, ab annis viginti ad ſexaginta in viris: in mulieribus poſtquàm filios pepererunt, vſque ad quinquageſimũ ætatis annum. In quibus obſeruãdum eſt, vt ad eum belli vſum potiſſimũ qui & poſſibilis eis ſit & decens, accipiantur.

Ætas maritandorum.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ Η',
ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ,
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE,
DIALOGVS SEPTIMVS.

Svmma dialogi. *Poſtquam egit de matrimonio, cuius beneficio liberi prodeunt in lucem, poſtulabat recta docendi ratio, vt de illorum inſtitutione & educatione modo diſputaret, quod & ad paternæ charitatis officium pertinet, & intereſt Reipub vt iuuentus, quæ eſt ipſius ſeminarium, rectè excolatur. De liberorum igitur educatione hic agit accuratè, quantum & ad corpus & ad animum ſpectat: quibus duobus nimirum illa continetur, ſicuti ex diſputatione ipſa conſtare poteſt. Docet igitur, quando, quomodo, quibus artibus ſint ciuium liberi inſtituẽdi. Cur autem tam ſolicitè hic diſſerat de Muſica & chorea, quum de his etiam alibi egiſſet copioſè, hæc cauſa præcipua eſſe videtur quòd nimirum apud Græcos illarum vſus & autoritas maximè inualuiſſet, vt planè neceſſe eſſet, huius rei habere rationem, ad eámque definiendam certas leges adhiberi.*

ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ δὲ παίδων ἀρρένων καὶ θηλειῶν, τροφὴν μέν που καὶ παιδείαν τὸ μετὰ ταῦτα λέγειν, ὀρθότατα γίγνοιθ' ἡμῖν· ἣν εἶναι μὲν ἄρρητον, πάντως ἀδύνατον· λεγομένη δὲ, διδαχῇ τινι καὶ νουθετήσει μᾶλλον ἢ νόμοις εἰκῇ ἂν ἡμῖν φαίνοιτο. ἰδίᾳ γὰρ καὶ κατ' οἰκίας πολλὰ καὶ σμικρὰ καὶ οὐκ ἐκφανῆ πᾶσι γιγνόμενα, ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς ἑκάστων λύπης τε καὶ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας, ἕτερα παρὰ τὰς τοῦ νομοθέτου ξυμβουλὰς παραγιγνόμενα, παντοδαπὰ καὶ οὐχ ὅμοια ἀλλήλοις ἀπεργάζοιτ' ἂν τὰ τῶν πολιτῶν ἤθη. τοῦτο δὲ κακὸν ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ διὰ σμικρότητα αὐτῶν καὶ πυκνότητα ἐπιζήμια τιθέντα ποιεῖν νόμους, ἀπρεπὲς ἅμα καὶ ἄσχημον. C διαφθείρει δὲ καὶ τοὺς γραφῇ τεθέντας νόμους, ἐν τοῖς σμικροῖς καὶ πυκνοῖς ἐθισθέντων τῶν ἀνθρώπων παρανομεῖν. ὥστε ἀπορία μὲν περὶ αὐτὰ νομοθετεῖν, σιγᾶν δὲ ἀδύνατον. ἃ δὲ λέγω, δηλῶσαι πειρατέον, οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς. νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν ὅτι μὲν σώματα καὶ ψυχὰς τήν γε ὀρθὴν πάντως δεῖ τροφὴν φαίνεσθαι δυναμένην ὡς κάλλιστα καὶ ἄριστα ἐξεργάζεσθαι, τοῦτο μὲν ὀρθῶς εἴρηταί που. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Σώματα δὲ κάλλιστα, οἶμαι, τό γε ἁπλούστατον, ὡς ὀρθότατα δεῖ νέων ὄντων εὐθὺς φύεσθαι τῶν παίδων. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. D Τί δέ; τόδε οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἡ πρώτη βλάστη παντὸς ζώου πολὺ μεγίστη καὶ πλείστη φύεται; ὥστε καὶ ἔριν πολλοῖς παρέσχηκε, μὴ γίγνεσθαι τά γ' ἀνθρώπινα μήκη διπλάσια ἀπὸ πέντε ἐτῶν, ἐν τοῖς λοιποῖς εἴκοσιν ἔτεσιν αὐξανόμενα; ΚΛ. Ἀληθῆ. ΑΘ. Τί οὖν; πολλὴ αὔξη, ὅταν ἐπιρρέῃ πόνων χωρὶς πολλῶν καὶ συμμέτρων, οὐκ ἴσμεν ὅτι μυρία κακὰ ἐν τοῖς σώμασιν ἀποτελεῖ; ΚΛ. Πάνυ γε. ΑΘ. Οὐκοῦν τότε δεῖται πλείστων πόνων ὅταν ἡ πλείστη τροφὴ προσγίγνηται τοῖς σώμασι. ΚΛ. Τί δῆτα, ὦ ξένε, ἢ τοῖς ἄρτι γεγονόσι καὶ νεωτάτοις πόνοις πλείστοις προστάξομεν; ΑΘ. Οὐδαμῶς γε· ἀλλ' ἔτι καὶ πρότερον τοῖς ἐντὸς τῶν αὐτῶν μητέρων τρεφομένοις. ΚΛ. Πῶς λέγεις, ὦ λῷστε; ἢ τοῖς κυουμένοισι φράζεις; ΑΘ. Ναί. θαυμαστὸν δ' οὐδέν ἐστιν ἀγνοεῖν ὑμᾶς τὴν τῶν τηλικούτων γυμναστικήν· ἣν βουλοίμην ἂν ὑμῖν, καίπερ ἄτοπον οὖσαν, δηλῶσαι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἔστι τοίνυν παρ' ἡμῖν μᾶλλον τὸ τοιοῦτον κατανοεῖν, διὰ τὸ τὰς παιδιὰς αὐτόθι μειζόνως τινὰς παίζειν ἢ δεῖ. τρέφουσι γὰρ δὴ παρ' ἡμῖν οὐ μόνον παῖδες, ἀλλὰ καὶ πρεσβύτεροι τινὲς, ὀρνίθων θρέμματα, ἐπὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς ἄλληλα ἀσκοῦντες τὰ τοιαῦτα τῶν θηρίων. πολλοῦ δὴ δέουσιν ἡγεῖσθαι τοὺς πόνους αὐτοῖς εἶναι τοὺς πρὸς ἄλληλα μετρίους, ἐν οἷς αὐτὰ ἀνακινοῦσι γυμνάζοντες. πρὸς γὰρ τούτοις, λαβόντες ὑπὸ μάλης ἕκαστος, τοὺς μὲν ἐλάττονας εἰς τὰς χεῖρας, μείζους δ' ὑπὸ τὴν ἀγκάλην ἐντὸς, πορεύονται περιπατοῦντες σταδίους παμπόλλους ἕνεκα τῆς εὐεξίας, οὔτι τῆς τῶν αὑτῶν σωμάτων, ἀλλὰ τῆς τούτων τῶν θρεμμάτων. καὶ τό γε τοσοῦτον δηλοῦσι τῷ δυναμένῳ καταμαθεῖν, ὅτι τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τῶν σεισμῶν τε καὶ κινήσεων κινούμενα, ἄκοπα ὀνίναται πάντων, ὅσα τε ὑπὸ ἑαυτῶν, ἢ

B SAtis igitur de liberis tam maſculis, quàm fœminis. De ipſorum educatione & diſciplina poſt hęc nobis eſt dicendum. Quam ſilentio præterire, planè impoſſibile eſt: ac ſi dicatur, mentioni cuidam doctrinæque potius quàm legibus congrua videtur. Quæ enim priuatim & per ſingulas domos tum multa, tum parua & occulta quotidie fiunt, cùm facilè ex voluptate dolore & cupiditate ſingulorum præter legumlatoris conſilium agantur, varios & diſſimiles mores ciuiũ reddunt. quæ res ciuitatibus officit. Quũ verò parua & frequentia ſint, ſingulis mulcta impo-
C ſita ea legum poſitione vetare non ſatis honeſtum eſſet atque decorum. Quinetiã ſcriptis legibus derogaret, cũ in paruis & multis ad contemnendas leges homines conſueſcerent. Quapropter & leges de his ſcribere difficile eſt, & ſilere impoſſibile. Sed conabor oſtendẽdo quaſi digito, quæ dico in lucem efferre. nunc enim obſcurius dicta videntur. CLI. Vera loqueris. ATHE. Iam verò rectè aliàs dictum eſt, exiſtimandum eſſe, rectã educationẽ poſſe & corpus & animũ quàm pulcherrima & optima reddere. CLIN. Ita eſt. ATHE. Corpora verò pulcherrima ſimpliciter ea fore cenſeo, quæ rectiſſima in tenera ætate concreſcunt. CLIN. Certè. ATHEN. Quid illud? Nónne in-
D telligimus quàm maximum atque plurimum incrementi primi progreſſum in omnibus animalibus eſſe? adeò vt contendẽdi anſas multis præbuerint, corpora humana à primis quinque annis in reliquis viginti in duplum non creſcere. CLI. Vera narras. ATHE. Quid ergo? Quando ſine multis moderatíſque laboribus incrementum influit plurimum, an non multa hinc mala corporibus innaſcũtur? CLI. Omnino. ATHEN. Pluribus ergo laboribus ipſis tunc opus eſt, quando ſummopere affluit nutrimentum. CLIN. Quid ais hoſpes? Nunquid ſtatim natis & tenerrimis pueris labores plurimos afferemus? ATH.
E Non his primis, ſed prius etiam illis qui adhuc in vtero matris aluntur. CLIN. Quomodo vir optime faciendum id iubes? Num ij qui adhuc in vtero parentis geruntur, laborabunt? ATHEN. Certè. Nec ſanè mirum eſt ſi vos exercitationem tãtillæ ætatis ignoratis, quàm vobis licet videatur abſurda, cupio aperire. CLIN. Omnino. ATHEN. Apud nos quidem huiuſmodi quiddam magis intelligi poteſt: propterea quòd ibi nonnulli in ludis quibuſdam magis quàm decet, verſantur. Nã apud nos non pueri ſolum, verumetiam ſeniores aliqui auium
G pullos alunt, & ad mutuam inter ipſas aues pugnam exercent: ac longè abſunt, vt labores in quibus ipſas exercentes agitãt, moderatos ipſis putent: ſed ad hęc minores in manibus, maiores ſub vlna capientes, non ſuæ, ſed harum auium bonæ habitudinis gratia per multa ſtadia gradiũtur. In quo ſanè homini intelligendi compoti ſignificant, corporibus omnibus motum agitationémq. non laborioſam prodeſſe, ſiue à ſeipſis, ſiue

De educatione liberorum.

in vehiculis,ſeu naue,ſiue equis,ſiue quomodocūq. aliter moueātur. Et propter hæc ciborum potúſq. alimentū ſuperantia, ſanitatem,pulchritudinē,& vires nobis præbere poſſunt. Quæ cùm ita ſe habeant,quid poſthac faciundum cenſemus? Vultíſne cū riſu verba faciamus,leges ponentes,vt prægnans deambulet:& natus quaſi cera fingatur,quandiu tener eſt,ac ad biēniū vſque faſciis adſtringatur? Nutrices præterea per leges impoſita mulcta cogamus vt vel ad agros,vel ad templa,vel aliò ad ſuos donec per ſe ſtare poſſint,pueros perferant? At etiam videant vt cùm ſtare cœperint,ne ponderis violētia membra, propter mollitiem diſtorqueātur,geſtent adhuc,quouſq; triēniū infantes exegerint? Sint autē robuſtę quoad fieri poteſt nutrices,nec vna ſolū,ſed plures. Et in ſingulis pœnam niſi fiant, ſcriptis legibus imponam°? Vel nullo modo ſic agamus? Quod enim modò diximus,abundè nobis accideret. CLI. Quidnam? ATH. Riſum profectò in nos ingentem prouocaremus. Nā mores nutrientium muliebres atque ſeruiles nobis obtemperare nollent. CLINIA. Cuius gratia igitur dicenda hæc putauimus? ATHEN. Quia domini & liberi ciuium animi, forſitan cùm hęc audiuerint,probè intelligēt,quòd niſi priuata rectè adminiſtrentur in ciuitate,fruſtra res communes ſperat quis firmitatem aliquam in legibus habituras: atque hæc intelligentes his quæ modò diximus,tanquam legibus quibuſdam vtentur: quorum vſu,& familia & reſpublica bene gubernata feliciter viuent. CLIN. Valde conſentaneum eſt quod dixiſti. ATH. Ne deſinamus ergo ab huiuſmodi legúlatione antè, quàm animorum quoque ſtudia quæ ad teneros admodum pueros pertinent,deſcribamus:& ita ſimili quoque modo, vt de corporibus incepimus, ſermonem abſoluamus. CLIN. Rectè nimirum. ATHEN. Hoc igitur tanquam elementum ad vtriuſque tam animi quàm corporis infantium cultum accipiamus, perpetuam die noctéque nutritionem agitationémque adhibitam,omnibus quidem conferre, maximè verò tenerrimis, vt ſi fieri poſſit,ſic habitent quaſi perpetuo nauigarent. Quoniam autem fieri nequit, quàm proximè ad hoc in curandis infantibus accedendum. Quod autem fieri oporteat, coniectare hinc licet,quod experientia tam puerorum nutrices quàm quæ remediis Corybantum dant operam,id eſſe vtile cognouerunt. Quandocunque enim matres cupiunt pueros ad ſomnum tardiores dormire,non quiete hoc,neque ſilentio, ſed contrariis faciunt. In vlnis enim portant agitántque ſemper, & illos vocis modulatione tanquam tibicinio quodam mulcent. Et quēadmodum in debacchationum furentium remediis fit, huiuſmodi agitationis chorea muſaq. vtuntur. CLIN. Quænam horū potiſſimùm cauſa nobis eſt hoſpes? ATHEN. Non eſt valdè difficilis cognitu. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Vtræque hæ paſſiones in metuendo conſiſtunt: ſunt enim formidines quædam, propter malum aliquem animi habitum. Quādo igitur ab exterioribus aliquis ad hos affectus agitationem infert, vincit exterior motus interiorem illum terribilem atque furioſum. Cúmque vicerit tranquillam animo præſtat quietem, ſaltu cordis aliquantiſper ſedato:atque ita aliis inducit ſomnum, alios vigilantes per tibiam & tripudium, cum auxilio deorum quibus ſupplices litabant,à furioſo affectu ad ſanæ mentis habitum reuocat. Atque hęc vt orationis huius breuitas fert,rationem aliquā probabilē habent. CLIN. Omnino. ATHEN. Si hæc igitur talem aliquam vim habent,hoc præterea cogitādū, animum omnem ab infantia in metu nutritum, magis vtique quouis ferri per formidinem cōſueſcere. Nec cuiquā dubium eſt,quin ad timiditatem iſta,non ad fortitudinem exercitatio ſit. CLIN. Ita prorſus. ATHEN. Contrà verò eum ad fortitudinem exercitari dicemus,qui à tenera ætate metus terroréſque omnes vincere conſueſcit. CLIN. Scitè. ATHEN. Vnum igitur hoc ad virtutis animi partem ſummopere conferre dicamus, exercitationem videlicet infantium quæ in motibus fit. CLIN. Maximè. ATHEN. Atqui facilitas animi vel moroſitas,non parum momenti habent ad bonitatem animi vel prauitatē. CLI. Eſt ita. ATHEN. Eſt autem à nobis pro facultate dicendum, quo pacto vtrumuis horum infantium ſtatim animo innaſcatur. CLINIA. Planè. ATHENIEN. Nobis profectò videntur deliciæ,difficiles,moroſos, iracundos,& leui de cauſa excitabundos iuueniū mores efficere. Contrà verò,nimia ſeruitus & atrox, cùm abiectos & illiberales & humana peroſos facit, ad humanā conſuetudinē ineptiſſimos reddere. CL. Quomodo autem ciuitas vniuerſa infantes qui nondum voces intelligūt, nec diſciplinā aliam guſtare poſſunt,vt iubes erudiet? ATH. Sic planè. Omne animal ſtatim natum voce & clamore vti ſolet. Nec minus hominum genus,quod præ cęteris ad clamorē addit ploratum. CLI. Sic eſt. ATHE. Nutrices ergo quid infantes cupiant,volentes cognoſcere, quod appeti credunt,offerunt:

Exercitatio infantium cōfert ad virtutem capeſſendam.

Deliciæ in animis puerorum.

A καὶ ἐν ἐώραις ἢ καὶ κατὰ θάλατταν, ἢ καὶ ἐφ' ἵππων ὀχουμένων, ἢ καὶ ὑπ' ἄλλων ὁπωσοῦν δὴ φερομένων τῶν σωμάτων κινεῖται. καὶ διὰ ταῦτα τὰς τῶν σίτων τροφὰς καὶ ποτῶν καταχρατοῦντα, ὑγίειαν καὶ κάλλος καὶ τὴν ἄλλην ῥώμην ἡμῖν δυνατά ἐστι παραδιδόναι. τί οὖν ἂν φαῖμεν, ἐχόντων οὕτω τούτων, τὸ μετὰ τοῦτο ἡμᾶς δεῖν ποιεῖν; βούλεσθε ἅμα γέλωτι φράζωμεν τιθέντες νόμους; τὴν μὲν κύουσαν περιπατεῖν, τὸ γενόμενον δὲ πλάττειν τε, οἷον κήρινον, ἕως ὑγρὸν, καὶ μέχρι δυοῖν ἐτοῖν σπαργανᾶν; καὶ δὴ καὶ τὰς τροφοὺς ἀναγκάζωμεν, νόμῳ ζημιοῦντες, τὰ παιδία ἢ πρὸς ἀγροὺς, ἢ πρὸς ἱερὰ, ἢ πρὸς οἰκείους ἀεί πῃ φέρειν, μέχριπερ ἂν ἱκανῶς ἵστασθαι δυνατὰ γίγνηται; καὶ τότε διευλαβουμένας, ἔτι νέων ὄντων, μή πῃ βίᾳ ἐπερειδομένων στρέφηται τὰ κῶλα, ἐπιπονεῖν φερούσας, B ἕως ἂν τριετὲς ἀποτελεσθῇ τὸ γενόμενον; εἰς δύναμιν δὲ ἰσχυρὰς αὐτὰς εἶναι χρεὼν, καὶ μὴ μίαν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἑκάστοις, ἂν μὴ γίγνηται, ζημίαν τοῖς μὴ ποιοῦσι γράφωμεν; ἢ πολλοῦ γε δεῖ; τὸ γὰρ ἄρτι ῥηθὲν, γίγνοιτ' ἂν πολὺ καὶ ἄφθονον. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Τὸ γέλωτα ἂν πολὺν ὀφλεῖν ἡμᾶς, πρὸς τῷ μὴ ἐθέλειν ἂν πείθεσθαι γυναικεῖά τε καὶ δούλεια ἤθη τροφῶν. ΚΛ. Ἀλλὰ τίνος δὴ χάριν ἔφαμεν αὐτὰ δεῖν ῥηθῆναι; ΑΘΗ. Τοῦδε. τὰ τῶν δεσποτῶν τε καὶ ἐλευθέρων ἐν ταῖς πόλεσιν ἤθη, τάχ' ἂν ἀκούσαντα εἰς σύννοιαν ἀφίκοιτ' ἂν τὴν ὀρθὴν, ὅτι χωρὶς τῆς ἰδίας διοικήσεως ἐν ταῖς πόλεσιν ὀρθῶς γιγνομένης μάτην ἂν τὰ κοινά τις οἴοιτο C ἕξειν τινὰ βεβαιότητα θέσεως νόμων. καὶ ταῦτα ἐννοῶν αὐτὸς νόμοις ἂν τοῖς νῦν ῥηθεῖσι χρῷτο· καὶ χρώμενος εὖ, τήν τε οἰκίαν καὶ πόλιν ἅμα τὴν αὑτοῦ διοικῶν εὐδαιμονοῖ. ΚΛ. Καὶ μάλ' εἰκότως εἴρηκας. ΑΘ. Τοιγαροῦν μήπω λήξωμεν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας, πρὶν ἂν καὶ τὰ περὶ τὰς ψυχὰς τῶν πάνυ νέων παίδων ἐπιτηδεύματα ἀποδῶμεν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ἠργμεθα τῶν περὶ τὰ σώματα μύθων λεχθέντων διαπεραίνειν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς. ΑΘ. Λάβωμεν τοίνυν τοῦτο, οἷον στοιχεῖον ἐπ' ἀμφότερα σώματός τε καὶ ψυχῆς τῶν πάνυ νέων, τὴν τιθήνησιν καὶ κίνησιν γιγνομένην ὅτι μάλιστα διὰ πάσης τε νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὡς ἔστι ξύμφορος ἅπασι μὲν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς ὅτι νεωτάτοισι· D καὶ οἰκεῖν, εἰ δυνατὸν ἦν, οἷον ἀεὶ πλέοντας. νῦν δ' ὡς ἐγγύτατα τούτου ποιεῖν δεῖ περὶ τὰ νεογενῆ παίδων θρέμματα. τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἀπὸ τῶνδε ὡς ἐξ ἐμπειρίας αὐτὸ εἰλήφασι καὶ ἐγνώκασιν ὂν χρήσιμον αἵ τε τροφοὶ τῶν σμικρῶν, καὶ αἱ περὶ τὰ τῶν Κορυβάντων ἰάματα τελοῦσαι. ἡνίκα γὰρ ἄν που βουληθῶσι κατακοιμίζειν τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀεὶ σείουσαι· καὶ οὐ σιγὴν, ἀλλά τινα μελῳδίαν. καὶ ἀτεχνῶς οἷον καταυλοῦσι τῶν παιδίων, καθάπερ αἱ τῶν ἐκφρόνων βακχειῶν ἰάσεις, ταύτῃ τῇ τῆς κινήσεως ἅμα χορείᾳ καὶ μούσῃ χρώμεναι. ΚΛ. Τίς οὖν αἰτία τούτων, ὦ ξένε, μάλιστ' ἐσθ' ἡμῖν; ΑΘ. E Οὐ πάνυ χαλεπὴ γιγνώσκειν. ΚΛ. Πῶς δή; ΑΘΗ. Δειμαίνειν ἐστί που ταῦτ' ἀμφότερα τὰ πάθη· καὶ ἔστι δείματα δι' ἕξιν φαύλην τῆς ψυχῆς τινά. ὅταν οὖν ἔξωθέν τις προσφέρῃ τοῖς τοιούτοις πάθεσι σεισμὸν, ἡ τῶν ἔξωθεν κρατεῖ κίνησις προσφερομένη τὴν ἐντὸς φοβερὰν οὖσαν καὶ μανικὴν κίνησιν· κρατήσασα δὲ, γαλήνην ἡσυχίαν τε ἐν τῇ ψυχῇ φαίνεται ἀπεργασαμένη τῆς περὶ τὰ τῆς καρδίας χαλεπῆς γενομένης ἑκάστων πηδήσεως. παντάπασιν ἀγαπητόν τι, τοὺς μὲν ὕπνου λαγχάνειν ποιεῖ, τοὺς δ' ἐγρηγορότας, ὀρχουμένους τε καὶ αὐλουμένους, μετὰ θεῶν, οἷς ἂν καλλιερούντες ἕκαστοι θύωσι, κατειργάσατο ἀντὶ μανικῶν ἡμῖν διαθέσεων ἕξεις ἔμφρονας ἔχειν. καὶ ταῦτα, ὡς διὰ βραχέων γε οὕτως εἰπεῖν, πιθανὸν λόγον ἔχει τινά. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Εἰ δέ γε οὕ- F τω τοιαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει ταῦτα, ἐννοεῖν χρὴ τόδε παρ' αὐτοῖς, ὡς ἅπασα ψυχὴ δείμασι ξυνοῦσα ἐκ νέων, μᾶλλον ἂν διὰ φόβων ἐθίζοιτο γίγνεσθαι. τοῦτο δέ που πᾶς ἂν φαίη δειλίας ἄσκησιν ἀλλ' οὐκ ἀνδρείας γίγνεσθαι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τὸ δέ γε ἐναντίον ἀνδρείας ἂν φαῖμεν ἐκ νέων εὐθὺς ἐπιτήδευμα εἶναι, τὸ νικᾶν τὰ προσπίπτονθ' ἡμῖν δείματά τε καὶ φόβους. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ἓν δὴ καὶ τοῦτο εἰς ψυχῆς μόριον ἀρετῆς, τὴν τῶν παντελῶς παίδων γυμναστικὴν ἐν ταῖς κινήσεσι, μέγα ἡμῖν φῶμεν ξυμβάλλεσθαι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Καὶ μὴν τό γε μὴ δύσκολον ἐν ψυχῇ, καὶ τὸ δύσκολον, οὐ σμικρὸν μόριον εὐψυχίας καὶ κακο- G ψυχίας ἑκάτερον γιγνόμενον, γίγνοιτ' ἄν. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗ. Τίνα οὖν ἂν τρόπον εὐθὺς ἐμφύοιθ' ἡμῖν ὁπότερον βουληθεῖμεν τῷ νεογενεῖ, φράζειν δὴ πειρατέον, ὅπως τις καὶ καθ' ὅσον εὐπορεῖ τούτων. ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Λέγω δὴ τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα, ὡς ἡ μὲν τρυφὴ δύσκολα καὶ ἀκράχολα καὶ σφόδρα ἀπὸ σμικρῶν κινούμενα τὰ τῶν νέων ἤθη ἀπεργάζεται· τὸ δὲ τούτων ἐναντίον, ἥ γε σφόδρα καὶ ἀγρία δούλωσις, ταπεινοὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ μισανθρώπους ποιοῦσα, ἀνεπιτηδείους ξυνοίκους ἀποτελεῖ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς οὖν δὴ χρὴ τὰ μήπω φωνῆς ξυνιέντα, μηδὲ παιδείας τῆς ἄλλης δυνατὰ γεύεσθαί πω, τρέφειν τὴν πόλιν ἅπασαν; ΑΘΗΝ. H Ὧδέ πως φθέγγεσθαί που μετὰ βοῆς εὐθὺς πᾶν εἴωθε τὸ γενόμενον, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· καὶ δὴ καὶ τῷ κλαίειν πρὸς τῇ βοῇ μᾶλλον τῶν ἄλλων συνέχεται. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν αἱ τροφοὶ σκοποῦσαι τίνος ἐπιθυμεῖ, τούτοις αὐτοῖς ἐν τῇ προσφορᾷ τεκμαίρονται. οὗ μὲν γὰρ ἂν προσφερομένου σιγᾷ, καλῶς οἴονται προσ-

φέρειν· οὐ δ' ἂν κλαίῃ καὶ βοᾷ, οὐ καλῶς. τοῖς δὴ παιδίοις τὸ δήλωμα ὧν ἐρᾷ καὶ μισεῖ, κλαυθμοναὶ καὶ βοαί, σημεῖα οὐδαμῶς εὐτυχῆ. ἔστι δὲ ὁ χρόνος οὗτος τριῶν οὐκ ἐλάττων ἐτῶν, μόριον οὐ σμικρὸν τοῦ βίου διαγαγεῖν χεῖρον, ἢ μὴ χεῖρον. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘ. Ὁ δὴ δύσκολος, οὐδαμῶς τε ἵλεως, ἆρ' οὐ δοκεῖ σφῷν θρηνώδης τε εἶναι, καὶ ὀδυρμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλήρης μᾶλλον ἢ χρεὼν εἶναι τὸν ἀγαθόν; ΚΛ. Ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ. ΑΘ. Τί οὖν; εἴ τις τὰ τρία ἔτη πειρῷτο, πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων ὅπως τὸ τρεφόμενον ἡμῖν ὡς ὀλιγίστῃ προσχρήσεται ἀλγηδόνι, καὶ φόβοις καὶ λύπῃ πάσῃ κατὰ δύναμιν, ἆρ' οὐκ οἰόμεθα εὔθυμον μᾶλλόν τε καὶ ἵλεων ἀπεργάζεσθαι τηνικαῦτα τὴν ψυχὴν τοῦ τρεφομένου; ΚΛ. Δῆλον δὴ καὶ μάλιστά γ' ἄν, ὦ ξένε, εἴ τις πολλὰς ἡδονὰς αὐτῷ παρασκευάζοι. ΑΘΗ. Τοῦτ' οὐκέτ' ἂν ἐγὼ Κλεινίᾳ ξυνακολουθήσαιμ' ἄν, ὦ θαυμάσιε. ἔστι γὰρ οὖν ἡμῖν ἡ τοιαύτη πρᾶξις, διαφθορὰ μεγίστη πασῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ γίγνεται ἑκάστοτε τροφῆς. ὁρῶμεν δὲ εἴ τι λέγομεν. ΚΛ. Λέγε τί φῄς. ΑΘ. Οὐ σμικροῦ πέρι νῦν εἶναι νῷν τὸν λόγον. ὅρα δὲ καὶ σύ, ξυνεπίκρινέ τε ἡμᾶς ὦ Μέγιλλε. ὁ μὲν γὰρ ἐμὸς δὴ λόγος οὔθ' ἡδονάς φησι δεῖν διώκειν τὸν ὀρθὸν βίον, οὔτ' αὖ τὸ παράπαν φεύγειν τὰς λύπας, ἀλλ' αὐτὸ ἀσπάζεσθαι τὸ μέσον· ὃ νῦν δὴ προσεῖπον, ἵλεων ὀνομάσας. ἣν δὴ διάθεσιν, καὶ θεοῦ, κατά τινα μαντείας φήμην, εὐστόχως πάντες προσαγορεύομεν. ταύτην τὴν ἕξιν διώκειν φημὶ δεῖν ἡμῶν καὶ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεῖον. μήτ' οὖν αὐτὸν προπετῆ πρὸς τὰς ἡδονὰς γιγνόμενον ὅλως, ὡς οὐδ' ἐκτὸς λυπῶν ἐσόμενον, μήτε ἄλλον, γέροντα ἢ νέον, ἐᾶν πάσχειν ταὐτὸ τοῦθ' ἡμῖν, ἄρρενα ἢ θῆλυν· ἀπάντων δὲ ἥκιστα εἰς δύναμιν τὸν ἀρτίως νεογενῆ· κυριώτατον γὰρ οὖν ἐμφύεται πᾶσι τότε τὸ πᾶν ἦθος, διὰ ἔθος. ἔτι δ' ἔγωγ', εἰ μὴ μέλλοιμι δόξειν παίζειν, φαίην ἂν δεῖν καὶ τὰς φερούσας ἐν γαστρί, πασῶν τῶν γυναικῶν μάλιστα θεραπεύειν ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτόν, ὅπως μήτε ἡδοναῖς τισὶ πολλαῖς ἅμα καὶ μάργοις προσχρήσεται ἡ κύουσα, μήτε αὖ λύπαις, τὸ δὲ ἵλεων καὶ εὐμενὲς πρᾷόν τε τιμῶσα διαζήσει τὸν τότε χρόνον. ΚΛ. Οὐδὲν δεῖ σε, ὦ ξένε, Μέγιλλον ἀνερωτᾶν πότερος ἡμῶν ὀρθότερον εἴρηκεν. ἐγὼ γὰρ αὐτὸς σοὶ συγχωρῶ τὸν λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἀκράτου βίον φεύγειν δεῖν πάντας, μέσον δέ τινα τέμνειν ἀεί. καλῶς τοίνυν εἴρηκάς τε καὶ ἀκήκοας ἅμα. ΑΘ. Μάλα μὲν οὖν ὀρθῶς, ὦ Κλεινία. τόδε τοίνυν ἐπὶ τούτοις τρεῖς ὄντες διανοηθῶμεν. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Ὅτι ταῦτ' ἔστι πάντα ὅσα νῦν διεξερχόμεθα, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἄγραφα νόμιμα· καὶ οὓς πατρίους νόμους ἐπονομάζουσιν, οὐκ ἄλλα ἐστὶν ἢ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα. καὶ ἔτι γε ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ἐπιχυθείς, ὡς οὔτε νόμους δεῖ προσαγορεύειν αὐτά, οὔτε ἄρρητα ἐᾶν, εἴρηται καλῶς. δεσμοὶ γὰρ οὗτοι πάσης εἰσὶ πολιτείας, μεταξὺ πάντων ὄντες τῶν ἐν γράμμασι τεθέντων τε καὶ κειμένων, καὶ τῶν ἔτι τεθησομένων, ἀτεχνῶς οἷον πάτρια καὶ παντάπασιν ἀρχαῖα νόμιμα· ἃ καλῶς μὲν τεθέντα καὶ ἐθισθέντα πάσῃ σωτηρίᾳ, περικαλύψαντα ἔχει τοὺς τότε γραφέντας νόμους· ἂν δ' ἐκτὸς τοῦ καλοῦ βαίνῃ, πλημμελῶς, οἷον τεκτόνων ἐν οἰκοδομήμασιν ἐρείσματα ἐκ μέσου ὑπορρέοντα, συμπίπτειν εἰς ταὐτὸν ποιεῖ τὰ ξύμπαντα, κεῖσθαί τε ἄλλα ὑφ' ἑτέρων, αὐτά τε καὶ τὰ καλῶς ὕστερον ἐποικοδομηθέντα, τῶν ἀρχαίων ὑποπεσόντων. ἃ δὴ διανοουμένοις ἡμᾶς, ὦ Κλεινία, σοὶ δεῖ τὴν πόλιν, καινὴν οὖσαν, πάντῃ ξυνδεῖν, μήτε μέγα μήτε σμικρὸν παραλιπόντας εἰς δύναμιν, ὅσα νόμους ἢ ἔθη τις ἢ ἐπιτηδεύματα καλεῖ. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις πόλις ξυνδεῖται· ἄνευ δὲ ἀλλήλων ἑκάτερα τούτων οὐκ ἔστι μόνιμα. ὥστε οὐ χρὴ θαυμάζειν ἐὰν ἡμῖν πολλὰ ἅμα καὶ σμικρὰ δοκοῦντα εἶναι νόμιμα, ἢ καὶ ἐθίσματα ἐπιρρέοντα, μακροτέρους ποιῇ τοὺς νόμους. ΚΛ. Ἀλλ' ὀρθῶς σύ γε λέγεις· ἡμεῖς τε οὕτω διανοησόμεθα. ΑΘΗΝ. Εἰς μὲν τοίνυν τὴν τοῦ τριετοῦς γεγονότος ἡλικίαν, κόρου καὶ κόρης, ταῦτα εἴ τις ἀκριβῶς ἀποτελοῖ, καὶ μὴ παρέργως τοῖς εἰρημένοις χρῷτο, οὐ σμικρὰ εἰς ὠφέλειαν γίγνοιτ' ἂν τοῖς νεωστὶ τρεφομένοις· τριετεῖ δὲ δὴ καὶ τετραετεῖ καὶ πενταετεῖ καὶ ἔτι ἑξετεῖ ἤθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη. τρυφῆς δ' ἤδη παραλυτέον, κολάζοντα μὴ ἀτίμως. ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τῶν δούλων γ' ἐλέγομεν, τὸ μὴ μεθ' ὕβρεως κολάζοντας, ὀργὴν ἐμποιήσειν δεῖν τοῖς κολασθεῖσι, μηδ' ἀκολάστους ἐῶντας τρυφᾶν· ταὐτὸν δραστέον τοῦτό γε καὶ ἐπ' ἐλευθέροισι. παιδιαὶ δ' εἰσὶ τοῖς τηλικούτοις αὐτοφυεῖς τινές· ἃς ἐπειδὰν ξυνέλθωσιν, αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσι. ξυνιέναι δὲ εἰς τὰ κατὰ κώμας ἱερὰ δεῖ πάντα ἤδη τὰ τηλικαῦτα παιδία, ἀπὸ τριετοῦς μέχρι ἓξ ἐτῶν, κοινῇ τὰ τῶν κωμητῶν εἰς ταὐτὸν ἕκαστα. τὰς δὲ τροφοὺς ἔτι τῶν τηλικούτων κοσμιότητός τε καὶ ἀκολασίας ἐπιμελεῖσθαι. τῶν δὲ τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης ξυμπάσης, τῶν δώδεκα γυναικῶν μίαν ἐφ' ἑκάστῃ τετάχθαι, κοσμοῦσαν κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προειρημένων ἃς ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες. ταύτας δὲ αἱρείσθωσαν μὲν αἱ τῶν γάμων κύριαι τῆς ἐπιμελείας, ἐξ ἑκάστης τῆς φυλῆς μίαν, ἥλικας αὐταῖς. ἡ δὲ καταστᾶσα ἀρχέτω, φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας, καὶ κολάζουσα ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα· δοῦλον μὲν καὶ δούλην, καὶ ξένον καὶ ξένην, αὐτὴ διά τινων τῆς πόλεως οἰκετῶν· πολίτην δέ, ἀμφισβητοῦντα μὲν τῇ κολάσει, πρὸς τοὺς ἀστυνόμους

A ſi tacent, rectè: ſi clamant fléntque, nón rectè ſe obtuliſſe his ſignis coniiciunt. Argumenta ſanè in infantibus quas res ament, quas oderint, clamor fletúſque ſunt, ſigna minimè fortunata. Huius rei tempus triennio minus non eſt, quod ſpatium non eſt parua vitæ particula ad eã rectè vel contrà ducẽdam; ſi ipſum rectè, vel contrà, ducitur. CLIN. Rectè. ATHEN. Nónne videtur vobis difficilis homo, nec vllo modo tranquillus, eſſe etiam querulus atque gemebũdus vltrà quàm bonum virum deceat? CLIN. Mihi quidem. ATHEN. Quid igitur? Siquis omni ratione pro viribus conetur, vt in hoc triennio puer quàm minimum dolore, metu, triſtitiáque afficiatur, B nónne pueri animus pacatior tranquilliórque reddetur? CLI. Perſpicuum eſt hoſpes, multóque etiam magis, ſiquis eum in multis voluptatibus educarit. ATHEN. Hoc ego tibi non concedam, ô mirifice Clinia. Nam talis educatio cùm in principio ſtatim adhibeatur, omnium maxima pernicies eſt. Videamus igitur an quicquam dicamus. CLIN. Dic quid ais. ATHEN. De re non parua à nobis agi nunc aſſero. Attende & tu Megille, ac ſententias vtriuſque diiudica. Mea quidem ratio rectam vitam cenſet nec voluptates ſequi omnino, nec fugere omnino dolores debere, ſed medium potius illum habitum C ſequi, quem & ipſe modò tranquillitatem vocabam, & omnes dei proprium eſſe, diuino quodam oraculo rectè coniicientes fatemur. Hunc habitum ſequi debet quiſquis hominũ diuinus eſt futurus, adeò vt nec ipſe ad voluptates omnino procliuis ſit, alioquin procul à dolore non erit, nec alium quenquam ſiue ſenem, ſiue iuuenem, aut maſculum, aut fœminam indulgere voluptatibus patiatur, miniméque omnium ſtatim natos infantes, firmiſſimi enim tunc omnibus mores omnes propter conſuetudinem innaſcuntur. Ego verò niſi vererer ne fortè iocari vobis videar, dicerem vtique, grauidas etiam mulieres maximè omnium illo anno ita regendas eſſe, vt nec ad voluptates multas furioſáſque ferantur, neque D doloribus agitentur: ſed tranquillam pacatámque & mitem vitam agant. CLIN. Non opus eſt hoſpes vt Megillum interroges, vter noſtrûm rectiùs ſit loquutus. Ego enim aſſentior tibi meræ voluptatis merique doloris vitam fugiendam omnibus eſſe, & mediam quandam ſemper tenendam. Quare & dixiſti rectè atque audiuiſti. ATHEN. Rectè nimium Clinia. Sed illud ad hæc ſimul omnes tres cogitemus. CL. Quidnam? ATHE. Quòd quæ dicuntur à nobis, ea leges non ſcriptæ à multis appellantur, nec aliæ ſunt quæ leges patriæ nominãtur, quàm huiuſmodi omnia. Atque quod paulò antè tetigimus, nec leges hæc eſſe vocanda, neque ſilentio prætereunda, probè dictum eſt. E Hæc enim totius reipublicæ vincula ſunt, mediúmque tenent inter ſcriptas ſcribendáſque leges, videlicet tanquam patriæ priſcæque omnino inſtitutiones. Hæc ſi probè poſita ſint, ſéque in eis homines rectè aſſuefecerint, cõſcriptas leges ſtabili ſalute tutãtur. Sin contrà factũ ſit, cõtrà continget: quẽadmodum in ædificiis accidit, vbi ſi ædium ſuſtentacula ſubtracta de medio fuerint, concidere omnia cogunt, aliáque ex aliis deiici, & quæ bene ſuperſtructa ſunt, dirutis prioribus corruunt. Atque hæc quidem cogitantes nouam hanc tuã ciuitatem, ô Clinia, vndique vincere debemus, nihilo prorſus relicto quoad fieri poteſt, quod vel ad leges, vel ad mores, vel F ſtudia pertineat, his enim omnibus ciuitas nectitur. Alterum verò iſtorum ſine altero permanere non poteſt. Quare non eſt mirandum, ſi quæ nobis multa ſimul & parua legitimè videntur inſtituenda, velut cõſuetudines confluentia, longiores leges efficiunt. CLIN. Rectè tu quidem, & nos ſimiliter cogitabimus. ATHEN. Siquis igitur ad eum qui tres agit, colendum ſeu maſculum, ſiue fœminam, hęc diligenter adhibeat, ac ſedulo ſupradictis vtatur, non paruam afferent nuper enutritis vtilitatem. Atque id ingenio eorum qui tres & qui quatuor & quinque & ſex agunt annos, conueniens erit, à quibus deliciæ remouendæ ſunt, & caſtigatio ſine contẽptu adhibẽda. Cæte- G rùm quemadmodum ſeruos diximus caſtigare ſine cõtumelia oportere, ne in iracundiã efferantur: caſtigare tamen omnino, ne nimium delicioſi reddantur: ita & liberos volumus. Horum ludi quidam ſunt ipſis quodammodo naturales: ad quos quando conueniunt, ſponte feruntur. Congregandi hi pueri ſunt à triennio ad ſex vſque annos, ſinguli in ſuæ tribus ſolennitate: quorum & adhuc tantillorum nutrices modeſtiam incontinentiámque obſeruent, & cuique cœtui nutricibúſque vna quædam præſit de mulieribus duodecim annuo tempore imperatura: prout legum cuſtodes ordinauerint, has deligant mulieres nuptiarũ curatrices, ex quaque tribu vnam ętate ipſis æquales. Quæ ad hunc magiſtratum aſſumpta eſt, ita ſe gerat vt in ſacrum quotidie proficiſcatur, ſempérque iniuriantem puniat. Seruum quidem & ſeruam, peregrinum & peregrinam ipſa per vrbanos quoſdam miniſtros; ciuem autem cuius animaduerſio in controuerſia ſit, ad ædilium trahat

iudicium: de qua autem non ſit controuerſia, eum ipſa ciuem puniat. Poſt annorũ ſex ætatẽ fœminæ à maribus diſcernãtur, pueriq; deinceps cũ æqualibus maribus, & puellæ cũ fœminis æqualibus conuerſentur. Et ad diſcendum vtriq; ſe vertãt. Mares quidem ad magiſtros equorũ, arcuũ, telorum, & fundæ: fœminæ quoque ad eadem ſi concedatur, vſque ad ſcientiam tãtum, & maximè ad armorum vſum. Quo pacto autem nunc in his ſe res habeat, penè ab omnibus ignoratur. CLIN. Quid ais? ATHEN. Quòd videlicet dextra à ſiniſtris, quo ad manus pertinet, differre iam videantur in ſingulis operationibus natura. Pedes enim inferioreſque partes ad opera nihilo differre videntur. Manibus autem matrum nutricúmq; ſimul ignorantia quaſi claudi facti ſumus. Nam quũ natura ferè ad vtranq; partẽ æquè ſe habeat ipſi per conſuetudinẽ non rectè vtentes, differentiam fecimus. Et certè in quibuſdam parum id refert. Nihil enim intereſt ad vitam, ſi lyra in ſiniſtra ſit, in dextera plectrum, in cæteriſque huiuſmodi ſimiliter. Quorum exemplo idem in reliquis omnibus non facere, dementia eſt. Hæc ita eſſe lex Scytharum oſtendit. Non enim ſiniſtra ſolum arcũ, dextera ſagittam tenent, ſed vtriſque ſimiliter ad vtrunq. vtũtur. Multa exempla huiuſmodi in aurigarum aliorũq. operibus reperiũtur. Ex quibus intelligere licet eos qui dextris ſiniſtra imbecilliora reddunt, præter naturam id facere. Quæ res vt diximus in corneis plectris, inſtrumentiſq. talibus impedimẽto nõ eſt. Sed permultũ intereſt, quando in pugna ferro, arcu, haſta, cæteriſq. huiuſmodi vti neceſſe eſt, plurimũ autem quando armis arma pelluntur. Differt autem multũ qui didicit, ab eo qui nõ didicit: & exercitatus, ab eo qui minimè exercitatus eſt. Nã quemadmodũ qui aut in pugili certamine aut lucta, aut vtroq. ſimul perfectè ſe exercuit, potis eſt congredi à ſiniſtris, & præſtò ſe accõmodat, quãdo ad partem alterã transferre cogitur: id ipſum arbitror in armis ac cæteris rebus rectiſſimum eſſe. Quare oportet ſi duo quędã quis poſſidet, quibus ſe defendat, & alios cædat: vt nihil horum pro viribus otioſum inexercitatúmq. relinquat. Et ſi quis Geryonis aut Briarei naturã habeat, quum centimanus ſit, centũ oportet ab eo iacula mitti poſſe. Horum omnium curam habeãt principes, tam mulieres quàm viri: & mulieres quidem ludos alimentáque conſiderẽt: viri autem diſciplinas, vt omnes pedibus manibúſque vtrinque æquè potentes facti per conſuetudinem naturæ non noceant. Diſciplina verò duplici vti cõuenit: & corporis quidem, gymnaſticã: animi, muſicã vocari. Sed gymnaſtica rurſus eſt duplex ſaltatio & luctatio. Saltatio quoque alia muſæ verba imitatur, magnificentiam ipſius libertatémque obſeruans: alia bonę habitudinis, leuitatis & formæ tum corporis ipſius, tum partium membrorúmque eius gratia, aptè flectit tenditque ſingula: ita vt ſufficienter motus harmonicus diffundatur, conſequatúrque vniuerſum ſaltationis ordinem. Luctationis autem genera illa quæ Anteus & Cercyo in artificium inutilis contentionis gratia deduxerunt, vel Epius vel Amycus in pugili cõcertatione: quum nihil ad prælium conferant, digna mentione nõ ſunt. Quæ verò in recta luctatione à collo, manibus, laterúmque motu cũ victoriæ ſtudio, honeſtóque habitu adhibentur, & ad ſanitatẽ viréſq. conducũt: quũ ad omnia vtilia ſint, prætereunda nõ ſunt. Sed diſcẽtibus docentibúſque ſimul præcipiendum, vt quando ad hoc in condendis legibus venerimus, alteri beneuolè hæc largiantur, alteri gratioſè ſuſcipiant. Nec verò omnes imitationes capeſſendæ quæ in choreis ſunt, ſed hic quidem armatorũ Curetarum ludi, in Lacedęmone Caſtoris atque Pollucis. Apud nos quoque nõ eſt negligendũ, quòd Minerua ludis choreæ delectata, non nudis manibus ludendũ cenſuit, ſed armis tota ornata, ſaltandi officio eſt perfuncta. Quæ quidem adoleſcentulis ſunt maribus & fœminis imitanda, deę munus ad vſum belli ſolennitatúmq. ornamentum honorantibus. Pueros verò antequàm prodire in bellum poſſint, armis equiſque oportet in deorum omnium pompis ornatos, modò velociores, modò tardiores in chorea & itinere ad deos deorúmque filios ſupplicationes fundere. Ludi porrò atq. prę ludia ſi rerum aliquarum gratia, nullarum certè niſi harũ ſunt adhibenda. Hęc enim in pace & bello tam priuatim, quàm publicè vtilia ſunt. Cæteræ verò corporis exercitationes ſeu ludo, ſiue ſerio fiant, ô Clinia atque Megille, non ſunt liberales. Eam iam gymnaſticam quam tractandã in primis ſermonibus dixi, ferme peregi, atque hæc tota & perfecta eſt. Vos autem ſi meliorem habetis, in medium proferatis. CLIN. Non eſt facile hoſpes his neglectis, narrare alia de gymnaſtica & certamine meliora. ATHE. Reliquũ eſt, igitur vt de Muſarũ Apolliniſq. muneribus diſſeramus de quibus ita ſatis dictũ eſſe putabam*,

Puellarum ſeparatio.

Gymnaſtica. Saltatio.

Luctatio.

A ἐπὶ δίκην ἄγουσα· ἀναμφισβήτητον δὲ ὄντα καὶ τὸν πολίτην αὐτὴ κολαζέτω. μετὰ δὲ τὸν ἑξέτη καὶ τὴν ἑξέτιν, διακρινέσθω μὲν ἤδη τὸ γένος ἑκατέρων· κόροι μὲν μετὰ κόρων, παρθένοι δὲ ὡσαύτως μετ' ἀλλήλων τὴν διατριβὴν ποιείσθωσαν. πρὸς δὲ τὰ μαθήματα τρέπεσθαι χρεὼν ἑκατέρους· τοὺς μὲν ἄρρενας, ἐφ' ἵππων διδασκάλους, καὶ τόξων καὶ ἀκοντίων καὶ σφενδονήσεως· ἐὰν δέ πῃ ξυγχωρῶσι μέχρι γε μαθήσεως, καὶ τὰ θήλεα, καὶ δὴ τά γε μάλιστα πρὸς τὴν τῶν ὅπλων χρείαν. τὸ γὰρ δὴ νῦν καθεστὼς περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀγνοεῖται παρὰ τοῖς πᾶσιν ὀλίγου. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗΝ. Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντα ἐσθ'

B ἡμῶν φύσει πρὸς τὰς χρείας, εἰς ἑκάστας τῶν πράξεων τὰ περὶ τὰς χεῖρας. ἐπεὶ τά γε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται· τὰ δὲ κατὰ χεῖρας, ἀνοίᾳ τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἑκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ ἔθη διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρᾳ μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδέν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, μὴ δέον, οὕτω χρῆσθαι, σχεδὸν ἄνοια. ἔδειξε δὲ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀ-

C ριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέροις ἐπ' ἀμφότερα χρώμενος. πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις· ἐν οἷς ἔστι μαθεῖν δυνατὸν ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες. ταῦτα δ' (ὅπερ εἴπομεν) ἐν μὲν κερατίνοις πλήκτροις καὶ ἐν ὀργάνοις τοιούτοις, οὐδὲν μέγα· σιδηροῖς δ' εἰς τὸν πόλεμον ὅταν δέῃ χρῆσθαι, μέγα διαφέρει, καὶ τόξοις καὶ ἀκοντίοις, καὶ ἑκάστοις τούτων, πολὺ δὲ μέγιστον ὅταν ὅπλοις δέῃ πρὸς ὅπλα χρῆσθαι. διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθὼν μὴ μαθόντος, καὶ ὁ γυμνασάμενος τοῦ μὴ γεγυμνασμένου. καθάπερ γὰρ ὁ τελέως παγκράτιον ἠσκη-

D κώς, ἢ πυγμήν, ἢ πάλην, οὐκ ἀπὸ μὲν τῶν ἀριστερῶν ἀδύνατός ἐστι μάχεσθαι, χωλαίνει δὲ καὶ ἐφέλκεται πλημμελῶν, ὁπόταν αὐτόν τις μεταβιβάζων ἐπὶ θάτερα ἀναγκάζῃ διαπονεῖν· ταὐτὸν δὴ τοῦτ', οἶμαι, καὶ ἐν ὅπλοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι χρὴ προσδοκᾶν ὀρθόν· ὅτι τὸν διπλᾶ δεῖ κεκτημένον οἷς ἀμύνοιτό τ' ἂν καὶ ἐπιτιθεῖτο ἄλλοις, μηδὲν ἀργὸν τούτων μηδὲ ἀνεπιστήμον ἐᾶν εἶναι κατὰ δύναμιν. Γηρυόνου δέ γε εἴ τις φύσιν ἔχων, ἢ καὶ τὴν Βριάρεω, φύοιτο, ταῖς ἑκατὸν χερσὶν ἑκατὸν δεῖ βέλη ῥίπτειν δυνατὸν εἶναι. τούτων δὴ πάντων τὴν ἐπιμέλειαν ἀρχούσαις τε καὶ ἄρχουσι δεῖ γίγνεσθαι· ταῖς μέν, ἐν παιδιαῖς τε καὶ τροφαῖς ἐπισκόποις γιγνομέναις· τοῖς δέ, περὶ τὰ

E μαθήματα, ὅπως ἀρτίποδές τε καὶ ἀρτίχειρες πάντες τε καὶ πᾶσαι γιγνόμενοι, μηδὲν τοῖς ἔθεσιν ἀποβλάπτωσι τὰς φύσεις, εἰς τὸ δυνατόν. τὰ δὲ μαθήματά που διπλᾶ, ὥς γ' εἰπεῖν, χρήσασθαι συμβαίνοι ἄν· τὰ μὲν ὅσα περὶ τὸ σῶμα, γυμναστικῆς· τὰ δ' εὐψυχίας χάριν, μουσικῆς. τὰ δὲ γυμναστικῆς αὖ, δύο· τὸ μέν, ὄρχησις, τὸ δέ, πάλη. τῆς ὀρχήσεως δὲ ἄλλη μέν, Μούσης λέξιν μιμουμένων, τό, τε μεγαλοπρεπὲς φυλάττοντας ἅμα καὶ ἐλευθέριον· ἄλλη δέ, εὐεξίας, ἐλαφρότητός τε ἕνεκα καὶ κάλλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ μελῶν καὶ μερῶν, τὸ προσῆκον καμπῆς τε καὶ ἐκτάσεως ἀποδιδομένης ἑκάστοις αὐτοῖς αὐτῶν εὐρύθμου κινήσεως, διασπειρομένης ἅμα καὶ ξυνακολουθούσης εἰς πᾶσαν τὴν ὄρχησιν ἱκα-

F νῶς. καὶ δὴ τά γε κατὰ πάλην ἃ μὲν Ἀνταῖος ἢ Κερκύων ἐν τέχναις ἑαυτῶν ξυνεστήσαντο φιλονεικίας ἀχρήστου χάριν, ἢ πυγμῆς Ἐπειὸς ἢ Ἄμυκος, οὐδὲν χρήσιμα ἐπὶ πολέμου κοινωνίαν ὄντα, οὐκ ἄξια λόγῳ κοσμεῖν· τὰ δὲ ἀπ' ὀρθῆς πάλης, ἀπ' αὐχένων καὶ χειρῶν καὶ πλευρῶν ἐξειλήσεως, μετὰ φιλονεικίας τε καὶ καταστάσεως διαπονούμενα μετ' εὐσχήμονος, ῥώμης τε καὶ ὑγιείας ἕνεκα· ταῦτ' εἰς πάντα ὄντα χρήσιμα οὐ παρετέον, ἀλλὰ προστακτέον μαθηταῖς τε ἅμα καὶ τοῖς διδάξουσιν, ὅταν ἐνταῦθ' ὦμεν τῶν νόμων, τοῖς μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα εὐμενῶς δωρεῖσθαι, τοῖς δέ, παραλαμβάνειν ἐν χάρισιν. οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὖ μιμήματα προσήκοντα μιμεῖσθαι, παρετέον· κατὰ μὲν

G τὸν τόπον τόνδε, Κουρήτων ἐνόπλια παίγνια· κατὰ δὲ Λακεδαίμονα, Διοσκόρων. ἡ δὲ αὖ που παρ' ἡμῖν κόρη καὶ δέσποινα, εὐφρανθεῖσα τῇ τῆς χορείας παιδιᾷ, κεναῖς χερσὶν οὐκ ᾠήθη δεῖν ἀθύρειν, πανοπλίᾳ δὲ παντελεῖ κοσμηθεῖσα, οὕτω τὴν ὄρχησιν διαπεραίνειν. ἃ δὴ πάντας μιμεῖσθαι πρέπον ἂν εἴη, κόρους τε ἅμα καὶ κόρας, τὴν τῆς θεοῦ χάριν τιμῶντας, πολέμου τ' ἐν χρείᾳ καὶ ἑορτῶν ἕνεκα. τοῖς δὲ που παισὶν εὐθύς τε καὶ ὅσον ἂν χρόνον μήπω εἰς πόλεμον ἴωσι, πᾶσι θεοῖς προσόδους τε καὶ πομπὰς ποιουμένοις, μεθ' ὅπλων τε καὶ ἵππων ἀεὶ κοσμεῖσθαι δέον ἂν εἴη, θάττοις τε καὶ βραδυτέροις ἐν ὀρχήσεσι καὶ ἐν πορείᾳ τὰς ἱκετείας ποιουμένοις πρὸς θεούς τε καὶ θεῶν παῖδας. καὶ ἀγῶνας δὴ καὶ προαγῶνας, εἴ τινων, οὐκ ἄλλων ἢ τούτων ἕνεκα προαγωνιστέον. οὗτοι γὰρ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ κατὰ πόλεμον χρήσιμοι εἴς τε πολιτείαν καὶ ἰδίους οἴκους. οἱ δὲ ἄλλοι πόνοι τε καὶ παιδιαὶ καὶ σπουδαὶ κατὰ σώματα, οὐκ ἐλευθέρων, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία. ἣν εἶπον γυμναστικὴν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις ὅτι δέοι διεξελθεῖν, σχεδὸν δὴ διελήλυθα ταύτην· καὶ ἔσθ' αὕτη παντελής· εἰ δέ τινα ταύτης ὑμεῖς ἔχετε βελτίω, θέντες εἰς κοινὸν λέγετε. ΚΛ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ ξένε, παρέντας ταῦτα, ἄλλα ἔχειν βελτίω τούτων περὶ γυμναστικῆς ἅμα καὶ ἀγωνίας εἰπεῖν. ΑΘΗ. Τὸ τοίνυν τούτοις ἑξῆς περὶ τὰ τῶν Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος δῶρα, τότε μέν, ὡς ἅπαντα εἰρηκότες,

ᾠόμεθα καταλείπειν μόνα τὰ περὶ γυμναστικῆς· νῦν δ' ἔστι δῆλα ἅ τ' ἐστί, καὶ ὅτι πρῶτα πᾶσι ῥητέα. λέγωμεν τοίνυν ἑξῆς αὐτά. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν λεκτέον. ΑΘ. Ἀκούσατε δέ μου, προακηκοότες μὲν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν· ὅμως δὲ τό γε σφόδρα ἄτοπον καὶ ἀήθες διευλαβεῖσθαι δεῖ λέγοντα καὶ ἀκούοντα, καὶ δὴ καὶ νῦν. ἐρῶ μὲν γὰρ ἐγὼ λόγον οὐκ ἄφοβον εἰπεῖν, ὅμως δέ πῃ θαρρήσας οὐκ ἀποστήσομαι. ΚΛ. Τίνα δὴ τοῦτον, ὦ ξένε, λέγεις; ΑΘΗΝ. Φημὶ κατὰ πάσας πόλεις τὸ τῶν παιδιῶν γένος ἠγνοῆσθαι ξύμπασιν, ὅτι κυριώτατόν ἐστι περὶ θέσεως νόμων, ἢ μονίμους εἶναι τοὺς τεθέντας, ἢ μή. ταχθὲν μὲν γὰρ αὐτὸ καὶ μεταλαβὸν τοῦ τὰ αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς παίζειν τε καὶ εὐθυμεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς παιγνίοις, ἐᾷ καὶ τὰ σπουδῇ κείμενα νόμιμα μένειν ἡσυχῇ· κινούμενα δὲ ταὐτὰ καὶ καινοτομούμενα, μεταβολαῖς τε ἄλλαις ἀεὶ χρώμενα, καὶ μηδέποτε ταὐτὰ φίλα προσαγορευόντων τῶν νέων μήτ' ἐν σχήμασι τοῖς τῶν αὑτῶν σωμάτων, μήτε ἐν τοῖς ἄλλοις σκεύεσιν ὁμολογουμένως αὐτοῖς ἀεὶ κεῖσθαι τό τ' εὔσχημον καὶ ἄσχημον· ἀλλὰ τὸν μάλιστα νέον ἀεὶ καινοτομοῦντα, καὶ εἰσφέροντα τῶν εἰωθότων ἕτερον κατά τε σχήματα καὶ χρώματα, καὶ πάντα ὅσα τοιαῦτα, τοῦτον τιμᾶσθαι διαφερόντως· τούτου πόλει λώβην οὐκ εἶναι μείζω φαῖμεν ἄν, ὀρθότατα λέγοντες. λανθάνειν γὰρ τῶν νέων τὰ ἤθη μεθιστάντα, καὶ ποιεῖν τὸ μὲν ἀρχαῖον παρ' αὐτοῖς ἄτιμον, τὸ δὲ νέον, ἔντιμον. τούτου δὲ πάλιν αὖ λέγω τοῦ τε ῥήματος καὶ τοῦ δόγματος οὐκ εἶναι ζημίαν μείζω πάσαις πόλεσι. ἀκούσατε δὲ ὅσον φημὶ αὐτὸ εἶναι κακόν. ΚΛΕΙΝ. Ἦ τὸ ψέγεσθαι τὴν ἀρχαιότητα λέγεις ἐν ταῖς πόλεσι; ΑΘΗΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΚΛ. Οὐ φαύλοις τοίνυν ἡμᾶς ἂν ἀκροατὰς πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἔχοις ἂν τοῦτον, ἀλλ' ὡς δυνατὸν εὐμενεστάτοις. ΑΘΗΝ. Εἰκός γ' οὖν. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘΗΝ. Ἴτε δή, μειζόνως αὐτὸν ἀκούσωμέν τε ἡμῶν αὐτῶν, καὶ πρὸς ἀλλήλους οὕτως εἴπωμεν. μεταβολὴν γὰρ δὴ πάντων, πλὴν κακῶν, πολὺ σφαλερώτατον εὑρήσομεν ἐν ὥραις πάσαις, ἐν πνεύμασιν, ἐν διαίταις σωμάτων, ἐν τρόποις ψυχῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐ τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὔ, πλὴν (ὅπερ εἶπον νῦν δή) κακοῖς. ὥστε εἴ τις ἀποβλέψειε πρὸς σώματα, ὡς πᾶσι μὲν σιτίοις, πᾶσι δ' αὖ ποτοῖς καὶ πόνοις ξυνήθη γιγνόμενα, καὶ τὸ πρῶτον ταραχθέντα ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτ' ἐξ αὐτῶν τούτων ὑπὸ χρόνου σάρκας φύσαντα οἰκείας τούτοις, φιλά τε καὶ ξυνήθη καὶ γνώριμα γιγνόμενα ἁπάσῃ ταύτῃ τῇ διαίτῃ, πρὸς ἡδονὴν καὶ ὑγίειαν ἄριστα διάγει. καὶ ἄν ποτ' ἄρα ἀναγκασθῇ μεταβάλλειν αὖθις ἡντινοῦν τῶν εὐδοκίμων διαιτῶν, τότε κατ' ἀρχὰς συνταραχθεὶς ὑπὸ νόσων, μόγις ποτὲ καταστάς, τὴν συνήθειαν τῇ τροφῇ πάλιν ἀπολαβών. ταὐτὸν δὴ δεῖ νομίζειν τοῦτο γίγνεσθαι καὶ περὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διανοίας τε ἅμα καὶ τὰς τῶν ψυχῶν φύσεις. οἷς γὰρ ἂν ἐντραφῶσι νόμοις, καὶ κατά τινα θείαν εὐτυχίαν ἀκίνητοι γένωνται μακρῶν καὶ πολλῶν χρόνων, ὡς μηδένα ἔχειν μνείαν μηδὲ ἀκοὴν τοῦ ποτε ἄλλως αὐτὰ σχεῖν ἢ καθάπερ νῦν ἔχει, σέβεται καὶ φοβεῖται πᾶσα ἡ ψυχὴ τό τι κινεῖν τῶν τότε καθεστώτων. μηχανὴν δὴ δεῖ τὸν νομοθέτην ἐννοεῖν ἀμόθεν γέ ποθεν, ὅντινα τρόπον τοῦτ' ἔσται τῇ πόλει. τῇδ' οὖν ἔγωγε εὑρίσκω· τὰς παιδιὰς πάντες διανοοῦνται κινουμένας τῶν νέων, ὅπερ ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, παιδιὰς ὄντως εἶναι, καὶ οὐ τὴν μεγίστην ἐξ αὐτῶν σπουδὴν καὶ βλάβην συμβαίνειν. ὥστε οὐκ ἀποτρέπουσιν, ἀλλὰ ξυνέπονται ὑπείκοντες· καὶ οὐ λογίζονται τόδε, ὅτι τούτους ἀνάγκη τοὺς παῖδας τοὺς ἐν ταῖς παιδιαῖς νεωτερίζοντας, ἑτέρους ἄνδρας τῶν ἔμπροσθεν γενέσθαι παίδων· γενομένους δὲ ἄλλους, ἄλλον βίον ζητεῖν· ζητήσαντας δέ, ἑτέρων ἐπιτηδευμάτων καὶ νόμων ἐπιθυμῆσαι. καὶ μετὰ τοῦτο ὡς ἥξοντος τοῦ νῦν δὴ λεγομένου μεγίστου κακοῦ πόλεσιν, οὐδεὶς αὐτῶν φοβεῖται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐλάττω μεταβαλλόμενα κακὰ διεξεργάζοιτ' ἄν, ὅσα περὶ σχήματα πάσχει τὸ τοιοῦτον· ὅσα δὲ περὶ τὰ τῶν ἠθῶν ἐπαίνου τε καὶ ψόγου πέρι πυκνὰ μεταπίπτει, πάντων, οἶμαι, μέγιστά τε καὶ πλείστης εὐλαβείας δεόμενα ἂν εἴη. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Τί οὖν; τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις πιστεύομεν, ἐν οἷς ἐλέγομεν ὡς τὰ περὶ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ πᾶσαν μουσικήν ἐστι τρόπων μιμήματα βελτιόνων καὶ χειρόνων ἀνθρώπων; ἢ πῶς; ΚΛ. Οὐδαμῶς ἄλλως πως τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα ἔχον ἂν εἴη. ΑΘΗ. Οὐκοῦν φαμέν, ἅπασαν μηχανητέον μηχανὴν ὅπως ἂν ἡμῖν οἱ παῖδες μήτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἅπτεσθαι κατ' ὀρχήσεις ἢ κατὰ μελῳδίας, μήτε τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἔχει τις οὖν ἡμῶν ἐπὶ τὰ τοιαῦτα βελτίω τινὰ τέχνην τῆς τῶν Αἰγυπτίων; ΚΛ. Ποίας δὴ λέγεις; ΑΘ. Τοῦ καθιερῶσαι πᾶσαν μὲν ὄρχησιν, πάντα δὲ μέλη· τάξαντας πρῶτον μὲν τὰς ἑορτάς, συλλογισαμένοις εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἅστινας ἐν οἷς χρόνοις καὶ οἷστισιν ἑκάστοις τῶν θεῶν καὶ παισὶ τούτων καὶ δαίμοσι γίγνεσθαι χρεών· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπὶ τοῖς τῶν θεῶν θύμασιν ἑκάστοις ἣν ᾠδὴν δεῖ ἐφυμνεῖσθαι, καὶ χορείαις ποίαισι γεραίρειν τὴν τότε θυσίαν, τάξαι μὲν πρῶτόν τινας· ἃ δ' ἂν ταχθῇ, Μοίραις καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεοῖς θύσαντας, κοινῇ πάντας τοὺς πολίτας σπένδοντας καθιεροῦν ἑκάστας τὰς ᾠδὰς ἑκάστοις τῶν θεῶν, καὶ τῶν ἄλλων. ἂν δέ τις παρ' αὐτά τις τῶν θεῶν ἄλλοις ὕμνοις ἢ χορείας προσάγῃ, τοὺς ἱερέας τε καὶ τὰς ἱερείας μετὰ νομοφυλάκων ἐξείργοντας, ὁσίως ἐξείργειν καὶ κατὰ νόμον· τὸν δ' ἐξειργόμενον, ἂν μὴ ἑκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ

A vt de gymnaſtica ſolùm reſtare videretur. Nunc autem patet nonnulla eſſe relicta, quæ dicenda in primis ſunt, quare deinceps illa dicemus. CLI. Dicantur omnino. ATH. Audiatis igitur, audiſtis enim & in ſuperioribus, quamuis & in dicendo & audiendo, quod valde mirum eſt & inſolens, cauere decet. Equidem in præſentia nonnihil dicturus ſum, quod dicere merito vereri quis debeat: dicam tamen. CLI. Quid illud eſt hoſpes? ATH. A nemine cognoſci aſſero, quàm magnam in omnibus ciuitatibus ludorum genus ad legum conditarum ſtabilitatem & mutationem habeat poteſtatem. Quippe ſi hoc ita ordinatum fuerit, vt iiſdem ludis ſecundum eadem, & eo-
B dem modo, iidem homines ſemper vtantur & delectentur: leges quoque ſerio poſitas ſtabiles manere permittit. Sin autem mutetur id genus, nouíque ludi quotidie inducantur, ſempérque nouis delectetur iuuentus, tum figuris geſtibúſve corporis, tum reliquo apparatu & ſupellectili: ac decens & indecens in his rebus aliter in dies & aliter iudicent, atque inuentores nouarum rerum colorum ſcilicet & figurarum cæterorúmque huiuſmodi ſemper honorent: peſtem hac nullam ciuitati maiorem fore cenſemus, rectè admodum iudicantes. Mutat enim iuuentutis mores occultè, facítque vt priſca quidem vilia, noua verò digna honore videantur. Qua oratione
C & opinione, nihil rurſus aſſero pernicioſius ciuitatibus eſſe. Sed audite quantum id malum eſſe cenſeo. CLI. Vituperarine priſca, malum eſſe in ciuitatibus ais? ATHE. Aio equidem valde. CLI. Non malos ad hanc orationem nos auditores habebis, ſed quantum fieri poteſt beneuolentiſſimos. ATHE. Conſentaneum eſt. CLIN. Dic iam. ATH. Agite, audiamus hæc diligentiſſimè: atque ita inter nos diſſeramus. Mutationem omnibus in rebus præterquàm malis eſſe periculoſiſſimam, in temporibus omnibus inuenimus, in diæta corporum, in moribus animorum, in omnibus ſimpliciter præterquàm in malis, vt modò dicebam. Corpora quidem cùm primis cibis aliqui-
D bus & potibus laboribúſque vtuntur, turbantur quodammodo, deinde ex diuturno harum rerum vſu concreſcunt, pinguiáque redduntur, atque huiuſmodi victu vtpote iam conſueto, familiari & amico, delectantur admodum, & optimè valent: at ſi ex probabili aliqua cauſa ad aliam cogantur tranſire diætam, in morbos initio conturbata incidunt, antequàm nouo victui conſueſcant. Idem quoque in cogitationibus hominum animorúmque naturis fieri cogitãdum. Omnes enim eas leges colunt, & innouare formidãt, in quibus educati ſunt: ſi illæ diuina quadam fortuna longis temporibus ſtabilitæ fue rint: adeò vt nullus aut recordetur, aut audiuerit eas vnquã ſe
E aliter atque hoc tempore habuiſſe. Quapropter excogitare debet legiſlator, qua via id in ciuitate quodammodo fiet. Hũc igitur ipſe modum excogitaui: adoleſcentum ludos quotidie variatos, vt ſuprà diximus, exiſtimant omnes nihil aliud eſſe, quàm nugas. neque quicquam ad officia vitę habere momenti. Quare cedunt & mutationem hanc innouationémque fieri facilè patiuntur. Nec intelligunt, quod neceſſe eſt pueros diuerſis ac priores ludis gaudentes, diuerſos differentéſque à prioribus viros fieri: diuerſos verò effectos, diuerſam quoque vitam quæſituros, atque hinc noua ſtudia legéſque deſideraturos, hinc nemo formidat peſtem quam dixi maximam ciui-
F tati futuram. Sed cætera quidem, præſertim circa figuras mutata, minus nocent. Crebra verò in laudandis vituperãdíſque moribus innouatio grauiſſima etiã, vt arbitror, & plurimum formidanda. CLI. Quídni? ATHEN. An non ſuperioribus ſermonibus credimus, in quibus diximus, quòd rhythmi & cætera muſicæ genera, imitationes quædam ſunt morum, tum bonorum hominum, tum malorum? Vel quid dicemus? CLIN. Nullo modo aliter ſentiemus. ATHEN. Omni igitur ratione conandum ne pueritia in cantibus & ſaltationibus noua vnquam audeat imitari, néve vllus ad nouitatem pueros volu-
G ptatum blandimentis alliciat. CLI. Optimè dicis. ATHE. Habétne quiſquam noſtrûm artem ad hæc Ægyptia meliorem? CLI. Quam illam dicis? ATHEN. Vt tripudij cantúſque genera diis omnia conſecrentur: & primùm quidem feſti dies ſinguli in certis anni temporibus, diis ſingulis deorúmque filiis, & dæmonibus ſtatuantur. Deinde quæ ſacrificia, quibus diis offerenda ſunt, ordinetur. Quíve cantus & choreæ quibus conueniant ſacrificiis diſtinguatur. Quæ poſtquàm diſtincta ſunt, communi ciues omnes libatione, tum Parcis, tum diis a-
H liis ſacrificent, certóſque cãtus & choreas, certis diis, eorúmve filiis, & dæmonibus dedicent. At ſi quis aliter quàm conſtitutum ſit, hymnis choreíſque in deorum ſacris vtatur, ſacerdotes tam viri quàm mulieres vnà cum legum cuſtodibus, eum ſanctè & legitimè arceant: & qui repulſus erit, niſi libenter obtẽperauerit, per totam vitam volenti cuiq; pœnas

impietatis perſoluat. CLI. Probè. ATH. Verùm quoniam huc oratione deuenimus, vt nos decet, afficiamur. CLIN. Quorſum hæc? ATHEN. Omnis non ſenex tantùm, verumetiam iuuenis, quoties mirum quid, & inſolens viderit vel audiuerit, non vtique accurrat ilico, quódque dubium eſt concedat: ſed quaſi ad triuium ſiue ſolus ſiue cum aliis venerit, ignorétque viam, perquirat ſanè nec vlterius progrediatur, antequã certior fuerit, quò iter ferat. Similiter nobis in præſentia faciendum. Nam cùm in ſermonem de legibus mirum & inſolitum inciderimus, diligentiſſimè conſiderare debemus. Non enim decet ſubitò tantos viros de re tanta ferre ſententiam, & quaſi planam protinus affirmare. CLI. Vera loqueris. ATHE. Ergo tempus ad hoc aſſumamus, tunc demum affirmaturi, cùm ſatis fuerit conſideratum. Verùm ne fruſtra conſequentem legum præſentium ordinem relinquamus, ad finem propoſitorum feſtinemus. Fortè nanque ſi deus voluerit, finem ſuum hæc tractatio conſecuta, planè quod modò dubitatur aperiet. CL. Præclarè loqueris hoſpes. Quare ſic faciamus. ATHE. Decreto igitur mirum hoc & inſolẽs, vt dicimus, affirmetur, quò nobis odæ cantúſque conſtare legibus videantur: ſicuti priſci de citharœdia dicebant: vt illi quoque non lõgè à noſtro abſint propoſito, ſed tanquam in ſomno, aut etiam in vigilia vel ſomniauerint, vel vaticinati hoc ſint. Hoc igitur ita decernatur. Nemo audeat præter publicos ſacróſque cantus aliquid canere: & pręter conſtitutam iuuentutis choream moueri tripudio, quemadmodum neque contra leges alias quicquam facere licet. Qui paret, indemnis abeat. Eum verò qui nõ obtemperauerit, quemadmodum paulò antè dictum, legum cuſtodes ſacerdotéſque tam mulieres, quàm viri puniant. Sed hæc quidem ita ſe habeant. CLI. Ita prorſus. ATHE. Quomodo autem legibus hæc quiſpiam ita ſanciet, vt ridiculus non videatur? Atqui ita cõſideremus. Tutiſſimus ad hæc mihi modus videtur, vt imagines quaſdam oratione fingamus: quarũ vnam hanc eſſe dico, ſacrificiis factis, & victimis ex lege peruſtis, accedat priuatim quiſpiam ad aram ſacráque, filius aut frater, qui miſerabilem prorſus & noxiam orationem fundat, nónne dicemus hunc patri & ſuis malè ominatum fuiſſe? CL. Dicemus ſanè. ATHE. In noſtris ciuitatibus fermè omnibus, vt breuiter dicam, hoc ita fit. Nam poſtea quàm magiſtratus quiſpiam publicè ſacra fecit, non vnus, ſed multi ſolent chori conuenire. Qui cùm prope aras ſteterint, miſerandis vocibus ſacram rem temerant. Quippe verbis, numeríſque & cõcentibus flebilibus audientium inficiunt animos, & qui ciuitatem ſacrificiis peractis ad lacrymas vehemẽtius commouet, victoriæ præmia refert. Hãc nos legem nónne abrogabimus? & ſi querulam orationem audiri à ciuibus quandoque oporteat, non faſtis diuinarum ſolennitatum diebus, ſed nefaſtis potius conuenire dicemus? Tunc eant ſi placet præmio conducti chori, externíque cantores, quemadmodum in funeribus fieri videmus: vbi quidam mercede conducti, Caricæ gentis inſtar miſerè defunctũ ipſum deplorant. Hoc certè huiuſmodi cãtibus cõuenire videtur, cóſque cùm flebiles mœſtiq; ſint, lugubris quoque veſtis, vt breuiter dicã, non coronæ neque ornatus aurei decent. Igitur à vobis ipſis hoc rurſus exquiro, vtrum primam hanc imaginem placeat cantibus adhiberi. CL. Quã? ATH. Bonum inquam omen, ipſúmque cãtuum genus ſemper in benedicendo & feliciter ominãdo verſetur. An fortè nihil interrogandũ, ſed id potius ſanciendum? CL. Imò verò ſanciendũ prorſus. Cunctis enim hæc lex digna ſuffragiis. ATH. Quænam igitur poſt benedictionem, laudes, bonúmque omen, muſicæ ſecũda lex erit? Nónne vt preces diis, quibus libamus, effundantur? CLIN. Certè. ATHEN. Tertia verò, vt arbitror, erit lex: vt cùm poëtæ preces ipſas, petitiones hominum à diis eſſe non ignorent, diligẽter animaduertant, ne mala quaſi bona poſtulent. Ridicula nimiũ illius conditio, qui ita precatur. CLI. Proculdubio. ATHE. Nónne ſuprà conceſſimus, non oportere in ciuitate aureas & argẽteas diuitias eſſe? CLIN. Omnino. ATH. Cuius igitur exemplar ſermonem hunc eſſe dicemus? Nónne huius: quod videlicet poëtarum genus non omne quæ bona ſunt, quæ non, ſatis cognoſcere poteſt. Quare ſi quiſquam poëtarum verbis aut cantu præter ipſam rationem preces non rectas nobis tradiderit, is contraria in rebus maximis petere ciues faciet. Quo quidem errore, ſicut diximus, non multos maiores reperiemus. Vnã igitur hanc quoque in muſica legẽ formámque ponamus. CL. Quam? Dic apertius. ATHE. Nemo poëta præter ciuitatis leges, & iuſta, vel honeſta, vel bona fingere quicquam audeat. Nec liceat quæ cõpoſuerit, vlli priuatorũ oſtẽdere, antequam conſtituti hac de re iudices legúmque cuſtodes & viderint & approbauerint. Qui verò muſicæ & diſciplinæ præſideant,

A ἐθελήσαντι παρέχειν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Πρὸς τοῦτο δὴ νῦν γενόμενοι τῷ λόγῳ, πάθωμεν τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς. ΚΛ. Τὸ ποῖον λέγεις; ΑΘΗ. Πᾶς που νέος, μὴ ὅτι πρεσβύτης, ἰδὼν ἂν ἢ καὶ ἀκούσας ὁτιοῦν τῶν ἐκτόπων, καὶ μηδαμῇ πως ξυνήθων, οὐκ ἄν ποτέ που τὸ ἀπορηθὲν περὶ αὐτῶν συγχωρήσειεν, ὀξὺ δραμὼν οὕτως εὐθύς· στὰς δ᾽ ἄν, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος, καὶ μὴ σφόδρα κατειδὼς ὁδόν, εἴτε μόνος, εἴτε μετ᾽ ἄλλων τύχοι πορευόμενος, ἀνέροιτ᾽ ἂν αὑτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπορούμενον, καὶ οὐκ ἂν πρότερον ὁρμήσειε, πρὶν τῇ βεβαιώσαιτο τὴν σκέψιν τὴν τῆς πορείας, ὅπῃ ποτὲ φέρει. καὶ δὴ καὶ τὸ παρὸν ἡμῖν ὡσαύτως ποιητέον. B ἄτοπον γὰρ τανῦν ἐμπεπτωκότες λόγον περὶ νόμων, ἀνάγκη που σκέψιν πᾶσαν ποιήσασθαι, καὶ μὴ ῥᾳδίως οὕτω περὶ τοσούτων τηλικούτους ὄντας φάναι, διισχυριζομένους ἐν τῷ παραχρῆμα τι σαφὲς ἂν εἰπεῖν ἔχειν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗ. Οὐκοῦν τούτῳ μὲν χρόνον δώσομεν, βεβαιωσόμεθα δὲ τότε αὐτὸ ὁπόταν σκεψώμεθα ἱκανῶς. ἵνα δὲ μὴ τὴν ἑπομένην τάξιν τοῖς νόμοις τοῖς νῦν ἡμῖν παροῦσι διαπεραίνεσθαι κωλυθῶμεν μάτην, ἴωμεν πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν. τάχα γὰρ ἴσως, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν ἡ διέξοδος αὕτη ὅλη τέλος σχοῦσα, ἱκανῶς ἂν μηνύσειε καὶ τὸ νῦν διαπορούμενον. ΚΛ. Ἄριστ᾽, ὦ ξένε, λέγεις· καὶ C ποιῶμεν οὕτως ὡς εἴρηκας. ΑΘΗ. Δεδόχθω μὲν δή (φαμέν) τὸ ἄτοπον τοῦτο, νόμους τὰς ᾠδὰς ἡμῖν γεγονέναι, καὶ καθάπερ οἱ παλαιοὶ τότε περὶ κιθαρῳδίαν οὕτω πως, ὡς ἔοικεν, ὠνόμασαν. ὥστε τάχ᾽ ἂν οὐδ᾽ ἐκεῖνοι παντάπασί γ᾽ ἂν ἀφεστῶτες εἶεν τοῦ νῦν λεγομένου. καθ᾽ ὕπνον δὲ οἷόν πού τις ἢ καὶ ὕπαρ ἐγρηγορὼς ὀνειρώξας μαντευόμενος αὐτό. τὸ δ᾽ οὖν δόγμα περὶ αὐτοῦ τοῦτ᾽ ἔστω. παρὰ τὰ δημόσια μέλη τε καὶ ἱερά, καὶ τὴν τῶν νέων ξύμπασαν χορείαν, μηδεὶς μᾶλλον ἢ παρ᾽ ὁντινοῦν ἄλλον τῶν νόμων φθεγγέσθω, μηδ᾽ ἐν ὀρχήσει κινείσθω· καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος, ἀζήμιος ἀπαλλαττέσθω· τὸν δὲ μὴ πειθόμενον, καθάπερ ἐρρήθη νῦν δή, D νομοφύλακές τε καὶ ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς κολαζόντων. κείσθω δὲ νῦν ἡμῖν ταῦτα τῷ λόγῳ. ΚΛ. Κείσθω. ΑΘΗ. Τίνα δὴ τρόπον αὐτὰ νομοθετῶν τις μή, παντάπασι καταγέλαστος γίγνοιτ᾽ ἄν; ἴδωμεν δὴ τὸ τοιόνδε τι περὶ αὐτὰ ἀσφαλέστατον, καθάπερ ἐκμαγεῖ᾽ ἄττ᾽ αὐτοῖσι πρῶτον πλάσασθαι τῷ λόγῳ. λέγω δὲ ἓν μὲν τῶν ἐκμαγείων εἶναι τοιόνδε τι, θυσίας γενομένης καὶ ἱερῶν καυθέντων κατὰ νόμον, εἴ τῳ τις, φαμέν, ἰδίᾳ παραστὰς τοῖς βωμοῖς τε καὶ ἱεροῖς, υἱὸς ἢ καὶ ἀδελφός, βλασφημοῖ πᾶσαν βλασφημίαν, ἆρ᾽ οὐκ ἂν (φαῖμεν) ἀθυμίαν καὶ κακὴν ὄτταν καὶ μαντείαν πατρί τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν οἰκείοις φθέγγοιτο ἐντιθείς; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Ἐν τοίνυν τοῖς παρ᾽ ἡμῖν τόποις τοῦτ᾽ ἔστι ταῖς πόλεσι γιγνόμενον, E ὡς ἔπος εἰπεῖν, σχεδὸν ὀλίγου πάσαις. δημοσίᾳ γάρ τινα θυσίαν ὅταν ἀρχή τις θύσῃ, μετὰ ταῦτα χορὸς οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλῆθος χορῶν ἥκει· καὶ στάντες οὐ πόρρω τῶν βωμῶν, ἀλλὰ παρ᾽ αὐτοὺς ἐνίοτε, πᾶσαν βλασφημίαν τῶν ἱερῶν καταχέουσι, ῥήμασί τε καὶ ῥυθμοῖς καὶ γοωδεστάταις ἁρμονίαις συντείνοντες τὰς τῶν ἀκροωμένων ψυχάς· καὶ ὃς ἂν δακρῦσαι μάλιστα τὴν θύσασαν παραχρῆμα ποιήσῃ πόλιν, οὗτος τὰ νικητήρια φέρει. τοῦτον δὴ τὸν νόμον ἆρ᾽ οὐκ ἀποψηφιζόμεθα; καὶ εἴ ποτ᾽ ἄρα δεῖ τοιούτων οἴκτων γίγνεσθαι τοὺς πολίτας ἐπηκόους, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραί τινες ἀλλ᾽ ἀποφράδες ὦσι, τότε ἥκειν δέον ἂν εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς; οἷον οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι, Καρικῇ τινὶ μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, τοιοῦτόν τι πρέπον ἂν εἴη F καὶ περὶ τὰς τοιαύτας ᾠδὰς γιγνόμενον. καὶ δὴ καὶ στολή γέ που ταῖς ἐπικηδείοις ᾠδαῖς, οὐ στέφανοι πρέποιεν ἄν, οὐδ᾽ ἐπίχρυσοι κόσμοι· πᾶν δὲ τοὐναντίον, ἵν᾽ ὅτι τάχιστα περὶ αὐτῶν λέγων ἀπαλλάττωμαι. τὸ δὲ τοσοῦτον ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπανερωτῶ πάλιν, τῶν ἐκμαγείων ταῖς ᾠδαῖς εἰ πρῶτον ἓν τοῦθ᾽ ἡμῖν ἀρέσκον κείσθω. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Εὐφημία. καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ᾠδῆς γένος εὔφημον ἡμῖν πάντῃ πάντως ὑπαρχέτω. ἢ μηδὲν ἐπανερωτῶ, τιθῶ δὲ τοῦτο οὕτω; ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν τίθει. νικᾷ γὰρ πάσαισι ταῖς ψήφοις οὗτος ὁ νόμος. ΑΘΗ. Τίς δὴ μετ᾽ εὐφημίαν δεύτερος ἂν εἴη νόμος μουσικῆς; ἆρ᾽ οὐκ εὐχὰς εἶναι τοῖς θεοῖς οἷς θύομεν ἑκάστοτε; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τρίτος δ᾽, οἶμαι, νόμος, ὅτι γνόντας G δεῖ τοὺς ποιητὰς ὡς εὐχαί, παρὰ θεῶν αἰτήσεις εἰσί, δεῖ δὴ τὸν νοῦν αὐτοὺς σφόδρα προσέχειν μήποτε λάθωσι κακὸν ὡς ἀγαθὸν αἰτούμενοι. γελοῖον γὰρ δὴ τὸ πάθος, οἶμαι, τοῦτ᾽ ἂν γίγνοιτο, εὐχῆς τοιαύτης γενομένης. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Οὐκοῦν ἡμεῖς ἔμπροσθεν μικρὸν τῷ λόγῳ ἐπείσθημεν ὡς οὔτε ἀργυροῦν δεῖ πλοῦτον οὔτε χρυσοῦν ἐν πόλει ἱδρυμένον ἐνοικεῖν; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τίνος οὖν ποτὲ παράδειγμα εἰρῆσθαι φῶμεν τοῦτον τὸν λόγον; ἆρ᾽ οὐ τόδε, ὅτι τὸ τῶν ποιητῶν γένος οὐ πᾶν ἱκανόν ἐστι γιγνώσκειν σφόδρα τά γε ἀγαθὰ καὶ μή; ποιήσας οὖν δή που τις ποιητὴς ῥήμασιν, ἢ καὶ κατὰ μέλος, τοῦτο ἡμαρτημένον, εὐχὰς οὐκ ὀρθὰς ἡμῖν τοὺς πολίτας περὶ τῶν μεγίστων εὔχεσθαι τἀναντία ποιήσει. καίτοι H τούτου (καθάπερ ἐλέγομεν) οὐ πολλὰ ἁμαρτήματα ἀνευρήσομεν μείζω. θῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τῶν περὶ Μοῦσαν νόμων καὶ τύπων ἕνα. ΚΛ. Τίνα; σαφέστερον εἰπὲ ἡμῖν. Α. Τὸν ποιητὴν παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα καὶ δίκαια, ἢ καλὰ ἢ ἀγαθά, μηδὲν ποιεῖν ἄλλο. τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενὶ πρότερον δεικνύναι, πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδειγμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξι δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ. σχεδὸν δὲ ἀποδεδειγμένοι εἰσὶν ἡμῖν οὓς εἱλόμεθα νομοθέτας περὶ τὰ μουσικά, καὶ ὁ τῆς παιδείας

ἐπιμελητήν. τί οὖν; ὃ πολλάκις ἐρωτῶ, κείσθω νόμος ἡμῖν καὶ τύπος, ἐκμαγεῖόν τε τρίτον τοῦτο; ἢ πῶς δοκεῖ; ΚΛ. Κείσθω. τί μήν; ΑΘ. Μετά γε μὴν ταῦτα ὕμνοι θεῶν καὶ ἐγκώμια κεκοινωνημένα εὐχαῖς ᾄδοιτ᾽ ἂν ὀρθότατα· καὶ μετὰ θεοὺς ὡσαύτως περὶ δαίμονάς τε καὶ ἥρωας μετ᾽ ἐγκωμίων εὐχαὶ γίγνοιντ᾽ ἄν, τούτοις πᾶσι πρέπουσαι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Μετά γε μὴν ταῦτ᾽ ἤδη νόμος ἄνευ φθόνων εὐθὺς γίγνοιτ᾽ ἂν ὅδε. τῶν πολιτῶν ὁπόσοι τέλος ἔχοιεν τοῦ βίου, κατὰ σώματα ἢ κατὰ ψυχὰς ἔργα ἐξειργασμένοι καλὰ καὶ ἐπίπονα, καὶ τοῖς νόμοις ἐπιπειθεῖς γεγονότες, ἐγκωμίων αὐτοὺς τυγχάνειν πρέπον ἂν εἴη. ΚΛΕΙΝ. Πῶς δ᾽ οὔ; ΑΘ. Τούς γε μὴν ἔτι ζῶντας ἐγκωμίοις τε καὶ ὕμνοις τιμᾶν οὐκ ἀσφαλές, πρὶν ἂν ἅπαντα τις τὸν βίον διαδραμὼν, τέλος ἐπιστήσηται καλόν. ταῦτα δὲ πάντα ἡμῖν ἔστω κοινὰ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν, ἀγαθοῖς καὶ ἀγαθαῖς διαφανῶς γινομένοις. τὰς δὲ ᾠδάς τε καὶ ὀρχήσεις οὑτωσὶ χρὴ καθίστασθαι· πολλὰ ἔστι παλαιῶν παλαιὰ περὶ μουσικὴν καὶ καλὰ ποιήματα· καὶ δὴ καὶ τοῖς σώμασιν ὀρχήσεις ὡσαύτως. ὧν οὐδεὶς φθόνος ἐκλέξασθαι τῇ καθισταμένῃ πολιτείᾳ τὸ πρέπον καὶ ἁρμόττον. δοκιμαστὰς δὲ τούτων ἑλομένους, τὴν ἐκλογὴν ποιεῖσθαι, μὴ νεωτέρους πεντήκοντα ἐτῶν. καὶ ὅ,τι μὲν ἂν ἱκανὸν εἶναι δόξῃ τῶν παλαιῶν ποιημάτων ἐγκρίνειν· ὅ,τι δ᾽ ἂν ἐνδεὲς, ἢ τὸ παράπαν ἀνεπιτήδειον, τὸ μὲν ἀποβάλλεσθαι παντάπασι· τὸ δ᾽ ἐπανερομένους, ἐπιρρυθμίζειν, ποιητικοὺς ἅμα καὶ μουσικοὺς ἄνδρας παραλαβόντας, χρωμένους αὐτῶν ταῖς δυνάμεσι τῆς ποιήσεως. ταῖς δὲ ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις μὴ ἐπιτρέποντας, ἀλλ᾽ ἤ τισιν ὀλίγοις. ἐξηγουμένους δὲ τὰ τοῦ νομοθέτου βουλήματα ὅτι μάλιστα, ὄρχησίν τε καὶ ᾠδὴν καὶ πᾶσαν χορείαν συστήσασθαι κατὰ τὸν αὐτῶν νοῦν. πᾶσα δ᾽ ἄτακτος γε τάξιν λαβοῦσα περὶ μοῦσαν διατριβὴ, καὶ μὴ παρατιθεμένης τῆς γλυκείας μούσης, ἀμείνων μυρίῳ· τὸ δ᾽ ἡδὺ, κοινὸν πάσαις. ἐν ᾗ γὰρ ἂν ἐκ παίδων τις μέχρι τῆς ἑστηκυίας τε καὶ ἔμφρονος ἡλικίας διαβιῷ, σώφρονι μὲν μούσῃ καὶ διατεταγμένῃ, ἀκούων δὲ τῆς ἐναντίας, μισεῖ καὶ ἀνελεύθερον αὐτὴν προσαγορεύει· τραφεὶς δ᾽ ἐν τῇ κοινῇ καὶ γλυκείᾳ, ψυχρὰν καὶ ἀηδῆ τὴν ταύτῃ ἐναντίαν εἶναι φησίν. ὥστε (ὅπερ ἐρρήθη νῦν δὴ) τό γε τῆς ἡδονῆς ἢ ἀηδίας περὶ ἑκατέρας οὐδὲν πεπλεονέκτηκεν· ἐκ περιττοῦ δὲ, ἡ μὲν βελτίους, ἡ δὲ χείρους τοὺς ἐν αὐτῇ τραφέντας ἑκάστοτε παρέχεται. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς εἴρηκας. ΑΘΗΝ. Ἔτι δὲ θηλείαις τε πρεπούσας ᾠδὰς ἄρρεσί τε χωρίσαι που δέον ἂν εἴη, τύπῳ τινὶ διορισάμενον· καὶ ἁρμονίαισι δὴ καὶ ῥυθμοῖς προσαρμόττειν ἀναγκαῖον. δεινὸν γὰρ ὅλῃ γε τῇ ἁρμονίᾳ ἀπᾴδειν, ἢ ῥυθμῷ ἀρρυθμεῖν, μηδὲν προσήκοντα τούτων ἑκάστοις ἀποδιδόντα τοῖς μέλεσιν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ τούτων τὰ σχήματά γε νομοθετεῖν. ἔστι δὲ ἀμφοτέροις μὲν ἀμφότερα ἀνάγκῃ κατεχόμενα ἀποδιδόναι. τὰ δὲ τῶν θηλειῶν, αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως ἑκατέρου διαφέροντι, τούτῳ δεῖ καὶ διασαφεῖν. τὸ δὴ μεγαλοπρεπὲς οὖν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρείαν ῥέπον, ἀρρενωπὸν φατέον εἶναι· τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλῖνον θηλυγενέστερον ὡς ὂν, παραδοτέον ἔν τε τῷ νόμῳ καὶ λόγῳ. τάξις μὲν δή τις αὕτη. τούτων δὲ αὐτῶν διδασκαλία καὶ παράδοσις λεγέσθω τὸ μετὰ τοῦτο, τίνα τρόπον χρὴ καὶ οἷστισι καὶ πότε πράττειν ἕκαστα αὐτῶν. οἷον δή τις ναυπηγὸς, τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος, τὰ τρόπιδα ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα, ταυτὸν δή μοι κἀγὼ φαίνομαι ἐμαυτοῦ δρᾶν, τὰ τῶν βίων πειρώμενος σχήματα διαστήσασθαι κατὰ τρόπους τοὺς τῶν ψυχῶν, ὄντως αὐτῶν τὰ τρόπιδα καταβάλλεσθαι, ποίᾳ μηχανῇ καὶ τίσι ποτὲ τρόποις ξυνόντες, τὸν βίον ἄριστα διὰ τοῦ πλοῦ τούτου τῆς ζωῆς διακομισθησόμεθα, τοῦτο σκοπεῖν ὀρθῶς. ἔστι δὴ τοίνυν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα μεγάλης μὲν σπουδῆς οὐκ ἄξια, ἀναγκαῖόν γε μὴν σπουδάζειν· τοῦτο δὲ οὐκ εὐτυχές. ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ἐσμὲν, εἴ πως διὰ προσήκοντός τινος αὐτὸ πράττοιμεν, ἴσως ἂν ἡμῖν σύμμετρον ἂν εἴη. λέγω δὲ δὴ τί ποτε; ἴσως μέντ᾽ ἄν τις μοι τοῦτ᾽ αὐτὸ ὑπολαβὼν, ὀρθῶς ὑπολάβοι. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Φημὶ χρῆναι τὸ μὲν σπουδαῖον σπουδάζειν· τὸ δὲ μὴ σπουδαῖον, μή. φύσει δὲ εἶναι θεὸν μὲν, πάσης μακαρίου σπουδῆς ἄξιον· ἄνθρωπον δὲ (ὅπερ εἴπομεν ἔμπροσθεν) θεοῦ τι παίγνιον εἶναι μεμηχανημένον. καὶ ὄντως τοῦτο αὐτοῦ τὸ βέλτιστον γεγονέναι. τούτῳ δὴ δεῖν τῷ τρόπῳ ξυνεπόμενον, καὶ παίζοντα ὅτι καλλίστας παιδιὰς πάντ᾽ ἄνδρα καὶ γυναῖκα οὕτω διαβιῶναι, τοὐναντίον ἢ νῦν διανοηθέντας. ΑΘΗΝ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Νῦν μέν που τὰς σπουδὰς οἴονται δεῖν ἕνεκα τῶν παιδιῶν γίγνεσθαι. τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον ἡγοῦνται σπουδαῖα ὄντα, τῆς εἰρήνης ἕνεκα δεῖν εὖ τίθεσθαι. τὸ δ᾽ ἦν ἐν πολέμῳ μὲν ἄρα οὔτ᾽ οὖν παιδιὰ πεφυκυῖα, οὔτ᾽ αὖ παιδεία ποτὲ ἡμῖν ἀξιόλογος. οὔτε οὖσα οὔτε ἐσομένη. τὸ δή φαμεν ἡμῖν γε εἶναι σπουδαιότατον, δεῖ δὴ τὸν κατ᾽ εἰρήνην βίον ἕκαστον πλεῖστόν τε καὶ ἄριστον διεξελθεῖν. τίς οὖν ὀρθότης παίζοντα ἐστὶ διαβιωτέον, τίνας δὴ παιδιὰς θύοντα καὶ ᾄδοντα καὶ ὀρχούμενον, ὥστε τοὺς μὲν θεοὺς ἵλεως, αὐτῷ παρασκευάζειν δυνατὸν εἶναι, τοὺς δ᾽ ἐχθροὺς ἀμύνεσθαι, καὶ νικᾶν μαχόμενον· ὁποῖα δὲ ᾄδων ἄν τις καὶ ὀρχούμενος, ἀμφότερα ταῦτα πράττοι· τὸ μὲν τῶν τύπων εἴρηται, καὶ καθάπερ ὁδοὶ τέτμηνται, καθ᾽ ἃς ἰτέον προσδοκῶντα καὶ τὸν ποιητὴν εὖ λέγειν τό,

Τηλέμαχ᾽, ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. οὐ γὰρ ὀΐω
Οὔ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι τε τραφέμεν τε.

A fermè oſtenſum eſt. Nunquid ergo, quod ſæpe iam quæro, lex iſta nobis formáque & imago tertia ſancietur? An aliter? CLI. Sanciatur omnino. ATHEN. Poſt hæc rectiſſimum erit, vt hymni laudéſque deorum precibus mixtæ canantur: deinde dæmonum heroúmque ſimiliter, cum laudibus preces idoneæ. CLIN. Nil prohibet. ATHEN. Ad hæc ſequitur confeſtim hæc ſine inuidia lex. Decens eſt eos ciues laudibus exornare qui ceſſerũt è vita, ſi corporis vel animi viribus res arduas præclaráſque geſſerint, & legibus libenter paruerint. CLIN. Quidni? ATHEN. Viuentes autem adhuc, laudibus hymníſque honorare tutum non eſt, priuſquam vita functus quiſpiam finé viuendi præclarum fecerit. Hæc omnia viris mulieribúſque virtute inſignibus communia ſint. Cantus autẽ & tripudia ita conſtituantur. Multa priſcorum ſunt circa muſicam antiqua poëmata, & ſaltationis genera, de quibus decentia & commoda conſtitutæ ciuitati diligere, nulla inuidia eſt. Quorum electores, nõ pauciores quã quinquaginta ſint annos nati, hi quæ ſufficienter in veteribus poëmatis dicta eſſe videãtur, eligant: quæ verò improbè dicta, omnino reiiciãt. Et quæ minus ſufficiẽter, poëtis viris muſiciſq; adhibitis corrigãt & abſoluãt, atque virtute ipſorũ poëtica, nõ voluptatibus, neque cupiditatibus, niſi in paucis quibuſdã vtãtur, ita vt legũlatoris expoſita volũtate ſaltationem, cantúmq. & omnẽ choream prudenter ad eã dirigant. Omnis profectò ordinata Muſa, quamuis ſuauis Muſa non adiungatur, longè melior eſt quàm cùm eſt ſine ordine. Suauitas autem atque iucunditas Muſis omnibus eſt communis. Nam in quacunque à primis annis, ad ætatem vſque maturam verſatus aliquis fuerit, eam iucundam arbitratur. Quippe ſi in Muſa temperata atque ordinata fuerit educatus, contrariam cùm audit, odit, illiberalémque appellat. Sin vulgarem incultámque ſemper audire conſueuerit, huius contrariam, frigidam & aſperam eſſe ducit. Quapropter, vt modò dicebam, iucunditatis & moleſtiæ in vtraque pro conſuetudine noſtra par ratio eſt, ſed emolumenti & detrimenti ratio impar. Nempe altera meliores, altera deteriores facit vtentes. CLIN. Præclarè. ATHEN. Præterea cantus, qui viris conueniant, & qui fœminis, forma quadam diſtinguere debemus, & concentibus numeríſque accommodare. Abſurdum eſt enim concentui vniuerſo vel numero diſſonare, & his ſingulis non idonea reddere. Horum igitur formæ neceſſario legibus ſtatuendæ ſunt, & vtriſque conuenienter attribuendæ. Et quid virum quídue mulierem deceat, ex ipſa vtriuſque naturæ differentia declarare. Porrò quod magnificum eſt, & ad fortitudinem tendit, virile dicendum. Venuſtum autem modeſtúmque magis, fœminis eſſe accommodatius & diſputatione aſſeuerandum, & legibus ſanciendum. Atque ordo quidem hic ſit. Deinceps declaremus quo modo hęc & quibus tradenda aperiendáque ſint, & quando agenda. Quemadmodum verò nauium faber carinulas primùm ad nauis formam ſupponit, ſic ego mihi facere videor. Nam dum vitæ conor figuras diſtinguere, ſecundum animorum naturales formulas quaſdã quaſi carinulas iacio, vt qua via & ratione, huius vitæ nauẽ per hęc maria ducturi ſumus, rectè conſpiciatur. Humanæ quidem res magno ſtudio dignæ non ſunt. Studere tamẽ neceſſe eſt. quod infortunatum dixerim. Poſtquam verò hicſumus, ſi modò quodam conuenienti id fecerimus, ſatis forſan nobis erit factum. Sed quid dicam, rectè fortaſſis aliquis quæret. CLIN. Rectè admodum. ATH. Oportet igitur aio quod ſtudio dignum eſt, ſtudioſè ſectari, non digna verò nequaquam. Ac deum quidẽ natura omni beato ſtudio dignum, hominem verò, ſicut etiam ſuprà diximus, dei ludo eſſe fictum, atque id verè ipſius optimum eſſe. Ita igitur affectos homines conſequenter & mares & fœminas verſari in ludis quàm pulcherrimis oportere, contrà quàm modò cogitantes. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Nunc certè ſtudia ludorum gratia ſequenda eſſe ducunt. Nam rem bellicam putant ſtudio dignam pacis gratia bene diſponẽdam eſſe, cùm in bello nec ludus ineſſe ſoleat, neque diſciplina oratione digna fuerit vnquã, nec ſit modò, neque futura ſit. Nos autem eã diſciplinam ſtudio digniſſimam arbitramur, qua homines inſtituti quàm longiſſimè atque optimè in pace vitam agant. Quæ autem ludendi in vita recta ſit ratio & quales ludi in ſacrificiis canendo ſaltandóque adhibendi ſint, vt & dij nobis reddantur propitij, & hoſtes fundantur in pugna, & quas potiſſimum res cantu & ſaltatione imitati hæc vtraque conſequi valeamus, quibuſdam quaſi formulis præſignatum eſt, & viæ per quas eundum, conſtratæ ſunt. Qua ſanè in re credendum eſt poëtam bene ceciniſſe, cùm ait: Telemache, alia quidem tu mẽte verſabis, alia tibi dæmon ſuggeret. Non enim te puto ſine numine diuûm genitũ & nutritum.

Qui mortui laudandi.

Viuentes non laudandi.

Homo ludus deorum.

Odyſſ. γ

B C D E F G H

Hoc ipſum alumnos quoque noſtros cogitare oportet, & ſuperiora quidem ſufficienter dicta exiſtimare, & ſi qua deſunt dæmonem deúmque ſperare ſibi ſuggeſturum, quibus ſcilicet ſacrificiis choreíſque & quando & quæ numina ludendo placare debeant, ſecundum modum naturæ viuentes, cùm ipſi res quædam miræ ſint, vt plurimum veritatis parum participes. MEG. Genus hominum hoſpes penitus parui facis. ATH. Non mireris, ſed ignoſce, ô Megille. Nam cùm ad deum reſpexerim, commotúſque fuerim, hæc dixi. Genus ergo noſtrum, ſi tibi ſic placet, non vile, ſed aliquo dignum ſtudio ſit. Poſt hæc gymnaſiorum, doctrinarúmque publica ædificia tripertito in media vrbe locata ſunt. Foris quoque equorum gymnaſia in ſuburbiis ſimiliter tripertito, loca inſuper ampla ordinata, vbi iuuentus ad arcum & telorum iactum inſtruatur exerceatúrque. Quòd ſi in ſuperioribus non ſufficienter de his eſt dictum, nunc & ſermone dictum ſit, & lege ſancitum: illorúmque omnium peregrini magiſtri pretio conducendi, qui illic habitantes, & ad rem militarem & ad muſicam, venientes inſtituant. Ac non illos tantùm quos parentes voluerint oportet diſcere, quos verò noluerint, diſciplinas miſſas facere, ſed vt dicitur, viri omnes quo ad fieri poteſt, & pueri, vtpote qui ciuitatis magis quàm parentum liberi ſint, neceſſario diſcant. Eadem quoque de fœminis quæ & de maſculis lex mea ſanciet, eadem enim ab vtriſque volumus exerceri. Neque verebor dicere equeſtrem diſciplinam atque gymnaſticã, ita mulieribus vt viris, honeſtam eſſe. Hoc enim ex veteribus audiui fabulis fidémq; adhibeo. Noſtris etiam tẽporibus, nõ ignoro eſſe circa Pontũ innumera mulierũ millia, Sauromatidáſque vocari, quibus non equorum modo, verùm etiam arcuũ cæterorúmque armorum æqualis cura cum viris & exercitatio ſit inſtituta. Sed rationem quoque ad hæc, hanc habeo. Aio equidẽ ſi hæc ita fieri poſſunt, ſtultiſſimũ hoc in noſtris regionibus eſſe, vt nõ iiſdẽ ſtudiis mulieres ac viri omni conatu cõſenſúque dent operam. Fermè enim ciuitas omnis hoc modo pro dupla, dimidia fit, ex eiſdem laboribus atque tributis. Qui ſanè legiſlatoris error eſt mirus. CL. Sic apparet. Verùm multa nobis hoſpes præter rerumpublicarum conſuetudinem dicta ſunt. ATHE. Totam primo diſputationem decet percurrere, deinde quod potiſſimum videtur eligere. CL. Scitè admodum modò dixiſti, feciſtique vt meipſum reprehendam, quòd illa dixerim. Quare deinceps, vt lubet dicas. ATH. Hoc ipſum mihi placet Clinia, quod modò dicebam. Nam ſi re ipſa non ſatis pateret fieri hæc poſſe, cõtradici forſan nonnihil poſſet. Nunc verò ſi quis legem hanc aſpernatur, aliud certè quærat oportet. Præceptum verò noſtrum nõ ceſſabit aſſerere, quòd oporteat doctrinæ cæterorúmque quàm maximè mulieres cum viris participes fieri. Sic enim de his conſiderare oportet. Dic age, ſi mulieres cum viris in omni vita participes non ſint, an non neceſſe erit ipſis alium quẽdam ordinem aſſignare? CLIN. Neceſſe. ATHE. Quem alium eorum qui nunc ſunt potius, quàm noſtræ communionis ordinem aſſignabimus? Vtrum ſicut Thraces, multæque aliæ gentes, agriculturam, bubulcorum paſtorúmque officia, & reliqua opera nihilo à ſeruorum miniſteriis differentia mulieribus tribuemus? An quẽadmodum nos, viciníque omnes noſtri, reconditis in vnam domum rebus, vt dicitur, omnibus fœminis penu cuſtodiam, radios, lanificium, & ſimilia committemus? Vel Laconicum, ô Megille, quaſi medium eligemus? vt virgines quidem gymnaſiis & muſicæ vacent, mulieres autem in otio quidem lanificium curent, vitam tamen non abiectam & tenuem, ſed ſolertiorem quandam agant. Quinetiam domeſtici cultûs, cuſtodiendi penu, educandorúmque liberorum mediam quandam curam ſuſcipiant. Nec bellis interſint: vt ſi patriam liberóſque tueri neceſſe ſit, nec ſagittas emittere vt Amazones, nec cum reliquis ciuibus iaculationem ſcitè obire queãt: nec ſcuto haſtáque ſumpta, imitari deam, ac pro patria obſeſſa generoſè reſiſtere, vt ſi nihil aliud maius, terrorem ſaltem in acie viſæ hoſtibus ipſis incutiant. Quippe ſi ita vixerint, Sauromatas imitari nunquam audebunt: ſed apud ipſas mulieres, mulieres illorum videbuntur viri. In his itaque veſtrarum legum latores probet qui velit. Ego profectò aliter nunquam dicam. perfectum nanque officium, non medium à legumlatore requiro, qui non ſinat diffluere deliciis mulieres, nec maribus ſolis attendat: ne pro felicitate ciuitatis duplici, ſimplicem ſolùm efficiat. MEG. Quid hic agemus, ô Clinia? An patiemur, vt Spartam ſic hoſpes inuadat? CLI. Certè. Nam cùm dicendi libertas ei conceſſa ſit, quouſque ſatis de legibus tractatum non fuerit, interturbandus non eſt. MEGIL. Probè dicis.

Circa Pontum mulieres militare, quæ Sauromatides vocantur.

A Ταὐτὸν δὴ καὶ τοὺς ἡμετέρους τροφίμους δεῖ διανοηθέντας, τὰ μὲν εἰρημένα ἀποχρώντως νομίζειν εἰρῆσθαι· τὰ δὲ καὶ τὸν δαίμονά τε καὶ θεὸν αὐτοῖσιν ὑποθήσεσθαι θυσιῶν τε πέρι καὶ χορειῶν· οἷς τισί τε καὶ ὁπότε ἕκαστα ἑκάστοις προσπαίζοντές τε καὶ ἱλεούμενοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς φύσεως διαβιώσονται, θαύματα ὄντες τὸ πολὺ, σμικρὰ δὲ ἀληθείας ἄττα μετέχοντες. ΜΕΓΙΛ. Παντάπασι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἡμῖν, ὦ ξένε, διαφαυλίζεις. ΑΘΗ. Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Μέγιλλε, ἀλλὰ ξυγγνῶθί μοι. πρὸς γὰρ τὸν θεὸν ἀπιδὼν, καὶ παθὼν, εἶπον ὅπερ εἴρηκα νῦν. ἔστω δ' οὖν τὸ γένος ἡμῶν, μὴ φαῦλον (εἴ σοι φίλον) σπουδῆς δέ τινος ἄξιον. τὸ δ' ἑξῆς τούτοις, οἰκοδομίαι μὲν εἴρηνται γυμνασίων ἅμα καὶ B διδασκαλείων κοινῶν τριχῇ κατὰ μέσην τὴν πόλιν· ἔξωθεν δὲ ἵππων αὖ τριχῇ περὶ τὸ ἄστυ, γυμνάσιά τε καὶ εὐρυχώρια, τοξικῆς τε καὶ τῆς ἄλλων ἀκροβολισμῶν ἕνεκα διακεκοσμημένα, μαθήσεώς τε ἅμα καὶ μελέτης τῶν νέων. εἰ δ' ἄρα μὴ τότε ἱκανῶς ἐρρήθησαν, νῦν εἰρήσθω τῷ λόγῳ μετὰ νόμων. ἐν δὲ τούτοις πᾶσι, διδασκάλους ἑκάστων πεπεισμένους μισθοῖς, οἰκοῦντας ξένους, διδάσκειν τε πάντα ὅσα πρὸς τὸν πόλεμόν ἐστι μαθήματα τοὺς φοιτῶντας, ὅσα τε πρὸς μουσικήν. οὐχ ὃν μὲν ἂν ὁ πατὴρ βούληται, φοιτῶντα· ὃν δ' ἂν μὴ, ἐῶντα τὰς παιδείας· ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα, κατὰ τὸ δυνατὸν, ὡς τῆς πόλεως C μᾶλλον ἢ τῶν γεννητόρων ὄντας, παιδευτέον ἐξ ἀνάγκης. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι πάντα ὅσα περ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων, ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν. καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἴποιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε ἱππικῆς, οὔτε γυμναστικῆς, ὡς ἀνδράσι μὲν πρέπον ἂν εἴη, γυναιξὶ δὲ οὐκ ἂν πρέπον. ἀκούων μὲν γὰρ δὴ μύθους παλαιοὺς πέπεισμαι. τὰ δὲ νῦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἶδα ὅτι μυριάδες ἀνάριθμητοι γυναικῶν εἰσὶ τῶν περὶ τὸν Πόντον, ἃς Σαυρομάτιδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον, ἀλλὰ καὶ τόξων καὶ τῶν ἄλλων ὅπλων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἴση προστεταγμένη, ἴσως ἀσκεῖται. λογισμὸν δὲ πρὸς τούτοις περὶ τούτων τοιόνδε τινὰ ἔχω· φημὶ, εἴπερ ταῦτα οὕτω D ξυμβαίνειν ἐστὶ δυνατὰ, πάντων ἀνοητότατα τὰ νῦν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις γίγνεσθαι, τὸ μὴ πάσῃ ῥώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἄνδρας γυναιξὶ ταὐτά. σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πόλις ἀντὶ διπλασίας οὕτως ἐστί τε καὶ γίνεται ἐκ τῶν αὐτῶν τελῶν καὶ πόνων. καίτοι θαυμαστὸν ἂν ἁμάρτημα νομοθέτῃ τοῦτ' αὐτὸ γίγνοιτο. ΚΛ. Ἔοικέ γε. ἔστι μέντοι πάμπολλα ἡμῖν, ὦ ξένε, παρὰ τὰς εἰωθυίας πολιτείας τῶν νῦν λεγομένων. ΑΘ. Ἀλλὰ γὰρ (εἶπον) τὸν μὲν λόγον ἐᾶσαι διεξελθεῖν εὖ, διελθόντος δὲ, οὕτω τὸ δοκοῦν αἱρεῖσθαι δεῖ. ΚΛΕΙΝ. Μάλα εἶπές τε ἐμμελῶς, πεποίηκάς τε με τανῦν αὐτὸν ἐμαυτῷ ἐπιπλήττειν ὅτι ταῦτα εἴρηκα. λέγε οὖν τὸ μετὰ ταῦτα ὅ, τι σοὶ κεχαρισμένον ἐστίν. E ΑΘ. Τὸ δὲ ἔμοιγε, ὦ Κλεινία, ὃ καὶ πρόσθεν εἶπον· ὡς, εἰ μὲν ταῦτα ἦν μὴ ἱκανῶς ἔργοις ἐληλεγμένα ὅτι δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τάχα ἦν ἄν τι καὶ ἀντειπεῖν τῷ λόγῳ· νῦν δὲ ἄλλο τι που ζητητέον ἐκείνῳ τῷ τοῦτον τὸν νόμον μηδαμῇ δεχομένῳ. τὸ δ' ἡμέτερον διακέλευσμα ἐν τούτοις οὐκ ἀποσβήσεται, τὸ μὴ οὐ λέγειν, ὡς δεῖ παιδείας τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτι μάλιστα κοινωνεῖν τὸ θῆλυ γένος ἡμῖν τῷ τῶν ἀρρένων γένει. καὶ γὰρ οὖν οὑτωσί πως δεῖ περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι. φέρε, μὴ μετεχουσῶν ἀνδράσι γυναικῶν κοινῇ τῆς ζωῆς πάσης, μῶν οὐκ ἀνάγκη γενέσθαι γέ τινα τάξιν ἑτέραν αὐταῖς; ΚΛΕΙΝ. Ἀνάγκη μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τίνα οὖν F ἔμπροσθεν τῶν νῦν ἀποδεδειγμένων θεῖμεν ἂν τῆς κοινωνίας ταύτης, ἣν νῦν αὐταῖς ἡμεῖς προστάττομεν; πότερον ἣν Θρᾷκες ταῖς γυναιξὶ χρῶνται, καὶ πολλὰ ἕτερα γένη, γεωργεῖν τε καὶ βουκολεῖν καὶ ποιμαίνειν, καὶ διακονεῖν μηδὲν διαφερόντως τῶν δούλων; ἢ, καθάπερ ἡμεῖς, ἅπαντές τε οἱ περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον. νῦν γὰρ δὴ τόγε παρ' ἡμῖν ὧδέ ἐστι περὶ τούτων γιγνόμενον· εἴς τινα μίαν οἴκησιν ξυμφορήσαντες (τὸ λεγόμενον) πάντα χρήματα, παρέδομεν ταῖς γυναιξὶ διαταμιεύειν τε καὶ κερκίδων ἄρχειν καὶ πάσης ταλασίας. ἢ τὸ τούτων δὴ διὰ μέσου φῶμεν, ὦ Μέγιλλε, τὸ Λακωνικόν; κόρας μὲν γυμνασίων μετόχους οὔσας ἅμα καὶ μουσικῆς δεῖν ζῆν; γυναῖκας δὲ, ἀργοὺς μὲν ταλασίας, ἀσκη- G τικὸν δέ τινα βίον καὶ οὐδαμῶς φαῦλον οὐδ' εὐτελῆ διαπλέκειν; θεραπείας δὲ καὶ ταμιείας αὖ καὶ παιδοτροφίας εἴς τι μέσον ἀφικνεῖσθαι; τῶν δὲ εἰς τὸν πόλεμον μὴ κοινωνούσας, ὥστ' οὐδ' εἴ τις ποτὲ διαμάχεσθαι περὶ πόλεώς τε καὶ παίδων ἀναγκαία τύχη γίγνοιτο, οὔτ' ἂν τόξων, ὥς τινες Ἀμαζόνες, οὔτ' ἄλλης κοινωνῆσαί ποτε βολῆς μετὰ τέχνης δυνάμεναι, οὐδὲ ἀσπίδα καὶ δόρυ λαβοῦσαι, μιμήσασθαι τὴν θεὸν, ὡς πορθουμένης αὐταῖς τῆς πατρίδος, γενναίως ἀντιστάσας, φόβον γε, εἰ μηδὲν μεῖζον, πολεμίοισι δύνασθαι παρασχεῖν ἐν τάξει τινὶ κατοφθείσας; Σαυρομάτιδας δὲ οὐδ' ἂν τοπαράπαν τολμήσειαν μιμήσασθαι, τοῦτον τὸν τρόπον διαβιοῦσαι· παρὰ γυναῖκας δὲ αὐτὰς ἄνδρες ἂν αἱ H ἐκείνων γυναῖκες φανεῖεν. ταῦτ' οὖν ὑμῶν τοὺς νομοθέτας ὁ μὲν βουλόμενος ἐπαινεῖν, ἐπαινείτω· τὸ δ' ἐμὸν οὐκ ἄλλως ἂν λεχθείη. τέλεον γὰρ καὶ οὐδ' ἥμισυ δεῖν τὸν νομοθέτην εἶναι, τὸ θῆλυ μὲν ἀφιέντα τρυφᾶν καὶ ἀναλίσκειν, διαίταις ἀτάκτως χρώμενον, τοῦ δὲ ἄρρενος ἐπιμεληθέντα τελέως, σχεδὸν εὐδαίμονος ἥμισυ βίου καταλείπειν ἀντὶ διπλασίου τῇ πόλει. ΜΕΓ. Τί δράσομεν, ὦ Κλεινία; τὸν ξένον ἐάσομεν τὴν Σπάρτην οὕτω καταδραμεῖν; ΚΛΕΙΝ. Ναί. δεδομένης γὰρ αὐτῷ παρρησίας, ἐατέον, ἕως ἂν διεξέλθωμεν πάντῃ ἱκανῶς τοὺς νόμους. ΜΕΓΙΛ. Ὀρθῶς λέγεις

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἤδη σχεδὸν ἐμὸν πειρᾶσθαι φράζειν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Τίς δὴ τρόπος ἀνθρώποις γίγνοιτ' ἂν τοῦ βίου, οἷσι τὰ μὲν ἀναγκαῖα εἴη κατεσκευασμένα μέτρια, τὰ δὲ τῶν τεχνῶν, ἄλλοις παραδεδομένα; γεωργίαι δὲ ἐκδεδομέναι δούλοις, ἀπαρχὴν τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀποτελοῦσιν ἱκανὴν ἀνθρώποις ζῶσι κοσμίως· ξυσσίτια δὲ κατεσκευασμένα εἴη, χωρὶς μὲν, τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγὺς δ' ἐχόμενα τὰ τῶν αὐτοῖς οἰκείων, παίδων τε ἅμα θηλειῶν καὶ τῶν μητέρων αὐταῖς· ἄρχουσί τε καὶ ἀρχούσαις εἴη προστεταγμένα λύειν ταῦτα ἑκάστοις τὰ ξυσσίτια, πάντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν, θεασαμένοις καὶ ἰδόντας τὴν διαγωγὴν τὴν τῶν ξυσσιτίων. μετὰ δὲ ταῦτα, σπείσαντας τόν τε ἄρχοντα καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ἂν τυγχάνῃ θεοῖς ἡ τότε νύξ τε καὶ ἡμέρα καθιερωμένη, κατὰ ταῦτα οὕτως οἴκαδε πορεύεσθαι. τοῖς δὴ ταύτῃ κεκοσμημένοις ἆρα οὐδὲν λειπόμενον ἐστὶν ἀναγκαῖόν τε ἔργον καὶ παντάπασι προσῆκον; ἀλλ' ἐν τρόπῳ βοσκήματος ἕκαστον πιαινόμενον αὐτῶν δεῖ ζῆν; οὔκουν τόγε δίκαιόν φαμεν, οὐδὲ καλόν· οὐδ' οἷόν τε τὸν ζῶντα οὕτως ἀτυχῆσαι τοῦ προσήκοντος· προσήκει δὲ ἀργῷ καὶ ῥαθύμως καταπεπιασμένῳ ζώῳ, σχεδὸν ὑπ' ἄλλου διαρπασθῆναι ζώου τῶν σφόδρα τετρυμένων μετ' ἀνδρείας τε ἅμα καὶ τῶν πόνων. ταῦτα οὖν δὴ δι' ἀκριβείας ἱκανῆς, ὡς καὶ νῦν, εἰ ζητοῖμεν ἄν, ἴσως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, μέχριπερ ἂν γυναῖκές τε καὶ παῖδες οἰκήσεις τε ἴδιαι καὶ ἰδίως ἅπαντ' ᾖ τὰ τοιαῦτα ἑκάστοις ἡμῶν κατεσκευασμένα. τὰ δὲ μετ' ἐκεῖν' αὖ δεύτερα τανῦν λεγόμενα εἰ γίγνοιτο ἡμῖν, γίγνοιτο ἂν καὶ μάλα μετρίως. ἔργον δὲ δὴ τοῖς οὕτω ζῶσι φαμὲν οὐ τὸ σμικρότατον οὐδὲ τὸ φαυλότατον λείπεσθαι· μέγιστον δὲ πάντων εἶναι προστεταγμένον ὑπὸ δικαίου νόμου. τοῦ γὰρ πᾶσαν τῶν ἄλλων πάντων ἔργων βίου ἀσχολίαν παρασκευάζοντος τοῦ Πυθιάδος τε καὶ Ὀλυμπιάδος νίκης ὀρεγομένου, διπλασίας τε καὶ ἔτι πολλῷ πλέονος ἀσχολίας ἐστὶ γέμων ὁ περὶ τὴν τοῦ σώματος πάντως καὶ ψυχῆς εἰς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν βίος εἰρημένος ὀρθότατα. πάρεργον γὰρ οὐδὲν δεῖ τῶν ἄλλων ἔργων διακώλυμα γίγνεσθαι τῶν τῷ σώματι προσηκόντων εἰς ἀπόδοσιν πόνων καὶ τροφῆς, οὐδ' αὖ ψυχῇ μαθημάτων τε καὶ ἐθῶν. πᾶσα δὲ νύξ τε καὶ ἡμέρα σχεδὸν οὐκ ἔστιν ἱκανὴ τοῦτ' αὐτὸ πράττοντι, τὸ τέλεόν τε καὶ ἱκανὸν αὐτῶν ἐκλαμβάνειν. οὕτω δὴ τούτων πεφυκότων, τάξιν δεῖ γίγνεσθαι πᾶσι τοῖς ἐλευθέροις τῆς διατριβῆς περὶ τὸν χρόνον ἅπαντα, σχεδὸν ἀρξάμενον ἐξ ἕω, μέχρι τῆς ἑτέρας ἀεὶ ξυνεχῶς ἕω τε καὶ ἡλίου ἀνατολῆς. πολλὰ μὲν οὖν καὶ πυκνὰ καὶ σμικρὰ λέγων ἄν τις νομοθέτης, ἀσχήμων φαίνοιτο, περὶ τῆς κατ' οἰκίαν διοικήσεως, τά τε ἄλλα, καὶ ὅσα νύκτωρ ἀγρυπνίας πέρι πρέπει τοῖς μέλλουσι διὰ τέλους φυλάξειν πᾶσαν πόλιν ἀκριβῶς. τὸ γὰρ ὅλην διατελεῖν ἡντινοῦν νύκτα εὕδοντα καὶ ὁντινοῦν τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ φανερὸν εἶναι πᾶσι τοῖς οἰκέταις ἐγειρόμενον καὶ ἐξανιστάμενον ἀεὶ πρῶτον, τοῦτο αἰσχρὸν δεῖ δεδόχθαι πᾶσι, καὶ οὐκ ἐλευθέριον· εἴτ' οὖν νόμον, εἴτ' ἐπιτήδευμα τὸ τοιοῦτον καλεῖν ἐστὶ χρεών. καὶ δὴ καὶ δέσποιναν ἐν οἰκίᾳ ὑπὸ θεραπαινίδων ἐγείρεσθαι τινῶν, καὶ μὴ πρώτην αὐτὴν ἐγείρειν τὰς ἄλλας, αἰσχρὸν λέγειν χρὴ πρὸς αὐτούς, δοῦλόν τε καὶ δούλην καὶ παῖδα, καί, εἴ πως ἦν οἷόν τε, ὅλην καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν. ἐγειρομένους δὲ νύκτωρ δεῖ πάντας πράττειν τῶν τε πολιτικῶν μέρη πολλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν. ἄρχοντας μὲν, κατὰ πόλιν, δεσποίνας δὲ καὶ δεσπότας, ἐν ἰδίαις οἰκίαις. ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν, οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος· ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμών, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸ πρὸς τὸ ὑγιεινὸν αὐτοῦ μόνον φυλάττων χρήσιμον. ἔστι δ' οὐ πολύ, καλῶς εἰς ἔθος ἰόν. ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσιν· ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει. νὺξ μὲν δὴ διαγομένη τοιαύτη τις, πρὸς πᾶσι τοῖς εἰρημένοις, ἀνδρείαν ἄν τινα προσπαρέχοιτο ταῖς ψυχαῖς ἑκάστων τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. ἡμέρας δὲ ὄρθρου τε ἐπανιόντων, παῖδας μὲν πρὸς διδασκάλους που τρέπεσθαι χρεών. ἄνευ ποιμένος δὲ οὔτε πρόβατα οὔτε ἄλλο οὐδέν πω βιωτέον, οὐδὲ δὴ παῖδας ἄνευ τινῶν παιδαγωγῶν, οὐδὲ δούλους ἄνευ δεσποτῶν. ὁ δὲ παῖς, πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχειριστότατον. ὅσῳ γὰρ μάλιστα ἔχει πηγὴν τοῦ φρονεῖν μήπω κατηρτυμένην, ἐπίβουλον καὶ δριμὺ καὶ ὑβριστότατον θηρίων γίγνεται. διὸ δὴ πολλοῖς αὐτὸ οἷον χαλινοῖς τισὶ δεῖ δεσμεύειν· πρῶτον μὲν, τροφῶν καὶ μητέρων ὅταν ἀπαλλάττηται, παιδαγωγοῖς, παιδίας καὶ νηπιότητος χάριν· ἔτι δ' αὖ, τοῖς διδάσκουσι καὶ ὁτιοῦν καὶ μαθήμασιν, ὡς ἐλεύθερον. ὡς δ' αὖ δοῦλον, πᾶς ὁ προστυγχάνων τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, κολαζέτω τόν τε παῖδα αὐτὸν καὶ τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν διδάσκαλον, ἐὰν ἐξαμαρτάνῃ τις τι τούτων. ἂν δ' αὖ προστυγχάνων τις μὴ κολάζῃ τῇ δίκῃ, ὀνείδει μὲν ἐνεχέσθω πρῶτον τῷ μεγίστῳ· ὁ δὲ τῶν νομοφυλάκων ἐπὶ τὴν τῶν παίδων ἀρχὴν ᾑρημένος ἐπισκοπείτω τοῦτον τὸν ἐντυγχάνοντα οἷς λέγομεν, καὶ μὴ κολάζοντα, δέον κολάζειν· ἢ κολάζοντα μὴ κατὰ τρόπον. Βλέπων δὲ ἡμῖν ὀξύ, καὶ διαφερόντως ἐπιμελούμενος τῆς τῶν παίδων τροφῆς, κατευθυνέτω τὰς φύσεις αὐτῶν, ἀεὶ τρέπων πρὸς τἀγαθὸν κατὰ νόμους. τοῦτον δὲ αὐτὸν αὖ πῶς ἂν ἡμῖν ὁ νόμος αὐτὸς παιδεύσειεν ἱκανῶς; νῦν μὲν γὰρ δὴ εἴρηκεν οὐδέν πω σαφὲς οὐδὲ ἱκανόν

A ATH. Meum igitur eſt, quæ ſequuntur explanare. CLIN. Proculdubio. ATHE. Quis igitur vitæ modus erit, quibus neceſſaria mediocriter ſint præparata? Artes verò aliis relictæ, agricultura ſeruis commendata, qui fructus ex agris reddant, qui ſatis ſint hominibus modeſtè viuentibus, quibus præterea conuiuia publica ſint inſtituta: virorum quidem ſeorſum: & proximè propinquorum, filiarúmque vnà atque matrum, híſque conuiuiis principes quidam & viri & mulieres præpoſiti ſint: qui in eis obſeruẽt quotidię animaduertántque ſingula: deinde cœtus ipſos diſſoluãt, & poſtquàm tã principes, quàm B cæteri, diis ipſis, quibus dies illa vel nox dicata eſt, libauerint, domum proficiſcantur. His igitur hominibus ſic inſtitutis nullúmne erit reliquum opus neceſſarium ipſiſque conueniens? ſed dediti ventri, more pecorum viuet? At verò nec iuſtũ, nec honeſtum id ducimus. Neque poſſibile eſt, ita viuentem hominem in id tandem quod ſibi conuenit non incurrere. Conuenit autem deſidi obeſóque per inertiam animali, vt ab alio laboribus exercitato & quaſi extenuato fortíque raptum dilanietur. Hæc vtique ſi ſufficienter exactéque, vt modò videmur, perquiramus, fortè nunquam fierent, donec mulieres C & liberi & domus & reliqua propria cuique eſſent. Si tamen, quæ ſecunda ad ea ſunt & modò tractantur, fierẽt, mediocriter certè fient. Opus igitur ita viuentibus non paruum neque vile reſtare dicimus: ſed maximum omnium à iuſta lege mandatum. Nam cùm ſinguli viuendi modi à cæteris omnibus operibus diſtrahant, vt ſiquis Pythia, vel Olympia vincere ſtudeat, is aliis rebus vacare nequeat: duplici, imò verò multiplici adhuc cura, vita illius plena eſt, qui rectè animi corporíſq; virtuti vacat. Nihil enim exercitationis corporeæ, nihil doctrinarum animi morúmque, propter alia negotia negligendum eſt. Fermè enim tota dies totáque nox iſta diligenter cu- D ranti vix ſatis eſt, vt ea prorſus aſſequatur. Cùm igitur hæc ita ſe habeant, ordo totius temporis liberis hominibus ab ortu ſolis perpetuus ad alterum ſolis ortum eſt habendus. Ridiculus fortaſſe legiſlator habebitur, ſi multa frequẽtiáque & minima quæque de familiari adminiſtratione narrauerit, cùm in aliis tum etiam in nocturna vigilia, quam neceſſe eſt, vt conſeruaturi ciuitatem exhibeant. Nam ſiue lex ſiue officium id appellandum ſit quod modò præcipimus, certè omnibus turpe illud & illiberale videri debet vt ciuium aliquis per totam dormiat noctem: nec primus excitetur & ſurgat, ita vt hoc toti familiæ pateat. Quinetiam vt domina ab ancillis, non an- E cillæ ab ipſa primùm excitentur, turpe dicẽdum apud ſeruos, & ancillas, pueros, & domum denique ſi poſſibile ſit, vniuerſam. Nocte igitur exurgant: & magiſtratus publicum aliquid, patres verò matréſque familię in domibus propriis rem ſuam curent. Somnus enim multus, nec corporibus, nec animis, neque rebus gerendis, natura conducit. Nemo quidem dũ dormit, alicuius pretij eſt, non magis quàm ſi non viueret. Quare quicũq; viuere & ſapere cupit maximè, quàm lõgiſſimo tempore vigilet, ſola ſanitatis commoditate ſeruata. Ad hãc verò nõ multò opus eſt ſomno: ſi bene aſſueueris. Magiſtratus profectò nocte in vrbibus vigilantes malis hominibus tum ho- F ſtibus tum ciuibus terrori ſunt, amandi honorandíque iuſtis & temperatis, ſibi & ciuitati vtiles vniuerſæ. Sed nox quidem ita peracta, ad ea quę diximus fortitudinem quoque in animis ciuium creat. Sole verò ſurgente, pueri ad magiſtros proficiſcantur. Quoniam verò nec pecudes nec alia prorſus vlla ſine paſtore viuere debent, nec pueri etiã ſine pædagôgis ſint, neque abſque dominis ſerui. Eſt autẽ puer omni beſtia intractabilior. Nam cùm prudentię fontem nondum perfectũ habeat, inſidioſiſſimus eſt acerrimúſque & petulantiſſimus omniũ beſtiarũ, ideò multis quaſi frænis vinciẽdus eſt. Et cùm primùm à matribus nutricibúſque ſeiungitur, pædagôgis eum ad pueri- G lem laſciuiam regendam commendare oportet: deinde, vt liberum quidem, doctrinarũ potiſſimũ gratia præceptoribus: vt autẽ ſeruũ, caſtiget quicunque ex liberis fortè deprehẽderit, puerum ipſum & pædagôgum & præceptorem, ſiqua in re delinquere eos conſpexerit. Si verò præſens quis iure nõ caſtigauerit, maximo ſubiiciatur opprobrio. Rem hanc ille qui de cuſtodibus legum ad principatum puerorũ electus fuerit cognoſcat: ſiue ille qui eos deprehendit non caſtigauerit cùm oporteret: ſiue nõ more caſtigauerit. Acutè autem videat hic oportet, diligentiſſiméque educationem puerorum curet, naturas eorum ſecundum leges ac bonũ ipſum dirigens ſemper & conuertens. Quomodo autem hunc ipſum nobis lex ſufficienter erudiet? Non enim ſatis, nec apertè adhuc dictum eſt:

De familiari adminiſtratione pauca.

De ſomno multo & vigiliis.

Puer omni beſtia intractabilior.

ſed alia tacta, alia prætermiſſa. Oportet autem pro viribus nihil relinquere, ſed rationem omnem exponere, vt interpres hic aliis & educator ſit. De choreæ quidem, cantus, & ſaltationis forma dictum eſt: quæ eligẽda, corrigenda, dedicanda ſit. De ſcriptis autem oratione ſoluta nondum diximus: quænam horum, & quo ordine, ô optime pueritiæ cultor, alumnis tradenda ſint, quamuis quæ in re bellica diſcenda exercendáque ipſis ſunt, iam habeas. Etenim quòd percipiẽda ſint quæ ad literas pertinent primum, deinde quæ ad lyram, à legiſlatore dictum eſt. Præterea quæ ad computationem numerorum ſpectant, quibus opus eſſe diximus. & omnino quæcunque ad bellum ac rem familiarem publicámque conducunt. Item quæ ad diuinorum aſtrorum ſolis lunæque circuitũ perquirendum: vt vniuerſa ciuitas non ignoret, ordinem dierum in menſem, menſiúmque in annum, atque ita tempora, ſolennitates, ſacrificia vt decet diſpoſita naturali quodam ductu, viuã ciuitatem vigilantémque reddant, & diis honorem tribuant, & homines ad hæc prudentiores efficiant. Hæc tibi ſic, ô amice, à legiſlatore ſufficienter diſtincta ſunt, ſed quæ ſequuntur animaduerte. Nam de literis nondum ſatis diſtinctum fuiſſe dicimus: quoniam quatenus his vacandum ſit, non eſt declaratum: vtrum videlicet exactè eas comprehendere debeãt, qui mediocres futuri ſunt ciues: an nihil omnino. Similiter quoque de lyra. Ad literas ergo decẽnes pueri proficiſcãtur: triennióque inſiſtãt. Et qui tres ac decem egerunt annos, lyræ ſimiliter tres annos incumbant. Nec liceat aut patri plus vel minus in his liberos detinere: aut liberis ſiue tædio affectis citra id tempus, ſiue deſiderio compulſis vltra, his rebus, contempta lege, vacare. Siquis non paruerit, honores qui diſciplina præditis debentur, quos poſtea narrabimus, non conſequatur. Sed quid in his annis docere magiſtri, adoleſcentéſque diſcere debeãt, audi. Literas donec legere ſcribereque poſſint, perdiſcãt. Velociter autem aut perpulchrè ſcribere ut faciãt, nécne, niſi natura in hoc temporis ſpatio iuuerit, non eſt curandum. Monimẽta verò poëtarũ in quibus lyra non vtuntur, partim metricè ſcripta, partim ſine metro: quæ quidẽ rhythmo harmoniáque carẽtia, fallacia ſcripta ſunt, nobis à nonnullis huiuſmodi hominibus tradita, qua ratione vſui dabitis, ô omniũ optimi cuſtodes legum? Legum quoque latorẽ, qualem iſtorũ vſum vobis rectè tradat, dubitaturum arbitror. CLI. Quid hoſpes tecum ita dubitaſti? ATHE. Rectè tu Clinias, ſed ad vos qui de legibus communiter mecum conſideratis, neceſſe eſt vt & quę certa & quę dubia mihi videntur, aperiã. CLIN. Quid ergo de his modò dicis: quid te mouit? ATHEN. Dicam equidem. Profectò innumeris hominibus non eſt facile contradicere. CL. Nunquid parua & pauca de legibus iam dicta putas multis cõtraria? ATHE. Verè prorſus id dicis. Iubere nanque videris, vt quamuis multis hoc iter arduum odioſúmque ſit, peragam tamen confidenter: pérque legũ ſemitam, præſentibus ſermonibus patefactam nihilo prætermiſſo progrediar: cùm iter huiuſmodi forſan non paucioribus, & ſi paucioribus, non deterioribus placeat. CLIN. Certè. ATHEN. Nihil igitur prætermittam. Dico equidem, poëtas multos hexametro carmine, multos trimetro aliíſque generibus metrorum ſcripſiſſe: ac alios ſeria, alios iocoſa fuiſſe complexos. Quę cuncta multi facultatis huiuſmodi profeſſores, aſſerunt rectè educandis iuuenibus ediſcenda, vt ex variorum poëtarum peritia facundi reddantur. Alij capita quædam ex omnibus electa, & in idem conducta, memoriæ commendanda contendunt, ſi modò quis noſtrûm ex multorum peritia atque notitia, probus vir & ſapiens eſt futurus. Tu verò quid ab his rectè dicatur, quid contrà, liberè à me nũc explicari iubes? CLIN. Quidni? ATHEN. Ego igitur quid potiſſimẽ de his omnibus vno verbo ſufficiẽter dicam? hoc equidẽ arbitror, quod mihi ab omnibus concedetur. Multa à poëtis probè, multa etiam contrà eſſe dicta. Quod ſi ita habet, multorum ediſcẽdorum ſtudium iuuenibus periculoſum eſſe aſſero. CLIN. Quomodo ergo, & quid cuſtodi legum præcipis? ATHEN. Qua de re dicis? CLIN. Quónam ſit reſpiciendum quaſi ad exemplar quoddam, vt alia perdiſcenda iuuenibus, alia ne attingenda quidem iubeat, ne dicere id graueris obſecro. ATHEN. O bone vir Clinia, videor quodammodo fortunatus. CLIN. Qua in re maximè? ATHEN. Quòd penitus exemplo non caream. Nempe cùm ea quæ ab aurora ad hanc horam non ſine quadam deorum inſpiratione, vt mihi videmur, narrauimus, animaduerto: poëſi quodammodo ſimilia mihi videntur. Nec mirum eſt, ſi proprios ſermones quaſi ſimul omnes collectos reſpiciẽs, ſic afficior, vt admodũ læter. Omnino enim quæ

Diſcenda quæ ſint.

A ἀλλὰ τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ. δεῖ δὲ, εἰς δύναμιν μηδὲν παραλείπειν αὐτὸν, πάντα δὲ λόγον ἀφερμηνεύειν· ἵνα ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μηνυτής τε ἅμα καὶ τροφὸς γίγνηται. τὰ μὲν οὖν δὴ χορείας πέρι μελῶν τε καὶ ὀρχήσεως ἐρρήθη τίνα τύπον ἔχοντα, ἐκλεκτέα τέ ἐστι καὶ ἐπανορθωτέα καὶ καθιερωτέα· τὰ δὲ ἐν γράμμασι μὲν ὄντα, ἄνευ δὲ μέτρων, ποῖα καὶ τίνα μεταχειρίζεσθαι χρήσει τρόπον, ὦ ἄριστε τῶν παίδων ἐπιμελητὰ, τοὺς ὑπὸ σοῦ τρεφομένους, οὐκ εἰρήκαμεν. καίτοι τὰ μὲν περὶ τὸν πόλεμον ἃ δεῖ μανθάνειν τε αὐτοὺς καὶ μελετᾶν, ἔχεις τῷ λόγῳ· τὰ δὲ περὶ τὰ γράμματα πρῶτον καὶ δεύτερον λύρας πέρι καὶ λογισμῶν, ὧν ἔφαμεν δεῖν, ὅσα τε πρὸς πόλεμον καὶ οἰκονομίαν καὶ τὴν κατὰ πόλιν διοίκησιν B χρῆναι ἑκάστοις λαβεῖν· καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔτι τὰ χρήσιμα τῶν ἐν ταῖς περιόδοις τῶν θείων, ἄστρων τε πέρι καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα διοικεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι περὶ ταῦτα πάσῃ πόλει. τίνων δὲ πέρι λέγομεν; ἡμερῶν τάξεως εἰς μηνῶν περιόδους, καὶ μηνῶν εἰς ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν· ἵνα ὧραι καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ, τὰ προσήκοντα ἀπολαμβάνουσαι ἑαυταῖς ἕκασται, τῷ κατὰ φύσιν ἄγεσθαι, ζῶσαν τὴν πόλιν καὶ ἐγρηγορυῖαν παρεχόμεναι· θεοῖς μὲν τὰς τιμὰς ἀποδιδῶσι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους περὶ αὐτὰ μᾶλλον ἔμφρονας ἀπεργάζωνται. ταῦτα οὔπω σοὶ πάντα ἱκανῶς, ὦ φίλε, παρὰ τοῦ νομοθέτου διήρηται. πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν τοῖς μετὰ ταῦτα μέλλουσι ῥηθήσεσθαι. γραμμάτων εἴπομεν ὡς οὐχ ἱκανῶς ἔχεις πέρι, τὸ C πρῶτον ἐπικαλοῦντες τί τῇ λέξει τόδε, ὡς οὔπω διείρηκέ σοι πότερον εἰς ἀκρίβειαν τοῦ μαθήματος ἰτέον τὸν μέλλοντα πολίτην ἔσεσθαι μέτριον, ἢ τοπαράπαν οὐδὲ προσοιστέον. ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ λύραν. προσοιστέον μὲν τοίνυν φαμέν. εἰς μὲν γράμματα, παιδὶ δεκέτει, σχεδὸν ἐνιαυτοὶ τρεῖς. λύρας δὲ ἅψασθαι, τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα γεγονόσιν ἄρχεσθαι, μέτριος ὁ χρόνος· ἐμμεῖναι δὲ, ἕτερα τρία. καὶ μήτε πλείω τούτων μήτ' ἐλάττω πατρὶ, μήτ' αὐτῷ φιλομαθοῦντι, μηδὲ μισοῦντι, περὶ ταῦτα ἐξέστω μείζω ἢ καὶ ἐλάττω διατριβὴν ποιεῖσθαι παράνομον. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος, ἄτιμος τῶν παιδείων ἔστω τιμῶν, ἃς ὀλίγον ὕστερον ῥητέον. μανθάνειν δὲ ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις δή τί ποτε δεῖ τοὺς νέους καὶ D διδάσκειν αὖ τοὺς διδασκάλους, τοῦτο αὐτὸ πρῶτον μάνθανε. γράμματα μὲν τοίνυν χρὴ τὸ μέχρι τοῦ γράψαι τε καὶ ἀναγνῶναι δυνατὸν εἶναι διαπονεῖν. πρὸς τάχος δὲ ἢ κάλλος ἀπηκριβῶσθαι τισὶν οἷς μὴ φύσις ἐπέσπευσεν ἐν τοῖς τεταγμένοις ἔτεσι, χαίρειν ἐᾶν. πρὸς δὲ δὴ μαθήματα ἄλυρα ποιητῶν κείμενα ἐν γράμμασι, τοῖς μὲν, μετὰ μέτρων, τοῖς δ' ἄνευ ῥυθμῶν τμημάτων· ἃ δὴ συγγράμματα κατὰ λόγον εἰρημένα μόνον, τητώμενα ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας, σφαλερὰ γράμμαθ' ἡμῖν ἐστι, παρά τινων τῶν πολλῶν τοιούτων ἀνθρώπων καταλελειμμένα· οἷς, ὦ πάντων βέλτιστοι νομοφύλακες, τί χρήσεσθε; ἢ τί ποθ' ὑμῖν ὁ νομοθέτης χρῆσθαι προστάξας, ὀρθῶς ἂν τάξειε; καὶ μάλα ἀπορήσειν αὐτὸν προσδοκῶ. ΚΛ. E Τί ποτε τοῦτο, ὦ ξένε, φαίνῃ πρὸς σαυτὸν ὄντως ἠπορηκὼς λέγειν; ΑΘ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία. πρὸς δὲ δὴ κοινωνοὺς ὑμᾶς ὄντας περὶ νόμων, ἀνάγκη τό, τε φαινόμενον εὔπορον καὶ τὸ μὴ, φράζειν. ΚΛ. Τί οὖν; τί περὶ τούτων νῦν καὶ ποῖόν τι πεπονθὼς λέγεις; ΑΘΗ. Ἐρῶ δή. στόμασι γὰρ πολλάκις μυρίοις λέγειν ἐναντία οὐδαμῶς εὔπορον. ΚΛ. Τί δέ; σμικρὰ καὶ ὀλίγα δοκεῖ σοι τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα περὶ νόμων, κεῖσθαι τοῖς πολλοῖς ὑπεναντία; ΑΘΗ. Καὶ μάλα ἀληθὲς τοῦτό γε λέγεις, κελεύεις γὰρ δή με (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐχθοδοποῦ γεγονυίας πολλοῖς, ἴσως δ' οὐκ ἐλάττοσιν ἑτέροις προσφιλοῦς· εἰ δὲ ἐλάττοσιν, οὔκουν χείροσί γε· μεθ' ὧν διακελεύῃ με παρακινδυνεύοντά F τε καὶ θαρροῦντα τὴν νῦν ἐκ τῶν παρόντων λόγων τετμημένην ὁδὸν τῆς νομοθεσίας πορεύεσθαι, μηδὲν ἀνιέντα. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Οὐ τοίνυν ἀνίημι. λέγω μὲν ὅτι ποιηταί τε ἡμῖν εἰσί τινες ἐπῶν ἑξαμέτρων πάμπολλοι καὶ τριμέτρων· οἱ μὲν, ἐπὶ σπουδὴν, οἱ δ' ἐπὶ γέλωτα ὡρμηκότες: ἐν οἷς φασι δεινοὶ πολλάκις μυρίοι τοὺς ὀρθῶς παιδευομένους τῶν νέων τρέφειν καὶ διακορεῖς ποιεῖν, πολυηκόους τ' ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι ποιοῦντας καὶ πολυμαθεῖς, ὅλους ποιητὰς ἐκμανθάνοντας. οἱ δὲ, ἐκ πάντων κεφάλαια ἐκλέξαντες, καί τινας ὅλας ῥήσεις εἰς ταυτὸ ξυναγαγόντες, ἐκμανθάνειν φασὶ δεῖν, εἰς μνήμην τιθεμένους, εἰ μέλλει τις ἀγαθὸς ἡμῖν καὶ σοφὸς ἐκ πολυπειρίας καὶ πολυμαθίας γενέ- G σθαι. τούτοις δὴ σὺ κελεύεις ἐμὲ τανῦν παρρησιαζόμενον ἀποφαίνεσθαι τί τε καλῶς λέγουσι καὶ τί μή; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Τί δή ποτ' ἂν οὖν περὶ ἁπάντων τούτων ἑνὶ λόγῳ φράζων, εἴποιμ' ἂν ἱκανόν; οἶμαι μὲν τὸ τοιόνδε σχεδὸν, ὃ καὶ πᾶς ἄν μοι συγχωρήσειε· πολλὰ μὲν ἕκαστον τούτων εἰρηκέναι καλῶς, πολλὰ δὲ καὶ τοὐναντίον. εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἔχει, κίνδυνον φημὶ εἶναι φέρουσαν τοῖς παισὶ τὴν πολυμαθίαν. ΚΛ. Πῶς οὖν καὶ τί παραινοίης ἂν τῷ νομοφύλακι; ΑΘ. Τοῦ πέρι λέγεις; ΚΛ. Τοῦ πρὸς τί παράδειγμα ποτὲ ἀποβλέψας ἂν, τὸ μὲν ἐῷ πάντας μανθάνειν τοὺς νέους, τὸ δ' ἀποκωλύοι. λέγε, καὶ μηδὲν ἀπόκνει λέγων. ΑΘΗΝ. Ὦ 'γαθὲ Κλεινία, κινδυνεύω κατά γε τινὰ τρόπον εὐτυχηκέναι. ΚΛ. Τοῦ δὴ πέρι; ΑΘΗΝ. Τοῦ μὴ παντάπασι παραδείγματος ἀπορεῖν. νῦν γὰρ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς λόγους οὓς ἐξ ἕω μέχρι δεῦρο δὴ διεληλύθαμεν ἡμεῖς, ὡς μὲν ἐμοὶ φαινόμεθα, οὐκ ἄνευ τινὸς ἐπιπνοίας θεῶν· ἔδοξαν δ' οὖν μοι παντάπασι ποιήσει τινὶ προσομοίως εἰρῆσθαι. καί μοι ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν πάθος, λόγους οἰκείους οἷον ἀθρόους ἐπιβλέψαντι, μάλα ἡσθῆναι. τῶν γὰρ πλείστων λόγων, οὓς ἐν ποιήμασιν ἢ χύδην.

χεδὸν οὕτως εἰρημένοις μεμάθηκα καὶ ἀκήκοα, πάντων μοι μετριώτατοί γε εἶναι κατεφάνησαν, καὶ προσήκοντες τὸ μάλιστα ἀκούειν νέοις. τῷ δὴ νομοφύλακί τε καὶ παιδευτῇ παράδειγμα οὐκ ἂν ἔχοιμι, ὡς οἶμαι, τούτου βέλτιον φράζειν, ἢ ταῦτά τε διδάσκειν παρακελεύεσθαι τοῖς διδασκάλοις τοὺς παῖδας, τά τε τούτων ἐχόμενα καὶ ὅμοια, ἂν ἄρα που περιτυγχάνῃ ποιητῶν τε ποιήματα διεξιὼν, καὶ γεγραμμένα καταλογάδην, ἢ καὶ ψιλῶς οὕτως ἄνευ τοῦ γεγράφθαι λεγόμενα, ἀδελφά που τούτων τῶν νόμων, μὴ μεθιέναι τρόπῳ μηδενὶ, γράφεσθαι δέ. καὶ πρῶτον μὲν τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς ἀναγκάζειν μανθάνειν καὶ ἐπαινεῖν. οὓς δ' ἂν μὴ ἀρέσκῃ τῶν διδασκάλων, μὴ χρῆσθαι τούτοις συνεργοῖς· οὓς δ' ἂν τῷ ἐπαίνῳ συμψήφους ἔχῃ, τούτοις χρώμενον, τοὺς νέους αὐτοῖς παραδιδόναι διδάσκειν τε καὶ παιδεύειν. οὗτός μοι μῦθος ἐνταῦθά τε καὶ οὕτω τελευτάτω, περὶ γραμματιστῶν τε εἰρημένος ἅμα καὶ γραμμάτων. ΚΛ. Κατὰ μὲν τὴν ὑπόθεσιν, ὦ ξένε, ἔμοιγε οὐ φαινόμεθα ἐκτὸς προβαίνεσθαι τῶν ὑποτεθέντων λόγων· εἰ δὲ τὸ ὅλον κατορθοῦμεν, ἢ μὴ, χαλεπὸν ἴσως διισχυρίζεσθαι. ΑΘ. Τότε γὰρ, ὦ Κλεινία, τοῦτό γ' αὐτὸ ἔσται καταφανέστερον (ὡς εἰκὸς) ὅταν, ὃ πολλάκις ἐρρήκαμεν, ἐπὶ τέλος ἀφικώμεθα πάσης τῆς διεξόδου περὶ νόμων. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν οὐ μετὰ τὴν γραμματικὴν ὁ κιθαριστὴς ἡμῖν προσρητέος; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Τοῖς κιθαρισταῖς μὲν τοίνυν ἡμᾶς δοκῶ, τῶν ἔμπροσθεν λόγων ἀναμνησθέντας, τὸ προσῆκον νεῖμαι τῆς τε διδασκαλίας ἅμα καὶ πάσης τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα παιδεύσεως. ΚΛΕΙΝ. Ποίων δὴ πέρι λέγεις; ΑΘ. Ἔφαμεν (οἶμαι) τοὺς τοῦ Διονύσου τοὺς ἑξηκοντούτεις ᾠδοὺς, διαφερόντως εὐαισθήτους δεῖν γεγονέναι περί τε τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰς τῶν ἁρμονιῶν συστάσεις· ἵνα τὴν τῶν μελῶν κίνησιν τὴν εὖ καὶ τὴν κακῶς μεμιμημένην, ἐν τοῖς παθήμασιν ὅταν ψυχὴ γίγνηται, τά τε τῆς ἀγαθῆς ὁμοιώματα καὶ τὰ τῆς ἐναντίας ἐκλέξασθαι δυνατὸς ὤν τις, τὰ μὲν ἀποβάλῃ, τὰ δὲ προφέρων εἰς μέσον, ὑμνῇ καὶ ἐπᾴδῃ ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς, προκαλούμενος ἑκάστους εἰς ἀρετῆς ἕπεσθαι κτῆσιν, συνακολουθοῦντας διὰ τῶν μιμήσεων. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗ. Τούτων τοίνυν δεῖ χάριν τοῖς φθόγγοις τῆς λύρας προσχρῆσθαι, σαφηνείας ἕνεκα τῶν χορδῶν, τόν τε κιθαριστὴν καὶ τὸν παιδευόμενον, ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι· τὴν δ' ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν ξυνθέντος ποιητοῦ· καὶ δὴ καὶ πυκνότητα μανότητι, καὶ τάχος βραδυτῆτι, καὶ ὀξύτητα βαρύτητι, σύμφωνον καὶ ἀντίφωνον παρεχομένοις, καὶ τῶν ῥυθμῶν ὡσαύτως παντοδαπὰ ποικίλματα προσαρμόττοντας τοῖσι φθόγγοις τῆς λύρας· πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα μὴ προσφέρειν τοῖς μέλλουσιν ἐν τρισὶν ἔτεσι τὸ τῆς μουσικῆς χρήσιμον ἐκλήψεσθαι διὰ τάχους. τὰ γὰρ ἐναντία ἄλληλα ταράττοντα δυσμαθίαν παρέχει. δεῖ δὲ ὅτι μάλιστα εὐμαθεῖς εἶναι τοὺς νέους. τὰ γὰρ ἀναγκαῖα, οὐ σμικρὰ οὐδ' ὀλίγα αὐτοῖς ἐστι προστεταγμένα μαθήματα. δείξει δὲ αὐτὰ προϊὼν ὁ λόγος ἅμα τῷ χρόνῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω περὶ τῆς μουσικῆς ἡμῖν ὁ παιδευτὴς ἐπιμελείσθω. τὰ δὲ μελῶν αὐτῶν αὖ καὶ ῥημάτων, οἷα τοὺς χοροδιδασκάλους καὶ ἃ δεῖ διδάσκειν, καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν διείρηται πάντα. ἃ δὴ καθιερωθέντα ἔφαμεν δεῖν ταῖς ἑορταῖς ἕκαστα ἁρμόττοντα, ἡδονὴν εὐτυχῆ ταῖς πόλεσι παραδιδόντα ὠφελεῖν. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθῆ καὶ ταῦτα διείρηκας. ΑΘΗΝ. Ἀληθέστατα τοίνυν καὶ ταῦθ' ἡμῖν παραλαβὼν ὁ περὶ τὴν μοῦσαν ἄρχων αἱρεθεὶς, ἐπιμελείσθω μετὰ τύχης εὐμενοῦς. ἡμεῖς δὲ ὀρχήσεώς τε πέρι καὶ ὅλης τῆς περὶ τὸ σῶμα γυμναστικῆς, πρὸς τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἀποδῶμεν· καθάπερ μουσικῆς τὸ διδασκαλικὸν ὑπόλοιπον ὂν ἀπέδομεν, ὡσαύτως ποιῶμεν καὶ γυμναστικῆς. τοὺς γὰρ παῖδάς τε καὶ τὰς παῖδας ὀρχεῖσθαι δὴ δεῖ καὶ γυμνάζεσθαι μανθάνειν. ἢ γάρ; ΚΛΕΙΝ. Ναί. ΑΘΗΝ. Τοῖς μὲν τοίνυν παισὶν, ὀρχησταὶ, ταῖς δὲ ὀρχηστρίδες ἂν εἶεν, πρὸς τὸ διαπονεῖν οὐκ ἀνεπιτηδειότεροι. ΚΛΕΙΝ. Ἔστω δὴ ταύτῃ. ΑΘΗΝ. Πάλιν δὴ τὸν τὰ πλεῖστα ἕξοντα πράγματα καλῶμεν τὸν τῶν παίδων ἐπιμελητὴν, ὃς τῆς τε περὶ μουσικὴν τῆς τε περὶ γυμναστικὴν ἐπιμελούμενος οὐ πολλὴν ἕξει σχολήν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς οὖν δυνατὸς ἔσται, πρεσβύτερος ὢν, τοσούτων ἐπιμελεῖσθαι; ΑΘΗΝ. Ῥᾳδίως, ὦ φίλε. ὁ νόμος γὰρ αὐτῷ δέδωκε καὶ δώσει προσλαμβάνειν εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πολιτῶν ἄνδρας καὶ γυναῖκας οὓς ἂν ἐθέλῃ. γνώσεται δὲ οὓς δεῖ, καὶ βουλήσεται μὴ πλημμελεῖν εἰς ταῦτα, αἰδούμενος ἐμφρόνως καὶ γιγνώσκων τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος· λογισμῷ τε ξυνὼν, ὡς εὖ μὲν τραφέντων καὶ τρεφομένων τῶν νέων, πάντα ἡμῖν κατ' ὀρθὸν πλεῖ· μὴ δὲ, οὔτ' εἰπεῖν ἄξιον, οὔθ' ἡμεῖς λέγομεν, ἐπὶ καινῇ πόλει τοὺς σφόδρα φιλομαντευτὰς σεβόμενοι. πολλὰ μὲν οὖν ἡμῖν καὶ περὶ τούτων εἴρηται τῶν περὶ τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ πᾶσαν τὴν τῶν γυμνασίων κίνησιν. γυμνάσια γὰρ τίθεμεν καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα τοῖς σώμασι διαπονήματα, τοξικῆς τε καὶ πάσης ῥίψεως, καὶ πελταστικῆς καὶ πάσης ὁπλομαχίας, καὶ διεξόδων τακτικῶν, καὶ ἁπάσης πορείας στρατοπέδων καὶ στρατοπεδεύσεων, καὶ ὅσα εἰς ἱππικὴν μαθήματα ἐπιτείνει. πάντων γὰρ τούτων διδασκάλους τε εἶναι δεῖ κοινοὺς, ἀρνυμένους μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως· καὶ τούτων μαθητὰς, τοὺς ἐν τῇ πόλει παῖδάς τε καὶ ἄνδρας· καὶ κόρας καὶ γυναῖκας, πάντων τούτων ἐπιστήμονας. κόρας μὲν οὔσας ἔτι, πᾶσαν τὴν ἐν ὅπλοις ὄρχησιν καὶ μάχην μεμελετηκυίας· γυναῖκας δὲ, διεξόδων καὶ τάξεων καὶ θέσεως καὶ ἀναιρέσεως ὅπλων ἡμμένας· εἰ μηδενὸς ἕνεκα, ἀλλ' εἴ ποτε δεήσειε πανδημεὶ πάσῃ τῇ δυνάμει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρατεύεσθαι, τοὺς φυλάξοντας παῖδάς τε καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἱκανοὺς εἶναι τό γε τοσοῦτον. ἢ καὶ τοὐναντίον

A poeticè ac ſoluta oratione dicta didici & audiui, moderatiſſi-
ma hęc mihi inſtruendiſque iuuenibus idonea maximè viden-
tur. Quamobrem quod melius exemplum legum cuſtodi atq.
doctori proponam, nō habeo, quàm vt magiſtros cogant pue-
ris hæc exponere, & quæcunq. alia his ſimilia: ſiue poeticè ſiue
ſoluta oratione ſcripta ſint: ſiue ſimpliciter dicta quidē, & huic
diſputationi conſentanea: quę nullo modo pretermittat opor-
tet, ſed operam det, vt ſcribantur, ac primum præceptores ip-
ſos cōpellat diſcere hęc atque probare: & eos qui nō probent,
repellat: iis verò qui probant, erudiendos inſtituēdóſq. adole-
ſcentes cōmittat. Sed de literis earúmque magiſtris, iam ſatis.
B CLI. A propoſito quidem hoſpes, vt mihi videtur, non aberra-
uimus: ſed vtrum rectè totam rē, an contrà agamus, forſan dif-
ficile dictu. ATHEN. Tunc demum Clinia, id quoque patebit,
vt decens eſt, quādo ſicut ſæpenumero diximus, legum tracta-
tio finem accipiet. CLIN. Rectè. ATH. Verùm poſt literarū ma-
giſtrum nónne de citharista dicendum? CLIN. Cur non? ATH.
Si ſuperiorum memores erimus verborū, citharistis cōgruum
& docendi & educandi, quantum ad ſua ſpectat, vt reor, offi-
cium dabimus. CLIN. De quibus dicis? ATHE. Oportere dixi-
mus Dionyſiacos cantores ſexaginta annos natos rhythmorū
C naturas harmoniarúmque conſtitutiones acutè ſentire: vt in
cantibus affectus animi imitantibus, probi animi imitationes,
ab imitationibus improbi ſecernere poſſint: & has quidem re-
iiciant, illas in medium deductas adoleſcentum auribus con-
cinant, trahántque eorum animos imitatione quadam perdu-
ctos ad virtutis ipſius poſſeſſionem. CLI. Vera loqueris. ATH.
Quapropter citharistam diſcipulúmq. eius oportet lyræ voci-
bus vti eius expreſſionis gratia, quæ ex canoris fidibus proue-
nit, & vocibus voces cōſonas reddere. Diuerſitatē verò varie-
tatémque lyræ, cùm alios fides modulos reddant, alios poëta
cantus ipſius autor, vt ſpiſſitudinem præterea raritati, veloci-
tatem tarditati, acumen grauitati, & omnino conſonum ſimul
D & diſſonum præſtat, rhythmorúmq. vniuerſa varietas, lyrę vo-
cibus accōmodetur, afferre illis non licet, qui triēnio vtilitatē
muſicæ ſunt facilè percepturi. Contraria enim cùm ſe inuicem
confundant, difficilè diſcuntur. Oportet autem vt facilè iuue-
nes diſcant. Nam nec parua nec pauca ſunt, quæ neceſſario il-
lis perdiſcenda mandamus. Hæc autem oratio progrediens
cum tēpore ſimul oſtendet. Hęc de muſica doctores procurēt.
Quæ verò verba cātúſve chorearum magiſtri docere debeāt,
ea nobis in ſuperioribus diſtincta ſunt, quæ dedicanda com-
modè ſolennitatibus diximus, vt vna cum felici oblectamento
vtilitatem quoque ciuitatibus prębeāt. CLIN. Verè hæc etiam
E diſtinxiſti. ATHEN. Hęc itaque verè diſtincta electus ad Mu-
ſam magiſtratus ſuſcipiat, curétq. feliciter. Nos verò ſicut Mu-
ſicæ docendi modum qui reſtabat, adiecimus, ita nūc ſaltatio-
ni & vniuerſæ corporis gymnaſticæ, cùm idem reliquum ſit,
idem quoque adiiciamus. Pueros etenim puelláſque oportet
tripudium & gymnaſticam diſcere. Nónne? CLIN. Sic oportet.
ATHEN. Saltandi igitur magiſtri pueris, ac puellis magiſtræ
dentur, vt his aptè exerceantur. CLIN. Dentur prorſus. ATH.
Rurſus virum illum plurima negotia ſubiturū, vocemus pue-
ritiæ curatorem, qui cùm & muſicæ & gymnaſticæ curam ha-
beat, nunquam otio abundabit. CLIN. At quo pacto tantam,
F cùm ſenior ſit, curam ſufferre poterit. ATHEN. Facilè, ô amice.
Lex enim ipſi conceſſit, concedétque, vt ad eam curam quos
velit ciuium & virorum & mulierum accipiat ſocios. Ille au-
tem qui deligendi ſint cognoſcet, volétque ſocios probos de-
ligere, cùm magiſtratus ipſius magnitudinem prudenter & co
gnoſcat & vereatur, nec ignoret quòd ſi pueritia rectè educa-
ta ſit, educetúrque, omnis in vita recta ſit nauigatio. Sin con-
trà quid ſequatur, nec dictu dignum eſt, neque nos dicimus,
pernicioſum in ciuitatem nouam omen fugientes. Multa iam
de ſaltatione, déq. omni motu gymnaſtico diximus. Gymnaſia
enim omnes etiam exercitationes bellicas appellamus, vt ſa-
G gittandi, iaculandi, peltaſticen quoque, & omnes armatorum
dimicationes, acierum ordinationes, ductiones exercitus, ca-
ſtrorum poſitiones, & quæcunque ad equeſtrem pertinent di-
ſciplinam. Quorū omniū publicos oportet eſſe magiſtros à ci-
uitate conductos, qui pueros & puellos, viros & mulieres do-
ceant, vt omnes qui in ciuitate ſunt, hęc omnia ſciant. Et puel-
læ quidem ſaltare pugnaréque cum armis conſueſcant: mulie-
res autem caſtra mouere, ordines ſtruere, & arma ſumere atq.
deponere, ſi nullius rei alterius gratia, attamē ſi res cogat vt in
militiā viri omnes proficiſcāt, poſſint ipſæ interim ſiq̄d aduerſi

Cur mulieres oporteat caſtra & arma tractare.

acciderit,ciuitatem defendere:vel ſi tanta hoſtium ſiue Græcorum,ſiue Barbarorum multitudo agros inuaſerit,vt neceſſe ſit mulieres quoq; pro ciuitate arma capere, quorũ nihil eſt, quod non facilè euenire poſſit. Magno certè reipublicæ vitio dandũ eſt,ita ignauè mulieres educari, vt nec veluti aues quidem pro filiolis contra feroces audeant beſtias pugnare: morí que potius velint,cunctáque ſubire pericula, quàm ſtatim ad aras templáque confugere,opinionémq; de genere hominum dare,omnium ignauiſſimum animalium eſſe. CLI. Per Iouem hoſpes,& dedecori hoc & detrimento eſt ciuitati. ATH. Legé igitur hanc ſanciamus,vt rẽ bellicam mulieres non negligant: ſed ciues omnes tam mulieri,quàm viri,illi dent operam. CLI. Sanciamus. ATHEN. De luctatione quidem partim nobis eſt dictum. Quod verò,vt arbitror,maximum eſt,nõ diximus, nec facile dictu eſt,niſi quis verborum declarationi corporis geſtus adiungat, hoc ergo tunc iudicabimus,quãdo verba rebus coniuncta apertius aliquid etiam de cæteris ſignificabant, & luctationem maximè omnium motuum prælio affinem eſſe, & oportere non prælio huius cauſa,ſed huic gratia prælij operã dare. CLIN. Probè id quidem. ATHEN. Sed de luctandi quidem facultate hactenus ſit dictum. Cæteros verò corporis totius motus,quorum plurimi ſaltationis nomine rectè appellari poſſunt,in duas ſpecies diſtribuimus. Nam alius quidem motus decentioribus geſtibus corporis,honeſtum dignúmque aliquid imitatur,alius contrà indecentioribus, ad vile aliquid imitando deducit. Et vtriuſque rurſus duæ ſunt ſpecies. Honeſtus enim digniórque motus alius eſt,cùm in bello violentíſſque laboribus egregio corpore fortíque animo implicamur. Alius,dum animus in rebus ſecundis moderatè lætatur. Hunc ſiquis pacificum appellet motum, ſecũdum naturam appellare videbitur. Illum verò à pacifico diuerſum Pyrrhichẽ rectè quiſque vocabit,qui imitatur flexus corporũ, quibus tela plagǽque vitantur,declinando,retrocedendo, exiliẽdo in altum, humíque ſe ſummittendo:contrarios itẽ geſtus,qui conducũt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tum in arcuum iaculationibus,tum in haſtilium miſſionibus,denique in omnium plagarum impetitionibus ſimulacra pugnæ ſtudent imitari,ſimúlque rectitudinem,interim & robur bonorũ corporum atque animorum,quoties fit imitatio,quæ adhibita plerunque confert ad corporis membrorum firmitatem, rectum quidem hoc:quod autem his contrarium,non vt rectũ approbatur. Sed & paci conuenientẽ ſaltationem hoc pacto in ſingulis conſideremus, vtrum rectè nécne pro natura honeſtæ ſaltationis decenter quis in choreis optima lege eruditorum virorum verſetur. Primùm verò ambigua quæ in controuerſiam cadit ſaltatio,à non ambigua diſtinguenda eſt, quænam igitur hæc?& quo pacto vtraque diſtinguenda eſt? Ambiguam arbitramur,quæ Bacchida, Bacchúmque ſequentium eſt: quas Nymphas, Panes, Silenos ac Satyros vocant,quæ quidem, vt aiunt,vinolentos imitatur,luſtrationes & ſacra facientes. Totum hoc ſaltationis genus,neque quod bello cõueniat, neque quod paci,neque quid ſibi velit,facilè determinari poteſt. Rectiſſimum igitur mihi videtur,id ita diſtinguere,vt ſeorſum etiam à pacis ſaltatione id ponamus,negantéſque hoc eſſe ciuile, atque ideo relinquentes ad belli pacíſque, quæ ſine controuerſia eſt,ſaltationem ad nos pertinẽtem iam reuertamur. Genus autem illud Muſæ,quo in pace & proſperitatis opinione vtimur deos deorúmque filios honorãtes,bipertito diſtinguitur. Alterũ enim cùm pericula laboréſque euaſimus,& bona adepti ſumus,adhibetur , quod maiores continet voluptates. Alterũ prioribus bonis ſeruatis auctíſque agi ſolet, in quo remiſſior eſt voluptas. In huiuſmodi verò rebus,ex maiori voluptate cõcitatius,ex minore remiſſius quiſque mouetur. Modeſtior etiam quilibet, & ad fortitudinem exercitatior pacatius mouetur. Ignauus contrà, & ad temperantiam minimè exercitatus, maiores vehementioréſque mouendi permutationes agit. Communiter autem ſeu cantu,ſiue aliter quis loquatur,quieto id corpore facere nequit. Quapropter verborũ imitatio corporis figuris expreſſa,artem omnẽ ſaltatricem peperit,qua concinnè nonnulli,alij incõcinnè mouentur. Cúmque in aliis multis nominibus bene & ſecundũ naturam poſitis laudanda antiquitas ſit, in hoc quoque probanda eſt, quòd ſaltationes cunctas moderatorum hominum in rebus ſecũdis temperatè gaudentium,rectè admodum muſicéque & ſecundũ rationẽ concinnitates,quiſquis ille fuerit,nominauit, duáſque honeſtæ ſaltationis cõſtituit ſpecies,& belli quidem Pyrrhicem,pacis cõmodè concinnitatẽ vocauit. Hæc debet legiſlator figuris quibuſdam exponere:cuſtos autẽ quærere , & inuẽta cum alia muſica coniũgere,atque in ſolẽnibus ſacrificiis diſtributa , ſingula ſingulis dedicare : & ita ordinata ſtabilire,

A (ὧν οὐδὲν ἀπώμοτον) ἔξωθεν πολεμίοις εἰσπεσόντας ῥώμῃ τινὶ μεγάλῃ καὶ βίᾳ, βαρβάροις εἴτε Ἕλλησιν, ἀνάγκην παρέχοι περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν διαμάχην γίγνεσθαι, πολλή που κακία πολιτείας, οὕτως αἰσχρῶς τὰς γυναῖκας εἶναι τεθραμμένας, ὡς μηδ' ὥσπερ ὄρνιθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἰσχυροτάτων θηρίων, ἐθέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας κινδύνους κινδυνεύειν· ἀλλ' εὐθὺς πρὸς ἱερὰ φερομένας, πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλάναι· καὶ δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν, ὡς πάντων δειλότατον φύσει θηρίων ἐστί. ΚΛ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ ξένε, οὐδαμῶς εὔσχημον γίγνοιτ' ἄν, τοῦ κακοῦ χωρὶς, τοῦτο ἐν πόλει ὅπου γίγνοιτο. ΑΘΗ. Οὐκοῦν τιθῶμεν τὸν νόμον τοῦτον μέχρι γε
B τοσούτου, μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυναιξὶ δεῖν, ἐπιμελεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας. ΚΛ. Ἔγωγ' οὖν συγχωρῶ. ΑΘΗ. Πάλης τοίνυν τὰ μὲν εἴπομεν· ὃ δ' ἐστὶ μέγιστον (ὡς ἐγὼ φαίην ἄν) οὐκ εἰρήκαμεν· οὐδ' ἔστι ῥᾴδιον, ἄνευ τοῦ τῷ σώματι δεικνύντα ἅμα καὶ τῷ λόγῳ φράζειν. τότ' οὖν τότε κρινοῦμεν ὅταν ἔργῳ λόγος ἀκολουθήσας, μηνύσει τι σαφὲς τῶν τε ἄλλων ὧν εἴρηκε πέρι, καὶ ὅτι τῇ πολεμικῇ μάχῃ πασῶν κινήσεων ὄντως ἐστὶ ξυγγενὴς πολὺ μάλιστα ἡμῖν ἡ τοιαύτη πάλη· καὶ δὴ καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἐκείνης χάριν ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ταύτης ἕνεκα μανθάνειν. ΚΛ. Καλῶς τοῦτό γε λέγεις.
C ΑΘΗ. Νῦν δὴ τῆς μὲν περὶ παλαίστραν δυνάμεως τὸ μέχρι δεῦρ' ἡμῖν εἰρήσθω. περὶ δὲ τῆς ἄλλης κινήσεως παντὸς τοῦ σώματος, ἧς τὸ πλεῖστον μέρος ὄρχησίν τινα τις ἂν προσαγορεύων, ὀρθῶς ἂν φθέγγοιτο, δύο μὲν αὐτῆς εἴδη χρὴ νομίζειν εἶναι, τὴν μὲν τῶν καλλιόνων σωμάτων, ἐπὶ τὸ σεμνὸν μιμουμένην· τὴν δὲ, τῶν αἰσχιόνων, ἐπὶ τὸ φαῦλον. καὶ πάλιν τοῦ φαύλου τε δύο, καὶ τοῦ σπουδαίου δύο ἕτερα. τοῦ δὴ σπουδαίου, τὴν μὲν κατὰ πόλεμον καὶ ἐν βιαίοις ἐμπλακέντων πόνοις, σωμάτων μὲν καλῶν, ψυχῆς δ' ἀνδρικῆς· τὴν δ' ἐν εὐπραγίαις τε οὔσης ψυχῆς σώφρονος, ἐν ἡδοναῖς τε ἐμμέτροις, εἰρηνικὴν ἄν τις, λέγων κατὰ φύσιν, τὴν τοιαύτην ὄρχησιν λέγοι· τὴν πολεμικὴν δὴ τούτων, ἄλλην οὖσαν τῆς εἰρηνικῆς, πυρρίχην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι. τάς τε εὐλαβείας πασῶν
D πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ καὶ ἐκπηδήσεσιν ἐν ὕψει καὶ ξὺν ταπεινώσει μιμουμένην, καὶ τὰς ταύταις ἐναντίας, τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἔν τε ταῖς τῶν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι. τό, τε ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα εὐθυφερὲς, ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον, οὐκ ὀρθὸν, ἀποδεχόμενον. τὴν δὲ εἰρηνικὴν ὄρχησιν τῇδ' αὖ θεωρητέον ἑκάστων, εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ κατὰ φύσιν τις τῆς καλῆς ὀρχήσεως ἀντιλαμβανόμενος, ἐν χορείαις πρεπόντως εὐνόμων ἀνδρῶν διατελεῖ. τὴν τοίνυν ἀμφισβητουμένην ὄρχησιν
E δεῖ πρῶτον χωρὶς τῆς ἀναμφισβητήτου διατεμεῖν. τίς οὖν αὕτη, καὶ πῇ δεῖ χωρὶς τέμνειν ἑκατέραν; ὅση μὲν βακχεία τ' ἐστὶ καὶ τῶν ταύταις ἑπομένων, ἃς Νύμφας τε καὶ Πᾶνας καὶ Σειληνοὺς καὶ Σατύρους ἐπονομάζοντες, ὥς φασι, μιμοῦνται κατῳνωμένους, περὶ καθαρμούς τε καὶ τελετάς τινας ἀποτελούντων, ξύμπαν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος, οὔθ' ὡς εἰρηνικὸν, οὔθ' ὡς πολεμικὸν, οὔθ' ὅ,τι ποτὲ βούλεται, ῥᾴδιον ἀφορίσασθαι. διορίσασθαι μὴν μοι ταύτῃ δοκεῖ σχεδὸν ὀρθότατον αὐτὸ εἶναι, χωρὶς μὲν πολεμικοῦ, χωρὶς δὲ εἰρηνικοῦ θέντας, εἰπεῖν ὡς οὐκ ἔστι πολιτικὸν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ γένος. ἐνταῦθα δὲ κείμενον ἐάσαντας κεῖσθαι, νῦν ἐπὶ τὸ πολεμικὸν ἅμα καὶ εἰρηνικὸν, ὡς ἀναμφισβητήτως ἡμέτερον
F ὂν, ἐπανιέναι. τὸ δὴ τῆς ἀπολέμου μούσης, ἐν ὀρχήσεσι δὲ τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς τῶν θεῶν παῖδας τιμώντων, ἓν μὲν ξύμπαν γίγνοιτ' ἂν γένος ἐν δόξῃ τοῦ πράττειν εὖ γιγνόμενον. τοῦτο δὲ διχῇ διαιρεῖσθαι ἄν· τὸ μὲν, ἐκ πόνων τινῶν αὐτοῦ καὶ κινδύνων διαπεφευγότων εἰς ἀγαθὰ, μείζους ἡδονὰς ἔχον· τὸ δὲ, τῶν ἔμπροσθεν ἀγαθῶν σωτηρίας οὔσης καὶ ἐπαυξήσεως, πραοτέρας τὰς ἡδονὰς κεκτημένον ἐκείνων. ἐν δὲ δὴ τοῖς τοιούτοις που πᾶς ἄνθρωπος τὰς κινήσεις τοῦ σώματος, μειζόνων μὲν τῶν ἡδονῶν οὐσῶν, μείζους, ἐλαττόνων δὲ, ἐλάττους κινεῖται. καὶ κοσμιώτερος μὲν ὢν πρὸς ἀνδρείαν μᾶλλον γεγυμνασμένος, ἐλάττους αὖ· δειλὸς δὲ καὶ
G ἀγύμναστος γεγονὼς πρὸς τὸ σωφρονεῖν, μείζους καὶ σφοδροτέρας παρέχεται μεταβολὰς τῆς κινήσεως. ὅλως δὲ φθεγγόμενος, εἴτ' ἐν ᾠδαῖς εἴτ' ἐν λόγοις, ἡσυχίαν οὐ πάνυ δυνατὸς τῷ σώματι παρέχεσθαι πᾶς. διὸ μίμησις τῶν λεγομένων σχήμασι γενομένη τὴν ὀρχηστικὴν ἐξειργάσατο τέχνην ἅπασαν. ὁ μὲν οὖν ἐμμελῶς ἡμῶν, ὁ δὲ πλημμελῶς ἐν τούτοις πᾶσι κινεῖται. πολλὰ μὲν δὴ τοίνυν ἄλλα ἡμῖν τῶν παλαιῶν ὀνομάτων ὡς εὖ καὶ κατὰ φύσιν κείμενα, δεῖ διανοούμενον ἐπαινεῖν. τούτων δὲ ἓν καὶ τὸ περὶ τὰς ὀρχήσεις τὰς τῶν εὖ πραττόντων, ὄντων δὲ μετρίων αὐτῶν πρὸς τὰς ἡδονάς, ὡς ὀρθῶς ἅμα καὶ μουσικῶς ὠνόμασεν ὅστις ποτ' ἦν, καὶ κατὰ λόγον αὐταῖς θέμενος ὄνομα ξυμπάσαις, ἐμμελείας ἐπωνόμασε. καὶ δύο δὴ τῶν ὀρχήσεων τῶν καλῶν εἴδη κατεστήσατο, τὸ μὲν πολεμικὸν, πυρρίχην· τὸ δὲ εἰρηνικὸν, ἐμμέλειαν, ἑκατέρῳ τὸ πρέπον τε καὶ ἁρμόττον ἐπιθεὶς ὄνομα, ἃ δὴ δεῖ τὸν μὲν νομοθέτην ἐξηγεῖσθαι τύποις, τὸν δὲ νομοφύλακα, ζητεῖν τε, καὶ ἀνερευνησάμενον μετὰ τῆς ἄλλης μουσικῆς τὴν ὄρχησιν συνθέντα, καὶ νείμαντα ἐπὶ πάσας ἑορτὰς τῶν θυσιῶν ἑκάστῃ τὸ προσφορον, οὕτω καθιερώσαντα αὐτὰ πάντα ἐν τάξει,

τοῦ λοιποῦ μὴ κινεῖν μηδὲν μήτε ὀρχήσεως ἐχόμενον μήτε ᾠδῆς, ἐν ταῖς δ' αὐταῖς ἡδοναῖς ὡσαύτως τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ πολίτας διάγοντας, ὁμοίους εἰς δύναμιν ὄντας, ζῆν εὖ τε καὶ εὐδαίμονας. τὰ μὲν οὖν τῶν καλῶν σωμάτων καὶ γενναίων ψυχῶν εἰς τὰς χορείας, οἵας εἴρηται δεῖν αὐτὰς εἶναι, διαπεπέρανται· τὰ δὲ τῶν αἰσχρῶν σωμάτων καὶ διανοημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ τὰ τοῦ γέλωτος κωμῳδήματα τετραμμένων, κατὰ λέξιν τε καὶ ᾠδὴν καὶ κατὰ ὄρχησιν, καὶ κατὰ τὰ τούτων πάντων μιμήματα κεκωμῳδημένα, ἀνάγκη μὲν θεάσασθαι καὶ γνωρίζειν. ἄνευ γὰρ γελοίων τὰ σπουδαῖα, καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, μαθεῖν μὲν οὐ δυνατὸν, εἰ μέλλει τις φρόνιμος ἔσεσθαι· ποιεῖν δὲ οὐκ αὖ δυνατὸν ἀμφότερα, εἴπερ αὖ μέλλει καὶ σμικρὸν ἀρετῆς μεθέξειν. ἀλλὰ αὐτῶν ἕνεκα τούτων καὶ μανθάνειν αὐτὰ δεῖ, τοῦ μή ποτε δι' ἄγνοιαν δρᾶν ἢ λέγειν ὅσα γελοῖα, μηδὲν δέον. δούλοις δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ξένοις ἐμμίσθοις προστάττειν μιμεῖσθαι, σπουδὴν δὲ περὶ αὐτὰ εἶναι μηδέποτε μηδ' ἡντινοῦν, μηδέ τινα μανθάνοντα αὐτὰ γίγνεσθαι φανερὸν τῶν ἐλευθέρων, μήτε γυναῖκα, μήτε ἄνδρα· καινὸν δὲ ἀεί τι περὶ αὐτὰ φαίνεσθαι τῶν μιμημάτων. ὅσα μὲν οὖν περὶ γέλωτά ἐστι παίγνια, ἃ δὴ κωμῳδίαν πάντες λέγομεν, οὕτω τῷ λόγῳ καὶ νόμῳ κείσθω. τῶν δὲ σπουδαίων, ὥς φασι, τῶν περὶ τραγῳδίαν ἡμῖν ποιητῶν, ἐάν ποτέ τινες αὐτῶν ἡμᾶς ἐλθόντες ἐπανερωτήσωσιν οὑτωσί πως, Ὦ ξένοι, πότερον φοιτῶμεν ὑμῖν εἰς τὴν πόλιν τε καὶ χώραν, ἢ μή; καὶ τὴν ποίησιν φέρωμέν τε καὶ ἄγωμεν; ἢ πῶς ὑμῖν δέδοκται περὶ τὰ τοιαῦτα δρᾶν; Τί οὖν ἂν πρὸς ταῦτα ὀρθῶς ἀποκριναίμεθα τοῖς θείοις ἀνδράσιν; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τάδε, Ὦ ἄριστοι (φάναι) τῶν ξένων, ἡμεῖς ἐσμὲν τραγῳδίας αὐτοὶ ποιηταὶ κατὰ δύναμιν καλλίστης ἅμα καὶ ἀρίστης. πᾶσα οὖν ἡμῖν ἡ πολιτεία ξυνέστηκε μίμησις τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου βίου. ὃ δή φαμεν ἡμεῖς γε ὄντως εἶναι τραγῳδίαν τὴν ἀληθεστάτην. ποιηταὶ μὲν οὖν ὑμεῖς, ποιηταὶ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν τῶν αὐτῶν, ὑμῖν ἀντίτεχνοί τε καὶ ἀνταγωνισταὶ τοῦ καλλίστου δράματος. ὃ δὴ νόμος ἀληθὴς μόνος ἀποτελεῖν πέφυκεν, ὡς ἡ παρ' ἡμῶν ἐστιν ἐλπίς. μὴ δὴ δόξητε ἡμᾶς ῥᾳδίως γε οὕτως ὑμᾶς ποτε παρ' ἡμῖν ἐάσειν σκηνάς τε πήξαντας κατ' ἀγορὰν, καὶ καλλιφώνους ὑποκριτὰς εἰσαγομένους, μεῖζον φθεγγομένους ἡμῶν, ἐπιτρέψειν ὑμῖν δημηγορεῖν πρὸς παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, καὶ τὸν πάντα ὄχλον, τῶν αὐτῶν λέγοντας ἐπιτηδευμάτων πέρι μὴ τὰ αὐτὰ ἅπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ ἐναντία τὰ πλεῖστα. σχεδὸν γάρ τοι κἂν μαινοίμεθα τελέως ἡμεῖς τε καὶ ἅπασα ἡ πόλις, ἥτις οὖν ὑμῖν ἐπιτρέποι δρᾶν τὰ νῦν λεγόμενα, πρὶν κρῖναι τὰς ἀρχὰς εἴτε ῥητὰ καὶ ἐπιτήδεια πεποιήκατε λέγειν εἰς τὸ μέσον, εἴτε μή. νῦν οὖν, ὦ παῖδες μαλακῶν μουσῶν ἔκγονοι, ἐπιδείξαντες τοῖς ἄρχουσι πρῶτον τὰς ὑμετέρας παρὰ τὰς ἡμετέρας ᾠδὰς, ἂν μὲν τὰ αὐτά γε ἢ τὰ βελτίω τὰ παρ' ὑμῶν φαίνηται λεγόμενα, δώσομεν ὑμῖν χορόν· εἰ δὲ μὴ, ὦ φίλοι, οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα. ταῦτ' οὖν ἔστω περὶ πᾶσαν χορείαν καὶ μάθησιν τούτων πέρι συντεταγμένα νόμοις ἔθη· χωρὶς μὲν, τὰ τῶν δούλων· χωρὶς δὲ, τὰ τῶν δεσποτῶν, εἰ ξυνδοκεῖ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς δ' οὐ ξυνδοκεῖ νῦν γε οὕτως; ΑΘΗΝ. Ἔτι δὴ τοίνυν τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ τρία μαθήματα. λογισμοὶ μὲν καὶ τὰ περὶ ἀριθμοὺς, ἓν μάθημα· μετρικὴ δὲ μήκους καὶ ἐπιπέδου καὶ βάθους, ὡς ἓν αὖ δεύτερον. τρίτον δὲ, τῆς τῶν ἄστρων περιόδου πρὸς ἄλληλα ὡς πέφυκε πορεύεσθαι. ταῦτα δὲ ξύμπαντα οὐχ ὡς ἀκριβείας ἐχόμενα δεῖ διαπονεῖν τοὺς πολλοὺς, ἀλλά τινας ὀλίγους· οὓς δὲ, προϊόντες ἐπὶ τῷ τέλει φράσομεν. οὕτω γὰρ πρέπον ἂν εἴη. τῷ πλήθει δὲ ὅσα αὐτῶν ἀναγκαῖα, καὶ πως ὀρθότατα λέγεται, μὴ ἐπίστασθαι μὲν τοῖς πολλοῖς αἰσχρὸν, δι' ἀκριβείας δὲ ζητεῖν πάντα, οὔτε ῥᾴδιον, οὔτε τὸ παράπαν δυνατόν· τὸ δὲ ἀναγκαῖον αὐτῶν οὐχ οἷόν τε ἀποβάλλειν. ἀλλ' ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος εἰς ταῦτα ἀποβλέψας εἰπεῖν ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος, ὅσαι θεῖαί γε, οἶμαι, τῶν γε ἀναγκαίων εἰσίν. ἐπεὶ τῶν γε ἀνθρωπίνων, εἰς ἃς οἱ πολλοὶ βλέποντες λέγουσι τὸ τοιοῦτον, πάντων τῶν λόγων εὐηθέστατος ἐστὶ μακρῷ. ΚΛΕΙΝ. Τίνες οὖν, ὦ ξένε, αἱ μὴ τοιαῦται ἀνάγκαι τῶν μαθημάτων, θεῖαι δέ; ΑΘΗΝ. Δοκῶ μὲν, ἃς μή τις πράξας μηδὲ αὖ μαθὼν τὸ παράπαν, οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἀνθρώποις θεὸς, οὐδὲ δαίμων, οὐδὲ ἥρως, οἷος δυνατὸς ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν σὺν σπουδῇ ποιεῖσθαι. πολλοῦ δ' ἂν δεήσειεν ἄνθρωπός γε θεῖος γενέσθαι, μήτε ἓν, μήτε δύο, μήτε τρία, μηθ' ὅλως ἄρτια καὶ περιττὰ δυνάμενος γιγνώσκειν, μηδὲ ἀριθμεῖν τὸ παράπαν εἰδὼς, μηδὲ νύκτα καὶ ἡμέραν διαριθμεῖσθαι δυνατὸς, σελήνης δὲ καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων περιφορᾶς ἀπείρως ἔχων. ταῦτ' οὖν δὴ πάντα, ὡς μὲν οὐκ ἀναγκαῖά ἐστι μαθήματα τῷ μέλλοντι σχεδὸν ὁπουοῦν τῶν καλλίστων μαθημάτων εἴσεσθαι, πολλὴ ἡ μωρία τοῦ διανοουμένου. ποῖα δὲ ἕκαστα τούτων, καὶ πόσα, καὶ πότε μαθητέον, καὶ τί μετὰ τίνος, καὶ τί χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ πᾶσαν τὴν τούτων κρᾶσιν, ταῦτ' ἐστὶν ἃ δεῖ λαβόντα ὀρθῶς πρῶτα, ἐπὶ τἆλλα ἰέναι τούτων ἡγουμένων τῶν μαθημάτων μανθάνειν. οὕτω γὰρ ἀνάγκη φύσει κατείληφεν, ᾗ φαμὲν οὐδένα θεῶν οὔτε μάχεσθαι τανῦν, οὔτε μαχεῖσθαί ποτε. ΚΛ. Ἔοικέ γε, ὦ ξένε, νῦν οὕτω πως ῥηθέντα, ὀρθῶς εἰρῆσθαι κατὰ φύσιν ἃ λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἔχει μὲν γὰρ οὕτως, ὦ Κλεινία. χαλεπὸν δὲ, αὐτὰ προταξάμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ νομοθετεῖν· ἀλλ' εἰς ἄλλον, εἰ δοκεῖ, χρόνον ἀκριβέστερον ἂν νομοθετησαίμεθα. ΚΛ. Δοκεῖς ἡμῖν, ὦ ξένε, φοβεῖσθαι τὸ τῆς ἡμετέρας περὶ τὰ τοιαῦτα ἀπειρίας ἔθος. οὔκουν ὀρθῶς φοβῇ. πειρῶ δὲ λέγειν, μηδὲν ἀποκρυπτόμενος ἕνεκα τούτου.

A vt nihil eorum poſt ea nec in ſaltu, nec in cantu aliter fiat, ſed in eiſdem voluptatibus ciuitas eadem perſeuerans, ciueſque iidem ſimiles ſemper pro viribus permanentes, bene beatéque viuant. Sed iam de honeſtis pulchrorum corporum, generoſorúmque animorum choreis diximus. Deformium verò corporum cogitationúmque motus qui ad riſum & comœdiã, verbis, cantu, ſaltatione, omnibúſque huiuſmodi imitationibus ſpectant, conſiderare & cognoſcere neceſſe eſt. Nam ſeria ſine ridiculis & omnino ſine contrariis contraria cognoſcere quidem impoſſibile eſt, ſiquis prudens eſt eſt futurus. Fieri au- B tem ambo minimè poſſunt, ſiquo pacto virtutis participes euaſuri ſumus. Sed hæc huius gratia cognoſcenda ſunt: ne propter ignorantiam ridiculum aliquid agatur aut dicatur, cùm minimè oporteat. Serui igitur & peregrini pretio conducti talia imitentur, ſtudiũ verò ipſis nullum adhibeatur. Nec adeo liber ſit ciuis ſeu vir, ſiue mulier qui diſcere iſta cernatur, ſed noua ſemper in his appareat imitatio: atque ita ad riſum ſpectantes ludi qui comœdiæ vocabulo appellantur ratione ac lege diſpoſiti ſint. Tragœdiæ verò poëtæ qui res, vt aiunt, ſerias narrant, ſi nos ſic interrogent: Licétne, ô amici, in regio- C nẽ ciuitatẽmq; veſtram nobis venire, poëmatáq. noſtra ad vos perferre? An aliter vobis de re tragica viſum eſt? quid ad hæc diuinis viris rectè nos reſpondebimus? Nam mihi quidem ita videtur. Nos verò ô viri optimi, tragœdiæ quàm pulcherrimæ & optimæ quoad fieri poteſt, ſumus poëtæ. Nempe vniuerſa reſpublica noſtra pulcherrimæ optimæque vitæ imitatio eſt: quam rem nos certè tragœdiam veriſſimam arbitramur, poëtæ ergo vos eſtis: poëtæ quoque eiuſdem poëmatis ipſi ſumus & quaſi ęmuli ad opus pulcherrimum tragœdię contendimus quod ſola lex vera, vt ſperamus, poteſt perficere. Verùm noli- D te credere facilè à nobis admitti, vt ſcenas in foro cõſtituatis, & clamoſos conducatis hiſtriones, qui altius quàm nos exclament, atque ita ad liberos noſtros, ad vxores, ad turbam vrbis omnem, de eiſdem rebus non eadem quæ nos, ſed contraria ſæpe concionemini. Inſaniremus enim & nos omnino & ciuitas omnis, ſi antequàm magiſtratus viderint quæ compoſuiſtis & dicenda ad populum iudicauerint, admitteremini. Nunc igitur, ô viri optimi, mollium muſarum filij iſtos cãtus veſtros cum noſtris apud principes comparabimus: & ſiquæ dicentur, eadem aut meliora noſtris eſſe videbũtur, chorum vobis dabimus. Sin verò aliter, ô amici, nunquam dare poterimus. Hæc ita de omni chorea eiúſque doctrina legibus & moribus con- E ſtituta ſint, & ſeruorum quidem ſeorſum à dominorum officiis ſi vobis quoque videtur. CLINIA. Videtur certè. ATHEN. Sed liberis tres adhuc reſtant doctrinæ. Vna computatio numerorum. Altera longitudinis, latitudinis profunditatíſque menſuræ. Tertia circuitus aſtrorum notitia. quæ omnia nõ exactè multi perdiſcent, ſed pauci quos ad finem progreſſi ſignificabimus. Sic enim decet. Multitudini verò quæ neceſſaria ſunt rectiſſiméque dicuntur, turpe eſt neſcire. Sed exquiſitè cuncta perquirere, nec facile eſt, nec omnino poſſibile. Quod ex ipſis neceſſarium eſt, reiici non poteſt. Imò verò ad hoc ipſum reſpexiſſe videtur, qui prouerbio primus ita de deo eſt F locutus, quòd nec Deus vnquam cum neceſſitate pugnabit, quod equidem de diuinis neceſſitatibus intelligendum arbitror. Nã ſi hoc de humanis neceſſitatibus dicatur, ad quas multi reſpiciẽtes tale quid aiũt, lõgè omniũ ſtultiſſima erit oratio. CLI. Quænã igitur hoſpes nõ humanæ, ſed diuinæ doctrinarũ neceſſitates ſunt? AT. Illas arbitror, quas qui nõ diſcit vllo modo nec experitur, nunquã hominibus deus fit, nec dæmon, nec heros, vt curã hominũ ſtudioſè habere poſſit: lõgè etiã aberit vt homo diuinus fiat, ſi nec vnũ, nec duo, nec tria, nec paria omnino atque imparia poteſt cognoſcere, ſi nec numerare nouit, nec dies & noctes dinumerare, nec ſolis ac lunæ cæterorũ- G que aſtrorum circunlationes accepit. Quę ſiquis neceſſaria neget homini pulcherrimarum doctrinarum quamlibet percepturo, ſtultiſſimè cogitabit. Sed qualia horũ ſingula ſint, & quot, & quando diſcenda, & quid cum alio, & quid ſine aliis ſolum, & quæ ſit vniuerſa iſtorũ mixtura, rectè ante omnia eſt diſcendum. Deinde de his doctrinis ducibus ad alias gradiẽdum. Sic enim natura neceſſitas ipſa obtinuit, qua deorum nullum dicimus aut pugnare nunc aut vnquam pugnaturum. CLIN. Rectè hoſpes, ac ſecundum naturam quæ dicis ita dici videntur. ATHEN. Sic ſe res habet, ô Clinia. Sed difficile eſt de his hoc ordine propoſitis leges ferre. Quare in aliud tempus ſi videtur dilata diligẽtius hęc legibus ſanciemus. CLIN. Videris hoſ- H pes noſtrã de his rebus imperitiã formidare. Neque id iniuria Veruntamen exponere coneris, nihil hac de cauſa veritus.

Tragici.

Quæ neceſſaria ſunt, turpe eſt neſcire

Nunquã Deus cum neceſſitãte pugnabit.

ATHEN. Formido equidem quod dicis, ſed multo magis eos perhorreſco, qui has doctrinas guſtarunt quidem, ſed malè guſtarunt. Non enim graue admodum quiddam eſt, & durum rerum omnium imperitia, nec ſummum malum, ſed multo pernicioſius eſt, malè comparata multarum rerum peritia atque notitia. CLINIA. Vera loqueris. ATHEN. Oportet igitur liberos homines ea diſcere, quæ vnà cum literatura magna puerorum turba in Ægypto perdiſcit. Primum enim computationis doctrina ſic eſt pro ingenio puerili excogitata, vt cum ludo & voluptate percipiatur. Pomorum coronarúmque pluribus paucioribúſve diſtributio fit, iiſdem competentibus numeris. Pugilum quoque & luctatorum conſeſſus, & conſortij alternus & conſequens ordo, vt fieri ſolet, digeritur. Phialas autem aureas, æneas & argenteas, ſimiléſque alias ludẽdo immiſcentes, vel totas alter alteri tradentes, neceſſarios, vt dixi, ludis numeros aptant: atque ita vtilitatem præbent diſcentibus ad exercitus ducendos, caſtrorum ordines, ad œconomiam, & ad reliqua omnia vigilantioréſque ipſos reddũt. Deinde cùm natura ignoratio turpis atque ridenda de menſura longitudinis, latitudinis & profunditatis omnes homines teneat, hac eos procul abducunt. CLINIA. Quam igitur & qualem ignorantiam dicis? ATHEN. O amice Clinia, ego etiam cùm aliquando audiuiſſem, ſero tandem hanc noſtram ignorantiam miratus ſum, nec hominum, ſed ſuum pecorúmque conſiderãti mihi viſa eſt. Ideóque non mea ſolùmodo, verùm etiam Græcorũ omnium cauſa vehementer erubui. CLI. Dic planius hoſpes, quid hoc eſt. ATHE. Dicam equidem. Imò verò interrogando aperiam. Reſponde quæſo. Longitudinem noſti? CLINIA. Quidni? ATHEN. Quid latitudinem? CLINIA. Certè. ATHEN. An quòd hæc duo ſunt, & profunditas tertium? CLIN. Et hoc. ATHEN. Videntur tibi hæc omnia inuicem poſſe commenſurari? CLIN. Sanè. ATHEN. Longitudinẽ inquam ad longitudinem, & latitudinem ad latitudinem & profunditatem ſimiliter commenſurari poſſe natura. CLIN. Vehementer quidem. ATHEN. Quod ſi aliqua neque vehementer, neque remiſsè id poſſunt: ſed alia poſſunt quidem, alia minimè, tu autem putas omnia poſſe, quomodo ad hæc es affectus? CLIN. Malè. ATHEN. Quid rurſus longitudinem latitudinémque & profunditatem vel latitudinem longitudinémque inuicem? nónne Græci omnes opinantur quodammodo poſſe commenſurari? CLIN. Omnino. ATHEN. Quod ſi nullo pacto poſſunt, omnes autem Græci, vt dicebam, poſſe exiſtimant: nónne par eſt nos omnium cauſa rubore commotos ad eos dicere: Hoc vnum de illis eſt, ô Græcorum optimi, quæ ignorare quidem turpe eſſe dicebamus: noſſe autẽ neceſſaria, nõ admodum præclarum. CL. Cur nõ? ATH. Preterea alia quędam ſunt his affinia, in quibus plerũq. ſimiliter erramus. CLI. Quænam? ATHEN. Qua natura factum ſit, vt alia inuicem cõmenſurari poſſint quidem, alia verò non poſſint, hæc ſanè cognoſcere neceſſarium eſt, vel omnino inutilem eſſe illũ qui ignorat. In his ergo animi cauſa trahere morã oportet. Senilis enim hic ludus multò iucũdior erit quàm talorũ & teſſerarũ, liberóque homine dignior. CLI. Fortaſſe. Multum enim teſſeræ hæque doctrinæ inter ſe diſtare videntur. ATH. Hæc ipſe, ô Clinia, diſcenda iunioribus cenſeo. Nam nec noxia, neq. difficilia ſunt, & ludendo percepta, proderunt ciuitati, oberũt autem nunquam. Attendendum eſt autem, ſiquis aliter dicat. CLIN. Quidni? ATHEN. Si hæc ita habere ſe videbuntur, probabimus vtique. Sin aliter, reprobabimus. CL. Ita certè. Nónne igitur hoſpes hæ nobis tanquam neceſſariæ doctrinę modò ſanciendæ ſunt, ne inanis ſit nobis legum tractatio? ATHEN. Sanciantur quidem, ſed ea conditione, vt ſolui à reliquo diſciplinæ ciuilis ordine poſſint, ſi fortè nullo modo vel ponentibus nobis, vel vobis quibus poſita fuerint probabuntur. CLI. Iuſta hæc eſt conſtitutio. ATHE. Sed aduertamus nunc vtrum ſtellarum nobis doctrina placeat. CLIN. Dic modò. ATH. Mirum quid in his accidit, quod tolerari minimè poteſt. CLIN. Quid illud? ATHEN. Maximum deum, totúmque mundum dicimus inquirendum non eſſe, nec rerum cauſas multo ſtudio indagandas. nec pium id ducimus: quum tamen contrarium videatur rectè fieri poſſe. CLIN. Quo pacto dicis? ATHEN. Nempe hæc aliena quidem à ſenioribus doctrina videbitur: ſed quum probam, veram, ciuitatique vtilem ac deo ipſi amicã putem, ſilere non poſſum. CLIN. Conſentanea loqueris. Sed nũquid circa ſtellas doctrinam talẽ reperiemus? ATHEN. Mẽtimur, nunc, ô boni viri, de magnis diis, ſole dico ac luna, vt breuiter dicam, Græci omnes. CLIN. Qua ratione mentimur? ATHEN. Solem ac lunam nunquam iter idẽ facere opinamur, & alias quaſdam cum his ſtellas errare dicimus, quas planetas vocamus. CLIN. Per Iouem hoſpes verum eſt, quod dicis. Sæ-

Sol & luna magni dij.

A ΑΘ. Φοβοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα ἃ σὺ νῦν λέγεις· μᾶλλον δ' ἔτι δέδοικα τοὺς ἡμμένους μὲν αὖ τῶν τούτων τῶν μαθημάτων, κακῶς δ' ἡμμένους. οὐδαμοῦ γὰρ δεινὸν οὐδὲ σφοδρὸν ἀπειρία τῶν πάντων, οὐδὲ μέγιστον κακὸν, ἀλλ' ἡ πολυπειρία καὶ πολυμαθία μετὰ κακῆς ἀγωγῆς γίγνεται πολὺ τούτων μείζων ζημία. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘ. Τοσάδε τοίνυν ἕκαστα χρὴ φάναι μανθάνειν δεῖν τοὺς ἐλευθέρους, ὅσα καὶ πάμπολυς ἐν Αἰγύπτῳ παίδων ὄχλος ἅμα γράμμασι μανθάνει. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ λογισμοὺς ἀτεχνῶς παισὶν ἐξευρημένα μαθήματα, μετὰ παιδιᾶς τε καὶ ἡδονῆς μανθάνειν· μήλων τέ τινων διανομαὶ καὶ στεφάνων πλείοσιν ἅμα καὶ ἐλάττοσιν, ἁρμοττόντων ἀριθμῶν τῶν αὐτῶν, καὶ πυκτῶν καὶ πα-
B λαιστῶν ἐφεδρείας τε καὶ συλλήξεως ἐν μέρει, καὶ ἐφεξῆς καὶ ὡς πεφύκασι γίγνεσθαι. καὶ δὴ καὶ παίζοντες, φιάλας ἅμα χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων κεραννύντες· οἱ δὲ καὶ ὅλας πως διαδιδόντες, ὅπερ εἶπον, εἰς παιδιὰν ἐναρμόττοντες τὰς τῶν ἀναγκαίων ἀριθμῶν χρήσεις, ὠφελοῦσι τοὺς μανθάνοντας εἴς τε τὰς τῶν στρατοπέδων τάξεις καὶ ἀγωγὰς καὶ στρατείας, καὶ εἰς οἰκονομίας αὖ· καὶ πάντως χρησιμωτέρους αὐτοὺς αὑτοῖς καὶ ἐγρηγορότας μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους ἀπεργάζονται. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ταῖς μετρήσεσιν ὅσα ἔχει μήκη καὶ πλάτη καὶ βάθη, περὶ ἅπαντα ταῦτα ἐνοῦσάν τινα φύσει γελοίαν τε καὶ αἰσχρὰν ἄνοιαν ἐν τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι, ταύτης ἀπαλλάττουσι. ΚΛΕΙΝ.
C Ποίαν δὴ καὶ τίνα λέγεις ταύτην; ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, παντάπασί γε μὴν καὶ αὐτὸς ἀκούσας ὀψέ ποτε τὸ περὶ ταῦτα ἡμῶν πάθος ἐθαύμασα· καὶ ἔδοξέ μοι τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ ὑηνῶν τινῶν εἶναι μᾶλλον θρεμμάτων. ᾐσχύνθην τε οὐχ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων. ΚΛ. Τοῦ πέρι; λέγ' ὅ,τι καὶ φῄς, ὦ ξένε. ΑΘ. Λέγω δή. μᾶλλον δ' ἐρωτῶν σοι δείξω. καί μοι σμικρὸν ἀπόκριναι. γιγνώσκεις που μῆκος; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗ. Τί δὲ πλάτος; ΚΛ. Πάντως. ΑΘ. Ἦ καὶ ταῦτα ὅτι δύ' ἐστὶ, καὶ τρίτον τούτων βάθος; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα εἶναι πάντα μετρητὰ πρὸς ἄλληλα; ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Μῆκός τε, οἶμαι, πρὸς μῆκος, καὶ πλάτος πρὸς
D πλάτος, καὶ βάθος ὡσαύτως δυνατὸν εἶναι μετρεῖν φύσει. ΚΛ. Σφόδρα γε. ΑΘΗ. Εἰ δ' ἐστὶ μήτε σφόδρα μήτε ἠρέμα δυνατὰ ἔνια, ἀλλὰ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή· σὺ δὲ πάντα ἡγεῖ· πῶς οἴει πρὸς ταῦτα διακεῖσθαι; ΚΛ. Δῆλον ὅτι φαύλως. ΑΘΗ. Τί δ' αὖ; μῆκός τε καὶ πλάτος πρὸς βάθος, ἢ πλάτος τε καὶ μῆκος πρὸς ἄλληλα, ἆρ' οὐ διανοούμεθα περὶ ταῦτα οὕτως Ἕλληνες πάντες, ὡς δυνατά ἐστι μετρεῖσθαι πρὸς ἄλληλα ἁμωσγέπως; ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗ. Εἰ δ' ἔστιν αὖ μηδαμῇ μηδαμῶς δυνατὰ, πάντες δ', ὅπερ εἶπον, Ἕλληνες διανοούμεθα ὡς δυνατά· μῶν οὐκ ἄξιον ὑπὲρ πάντων αἰσχυνθέντα εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς, Ὦ βέλτιστοι τῶν Ἑλλήνων, ἓν ἐκείνων τοῦτ' ἐστὶν ὧν ἔφαμεν, αἰσχρὸν μὲν γεγονέναι τὸ μὴ ἐπίστασθαι· τὸ δ' ἐπίστασθαι τἀναγκαῖα, οὐδὲν πάνυ καλόν.
E ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗ. Καὶ πρὸς τούτοις γε ἄλλα ἐστὶ τούτων ξυγγενῆ, ἐν οἷς αὖ πολλὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων ἀδελφὰ ἡμῖν ἐγγίγνεται τῶν ἁμαρτημάτων. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘΗ. Τὰ τῶν μετρητῶν τε καὶ ἀμέτρων πρὸς ἄλληλα, ᾗ τινι φύσει γέγονε. ταῦτα γὰρ δὴ σκοποῦντα διαγιγνώσκειν ἀναγκαῖον, ἢ παντάπασιν εἶναι φαῦλον· προβάλλοντά τε ἀλλήλοις ἀεὶ, διατριβὴν τῆς πεττείας πολὺ χαριεστέραν πρεσβυτῶν διατρίβοντα, φιλονεικεῖν ἐν ταῖς τούτων ἀξίαισι σχολαῖς. ΚΛ. Ἴσως. ἔοικε γοῦν ἥ τε πεττεία καὶ ταῦτα ἀλλήλων τὰ μαθήματα οὐ πάμπολυ κεχωρίσθαι. ΑΘΗ. Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ μὲν, ὦ Κλεινία, φημὶ τοὺς νέους δεῖν μανθάνειν. καὶ γὰρ οὔτε βλαβερὰ, οὔτε χαλεπά ἐστι· μετὰ δὲ παιδιᾶς ἅμα μανθανόμενα, ὠφελήσει μὲν, βλάψει δὲ ἡμῖν τὴν πόλιν οὐδέν. εἰ
F δέ τις ἄλλως λέγει, ἀκουστέον. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗ. Ἀλλὰ μὴν ἂν οὕτω ταῦτα ἔχοντα φαίνηται, δῆλον ὡς ἐγκρινοῦμεν αὐτά· μὴ ταύτῃ δὲ φαινόμενα ἔχειν, ἀποκριθήσεται. ΚΛ. Δῆλον. τί μήν; οὐκοῦν νῦν, ὦ ξένε, κείσθω ταῦτα ὡς ὄντα τῶν δεόντων μαθημάτων· ἵνα μὴ διάκενα ἡμῖν ᾖ τὰ τῶν νόμων. ΑΘΗ. Κείσθω μέντοι καθάπερ ἐνέχυρα λύσιμα ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας, ἐὰν ἢ τοὺς θέντας ἡμᾶς ἢ καὶ τοὺς θεμένοις ὑμᾶς μηδαμῶς φιλοφρονῆται. ΚΛΕΙΝ. Δικαίαν λέγεις τὴν θέσιν. ΑΘΗΝ. Ἄστρων δὴ τὸ μετὰ ταῦτα ὅρα τὴν μάθησιν τοῖς νέοις, ἂν ἡμᾶς ἀρέσκῃ λεχθεῖσα, ἢ καὶ τοὐναντίον. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘΗΝ. Καὶ
G μὴν θαῦμά γε περὶ ταῦτα ἐστὶ μέγα, καὶ οὐδαμῶς οὐδαμῇ ἀνεκτόν. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘΗΝ. Τὸν μέγιστον θεὸν καὶ ὅλον τὸν κόσμον φαμὲν οὔτε ζητεῖν δεῖν, οὔτε πολυπραγμονεῖν, τὰς αἰτίας ἐρευνῶντας. οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι. τὸ δὲ ἔοικε πᾶν τοὐναντίον γιγνόμενον, ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι. ΚΛΕΙΝ. Πῶς εἶπες; ΑΘΗΝ. Παράδοξον μὲν τὸ λεγόμενον, καὶ οὐκ ἂν πρεσβύταις τις οἰηθείη πρέπειν τόδε, ἐπειδάν τις τι καλόν τε οἰηθῇ καὶ ἀληθὲς μάθημα εἶναι καὶ πόλει ξυμφέρον, καὶ τῷ θεῷ παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ τρόπῳ δυνατόν ἐστιν ἔτι μὴ φράζειν. ΚΛΕΙΝ. Εἰκότα λέγεις. ἀλλ' ἄστρων πέρι μάθημά τι τοιοῦτον ἀνευρήσομεν; ΑΘ. Ὦ ἀγαθοὶ, καταψευδόμεθα νῦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, Ἕλληνες πάντες μεγάλων θεῶν, Ἡλίου τε ἅμα καὶ Σελήνης. ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις ψεῦδος; ΑΘ. Φαμὲν αὐτὰ οὐδέποτε τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἰέναι, καὶ ἄλλ' ἄττα ἄστρα μετὰ τούτων, ἐπονομάζοντες πλανητὰ αὐτά. ΚΛΕΙΝ. Νὴ τὸν Δία, ὦ ξένε, ἀληθὲς τοῦτο λέγεις. ἐν γὰρ

ἐν τῷ βίῳ πολλάκις ἑώρακα καὶ αὐτὸς τόν τε ἑωσφόρον καὶ τὸν ἑσπέρον καὶ ἄλλους τινὰς οὐδέποτε ἰόντας εἰς τὸν αὐτὸν δρόμον, ἀλλὰ πάντῃ πλανωμένους· τὸν δὲ Ἥλιόν που καὶ Σελήνην δρῶντας ταῦθ᾽ ἃ ἀεὶ πάντες ξυνεπιστάμεθα. ΑΘ. Ταῦτ᾽ ἔστι τοίνυν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, νῦν, ἃ δή φημι δεῖν περὶ θεῶν τῶν κατ᾽ οὐρανὸν τούς γε ἡμετέρους πολίτας τε καὶ τοὺς νέους τὸ μέχρι τοσούτου μαθεῖν περὶ ἁπάντων τούτων, μέχρι τοῦ μὴ βλασφημεῖν περὶ αὐτά, εὐφημεῖν δὲ ἀεὶ θύοντάς τε καὶ ἐν εὐχαῖς εὐχομένους εὐσεβῶς. ΚΛ. Τοῦτο μὲν ὀρθόν, εἴγε πρῶτον μὲν δυνατόν ἐστιν ὃ λέγεις μαθεῖν· εἶτα, εἰ μὴ λέγομέν τι περὶ αὐτῶν ὀρθῶς νῦν, μαθόντες δὲ λέξομεν, συγχωρῶ κἀγὼ τό γε τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ὂν μαθητέον εἶναι. ταῦτ᾽ οὖν ὡς ἔχοντα ἔστω οὕτω, πειρῶ σὺ μὲν ἐξηγεῖσθαι πάντως· ἡμεῖς δὲ ξυνέπεσθαί σοι μανθάνοντες. ΑΘ. Ἀλλ᾽ ἔστι μὲν οὐ ῥᾴδιον ὃ λέγω μαθεῖν, οὐδ᾽ αὖ πάλιν παντάπασι χαλεπόν· οὐδέ γε τινὸς χρόνου παμπόλλου. τεκμήριον δέ· ἐγὼ τούτων οὔτε νέος οὔτε πάλαι ἀκηκοὼς σφῷν, ἃ νῦν οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ δηλῶσαι δυναίμην. καίτοι χαλεπά γε ὄντα οὐκ ἄν ποτε οἷός τ᾽ ἦν δηλοῦν τηλικούτοις οὖσι τηλικοῦτος. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλὰ τί καὶ φῂς τοῦτο τὸ μάθημα, ὃ θαυμαστὸν μὲν λέγεις, προσῆκον δ᾽ αὖ μαθεῖν τοῖς νέοις; οὐ γιγνώσκειν δὲ ἡμᾶς; πειρῶ περὶ αὐτοῦ τό γε τοσοῦτον φράζειν ὡς σαφέστατα. ΑΘ. Πειρατέον. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο, ὦ ἄριστοι, τὸ δόγμα ὀρθὸν περὶ σελήνης τε καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὡς ἄρα πλανᾶταί ποτε· πᾶν δὲ τοὐναντίον ἔχει τούτου. τὴν αὐτὴν γὰρ αὐτῶν ὁδὸν ἕκαστον καὶ οὐ πολλὰς ἀλλὰ μίαν ἀεὶ κύκλῳ διεξέρχεται· φαίνεται δὲ πολλὰς φερόμενον. τὸ δὲ τάχιστον αὐτῶν ὄν, βραδύτατον οὐκ ὀρθῶς αὖ δοξάζεται· τὸ δ᾽ ἐναντίον, ἐναντίως. ταῦτ᾽ οὖν εἰ πέφυκε μὲν οὕτως, ἡμεῖς δὲ μὴ ταύτῃ δοξάζομεν, εἰ μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ θεόντων οὕτως ἵππων ἢ δολιχοδρόμων ἀνδρῶν διενοούμεθα πέρι, καὶ προσηγορεύομεν τὸν τάχιστον μὲν ὡς βραδύτατον, τὸν δὲ βραδύτατον, ὡς τάχιστον, ἐγκώμιά τε ποιοῦντες, ᾔδομεν τὸν ἡττώμενον νενικηκότα, οὔτε ὀρθῶς ἂν οὔτ᾽ οἶμαι προσφιλῶς τοῖς δρομεῦσιν ἡμᾶς ἂν τὰ ἐγκώμια προσάπτειν ἀνθρώποις οὖσι. νῦν δὲ δὴ περὶ θεοὺς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐξαμαρτανόντων ἡμῶν, ἆρ᾽ οὐκ οἰόμεθα γελοῖόν τε καὶ οὐκ ὀρθόν, ἐκεῖ γιγνόμενον ἦν ἄν ποτε, νῦν ἐνταυθοῖ καὶ ἐν τούτοις γίγνεσθαι; ΚΛ. Γελοῖον μὲν οὐδαμῶς. ΑΘ. Οὐ μὴν οὐδὲ θεοφιλές γε, ψευδῆ φήμην ἡμῶν κατὰ θεῶν ὑμνούντων. ΚΛ. Ἀληθέστατα, εἴπερ γε οὕτω ταῦτ᾽ ἐστίν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἂν μὲν δείξωμεν οὕτω ταῦτ᾽ ἔχοντα, μαθητέα μέχρι γε τούτου τὰ τοιαῦτα πάντα· μὴ δειχθέντων δέ, ἐατέον. καὶ ταῦτα ἡμῖν οὕτω ξυγκείσθω. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. Α. Ἤδη τοίνυν χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τά γε παιδείας μαθημάτων πέρι νόμιμα.

Περὶ δὲ θήρας ὡσαύτως διανοηθῆναι χρή, καὶ περὶ ἁπάντων ὁπόσα τοιαῦτα. κινδυνεύει γὰρ δὴ νομοθέτῃ τὸ προσταττόμενον ἐπὶ μεῖζον εἶναι, τοῦ νόμους θέντα ἀπηλλάχθαι. ἕτερον δέ τι πρὸς τοῖς νόμοις εἶναι μεταξύ τι νουθετήσεώς τε πεφυκὸς ἅμα καὶ νόμων· ὃ δὴ πολλάκις ἡμῶν ἐμπέπτωκε τοῖς λόγοις, οἷον περὶ τὴν τῶν σφόδρα νέων παίδων τροφήν. οὐ γὰρ ῥητά φαμεν εἶναι· λέγοντές τε αὐτά, ὡς νόμους οἴεσθαι τιθεμένους εἶναι. πολλῆς ἀνοίας γέμειν γεγραμμένων δὴ ταύτῃ τῶν νόμων τε καὶ ὅλης τῆς πολιτείας, οὐ τέλεος ὁ τοῦ διαφέροντος πολίτου πρὸς ἀρετὴν γίγνεται ἔπαινος, ὅταν αὐτόν τις φῇ τὸν ὑπηρετήσαντα τοῖς νόμοις ἄριστα, καὶ πειθόμενον μάλιστα, τοῦτον εἶναι τὸν ἀγαθόν· τελεώτερον δὲ ὧδε εἰρημένον, ὡς ἄρα ὃς ἂν τοῖς τοῦ νομοθετοῦντός τε καὶ ἐπαινοῦντος καὶ ψέγοντος πειθόμενος γράμμασι, διεξέλθῃ τὸν βίον ἄκρατον. ἔστι δέ, τε λόγος ὀρθότατος εἰς ἔπαινον πολίτου· τόν τε νομοθέτην ὄντως δεῖ μὴ μόνον γράφειν τοὺς νόμους, πρὸς δὲ τοῖς νόμοις ὅσα καλὰ αὐτῷ δοκεῖ καὶ μὴ καλὰ εἶναι, νόμοις ἐμπεπλεγμένα γράφειν. τὸν δὲ ἄκρον πολίτην μηδὲν ἧττον ταῦτα ἐμπεδοῦν ἢ τὰ ταῖς ζημίαις ὑπὸ νόμων κατειλημμένα. τὸ δὲ δὴ παρὸν ἡμῖν τανῦν οἷον μάρτυρα ἐπαγόμεθα· δηλοῖ μὲν ἂν ὃ βουλόμεθα μᾶλλον. θήρα γὰρ πάμπολύ τι πρᾶγμά ἐστι, περιειλημμένον ὀνόματι νῦν σχεδὸν ἑνί. πολλὴ μὲν γὰρ ἡ τῶν ἐνύδρων, πολλὴ δὲ ἡ τῶν πτηνῶν· πάμπολυ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ πεζὰ θηρεύματα οὐ μόνον θηρίων ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἄξιον ἐννοεῖν θήραν, τήν τε κατὰ πόλεμον· πολλὴ δὲ ἡ κατὰ φιλίαν θηρεύουσα· ἡ μὲν ἔπαινον, ἡ δὲ ψόγον ἔχει. καὶ κλωπεῖαι καὶ λῃστῶν καὶ στρατοπέδων στρατοπέδοις θῆραι· θήρας δὲ πέρι τιθέντι τῷ νομοθέτῃ τοὺς νόμους, οὔτε μὴ δηλοῦν ταῦθ᾽ οἷόν τε, οὔτε ἐπὶ πᾶσι τάξεις καὶ ζημίας ἐπιτιθέντα, ἀπειλητικὰ νόμιμα τιθέναι. τί δὴ δραστέον περὶ τὰ τοιαῦτα; τὸν μὲν νομοθέτην ἐπαινέσαι καὶ ψέξαι χρεὼν τὰ περὶ θήρας, πρὸς τοὺς τῶν νέων πόνους τε καὶ ἐπιτηδεύματα. τὸν δ᾽ αὖ νέον ἀκούσαντα, πείθεσθαι· καὶ μηθ᾽ ἡδονὴν μήτε πόνον ἐξείργειν αὐτόν. τῶν δὲ περὶ ἕκαστα ἀπειληθέντων μετὰ ζημίας καὶ νομοθετηθέντων, τὰ μετ᾽ ἐπαίνου ῥηθέντα μᾶλλον τιμᾶν, καὶ προσταχθέντα ἀποτελεῖν. τούτων δὴ προρρηθέντων, ἑξῆς ἂν γίγνοιτο ἔμμετρος ἔπαινος θήρας καὶ ψόγος· ἥτις μὲν βελτίους ἀποτελεῖ τὰς ψυχὰς τῶν νέων, ἐπαινοῦντος· ψέγοντος δὲ ἡ τοὐναντία. λέγωμεν τοίνυν τὸ μετὰ τοῦτο ἑξῆς προσαγορεύοντες δι᾽ εὐχῆς τοὺς νέους, Ὦ φίλοι, εἴθ᾽ ὑμᾶς μήτε τις ἐπιθυμία μήτ᾽ ἔρως τῆς περὶ θάλατταν θήρας ποτὲ λάβοι, μηδὲ ἀγκιστρείας· μηδ᾽ ὅλως τῆς τῶν ἐνύδρων ζώων, μήτε ἐγρηγορόσι μήτε εὕδουσι κύρτοις ἀργὸν θήραν διαπονουμένοις. μηδ᾽ αὖ ἄγρας ἀνθρώπων κατὰ θάλατταν, λῃστείας τε ἵμερος ἐπελθὼν ὑμῖν, θηρευτὰς ὠμοὺς καὶ ἀνόμους ἀποτελοῖ. κλωπείας δ᾽ ἐν χώρᾳ καὶ πόλει μηδὲ εἰς τὸν ἔσχατον ἐπέλθοι νοῦν ἅψασθαι.

A pe namque ipſe oculis vidi Luciferum & Heſperum & alias quaſdam nunquam eundem facere curſum: ſed omnino errare: ſolem autem ac lunam errare ſemper, omnes cognouimus. ATHE. Hæc, ô Megille, & Clinia ſunt, quæ iunioribus ciuibúſque noſtris de diis cœleſtibus vſque adeò diſcenda cenſeo, vt in eos prophanum nihil loquantur, ſed ſacrificãdo piéque vouendo laudibus ſemper honorent. CLI. Rectum quidem hoc: ſi modò poſſibile primum eſt, quod dicis perdiſcere: deinde etiam ſi minus rectè de his nunc loquimur, poſtquàm verò didicerimus rectè loquemur, ſi inquam ita eſt, ego quoque talẽ doctrinam eatenus diſcendam eſſe concedo. Hæc igitur ita ſe
B habere, conare tu quidem diligenter exponere: nos verò audiemus atque diſcemus. ATHEN. Nõ eſt facile, quod dico, percipere, nec rurſus omnino difficile: nec lõgo vt diſcutiatur, indiget tẽpore. Cuius ſignũ eſt, quòd ipſe nec nuper nec iã olim audiui, & nunc breui tempore ſignificare vobis poſſum. Quæ tamen ſi difficilia penitus eſſent, nec ego declarare, nec vos percipere hac ætate poſſetis. CL. Vera dicis, ſed quænam hæc eſt doctrina, quam mirabilem eſſe dicis, & iunioribus neceſſariam nobiſq. ignotã? Conare apertiſſimè iſtud oſtendere. AT. Conabor equidem. Non eſt, ô viri optimi, vera hæc de ſole &
C luna cæteriſque ſtellis opinio, quòd vnquã pererrẽt, ſed cõtrà ſe res habet. Eãdẽ enim quæuis illorũ viã, nõ multas, circumeundo peragit: quamuis videatur per multas ferri. Quod verò in eis velociſſimũ eſt, nõ rectè tardiſſimũ, & contrà cõtrarium iudicamus. Quæ cũ ita ſint, nos quidẽ aliter exiſtimemus. Nam ſi in olympico ludo, curſu certãtes ſpectaremus, & velociſſimũ tardiſſimè, tardiſſimum velociſſimè currere prædicaremus, laudibúſque viciſſe victũ caneremus, non placerent, vt arbitror, laudes noſtræ curſoribus. Nũc verò cùm de diis ſimiliter peccemus, nónne ridiculi ſumus, ſimiliterque aberramus à recto? CL. Ridiculi quidem. ATHE. Nullóque pacto accepti diis, cùm falſa de ipſis canimus. CLIN. Si hæc ita ſe habent, vera dicis.
D ATHEN. Atqui ſi ita habere ſe oſtenderimus, dicenda vſque eò hæc omnia. Sin minimè, dimittenda: nobíſque ita de his conceſſum ſit. CLIN. Prorſus. ATHEN. Sed inſtituta iam de doctrinarum diſciplina fidem habeant. De venatu autem ſimiliter iudicandum, ac de huiuſmodi omnibus. Videtur enim legum latoris officium non ſolùm hoc eſſe, vt leges cõſcribat, ſed etiã vt medio vtatur illo, quod inter admonitionẽ eſt & leges, quo & nos ſæpius vſi ſumus, præſertim cũ de educatione infantium loqueremur. Nam in hac re multa eſſe diximus, quæ nõ ita dici poſſunt, vt leges de ipſis ponantur, idque tẽtare dementis eſſe. Ita verò cõſcriptis legib⁹ & republica cõ-
E ſtituta, nõ eſt præſtantis virtute ciuis perfecta laus, qua dicitur eum bonum eſſe ciuem, qui legibus quàm optimè miniſtrauit & quàm maximè paruit: ſed perfectior illa eſt, eum eſſe talem, qui legumlatoris, leges ferentis & laudantis vituperantíſque ſcriptis omnino per totã vitam paruit. Hęc ciuis præcipua laus eſt. Nẽpe oportet, vt legis conditor leges non ſolum conſcribat, ſed etiam declarationem quandam his adiungat, qua quæ honeſta turpiáue ſibi videtur, ſignificet. Ciuẽ quoque ſummũ oportet non minus hæc quàm quæ mulcta impoſita à legibus mandata fuerint obſeruare. Ad hoc verò rem, qua de agitur, quaſi teſtẽ adducimus. Magis enim quod volumus, aperit. Ve-
F natus enim res latior eſt, nomine vno cõprehenſa. Alius aquaticorum, alius volatilium, alius pedeſtrium: nec ferarum ſolum, verùm etiam hominum, horúmque non bellicus tantummodo, verumetiam qui per amicitiam: & alius quidem laudẽ, alius vituperationem habet. Rapinę quoque latronum caſtrorúmque venatus ſunt. Quamobrem qui de venatu leges eſt conditurus, nec iſta præterire poteſt, neq. ſingulis ordine certo atq; mulcta, minaces leges imponere. Quid ergo de his faciendũ eſt? Oportet vt legiſlator quę in venatione laudãda ſunt, laudet: quæ contrà, vituperet, ad iuuẽtutis exercitationem. Iuuenes autẽ cũ audiuerint, ita parere debẽt, vt nec labore nec vo
G luptate reuocati aliter faciãt quàm legiſlator cõſuluit. Imò verò magis honorẽt, quæ cũ laude dicta & exhortãdo propoſita ſunt, quàm quæ minaci & vindice lege firmata. His ita propoſitis cõgrua deinceps laus & vituperatio venationis conſcribi poteſt: vt quæ meliores animos iuuenũ facit, laudetur: quæ cõtrà, vituperẽt. Dicamus igitur deinceps ad eos ſic, precibus interpoſitis. Vtinã vos, ô chariſſimi, nunquã marinæ venationis hamiq; cupiditas capiat: nec omnino aquaticorũ animaliũ die ſiue etiã nocte per otioſã venationẽ ſagena capiẽdorũ: nec piraticæ amor, per maria venatores hominum iniquos atque atroces vos faciat. Furti verò latrociniique cupiditas in vrbe, vel regione committẽdi ne in mentẽ quidem veniat veſtram,

De venatione.

nec volatilium iucunda venatio ſeruilis magis quàm libera. Pedeſtrium ergo venatio vobis ſola relinquitur. Sed nec dormientium quæ vicibus quibuſdam interpoſitis fit, nocturnáque vocatur,&otioſorum hominum eſt,laude digna habetur, neque etiã quæ in laboris remiſſione fit,& retibus laqueiſque non conſtantis animi viribus ferarum domat atrocitatem. Sola ergo quadrupedum venatio illa reſtat omnibus optima: quæ equis,canibus,corporis viribus agitur. Nam quibuſcunque diuina curæ eſt fortitudo, ij quadrupedes omnes,curſu, vulneribus,teliſque manu propria venando vincere debent. Sed laus vituperatióque venandi iſta diſtincta ſit. Lex autem iſta: Sacros quidem hos venatores vbicunque venari velint,nemo prohibeat: Venatorem nocturnum retibus & canibus ſuis fidentem nemo vſpiam ſinat venari: Auceps per incultos agros montéſque vagari permittatur: A cultis locis, ſacriſque incultis à quocunque pellatur: Piſcator nec in portubus,nec ſacris fluuiis,paludibus,ſtagniſque venetur: in aliis liceat,dummodo ſuccorum non vtatur permixtione. Sed iam inſtitutiones de diſciplina finem habeant. CLINIA. Præclarè loqueris.

A μηδ᾽ αὖ πλωτῶν θήρας αἱμύλος ἔρως οὐ σφόδρα ἐλευθέριος ἐπέλθοι τινὰ νέων. πεζῶν δὴ μόνον θήρευσίς τε καὶ ἄγρα λοιπὴ τοῖς παρ᾽ ἡμῖν ἀθληταῖς. ὧν ἡ μὲν τῶν εὑδόντων αὖ κατὰ μέρη, νυκτερεία κληθεῖσα, ἀργῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἀξία ἐπαίνου· οὐδ᾽ ἡ τῶν διαπαύματα πόνων ἔχουσα, ἄρκυσί τε καὶ πάγαις ἀλλ᾽ οὐ φιλοπόνου ψυχῆς νίκῃ χειρουμένων τὴν ἀγρίων τῶν θηρίων ῥώμην. μόνη δὴ πᾶσι λοιπὴ καὶ ἀρίστη ἡ τῶν τετραπόδων ἵπποις καὶ κυσὶ καὶ τοῖς ἑαυτῶν θήρα σώμασιν· ὧν ἁπάντων κρατοῦσι δρόμοις καὶ πληγαῖς καὶ βολαῖς, αὐτόχειρες θηρεύοντες, ὅσοις ἀνδρείας τῆς θείας ἐπιμελές. τούτων δὴ πάντων ἔπαινος μὲν πέρι καὶ ψόγος, ὁ διῃρημένος ἂν εἴη λόγος· νόμος δὲ ὅδε· τούτους μηδεὶς ἱεροὺς ὄντως θηρευτὰς κωλυέτω, ὅπου καὶ ὅπῃπερ ἂν ἐθέλωσι κυνηγετεῖν. νυκτερευτὴν δὲ κυσὶ καὶ πλέκταις πιστὸν μηδεὶς μηδέποτε ἐάσῃ μηδαμοῦ θηρεῦσαι. τὸν ὀρνιθευτὴν δὲ ἐν ἀργοῖς μὲν καὶ ὄρεσι μὴ κωλυέτω, ἐν ἐργασίμοις δὲ καὶ ἱεροῖς ἀνιέροις, ἐξειργέτω ὁ προστυγχάνων. ἐνυγροθηρευτὴν δέ, πλὴν ἐν λιμέσι καὶ ἱεροῖς ποταμοῖς τε καὶ ἕλεσι καὶ λίμναις, ἐν τοῖς ἄλλοις δέ, ἐξέστω θηρεύειν, μὴ χρώμενον ὀπῶν ἀναθολώσει μόνον. νῦν οὖν ἤδη πάντα χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τὰ γε παιδείας πέρι νόμιμα. ΚΛ. Καλῶς ἂν λέγοις.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS OCTAVVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

SVMMA DIALOGI. *Agit hoc libro de Religione, cuius primo loco ſolennes quoſdam feſtorum ludorúmque ritus commemorat, ex ſui nimirum temporis ſuperſtitione. Ludorum etiam iſtorum ad bellicas exercitationes vſum, quatenus & pueri & puellæ in his debeant inſtitui, prolixè docet. Et quoniã durum & inſolens videbatur quòd mulieres ad bellicæ rei exercitationem aſciſceret, explicat quorſum & quatenus id mãdet: vt videlicet ad omnes neceſſitates & in extremis reip. temporibus, quum pro aris & focis, pro patria & liberis dimicandum eſt, ita ſint inſtitutæ mulieres, ne vecordi conſternatione viros ab officio reuocent, ſed potius ipſis in chariſſimarum communiúmque rerum defenſione communem operã præſtent. Ludis explicatis accedit ad potiſſimã vim Religionis, quæ nimirum eſt potentiſſima illa conſcientiæ lex: quã quidem ait eſſe ἄγραφον. ſed cuius tamen vis & efficacia omnem animum domet, & cum metu omnino cogat parere poſitis legibus. Illam & nobiſcum naſci docet, & in omni vitæ curriculo verſari, & per omnes omnium hominũ ordines illius autoritatem peruadere. Inde ad bellum cupiditatibus indicendum homines hortatur, & præclaram victoriam conſequuturam ait. In primis autem damnat adulteria, ſcortationes, & ante omnia venerem maſculam, vt horribile monſtrum & præter naturam, deteſtatur.*

De ſacris.

SEQVITVR deinceps vt leges de ſolennitatibus per delphica oracula ſanciamus, quæ ſacra quibúſque diis ſacrificare feliciter ciuitas debeat. At quando, & quot numero ſacra facere oporteat, fortè noſtrum eſt nõnihil legem ſancire. CLIN. Fortaſſe numerum. ATHE. De numero igitur primo dicamus. Quem ego trecentorum & ſexaginta quinque eſſe oportere cenſeo: vt vnus aliquis ſemper ex magiſtratibus deorũ alicui, aut dæmonũ pro ciuitate, pro ſeipſis, pro reb⁹ ſuis ſacrificet. Interpretes verò & ſacerdotes tam viri quàm mulieres, vateſque vnà cum legum cuſtodibus congregati, ea ordinent quæ in his legumlator neceſſariò omiſerit. Nam omiſſorum cognitores iſtos eſſe oportet. Lex ergo videbit, vt duodecim ſolennitates diis duodecim, quibus ſingulæ tribus cognominantur, ciues peragant, diiſque ipſis ſacra per ſingulos mẽſes faciant: choros præterea ludóſque muſicos & certamina gymnica, prout diis ſingulis & tẽporibus cõuenit. Erũt autẽ ſolẽnitates diſtinctæ, vt conſtet, quas ſine viris, & quas non, agi oporteat. Terreſtriũ quoq. cœleſtiúmq. deorũ, cæterorúmq. qui hos ſequũtur ſolẽnitates miſcendæ non ſunt, ſed ſeparandæ in duodecimo menſe, qui Plutoni dicatus eſt, vt legitimè celebrentur. Non enim abiiciẽdus bellicoſis hominibus is deus eſt, ſed colendus, tanquam generi hominum ſemper optimus. Nam animæ corporiſque coniũctio nullo modo melior eſt quàm ſolutio, vt ego ſerio loquẽs affirmo. Præterea quicunque ſufficienter hæc diſtincturi ſunt, illud cogitare omnino debent, noſtram hanc ciuitatẽ quod ad vacationem temporis & poſſeſſionem rerum neceſſariarũ attinet, talem eſſe qualis hoc ſeculo nulla reperiri poſſit. Verùm oportet ipſam perinde atque hominẽ vnũ bene viuere. Feliciter autem viuentibus hoc neceſſariò ineſſe in primis oportet, vt nec ipſi aliis, nec alij ipſis iniuriam inferant. Quorũ alterum non eſt admodum difficile. Alterum verò vt nulla poſſis iniuria lædi, difficillimum: nec perfectè id quiſquam aliter aſſequi poteſt, quàm vt perfectè bonus efficiatur. Idem eſt & in ciuitate. nam ſi bona erit, in pace vitam aget: ſin autem praua, & inteſtinis ſeditionibus & externis bellis aſſiduè infeſtabitur. Cùm hæc ita fermè ſe habeant, non belli tempus expectandum: ſed in pace ciues ad rem bellicam exercẽdi. Ergo ciuitas prudentia prędita ſingulis menſibus bellicas vires experietur, non minus vno die: ſed pluribus etiam, prout magiſtratibus ipſis videbitur, viri ſimul & mulieres & pueri, nec hyeme nec æſtu vitato, vt parati ſint omnes, quandocũq. vniuerſũ quodãmodo educere populũ magiſtratibus viſum fuerit: ad idq. ludi etiã cõuenientes vnà cũ ſacrificiis excogitandi, vt pugnæ quædã ſolennes feſtiueq. fiãt bellicas pugnas quàm maximè imitãtes:

B ΤΟΥΤΩΝ μὴν ἐχόμενα ὅσι, τάξασθαι μὲν καὶ νομοθετήσασθαι ἑορτὰς μετὰ τῶν ἐκ Δελφῶν μαντειῶν· αἵτινες θυσίαι καὶ θεοῖς οἷστισιν ἄμεινον καὶ λῷον θυούσῃ τῇ πόλει γίγνοιτ᾽ ἄν. πότε δὲ καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν, σχεδὸν ἴσως ἡμέτερον ἂν νομοθετεῖν ἔνιά γ᾽ αὐτῶν εἴη. ΚΛ. Τάχ᾽ ἂν τὸν ἀριθμόν. ΑΘΗ. Τὸν ἀριθμὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον. ἔστωσαν γὰρ τῶν μὲν πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων μηδὲν ἀπολείπουσαι· ὅπως ἂν μία γέ τις ἀρχὴ θύῃ θεῶν ἢ δαιμόνων τινὶ ἀεί, ὑπὲρ πόλεώς τε καὶ αὐτῶν καὶ κτημάτων. ταῦτα δὲ C ξυνελθόντες ἐξηγηταὶ καὶ ἱερεῖς, ἱέρειαί τε καὶ μάντεις μετὰ νομοφυλάκων, ταξάντων ἃ παραλείπειν ἀνάγκη τῷ νομοθέτῃ. καὶ δὴ καὶ αὐτῶν τούτων χρὴ γίγνεσθαι ἐπιγνώμονας τοῦ παραλειπομένου τούτους τοὺς αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ δὴ νόμος ἐρεῖ δώδεκα μὲν ἑορτὰς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἑκάστη ἐπώνυμος ᾖ, θύοντας τούτων ἑκάστοις ἔμμηνα ἱερά, χορούς τε καὶ ἀγῶνας μουσικούς. τοὺς δὲ γυμνικοὺς κατὰ τὸ πρέπον προσνέμοντας τοῖς θεοῖς τε αὐτοῖς ἅμα καὶ ταῖς ὥραις ἑκάσταις· γυναικείας D τε ἑορτάς, ὅσαις χωρὶς ἀνδρῶν προσήκει καὶ ὅσαις μή, διανέμοντας. ἔτι δὲ καὶ τὸ τῶν χθονίων, καὶ ὅσους αὖ θεοὺς οὐρανίους ἐπονομαστέον, καὶ τὸ τῶν τούτοις ἑπομένων, οὐ ξυμμικτέον· ἀλλὰ χωριστέον ἐν τῷ τοῦ Πλούτωνος μηνὶ τῷ δωδεκάτῳ, κατὰ τὸν νόμον ἀποδιδόντας. καὶ οὐ δυσχεραντέον πολεμικοῖς ἀνθρώποις τὸν τοιοῦτον θεόν, ἀλλὰ τιμητέον, ὡς ὄντα ἀεὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἄριστον. κοινωνία γὰρ ψυχῇ καὶ σώματι διαλύσεως οὐκ ἔστιν ἡ κρεῖττον, ὡς ἐγὼ φαίην ἄν, σπουδῇ λέγων. πρὸς τούτοις δέ, διάνοιαν χρὴ σχεῖν τοὺς διοριοῦντας ἱκανῶς ταῦτα τοιάνδε, ὡς ἔστιν ἡμῖν ἡ πόλις οἵαν οὐκ ἄν τις ἑτέραν εὕροι τῶν νῦν, περὶ χρόνου E σχολῆς καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξουσίας. δεῖ δὲ αὐτήν, καθάπερ ἕνα ἄνθρωπον, ζῆν εὖ. τοῖς δὲ εὐδαιμόνως ζῶσιν ὑπάρχειν ἀνάγκη πρῶτον, τὸ μήτε αὐτοὺς ἀδικεῖν ἄλλους, μήτε ὑφ᾽ ἑτέρων αὐτοὺς ἀδικεῖσθαι. τούτοιν δὲ τὸ μέν, οὐ πάνυ χαλεπόν· τοῦ δὲ μὴ ἀδικεῖσθαι κτήσασθαι δύναμιν, παγχάλεπον. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸ τελέως σχεῖν ἄλλως, ἢ τελέως γενόμενον ἀγαθόν. ταὐτὸν δὴ τοῦτο ἔξεστι καὶ πόλει ὑπάρχειν. γενομένῃ μὲν ἀγαθῇ, βίος εἰρηνικός· πολεμικὸς δὲ ἔξωθέν τε καὶ ἔνδοθεν, ἂν ᾖ κακή. τούτων δὲ ταύτῃ σχεδὸν ἐχόντων, οὐκ ἐν πολέμῳ τὸν πόλεμον ἑκάστοις γυμναστέον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ τῆς εἰρήνης βίῳ. δεῖ τοίνυν πόλιν ἑκάστου μηνὸς νοῦν κεκτημένην στρατεύεσθαι μὴ ἔλαττον μιᾶς ἡμέρας, πλείους δέ, ὡς F ἂν καὶ τοῖς ἄρχουσι ξυνδοκῇ· μηδὲν χειμῶνας ἢ καύματα διαλαβουμένοις· αὐτούς τε ἅμα καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, ὅταν ὡς πανδημίαν ἐξάγειν δόξῃ τοῖς ἄρχουσι, τότε δὲ καὶ κατὰ μέρη· καί τινας ἀεὶ παιδιὰς μηχανᾶσθαι καλὰς ἅμα θυσίαις, ὅπως ἂν γίγνωνται μάχαι τινὲς ἑορταστικαί, μιμούμεναι τὰς πολεμικὰς ὅτι μάλιστα ἐναργῶς μάχας.

νικητήρια δὲ καὶ ἀριστεῖα ἑκάστοισι τούτων δεῖ διανέμειν· ἐγκώμιά τε καὶ ψόγους ποιεῖν ἀλλήλοις, ὁποῖός τις ἂν ἕκαστος γίγνηται κατά τε τοὺς ἀγῶνας, ἐν παντί τε αὖ τῷ βίῳ· τόν τε ἄριστον δοκοῦντα εἶναι κοσμοῦντας, καὶ τὸν μὴ, ψέγοντας. ποιητὴς δὲ ἔστω τῶν τοιούτων μὴ ἅπας. ἀλλὰ γεγονὼς πρῶτον μὲν μὴ ἔλαττον πεντήκοντα ἐτῶν· μηδ' αὖ τῶν ὁπόσοι ποίησιν μὲν καὶ μοῦσαν ἱκανῶς κεκτημένοι ἐν αὑτοῖς εἰσί, καλὸν δὲ ἔργον καὶ ἐπιφανὲς μηδὲν δράσαντες πώποτε· ὅσοι δὲ ἀγαθοί τε αὐτοὶ καὶ τίμιοι ἐν τῇ πόλει, ἔργων ὄντες δημιουργοὶ καλῶν, τὰ τῶν τοιούτων ᾀδέσθω ποιήματα, ἐὰν μὴ καὶ μουσικὰ πεφύκῃ. κρίσις δὲ αὐτῶν ἔστω παρά τε τῷ παιδευτῇ καὶ τοῖς ἄλλοις νομοφύλαξι, τοῦτο ἀποδιδόντων αὐτοῖς γέρας, παρρησίαν ἐν μούσαις εἶναι μόνοις, τοῖς δὲ ἄλλοις μηδεμίαν ἐξουσίαν γίγνεσθαι· μηδέ τινα τολμᾶν ᾄδειν ἀδόκιμον μοῦσαν, μὴ κρινάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ' ἂν ἡδίων ᾖ τῶν Θαμύρου τε καὶ Ὀρφείων ὕμνων· ἀλλ' ὅσα τε ἱερὰ κριθέντα ποιήματα ἐδόθη τοῖς θεοῖς, καὶ ὅσα ἀγαθῶν ὄντα ἀνδρῶν ψέγοντα ἢ ἐπαινοῦντά τινας, ἐκρίθη μετρίως δρᾶν τὸ τοιοῦτον. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω στρατείας τε πέρι καὶ τῆς ἐν ποιήσεσι παρρησίας, γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως γίγνεσθαι δεῖν. χρὴ δὲ ἀναφέρειν παραδεικνύντα ἑαυτῷ τὸν νομοθέτην τῷ λόγῳ· φέρε, τίνα ποτὲ τρέφω, τὴν πόλιν ὅλην παρασκευάσας; ἆρ' οὐκ ἀθλητὰς τῶν μεγίστων ἀγώνων, οἷς ἀνταγωνισταὶ μυρίοι ὑπάρχουσι; Καὶ πάνυ γε, φαίη τις ἄν, ὀρθῶς λέγων. Τί δῆτα; εἰ πύκτας ἢ παγκρατιαστὰς ἐτρέφομεν, ἤ τι τῶν τοιούτων ἕτερον ἀγωνισμάτων ἀθλοῦντας, ἆρα εἰς αὐτὸν ἂν ἀπηντῶμεν τὸν ἀγῶνα, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ οὐδενὶ καθ' ἡμέραν προσμαχόμενοι; ἢ πύκται γε ὄντες, παμπόλλας ἂν ἡμέρας ἔμπροσθεν τοῦ ἀγῶνος ἐμανθάνομέν τε ἂν μάχεσθαι καὶ διεπονούμεθα, μιμούμενοι πάντα ἐκεῖνα ὁπόσοις ἐμέλλομεν εἰς τότε χρήσεσθαι περὶ τῆς νίκης διαμαχόμενοι; καὶ ὡς ἐγγύτατα τοῦ ὁμοίου ἰόντες, ἀντὶ ἱμάντων σφαίρας ἂν περιεδούμεθα, ὅπως αἱ πληγαί τε καὶ αἱ τῶν πληγῶν εὐλάβειαι διεμελετῶντο εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς; εἴτε τις ἡμῖν συνέβαινε συγγυμναστῶν ἀπορία πλείων, ἆρ' ἄν, δείσαντες τὸν τῶν ἀνοήτων γέλωτα, οὐκ ἂν ἐτολμῶμεν κρεμαννύντες εἴδωλον ἄψυχον γυμνάζεσθαι πρὸς αὐτό; καὶ ἔτι πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων ἀπορήσαντές ποτε, ἐρημίᾳ συγγυμναστῶν ἆρά γε οὐκ ἐτολμήσαμεν ἂν αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σκιαμαχεῖν ὄντως; ἢ τί ποτε ἄλλο τὴν τοῦ χειρονομεῖν μελέτην ἄν τις φαίη γεγονέναι; ΚΛΕΙΝ. Σχεδὸν, ὦ ξένε, οὐδὲν ἄλλο γε πλὴν τοῦτο αὐτὸ ὃ σὺ νῦν ἐφθέγξω. ΑΘΗΝ. Τί οὖν; τὸ τῆς πόλεως ἡμῖν μάχιμον ἆρα χεῖρόν τι παρασκευασάμενον τῶν τοιούτων ἀγωνιστῶν, εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων ἑκάστοτε τολμήσει παριέναι, διαμαχούμενον περὶ ψυχῆς τε καὶ παίδων καὶ χρημάτων καὶ ὅλης τῆς πόλεως; καὶ ταῦτα δὴ φοβηθεὶς αὐτῶν ὁ νομοθέτης τὰ πρὸς ἀλλήλους γυμνάσια μὴ φαίνηταί τισι γελοῖα, οὐκ ἄρα νομοθετήσει στρατεύεσθαι, προστάττων μάλιστα μὲν ἑκάστης ἡμέρας τά γε σμικρὰ χωρὶς τῶν ὅπλων, χορούς τε εἰς ταῦτα ἅμα καὶ γυμναστικὴν πᾶσαν ξυντείνων; τὰς δὲ οἷον τινὰς μείζους τε καὶ ἐλάττους γυμνασίας μὴ ἔλαττον ἢ κατὰ μῆνα ἕκαστον ποιεῖσθαι προστάξει, ἁμίλλας τε πρὸς ἀλλήλους ποιουμένοις κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ἐπὶ κατάληψιν χωρίων ἁμιλλωμένοις καὶ ἐνέδρας· καὶ πᾶσαν μιμουμένοις τὴν πολεμικὴν ὄντως, σφαιρομαχεῖν τε καὶ βολαῖς, ὡς ἐγγύτατα τῶν ἀληθῶν χρωμένοις ὑποκινδύνοις βέλεσιν; ὅπως μὴ παντάπασιν ἄφοβος ἡ πρὸς ἀλλήλους γίγνηται παιδιά, δείματα δὲ παρέχῃ, καί τινα τρόπον δηλοῖ τόν τε εὔψυχον καὶ τὸν μή· καὶ τοῖς μὲν τιμὰς, τοῖς δὲ καὶ ἀτιμίας διανέμων ὀρθῶς, τὴν πόλιν ὅλην εἰς τὸν ἀληθινὸν ἀγῶνα διὰ βίου παρασκευάζῃ χρησίμην. καὶ δὴ καί τινος ἀποθανόντος, οὕτως ὡς ἀκουσίου τοῦ φόνου γενομένου, τιθῇ, τὸν ἀποκτείναντα, κατὰ νόμον καθαρθέντα, καθαρὸν εἶναι χεῖρας· ἡγούμενος, ἀνθρώπων μὲν τελευτησάντων μὴ πολλῶν, ἑτέρους πάλιν οὐ χείρους φύσεσθαι· φόβου δὲ οἷον τελευτήσαντος ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις, βάσανον οὐχ εὑρήσειν τῶν τε ἀμεινόνων καὶ χειρόνων· οὐ σμικρῷ πόλει μεῖζον κακὸν ἐκείνου. ΚΛΕΙΝ. Ξυμφαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε, ὦ ξένε, τὰ τοιαῦτα δεῖν καὶ νομοθετεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν πόλιν ἅπασαν. ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὖν γιγνώσκομεν ἅπαντες τὴν αἰτίαν διότι ποτὲ νῦν ἐν ταῖς πόλεσιν ἡ τοιαύτη χορεία καὶ ἀγωνία σχεδὸν οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐστιν, εἰ μὴ πάνυ τι σμικρά; ἢ φῶμεν δι' ἀμαθίαν τῶν πολλῶν καὶ τῶν τιθέντων αὐτοῖς τοὺς νόμους; ΚΛΕΙΝ. Τάχ' ἄν. ΑΘΗΝ. Οὐδαμῶς, ὦ μακάριε Κλεινία. δύο δὲ χρὴ φάναι τούτων αἰτίας εἶναι, καὶ μάλα ἱκανάς. ΚΛ. Ποίας; ΑΘΗΝ. Τὴν μὲν, ὑπ' ἔρωτος πλούτου, πάντα χρόνον ἄσχολον ποιοῦντες τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι, πλὴν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἐξ ὧν κρεμαμένη πᾶσα ψυχὴ πολίτου παντὸς οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν ἴσχειν, πλὴν τοῦ καθ' ἡμέραν κέρδους· καὶ ὅ,τι μὲν πρὸς τοῦτο φέρει μάθημα ἢ καὶ ἐπιτήδευμα, ἰδίᾳ πᾶς μανθάνειν τε καὶ ἀσκεῖν ἑτοιμότατός ἐστι· τῶν δ' ἄλλων καταγελᾷ. τοῦτο μὲν, ἕν, καὶ ταύτην μίαν αἰτίαν χρὴ φάναι τοῦ μήτε τοῦτο μήτ' ἄλλο μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ἐθέλειν ἐπιτήδευμα πόλιν σπουδάζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀπληστίαν, πᾶσαν μὲν τέχνην καὶ μηχανὴν, καλλίω τε καὶ ἀσχημονεστέραν ἐθέλειν ὑπομένειν πάντα ἄνδρα, εἰ μέλλει πλούσιος ἔσεσθαι, καὶ πρᾶξιν πράττειν ὅσιόν τε καὶ ἀνόσιον, καὶ πάντως αἰσχρὰν, μηδὲν δυσχεραίνοντα, ἐὰν μόνον ἔχῃ δύναμιν καθάπερ θηρίῳ τοῦ φαγεῖν παντοδαπὰ καὶ πιεῖν ὡσαύτως, καὶ ἀφροδισίων πᾶσαν πάντως παρασχεῖν πλησμονήν. ΚΛ.

A & victoribus præmia, laudes: victis contrà, vituperationes fiant, prout ſinguli in certaminibus, & in omni vita ſe geſſerunt. Sic optimus quiſque laudibus efferatur, & vituperatione contrarius deprimatur. Nec omnes harum rerum poëtæ ſint: ſed primùm, qui non pauciores quàm quinquaginta annos natus ſit. Deinde qui non ſolùm poëticâ muſam ſufficienter poſſideant, verumetiam præclarum & inſigne aliquid fecerint. Eorum ergo qui boni viri, honoréque digni ſunt in ciuitate, & res preclaras geſſerunt, poëmata etiam ſi minus muſica ſunt, decantentur. Cuius rei iudiciū, puerili doctrinæ præpoſitus, cæterique cuſtodes habeāt legum. Hi probis viris honorem hunc tribuant, vt ſolis libertatem in muſis præſtēt: cæteros verò prohibeant. Nemo igitur audeat muſam horum iudicio non probatam canere, etiamſi Thamyræ Orpheíque ſit ſuauior. Sed canantur poëmata ſacra, quę iudicio approbata, diiſque dicata ſunt: virorum quoque bonorum poëmata, quibus laudantur vituperanturque aliqui, & moderatè id facere iudicata ſunt. Hæc eadem de militia & de libertate poëtica iudicio mulieribus & viris ſimiliter facienda. Sed oportet legiſlatorem ſecum ita pleraque loqui. Cedo: in ciuitate inſtituenda quales ciues educare ſtudeo? An non certaminū maximorum Athletas, quibus innumeri ſunt aduerſarij? Prorſus, ita rectè quilibet reſpondebit. Si ergo pugiles, aut pancratiaſtas, aut alios ſimiles educaremus, itáne in ipſum certamen educeremus, vt cum nullo antea vnquam pugnauerint? Vel ſi pugiles eſſemus, nónne pluribus antè diebus pugnare didiciſſemus, omnia faciētes quibus in vero certamine vbi ad victoriam contenditur, vti oporteat, quàm proximè ad id quod ſimile eſt, accedētes, pro loris cæſtuum orbibus ferreis induere mur, vt vulnera & inferre, & vitare præmeditatione diſceremus? Quòd ſi nulli quibus cum exerceri poſſemus, ſocij nobis darentur, nunquid ſtultorum veriti riſum nos continere mus, quin inanime ſimulacrum ex aduerſo ad quod exercitatio fieret, ſuſpenderemus? Ac ſi nec animati, nec anima carentis aduerſarij copia nobis eſſet, nónne ipſi ſoli ad vmbrā propriam pugnaremus? An ad aliud quicquam, manuum huc & illuc flexus, & præparatio huiuſmodi excogitata eſt? CLI. Ad nihil aliud fermè quàm ad hoc ipſum quod nūc dixiſti. ATH. Quid igitur ciuitatis pars quæ militiæ ſtudet? An peius quàm certatores huiuſmodi præparata audebit ad certamen maximum deuenire, pro vita, pro liberis, pro rebus ſuis, pro patria pugnatura? Non ergo verebitur legiſlator, ne gymnaſia hæc inuicem aliquibus ridicula videantur: ſed lege ſtatuet, vt res militaris agatur maximè quidem minori exercitatione ſine armis, choros omnémque gymnaſticā ad hæc inducens & cōcitans: maiorem verò nō rarius quàm ſemel in menſe, vt certent ſinguli ad capienda vel retinenda loca, & inſidias omnémque rem bellicam imitentur. & pila ſe exerceāt, vndique ſe vertentes: ac telis vtantur ad vera & periculoſa tela quàm proximè accedentibus, ne omnino abſque timore ludus huiuſmodi inter ciues agatur, ſed formidinem inferat: atque ita qui magno ſunt animo ignauóſque oſtendat, vt his honores, illis opprobria, vt conuenit, tribuantur: & hac ratione ciuitas omnis per totam vitam ad verum certamen viriliter præparetur. Si quis autem cæde inuoluntaria in his certaminibus morietur, qui interfecit, ſecundum legem expiatus mundus ſit in poſterum. Putare enim debet legiſlator, paucis ita mortuis hominibus, cæteros nō deteriores futuros. Timore verò in omnibus his extincto, nihil amplius ſe inuenturum, quo à deterioribus meliores diſcernat. quod ni fiat, multo maius ciuitati malum eſt, quàm illud. CL. Concedimus hoſpes ita hæc eſſe lege facienda, & vniuerſæ ciuitati agenda. ATH. Nunquid cauſam nunc omnes cognoſcimus, ob quam modò in ciuitatibus chorea talis atque certamen nuſquam fermè niſi raro admodum fiant? An propter multitudinis legúmque latorum ignorantiam ita fieri affirmabimus? CLI. Fortè. ATH. Nequaquam, ô beate Clinia. Sed duæ huius rei ſufficientes cauſæ ſunt. CLI. Quænam? ATH. Vna quidem, quòd diuitiarum cupiditate cæteris omnibus in omne tempus neglectis, ſolummodo rē priuatam curamus: ad idque incumbens ciuiū animus, nulli prorſus niſi pecuniis quotidie cumulādis dare operā poteſt. Nam artes & ſtudia quæ ad lucrum conducunt, libentiſſimè complectuntur omnes, cætera ſpernunt. Hæc igitur vna cauſa eſt, ne ciues id aut aliud quicquam honeſtum bonúmque officiū curent, ſed inſatiabili auri & argēti cupiditate, & honeſta pariter & inhoneſta artificia complectantur, & quiduis agāt, ſeu fas ſiue nefas id habeatur, vt pecunias cumulent, quibus ſubminiſtrantibus veluti pecora, ventri ac veneri ſeruiant. CLI.

Rectè dicis. ATHE. Hæc igitur quam dico, vna ſit cauſa, qua ſit vt nec aliud quicquam præclarè, neque rem bellicam ſufficienter ciues exerceant: ſed qui natura modeſti ſunt, ad mercaturam, nauigationem, viliáque miniſteria conuertantur: qui viriles & generoſi, ad furta, latrocinia, ſacrilegia, inſidias, ſceleráque tyrannica: qui cùm bene à natura conſtituti fuerint, infelices tamen hac conſuetudine euaſerunt. CLI. Quomodo iſtud ais? ATH. Imò cur non eos omnino infelices appellem, qui fame cogũtur per omnem vitam ſuam animam cruciare? CLIN. Hæc vtique vna cauſa eſt: alteram verò cauſam, hoſpes, quam dicis? ATHE. Rectè commonuiſti. CLI. Ergo vt ais, hæc eſt vna, perpetua & inexplebilis diuitiarum cupiditas: qua occupati ſinguli, prohibẽtur rem bellicam, vt decet, curare. Sed alteram iam expone. ATHE. Num vobis videor, quia ad alteram deſit facultas, in hac nimium immorari? CLI. Non ita: ſed odio percitus videris hos mores hominũ ad quos ſermo hic incidit, magis quàm deceat inſectari. AT. Optimè, ô hoſpites, me nunc increpatis. Quare quod ſequitur audietis. CLIN. Dic tantùm. ATH. Cauſam equidem eſſe aſſero gubernationũ genera illa, de quibus ſæpe iam diximus, popularē gubernationem, paucorum potentiam, & tyrannidem. Nulla certè poteſtas huiuſmodi, reſpublica eſt: ſed ſeditiones appellari omnes rectiſſimè poſſunt. Nulla enim volentibus volens, ſed volens nolentibus ſemper vi aliqua dominatur. In quibus cùm princeps ſubditos timeat, nec bonos, nec diuites, nec robuſtos, nec fortes, nec omnino bellicoſos ſpõte vnquã fieri patietur. Hæ duæ omnium quidem quodammodo, horum certè præcipuæ cauſæ ſunt. Quas vtraſque reſpublicas hæc cui nũc leges damus, effugiſſe videtur. Nã & in otio maximo eſt, & penitus libera: & ex his legibus homines pecuniarum cupidi minimè fiunt. Ideo veriſimile eſt, vt hæc ſola omnium quæ nunc ſunt rerum publicarum diſciplinam bellicam, ludúmque ſimul de quibus rectè diſſeruimus, ſuſcipere poſſit. CLI. Probè. ATHE. Deinceps de omnibus gymnicis poſſumus certaminibus dicere, vt his præmia ponantur, quæ ad bellum conducunt, cætera dimittantur. Sed quæ iſta ſunt, à principio recẽſenda ſunt, & legibus ſancienda, & primo quæ ad curſum velocitatémque pertinent. Nónne? CLI. Omnino faciendum. ATHEN. Omnium igitur maximè agilitas corporis, altera pedum, altera manuum, ad bellum conducit: ad fugiendum quidem inſequendúmque, pedum, in pugnando autem luctandóque, manuum robore indigens. CL. Certè. ATH. Neutra tamen abſque armis, magno vſui eſt. CL. Verè. ATH. Stadium ergo curſurũ, quemadmodum nunc in certaminibus fit, præco primùm vocet. Ille verò cùm armis ingrediatur. Nam nudo abſque armis certatori præmia nos minimè ponimus. Primus igitur ſtadium curſurus, armatus ingrediatur. Deinde qui δίαυλον, id eſt, qui ſtadiũ curſurus eſt, & recurſurus. Tertius, qui equis. Quartus qui δόλιχον, id eſt quatuor ſtadia curſurus eſt. Quintus qui leuiore armatura ornatus. quẽ primum ſexaginta ſtadiorũ ſpatio ad aliquod templum Martis peruenturũ emittemus. Alius etiam grauiore armatus armatura, breuius ac planius ſpatium curſurus. Alius ſagittarius omni arcuum ornatu munitus, centum ſtadia per montes variámq; regionis naturã ad Apollinis Dianæque templum certans perueniat. Certamine igitur conſtituto, quouſque veniat, expectabimus, & victoribus ſingulis præmia dabimus. CLI. Rectè. ATH. Tripertito hæc certamina diſtinguamus. Vnum puerorum. Alterum imberbiũ. Virorum tertium. Et imberbibus quidem duas curſus de tribus partes ponemus: pueris harum dimidias. Hi cum ſagittariis, cæteriſq; armatis cõcertent. Fœminis verò, puellis quidē nondũ pubeſcẽtibus nudis ſtadiũ ponemus, & δίαυλον, & equeſtrē, & δόλιχον, quæ in ipſo curſu concertent: vltra verò tertium ac decimum ætatis annũ, donec nupſerint, non longiùs vigeſimo nec breuius decimo atque octauo anno ad certamen curſus deſcendant. quæ quidē congruo vtantur veſtitu. Hæc de curſu & virorũ & mulierum dicta ſint. Ad robur verò augẽdũ, luctationis ſimiliúmque loco, quæ nunc habentur, grauiora cupiãtur. Et vnius ad vnum, duorum ad duos, & vſque decem ad decem pugna fiat. Quæ verò quótque facere aut non pati victorem oporteat, ſicut modò in palæſtra determinatũ eſt, à præfectis luctationũ, quid ſit bene aut non bene luctãtis opus: ita & in his armorum certaminibus periti inducendi ſunt, vt lege ſanciant, quid aliquis non patiens, aut quid faciens vincat, & victum ſimiliter quiſnam ordo diſcernat. Eadẽ hæc de fœminis quoque ad ætatem vſque nubilem, lege ſancita intelligãtur. Peltaſtica verò vniuerſa pugnæ pancratiacæ opponatur: certetúrq; arcu, pelta, lanceis, lapidúmq; manu & fundæ proiectione. Et qui ſe optimè in his quoq; geſſerit, huic lege honores victoriæ tribuantur. Nunc de equorũ certaminibus videamus. Equorũ vſus in Creta magnus nõ eſt. Quare neceſſe

A Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Αὕτη μὲν τοίνυν ἣν λέγω, μία κείσθω διακωλύουσα αἰτία, τοῦ μήτε ἄλλο καλὸν, μήτε τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἱκανῶς ἐᾶσαι ἀσκεῖν τὰς πόλεις, ἀλλ' ἐμπόρους τε καὶ ναυκλήρους καὶ διακόνους πάντως τοὺς φύσει κοσμίους τῶν ἀνθρώπων ἀπεργαζομένη· τοὺς δὲ ἀνδρείους, λῃστὰς καὶ τοιχωρύχους καὶ ἱεροσύλους καὶ πολεμικοὺς καὶ τυραννικοὺς ποιοῦσα· καὶ μάλ' ἐνίοτε οὐκ ἀφυεῖς ὄντας, δυστυχοῦντάς γε μήν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗΝ. Πῶς μὲν οὖν αὐτοὺς οὐ λέγοιμ' ἂν τὸ παράπαν δυστυχεῖς, οἷς γε ἀνάγκη διὰ βίου πεινῶσι τὴν ψυχὴν ἀεὶ τὴν αὑτῶν διεξελθεῖν; ΚΛ. Αὕτη μὲν τοίνυν μία· τὴν δὲ δὴ δευτέραν αἰτίαν τίνα λέγεις, ὦ ξένε; ΑΘΗ. Καλῶς ὑπέμνησας. ΚΛ. Αὕτη μὲν δὴ (φῂς

B σὺ) μία διὰ βίου ἄπληστος ζήτησις, παρέχουσα ἄσχολον ἕκαστον, ἐμπόδιος γίγνεται τοῦ μὴ καλῶς ἀσκεῖν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἑκάστοις. ἔστω· τὴν δὲ δὴ δευτέραν λέγε. ΑΘ. Μῶν οὐ λέγειν ἀλλὰ διατρίβειν δοκῶ δι' ἀπορίαν; ΚΛ. Οὔκ· ἀλλ' οἷον μισῶν δοκεῖς ἡμῖν κολάζειν τὸ τοιοῦτον ἦθος μᾶλλον τοῦ δέοντος, τῷ παραπεπτωκότι λόγῳ. ΑΘ. Κάλλιστα, ὦ ξένοι, ἐπεπλήξατε· καὶ τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούοιτ' ἄν, ὡς ἔοικε. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘΗ. Τὰς οὖν πολιτείας ἔγωγε αἰτίας εἶναί φημι ἃς πολλάκις εἴρηκα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις, δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν, καὶ τυραννίδα. τούτων γὰρ δὴ πολιτεία μὲν, οὐδεμία, στασιωτεῖαι δὲ πᾶσαι λέγοιντ' ἂν ὀρθότατα. ἑκόντων γὰρ ἑκοῦσα οὐδεμία, ἀλλ' ἀκόντων ἑκοῦσα ἄρχει σὺν

C ἀεί τινι βίᾳ. φοβούμενος δὲ ἄρχων ἀρχόμενον, οὔτε καλὸν οὔτε πλούσιον, οὔτε ἰσχυρὸν οὔτ' ἀνδρεῖον, οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν ἑκὼν ἐάσει γίγνεσθαί ποτε. ταῦτ' οὖν ἐστὶ τὰ δύο, πάντων μὲν σμικροῦ διαφερόντως αἴτια, τούτων δ' οὖν ὄντως διαφέρει. τὸ δὲ τῆς νῦν πολιτείας ἣν νομοθετοῦμεν λέγομεν, ἐκπέφευγεν ἀμφότερα. σχολήν τε γὰρ ἄγει που μεγίστην, ἐλεύθεροί τε ἀπ' ἀλλήλων εἰσί. φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστ' ἄν, οἶμαι, γίγνοιντ' ἂν ἐκ τούτων τῶν νόμων. ὥστ' εἰκότως ἅμα καὶ κατὰ λόγον ἡ τοιαύτη κατάστασις πολιτείας μόνη δέξαιτ' ἂν τῶν νῦν τὴν διαπερανθεῖσαν παιδείαν τε ἅμα καὶ παιδιὰν πολεμικὴν πολεμικὴν ἀποτελεσθεῖσαν ὀρθῶς τῷ λόγῳ. ΚΛ. Καλῶς. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν οὐ

D τούτοις ἐφεξῆς ἐστὶ, μνησθῆναι ποτὲ περὶ ἁπάντων τῶν ἀγώνων τῶν γυμνικῶν; ὡς ὅσα μὲν αὐτῶν πρὸς πόλεμον ἐστὶν ἀγωνίσματα ἐπιτηδευτέον, καὶ θετέον ἆθλα νικητήρια· ὅσα δὲ μή, χαίρειν ἐατέον; ἃ δ' ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς, ἄμεινον ῥηθῆναί τε καὶ νομοθετηθῆναι· καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ δρόμον καὶ τάχος ὅλως ἆρ' οὐ θετέον; ΚΛ. Θετέον. ΑΘΗΝ. Ἔστι γοῦν πάντων πολεμικώτατον ἡ σώματος ὀξύτης πάντως· ἡ μὲν, ἀπὸ τῶν ποδῶν, ἡ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν. φυγεῖν μὲν καὶ ἑλεῖν, ἡ τῶν ποδῶν· ἡ δ' ἐν ταῖς συμπλοκαῖς μάχη καὶ σύστασις, ἰσχύος καὶ ῥώμης δεομένη. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗ. Οὐ μὴν χωρίς γε ὅπλων οὐδετέρα τὴν μεγίστην ἔχει χρείαν. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗ. Σταδιοδρόμον δὴ πρῶτον ὁ κῆρυξ ἡ-

E μῖν, καθάπερ νῦν, ἐν τοῖς ἀγῶσι προσκαλεῖ· ὁ δὲ εἴσεισιν ὅπλα ἔχων. ψιλῷ δὲ ἆθλα οὐ θήσομεν ἀγωνιστῇ. πρῶτος δὲ εἴσεισιν ὁ τὸ στάδιον ἁμιλλησόμενος σὺν τοῖς ὅπλοις. δεύτερος δέ, ὁ τὸν δίαυλον· καὶ τρίτος, ὁ τὸν ἐφίππιον· καὶ δὴ καὶ τέταρτος, ὁ τὸν δόλιχον· καὶ πέμπτος δέ, ὃν ἀφήσομεν πρῶτον ὡπλισμένον, ἑξήκοντα μὲν σταδίων μῆκος, πρὸς ἱερὸν Ἄρεώς τι· καὶ πάλιν βαρύτερον ὁπλίτην ἐπονομάζοντες, λειοτέρας δ' ὁδοῦ διαμιλλώμενοι· τὸν δὲ ἄλλον τοξότην πᾶσαν τοξικὴν ἔχοντα στολήν, σταδίων δὲ ἑκατὸν πρὸς Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀρτέμιδος ἱερόν, τὴν δι' ὀρῶν τε καὶ παντοίας χώρας ἁμιλλώμενον. καὶ τιθέντες τὸν ἀγῶνα, μενοῦμεν τούτοις, ἕως ἂν ἔλθωσιν· καὶ τῷ νικῶντι τὰ νι-

F κητήρια δώσομεν ἑκάστων. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Τριττὰ δὴ ταῦτα ἀθλήματα διανοηθῶμεν· ἓν μέν, παιδικῶν· ἓν δέ, ἀγενείων· ἓν δέ, ἀνδρῶν. καὶ τοῖς μὲν τῶν ἀγενείων τὸ δύο τῶν τριῶν τοῦ μήκους τοῦ δρόμου θήσομεν· τοῖς δὲ παισὶ τὰ τούτων ἡμίσεα, τοξόταις τε καὶ ὁπλίταις ἁμιλλωμένοις. γυναιξὶ δέ, κόραις μὲν ἀνήβοις γυμναῖς, στάδιον καὶ δίαυλον, καὶ ἐφίππιον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἁμιλλωμέναις· ταῖς δὲ τρισκαιδεκέτεσι, μέχρι γάμου μὲν οὔσαις κοινωνίας, μὴ μακροτέρου εἴκοσιν ἐτῶν, μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα· πρεπούσῃ δὲ στολῇ ταύτας ἐσταλμένας καταβατέον ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν τούτων τῶν δρόμων· καὶ τὰ μὲν

G περὶ δρόμοις ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ ταῦτα ἔστω. Τὰ δὲ κατ' ἰσχύν, ἀντὶ μὲν πάλης καὶ τῶν τοιούτων τὰ νῦν ὅσα βαρέα, τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις μάχην, ἕνα τε πρὸς ἕνα διαμαχομένοις, καὶ δύο πρὸς δύο, καὶ μέχρι δέκα πρὸς δέκα διαμιλλωμένοις ἀλλήλοις. ἃ δὲ τὸν μὴ παθόντα ἢ μὴ ποιήσαντα δεῖ νικᾶν, καὶ εἰς ὁπόσα καθάπερ νῦν πάλῃ διενομοθετήσαντο οἱ περὶ τὴν πάλην αὐτήν, τί τοῦ καλῶς παλαίοντος ἔργον καὶ μὴ καλῶς, ταὐτὸν δὴ καὶ τοὺς περὶ ὁπλομαχίαν ἄκρους παρακαλοῦντας χρὴ τούτοις συννομοθετεῖν κελεύειν, τίς νικᾶν ἄρα δίκαιος περὶ ταύτας αὖ τὰς μάχας, ὅ,τι μὴ παθὼν ἢ δράσας· καὶ τὸν ἡττώμενον ὡσαύτως ἥτις διακρίνει τάξις. ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ τῶν θηλειῶν ἔστω νομοθετούμενα τῶν μέχρι γάμου. πελταστικὴν δὲ ὅλην ἀντιστήσαντας δεῖ τῇ τοῦ

H παγκρατίου μάχῃ, τόξοις καὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις, καὶ λίθων βολῇ, ἐκ χειρός τε καὶ σφενδόναις ἁμιλλωμένων· διαθεμένοις αὖ περὶ τούτων νόμους, τῷ κάλλιστα ἀποδιδόντι τὰ περὶ ταῦτα νόμιμα τὰ γέρα καὶ τὰς νίκας διανέμειν. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, ἵππων δὴ πέρι ἀγῶνος γίγνοιτ' ἐφεξῆς ἂν νομοθετούμενα. ἵππων δὲ ἡμῖν χρεία μὲν οὔτε τις πολλῶν, οὔτε πολλή, κατά γε δὴ Κρήτην.

ὥστε ἀναγκαῖον καὶ τὰς σπουδὰς ἐλάττους γίγνεσθαι τάς τε ἐν τῇ τροφῇ καὶ
τὰς περὶ ἀγωνίαν αὐτῶν. ἅρματος μὲν οὖν καὶ τὸ παράπαν οὔτε τι τροφεὺς
ἡμῖν ἐστιν, οὔτε τις φιλοτιμία πρὸς ταῦτα οὐδενὶ γίγνοιτ' ἄν, λόγον ἔ-
χουσα. ὥστε τούτου μὲν ἀγωνιστὰς οὐκ ἐπιχώρειον ἔσται τιθέντας, νοῦν μή-
τε ἔχειν μήτε δοκεῖν κεκτῆσθαι. μονίπποις δὲ ἆθλα τιθέντες, πώλοις τε
ἀβόλοις καὶ τελείων τε καὶ ἀβόλων τοῖς μέσοις, καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς τέ-
λος ἔχουσι, κατὰ φύσιν τῆς χώρας ἂν τὴν ἱππικὴν παιδείαν ἀποδιδοῖμεν.
ἔστω δὴ τούτων τε αὐτῶν κατὰ νόμον ἅμιλλά τε καὶ φιλονεικία, φυλάρ-
χοις τε καὶ ἱππάρχοις δεδομένη κοινὴ κρίσις ἁπάντων τῶν τε δρόμων
αὐτῶν, καὶ τῶν καταβαινόντων μεθ' ὅπλων. ψιλοῖς δὲ ὅπλων, οὔτ' ἐν τοῖς
γυμνικοῖς, οὔτ' ἐνταῦθα τιθέντες ἀγωνίας, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖμεν. το-
ξότης δὲ ἀφ' ἵππων Κρὴς οὐκ ἄχρηστος, οὐδ' ἀκοντιστής. ὥστε ἔστω καὶ
τούτων παιδιᾶς χάριν ἔρις τε καὶ ἀγωνία. θηλείας δὲ περὶ τούτων νό-
μοις μὲν καὶ ἐπιτάξεσιν οὐκ ἄξια βιάζεσθαι τῆς κοινωνίας· ἐὰν δὲ ἐξ
αὐτῶν τῶν ἔμπροσθεν παιδευμάτων εἰς ἔθος ἰόντων ἡ φύσις ἐνδέχηται
καὶ μὴ δυσχεραίνῃ παῖδας ἢ παρθένους κοινωνεῖν, ἐᾶν, καὶ μὴ ψέγειν.
ἀγωνία δὴ νῦν ἤδη καὶ μάθησις γυμναστικῆς, ὅσα τε ἐν ἀγῶσι καὶ ὅσα
καθ' ἡμέραν διδασκάλων ἐκπονούμεθα, πάντως ἤδη πέρας ἔχει· καὶ δὴ
καὶ μουσικῆς τὰ μὲν πλεῖστα ὡσαύτως διαπεπέρανται. τὰ δὲ ῥαψῳδῶν
καὶ τῶν τούτοις ἑπομένων, καὶ ὅσαι ἐν ἑορταῖς ἅμιλλαι χορῶν ἀναγ-
καῖαι γίγνεσθαι, ταχθέντων τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς μετὰ θεῶν μηνῶν καὶ
ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν, κοσμηθήσονται τότε, εἴτε τριετηρίδες, εἴτε αὖ καὶ
διὰ πέμπτων ἐτῶν· εἴθ' ὅπῃ καὶ ὅπως ἔννοιαν διδόντων τῶν θεῶν τά-
ξεως πέρι, διανεμηθῶσι. τότε καὶ τοὺς μουσικῆς ἀγῶνας χρὴ προσδοκᾶν
κατὰ μέρος ἀγωνιεῖσθαι, ταχθέντας ὑπό τε ἀθλοθετῶν καὶ τοῦ παιδευ-
τοῦ τῶν νέων, καὶ τῶν νομοφυλάκων, εἰς κοινὸν περὶ αὐτῶν τούτων συνελ-
θόντων· καὶ γενομένων νομοθετῶν αὐτῶν, τοῦ τε πότε καὶ τίνες καὶ μετὰ
τίνων τοὺς ἀγῶνας ποιήσονται περὶ ἁπάντων χορῶν καὶ χορείας. οἷα δὲ
ἕκαστα αὐτῶν εἶναι δεῖ κατὰ λόγον καὶ κατ' ᾠδὰς καὶ καθ' ἁρμονίας ῥυθμοῖς
κραθείσας καὶ ὀρχήσεσι, πολλάκις εἴρηται τῷ πρώτῳ νομοθέτῃ· καθ'
ἃ τοὺς δευτέρους δεῖ μεταδιώκοντας νομοθετεῖν, καὶ τοὺς ἀγῶνας πρε-
πόντως ἑκάστοις θύμασιν ἐν χρόνοις προσήκουσι νείμαντας, ἑορτὰς ἀπο-
δοῦναι τῇ πόλει ἑορτάζειν. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὔτε χα-
λεπὸν γνῶναι τίνα τρόπον χρὴ τάξεως ἐννόμου λαγχάνειν, οὐδ' αὖ με-
ταπιθέμενα ἔνθα ἢ ἔνθα, μέγα τῇ πόλει κέρδος ἢ ζημίαν ἂν φέροι. ἃ δὲ
μὴ σμικρὸν διαφέρει, πείθειν τε χαλεπόν, θεοῦ μὲν μάλιστα ἔργον, εἴ
πως οἷόν τε ἦν ἐπιτάξεις αὐτὰς παρ' ἐκείνου γίγνεσθαι· νῦν δὲ ἀνθρώπου
τολμηροῦ κινδυνεύει δεῖσθαι τινός, ὃς παρρησίαν διαφερόντως τιμῶν,
ἐρεῖ τὰ δοκοῦντα ἄριστ' εἶναι πόλει καὶ πολίταις, ἐν ψυχαῖς διεφθαρ-
μέναις τὸ πρέπον καὶ ἑπόμενον πάσῃ τῇ πολιτείᾳ τάττων, ἐναντία λέ-
γων ταῖς μεγίσταισιν ἐπιθυμίαις· καὶ οὐκ ἔχων βοηθὸν ἀνθρώπων οὐδένα,
λόγῳ ἑπόμενος μόνος μόνῳ. ΚΛ. Τίν' αὖ νῦν, ὦ ξένε, λόγον λέγομεν;
οὐ γάρ που μανθάνομεν. ΑΘΗ. Εἰκότως γε. ἀλλὰ δὴ πειράσομαι ἐγὼ
φράζειν ὑμῖν ἔτι τι σαφέστερον. ὡς γὰρ εἰς παιδείαν ἦλθον τῷ λόγῳ, εἶδον
νέους τε καὶ νέας ὁμιλοῦντας φιλοφρόνως ἀλλήλοις. εἰσῆλθε δέ με, οἷον
εἰκός, φοβηθῆναι, ξυννοήσαντά τι, τίς χρήσεται τῇ τοιαύτῃ πόλει, ἐν ᾗ
δὴ νέοι μὲν νέαι τε εὐτραφεῖς εἰσι, πόνων τε σφοδρῶν καὶ ἀνελευθέρων,
οἳ μάλιστα ὕβριν σβεννύασιν, ἀργοί· θυσίαι δὲ καὶ ἑορταὶ καὶ χοροὶ πᾶσι
μέλουσι διὰ βίου. τίνα δή ποτε τρόπον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἀφέξονται
τῶν πολλοὺς δὴ καὶ πολλὰς ἐπιθυμιῶν εἰς ἔσχατα βαλλουσῶν, ὧν ὁ λόγος
πρὸς τὸ τῇ ἀπέχεσθαι, νόμος ἐπιχειρῶν γίγνεσθαι. καὶ τῶν μὲν πολλῶν
οὐ θαυμαστὸν ἐπιθυμιῶν εἰ κρατοῖ τὰ πρόσθεν νόμιμα ταχθέντα. τὸ γὰρ
μὴ πλουτεῖν τε ἐξεῖναι ὑπερβαλλόντως, ἀγαθὸν πρὸς τὸ σωφρονεῖν οὐ
σμικρόν· καὶ πᾶσα ἡ παιδεία μετρίους πρὸς τὰ τοιαῦτ' εἴληφε νόμους.
καὶ πρὸς τούτοις, ἡ τῶν ἀρχόντων ὄψις, διηναγκασμένη μὴ βλέπειν
ἄλλοσε, τηρεῖν δὲ ἀεὶ τοὺς νέους. ταῦτ' οὖν πρὸς μὲν τὰς ἄλλας ἐπιθυ-
μίας, ὅσα γε ἀνθρώπινα, μέτρον ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων παίδων τε
ἀρρένων καὶ θηλειῶν, καὶ γυναικῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀνδρῶν γυναικῶν (ὅθεν
δὴ μυρία γέγονεν ἀνθρώποις ἰδίᾳ καὶ ὅλαις πόλεσι κακά) πῶς τις τοῦ-
το διευλαβοῖτ' ἄν; καὶ τί τεμὼν φάρμακον τούτοις ἑκάστοις, τοῦ τοιού-
του κινδύνου διαφυγὴν εὑρήσει; πάντως οὐ ῥᾴδιον, ὦ Κλεινία. καὶ γὰρ
οὖν πρὸς μὲν ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἡ Κρήτη τε ἡμῖν ὅλη καὶ ἡ Λακεδαίμων
βοήθειαν ἐπιεικῶς οὐ σμικρὰν ξυμβάλλονται, τιθεῖσι νόμους ἀλλοίους
τῶν πολλῶν τρόπων· περὶ δὲ τῶν ἐρώτων (αὐτοὶ γὰρ ἐσμὲν) ἐναντιοῦνται
παντάπασιν. εἰ γάρ τις ἀκολουθῶν τῇ φύσει θήσει τὸν πρὸ Λαΐου νόμον,
λέγων ὡς ὀρθῶς εἶχε τὸ τῶν ἀρρένων καὶ νέων μὴ κοινωνεῖν, καθάπερ
θηλειῶν, πρὸς μίξιν ἀφροδισίων, μάρτυρα παραγόμενος τὴν τῶν θη-
ρίων φύσιν, καὶ δεικνὺς πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐχ ἁπτόμενα ἄρρενα ἀρρέ-
νος, διὰ τὸ μὴ φύσει τοῦτο εἶναι, τάχ' ἂν χρῷτο πιθανῷ λόγῳ, καὶ ταῖς ἡ-
μετέραις πόλεσιν οὐδαμῶς ξυμφωνοῖ. πρὸς δὲ τούτοις, ὃ διὰ παντὸς
φαμὲν δεῖν τὸν νομοθέτην διατηρεῖν, τοῦτο ἐν τούτοις οὐχ ὁμολογεῖ.
ζητοῦμεν γὰρ ἀεὶ τί δεῖ τῶν τιθεμένων πρὸς ἀρετὴν φέρει, καὶ τί μή.
φέρε δή, τοῦτο ἐὰν συγχωρῶμεν καλὸν ἢ μηδαμῶς αἰσχρὸν νομοθετεῖσθαι,

A eſt ſtudium in nutriendis equis, certandóque cum eis minori
curæ Cretenſibus eſſe. Nam currus quidem nemo veſtrûm
tenet: neque in hoc operam ponere præclarum eſſe ducitis.
Cùm igitur conſuetum id non ſit, certatores huiuſmodi lege
ſtatuere, dementis eſſe viuetur. Singulis autem equis: iiſ-
que qui pullinos dentes nondum iecerint, pullis, & horum
mediis perfectíſque, equeſtrem ludum pro regionis natura tri
buere licet. Huiuſmodi ergo certamen ſecundum legem ſit: in
eóque iudiciũ magiſtris equitũ & tribunis tam de omni cur-
B ſu equorum, quàm de his qui cum armis deſcendunt, com-
muniter tribuatur. Non armatis verò, neque in gymnaſticis
ludis, neque hic certamen præmiúmque imponimus. Sed non
eſt Cretæ inutilis qui ſagittam aut iaculum ex equo immittit.
Quapropter in hoc etiam ludendi gratia contentio concerta-
tióque habeatur. Ad hæc autem legibus fœminæ cogendæ
non ſunt. Verùm ſi priori diſciplina conſuetudinéque puellas
virgineſque natura concitat ad hæc, facítque ne abhorreant,
admittendæ ſunt. Sed de exercitatione diſciplináque gymnaſti
ca, ſiue quæ in certaminibus exequimur, ſeu quę ſub magiſtris
quotidie exercemus, ſatis iam diximus. De muſica etiam maio
C ri ex parte. At verò de rhapſodis, id eſt carminum cantoribus,
déque his qui eos ſequuntur, & de cõtentione chororũ, quot-
cunque neceſſariò ſolennitatibus diis dæmonibúſque conſti-
tuuntur ſtatutis diebus menſibúſque & annis, hęc omnia quo-
modo diſponenda ſint, & ſi per tres, aut etiã per quinque an-
nos fieri debeant, conſilio deorum intelligentur, agentúrque.
Tunc verò certamina muſicæ viciſſim fient, prout athletæ ipſi
præmiorum declaratores, & doctor iuuenum, legúmque cu-
ſtodes, qui in his ferendarum legum autoritatem habent, vnà
congregati, hæc ordinauerint. Hi nanque & quando, & qui &
D quibus cum ſingula certamina in omnibus choris choreíſque
exercere debeant, ordinabũt. Qualia verò ſingula hæc quoad
orationem vel harmonias numeris ſaltationibúſque mixtas,
eſſe debeãt, ſæpenumero à primo legumlatore eſt dictũ: quem
poſteriores ſequentes, vt ſingulis ſacris temporibúſque con-
ueniet, ita certamina quæque diſtribuent, feſtóſque dies ſta-
tuent ciuitati. Hæc quidem & cætera talia, nec intellectu diffi-
cilia ſunt, quo pacto ſint legibus ordinanda: neque ſi hoc vel
illo modo commutentur, multum proſunt ciuitati, vel obſunt.
Sunt autem nonnulla plurimi faciẽda, quæ perſuadere ita dif-
ficile eſt, vt dei maximè opus hoc eſſe videatur, ſi ab illo poſ-
E ſent conſtitui. Nunc autem audacis alicuius hominis opera in-
digent, qui libertate dicendi maximè fretus, quæ ciuitati
ciuibúſque optima fore cenſet, ita ſtatuat, vt corruptos ci-
uium animos ad decẽtem habitum legúmque obſeruationem
reuocet, dum ardentiſſimis eorum cupiditatibus aduerſetur,
omníque etiam auxilio carens ſolam ſolus rationem ſecutus
non vereatur. CLIN. Quídnam dicis hoſpes? Hoc enim non in
telligimus. ATHEN. Veriſimile eſt. Verùm conabor planius di
cere. Nam cùm diſciplinam ipſam vitæ animaduerterem, vide-
rémque adoleſcentes & adoleſcentulas inuicem humaniter
conuerſari: timui, vt par eſt, conſiderans qua in re quiſpiam ea
ciuitate vtatur vbi adoleſcentulæ adoleſcentulíque delicati
F ſint, qui nõ magnis duriſſimiſque laboribus, quibus libido pe-
tulantiáque extinguitur, domiti ſint: ſed feſtis diebus, ſacrifi-
ciiſque & choris omnes plurimum vacẽt. Quomodo igitur in
hac ciuitate ab illis cupiditatibus abſtinebunt, quæ multos in
extremum duxerunt: ita vt ratio quæ abſtinere imperet, lex
efficiatur? Profecto ſi leges ſuperiores multas à nobis pellunt
cupiditates, nihil mirum eſt. Nam inſtitutio illa qua nimiæ di-
uitiæ prohibentur, non parum ad temperantiam confert, &
diſciplina illa omnis ſuprà à nobis expoſita leges ad hæc com
modas habet. Præterea & principum oculi coacti non aliò in-
tueri, ſed ſemper adoleſcentiam obſeruare, cæteris quidem hu
G manis cupiditatibus modum adhibent: ſed adoleſcentulorum
adoleſcentularúmque contra naturam amores, & virorum
pro fœminis & mulierum pro viris abuſus, vnde innume-
ra hominibus & priuatim & publicè mala ſecuta ſunt, quo-
modo aliquis euitabit? & quod in ſingulorum periculis
remedium inueniet? Omnino difficile id eſt, ô Clinia. Nam
in cæteris quidem multis vniuerſa Creta Lacedæmoniáque
nobis ad leges ponendas à multorum moribus alienas valde
opitulantur, ſed quo ad amores pertinet, aduerſantur diſ-
ſentiúntque omnino. Quoniam ſiquis naturam ſecutus illam
quæ fuit antè Laij tempora, legem poſuerit, non permittens
H maribus pro fœminis abuti, teſtémque beſtiarum naturam
citauerit, in quibus mares inter ſe Veneri operam non
dent, quia ſecundum naturam id minimè ſit, veriſimili for-
ſan ratione vtetur, veſtriſque ciuitatibus non conſonabit.
Accedit ad hæc quòd minimè id aſſequetur, quod à legiſla-
tore ſemper eſt obſeruandum. Semper enim obſeruari opor-
tet quid ad virtutẽ conducat quod lege ſancitur, & quid non: Age verò ſi id honeſtũ aut non turpe nũc lege ſtatui aſſentimur,

quidnam ad virtutem proderit? vtrum in eius qui perſuaſus eſt, vt rem in ſe turpem admitteret, animo fortitudinis habitum, an in eius qui perſuaſit, temperantiæ ſpeciem generabit? Vel hæc quidem nullus vnquam, ſed potius horũ contrarium credet? Quippe voluptatibus ſeruiẽtis quiſque mollitiem vituperabit. In eo verò qui fœminas imitatur, nónne muliebrem ipſam imaginẽ quilibet improbabit? Quis igitur hominũ hoc cùm tale ſit, legibus ſanciet? Fermè nullus, qui veram in mente legem habuerit. Quomodo ergo verum hoc eſſe dicimus? Amicitiæ vtique, cupiditatis, amorúmque naturã conſiderare neceſſe eſt, ſiſquis hæc rectè ſit perſpecturus. Nam cùm ipſa duo ſint, & tertia ex ambobus ſpecies, vno comprehenſa nomine, dubitationem omnem & tenebras faciunt. CLI. Quomodo? ATHE. Amicum enim ſimile ſimili virtute, & æquale æquali aſſerimus. Amicum rurſus egenum diuiti, quanuis genere contrarium ſit. Quando verò vtrunque vehementius fuerit, amorem nuncupamus. CLI. Rectè. ATH. Amicitia igitur quæ à contrariis proficiſcitur, dura eſt & aſpera, & ſæpe viciſſitudinem in nobis non habet. Quæ verò à ſimilibus, placida, communíſque per vitam. Vbi verò ex vtriſque cõponitur beneuolentia: primo non facilè cognoſcitur, quid ſibi velit qui tertio hoc amat amore: deinde ab vtriſque in cõtraria tractus, & ipſe quid faciat, dubitat, cum ab altero, ætatis vti flore iubeatur, ab altero prohibeatur. Nam qui corpus amat, eiúſque formam quaſi fructum quendam eſuriens petit, is ſatiari duntaxat quærit, nullúmque animo amati præbet honorem. Sed qui minus de corpore curat, & animo cõſiderat potius quàm deſiderat, cùm ipſum, vt decet, animum diligat, corporis vſum petulantiam & contumeliam arbitratur: cúmque temperantiam, fortitudinem, magnificentiam, & prudentiam vereatur & colat, cum caſto amico caſtus viuere volet. Amor autem ex vtriſque his compoſitus, ipſe eſt quem modò loco tertio ponebamus. Cùm ergo tres ſint amores, vtrum omnes lege pellendi ſunt? An videlicet eum in ciuitate ſuſcipiemus qui virtutem reſpiciat, & adoleſcentem fieri quàm optimum cupiat: duos autem alios, ſi fieri poterit, repellemus? Nunquid aliter tibi, ô amice Megille videtur? MEG. Probè admodum de his modò dixiſti hoſpes. ATH. Non fruſtrà, ô amice, coniiciebam te mihi adſtipulaturum. Non oportet autem me nunc quid de his veſtra lex ſentit inquirere, ſed quod admittis accipere. Cliniæ verò poſtea id perſuadere conabor. Quod à vobis datum eſt, modò accipiatur, legéſque diligenter conſideremus. MEG. Rectiſſimè loqueris. ATHEN. Artem in hac lege ferenda quandam habeo, partim quidem facilem, partim omnino difficilem. MEG. Quomodo iſtud? ATH. Conſtat nunc quoque plurimos hominum quamuis iniqui ſint, bene, & diligenter, & non ingratis, ſed admodum ſponte à pulchrorum coniunctione ſeſe abſtinere. MEG. Quando id fit? ATH. Quando frater aut ſoror eximia pulchritudine alicui ſit. à filio quoque filiáque lex eadem, quamuis ſcripta non ſit, ſufficiẽter repellit, prohibétque & manifeſtum & furtiuum iſtorum concubitum. Imò verò facit, vt ne cupiditas quidẽ vlla rei huius vulgus aggrediatur. MEG. Vera narras. ATHE. Vnum ergo verbum atque breuiſſimum omnes huiuſmodi voluptates extinxit. MEG. Quid illud? ATH. Quod fas nihil horum eſſe dicitur, ſed apud deum odio haberi, & turpium omnium eſſe turpiſſima. Cauſa autem nónne hæc eſt? Quia nemo aliter prædicat, ſed ſtatim ab ineunte ætate & ioco ſimul & ſerio dicta, & ſæpius in tragœdiis hæc eadem audiuntur, quando vel Thyeſtes, vel Oedipodas vel Macareos quoſdam qui rem cum ſororibus furtim habuerant, conſpectos continuò mortem ſibi, debitam ſceleris pœnam, conſciuiſſe narrãt. MEG. Rectè iſtud dictum eſt. Miram enim famæ potentiam nouimus, quãdo nemo aliter quàm iubeat lex, ne reſpirare quidem audeat. ATH. An non rectè dictum eſt à nobis, quòd volenti legiſlatori cupiditatem aliquam earum quæ vehementer ſibi ſubigunt homines, rationi ſubiicere, facilis cognitu modus eſt? Quippe ſi famam huiuſmodi, apud omnes ſeruos & liberos, maſculóſque & fœminas, & vniuerſam ciuitatem, quaſi ſacrum quiddam dicauerit, firmiſſimam hanc legem efficiet. MEGIL. Ita prorſus. Qua verò ratione id aſſequi poterit, vt libenter idem omnes prædicent? ATHE. Probè obieciſti. Ideo enim à me dictum eſt, artem me ad hanc legem habere, vt ſecundum naturam ad procreationem Venere homines vtantur. Abſtinẽdum igitur à maribus iubeo. Nam qui iſtis vtuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem ſeminantes, vbi radices agere quod ſeritur nunquam poterit. Abſtinendum quoque & ab agro illo fœminino, vbi ſemen germina nolit producere. Hæc lex ſi perpetuò in aliis ſicut in concubitu parentum conſeruabitur, innumerorum erit bonorũ cauſa. Nam

A τανῦν, τί μέρος ξυμβάλλοιτ' ἂν πρὸς ἀρετήν; πότερον ἐν τῇ τοῦ πεισθέντος ψυχῇ γιγνόμενον ἐμφύσεται τὸ τῆς ἀνδρείας ἦθος, ἢ ἐν τῇ τοῦ πείσαντος, τὸ τῆς σώφρονος ἰδέας γένος; ἢ ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἂν πεισθείη ποτέ, μᾶλλον δὲ ἅπαν τούτου τοὐναντίον, τοῦ μὲν ταῖς ἡδοναῖς ὑπείκοντος καὶ καρτερεῖν οὐ δυναμένου ψέξει πᾶς τὴν μαλακίαν, τοῦ δ' εἰς μίμησιν τοῦ θήλεος ἰόντος τὴν τῆς εἰκόνος ὁμοιότητα ἆρ' οὐ μέμψεται; τίς οὖν ἀνθρώπων τοῦτο ὂν τοιοῦτον νομοθετήσει; σχεδὸν οὐδείς, ἔχων γε ἐν τῷ νῷ νόμον ἀληθῆ. πῶς οὖν φαμὲν ἀληθὲς τοῦτο εἶναι, τὴν τῆς φιλίας τε καὶ ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῶν λεγομένων ἐρώτων φύσιν ἰδεῖν ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις ταῦτα ὀρθῶς διανοηθήσεσθαι; δύο γὰρ ὄντα αὐ-
B τά, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τρίτον ἄλλο εἶδος ἓν ὄνομα περιλαβόν, πᾶσαν ἀπορίαν καὶ σκότον ἀπεργάζεται. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Φίλον μέν που καλοῦμεν ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ· φίλον δ' αὖ καὶ τὸ δεόμενον, τοῦ πεπλουτηκότος, ἐναντίον ὂν τῷ γένει. ὅταν δὲ ἑκάτερον γίγνηται σφοδρόν, ἔρωτα ἐπονομάζομεν. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Φιλία τοίνυν, ἡ μὲν ἀπὸ ἐναντίων, δεινὴ καὶ ἀγρία, καὶ τὸ κοινὸν οὐ πολλάκις ἔχουσα ἐν ἡμῖν· ἡ δ' ἐκ τῶν ὁμοίων, ἥμερός τε καὶ κοινὴ διὰ βίου. μικτὴ δὲ ἐκ τούτων γενομένη, πρῶτον μὲν καταμαθεῖν οὐ ῥᾳδία τί ποτε βούλοιτ' ἂν αὐτῷ γενέσθαι τὸν τρίτον ἔρωτα τις ἔχων τοῦτον· ἔπειτα εἰς τοὐναντίον ὑπ' ἀμφοῖν ἑλκόμενος ἀπορεῖ, τοῦ μὲν κελεύοντος τῆς
C ὥρας ἅπτεσθαι, τοῦ δέ, ἀπαγορεύοντος. ὁ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἐρῶν, καὶ τῆς ὥρας, καθάπερ ὀπώρας, πεινῶν, ἐμπλησθῆναι παρακελεύεται ἑαυτῷ, τιμὴν οὐδεμίαν ἀπονέμων τῷ τῆς ψυχῆς ἤθει τοῦ ἐρωμένου· ὁ δὲ πάρεργον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν ἔχων, ὁρῶν δὲ μᾶλλον ἢ ἐρῶν τῇ ψυχῇ, δεόντως τῆς ψυχῆς ἐπιτεθυμηκώς, ὕβριν ἥγηται τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ σώματος πλησμονήν· τὸ σῶφρον δὲ καὶ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ φρόνιμον αἰδούμενος ἅμα καὶ σεβόμενος, ἁγνεύειν ἀεὶ μεθ' ἁγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου βούλοιτ' ἄν. ὁ δὲ μιχθεὶς ἐξ ἀμφοῖν τρίτος ἔρως, οὗτός ἐσθ' ὃν νῦν διεληλύθαμεν ὡς τρίτον. ὄντων δὲ τούτων τοσούτων, πότερον ἅπαντας δεῖ κωλύειν τὸν νόμον, ἀπείργοντα μὴ γίγνεσθαι ἐν ἡμῖν;
D ἢ δῆλον ὅτι τὸ μὲν ἀρετῆς τε ὄντα καὶ τὸν νέον ἐπιθυμοῦντα ὡς ἄριστον γίγνεσθαι, βουλοίμεθ' ἂν ἡμῖν ἐν τῇ πόλει εἶναι, τοὺς δὲ δύο, εἰ δυνατὸν εἴη, κωλύοιμεν ἄν; ἢ πῶς λέγωμεν, ὦ φίλε Μέγιλλε; ΜΕΓΙΛ. Πάντη τοι καλῶς, ὦ ξένε, περὶ αὐτῶν τούτων εἴρηκας τανῦν. ΑΘΗ. Ἔοικά γε ὅπερ καὶ ἐτόπαζον τυχεῖν τῆς σῆς ὦ φίλε ξυνῳδίας. τὸν δὲ νόμον ὑμῶν, ὅ, τι νοεῖ περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδέν με δεῖ ἐξετάζειν δεῖ, δέχεσθαι δὲ τὴν τῷ λόγῳ συγχώρησιν. Κλεινίαν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ εἰσαῦθις περὶ αὐτῶν τούτων πειράσομαι ἐπᾴδων πείθειν. τὸ δέ μοι δεδομένον ὑπὸ σφῷν, ἴτω· καὶ διεξέλθωμεν πάντως τοὺς νόμους. ΜΕΓ. Ὀρθότατα λέγεις.
E ΑΘΗΝ. Τέχνην δή τιν' αὖ τούτου τοῦ νόμου τῆς θέσεως ἐν τῷ νῦν παρόντι, τὴν μὲν, ῥᾳδίαν ἔχω, τὴν δ' αὖ, τινὰ τρόπον παντάπασιν ὡς οἷόν τε χαλεπωτάτην. ΜΕΓΙΛ. Πῶς δὴ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἴσμεν που καὶ τανῦν τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων, καίπερ παρανόμους ὄντας, ὡς εὖ τε καὶ ἀκριβῶς εἴργονται τῆς τῶν καλῶν συνουσίας, οὐκ ἄκοντες, ὡς οἷόν τε δὲ μάλιστα ἑκόντες. ΜΕΓΙΛ. Πότε λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὅταν ἀδελφὸς ἢ ἀδελφοί τῳ γίγνωνται καλοί. καὶ περὶ υἱέος ἢ θυγατρὸς ὁ αὐτὸς νόμος ἄγραφος ὢν ὡς οἷόν τε ἱκανώτατα φυλάττει, μήτε φανερῶς μήτε λάθρα συγκαθεύδοντα, ἤ πως ἄλλως ἀσπαζόμενον ἅπτεσθαι τούτων· ἀλλ' οὐδ' ἐπιθυμία ταύτης τῆς συνουσίας τὸ παράπαν εἰσέρχεται τοὺς πολλούς. ΜΕΓΙΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν σμικρὸν ῥῆμα κατασβέννυσι πάσας τὰς τοιαύτας ἡδονάς. ΜΕΓΙΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέ-
F γεις; ΑΘΗ. Τὸ ταῦτα εἶναι φάναι μηδαμῶς ὅσια, θεομισῆ δέ, καὶ αἰσχρῶν αἴσχιστα. τὸ δ' αἴτιον ἆρ' οὐ τοῦτ' ἐστί, τὸ μηδένα ἄλλως λέγειν αὐτά, ἀλλ' εὐθὺς γιγνόμενον ἡμῶν ἕκαστον, ἀκούειν τε λεγόντων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ταῦτα, ἐν γελοίοις τε ἅμα, ἐν πάσῃ τε σπουδῇ τραγικῇ λεγομένη πολλάκις, ὅταν ἢ Θυέστας, ἤ τινας Οἰδίποδας εἰσάγωσιν, ἢ Μακαρέας τινὰς ἀδελφαῖς μιχθέντας λαθραίως, ὀφθέντας δέ, ἑτοίμως θάνατον ἑαυτοῖς ἐπιτιθέντας δίκην τῆς ἁμαρτίας. ΜΕΓΙΛ. Ὀρθότατα λέγεις τό γε τοσοῦτον, ὅτι τὸ τῆς φήμης θαυμαστήν τινα δύναμιν εἴληχεν. ὅταν μηδεὶς μηδαμῶς ἄλλως ἀναπνεῖν ἐπιχειρήσῃ ποτὲ παρὰ
G τὸν νόμον. ΑΘ. Οὐκοῦν ὀρθὸν τὸ νῦν δὴ ῥηθέν, ὅτι νομοθέτῃ βουλομένῳ τινὰ ἐπιθυμίαν δουλώσασθαι τῶν διαφερόντως τοὺς ἀνθρώπους δουλουμένων, ῥᾴδιον γνῶναί γε ὅντινα τρόπον χειρώσαιτ' ἄν· ὅτι καθιερώσας ταύτην τὴν φήμην παρὰ πᾶσι δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις, καὶ παισὶ καὶ γυναιξί, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει κατὰ τὰ αὐτά, οὕτω τὸ βεβαιότατον ἀπειργασμένος ἔσται περὶ τοῦτον τὸν νόμον. ΜΕΓΙΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ὅπως δὲ αὖ τὸ τοιοῦτον ἐθέλοντας λέγειν πάντας δυνατὸν ἔσται ποτὲ παρασχεῖν. ΑΘΗΝ. Καλῶς ὑπέλαβες. αὐτὸ γὰρ τοῦτ' ἦν τὸ παρ' ἐμοῦ λεχθέν, ὅτι τέχνην ἐγὼ πρὸς τοῦτον τὸν νόμον ἔχοιμι, τοῦ κατὰ φύσιν
H χρῆσθαι τῇ τῆς παιδογονίας συνουσίᾳ· τῶν μὲν ἀρρένων ἀπεχομένοις, μὴ κτείνοντάς τε ἐκ προνοίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, μηδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπείροντας, οὗ μή ποτε φύσιν τὴν αὑτοῦ ῥιζωθὲν λήψεται γόνιμον· ἀπεχομένοις δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης ἐν ᾗ μὴ βούλοιτο ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν. ὁ δὴ νόμος οὗτος, διηνεκὴς μὲν γιγνόμενος ἅμα καὶ κρατήσας, καθάπερ νῦν περὶ τὰς τῶν γονέων συμμίξεις κρατεῖ, ἐὰν καὶ περὶ τὰς ἄλλας νικήσῃ δικαίως, μυρία ἀγαθὰ ἔχει. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ

πρῶτον κεῖται, λύττης δὲ ἐρωτικῆς καὶ μανίας καὶ μοιχειῶν πασῶν καὶ πομάτων καὶ σιτίων εἴργεσθαι ποιεῖ τῶν ἀμέτρων πάντων· γυναιξί τε αὑτῶν οἰκείοις εἶναι καὶ φίλοις. ἄλλα τε πάμπολλα ἀγαθὰ γίγνοιτ' ἄν, εἰ τοῦ νόμου τις τούτου δύναιτο ἐγκρατὴς εἶναι. τάχα δ' ἂν ἡμῖν τις παραστὰς ἀνὴρ σφοδρὸς καὶ νέος, πολλοῦ σπέρματος μεστὸς, ἀκούων τιθεμένου τοῦ νόμου, λοιδορήσειεν ἄν, ὡς ἀνόητα καὶ ἀδύνατα τιθέντων νόμιμα, καὶ βοῆς πάντα ἐμπλήσειε. πρὸς ἃ δὴ καὶ βλέψας ἐγὼ τοῦτο εἶπον τὸ ῥῆμα, ὥς τινα τέχνην κεκτήμην, τῇ μὲν, ῥᾴστην ἁπασῶν, τῇ δὲ, χαλεπωτάτην, πρὸς τὸ τοῦτον τεθέντα ἐμμεῖναι τὸν νόμον. νοῆσαι μὲν γὰρ δὴ ῥᾷστον ὡς δυνατόν τέ ἐστι καὶ ὅπῃ. φαμὲν γὰρ δὴ καθιερωθὲν τοῦτο ἱκανῶς τὸ νόμιμον πᾶσαν ψυχὴν δουλώσεσθαι, καὶ παντάπασι μετὰ φόβου ποιήσειν πείθεσθαι τοῖς τεθεῖσι νόμοις. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοῦτο προβέβηκε νῦν ὥστ' οὐδ' ἄν ποτε γενέσθαι δοκῇ· καθάπερ τὸ τῶν ξυσσιτίων ἐπιτήδευμα ἀπιστεῖται, μὴ δυνατὸν εἶναι δύνασθαι διὰ βίου πόλιν ὅλην ζῆν πράττουσαν τοῦτο· ἐλεγχθὲν δὲ ἔργῳ καὶ γενόμενον παρ' ὑμῖν, ὅμως ἔτι τό γε γυναικῶν οὐδὲ ἐν ταῖς ὑμετέραις πόλεσι δοκεῖ φύσιν ἔχειν γίγνεσθαι. ταύτῃ δ' αὖ διὰ τὴν τῆς ἀπιστίας ῥώμην εἴρηκα ἀμφότερα εἶναι ταῦτα παγχάλεπα μεῖναι κατὰ νόμον. ΜΕ. Ὀρθῶς γε σὺ λέγων. ΑΘΗ. Ὡς δ' οὖν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ ἄνθρωπον, οἷόν τε δὲ γενέσθαι, βούλεσθε ὑμῖν πειραθῶ τινὰ λόγον ἐχόμενον πιθανότητος εἰπεῖν τινός; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν τις ἀφροδισίων ῥᾷον ἂν ἀπέχοιτο, καὶ τὸ ταχθὲν ἐθέλοι περὶ αὐτὰ μετρίως ποιεῖν, εὖ τὸ σῶμα ἔχων, καὶ μὴ ἰδιωτικῶς ἢ φαύλως; ΚΛ. Πολύ που μᾶλλον μὴ ἰδιωτικῶς. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἴσμεν τὸν Ταραντῖνον Ἴκκον ἀκοῇ, διὰ τὸν Ὀλυμπίασι τε ἀγῶσι καὶ τοῖς τε ἄλλοις, ἂν διὰ φιλονεικίαν καὶ τέχνην, καὶ τὸ μετὰ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδρεῖον ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένος, ὡς λόγος, οὔτε τινὸς πώποτε γυναικὸς ἥψατο, οὐδ' αὖ παιδὸς, ἐν ὅλῃ τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ; καὶ δὴ καὶ Κρίσωνα καὶ Ἄστυλλον καὶ Διόπομπον, καὶ ἄλλους παμπόλλους, ὁ αὐτός που λόγος ἔχει. καίτοι τῶν γ' ἐμῶν καὶ σῶν πολιτῶν, ὦ Κλεινία, πολὺ κάκιον ἦσαν πεπαιδευμένοι τὰς ψυχὰς, τὰ δὲ σώματα πολὺ μᾶλλον σφριγῶντες. ΚΛ. Ἀληθῆ ταῦτα λέγεις, ἃ σφόδρα ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐστιν εἰρημένα περὶ τούτων τῶν ἀθλητῶν, ὡς ὄντως ποτὲ γενόμενα. ΑΘΗΝ. Τί οὖν; οἱ μὲν ἄρα νίκης ἕνεκα πάλης καὶ δρόμων καὶ τῶν τοιούτων, ἐτόλμησαν ἀπέχεσθαι λεγομένου πράγματος ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐδαίμονος· οἱ δὲ, ἡμέτεροι παῖδες ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν, πολὺ καλλίονος ἕνεκα νίκης, ἣν ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παίδων πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ἐν μύθοις τε καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν μέλεσιν ᾄδοντες, ὡς εἰκὸς, κηλήσομεν; ΚΛ. Ποίας; ΑΘΗΝ. Τῆς τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς ὄντας ἂν ζῆν εὐδαιμόνως· ἡττωμένοις δὲ, τοὐναντίον ἅπαν. πρὸς δὲ τούτοις, ἔτι φόβος ὁ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὅσιον αὐτὸ εἶναι, δύναμιν ἡμῖν οὐκ ἄρα ἕξει κρατεῖν ὧν ἄλλοι κεκρατήκασι, τούτων ὄντες χείρονες; ΚΛ. Εἰκός γ' οὖν. ΑΘΗ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐνταῦθα ἐσμὲν τούτου τοῦ νόμου πέρι, διὰ κάκην δὲ τὴν τῶν πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐπέσομεν, φημὶ τὸ μὲν ἡμέτερον νόμιμον ἀτεχνῶς δεῖν περὶ αὐτῶν τούτων πορεύεσθαι, λέγων ὡς οὐ δεῖ χείρους ἡμῖν εἶναι τοὺς πολίτας ὀρνίθων καὶ θηρίων ἄλλων πολλῶν· οἳ κατὰ μεγάλας ἀγέλας γεννηθέντες, μέχρι μὲν παιδογονίας ἤθεοι καὶ ἀκήρατοι γάμων τε ἁγνοὶ ζῶσιν· ὅταν δ' εἰς τοῦτο ἡλικίας ἔλθωσιν, συνδυασθέντες ἄρρην θηλείᾳ κατὰ χάριν καὶ θήλεια ἄρρενι, τὸν λοιπὸν χρόνον ὁσίως καὶ δικαίως ζῶσιν, ἐμμένοντες βεβαίως ταῖς πρώταις τῆς φιλίας ὁμολογίαις. δεῖν δὴ θηρίων γε αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι. ἐὰν δ' οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων τῶν πλείστων διαφθείρωνται, τὴν λεγομένην ἄτακτον ἀφροδίτην ἐν αὐτοῖς ὁρῶντές τε καὶ ἀκούοντες μέγιστον δυναμένην, καὶ οὕτω δὴ μὴ δυνατοὶ γίγνωνται κατακρατεῖν, δεύτερον νόμον ἐπ' αὐτοῖς μηχανᾶσθαι χρὴ τοὺς νομοφύλακας νομοθέτας γενομένους. ΚΛ. Τίνα δὴ συμβουλεύεις αὐτοῖς τίθεσθαι νόμον, ἐὰν ὁ νῦν τιθέμενος ἐκφύγῃ; ΑΘΗΝ. Δῆλον ὅτι τὸν ἐχόμενον τούτου δεύτερον, ὦ Κλεινία. ΚΛΕΙ. Τίνα λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἀγύμναστον ὅτι μάλιστα ποιεῖν τὴν τῶν ἡδονῶν ῥώμην, τὴν ἐπίχυσιν καὶ τροφὴν αὐτῆς διὰ πόνων ἄλλοσε τρέποντα τοῦ σώματος. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ ἀναίδεια μὴ ἐνείη τῇ τῶν ἀφροδισίων χρήσει. σπανίῳ γὰρ ἂν τῷ τοιούτῳ δι' αἰσχύνην χρώμενοι, ἀσθενεστέραν ἂν αὐτὴν δέσποιναν κτῷντο, ὀλιγάκις χρώμενοι. τὸ δὴ λανθάνειν τούτων δρῶντά τι, καλὸν παρ' αὐτοῖς ἔστω νόμιμον, ἔθει καὶ ἀγράφῳ νομισθὲν νόμῳ· τὸ δὲ μὴ λανθάνειν, αἰσχρόν. ἀλλ' οὐ τὸ μὴ πάντως δρᾶν οὕτω, τοῦτ' αἰσχρὸν αὖ. καὶ καλὸν δευτέρως ἂν ἡμῖν ἐν νόμῳ γενόμενον κέοιτο, ὀρθότητα ἔχον δευτέραν· καὶ τοὺς τὰς φύσεις διεφθαρμένους, οὓς ἥττους αὑτῶν προσαγορεύοιμεν, ἓν γένος ὄν, περιλαβὸν τὰ τρία γένη, βιάζοιτ' ἂν μὴ παρανομεῖν. ΚΑΛΙΝ. Ποῖα δή; ΑΘΗΝ. Τό, τε θεοσεβὲς ἅμα καὶ φιλότιμον, καὶ τὸ μὴ τῶν σωμάτων ἀλλὰ τῶν τρόπων τῆς ψυχῆς ὄντων καλῶν γεγονὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ. ταῦτα δὴ καθάπερ ἴσως ἐν μύθῳ τανῦν λεγόμενα ἐστὶν εὐχαί· πολύ γε μὴν ἄριστα, εἴπερ γίγνοιτο ἐν πάσαις πόλεσι, γίγνοιτο ἄν. τάχα δ' ἄν, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν δυοῖν θάτερα βιασαίμεθα περὶ ἐρωτικῶν· ἢ μηδένα τολμᾶν μηδενὸς ἅπτεσθαι τῶν γενναίων ἅμα καὶ ἐλευθέρων, πλὴν γαμετῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, ἄθυτα δὲ παλλακῶν σπέρματα καὶ νόθα μὴ σπείρειν, μηδὲ ἄγονα ἀρρένων παρὰ φύσιν· ἢ τὸ μὲν τῶν ἀρρένων πάμπαν ἀφελοίμεθ' ἄν· τὸ δὲ γυναικῶν, εἴ τις συγγίγνοιτό τινι, πλὴν

A primo ſecundum naturam ſtatuta erit. Deinde ab omni amorum rabie atque furore, adulteriis, potúſque & cibi nimio luxu repellet. Vxoribus quoque viros conciliabit, & alia plurima pariet bona, ſi apud quenque fuerit ſtabilia. Sed forſan ſi vehemens aliquis iuuenis multo ſpermate plenus hanc legem ferri audierit, improbabit protinus, & alta voce clamabit, impoſſibilia ſtultáque à nobis lege ſanciri. Quod quidem cùm conſiderarem, dixi artem me habere, quodammodo facilimam, quodammodo etiam difficilimam, ad legem hãc obſeruandam. Facile nanque intellectu eſt, quomodo id poſſibi- B le eſt. Nam cùm apud omnes legitima hæc ſententia dedicata fuerit, animos omnes domabit, efficiétque vt metu latis legibus pareant. Sed eò iam res peruenit, vt nunquam effici poſſe videatur: ſicut nec conuiuij quidem ſtudium credebatur ab vniuerſa ciuitate perpetuo poſſe obſeruari. Et tamẽ apud nos re ipſa fieri videtur, quod inter mulieres, nec in ciuitatibus quidem veſtris fieri poſſe putatur. Hac equidem ratione propter huius incredulitatis vim difficilimum eſſe dixi hæc vtraque lege ſeruari. MEGIL. Et rectè quidem. ATHE. Quòd autem ſupra vires humanas non ſunt, ſed fieri póſſunt, vultis vt C verisimilem quandám rationem vobis exponam? CLIN. Cur non? ATH. Vtrum facilius quiſpiam à venereis abſtinebit: volétque ordinem his impoſitum moderatè ſeruare, cùm bene ex prudenti aliqua diligentia corpus affectum fuerit: an cùm contrà? CLIN. Multo magis cùm bene atque ex arte. ATHEN. Num igitur de Tarentino Icco non audiuimus: qui propter olympica aliáque certamina, artificioſo circa hæc ſtudio temperantiam ſimul & fortitudinem animi conſecutus, nullam vnquam in toto exercitationis ſuæ tempore Venerem cognouit? Idem quoque de Cryſſone, Aſtyllo, & Diopompo aliiſque quàm plurimis fertur. quanquam, ô Clinia, multo pe- D ius animos bonis artibus excoluerant, quàm tui meíque ciues, corporibus certè multo magis vigebant. CLIN. Vera narras quòd à priſcis iſta ab athletis facta fuiſſe prædicantur. ATHENI. Illi igitur vt luctando & currendo cæteríſque huiuſmodi vincerent alios, ab ea voluptate quæ beata vulgò exiſtimatur, abſtinere voluerunt. Noſtri adoleſcentes victoriæ cauſa longè præſtantioris, non poterunt? quam nos carminibus fabulíſque & ſoluta oratione & cantibus eſſe optimam pueris ſtatim à teneris occinemus, & vt veriſimile eſt oblectando perſuadebimus. CL. Quam victoriam dicis? ATH. Vt voluptate inquam victa feliciter viuant, victi autem con- E trà Prȩterea metus ille, ne quod minimè fas eſt, committatur, nónne ad idem potiſſimum conferet: vt ea videlicet ſuperẽt, quæ alij quamuis deteriores, ſuperaſſe dicuntur? CL. Conſentaneum id quidem. ATHE. Poſtquàm huc in lege hac ferenda deuenimus, & propter multorum prauitatem in dubitationẽ incidimus, audacter iam manifeſtéque dicamus, non oportere vt ciues noſtri auibus multíſque beluis ſint peiores. Permultos enim greges ipſarũ videmus integrè atque caſtè, antequã procreandi tempus aduenerit, viuere: ſed cùm hanc ætatem attigerint, mas fœminæ & fœmina mari coniunctæ, iu- F ſtè, ſanctéque in prima perſeuerantes amicitia reliquã peragunt vitam. Oportet igitur eſſe eos beſtiis meliores. Quòd ſi à cæteris Græcis Barbaríſque plurimis corrumpãtur, nec poſſint ſe continere, cùm videant audiántque inordinatam apud eos Venerem plurimum poſſe, alteram præterea legem cuſtodes legum ad ferendas leges autoritatem nacti, excogitent. CL. Quam modò ferre legem conſulis, ſi hanc nõ ſuſceperint? ATH. Quæ hanc ô Clinia ſequitur. CL. Quænam illa eſt? ATH. At quàm maximè laboribus corporis Veneris robur infringant, & aliò vires ſuas conuertant. Quod erit, ſi non impudenter ipſa vtentur. Nam ſi rarius propter ruborẽ id fiat, imbecil- G lior erit domina. Clàm ergo conſuetudo & lex non ſcripta hæc fieri ſuadeat: contrà autem fieri velut turpe diſſuadeat? turpéque ſic omnino agere. Sic enim & ſecundo ſeruabimus honeſtum loco, & genus vnum hominum, tria genera continens, homines deprauatæ naturæ, quos ſui dominos eſſe negamus, coget vtique ne leges contemnant. CLI. Quæ tria genera? ATH. Cultores inquam deorũ, honoris amatores, & qui non corporum, ſed animi morum pulchritudinem diligunt. Hæc quaſi per fabulam dicta votóque ſimilia: multum tamen ciuitatibus omnibus ſi ea ſeruare potuerint, collatura. Fortaſ- H ſe autem ſi deus voluerit, duorum alterum in amatoriis aſſequemur. Vel vt nemo generoſas liberáſque mulieres præter vxorem audeat tangere: nec vllus nothos ex concubina ſuſcipiat: nec infœcũdos marium agros præter naturam ſerat. Vel alterum quidem omnino tollemus: nequis cum maribus congrediatur. Siquis autem aliis mulieribus commiſceatur quàm

cũ his quę cũ diis ſacriſque nuptiis domũ venerunt,emptis videlicet vel alio quocunq. modo acquiſitis: niſi viros ſimul mulieréſque omnes lateat,infamis lege,omnibúſque ciuitatis honoribus, ceu peregrinus aliquis, priuatus ſit. Hæc lex ſiue ſimplex ſiue duplex ſit, de rebus venereis amatoriíſque omnibus quas inter nos propter huiuſmodi affectus rectè vel non rectè agimus,lata ſit. MEG. Ego equidem hanc legem valde probo. Clinia verò hic quid ſibi videtur,nobis aperiat. CLI. Faciam,ô Megille, cùm occaſio dabitur. Nunc autem ſinamus hoſpitem vlterius in ferendis legibus progredi. MEGIL. Probè. ATHE. Sed adeò iam progreſſi ſumus, vt ad conuiuia deuenerimus: quam quidem rem alibi difficilem eſſe dicimus: in Creta autem nemo fruſtrà exiſtimabit fieri oportere. Quomodo autem vtrum vt hic, aut quemadmodum apud Lacedæmonios, an tertius quidam modus vtriſque his melior inueniatur, nec inuentu difficile id mihi videtur,nec inuentum cùm fuerit,maximè profuturum.enimuero concinnè & nunc conſtituta videntur.Sequitur nunc vt victus,quomodo haberi poſſit, dicamus. Victus in aliis ciuitatibus multiplex variíſque ex locis, maximè verò duplici ex loco in cæteris comparatur. Nam ex mari ac terra plurimis Græcorum ciuitatibus aduehitur, cùm iſtis terra ſolummodo aduehatur. Quæ res legiſlatori facilior. Multo enim minor quàm dimidia pars legum ſufficiet. Præterea conuenientiores liberis hominibus leges ponentur. Naualium enim & mercatorum,cauponum,diuerſorij, publicanorum,permutationum,fodinarúmque metallicarum, & mutui & fœnoris,ac mille huiuſmodi leges ferre non admodum cogitur. Quare in ciuitate hac noſtra legum conditor his omiſſis duntaxat agricolis,paſtoribus,apum curatoribus, taliúmque cuſtodibus,atque miniſtris leges dabit,cùm de nuptiis liberúmque procreatione, educatione, diſciplina, magiſtratuúmque deſignatione,maxima ex parte tractauerit.Nunc ergo ad leges de victu déque iis qui labore ſuo ipſum parant, venire neceſſe eſt. Et agriculturæ leges primo ponantur:primáque terminalis Iouis hæc: Nemo fines atque terminos agri moueat,nec ciuis vicini,nec finitimi peregrini, ſi agri extrema poſſideat. ſed putet id eſſe verum,quod dici ſolet, hic immobilia mouet:malitque vnuſquiſque ſaxum ingens mouere,quàm paruum lapidem iureiurando à diis firmatum, quo amicitiæ & inimicitiæ terminentur. Alterius enim Iupiter contribulis,alterius hoſpitalis,eſt teſtis:qui hoſtili prælio ſemper inſurgunt. Qui legi obtemperat,indemnis vtique ſit: qui eam deſpexerit, duplices pœnas luat:primo quidem deo vindice, deinde lege: quæ iubet vt nemo ſponte vicini agri terminos moueat.Eum verò qui mouerit,quicũque voluerit, ad agricolas deferat,agricolæ ad iudicium ducant, à quo damnatus vtpote terminorum clàm víque turbator,reddat, patiatúrque, prout iudices iudicauerint.Multa deinde paruáque damna in vicinia ſæpius ac ſæpius facta,magnas inimicitias pariunt, vicinitatem difficilem & amaram reddunt.Propterea caueat vicinus ne vicino noceat,cùm in aliis tum vel maximè in agris colendis. Nocere nanque non difficile,ſed cuiuſlibet hominis eſt:prodeſſe verò non cuiuſlibet.Quicunque verò fines egreſſus,vicini coluerit agros,damnum reſtituat, & impudentiæ atque illiberalitatis pœnas luat: duplúmque loco mulctæ ipſi deponat cuius agrum coluit. Cognitores verò & iudices cenſoréſque huius rei,agrorum curatores ſint. In maioribus quidem,vt ſuprà dictum eſt, vniuerſus duodecimæ partis ordo;in minoribus verò,qui cuſtodiis præſunt.Siquis paſcuis noceat,illi conſideratis damnis iudicent atque condemnent.Si aliena examina quis perſequitur,atque æra pulſans delectatione apes ad ſe trahit,damnum reſtituat.Siquis ignem in materiam ſic immiſerit,vt vicino non cauerit,prout magiſtratibus videbitur,condemnetur. Similiter qui in plantãdo menſuram vicini agri non reliquit,ita plectatur,vt à pleriſque legumlatoribus ſufficienter id dictum.Quorũ legibus vti debemus, nec putare multa & minima quæ cuiuſlibet legumlatoris ſunt, à maiori ciuitatis conditore eſſe facienda.Nam & de aquis priſcæ leges & bonæ agricolis conſtitutæ ſunt.Quæ profectò recitatione deriuandæ non ſunt.Sed qui aquam ad ſua voluerit ducere,à publicis fontibus ita deducat,(vt nullius priuati manifeſtum fontem perturbet. Deducat autem quà velit,) præter quàm per domos aut ſepulchra,aut loca dijs cõſecrata:nec aliud damnum inferat,niſi quod ab ipſo riuulo efficitur.Quòd ſi aquæ inopia ſolo inſita in locis aliquibus aquas ab Ioue prodeuntes non retinet,cùm neceſſitate quiſpiam opprimatur,in loco ſuo ad cretam vſque defodiat: & ſi hac in profunditate nihil aquę inuenerit,tantum à vicinis aquetur,quantũ neceſſitas poſtulat.Sed ſi vicinis quoque pauca ſit,aquandi modus, quo

A τὰς μετὰ θεῶν καὶ ἱερῶν γάμων ἐλθούσας εἰς τὴν οἰκίαν, ὠνητὰς, εἴτε ἄλλῳ ὁτῳοῦν τρόπῳ κτητὰς, μὴ λανθάνων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας πάσας· τάχ' ἂν ἄτιμον αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπαίνων νομοθετοῦντες, ὀρθῶς ἂν δόξαιμεν νομοθετεῖν, ὡς ὄντως ὄντα ξενικόν. ἔστω δὴ νόμος, εἴτε εἷς, εἴτε δύο αὐτοὺς χρὴ προσαγορεύειν, κείσθω περὶ ἀφροδισίων καὶ ἁπάντων τῶν ἐρωτικῶν, ὅσα πρὸς ἀλλήλους διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας ὁμιλοῦντες, ὀρθῶς τε καὶ οὐκ ὀρθῶς πράττομεν. ΜΕΓ. Καὶ τοίνυν, ὦ ξένε, ἐγὼ μέν σοι σφόδρα δεχοίμην ἂν τοῦτον τὸν νόμον· ὅδε δὲ Κλεινίας, αὐτὸς φραζέτω τί ποτε περὶ αὐτῶν διανοεῖται. ΚΛΕΙΝ. Ἔσται ταῦτα, ὦ Μέγιλλε, ὁπόταν γε δή μοι δόξῃ τις παραπεπτωκέναι καιρός· νῦν μὴν B ἐῶμεν τὸν ξένον ἔτι εἰς τὸ πρόσθεν προϊέναι τῶν νόμων. ΜΕΓ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ μὴν νῦν γε προϊόντες ἤδη, σχεδὸν ἐσμὲν ἐν τῷ κατεσκευάσθαι μὲν ξυσσίτια· ὃ φαμὲν ἄλλοθι μὲν ἂν χαλεπὸν εἶναι, ἐν Κρήτῃ δὲ οὐδεὶς ἄλλως ἂν ὑπολάβοι δεῖν γίγνεσθαι. τὸ δὲ τίνα τρόπον, πότερον ὡς ἐνθάδε, ἢ καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι, ἢ παρὰ ταῦτα ἔστι τι τρίτον εἶδος ξυσσιτίων ἀμφοῖν τούτοιν ἄμεινον ἂν ἔχον, τοῦτο οὔτ' ἐξευρεῖν μοι χαλεπὸν εἶναι δοκεῖ, μέγα τε ἀγαθὸν εὑρεθὲν οὐδὲν ἀπεργάσεσθαι. καὶ γὰρ νῦν ἐμμελῶς ἔχει κατεσκευασμένα. Τούτοις δ' ἐστὶν ἀκόλουθον, ἡ τοῦ βίου κατασκευὴ τίν' αὐτοῖς ἂν τρόπον ἕποιτο. βίος δὴ ἄλλαις μὲν πόλεσι παντοδαπὸς ἂν καὶ πολλαχόθεν εἴη· μάλιστα δὲ ἐκ διπλασίων C ἢ τούτοις. ἐκ γῆς γὰρ καὶ ἐκ θαλάττης τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων ἐστὶ κατεσκευασμένα τὰ περὶ τὴν τροφήν· τούτοις δὲ, μόνον ἐκ γῆς. τῷ μὲν οὖν νομοθέτῃ τοῦτο ῥᾷον. οὐ γὰρ μόνον ἡμίσεις ἂν γίγνονται νόμοι μέτριοι, πολὺ δ' ἐλάττους, ἔτι δ' ἐλευθέροις ἀνθρώποις μᾶλλον πρέποντες. ναυκληρικῶν μὲν γὰρ καὶ ἐμπορικῶν, καὶ καπηλευτικῶν καὶ πανδοκεύσεων καὶ τελωνικῶν καὶ μεταλλειῶν, καὶ δανεισμῶν καὶ ἐπιτόκων τόκων, καὶ ἄλλων μυρίων τοιούτων τὰ πολλὰ ἀπήλλακται, χαίρειν αὐτοῖς εἰπὼν, ὁ περὶ ταύτην τὴν πόλιν νομοθέτης· γεωργοῖς δὲ καὶ νομεῦσι καὶ μελιττουργοῖς καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα φυλακτηρίοις τε καὶ ἐπιστάταις ὀργάνων νομοθετήσει, τὰ μέγιστα ἤδη νενομοθετηκὼς περὶ γά- D μους ἅμα καὶ γενέσεις παίδων καὶ τροφὰς, ἔτι δὲ καὶ παιδείας, ἀρχῶν τε καταστάσεις ἐν τῇ πόλει. νῦν δ' ἐπὶ τοὺς τὴν τροφὴν καὶ ὅσοι περὶ αὐτὴν ταύτην συνδιαπονοῦσιν, ἀναγκαῖον νομοθετοῦντα ἐστὶ τρέπεσθαι. Πρῶτον δὲ νόμοι ἔστωσαν λεγόμενοι τοὔνομα γεωργικοί· Διὸς ὁρίου μὲν πρῶτος ὅδε νόμος εἰρήσθω· μὴ κινείτω γῆς ὅρια μηδεὶς, μήτε οἰκείου πολίτου γείτονος, μήτε ὁμοτέρμονος, ἐπ' ἐσχατιᾶς κεκτημένος ἄλλῳ ξένῳ γείτονων· νομίσας τὸ τἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἶναι· βουλέσθω δὲ πᾶς πέτρον ἐπιχειρῆσαι κινεῖν τὸν μέγιστον ἄλλον, πλὴν ὅρον μᾶλλον ἢ σμικρὸν λίθον, ὁρίζοντα φιλίαν καὶ ἔχθραν ἔνορκον παρὰ θεῶν. τοῦ μὲν γὰρ, ὁμόφυλος Ζεὺς μάρτυς· τοῦ δὲ, ξένιος· οἳ μετὰ πολέμων τῶν ἐχθίστων ἐγεί- E ρονται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ νόμῳ, ἀναίσθητος τῶν ἐπ' αὐτοῦ κακῶν γένοιτ' ἄν. καταφρονήσας δὲ, διτταῖς δίκαις ἔνοχος ἔστω· μιᾷ μὲν, παρὰ θεῶν, καὶ πρώτῃ· δευτέρᾳ δὲ, ὑπὸ νόμου. μηδεὶς γὰρ ἑκὼν κινείτω γῆς ὅρια γειτόνων· ὃς δ' ἂν κινήσῃ, μηνυέτω μὲν ὁ βουλόμενος τοῖς γεωμόροις, οἱ δὲ εἰς τὸ δικαστήριον ἀγόντων. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ἀνάδαστον γῆν λάθρᾳ καὶ βίᾳ ποιοῦντος τοῦ ὄφλοντος, τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ, τι ἂν δέῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν τὸν ἡττηθέντα. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, βλάβαι πολλαὶ καὶ σμικραὶ γειτόνων γιγνόμεναι, διὰ τὸ θαμίζειν, ἔχθρας ὄγκον μέγαν ἐντίκτουσι, χαλεπὴν καὶ σφόδρα πικρὰν γειτονίαν ἀπεργάζονται. διὸ χρὴ πάντως εὐλαβεῖσθαι, γείτονα γείτονι μηδὲν F ποιεῖν διάφορον, τῶν τε ἄλλων πέρι, καὶ δὴ καὶ ἐπεργασίας ξυμπάσης, σφόδρα ἀεὶ διευλαβούμενον. τὸ μὲν γὰρ βλάπτειν, οὐδὲν χαλεπὸν, ἀλλ' ἀνθρώπου παντός· τὸ δ' ἐπωφελεῖν, οὐδαμῇ ἅπαντος. ὃς δ' ἂν ἐπεργάζηται τὰ τοῦ γείτονος, ὑπερβαίνων τοὺς ὅρους, τὸ μὲν βλάβος ἀποτινέτω· τῆς δὲ ἀναιδείας ἅμα καὶ ἀνελευθερίας ἕνεκα ἰατρευόμενος, διπλάσιον τοῦ βλάβους ἄλλο ἐκτισάτω τῷ βλαφθέντι. τούτων δὲ καὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων ἐπιγνώμονές τε καὶ δικασταὶ καὶ τιμηταὶ γιγνέσθων ἀγρονόμοι· τῶν μὲν μειζόνων, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, πᾶσα ἡ τοῦ δωδεκατημορίου τάξις· τῶν G ἐλαττόνων δὲ, οἱ φρούραρχοι τούτων. καὶ ἐάν τις βοσκήματα ἐπινέμῃ, τὰς βλάβας ὁρῶντες, κρινόντων, καὶ τιμώντων. καὶ ἐὰν ἑσμοὺς ἀλλοτρίους σφετερίζῃ τις, τῇ τῶν μελιττῶν ἡδονῇ ξυνεπόμενος, καὶ κατακρούων οὕτως οἰκειῶται, τινέτω τὴν βλάβην. καὶ ἐὰν πυρπολῶν τὴν ὕλην μὴ διευλαβηθῇ τὴν τοῦ γείτονος, τὴν δόξασαν ζημίαν τοῖς ἄρχουσι ζημιούσθω. καὶ ἐὰν φυτεύων μὴ ἀπολείπῃ τὸ μέτρον τῶν τοῦ γείτονος χωρίων, καθάπερ εἴρηται καὶ πολλοῖς νομοθέταις ἱκανῶς. ὧν τοῖς νόμοις χρὴ προσχρῆσθαι, καὶ μὴ πάντα ἀξιοῦν πολλὰ καὶ σμικρὰ, καὶ τοῦ ἐπιτυχόντος νομοθέτου γιγνόμενα, τὸν μείζω πόλεως κοσμητὴν νομοθετεῖν. ἐπεὶ καὶ τῶν ὑδάτων πέρι γεωργοῖς παλαιοὶ καὶ καλοὶ νόμοι H κείμενοι, οὐκ ἄξιοι παροχετεύειν λόγοις. ἀλλ' ὁ βουληθεὶς ἐπὶ τὸν αὑτοῦ τόπον ἄγειν ὕδωρ, ἀγέτω μὲν ἀρχόμενος ἐκ τῶν κοινῶν ναμάτων, μὴ ὑποτέμνων πηγὰς φανερὰς ἰδιώτου μηδενός. ᾗ δ' ἂν βούληται ἄγειν, πλὴν δι' οἰκίας ἢ ἱερῶν τινῶν ἢ καὶ μνημάτων, ἀγέτω, μὴ βλάπτων, πλὴν αὐτῆς τῆς ὀχετηγίας. αὐδρία δ' εἴ πῃ τόποις ξύμφυτος ἐκ γῆς τὰ ἐκ Διὸς ἰόντα ἀποστέγει νάματα, καὶ ἐλλείπει τῶν ἀναγκαίων πωμάτων, ὀρυττέτω μὲν ἐν τῷ αὑτοῦ χωρίῳ, μέχρι τῆς κεραμίτιδος γῆς· ἐὰν δ' ἐν τούτῳ τῷ βάθει μηδαμῶς ὕδατι προστυγχάνῃ, παρὰ τῶν γειτόνων ὑδρευέσθω, μέχρι τοῦ ἀναγκαίου πώματος

ἑκάστοις τῶν

ἑκάστοις τῶν οἰκετῶν. ἐὰν δὲ δι' ἀκριβείας ἢ καὶ τοῖς γείτοσι, τάξιν τῆς ὑδρείας ταξάμενος παρὰ τοῖς ἀγρονόμοις, ταύτην ἡμέρας ἑκάστης κομιζόμενος, οὕτω κοινωνείτω τοῖς γείτοσιν ὕδατος. ἐὰν δὲ ἐκ Διὸς ὕδατα γιγνόμενα, τὸν ἐπάνω γεωργοῦντα ἢ καὶ ὁμότοιχον οἰκοῦντα τῶν ὑποκάτω βλάπτῃ τις, μὴ διδοὺς ἐκροήν, ἢ τοὐναντίον ὁ ἐπάνω, μεθιεὶς εἰκῇ τὰ ῥεύματα, βλάπτῃ τὸν κάτω, καὶ περὶ ταῦτα μὴ ἐθέλωσι διὰ ταῦτα κοινωνεῖν ἀλλήλοις, ἐν ἄστει μὲν, ἀστυνόμον, ἐν ἀγρῷ δὲ ἀγρονόμον ἐπάγων ὁ βουλόμενος, ταξάσθω τί χρὴ ποιεῖν ἑκάτερον. ὁ δὲ μὴ ἐμμένων ἐν τῇ τάξει, φθόνου θ' ἅμα καὶ δυσκόλου ψυχῆς ὑπεχέτω δίκην· καὶ ὀφλὼν, διπλάσιον τὸ βλάβος ἀποτινέτω τῷ βλαφθέντι, μὴ ἐθελήσας τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι. Ὀπώρας δὲ χρὴ κοινωνίας ποιεῖσθαι πάντας τοιάνδε τινά. διπλᾶς ἡμῖν δωρεὰς ἡ θεὸς ἔχει χάριτος αὕτη· τὴν μὲν, παιδιὰν Διονυσιάδα ἀθησαύριστον· τὴν δὲ, εἰς ἀπόθεσιν γεγονυῖαν κατὰ φύσιν. ἔστω δὴ περὶ ὀπώρας ὅδε νόμος ταχθείς. ὃς ἂν ἀγροίκου ὀπώρας γεύσηται βοτρύων, εἴτε καὶ σύκων, πρὶν ἐλθεῖν τὴν ὥραν τὴν τοῦ τρυγᾶν ἀρκτούρῳ ξύνδρομον, εἴτ' ἐν τοῖς αὑτοῦ χωρίοις, εἴτε καὶ ἐν ἄλλων, ἱερὰς μὲν πεντήκοντα ὀφειλέτω τῷ Διονύσῳ δραχμὰς, ἐὰν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ δρέπῃ· ἐὰν δ' ἐκ τῶν γειτόνων, μνᾶν· ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων, δύο μέρη τῆς μνᾶς. ὃς δ' ἂν τὴν γενναίαν νῦν λεγομένην σταφυλὴν ἢ τὰ γενναῖα σῦκα ἐπονομαζόμενα ὀπωρίζειν βούληται, ἐὰν μὲν τῶν οἰκείων λαμβάνῃ, ὅπως ἂν ἐθέλῃ καὶ ὁπόταν βούληται δρεπέσθω· ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων, μὴ πείσας, ἑπόμενος τῷ νόμῳ τῷ μὴ κινεῖν ὅ,τι μὴ κατέθετο, ἐκείνως ἀεὶ ζημιούσθω· ἐὰν δὲ δὴ δοῦλος μὴ πείσας τὸν δεσπότην τῶν χωρίων ἅπτηταί του τῶν τοιούτων, κατὰ ῥᾶγα βοτρύων καὶ σύκων συκῆς ἰσαρίθμους πληγὰς τούτοις μαστιγούσθω. μέτοικος δὲ, ὠνούμενος τὴν γενναίαν ὀπώραν, ὀπωριζέτω, ἐὰν βούληται· ἐὰν δὲ ξένος ἐπιδημήσας, ὀπώρας ἐπιθυμῇ φαγεῖν, διαπορευόμενος τὰς ὁδοὺς, τῆς μὲν γενναίας ἁπτέσθω, ἐὰν βούληται, μεθ' ἑνὸς ἀκολούθου, χωρὶς τιμῆς, ξένια δεχόμενος· τῆς δὲ ἀγροίκου λεγομένης καὶ τῶν τοιούτων ὁ νόμος εἰργέτω μὴ κοινωνεῖν ἡμῖν τοὺς ξένους. ἐὰν δέ τις ἀΐστωρ ὢν, αὐτὸς ἢ δοῦλος ἅψηται, τὸν μὲν δοῦλον πληγαῖς κολάζειν, τὸν δὲ ἐλεύθερον ἀποπέμπειν, νουθετήσαντα, καὶ διδάξαντα τῆς ἄλλης ὀπώρας ἅπτεσθαι, τῆς εἰς ἀπόθεσιν ἀσταφίδος οἴνου τε καὶ ξηρῶν σύκων ἀνεπιτηδείου κεκτῆσθαι. ἀπίων δὲ πέρι, καὶ μήλων καὶ ῥοῶν, καὶ πάντων τῶν τοιούτων, αἰσχρὸν μὲν μηδὲν ἔστω λάθρα λαμβάνειν· ὁ δὲ ληφθεὶς, ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν γεγονὼς, τυπτέσθω καὶ ἀμυνέσθω, ἄνευ τραυμάτων· δίκην δ' εἶναι ἐλευθέρῳ τῶν τοιούτων πληγῶν μηδεμίαν. ξένῳ δὲ, καθάπερ ὀπώρας, ἐξέστω καὶ τῶν τοιούτων μέτοχον εἶναι. ἐὰν δὲ πρεσβύτερος ὢν ἅπτηται τούτων, φαγὼν αὐτοῦ, καὶ ἀποφέρων μηδὲν, καθάπερ ὁ ξένος, ταύτῃ κοινωνείτω τῶν τοιούτων ἁπάντων· μὴ πειθόμενος δὲ τῷ νόμῳ, κινδυνευέτω ἀναγώνιστος γίγνεσθαι περὶ ἀρετῆς, ἐὰν εἰς τότε τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τοὺς τότε κριτάς τις ἀναμιμνήσκῃ. ὕδωρ δὲ πάντων μὲν τὸ περὶ τὰς κηπείας διαφερόντως τρόφιμον, εὐδιάφθαρτον δέ. οὔτε γὰρ γῆν, οὔτε ἥλιον, οὔτε πνεύματα, τοῖς ὕδασι ξύντροφα τῶν ἐκ γῆς ἀναβλαστανόντων, ῥᾴδιον φθείρειν φαρμακεύσεσιν, ἢ ἀποτροπαῖς, ἢ καὶ κλοπαῖς· περὶ δὲ τὴν ὕδατος φύσιν ἐστὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα δυνατὰ γίγνεσθαι. διὸ δὴ βοηθοῦ δεῖται νόμου. ἔστω τοίνυν ὅδε περὶ αὐτοῦ· ἄν τις διαφθείρῃ ἑκὼν ὕδωρ ἀλλότριον, εἴτε καὶ πηγαῖον εἴτε καὶ συναγυρτὸν, φαρμακείαις, ἢ σκάμμασιν, ἢ κλοπαῖς, ὁ βλαπτόμενος δικαζέσθω πρὸς τοὺς ἀστυνόμους, τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης ἀπογραφόμενος. ἂν δέ τις ὄφλῃ φαρμακείαις τισὶ βλάπτων, πρὸς τῷ τιμήματι καθηράτω τὰς πηγὰς, ἢ τἀγγεῖον τοῦ ὕδατος, ὅπῃπερ ἂν οἱ τῶν ἐξηγητῶν νόμοι ἀφηγῶνται δεῖν γίγνεσθαι τὴν κάθαρσιν ἑκάστοτε καὶ ἑκάστοις. περὶ δὲ ξυγκομιδῆς τῶν ὡραίων ἁπάντων, ἐξέστω τῷ βουλομένῳ τὸ ἑαυτοῦ διὰ παντὸς τόπου κομίζεσθαι, ὅπῃπερ ἂν ἢ μηδὲν μηδένα ζημιοῖ, ἢ τριπλάσιον αὐτὸς κέρδος τῆς τοῦ γείτονος ζημίας κερδαίνῃ. τούτων δὲ ἐπιγνώμονας τοὺς ἄρχοντας γίγνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα τις ἂν ἑκὼν ἄκοντα βλάπτῃ βίᾳ ἢ λάθρα, αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τι, διὰ τῶν αὐτοῦ κτημάτων. πάντα τὰ τοιαῦτα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιδεικνὺς, τιμωρείσθω μέχρι τριῶν μνῶν ὄντος τοῦ βλάβους· ἐὰν δ' ἔγκλημά τῳ μεῖζον ἄλλῳ πρὸς ἄλλον γίγνηται, πρὸς τὰ κοινὰ δικαστήρια φέρων τὴν δίκην, τιμωρείσθω τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις τῶν ἀρχόντων δοκῇ μετ' ἀδίκου γνώμης κρίνειν τὰς ζημίας, τῶν διπλασίων ὑπόδικος ἔστω τῷ βλαφθέντι. τὰ δὲ αὖ τῶν ἀρχόντων ἀδικήματα εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια ἐπανάγειν τὸν βουλόμενον ἑκάστων τῶν ἐγκλημάτων. μυρία δὲ ταῦτα ὄντα καὶ σμικρὰ νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ τὰς τιμωρίας γίγνεσθαι, λήξεών τε πέρι δικῶν καὶ προσκλήσεων καὶ κλητήρων, εἴτ' ἐπὶ δυοῖν εἴτ' ἐφ' ὁπόσων δεῖ καλεῖσθαι· καὶ πάντα ὁπόσα τοιαῦτά ἐστιν, οὔτ' ἀνομοθέτητα οἷόν τ' εἶναι· γέροντός τε οὐκ ἄξια νομοθέτου· νομοθετούντων δ' αὐτὰ οἱ νέοι, πρὸς τὰ τῶν πρόσθεν νομοθετήματα ἀπομιμούμενοι, σμικρὰ πρὸς μεγάλα, καὶ τῆς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας ἐμπείρως ἴσχοντες, μέχριπερ ἂν πάντα ἱκανῶς δόξῃ κεῖσθαι. τότε δὲ ἀκίνητα ποιησάμενοι, ζώντων τούτοις ἤδη χρώμενοι μετρίοις ἔχουσι. τὸ δὲ τῶν ἄλλων δημιουργῶν ποιεῖν χρὴ κατὰ τάδε· πρῶτον μὲν ἐπιχώριος μηδεὶς ἔστω τῶν περὶ τὰ δημιουργικὰ τεχνήματα διαπονούντων, μηδὲ οἰκέτης ἀνδρὸς ἐπιχωρίου. τέχνην γὰρ ἱκανὴν πολλῆς ἀσκήσεως ἅμα καὶ μαθημάτων πολλῶν δεομένην κέκτηται πολίτης ἀνὴρ, τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κόσμον σώζων καὶ κτώμενος, οὐκ ἐν παρέργῳ δεόμενον ἐπιτηδεύειν. δύο δὲ ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς

A vtat quotidie ab agri curatoribus ſtatuatur. Si verò aquæ pluuiales abundēt,& qui inferiores partes habitāt aut colunt, defluxum ita prohibeant,vt ſuperioribus noceāt:aut contrà ſi ſuperior inconſideratè fluere aquas permittēs, inferiori noceat, & conuenire inter ſe nequeant:in vrbe quidem ædilis,in agris verò,qui agris præeſt, modum imponat:quem ſiquis nō ſeruauerit,inuidiæ & peruerſitatis pœnas perſoluat: & vicino damnum in duplo reſtituat. Autumni autem fructuum communis huiuſmodi participatio ſit. Bina nobis gratiæ dona hic deus largitur.Vnum Dionyſiacum, quod recondi non poteſt: alterum verò quod reponi aptum eſt. Hæc igitur lex de fructibus B ſanciatur.Qui vuas aut ficus de ruſticis fructibus ante vindemiæ tempus guſtauerit, quod cum arcturo concurrit, quinquaginta drachmas,ſi de ſuo agro collegerit, Dionyſio dedicandas perſoluat: ſin à vicinis acceperit, minam:ſin ab aliis, duas minæ partes. Vuas autem ficúſque, quos generoſos nominauimus, neque commodè recondi poſſunt, quomodo & quādo velit,ſi ſua hæc ſunt,colligat.ſin verò aliena, niſi impetrauerit,quoniā lex eſt,vt nemo moueat quę non depoſuit,qui accepit,mulctetur.Quod ſi ſeruus quiſpiam,non perſuaſo agri domino eas acceperit,pro ſingulis ficubus vuarúmque acinis æqualia numero verbera patiatur.Inquilinus fructibus emptis C ſi quidem condi non poſſunt,ſi cupit,veſcatur: peregrinus autē in ipſo itinere ſi tranſeat ſolus,aut cū vno tātūmodo,fructus non reponendos ſi velit hoſpitali cum venia guſtet.Alios autē guſtare quos ruſticos dicimus,peregrinos quoque lex prohibeat.Sin verò qui condi poſſunt inſcius tetigerit, ſeruus quidē plectatur.Liber autem dimittatur admonitus ficus vuáſque ſolúmodo quæ condi non valent,guſtare licere,eas verò, ex quibus paſſæ vuæ & vinum & caricæ fiunt,minimè. Pyra verò & mala tum alia,tum punica cæteráque huiuſmodi clam auferre, turpe non ſit.Siquis verò deprehenſus fuerit, pauciores annos quàm triginta natus ſine vulneribus verberetur, atque puniaD tur.nec pœna vlla propter huiuſmodi verbera libero ſit. Aduenæ quoque de his fructibus perinde ac de iis quos ſuperius diximus qui non conduntur, carpere liceat. Si ſenior quiſpiam comederit nec aſportauerit, vt aduenæ permiſſum eſt,& ipſe quoque omnium huiuſmodi fructuum particeps ſit.quòd ſi legi non paruerit,ad virtutis certamen impotens habeatur,ſi iudicibus huic rei præſidentibus tunc relatum hoc fuerit. Aqua nutriendis hortis maximè omnium confert: ſed facilè corrumpi poteſt.Terra verò & ſol & aer quæ cùm aqua ſimul ea nutriunt:quæ terra naſcuntur,non facilè veneno, vel diuerſione, vel ablatione corrumpi poſſunt.his autem modis facilè aquæ E damnum infertur,propterea legis auxilio indiget. De hac igitur hæc lex ſanciatur.Siquis ſponte alienam aquam,ſiue ſcaturientem è fontibus ſiue collectam veneno aut foueis aut ablatione corruperit, ad ædiles deferatur. vbi ſi deliquiſſe conuincitur, damnum reſtituat:& fontes aut aquarū vas, vt interpretes ſingulis ſemper faciundam purgationem iudicarint,ita purget.In aduectione autem omnium quæ ab agris colliguntur,liceat cuique res ſuas quà velit aduehere, modò aut nulli damno ſit,aut ſibi triplum proueniat lucrum eius damni quod vicino infertur. Horum cognitores,magiſtratus ſint,&cæterorum omnium quę per iniuriam ſponte quis,aut vi,aut clàm vel per ſe, vel per illa quæ poſſidentur ab eo in perſonam, aut in F rem intulerit. Hæc inquam ad magiſtratus omnia deferantur, ſi tres damnū minas nō excedit:ſin verò maius ſit,ad cōſtituta publicè iudicia cauſa deferatur,& qui iniuriam intulit puniatur. Quòd ſi magiſtratuum aliquis iniuſtè de damno alicuius ſententiam tulerit, duplum ei qui paſſus eſt iniuriam debeat. Et omnino ſi quid per iniuriam fecerint magiſtratus, cauſa ipſa à quolibet volente in publico iudicio agitetur. Infinita penè parua reſtant inſtituta quibus corrigantur errores in iudicij termino,in citationibus,citatoribúſque ſiue inter duos ſiue inter multos citatio ſit,& cæteris huiuſcemodi, quæ nec à G legibus præteriri poſſunt, nec tamen ſeniore legumlatore digna videntur.Ea igitur omnia iuniores priſcas leges imitati,& parua ex magnis intelligentes, neceſſariúmque vſum experientia cognoſcentes, legibus donec ſufficienter ſe habeant, ordinent.Deinde ſufficienter poſitis,immobiliter his vtantur. De cæteris autem opificibus leges ita conſtituantur. Primo nullus ciuis opificio vllo detineatur,ſed nec ſeruus quidem ciuis alicuius.Arte enim magna quę lōga exercitatione, multiſque doctrinis indiget,occupatus eſt ciuis,cùm communem ciuitatis ornatum procuret:quæ res non leui quadam opera cōtēta eſt,ſed præcipuū ſtudiū exigit. Duas verò artes aut ſtudia

duo diligenterexercere humana natura non poteſt.Nemo etiã ſatis poteſt arti quidẽ vni vacare,& alterius artis opifici præſidere.Hoc igitur in ciuitate ſtatutũ ſit, vt nemo ærarius ſimul & lignarius faber ſit, nec lignarius faber fabris ærariis magis quàm opificio ſuo præſideat,ſpecioſam cauſam hinc fortè nactus quòd cùm multos habeat miniſtros & operarios, & ob eam cauſam maiorem ex arte ſua prouentũ quæſtúmque percipiat,melius artem ſuam exerceat:ſed ſinguli opifices ſingulis artibus vacent,& ab eis victum acquirant. Hanc legem ædiles ita obſeruari procurent, vt ſi quis ciuem ad artem aliquam,magis quàm ad virtutis curam declinauerit, opprobrio atque infamia notatum ad curſum ſuum conuertant. Sin autem peregrinorum aliquis duabus artibus vacet,vinculis,mulcta, expulſione,vnam tantum complecti cogatur. De mercede autem opificum, de operis ipſorum approbatione aut improbatione,de iniuria etiam quam vel patiuntur vel inferunt, ædil·s vſque ad drachmas quinquaginta cognoſcant. Maiora verò ad publica iudicia delata ſecundum legem iudicẽtur. Vectigal autem importandarum exportandarúmque rerum, nullum penitus ſit. Thus verò cæteráque huiuſmodi quæ diis incenduntur,peregrináque ſunt,purpuram ſimiliter & colores alios,qui à regione non producuntur, omnia denique peregrina,niſi neceſſaria ſint,nemo adducat: nec rurſus aliquid quod regioni neceſſarium ſit,exportet.Hęc omnia legum cuſtodes duodecim,qui reliqui ſunt, exceptis quinq.ſenioribus, procurent atque cognoſcant.Arma verò & inſtrumenta bellica ſi aduectitia arte eſt opus,cõuehãtur. ſimiliter quæ ad hęc idonea ſunt,plantæ,ænea inſtrumenta,funes,animalia, quæ ad bellum conferunt.Quorum magiſtri equitum & ductores exercitus curam habeant, vt ciuitas inuehendi euehendíque ſimul cùm opus ſit facultate non priuetur:de quibus legum cuſtodes ſufficientes decẽtéſque leges ferent.Nulla verò in re pecunię colligendę gratia,vel in ciuitate vel in vniuerſa regione cauponatio fiat.Annonæ autem quæ ex agris percipitur diſtributio,rectè iuxta Cretenſium legem conſtituetur. Nam quæ à regione producũtur,in duodecim partes ab omnibus diſtribuenda ſunt,& ſimiliter conſumenda. Duodecima verò pars quæque,vt tritici,hordei,cęterarúmque frugum & fructuum, venalium quoque omnium animalium tripertito & competenti ratione diſtribuatur,& pars vna liberis,altera ſeruis, tertia opificibus ac omnino aduenis tribuatur:ſiue aliunde venerint aliquandiu vrbẽ habitaturi,& neceſſariis egeant,ſiue propter publicam vel priuatam ciuis alicuius vtilitatem acceſſerint.Hæc igitur tertia omnium neceſſariorũ pars,venalis ſemper ac neceſſario tantũmodo ſit.De duabus verò partibus nihil neceſſariò vẽdatur.Quomodo igitur hæc rectè diſtribuentur?Patet autẽ in primis rectè id fieri poſſe,ſi partim æqualiter,partim inæqualiter diſtributio fiat.CL.Quo pacto?AT.Meliora vtique vel deteriora iſtorum ſingula, neceſſe eſt terram producere atque augere.CL.Quidni?ATHEN.Cùm tres partes ſint,quod huc attinet nemo plus habeat,nec dominus,nec ſeruus,nec aduena,ſed æqualis eadémque ſimiliter ſit omnis diſtributio. Quilibet autem ciuis,cùm duas partes acceperit, ſeruis & liberis quot & qualia velit, ſuo arbitratu diſtribuat. Quod verò plus iſtis eſt,mẽſura & numero ſic diſpertiendum eſt, vt cùm omnium animalium, quibus à terra victus præbetur,numerus habeatur,ita demum fiat partitio. Habitationes poſtea ſeorſum ordinandæ ſunt.Ordo autem talis maximè decet:duodecim vicos per media in ſingulis duodecim partibus vnum eſſe oportet:& in vnoquoque venalium rerũ loca, deorúmque templa & deos ſequentium dæmonũ eſſe conſtructa, ſiue indigetum Magneſiorũ,ſiue aliorũ,quorũ ſtatuæ antiquiſſima memoria conſecratæ ſint.Atque his priſcorũ virorum honores reddendi ſunt. Veſtæ quoque, Iouis,Mineruæ,ſingulorúmque aliorum ſingulis duodecim partibus præſidentium templa & in altiſſimis locis ædes cuſtodũ ſint vndique munitiſſimæ. Reliqua deinde regio opificibus in tredecim partes diſtribuatur. Et pars vna in vrbe habitet,per duodecim vrbis partes diuiſa,aliæ exteriorẽ vndiq; teneãt locũ,atq; in ſingulis vicis opifices ad agriculturæ cõmoditatẽ idonei habitare cõpellãtur.Horũ omniũ curã magiſtratus qui agris præſunt, habeãt,præuideántq; quot quibúſve ſinguli opificibus egent, & vbi habitãtes impedimẽto agricolis non ſint, ſed magnã ipſis vtilitatem conferant.Vrbanorũ quoque ſimiliter opificum curam ædiles habeant.Res autẽ vænales curæ præfectis vrbi ſint qui primo rem ſacram curent: deinde nequis vendendo emendóue iniuriam faciat,vehementer prouideant: & immoderatos,contumelioſóſque omnes cõpeſcant.Hi conſiderent nũquid ciues peregrinis res ſingulas cõueniẽter atque vt lege

A διαπονεῖσθαι, σχεδὸν οὐδεμία φύσις ἱκανὴ τῶν ἀνθρωπίνων· οὐδ' αὖ τὴν μὲν αὐτὸς ἱκανῶς ἀσκεῖν, τὴν δὲ ἄλλον ἀσκοῦντα ἐπιτροπεύειν. τοῦτ' οὖν ἐν πόλει ὑπάρχον δεῖ πρῶτον γίγνεσθαι· μηδεὶς χαλκεύων ἅμα τεκταινέσθω, μηδ' αὖ τεκταινόμενος χαλκευόντων ἄλλων ἐπιμελείσθω μᾶλλον ἢ τῆς αὑτοῦ τέχνης· πρόφασιν ἔχων ὡς πολλῶν οἰκετῶν ἐπιμελούμενος ἑαυτῷ δημιουργούντων, εἰκότως μᾶλλον ἐπιμελεῖται ἐκείνων, διὰ τὸ τὴν πρόσοδον ἐκεῖθεν αὐτῷ πλείω γίγνεσθαι τῆς αὑτοῦ τέχνης· ἀλλὰ μίαν ἕκαστος τέχνην ἐν πόλει κεκτημένος, ἀπὸ ταύτης ἅμα καὶ τὸ ζῆν κτάσθω. τοῦτον δὴ τὸν νόμον ἀστυνόμοι διαπονούμενοι σωζόντων. καὶ τὸν μὲν ἐπιχώριον, ἐὰν εἴς τινα τέχνην ἀποκλίνῃ μᾶλλον ἢ τὴν B τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, κολαζόντων ὀνείδεσί τε καὶ ἀτιμίαις, μέχριπερ ἂν κατευθύνωσιν εἰς τὸν αὑτοῦ δρόμον· ξένων δὲ ἄν τις ἐπιτηδεύῃ δύο τέχνας, δεσμοῖσί τε καὶ χρημάτων ζημίαις καὶ ἐκβολαῖς ἐκ τῆς πόλεως κολάζοντες, ἀναγκαζόντων ἕνα μόνον ἀλλὰ μὴ πολλοὺς εἶναι. μισθῶν δὲ αὐτοῖς πέρι καὶ τῶν ἀναιρέσεων τῶν ἔργων, καὶ ἐάν τις αὐτοὺς ἕτερος ἢ 'κεῖνοι τινὰ ἄλλον ἀδικῶσι, μέχρι δραχμῶν πεντήκοντα ἀστυνόμοι διαδικαζόντων· τὸ δὲ πλέον τούτου τὰ κοινὰ δικαστήρια διακρινόντων κατὰ νόμον. Τέλος δ' ἐν τῇ πόλει μηδένα μηδὲν τελεῖν μήτε ἐξαγομένων χρημάτων μήτε εἰσαγομένων· λιβανωτὸν δὲ, καὶ ὅσα περὶ θεοὺς τὰ τοιαῦτα ἐστὶ ξενικὰ θυμιάματα, καὶ πορφύραν καὶ ὅσα βαπτὰ χρώματα μὴ φερούσης τῆς χώρας, C ἢ περί τινα ἄλλην τέχνην δεομένην ξενικῶν τινῶν εἰσαγωγίμων, μηδενὸς ἀναγκαίου χάριν μήτε τις ἀγέτω, μήτε αὖ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀναγκαίων ἐμμένειν, ἐξαγέτω. τούτων δ' αὖ πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι καὶ ἐπιμελητὰς, τῶν νομοφυλάκων πέντε, ἀφαιρεθέντων τῶν πρεσβυτέρων, τοὺς ἑξῆς δώδεκα. Περὶ δὲ ὅπλων, καὶ ὅσα περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα ὄργανα, ἐάν τινος ἢ τέχνης εἰσαγωγίμου δέῃ γίγνεσθαι, ἢ φυτοῦ, ἢ μεταλλευτικοῦ κτήματος, ἢ δεσμευτικοῦ, ἢ ζώων τινῶν ἕνεκα τῆς τοιαύτης χρείας, ἵππαρχοι καὶ στρατηγοὶ τούτων ἔστωσαν κύριοι εἰσαγωγῆς τε καὶ ἐξαγωγῆς, διδούσης τε ἅμα καὶ δεχομένης τῆς πόλεως. νόμους δὲ περὶ τούτων νομοφύλακες τοὺς πρέποντάς τε καὶ ἱκανοὺς θήσουσι. καπηλείαν δὲ ἕνεκα D χρηματισμῶν, μήτε οὖν τούτου μήτε ἄλλου οὐδενὸς ἐν τῇ χώρᾳ ὅλῃ καὶ πόλει ἡμῖν γίγνεσθαι. Τροφῆς δὲ καὶ διανομῆς τῶν ἐκ τῆς χώρας, ἐγγὺς τῆς τοῦ Κρητικοῦ νόμου ἔοικεν ὀρθότης ἄν τις γιγνομένη, κατὰ τρόπον γίγνεσθαι. δώδεκα μὲν γὰρ δὴ μέρη τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενα νέμειν χρεὼν πάντας, ᾗπερ καὶ ἀναλωτέα. τὸ δὲ δωδέκατον μέρος ἕκαστον οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν, οἷσι δὴ καὶ τὰ ἅπαντα ἀκολουθείτω τἆλλα ὡραῖα νεμόμενα, καὶ ὅσα ζῶα ξύμπαντα πράσιμα ἐν ἑκάστοις ᾖ, τριχῇ διαιρείσθω κατὰ λόγον· ἓν μὲν μέρος, τοῖς ἐλευθέροις· ἓν δὲ, τοῖς τούτων οἰκέταις· τὸ δὲ τρίτον, δημιουργοῖς τε καὶ πάντως τοῖς ξένοις· οἵ τέ τινες ἂν τῶν μετοικούντων ὦσι ξυνοικοῦντες, τροφῆς ἀναγκαίου δεόμενοι, καὶ ὅσοι χρείᾳ τινὶ πόλεως ἤ τινος ἰδιωτῶν εἰσαφικνοῦνται ἑκάστοτε· E πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀπονεμηθὲν τρίτον μέρος, ὤνιον ἐξ ἀνάγκης ἔστω τοῦτο μόνον· τῶν δὲ δύο μερῶν μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω πωλεῖν. πῶς οὖν δὴ ταῦτα ὀρθότατα νέμοιτ' ἄν; πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι τῇ μὲν ἴσα, τῇ δ' οὐκ ἴσα νέμομεν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Χείρω πού καὶ βελτίω τούτων ἕκαστα ἀνάγκη φύειν καὶ ἐκτρέφειν τὴν γῆν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τῶν μὲν τοίνυν τοιούτων τῶν μερῶν τριῶν ὄντων, μηδὲν πλέον ἐχέτω ἢ τοῖς δεσπόταις ἢ δούλοις νεμόμενον, μήτε αὖ τὸ τῶν ξένων· ἀλλὰ τὴν τῆς ὁμοιότητος ἰσότητα ἡ νομὴ πᾶσιν ἀποδιδότω τὴν αὐτήν. λαβὼν δ' ἕκαστος τῶν πολιτῶν τὰ δύο μέρη, κύριος ἔστω τῆς νομῆς δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις, ὁπόσ' ἂν καὶ ὁποῖα βούληται διανέμειν. τὸ δὲ πλέον τούτων μέ- F τροις καὶ ἀριθμῷ τῇδε χρὴ διανέμεσθαι· λαβόντα τὸν ἀριθμὸν πάντων τῶν ζώων οἷς ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν δεῖ γίγνεσθαι, διανέμειν. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο αὐτοῖς οἰκήσεις δεῖ χωρὶς διατεταγμένας εἶναι. τάξις δὲ ἥδε πρέπει τοῖς τοιούτοις· δώδεκα κώμας εἶναι χρὴ, κατὰ μέσον τὸ δωδεκατημόριον ἕκαστον, μίαν, ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ πρῶτον μὲν ἱερὰ καὶ ἀγορὰν ἐξῃρῆσθαι θεῶν τε καὶ τῶν ἑπομένων θεοῖς δαιμόνων· εἴτε τινὲς ἔντοποι Μαγνήτων, εἴτ' ἄλλων ἱδρύματα παλαιῶν, μνήμῃ διασεσωσμένων, εἰσὶ, τούτοις ἀποδιδόντας τὰς τῶν πάλαι τιμὰς ἀνθρώπων. Ἑστίας τε καὶ Διὸς, Ἀθηνᾶς τε, καὶ ὃς ἂν ἀρχηγὸς ᾖ τῶν ἄλλων τοῦ δωδεκάτου ἑκάστου μέρους, ἱερὰ πανταχοῦ ἱδρύσασθαι. πρῶτον δὲ οἰκοδομίας εἶναι περὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα, ὅπῃ ἂν ὁ τόπος ὑψηλότατος ᾖ, τοῖς φρουροῖς ὑποδοχὴν ὅτι μάλιστα εὐερκῆ· τὴν δὲ ἄλλην χώραν κατασκευάζειν πᾶσαν, δημιουργῶν τρισ- G καίδεκα μέρη διελομένους· καὶ τὸ μὲν ἐν ἄστει κατοικίζειν, διελομένους αὖ καὶ τοῦτο εἰς τὰ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως ἁπάσης, ἔξω τε καὶ ἐν κύκλῳ κατανεμηθέντας· ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ τὰ πρόσφορα γεωργοῖς γένη τῶν δημιουργῶν συνοικίζειν. τοὺς δ' ἐπιμελητὰς εἶναι τούτων πάντων, τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας, ὅσων τε καὶ ὧντινων ὁ τόπος ἕκαστος δεῖται· καὶ ὅπου κατοικοῦντες, ἀλυπότατοί τε καὶ ὠφελιμώτατοι ἔσονται τοῖσι γεωργοῦσι. τῶν δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιμεληθῆναι καὶ ἐπιμελεῖσθαι τὴν τῶν ἀστυνόμων ἀρχήν. τοῖς δὲ δὴ ἀγορανόμοις τὰ περὶ ἀγορὰν πού δεῖ ἕκαστα μέλειν. ἡ δ' ἐπιμέλεια, μετὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπίσκεψιν, τῶν κατ' ἀγορὰν μή τις ἀδικῇ τι τῆς τῶν ἀνθρώπων χρείας· τὸ δὲ δεύτερον ἂν εἴη, σωφροσύνης τε καὶ ὕβρεως ἐπισκόπους ὄντας, κολάζειν τὸν δεόμενον κολάσεως. τῶν δὲ ὠνίων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ ξένοις ταχθέντα πωλεῖν τοῖς ἀστοῖς, σκοπεῖν εἰ γίγνεται κατὰ τὸν νόμον

ἑκάστῳ. νόμος δὲ ἔστω, μηνὸς τῇ νέᾳ, ὧν δεῖ πεπρᾶσθαι, τὸ μέρος τοῖς ξένοις ἐξάγειν τοὺς ἐπιτρόπους, ὅσοι τοῖς ἀστοῖς ξένοι ἢ καὶ δοῦλοι ἐπιτροπεύουσι, δωδεκατημόριον πρῶτον τοῦ σίτου· τὸν δὲ ξένον εἰς πάντα τὸν μῆνα ὠνεῖσθαι σῖτον μὲν καὶ ὅσα περὶ σῖτον, ἀγορᾷ τῇ πρώτῃ· δωδεκάτῃ δὲ τοῦ μηνὸς, τὴν τῶν ὑγρῶν οἱ μὲν πρᾶσιν, οἱ δὲ ὠνὴν ποιείσθωσαν δι' ὅλου τοῦ μηνὸς ἱκανήν. τρίτῃ δὲ καὶ εἰκάδι, τῶν ζώων ἔστω πρᾶσις, ὅσα πρατέα ἑκάστοις ἢ ὠνητέα αὐτοῖς δεομένοις· καὶ ὁπόσων σκευῶν ἢ χρημάτων γεωργοῖς μὲν πρᾶσις, οἷον δερμάτων, ἢ καὶ πάσης ἐσθῆτος, ἢ πλοκῆς ἢ πιλήσεως, ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων· ξένοις δὲ ἀναγκαῖον ὠνεῖσθαι παρ' ἄλλων κτωμένοις. καπηλείας δὲ τούτων, ἢ πυρῶν ἢ κριθῶν εἰς ἄλφιτα νεμηθέντων, ἢ καὶ τὴν ἄλλην ξύμπασαν τροφὴν, ἀστοῖς μὲν καὶ τούτων δούλοις μήτε τις πωλείτω, μήτε ὠνείσθω παρὰ τοιούτου μηδεὶς μηδενός· ἐν δὲ ταῖς τῶν ξένων ξένος ἀγοραῖς πωλείτω τοῖς δημιουργοῖς τε καὶ τούτων δούλοις, οἴνου μεταβαλλόμενος καὶ σίτου πρᾶσιν· ὃ δὴ καπηλείαν ἐπονομάζουσιν οἱ πλεῖστοι. καὶ ζώων διαμερισθέντων, μάγειροι διατιθέσθων ξένοις τε καὶ δημιουργοῖς, καὶ τούτων οἰκέταις. πᾶσαν δὲ ὕλην καύσιμον ὁσημέραι ξένος ὁ βουληθεὶς ὠνείσθω μὲν ἀθρόαν παρὰ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπιτρόπων, πωλείτω δὲ αὐτὸς τοῖς ξένοις, καθ' ὅσον ἂν βούληται, καὶ ὁπόταν βούληται. τῶν δὲ ἄλλων χρημάτων πάντων καὶ σκευῶν ὁπόσων ἑκάστοισι χρεία, πωλεῖν, εἰς τὴν κοινὴν ἀγορὰν φέροντας εἰς τὸν τόπον ἕκαστον, ἐν οἷς ἂν νομοφύλακές τε καὶ ἀγορανόμοι μετ' ἀστυνόμων τεκμηράμενοι ἕδρας πρεπούσας, ὅρους θῶνται τῶν ὠνίων· ἐν τούτοις ἀλλάττεσθαι, νόμισμά τε χρημάτων, καὶ χρήματα νομίσματος, μὴ προϊέμενον ἄλλον ἑτέρῳ τὴν ἀλλαγήν. ὁ δὲ προέμενος ὡς πιστεύων, ἐάν τε κομίσηται καὶ ἂν μὴ, στεργέτω, ὡς οὐκέτι δίκης οὔσης τῶν τοιούτων πέρι συναλλάξεων. τὸ δὲ ὠνηθὲν ἢ πραθὲν, ὅσῳ πλέον ἂν ᾖ, καὶ πλέονος ἢ κατὰ τὸν νόμον, ὃς εἴρηκε πόσου προσγενομένου καὶ ἀπογενομένου δεῖ μηδέτερα τούτων ποιεῖν, ἀναγραφέτω τότ' ἤδη παρὰ τοῖς νομοφύλαξι τὸ πλέον, ἐξαλειφέσθω δὲ τὸ ἐναντίον. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ μετοίκων ἔστω τῆς ἀναγραφῆς πέρι τῆς οὐσίας. ἰέναι δὲ τὸν βουλόμενον εἰς τὴν μετοίκησιν, ἐπὶ ῥητοῖς, ὡς οἰκήσεως οὔσης τῶν ξένων τῷ βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ μετοικεῖν, τέχνην κεκτημένῳ καὶ ἐπιδημοῦντι, μὴ πλέον ἐτῶν εἴκοσιν, ἀφ' ἧς ἂν γράψηται, μετοίκιον μηδὲ σμικρὸν τελοῦντι, πλὴν τοῦ σωφρονεῖν, μηδὲ ἄλλο αὖ τέλος ἕνεκα τινὸς ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως. ὅταν δ' ἐξήκωσιν οἱ χρόνοι, τὴν αὑτοῦ λαβόντα οὐσίαν ἀπιέναι. ἂν δ' ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις αὐτῷ συμβῇ λόγου ἀξίῳ πρὸς εὐεργεσίαν τῆς πόλεως γεγονέναι τινὰ ἱκανὴν, καὶ πιστεύῃ πείσειν βουλὴν καὶ ἐκκλησίαν, ἤ τινα ἀναβολὴν τῆς ἐξοικήσεως ἀξιῶν αὑτῷ γίγνεσθαι κυρίως, ἢ καὶ τοπαράπαν διὰ βίου τινὰ μονὴν, ἐπελθὼν καὶ πείσας τὴν πόλιν, ἅπερ ἂν πείσῃ, ταῦτα αὐτῷ τέλεα γιγνέσθω. παισὶ δὲ μετοίκων, δημιουργοῖς οὖσι καὶ γενομένοις τῶν ἐτῶν πεντεκαίδεκα, τῆς μὲν μετοικίας ἀρχέτω χρόνος, ὁ μετὰ τὸ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος· ἐπὶ τούτοις δὲ εἴκοσιν ἔτη μεινάτω ὅπῃ αὐτῷ φίλον· μένειν δὲ ἂν βούληται, κατὰ τὰ αὐτὰ μενέτω πείσας. ὁ δὲ ἀπιὼν, ἐξαλειψάμενος ἴτω τὰς ἀπογραφὰς αἵτινες ἂν αὐτῷ παρὰ τοῖς ἄρχουσι γεγραμμέναι πρότερον ὦσιν.

A cautum eſt, vendant. Lex autẽ eſto, Primo die menſis, eorũ quę vẽdi oportet, partem peregrinis curatores exhibeant, ſcilicet ciues, eorũque miniſtri duodecimam tritici partem: emántque peregrini pro menſis totius tempore triticum & ſimilia quæ primo foro vendũtur: decimo verò die humidorũ vẽditio emptióque menſi ſufficiens ſtatuatur, vigeſimotertio animalium venditio, quibus homines egent, ſupellectiliúmque vt corij veſtiúmque ac ſimilium fiat. Neceſſe autem eſt peregrinos omnia à poſſidentibus emere, ne cauponatio in tritico & hordeo circa farinam ac cętera alimenta, vlla fiat. Nec ciuibus nec ſeruis eorum cauponari omnino liceat. In peregrinorũ tamen B foro peregrino liceat, opificibus, eorúmque ſeruis vinũ cibũque commutare ac vẽdere, carnéſque coctas ſimiliter: quæ res à plurimis cauponatio nominatur. Materiam verò ignis vniuerſam quotidie peregrinus ab iis qui in agris id curant, emere poſſit, cæteríſque peregrinis prout velit & quando velit reuendere. Cæterarum omnium rerum & ſupellectilium quibus vtimur, in communi foro venditio fiat in locis determinatis: vbi legũ cuſtodes, præfectiq. vrbis vnà cũ ædilibus locum deſignarint, & pretia venalibus impoſuerint. Hîc nummi commutentur rebus, ac res nummis. Commutet autem vnuſquiſ-C que per ſeipſum nemini committens. Quod ſi commiſerit, ſiue receperit, ſiue non, quieſcat oportet. Nullum enim commutationum talium iudicium eſt. Si quid verò venditum emptúmque pluris minoriſve eſt, quàm lex iuſſerit, qua rerum venaliũ menſuræ & pretia conſtituta ſunt, apud legũ cuſtodes plus illud conſcribatur, & contrarium deleatur. Eadem ipſa de conſcriptione bonorum, quæ ab incolis peregriníſque poſſidẽtur, fiãt: liceátq. cuiuis certa conditione ad vrbẽ migrare, & hoc ita vt artem aliquam exerceat, nec plures quàm annos viginti à die conſcriptionis permaneat: quo in tempore incolendi ve-D ctigal ſoluere nullum cogatur niſi frugalitatis exemplum, nec emptionis venditioníſque gratia ærario quicquam debeat. Cùm autem viginti anni exacti fuerint, accipiat rem ſuam & abeat. Quòd ſi magnum aliquod beneficium intra viginti annos ciuitati contulerit, velítque plus temporis, aut etiam per vitam in ciuitate manere, fiat ipſi quod petierit, ratúmque habeatur, ſi modò concilio cõcioníque perſuaſerit. Incolarũ autem filiis ſi ipſi quoque opifices ſint, poſt quintumdecimum ætatis annum ita coloniæ tempus incipiat, vt viginti poſtea maneant annos, deinde quò velint proficiſcantur, & ſi manere E voluerint, maneant, poſtquam ſimiliter perſuaſerint. Qui autẽ recedit, deleta deſcriptione, quę ſibi apud magiſtratus erat conſcripta, ſic abeat.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἢ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS NONVS.

Sᴠᴍᴍᴀ ᴅɪᴀʟᴏɢɪ. *Duorum horum librorum, noni & decimi, communis eſt theſis, De iudiciis. Primùm autem generalia quædam præcepta tradit de ratione iudiciorum bene conſtituendorum: non quidem vt de ſingulis criminibus agat, ſed de maximis, ſacrilegiis nimirum, Maieſtatis ſiue perduellionis, cædium, vulnerum. Quodnam Iudicis, & legiſlatoris ſit officium, docet: videlicet vt hic leges, quantum fieri poterit, accuratè tradat, ex honeſti æquíque formula, criminúmque diſcriminibus expenſis ſupplicia quoque varia conſtituat pro criminis merito: ille leges ad facta applicet atque accommodet, factorum circunſtantias prudenter & ſobriè notet, & ex illa factorum* ἰδιοσυγκρισία, *ex legum præſcripto & mandato deſcribat ſententias. Porro conſtituendorum iudiciorum regulas tradit generales, quas ex ipſius contextus lectione commodius perſpicere eſt.*

ΔΙΚΑΙ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα, ἀκόλουθοι ταῖς ἔμπροσθεν πράξεσιν ἁπάσαις οὖσαι, κατὰ φύσιν γίγνοιντο ἂν τὴν τῆς διακοσμήσεως τῶν νόμων. ὧντινων οὖν δὴ πέρι δεῖ γίγνεσθαι δίκας, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ κατὰ γεωργίας τε καὶ ὅσα τούτοις ἕπεται· τὰ δὲ μέγιστα οὔτε εἴρηταί πω, οὔτε καθ' ἓν ἕκαστόν τε λεγόμενον ῥηθὲν, ἣν δεῖ λαμβάνειν αὐτὸ τιμωρίαν, καὶ τίνων ποτὲ δικαστῶν τυγχάνειν. μετ' ἐκεῖν' οὖν ἑξῆς ταῦτα ῥητέον. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Αἰσχρὸν μὲν δή τινα τρόπον, καὶ νομοθετεῖν πάντα ὁπόσα νῦν μέλλομεν τοῦτο δρᾶν ἐν τοιαύτῃ πόλει, ἥν φαμεν οἰκήσεσθαί τε εὖ καὶ τεύξεσθαι πάσης ὀρθότητος, πρὸς ἐπιτήδευσιν ἀρετῆς. ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ τὸ καὶ ἀξιοῦν τῆς τῶν ἄλλων μοχθηρίας τῶν μεγίστων ἐμφύεσθαί τινα μεθέξοντα, ὥστε δεῖν νομοθετεῖν, προκαταλαμβάνοντα, καὶ ἀπειλοῦντα ἐάν τις τοιοῦτος γίγνηται, καὶ τούτων ἀποτροπῆς τε ἕνεκα, καὶ γενομένων κολάσεως, τιθέναι ἐπ' αὐτοῖς νόμους, ὡς ἐσομένοις, ὅπερ εἶπον, αἰσχρὸν μέν τινα τρόπον· ἐπειδὴ δ' οὐ, καθάπερ οἱ παλαιοὶ νομοθέται, θεῶν παισὶ νομοθετούμενοι τοῖς ἥρωσιν, ὡς ὁ νῦν λόγος, αὐτοί τ' ἐκ θεῶν ὄντες, ἄλλοις τε ἐκ τοιούτων γεγονόσιν ἐνομοθέτουν, ἀλλ' ἄνθρωποί τε καὶ ἀνθρώπων σπέρμασι νομοθετοῦμεν τανῦν.

F IVDICIA verò ſi poſt hæc ſuperioribus omnibus actionibus conuenientia reddantur, naturalis vtique ferendarum legum ordo ſeruabitur. Sed de iudiciis quidem agriculturæ ſimilibúſque dictum eſt: de maximis verò iudiciis & iudicibus ſigillatim nondũ diximus, de his ergo deinceps dicemus. ᴄʟɪɴ. Probè. ᴀᴛʜᴇɴ. Turpe quodam modo videri poteſt, leges de huiuſmodi rebus, quales tractabimus, illi ciuitati tribuere, quam dicimus rectè ſe omnino ad virtutis poſſeſſionem habituram. Nam cui abſurdum non G videatur, ſi quis in ciuitate inſtituta putet hominem nequiſſimum ſicut in aliis naſciturum: adeò vt opus ſit legum minis hunc præuenire, ne talis fiat, néue tale committatur, & commiſſa poſitis legibus puniantur: quaſi poſſint in hac quoque republica flagitioſiſſimi homines reperiri? Verùm quoniam non vt priſci legumlatores agimus, qui cùm deorum filij eſſent, heroibus, qui & ipſi è diis nati dicuntur leges ferebant: ſed homines hominibus iſta ſancimus,

vereri par eſt, ne quis ciuium ita natura indomitus & inexorabilis nobis gignatur, vt quaſi legumina fulminis tactu prædura, igni legum etiam fortiſſimarũ decoqui nequeat. Quamobrem ſiquis fortè ſacrilegium committere audeat, legem de hoc feremus, quamuis oneroſam nobis atque moleſtam. Enimuero educatum rectè ciuem, nec volumus, nec valde timemus tam graui morbo laboraturum. Sed ſerui iſtorum forſan & peregrini, peregrinorúmque ſerui huiuſmodi multa aggredientur. Quorum gratia maximè & quia vniuerſa natura hominum imbecillis eſt, tam de ſacrilegio, quàm de aliis quæ aut vix, aut nullo modo ſanari poſſunt, leges conſcribam. Sed procemia primum ſecundum ordinem in ſuperioribus inſtitutum, his omnibus, quàm breuiſſimè præponenda. Ad eum igitur qui nefaria cupiditate, & die tractus, & nocte excitus templa, vt furetur, petit, hæc aliquis inſtructionis, & monitionis gratia diceret. O mirabilis vir, non humanum te malum, neque diuinum ad ſacrilegia vertit: ſed exitialis quidam aſilus, à priſcis atque inexpiatis flagitiis innatus hominibus circumagitans, quem cunctis viribus effugere debes. Quomodo autem effugies audi. Cùm talis oboritur in animo cogitatio, confuge ad expiationes obſecro. Confuge ad liberatorum deorum ſacrificia ſupplex. Confuge ad bonorum virorum conſuetudines, vbi partim audias, partim tu quoque dicas iuſta honeſtáque ab omnibus eſſe colenda. Malorum verò conſuetudines apprimè fugias. Quæ ſi feceris, ceſſaueritque morbus, bene tecum actum erit. Aliter autem, mori ſatius fore arbitratus, deſine viuere. Cùm illis hæc exordia cecinerimus, quorum in animos incidit impia quædam & ciuitati peſtifera cogitatio, quicunque ex his paruerint, eos cum ſilentio dimittemus: ſed hominibus procemio non perſuaſis, ferentes poſt hæc legem, altius intonabimus. Qui deprehenſus in ſacrilegio fuerit, ſi ſeruus peregrinúſve erit, in facie ac manibus calamitate ipſius literis inuſta verberatus prout iudicibus videbitur, nudus extra fines pellatur. Fortè enim hoc ſupplicio continentior factus, euadet denique melior. Nullum quippe ſupplicium lege factum, ad malum tendit. Sed duorum alterum ferè ſemper ſolet efficere. Nam aut melior, aut certè minus prauus, qui pœnas dedit, fieri ſolet. Si verò ciuis quiſpiam aliquid tale in deos aut in parentes, aut in patriam perpetrare, & ad maximam iniuriam induxiſſe animum deprehendatur: hunc iudex, quia ex puero bene doctus educatúſque à maximo ſcelere non abſtinuit, ſanari non poſſe exiſtimet: pœna huic mors malorum minimum. Vituperatus autem vt exemplo alios iuuet, extra fines perdatur. Filiis verò eius, & generi vniuerſo ſi mores paternos fugerint, quia nati ex malo fortiter virtutem ſecuti ſunt, honor exhibeatur & laus. Nullius autem iſtorum pecuniæ in fiſcum redigantur in republica, in qua ſortes eaſdem ſemper & æquales permanere oportet. Sed quando quis ea patrauit quæ pecuniarum mulcta luenda ſunt, quod ſupra ſortem poſſidetur, id impendatur, ſors integra maneat. Cuius rei exactam veritatem à deſcripto cenſu legum cuſtodes ſemper iudicibus deferant: nequis vnquam propter indigentiam pecuniarum ſua ſorte priuetur. Quòd ſi quis maiore dignus damno videatur, nec fideiuſſione liberalitatéque amicorum liberetur, manifeſtis diuturniſque vinculis & cæteris opprobriis puniatur. Peccatum nullum impunitum ſit, neque profugus vllus, & impunis abeat: ſed aut morte plectatur, aut vinculis, aut verberibus, aut ignobiliter ſedendo ſtandóque in ſacris ad extremitates regionis productus, aut pecuniis, ea ratione quam diximus, mulctatus, pœnas luat. Iudices autem capitalis criminis legum cuſtodes ſint: & optimi quique ex eorum numero electi, qui anno proximè præterito functi magiſtratibus fuerint. quo autem modo accuſationes citationéſque & ſimilia fieri debeant: poſteriores legumlatores determinent. Suffragiorum autem ſententiæque modum, noſtri officij eſt lege præſcribere. Manifeſtè igitur iſta ferantur. Sed ante hęc coram accuſante defendentéque quàm proximè ſeruata ipſorum dignitate iudices ſedeant. Vbi ciues qui otio abundant, omnes adſint taliáque iudicia diligenter audiant. In quibus cum prima oratio ab accuſatore fuerit habita, defenſor alteram dicat. Deinde ſenior de iudicibus, quæ dicta ſunt, omni adhibita diligentia ſufficienter examinet: poſt eum cæteri omnes conſiderent, quodcunque ab aduerſariis dictum vel non dictum perquirendum ſinguli putant: qui autem nihil diſcuſſione ſua dignum cenſet, alteri examinationem ipſam relinquat. At tandem in Veſtæ ſacrario ſcripta quę tunc cõcluſa fuerunt, inſertis omnium iudicum ſignis deponantur. Poſtridie rurſus eodem in loco cõgregati eodem modo examinent, iudicéntque: & ſignis appoſitis, omnibus quæ dicta fuerint, deponãt. Cum-

διεξελθεῖν τὴν δίκην, καὶ σημεῖα ἐπιβάλλοντας αὖ τοῖς λεχθεῖσι·

A ἀνεμέσητον δὴ φοβεῖσθαι μή τις ἐγγίγνηται τῶν πολιτῶν ἡμῖν οἷον κερασβόλος· ὃς ἀτεράμων εἰς τοσοῦτον φύσει γίγνοιτ' ἄν, ὥστε μὴ τήκεσθαι καθάπερ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρί. νόμοις οὔτοι καίπερ οὕτως ἰσχυροῖς οὖσιν, ἄτηκτοι γίγνωνται. ὧν δὴ χάριν, οὐκ ἐπίχαριν λέγοιμ' ἂν πρῶτον νόμον, ἱερῶν πέρι συλήσεως, ἄν τις τοῦτο δρᾶν τολμᾷ. καὶ πολίτην μὲν τῶν τεθραμμένων ὀρθῶς, οὔτ' ἂν βουλοίμεθα, οὔτε ἐλπιστὸν πάνυ τι νοσῆσαί ποτε ἂν ταύτην τὴν νόσον· οἰκέται δὲ ἂν τούτων καὶ ξένοι καὶ ξένων δοῦλοι πολλὰ ἂν ἐπιχειρήσειαν τοιαῦτα. ὧν ἕνεκα μὲν μάλιστα, ὅμως δὲ καὶ ξύμπασαν τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθένειαν εὐλαβούμενος, ἐρῶ τὸν τῶν ἱεροσύλων πέρι νόμον, καὶ τῶν ἄλλων πάν-
B των τῶν τοιούτων ὅσα δυσίατα καὶ ἀνίατα. προοίμια δὲ τούτοισι, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμολογηθέντα, προῤῥητέον ἅπασιν ὡς βραχύτατα. λέγοι δή τις ἄν, ἐκείνῳ διαλεγόμενος ἅμα καὶ παραμυθούμενος ὃν ἐπιθυμία κακὴ παρακαλοῦσα μεθ' ἡμέραν τε, καὶ ἐπεγείρουσα νύκτωρ, ἐπί τι τῶν ἱερῶν ἄγει συλήσοντα, τάδε, Ὦ θαυμάσιε, οὐκ ἀνθρώπινόν σε κακὸν οὐδὲ θεῖον κινεῖ τὸ νῦν ἐπὶ τὴν ἱεροσυλίαν προτρέπον ἰέναι· οἶστρος δέ σέ τις ἐμφυόμενος ἐκ παλαιῶν καὶ ἀκαθάρτων τοῖς ἀνθρώποις ἀδικημάτων, περιφερόμενος ἀλιτηριώδης· ὃν εὐλαβεῖσθαι χρεὼν παντὶ σθένει. τίς δ' ἐστὶν εὐλάβεια, μάθε· ὅταν σοι προσπίπτῃ τι τῶν τοιούτων δογμάτων, ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτρο-
C παίων ἱερὰ ἱκέτης, ἴθι ἐπὶ τῶν λεγομένων ἀνδρῶν ὑμῖν ἀγαθῶν ξυνουσίας· καὶ τὰ μὲν ἄκουε, τὰ δὲ πειρῶ λέγειν αὐτὸς, ὡς δεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια πάντα ἄνδρα τιμᾶν. τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. καὶ ἐὰν μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα· εἰ δὲ μὴ, καλλίω θάνατον σκεψάμενος, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. ταῦτα ἡμῶν ᾀδόντων προοίμια τοῖς πάντα ταῦτα ἐπινοοῦσιν ὅσα ἀνόσια ἔργα καὶ πολιτοφθόρα, τῷ μὲν πειθομένῳ τὸν νόμον ἐᾶν σιγῇ δεῖ· τῷ δὲ ἀπειθοῦντι, μετὰ τὸ προοίμιον ᾄδειν μέγα· Ὃς δ' ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, ἐὰν μὲν ᾖ δοῦλος ἢ ξένος, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφορὰν, καὶ μαστιγωθεὶς ὁπόσας ἂν δόξῃ τοῖς δικασταῖς, ἐκτὸς τῶν ὅρων τῆς χώ-
D ρας γυμνὸς ἐκβληθήτω. τάχα γὰρ ἂν δοὺς ταύτην τὴν δίκην, γένοιτ' ἂν βελτίων, σωφρονισθείς. οὐ γὰρ ἐπὶ κακῷ δίκη γίγνεται οὐδεμία, γιγνομένη κατὰ νόμον. δυοῖν δὲ θάτερον ἀπεργάζεται σχεδόν· ἢ γὰρ βελτίονα ἢ μοχθηρότερον ἧττον ἐξειργάσατο τὸν τὴν δίκην παρασχόντα. πολίτης δὲ ἄν τις ποτέ τι τοιοῦτον δρῶν ἀναφανῇ. περὶ θεοὺς ἢ περὶ γονέας ἢ περὶ πόλιν ἠδικηκὼς τῶν μεγάλων τινὰ καὶ ἀποῤῥήτων ἀδικιῶν, ὡς ἀνίατον ἤδη τοῦτον ὄντα ὁ δικαστὴς διανοείσθω, λογιζόμενος οἵας παιδείας τε καὶ τροφῆς ἐκ παιδὸς τυγχάνων, οὐκ ἀπέσχετο τῶν μεγίστων κακῶν. δίκη δὴ τούτῳ θάνατος ἐλάχιστον τῶν κακῶν· τοὺς δὲ ἄλλους παράδειγμα ὀνήσει, γενόμενος ἀκλεὴς καὶ ὑπὲρ τοὺς τῆς
E χώρας ὅρους ἀφανισθείς. παισὶ δὲ καὶ γένει, ἐὰν φύγωσι τὰ πατρῷα ἤθη, κλέος ἔστω, καὶ λόγος ἔντιμος λεγόμενος, ὡς εὖ τε καὶ ἀνδρείως εἰς ἀγαθὸν ἐκ κακοῦ διαπεφευγότων. δημόσια δὲ χρήματα οὐδενὸς τῶν τοιούτων τῇ πολιτείᾳ πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι, ἐν ᾗ δεῖ τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ καὶ ἴσους ὄντας διατελεῖν κλήρους. ζημίας δ' ἐκτίσεις ὅταν ἀδικεῖν ἄξια δοκῇ τις χρημάτων, ἐκτίνειν· ἂν ᾖ τι τῶν τοῦ κλήρου κατεσκευασμένου περιττεῦον, μέχρι τοσούτου ζημιωθέντα. τὸ δὲ πλέον, μή. τὰς δ' εἰς ταῦτα ἀκριβείας ἐκ τῶν ἀπογραφῶν νομοφύλακες σκοποῦντες, τὸ σαφὲς
F ἐξαγγελλόντων ἀεὶ τοῖς δικασταῖς· ὅπως ἂν τῶν κλήρων ἀργὸς μηδεὶς μηδέποτε γίγνηται δι' ἀπορίαν χρημάτων. ζημίας δὲ ἄν τις πλέονος ἄξιος εἶναι δοκῇ, ἐὰν ἄρα μή τινες ἐθέλωσιν αὐτὸν τῶν φίλων ἐγγυᾶσθαί τε καὶ ξυνεκτίνοντες ἀπελευθεροῦν, δεσμοῖς τε χρονίοις καὶ ἐμφανέσι καί τισι προπηλακισμοῖς κολάζειν· ἄτιμον δὲ παντάπασι μηδένα εἶναι μηδέποτε μηδ' ἐφ' ἑνὶ τῶν ἁμαρτημάτων, μηδ' ὑπερόριον φυγάδα. θάνατον δὲ, ἢ δεσμοὺς, ἢ πληγὰς, ἤ τινας ἀμόρφους ἕδρας, ἢ στάσεις ἢ παραστάσεις εἰς ἱερὰ ἐπὶ τὰ τῆς χώρας ἔσχατα, ἢ χρημάτων καθάπερ ἔμπροσθεν εἴπομεν ἐκτίσεις γίγνεσθαι δεῖν, τὴν δίκην ταύτην γιγνέσθω. δικα-
G σταὶ δὲ ἔστωσαν θανάτου πέρι νομοφύλακές τε, καὶ τὸ τῶν περυσινῶν ἀρχόντων ἀριστίνδην ἀπομερισθὲν δικαστήριον. εἰσαγωγὰς δὲ τούτων, καὶ προσκλήσεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ὡς δεῖ γίγνεσθαι, τοῖς νεωτέροις νομοθέταις χρὴ μέλειν. τὴν διαψήφισιν δὲ ἡμέτερον ἔργον νομοθετεῖν. ἔστω δὴ φανερὰ μὲν ἡ ψῆφος τιθεμένη· πρὸ τούτου δὲ, κατὰ τὸ στόμα τοῦ διώκοντός τε καὶ φεύγοντος, ὁ δικαστὴς ἐξῆς ἡμῖν ἐγγύτατα κατὰ πρέσβιν ἱζέσθω. πάντες δ' οἱ πολῖται ὅσοιπερ ἂν ἄγωσι σχολὴν, ἐπήκοοι ἔστωσαν σπουδῇ τῶν τοιούτων δικῶν. λέγειν δὲ ἕνα λόγον, πρῶτον μὲν, τὸν διώκοντα· τὸν δὲ φεύγοντα, δεύτερον. μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους, ἄρχεσθαι μὲν τὸν γεραίτατον ἀνακρίνοντα, ἰόντα εἰς τὴν τῶν λεχθέντων σκέψιν ἱκανήν· μετὰ δὲ τὸν πρεσβύτατον, ἐξῆς ἅπαντας δεῖ διεξελθεῖν ὅ, τι ἂν παρ' ἑκατέρου τις τῶν ἀντιδίκων ῥηθὲν ἢ μὴ ῥηθὲν ἐπιποθῇ τινα τρόπον. ὁ δὲ μηδὲν ποθῶν, ἄλλῳ τὴν ἀνάκρισιν ἀποδιδότω. τῶν δὲ ῥηθέντων ἐπισφραγισαμένους ὅσα ἂν εἶναι καίρια δοκῇ, γράμμασι σημεῖα ἐπιβάλλοντας πάντων τῶν δικαστῶν, θεῖναι ἐπὶ τὴν Ἑστίαν. καὶ πάλιν αὔριον εἰς ταυτὸν ξυνελθόντας, ὡσαύτως τε ἀνακρίνοντας, καὶ τρὶς δράσαντας τοῦτο, τεκμήριά τε καὶ μάρτυρας ἱκανῶς

παρακαθίζοντας, ψῆφον ἱερὰν ἕκαστον φέροντα, καὶ ὑπομνύμενον πρὸς τῆς Ἑστίας εἰς δύναμιν τὰ δίκαια καὶ ἀληθῆ κρίνειν, οὕτω τέλος ἐπιθεῖναι τῇ τοιαύτῃ δίκῃ. μετὰ δὲ τὰ περὶ θεούς, τὰ περὶ κατάλυσιν τῆς πολιτείας· ὃς ἂν ἄγων εἰς ἀρχὴν ἄνθρωπον, δουλῶται μὲν τοὺς νόμους, ἑταιρείαις δὲ τὴν πόλιν ὑπήκοον ποιῇ, καὶ βιαίως δὴ πάντα ταῦτα πράττων, καὶ στάσιν ἐγείρων παρανόμως· τοῦτον δὴ διανοεῖσθαι δεῖ πάντων πολεμιώτατον ὅλῃ τῇ πόλει. τὸν δὲ κοινωνοῦντα μὲν τῶν τοιούτων μηδενί, τῶν μεγίστων δὲ μετέχοντα ἀρχῶν ἐν τῇ πόλει, λεληθότα τε ταῦτα αὐτὸν ἢ μὴ λεληθότα, δειλίᾳ δ' ὑπὲρ πατρίδος αὐτοῦ μὴ τιμωρούμενον, δεῖ δεύτερον ἡγεῖσθαι τὸν τοιοῦτον πολίτην κάκῃ. πᾶς δὲ ἀνὴρ οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, ἐνδεικνύτω ταῖς ἀρχαῖς, εἰς κρίσιν ἄγων τὸν ἐπιβουλεύοντα βιαίου πολιτείας μεταστάσεως ἅμα καὶ παρανόμου. δικασταὶ δὲ ἔστωσαν τούτοις οἵπερ τοῖς ἱεροσύλοις, καὶ πᾶσαν τὴν κρίσιν ὡσαύτως αὐτοῖς γίγνεσθαι καθάπερ ἐκείνοις· τὴν ψῆφον δὲ θάνατον φέρειν τὴν πλήθει νικῶσαν. ἑνὶ δὲ λόγῳ, πατρὸς ὀνείδη καὶ τιμωρίας παίδων μηδενὶ ξυνέπεσθαι, πλὴν ἐάν τινι πατὴρ καὶ πάππος καὶ πάππου πατὴρ ἐφεξῆς ὀφλῶσι θανάτου δίκην. τούτους δὲ ἡ πόλις ἔχοντας τὴν αὑτῶν οὐσίαν, πλὴν ὅσον κατεσκευασμένου τοῦ κλήρου παντελῶς, εἰς τὴν αὑτῶν ἀρχαίαν ἐκπεμπέσθω πατρίδα καὶ πόλιν. οἷς δ' ἂν τῶν πολιτῶν υἱεῖς ὄντες τυγχάνωσι πλείους ἑνός, μὴ ἔλαττον δέκα ἔτη γεγονότες, κληρωσάντων μὲν τούτων δέκα, οὓς ἂν ἀποφήνῃ πατὴρ, ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρὸς ἢ μητρός· τῶν δὲ λαχόντων τὰ ὀνόματα εἰς Δελφοὺς πεμφθέντων. ὃν δ' ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον καταστῆσαι τὸν τῶν ἐκλιπόντων, τύχῃ ἀμείνονι. ΚΛ. Καλῶς. ΑΘΗ. Κοινὸς δ' ἔτι τρίτος εἷς ἔστω νόμος, περὶ δικαστῶν τε οὓς δεῖ δικάζειν αὐτοῖς, καὶ ὁ τρόπος τῶν δικῶν, οἷς ἂν προδοσίας αἰτίαν ἐπιφέρων τις εἰς δικαστήριον ἄγῃ. καὶ περὶ μονῆς ὡσαύτως τοῖς ἐκγόνοις καὶ ἐξόδου τῆς πατρίδος εἷς ἔστω περὶ ταῦτα νόμος τοῖς τρισί, προδότῃ, καὶ ἱεροσύλῳ, καὶ τοὺς τῆς πόλεως νόμους βίᾳ ἀπολλῦντι. κλέπτῃ δέ, ἐάν τε μέγα ἐάν τε σμικρὸν κλέπτῃ τις, εἷς αὖ νόμος κείσθω καὶ μία δίκης τιμωρία ξύμπασι. τὸ μὲν γὰρ κλαπὲν δή, χρεὼν διπλάσιον πρῶτον ἐκτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ τις τὴν τοιαύτην δίκην, καὶ ἱκανὴν ἔχῃ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἀποτίνειν ὑπὲρ τοῦ κλήρου· ἐὰν δὲ μή, δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ, ἢ πείσῃ τὸν καταδικασάμενον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ κλοπῆς δημοσίᾳ δίκην, πείσας τὴν πόλιν, ἢ τὸ κλέμμα ἐκτίσας διπλοῦν, ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν. ΚΛ. Πῶς δὴ λέγομεν, ὦ ξένε, μηδὲν διαφέρειν τῷ κλέπτοντι, μέγα ἢ σμικρὸν ὑφελομένῳ, καὶ ἐξ ἱερῶν ἢ ὁσίων, καὶ ὅσα ἄλλα δὴ περὶ κλοπὴν πᾶσαν ἀνομοιότητα ἔχοντα; οἷς δεῖ ποικίλοις οὖσιν ἕπεσθαι τὸν νομοθέτην, μηδὲν ὁμοίαις ζημίαις ζημιοῦντα; ΑΘ. Ἄριστ', ὦ Κλεινία, σχεδόν τι με ὥσπερ φερόμενον ἀντικρούσας ἀνήγειρας· ἐννενοηκότα δὲ καὶ πρότερον ὑπέμνησας, ὅτι τὰ περὶ τὴν τῶν νόμων θέσιν οὐδενὶ τρόπῳ πώποτε γέγονεν ὀρθῶς διαπεπονημένα, ὥς γε ἐν τῷ νῦν παραπεπτωκότι λέγειν. πῶς δ' αὖ καὶ τοῦτο λέγομεν; οὐ κακῶς ἀπῃκάσαμεν, ὅτε δούλοις, ὡς ἰατρευομένοις ὑπὸ δούλων, ἀπεικάζομεν πάντας τοὺς νῦν νομοθετουμένους. εὖ γὰρ ἐπίστασθαι δεῖ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καταλάβοι ποτέ τις ἰατρὸς τῶν ταῖς ἐμπειρίαις ἄνευ λόγου τὴν ἰατρικὴν μεταχειριζομένων, ἐλεύθερον ἐλευθέρῳ νοσοῦντι διαλεγόμενον ἰατρόν, καὶ τῷ φιλοσοφεῖν ἐγγὺς χρώμενον μὲν τοῖς λόγοις, ἐξ ἀρχῆς τε ἁπτόμενον τοῦ νοσήματος, περὶ φύσεως πάσης ἐπανιόντα τῆς τῶν σωμάτων, ταχὺ καὶ σφόδρα γελάσειεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἄλλους εἴποι λόγους ἢ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτ' ἀεὶ προχείρους ὄντας τοῖς πλείστοις λεγομένοις ἰατροῖς. φαίη γὰρ ἄν, ὦ μῶρε, οὐκ ἰατρεύεις τὸν νοσοῦντα, ἀλλὰ σχεδὸν παιδεύεις, ὡς ἰατρὸν ἀλλ' οὐχ ὑγιῆ δεόμενον γίγνεσθαι. ΚΛ. Οὐκοῦν λέγων τὰ τοιαῦτα, ὀρθῶς ἂν λέγοι; ΑΘΗΝ. Τάχ' ἂν, εἰ προσδιανοοῖτό γε ὡς ὅστις περὶ νόμων οὕτω διεξέρχεται, καθάπερ ἡμεῖς τανῦν, παιδεύει τοὺς πολίτας, ἀλλ' οὐ νομοθετεῖ· ἆρ' οὖν οὐ καὶ τοῦτ' ἂν πρὸς τρόπου λέγειν φαίνοιτο; ΚΛ. Ἴσως. ΑΘΗΝ. Εὐτυχὲς δὲ ἡμῶν τὸ παρὸν γέγονε. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘ. Τὸ μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι νομοθετεῖν, ἀλλ' αὐτοὺς ἐν σκέψει γενομένους περὶ πάσης πολιτείας πειρᾶσθαι κατιδεῖν τό, τε ἄριστον καὶ τὸ ἀναγκαιότατον, τίνα τρόπον ἂν γιγνόμενον γίγνοιτο. καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, εἰ μὲν βουλόμεθα, τὸ βέλτιστον σκοπεῖν· εἰ δὲ βουλόμεθα, τὸ ἀναγκαιότατον, περὶ νόμων. αἱρώμεθα οὖν ὁπότερον δοκεῖ. ΚΛ. Γελοίαν, ὦ ξένε, προτιθέμεθα τὴν αἵρεσιν· καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ κατεχομένοις νομοθέταις ὅμοιοι γιγνοίμεθ' ἂν ὑπὸ μεγάλης τινὸς ἀνάγκης ἤδη νομοθετεῖν, ὡς οὐκέτ' ἐξὸν εἰς αὔριον. ἡμῖν δ', εἰπεῖν σὺν θεῷ, ἔξεστι, καθάπερ ἢ λιθολόγοις, ἢ καί τινος ἑτέρας ἀρχομένοις συστάσεως, παραφορήσασθαι χύδην, ἐξ ὧν ἐκλεξόμεθα τὰ πρόσφορα τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι συστάσει, καὶ δὴ καὶ κατὰ σχολὴν ἐκλέξασθαι. θῶμεν οὖν, ἡμᾶς νῦν εἶναι μὴ τοὺς ἐξ ἀνάγκης οἰκοδομοῦντας, ἀλλὰ τοὺς ἔτι κατὰ σχολὴν ἐπὶ τὰ μὲν παρατιθεμένους, τὰ δὲ ξυνιστάντας· ὥστε ὀρθῶς ἔχει τὰ μὲν ἤδη τῶν νόμων λέγειν ὡς τιθέμενα, τὰ δ' ὡς παραθέματα. ΑΘ. Γένοιτ' οὖν ἂν ἡμῖν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν μᾶλλον ἡ σύνοψις τῶν νόμων. ἴδωμεν γὰρ οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, τὸ τοιόνδε περὶ νομοθετῶν. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘΗΝ. Γράμματα μέν που καὶ ἐν γράμμασι λόγοι καὶ ἄλλων εἰσὶ πολλῶν ἐν ταῖς πόλεσι γεγραμμένοι·

A que hoc ſimiliter tertiò fecerint, ſignis teſtibúſque ſufficienter aſſumptis, ſacrum ſinguli ferentes ſuffragium iureiurando per Veſtam verè iuſtéque pro viribus ſe iudicaturos affirment: atq. ita huic iudicio finẽ imponãt. Poſt peccata in deos cõmiſſa, de his dicatur quæ in reipublicæ perniciem committuntur. Qui principatum ad hominis arbitrium redigit, eíque leges ſubigit: atque ita ciuitatem ſubiicit factionibus, & vi adhibita contra leges ſeditionibus eam replet: hic vniuerſæ ciuitati hoſtis eſt maximus omnium iudicandus. Secundus ille hoſtis eſt, qui quamuis particeps huius ſceleris non ſit, tamen cùm ampliſſimis fungatur in ea republica magiſtratibus, eas con-
B iurationes non animaduertit, & ſi animaduertit, timiditate quadam patriæ non ſuccurrit. Quare vnuſquiſque vir, qui modò alicuius pretij ciuis fore ſtudet, hæc iudicibus referat, eúmque in iudicium trahat, qui patriæ inſidiatus vi ad iniquã gubernationem vertere illam conatur. Iudices autem huius ſceleris ſint, qui & ſacrilegij, totúmque iudicium ſimiliter peragatur: & ſuffragia quæ multitudine vincunt morte condemnent. Et vt breuiter dicam, peccata patris non luant filij, niſi pater, auus, ac proauus deinceps capitis rei ſint. hos autem cum bonis ſuis, ſorte ſemper excepta, in antiquam ciuitas patriam
C mittat. Et de filiis ciuium, quibus plures quàm vnus ſunt, non pauciores quàm decem annos nati, eos ſorte deligant, quos patres, aut aui paterni materníue nominauerint, nomináque ipſorum Delphos mittant, & qui oraculo Apollinis approbabitur, huic feliciores fortuna ſors & domus deſtituta reddatur. CLIN. Rectè id quidem. ATHEN. Communis præterea tertia lex de iudicibus, iudiciíque modo, aduerſus eos qui proditionis accuſati ſunt. Et de manſione filiorum atque nepotum ſiue exitu è patria vna lex aduerſus tres ſimiliter ſit, proditorem, ſacrilegum, & violentum legum ciuilium euerſorem. De furto autem, ſiue magnum quid, ſeu paruum quis furatus ſit, vna lex pœnáque ſimilis omnibus ſit. Damnatus e-
D nim quiſpiam furti, ſi vltra ſortem bona ſua ſufficiunt, duplum reddat: aliter vinciatur, donec aut illi perſuaſerit cui debet, aut reddiderit. Quod ſi publicum furtum fuerit, tum demum à carcere liberetur, cùm ciuitati perſuaſerit, vel duplũ reddiderit. CLIN. Quónam modo dicimus hoſpes nihil differre ſiue magnum ſeu paruũ ſit furtum, ſiue à ſacro loco, ſeu non ſacro ſublatum ſit, ſeu quomodocunque aliter id fiat? Quippe cùm multis modis committi furtum poſſit, ſceleris varietatem diſſimilitudinémque conijcere legiſlator debet, nec ſimilibus pœnis quæ ſimilia non ſunt, punire. ATH. Opportunè, ô Clinia impetu currentem me retraxiſti, & in memoriam quæ olim quando-
E que cogitaueram redegiſti, ad hunc vſque diẽ leges nullo modo rectè conſtitutas fuiſſe, vt nobis præſentia cõſiderantibus ſuccurrit dicere. CLIN. Quomodo ruſus id dicimus. ATHEN. Congrua profectò imagine vſi ſumus, quando omnes qui hactenus leges recipiunt, ſeruis illis contulimus, qui ab aliis ſeruis curarentur. Illud certè ignorare non decet, quòd ſi medicus quiſpiam eorum qui vſu quodam abſque ratione medentur, liberum medicum philoſophiæque ſtudioſum ægrotãti libero colloquẽtem audiat, dũ morbi initia rationibus indagat, & de natura corporum diligentius diſſerit, ridebit protinus: & aduerſus illum ea dicet quæ hac in re plurimis medicorum in
F promptu ſemper eſſe ſolent. Non mederis, inquiet, ægrotãti, ô fatue: ſed quaſi doctrina non ſanitate indigeat, doces. CLIN. An non rectè ſic loqui videbitur? ATHEN. Nónne & nobis merito idem obiiciet? quòd quicunque de legibus vt modò nos, differit, non leges condit, ſed ciues erudit? CLI. Fortaſſe. ATH. Sed feliciter in præſentia nobis contingit. CL. Quidnam? ATH. Quòd nihil ad ferendas leges nos vrget: ſed ipſi ſpõte hac conſideratione ſuſcepta, de omni reipublicæ diſciplina, quid optimum atque neceſſarium ſit, quomodóque id peragatur, perſpicere nitimur. Cùm ergo liceat ſi volumus quid optimum ſit aut quid maximè neceſſarium in legibus conſiderare, vtrum
G nobis videtur, tractandum in præſentia eligamus. CLINIA. Ridicula hæc hoſpes optio eſt: manifeſtéque nos illis ſimiles facit, qui neceſſitate ingenti leges ferre ita in præſentia compelluntur, vt in craſtinum licere non videatur. Nobis autem dei auxilio, quemadmodum illis qui ex lapidibus vel ex alia quauis materia aliquid conſtruunt, licet fuſim ea colligere, ex quibus futura commoda operi abſque vlla feſtinatione deligentur. Quaſi ergo ædificatores minimè feſtinantes, alia modò fundemus, alia hinc ad ædificandum ſumamus: adeò vt in ferendis legibus, alia quaſi modò ponantur, alia verò quaſi iam poſitis apponantur. ATHEN. Sic vtique ſecundum naturam magis, ô Clinia, compendiaria nobis fiet legum conſpectio. Sed illud per deos de legumlatoribus conſideremus. CLIN. Quidnam? ATHEN. Multorum ſcripta ſermonéſque

in ciuitatibus extant, ſunt autem & legiſlatoris ſcripta & ſermones. CLIN. Quídni? ATHEN. Vtrum igitur poëtarum cæterorúmque ſcriptorum operibus de ratione viuendi compoſitis animum applicabimus: legum verò latorum, nequaquam? an his maximè omnium? CLIN. Iſtis omnino. ATH. Legiſlatoré ergo ſcribentium ſolum oportet de honeſto, bono, iuſtóque conſulere, doceréque qualia hęc ſint, & quomodo his agenda, qui felices futuri ſunt. CLINIA. Quidni? ATHEN. Turpe enim eſt, cùm Homerus, Tyrtæus, cæteríque poëtæ probè de vita ſtudiiſque hominum ſcripſerint: turpe inquam Lycurgo atque Soloni, cæteríſque legumlatoribus minus id facere. Rectum igitur ipſum præ cæteris omnibus ſcriptis leges mirificè præ ſe ferre debent: cæterorum verò ſcripta probari, ſi legibus conſentanea ſunt: ſin diſſona, derideri. Sic igitur leges ciuitatibus conſcribantur, vt patris matríſque perſonam lator legum penitus gerat: ſcriptáque charitatis prudentiæque virtutem habeant potius, quàm domini tyrannique imperium minitantis tantum & deſcribentis, rationem verò nullam penitus aſſignãtis. Conſideremus igitur an hac via nobis progrediendum ſit, ſiue poſſimus, ſiue nõ. Sed accingamur iam: & pro viribus hac via procedentes etiam ſi pati quicquam neceſſe ſit, toleremus. quod vtinam felix ſit: eritque profectò, ſi deus voluerit. CLIN. Rectè locutus es: quare ſic faciamus. ATH. Conſiderandum eſt ergo primum, vt cœpimus diligẽter de ſacrilegio, de furto, de cæteris omnibus injuriis, nec grauiter ferendũ, ſi in ea ipſa legum deſcriptione, aliam iam poſuimus, de aliis diſceptamus. Non enim legumlatores iam ſumus, ſed efficimur modò & cito fortaſſis erimus. Verùm ſi de his quæ propoſui, ita vt dixi, conſiderandum videtur, conſideremus. CLI. Sic omnino. ATH. De honeſtis igitur iuſtíſque rebus omnibus, inſpicere id conemur, quo nos, qui cæteros ſi nõ poſſumus, certè cupimus præcellere, nobis ipſis conuenimus, & quo diſcrepamus, quo item alij à ſeipſis. CLINIA. Quas quæſo inter nos differentias dicis? ATHEN. Conabor exponere. De iuſtitia omnino iuſtíſque hominibus & rebus & actionibus omnes quodãmodo conſentimus: quod videlicet omnia hæc honeſta pulchráque ſint: ita vt ſi quis iuſtos homines etiamſi corpore deformes ſint, ſecundum ipſum iuſtitiæ habitum pulcherrimos aſſerat, nemo ſit iudicium illius reprobaturus. CLIN. Nemo ferè qui ita loquatur perperam loqui videbitur. ATHEN. Rectè igitur. CLINIA. Fortè. ATHEN. Sed videamus age, ſi omnia quę iuſtè fiunt, honeſta pulchráque ſunt. Omnium verò paſſiones nobis ſunt fermè actionibus ſimiles. CLINIA. Quid hoc? ATHENIEN. Actio vtique quæcunque iuſta eſt, quatenus iuſtitiæ eatenus & honeſti eſt particeps. CLINIA. Cur non? ATHENIEN. Quare paſſio quoque iuſta, ſi æqui, honeſti atque iuſtitiæ particeps eſſe dicatur, haud diſſona nobis erit oratio. CLINIA. Vera loqueris. ATHEN. Si autem paſſionem aliquam iuſtam quidem eſſe affirmabimus, honeſtam verò negabimus, iuſtum & honeſtum inter ſe diſſonabunt. Iuſta enim turpiſſima eſſe dicentur. CLIN. Quomodo id dixiſti? ATHEN. Nihil difficile cognitu. leges enim quę paulo prius nobis poſitę ſunt, contraria penitus præcipere his verbis videbuntur. CLINIA. Quo pacto. ATHEN. Sacrilegum cenſebamus iuſtè moriturum, legum quoque bene poſitarum hoſtem ſimiliter. Cúmque multas huiuſmodi leges ſcripturi eſſemus, retraximus nos cõſiderantes has paſſiones tam multitudine quàm magnitudine infinitas eſſe, iuſtiſſimas quidem omnium paſſionum, ſed turpiſſimas quoque omnium. Nónne ſic honeſta iuſtáque modò quaſi eadem, modò quaſi contraria, videbuntur? CLIN. Ita videtur. ATHEN. Multi igitur diſſonè ſic honeſta iuſtáque quaſi diſcrepantia, nuncupant. CLI. Ita prorſus apparet. ATHEN. Sed rurſus videamus, ô Clinia, quomodo nos de his conſentimus. CLIN. Quem dicis conſenſum? ATHEN. In ſuperioribus disertè mihi dictum arbitror. CLIN. Quo pacto? ATHE. Quod ſi ſuprà dictum non eſt, nunc ſaltem me dicere exiſtimate. CLIN. Quidnam? ATHEN. Malos omnes omnino non ſponte malos eſſe. quod ſi ita eſt, illud quoque ſequi neceſſe eſt. CLIN. Quid? ATHEN. Iniuſtum eſſe malum, & malum non ſponte huiuſmodi eſſe. non ſponte verò fieri, quod voluntarium eſt, nulla vnquam ratione poteſt. Qui igitur iuſtitiam inuoluntariam putat, iniuſtè agentem hominem iniuſtè agere non ſponte putabit. Mihi quoque mecum modò conueniendum eſt, cùm omnes non ſponte iniuriari fatear: quamuis poſſit quiſpiam ambitionis contentioníſve cauſa illud nobis obiicere: iniuſtos quidem non ſponte iniuſtos eſſe, multos tamen illorum ſponte iniuriari. Mea quippe ſententia non hæc, ſed illa eſt. Quomodo ergo verbis meis ipſe conueniam ſi me ita, ô Clinia & Megille interrogabitis? Si ita hæc ſe habent hoſpes, quid nobis de Magneſienſium ciuitate conſulis? Daréne leges ipſis, an non? Ego verò dare leges conſulam. Tum vos ita: Diſtingues igitur ipſis ſponte,

A γράμματα δὲ καὶ τὰ τοῦ νομοθέτου, καὶ λόγοι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Πότερον οὖν τοῖς μὲν τῶν ἄλλων συγγράμμασι, ποιητῶν, καὶ ὅσοι ἄνευ μέτρων καὶ μετὰ μέτρων τὴν αὐτῶν εἰς μνήμην ξυμβουλὴν περὶ βίου κατέθεντο συγγράψαντες, προσέχωμεν τὸν νοῦν, τοῖς δὲ τῶν νομοθετῶν μὴ προσέχωμεν; ἢ πάντων μάλιστα; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗ. Ἀλλὰ δῆτα οὐ χρὴ τὸν νομοθέτην μόνον τῶν γραφέντων περὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων ξυμβουλεύειν, διδάσκοντα οἷά τέ ἐστι καὶ ὡς ἐπιτηδευτέον αὐτὰ τοῖς μέλλουσιν εὐδαίμοσιν ἔσεσθαι; ΚΛ. Καὶ πῶς οὔ; ΑΘΗΝ. Ἀλλὰ αἴσχιον δὴ μᾶλλον Ὁμήρῳ τε καὶ Τυρταίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς

B περὶ βίου τε καὶ ἐπιτηδευμάτων κακῶς θέσθαι γράψαντας, Λυκούργῳ δὲ ἧττον καὶ Σόλωνι, καὶ ὅσοι δὴ νομοθέται γενόμενοι, γράμματα ἔγραψαν; ἢ τόγε ὀρθὸν, πάντων δεῖ γραμμάτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τὰ περὶ τοὺς νόμους γεγραμμένα φαίνεσθαι διατυπούμενα μακρῷ κάλλιστά τε καὶ ἄριστα· τὰ δὲ τῶν ἄλλων, ἢ κατ' ἐκεῖνα, ξυνεπόμενα, ἢ διαφωνοῦντα αὐτοῖς, εἶναι καταγέλαστα; οὕτω διανοώμεθα περὶ νόμων δεῖν γραφῆς γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν, ἐν πατρός τε καὶ μητρὸς σχήμασι φιλούντων τε καὶ νοῦν ἐχόντων φαίνεσθαι τὰ γεγραμμένα· ἢ κατὰ τύραννον καὶ δεσπότην, τάξαντα καὶ ἀπειλήσαντα, γράψαντα ἐν τοί-

C χοις, ἀπηλλάχθαι. σκοπῶμεν οὖν δὴ καὶ τανῦν ἡμεῖς πότερα ταύτῃ πειρώμεθα λέγειν διανοηθέντες περὶ νόμων, εἴτ' οὖν δυνάμεθα εἴτε μή, ἀλλ' οὖν τό γε πρόθυμον παρεχόμενοι· καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἰόντες, ἂν ἄρα τι καὶ δέῃ πάσχειν, πάσχωμεν. ἀγαθὸν δ' εἴη τε, καὶ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, γίγνοιτ' ἂν ταύτῃ. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς εἴρηκας· ποιῶμέν τε ὡς λέγεις. ΑΘΗΝ. Διασκεπτέον ἄρα πρῶτον, ὥσπερ ἐπεχειρήσαμεν, ἀκριβῶς περὶ τῶν τε ἱεροσυλούντων, καὶ κλοπῆς πάσης πέρι καὶ ἀδικημάτων ξυμπάντων. καὶ οὐ δυσχεραντέον εἰ μεταξὺ νομοθετοῦντες, τὰ μὲν ἔθεμεν, τῶν δ' ἔτι διασκοπούμεθα πέρι. νομοθέται γὰρ γιγνόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἐσμέν πω· τάχα δὲ ἴσως ἂν γενοίμεθα. εἰ δὴ δοκεῖ περὶ

D ὧν εἴρηκα, ὡς εἴρηκα, σκοπεῖσθαι, σκοπώμεθα. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗ. Περὶ δὴ καλῶν καὶ δικαίων ξυμπάντων πειρώμεθα κατιδεῖν τὸ τοιόνδε, ὅπῃ ποτὲ ὁμολογοῦμεν νῦν καὶ ὅπῃ διαφερόμεθα ἡμεῖς τε ἡμῖν αὐτοῖς (οἳ δὴ φαῖμεν ἂν προθυμεῖσθαί γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, διαφέρειν τῶν πλείστων) οἵ πολλοί τε, αὐτοὶ πρὸς αὑτοὺς αὖ. ΚΑ. Τὰς ποίας δὲ δὴ διαφορὰς ἡμῶν ἐννοηθεὶς λέγεις; ΑΘ. Ἐγὼ πειράσομαι φράζειν. περὶ δικαιοσύνης ὅλως καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ πράξεων πάντες πως ξυνομολογοῦμεν πάντα εἶναι ταῦτα καλά. ὥστε οὐδ' εἴ τις διϊσχυρίζοιτο εἶναι τοὺς δικαίους ἀνθρώπους, ἂν καὶ τυγχάνωσιν ὄντες αἰσχροὶ τὰ σώματα, κατ' αὐτό γε τὸ δικαιότατον ἦθος ταύτῃ παγ-

E κάλους εἶναι, σχεδὸν οὐδεὶς ἂν λέγων οὕτω, πλημμελῶς δόξειε λέγειν. οὐκοῦν ὀρθῶς; ΚΛΕΙ. Ἴσως. ΑΘΗ. Ἴδωμεν δὲ ὡς εἰ πάντ' ἐστὶ καλά, ὅσα δικαιοσύνης ἔχεται, τῶν πάντων τοι καὶ παθήματα ἡμῖν ἐστὶ σχεδὸν τοῖς ποιήμασιν ἴσα. ΚΑ. Τί οὖν δή; ΑΘ. Ποίημα μὲν, ὅπερ ἂν ᾖ δίκαιον, σχεδὸν ὅσονπερ ἂν τοῦ δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ καλοῦ μετέχον ἐστί. ΚΛ. Τί μήν; Α. Οὐκοῦν καὶ πάθος ὅπερ ἂν δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον γίγνεσθαι καλὸν ὁμολογούμενον, οὐκ ἂν διαφωνοῦντα παρέχοι τὸν λόγον. ΚΛ. Ἀληθῆ. Α. Ἐὰν δέ γε δίκαιον μὲν ὁμολογῶμεν, αἰσχρὸν δὲ εἶναι πάθος, διαφωνήσει τό, τε δίκαιον καὶ τὸ καλὸν, λεχθέντων τῶν δικαίων αἰσχίστων εἶναι. ΚΛ. Πῶς τοῦτο εἴρηκας; ΑΘ. Οὐδὲν χαλεπὸν ἐννοεῖν. οἱ γὰρ ὀ-

F λίγῳ πρόσθεν τεθέντες ἡμῖν νόμοι, πάντων ἐναντιώτατα παραγγέλλειν δόξαιεν ἂν τοῖς νῦν λεγομένοις. ΚΛ. Ποίοις; ΑΘ. Τὸν ἱερόσυλόν που ἐτίθεμεν, δικαίως ἂν ἀποθνήσκειν, καὶ τὸν τῶν εὖ κειμένων νόμων πολέμιον· καὶ μέλλοντες δὴ νόμιμα τοιαῦτα τιθέναι πάμπολλα, ἐπέσχομεν, ἰδόντες ὡς ταῦτα ἐστὶ μὲν ἄπειρα παθήματα πλήθει τε καὶ μεγέθει. δικαιότατα δὲ πάντων παθημάτων, καὶ ξυμπάντων αἴσχιστα. μῶν οὐχ οὕτως ἡμῖν τά τε δίκαια καὶ τὰ καλὰ, τοτὲ μὲν, ὡς ταὐτὰ ξύμπαντα, τοτὲ δὲ, ὡς ἐναντιώτατα, φανεῖται; ΚΛ. Κινδυνεύει. ΑΘ. Τοῖς μὲν τοίνυν πολλοῖς οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσυμφώνως τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια διερριμμένα προσαγορεύεται. ΚΛ. Φαίνεται γοῦν, ὦ ξένε. Α. Τὸ τοίνυν

G ἡμέτερον, ὦ Κλεινία, πάλιν ἴδωμεν, πῶς αὖ περὶ αὐτὸ ταῦτα ἔχει τῆς συμφωνίας. ΚΛ. Ποίας δὴ πρὸς ποίαν; ΑΘ. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οἶμαι διαρρήδην ἐμὲ εἰρηκέναι. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Εἰ δ' οὖν μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν ὡς λέγοντα με τίθετε. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ὡς οἱ κακοὶ πάντες, εἰς πάντα εἰσὶν ἄκοντες κακοί· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἀνάγκη που τούτῳ ξυνέπεσθαι τὸν ἑξῆς λόγον. ΚΛ. Τίνα λέγεις; Α. Ὡς ὁ μὲν ἄδικός που, κακός· ὁ δὲ κακὸς, ἄκων τοιοῦτος. ἀκουσίως δὲ ἑκούσιον οὐκ ἔχει πραχθῆναί ποτε λόγον. ἄκων οὖν ἐκείνῳ φαίνοιτ' ἂν ἀδικεῖν ὁ ἀδικῶν τῷ τὴν ἀδικίαν ἀκούσιον τιθεμένῳ. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁμολογητέον ἐμοί. ξύμφημι γὰρ ἄκοντας ἀδικεῖν πάντας, εἰ καί τις, φιλονεικίας ἢ φιλοτιμίας ἕνεκα, ἄ-

H κοντας μὲν ἀδίκους εἶναι φησὶν, ἀδικεῖν μὴν ἑκόντας πολλούς. ὁ γ' ἐμὸς λόγος ἐκεῖνος, ἀλλ' οὐχ οὗτος. τίνα οὖν αὖ τρόπον ἔγωγε ξυμφωνοίην ἂν τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις, εἴ με, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἐρωτᾶτε, Εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχοντα ἐστὶν, ὦ ξένε, τί συμβουλεύεις ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας τῇ τῶν Μαγνητῶν πόλει; πότερον νομοθετεῖν, ἢ μή; Πῶς γὰρ οὔ; φήσω. Διοριεῖς οὖν αὐτοῖς ἀκούσιά τε καὶ ἑκούσια ἀδικήματα;

καὶ τῶν μὲν ἑκουσίων ἁμαρτημάτων τε καὶ ἀδικημάτων μείζους τὰς ζημίας θήσομεν, τῶν δ' ἐλάττους; ἢ πάντων ἐξ ἴσης, ὡς οὐκ ὄντων ἀδικημάτων τοπαράπαν ἑκουσίων; ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς μέντοι λέγεις, ὦ ξένε. καὶ τούτοις δὴ τί χρησόμεθα τοῖς νῦν λεγομένοις; ΑΘΗΝ. Καλῶς ἤρου. πρῶτον μὲν τοίνυν αὐτοῖς τόδε χρησόμεθα. ΚΛΕΙΝ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Ἀναμνησθῶμεν ὡς ἔμπροσθεν νῦν δὴ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι περὶ τὰ δίκαια εἴη παμπόλλη τις ἡμῶν ταραχή τε καὶ ἀσυμφωνία. τοῦτο δὲ λαβόντες, πάλιν ἐρωτῶμεν ἡμᾶς αὐτούς, ἆρ' οὖν περὶ τὴν τούτων ἀπορίαν οὔτ' ἐξευπορήσαντες, οὔτε διορισάμενοί τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλων διαφέροντα, ἃ δὴ κατὰ πάσας τὰς πόλεις ὑπὸ νομοθετῶν πάντων τῶν πώποτε γενομένων ὡς δύο εἴδη τῶν ἀδικημάτων ὄντα, τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δὲ ἀκούσια, ταύτῃ καὶ νομοθετεῖται· ὁ δὲ παρ' ἡμῶν νῦν δὴ ῥηθεὶς λόγος, ὥσπερ παρὰ θεοῦ λεχθείς, τοσοῦτον μόνον εἰπὼν ἀπαλλάξεται; δοὺς δὲ οὐδένα λόγον ὡς ὀρθῶς εἴρηκε, κατανομοθετήσει τινὰ τρόπον; οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ἀνάγκη πως ταῦτα ἔμπροσθεν τοῦ νομοθετεῖν δηλῶσαι δύο τε ὄντα, καὶ τὴν διαφορὰν ἄλλην, ἵνα, ὅταν ἑκατέροις τις τὴν δίκην ἐπιτιθῇ, πᾶς ἐπακολουθῇ τοῖς λεγομένοις, καὶ δυνατὸς ᾖ τό, τε πρεπόντως τεθὲν ἁμῶς γέ πως κρίνειν καὶ τὸ μή. ΚΛΕΙΝ. Καλῶς ἡμῖν φαίνῃ λέγειν, ὦ ξένε. δυοῖν γὰρ θάτερον ἡμᾶς χρεών, ἢ μὴ λέγειν ὡς πάντα ἀκούσια τὰ ἀδικήματα, ἢ τοῦτο ὡς ὀρθῶς εἴρηται, πρότερον διορίσαντας δηλῶσαι. ΑΘ. τούτοιν τοίνυν τοῖν δυοῖν τὸ μὲν οὐκ ἀνεκτὸν ἐμοὶ πάντως που γίγνεται, τό γε δὴ μὴ λέγειν, οὕτως οἰόμενον ἔχειν τἀληθές (οὐ γὰρ ἂν νόμιμον οὐδ' ὅσιον ἂν εἴη)· κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐστὸν δύο, εἰ μὴ τῷ τε ἀκουσίῳ καὶ τῷ ἑκουσίῳ διαφέρετον ἑκάτερον, ἀλλὰ ἄλλῳ τινί, δή ποτε πειρατέον ἀμωσγέπως δηλοῦν. ΚΛΕΙΝ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ ξένε, τοῦτό γε οὐχ οἷόν τε ἄλλως πως ἡμᾶς διανοηθῆναι. ΑΘ. Ταῦτα ἔσται. φέρε δή, βλάβαι μὲν, ὡς ἔοικεν, ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις τε καὶ ὁμιλίαις πολλαὶ γίγνονται· καὶ τό γε ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον ἐν αὐταῖς ἄφθονόν ἐστι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Μὴ τοίνυν τις τὰς βλάβας πάσας, ἀδικίας θεὶς, οὕτως οἴηται καὶ τὰ ἄδικα ἐν αὐταῖσι ταύτῃ γίγνεσθαι διπλᾶ, τὰ μὲν ἑκούσια δή, τὰ δ' ἀκούσια. βλάβαι γὰρ ἀκούσιοι τῶν πάντων οὔτ' ἀριθμοῖς οὔτε μεγέθεσιν ἐλάττους εἰσὶ τῶν ἑκουσίων. σκοπεῖσθε δὲ εἴτε τι λέγω, λέγων ἃ μέλλω λέγειν, εἴτε καὶ μηδὲν τοπαράπαν. οὐ γάρ φημι ἔγωγε, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, εἴ τίς τινά τι πημαίνει μὴ βουλόμενος, ἀλλ' ἄκων, ἀδικεῖν μὲν, ἄκοντα δέ· καὶ ταύτῃ μὲν δὴ νομοθετήσω τοῦτο, ὡς ἀκούσιον ἀδίκημα νομοθετῶν; ἀλλ' οὐδὲ ἀδικίαν τοπαράπαν θήσω τὴν τοιαύτην βλάβην, οὔτε ἂν μείζων οὔτε ἂν ἐλάττων τι γίγνηται. πολλάκις δὲ ὠφέλειαν οὐκ ὀρθὴν γενομένην, τὸν τῆς ὠφελείας αἴτιον ἀδικεῖν φήσομεν, ἐὰν ἦγε μὴ νικᾷ. σχεδὸν γὰρ, ὦ φίλοι, οὔτ' εἴ τίς τῳ δίδωσί τι τῶν ὄντων, οὔτ' εἰ τοὐναντίον ἀφαιρεῖται, δίκαιον ἁπλῶς ἢ ἄδικον χρὴ τὸ τοιοῦτον οὕτω λέγειν· ἀλλ' ἐὰν ἤθει καὶ δικαίῳ τρόπῳ χρώμενός τις ὠφελῇ τινά τι καὶ βλάπτῃ, τοῦτό ἐστι τῷ νομοθέτῃ θεατέον· καὶ πρὸς δύο ταῦτα δὴ βλεπτέον, πρός τε ἀδικίαν καὶ βλάβην. καὶ τὸ μὲν βλαβὲν, ὑγιὲς τοῖς νόμοις εἰς τὸ δυνατὸν ποιητέον, τό, τε ἀπολόμενον σώζοντα, καὶ τὸ πεσὸν ὑπό του πάλιν ἐξορθοῦντα, καὶ τὸ θανατωθὲν ἢ τρωθὲν, ὑγιές· τὸ δὲ ἀποίνοις ἐξιλασθὲν τοῖς δρῶσι καὶ πάσχουσιν ἑκάστας τῶν βλαβῶν, ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν πειρατέον ἀεὶ καθιστάναι τοῖς νόμοις. ΚΛ. Καλῶς ταῦτά γε. ΑΘ. τὰς τοίνυν ἀδίκους αὖ βλάβας καὶ κέρδη δέ, ἐάν τις ἀδικῶν τινα κερδαίνειν ποιῇ, τούτων ὅσα μὲν ἰατά, ὡς οὔσης ἐν τῇ ψυχῇ νόσου, ἰᾶσθαι· τὸ δὲ τῆς ἰάσεως ἡμῖν τῆς ἀδικίας τῇδε ῥέπειν χρὴ φάναι. ΚΛΕΙΝ. Πῇ; ΑΘΗΝ. Ὅπως ὅ, τι τις ἂν ἀδικήσῃ μέγα ἢ σμικρόν, ὁ νόμος αὐτὸν διδάξει, καὶ ἀναγκάσει τοπαράπαν εἰς αὖθις τὸ τοιοῦτον ἢ μηδέποτε ἑκόντα τολμᾶν ποιεῖν, ἢ διαφερόντως ἧττον πολὺ, πρὸς τῇ τῆς βλάβης ἐκτίσει. ταῦτα εἴτε ἔργοις ἢ λόγοις, ἢ μεθ' ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἢ τιμῶν ἢ ἀτιμιῶν, καὶ χρημάτων ζημίαις ἢ καὶ δώρων, ἢ καὶ τοπαράπαν ᾧτινι τρόπῳ ποιήσει τις, μισῆσαι μὲν τὴν ἀδικίαν, στέρξαι δὲ ἢ μὴ μισεῖν τὴν τοῦ δικαίου φύσιν, αὐτὸ ἐστὶ τοῦτο ἔργον τῶν καλλίστων νόμων. ὃν δ' ἂν ἀνιάτως εἰς ταῦτα ἔχοντα αἴσθηται νομοθέτης, δίκην τούτοισι καὶ νόμον θήσει τινά. γιγνώσκων που τοῖς τοιούτοις πᾶσιν, ὡς οὔτε αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον, τούς τε ἄλλους ἂν διπλῆ ὠφελοῖεν, ἀπαλλαττόμενοι τοῦ βίου· παράδειγμα μὲν τοῦ μὴ ἀδικεῖν τοῖς ἄλλοις γενόμενοι, ποιοῦντες δὲ ἀνδρῶν κακῶν ἔρημον τὴν πόλιν. οὕτω μὲν δὴ τῶν τοιούτων πέρι νομοθέτην κολαστὴν τῶν ἁμαρτημάτων θάνατον ἀνάγκη νέμειν· ἄλλως δὲ, οὐδαμῶς. ΚΛΕΙΝ. Ἔοικε μὲν πως λέγεσθαι τὰ παρὰ σοῦ καὶ μάλα μετρίως· ἥδιον δ' ἂν ἔτι σαφέστερον ἀκούσαιμεν τοῦτα ῥηθέντα, τό τε τῆς ἀδικίας τε καὶ βλάβης διάφορον, καὶ τὸ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ὡς ἐν τούτοις διαπεποίκιλται. ΑΘ. Πειρατέον τοίνυν ὡς κελεύετε δρᾶν καὶ λέγειν. δῆλον γὰρ ὅτι τοσόνδε γε περὶ ψυχῆς καὶ λέγετε πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀκούετε, ὡς ἓν μὲν ἐν αὐτῇ τῆς φύσεως εἴτε τι πάθος εἴτε τι μέρος ὢν ὁ θυμός, δύσερι καὶ δύσμαχον κτῆμα ἐμπεφυκός, ἀλογίστῳ βίᾳ πολλὰ ἀνατρέπει. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘΗ. Καὶ μὴν ἡδονήν γε οὐ ταὐτὸν τῷ θυμῷ προσαγορεύομεν, ἐξ ἐναντίας δὲ αὐτῷ φαμὲν ῥώμης δυναστεύουσαν, πειθοῖ μετ' ἀπάτης βιαίου πράττειν ὅ, τι περ ἂν αὐτῆς ἡ βούλησις ἐθελήσῃ. ΚΛΕΙΝ. Καὶ μάλα.

A atque item nō ſpōte factas iniurias: & illarū maiores, harum verò minores mulctas conſcribes? An omnium pares, cùm nullæ penitus iniuriæ ſponte fiant? CLI. Rectè tu hoſpes. Sed his quæ modò dicta ſunt, ad quid vtemur? ATH. Probè interrogaſti. Vtemur enim in primis ad illud. CLIN. Ad quidnam? ATHE. Memoria repetamus probè in ſuperioribus nos dixiſſe, multam magnámque de re iuſta turbationem inter nos eſſe atque diſſenſionem. Quod reſumentes, nos ipſos interrogemus, deceátne cùm differentiam horum nequaquam declarauerimus: quæ in qualibet ciuitate ab omnibus priſcis legumlatoribus quaſi duæ iniuriarum ſpecies poſitæ ſunt, ſponte ſci-

B licet & non ſponte factæ, atque ita variè puniuntur: opinionē hanc noſtram quaſi diuinitus dicta ſit, in medium inducere: nec eam vlla ratione quomodo rectè ſe habet confirmare? Minimè verò ſic decet. Verùm neceſſe eſt antequàm leges ponamus, quemadmodum hæc duo ſint, & quam differentiam habeant, ſignificare: vt quando ſupplicium vtrique imponimus, quiſque intelligat, iudicaréque valeat quodammodo, conuenientérne an contrà impoſitum fuerit. CLI. Rectè nobis loqui videris hoſpes. Oportet enim alterum de duobus nos facere: vel non dicere, nullas iniurias ſponte fieri: vel an-

C tequam ad alia pergamus, quomodo rectè dicatur, exponere. ATHE. Horum ego alterum minimè patiar, vt videlicet quod ita eſſe exiſtimo, negem. Nec officij mei id eſſet, neque pium. Quomodo autem hæc, ſi in eo quod eſt ſponte fieri, & non ſponte, minimè differant, duo ſint, & quo alio differant, quodammodo aperire conemur? CLINIA. Non aliter certè hoſpes iſta nos intelligere poſſumus. ATHEN. Ita fiet. Age igitur, nónne multa inter ciues in commutatione conſuetudinéque damna & incommoda fiunt, in quibus voluntarium & inuoluntarium abundare videntur? CLIN. Quídni? ATH. Nemo verò non incommoda nocumentáque iniurias

D putet, duplicem quoque in ipſis eſſe iniuriam arbitretur, non ſponte alteram, alteram ſponte commiſſam. Damna enim omnium non ſponte facta, nec numero, nec magnitudine, minora illis ſunt, quæ ſponte fiunt. Sed conſiderate quæſo vtrum deinceps veri aliquid afferam, an penitus nihil. Num enim, ô Clinia & Megille, ſi quis cuiquam nocet nolēs, dicam iniuriari nolentem? aut propterea quaſi iniuriam non ſponte factam in legibus iſtud ponam? imò nullam id damnum iniuriam dicam, ſiue maius ſiue minus ſit. Sæpe etiam eum, qui vtilitatem minus rectè contulit, iniuriari dicimus, ſi hæc minimè ſupe-

E rat. Nam fermè, ô amici, nec ſiquis conferat, nec ſi cōtrà quicquam auferat, par eſt vt iuſtus aut iniuſtus ita ſimpliciter appelletur. Non igitur id, ſed ſi probis moribus iuſtóque modo proſit alicui, vel obſit, an contrà, hoc eſt legumlatori conſiderandum: & ad hæc duo illi reſpiciendum, ad iniuriam dico & nocumentum: ita vt ad indemnem integrúmque ſtatim pro viribus quæque perducat, amiſſum reſtituat, quod decidit, erigat, occiſum vulneratúmque reparet: ſempérque conādum vt diſcordiæ nocumentis ſuſcitatæ, per leges in amicitiam redigantur. CLI. Probè iſta dicuntur. ATH. Iniuſta itaque damna emolumētáque, ſi quid fortè ex iniuria ſequatur lucri, qua-

F ſi morbos animi, ſi ſanabilia ſunt, curare oportet. Cura verò iniuſtitiæ illuc feratur. CLI. Quónam. ATHE. Vt quiſquis iniurias ſeu magnas ſiue paruas commiſit, per doctrinam corrigatur à lege, cogatúrque omnino, vt vel nunquàm amplius tale quid audeat ſponte committere, vel rarius admodū, pœnæ impoſitione deterritus. Profectò legum optimarum officium eſſe dicimus, ita animos hominum inſtituere, vt oderint iniuſtitiam: iuſti verò naturam vel diligant, vel ſaltem non oderint: ſiue operibus ſeu verbis legiſlator id aſſequatur, ſeu voluptate ſiue dolore, vel honore vel infamia, aut pecunia mulctando aut donis, aut alio quouis modo id faciat. Quos

G verò inſanabiles legiſlator eſſe ſenſerit, vltimo ſupplicio hos afficiet, non ignorans ſatius fore his qui inſanabiles ſunt, mori quàm viuere, ac ſi vita priuantur, dupliciter prodeſſe cæteris. Nam horum exemplo à peccato cæteri deterrētur, & improbis hominibus ciuitas ipſa mundatur. Hac de cauſa inſanabiles homines morte legis conditor plectet, alia minimè. CL. Moderatè admodum hęc abs te dicta videntur. ſed iterum iniuriæ damníque differentiam, & quomodo ſponte fiant, clarius te dicētem libenter audiremus. ATH. Et facere conabor, & dicere, vt iubetis. Cōſtat ſanè, quod de anima inter vos diſſerentes hoc ſæpe dicitis, & auditis, vnum in ea affectum ſiue

H partem natura ineſſe, quam iracundiam dicimus, contentioſam atque difficilem, quæ inconſiderata vi multa euertit. CLI. Proculdubio. ATHEN. Voluptatem autem non eandem cum ira dicimus, ſed ex contraria potentia dominantem: quæ perſuaſione ſimul & violenta quadam deceptione compellit, vt quicquid ipſa velit, hoc peragas. CLIN. Et maximè quidem.

ATH. Tertiam delinquendi cauſam quiſquis ignorantiam poſuerit, non errabit. Sed qui hanc bipertitò diſtinxerit, legumlator melior erit: alteram quippe ſimplicem is ponet, alteram duplicem. & ſimplicem quidem leuium peccatorum cauſam arbitrabitur: duplicem verò vocabit, quando non ignoratione ſolùm quiſpiam detinetur, ſed etiam ſapientiæ opinione inflatus, quæ omnino ignoret, ea ſcire ſe proſus exiſtimat. Hanc ſi vires robúrque conſecuta fuerint, ingentium turpiſſimorúmque ſcelerum cauſam eſſe cenſebit: ſin autem imbecillitate prematur, peccata & puerorum & ſeniorum inde profecta, peccata quidem eſſe putabit, & illis tanquam peccantibus leges præſcribet, ſed mitiſſimas omnium, plurimáque venia & indulgentia plenas. CLI. Æquum id eſt. ATH. De voluptate atque ira conſentimus fermè omnes, alios quidem homines illas vincere, alios vinci. Atque ita eſt omnino. CLI. Ita prorſus. ATH. Ignorantiam verò alios ſuperare, & ab aliis ſuperari, nunquam audiuimus. CLI. Vera narras. ATHE. Singula hæc ad ſe rapere hominem dicimus, ſæpe ſimul ad contraria tractum. CLIN. Imò ſæpiſſimè. ATHE. Nunc iam tibi quid iuſtum, quidve iniuſtum dico, clarè abſque vlla ambiguitate exponam. Iræ nanque atque timoris, voluptatis & doloris, inuidiæque & cupiditatis tyrannidem in animo, ſiue noceat, ſiue non, omnino iniuſtitiam nomino. Sed opinionē optimi, qua videlicet ratione ciuitas, vel priuati aliqui putabunt, ſi animo dominata omnem virum exornet, etiam ſiquid minus rectè illi ſucceſſerit, iuſtitiam nomino: & quicquid inde geſtum eſt, iuſtum appello: atque eos qui huiuſmodi principatui libenter parent, optimè viuere duco. Illiuſmodi verò damnum iniuriam non ſponte commiſſam plurimi opinantur. Nos autem de vocabulis non contendimus. Verùm quoniam tres peccatorum ſpecies dictæ ſunt, memoria hæ primo diligentius repetendæ. Doloris quidem quam iram timorémque vocamus, vnam ſpeciem arbitramur. CLI. Prorſus. ATH. Voluptatis rurſus cupiditatúmque alteram. Spei autem ac de optimo veræ opinionis appetitionem deſideriúmque, ſpeciem tertiam. Quibus rurſus bipertito diuiſis, ſpecies quinque conficiuntur: quibus leges inter ſe differentes ſpeciebus quinque in duobus generibus ſunt ponendæ. CLIN. Quæ ſunt iſta genera? ATHE. Alterum quod vi & apertè committitur: alterum quod clàm & cum deceptione in tenebris. At nonnunquam vtroque agitur. Quod ſi iure tractabitur, aſperrimis legibus coërcebitur. CLI. Æquum eſt. ATHE. Sed redeamus illuc iam, vnde huc digreſſi ſumus: terminandíſque legibus incumbamus. Erat autem nobis propoſitum de ſacrilegis, de proditoribus, de his qui mutando rempublicam leges corrumpunt. Horum aliquid quis fortè committet, propter inſaniam, vel morbo, vel ſenio preſſus, vel in ætate puerili conſtitutus, ita vt ab iſtis nihilo differat. Ac ſi tale quippiam electis iudicibus feciſſe declarabitur, ipſóque aut defenſione referente ſic affectus iudicabitur commiſiſſe, damnum quod intulit ſimplex omnino reſtituat: cætera ſibi remittãtur, niſi homine interfecto, mundus adhuc à cæde non ſit. Sic enim aliò profectus, annum peregrinetur. Et ſi prius quàm conſtitutum à lege tempus præterierit, reuerſus fuerit, aut etiam intra fines deprehendatur, in publico carcere biennio à legum cuſtodibus detineatur, poſthac liber à vinculis eſto. Sed vt incepimus, de vnaquaque ſpecie cædis leges abſolutius conſcribamus. Et primo quidem de vi & non ſponte factis dicamus.

Vi non ſponte.

Si quis in certamine publicíſque gymnaſiis non ſponte, ſiue confeſtim, ſiue poſtea ex vulneribus ſecuta mors ſit, amicum hominem interfecerit, vel in bello ſimiliter, vel in exercitatione bellica magiſtratibus inſtituta, ſiue nudis corporibus, ſeu ad imitationem veri belli armatis ſecũdum legem à Delphico Apolline latam mundus ſit. Omnes autem medici qui curantes non ſponte occiderint, mundi ſint. Quòd ſi manu ſua quiſpiam non ſponte, ſiue nudo corpore, ſiue inſtrumento, telo, vel cibo potúve, ignis frigoríſve & fluctus, adiectione, aut priuatione ſpiritus, ſiue id ſuo corpore, ſiue per alia quædam faciat, aliquem interfecerit, omnino vt manu propria interfector exiſtimetur: atque ita vt dicam plectatur. Si alienum ſeruũ interemerit, ſuúmque putauerit: domino damnum reſtituat vel duplum pretij reddat. Quanti verò pretij fuerit ſeruus, à iudicibus ſtatuatur. Purgationibus verò pluribus maioribúſque vtatur quàm qui certando aliquem interfecerunt. Quarum idonei ſunt interpretes, hi quos dei comprobauit oraculum. Sin verò ſeruum ſuum, purgatus ſecundum legem, ſit abſolutus. At ſi liberum quis nõ ſponte hominem interfecerit, iiſdem purgationibus vtatur, quibus qui ſeruum peremit. Et priſcum myſterium non contemnat. Fertur enim interfectũ vi hominem qui liberè vixit, interfectori proximo ſtatim poſt mortem tempore iraſci, ac propter violentam mortem, terrore turbationéque plenum, maximè ſi

A ΑΘΗ. Τρίτον μὴν ἄγνοιαν λέγων ἄν τις τῶν ἁμαρτημάτων αἰτίαν, οὐκ ἂν ψεύδοιτο. διχῇ μὴν διελόμενος αὐτὸ ὁ νομοθέτης ἂν βελτίων εἴη· τὸ μὲν ἁπλοῦν αὐτῆς, κούφων ἁμαρτημάτων αἴτιον ἡγούμενος· τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν ἀμαθαίνῃ τις μὴ μόνον ἀγνοίᾳ ξυνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ δόξῃ σοφίας, ὡς εἰδὼς παντελῶς περὶ ὧν μηδαμῶς οἶδε· μετὰ μὲν ἰσχύος καὶ ῥώμης ἑπομένης, μεγάλων καὶ ἀμούσων ἁμαρτημάτων τιθεὶς αἴτια τὰ τοιαῦτα· ἀσθενείας δὲ ἑπομένης, παίδων τε ἁμαρτήματα καὶ πρεσβυτέρων γιγνόμενα, ἃ θήσει μὲν ἁμαρτήματα, καὶ ὡς ἁμαρτάνουσι νόμους τά- B ξει, πραοτάτους γε μὴν πάντων, καὶ συγγνώμης πλείστης ἐχομένους. ΚΛ. Εἰκότα λέγεις. ΑΘΗ. Ἡδονῆς μὲν τοίνυν καὶ θυμοῦ λέγομεν σχεδὸν ἅπαντες ὡς ὁ μὲν κρείττων ἡμῶν, ὁ δὲ, ἥττων ἐστὶ· καὶ ἔχει ταύτῃ. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἀγνοίας δέ γε ὡς ὁ μὲν ἡμῶν κρείττων, ὁ δὲ, ἥττων, οὐδὲ ἠκούσαμεν πώποτε. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Πάντα δέ γε προτρέπειν ταῦτα φαμὲν εἰς τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἐπισπώμενον ἕκαστον εἰς τἀναντία πολλάκις ἅμα. ΚΛ. Πλειστάκις μὲν οὖν. ΑΘΗ. Νῦν δή σοι τὸ, τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον ὅ γε ἐγὼ λέγω, σαφῶς ἂν διορισαίμην, οὐδὲν ποικίλλων. τὴν γὰρ τοῦ θυμοῦ καὶ φόβου καὶ ἡδονῆς καὶ λύπης καὶ φθόνων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν ψυχῇ τυραννίδα, ἐάν τέ τι βλάπτῃ C ἐάν τε μὴ, πάντως ἀδικίαν προσαγορεύω. τὴν δὲ τοῦ ἀρίστου δόξαν, ὅπῃπερ ἂν ἡγήσωνται τούτων πόλεις, εἴτε ἰδιῶταί τινες, ἐὰν αὕτη κρατοῦσα ἐν ψυχῇ διακοσμῇ πάντα ἄνδρα, κἂν σφάλληταί τι, δίκαιον μὲν πᾶν εἶναι φατέον τὸ ταύτῃ πραχθὲν, καὶ τὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς γιγνόμενον ὑπήκοον ἑκάστων, καὶ ἐπὶ τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον ἄριστον· δοξάζεσθαι δὲ ὑπὸ πολλῶν, ἀκούσιον ἀδικίαν εἶναι τὴν τοιαύτην βλάβην. ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστι νῦν ὀνομάτων πέρι δύσερις λόγος· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τῶν ἁμαρτανομένων τρία εἴδη δεδήλωται γιγνόμενα, ταῦτα εἰς μνήμην πρῶτον ἔτι μᾶλλον ἀναληπτέον. λύπης μὲν οὖν, ἣν θυμὸν καὶ φόβον ἐπονομάζομεν, ἓν D εἶδος ἡμῖν ἐστί. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Ἡδονῆς δ᾽ αὖ καὶ ἐπιθυμιῶν, δεύτερον· ἐλπίδων δὲ καὶ δόξης τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸ ἄριστον ἔφεσις τρίτον ἕτερον. τούτου δὲ αὖ τοῦ τρίτου διχῇ τμηθέντος, πέντε εἴδη γέγονεν, ὡς νῦν φαμὲν· οἷς νόμους διαφέροντας ἀλλήλων πέντε εἴδεσι θετέον, ἐν δυοῖν γένοιν σε. ΚΛΕΙ. Τίσι τούτοις; ΑΘ. Τὸ μὲν, διὰ βιαίων καὶ ἐμφανῶν πράξεων πραττόμενον ἑκάστοτε· τὸ δὲ, μετὰ σκότους καὶ ἀπάτης λαθραίως γιγνόμενον· ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ δι᾽ ἀμφοῖν τούτοιν πραχθέν. ᾧ δὴ καὶ νόμοι τραχύτατοι γίγνοιντο ἂν, εἰ τὸ προσῆκον μέρος ἔχοιεν. ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν. ΑΘΗ. Τὸ μὲν δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἐκεῖσε ὅθεν ἐξέβημεν δεῦρο, πεπαίνοντες τὴν θέσιν τῶν νόμων. ἦν δὲ ἡμῖν κείμενα περί E τε τῶν συλώντων (οἶμαι) τοὺς θεοὺς καὶ τὰ περὶ τῶν προδοτῶν· ἔτι δὲ τῶν τοὺς νόμους διαφθειρόντων ἐπὶ καταλύσει τῆς παρούσης πολιτείας. τούτων δή τις ἂν ἴσως πράξειέ τι μανεὶς, ἢ νόσοις ἢ γήρᾳ ὑπερμέτρῳ ξυνεχόμενος, ἢ παιδίᾳ χρώμενος οὐδέν πω τῶν τοιούτων διαφέρων· ὧν ἂν γίγνηταί τι φανερὸν τοῖς ἐκλεχθεῖσιν ἑκάστοτε δικασταῖς, ἀναφέροντος τοῦ δράσαντος ἢ τοῦ σκηπτομένου ὑπὲρ τοῦ ποιήσαντος, κριθῇ δὲ οὕτω διατεθεὶς παρανομῆσαι, τὴν μὲν βλάβην ἣν ἄν τινα καταβλάψῃ, πάντως ἁπλῆν ἀποτινέτω, τῶν δὲ ἄλλων δικαιωμάτων ἀφείσθω. πλὴν ἂν ἄρα τινὰ ἀποκτείνας, μὴ καθαρὸς ᾖ τὰς χεῖρας φόνου. οὕτω δ᾽ εἰς ἄλλην χώραν καὶ τόπον ἀπελθὼν, οἰκείτω τὸν ἐνιαυτὸν ἐκδημῶν. πρότερον δὲ ἐλθὼν τοῦ χρόνου ὃν ὁ νόμος ὥρισεν, ἢ καὶ πάσης ἐπιβὰς τῆς οἰκείας χώρας, F ἐν δημοσίῳ δεσμῷ δεθεὶς ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων δύο ἐνιαυτοὺς, οὕτως ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν. φόνου δὴ καθάπερ ἠρξάμεθα, πειρώμεθα διὰ τελέως παντὸς εἴδους πέρι φόνου θεῖναι τοὺς νόμους. καὶ πρῶτον μὲν τὰ βίαια καὶ ἀκούσια λέγωμεν. εἴ τις ἐν ἀγῶνι καὶ ἄθλοις δημοσίοις ἄκων, εἴτε παραχρῆμα, εἴτε καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις, ἐκ τῶν πληγῶν ἀπέκτεινέ τινα φίλον, ἢ κατὰ πόλεμον ὡσαύτως, ἢ κατὰ μελέτην τὴν πρὸς πόλεμον, ποιουμένων ἄσκησιν τῶν ἀρχόντων, ψιλοῖς σώμασιν ἢ μετά τινων ὅπλων ἀπομιμουμένων τὴν πολεμικὴν πρᾶξιν, καθαρθεὶς κατὰ τὸν ἐκ Δελφῶν κομισθέντα περὶ τούτων νόμον, ἔστω καθαρός. ἰατροὶ δὲ περὶ πάντων, ἂν ὁ θεραπευόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν ἀκόντων τελευτᾷ, καθαρὸς ἔστω G κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν, ἄκων δὲ ἀποκτείνῃ τις ἕτερος ἕτερον, εἴτε τῷ ἑαυτοῦ σώματι ψιλῷ, εἴτε ὀργάνῳ, ἢ βέλει, ἢ πώματος ἢ σίτου δόσει, ἢ πυρὸς ἢ χειμῶνος προσβολῇ, ἢ στερήσει πνεύματος, αὐτὸς τῷ ἑαυτοῦ σώματι, ἢ δι᾽ ἑτέρων σωμάτων, πάντως ἔστω μὲν ὡς αὐτόχειρ, δίκας δὲ τινέτω τὰς τοιάσδε· ἐὰν μὲν δοῦλον κτείνῃ, νομίζων τὸν ἑαυτοῦ διεργάσασθαι, τὸν τοῦ τελευτήσαντος δεσπότην ἀβλαβῆ παρεχέτω καὶ ἀζήμιον· ἢ δίκην εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ τελευτήσαντος ὑπεχέτω διπλῆν. τῆς δὲ ἀξίας οἱ δικασταὶ διάγνωσιν ποιείσθωσαν. καθαρμοῖς δὲ χρησάσθω μείζοσί τε καὶ πλείοσι τῶν περὶ τὰ ἆθλα ἀποκτεινάντων. τούτων δ᾽ ἐξηγητὰς εἶναι κυρίους, οὓς ἂν ὁ θεὸς αἱρῇ. ἐὰν δὲ αὐτοῦ δοῦλον, καθηρά- H μενος ἀπαλλαττέσθω τοῦ φόνου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ἐλεύθερον ἄκων ἀποκτείνῃ, τοὺς μὲν καθαρμοὺς τοὺς αὐτοὺς καθαρθήτω τῷ τὸν δοῦλον ἀποκτείναντι· παλαιὸν δέ τινα τῶν ἀρχαίων μύθων λεγόμενον μὴ ἀτιμαζέτω. λέγεται δὲ ὡς ὁ θανατωθεὶς ἅμα βιαίως, ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκὼς, θυμοῦταί τε τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὢν, καὶ φόβου καὶ δείματος ἅμα διὰ τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πεπληρωμένος, ὁρῶν τε τὸν ἑαυτοῦ

φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς τῆς ἑαυτοῦ συνηθείας ἀναστρεφόμενον, δει- A
μαίνει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν πᾶσαν
τὸν δράσαντα, μνήμην ξύμμαχον ἔχων αὐτόν τε καὶ τὰς πρά-
ξεις αὐτοῦ. διὸ δὴ χρεών ἐστιν ἄρα ὑπεξελθεῖν τῷ παθόντι τὸν δρά-
σαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἐρημῶσαι πάντας τοὺς οἰκείους
τόπους ξυμπάσης τῆς πατρίδος. ἐὰν δὲ ξένος ὁ τελευτήσας ᾖ, καὶ τῆς τοῦ
ξένου χώρας εἰργέσθω τοὺς αὐτοὺς χρόνους. τούτῳ δὴ τῷ νόμῳ ἐὰν μὲν
ἑκὼν πείθηταί τις, ὁ τοῦ τελευτήσαντος γένει ἐγγυτάτω, ἐπίσκοπος ὢν
τούτων πάντων γιγνομένων, ἐχέτω συγγνώμην τε, καὶ ἄγων πρὸς αὐ-
τὸν εἰρήνην, μέτριος ἂν εἴη πάντως· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, καὶ πρῶτον μὲν
ἀκάθαρτος ὢν εἰς τὰ ἱερὰ τολμᾷ προσιέναι καὶ θύειν, ἔπειτα δὲ τοὺς χρό- B
νους μὴ ἐθέλῃ πληροῦν ἀποξενούμενος τοὺς εἰρημένους, ὁ τοῦ τελευτή-
σαντος γένει ἐγγύτατα, ἐπεξίτω μὲν φόνου τῷ κτείναντι· διπλᾶ δὲ
πάντα ἔστω τὰ τιμωρήματα τῷ ὄφλοντι. ἐὰν δ' ὁ προσήκων ἐγγύτα-
τα, μὴ ἐπεξίῃ, τῷ παθήματι, τὸ μίασμα ὡς εἰς αὐτὸν περιεληλυθὸς, τοῦ
παθόντος προστρεπομένου τὴν πάθην, ὁ βουλόμενος ἐπεξελθὼν τού-
τῳ δίκην, πέντε ἔτη ἀποχέσθαι τῆς αὑτοῦ πατρίδος ἀναγκαζέτω κατὰ
νόμον. ἐὰν δὲ ξένος ἄκων ξένον κτείνῃ τῶν ἐν τῇ πόλει, ἐπεξίτω μὲν ὁ
βουλόμενος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις· μέτοικος δὲ ὤν, ἀπενιαυτησάτω.
ξένος δὲ ἂν ᾖ παντάπασι, πρὸς τῷ καθαρμῷ, ἐάν τε ξένον, ἐάν τε μέτοι-
κον, ἐάν τε ἀστὸν κτείνῃ, τὸν βίον ἅπαντα τῆς χώρας εἰργέσθω τῆς τῶν νό- C
μων τῶνδε κυρίας. ἐὰν δ' ἔλθῃ παρανόμως, οἱ νομοφύλακες θανάτῳ
ζημιούντων αὐτόν· καὶ ἐὰν ἔχῃ οὐσίαν τινὰ, τῷ τοῦ παθόντος ἐγγύτα-
τα γένει παραδιδόντων. εἰ δὲ ἄκων ἔλθοι, ἂν μὲν κατὰ θάλατταν ἐκπί-
πτῃ πρὸς τὴν χώραν, σκηνησάμενος ἐν θαλάττῃ τέγγων τοὺς πόδας,
πλοῦν ἐπιφυλαττέτω· κατὰ γῆν δὲ ἂν βίᾳ ὑπό τινων ἀχθῇ, ἡ πρώτη
προστυχοῦσα ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει, λύσασα, εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμ-
πέτω ἄσυλον. ἐὰν δ' ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, θυμῷ δὲ
ᾖ τὸ πεπραγμένον ἐκπραχθὲν, διχῇ δεῖ πρῶτον τὸ τοιοῦτο διαλαβεῖν.
θυμῷ γὰρ δὴ πέπρακται καὶ τοῖς ὅσοι ἂν ἐξαίφνης μὲν καὶ ἀπροβου-
λεύτως τοῦ ἀποκτεῖναι, πληγαῖς ἤ τινι τοιούτῳ διαφθείρωσί τινα, πα- D
ραχρῆμα τῆς ὁρμῆς γιγνομένης, μεταμέλειά τε εὐθὺς τοῦ πεπραγμένου
γίγνηται· θυμῷ δὲ, καὶ ὅσοι προπηλακισθέντες λόγοις ἢ καὶ ἀτίμοις ἔρ-
γοις, μεταδιώκοντες τὴν τιμωρίαν, ὕστερον ἀποκτείνωσί τινα, βουλη-
θέντες κτεῖναι, καὶ τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς ἀμεταμέλητον γίγνηται.
διττοὺς μὲν δὴ τοὺς φόνους, ὡς ἔοικε, θετέον, καὶ σχεδὸν ἀμφοτέρους θυ-
μῷ γεγονότας· μεταξὺ δή που τοῦ τε ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου δικαιότατ'
ἂν λεγομένους. οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὼν ἐστὶν ἑκάτερος. ὁ μὲν τὸν θυμὸν φυ-
λάττων, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐξαίφνης, ἀλλὰ μετ' ἐπιβουλῆς ὕστε-
ρον χρόνῳ τιμωρούμενος, ἑκουσίῳ ἔοικεν· ὁ δὲ ἀταμιεύτως τοῖς ὀργαῖς
καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα εὐθὺς χρώμενος ἀπροβουλεύτως, ὅμοιος μὲν ἀ-
κουσίῳ, ἔστι δ' οὐδ' οὗτος αὖ παντάπασιν ἀκούσιος, ἀλλ' εἰκὼν ἀκουσίου. E
διὸ χαλεπὸν διορίζειν οἱ τῷ θυμῷ πραχθέντες φόνοι, πότερον ἑκου-
σίους αὐτοὺς ἤ τινας ὡς ἀκουσίους νομοθετητέον. βέλτιστον μὴν καὶ ἀλη-
θέστατον εἰς εἰκόνα μὲν ἄμφω θεῖναι, τεμεῖν δὲ αὐτὼ χωρὶς, τῇ ἐπιβου-
λῇ καὶ ἀπροβουλίᾳ. καὶ τοῖς μετ' ἐπιβουλῆς τε καὶ ὀργῆς κτείνασι τὰς
τιμωρίας χαλεπωτέρας, τοῖς δὲ ἀπροβουλεύτως τε καὶ ἐξαίφνης,
πραοτέρας νομοθετεῖν, τὸ γὰρ ἐοικὸς μείζονι κακῷ, μειζόνως· τὸ δ' ἐ-
λάττονι, τιμωρητέον ἐλαττόνως. ποιητέον δὴ καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις
οὕτω. ΚΛΕΙΝ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Πάλιν ἐπανελθόντες
τοίνυν λέγομεν, ἂν ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, τὸ δὲ πε-
πραγμένον ἀπροβουλεύτως ὀργῇ τινὶ γένηται πραχθὲν, τὰ μὲν ἄλλα, F
καθάπερ ἄνευ θυμοῦ κτείναντι προσῆκε τῷ πάσχειν, πασχέτω· δύο δ'
ἐξ ἀνάγκης ἔτη φευγέτω, κολάζων τὸν αὑτοῦ θυμόν. ὁ δὲ θυμῷ μὲν,
μετ' ἐπιβουλῆς δὲ κτείνας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν πρόσθεν αὖ· τρία δὲ ἔτη,
καθάπερ ἕτερος ἔφευγε τὰ δύο, φευγέτω, μεγέθει θυμοῦ πλείω τιμω-
ρηθεὶς χρόνον. καθόλου δὲ περὶ τούτων ὧδ' ἔστω. χαλεπὸν μὲν ἀκριβῶς
νομοθετεῖν. ἔστι γὰρ ὅτε τούτοιν ὁ τῷ νόμῳ ταχθεὶς χαλεπώτερος, ἡμερώ-
τερος ἄν· ὁ δὲ ἡμερώτερος, χαλεπώτερος ἂν εἴη. καὶ τὰ περὶ τὸν φόνον ἀγριω-
τέρως ἂν πράξειεν· ὁ δὲ ἡμερωτέρως· ὡς δὲ τὸ πολὺ, κατὰ τὰ νῦν εἰρημένα
ξυμβαίνει γιγνόμενα. τούτων ξυμπάντων ἐπιγνώμονας εἶναι χρὴ νομοφύλα-
κας. Ἐπειδὰν δὲ ὁ χρόνος ἔλθῃ τῆς φυγῆς ἑκατέρῳ, πέμπειν αὐτῶν δικαστὰς G
δώδεκα ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, ἐσκεμμένους ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰς τῶν
φευγόντων πράξεις ἔτι σαφέστερον· καὶ τῆς αἰδοῦς τε πέρι καὶ καταδοχῆς τού-
των δικαστὰς γίγνεσθαι. τοὺς δὲ αὖ τοῖς δικασθεῖσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀρχόντων
ἐμμένειν. ἐὰν δ' αὖθίς ποτε κατελθὼν, ὁπότερος αὐτοῖν, ἡττηθεὶς ὀργῇ,
πράξῃ ταὐτὸ τοῦτο, φυγὼν, μηκέτι κατέλθῃ· κατελθὼν δὲ, κατὰ τὴν τοῦ ξέ-
νου ἄφιξιν, ταύτῃ πασχέτω. δοῦλον δὲ ὁ κτείνας, ἑαυτοῦ μὲν, καθηρά-
σθω· ἐὰν δὲ ἀλλότριον θυμῷ, διπλῇ τὸ βλάβος ἐκτισάτω τῷ κεκτημέ-
νῳ. ὅστις δ' ἂν τῶν ἀποκτεινάντων πάντων μὴ πείθηται τῷ νόμῳ, ἀλλ'
ἀκάθαρτος ὢν ἀγοράν τε καὶ ἆθλα καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ μιαίνῃ, ὁ βουλό- H
μενον, τόν τε ἐπιτρέποντα τῶν προσηκόντων τῷ τελευτήσαντι καὶ τὸν
ἀποκτείναντα εἰς δίκην καταστήσας, τὴν διπλασίαν χρημάτων τε καὶ
τῶν ἄλλων πράξεων ἀναγκαζέτω πράττειν τε καὶ ἐκτίνειν· τὸ δὲ ἔκτισμα αὐτὸς αὑτῷ νομιζέσθω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις θυμῷ δοῦλος δε-

A viderit interfectorem inter ſuos more ſolito viuere, interfe-
ctorē ipſum eiúſque actiones, vim ad hoc ſuppeditāte memo-
ria, cunctis viribus terrere, atque turbare. Quare opus eſt vt
homicida interfecti hominis gratia anno integro exul à patria
omníque ea regione procul vitam ducat. Sin verò qui interiit
peregrinus fuerit, à patria quoque peregrini annuo tempore
homicida pellatur. Huic legi ſi lubens obtemperauerit, genere
proximus interēpto, qui vtrum paruerit attendet, illi veniam
præſtet, qui etiā pace ipſi reconciliatus & æquus omnino erit.
Sin verò non obediuerit, ſed cùm immūdus ſit, tēpla deorū pe
tere ſacrificaréq. audeat, vel ſtatuto tēpore vniuerſo nō pere-
B grinabitur, genere proximus interēpto id iudicibus deferat, e-
úmque de cæde accuſet, & dupla omnia ſumat ab eo ſupplicia.
Quòd ſi proximus ille neglexerit: quaſi ſcelere in ipſū reuolu-
to, ipſo videlicet interempto paſſionem in illū conuertente, à
quolibet volente accuſetur, & quinque annos patria carere
cogat. Si peregrinus nō ſpōte peregrinū in ciuitate occiderit,
eadē lege à volēte quocunq. id iudicibus deferatur, & ſimiliter
iudicetur. Sin verò incola id fecerit, anno exulet vno. Quòd
ſi peregrinus omnino peregrinum, ſiue incolam ſiue ciuem
necauerit, vltra purgationem tota etiam à regione in qua le-
ges huiuſmodi dominantur, per omnem exulet vitam. Ac ſi
C contra leges redierit, morte à legum cuſtodibus puniatur: &
bona ſiqua poſſideat, proximo interfecti tradantur. Quòd ſi
non ſponte quiſpiā in eam regionē delatus fuerit: tempeſtatis
quidem vi & fluctu maris depulſus, nauigādi opportunitatem
pedibus mare tangens expectet: vi autem per terram ab ali-
quibus adductus, à magiſtratu cui primo res delata fuerit, ſol-
uendus eſt, & intactus in exilium retrudendus. Siquis verò ma
nu ſua liberum hominem ira concitus interfecerit, bipertito
iram primo oportet diſtinguere. per iram enim facit & qui ſu-
bito abſque voluntate interimendi verberibus, vel quouis mo
do interfecit, ita vt confeſtim poſt impetum pœnitētia ſequa-
D tur: & qui contumelia vel iniuria laceſſiti, ideóque in vindictæ
cupiditate perſeuerantes, poſtea volētes interfecerūt: nec pœ
nitet ea feciſſe. Duplicē igitur cædē ponere placet, vtrāque ira
factam. Quas inter voluntarias & inuoluntarias actiones me-
dias iure poſuerint. Neutra enim volūtaria reuera vel inuolun
taria eſt, ſed altera alterius eſt imago. Nam ille quidē qui iram
ſeruat, nec repēte, ſed cum inſidiis ſe poſtea vindicat, homici-
dæ voluntarij eſt perſimilis, & qui nō ſeruat, ſed primo iræ im-
petu fertur, & abſque præmeditatione interficit, inuolunta-
rij homicidæ ſimilis iudicatur. Non tamen omnino inuolunta-
rius eſt, ſed inuoluntarij habere ſimilitudinem dicitur. Quocir
ca per iram commiſſæ cædes, difficile determinantur: vtrū vo-
E luntariæ an contrà, ponendæ ſint. Optima igitur & veriſſima
ſententia eſt, vtraſque imagines appellare, eáſque ſeorſum ita
diſtinguere, vt altera conſulto, altera inconſulto cōmitti dica-
tur. Maiora verò ſupplicia illis decet imponere qui cōſulto per
iram interfecerunt. Illis contrà, qui repentè & inconſulto, le-
uiora. Nempe quod grauiori malo ſimile, aſperius: quod verò
leuiori, mitius puniendum. Ita certè noſtris legibus agendum
eſt. CLIN. Ita prorſus. ATHEN. Sed de ira iterum repetentes i-
ta dicamus. Siquis manu propria liberum hominem ira conci-
tus inconſulto occiderit, cætera quidem eadem patiatur mala
quæ & homicidæ, qui non per iram occiderit, debentur: ſed
duobus omnino ad iram ſuam coërcendam exulet annis. Qui
F verò per iram quidem ſed ex inſidiis liberum quenquam occi
derit: cætera vti ſimiliter ac primus cogatur facere. Non autē
biennium tantum vt ille, ſed triennium exulet, vt ira eius diu-
turnior diutius puniatur. Vniuerſalis autem iſtorū hæc diſpo-
ſitio ſit. Nēpe difficile eſt ſigillatim exactéque de his leges po-
nere. Aliquando enim quę truculentior cędes lege ſtatuta eſt,
leuior videtur: nonnunquam contrà, quæ leuior, truculentior,
prout atrocius, aut mitius geſta eſt. Vt plurimum verò quēad-
modū modò diximus, iſta cōtingūt. Sed hæc omnia legū cuſto-
des cognoſcēt. Cū verò reſtituēdorum exulū tēpus aduenerit,
XII. ad fines regionis iudices mittāt, qui diligenter conſidera-
G tis omnibus per id tempus exulum actionibus, pudoris eorum
receptioníſque iudices fiant. Illi verò horum magiſtratuum
iudicio acquieſcant. Quòd ſi poſt reſtitutionem alteruter ho-
rum ita commotus ſimiliter peccauerit, perpetuo exulet, & ſi
rurſus redierit, nō aliter quàm peregrinus rediēs puniatur. Si-
quis ita ſeruū ſuum necauerit, purgetur: ſi alienū, damnum do-
mino in duplo reſtituat. Siquis homicida legibus non parue-
rit, ſed nondū purgatus, forū, gymnaſia, cæteraq; ſacra ingreſ-
ſu ſuo contaminauerit, quicunque velit tam iſtū quàm interfe
H cti cognatū hęc negligētem, in iudiciū vocet, & in duplo tum
pecuniā tum cętera perſoluere cogat: quódque ſolutū eſt, ipſe
ſecundū legem accipiat. Si ſeruus ira concitus dominum ſuum

interimat, occiſi hominis cognati quomodo velint ipſum interficiant, mundíque à crimine ſint, dummodo viuũ non conſeruauerint. Sin verò ſuus non dominũ ſuũ, ſed alium liberũ per irã necarit, à domino ſuo interfecti cognatis tradatur: qui vtcunque velint, omnino ipſum interimat. Si pater aut mater (accidit enim, quanuis raró) per iram verberibus ſeu quouis modo filium vel filiam interficiat, perinde ac cæteri homicidæ purgetur: & triẽnium exulet. Ac poſt ipſam reſtitutionem maritus ab vxore, vxórque à marito ſeparentur. Nec ſimul amplius liberis procreandis operam dent: neutérque horum ſimul cum eo habitet, cuius filium vel fratrem occidit, nec vnà cum eo ſacris communicet. Et qui impietate animi his legibus non paruerit, vt impietatis reus à volente quolibet accuſetur. Si vir vxorem, aut vxor virum per irã necauerit, purgetur ſimiliter, & triennium integrum exulet, cúmque redierit, nec ſacris cum liberis ſuis communicet, nec vna menſa vtatur. Quod ſi non ſeruet genitor aut filius, impietatis reus à volente quolibet accuſetur. Frater verò ſi fratrem aut ſororem, & ſoror ſi ſororem, vel fratrem ira occiderit, non aliter quàm parentes qui liberos interfecerunt & purgetur & exulet: nec poſt reditum ſacris & menſa cum illis communicet, quos fratribus aut ſororibus filiíſve priuauit. Qui legẽ hanc tranſgredietur, iure vt impius condemnabitur. At verò cùm quis adeò victus ab ira fuerit, vt inſano iracundiæ furore parentẽ interemerit, ſi parentes antequam mortem obiret, ſpõte interfectorem ſuum à cæde liberauit, ſicut qui ſponte cædem commiſerunt, purgatus, cæteríſque ſimiliter factis, mundus ſit: ſin verò non liberauit, multis legibus reus ſit, qui necauit. Nam vltimis ſuppliciis, cædis, impietatis, ſacrilegij ſubiectus erit: quia ſacrilegio genitoris animam abſtulit. Quare ſi poſſibile eſſet ſæpius aliquem mori, iuſtiſſimum eſſet ſæpius parricidam interfici. Nam cui ne pro defenſione quidem ſua ſi à parentibus videt ſe interfectum iri, lege vlla conceditur vt parentes à quibus in lucem editus eſt interimat, ſed omnia potius ſuſtinere præcipitur, quàm quicquã huiuſmodi facere: quomodo aliter iuſtè punire hunc oportebit? Lege igitur ira concitato ad parricidium mors ſanciatur. Si orta ſeditione vel quouis modo frater fratrem in ſe impetum facientem pro defenſione ſua interimat, quaſi hoſte perempto purus ſit. Quinetiam ſi ciuis ciuem aut peregrinus peregrinum, vel peregrinum ciuis, vel è conuerſo, defendendo ſe, interfecerit, ſimiliter mundus ſit. Eodem modo, ſi ſeruus ſeruum. Sin verò ſeruus liberum ſe defendens interimat, iiſdem legibus quibus & parricida ſit ſubiectus. Quod verò de liberatione à cæde parentis diximus, idem quoque de liberatione omnium dictum intelligatur. Siquis ergo aliorum omnium alicui ſponte dimiſerit, quaſi non ſponte cæde commiſſa, purgetur qui interfecit, & annum exulet vnum. Sed violenta iam & inuoluntaria ac per iram commiſſa de cæde mediocriter expoſita ſunt. Quæ verò ſponte in his ſecundum omnem iniuſtitiam ex inſidiis propter voluptatum cupiditatúmque inuidiæque tyrannidem committuntur, deinceps dicamus. CLINIA. Rectè dicis. ATHEN. Primùm igitur quot voluntariæ cædis cauſæ ſint, pro viribus declaremus. Maxima verò huius cauſa eſt, cupiditas animæ libidinibus exagitatæ dominans: quæ in eo ardore conſiſtit maximè qui multorum animos vehementer inflammat, hæc ſanè ea vis eſt, quæ propter naturam & ignorantiam diuitiarum inexplebilem gignit auiditatem. Ignorantiæ verò cauſa eſt, quòd non rectè laudantur diuitiæ. Quippe tam Græci quàm barbari, diuitias cùm tertium bonorum teneant locum, in primo ponunt: atque hac ſententia ſeipſos ſimul & poſteros perdunt. Optimè ſanè & pulcherrimè viueremus, ſi vera de diuitiis ſententia vbique prædicaretur: ea eſt, quòd diuitiæ corporis gratia ſint, corpus autem animi gratia. Quare cùm bona ea ſint, quorum gratia poſſidendæ diuitiæ ſunt, tertium gradum poſt virtutem animi corporíſque tenebunt. Hæc ergo ratio nos tanquam magiſtra docebit, non oportere hominẽ qui felix ſit futurus, diuitias quomodocunque, ſed cũ iuſtitia & tẽperãtia quærere. Sic enim cædes cędibus puniendæ in ciuitatibus nullæ committerentur. Nunc verò quemadmodum in huius diſputationis principio diximus, vnum hoc eſt, & maximum, quòd voluntariæ cædis maxima ſupplicia facit. Alterum eſt, ambitioſi animi habitus: vnde inuidiæ naſcũtur, primùm quidem ipſi inuido truculentæ, deinde etiam optimatibus ciuitatis. Tertium locum ingentes iniuſtæque formidines poſſident: quæ cædes multas pariunt, quando ea ſunt alicui geſta, vel ad præſens geruntur, quorum neminem vellet eſſe conſcium. Quare illos qui talia indicaturi videantur, ſi

Quæ à volentibus & ſcientibus.

A ἀπὸ τὴν αὐτοῦ ἀποκτείνῃ, τοὺς προσήκοντας τοῦ τελευτήσαντος, χρωμένους τῷ κτείναντι χρείαν ἣν ἂν ἐθέλωσι, πλὴν μηδαμῇ μηδαμῶς ζῶντα σῴζοντας, καθαρεύειν ἔστω. ἐὰν δὲ ἄλλος τις δοῦλος ἐλεύθερον ἀποκτείνῃ θυμῷ, παραδιδόντων οἱ δεσπόται τὸν δοῦλον τοῖς προσήκουσι τοῦ τελευτήσαντος· οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν θανατούντων τὸν δράσαντα, τρόπῳ δὲ ᾧ ἂν ἐθέλωσιν. ἃ δὲ γίγνεται μὲν, ὀλιγάκις δὲ, ἂν διὰ θυμὸν πατὴρ ἢ μήτηρ υἱὸν ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἤ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ, καθάρσεις μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω, καὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς ἀπενιαυτείτω· κατελθόντων δὲ τῶν ἀποκτεινάντων, ἀπαλλάττεσθαι γυναῖκά τε ἀπὸ ἀνδρὸς, καὶ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γυναικός· καὶ μήποτέ τι κοινῇ **B** παιδοποιήσασθαι, μηδὲ ξυνέστιον ὧν ἔκγονον ἢ ἀδελφὸν ἀπεστέρηκε γίγνεσθαί ποτε· μηδὲ κοινωνεῖν ἱερῶν. ἀσεβῶν τε περὶ ταῦτα καὶ ἀπειθῶν, ὑπόδικος ἀσεβείας γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. γυναῖκα δὲ γαμετὴν ἐὰν ἀνὴρ δι' ὀργὴν κτείνῃ τινά τις, ἢ γυνὴ ἑαυτῆς ἄνδρα ταυτὸν τοῦτο ὡσαύτως ἐργάσηται, καθαιρέσθω μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμοὺς, τριετηρίδας δὲ ἀπενιαυτήσεις διατελεῖν. κατελθὼν δὲ ὁ τὸ τοιοῦτον δράσας τοῖς αὑτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ κοινωνείτω, μηδὲ ὁμοτράπεζος γιγνέσθω ποτέ. ἀπειθῶν δὲ ὁ γεννήτωρ, ἢ ὁ γεννηθεὶς, ἀσεβείας αὖ ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν θυμῷ κτείνῃ, τὰ μὲν τῶν καθαρμῶν καὶ ἀπενιαυτήσεων ὡσαύτως **C** καθάπερ εἴρηται τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς ἐκγόνοις, εἰρήσθω δεῖν γίγνεσθαι καὶ τούτοις ὧν ἀδελφούς τε ἀδελφῶν καὶ γονέας ἐστέρηκε παίδων· τούτοις δὲ ξυνέστιος αὐτοῖς μηδέποτε γιγνέσθω, μηδὲ κοινωνὸς ἱερῶν. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τῷ τῆς περὶ ταῦτα ἀσεβείας νόμῳ ὑπόδικος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο κατὰ δίκης. ἐὰν δ' ἄρα τις εἰς τοσοῦτον ἀκρατὴς θυμοῦ γένηται πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ὥστε μανίαις ὀργῆς τῶν γεννητόρων τολμῆσαι κτεῖναί τινα, ἐὰν μὲν ὁ τελευτήσας πρὶν τελευτῆσαι, τὸν δράσαντα φόνου ἀφίῃ ἑκὼν, καθάπερ οἱ τὸν ἀκούσιον ἐξεργασάμενοι φόνον καθαρθεὶς, καὶ τἄλλα ὅσαπερ ἐκεῖνοι πράξας, καθαρὸς ἔστω· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇ, πολλοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις ὁ τοῦτο δράσας. καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις τῶν **D** ἐσχάτως ἔνοχος ἂν γίγνοιτο, καὶ ἀσεβείας ὡσαύτως καὶ ἱεροσυλίας, τὴν τοῦ γεννήτου ψυχὴν συλήσας. ὥστ' εἴπερ οἷόν τ' ἦν τὸ πολλάκις ἀποθνήσκειν τὸν αὐτὸν, καὶ τὸν πατροφόνον, ἢ μητροκτόνον ἐξεργασάμενον θυμῷ τοῦτο, δικαιότατον θανάτων πολλῶν ἦν τυγχάνειν. ᾧ γὰρ μόνῳ οὐδ' ἀμυνομένῳ θάνατον, μέλλοντι ὑπὸ τῶν γονέων τελευτήσεσθαι, παρέξει νόμος οὐδεὶς κτεῖναι τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς φῶς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν πρίν τι δρᾷν τοιοῦτον, νομοθετήσει, πῶς τούτῳ δίκης γε ἄλλως προσῆκον ἂν τυγχάνειν γίγνοιτο ἐννόμως; κείσθω δὴ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ, θάνατος ἡ ζημία, ἀδελφὸς δὲ ἂν ἀδελφὸν κτείνῃ, ἐν στάσει μάχης **E** γενομένης, ἤ τινι τρόπῳ τοιούτῳ, ἀμυνόμενος ἄρχοντα χειρῶν πρότερον, καθάπερ πολέμιον ἀποκτείνας, ἔστω καθαρός· καὶ ἐὰν πολίτης πολίτην, ὡσαύτως, ἢ ξένος ξένον. ἐὰν δὲ ἀστὸς ξένον ἢ ξένος ἀστὸν ἀμυνόμενος κτείνῃ, κατὰ ταυτὰ ἔστω, τοῦ καθαρὸς εἶναι· καὶ ἐὰν δοῦλος δοῦλον, ὡσαύτως. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος ἐλεύθερον ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθάπερ ὁ κτείνας πατέρα, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις. ὃ δὲ περὶ τῆς ἀφέσεως εἴρηται φόνου πατρὶ, ταυτὸν τοῦτο ἔστω περὶ ἁπάσης τῶν τοιούτων ἀφέσεως, ἐὰν ὁστισοῦν ὁτῳοῦν ἀφίῃ τοῦτο ἑκὼν, ὡς ἀκουσίου γεγονότος τοῦ φόνου, οἱ καθαρμοὶ γιγνέσθωσαν τῷ δράσαντι. καὶ ἐνιαυτὸς εἷς ἔστω τῆς ἐκδημίας ἐν νόμῳ. καὶ τὰ μὲν δὴ βίαιά τε καὶ ἀκούσια καὶ κατὰ τὸν θυμὸν γιγνόμενα περὶ φόνοις, μετρίως εἰρήσθω. τὰ δὲ περὶ τὰ ἑκούσια καὶ **F** κατ' ἀδικίαν πᾶσαν γιγνόμενα, τούτων πέρι, καὶ ἐπιβουλῆς δι' ἥττης ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φθόνων, ταῦτα μετ' ἐκεῖνα ἡμῖν λεκτέον. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘΗΝ. Πάλιν δὴ πρῶτον περὶ τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν εἴπωμεν ὁπόσα ἂν εἴη. τὸ μὲν δὴ μέγιστον, ἐπιθυμία, κρατοῦσα ψυχῆς ἐξηγριωμένης ὑπὸ πόθων. τοῦτο δ' ἐστὶ μάλιστα ἐνταῦθα οὗ πλεῖστός τε καὶ ἰσχυρότατος ἵμερος ὢν τυγχάνει τοῖς πολλοῖς τῶν χρημάτων, τῆς ἀπλήστου καὶ ἀπείρου κτήσεως ἔρωτας μυρίους ἐντίκτουσα δύναμις, διὰ φύσιν τε καὶ ἀπαιδευσίαν τὴν κακήν. τῆς δὲ ἀπαιδευσίας ἡ τοῦ κακῶς ἐπαινεῖσθαι πλοῦτον αἰτία φήμη πρὸς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων. πρῶτον γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτὸ προκρίνοντες, τρίτον ὂν, τούς τ' ἐπιγιγνομένους λυμαίνονται καὶ ἑαυτούς. τὸ γὰρ ἀληθὲς λέγεσθαι περὶ τοῦ πλούτου κατὰ πόλεις πάσας, πάντων κάλλιστον καὶ ἄριστον, **G** ὡς ἕνεκα σώματός ἐστι, καὶ σῶμα ψυχῆς ἕνεκα. ἀγαθῶν μὲν οὖν ὄντων ὧν ἕνεκα ὁ πλοῦτος εἶναι πέφυκε, τρίτον ἂν εἴη μετὰ σώματος ἀρετὴν καὶ ψυχῆς. διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λόγος οὗτος γίγνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν καὶ σωφρόνως. καὶ φόνοι οὕτως οὐκ ἂν γίγνοιντο ἐν πόλεσι, φόνοις δεόμενοι καθαίρεσθαι. νῦν δὲ (ὅπερ ἀρχόμενοι τούτων εἴπομεν) ἓν μὲν τοῦτ' ἐστὶ καὶ μέγιστον, ὃ ποιεῖ φόνου ἑκουσίου τὰς μεγίστας δίκας· δεύτερον δὲ, φιλοτίμου ψυχῆς ἕξις, **H** φθόνους ἐντίκτουσα, χαλεποὺς ξυνοίκους, μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ κεκτημένῳ τὸν φθόνον, δευτέρως δὲ, τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει. τρίτον δὲ, οἱ δειλοὶ καὶ ἄδικοι φόβοι πολλοὺς δὴ φόνους εἰσὶν ἐξειργασμένοι. ὅταν ἤ τις πράττων ἢ πεπραγμένα ἃ μηδένα βούλονται σφίσι ξυνειδέναι γιγνόμενα ἢ γεγονότα. τοὺς οὖν τούτων μηνυτὰς ἀναιροῦσι θανάτοις, ὅταν

ἄλλῳ μηδενὶ δύναιτο τρόπῳ. τούτων δὴ πάντων πέρι προοίμια μὲν εἰρημένα ταῦτ᾽ ἔστω· καὶ πρὸς τούτοις, ὃν καὶ πολλοὶ λόγον τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότων ἀκούοντες, σφόδρα πείθονται, τὸ τῶν τοιούτων τίσιν ἐν ᾅδου γίγνεσθαι, καὶ πάλιν ἀφικομένοις δεῦρο ἀναγκαῖον εἶναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτίσαι, τὴν τοῦ παθόντος ἅπερ αὐτὸς ἔδρασεν, ὑπ᾽ ἄλλου τοιαύτῃ μοίρᾳ τελευτῆσαι τὸν τότε βίον. πειθομένῳ μὲν δή, καὶ πάντως φοβουμένῳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τὴν τοιαύτην δίκην, οὐδὲν δεῖ τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον ὑμνεῖν· ἀπειθοῦντι δὲ νόμος ὅδε εἰρήσθω τῆς γραφῆς. Ὃς ἂν ἐκ προνοίας τε καὶ ἀδίκως ὁντιναοῦν τῶν ἐμφυλίων αὐτόχειρ κτείνῃ, πρῶτον μὲν τῶν νομίμων εἰργέσθω, μήτε ἱερά, μήτε ἀγοράν, μήτε λιμένας, μήτε ἄλλον κοινὸν ξύλλογον μηδένα μιαίνων· ἐάν τε τις ἀπαγορεύῃ τῷ δράσαντι ταῦτα ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν μή. ὁ γὰρ νόμος ἀπαγορεύει, καὶ ἀπαγορεύων ὑπὲρ πάσης τῆς πόλεως ἀεὶ φαίνεταί τε καὶ φανεῖται. ὁ δὲ μὴ ἐπεξιών, δέον, ἢ μὴ προαγορεύων εἴργεσθαι, τῶν ἐντὸς ἀνεψιότητος, πρὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν προσήκων τῷ τελευτήσαντι, πρῶτον μὲν τὸ μίασμα εἰς αὐτὸν καὶ τὴν τῶν θεῶν ἔχθραν δέχοιτο, ὡς ἡ τοῦ νόμου ἀρὰ τὴν φήμην προτρέπεται· τὸ δὲ δεύτερον, ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος γιγνέσθω. ὁ δὲ ἐθέλων τιμωρεῖν, τῶν τε ἐπὶ τούτοις λουτρῶν φυλακῆς πέρι, καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων ὁ θεὸς περὶ ταῦτα νόμιμα παραδιδῷ, πάντα ἀποτελῶν, καὶ τὴν πρόρρησιν προαγορεύων, ἴτω ἀναγκάζων τὸν δράσαντα ὑπέχειν τὴν τῆς δίκης πρᾶξιν κατὰ νόμον. ταῦτα δὲ ὅτι μὲν γίγνεσθαι χρεὼν ἐστι διά τινων ἐπευχῶν καὶ θυσιῶν θεοῖς τισίν, οἷς τῶν τοιούτων μέλει, φόνοις μὴ γίγνεσθαι κατὰ πόλεις, ῥᾴδιον ἀποφαίνεσθαι νομοθέτῃ· τίνες δ᾽ εἰσὶν οἱ θεοί, καὶ τίς ὁ τρόπος τῶν τοιούτων δικῶν τῆς εἰσαγωγῆς ὀρθότατα πρὸς τὸ θεῖον ἂν γιγνόμενος εἴη, νομοφύλακες μετ᾽ ἐξηγητῶν καὶ μάντεων καὶ τοῦ θεοῦ νομοθετησάμενοι, τὰς δίκας εἰσαγόντων ταύτας. δικαστὰς δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς αὐτοὺς οἷσπερ τοῖς τὰ ἱερὰ συλῶσι διαδικάζειν ἐρρήθη κυρίοις. ὁ δὲ ὄφλων, θανάτῳ ζημιούσθω, καὶ μὴ ἐν τῇ τοῦ παθόντος χώρᾳ θαπτέσθω, ἀναιδείας ἕνεκα πρὸς τῷ ἀσεβεῖν. φυγὼν δέ, καὶ μὴ θελήσας κρίσιν ὑποσχεῖν, φευγέτω ἀειφυγίαν. ἐὰν δέ τις ἐπιβῇ τούτων τῆς τοῦ φονευθέντος χώρας, ὁ προστυχὼν πρῶτος τῶν οἰκείων τοῦ ἀποθανόντος ἢ καὶ τῶν πολιτῶν, ἀνατεὶ κτεινέτω· ἢ δήσας, τοῖς ἄρχουσι τῶν τὴν δίκην κρινάντων, κτεῖναι παραδότω. ὁ δὲ ἐπισκηπτόμενος, ἅμα καὶ κατεγγυάτω τὸν ᾧ ἂν ἐπισκήπτηται· ὁ δὲ παρεχέτω τοὺς ἐγγυητὰς ἀξιοχρέως, οὓς ἂν ἡ τῶν περὶ ταῦτα δικαστῶν ἀρχὴ κρίνῃ, τρεῖς ἐγγυητὰς ἀξιοχρέως παρέξειν, ἐγγυωμένους εἰς δίκην. ἐὰν δὲ ἢ μὴ ἐθέλῃ ἢ ἀδυνατῇ τις καθιστάναι, τὴν ἀρχὴν παραλαβοῦσαν, δήσασαν φυλάττειν καὶ παρέχειν εἰς τὴν κρίσιν τῆς δίκης. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν μή, βουλεύσῃ δὲ θάνατόν τις ἄλλος ἑτέρῳ, καὶ τῇ βουλήσει τε καὶ ἐπιβουλεύσει ἀποκτείνας, αἴτιος ὢν καὶ μὴ καθαρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ φόνου ἐν πόλει ἐνοικῇ, γιγνέσθων καὶ τούτῳ κατὰ ταὐτὰ αἱ κρίσεις τούτων πέρι, πλὴν τῆς ἐγγύης· τῷ δὲ ὄφλοντι, ταφῆς τῆς οἰκείας ἐξέστω τυχεῖν. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ ταὐτά, ὡσαύτως τῷ πρόσθεν ῥηθέντι, περὶ αὐτὸν γιγνέσθω. τὰ αὐτὰ δὲ ἔστω ταῦτα ξένοισί τε πρὸς ξένους, καὶ ἀστοῖσι καὶ ξένοις πρὸς ἀλλήλους· δούλοις τε αὖ πρὸς δούλους, τῆς τε αὐτοχειρίας πέρι καὶ ἐπιβουλεύσεως, πλὴν τῆς ἐγγύης. ταύτην δέ, καθάπερ εἴρηται, τοὺς αὐτόχειρας κατεγγυᾶσθαι. τὸν δὲ προαγορεύοντα τὸν φόνον, ἅμα κατεγγυᾶν καὶ τούτοις. ἐὰν δὲ δοῦλος ἐλεύθερον ἑκών, εἴτε αὐτόχειρ, εἴτε βουλεύσας, ἀποκτείνῃ, καὶ ὄφλῃ τὴν δίκην, ὁ τῆς πόλεως κοινὸς δήμιος ἄγων πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ ἀποθανόντος, ὅθεν ἂν ὁρᾷ τὸν τύμβον μαστιγώσας ὁπόσας ἂν ὁ ἑλὼν προστάττῃ, ἐάνπερ βιῷ παιόμενος ὁ φονεύς, θανατωσάτω. ἐὰν δέ τις δοῦλον κτείνῃ μηδὲν ἀδικοῦντα, φόβῳ δὲ μὴ μηνυτὴς αἰσχρῶν ἔργων καὶ κακῶν αὐτοῦ γίγνηται, ἤ τινος ἕνεκα ἄλλου τοιούτου, καθάπερ ἂν εἰ πολίτην κτείνας ὑπεῖχε φόνου δίκας, ὡσαύτως καὶ τοῦ τοιούτου δούλου κατὰ ταὐτὰ ἀποθανόντος, οὕτως ὑπεχέτω. ἐὰν δὲ δὴ γίγνηται ἐφ᾽ οἷσι καὶ νομοθετεῖν δεινόν, καὶ οὐδαμῶς προσφιλές, μὴ νομοθετεῖν δὲ ἀδύνατον, ξυγγενῶν αὐτόχειρας φόνους, ἢ δι᾽ ἐπιβουλεύσεως γενομένους, ἑκουσίους τε καὶ ἀδίκους πάντως (οἳ τὰ μὲν πολλὰ ἐν κακῶς οἰκούσαις καὶ τρεφομέναις γίγνονται πόλεσι· γένοιτο δ᾽ ἄν που τι καὶ ἐν ᾗ μήποτε τις ἂν προσδοκήσειε χώρᾳ) λέγειν μὲν δὴ χρεὼν αὖ πάλιν τὸν ἔμπροσθεν σμικρῷ ῥηθέντα λόγον· ἂν ἄρα τις ἀκούων ἡμῶν, οἷος ἀπέχεσθαι γίγνηται μᾶλλον ἑκὼν διὰ τὰ τοιαῦτα φόνων τῶν πάντῃ ἀνοσιωτάτων. ὁ γὰρ δὴ μῦθος, ἢ λόγος, ἢ ὅ, τι χρὴ προσαγορεύειν αὐτόν, ἐκ παλαιῶν ἱερέων εἴρηται σαφῶς, ὡς ἡ τῶν ξυγγενῶν αἱμάτων τιμωρὸς δίκη ἐπίσκοπος νόμῳ χρῆται τῷ νῦν δὴ λεχθέντι· καὶ ἔταξεν ἄρα δράσαντι τι τοιοῦτον, παθεῖν ταὐτὰ ἀναγκαίως ἅπερ ἔδρασεν. εἰ πατέρα ἀπέκτεινέ τις ποτέ, αὐτὸν τοῦτο ὑπὸ τέκνων τολμῆσαι βίᾳ πάσχοντα ἔν τισι χρόνοις· κἂν εἰ μητέρα, γενέσθαι τε αὐτὸν, θηλείας μετασχόντα φύσεως, ἀναγκαῖον, γενόμενόν τε ὑπὸ τῶν γεννηθέντων λιπεῖν τὸν βίον ἐν χρόνοις ὑστέροις. τοῦ γὰρ κοινοῦ μιανθέντος αἵματος οὐκ εἶναι κάθαρσιν ἄλλην, οὐδὲ ἔκπλυτον ἐθέλειν γίγνεσθαι τὸ μιανθὲν πρὶν φόνον φόνῳ, ὁμοίῳ ὅμοιον, ἡ δράσασα ψυχὴ τίσῃ, καὶ πάσης τῆς συγγενείας τὸν θυμὸν ἀφιλασαμένη κοιμήσῃ. ταῦτα δὲ παρὰ θεῶν μὲν τινὰ φοβούμενον τὰς τιμωρίας εἴργεσθαι χρὴ τὰς τοιαύτας· εἰ δέ τινας οὕτως

A non aliter poteſt, morte è medio tollit. Ad hæc omnia, proœmia ſint quæ diximus: ac præterea ſermo quem multi ex his qui ſacris ſtudent ſolennitatibus, & audiunt & credunt, quòd homicidæ apud inferos puniuntur: & rurſus huc reuerſi, pœnas neceſſario ſecundum naturam debitas pendunt. Quippe quæ aliis fecerunt, ab aliis quoque perpeti ſimili ſorte in hac vita coguntur. Illi igitur qui perſuaſus fuerit, quòd huiuſmodi proœmio monitus talia ſupplicia extimuerit, nullā ad hæc opus eſt legem ponere: ſed homini contrà affecto, lex iſta ſcribatur. Qui conſultò ciuem ſuum manu propria per iniuriam interfecerit, primùm à templis, à foro, à portubus, & ab omni B cœtu communi, ne præſentia ſua hæc maculet, procul abſit, ſiue quis adeſſe interdixerit, ſiue nullus. Lex enim ipſa interdicit, atque ita id vetat, vt pro vniuerſa ciuitate interdicere ſemper, & interdictura eſſe videatur. Deinde qui eū non proſequitur vt decet, nec ab his arcet, de cognatione interfecti vſque ad patrueles & cōſobrinos, primùm ſcelus deorúmque odia in ipſum vertantur, ſicut vulgo legis imprecatio & maledictio dictat: deinde reus ſit cuique, interfectum vlciſci volenti. Qui autem perſequi volet, cùm omnia fecerit, quæ vel de luendi criminis obſeruatione vel de aliis quibuſcunque facienda deus inſtituit, & quæ prædicēda ſunt prædixerit, per- C gat, homicidámque ſecundum legem dare pœnas compellat. Hæc autem facienda eſſe precibus ſacrificiiſque deorum, quibus ne cædes in vrbibus fiant, curæ eſt, facilè legiſlator ſuadere poteſt. Sed qui dij ſint iſti, & quomodo ſecundum dei mentem maximè hæc iudicia peragantur, legum cuſtodes cum interpretibus aruſpicibúſque & deo declarent, atque ita iudicia pœnáſque diſponant. Iudices verò harum rerum illi ſint, quibus ſacrilegij puniendi data eſt autoritas. Qui autem condemnatus fuerit, morte pœnas luat, & quoniam non impiè ſolùm, ſed imprudēter quoque peccauit, D in regione interfecti ſepeliri non debet. Quòd ſi fugerit, neq; iudicium ſuſtinuerit, perpetuo exulet. Et ſi vnquam citra fines fuerit deprehenſus, qui primus illi obuius erit cognatorum interfecti vel ciuium, impunè interimat: aut vinctū magiſtratibus tradat huius rei iudicibus occidendum. Quòd ſiquis hunc defenſurus acceſſerit, pro eo fideiubeat quem tutatur, tréſque is fideiuſſores quos iudices ipſi ſufficientes putauerint, præbeat: qui iudicio illum ſe ſiſtere promittant. Id ſiquis facere noluerit vel non potuerit, vinctus à magiſtratibus, iudicio reſeruetur. Verùm ſiquis non propria manu, ſed voluntate, conſilio, inſidiiſque hominem interfecerit, & cùm cauſa E cædis ſit animóque impurus, in ciuitate habitet: cōdemnatus ſimiliter puniatur: præterquàm quòd fideiuſſores non præbebit, & condēnatus propria nō carebit ſepultura. Cætera huic quemadmodū de ſuperiore diximus, fiant. Hæc eadem peregrinis aduerſus peregrinos, ciuibúſque ac peregrinis viciſſim & ſeruis aduerſus ſeruos, de cæde propria manu facta, & de illa quæ cōſilio inſidiiſque commiſſa eſt, ſtatuta ſint: niſi quòd fideiuſſionem præbere iſtos, quemadmodum illos qui propria manu interficere, cenſemus. Si ſeruus liberum ſponte ſiue manu ſua ſiue conſilio interemit, condemnatúſque fuit, tra- F hatur à publico lictore ac vindice ad interfecti monumentū, vel vnde illud cernere queat, verberatúſque prout iubet qui iudicio eum conuicit, ſi ita cæſus adhuc viuat ad necem vſque cædatur. Siquis ſeruum nihil iniuriantē timens ne turpe quid à ſe factum indicet, vel alia huiuſcemodi cauſa inductus morti tradiderit: quaſi ciuē necauerit ſic puniatur. Accidūt quandoque nonnulla, de quibus leges ponere graue eſt atque moleſtum: & non ponere impoſſibile. Huiuſmodi ſunt cognatorum voluntariæ & iniuſtæ cædes, ſiue manu propria ſiue conſilio inſidiiſque illatæ, quæ in ciuitatibus malè gubernatis plurimum committuntur: ſed nonnunquàm etiam vbi nemo ex- G pectaret, fiunt. Ad hæc ſcelera deuitanda, oratio ſuperior repetatur. Fortè nanque his auditis à ſceleratiſſima cæde ſponte aliquis abſtinebit. Fabula enim vel ſermo, vel quouis alio nomine appellanda oratio, manifeſtè à priſcis ſacerdotibus dicta eſt, iuſtitiam ſpeculatricem omnium atque vindicem, ad cognatum ſanguinem vlciſcendum, lege quam modò diximus, vti. Nempe illam conſtituiſſe, vt quiſquis aliquid huiuſmodi perpetrauit, idem neceſſario patiatur. Vt ſi quis patrem morti tradidit, ipſe poſtea certis temporibus violenter à filiis occidatur, ſin verò matrem peremit, ipſe poſtea particeps naturæ muliebris effectus neceſſario tandem à filiis ſuis interimatur. Communi enim ſanguine H maculato, non eſſe aliam purgationem, nec poſſe aliter abſtergi maculam: niſi cædem cæde ſimili ſimilem anima ſcelerata luſtrauerit, totiúſque cognationis iram ſedauerit. Ab his ergo ſceleribus coërcere homines oportet, ſuppliciorum eiuſmodi quæ à diis inferuntur, metu. Siqui verò in tam

miſeram calamitatem inciderint, vt patrem vel matrē, fratrē, vel filium ſponte atque conſulto vita priuare audeant, mortalis legumlator ſic de huiuſmodi ſcelere ſanciet: vt & promulgatione facta arceantur à publicis ſacríſque locis, vt ſuprà dictum eſt, & vades ſimiliter requirantur. Et qui cędis huiuſmodi condemnatus fuerit, tam à iudicum miniſtris, quàm à magiſtratibus occidatur, trahatúrque extra vrbem in ſtatutum triuium nudus, vbi ſinguli magiſtratus pro vniuerſa ciuitate in mortui caput lapidem mittant, atque ita ciuitatem omnem purificent. Demum vltra regionis fines portatum, ſecundū leges inſepultum eiiciant. Sed quid de illo iudicandum, qui proximum atque amiciſſimum cæde perdiderit? qui dico ſeipſum vita & ſorte fatorū vi ſcelerata priuauerit: non iudicio ciuitatis, nec triſti & ineuitabili fortunæ caſu coactus, neque pudore aliquo extremo compulſus: ſed ignauia & formidoloſi animi imbecillitate, iniuſtè ſibi mortem conſciuerit? Quæ purgationes, & quæ ſepultura huic lege conueniat, deus ipſe nouit: proximi tamen huic generi ab interpretibus legibúſque harum rerum hæc exquirant: & quemadmodum ab his ſtatutum fuerit, ita faciant. Sepultura igitur iſtis ſolitaria fiat, vbi alius nemo condatur, deinde in his locis ſepeliantur quę de duodecim regionis partibus vltima, deſerta, innominatáque ſunt: ſic obſcuri, vt nec ſtatua, nec inſcripto nomine ſepulchra notētur. Si iumētū aut aliud animal hominē interficiat, niſi publico in certamine id fecerit, interfecti hominis propinqui id iudicibus deferant. Et agrorum curatores illi quibus quótque propinquus ipſe mandauit, iudicent, & damnatum iumentum extra regionis fines interficiant. Quòd ſi quid inanime præter fulmen aut aliud telum diuinitus miſſum, anima hominem cadente ipſum, aut ipſum cadens priuauerit: genere propinquus interfecto, proximum in vicinia ad hoc conſtituat iudicem, atque hæc & cætera prout erga mortuum ipſum conuenit, pro ſuiipſius & cognationis totius expiatione perficiat. Quod verò damnatū fuerit, vt de animalibus dictum eſt, exterminetur. Si quiſpiam vita priuatus reperiatur, & ignotus homicida ſit, nec diligenter quærentibus inueniatur, prædictiones vt in aliis fiant: & in foro publicè præconio prædicetur, vt qui hunc vel hunc necauit, quia cædis reus ſit, ſacra loca nō ingrediatur, & vniuerſam deſerat regionem: nam ſi deprehenſus fuerit, occidetur, atque extra regionis fines inſepultus eiicietur. Vna ergo lex iſta nobis præcipua de cæde, ſancita ſit. Ac de his ſatis. Nūc dicamus, in quibus rectè mundus eſt, qui occidit. Qui noctu furem domum ſuam ingreſſum interemit, mundus ſit. Et qui ſpoliatorē in defenſionem ſuam, ſimiliter. Et qui mulierem liberam aut puerum ad rem veneream vi ſubegit, impunè nō ab eo ſolum, cui vis eſt illata, verumetiā à patre, fratribus, filiíſque vita priuetur. Maritúſque ſi vim vxori inferentem perimat, lege mūdus ſit. Ac ſi quis etiam patri haudquaquam per ſcelus cædem patranti, aut matri, aut filiis, fratribúſve, aut coniugi opem ferens quempiam interfecerit, mundus ſit. Hactenus de viuentis animæ educatione & diſciplina, qua ſi prædita eſt, viuendū illi ſit, ſin contrà, non ſit viuendum, leges conſcripſimus. Præterea de cædibus violentis, quomodo puniendæ ſint: ac etiam de nutritione diſciplináque corporū ſatis in ſuperioribus dictum fuit. Deinceps quæ violentæ ſunt actiones & voluntariæ & inuoluntarię, quæ & quot ſint, & quibus ſuppliciis commodè reprimēdæ, pro viribus determinetur. Rectè enim poſt hęc illa tractantur. Vulnera nanque membrorúmque per vulnera truncationes vilis etiam legumlator poſt cædem locabit. Hæc ſicut cædes diſtinguūtur. Nam alia non ſponte, alia ira, quædā timore, quædā ſponte conſultóque fiunt. Quorū omniū huiuſmodi exordium ſit. Neceſſe eſt leges hominibus ponere, vt ſecundum leges viuant. Nam ſi abſque his viuerent, nihilo à feris atrociſſimis diſcreparent. Cuius rei cauſa eſt, quia nullius hominis ingenium ita natura inſtitutum eſt, vt quæ ad publicum humanæ vitæ bonū conferūt, ſufficiēter cognoſcat: & ſi cognouit, vt optimum id quod nouit, ſemper agere poſſit ac velit. Nam primum difficile eſt noſſe quòd ciuili veræque arti non proprium ſed publicū neceſſarium eſt curādum (publicum quippè ciuitates connectit atque coniungit, proprium diſſipat) quódue tam publicè quàm priuatim præſtat cōmune quàm proprium bene diſponere. Deinde, licet aliquis forſan hæc ita ſe habere ſufficienter arte cognoſcat, tamen ſi tanta cum licentia ciuitatis imperium teneat, vt nulli rationum relationi ſubiectus ſit, nunquam in ea ſententia per totam vitam pérmanere poterit, vt publicum in ciuitate tanquam pręcipuum bonum augeat: priuatum verò poſt publicum ponat. Sed ad vtilitatem propriam, priuatámque commoditatem natura ipſum ſemper mortalis impellet: quæ abſque ratione tam dolorem fugit quàm voluptatē proſequitur: atque

Interfectores ſuiipſorum.

Quos impune eſt occidiſſe.

De violentis.

Publicū ciuitates connectit, priuatum diſſipat.

A ἀθλία ξυμφορὰ καταλάβοι, ὥστε πατρὸς ἢ μητρὸς, ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων, ἐκ προνοίας ἑκουσίως ψυχὴν τολμῆσαι ἀποστερεῖν σώματος, ὁ παρὰ τοῦ θνητοῦ νομοθέτου νόμος ὧδε περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖ· προρρήσεις μὲν τὰς περὶ τῶν νομίμων εἴργεσθαι, καὶ ἐγγύας τὰς αὐτὰς εἶναι καθάπερ ἐρρήθη τοῖς ἔμπροσθεν. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ φόνου τοιούτου, τούτων κτείνας τινὰ, οἱ μὲν τῶν δικαστῶν ὑπηρέται καὶ ἄρχοντες ἀποκτείναντες, εἰς τεταγμένην τρίοδον ἔξω τῆς πόλεως ἐκβαλλόντων γυμνόν· αἱ δὲ ἀρχαὶ πᾶσαι ὑπὲρ ὅλης τῆς πόλεως, λίθον ἕκαστος φέρων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ βάλλων, ἀφοσιούτω τὴν πόλιν ὅλην· μετὰ δὲ τοῦτο B εἰς τὰ τῆς χώρας ὅρια φέροντες ἐκβαλλόντων τῷ νόμῳ ἄταφον. τὸν δὲ δὴ πάντων οἰκειότατον καὶ λεγόμενον φίλτατον ὃς ἂν ἀποκτείνῃ, τί χρὴ πάσχειν; λέγω δὲ ὃς ἂν ἑαυτὸν κτείνῃ, τὴν τῆς εἱμαρμένης βίᾳ ἀποστερῶν μοῖραν, μήτε πόλεως ταξάσης δίκην, μήτε περιωδύνῳ ἀφύκτῳ προσπεσούσῃ τύχῃ ἀναγκασθεὶς, μηδὲ αἰσχύνης τινὸς ἀπόρου καὶ ἀβίου μεταλαχὼν, ἀργίᾳ δὲ καὶ ἀνανδρίας δειλίᾳ ἑαυτῷ δίκην ἄδικον ἐπιθῇ· τούτῳ δὴ τὰ μὲν ἄλλα θεὸς οἶδεν ἃ χρὴ νόμιμα γίγνεσθαι περὶ καθαρμούς τε καὶ ταφάς· ὧν ἐξηγητάς τε ἅμα καὶ τοὺς περὶ ταῦτα νόμους ἐπανερωμένους χρὴ τοὺς ἐγγύτατα γένει ποιεῖν αὐτοῖσι κατὰ τὰ προσταττόμενα. C τάφους δ' εἶναι τοῖς οὕτω φθαρεῖσι, πρῶτον μὲν κατὰ μόνας, μηδὲ μεθ' ἑνὸς ξυντάφου· εἶτα ἐν τοῖς τῶν δώδεκα ὁρίοισι μερῶν τῶν ὅσα ἀργὰ καὶ ἀνώνυμα, θάπτειν ἀκλεεῖς αὐτοὺς, μήτε στήλαις μήτε ὀνόμασι δηλοῦντας τοὺς τάφους. ἐὰν δ' ἄρα ὑποζύγιον ἢ ζῶον ἄλλο τι φονεύσῃ τινὰ, πλὴν τῶν ὅσα ἐν ἀγῶνι τῶν δημοσίᾳ τιθεμένων ἀθλοῦντα τι τοιοῦτον δράσῃ, ἐπεξίτωσαν μὲν οἱ προσήκοντες τοῦ φόνου τῷ κτείναντι· διαδικαζόντων δὲ τῶν ἀγρονόμων οἷσιν ἂν καὶ ὁπόσοις προστάξῃ ὁ προσήκων· τὸ δὲ ὄφλον, ἔξω τῶν ὅρων τῆς χώρας ἀποκτείναντας διορίσαι. ἐὰν δὲ ἄψυχόν τι ψυχῆς ἄνθρωπον στερήσῃ, πλὴν ὅσα κεραυνὸς, ἤ τι παρὰ D θεοῦ τοιοῦτον βέλος ἰὸν, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα τινὸς προσπεσόντος ἢ αὐτὸ ἐμπεσὸν κτείνῃ τινὰ, δικαστὴν μὲν αὐτῷ καθιζέτω τῶν γειτόνων τὸν ἐγγύτατα ὁ προσήκων γένει, ἀφοσιούμενος ὑπὲρ αὑτοῦ τε καὶ ὑπὲρ τῆς συγγενείας ὅλης· τὸ δὲ ὄφλον ἐξορίζειν (καθάπερ ἐρρήθη) τὸ τῶν ζώων γένος. ἐὰν δὲ τεθνεὼς μὲν οὖν τις φανῇ, ἄδηλος δὲ ὁ κτείνας ᾖ, καὶ μὴ ἀμελῶς ζητοῦσιν ἀνεύρετος γίγνηται, τὰς μὲν προρρήσεις, τὰς αὐτὰς γίγνεσθαι καθάπερ τοῖς ἄλλοις· προαγορεύειν δὲ τὸν φόνον τῷ δράσαντι· καὶ ἐπιδικασάμενον ἐν ἀγορᾷ, κηρύξαι τῷ κτείναντι τὸν καὶ τὸν, καὶ ὠφληκότι φόνου, μὴ ἐπιβαίνειν ἱερῶν μηδὲ ὅλης χώρας τῆς τοῦ παθόντος· ὡς, ἂν φανῇ καὶ γνωσθῇ, ἀποθανούμενον, καὶ ἔξω τῆς τοῦ παθόντος χώρας ἐκβληθησόμενον E ἄταφον. οὗτος δὴ νόμος εἷς ἔστω κύριος, περὶ φόνου κείμενος. καὶ τὰ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα μέχρι τούτων, οὕτως. ὧν δὲ ὁ κτείνας ἐφ' οἷς τε ὀρθῶς ἂν καθαρὸς εἴη, τάδ' ἔστω. νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἐὰν ἑλὼν κτείνῃ τις, καθαρὸς ἔστω· καὶ ἐὰν λωποδύτην ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθαρὸς ἔστω· καὶ ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάζηταί τις ἢ παῖδα περὶ τὰ ἀφροδίσια, νηποινεὶ τεθνάτω ὑπό τε τοῦ ὑβρισθέντος βίᾳ, καὶ ὑπὸ πατρὸς, ἢ ἀδελφῶν, ἢ υἱέων. ἐάν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῇ γυναικὶ βιαζομένῃ, κτείνας τὸν βιαζόμενον, ἔστω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ. καὶ ἐάν τις πατρὶ βοηθῶν θάνατον, μηδὲν ἀνόσιον δρῶντι, κτείνῃ τινὰ, ἢ μητρὶ, ἢ τέκνοις, ἢ ἀδελφοῖς, ἢ ξυγγεννήτορι τέκνων, πάντως καθαρὸς ἔστω. τὰ μὲν τοίνυν περὶ τροφήν τε ζώσης ψυχῆς καὶ παι- F δείαν, ὧν αὐτῇ τυχούσῃ μὲν βιωτὸν, ἀτυχησάσῃ δὲ, τοὐναντίον, καὶ περὶ θανάτων τῶν βιαίων ἃς δεῖ τιμωρίας γίγνεσθαι, νενομοθετήσθω. τὰ δὲ περὶ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν μὲν καὶ παιδείαν, εἴρηται. τὸ δ' ἐχόμενον τούτων, αἱ βίαιοι πράξεις ὑπ' ἀλλήλων ἀκούσιοί τε καὶ ἑκούσιοι γιγνόμεναι, διοριστέον εἰς δύναμιν αἵ τε εἰσὶ καὶ ὅσαι, καὶ ὧν ἂν τυγχάνουσι τιμωρήσεων, τὸ προσφορον ἔχοιεν ἂν ἕκαστοι. ταῦτα μετ' ἐκεῖνα, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖτο. τραύματα δὴ καὶ πηρώσεις ἐκ τραυμάτων, τά γε δεύτερα μετὰ θανάτοις, καὶ ὁ φαυλότατος ἂν τάξειε τῶν ἐπὶ νόμων τετραμμένων. τὰ δὴ τραύματα, καθάπερ οἱ φόνοι διήρηντο, διαιρετέον· τὰ μὲν, ἀκούσια· τὰ δὲ, θυμῷ. τὰ δὲ, φόβῳ· τὰ δὲ, ὁπόσα G ἐκ προνοίας ἑκούσια συμβαίνει γιγνόμενα. προρρητέον δή τι περὶ πάντων τῶν τοιούτων τοιόνδε· ὡς ἄρα νόμους ἀνθρώποις ἀναγκαῖον τίθεσθαι, καὶ ζῆν κατὰ νόμους, ἢ μηδὲν διαφέρειν τῶν πάντῃ ἀγριωτάτων θηρίων. ἡ δὲ αἰτία τούτων, ἥδε, ὅτι φύσις ἀνθρώπων οὐδενὸς ἱκανὴ φύεται ὥστε γνῶναί τε τὰ συμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολιτείαν, καὶ, γνοῦσα τὸ βέλτιστον, ἀεὶ δύνασθαί τε καὶ ἐθέλειν πράττειν. γνῶναι μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπὸν ὅτι πολιτικῇ καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀνάγκη μέλειν· (τὸ μὲν γὰρ κοινὸν ξυνδεῖ, τὸ δὲ ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις) καὶ ὅτι ξυμφέρει τῷ κοινῷ τε καὶ ἰδίῳ τοῖν ἀμφοῖν, ἢν τὸ κοινὸν τεθῇ καλῶς μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον. δεύτερον δὲ, ἐὰν ἄρα καὶ τὸ γνῶναί τις ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε, λάβῃ ἱκανῶς ἐν τέχνῃ, μετὰ δὲ H τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἄρξῃ πόλεως, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δόγματι, καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἡγούμενον τρέφων ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ἴδιον, ἑπόμενον τῷ κοινῷ· ἀλλ' ἐπὶ πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἡ θνητὴ φύσις αὐτὸν ὁρμήσει ἀεὶ, φεύγουσα μὲν ἀλόγως τὴν λύπην, διώκουσα δὲ τὴν ἡδονήν· τοῦ δὲ δικαιοτέρου τε καὶ ἀμείνονος ἐπίπροσθεν ἄμφω τούτω συ-

στήσεται· καὶ

σιότητα καὶ σκότος ἀπεργαζομένη ἐν αὐτῇ, πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ τέλος αὐτήν τε καὶ πόλιν ὅλην. ἐπεὶ ταῦτα εἴ ποτέ τις ἀνθρώπων φύσει ἱκανὸς, θείᾳ μοίρᾳ γεννηθεὶς, παραλαβεῖν δυνατὸς εἴη, νόμων οὐδὲν ἂν δέοιτο τῶν ἀρξόντων ἑαυτοῦ. ἐπιστήμης γὰρ οὔτε νόμος οὔτε τάξις οὐδεμία κρείττων· οὐδὲ θέμις ἐστὶ νοῦν οὐδενὸς ὑπήκοον οὐδὲ δοῦλον, ἀλλὰ πάντων ἄρχοντα εἶναι, ἐάνπερ ἀληθινὸς ἐλεύθερός τε ὄντως ᾖ κατὰ φύσιν. νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν οὐδαμοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἢ κατὰ βραχύ. διὸ δὴ τὸ δεύτερον αἱρετέον, τάξιν τε καὶ νόμον· ἃ δὴ τὸ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁρᾷ καὶ βλέπει, τὸ δ' ἐπὶ πᾶν ἀδυνατεῖ. ταῦτα δὴ τῶνδε ἕνεκα εἴρηται. νῦν ἡμεῖς τάξομεν τί χρὴ τὸν τρώσαντα ἤ τι βλάψαντα ἕτερον ἄλλον παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. πρόχειρον δὴ παντὶ περὶ παντὸς ὑπολαβεῖν ὀρθῶς, τὸ τί τρώσαντα, ἢ τίνα, ἢ πῶς, ἢ πότε λέγεις; μυρία γὰρ ἕκαστα ἐστὶ τούτων, καὶ πάμπολυ διαφέροντα ἀλλήλων. ταῦτ' οὖν δὴ δικαστηρίοις ἐπιτρέπειν κρίνειν πάντα, ἢ μηδένα, ἀδύνατον. ἓν μὲν γὰρ κατὰ πάντων ἀναγκαῖον ἐπιτρέπειν κρίνειν, τὸ πότερον ἐγένετο ἢ οὐκ ἐγένετο ἕκαστον τούτων· τὸ δὲ μηδὲν ἐπιτρέπειν αὖ περὶ τοῦ τί δεῖ ζημιοῦσθαι καὶ πάσχειν τι χρεὼν τὸν ἀδικήσαντα τούτων τι, ἀλλ' αὐτὸν περὶ πάντων νομοθετῆσαι σμικρῶν καὶ μεγάλων, σχεδὸν ἀδύνατον. ΚΛ. Τίς οὖν ὁ μετὰ τοῦτον λόγος; ΑΘ. Ὅδε· ὅτι τὰ μὲν ἐπιτρεπτέον δικαστηρίοις, τὰ δὲ οὐκ ἐπιτρεπτέον, ἀλλ' αὐτῷ νομοθετητέον. ΚΛ. Ποῖα δὴ νομοθετητέον τε, καὶ ποῖα ἀποδοτέον κρίνειν τοῖς δικαστηρίοις; ΑΘ. Τάδε δὴ μετὰ ταῦτα ὀρθότατ' ἂν εἰπεῖν εἴη· ὡς ἐν πόλει ἐν ᾗ δικαστήρια φαῦλα καὶ ἄφωνα κλέπτοντα τὰς αὑτῶν δόξας κρύβδην τὰς κρίσεις διαδικάζει, καὶ ὃ τούτου δεινότερον, ὅταν μηδὲ σιγῶντα, ἀλλὰ θορύβου μεστὰ, καθάπερ θέατρα, ἐπαινοῦντά τε βοῇ καὶ ψέγοντα τῶν ῥητόρων ἑκάτερον ἐν μέρει, κρίνῃ, χαλεπὸν τότε πάθος ὅλῃ τῇ πόλει γίγνεσθαι φιλεῖ. τοῖς οὖν δὴ τοιούτοις δικαστηρίοις νομοθετεῖν ὑπό τινος ἀνάγκης ληφθέντα, οὐκ εὐτυχὲς μὲν, ὅμως δὲ ἐξ ἀνάγκης εἰλημμένον, ὅτι σμικρότατα ἐπιτρεπτέον αὐτοῖς τάττειν τὰς ζημίας, τὰ δὲ πλεῖστα αὐτὸν νομοθετεῖν διαρρήδην, ἄν τις ὄρα τοιαύτῃ πολιτείᾳ νομοθετῇ ποτε. οὗ δὲ ἂν πόλει δικαστήρια εἰς δύναμιν ὀρθῶς καθεστῶτα ᾖ, τραφέντων τε εὖ τῶν μελλόντων δικάζειν, δοκιμασθέντων τε διὰ πάσης ἀκριβείας, ἐνταῦθα ὀρθὸν, καὶ ἔχον εὖ καὶ καλῶς, τὰ πολλὰ ἐπιτρέπειν κρίνειν τοῖς τοιούτοις δικασταῖς, τῶν ὀφλόντων πέρι, τί χρὴ πάσχειν αὐτοὺς ἢ ἀποτίνειν. ἡμῖν δὲ τανῦν ἀνεμέσητον τὸ μὴ νομοθετεῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἃ καὶ φαυλότερως ἂν πεπαιδευμένοι δικασταὶ δύναιντο καθορᾶν, καὶ προσάπτειν ἑκάστῳ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀξίαν τοῦ πάθους τε καὶ πράξεως. ἐπειδὴ δὲ οἷς ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐχ ἥκιστα ἐμμελεῖς αὐτοὺς οἰόμεθ' ἂν τῶν τοιούτων γίγνεσθαι κριτὰς, ἐπιτρεπτέον δὴ τὰ πλεῖστα. οὐ μὴν ἀλλ', ὅπερ πολλάκις εἴπομέν τε καὶ ἐδράσαμεν ἐν τῇ τῶν ἔμπροσθεν νομοθετήσει νόμων, τὸ περιγραφήν τε καὶ τοὺς τύπους τῶν τιμωριῶν εἰπόντας, δοῦναι τὰ παραδείγματα τοῖσι δικασταῖς, τοῦ μήποτε βαίνειν ἔξω τῆς δίκης, τότε τε ἦν ὀρθότατα ἔχον, καὶ δὴ καὶ νῦν ταὐτὸν ποιητέον, ἐπανελθόντας ἤδη πάλιν ἐπὶ τοὺς νόμους. ἡ δὲ γραφὴ περὶ τραυμάτων ὧδε ἡμῖν κείσθω· ἐάν τις διανοηθεὶς τῇ βουλήσει κτεῖναι τινὰ φίλιον, πλὴν ὧν ὁ νόμος ἐφίησι, τρώσῃ μὲν, ἀποκτεῖναι δὲ ἀδυνατήσῃ, τὸν διανοηθέντα τε καὶ τρώσαντα οὕτως οὐκ ἄξιον ἐλεεῖν, οὐδὲ αἰδούμενον ἄλλως ἢ καθάπερ ἀποκτείναντα, ὑπέχειν τὴν δίκην φόνου ἀναγκάζειν. τὴν δὲ οὐ παντάπασι κακὴν τύχην αὐτοῦ σεβόμενον, καὶ τὸν δαίμονα, ὃς αὐτὸν καὶ τὸν τρωθέντα ἐλεήσας ἀποτρόπαιος αὐτοῖς ἐγένετο, μὴ τῷ μὲν ἀνίατον ἕλκος γενέσθαι, τῷ δὲ ἐπάρατον τύχην καὶ ξυμφορὰν, τούτῳ δὴ χάριν τῷ δαίμονι διδόντα, καὶ μὴ ἐναντιούμενον, τὸν μὲν θάνατον ἀφελεῖν τοῦ τρώσαντος, μετάστασιν δὲ εἰς τὴν γείτονα πόλιν διὰ βίου γίγνεσθαι, καρπούμενον ἅπασαν τὴν αὑτοῦ κτῆσιν. βλάβος δὲ, εἰ κατέβλαψε τὸν τρωθέντα, ἐκτίνειν τῷ βλαφθέντι· τιμᾶν δὲ τὸ δικαστήριον ὅπερ ἂν τὴν δίκην κρίνῃ· κρίνειν δὲ οἵπερ ἂν τοῦ φόνου ἐδίκασαν, εἰ ἐτελεύτησεν ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ τραύματος. γονέας δ' ἂν παῖς ἢ δοῦλος δεσπότην ὡσαύτως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. καὶ ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν τρώσῃ, καὶ ὄφλῃ τραύματος ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. γυνὴ δὲ ἀνδρὶ ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀποκτεῖναι τρώσασα, ἢ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φευγέτω ἀειφυγίαν. τὴν δὲ κτῆσιν, ἐὰν μὲν υἱεῖς ἢ θυγατέρες αὐτοῖς ὦσι παῖδες ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν, καὶ ὡς ὀρφανῶν τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι· ἐὰν δὲ ἄνδρες, μὴ ἐπάναγκες ἔστω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, τὴν δὲ οὐσίαν ἐὰν αὐτοὺς κεκτῆσθαι. ἄπαις δὲ ὅστις ἂν τοιαύταις συμφοραῖς περιπέσῃ, τοὺς συγγενεῖς συνελθόντας μέχρις ἀνεψιῶν παίδων τοῦ πεφευγότος, ἀμφοτέρωθεν πρός τε ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον τοῦτον τῇ πόλει τεσσαρακοντα καὶ πεντακισχιλιοστὸν καταστῆσαι, βουλευομένους μετὰ νομοφυλάκων καὶ ἱερέων, διανοηθέντας τρόπῳ καὶ λόγῳ τοιῷδε, ὡς οὐδεὶς οἶκος τῶν τεσσαράκοντα καὶ πεντακισχιλίων τοῦ ἐνοικοῦντος ἐστὶν, οὐδὲ ξύμπαντος τοῦ γένους, οὕτως ὡς τῆς πόλεως δημόσιος

A hæc vtraque iuſtiori melioríque præponet: & tenebris obruta, malis omnibus tandem ſeipſam omnino ciuitatémque replebit. Profectò ſiquis hominũ diuinæ ſortis fauore ea natura preditus eſſet, vt cognoſceret publicum bonum, ad idque generoſè ac ſemper intenderet, nullis legibus ſibi dominaturis egeret. Quoniam nulla lex, nullus ordo ſcientia melior præſtantiórque habetur: nec fas eſt mentem alicui ſubiici atque ſeruire: ſed potius ſi ita vera liberáque ſit, omnibus dominari. Nunc verò nuſquam hæc reperitur: ſed minimum quid ipſius apparet. Quare quod ſecundo loco eſt, eligere decet: ordinem atque legem, à quibus plurima quidem perſpiciuntur, omnia verò videri nequeunt. Sed his horum gratia propoſitis,
B ſtatuamus iam quid pati vel ſoluere debeat qui alium vulnerauit, vel aliter obfuit. Cuique enim facile eſt ſingula huiuſmodi rectè comprehendere: vtrum videlicet quis vulnerauerit, an non: quem, qua in parte, quo pacto. Hæc enim ſingula innumerabilia penè ſunt, & inter ſe maximè differunt. Hæc autem iudicio cuncta, vel nihil horum committere impoſſibile eſt. Quippe illud vnum in omnibus committere neceſſe eſt: vtrum factum vnumquodque horum ſit, an non. Nihil etiam de mulcta iniuriantis committere, ſed magna paruáque omnia lege determinare prope impoſſibile eſt. CLINIA.
C Quomodo igitur poſt hæc dicendum eſt? ATHENIEN. Sic vtique, quòd quædam iudicio concedere legiſlator debet, quædam non debet: ſed ipſe determinare. CLINIA. Cæterum quæ arbitrio & prudentiæ iudicum relinquenda ſunt, quæue ab ipſo legum conditore determinanda? ATHE. Ea hoc modo quàm optimè deinceps exponemus. Grauius profectò & toti ciuitati communis ibi peſtis innaſcitur, vbi iudicia ignaua mutáque ſunt: opiniones iudicum inuicẽ occultæ manent, & clàm ſententiam ferunt. Ad id preterea durius, quando non ſilentio agitur: ſed ceu theatra clamore omnia perſonant, & rhetores tum laudant, tum vituperant: atque ita viciſſim diiudicant. Ta-
D libus quidem iudiciis, ſiquis neceſſitate quadam vrgeatur, dare leges infortunatum eſſe ducimus. Sed qui dare cogetur, minimas duntaxat mulctas iudicibus iis committat, plurima verò & maxima quæque in ferendis legibus ipſe declaret. Vbi verò iudicia rectè pro viribus conſtituta ſunt, iudicéſq. bene educati, & omni diligentia approbati, rectiſſimè multa iudicibus de punitione conditionéq. condemnatorum committi poſſunt. Nemo igitur nos incuſet, ſi ipſis nunc maxima multáque præterea legibus non ordinamus: quæ vel minus eruditi iudices poſſent conſpicere: dignámque ſingulis delictis mulctam pœnámque accommodare. Quoniã verò eos quibus nos
E leges deſcribimus, non ineptos harum rerum iudices futuros ſperamus, multa eis committenda cenſemus. Verùm quod ſæpe in ſuperioribus diximus fecimúſque, putantes deſcriptione formáque punitionum dicta, exempla iudicibus, quæ nunquã tranſgrediantur, dari oportere: id & tunc rectè factum eſt, & nunc quoque obſeruare volumus, ad leges ferẽdas iterum redeũtes. De vulneribus igitur ita ſanciamus. Siquis voluerit cogitaueritque amicum hominem ex iis quos prohibet lex, interficere: vulnerauerit autem, nec interficere potuerit: hunc omni remota miſericordia, non aliter quàm ſi vita priuaſſet, dare cædis ſupplicium cogeremus, niſi fortunam eius non omnino proteruam, dæmonéque coleremus, qui tam vulneratũ
F quàm vulnerãtem miſericordia proſecutus, infelicitati vtriuſque obſtitit: fecitque ne vulnus huic letiferum, illi fortuna calamitáſque execranda infligeretur. Huic ergo dæmoni habebimus gratiam, vtque eius beneficio minimè aduerſati, ab eo qui vulnerauit ſupplicium mortis auferemus: & in vicina ciuitate per totam vitam exulare ſtatuemus, nullo rerum ſuarum omnium fructu carentem, damno tamẽ prius reſtituto, ſiquid obfuit vulnerato, quod à iudicio rei huius fuerit conſtitutum. Iudices autem ſint, qui cædis eſſent, ſi vulneratus obiiſſet. Si parentes filius, aut ſeruus dominum conſulto ſimiliter vulne-
G rauerit, atque ita feciſſe condemnatus fuerit, ſcelus morte luat. Quinetiam ſi frater fratrem aut ſororẽ, vel ſoror ſororẽ, aut fratrem interficiendi conſilio vulneret, ſcelus morte luat, vxórque ſi virum interficiendi conſilio vulneret, aut vir vxorem, ſimiliter perpetuo exulet. His ſi filij filiæve pueri adhuc ſunt, rem familiarẽ exulantis tutores adminiſtrent, qui eos orbos tutentur. Sin adulti ſunt, res quidẽ ipſis permittantur habere, alere tamẽ exulem non cogantur. Siquis verò liberis carens in huiuſmodi calamitates inciderit, cognati eius vſque in ſobrinos conſobrinóſque tam ex virorum quàm ex mulierum parte conuenient, & vnà cum legum cuſtodibus ſacerdotibúſque conſilio habito in hanc exulantis domum, vnam de quadraginta & quinque millibus domibus ciuitatis, hæredem conſtituant. In quo ſanè id cogitare debent, nullam domum de quinque millibus & quadraginta, habitantis ipſius ſuíque generis magis eſſe, quã ciuitatis & priuatim & publicæ. Oportet vtique vt ciuitas quã ſan-

Quæ ex legibus, quæ ex æquo & bono.

Vulnerum leges.

ctiſſimas & feliciſſimas pro viribus ſuas poſſideat. Quando igi- A
tur aliqua domus infortunio & impietate aliqua inquinatur:
quia q poſſedit, ſine liberis obiit, volũtaria cædis aut cuiuſuis
in deos vel ciues facinoris condemnatus, cuius mors vel ſem-
piternum exilium pœna eſt: primo domus ipſa ſecũdũ legem
expietur: deinde cognati vt diximus, cum legũ cuſtodibus cõ-
uenientes, genus in ciuitate aliquod virtute præſtantiſſimum
fortunatúmque perquirant, in quo plures adoleſcentes ſint,
quorum vnum patri deficiẽtis illius ſuíſque ſuperioribus qua-
ſi filium adoptent, deum precati hunc felicioribus patrisfami-
liàs auſpiciis prolis propagatorem, ſucceſſorem domus ſacro-
rúmque & reliquorum omnium cultorem fore, tandem hęre- B
dem ipſum ſecundum legem cõſtituant. Eum verò qui pecca-
uit, ſine nomine, ſine liberis, ſine ſorte vlla iacere, quandoqui-
dem huiuſmodi calamitatibus premitur, patiantur. Non eſt
autem in omnibus rebus terminus termino coniunctus. Nam
vbi confinium aliquod commune eſt, ibi hoc inter rerum ter-
minos vtriſque conuentum, medium fit. Atqui inter ea pecca-
ta quæ ſponte, & ea quæ non ſpõte cõmittũtur, quod per iram
fit, tale quiddam eſſe diximus. Vulneris igitur ira facti qui con
demnabitur, ſi ſanabile fuiſſe vulnus euentus ipſe monſtrabit,
duplum damni reſtituet: ſin verò inſanabile, quadruplũ. Quod
ſi ſanabile quidem ſit, turpitudinem autem vulnerato in- C
gentem afferat, quadruplum ſoluet. At verò ſiquis non ſo-
lùm obfuit vulnerato, verumetiam patriæ nocuit, quòd mi-
lite ipſam aduerſus hoſtes priuauerit, ſimiliter puniatur: ac
pręterea damnum ciuitati reſtituat, & vltra eam quam ipſe
debet militiam, pro vulnerato etiam militet: & quicquid il-
li gerendum erat in bello, ipſe agat. Quod ſi non fecerit, reus
ſit ſecundũ legẽ volenti cuique ipſum tanquam neglectorem
militiæ accuſare: & damnum duplũ triplúmue at quadruplum
prout iudicibus viſum fuerit, reſtituat. Si germanus germanũ
ſimiliter vulnerauerit, contribules & cognati vſque ad ſobri-
nos conſobrinóſque ex viris ſimul & mulieribus conuenĩẽtes D
tã mares quàm fœminę iudicent, genitoribúſq; ipſum tradãt,
vt ipſi ſecundum naturam puniant. Quòd ſi punitio ambigua
fuerit, propinqui ex parte viri determinent. Qui ſi ipſi nõ poſ-
ſint, tandem ad cuſtodes legum cauſam deferant. Si nati nepo-
téſve tale quid genitoribus intulerunt, ſolum hi iudicent qui
annum ſexageſimum tranſegerunt: quibus veri non adopti-
ui liberi ſint. Et condemnatus, aut morte, aut maiore aliquo,
vel non multo minore ſupplicio puniatur: nec de genere ſuo
quiſquam etiam ſi ætatem à lege pręſcriptam impleuerit, iu-
dicet. Sin verò ſeruus liberum ira concitus vulnerauit, à
domino tradatur vulnerato, vt arbitratu ſuo iniuriam vlciſca-
tur, niſi velit damnum ipſe recuperare. Quod ſi ſerui vulnera- E
tíque malitia per compoſitionem factum fuiſſe quis ambigat,
ad iudices deferat: quod ſi non conuicerit ita eſſe, triplũ dãni
reſtituat: ſin verò cõuicerit, ſeruitutis reũ habeat eũ qui dolo-
sè cum ſeruo egit. Qui verò non ſponte aliquẽ vulnerauit, ſim
pliciter dãnũ perſoluat. Nullus quippe legũlator imperare for
tunę poteſt. Iudices autẽ ſint, qui & natis nepotibúſq; ad parẽ-
tes, à quibus quantum damnum fuerit, declaretur. Violentæ
quidem paſſiones ſunt omnes quas diximus. Violentum quo-
que omne verberandi genus. Oportet igitur omnes ho-
mines, mulieres ſimul ac viros adoleſcentes ac ſenes, ita de
his ſemper ęxiſtimare. Seniorem non paruo interuallo iu-
nioribus pręponendum eſſe, & apud deos, & apud homi- F
nes, qui victuri feliciter ſint. Cędi ergo ſenem à iuniore,
& turpe eſt, & odio à diis habetur. Decet autem iuuenem
verberatum à ſeniore id ob ſenectutis reuerentiam patien-
Senũ veneratio. ter ferre. Sic itaque ſanciamus. Quilibet ſeniorem & re, & ver-
bo colat. Ac ſi viginti annis maior eſt, quaſi patrẽ ſi vir fuerit,
aut matrem ſi mulier, reuereatur. Atque adeo omnibus ſem-
per abſtineat, qui in ea ætate ſint qua procreare pareréque ip-
ſum potuerint, natales deos veritus. Abſtineat autem ſimiliter
à peregrino, ſiue ille iampridem in ciuitate habitet, ſiue nuper
eò commigrarit. Etenim neque laceſſens neque propugnans
omnino audeat plagas ei infligere. Peregrinum verò audentẽ
ciuẽ cædere, ſi qui cæditur, puniendũ cenſet, ad pręfectos vrbi
perducat: nec ipſe verberet, vt eo magis à cędẽdis ciuibus ſuis G
abſtineat, quando etiam à peregrinis ſe continet. Hic verò ma-
giſtratus hoſpitalẽ deũ veritus, rẽ diligenter inquirat, & ſi pe-
regrinus iniuria ciuẽ percuſſerit, verbera totidem ei publico
flagello reddãtur: nequid tale amplius impudenter audeat. Sin
verò innocẽs peregrinus videbitur, minis eo caſtigato q pdu-
xit, ambos dimittãt. Æqualis autẽ ſi ęqualẽ vel paulo maiorem
nõdũ tamẽ patrẽ, aut ſenex ſenẽ, ſiue iuuenis iuuenẽ verberi-
bus cædãt, ſecũdũ naturã nudis manibus ac ſine telo ſe defen-
dãt. Si quis vltra quadraginta natus annos, ſiue dũ aliũ inuadit,

A τε καὶ ἴδιος. δεῖ δὴ τήν γε πόλιν τοὺς αὐτῆς οἴκους ὡς ὁσιωτάτοις τε καὶ εὐτυχεστάτοις κεκτῆσθαι κατὰ δύναμιν. ὅταν οὖν τις ἅμα δυστυχηθῇ καὶ ἀσεβηθῇ τῶν οἴκων, ὥστε τὸν κεκτημένον ἐν αὐτῷ παῖδας μὲν μὴ καταλιπεῖν, ἤϊθεον δέ, ἢ καὶ γεγαμηκότα ἄπαιδα τελευτῆσαι, φόνου ὄφλοντα ἑκουσίου, ἤ τινος ἁμαρτήματος ἄλλου τῶν περὶ θεοὺς ἢ πολίτας, ὧν ἂν θάνατος ἐν τῷ νόμῳ ζημία διαῤῥήδην ᾖ κειμένη, ἢ καὶ ἐν ἀειφυγίᾳ τις φύγῃ τῶν ἀνδρῶν ἄπαις· τοῦτον πρῶτον μὲν καθήρασθαι καὶ ἀποδιοπομπήσασθαι τὸν οἶκον χρεὼν ἔστω κατὰ νόμον· ἔπειτα συνελθόντας (καθάπερ εἴπομεν νῦν δὴ) τοὺς οἰκείους ἅμα νομοφύλαξι, σκέψασθαι γένος ὅ, τιπερ ἂν ᾖ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐδοκιμώτατον πρὸς ἀρετήν, καὶ ἅμα εὐ- B τυχές, ἐν ᾧ ἂν παῖδες γεγονότες ὦσι πλείους. ὅθεν ἕνα τῷ τοῦ τελευτήσαντος πατρί, καὶ τοῖς ἄνω τοῦ γένους, υἱὸν ὡς ἐκείνων εἰσποιοῦντας, φήμης ἕνεκα ἐπονομάζοντας, γεννήτορά τε αὐτοῖς καὶ ἑστιοῦχον καὶ θεραπευτὴν ὁσίων τε καὶ ἱερῶν ἐπ' ἀμείνοσι τύχαις γίγνεσθαι τοῦ πατρός· τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπευξαμένοις, αὐτὸν κληρονόμον καταστῆσαι κατὰ νόμον. τὸν δ' ἐξαμαρτόντα, ἀνώνυμον ἐᾶν καὶ ἄπαιδα καὶ ἄμοιρον κεῖσθαι, ὁπόταν αὐτὸν καταλάβωσιν αἱ τοιαῦται ξυμφοραί. ἔστι δὲ οὐ πάντων, ὡς ἔοικε, τῶν ὄντων ὅρος ὅρῳ προσμιγνύς, ἀλλ' οἷς ἐστι μεθόριον, τοῦτο ἐν μέσῳ ὅρων πρότερον ἑκατέρῳ προσβάλλον γίγνοιτ' ἂν ἀμφοῖν μεταξύ. καὶ δὴ καὶ τῶν ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων τὸ θυμῷ γιγνόμενον ἔφαμεν τοιοῦ- C τον εἶναι. τραυμάτων οὖν ἐνεστώτων ὀργῇ γενομένων, ἐὰν ὄφλῃ τις, πρῶτον μὲν τίνειν τοῦ βλάβους τὴν διπλασίαν, ἂν τὸ τραῦμα ἰάσιμον ἀποβῇ· τῶν δὲ ἀνιάτων, τὴν τετραπλασίαν. ἐὰν δὲ ἰάσιμον μέν, αἰσχύνην δὲ μεγάλην τινὰ προσβάλλῃ τῷ τρωθέντι καὶ ἐπονείδιστον, τὴν τετραπλασίαν ἐκτίνειν. ὅσα δέ τις τρώσας τινά, μὴ μόνον βλάπτῃ τὸν παθόντα, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ποιήσας ἀδύνατον τῇ πατρίδι πρὸς πολεμίους βοηθεῖν, τοῦτον δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ζημιῶν ἐκτίνειν καὶ τῇ πόλει τὴν βλάβην. πρὸς γὰρ ταῖς αὑτοῦ στρατείαις, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδυνατοῦντος στρατευέσθω, καὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμικὰς ταττέσθω τάξεις. ἤ, μὴ δρῶν ταῦτα, ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τῆς ἀστρατείας γιγνέσθω κατὰ νόμον. τὴν δὲ D δὴ τῆς βλάβης ἀξίαν, εἴτε διπλῆν, εἴτε τριπλῆν, εἴτε καὶ τετραπλασίαν, οἱ καταψηφισάμενοι δικασταὶ ταττόντων. ἐὰν δὲ ὁμόγενος ὁμόγονον τὸν αὐτὸν τρόπον τούτῳ τρώσῃ, τοὺς γεννήτας καὶ τοὺς συγγενεῖς, μέχρις ἀνεψιῶν παίδων πρὸς γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας συνελθόντας κρίναντας παραδιδόναι τιμᾶν τοῖς γεννήσασι κατὰ φύσιν. ἐὰν δὲ ἀμφισβητήσιμος ἡ τίμησις γίγνηται, τοὺς πρὸς ἀνδρῶν εἶναι τιμῶντας κυρίους. ἐὰν δὲ ἀδυνατῶσιν αὐτοί, τοῖς νομοφύλαξι τελευτῶντας ἐπιτρέπειν. ἐκγόνοις δὲ πρὸς γονέας εἶναι τῶν τοιούτων τραυμάτων δικαστὰς μέν, τοὺς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας ἐπάναγκες, οἷς ἂν παῖδες μὴ ποιητοὶ ἀληθινοὶ δὲ ὦσιν· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμᾶν εἰ τεθνάναι χρὴ τὸν τοιοῦτον, εἴτε τι μεῖζον ἕτερον τούτου πάσχειν, ἢ καὶ μὴ πολλῷ σμι- E κρότερον. καὶ τῶν ξυγγενῶν τοῦ δράσαντος μηδένα δικάζειν, μηδ' ἐὰν γεγονὼς ᾖ τὸν χρόνον ὅσον ὁ νόμος εἴρηκε. δοῦλος δὲ ἄν τις ἐλεύθερον ὀργῇ τρώσῃ, παραδότω τὸν δοῦλον ὁ κεκτημένος τῷ τρωθέντι χρῆσθαι ὅ, τι ἂν ἐθέλῃ· ἐὰν δὲ μὴ παραδιδῷ, αὐτὸς τὴν βλάβην ἐξιάσθω. ἐὰν δὲ ἐκ συνθήκης αἰτιᾶταί τις τοῦ δούλου καὶ τοῦ τρωθέντος μηχανὴν εἶναι τὸ γεγονός, ἀμφισβητησάτω· ἐὰν δὲ μὴ ἕλῃ, τριπλασίαν ἐκτισάτω τὴν βλάβην· ἑλὼν δέ, ἀνδραποδισμοῦ ὑπόδικον ἐχέτω τὸν τεχνάζοντα μετὰ τοῦ δούλου. ὃς δ' ἂν ἄκων ἄλλος ἄλλον τρώσῃ, τὸ βλάβος ἁπλοῦν ἀποτινέτω. τύχης γὰρ νομοθέτης οὐδεὶς ἱκανὸς ἄρχειν. δικασταὶ δὲ ὄντων οἵπερ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τοὺς γεννήτορας ἐῤῥήθησαν, καὶ τιμώντων τὴν ἀξίαν τῆς βλά- F βης. βίαια μὲν δὴ πάνθ' ἡμῖν τὰ προειρημένα πάθη, βίαιον δὲ καὶ τὸ τῆς αἰκίας πᾶν γένος. ὧδε οὖν χρὴ περὶ τῶν τοιούτων πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα καὶ γυναῖκα ἀεὶ διανοεῖσθαι, τὸ πρεσβύτερον ὡς οὐ σμικρῷ τοῦ νεωτέρου ἐστὶ πρεσβευόμενον, ἔν τε θεοῖσι καὶ ἐν ἀνθρώποις τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι καὶ εὐδαιμονεῖν. αἰκίαν οὖν περὶ πρεσβύτερον ἐν πόλει γενομένην ὑπὸ νεωτέρου ἰδεῖν, αἰσχρὸν καὶ θεομισές. ἔοικε δὲ νέῳ παντὶ ὑπὸ γέροντος πληγέντι, ῥαθύμως ὀργὴν ὑποφέρειν, αὑτῷ τιθεμένῳ τιμὴν ταύτην εἰς γῆρας. ὧδε οὖν ἔστω· πᾶς ἡμῖν αἰδείσθω τὸν ἑαυτοῦ πρεσβύτερον ἔργῳ τε καὶ ἔπει· τὸν δὲ προέχοντα εἴκοσιν ἡλικίας ἔτεσιν, ἄῤῥενα ἢ θήλειαν, νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα, διευλαβείσθω· καὶ πάσης τῆς δυνατῆς ἡλικίας αὐτὸν φιτῦσαι καὶ τεκεῖν ἀπέχοιτο ἀεί, θεῶν γενεθλίων χάριν. ὡς δ' αὔτως καὶ ξένου ἀπείργοιτο, εἴτε πάλαι ἐνοικοῦντος, εἴτε νεήλυδος G ἀφιγμένου. μήτε γὰρ ὑπάρχων μήτε ἀμυνόμενος τοπαράπαν τολμάτω πληγαῖς τὸν τοιοῦτον νουθετεῖν. ξένον δὲ ἂν ἀσελγαίνοντα καὶ θρασυνόμενον, ἑαυτὸν τύπτοντα, οἴηται δεῖν κολασθῆναι, λαβὼν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀστυνόμων ἀπαγέτω, τοῦ τύπτειν δὲ εἰργέσθω· ἵνα πόῤῥω γίγνηται τοῦ τὸν ἐπιχώριον ἂν τολμῆσαί ποτε πατάξαι. οἱ δ' ἀστυνόμοι παραλαβόντες τε καὶ ἀνακρίναντες, τὸν ξενικὸν αὖ θεὸν εὐλαβούμενοι, ἐὰν ἄρα ἀδίκως δοκῇ ὁ ξένος τὸν ἐπιχώριον τύπτειν τῇ μάστιγι, τὸν ξένον, ὅσας ἂν πατάξῃ τοσαύτας δόντες, τῆς θρασυξενίας παυόντων· ἐὰν δὲ μὴ ἀδικῇ, ἀπειλήσαντές τε καὶ ὀνειδίσαντες τῷ ἀπαγαγόντι, μεθιέντων ἄμφω. ἧλιξ δὲ ἥλικα καὶ τὸν ἄπαιδα προέχοντα ἡλικίᾳ ἑαυτοῦ ἂν τύπτῃ, γέρων τε γέροντα, καὶ ἐὰν νέος νέον, ἀμυνέσθω κατὰ φύσιν, ἄνευ βέλους, ψιλαῖς ταῖς χερσίν. ὁ δὲ ὑπὲρ τετταράκοντα γεγονὼς ἔτη, ἐὰν τολμᾷ τῳ

μάχεσθαι εἴτε ἄρχων εἴτε ἀμυνόμενος, ἀγροῖκος καὶ ἀνελεύθερος ἂν λεγόμενος, ἀνδραποδώδης τε, δίκης ἂν ἐπονειδίστου τυγχάνων τὸ πρέπον ἔχοι. καὶ ἐὰν μέν τις τοιούτοις παραμυθίοις εὐπειθὴς γίγνηται, εὐήνιος ἂν εἴη· ὁ δὲ δυσπειθὴς, καὶ μηδὲν προοιμίου φροντίζων, δέχοιτ' ἂν τὸν τοιόνδε ἑτοίμως νόμον. Ἐάν τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων, ἐὰν μὴ ἧλιξ μηδὲ νεώτερος ᾖ τῶν μαχομένων, διειργέτω, ἢ κακὸς ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ ἐν τῇ τοῦ πληγέντος ἡλικίᾳ, ἢ ἔτι νεώτερος, ἀμυνέτω ὡς ἀδελφῷ ἢ πατρὶ, ἢ ἔτι ἀνωτέρω, τῷ ἀδικουμένῳ. πρὸς δὲ ἔτι δίκην ὑπεχέτω τῆς αἰκίας ὁ τὸν πρεσβύτερον, ὡς εἴρηται, τολμήσας τύπτειν. καὶ ἐὰν ὄφλῃ τὴν δίκην, δεδέσθω μηδὲν ἐνιαυτοῦ σμικρότερον· ἐὰν δὲ οἱ δικασταὶ τιμήσωσι πλείονος, ἔστω κύριος ὁ τιμηθεὶς αὐτῷ χρόνος. ἐὰν δὲ ξένος ἢ τῶν μετοίκων τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἑαυτοῦ, περὶ μὲν τῶν παραγιγνομένων τῆς βοηθείας ὁ αὐτὸς νόμος ἐχέτω τὴν αὐτὴν δύναμιν· ὁ δὲ τὴν τοιαύτην δίκην ἡττηθεὶς, ξένος μὲν ὢν καὶ μὴ ξύνοικος, δύο ἔτη δεδεμένος ἐκτινέτω ταύτην αὐτὴν τὴν δίκην. ὁ δὲ μέτοικός τε ὢν καὶ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις, τρία ἔτη δεδέσθω, ἐὰν μὴ τὸ δικαστήριον πλείονος αὐτῷ χρόνου τιμήσῃ τὴν δίκην. ζημιούσθω δὲ καὶ ὁ παραγενόμενος ὁτῳοῦν τούτων, καὶ μὴ βοηθήσας κατὰ νόμον, ὁ μὲν μεγίστου τιμήματος ὢν, μνᾷ· δευτέρου δὲ ὤν, πεντήκοντα δραχμαῖς· τρίτου δὲ, τριάκοντα· εἴκοσι δὲ, τοῦ τετάρτου. δικαστήριον δὲ γιγνέσθω τοῖς τοιούτοισι, στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι φύλαρχοί τε καὶ ἵππαρχοι. νόμοι δὲ, ὡς ἔοικεν, οἱ μὲν, τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνονται, διδαχῆς χάριν τοῦ τινα τρόπον ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις ἂν φιλοφρόνως οἰκοῖεν· οἱ δὲ, τῶν τὴν παιδείαν διαφυγόντων, ἀτεράμονι χρωμένων τινὶ φύσει, καὶ μηδὲν τεγχθέντων, ὥστε μὴ οὐκ ἐπὶ πᾶσαν ἰέναι κάκην, οὗτοι τοὺς μέλλοντας λόγους ῥηθήσεσθαι πεποιηκότες ἂν εἶεν· οἷς δὴ τοὺς νόμους ἐξ ἀνάγκης ὁ νομοθέτης ἂν νομοθετοῖ, βουλόμενος αὐτῶν μηδέποτε χρείαν γίγνεσθαι. πατρὸς γὰρ ἢ μητρὸς ἢ τούτων ἔτι προγόνων ὅστις τολμήσει ἅψασθαί ποτε βιαζόμενος αἰκίᾳ τινὶ, μήτε τῶν ἄνω δείσας θεῶν μῆνιν, μήτε τῶν ὑπὸ γῆς τιμωριῶν λεγομένων, ἀλλ' ὡς εἰδὼς ἃ μηδαμῶς οἶδε, καταφρονῶν τῶν παλαιῶν καὶ ὑπὸ πάντων εἰρημένων παρανομεῖ, τούτῳ δεῖ τινος ἀποτροπῆς ἐσχάτης. θάνατος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἔσχατον· οἱ δὲ ἐν ᾅδου τούτοισι λεγόμενοι πόνοι, ἔτι τε τούτων εἰσὶ μᾶλλον ἐν ἐσχάτοις, καὶ ἀληθέστατα λέγοντες, οὐδὲν ἀνύτουσι ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς ἀποτροπῆς. οὐ γὰρ ἂν ἐγίγνοντό ποτε μητραλοῖαί τε καὶ τῶν ἄλλων γεννητόρων ἀνόσιοι πληγῶν τόλμαι. δεῖ δὴ τὰς ἐνθάδε κολάσεις περὶ τὰ τοιαῦτα τύπτουσι ταῖς ἐν τῷ ζῆν, μηδὲν τῶν ἐν ᾅδου λείπεσθαι κατὰ δύναμιν. ἔστω δὴ λεγόμενον τὸ μετὰ τοῦτο τῇδε· ὃς ἂν τολμήσῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν, μὴ μανίαις ἐχόμενος, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων (καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν) βοηθείτω· καὶ ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγώνων καλείσθω, βοηθῶν· μὴ βοηθήσας δὲ, ἀειφυγίαν ἐκ τῆς χώρας φευγέτω. ὁ δὲ μὴ μέτοικος, βοηθῶν μὲν, ἔπαινον ἐχέτω· μὴ βοηθῶν δὲ, ψόγον. δοῦλος δὲ, βοηθήσας μὲν, ἐλεύθερος γιγνέσθω· μὴ βοηθήσας δὲ, πληγὰς ἑκατὸν τῇ μάστιγι τυπτέσθω· ἐν ἀγορᾷ μὲν ἂν γίγνηται τὸ γιγνόμενον, ὑπ' ἀγορανόμων· ἐὰν δὲ ἐκτὸς ἀγορᾶς ἐν ἄστει, τῶν ἀστυνόμων κολάζειν τὸν ἐπιδημοῦντα· ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς τῆς χώρας που, τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας. ἐὰν δὲ ἐπιχώριος ὁ παρατυγχάνων ᾖ τις, ἐάν τε παῖς ἐάν τε ἀνὴρ, ἐάν τε οὖν γυνὴ, ἀμυνέτω πᾶς, τὸν ἀνόσιον ἐπονομάζων. ὁ δὲ μὴ ἀμύνων, ἀρᾷ ἐνεχέσθω Διὸς ὁμογνίου καὶ πατρῴου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν, καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω· μὴ εἰργόμενον δὲ κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς, καὶ πάντως ὡς ἂν ἐθέλωσι. κατελθὼν δὲ, θανάτῳ ζημιούσθω. ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ τῶν ἐλευθέρων συμφάγῃ ἢ συμπίῃ, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκὼν, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν, μήτ' εἰς ἀγορὰν, μήτ' εἰς πόλιν ὅλως, πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης. ἐὰν δὲ ἀπειθῶν νόμῳ, ἱερὰ καὶ πόλιν μιαίνῃ παρανόμως, ὃς ἂν τῶν ἀρχόντων αἰσθόμενος μὴ ἐπάγῃ δίκην τῷ τοιούτῳ, ἐν εὐθύναις ἔστω τῶν κατηγορημάτων τῶν μεγίστων ἓν τοῦτο αὐτῷ. ἐὰν δ' αὖ δοῦλος τύπτῃ τὸν ἐλεύθερον, εἴτ' οὖν ξένον, εἴτε ἀστὸν, βοηθείτω μὲν ὁ προστυγχάνων, ἢ κατὰ τὸ τίμημα τὴν εἰρημένην ζημίαν ἀποτινέτω. συνδήσαντες δὲ οἱ προστυγχάνοντες μετὰ τοῦ πληγέντος, παραδόντων τῷ ἀδικουμένῳ· ὁ δὲ, παραλαβὼν, δήσας ἐν πέδαις, καὶ μαστιγώσας ὁπόσας ἂν ἐθέλῃ, μηδὲν βλάπτων τὸν δεσπότην, παραδότω ἐκείνῳ κεκτῆσθαι κατὰ νόμον. ὁ δὲ νόμος ἔστω· Ὃς ἂν ἐλεύθερον δοῦλος ὢν τύπτῃ, μὴ τῶν ἀρχόντων κελευόντων, παραλαβὼν ὁ κεκτημένος παρὰ τοῦ πληγέντος δεδεμένον αὐτὸν, μὴ λύσῃ πρὶν ἂν ὁ δοῦλος πείσῃ τὸν πληγέντα, ἄξιος εἶναι τοῦ λελυμένος ζῆν. ταὐτὰ δὲ γυναιξί τε ἔστω πρὸς ἀλλήλας περὶ πάντων τῶν τοιούτων νόμιμα, καὶ πρὸς ἄνδρας γυναιξὶ, καὶ ἄνδρασι πρὸς γυναῖκας.

A ſiue dum ſe defendit, cædere quenquam audeat, ſeruilis ruſticúſque habitus, hoc opprobrio ſatis punitus videbitur. Quicunque his monitis obtemperabit, modeſtus & manſuetus habebitur. Qui verò procœmia hæc ſpernet, hac lege coërceatur. Qui aliquem viginti annis vel pluribus natu maioré pulſauit: primum quidem qui fortè interfuerit, ſi nec iunior nec ęqualis ſit, prohibeat, & ſi non prohibuerit, ſecundum leges improbus habeatur. Sin autem verberato æqualis aut iunior ſit, quaſi fratrem aut patrem aut quaſi ſuperiorem defendat. ac præterea iudicio ſubiectus ſit, qui ſeniorem, vt diximus, verberauit, & ſi damnabitur, non minore quàm annuo tempore vinciatur. Imò
B etiã maiore, ſi modò iudicibus id videbitur. Si peregrinus vel incola viginti annis vel pluribus ſeniorem pulſet, præſentes ea lege qua diximus opitulentur, & qui cõdemnatus fuerit, ſi peregrinus quidem eſt, ſed non incola vrbis, biẽnium vinciatur: ſin autem incola vrbiſque habitator legibus non obtemperat, triennium, niſi iudices decreuerint, diutius detinendum. Qui verò præſens fuerit, nec opitulatus ſecundum legem ſit, ſi de primo maximóque ſit cenſu mina damnetur. Secundi verò cẽſus ſi fuerit, drachmis quinquaginta. Tertij, triginta. Quarti, viginti. Horum iudices ſint ductores exercitus, præfecti ordinũ, tribuni, equitúmque magiſtri. Legum verò, vt videtur, aliæ ad
C bonorum hominum doctrinam ponũtur: vt per eas intelligãt, quo pacto inter ſe amicè verſentur. Alię ad compeſcendam illorum pertinaciam, qui indomiti natura ſunt, ſpretáque omni diſciplina, nulla ratione mouentur, quin ad omnem ruant improbitatem. Hi ſequẽtium verborum cauſa ſunt: his legiſlator neceſſitate coactus leges imponit. Ipſe nanque nullum vellet vſum neceſſitatémq. legũ vnquam fore. Quicunque igitur parẽtibus aut auis inferre manus auſus fuerit, nec ſuperorũ indignationẽ deorũ, nec inferorũ ſupplicia veritus: ſed quaſi ſciat quæ neſcit, dicta à priſcis omnibus deſpiciẽs, iniuſtè agit: is vltimo vt auertatur expietúrque, remedio indiget. Mors autẽ vl
D timum non eſt: ſed extrema magis ſunt inferorũ ſupplicia: quę licet veriſſimè narrentur, auertere tamen huiuſmodi animos nequeunt. Quoniam ſi auerterent, nulli qui parentes ſceleratè pulſarent, vnquam reperirentur. Quare oportet horũ flagitiorum ſupplicia in hac vita non inferiora, illis quæ apud inferos ſunt, ſed æqualia pro viribus ponere. Ita igitur ſanciamus. Siquis nõ furioſus patrem aut matrem eorúmue ſuperiores pulſare audebit, primum vt in ſuperioribus, opem præſentes ferant. Et incola quidem vel peregrinus, ſi opitulabitur, in publicis certaminibus tanquam præſes aliis præponatur: ſin minus, à regione vniuerſa perpetuò exterminetur. Sin autem incola non ſit, auxiliatus quidem laudem, non auxiliatus, vituperium
E conſequatur. Seruus opitulatus liberetur: non opitulatus, centies publico cędatur flagello. Et ſi in foro id contigerit: ibidem à venalium rerum curatoribus puniatur. In aliis partibus vrbis ſimiliter ab ædilibus qui præſentes fuerint. Eodem modo extra vrbem in agro ab his qui curandis agris tunc præſident. Quòd ſi ciuiũ aliquis parẽtibus à filio verberatis præſens fuerit, ſiue vir, ſeu mulier ſiue adoleſcẽs, ſeu ſenior, defendat protinus, ſcelus conclamans. Qui auxiliari noluerit, Iouis patrij ac gẽtis cognationiſque illum ſeruatoris imprecationem per legem prematur. Demum quicunque pulſaſſe parentes con-
F demnabitur, primum perpetuo exulet: deinde & à ſacris omnibus arceatur, quibus ſi minus abſtineat, à principibus agri verberibus & omnino vtcunque voluerint plectatur, & ſi ab exilio reuertatur, morte peccata luat. Quiſquis verò liber cum huiuſmodi homine comedet aut bibet, vel aliquo pacto vnà quicquam geret, aut tanget, aut ſponte loquetur, is nec in templum ingrediatur, nec in forum, nec omnino in ciuitatem proficiſcatur, antequàm mũdetur, putare nanque debet ſcelerato ſe commercio contaminatum. Quod ſi non obtẽperauerit, ſed ciuitatem & tẽpla iniquè coinquinet: quicunque magiſtratus fieri hoc ſenſerit, niſi confeſtim punierit, maximarum
G iniuriarum reus eſt habendus. Si ſeruus liberum hominem, ſeu ciuem, ſiue peregrinum pulſet, pręſens quilibet auxilium afferat. Sin minus, prædicta ſecundum cenſum mulcta puniatur. Qui ergo præſentes erunt, pulſato ſuccurrant: vinciántque pulſantem, & ei vinctum tradant, cui fecit iniuriam. Qui in compedibus teneat, verberibúſque vt velit, ita pulſet, vt nullum domino inferat damnũ, deinde ipſum domino habẽdũ reddat ſecundũ legem, quæ iſta ſit, Si ſeruus liberum hominẽ nõ imperantibus magiſtratibus verberauerit, dominus à pulſato vinctum ea conditione accipiat, vt non anteà ſoluat, quàm pulſato ſeruus ipſe ſolutione ſe dignum eſſe iam perſuaſerit. Hę verò eędem leges ad hęc omnia mulieribus inuicem & ad viros, viriſque ad mulieres communes eſſe debent.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS DECIMVS.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ.

SVMMA DIALOGI. *Huius diſputationis theſis notata eſt in nono: hic verò tractat pulcherrimum locum Aduerſus impietatem, quam & ſacrilegij nomine deſignat. Vt autem illam ab ipſis radicibus conuellat atque extirpet, impiorum hominum de Deo profanè loquentium & tamen inſelicis cuiuſdam eruditionis ſpecie atque obtentu inſtituentium cum ratione inſanire, obiectiones affert & refutat. Noſter igitur philoſophus, omni animi contentione aduerſus impietatem inuehitur, vt non modò ſuppliciorum ſeueritate è Republica, ſed ex animis hominum ſolidis rationibus eam exterminet. Et ne hæc orationis copia prolixitatis damnetur, cauſam cur in eo ſermone diutius immoretur, docet. His ita conſtitutis, ſupplicia aduerſus impietatem legibus latis conſtituit: & diſtinctis impietatis quibuſdam diſcriminibus, varias quoque pœnas illi indicit: meræ Impietati, vt capitali ſceleri, capitales quoque pœnas ſancit. Reliqua ex ipſa diſputatione petantur.*

De omni vi.

POST leges de cæde vulneribúſque & verberibus, communis lex illa de omni vi ſanciatur, vt nemo ferat aſportetque rem alienam, aut vicini re vlla vtatur, niſi poſſidenti antea perſuaſerit: hinc enim mala omnia, quę narrauimus, dependerũt, pendéntque iam & in poſterum dependebunt. Reliquorum verò maxima ſunt petulantium iuuenum contumeliæ atque iniuriæ. quæ tunc maxima, quando in ſacra committuntur: præſertim cùm in publica atque ſancta vel in tribuum aliquarum communionem, vel aliorum huiuſcemodi. Secundo verò loco habenda ſunt, quando in ſacra priuata atque ſepulchra. Tertio quæ in parentes, ſeorſum ab his quæ de inferenda iniuria narrauimus. Quartum contumeliæ iniuriæque genus eſt, quando quis contemptis magiſtratibus, rem illorum abducit, vel ea vtitur, antequam illis perſuaſerit. Quintum, cùm ciuis alicuius ciuilis dignitas læditur vel offenditur, quod genus omnino vltionem poſcit. atque his ſingulis communiter prouidere lex debet. De ſacrilegio quidem ſummatim dictum eſt, quid fieri oporteat, ſi vi aut clàm peragatur.

De contemptu numinis.

De his autem quæ verbo vel opere in deorum contemptum aguntur, quomodo punienda ſunt, deinceps procœmio quodam propoſito dicendum videtur. Huiuſmodi verò procœmiũ ſit. Qui deos eſſe putat ſecundum leges, nec facit vnquam ſponte impium quicquam, nec loquitur. Faciunt autem, aut dicunt impiũ aliquid in deos, vel quia deos eſſe negant, vel quia etſi putant eſſe deos, de rebus tamẽ humanis curare ipſos minimè arbitrantur: vel tertiò quamuis & ſint, & de hominibus curam habeant, facilè tamẽ placari eos votis & ſacrificiis opinãtur. CLI. Quid faciemus igitur? quid ad ipſos dicemus? ATH. Audiamus, ô bone vir, prius quid in noſtrũ contemptum ioco quodam dicturos illos conijcio. CLI. Quidnam dicent? ATH. Ita fermè in nos nugabuntur, O Athenienſis hoſpes, vóſq; Lacedemonie atque Gnoſie, verè illud dicitis, quòd noſtrûm alij nequaquam eſſe deos, alij nihil noſtra curare, alij muneribus facilè placari exiſtiment. Quod igitur vos in omnibus legibus ferendis faciendum eſſe putauiſtis, hoc & nunc à vobis fieri volumus, vt ſcilicet ante legum minas ſufficiẽtibus ſignis deos eſſe nobis perſuadeatis, nec poſſe illos præterquã fas eſt, muneribus vllis moueri. Nunc enim hæc & ſimilia quædam audiẽtes prædicari quotidie ab iis qui excellere putãtur, poëtis, oratoribusvatibus,, ſacerdotibus, aliiſq; permultis, ab iniuria quidẽ facienda non remouemur: ſed cùm fecerimus, placare deos conamur. A vobis autem qui atroces nullo modo, ſed mites legumlatores eſſe gloriamini, poſcimus, vt perſuaſione prius adhibita, quòd dij ſint, ita doceatis, vt etiam ſi non multo meliora quàm alij, veriora tamen loquamini. Fortè nanque vobis credemus. Quare ſi æquũ quid poſtulamus, morem gerite.

De diis.

CLIN. Atqui, ô amice facile eſt veritatem hanc oſtendere quòd dij ſint. ATHEN. Quo pacto? CLI. Primum quidem terra, ſol, ſidera, ipſúmque vniuerſum, temporum quoque ornatiſſima varietas, annis, menſibúſque diſtincta id oſtẽdunt, Græcorum præterea barbarorúmque omniũ conſenſus, deos eſſe fatentium. ATHEN. Timeo, ô beate vir, ſceleſtos homines: timeo inquam, non erubeſco, nec vereor, ne fortè vos contemnant. Vos enim differentiæ iſtorum cauſam ignoratis, & incontinẽtia voluptatum cupiditatúmque tantummodo putatis ad impiam animos eorum vitam corruere. CLI. Sed quęnam præter iſta, alia iſtorum cauſa hoſpes eſt? ATH. Quod vos ipſius expertes penitus fugit. CLIN. Quid hoc? ATHEN. Ignorantia quędam certè grauiſſima, quę maxima videtur eſſe prudentia. CLIN. Quo pacto inquis? ATHEN. Feruntur apud nos ſermones partim metro, partim ſoluta oratione conſcripti, qui apud vos propter diſciplinæ ciuilis excellentiam, vt audio, non reperiuntur. Quorum antiquiſſimi primam cœli aliorúmque naturam deorum factam fuiſſe affirmãt, nec multum progreſſi deorum generationem conſuetudinémque inter ſe narrant. Quæ quoniam priſca ſunt, quantum ad alia quidem ſiue rectè, ſiue non rectè ſe habeant, reprehendere non facile eſt, ad cultum tamen honorémque progenitorum, nec vtilia ipſa, nec vera eſſe fatebor. Priſca igitur dimittamus, déque illis, vt diis placet, dicamus: iuniorum verò ſapiẽtum verba ſicubi mala

A ΜΕΤΑ δὲ τὰς αἰκίας, περὶ παντὸς ἓν εἰρήσθω τοιόνδε τι νόμιμον βιαίων πέρι· τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲν φέρειν μηδὲ ἄγειν· μηδ' αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον. ἐκ γὰρ δὴ τοῦ τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά τε εἰρημένα κακὰ γέγονε, καὶ ἔστι καὶ ἔσται. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις· εἰς μέγιστα δέ, ὅταν εἰς ἱερὰ γίγνωνται. καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅταν εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ φυλετῶν ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων κεκοινωνηκότων· εἰς ἱερὰ δὲ ἴδια καὶ τάφους, δεύτερα καὶ δευτέρως. εἰς δὲ γονέας, τρίτα, χωρὶς τῶν

B ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρίζῃ τις. τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶν τις τῶν ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆται τινὶ τῶν ἐκείνων, μὴ πείσας αὐτούς. πέμπτον δέ, τὸ πολιτικὸν ἂν εἴη ἑκάστου τῶν πολιτῶν ὑβριζόμενον, δίκην ἐπικαλούμενον. οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἑκάστοις. ἱεροσυλία μὲν γὰρ εἴρηται ξυλλήβδην, βιαιός τε καὶ λάθρα ἐὰν γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν. ὅσα δὲ λόγῳ καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοὺς ὑβρίζει τις λέγων ἢ πράττων, τὸ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον ἃ δεῖ πάσχειν. ἔστω δὴ τόδε· θεοὺς ἡγούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς εἰργάσατο ἑκών, οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον. ἀλλὰ ἓν δή τι τῶν τριῶν πάσχων,

C ἢ τοῦτο ὅπερ εἶπον οὐχ ἡγούμενος, ἢ τὸ δεύτερον, ὄντας, οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ τρίτον, εὐπαραμυθήτους εἶναι, θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς παραγομένους. ΚΛ. Τί οὖν δὴ δρῷμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς αὐτούς; ΑΘ. Ὦ 'γαθέ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἃ τῷ καταφρονεῖν ἡμῶν προσπαίζοντας αὐτοὺς λέγειν μαντεύομαι. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχελοῦντες εἴποιεν, ὦ ξένε Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ λέγετε. ἡμῶν γὰρ οἱ μὲν τὸ παράπαν θεοὺς οὐδαμῶς νομίζουσιν· οἱ δέ, μηδὲν ἡμῶν φροντίζειν· οἱ δέ, εὐχαῖς παράγεσθαι· οἵους ὑμεῖς λέγετε. ἀξιοῦμεν δή, καθάπερ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν σκληρῶς, ἡμᾶς πρότερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδάσκειν ὡς εἰσὶ

D θεοί, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά· καὶ ὅτι βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπό τινων δώρων παρατρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων, καὶ ἄλλων πολλάκις μυρίων, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα. παρὰ δὲ δὴ νομοθετῶν φασκόντων εἶναι μὴ ἀγρίων, ἀλλὰ ἡμέρων, ἀξιοῦμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέγοντας περὶ θεῶν ὡς εἰσίν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς ἀλήθειαν. καὶ τάχα πειθοί-

E μεθ' ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ' ἐπιχειρεῖτε, εἴ τι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκαλούμεθα. Κ. Οὐκοῦν ὦ ξένε δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ἀληθεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶ θεοί. ΑΘ. Πῶς; ΚΛ. Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος, ἄστρα τε τὰ ξύμπαντα, καὶ τὰ τῶν ὡρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως, ἐνιαυτοῖς τε καὶ μησὶ διειλημμένα. καὶ ὅτι πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς. ΑΘ. Φοβοῦμαί γε ὦ μακάριε τοὺς μοχθηρούς (οὐ γὰρ δή ποτε εἴποιμ' ἂν ὥς γε αἰδοῦμαι) μήπως ὑμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴστε αὐτῶν πέρι τὴν τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' ἡγεῖσθε ἀκρατείᾳ μόνον ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον ὁρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ΚΛ. Τὸ

F δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἂν ὦ ξένε εἴη; ΑΘ. Σχεδὸν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι. ΚΛ. Τί δὴ τοῦτο φράζεις τανῦν; ΑΘ. Ἀμαθία τις μάλα χαλεπή, δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασι λόγοι κείμενοι, οἳ παρ' ὑμῖν οὐκ εἰσί, δι' ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ μανθάνω· οἱ μέν, ἔν τισι μέτροις, οἱ δέ, καὶ ἄνευ μέτρων· λέγοντες περὶ θεῶν, οἱ μὲν παλαιότατοι, ὡς γέγονεν ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ, τῶν τε ἄλλων· προϊόντες δὲ τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὡμίλησαν. ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ κα-

G λῶς ἔχοι, οὐ ῥᾴδιον ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν. εἰς μέντοι γονέων τε θεραπείας καὶ τιμὰς οὐκ ἄν ἔγωγε ποτὲ ἐπαινῶν εἴποιμι, οὔτε ὡς ὠφέλιμα, οὔτε ὡς τὸ παράπαν ὀρθῶς εἴρηται. τὰ μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι μεθείσθω καὶ χαιρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον λεγέσθω ταύτῃ· τὰ δὲ τῶν νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθήτω ὅπῃ κακῶν αἴτια. τὸ δὲ οὖν οἱ τῶν τοι-

A οὕτων ἐξεργάζονται λόγοι. ἐμοῦ γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶ θεοί, ταῦτα αὐτὰ προσφέροντες, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν, ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς γῆν τε καὶ λίθους ὄντα αὐτά, καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως εἰς τὸ πιθανὸν περιπεπεμμένα. ΚΛ. Χαλεπόν γε λόγον ὦ ξένε εἰρηκὼς τυγχάνεις, εἴ γε εἷς ἦν μόνος· νῦν δὲ ὅτε πάμπολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἴη. ΑΘ. Τί οὖν δή τι λέγωμεν; τί χρὴ δρᾶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντός τινος ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομοθεσίας, λέγουσιν ὡς δεινὰ ἐργαζόμεθα, νομοθετοῦντες ὡς ὄντων θεῶν; B ἢ χαίρειν ἐάσαντες, ἐπὶ τοὺς νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῖν μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γὰρ βραχὺς ὁ λόγος ἐκταθεὶς ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν, τὰ μὲν ἀποδειξαίμεθα μετρίως τοῖς λόγοις, ὧν ἔφραζον δεῖν πέρι λέγειν· τὰ δέ, εἰς φόβον τρέψαιμεν· τὰ δέ, δυσχεραίνειν ποιήσαντες ὅσα πρέπει, μετὰ ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν. ΚΛ. Ἀλλ' ὦ ξένε, πολλάκις μὲν ὥς γε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοῦτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς (τὸ λεγόμενον) ἐπείγων διώκει. γελοῖον δὴ καὶ φαῦλον τὸ περὶ τῶν βελτίστων τὰ βραχύτερα αἱρούμενος φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ σμικρὸν ἁμωσγέπως C πιθανότητά τινα τοὺς λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀγαθοί, δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων. σχεδὸν γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν νόμων κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἴη. μηδὲν οὖν δυσχεράναντες μηδὲ ἐπειχθέντες ἥντινα ποτὲ ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθὼ τῶν τοιούτων λόγων, μηδὲν ἀποθέμενοι, διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς. ΑΘΗ. Εὐχήν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις· μέλλειν δὲ οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν. φέρε δή, πῶς ἄν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν, ὡς εἰσίν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἳ τούτων ἡμῖν αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηνται καὶ γίγνονται. νῦν οὖν πειθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς D ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, οἷον ἐν ἐπῳδαῖς μετά τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένοις, καὶ μετὰ θυσιῶν, ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκούοντές τε, καὶ ὄψεις ὁρῶντες ἑπομένας αὐτοῖς, ἃς ἥδιστα ὅ γε νέος ὁρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας, θυόντων ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τῶν αὑτῶν γονέων, ὑπὲρ αὑτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότων, ὡς ὅτι μάλιστα οὖσι θεοῖς εὐχαῖς προσδιαλεγομένων καὶ ἱκετείαις· ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων, προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντές τε καὶ ὁρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων ἐν συμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καὶ ἐν E εὐπραγίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων, ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων, καὶ οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί. τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ἱκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ σμικρὸν νοῦ κέκτηνται, νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν ἃ λέγομεν, πῶς τούτοις ἄν τις ἐν πρᾳέσι λόγοις δύναιτο νουθετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ θεῶν πρῶτον ὡς εἰσί; τολμητέον δέ. οὐ γὰρ ἅμα γε δεῖ μανῆναι, τοὺς μὲν ὑπὸ γαστριμαργίας ἡδονῆς, ἡμῶν, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ἴτω δὴ πρόρρησις τοιάδε τις ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διάνοιαν διεφθαρμένοις· καὶ λέγωμεν πρᾴως, σβέσαντες τὸν θυμόν, ὡς ἑνὶ διαλεγόμενοι τῶν τοιούτων, Ὦ παῖ, νέος εἶ· προϊὼν δέ σε ὁ χρόνος ποιήσει F πολλὰ ὧν νῦν δοξάζεις μεταβαλόντα, ἐπὶ τἀναντία τίθεσθαι. περίμεινον οὖν εἰς τότε κριτὴς περὶ τῶν μεγίστων γίγνεσθαι. μέγιστον δέ, ὃ νῦν οὐδὲν ἡγῇ σύ, τό, περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα, ζῆν καλῶς ἢ μή. πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν ἕν τι μέγα σοὶ μηνύων οὐκ ἄν ποτε φανείην ψευδής, τὸ τοιόνδε· οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε· γίγνονται δὲ ἀεὶ πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες. τόδε τοίνυν σοι παραγεγονὼς αὐτῶν πολλοῖς φράζοιμ' ἄν, τὸ μηδένα πώποτε λαβόντα ἐκ νέου ταύτην τὴν δόξαν περὶ θεῶν ὡς οὐκ εἰσί, διατελέσαι πρὸς γῆρας μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει. τὰ G δύο μέντοι πάθη περὶ θεοὺς μεῖναι, πολλοῖσι μὲν οὔ, μεῖναι δὲ οὖν τισί, τὸ θεοὺς εἶναι μέν, φροντίζειν δὲ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φροντίζουσι μέν, εὐπαραμύθητοι δὲ εἰσὶ θύμασι καὶ εὐχαῖς. τὸ δὴ σαφὲς ἂν γενόμενον σοι περὶ αὐτῶν κατὰ δύναμιν δόγμα, ἂν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς ἀνασκοπῶν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, πυνθανόμενος παρά τε τῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ μάλιστα καὶ παρὰ τοῦ νομοθέτου. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολμήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν ἀσεβῆσαι. πειρατέον γὰρ τῷ τοὺς νόμους σοι τιθέντι νῦν, καὶ εἰς αὖθις διδάσκειν περὶ αὐτῶν τούτων ὡς H ἔχει. ΚΛ. Κάλλιστ' ἡμῖν ὦ ξένε μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται. ΑΘ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμπεπτωκότες. ΚΛ. Τὸν ποῖον δὴ λέγεις; ΑΘ. Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σοφώτατον ἁπάντων λόγων. ΚΛ. Φράζ' ἔτι σαφέστερον. ΑΘΗΝ. Λέγουσί που τινὲς ὡς πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα, καὶ γενόμενα, καὶ γενησόμενα, τὰ μέν, φύσει, τὰ δέ, τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην. ΚΛΕΙΝ. Οὐκοῦν καλῶς. ΑΘ. Εἰκός γέ τοί που σοφοὺς ἄνδρας ὀρθῶς λέγειν. ἑπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς, σκεψώμεθα τοὺς ἐκεῖθεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι. ΚΛ. Πάντως. ΑΘΗΝ. Ἔοικε (φασὶ) τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα, τέχνην. ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσαν τὴν

hominibus afferāt, incuſemus. Profectò iſtorū verbis illud efficitur, vt cū ego & tu hęc ipſa ſigna eſſe, quòd dii ſint, aſſerim⁹, ſoléq; ac lunā, ſiedra & terrā, quaſi deos & res diuinas in mediū adducimus, tūc iuuenes ab iſtis ſapiētibus aliter perſuaſi, terrā & lapides hæc eſſe dicāt, nullámq; humanarū rerū curā habere poſſe: ſed verbis tantū ornatis veriſimiliter ſermonē de iſtis eſſe digeſtū. CL. Graue certè hoſpes, & periculoſum ſermonē habuiſti etiā ſi ſolūmodo vnus fuiſſem. Nūc verò eò grauior & moleſtior eſt, quò plures ſunt. ATH. Quid ergo dicere, quidue facere nos oportet? Vtrū quaſi apud impios homines accuſati ſimus, quòd falsò deos eſſe legibus affirmáuerimus, ad defēſionē accingemur? An his dimiſſis ad legū tractationē iterū reuertemur, ne prooemiū legum nobis hoc excreſcat in longū: cùm oratio breuis futura non ſit, ſi pronis ad impietatē hominibus quæ requirūt, ſufficiēter oſtēdere voluerimus, atque etiam terrore illos à ſcelere amouere, demum verò queadmodū conuenit, leges ferre? CL. Sæpenumero in hoc breui tempore hoſpes à nobis dictū eſt, breuitatē non eſſe prolixitati anteponēdam. Nihil enim nos, vt dicitur, vrget. Quare ridiculum ſimul & prauum eſſet, ſi breuiora melioribus præferremus. Multùm enim conferet, ſi veriſimili ratione ſermo noſter oſtēderit, quòd dij ſint, & boni ſint, iuſtitiámque multo magis quàm homines colant. quod ferè optimumpulcherrimúmque legum omniū erit exordium. Quamobrem abſque vlla moleſtia atque feſtinatione, pro viribus nihil pretermittamus, quod ad hāc rem perſuadendam pertineat. ATH. Iſte ſermo tuus adeò te paratum prōptúmque oſtendit, vt ad preces votúmque videatur prouocare, nec moram amplius patiatur. Verùm quomodo abſque offenſione eſſe aliquis deos diſſerat? præſertim cū neceſſe ſit, grauiter ferre odiſſeq; eos, qui horū verborū nobis cauſam præbuerūt. Hi certè à pueritia ad deos affirmandos, eo maximè inducere animum potuerunt, quòd dum lacte nutrirentur, à nutricibus matribúſque multa de illis ioco & ſerio dicta decantatáque in orationibus audiebāt, & in ſacrificiis videbant conſentanea quæque illis fieri, quæ ſuauiſſimè pueri & vident & audiunt, dum parentes eorum ſummo ſtudio pro ſe liberíſque ſacrificare, oraréque ſupplices, deos, quaſi quàm maximè dij ſint, viderēt: necnō quotidie in ortu & occaſu ſolis ac lunę Græcos & barbaros omnes tā in rebus aduerſis quàm ſecūdis cōſpicerēt, ſuppliciter adorare: atque ex hoc nō ſuſpicionē quòd dij non ſint afferre, ſed teſtimoniū quòd ſint abſque controuerſia perhibere. At verò qui hæc omnia, nulla ratione, vt mentis cōpos quilibet diceret, moti deſpiciūt: proptereáq; nos ad hęc dicenda compellunt: quo pacto eos nūc manſuetis verbis corrigere, & primū quòd dij ſint docere poſſumus? Audeamus tamen: nec enim decet, cùm illi voluptate perdantur, nos quoq; ira in eos corrūpi. Quapropter omni concitatione animi extincta prooemiū ad eos qui ita mēte corrupti ſunt, aggrediamur: & quaſi ad vnum eorum ita orationem manſuetè vertamus. O fili, iuuenis adhuc es: nec dubito quin progreſſio temporis faciat, vt de multis aliter quàm nunc, ſentias. Expecta igitur oro, vt tunc de rebus maximis iudices. Maximum autem eſt quod tu modò nihil arbitraris, vt rectè de diis ſentientes, bene viuamus. Verùm ſi hoc in his permagnum tibi certificauero, minimè mentiar. Non tu ſolus nec amici tui primi, hanc de diis opinionem habetis, ſed aliqui ſemper, tum plures, tum pauciores hoc morbo laborant. Quòd verò pluribus illorum contigit, tibi narrabo. Profectò nullus eorum ab adoleſcentia vſque ad ſenectam in hac opinione quòd dij non ſint perſeuerauit. Reliqui autem duo morbi quamuis non multis, nonnullis tamen permanſerunt, quòd dij ſint quidē ſed de rebus humanis nihil curēt. Vel quòd curent, ſed facilè precibus ſacrificiiſque placentur. Tu igitur ſi mihi credes, expectabis, donec planè cōſtet tibi pro viribus, quid de his iudicādū ſit. Vtq; id aſſequaris diligenter conſiderabis, ſiue ſic ſiue aliter ſe res habeat: & à cæteris omnibus, & à legumlatore maximè ſciſcitaberis. Interea noli tā temerarius eſſe, vt impiè de diis ſentias. Is enim q tibi leges ponit, & nūc, & poſtea, quomodo iſta ſe habeant, docere conabitur. CL. Optimè hucuſq. hoſpes nobis eſt dictū. ATH. Prorſus eſt ita, o Megille atq. Clinia. Sed in mirabilem quendam ſermonem neſcientes incidimus. CLI. Quémnā? ATH. Qui à multis ſapientiſſimus eſſe putatur. Dic clarius. ATHEN. Res omnes nonnulli aiunt, quæ fiunt, quæ futuræ, quæque factæ ſunt, vel natura, vel fortuna, vel arte fieri. CLIN. Et probè quidem. ATHE. Certè non abſurdum eſt viros ſapiētes probè dixiſſe. Quare ſequamur ipſos: inquiramúſque quidnā intellexerūt. CL. Omnino. ATH. Maxima dicūt atq. pulcherrima natura fortunáq. fieri: arte verò minora: eáq. dicūt

Res omnes vel natura, vel fortuna, vel arte fieri.

accepta à natura magnorum primorúmque operum generatione, fingere, fabricareq; minora omnia quæ artificioſa ab omnibus appellãtur. CLI. Quomodo id ais? ATH. Sic planius dicam. Ignem, aquã, terrã, aerem, omnia hæc non arte, ſed natura & fortuna eſſe dicunt. Corpora etiam quæ poſt hæc ſunt, rerũ terrenarum, ſolis, lunæ, ſtellarum omnium, ex iſtis anima prorſus carentibus facta fuiſſe aiunt: fortunáque quò vnumquodque vis ſua impulit lata, ſingula ſingulis, frigida calidis, ſicca humidis, mollia duris, & omnino contraria contrariis, duce fortuna conueniſſe, ac neceſſario contemperata fuiſſe. Hoc pacto cœlum totum, & quæ in eo ſunt omnia, animalia quoq; & plãtas, & anni tempora fuiſſe producta: non per intellectum, neque per deum aliquem, neq; per artem, ſed natura, vt diximus, atq; fortuna. Ex quibus artẽ poſtea mortalem à mortalibus factã, poſteriores quaſdã res genuiſſe, nõ penitus veritatis participes, ſed ſimulachra quædam ſibiipſis cognata qualia pictura, muſica, cæteræque artes his ſimiles generant. Si quæ verò artes ſeriũ aliquid faciunt, eas eſſe quę vim ſuam cũ natura communicãt: qualis eſt medicina, agricultura, gymnaſtica. Ciuilem præterea peritiam aiunt, parua quadam parte cum natura, magna verò cum arte cõcurrere: atque ita vniuerſam legum poſitionem non cum natura, ſed cum arte, cuius poſitiones veræ non ſint, conuenire. CLI. Quónam pacto? ATHE. Deos, ô beate vir, non natura, ſed arte & legibus quibuſdam conſtare volunt, eoſque alij alios, prout ſinguli ſecum conſentientes lege ſanxerunt. Pulchra verò vel honeſta, alia natura, alia lege conſiſtere. Sed iuſta natura minimè eſſe: imò verò homines de his ſemper inuicem diſceptare, & noua quotidie conſtituere: & quæ nuper ſtatuerunt, quatenus illis ſic placet, catenus eſſe iuſta, nõ natura quidem, ſed arte & legib. ſtabilita. Hæc ſunt, ô amici, quę ſapientes viri, tum poetę, tum ſcriptores aliis iunioribus tradiderunt, dicentes iuſtam eſſe eam poſſeſſionem, quæ vi & victoria comparatur. Vnde iunioribus impietas innaſcitur, vt credant nõ eſſe deos, quales credere leges iubent. Hinc etiam ſeditiones oriuntur, per quas ad eam homines vitam quaſi ſecundum naturam rectam trahuntur, qua ita viuant, vt cæteros vincant, nec ſecundum leges aliis ſeruiant. CLIN. O qualem hoſpes rem narraſti, qualémque peſtem iuuenum & publicè ciuitatibus, & priuatim domibus ſuis illatam? ATHEN. Vera narras, ô Clinia. Sed cùm ita res ſe habeat, quid legumlatori agẽdum cenſes? An ſolum minari omnibus hominibus debet? eos omnino pœnas daturos, niſi deos eſſe credãt, taléſque opinentur, quales à legibus traduntur: déque honeſtis & iuſtis & maximis quibuſque rebus ac de virtute & prauitate ita omnino arbitrentur & agant, vt legumlator præſcripſerit. Si igitur non paruerint, alios mortis ſupplicio, alios plagis & vinculis, alios dedecore, alios exilio, egeſtatéque puniendos. Itáne minabitur quidem tantum legumlator, vt autem in legumlatione perſuaſionem minis adiungat, qua mitiget, nihil curabit? CLI. Minimè hoſpes, ſed ſi qua in huiuſcemodi rebus vel modica perſuaſio inueniri poteſt, non debet legumlator qui modò alicuius pretij ſit, labore inde deterreri, ſed quã maximo, vt dicitur, clamore poteſt, priſcæ legi auxilium ferre rationibúſque oſtendere quòd dij ſunt, & quæcunque ipſe paulo antè dicebas: atq; ipſi legi & arti ita ſuffragari, vt vel natura, vel non minus quàm natura conſtare affirmet, cùm mentis ipſius proles ſint, vt recta ratio monſtrat: quam tu modò dicere mihi videris, & ergo credo. ATHEN. O promptiſſimi animi Clinia, nónne arduum eſt, ea rationibus proſequi, quæ ita per omnes diuulgata ſunt, ipſáque prolixa ſunt, nec breuitatem patiũtur? CLIN. Quid hoſpes? cùm tam multa de ebrietate & muſica dicerentur, eam prolixitatem æquo animo tulimus: de diis verò talibúſque rebus plura dicentem non auſcultabimus? Enimuerò legumlationi prudenter diſpoſitæ, magnum hinc patrocinium eſt futurum cùm legum mandata literis tradita quæ toto tempore futuro redargutioni ſubiecta eſſe ſolent, ſic comprobata quieſcant. Quare terreri non debemus, ſi auditu ardua principio ſunt, quæ vel tardi ingenij homines ſæpius repetendo animaduertere poterũt. Hæc igitur licet prolixa, ſi modò vtilia ſunt, non videntur abiicienda. Nec æquum eſt hos ſermones pro viribus nõ defendere. MEG. Optimè mihi hoſpes Clinia loqui videtur. ATHEN. Et maximè quidem, ô Megille: quare faciendum eſt vt dicit. Profectò niſi ſermones inter omnes, vt ita dixerim, homines vulgati eſſent, nihil opus eſſet deos eſſe rationibus demõſtrare. Nũc verò neceſſe eſt. Cùm igitur maximæ leges ab improbis hominibus corrũpantur, cuiúſnã magis quàm legumlatoris officium eſt, auxilium ferre? CLINIA. Nullius certè. ATHEN. Verùm dic mihi Clinia, participem enim te ratione huius eſſe oportet. Nónne qui hęc dicit ignem, terram, aquam, & aërem, prima omnium putare videtur? atque hæc eadem naturam vocare & ex his poſteriorem animã arbitrari? Imò nõ videtur ſolum, ſed iſta nobis oratione ſua verè ſignificat. CLI. Ita prorſus. ATH. Num igitur per Iouẽ quaſi fontẽ

A τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων, πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάν-
τα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντες προσαγορεύομεν. ΚΛΕΙΝ.
Πῶς λέγεις; ΑΘΗΝ. Ὧδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ· πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν
καὶ ἀέρα, φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί· τέχνῃ δὲ οὐδὲν τού-
των. καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης,
ἄστρων τε πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι, παντελῶς ὄντων ἀψύχων. τύχῃ
δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ᾗ ξυμπέπτωκεν ἁρμόττον-
τα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς, ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρά, καὶ μαλακὰ πρὸς
σκληρά· καὶ πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ ἀνάγ-
κης συνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω γεγεννηκέναι τόν τε οὐρα-
B νὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα κατ' οὐρανόν· καὶ ζῷα αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαν-
τα, ὡρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενομένων· οὐ διὰ νοῦν (φασίν) οὐδὲ διά τι-
να θεόν, οὐδὲ διὰ τέχνην· ἀλλά, ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. τέχνην δὲ
ὕστερον ἐκ τούτων ὑστέραν γενομένην, αὐτὴν, θνητὴν ἐκ θνητῶν, ὕστερα
γεγεννηκέναι παιδείας τινάς, ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλὰ
εἴδωλ' ἄττα ξυγγενῆ ἑαυτῶν· οἷ' ἡ γραφὴ γεννᾷ καὶ μουσική, καὶ ὅσαι ταύ-
ταις εἰσὶ συνέριθοι τέχναι. αἳ δ' εἴ τι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννῶσι τῶν
τεχνῶν, εἶναι ταύτας ὁπόσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὑτῶν δύναμιν·
οἷον αὖ ἰατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστική· καὶ δὴ καὶ τὴν πολιτικὴν
σμικρόν τι μέρος εἶναι φασὶ κοινωνοῦν φύσει· τέχνῃ δέ, τὸ πολύ. οὕτω δὲ
C καὶ τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν, οὐ φύσει, τέχνῃ δέ· ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς
θέσεις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Θεούς, ὦ μακάριε, εἶναι πρῶτόν φασιν οὗ-
τοι τέχνῃ, οὐ φύσει, ἀλλά τισι νόμοις· καὶ τούτους ἄλλους ἄλλοις, ὅπῃ
ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμολόγησαν νομοθετούμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰ καλά,
φύσει μὲν ἄλλα εἶναι, νόμῳ δὲ ἕτερα. τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τὸ παρά-
παν φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας διατελεῖν ἀλλήλοις καὶ μετατιθεμέ-
νους ἀεὶ ταῦτα. ἃ δ' ἂν μετάθωνται καὶ ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα εἶναι,
γιγνόμενα τέχνῃ καὶ τοῖς νόμοις, ἀλλ' οὐ δή τινι φύσει. ταῦτ' ἐστίν, ὦ
φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν σοφῶν παρὰ νέοις ἀνθρώποις, ἰδιωτῶν τε καὶ ποιη-
τῶν, φασκόντων εἶναι τὸ δικαιότατον ὅ, τι τις ἂν νικᾷ βιαζόμενος. ὅθεν ἀσέ-
D βειαί τε ἀνθρώποις ἐμπίπτουσι νέοις, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν οἵους ὁ νόμος
προστάττει διανοεῖσθαι δεῖν· στάσεις τε διὰ ταῦτα, ἑλκόντων πρὸς τὸν κατὰ
φύσιν ὀρθὸν βίον, ὅς ἐστι τῇ ἀληθείᾳ κρατοῦντα ζῆν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ δου-
λεύοντα ἑτέροισι κατὰ νόμον. ΚΛ. Οἷον διελήλυθας, ὦ ξένε, λόγον, καὶ ὅσην
λώβην ἀνθρώπων νέων δημοσίᾳ πόλεσί τε καὶ ἰδίοις οἴκοις. ΑΘ. Ἀληθῆ
μέντοι λέγεις, ὦ Κλεινία. τί οὖν οἴει χρῆναι δρᾶν τὸν νομοθέτην, οὕτω τού-
των πάλαι παρεσκευασμένων; ἢ μόνον ἀπειλεῖν πάντα ἐν τῇ πόλει ξύμ-
πασι τοῖς ἀνθρώποις, ὡς, εἰ μὴ φήσουσιν εἶναι θεοὺς καὶ διανοηθήσονται, δοξά-
ζοντες τοιούτους οἵους φησὶν ὁ νόμος; καὶ περὶ καλῶν καὶ δικαίων, καὶ περὶ ἁπάν-
των τῶν μεγίστων, ὁ αὐτὸς λόγος, ὅσα τε πρὸς ἀρετὴν τείνει καὶ κακίαν· ὡς δεῖ
E ταῦτα οὕτω πράττειν, διανοουμένους ὅπῃπερ ἂν ὁ νομοθέτης ὑφηγήσηται
γράφων. ὃς δ' ἂν μὴ παρέχηται ἑαυτὸν τοῖς νόμοις εὐπειθῆ, τὸν μὲν
δεῖν τεθνάναι, τὸν δέ τινα πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, τὸν δέ, ἀτιμίαις, ἄλ-
λοις δὲ πενίαις κολάζεσθαι καὶ φυγαῖς. πειθὼ δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα
τιθέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, μηδεμίαν ἔχειν τοῖς λόγοις προσάπτοντα
εἰς δύναμιν ἡμεροῦν; ΚΛ. Μηδαμῶς, ὦ ξένε· ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει γε
οὖσα καὶ σμικρὰ πειθώ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῇ κάμνειν τόν
γε ἄξιον καὶ σμικροῦ νομοθέτην· ἀλλὰ πᾶσαν (τὸ λεγόμενον) φωνὴν
ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ ὡς εἰσὶ θεοί· καὶ ὅσα
νῦν δὴ διῆλθες σύ, καὶ δὴ καὶ νόμῳ αὐτῷ βοηθῆσαι καὶ τέχνῃ. ὡς ἐστὸν
F φύσει ἢ φύσεως οὐχ ἧττον, εἴπερ νοῦ γέ ἐστι γεννήματα, κατὰ λόγον ὀρθὸν
ὅν σύ τε λέγειν μοι φαίνῃ καὶ ἐγώ σοι πιστεύω τανῦν. ΑΘ. Ὦ προθυμό-
τατε Κλεινία, τί δ'; οὐ χαλεπά τε ἐστὶ ξυνακολουθεῖν λόγοις εἰς πλή-
θη λεγόμενα, μήκη τε αὖ κέκτηται διωλύγια; ΚΛ. Τί δαί, ὦ ξένε; περὶ
μέθης μὲν καὶ μουσικῆς οὕτω μακρὰ λέγοντας ἡμᾶς αὐτοὺς περιεμείνα-
μεν, περὶ θεῶν δὲ καὶ τῶν τοιούτων οὐχ ὑπομενοῦμεν; καὶ μὴν καὶ νο-
μοθεσίᾳ γέ ἐστί που τῇ μετὰ φρονήσεως μεγίστη βοήθεια, διότι τὰ περὶ νό-
μους προστάγματα ἐν γράμμασι τεθέντα, ὡς δώσοντα εἰς πάντα χρό-
νον ἔλεγχον, πάντως ἠρεμεῖ. ὥστε οὔτ' εἰ χαλεπὰ κατ' ἀρχὰς ἀκούειν
G ἐστί, φοβητέον ἅ γ' ἔσται καὶ τῷ δυσμαθεῖ πολλάκις ἐπανιόντι σκοπεῖν·
οὔτε εἰ μακρά, ὠφέλιμα δέ, διὰ ταῦτα λόγον οὐδαμῇ ἔχει, οὐδὲ ὅσιον
ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τὸ μὴ οὐ βοηθεῖν τούτοις τοῖς λόγοις πάντα ἄνδρα
κατὰ δύναμιν. ΜΕ. Ἄριστα, ὦ ξένε, δοκεῖ λέγειν Κλεινίας. ΑΘ. Καὶ μά-
λα γε, ὦ Μέγιλλε· ποιητέον τε ὡς λέγει. καὶ γὰρ εἰ μὴ κατεσπαρμένοι ἦ-
σαν οἱ τοιοῦτοι λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις, οὐδὲν ἂν
ἔδει τῶν ἐπαμυνούντων λόγων ὡς εἰσὶ θεοί· νῦν δὲ ἀνάγκη. νόμοις οὖν
διαφθειρομένοις τοῖς μεγίστοις ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων τίνι καὶ μᾶλλον
προσήκει βοηθεῖν ἢ νομοθέτῃ; ΚΛ. Οὐκ ἔστιν. ΑΘ. Ἀλλὰ δὴ λέγε
μοι πάλιν Κλεινία καὶ σύ. κοινωνὸν γὰρ δεῖ σε εἶναι τῶν λόγων. κινδυνεύει
H γὰρ ὁ λέγων ταῦτα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, πρῶτα ἡγεῖσθαι τῶν
πάντων εἶναι, καὶ τὴν φύσιν ὀνομάζειν ταῦτα αὐτά, ψυχὴν δὲ ἐκ τούτων
ὕστερον. ἔοικε δὲ οὐ κινδυνεύειν ἀλλὰ ὄντως σημαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ
λόγῳ. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν, πρὸς Διός, οἷον πηγήν

A τινὰ ἀνοήτου δόξης ἀνευρήκαμεν ἀνθρώπων ὁπόσοι πώποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητημάτων; σκόπει, πάντα λόγον ἐξετάζων. οὐ γὰρ δὴ σμικρόν γε τὸ διαφέρειν, εἰ φανεῖεν λόγων ἁπτόμενοι ἀσεβῶν, ἄλλοις τε ἐξάρχοντες, μηδὲ εὖ τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. δοκεῖ τοίνυν μοὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν. ΚΛ. Εὖ λέγεις· ἀλλ' ὅπῃ, πειρῶ φράζειν. ΑΘΗΝ. Ἔοικε τοίνυν ἀηθεστέρων ἁπτέον εἶναι λόγων. ΚΛ. Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένε. μανθάνω γὰρ ὡς νομοθεσίας ἐκτὸς οἰήσῃ βαίνειν, ἐὰν τῶν τοιούτων ἁπτώμεθα λόγων. εἰ δὲ ἄλλῃ μηδαμῇ ἑτέρως συμφωνῆσαι τοῖς νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις θεοῖς ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν, ἢ ταύτῃ, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτῃ. ΑΘΗΝ. Λέγοιμ' ἄν, ὡς ἔοικεν, ἤδη B σχεδὸν οὐκ εἰωθότα λόγον τινὰ τόνδε· ὃ πρῶτον γενέσεως καὶ φθορᾶς αἴτιον ἁπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον ἀλλὰ ὕστερον ἀπεφήναντο εἶναι γεγονὸς οἱ τὴν τῶν ἀσεβῶν ψυχὴν ἀπεργασάμενοι λόγοι· ὃ δὲ ὕστερον, πρότερον. ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας. ΚΛΕΙΝ. Οὔπω μανθάνω. ΑΘΗΝ. Ψυχὴν, ὦ ἑταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου ξύμπαντες οἷόν τε ὂν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει· τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι, καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐστὶ, σωμάτων ἔμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἁπάσης ἄρχει, παντὸς μᾶλλον. εἰ δὲ ἔστι ταῦτα οὕτως, ἆρ' οὐκ ἐξ ἀνάγ- C κης τὰ ψυχῆς συγγενῆ, πρότερα ἂν εἴη γεγονότα τῶν σώματι προσηκόντων, οὔσης ταύτης πρεσβυτέρας ἢ σώματος; ΚΛΕΙΝ. Ἀνάγκη. ΑΘΗΝ. Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος, σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἴη· καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις, τέχνης ἂν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις· τὰ δὲ φύσει, καὶ φύσις (ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο) ὕστερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἴη καὶ νοῦ. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; ΑΘΗ. Οὐκ ὀρθῶς φύσιν βούλονται λέγειν γένεσιν τὴν περὶ τὰ πρῶτα. εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ οὐδὲ ἀὴρ, ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις γεγενημένη, σχεδὸν ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως; ὅτι φύσει ταῦτ' ἐστὶν D οὕτως ἔχοντα· ἂν ψυχὴν τις ἐπιδείξῃ πρεσβυτέραν οὖσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο στελλώμεθα. ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗ. Φυλάττωμεν δὴ παντάπασιν ἀπατηλὸν λόγον, μή πη πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπὴς ὢν παραπείσῃ, καὶ διαφυγὼν, καταγελάστους ποιήσῃ, καὶ δόξωμεν, μείζονα ἐπιβαλλόμενοι, καὶ τῶν σμικρῶν ἀποτυχεῖν. σκοπεῖτε οὖν, εἰ καθάπερ ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα, νεώτατος ἐγὼ τυγχάνων ὑμῶν καὶ πολλῶν ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πειραθῆναι κατ' ἐμαυτὸν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλεῖ, σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐστι πρεσβυτέροις οὖσι E καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς ἔχει· καὶ φανέντος μὲν ταύτῃ, καλεῖν ὑμᾶς τότε, καὶ συνδιαβιβάζειν ἐμπειρίᾳ· εἰ δὲ ἄβατος ἦν, ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοὶ τὸν κίνδυνον γεγονέναι· μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁ μέλλων ἐστὶ λόγος σφοδρότερος, καὶ σχεδὸν ἴσως ἄβατος, ὡς τῇ σφῶν ῥώμῃ· μὴ δὴ σκοτοδινίαν ἴλιγγόν τε ὑμῖν ἐμποιήσῃ, παραφερόμενός τε καὶ ἐρωτῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων· εἶτ' ἀσχημοσύνην ἀπρέπειάν τε ἐντέκῃ ἀηδῆ· δοκεῖ δή μοι χρῆναι ποιεῖν οὑτωσὶ τανῦν ἐμέ· ἀνερωτᾶν πρῶτον ἐμαυτὸν, ἀκουόντων ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνασθαι πά- F λιν ἐμὲ· καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, ἄχριπερ ἂν ψυχῆς πέρι διαπεράνηται, καὶ δείξῃ πρότερον ὂν ψυχὴν σώματος. ΚΛΕΙΝ. Ἄρισ', ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι· ποίει τε ὡς λέγεις. ΑΘΗΝ. Ἄγε δὴ, θεὸν εἴποτε παρακλητέον ἡμῖν, νῦν ἔσω τοῦτο οὕτω γιγνόμενον· ἐπί γε ἀπόδειξιν ὡς εἰσὶ τὴν αὐτῶν, σπουδῇ πάσῃ παρακεκλήσθων. ἐχόμενοι δὲ ὥς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος, ἐπιβαίνωμεν εἰς τὸν νῦν λόγον. καί μοι ἐλεγχομένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσι τοιαῖσδε, ἀσφαλέστατα ἀποκρίνεσθαι φαίνεται. κατὰ δὲ, ὦ ξένε, ὁπόταν φῇ τις, ἆρα ἕστηκε μὲν πάντα, κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τούτῳ πᾶν τοὐναντίον; ἢ τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει; Τὰ μὲν κινεῖταί που, φήσω, τὰ δὲ μένει. Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ G τινὶ τά τε ἑστῶτα ἕστηκε, καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ τὰ μέν γε ἐν μιᾷ ἕδρᾳ που ἂν τοῦτο δρῴη, τὰ δὲ, ἐν πλείοσι. Τὰ τὴν τῶν ἑστώτων ἐν μέσῳ λαμβάνοντα δύναμιν, λέγεις (φήσομεν) ἐν ἑνὶ κινεῖσθαι, καθάπερ ἡ τῶν ἑστάναι λεγομένων κύκλων στρέφεται περιφορά; Ναί. Μανθάνομεν δέ γε ὡς ἐν ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τὸν μέγιστον καὶ τὸν σμικρότατον κύκλον ἅμα περιάγουσα ἡ τοιαύτη κίνησις, ἀνάλογον ἑαυτὴν διανέμει σμικροῖς τε καὶ μείζοσιν, ἐλάττων τε οὖσα καὶ πλείων κατὰ λόγον. διὸ δὴ τῶν θαυμαστῶν ἁπάντων πηγὴ γέγονεν, ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύκλοις βραδυτῆτάς τε καὶ τάχη ὁμολογούμενα πορεύουσα, ἀδύνατον ὡς ἄν τις ἐλπίσειε γίγνεσθαι πάθος. Ἀληθέστατα λέγεις. τὰ H δέ γε κινούμενα ἐν πολλοῖς φαίνῃ μοὶ λέγειν, ὅσα φορᾷ κινεῖται μεταβαίνοντα εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον· καὶ τοτὲ μὲν, ἔστιν ὅτε βάσιν ἑνὸς κεκτημένα τινὸς κέντρου, τοτὲ δὲ πλείονα, τῷ περικυλινδεῖσθαι. προστυγχάνοντα δ' ἑκάστοτε ἑκάστοις, τοῖς ἑστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ' ἀλλήλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γιγνόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων, συγκρίνεται. λέγω γὰρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα ὡς σὺ λέγεις. καὶ μὴν καὶ συγκρινόμενα μὲν αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε ὅταν ἡ καθεστηκυῖα ἑκάστων ἕξις διαμένῃ· μὴ μενούσης δὲ

A quendam inuenimus ſtultæ illorum opinionis, qui nunquam quæſtiones rerum naturalium attigerunt? Conſidera obſecro, & rationem omnem ſcrutare. Non enim parum intereſt, ſi oſtenderimus eos qui impiis rationibus innituntur, cęteróſque ad impietatem trahunt, non rectè, ſed peruerſè diſſerere. Mihi igitur de his ita videtur. CLIN. Probè dicis, ſed coneris iſta oſtendere. ATHE. At videbor rationibus vti non conſuetis. CLI. Ne verearis, hoſpes. Intelligo enim quòd putabas longè te à propoſito ferendarum legum abire, ſi diſputationem hãc ingrediamur. Verùm ſi non aliter cõuincere poſſumus, rectè B ſe habere quæ de diis ſecundũ legem modò dicuntur, dicendum eſt omnino. ATH. Dicam iam nouam hanc penè inauditámque rationem. Quod generationis corruptioniſque omnium prima cauſa eſt, non primum, ſed poſterius factum illi ſermones affirmarunt, qui animos impios effecerunt. Quod verò poſterius, id prius. Quare veram deorum ſubſtantiam ignorarunt. CLI. Nondum intelligo. ATH. Qualis anima ſit, & quam habeat vim, omnes fermè ignoraſſe videntur, tum quo ad alia, tum quo ad eius generationem, quòd ante omnia corpora nata ſit, & transmutationis decoriſque corporum ipſa ſit C maximè omnium princeps. Si hæc ita ſint, nónne quæ animæ ipſius propria ſunt, neceſſariò priora his erunt, quæ ad corpus pertinent, cùm ipſa corpore ſit antiquior? CLIN. Neceſſe eſt. ATH. Ergo opinio, cura, intellectus & ars & lex, duris & mollibus, grauibus atque leuibus priora ſunt. Quare ingentia & prima opera, operationéſque ipſæ artis in primis erunt, quæ verò natura ſunt, & natura ipſa, quam non rectè ſic appellãt, poſterius ſunt, & artem intellectúmque ſequuntur. CLI. Cur? ATH. Non rectè naturam generationem circa prima dicere volunt, primáque ponunt corpora. Si autem nõ ignis, nec aër, ſed anima primo eſſe videbitur, anima ipſa corpore antiquior D rectiſſimè affirmabitur: & hæc ipſa ita natura conſtare, ſi animam corporibus antiquiorem eſſe conſtiterit: aliter verò nequaquam. CL. Vera loqueris. ATHE. Num deinceps ad hæc ita pergemus? CLI. Ita prorſus. ATH. Rationem cauillatoriam fallacémque fugiamus, ne ſi fortè iuuenilis ipſa nos ſenes fefellerit, ridiculos reddat, videamúrque magna aggreſſi, ne parua quidem conſecuti fuiſſe. Si amnem profundum rapidúmque tres ipſi tranſire vellemus, & ego iunior vobis, fluctúſque magis expertus dicerem, periculum me primum vobis in tuto relictis facere oportere, vtrum trãſiri fluuius à vobis ſenioribus poſſit, an non, & poſtea facto periculo, aut ad- E hortari vos ad tranſitum, aut ſi tranſiri non poſſit, me ſolùm periculum ſubiiſſe, modeſtè loqui viderer. Non aliter modò cùm ratio profundior adeunda ſit, ferméque veſtris viribus non acceſſibilis, ne vertiginem tenebráſque vobis faciat, ad eas vos quæſtiones deducens, quibus conſueti non eſtis, atque hoc pacto dedecore triſtitiáque afficiat, periculum in me primo ita faciundum cẽſeo, vt & meipſum interrogem, & mihi ipſi reſpondeam, & hoc pacto vobis in tuto audientibus, totam hanc de anima diſputationem pertranſeam, qua prior eſſe corpore oſtendatur. CLI. Optimè hoſpes loqui videris, fa- F citóque, vt dicis. ATH. Age igitur modò magis quàm vnquã deum omni ſtudio inuocemus, cùm deos eſſe diligenter demonſtrare conemur, rationémque ingrediamur, rudentibus tutiſſimè tenſis. In hac autem diſputatione, interrogationibus huiuſmodi ſic ſecuriſſimè reſpondere videor, ſiquis roget, O hoſpes, ſtántne omnia, nihílque mouetur: an contrà, ſtat nihil, cuncta mouentur? vel aliqua mouentur, aliqua permanent? Huic vtique reſpondebo manere alia, alia verò moueri. Nónne in aliquo loco ſtant & mouentur? Quidni? Nonnulla in vna ſede id faciunt, nonnulla in pluribus. Eáne dicis quæ ſtantium G in medio vires capiũt, in vno moueri: quemadmodum circuli ſtare dicuntur, licet circunferentia eorum vertatur? Ita prorſus. Intelligimus autem quod in hac circunferentia, cùm huiuſmodi motus maximum ſimul minimúmque circulum circunducat, ſecundum proportionem, ſe ipſum maioribus minoribúſque diſpertit: & ipſe quoque proportione ſeruata maior eſt & minor. Propterea cunctorum factus eſt fons mirabilium. Vnà enim cum magnis paruíſque circulis velocitates tarditatéſque conuenientes ita tranſigit, vt incredibile quiddam peragere videatur. Vera narras. In multis verò moueri, dicere mihi videris? quæcunque ex alio in alium ſemper trãſ- H eunt locum: & nonnunquam alicuius centri vnius obtinent baſim, nonnunquam plura: eò quòd circunuoluantur: & cùm ſingula ſibi inuicem paſſim occurrant, ſi ſtantibus reſiſtentibúſque obuia fiunt, ſcinduntur: ſi verò contrà latis, vnum facta tam hæc quàm ipſorum intermedia, coniunguntur atque condenſantur. Fateor vtique hæc ita ſe habere, vt tu ais. Atqui coniuncta denſatáq; augentur, diſiũcta verò rarefactáque minuũtur, quãdo prior ſingulorũ habitus permanet: quando

Reiicitur opinio dicentium omniũ principia eſſe corpora.

Aggreditur demonſtrare deos eſſe.

verò non permanet, propter vtraque corruptio ſequitur. Fit igitur omnium generatio, quando paſſio quædam ſit: cùm videlicet principium capto incremento ad ſecũdam perueniat tranſlationem, & ab hac in proximam: cúmque ad tres vſque peruenerit, in ſentientibus ſenſum habuerit. Hac ergo tranſmutatione atque trãſlatione quodlibet gignitur. Verè autem eſt, quãdo permanet. Quod ſi in alium habitum permutatum ſit, iam penitus eſt corruptum. Species motuum omnes præter duas, ô amici, iam diximus. CLI. Quas illas? ATHE. Illos, ô bone vir, motus nondum diximus, quorum penè gratia tota hæc conſideratio eſt. CLIN. Dic planius. ATHE. Animæ gratia diſputationem hanc aggreſſi ſumus. CLI. Maximè. ATHE. Sit ergo alter motus, quo quid alia ſemper mouere poteſt quidem, ſeipſum verò non poteſt. Alter quo quid & ſeipſum ſemper & alia poteſt mouere, coniungendo, diſiungendo, augendo, & contrà: generando prætereа & corrumpendo. Qui motus à cæteris omnibus eſt diſtinctus. CLI. Sint vt vis. ATHEN. Nónne motum illum nonũ ponemus: quo aliquid ab alio mouetur, & alia mouet? Decimum verò collocabimus illum quo & ſe mouet & alia: qui certè omnibus actionibus & paſſionibus ſe accommodat: rerúmque omnium quæcunque ſint, reuera motus & tranſmutatio nuncupatur? CLIN. Ita prorſus. ATH. Quem potiſſimum ex decem motibus cæteris omnibus tanquam robuſtiſſimum & efficaciſſimum præponemus? CLI. Neceſſe eſt eum quo quid & ſe & alia mouere poteſt, longiſſimo interuallo præcedere, cæteros autem omnes eſſe longè poſteriores. ATHE. Probè dicis. Sed vnum vel duo non rectè locata, aliter ponenda ſunt? CL. Quænam? ATH. Quod de motu decimo diximus, non rectè eſt dictum. CLI. Quare? ATHE. Quia qui decimo enumeratus eſt, tam generatione quàm robore ſecundum rationem primus eſt. Secundus verò, quem nono abſurdè loco enumerauimus. CL. Quomodo hæc dicis? ATHE. Sic. quando aliud ab alio mouetur: ídque rurſus ſemper ab alio: erítne in talibus aliquid quod primo moueatur? At quomodo id cùm ab aliquo moueatur, eorum quæ mouentur, primum erit? Certè impoſſibile id eſt. Sed quando aliquid ſeipſum mouens, aliud quoque mouebit: illúdque aliud, & ſic deinceps plurima mouebuntur: an aliud totius motus principium erit, quàm mutatio eius quod ſeipſum mouit? CL. Egregiè dictum id, & concedendum eſt. ATHE. Præterea ſic noſipſos interrogemus, & ipſi nobis reſpondeamus. Si quouis modo vniuerſa ſimul ſteterint, vt plurimi talium audent dicere, quem motum potiſſimum ex omnibus primum in ipſis fieri aſſeremus? Eum profectò, quo quid ſeipſum mouet. Motus enim dependens ab alio, non prius incidet, quàm alia quędam ipſis inciderit permutatio. Quapropter initium omnium motionum primúmque motum, qui & in ſtantibus factus ſit, & in his quæ mouentur modo inſit, illum fateri neceſſe eſt, quo quid ſeipſum mouet: & hanc eſſe antiquiſſimam omniũ potentiſſimámque mutationem: ſecundam verò illam, qua quid ab alio mutatur, & alia mouet. CL. Veriſſimè dicis. ATH. Poſtquàm hucuſque diſputando deuenimus, hoc quoque reſpondeamus. CL. Quídnam? ATHE. Si primum motum in terreno vel aquatico vel igneo corpore, ſiue ſimplici, ſeu mixto viderimus, quam ineſſe ipſi paſſim dicemus? CLI. Nunquid rogas, ſi viuere ipſum dicendum ſit, quod à ſeipſo mouetur? ATH. Id ipſum. CLI. Viuere certè. ATH. Quid verò cùm animam eſſe in aliquo viderimus, num ob aliud viuere ipſum quàm ob hoc putabimus? CLI. Ob hoc ipſum. ATHE Attende per Iouem obſecro nunquid velis tria in re qualibet intelligere. CLIN. Quo pacto? ATH. Vnum ſubſtantiam ipſam. Vnum ſubſtantiæ rationem. Vnum quoque nomen ipſum. Interrogationes etiã de omni re duas eſſe? CL. Quomodo duas? ATH. Quod videlicet nonnũquam nomine nobis propoſito, rationem ipſam quæramus: nonnunquam rationem aſſecuti, nomẽ iam inueſtigemus. Sed volumúſne hoc iterum dicere? CLIN. Quídnam? ATHE. Bipertita diſtinctio, & in aliis, & in numero reperitur. Et in numero ſic diuiſo, nomen quidem, par eſt: Ratio autem, numerus in duo æqualia diuiſibilis. CLIN. Certè. ATH. Tale aliquid dico. Nónne idem in vtroque ſignificamus, ſiue nomen interrogati, rationem: ſiue rationem interrogati, nomen reddamus? quandoquidem vnam eandémque rẽ nomine quidem parem, ratione verò numerum in duo æqualia diuiſibilem appellamus. CLI. Idem omnino. ATH. Rei verò illius cui nomen eſt anima, quænam ratio eſt? Num habemus aliam rationem, præter eam quam modò diximus, quòd ipſa poſſit ſeipſam mouere? CLI. A ſeipſo moueri aſſeris rationem eſſe illius ſubſtantiæ, quam nomine omnes animam appellamus? ATHE. Aſſero equidem. Quod ſi ita eſt, an adhuc deſideramus ſufficientius demonſtrari, idem eſſe animam, & primam generationem ac motum rerum quæ ſunt, quæ fuerũt, quæque futuræ ſunt, omniúmq; rurſus iſtis contrariorum? quandoquidem tranſmutationis motúſque omnis omnibus cauſa eſſe apparuit. CLI. Minimè. Nam ſufficientiſſimè monſtratum eſt, animã omnibus antiquiorẽ eſſe, cùm motus principium ſit. ATH.

Quæ antiquiſſima & potentiſſima mutatio.

Animæ ratio, quòd poteſt ſeipſam mouere.

A αὐτῆς, δι' ἀμφότερα ἀπόλλυται. γίγνεται δὴ πάντων γένεσις, ἡνίκ' ἂν τι
πάθος ᾖ· δῆλον ὡς ὁπόταν ἀρχὴ λαβοῦσα αὔξην, εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ
μετάβασιν· καὶ ἀπὸ ταύτης, εἰς τὴν πλησίον· καὶ μέχρι τριῶν ἐλθοῦσα,
αἴσθησιν σχῇ τοῖς αἰσθανομένοις. μεταβάλλον μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακι-
νούμενον γίγνεται πᾶν. ἔστι δὲ ὄντως ὄν, ὁπόταν μένῃ· μεταβαλὸν δὲ εἰς
ἄλλην ἕξιν, διέφθαρται παντελῶς. ἆρ' οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν
ὡς ἐν εἴδεσι λαβεῖν μετ' ἀριθμοῦ, πλήν γε, ὦ φίλοι, δυοῖν; ΚΛ. Ποίαιν
δή; ΑΘΗ. Σχεδὸν, ὦ 'γαθὲ, ἐκείναιν, ὧν ἕνεκα πᾶσα ἡμῖν ἐστιν ἡ σκέψις
τανῦν. ΚΛ. Λέγε σαφέστερον. ΑΘΗΝ. Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που; ΚΛ. Πά-
νυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Ἔστω τοίνυν ἡ μὲν ἕτερα δυναμένη κινεῖν κίνησις,
B ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα ἀεὶ, μία τις· ἡ δ' ἑαυτήν τ' ἀεὶ καὶ ἕτερα δυ-
ναμένη κατά τε συγκρίσεις ἔν τε διακρίσεσιν, αὔξαις τε καὶ τῷ ἐναν-
τίῳ, καὶ γενέσεσι καὶ φθοραῖς, ἄλλη μία τις αὖ τῶν πασῶν κινήσεων. ΚΛ.
Ἔστω γὰρ οὖν. Α. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἕτερον ἀεὶ κινοῦσαν, καὶ μεταβαλλομένην
ὑφ' ἑτέρου, θήσομεν ἐνάτην αὖ, τὴν τε ἑαυτὴν κινοῦσαν καὶ ἕτερα, ἐν-
αρμόττουσαν πᾶσι μὲν ποιήμασι, πᾶσι δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄν-
τως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν· ταύτην δὲ, δεκάτην σχε-
δὸν ἐροῦμεν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν
κινήσεων τίνα προκρίναιμεν ὀρθότατα πασῶν ἐρρωμενεστάτην τε εἶναι καὶ
πρακτικὴν διαφερόντως; ΚΛ. Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν
C τὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας, ὑστέρας. ΑΘΗ. Εὖ
λέγεις. ἆρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἓν ἢ καὶ δύο;
ΚΛΕΙΝ. Ποῖα φῄς; ΑΘ. Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθὲν, σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται.
ΚΛ. Πῇ; ΑΘ. Πρῶτον γενέσει τέ ἐστι καὶ ῥώμῃ, κατὰ λόγον· τὸ δὲ μετὰ τοῦ-
το ἔχομεν τούτου δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν ἀτόπως ἔνατον. ΚΛΕΙΝ. Πῶς
λέγεις; ΑΘΗ. Ὧδε. ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλλῃ, καὶ τοῦτο, ἄλ-
λο ἕτερον ἀεὶ, τῶν τοιούτων ἄρα ἔσται ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ
πῶς, ὅταν ὑπ' ἄλλου κινῆται, τοῦτ' ἔσται ποτὲ τῶν ἀλλοιούντων πρῶ-
τον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὑτὸ κινῆσαν ἕτερον ἀλλοιώ-
σῃ, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίγνηται τὰ κι-
D νηθέντα· μῶν ἀρχή τις αὐτῶν ἔσται τῆς κινήσεως ἁπάσης ἄλλη, πλὴν ἡ
τῆς αὐτῆς αὑτὴν κινησάσης μεταβολή; ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστα εἶπες· συγ-
χωρητέα τούτοις. ΑΘΗ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε εἴπωμεν, καὶ ἀποκρινώμεθα
πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν. εἰ σταίη πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθάπερ
οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν' ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρώ-
την κίνησιν γενέσθαι τῶν εἰρημένων; ΚΛΕΙΝ. Τὴν αὐτὴν δήπου κινοῦ-
σαν. ὑπ' ἄλλου γὰρ οὐ μήποτε ἔμπροσθεν μεταπέσῃ, μηδεμιᾶς γε ἐν
αὐτοῖς οὔσης ἔμπροσθεν μεταπτώσεως. ΑΘΗΝ. Ἀρχὴν ἄρα κινήσεων
πασῶν καὶ πρώτην ἔν τε ἑστῶσι γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὖσαν τὴν
αὐτὴν κινοῦσαν, φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην
μεταβολὴν πασῶν· τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ' ἑτέρου, κινοῦσαν δὲ ἕτερα,
E δευτέραν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘ. Ὁπότε δὴ τοίνυν ἐνταῦθα ἐ-
σμὲν τοῦ λόγου, τόδε ἀποκρινώμεθα. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘΗ. Ἐὰν ἴδωμέν
που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γηΐνῳ, ἢ ἐνύδρῳ, ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμέ-
νῳ ἢ καὶ ξυμμιγεῖ, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι; ΚΛΕΙ.
Μῶν ἄρα με ἐρωτᾷς εἰ ζῆν αὐτὸ προσεροῦμεν ὅταν αὐτὸ αὑτὸ κινῇ;
ΑΘΗΝ. Ναὶ ζῆν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τί δέ; ὁπόταν ψυχὴν ἔν τι-
σιν ὁρῶμεν, μῶν ἄλλο ἢ ταυτὸν τούτῳ ζῆν ὁμολογητέον; ΚΛΕΙ. Οὐκ
ἄλλο. ΑΘΗΝ. Ἔχε δὴ πρὸς Διός· ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοις περὶ ἕκαστον τρία
νοεῖν; ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗ. Ἓν μὲν, τὴν οὐσίαν· ἓν δὲ, τῆς οὐσίας
τὸν λόγον· ἓν δὲ, ὄνομα. καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ ὂν ἅπαν δύο.
F ΚΛ. Πῶς δύο; ΑΘΗ. Τοτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοὔνομα προτεινόμενον
αὐτὸ, τὸν λόγον ἀπαιτεῖν· τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον, ἐρω-
τᾶν αὖ τοὔνομα. ἆρά γε τὸ τοιόνδε αὖ βουλόμεθα νῦν λέγειν; ΚΛ. Τὸ
ποῖον; ΑΘΗ. Ἔστι που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν ἀριθμῷ
τούτῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν, ὄνομα μὲν, ἄρτιον· λόγος δὲ, ἀριθμὸς διαι-
ρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη. ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Τὸ τοιοῦτον φράζω. μῶν
οὖν οὐ ταυτὸν ἑκατέρως προσαγορεύομεν, ἄν τε τὸν λόγον ἐρωτώμενοι,
τοὔνομα ἀποδιδῶμεν, ἄν τε τοὔνομα, τὸν λόγον; ἄρτιον ὀνόματι καὶ λό-
γῳ, δίχα διαιρούμενον ἀριθμὸν προσαγορεύοντες ταυτὸν ὄν; ΚΛΕΙ.
Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Ὧ δὴ ψυχὴ τοὔνομα, τίς τούτου λόγος; ἔχο-
μεν ἄλλον πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα; τὴν δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν κι-
νεῖν κίνησιν; ΚΛ. Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φῂς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν οὐσίαν
G ἥνπερ τοὔνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν; ΑΘΗΝ. Φημί
γε. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, ἆρα ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἱκανῶς δεδεῖ-
χθαι ψυχὴν ταυτὸν ὂν καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε
ὄντων καὶ γεγονότων καὶ ἐσομένων, καὶ πάντων αὖ τῶν ἐναντίων
τούτοις; ἐπειδή γε ἀνεφάνη μεταβολῆς τε καὶ κινήσεως ἁπάσης
αἰτία ἅπασι; ΚΛΕΙΝ. Οὔκ· ἀλλὰ ἱκανώτατα δέδεικται ψυχὴ
τῶν πάντων πρεσβυτάτη, γενομένη τε ἀρχὴ κινήσεως. ΑΘΗΝ.

A Ἆρ᾽ οὖν οὐχ ἡ δι᾽ ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνομένη κίνησις, αὐτὸ δὲ ἐν αὑτῷ μηδέποτε παρέχουσα κινεῖσθαι μηδὲν, δευτέρα τε καὶ ὁπόσων ἀριθμῶν βούλοιτο ἄν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλοστὴν, τοσούτων, σώματος οὖσα ὄντως ἀψύχου μεταβολή; ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ὀρθῶς ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε καὶ τελεώτατα εἰρηκότες ἂν ἦμεν ψυχὴν μὲν προτέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν, σῶμα δὲ, δεύτερόν τε καὶ ὕστερον ψυχῆς ἀρχούσης, ἀρχόμενον κατὰ φύσιν. ΚΛ. Ἀληθέστατα μὲν οὖν. ΑΘ. Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς εἰ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα σώματος οὖσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο πρεσβύτερα. ΚΛΕΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τρόποι δὲ καὶ ἤθη καὶ βουλήσεις καὶ λογισμοὶ
B καὶ δόξαι ἀληθεῖς, ἐπιμέλειαί τε καὶ μνῆμαι, πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ῥώμης εἴη γεγονότα ἂν, εἴπερ καὶ ψυχὴ σώματος. ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘΗ. Ἆρ᾽ οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν καλῶν καὶ κακῶν καὶ αἰσχρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων, καὶ πάντων τῶν ἐναντίων; εἴπερ τῶν πάντων γε αὐτὴν θήσομεν αἰτίαν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν ἅπασι τοῖς πάντῃ κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι; ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗ. Μίαν, ἢ πλείους; ΜΕΓ. Πλείους· ἐγὼ ὑπὲρ σφῷν ἀποκρινοῦμαι. ΑΘΗ. Δυοῖν μέν
C γέ που ἔλαττον μηδὲν τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος, καὶ τῆς τἀναντία δυναμένης ἐξεργάζεσθαι. ΚΛ. Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας. ΑΘ. Εἶεν. ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ᾽ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν, ταῖς αὑτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι, βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμελεῖσθαι, βουλεύεσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως· χαίρουσαν, λυπουμένην· θαρροῦσαν, φοβουμένην· μισοῦσαν, στέργουσαν· καὶ πάσαις ὅσαι τούτων ξυγγενεῖς ἢ πρωτουργοὶ κινήσεις, τὰς δευτερουργοὺς αὖ παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων, ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ φθίσιν, καὶ διάκρισιν καὶ σύγκρισιν· καὶ τούτοις ἑπομένας, θερμότητας, ψύξεις· βαρύτητας, κουφότητας· σκληρὸν καὶ μαλακόν· λευκὸν, καὶ μέλαν· αὐστηρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρόν·
D καὶ πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν μὲν προσλαμβάνουσα ἀεὶ θεὸν, θεὸς οὖσα, ὀρθὰ καὶ εὐδαίμονα παιδαγωγεῖ πάντα· ἀνοίᾳ δὲ ξυγγενομένη, πάντα αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεργάζεται. τιθῶμεν ταῦτα οὕτως ἔχειν; ἢ ἔτι διστάζομεν εἰ ἑτέρως πως ἔχει; ΚΛΕΙΝ. Οὐδαμῶς. ΑΘΗΝ. Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατὲς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγονέναι φῶμεν τὸ φρόνιμον, καὶ ἀρετῆς πλῆρες; ἢ τὸ μηδέτερα κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα ὧδε ἀποκρινώμεθα; ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Εἰ μὲν, ὦ θαυμάσιε, φῶμεν, ἡ ξύμπασα οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἁπάντων, νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾷ καὶ λογισμοῖς ὁμοίαν φύσιν ἔχει, καὶ ξυγγενῶς ἔρχεται, δῆλον ὡς τὴν
E ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κόσμου παντὸς, καὶ ἄγειν αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὁδὸν ἐκείνην. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗ. Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται, τὴν κακήν. ΚΛ. Καὶ ταῦτα ὀρθῶς. ΑΘΗ. Τίνα οὖν δὴ νοῦ κίνησις φύσιν ἔχει; τοῦτο ἤδη χαλεπὸν, ὦ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμενον εἰπεῖν ἐμφρόνως. διὸ δὴ καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον τανῦν προσλαμβάνειν. ΚΛΕΙΝ. Εὖ λέγεις. ΑΘΗ. Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἷον εἰς ἥλιον ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρίᾳ ἐπαγόμενοι, ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτὲ θνητοῖς ὄμμασιν ὀψόμενοί τε καὶ γνωσόμενοι ἱκανῶς· πρὸς δὲ εἰκόνα τοῦ ἐρωτωμένου βλέποντας ἀσφαλέστερον ὁρᾶν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ἧι προσέοικε κινή-
F σει νοῦς, τὴν δέκα ἐκείνων κινήσεων τὴν εἰκόνα λάβωμεν· ἣν ξυναναμνησθεὶς ὑμῖν ἐγὼ, κοινῇ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι. ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστα ἂν λέγοις. ΑΘΗ. Μεμνήμεθα τοίνυν τῶν γε τοσοῦτον τῶν τότε ἔτι, ὅτι τῶν ἁπάντων τὰ μὲν κινεῖσθαι, τὰ δὲ μένειν ἔθεμεν. ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Τῶν δ᾽ αὖ κινουμένων τὰ μὲν ἐν ἑνὶ τόπῳ κινεῖσθαι, τὰ δ᾽ ἐν πλείοσι φέρεσθαι. ΚΛΕΙΝ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘΗΝ. Τούτοιν δὴ τοῖν κινήσεοιν τὴν ἐν ἑνὶ φερομένην ἀεὶ, περί γέ τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι τῶν ἐντόρνων οὖσαν μίμημά τι κύκλων, εἶναί τε αὐτὴν τῇ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνατὸν οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς
G λέγεις; ΑΘΗΝ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ δήπου καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ περὶ τὰ αὐτὰ, καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἕνα λόγον καὶ τάξιν μίαν ἄμφω κινεῖσθαι λέγοντες, νοῦν, τήν τε ἐν ἑνὶ φερομένην κίνησιν σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς, οὐκ ἄν ποτε φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰκόνων. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν αὖ ἥ γε μηδέποτε ὡσαύτως, μηδὲ κατὰ τὰ αὐτὰ, μηδὲ ἐν ταὐτῷ, μηδὲ περὶ ταὐτὰ, μηδὲ πρὸς ταὐτὰ φερομένη, μηδ᾽ ἐν κόσμῳ, μηδ᾽ ἐν τάξει, μηδὲ ἔν τινι λόγῳ, κίνησις, ἀνοίας ἂν ἁπάσης εἴη ξυγγενής. ΚΛΕΙΝ. Εἴη γὰρ ἂν ἀληθέστατα. ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι διαῤῥήδην εἰπεῖν, ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μέν ἐστιν ἡ περιάγουσα ἡμῖν πάντα, τὴν δὲ οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης περιάγειν φατέον ἐπιμελουμένην καὶ
H κοσμοῦσαν ἤτοι τὴν ἀρίστην ψυχὴν, ἢ τὴν ἐναντίαν. ΚΛΕΙΝ. Ὦ ξένε, ἀλλὰ ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων, οὐδ᾽ ὅσιον ἄλλως λέγειν ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν ψυχὴν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά. ΑΘΗ. Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λόγοις· τόδε δὲ προσυπάκουσον ἔτι. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, εἴπερ ψυχὴ περιά-

A Nónne igitur motus qui ab alio in alio fit: quóue nihil vnquã ſeipſum mouet, ſecundus eſt, & quoto quis velit numerorum interuallo, ſuperiori motui poſtponendus? ſiquidem corporis verè inanimati mutatio eſt. CLIN. Probè. ATHEN. Rectè igitur & propriè, veréque & abſolutè diximus, prius corpore animam factam fuiſſe, corpus verò poſterius atque ſecundo, animæ ſecundum naturam dominanti ſubiectum. CLIN. Veriſſima hæc ſunt. ATHEN. Recordamur nos in ſuperioribus conceſſiſſe, ſi antiquior corpore anima declaretur, illa etiã quæ animæ cõpetunt, iis quæ corporis propria ſunt, priora eſſe ſi-
B mul declarari? CLI. Maximè. ATHEN. Affectus ergo, mores, voluntates, cogitationes, veræ opiniones, curæ, memoriæ, omnia hæc longitudine corporum, latitudine, profunditate, robore, prius facta ſunt, ſicut & anima corpore. CLIN. Neceſſe eſt. AT. Nũ etiam concedere cogimur bonorum & malorũ, honeſtorum & turpium, iuſtorũ & iniuſtorum, cęterorúmque contrariorum cauſam eſſe? ſiquidem cauſam omniũ ipſam aſſerimus. CLIN. Cur non? ATHEN. Animam cuncta gubernantem, & in omnibus quæ mouentur habitãtem, nónne & cœlum gubernare neceſſariò confitebimur? CLIN. Omnino. ATHEN. Vnam
C an plures? Plures certè, vt ego pro vobis reſpondeã. Nec pauciores quàm duas ponere debemus, vnam beneficam, contrariam alteram. CLIN. Rectè admodum. ATHEN. Vniuerſa ergo quæ in cœlo ſunt, quæ in terra, quæ in mari, ſuis motibus anima ducit: quibus nomina ſunt, velle, cõſiderare, curare, cõſultare, rectè & non rectè opinari, lætari, dolere, audere, metuere, odiſſe, diligere: & cæteris præterea motibus omnibus, qui horum affines primíque ſunt qui & ſecundos corporum motus ſuſcipientes, omnia in augmentum decrementúmque perducunt: concretionem, vel condenſationem, & diſcretionem, vel rarefactionem: & in ea quæ iſta ſequuntur, caliditates, fri-
D giditates, grauitates, leuitates, durum, molle, album, nigrum, auſterum, dulce, amarum: & denique omnibus, quibus anima vſa ſi intellectum quoque ſemper diuinum acceperit, rectè cuncta, dea cùm ſit, recta feliciáque perducit: ſin verò amentiæ coniuncta fuerit, omnia his contraria facit. Damúſne iſta ſic ſe habere? an adhuc ambigui ſumus? CLI. Nullo modo ambigimus. ATHEN. Vtrum ergo animæ genus, cœlum, terram, totúmque orbem regere arbitramur? quod mente virtutéque refertum eſt? an quod caret vtriſque? Vultíſne vt ita reſpõdeamus? CLIN. Quo pacto. ATHEN. Ita dicamus, ô mirifice vir, ſi vniuerſus cœli circuitus, & omnium quæ in eo ſunt, progreſ-
E ſio, mentis motui & circumlationi, & rationi ſimilem habet naturam, & ſimili quadam ratione peragitur, cõſtat optimam animam totius mundi curam habere concedendum eſſe, vnde tali ratione circumuoluatur. CLIN. Rectè. ATHEN. Sin verò furioſè & ſine ordine mouetur, malam. CLIN. Hæc quoque rectè. ATHEN. Quam igitur mentis motus naturam habet? Sed ad hanc quæſtionem, ô amici, prudenter reſpondere difficile eſt. Quare par eſt vt ego vobiſcum reſpondeam. CLI. Probè loqueris. ATHEN. Cauere itaque debemus, ne quaſi ex oppoſito ad ſolem conuerſi, & in meridie noctem agentes, perinde reſpondeamus, ac ſi mortalibus oculis mens ſufficienter
F conſpici cognoſcíque poſſit. Tutius enim videbimus, ſi ad imaginem eius reſpiciamus. CLIN. Quo pacto dicis? ATHEN. Videamus cui potiſſimum decem illarum agitationum ſimilis ſit intellectus, vt tanquam imagine hac vtamur. Eam ego in memoriam vobis reducam, & pro omnibus reſpondebo. CLIN. Optimè. ATHEN. Meminiſſe oportet & illud à nobis in ſuperioribus eſſe dictum, omniũ quæ ſunt, alia ſtare, alia verò moueri. CLIN. Sic dictum fuit. ATHEN. Quinetiam eorum, quæ mouentur, nonnulla vno in loco, nonnulla in pluribus agitari. CLIN. Hoc quoque. ATH. Motus autem qui ſemper in vno fit, neceſſario circa medium aliquod agitur, & circuli torno con-
G fecti ſimilis eſt: ideóque mentis circuitum pro viribus imitatur. CLIN. Quomodo id dicis? ATHE. Per eadem certè, eodem modo, in eodem, circa eadem, ad eadem, vnà ratione, & ordine vno ferri vtraque aſſero. Nempe ſi dicamus mentem motúmque, qui in vno fit, ſpheræ torno confectæ lationibus ſimiles, nunquã rudes bonarũ imaginũ opifices erimus. CLIN. Rectè admodũ. ATHEN. Contrà ergo motus qui nunquam ſimiliter, nec per eadẽ, nec in eodẽ, neque circa eadẽ, neque ad eadẽ, neque in vno fertur, nec ordine nec ornatu rationéq; aliqua, omni profectò amentiæ cognatus eſt. CLIN. Proculdubio. ATHE. Iam ergo apertè poſſumus clamare, cùm ab anima cũcta circunducantur, neceſſariũ eſſe cœli circuitum à procurã-
H te exornantéq; anima circunduci, ſiue optima illa quidem, ſiue contraria. CLIN. At hoſpes ex dictis iam apparuit nefas eſſe aliter dicere quàm ab anima, omni virtute referta, ſiue vna ſeu pluribus hæc omnia circumagi. ATHE. Optimè tu Clinia citóque hæc intellexiſti. ſed illud adde. CLIN. Quídnam? ATHEN. Si ſolem, lunam, cæteráque ſidera anima ducit cũcta,

Quæ ſint nomina motuũ animæ.

Anima coniuncta intellectui producit omnia rectè.

Quàm reuerẽter ceſendũ ſit de deo. Trãſlatio diſputationis.

A nónne ſingula quoque? CLI. Quidni? ATHEN. De vno igitur verba faciamus, quæ aſtris omnibus poſſunt accommodari. CLI. De quo? ATH. Solis quidem corpus omnes homines vident, animam nemo, nec etiam alterius animalium corporis, nec viui, nec mortui. Idque genus cum nullo corporis ſenſu percipiatur, ſola mente comprehenditur. Quare & nos de ipſo, hoc ſola intelligentia capiamus. CLI. Quidnam? ATHEN. Cùm ſolem anima moueat, ſi trium modorum aliquo ab ea fieri hoc aſſerimus, fortaſſe non aberrabimus. CL. Quos dicis modos? ATH. Quod vel intus in hoc rotundo corpore ineſt, & quò libet ipſum tráſfert, quemadmodum nos anima noſtra quò libet ducit. Vel ipſa foris quidem eſt, & corpus aliquod ignis vel aëris nacta, vt quidam aiunt, per vim corpus corpore pellit. Vel tertio, quamuis ipſa nuda corpore ſit, quia tamen alias vires ſupra modum mirabiles habet, facilè ducit. CLIN. Certè vno iſtorum modorum ab anima agitari cuncta neceſſe eſt. ATH. Præſtat autem, vt ſiue curru quodam intrinſecus teneat corpus illud eius anima, lumenque ita cunctis effundat ſiue foris ſit, ſeu quomodocunque quis excogitet, deum eſſe ipſam omnes arbitremur. An aliter? CLI. Ita certè, niſi quis extrema dementia teneatur. ATHE. De vniuerſis præterea ſtellis & luna, annis, menſibus, cunctiſque temporibus, quid aliud quàm hoc ipſum dicemus? Quoniam anima & animæ omnibus virtutibus præditæ horum omnium cauſæ demonſtratæ ſunt, deos eſſe eas affirmabimus: ſiue in corporibus ſint, & tanquam animalia quædam cœlum totum exornent, ſiue quomodocunque aliter agere id dicantur. CLI. Omnino. ATHE. Ita ergo iſtis conceſſis, poteritne aliquis negare plena deorum omnia eſſe? CLI. Nullus adeò mente captus eſt hoſpes. ATH. Ei ergo qui deos eſſe negat, poſitis terminis, ô Clinia, & Megille, ſermonem iam relinquamus. CL. Quos terminos imponemus? ATHE. Vt vel doceat nos non rectè opinari, cùm animam generationem primam omnium dicimus, cæteráque à nobis conſequenter dicta, vera non eſſe. Vel ſi nihil melius quàm nos dicere poteſt, nobis credat: & ita in poſterū viuat, vt de diis nō ambigat. Verùm cōſideremus nunc vtrum ſufficienter deos eſſe aduerſus negantes oſtendimus, an non. CLI. Sufficienter dictum eſt hoſpes. ATHE. Diſputatio igitur aduerſus iſtos, finem habeat. Sed ille iam, qui quamuis deos eſſe dicat, curam tamen humanarum rerum negat habere: ſic à nobis eſt perſuadendus. O vir eximie, dicamus, natura quædam diuinitati cognata ad rem tibi coniunctam affirmandam colendámque ducit, quando deos eſſe aſſeris. Sed improborum iniuſtorúmque hominum publicè priuatímque ſucceſſus, qui licet reuera felices non ſint, vulgò tamen felices habentur, & carminibus frequenter cæteriſque ſermonibus extolluntur, temerè ad impietatem te præcipitem agunt. aut etiam cum ſceleſtos homines videas ad ſenium vſque ita deuenire, vt filios atque nepotes in maximis relinquant honoribus, valde turbaris. Audiſtis fortaſſis, aut etiam ipſe vidiſti nonnullos, quamuis iniuſtè & impiè multa geſſerint, propter ipſa tamen ſcelera ex re parua in magnam, & ex infimo gradu ad tyrannidem perueniſſe. Propterea cùm deos harum rerum autores eſſe propter ipſam cum illis coniunctionem incuſare, & aduerſus eos peccare nolis, nonnulla ductus abſurditate, ac diis ipſis ſuccenſere non poſſis, huc tandem delapſus es, vt licet deos eſſe arbitreris, humanas tamē res ab illis negligi credas. Ne igitur hæc opinio ad grauiorem te trudat impietatis morbum, remedium pro viribus opinionem hanc refutante, adhibeamus. Quocirca ſequentem diſputationem cum præcedente illa ratione iungemus: qua aduerſus eos etiam qui deos eſſe negabant, vſi ſumus. Tu verò Clinia & Megille pro adoleſcente, vt feciſtis hactenus, reſpondete. Atque ego ſi arduum quid inciderit, vos ſuſcipiens, vt nunc feci, trans fluuium ducam. CL. Rectè dicis: & ita facito. nos quoque pro viribus faciemus. ATH. Non erit forſan difficile demonſtrare, deos non minus minimarum rerum quàm maximarum curam habere: præſertim cùm paulo antè dictum fuerit, eos omni virtute refertos, prouidentiam omnium ſibi propriam vendicare. CLI. Et maximè quidem. ATH. Quod ſequitur, communiter inueſtigemus: quæ ſit virtus eorum qua boni eſſe conceduntur. Age, nónne temperatum eſſe, mentémque habere, virtuti dantur, & contraria vitio? CLI. Certè. ATHE. Quid porro? Nónne fortitudo virtuti etiam datur, timiditas vitio? CL. Valde. ATH. Et horum alia turpia, alia honeſta dicuntur? CLI. Neceſſe eſt. ATH. Et quæ in his vitia ſunt, nobis quidem ineſſe poſſe: deos verò eorum participes nullo modo dicemus? CLI. Hæc etiam quiuis concederet. ATH. Nunquid negligentiam, delitias, otium, animi virtutem putabimus? An aliter? CL. At quomodo? ATHEN. Num contrà? CLI. Ita ſanè. ATHE. Horum ergo contraria in contrarium. CLI. Sic vtique. ATHE. Qui delitiis, negligentiæ, otióque deditus eſt, quem Heſiodus ignauis maxi-

Solem mouet anima.

Deos humanarum rerum curam habere.

Virtus deorū.

A γεῖ πάντα, ἆρ' οὐ καὶ ἓν ἕκαστον; ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘ. Περὶ ἑνὸς δὴ ποιησώμεθα λόγους, οἳ καὶ ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἁρμόττοντες φανοῦνται. ΚΛ. Τίνος; ΑΘ. Ἡλίου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὁρᾷ, ψυχὴν δὲ οὐδείς· οὐδὲ γὰρ ἄλλου σώματος οὐδενὸς οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνήσκοντος τῶν ζώων. ἀλλὰ ἐλπὶς πολλὴ τοπαράπαν τὸ γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναίσθητον πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπεφυκέναι, νοητὸν δ' εἶναι. νῷ μόνῳ δὴ καὶ διανοήματι λάβωμεν αὐτοῦ πέρι τὸ τοιόνδε. ΚΛΕΙΝ. Ποῖον; ΑΘΗ. Ἥλιον εἴπερ ἄγει ψυχή, τριῶν αὐτὴν ἓν λέγοντες δρᾶν, σχεδὸν οὐκ ἀποτευξόμεθα. ΚΛΕΙΝ. Τίνων; ΑΘ. Ὡς ἢ ἐνοῦσα ἐντὸς τῷ περιφερεῖ τούτῳ φαινομένῳ σώματι, πάντῃ διακομίζει τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡμᾶς ἡ παρ' ἡμῖν ψυχὴ πάντῃ περιφέρει· ἢ ποθὲν ἔξωθεν σῶμα αὐτῇ πορισαμένη πυρὸς, ἢ τινος ἀέρος, ὡς λόγος ἐστί τινων, ὠθεῖ βίᾳ σώματι σῶμα, ἢ τρίτον αὐτὴ ψιλὴ σώματος οὖσα, ἔχουσα δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι, ποδηγεῖ. ΚΛΕΙΝ. Ναί. ΑΘ. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἕν γέ τι δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν. αὐτοῦ δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχήν, εἴτε ἐν ἅρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν, εἴτ' ἔξωθεν, εἴθ' ὅπως, εἴθ' ὅπῃ, θεὸν ἡγεῖσθαι χρεὼν πάντα ἄνδρα. ἢ πῶς; ΚΛΕΙΝ. Ναί, τόν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας. ΑΘ. Ἄστρων δὲ δὴ πέρι πάντων καὶ σελήνης, ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν, καὶ πασῶν ὡρῶν πέρι, τίνα ἄλλον λόγον C ἐροῦμεν ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχαὶ πάντων τούτων αἴτιαι ἐφάνησαν, ἀγαθαὶ δὲ πᾶσαν ἀρετήν, θεοὺς αὐτὰς εἶναι φήσομεν; εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῷα ὄντα, κοσμοῦσι πάντα οὐρανόν, εἴτε ὅπῃ τε καὶ ὅπως. εἶθ' ὅστις ταῦτα ὁμολογεῖ, ὑπομένει μὴ θεῶν εἶναι πλήρη πάντα; ΚΛΕΙΝ. Οὐκ ἔστιν οὕτως, ὦ ξένε, παραφρονῶν οὐδείς. Α. Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες ὅρους ἀπαλλαττώμεθα. ΚΛ. Τίνας. ΑΘ. Ἢ διδάσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγομεν, τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἁπάντων εἶναι πρώτην, καὶ τἆλλα ὁπόσα τούτων ξυνεπόμενα εἴπομεν· ἢ μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν, ἡμῖν πείθεσθαι, καὶ ζῆν θεοὺς ἡ- D γούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον. ὁρῶμεν οὖν εἴτε ἱκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἡγουμένοις θεοὺς εἰρήκαμεν ὡς εἰσὶ θεοί, εἴτε ἐπιδεῶς. ΚΛ. Ἥκιστά γε, ὦ ξένε, πάντων ἐπιδεῶς. ΑΘΗΝ. Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέλος ἐχέτω. τὸν δὲ ἡγούμενον θεοὺς εἶναι, μὴ φροντίζειν δὲ αὐτοὺς ἀνθρωπίνων πραγμάτων, παραμυθητέον. Ὦ ἄριστε δὴ (φῶμεν) ὅτι μὲν ἡγῇ θεούς, συγγένειά τις ἴσως σε θεία πρὸς τὸ ξύμφυτον ἄγει τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων τύχαι ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀληθείᾳ μὲν οὐκ εὐδαίμονες, δόξαι δὲ εὐδαιμονιζόμεναι σφόδρα ἀλλ' οὐκ ἐμμελῶς ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν, ἔν τε μούσαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνούμεναι ἅμα καὶ ἐν παντοίοις λόγοις. ἢ καὶ πρὸς τέλος ἴσως ἀνο- E σίους ἀνθρώπους ὁρῶν ἐλθόντας γηραιούς, παῖδας παίδων καταλιπόντας ἐν τιμαῖς ταῖς μεγίσταις, ταράττῃ τανῦν ἐν ἅπασι τούτοις. ἰδών, ἢ δι' ἀκοῆς αἰσθόμενος, ἢ καὶ παντάπασιν αὐτὸς αὐτόπτης προστυχὼν πολλῶν ἀσεβημάτων καὶ δεινῶν γενομένων τισί, δι' αὐτὰ ταῦτα ὁρᾷς ἐκ σμικρῶν εἰς τυραννίδας τε καὶ τὰ μέγιστα ἀφικομένους· τότε διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα δῆλος εἶ μέμφεσθαι μὲν θεοῖς, ὡς αἰτίοις οὖσι τῶν τοιούτων, διὰ ξυγγένειαν οὐκ ἂν ἐθέλων· ἀγόμενος δὲ ὑπό τινος ἀλογίας ἅμα, καὶ οὐ δυνάμενος δυσχεραίνειν θεοῖς, εἰς τοῦτο νῦν τὸ πάθος ἐλήλυθας, ὥστ' εἶναι μὲν δοκεῖν αὐτούς, τῶν δὲ ἀνθρωπίνων καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν πραγμάτων. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ μεῖζον ἔλθῃ σοὶ πάθος πρὸς ἀ- F σέβειαν τὸ νῦν παρὸν δόγμα, ἀλλ' ἐάν πως οἷον ἀποδιοπομπήσασθαι λόγοις αὐτὸ προσιὸν γενώμεθα δυνατοί, πειρώμεθα, συνάψαντες τὸν ἑξῆς λόγον, ᾧ πρὸς τὸν τοπαράπαν οὐχ ἡγούμενον θεοὺς ἐξ ἀρχῆς διεπερανάμεθα, τούτῳ τανῦν προσχρήσασθαι. σὺ δ', ὦ Κλεινία τε καὶ Μέγιλλε, ὑπὲρ τοῦ νέου καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποκρινόμενοι διαδέχεσθε· ἂν δέ τι δύσκολον ἐμπίπτῃ τοῖς λόγοις, ἐγὼ σφῷν ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις· καὶ σὺ οὕτω ταῦτα δρᾷ· ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τὸ δυνατὸν ἃ λέγεις. ΑΘΗ. Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοὶ οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουεν γάρ που G καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετήν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. ΚΛ. Καὶ σφόδρα γε ἐπήκουον. ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ συνεξεταζόντων, τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν, ὁμολογοῦμεν αὐτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. φέρε, τὸ σωφρονεῖν, νοῦν τε κεκτῆσθαι, φαμὲν ἀρετῆς, τὰ δ' ἐναντία, κακίας; ΚΛ. Φαμέν. ΑΘ. Τί δέ; ἀρετῆς μέν, ἀνδρείαν εἶναι, δειλίαν δέ, κακίας; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Καὶ τὰ μέν, αἰσχρά, τούτων, τὰ δέ, καλὰ φήσομεν; ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘ. Καὶ τῶν μὲν προσήκειν ἡμῖν (εἴπερ ὁπόσα φλαῦρα) θεοῖς δὲ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν τοιούτων μετὸν ἐροῦμεν; ΚΛ. Καὶ ταῦθ' οὕτως ὁμολογοῖ πᾶς ἄν. ΑΘ. Τί δέ; ἀμέλειάν τε καὶ ἀργίαν καὶ τρυφὴν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν; ἢ πῶς λέγεις; H ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Ἀλλ' εἰς τοὐναντίον; ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Τἀναντία ἄρα τούτοις εἰς τοὐναντίον. ΚΛ. Τοὐναντίον. ΑΘΗΝ. Τί οὖν; τρυφῶν, καὶ ἀμελὴς ἀργός τε (ὃν ὁ ποιητὴς κηφῆσι κοθούροισι μάλιστα

εἴκελον ἔφασκεν εἶναι) γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος πᾶσιν ἡμῖν; ΚΛΕΙΝ. Ὀρθότατά γε εἰπών. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν τόν γε θεὸν οὐ ῥητέον ἔχειν ἦθος τοιοῦτον ὅ γέ τι αὐτὸς μισεῖ· τῶν τέ τι τοιοῦτον φθέγγεσθαι πειρωμένων οὐκ ἐπιτρεπτέον. ΚΛΕΙΝ. Οὐ μὲν δή. πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗ. Ὧ δὴ προσήκει μὲν πράττειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι διαφερόντως τινός, ὁ δὲ τούτου γε νοῦς τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖται, τῶν σμικρῶν δὲ ἀμελεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τὸν τοιοῦτον λόγον, οὐκ ἂν παντάπασι πλημμελοῖμεν; σκοπῶμεν δὲ ὧδε· ἆρ' οὐ κατὰ δύο εἴδη τὸ τοιοῦτον πράττων πράττει, εἴτε θεὸς, εἴτ' ἄνθρωπος; ΚΛΕΙΝ. Ποίω δή; ΑΘΗ. Λέγομεν ἢ διαφέρον οὐδὲν οἰόμενος εἶναι τῷ ὅλῳ ἀμελουμένων τῶν σμικρῶν· ἢ ῥαθυμίᾳ καὶ τρυφῇ, εἰ διαφέρει, ὁ δὲ ἀμελεῖ. ἢ ἔστιν ἄλλως πως γιγνομένη ἀμέλεια; οὐ γάρ που ὅταν γε ἀδύνατον ᾖ τῶν ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι, τότε ἀμέλεια ἔσται τῶν σμικρῶν ἢ μεγάλων μὴ ἐπιμελουμένῳ, ὧν ἂν δυνάμει θεὸς ἢ φαῦλός τις ὢν ἐλλιπὴς καὶ μὴ δυνατὸς ἐπιμελεῖσθαι γίγνηται. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ δύ' ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀποκρινάσθωσαν οἱ θεοὺς μὲν ἀμφότεροι ὁμολογοῦντες εἶναι· παραιτητοὺς δὲ ἅτερος, ὁ δέ, ἀμελεῖν τῶν σμικρῶν. πρῶτον μέν, θεοὺς ἀμφότεροι φατὲ γιγνώσκειν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατὸν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστῆμαι. ταύτῃ λέγετε ἔχειν ταῦτα; ἢ πῶς; ΚΛ. Οὕτως. ΑΘΗ. Τί δαί; δύνασθαι πάντα ὁπόσων αὖ δύναμίς ἐστιν θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις; ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὐ συγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἀγαθούς τε καὶ ἀρίστους ὡμολογήκαμεν αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες. ΚΛΕΙ. Σφόδρα γε. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν οὐ ῥαθυμίᾳ μὲν καὶ τρυφῇ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὁτιοῦν τοπαράπαν, ὄντας γε οἵους ὁμολογοῦμεν; δειλίας γὰρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία· ῥαθυμία δέ, ἀργίας καὶ τρυφῆς. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. Α. Ἀργίᾳ μὲν δὴ καὶ ῥαθυμίᾳ οὐδεὶς ἀμελεῖ θεῶν. οὐ γὰρ μέτεστιν αὐτῷ που δειλίας. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. Α. Οὐκοῦν τὸ λοιπόν, εἴπερ ἀμελοῦσι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων τῶν περὶ τὸ πᾶν, ἢ γιγνώσκοντες ὡς τοπαράπαν οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, δρῷεν ἂν τοῦτο· ἢ τί τὸ λοιπὸν πλὴν τὸ γιγνώσκειν τοὐναντίον; ΚΛ. Οὐδέν. ΑΘ. Πότερον οὖν, ὦ ἄριστε καὶ βέλτιστε, θῶμέν σε λέγοντα, ὡς ἀγνοοῦντάς τε καὶ δέον ἐπιμελεῖσθαι, δι' ἄγνοιαν ἀμελοῦντας, ἢ γιγνώσκοντας ὅτι δεῖ, καθάπερ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέγονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βελτίω πράττειν ἃ ἂν δὴ πράττωσι, διά τινας ἥττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν, οὐ ποιεῖν; ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτὸ ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος. Κ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗ. Θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὧνπερ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. σκοπῶμεν γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτοις. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Τὸ περί τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἆρ' οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥᾳστώνην καὶ χαλεπότητα ἐστὸν πεφυκότε. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΗ. Ὁρᾶν μέν που καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χαλεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα· φέρειν δὲ αὖ καὶ κρατεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων παντὶ ῥᾷον ἢ τῶν ἐναντίων. ΚΛ. Καὶ πολύ γε. ΑΘΗ. Ἰατρῷ δὲ προστεταγμένον ὅλον τι θεραπεύειν, βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ, τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελουμένῳ, τῶν μορίων δὲ καὶ σμικρῶν ἀμελοῦντι, ἕξει ποτὲ καλῶς αὐτῷ τὸ πᾶν; ΚΛΕΙΝ. Οὐδαμῶς. ΑΘΗ. Οὐ μὲν οὐδὲ κυβερνήταις, οὐδὲ στρατηγοῖς, οὐδ' αὖ τισὶ πολιτικοῖς, οὐδ' ἄλλῳ τῶν τοιούτων οὐδενί, χωρὶς τῶν ὀλίγων καὶ σμικρῶν, πολλὰ ἢ μεγάλα. οὐδὲ γὰρ ἄνευ σμικρῶν τοὺς μεγάλους φασὶν οἱ λιθολόγοι λίθους εὖ κεῖσθαι. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Μὴ τοίνυν τόνγε θεὸν ἀξιώσωμεν ποτὲ θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον· οἳ τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσῳπερ ἂν ἀμείνους ὦσι, τόσῳ ἀκριβέστερα καὶ τελεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀπεργάζονται· τὸν δὲ θεὸν ὄντα τε σοφώτατον, βουλόμενόν τ' ἐπιμελεῖσθαι καὶ δυνάμενον, ὧν μὲν ῥᾷον ἦν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μηδαμῆ ἐπιμελεῖσθαι, καθάπερ ἀργὸν ἢ δειλόν τινα διὰ πόνους ῥαθυμοῦντα· τῶν δὲ μεγάλων. ΚΛ. Μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περὶ θεῶν, ὦ ξένε, ἀποδεχώμεθα. οὐδαμῆ γὰρ οὔτε ὅσιον οὔτ' ἀληθὲς διανόημα διανοοίμεθ' ἄν. Α. Δοκοῦμεν δέ μοι νῦν ἤδη μάλιστα μετρίως διειλέχθαι τῷ φιλαιτίῳ τῆς ἀμελείας πέρι θεῶν. ΚΛΕΙΝ. Ναί. ΑΘΗΝ. Τῷ γε βιάζεσθαι τοῖς λόγοις ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ λέγειν. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ἐπῳδῶν γε μὴν προσδεῖσθαι μοι δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν. ΚΛΕΙΝ. Ποίων, ὦ 'γαθέ; ΑΘΗΝ. Πείθωμεν τὸν νεανίαν τοῖς λόγοις, ὡς τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ὅλου πάντ' ἐστὶ συντεταγμένα, ὧν καὶ τὸ μέρος εἰς δύναμιν ἕκαστον τὸ προσῆκον πάσχει καὶ ποιεῖ. τούτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες προστεταγμένοι ἑκάστοις ἐπὶ τὸ σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ πράξεως, εἰς μερισμὸν τὸν ἔσχατον τέλος ἀπειργασμένοι· ὧν ἓν καὶ τὸ σόν, ὦ σχέτλιε, μόριον εἰς τὸ πᾶν ξυντείνει βλέπον ἀεί, καίπερ πάνσμικρον ὄν. σὲ δὲ λέληθε περὶ τοῦτο αὐτὸ ὡς γένεσις ἕνεκα ἐκείνου γίγνεται πᾶσα· ὅπως ᾖ τῷ τοῦ παντὸς βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἕνεκα σοῦ γιγνομένη· σὺ δὲ

A mè fucis ſimilem dicit, nónne odio nobis habetur? CLIN. Re-
ctiſſimè profectò poëta ille cecinit. ATHE. Non ergo dicen-
dus deus eos mores habere, quos odit, nec permittendus eſt
vllus ita dicere? CLI. Nullo modo. ATHE. An ille, ad quem o-
peris alicuius effectio & cura maximè pertinet, magna in eo
opere curabit, parua contemnet? Quomodo ſi hanc opinio-
nem laudauerimus, non errabimus? Sed ita iſtud conſidere-
mus. Nónne ſiue homo ſiue deus, duabus de cauſis negligit?
CLIN. Quibus? ATHE. Vel quia nihil intereſſe totius putat, ſi
parua negliguntur: vel quia licet intereſſe opinetur, pigritia
B tamen mollitiéque detentus, negligit. Aliter enim negligen-
tia non contingit. Nam quando quis non poteſt omnium cu-
ram gerere magnorum paruorúmque, atque ideo imbecilli-
tate impeditus non curat, negligentia tunc in eo eſſe nõ dici-
tur, ſiue homo quidam ſit impotens, ſiue deus aliquis non poſ
ſe fingatur. CL. Non certè. ATH. Sed nunc illi duo tribus no-
bis reſpondeant, qui licet deos eſſe concedant, alter tamẽ fa-
cilè placabiles, alter in rebus paruis negligentes putat, pri-
múmque ſic interrogentur. Ambo deos aſſeritis ſcire, videre,
audireq́; omnia: nihilque ipſos effugere poſſe eorum quæ aut
C ſenſu aut intellectu percipiuntur? hæcne ita ſe habere dicitis?
an aliter? CLI. Sic. ATH. Deinde omnia eos poſſe quæcunque
mortales immortaléſve poſſunt? CLIN. Abſque dubio ita eſſe
concedent. ATHE. Bonos etiam, imò optimos eſſe quinque
confeſſi ſumus. CLI. Omnino. ATH. Nulla ergo pigritia, nulla
mollitie capi eos poſſibile: quandoquidem tales ſunt, quales
eſſe conſenſimus. Nam à timiditate in nobis otium naſcitur:
pigritia verò ab otio atque mollitie. CLI. Vera loqueris. ATH.
Nullus ergo deorum otio pigritiáque corruptus quicquam
negligit. Nullius enim timiditatis deus eſt particeps. CLIN.
Probè. ATHE. Ergo relinquitur ſi paruas paucáſque in vniuer
D ſo res negligunt, vt ita negligant, aut quia contemnenda illa
eſſe ſciunt, aut quídnam aliud reliquum eſt, quàm huius con-
trarium? CLI. Nihil penitus. ATH. Vtrum ergo, ô vir eximie, te
dicere affirmabimus? an quod propter ignorantiam, cùm pro-
uidere debeant, non prouideant? an ſicut improbos homines
dicimus, meliora quidem videre, ſed voluptate aut dolore
fractos deteriora ſequi, ſic deos quamuis ſciant prouidendum
eſſe, ſimiliter non prouidere? CLIN. Quomodo id fieri poteſt?
ATHEN. Præterea res humanæ, viuentis naturæ participes
ſunt: & homo ipſe præ cæteris animalibus dei cultor diligen-
tiſſimus eſt. CL. Apparet. ATHE. Quinetiam mortalia cuncta
E viuentia à diis fieri poſſideríque, quemadmodum & cœlum
vniuerſum, dicimus. CLIN. Proculdubio. ATH. Iam ergo ſeu
parua hæc ſiue magna quis dixerit diis eſſe, nullo modo cum
prouidentiſſimi atque optimi ſint, negligenda ſibi ſua poſſeſ-
ſio eſt. Sed iſtud præterea conſideremus. CL. Quídnam? ATH.
Num ſenſus & vires contrario inter ſe modo ad facilitatem
difficultatémque ſe naturaliter habeant. CLI. Quid ais? ATH.
Parua quippe difficilius quàm magna videntur & audiuntur.
Facilius autem tenentur ferunturque & prouidentia guber-
nantur parua omnia & pauca, quàm eorum contraria. CLIN.
Certè multo facilius. ATH. Quid verò? cùm medicus totum
F corpus curare velit ac poſſit, ſi magnis prouiderit, parua con-
tempſerit, an bene huic vnquam ſe totum habebit? CL. Nun-
quam. ATH. Sed nec gubernatores, nec imperatores, nec pa-
treſfamilias, neque ciuitatũ moderatores, neque vlli omnino
tales, paucis ac paruis neglectis rectè multa & ingẽtia guber-
nabunt. Nã lapides quoque magnos ſine paruis bene ſirui ne-
gant architecti. CLI. Certè. ATHE. Caueamus autem ne deũ
mortalibus opificibus viliorem putemus. Iſti ſanè quantò pe-
ritiores ſunt, tanto arte vna in propriis ipſorum operibus &
parua ſimul & magna exquiſitius abſolutiúſque perficiunt:
Deus verò qui ſapientiſſimus eſt, & curare poteſt ac vult: ma-
G gnis quidem prouidebit ſolùm, parua autem quæ facilius gu-
bernari poſſunt, propter prigitiam & ignauiam negliget? CL.
Nullo modo hanc hoſpes de diis opinionem admittendam
putamus. Nefaria enim hæc & falſa penitus cogitatio. ATH.
Satis iam aduerſus eum, qui negligentiæ crimine deos incu-
ſat, diſputaſſe videmur. CLI. Certè. ATHE. Verùm hactenus
quodammodo ratione coëgimus, vt falſa ſe opinari confite-
retur. CL. Rectè. ATHE. Indigere quoque perſuaſione, qua ve
luti cãtu quodam capiatur, exiſtimo. CLI. Quænã hæc perſua-
ſio eſt? ATH. Huic adoleſcẽti perſuadeamus, eũ qui toti proui-
det, ad virtutẽ ſaluteq́; totius omnia ordinare, cuius pars quę-
que pro viribus quod ſibi conuenit agit & patitur: atque his
H ſingulis præpoſiti principes ſunt, qui minimarũ etiã actionum
paſſionúmque per ſingulas & extremas vniuerſi particulas
diſtributione ad vltimũ vſque peracta curam habẽt. Quarum
vna tua, ô miſer, particula eſt, quæ ad totum ſemper reſpicit,
quamuis minima ſit. Tu verò ignoras omnem ſingulorũ ge-
nerationem illius gratia fieri, vt vniuerſi ipſius beata vita ſit.

eius ſubſtantia non tui gratia eſt,ſed illius tu gratia factus es. Medicus enim omnis, & artificioſus opifex omnis totius gratia ſingula facit,& ad cōmunē perfectionē dirigit omnia: non totū ad partē,ſed partes ad totum ſingulas referens. Tu autem moleſtè fers,quia ignoras quo pacto quod tibi optimū eſt,vniuerſo ſimul & tibi pro communis generationis viribus cōuenit. Quoniam verò anima cum corpore ſemper, modò cum alio,deinde cum alio cōiuncta,variis mutationibus aut propter ſeipſam,aut propter aliam animam cōmutatur,nihil aliud harum rerum ordinatori tanquam talos iacienti reſtat, quàm vt quaſi tranſponendo permutet,meliores quidem mores in meliorem locum,in deteriorem verò deteriores, prout ſingulis conuenit,vt ſortem ſibi congruam ſingula conſequantur. CL. Quomodo id ais? AT. Ea ratione mihi dicere videor,qua facili mè dij cūctis prouideāt. Nā ſi quis ad totū ſemper reſpiciēs fingit quæq.& ad ipſum omnia trāſfigurat,vt ex igne aquam animatā,nec multa ſimul ex vno vel ex multis vnū,primæ, aut ſecundæ,aut tertię generationis participātia multitudine infinita tranſpoſiti huius ornatus erūt. Nunc autem mira facilitas in eius opere eſt,qui toti prouidet. CLI. Quo pacto id rurſus ais? ATHEN. Quoniam rex ille noſter actiones hominū omnes animatas eſſe perſpexit,multámque in ſe virtutem,multam etiam prauitatē habere, quódue factum eſt animam & corpus,perditionem non pati,neque tamen æternū eſſe,qua lege dij ſunt: nā ſi alterutrum horum perderetur,omnis ceſſaret animalium generatio:prçterea quod ipſius animç bonum eſt iuuare,quod malum,cōtrà nocere: hæc inquam omnia quoniam perſpexit, idcirco excogitauit vbi pars quæque locata maximè, optimè, faciliméque virtuti victoriā,vitio verò ne vincat, impedimentū in vniuerſo præbere poſſit. Adinuenit igitur ad vniuerſum hoc,quale factum quodlibet,qualem ſedem habitationémque & qualia loca ſortiri debeat. Cauſas verò huius vel illius generandi,voluntatibus noſtris permiſit. Vbicunque enim quis cupiat,qualíſque animus ſit,ibi fermè ſemper habitat, & talis fit vt plurimum. CL. Congruè. ATH. Quæcunque igitur animā habent,tranſmutātur:quippe cùm tranſmutationis in ſeipſis cauſam habeant. Tranſmutata ſecundum ordinem legémque fatorum feruntur. Et quæ minus peccarunt,minus profundæ,ac in regionis ſuperficie vagantur:quæ magis atque atrocius, decidunt in profundum,& in regionem inferiorem delabuntur, quā inferorum vocabulo ſimilibúſque nominibus appellātes, tam viuentes quàm à corporibus ſoluti ſomniant atque formidāt. Anima verò quæ maioris virtutis vel vitij cōpos eſt,quando propria volūtate & aſſidua conſuetudine vehemētius permutata,diuinæ virtuti adhæſit, taliſque præcipuè facta eſt, in locum ſimiliter longè meliorem ſanctúmque transfertur:quæ verò contrario modo affecta eſt,in contrarium tranſlata, vitam peragit ſuam. Hoc deorum qui cœlum habitant, ô puer & adoleſcens qui à diis negligi putas,iudicium eſt: vt qui peior ſit,ad peiores,qui melior,ad meliores animas, tam in vita quàm in omni morte proficiſcatur,patiatúrque & agat quæ à ſimilibus ad ſimiles fieri oportet. Quare nec tu, nec alius vllus optet confidátque ſe adeò felicem fore,vt iudicium hoc deorum effugiat atque exuperet. Nam qui hoc ſanxerunt, firmius, quàm cætera omnia ſtabilierūt, vt cauēdum omnino ſit. Nunquam enim ab illo negligeris,nec ſi ita paruus ſis vt in terræ profundum ingrediaris, nec ſi adeo ſublimis fias,vt pennis elatus in cœlum voles:ſed cōuenientia ſupplicia dabis, ſiue hic manens,ſiue ad inferos prouectus,ſiue ad remotiorē aliquem inacceſſibilémque locum tranſlatus. Eadem quoque de illis ratio ſit,quos per nefaria ſcelera ex paruis in magnos viros euaſiſſe intuitus,putaſti ad felicitatem ex miſeria perueniſſe. Quorum in operationibus velut in ſpeculo,deorū ad omnia negligentiā inſpexiſſe exiſtimaſti,quòd videlicet ignorabas ad quid eorū progreſſus vniuerſo cōducāt. Nō oportet autē hoc, ô vir præſtātiſſime,ignorare,quod qui neſcit,nec viuēdi formā vnquam conſpiciet,nec verba de vitæ beatitudine vel miſeria facere poterit. Quare ſi Clinias hic,& vniuerſus hic ſeniorū cœtus tibi perſuaſit,te quid de diis dicas penitus ignorare,ſatis tibi deus fauerit:ſin verò rationem adhuc aliquam deſideras,audi quæ ad tertium illum dicemus,ſiquo pacto mentis es particeps. Profectò deos eſſe,hominibúſque prouidere,ſatis arbitror demonſtratum. Sed iniquorum hominum eos muneribus corrumpi, nullo modo dici permittendum eſt: & ſi dicatur,omnino pro viribus refutandum. CLIN. Præclarè dictum: & ſic agamus. ATHEN. Age igitur per deos ipſos,quónam modo placabiles fiūt,ſi quo pacto fiant:& qui & quales ſunt,ſi placantur? principes enim eſſe eos neceſſe eſt, qui totum cœlum perpetuo gubernaturi ſunt. CL. Certè. ATHEN. Sed quibúſnā principibus ſimiles ſunt?quíue illis principes ſimiles, vt poſſibile nobis ſit,minores maioribus comparare? Vtrū aurigæ aliqui certantium bigarum tales ſunt?aut nauiū gubernatores?

A ἕνεκα ἐκείνου. πᾶς γὰρ ἰατρὸς, καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς, παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς τὸ κοινῇ ξυντεῖνον βέλτιστον· μέρος μὲν ἕνεκα ὅλου καὶ οὐχ ὅλον μέρους ἕνεκα ἀπεργάζεται. σὺ δὲ ἀγανακτεῖς, ἀγνοῶν ὅπῃ τὸ περὶ σὲ ἄριστον τῷ παντί ξυμβαίνει καὶ σοὶ κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ ψυχὴ ἐπιτεταγμένη σώματι τοτὲ μὲν ἄλλῳ, τοτὲ δὲ ἄλλῳ, μεταβάλλει παντοίας μεταβολὰς, δι' ἑαυτὴν ἢ δι' ἑτέραν ψυχὴν, οὐδὲν ἄλλο ἔργον τῷ πεττευτῇ λείπεται πλὴν μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος, εἰς βελτίω τόπον, χεῖρον δὲ, εἰς τὸν χείρονα, κατὰ τὸ πρέπον αὐτῶν ἕκαστον, ἵνα τῆς προσηκούσης μοίρας λαγχάνῃ. ΚΛΕΙ. Πῇ λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἧπερ ἂν ἔχοι B λόγον ῥᾳστώνη ἐπιμελείας θεοῖς τῶν πάντων, ταύτῃ μοι δοκῶ φράζειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις, μετασχηματίζων τὰ πάντα, οἷον ἐκ πυρὸς ὕδωρ ἔμψυχον, καὶ μὴ ξύμπολλα ἐξ ἑνὸς, ἢ ἐκ πολλῶν ἓν, πρώτης ἢ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετειληφότα, πλήθεσιν ἄπειρ' ἂν εἴη τῆς μετατιθεμένης κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστὴ ῥᾳστώνη τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ. ΚΛ. Πῶς αὖ λέγεις; ΑΘ. Ὧδε· ἐπειδὴ κατεῖδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς ἐμψύχους οὔσας τὰς πράξεις ἁπάσας, καὶ πολλὴν μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὖσαν, πολλὴν δὲ κακίαν· ἀνώλεθρον δὲ ὂν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυχὴν καὶ σῶμα, καθάπερ οἱ C κατὰ νόμον ὄντες θεοί (γένεσις γὰρ οὐκ ἄν ποτε ἦν ζώων, ἀπολομένου τούτοιν θατέρου) καὶ τὸ μὲν ὠφελεῖν ἀγαθὸν ἀεὶ πεφυκὸς, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διενοήθη, τὸ δὲ κακὸν, βλάπτειν· ταῦτα πάντα ξυνιδὼν, ἐμηχανήσατο ποῦ κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν, νικῶσαν ἀρετὴν, ἡττωμένην δὲ κακίαν ἐν τῷ παντὶ παρέχοι μάλιστ' ἂν καὶ ῥᾷστα καὶ ἄριστα. μεμηχάνηται δὴ πρὸς πᾶν τοῦτο, τὸ, ποῖόν τι γιγνόμενον ἀεὶ, ποίαν ἕδραν δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι, καὶ τίνας ποτὲ τόπους. τῆς δὲ γενέσεως τὸ ποίου τινὸς ἀφῆκε ταῖς βουλήσεσιν ἑκάστων ἡμῶν τὰς αἰτίας. ὅπῃ γὰρ ἂν ἐπιθυμῇ, καὶ ὁποῖός τις ὢν τὴν ψυχὴν, ταύτῃ σχεδὸν ἑκάστοτε καὶ τοιοῦτος γίγνεται ἅπας ἡμῶν ὡς τὸ πολύ. ΚΛ. Τὸ γοῦν εἰκός. ΑΘ. Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ' ὅσα μέτοχά ἐστι ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς D μεταβολῆς αἰτίαν. μεταβάλλοντα δὲ φέρεται κατὰ τὴν τῆς εἱμαρμένης τάξιν καὶ νόμον. σμικρότερα μὲν τῶν ἠθῶν μεταβάλλοντα, ἐλάττω κατὰ τὸ τῆς χώρας ἐπίπεδον μεταπορεύεται· πλείω δὲ καὶ ἀδικώτερα, μεταπεσόντα εἰς βάθος, τά τε κάτω λεγόμενα τῶν τόπων ὅσα ᾅδην τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν ὀνομάτων ἐπονομάζοντες, σφόδρα φοβοῦνταί καὶ ὀνειροπολοῦσι ζῶντες, διαλυθέντες τε τῶν σωμάτων. μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας ἢ ἀρετῆς ὁπόταν μεταλάβῃ, διὰ τὴν αὐτῆς βούλησίν τε καὶ ὁμιλίαν γενομένην ἰσχυρὰν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσμίξασα, γίγνηται διαφερόντως τοιαύτη διαφέροντα, καὶ μετέβαλε τόπον ἅγιον ὅλον, μετακομισθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον ἕτερον· ὅταν δὲ τἀναντία, ἐπὶ E τἀναντία μεθιδρύσασα τὸν αὐτῆς βίον. Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν, ὦ παῖ καὶ νεανίσκε, ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν· κακίω μὲν γιγνόμενον, πρὸς τὰς κακίους ψυχάς· ἀμείνω δὲ, πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον, ἔν τε ζωῇ καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις, πάσχειν τε καὶ ποιεῖν ἃ προσῆκον δρᾶν ἐστι τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς. ταύτης τῆς δίκης οὔτε σὺ μήποτε οὔτε εἰ ἄλλος ἀτυχὴς γενόμενος ἐπεύξηται περιγενέσθαι θεῶν. ἣν πασῶν δικῶν διαφερόντως ἔταξάν τε οἱ τάξαντες, χρεών τε ἐξευλαβεῖσθαι τὸ παράπαν. οὐ γὰρ ἀμεληθήσῃ ποτὲ ὑπ' αὐτῆς. οὐχ οὕτω σμικρὸς ὢν δύσῃ κατὰ τὸ τῆς γῆς βάθος· οὐδ' ὑψηλὸς γενόμενος, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήσῃ. τίσεις δὲ αὐτῶν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν, εἴτ' F ἐνθάδε μένων, εἴτε καὶ ἐν ᾅδου διαπορευθεὶς, εἴτε καὶ τούτων εἰς ἀγριώτερον ἔτι διακομισθεὶς τόπον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος σοὶ καὶ περὶ ἐκείνων ἂν εἴη, τῶν, οὓς σὺ κατιδὼν ἐκ σμικρῶν μεγάλους γεγονότας, ἀνοσιουργήσαντας, ἤ τι τοιοῦτον πράξαντας, ᾠήθης ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι, κᾆτα, ὡς ἐν κατόπτροις, αὐτῶν ταῖς πράξεσιν, ἡγήσω καθεωρακέναι τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν· οὐκ εἰδὼς αὐτῶν τὴν συντέλειαν, ὅπῃ ποτὲ τῷ παντὶ ξυμβάλλεται. Γιγνώσκειν δὲ αὐτὴν, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, πῶς οὐ δεῖν δοκεῖς; ἥν τις μὴ γιγνώσκων οὐδ' ἂν τύπον ἴδοι ποτὲ, οὐδὲ λόγον ξυμβάλλεσθαι περὶ βίου δυνατὸς ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυσδαίμονα τύχην. ταῦτα εἰ μέν σε πείθει Κλεινίας ὅ- G δε καὶ ξύμπασα ἡμῶν ἥδε ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς οὐκ οἶσθα ὅ, τι λέγεις, καλῶς ἄν σοι ὁ θεὸς αὐτὸς ξυλλαμβάνοι· εἰ δ' ἐπιδεὴς λόγου τινὸς ἔτι ἂν εἴης, λεγόντων ἡμῶν πρὸς τὸν τρίτον ἐπάκουε, εἰ νοῦν καὶ ὁπωσοῦν ἔχεις. ὅτι μὲν γὰρ θεοί τε εἰσὶ καὶ ἀνθρώπων ἐπιμέλονται, ἔγωγε οὐ παντάπασι φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδεδεῖχθαι· τὸ δὲ παραιτητοὺς αὖ τοὺς θεοὺς εἶναι τοῖσιν ἀδικοῦσι, δεχομένους δῶρα, οὔτε τινὶ συγχωρητέον, παντί τ' αὖ κατὰ δύναμιν τρόπῳ ἐλεγκτέον. ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστ' εἶπες· ποιῶμέν τε ὡς λέγεις. ΑΘΗΝ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον παραιτητοὶ γίγνοιντ' ἂν ἡμῖν, εἰ γίγνοιντο αὖ; καὶ τίνες ἢ ποῖοί τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν που γίγνεσθαι τούς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα ἐντελεχῶς οὐρανόν. ΚΛΕΙΝ. Οὕτως. ΑΘΗΝ. Ἀλλ' H ἆρα τισὶ προσφερεῖς τῶν ἀρχόντων; ἢ τίνες τούτοις; ὧν δυνατὸν ἡμῖν ἀπεικάζουσι τυγχάνειν μείζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἡνίοχοί τινες ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευγῶν ἁμιλλωμένων, ἢ πλοίων κυβερνῆται; τάχα δὲ κἂν ἀπει-

κἂν ἀπεικασθεῖεν στρατοπέδων ἄρχουσί τισιν. εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πολεμίων διαβουλευομένοις ἰατροῖς ἐοικέναι περὶ σώματα, ἢ γεωργοῖς περὶ φυτῶν γένεσιν, εἰωθυίας ὥρας χαλεπὰς διὰ φόβον προσδεχομένοις· ἢ καὶ ποιμνίων ἐπιστάταις. ἐπειδὴ γὰρ συγκεχωρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστὸν ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μή, μάχη δή, φαμὲν, ἀθάνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη, καὶ φυλακῆς θαυμαστῆς δεομένη. ξύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοί τε ἅμα καὶ δαίμονες· ἡμεῖς δ' αὖ κτήματα θεῶν καὶ δαιμόνων· φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετ' ἀφροσύνης· σώζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως, ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμψύχοις οἰκοῦσαι δυνάμεσι. βραχὺ δέ τι καὶ τῇδε ἄν τις τῶν τοιούτων ἐνοικοῦν ἡμῖν σαφὲς ἴδοι. ψυχαὶ δή τινες ἐπὶ γῆς οἰκοῦσαι, καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημέναι, δῆλον ὅτι θηριώδεις πρὸς τὰς τῶν φυλάκων ψυχὰς ἆρα κυνῶν, ἢ τὰς τῶν νομέων, ἢ πρὸς τὰς τῶν παντάπασιν ἀκροτάτων δεσποτῶν προσπίπτουσαι, πείθουσι θωπείαις λόγων, καὶ ἐν εὐκταίαις τισὶν ἐπῳδαῖς (ὡς αἱ φῆμαι φασὶν αἱ τῶν κακῶν) ἐξεῖναι πλεονεκτοῦσι σφίσιν ἐν ἀνθρώποις πάσχειν μηδὲν χαλεπόν. φαμὲν δ' εἶναί που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἁμάρτημα, τὴν πλεονεξίαν ἐν μὲν σαρκίνοις σώμασι νόσημα καλούμενον· ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ ἐνιαυτῶν, λοιμόν· ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις, τοῦτο αὖ τὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον, ἀδικίαν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν, τὸν λέγοντα ὡς εἰσὶ συγγνώμονες ἀεὶ θεοὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων τις ἀπονέμῃ· καθάπερ κυσὶ λύκοι τῶν ἁρπασμάτων σμικρὰ ἀπονέμοιεν· οἱ δὲ, ἡμερούμενοι τοῖς δώροις, συγχωροῖεν τὰ ποίμνια διαρπάζειν. ἆρ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν φασκόντων παραιτητοὺς εἶναι θεούς; ΚΛ. Οὗτος μὲν οὖν. ΑΘ. Τίσιν οὖν δὴ τῶν προρρηθέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θεοὺς, οὐκ ἂν καταγέλαστος γίγνοιτο ἀνθρώπων ὁστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῇ γε οἴνου κνίσῃ τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, ἀνατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας; ΚΛ. Μηδαμῶς. ΑΘ. Ἀλλ' οὔτι μὴν ἡνιόχοισί γε ἐν ἁμίλλῃ συντεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ δωρεᾶς ἑτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦναι. ΚΛ. Δεινὴν γὰρ εἰκόνα λέγοις ἂν, λέγων τὸν λόγον τοῦτον. ΑΘΗ. Οὐ μὴν οὐδὲ στρατηγοῖς γε, οὐδ' ἰατροῖς, οὐδὲ γεωργοῖς· οὐδὲ νομεῦσι μὴν, οὐδὲ τισὶ κυσὶ κεκηλημένοις ὑπὸ λύκων. ΚΛ. Εὐφήμει. πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Ἀλλ' οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘΗ. Τοῖς δὴ κάλλιστά τε πράγματα φυλάττοντας, διαφέροντάς τε αὐτοὺς φυλακῇ πρὸς ἀρετὴν, κυνῶν χείρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἳ τὸ δίκαιον οὐκ ἄν ποτε προδοῖεν ἕνεκα δώρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως διδομένων; ΚΛ. Οὐδαμῶς· οὔτε ἀνεκτὸς ὁ λόγος. τῶν τε περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων κινδυνεύει πως ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιότατα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος. ΑΘΗΝ. Τὰ μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοί τε ὡς εἰσὶ καὶ ὡς ἐπιμελεῖς, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς παντάπασιν ἀπαραίτητοι, φῶμεν ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί που. ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ σύμψηφοί γε τούτοις τοῖς λόγοις ἐσμέν. ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηταί γε πως σφοδρότερον, διὰ φιλονεικίαν τῶν κακῶν ἀνθρώπων. τούτου γε μὴν ἕνεκα, ὦ φίλε Κλεινία, πεφιλονείκηνται, μή ποτε λόγοις ἡγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναι σφίσιν ἃ βούλονται πράττειν οἱ κακοὶ, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοὺς διανοοῦνται. προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν. εἰ δέ τι καὶ βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ πείθειν πῃ τοὺς ἄνδρας, ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἤθη στέρξαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον ἂν εἴη τὸ προοίμιον ἀσεβείας πέρι νόμων. ΚΛΕΙΝ. Ἀλλ' ἐλπίς· εἰ δὲ μή, τό γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην. ΑΘΗΝ. Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος, οἷος ἂν τῶν νόμων ἑρμηνεὺς ὀρθῶς γίγνοιτο ἡμῖν, προαγορεύων ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὐτῶν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις, ἀσεβείας ὅδε ἔστω πέρι νόμος· Ἐάν τις ἀσεβῇ λόγοις εἴτ' ἔργοις, ὁ παρατυγχάνων ἀμυνέτω, σημαίνων πρὸς ἄρχοντας. τῶν δὲ ἀρχόντων οἱ πρῶτοι πυθόμενοι, πρὸς τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνειν δικαστήριον εἰσαγαγόντων κατὰ τοὺς νόμους. ἐὰν δέ τις ἀκούσασα ἀρχὴ μὴ δρᾷ ταῦτα, αὐτὴ ἀσεβείας ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ἓν ἑκάστῳ τῶν καθ' ἓν ἀσεβούντων τίμημα. δεσμὸς μὲν οὖν ὑπαρχέτω πᾶσι. δεσμωτηρίων δὲ ὄντων ἐν τῇ πόλει τριῶν, ἑνὸς μὲν, κοινοῦ τοῖς πλείστοις, περὶ ἀγορὰν, σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων· ἑνὸς δὲ, περὶ τὸν τῶν νύκτωρ συλλεγομένων ξύλλογον, σωφρονιστήριον ἐπονομαζόμενον· ἑνὸς δὲ αὖ κατὰ μέσην τὴν χώραν, ὅπῃπερ ἂν ἐρημός τε καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ἀγριώτατος ὁ τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπωνυμίαν φήμην τινά. περὶ ἀσέβειαν δὲ ὄντων, αἰτίαις μὲν τρισὶν, ἅσπερ καὶ διήλθομεν· δύο δ' ἐξ ἑκάστης τῆς τοιαύτης αἰτίας γιγνομένων, ἓξ ἂν γίγνοιτο· ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια γένη τῶν περὶ τὰ θεῖα ἁμαρτανόντων, οὐκ ἴσης οὐδ' ὁμοίας δίκης δεόμενα. οἷς γὰρ ἂν, μὴ νομίζουσι θεοὺς εἶναι τοπαράπαν, ἦθος φύσει προσγένηται δίκαιον, μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακοὺς, καὶ τῷ δυσχεραίνειν τὴν ἀδικίαν, οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις προσίενται πράττειν, τούς τε μὴ δικαίους τῶν ἀνθρώπων φεύγουσι, καὶ τοὺς δικαίους στέργουσιν.

A Fortaſſe autem exercituum ducibus conferri poſſunt, vel medicis: qui bella morborum ab humanis corporibus arcent atq. propulſant: aut agricolis inimicas orientibus ſtirpibus tempeſtates timentibus cauentibuſque, aut etiam gregum armentorúmque paſtoribus. Nam cùm inter nos cōuenerit, multorum bonorum, multorúmque malorum, & quidem plurium, plenū eſſe cœlum, immortale aliquod bellum hoc eſt, & mirabili cuſtodia indiget. ſed opitulātur nobis dij ſimul & dæmones. Nos autem deorum dęmonúmque poſſeſſio ſumus. Verùm iniuſtitia & intemperantia vnà cum imprudentia nos corrumpunt. Iuſtitia verò & temperantia cū prudentia, quæ in viribus deo-B rum animatis inhabitant, ſalutem nobis afferunt. Breue autem aliquid horum habitare in nobis manifeſtè hinc licet cōſpicere. Nam animæ in terra quædam habitantes iniuſtæ, & ferarum inſtar atroces, aduerſus cuſtodum animas, canum puta aut paſtorum, vel etiam præcipuorum omnium dominorum inſurgunt, verborúmque lenociniis, deprecationéque quorundam cantuum perſuadent, vt fama malorum eſt, licere malè agendo inter homines ſibi plurima vſurpare, nec aliquam inde pœnam perſoluere. hoc nos delictū, quo ad vſurpationem plurium inhiatur, in corporibus animalium morbum vocamus, in anni temporibus peſtilentiam, in ciuitatibus rebúſq. publicis C commutato nomine iniuſtitiam. CLI. Omnino. ATHE. Neceſſe eſt igitur eū qui credit deos veniam hominibus iniuſtis prębere ſiquis ipſis rapinæ partem tribuerit, dicere eos eſſe veluti canes, quibus lupi particulam rapinæ concedant, & illi muneribus his placati, greges diripi patiantur. Nónne hic eorum ſermo eſt, qui placabiles eſſe deos prædicant? CLIN. Hic certè. ATHEN. Sed quibus prædictorum cuſtodum deos aliquis cōferens non erit omnium hominum ridiculoſiſſimus? Vtrum gubernatoribus, qui libatione vini atque nidore carnium deuoluti, nauem ſimul nautáſque euertunt? CLIN. Minimè. ATH. Sed neque aurigis, qui dum certant, corrupti muneribus, ad-D uerſariorum curribus victoriam ipſam concedant. CLIN. Non certè. Turpis enim hæc in deos comparatio. ATHEN. Atqui nec imperatoribus, nec medicis, nec agricolis, nec paſtoribus ſimiliter perſuaſis, nec etiam canibus aſtutia luporum blandè ſeductis. CLIN. Bona verba quæſo. Hæc enim audienda non ſunt. ATHEN. Nónne cuſtodum omnium maximi & in maximis rebus dij omnes? CLIN. Ita prorſus. ATHEN. An optimarum rerum cuſtodes, & in virtute cuſtodiæ nimium excellentes deteriores eſſe dicemus quàm canes hominéſque mediocres, qui nūquam muneribus ab iniuſtis hominibus impiè acceptis iuſtitiam proderēt? CLIN. Nequaquam hic impiorū homi-E nū ſermo ferendus eſt, & qui hac opinione laborat, impiorū omniū iure peſſimus & profaniſſimus iudicabitur. AT. Tria igitur illa quæ propoſuimus, deos videlicet eſſe, omniūq; curā habere, nec præter iuſtum precibus vllis flecti poſſe, ſufficienter oſtendiſſe videmur. CLIN. Certè & his nos rationibus aſſentimus. ATHE. Vehemētius quodammodo propter improborum hominum controuerſias diximus. Sed hac de cauſa, ô amice Clinia, contentioſa vſi ſumus oratione, ne praui dicendo ſe viciſſe putantes, licentiam ſibi datam credant faciendi quæcunque velint, & qualiacunque aduerſus deos exiſtiment facienda. hac inquam de cauſa, noua quadam & vehementiori F dicēdi ratione vti voluimus. Quòd ſiquid ad perſuaſionem attulimus, vt iam velint mores ſuos odiſſe & cōtrarios complecti, probè nobis exordiū legū de impietate dictum eſt. CLIN. Speramus ita fore. ſin minus, at genus orationis legumlatori dedecori non erit. ATHEN. Poſt exordiū ſermo legū interpres rectè ſequitur: qui impiis omnibus prædicet, vt à ſuis moribus ad pietatem ſeſe conuertant. Aduerſus eos autem qui non paruerint, lex iſta de impietate ponatur. Si quis impiè quicquam agit vel loquitur, qui fortè præſens fuerit, deos defendat, magiſtratibus ſignificet. Quorū qui primi audierint, ad harum rerum iudicium, ſecundum leges deferant. Quod ſi quis magi-G ſtratus audierit, neque detulerit, ipſe impietatis reus fiat, & qui velit pro vltione legum proſequatur. Et ſi quis condemnatus fuerit, iudices hunc pro ſingulis impiè commiſſis, ſingulis quibúſq. afficiāt ſuppliciis. Carceribus quidem omnes coërceantur. Tres verò ſunt in ciuitate carceres. Vnus plurimis cōmunis in foro rerum venalium vbi multi ne fugiant cuſtodiūtur. Alter vbi cœtus eorū fit, qui nocte congregantur correctionis nomine appellatus. Tertius in media regione: vbi quàm maximè deſertus ſylueſtríſque locus eſt, ſupplicij nomine notatus. Tres quoq; impietatis, vt ſuprà narrauimus, cauſæ ſunt. Cūq; in ſingulis huiuſmodi cauſis duo quędā proficiſcātur, ſex H erūt aduerſus deos genera peccatorū, quæ vt diiudicentur digna ſunt, nec æquali ſimilíque pœna indigent. Nam alij quamuis deos eſſe non credant, tamē propter iuſtū aliquem naturæ affectū malos oderunt, & odio quodam aduerſus iniuſtitiā moti ab iniuriis abſtinent, iniquos fugiunt, iuſtos homines diligūt

Carceres.

Alij verò ad hanc opinionem, quòd deorum præſentia deſtituta omnia ſint: proniores quoque ad voluptates doloréſque ſunt: acumine etiam, & memoria pollent. Vtriſque id eſt commune, vt eſſe deos negēt. In hoc autem differunt, quòd cæteris hominibus ille minus, hic plus nocet. Ille quidem liberè aduerſus deos, ſacrificia, iuſiurandum obloquitur: atque ita alios deridendo, niſi puniatur, multos forſan ſibi ſimiles faciet. Hic verò eandem habet opinionem, ſed acriori ingenio præditus vulgo putatur, dolóque & inſidiis plenus eſt. Ex iſtis multi ſortilegi fiūt, & ad omne veneficij maleficiiq. genus prōpti. Fiunt præterea ex iſtis nonnunquam tyranni, exercituum duces, concionatores, & qui ſolēnitatibus priuatis inſidiantur, & qui homines captiunculis ſophiſtarū decipiunt. Horū profectò multæ quidem ſunt ſpecies: ſed legum poſitione dignæ duæ, quarū quæ diſſimulatione ille referta eſt, ſcelera parit non vna tantum morte vel duabus digna, ſed pluribus. Altera caſtigatione ſimul, & vinculis indiget. Similiter opinio qua dij negligentes exiſtimātur, duo gignit: & qua facilè votis muneribúſque placabiles, alia duo. Cùm ita impij diſtincti ſint: eos quidē qui nō malis moribus, ſed amentia quadam tales facti ſunt, in correctionis carcerem non minus quàm quinquenniū permāſuros iudex coniiciat. Quo in tempore nullus cum ipſis ciuium colloquatur, præter eos qui nocturni cœtus participes ſunt: hi verò admonentes, ad ſalutem animæ colloquātur. Cùm autē vinculorum tempus exactum fuerit, qui modeſtior factus eſt, vnà cum modeſtis habitet: quòd ſi rurſus impietatis crimine condemnabitur, morte plectatur. Sed ſunt nonnulli qui ad eam opinionem quòd dij ſint, vel negligentes vel placabiles ſint, immanes quoque fiunt, hominéſque deſpiciunt, & viuentes ad ſe multos alliciunt, attrahúntque: necnon defunctos ſe trahere cōſolaríque dicunt, profitentúrque ſe deos ipſos cantibus, ſacrificiis, votíſque mulcere. Et hoc lenocinio conantur idiotas, domos item, & ciuitates vniuerſas pecuniarum gratia perdere. Eorum qui dānatus fuerit, in mediterraneis carceribus vinciatur, nec vllus liber vnquam ad eum accedat: ſed ſtatutū ipſi à legum cuſtodibus cibum ſerui afferant. Vita denique functū, extra regionis fines inſepultū eiiciant. Quem ſi quis liber ſepelierit, à volente impietatis crimine accuſetur. Quòd ſi filios reliquerit ciuitati ſufficientes, orphanorū tutores horū non minus quàm reliquorum, ab eo die quo damnatus fuerit curā habeant. Sed communis de omnibus his lex iſta ponatur, quę faciet vt multi minus verbo & re in deos peccent, & vt ab amētia reuocentur: ex eo quod nō licebit deos ſibi deorúmque ſacra prēter leges effingere. Sit autem lex huiuſmodi ſimpliciter cunctis impoſita: Sacella nemo in priuata domo habeat. Cùm verò animum quis ad ſacrificandum induxerit, ad publica ſacrificaturus accedat, & ſacerdotibus, tum viris, tū mulieribus, hoſtias præbeat, qui curam harum rerū caſtiſſimè gerunt. Quibúſcū & ipſe oret, & quicunque cum eo ſimul orare velit. Hæc ideo ita fiāt, quia ſacella & deos inſtituere nō facile eſt. Quippe magni ingenij eſt rectè rem iſtam facere. Solent autem mulieres præcipuè, ac imbecilliores, & in periculo conſtituti & indigentes vbicunque quiſpiam indigeat, & contrà quādo facultas rei alicuius affluit, quod adeſſe videtur ſemper conſecrare, hoſtiaſq; vouere, & ſtatuas diis atque dæmonibus & deorū filiis polliceri. Phantaſmatibus commoti vigilantes, & in ſomniis ſimiliter multa ſe vidiſſe præ formidine recordati, vbi remedia ſingulis afferre conantur, aris ſacelliſque omnes domos viróſque replerunt. Quorū omniū gratia lex iſta ponēda eſt, ac præterea impiorum cauſa, ne iſta ſibi operationibus vſurpantes, ſacella & aras ſuis in domibus ſtatuāt, puténtq; deos clàm votis, ſacrificiiſque placare: atque ita in infinitum ſuam iniuſtitiam augeant, vnde tam ad ſe quàm ad eos qui ſibi iſta permittunt, quamuis illi meliores ſint, indignationem deorum prouocent: quo pacto tota ciuitas iure quodammodo impietatis crimine teneatur. Legum quidem latori deus minimè iraſcetur. Lex enim ſit, Sacella deorum neminem in priuatis domibus poſſidere. Si verò quiſpiam habuiſſe, ſacrificaſſéque alibi quàm in publicis deprehendatur: qui ſenſit, ad legum cuſtodes deferat. Ipſi autem ſi nihil magni ſceleris à fœmina ſiue à viro factum ſit, ad publica tēpla iubeāt priuata ſacra deferri: & ſi non ilico delata fuerint, mulctēt, donec deferantur. Siquis autem non puerilem, ſed nefariam impietatem commiſerit, ſiue in ſuis priuatim, ſiue in publico deorum cultu ſacrificando deliquerit, morte vt impurè ſacrificans condemnetur. Puerile verò eſſe vel non, cuſtodes legum iudicent, tractóſque ita impios in iudicium impietatis reos eſſe declarent.

Nemo ſacella in domo priuata habeat.

A οἷς δ' ἂν πρὸς τῇ δόξῃ τῇ θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα, ἀκράτειαί τε ἡδονῶν καὶ λυπῶν προσπέπτωσι, μνῆμαί τε ἰσχυραὶ καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τὸ μὲν μὴ νομίζειν θεοὺς, ἀμφοῖν ἂν ἐνυπάρχοι κοινὸν πάθος· τῇ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λώβῃ, τὸ μὲν ἐλάττω, τὸ δὲ πλείω κακὰ ἐργάζοιτ' ἄν. ὁ μὲν γὰρ λόγῳ τε ἂν περὶ θεοὺς παῤῥησίας εἴη μεστὸς, καὶ περὶ θυσίας τε καὶ ὅρκους· καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν, τάχ' ἂν ἑτέρους τοιούτους ἀπεργάζοιτο, δίκης μὴ τυγχάνων. ὁ δὲ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἅτερος, εὐφυὴς δὲ ἐπικαλούμενος, δόλου δὲ καὶ ἐνέδρας πλήρης, ἐξ ὧν μάντεις τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεκινημένοι. γίγνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοὶ καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων B μηχαναί. τούτων δὴ πολλὰ μὲν εἴδη γένοιτ' ἄν· τὰ δὲ νόμων ἄξια θέσεως, δύο· ὧν τὸ μὲν εἰρωνικὸν, τὸ οὐχ ἑνὸς οὐδὲ δυοῖν ἄξια θανάτοιν ἁμαρτάνον· τὸ δὲ, νουθετήσεως ἅμα καὶ δεσμῶν δεόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεοὺς νομίζειν ἀμελεῖν, δύο ἕτερα γεννᾷ· καὶ τὸ παραιτητοὺς, ἄλλα δύο. τούτων δὴ ταύτῃ διεστηκότων, τοὺς μὲν ὑπ' ἀνοίας, ἄνευ κάκης ὀργῆς τε καὶ ἤθους γεγενημένους, εἰς τὸ σωφρονιστήριον ὁ δικαστὴς τιθέμενος νόμῳ, τιθέσθω μηδὲν ἔλαττον ἐτῶν πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μηδεὶς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος συγγιγνέσθω, πλὴν οἱ τοῦ νυκτερινοῦ ξυλλόγου κοινωνοῦντες, ἐπὶ νουθετήσει τε καὶ τῇ τῆς ψυχῆς C σωτηρίᾳ ὁμιλοῦντες. ὅταν δ' ὁ χρόνος αὐτοῖς ἐξέλθῃ τῶν δεσμῶν, ἐὰν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν αὐτῶν, οἰκείτω μετὰ τῶν σωφρόνων· ἐὰν δὲ μὴ, ὀφείλῃ δ' αὖθις τὴν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζημιούσθω. ὅσοι δ' ἂν θηριώδεις γένωνται, πρὸς τῷ θεοὺς μὴ νομίζειν, ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοὺς εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ τῶν ἀνθρώπων, ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν, καὶ θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν ὡς θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπῳδαῖς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειρῶσι κατ' ἄκρας ἐξαιρεῖν· τούτων δὲ ὃς ἂν ὄφλων εἶναι δόξῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον αὐτῷ κατὰ νόμον, δεδέσθαι μὲν ἐν τῷ τῶν μεσογείων δεσμωτηρίῳ, προσιέ- D ναι δὲ αὐτῷ μηδένα ἐλεύθερον μηδέποτε· τακτὴν δὲ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων αὐτοὺς τροφὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν λαμβάνειν. ἀποθανόντα δὲ, ἔξω τῶν ὁρίων ἐκβάλλειν ἄταφον. ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος συνθάπτῃ, δίκας ἀσεβείας τῷ ἐθέλοντι λαγχάνειν ὑπεχέτω. παῖδας δὲ ἂν μὲν καταλίπῃ τῇ πόλει ἱκανοὺς, οἱ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελούμενοι, καὶ τούτων, ὡς ὄντων ὀρφανῶν, ἐπιμελείσθων μηδὲν χεῖρον τῶν ἄλλων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν ὄφλῃ τὴν δίκην. κοινὸν δ' ἐπὶ τούτοις πᾶσι νόμον κεῖσθαι χρεὼν· ὃς ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολλοὺς ἔργῳ καὶ λόγῳ πλημμελεῖν ἂν ποιοῖ, καὶ δὴ καὶ ἀνοήτους γίγνεσθαι ἧττον, διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεοπολεῖν παρὰ νόμον. ἔστω γὰρ νόμος ὅδε τοῖς ξύμπασι κείμενος E ἁπλῶς· Ἱερὰ μηδεὶς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτήσθω. θύειν δ' ὅταν ἐπὶ νοῦν ἴῃ τινὶ, πρὸς τὰ δημόσια ἴτω θύσων. καὶ τοῖς ἱερεῦσί τε καὶ ἱερείαις ἐγχειριζέτω τὰ θύματα, οἷς ἁγνεία τούτων ἐπιμελής· συνευχέσθω δὲ αὐτός τε καὶ ὃς ἂν ἐθέλῃ μετ' αὐτοῦ συνεύχεσθαι. ταῦτα δὲ γιγνόμενα τῶν τοιῶνδε χάριν ἔστω. ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥάδιον ἱδρύεσθαι· μεγάλης δὲ διανοίας τινὸς ὀρθῶς δρᾶν τὸ τοιοῦτον· ἔθος τε γυναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι πάντῃ καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀποροῦσιν, ὅπῃ τις ἂν ἀπορῇ, καὶ τοὐναντίον, ὅταν εὐπορίας τινὸς λάβωνται, καθιεροῦν τε τὸ παρὸν ἀεὶ, καὶ θυσίας εὔχεσθαι, καὶ ἱδρύσεις ὑπισχνεῖσθαι θεοῖς καὶ δαίμοσι, καὶ παισὶ θεῶν· ἔν τε φάσμασιν ἐγρηγορότας διὰ φόβους καὶ ἐν ὀνείρασιν, ὡς δ' αὔτως ὄψεις πολλὰς ἀπομνημονεύοντας, ἑκάστοισί τε αὐ- F τῶν ἄκη ποιουμένους βωμοὺς καὶ ἱερὰ, πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δὲ κώμας, ἔν τε καθαροῖς ἱδρυομένους ἐμπιπλάναι, καὶ ὅπῃ τις ἔτυχε τῶν τοιούτων. ὧν ἕνεκα χρὴ πάντων ποιεῖν κατὰ τὸν νῦν λεγόμενον νόμον· πρὸς τούτοις δὲ, ἕνεκα τῶν ἀσεβούντων· ἵνα μὴ καὶ ταῦτα κλέπτοντες πράξεσιν, ἱερά τε καὶ βωμοὺς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱδρυόμενοι, λάθρα τοὺς θεοὺς ἵλεως οἰόμενοι ποιεῖν θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς, εἰς ἄπειρον τὴν ἀδικίαν αὐξάνοντες, αὑτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς θεῶν ποιῶνται, καὶ τοῖς ἐπιτρέπουσιν, οὖσιν αὐτῶν βελτίοσι· καὶ πᾶσα οὕτως ἡ πόλις ἀπολαύῃ τῶν ἀσεβῶν τρόπον τινὰ δικαίως. τὸν μὲν δὴ νομοθέτην ὁ θεὸς οὐ μέμψεται. κείσθω γὰρ ὁ νόμος οὗτος, μὴ κεκτῆσθαι θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά. τὸν G δὲ φανέντα κεκτημένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια, ἐὰν μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων καὶ ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ κέκτηταί τις, ὁ μὲν αἰσθόμενος καὶ εἰσαγγελλέτω τοῖς νομοφύλαξιν· οἱ δὲ προσταττόντων εἰς τὰ δημόσια ἀποφέρειν ἱερὰ τὰ ἴδια· μὴ πειθόντες δὲ, ζημιούντων, ἕως ἂν ἀπενεχθῇ. ἐὰν δέ τις ἀσεβήσας μὴ παιδίων ἀλλ' ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φανερὸς, εἴτε ἐν ἰδίοις ἱδρυσάμενος, εἴτ' ἐν δημοσίοις θύσας ἱερὰ θεοῖς οἷστισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν θύων, θανάτῳ ζημιούσθω. τὸ δὲ, παιδίων ἢ μὴ, κρίναντες νομοφύλακες, εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰσαγαγόντες, τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἐπιτελούντων.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS VNDECIMVS.

SVMMA DIALOGI. *Communis eſt duorum iſtorum librorum, vndecimi videlicet & duodecimi, theſis: De pactis ſiue contractibus: quo generali vocabulo ea omnia intelligit quæ ad communem vitæ vſum ſpectant, mutuo conſenſu inter aliquos conuenientia, ſiue nuda illa ſint conuēta, quæ certo carēt nomine: ſiue certo nomine deſignentur, vt teſtamentum, tutela, emptio, venditio. Primùm autem agit hoc vndecimo de priuatis contractibus: de publicis duodecimo. Ita autem his de rebus tradit, vt fontes naturalis æquitatis quæ verarum legum eſt firmamentum aperiat: ac proinde non tantùm legibus cogat, ſed rationibus ſuadeat, & animos hominum informet ad virtutis & honeſtatis obſequium, quæ quidem eſt vera verarum legum ἐντελέχεια, qua leges orbatæ, veri iuris germanęque iuſtitiæ ſolidam & expreſſam effigiem nullam tenent, & ex optimis naturæ principiis deſciſcunt.*

A ΤΟ ΔῊ μετὰ ταῦτ' εἴη ξυμβόλαια ἂν πρὸς ἀλλήλοις ἡμῖν δεόμενα προσηκούσης τάξεως. ἁπλοῦν δέ γ' ἐστί που τό γε τοιοῦτον· μήτε οὖν τις τῶν ἐμῶν χρημάτων ἅπτοιτο εἰς δύναμιν, μηδ' αὖ κινήσειε μηδὲ τὸ βραχύτατον, ἐμὲ μηδαμῇ μηδαμῶς πείθων. κατὰ ταὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐγὼ δρώην, νοῦν ἔχων ἔμφρονα. θησαυρὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον τῶν τοιούτων, ὅν τις αὑτῷ καὶ τοῖς αὑτοῦ κειμήλιον ἔθετο, μὴ τῶν ἐμῶν ὢν πατέρων, μήθ' εὑρεῖν ποτε θεοῖς εὐξαίμην, μήθ' εὑρὼν κινήσαιμι· μηδ' αὖ τοῖς λεγομένοις μάντεσιν ἀνακοινώσαιμι τοῖς ἁμωσγέπως μοι ξυμβουλεύουσιν ἀνελεῖν τήν γε παρακαταθήκην. B οὐ γάρ ποτε τοσοῦτον εἰς χρημάτων ὠφεληθείην ἂν κτῆσιν, ἀνελὼν, ὅσον εἰς ὄγκον πρὸς ἀρετὴν ψυχῆς καὶ τὸ δίκαιον ἐπιδιδοίην ἄν, μὴ ἀνελόμενος· κτῆμα ἀντὶ κτήματος ἄμεινον ἐν ἀμείνονι κτησάμενος· δίκην ἐν τῇ ψυχῇ πλούτου προτιμήσας ἐν οὐσίᾳ κεκτῆσθαι πρότερον. ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, καὶ περὶ τούτου λέγοιτ' ἄν, ὡς ἑνὸς ἐκείνων ὄντος. πείθεσθαι δὲ χρὴ καὶ τοῖς περὶ ταῦτα λεγομένοις μύθοις, ὡς εἰς παίδων γονὰς οὐ ξύμφορα τὰ τοιαῦτα. ὃς δ' ἂν παίδων τε ἀκηδὴς γένηται, καὶ τοῦ θέντος τὸν νόμον ἀμελήσας, ἃ μήτε αὐτὸς κατέθετο μήτε C αὖ πατέρων τις πατὴρ, μὴ πείσας τὸν θέμενον, ἀνέληται, κάλλιστον νόμων διαφθείρων καὶ ἁπλούστατον, καὶ οὐδαμῇ ἀγεννοῦς ἀνδρὸς νομοθέτημα, ὃς εἶπεν, ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ· τούτοιν τοῖν δυοῖν νομοθέταιν καταφρονήσαντα, καὶ ἀνελόμενον, οὔ τι σμικρὸν, ὃ μὴ κατέθετο αὐτὸς, πλῆθος δ' ἔστιν ὅτε θησαυροῦ παμμέγεθες, τί χρὴ πάσχειν; ὑπὸ μὲν δὴ θεῶν, ὁ θεὸς οἶδεν· ὁ δὲ κατιδὼν πρῶτος, ἀγγελλέτω· ἐὰν μὲν ἐν ἄστει γίγνηται τὸ τοιοῦτον, τοῖς ἀστυνόμοις· ἐὰν δὲ τῆς πόλεως ἐν ἀγορᾷ που, τοῖσιν ἀγορανόμοις. ἐὰν δὲ τῆς ἄλλης χώρας, ἀγρονόμοις τε καὶ τοῖς τούτων ἄρχουσι δηλωσάτω. δηλωθέντων δὲ, ἡ πόλις εἰς Δελφοὺς πεμπέτω· D ὅ,τι δ' ἂν ὁ θεὸς ἀναιρῇ περί τε τῶν χρημάτων καὶ τοῦ κινήσαντος, τοῦτο ἡ πόλις ὑπηρετοῦσα ταῖς μαντείαις δράτω τοῦ θεοῦ· καὶ ἐὰν μὲν ἐλεύθερος ὁ μηνύσας ᾖ, δόξαν ἀρετῆς κεκτήσθω· μὴ μηνύσας δὲ, κακίας· δοῦλος δὲ ἂν ᾖ, μηνύσας μὲν, ἐλεύθερος ὑπὸ τῆς πόλεως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, ἀποδιδούσης τῷ δεσπότῃ τὴν τιμήν· μὴ μηνύων δὲ, θανάτῳ ζημιούσθω. τούτῳ δ' ἑπόμενον ἑξῆς ἂν γίγνοιτο τὸ περὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα ταὐτὸν τοῦτο νόμιμον ξυνακολουθεῖν. ἄν τις τῶν αὑτοῦ τι καταλίπῃ που ἑκὼν ἢ ἄκων, ὁ προστυγχάνων ἐάτω κεῖσθαι, νομίζων φυλάττειν ἐνοδίαν δαίμονα τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ νόμου τῇ θεῷ καθιερωμένα. ἂν δὲ παρὰ ταῦτα τις ἀπειθῶν ἀναιρούμενος οἴκαδε φέρῃ, ἂν μὲν σμικρᾶς τιμῆς ἄξιον, ἂν δοῦλος, ὑπὸ τοῦ προστυγχάνοντος μὴ ἔλαττον τριακονταετοῦς πολλὰς πληγὰς μαστιγούσθω· ἐὰν E δέ τις ἐλεύθερος, πρὸς τῷ ἀνελεύθερος εἶναι δοκεῖν καὶ ἀκοινώνητος νόμων, δεκαπλάσιον τῆς τιμῆς τοῦ κινηθέντος ἀποτινέτω τῷ καταλιπόντι. ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶται τῶν αὑτοῦ χρημάτων ἔχειν τινὰ πλέον ἢ καὶ σμικρότερον· ὁ δὲ ὁμολογῇ μὲν ἔχειν τινὰ πλέον ἢ καὶ σμικρότερον· ὁ δὲ ὁμολογῇ μὲν ἔχειν, μὴ τὸ ἐκείνου δὲ, ἂν μὲν ἀπογεγραμμένον ᾖ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ κτῆμα κατὰ νόμον, τὸν ἔχοντα καλείσθω πρὸς τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ καθιστάτω. γενομένου δὲ ἐμφανοῦς, ἐὰν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπογεγραμμένον φαίνηται ποτέρου τῶν ἀμφισβητούντων, ἐχέτω οὗτος ἀπιών. ἐὰν δὲ τινὸς ἄλλου τῶν μὴ παρόντων, ὁπότερος ἂν μὴ παράσχοι τὸν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος, ὡς παραδώσων ἐκείνῳ, κατὰ τὴν F ἐκείνου ἀφαίρεσιν ἀφαιρείσθω. ἐὰν δὲ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ ἀμφισβητούμενον μὴ ἀπογεγραμμένον ᾖ, κείσθω μὲν μέχρι δίκης παρὰ τρισὶ τῶν ἀρχόντων τοῖς πρεσβυτάτοις· ἐὰν δὲ τὸ μεσεγγυηθὲν θρέμμα ᾖ, τὸν νικηθέντα περὶ αὐτοῦ δίκῃ, τὴν τροφὴν ἐκτίνειν τοῖς ἄρχουσι· τὴν δὲ κρίσιν διαδικάζειν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοὺς ἄρχοντας. Ἀγέτω τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ὁ βουλόμενος, ἐὰν ἔμφρων ᾖ, χρησόμενος ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ τῶν ὁπόσα ὅσια· ἀγέτω δὲ καὶ ὑπὲρ ἄλλου τῶν οἰκείων ἢ φίλων τὸν ἀφεστῶτα ἐπὶ σωτηρίᾳ. ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆται τινὰ εἰς ἐλευθερίαν ὡς δοῦλον ἀγόμενον, μεθιέτω μὲν ὁ ἄγων· ὁ δὲ ἀφαιρούμενος, ἐγγυητὰς τρεῖς ἀξιόχρεως καταστήσας, οὕτως ἀφαιρείσθω κατὰ ταῦτα, ἄλλως δὲ μή. ἐὰν δὲ παρὰ ταῦτα τις ἀφαιρῆται, τῶν βιαίων ἔνοχος ἔστω· καὶ ἁλοὺς, τὴν διπλασίαν τῆς ἐπιγραφέντος βλάβης τῷ ἀφαιρεθέντι τινέτω. ἀγέτω δὲ καὶ τὸν ἀπελεύθερον, ἐάν τις μὴ θεραπεύῃ τοὺς ἀπελευθερώσαντας, ἢ μὴ ἱκανῶς. θεραπεία δὲ, φοιτᾶν τρὶς τοῦ μηνὸς τὸν ἀπελευθερωθέντα πρὸς τὴν τοῦ ἀπελευθερώσαντος ἑστίαν,

A SEQVITVR vt dicamus de pactis: conuenientémque iis ordinem tribuamus. Simplex autē illud ſit: vt nec mea quiſquā pro viribus tāgat, nec moueat meorū quicquā etiā minimum, niſi mihi perſuaſerit. Atque egoidē dum mentis compos fuero, a ienis in rebus efficiā. In primis quidē theſaurū cū dicimus, quē ſibi quiſque & ſuis depoſuit, qui meorū parentū non erat, necreperire vnquā optarim, nec ſi repererim, mouea͂: nec ariolis depoſitū accipere conſulentibus credam. Nunquā enim mihi tantū pecunia proderit, B ſi accepero, quātū virtute animi iuſtitiáq. excellā ſi nō accepero. Pro poſſeſſione igitur pecunię melior mihi poſſeſſio animi iuſtitia erit, ſi virtutem diuitiis præpoſuero. Quippe cùm bene de multis dicatur; quæ immobilia ſunt, mouenda non eſſe: perpulchrè etiam de hoc vno dicetur. Sed vulgatę quoque de his rebus famæ credendum eſt, generationi hæc liberorum non conferre. Siquis verò de liberis non curet, legíſque latorem negligat: ac ideo quæ nec ipſe, nec ſuorum aliquis depoſuit, eo inuito qui depoſuit, auferat: is legem illam optimam & ſimpliciſſimam aſpernatur, quam generoſus vir promulgauit, C qui dixit, Quæ non depoſuiſti, ne tollas. Quid ergo hunc pati oportet, qui hos duos legiſlatores deſpexerit, quôdque ipſe non depoſuit, ſuſtulit: nec paruum quiddam quod abſtulit, ſed magnus theſaurus fuerit? Quæ pœna huic à diis debeatur, deus quidem ipſe nouit. Quæ verò ab hominibus declarabimus. Qui primus viderit, iudicibus indicet. Ac ſi in vrbe delictum eſt, ędilibus: ſin verò in agro, agrorum curatoribus, eorúmque principibus: ſi in foro rerum venalium, earundem curatoribus id ſignificet. Reque ita patefacta Delphos ciuitas mittat, & quod oraculo dei tam de pecunia quàm de illo qui pecuniam mouit, dictum fuerit, id ciuitas deo obſecuta confir- D met. Et qui fecit indicium, ſi liber fuerit, in virtutis veniat opinionem, & contra vitij, ſi ſciens celauerit: ſin autem ſeruus fuerit, pretio à ciuitate domino eius collato, liberandus eſt. Seruus verò qui celauit, morte plectendus. Hanc legem illa deinceps ſimilis de paruis ſimul & magnis ſequitur. Siquis rem ſuam alicubi volens, vel contrà reliquerit: non tangat qui fortè repererit, ſed putet deam itineris à lege ſibi hæc conſecrata ſeruare. Quicunque verò hac lege ſpreta, domum hæc ſuam aſportauerit, ſi ſeruus ſit & parui pretij, à quocunque obuiam facto & vltra annos triginta nato verberibus multis pulſetur. Sin autem liber, illiberalis primo & legum exors habeatur, de- E inde etiam decuplum pretij rei illius quam mouit, ei qui reliquit retribuat. Quando quis magnum aliquid de ſuis vel paruum ab aliquo teneri conqueritur: quod ille habere quidem fatetur, ſed eius qui petit, eſſe negat: ſi res apud magiſtratus conſcripta eſt ſecundum legem, vocetur ad magiſtratus qui tenet. Réque ipſa patefacta, ſi conſcriptum eſt alterius de aduerſariis rem eſſe, ille ipſe habeat. Quòd ſi neutrius eſſe, ſed abſentis cuiuſquam inueniatur, qui ſufficiētem fideiuſſionem non dederit, illi ſe abſenti cuius eſt, rem traditurum, is tantūdē F deponere cogatur. Verùm ſi apud magiſtratus res qua de agitur, conſcripta non ſit, tunc apud tres magiſtratus ſeniores vſque ad latam ſententiā deponatur: ac ſi animal eſt de quo ambigitur, lata ſentētia qui cecidit cauſa, magiſtratibus ipſis impendium alimentorum reſtituat. Tribus verò diebus id iudiciū abſoluatur. Mentis quilibet compos ſeruum ſuum honeſtè ipſo vſurus, ducat quò velit: ducat etiam amicorum neceſſariorúmve nomine, vt fugitiuum reſtituat in gratiam. Quòd ſi quis aliquem vt ſeruum ductum ad libertatem vendicet, dimittat quidem qui duxit: qui verò ita adducitur, ſi tres fideiuſſores dignos præbuerit, ſic iure ſit ereptus. Aliter ſi abduxerit, vim intuliſſe videatur: damnatúſque duplum damni ei reſtituat, à quo abſtulit. Libertum quoque ſuum vnuſquiſque ducere poſſit, ſi ab eo non colitur, aut ſi non ſufficiēter colitur. Cultus autē eſt, primum vt ter domini domū mēſibus ſingulis veniat:

Laertius refert inter Solonis leges.

paratúmq; oſtendat facere quicquid honeſtũ poſſibiléque ſibi ſit:deinde vt de matrimonio quicquid domino videtur, faciat. nec ei liceat maiores ſibi diuitias cõparare quàm ille poſſideat qui liberauit:ſed quicquid pl' habuerit,domino detur. Libertus autem ſicut & peregrini,vltra viginti annos in ciuitate nõ maneat:ſed poſt id temporis bonis ſuis acceptis abeat:niſi domino quodam ſuo & magiſtratibus perſuaſerit. Si autẽ liberti & peregrini alicuius bona tertiũ cẽſum exceſſerint,trigeſimo die poſtea quàm hoc factũ depreheſũmve ſit, rebus ſuis acceptis recedat, nec vlla ipſi vlterius manẽdi facultas à magiſtratibus concedatur. Huic legi ſiquis non obtemperaſſe condẽnatus fuerit, morte plectatur, & bona ſua in publicum redigantur. Hæc tribuum iudices cognoſcant: niſi prius per vicinos,& arbitros,litigantes conciliati fuerint. Siquis animal aut rem aliam ſuam eſſe dicit: qui habet,ad eum referat qui vel vendidit,vel legitimè ſufficientérque donauit: vel quomodocũque aliter validè firmitérque tradidit: & veritas ſi ad ciuem vel vrbis incolam ille retulit,intra triginta dies inueniatur:ſin autem ad externos, menſibus quinque quorum medius ille ſit menſis in quo ab æſtiuo ſol circulo ad hyemalẽ recurrit. Quęcunque emendo vendendóque commutantur, in ſtatuto fori loco permutentur, dando accipiendóque vltro citróque rem & rei pretium illico, nec alicubi alibi. nulla verò emptio venditióque ad terminum fiat. Quod ſi aliter aut in aliis locis permutatio facta fuerit,nullũ ſit ſecundũ legẽ de ipſa iudiciũ. Sed nec de collatione conuiuiíſque cùm nonnulli ad aliquid inter ſe agendum,pecuniam vel quoduis aliud conferant, iudicium reddatur. Venditor,qui pretium rei venditæ non minus quàm quinquaginta drachmas accepit,decem in ciuitate neceſſario dies expectet:nec diuerſorium eius emptor ignoret. Id verò querelarum redditionúmque legitimarum gratia, quæ in his cõtingere ſolẽt,ita fieri volumus. Redditio autẽ legitima à nõ legitima ita diſcernitur. Quãdo quis ſeruũ vendidit phreneſi, vel calculo, vel ſtranguria, vel eo morbo quem ſacrũ appellãt, aut alia quauis plurimis occulta & longa & ægrè ſanabili corporis ſiue mentis ægritudine laborantem,ſi medicus aut gymnaſticus emit,reddere non liceat. Sed nec etiam quando venditor emptori cuiuis veritatem prædixerit. Sinautem artifex aliquis huiuſmodi rerũ peritus, ignaro & rudi cuipiã tale aliquid vẽdidit,qui emit,intra ſex menſes in aliis,in morbo verò ſacro vſque ad annum integrũ reddere poſſit. Iudiciũ verò harum rerum apud medicos agatur:quos communi conſenſu litigantes elegerint. Et qui condemnatus fuerit, duplũ pretij eius quo vendidit emptori perſoluat. Quòd ſi imperitus imperito vendidit,quemadmodum de ſuperioribus dictũ eſt,redditio iudiciúmque fiat:& qui cõuictus fuerit, ſimplex pretiũ deferat. Quando quis homicidam vendidit,ſi ſciẽs quidem ſciẽti, non reddatur:ſi neſcienti, tunc reddatur, quando ſenſerit emptor. Id verò iuniores de legum cuſtodibus quinq. cognoſcãt. Ac ſi nõ ignoraſſe inuenietur, emptoris domũ primo ſecundum legem interpretum à piaculis purget: deinde pretij triplum illi deponat. Qui nummos pro nummis, aut quæuis animalia,& cætera quæcunque velit,commutat,nec afferat nec accipiat adulteratũ quicquam,legémq. iſtam diligẽter obſeruet. Sed huic quoque legi,quemadmodum legibus aliis, exordiũ pręponatur. Adulterationẽ quidẽ,mẽdaciũ,deceptionémque quaſi genus vnum putare oportet. In quo ſanè multorum damnandus eſt ſermo:qui hoc ipſo, quandocũque opportunè fit, rectè ſe vti affirmant. Cúmque occaſionem ipſam vbi & quando non determinent, & ſibi & aliis hoc verbo multũ officiunt. Legis autem lator ita interminatum iſtud non omittet: ſed diligenter pluribus paucioribúſue terminis declarabit. Atqui & nunc ita determinetur. Nemo diis inuocatis mendaciũ dicat,aut decipiat,aut adulterare verbo, vel re quicquam audeat,niſi deo velit odio eſſe. Cui quidem primum odio eſt,qui falſò iurans,deos parui pendit. Deinde qui coram maioribus ſe mentitur. Maiores verò aliis præſtant:vt ſeniores communiter iunioribus,parentes natis,viri mulieribus atque pueris, principes ſubditis. Quos reuereri par eſt,cùm in omni principatu,tum vel maximè in ciuili:cuius gratia in hunc ſermonem incidimus. Quicunque enim aliquid in foro adulterat, mentitur certè ac decipit,diíſque aduocatis aduerſus rerum venaliũ curatores eorúmque iura peierat. qua certè in re nec homines veretur,nec deos colit. Æquum profectò eſt nomina deorũ non facilè inquinare,nec ea huc atque illuc deuoluere: ſed omnia quæ ad deos pertinent,purè caſtéque ſeruare. Qui his rationibus non perſuadetur, hac lege vrgeatur. Qui vendit in foro aliquid,nunquam ſuæ rei venalis duo pretia dicat: ſed cũ ſimplex impoſuerit pretium,ſi non vendiderit,referat:iterum, & eadem die,nec maius,nec minus pretiũ petat. Laus autem

A ἐπαγγελλόμενον ὅ,τι χρὴ δρᾶν τῶν δικαίων καὶ ἅμα δυνατῶν. καὶ περὶ γάμου ποιεῖν ὅ,τι περ ἂν ξυνδοκῇ τῷ γενομένῳ δεσπότῃ. πλουτεῖν δὲ τοῦ ἀπελευθερώσαντος μὴ ἐξεῖναι μᾶλλον· τὸ δὲ πλέον γιγνέσθω τοῦ δεσπότου. μὴ πλείω δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μένειν τὸν ἀφεθέντα· ἀλλά, καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ξένους, ἀπιέναι λαβόντα τὴν αὑτοῦ πᾶσαν οὐσίαν, ἐὰν μὴ πείσῃ τούς τε ἄρχοντας καὶ τὸν ἀπελευθερώσαντα. ἐὰν δὲ καὶ τῷ ἀπελευθερωθέντι ἢ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ξένων οὐσία πλείω γίγνηται τοῦ τρίτου μεγέθει τιμήματος, ᾗ ἂν τοῦτο ἡμέρᾳ γένηται, τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας λαβὼν ἀπίτω τὰ ἑαυτοῦ· καὶ μηδεμία τῆς μονῆς
B παραίτησις ἔτι τούτῳ παρ' ἀρχόντων γιγνέσθω. ἐὰν δέ τις ἀπειθῶν τούτοις, εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὄφλῃ, θανάτῳ τε ζημιούσθω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ γιγνέσθω δημόσια. δίκαι δ' ἔστωσαν τούτων ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις· ἐὰν μὴ πρότερον ἐν γείτοσιν ἢ ἐν αἱρετοῖσι δικασταῖς ἀπαλλάττωνται πρὸς ἀλλήλους τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δὲ ὡς αὑτοῦ ἐφάπτηται ζώου καὶ ὁτουοῦν, ἢ τινος ἑτέρου τῶν αὑτοῦ χρημάτων, ἀναγέτω μὲν ὁ ἔχων εἰς πρατῆρα, ἢ τὸν δόντα, ἀξιόχρεών τε καὶ ἔνδικον, ἤ τινι τρόπῳ παραδόντα ἄλλῳ κυρίως· εἰς μὲν πολίτην ἢ καὶ μέτοικον τῶν ἐν τῇ πόλει, ἡμερῶν τριάκοντα· εἰς δὲ ξενικὴν παράδοσιν, πέντε μηνῶν· ἧς μέ-
C σος ὁ μὴν ἐν ᾧ τρέπεται θερινὸς ἥλιος εἰς τὰ χειμερινά. ὅσα δὲ διά τινος ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως ἀλλάττεταί τις ἑτέρος ἄλλῳ, διδόντα ἐν χώρᾳ τῇ τεταγμένῃ ἑκάστοις κατ' ἀγοράν, καὶ δεχόμενον ἐν τῷ παραχρῆμα τιμήν, οὕτως ἀλλάττεσθαι, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ· μηδ' ἐπὶ ἀναβολῇ πρᾶσιν μηδὲ ὠνὴν ποιεῖσθαι μηδενός. ἐὰν δὲ ἄλλως ἢ ἐν ἄλλοις τόποις ὁπουοῦν ἀνθ' ὁτουοῦν διαμείβηται ἕτερος ἄλλῳ, πιστεύων πρὸς ὃν ἂν ἀλλάττηται, ποιείτω ταῦτα, ὡς οὐκ οὐσῶν δικῶν κατὰ νόμον περὶ τῶν μὴ πραθέντων κατὰ τὰ νῦν λεγόμενα. ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν φίλον παρὰ φίλοις· ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομέ-
D νων. ὃς δ' ἂν ἀποδόμενος τιμὴν τοῦ λάβῃ μὴ ἔλαττον δραχμῶν πεντήκοντα, περιμενέτω κατὰ πόλιν ἐξ ἀνάγκης δέκα ἡμέρας· ὁ δὲ πριάμενος ἴστω τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ ἀποδομένου, τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκλημάτων εἰωθότων γίγνεσθαι χάριν, καὶ τῶν ἀναγωγῶν τῶν κατὰ νόμους ἕνεκα. ἡ δὲ κατὰ νόμους ἀναγωγή, καὶ μή, τῇδε ἔστω. ἐάν τις ἀνδράποδον ἀποδῶται κάμνον φθόῃ, ἢ λιθιῶν, ἢ στραγγουριῶν, ἢ τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ, ἢ καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἀδήλῳ τοῖς πολλοῖς νοσήματι μακρῷ καὶ δυσιάτῳ κατὰ τὸ σῶμα, ἢ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ἰατρῷ τις ἢ γυμναστῇ, μὴ ἀναγωγῆς ἔστω τούτῳ πρὸς τὸν τοιοῦτον τυγχάνειν· μηδ' ἐὰν τἀληθὲς τις προειπὼν ἀποδῶταί τῳ. ἐὰν δέ τις ἰδιώτῃ τι τῶν τοιούτων ἀποδῶται δημιουργός, ὁ πρι-
E άμενος ἐντὸς ἑξαμήνου ἀναγέτω, πλὴν τῆς ἱερᾶς. ταύτης δ' ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναγωγὴν ἐξέστω ποιεῖσθαι τῆς νόσου. διαδικαζέσθω δὲ ἔν τισι τῶν ἰατρῶν, οὓς ἂν κοινῇ προβαλλόμενοι ἕλωνται. τὸν δὲ ὄφλοντα τὴν δίκην, διπλάσιον ἀποτίνειν τῆς τιμῆς ἧς ἂν ἀποδῶται. ἐὰν δὲ ἰδιώτῃ τις ἰδιώτης, ἀναγωγὴν μὲν εἶναι, καθάπερ καὶ τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη, καὶ τὴν διαδικασίαν· ὁ δὲ ὄφλων, τὴν τιμὴν ἁπλῆν ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ἀνδροφόνον ἀποδῶταί τις τινί, εἰδότι μὲν εἰδώς, μὴ τυγχανέτω ἀναγωγῆς τοῦ τοιούτου τῆς πράσεως· μὴ εἰδότι δὲ, τοῦ μὲν ἀναγωγὴν εἶναι τότε ὅταν τις αἴσθηται τῶν πριαμένων. ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, εἰδὼς δὲ ἂν κριθῇ, τάς τε οἰκίας τοῦ πριαμένου καθηράτω, κατὰ τὸν τῶν ἐξη-
F γητῶν νόμον, τῆς τιμῆς τε ἀποδότω τῷ πριαμένῳ τριπλάσιον. ὁ δὲ ἀλλαττόμενος ἢ νόμισμα ἀντὶ νομίσματος, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁπουοῦν, ἢ καὶ μὴ ζώων, ἀκίβδηλον πᾶν διδότω καὶ δεχέσθω, τῷ νόμῳ ξυνεπόμενος. προοίμιον δέ, καθάπερ ἄλλων νόμων, δεξώμεθα καὶ περὶ ὅλης ταύτης τῆς κακίας. κιβδηλείαν δὲ χρὴ πάντα ἄνδρα διανοηθῆναι καὶ ψεῦδος καὶ ἀπάτην, ὡς ἕν τι γένος ὂν τοῦτο ᾧ τὴν φήμην ἐπιφέρειν εἰώθασιν οἱ πολλοί, κακῶς λέγοντες, ὡς ἐν καιρῷ γιγνόμενον ἑκάστοτε τὸ τοιοῦτον, πολλάκις ἂν ὀρθῶς ἔχοι. τὸν καιρὸν δέ, καὶ ὅπου, καὶ ὁπότε, ἀτάκτως καὶ ἀορίστως ἐῶντες, τῇ λέξει ταύτῃ πολλὰ ζημιοῦνταί τε καὶ ζημιοῦσιν ἑτέρους. νομοθέτῃ δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο ἀόριστον ἐᾶν, ἀλλ' ἢ
G μείζους ἢ ἐλάττους ὅρους ἀεὶ δεῖ διασαφεῖν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὡρίσθω. ψεῦδος μηδεὶς μηδέν, μηδ' ἀπάτην, μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμενος θεῶν, μήτε λόγῳ, μήτε ἔργῳ πράξειεν, ὁ μὴ θεομισέστατος ἔσεσθαι μέλλων. οὗτος δ' ἐστὶν ὃς ἂν ὅρκους ὀμνὺς ψευδεῖς μηδὲν φροντίζῃ θεῶν· δεύτερος δέ, ὃς ἂν ἐναντίον τῶν κρειττόνων αὑτοῦ ψεύδηται. κρείττους δὲ οἱ ἀμείνους τῶν χειρόνων, πρεσβῦταί τε, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, τῶν νέων. διὸ καὶ γονεῖς κρείττους ἐκγόνων, καὶ ἄνδρες δή, γυναικῶν καὶ παίδων· ἄρχοντές τε, ἀρχομένων. οὓς αἰδεῖσθαι πάντας πρέπον ἂν εἴη ἔν ἄλλῃ τε ἀρχῇ πάσῃ καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς μάλιστα ἀρχαῖς· ὅθεν ὁ νῦν παρὼν ἡμῖν λόγος ἐλήλυθε. πᾶς γὰρ τῶν κατ' ἀγορὰν ὁ κιβδηλεύων τι, ψεύδεται καὶ
H ἀπατᾷ· καὶ τοὺς θεοὺς παρακαλῶν, ἐπόμνυσιν ἐν τοῖς τῶν ἀγορανόμων νόμοισί τε καὶ φυλακτηρίοις, οὔτε ἀνθρώπους αἰδούμενος, οὔτε θεοὺς σεβόμενος. πάντως μὲν δὴ καλὸν ἐπιτήδευμα, θεῶν ὀνόματα μὴ χραίνειν ῥᾳδίως, ἔχοντα ὡς ἔχουσιν ἡμῶν ἑκάστοτε τὰ πολλὰ οἱ πλεῖστοι καθαρειότητός τε καὶ ἁγνείας τὰ περὶ τοὺς θεούς. εἰ δ' οὖν μὴ πείθοιτο, ὅδε νόμος, Ὁ πωλῶν ἐν ἀγορᾷ ὁτιοῦν, μηδέποτε εἴπῃ δύο τιμὰς ὧν ἂν πωλῇ. ἁπλῆν δὲ εἰπών, ἂν μὴ τυγχάνῃ ταύτης, ἀποφέρων, ὀρθῶς ἂν ἀποφέροι πάλιν· καὶ ταύτης τῆς ἡμέρας μὴ τιμήσῃ πλέονος μηδὲ ἐλάττονος. ἔπαινος δὲ ὅρκος τε

περὶ παντὸς τοῦ πωλουμένου ἀπέστω. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ τούτοις, ὁ προστυγχάνων τῶν ἀστῶν, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη, κολάζων μὲν τὸν ὀμνύντα, ἀνατεὶ τυπτέτω· ἀφροντιστῶν δὲ καὶ ἀπειθῶν, ἔνοχος ἔστω ψόγῳ προδοσίας τῶν νόμων. τὸν δὲ δὴ κίβδηλόν τι πωλοῦντα, καὶ μὴ δυνάμενον τοῖς νῦν πείθεσθαι λόγοις, ὁ προστυγχάνων τῶν γιγνωσκόντων, δυνατὸς ὢν ἐξελέγχειν, ἐναντίον ἐλέγξας τῶν ἀρχόντων, ὁ μὲν δοῦλος φερέσθω τὸ κιβδηλευθὲν καὶ ὁ μέτοικος· ὁ δὲ πολίτης, μὴ ἐλέγχων μὲν, ὡς ἀποστερῶν τοὺς θεοὺς, κακὸς ἀγορευέσθω· ἐλέγξας δὲ, ἀναθέτω τοῖς τὴν ἀγορὰν ἔχουσι θεοῖς. ὁ δὲ δὴ φανερὸς γενόμενος τι πωλῶν τοιοῦτον, πρὸς τῷ στερηθῆναι τοῦ κιβδηλευθέντος, ὁπόσης ἂν τιμῆς ἀξιώσῃ τὸ πωλούμενον, κατὰ δραχμὴν ἑκάστην τυπτέσθω πληγὰς ὑπὸ κήρυκος ἐν τῇ ἀγορᾷ, κηρύξαντος ὧν ἕνεκα μέλλει τύπτεσθαι. τὰ δὲ κιβδηλεύματά τε καὶ κακουργίας τῶν πωλούντων, οἵ τε ἀγορανόμοι καὶ οἱ νομοφύλακες πυθόμενοι τῶν ἐμπείρων περὶ ἕκαστα, ἀναγραψάντων ἅ τε χρὴ ποιεῖν τὸν πωλοῦντα, καὶ ἃ μή· καὶ πρόσθε τοῦ ἀγορανομίου θέντων ἐν στήλῃ, γράψαντες νόμους εἶναι τοῖς περὶ τὴν τῆς ἀγορᾶς χρείαν μηνυτὰς σαφεῖς. τὰ δὲ περὶ τῶν ἀστυνόμων ἐν τοῖς πρόσθεν ἱκανῶς εἴρηται. ἐὰν δέ τι προσδεῖν δοκῇ, νομοφύλαξιν ἐπανακοινώσαντες, καὶ γράψαντες τὸ δοκοῦν ἐλλιπεῖν εἰς ἀστυνόμιον, θέντων ἐν στήλῃ τά τε πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τεθέντα αὐτοῖσι τῆς ἀρχῆς νόμιμα. κιβδήλοις δὲ ἐπιτηδεύμασιν ἕπεται κατὰ πόδας καπηλείας ἐπιτηδεύματα. ταύτης δὲ πέρι ξυμπάσης συμβουλὴν πρῶτον δόντες, καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ, νόμον ὕστερον ἐπιθώμεθα. καπηλεία γὰρ κατὰ πόλιν πᾶσα γέγονεν, οὐ βλάβης ἕνεκα, τό γε κατὰ φύσιν, πᾶν δὲ τοὐναντίον. πῶς γὰρ οὐκ εὐεργέτης πᾶς ὃς ἂν οὐσίαν χρημάτων ὁντινωνοῦν ἀσύμμετρον οὖσαν καὶ ἀνώμαλον, ὁμαλήν τε καὶ σύμμετρον ἀπεργάζηται; τοῦτο ἡμῖν χρὴ φάναι καὶ τὴν τοῦ νομίσματος ἀπεργάζεσθαι δύναμιν, καὶ τὸν ἔμπορον ἐπὶ τούτῳ τετάχθαι δεῖ λέγειν. καὶ μισθωτὸς καὶ πανδοκεὺς, καὶ ἄλλα, τὰ μὲν, εὐσχημονέστερα, τὰ δὲ, ἀσχημονέστερα γιγνόμενα, τοῦτό γε πάντα δύναται, πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρείαις ἐξευπορεῖν καὶ ὁμαλότητα ταῖς οὐσίαις. τί ποτε δὴ τὸ μὴ καλὸν αὐτὸ μηδ' εὔσχημον δοκεῖ εἶναι, καὶ τί τὸ διαβεβληκὸς τυγχάνει, ἴδωμεν· ἵν' εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον, ἀλλ' οὖν μέρη γε ἐξιασαίμεθα νόμῳ. ΚΛ. Πρᾶγμ' ἔσθ', ὡς ἔοικεν, οὐ φαῦλον, οὐδὲ σμικρᾶς δεόμενον ἀρετῆς. ΑΘ. Πῶς λέγεις, ὦ φίλε Κλεινία; σμικρὸν γένος ἀνθρώπων καὶ φύσει ὀλίγον, καὶ ἄκρᾳ τροφῇ τεθραμμένον, ὅταν εἰς χρείας τε καὶ ἐπιθυμίας τινῶν ἐμπίπτῃ, καρτερεῖν πρὸς τὸ μέτριον δυνατόν ἐστι· καὶ ὅταν ἐξῇ χρήματα λαβεῖν πολλὰ, νήφει, καὶ πρότερον αἱρεῖται τοῦ πολλοῦ τὸ τοῦ μέτρου ἐχόμενον· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων πλήθη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τούτοις. δεόμενά τε ἀμέτρως δεῖται, καὶ ἐξὸν κερδαίνειν τὰ μέτρια, ἀπλήστως αἱρεῖται κερδαίνειν. διὸ πάντα τὰ περὶ τὴν καπηλείαν καὶ ἐμπορείαν καὶ πανδοκίαν γένη διαβέβληταί τε καὶ ἐν αἰσχροῖς γέγονεν ὀνείδεσιν· ἐπεὶ εἴ τις (ὃ μή ποτε γένοιτο οὐδ' ἔσται) προσαναγκάσειε (γελοῖον μὲν εἰπεῖν, ὅμως δὲ εἰρήσεται) πανδοκεύειν τοὺς πανταχῇ ἀρίστους ἄνδρας ἐπί τινα χρόνον, ἢ καπηλεύειν, ἤ τι τῶν τοιούτων πράττειν· ἢ καὶ γυναῖκας ἔκ τινος ἀνάγκης εἱμαρμένης τοῦ τοιούτου μετασχεῖν τρόπου· γνοίημεν ἂν ὡς φίλον καὶ ἀγαπητόν ἐστιν ἕκαστον τούτων, καὶ, εἰ κατὰ λόγον ἀδιαφθόρως γίγνοιτο, ἐν μητρὸς ἂν καὶ τροφοῦ σχήματι τιμῷτο τὰ τοιαῦτα πάντα. νῦν δὲ ὁπόταν εἰς ἐρήμους τις καπηλείας ἕνεκα τόπους καὶ πανταχόσε μήκη ἔχοντας ὁδῶν, ἱδρυσάμενος οἰκήσεις, ἐν ἀπορίᾳ γιγνομένοις καταλύσεσιν ἀγαπητῶς δεχόμενος, ἢ ὑπὸ χειμώνων ἀγρίων βίᾳ ἐλαυνομένοις εὐδιεινὴν γαλήνην προσάγων, ἢ πνίγεσιν ἀναψυχήν· τὰ μετὰ ταῦτα οὐχ ὡς ἑταίροις δεξάμενος φιλικὰ παράσχῃ ξένια, ἑπόμενα ταῖς ὑποδοχαῖς, ὡς δ' ἐχθροῖς αἰχμαλώτοις κεχειρωμένοις ἀπολυτρώσῃ τῶν μακροτάτων καὶ ἀδίκων καὶ ἀκαθάρτων λύτρων· ταῦτά ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ξύμπασι τοῖς τοιούτοις ὀρθῶς ἁμαρτανόμενα, τὰς διαβολὰς τῇ τῆς ἀπορίας ἐπικουρήσει παρεσκευακότα. τούτων οὖν χρὴ φάρμακον ἀεὶ τέμνειν τὸν νομοθέτην. ὀρθὸν μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία, χαλεπὸν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις, πολλοῖς τε ἄλλοισι· καὶ δὴ καὶ νῦν ἡ τούτων καὶ περὶ ταῦτά ἐστι πρὸς δύο μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον· τὸν μὲν, ψυχὴν διεφθαρκότα τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων· τὴν δὲ, λύπαις, προστετραμμένην εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν. τίς οὖν δὴ τῆς νόσου ταύτης ἀρωγὴ γίγνοιτ' ἂν ἐν νοῦν ἐχούσῃ πόλει; πρῶτον μὲν, ὅτι σμικροτάτῳ χρῆσθαι κατὰ δύναμιν τῷ τῶν καπήλων γένει· ἔπειτα τούτοις τῶν ἀνθρώπων προστάττειν ὧν διαφθειρομένων οὐκ ἂν γίγνοιτο μεγάλη λύμη τῇ πόλει· τρίτον δὲ, αὐτοῖς τοῖς μετασχοῦσι τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων εὑρεῖν μηχανὴν ὅπως ἤθη μὴ ἀνέδην ἀναισχυντίας τε καὶ ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα συμβήσεται γίγνεσθαι ῥᾳδίως. μετὰ δὴ τὰ νῦν εἰρημένα, περὶ ταῦτα νόμος ἀγαθῇ τύχῃ τοιόσδε ἡμῖν γιγνέσθω. Μαγνήτων οὓς αὖ ὁ θεὸς ἀνορθῶν, πάλιν κατοικίζῃ, γεωμόροι ὅσοι τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων ἑστιῶν εἰσὶ, μήτε κάπηλος ἑκὼν μηδ' ἄκων μηδεὶς γιγνέσθω, μηδ' ἔμπορος, μήτε διακονίαν μηδ' ἥντινα κεκτημένος ἰδιώταις τοῖς μὴ ἐξ ἴσου ἑαυτῷ, πλὴν πατρὶ καὶ μητρὶ, καὶ τοῖς ἔτι τούτων εἰς τὸ ἄνω γένεσι, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις, ὅσοι ἐλεύθεροι ἐλευθέρως. τὸ δ' ἐλευθερικὸν καὶ ἀνελεύθερον, ἀκριβῶς μὲν οὐ ῥᾴδιον νομοθετεῖν· κρινέσθω γε μὴν ὑπὸ τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, τῷ ἐκείνων μίσει τε καὶ ἀσπασμῷ. ὃς δ' ἂν καπηλείας τῆς ἀνελευθέρου

A rei venalis & iuramentũ longè abſit. Eum verò qui hãc legem trãſgreditur, quilibet ciuis nõ pauciores quàm triginta natus annos, cùm iurantẽ audierit, impunè verberibus cædat: quod ſi non fecerit, legũ proditor habeatur. Eum verò qui legi non obtemperauerit, rémque adulteratam vendiderit: quicunque aduertit, poteſtque, arguat: & qui corã magiſtratib⁹ redarguerit, ſeruus quidem aut inquilinus rẽ adultaratam ſecũ aſportet: Ciuis verò ſi accuſare neglexerit, quaſi diis ſuſtulerit, improbus habeatur: ſin accuſauerit conuiceritque, diis qui foro prçſunt, dedicet. Huius autem rei qui deprehẽſus fuerit manifeſtè venditor, non ſolum reipſa priuetur: verumetiam tot verberi-
B bus publicè cædatur, quot drachmis vẽdebat, præconum voce cauſa cur verberetur, declarata. Sed vendentiũ omnẽ malitiam adulterationẽſque ipſi rerũ venalium curatores cuſtodéſque legum ab hominibus harum rerũ peritis diligenter inquirant: & in columna cõſcriptas in foro proponant, vt planè ex his pateat, quid oportet, & quid non, vendentes facere. De ædiliũ verò legibus ſatis ſuprà diximus. Et ſi quid deeſſe ædilitiis legibus videatur, ædiles ipſi cum legum cuſtodibus habito concilio ſuppleant: deinde in columna primas ſecundáſque inſtitutiones inſcribant. Poſt adulterationẽ ſequitur vt de cau-
C ponatione dicamus: de qua conſiliũ primo & rationẽ dabimus, legem deinde ponemus. Cauponatio omnis in ciuitate nõ nocendi gratia: ſed contrà omnino naturaliter adinuẽta eſt. Quomodo ille non proſit, qui rẽ pecuniariam immoderatam & inæqualem, ad æqualitatem modúmque redegit? Quod nũmularius, mercator, mercenarius, & hoſpitalis diuerſorij magiſter faciunt. hi enim cæteríque huiuſmodi, ſiue honeſtiores, ſiue turpiores, indigentiam ſupplere, rebúſque æqualitatem præbere conantur. Sed conſideremus quænam huic rei cauſa calumniæ ſit: & cur honeſta non videatur: vt etſi non totum, attamẽ partem legibus ordinemus. CLIN. Res hæc, vt videtur, nec exigua eſt, nec paruam virtutem poſtulat. ATHEN.
D Quomodo dicis Clinia? Pauci admodum natura homines, & ij quidem optima educatione præditi, quando egeſtate cupiditatéque rerum aliquarum afficiuntur, ita continere ſe poſſunt, vt moderatè ſe gerant: & cùm liceat magnam pecuniam capere, modica contenti ſint, mediocritatémque exceſſui anteponãt. Vulgus autem contrà facit omnino. Immoderata enim cupit: & cùm mediocriter lucrari liceat, inexplebili lucri cupiditate vexatur. Quocirca omnia genera hominũ quæ in cauponatione mercatura, diuerſorióque verſantur, calũniæ & opprobrio ſubiacent. Nam ſiquis, (quod abſit, neque fiat vnquam:) modò cogeret (dicam enim etſi dictu ridiculum eſt) ſiquis inquã, co-
E geret optimos vbique viros ad aliquod tẽpus diuerſoriis præeſſe, aut cauponari, aut huiuſmodi aliq̃d facere, mulieres quoque ſanctiſſimas aliqua fati neceſſitate ad hæc ſimiliter deſcendere: cognoſceremus planè honeſta & approbãda hæc omnia eſſe. Quippe niſi corruptè fierent, matrum nutricúmque perſonam gerere non iniuria qui hæc faciũt, putarentur. Nũc verò in deſertis locis ad quæ multæ longæque ducunt viæ, cauponãdi gratia domos ædificant: optato diuerſorio tempeſtate pulſos ſuſcipiunt, & caloribus preſſos recreant: deinde nõ tanquam amicos hoſpitalibus muneribus donatos remittunt: ſed vt inimicos atque captiuos crudeliter ſe redimere cogunt, re-
F búſque omnibus ſpoliãt. Hæc autem cateráque huiuſmodi in his omnibus turpiter acta, faciunt vt huiuſmodi ſtudia quę indigentibus opẽ ferũt, calumniæ ſint ſubiecta. Quorũ remediũ à latore legum excogitandum eſt. Rectũ igitur eſt illud, & iam olim prouerbio celebratum: Arduum eſſe aduerſus duo contrariáque pugnare. Quẽadmodũ in multis aliis morbis, & in iſto cõtingit. Pugna enim nunc nobis ad duo imminet: diuitias atque egeſtatẽ: quorũ alterum hominũ animum deliciis mollitiéque corrũpit: alterũ doloribus ad impudentiã trudit. Quod igitur remedium in ciuitate prudenter inſtituta ad pellendum hunc morbum excogitabimus? Danda eſt opera primum, vt
G quàm minimo pro viribus cauponum genere in ciuitate vtamur. Deinde his hominibus cauponãdi artes cõmẽdandæ ſunt quibus corruptis nõ magnũ ciuitas detrimentũ incurrat. Tertio inuenienda via & ratio eſt, ne facilè impudentia atque illiberalitate illorũ hominũ animi repleãtur. His dictis hæc Magneſiẽſibus lex de huiuſmodi rebus bona fortuna feratur: quorum vrbẽ deus erigẽs, coli iterũ facit. Nullus eorũ qui de quadraginta & quinq. millib⁹ domorũ ſunt, caupo mercatórq. nec ſponte, nec inuitus fiat: nec priuati cuiuſquã fiat miniſter, qui nõ ex æquo in eadẽ ſorte ſibi reſpondeat, niſi patris ac matris, aliorúmq. genere maiorũ cæterorúmq. ſeniorũ qui liberi ſunt & liberè viuũt. Liberũ verò & non liberũ, non facilè poteſt le-
H gibus exquiſitè diſtingui. Diſcernatur tamen ab optimatibus, ac odio & amore ipſorũ diiudicetur. Eum verò qui illiberali

Prouerbium. Arduũ aduerſus duo pugnare.

cauponationi in aliqua arte operam dederit, volens quilibet ad optimates virtutéque primos quaſi generi ſuo dedecori ſit, accuſet. Et ſi paternam domum indigno ſtudio maculaſſe deprehendatur, ab hoc opere vinculis annuis arceatur. Qui ſi iterum lapſus fuerit, biennium vinciatur. Ac deinceps quoties peccaſſe deprehenditur, duplo tempore ſemper detineatur. Altera lex iubet, vt peregrini dūtaxat, & aduenæ cauponarias artes ſequantur. Tertia lex cauendum monet, vt peregrinus ille vel incola, aut quā optimus aut quàm minimè malus ſit. Nec ignorare legum cuſtodes debent, non ſolum obſeruatores illorū ſe eſſe quos ab iniquitate prauitatéq; amouere difficile nō eſt, qui bene nati educatíque ſunt: verumetiam illorum multo magis, qui tales non ſunt, & in artibus his verſantur, quibus ad improbitatē facilius impelluntur. Quū verò cauponatio multiplex atq. varia ſit, cū peritis ſingulorū eius generū cuſtodes legū conueniant, & vt paulo antè de adulteratione huic affini dicebam⁹, quę neceſſaria ciuitati videbūtur, ea fieri primo cōſtituant. Deinde impendio & emolumento diligenter examinato, quid mediocre cauponi lucrū ſit, videant: & tam impendiū quàm emolumentū conſcribant. Obſeruentur autē alia ab ædilibus, alia à rerum venalium curatoribus, alia ab agri magiſtratibus. ſic fermè cauponandi artes ſingulis proderunt, & minimè oberunt. Si quis non videatur pacta ſeruaſſe, niſi lex aut decretum prohibeat, aut neceſſitas & vis illata coëgerit, aut inopinatus caſus inuitum detinuerit: in aliis non ſeruati cauſam pacti, tribuum iudices cognoſcant: niſi vicini aut arbitri prius reconciliauerint. Vulcano & Palladi opificum genus qui vitam nobis ſuis artibus inſtruxerunt, conſecratum eſt. Marti verò & Palladi genus eorum qui artificum opera cæteris quibuſdam ad tutādum auxiliandúmque paratis conſeruāt artibus. Nec ab re horum genus his dijs eſt cōſecratū. Hi enim omnes regionem populúmque curāt. Alij quippe bellicis certaminibus præſunt. Alij mercede opera inſtrumentáque efficiūt. Hi profectò deos autores veriti neminem mendacio decipere debent. Si autem artificum aliquis in tempore ſtatuto opus per malitiam non abſoluerit, ac deum vitæ datorem cæcitate quadam animi ignoſcere ſibi tanquam domeſticum ſuū aliquem arbitratus, ipſum minimè vereatur primum deo ipſi pœnas dabit: deinde hac lege reus factus, operis quod in tempore, non fecit, mercedem perſoluat: ac ab initio rurſus in eodem ſpatio temporis opus gratis efficiat. Sed quod venditori de rerum venalium pretio lex conſuluit, idipſum opifici quoque conſulit. Caueat ergo ne pluris quàm æquum eſt, ipſe ſuū liceatur opus: ſed quàm ſimpliciſſimè & vt dignum eſt, licitatio fiat. Non enim ignorat opifex quo pretio dignum opus ſuū ſit. Nec debet in libera ciuitate artifex arte ipſa quæ aperta res eſt, & à mendacio longè remota, rudes decipere. In his igitur iniuriam patienti aduerſus facientē iudicium reddatur. Si quis opifici mercedem ſecundum pacta non dederit: ſed Iouem ciuitatis tutorem, Mineruámque huius rei participē neglexerit, & paruo lucro motus, magnam hominū ſocietatem pro virili parte diſſoluerit, lex vnà cū deorū auxilio ciuitatis vnioni patrocinetur. Qui pauperis accepti mercedē tēpore quo pactus eſt, non obtulerit, duplū reddat: ac ſi annus præterierit, quāuis pecuniæ acceptæ mutuo ſine vſura reddi debeāt, hic tamē pro ſingulis drachmis ſingulas ſextas drachmę partes mēſibus ſingulis dato. Harum rerum cauſas tribuum iudices cognoſcant. Verùm quoniam de opificibus mentionem fecimus, & imperatores cæterique bellicorum inſtrumētorum artifices, modo quodam opifices ſunt, non alienū eſt, vt de his quoq. dicamus. Si ergo quiſpiam horum opus aliquod publicum, ſiue ſponte, ſeu iuſſus ſuſceperit, rectéq. quod cœpit abſoluerit, iuſtè huic lex honores qui bellicoſis viris præmia ſunt, ita reddet vt laudare nunquam deſinat. Sin autem ei qui rem bellicam bene geſſerit, nihil redditur, iuſtè conqueretur. Itaque lex quædam de his cum laude mixta, quæ non cogat quidem, ſed conſulat multitudini ciuium, ponatur. Honorentur boni viri, qui aut fortitudine, aut bellica quadam peritia ciuitatem totam ſeruauerint: & maximi honores illis primo attribuantur, qui bonorum legum conditorum leges præcipuè coluerunt. Iam igitur de pactis quæ maxima homines inter ſe tractant, præterquam de orbis atque tutoribus, ferè iam dictum eſt: de quibus nunc neceſſario eſt dicendum. Horum omnium initium eſt, eorum quidem qui mortui ſunt, vt libuit, teſtādi cupiditas: eorum verò qui nihil teſtati ſunt, fortuna. Ob id autem neceſſario dicēdum, ô Clinia, dixi, quoniam huius rei difficultatem conſiderabam: nec enim poſſibile eſt abſque ordine id relinquere. Nam multa ſinguli diuerſáq. & inter ſe ac legibus & viuētiū moribˀ, maioribúſq ſuis cōtraria propere teſtabūtur, ſi quis ſtatuet,

Opificum dij.

A τέχνῃ τινὶ μετάσχῃ, γραφέσθω μὲν αὐτὸν γένους αἰσχύνης ὁ βουλόμενος πρὸς τοὺς ἀρετῇ πρώτους κεκριμένους· ἐὰν δὲ δόξῃ ἀναξίῳ ἐπιτηδεύματι καταρρυπαίνειν τὴν αὑτοῦ πατρῴαν ἑστίαν, δεθεὶς ἐνιαυτόν, ἀποσχέσθω τοῦ τοιούτου. κἂν ἐὰν αὖθις, ἔτη δύο· καὶ ἐφ᾽ ἑκάστης ἁλώσεως τοὺς δεσμοὺς μὴ παυέσθω διπλασιάζων τὸν ἔμπροσθεν χρόνον. δεύτερος μὲν νόμος, μέτοικον εἶναι χρεὼν ἢ ξένον, ὃς ἂν μέλλῃ καπηλεύσειν. τὸ δὲ τρίτον καὶ τρίτος, ὅπως ὡς ἄριστος ἢ καὶ κακὸς ὡς ἥκιστα ὁ τοιοῦτος ἡμῖν ᾖ ξύνοικος ἐν τῇ πόλει. τοὺς νομοφύλακας χρὴ νοῆσαι φύλακας εἶναι μὴ μόνον ἐκείνων οὓς φυλάττειν ῥᾴδιον μὴ παρανόμοις καὶ κακοῖς γίγνεσθαι, ὅσοι γε-
B νέσει καὶ τροφαῖς εὖ πεπαίδευνται· τοὺς δὲ μὴ τοιούτους, ἐπιτηδεύματά τε ἐπιτηδεύοντας ἃ προτροπὴν ἔχει τινὰ ἰσχυρὰν πρὸς τὸ προτρέπειν κακοὺς γίγνεσθαι, φυλακτέον μᾶλλον. ταύτῃ δὲ τὰ περὶ τὴν καπηλείαν πολλὴν οὖσαν καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα κεκτημένην, ὅσαπερ ἂν αὐτῶν λειφθῇ, δόξαντα ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐν τῇ πόλει δεῖν εἶναι, συνελθεῖν αὖ χρεὼν περὶ ταῦτα τοὺς νομοφύλακας, μετὰ τῶν ἐμπείρων ἑκάστης καπηλείας (καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπετάξαμεν τῆς κιβδηλίας πέρι, ξυγγενοῦς τούτῳ πράγματος) συνελθόντας δὲ ἰδεῖν λῆμμά τε καὶ ἀνάλωμα τί ποτε τῷ καπήλῳ κέρδος ποιεῖ τὸ μέτριον· γράψαντας
C δέ, θεῖναι τὸ γιγνόμενον ἀνάλωμα καὶ λῆμμα· καὶ φυλάττειν, τὰ μέν, ἀγορανόμοις, τὰ δέ, ἀστυνόμοις, τὰ δέ, ἀγρονόμοις. καὶ σχεδὸν οὕτως ἂν καπηλεία τὰ μέν, ὠφελοῖ ἑκάστους, σμικρότατα δὲ ἂν βλάπτοι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι χρωμένους. ὅσα τις ἂν ὁμολογῶν ξυνθέσθαι, μὴ ποιῇ κατὰ τὰς ὁμολογίας, πλὴν ὧν ἂν νόμοι ἀπείργωσιν, ἢ ψήφισμα, ἤ τινος ὑπὸ ἀδίκου βιασθεὶς ἀνάγκης ὁμολογήσῃ. καὶ ἐὰν ἀπὸ τύχης ἀπροσδοκήτου τις ἄκων κωλυθῇ, δίκας εἶναι τῶν ἄλλων ἀτελοῦς ὁμολογίας ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις· ἐὰν ἐν διαιτηταῖς ἢ γείτοσιν ἔμπροσθε μὴ δύνωνται διαλλάττεσθαι. Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος· οἳ τὸν βίον ἡμῖν ξυγκατεσκευάκασι τέχναις. Ἄρεως δ᾽ αὖ καὶ Ἀθη-
D νᾶς οἱ τὰ τῶν δημιουργῶν σῴζοντες τέχναισιν ἑτέραις ἀμυντηρίοις ἔργα. δικαίως δὲ καὶ τὸ τούτων γένος ἱερόν ἐστι τούτων τῶν θεῶν. οὗτοι δὴ πάντες χώραν καὶ δῆμον θεραπεύοντες διατελοῦσιν· οἱ μέν, ἄρχοντες τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων· οἱ δέ, ὀργάνων τε καὶ ἔργων ἀποτελοῦντες γένεσιν ἔμμισθον· οἷς δὴ περὶ τὰ τοιαῦτα οὐ πρέπον ἂν εἴη ψεύδεσθαι, θεοὺς προγόνους αὑτῶν αἰδουμένους. ἂν δή τις δημιουργῶν εἰς χρόνον εἰρημένον ἔργον μὴ ἀποτελέσῃ, διὰ κάκην, μηδὲν τὸν βιοδότην θεὸν ἐπαιδεσθείς, ἡγούμενος ὡς οἰκεῖον συγγνώμονα εἶναι θεόν, οὐδὲν τῷ νῷ βλέπων, πρῶτον μὲν δίκην τῷ θεῷ ὑφέξει· δεύτερον δέ, ἑπόμενος αὖ τῷ νόμος κείσθω, τὴν τιμὴν τῶν ἔργων ὀφειλέτω ὧν ἂν τὸν ἐκδόντα ψεύσηται·
E καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ῥηθέντι χρόνῳ προῖκα ἐξεργαζέσθω. καὶ ἀναιρουμένῳ δὴ ἔργον ξυμβουλευτὴς νόμος, ἅπερ τῷ πωλοῦντι ξυνεβούλευε, μὴ πλέονος τιμᾶν διαπειρώμενον, ἀλλ᾽ ὡς ἁπλούστατα τῆς ἀξίας· ταὐτὸν δὴ προστάττει καὶ τῷ ἀναιρουμένῳ. γιγνώσκει γὰρ ὅ γε δημιουργὸς τὴν ἀξίαν. ἐν ἐλευθέρων οὖν πόλεσιν οὐ δή ποτε χρὴ τέχνῃ, σαφεῖ τε καὶ ἀψευδεῖ φύσει πράγματι, διαπειρᾶσθαι τῶν ἰδιωτῶν τεχνάζοντα αὐτὸν τὸν δημιουργόν· δίκας δὲ εἶναι τούτων τῷ ἀδικουμένῳ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις ἐκδοὺς αὖ δημιουργῷ μὴ ἀποδῷ τοὺς μισθοὺς ὀρθῶς κατὰ τὴν ἔννομον ὁμολογίαν γενομένην, Δία δὲ πολιοῦχον καὶ Ἀ-
F θηνᾶν κοινωνοὺς πολιτείας ἀτιμάζων, βραχὺ κέρδος ἀγαπῶν, λύῃ μεγάλας κοινωνίας· νόμος ὁ βοηθῶν ἔστω τῷ τῆς πόλεως ξυνδέσμῳ μετὰ θεῶν· ὃς γὰρ ἂν προαιρεψάμενος ἔργον, μισθοὺς μὴ ἀποδιδῷ ἐν χρόνοις τοῖς ὁμολογηθεῖσι, διπλοῦν πραττέσθω. ἐὰν δὲ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, τῶν ἄλλων ἀτόκων ὄντων χρημάτων, ὁπόσα δανεισμῷ ξυμβάλλει τις, οὗτος τῇ δραχμῇ ἑκάστου μηνὸς, ἐπωβελίαν κατατιθέτω. δίκας δὲ εἶναι τούτων ἐν τοῖς κατὰ φυλὰς δικαστηρίοις. ὡς δὲ ἐν παρέργῳ, περὶ τῶν κατὰ πόλεμον δημιουργῶν ὄντων σωτηρίας, στρατηγῶν τε, καὶ ὅσοι περὶ ταῦτα τεχνικοί, δίκαιον εἰπεῖν ὅτι τὸ παρέργως ἐμνήσθημεν δημιουργῶν, ὡς τούτοις αὖ, καθάπερ ἐκείνοις, οἷον ἑτέροις οὖσι δημιουργοῖς. ἐάν τις ἄρα καὶ τού-
G των ἀνελόμενος δημόσιον ἔργον, εἴθ᾽ ἑκών, εἴτε προσταχθέν, καλῶς ἐξεργάσηται, τὰς τιμὰς (οἳ δὴ μισθοὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἰσὶν) ἀποδιδῷ δικαίως ὁ νόμος, αὐτὸν ἐπαινῶν οὔποτε κάμνει. ἐὰν δὲ προαιρεψάμενος ἔργον τι τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔργων μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται. νόμος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ περὶ τούτων ἡμῖν μεμιγμένος κείσθω, ξυμβουλευτικός, οὐ βιαστικός, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν· τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρες τῆς πόλεως εἰσὶ ξυμπάσης, εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολιτικαῖς μηχαναῖς δευτέρους. πρώτοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω τοῖς τὰ τῶν ἀγαθῶν νομοθετῶν γράμματα τιμᾶν διαφερόντως δυνη-
H θεῖσι. Τὰ μὲν δὴ μέγιστα τῶν ξυμβολαίων, ὅσα πρὸς ἀλλήλους ἄνθρωποι ξυμβάλλουσι, πλήν γε ὀρφανικῶν, καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπιμελείας τῶν ὀρφανῶν, σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται. ταῦτα δὲ δὴ μετὰ τὰ νῦν εἰρημένα ἀναγκαῖον ἁμωσγέπως τάξασθαι. τούτων δὲ ἀρχαὶ πάντων, αἵ τε τῶν τελευτᾶν μελλόντων ἐπιθυμίαι τῆς διαθέσεως, αἵ τε τῶν μηδὲν τοπαράπαν διαθεμένων τύχαι. ἀναγκαῖον δὲ εἶπον, ὦ Κλεινία, βλέψας αὐτῶν πέρι πρός τε τὸ δύσκολον καὶ χαλεπόν. οὐδὲ γὰρ ἄτακτον δυνατὸν ἐστ᾽ αὐτὸ ἐᾶν. πολλὰ γὰρ ἕκαστοι καὶ διάφορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τιθεῖντ᾽ ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς τῶν ζώντων ἤθεσι, καὶ τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὶν διατίθεσθαι μέλλειν, εἴ τις ἐξουσίαν δώσει ἁπλῶς

οὕτω κυρίαν εἶναι διαθήκην, ἣν ἄν τις διάθηται ὁπωσοῦν ἔχων πρὸς τῷ τοῦ βίου τέλει. ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμμένως τινὰ τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη μέλλειν ἡγώμεθα τελευτᾶν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις; ΑΘΗΝ. Χαλεπόν ἐστ', ὦ Κλεινία, μέλλων ἄνθρωπος τελευτήσειν, καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις οὐ μάλα φοβερῶ καὶ δυσχερεῖς. ΚΛΕΙΝ. Πῇ; ΑΘ. Ζητῶν εἶναι κύριος ἁπάντων, εἴωθε μετ' ὀργῆς λέγειν. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Δεινόν γε, ὦ θεοί, (φησὶν) εἰ τὰ ἐμὰ ἐμοὶ μηδαμῶς ἐξέσται δοῦναί τε ὅτῳ ἂν ἐθέλω καὶ μή· καὶ τῷ μὲν πλείω, τῷ δ' ἐλάττονα, τῶν ὁπόσοι περὶ ἐμὲ φαῦλοι καὶ ὅσοι ἀγαθοὶ γεγόνασι φανερῶς, βασανισθέντες ἱκανῶς ἐν νόσοις· οἱ δ' ἐν γήρᾳ, καὶ ἄλλαις παντοίαισι τύχαις. ΚΛ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, καλῶς δοκοῦσι σοὶ λέγειν; Α. Μαλθακοὶ ἔμοιγ', ὦ Κλεινία, δοκοῦσιν οἱ πάλαι νομοθετοῦντες γεγονέναι, καὶ ἐπὶ σμικρὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βλέποντές τε καὶ διανοούμενοι νομοθετεῖν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Τὸν λόγον τοῦτον, ὦ 'γαθέ, φοβούμενοι, τὸν νόμον ἐτίθεσαν τόνδε· ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διατίθεσθαι ἁπλῶς ὅπως ἄν τις ἐθέλῃ τοπαράπαν. ἐγὼ δὲ καὶ σὺ τοῖς ἐν τῇ σῇ πόλει μέλλουσι τελευτᾶν ἀποκρινούμεθα ἐμμελέστερον. ΚΛ. Πῶς; Α. Ὦ φίλοι (φήσομεν) καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἐστι γιγνώσκειν τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν χρήματα, καὶ πρός γε, ὑμᾶς αὐτούς· ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει τανῦν. ἔγωγ' οὖν, νομοθέτης ὤν, οὔθ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι, οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην· ξύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου· καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς πόλεως εἶναι τό, τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν. καὶ οὕτω τούτων ἐχόντων, οὐκ, ἐάν τις ὑμᾶς θωπείαις ὑποδραμὼν ἐν νόσοις ἢ γήρᾳ σαλεύοντας, παρὰ τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι πείθῃ, ξυγχωρήσομαι ἑκών. ὅ, τι δὲ τῇ πόλει τε ἄριστον πάσῃ καὶ γένει, πρὸς πᾶν τοῦτο βλέπων νομοθετήσω, τὸ ἑνὸς ἑκάστου κατατιθεὶς ἐν μοίραις ἐλάττοσι δικαίως. ὑμεῖς δ' ἡμῖν ἵλεῴ τε καὶ εὐμενεῖς ὄντες πορεύοισθε ἥπερ κατὰ φύσιν νῦν πορεύεσθε τὴν ἀνθρωπίνην· ἡμῖν δὲ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑμετέρων μελήσει, κηδομένοις ὅτι μάλιστα εἰς δύναμιν, οὐ τῶν μέν, τῶν δέ, οὔ. ταῦτα μὲν οὖν παραμύθιά τε καὶ προοίμια τῶν τε ζώντων, ὦ Κλεινία, καὶ τῶν τελευτώντων ἔστω. νόμος δέ, ὅδε· Ὃς ἂν διαθήκην γράφῃ, τὰ αὑτοῦ διατιθέμενος, παίδων ὢν πατήρ, πρῶτον μὲν τῶν υἱέων κληρονόμον ὃν ἂν ἀξιώσῃ γίγνεσθαι, γραφέτω· τῶν δὲ ἄλλων παίδων ὃν ἂν μὲν ἑτέρῳ ποιεῖσθαι διδῷ δεχομένῳ, γραφέσθω τοῦτο αὐτό. ἐὰν δὲ περιγίγνηταί τις τῶν υἱέων αὐτῷ, μὴ ἐπί τινι κλήρῳ πεποιημένος, ὃν κατὰ νόμον ἐλπὶς εἰς ἀποικίαν ἐκπεμφθήσεσθαι, τούτῳ τῶν ἄλλων χρημάτων ἐξέστω τῷ πατρὶ διδόναι ὅσα ἂν θέλῃ, πλὴν τοῦ πατρῴου κλήρου, καὶ τῆς περὶ τὸν κλῆρον κατασκευῆς πάσης· καὶ ἐὰν πλείους ὦσι, πρὸς μέρος ὁ πατὴρ ὅπῃ ἂν ἐθέλῃ νεμέτω τὰ περιόντα τοῦ κλήρου. ὅτῳ δ' ἂν τῶν υἱέων ὑπάρχων οἶκος ᾖ, μὴ νέμειν τούτῳ τῶν χρημάτων. θυγατρί τε ὡσαύτως ἣ μὲν ἂν ἐγγεγυημένη ὡς ἀνὴρ ἐσόμενος ᾖ, μὴ νέμειν· ᾗ δ' ἂν μή, νέμειν. ἐὰν δέ τῳ τῶν υἱέων ἢ καὶ τῶν θυγατέρων φανῇ κλῆρος ἐπιχώριος τῆς διαθήκης γενόμενος ὕστερον, τῷ κληρονόμῳ τοῦ τὴν διαθήκην διαθεμένου καταλειπέτω. ἐὰν δὲ ἄρρενας μὲν μὴ λείπῃ, θηλείας δὲ ὁ διατιθέμενος, ἄνδρα μὲν τῶν θυγατέρων ἧτινι ἂν ἐθέλῃ, υἱὸν δὲ αὑτοῦ καταλειπέτω γράψας κληρονομεῖν. ἐὰν δὲ υἱός τῳ τελευτήσῃ παῖς ὤν, πρὶν εἰς ἄνδρας δυνατὸς εἶναι τελεῖν, εἴτε γεννητὸς ὤν, εἴτε ποιητός, γραφέτω καὶ περὶ τῆς τοιαύτης τύχης, ὁ τὴν διαθήκην γράφων, τίνα χρὴ παῖδα αὐτῷ δεύτερον ἐπὶ τύχαις ἀμείνοσι γίγνεσθαι. ἐὰν δέ τις ἄπαις ὢν τοπαράπαν διαθήκην γράφῃ, τὸ τῆς ἐπικτήτου δεκατημόριον ἐξελόμενος, ἐὰν ἐθέλῃ τῳ δωρεῖσθαι, δωρείσθω· τὰ δὲ ἄλλα παραδιδοὺς πάντα τῷ ποιηθέντι, ἄμεμπτος ἵλεων υἱὸν αὑτὸν ποιείσθω ξὺν νόμῳ. ᾧ δ' ἂν ἐπιτρόπων οἱ παῖδες δέωνται, ἐὰν μὲν διαθέμενος τελευτᾷ, καὶ γράψας ἐπιτρόπους τοῖς παισὶν ἑκόντας τε καὶ ὁμολογοῦντας ἐπιτροπεύσειν οἵστινας οὖν καὶ ὁπόσους ἂν ἐθέλῃ, κατὰ ταῦτα τὰ γραφέντα ἡ τῶν ἐπιτρόπων αἵρεσις γιγνέσθω κυρία· ἐὰν δὲ ἢ τοπαράπαν μὴ διαθέμενος τελευτήσῃ τις, ἢ τῆς τῶν ἐπιτρόπων αἱρέσεως ἐλλιπής, ἐπιτρόπους εἶναι τοὺς ἐγγύτατα γένει πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς κυρίους· δύο μέν, πρὸς πατρός, δύο δέ, πρὸς μητρός· ἕνα δὲ ἐκ τῶν τοῦ τελευτήσαντος φίλων. τούτους δ' οἱ νομοφύλακες καθιστάντων τῷ δεομένῳ τῶν ὀρφανῶν. καὶ πάσης τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῶν ὀρφανῶν, πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελείσθων ἀεὶ κατὰ πρέσβιν. καὶ κατὰ τρεῖς διελόμενοι σφᾶς αὐτούς, κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλον ἑτέροι τρεῖς· ἕως ἂν αἱ πέντε περίοδοι γίγνωνται κύκλῳ. καὶ τοῦτο ἐκλιπέτω μηδέποτε κατὰ δύναμιν. Ὃς δ' ἂν μηδὲν τοπαράπαν διαθέμενος ἀποθάνῃ, παῖδας μὲν καταλιπὼν δεομένους ἐπιτροπῆς, τῶν αὐτῶν νόμων τούτων ἡ χρεία τῶν παίδων αὐτοῦ μετεχέτω. θηλείας δ' ἂν καταλίπῃ τις, ἀπροσδοκήτῳ τύχῃ χρησάμενος, συγγνώμην τῷ τιθέντι τὸν νόμον ἐχέτω, ἐὰν τῶν τριῶν αὐτοῦ πρὸς τὰ δύο ἐπισκοπῶν, τὴν ἔκδοσιν τῶν θυγατέρων ποιῆται πρός τε τὴν τοῦ γένους ἀγχιστείαν, καὶ τὴν τοῦ κλήρου σωτηρίαν. τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἂν πατὴρ διασκέψαιτο, ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν βλέπων εἰς ἤθη τε καὶ τρόπους, τὸν ἐπιτήδειον αὑτῷ μὲν υἱόν, νυμφίον δ' εἶναι τῇ θυγατρί· τοῦτο δὲ παραλείπῃ διὰ τὴν ἀδύνατον σκέψιν. νόμος τοίνυν εἰς δύναμιν ὅδε περὶ τῶν τοιούτων κείσθω· Ἐὰν ὁ μὴ διαθέμενος θυγατέρας λίπῃ, τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφὸς ὁμοπάτωρ, ἢ ἄκληρος ὁμομήτριος ἐχέτω τὴν θυγατέρα

A quodcunque teſtamentum in fine vitæ conditum fuerit, id omnino fore inuiolatum. Stulta enim & abiecta quadam moroſitate fermè omnes premuntur, quando morituros ſe iam arbitrantur. CL. Quomodo id ais hoſpes? ATH. Difficilis quædam res eſt, ô Clinia, homo iam moriturus, híſque verbis frequentiſſimè vtitur, quæ legumlatores terrent atque fatigant. CL. Quomodo iſtud? ATH. Nempe quum velit ſuorum omniũ eſſe dominus, hæc ſolet, & quidem cum ira dicere. CLI. Quænam? ATH. Graue inquit eſt nimium ô dij, ſi mea mihi non licebit cuicunque volo relinquere: & aliis plura, aliis pauciora, prout erga me boni malíve liquido inuenti ſunt, tum in morbo, tum in ſenio, tum in aliis fortunis meis ſufficienter, com-B probati. CLI. An non rectè hoſpes tibi loqui videntur? ATH. Priſci legumlatores, ô Clinia, molles fuiſſe mihi videntur, & ad minimum quid humanarum rerum in ferendis legibus reſpexiſſe. CLI. Quónam pacto? ATHEN. Illis morituri hominis verbis, ô optime vir, commoti legem illam ſcripſerunt: per quam licet cuique vtcunque velit ſimpliciter ſua diſponere. Ego autem & tu in ciuitate tua morituris commodius reſpondebimus. CLI. Quomodo? ATHE. O amici, dicemus, ac breui proculdubio morituri, difficile vobis eſt res veſtras atque etiam voſipſos ſecundum Delphicã inſcriptionem cognoſce-C re. Ego qui leges condo, nec vos veſtros eſſe arbitror, nec rẽ familiarem hanc omnem eſſe veſtram, ſed totius veſtri generis præteriti atque futuri: multóque magis vniuerſæ ciuitatis & genus omne & diuitias eſſe. Hæc cùm ita ſint, ſiquis aſſentatiũculis in morbo & ſenio vos aggreſſus, præter honeſtum, teſtamentum condere perſuaſerit, nunquam id fieri ſponte concedã: ſed quod ciuitati vniuerſæ generíque conferat conſiderans ita leges conſcribam, vt ſingulorum commoda minoris quàm cunctorum, vt par eſt, æſtimem. Vos igitur mites atque beneuoli nobis ite modò, quò naturæ humanæ vos neceſſitas vocat. Nobis autem reliqua veſtra curæ erũt, qui non D aliis magis quàm aliis rebus ſtudemus: ſed omnium æquè pro viribus curam gerimus. Hæc in procemio ſolamina & viuentium & morientium, ô Clinia, ſint. Lex autem ſit iſta: Qui liberos habet, & teſtamentum conſcribit, primo hæredem de filiis vnum, quem dignum putauerit, conſtituat. Deinde quemcunque aliorum adoptandum aliis dederit, conſcribat. Et ſi filiorum aliquis ſupereſt, nulla hereditate munitus, quẽ ſecundum legem in coloniam ſperat profecturum, huic liceat patri de alia pecunia quantum velit legare, paterna ſorte ſemper excepta, & omnibus quæ ad illam pertinent. Quòd ſi plures ſint, eis pater quæcũque vltra ſortem ſunt, vt velit, diſtribuat. E Ac ſi alicui eorum iam domus eſt, ei pecunias non tribuat: neque filiæ ſimiliter quæ viro ſit deſponſata: ſi deſponſata non fuerit, tribuat. Et ſi filiorum filiarúmve alicui ſors aliqua in regione poſt conditum teſtamẽtum aduenerit, teſtatoris ipſius heredi relinquatur. Si autem non filios, ſed filias habet, qui teſtatur, cuius filiæ velit virum heredem ſibi ac filium fore conſcribet. Et ſi alicuius filius ſiue naturalis, ſiue adoptiuus, antequam togam virilem aſſumat, deceſſerit: has etiam fortunas ſuas teſtator ſignificet, & quem velit loco illius melioribus auſpiciis filium ſibi fore, declaret. Siquis abſque liberis omnino teſtamentum condit, decimam partem fundi vltra ſortem acquiſiti leget cuicunque ciui voluerit. Cætera omnia futuro F per adoptionem filio, benignè, ſine querela & ſecundum legem tribuat. Si cui liberi tutoribus indigent, & idem moriẽs teſtamento tutores quoſcunque & quotcunque velit conſtituerit, qui tutandi officium ſuſcipere velint, ita fiat ſicut deſcripſerat. Sin verò vel inteſtatus naturæ conceſſerit, vel tutores non conſcripſerit, qui genere proximi ſunt, duo ex parte patris, duóque ex parte matris, atque vnus ex mortui amicis, tutelam ſuſcipiant. Quos legum cuſtodes indigentibus pupillis ſtatuere debent. Nam quindecim ipſorum cæteris ſeniores, orphanorum omnium quinquennio curã ſic habere volumus, vt terni pro dignitate ſingulis annis curent: G & exacto quinquẽnio ſimiliter quindecim alios, atque id pro viribus nũquam deficiat. Siquis autem nihil teſtatus deceſſerit, filióſque tutela egentes reliquerit, iiſdem legibus eis prouideatur. Qui verò inopinata fortuna deceſſerit, filiáſque reliquerit, latori legum veniam cõcedat, ſi ad duo de tribus reſpiciens, eius filias collocet: ad propinquitatem videlicet generis, ſortémque ſeruandam. Tertium autem quod paterni officij eſt, vt moribus ciuium diligenter conſideratis, idoneum & ſibi filium, & filiæ ſponſum deligat: id quoniam impoſſibile conſideratu eſt, prætermittat. Lex igitur pro viribus hac de re huiuſmodi ſit. Siquis inteſtato mortuus filias reliquerit, frater eius ex patre aut ex matre, ſi abſque ſorte ſit, mortui filiam, &

H

ſortem ſuſcipiat. Quòd ſi frater non extat, eius filius, niſi ætas obſtet, accipiat. Tertius ſororis filius, ſi nullus illorum extat. Quartus patris frater. Quintus filius eius. Sextus ſororis paternæ filius. Et ſimiliter per fratres conſobrinóſque generis ſemper propinquitate ſeruata, ſi filias reliquit, ita procedatur, vt in eodem genere mares fœminis anteponantur. Conuenientiam verò ætatis ad nuptias & contrà, iudex nudos omnino mares, nudas quoque ad pubem vſque fœminas conſpiciens iudicet. At ſi ad fratrum vſque auorúmque filios, cognatorum penuria ſit, quencunque ciuium ſpōte puella cum tutorum conſilio deliget, is ſi voluerit, eam in vxorem atque inſuper hereditatem accipiat. Quòd ſi magna in penuria illorum qui vrbem habitant, aliquem in coloniam miſſum puella heredem facere ſui patris optauerit: is ſi ex eodē genere fuerit, hereditatem ſecūdum legem adeat: ſin verò ciuis quidem, ſed non ex genere ſit, ducat eam ſi voluerit, ſecundū tutorum puellæque electionem: & hereditatem domū reuerſus adeat. Siquis abſque liberis omnino, maſculis fœminiſque inteſtato deceſſerit, cætera quidem ſecundum ſuperiorem legem agantur. Mas verò, & fœmina ex eodem genere tanquam conſortes, deſertā domum ingrediantur: quibus ſors propriè competat. Prima ſoror: deinde fratris filia. Sororis filia, tertia. Quarta, paterna ſoror. Paterni fratris filia quinta. Sexta paternæ ſororis filia. Hæ cum illis, vt fas eſt, qui genere proximi ſunt, vitam agent: quemadmodum in ſuperioribus ſanximus. Sed ne fugiat nos quàm graue ſit earum legum imperium, quibus genere propinquam ducere vxorem iubemus. Quippe qui huiuſmodi legem fert, minimè conſiderare videtur, quàm plurima impedimenta reperiri poſſe, quæ faciant, ne quis his præceptis velit obtemperare. Multi etiam quiduis potius perpeti volent, quàm ducāt, nubántve illi: cuius vel corpus ægrotum, mancúmve ſit, vel inſanus animus. In his ergo legulator forte nihil penſi habuiſſe videbitur. Et profectò in pleriſque non rectè ita videbitur. Quare tam pro conditore legum, quàm pro ſubiectis commune huiuſmodi ſit exordium. Veniam dare legumlatori hi quibus leges ponuntur, debent: quoniam publicis gubernandis incumbens, nunquam poterit priuatis quoque calamitatibus ſimul conſulere. Subiectis præterea ignoſcendum: ſi legiſlatoris ea nonnunquam præcepta complecti nequeant, quæ ſingularum calamitatum ignarus conſcripſit. CLI. Quid igitur hoſpes hac in re agere decet? ATH. Arbitri, ô Clinia, qui legibus his ciues cōcilient, eligēdi ſunt. CLIN. Quomodo id dicis? ATHE. Nonnunquam diues aliquis iuuenis, deliciis deditus, & ad maiores nuptias inhians, patrui auunculíve filiam aſpernatur. Nonnunquam calamitate maxima puellæ ſeu corporis, ſiue animi coactus, legi illi non obtemperat, qua ad inſana cōnubia inuitus trahitur: quibus implicitus viuere nollet. Quare nobis hæc lex de iſtis ſanciatur. Si qui teſtamenti aut nuptiarum aliorúmque gratia de legibus querantur, aſſerántque legiſlatorē ſi viueret, minimè impulſurum hāc ducere, vel huic nubere, & propinquus aliquis ſeu tutor legiſlatorem affirmet orphanis tutandis conciliandiſque tanquam arbitros & parentes quindecim de legū cuſtodibus reliquiſſe, ad hos ipſos litigantes confugiant: eorúmque iudiciis pareant. Quòd ſi alicui maiora legum cuſtodes vrgere videantur, rem ad electiſſimum iudicum deferat, expetátque ſententiam, & qui damnatus eſt, infamia notetur: quod pecuniarum multarum mulcta apud eum qui ſapit longè maius ſupplicium eſt. Sequitur poſt hæc quaſi ſecūda quædam orphanorum procreatio. Eſt autem poſt primam educatio diſciplináque, de qua dictum eſt: poſt ſecundam verò operam dare debemus, vt priuati parentibus quàm minimè miſerabili calamitate premātur. Legum ergo cuſtodes quaſi alteros iſtorum parentes, primis non peiores conſtituimus, & per ſingulos annos quaſi ſuis prouidere iubemus. Sed in primis de orphanorum educatione tam pro legum cuſtodibus, quàm pro tutoribus ita exordiamur. Opportunè videmur in ſuperioribus narraſſe defunctorū animas vim quandā habere, qua de rebus humanis curā habēt. Id verum quidem, ſed longa oratione approbatur. Quamobrem & aliis tritis antiquíſque de hac re ſermonibus, & legumlatoribus ſic ſe habere iſta ſancientibus credere debent: niſi omnino dementes ſint. Cùm verò hæc ita natura ſint, primùm deos maximè ſuperos timeant, qui de puerorum deſolatione procurāt: deinde etiam mortuorum manes, quibus natura ineſt, vt præcipua illorum cura teneantur, qui ab eis geniti ſunt, adeo vt honorantibus eos propitij, contemnentibus infenſi ſint. Præterea

A καὶ τὸν κλῆρον τοῦ τελευτήσαντος. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀδελφός, ἀδελφοῦ δὲ παῖς, ὡσαύτως, ἐὰν ἐν ἡλικίᾳ πρὸς ἀλλήλους ὦσιν. ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς τούτων, ἀδελφῆς δὲ παῖς ᾖ, κατὰ ταὐτά· τέταρτος δὲ, πατρὸς ἀδελφός· πέμπτος δὲ, τούτου παῖς· ἕκτος δὲ, ἀδελφῆς πατρὸς ἔκγονος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γένος ἀεὶ πορευέσθω κατ' ἀγχιστείαν, ἐάν τις παῖδας θηλείας καταλίπῃ, δι' ἀδελφῶν τε καὶ ἀδελφιδῶν ἐπανιόν, ἔμπροσθεν μὲν τῶν ἀρρένων, ὕστερον δὲ θηλειῶν ἑνὶ γένει. τὴν δὲ τοῦ τῶν γάμων χρόνου συμμετρίαν τε καὶ ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν, κρινέτω, γυμνοὺς μὲν τοὺς ἄρρενας, γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ μέχρι θεώμενος τὰς θηλείας. ἐὰν δὲ τοῖς οἰκείοις ἀπορία ξυγγενῶν ᾖ, μέχρι μὲν ἀδελφοῦ υἱιδῶν, μέχρι δὲ πάπ- B που παίδων ὡσαύτως, τῶν ἄλλων ὅντιν' ἂν ἡ παῖς μετ' ἐπιτρόπων αἱρῆται τῶν πολιτῶν ἑκούσιον ἑκουσία, κληρονόμος γιγνέσθω τοῦ τελευτήσαντος καὶ τῆς θυγατρὸς νυμφίος. ἔτι δὲ πολλὰ πολλῶν καὶ ἀπορία τῶν τοιούτων πλείων γίγνοιτ' ἂν ἔστιν ὅτε ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. ἂν οὖν δή τις ἀπορουμένη τῶν αὐτόθεν ὁρᾷ τινὰ εἰς ἀποικίαν ἀπεσταλμένον, ἡ δὲ κατὰ νοῦν αὐτῇ κληρονόμον ἐκεῖνον γίγνεσθαι τῶν τοῦ πατρός, ἐὰν μὲν ξυγγενὴς ᾖ, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ νόμου ἐπὶ τὸν κλῆρον πορευέσθω. ἐὰν δὲ ἐκτὸς γένους, τῶν ἐν τῇ πόλει ἐντὸς ὄντων ἔξω τῆς συγγενείας, κύριος ἔστω κατὰ τὴν τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς παιδὸς τοῦ τελευτήσαντος αἵρεσιν γῆμαι, καὶ τὸν κλῆρον ἐπανελθὼν οἴκαδε λαβεῖν τοῦ μὴ διαθεμένου. ἄπαις δὲ ἀρρένων τε καὶ C θηλειῶν τοπαράπαν, ὃς ἂν μὴ διαθέμενος τελευτᾷ, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τοῦ τοιούτου κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἐχέτω νόμον· θήλεια δὲ καὶ ἄρρην, οἷον ξύννομοι, ἴτωσαν ἐκ τοῦ γένους εἰς τὸν ἐξηρημωμένον ἑκάστοτε οἶκον, ὧν ὁ κλῆρος γιγνέσθω κυρίως· ἀδελφὴ μὲν, πρῶτον· ἀδελφοῦ δὲ θυγάτηρ, δευτέρα· τρίτη δὲ, ἔκγονος ἀδελφῆς· τετάρτη δὲ, πατρὸς ἀδελφή· καὶ πέμπτη, πατρὸς ἀδελφοῦ παῖς· ἕκτη δὲ, πατρὸς ἀδελφῆς ἂν εἴη παῖς. συνοικίζειν δὲ ταύτας ἐκείνοις κατ' ἀγχιστείαν καὶ θέμιν, ὡς ἔμπροσθεν ἐνομοθετήσαμεν. μὴ δὴ λανθανέτω τὸ τῶν τοιούτων νόμων ἡμᾶς βάρος, ὡς χαλεπῶς ἔστιν ὅτε προστάττει τῷ τοῦ τελευτήσαντος κατὰ γέ- D νος οἰκείῳ γαμεῖν τὴν ξυγγενῆ· μὴ δοκεῖ δὲ σκοπεῖν ἃ μυρία ἐν ἀνθρώποις ἐμπόδια γίγνεται τοῖς τοιούτοις ἐπιτάγμασι, τοῦ μή τινα ἐθέλειν πείθεσθαι· πρότερον δὲ οἷστινας ὁποιοῦν ἂν βουληθῆναι παθεῖν, ὁπόταν σωμάτων νοσήματα καὶ πηρώσεις ἢ διανοίας ἔν τισι τῶν ἐπιταττομένων γαμεῖν ἢ γαμεῖσθαι γίγνηται. τούτων δὴ μηδὲν φροντίζειν τάχ' ἂν ὁ νομοθέτης δόξειεν τισὶν, οὐκ ὀρθῶς δοκοῦν. ἔστω τοίνυν εἰρημένον ὑπέρ τε νομοθέτου καὶ ὑπὲρ νομοθετουμένου σχεδὸν, οἷον κοινὸν προοίμιον, συγγνώμην μὲν τῷ νομοθέτῃ τοὺς ἐπιταττομένους δεόμενον ἔχειν, ὅτι τῶν κοινῶν ἐπιμελούμενος, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο διοικεῖν ἅμα καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστῳ γιγνομένας συμφοράς· συγγνώμην δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετουμέ- E νοις ὡς τὰ τοῦ νομοθετοῦντος εἰκότως ἐνίοτε οὐ δύνανται προστάγματα τελεῖν, ἃ μὴ γιγνώσκων προστάττει. ΚΛΕΙΝ. Τί δή τις οὖν, ὦ ξένε, δρῶν, πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐμμετρότατος ἂν εἴη; ΑΘΗΝ. Διαιτητὰς, ὦ Κλεινία, τοῖς τοιούτοις νόμοις καὶ νομοθετουμένοις ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ἔστιν ὅτε πλουσίου πατρὸς ἀδελφιδοῦς τὴν θείου θυγατέρα ἑκὼν οὐκ ἂν ἐθέλοι λαμβάνειν, τρυφῶν καὶ ἐπὶ μείζοσι γάμοις τὴν διάνοιαν ἐπέχων· ἔστι δ' ὅτε καὶ ξυμφορὰν τὴν μεγίστην τοῦ νομοθέτου προστάττοντος, ἀπειθεῖν ἀναγκάζοιτ' ἂν τῷ νόμῳ, μαινόμενα κηδεύματα ἀναγκάζοντος λαμβάνειν, ἢ δεινὰς ἄλλας σωμάτων ἢ F ψυχῶν ξυμφορὰς, ἃς ἀβίωτον ζῆν κεκτημένῳ. ὁ δὴ νῦν λόγος ἡμῖν περὶ τούτων, ὅδε νόμος κείσθω· Ἐάν τινες ἄρα περὶ διαθήκης ἐγκαλῶσι τοῖς κειμένοις νόμοις, περί τε ἄλλων ὡντινωνοῦν καὶ δὴ καὶ περὶ γάμων, ἢ μὴν παρόντα καὶ ζῶντα αὐτὸν νομοθέτην μήποτ' ἂν ἀναγκάσαι πράττειν οὕτω, μηδὲ γῆμαι μηδὲ γήμασθαι τοὺς νῦν ἀναγκαζομένους ἑκάτερα δρᾶν· ὁ δέ τις τῶν οἰκείων ἤ τις ἐπίτροπος φῇ, διαιτητὰς φάναι καὶ πατέρας τοὺς πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων καταλιπεῖν τοῖς ὀρφανοῖς καὶ ὀρφαναῖς τὸν νομοθέτην. πρὸς οὓς ἐπανιόντες διαδικαζέσθων οἱ περί τινος τῶν τοιούτων ἀμφισβητοῦντες, κύρια τελοῦντες τὰ τούτων δόγματα. ἂν δέ τῳ μείζων δύναμις ἐπανατίθεσθαι δοκῇ τοῖς νομοφύλαξιν, εἰς τὸ τῶν ἐκ- G κρίτων δικαστῶν δικαστήριον εἰσάγων αὐτοὺς, διαδικαζέσθω περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τῷ δὲ ἡττηθέντι παρὰ τοῦ νομοθέτου ψόγος καὶ ὄνειδος κείσθω, πολλῶν χρημάτων νοῦν κεκτημένῳ ζημία βαρυτέρα. Νῦν δὴ τοῖς ὀρφανοῖς παισὶ γένεσις οἷον δευτέρα τις γίγνοιτ' ἄν. μετὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἑκάστοις εἴρηνται τροφαὶ καὶ παιδεύσεις· μετὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἔρημον πατέρων γενομένην, μηχανᾶσθαι δεῖ τινα τρόπον ἡ τῆς ὀρφανίας τύχη τοῖς γενομένοις ὀρφανοῖς ὡς ἥκιστα ἔλεον ἕξει τῆς συμφορᾶς. πρῶτον μὲν δή φαμὲν νομοθετεῖν αὐτοῖς τοὺς νομοφύλακας ἀντὶ γεννητόρων πατέρας οὐ χείρους· καὶ δὴ καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς οἰκείων ἐπιμελεῖσθαι προστάττομεν ἐν μελέτῃ, τούτοις τε αὐτοῖς περὶ τροφῆς ὀρφανῶν προοιμιασάμενοι, καὶ τοῖς ἐπιτρόποις. εἰς τινὰ γὰρ οὖν μοι καιρὸν φαινόμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους διεξελθεῖν, ὡς ἄρα αἱ τῶν τελευτησάντων ψυχαὶ δύναμιν ἔχουσί τινα τελευτήσασαι, ᾗ τῶν κατ' ἀνθρώπους πραγμάτων ἐπιμελοῦνται. ταῦτα δὲ ἀληθεῖς μὲν, μακροὶ δ' εἰσὶ περιέχοντες λόγοι. πιστεύειν τε τῶν ἄλλαις φήμαις χρεὼν περὶ τὰ τοιαῦτα, οὕτω πολλαῖσι καὶ σφόδρα παλαιαῖς οὔσαις· πιστεύειν δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ἂν περ μὴ παντάπασιν ἄφρονες φαίνωνται. ταύτῃ δὲ εἰ ταῦτ' ἐστὶ κατὰ φύσιν, πρῶτον μὲν τοὺς ἄνω θεοὺς φοβείσθων, οἳ τῶν ὀρφανῶν τῆς ἐρημίας αἰσθήσεις ἔχουσιν, εἶτα τὰς τῶν κεκμηκότων ψυχὰς, αἷς ἐστιν ἐν τῇ φύσει τῶν αὑτῶν ἐκγόνων κήδεσθαι διαφερόντως, καὶ τιμῶσί τε αὐτοὺς εὐμενεῖς εἶναι, καὶ ἀτιμάζουσι δυσμενεῖς.

A δὲ τὰς τῶν ζώντων μὲν, ἐν γήρᾳ δὲ ὄντων καὶ ἐν μεγίσταις τιμαῖς, ὅπουπερ πόλις εὐνομοῦσα εὐδαιμονεῖ, τούτοις οἱ παῖδες παίδων φιλοστοργοῦντες ζῶσι μεθ' ἡδονῆς· καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὀξὺ μὲν ἀκούουσι, βλέπουσί τε ὀξὺ, τοῖς τε περὶ αὐτὰ δικαίοις εὐμενεῖς εἰσὶ, νεμεσῶσί τε μάλιστα αὐτοῖς εἰς ὀρφανὰ καὶ ἔρημα ὑβρίζουσι, παρακαταθήκην εἶναι μεγίστην ἡγούμενοι καὶ ἱερωτάτην· οἷς ἐπίτροπον καὶ ἄρχοντα πᾶσι δεῖ τὸν νοῦν, ᾧ καὶ βραχὺς ἐνείη, προσέχοντα, καὶ εὐλαβούμενον περὶ τροφήν τε καὶ παιδείαν ὀρφανῶν, ὡς ἔρανον εἰσφέροντα ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς αὑτοῦ, κατὰ δύναμιν παντὸς πᾶσαν εὐεργετεῖν. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς τῷ πρὸ τοῦ νόμου B μύθῳ, καὶ μηδὲν εἰς ὀρφανὸν ὑβρίσας, οὐκ εἴσεται ἐναργῶς τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργὴν νομοθέτου· ὁ δὲ ἀπειθὴς καί τινα πατρὸς ἢ μητρὸς ἔρημον ἀδικῶν, διπλῆν τινέτω πᾶσαν τὴν βλάβην ἢ περὶ τὸν ἀμφιθαλῆ γενόμενος κακός. τὴν δὲ ἄλλην νομοθεσίαν, ἐπιτρόποισί τε περὶ ὀρφανοὺς, ἄρχουσί τε περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐπιτρόπων. εἰ μὲν δὴ παράδειγμά τε τροφῆς παίδων ἐλευθέρων ἐκέκτηντο αὐτοὶ, τρέφοντες τοὺς αὑτῶν καὶ τῶν οἰκείων χρημάτων ἐπιμελούμενοι, ἔτι δὲ νόμοις περὶ αὐτῶν τούτων μετρίως διῃρημένοις εἶχον, εἶχε τινὰ λόγον ἂν, ἐπιτροπικοὺς τινὰς νόμους, ὡς ὄντας ἰδίᾳ διαφέροντας πολὺ, τιθέναι, ποικίλλοντας C ἐπιτηδεύμασιν ἰδίοις τὸν τῶν ὀρφανῶν βίον παρὰ τὸν τῶν μή· νῦν δὲ εἰς μὲν τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὐ πολὺ διαφέρον ἡ παρ' ἡμῖν ὀρφανία κέκτηται τῆς πατρονομικῆς· τιμαῖς δὲ καὶ ἀτιμίαις ἅμα καὶ ἐπιμελείαισιν οὐδαμῶς ἐξισοῦσθαι φιλεῖ. διὸ δὴ περὶ τοῦτο αὐτὸ τὴν ὀρφανῶν πέρι νομοθεσίαν παραμυθούμενός τε καὶ ἀπειλῶν ὁ νόμος ἐσπούδακεν. ἔτι δ' ἀπειλή τις ἂν τοιάδε εἴη μάλα ἔγκαιρος. Ὃς ἂν θήλειαν εἴτε ἄρρενα ἐπιτροπεύῃ, καὶ ὃς ἂν ἐπιτρόπου φύλαξ τῶν νομοφυλάκων κατασταθεὶς ἐπιμελῆται, μὴ χεῖρον ἀγαπάτω τῶν αὑτοῦ τέκνων τὸν τῆς ὀρφανικῆς μετειληφότα τύχης· μηδὲ τῶν οἰκείων τῶν τοῦ τρεφομένου χεῖρον χρημάτων ἐπιμελείσθω, βέλτιον δὲ ἢ τῶν αὑτοῦ, κατὰ προθυμίαν. ἕνα δὲ τοῦτον D νόμον ἔχων ὀρφανῶν πέρι πᾶς ἐπιτροπευέτω· ἐὰν δὲ ἄλλως τις περὶ τὰ τοιαῦτα πράττῃ παρὰ τὸν νόμον τόνδε, ὁ μὲν ἄρχων ζημιούτω τὸν ἐπίτροπον· ὁ δὲ ἐπίτροπος, τὸν ἄρχοντα εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστήριον εἰσάγων, ζημιούτω τῷ δόξαντι τιμήματι τῷ δικαστηρίῳ διπλῇ. ἐὰν δ' ἐπίτροπος ἀμελεῖν ἢ κακουργεῖν δοκῇ τοῖς οἰκείοις ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ πολιτῶν, εἰς ταὐτὸν ἀγέτω δικαστήριον· ὅ, τι δ' ἂν ὄφλῃ, τετραπλασίαν μὲν τούτου τίνειν· γιγνέσθω δὲ τὸ μὲν ἥμισυ, τοῦ παιδὸς· τὸ δ' ἥμισυ τοῦ καταδικασαμένου τὴν δίκην. ἅμα δ' ἂν ἡβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι, μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ἔστω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπίας. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τῶν ἐπιτρόπων, τιμᾶν E τὸ δικαστήριον ὅ, τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. ἐὰν δὲ δὴ τῶν ἀρχόντων, ἀμελείᾳ μὲν δόξας κακῶσαι τὸν ὀρφανὸν, ὅ τι χρὴ τίνειν αὐτὸν τῷ παιδὶ, τιμάτω τὸ δικαστήριον· ἐὰν δὲ ἀδικίᾳ, πρὸς τῷ τιμήματι, τῆς ἀρχῆς τῶν νομοφυλάκων ἀφιστάσθω· τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως ἕτερον νομοφύλακα ἀντὶ τούτου καθιστάτω τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει. Διαφοραὶ πατέρων τε πρὸς αὑτῶν παῖδας γίγνονται, καὶ παίδων πρὸς γεννήτας, μείζους ἢ χρεών· ἐν αἷς οἵ τε πατέρες ἡγοῖντ' ἂν δεῖν τὸν νομοθέτην νομοθετεῖν ἐξεῖναι σφίσιν ἐὰν βούλωνται τὸν υἱὸν ὑπὸ κήρυκος ἐναντίον ἁπάντων ἀπειπεῖν υἱὸν κατὰ νόμον μηκέτ' εἶναι· υἱεῖς τ' αὖ σφίσι πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθεμένους αἰσχρῶς, ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι. ταῦτα δὲ ὄντως ἐν παγκάκων ἤθεσιν ἀνθρώπων γίγνεσθαι φιλεῖ. ἐπεὶ ἡμίσεών γε F ὄντων τῶν κακῶν, οἷον, μὴ κακοῦ μὲν πατρὸς, υἱέος δὲ, ἢ τοὐναντίον, οὐ γίγνονται ξυμφοραὶ τηλικαύτης ἔχθρας ἔκγονοι. ἐν μὲν οὖν ἄλλῃ πολιτείᾳ παῖς ἀποκεκηρυγμένος οὐκ ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπολις εἴη. ταύτης δὲ ἧς οἵδε οἱ νόμοι ἔσονται, ἀναγκαίως ἔχει εἰς ἄλλην χώραν ἐξοικίζεσθαι τὸν ἀπάτορα. πρὸς γὰρ τοῖς τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίοις οἴκοις οὐκ ἔστιν ἕνα προσγενέσθαι. διὸ δεῖ δὴ τὸν ταῦτα πεισόμενον ἐν δίκῃ, μὴ ὑπὸ ἑνὸς πατρὸς, ὑπὸ δὲ τοῦ γένους ἀπορρηθῆναι παντός. ποιεῖν δὲ χρὴ τῶν τοιούτων πέρι κατὰ νόμον τοιόνδε τινά· Ὃν ἂν θυμὸς ἐπίῃ μηδαμῶς εὐτυχὴς, εἴτ' οὖν ἐν δίκῃ, εἴτε καὶ μὴ, ὃν ἔτεκέ τε καὶ ἐξεθρέψατο, τοῦτον ἐπιθυμεῖν ἀπαλλάξαι τῆς αὑτοῦ ξυγγενείας, μὴ φαύλως G οὕτως ἐξέστω μηδ' εὐθὺς τοῦτο δρᾶν· πρῶτον δὲ συλλεξάτω τοὺς αὑτοῦ ξυγγενεῖς, μέχρις ἀνεψιῶν, καὶ τοὺς τοῦ υἱέος ὡσαύτως τοὺς πρὸς μητρὸς· κατηγορείτω δὲ ἐν τούτοις, διδάσκων ὡς ἄξιος ἅπασιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκεκηρῦχθαι. δότω δὲ καὶ τῷ υἱεῖ λόγους τοὺς ἴσους, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τούτων οὐδὲν πάσχειν. καὶ ἐὰν μὲν πείθῃ ὁ πατὴρ, καὶ συμψήφους λάβῃ πάντων τῶν συγγενῶν ὑπὲρ ἥμισυ, πλὴν πατρὸς διαψηφιζομένου καὶ μητρὸς καὶ τοῦ φεύγοντος, τῶν τε ἄλλων ὁπόσοιπερ ἂν ὦσι γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν τέλειοι, ταύτῃ μὲν καὶ κατὰ ταῦτα ἐξέστω τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ἀποκηρύττειν· ἄλλως δὲ, μηδαμῶς. τὸν δ' ἀποκηρυχθέντα ἐάν τις τῶν πολιτῶν υἱὸν βούληται θέσθαι, μηδεὶς νόμος ἀπειργέτω ποιεῖσθαι. τὰ γὰρ H τῶν νέων ἤθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μεταβάλλειν ἑκάστοτε πέφυκεν. ἀποκηρυχθέντα δὲ ἄν τις δέκα ἐτῶν μὴ ἐπιθυμήσῃ θετὸν υἱὸν ποιήσασθαι, τοὺς τῶν ἐπιγόνων ἐπιμελητὰς τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν, ἐπιμελεῖσθαι καὶ τούτων, ὅπως ἂν μετάσχωσι τῆς αὐτῆς ἀποικίας ἐμμελῶς. ἐὰν δέ τις τινὰ νόσος, ἢ γῆρας, ἢ καὶ τρόπων χαλεπότης, ἢ καὶ ξύμπαντα ταῦτα ἔκφρονα ἀπεργάζηται διαφερόντως τῶν πολλῶν, καὶ λανθάνῃ

A ſeniorum viuentium animos, qui maximis in ciuitate felici funguntur honoribus. Quos filij nepoteſque dum colunt, iucundiſſimè viuunt. Hi acutè hæc audiunt: & acutè perſpiciunt: eiſque qui iuſtè orphanos tractant, beneuoli ſunt. Illis autem maximè indignantur, qui contumeliis parentibus orbos afficiunt. Orphanos quippe maximum ſacratiſſimúmque depoſitum putant. His omnibus tutor & magiſtratus commonitus, mentem ſi quam habet, ad hanc rem adhibebit: ac de diſciplina educationéque orphanorum ita prouidebit B pro viribus, vt ſibi & ſuis prouidere videatur. Quicunque hoc ante legem exordio perſuaſus, ab omni in orphanos contumelia ſe continebit, iram legum effugiet. At qui præfationem hanc aſpernatus, aliquem aut patre aut matre priuatum iniuriis afficit, damnum duplum reſtituat, ac ſi quem parentes ambos habentem læſerit. Sed leges quæ ſequuntur, tutoribus prout erga orphanos ſe gerant, magiſtratibus prout de cura tutorum inquirant, conſcribimus. Si ergo educationis liberorum ipſi propria & diſtincta quædam haberent exempla: ac ipſos educantes, de rebus ſuis aliter prouiderent, legéſque de iſtis mediocriter diſtinctas haberent: non abſque cauſa tutoris C leges, quoniam multum ab illis differrent, ſeorſum ederemus, aliis ſtudiis orphanorum vitam, aliis non orphanorũ munientes. Nunc verò ad hæc vniuerſa, orbitas eiúſque cura nõ multum differt, quãtum ad leges attinet, à gubernatione paterna: ſed honore, contemptu, cura exæquari minimè ſolet. Quapropter lex conſolando minandóque orphanorum curæ ſtudet. Neque ab re fuerit, ſi hunc in modum minemur. Qui fœminam marémue tutatur, & qui de legum cuſtodibus tutorem obſeruare conſtitutus eſt, nõ minus orphanos quàm ſi genuiſſet eos diligat, neque res illorum peius quàm ſuas gubernet, i- D mo etiam affectu animi melius. Vnam verò hanc legem ſemper in animo habentes tutelam peragant. Siquis huic legi derogauerit, tutor quidem à magiſtratu condemnetur. Magiſtratus autem ad electorũ iudiciũ à tutore vocatus, duplo damno afficiatur. Id damnum ſententia iudicum æſtimetur. Quòd ſi tutor negligere, aut malitioſè agere propinquis aut cæterorum ciuium alicui videbitur, in idem iudicium adductus, quadruplum damni reſtituat: cuius pars altera puero, accuſatori altera deferatur. Poſtquàm verò ad pubertatem orphanus venit, ſi malè ſecum egiſſe tutorem duxerit, ad quinquenniũ vſque ab exacta tutela in tutorem ſibi agere liceat. Et ſi tutor E quiſpiam cõdemnabitur, quid pati daréue debeat, à iudicibus decernatur. Si magiſtratuum aliquis per negligentiam obfuiſſe orphano videatur: quid ipſi reſtituendũ ſit, iudices ſtatuant. Sin verò etiam per iniuriam, non ſolum damnum reſtituat, verumetiam magiſtratu legis cuſtodum priuetur: & alius pro eo ciuitati regioníque à populo confeſtim creetur. Solêt patrum aduerſus filios querelæ fieri, filiorum quoque in parentes, maiores quàm deceat: quarũ cauſa patres ſcribi oportere à legiſlatore fortè putent, liceat ſibi ſi velint publico præconio filium abdicare, ne amplius ſecundum legem filius ſit: & filiis parentes morbis vel ſenio turpiter affectos liceat amentiæ accuſare. Hæc omnia vbi peſſimi omnino mores hominum ſunt, F accidere ſolent. Nam ſi dimidium ſolum eſſet malum, vt ſi parentes mali vel filij ſolum eſſent, tam grauium inimicitiarum calamitates non euenirent. Profectò in alia quauis republica abdicatus filius, non neceſſario ciuitate priuatur. In ea verò quæ his legibus gubernabitur, aliò abire patre priuatum neceſſe eſt. Quippe cùm ad quadraginta & quinquies mille domos nulla poſſit accedere. Quapropter oportet filium iure abdicandum, non à patre ſolo, ſed à genere vniuerſo depelli. Itaque in rebus huiuſmodi tali quadam lege agendum. Quando aliquis infelici indignatione commotus, ſiue iure ſeu iniuria iraſcatur, quem genuit educauítque à cognatione ſua cupit re- G iicere, non liceat leuiter ſubitóque id facere: ſed primum genere ſibi propinquos vſque ad patrueles, propinquos item filij ex parte matris conuocet. Apud quos accuſet filium, oſtendátque dignum eſſe qui à propinquis ſuis omnibus depellatur. Deinde filio quoque cauſam ſuam dicendi poteſtatem concedat: quòd videlicet talis non ſit, vt reiici debeat. Poſtremo ſuffragia præter parentes & filium ipſum propinqui omnes tam viri quàm mulieres conferant, niſi ætas impedimento ſit. Et ſi plura quàm dimidiæ partis ſuffragia patri ſuffragantur, liceat ei filiũ abdicare: aliter minimè. Siquis autẽ ciuiũ, abdicatũ adoptare voluerit, nulla id lege vetetur. Iuuenũ enim mores ſępe in vita varieq; mutãtur. Ac ſi nemo circa decẽniũ, reiectũ H filiũ coniũgere ſibi adoptione voluerit, curatores prolis ſupra modũ adauctæ, quã cõſtituimus trãſmiſſis colonis amputari, de his quoq; prouideãt, vt eiuſdẽ coloniæ participes cõgruè fiãt. Quãdo & quo modo filius accuſabit patrẽ.
Siquis morbo, aut ſenio, aut morũ acerbitate, aut his omnibus magis quàm alij exagitatus in dementiam incidat, lateátque

id omnes præter domeſticos: ille verò tanquam dominus rem familiarem diſſipet: & filius dementiæ patrem accuſare formidet: lex ita fieri iubeat, primo quidem filius ad ſeniores legum cuſtodes profectus calamitatem patris enarret, qui re ſatis inſpecta, accuſandus necne pater ſit, conſulant, dein ſi accuſandum decreuerint, teſtes ſimul & adiutores ſint accuſanti. Et ſi pater damnabitur: nec minimum quidem de rebus ſuis in poſterum diſponere queat: nec tanquam paterfamilias amplius, ſed quaſi filius ac puer domum habitet. Si vir & vxor propter morum acerbitatem inuicem non conueniant, decem viri de legum cuſtodibus qui medij ſint, & decẽ mulieres de curatricibus connubiorum prouideant. Quorum ſententia ſi ita conciliati fuerint, valida & ſtabilis habeatur. Sin autem illorum animi vehementius etiam iracundia fluctuent, facto diuortio, illos pro viribus quærant, qui vtriſque conueniant. Videntur autem in eiuſmodi hominibus acerbiores natura mores ineſſe. Quare maturiora mitioráque ingenia iſtis accommodanda ſunt: & quicunque ſine filiis ſunt, aut paucos procrearunt, diſſentiúntque, procreandorum liberorum cauſa coniugium rurſus quærere compellendi. Quòd ſi filios non paucos habent, atque diſſentiunt, ſenectutis mutuo curandæ gratia diuortio facto, aliud coniugium ineant. Si mulier liberis maribus fœminiſque relictis mortua eſt, lex virum nõ cogat quidem, ſed perſuadeat, filios ſuos educare adducta nouerca, at ſi defuncta vxor filios non reliquerit, duci alteram cogat, ex qua tum familiæ ſuæ, tum ciuitati quantum ſatis ſit, ſobolem procreet. Si vir ſufficiẽtes reliquit filios, mater ipſos vidua educato. Quòd ſi iunior eſſe videatur, quàm vt ſana ſine viro viuere poſſit, propinqui eius cum mulieribus connubiorum curatricibus concilio habito, quod ſibi illiſque videbitur, id exequantur. Si verò liberis egeant, liberorum quoque gratia ducant nubántve. Liberorum autem ſufficiens numerus, mas & fœmina ſecundum legem. Quoties vtrinque conceditur, natos pueros eorum filios eſſe qui ſibi eos vendicant, ſed res iudicio eget, vtrum parentum potius ſequi natus debeat, ſic agatur. Serua ſi ſeruo aut libero aut liberto coniuncta peperit, ſeruæ domino natus detur: ſin ex ſeruo libera peperit, ſerui dominus, nati ſimiliter dominus eſto. Quòd ſi quiſpiam ex ſerua ſua natum ſuſceperit, aut quæpiam ex ſeruo peperit proprio, idque pateat, natum quidem ex ſerua & libero mulieres in aliam regionem cum patre ſimul emittant. Natum verò ex libera & ſeruo legum cuſtodes vnà cum matre extra fines expellant. Parentes negligere, nec Deus, nec homo mentis compos alicui vnquam conſulet. Sed quod de cultu deorum ignorare non oportet, id rectè dictum ad honorandos parentes procemium erit. Leges de diis antiquæ apud omnes dupliciter poſitæ ſunt. Nempe alios deorum cernentes, eos ipſos quos cernimus, colimus. Alios verò nõ videmus quidem, ſed eorum imagines fabricamus, eáſque licet inanimes dum honoramus, deos ipſos viuentes exiſtimamus ob id maximè nobis gratos & propitios fore. Cuius ergo pater, aut mater, vel horum parentes ſenio confecti quaſi theſaurus quidam domi iacent: is putet nunquam aliud ſibi tale ſimulacrum magiſque efficax domui ſuæ affuturum, ſi rectè, vt decet, ab eo colitur. C L. Quiſnam rectus colendi modus? A T H E. Dicam. Digna enim ô amici hæc auditu ſunt. C L I N. Age igitur dic. A T H E N. Oedipus contemptus à filiis ea illis imprecatus eſt, quæ exaudita effectáque à diis apud omnes feruntur. Amyntora quoque Phœnici filio iratum, illi maledixiſſe ferunt: & Hippolyto Theſea: plurimóſque alios aliis. Quibus apertiſſimum factum eſt, à diis preces parẽtum aduerſus filios exaudiri. Nihil enim imprecatione parentis non iniuria pernicioſius filio. Nemo verò cùm pater aut mater ab eo cõtemnitur, tunc ſolùm à deo putet orationes eorum ſecundum naturam exaudiri: ſed cùm etiam honoratur: ac ideo cùm lætiores bona liberis à diis petũt, exaudiri eos ſimiliter exiſtimare debemus, atque ideo nobis æqua inde diſtribui. Nam aliter in bonis diſtribuendis iuſti non eſſent, quod longè à diis abeſſe neceſſe eſt. C L I. Certè. A T H E. Quapropter exiſtimandum eſt, vt paulò antè diximus, nullum apud deos magis honorãdum ſimulacrum habere nos poſſe quàm patres & auos ſenio confectos matréſque ſimiliter. Quibus honoratis deus gaudet, alioquin eos minimè exaudiret. Mirabilius enim parentum ſimulacrum nobis quàm inanimes quæque imagines videri debet. Nam quæ animam habent, quando coluntur à nobis, pro nobis orant fauéntque quotidie: quando deſpiciuntur, cõtrà, quæ verò anima carent, neutrum horum faciũt. Quocirca qui erga parentes & auos cæteróſque huiuſmodi rectè ſe gerit, is ad deos ſibi conciliandos ſimulacrorum omnium optima poſſidet. C L. Præclarè dixiſti. A T H E. Omnes igitur non inſani verentur, colúntque parentum orationes, non ignorantes multis ſæpe profuiſſe obfuiſſéque. Cùm hæc ita natura conſtituta ſint: probis quidem viris ſeniores parẽtes pro magno quæſtu

De diuortio.

Preces parentum aduerſus liberos ſæpe audiri.

A τοὺς ἄλλους πλὴν τῶν συνδιαιτωμένων, οἰκοφθορῇ δέ, ὡς ὢν τῶν αὐτοῦ κύριος· ὁ δὲ υἱὸς ἀπορῇ, καὶ ὀκνῇ τὴν τῆς παρανοίας γράφεσθαι δίκην· νόμος αὐτῷ κείσθω· πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς πρεσβυτάτους τῶν νομοφυλάκων ἐλθόντα διηγήσασθαι τὴν τοῦ πατρὸς ξυμφοράν· οἱ δέ, καθιδόντες ἱκανῶς, ξυμβουλευόντων ἐάν τε δέῃ γράφεσθαι καὶ ἐὰν μὴ τὴν γραφήν. ἐὰν δὲ ξυμβουλεύωσι, γιγνέσθωσαν τῷ γραφομένῳ μάρτυρες ἅμα καὶ ξύνδικοι. ὁ δὲ ὄφλων, τοῦ λοιποῦ χρόνου ἄκυρος ἔστω τῶν αὐτοῦ καὶ τὸ σμικρότατον διατίθεσθαι· καθάπερ παῖς δὲ οἰκείτω τὸν ἐπίλοιπον βίον. ἐὰν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ μηδαμῇ ξυμφέρωνται, τρόπων δυστυχίᾳ χρώμενοι, δέκα μὲν ἄνδρας τῶν νομοφυλάκων ἐπιμελεῖσθαι τῶν τοιούτων ἀεὶ χρεὼν τοὺς μέσους, δέκα δὲ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν, ὡσαύτως.
B καὶ ἐὰν μὲν δὴ ξυναλλάττειν δύνωνται, ταῦτ' ἔστω κύρια· ἐὰν δ' αἱ ψυχαὶ κυμαίνωσι μειζόνως αὐτῶν, ζητεῖν κατὰ δύναμιν οἵτινες ἑκατέρῳ ξυνοικήσουσιν. εἰκὸς δὲ εἶναι τοὺς τοιούτοις μὴ πρᾳέσιν ἤθεσι κεκραμένους· βαθύτερα δὴ τούτοις καὶ πρᾳότερα τρόπων ἤθη ξύννομα πειρᾶσθαι προσαρμόττειν. καὶ ὅσοι μὲν ἂν ἄπαιδες αὐτῶν ἢ ὀλιγόπαιδες ὄντες διαφέρωνται, καὶ παίδων ἕνεκα τὴν συνοίκησιν ποιεῖσθαι· ὅσοι δ' ἂν ἱκανῶν ὄντων παίδων, τῆς συγκαταγηράσεως ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας ἀλλήλων, τὴν διάζευξίν τε καὶ σύζευξιν ποιεῖσθαι χρεών. ἐὰν δὲ τελευτᾷ γυνὴ καταλιποῦσα παῖδας θηλείας τε καὶ ἄρρενας, συμβουλευτικὸς
C ἂν εἴη νόμος ὁ τιθέμενος, οὐκ ἀναγκαστικός, τρέφειν τοὺς ὄντας παῖδας μὴ μητρυιὰν ἐπαγόμενον· μὴ δὲ ὄντων, ἐξ ἀνάγκης γαμεῖν, μέχριπερ ἂν ἱκανοὺς γεννήσῃ παῖδας τῷ τε οἴκῳ καὶ τῇ πόλει. ἢν δὲ ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ παῖδας ἱκανοὺς λιπών, ἡ μήτηρ τῶν παίδων αὐτοῦ μένουσα τρεφέτω. νεωτέρα δ' ἂν δοκῇ τοῦ δέοντος εἶναι πρὸς τὸ ζῆν αὖ ὑγιαίνουσα ἄνανδρος, οἱ προσήκοντες, πρὸς τὰς τῶν γάμων ἐπιμελουμένας γυναῖκας κοινούμενοι, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τε καὶ ἐκείναις περὶ τῶν τοιούτων ποιούντων· ἐὰν δὲ ἐνδεεῖς τέκνων ὦσι, καὶ παίδων ἕνεκα. παίδων δὲ ἱκανότης ἀκριβής, ἄρρην καὶ θήλεια ἔστω τῷ νόμῳ. Ὅταν δὲ ὁμολογῆται μὲν τὸ γενόμενον εἶναι τῶν ποιουμένων ἔκγονον, δέηται δὲ κρί-
D σεως τινὶ τὸ γεννηθὲν ἕπεσθαι χρεών· δούλη μὲν ἐὰν συμμίξῃ δούλῳ, ἢ ἐλευθέρῳ, ἢ ἀπελευθέρῳ, πάντως τοῦ δεσπότου ἔστω τῆς δούλης τὸ γενόμενον· ἐὰν δέ τις ἐλευθέρα δούλῳ συγγίγνηται, τοῦ δεσπότου ἔστω τὸ γιγνόμενον τοῦ δούλου. ἐὰν δ' ἐξ αὐτοῦ δούλης ἢ ἐκ δούλου ἑαυτῆς, καὶ περιφανὲς τοῦτ' ᾖ, τὸ μὲν τῆς γυναικὸς αἱ γυναῖκες εἰς ἄλλην χώραν ἐκπεμπόντων, σὺν τῷ πατρί· τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς οἱ νομοφύλακες, σὺν τῇ γεννησάσῃ. γονέων δὲ ἀμελεῖν, οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν ἔχων ξύμβουλος ποτὲ γένοιτ' ἂν οὐδεὶς οὐδενί. φρονῆσαι δὲ χρὴ περὶ θεῶν θεραπείας τοιόνδε προοίμιον ἂν γενόμενον, εἰς τὰς τῶν γεννησάντων τιμάς τε καὶ ἀτιμίας ὀρθῶς συντεταγμένον· Νόμοι περὶ θεοὺς ἀρχαῖοι
E κεῖνται παρὰ πᾶσι διχῇ. τοὺς μὲν γὰρ τῶν θεῶν ὁρῶντες σαφῶς, τιμῶμεν· τῶν δ' εἰκόνας, ἀγάλματα ἱδρυσάμενοι, οἷς ἡμῖν ἀγάλλουσι καίπερ ἀψύχους ὄντας, ἐκείνους ἡγούμεθα τοὺς ἐμψύχους θεοὺς πολλὴν διὰ ταῦτ' εὔνοιαν καὶ χάριν ἔχειν. πατὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτέ, ἄγαλμα αὐτῶν τοιοῦτον ἐφέστιον οἴκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων, μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὴ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος. ΚΛΕΙΝ. Τίνα δὴ τὴν ὀρθότητα εἶναι φράζεις; ΑΘΗΝ. Ἐγὼ ἐρῶ. καὶ γὰρ οὖν ἄξιον, ὦ φίλοι, ἀκούειν τά γε δὴ τοιαῦτα. ΚΛΕΙΝ. Λέγε μόνον. ΑΘΗΝ. Οἰδίπους (φαμὲν) ἀτιμασθεὶς, ἐπεύ-
F ξατο τοῖς αὐτοῦ τέκνοις ἃ δὴ καὶ πᾶς ὑμνεῖ τέλεα καὶ ἐπήκοα γενέσθαι παρὰ θεῶν· Ἀμύντορά τε Φοίνικι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαρᾶσθαι παιδὶ θυμωθέντα· καὶ Ἱππολύτῳ Θησέα· καὶ ἑτέροις ἄλλοις μυρίοις μυρίοις, ὧν γέγονε σαφές, ἐπηκόους εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεούς. βλαβερὸς γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις, ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἄλλοις, δικαιότατα. μὴ δή τις ἀτιμαζομένῳ μὲν διαφερόντως πατρὶ πρὸς παίδων καὶ μητρὶ θεὸν ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς ἡγείσθω γίγνεσθαι κατὰ φύσιν· τιμωμένῳ δὲ ἄρα καὶ περιχαρεῖ σφόδρα γενομένῳ, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἐν εὐχαῖς λιπαρῶς εἰς ἀγαθὰ τοῖς παισὶ παρακαλοῦντος θεούς, οὐκ ἄρα τὰ τοιαῦτα ἀκούειν ἐξ ἴσου καὶ
G νέμειν ἡμῖν αὐτοὺς ἡγησόμεθα; ἀλλ' οὐκ ἄν ποτε δίκαιοι νομεῖς εἶεν ἀγαθῶν· ὃ δή φαμεν ἥκιστα θεοῖς εἶναι πρέπον. ΚΛΕΙΝ. Πολύ γε. ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν διανοηθῶμεν ὃ σμικρῷ πρότερον εἴπομεν, ὡς οὐδὲν πρὸς θεῶν τιμιώτερον ἄγαλμα ἂν κτησαίμεθα πατρὸς καὶ προπάτορος παρειμένων γήρᾳ, καὶ μητέρων τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐχουσῶν· οὓς ὅταν ἀγάλλῃ τις, τιμαῖς γέγηθεν ὁ θεός. οὐ γὰρ ἂν ἐπήκοος ἦν αὐτῶν. θαυμαστὸν γὰρ δή που τὸ προγόνων ἵδρυμα ἡμῖν ἐστι, διαφερόντως τῶν ἀψύχων. τὰ μὲν γὰρ θεραπευόμενα ὑφ' ἡμῶν ὅσα ἔμψυχα, ξυνεύχεται ἑκάστοτε, καὶ ἀτιμαζόμενα, τἀναντία· τὰ δ', οὐδέτερα. ὥστε ἂν ὀρθῶς τις χρῆται πατρὶ καὶ προπάτορι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πάντων πρὸς θεοφιλῆ μοῖραν κυριώτατα ἀγαλμάτων ἂν κέκτητο. ΚΛΕΙΝ. Κάλλιστ' εἶπες. ΑΘΗΝ.
H Πᾶς δὴ νοῦν ἔχων φοβεῖται καὶ τιμᾷ, γονέων εὐχὰς εἰδὼς πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιτελεῖς γενομένας. τούτων οὖν οὕτω φύσει διατεταγμένων, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἕρμαιον, πρόγονοι γηραιοί, ζῶντες μέχρι τῶν ἐσχά-

των τοῦ βίου· καὶ ἀπιόντες νέοι, σφόδρα ποθεινοί· τοῖς δὲ κακοῖς εὖ μάλα φοβεροί. πᾶς δὴ τιμάτω πάσαις τιμαῖς τοῖς ἐννόμοις τοὺς αὑτοῦ γεννήτορας, τοῖς νῦν πεισθεὶς λόγοις. εἰ δ' οὖν τινὰ κατέχοι φήμη κωφὴ τῶν τοιούτων προοιμίων, νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις ὀρθῶς κείμενος ἂν εἴη. Ἐάν τις ἐν τῇδε τῇ πόλει γονέων ἀμελέστερον ἔχῃ τοῦ δέοντος, καὶ μὴ τῶν υἱῶν καὶ πάντων τῶν ἐκγόνων οὐ τοῦ καὶ ἑαυτοῦ μειζόνως εἰς ἅπαντα ἐπιτρέπων καὶ ἀποπληρῶν ᾖ τὰς βουλήσεις, ἐξαγγελλέτω μὲν ὁ πάσχων τι τοιοῦτον, εἴτε αὐτός, εἴτε τινὰ πέμπων, πρὸς τρεῖς μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους, τρεῖς δ' αὖ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν ἐπιμελουμένων. οἱ δ' ἐπιμελείσθωσαν, κολάζοντες τοὺς ἀδικοῦντας· νέους μὲν ὄντας ἔτι, πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, μέχριπερ ἂν ἐτῶν ἄνδρες μὲν τυγχάνωσιν ὄντες τριάκοντα· γυναῖκες δὲ δέκα πλείοσιν ἔτεσιν, κολαζέσθωσαν ταῖς κολάσεσι. ἐὰν δὲ πορρωτέρω τούτων τῶν ἐτῶν ὄντες, τῶν αὐτῶν ἀμελειῶν περὶ γονέας μὴ ἀφιστῶνται, κακῶσι δὲ τινάς τινες, εἰς δικαστήριον εἰσαγόντων αὐτοὺς εἰς ἕνα καὶ ἑκατὸν τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἂν ὦσι πρεσβύτατοι ἁπάντων. ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ,τι χρὴ τίνειν ἢ πάσχειν· ἀπόρρητον μηδὲν ποιούμενοι ὅσον δυνατὸς ἄνθρωπος πάσχειν ἢ τίνειν. ἐὰν δέ τις ἀδυνατῇ κακούμενος φράζειν, ὁ πυθόμενος τῶν ἐλευθέρων ἐξαγγελλέτω τοῖς ἄρχουσιν· ἢ κακὸς ἔστω καὶ ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι βλάβης. ἐὰν δὲ δοῦλος μηνύσῃ, ἐλεύθερος ἔστω. καὶ ἐὰν μὲν τῶν κακούντων ἢ κακουμένων δοῦλος, ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀφείσθω· ἐὰν δὲ τινὸς ἄλλου τῶν πολιτῶν, τὸ δημόσιον ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὴν τῷ κεκτημένῳ καταβαλλέτω. τοῖς ἄρχουσι δὲ ἐπιμελὲς ἔστω, μή τις ἀδικῇ τὸν τοιοῦτον, τιμωρούμενος τῆς μηνύσεως ἕνεκα. Ὅσα τις ἄλλος ἄλλον πημαίνει φαρμάκοις, τὰ μὲν θανάσιμα αὐτῶν διείρηται· τῶν δὲ ἄλλων πέρι βλάψεων, εἴτε τις ἄρα πώμασιν ἢ καὶ βρώμασιν, ἢ ἀλείμμασιν ἑκὼν ἐκ προνοίας πημαίνει, τούτων οὐδέν πω διερρήθη. διτταὶ γὰρ δὴ φαρμακεῖαι κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων οὖσαι γένος, ἐπίσχουσι τὴν διάρρησιν. ἣν μὲν γὰρ τανῦν διαρρήδην εἴπομεν, σώμασι σώματα κακουργοῦσά ἐστι κατὰ φύσιν. ἄλλη δὲ ἣ μαγγανείαις τέ τισι καὶ ἐπῳδαῖς καὶ καταδέσεσι λεγομέναις πείθει, τοὺς μὲν τολμῶντας βλάπτειν αὐτούς, ὡς δύνανται τὸ τοιοῦτον. τοὺς δ' ὡς παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τούτων δυναμένων γοητεύειν βλάπτονται. ταῦτ' οὖν καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὔτε ῥᾴδιον ὅπως ποτὲ πέφυκε γιγνώσκειν, οὔτ' εἴ τις γνοίη, πείθειν εὐπετὲς ἑτέρους. ταῖς δὲ ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων δυσωπουμένοις πρὸς ἀλλήλους περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν πείθειν, ἄν ποτέ ἄρα ἴδωσί που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα, εἴτ' ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριόδοις, εἴτ' ἐπὶ μνήμασι γονέων αὐτῶν τινές, ὀλιγωρεῖν πάντων τῶν τοιούτων διακελεύεσθαι, μὴ σαφὲς ἔχουσι δόγμα περὶ αὐτῶν. διαλαβόντας δὲ διχῇ τὸν τῆς φαρμακείας πέρι νόμον, ὁποτέρως ἄν τις ἐπιχειρῇ φαρμάττειν, πρῶτον μὲν δεῖσθαι καὶ παραινεῖν καὶ συμβουλεύειν μὴ δεῖν ἐπιχειρεῖν τοιοῦτο δρᾷν. μηδέ, καθάπερ παῖδας, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων δειμαίνοντας φοβεῖν· μηδ' αὖ τὸν νομοθέτην τε καὶ τὸν δικαστὴν ἀναγκάζειν ἐξιᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους φόβους· ὡς πρῶτον μὲν τὸν ἐπιχειροῦντα φαρμάττειν, οὐκ εἰδότα τί δρᾷ, τά τε κατὰ σώματα, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ ἐπιστήμων ὢν ἰατρικῆς· τά τε αὖ περὶ τὰ μαγγανεύματα, ἐὰν μὴ μάντις ἢ τερατοσκόπος ὢν τυγχάνῃ. λεγέσθω δὴ λόγος ὅδε, νόμος περὶ φαρμακείας· Ὃς ἂν φαρμακεύῃ τινὰ ἐπὶ βλάβῃ μὴ θανασίμῳ, μήτε αὐτοῦ, μήτε ἀνθρώπων τῶν ἐκείνου βοσκημάτων δὲ ἢ σμηνῶν, εἴτ' ἄλλῃ βλάβῃ, εἴτ' οὖν θανασίμῳ· ἐὰν μὲν ἰατρὸς ὢν τυγχάνῃ, καὶ ὄφλῃ δίκην φαρμάκων, θανάτῳ ζημιούσθω· ἐὰν δὲ ἰδιώτης, ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι, τιμάτω περὶ αὐτοῦ τὸ δικαστήριον. ἐὰν δὲ καταδέσεσιν ἢ ἐπαγωγαῖς, ἤ τισιν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὡντινωνοῦν δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι. ἐὰν μὲν μάντις ὤν, ἢ τερατοσκόπος, τεθνάτω· ἐὰν δ' ἄνευ μαντικῆς ὤν τις φαρμακείας ὄφλῃ, ταὐτὸν καὶ τούτῳ γιγνέσθω. περὶ γὰρ αὖ καὶ τούτου τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ,τι ἂν αὐτοῖς δεῖν αὐτὸν δόξῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν. Ὅσα τις ἂν ἕτερος ἄλλον πημήνῃ κλέπτων ἢ βιαζόμενος, ἂν μὲν μείζω, μείζονα τὴν ἔκτισιν τῷ πημανθέντι τινέτω· ἐλάττω δὲ ζημιώσας, σμικροτέραν· πάντα δὲ τοσαύτην ἡλίκα ἂν ἑκάστοτε ζημιώσῃ τίς τινα· μέχριπερ ἂν ἰάσηται τὸ βλαβέν. δίκην δὲ ἕκαστος ἑκάστῳ τῷ κακουργήματι προσεπισυνὸς ἕνεκα ξυνεπομένην προσεκτισάτω· ὁ μὲν ἀνοίᾳ κακουργήσας, ἀλλοτρίᾳ πεισθεὶς διὰ νεότητα ἤ τι τοιοῦτον χρησάμενος, ἐλαφροτέραν· ὁ δὲ, διὰ οἰκείαν ἄνοιαν, ἢ δι' ἀκράτειαν ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἐν φόβοις δειλίας, ἤ τισιν ἐπιθυμίαις, ἢ φθόνοις, ἢ θυμοῖς δυσιάτοις γιγνομένοις, βαρυτέραν· οὐχ ἕνεκα τοῦ κακουργῆσαι διδοὺς τὴν δίκην· (οὐ γὰρ τὸ γεγονὸς ἀγένητον ἔσται ποτέ) τοῦ δ' εἰς τὸν αὖθις ἕνεκα χρόνον ἢ τοπαράπαν μισῆσαι τὴν ἀδικίαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν δικαιούμενον, ἢ λωφῆσαι μέρη πολλὰ τῆς τοιαύτης ξυμφορᾶς. ὧν δὴ πάντων ἕνεκα χρὴ καὶ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα βλέποντας τοὺς νόμους, τοξότου μὴ κακοῦ στοχάζεσθαι δίκην, τοῦ τε μεγέθους τῆς κολάσεως ἑκάστων ἕνεκα καὶ παντελῶς τῆς ἀξίας. ταὐτὸν δ' ἔργον δρῶντα ξυνυπηρετεῖν δεῖ τῷ νομοθέτῃ τὸν δικαστήν, ὅταν αὐτῷ τις νόμος ἐπιτρέπῃ τιμᾷν ὅ,τι χρὴ πάσχειν τὸν κρινόμενον ἢ ἀποτίνειν· τὸν δὲ, καθάπερ ζωγράφον, ὑπογράφειν ἔργα ἑπόμενα τῇ γραφῇ. ὃ δὴ καὶ νῦν, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ποιητέον ἡμῖν ὅτι κάλλιστα καὶ ἄριστα· τῶν κλοπαίων τε καὶ βιαίων πάντων τὰς ζημίας λεγομένας οἵας δεῖ γίγνεσθαι, λεκτέον, ὅπως ἂν ἡμῖν παρείκωσι θεοὶ καὶ θεῶν παῖδες νομοθετεῖν. Μαινόμενος δὲ ἄν τις ᾖ, μὴ φανερὸς ἔστω

A habentur, ſi ad ſenium vſque peruenerint, ſin verò iuniores deceſſerint, valde deſiderantur. Improbis autem contrà valde terribiles ſunt. Quapropter quilibet rationibus his inductus, parẽtes ſuos ſecundum legem honoret. Siquis verò ſurdus ad hæc exordia ſit, hanc legem rectè ſtatutam audiat. Siquis in hac ciuitate minus quàm decet parẽtes colat, nec magis eos quàm filios nepoteſque & ſeipſum diligat, præ cæteris eorum voluntati in omnibus obſequens, qui ita negligitur per ſe vel per alium ad tres de legũ cuſtodibus ſeniores rem

B deferat: & ad tres ſimiliter de connubiorum procuratoribus: qui re inueſtigata, in eos qui iniuriam intulerunt, animaduertant. In viros quidem ſi trigeſimum annum non exceſſerint, & in mulieres ſi quadrageſimum, vinculis atque verberibus. Si autem prouectiores ætate quàm diximus ſint: neque deſinant parentes negligere: imò eos etiam affligant, ad iudicium ire compellantur. Iudicent autem ciues, qui ætate cæteros omnes maximè antecedunt: & cõdemnatus ſoluat patiatúrve, quod à iudicio ſtatuetur: ita vt nihil prætermittatur, quod dare hominũ aliquis pative poſſit. Siquis verò cùm afflictus ſit, deferre non poteſt, quicunque liber audierit, magiſtratibus

C nunciet: aut improbus habeatur, & à volente quolibet damni illati accuſetur. Si autem ſeruus detulerit, liber eſto. Quod ſi affligentis vel afflicti ſeruus ſit, in libertatem à magiſtratibus vendicetur: ſin autem alicuius alterius ciuis ſeruus fuerit, pretiũ domino publicè perſoluatur. Curæ verò magiſtratibus ſit, ne quis ei qui detulerit, noceat. Quę veneno aliis ab alio fiũt, letalia quidẽ diuiſa ſunt. Cætera verò ſiue potu, ſiue cibo, ſiue inunctione ſponte & conſilio peragantur, nondum diſtinximus. Bipertitò enim generi humano venena officiunt. Primo enim, vt modò diximus, corporibus corpora ſecundum natu-

D ram læduntur: deinde magicis veneficiis & cantibus nodíſq; quibuſdam perſuadetur, iis quidẽ qui officere ſtudẽt, poſſe id aſſequi, iis verò facilè admodum ab illis veneficio lædi poſſe. Hæc verò cæteráque huiuſmodi quo pacto natura ſe habeãt, nec facilè ſciri poſſunt: nec ſiquis ſciat, aliis perſuaderi. Sed animis hominum circa hęc ægrè ſuſpicioſeque inter ſe affectis, haud admodum dignum eſt conari perſuadere: vt ſi cerea ſimulacra ſiue in ianuis ſiue in triuio ſiue in monumẽtis parentum viderint, hæc omnino deſpiciant, cùm certam de his opinionem nullam habeant. Quare bipertitò legem de veneficio partientes, primùm hortamur, monemus atque conſulimus,

E ne talia faciant: ne multos quaſi pueros terreant: nec legumlatorem & iudicem cogant huiuſmodi hominum timori mederi. Quippe qui veneno nocere nititur, ſi corporibus id illaturus eſt, niſi medicinæ peritus ſit, quid agat, ignorat. Similiter qui magicis cantibus id tentat: niſi aruſpex, monſtrorúmque interpres ſit. Sed iam lex iſta de venenis huiuſmodi ſanciatur. Qui non ad mortem hominis, ſed pecorum aut examinum, veneno vtitur, ſiue etiam vt aliter quàm morte beſtiis noceat, ſi medicus ſit, & venefici reus fuerit iudicatus, morte ſuppliciũ luat, ſin verò medicinæ ignarus, iudicium quid pati daréve ipſum oportet, conſtituat. Quando verò quis nodis, inductionibus, cantibus, ſimilibúſque veneficiis ad nocendum paratus

F deprehenſus eſt, ſi aruſpex aut prodigiorum interpres ſit, occidatur. Sin verò non fuerit, iudicium de ipſo ſimiliter quid dare pative debeat, ſtatuat. Qui clàm aut vi nocuit, magna reddat, ſi in magnis nocuit: minora, ſi in minoribus: & in omnibus tantùm reddat, vt damnum exæquetur. Præterea in ſingulis iniuriis vt penitus moderatior fiat, mulcta afficiatur: leuiore quidem, ſi propter iuuentutis imprudentiam, aliena malitia fuit impulſus: grauiore autem, ſi dementia ſua, aut immoderatis voluptatibus & doloribus aut timore, aut inuidia aut iracundia inſanabili. Pœnis verò maligni vexantur, nõ quia peccauerunt, nam quod factum eſt, infectum eſſe non poteſt: ſed Cur pœnis maligni vexentur.

G vt poſthac & peccatores ipſi, & qui puniri iniquitates viderunt, iniuſtitiam oderint, aut ſaltem minus in ſimili vitio peccent. Quorum omnium gratia oportet vt ad hæc leges reſpiciant, & boni ſagittarij ſimiles ad hoc ſignum tendant, punitionis magnitudinem in ſingulis, & quod dignum eſt, cõſiderantes. Idipſum iudicem legumlatoris miniſtrum facere decet: cùm à lege ſibi committitur, vt ipſe ſtatuat, quid dare pative damnatum oporteat. Qui ſanè non aliter quod reliquum eſt, ſuperiora imitatus exequi debet, quàm pictor ita pingere vt exemplaria diligenter ſequatur. Quod nobis ô Clinia Megilléque faciẽdum quàm pulcherrimè atque optimè cenſeo: & pœnas tam eorum quæ furto & clàm, quàm eorum quæ vi

H aguntur, quales eſſe oporteat, dicendum, prout dij nobis deorúmque filij leges ponere concedunt. Nemo furioſus palàm

in vrbe cernatur:ſed furioſum propinqui domi quomodocunque poſſunt cuſtodiant. Quòd niſi fecerint, mulctētur: qui maximi cenſus ſunt, drachmis centum, ſiue ſeruum, ſeu liberum minus diligenter cuſtodiant. Qui ſecundi, quatuor de quinque minimè partibus: qui tertij tribus: & duabus qui quarti. Multis autem modis homines furore aguntur. Alij morbo, vt hi de quibus modò diximus. Alij per iracundiam prauæ naturæ vitioſámque educationem, qui paruis inimicitiis moti altius inclamant: & turpiter inter ſe conniciantur. Nihil verò tale in ciuitate bonis legibus inſtituta, fieri decet. De conuicio igitur hæc vna omnibus lex ponatur. Nemo alicui conuicietur. Sed quicunque cum alio de re quapiam ambigit, diſcat potius doceátque tam ambigentem quàm pręſentes, ita vt omni conuitio prorſus abſtineat. Cùm enim ſibi inuicem verbis turpibus maledicunt, muliebres habentur: & in primis ex verbis, quæ certè leuiſſima res eſt, odia grauiſſima & inimicitiæ ſæpe naſcuntur. Profectò qui iræ rei penitus ingratæ morem gerit, ipſámque quaſi alimentis quibuſdam noxiis explet: is quãtum per diſciplinam antea excultus fuerat, tantùm exacerbatus poſtea iracundam animæ partem, efferatúſque, difficilem ſibi viuendi reddit rationem, & hanc amaram ab ira gratiam ſuſcipit. Ex his penè omnes ad id deuenire ſolent, vt ridiculum aliquid in aduerſarium dicant: qua in re quicunque ſe aſſuefacit, aut bonos mores penitus, vt magnanimitatem maxima ex parte amitttit. Quamobrem nemo in templo obiurgationibus his vnquam vtatur: nec vbi publica ſacrificia vel certamina peraguntur: nec in rerum venalium foro, nec in iudicio, aut alio quouis cœtu communi. Eum verò qui in hoc deliquerit, magiſtratus harum rerum præſens, liberè puniat. Quod ſi non fecerit, quaſi legum proditor, præceptorúmque legiſlaris ſpretor, nunquam ad publici cuiuſquam muneris certamẽ quaſi de virtute certaturus aſcendat. Siquis autem aliis in locis maledicto vel prouocando, vel reſpondendo vtatur, quicunque ſenior præſens fuerit, pro legum defenſione hunc verberet: & eos qui ira alieno malo concitati ſunt, comprimat. Alioquin vt prædiximus, puniatur. Neminé præterea in his conuiciis dicacitatibuſque verſari arbitramur, qui non ſæpe ridiculoſè aliquid obloquatur. Atque hoc ipſum eſt, quod damnamus: quãdo cũ ira fit. Quid porrò? comicorúmne ſatyrorúmq; ſales & ridiculoſa conuicia quibus aduerſus ciues vtuntur, ſi abſque ira ſic mordeant, admittemus? An id bifariã diſtinguemus, in iocoſam & ſeriam orationẽ? Et ioco quidem vt liceat, ſic, vt ridiculum abſque ira dicatur. Concitato verò per iram, animo, nemini, vt antè diximus, tale quid dicere liceat? Hoc igitur nullo modo admittendum. Cui verò liceat, & cui non, lege iam declarandum. Poëtæ comico vel iambicæ muſicæue melodiæ autori nec verbo, nec imagine, cuiquam ciuium detrahere liceat, ſiue id ira, ſiue abſque ira faciat. Et eum qui cõtrà fecerit, qui dandis præmiis præſunt, eodem in die extermінent: aliter tribus minis mulctentur, Deo in cuius honorem certatum fuerat, conſecrandis. Cæteris verò de quibus ſuprà diximus, ſine ira & cum ioco ridiculum aliquid dicere liceat: ſerio autem & cum ira nequaquam. Cuius rei cognitio, communis iuuenum diſciplinæ curatori committatur. Et quod probauerit, proferre in medium licet: quod autem reprobauerit, hoc neque ipſe vlli vnquam oſtendat, neque alium ſiue ſeruũ, ſiue liberum doceat. Si contrà fecerit, prauus legúmque contemptor habeatur. Miſerabilis autem, id eſt miſericordia dignus exiſtimandus eſt: non qui fame vel re alia huiuſmodi premitur: ſed qui cùm temperans ſit, & virtute alia vel parte virtutis ſit præditus, calamitate tamen ad hæc aliqua fortè vexatur. Quare mirum profectò erit, ſi vir talis vſque adeo neglectus fuerit, vt ſiue liber ſeu ſeruus, in ciuitate moderatè gubernata in extremam paupertatem deueniat. Idcirco non iniuria legiſlator talem de hac re legem tuto ponere poteſt. Nullus in ciuitate noſtra mendicus ſit. Quicunque verò id tentauerit: victumque inexplebilibus precibus colligere cœperit, à rerum venalium curatoribus è foro pellatur, ab ædili magiſtratu ex vrbe eiiciatur, ex tota denique regione ab agri magiſtratu exterminetur, vt ab eiuſmodi animali omnino vniuerſa regio munda ſit. Si ſeruus vel ſerua alienæ rei offecerit ſiue imperitia, ſeu immoderato aliquo vſu id fecerit, nec qui damnum paſſus eſt, cauſam præbuerit, dominus eius aut ſatisfaciat, aut ſeruum ſeruámue illi qui damnum paſſus eſt tradat. Quòd ſi communi quadam nocentis patientiſque aſtutia, vt ſeruus ſibi auferatur, ſerui dominus factum contẽdat, de malitiæ crimine agat aduerſus eum, qui de ſeruo cõqueritur. Et ſi conuicerit, pretium ſerui à iudicio conſtitutum à damnato duplicatum accipiat. Sin autem cõuictus fuerit, & damnum reſtituat, & ſeruum inſuper tradat. Si iumentum, aut equus, aut canis, aut domeſticũ aliud animal proximi rẽ attriuerit, animalis dominus ſimiliter damnum reſtituat. Si quis ſponte teſtimoniũ ferre noluerit, citetur ab indigente, citatuſque

A κατὰ πόλιν· οἱ προσήκοντες δ' ἑκάστων κατὰ τὰς οἰκίας φυλαττόντων αὐτούς, ὅτῳ ἂν ἐπιστῶνται τρόπῳ. ἢ ζημίαν ἐκτινόντων· ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος, ἑκατὸν δραχμάς· ἐάν τ' οὖν δοῦλον, ἐάν τ' οὖν καὶ ἐλεύθερον περιορᾷ· δευτέρου δὲ τιμήματος, τέτταρα μέρη τῆς μνᾶς, τῶν πέντε· τρία δ' ὁ τρίτος, καὶ δύο ὁ τέταρτος. μαίνονται μὲν οὖν πολλοὶ πολλοῖς τρόποις· οἷς μὲν νῦν εἴπομεν, ὑπὸ νόσων· εἰσὶ δὲ οἳ διὰ θυμοῦ κακὴν φύσιν ἅμα καὶ τροφὴν γενομένην· οἳ δὴ σμικρᾶς ἔχθρας γενομένης, πολλὴν φωνὴν ἱέντες, κακῶς ἀλλήλοις βλασφημοῦντες λέγουσιν· οὐ πρέπον ἐν εὐνόμων πόλει γίγνεσθαι τοιοῦτον οὐδὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. εἷς δὴ περὶ κακηγορίας ἔστω νόμος περὶ πάντας ὅδε, Μηδένα κακηγορείτω μηδείς.

B ὁ δὲ ἀμφισβητῶν ἔν τισι λόγοις ἄλλος ἄλλῳ, διδασκέτω καὶ μανθανέτω τόν τε ἀμφισβητοῦντα καὶ τοὺς παρόντας, ἀπεχόμενος πάντως τοῦ κακηγορεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ κατεύχεσθαί τε ἀλλήλοις ἐπαρωμένους, καὶ δι' αἰσχρῶν ὀνομάτων φέρειν γυναικείους ἑαυτοῖς φήμας, πρῶτον μὲν ἐκ λόγων, κούφου πράγματος, ἔργῳ μίση τε καὶ ἔχθραι βαρύταται γίγνονται. πράγματι γὰρ ἀχαρίστῳ, θυμῷ, χαριζόμενος ὁ λέγων, ἐμπιπλὰς ὀργὴν κακῶν ἑστιαμάτων, ὅσον ὑπὸ παιδείας ἡμερώθη ποτέ, πάλιν ἐξαγριῶν τῆς ψυχῆς τὸ τοιοῦτον, θηριούμενος, ἐν δυσκολίᾳ ζῶν γίγνεται, πικρὰν τοῦ θυμοῦ χάριν ἀποδεχόμενος. μεταβαίνειν δὲ οὖν πως εἰώθασι πάντες θαμὰ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς τὸ τι γελοῖον περὶ τοῦ ἐναντίου φθέγγεσθαι· ὃ τὶς ἐθι-

C ζόμενος, οὐδεὶς πώποτε ὃς οὐ τοῦ σπουδαίου τρόπου ἤτοι τοπαράπαν διήμαρτεν, ἢ μεγαλονοίας ἀπώλεσε μέρη πολλά. ὧν δὴ χάριν, ἐν μὲν ἱερῷ τοπαράπαν οὐδεὶς τοιοῦτον φθέγξηται μηδέποτε μηδέν, μηδ' ἐν τισὶ δημοτελέσι θυσίαις· μηδ' αὖ ἐν ἄθλοις, μηδ' ἐν ἀγορᾷ, μηδ' ἐν δικαστηρίῳ, μηδ' ἐν ξυλλόγῳ κοινῷ μηδενί. κολαζέτω δὲ ὁ τούτων ἄρχων ἕκαστον ἀνατεί, ἢ μηδέποτ' ἀριστείων πέρι φιλονεικήσῃ, νόμων ὡς οὐ κηδόμενος, οὐδὲ ποιῶν τὰ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. ἐὰν δέ τις ἐν ἄλλοις τόποις λοιδορίας ἄρχων ἢ ἀμυνόμενος ὁστισοῦν μὴ ἀπέχηται τῶν τοιούτων λόγων, ὁ προστυγχάνων πρεσβύτερος ὤν, τῷ νόμῳ ἀμυνέτω, πληγαῖς ἐξείργων τοὺς θυμῷ ἑτέρῳ κακῷ φιλοφρονουμένους· ἢ ἐνε-

D χέσθω τῇ τεταγμένῃ ζημίᾳ. λέγωμεν δὴ τανῦν ὡς ὁ λοιδορίαις συμπλεκόμενος, ἀλλὰ τὸ γελοῖα ζητεῖν λέγειν, οὐ δυνατός ἐστι χρῆσθαι. καὶ τοῦτο λοιδοροῦμεν, ὁπόταν θυμῷ γιγνόμενον ᾖ. τί δὲ δή; τὴν τῶν κωμῳδῶν προθυμίαν τοῦ γελοῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους λέγειν ἦ παραδεχώμεθα, ἐὰν ἄνευ θυμοῦ τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τοὺς πολίτας ἐπιχειρῶσι κωμῳδοῦντες λέγειν; ἢ διαλάβωμεν δίχα, τῷ παίζειν καὶ μή; καὶ παίζοντι μὲν ἐξέστω τινὶ περὶ τοῦ λέγειν γελοῖον ἄνευ θυμοῦ· συντεταγμένῳ δέ, καὶ μετὰ θυμοῦ (καθάπερ εἴπομεν) μὴ ἐξέστω μηδενί; τοῦτο μὲν οὖν οὐδαμῶς ἀναθετέον. ᾧ δ' ἐξέστω καὶ μή, τοῦτο νομοθετησώμεθα. ποιητῇ δὲ κωμῳδίας ἤ τινος ἰάμβων ἢ μουσῶν μελῳδίας, μὴ ἐξέστω μήτε λόγῳ,

E μήτε εἰκόνι, μήτε θυμῷ, μήτε ἄνευ θυμοῦ, μηδαμῶς μηδένα τῶν πολιτῶν κωμῳδεῖν. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τοὺς ἀθλοθέτας ἐξείργειν ἐκ τῆς χώρας τοπαράπαν αὐθημερόν· ἢ ζημιοῦσθαι μναῖς τρισίν, ἱεραῖς τοῦ θεοῦ οὗ ἂν ὁ ἀγὼν ᾖ. οἷς δ' εἴρηται πρότερον ἐξουσίαν εἶναι περὶ τοῦ ποιεῖν εἰς ἀλλήλους, τούτοις ἄνευ θυμοῦ μὲν μετὰ παιδιᾶς ἐξέστω· σπουδῇ δὲ ἅμα καὶ θυμουμένοισι, μὴ ἐξέστω. τούτου δὴ διάγνωσις ἐπιτετράφθω τῷ τῆς παιδεύσεως ὅλης ἐπιμελητῇ τῶν νέων. καὶ ὃ μὲν ἂν οὗτος ἐγκρίνῃ, προφέρειν εἰς τὸ μέσον ἐξέστω τῷ ποιήσαντι· ὃ δ' ἂν ἀποκρίνῃ, μήτε αὐτὸς ἐπιδεικνύσθω μηδενί, μήτε ἄλλον δοῦλον μήτε ἐλεύθερον ποτὲ φανῇ διδάξας· ἢ κακὸς εἶναι δοξαζέσθω καὶ ἀπειθὴς τοῖς νόμοις. Οἰκτρὸς δ'

F οὐχ ὁ πεινῶν ἤ τι τοιοῦτον πάσχων, ἀλλ' ὁ σωφρονῶν, ἤ τινα ἀρετὴν ἢ μέρος ἔχων ταύτης, ἄν τινα ξυμφορὰν πρὸς τούτοις κέκτηται. διὸ θαυμαστὸν ἂν γένοιτο εἴ τις ἂν τοιοῦτος ἀμεληθείη τοπαράπαν, ὥστ' εἰς πτωχείαν τὴν ἐσχάτην ἐλθεῖν, δοῦλος ἢ καὶ ἐλεύθερος, ἐν οἰκουμένῃ καὶ μετρίως πολιτείᾳ τε καὶ πόλει. διὸ τῷ νομοθέτῃ θεῖναι νόμον ἀσφαλὲς τοιούτοις τοιόνδε τινά· Πτωχὸς μηδεὶς ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γιγνέσθω. τοιοῦτον δ' ἄν τις ἐπιχειρῇ δρᾶν, εὐχαῖς βίον ἀνηνύτοις ξυλλεγόμενος, ἐκ μὲν ἀγορᾶς ἀγορανόμοι ἐξειργόντων αὐτόν· ἐκ δὲ τοῦ ἄστεως, ἡ τῶν ἀστυνόμων ἀρχή· ἀγρονόμοι δὲ ἐκ τῆς ἄλλης χώρας εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπόντων, ὅπως ἡ χώρα τοῦ τοιούτου ζώου καθαρὰ γίγνηται

G τοπαράπαν. δοῦλος δ' ἂν ἢ δούλη βλάψῃ τῶν ἀλλοτρίων καὶ ὁποιοῦν, μὴ ξυναιτίου τοῦ βλαβέντος αὐτοῦ γενομένου, κατ' ἀπειρίαν ἤ τιν' ἑτέραν χρείαν μὴ σώφρονα, ὁ τοῦ βλάψαντος δεσπότης ἢ τὴν βλάβην ἐξιάσθω μὴ ἐνδεῶς, ἢ τὸν βλάψαντ' αὐτὸν παραδότω. ἐὰν δ' ἐπαιτιώμενος ὁ δεσπότης, κοινῇ τοῦ βλάψαντος τέχνῃ καὶ τοῦ βλαβέντος, ἐπ' ἀποστερήσει φῇ τοῦ δούλου γεγονέναι τὴν αἰτίαν, διαδικαζέσθω μὲν κακοτεχνιῶν τῷ φάσκοντι βλαβῆναι· καὶ ἐὰν ἕλῃ, διπλασίαν τῆς ἀξίας τοῦ δούλου κομιζέσθω ἧς ἂν τιμήσῃ τὸ δικαστήριον· ἐὰν δὲ ἡττηθῇ, τήν τε βλάβην ἐξιάσθω, καὶ τὸν δοῦλον παραδότω. καὶ ἐὰν ὑποζύγιον, ἢ ἵππος, ἢ κύων, ἤ τι τῶν ἄλλων θρεμμάτων σίνηταί τι τῶν πέλας, κατὰ ταὐτὰ ἐκτίνειν τὴν βλάβην. ἐάν τις ἑκὼν μὴ θέλῃ μαρτυρεῖν, προσκαλείσθω τὸν

H δεόμενον. ὁ δὲ προσκληθεὶς ἀπαντάτω πρὸς τὴν δίκην. καὶ ἐὰν μὲν

εἰδῇ καὶ

A εἰδῇ καὶ θέλῃ μαρτυρεῖν, μαρτυρείτω· ἐὰν δὲ εἰδέναι μὴ φῇ, τοὺς τρεῖς θεούς, Δία καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Θέμιν ἀπομόσας ἦ μὴν μὴ εἰδέναι, ἀπαλλαττέσθω τῆς δίκης. ὁ δ' εἰς μαρτυρίαν κληθείς, μὴ ἀπαντῶν δὲ τῷ καλεσαμένῳ, τῆς βλάβης ὑπόδικος ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις τινὰ δικάζοντα ἀναστήσηται μάρτυρα, μαρτυρήσας μὴ διαψηφιζέσθω περὶ ταύτης τῆς δίκης. γυναικὶ δ' ἐξέστω ἐλευθέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη ἦ γεγονυῖα, καὶ δίκην λαγχάνειν, ἐὰν ἄνανδρος ἦ· ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέστω μαρτυρῆσαι μόνον. δούλῃ δὲ καὶ δούλῳ καὶ παιδὶ φόνου μόνον ἐξέστω μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ἦ μὴν μενεῖν καταστήσῃ μέχρι δίκης, ἐὰν ἐπισκηφθῇ τὰ ψευδῆ
B μαρτυρῆσαι. ἐπισκήπτεσθαι δὲ τῶν ἀντιδίκων ἑκάτερον ὅλῃ τῇ μαρτυρίᾳ καὶ μέρει, ἐὰν τὰ ψευδῆ τινὰ φῇ μεμαρτυρηκέναι, πρὶν τὴν δίκην διακεκεῖσθαι. τὰς δ' ἐπισκήψεις τὰς ἀρχὰς φυλάττειν κατασεσημασμένας ὑπ' ἀμφοῖν, καὶ παρέχειν εἰς τὴν τῶν ψευδομαρτυριῶν διάκρισιν. ἐὰν δέ τις ἁλῷ δὶς ψευδομαρτυρῶν, τοῦτον μηκέτι νόμος ἀναγκαζέτω μηδεὶς μαρτυρεῖν· ἐὰν δὲ τρίς, μηκέτ' ἐξέστω τούτῳ μαρτυρεῖν. ἐὰν δὲ τολμήσῃ μαρτυρῆσαι, τρὶς ἑαλωκώς, ἐνδεικνύτω μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν ὁ βουλόμενος αὐτόν, ἡ δ' ἀρχὴ δικαστηρίῳ παραδότω· ἐὰν δὲ ὄφλῃ, θανάτῳ ζημιούσθω. ὁπόσων δ' ἂν μαρτυρίαι ἁλῶσι δίκῃ ψευδῆ δοξάντων
C μαρτυρεῖν, καὶ τὴν νίκην τῷ ἑλόντι πεποιηκέναι, ἐὰν τῶν τοιούτων ὑπὲρ ἥμισυ μαρτυριῶν καταδικασθῶσί τινες, τὴν κατὰ ταύτας ἁλοῦσαν δίκην ἀνάδικον γίγνεσθαι. ἀμφισβήτησιν δ' εἶναι καὶ διαδικασίαν εἴτε κατὰ ταύτας εἴτε μὴ ἡ δίκη ἐκρίθη· ὁπότερως δ' ἂν κριθῇ, ταύτῃ γιγνέσθω τὸ τέλος τῶν ἔμπροσθεν δικῶν. Πολλῶν δὲ ὄντων καὶ καλῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ, τοῖς πλείστοις αὐτῶν οἷον κῆρες ἐπιπεφύκασιν αἳ καταμιαίνουσί τε καὶ καταρρυπαίνουσιν αὐτά. καὶ δὴ καὶ δίκη ἐν ἀνθρώποις πῶς οὐ καλόν, ὃ πάντα ἡμέρωκε τὰ ἀνθρώπινα; καλοῦ δὲ ὄντος τούτου πῶς οὐ καὶ τὸ ξυνδικεῖν ἡμῖν γίγνοιτ' ἂν καλόν; ταῦτα οὖν τοιαῦτα ὄντα διαβολή τις κακή, καλὸν ὄνομα προστησαμένη τέχνην·
D ἣν πρῶτον μὲν δή φησιν εἶναί τινα δικῶν μηχανήν· εἶναι δ' αὐτὴν τοῦ τε δικάσασθαι καὶ συνδικεῖν ἄλλῳ νικᾶν δυναμένην, ἄν τ' οὖν δίκαια, ἄν τε μή, τὰ περὶ τὴν δίκην ἑκάστην ᾖ πεπραγμένα. δωρεὰν δ' αὐτῆς εἶναι τῆς τέχνης καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκ τῆς τέχνης, ἂν ἀντιδωρῆταί τις χρήματα· ταύτην οὖν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν πόλει, εἴτ' οὖν τέχνη, εἴτε ἄτεχνός ἐστί τις ἐμπειρία καὶ τριβή, μάλιστα μὲν δὴ χρεὼν ἐστι μὴ φῦναι· δεομένου δὲ τοῦ νομοθέτου, πείθεσθαι καὶ μὴ ἐναντία δίκῃ φθέγγεσθαι, πρὸς ἄλλην δὲ ἀπαλλάττεσθαι χώραν. πειθομένοις μὲν, σιγή, ἀπειθοῦσι δέ, φωνὴ νόμου ἥδε· Ἄν τις δοκῇ πειρᾶσθαι τὴν τῶν δικαίων δύναμιν ἐν ταῖς τῶν δικαστῶν ψυχαῖς ἐπὶ τἀναντία τρέπειν, καὶ παρὰ καιρὸν πολυδικεῖν τῶν τοιούτων, ἢ καὶ
E ξυνδικεῖν· γραφέσθω μὲν ὁ βουλόμενος αὐτὸν κακοδικίας, ἢ καὶ ξυνδικίας κακῆς· κρινέσθω δὲ ἐν τῷ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστηρίῳ. ὄφλοντος δέ, τιμάτω τὸ δικαστήριον εἴτε φιλοχρηματίᾳ δοκεῖ δρᾶν τὸ τοιοῦτον, εἴτε φιλονεικίᾳ. καὶ ἐὰν μὲν φιλονεικίᾳ, τιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅσου χρὴ χρόνου τὸν τοιοῦτον μηδενὶ λαχεῖν δίκην, μηδὲ ξυνδικῆσαι· ἐὰν δὲ φιλοχρηματίᾳ, τὸν μὲν ξένον, ἀπιόντα ἐκ τῆς χώρας, μήποτε πάλιν ἐλθεῖν, ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι. τὸν ἀστὸν δὲ τεθνάναι, φιλοχρηματίας ἕνεκα τῆς ἐκ παντὸς τρόπου παρ' αὐτῷ τιμωμένης. καὶ ἐάν τις φιλονεικίᾳ κριθῇ
F δὶς τὸ τοιοῦτον δρᾶν, τεθνάτω.

A tempore idoneo adſit:& teſtimonium prout ſciuerit, afferat. Sin neſcire dixerit, iureiurādo, tribus diis, Ioue, Apolline, Themide nominatis, neſcire ſe affirmet ac abeat. Qui ad ferendum teſtimonium citatus non venerit, damnum ei, qui citauit ſecūdum legem deponat. Si iudex aliquis in teſtimonium citatus fuerit, teſtimonio allato nullam in eadem cauſa ſententiam ferat. Mulieri liberæ ſi quadraginta annos exceſſerit tam ad teſtandum, quàm ad dicendum intereſſe iudicio liceat, imò verò & agendum, ſi ſub viro non ſit. Viuente verò marito teſtimonium perhibere ſolummodò liceat. Seruo autem & ſeruæ &
B pueris de homicidio ſolum dicere teſtaríque liceat: ſi idoneum fideiuſſorem dederint ſe vſque ad latam ſentētiam permanſuros: ſi fortè falſi teſtimonij fuerint accuſati. Siquis falſi teſtimonij agere voluerit, quod & in toto & in parte teſtimonij & vtriſque aduerſariis licet, antequam ſententiam iudices ferant, falſos fuiſſe teſtes obiiciat. Falſi verò teſtimonij criminationes ab vtriſque illatas magiſtratus ipſi conſcriptas ſeruent, & ad iudicium poſtea de falſo teſtimonio referant. Si quis falſo teſtimonium bis dixiſſe inueniatur, à nulla lege tertiò teſtari cogatur. Si verò ter, nullo modo po-
C ſtea teſtimonium ipſi dicere liceat. Quòd ſi ter in falſitate deprehenſus teſtari vlterius auſus, fuerit à volente quolibet ad magiſtratum deferatur, & à magiſtratu tradatur iudicio: & ſi conuictus fuerit, moriatur. Quando in lite falſa teſtimonia interceſſerint, perque aduerſarium ſuperaſſe videri quis potuerit, ſi plures quàm medietas teſtium cōdemnati fuerint, iudiciū ſecundum illa nullum procedat. Diſceptare verò conuenit, vtrum ſecūdum illa teſtimonia quicquam iudicatum ſit nécne. vt quomodocunq; iudicatum fuerit, hoc pacto iuſtum lis finē conſequatur. Verùm cùm multa in vita hominum bona ſunt, pluribus eorū quaſi quædā diræ calamitates inſidēt quæ macu-
D lāt illa atq. coinquinās. Iudicialis autē diſceptatio iudiciūq. cur homini bonū nō eſt, quod humana omnia manſuefecit? Atqui cùm diſceptatio talis bonum ſit, cur & adeſſe in lite alicui & cauſæ iuſtæ fauere, bonum non ſit? Hæc cùm ita ſint, peruerſa calumnia bonum artis ſubit nomen: quæ artificium inueniſſe in litibus aſſerit: quo agenda & dicenda, ſiue honeſta, ſiue turpis ſit cauſa ſuperare facilè quis poſſit: victoréſque facere, quibus ipſa rationibus ſuis fauet, ſi pro artis ipſius beneficio pecunia dabitur. Hæc ſiue ars, ſiue artis expers exercitatio quædam ſit: danda opera eſt ne in noſtra ciuitate aditum habeat: ſed legum verita conditorem, nihil aduerſus leges proferat: & aliò
E profecta vires ſuas oſtendat. Si quis verò non pareat: hac lege deterreatur. Si quis iuſtitiæ vires in animis iudicum in contrarium vertere conetur, ac præter opportunitatem multa litigia mouet, aut mouentibus adeſt: agat in eum quicunque voluerit, malè agendi aut denique defendendi crimine, iudiciúmque huiuſmodi apud electos iudices agitetur. Et ſi damnatus fuerit, diſcutiatur vtrum auaritia, an ambitioſa quadam contētione id fecerit. Ac ſi contentione, certum ipſi iudices tempus præſcribant: in quo neque pro ſe, neque pro alio vllam agat dicátve cauſam. Sin autem auaritia, peregrinus quidem à re-
F gione, nunquam rediturus abito, & ſi redierit moriturus. Ciuis autem ſi auaritia feciſſe id deprehēdatur, quoniam pecuniam tanti fecerit, omnino moriatur. Quòd ſi ambitioſa contētione bis tale quid feciſſe iudicatus fuerit, idipſum ſuppliciū ſubeat.

Aduerſus tabulas. & corruptos auaritia cauſidicos.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Ἠ, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE; DIALOGVS DVODECIMVS.

Svmma dialogi. *Huius diſputationis theſim notauimus in vndecimo. Prima igitur dialogi parte agit de variis contractibus qui in publicorum negotiorum rationem quandam cadunt, videlicet De legationibus, de militari diſciplina, de magiſtratuum cenſura, de iureiurando, de publicis peregrinationibus, de tribus iudiciorum ſubſelliis ſiue gradibus, de iure ſepulchrorum & ſepulturæ modo: & nonnullis aliis, ſicuti ex ipſa lectione perſpicuum erit. Illud verò illuſtriſſimum quod de ſacro quodam collegio, cuius fidei & curæ legum vniuerſæque Reipub. cuſtodiam demādat, copioſè exponit. Fruſtra enim poſitæ eſſent leges ſine effectione. Huic incommodo remedium eſt prudens & accurata cuſtodia: cuius curam demandat cœtui cuidam è probatiſſimis & optimis viris conſtituto: cuius formam, autoritatem, vtilitatem luculenter deſcribit: & ita viam ſibi ſternit ad Epinomidem, quæ eſt vniuerſæ diſputationis pulcherrima clauſula.*

EAN ὡς πρεσβευτής τις ἢ κῆρυξ καταψευδόμενος τῆς πόλεως, παραπρεσβεύηται πρός τινα πόλιν· ἢ πεμπόμενος, μὴ τὰς οὔσας πρεσβείας ἐφ' αἷς πέμπεται ἀπαγγέλλῃ· ἢ πάλιν αὖ παρὰ τῶν πολεμίων ἢ καὶ φίλων, μὴ τὰ παρ' ἐκείνων ὀρθῶς ἀποπρεσβεύσας
G γένηται φανερὸς ἢ κηρυκεύσας· γραφαὶ κατὰ τούτων ἔστων, ὡς Ἑρμοῦ καὶ Διὸς ἀγγελίας καὶ ἐπιτάξεις παρὰ νόμον ἀσεβησάντων· τίμημα δὲ ὅ,τι χρὴ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ. κλοπὴ μὲν χρημάτων, ἀνελεύθερον, ἁρπαγὴ δέ, ἀναίσχυντον· τῶν Διὸς δὲ υἱέων οὐδεὶς οὔτε δόλοις οὔτε βίᾳ χαίρων ἐπιτετήδευκε τούτοιν οὐδέτερον.

SI Legatvs aut præco falſo quæ ſibi commiſſa ſunt nuntiauerit, dicendáve tacuerit, vel rurſus ab hoſtibus amicíſve rediens quæ ab illis accepit, aliter quàm acceperit retuliſſe reperiatur, quaſi Mercurij Iouíſque mandata legationéſque contra legem contempſerit in iudicium deferatur. Et iudices pro magnitudine rei quid pati daréve ipſum oporteat, ſi damnatus fuerit, ſtatuant. Pecuniæ furtum illiberale profectò eſt: rapina verò turpiſſimum. Nullus autem filiorum Iouis aut vi aut dolo delectatus quicquam huiuſmodi vnquam fecit.

Ideo nemo vel à poëtis vel à fabuloſis aliis hominibus ita decipiat, vt credat ſi furto aut vi vſus ſit, nihil ſe turpe, ſed quod dij quoque fecerint, commiſiſſe. Nam nec verum id, nec veriſimile eſt. Et qui præter legẽ horũ alterũ facit, is nec deus, nec deorum eſt filius. Hæc legumlatori magis quàm cunctis poëtis cognoſcẽda ſunt. Igitur quicũque huic noſtro ſermoni paruerit, felix eſt, & in poſterum ſemper erit. Qui contrà fecerit, hac lege arcebitur. Siquis aliquid publicũ furatus fuerit, ſiue paruum ſeu magnum id ſit, pari ſupplicio puniatur. Nam qui rem paruam ſuſtulit, etſi minori vi quàm qui magnam rapuit, æqua tamẽ cupiditate furatus eſt. Et qui magnum aliquid inde remouit, vbi ipſe non depoſuerat, is omnino iniquus eſt. Lex igitur non furti paruitate alterũ minus quàm alterũ puniẽdum cenſet, ſed eo forſitan intereſſe putat, quòd alter ſit inſanabilis, ſanabilis alter. Si ſeruus aut peregrinus furti publici accuſatus & condemnatus ſit, tanquàm ſanari quodammodo poſſe videantur, quid pati quámue mulctam dare debeat, iudicio ſtatuatur. Ciuem autem ita educatum vt ipſi inſtituimus, ſiquis publicum aliquid furatum eſſe vel violaſſe conuicerit, ſiue in ipſo furto & ſcelere, ſiue aliter quomodocunque deprehenderit, tanquam inſanabilem mortis ſupplicio condemnamus. Militiæ gratia merito magnæ habentur deliberationes, & leges multæ conduntur. Sed illud omnium maximum eſt, ne quis mas fœmináue ſine magiſtra ac principe quicquam agat: nec ciuis cuiuſquam animus ſiue ioco ſiue ſerio aliquid facere ſolus & ſuo duntaxat arbitratu cõſueſcat: ſed tam in omni bello quàm in omni pace ad principem magiſtratúmque ſemper reſpiciat, & eum quocũque ſequatur: atque ita ad eius nutum ſuam vitam inſtituat, vt vel minima quæque ab eo gubernatus faciat, ſtet cum iubetur, & rurſus iuſſus proficiſcatur exerceatur, lauetur, comedat, ſurgat nocte, cuſtodiam agat, det ſigna, & viciſſim accipiat: & in ipſo prælio nec inſequatur vnquam, nec cedat, niſi princeps & magiſter ſignificauerint. Et vt ſummatim dicã, nemo penitus cognoſcat, quid ſit ſeorſum ab aliis agere: ſed ſimul ſemper communiſque quàm maximè omnibus vita ſit. Nihil enim hac re melius, nihil præſtatius, nihil artificioſius vnquam erit ad ſalutem & victoriam bello acquirẽdam. Hoc ipſum etiã in pace ab ipſa pueritia ſeruẽt: aſſueſcántq; alios ducere, & ab aliis duci. Soluta verò licentia è vita penitus expellatur, non hominum ſolum, ſed etiam beſtiarum quæ ſub hominibus ſunt. Omnes quoque choreæ ita vt bene geratur bellum, celebrandæ ſunt: atque omnis dexteritas, facilitas, promptitudo eiuſdem rei cauſa comparanda. Ob eandem cauſam conſueſcere debemus à cibo & potu abſtinere, frigus æſtúmque & cubilis duritiem pati: & in primis capitis pedúmque virtutem alienis tegmentis non corrumpere: nec pileorum calceorúmque à generatione datorũ naturam perdere. Nam extremitates hæ cùm naturam cõſeruant ſuam, maximas toti corpori vires præbent: contrà verò contrarium. Et altera quidem vniuerſo corpori maximè miniſtrat: altera totũ ducit cùm principales eius ſenſus omnes natura poſſideat. Sed huiuſmodi quidem laudes bellicoſæ vitæ iuuenes audiant. Leges verò has, Militet quicunque conſcriptus eſt, aut parti alicui deputatus. Siquis verò propter ignauiam imperatore non permittente militare detrectet, ad principes belli cùm redierit deſertæ militiæ accuſetur. Iudicent autem qui militarũt omnes, ſeorſum quidẽ pedites, & equites ſeorſum, cęterique ſimiliter. Pedites quippe ad pedites, & equites ſimiliter ad equites, cæterique ſinguli ad eiuſdẽ ſortis principes deferẽdi ſunt. Vbi quicunque damnatus fuerit, & in certamen poſtea quodcũque deſcendere, & aliũ neglectæ militię accuſare prohibeatur. Præterea quid dare patiue ipſum oportet, iudices ſtatuãt. Sed deſertæ militiæ iudicio peracto, peditum rurſus equitúmque & aliorum cœtus à principibus habeantur, vt militaria his qui ſtrenuè ſe geſſerunt, dona dẽtur. Iudicet autẽ de victoria quiſquis velit inter ordinis ſui participes, ita vt præteritorum certaminum nec coniecturas neque teſtes adhibeat: ſed eam quæ nuper geſta eſt pugnam duntaxat conſideret. Donentur deinde qui præclarè certaſſe videbuntur, corona ex frondibus arboris perpetuo virentis conſerta. Quam poſtea qui conſecuti ſunt in bellicoſorum templis deorum vtcunque placuerit cum inſcriptione titulóque ſuſpendant, vt teſtimonium virtutis ſit diuturnum. Secundo quoque ac tertio loco declarati ſic faciant. Siquis autem in militiam profectus, antequam principes dimiſerint, ab exercitu abierit, apud eoſdẽ iudices hic derelicti ordinis accuſetur, apud quos & ille ſuperior neglectæ militæ accuſatus eſt, & damnatus ſimiliter puniatur. Cauere autem pro viribus debet quiſquis aliquem iudicaturus eſt, ne ſponte aut inuitus ſupplicium mulctámue falſo & non merito inferat: iudicium enim virgo quædam pudica eſſe verè dicitur. Pudori autem atque iudicio ſecũdum naturam odio mendacium eſt. Quamobrem cùm in aliis omnibus tum maximè in bellicorũ armorũ proiectione cauendum eſt, ne deam iudicij præſidem offendamus: nequis neceſſarias armorum

A μηδεὶς οὖν ὑπὸ ποιητῶν, μηδ' ἄλλως ὑπό τινων μυθολόγων, πλημμελῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξαπατώμενος ἀναπειθέσθω· καὶ κλέπτων ἢ βιαζόμενος, οἰέσθω μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν, ἀλλ' ἅπερ αὐτοὶ θεοὶ δρῶσιν. οὔτε γὰρ ἀληθὲς, οὔτ' εἰκός· ἀλλ' ὅστις δρᾷ τοιοῦτον παρανόμως, οὔτε θεὸς, οὔτε παῖς ἐστί ποτε θεῶν. ταῦτα δὲ νομοθέτῃ μᾶλλον προσήκει γιγνώσκειν ἢ ποιηταῖς ξύμπασιν. ὁ μὲν οὖν πεισθεὶς ἡμῶν τῷ λόγῳ, εὐτυχεῖ τε, καὶ εἰς χρόνον ἅπαντα εὐτυχοῖ· ὁ δὲ ἀπιστήσας, τὸ μετὰ ταῦτα τοιῷδέ τινι μαχέσθω νόμῳ· Ἐάν τις τι κλέπτῃ δημόσιον, μέγα ἢ καὶ σμικρὸν, τῆς αὐτῆς δίκης δεῖ. σμικρόν τι γὰρ ὁ κλέπτων, ἔρωτι μὲν ταὐτῷ, δυνάμει δὲ ἐλάττονι κέκλοφεν· ὅ,τε τὸ μεῖζον κινῶν, οὐ καταθέμενος, ὅλον B ἀδικεῖ. δίκης οὖν οὐδέτερον οὐδετέρου ἐλάττονος, ἕνεκα μεγέθους τοῦ κλέμματος, ὁ νόμος ἀξιοῖ ζημιοῦν· ἀλλὰ τῷ τὸν μὲν ἴσως ἂν ἰάσιμον ἔτ' εἶναι, τὸν δ' ἀνίατον. ξένον μὲν δή τινα τῶν δημοσίων ἢ δοῦλον ἄν τις τι κλέπτοντα ἐν δικαστηρίῳ ἕλῃ, ὡς ἰασίμῳ ἐκ τῶν εἰκότων, ὅ,τι χρὴ παθεῖν, ἢ τίνα ζημίαν ἀποτίνειν αὐτὸν, ἡ κρίσις γιγνέσθω. τὸν δὲ ἀστὸν καὶ τεθραμμένον ὡς ἔσται τεθραμμένος, ἂν πατρίδα συλῶν ἢ βιαζόμενος ἁλίσκηται, ἐάν τ' ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐάν τε μὴ, σχεδὸν ὡς ἀνίατον ὄντα, θανάτῳ ζημιοῦν. Στρατειῶν δὲ ἕνεκα πολλὴ μὲν ξυμβουλὴ, πολλοὶ δὲ νόμοι γίγνονται κατὰ τρόπον. μέγιστον δὲ, τὸ μηδέποτε ἄναρχον μηδένα εἶναι, μήτ' ἄρρενα, μήτε θήλειαν· μηδὲ τινὸς ἔθει ψυχὴν εἰθίσθαι, μήτε σπουδά- C ζοντος, μήτ' ἐν παιδιαῖς, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ τι κατὰ μόνας δρᾷν· ἀλλ' ἔν τε πολέμῳ παντὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ πάσῃ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἀεὶ βλέποντα καὶ ξυνεπόμενον ζῆν, καὶ τὰ βραχύταθ' ὑπ' ἐκείνου κυβερνώμενον· οἷον ἑστάναι θ' ὅταν ἐπιτάττῃ τις, καὶ πορεύεσθαι, καὶ γυμνάζεσθαι, καὶ λοῦσθαι, καὶ σιτεῖσθαι, καὶ ἐγείρεσθαι νύκτωρ εἴς τε φυλακὰς καὶ παραγγέλσεις· καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις μήτε τινὰ διώκειν, μήθ' ὑποχωρεῖν ἄλλῳ, ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων δηλώσεως· ἑνί τε λόγῳ, τὸ χωρίς τι τῶν ἄλλων πράττειν διδάξαι τὴν ψυχὴν ἔθεσι, μήτε γιγνώσκειν μήτ' ἐπίστασθαι τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀεὶ καὶ ἅμα καὶ κοινὸν τὸν βίον ὅτι μάλιστα πᾶσι πάντων γίγνεσθαι. τούτου γὰρ οὔτ' ἔστιν οὔτε ποτὲ μὴ γένηται κρεῖττον D οὔτε ἄμεινον, οὔτε τεχνικώτερον εἰς σωτηρίαν τὴν κατὰ πόλεμον καὶ νίκην. τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ μελετητέον εὐθὺς ἐκ τῶν παίδων, ἄρχειν τε ἄλλων, ἄρχεσθαί θ' ὑφ' ἑτέρων· τὴν δ' ἀναρχίαν ἐξαιρετέον ἐκ παντὸς τοῦ βίου ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώποις θηρίων. καὶ δὴ καὶ χορείας πάσας, εἰς τὰς ἀριστείας τὰς κατὰ πόλεμον βλεπούσας, χορεύειν, καὶ ὅλην εὐκολίαν τε καὶ εὐχέρειαν ἐπιτηδεύειν τῶν αὐτῶν ἕνεκα· καρτερήσεις τε αὖ σιτίων τε καὶ ποτῶν, καὶ χειμώνων καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ κοίτης σκληρᾶς. καὶ, τόγε μέγιστον, τὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ποδῶν δύναμιν μὴ διαφθείρειν τῇ τῶν ἀλλοτρίων σκεπασμάτων περικαλυφῇ, τὴν τῶν οἰκείων ἀπολλύντας πίλων τε καὶ ὑποδημάτων γένεσιν καὶ φύσιν. ταῦ- E τα γὰρ ἀκρωτήρια ὄντα, σῳζόμενά τε ἔχει μεγίστην δύναμιν παντὸς τοῦ σώματος, καὶ τοὐναντίον, ἐναντίως· καὶ τὸ μὲν, ὑπηρετικώτατον ἅπαντι τῷ σώματι· τὸ δὲ, ἀρχικώτατον, ἔχον τὰς κυρίας ἁπάσας αἰσθήσεις αὐτοῦ φύσει. ἔπαινον μὲν δὴ τοῦτον τὸν νέον ἀκούειν χρὴν δοκεῖν πολεμικοῦ περὶ βίου. νόμος δ' αὖ τούσδε στρατεύεσθαι, τὸν καταλεγέντα, ἢ τὸν ἐν μέρει τινὶ τεταγμένον. ἐὰν δέ τις ἐκλείπῃ τινι κάκῃ, μὴ στρατηγῶν ἀφέντων, γραφὰς ἀστρατείας εἶναι πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἄρχοντας, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ στρατοπέδου. δικάζειν δὲ τοὺς στρατεύσαντας ἑκάστους, χωρὶς ὁπλίτας τε καὶ ἱππέας, καὶ τἆλλα ἐν πολεμίᾳ ἕκαστα ὡσαύτως· καὶ εἰσάγειν ὁπλίτας μὲν εἰς τοὺς ὁπλίτας, ἱππέας δὲ εἰς τοὺς ἱππεῖς, καὶ F τοὺς ἄλλους δὲ κατὰ ταὐτὰ εἰς τοὺς αὐτῶν ξυννόμους. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, ὑπάρχει μὲν αὐτῷ μήποτε τῆς ὅλης ἀριστείας ἀγωνιστῇ γενέσθαι, μηδὲ ἀστρατείας ἄλλον γράψασθαι ποτὲ, μηδὲ κατήγορον τούτων πέρι γενέσθαι. πρὸς τούτοις δ' ἔτι προστιμᾷν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδικασθεισῶν τῶν τῆς ἀστρατείας δικῶν, πάλιν ἑκάστων τοὺς ἄρχοντας ποιῆσαι ξύλλογον. ἀριστείων δὲ πέρι κρίνεσθαι τὸν βουλόμενον ἐν τοῖς αὐτῶν ἔθνεσι, μὴ περὶ προτέρου πολέμου μηδὲν παρεχόμενον, μήτε τεκμήριον, μήτε μαρτύρων πιστώσεις λόγων, αὐτῆς δὲ περὶ τῆς στρατείας τῆς τότε γενομένης αὐτοῖς. στέφανον δὲ τὸ νικητήριον ἑκάστοις εἶναι θαλλοῦ. τοῦτον δὲ, εἰς τὰ τῶν πολεμικῶν θεῶν ἱερὰ ὧν ἄν τις βούληται γράψαντα, ἀναθεῖναι μαρτύριον εἰς τὴν τῶν ἀριστείων κρίσιν, παντὸς τοῦ βίου, καὶ τὴν τῶν δευτέρων καὶ τρίτων. ἐὰν δὲ στρα- G τεύσῃ μέν τις, μὴ ἀπαγόντων δὲ τῶν ἀρχόντων, οἴκαδε προαπέλθῃ τοῦ χρόνου, λιποταξίου τούτων εἶναι γραφὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς οἷς περὶ τῆς ἀστρατείας. ὄφλουσί τε τιμωρίαι ἐπέστωσαν αἵπερ καὶ πρόσθεν ἐτέθησαν. χρὴ μὲν δὴ πᾶσαν ἐπιφέροντα δίκην ἀνδρὶ πάντ' ἄνδρα, φοβεῖσθαι τὸ μήτε ἐπενεγκεῖν ψευδῆ τιμωρίαν, μήτ' οὖν ἑκόντα μήτ' ἄκοντα, κατὰ δύναμιν. παρθένος γὰρ αἰδοῦς δίκη λέγεταί τε καὶ ὄντως εἴρηται. ψεῦδος δὲ αἰδοῖ καὶ δίκῃ νεμεσητὸν κατὰ φύσιν. τῶν τε οὖν ἄλλων εὐλαβεῖσθαι δεῖ πέρι πλημμελεῖν εἰς δίκην, διαφερόντως δὲ καὶ τῆς τῶν κατὰ πόλεμον ὅπλων

ἀποβολῆς, μὴ διαμαρτών τις ἄρα τῶν ἀναγκαίων ἀποβολῶν, ὡς αἰσχρὰς αὐτὰς εἰς ὄνειδος τιθείς, ἀναξίῳ ἀναξίας ἐπάγῃ δίκας. ῥᾴδιον μὲν οὖν οὐδαμῶς διορίσαι τούτων θάτερον· ὅμως δὲ χρὴ τὸν νόμον ἁμωσγέπως ὁρίζειν πειρᾶσθαι κατὰ μέρη. μύθῳ δὴ προσχρώμενοι ἂν εἴπωμεν, εἰ κομισθεὶς ἐπὶ σκηνὴν ἄνευ ὅπλων Πάτροκλος, ἔμπνους ἐγένεθ', οἷον δὴ μυρίοις συνέπεσε, τὰ δὲ πρότερα ἐκεῖνα ὅπλα Πηλεΐδου ἅ φησιν ὁ ποιητὴς παρὰ θεῶν προῖκα ἐν τοῖς γάμοις ἐπιδοθῆναι Θέτιδι, ταῦτα δὲ Ἕκτωρ εἶχεν, ἐξῆν ἂν τῶν τότε ὅσοι κακοὶ ὀνειδίζειν ὅπλων ἀποβολὴν τῷ τοῦ Μενοιτίου. ἔτι δὲ ὁπόσοι κατὰ κρημνῶν ῥιφέντες ἀπώλεσαν ὅπλα, ἢ κατὰ θάλατταν, ἢ χειμώνων ἐν τόποις ὑποδεξαμένης αὐτοὺς ἐξαίφνης πολλῆς ῥύσεως ὕδατος. ἢ μυρί' ἂν ἔχοι τις τοιαῦτα παραμυθούμενος ἐπᾴδειν, εὐδιάβολον κακὸν καλλωπίζων. τέμνειν δὴ χρεὼν κατὰ δύναμιν τὸ μεῖζον καὶ τὸ δυσχερέστατον κακὸν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. σχεδὸν οὖν ἐν τοῖς ὀνείδεσιν ἔχει τινὰ τομὴν ἡ τούτων τῶν ὀνομάτων ἐπιφορά. ῥίψασπις μὲν γὰρ οὐκ ἐν πᾶσιν ὀνομάζοιτ' ἂν δικαίως, ἀποβολεὺς δὲ ὅπλων. οὐχ ὁμοίως γὰρ ὅ, τε ἀφαιρεθεὶς μετ' εἰκυίας βίας γίγνοιτ' ἂν ῥίψασπις, ὅ, τε ἀφεὶς ἑκών. διαφέρει δὲ ὅλον που καὶ τὸ πᾶν. ὧδ' οὖν δὴ λεγέσθω νόμῳ· ἐὰν καταλαμβανόμενός τις ὑπὸ πολεμίων, καὶ ἔχων ὅπλα, μὴ ἀναστρέφῃ καὶ ἀμύνηται, ἀφῇ δὲ ἑκών, ἢ ῥίψῃ, ζωὴν αἰσχρὰν ἀρνύμενος μετὰ τάχους, μᾶλλον ἢ μετ' ἀνδρείας καλὸν καὶ εὐδαίμονα θάνατον· τοιαύτης μὲν ὅπλων ἀποβολῆς ἔστω δίκη ῥιφθέντων· τῆς δὲ εἰρημένης ἔμπροσθεν ὁ δικάζων ἀμελείτω σκοπεῖν. τὸν γὰρ κακὸν ἀεὶ δεῖ κολάζειν, ἵν' ἀμείνων ᾖ, οὐ τὸν δυστυχῆ· οὐδὲν γὰρ πλέον. ζημία δὴ τῷ τὴν τοιαύτην ἀμυντηρίων ὅπλων εἰς τοὐναντίον ἀφέντι δύναμιν τίς ἄρα γίγνοιτ' ἂν πρόσφορος; οὐ δυνατὸν γὰρ ἀνθρώπῳ δρᾶν τοὐναντίον, ὥς ποτε θεὸν φασὶ δρᾶσαι Καινέα τὸν Θετταλὸν ἐκ γυναικὸς μεταβαλόντα εἰς ἀνδρὸς φύσιν. ἦν γὰρ ἀνδρὶ ῥιψάσπιδι τρόπον τινὰ πρέπουσα πασῶν μάλιστα ἡ κείνῃ τῇ γενέσει ἐναντία γένεσις, εἰς γυναῖκα ἐξ ἀνδρὸς μεταβαλοῦσα, τιμωρία τούτῳ γενομένη. νῦν δ' ὅτι τούτων ἐγγύτατα φιλοψυχίας ἕνεκα, ἵνα τὸν ἐπίλοιπον βίον μὴ κινδυνεύσῃ, ζῇ δὲ ὡς πλεῖστον χρόνον ἂν κακὸς ὀνείδει ξυνεχόμενος. ἔστω νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις· Ἀνὴρ ὃς ἂν ὄφλῃ δίκην ὡς αἰσχρῶς ἀποβαλὼν ὅπλα πολεμικά, τούτῳ μήτ' οὖν τις στρατηγὸς, μήτ' ἄλλος ποτὲ τῶν κατὰ πόλεμον ἀρχόντων, ὡς ἀνδρὶ στρατιώτῃ χρήσηται· μηδ' εἰς τάξιν κατατάξῃ μηδ' ἡντινοῦν. εἰ δὲ μή, κατευθύνειν αὐτὸν τὸν εὔθυνον· ἂν μὲν ᾖ τοῦ μεγίστου τιμήματος ὁ τάξας τὸν κακόν, χιλίας· ἂν δὲ τοῦ δευτέρου, πέντε μνᾶς· ἂν δὲ τοῦ τρίτου, τρεῖς μνᾶς. ἂν δὲ τοῦ τετάρτου, μνᾶν. ὁ δὲ ὄφλων τὴν δίκην, πρὸς τῷ ἀφεῖσθαι τῶν ἀνδρείων κινδύνων κατὰ φύσιν τὴν αὐτοῦ, προσαποτισάτω μισθὸν· χιλίας μέν, ἂν τοῦ μεγίστου τιμήματος ᾖ· πέντε δέ, τοῦ δευτέρου· τρεῖς δέ, ἂν τοῦ τρίτου· μνᾶν δὲ ὡσαύτως καθάπερ οἱ πρόσθεν, τοῦ τετάρτου μέρους. εὐθυνῶν δὴ πέρι τίς ἡμῖν λόγος ἂν εἴη πρέπων, ἀρχόντων γενομένων, τῶν μὲν κατὰ τύχην κλήρου καὶ ἐπ' ἐνιαυτόν, τῶν δ' εἰς πλείονα ἔτη καὶ ἐκ προκρίτων; τῶν δὴ τοιούτων εὐθυντὴς τίς ἱκανός; ἂν γάρ τις τι εἴπῃ σκολιὸν αὐτῶν ἢ πράξῃ, καμφθεὶς ὑπὸ βάρους μὲν τῆς ἀρχῆς, τῆς δ' αὐτοῦ δυνάμεως ἐνδείᾳ πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς ἀξίαν, ῥᾴδιον μὲν οὐδαμῶς εὑρεῖν τῶν ἀρξάντων ἄρχοντα ὑπερβάλλοντα πρὸς ἀρετήν· ὅμως δὲ πειρατέον εὐθυντάς τινας ἀνευρίσκειν θείους. ἔχει γὰρ οὖν οὕτω· πολλοὶ καιροὶ πολιτείας λύσεώς εἰσι, καθάπερ νεώς, ἢ ζώου τινός, οὓς τόνους τε καὶ ὑποζώματα καὶ νεύρων ἐπιτόνους, μίαν οὖσαν φύσιν διεσπαρμένην, πολλαχοῦ πολλοῖς ὀνόμασι προσαγορεύομεν. εἷς δὲ οὗτος οὐ σμικρότατος καιρὸς τοῦ σώζεσθαί τε καὶ διαλυθεῖσαν οἴχεσθαι πολιτείαν. ἂν μὲν γὰρ οἱ τοὺς ἄρχοντας εὐθύνοντες βελτίους ὦσιν ἐκείνων, καὶ τοῦτ' ἐν δίκῃ ἀμέμπτῳ τε καὶ ἀμέμπτως, ἡ πᾶσα οὕτω θάλλει τε καὶ εὐδαιμονεῖ χώρα καὶ πόλις· ἐὰν δ' ἄλλως τὰ περὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων γίγνηται, τότε λυθείσης τῆς τὰ πάντα πολιτεύματα ξυνεχούσης εἰς ἓν δίκης, ταύτῃ πᾶσα ἀρχὴ διεσπάσθη χωρὶς ἑτέρα ἀπ' ἄλλης, καὶ οὐκ εἰς ταὐτὸν ἔτι νεύουσαι, πολλὰς ἐκ μιᾶς τὴν πόλιν ποιοῦσαι, στάσεων ἐμπλήσασαι, ταχὺ διώλεσαν. διὸ δὴ δεῖ πάντως τοὺς εὐθύνους θαυμαστοὺς πᾶσαν ἀρετὴν εἶναι. τεκταινώμεθα δή τινα τρόπον αὐτῶν τοιάνδε γένεσιν. κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, μετὰ τροπὰς ἡλίου τὰς ἐκ θέρους εἰς χειμῶνα, ξυνιέναι χρεὼν πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς Ἡλίου κοινὸν καὶ Ἀπόλλωνος τέμενος, τῷ θεῷ ἀποφανουμένους ἄνδρας αὑτῶν τρεῖς· ὃν ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἡγῆται πάντῃ ἄριστον εἶναι, πλὴν αὑτοῦ, μὴ ἔλαττον πεντήκοντα γεγονότα ἐτῶν. τῶν δὲ προκριθέντων οἷς ἂν πλεῖστοι ἐνέγκωσι, τούτους ἐκλέξαι, μέχρι τῶν ἡμίσεων, ἐὰν ἄρτιοι γίγνωνται· περιττοὶ δὲ ἐὰν ὦσιν, ἕνα ἀφελεῖν, ᾧ ἂν ἐλάχισται γένωνται· καταλιπεῖν δὲ τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν, πλήθει τῶν ψήφων ἀποκρίναντας. ἐὰν δέ τισιν ἴσαι γίγνωνται, καὶ τὸν ἥμισυν ἀριθμὸν πλείω ποιῶσιν, ἀφελεῖν τὸ πλέον, ἀποκρίναντας νεότητι· τοὺς δ' ἄλλους ἐγκρίναντας, φέρειν αὖθις, μέχριπερ ἂν τρεῖς λειφθῶσιν ἄνισοι. ἐὰν δὲ ἢ πᾶσιν ἢ τοῖν δυοῖν ἴσαι γίγνωνται, τῇ ἀγαθῇ μοίρᾳ καὶ τύχῃ ἐπιτρέψαντας, κλήρῳ διελόντας, τὸν νικῶντα, καὶ δεύτερον

A abiectiones quaſi turpes per ignorantiam arbitratus, aliquem pœna indignum immeritò puniat. Arduum quidem hæc eſt diſtinguere. Oportet tamen vt lex diſtinguere per ſingulas partes conetur. Fabula igitur ad hæc vtamur. Si abſque armis ſemimortuus ad tentoria Patroclus fuiſſet delatus, quod pluribus accidit: & arma quæ Peleo à diis, vt poeta dicit, in dotem Thetidi data fuerant, ab Hectore rapta fuiſſent: vtrum Menœtiades quaſi arma abiecerit, à detractoribus vituperãdus fuerit. Præterea ſiqui ab alto præcipitarunt, aut in mari, aut in tẽpeſtatis aquarúmque colluuione, aut in aliis huiuſcemodi permultis, quæ ad purgãdam ignauiæ ſuſcipionem afferri poſſunt, B coacti arma amiſerint, erúntne vituperandi? Danda verò opera eſt, vt maius grauiúſque malum pro viribus à contrario ſecernamus. In ipſa igitur vituperatione, vocabulorum ipſorum prolatio differentiam quandam oſtendit. Nam ſicuti abiector non de omnibus meritò dicitur: armorum verò amiſſor de omnibus: nec ſimiliter qui vi amiſit, & qui ſponte abiecit, ſicuti abiector, eſt iudicandus. Omnino enim vndique differunt. Sic igitur ſanciamus. Siquis ab hoſtibus circumuentus cùm armatus eſſet, non defendit ſe verſus ad eos, ſed arma ſponte dimiſit, aut abiecit: turpémque vitam velocitate comparare ſibi maluit, quàm fortitudine honeſtam C felicémque mortem, de huiuſmodi armorum proiectione iudicium habeatur, de ſuperiori verò nullum. Mali enim ignauíque ſemper puniendi ſunt, vt meliores fortioréſque euadant. Infortunati verò, minimè. Nihil enim proficitur. Sed quænam abiectionis armorum damnato & à virili fortitudine degeneranti pœna congrua erit? præſertim cùm impoſſibile ſit huiuſmodi in contrarium commutari, vt Cæneum Theſſalum ferunt diuina quadam vi in naturam viri ex fœmina commutatum. Abiectori enim armorum contrarium maximè conueniret, vt in mulierem ex viro tranſlatus ſic puniatur. Nũc verò quoniam id fieri non poteſt, proximum aliquid D excogitemus, vt poſtquàm ille vſque adeò viuendi cupidus eſt, deinceps nullum periculum ſubeat, ſed reliquam vitam & quidem quàm longiſſimam improbus & cum dedecore viuat. Hæc igitur lex ſit, Eo qui arma turpiter proieciſſe damnatus eſt, nec imperator neque præfectus aliquis pro milite vnquam vtatur, nec in aciem recipiat. Si contrà fecerit, rationum referendarum iudex id cognoſcat: & ſi maximi cenſus ſit, decem minis: ſi ſecundi, quinque: ſi tertij, tribus: ſi quarti, vna ipſum condemnet. Proiectionis autem damnatus non ſolùm ob naturæ eius ignauiam à virilibus periculis arceatur, ſed etiam ſi maximi cenſus eſt, decem ſimiliter mulctetur minis: ſi ſecundi, quinque: tribus, tertij: vna verò, ſi quarti. De repetendis E autem rationibus quas magiſtratus annui ſorte creati, vel plurimum etiam annorum conſilio quodam delecti referre debẽt, quid dicemus? Quis enim ſufficiẽs repetũdarũ iudex erit, ſiquis magiſtratus rerum pondere preſſus, dixerit fecerítve ſuo aliquid indignum principatu? Difficile inuentu hoc eſt. Nam cùm delecti magiſtratus virtute alios antecellant, quo pacto præſtantiorem eis inueniemus? Et tamen diuini aliqui viri rationum referendarum exactores & iudices nobis quærendi ſunt. Sic enim ſe res habet. Multæ occaſiones ſoluendæ reipublicæ quemadmodum nauis aut animalis cuiuſdam eſſe videntur. Quarum licet vna natura ſit F vbique diffuſa, eas tamen intentiones, fulcimentáque & neruorum extenſiones multíſque aliis nominibus appellamus. Sed hæc tam ſalutis quàm euerſionis Reipub. occaſio non minima eſt. Nam ſi iudices qui geſti magiſtratus rationem exigunt, virtute magiſtratibus præſtent, atque ita id fiat, vt nemo iure conqueri poſſit, vniuerſa ſic regio feliciter ciuitáſque florebit. Sin aliter iudicium repetundarum proceſſerit, tunc eo iudicio ſoluto quo in vnum ciuilia omnia vinciuntur, omnes magiſtratus, alius ab alio diſtrahuntur: ipſíque ex vno multi iã facti, ex vno multiplicem ciuitatem efficiunt. hinc plena G ſeditione citò omnia euertuntur. Quare exactores rationum oportet in omni virtutum genere cũctis mirabiliter excellere. Hoc igitur modo ipſorum generationem machinemur. Singulis annis poſt æſtiuale ſolſtitium ad locum Soli atque Apollini communiter dedicatum ciuitas vniuerſa conueniat, tres viros electuri, quem vnuſquiſque meliorem ſe ſolo excepto iudicet: qui nõ pauciores quã quinquaginta natus ſit annos. Electorum deinde dimidiam partem, qui à pluribus prelati fuerint, ſi pares ſunt anteponãt: ſin verò impares ſint cui vno excepto pauciora ſuffragia contigerunt, dimidiam ſimiliter reliquorum partem accipiant, ſuffragiorum numero præiudicantes. Quòd ſi æqualia numero ſuffragia multis fuerint, dimidiúmque numerum auxerint, iunior poſtponatur. Acceptíſque aliis rurſum ferantur ſuffragia, quouſque tres inæquales obtineant. At ſi omnibus his vel duobus æqualia ſuffragia ſint, bonæ jam fortunæ res committatur: ſorte hi diſcernãtur. Eũ qui ſuffragiis ſuperat, rurſúq; ſecũdo loco & tertio declaratũ

Iliad. ρ

Repetũdarũ.

corona,ex ſemper virentis arboris fronde contexta coronet. Datis præmiis præconio declarent,quemadmodũ Magneſiorũ ciuitas rurſus Deo duce nacta ſalutem,ciues eius tres omnium optimos,Soli & Apollini cõmunes primitias priſca lege quatenus iudicium ſecuturi ſunt conſecrat. Qui primo anno duodecim repetundarum rationum examinatores conſtituant.Idque faciant donec ſingulis ſeptuageſimus quintus annus exactus ſit, deinde ſingulis annis tres ſemper addantur. Hi magiſtratus omnes in partes duodecim diſtributos omni libera examinatione iudicaturi,diligenter obſeruent. Habitent autem tempore quo rationes ipſis redduntur, in loco vbi electi fuerunt,Soli atque Apollini dedicato.Et tum per ſe ſolum quilibet,tum communiter omnibus diligenter perquiſitis, de ſingulis magiſtratibus publicè perſcribant, qui pati eos daréve ex repetundarum iudicum ſententia deceat. Ac ſiquis magiſtratus horum iudicio non rectè damnatum eſſe ſe queritur, ad electum iudicium repetundarum iudices deferat. & ſi euaſerit,accuſet eos ſi velit.ſinautem ibi quoque damnetur,atque antea ab ipſis repetundarum iudicibus morte fuerit condemnatus,quemadmodum neceſſitas exigit moriatur. Quòd ſi ea mulcta ab illis damnatus fuerit,quę dupla ab ipſo perſolui poteſt,duplam perſoluat.Sed iam audiendum eſt, quæ horum de repetundis ſententiæ,& quomodo ferendæ ſint.His igitur qui totius ciuitatis conſenſu omnibus præpoſiti ſunt,donec vixerint primi conſeſſus ſemper in omnibus ſolẽnitatibus prębeatur.Et quandocũque ad communia Græcorum ſpectacula ſacrificiáque mitti iudices ac præſides aliquos à ciuitate neceſſe eſt,ex iſtis mittantur.Hi ſoli in ciuitate,corona laurea coronẽtur,hi Soli & Apollini ſacerdotes ſint.Pontifex etiam ſummus ſingulis annis ex his ille ſit, qui ſuperiori anno cæteris excelluiſſe ſacerdotibus iudicabitur.horum nominibus quouſq; ciuitas habitatur tempora diſtinguantur.Defunctis autẽ funera & ſepulchra excellentius quàm cæteris ciuibus fiant.Indumẽta quælibet alba ſint.Luctus ploratúſq. abſit.Chori quoq.duo, vnus puellarum quindecim,alter totidem puerorũ,feretro vndíq.circundato viciſſim ſacerdotem carminibus laudent, felicitatémq. eius per totam diem decantẽt.Manè verò ad monumentum feretrum iuniores ferant qui gymnaſiis operam impendũt,quos defuncti hominis propinquiores delegerint.primíq.cœlibes quaſi ad pugnam armati præcedant, cũ equis equites,& cum leuibus armis pedites,cęterique ſimiliter.Pueri verò ante feretrum,patrium cantum concinant,& puellę poſt eos,ac mulieres iã effœtæ ſequantur. Poſtremo vtriúſq. generis antiſtites quãuis aliis monumentis arceantur, tamen ſi Pythius quoq.confirmauerit,ad hoc ſepulchrũ quaſi purũ quiddam ſit,nil prohibet deuenire.Monumẽtum huic ſub terra ſit fornix quædam longior ex duriſſimis pulchríſque lapidibus,vbi lapidei lectuli vtrinq. ſint,hic beatũ illũ ſepeliant, arboréſque in circuitu plantẽt,vna excepta ſolummodo parte, vt hoc ſepulchrum augeri poſſit. deinde ſingulis annis muſico,gymnico, equeſtríque certamine hos viros honorent. Hæc præmia illis reddantur, quorum de relatis rationibus iudicia damnata non ſunt. Siquis autem horum iudicio confidens quo prælatus fuit, naturæ humanæ fragilem conditionem detexerit,lapſus videlicet in errorem poſtquam egregius habitus eſt,ſanciatur lege,vt à volente quolibet accuſetur. Iudiciúmque de ipſo ſic agatur.Primo legum cuſtodes adſint, deinde accuſati ipſius collegæ, electi præterea iudicij iudices. Perſcribat autem accuſator, indignum eſſe illum qui accuſatur,& magiſtratu & magiſtratus præmiis. Si ergo damnatur, magiſtratu, ſepulchro, cæteríſque il i magiſtratui competentibus præmiis priuetur.Sin verò accuſator quintam ſuffragiorum partem non habuerit, qui primi cenſus eſt, XII: qui ſecundi,octo:qui tertij,ſex: qui quarti,duas minas perſoluat.Magna autem in iudicando admiratione dignum fuiſſe Rhadamanthum video. Ille ſiquidem perſpiciebat, in illis temporibus deos eſſe, omnes vno ore homines confiteri. neque id iniuria, cùm multi illis temporibus ex diis progeniti eſſent, quorum in numero ipſe etiam habebatur.Itaque videtur putaſſe diis non hominibus eſſe iudicia committenda. Quocirca ſimpliciter velocitérque iudicia peragebat. Nam iureiurando in ſingulis cauſis à litigantibus requiſito, cito ſimul ac tuto iudicare ſolebat. Nunc verò alij deos eſſe negant, alij res humanas curare non putant, plurimi verò & peſſimi vilibus hoſtiis multíſque blanditiis ita conciliari ſibi eos exiſtimant, vt impunè liceat grandem pecuniam extorquere. Quocirca Rhadamãthi iudicandíque modus ille his hominibus minimè congruit. Nam cùm opiniones hominum de diis mutatæ ſint,leges quoq.commutandæ ſunt.Itaque prudens legiſlator in iudiciorum diſceptatione iuſiurandũ litigantiũ prohibebit,

A καὶ τρίτον, στεφανῶσαι θαλλῷ· καὶ τὰ ἀριστεῖα ἀποδόντας, πᾶσιν ἀνειπεῖν ὅτι Μαγνήτων ἡ κατὰ θεὸν πάλιν τυχοῦσα σωτηρίας πόλις, ἀποφήνασα αὑτῆς Ἡλίῳ ἄνδρας τοὺς ἀρίστους τρεῖς, ἀκροθίνιον Ἀπόλλωνι, κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον, ἀνατίθησι κοινὸν καὶ Ἡλίῳ, ὅσονπερ ἂν ἕπωνται χρόνον τῇ κρίσει. τούτους δὲ πρώτῳ μὲν ἐνιαυτῷ δώδεκα εὐθύνους ἀποδεῖξαι, μέχριπερ ἂν ἑκάστῳ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ξυμβῇ γενόμενα· τὸ λοιπὸν δὲ τρεῖς ἀεὶ προσγιγνέσθων κατ' ἐνιαυτόν. οὗτοι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας κατὰ δώδεκα μέρη διελόμενοι, πάσαις βασάνοις χρώμενοι ἐλευθέραις ἐλεγχόντων. οἰκούντων δέ, ὅσον ἂν εὐθύνωσι χρόνον, ἐν τῷ τοῦ Ἀ-B πόλλωνός τε καὶ Ἡλίου τεμένει, ἐν ᾧπερ ἐκρίθησαν. καὶ τὰ μὲν ἰδίᾳ ἕκαστος, τὰ δὲ καὶ κοινῇ μετ' ἀλλήλων κρίναντες, τοὺς ἄρξαντας τῇ πόλει ἀποφηνάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταθέντες περὶ ἑκάστης ἀρχῆς, ὅτι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν κατὰ τὴν τῶν εὐθύνων γνώμην. ἥτις δ' ἂν τῶν ἀρχῶν μὴ ὁμολογῇ κεκρίσθαι δικαίως, εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς δικαστὰς εἰσαγέτω τοὺς εὐθύνους· καί, ἐὰν μὲν ἀποφύγῃ τις τὰς εὐθύνας, αὐτῶν τῶν εὐθύνων κατηγορείτω, ἐὰν θέλῃ· ἐὰν δὲ ἁλῷ, ἐὰν μὲν ᾖ τῷ θανάτου τετιμημένον ὑπὸ τῶν εὐθύνων, ὥσπερ ἀνάγκη ἁπλῶς θνησκέτω· τῶν δ' ἄλλων τιμημάτων ὧν ἂν δυνατὸν ᾖ διπλῆν τῖσαι, διπλασίαν τινέτω.

C τὰς δ' εὐθύνας αὖ τῶν τούτων ἀκούειν χρὴ τίνες ἔσονται, καὶ τίνα τρόπον. ζῶσι μὲν οὖν τούτοις τοῖς παρὰ πάσης τῆς πόλεως ἀριστείων ἠξιωμένοις προεδρίαι τ' ἐν ταῖς πανηγύρεσι πάσαις ἔστωσαν· ἔτι δὲ τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας κοινῇ θυσιῶν καὶ θεωριῶν καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων κοινωνῶσιν ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχοντας τῆς θεωρίας ἑκάστης ἐκπέμπειν· καὶ τούτους μόνους δάφνης στεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημένους εἶναι. καὶ ἱερέας μὲν, πάντας, τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου· ἀρχιερέα δὲ, ἕνα κατ' ἐνιαυτόν, τὸν πρῶτον κριθέντα τῶν γενομένων ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ τῶν ἱερέων· καὶ τοὔνομα ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυτόν, ὅπως ἂν γίγνη-D ται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου, ἕως ἂν ἡ πόλις οἰκῆται. τελευτήσασι δὲ προθέσεις τε καὶ ἐκφορὰς καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων πολιτῶν. λευκὴν μὲν τὴν στολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι. κορῶν δὲ χορὸν πεντεκαίδεκα, καὶ ἀρρένων ἕτερον, περιισταμένους τῇ κλίνῃ ἑκατέρους· οἷον ὕμνον πεποιημένον ἔπαινον εἰς τοὺς ἱερέας, ἐν μέρει ἑκατέρους ᾄδειν, εὐδαιμονίζοντας ᾠδῇ διὰ πάσης τῆς ἡμέρας. ἕωθεν δ' εἰς τὴν θήκην φέρειν αὐτὴν μὲν τὴν κλίνην ἑκατὸν τῶν νέων τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις, οὓς ἂν οἱ προσήκοντες τοῦ τελευτήσαντος ἐπόψωνται· πρώτους δὲ προϊέναι τοὺς ἠιθέους, τὴν πολεμικὴν σκευὴν ἐνδεδυκότας ἑκάστους· σὺν τοῖς ἵπποισι μὲν ἱππέας, σὺν δὲ ὅπλοις ὁπλίτας, καὶ τοὺς E ἄλλους ὡσαύτως. παῖδας δὲ περὶ αὐτὴν τὴν κλίνην ἔμπροσθεν τὸ πάτριον μέλος ἐφυμνεῖν· καὶ κόρας ἑπομένας ἐξόπισθεν, ὅσαι τ' ἂν γυναῖκες τῆς παιδοποιήσεως ἀπηλλαγμέναι τυγχάνωσι. μετὰ δὲ ταῦτα, ἱερέας τε καὶ ἱερείας ὡς καθαρεύοντι τῷ τάφῳ ἕπεσθαι, ἐὰν ἄρα καὶ τῶν ἄλλων εἴργωνται τάφων· ἐὰν καὶ τὸ τῆς Πυθίας οὕτω τε καὶ ταύτῃ σύμψηφον ᾖ. θήκην δὲ ὑπὸ γῆς αὐτοῖς εἰργασμένην εἶναι, ἁψῖδα προμήκη, λίθων προτίμων καὶ ἀγήρων εἰς δύναμιν ἔχουσαν κλίνας παρ' ἀλλήλας λιθίνας κειμένας· οὗ τὸν μακάριον γεγονότα θέντες, κύκλῳ χώσαντες, πέριξ δένδρων ἄλσος περιφυτεύσουσι, πλὴν κώλου ἑνός· ὅπως ἂν αὔξην ὁ τάφος ἔχῃ ταύτην τὴν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνεπιδεῆ χώματος τοῖς τιθεμένοις. κατ' ἐνιαυτὸν δέ, ἀγῶνα μουσικῆς αὐτοῖς, καὶ F γυμνικὸν ἱππικόν τε θήσουσι. τὰ μὲν δὴ γέρα τοιαῦτα τοῖς τὰς εὐθύνας διαφυγοῦσιν. ἂν δέ τις τούτων, πιστεύων τῷ κεκρίσθαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπιδείξῃ, κακὸς γενόμενος ὕστερον τῆς κρίσεως· γράφεσθαι μὲν τὸν βουλόμενον αὐτὸν ὁ νόμος προσταττέτω· ὁ δ' ἀγὼν ἐν δικαστηρίῳ γιγνέσθω τοιῷδέ τινι τρόπῳ. πρῶτον μέν, νομοφύλακες ἔστωσαν τούτου τοῦ δικαστηρίου· ἔπειτα, αὐτῶν τούτων οἱ ζῶντες· πρὸς δὲ τούτοις, τὸ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστήριον. γραφέσθω δὲ ὁ γραφόμενος ὃν ἂν γράφηται, λέγουσαν τὴν γραφήν, ἀνάξιον εἶναι τὸν καὶ τὸν τῶν ἀριστείων καὶ τῆς ἀρχῆς. καὶ ἐὰν μὲν ὁ φεύγων ἁλῷ, στερέσθω τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τάφου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δοθεισῶν αὐτῷ τιμῶν· ἐὰν δὲ ὁ διώκων μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέ-G ρος τῶν ψήφων, τινέτω, ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος, δώδεκα μνᾶς· ὀκτὼ δέ, ὁ τοῦ δευτέρου· τρίτου δέ, ἕξ· τετάρτου δέ, δύο. Ῥαδαμάνθυος δὲ περὶ τὴν λεγομένην κρίσιν τῶν δικῶν ἄξιον ἄγασθαι, διότι κατεῖδε τοὺς τότε ἀνθρώπους ἡγουμένους ἐναργῶς εἶναι θεούς, εἰκότως, ἅτε κατὰ τὸν τότε χρόνον τῶν πολλῶν ἐκ θεῶν ὄντων· ὧν εἷς ἦν αὐτός, ὥς γε λόγος. ἔοικε δὴ δικαστῇ μὲν ἀνθρώπων οὐδενὶ διανοούμενος δεῖν ἐπιτρέπειν, θεοῖς δέ, ὅθεν ἁπλαῖ καὶ ταχεῖαι δίκαι ἐκρίνοντ' αὐτῷ. διδοὺς γὰρ περὶ ἑκάστων τῶν ἀμφισβητουμένων ὅρκον τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀπηλλάττετο ταχὺ καὶ ἀσφαλῶς. νῦν δὲ δὴ ὅτε μέρος τι φαμὲν ἀνθρώπων οἱ τοπαράπαν οὐχ ἡγοῦνται θεούς, οἱ δὲ οὐ φροντίζειν ἡμῶν αὐτοὺς διανοοῦνται· τῶν δὲ πλεί-H στων εἶναι καὶ κακίστων ἡ δόξα, ὡς σμικρὰ δεχόμενοι θύματα καὶ θωπείας πολλάς, πολλὰ συναποστεροῦσι χρήματα, καὶ μεγάλων σφᾶς ἐκλύονται κατὰ πολλὰ ζημιῶν. οὐκέτι δὴ τοῖς νῦν ἀνθρώποις ἡ Ῥαδαμάνθυος ἂν εἴη πρέπουσα τέχνη ἐν δίκαις. μεταβεβληκυιῶν οὖν τῶν περὶ θεοὺς δοξῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, μεταβάλλειν δεῖ καὶ τοὺς νόμους. ἐν γὰρ λήξει δικῶν τοὺς μετὰ νοῦ τιθεμένους νόμους ἐξαιρεῖν δεῖ τοὺς ὅρκους τῶν ἀντιδικούντων ἑκατέρων καὶ τὸν λαγχάνοντά τῳ τινὰ δίκην, τὰ μὲν ἐγ-

A κλήματα γράφειν, ὅρκον δὲ μὴ ἐπομνύναι· καὶ τὸν φεύγοντα, κατὰ ταῦτα τὴν ἄρνησιν γράψαντα, παραδοῦναι τοῖς ἄρχουσιν ἀνώμοτον. δεινὸν γάρ που, δικῶν γ' ἐν πόλει πολλῶν γιγνομένων, εὖ εἰδέναι σμικροῦ δεῖν τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐπιωρκηκότας, ἐν ξυσσιτίοις τε ἀλλήλοις εὐχερῶς συγγιγνομένους, καὶ ἐν ἄλλαις συνουσίαις τε καὶ ἰδιωτικαῖς συγγνώσεσιν ἑκάστων. νόμος δὴ κείσθω, δικαστὴν μὲν ὀμνύναι δικάζειν μέλλοντα, καὶ τὸν τὰς ἀρχὰς τοῦ κοινοῦ καθιστάντα δι' ὅρκων, ἢ διὰ φορᾶς ψήφων ἀφ' ἱερῶν φέροντα, δρᾶν ἀεὶ δεῖ τὸ τοιοῦτον· καὶ κριτὴν αὖ χορῶν καὶ πάσης μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν τε καὶ ἱππικῶν ἄθλων ἐπιστάτας καὶ βραβέας, καὶ ἁπάντων ὁπόσα μὴ φέρει κέρδος κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν τῷ ἐπιορκοῦντι. B τῶν δὲ ὁπόσα ἐξαρνηθέντι καὶ ἐξομοσαμένῳ κέρδος μέγα φανερὸν ἐνδοκεῖ, ταῦτα δὲ διὰ δικῶν ὅρκων χωρὶς κρίνεσθαι ξύμπαντας τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις. καὶ τὸ παράπαν ἐν δίκῃ τοὺς προέδρους μὴ ἐπιτρέπειν μήτε ὀμνύντι λέγειν πιθανότητος χάριν, μήτε ἐπαρώμενον ἑαυτῷ καὶ γένει· μήτε ἱκετείαις χρώμενον ἀσχήμοσι, μήτε οἴκτοις γυναικείοις· ἀλλὰ τὸ δίκαιον μετ' εὐφημίας διδάσκοντα καὶ μανθάνοντα ἀεὶ διατελεῖν. εἰ δὲ μή, καθάπερ ἔξω τοῦ λόγου λέγοντος, τοὺς ἄρχοντας πάλιν ἐπανάγειν εἰς τὸν περὶ τοῦ πράγματος ἀεὶ λόγον. ξένῳ δ' εἶναι πρὸς ξένους, καθάπερ τανῦν, δέχεσθαί τε ὅρκους παρ' ἀλλήλων, ἂν ἐθέλωσι, καὶ διδόναι κυρίως. C οὐ γὰρ καταγηράσουσιν, οὐδ' ἐννεοττεύοντες ἐν τῇ πόλει ὡς τοπολὺ, τοιούτους ἄλλους κυρίους τῆς χώρας παρέξονται ξυντρόφους. δικῶν τε πέρι λήξεως τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι πρὸς ἀλλήλους πᾶσι τὴν κρίσιν, ὅσα τις ἐλεύθερος ἀπειθεῖ τῇ πόλει, μήτ' οὖν πληγῶν ἄξια, μήτ' αὖ δεσμῶν, μηδὲ θανάτου. περὶ δὲ χορείας τινῶν φοιτήσεων, ἢ πομπεύσεων, ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων κοινῶν κοσμήσεων, ἢ λειτουργιῶν, ὁπόσα περὶ θυσίας εἰρηνικῆς ἢ πολεμικῶν εἰσφορῶν εἵνεκα· πάντων τῶν τοιούτων ἰατρὸν εἶναι τὴν πρώτην ἀνάγκην τῆς ζημίας. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις, ἐνεχυρασίαν τούτοις οἷς ἂν πόλις ἅμα καὶ νόμος εἰσπράττειν προστάττῃ. τῶν δὲ ἀπειθούντων ταῖς ἐνεχυρασίαις πρᾶσιν τῶν ἐνεχύρων εἶναι· τὸ δὲ νόμισμα γίγνεσθαι τῇ πόλει. D ἐὰν δὲ ζημίας δέωνται πλείονος, τὰς ἀρχὰς ἑκάστας τοῖς ἀπειθοῦσι τὰς πρεπούσας ζημίας ἐπιβαλλούσας, εἰσάγειν εἰς τὸ δικαστήριον, ἕως ἂν ἐθέλωσι δρᾶν τὸ προσταχθέν. πόλει δὲ ἥτις ἂν μήτε χρηματίζηται, πλὴν τὸν ἐκ γῆς χρηματισμὸν, μήτ' ἐμπορεύηται, περὶ ἀποδημίας ἑαυτῶν ἔξω τῆς χώρας, καὶ ξένων ὑποδοχῆς ἄλλοθεν, ἀνάγκη βεβουλεῦσθαι τί χρὴ δρᾶν. συμβουλεύειν οὖν τὸν νομοθέτην δεῖ τούτων πέρι, πρῶτον πείθοντα εἰς δύναμιν. πέφυκε δὲ ἡ πόλεων ἐπιμιξία πόλεσιν ἤθη κεραννύναι παντοδαπὰ, καινοτομίας ἀλλήλοις ἐμποιούντων ξένων ξένοις. ὃ δὴ τοῖς μὲν εὖ πολιτευομένοις διὰ νόμων ὀρθῶν, βλάβην ἂν φέρει μεγίστην πασῶν· ταῖς δὲ πλείσταις πόλεσιν, ἅτε οὐδαμῶς εὐνομουμέναις, οὐδὲν διαφέρει φυρεσθαι δεχομένοις E τε αὐτοῖς ξένους, καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἄλλας ἐπικωμάζοντας πόλεις, ὅταν ἐπιθυμήσῃ τις ἀποδημίας ὅπῃ οὖν καὶ ὁπότε, εἴτε νέος εἴτε καὶ πρεσβύτερος ὤν. τὸ δ' αὖ μήτε ἄλλους δέχεσθαι, μήτε αὐτοὺς ἄλλοσε ἀποδημεῖν, ἅμα μὲν οὐκ ἐγχωρεῖ τό γε παράπαν· ἔτι δὲ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς φαίνοιτ' ἂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὀνόμασί τε χαλεποῖς τοῖσι λεγομέναις ξενηλασίαις χρωμένοις, καὶ τρόποις αὐθάδεσι καὶ χαλεποῖς, ὡς δοκοῖεν ἄν. χρὴ δὲ οὔποτε περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοῖς εἶναι τοῖς ἄλλοις, ἢ μὴ δοκεῖν. οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοὶ, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους οἱ πονηροὶ καὶ ἄχρηστοι· θεῖον δέ τι καὶ εὔστοχον ἔνεστι καὶ τοῖσι κακοῖς. ὥστε πάμπολλοι καὶ τῶν F σφόδρα κακῶν εὖ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δόξαις διαιροῦνται τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς χείρους. διὸ καλὸν ταῖς πολλαῖς πόλεσι τὸ παρακέλευσμά ἐστι, προτιμᾶν τὴν εὐδοξίαν πρὸς τῶν πολλῶν. τὸ μὲν γὰρ ὀρθότατον καὶ μέγιστον, ὄντα ἀγαθὸν ἀληθῶς, οὕτω τὸν εὔδοξον βίον θηρεύειν· χωρὶς δὲ, μηδαμῶς, τόν γε τέλεον ἄνδρα ἐσόμενον. καὶ δὴ καὶ τῇ κατὰ Κρήτην οἰκιζομένῃ πόλει πρέπον ἂν εἴη δόξαν πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὅτι καλλίστην τε καὶ ἀρίστην παρασκευάζεσθαι πρὸς ἀρετήν. πᾶσα δ' ἐλπὶς αὐτὴν ἐκ τῶν εἰκότων, ἄνπερ κατὰ λόγον γίγνηται, μετ' ὀλίγων ἥλιον ὄψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς ἐν ταῖς εὐνόμοις πόλεσι καὶ χώραις. ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν περὶ ἀποδημίας εἰς ἄλλας χώρας καὶ τόπους, G καὶ περὶ ὑποδοχῆς ξένων. Πρῶτον μὲν, νεωτέρῳ ἐτῶν τετταράκοντα μὴ ἐξέστω ἀποδημεῖν μηδαμῇ μηδαμῶς· ἔτι τε ἰδίᾳ μηδενὶ, δημοσίᾳ δ' ἔστω κήρυξιν ἢ πρεσβείαις ἢ καί τισι θεωροῖς. τὰς δὲ κατὰ πόλεμον καὶ στρατείας ἀποδημίας οὐκ ἐν ἐκδημίαις πολιτικαῖς ἄξιον ἀγορεύειν, ὡς τούτων οὔσας· Πυθώδε τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ εἰς Ὀλυμπίαν Διῒ, καὶ εἰς Νεμέαν καὶ εἰς Ἰσθμὸν χρὴ πέμπειν, κοινωνοῦντας θυσιῶν τε καὶ ἀγώνων τούτοις τοῖς θεοῖς. πέμπειν δὲ εἰς δύναμιν ὅτι πλείστους ἅμα καὶ καλλίστους τε καὶ ἀρίστους, οἵτινες εὐδόκιμον τὴν πόλιν ἐν ἱεραῖς τε καὶ εἰρηνικαῖς συνουσίαις ποιήσουσι δοκεῖν, τῆς περὶ τὸν πόλεμον ἀντίστροφον ἀποδιδόντες δόξης παρασκευήν. ἐλθόντες δὲ οἴκαδε, διδάξουσι τοὺς νέους ὅτι δεύτερα τὰ τῶν ἄλλων ἐστὶ νόμιμα τὰ περὶ τὰς πολιτείας. θεωροὺς δὲ ἄλλους ἐκπέμπειν χρεὼν τοιούσδε τινὰς τοῖς νομοφύλαξι παρεμένους. ἄν τινες ἐπιθυμῶσι τῶν πολιτῶν τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πράγματα θεωρῆσαι κατά τινα πλείω σχολὴν, ἀπειργέτω μηδεὶς τούτοις νόμος. οὔτε γὰρ ἄπειρος οὖσα πόλις ἀνθρώπων κακῶν καὶ ἀγαθῶν, δύναιτ' ἄν ποτε, ἀνομίλητος οὖσα, ἥμερος ἱκανῶς εἶναι καὶ τέλεος· οὐδ' αὖ τοὺς νόμους διαφυλάττειν ἄνευ τοῦ γνώμῃ λαβεῖν αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ μόνον ἤθεσιν.

vt tam accuſatoris intentio quàm defenſoris deprecatio ſine iureiurando in iudiciis conſcribatur. Nam ſi iurandi licentia in ciuitate cuiq. dabitur, vbi plura ad iudices quotidie deferũtur, omnes penè ꝑiuri erũt, præſertim q̃ præſentib' cõuiuiis aliáq. conſuetudine ac priuata neceſſitudine cõiuncti ſunt. Lege igit̃ ſtatuatur, iudicaturum iudicem iurare, atque eos etiam qui rei publicæ magiſtratus ſuffragiis conſtituent: Choreæ quoque iudicem, & omnis muſicæ, gymnicorum etiam equeſtriúmque munerum in certamine præſides atque datores: & ſummatim in quibuſcuque ſecundum hominum opinionem nulli emolumento periurium ſit. In quibus autem vtilitatem ex periurio aliquis aſſequitur, ea ſine iureiurando iudicentur. Et qui iudicaturi ſunt, nullo modo litigantes permittant aut iurare per ſuadendi cauſa, aut ſibi generique ſuo imprecari, aut turpiter ſupplicare, aut commiſeratione muliebriter vti: ſed quod iuſtum putant, manſuetè doceant, & docentem audiant. quòd ſi ab his aberrat, ad rem à magiſtratu reducatur. Peregrinis autem inter ſe litigantibus, quemadmodũ nunc ſi velint, iurare liceat. Nã cùm in ciuitate conſeneſcere non debeant, non formidandum ne alios corrumpant. Eodem autem modo inter liberos homines executio iudicij fiat, ſiquis liber ciuitati non obtemperat in iis quæ nec verberibus nec vinculis nec morte plectuntur. Ac ſiquis ad choream vel ad pompam celebrandam non venit, vel aliam huiuſcemodi rem communem, vt ad miniſterium ſacrificij pacíſque ſacra, vel belli, tributum non contulit: in his omnibus quàm primum damnum reſtituatur, aut pignus cui ciuitas lexque commiſerit, deferatur, exactóque tempore pignore vendito pecunia in ærarium conferatur. Quòd ſi maiore mulcta opus eſt, magiſtratus ſinguli pertinaces homines in iudicium vocent, & debita mulcta impoſita legibus parere compellant, ſed ciuitati quæ colligendæ pecuniæ operam non dat, & ſola ex agricultura pecunias habet, cùm neque mercaturæ neque peregrinationibus vacet, neque peregrinos aliunde ſuſcipiat, deliberare neceſſe eſt quid faciendum ſit. Quare legiſlator ſuadendo primum ita pro viribus conſulat. Solet gentiũ diuerſarum commixtio varios mores confundere, & peregrinorum cum peregrinis conſuetudo plurima innouare. Quod ciuitati bene rectiſque legibus inſtitutæ maximè omnium nocet. In ciuitatibus autẽ malè inſtitutis nihil refert, ſi tã ſenes quàm iuuenes pro arbitrio, & aliò peregrinentur, & aliunde peregrinos ſuſcipiant. Contrà verò nullos vnquam recipere aduenas, nec aliò ipſos proficiſci, tum impoſſibile eſt, tum crudele atque ſuperbum cæteris hominibus videatur neceſſe eſt, qui ciuitatem turpi vocabulo notent, peregrinorum hoſtem & difficilẽ atque inhumanum appellantes. Non oportet autem vnquam parui facere, vtrum probus an improbus aliis videaris. Multi enim quamuis virtutis expertes ſint, qui tamen probi ſint, qui improbi, iudicant. Nam prauis quoq. hominibus diuina quædam conijciendi vis ineſt, per quam multi vel peſſimi rectè tum opinione, tum verbis à melioribus deteriores diſtinguant. Quocirca vtiliter ciuitatibus præcipitur, vt bonam apud multos exiſtimationem non parui pendant. Maximum ſanè atque rectiſſimum eſt, vt cùm ſis probus, ita gloriã quæras, aliter minimè ſi modò perfectus vir futurus es. Quapropter Cretenſis quoque ciuitas iſta conari debet, vt quàm optimã virtutis exiſtimationem apud cæteros homines conſequatur. Maxima verò ſpes eſt eam ratione viuentẽ, merito Solem cæteróſque deos cum aliis ciuitatibus regionibúſque bene gubernatis viſuram eſſe. Sic igitur de peregrinatione alios in locos ac regiones, & de peregrinorum receptione ſanciendum. Ei primum qui pauciores annos quàm quadraginta natus eſt, nullo modo peregrinari liceat. priuato quoq. nemini liceat. publicè aũt præconibus, legatis, atque exploratoribus liceat. Profectò verò extra regionem ad gerendum bellum, ciuilis peregrinatio putanda non eſt. Ad Pythium verò Apollinem, ad Iouem Olympicum, Nemeam etiam & Iſthmum mittendi ſunt aliqui, per quos ſacrificia ludóſque his diis ciuitas noſtra communiter conferat. Mittantur autem pro viribus plurimi, pulcherrimi, optimi, qui in ſacris pertinentibúſque ad pacem communionibus ciuitati ſuæ honorem & gloriam bellicæ gloriæ reſpondentem comparent. Cúmque redierint, iuniores doceant, ciuiles aliorum inſtitutiones ſuis multo poſteriores eſſe. Spectatores quoque alios qui otio abundantes aliorũ res hominum conſiderare cupiunt, ex legum cuſtodum inſtituto lex nulla prohibeat. Nam ciuitas bonorum malorúmve hominum ignara, & externæ conſuetudinis expers, nunquam ſatis humana atque perfecta eſſe poteſt, nec leges ſeruare moribus & cõſuetudine ſolũ, niſi etiã notitia legũ prudẽtior fiat.

Iuramẽtũ quã do offerendũ.

Cauſa quomodo dicenda.

peregrinationes. Exiſtunt vel in vulgo & multitudine homines quidam diuini quamuis pauci, attamen digni quibuſcum conſuetudinem habeas. hi non magis in bene gubernatis ciuitatibus quàm in aliis oriuntur. Quicunque igitur in ciuitate rectè gubernata incorruptus erit, horũ veſtigia à patria profectus, terra marique ſequetur, vt tandem reuerſus legum patriæ alias probet, alias ſiqua in re deficiunt, corrigat. Quippe ſine hac inſpectione inueſtigationéque nunquam optimè ciuitas permanebit, neq; etiã ſi malè inueſtigetur. CLIN. Quomodo hæc vtraq; fient? ATH. Hoc certè pacto. Primo ſpectator huiuſmodi annos plures quàm quinquaginta natus ſit: deinde cũ in cæteris, tum maximè in bello probatus, ſi modò legũ cuſtodũ exemplum in aliis ciuitatibus ſit relicturus. Is vltra ſexageſimũ annum non amplius vagetur. Sed citra decimum annum quando voluerit, domum reuerſus eorum ineat cœtum qui leges examinant. Hic cœtus è iunioribus atque ſenioribus cõſtet, quotidiéque mane donec ſol oriatur, conueniat: primum de ſacerdotibus qui tanquam cæteris excellentiores muneribus affecti ſunt, deinde decem de legum cuſtodibus ſeniores, poſtremo diſciplinæ vniuerſæ cenſor, qui magiſtratum hunc gerit, & qui iam exegerunt. Nec vllus iſtorum ſolus, ſed cum iuniore aliquo quem delegerit à trigeſimo ad quadrageſimum annum nato. hi de legibus ſemper & de Republica diſſerant, conferántque inuicem ſi quid de his excellens audierint. De diſciplinis etiam ad id conducentibus colloquantur, quas qui ſciunt, facilius, qui neſciunt, difficilius legum intentionem intellecturi ſunt. Quæ verò ex his ſeniores probauerint, magno ſtudio iuniores perdiſcant. Quòd ſi quis iunior adductus indignus videbitur, totus cœtus ei exprobet, qui adduxit. Iuuenes autem qui ſe in his rectè geſſerunt tota ciuitas honoret atque conſeruet. Sed ſi peiores aliis ſe reddũt, maiori quàm alij dedecore afficiantur. Ad hũc cœtũ qui aliorum leges & mores inſpexit, ilico profectus, ſiquid de ferendis legibus aut diſciplina aut educatione apud alios reperit, exponat. ſiquid etiam ipſe inuenit, cœtui vniuerſo declaret. Qui ſi nec peior reuertiſſe videbitur, laudetur, quia quod potuit, libẽter effecit. Sin multo melior, & viuus magnis afficiatur honorib⁹, & defunctũ cœtus omnis decoret. At ſit corruptus rediiſſe videbitur, cùm ſe ſapientem eſſe ſimulet, cũ nemine iuniore vel ſeniore audeat ſe miſcere. Hic ſi magiſtratibus paret, priuatus viuat. Sin autem contra magiſtratuum volũtatem de diſciplina legibúſque ciuilibus diſputare cõdẽnatus in iudicio fuerit, moriatur. Et ſi cùm in iudiciũ deduci iure debuerit, à nullo magiſtratuũ ſit adductus, quando de muneribus poſtea decernitur, opprobrio hæc res magiſtratibus ſit. Atque aliò quidem

Peregrinantium genera. profectur⁹, huiuſmodi eſſe & ita peregrinari debet. Sed & aduenę benignè ſuſcipiendi ſunt. Quatuor autem peregrinorũ genera ſunt, de quibus facienda mentio eſt. Primũ eorum qui ſemper æſtiuales ſunt, & quaſi aues per mare vt plurimum acquirendę pecunię gratia, æſtatis tempore ad alias deuolant ciuitates. hos foro, portubus, publicíſque domibus extra vrbem in ipſis ſuburbiis magiſtratus locis illis præfecti ſuſcipiãt, obſeruãtes nequis eorũ noui aliquid faciat. Iudicia etiã illic eis iuſtè reddantur, ita vt nihilo plus quàm neceſſitas cogat, cũ iis familiaritas habeatur. Alterũ eſt eorũ qui ſpectaturi veniũt, & ciuitatis muſas illic audituri. hi omnes diuerſoria iuxta templa habeant, quæ ſuſcipiendis hoſpitibus commodiſſima ſint, Sacerdotes verò & æditui curam ipſorum habeant, vt iucũdè poſſint ſufficienti tempore permanere, & videre, audiréque illa quorum gratia venerunt, & tandem ſine detrimento & ſuo & aliorum recedere. Quòd ſiquis eorũ iniuriam cuiquã intulerit, aut affectus iniuria ſit, vſque ad drachmas quinquaginta ſacerdotes cognoſcãt. Crimina verò maiora ad curatores venaliũ deferantur. Tertiũ peregrinorum genus publicè ſuſcipiendum eſt, cùm aliunde quiſpiam publica cauſa miſſus aduenerit. hunc imperatores, magiſtri equitum, tribuni militũ ſoli ſuſcipiant. Et is apud quem diuertit, cum principibus cõſilij curam huius habeat. Quartũ genus rariſſimũ eſt. Accedere tamẽ aliunde aliquis poterit ſpectatoribus noſtris altera parte reſpondens. hic ita recipietur: primo ſi quinquaginta annos impleuerit, deinde ſi ea mente venerit, vt vel conſideret quæ apud alios præclara habentur, vel ſua doceat. hic ſanè diuitũ ſapientúmq; ianuas iniuſſus adeat, cũ ipſe huiuſmodi ſit, & quaſi hoſpes diſciplinæ præfecti domũ rectè petat, nõ dubitãs hoſpitalem eã propter virtutis coniunctionẽ ſibi futuram. Cúmque ab aliis didicerit atque docuerit quæ diſcẽda docendáque putauit, honore ſibi congruo muneribúſque affectus, vt ab amicis amicus abeat. His legibus peregrinos peregrináſque ſuſcipiamus, noſtróſq. ſimiliter emittamus, hoſpitalẽ veriti Iouem.

A εἰσὶ γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς ἄνθρωποι ἀεὶ θεῖοί τινες, οὐ πολλοί, παντὸς ἄξιοι συγγίγνεσθαι, φυόμενοι οὐδὲν μᾶλλον ἐν εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ καὶ μή· ὧν κατ' ἴχνος ἀεὶ χρὴ τὸν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οἰκοῦντα, ἐξιόντα κατὰ θάλατταν καὶ γῆν, ζητεῖν ὃς ἂν ἀδιάφθαρτος ᾖ· τὰ μὲν βεβαιούμενον τῶν νομίμων, ὅσα καλῶς αὐτοῖς κεῖται· τὰ δ' ἐπανορθούμενον, εἴ τι παραλείπεται. ἄνευ γὰρ ταύτης τῆς θεωρίας καὶ ζητήσεως οὐ μένει ποτὲ τελέως πόλις, οὐδ' ἂν κακῶς αὐτὴν θεωρῶσι. ΚΛ. Πῶς οὖν γίγνοιτ' ἀμφότερα; ΑΘ. Τῇδε· πρῶτον μὲν ὁ θεωρὸς ὁ τοιοῦτος ἡμῖν γεγονὼς ἔστω πλειόνων ἐτῶν ἢ πεντήκοντα· ἔτι δὲ τῶν εὐδοκίμων τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔστω γεγονημένος, εἰ μέλλει τὸ τῶν B νομοφυλάκων δεῖγμα εἰς τὰς ἄλλας μεθήσειν πόλεις. πλέον δὲ ἑξήκοντα γεγονὼς ἐτῶν, μηκέτι θεωρείτω. θεωρήσας δὲ ὁπόσ' ἂν ἔτη βουληθῇ τῶν δέκα, καὶ ἀφικόμενος οἴκαδε, εἰς τὸν σύλλογον ἴτω τὸν τῶν περὶ νόμους ἐποπτευόντων. οὗτος δ' ἔστω νέων καὶ πρεσβυτέρων μεμιγμένος· ἑκάστης μὲν ἡμέρας συλλεγόμενος ἐξ ἀνάγκης ἀπ' ὄρθρου μέχριπερ ἂν ἥλιος ἀνίσχῃ· πρῶτον μὲν τῶν ἱερέων τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, ἔπειτα τῶν νομοφυλάκων τοὺς ἀεὶ πρεσβεύοντας δέκα· ἔτι δὲ ὁ περὶ τῆς παιδείας πάσης ἐπιμελητὴς ὅ, τε νέος, οἵ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπηλλαγμένοι. C ἕκαστος δὲ τούτων, μὴ μόνος, ἀλλ' ἴτω μετὰ νέου ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τετταράκοντα, τὸν ἀρέσκοντα αὐτῷ προσλαμβάνων. τὴν δὲ συνουσίαν εἶναι τούτοις καὶ τοὺς λόγους περὶ νόμων ἀεὶ τῆς τε οἰκείας πόλεως πέρι, καὶ ἐὰν ἄλλοθί που πυνθάνωνταί τι περὶ τῶν τοιούτων διαφέρειν· καὶ δὴ καὶ περὶ μαθημάτων, ὁπόσ' ἂν ἐν ταύτῃ τῇ σκέψει δοκῇ συμφέρειν, ἃ μαθοῦσι μὲν εὐαγέστερον γίγνεσθαι, μὴ μαθοῦσι δὲ σκοτωδέστερα τὰ περὶ νόμους αὐτοῖς φαίνεσθαι καὶ ἀσαφῆ. ἃ δ' ἂν τούτων ἐγκρίνωσιν οἱ γεραίτεροι, τοὺς νεωτέρους πάσῃ σπουδῇ μανθάνειν. ἐὰν δέ τις ἀνάξιος δοκῇ τῶν παρακεκλημένων εἶναι, τῷ παρακαλοῦντι μέμφεσθαι τὸν σύλλογον ὅλον· τοὺς δ' εὐδοκιμοῦντας τούτων τῶν νέων φυλάττειν τὴν ἄλλην πόλιν, D ἀποβλέποντας εἰς αὐτούς. ἀτιμάζειν δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐὰν ἀποβαίνωσι χείρους τῶν πολλῶν. εἰς δὴ τοῦτον τὸν σύλλογον ὁ θεωρήσας τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις νόμιμα ἀφικόμενος, εὐθὺς πορευέσθω καὶ εἴ τινα φήμην τινῶν περὶ θέσεως νόμων, ἢ παιδείας, ἢ τροφῆς, εὗρέ τινας ἔχοντας φράζειν, εἴτε καὶ αὐτὸς νενοηκὼς ἄττα, ἦ κοινούτω τῷ συλλόγῳ ἅπαντι. καὶ ἐάν τε μηδὲν χείρων μηδέ τι βελτίων ἥκειν δόξῃ, χάριν γοῦν τῆς σφόδρα προθυμίας αἰνείσθω· ἐὰν δὲ πολὺ βελτίων, πολύ τ' ἐπαινείσθω μᾶλλον ζῶν, τελευτήσαντά τε τιμαῖς αὐτὸν προσηκούσαις ἡ τῶν συλλεγομένων τιμάτω δύναμις. ἐὰν δὲ διεφθαρμένος ἀφικέσθαι δόξῃ, μηδενὶ ξυγγιγνέσθω μήτε νέῳ μήτε πρεσβυτέρῳ, προσποιούμενος εἶναι E σοφός. καὶ ἐὰν μὲν πείθηται τοῖς ἄρχουσιν, ἰδιώτης ζήτω· ἐὰν δὲ μή, τεθνάτω· ἐάν τ' ἐν δικαστηρίῳ ἁλῷ πολυπραγμονῶν τι περὶ τὴν παιδείαν καὶ τοὺς νόμους. ἐὰν δὲ ἄξιον ὄντα εἰς δικαστήριον εἰσάγειν, ἀρχόντων μηδεὶς εἰσάγῃ, ὄνειδος ἀποκείσθω τοῖς ἄρχουσιν εἰς τὴν τῶν ἀριστείων διαδικασίαν. ὁ μὲν οὖν ἐκδημῶν, οὕτω καὶ τοιοῦτος ὢν ἐκδημείτω. τὸν δ' εἰσεπιδημήσαντα μετὰ τοῦτον χρὴ φιλοφρονεῖσθαι. τέτταρες δ' εἰσὶ ξένοι ὧν δεῖ πέρι λόγον τινὰ ποιεῖσθαι. ὁ μὲν δὴ πρῶτος, καὶ διὰ τέλους ἀεὶ θερινὸς ὡς τὰ πολλὰ διατελῶν ταῖς φοιτήσεσι, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι, καὶ τούτων οἱ πολλοὶ κατὰ θάλατταν ἀτεχνῶς οἷον πετόμενοι, F χρηματισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι, ἔτους ὥρᾳ πέτονται πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις· ὧν ἀγοραῖς καὶ λιμέσι καὶ δημοσίοις οἰκοδομήμασιν ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τῇ πόλει ὑποδέχεσθαι χρὴ τοὺς ἐπὶ τούτοις ἄρχοντας τεταγμένους· φυλάττοντας μὴ νεωτερίζῃ τις τι τῶν τοιούτων ξένων· καὶ δίκας αὐτοῖς ὀρθῶς διανέμοντας, ἀναγκαῖα μέν, ὡς ὀλίγιστα δ' ἐπιχρωμένους. ὁ δὲ δεύτερος, ὄμμασιν ὄντως θεωρός, ὅσα τε Μουσῶν ὠσὶ δέχεται θεωρήματα, τῷ δὴ τοιούτῳ παντὶ χρὴ καταλύσεις πρὸς ἱεροῖς εἶναι φιλοξενίαις ἀνθρώπων παρεσκευασμένας. χρὴ δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἱερέας τε καὶ νεωκόρους ἐπιμελεῖσθαι καὶ τημελεῖν, ὅπως ἂν τὸν μέτριον ἐπιμείναντες χρόνον, ἰδόντες τε καὶ ἀκούσαντες ὧν χάριν G ἀφίκοντο, ἀβλαβεῖς τοῦ δρᾶσαί τε καὶ παθεῖν ἀπαλλάττωνται. δικαστὰς δ' αὐτοῖς εἶναι τοὺς ἱερέας· ἐὰν ἀδικῇ τις αὐτῶν τινὰ ἢ τὶν ἄλλον ἀδικῇ τις τούτων ἔσω ἐντὸς δραχμῶν πεντήκοντα· ἐὰν δέ τι μεῖζον ἔγκλημα αὐτοῖς γίγνηται, πρὸς τοῖς ἀγορανόμοις εἶναι δεῖ δίκας τοῖς τοιούτοις. τρίτον δὲ ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ τὸν κατά τι δημόσιον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον· ὃν στρατηγοῖς τε καὶ ἱππάρχοις καὶ ταξιάρχοις ὑποδεκτέον ἐστὶ μόνοις· τήν τ' ἐπιμέλειαν τῶν τοιούτων μετὰ τῶν πρυτάνεων ποιητέον ἐκείνῳ παρ' ὅτῳ τις ἂν αὐτῶν τὴν κατάλυσιν ξενωθεὶς ποιήσηται μόνῳ. τέταρτος δὲ ἄν ποτέ τις ἀφίκηται, σπάνιος μέν, H ἂν δ' οὖν ποτέ τις ἔλθῃ τῶν παρ' ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστροφος ἐξ ἄλλης χώρας, πρῶτον μὲν ἔλαττον ἐτῶν μηδὲν πεντήκοντα γεγονὼς ἔστω· πρὸς τούτῳ δέ, ἀξιῶν τι καλὸν ἰδεῖν τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι διαφέρον ἐν καλλοναῖς, ἢ καὶ δεῖξαί τι κατὰ ταῦτα ἄλλῃ πόλει, ἴτω μὲν νῦν πᾶς ἀκέλευστος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων καὶ σοφῶν θύρας, τοιοῦτος ἕτερος αὐτὸς ὤν. ἐπὶ γὰρ τὴν τοῦ τῆς παιδείας ἐπιμελουμένου πάσης οἴκησιν ἴτω, πιστεύων ἱκανῶς εἶναι ξένος τῷ τοιούτῳ ξενῶνι, ἢ τὴν τῶν νικηφόρων τινὸς ἐπ' ἀρετῇ. ξυνὼν δὲ τούτων τισί, τὸ μὲν διδάξας, τὸ δὲ μαθών, ἀπαλλαττέσθω, φίλος παρὰ φίλων δώροις καὶ τιμαῖς πρεπούσαις τιμηθείς. τούτοις δὴ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαί τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένας ἐξ ἄλλης χώρας, καὶ τοὺς αὑτῶν ἐκπέμπειν, τιμῶντας ξένιον

Δία· μὴ βρώμασι καὶ θύμασι ταῖς ξενηλασίαις ποιουμένοις (καθάπερ ποιοῦσι νῦν θρέμματα Νείλου) μηδὲ κηρύγμασιν ἀγρίοις. Ἐγγύην δὲ ἂν ἐγγυᾶταί τις, διαῤῥήδην ἐγγυάσθω, τὴν πρᾶξιν πᾶσαν διομολογούμενος ἐν συγγραφῇ, καὶ ἐναντίον μαρτύρων μὴ ἔλαττον ἢ τριῶν, ὅσα ἐντὸς χιλίων· τὰ δὲ ὑπὲρ χιλίας, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε. ἐγγυητὴς μὲν δὴ καὶ ὁ προπωλῶν ὁποιοῦν, τοῦ μὴ ἐνδίκως πωλοῦντος, ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιόχρεω. ὑπόδικος δὲ ἔστω καὶ ὁ προπωλῶν, καθάπερ ὁ ἀποδόμενος. φωρᾶν δὲ ἂν ἐθέλῃ τίς τι παρ' ὁτῳοῦν, γυμνὸς, ἢ χιτωνίσκον ἔχων, ἄζωστος, προομόσας τοὺς νομίμους θεοὺς, ἦ μὴν ἐλπίζων εὑρήσειν, οὕτω φωρᾶν· ὁ δὲ παρεχέτω τὴν οἰκίαν, τά τε σεσημασμένα καὶ τὰ ἀσήμαντα, φωρᾶν, ἐὰν δέ τις ἐρευνᾶν βουλομένῳ φωρᾶν μὴ διδῷ, δικάζεσθαι μὲν τὸν ἀπειργόμενον, τιμησάμενον τὸν ἐρευνώμενον· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τὴν διπλασίαν τοῦ τιμηθέντος βλάβην ἐκτίνειν. ἐὰν δὲ ἀποδημῶν οἰκίας δεσπότης τυγχάνῃ, τὰ μὲν ἀσήμαντα παρεχόντων οἱ ἐνοικοῦντες ἐρευνᾶν, τὰ δὲ σεσημασμένα παρασημηνάσθω, καὶ ὃν ἂν ἐθέλῃ φύλακα καταστησάτω πέντε ἡμέρας ὁ φωρῶν. ἐὰν δὲ πλείονα χρόνον ἀπῇ, τοὺς ἀστυνόμους παραλαβὼν, οὕτω φωράτω, λύων καὶ τὰ σεσημασμένα. πάλιν δὲ μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀστυνόμων κατὰ ταυτὰ σημηνάσθω. Τῶν ἀμφισβητησίμων χρόνου ὅρος ἐν ἐάν τις ᾖ κεκτημένος, μηκέτ' ἀμφισβητεῖν ἐξεῖναι. χωρίων μὲν οἰκήσεών τε τῇδε οὐκ ἔστ' ἀμφισβήτησις· τῶν δ' ἄλλων, ὅ,τι ἄν τις κεκτημένος ᾖ, ἐὰν μὲν κατ' ἄστυ καὶ κατ' ἀγορὰν καὶ ἱερὰ χρώμενος φαίνηται, καὶ μηδεὶς ἐπιλάβηται, φῇ δὲ ζητεῖν τοῦτον τὸν χρόνον, ὁ δὲ μὴ ἀποκρυπτόμενος φανερὸς ᾖ· ἐὰν οὕτω τις ἐνιαυτὸν ὁποιοῦν ἐκτημένος, ὁ δὲ ζητῶν, διαγένωνται, μὴ ἐξέστω τοιούτου κτήματος ἐπιλαβέσθαι μηδὲν ἀπελθόντος ἐνιαυτοῦ. ἐὰν δὲ κατ' ἄστυ μὲν μὴ μηδὲ κατ' ἀγορὰν χρῆται, κατ' ἀγροὺς δὲ φανερῶς, μὴ προστυχὴς δὲ ἐν πέντε ἔτεσι γένηταί τις· τῶν πέντε ἐξελθόντων ἐτῶν μηκέτι τοῦ λοιποῦ χρόνου ἐξέστω τούτῳ τοῦ τοιούτου ἐπιλαβέσθαι. ἐὰν δὲ κατ' οἰκίας ἐν ἄστει τέ τις χρῆται, τριετῆ τὴν προθεσμίαν εἶναι· ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς ἐν ἀφανεῖ κέκτηται, δέκα ἐτῶν· ἐὰν δ' ἐν ἀλλοδημίᾳ, τοῦ παντὸς χρόνου ὅταν ἀνεύρῃ που, μηδεμίαν εἶναι προθεσμίαν τῆς ἐπιλήψεως. Ἐάν τις τινὰ δίκῃ παραγίγνεσθαι κωλύσῃ βίᾳ, εἴτε αὐτὸν εἴτε μάρτυρας· ἐὰν μὲν δοῦλον, εἴτε αὐτοῦ εἴτε ἀλλότριον, ἀτελῆ καὶ ἄκυρον γίγνεσθαι τὴν δίκην· ἐὰν δ' ἐλεύθερον, πρὸς τῷ ἀτελῆ, δεδέσθαι μὲν ἐνιαυτὸν, ὑπόδικον δὲ ἀνδραποδισμοῦ τῷ ἐθέλοντι γίγνεσθαι. ἐὰν δὲ ἀνταγωνιστὴν γυμνικῆς, ἢ μουσικῆς, ἢ τινὸς ἀγῶνος ἑτέρου διακωλύῃ τις βίᾳ μὴ παραγίγνεσθαι, φραζέτω μὲν ὁ ἐθέλων τοῖς ἀθλοθέταις· οἱ δ' εἰς τὸν ἀγῶνα ἐλεύθερον ἀφιέντων, τὸν ἐθέλοντα ἀγωνίζεσθαι. ἐὰν δὲ ἀδυνατήσωσιν, ἐὰν μὲν ὁ κωλύων ἀγωνίζεσθαι νικήσῃ, τά τε νικητήρια τῷ διακωλυθέντι διδόναι, καὶ νικήσαντα γράφειν, ἐν ἱεροῖς οἷς ἂν ἐθέλῃ· τῷ δὲ διακωλύσαντι μὴ ἐξέστω μηδὲν ἀνάθημα μηδ' ἐπιγραφὴν τοῦ τοιούτου ἀγῶνος ποτὲ γενέσθαι. βλάβης δὲ ὑπόδικος γιγνέσθω, ἐάν τε ἡττῆται ἀγωνιζόμενος, ἐάν τε καὶ νικᾷ. Ἐάν τέ τις κλέμμα ὁτιοῦν ὑποδέχηται γιγνώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπεχέτω δίκην τῷ κλέψαντι. φυγάδος δὲ ὑποδοχῆς θάνατος ἔστω ζημία. Τὸν αὐτὸν φίλον τε καὶ ἐχθρὸν νομιζέτω πᾶς τῇ πόλει· ἐὰν δέ τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω καὶ τούτῳ ζημία. ἐὰν δέ τι μέρος τῆς πόλεως εἰρήνην ἢ πόλεμον πρός τινας ἑαυτῷ ποιῆται, τοὺς αἰτίους οἱ στρατηγοὶ ταύτης τῆς πράξεως εἰσαγόντων εἰς δικαστήριον· ὄφλοντι δὲ θάνατος ἔστω δίκη. Τοὺς τῇ πατρίδι διακονοῦντάς τι, δώρων χωρὶς χρὴ διακονεῖν. πρόφασιν δ' εἶναι μηδεμίαν, μηδὲ λόγον ἐπαινούμενον, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς μὲν δεῖ δέχεσθαι δῶρα, ἐπὶ δὲ φλαύροις οὔ. τὸ γὰρ γνῶναι καὶ γνόντα καρτερεῖν, οὐκ εὐπετές. ἀκούοντα δὲ ἀσφαλέστατον πείθεσθαι τῷ νόμῳ, μηδὲν ἐπὶ δώροισι διακονεῖν. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἁπλῶς, τεθνάτω ἁλοὺς τῇ δίκῃ. Χρημάτων εἰσφορᾶς πέρι τῷ κοινῷ τετιμῆσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν, ἕνεκα πολλῶν χρεῶν· καὶ τὴν ἐπέτειον ἐπικαρπίαν ἐν γράμμασιν ἀποφέρειν ἀγρονόμοις φυλέτας· ὅπως ἂν δυοῖν οὔσαιν ταῖν εἰσφοραῖν, ὁποτέρᾳ τὸ δημόσιον ἂν χρῆσθαι βούληται, χρῆται κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον βουλευομένων, ἐάν τε τῷ τοῦ τιμήματος ὅλου μέρει, ἐάν τε τῆς γιγνομένης ἐπ' ἐνιαυτὸν ἑκάστοτε προσόδου, χωρὶς τῶν εἰς τὰ ξυσσίτια τελουμένων. Θεοῖσι δὲ ἀναθήματα χρεὼν ἔμμετρα τὸν μέτριον ἄνδρα ἀνατιθέντα δωρεῖσθαι. γῆ μὲν οὖν ἑστία τε οἰκήσεως, ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν ἱεροῖς ἐστὶν ἐπίφθονον κτῆμα. ἐλέφας δὲ ἀπολελοιπότος ψυχὴν σώματος, οὐκ εὐαγὲς ἀνάθημα. σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς, πολέμων ὄργανα. ξύλου δὲ, μονόξυλον ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ τις ἀνατιθέτω, καὶ λίθου ὡσαύτως, πρὸς τὰ κοινὰ ἱερά. ὑφὴν δὲ μὴ πλέον ἔργον γυναικὸς μιᾶς ἔμμηνον. χρώματα δὲ λευκὰ, πρέποντ' ἂν θεοῖς εἴη καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν ὑφῇ. βάμματα δὲ μὴ προσφέρειν, ἀλλ' ἢ πρὸς τὰ πολέμου κοσμήματα. θειότατα δὲ δῶρα, ὄρνιθές τε καὶ ἀγάλματα, ὅσαπερ ἂν ἐν μιᾷ ζωγράφος ἡμέρᾳ εἷς ἀποτελῇ. καὶ τἄλλα ἔστω κατὰ τὰ τοιαῦτα

A Non enim eſu & hoſtiis, quemadmodum apud Nilum fit, peregrini pellēdi ſunt: nec atroci edicto à finibus noſtris arcendi. Fideiuſſor quilibet, apertè ac diſertè fideiubeat, totúmque negotium cōſcriptum coram tribus nec paucioribus teſtibus fateatur, ſi citra mille drachmas fideiuſſio fiat: ſin vltra mille, quinque ad minus teſtes adhibeātur. Fideiuſſor autem ſit qui prius vendidit, eius de quo an iure poſſit vendere, dubitatur: atque eius qui videtur minus ad promiſſa ſufficere: ſimiliterque tam qui præuendit, quàm qui vendit tanquam obnoxius iudicio ſubiiciatur. Siquis in domo alterius quærere quippiā tanquam ſuum velit, is primo iureiurando affirmet ſperare quod quærit, ibi ſe inuenturum. deinde nudus aut interula indutus ingrediatur præcinctus, præbeatúrque ipſi domus, & B ſupellectilia ſignata ſimul & non ſignata. Quòd ſiquis ſcrutari volentem non permiſerit, qui prohibitus eſt, pretio amiſſæ rei ſtatuto accuſet eum qui ipſum depulit, & ille ſi damnatus fuerit, duplum reſtituat. Si dominus ipſius domus abfuerit, non ſignata ſolummodo à præſentibus præbeātur: ſignata verò ipſe quoque obſignet, & cuſtodem ad quinque dies relinquat. Quo in tempore ſi patronus nō venerit, ædilibus ſecum acceptis obſignata reſignet, & cùm antè oculos domeſticorum & ædilium quæſierit, rurſus obſignet. In rebus ambiguis C ſpatium temporis ad præſcriptionem determinandum eſt. De domibus quidem & agris nulla hac ratione diſceptatio erit. Aliarum verò rerum ſi qua à quoquā habetur, íſque in vrbe, foro, ſacris, apertè anno integro re illa vſus fuerit, atque hūc non occuluiſſe cōſtet: nec quiſquam interea quanuis quærens eam exegerit, nemini liceat deinde rem illam quaſi ſuam repoſcere. Verùm ſi non in vrbe, ſed in agris manifeſtè vtatur, nec in annis quinque rei dominus compertus ſit, quinquēnio exacto repeti nequeāt. Sin verò in vrbe domi vtatur, & triennium vſque apprehendere poſſit qui amiſit. In agris autem ſi occultè habet, vſque ad decennium. Sin extra regionem, ſemD per quandocunque inuenerit, apprehendat. Quando aliquis vi eum qui litigat ſeu teſtes venire in iudiciū prohibet, ſi ſuus ille ſit, ſiue ſuus, ſiue alterius, nullius momenti lata ſit, ſin verò liber, & ſententia irrita ſit, & anno vinciatur qui depulit, & ſiquis latrocinij eum accuſare voluerit, fas eſto. Siquis aliquem ſecum muſica vel gymnica vel alia quauis facultate certaturum in certamen deſcēdere vi prohibuerit, quiſquis velit munerum declaratoribus id ſignificet, qui procurent vt quilibet liber certare poſſit. Id ſi facere non potuerit, victoriæ munera prohibito dentur, ſi prohibitor vincet, & ipſius tanquam victoris nomen in quibuſcunque velit templis inſcribatur. Prohibenti verò nec nomen inſcribere, nec victoriæ offerre inſiE gnia liceat. Ac ſeu vincat certando ſeu vincatur, illati damni crimine reus ſit. Siquis rem furto ſublatam ſciēs receperit, in eadem culpa ſit qua ille qui furatus eſt. Qui exulē ſeu quemuis huiuſmodi fugientem ſuſceperit, moriatur. Quippe quem ciuitas amicū ſibi vel hoſtem decreuerit, eundem ſibi quiſque ſimiliter exiſtimare debet. Siquis cōſilio ſuo abſque autoritate communi pacem iniuit, aut bellum mouit, vltimo ſupplicio condemnetur. Quòd ſi pars aliqua ciuitatis id tentauit, huius rei autores à militiæ imperatoribus tracti in iudiciū, & damnati morte plectantur. Qui patriæ in aliqua re miniſtrāt, nullo modo munera recipiant, nec vlla occaſione aut ratione nobis perſuadeamus, in rebus quidē bonis ſuſcipienda eſſe munera, F in aliis minimè. Nā nec cognoſcere facile eſt, neque cùm cognoueris continere. Idcirco tutius eſt, legibus obtemperare, dicentibus nulla pro patriæ miniſterio munera eſſe ſuſcipienda. Siquis verò minus obtemperaſſe damnatus fuerit, moriatur. Tributa verò ſic publica diſponantur. Primo quidē multorum gratia rerum omnium cuiuſcunque ciuis cenſus habeantur. Deinde annuos fructus tribules ad agri magiſtratus conſcriptos deferant, vt cùm duo tributa ſint, Reſpublica poſſit alterutro, vt videbitur, annis ſingulis vti, ſcilicet vel vniuerſi cenſus vel annui fructus parte. Vnde quæ ad alimēta tribuuntur, ſemper excipiantur. Donaria diis moderata à moderatis hominibus offerantur. Terra igitur, vt focus domicilioG rum, ſacra deorum omnium eſt. quocirca ne quis iterū idem conſecrato. Aurum autem & argētum in vrbibus & priuatim & in fanis inuidioſa res eſt. Tum ebur ex inani corpore extractum, haud ſatis caſtum donum Deo. Iam æs & ferrum duelli inſtrumenta, non fani: ligneum autem quodque voluerit, vno è ligno dedicato: itémque lapideum, in delubris cōmunibus. Textile ne operoſius, quàm mulieris opus menſtruum. Color autem albus præcipuè decorus Deo eſt, cùm in cæteris, tum maximè in textili. Tincta verò abſint, niſi à bellicis inſignibus. Diuiniſſima autem dona aues & formæ ab vno pictore, vno abſolutæ die. colores albi tam in aliis quàm in textili artificio, diis congrui ſunt. Tincta verò coloribus aliis, ad bellica inſignia ſolùm exhibeātur. Diuiniſſimę verò oblationes ſunt aues, atq; picturę, quas ſingulas vno die pictor vnus depinxit, cętera

Fideiuſſor.

Præſcriptio.

Quæ diis offerenda.

Ex Cicerone lib. de legib. II.

donaria quoq; omnia his ſimilia ſint. Poſtquã verò vrbis partes quæ & quot eſſe debent, diſtinctæ ſunt, & leges de pactis cõmerciiſq; maximis pro virib' poſitæ: ſupereſt vt de iudiciis iam dicamus. Primùm igitur arbitri iudices quos litigãtes elegerint, locum habeant. hi conciliatores commodius quàm iudices appellari poſſunt. Deinde vicini & tribules ſecundum partẽ duodecimam diſtributi. Apud quos ſi reconciliati à primis non fuerint, maiori cum dãno litigent. Vbi ſi debitor iterum condẽnabitur, quintam debiti partem perſoluet. Quicũque verò ab hoc quoq; iudicio appellat, ac tertio certare volet, electos iudices petat. Et ſi ab iis rurſus condemnabitur, & quantum debitum ipſum eſt, & dimidiam ſupra debitum partem afferat. Ac ſi accuſator à primo iudicio repulſus nõ quieuerit, ſed in ſecundo iudicio iterum certare voluerit, quintam ſi vicerit partẽ accipiat, victus autem tantundẽ amittat. Quando verò per primos & ſecundos iudices nondũ reconciliati, tertios petunt, debitor quidẽ victus, tantundem & dimidiam inſuper debiti partem, vt diximus, victori deponat: accuſator autem ſeparatus dimidiã. Sed de creandis declarandíſque iudicibus, de iſtorum omniũ adminiſtratione, de temporibus, in quibus ſingula facienda ſunt, de ferẽdis ſuffragiis, de mora & dilatione iudicij, termino, citatione, repulſa, ac de cæteris omnibus quæ iudiciis neceſſaria ſunt, quanuis in ſuperioribus tetigimus: tamen quæ pulchra ſunt, vt habet prouerbium, & bis & ter rectè dici poſſunt. Parua verò quæque & inuẽtu facilia, ſi legumlator antiquior prętermiſerit, iunior repleat. Sed de priuatis quidem iudiciis ſatis iam dictum eſt. Publica verò atque cõmunia quibus vſi magiſtratibus, quæ ad hos pertinẽt peragunt, in multis ciuitatibus à prudentibus viris rectè conſtituta reperiuntur. Vnde cuſtodes legũ oportet quæ huic nouæ reipublicæ congruãt accipere, ita vt ſingula periculo examinata & corrigant diligenter & probent, donec ſufficienter ſe habere putentur: & deniq; diſcuſſioni fine impoſito his tanquam immobilibus per totam vitam vtantur. De ſilẽtio verò, laude, vituperationéque, & de iuſtis, bonis, honeſtis, quæ in aliis ciuitatibus differunt, & dictum eſt, & in fine dicetur. Ad quæ omnia æquus futurus iudex reſpicere debet, atque operã dare, vt has legum conſtitutiones ante omnia diſcat, & mente firmiter teneat. Nam ad faciendum eum virum qui didicit bonum, ſcripta legum præ cæteris doctrinis ſi rectè ſe habẽt, maxmè conferunt. Neque enim temerè miranda diuináque lex nomen menti proximum poſſidet, (νόος enim mentẽ, νόμος verò leges ſignificat.) Nam cùm multi ſermones de laude vituperationéque nõnullorũ partim carminibus, partim ſoluta oratione tum ſcripti circunferantur, tum quotidie in coronis ſeu contendendo, ſiue falſo aſſentiendo habeantur, horum omnium perſpicuum examẽ legiſlatoris ſcripta nobis ſunt. Hęc quaſi remedium medelámque aduerſus aliarum orationũ venena, probè iudex ſecum ſemper tenebit: quibus ſeipſum ciuitatéque emendabit, bonos confirmabit atque extollet: prauos ex ignorantia, incontinentia, timiditate, & vt ſummatim dicã, iniuſtitia vniuerſa pro viribus ſi ſanabiles ſunt, reuocabit. Nam ſi ſanari non poſſunt, qui eos morte afficiunt, apud omnes laude digni iudices iudicúmque principes non iniuria ſępius dici poſſe videntur. Sed poſtquàm annua iudicia exacta ſunt, legibus his vtãtur. Primùm magiſtratus qui iã iudicium exercet, debitoris damnati pecuniam petitori omnem tradat, neceſſariis tantùm ad vſum relictis. Idq; ſtatim poſt lata ſuffragia fiat nunciante præcone, & iudicibus audiẽtibus. Deinde ſi ſecundus à lata ſententia aderit menſis, neque victori victus ſponte iuſtè perſoluerit: iudices qui ſententiam tulerunt, cunctam debitoris pecuniam victori tradant. Quòd ſi præſentia minus ſufficiunt, nec minùs quàm drachma deficit vna, non liceat deinde debitori prius alium quenquam in iudicium trahere, quàm debitum creditori totum reſtituat. Trahi verò ab aliis poſſit. Siquis in iudicio damnatus iudices ipſos læſerit, aut quicquam eorum iniuſtè abſtulerit, iidem ipſi iudices ad cuſtodes legũ deferant. A quibus ſi criminis huius damnabitur, quaſi ciuitatem omnem legéſque euerterit, moriatur. Qui ſub his legibus geniti educatique, liberos ſimiliter genuerunt, atque educauerunt, ita cum aliis verſati vt moderatum fuerit eorũ commerciũ, illatæ iniuriæ pœnas dederint, acceptæ exegerint, ſicuti iuſtè legibus his vſque ad ſenectutem viuunt, ita ſecundum naturam è vita decedunt. Mortuis verò tam viris quàm mulieribus parentationes quidem, & quæ ad deos ſiue inferos ſiue ſuperos pertinent, ſecundum reſponſa interpretum fiant. Nullum in loco fœcundo & agro ad culcturam apto ſepulchrum fiat. Sed is locus corpora defunctorum recipiat, qui ad cætera inutilis & ad id tantùm

Iudicia priuata.

Publica.

Locus ſepulchrorum.

A ἀναθήματα μεμιμημένα. Ὅτε δὲ μέρη διῄρηται τῆς πόλεως ξυμπάσης, ὅσα τε καὶ ἃ δεῖ γίγνεσθαι, καὶ νόμοι περὶ τῶν ξυμβολαίων εἰς δύναμιν τῶν μεγίστων πέρι πάντων εἴρηνται, τὸ λοιπὸν δὴ δίκας ἂν εἴη χρεὼν γίγνεσθαι. Δικαστηρίων δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἱρετοὶ δικασταὶ γίγνοιντ' ἄν, οὓς ἂν ὁ φεύγων τε καὶ ὁ διώκων ἕλων) κοινῇ, διαιτηταὶ δικαστῶν τοὔνομα μᾶλλον πρέπον ἔχοντες· δεύτεροι δὲ, κωμῆταί τε καὶ φυλέται, κατὰ τὸ δωδέκατον μέρος διῃρημένοι. ἐν οἷς, ἂν μὴ διακριθῶσιν ἐν τοῖς πρώτοις, περὶ ζημίας μείζονος ἰόντων ἀγωνιούμενοι· ὁ δὲ φεύγων, ἂν ἡττηθῇ τὸ δεύτερον, τὸ πεμπτημόριον ἀποτινέτω τοῦ τιμήματος τῆς γραφείσης δίκης. ἐὰν δ' ἐγκαλῶν τις τοῖς δικασταῖς, τὸ τρίτον ἀγωνίζεσθαι

B βούληται, ἀγέτω μὲν ἐπὶ τοὺς δικαστὰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν δίκην· ἐὰν δὲ πάλιν ἡττηθῇ, τὴν ἡμιολίαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ὁ διώκων, ἡττηθεὶς ἐν πρώτοις, μὴ ἠρεμῇ, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους ἴῃ, νικήσας μὲν δὴ, τὸ πέμπτον μέρος ἀπολαμβανέτω· νικηθεὶς δὲ, ἀποτινέτω ταὐτὸν μέρος τῆς δίκης. ἐὰν δ' εἰς τὸ τρίτον ἔλθωσι δικαστήριον, ἀπειθήσαντες ταῖς ἔμπροσθεν δίκαις, ὁ μὲν φεύγων, ἡττηθεὶς (ὥσπερ εἴρηται) τὴν ἡμιολίαν, ὁ δὲ διώκων, τὴν ἡμίσειαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. κληρώσεις δὲ δικαστηρίων, καὶ πληρώσεις καὶ ὑπηρεσιῶν ἑκάσταις τῶν ἀρχῶν καταστάσεις, καὶ χρόνοι ἐν οἷς ἕκαστα γίγνεσθαι χρεὼν, καὶ διαψηφίσεων πέρι καὶ ἀναβολῶν, καὶ πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτα ἀναγκαῖα περὶ δίκας γίγνεσθαι,

C προτέρων τε καὶ ὑστέρων λήξεις, ἀποκρίσεών τε ἀνάγκας καὶ παραγκαταβάσεων, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ ξύμπαντα, εἴπομεν μὲν καὶ πρόσθεν· καλὸν δὲ τό γε ὀρθὸν, καὶ δὶς καὶ τρίς. πάντα δ' οὖν ὁπόσα σμικρὰ καὶ ῥᾴδια νόμιμα εὑρίσκειν, πρεσβύτου νομοθέτου παραλιπόντος, τὸν νέον ἀναπληροῦν χρὴ νομοθέτην. τὰ μὲν ἴδια δικαστήρια, ταύτῃ πῃ γιγνόμενα, μέτρον ἂν ἔχοι· τὰ δὲ δημόσια καὶ κοινὰ, καὶ ὅσοις ἀρχὰς δεῖ χρωμένας τὰ προσήκοντα ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν διοικεῖν, ἔστ' ἐν πολλαῖς πόλεσιν οὐκ ἀσχήμονα ἐπιεικῶν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγα νομοθετήματα. ὅθεν νομοφύλακας χρὴ τὰ πρέποντα τῇ νῦν γιγνομένῃ πολιτείᾳ κατασκευά-

D ζειν, συλλογισαμένους καὶ ἐπανορθουμένους, ταῖς ἐμπειρίαις διαβασανίζοντας, ἕως ἂν ἱκανῶς αὐτῶν ἕκαστα δόξῃ κεῖσθαι· τότε δὲ τέλος ἐπιθέντας, ἀκίνητα οὕτως ἐπισφραγισαμένους, χρῆσθαι τὸν ἅπαντα βίον. ὅσα δὲ περί τε σιγὴν δικαστῶν καὶ εὐφημίας καὶ τοὐναντίον, καὶ ὅσα παραλλάττει τῶν πολλῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι δικαίων καὶ ἀγαθῶν καὶ καλῶν, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ δ' ἔτι πρὸς τῷ τέλει ῥηθήσεται. πρὸς ἃ πάντα χρὴ τὸν μέλλοντα δικαστὴν ἴσον ἔσεσθαι κατὰ δίκην, βλέπειν τε, καὶ κεκτημένον γράμματα, αὐτῶν πέρι μανθάνειν. πάντων γὰρ μαθημάτων κυριώτατα, τοῦ τὸν μανθάνοντα βελτίω γίγνεσθαι, τὰ περὶ τοὺς νόμους κείμενα· ἃ, εἴπερ ὀρθῶς εἴη τεθέντα, γίγνοιτ' ἄν. ἢ μάτην τοὔνομα νῷ

E προσῆκον κεκτῆτ' ἂν ὁ θεῖος ἡμῖν καὶ θαυμαστὸς νόμος. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων λόγων ὅσοι τε ἐν ποιήμασιν ἔπαινοι καὶ ψόγοι περὶ τινῶν λέγονται, καὶ ὅσοι καταλογάδην, εἴτ' ἐν γράμμασιν, εἴτε καθ' ἡμέραν ἐν ταῖς ἄλλαις πάσαις συνουσίαις, διά φιλονεικίας τε ἀμφισβητοῦνται καὶ διὰ ξυγχωρήσεων ἔστιν ὅτε καὶ μάλα ματαίων· τούτων πάντων ἂν βάσανος εἴη σαφὴς, τὰ τοῦ νομοθέτου γράμματα. ἃ δεῖ κεκτημένον ἐν αὑτῷ, καθάπερ ἀλεξιφάρμακα τῶν ἄλλων λόγων, τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν, αὑτόν τε ὀρθοῦν καὶ τὴν πόλιν· τοῖς μὲν ἀγαθοῖς μονὰς τῶν δικαίων καὶ ἐπαύξησιν παρασκευάζοντα, τοῖς δὲ κακοῖς, ἐξ ἀμαθίας καὶ ἀκολα-

F σίας καὶ δειλίας, καὶ ξυλλήβδην πάσης ἀδικίας, εἰς τὸ δυνατὸν μεταβολὴν, ὅσοις ἰάσιμοι δόξαι τῶν κακῶν· οἷς δὲ ὄντως ἐπικεκλωσμέναι, θάνατον ἴαμα ταῖς οὕτω διατεθείσαις ψυχαῖς διανέμοντες (ὃ δικαίως εἴη πολλάκις ἂν εἰρημένον) ἄξιοι ἐπαίνου γίγνοιντ' ἂν τῇ πάσῃ πόλει τοιοῦτοι δικασταὶ καὶ δικαστῶν ἡγεμόνες. ἐπειδὰν δὲ αἱ κατ' ἐνιαυτὸν δίκαι τέλος ἐκδικασθεῖσαι σχῶσι ταῖς πράξεσι, νόμους αὐτῶν χρεὼν γίγνεσθαι τούσδε· πρῶτον μὲν ἡ δικάζουσα ἀρχὴ τὰ τοῦ ὄφλοντος χρήματα τῷ νικήσαντι πάντα ἀποδιδότω, χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κεκτῆσθαι· μετὰ δὲ τὴν διαψήφισιν ἑκάστην, εὐθὺς ὑπὸ κήρυκος, ἀκουόντων τῶν δικαστῶν. ἐπειδὰν δὲ ὁ τῶν δικασίμων μηνῶν ἑχόμενος γένηται

G μὴν, ἐάν τις μὴ ἀπαλλάττῃ τὸν νικήσαντα ἑκόντα ἑκὼν, ἡ δικάσασα ἀρχὴ συνεπομένη τῷ νικῶντι, τὰ τοῦ ὄφλοντος παραδιδότω χρήματα. ἐὰν δὲ μὴ ἔχωσιν ὁπόθεν, ἐλλείπῃ δὲ μὴ ἔλαττον δραχμῆς, μὴ πρότερον εἶναι τούτῳ δίκας πρὸς ἄλλον μηδένα, πρὶν ἂν ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος ἅπαν τῷ νικήσαντι. ἄλλοις δὲ πρὸς τοῦτον ἔστωσαν δίκαι κυρίως. ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆται τὴν ἀρχὴν τὴν καταδικάσασαν καταδικασθεὶς, εἰσαγόντων μὲν αὐτὸν εἰς τὸ τῶν νομοφυλάκων δικαστήριον οἱ ἀφαιρεθέντες ἀδίκως· ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ὅλην τὴν πόλιν καὶ νόμους φθείρων, θανάτῳ ζημιούσθω. ἀνδρὶ δὴ τῷ μετὰ τοῦτο

H γεννηθέντι, καὶ ἐκτραφέντι, καὶ γεννήσαντι καὶ ἐκθρέψαντι τέκνα, καὶ ξυμμίξαντι συμβόλαια μετρίως, διδόντι τε δίκας εἴ τινα ἠδίκηκε, καὶ παρ' ἑτέρου ἐκλαβόντι, σὺν τοῖς νόμοις ἐν μοίρᾳ γηράσαντι, τελευτὴ γίγνοιτ' ἂν κατὰ φύσιν. Περὶ τελευτήσαντας δὴ, εἴτε τις ἄρρην, εἴτε τις θῆλυς ᾖ, τὰ μὲν περὶ τὰ θεῖα νόμιμα τῶν τε ὑπὸ γῆς θεῶν καὶ τῶν τῇδε, ὅσα προσήκει τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς γίγνεσθαι κυρίους φράζοντας. θήκας δ' εἶναι, τῶν χωρίων ὁπόσα μὲν ἐργάσιμα μηδαμοῦ, μήτε τι μέγα μήτε τι σμικρὸν μνῆμα· ἃ δὲ ἡ χώρα πρὸς τοῦτ' αὐτὸ μόνον φύσιν ἔχει, τὰ τῶν

τετελευτηκότων σώματα μάλιστα ἀλύπως τοῖς ζῶσι δεχομένη κρύπτειν, ταῦτα ἐκπληροῦν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ὅσα ζῶν μήτηρ οὖσα ἡ γῆ πρὸς ταῦτα πέφυκε βούλεσθαι φέρειν, μήτε ζῶν μήτε τις ἀποθανὼν στερείτω τὸν ζῶνθ' ἡμῶν. χῶμα δὲ μὴ χωννύναι ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον. λίθινα δὲ ἐπιστήματα μὴ μείζω ποιεῖν ἢ ὅσα δέχεσθαι τὰ τοῦ τετελευτηκότος ἐγκώμια βίου, μὴ πλείω τεττάρων ἡρωϊκῶν στίχων. τὰς δὲ προθέσεις πρῶτον μὲν μὴ μακρότερον χρόνον ἔνδον γίγνεσθαι τοῦ δηλοῦντος τόν τε ἐκτεθνεῶτα καὶ τὸν ὄντως τεθνηκότα. εἴη δ' ἂν σχεδὸν ὡς τἀνθρώπινα μέτριον ἔχουσα, τριταία πρὸς τὸ μνῆμα ἐκφορά. πείθεσθαι δ' ἐστὶ τῷ νομοθέτῃ χρεὼν τά τε ἄλλα, καὶ λέγοντι ψυχὴν σώματος εἶναι τὸ πᾶν διαφέρουσαν· ἐν αὐτῷ τε τῷ βίῳ τὸ παρεχόμενον ἡμῶν ἕκαστον τοῦτ' εἶναι μηδὲν ἀλλ' ἢ τὴν ψυχήν, τὸ δὲ σῶμα ἰνδαλλόμενον ἡμῶν ἑκάστοις ἕπεσθαι· καὶ τελευτησάντων λέγεσθαι καλῶς εἴδωλα εἶναι τὰ τῶν νεκρῶν σώματα, τὸν δὲ ὄντα ἡμῶν ἕκαστον ὄντως ἀθάνατον εἶναι, ψυχὴν ἐπονομαζόμενον, παρὰ θεοὺς ἄλλους ἀπιέναι, δώσοντα λόγον, καθάπερ ὁ νόμος ὁ πάτριος λέγει, τῷ μὲν ἀγαθῷ θαρραλέον, τῷ δὲ κακῷ μάλα φοβερόν· βοήθειάν τε αὐτῷ μή τινα μεγάλην εἶναι τελευτηκότι. ζῶντι γὰρ ἔδει βοηθεῖν πάντας τοὺς προσήκοντας, ὅπως ὅτι δικαιότατος ὢν καὶ ὁσιώτατος ἔζη τε ζῶν, καὶ τελευτήσας ἀτιμώρητος ἂν κακῶν ἁμαρτημάτων ἐγίγνετο τῶν μετὰ τὸν ἐνθάδε βίον. ἐκ δὲ τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδέποτε οἰκοφθορεῖν χρή, διαφέροντα νομίζοντα τὸν αὑτοῦ τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σαρκῶν ὄγκον θαπτόμενον· ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν ὑόν, ἢ ἀδελφόν, ἢ ὅντινά τις μάλιστα ἡγεῖται ποθῶν θάπτειν, οἴχεσθαι περαίνοντα καὶ ἐμπιπλάντα τὴν αὑτοῦ μοῖραν· τὸ δὲ παρὸν δεῖν εὖ ποιεῖν, τὰ μέτρια ἀναλίσκοντα ὡς εἰς ἄψυχον χθονίων βωμόν. τὸ δὲ μέτριον νομοθέτης ἂν μαντεύσαιτο οὐκ ἀσχημονέστατα. ἔστω δ' ὁ νόμος ὅδε· τῷ μὲν δὴ τοῦ μεγίστου τιμήματος, εἰς τὴν πᾶσαν ταφὴν ἀναλισκόμενα μὴ πλέον πέντε μνῶν· τῷ δὲ τοῦ δευτέρου, τρεῖς μναῖ, καὶ δύο τῷ τοῦ τρίτου. μνᾶ δὲ τῷ τοῦ τετάρτου, μέτρον ἂν ἔχοι τῶν ἀναλωμάτων. νομοφύλαξι δὲ πολλά τε ἄλλα ἀνάγκη πράττειν, καὶ πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι· τούτων δ' οὐχ ἥκιστα, ὅπως ἂν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ πάσης ἡλικίας ἐπιμελούμενοι ζῶσι. καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸ τέλος ἁπάντων νομοφύλαξ εἷς γέ τις ἐπιστατείτω, ὃν ἂν οἱ τοῦ τετελευτηκότος ἐπίσκοπον οἰκεῖοι παραλαμβάνωσιν· ᾧ καλὸν τ' ἔστω καλῶς καὶ μετρίως τὰ περὶ τὸν τετελευτηκότα γιγνόμενα, καὶ μὴ καλῶς, αἰσχρόν. πρόθεσις δὲ καὶ τἆλλα ἔστω μὲν κατὰ τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα νόμον γιγνόμενα· τῷ δὲ πολιτικῷ νόμῳ νομοθετοῦντι παραχωρεῖν χρὴ τὰ τοιάδε· δακρύειν μὲν τὸν τετελευτηκότα, ἐπιτάττειν ἢ μή, ἄμορφον. θρηνεῖν δὲ καὶ ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν, ἀπαγορεύειν· καὶ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ φανερὸν προάγειν τῶν ὁδῶν κωλύειν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον φθέγγεσθαι, καὶ πρὸ ἡμέρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι. ταῦτα δὴ κείσθω τε οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα νόμιμα· καὶ ὁ μὲν πειθόμενος, ἔστω ζημίας ἐκτός· ὁ δὲ ἀπειθῶν ἑνὶ τῶν νομοφυλάκων, ὑπὸ πάντων ζημιούσθω τῇ δοξάσῃ πᾶσι κοινῇ ζημίᾳ. ὅσαι δ' ἄλλαι γίγνονται περὶ τελευτήσαντας ταφαί, εἴτε καὶ ἄταφοι πράξεις, περὶ πατροφόνων καὶ ἱεροσύλων καὶ τῶν τοιούτων πάντων, εἰρημέναι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κεῖνται διὰ νόμων. ὥστε σχεδὸν ἡ νομοθεσία τέλος ἂν ἡμῖν ἔχοι. τῶν πάντων δ' ἑκάστοτε τέλος, οὐ τὸ δρᾶσαί τι σχεδόν, οὐδὲ τὸ κτήσασθαι κατοικίσαι τ' ἐστίν· ἀλλὰ τῷ γεννηθέντι σωτηρίαν ἐξευρόντα τελέως ἀεί, τότ' ἤδη νομίζειν πᾶν ὅσον ἔδει πραχθῆναι πεπρᾶχθαι· πρότερον δ' ἀτελὲς εἶναι τὸ ὅλον.

ΚΛ. Καλῶς ὦ ξένε λέγεις. πρὸς ὅ,τι δὲ τὸ νῦν αὖ ῥηθὲν εἴρηται, φράζε ἔτι σαφέστερον. ΑΘΗ. Ὦ Κλεινία, πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν καλῶς εἴρηται. σχεδὸν δὲ οὐχ ἥκιστα τὰ τῶν Μοιρῶν προσρήματα. ΚΛ. Πῶς δή; ΑΘ. Τὸ Λάχεσιν μὲν τὴν πρώτην εἶναι, Κλωθὼ δὲ τὴν δευτέραν, τὴν Ἄτροπον δὲ τρίτην, σώτειραν τῶν λεχθέντων, ἀπεικασμένα τῇ τῶν κλωσθέντων τῷ πυρὶ τὴν ἀμετάστροφον ἀπεργαζομένων δύναμιν· ἃ δὴ καὶ πόλει καὶ πολιτείᾳ δεῖ μὴ μόνον ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν τοῖς σώμασι παρασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ εὐνομίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς, μᾶλλον δὲ σωτηρίαν τῶν νόμων. ἡμῖν δ' ἔτι μοι φαίνεσθαι δοκεῖ τοῦτ' ἐλλείπειν τοῖς νόμοις εἶναι, πῶς χρὴ τὴν ἀμετάστροφον αὐτοῖς ἐγγίγνεσθαι κατὰ φύσιν δύναμιν. ΚΛ. Οὐ σμικρὸν λέγεις, εἴπερ ἐστὶ καὶ δυνατὸν εὑρεῖν ὅπῃ γίγνοιτ' ἂν παντὶ κτήματι τὸ τοιοῦτον. ΑΘΗΝ. Ἀλλ' ἔστι μὴν δυνατόν, ὥς γέ μοι τανῦν παντάπασι καταφαίνεται. ΚΛΕΙΝ. Μὴ τοίνυν ἀφιστώμεθα μηδενὶ τρόπῳ, πρὶν ἂν τοῦτ' αὐτὸ ἐκποριζώμεθα τοῖς εἰρημένοις νόμοις. γελοῖον γὰρ ἐπί γε μάτην πονήσαντα ὁτιοῦν, εἰς μηδὲν βέβαιον καταβαλεῖν. ΜΕΓ. Ὀρθῶς παρακελεύῃ, καὶ ἐμὲ τοιοῦτον εὑρήσεις ἄλλον. ΚΛ. Καλῶς δὴ λέγεις. τίς οὖν δή, φής, σωτηρία γίγνοιτ' ἂν καὶ τίνα τρόπον πολιτείᾳ τε καὶ τοῖς νόμοις ἡμῖν; ΑΘΗΝ. Ἆρ' οὐκ εἴπομεν ὅτι δεῖ σύλλογον ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι τοιόνδε τινά· δέκα μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους ἀεί, τοὺς δὲ τἀριστεῖα εἰληφότας ἅπαντας δεῖν εἰς ταὐτὸ συλλέγεσθαι τούτοις· ἔτι δὲ τοὺς ἐκδημήσαντας ἐπὶ ζήτησιν εἴ πού τι πρὸς τὴν νομοφυλακίαν γίγνοιτο ἐν καιρῷ ἀκουσθέν, καὶ σωθέντας οἴκαδε, δόξαι τούτοις αὐτοῖς διαβασανισθέντας, τοῦ ξυλλόγου ἀξιοκοινωνήτους εἶναι. πρὸς τούτοις δέ, ἕνα ἕκαστον δεῖν προσλαμβάνειν

A commodus viuentes minimè lædit. Nec enim à viuis neque à mortuis terræ matris fœcunditas impedienda eſt. Nemo ergo aut viuẽs aut mortuus viuũ aliquẽ alimento priuet. Agger nõ altior ſit eo cumulo, quẽ viri quinq. diebus quinque cõſtruere poſſunt. Lapides quoque ſuperſtruantur non maiores quàm vt poſſint vita defuncti laudes quatuor ſolum heroicis verſibus editas comprehendere. Elationes autem non breuiori vel longiori tempore intus fiant, quàm verè mortuus ſignificari cognoſcique poſſit. Ac vt humana ſe habent, triduana elatio ad ſepulchrum mediocris videtur. Credendum eſt autem & de aliis legumlatori & de anima, cùm eam dicat omnino à corpo-
B re differre, nec aliud præter ipſam eſſe, quod in hac vita facit, vt quilibet noſtrûm hoc ipſum ſit quod ſumus. Corpus verò tàquam imaginarium quiddam hominem ſequi. Commodè etiam mortuorum ſimulacra corpora vocari. Ac reuera vnum quẽque noſtrûm animam ipſam immortalem eſſe, eámque ad deos alios proficiſci, rationem ſuorum operum redditurum, vt lex patria continet. In quo certè bonis viris confidendum eſſe, malis autem formidandum, quippe cùm poſt mortem omni auxilio careant: viuentibus autem neceſſarios omnes opẽ ferre debuiſſe, vt quàm iuſtiſſimè atque ſanctiſſimè viuant, ne maxima eos ſcelerum poſt mortem ſupplicia maneant. Hæc cùm
C ita ſe habeant, rem familiarem atterere minimè debemus, qua ſi arbitremur hanc carnis molem quæ ſepelitur, noſtrum illũ eſſe, cùm ille filius aut frater aut quiuis alius à nobis deſideratus, quem ſepeliri putamus, hinc aliò fatis ſuis exactis profectus fuerit. Probè igitur factum erit, ſi tanquam ad manium aram anima carentem moderato vtamur impendio. Moderatum verò quantum ſit, à legumlatore merito ſtatuetur. Lex igitur iſta ſit, vt qui maximi cenſus eſt, ad funus & ſepulturam non plus quàm minas quinque impendat: qui ſecundi tres, tertij duas, quarti vnam: atque ita ſingulorum moderata erit impenſa. Cæterùm cuſtodes legum cùm alia multa, tum hoc ma-
D ximè curare debent, vt pueri & viri, & vt ſummatim dicam, cuiuſcunque ſexus vel ætatis homines ab illis iugiter obſeruati bene viuant, & ciuis cuiuſque deceſſu, vnus ipſorum quem mortui hominis coniuncti elegerint, funus totum obſeruet, prouideátque vt bene moderatéque omnia, non contrà gerant, & illud ſibi honori, hoc dedecori ſit. Expoſitiones vtique & elationes & cætera omnia ſecundum leges de his conſcriptas fiant. Rerum autem ciuilium legiſlatori concedantur iſta. Lacrymis mortuos decorare, aut non, turpe legumlatori cogere eſt: plangere verò & extra domum vociferari, prohibendum eſt. Cadauer etiam manifeſtè per vias vrbis frequẽtiores efferre, & in publico eiulare, aut ante diem
E extra vrbem ſe afflictare non liceat. Hæc ita de his ſtatuta permaneant. Quibus qui paret, indemnis eſto. Qui verò vni legum cuſtodi non paret, ab omnibus vt communiter videbitur, puniatur. Cætera quæ vel ad mortuorum monumenta, vel ad eos qui propter patricidium ſacrilegiúmque ſepultura indigni ſunt, pertinent, ſuperioribus legibus comprehendimus. Quare legum poſitio fermè finem habet. Omnium verò finis eſt, nõ in eo quòd facta ſint vel poſſeſſa vel habitata, ſed in eo potius, quòd ſicut recta ſunt facta, ita firmiter ſtabilita ſint. In huiuſmodi enim conſeruatione putandum eſt quantum oportuit factum eſſe: aliter minimè.
F CLIN. Probè loqueris hoſpes. ſed quorſum iſta, explanatius dicito. ATHE. Multa, ô Clinia, priſcorum præclarè dicta laudantur: nec minus Parcarum nomina. CLIN. Quænam? ATHEN. Quòd Lacheſis prima ſit, Clotho altera, Atropos tertia, quæ ſalutem prædictis affert. Hæc ad ignem contortis, quia vim inconuertibilem continent, comparata ſunt. Quæ quidem in ciuitate & Repu. oportet non ſolum ſanitatem corporibus ſtabilem, ſed animis quoque legum cultum, imò verò legum ſalutem afferre. Sed mihi videtur negotio legum adhuc illud deeſſe vt diſſeratur, quo pacto illis ſecundum naturam vis inconuertibilis poſſit
G ineſſe. CLIN. Non paruum eſt quod dicis, ſi inuentu poſſibile eſt, quo pacto in vnaquaque rectè id fiat. ATHEN. Poſſibile eſt profectò, vt mihi ad præſens videtur. CLI. Ne igitur abeamus hinc obſecro, antequam noſtris legibus id tribuamus. Ridiculum eſt enim, fruſtra in aliqua re ſumpſiſſe laborem, nec ſtabile aliquid fundauiſſe. MEG. Rectè tu admones: me quoque talem inuenies. CLI. Probè dicis. Quæ igitur ſalus iſta eſt? & qua ratione Reipub. noſtræ legibus aderit? ATH. Nónne diximus cœtum in ciuitate huiuſmodi eſſe conſtituendum quo decem de legum cuſtodibus ſemper ſeniores conueniant? His accedant omnes qui muneribus pręmiiſque honorati ſunt. Præte-
H rea & illi qui multas vrbes peragrauerunt, vt aliquid ad patriarum legum conſeruationem conferens reperirent. ſed hi ad cœtum huiuſmodi non recipiantur, niſi ex ea peregrinatione incorrupti & integri rediiſſe, & cœtu digni eſſe probentur. Atque horum ſinguli ſingulos ſibi iuniores aſciſcant,

non pauciores annos quàm triginta natos, qui natura educationéque digni eſſe aſciſcenti primùm, deinde & vniuerſo cœtui videantur. Quòd ſiquis ſit indignus adhibeatur, nullius momenti ſententia ſit. Hunc cœtum ante lucem conuenire diximus oportere, quando à cæteris tam priuatis quàm publicis negotiis vacatur. An nō tale aliquid in ſuperioribus diximus? CLIN. Certè. ATHE. De hoc cœtu iterum illud dicam. Aio enim, ſiquis hunc quaſi anchoram vniuerſæ ciuitatis quæcunque ad hoc exiguntur in ſe continētem, iaciat, omnia quæ volumus, ſeruaturum. CLI. Quo pacto? ATH. Opportunè modò dicemus, totiſque viribus incumbemus. CLI Probè dixiſti, & vt cogitas facito. ATHE. Oportet ſanè, ô Clinia in vnaquaque re congruum ſingulorum operum ſeruatorem excogitare: qualem maximè locum in animalibus anima & caput habere videntur. CLI. Qua ratione rurſus id ais? ATH. Horum nempe virtus omni animali ſalutem præbet. CL. Quo pacto inquam? ATH. Nam animæ quidem ad alia mens infuſa eſt: capiti quoque ad alia viſus auditúſque inſertus. Atque ita ſummatim pulcherrimis ſenſibus mens coniuncta, & in vnum redacta, ſalus ſingulorum efficitur. CLI. Ita videtur. ATH. Certè. Nam & mens ſenſibus coniuncta nauibus in tempeſtate & trāquillitate ſalutem afferre ſolet. An non vides quòd gubernator & nautæ ſimul cum mente gubernatrice ſenſum coniungentes ſeipſos nauemque tutantur? CLI. Quidni? ATHE. Non multis exemplis opus eſt. Sed in exercitu & medicina conſideremus, ad quem ſcopum atque exitum reſpicientes imperatores & medici, ſalutem rectiſſimè conſequuntur. CLI. Rectè. ATH. Nónne illi ad hoſtium fugam & victoriam ſuam? iſti ad corporis ſanitatem? CLI. Proculdubio. ATH. Si medicus corporis ſanitatem ignoret, aut victoriam imperator, & cætera quæ dicebamus, mentémne habere ſciréque aliquid in his videbuntur? CLIN. Nequaquam. ATHE. Quid porrò in ciuitate? ſiquis finem ad quem vir ciuilis reſpicere debet, ignorare videatur, an primùm iure princeps poterit appellari? Deinde ſeruare id poterit, cuius finem prorſus ignorat? CLI. Minimè. ATHE. Oportet igitur & nunc, vt videtur, ſi nouæ huius vrbis conſtructio bonum exitū habitura ſit, aliquid in ea eſſe quod cognoſcat, primùm quíſnam ciuilis ſit finis: deinde quomodo illum aſſequamur: & demum quæ lex primùm, deinde quíſnam hominum rectè ad illum conſulit, aut non rectè. quippe quæ ciuitas his carebit, non erit mirum, cùm mente ſenſúque capta ſit, ſi fortè caſúque ſingula faciat. CLIN. Vera loqueris. ATHE. Nunquid dicere poſſumus in qua maximè ciuitatis noſtræ parte vel quo ſtudio huiuſmodi aliquod ad ſalutem pręſidium ſufficienter conſtitutum ſit? CLIN. Quanuis non liquido id aſſerere audeam hoſpes, coniicio tamen hanc orationem tuam ad nocturnum illum cœtum quem modò dixiſti, contendere. ATH. Rectè, ô Clinia, coniecisti. Oportétq; illū vt ratio pręſens ſignificat, omni virtute præditum eſſe. Virtus autem eius prima atque præcipua eſt, ne per multa variáque vagetur: ſed ad vnum reſpiciat ſemper, quò omnia quaſi tela ſibi ſemper dirigenda ſunt. CLI. Ita prorſus. ATHEN. Nunc ergo intelligimus non eſſe mirum, ſi ciuitatum leges longè aberrent. Nam in qualibet ciuitate alia legum poſitio ad aliud, & alia ad aliud reſpicit. Et aliis iuſtorum finis eſt, vt aliqui ſiue meliores illi quidem ſiue peiores in repub. dominentur. Aliis vt ditentur, ſiue ſeruiant, ſiue non. Aliorum ſtudium vertitur ad libertatem. Alij leges ad duo condunt, vt & ipſi liberi ſint, & alias vrbes ſubigant. Qui verò ſapientiſſimos ſe putant, ad huiuſmodi omnia ſimul. Vnum verò præcipuum ad quod cætera dirigāt, non habent. CLI. Nos igitur hoſpes rectè iamdiu legibus noſtris ad vnum reſpiciendum putauimus, idque virtutem appellari conceſſimus. ATH. Ita eſt. CLIN. Et virtutem quatuor quædam ponebamus. ATHE. Certè. CLIN. Mentem verò horum omnium ducē, ad quam & cætera omnia, & tria illorum reſpicere oporteret. ATHE. Pulcherrimè aſſequeris, ô Clinia. Et in cæteris ſimiliter ſequere. Mentem quidem gubernatoris, medici, imperatoris, ad certum quiddam reſpicere dicebamus. Ciuilem verò redarguentes huc proceſſimus, & nunc veluti hominem, ita ciuilem hanc mentem percontemur. O mirifice vir quò tendis? Quid illud vnum eſt, quod in arte ſua medicus planè aſſignare poteſt, & tu qui cæteris prudentibus præſtare te dicis, in tua facultate non poteris? An vos, ô Clinia, & Megille pro ipſo reſpondere poteſtis quid hoc ipſum ſit, vt ego ſæpe ad vos pro aliis feci? CLI. Nequaquam hoſpes. ATHE. An non quærendum putatis, quid illud ſit, & in quibus? CLI. Dic planè. ATHE. Cùm quatuor virtutis ſpecies po-

Cur ciuitatū leges longè aberrent.

A τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ τριακονταετῆ γεγονότα. πρῶτον δὲ αὐτὸν κρίναντα ἐπάξιον εἶναι φύσει καὶ τροφῇ τὸν νέον, οὕτως εἰς τοὺς ἄλλους εἰσφέρειν· καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις, προσλαμβάνειν· εἰ δὲ μή, ἀπόρρητον εἶναι τὴν γεγονυῖαν κρίσιν, τοῖς τε ἄλλοις δὴ καὶ μάλιστ᾽ αὐτῷ τῷ ἀποκριθέντι. δεῖν δὲ ὄρθριον εἶναι τὸν σύλλογον, ἡνίκ᾽ ἂν τῶν ἄλλων πράξεων ἰδίων τε καὶ κοινῶν καὶ μάλιστ᾽ ᾖ τις σχολὴ παντί. τοιοῦτόν τί που λεχθὲν ἡμῖν ἦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις. ΚΛΕΙ. Ἦν γὰρ οὖν. ΑΘΗ. Τούτου δὴ πέρι τοῦ συλλόγου πάλιν ἀναλαβὼν λέγοιμ᾽ ἂν τὸ τοιόνδε. φημί, εἴ τις τοῦτον βάλοιτο οἷον ἄγκυραν πάσης τῆς πόλεως, πάντα ἔ- B χουσαν τὰ πρόσφορα ἑαυτῇ, σώζειν ἂν ξύμπαντα ἃ βουλόμεθα. ΚΛ. Πῶς δή; ΑΘΗΝ. Τὸ μετὰ τοῦτο, ἡμέτερος ἂν καιρὸς γίγνοιτο, ὀρθῶς φράζοντας, μηδὲν ἀπολείπειν προθυμίας. ΚΛΕΙΝ. Καὶ μάλα καλῶς εἶπες· ποίει δ᾽ ὥσπερ καὶ διανοῇ. ΑΘΗΝ. Χρὴ τοίνυν, ὦ Κλεινία, παντὸς πέρι νοῆσαι σωτῆρα τὸν εἰκότα ἐν ἑκάστοις τῶν ἔργων, ὡς ἐν ζώῳ ψυχὴ καὶ κεφαλὴ τό γε μέγιστον πεφύκατον. ΚΛΕΙΝ. Πῶς αὖ φῄς; ΑΘ. Ἡ τούτοιν ἀρετὴ δήπου παντὶ παρέχει ζώῳ σωτηρίαν. ΚΛΕΙΝ. Πῶς; ΑΘΗΝ. Ψυχῇ μέν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, νοῦς ἐγγιγνόμενος· κεφαλῇ δ᾽ αὖ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὄψις καὶ ἀκοή. ξυλλήβδην δέ, νοῦς μετὰ τῶν καλλί- C στων αἰσθήσεων κραθείς, γενόμενός τε εἰς ἕν, σωτηρία ἑκάστων δικαιότατ᾽ ἂν εἴη καλουμένη. ΚΛΕΙΝ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘΗΝ. Ἔοικε γάρ. ἀλλ᾽ ὁ περὶ τί νοῦς μετ᾽ αἰσθήσεων κραθείς, σωτηρία πλοίων ἔν γε χειμῶσι καὶ ἐν εὐδίαις γίγνοιτ᾽ ἄν; ἆρ᾽ οὐκ ἐν νηῒ κυβερνήτης ἅμα καὶ ναῦται, τὰς αἰσθήσεις τῷ κυβερνητικῷ νῷ συγκερασάμενοι, σώζουσιν αὑτούς τε καὶ τὰ περὶ τὴν ναῦν; ΚΛΕΙΝ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Οὐδὲν δὴ πολλῶν δεῖ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα παραδειγμάτων· ἀλλ᾽ οἷον περὶ στρατοπέδων καὶ ἰατρικῆς νοήσωμεν, τίνα θέμενοι στρατηγοὶ σκοπὸν καὶ ἰατρικὴ ὑπηρεσία πᾶσα στοχάζοιτ᾽ ἂν τῆς σωτηρίας. ΚΛΕΙΝ. Ὀρθῶς. ΑΘΗΝ. Ἆρ᾽ οὐχ ἡ μὲν νίκην καὶ κράτος πολεμίων· ἡ δέ, ἰατρῶν τε καὶ ὑπηρετῶν D ὑγιείας σώμασι παρασκευήν; ΚΛΕΙΝ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘΗΝ. Ἰατρὸς δὴ τὸ περὶ σῶμα ἀγνοῶν, ὃ προσείπομεν ὑγίειαν νῦν, ἢ νίκην στρατηγός, ἢ τῶν ἄλλων ὅσα δὴ διήλθομεν, ἔσθ᾽ ὅπως ἂν νοῦν περί τι τούτων ἂν ἔχων φαίνοιτο; ΚΛΕΙΝ. Καὶ πῶς; ΑΘΗΝ. Τί δὲ δὴ περὶ πόλιν; εἴ τις τὸν σκοπὸν οἷ βλέπειν δεῖ τὸν πολιτικὸν φαίνοιτο ἀγνοῶν, ἆρα ἄρχων μὲν πρῶτον δικαίως ἂν προσαγορεύοιτο; εἶτα σώζειν ἂν δυνατὸς εἴη τοῦτο οὗ τὸν σκοπὸν τὸ παράπαν μηδ᾽ εἰδείη; ΚΛΕΙΝ. Καὶ πῶς; ΑΘΗ. Δεῖ δὴ καὶ τανῦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ μέλλει τέλος ὁ κατοικισμὸς τῆς χώρας ἡμῖν ἕξειν, εἶναί τι τὸ γιγνῶσκον ἐν αὐτῷ πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ λέγομεν τὸν σκοπόν, ὅστις ποτὲ ὁ πολιτικὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει· ἔπειτα, ὅντινα E τρόπον δεῖ μετασχεῖν τούτου· καὶ τίς αὐτῷ καλῶς ἢ μὴ συμβουλεύει τῶν νόμων αὐτῶν, πρῶτον, ἔπειτα ἀνθρώπων. εἰ δ᾽ ἔσται τοῦ τοιούτου κενή τις πόλις, οὐδὲν θαυμαστόν, ἄνους οὖσα καὶ ἀναίσθητος εἰ πράξει τὸ προστυχὸν ἑκάστοτε ἐν ἑκάσταις τῶν πράξεων. ΚΛΕΙΝ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘΗΝ. Νῦν οὖν ἡμῖν ἐν τίνι ποτὲ τῶν τῆς πόλεως μερῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων ἐστὶν ἱκανὸν κατεσκευασμένον ὁπουοῦν τοιοῦτον φυλακτήριον, ἔχοιμεν φράζειν; ΚΛΕΙΝ. Οὐ δῆτα, ὦ ξένε, σαφῶς γε. εἰ δ᾽ οὖν τοπάζειν δεῖ, δοκεῖ μοι τείνειν ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸν σύλλογον, ὃν εἶπες νῦν δὴ νύκτωρ δεῖν ξυνιέναι. ΑΘΗΝ. Κάλλιστ᾽ ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία· καὶ δεῖ δὴ τοῦτον, ὡς ὁ νῦν παρεστηκὼς ἡμῖν λόγος μηνύει, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν· F ἧς ἄρχει τὸ μὴ πλανᾶσθαι, πρὸς πολλὰ στοχαζόμενον· ἀλλ᾽ εἰς ἓν βλέποντα, πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὰ πάντα οἷον βέλη ἀφιέναι. ΚΛΕΙΝ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Νῦν δὴ μαθησόμεθα ὅτι θαυμαστὸν οὐδέν, πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα, ὅτι πρὸς ἄλλο ἄλλῃ βλέπει τῶν νομοθεσιῶν ἐν τῇ πόλει ἑκάστῃ, καὶ τὰ μὲν πολλὰ οὐδὲν θαυμαστὸν τὸ τοῖς μὲν τὸν ὅρον εἶναι τῶν δικαίων, ὅπως ἄρξουσί τινες ἐν τῇ πόλει, εἴτ᾽ οὖν βελτίους εἴτε χείρους τυγχάνουσιν ὄντες· τοῖς δ᾽, ὅπως πλουτήσουσιν, εἴτ᾽ οὖν δοῦλοί τινων ὄντες, εἴτε καὶ μή· τῶν δ᾽ ἡ προθυμία πρὸς τὸν ἐλεύθερον δὴ βίον ὡρμημένη. οἱ δὲ καὶ ξυνδύο νομοθετοῦνται, πρὸς ἄμφω βλέποντες, ἐλεύθεροί τε ὅπως, ἄλλων τε πόλεων ἔσονται δε- G σπόται· οἱ δὲ σοφώτατοι, ὡς οἴονται, πρὸς ταῦτά γε καὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα· εἰς ἓν δὲ οὐδὲν διαφερόντως τετιμημένον ἔχοντες φράζειν, εἰς ὃ τἆλλ᾽ αὐτοῖς δεῖ βλέπειν. ΚΛΕΙΝ. Οὐκοῦν τό γ᾽ ἡμέτερον, ὦ ξένε, ὀρθῶς ἂν εἴη πάλαι τιθέμενον. πρὸς γὰρ ἓν ἔφαμεν δεῖν ἀεὶ πάνθ᾽ ἡμῖν τὰ τῶν νόμων βλέποντ᾽ εἶναι. τοῦτο δ᾽ ἀρετήν που ξυνεχωροῦμεν πάνυ ὀρθῶς λέγεσθαι. ΑΘΗΝ. Ναί. ΚΛΕΙΝ. Τὴν δέ γε ἀρετήν, τέτταρα ἐθέμεν που. ΑΘΗΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΚΛ. Νοῦν δέ γε, πάντων τούτων ἡγεμόνα· πρὸς ὃν δὴ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τούτων τὰ τρία δεῖ βλέπειν. ΑΘΗΝ. Κάλλιστ᾽ ἐπακολουθεῖς, ὦ Κλεινία. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ξυνακολούθει. νοῦν γὰρ δὴ κυβερνητικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν καὶ στρατηγικὸν εἴπομεν εἰς τὸ ἓν ἐκεῖνο οἷ δὴ βλέπειν· τὸν δὲ πολιτικὸν ἐ- H λέγχοντες ἐνταῦθ᾽ ἔσμεν νῦν. καὶ καθάπερ ἄνθρωπον ἐπανερωτῶντες, εἴπομεν ἄν· ὦ θαυμάσιε, σὺ δὲ δὴ σκοπεῖς; τί ποτ᾽ ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἕν, ὃ δὴ σαφῶς ὁ μὲν ἰατρικὸς νοῦς ἔχει φράζειν· σὺ δ᾽ ὢν δὴ διαφέρων, ὡς φαίης ἄν, πάντων τῶν ἐμφρόνων, οὐχ ἕξεις εἰπεῖν; ἢ σύ γε Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ἔχετον διορίζοντες ὑπὲρ αὐτοῦ φράζειν πρὸς ἐμὲ τί ποτε φατὲ εἶναι τοῦτο; καθάπερ ὑπ᾽ ἄλλων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς συχνῶν διωριζόμην; ΚΛΕΙΝ. Οὐδαμῶς [illegible] ξένε. ΑΘΗ. Τί δὲ ὅτι δεῖ προθυμεῖσθαί τε ξυνιδεῖν αὐτὸ καὶ ἐν οἷς; ΚΛΕΙΝ. Οἷον ἐν τίσι λέγεις; ΑΘΗ. Οἷον, ὅτι τέτταρα ἔφαμεν ἀρετῆς εἴδη

γεγονέναι, δῆλον ὡς ἓν ἕκαστον ἀνάγκη φάναι, τεττάρων γε ὄντων. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν ἕν γε ἅπαντα ταῦτα προσαγορεύομεν. ἀνδρείαν γὰρ φαμὲν ἀρετὴν εἶναι, καὶ τὴν φρόνησιν, ἀρετήν· καὶ τὰ δύο τἆλλα, ὡς ὄντως ὄντα οὐ πολλά, ἀλλ' ἓν τοῦτο μόνον ἀρετήν. ΚΛΕΙΝ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘΗ. Ἧι μὲν τοίνυν διαφέρετον αὐτοῖν τούτω τὼ δύο, καὶ δύ' ὀνόματα ἐλαβέτην καὶ τἆλλα, οὐδὲν χαλεπὸν εἰπεῖν· ᾗ δὲ ἓν ἀμφοῖν ἐπωνομάσαμεν ἀρετὴν καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐκ εὐπετὲς ἔτι. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Οὐδὲν χαλεπὸν ὅ γε λέγω δηλῶσαι. διανειμώμεθα γὰρ ἀλλήλοις τὴν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. ΚΛ. Πῶς αὖ φράζεις; ΑΘ. Ἐρώτησόν με τί ποτε ἓν προσαγορεύοντες ἀρετήν, ἀμφότερα δύο πάλιν αὐτὰ προσείπομεν· τὸ μέν, ἀνδρείαν, τὸ δέ, φρόνησιν. λέγω γάρ σοι τὴν αἰτίαν· ὅτι τὸ μέν ἐστι περὶ φόβον, οὗ καὶ τὰ θηρία μετέχει τῆς ἀνδρείας, καὶ τά γε τῶν παίδων ἤθη τῶν πάνυ νέων. ἄνευ γὰρ λόγου καὶ φύσει γίγνεται ἀνδρεία ψυχή· ἄνευ δὲ αὖ λόγου ψυχὴ φρόνιμός τε καὶ νοῦν ἔχουσα οὔτ' ἐγένετο πώποτε, οὔτ' ἔστιν, οὐδ' αὖθίς ποτε γενήσεται· ὡς ὄντος ἑτέρου. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘ. Ἧι μὲν τοίνυν ἐστὸν διαφόρω καὶ δύο, σὺ παρ' ἐμοῦ ἀπείληφας τῷ λόγῳ· ᾗ δὲ ἓν καὶ ταὐτόν, σὺ πάλιν ἀπόδος ἐμοί. διανοοῦ δὲ ὡς ἐρῶν καὶ ὅπῃ τέτταρα ὄντα ἕν ἐστι· καὶ ἐμὲ δὲ ἀξίου, σοῦ δείξαντος ὡς ἕν, πάλιν ὅπῃ τέτταρα. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν, τὸν εἰδότα ἱκανῶς περὶ ὧντινωνοῦν, οἷς ἔστι μὲν ὄνομα, ἔστι δὲ αὖ καὶ λόγος, πότερον μόνον ἐπίστασθαι τοὔνομα χρεών, τὸν δὲ λόγον ἀγνοεῖν· ἢ τὸν γνόντα τι καὶ περὶ τῶν διαφερόντων μεγέθει τε καὶ κάλλει, πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν αἰσχρόν. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Μεῖζον δή τι νομοθέτῃ τε καὶ νομοφύλακι, καὶ ὃς ἀρετῇ πάντων διαφέρειν οἴεται, καὶ νικητήρια τούτων αὐτῶν εἴληφεν, ἢ ταῦτα αὐτὰ περὶ ὧν νῦν λέγομεν, ἀνδρεία, σωφροσύνη, φρόνησις, δικαιοσύνη; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Τούτων δὴ πέρι, τοὺς ἐξηγητάς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς νομοθέτας, τῶν ἄλλων τοὺς φύλακας, τῷ δεομένῳ γνῶναί τε καὶ εἰδέναι, ἢ τῷ δεομένῳ κολάζεσθαί τε καὶ ἐπιπλῆξαι ἁμαρτάνοντι, πότερον οὐ δεῖ διδάσκοντα ἣν δύναμιν ἔχει κακία τε καὶ ἀρετή, καὶ πάντως δηλοῦντα διαφέρειν τῶν ἄλλων; ἀλλ' ἤ ποιητήν τινα ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν, ἢ παιδευτὴν νέων φάσκοντ' εἶναι, βελτίω φαίνεσθαι τοῦ πάσῃ ἀρετῇ νενικηκότος; εἶτα ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ὅπου μὴ λόγῳ ἔργῳ τε ἱκανοὶ φύλακες εἶεν, ἀρετῆς πέρι γιγνώσκοντες ἱκανῶς, θαυμαστόν τι ταύτην τὴν πόλιν, ἀφύλακτον οὖσαν, πάσχειν ἃ πολλαὶ πάσχουσι τῶν νῦν πόλεων; ΚΛ. Οὐδέν γε, ὡς εἰκός. ΑΘ. Τί οὖν; ὃ λέγομεν νῦν ποιητέον ἡμῖν; ἢ πῶς τοὺς φύλακας ἀκριβεστέρους τῶν πολλῶν περὶ ἀρετῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ κατασκευαστέον; ἢ τίνα τρόπον τῇ τῶν ἐμφρόνων κεφαλῇ τε καὶ αἰσθήσεσιν ὁμοιωθήσεται ἡμῖν ἡ πόλις, ὡς τοιαύτην τινὰ φυλακὴν κεκτημένη ἐν αὐτῇ; ΚΛΕΙ. Πῶς οὖν δὴ καὶ τίνα τρόπον, ὦ ξένε, ἀπεικάζοντες αὐτὸ τοιούτῳ τινὶ λέγομεν; ΑΘΗΝ. Δῆλον ὡς αὐτῆς μὲν τῆς πόλεως οὔσης τοῦ κύτους· τῶν δὲ φυλάκων τοὺς μὲν νέους, οἷον ἐν ἄκρᾳ κορυφῇ ἀπειλημμένους τοὺς εὐφυεστάτους ὀξύτητας ἐν πάσῃ τῇ ψυχῇ ἔχοντας περὶ ὅλην κύκλῳ τὴν πόλιν ὁρᾶν· φρουροῦντας δέ, παραδιδόναι μὲν τὰς αἰσθήσεις ταῖς μνήμαις, τοῖς πρεσβυτέροις δὲ ἐξαγγέλους γίγνεσθαι πάντων τῶν κατὰ πόλιν. τοὺς δὲ νῷ ἀπεικασμένους, τῷ πολλὰ καὶ ἄξια λόγου διαφερόντως φρονεῖν, τοὺς γέροντας βουλεύεσθαι· καὶ ὑπηρέταις χρωμένους μετὰ συμβουλίας τοῖς νέοις, οὕτω δὴ κοινῇ σώζειν ἀμφοτέρους ὄντως τὴν πόλιν ὅλην. πότερον οὕτω λέγομεν ἢ πως ἄλλως δεῖν κατασκευάζεσθαι; μῶν ὁμοίους πάντας κεκτημένους, καὶ μὴ διηκριβωμένους ἔστιν οὓς τραφέντας τε καὶ πεπαιδευμένους; Κ. Ἀλλ' ὦ θαυμάσιε, ἀδύνατον. Α. Ἰτέον ἄρα ἐπί τινα ἀκριβεστέραν παιδείαν τῆς ἔμπροσθεν. Κ. Ἴσως. Α. Ἆρ' οὖν ἧς δὴ νῦν σχεδὸν ἐφηψάμεθα, τυγχάνοι ἂν οὖσα ἧς χρείαν ἔχομεν αὕτη; ΚΛΕΙ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν τόν γε πρὸς ἕκαστα ἄκρον δημιουργόν τε καὶ φύλακα, μὴ μόνον δεῖν πρὸς τὰ πολλὰ βλέπειν δυνατὸν εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ἓν ἐπείγεσθαι, γνῶναί τε, καὶ γνόντα, πρὸς ἐκεῖνο συντάξασθαι πάντα ξυνορῶντα. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἀκριβεστέραν σκέψιν θετέον, περὶ ὁτουοῦν γίγνοιτο, ἢ τὸ πρὸς μίαν ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀνομοίων δυνατὸν εἶναι βλέπειν; ΚΛ. Ἴσως. ΑΘΗ. Οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως, ὦ δαιμόνιε, ταύτης οὐκ ἔστι σαφεστέρα μέθοδος ἀνθρώπων οὐδενί. ΚΛ. Σοὶ πιστεύων, ὦ ξένε, συγχωρῶ δή· καὶ ταύτῃ πορευώμεθα λέγοντες.

ΑΘΗΝ. Ἀναγκαστέον ἄρ', ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς τῆς θείας πολιτείας ἡμῖν φύλακας ἀκριβῶς ἰδεῖν, πρῶτον, ὅ, τι ποτὲ διὰ πάντων τῶν τεττάρων ταὐτὸν τυγχάνει· ὃ δή φαμεν ἔν τε ἀνδρείᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν φρονήσει ἓν ὄν, ἀρετὴν ἑνὶ δικαίως ἂν ὀνόματι προσαγορεύεσθαι. τοῦτο, ὦ φίλοι, εἰ μὲν βουλόμεθα, τανῦν οἷόνπερ σφόδρα πιέσαντες μὴ ἀνῶμεν, πρὶν ἂν ἱκανῶς εἴπωμεν τί ποτέ ἐστιν, εἰς ὃ βλεπτέον, εἴτε ὡς ἕν, εἴτε ὡς ὅλον, εἴτε ὡς ἀμφότερα, εἴτε ὅπως ποτὲ πέφυκεν. ἤ, τούτου διαφυγόντος ἡμᾶς, οἰόμεθα ποτὲ ἡμῖν ἱκανῶς ἕξειν τὰ πρὸς ἀρετήν, περὶ ἧς οὔτε εἰ πολλά ἐστ' οὔτ' εἰ τέτταρα, οὔθ' ὡς ἕν, δυνατοὶ φράζειν ἐσόμεθα; οὐκοῦν ἐάν γε ἡμῖν ξυμβούλοις πειθώμεθα, ἁμωσγέπως μηχανησόμεθα ἐν τῇ πόλει ἐγγεγονέναι τοῦθ' ἡμῖν· εἰ δ' ἄρα τὸ παράπαν δοκεῖ, ἐᾶν χρεών. ΚΛΕΙ. Ἥκιστα, νὴ τὸν ξένιον, ὦ ξένε,

A fuerimus, patet earum quamlibet vnam eſſe, ſi quatuor ſimul conficiunt. CLI. Quídni? ATH. Vnam etiam cũcta hæc nominamus. Fortitudinem enim virtutem eſſe dicimus, prudẽtiam virtutem, & reliqua duo ſimiliter, quaſi reuera nõ multa ſint, ſed vnum id ſolum, quod virtus eſt. CLIN. Omnino quidem. ATH. Inquantum igitur duo hęc inter ſe differunt, & duo nomina acceperunt, atque alia duo ſimiliter, difficile dictu non eſt. inquantum verò in vtriſque vnum poſuimus, ídque virtutem vocauimus, & in duobus reliquis ſimiliter, non ita facile.
B CLI. Quomodo iſtud ais? ATHE. Non eſt arduum quod dico, explanare. Agite ergo interrogandi reſpondendíque munus inter nos partiamur. CL. Quo pacto? ATHE. Interroga tu me quidnam vnum appellãtes virtutem, duo vtraque rurſum diximus, alterum fortitudinem, alterum verò prudentiam. Cauſam equidem tibi affero, quòd alterum circa timores verſaretur. Vnde beluæ quoq; fortitudinis participes ſunt, & infantium animi. Natura enim quodammodo & ſine ratione animus fortis efficitur, ſed abſque ratione prudens anima & mentis cõpos nec fuit vnquã, nec eſt, nec erit. Aliud ergo hæc eſt quàm illa. CL. Vera loqueris. AT. Quomodo ergo duo hæc
C & differẽtia ſunt ratione, à me accepiſti. Quomodo verò vnũ & idem, tu rurſum me doceas, ita vt dicturũ te putes, quo pacto cùm ſint quatuor, rurſus vnũ ſint, & me poſtea tibi rurſus quomodo quatuor ſint, declaraturũ. Deinceps autẽ cõſideremus, vtrũ qui res aliquas ſufficienter intellecturus eſt, quę & nomen habent & rationem, nomẽ ſolummodo ſcire debeat, rationem minimè. An potius ſi pretij alicuius eſt, turpe eſt rerum magnitudine & pulchritudine excellentium tam nomina quàm rationes ignorare. CL. Ita videtur. ATH. Legum verò conditori atque cuſtodi, & ei qui virtute præſtare cæteris *Fundamenta legum omniũ*
D opinatur, & munera pro his rebus accepit, eſt ne maius aliud quàm fortitudo, temperantia, iuſtitia, atque prudentia? CLI. Quomodo aliud? ATH. De iis igitur interpretes, doctores, legum conditores, aliorum cuſtodes, nónne cæteros qui ſcire cupiunt, vel punitione & increpatione indigent, docere debent, quas vires virtus, quas vitium habeat, atque hæc declarando excellere cæteris? An verò poëta quiſpiam aut iuuentutis magiſter vrbem nuper ingreſſus, eo præſtantior iudicabitur, qui omni ſe virtute excellere profitetur? & deinde mirum videbitur, ſi ea ciuitas vbi cuſtodes virtutis nomẽ rationémque non tenent tanquam deſerta cuſtode, eadem patia-
E tur, quæ & aliæ multæ hodie patiuntur? CLI. Nihil certè mirum. ATH. Ad hoc itaque incumbamus. Quomodo igitur cuſtodes in virtute cæteris tã re quàm verbo exquiſitiores reddemus? Vel quo pacto prudentum capiti atque ſenſibus ſimilis ciuitas noſtra propter huiuſmodi cuſtodiam fiet? CL. Quónam pacto hanc, ô hoſpes, ſimilitudinem faciemus? ATH. Patet quia ciuitas capitis quædam capacitas erit, cuſtodes autem iuniores ſagaces ſolerteſque ſupremo in vertice collocabuntur. Vnde vrbem totam circunſpicient, & cuſtodiendo quæ ſentiunt, memoriæ cõmendabunt, omniáque ſenioribus nuntiabunt, qui mentis ob rerum multarum cognitionem perſimiles, ciuitati conſulent iuuenum miniſterio vſi. Atque ita v-
F trique communiter ciuitatem omnem conſeruabunt. Sícne an aliter ipſos præparandos putamus? An æquales omnes habendos eſſe cenſemus? nec exquiſitiori ratione educari erudiríque nonnullos volumus, eóſque cæteris anteponi? CLI. At id quidem, ô mirifice vir, impoſſibile eſt. ATH. Ad exquiſitiorem ergo diſciplinam quàm ſuperior illa ſit, veniamus. CLI. Sic fermè. ATHE. Atqui ea fortè quam modò tetigimus, hæc ipſa eſt quam quærimus. CLI. Omnino. ATH. Dicebamus autem præcipuum in ſingulis opificem atque cuſtodem, non ſolùm oportere, vt multa cernere poſſit, ſed vt ad vnum etiam tendat, illúdque cognoſcat, & cùm cognouerit, cũcta illo quæ
G perſpicit, dirigat. CL. Rectè. ATH. Eſtne igitur exquiſitior conſideratio alia rerum quàm vt poſſis ad vnam ex multis diſſimilibúſque ideã aſpicere? CL. Fortaſſe. ATH. Ne, Fortaſſe, dicas, ſed reuera, ô beate vir, nemo certiorem hac viam rationémque vnquam habebit. CL. Tuis rationibus hoſpes perſuaſus concedo, quare ita proſequamur. ATH. Compellendi ergo diuinæ Reipub. cuſtodes nobis ſunt, vt exactè inſpiciant, primùm quid in omnibus quatuor idem ſit, quod cũ in fortitudine, temperantia, iuſtitia, & prudẽtia inſit, vno virtutis nomine iure volumus appellari. Id, ô amici, ſi vultis, modò apprimè teneamus: nec dimittamus antequã ſatis pateat quidnã illud ſit, ad quod ſiue quaſi ad vnũ, ſiue quaſi totum, ſiue ad vtraq;, ſiue
H quomodocunque ſe habeat, reſpiciẽdũ ſit. An putamus ſi hoc nos effugerit, ſatis nobis patere, quæ ad virtutẽ pertinent, de qua nec ſi multa, nec ſi quatuor, nec ſi vnum, explanare poſſimus. Aut igitur ſi noſtro conſilio creditis, modũ adinuenire conabimur quo id in ciuitate nobis aderit, aut ſi videbitur, dimittemus. CL. Minimè per hoſpitalẽ deum, ô hoſpes, dimittẽdum hoc eſt. Rectiſſimè nãque id dicere videris. Sed quo pacto

quis hoc inueniet? ATH. Nondum quomodo agendum dicamus: ſed primum inter nos, oporteat nécne, conueniamus. CLIN. Oportet certè, ſi poſſibile eſt. ATHEN. Quid porrò de honeſto ac bono? vtrum quod ſolummodo multa ſint, cuſtodes nobis cognoſcent? an etiam quomodo vnum cognoſcent? ATHEN. Neceſſarium videtur vt etiam quomodo vnum ſunt intelligant. ATHEN. Quid deinde? Intelligere ne ſolum debet, oratione autem declarare non poſſe quod intelligunt? CLIN. Quo id pacto? ſeruilis enim habitus eſſet. ATHEN. Num etiam de omnibus ſtudio dignis eadem ratio eſt, vt eos qui veri cuſtodes futuri ſunt, oporteat veritatem legum optimè intelligere, orationéque ſufficienter exponere, & operibus aſſequi quæ rectè fiunt, quæ non, ſecundum naturam diiudicantes? CLIN. Cur non? ATHEN. Nónne vna de rebus optimis eſt ea de qua ſuprà ſerio diſputauimus? Vbi quòd ſint dij, & quòd vires maximas habeant, demonſtrauimus: idque pro viribus homini eſſe ſciendum: ita vt multis ignoſcamus, ſi legũ tantũmodo ſententiam ſequantur: cuſtodiam verò nulli committamus qui non multo labore firmáque fide quæcunque ad deos pertinent, fuerit aſſecutus: vt neminem vnquam cuſtodem legum eligamus aut cæteris virtute anteponamus, niſi diuinus ſit, diuiniſque ſtudiis operam dederit. CLIN. Par eſt igitur, vt ais, ſi quis in re diuina tardus & ineptus ſit, vt is longè à rebus pulcherrimis arceatur. ATHEN. Scimúſne igitur duo eſſe, quæ faciunt vt quæ ſuprà de diis expoſita ſunt, credantur? CLIN. Quænam? ATHEN. Vnum quidem illud de anima ſupradictum, quòd antiquiſſima diuiniſſimáque omnium ſit, quorum motus generationem ſortitus ſubſtantiam ſemper fluentem produxit. Alterum de ordine, quo aſtra cæteráque feruntur. quæ intellectus ducens, omnia exornauit. Nemo enim qui hęc diligenter conſiderauit atque percepit, adeò impius vnquam fuit, vt contrà non ſit affectus quàm multi ſuſpicentur. Plerique enim putant eos qui hæc tractant, aſtronomiæ & aliis huiuſmodi ad hæc neceſſariis artibus dediti, à religione alienos eſſe. Quippe cùm neceſſitatem pro viribus qua res fiunt, inſpexerint, non volũtate diuina boni gratia omnia gigni credere illos arbitrantur. CLIN. Quomodo igitur id ſe habet? ATH. Contrà ſe habet penitus nunc, & quando ſine anima eſſe hæc putabantur. Quamuis etiam tunc quicunque diligentius aliis illa perſcrutabantur, mirè veritatem tangebant: quòd videlicet nunquam ſi anima carerent tam exquiſita ratione vterentur, mentis expertia, audebant affirmare nonnulli mentẽ cœleſtia omnia ornauiſſe. Sed iidẽ ipſi neſciẽtes animæ naturam antiquiorẽ eſſe corporibus, omnia rurſus, vt ita dixerim, imò verò ſeipſos euerterunt: cùm iuniorem putauerint. Nam & quæ ante oculos ſunt, hæc & in cœlo eſſe crediderunt. Itaque terra lapidibus, aliiſque inanimatis corporibus referta eſſe cœleſtia credentes, his cauſas totius mundi dederunt. His igitur factum eſt, vt qui hæc tractant philoſophi, tanquam impij vulgò exiſtimarentur, & à poëtis cõpararentur canibus fruſtra latrantibus, aliáque in eos ſtultitiæ plena dicerentur. Nunc autem, vt diximus, contrà omnino ſe res habet. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Nunquam mortalis quiſpiam poterit deum firmiter colere, qui hæc duo antea nõ acceperit. Primũ, ꝙ rerũ omnium quæ generationis participes ſunt, antiquiſſima anima eſt, atque etiam immortalis: cúmque talis ſit, omnibus dominatur. Deinde quod ſæpius diximus, veram eſſe mentem in aſtris non ignoret, & quæ antecedunt ad hæc diſciplinę ipſum non lateant. Muſæ etiam his conuenientis non ignarus ad mores componendos legéſque ſeruandas ipſa vtatur, poſſítque earum rerum rationem reddere, quæ rationem habent. Qui verò ad virtutes publicas, hæc inſuper non poſſederit, is nunquam fermè totius ciuitatis ſufficiens princeps erit: ſed aliorum miniſter. Conſiderandum verò nunc, ô Clinia & Megille, vtrum prædictis legibus hunc vt apicem cuſtodémque illorum apponere debeamus, vt ſalutis gratia nocturnus principum cœtus adſit, diſciplina, quam prædiximus, præditus. Quid ergo agemus? CLIN. Quid prohibet optime vir, quo minus quantuluncunque poſſumus, apponamus? ATHEN. Certè id contendere omnes debemus. Ego quidem libenter vobis opitulabor. fortè etiam ob harum rerum peritiam frequentémque meditationem alios quoque multos adiutores inueniam. CLIN. Hac via, ô hoſpes, maximè proficiſcamur, qua deus ipſe ducere videtur. Sed modum nunc quo rectè hoc fiat, excogitemus. ATHEN. Leges de iſtis, ô Clinia, & Megille, non antè ſcribi poſſunt, quàm ciuitas vniuerſa fuerit exornata. Tunc enim debita cum autoritate conſtituendæ videntur. Sed eæ non aliter rectè quàm doctrina multa & longo diſputationis examine probabuntur. CLIN. Quid hoc iterum ſibi vult? ATHEN. Primum

A θεόν, ἐατέον που τὸ τοιοῦτον· ἐπεὶ δοκεῖς ἡμῖν ὀρθότατα λέγειν. ἀλλὰ δὴ πῶς τις τοῦτ' ἂν μηχανῷτο; ΑΘ. Μήπω τὸ πῶς ἂν μηχανησαίμεθα λέγωμεν· εἰ δεῖ δὲ, ἢ μὴ, πρῶτον βεβαιωσώμεθα τῇ ξυνομολογίᾳ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. ΚΛ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, εἴπερ δυνατόν. ΑΘ. Τί δὲ δή; περὶ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ταυτὸν τοῦτο διανοώμεθα; ὡς πόλλ' ἐστὶ μόνον ἕκαστον τούτων, τοὺς φύλακας ἡμῖν γνωστέον; ἢ καὶ ὅπως ἕν τε καὶ ὅπῃ; ΚΛ. Σχεδὸν ἔοικ' ἐξ ἀνάγκης δεῖν καὶ ὅπως ἓν διανοεῖσθαι; ΑΘ. Τί δ' ἐννοεῖν μὲν, τὴν δὲ ἔνδειξιν τῷ λόγῳ ἀδυνατεῖν ἐνδείκνυσθαι; ΚΛ. Καὶ πῶς; ἀνδραπόδου γάρ τινα σὺ λέγεις ἕξιν. ΑΘΗΝ. Τί δέ; περὶ πάντων τῶν σπουδαίων, ἆρ' ἡμῖν ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι δεῖ τοὺς ὄντως φύλα-
B κας ἐσομένους τῶν νόμων, ὄντως εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ λόγῳ τε ἱκανοὺς ἑρμηνεύειν εἶναι, καὶ τοῖς ἔργοις συνακολουθεῖν, κρίνοντας τά τε καλῶς γιγνόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν; ΚΛΕΙ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Μῶν οὖν οὐχ ἓν τῶν καλλίστων ἐστὶ τὸ περὶ τοὺς θεοὺς, ὃ δὴ σπουδῇ διεπερανάμεθα; ὡς εἰσί τε, καὶ ὅσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστι ταῦτ' ἄνθρωπον γιγνώσκειν; καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν ξυγγιγνώσκειν, τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ φυλακῆς μεθέξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὃς ἂν μὴ διαπονήσηται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν; τὴν δὲ μὴ ἐπιτρέπειν εἶναι, τὸ μηδέποτε τῶν νομοφυλάκων αἱρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον, καὶ
C διαπεπονηκότα πρὸς αὐτὰ, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἐγκριτον γίγνεσθαι. ΚΛΕΙ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνεσθαι πόρρω τῶν καλῶν. ΑΘΗ. Ἆρ' οὖν ἴσμεν ὅτι δύ' ἐστὸν τὼ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίστιν ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν; ΚΛ. Ποῖα; ΑΘ. Ἓν μὲν ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς πρεσβύτατόν τε καὶ θειότατόν ἐστι πάντων ὧν κίνησις γένεσιν παραλαβοῦσα, ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν· ἓν δὲ, τὸ περὶ τὴν φορὰν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε καὶ ὅσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστι, τὸ πᾶν διακεκοσμηκώς. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτικῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ
D πέφυκεν, ὃς οὐ τοὐναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν. οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται, τοὺς τὰ τοιαῦτα μεταχειρισαμένους ἀστρονομίᾳ τε καὶ ταῖς μετὰ ταύτης ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις, ἀθέους γίγνεσθαι, καθεωρακότας ὡς οἷόν τε γιγνόμενα ἀνάγκαις πράγματ' ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν πέρι τελουμένων. ΚΛ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἴη; ΑΘ. Πᾶν (ὅπερ εἶπον) τοὐναντίον ἔχει νῦν τε, καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοούμενοι διενοοῦντο. θαύματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτὰ καὶ ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκριβείας αὐτῶν ἥπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἄψυχα ὄντα, οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμαστοῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο, νοῦν μὴ κεκτημένα. καὶ τινὲς ἐτόλμων
E τοῦτό γε αὐτὸ παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς νοῦς εἴη ὁ διακεκοσμηκὼς πάνθ' ὅσα κατ' οὐρανόν· οἱ δὲ αὐτοὶ πάλιν ἁμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι πρεσβύτερον εἴη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἅπανθ', ὡς εἰπεῖν ἔπος, ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον. τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντα αὐτοῖς ἐφάνη τὰ κατ' οὐρανὸν φερόμενα, μεστὰ εἶναι λίθων καὶ γῆς, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων διανεμόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ τότε ἐξειργασμένα πολλὰς ἀθεότητας καὶ δυσχερείας τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι. καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαίαις
F ἀπεικάζοντας χρωμέναισιν ὑλακαῖς. ἀλλὰ ταῦτ' ἀνόητ' εἰπεῖν. νῦν δὲ (ὅπερ εἴρηται) πᾶν τοὐναντίον ἔχει; ΚΛ. Πῶς; ΑΘΗ. Οὐκ ἔστι ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα ταῦτα νῦν δύο λάβῃ· ψυχήν τε, ὡς ἐστι πρεσβύτατον ἁπάντων ὅσα γονῆς μετείληφεν, ἀθάνατόν τε, ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων· ἐπὶ δὲ τούτοισι δὴ, τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τόν τε εἰρημένον ἐν τοῖς ἄστροις νοῦν τῶν ὄντων, τά τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα μαθήματα λάβῃ, τά τε κατὰ τὴν μοῦσαν τούτοις τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος, χρήσηται πρὸς τὰ τῶν ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοττόντως· ὅσα τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ᾖ δοῦναι τὸν λόγον, ὅσα τε μή. ὁ δὲ μὴ
G ταῦθ' οἷός τ' ὢν πρὸς ταῖς δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτῆσθαι, σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρέτης δ' ἂν ἄλλοις ἄρχουσιν. ὁρᾷν δὴ χρεὼν νῦν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας, τὸν τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον, παιδείας ὁπόσης διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν; ΚΛΕΙΝ. Ἀλλ' ὦ λῷστε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἄν πῃ καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν; ΑΘΗΝ. Καὶ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον ἁμιλληθῶμεν πάντες. ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως. πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέρους ἴσως
H εὑρήσω, διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν, γεγενημένην μοι καὶ μάλα συχνήν. ΚΛ. Ἀλλ' ὦ ξένε, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτῃ πορευτέον ᾗπερ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνόμενος, ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, τουτὶ δὴ τανῦν λέγωμέν τε καὶ ἐρευνῶμεν. Α. Οὐκέτι νόμους ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατόν ἐστι νομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ· τότε δὲ κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι, νομοθετεῖν. ἀλλὰ ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον, διδαχὴ μετὰ ξυνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἂν, εἰ

γίγνοιτο

ὡς εἰπεῖν φίλως. ΚΛ. Πῶς; τί τοῦτο εἰρῆσθαι φῶμεν σοῦ; ΑΘ. Πρῶτον A μὲν ὅπως οὖν καταλεκτέος ἂν ὁ κατάλογος τῶν ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλακῆς φύσιν ἂν εἶεν, ἡλικίαις τε καὶ μαθημάτων δυνάμεσι καὶ τρόπων ἤθεσι καὶ ἔθεσι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἃ δεῖ μανθάνειν, οὔτε ἀρεῖν ῥάδιον, οὔτε ἀρηκότος ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι. πρὸς τούτοις δὲ, χρόνους οἷς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μάταιον ταῦτ' ἐν γράμμασι λέγειν. οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς τοῖς μανθάνουσι δῆλα γίγνοιτ' ἂν ὅτι πρὸς καιρὸν μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἑκάστῳ που μαθήματος ἐπιστήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα ταῦτα, ἀπόρρητα μὲν λεχθέντα, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο· ἀπόρρητα δὲ, διὰ τὸ μηδὲν προρρηθέντα δηλοῦν τῶν λεγομένων. B ΚΛ. Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων τούτων οὕτως, ὦ ξένε; ΑΘ. Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι· καὶ εἴπερ κινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἓξ, φασὶν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον. ἐγὼ δ' ὑμῖν συγκινδυνεύσω, τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι τά γε δεδογμένα ἐμοὶ περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς νῦν αὖ κεκινημένης τοῖς λόγοις. τὸ μέντοι κινδύνευμα οὐ σμικρὸν οὐδ' ἑτέροις τισὶ προσφερὲς ἂν εἴη. σοὶ δὴ τοῦτό γε, ὦ Κλεινία, μέλειν παρακελεύομαι. σὺ γὰρ τὴν Μαγνήτων πόλιν, ἢ ᾧ ἂν θεὸς ἐπώνυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρεῖ μέγιστον κατασκευάσας αὐτὴν ὀρθῶς· C ἢ τόγε ἀνδρειότατος εἶναι δοκεῖν τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξῃ ποτέ. ἐάν γε μὴν οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται ξύλλογος, ὦ φίλοι ἑταῖροι, παραδοτέον τούτῳ τὴν πόλιν. ἀμφισβήτησίς τ' οὐκ ἔστ' οὐδεμία οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, νομοθετῶν. ὄντως δὲ ἔσται σχεδὸν ὕπαρ ἀποτετελεσμένον, οὗ σμικρῷ πρόσθεν ὀνείρατος ὡς τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοινωνίας εἰκόνα τινά πως ξυμμίξαντες· ἐὰν ἄρα ἡμῖν οἵ τε ἄνδρες ἀκριβῶς ξυμμιχθῶσι, παιδευθῶσί τε προσηκόντως· παιδευθέντες τε, ἐν ἀκροπόλει τῆς χώρας κατοικήσαντες, φύλακες ἀποτελεσθῶσιν οἵοις ἡμεῖς οὐκ εἴδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτηρίας γενομένοις. ΜΕ. Ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων D ἁπάντων, ἢ τὴν πόλιν ἐατέον τῆς κατοικήσεως, ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον· ἀλλὰ δεήσεσι καὶ μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως κατοίκησιν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγιλλε· καὶ ἐγώ τε ποιήσω ταῦθ' οὕτω, καὶ ξυλλάμβανε. ΜΕ. Ξυλλήψομαι.

igitur cœtus eorum hominum qui ætate, doctrina, moribus, conſuetudine, ad cuſtodiam idonei ſunt, conſtituatur. Deinde quæ diſcenda ſunt, ea nec inuenire facilè, & inuentionis diſcipulū fieri arduum. Tempora prætereà in quibus percipere oportet ſingula fruſtrà ſcribentur. Nec enim poſſunt ipſi qui diſcūnt cognoſcere quando quid opportunè diſcatur, antequam in eorum animis rei ipſius ſcientia ſit. Quæ igitur in his palàm dici non poſſunt, non rectè tētantur. dici autem non poſſe inquam: quoniam ſi dicantur, nihil planius explicāt. CLIN. Cùm hæc ita ſe habeant hoſpes, quid nobis agendum cenſes? ATH. Quod prouerbio dicitur, ô amici, viſum eſt nobis par eſſe, vt rem in commune & publicum conferamus, ac de vniuerſa republ. periculum ſubire velimus: nihilque non facere, ita vt ter ſex, vel tres talos iaciamus. Equidem periculum id vobiſcum ſubibo, atque exponendo, quæ mihi de hac diſciplina & educatione quam modò tetigimus videbuntur: periculum autē paruum nō eſt, nec aliis ſimile. Quod tibi, ô Clinia, curæ modò eſſe iubeo. Tu enim in Magneſienſiū vrbe, vel illa cui deus ipſum cognominē faciet, ſumma florebis gloria, ſi rectè ipſam conſtitues. Certè nunquam effugies quin poſteriorum omniū fortiſſimus videaris. Si ergo diuinus hic cœtus nobis, ô amici conſtituetur, huic ciuitas erit tradenda. Neque his reliqui legumlatores tanquam minus ſufficientibus aduerſabūtur. Profectò quod paulo antè quaſi ſomniātes verbis tetigimus, quādo capitis mentiſque communionem per imaginem quādam attulimus, id penè vigilantes perficiemus, ſi nobis hi viri exquiſitè docti conuenerint, & in arce regionis habitauerint cuſtodes ciuitatis conſtituti, quales nūquam nos in præterita vita ad cuſtodiam agendam fuiſſe cognouimus. MEGIL. Ex omnibus quæ diximus, ô amice Clinia, patet aut huiuſmodi ciuitatis conſtitutionem prætermittendam eſſe, aut hūc hoſpitem non dimittendum, ſed precibus modiſque omnibus ſocium ad diſponendam ciuitatem accipiendum. CLIN. Probè loqueris, ô Megille. Ego quidem ſic prorſus efficiam, ſed tu quoque opem feras. MEGIL. Feram equidem.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΩΝ, Η, ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ.

Λέγεται δὲ καὶ

ΕΠΙΝΟΜΙΣ, Η, ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

PLATONIS DE LEGIBVS, SIVE, DE LEGVM INSTITVTIONE, DIALOGVS DECIMVSTERTIVS.

Vocatur autem &

EPINOMIS, SIVE, PHILOSOPHVS.

SVMMA DIALOGI. *Explicatis iis quæ ad abſolutam quandam νομοθεσίας tractationem pertinere videbātur, illuſtriſſimæ diſputationis illuſtriſſimam quoque clauſulam impoſiturus Plato, eam doctrinā adhibuit qua nulla poterat illuſtrior ab homine ethnico inueniri. vt quū primis huius diſputationis verbis Deum feciſſet primariam legum cauſam, ita modo oſtendat omnem illarum vim & efficaciam, ac proinde Reipub. vtilitatem, cuius cauſa illæ inſtituuntur, a Deo, tum rerum omnium tum humanæ ſocietatis autore & conſeruatore, planè pendere. Superiorem autem diſputationem cum hac in hunc modum connectit. Cōſtitutis legibus, quibus Rempubl. circunſcribendam exiſtimabat, dixerat nihil prorſus illas profuturas, niſi ex optimis & ſapientiſſimis ciuibus inſtituto collegio, eius prouidentia & cura illa effectioni traderentur. Quū autē, vt legum finis eſt πρᾶξις, ita legitimæ πράξεως fundamentum ſit theoria, quæ nihil aliud eſt quàm vera & germana ſapientia: hic de Sapientia verba facit, de qua agere ſuperiore libro inceperat: ac quænam ſit, & quæ illius comparandæ ratio & via luculenter docet.*

ΠΡΟΣ μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἥκομεν ἅπαντες ὀρθῶς E ὦ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ, καὶ σὺ, καὶ Μέγιλλος ὅδε· τὸ τῆς φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι τίνι χρή ποτε λόγῳ διεξελθεῖν, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἕξιν φαμὲν, ὅταν διανοηθῇ, κάλλιστ' ἔχειν ποιεῖν πρὸς φρόνησιν, ὅσην δυνατὸν ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὡς φαμὲν, ἅπαντα διεξήλθομεν ὅσα ἦν περὶ νόμων θέσιν· ὃ δὲ μέγιστον ἀρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, τί ποτε μαθὼν θνητὸς ἄνθρωπος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο οὔτε εἴπομεν, οὔτε εὕρομεν. νῦν τε πειρώμεθα τοῦτο μὴ καταλιπεῖν. σχεδὸν γὰρ ἀτελὲς ἂν πράξαιμεν οὗ χάριν ἅπαντες ὡρμήσαμεν, ὡς φανερὰ ποιήσοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. F ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις· ἄτοπον μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι, καὶ τινὰ τρόπον, οὐκ ἄτοπον αὖ. πολλοὶ γὰρ δὴ προστυχεῖς τῷ βίῳ γιγνόμενοι, τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ ἔσται μακάριον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδ' εὔδαιμον. ἕπου δὴ καὶ ξυνιδὲ ἄν σοι δοκῶ κἀγὼ μετ' αὐτῶν καλῶς τοῦ τοιούτου πέρι λέγειν. οὔ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. μέχριπερ ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκα τις προθυμοῖτ' ἂν, ζῶν τε, ὡς G κάλλιστ' ἂν ζῆν κατὰ δύναμιν, καὶ τελευτήσας, τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν. λέγω δ' οὐδὲν σοφὸν, ἀλλ' ὅπερ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι γιγνώσκομεν τινὰ τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέσθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζώῳ. πρῶτον μὲν, τὸ μετασχεῖν τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ' αὖ τὸ γεγονέναι, καὶ ἔτι τὸ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι· καὶ διὰ πόνων μυρίων ταῦτα γίγνεσθαι ξύμπαντα, ὡς φαμὲν ἅπαντες;

IAM, vt communiter ſtatueramus, huc tandem omnes tres, ô hoſpes, rectè peruenimus, ego & tu, & hic Megillus de prudentia quæſituri, qua ratione illud attingere valeamus, quo intellecto humanus habitus optimè ſe quantum natura fert, ad prudentiam habet. Cætera enim quæ ad ferendas leges pertinebant, iam tractauimus. Quod verò & inuentu & dictu maximum eſt, quónam videlicet, ſi cognitum ſit, ſapiēs homo fiat, neque inuenimus, neque diximus. Verùm nullo pacto prætermittendū cenſeo, ne fortè imperfectum illud relinquamus, cuius aperiendi gratia hucuſque profecti ſumus. ATH. Scitè loqueris, ô amice Clinia. Sermonem verò quendam nunc mirum, & rurſus quodammodo non mirum auditurum te puto. Multi enim fluctibus huius vitæ iactati illud prædicant, humanū genus felix atque beatum eſſe non poſſe. Attēde igitur & conſidera vtrum & ipſe rectè hac de re dicere videar. Impoſſibile arbitror homines in hac vita præter admodum paucos felicitatē & beatitudinem aſſequi. Bona tamen ſpes eſt, vt poſt mortem quis ea omnino conſequatur, quorum deſiderio accenſus optimè pro viribus egit vitam atque exegit. Nec inauditū aliquid nouúmque adduco, ſed quod Barbari omnes & Græci modo quodam cognoſcimus. Nemo enim ignorat quāta ſit in prima generatione animaliū difficultas, in cōceptione & vtero primùm, deinde in natiuitate & partu, poſtea in nutritione atque

Nῦν

educatione. Nam per mille labores fieri hæc non ignoramus. Breue autem tempus eſt, non ſolùm reſpectu diuturnitatis malorum,verumetiam quocunque modo quis cogitet, quod quaſi circa humanæ vitæ medium reſpirare parumper nos facit. Sed cito triſtis ſenectus ſuperueniens efficit ne quis optet rurſus in vitam redire,cùm præteritas moleſtias cogitet,ni puerili opinione feratur.Quæ omnia ita ſe habere,illud mihi argumento eſt,quod modò quæritur.Quærimus enim quónam pacto fieri ſapientes poſſimus,quaſi aliqua huiuſmodi vis ſingulis inſit. Quæ quidem tunc nos fugit,quando ad aliquã earum facultatum,quæ artis vel prudentiæ vel ſcientiæ nomine communiter appellantur, quis perrexerit,tanquam nulla iſtarum in huiuſcemodi humanis rebus digna ſit ſapientiæ vocabulo nuncupari,animus tamen valde confidat, vaticinetúrque aliquam huiuſmodi vim ſibi ſecundum naturam ineſſe,quæ verò ſit,& quãdo,& quomodo adſit,facilè inuenire non poſſit.Nónne dubitatio & inquiſitio hæc noſtra de ſapientia, huc ſpectat maximè? plena nimirum ſpe in ſingulis quicunque & ſeipſos & alios prudenter concorditérque poſſunt in omni genere ſermonis diſputationiſque examinare.Itáne,an aliter hæc ſe habere dicemus? CLIN. Nos quidem hoſpes iſta concedimus,ſperãtes videlicet vnà tecum deinceps ad veriſſimam de his ſententiam peruẽturos. ATH. Alias igitur artes quę cùm ſcientię appellentur,hominem ſapientem non faciunt, primum percurramus,vt illis remotis,eas quibus egemus admoueamus comparemúſque,& facta comparatione diſcamus. Atque eas in primis videamus, quibus humanum genus maximè indiget. Verè enim hæ primæ ſunt,& maximè omnium neceſſarię. Quarum artifices quamuis ab initio ſapientes viſi ſint,nunc tamen & ſapientes non habentur,& propter eas artes vituperantur. Dicendum igitur quænam hæ ſint,& quòd quicunque optimi viri cupiunt videri,artium huiuſmodi ſtudia fugiant. Prima verò ſit, quæ ab humanarum carnium eſu, qui ferarum ritu quondam inter homines inoleuerat,vt fabulæ ferunt,abſtinere iuſſit,& ad victum modeſtiorem nos reuocauit.In quo ſanè priſci homines quamuis manſuetè & humaniter nobis conſuluerint,valeant tamen,nec ſapientiæ nomen vſurpent.Deinde cibi cerealis artificium vtile quidem & pulchrum, ſed ſapientem abſolutè virum nunquam efficiet. Difficultatem enim & moleſtiam potius quàm ſapientiam afferet. Neque etiam agricultura id faciet. Non enim arte,ſed natura & dei quodam fauore terræ culturã aggreſſi videmur. Sed nec domorũ conſtructio,& reliqua omnis ædificato, ſupellectiliúmue effectio, nec æraria, vel lignaria fabrica, aut figlina, aut textura, nec inſtrumentorũ omnium artificia, quæ plebi accõmodata, nequicquam ad virtutem afferũt.Venatrix etiam ars omnis quãuis varia & ingenioſa ſit, magnificentiam tamen ſapientiámque non tribuit.Sed nec diuinatio aut interpretatio vlla.Nam & ſi quæ dicuntur cognoſcit, vtrum tamen vera ſint néc ne, non intelligit. Poſtquàm verò nullam earum artium quibus neceſſaria parantur,ſapientem hominem facere nobis conſtitit, reliqua eſt imitatrix quædam facultas minimè ſeria. Sæpe enim inſtrumentis imitatio fit, plerunque deformibus corporum geſtibus & figuris. In eloquio etiam & muſis imitatio eſt, & in fingendo pingendóque, vbi multa & varia in corporibus tam duris quàm mollibus exprimuntur. horum nihil hominem imitationi deditum,ſapientem reddit:imitatione verò ſublata,artes aliæ reſtant quæ in ferendo auxilio verſari videntur.hæ quidem multæ & variæ ſunt,ſed omnibus bellatrix,quam imperatoriam vocant,excellit. Hæc ſummopere propter vſum probatur, ſed felicitate maximè indiget, & fortitudine magis naturali quàm ſapientia perficitur. Medicina quoque nobis opitulatur contra immoderati frigoris & caloris impetum, cæterorúmque huiuſmodi quibus natura animalium læditur: ſed horum nihil ad ſapientiam veram conducit, incertis enim coniecturis,opinionibúſque procedunt. Nautas quinetiam gubernatoréſque ferre auxilium non negabimus. Nec tamen eorum quenquam ſapientem vocari ab aliquo permittemus. Nullus enim eorum iram ventorum amicitiámve cognoſcit, quod & optimum eſt, & maximè in gubernandi arte requiritur. Neque etiam ſapientes dici eos volumus, qui litigantibus dicendi viribus adſunt: quippe cùm memoria & vſu, opinionis moribus ſe accommodent,& à veræ iuſtitiæ intelligentia procul aberrẽt.Reliqua eſt mira quędam vis,quę ſibi opinionẽ ſapientiæ ſimiliter vendicat,quam naturam magis quàm ſapiẽtiam multi dicerent.Hæc in eo conſiſtit,quando facilè quiſpiã diſcit,quę velit & multa diu ac firmiter meminit,& quod vnicuique idoneũ eſt cùm oporteat,citò & commodè reddit.Hęc enim omnia alij naturam,alij ſapientiam,alij naturæ ſolertiam nuncupabunt.Sed nullus mentis compos verè ſapientem propter hæc eſſe quenquam concedet.Veruntamen neceſſe eſt ſcientiã aliquã inueniri,quam quiſquis habuerit,non ſolũ videatur

Quæ artes ſapientem non reddunt.

A καὶ χρόνος βραχὺς ἄν τις εἴη πρὸς λογισμὸν μήτοι τῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὃν πᾶς ἂν ὑπολάβοι μέτριον. ἔοικε δὲ σχεδὸν ἀνάπνοιαν δοκεῖ ποιεῖν τινὰ κατὰ μέσον τι βίον τὸν ἀνθρώπινον. ταχύ γε μὴν ἐπιλαβὸν γῆρας ὄντινοῦν, ποιήσαι ἂν μήποτ' ἐθελῆσαι πάλιν ἀναβιῶναι, λογισάμενον τὸν βεβιωμένον ἑαυτῷ βίον, ὅστις μὴ τυγχάνει παιδικῆς δόξης μεστὸς ὤν. τούτων δὴ τί ποτέ μοι τεκμήριον ὅτι πέφυκε ταύτῃ τὸ νῦν ζητούμενον τῷ λόγῳ; ζητοῦμεν δὲ δὴ τίνα τρόπον σοφοὶ γενησόμεθα, ὡς οὔσης τινὸς ἑκάστοις ταύτης τῆς δυνάμεως. ἡ δὲ φυγὴ φεύγει τότε ὅταν τις πρός τινα φρόνησιν ἴῃ τῶν λεγομένων τεχνῶν ἢ φρονήσεων, ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων ὡς οἰόμεθα ἐπιστημῶν· ὡς ἀξίας τούτων οὐδεμιᾶς οὔσης ἐπίκλη- B σιν ῥηθῆναι τῆς περὶ ταῦτα σοφίας τἀνθρώπινα· τῆς δὲ αὖ ψυχῆς σφόδρα πεποιθυίας καὶ μαντευομένης, ὡς οὔσης αὐτῇ κατά τινα φύσιν ταύτης· τίς δ' ἐστί, καὶ πότε, καὶ πῶς, οὐ πάνυ δυναμένης ἐξευρίσκειν. ἆρ' οὐ τούτῳ σφόδρα προσέοικεν ἡμῶν ἡ περὶ σοφίαν ἀπορία καὶ ζήτησις, πλείων τῆς ἐλπίδος ἑκάστῳ γιγνομένη τῶν ὅσοι ἐν ἡμῖν δυνατοὶ γίγνονται φρονίμως αὑτούς τε ἄλλους τε ἐξετάσαι συμφώνως διὰ λόγων πάντων καὶ πάντῃ λεγομένων; Ταῦτ' οὐχ οὕτως, ἢ ταύτῃ ξυμφήσομεν ἔχειν; ΚΛ. Ξυμφήσομεν ἐπ' ἐλπίδι ἴσως ταῦτ' ὦ ξένε τῇ μετὰ σοῦ κατὰ χρόνον ἂν γενομένῃ, δοξάσαι περὶ αὐτῶν εἰσαῦθις τὸ ἀληθέστατον. ΑΘ. Τὰς ἄλλας τοίνυν ὅσαι ἐπιστῆμαι μέν εἰσι λεγόμεναι, σοφὸν δὲ οὐκ ἀποτελοῦσι C τὸν λαμβάνοντά τε αὐτὰς καὶ ἔχοντα, πρῶτον διεξιτέον· ὅπως ταύτας ἐκποδὼν θέμενοι, πειρώμεθα ἐκείνας ὧν δεόμεθα παραθέσθαι τε καὶ παραθέμενοι μανθάνειν. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὧν πρῶτον δεῖ θνητῷ γένει, ἴδωμεν ὡς εἰσὶ μὲν ἀναγκαιόταται σχεδὸν ἀληθῶς τε πρῶται. ὁ δὲ ἐπιστήμων αὐτῶν γιγνόμενος, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔδοξέ τις εἶναι ποτὲ σοφός, οὔκουν νῦν γε οὔτε σοφὸς εἶναι δοξάζεται, ὀνείδη τε ἴσχει μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης. ἐροῦμεν δὴ αἵ τ' εἰσί, καὶ ὅτι πᾶς ἀνὴρ αὐτάς, σχεδὸν ὅσοις ἀγὼν πρόκειται τοῦ δοκεῖν ὡς ἄριστον ἄνδρα ξυμβῆναι γενόμενον ἄν, φεύγει, διὰ τὰς κτήσεις τῆς φρονήσεώς τε καὶ ἐπιτηδεύσεως. ἔστω δὴ πρώτη μέν, ἡ τῆς ἀλληλοφαγίας τῶν ζώων, ἡμᾶς τῶν μέν, ὡς ὁ μῦθός ἐ- D στι, τὸ παράπαν ἀποστήσασα, τῶν δὲ εἰς τὴν νόμιμον ἐδωδὴν καταστήσασα. ἵλεῳ δ' ἡμῖν οἱ πρόσθεν εἶέν τε καὶ εἰσίν. οἵτινες μὲν γὰρ οὖν ἐλέγομεν, πρῶτοι χαιρέτωσαν. ἡ δ' οὖν ἀλφίτων τε καὶ ἀλεύρων ποίησις ἅμα καὶ τροφή, καλὴ μὲν καὶ ἀγαθή, σοφὸν δὲ ἄνδρα τελέως οὐκ ἐθελήσει ποτὲ ἀπεργάσασθαι. τοῦτο γὰρ αὐτό, ἡ τῆς ποιήσεως ἐπίκλησις, τῶν ποιουμένων αὐτῶν δυσχέρειαν ἀπεργάζοιτ' ἄν. σχεδὸν δ' οὐδὲ ἡ χώρας ξυμπάσης γεωργία. οὐ γὰρ τέχνῃ ἀλλὰ φύσει κατὰ θεὸν πάντες φαινόμεθα γῆν μετακεχειρικέναι. καὶ μὴν οὐδὲ ἡ τῶν οἰκήσεών γε ξυνυφὴ καὶ ξύμπασα οἰκοδομία, καὶ σκευῶν πάντων ἀπεργαστική· χαλκεία τε καὶ ἡ τῶν τεκτονικῶν καὶ πλαστικῶν καὶ πλεκτικῶν, καὶ ἔτι ξυμπάντων ὀργάνων παρασκευή, E δήμῳ τὸ πρόσφορον ἔχουσα, δὴ οὐκ ἐπ' ἀρετῇ λεγομένη. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ξύμπασα θηρευτική, πολλή περ καὶ τεχνικὴ γεγονυῖα, τό γε μεγαλοπρεπὲς σὺν τῷ σοφῷ οὐκ ἀποδίδωσιν. οὐ μὴν οὐδὲ μαντική γε οὐδ' ἑρμηνευτικὴ τὸ παράπαν. τὸ λεγόμενον γὰρ οἶδε μόνον· εἰ δ' ἀληθές, οὐκ ἔμαθεν. ὅτε δὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων ὁρῶμεν κτῆσιν, διὰ τέχνης μὲν ἀπεργαζομένην, τούτων δὲ οὐδεμίαν οὐδένα σοφὸν ποιοῦσαν. τό γε μετὰ τοῦτο παιδεία τις ἂν λείποιτο, μιμητικὴ μὲν τὸ πλεῖστον, ἀλλ' οὐδαμῇ σπουδαία. πολλοῖς μὲν γὰρ ὀργάνοις μιμοῦνται, πολλοῖς δ' αὐτῶν τῶν σωμάτων οὐ πάντως εὐσχήμοσι μιμήμασι, τά τε κατὰ λόγον καὶ μοῦσαν πᾶσαν, καὶ ὅσων γραφικὴ μήτηρ, πολλῶν καὶ παντοίων ποικιλμάτων ἀποτελουμένων, ἐν F πολλοῖς ὑγροῖς καὶ ξηροῖς γένεσιν. ὧν σοφὸν οὐδένα εἰς οὐδέν, σπουδῇ τῇ μεγίστῃ δημιουργοῦντα, ἡ μιμητικὴ παρέχεται. πάντων δ' ἐξειργασμένων, τὸ λοιπὸν βοήθεια γίγνοιτ' ἂν μυρία μυρίοις. ἡ μὲν μεγίστη τε καὶ εἰς πλεῖστα πολεμικὴ κληθεῖσα στρατηγικὴ τέχνη, εὐδοκιμωτάτη πρὸς χρείαν, εὐτυχίας πλείστης δεομένη, μᾶλλον δὲ ἀνδρεία κατὰ φύσιν ἢ σοφία δεδομένη. ἣν δὲ καλοῦσι μὲν ἰατρικήν, βοήθεια δέ που καὶ αὕτη σχεδὸν ὅσον ὧραι ψύχει καὶ καύματι ἀκαίρῳ καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ληΐζονται τὴν τῶν ζώων φύσιν. εὐδόκιμον δὲ οὐδὲν τούτων εἰς σοφίαν τὴν ἀληθεστάτην. ἄμετρα γὰρ δόξαις φέρεται τοπαζόμενα. βοηθοὺς δέ G που καὶ τοὺς κυβερνήτας ἅμα καὶ τοὺς ναύτας ἐροῦμεν. καὶ τούτων ἄνδρα σοφὸν μηδένα τις, ἡμᾶς παραμυθούμενος, ἐξ ἁπάντων διαγγελλέτω. οὐδὲ γὰρ ἂν εἰδείη τις πνεύματος ὀργὴν οὐδὲ φιλίαν, ὃ προσφιλὲς ἁπάσῃ κυβερνητικῇ. καὶ μὴν οὐδ' ὁπόσοι βοηθοὶ δίκαις ἐν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμῃ φασὶ γίγνεσθαι, μνήμῃ καὶ τριβῇ, δόξης ἤθεσι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀληθείας δὲ τῶν ὄντως δικαίων ἐκτὸς παρεσφαλμένοι. λοιπὴ δ' ἔτι πρὸς δόξαν σοφίας ἐστί τις ἄτοπος δύναμις· ἣν φύσιν ἂν οἱ πολλοὶ μᾶλλον ἢ σοφίαν ὀνομάσειαν, τότε ὅταν τινά τις ξυννοῇ ῥᾳδίως μέν, ὅ,τιπερ ἂν μανθάνῃ μανθάνοντα, μάλα δὲ πολλὰ καὶ ἀσφαλῶς H μνημονεύοντα· ὅταν τε τὸ πρόσφορον ἑκάστῳ διαμνημονεύῃ τις, ὅ,τι γιγνόμενον ἂν πρέποι, τοῦτο δὲ ταχὺ δρᾷ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα οἱ μὲν φύσιν, οἱ δὲ, σοφίαν, οἱ δὲ, ἀγχίνοιαν φήσουσι φύσεως· σοφὸν δὲ ὄντως οὐδένα τούτων οὐδεὶς τῶν ἐμφρόνων ἐθελήσει ποτὲ καλεῖν. ἀλλὰ μὴν δεῖ φανῆναί γε τινὰ ἐπιστήμην, ἣν ἔχων σοφὸς γίγνοιτ' ἄν, ὁ σοφὸς ὄντως ὢν καὶ

μὴ μόνον δοξαζόμενος. ἴδωμεν δή. χαλεπῷ μὲν γὰρ λόγῳ παντάπασιν ἐπιχειρεσόμεν, ἑτέραν πάρεξ τῶν εἰρημένων εὑρεῖν· ἢ σοφία μὲν λέγοιτ' ἂν ὄντως τε καὶ εἰκότως· ὁ δὲ λαβὼν, οὔτε βάναυσος, οὔτ' ἠλίθιος ἔσται· σοφὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς δι' αὐτὴν, πολίτης τε καὶ ἄρχων καὶ ἀρχόμενος ἐνδίκως ἔσται πόλεως ἅμα καὶ ἐμμελής. κατίδωμεν δὴ ταύτην πρώτην, τίς ποτ' ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστήμη μία διεξελθοῦσα, ἢ μὴ παραγενομένη, τῆς νῦν παρουσῶν, ἀνοητότατον ἂν καὶ ἀφρονέστατον παράσχοι τὸ ζῶον τὸ τῶν ἀνθρώπων. οὐ δὴ τοῦτό γε πάνυ χαλεπὸν τῷ κατιδεῖν. μία γὰρ ὡς εἰπεῖν πρὸς μίαν, ἡ τὸν ἀριθμὸν δοῦσα παντὶ τῷ θνητῷ γένει, τοῦτ' ἂν δράσειε. θεὸν δ' αὐτὸν μᾶλλον ἤ τινα τύχην ἡγοῦμαι δόντα ἡμῖν σώζειν ἡμᾶς. ὃν δὲ θεὸν ἡγοῦμεν, φράζειν χρὴ, καίπερ ἄτοπον ὄντα. καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον αὖ; πῶς γὰρ τῶν ἀγαθῶν αἴτιον ἡμῖν ξυμπάντων, οὐ καὶ τοῦ πολὺ μεγίστου, τῆς φρονήσεως, αἴτιον ἡγεῖσθαι δεῖ γεγονέναι; τίνα δὴ καὶ σεμνύνων ποτὲ λέγω θεὸν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία; σχεδὸν οὐρανόν· ὃν καὶ δικαιότατον, ὡς ξύμπαντες ἄλλοι δαίμονες ἅμα καὶ θεοὶ, τιμᾶν τε καὶ εὔχεσθαι διαφερόντως αὐτῷ. τὸ δὲ καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον ἀγαθῶν πάντων ἡμῖν αὐτὸν γεγονέναι, πάντες ἂν ὁμολογοῖμεν. δοῦναι δὲ ἅμα καὶ ἀριθμὸν ἡμεῖς γε ὄντως αὐτὸν φαμέν· ἔτι δὲ καὶ δώσειν, ἐάν τις θέλῃ ξυνακολουθεῖν. ἐὰν γάρ ἴῃ τις ἐπὶ θεωρίαν ὀρθὴν τὴν τοῦδε, εἴτε κόσμον, εἴτε ὄλυμπον, εἴτε οὐρανὸν ἐν ἡδονῇ τῳ λέγειν, λεγέτω μὲν, ἀκολουθείτω δὲ ὅπῃ ποικίλλων αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ στρέφων ἄστρα πάσας διεξόδους, ὥρας τε καὶ τροφὴν πᾶσι παρέχεται. καὶ τὴν ἄλλην δὲ οὖν φρόνησιν, ὡς φαῖμεν ἂν, τὴν ἀριθμῷ παντὶ, καὶ τἄλλ' ἀγαθά. τοῦτο δὲ μέγιστον ἐάν τις τὴν ἀριθμῶν αὐτοῦ δόσιν δεξάμενος, ἐπεξέλθῃ πᾶσαν τὴν περίοδον. ἔτι δὲ σμικρὸν ἐπανελθόντες πως τοῖς λόγοις, ἀναμνησθῶμεν ὅτι καὶ μάλ' ὀρθῶς ἐνοήσαμεν ὡς, εἴπερ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλοιμεν, οὐκ ἄν ποτε τι φρόνιμοι γενοίμεθα. οὐ γὰρ ἂν ἔτι ποτὲ ψυχὴ τούτου τοῦ ζώου πᾶσαν ἀρετὴν λάβοι σχεδὸν, ὅτου λόγος ἀπείη. ζῶον δὲ ὅ, τι μὴ γιγνώσκοι δύο καὶ τρία, μηδὲ περιττὸν μηδὲ ἄρτιον, ἀγνοοῖ δὲ τοπαράπαν ἀριθμὸν, οὐκ ἄν ποτε διδόναι λόγον ἔχοι περὶ ὧν αἰσθήσεις καὶ μνήμας μόνον εἴη κεκτημένον· τὴν δὲ ἄλλην ἀρετὴν, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, οὐδὲν ἀποκωλύει. στερόμενος δὲ ἀληθοῦς λόγου, σοφὸς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. ὅτῳ δὲ σοφία μὴ προσείη, πάσης ἀρετῆς τὸ μέγιστον μέρος, οὐκ ἂν ἔτι τελέως ἀγαθὸς γενόμενος, εὐδαίμων ποτὲ γένοιτο. οὕτως ἀριθμὸν μὲν ἀνάγκη πᾶσα ὑποτίθεσθαι· διότι δὲ τοῦτο ἀνάγκη, λόγος ἔτι πλείων πάντων γίγνοιτ' ἂν τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν, ὀρθῶς ῥηθήσεται, ὅτι καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν λεγόμενα ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, ἐῶντες εἶναι πάσας τὰς τέχνας, οὐδὲ τούτων ἓν οὐδὲν μένει, πάντα δ' ἀπολεῖται τοπαράπαν, ὅταν ἀριθμητικὴν τις ἀνέλῃ. δόξειε δ' ἂν ἱκανῶς τισὶ βραχέων ἕνεκα ἀριθμοῦ δεῖσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, εἰς τὰς τέχνας ἀποβλέψασι. καίτοι μέγα μὲν καὶ τοῦτο. εἰ δέ τις ἴδοι τὸ θεῖον τῆς γενέσεως καὶ τὸ θνητὸν, ἐν ᾧ καὶ τὸ θεοσεβὲς γνωρισθήσεται καὶ ἀριθμὸς ὄντως, οὐκ ἂν ἔτι πᾶς μάντις γνοίη ξύμπαντα ἀριθμὸν, ὅσης ἡμῖν δυνάμεως αἴτιος ἂν εἴη ξυγγιγνόμενος. ἐπεὶ καὶ τὰ κατὰ μουσικὴν πᾶσαν διαριθμουμένων κινήσεώς τε καὶ φθόγγων δῆλον ὅτι δεῖ. καὶ (τὸ μέγιστον) ἀγαθῶν ὡς πάντων αἴτιον, ὅτι δὲ κακῶν οὐδενὸς, εὖ τοῦτο γνωστέον, ὅτι καὶ τάχα γένοιτ' ἄν. ἀλλ' ἡ σχεδὸν ἀλόγιστός τε καὶ ἄτακτος, ἀσχήμων τε καὶ ἄρρυθμος ἀνάρμοστός τε φορὰ, καὶ πάνθ' ὁπόσα κακοῦ κεκοινώνηκέ τινος, ἐπιλέλειπται παντὸς ἀριθμοῦ. καὶ δεῖ τοῦθ' οὕτω διανοεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα τελευτήσειν. καὶ τό γε δὴ δίκαιόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ καλὸν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, οὐδεὶς ποτὲ μὴ γιγνώσκων, ἀληθοῦς δόξης ἐπιλαβόμενος, διαριθμήσεται πρὸς τὸ ἑαυτόν τε καὶ ἕτερον πεῖσαι τοπαράπαν. ἴωμεν δὴ σκεψόμενοι πρὸς τοῦτ' αὐτὸ, πῶς ἐμάθομεν ἀριθμεῖν. φέρε· τὸ ἓν δὴ καὶ δύο γέγονε πόθεν ἡμῖν; ὥστ' ἐννοῆσαι φύσιν ταύτην ἴσχουσιν ἐκ τοῦ παντὸς πρὸς τὸ δυνατοὺς ἐννοεῖν εἶναι. πολλοῖς δὲ ἄλλοις αὖ τῶν ζώων οὐδ' εἰς αὐτὸ τοῦθ' ἡ φύσις παραγέγονεν, ὥστε μαθεῖν δυνατοῖς εἶναι παρὰ τοῦ πατρὸς ἀριθμεῖν. παρὰ δ' ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐνῴκισεν ὁ θεὸς, ὥστε ἱκανοῖς εἶναι δεικνύμενον ξυννοεῖν· ἔπειτ' ἔδειξε καὶ δείκνυσιν. ὧν τί κάλλιον ἓν ἑνὸς ἄν τις θεάσαιτο, πλὴν τὸ τῆς ἡμέρας γένος; εἶτα εἰς τὸ τῆς νυκτὸς ἔλθοι μέρος, ἔχων ὄψιν, ὅθεν ἕτερον πᾶν αὐτῷ φαίνοιτ' ἄν· καὶ ἑλίττων δὴ ταῦτα αὐτὰ ὄντα μὴ παύηται πολλὰς μὲν δὴ νύκτας, πολλὰς δὲ ἡμέρας, ἃς οὐρανὸς οὐδέποτε παύεται διδάσκων ἀνθρώπους ἕν τε καὶ δύο, πρὶν ἂν καὶ ὁ δυσμαθέστατος ἱκανῶς μάθῃ ἀριθμεῖν. ὡς γὰρ καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πολλὰ ἕκαστος ἡμῶν ἐπινοήσειεν ἂν, ὁρῶν ταῦτα. καὶ ἐκ τούτων ἓν ἐποίησε τὴν σελήνην ὁ θεὸς ἀπεργασάμενος, ἣ τοτὲ μὲν μείζων φαινομένη, τοτὲ δ' ἐλάττων, διεξῆλθεν ἄλλην ἀεὶ φαίνουσα ἡμέραν, μέχρι πεντεκαίδεκα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. αὕτη δ' ἐστὶ περίοδος, εἰ βούλεταί τις τὸν κύκλον ἕνα ὅλον εἰς ἓν τιθέναι. ὥστε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὸ δυσμαθέστατον ἂν μαθεῖν ζῶον, οἷς παρέδωκε φύσιν ὁ θεὸς τοῦ δυνατοῖς εἶναι μανθάνειν. καὶ μέχρι μὲν τούτων τε καὶ ἐν τούτοις ξύμπαν τὸ δυνατὸν τῶν ζώων, μάλα ἀριθμητικὸν γέγονε, τὸ καθ' ἓν αὐτὸ καθ' αὐτὸ σκοποῦν. τὸ δὲ πρὸς ἄλληλα πάντα ἀριθμὸν ἀεὶ λογίζεσθαι, δοκῶ μὲν μείζονος. ἕνεκα καὶ τούτου, σελήνην

A ſed reuera ſit ſapiens. Attētione opus eſt. Nam arduam omnino rem aggreſſi ſumus, qui aliam præter dictas artes ſcrutemur quæ iure ſapientia vera dicatur: quam qui adeptus eſt, nec abiectus, nec ſtultus erit, ſed ſapiens bonúſque propter ipſam ciuis modeſtúſque ciuitatis princeps & ſubditus. Hanc igitur primam inſpiciamus, quæ ex omnibus humanis artibus ita ſe habet, vt ſi hæc vna ſemoueatur, amentiſſima & inſipientiſſima hominis natura reddatur. Non eſt autem hoc inuentu difficile. Nam ſi vni vnam cōferes, illa quæ numerum mortalium generi dedit, id profectò efficiet. Deum autem aliquem ma- B gis quàm fortunam ad ſalutem noſtram hoc munus nobis arbitror contuliſſe. Quem verò deum putem, vobis dicam, etiam ſi abſurdus videbor, & rurſus modo alio non abſurdus. Nam ipſum bonorum omnium autorem, cur non etiam maximi boni, prudentiæ dico, cauſam arbitrabimur? Quē verò deum laudibus, ô Megille, & Clinia effero? Cœlum fermè quod par eſt, ſicut dæmones alij ſimul omnes cæteríque dei faciunt, nos quoque honoribus colere, ac præcipuè precari. Atque cęterorum omnium bonorum cauſam nobis cœlum fuiſſe, omnes confiteremur. Dediſſe præterea numerum atque C etiam ſiquis obſeruare velit, daturum, nos affirmamus. Quod quidem is aſſequetur, qui in rectam eius ſpeculationem aſcenderit, ſiue mundum, ſiue olympum, ſiue cœlum id libeat appellare, dummodo varietates ipſius conſideret & quomodo anfractu circuitúque aſtrorū diuerſa efficiat tēpora, alimentáque animalibus largiatur, ac ſapiētiā vnà cum numero cæteriſque bonis, hominibus tribuat. Id verò maximum eſt, ſiquis numerorum munus ab eo ſuſcipiens, omnem percurrat circuitum. Sed memoria repetamus, dictum & rectiſſimè quidem in ſuperioribus à nobis fuiſſe, ſi quis ab hominum natura numerum auferat, nunquam prudentes nos fore. Nunquam enim D fermè animalis huius anima virtutē omnē percipiet, à quo rationē abſtuleris: nec animal quod duo & tria, & par & impar, ac numerum prorſus ignorat, rationem de rebus reddere vnquam poterit, quas ſenſu ſolùm atque memoria percipit. Reliquam verò virtutem, fortitudinem dico & tēperantiam, habere nihil prohibet. Qui autem veræ rationis eſt expers, is quomodo ſapiens vnquam euadet? Cui verò deerit ſapientia, vniuerſæ virtutis pars maxima, is cùm bonus abſolutè eſſe non poſſit, nunquam beatitudinem aſſequetur. Ita neceſſe eſt omnino numerum pręſupponere. Idque neceſſarium eſſe, pluribus etiam rationibus monſtrari licet. Sed rectè nunc ratione E hac oſtenditur, quòd cæteræ artes quas omnes paulò antè enumerauimus, ſublato numero penitus euaneſcent. Fortè verò qui de artibus cogitabit, pauca eſſe arbitrabitur, in quibus humanum genus numero indiget, quamuis & hæc magnum ſit. verùm ſiquis, quod diuinum in generatione, & quod mortale eſt, inſpexerit, qua in re pietas ergo deos & verus numerus cognoſcetur: is profectò inueniet, nullum vatem quantæ virtutis nobis cauſa numerus ſit, ſi modò vniuerſus affuerit, comprehendere poſſe. Nam & tota muſica motus & vocum numero indiget. Et quod maximum eſt, bonorū quidem omniū, mali verò nullius cauſam eſſe numerum, hinc facilè cognoſce- F re poſſumus, quod irrationalis & inordinata, deformis, inepta, inconcinnáque agitatio, omnia denique in quibus mali quippiam ineſt, omni numero carent. Quod ſanè qui beatus tādem futurus eſt, ignorare non debet. Et qui iuſtum, bonum, honeſtum, cæteráque huiuſmodi ignorauerit, nec veram opinionem de his acceperit, ad ſeipſum & alios perſuadendos numeri rationíſque vi vti non poterit. Sed conſideremus iā quomodo numero vti didicimus. Age, vnde vnum & duo percipimus? vt illud animaduertemus, ad quod cognoſcendum ab vniuerſo naturam vímque accepimus. Profectò cùm multis animalium natura negauerit, ne à patre queant vſum numeri G diſcere nobis id primum indidit deus vt poſſimus in eo quod oſtenditur, numerum intelligere. Deinde oſtendit apertius idémque aſſiduè facit. In qua explicatione rerum nihil aliud, ſi vnum vni conferatur, pulchrius aſpicere poſſis quàm diei lucem. Vnde & noctem oculorum officio viciſſim conſideres, vbi maxima apparet diuerſitas. Nam ſi reuoluere hæc non deſinas, multas noctes & multos dies videbis, quibus cœlum nunquam ceſſat docere homines vnum atque duo, vt etiam qui tardiſſimus eſt, hinc vti numero diſcat. Sic enim & tria, & quatuor, & multa quilibet cernendo, hęc intelliget. Sed de his vnā deus Lunā formauit, quę modò minor, modò maior apparēs, ita quotidie varia ad quindecim vſque dies ac noctes cernitur. Hic autem circuitus eſt, ſi quis totum circulum in vnum H cōferre voluerit. Quare, vt ita dicam, tardiſſima etiam animalia, quibus naturā aliquā deus dedit, vt poſſint diſcere, numerū perciperent. In his igitur ad hæc vſq;, quodcūq. animal diſcēdi poteſtatē habet, vnūquodq. per ſeipſum cōſiderādo ad nume-

randū idoneā maximè factum eſt S.d numerum omnem ad numerum conferre, maius opus ęſt, atque idcirco lunā vt diximus,

Atithmetica.

De præſtantia numeri in cognoſcēdis rebus.

Vnde diſcimus numerū.

modò creſcentem, modò decreſcentem fecit. Hinc menſes ad annum conſtituit, numerúmque omnem felici quadam fortuna conferri ad numerum docuit. Hinc terra fœcundior facta concipit fructúſque ad alimẽtum animalium omnium parit, cũ & ſuauiter venti flant, & imbres in terræ gremium ſalubriter defluunt. Ac ſiquid mali in his accidit, non diuina culpanda natura eſt, ſed humana, quæ iniuſtè vitam ſuam diſtribuit. Nobis autem de legibus modò ſcribentibus cætera quæ hominibus optima ſint, facilia cognitu eſſe videntur, & quẽlibet poſſe ſufficienter quæ de iis dicuntur, intelligere, ac prætereca facere poſtquam quid confert, & quid non confert perſpexerit. Cætera inquam nobis viſa ſunt, & modò vidẽtur non nimium ardua: quo autem pacto homines boni efficiantur, penitus difficilimum. Reliqua rurſus bona, poſſibile eſt, vt dicitur, & non arduum poſſidere, opes quatenus oportet, & quatenus non: & corpus quale decet, & quale non decet. Animum quoque bonum habere oportere quiſque fatetur. Quomodo etiam bonus futurus ſit, interrogatus quiſque ita reſponderet, ſi iuſtus moderatus, fortíſque ſit cæteráque huiuſmodi. Sapientem quoque animum eſſe debere? quis neget? Quæ verò ſapientia comparanda ſit, vt nuper diſſeruimus, nullos de multis inter ſe conuenire cognouimus. Nunc ergo præter omnes quas ſuprà narrauimus ſapientias, non vilem quandam ad hoc ipſum inuenimus, vt qui iam dicta didicerit, ſapiens videatur. Vtrum verò ſapiens bonúſque ſit, qui hæc didicit, ratione quærendum. CLIN. Scitè nimium loquutus es hoſpes, cùm affirmares magna te de magnis dicturũ. ATH. Certè nõ parua ſunt hæc ô Clinia: &, quod maius eſt, penitus vera. CLIN. Ita ſanè, ô hoſpes. Labori ne cedas, quin vt cœpiſti progrediare. ATH. Dabo operam: ſed vos etiam labori audiendi ne cedatis. CLI. Sic vtique faciemus, vt ego pro vtriſque reſpondeam. ATHE. Probè. Quare altius repetendum & primo quidem ſi quo modo poſſumus, vno nomine comprehendendum videtur, quænam ea facultas ſit, quam ſapientiam eſſe arbitramur. Sin minus id fieri poteſt, ſaltem alterum declarandum, quænam, & quot ſunt artes, quibus habitis, ſapientem more noſtro hominem appellamus. CLIN. Diciam. ATHE. Omni crimine legumlator carebit, ſi meliùs de diis quàm priſci ſentiat, & optima vſus diſciplina, deos hymnis colat, beatitudinéque extollat, atque ita vitam tranſigat. CLIN. Rectè tu hoſpes, quandoquidem finis hic legum tibi propoſitus eſt, vt dei cultu & vitę puritate optimum atque pulcherrimum exitum conſequaris. ATHEN. Quomodo ergo dicemus, Clinia? An deos hymnis magnopere honorabimus? ſupplicabimúſque, vt ſequentem de ipſis diſputationem optimè & pulcherrimè tranſigamus? Itane, an aliter agendum cenſes? CLIN. Ita prorſus. ſed, ô vir fœlix diis fide habita precibúſque pręmiſſis, bene de diis atque deabus loquaris. ATHEN. Sic erit, ſi deus ipſe nos duxerit. Tãtummodo mecum precare. CLIN. Proſequaris ergo. ATHE. Principio deorum animaliúmque progeniem, quoniam malè maiores noſtri de diis tradiderunt, nunc melius tractandam ita ſuſcipere operæpretium eſt, vt ſuperiorem aduerſus impios diſputationem à nobis habitam reſumamus, qua aſſeritur eſſe deos, rerúmque omnium maximarum ſimul & minimarum curã habere, nec precibus vllis muneribúſque præter iuſtum placari. Recordaminíne hæc dicta eſſe, ô Clinia? Profectò ita tunc accepiſtis, vt meminiſſe debeatis, pręſertim quia maximè vera eſſe conſtitit. Omnium verò maximum illud habitum eſt: Antiquiorem omni corpore omnem animam eſſe. Num recordamini? Vel maximè id quidẽ. Nã quod melius, id & antiquius, atque quod diuinius eſt, id inferiore ac viliore prius eſt. Et ſimiliter dux ducto, & princeps ſubiecto natura prius, id igitur admittamus, animam corpore antiquiorẽ eſſe. Quod ſi ita ſe habet, quod in generatione primi primum eſt, veriſimile profectò eſt præiuiſſe. Quare ponamus principatum principiúmque principij decentius ſe habere, & ſic rectiſſimè in ſapientiã de deorum generatione nos ingredi. CLIN. Maneant iſta pro humanis viribus affirmata. ATHEN. Age igitur, nónne veriſſimè animal ſecundum naturam tunc affirmamus, cũ vna animæ corporíſq. cõſtitutio, vnã ſuo cõcurſu formã parit? CL. Rectè. ATHE. Animal ergo huiuſmodi aliquid meritò nuncupatur. CLIN. Certè. ATHE. Solida verò corpora quinq. conuenienter dicere poſſumus, ex quibus pulcherrima optimáq. fingũtur. Alterũ autem genus vniuerſum vnam poſſidet formã. Nõ enim eſt aliud quicquã quod incorporeũ eſſe queat & omnino coloris expers extra diuiniſſimũ illud genus in quo eſt anima. Cuius generi ſoli fingere fabricaréque cõuenit, corpori verò fingi, gigni atque oculis cerni. Sed animę generi, nõ enim ſemel id dicendum, conuenit vt inuiſibile ſit, cognitionis compos, intelligibile, memoriæ rationíſque in ipſis imparibus paribúſve tranſmutationibus particeps. Sed cũ quinq. ſint corpora, ignis, aqua, tertiũ aer, quartũ terra, quintũ æther: horũ principatibus multa variáq. ſingula animalia producuntur. Quod in vno ſic diſcere poſſumus. ponam* enim primo terrenũ

Quæ facultas ſit illa quam ſapiẽtiam eſſe arbitramur.

A καθάπερ εἴπομεν, αὐξανομένην καὶ φθίνουσαν ἐμποιήσας, μῆνας πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν ξυνεστήσατο, καὶ πάντα ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ἤρξατο συνορᾶν εὐδαίμονι τύχῃ. διὰ δὲ ταῦθ' ἡμῖν καρποί τε καὶ ἐγκύμων ἡ γῆ γέγονεν, ὥστ' εἶναι τροφὴν πᾶσι τοῖς ζώοις, ἀνέμων τε καὶ ὑετῶν γιγνομένων οὐκ ἐξαισίων, οὐδὲ ἀμέτρων. ἀλλ' εἴ τι παρὰ ταῦτα γίγνεται πρὸς τὸ φλαῦρον, οὐ τὴν θείαν ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην αἰτιᾶσθαι χρὴ φύσιν, τὸ μὴ ἐν δίκῃ διανέμουσαν τὸν αὐτῶν βίον. ἡμῖν δ' οὖν ζητοῦσι περὶ νόμων, σχεδὸν ἔδοξε τὰ μὲν ἄλλα ῥᾴδια τ' εἶναι, καὶ γνῶναι τὰ βέλτιστα ἀνθρώποις· καὶ πᾶς ἂν ἱκανὸς γίγνεσθαι καὶ ξυνεῖναι τὰ λεγόμενα καὶ ποιεῖν, εἰ γνοίη τί ποτ' ἐστὶν ὃ συμφέρειν εἰκὸς, καὶ τί τὸ μὴ συμφέρον. ἔδοξε δὴ, καὶ νῦν
B ἔτι δοκεῖ, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιτηδεύματα πάντα, οὐ σφόδρα χαλεπὰ εἶναι· τὸ δὲ τίνα τρόπον χρὴ γίγνεσθαι χρηστοὺς ἀνθρώπους, παγχάλεπον. καὶ τὰ μὲν ἄλλα αὖ πάντα κτᾶσθαι χρηστὰ, τὸ λεγόμενόν τε καὶ δυνατὸν καὶ οὐ χαλεπὸν, οὐσίαν τε ὅσην δεῖ καὶ μὴ δεῖ, καὶ σῶμα οἷόν τε δεῖ καὶ μὴ δεῖ· καὶ ψυχὴν ὅτι μὲν ἀγαθὴν δεῖ, ξυγχωρεῖ πᾶς παντί· τὸ δ' ὃν τινα τρόπον ἀγαθὴν, ὅτι μὲν αὖ δικαίαν καὶ σώφρονα καὶ ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα· ὅτι δὲ σοφὴν, φησὶ μὲν πᾶς δεῖν· ἥντινα δὲ σοφίαν, ὡς ἄρτι διεληλύθαμεν, οὐδεὶς οὐδενὶ τὸ παράπαν ἔτι ξυνομολογεῖ τῶν πολλῶν. νῦν οὖν δὴ παρὰ πάσας τὰς πρόσθεν σοφίας οὐ φαύλην τινὰ ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτά γε ταῦτα, τὸ δοκεῖν σοφὸν εἶναι τόν γε μεμαθηκότα ἅπερ καὶ διε-
C ληλύθαμεν. εἰ δ' ἐστὶ σοφὸς ὁ ταῦτ' ἐπιστήμων καὶ ἀγαθὸς, τούτου δὴ πέρι λόγον δεῖ λαβεῖν. ΚΛ. Ὦ ξένε, ὡς εἰκότως εἶπες ὅτι περὶ μεγάλων μεγάλα ἐπιχειρεῖς φράζειν. ΑΘ. Οὐ γὰρ σμικρὰ, ὦ Κλεινία· τὸ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι παντάπασι καὶ πάντως ἀληθῆ. ΚΛΕΙ. Σφόδρα γε, ὦ ξένε. ἀλλ' ὅμως μὴ ἀποκάμῃς λέγων ὃ φῄς. ΑΘ. Ναί. μηδὲ σφὼ τοίνυν ἀκούοντε. ΚΛ. Ταῦτ' ἔσται· καὶ ὑπὲρ ἀμφοῖν ἐγὼ σοὶ φράζω. ΑΘΗ. Καλῶς. ἐξ ἀρχῆς δὴ ῥητέον ἀνάγκη πρῶτον, ὡς φαίνεται. μάλιστα μὲν ἂν, εἰ δυναίμεθα ἑνὶ λαβεῖν ὀνόματι τίς ἐστιν ἣν οἰόμεθα σοφίαν εἶναι. τοῦτο δ' εἰ σφόδρα ἀδυνατοῦμεν, τὸ δεύτερον, τίνες εἰσί ποτε καὶ ὁπόσαι τινὲς, ἅς τις λαβὼν, σοφὸς ἂν εἴη, κατὰ τὸν ἡμέτερον μῦθον. ΚΛ. Λέγοις
D ἄν. ΑΘ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ἀνεμέσητον τῷ νομοθέτῃ τὸ κάλλιον τῶν πρότερον εἰρημένων περὶ θεῶν, καὶ ἄμεινον ἀπεικάζοντι λέγειν, οἷον παιδιᾷ καλῇ χρώμενον καὶ τιμῶντι θεοὺς, ὕμνοις τε καὶ εὐδαιμονίᾳ γεραίροντι διάγειν τὸν αὐτοῦ βίον. ΚΛ. Ἦ καλῶς ὦ ξένε λέγεις. εἰ γάρ σοι τοῦτο τέλος εἴη τῶν νόμων, θεοὺς προσπαίσαντι, καθαρώτερόν τε διαγαγόντι τὸν βίον, τῆς ἅμα τελευτῆς ἀρίστης τε καὶ καλλίστης τυχεῖν. ΑΘΗ. Πῶς οὖν, ὦ Κλεινία λέγομεν; ἢ δοκεῖ, τοὺς θεοὺς ὑμνοῦντες σφόδρα τιμῶμεν, εὐχόμενοι τὰ κάλλιστα καὶ ἄριστα περὶ αὐτῶν ἐπιέναι λέγειν ἡμῖν; οὕτως, ἢ πῶς λέγεις; ΚΛ. Θαυμαστῶς μὲν οὖν οὕτως. ἀλλ' ὦ δαιμόνιε, πιστεύσας τοῖς θεοῖς, εὔχου τε καὶ λέγε τὸν ἐπιόντα σοὶ λόγον τῶν κα-
E λῶν περὶ τοὺς θεούς τε καὶ τὰς θεάς. ΑΘ. Ἔσται ταῦτα, ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμῖν ὑφηγῆται. ξυνεύχου μόνον. ΚΛ. Λέγοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτο. ΑΘΗΝ. Θεογονίαν τοίνυν καὶ ζῳογονίαν ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε, πρῶτόν μοι, κακῶς ἀπεικασάντων τῶν ἔμπροσθεν, βέλτιον ἀπεικάσαι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἀναλαβόντα ὃν πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἐπικεχείρηκα λόγον· φράζων ὡς εἰσὶ θεοὶ ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων, καὶ σχεδὸν ἀπαραμύθητοι τῶν περὶ τὰ δίκαια εἰσὶ πράγματα· εἰ δὴ μέμνησθέ γε, ὦ Κλεινία. ἐλάβετε μὲν γὰρ δὴ καὶ ὑπομνήματα. καὶ γὰρ ἦν τὰ ῥηθέντα τότε καὶ μάλα ἀληθῆ. τόδε δὲ αὐτῶν ἦν τὸ μέγιστον, ὅτι πρεσβύτερον εἴη ψυχὴ σώματος ἅπασα παντός. ἆρα μέμνησθε; ἢ πάντως που
F τοῦτό γε; ὃ γὰρ ἄμεινον καὶ παλαιότερον καὶ θεοειδέστερον, πιθανὸν ὅτι τοῦ χείρονος καὶ νεωτέρου καὶ ἀτιμοτέρου, πανταχῇ τε ἄρχον ἀρχομένου πρεσβύτερον, καὶ ἄγον ἀγομένου πάντῃ. λάβωμεν δὴ τοῦτό γε, ὡς ψυχὴ πρεσβύτερόν ἐστι σώματος. εἰ δ' ἔχει τοῦτο οὕτω, τό γε πρῶτον ἡμῖν τοῦ πρώτου τῆς γενέσεως πιθανώτερον ἂν εἴη σχεδὸν ὑπηργμένον. καὶ θῶμεν δὴ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς εὐσχημονέστερον ἔχειν, καὶ τῶν μεγίστων σοφίας περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθότατα ἐπιβαίνειν ἡμᾶς. ΚΛ. Ἔστω ταῦτα εἰς δύναμιν λεγόμενα. ΑΘ. Φέρε δὴ, ζῷόν γε ἀληθέστατα λέγεσθαι κατὰ φύσιν φῶμεν τοῦτό γε, ὅταν μία ξυνελθοῦσα σύστασις ψυχῆς καὶ σώμα-
G τος ἀποτέκῃ μίαν μορφήν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ζῷον μὲν δὴ τὸ τοιοῦτον καλεῖται δικαιότατα. ΚΛ. Ναί. ΑΘΗ. Στερεὰ δὲ σώματα λέγεσθαι χρὴ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον, πέντε, ἐξ ὧν κάλλιστα καὶ ἄριστα τις ἂν πλάττοι. τὸ δὲ ἄλλο γένος ἅπαν ἔχει μορφὴν μίαν. οὐ γάρ ἐστιν ἀσώματον ὅ, τι ποτ' ἄλλο γίγνοιτ' ἂν, καὶ χρῶμα οὐδὲν οὐδαμῶς οὐδέποτ' ἔχον, πλὴν τὸ θειότατον ὄντως ψυχῆς γένος. τοῦτο δ' ἐστὶ σχεδὸν ᾧ μόνῳ πλάττειν καὶ δημιουργεῖν προσήκει· σώματι δὲ, ὃ λέγομεν πλάττεσθαι καὶ γίγνεσθαι καὶ ὁρᾶσθαι. τὸ δὲ λέγομεν πάλιν (οὐ γὰρ ἅπαξ ῥητέον) ἀοράτῳ τε εἶναι καὶ γιγνώσκοντι, νοητῷ τε, μνήμης μεταλαβόντι λογισμοῦ τε ἐν περιτταῖς τε καὶ ἀρτίαις ἅμα μεταβολαῖς. πέντε οὖν ὄντων τῶν σωμάτων, πῦρ χρὴ φάναι καὶ ὕδωρ εἶναι· καὶ τρίτον, ἀέρα· τέταρτον δὲ, γῆν· πέμπτον δὲ, αἰθέρα· τούτων δ' ἐν ἡγεμονίαις ἑκάστων, ζῷον πολὺ καὶ παντοδαπὸν ἀποτελεῖσθαι. μαθεῖν δὲ καθ' ἓν ὧδ' ἐστὶ χρεών· γήϊνον μὲν πρῶτον

τὸ πρῶτον ἡμῖν εἶν· πάντας μὲν ἀνθρώποις, πάντα δὲ ὅσα πολύποδα καὶ ἄποδα, καὶ ὅσα πορεύσιμα, καὶ ὅσα μόνιμα, καὶ διειλημμένα ῥίζαις. τὸ δὲ ἓν αὐτῶν, τόδε νομίζειν δεῖ, ὡς πάντα μὲν ἐξ ἁπάντων ταῦτά ἐστι τῶν γενῶν· τὸ δὲ πολὺ τούτου, γῆς ἐστὶ καὶ τῆς στερεμνίας φύσεως. ἄλλο γὰρ χρὴ ζώου γένος θεῖναι δεύτερον, γιγνόμενον ἅμα καὶ δυνατὸν ὁρᾶσθαι. τὸ γὰρ πλεῖστον, πυρὸς ἔχει· ἔχει μὲν γῆς τε καὶ ἀέρος, ἔχει δὲ καὶ ἁπάντων τῶν ἄλλων βραχέα μέρη. διὸ δὴ ζῶά τε ἐξ αὐτῶν παντοδαπὰ γίγνεσθαι χρὴ φάναι καὶ ὁρώμενα. νομίσαι δὲ δὴ δεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν ταῦτα εἶναι ζώων γένη. ὃ δὴ πᾶν χρὴ φάναι θεῖον γένος ἄστρων γεγονέναι, σώματος μὲν τυχὸν καλλίστου, ψυχῆς δ' εὐδαιμονεστάτης τε καὶ ἀρίστης. δυοῖν δὲ αὐτοῖς μοιρῶν τὴν ἑτέραν χρὴ δόξῃ μεταδιδόναι σχεδόν. ἢ γὰρ ἀνόλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον ἕκαστον αὐτῶν εἶναι καὶ θεῖον τοπαράπαν ἐξ ἀνάγκης ἀνάγκης, ἤ τινα μακραίωνα βίον ἔχειν ἱκανὸν ἑκάστῳ ζωῆς· ἧς οὐδέν τι πλείονος ἂν προσδεηθῆναί ποτε. νοήσωμεν οὖν πρῶτον ὃ λέγομεν, δύο τὰ τοιαῦτα εἶναι ζῶα. πάλιν γὰρ λέγομεν, ὁρατὰ μὲν ἀμφότερα· τὸ μὲν, ἐκ πυρὸς, ὡς δόξειεν ἂν, ὅλον· τὸ δ' ἐκ γῆς. καὶ τὸ μὲν γήϊνον, ἐν ἀταξίᾳ· τὸ δ' ἐκ πυρὸς, ἐν τάξει πάσῃ κινούμενον. τὸ μὲν οὖν ἐν ἀταξίᾳ κινούμενον, ἄφρον χρὴ νομίζειν, ὅπερ ὡς τὸ πολὺ δρᾷ τὸ περὶ ἡμᾶς ζῶον· τὸ δὲ ἐν τάξει τε καὶ οὐρανῷ πόρον ἔχον, μέγα τεκμήριον χρὴ ποιεῖσθαι τοῦ φρόνιμον εἶναι. κατὰ ταὐτὰ γὰρ ἂν καὶ ὡσαύτως πορευόμενον ἀεὶ, καὶ ποιοῦν καὶ πάσχον, τεκμήριον ἱκανὸν τοῦ φρονίμως ζῆν εἴη παρεχόμενον. ἡ ψυχῆς δὲ ἀνάγκη νοῦν κεκτημένης, ἁπασῶν ἀναγκῶν πολὺ μεγίστη γίγνοιτ' ἄν. ἄρχουσα γὰρ ἀλλ' οὐκ ἀρχομένη νομοθετεῖ. τὸ δὲ ἀμετάστροφον, ὅταν ψυχὴ τὸ ἄριστον κατὰ τὸν ἄριστον βουλεύσηται νοῦν, τὸ τέλεον ἐκβαίνει τῷ ὄντι κατὰ νοῦν· καὶ οὐδὲ ἀδάμας ἂν αὐτοῦ κρεῖττον οὐδὲ ἀμεταστροφώτερον ἄν ποτε γένοιτο. ἀλλ' ὄντως τρεῖς μοῖραι κατέχουσαι φυλάττουσι τέλεον εἶναι τὸ βελτίστῃ βουλῇ βεβουλευμένον ἑκάστοις θεῶν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐχρῆν τεκμήριον εἶναι τοῦ νοῦν ἔχειν ἄστρα τε καὶ ξύμπασαν ταύτην τὴν διαπορείαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀεὶ πράττει, διὰ τὸ βεβουλευμένα πάλαι πράττειν, θαυμαστόν τινα χρόνον ὅσον, ἀλλ' οὐ μεταβουλευόμενον ἄνω καὶ κάτω, τοτὲ μὲν ἕτερα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα πράττον, πλανᾶσθαί τε καὶ μετακυκλεῖσθαι. τοῦθ' ἡμῶν τοῖς πολλοῖς αὐτὸ τοὐναντίον ἔδοξεν, ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως πράττει, ψυχὴν οὐκ ἔχειν. οὕτω τοῖς ἄφροσι ξυνεφέσπετο τὸ πλῆθος, ὡς τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ἔμφρον καὶ ζῶν, ὡς κινούμενον ὑπολαβεῖν· τὸ δὲ θεῖον, ἄφρον, ὡς μένον ἐν ταῖς αὐταῖς φοραῖς. ἐξῆν δὲ ἀνθρώπῳ γε, ὅτι τὰ κάλλιω καὶ βελτίω καὶ φίλα τιθεμένῳ, λαμβάνειν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτὸ ἔμφρον δεῖ νομίζειν, τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ τὰ αὐτὰ πράττον ἀεί. τοῦτο δ' εἶναι τὴν τῶν ἄστρων φύσιν· ἰδεῖν μὲν καλλίστην, πορείαν δὲ καὶ χορείαν πάντων χορῶν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην χορεύοντα, πᾶσι τοῖς ζῶσι τὸ δέον ἀποτελεῖν. καὶ μὴν ὅτι γε δικαίως ἔμψυχα αὐτὰ λέγομεν, πρῶτον τὸ μέγεθος αὐτῶν διανοηθῶμεν. οὐ γὰρ, ὡς σμικρὰ φαντάζεται, τηλικαῦτα ὄντως ἐστίν. ἀλλ' ἀμήχανον ἕκαστον αὐτῶν τὸν ὄγκον, πιστεῦσαι δ' ἄξιον. ἀποδείξεσι γὰρ ἱκαναῖς λαμβάνεται. τὸν γὰρ ἥλιον ὅλον τῆς γῆς ὅλης μείζω διανοηθῆναι δυνατὸν ὀρθῶς. καὶ πάντα δὴ τὰ φερόμενα ἄστρα, θαυμαστόν τι μέγεθος ἔχει. λάβωμεν δὴ, τίς τρόπος ἂν εἴη, τοσοῦτον περιφέρειν ὄγκον τινὰ φύσιν, τὸν αὐτὸν ἀεὶ χρόνον ὅσον καὶ νῦν περιφέρεται. θεὸν δὴ φημὶ τὸν αἴτιον ἔσεσθαι, καὶ οὔποθ' ἑτέρως εἶναι δυνατόν. ἔμψυχον μὲν γὰρ οὔποτε γένοιτ' ἂν ἑτέρως πλὴν διὰ θεὸν, ὡς ἡμεῖς ἀπεφηνάμεθα. ὅτε δὲ τοῦτο οἷός τέ ἐστι θεὸς, ἅπασα αὐτῷ ῥᾳστώνη γέγονε τοῦ πρῶτον μὲν ζῶον γεγονέναι πᾶν σῶμα καὶ ὄγκον σύμπαντα· ἔπειτα, ᾗπερ ἂν διανοηθῇ βέλτιστα, ταύτῃ φέρειν. νῦν δὴ περὶ ἁπάντων τούτων ἕνα λόγον λέγοιμεν ἀληθῆ. οὐκ ἔστι γῆν τε καὶ οὐρανὸν, ἅπαντάς τε ἀστέρας, ὄγκους τε ἐκ τούτων ξύμπαντας, μὴ ψυχῆς πρὸς ἑκάστῳ γενομένης, ἢ καὶ ἐν ἑκάστοις, εἰς ἀκρίβειαν κατ' ἐνιαυτὸν οὕτω πορεύεσθαι, κατὰ μῆνάς τε καὶ ἡμέρας, καὶ ξύμπαντα τὰ γιγνόμενα ξύμπασιν ἡμῖν ἀγαθὰ γίγνεσθαι. δεῖ δὲ, ὅσῳ φαυλότερόν ἐστ' ἄνθρωπος, μή τι ληρεῖν ταῦτά γε, σαφῶς δέ τι λέγοντα φαίνεσθαι. ῥύμας μὲν οὖν εἴ τις αἰτίας τινὰς ἐρεῖ σωμάτων, ἢ φύσεις, ἤ τι τοιοῦτον, οὐδὲν σαφὲς ἐρεῖ. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν εἰρημένον σφόδρ' ἀναλαβεῖν χρή· πότερον ἔχει λόγον ὁ λόγος, ἢ παντὸς ὑστερεῖ, τὸ, πρῶτον μὲν τὰ ὄντα εἶναι δύο, τὸ μὲν, ψυχὴν, τὸ δὲ, σῶμα· καὶ πολλὰ ἑκατέρου· πάντα δὲ ἀλλήλων ἄλλα, καὶ ἑκάτερα ἑκατέρων· καὶ τρίτον ἄλλο οὐδὲν κοινὸν οὐδενί. διαφέρειν δὲ ψυχὴν σώματος· ἔμφρον μέν που, τὸ δὲ, ἄφρον θήσομεν· ἄρχον δὲ, τὸ δὲ ἀρχόμενον· καὶ τὸ μὲν, αἴτιον ἁπάντων, τὸ δὲ, ἀναίτιον πάσης πάθης. ὥστε τό γε δὴ κατ' οὐρανὸν ὑπ' ἄλλου του φάναι γεγονέναι, καὶ μὴ ψυχῆς τε καὶ σώματος οὕτως εἶναι γεννήματα, πολλὴ μωρία τε καὶ ἀλογία. εἰ δ' οὖν δεῖ νικᾶν τοὺς περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων λόγους, καὶ πιστῶς θεῖα φαίνεσθαι γεγονέναι τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, δυοῖν τοι θάτερα θετέον αὐτά. ἢ γὰρ θεοὺς αὐτοὺς ταῦτα ὑμνητέον ὀρθότατα, ἢ θεῶν εἰκόνας, ὡς ἀγάλματα, ὑπολαβεῖν γεγονέναι, θεῶν αὐτῶν ἐργασαμένων· οὐ γὰρ ἀνοήτων γε, οὐδὲ βραχέος ἀξίων, ἀλλ' ὅπερ εἰρήκαμεν, τούτων ἡμῖν θάτερα θετέα·

A animaliū genus eſſe homines,animalia multipeda pedibúſque carētia,progreſſiua ſimul,& ſtabilia,radicibúſq; connexa.Vnū autē id vbique exiſtimādum,vt quãuis omnia ex omnibus corporum generibus ſint:plurimū tamē in hoc terrę ſolideq; naturæ inſit.Alterum animalium genus ponēdū,quod etiā gignitur cernique poteſt,& ignis plurimum poſſidet,terræ quoque & aëris cæterorúmq; omniū paruas particulas habet,variáque idcirco hinc omnino animalia & viſibilia gigni dicēdum. Hæc cœleſtia putamus animalia eſſe,diuinū aſtrorū genus,corpore pulcherrimo,animáq; beatiſſima & optima cōſtitutū. His vti-

B que animalibus è duabus ſortibus alterā tribuēdam putamus. Nā aut abſq; pernicie immortalia prorſus atque diuina neceſſaria ſingula ſunt:aut vitam longæuā agūt,ſingulis adeò ſufficientē,vt longiore nō egeāt.Hæc inquā duo eſſe animaliū genera cogitemus.Rurſúſque dicamus vtraque viſibilia eſſe,quorum alterū ex igne totum,ex terra alterum videatur.Sed terrenum quidem abſque ordine: igneum verò omni ordinis ratione mouetur.Quod abſque ordine fertur,amens eſſe putandū eſt,quod plerūque faciūt, quæcūq. apud nos animalia ſunt. Quod autē ordine in cœlo progreditur,id mētē habere ſuffi-

C ciēter eo veſtigio demōſtratur,quòd per eadē ſemper & ſimiliter proficiſcitur,agitque & patitur eadē.Animæ verò intellectū habentis neceſſitas omniū neceſſitatū maxima eſt, ducens enim,ſed non ducta gubernat. Quando autē anima quæ res optima eſt,conſilio ſecundum optimū intellectum ſe gerit,tunc ſine perſuaſione id quod verè ſecundum intellectū perficitur, neceſſariò eueniet,nec adamas ſolidius immobiliúſq. eſſe poterit.Sed tres profectò Parcę,quod ſinguli deorū optimo deliberarūt cōſilio,perfectū cōſeruant.Oportebat igitur hominibus argumēto eſſe,quod aſtra vniuerſúſque ille circuitus mē-

D tem habeant,quia eadem ſemper agunt. Maximo enim atque mirabili temporis ſpatio iam antè quid ſibi agendum ſit, deliberarunt.Nec ſurſum deorſúmque modò hoc,modò illud cōſilio probant.Quare nec errāt,nec præter antiquū ordinē reuoluuntur.Multis autē noſtrū cōtrà viſum eſt,hęc quia eadem & ſimiliter ſemper agunt,animā non habere. Hanc inſanā opinionem ſequutū vulgus, genus humanum quia moueatur,vitam mētémque habere putauit:diuinum verò, quia in eiſdem permanet lationibus,mente cares.Decebat autem pulchriora melioráque & diis gratiora ſentire,quòd propterea mentem habeant,quia per eadem ſimiliter profecta, eadem ſemper a-

E gunt. Hanc aſtrorum naturam eſſe,viſu pulcherrimam, quæ progreſſu & chorea optima vtens, omniúmque chorearum magnificentiſſima,cunctis animalibus cōmoda præbet. Quod autem non immeritò animata hæc eſſe dicamus,primū magnitudo ipſorum teſtatur. Non enim tanta ſunt duntaxat,quanta cernuntur:ſed incredibili magnitudine ſingula ſunt. Quod ideo credendum eſt,quia ſufficientibus demonſtrationibus id oſtenditur,quibus ſolē totum tota terra maiorem eſſe, & quæcunque feruntur aſtra mirabilem habere magnitudinem intelligemus. Cogitemus igitur quomodo fieri poſſit,vt tanta magnitudo ab aliqua natura poſſit tanto tempore circunferri. Ego igitur aſſero Deum cauſam eſſe,nec aliter fieri poſſe. A-

F nimatum enim non aliter quàm propter deum fieri poſſet, vt nos declarauimus.Quoniam ergo id facere deus poteſt, facile ipſi fuit primum omni corpori magnitudiníque vitam tribuere:deinde qua ratione optimè fieri cogitarit,hac ducere. Demum de his omnibus veram hanc ſententiam fieri volumus: impoſſibile eſſe terram,cœlum, ſtelláſque omnes, & quæ ex his conſtant moles,niſi anima ſingulis aut adſit,aut inſit, adeò exquiſita ratione annis,menſibus,diebúſque circūuolui,nobiſque omnibꝰ bona omnia facere.Hominē verò decet quo vilior eſt,eo minus de ipſis nugari: ſed conari potius certi aliqd dicere. Siquis autem impetus corporum,aut naturas, aut hu-

G iuſmodi quicquam ordinis huius agitationiſque cauſam eſſe dicet,perſpicuum nihil adducet. Verùm quod diximus, iterum attentè conſideremus,vt pateat vtrum oratio illa probabilis ſit, an omnino futilis iaceat: qua primo dicitur, duo quædam eſſe, animam atque corpus: & quæ ad vtriuſque genus pertinent, eſſe multa: eáque ab aliis in genere ſuo differre, & vtraque genera à ſe inuicem eſſe diuerſa: adeò vt tertium nihil ſit vtriſque commune. Animam verò ita differre à corpore, quòd illa mentem habeat, hoc non habeat. Illa dominetur, hoc ſubiiciatur. Illa omnium paſſionum corporibus, hoc nullius cauſa ſit. Quocirca ſiquis cœleſtia ab alio quoquam facta fuiſſe, nec ex

H anima & corpore, vt diximus, conſtare contendat, ſtultus omnino imperitúſque habendus eſt. Igitur ſi rationes in his omnibus adductæ quicquam valent, atque hęc omnia diuina prorſus iudicanda ſunt, duorum alterum arbitrari oportet. Nam aut deos eſſe hæc & rectiſſimè quidem putabimus: aut deorum imagines, & quaſi ſtatuas eſſe ab ipſis diis prudentibus digniſſimiſque artificibus fabricatas credemus. Alterum inquam horum decernamus, & quod

decreuerimus firmiter teneamus: multóque magis hæc quàm alia quælibet ſimulacra veneremur. Nunquam enim pulchriora cunctíſque hominibus communiora ſimulacra reperiētur. nec in excellentioribus locis locata, puritate, maieſtatéque, & perpetua vita pollentia, quàm hæc quę vndique ſimiliter conſtructa ſunt. Sed nunc id quoque de diis aſſeueremus. Nempe cùm duo animalia nobis viſibilia cognouerimus: quorum alterum immortale: alterum verò quod terrenum eſt, omne mortale ſit: iam tria de quinque medium ſortita locum probabili ratione declarare conemur. Æthera poſt ignem ponamus, ex quo animam animalia gignere arbitremur: quæ ſimiliter vt in cęteris generibus fit, plurimum de ſuo habeant, minimum autem copulæ gratia de generibus alienis: poſt æthera ex aëre alterum animalium genus: tertium ex aqua ſimiliter ab anima fingi. Quæ omnia cùm anima finxerit: totum animalibus cœlum impleuit, omnibus quoad fieri poterit generibus vſa, quæ omnia vitæ participia ſunt. Secunda verò & tertia, quarta & quinta à manifeſtorum generatione deorum incipientia ad nos tandem homines deducuntur. Deos igitur Iouem & Iunonem cæteróſque omnes quomodocunque aliquis velit locato, modò legem eandem ſeruet, atq; hanc rationem ſtabilem teneat. Viſibiles itaque deos maximos, ſummoperéque honorandos, acutiſſiméque vndiq. cũcta videntes ac primos, naturam aſtrorum & quæ cũ aſtris facta ſentimus, fatendũ. Deinceps verò ſub his dæmones genus aëreũ in tertia mediáq. regione, qui interpretationis cauſa ſunt, collocatos, orationibus colere, gratia laudabilis interceſſionis interpretationíſq. debemus. Horũ quidem duorum animaliũ alterũ ex æthere, alterũ deinceps ex aëre eſt. Ac neutrũ conſpici totũ poteſt: ſed quamuis hi demones propè nos ſint, nunquã tamen manifeſtè nobis apparent. Prudētiæ mirabilis participes ſunt: acuto quippe ingenio, tenaciq. memoria cogitationes noſtras omnes cognoſcunt. Honeſtos bonóſque homines mirificè diligunt, improbos vehementer oderũt, vtpote qui doloris participes ſunt. Sed deus qui diuinam ſortē perfectè poſſidet, à doloribus voluptatibúſq. liber, ſapiētia cognitionéq. penitꝰ fruitur. Cùm autem refertum animalibus cœlum ſit: & dij ſummi & dæmones ſe inuicē interpretantur. Media enim animalia tũ ad terram, tum ad cœlum leui motu feruntur. Quintum verò quod ex aqua eſt, rectè ſemideum vocabimus. Id nonnunquã cernitur, nonnunquam aſpectui noſtro ſe ſubtrahit, & cùm videtur, tenui viſu perceptum admirationem affert. Cùm igitur quinque hæc animalia ſint, quę aut ſomniis, aut vaticinio, auditúque per vocem ſanorum aut ægrotātium auribus percepta, aut etiam in ipſo è vita exceſſu nobis ſeſe offerentia, noſtros animos mouent, vnde multa multis ſacra & priuatim & publicè his opinionibus inſtituta ſunt, inſtituētúrque in poſterum: horum omnium legiſlator qui vel minimum mentis habeat, nunquam aliud innouabit. Cauebit enim ne ad nouum minus certę religionis cultum ciuitatem ſuam vertat. Nec quę patria lege vel conſuetudine de ſacrificando firmata ſunt, mouere audebit. Scire nanq. debet, mortali naturæ non eſſe poſſibile certi quicquam de his cognoſcere. Eadem ratione peſſimi habēdi ſunt hi, qui deos verè oculis manifeſtos non prædicant, & ſine ſacrificiis debitíſque honoribus relinqui eos ab hominibus patiuntur. perinde enim faciunt, ac ſiquis Solem Lunámque omnia luſtrare, nullóque in honore haberi videat: nolit tamē pro virili ſua parte clara hæc hominibus reddere vt ſolennes dies eis ſacrificiáque agātur, ac tempora maiorum minorúmque ſępe annorum certa diſtribuantur. Nónne malus & ſibiipſi & cognoſcenti cuique ſi dicatur, meritò dici videbitur? CLIN. Quidni, hoſpes? Imò verò peſſimus. ATHEN. Id ipſum ô amice Clinia: ſcias nunc mihi accidiſſe. CLIN. Quonam pacto? ATH. Scitote octo in cœlo eſſe virtutes, ſibi inuicem ſorores, quas ego inſpexi, nec magni aliquid feci, cuiuis enim hoc facile eſt. Harum tres hæ ſunt, ſolis vna, lunæ vna, ſtellarum omnium, de quibus antè diximus, vna, atque aliæ quinque. Has omnes & eos qui in his ſunt, ſiue ipſi progrediantur, ſiue in vehiculis ferantur, nullus ita habere ſe putet, vt alij eorum dij ſint, alij minimè, alij legitimi, alij tales quales nefas eſt dicere: ſed omnes fratres, & in fraternis ſortibus viuentes dicamus, iiſque honores reddamus: non alij annum, alij menſem, alij nullam ſortem, nullúmve tempus in quo circulum ſuum percurrit, mundum ornatúmque vnà perficiens, quem ratio omnium diuiniſſima viſibilem ſtatuit. Hunc vir felix primum ſummoperè admiratur deinde cupiditate ardet ea diſcendi quæcũque à natura mortali percipi poſſunt: ſic arbitratus optimè atque feliciſſimè ſe victurum: & cùm deceſſerit, ad congrua virtuti loca venturum. Atque ita verè initiatus, & ipſe vnus vnam reuera

A τὰ δὲ τεθέντα τιμητέον πάντων ἀγαλμάτων διαφερόντως. οὐ γὰρ μή ποτε φανῇ κάλλιω καὶ κοινότερα ξυμπάντων ἀνθρώπων ἀγάλματα, οὐδ᾽ ἐν διαφέρουσι τόποις ἱδρυμένα, καθαρειότητι καὶ σεμνότητι καὶ ξυμπάσῃ ζωῇ διαφέροντα, ἢ ταῦτα, ὡς πάντῃ ταύτῃ γεγόνηται. νῦν οὖν δὴ περὶ θεῶν ἐγχειρῶμεν τόγε τοσοῦτον· τὰ δύο κατιδόντες ζῷα ὁρατὰ ἡμῖν, ἅ φαμεν, τὸ μὲν, ἀθάνατον, τὸ δὲ, γήϊνον, ἅπαν θνητὸν γεγονέναι· τὰ τρία τὰ μέσα τῶν πέντε τὰ μεταξὺ τούτων, σαφέστατα κατὰ δόξαν τὴν ἐπιεικῆ γεγονότα πειραθῶμεν λέγειν. αἰθέρα μὲν γὰρ μετὰ τὸ πῦρ θῶμεν, ψυχὴν δ᾽ ἐξ αὐτοῦ τιθῶμεν πλάττειν ζῷα δύναμιν ἔχοντα, ὥσπερ τῶν B ἄλλων γενῶν, τὸ πολὺ μὲν, τῆς αὐτοῦ φύσεως· τὰ δὲ σμικρότερα, ξυνδέσμου χάριν, ἐκ τῶν ἄλλων γενῶν. μετὰ δὲ τὸν αἰθέρα, ἐξ ἀέρος πλάττειν τὴν ψυχὴν γένος ἕτερον ζῴων· καὶ τὸ τρίτον, ἐξ ὕδατος. πάντα δὲ δημιουργήσασαν ταῦτα ψυχὴν, ζώων εἰκὸς ὅλον οὐρανὸν ἐμπλῆσαι, χρησαμένην πᾶσι τοῖς γένεσι κατὰ δύναμιν, πάντων μὲν μετόχων τοῦ ζῆν γεγονότων· δεύτερα δὲ καὶ τρίτα καὶ τέταρτα καὶ πέμπτα, ἀπὸ θεῶν τῶν φανερῶν ἀρξάμενα γενέσεως, εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀποτελευτᾶν. περὶ θεοὺς μὲν δὴ, Δία τε καὶ Ἥραν καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅπῃ τις ἐθέλει, ταύτῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τιθέσθω νόμον, καὶ πάγιον ἐχέτω τοῦτον τὸν C λόγον. θεοὺς γὰρ δὴ τοὺς ὁρατοὺς, μεγίστους καὶ τιμιωτάτους, καὶ ὀξύτατον ὁρῶντας πάντῃ, τοὺς πρώτους, τὴν τῶν ἄστρων φύσιν λεκτέον, καὶ ὅσα μετὰ τούτων αἰσθανόμεθα γεγονότα. μετὰ δὲ τούτους, καὶ ὑπὸ τούτοις ἑξῆς, δαίμονας· ἀέριον δὲ γένος, ἔχον ἕδραν τρίτην καὶ μέσην, τῆς ἑρμηνείας αἴτιον, εὐχαῖς τιμᾶν μάλα χρεὼν, χάριν τῆς εὐφήμου διαπορείας. τῶν δὲ δύο τούτων ζῴων, τό τ᾽ ἐξ αἰθέρος, ἐφεξῆς τε ἀέρος, οὐ διορώμενον ὅλον, αὐτῶν ἑκάτερον εἶναι· παρὸν δὴ πλησίον, οὐ κατάδηλον ἡμῖν γίγνεσθαι· μετέχοντα δὲ φρονήσεως θαυμαστῆς, ἅτε γένους ὄντα εὐμαθοῦς τε καὶ μνήμονος, γιγνώσκειν μὲν ξύμπασαν τὴν ἡμετέραν αὐτὰ διάνοιαν λέγωμεν· καὶ τόν τε καλὸν ἡμῶν καὶ ἀγαθὸν ἅμα θαυμαστῶς ἀσπάζεσθαι, καὶ τὸν σφόδρα κα- D κὸν μισεῖν, ἅτε λύπης μετέχοντα ἤδη. θεὸν μὲν γὰρ δὴ τὸν τέλος ἔχοντα τῆς θείας μοίρας, ἔξω τούτων εἶναι, λύπης τε καὶ ἡδονῆς· τοῦ δὲ φρονεῖν καὶ τοῦ γιγνώσκειν κατὰ πάντα μετειληφέναι. καὶ ξυμπλήρους δὲ ζώων οὐρανοῦ γεγονότος, ἑρμηνεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς ἀκροτάτους θεοὺς πάντας τε καὶ πάντα, διὰ τὸ φέρεσθαι τὰ μέσα τῶν ζώων ἐπί τε γῆν καὶ ἐπὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν, ἐλαφρᾷ φερόμενα ῥύμῃ. τὸ δὲ ὕδατος πέμπτον, ὃν ἡμίθεον ἀπεικάσειεν ἄν τις, ὀρθῶς ἀπεικάζων, ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι. καὶ τοῦτ᾽ εἶναι, τοτὲ μὲν ὁρώμενον, ἄλλοτε δὲ καὶ ἀποκρυφθὲν, ἄδηλον γιγνόμενον, θαῦμα κατ᾽ ἀμυδρὰν ὄψιν παρεχόμενον. τούτων δὴ τῶν πέντε ὄντως ὄντων ζώων, ὅπῃ τι- E νὲς ἐνέτυχον ἡμῶν, ἢ καθ᾽ ὕπνον ἐν ἐνυπνίοις προστυχόντες, ἢ κατὰ φήμας τε καὶ μαντείας λεχθεῖσιν ἐν ἀκοαῖς ὑγιαίνουσιν ἢ καὶ κάμνουσιν, ἢ καὶ τελευτῇ βίου προστυχοῦσι γενομένοις, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ δόξαις προσγενομέναις· ὅθεν ἱερὰ πολλὰ πολλῶν γέγονε, τὰ δὲ γενήσεται· τούτων πάντων νομοθέτης, ὅστις νοῦν κέκτηται καὶ τὸν βραχύτατον, οὔποτε μὴ τολμήσῃ καινοτομῶν, ἐπὶ θεοσέβειαν, ἥτις μὴ σαφὲς ἔχει τι, τρέψαι πόλιν ἑαυτοῦ. καὶ μὴν οὐδ᾽ ὧν ὁ πάτριος νόμος εἴρηκε περὶ θυσιῶν ἀποκωλύσει, μηδὲν τοπαράπαν εἰδώς· ὥσπερ οὐδ᾽ ὂν δυνατὸν εἰδέναι τῇ θνητῇ φύσει τῶν τοιούτων πέρι. τοὺς δὲ ὄντως ἡμῖν φανεροὺς ὄντας θεοὺς, ἆρ᾽ οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος ἔχει κακίστους εἶναι τοὺς μὴ F τολμῶντας λέγειν ἡμῖν καὶ φανεροὺς ποιεῖν, ἀνοργιάστους τε ὄντας ἑτέρους θεοὺς, καὶ τιμὰς μὴ δεχομένους τὰς προσηκούσας αὐτοῖς; νῦν δὲ δὴ ξυμβαίνει γιγνόμενον ἅμα τὸ τοιοῦτον, οἷον ἂν εἴποτέ τις ἡμῶν ἥλιον ἢ σελήνην ἑωρακὼς νῦν γιγνομένους ἐφορῶντάς τε ἡμᾶς πάντας, καὶ μὴ ἔφραζεν, ἀδύνατος ὢν τῃ φράζειν, τιμῆς τε ἀμοίρους ὄντας ἅμα, καὶ μὴ προθυμοῖτο τόγε αὐτοῦ μέρος εἰς ἔντιμον χώραν καταφανεῖς ἄγων αὐτοὺς, ἑορτάς τε αὐτοῖς γίγνεσθαι ποιεῖν καὶ θυσίας· ἀπολαμβανόμενόν τε χρόνον ἑκάστοις μειζόνων τε καὶ ἐλαττόνων πολλάκις ἐνιαυτῶν ὥρας διανέμειν· ἆρ᾽ οὐκ ἂν κακὸς ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλῳ τῷ γιγνώσκοντι λεγόμενος, ἐν δίκῃ ξυνεδόκει λέγεσθαί ποτ᾽ ἄν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔκ, ὦ ξένε; κά- G κιστος μὲν οὖν. ΑΘΗΝ. Τοῦτο τοίνυν, ὦ Κλεινία φίλε, περὶ ἐμὲ νῦν γιγνόμενον ἴσθι φανερῶς. ΚΛΕΙΝ. Πῶς λέγεις; ΑΘΗΝ. Ἴστε ὀκτὼ δυνάμεις τῶν περὶ ὅλον οὐρανὸν γεγονυίας ἀδελφὰς ἀλλήλων, ὧν καθεώρακα ἐγώ. καὶ οὐδὲν μέγα διαπεπραγμαι. ῥᾴδιον γὰρ καὶ ἑτέρῳ. τούτων δ᾽ εἰσὶ τρεῖς αὗται· μία μὲν, ἡλίου· μία δὲ, σελήνης· μία δὲ, τῶν πάντων ἄστρων ὧν ἐμνήσθημεν ὀλίγον ἔμπροσθεν· πέντε δὲ, ἕτεραι. ταύτας δὴ πάσας καὶ τούτοις τοὺς ἐν ταύταισιν εἴτε αὐτοὺς ἰόντας, εἴτε φερομένους, ἐν ὀχήμασι πορεύεσθαι· ταύτῃ μηδεὶς ἄλλος ποτὲ νομίσῃ πάντων ἡμῶν ὡς οἱ μὲν θεοί εἰσιν αὐτῶν, οἱ δ᾽ οὔ· μηδ᾽ ὡς οἱ μὲν, γνήσιοι, οἱ δὲ, τοιοῦτοί τινες οἵοις οὐδὲ θέμις εἰπεῖν ἡμῶν οὐδενί. πάντες δὲ δὴ πάντας λέγωμέν τε καὶ φῶμεν ἀδελφούς τ᾽ εἶναι καὶ ἐν ἀδελφαῖς μοίραις· καὶ τιμὰς ἀποδιδῶμεν, μὴ τῷ μὲν, ἐνιαυτὸν, τῷ δὲ μῆνα· τοῖς δὲ μήτε τινὰ μοῖραν τάττωμεν, μήτε τινὰ χρόνον, ἐν ᾧ διεξέρχεται τὸν αὑτοῦ πόλον, ξυναποτελῶν κόσμον ὃν ἔταξε λόγος ὁ πάντων θειότατος ὁρατόν· ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύμασεν, ἔπειτα δὲ ἔρωτα ἔσχε τοῦ καταμαθεῖν ὁπόσα θνητῇ φύσει δυνατά· ἡγούμενος ἄριστ᾽ οὕτως εὐτυχέστατά τε διάξειν τὸν βίον, τελευτήσας τε εἰς τόπους ἥξειν προσήκοντας ἀρετῇ· καὶ μεμυημένος ἀληθῶς τε καὶ ὄντως, μεταλαβὼν

A φρονήσεως εἷς ὢν μιᾶς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον θεωρὸς τῶν καλλίστων γενόμενος, ὅσα κατ' ὄψιν διατελεῖ. νῦν δὴ τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν λοιπὸν λέγειν, ὅσοι τ' εἰσὶ, καὶ τίνες. οὐ γὰρ μήποτε φανῶμεν ψευδεῖς. βεβαίως δὴ διϊσχυρίζομαι τό γε τοσοῦτον. λέγω γὰρ πάλιν, ὀκτὼ μὲν εἶναι· τῶν δὲ ὀκτὼ, τρεῖς μὲν εἰρῆσθαι, πέντε δ' ἔτι λοιπάς. ἡ τετάρτη δὲ φορὰ καὶ διέξοδος ἅμα καὶ πέμπτη, τάχει μὲν ἡλίῳ σχεδὸν ἴση, καὶ οὔτε βραδυτέρα οὔτε θάττων. τόγ' ἐπίπαν ἀεὶ τούτων τριῶν ὄντων, τὸν νοῦν ἱκανὸν ἔχοντα ἡγεῖσθαι. λέγωμεν δὴ ταύτας ἡλίου τ' εἶναι καὶ ἑωσφόρου· καὶ τρίτον ὡς μὲν ὀνόματι φράζειν οὐκ ἔστι, διὰ τὸ μὴ γιγνώσκεσθαι· τούτου δ' αἴτιος ὁ πρῶτος ταῦτα κατιδὼν, βάρβαρος ὤν. παλαιὸς γὰρ δὴ τόπος ἔθρεψε τοὺς πρώτους ταῦτα ἐννοήσαντας, διὰ τὸ κάλλος τῆς θερινῆς B ὥρας, ἣν Αἴγυπτός τε καὶ Συρία ἱκανῶς κέκτηται· φανερὰς μὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀστέρας ἀεὶ ξύμπαντας καθορῶντας, ἅτε νεφῶν καὶ ὑδάτων ἀπόπροσθεν ἀεὶ τοῦ κόσμου κατῳκισμένοις. ὅθεν καὶ πανταχόσε καὶ δεῦρ' ἐξήκει, βεβασανισμένα χρόνῳ μυριετεῖ τε καὶ ἀπείρῳ. διὸ θαρροῦντας χρὴ ταῦτα εἰς νόμους θέσθαι. τὸ γὰρ μὴ τίμια τὰ θεῖα εἶναι, ἢ τάδε μὲν θεῖα, σαφῶς οὐκ ἐμφρόνων. ὅτι δὲ οὐκ ὀνόματα ἔσχηκε, τήν γε αἰτίαν χρὴ λέγεσθαι ταύτην. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὀνόματα εἰλήφασι πρὸς ἐνίων. ὁ μὲν γὰρ Ἑωσφόρος, Ἕσπερός τε, ὁ αὐτὸς εἶναι, ἔχει δὴ λόγον· ὁ δ' ὁμόδρομος Ἡλίῳ τε ἅμα καὶ τούτῳ, Στίλβων. τρεῖς δ' ἔτι φορὰς λέγομεν ἐπὶ δεξιὰ C πορευομένων μετὰ Σελήνης τε καὶ Ἡλίου. ἕνα δὲ τὸν ὄγδοον χρὴ λέγειν, ὃν μάλιστ' ἄν τις ἄνω κόσμον προσαγορεύοι, ὅς γε ἀνθρώποις φαίνοιτ' ἂν ὀλίγα τούτων εἰδόσιν. ὅσα δὲ ἱκανῶς ἴσμεν ἀνάγκη λέγειν, καὶ λέγομεν. ἡ γὰρ ὄντως οὖσα σοφία ταύτῃ πῃ φαίνεται τῷ καὶ σμικρὰ ξυννοίας ὀρθῆς θείας τε μετειληφότι. λοιπὸν δὴ τρεῖς ἀστέρες, ὧν εἷς μὲν βραδυτῆτι διαφέρων αὐτῶν ἐστί· Φαίνοντα δ' αὐτὸν τινὲς ὄνομα φθέγγονται. τὸν δὲ μετὰ τοῦτον βραδυτῆτι, Φαέθοντα· Πυρόεις δὲ ὁ μετὰ τοῦτον· πάντων δὲ οὗτος ἐρυθρότατον ἔχει χρῶμα. χαλεπὸν δὲ οὐδὲν τούτων κατανοῆσαι τινὰ, φράζοντός τινος· ἀλλὰ μαθόντα, ὡς λέγομεν, ἡγεῖσθαι δεῖ. τόδε γε μὴν διανοηθῆναι χρὴ πάντ' ἄνδρα Ἕλληνα, ὡς τόπον ἔχομεν τὸν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς σχεδὸν ἄριστον. τὸ δ' ἐπαινε- D τὸν αὐτοῦ χρὴ λέγειν, ὅτι μέσος ἂν εἴη χειμώνων τε καὶ τῆς θερινῆς φύσεως. ἡ δ' ὑστεροῦσα ἡμῖν εἰς τὸ θερινὸν φύσις τοῦ περὶ τὸν ἐκεῖ τόπον, ὅπερ εἴπομεν, ὕστερον αὐτοῖς παραδέδωκε τὸ τούτων τῶν θεῶν τοῦ κόσμου κατανόημα· λάβωμεν δὲ, ὡς ὅ, τι περ ἂν Ἕλληνες βαρβάρων παραλάβωσι, κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται. καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα ταὐτὸν δεῖ διανοηθῆναι τοῦτο, ὡς χαλεπὸν μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀναμφισβητήτως ἐξευρίσκειν· πολλὴ δ' ἐλπὶς ἅμα καὶ καλὴ, κάλλιον καὶ δικαιότερον ὄντως τῆς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐλθούσης φήμης τε ἅμα καὶ θεραπείας, πάντων τούτων τῶν θεῶν ἐπιμελήσεσθαι τοὺς Ἕλ- E ληνας, παιδείαις τε καὶ ἐκ Δελφῶν μαντείαις χρωμένους, καὶ πάσῃ τῇ κατὰ νόμους θεραπείᾳ. τόδε δὲ μηδεὶς ποτὲ φοβηθῇ τῶν Ἑλλήνων, ὡς οὐ χρὴ περὶ τὰ θεῖα ποτὲ πραγματεύεσθαι θνητοὺς ὄντας. πᾶν δὲ τούτου διανοηθῆναι τοὐναντίον, ὡς οὔτε ἄφρον ἐστί ποτε τὸ θεῖον, οὔτε ἀγνοεῖ που τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· ἀλλ' οἶδεν ὅτι διδάσκοντος αὐτοῦ ξυνακολουθήσει καὶ μαθήσεται τὰ διδασκόμενα· ὅτι δὲ διδάσκει τοῦτο αὐτὸ ἡμᾶς, μανθάνομεν δὲ ἡμεῖς, ἀριθμόν τε καὶ ἀριθμεῖν, οἶδε δήπου. πάντων γὰρ ἀφρονέστατον ἂν εἴη τοῦτο ἀγνοοῦν. τὸ λεγόμενον γὰρ ἂν ὄντως αὐτὸ αὑτὸ ἀγνοοῖ, χαλεπαῖνον τῷ δυναμένῳ μανθάνειν, ἀλλ' οὐ συγχαῖρον ἄνευ φθόνου διὰ θεὸν ἀγαθῷ γιγνομένῳ. λόγον δὴ καὶ πολὺν καὶ καλὸν ἔχει, τότε μὲν ὅτε περὶ θεῶν ἦν ἀνθρώποις διανοήματα πρῶτα, ὥστ' F ἐγίγνοντο, οἷοί τ' ἐγίγνοντο, καὶ οἵας μετεχειρίζοντο πράξεις, μὴ κατὰ νοῦν τοῖς σώφροσι λέγεσθαι, μηδὲ φίλως· μηδ' ὡς οἱ δεύτεροι· ἐν οἷς πρεσβύτατα μὲν τὰ πυρὸς ἐλέγετο καὶ ὕδατος, καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων· ὕστερα δὲ τὰ τῆς θαυμαστῆς ψυχῆς. καὶ φορὰ κρείττων καὶ τιμιωτέρα τὸ σῶμα εἴληχε φέρειν, αὐτό τε ἑαυτὸ, θερμότητι καὶ ψύξει, καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· ἀλλ' οὐ ψυχὴ σῶμά τε καὶ ἑαυτήν. νῦν δ' ὅτε λέγομεν ψυχὴν μὲν, ἄνπερ ἐν σώματι γένηται, θαῦμα οὐδὲν κινεῖν τε καὶ περιφέρειν τοῦτο καὶ ἑαυτήν, οὐδ' ἡμῖν ἀπιστεῖ ψυχὴ κατὰ λόγον οὐδένα, ὡς βάρος οὐδὲν περιφέρειν δυναμένη. διὸ καὶ νῦν ἡμῶν ἀξιούντων, ψυχῆς οὔσης αἰτίας τοῦ ὅλου, καὶ πάντων μὲν τῶν ἀγαθῶν, ὄντων τοιούτων· τῶν G δὲ αὖ φλαύρων, τοιούτων ἄλλων· τοῖς μὲν φορᾶς πάσης καὶ κινήσεως ψυχὴν αἰτίαν εἶναι θαῦμα οὐδέν· τὴν δ' ἐπὶ τἀγαθὸν φορὰν καὶ κίνησιν, τῆς ἀρίστης ψυχῆς εἶναι· τὴν δ' ἐπὶ τοὐναντίον, ἐναντίαν. νενικηκέναι δεῖ καὶ νικᾶν τὰ ἀγαθὰ, τὰ μὴ τοιαῦτα. ταῦτα ἡμῖν εἴρηται πάντα κατὰ τὴν τῶν ἀνοσίων τιμωρὸν δίκην. περὶ δὲ δὴ τὸ δοκιμαζόμενον οὐχ οἷόν τε ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὡς οὐ δεῖ τόν γε ἀγαθὸν, σοφὸν ἡμᾶς ἡγεῖσθαι. τὴν δὲ σοφίαν ταύτην ἣν ζητοῦμεν πάλαι, ἴδωμεν ἄν ποτ' ἄρα ἐπινοήσωμεν ἢ κατὰ παιδείαν, ἢ κατὰ τέχνην· ἧς ἐπιτα τοῦ γιγνώσκειν ἐνδεεῖς ὄντες, τῶν δικαίων ἀγνώμονες ἂν εἴημεν, ὄντες τοιοῦτοι. δοκεῖ μὲν δή μοι. καὶ λε- H κτέον. ἄνω γὰρ καὶ κάτω ζητῶν, ἥ μοι καταφανὴς γέγονε, πειράσομαι δήλην αὐτὴν ὑμῖν ἀποτελεῖν. τὸ δὴ μέγιστον ἀρετῆς, οὐ καλῶς πραττόμενον, ἡμῖν γέγονεν αἴτιον, ὡς ἄρτι σημαίνειν ἐκ τῶν εἰρημένων μοι σφόδρα δοκεῖ. μεῖζον μὲν γὰρ ἀρετῆς μηδεὶς ἡμᾶς ποτε πείθῃ τῆς εὐσεβείας εἶναι

A ſapientiam nactus, reliquum tempus in rerum omnium pulcherrimarum contemplatione verſatur. Poſt hęc quæ & quot ſunt, dicendum eſt. Equidem affirmare audeo, nunquam nos in hoc mendaces fore. Iterum octo eſſe dicimus. Quarũ tres dictæ ſunt, quinque reſtant. Quarta verò & quinta latio & anfractus æquali fermè velocitate cum ſole feruntur, itaque neque tardiores ſunt, neque velociores. Atque harũ triũ ſemper ſufficiens ductor eſt intellectus. Solis dico & Luciferi, & tertij illius, quod cùm ignoretur, nominari nõ poteſt. Quod propterea factum eſt, quoniam primus harum rerum ſpectator Barbarus fuit. Antiqua enim regio illos aluit, qui propter æſti- B ui temporis ſerenitatem, primi hæc inſpexerunt. Talis Ægyptus & Syria fuit, vbi ſtellæ ſemper omnes, vt ita dixerim, clarè cernuntur: quia cœli aſpectum nubes & pluuiæ non impediunt. Inde huc & aliò quocunque infinito tempore probata iſta manarunt. Quapropter magna cum fiducia hæc legibus ſanciantur. Res enim diuinas non eſſe venerandas arbitrari, aut hæc nequaquã eſſe diuina, extremæ demẽtiæ foret. Quod autem nominibus caruerũt, cauſa dicta eſt, agnomina tamen deorum tenent. Lucifer enim qui & Veſper eſt, ſtella ἀφροδίτης, id eſt Veneris, eſſe dicitur. Quod dictum Syrio nominum autori valde cõgruum eſt. Stella verò quæ æqualiter fermè cum C ſole & hoc currit, Mercurij. Reſtãt tres adhuc lationes eorum qui ad dextram cum ſole lunáque mouentur. Octauum præterea circa vnum oportet dicere: quem iure mundum ſupernum quis nuncupabit, qui contrà quàm cæteri mouetur, cæteróſque ſecum trahit: vt hominibus pauca de iis ſcientibus videtur. Sed neceſſe ea dicere, quæ ſufficienter cognoſcimus. Vera enim ſcientia hac ratione quodammodo illi apparet, qui vel modicum quid rectæ diuinæque intelligentiæ nactus eſt. Reliquæ ſunt ſtellæ tres: quarum vna cæteris tardior eſt, quæ Saturni nomine à quibuſdam cognominatur, quæ poſt hanc ſitu & tarditate ponitur, Iouis eſſe dicatur, deinde Martis, qui D cæterorum maximè rubẽs eſt. Hæc intellectu, ſiquis exponat, difficilia non ſunt, ſed poſtquam intellexeris, ita de diis, vt diximus exiſtimandum eſt. Illud etiam cuilibet Græco ſciẽdum eſt: nos regionem ad virtutem omnium penè optimam habitare. In hoc maximè laus regionis huius conſiſtit, quòd inter hyemalem æſtiuámque naturam media eſt. Quoniã verò magis quàm Barbari, vt diximus, ab æſtiua ſerenitate diſtamus: horum deorũ ordinem tardius intelleximus. Verùm quicquid Græci à Barbaris accepêre, melius reddiderunt. Quod & in his quæ modò tractamus, cogitare debemus: quod quanuis in E uentu hæc difficilia ſint, magna tamen ſpes nobis eſt Græcos præſtantiori cultu quàm à Barbaris acceperint, hos deos omnes honoraturos, ac tum diſciplina, tum Delphicis oraculis monitos omni legitima obſeruatione diligenter proſecuturos. Nec Græcorum quiſpiam exiſtimet non oportere mortales de diuinis rebus tractare: ſed contrà omnino putet, nec mente carere deum, neque naturam humani generis ignorare. Scit enim ſe docentem ita ſequuturos homines, vt quæ docentur perdiſcant. Quod autem numerum numeraréque docet, quódque nos id ipſum diſcimus, non ignorat. ſi enim id ignoraret, eſſet omnium amentiſſimus: certè & quod fertur, accideret. Ipſe enim ſeipſum ignoraret, ſi potentibus diſcere inuideret magis quàm gratularetur, quòd propter deum bo- F ni efficiantur. Profectò veriſimile eſt, quãdo primùm homines de diis cogitare cœperunt, quòd eſſent, & quales, quídve agerent, non vt prudentes quidem, nec vt ſecundi iudicauiſſe, qui antiquiſſima eſſe putauerunt ignem & aquam & cætera corpora: mirabilem autem animam poſteriorem. Vnde & corporis motum potentiorem, honorabilioréomque ducebãt. Nempe ſeipſum calore & frigore, cæteríſque huiuſmodi agitare. Animam verò neque corpus, neque ſeipſam mouere. Nunc verò cùm dicamus, ſi anima corpori adſit, nihil mirũ eſſe, vt & ſeipſam moueat, & corpus circunferat, dubium nobis nullum eſt quin pondus ab ea circunferri poſſit. Cùm autem vniuerſi G cauſa anima ſit, & rerum aliæ bonæ ſint, aliæ malæ, lationis quidem omnis motúſque cauſam animam eſſe dicendum: ſed lationem motúmque ad bonũ ab optima anima proficiſci, motum verò ad contraria, contrarium. Mala autem à bonis victa eſſe, vincique oportet. Hæc nobis ſecundum iudicium impios puniens, dicta ſunt omnia. Quantum verò attinet ad id quod modò probatur: dubitandum non eſt, quin bonus vir ſapiens ſit dicendus. Sed videamus nunquid hanc ſapientiam quam iandiu quærimus, per diſciplinam vel artem aliquam aſſequamur: quod ſi ignorauerimus, expertes, ignaríque iuſtitiæ futu- H ri ſimus. Ita profectò mihi videtur, quare dicẽdum eſt. Quod igitur ſurſum deorſúmque inueſtigãdo cognoui, oratione vobis aperire conabor. Nam maxima virtus neglecta ignorãtiæ cauſa fuit, vt prædicta nobis ſignificare videtur. Maiorem verò virtutem religione pietatéque in deum, nullam in humano

Aliud exemplar & diuerſum à noſtris ſecutus eſt.

genere inueniri quiſquam ſibi perſuadeat. Id ex maxima ignorantia in optimis naturis factum non eſt. Optimæ autem naturæ ſunt quæ rariſſimè reperiuntur,& ſiquando reperiantur,maximè proſunt. Animus certè facilis ille eſt, qui tardam contrariámve naturam māſuetè & mediocriter poſſidet: fortitudinem admiratur & temperantiam diligit, & quod maximum eſt in his naturis,ad diſcēdum promptus eſt ac memor: & huiuſmodi rebus maximè delectatur,diſcendi ſtudio deditus,hæc vtique nec facilè innaſcuntur, & cùm innata fuerint, ſi educationem diſciplinámque idoneam conſequantur, plurimos inferiores ita moderari & continere poſſunt, vt cogitando, loquēdo atque agendo ſingula erga deos,vt oportet, & quādo oportet,in ſacrificiis purificationibúſque eorū quæ in deos & homines facta ſunt,nō ſimulatione,ſed veritate virtutem maximè colant, quod ciuitati omnium vtiliſſimum eſt. Hanc igitur partem natura principaliſſimam eſſe aſſerimus, poſſéq; quàm maximè atq; optimè ſi quis doceat,diſcere. Nemo autē docebit niſi deus adiuuerit. Ab eo verò qui modū in docendo non ſeruat,præſtat non diſcere,neceſſariū tamen ex his quæ modò dicta ſunt, videtur hæc diſcere, & à nobis naturam hanc optimam dici. Quare conemur exponere quæ & qualia ſint,& quomodo perdiſcēda,idque pro meis qui diſſero viribus agatur,& eorum qui exaudire poterunt quo pacto cultus diuini nonnulla diſcantur. Inuſitatū quid forſan audietis,nomen tamen rei dicamus, quod nullus propter huius rei imperitiam arbitraretur. Nolite ignorare Aſtronomiam ſapientiſſimū quiddam eſſe. Nempe neceſſe eſt verum aſtronomum eſſe,non eum qui ſecundum Heſiodum omnéſq; huiuſmodi,occaſum ortúmque conſideret,ſed eum potius qui circuitus octo,& quomodo ſeptem ſub primo verſentur, quóve ordine circulos ſuos ſinguli peragant. Quod nulla natura niſi mirabilis ſit, facilè vnquam inſpiciet,vt modò diximus, & dicemus, declarantes quid oporteat & quomodo oporteat diſcere. Primo igitur id dicatur, quòd Luna celerrimè circulum ſuū euoluit,atq; ita plenilunium primum & menſem peragit. Sol deinde inſpiciendus eſt,qui ſolſtitia verſionéſque temporum circuitu efficit ſuo,præterea & qui vnà cum Sole currūt, conſiderādi. Denique ne eadem de eiſdem ſæpius diſſeramus, curſus omnes quos paulò antè tetigimus,quíve non facilè intelliguntur,contemplari debemus.ita vt naturæ prius doctrinis ad hæc pertinentibus longo vſu laboréque à iuuenta,imò verò & à pueritia præparentur. Quocirca doctrinis quæ mathematicæ appellantur, opus eſt,primo verò ac maximè numeris:nō iis dico numeris qui corpus habent,ſed qui omnem paris imparíſve generationē atq; virtutem,quam ad perficiēdam cognoſcendámque rerum naturam conferunt. Quibus illa deinceps,quam ridiculè Geometriā appellāt, dicenda eſt. Numerorum verò inter ſe natura diſſimilium ſimilitudo ad planorum partē relata clareſcit. Quod quidem non humanū, ſed diuinum miraculū,ſi quis planè intelligat, videatur oportet. Poſt hanc numeri,qui in tres vſque dimenſiones adaucti ſunt,naturæ ſolidę ſimiles,ac rurſus diſſimiles,alia quadā arte, ſtereometria videlicet huic ſimili,conſiderandi ſunt:ſed hanc quoque qui in ea obiter verſati ſunt, Geometriam nominauerunt. Illud autem mirū diuinúmque intelligentibus eſt, quòd cùm rerum virtus in duplo ſemper, & in ſuo oppoſito reuoluatur,in ſingulis proportionibus per genera ſpeciéſque vniuerſa natura formatur. Prima igitur dupli virtus ſecundū numerum,per vnum ad duo proportione procedit,duplum potentia poſſidens. Sed in ſolidum & tangibile rurſus ab vno in octo dupli ratio proficiſcitur, alio verò dupli in medium: ſed fortè minori maius, & minus maiori æqualiter. Verùm aliud eadē parte extremitates excedit,ab eiſque exceditur. In medio verò ſenarij ad duodenarium numerum, ſeſquialtera,& ſeſquitertia emerſit proportio,horum in medio vis huiuſmodi ab vtraque verſa concinnū hominibus vſum commodúmque attribuit, ludi & tēporalis numeri concentúſque gratia, choreæ muſarū felici tributa. Hæc igitur ita fiant, & ita ſe habeāt,horū finis eſt,vt ad diuinam generationē, & eorum quæ cernuntur oculis pulcherrimā diuinámq; naturam conſiderandam nos conferamus,quatenus hāc hominibus inſpiciendam deus largitus eſt,quam nunquam ſine dictis artibus aſſequemur. Ad hæc ſingula quæq; ad ſpecies ſuas, omnia deniq; ad vnum in diſputationibus referēda,interrogādo & arguendo,ſi qua minus rectè dicantur. Rectè enim omniū pulcherrima & prima hominibus huiuſmodi examinatio eſt. Vbi verò non talis reuera,ſed ſimulata inquiſitio eſt, fruſtra cōteditur. Præterea temporū conſiderandus eſt ordo, quàm exactè cœleſtia omnia perficit,vt quicunq; verè dictum fuiſſe crediderit antiquiorem diuinioremque corpore animam eſſe, putet præclarè ſufficientérque illud quoque eſſe dictum,deorum plena eſſe omnia: adeo vt ſuperi neque obliuiſcantur noſtrarum rerū,neq; nos deſeriāt. Sed hoc in his omnibus aduertēdū eſt,maximè illi qui rectè perceperit,profutura:ei verò qui nō rectè

Aſtronomię laus & dignitas.

A τῷ θνητῷ γένει. τοῦτο δ' ὅτι δι' ἀμαθίαν τὴν μεγίστην ἐν ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν οὐ γέγονε, λεκτέον· ἄρισται δ' εἰσίν, αἳ χαλεπώτατα μὲν ἂν γένοιντο, μέγιστον δὲ ὄφελος, ἂν γίγνωνται. τά τε γὰρ τῆς βραδείας τε καὶ τῆς ἐναντίας φύσεως μετρίως ὑποδεχομένη ψυχὴ καὶ πράως, εὔκολος ἂν εἴη· τήν τε ἀνδρείαν ἀγαμένη, καὶ πρὸς τὸ σωφρονεῖν εὐπειθής· καὶ τό γε μέγιστον, ἐν ταύταις ταῖς φύσεσι δυναμένη μανθάνειν, καὶ μνήμων οὖσα, εὖ μάλα χαίρειν τούτοις αὐτοῖς δύναιτ' ἂν φιλομαθὴς ὥστ' εἶναι. ταῦτα γὰρ, οὔτε ῥᾴδια φύεσθαι, γενόμενά τε καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τυχόντα ἧς δεῖ, τοὺς πλείστους αὐτῶν καὶ χείρους κατέχειν ὀρθότατα δύναιτ' ἂν τῷ φρονεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν περὶ θεοὺς ἕκαστα ὡς δεῖ τε καὶ ὅτε δεῖ· περὶ θυσίας τε καὶ καθαρμοὺς τῶν περὶ θεούς τε καὶ ἀνθρώπους οὐ σχήμασι τεχνάζοντας, ἀλλὰ ἀληθείᾳ τιμῶντας ἀρετήν. ὃ δὴ καὶ μέγιστόν ἐστι ξυμπάντων πάσῃ τῇ πόλει. τοῦτο δὴ οὖν τὸ μέρος φαμὲν φύσει κυριώτατον καὶ δυνατὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα καὶ ἄριστα μαθεῖν, εἰ διδάσκοι τις. ἀλλ' οὐδ' ἂν διδάξειεν, εἰ μὴ θεὸς ὑφηγοῖτο. εἰ οὖν τις διδάσκοι, κατὰ τρόπον δὲ μὴ δρῷ τὸ τοιοῦτον, κρεῖττον μὴ μανθάνειν. ὅμως δ' ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἀνάγκη μαθεῖν ταῦτα, καὶ ἐμὲ λέγειν τὴν τοιαύτην τε καὶ ἀρίστην φύσιν. πειρώμεθα δὴ τῷ τε λόγῳ διεξελθεῖν ἅτ' ἐστὶ καὶ οἷα, καὶ ὡς δεῖ μανθάνειν, κατὰ δύναμιν τήν τ' ἐμὴν τοῦ λέγοντος, καὶ τὴν τῶν δυναμένων εἰσακοῦσαι θεοσεβείας, ᾧτινι τρόπῳ τις τινὰ μαθήσεται. C σχεδὸν μὲν οὖν ἐστιν ἄτοπον ἀκούσαντι· τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ λέγομεν ἡμεῖς γε, ὅ τις οὐκ ἄν ποτε δόξειε, δι' ἀπειρίαν τοῦ πράγματος. ἀστρονομίαν ἀγνοεῖτε; ὅτι σοφώτατον ἀνάγκη τὸν ἀληθῶς ἀστρονόμον εἶναι, μὴ τὸν καθ' Ἡσίοδον ἀστρονομοῦντα, καὶ πάντας τοὺς τοιούτους, οἷον δυσμάς τε καὶ ἀνατολὰς ἐπεσκεμμένον· ἀλλὰ τὸν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰς ἑπτὰ περιόδους, διεξιούσης τὸν αὐτὸν κύκλον ἑκάστης οὕτως ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ποτὲ πᾶσα φύσις ἱκανὴ γένοιτο θεωρῆσαι, μήτε θαυμαστῆς μετέχουσα φύσεως. ὃ νῦν εἰρήκαμέν τε ἐροῦμέν τε, ὥς φαμεν ὅτι δεῖ τε καὶ ὅπως χρεὼν μανθάνειν. πρῶτον δ' ἡμῖν τόδε λεγέσθω. σελήνη μὲν περίοδον τὴν αὐτῆς τάχιστα διέξεισιν, ἄγουσα μῆνα καὶ πανσέληνον D πρώτην· δεύτερον δὲ, κατανοεῖν δεῖ τὸν ἥλιον, τροπὰς ἄγοντα διὰ πάσης τῆς αὐτοῦ περιόδου· καὶ τούτῳ τοὺς ξυνδρόμους. ἵνα δὲ μὴ πολλάκις ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν διαλεγώμεθα, τὰς ἄλλας ὅσας ἐν τῷ πρόσθεν διεξήλθομεν ὁδοὺς τούτων οὐ ῥᾴδιον ξυννοεῖν. ἐπὶ δὲ ταῦτα παρασκευάζοντας φύσεις, δι' ἃς δυνατὸν εἶναι χρεὼν πολλὰ προδιδάσκοντα καὶ ἐθίζοντα δεῖ διαπονεῖσθαι παῖδα ὄντα καὶ νεανίσκον· διὸ μαθημάτων δέον ἂν εἴη. τὸ δὲ μέγιστόν τε καὶ πρῶτον, ἀριθμῶν αὐτῶν, ἀλλ' οὐ σώματα ἐχόντων· ἀλλ' ὅλης τῆς τοῦ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου γενέσεώς τε καὶ δυνάμεως, ὅσην παρέχεται πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν. ταῦτα δὲ μαθόντι, τούτοις ἐφεξῆς ἐστιν ὃ καλοῦσι μὲν σφόδρα γελοῖον ὄνομα γεωμετρίαν· τῶν οὐκ ὄντων δὲ ἀλλήλοις ὁμοίων φύσει ἀριθμῶν ὁμοίωσις, E πρὸς τὴν τῶν ἐπιπέδων μοῖραν γεγονυῖά ἐστι διαφανής. ὃ δὴ θαῦμα οὐκ ἀνθρώπινον ἀλλὰ γεγονὸς θεῖον, φανερὸν ἂν γίγνοιτο τῷ δυναμένῳ ξυννοεῖν. μετὰ δὲ ταύτην τοὺς τρεῖς ηὐξημένους καὶ τῇ στερεᾷ φύσει ὁμοίους· τοὺς δὲ ἀνομοίους αὖ γεγονότας ἑτέρᾳ τέχνῃ ὁμοίᾳ ταύτῃ, ἣν δὴ στερεομετρίαν ἐκάλεσαν οἱ προστυχεῖς αὐτῇ γεγονότες. ὃ δὲ θεῖόν τ' ἐστὶ καὶ θαυμαστὸν τοῖς ἐγκαθορῶσί τε καὶ διανοουμένοις, ὡς περὶ τὸ διπλάσιον ἀεὶ στρεφομένης τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ἐξ ἐναντίας ταύτῃ καθ' ἑκάστην ἀναλογίαν, εἶδος καὶ γένος ἀποτυποῦται πᾶσα ἡ φύσις· ἡ μὲν δὴ πρώτη, τοῦ διπλασίου κατ' ἀριθμὸν ἓν πρὸς δύο κατὰ λόγον φερομένη. διπλάσιον δὲ, ἡ κατὰ δύναμιν οὖσα. ἡ δ' εἰς τὸ στερεόν τε καὶ ἁπτὸν, πάλιν αὖ διπλάσιον ἀφ' ἑνὸς εἰς ὀκτὼ διαπορευθεῖσα. ἡ δὲ διπλασίου μὲν εἰς μέσον, ἴσως δὲ τοῦ F ἐλάττονος πλέον, ἔλαττόν τε τοῦ μείζονος, τὸ δ' ἕτερον τῷ αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμενον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἓξ πρὸς τὰ δώδεκα ξυνέβη τό, τε ἡμιόλιον καὶ ἐπίτριτον. τούτων αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐπ' ἀμφότερα στρεφομένη, τοῖς ἀνθρώποις σύμφωνον χρείαν καὶ σύμμετρον ἀπενείματο, παιδιᾶς ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας χάριν, εὐδαίμονι χορείᾳ μουσῶν δεδομένη. ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτῃ γιγνέσθω τε καὶ ἐχέτω ξύμπαντα. τὸ δ' ἐπὶ τούτοις τέλος, εἰς θείαν γένεσιν ἅμα καὶ τὴν τῶν ὁρατῶν καλλίστην τε καὶ θειοτάτην φύσιν ἰτέον, ὅσην ἀνθρώποις θεὸς ἔδωκε κατιδεῖν. ἣν οὔποτε ἄνευ τῶν νῦν διειρημένων μή ποτε καταδὼν ἐπεύξηταί τις ῥᾳστώνῃ παραλαβεῖν. πρὸς τούτοις δὲ τὸ καθ' ἓν τῷ κατ' εἴδη προσακτέον ἐν ἑκάσταις ταῖς ξυνουσίαις, ἐρωτῶντά τε καὶ ἐλέγχοντα τὰ μὴ καλῶς G ῥηθέντα. πάντων γὰρ καλλίστη καὶ πρώτη βάσανος ἀνθρώποις ὀρθῶς γίγνεται. ὅσαι δὲ οὐκ οὖσαι προσποιοῦνται, ματαιότατος πόνος ἁπάντων. ἔτι δὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χρόνου ἡμῖν ληπτέον, ὡς ἀκριβῶς ἀποτελεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν γιγνόμενα· ἵν' ὁ πιστεύσας ὡς ὁ λόγος ἀληθὴς γέγονεν, ὅτι πρεσβύτερόν τ' ἐστὶν ἅμα καὶ θειότερον ψυχὴ σώματος, ἡγήσαιτ' ἂν παγκάλως τε καὶ ἱκανῶς εἰρῆσθαι τὸ θεῶν εἶναι πάντα πλέα καὶ μηδέποτε λήθῃ μηδὲ ἀμελείᾳ τῶν κρειττόνων ἡμᾶς παρολιγωρῆσθαι. νοητέον δ' ἐστὶ περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τόδε· ὡς ἐὰν μέν τις ἕκαστα τούτων ὀρθῶς λαμβάνῃ, μέγ' ὄφελος γίγνεται τῷ παραλαμβάνοντι κατὰ τρόπον· εἰ δὲ μή,

A θεὸν ἄμεινον ἀεὶ καλεῖν. ὁ δὲ τρόπος ὅδε· ἀνάγκη γὰρ τόγε τοσοῦτον φράζειν. πᾶν διάγραμμα, ἀριθμοῦ τε σύστημα, καὶ ἁρμονίας σύστασιν ἅπασαν, τῆς τε τῶν ἄστρων περιφορᾶς τὴν ὁμολογίαν, οὖσαν μίαν ἁπάντων, ἀναφανῆναι δεῖ τῷ κατὰ τρόπον μανθάνοντι. ἀναφανήσεται δὲ αὖ, ὃ λέγομεν, ὀρθῶς τις εἰς ἓν βλέπων μανθάνῃ. δεσμὸς γὰρ πεφυκὼς πάντων τούτων εἷς ἀναφανήσεται διανοουμένοις. εἰ δ᾽ ἄλλως πως ταῦτα μεταχειεῖται τις, τύχην δεῖ καλεῖν, ὥσπερ καὶ λέγομεν. οὐ γὰρ ἄνευ γε τούτων μήποτε τις ἐν πόλεσιν εὐδαίμων γένηται φύσις. ἀλλ᾽ ἔστιν ὁ τρόπος, αὕτη ἡ τροφὴ, ταῦτα μαθήματα· εἴτε χαλεπὰ, εἴτε ῥᾴδια, ταύτῃ πορευτέον. ἀμελῆσαι δὲ οὐ θεμιτόν ἐστι θεῶν, καταφανοῦς γενομένης τῆς πάντων αὐτῶν κατὰ τρόπον λεγομένης φήμης εὐτυχοῦς. τὸν δὲ ξύμπαντα B ταῦτα οὕτως εἰληφότα, τοῦτον λέγω τὸν ἀληθέστατα σοφώτατον. ὃν καὶ διϊσχυρίζομαι παίζων καὶ σπουδάζων ἅμα, ὅτε θανάτῳ τις τῶν τοιούτων τὴν αὐτοῦ μοῖραν ἀναπλήσει, σχεδὸν ἐάνπερ ἀποθανὼν ᾖ, μήτε μεθέξειν ἔτι πολλῶν τότε καθάπερ νῦν αἰσθήσεων, μιᾶς τε μοίρας μετειληφότα μόνον, καὶ ἐκ πολλῶν ἕνα γεγονότα, εὐδαίμονά τε ἔσεσθαι καὶ σοφώτατον ἅμα καὶ μακάριον· εἴτε τις ἐν ἠπείροις εἴτ᾽ ἐν νήσοις μακάριος ὢν ζῇ, κἀκεῖνον μεθέξειν τῆς τοιαύτης ἀεὶ τύχης· καὶ εἴτε δημοσίᾳ τις ἐπιτηδεύσας ταῦτα εἴτε ἰδίᾳ διαβιῷ, τὰ αὐτὰ ὡσαύτως αὐτὸν πράξειν παρὰ θεῶν. ὃ δὲ κατ᾽ ἀρχάς τε ἐλέγομεν, καὶ νῦν αὐτὸς πάρεστι λόγος ἀληθὴς ὄντως, ὡς οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις τελέως μακαρίοις C τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. ἔστι ταῦτα ὀρθῶς εἰρημένα. ὅσοι γὰρ θεῖοι καὶ σώφρονες ἅμα, τῆς τε ἄλλης μετέχοντες ἀρετῆς φύσει, πρὸς δὲ τούτοις ὅσα μαθήματος ἔχεται μακαρίου πάντα εἰληφότες (ἃ δ᾽ ἐστὶν εἰρήκαμεν) τούτοισι μόνοις τὰ τοῦ δαιμονίου ξύμπαντα ἱκανῶς εἴληχέ τε καὶ ἔχει. τοῖς μὲν ταῦτα οὕτω διαπονήσασιν, ἰδίᾳ λέγομεν καὶ δημοσίᾳ κατὰ νόμον τίθεμεν, εἰς πρεσβύτου τέλος ἀφικομένοις τὰς μεγίστας ἀρχὰς παραδίδοσθαι δεῖν· τοὺς δ᾽ ἄλλους τούτοις ξυνεπομένους εὐφημεῖν πάντας θεοὺς ἅμα καὶ πάσας θεάς· καὶ τὸν νυκτερινὸν ξύλλογον ἐπὶ ταύτην τὴν σοφίαν, ἱκανῶς γνόντας τε καὶ δοκιμάσαντας ἡμᾶς, ὀρθότατα πάντας παρακαλεῖν.

A deum inuocandum eſſe. Modus verò hic eſt (neceſſe enim eſt id quoque dicere.) Omnem linearum deſcriptionem, conſtitutionémque numeri, & concentus rationem, circuitúſque aſtrorum conuenientiam, & quæ vna cunctorũ conſpiratio eſt, perſpici oportet ab eo qui modo congruo diſcit. perſpicietur autem ſi quis quod dicimus ad vnum rectè reſpiciens diſcat. Vnum enim horum omnium intelligẽti vinculum apparebit. Qui verò aliter hæc adipiſci ſtudet, fortunam vt dicimus, inuocet. Nunquam enim abſque his natura in ciuitatibus vlla felix efficietur. Etenim hic modus eſt, hæc educatio, hę diſciplinæ. Per hęc itaq; ſiue facilia ſiue difficilia ſint, eundũ. Nefas autem B eſt deos negligere, quum felix omnium illorũ doctrina omnibus recta ratione patuerit. Eum ſanè qui cuncta hęc ita percepit, verè ſapientiſſimum appellamus. Quem ego etiam ioco & ſerio affirmo, cùm diem ſuum obierit, non amplius multorum ſenſuum, vt nunc, ſed vnius ſortis participem fore, vnúmque de multis factum, felicem, ſapientiſſimum atque beatum: & ſiue quis in continenti, ſiue in inſulis, ſeu publicè ſeu priuatim vixerit, modò ita ſe geſſerit, eãdem à deo ſortem reportaturum. Sed quod in principio diximus, nunc quoque verum nobis apparet, non poſſe homines præter pauciſſimos perfectè beatitudinem cõſequi. Quod quidem rectè nobis aſ- C ſertum eſt. Nam qui diuini prudentéſque ſimul, aliis virtutibus natura præditi ſunt, diſciplinas præterea felices conſequuti, quas diximus, iis ſolummodo ſatis ad felicitatem omnia ſe habere videntur. His igitur qui ita & priuatim & publicè in his elaborarũt, cùm ad ſenectam peruenerint, maximos tradi magiſtratus iubemus, cæteros verò ſequi, & deos ſimul deáſque laudare, ac cœtum nocturnum ad hanc ſapientiam omnes diligenti examinatione peracta quàm rectiſſimè adhortari.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ἘΠΙΣΤΟΛΑΊ.
ΔΊΩΝ ΔΙΟΝΥΣΊΩ ΕΥ͂ ΠΡΆΤΤΕΙΝ. Πρώτη.

ΔΙΑΤΡΙΨΑΣ ἐγὼ παρ᾽ ὑμῖν χρόνον τοσοῦτον, D καὶ διοικῶν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν πεπιστευμένος, πάντων μάλιστα τὰς ὠφελείας ὑμῶν λαμβανόντων, τὰς διαβολὰς δυσχερεῖς οὔσας ὑπέμενον. ᾔδειν γὰρ ὅτι τῶν ὠμοτέρων οὐδὲν ἐμοῦ συνεθέλοντος ὑμῖν δόξει πεπρᾶχθαι. πάντες γὰρ οἱ συμπολιτευόμενοι μεθ᾽ ὑμῶν, ὑπάρχουσί μοι μάρτυρες· ὧν ἐγὼ πολλοῖς συνηγωνισάμην, ἀπολύσας αὐτοὺς οὐ σμικρᾶς ζημίας. αὐτοκράτωρ δὲ πολλάκις τὴν ὑμετέραν πόλιν διαφυλάξας, ἀπεπέμφθην ἀτιμότερον ἢ πτωχὸν ὑμῶν ἀποστέλλοντων προσῆκει, καὶ κελευόντων ἐκπλεῦσαι, τοσοῦτον παρ᾽ ὑμῖν διατρίψαντα χρόνον. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ ἐμαυτοῦ βουλεύσομαι τὸν λοιπὸν E τρόπον ἀπανθρωπότερον· σὺ δὲ τοιοῦτος ὢν τύραννος οἰκήσεις μόνος. τὸ δὲ χρυσίον τὸ λαμπρὸν ὅπερ ἔδωκας εἰς ἀποστολὴν, ἄγει σοι Βακχεῖος ὁ τὴν ἐπιστολὴν φέρων. οὔτε γὰρ ἐφόδιον ἐκεῖνό γ᾽ ἦν ἱκανὸν, οὔτε πρὸς τὸν ἄλλον βίον ξυμφέρον· ἀδοξίαν δὲ πλείστην μὲν τῷ διδόντι σοὶ παρασκευάζον, οὐ πολλῷ δὲ ἐλάττω κἀμοὶ τῷ λαμβάνοντι. διόπερ οὐ λαμβάνω· σοὶ δ᾽ οὐδὲν διαφέρει δηλονότι καὶ λαβεῖν καὶ δοῦναι τοσοῦτον. ὥστε κομισάμενος, ἄλλον τινὰ τῶν ἑταίρων θεράπευσον ὥσπερ ἐμέ. κἀγὼ γὰρ ἱκανῶς ὑπὸ σοῦ τεθεράπευμαι· καί μοι τὸ τοῦ Εὐριπίδου κατὰ καιρόν ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι σοι πραγμάτων ἄλλων ποτὲ ξυμπεσόντων,

Εὔξῃ τοιοῦτον ἄνδρα σοι παρεστάναι.

F Ὑπομνῆσαι δέ σε βούλομαι διότι καὶ τῶν ἄλλων τραγῳδοποιῶν οἱ πλεῖστοι ὅταν ὑπό τινος ἀποθνήσκοντα τύραννον εἰσάγωσιν, ἀναβοῶντα ποιοῦσι,

Φίλων ἔρημος ὦ τάλας ἀπόλλυμαι.

χρυσίου δὲ σπάνει ἀπολλύμενον οὐδεὶς πεποίηκε. κἀκεῖνο δὲ τὸ ποίημα τοῖς νοῦν ἔχουσιν οὐ κακῶς ἔχειν δοκεῖ, Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς σπανιώτατος ἐν θνατῶν δυσελπίστῳ βίῳ, οὐδ᾽ ἀδάμας, οὐδ᾽ ἀργύρου κλίναι, πρὸς ἄνθρωπον δοκιμαζόμεν᾽ ἀστράπτει πρὸς ὄψεις· οὐδὲ γαίας εὐρυπέδου γόνιμοι βρίθοντες αὐτάρκεις γύαι, ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφραδμὼν νόησις. Ἔρρωσο· καὶ γίνωσκε τοσοῦτον ἡμῶν διημαρτηκὼς, ἵνα G πρὸς τοὺς ἄλλους βέλτιον προσφέρῃ.

PLATONIS
EPISTOLÆ.
DIO DIONYSIO BENE AGERE.
EPISTOLA I.

D EGo dum apud vos diu multúmque verſarer, & ita imperium veſtrum fideliter adminiſtrarem, vt inde præ cæteris vtilitatem perciperetis, graues calumnias ſuſtinui. Noui enim quòd me vobis adſtipulante crudele nihil omnino factum videbitur. Omnes autẽ qui eadem gubernatione verſati ſunt, teſtes mihi eſſe poſſunt. Quorum ego permultos ſummo conatu à damnis non mediocribus liberaui. Imperio quinetiam apud vos fungens, ciuitatem veſtrã ſæpius cuſtodiui. Tandem verò ignominioſius à vobis expulſus ſum, quàm mendicum aliquem expelli conueniat, iuſſus à vo- E bis abire, qui tam diuturnam operam veſtris ſum commodis impertitus. Igitur poſthac cogito degere vitam ſolitariam. Tu autem talis tyrannus gubernabis ſolus. Pecuniã verò illam egregiam abs te in viaticũ miſſam, per Bacchium hũc vnà cum his literis ad te remitto. Neque enim ad viaticum ſufficit: neque ad cæteram vitam ſatis eſt vtilis: tibíque danti dedecus allatura maximum, & mihi non multo minus accipiẽti. Itaque illã accipere nolui. Tua verò nihil intereſt, & dare & accipere tantundem: ſed illa recepta tuorum quempiam alterum honorabis, quemadmodum me honoraſti. Ego abs te ſatis iam ſum honoratus. Et mihi opportunum eſt nunc Euripidis illud dice- F re: te rebus quandoque poſcentibus talem tibi virum aſſiſtere optaturum. Meminiſſe autem te volo, & alios tragicos plurimos, cùm tyrannum aliquem pereuntem inducunt, huiuſmodi illi voces attribuere, Heu miſer, pereo nullis fultus amicis. Auri verò defectu pereũtem aliquem nullus adhuc finxit poetarum. Illud quoque poëticum, mentem habentibus valde probatur. Non auri fulgor in miſera mortalium vita rariſſimi, non adamas, non argenteæ menſæ quæ apud homines habentur in pretio, ita oculis coruſcant: neque lati fundi, aut pinguia culta tantum valent ad vitam, quantum mens bonorum virorum inter ſe conſentientium. Vale: atque conſidera tantum er- G ga nos erratum, quo erga cæteros rectius te geras.

PLATO DIONYSIO BENE AGERE. EPISTOLA II.

AVDIVI ex Archedemo te cenſere non ſolùm me, ſed familiares etiam meos præter vnicum Dionem nihil mali aduerſus te loqui debere vel agere. Hoc autem quod de Dione excipis, oſtendit me in familiares meos imperium non habere. Si enim haberem cùm in alios, tum in Dionem ac te imperium, tam vobis quàm cæteris Græcis bona, vt arbitror, plurima prouenirent. Nunc autem hoc dũtaxat magnus ſum, quòd meipſum præſto rationi meæ obedientem. Quæ ideo dico, quia nihil ſynceri Cratiſtolus & Polyxenus ad te detulerunt. Quorum alterum dicere ferunt, audiſſe Olympijs multos eorum qui mecum erant obtrectãtes tibi. Forſitan acutius quàm ego, ille audit. Ego enim tale nihil audiui. Videtur autem mihi poſthac quoties huiuſcemodi aliquid ad te defertur, te ita facere oportere, vt ſcribas ad me, & rem ipſam perquiras. Ego enim verum fateri nec formidabo, nec erubeſcam. Mihi autem & tibi ita ſe res inuicem habet, vt neque nos vlli (vt liberè dicam) Græcorum incogniti ſimus: neque familiaritatem noſtram huius ſeculi homines conticeſcant: certum quoque illud habeto, neque poſteros tacituros. Tales ſunt qui eam norũt, vtpote neque paruã, neque obſcuram. Quorſum hæc? Statim aperiam, altius rem aliquanto exorſus. Naturæ quidem lege ſapientia potentiáque excellens in idem tendunt. Sempérque iſta duo ſe inuicẽ affectant, perſequũtur, cõgrediuntur. Deinde etiam iſtis homines admodum delectantur, quoties ſiue in carminibus poëtarum, ſiue priuatis colloquiis huiuſmodi quædam referunt, aut audiunt: ceu cũ de Hierone & Pauſania Lacedæmonio loquuntur homines, gaudent Simonidis familiaritatem quæ cum illis fuit, commemorare: & quæ apud eos dixit, fecítque referre. Similiter Periandrum Corinthium, & Thaletem Mileſium vnà celebrare conſueuerunt, Periclem & Anaxagoram, Crœſum atque Solonem, vt ſapientes: & Cyrum, vt potentem. Atqui hæc imitati poëtæ Chreontem & Tireſiam ſimul inducũt: Polyidúmque & Minoa: Agamemnonem & Neſtorem: Vlyſſem & Palamedem: atque vt mihi videtur, eadẽ ratione priſci homines Ioui Prometheum coniunxerunt. Horum verò alios conſentientes, alios diſſentientes inducunt: alios autẽ quandoque concordes, quãdoque verò diſcordes. Eorúmque tam diſſenſiones quàm conſenſiones canunt. Cuncta verò hæc ideo dixi, vt illud oſtẽderem, quòd etiam cùm mortui fuerimus, de nobis homines non ſilebunt. Quocirca non eſt negligendum à nobis: ſed cura habenda tẽporis ſubſequentis. Fit enim natura quadam, vt ignauiſſimi homines nihil curent quæ ſit de ipſis futura opinio: probatiſſimi autem viri cuncta faciant quò in futuris ſeculis bene inter homines audiant. Quam ego coniecturam facio, eſſe aliquem ſenſum iis qui mortui ſunt, rerum quæ in vita geruntur. Quoniam optimi ſic fortè diuinant: deterrimi autem nequaquam. Validiora verò ſunt diuinorum virorum præſagia, quàm aliorum. Puto autem, ſi liceret ſuperioribus illis defunctis, de quibus loquor, ſuam conſuetudinem emendare: plurimam operam adhibituros, vt meliores de ſe quàm nunc opiniones circunferrentur. Hoc nobis quidem etiam nunc fauente deo, facere licet, & ſi quid in ſuperiori familiaritate noſtra eſt peccatum, tam factis quàm dictis emendare illud atque corrigere. Equidem hoc dico, veram fore opinionem (præſertim quantum ad philoſophiam attinet) de nobis, vt ſi boni ſimus, bonam, ſi mali, malam exiſtimationem habituri ſimus. Atqui nos iſta curantes, nihil magis pium agere poſſemus: & negligentes, nihil æquè impium & prophanum. Quemadmodum autem & hoc fieri cõueniat, ac iuſtè fieri poſſit, ego iam dicam. Quando in Siciliam veni, fama erat me permultum inter eos qui tunc philoſophabantur, excellere. Cupiebam etiam cùm Syracuſas veniſſem, opinionis illius teſtem te habere: vt etiam apud multitudinem in honore mihi philoſophia eſſet. Verùm non ſatis proſperè mihi res illa ſucceſſit. Cauſam verò huius non illam fuiſſe dico, quam plerique exiſtimarent, ſed illam fuiſſe cauſam aſſero: quòd tu non ſatis mihi credere viſus es, ſed me quodammodo dimittere velle: alios verò vocare: & quid mihi eſſet negotij inquirere, diffidens ſcilicet vt mihi videbatur. Et qui de iis loquebantur permulti erant: affirmantes quòd me quidem contemneres, atque ad alia animum intendiſſes. Hæc igitur tũc fama increbuit. Quid autem poſt hæc fieri oporteat, iam audi: vt ad illud quod interrogaſti, reſpondeam, quo pacto nos inuicem gerere debeamus. Si tu quidem omnino philoſophiam ſpernis, valere ſinamus. Sinautẽ vel ab alio audiſti, vel ipſe per te inueniſti meliora quàm ea quæ à me traduntur, illa complectere. Quòd ſi noſtra tibi placent, nos quoque maximè honorare debes. Nunc autem, tanquam ab initio, tu præito, ego ſequar. Honoratus enim à te, te honorabo: non honoratus autem, conquieſcam. Preterea ſi tu honorare prius me cœperis.

A

ΠΛΑΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΩ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ. Δευτέρα.

ΗΚΟΥΣΑ Ἀρχεδήμου ὅτι σὺ ἡγῇ χρῆναι περὶ σοῦ μὴ μόνον ἐμὲ ἡσυχίαν ἄγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἐπιτηδείους, τοῦ φλαῦρόν τι ποιεῖν ἢ λέγειν περὶ σοῦ. Δίωνα δὲ μόνον ἐξαίρετον ποιῇ. ἔστι δὲ ὁ λόγος σημαίνει, τὸ Δίωνα ἐξαίρετον εἶναι, ὅτι οὐκ ἄρχω ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδείων. εἰ γὰρ ἦρχον ἐγὼ οὕτω τῶν τε ἄλλων καὶ σοῦ καὶ Δίωνος, πλείω ἂν ἦν ὑμῖν τε πᾶσιν ἀγαθὰ, τοῖς τε ἄλλοις Ἕλλησιν, ὡς
B ἐγώ φημι. νῦν δὲ μέγας ἐγώ εἰμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον. καὶ ταῦτα λέγω ὡς οὐχ ὑγιές τι Κρατιστόλου καὶ Πολυξένου πρὸς σὲ εἰρηκότων. ὧν φασὶ λέγειν τὸν ἕτερον, ὅτι ἀκούσαι Ὀλυμπιάσι πολλῶν τινῶν τῶν μετ᾽ ἐμοῦ σὲ κακηγορούντων. ἴσως γὰρ ὀξύτερον ἐμοῦ ἀκούει. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἤκουσα. χρὴ δὲ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὑτωσί σε ποιεῖν τοῦ λοιποῦ, ὅταν τι τοιοῦτον λέγῃ τις περὶ ἡμῶν τινὸς, γράμματα πέμψαντα ἐμὲ ἐρέσθαι. ἐγὼ γὰρ τἀληθῆ λέγειν οὔτε ὀκνήσω, οὔτε αἰσχυνοῦμαι. ἐμοὶ δὲ δὴ καὶ σοὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους οὑτωσὶ τυγχάνει ἔχοντα. οὔτε αὐτοὶ ἀγνῶτές ἐσμεν οὐδενὶ Ἑλλήνων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὔτε ἡ συνουσία ἡμῶν σιγᾶται. μὴ λανθανέτω δέ σε ὅτι οὐδ᾽ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον
C σιγηθήσεται. τοιοῦτοι οἱ παραδεδεγμένοι εἰσὶν αὐτὴν, ἅτε οὐκ ὀλίγην γεγενημένην, οὐδ᾽ ἠρέμα. τί οὖν δὴ λέγω νυνὶ ἐρῶ, ἄνωθεν ἀρξάμενος. πέφυκε ξυνιέναι εἰς ταυτὸ φρόνησίς τε καὶ δύναμις μεγάλη· καὶ ταῦτ᾽ ἄλληλ᾽ ἀεὶ διώκει καὶ ζητεῖ καὶ ξυγγίνεται. ἔπειτα καὶ οἱ ἄνθρωποι χαίρουσι περὶ τούτων αὐτοί τε διαλεγόμενοι καὶ ἄλλων ἀκούοντες ἔν τε ἰδίαις συνουσίαις καὶ ἐν ταῖς ποιήσεσιν. οἷον καὶ περὶ Ἱέρωνος ὅταν διαλέγωνται ἄνθρωποι καὶ Παυσανίου τοῦ Λακεδαιμονίου, χαίρουσι τὴν Σιμωνίδου ξυνουσίαν παραφέροντες, ἅ τε ἔπραξε καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· καὶ Περίανδρον τὸν Κορίνθιον καὶ Θαλῆν τὸν Μιλήσιον ὑμνεῖν εἰώθασιν ἅμα· καὶ Περικλέα, καὶ Ἀναξαγόραν· καὶ Κροῖσον αὖ, καὶ Σό-
D λωνα, ὡς σοφούς· καὶ Κῦρον, ὡς δυνάστην. καὶ δὴ ταῦτα μιμούμενοι οἱ ποιηταὶ Κρέοντα μὲν καὶ Τειρεσίαν συνάγουσι, Πολύειδον δὲ καὶ Μίνω, Ἀγαμέμνονα δὲ καὶ Νέστορα, καὶ Ὀδυσσέα καὶ Παλαμήδη. ὡς δ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ Προμηθέα Διῒ ταύτῃ πῃ συνῆγον οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι. τούτων δὲ τοὺς μὲν εἰς διαφορὰν, τοὺς δ᾽ εἰς φιλίαν ἀλλήλοις ἰόντας· τοὺς δὲ, τοτὲ μὲν εἰς φιλίαν, τοτὲ δ᾽ εἰς διαφοράν· καὶ τὰ μὲν, ὁμονοοῦντας, τὰ δὲ διαφερομένους ᾄδουσι. πάντα δὴ ταῦτα λέγω, τόδε βουλόμενος ἐνδείξασθαι, ὅτι οὐκ, ἐπειδὰν ἡμεῖς τελευτήσωμεν, καὶ οἱ λόγοι οἱ περὶ ἡμῶν αὐτῶν σεσιγήσονται. ὥστ᾽ ἐπιμελητέον αὐτῶν ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν καὶ τοῦ ἔπειτα χρόνου· ἐπειδὴ καὶ τυγ-
E χάνουσι κατά τινα φύσιν οἱ μὲν ἀνδραποδωδέστατοι οὐδὲν φροντίζοντες αὐτοῦ, οἱ δ᾽ ἐπιεικέστατοι, πᾶν ποιοῦντες ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὖ ἀκούωσιν. ὃ δὴ καὶ ἐγὼ τεκμήριον ποιοῦμαι ὅτι ἐστί τις αἴσθησις τοῖς τεθνεῶσι τῶν ἐνθάδε. αἱ γὰρ βέλτισται ψυχαὶ μαντεύονται ταῦτα οὕτως ἔχειν· αἱ δὲ μοχθηρόταται οὔ φασι. κυριώτερα δὲ τὰ τῶν θείων ἀνδρῶν μαντεύματα, ἢ τὰ τῶν μή. οἶμαι δ᾽ ἔγωγε τοῖς ἔμπροσθεν, περὶ ὧν λέγω, εἰ ἐξείη αὐτοῖς ἐπανορθώσασθαι τὰς αὐτῶν συνουσίας, πάνυ ἂν σπουδάσαι ὥστε βελτίω λέγεσθαι περὶ αὐτῶν ἢ νῦν. τοῦτο οὖν ἡμῖν ἔτι σὺν θεῷ εἰπεῖν ἔξεστιν, εἴ τι ἄρα μὴ καλῶς πέπρακται κατὰ τὴν ἔμπροσθεν συνουσίαν, ἐπανορθώσασθαι καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ. περὶ γὰρ φιλο-
F σοφίαν φημὶ ἐγὼ τὴν ἀληθινὴν δόξαν ἔσεσθαι· ἡμῶν μὲν ὄντων ἐπιεικῶν, βελτίω· φαύλων δὲ, τοὐναντίον. καίτοι περὶ τούτου ἡμεῖς ἐπιμελούμενοι, οὐδὲν ἂν εὐσεβέστερον πράττοιμεν· οὐδ᾽ ἀμελοῦντες, ἀσεβέστερον. ὡς δὴ δεῖ γίγνεσθαι, καὶ τὸ δίκαιον ᾗ ἔχει, ἐγὼ φράσω. ἦλθον ἐγὼ εἰς Σικελίαν, δόξαν ἔχων πολὺ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ διαφέρειν· βουλόμενος δὲ ἐλθεῖν εἰς Συρακούσας συμμάρτυρα λαβεῖν σε, ἵνα δή μοι τιμῷτο φιλοσοφία καὶ παρὰ τῷ πλήθει. τοῦτο δ᾽ οὐκ εὐαγές μοι ἀπέβη. τὸ δ᾽ αἴτιον οὐ λέγω ὅπερ ἂν πολλοὶ εἴποιεν, ἀλλ᾽ ὅτι ἐφαίνου οὐ πάνυ ἐμοὶ πιστεύειν σύ· ἀλλ᾽ ἐμὲ μέν πως ἀποπέμψασθαι ἐθέλειν, ἑτέρους δὲ μεταπέμψασθαι, καὶ ζητεῖν τὸ πρᾶγμα τί τὸ ἐμόν ἐστιν· ἀπιστῶν ὡς ἐ-
G μοὶ δοκεῖ. καὶ οἱ ἐπὶ τούτοις βοῶντες πολλοὶ ἦσαν, λέγοντες ὡς σὺ ἐμοῦ μὲν καταπεφρόνηκας, ἄλλα δὲ ἐσπούδακας. ταῦτα δὴ διαβεβόηται. ὃ δὲ μετὰ ταῦτα δίκαιόν ἐστι ποιεῖν, ἄκουε· ἵνα σοὶ καὶ ἀποκρίνωμαι ὃ σὺ ἐρωτᾷς, πῶς χρὴ ἔχειν ἐμὲ καὶ σὲ πρὸς ἀλλήλους. εἰ μὲν ὅλως φιλοσοφίας καταπεφρόνηκας, ἐᾶν χαίρειν· εἰ δὲ παρ᾽ ἑτέρου ἀκήκοας, ἢ αὐτὸς βελτίονα εὕρηκας τῶν παρ᾽ ἐμοὶ, ἐκεῖνα τίμα. εἰ δ᾽ ἄρα τὰ παρ᾽ ἡμῶν σοὶ ἀρέσκει, τιμητέον καὶ ἐμὲ μάλιστα. νῦν οὖν, ὥσπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς, σὺ καθηγοῦ. ἕψομαι δὲ ἐγώ. τιμώμενος μὲν γὰρ ὑπὸ σοῦ, τιμήσω σε· μὴ τιμώμενος δὲ, ἡσυχίαν ἕξω. ἔτι δὲ, σὺ μὲν ἐμὲ τιμῶν, καὶ τούτου καθηγού-

μένος φιλοσοφίαν δόξεις τιμᾶν, καὶ αὐτὸ τοῦτο ὅ,τι διεσκόπεις καὶ ἄλλως, πρὸς πολλῶν εὐδοξίαν σοὶ οἴσει ὡς φιλοσόφῳ ὄντι. ἐγὼ δέ σε τιμῶν μὴ τιμῶντα, πλοῦτον δόξω θαυμάζειν τε καὶ διώκειν. τοῦτο δ᾽ ἴσμεν ὅτι παρὰ πᾶσιν ὄνομα οὐ καλὸν ἔχει. ὡς δ᾽ ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, σοῦ μὲν τιμῶντος, ἀμφοτέροις κόσμος· ἐμοῦ δὲ, ὄνειδος ἀμφοῖν. περὶ μὲν οὖν τούτων ταῦτα. Τὸ δὲ σφαιρίον οὐκ ὀρθῶς ἔχει. δηλώσει δέ σοι Ἀρχέδημος, ἐπειδὰν ἔλθῃ. καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦδε ὃ τούτου τιμιώτερόν τ᾽ ἐστὶ καὶ θειότερον, καὶ μάλα σφόδρ᾽ αὐτῷ δηλωτέον, ὑπὲρ οὗ σὺ πέπομφας ἀπορούμενος. φὴς γὰρ δὴ κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον οὐχ ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί σοι περὶ τῆς τοῦ πρώτου φύσεως. φραστέον δή σοι δι᾽ αἰνιγμῶν ἵν᾽ ἄν τι ἡ δέλτος ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πτυχαῖς πάθῃ, ὁ ἀναγνοὺς μὴ γνῷ. ὧδε γὰρ ἔχει· περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ᾽ ἐστὶ, καὶ ἐκείνου ἕνεκα πάντα· καὶ ἐκεῖνο αἴτιον ἁπάντων τῶν καλῶν. δεύτερον δὲ, περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα. ἡ οὖν ἀνθρωπίνη ψυχὴ περὶ αὐτὰ ὀρέγεται μαθεῖν ποῖ᾽ ἄττα ἐστὶ, βλέπουσα εἰς τὰ αὑτῆς συγγενῆ, ὧν οὐδὲν ἱκανῶς ἔχει. τοῦ δὴ βασιλέως πέρι καὶ ὧν εἶπον, οὐδέν ἐστι τοιοῦτο. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἡ ψυχή φησιν. ἀλλὰ ποῖόν τι μήν; τοῦτ᾽ ἐστὶν, ὦ παῖ Διονυσίου καὶ Δωρίδος, τὸ ἐρώτημα, ὃ πάντων αἴτιόν ἐστι κακῶν; μᾶλλον δὲ ἡ περὶ τούτου ὠδὶς, ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγιγνομένη· ἣν εἰ μή τις ἐξαιρεθήσεται, τῆς ἀληθείας ὄντως οὐ μήποτε τύχοι. σὺ δὲ τοῦτο πρὸς ἐμὲ ἐν τῷ κήπῳ ὑπὸ ταῖς δάφναις αὐτὸς ἔφησθα ἐννενοηκέναι, καὶ εἶναι σὸν εὕρημα. καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι τοῦτο εἰ φαίνοιτό σοι οὕτως ἔχειν, πολλῶν ἂν εἴης λόγων ἐμὲ ἀπολελυκώς. οὐ μὴν ἄλλῳ γέ πω ποτ᾽ ἔφην ἐντετυχηκέναι τοῦθ᾽ ηὑρηκότι· ἀλλὰ ἡ πολλή μοι πραγματεία περὶ τοῦτ᾽ εἴη. σὺ δὲ ἴσως μὲν ἀκούσας του, τάχα δ᾽ ἂν θείᾳ μοίρᾳ κατὰ τοῦθ᾽ ὁρμήσας. ἔπειτα αὐτοῦ τὰς ἀποδείξεις ὡς ἔχων βεβαίως, οὐ κατέδησας, ἀλλ᾽ ἄττεις τοτὲ μὲν οὕτω, τοτὲ δὲ ἄλλως, περὶ τὸ φανταζόμενον. τὸ δὲ, οὐδέν ἐστι τοιοῦτον. καὶ τοῦτο οὐ σοὶ μόνῳ γέγονεν· ἀλλ᾽ εὖ ἴσθι μηδένα πώποτέ μου τὸ πρῶτον ἀκούσαντα, ἔχειν ἄλλως πως ἢ οὕτως κατ᾽ ἀρχάς. καὶ ὁ μὲν πλείω ἔχων πράγματα, ὁ δὲ, ἐλάττω, μόγις ἀπαλλάττονται· σχεδὸν δὲ οὐδεὶς ὀλίγα. τούτων δὴ γεγονότων καὶ ἐχόντων οὕτω, σχεδὸν, κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν, εὑρήκαμεν ὃ σὺ ἐπέστειλας, ὅπως δεῖ πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς ἔχειν. ἐπεὶ γὰρ βασανίζεις αὐτὰ, ξυγγιγνόμενός τε ἄλλοις, καὶ παραθεώμενος παρὰ τὰ τῶν ἄλλων, καὶ αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ, νῦν σοι ταῦτά τε, εἰ ἀληθὴς ἡ βάσανος, προσφύσεται, καὶ οἰκεῖος τούτοις τε καὶ ἡμῖν ἔσῃ. πῶς οὖν οὐ ταῦτ᾽ ἔσται καὶ πάντα ἃ εἰρήκαμεν; τὸν Ἀρχέδημον νῦν τε ὀρθῶς ἐποίησας πέμψας· καὶ τὸ λοιπὸν, ἐπειδὰν ἔλθῃ πρὸς σὲ, καὶ ἀπαγγείλῃ τὰ παρ᾽ ἐμοῦ, μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλαι σε ἀπορίαι λήψονται. πέμψεις οὖν αὖθις, ἂν ὀρθῶς βουλεύῃ, παρ᾽ ἐμὲ τὸν Ἀρχέδημον. ὁ δ᾽ ἐμπορευσάμενος, ἥξει πάλιν. καὶ τοῦτο ἐὰν δὶς ἢ τρὶς ποιήσῃς, καὶ βασανίσῃς τὰ παρ᾽ ἐμοῦ πεμφθέντα ἱκανῶς, θαυμάζοιμ᾽ ἂν εἰ μὴ τὰ πρὶν ἀπορούμενα πολύ σοι διοίσει ἢ τὰ νῦν. θαῤῥοῦντες οὖν ποιεῖτε οὕτως. οὐ μὴ γάρ ποτε τῆς ἐμπορείας ταύτης οὔτε σὺ οὔτε Ἀρχέδημος ἐμπορεύσεται καλλίω καὶ θεοφιλεστέραν. εὐλαβοῦ μέντοι μήποτε ἐκπέσῃ ταῦτα εἰς ἀνθρώπους ἀπαιδεύτους. σχεδὸν γὰρ, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ ἔστι τούτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἀκούσματα, οὐδ᾽ αὖ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς θαυμαστότερά τε καὶ ἐνθουσιαστικώτερα. πολλάκις δὲ λεγόμενα καὶ ἀεὶ ἀκουόμενα καὶ πολλὰ ἔτη, μόγις, ὥσπερ χρυσὸς, ἐκκαθαίρεται μετὰ πολλῆς πραγματείας. ὃ δὲ θαυμαστὸν αὐτοῦ γέγονεν, ἄκουσον. εἰσὶ γὰρ ἄνθρωποι ταῦτα ἀκηκοότες, καὶ πλείους, δυνατοὶ μὲν μαθεῖν, δυνατοὶ δὲ μνημονεῦσαι, καὶ, βασανίσαντες πάντῃ πάντως. κρῖναι, γέροντες ἤδη καὶ οὐκ ἐλάττω τριάκοντα ἐτῶν ἀκηκοότες· οἳ νῦν ἄρτι σφίσι φασὶ, τὰ μὲν τότε ἀπιστότατα δόξαντα εἶναι, νῦν πιστότατα καὶ ἐναργέστατα φαίνεσθαι· ἃ δὲ τότε πιστότατα, νῦν τοὐναντίον. πρὸς ταῦτ᾽ οὖν σκοπῶν εὐλαβοῦ μήποτέ σοι μεταμελήσῃ τῶν νῦν ἀναξίως ἐκπεσόντων. μεγίστη δὲ φυλακὴ, τὸ μὴ γράφειν, ἀλλ᾽ ἐκμανθάνειν. οὐ γάρ ἐστι τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπεσεῖν. διὰ ταῦτα οὐδὲν πώποτ᾽ ἐγὼ περὶ τούτων γέγραφα· οὐδ᾽ ἔστι σύγγραμμα Πλάτωνος οὐδὲν, οὐδ᾽ ἔσται. τὰ δὲ νῦν λεγόμενα, Σωκράτους ἐστὶ, καλοῦ καὶ νέου γεγονότος. Ἔῤῥωσο, καὶ πείθου. καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην νῦν, πρῶτον πολλάκις ἀναγνοὺς, κατάκαυσον. ταῦτα μὲν ταύτῃ.

Περὶ δὲ Πολυξένου ἐθαύμασας ὅτι οὐ πέμψαιμί σοι. ἐγὼ δὲ καὶ περὶ Λυκόφρονος καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρὰ σοὶ ὄντων λέγω καὶ πάλαι καὶ νῦν τὸν αὐτὸν λόγον, ὅτι πρὸς τὸ διαλεχθῆναι, καὶ φύσει καὶ τῇ μεθόδῳ τῶν λόγων πάμπολυ διαφέρεις αὐτῶν· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἑκὼν ἐξελέγχεται, ὥς τινες ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ᾽ ἄκοντες. καὶ δοκεῖς μέντοι πάνυ μετρίως κεχρῆσθαί τε αὐτοῖς καὶ δεδωρῆσθαι. ταῦτα μὲν περὶ τούτων πολλὰ, ὡς περὶ τοιούτων. Φιλιστίωνι δὲ, εἰ μὲν αὐτὸς χρῇ, σφόδρα χρῶ· εἰ δὲ οἷόν τε, Σπευσίππῳ χρῆσον, καὶ ἀπόπεμψον. δεῖται δὲ σοῦ καὶ Σπεύσιππος. ὑπέσχετο δέ μοι καὶ Φιλιστίων, εἰ σὺ ἀφῇς αὐτὸν, ἥξειν προθύμως Ἀθήναζε. τὸν ἐκ τῶν λατομιῶν εὖ ἐποίησας ἀφείς. ἐλαφρὰ δὲ ἡ δέησις καὶ περὶ τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ Ἡγησίππου τοῦ

A. philoſophiam videberis honorare: idque apud multitudinē, quod tu in primis cupiebas, tibi gloriam pariet, tanquam ſapiētiæ amatori. Sin autem ego te honorauero me minimè honorantem, diuitias admirari videbor & ſequi; hoc verò quàm turpe ab omnibus cenſeatur, non ignoramus. Vt autem ſummatim dicam, te honorante, ambobus honor erit: me autem honorante, ambobus infamia. Et de his quidem ſatis. Orbiculus verò ipſe non rectè ſe habet. Narrabit verò ipſe tibi Archedemus, cùm ad te redierit. Illud autem pretioſius & diuinius, de quo per illum me interrogas, accuratè ipſi eſt oſtendendum. Ais enim, vt ille refert, non ſufficienter tibi à me de

B prima natura demonſtratum fuiſſe. Dicendum eſt igitur tibi nunc per ænigmata quædam: vt ſi quid huic tabellæ vel mari vel terra contingat, qui eam legerit, intelligere non poſſit. Eſt autem ita. Circa omnium regem cuncta ſunt: ipſius gratia omnia: ipſe pulchrorum omnium cauſa: circa ſecundum ſecunda: tertia circa tertium. Humanus animus affectat qualia illa ſint, intelligere: aſpiciēs in ea quæ ſibi cognata ſunt. Quorum nihil ſufficiēter ſe habet. Sed in rege ipſo, & in his quæ dixi, nihil eſt tale. Quod autē poſt hoc eſt, animus dicit. At enim qualis hæc tua interrogatio eſt Dionyſij & Doridis fili? & quæ malorū omnium cauſa? Imò verò huius ſtimulus quidam ani-

C mo noſtro ingenitus? Quem niſi quis eruat, veritatem certè nūquam aſſequetur. Tu hoc ad me in hortis cùm eſſemus ſub lauris, excogitauiſſe dixiſti: ac tuam fuiſſe inuētionem. Atque ego inquā ſi hoc ita ſe habere tibi videretur, multis me diſputationibus liberaſſes. Nec alium vnquam huius inuentorem reperiſſe: plurimámque inueſtigationem meam circa id verſari. Verùm tu forſan audito aliquo diuina quadam ſorte eò progreſſus es. Demonſtrationes autem eius rei nunquam firmas tenuiſti, ſed alias protuliſti aliter: quatenus phantaſia coniectabas. Hoc autem nihil eſt tale, & hoc nō tibi ſoli con-

D tingit. Sed certè ſcito neminem quando primùm me audit, aliter affici. Et alius quidem magis, alius verò minus defatigatus vix tādem à labore ceſſant. Omnes autem fermè laborāt nō parum. Hæc autem cùm ita ſint & fuerint, ferè inuenimus, vt opinor, quod tu per epiſtolam petiiſti: quemadmodum oportet inuicem nos habere. Poſtquam verò hæc & per ſe diſcuſſeris: & cum aliorum opinionibus cōparaueris: modò rectum examen peregeris, conſentientem nobis te & noſtris præbebis. Quónā igitur pacto hæc & alia quæ diximus, ſe habebūt? Rectè tu quidem ea de cauſa Archidemum ad nos miſiſti. Ac poſtquam ad te reuerſus ſententiam tibi meam retu-

E lerit, dubitationes aliæ te forſitan capient, tu verò ſi rectè tibi conſules, mittes iterum ad me Archidemum, ille rurſus quaſi mercator, non ſine lucro redibit. quòd ſi bis aut ter feceris, atque illa quæ mittimus, diligenter examinaueris, mirabor equidem ſi non multo melius quàm nunc ad ea quæ dubitas, te habeas. Audacter igitur id agatis. Neque enim vel tu, vel Archidemus negotiationem vllam ſuſcipere poteſt, quæ aut honeſtior ſit, aut deo acceptior. Caue tamen ne excidāt hæc vnquam in aures hominum diſciplinæ eruditioníſque expertiū. Nulla ſunt enim, vt mea fert opinio, quæ dicta ad populū ma-

F gis ridicula videantur: neque quæ apud ingenioſos prolata, magis mirabilia & diuina. Sæpe verò dicta ſempérque audita & multis annis, vix tandem velut aurum cum magno labore purificantur. Nā quod in hac re mirabile contingere conſueuit, id audi. Sunt complures homines qui iſta iam audierunt: pollentes docilitate, pollentes memoria, in examinando & iudicando ſolertes, prouecti iam ætate neque minus triginta annis hæc audierunt, hi tamen affirmant quæ auditu quondam incredibilia maximè videbantur, ea ſibi nunc primū valde credibilia videri atq; perſpicua: & quæ tunc probabiliſſima, ea nunc ſibi contrà videri. Hæc igitur intuens, caue ne

G quando te pœniteat eorum quæ tibi indignè ac temerè nunc exciderint. Maxima verò huius rei cuſtodia eſt, nihil ſcribere, ſed addiſcere. Nā quæ ſcribuntur, contineri non poſſunt, hac de cauſa nihil ego de iis ſcripſi vnquam, neque eſt Platonis opus præſcriptum aliquod, neque erit. Quæ autem modò dicūtur, Socratis ſunt: qui vir etiam dum iuuenis eſſet, virtute claruit. Vale: & nobis crede. Atque hanc epiſtolam, cùm ſæpius eam legeris, ſtatim combure. Et de his quidem ſatis. Miraris autem quòd ad te Polyxenum non mittam. Ego autem de Lycophronte etiam & reliquis qui apud te ſunt, idem quod iamdudum & nunc prorſus affirmo: te ſcilicet iſtis tum inge-

H nio, tum differendi arte præſtare quàm plurimum: nec illorum quenquam ſponte tibi in diſputando, vt aliqui ſuſpicantur, cedere, ſed inuitos. Atqui videris admodum humaniter illis fuiſſe vſus, & honeſtis eos muneribus proſecutus. Sed de iis quidem perinde atque de talibus talia multa licet dicere. Philiſtione ſi vti contigerit, vtere quàm maximè. Et ſi fieri poteſt, Speuſippi vtere opera: atque remittas. Eget quidē tui & Speuſippus. Pollicitus autē mihi eſt Philiſtio, ſi abs te dimittatur, ſe Athenas è veſtigio petiturum. Illū ex latomiis dimiſiſſe, laudabile fuerit. Leuis autē petitio tā de illius neceſſariis, quàm de

Hegeſippo Ariſtonis filio. Nam & ad me ſcripſiſti: ſi quis huic vel illis iniuriam velit inferre, ac tu id perſenſeris, te minimè permiſſurum. De Lyſiclide præterea vera fateri decet. Nempe ſolus iſte ex iis qui Sicilia Athenas profecti ſunt, nihil in tua meáque conſuetudine immutauit. Sed ea quæ facta ſunt, quotidie verbis pro viribus magis honeſtat.

EIDEM.
EPISTOLA III.

PETIS an rectius ponatur in ſalutationibus, Plato Dionyſio gaudere: an quemadmodum ego ſolitus ſum ſcribere ad amicos, Bene agere. Tu quidem, vt aiunt hi qui tecum in Delphis affuerunt, ita Deum ipſum blandè appellaſti, ac ſimiliter ſcripſiſti: Gaude, vitámque tyranni iucundam ſerua. Ego autem neque Deum hoc modo, neque hominem ſalutarim. Non Deum: quia contra illius naturam loquar. Nam procul à moleſtia & voluptate diuinitas. Nõ hominem: quia ſæpius detrimentum & dolorem ipſi affert voluptas, hebetudinem in animo, & obliuionem, inſipientiam & petulantiam pariens. Et de ſalutatione quidem hæc mihi dicta ſint. Quæ tu poſtquam legeris, ſicuti voles ita capies. Ferũt verò nõ pauci te dicere ſolitum ad legatos quoſdam, dum te adeunt in animo habuiſſe Græcas ciuitates in Cicilia reſtituere: & Syracuſanos releuare, ac pro tyrannide regiam gubernationem illis inducere. Audientem verò hæc me tibi ne faceres illa obſtitiſſe: cùm tu vehementer id cuperes. Nunc autem illa ipſa vt facias, Dionem docere: ac tuis propriis inuentis atque artibus imperium à nobis tuum labefactari. Vtrum ſermones huiuſmodi aliquam tibi vtilitatem ferant, tu ipſe cognoſcis: iniuria certè me afficis, cùm contraria dicas quàm veritas ſit. Et profectò ſatis ſupérque hactenus à Philiſtide & aliis compluribus inuidia mihi conflata eſt & apud milites & apud Syracuſanos. Nam cùm in arce vnà tecum habitarem, omnia malefacta in me conuertebantur, aſſerentibus qui extrà erant, te ſingula meo cõſilio facere. Cùm apertè ſcias perpauca me tecum de gubernatione ciuili ſponte mea, atque id ab initio tractauiſſe: dum aliquid poſſe me proficere arbitrarer, & alia quædã exigua, legum procœmia mediocriter & modeſtè curantem. Quibus tamen poſtea vel te vel alium audio quædam præter mentem meam inſeruiſſe. Quæ facilè internoſcent ij qui poſſunt morem ingenij noſtri diſcernere. Sed vt modò dicebam, non egeo calumnia & apud Syracuſanos & apud alios, quibus me iſta dicens criminaris: ſed multo magis purgatione contra primam calumniam, & cõtra nouam nuper exortam, maiorem quidem ac vehementiorem. Ergo aduerſus duas calumnias neceſſe eſt excuſationem me duplicem afferre. Primum quidem merito noluiſſe me de gubernatione reipublicæ tecum agere: deinde meum illud conſilium non fuiſſe quod tu ais, vt ſuadetem tibi ne ciuitates Græcas reſtitueres. Et primum quidẽ de primo ſic accipe. Veni Syracuſas à te vocatus & à Dione: quũ eſſet ipſe Dio magnæ apud te dignitatis, mihi iampridem hoſpes, ætate verò media atque perfecta: quibus omnino vel mediocriter prudens, opus eſſe ad res huiuſmodi gerẽdas quales tuæ erant, exiſtimarit. Tu verò eras admodum iuuenis: & omnium quorum oportebat te peritiã habere ignarus, mihi quoque valde ignotus. Poſt hęc, ſiue quis homo, ſiue Deus, ſiue fortuna quædam tecum Dionem pepulit, tu ſolus relictus es. An igitur communionẽ mihi aliquam tecum rerum ciuilium tunc relictam putas: cùm viderem prudentem quidem conſultorem abs te pulſum: te autem imprudentem cum multis flagitioſis ita fuiſſe relictũ, vt nõ imperares, licet imperare arbitrareris, ſed huiuſmodi hominibus reuera ſeruires? Tũc ergo quid oportebat me facere? An non id quod faciebam? Abſtinere videlicet omni gubernatione, ne inuidia maleuolorum in calũnias vocarer. Et illud omnino conari, vt vos inuicem diſſidentes, & longè diuiſos in priſtinam amicitiam gratiámque reducerem. Tu mihi teſtis eſſe putes quanto conatu hoc à me negotium ſuſceptum fuerit, neque vnquam deſertum. Tandem vix ita conuenimus, vt domum (quoniam bello impediti eratis) remearem, pacéque facta ego & Dio Syracuſas rediremus: tu autem nos aduocares. Hæc ſunt acta in prima illa profectione ad te mea, & in patriam reditu. Facta deinde pace iterum me vocaſti: non tamen vt inuicem conueneramus vnà cum Dione, ſed ſolum. Scripſiſti enim vt ipſe tũc venirẽ: Dionem verò poſtea te vocaturum. Ea de cauſa ego tũc non veni, quod quidem Dioni diſplicuit, qui præſtare putabat vt parerẽ tibi atque venirẽ. Trãſacto poſt hæc anno, triremis vna à te miſſa eſt, & ſimul cũ illa literę tuæ. Quarũ caput erat: ſi venirẽ, Dionis res ita fore vt ego maximè optabã, cõtrà verò, ſi nõ venirẽ. Pudet referre quã multę tũc epiſtolę ſcriptę ſũt tã abs te

A Ἀρίστωνος. ἐπέστειλας γάρ μοι, ἄν τις ἀδικῇ ἢ τοῦτον ἢ ἐκείνους, καὶ σὺ αἴσθῃ, μὴ ἐπιτρέπειν. καὶ περὶ Λυσικλείδου τἀληθὲς εἰπεῖν ἄξιον. μόνος γὰρ τῶν ἐκ Σικελίας Ἀθήναζε ἀφικομένων οὐδὲν μετέβαλε περὶ τῆς σῆς καὶ ἐμῆς συνουσίας· ἀλλ' ἔτι ἀγαθόν, καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω λέγων περὶ τῶν γεγονότων διατελεῖ.

ΠΛΑΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΩ.
Τρίτη.

ΠΛΑΤΩΝ Διονυσίῳ χαίρειν ἐπιστείλας, ἆρ' ὀρθῶς ἂν B τυγχάνοιμι τῆς βελτίστης προσρήσεως; ἢ μᾶλλον, κατὰ τὴν ἐμὴν συνήθειαν, γράφων εὖ πράττειν, ὥσπερ εἴωθα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοὺς φίλους προσαγορεύειν; σὺ μὲν γὰρ δὴ καὶ τὸν θεόν, ὡς ἤγγειλαν οἱ τότε θεωρήσαντες, προσεῖπες ἐν Δελφοῖς αὐτῷ τούτῳ θωπεύσας τῷ ῥήματι· καὶ γέγραφας, ὥς φασι, Χαῖρε, καὶ ἡδόμενον βίοτον διάσῳζε τυράννου. ἐγὼ δὲ οὐδὲ ἀνθρώπῳ κλήσει, μὴ ὅτι δὴ θεῷ, παρακελευσαίμην ἂν δρᾶν τοῦτο. θεῷ μέν, ὅτι παρὰ φύσιν προστάττοιμ' ἄν· (πόρρω γὰρ ἡδονῆς ἵδρυται καὶ λύπης τὸ θεῖον·) ἀνθρώπῳ δέ, ὅτι τὰ πολλὰ βλάβην ἡδονὴ C καὶ λύπη γεννᾷ, δυσμαθίαν καὶ λήθην καὶ ἀφροσύνην καὶ ὕβριν τίκτουσα ἐν τῇ ψυχῇ. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἰρήσθω παρ' ἐμοῦ περὶ τῆς προσρήσεως· σὺ δ' ἀναγνοὺς αὐτά, ὅπῃ βούλει δέξασθαι, ταύτῃ δέχου. φασὶ δ' οὐκ ὀλίγοι λέγειν σε πρός τινας τῶν παρὰ σὲ πρεσβευόντων, ὡς ἄρα σοῦ ποτε λέγοντος ἀκούσας ἐγὼ μέλλοντος τάς τε Ἑλληνίδας πόλεις ἐν Σικελίᾳ οἰκίζειν, καὶ Συρακουσίοις ἐπικουφίσαι τὴν ἀρχήν, ἀντὶ τυραννίδος εἰς βασιλείαν μεταστήσαντα· ταῦτ' ἄρα σὲ μὲν τότε διεκώλυσα, ὡς σὺ φῄς, σοῦ σφόδρα προθυμουμένου· νῦν δὲ Δίωνα διδάσκοιμι δρᾶν αὐτὰ ταῦτα, καὶ τοῖς διανοήμασι τοῖς σοῖς τὴν σὴν ἀρχὴν ἀφαιρούμεθά σε. σὺ δ' εἰ μέν τι διὰ τοὺς λόγους τούτους ὠφελῇ, γιγνώσκεις αὐτός· ἀ- D δικεῖς δ' οὖν ἐμέ, τἀναντία τῶν γενομένων λέγων. ἅδην γὰρ ὑπὸ Φιλιστίδου καὶ ἄλλων πολλῶν πρὸς τοὺς μισθοφόρους καὶ εἰς τὸ Συρακουσίων πλῆθος διεβλήθην, διὰ τὸ μένειν ἐν ἀκροπόλει. τοὺς δ' ἔξωθεν, εἴ τι γίγνοιτο ἁμάρτημα, πᾶν εἰς ἐμὲ τρέπειν, σὲ φάσκοντας πάντα ἐμοὶ πείθεσθαι. σὺ δ' αὐτὸς οἶσθα σαφέστατα τῶν πολιτικῶν ἐμὲ σοὶ κοινῇ πραγματευσάμενον ἑκόντα ὀλίγα δὴ κατ' ἀρχάς, ὅτε τι πλέον ποιεῖν ᾠήθην· ἀλλά τε βραχέα ἄττα καὶ περὶ τῶν νόμων προοίμια σπουδάσαντα μετρίως, χωρὶς ὧν σὺ προσέγραψας, ἤ τις ἕτερος. ἀκούω γὰρ ὕστερον ὑμῶν τινὰς αὐτὰ διασκευωρεῖν. δῆλα μὴν ἑκάτερα ἔσται τοῖς τὸ ἐμὸν ἦθος δυναμένοις κρίνειν. ἀλλ' οὖν, ὅπερ ἀρτίως εἶπον, οὐ διαβολῆς E προσδέομαι πρός τε Συρακουσίους, καὶ εἰ δή τινας ἑτέρους πείθεις λέγων αὐτά· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπολογίας πρός τε τὴν προτέραν γενομένην διαβολήν, καὶ τὴν νῦν μετ' ἐκείνην μείζω φυομένην καὶ σφοδροτέραν. πρὸς δύο δή μοι διπλᾶς ἀναγκαῖον ποιήσασθαι τὰς ἀπολογίας. πρῶτον μέν, ὡς εἰκότως σοι ἔφυγον κοινωνεῖν περὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα· τὸ δὲ δεύτερον, ὡς οὐκ ἐμὴν ταύτην εἴρηκας συμβουλήν· οὐδὲ μέλλοντί σοι κατοικίζειν Ἑλληνίδας πόλεις, ἐμποδὼν ἐμὲ γεγονέναι. τὴν οὖν ἀρχὴν ὧν εἶπον περὶ προτέρων ἄκουε πρότερον. Ἦλθον καλούμενος εἰς Συρακούσας ὑπό τε σοῦ καὶ Δίωνος· τοῦ μέν, δεδοκι- F μασμένου παρ' ἐμοί, καὶ ξένου πάλαι γεγονότος, ἐν ἡλικίᾳ δὲ ὄντος μέσῃ τε καὶ καθεστηκυίᾳ (ὧν δὴ παντάπασι χρεία τοῖς νοῦν καὶ σμικρὸν κεκτημένοις, μέλλουσι περὶ τοσούτων ὅσα ἦν τότε τὰ σά, βουλεύεσθαι) σοῦ δὲ ὄντος μὲν σφόδρα νέου, πολλῆς δὲ ἀπειρίας οὔσης περὶ σὲ τούτων ὧν ἔμπειρον ἔδει γεγονέναι, καὶ σφόδρα ἀγνῶτος ἐμοί. τὸ μετὰ τοῦτο, εἴτ' ἄνθρωπος, εἴτε θεός, εἴτε τύχη τις μετὰ σοῦ Δίωνα ἐξέβαλε, καὶ ἐλείφθης μόνος. ἆρ' οὖν οἴει μοι τότε πολιτικῶν εἶναι κοινωνίαν πρὸς σέ; τὸν μὲν ἔμφρονα κοινωνὸν ἀπολωλεκότι, τὸν δὲ ἄφρονα ὁρῶντι μετὰ πονηρῶν καὶ πολλῶν ἀνθρώπων καταλελειμμένον; οὐκ ἄρχοντα, οἰόμενον δ' ἄρχειν, ὑπὸ δὲ τοιούτων ἀνθρώπων ἀρχόμενον; ἐν τοῖς τί χρῆν ποιεῖν ἐμέ; μῶν οὐχ ὅπερ ἐποίουν, ἀναγκαῖον ἐκ τῶν λοιπῶν, τὰ μὲν πολιτικὰ χαίρειν ἐᾶν, εὐλαβούμενον τὰς ἐκ τῶν φθόνων διαβο- G λάς; ὑμᾶς δὲ πάντως, καίπερ ἀλλήλων χωρὶς γεγονότας καὶ διαφόρους ὄντας, πειρᾶσθαι φίλους ἀλλήλοις ὅτι μάλιστα ποιεῖν; τούτων δὴ καὶ σὺ μάρτυς, ὅτι τοῦτο αὐτὸ ξυντείνων οὐκ ἀνῆκα πώποτε· καὶ μόγις μέν, ὅμως δ' ὡμολογήθη νῷν, πλεῦσαι μὲν οἴκαδε ἐμέ, ἐπειδὴ πόλεμος ὑμᾶς κατεῖχεν· εἰρήνης δ' αὖ γενομένης ἐλθεῖν ἐμέ τε καὶ Δίωνα εἰς Συρακούσας· σὲ δὲ καλεῖν ἡμᾶς. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐγένετο τῆς ἐμῆς εἰς Συρακούσας ἀποδημίας πέρι τῆς πρώτης, καὶ τῆς πάλιν οἴκαδε σωτηρίας. τὸ δὲ δεύτερον, εἰρήνης γενομένης ἐκάλεις με, οὐ κατὰ τὰς ὁμολογίας, ἀλλὰ μόνον ἥκειν ἐπέστελλες· Δίωνα δ' εἰσαῦθις ἔφησθα μεταπέμ- H ψεσθαι. διὰ ταῦτα οὐκ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ Δίωνι τότ' ἀπηχθόμην. ᾤετο γὰρ εἶναι βέλτιον ἐλθεῖν ἐμέ, καὶ ὑπακοῦσαί σοι. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα, ὕστερον ἐνιαυτῷ, τριήρης ἀφίκετο καὶ ἐπιστολαὶ παρὰ σοῦ. τῶν δ' ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς γραμμάτων ἦρχεν, ὡς, ἂν ἀφίκωμαι, τὰ Δίωνός μοι γενήσοιτο πράγματα πάντα κατὰ νοῦν τὸν ἐμόν· μὴ ἀφικομένου δέ, τἀναντία. αἰσχύνομαι δὴ λέγειν ὅσαι τότε ἐπιστολαὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἄλλων ἦλθον διὰ σὲ ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας

καὶ Σικελίας, καὶ παρ' ὅσοις τῶν ἐμῶν οἰκείων καὶ τῶν γνωρίμων· καὶ πᾶσαι διακελευόμεναί μοι ἰέναι, καὶ δεόμεναι σοὶ πάντως ἐμὲ πείθεσθαι. ἐδόκει δὴ πᾶσιν, ἀρξαμένοις ἀπὸ Δίωνος, δεῖν ἐμὲ πλεῦσαι καὶ μὴ μαλθακίζεσθαι. καίτοι τήν θ' ἡλικίαν αὐτοῖς προὐτεινόμην, καὶ περὶ σοῦ διϊσχυριζόμην ὡς οὐχ οἷός τ' ἔσοιο ἀνταρκέσαι τοῖς διαβάλλουσιν ἡμᾶς, καὶ βουλομένοις εἰς ἔχθραν ἐλθεῖν. ἑώρων γὰρ καὶ τότε, καὶ νῦν ὁρῶ, τὰς μεγάλας οὐσίας καὶ ὑπερόγκους τῶν τε ἰδιωτῶν καὶ τῶν μονάρχων σχεδόν, ὅσωπερ ἂν μείζους ὦσι, τοσούτῳ πλείους καὶ μείζους τοὺς διαβάλλοντας, καὶ πρὸς ἡδονὴν μετ' αἰσχρᾶς βλάβης ὁμιλοῦντας, τρεφούσας. οὗ κακὸν οὐδὲν μεῖζον γεννᾷ πλοῦτός τε καὶ ἡ τῆς ἄλλης ἐξουσίας δύναμις. ὅμως δ' οὖν πάντα ταῦτα χαίρειν ἐάσας, ἦλθον, διανοηθεὶς ὡς οὐδένα δεῖ τῶν ἐμῶν φίλων ἐμὲ αἰτιᾶσθαι ὡς διὰ τὴν ἐμὴν ῥαθυμίαν τὰ σφέτερα πάντα, ἐξὸν μὴ ἀπολέσθαι, διώλετο. ἐλθὼν δέ, οἶσθα γὰρ δὴ σὺ πάντα τἀντεῦθεν ἤδη γενόμενα. ἐγὼ μὲν οὖν ἠξίουν δή που κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἐπιστολῶν, πρῶτον μὲν κατάγειν Δίωνα οἰκειωσάμενον· φράζων τὴν οἰκειότητα· ἣν εἰ ἐμοὶ τότε ἐπείθου, τάχ' ἂν βέλτιον τοῦ νῦν γεγονότων ἔσχε καὶ σοὶ καὶ Συρακούσαις καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ὡς ἡ ἐμὴ δόξα μαντεύεται. ἔπειτα τὰ Δίωνος τοὺς οἰκείους ἔχειν ἠξίουν, καὶ μὴ διανείμασθαι τοὺς διανειμαμένους, οὓς οἶσθα σύ. πρὸς δὲ τούτοις, ᾤμην δεῖν τὸν κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον εἰωθότα αὐτῷ κομίζεσθαι, καὶ μᾶλλον ἔτι καὶ οὐχ ἧττον ἐμοῦ παραγενομένου πέμπεσθαι. τούτων οὐδενὸς τυγχάνων, ἠξίουν ἀπιέναι. τὸ μετὰ ταῦτα ἔπειθές με μεῖναι τὸν ἐνιαυτόν, φάσκων, τὴν Δίωνος ἀποδόμενος οὐσίαν πᾶσαν, τὰ μὲν ἡμίσεα ἀποπέμψειν εἰς Κόρινθον, τὰ δ' ἄλλα τῷ παιδὶ καταλείψειν αὐτοῦ. πολλὰ ἔχων εἰπεῖν, ὧν ὑποσχόμενος οὐδὲν ἐποίησας, διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν συντέμνω. τὰ γὰρ δὴ χρήματα πάντα ἀποδόμενος, οὐ πείσας Δίωνα, φάσκων οὐ πωλήσειν ἄνευ τοῦ πείθειν, τὸν κολοφῶνα, ὦ θαυμάσιε, ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις νεανικώτατον ἐπέθηκας. μηχανὴν γὰρ οὔτε καλήν, οὔτε κομψήν, οὔτε δικαίαν, οὔτε ξυμφέρουσαν εὗρες ἐμὲ ἐκφοβεῖν, ὡς ἀγνοοῦντα τὰ τότε γιγνόμενα· ἵνα μηδὲ ἐγὼ ζητοίην τὰ χρήματα ἀποπέμπεσθαι. ἡνίκα γὰρ Ἡρακλείδην ἐξέβαλες, (οὔτε Συρακοσίοις δοκοῦν δικαίως, οὔτ' ἐμοὶ) διότι μετὰ Θεοδότου καὶ Εὐρυβίου συνεδεήθην σου μὴ ποιεῖν ταῦτα, ταύτην λαβὼν ὡς ἱκανὴν πρόφασιν, εἶπες ὅτι καὶ πάλαι σοὶ δῆλος εἴην σοῦ μὲν οὐδὲν φροντίζων, Δίωνος δὲ καὶ τῶν Δίωνος φίλων καὶ οἰκείων. καὶ ἐπειδὴ νῦν Θεοδότης καὶ Ἡρακλείδης ἐν διαβολαῖς εἶεν, οἰκεῖοι Δίωνος ὄντες, πᾶν μηχανῴμην ὅπως οὗτοι μὴ δώσοισι δίκην. καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ περὶ τὰ πολιτικὰ κοινωνίας τῆς ἐμῆς καὶ σῆς· καὶ εἴ τινα ἑτέραν ἀλλοτριότητα ἐνεῖδες ἐν ἐμοὶ πρός σε, εἰκότως οἴει ταύτῃ πάντα ταῦτα γεγονέναι. καὶ μὴ θαύμαζε. κακὸς γὰρ ἂν ἔχοντί γε νοῦν ἀνδρὶ φαινοίμην ἐνδίκως, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς σῆς ἀρχῆς, τὸν μὲν παλαιὸν φίλον καὶ ξένον, κακῶς πράττοντα διά σε, μηδὲν σοῦ χείρω (ἵνα οὕτως εἴπω) τοῦτον μὲν προδοῦναι, σὲ δὲ τὸν ἀδικοῦντα ἑλέσθαι καὶ πᾶν δρᾶν ὅπῃ σὺ προσέταττες ἕνεκα χρημάτων δηλονότι. οὐδὲ γὰρ ἂν ἕτερον ἔφησεν αἴτιον τις εἶναι τῆς ἐμῆς μεταβολῆς, εἰ μετεβαλόμην. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτῃ γενόμενα τὴν ἐμὴν καὶ σὴν λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνίαν διὰ σὲ ἀπειργάσατο. σχεδὸν δ' εἰς λόγον ὁ λόγος ἥκει μοι ξυνεχὴς τῷ νῦν δὴ γενομένῳ· περὶ οὗ μοι τὸ δεύτερον ἀπολογητέον ἔφην εἶναι. σκόπει δὴ καὶ πρόσεχε πάντως ἄν τι σοὶ ψεύδεσθαι δόξω, καὶ μὴ τἀληθῆ λέγειν. φημὶ γάρ σε, Ἀρχεδήμου παρόντος ἐν τῷ κήπῳ καὶ Ἀριστοκρίτου, σχεδὸν ἡμέραις πρότερον εἴκοσι τῆς ἐμῆς ἐκ Συρακουσῶν οἴκαδ' ἀποδημίας, ἃ νῦν δὴ λέγεις ἐμοὶ μεμφόμενον, ὡς Ἡρακλείδου τέ μοι καὶ τῶν ἄλλων πάντων μᾶλλον ἢ σοῦ μέλοι. καί με τούτων ἐναντίον διηρώτησας εἰ μνημονεύω, κατ' ἀρχὰς ὅτ' ἦλθον, κελεύων σε τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας κατοικίζειν. ἐγὼ δὲ συνεχώρουν μεμνῆσθαι, καὶ ἔτι νῦν μοι δοκεῖν ταῦτ' εἶναι βέλτιστα. ῥητέον δέ, ὦ Διονύσιε, καὶ τοὐπὶ τούτῳ τότε λεχθέν. ἠρόμην γὰρ δή σε πότερον αὐτὸ τοῦτο σοὶ ξυμβουλεύσαιμι μόνον, ἤ τι καὶ ἄλλο πρὸς τούτῳ. σὺ δὲ καὶ μάλα ἀπεκρίνω μεμηνιμένως καὶ ὑβριστικῶς εἰς ἐμέ, ὡς ᾤου. διὸ τὸ τότε σοὶ ὕβρισμα νῦν ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος γέγονεν. εἶπες δὲ καὶ μάλ' ἀπλάστως γελῶν, εἰ μέμνημαι, ὡς παιδευθέντα με ἐκέλευες ποιεῖν πάντα ταῦτα, ἢ μὴ ποιεῖν. ἔφην ἐγὼ κάλλιστα μνημονεῦσαί σε. Οὐκοῦν παιδευθέντα, ἔφησθα, γεωμετρεῖν; ἢ πῶς; κἀγὼ τὸ μετὰ ταῦτα ὃ ἐπῄει μοι εἰπεῖν οὐκ εἶπον, φοβούμενος μὴ σμικροῦ ῥήματος ἕνεκα τὸν ἔκπλουν ὃν προσεδόκων, μή μοι στενὸς γίγνοιτο ἀντ' εὐρυχωρίας. ἀλλ' οὖν ὧν ἕνεκα πάντ' εἴρηται, ταῦτ' ἐστί· μή με διάβαλλε, λέγων ὡς οὐκ εἴων ἐγώ σε πόλεις Ἑλληνίδας ἐρρούσας ὑπὸ βαρβάρων οἰκίζειν, οὐδὲ Συρακοσίους ἐπικουφίσαι, βασιλείαν ἀντὶ τυραννίδος μεταστήσαντα. τούτων γὰρ οὐχ ἧττον ἐμοὶ πρέποντα ἔχοις ἄν ποτε λέγων μου καταψεύσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις, ἔτι σαφεστέροις τούτων εἰς ἔλεγχον λόγοις ἐγὼ δοίην ἄν, εἴ τις ἱκανή που φαίνοιτο κρίσις, ὡς ἐγὼ μὲν ἐκέλευον, σὺ δ' οὐκ ἤθελες πράττειν αὐτά. καὶ μὴν οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν ἐναργῶς ὡς ἦν ταῦτα ἄριστα πραχθέντα καὶ σοὶ καὶ Συρακοσίοις καὶ Σικελιώταις πᾶσιν. ἀλλ' ὦ τᾶν, εἰ μὲν φῂς μὴ εἰρηκέναι, εἰρηκὼς ταῦτα,

A quàm ab aliis tua cauſa ex Italia atq; Sicilia ad me &ad multos propinquorũ familiariũq.meorum:quæ omnes exhortabãtur, precabãtúrq.vt tibi obſecutus accederẽ. Viſum eſt igitur omnibus & in primis Dioni, eundum eſſe, neq. me molli otio dedẽdũ, quanquã ego ob ætatẽ me excuſabã:& de te aſſeuerabã, quòd nequires obtrectatoribus maleuoliſq. meis diſſidiũ inter nos quęrentibus reſiſtere. Conſpexeram enim iam pridẽ,& nunc etiã perſpicio opes tam priuatorũ quàm principũ quãto maiores ſunt, tanto magis inſidiatores & turpiũ noxiarũq. voluptatũ machinatores nutrire, quo nihil pernicioſius gignit o-
B pulẽtia atq. poteſtas. Verũtamẽ omiſſis his omnibus venire decreui, ne querelæ materiã alicui familiariũ meorũ relinquerẽ, quòd cũ poſſent eius res ſaluæ eſſe, ob negligentiã meã periſſent. Quæ verò poſt aduentũ meũ ſecuta ſint, tu optimè noſti. Cẽſebã equidẽ vt ſecũdũ promiſſa epiſtolarũ tuarũ quàm primum Dionẽ reuocares & in priſtinam familiaritatẽ reciperes, cuius ego rationem habendam eſſe putabam. In quo ſi mihi paruiſſes, fortè meliùs tuæ & Syracuſanorum cæterorúmque Græcorum res, vt mea vaticinatur opinio, ſeſe haberẽt. Arbitrabar deinde bona Dionis, ſuis reſtitui debere: nec illis diui-
C ſoribus quos tu præfeceras, eorum adminiſtrationem amplius relinqui. Iudicabam præterea pecuniam ſingulis annis Dioni ſolitam mitti, eſſe mittendam, non diminutam ob præſentiam meam, ſed magis adauctam: cùm autẽ horum nihil abs te impetrare poſſem, abire cõſtitui. Tu verò annum me vt expectarem, rogaſti: affirmãs te Dionis bona omnia redditurum, ita vt media pars Corinthum ad Dionem ipſum mitteretur: reliqua verò pro eius filio Syracuſis maneret. Multa præterea referre poſſum, quę promiſſa à te ſeruata non ſunt. Sed ea ob multitudinem omitto. Cùm enim bonorum Dionis omnium venditionem faceres, abſque vllo eius conſenſu: quãquam ita de-
D mum hoc faciendum dixeras, ſi ille aſſentiretur, promiſſis omnibus, ô vir mirabilis, colophonem, vt aiunt, glorioſiſſimum impoſuiſti. Rem profectò neque honeſtam, neque honorificam, neque iuſtam, neque vtilem machinatus, me deterrere conatus es tanquam rerum illarum neſcium: quò ego pecunias ad Dionem mittendas poſtulare deſiſterem. Nam cùm Heraclidem pelleres: quod neque Syracuſanis, neque mihi iuſtum videbatur: egóque vnà cum Theodote & Eurybio pro Heraclide deprecarer, accepta hinc quaſi ſufficienti quadam occaſione, iampridem te reprehendiſſe dixiſti, nullam mihi curam eſſe rerum tuarum, ſed Dionis ſolum, eiúſque a-
E micorum & propinquorum. itaque cùm Heraclides & Theodotes Dionis amici ſuſpicione criminis non carerent, me omnia facere quò meritas pœnas non darent. Hęc quidem in noſtra illa ciuilis adminiſtrationis communione, & quãcunque aliã diſſenſionem nobis accidiſſe quid mirum? Prauus enim à prudentibus viris meritò exiſtimari poſſem, ſi potentiæ tuæ magnitudine adductus, veterem amicum & hoſpitem meum à te patria pulſum, nulla re, vt ita loquar, te deteriorem prodidiſſem atque deſtituiſſem: te verò iniuriantẽ illi ſecutus eſſem: &omnia feciſſem quę imperares tuarum ſcilicet opum gratia.
F Certè ſi illum tui gratia prodidiſſem: nemo aliam mutationis meæ cauſam fuiſſe dixiſſet. Hæc igitur geſta cauſa fuerunt ſuccẽſendi inter nos, & nihil communicandi. Verùm mihi opportunè iam ſermo in eam tranſit partem de qua ſecundo mihi loco dicendum propoſui. Attende obſecro diligẽter, ſi verum tibi dicere videor. Dico, te Archedemo præſente & Ariſtocrito, cùm eſſes in hortis viginti fermè dies ante receſſum meum è Syracuſis Athenas, dixiſſe mihi illa quę nunc etiã dicis: quòd Heraclidis & aliorum omnium, magis quàm tui curam haberem. Præterea me in pręſentia illorum rogaſti, an meminiſſem cùm primo Syracuſas veni, ſuaſiſſe me tibi ciuitates Græcas reſtituere. Egóq. conceſſi meminiſſe me: & addidi etiam tunc optimum mihi videri. Fatendum eſt, ô Dionyſi, quod ſubinde
G dictum eſt. petij equidem vtrum id ſolum tibi conſuluiſſem: an aliud præterea. Ad hæc tu iracundè nimium, &, vt putabas, contumelioſè reſpondiſti: & alia etiam me præcepiſſe. Itaque contumelia tunc in me id fuit, nunc autem pro ſomnio eſt. Rogaſti autẽ me apertè nimium, ſi bene quid memini, me deridens, an iſta præcepiſſem tibi quaſi doctor, an non. Reſpondi te id optimè meminiſſe. At ipſe ad hæc adieciſti. Vt doctor in geometria, an quomodo? Tunc ego quod reſpondere poteram, reticui: veritus, ne verbi alicuius exigui cauſa nauigatio illa à me expectata, mihi pro lata anguſta fieret. Cęterùm ad il-
H lud iam redeamus, quò tendunt hæc omnia. Noli inuidiam cõflare mihi dicens te prohibitum fuiſſe à me ciuitates Græcas dirutas à Barbaris reſtituere, ac Syracuſanis gubernationem pro tyrannica regiam mutare. Nihil enim de me potes mentiri quod à meis ſit moribus alienius. Atqui ſi foret alicubi ſufficiens huius rei iudicium, etiam alia dicerem ſuperioribus clariora, probarémque manifeſtè me ſuaſiſſe tibi vt illa faceres: te autem recuſauiſſe. Nequaquam difficile eſt oſtendere illa futura fuiſſe optima & tibi & Syracuſanis & Siculis omnibus. Si ergo negas te iſta dixiſſe cùm dixeris: ſatis equidem habeo quo te

criminer. Quod ſi fateris, Steſichorum ſapientẽ puta, atque eius palinodiam, id eſt cantum ſuperiori contrarium imitatus, ex mendaci ſermone te ad verum traducas.

PLATO DIONI SYRACVSANO, BENE AGERE.

EPISTOLA IIII.

PVTO manifeſtam eſſe per omne tempus propenſiſſimam voluntatẽ meam circa ſingula quę contigerint: neque occultũ eſſe vobis, ſtudium conficiendi fuiſſe non aliam magis ob cauſam, quàm vt in rebus honeſtis honorem conſequerer. Cenſeo enim eſſe iuſtum, vt qui reuera boni ſunt viri, & talia faciunt, dignam gloriam conſequãtur. Ac res quidem vſque adhuc, Dei beneficio, rectè ſe habent. De futuris verò maximum vobis propoſitũ eſt certamen. Nam fortitudine quidem, celeritate, ac robore præſtare tale eſt, vt aliorum quoque eſſe poſſit: ſed veritate, iuſtitia, magnificẽtia, & huiuſmodi quadam honeſtate & dignitate præcellere, ad eos qui iſta gerunt, & talium ſibi gloriam vendicant, præ cæteris attinet. Manifeſtum ſanè eſt quod dico. Meminiſſe autem debemus, oportere nos, vt te non latet, plus aliis quàm pueris antecellere. Itaque cõſtare omnibus debet, tales nos eſſe quales videri volumus: præſertim cùm deo iuuante perfacile ſit futurum. Cæteris ſiquidẽ hoc contigit, vt multa loca obire compulſi fuerint ad id conſequendum: rerum verò tuarum ſtatus huiuſmodi eſt, vt ex vniuerſo, vt ita dixerim, terrarum orbe vnum in locum, & in illo ipſo in te vnum maximè oculi omniũ ſint conuerſi. Tanquam igitur ſubiectus oculis ſpectatúſque ab omnibus, conare Lycurgum illum antiquum exprimere, & Cyrum: & ſiquis alius videatur vnquam moribus & publicis inſtitutis excelluiſſe: præſertim quum ſit multorum ac penè omnium veſtrorum opinio, poſt Dionyſium ſublatũ res eſſe perituras, propter tuam & Heraclidis & Theodori cæterorúmque nobilium ambitionem & excellẽdi cupiditatem. Primum quidem optandum eſt, ne quiſquã talis exiſtat. quòd ſiquis apparuerit talis, tu medebere, vt res in melius deducantur. Ridiculum tibi fortè videtur: me iſta monere, cùm tibi ſint nota. Sed ego in theatris conſpicio, certatores à pueris prouocari: nedum ab amicis, qui beneuolentiæ ſtudio cohortari putãtur. Vos certè nunc tanquam in theatro quodam certatis. In quo ſi noſtra opera opus eſt: certiores nos facite. Hic autem perinde ſe res habẽt: vt cùm vos aderatis. Scribite mihi quid actum ſit, quidue agatur. Nam licet audiamus multa, certi nihil habemus. Multæ à Theodoto & Heraclide feruntur epiſtolæ Lacedæmona & Æginam. Nos autem, vt dixi, audientes multa de rebus veſtris, nihil apertè percipimus. Nec te lateat eam eſſe de te apud quoſdam opinionem quaſi de homine, aliquã to minus quàm decet, officioſo atque affabili. Memento igitur neceſſariam eſſe ad res gerẽdas, hominum beneuolẽtiam: auſteritas verò ſolitudinem amicorum parit. Felix eſto.

DIO PERDICCÆ BENE AGERE.

EPISTOLA V.

EVPHREO ſuaſi quemadmodum ad me ſcripſiſti: vt in rerum tuarũ adminiſtratione perſeueraret. Eſt autem meum tibi quoque & de aliis rebus, hoſpitale & ſacrum (vt appellatur) conſiliũ dare: & quemadmodũ Euphreo vti debeas. Profectò vir ille ad multa vtilis eſſe poteſt. Maximè verò ad id, cuius tu plurimũ indiges ob ætatẽ: præſertim cùm haud multi reperiantur, qui de his rebus conſilium iuuenibus commodè afferre poſſint. Eſt enim vox quædam vniuſcuiuſque ciuilis gubernationis: velut animaliũ quorundam. Nam aliam popularis, aliam paucorũ, aliam vnius gubernatio vocẽ emittit. Has intelligere multi profitẽtur: ſed lõgè abſunt ab intelligẽdo præter admodum paucos. Quæ igitur gubernatio propriam vocem erga deos & erga homines emittit: conſentaneáſque voci actiones reddit, ea viret ſemper atque ſeruatur. quòd ſi vocem alterius imitatur, interitum recipit. Ad hæc Euphreus tibi perutilis eſſe poterit: quamuis & ad alia vir fortis ſit. Rationes enim monarchiæ, id eſt principatus vnius, non minus quàm eos qui apud te ſunt, eum inuenturum eſſe ſpero. Ad hæc igitur illo fretus, vtilitatẽ ex eo percipies, & referes ipſi tu deinde quàm plurimam. Quòd ſiquis hæc audiens obiiciat: Plato quidem profitetur quæ ad popularem ſtatum conferant intelligere: nunquàm tamen licet occaſio data fuerit, in ciuitate ſua ſurrexit ad cõſiliũ populo exhibẽdum: ad hæc reſpondebitur, Platonẽ ſero tãdẽ fuiſſe in patria, populúmq; offendiſſe iã ſenectute deſipientẽ aſſuefactúmque per illos qui antè ſe fuerant, multa diuerſa facere à conſilio ſuo. Nam libentiſſimè vt parenti illi conſuluiſſet, niſi fruſtrà ſeipſum periculo

A ἔχω τὴν δίκην· εἰ δ᾽ ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ τοῦτο ἡγησάμενος εἶναι σοφὸν τὸν Στησίχορον, τὴν παλινῳδίαν αὐτοῦ μιμησάμενος, ἐκ τοῦ ψεύδους εἰς τὸν ἀληθῆ λόγον μετάστηθι.

ΠΛΑΤΩΝ ΔΙΩΝΙ ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΩ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ. Τετάρτη.

ΟΙΜΑΙ μὲν φανερὰν εἶναι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἐμὴν προθυμίαν περὶ τὰς συμβεβηκυίας πράξεις, καὶ ὅτι πολλὴν εἶχον περὶ αὐτῶν σπουδὴν εἰς τὸ ξυμπερανθῆναι, οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα μᾶλλον ἢ τῆς ἐπὶ τοῖς καλοῖς φιλοτιμίας. νομίζω γὰρ δίκαιον εἶναι τοὺς ὄντας τῇ ἀληθείᾳ ἐπιεικεῖς, καὶ πράττοντας τοιαῦτα, τυγχάνειν δόξης τῆς προσηκούσης. τὰ μὲν οὖν εἰς τὸ παρόν, σὺν θεῷ εἰπεῖν, ἔχει καλῶς· τὰ δὲ περὶ τῶν μελλόντων, ὁ μέγιστος ἐστὶν ἀγών. ἀνδρείᾳ μὲν γὰρ καὶ τάχει καὶ ῥώμῃ διενεγκεῖν, δόξειεν ἂν καὶ ἑτέρων εἶναί τινων· ἀληθείᾳ δὲ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, καὶ τῇ περὶ πάντα ταῦτα εὐσχημοσύνῃ, ξυμφαίη τις ἂν τοὺς ἀντιποιουμένους τὰ τοιαῦτα τιμᾶν, εἰκότως τῶν ἄλλων διαφέρειν. νῦν οὖν δῆλον μὲν ἐστὶν ὃ λέγω· ἀναμιμνήσκειν δὲ ὅμως δεῖ ἡμᾶς αὐτούς, ὅτι προσήκει, πλέον ἢ παίδων, τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρειν, τοὺς οἶσθα δήπου. φανερούς οὖν δεῖ ἡμᾶς γενέσθαι ὅτι ἐσμὲν τοιοῦτοι οἷοίπερ φαμέν· ἄλλως τε καὶ ἐπειδή, σὺν C θεῷ εἰπεῖν, ῥᾴδιον ἔσται. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις συμβέβηκεν ἀναγκαῖον εἶναι πλανηθῆναι πολὺν τόπον, εἰ μέλλουσι γνωσθῆναι· τὸ δὲ νῦν ὑπάρχον περί σε, τοιοῦτόν ἐστιν ὥστε τοὺς ἐξ ἁπάσης τῆς οἰκουμένης (εἰ καὶ νεανικώτερόν ἐστιν εἰπεῖν) εἰς ἕνα τόπον ἀποβλέπειν· καὶ ἐν τούτῳ μάλιστα πρὸς σε. ὡς οὖν ὑπὸ πάντων ὁρώμενος, παρασκευάζου τόν τε Λυκοῦργον ἐκεῖνον ἀρχαῖον ἀποδείξων καὶ τὸν Κῦρον, καὶ εἴτις ἄλλος πώποτε ἔδοξεν ἤθει καὶ πολιτείᾳ διενεγκεῖν· ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ τῇδε λέγουσιν ὡς πολλή ἐστιν ἐλπὶς ἀναιρεθέντος Διονυσίου διαφθαρῆναι τὰ πράγματα, διὰ τὴν σήν τε καὶ Ἡρακλείδου καὶ Θεοδότου καὶ τῶν ἄλλων γνωρίμων φιλοτιμίαν. μάλιστα μὲν οὖν D μηδεὶς εἴη τοιοῦτος· ἐὰν δ᾽ ἄρα καὶ γίγνηταί τις, σὺ φαίνου ἰατρεύων, καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον ἔλθοιτ᾽ ἄν. ταῦτα δὲ ἴσως γελοῖον σοὶ φαίνεται εἶναι, τὸ ἐμὲ λέγειν, διότι καὶ αὐτὸς οὐκ ἀγνοεῖς· ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τοῖς θεάτροις ὁρῶ τοὺς ἀγωνιστὰς ὑπὸ τῶν παίδων παροξυνομένους, μήτι δὴ ὑπό γε τῶν φίλων, οὓς ἄν τις οἴηται μετὰ σπουδῆς κατ᾽ εὔνοιαν παρακελεύεσθαι. νῦν οὖν αὐτοί τε ἀγωνίζεσθε, καὶ ἡμῖν εἴτου δεῖ ἐπιστέλλετε. τὰ δ᾽ ἐνθάδε παραπλησίως ἔχει καθάπερ καὶ ὑμῶν παρόντων. ἐπιστέλλετε δὲ καὶ ὅ, τι πέπρακται ὑμῖν, ἢ πράττοντες τυγχάνετε. ὡς ἡμεῖς πολλὰ ἀκούοντες, οὐδὲν ἴσμεν. καὶ νῦν ἐπιστολαὶ παρὰ μὲν Θεοδότου καὶ Ἡρακλείδου ἥκουσιν εἰς Λακεδαίμονα καὶ Αἴγιναν· ἡμεῖς δὲ (καθάπερ εἴρηται) E πολλὰ ἀκούοντες περὶ τῶν τῇδε, οὐδὲν ἴσμεν. ἐνθυμοῦ δὲ καὶ ὅτι δοκεῖς τισὶν ἐνδεεστέρως τοῦ προσήκοντος θεραπευτικὸς εἶναι. μὴ οὖν λανθανέτω σε ὅτι διὰ τοῦ ἀρέσκειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸ πράττειν ἐστίν· ἡ δ᾽ αὐθάδεια, ἐρημίᾳ ξύνοικος. Εὐτύχει.

ΠΛΑΤΩΝ, ΠΕΡΔΙΚΚᾼ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ. Πέμπτη.

ΕΥΦΡΑΙΩ μὲν συνεβούλευσα, καθάπερ ἐπέστελλες, τῶν σῶν ἐπιμελούμενον, περὶ ταῦτα διατρίβειν. δίκαιος δ᾽ εἰμὶ καὶ ξενικὴν καὶ ἱερὰν ξυμβουλὴν λεγομένην συμβουλεύειν περί τε τῶν ἄλλων ὧν ἂν φράζῃς, καὶ ὡς Εὐφραίῳ δεῖ τανῦν χρῆσθαι. πολλὰ μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ χρήσιμος, μέγιστον δὲ οὗ καὶ σὺ νῦν ἐνδεὴς εἶ, διά τε τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὸ μὴ πολλοὺς αὐτοῦ πέρι ξυμβούλους εἶναι τοῖς νέοις. ἔστι γὰρ δή τις φωνὴ τῶν πολιτειῶν ἑκάστης, καθαπερεί τινων ζώων· ἄλλη μὲν, δημοκρατίας, ἄλλη δ᾽ ὀλιγαρχίας· ἡ δ᾽ αὖ μοναρχίας. ταύτας φαῖεν μὲν ἂν ἐπίστασθαι παμπολλοί, πλεῖστον δ᾽ ἀπολείπονται τοῦ κατανοεῖν αὐτάς, πλὴν ὀλίγων δή τινων. ἥτις μὲν ἂν οὖν τῶν πολιτειῶν τὴν αὐτῆς φθέγγηται φωνὴν πρός τε θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ τῇ φωνῇ τὰς πράξεις ἑπομένας ἀποδιδῷ, θάλλει τε αἰεὶ καὶ σώζεται· μιμουμένη δ᾽ ἄλλην, διαφθείρεται. πρὸς ταῦτ᾽ οὖν Εὐφραῖός σοι γίγνοιτ᾽ οὐχ ἥκιστα ἂν χρήσιμος, καίπερ πρὸς ἄλλα ὢν ἀνδρεῖος. τοὺς γὰρ τῆς μοναρχίας λόγους οὐχ ἥκιστ᾽ αὐτὸν ἐλπίζω συνεξευρήσειν τῶν περὶ τὴν σὴν διατριβὴν ὄντων. εἰς ταῦτ᾽ οὖν αὐτῷ χρώμενος, ὀνήσῃ τε αὐτὸς καὶ ἐκεῖνον πλεῖστα ὠφελήσεις. ἐὰν δέ τις ἀκούσας ταῦτα εἴπῃ, Πλάτων, ὡς ἔοικε, προσποιεῖται μὲν τὰ δημοκρατίᾳ ξυμφέροντα εἰδέναι· ἐξὸν δ᾽ ἐν τῷ δήμῳ λέγειν καὶ συμβουλεύειν αὐτῷ τὰ βέλτιστα, οὐ πώποτε ἀναστὰς ἐφθέγξατο· πρὸς ταῦτ᾽ εἰπεῖν ἐστὶν ὅτι Πλάτων ὀψὲ ἐν τῇ πατρίδι γέγονε, καὶ τὸν δῆμον κατέλαβεν ἤδη πρεσβύτερον, καὶ εἰθισμένον ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν πολλὰ καὶ ἀνόμοια τῇ ἐκείνου ξυμβουλῇ πράττειν. ἐπεὶ πάντων ἂν ἥδιστα, καθάπερ πατρί, συνεβούλευεν αὐτῷ, εἰ μὴ μάτην μὲν κινδυνεύσειν

φέρετο, πλέον δ' οὐδὲν ποιήσειν. ταὐτὸν δὴ οἶμαι δρᾶσαι ἂν καὶ τὴν ἐμὴν ξυμβουλήν. εἰ γὰρ δόξαιμεν ἀνιάτως ἔχειν, πολλὰ ἂν χαίρειν ἡμῖν εἰπών, ἐκτὸς ἂν γίγνοιτο τῆς περὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ξυμβουλῆς.

A ſubiecturum exiſtimaſſet. Idē quoque circa cōſilium mihi futurum exiſtimo. Si enim inſanabiles videremur, re dimiſſa, omni de me meiſque conſilio abſtineret. Eſto felix.

ΠΛΑΤΩΝ ΕΡΜΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΑΣΤΩ ΚΑΙ ΚΟΡΙΣΚΩ, ΕΥ πράττειν. Ἕκτη.

ΕΜΟΙ φαίνεται θεῶν τις ὑμῖν τύχην ἀγαθὴν, ἂν εὖ δέξησθε, εὐμενῶς καὶ ἱκανῶς παρασκευάζειν. οἰκεῖτε γὰρ δὴ γείτονές τε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ χρείαν ἔχοντες ὥστε ἀλλήλους εἰς τὰ μέγιστα ὠφελεῖν. Ἑρμείᾳ μὲν γὰρ οὔτε ἵππων πλῆθος, οὔτε ἄλλης πολεμικῆς συμμαχίας· οὐδ' αὖ χρυσοῦ προσγιγνομένου γένοιτ' ἂν μείζων εἰς τὰ πάντα δύναμις, ἢ φίλων βεβαίων τε καὶ ἦθος ἐχόντων ὑγιές. Ἐράστῳ δὲ καὶ Κορίσκῳ, πρὸς τῇ τῶν εἰδῶν σοφίᾳ τῇ καλῇ ταύτῃ φημὶ ἐγώ, καίπερ γέρων ὤν, προσδεῖν σοφίας, τῆς περὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀδίκους φυλακτικῆς καί τινος ἀμυντικῆς δυνάμεως. ἄπειροι γάρ εἰσι, διὰ τὸ μεθ' ἡμῶν μετρίων ὄντων καὶ οὐ κακῶν, συχνὸν διατετριφέναι τοῦ βίου. διὸ δὴ τούτων προσδεῖν εἶπον, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται τῆς ἀληθινῆς μὲν ἀμελεῖν σοφίας, τῆς δὲ ἀνθρωπίνης τε καὶ ἀναγκαίας ἐπιμελεῖσθαι μειζόνως ἢ δεῖ. ταύτην δ' αὖ τὴν δύναμιν Ἑρμείας μοι φαίνεται φύσει τε (ὅσα μήπω ξυγγεγονότι) καὶ τέχνῃ δι' ἐμπειρίας εἰληφέναι. τί οὖν δὴ λέγω; σοὶ μὲν Ἑρμεία, πεπειραμένος Ἐράστου καὶ Κορίσκου πλέονα ἢ σύ, φημὶ καὶ μηνύω καὶ μαρτυρῶ μὴ ῥᾳδίως εὑρήσειν σε ἀξιοπιστότερα ἤθη τούτων τῶν γειτόνων. ἔχεσθαι δὴ παντὶ ξυμβουλεύω δικαίῳ τρόπῳ τούτων τῶν ἀνδρῶν, μὴ πάρεργον ἡγούμενον· Κορίσκῳ δὲ καὶ Ἐράστῳ πάλιν Ἑρμείου ἀντέχεσθαι ξυμβουλεύω εἰμὶ, καὶ πειρᾶσθαι ταῖς ἀντιλήψεσιν ἀλλήλων εἰς μίαν ἀφικέσθαι φιλίας ξυμπλοκήν. ἂν δέ τις ὑμῶν ἄρα πῄ ταύτην τι λύειν δοκῇ (τὸ γὰρ ἀνθρώπινον οὐ παντάπασι βέβαιον) δεῦρο παρ' ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς πέμπετε μομφῆς κατήγορον ἐπιστολήν. οἶμαι γὰρ δίκῃ τε καὶ αἰδοῖ τοὺς παρ' ἡμῶν ἐντεῦθεν ἐλθόντας λόγους, εἰ μή τι τὸ λυθὲν μέγα τύχοι γενόμενον, ἐπῳδῆς ἧστινος οὖν μᾶλλον ἂν συμφῦσαι καὶ συνδῆσαι πάλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν φιλότητά τε καὶ κοινωνίαν. ἣν, ὅταν μὲν φιλοσοφῶμεν ἅπαντες ἡμεῖς τε καὶ ὑμεῖς, ὅσον ἂν δυνώμεθα, καὶ ἑκάστῳ παρείκῃ, κύρια τὰ νῦν κεχρησμῳδημένα ἔσται. τὸ δὲ ἂν μὴ δρῶμεν ταῦτα, οὐκ ἐρῶ. φήμην γὰρ ἀγαθὴν μαντεύομαι, καὶ φημὶ δὴ ταῦθ' ἡμᾶς πάντ' ἀγαθὰ ποιήσειν, ἂν θεὸς ἐθέλῃ. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν πάντας ὑμᾶς τρεῖς ὄντας ἀναγνῶναι χρή· μάλιστα μὲν ἀθρόους, εἰ δὲ μή, κατὰ δύο κοινῇ κατὰ δύναμιν ὡς οἷόν τ' ἐστὶ πλειστάκις. καὶ χρῆσθαι συνθήκῃ καὶ νόμῳ κυρίῳ, ὅ ἐστι δίκαιον· ἐπομνύντας σπουδῇ τε ἅμα μὴ ἀμούσῳ καὶ τῇ τῆς σπουδῆς ἀδελφῇ παιδείᾳ, καὶ τὸν τῶν πάντων θεὸν ἡγεμόνα τῶν τε ὄντων καὶ τῶν μελλόντων, τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ αἰτίου πατέρα κύριον ἐπομνύντας· ὅν, ἂν ὄντως φιλοσοφῶμεν, εἰσόμεθα πάντες σαφῶς, εἰς δύναμιν ἀνθρώπων εὐδαιμόνων.

PLATO HERMIÆ, ERASTO, ET CORISCO, BENE AGERE.

Epistola VI.

MIHI quidem videtur deorum aliquis fortunam vobis optimam, modò rectè eam recipiatis, B benignè abundéque paraſſe. Quippe finitimi eſtis, & vtilitatem vobis mutuam conferre valetis maximam: Hermiæ ſiquidem neque multitudo equorum, neque alius belli apparatus, neque auri magnitudo vſque adeò vires augeret, quantum amicorum bonorum conſtantia atque fidelitas. Eraſto autem & Coriſco præter ſapientiam iſtam de ſpeciebus pulcherrimā, alia inſuper affirmo, & ſi ſum ſenex, opus eſſe ſapiētia ad improbos iniuſtóſque cauendum, & ad reſiſtendum potētia. Sunt enim inexperti fraudū: quia penes nos cum hominibus viuere diu cōſueti ſunt minimè malis. Quapropter illos huiuſmodi C quadā indigere dico cautione, ne compellantur veram negligere ſapientiam, & humanam hanc neceſſariámque ſapiētiam plus quàm deceat, meditari. Rurſus verò eam ipſam vim mihi videtur Hermias in primis natura vſq. & arte cōſecutus. Quid igitur dico? Equidē Eraſti & Coriſci mores ingeniáque expertus magis quàm tu, confirmo tibi, ô Hermia, denuncio, teſtor, non facilè magis fidos homines iſtis finitimis eſſe te reperturum. Tibi itaque conſulo, vt quoad fieri poteſt ac licet, omni ſtudio hos viros complectaris. Vobis quoque, ô Eraſte, & Coriſce conſulo, vt Hermiam viciſſim ſuſcipiatis, certantes mutuo amore & beneficio, vno maximè amicitiæ nodo vinciri. D At ſi quis veſtrûm coniunctionem iſtam diſſoluere videatur, nam humana quidem mobilia ſunt, huc ad me meóſque mittite accuſatoriam in delinquentem epiſtolam. Puto enim iuſtitia & pudore refertos, qui à nobis proficiſcuntur, ſermones niſi quid magnū ſubſit, magis, vt dicitur, omni incātatione vos in priſtinā amicitiā & cōmunionē copulaturos. Ita ſi philoſophemur omnes vtriq. quantū valebimus & noſtrū cuiq. concedetur, rata hæc modò edita oracula ſeruabūtur. Quòd ſi iſta negligamus, nihil equidē præfabor. Omen nanq. bonum vobis prędico, atque vaticinor, hęc bona omnia vos ita demum eſſe facturos, ſi deus voluerit. Hanc verò epiſtolā à vobis tribus ſi- E mul legēdam cenſeo: aut ſaltē duobus vnà legentibus, & ſæpe etiam repetentibus. Vtendúmq. vobis pacto & lege certa: etiā iureiurando vt æquum eſt interpoſito, non ſine eleganti ſtudio atque huius ſtudii ſorore diſciplina, teſtando deum rerū omnium ducē præſentium & futurarum, ac ducis & cauſæ patrē dominum. Quē ſi verè philoſophemur cognoſcemus apertè omnes, quatenus felicis hominis natura pertingere poteſt.

ΠΛΑΤΩΝ ΤΟΙΣ ΔΙΩΝΟΣ ΟΙΚΕΙΟΙΣ ΤΕ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΟΙΣ, εὖ πράττειν. Ἑβδόμη.

ΕΠΕΣΤΕΙΛΑΤΕ μοι νομίζειν δεῖν τὴν διάνοιαν ὑμῶν εἶναι τὴν αὐτὴν ἣν εἶχε καὶ Δίων. καὶ δὴ καὶ κοινωνεῖν διεκελεύεσθέ μοι, καθόσον οἷός τε εἰμὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν δόξαν καὶ ἐπιθυμίαν τὴν αὐτὴν ἔχετε ἐκείνῳ, ξύμφημι κοινωνήσειν· εἰ δὲ μή, βουλεύσεσθαι πολλάκις. τίς δ' ἦν ἡ ἐκείνου διάνοια καὶ ἐπιθυμία, σχεδὸν οὐκ εἰκάζων, ἀλλ' ὡς εἰδὼς σαφῶς, εἴποιμ' ἄν. ὅτε γὰρ κατ' ἀρχὰς εἰς Συρακούσας ἐγὼ ἀφικόμην, σχεδὸν ἔτη τετταράκοντα γεγονώς, Δίων εἶχε τὴν ἡλικίαν ἣν τανῦν Ἱππαρῖνος γέγονε· καὶ ἣν ἔσχε τότε δόξαν, ταύτην καὶ διετέλεσεν ἔχων, Συρακοσίοις οἴεσθαι δεῖν ἐλευθέροις εἶναι, κατὰ νόμους τοὺς ἀρίστους οἰκοῦντας. ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν εἴ τις θεῶν καὶ τοῦτον εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν περὶ πολιτείας ἐκείνῳ γενέσθαι σύμφωνα ποιήσειε. τίς δ' ἦν ὁ τρόπος τῆς γενέσεως αὐτῆς οὐκ ἀπάξιον ἀκοῦσαι νέῳ καὶ μὴ νέῳ. πειράσομαι δὲ ἐξ ἀρχῆς αὐτὴν ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς διεξελθεῖν. ἔχει γὰρ καιρὸν τανῦν. νέος ἐγώ ποτε ὢν πολλοῖς δὴ ταὐτὸν ἔπαθον· ᾠήθην, εἰ θᾶττον ἐμαυτοῦ γενοίμην κύριος, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως εὐθὺς ἰέναι. καί μοι τύχαι τινὲς τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων τοιαίδε παρέπεσον. ὑπὸ πολλῶν γὰρ τῆς τότε πολιτείας λοιδορουμένης, μεταβολὴ γίγνεται· καὶ τῆς μεταβολῆς εἷς καὶ πεντήκοντά τινες ἄνδρες προὔστησαν ἄρχοντες· ἕνδεκα μὲν, ἐν ἄστει, δέκα δ' ἐν Πειραιεῖ· περί τε ἀγορὰν ἑκάτεροι τούτων, ὅσα τ' ἐν τοῖς ἄστεσι διοικεῖν ἔδει. τριάκοντα δὲ πάντων ἄρχοντες κατέστησαν αὐτοκράτορες. τούτων δή τινες οἰκεῖοί τε ὄντες καὶ γνώριμοι ἐτύγχανον ἐμοί· καὶ δὴ καὶ παρεκάλουν εὐθὺς ὡς ἐπὶ προσήκοντα πράγματα με.

PLATO DIONIS PROPINQVIS ET AMICIS, BENE AGERE.

Epistola VII.

F SCRIPSISTIS mihi cenſere vos eandem mētem in republica eſſe vobis conſeruandam, quam Dio habuiſſet: méque rogatis in communionem accedere quantum verbo factóque virium habeam. Ego autem ſi eam voluntatem opinionémque quam ille habuit, habetis, aſſentior vobis, & in communionem accedo: ſi non habetis, de ea re conſultandum etiam atque etiam dico. Quæ verò fuerit illius mens atque voluntas: non vt coniectans, ſed tanquam ſciēs referre poſſum. Quādo ego primum Syracuſas G profectus ſum, annos circiter quadraginta ętatis agens: Dio in ea erat ętate, qua nunc Hipparinus: & in ea quā tunc cōprehēderat opinione ſemper perſeuerauit, Syracuſanos putans eſſe liberos oportere, atque optimis legibus gubernari. Itaq. nō ſit mirandum, ſiquis deorum hunc in eadem opinione reipublicę gubernandæ ipſi conſentiētē præſtitiſſet. Qua verò ratione id fuerit faciendum digna res eſt, quæ & ſeni & iuueni audiatur. Conabor autē, quoniā præſens tēpus id poſcit rē omnē à principio vobis referre. Equidē adoleſcens dū eſſē, eandē quā plerique habui cupiditatē. Statueram enim cū primum mei ipſius cōpos factus eſſem, ad rēpublicā conferre. Interim talia quędā circa rēpublicā cōtigerūt. Nam cùm is qui tum erat reipublicæ ſtatus à multis improbaretur: ſecuta mutatio eſt. Tunc vnus & quinquaginta viri gubernatione ſuſcepta: vndecim in vrbe, decem verò in Piræo forenſium vrbanarúmque rerum adminiſtrationem habebant. Sed penes triginta viros ſumma erat omnium autoritas conſtituta. Horum nonnulli domeſtici & noti erant mihi: qui me ſtatim ad rēpublicam capeſſendā inuitauerūt.

Atque ego nihil mirabile ſum ob iuuẽtutem perpeſſus. Quippe exiſtimabam illos ab iniuſta vita ciuitatem ad iuſtos mores debere conuertere. Itaque diligenter in dies quid facerent, obſeruabam. Verùm animaduerti eos breui admodum tempore ita ſe gerere, vt prior ille reipublicæ ſtatus fuiſſe aureus putaretur. Nam & alia multa iniuſtè fecerunt: & amicum meũ ſeniorem Socratem, quem ego iuſtiſſimum omnium qui tunc erant appellare non vereor, vnà cum aliis quibuſdam ad adducendum ciuium quendam ad ſe miſerunt: vt vltimo ſupplicio afficeretur: Socratémque ipsum vel ſponte vel inuitũ quaſi participem ſibi coniungerent. qui tamen parere noluit, ac potius cuncta pati grauiſſima conſtituit, quàm impiorum ſcelerum illis ſocius exiſtere. Hæc igitur cùm viderem, & alia quædam non parua, grauiter tuli, & ab illis malis me recepi. Nec multo poſt ſecuta horum triginta euerſio eſt: totáque reſpublica mutata. Rurſus igitur quanquam moderatius, cupiebam tamen adire rempublicam. Sed agebantur tunc etiam, vtpote turbata republica, quæ improbares permulta. Nec ſanè mirum fuerit in huiuſmodi mutationibus inimicos quoſdam pœnas dare grauiores, quanquam qui redierant, magna vterentur clementia. Iterum forte quadam accidit, vt Socratem hunc amicum noſtrum potentes in republica quidam accuſarent, impium crimen obiiciẽtes, ac minimè omnium ipſi conueniens. quaſi enim non rectè de diis ſentiret, alij quidem in iudicium traxerunt: alij ſententiam in eum dixerunt, condemnauerúntque, & eum hominem necauere, qui ſuperiori tempore, quò nihil impiè faceret, vnum ex ipſis tunc exulantẽ ducere, atque rei impiæ nullo modo particeps fieri ſuſtinuerat. Cùm hęc igitur animaduerterem, & homines qui in reipublicæ gubernatione verſabantur, legéſque & mores, quanto magis conſiderarem, quantóque magis ætate progrederer, tanto difficilius arbitrabar eſſe rectè rempublicam gubernare. Neque enim hoc fieri poteſt abſque amicis ſociiſque fidelibus. Quos tum reperire haud facile erat, non enim amplius patriis moribus inſtitutiſque ciuitas noſtra gubernabatur: & parare nouos impoſſibile erat ſine ſumma difficultate: vtpote ſimul legibus moribúſque penitus corruptis. Itaque ego ille qui primus exarſeram incredibili cupiditate me ad rempublicam cõferendi, intuẽs cuncta in pręceps deferri, tandem quò me verterem, neſciebam. Et ab inueſtigatione quidem nequaquam deſiſtere placuit: ſi quid fortè melius eueniret, & circa hæc ipſa & vniuerſam rempublicam: agendi verò opportunitatem aliquam expectare. Tandẽ verò compertum eſt mihi reſpublicas omnes quæ nunc ſunt, improbè gubernari. Nam quantum ad leges attinet, inſanabiles fermè ſũt: nullo inſtituto egregio ſed fortuna quadã vincẽtes. Quapropter dicere adductus ſum, laudãs rectã philoſophiã, quid iuſtũ ſit & quid non, tã in republica quã in priuata per eam dũtaxat diſcerni. Itaq; non prius deſinere humanum genus in malis verſari, quàm aut homines rectè veréq. philoſophãtes rerũpub. gubernationẽ adepti fuerint: aut hi qui gubernant, diuina quadam ſorte verè philoſophẽtur. Hac ego mẽte Italiam Siciliámq. adiui. hæc fuit prima in ea loca profectio mea. Quò cùm veniſsẽ, vita illa beata quę ferebatur plena Italicarũ Syracuſanarũq. mẽſarum, nullo modo mihi placuit, bis in die ſaturũ fieri, nec vnquam pernoctare ſolum, cæteráque, quæ comitantur huic vitæ. Nemo enim omnium qui ſub cœlo ſunt, ſi in huiuſmodi moribus ab adoleſcẽtia nutriatur, quamuis natura & ingenio excellenti præditus, vnquam tamen prudens euadet. Temperatus eſſe certè nunquam curabit. Eadémque erit de cæteris virtutibus ratio. Ciuitas autem nulla legibus acquieſcere poterit, ſi cuncta in ſuperfluos ſumptus eroganda ciues exiſtiment: cæteriſque poſthabitis omnibus, conuiuiis duntaxat & venereis oblectamentis obnixè putent operam impendẽdam. Neceſſe eſt huiuſmodi ciuitates modò in tyrannidẽ, modò in paucorũ potẽtiã, modò in popularem ſtatum mutari: neque vnquam quieſcere: iuſtæ verò æquabiliſq. gubernationis, eos qui in his ciuitatibus potentes ſunt, ne nomen quidem ipſum audire velle. Hæc ego vnà cum ſuperioribus illis conſiderans, Syracuſas profectus ſum: fortè quidem fortuna quadam. Videtur autem alicuius eorum opera qui ſupra nos ſunt, principium tunc fuiſſe datum omnibus quæ nuper Dioni Syracuſiſque contigerunt: ac vereor, ne pluribus inſuper, ſi vos mihi nunc iterum conſulenti nequaquam aſſentiamini. Quemadmodum verò dicam omnium fuiſſe principium profectionem tunc Syracuſas meam accipite. Ego cum Dione tunc iuuene conuerſabar frequẽs, & quæ hominibus optima fore arbitrabar, quibus poteram rationibus ſuadebam, & vt faceret conſulebam. Sed his dicendis videor latenter & præter intentionẽ tunc eam tyrannidis ruinam quæ ſecuta eſt, parauiſſe. Dio enim cùm eſſet acerrimo ingenio, cùm ad cætera omnia, tum ad ea quæ tunc dicebantur à me perdiſcẽda, ita celeriter ac vehemẽter illa arripuit, vt nemo ex omnibus iuuenibus quos vnquam conuenerim. Ac reliquã vitã ducere ſtatuit multo præſtãtius quàm alij multi Italico-

Ciceronis verba ex Tuſcu. 5.

A καὶ ἐγὼ θαυμαστὸν οὐδὲν ἔπαθον ὑπὸ νεότητος. ᾠήθην γὰρ αὐτοὺς ἔκ τινος ἀδίκου βίου ἐπὶ δίκαιον τρόπον ἄγοντας διοικήσειν δὴ τὴν πόλιν. ὥστε αὐτοῖς σφόδρα προσεῖχον τὸν νοῦν, τί πράξοιεν. καὶ ὁρῶν δήπου τοὺς ἄνδρας ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ χρυσὴν ἀποδείξαντας τὴν ἔμπροσθεν πολιτείαν, τά τε ἄλλα καὶ φίλον ἄνδρα ἐμοὶ πρεσβύτερον Σωκράτη (ὃν ἐγὼ σχεδὸν οὐκ ἂν αἰσχυνοίμην εἰπὼν δικαιότατον εἶναι τῶν τότε) ἐπί τινα τῶν πολιτῶν μεθ' ἑτέρων ἔπεμπον, βίᾳ ἄξοντα ὡς ἀποθανούμενον ἵνα δὴ μετέχοι τῶν πραγμάτων αὐτοῖς, εἴτε βούλοιτο, εἴτε μή. ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο. πᾶν δὲ παρεκινδύνευσε παθεῖν πρὶν ἀνοσίων αὐτοῖς ἔργων γενέσθαι κοινωνός. ἃ δὴ πάντα καθορῶν, καὶ εἴ τιν' ἄλλα τοιαῦτα οὐ σμικρὰ, B ἐδυσχέρανά τε καὶ ἐμαυτὸν ἐπανήγαγον ἀπὸ τῶν τότε κακῶν. χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπεσε τὰ τῶν τριάκοντά τε καὶ πᾶσα ἡ τότε πολιτεία. πάλιν δὲ, βραδύτερον μὲν, εἷλκε δέ με ὅμως ἡ περὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ καὶ πολιτικὰ ἐπιθυμία. ἦν οὖν καὶ ἐν ἐκείνοις, ἅτε τεταραγμένοις πολλὰ γιγνόμενα ἅ τις ἂν δυσχεράνειεν. καὶ οὐδέν τι θαυμαστὸν ἦν τιμωρίας ἐχθρῶν γίγνεσθαί τινων τισὶ μείζους ἐν μεταβολαῖς· καίτοι πολλῇ γε ἐχρήσαντο οἱ τότε κατελθόντες ἐπιεικείᾳ. κατὰ δέ τινα τύχην αὖ τὸν ἑταῖρον ἡμῶν Σωκράτη τοῦτον δυναστεύοντές τινες εἰσάγουσιν εἰς δικαστήριον, ἀνοσιωτάτην αἰτίαν ἐπιβάλλοντες, καὶ πάντων ἥκιστα Σωκράτει προσήκουσαν. ὡς ἀσεβῆ γὰρ οἱ μὲν εἰσήγαγον, οἱ δὲ κατεψηφίσαντο καὶ C ἀπέκτειναν τὸν τότε τῆς ἀνοσίου ἀγωγῆς οὐκ ἐθελήσαντα μετασχεῖν περὶ ἕνα τῶν τότε φευγόντων φίλων, ὅτε φεύγοντες ἐδυστύχουν αὐτοί. σκοποῦντι δή μοι ταῦτά τε καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πράττοντας τὰ πολιτικὰ, καὶ τοὺς νόμους γε καὶ ἔθη, ὅσῳ μᾶλλον διεσκόπουν, ἡλικίας τε εἰς τὸ πρόσθεν προὔβαινον, τοσούτῳ χαλεπώτερον ἐφαίνετο ὀρθῶς εἶναί μοι τὰ πολιτικὰ διοικεῖν. οὔτε γὰρ ἄνευ φίλων ἀνδρῶν καὶ ἑταίρων πιστῶν οἷόν τ' εἶναι πράττειν. οὓς οὔθ' ὑπάρχοντας ἦν εὑρεῖν εὐπετές (οὐ γὰρ ἔτι ἐν τοῖς τῶν πατέρων ἤθεσι καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἡ πόλις ἡμῶν διῳκεῖτο) καινούς τε ἄλλους ἀδύνατον ἦν κτᾶσθαι μετά τινος ῥᾳστώνης. τά τε τῶν νόμων γράμματα καὶ ἔθη διεφθείρετο, καὶ ἐπεδίδου θαυμαστὸν D ὅσον. ὥστε με, τὸ πρῶτον πολλῆς μεστὸν ὄντα ὁρμῆς ἐπὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ, βλέποντα εἰς ταῦτα, καὶ φερόμενα ὁρῶντα πάντῃ πάντως, τελευτῶντα ἰλιγγιᾶν· καὶ τοῦ μὲν σκοπεῖν μὴ ἀποστῆναι, μή ποτε ἄμεινον ἂν γίγνοιτο περί τε αὐτὰ ταῦτα καὶ δὴ καὶ περὶ τὴν πᾶσαν πολιτείαν· τοῦ δὲ πράττειν αὖ περιμένειν ἀεὶ καιρούς. τελευτῶντα δὲ νοῆσαι περὶ πασῶν τῶν νῦν πόλεων, ὅτι κακῶς ξύμπασαι πολιτεύονται. τὰ γὰρ τῶν νόμων αὐταῖς σχεδὸν ἀνιάτως ἔχοντά ἐστιν, ἄνευ παρασκευῆς θαυμαστῆς τινος μετὰ τύχης. λέγειν τε ἠναγκάσθην, ἐπαινῶν τὴν ὀρθὴν φιλοσοφίαν, ὡς ἐκ ταύτης ἐστὶ τά τε πολιτικὰ δίκαια καὶ τὰ τῶν ἰδιωτῶν πάντα κατιδεῖν. κακῶν οὖν οὐ λήξειν τὰ ἀνθρώπινα γένη, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῶν φιλοσοφούν- E των ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἔκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ. ταύτην δὴ τὴν διάνοιαν ἔχων εἰς Ἰταλίαν τε καὶ Σικελίαν ἦλθον, ὅτε πρῶτον ἀφικόμην. ἐλθόντα δέ με ὁ ταύτῃ λεγόμενος αὖ βίος εὐδαίμων, Ἰταλιωτικῶν τε καὶ Συρακουσίων τραπεζῶν πλήρης, οὐδαμῶς ἤρεσε· δίς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιπλάμενον ζῆν, καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ, καὶ ὅσα τούτῳ ἐπιτηδεύματα ξυνέπεται τῷ βίῳ. ἐκ γὰρ τούτων τῶν ἐθῶν οὔτ' ἂν φρόνιμος οὐδείς ποτε γενέσθαι τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀνθρώπων ἐκ νέου ἐπιτηδεύων δύναιτο, οὐδ' οὕτως θαυμαστῇ φύσει κραθήσεται· σώφρων δὲ οὐδ' ἂν μελλήσαι ποτὲ γε- F νέσθαι. καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ὁ αὐτὸς λόγος ἂν εἴη. πόλις τε οὐδεμία ἂν ἠρεμήσαι κατὰ νόμους οὐδ' οὑστινασοῦν, ἀνδρῶν οἰομένων ἀναλίσκειν μὲν δεῖν πάντα εἰς ὑπερβολὰς, ἀργῶν δὲ εἰς ἅπαντα ἡγουμένων αὖ δεῖν γίγνεσθαι, πλὴν εἰς εὐωχίας καὶ πότους καὶ ἀφροδισίων σπουδὰς διαπονουμένων. ἀναγκαῖον δὲ εἶναι ταύτας τὰς πόλεις, εἰς τυραννίδας τε καὶ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας μεταβαλλούσας μηδέποτε λήγειν· δικαίου δὲ καὶ ἰσονόμου πολιτείας τοὺς ἐν αὐταῖς δυναστεύοντας μηδ' ὄνομα ἀκούοντας ἀνέχεσθαι. ταῦτα δὴ πρὸς τοῖς πρόσθε διανοούμενος, εἰς Συρακούσας διεπορεύθην, ἴσως μὲν κατὰ τύχην, ἔοικε μὴν τότε G μηχανωμένῳ τινὶ τῶν κρειττόνων ἀρχὴν βαλέσθαι τῶν νῦν γεγονότων πραγμάτων περὶ Δίωνα καὶ τῶν περὶ Συρακούσας· δέος δὲ μὴ καὶ πλειόνων ἔτι, ἐὰν μὴ νῦν ὑμεῖς ἐμοὶ πείθησθε, τὸ δεύτερον συμβουλεύοντι. πῶς οὖν δὴ λέγω πάντων ἀρχὴν γεγονέναι τὴν τότε τὴν εἰς Σικελίαν ἐμὴν ἄφιξιν; ἐγὼ συγγενόμενος Δίωνι τότε νέῳ, κινδυνεύω, τὰ δοκοῦντα ἐμοὶ βέλτιστα ἀνθρώποις εἶναι μηνύων διὰ λόγων, καὶ πράττειν αὐτὰ ξυμβουλεύων, ἀγνοεῖν ὅτι τυραννίδος τινὰ τρόπον κατάλυσιν ἐσομένην μηχανώμενος ἐλάνθανον ἐμαυτόν. Δίων μὲν γὰρ δὴ μάλ' εὐμαθὴς ὢν, πρός τε τἆλλα καὶ πρὸς τοὺς τότε ὑπ' ἐμοῦ λόγους λεγομένους οὕτως ὀξέως ὑπήκουσε καὶ σφόδρα, ὡς οὐδεὶς πώποτε ὧν ἐγὼ προσέτυχον νέων· καὶ H τὸν ἐπίλοιπον βίον ζῆν ἠθέλησε διαφερόντως τῶν πολλῶν Ἰταλιωτῶν τε

καὶ Σικελιωτῶν, ἀρετὴν περὶ πλείονος ἡδονῆς τῆς τε ἄλλης τρυφῆς ἠγαπηκώς. ὅθεν ἐπαχθέστερον τοῖς περὶ τὰ τυραννικὰ νόμιμα ζῶσιν ἐβίω, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ περὶ Διονύσιον γενομένου. μετὰ δὲ τοῦτο διενοήθη μὴ μόνον ἐν αὑτῷ ποτ' ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν διάνοιαν, ἣν αὐτὸς ὑπὸ τῶν ὀρθῶν λόγων ἔσχεν· ἐγγιγνομένην δ' αὐτὴν καὶ ἐν ἄλλοις ὁρῶν κατενόει, πολλοῖς μὲν οὔ, γιγνομένην δ' οὖν ἔν τισιν· ὧν καὶ Διονύσιον ἡγήσατο ἕνα γενέσθαι τάχ' ἂν ξυλλαμβανόντων θεῶν. γενομένου δ' αὖ τοῦ τοιούτου, τόν τε αὐτοῦ βίον καὶ τὸν τῶν ἄλλων Συρακοσίων ἀμήχανον ἂν μακαριότητι ξυμβῆναι γενόμενον. πρὸς δὴ τούτοις ᾠήθη δεῖν ἐκ παντὸς τρόπου εἰς Συρακούσας ὅτι τάχιστα ἐλθεῖν ἐμὲ, κοινωνὸν τούτων. μεμνημένος τήν τε αὑτοῦ καὶ ἐμὴν συνουσίαν, ὡς εὐπετῶς ἐξειργάσατο εἰς ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν αὐτὸν τοῦ καλλίστου τε καὶ ἀρίστου βίου. ὃ δὴ καὶ νῦν εἰ διαπράξαιτο ἐν Διονυσίῳ ὡς ἐπεχείρησε, μεγάλας ἐλπίδας εἶχεν ἄνευ σφαγῶν καὶ θανάτων καὶ τῶν νῦν γεγονότων κακῶν βίον ἂν εὐδαίμονα καὶ ἀληθινὸν ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ κατασκευάσαι. ταῦτα Δίων ὀρθῶς διανοηθεὶς, ἔπεισε μεταπέμπεσθαι Διονύσιον ἐμέ· καὶ αὐτὸς ἐδεῖτο πέμπων ἥκειν ὅτι τάχιστα ἐκ παντὸς τρόπου, πρίν τινας ἄλλους ἐντυχόντας Διονυσίῳ, ἐπ' ἄλλον βίον αὐτὸν τοῦ βελτίστου παρατρέψαι. λέγων δὲ τάδε, ἐδεῖτο, εἰ καὶ μακρότερα εἰπεῖν. Τίνας γὰρ καιροὺς (ἔφη) μείζους περιμενοῦμεν τῶν νῦν παραγεγονότων θείᾳ τινὶ τύχῃ; Καταλέγων δὲ τήν τε ἀρχὴν τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, καὶ τὴν αὑτοῦ δύναμιν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν νεότητα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν Διονυσίου, φιλοσοφίας τε καὶ παιδείας ὡς ἔχοι σφόδρα, λέγων, τούς τε αὑτοῦ ἀδελφιδοῦς καὶ τοὺς οἰκείους ὡς εὐπαράκλητοι εἶεν πρὸς τὸν ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον ἀεὶ λόγον καὶ βίον, ἱκανώτατοί τε Διονύσιον συμπαρακαλεῖν. ὥστε, εἴπερ ποτὲ, καὶ νῦν ἐλπὶς πᾶσα ἀποτελεσθήσεται τοῦ τοὺς αὐτοὺς φιλοσόφους τε καὶ πόλεων ἄρχοντας μεγάλων ξυμβῆναι γενομένους. τὰ μὲν δὴ παρακελεύματα ἦν ταῦτά τε καὶ τοιαῦτα ἕτερα πάμπολλα. τὴν δ' ἐμὴν δόξαν, τὸ μὲν περὶ τῶν νέων ὅπῃ ποτὲ γενήσοιτο, εἶχε φόβος. αἱ γὰρ ἐπιθυμίαι τῶν τοιούτων ταχεῖαι, καὶ πολλάκις ἑαυταῖς ἐναντίαι φερόμεναι. τὸ δὲ Δίωνος ἦθος ἠπιστάμην, τῆς ψυχῆς πέρι, φύσει τε ἐμβριθὲς ὂν, ἡλικίας τε ἤδη μετρίως ἔχον. ὅθεν μοι σκοπουμένῳ καὶ διστάζοντι πότερον ἂν εἴη πορευτέον καὶ ὑπακουστέον, ἢ πῶς, ὅμως ἔρρεψε δεῖν, εἴποτέ τις τὰ διανοηθέντα περὶ νόμων τε καὶ πολιτείας ἀποτελεῖν ἐγχειρήσοι, καὶ νῦν πειρατέον εἶναι. πείσας γὰρ ἕνα μόνον, ἱκανῶς πάντα ἐξειργασμένος ἐσοίμην ἀγαθά. ταύτῃ μὲν δὴ τῇ διανοίᾳ τε καὶ τόλμῃ ἀπῆρα οἴκοθεν, οὐχ ᾗ τινὲς ἐδόξαζον· ἀλλ' αἰσχυνόμενος μὲν ἐμαυτὸν, τὸ μέγιστον, μὴ δόξαιμι ποτὲ ἐμαυτῷ παντάπασι, λόγῳ μόνον ἀτεχνῶς εἶναί τις, ἔργου δὲ οὐδενὸς ἄν ποτε ἑκὼν ἀνθάψασθαι· κινδυνεύσειν δὲ προδοῦναι, πρῶτον μὲν τὴν Δίωνος ξενίαν τε καὶ ἑταιρείαν ἐν κινδύνοις ὄντως γεγονότος οὐ σμικροῖς. εἴτ' οὖν πάθοι τι, εἴτ' ἐκπεσὼν ὑπὸ Διονυσίου καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν, ἔλθοι παρ' ὑμᾶς φεύγων, καὶ ἀνέροιτο εἰπὼν, Ὦ Πλάτων, ἥκω σοι φυγὰς, οὐχ ὁπλιτῶν δεόμενος, οὐδὲ ἱππέων ἐνδεὴς γενόμενος, τοῦ ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ λόγων καὶ πειθοῦς· ᾗ σὲ μάλιστα ἠπιστάμην ἐγὼ δυνάμενον ἀνθρώποις νέοις ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ δίκαια προτρέποντα, εἰς φιλίαν τε καὶ ἑταιρείαν ἀλλήλοις καθιστάναι ἑκάστοτε· ὧν ἐνδείᾳ κατὰ τὸ σὸν μέρος, νῦν ἐγὼ καταλιπὼν Συρακούσας, ἐνθάδε πάρειμι. καὶ τὸ μὲν ἐμὸν, ἔλαττον ὄνειδος σοὶ φέρει· φιλοσοφία δὲ, ἣν ἐγκωμιάζεις αἰεὶ, καὶ ἀτίμως φὴς ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων φέρεσθαι, πῶς οὐ προδέδοται τανῦν μετ' ἐμοῦ μέρος ὅσον ἐπὶ σοὶ γέγονε; καὶ Μεγαροῖ μὲν εἰ κατοικοῦντες ἐτυγχάνομεν, ἦλθες δή που ἄν μοι βοηθὸς ἐφ' ἅ σε παρεκάλουν, ἢ πάντων ἂν φαυλότατον ἡγοῦ σαυτόν. νῦν δ' ἄρα τὸ μῆκος τῆς πορείας καὶ τὸ μέγεθος δὴ τοῦ πλοῦ καὶ τοῦ πόνου ἐπαιτιώμενος, οἴει δόξαν κακίας ἀποφεύξεσθαί ποτε; πολλοῦ γε καὶ δεήσει. Λεχθέντων δὲ τούτων, τίς ἂν ἦν μοι πρὸς ταῦτα εὐσχήμων ἀπόκρισις; οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἦλθον μὲν κατὰ λόγον, ἐν δίκῃ τε, ὡς οἷόν τε ἀνθρώπῳ μάλιστα, διὰ τὰ τοιαῦτα καταλιπὼν τὰς ἐμαυτοῦ διατριβὰς, οὔσας οὐκ ἀσχήμονας, ὑπὸ τυραννίδα δοκοῦσαν οὐ πρέπειν τοῖς ἐμοῖς λόγοις, οὐδὲ ἐμοί. ἐλθών τε, ἐμαυτὸν ἠλευθέρωσα, καὶ Διὸς ξενίου καὶ τῆς φιλοσόφου ἀνέγκλητον μοίρας παρέσχον, ἐπονειδίστου γενομένης ἂν εἴ τι καταμαλθακισθεὶς καὶ ἀποδειλιῶν αἰσχύνης μετέσχον κακῆς. ἐλθὼν δέ (οὐ γὰρ δεῖ μηκύνειν) εὗρον στάσεως τὰ περὶ Διονύσιον μεστὰ ξύμπαντα καὶ διαβολῶν πρὸς τὴν τυραννίδα Δίωνος πέρι. ἤμυνον μὲν οὖν, καθ' ὅσον ἠδυνάμην· σμικρὰ δ' οἷός τ' ἦν. μηνὶ δὲ σχεδὸν ἴσως τετάρτῳ Δίωνα Διονύσιος αἰτιώμενος ἐπιβουλεύειν τῇ τυραννίδι, σμικρὸν εἰς πλοῖον ἐμβιβάσας, ἐξέβαλεν ἀτίμως. οἱ δὴ Δίωνος τὸ μετὰ τοῦτο πάντες φίλοι, ἐφοβούμεθα μή τινα ἐπαιτιώμενος τιμωροῖτο, ὡς συναίτιον τῆς Δίωνος ἐπιβουλῆς. περὶ δ' ἐμοῦ καὶ διῆλθε λόγος τις ἐν Συρακούσαις, ὡς τεθνεὼς εἴην ὑπὸ Διονυσίου, ὡς δὴ τούτων ἁπάντων τῶν τότε γεγονότων αἴτιος. ὁ δὲ, αἰσθανόμενος πάντας ἡμᾶς οὕτω διατεθέντας, φοβούμενος μὴ μεῖζον ἐκ τῶν φόβων γένοιτό τι, φιλοφρόνως πάντας ἀνελάμβανε· καὶ δὴ καὶ αὐτὸν ἐμὲ παρεμυθεῖτό τε καὶ θαρρεῖν διεκελεύετο, καὶ ἐδεῖτο, πάντως μένειν.

A rum atque Siculorum, virtutẽ potius quàm voluptatẽ deliciáſque ſectatus. Itaque infenſus viuebat illis qui in tyrãnicis inſtitutis degebant: atque hoc vſque ad Dionyſij mortẽ. Poſtea verò animaduertit eam ſententiam quam ipſe rectis conceperat rationibus, nõ in ſe vno ſolũ, verumetiã in aliis quibuſdã licet non multis exiſtere: in quorum numero Dionyſium iuniorem diis bene iuuantibus ſperabat fore: quod ſi accideret, & ille ipſe & cæteri Syracuſani mirificam felicitatem nanciſcerẽtur. Quapropter cenſuit me quàm celerrimè Syracuſas debere accedere, vt horum ſocium adiutorémque me adiungerem: memoria tenens quàm facilè dudũ mea cõſuetudo ipſum in cupiditatẽ vitæ pulcherrimæ atq. optimæ traduxiſſet. B Quam cupiditatem ſi in Dionyſio vt aggreſſus erat perficeret, magnam ſpem habebat abſque cædibus & ſanguine, & abſque iis quæ nunc euenerunt malis, veram viuendi rationem ac beatam vitam in vniuerſa illa regione conſtituere poſſe. Hæc Dio rectè conſiderans, Dionyſio ſuaſit, vt me vocaret: & ipſe quoque rogauit vt accedere cunctis poſthabitis feſtinarem: prius quàm vlli alij Dionyſio adhærentes, neglectis optimis vitæ inſtitutis ad alia illum deflecterent. Cohortationem inſuper precibus longam adiunxit. C Quódnam, inquit, tempus aliud iam expectamus ad agendum opportunius, quàm quod nunc nobis eſt diuina quadam fortuna conceſſum. Narrabat prẹterea magnitudinem imperij Dionyſij per Italiam atque Siciliam, eiúſque in his ipſis locis potentiam, iuuentam quoque, atque cupiditatem eius ad philoſophiæ & diſciplinæ ſtudia vehementiſſimã. Quinetiam quàm propẽſi forent eius neceſſarij atque domeſtici cùm ad eam quam ſuaderem diſciplinã vitæ recipiẽdã, tum etiam quàm in ipſo quoque Dionyſio ad hoc prouocando valerent. Itaque ſi vnquam aliàs, nunc certè maximã adeſſe ſpem eoſdem fore & philoſophos & magnarum principes ciuitatũ. D Ille igitur his me rationibus aliíſque generis eiuſdem permultis adhortabatur. Ego verò quò tandem affectus iuuenum euaſurus eſſet, formidabam. Talium enim cupiditates & veloces ſunt, & ſæpe ſibimet contrariæ feruntur. Dionem tamen tum natura grauem, tum ætate iam ſatis maturum eſſe ſciebam. Itaque cogitanti ambigentíque mihi vtrum eundum parendúmque foret, nécne, ſubiit tandem, obſequendum eſſe. Atque ſi quis vnquam ea quæ de legibus & republica cogitauerat, perficere velit, nunc fore tentandum. Quippe cùm iudicarem ſi vni duntaxat perſuaſiſſem, me bona ſufficienter omnia perfecturum. Quamobrem hac ſententia fiduciáque domo abiui: E non qua opinabantur quidam: ſed quadam ſcientiæ verecundia in primis adductus, ne quando mihi ipſi viderer verba ſolum habere: effectum verò officiúmque nullum ſponte prẹſtare: proderéque primum Dionis hoſpitalitatem amicitiámque non paruis ſubiecti periculis. Cui ſiquid aduerſi accideret, vel pelleretur à Dionyſio cæteriſque inimicis, atque profugus ad nos his verbis confugeret: O Plato, venio ad te patria pulſus: cùm neque militibus neque equitibus carerem, quorum viribus reſiſterem inimicis: ſed verbis perſuaſionéque indigerem: qua maximè ſciebam te poſſe iuuenes ad probitatem iuſtitiámque exhortando in amicitiam neceſſitudinémque deuincire. F Quarum defectu rerum, modò per te factum eſt, vt ego Syracuſis expulſus huc acceſſerim. Et mea quidem fortuna abs te deſerta minus tibi vituperationis affert. At verò ipſa philoſophia, quam ſemper laudas, quámue apud alios carere honore conquereris, nónne abs te nunc vnà mecum prodita eſt. Quòd ſi Megaris fuiſſem, veniſſes vtique mihi adiutor, cùm te vocaſſem: alioquin te omnium ignauiſſimum iudicauiſſes. Nunc autem ob itineris longitudinem periculúmque nauigationis atque labores, te excuſans infamiam euitare te putas: permultum certè aberit. Si inquam hæc ille diceret: quænam mihi eſſet probabilis reſponſio? Certè nulla. Quas ob res rationibus quoad fieri poteſt probabilibus atque G ipſo iure adductus acceſſi, relinquens exercitationes meas ſatis quidem honeſtas, vt ſubirem tyrannidem neque meis ſermonibus, neque mihi conuenientem. Veniens autem me liberaui, ne vel hoſpitalis Iupiter, vel philoſophica ſors accuſare me poſſet. Certè philoſophiæ dedecori fuiſſem, ſi ob mollitiẽ timiditatémque infamiæ notam ſubiiſſem. Cæterùm cùm eò veniſſem, (neque enim oportet longius euagari:) omnia apud Dionyſium ſeditionis plena offendi, atq. calumniarum in Dionẽ, quaſi tyrannidẽ affectaret. Defendi igitur quantũ valui: ſed H parum potui. Quarto enim fere menſe poſt aduentum meum Dionyſius accuſans Dionẽ quaſi tyrannidi inſidiaretur, in paruum coniecit nauigium ac turpiter expulit. Amici verò Dionis, quot eramus, cuncti formidabamus, ne fortè aliquem noſtrum Dionyſius quaſi ſocium illius criminis ſupplicio afficeret. Rumor autẽ exortus eſt Syracuſis, me occiſum eſſe à Dionyſio quaſi omniũ quẹ tũc acciderint, autorẽ. At ille ſentiẽsnos omnes ſic affectos, veritus ne ex metu noſtro aliq̃d forſan accideret graui⁹, benignè admodũ omnes recepit. Me certè ipſũ cõſolat⁹ bonã habere ſpẽ iuſſit, atq. vt ꝑmanerẽ omnino rogauit.

Erat enim ſibi in fuga quidem mea nihil honeſti: ſed in permanendo. Atque idcirco precari me maximè ſimulabat. preces autem tyrannorum neceſſitati permixtas eſſe non ignoramus. Cùm verò ne abirem machinaretur, collocauit in arce: atque his locis habitare voluit, vnde nullus poſthac nauta nō modò prohibente illo, ſed niſi iubente atque mittente foret abducturus: neque quiſquam ſiue mercator ſiue alicuius oræ maritimæ præfectus, me ſolum exeuntem conſpexiſſet, qui non me captum ad Dionyſium repentè reduceret: præſertim cùm iam contrà quàm prius vulgatum eſſet, Dionyſium rurſus Platonem vehementer complecti. Et quodammodo ita erat. Neque enim tacendum eſt verum. Complectebatur ille quidem in dies me magis atque magis, & gaudebat moribus noſtris atque conſuetudine. Cupiebátque à me laudari magis quàm Dionem & amicū longè magis exiſtimari. Et ad id quidē maximè contēdebat. Rationem verò qua id optimè fuiſſet factum, ſi modò id fieri potuiſſet, neglexit. Hæc enim fuerat, vt mihi videlicet in audiendis addiſcendíſque philoſophię rationibus liberius adhæreret, mecúmque conueniret. At verò ad hoc ille diffidentior erat: timens ne quemadmodum aſſerebāt calumniatores, ſi rationibus illis implicaretur, Dio, quæ cupiebat, iam eſſet omnia conſecutus. Ego autem omnia pertuli, in eadem ſententia perſeuerans, qua ab initio profectus eram: tentans ſi quo pacto fieri poſſet, vt in cupiditatem vitæ philoſophicæ perueniret. At ille contrà nitens me vicit. Et primum quidem tempus meæ profectionis in Siciliam, actionúmq. illic mearum per hęc omnia traductum eſt: poſteris verò tēporibus in Siciliam iterum ſum reuerſus: quò me omni ſtudio Dionyſius reuocabat. Quam verò ob cauſā rurſus acceſſerim, quídve illic egerim, neque id quidem abſque ratione, tunc demum vobis referam cùm vobis quid potiſſimum rebus ſic ſe habētibus agendum ſit, conſuluero. Referam inquam eorum gratia qui interrogant quónam conſilio ſecundo redierim. Sed ne quæ acceſſoria ſunt pręcipuis anteponātur, ad conſiliū iam deuenio. Reor equidem hominem conſulentem ægroto & circa victum intemperato, in primis hoc ſuadere debere, vt modū viuēdi mutet: ac ſi ægrotus in hoc obediat, tunc alia iam illi ad medelam conferre. Ac ſi parere nolit, tunc conſulētem ipſum virum putabo & medicum ſi eum omiſerit: quòd ſi conſulendo vlterius perſeuerauerit, cōtrà putabo ignauum ſcilicetatq. artis expertem. Idem quoque de ciuitate, ſiue vnus eā gubernet, ſiue plures, exiſtimo. Si enim probabili quadā ratione rectáque via incedenti, populo vtile aliquid conſulatur, id quidem agere, ſapientis officium arbitror. Sin autem penitus à ciuili ratione deſciſcat, neque veſtigia quidem eius ſequi velint, dicántque conſultori: præſtare vt rempublicam omittat, neque quicquam in ea commoueat, vtpote ſi commouerit periturо: voluptatibus autem libidinibúſque ipſorum indulgeat: atque ea ratione conſulat, qua facilimè ſemper celeritérque ſatis eorum voluptatibus fiat: equidem eum qui in eiuſmodi gubernatione perſteterit, nequaquam virum putabo: ſed eum potius qui prorſus omiſerit. In hac ergo ſententia conſtitutus, quoties aliquis me de rebus grauioribus conſulit, ſiue ad diuitias, ſiue ad corporis vel animi purgationem pertineant, ſi quotidiana illius vita modum aliquem ſeruare poſſe videatur, vel ſaltem conſulenti mihi videatur obtemperaturus, libenter conſulo, neque prius deſino quàm initium pro viribus ad finem vſque perduxerim. Si autem aut omnino non petat à me conſilium: aut qui petit, manifeſtè appareat conſulenti mihi nullo modo obtemperaturus: vltro quidem non accedo ad conſultandum: per vim verò, ne ſi meus quidem ſit filius. Seruo tamen etiam inuito conſulerem, ac vi adhibita compellerem. At patrem vel matrem per vim cogere nefas eſſe arbitror, niſi propter morbum mente alienatos. Quòd ſi ſuo quodam more viuant, qui mihi nequaquam probetur, neque infenſus aduerſarer fruſtra monendo, neque rurſus blandiendo eorum cupiditatibus aſſentarer ea porrigens, quibus ego ſi indulgerem, viuere nollem. Hac eadem mente circa patriam vir prudens eſſe debet: vt ita reprehendat ciuitatis errores, ſi neque fruſtrà ſit reprehenſurus, neque ob reprehenſionis ſtudium periturus, vim autem patriæ per reipublicæ mutationem afferet nunquam, quando abſque expulſione & cæde ciuium emendari non poſſit. Sed quietem aget, votóque precabitur optima & ſibi & patriæ. Hoc igitur pacto ego vobis conſulerem. Conſulebam ſimiliter Dionyſio vnà cum Dione: eà videlicet ratione quotidie viuere, qua ſuipſius compos maximè redderetur: amicóſque & familiares fidos haberet: ne idem ſibi quod & patri accideret. Qui cùm multas in Sicilia magnáſque vrbes ſuſcepiſſet, quondam à Barbaris deuaſtatas, eáſque reſtituiſſet: non potuit in ſingulis illarum gubernatores rerūpublicarū conſtituere fidos, neq; ex domeſticis ſuis neque ex aliis vndecunque comparatis, neq. ex fratribus ſuis quos ipſe à pueris educauerat: ſed tū ex priuatis hominibus magiſtratus, tū ex pauperibus admodū diuites fecit. Horum tamen nullū fidū ſibi gubernationis ſociū potuit adhibere, vel ſuadēdo, vel docēdo, ſiue largiēdo, ſiue in neceſſitudinē recipiēdo: ſep-

A ἐγίγνετο γάρ οἱ τὸ μὲν ἐμὲ φυγεῖν ἀπ' αὐτοῦ, καλὸν οὐδέν· τὸ δὲ μένειν. διὸ δὴ καὶ σφόδρα προσεποιεῖτο δεῖσθαι. τὰς δὲ τῶν τυράννων δεήσεις ἴσμεν, ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν. ὃ δὴ μηχανώμενος διεκώλυε μου τὸν ἔκπλουν, εἰς ἀκρόπολιν ἀγαγὼν καὶ κατοικίσας ὅθεν οὐδ' ἂν εἷς ἐπί με ναύκληρος μὴ ὅτι κωλύοντος ἐξήγαγε Διονυσίου, ἀλλ' οὐδ' εἰ μὴ πέμπων αὐτὸς τὸν κελεύοντα ἐξαγαγεῖν ἐπέστελλεν, οὔτ' ἂν ἔμπορος, οὔτε τῶν ἐν ταῖς τῆς χώρας ἐξόδοις ἀρχόντων οὐδ' ἂν εἷς περιεῖδέ με μόνον ἐκπορευόμενον, ὃς οὐκ ἂν συλλαβὼν εὐθέως παρὰ Διονύσιον πάλιν ἀπήγαγεν· ἄλλως τε καὶ διηγγελμένον ἤδη ποτὲ τοὐναντίον ἢ τὸ πρότερον πάλιν, ὡς Πλάτωνα Διονύσιος θαυμαστῶς ὡς ἀσπάζεται. τὸ δ'
B εἶχε δὴ πῶς (τὸ γὰρ ἀληθὲς δεῖ φράζειν) ἠσπάζετο μὲν αἰεὶ προϊόντος τοῦ χρόνου μᾶλλον, κατὰ τὴν τοῦ τρόπου τε καὶ ἤθους συνουσίαν. ἑαυτὸν δὲ ἐπαινεῖν μᾶλλον ἢ Δίωνα ἐβούλετό με, καὶ φίλον ἡγεῖσθαι διαφερόντως μᾶλλον ἢ 'κεῖνον· καὶ θαυμαστῶς ἐφιλονείκει πρὸς τὸ τοιοῦτον· ᾗ δ' ἂν οὕτως ἐγένετο (εἴπερ ἐγίγνετο) κάλλιστα, ὤκνει, ὡς δὴ μανθάνων καὶ ἀκούων τῶν περὶ φιλοσοφίαν λόγων οἰκειοῦσθαι, καὶ ἐμοὶ συγγίγνεσθαι· φοβούμενος τοὺς τῶν διαβαλλόντων λόγους, μή πῃ παραποδισθείη, καὶ Δίων δὴ πάντα εἴη διαπεπραγμένος. ἐγὼ δὲ πάντα ὑπέμενον, τὴν πρώτην διάνοιαν φυλάττων ᾗπερ ἀφικόμην, εἴ πως εἰς ἐπιθυμίαν ἔλθοι τῆς φιλοσόφου ζωῆς. ὁ δ' ἐνίκησεν ἀντιτείνων. καὶ ὁ πρῶτος δὴ χρόνος τῆς εἰς Σι-
C κελίαν ἐμῆς ἐπιδημήσεώς τε καὶ διατριβῆς διὰ πάντα ταῦτα ξυνέβη γενόμενος. μετὰ δὲ τοῦτο ἀπεδήμησά τε, καὶ πάλιν ἀφικόμην, πάσῃ σπουδῇ μεταπεμπομένου Διονυσίου. ὧν δὲ ἕνεκα καὶ ὅσα ἔπραξα, ὡς εἰκότα τε καὶ δίκαια, ὑμῖν πρῶτον μὲν ξυμβουλεύσας ἃ χρὴ ποιεῖν ἐκ τῶν νῦν γεγονότων, ὕστερον τὰ περὶ ταῦτα διέξειμι, τῶν ἐπανερωτώντων ἕνεκα τί δὴ βουλόμενος ἦλθον τὸ δεύτερον· ἵνα μὴ τὰ πάρεργα ὡς ἔργα μοι ξυμβαίνῃ λεγόμενα. λέγω δὴ τάδε· ἐγὼ τὸν συμβουλεύοντα ἀνδρὶ κάμνοντι, καὶ δίαιταν διαιτωμένῳ μοχθηρὰν, πρὸς ὑγίειαν ἆρ' ὅτι χρὴ πρῶτον μὲν αὐτοῦ μεταβάλλειν τὸν βίον, καὶ ἐθέλοντι μὲν πείθεσθαι καὶ τἄλλα ἤδη παραινεῖν· μὴ ἐθέλοντι δὲ, φεύγοντα ἀπὸ τῆς τοῦ τοιούτου ξυμβουλῆς, ἄνδρα τε ἡγοί-
D μην ἂν καὶ ἰατρικόν· τὸν δὲ ὑπομένοντα, τοὐναντίον, ἄνανδρόν τε καὶ ἄτεχνον. ταὐτὸν δὴ καὶ πόλει, εἴτε αὐτῆς εἷς εἴη κύριος, εἴτε καὶ πλείους, εἰ μὲν κατὰ τρόπον ὀρθῇ πορευομένης ὁδῷ τῆς πολιτείας ξυμβουλεύοιτό τι τῶν προσφόρων, νοῦν ἔχοντος τὸ τοῖς τοιούτοις ξυμβουλεύειν· τοῖς δ' ἔξω τοπαράπαν βαίνουσι τῆς ὀρθῆς πολιτείας, καὶ μηδαμῇ ἐθέλουσιν αὐτῆς εἰς ἴχνος ἰέναι, προαγορεύουσι δὲ τῷ ξυμβούλῳ, τὴν μὲν πολιτείαν ἐᾶν καὶ μὴ κινεῖν, ὡς ἀποθανουμένῳ ἐὰν κινῇ· ταῖς δὲ βουλήσεσι καὶ ἐπιθυμίαις αὐτῶν ὑπηρετοῦντα, ξυμβουλεύειν κελεύουσι τίνα τρόπον γίγνοιτ' ἂν ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον· τὸν μὲν ὑπομένοντα ξυμβουλὰς τοιαύτας, ἡγοίμην ἄνανδρον, τὸν δ' οὐχ ὑπομένοντα, ἄνδρα. ταύ-
E την δὴ τὴν διάνοιαν ἐγὼ κεκτημένος, ὅταν τίς μοι ξυμβουλεύηται περί τινος τῶν μεγίστων περὶ τὸν αὑτοῦ βίον, οἷον περὶ χρημάτων κτήσεως, ἢ περὶ σώματος ἢ περὶ ψυχῆς ἐπιμελείας, ἂν μέν μοι τὸ καθ' ἡμέραν ἔν τινι τρόπῳ δοκῇ ζῆν, ἢ συμβουλεύοντος ἂν ἐθέλειν πείθεσθαι, περὶ ὧν ἀνακοινοῦται, προθύμως συμβουλεύω, καὶ οὐκ ἀφοσιωσάμενος μόνον ἐπαυσάμην· ἐὰν δὲ μὴ ξυμβουλεύηταί μοι τοπαράπαν, ἢ συμβουλεύοντι δῆλος ᾖ μηδαμῇ πεισόμενος, αὐτόκλητος ἐπὶ τὸν τοιοῦτον οὐκ ἔρχομαι συμβουλεύσων· βιασόμενος δὲ, οὐδ' ἂν υἱὸς ᾖ μου. δούλῳ δὲ ξυμβουλεύσαιμ' ἂν, καὶ μὴ ἐθέλοντά γε προσβιαζοίμην· πατέρα δὲ ἢ μητέρα οὐχ ὅσιον ἡγοῦμαι προσβιάζεσθαι, μὴ νόσῳ παραφροσύνης ἐχομένους.
F ἐὰν δέ τινα καθεστῶτα ζῶσι βίον, ἑαυτοῖς ἀρέσκοντα, ἐμοὶ δὲ μὴ, μήτε ἀπεχθάνεσθαι μάτην νουθετοῦντα, μήτε δὴ κολακεύοντά γε, ὑπηρετεῖν αὐτοῖς, πληρώσεις ἐπιθυμιῶν ἐκπορίζοντα, ἃς αὐτὸς ἀσπαζόμενος οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ζῆν. ταὐτὸν δὲ καὶ περὶ πόλεως αὑτοῦ διανοούμενον χρὴ ζῆν τὸν ἔμφρονα· λέγειν μὲν, εἰ μὴ καλῶς αὐτῷ φαίνοιτο πολιτεύεσθαι, εἰ μέλλοι μήτε ματαίως ἐρεῖν, μήτε ἀποθανεῖσθαι λέγων· βίαν δὲ πατρίδι πολιτείας μεταβολῆς μὴ προσφέρειν (ὅταν ἄνευ φυγῶν καὶ σφαγῆς ἀνδρῶν μὴ δυνατὸν ᾖ γίγνεσθαι τὴν ἀρίστην) ἡσυχίαν δὲ ἄγοντα, εὔχεσθαι τὰ ἀγαθὰ αὐτῷ τε καὶ τῇ πόλει. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν τρόπον ἐγὼ ὑμῖν τ' ἂν ξυμβουλεύοιμι· ξυνεβούλευον δὲ καὶ Διονυσίῳ μετὰ Δίω-
G νος ζῆν μέντοι τὸ καθ' ἡμέραν πρῶτον, εἴ πως ἐγκρατὴς αὐτὸς αὑτοῦ ὅτι μάλιστα ἔσεσθαι μέλλοι, καὶ πιστοὺς φίλους τε καὶ ἑταίρους κτήσεσθαι· ὅπως μὴ πάθοι ἅπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ· ὃς παραλαβὼν Σικελίας πολλὰς καὶ μεγάλας πόλεις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐκπεπορθημένας, οὐχ οἷός τ' ἦν, κατοικίσας, πολιτείας ἐν ἑκάσταις καταστήσασθαι πιστὰς ἑταίρων ἀνδρῶν, οὔτε ἄλλων δήπουθεν ὀθνείων, οὔτε ἀδελφῶν, οὓς ἔθρεψέ τε αὐτὸς νεωτέρους ὄντας, ἔκ τε ἰδιωτῶν ἄρχοντας καὶ ἐκ πενήτων πλουσίους ἐπεποιήκει διαφερόντως. τούτων κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς οὐδένα οἷός τ' ἦν πειθοῖ καὶ διδαχῇ καὶ εὐεργεσίαις καὶ ξυγγενείαις ἀπεργασάμενος ποιήσασθαι· Δαρείου δὲ ἑπταπλασίως φαυλότερος ἐγέ-

γέτο, ὃς οὐκ ἀδελφοῖς πιστεύσας, οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ τραφεῖσι, κοινωνοῖς δὲ μόνον τῆς τοῦ Μήδου τε καὶ εὐνούχου χειρώσεως, διένειμέ τε μέρη μείζω ἑκάστου Σικελίας πάσης ἑπτά, καὶ πιστοῖς ἐχρήσατο τοῖς κοινωνοῖς, καὶ οὐκ ἐπιτιθεμένοις οὔτε αὐτῷ, οὔτε ἀλλήλοις. ἔδειξέ τε παράδειγμα, οἷον χρὴ τὸν νομοθέτην καὶ βασιλέα τὸν ἀγαθὸν γίγνεσθαι. νόμους γὰρ κατασκευάσας, ἔτι καὶ νῦν διασέσωκε τὴν Περσῶν ἀρχήν. ἔτι δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς τούτοις, οὐκ αὐτοὶ κατοικίσαντες πολλὰς τῶν Ἑλληνίδων πόλεις, ὑπὸ βαρβάρων ἐμβεβλημένας, ἀλλ' οἰκουμένας παραλαβόντες, ὅμως ἑβδομήκοντα ἔτη διεφύλαξαν τὴν ἀρχήν, ἄνδρας φίλους ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάσταις κεκτημένοι. Διονύσιος δέ, εἰς μίαν πόλιν ἀθροίσας πᾶσαν Σικελίαν ὑπὸ σοφίας, πιστεύων οὐδενί, μόγις ἐσώθη. πένης γὰρ ἦν ἀνδρῶν φίλων καὶ πιστῶν· οὗ μεῖζον σημεῖον εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν οὐκ ἔστιν οὐδέν, τοῦ ἔρημον, ἢ μή, τοιούτων ἀνδρῶν εἶναι. ἃ δὴ καὶ Διονυσίῳ ξυνεβουλεύομεν ἐγὼ καὶ Δίων, ἐπειδὴ τὰ παρὰ πατρὸς αὐτῷ ξυνεβεβήκει οὕτως ἀνομιλήτῳ μὲν παιδείας, ἀνομιλήτῳ δὲ συνουσιῶν τῶν προσηκουσῶν γεγονέναι, πρῶτον ἐπὶ ταῦτα ὁρμήσαντα, φίλους ἄλλους αὑτῷ τῶν οἰκείων ἅμα καὶ ἡλικιωτῶν καὶ συμφώνους πρὸς ἀρετὴν κτήσασθαι, μάλιστα δ' αὐτὸν αὑτῷ. τούτου γὰρ αὐτὸν θαυμαστῶς ἐνδεᾶ γεγονέναι λέγοντες, οὐκ ἐναργῶς οὕτως (οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλές) αἰνιττόμενοι δὲ καὶ διαμαχόμενοι τοῖς λόγοις· ὡς οὕτω μὲν πᾶς ἀνὴρ αὑτόν τε καὶ ἐκείνους ὧν ἂν ἡγεμὼν γίγνηται σώσει· μὴ ταύτῃ δὲ τραπόμενος, τἀναντία πάντα ἀποτελεῖ. πορευθεὶς δὲ ὡς λέγομεν, καὶ ἑαυτὸν ἔμφρονά τε καὶ σώφρονα ἀπεργασάμενος, εἰ τὰς ἐξηρημωμένας Σικελίας πόλεις κατοικίσειε, νόμοις τε ξυνδήσειε καὶ πολιτείαις, ὥστε αὑτῷ τε οἰκείας καὶ ἀλλήλαις εἶναι πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων βοηθείας, οὐ διπλασίαν τὴν πατρῴαν ἀρχὴν μόνον ποιήσοι, πολλαπλασίαν δὲ ὄντως. ἕτοιμον γὰρ εἶναι, τούτων γενομένων, πολὺ μᾶλλον δουλώσασθαι Καρχηδονίους τῆς ἐπὶ Γέλωνος αὐτοῖς γενομένης δουλείας· ἀλλ' οὐχ ὥσπερ νῦν τοὐναντίον ὁ πατὴρ αὐτοῦ φόρον ἐτάξατο φέρειν τοῖς βαρβάροις. ταῦτα ἦν τὰ λεγόμενα καὶ παρακελευόμενα ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐπιβουλευόντων Διονυσίῳ, ὡς πολλαχόθεν ἐχώρουν οἱ τοιοῦτοι λόγοι· οἳ δὴ καὶ κρατήσαντες παρὰ Διονυσίῳ, ἐξέβαλον μὲν Δίωνα, ἡμᾶς δ' εἰς φόβον κατέβαλον. ἵνα δ' ἐκπεράνωμεν οὐκ ὀλίγα πράγματα τὰ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἐλθὼν ἐκ Πελοποννήσου καὶ Ἀθηνῶν Δίων, ἔργῳ τὸν Διονύσιον ἐνουθέτησεν. ἐπειδὴ οὖν ἠλευθέρωσέ τε καὶ ἀπέδωκεν αὐτοῖς δὶς τὴν πόλιν, ταὐτὸν πρὸς Δίωνα Συρακούσιοι τότε ἔπαθον, ὅπερ καὶ Διονύσιος, ὅτε αὐτὸν ἐπεχείρει παιδεύσας, καὶ θρεψάμενος βασιλέα τῆς ἀρχῆς ἄξιον, οὕτω κοινωνεῖν αὐτῷ τοῦ βίου παντός. ὁ δὲ ἐπίστευε τοῖς διαβάλλουσι, καὶ λέγουσιν ὡς ἐπιβουλεύων τῇ τυραννίδι Δίων, πράττοι πάντα ὅσα ἔπραττεν ἐν τῷ τότε χρόνῳ, ἵνα ὁ μὲν παιδείᾳ δὴ τὸν νοῦν κηληθεὶς ἀμελοῖ τῆς ἀρχῆς, ἐπιτρέψας ἐκείνῳ· ὁ δὲ σφετερίσαιτο, καὶ Διονύσιον ἐκβάλοι ἐκ τῆς ἀρχῆς δόλῳ. ταῦτα τότε ἐνίκησε καὶ τὸ δεύτερον ἐν Συρακουσίοις λεγόμενα, καὶ μάλα ἀτόπῳ τε καὶ αἰσχρᾷ νίκῃ τοῖς τῆς νίκης αἰτίοις. οἷον γὰρ γέγονεν, ἀκοῦσαι χρὴ τοὺς ἐμὲ παρακαλοῦντας πρὸς τὰ νῦν πράγματα. ἦλθον Ἀθηναῖος ἀνὴρ ἐγώ, ἑταῖρος Δίωνος, σύμμαχος αὐτῷ, πρὸς τὸν τύραννον, ὅπως ἀντὶ πολέμου φιλίαν ποιήσαιμι. διαμαχόμενος δὲ τοῖς διαβάλλουσιν, ἡττήθην. πείθοντος δὲ Διονυσίου τιμαῖς καὶ χρήμασι, γενέσθαι μετ' αὐτοῦ ἐμὲ μάρτυρά τε καὶ φίλον, πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐκβολῆς τῆς Δίωνος αὐτῷ γίγνεσθαι, τούτων δὴ τὸ πᾶν διήμαρτεν. ὕστερον δὲ δὴ κατιὼν οἴκαδε Δίων, ἀδελφὼ δύο προσλαμβάνει Ἀθήνηθεν, οὐκ ἐκ φιλοσοφίας γεγονότε φίλω, ἀλλ' ἐκ τῆς περιτρεχούσης ἑταιρείας ταύτης τῆς τῶν πλείστων φίλων, ἣν ἐκ τοῦ ξενίζειν τε καὶ μυεῖν καὶ ἐποπτεύειν πραγματεύονται. καὶ δὴ καὶ τούτω τὼ ξυγκαταγαγόντε αὐτὸν φίλω, ἐκ τούτων τε καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὴν κάθοδον ὑπηρεσίας ἐγενέσθην ἑταίρω. ἐλθόντες δὲ εἰς Σικελίαν, ἐπειδὴ Δίωνα ᾔσθοντο διαβεβλημένον εἰς τοὺς ἐλευθερωθέντας ὑπ' αὐτοῦ Σικελιώτας, ὡς ἐπιβουλεύοντα γενέσθαι τύραννον, οὐ μόνον τὸν ἑταῖρον καὶ ξένον προὔδοσαν, ἀλλ' οἷον τοῦ φόνου αὐτόχειρες ἐγένοντο, ὅπλα ἔχοντες ἐν ταῖς χερσίν, αὐτοὶ τοῖς φονεῦσι παρεστῶτες ἐπίκουροι. καὶ τὸ μὲν αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον οὔτε παρίεμαι ἔγωγε, οὔτε τι λέγω. πολλοῖς γὰρ καὶ ἄλλοις ὑμνεῖν ταῦτα ἐπιμελές, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα μελήσει χρόνον. τὸ δὲ Ἀθηναίων πέρι λεγόμενον, ὡς αἰσχύνην οὗτοι περιέθεσαν τῇ πόλει, ἐξαιροῦμαι. φημὶ γὰρ κἀκεῖνον Ἀθηναῖον εἶναι, ὃς οὐ προὔδωκε τὸν αὐτὸν τοῦτον, ἐξὸν χρήματα καὶ ἄλλας τιμὰς πολλὰς λαμβάνειν. οὐ γὰρ διὰ βαναύσου φιλότητος ἐγεγόνει φίλος, διὰ δὲ ἐλευθέρας παιδείας κοινωνίαν, ᾗ μόνῃ χρὴ πιστεύειν τὸν νοῦν κεκτημένον, μᾶλλον ἢ συγγενείᾳ ψυχῶν καὶ σωμάτων. ὥστε οὐκ ἀξίω ὀνείδους γεγόνατον τῇ πόλει, τὼ Δίωνα ἀποκτείναντε, ὡς ἐλλογίμω πώποτε ἄνδρε γενομένω. ταῦτα εἴρηται

A ties deterior Dario: qui neq. fratribus confidens, neq. his qui ſub eo educati fuerãt, ſed ſociis duntaxat Midæ, eunuchíque, imperij partes diuiſit ſeptem, ſingulas maiores tota Sicilia: aſſignauitque ſingulis. Atque eos fidos nactus eſt regni ſocios, neque vel ſibi vel inuicem inſidiantes. Præterea exemplũ dedit, qualem oportet ſeipſum legumlatorem regémq; bonum præſtare, quippe cùm leges tulerit, quibus adhuc Perſarum ſeruatur imperium. Accedit ad hæc, quòd Athenienſes cùm multas Græcorum vrbes non à ſe quidem, ſed ab aliis conſtitutas, deinde occupatas à Barbaris in poteſtatẽ ſuam recepiſſent, annos ſeptuaginta in ea tenuerunt imperiũ, vtpote qui B amicos ſibi in ſingulis ciuitatibus comparauerant. Dionyſius autem cùm in vrbem vnam vniuerſam Siciliam congregaſſet, ob ſapientiam nulli cõfidens ægrè ſeruatus eſt. Carebat enim amicis fidíſque hominibus: quo nullũ maius eſt argumentum, vel improbitatis ſi deſint, vel probitatis ſi adſint. Hæc igitur Dionyſio ego ac Dio cõſulebamus poſtquàm paternæ res ſic ſe habuiſſent, quòd neque eruditorum virorum familiaritates, neque decentes haberet conſuetudines. Admonebamúſque vt animum ad hæc intendens, in primis amicos ſibi alios ex domeſticis & æqualibus compararet, ad virtutémque C concordes. Maximè verò vt ſeipſum ſibi conſentientem conſtantémque præſtaret, hujus enim rei defectum apud eum eſſe quàm maximum, oſtendebamus, non apertis quidem nunc verbis, neque enim tutum fuiſſet: ſed ratione quadam latentiore idem tamen ſignificante, docentes ita demum vnumquenque hominũ tam ſe quàm illos quibus imperat poſſe ſeruare, ſi hæc obſeruauerit: ſinautem contrà ſe geſſerit, contrà prorſus accidere. Quòd ſi ita vt dicebamus ſe cõpararet, ſéque ipſum prudentẽ temperatúmque præſtaret: ſi rurſus deuaſtatas vrbes Siciliæ reſtitueret, ac legibus inſtitutíſque ad rempublicã pertinẽtibus eas muniret, vt & ſibi beneuolę, & inter ſe inuicem contra vim Barbarorum auxilio forent, non dupli- D caret modò regnum paternum, verũetiam multiplicaret. Fore quidem ſi ita ſe gereret, vt Carthaginiẽſes multò magis faciliuſque ſuæ poteſtati ſubiicerẽtur, quàm Geloni ſubditi fuiſſent: contrà, quàm patri accidit ſuo. ille enim pendere tributum Barbaris coactus fuerat. Hæc erant quæ dicebamus præcipiebamúſq; Dionyſio, nos videlicet inſidiantes ſibi, vt multi diuulgauerant. qui & cùm nos apud Dionyſium ſuperauiſſent, Dionem quidem expulerunt, nos autem in formidinem coniecerunt. Verùm vt non pauca paucis comprehendamus, Dio profectus ex Pelopõneſo atque Athenis, rebus iam ipſis Dionyſium commonefecit. Cùm ergo liberaſſet ciuitatẽ Dio: E eámq; iam bis ciuibus reddidiſſet, eodem pacto affecti fuerũt aduerſus Dionem Syracuſani, quo & antea Dionyſius. Nam olim Dionyſium Dio educare atque erudire contẽderat, quò eum regem regno redderet dignum: talémque ſe illi per omnem vitam præſtare ſtatuerat. Obtrectatores autem calũniatoréſque Dionyſio perſuaſerunt, Dionem quaſi tyrannidi inſidiantem in eo tẽpore hæc omnia machinari: vt mens Dionyſij diſciplinæ ſtudiis irretita, dominationẽ negligeret, eámque Dioni totã relinqueret. Dio verò gubernationem dolo vſurpans, illũ expelleret. Quemadmodum verò tunc apud Dionyſium, ita poſtea inter Syracuſanos hæc eadem dicta iactáque F peruicerunt, infami prorſus turpíque victoria his ipſis qui vicerant. Sed quale id fuerit, audire vos oportet, qui me ad res nunc veſtras cõponendas vocatis. Veni ergo Athenienſis homo Dionis amicus atque adiutor eius aduerſus tyrannum, vt pro bello amicitiam facerem: at pugnans contra calumniatores, ſuperatus ſum. Cùm verò Dionyſius conaretur nõ verbis ſolùm, ſed pecuniis etiam & honoribus me ſibi conciliare atque detinere, vt mea cum ipſo familiaritas teſtimonio foret Dionem non iniuria expulſum fuiſſe: nihil apud me hac in re tanto ſuo conatu conſequi potuit. Poſteris verò temporibus Dio rediens domum, fratres duos Athenienſes ſecum duxit: G non ex philoſophia ſic amicos, ſed ex hac cõmuni vulgaríque familiaritate, quæ hoſpitalitate quadam & frequenti inter ſacra ſpectaculáque cõſuetudine, amicitiam contrahere cõſueuit. Similiter illi tũ ex his quæ dixi, tum quia redeũti obſequia præſtiterunt, amicitiã cum Dione conflauerant. Hi ergo cùm in Siciliam profecti eſſent, intelligerẽtq; calũnias inter illos ipſos qui ab ipſo liberati erant, in Dionem cõiectas, quaſi tyrannidem affectaret, non prodiderunt modò amicum & hoſpitem, ſed ferè propriis manibus, ipſi percuſſores fuerũt. Arma enim tenẽtes interfectoribus palàm auxiliati ſunt. Et facinoris quidem illius turpitudinem impietatémque neque prætereo equidem neque enarro. Multi enim hæc diligentius celebrant ac in poſterum celebrabunt. Sed aduerſus infamiam ciuitatis noſtræ reſpondeo. Nam ſi Athenienſes fuerũt illi qui prodiderunt: ille quoque Athenienſis fuit, qui neque pecuniarum neque honorum pollicitatione, vt proderet illum adduci vnquam potuit. Non enim per vulgarẽ mercenariámq; beneuolentiam factus erat amicus: ſed per liberalis diſciplinæ cõmunionẽ. Cui certè vni, qui ſapit, plus adhibet fidei, quàm vlli & animorum coniunctioni & corporum cõſanguinitati. Itaq; nõ tanti æſtimandi ſunt illi, vt dedecus ciuitati ob Dionis cædem afferre potuerint: quaſi alicuius pretij vnquã fuerint. Hæc dicta ſunt

omnia, quæ Dionis amicis propinquiſq; conſuleretur. Conſulo autem præterea & tertiò vobis quoque iam tertiis idẽ prorſus eadémque ratione: ne Sicilia, néve ciuitas vlla aliquibus hominibus, ſed legibus duntaxat ſubiiciatur, vt noſtra fert ſententia. neq; enim dominantibus ipſis, neq; ſeruientibus id vtile eſt, neq; eorum filiis aut natis natorũ: ſed pernicioſorum omnino hominũ eſt id aggredi. Anguſti verò & illiberalis animi eſt eiuſmodi lucra præripere: nihil vel in præſens vel in futurũ tempus bonorum iuſtorúmq; vel diuinorum humanorúmve intelligentis. Hæc ergo Dioni primùm perſuadere conatus ſum: deinde Dionyſio: tertiò verò nunc vobis. Ergo pareatis mihi Iouis tertij ſeruatoris gratia. Præterea Dionyſij Dioníſque exitum animaduertite. Dionyſius quidem non obtemperans conſiliis meis, viuit etiã nunc non honeſtè: Dio verò cùm obtemperauiſſet, honeſtè interiit. Etenim viro qui præclariſſima ſibi patriæque affectat, nihil vnquã niſi rectum & honeſtum poteſt accidere. Nec verò quiſquã noſtrûm natus eſt immortalis: neque ſi cui id contigerit, eſſet is propterea felix, vt vulgò videtur. Rebus quidem carentibus anima nihil eſt bonũ eſt vel malũ exiſtimatione dignũ: ſed vnicuiq; animæ id accidet, aut dũ eſt cũ corpore aut à corpore ſeparatæ. Credendũ eſt reuera ſemper antiquis ſacriſq; verbis: quæ nobis nunciant immortalẽ eſſe animam, iudicéſque habere, ſuppliciáque pati maxima: poſtquàm à corpore fuerit ſeparata. Quamobrem minus malum exiſtimandum eſt, perpeti grauiſſimas iniurias à delinquentibus illatas, quàm inferre. Quæ quidẽ homo cumulandæ pecuniæ deditus, & hebeti ingenio non audit, ac ſi audiuerit, quaſi ſuo iudicio deridenda cõtemnit: atque impudenter rapit vndique quicquid exiſtimat ſibi veluti beſtiæ, voluptates ventris ſuppeditaturum, oblectationémque veneream: ſeruilem certè atque ingratam & abſurdam, nec veræ voluptatis nomine dignam: & quaſi cæcus non cernit ſe fruſtra contendere inexplebilem explere concupiſcentiam. Neque rurſus cernit quantũ ſit impietas malum, quibúſque inſit rebus ſemper iniuſtitiæ mixta. Quam quidem neceſſe eſt animam quæ perpetrauerit iniuſta, ſecum habere, & dum per terram reuoluitur inter homines, & dum ſub terram paſſim turpiter omnino atque miſerè circũfertur. Cùm igitur hæc aliáque generis eiuſdem Dioni dicerem, perſuaſi. Interfectoribus autem eius iuſtiſſimè quidem iraſcerer, eodẽ quaſi modo atque Dionyſio. vtrique enim & mihi & aliis, vt ita dixerim, omnibus damna grauiſſima intulerunt. Illi quidẽ cùm interficerẽt eum qui volebat iuſtitia vti. Hic autem cùm nullo pacto vellet iuſtè agere: in vniuerſo regno maximam potentiam obtinuit. In quo ſi philoſophia vnà cum potentia verè in idem quaſi domicilium cõcurriſſet, per omnes homines & Græcos & Barbaros elucentem verámque opinionem ſufficienter omnibus oſtendiſſet: neque ciuitatem neque hominem vnquam fore felicem, niſi & cum prudẽtia, & ſub iuſtitia vixerit, ſiue per ſe illas poſſideat, ſiue ſub ſanctorũ principum moribus ritè educetur atque erudiatur. In his quidem nocuit Dionyſius. Cætera verò ſi ad hæc comparetur, damna perexigua mihi videntur. At enim qui Dionẽ interfecit, non intellexit idem, quod Dionyſius, ſe feciſſe. Equidem certè ſcio, quantum homini de homine affirmare licet, Dionẽ ſi regni gubernacula diutius tenuiſſet, nunquã in aliam dominãdi formam fuiſſe conuerſurum, quam cùm ab initio patriam ſuam Syracuſas, expulſa ſeruitute in ſuo iure conſtituit, libertatis iam ſplendore lætiſſimam: deinde omni ſtudio ciues congruis optimíſque legibus ornaturum: præterea omnem diligentiã adhibiturum fuiſſe: quo tota inhabitaretur Sicilia, liberaretúrque à Barbaris, aliis quidem expulſis, aliis verò ſubactis facilius quàm fecerat Hieron. Cùm verò hęc per virũ iuſtum, fortem, temperatum, vel philoſophum geſta fuiſſent, eadẽ apud multos virtutis flouruiſſet opinio: quæ & ſalua re apud omnes, vt ita dixerim, homines viguiſſet, ſi Dionyſius nobis ab initio paruiſſet. Nunc autẽ ſiue quis dæmon, ſiue pernicioſus aliquis his ſeſe obiiciens, iniquitate & impietate: & quod peſſimum eſt ignoranti audacia: ex qua mala omnibus omnia & radicibus hærent, & pullulant, & in poſterum producunt fructum auctoribus ſuis amariſſimum: cuncta hæc peruertit rurſus & perdidit. Sed nunc tertio felicium auſpiciorum gratia, bona duntaxat ominemur. Conſulo igitur vobis amicis, vt Dionem imitemini: amorem illius in patriam vitæque temperantiam magis magíſque complectentes. Boníſque auſpiciis conſilia eius perficere conemini. quæ qualia fuerint, apertè quidem ex me audiſtis. At ſi quis eſt inter vos, qui Doricè nequeat viuere ſecundum patriæ inſtituta, ſequatúrque Siculum viuendi morem, & eos qui Dionem occiderunt, neque eum recipere, neque exiſtimare velitis vlla in re fidelem atque ſyncerum. Cæteros autem adhortari potius debetis ad habitationem totius Siciliæ diſponendam, legúmque paritatem: tum ex ipſa Sicilia, tum ex omni Peloponneſo: nec Athenas horrete. Sunt enim & ibi viri virtute omnium præſtantiſſimi, & qui odio habeant eorum crudelitatem, qui hoſpitum cæde ſe polluant. Verùm ſi hæc tardiora iam ſunt, vrgéntque vos quotidianæ,

A πάντα τῆς ξυμβουλῆς ἕνεκα τῶν Διωνείων φίλων καὶ συγγενῶν. συμβουλεύω δὲ δή τι πρὸς τούτοις τὴν αὐτὴν ξυμβουλὴν, καὶ λόγον τὸν αὐτὸν λέγων ἤδη τρίτον τρίτοις ὑμῖν· μὴ δουλοῦσθαι Σικελίαν ὑπ' ἀνθρώποις δεσπόταις, μηδὲ ἄλλην πόλιν ὥς γ' ἐμὸς λόγος, ἀλλ' ὑπὸ νόμοις. οὔτε γὰρ τοῖς δουλουμένοις, οὔτε τοῖς δουλωθεῖσιν ἄμεινον, αὐτοῖς, καὶ παισὶ παίδων τε ἐκγόνοις· ἀλλ' ὀλέθριος πάντως ἡ πεῖρα. σμικρὰ δὲ καὶ ἀνελεύθερα ψυχῶν ἤθη τὰ τοιαῦτα ἁρπάζειν κέρδη φιλεῖ, οὐδὲν τῶν εἰς τὸν ἔπειτα καὶ εἰς τὸν παρόντα χρόνον ἀγαθῶν καὶ δικαίων εἰδότα θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων. ταῦτα πρῶτον μὲν Δίωνα ἐγὼ ἐπεχείρησα πείθειν· δεύτερον δὲ, Διονύσιον· τρίτοις δὲ, ὑμᾶς νῦν. καί μοι
B πείθεσθε, Διὸς τρίτου σωτῆρος χάριν· εἶτα εἰς Διονύσιον βλέψαντες καὶ Δίωνα. ὧν ὁ μὲν μὴ πειθόμενος ζῇ τανῦν οὐ καλῶς, ὁ δὲ πειθόμενος τέθνηκε καλῶς. τὸ γὰρ τῶν καλλίστων ἐφιέμενον αὐτῷ τε καὶ πόλει, πάσχειν ὅ, τι ἂν πάσχῃ, πᾶν ὀρθὸν καὶ καλόν. οὔτε γὰρ πέφυκεν ἀθάνατος ἡμῶν οὐδεὶς· οὔτ' εἴ τῳ ξυμβαίη, γένοιτο ἂν εὐδαίμων, ὡς δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. κακὸν γὰρ καὶ ἀγαθὸν οὐδὲν λόγου ἄξιόν ἐστι τοῖς ἀψύχοις· ἀλλ' ἢ μετὰ σώματος οὔσῃ ψυχῇ τοῦτο ξυμβήσεται ἑκάστῃ, ἢ κεχωρισμένῃ. πείθεσθαι δὲ οὕτως αἰεὶ χρὴ τοῖς παλαιοῖς τε καὶ ἱεροῖς λόγοις, οἳ δὴ μηνύουσιν ἡμῖν ἀθάνατον ψυχὴν εἶναι· δικαστάς τε ἴσχειν, καὶ τίνειν τὰς μεγίστας τιμωρίας, ὅταν τις ἀπαλλαχθῇ τοῦ σώματος. διὸ καὶ τὰ μεγάλα
C ἁμαρτήματα καὶ ἀδικήματα σμικρότερον εἶναι χρὴ νομίζειν κακὸν πάσχειν ἢ δρᾶσαι. ὧν ὁ φιλοχρήματος πένης τε ἀνὴρ τὴν ψυχὴν οὔτε ἀκούει, ἐάν τε ἀκούσῃ, καταγελῶν, ὡς οἴεται, πανταχόθεν ἀναιδῶς ἁρπάζει πᾶν ὅ, τι περ ἂν οἴηται, καθάπερ θηρίον, φαγεῖν ἢ πιεῖν, ἢ περὶ τὴν ἀνδραποδώδη καὶ ἀχάριστον, ἀφροδίσιον λεγομένην οὐκ ὀρθῶς, ἡδονὴν ἐκποριεῖν αὐτῷ τῷ μὲν ἐμπλαδής· τυφλὸς ὤν, καὶ οὐχ ὁρῶν οἷς ξυνέπεται τῶν πραγμάτων ἀνοσιουργία, κακὸν ἡλίκον αἰεὶ μετ' ἀδικήματος ἑκάστου. ἣν ἀναγκαῖον τῷ ἀδικήσαντι συνεφέλκειν ἐπί τε γῇ στρεφομένῳ καὶ ὑπὸ γῆς νοστήσαντι πορείαν ἄτιμόν τε καὶ ἀθλίαν πάντως πανταχῇ. Δίωνα δὴ ἐγὼ, λέγων ταῦτά τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἔπειθον· καὶ τοῖς ἀ-
D ποκτείνασιν ἐκεῖνον δικαιότατ' ἂν ὀργιζοίμην ἐγὼ τρόπον τινὰ ὁμοιότατα καὶ Διονυσίῳ. ἀμφότεροι γὰρ ἐμέ τε καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἅπαντας, τὰ μέγιστα ἔβλαψαν ἀνθρώπους· οἱ μὲν, τὸν βουλόμενον δικαιοσύνῃ χρῆσθαι διαφθείραντες· ὁ δὲ, οὐδὲν ἐθελήσας χρήσασθαι δικαιοσύνῃ διὰ πάσης τῆς ἀρχῆς, μεγίστην δύναμιν ἔχων, ἐν ᾗ γενομένη φιλοσοφία τε καὶ δύναμις ὄντως ἐν ταυτῷ διὰ πάντων ἀνθρώπων Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λάμψασαν ἱκανῶς δόξαν παρέστησε πᾶσι τὴν ἀληθῆ· ὡς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο εὐδαίμων οὔτε πόλις οὔτ' ἀνὴρ οὐδεὶς, ὃς ἂν μὴ μετὰ φρονήσεως ὑπὸ δικαιοσύνῃ διαγάγῃ τὸν βίον· ἤτοι ἐν αὐτῷ κεκτημένος, ἢ ὁσίων ἀνδρῶν ἀρχόντων ἐν ἤθεσι τραφείς τε καὶ παιδευθεὶς ἐνδίκως. ταῦτα μὲν Διονύσιος ἔβλαψε· τὰ δὲ ἄλλα, σμικρὰ ἂν εἴη πρὸς
E ταῦτα μοὶ βλάβη. ὁ δὲ Δίωνα ἀποκτείνας οὐκ οἶδε ταὐτὸν ἐξειργασμένος τούτῳ. Δίωνα γὰρ ἐγὼ σαφῶς οἶδα (ὡς οἷόν τε περὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπον διισχυρίζεσθαι) ὅτι τὴν ἀρχὴν εἰ κατέσχεν, ὡς οὐκ ἄν ποτε ἐπ' ἄλλο γε σχῆμα ἀρχῆς ἐτράπετο, ἢ ἐπὶ τὸ Συρακούσας μὲν πρῶτον τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτοῦ, ἐπεὶ τὴν δουλείαν αὐτῆς ἀπήλλαξε, καὶ φαιδρύνας, ἐλευθερίῳ ἐν σχήματι κατέστησε, τὸ μετὰ τοῦτ' ἂν πάσῃ μηχανῇ ἐκόσμησε νόμοις τοῖς προσήκουσί τε καὶ ἀρίστοις τοὺς πολίτας· τό, τε ἐφεξῆς τούτοις προυθυμεῖτ' ἂν πρᾶξαι πᾶσαν Σικελίαν κατοικίζειν, καὶ ἐλευθέραν ἀπὸ τῶν βαρβάρων ποιεῖν, τοὺς μὲν ἐκβάλλων, τοὺς δὲ χειρούμενος ῥᾷον Ἱέρωνος. τούτων δ' αὖ γενομένων δι' ἀνδρὸς δικαίου τε καὶ ἀν-
F δρείου καὶ σώφρονος καὶ φιλοσόφου, τὴν αὐτὴν ἀρετῆς ἂν πέρι γενέσθαι δόξαν τοῖς πολλοῖς, ἥπερ ἄν, εἰ Διονύσιος ἐπείσθη, παρὰ πᾶσιν ἄν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώποις ἀπέσωσε γενομένη. νῦν δὲ ἤ πού τις δαίμων, ἤ τις ἀλιτήριος ἐμπεσὼν ἀνομίᾳ καὶ ἀθεότητι, καὶ τὸ μέγιστον τόλμαις ἀμαθίας, ἐξ ἧς πάντα κακὰ πᾶσιν ἐρρίζωται καὶ βλαστάνει, καὶ εἰς ὕστερον ἀποτελεῖ καρπὸν τοῖς γεννήσασι πικρότατον, αὕτη πάντα τὸ δεύτερον ἀνέτρεψέ τε καὶ ἀπώλεσε. νῦν δὲ δὴ εὐφημῶμεν χάριν οἰωνοῦ τὸ τρίτον. ὅμως δὲ μιμεῖσθαι μὲν συμβουλεύω Δίωνα ὑμῖν τοῖς φίλοις τήν τε τῆς πατρίδος εὔνοιαν, καὶ τὴν τῆς τροφῆς σώφρονα δίαιταν ἐπὶ λῴοσιν· ὡς δὲ ὁρμώμενος τὰς ἐκείνου βουλήσεις πειρᾶσθαι ἀποτελεῖν· αἳ δὲ ἦσαν, ἀκηκόατε παρ' ἐμοῦ σαφῶς. τὸν δὲ μὴ δυνάμενον ὑμῶν Δωριστὶ ζῆν κατὰ τὰ πάτρια, διώ-
G κοντα δὲ τόν τε τῶν Δίωνος σφαγέων καὶ τὸν Σικελικὸν βίον, μήτε παρακαλεῖν, μήτε οἴεσθαι πιστὸν ἄν τι καὶ ὑγιὲς πρᾶξαί ποτε. τοὺς δὲ ἄλλους παρακαλεῖν ἐπὶ πάσης Σικελίας κατοικισμόν τε καὶ ἰσονομίαν, ἔκ τε αὐτῆς Σικελίας καὶ Πελοποννήσου ξυμπάσης. φοβεῖσθαι δὲ μηδὲ Ἀθήνας· εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πάντων ἀνθρώπων διαφέροντες πρὸς ἀρετὴν, ξενοφόνων τε ἀνδρῶν μισοῦντες τόλμας. εἰ δ' οὖν ταῦτα μὲν ὕστερα γένοιτ' ἄν, κατεπείγουσι δὲ ὑμᾶς αἱ τῶν στάσεων πολλαὶ καὶ παντοδαπαὶ

φυόμεναι ἑκάστης ἡμέρας διαφοραὶ, εἰδέναι μέν που χρὴ πάντα τινὰ ἄνδρα, ᾧ καὶ βραχὺ δόξης ὀρθῆς μετέδωκε θεία τις τύχη, ὡς οὐκ ἔστι παῦλα κακῶν τοῖς στασιάσασι, πρὶν ἂν οἱ κρατήσαντες, μάχαις καὶ ἐκβολαῖς ἀνθρώπων καὶ σφαγαῖς μνησικακοῦντες καὶ ἐπὶ τιμωρίας παύσωνται τρεπόμενοι τῶν ἐχθρῶν· ἐγκρατεῖς δὲ ὄντες αὑτῶν, θέμενοι νόμους κοινοὺς, μηδὲν μᾶλλον πρὸς ἡδονὴν αὑτοῖς ἢ τοῖς ἡττηθεῖσι κειμένους, ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς νόμοις, διτταῖς οὔσαις ἀνάγκαις, αἰδοῖ καὶ φόβῳ· φόβῳ μὲν, διὰ τὸ κρείττους αὐτῶν εἶναι, δεικνύντες τὴν βίαν· αἰδοῖ δὲ αὖ, διὰ τὸ κρείττους φαίνεσθαι περί τε τὰς ἡδονὰς, καὶ τοῖς νόμοις μᾶλλον ἐθέλοντές τε καὶ δυνάμενοι δουλεύειν. ἄλλως δὲ οὐκ ἔστιν ὡς ἄν ποτε κακῶν λῆξαι πόλις ἐν αὑτῇ στασιάσασα· ἀλλὰ στάσεις καὶ ἔχθραι καὶ μίση καὶ ἀπιστίαι ταῖς οὕτω διατεθείσαις πόλεσιν αὐταῖς πρὸς αὑτὰς ἀεὶ γίγνεσθαι φιλεῖ. τοὺς δὴ κρατήσαντας ἀεὶ χρὴ, ὅταν περ ἐπιθυμήσωσι σωτηρίας, αὐτοὺς ἐν αὑτοῖς ἄνδρας προκρῖναι τῶν ἄλλων, οὓς ἂν πυνθάνωνται ἀρίστους ὄντας· πρῶτον μὲν, γέροντας, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας κεκτημένους οἴκοι, καὶ προγόνους αὐτῶν ὅτι μάλιστα πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς καὶ ὀνομαστοὺς καὶ κτῆσιν κεκτημένους πάντας ἱκανήν· ἀριθμὸν δὲ εἶναι μυριάνδρῳ πόλει πεντήκοντα ἱκανοὶ τοιοῦτοι. τούτους δὲ δεήσεσι καὶ τιμαῖς ὅτι μεγίσταις οἴκοθεν μεταπέμπεσθαι· μεταπεμψαμένους δὲ, ὀμόσαντας δεῖσθαι καὶ κελεύειν θεῖναι νόμους· μήτε νικήσασι μήτε νικηθεῖσι νέμειν πλέον, τὸ δὲ ἴσον καὶ κοινὸν πάσῃ τῇ πόλει. τεθέντων δὲ τῶν νόμων ἐν τούτῳ δὴ τὰ πάντα ἐστίν. ἂν μὲν γὰρ οἱ νενικηκότες ἥττους αὑτοὺς τῶν νόμων μᾶλλον τῶν νενικημένων παρέχωνται, πάντ' ἔσται σωτηρίας τε καὶ εὐδαιμονίας μεστὰ, καὶ πάντων κακῶν ἀποφυγή· εἰ δὲ μὴ, μήτ' ἐμὲ μήτ' ἄλλον κοινωνὸν παρακαλεῖν ἐπὶ τὸν μὴ πειθόμενον τοῖς νῦν ἐπεσταλμένοις. ταῦτα γάρ ἐστιν ἀδελφὰ ὧν τε Δίων ὧν τ' ἐγὼ ἐπεχειρήσαμεν Συρακούσαις εὖ φρονοῦντες συμπρᾶξαι· δεύτερα μήν. πρῶτα δ' ἦν ἃ τὸ πρῶτον ἐπεχειρήθη μετ' αὐτοῦ Διονυσίου πραχθῆναι πᾶσι κοινὰ ἀγαθά· τύχη δέ τις ἀνθρώπων κρείττων διεφόρησε. τὰ δὲ νῦν ὑμεῖς πειρᾶσθε εὐτυχέστερον αὐτὰ ἀγαθῇ πρᾶξαι μοίρᾳ καὶ θείᾳ τινὶ τύχῃ. ξυμβουλὴ μὲν δὴ καὶ ἐπιστολὴ εἰρήσθω, καὶ ἡ παρὰ Διονύσιον ἐμοὶ προτέρα ἄφιξις. ἡ δὲ δὴ ὑστέρα πορεία τε καὶ πλοῦς, ὡς εἰκότως τε ἅμα καὶ ἐμμελῶς γέγονεν, ᾧ μέλει ἀκούειν ἔξεστι τὸ μετὰ τοῦτο. ὁ μὲν γὰρ δὴ πρῶτος χρόνος τῆς ἐν Σικελίᾳ διατριβῆς μοι διεπεράνθη, καθάπερ εἶπον, πρὶν συμβουλεύειν τοῖς οἰκείοις καὶ ἑταίροις τοῖς περὶ Δίωνα. τὸ μετ' ἐκεῖνα δ' οὖν ἔπεισα ὅπῃ δήποτ' ἠδυνάμην Διονύσιον ἀφεῖναί με. εἰρήνης δὲ γενομένης (ἦν γὰρ τότε πόλεμος ἐν Σικελίᾳ) ξυνωμολογήσαμεν ἀμφότεροι. Διονύσιος μὲν ἔφη μεταπέμψασθαι Δίωνα καὶ ἐμὲ πάλιν, καταστησάμενος τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν ἀσφαλέστερον ἑαυτῷ· Δίωνα δὲ ἠξίου διανοεῖσθαι μὴ φυγὴν αὑτῷ γεγονέναι τότε, μετάστασιν δέ. ἐγὼ δ' ἥξειν ὡμολόγησα ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις. γενομένης δ' εἰρήνης μετεπέμπετό με, Δίωνα δὲ ἐπισχεῖν ἔτι ἐνιαυτὸν ἐδεῖτο· ἐμὲ δὲ ἥκειν ἐκ παντὸς τρόπου ἠξίου. Δίων μὲν οὖν ἐκέλευέ τέ με πλεῖν καὶ ἐδεῖτο. καὶ γὰρ δὴ λόγος ἐχώρει πολὺς ἐκ Σικελίας ὡς Διονύσιος θαυμαστῶς φιλοσοφίας ἐν ἐπιθυμίᾳ πάλιν γεγονὼς τανῦν. ὅθεν ὁ Δίων συντεταμένως ἐδεῖτο ἡμῶν, τῇ μεταπέμψει μὴ ἀπειθεῖν. ἐγὼ δὲ ᾔδειν μέν που κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῖς νέοις πολλὰ τοιαῦτα γιγνόμενα· ὅμως δ' οὖν ἀσφαλέστερόν μοι ἔδοξε χαίρειν τότε γε πολλὰ καὶ Δίωνα καὶ Διονύσιον ἐᾶν. καὶ ἀπηχθόμην ἀμφοῖν ἀποκρινάμενος ὅτι γέρων τε εἴην, καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας οὐδὲν γίγνοιτο τῶν τανῦν πραττομένων. ἔοικε δὴ τὸ μετὰ τοῦτο Ἀρχύτης τε παρὰ Διονύσιον πρὶν ἀφικέσθαι. ἐγὼ γὰρ πρὶν ἀπιέναι, ξενίαν καὶ φιλίαν Ἀρχύτῃ καὶ τοῖς ἐν Τάραντι καὶ Διονυσίῳ ποιήσας ἀπέπλεον· ἄλλοι τέ τινες ἐν Συρακούσαις ἦσαν, Δίωνός τε ἄττα διακηκοότες, καὶ τούτων τινὲς ἄλλοι παρακουσμάτων τινῶν ἔμμεστοι τῶν κατὰ φιλοσοφίαν. οἱ δοκοῦσί μοι Διονυσίῳ πειρᾶσθαι διαλέγεσθαι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς Διονυσίου πάντα διακηκοότος ὅσα διενοούμην ἐγώ. ὁ δὲ οὔτε ἄλλως ἐστὶν ἀφυὴς πρὸς τὴν τοῦ μανθάνειν δύναμιν, φιλότιμός τε θαυμαστῶς. ἤρεσκέ τε οὖν ἴσως αὐτῷ τὰ λεγόμενα· ᾐσχύνετό τε φανερὸς γιγνόμενος οὐδὲν ἀκηκοὼς, ὅτ' ἐπεδήμουν ἐγώ. ὅθεν ἅμα μὲν εἰς ἐπιθυμίαν ᾔει τοῦ διακοῦσαι ἐναργέστερον, ἅμα δ' ἡ φιλοτιμία κατήπειγεν αὐτόν. δι' ἃ δὲ οὐκ ἤκουσεν ἐν τῇ πρόσθεν ἐπιδημίᾳ, διεξήλθομεν ἐν τοῖς ἄνω ῥηθεῖσι νῦν δὴ λόγοις. ἐπειδὴ οὖν οἴκαδέ τε ἐσώθην, καὶ καλοῦντος τὸ δεύτερον ἀπηρνήθην, καθάπερ εἶπον, νῦν δή μοι δοκεῖ Διονύσιος παντάπασι φιλοτιμηθῆναι μήποτέ τισι δόξαιμι καταφρονεῖν αὐτοῦ, τῆς φύσεώς τε καὶ ἕξεως ἅμα καὶ τῆς διαίτης ἔμπειρος γεγονὼς, οὐκέτ' ἐθέλειν δυσχεραίνων παρ' αὐτὸν ἀφικνεῖσθαι. δίκαιος δὴ λέγειν εἰμὶ τἀληθὲς, καὶ ὑπομένειν, εἴ τις ἄρα γεγονότα ἀκούσας, καταφρονήσει τῆς ἐμῆς φιλοσοφίας, τὸν τύραννον δὲ ἡγήσεται νοῦν ἔχειν. ἔπεμψε μὲν γὰρ δὴ Διονύσιος τεί-

A multiplicéſque ſeditiones atque diſcordiæ: intelligere vnum-
quenque oportet, cui modò vel paulùm rectæ opinionis ſors
quædam diuina largita ſit, nullum fore finem ſeditionum, ma-
lorúmque ex ſeditione naſcẽtium, prius quàm illi qui vicerint
prælio, à cædibus pulſionibúſque ciuium, atque etiam iniu-
riarum commemoratione vindictæque cupiditate tempe-
rantes, inimicis concilientur, ſuique ipſius compotes fi-
ant: præterea leges ferant communes nihilo magis ad vo-
luptatem ſuam quàm eorum quos vicerint: cogántque il-
los his legibus vti. Cogant inquam, gemina neceſsitatis via:
metu ſcilicet & pudore: metu quidem, propterea quòd po-
B tentiores ſint, ſuam vim demonſtrantes: pudore verò ex eo,
quòd rurſus potentiores promptioréſque appareant, tum in
voluptatibus ſuperandis, tum in legibus obſeruandis. Aliter
autem nulla prorſus eſt via finiendorum malorum ciuitatis in
ſeipſa ſeditionibus laborantis: ſed ſeditiones, inimicitiæ, odia,
proditiones in republica, vt in ciuitatibus ita ſe habentibus
intra ſe atque viciſsim fieri conſueuit, ſemper exorientur. Quã
obrem qui tanquam potentiores rempubl. tenent, ſi ſalutem
exoptãt, ipſi inter ſe eligere atque in honore præferre eos de-
bẽt, quos eſſe audiuerint optimos: primum quidem ſenes qui
filios & vxores habeant, atque domicilium: ac maiores eorum
C quàm plurimos, & probatos, & inſignes, ſufficiénſque omnes
patrimonium poſsidentes. Ciuitati verò decem millium viro-
rum, quinquaginta eiuſmodi ſufficient. Hos ergo precibus ho-
noribúſque quàm maximis domo euocare debent: euocatos
autem precari, atque iureiurando adſtringere, vt leges con-
dant, quæ neque victoribus, neque victis plus tribuant: ſed
ius vniuerſæ ciuitati æquum atque commune. Latis denique
legibus in hoc iam omnia conſiſtunt. Si enim victores ſubeſſe
legibus voluerint, magis etiam quàm illi qui victi ſunt: om-
nia iam erunt ſalutis, felicitatíſque plena: maláque omnia
procul aberunt. Sin minus, nec me, nec alium in commu-
D ne conſilium ad eum vocare oportet, qui præceptis eiuſmodi
non acquieuerit. Hæc vtique germana ſunt eorum quæ iam-
diu ego ac Dio Syracuſis efficere recto iudicio aggreſsi ſumus,
poſteriora tamen. Nam prima quidem illa fuiſſent, quæ a-
pud Dionyſium ipſum primo, bona omnibus communia age-
re conati ſumus. Sed fortuna quædam hominibus potentior
illa diſſoluit. Nunc autem vos iſta conemini bona quadam ſor-
te diuináque fortuna fortunatius agere. Atque hic finis epiſto
læ de conſilio, déque prima in Siciliam ad Dionyſium nauiga-
tione mea. Quòd autem ſequens profectio & nauigatio mea,
neque ab re, neque temerè ſuſcepta fuerit: ſicui id curæ ſit, au-
E dire iam licet. Primum quidem habitationis in Sicilia meæ
tempus mihi trãſactum fuerat, quẽadmodum ſuprà dixi, prius
quàm amicis neceſſariiſque Dionis conſilium darem: poſtea
verò quantũ potui Dionyſio perſuaſi, vt me abire permitte-
ret. Cõuenerat autẽ inter nos: vt cùm pax facta eſſet ex bello,
quod tunc in Sicilia erat, ſtatúſque illius tutius confirmatus,
Dio reuocaretur, atque ego ſimul accederẽ. Voluit autẽ Dio-
nem intelligere atque exiſtimare ſe non quaſi in exilio, ſed
in ſeceſſu quodam conſtitutum eſſe certo tẽpore rediturũ. E-
go verò conſentiẽs recepi me ita facturum. Sed cũ poſtea pax
ſecuta eſſet: me quidẽ acceſſiuit Dionyſius: Dionẽ verò ad an-
F nũ inſuper hortatus eſt abſentiam tolerare. Me autẽ, vt omni-
no ad ſe properarẽ, rogauit. Dio igitur, vt illuc accederẽ, & iu-
bebat, & precabatur. Increbuerat enim in Sicilia fama, Diony-
ſium miro quodam rurſus philoſophiæ deſiderio affici. Quare
commotus Dio, ne profectionẽ omitterẽ, magnopere flagita-
bat. Ego verò quanquam ſciebam iuuenes plerũque erga phi-
loſophiam affici ita ſolere, exiſtimaui tamen tutius fore, vt rẽ
totam dimitterẽ, neque Dionyſio neque Dioni parerẽ. Odioſè
igitur vtrique reſpondi me videlicet idcirco non profecturũ,
quia ſenex iam eſſem, & eorum quæ in præſentia fierẽt, nihil
ita vt cõuenerat, fieret. Audiui autẽ Archytam (Tarentinum)
G interim ad Dionyſium acceſsiſſe. Ego enim illũ ante diſceſſum
meum nonnullóſque alios Tarentinos in Dionyſij familiarita-
tẽ adduxeram. Erant & alij quidam Syracuſis nonnunquam
Dionis auditores: atque inter hos alij quidam, qui alia plurima
in philoſophia audiuerant: qui mihi viſi ſunt contendiſſe de
rebꝰ huiuſmodi apud Dionyſiũ diſputare: quaſi ille omnia quę
excogitauerim, audiuiſſet. Ille verò nec hebes eſt ad perdiſcẽ-
dũ: & honoris cupiditate vehemẽter incẽſus. Placuerũt igitur
ſibi fortè quæ dicebantur: manifeſtéque erubeſcebat, nihil à
me cùm ad eum profectus eſſem, audiuiſſe. Itaque partim a-
mor planius audiẽdi eũ inuaſerat: partim cupiditas glorię ſtimulabat. Quã verò ob cauſam in prima illa peregrinatione mea nõ
audiuerit, in ſuperioribus enarraui. Cùm ergo domũ ego ſoſpes rediiſſẽ: atque illi iterum reuocanti negauiſſẽ, vt dixi, viſus iam
mihi eſt Dionyſius honoris ſui cura prorſus ardere: veritus ne ſic acciperẽt homines negationẽ meã, quaſi illũ prorſus contẽne
rẽ: cũ eius ingeniũ moréſq; & vitã ipſa experiẽtia cognouiſſẽ. Iuſtũ eſt autẽ me verũ fateri, ferréq; æquo animo, ſi quis quę cõ-
tigerit audiẽs, meã quidẽ ſpernat philoſophiam, tyrãnũ verò mentẽ putet habere. Miſit enim Dionyſius tertio ad me triremem,

qua facilè nauigarem. Miſit & Archedemum: quem ex omnibus Archytæ in Sicilia familiaribus plurimi à me fieri exiſtimabat: atq; vnà alios ex Sicilia nobiles. omnes iiſdē mihi verbis affirmarunt Dionyſium mirū in modum philoſophiæ deditum eſſe. Miſit ipſe præterea pergrandē epiſtolam: cùm ſciret quemadmodū & ipſe erga Dionem afficerer, & Dionis cupiditatem id prorſus expetere, vt Syracuſas me cōferrem. Ad hæc igitur omnia compoſita epiſtola fuerat, tali quodā exordio. Dionyſius Platoni. Legitima & conſueta ratione in his præfatus: Nihil deinceps prius (ait) tibi fuerit, quàm quòd in Siciliam pro noſtra voluntate veneris. Primùm quidē de Dione ita fiet vt ipſe volueris. Voles autem, vt arbitror, moderata: atque ego concedam. At verò niſi veneris, nihil impetrabis eorum, quæ pro Dione optas: neque in rebus aliis, neque in iis quæ ad perſonam ſuam ſpectantia in primis deſideratis. Hæc ita ſcripſit. Cætera verò prolixa forent: neque ſatis opportuna relatu. Venerunt aliæ quoque epiſtolæ ab Archyta aliiſque Italis & Tarētinis, laudantes in Dionyſio ſapientię ſtudiū. præterea his addebāt, niſi proficiſcerer, amicitiam illam quam ipſis cum Dionyſio conflaueram: neque paruam quidē quantum ad ciuilia ſpectat: me omnino calumniis ſubiecturū. Cùm igitur eo tempore ſic accerſerer, aliis quidem ex Sicilia atque Italia me trahētibus, aliis verò precibus Athenis quaſi me expellentibus, ratióque mihi dictaret non decere Dionem Tarentinóſque hoſpites & amicos prodere: atque mihi ipſi ſuccurreret, non eſſe mirum ſiquis ingenioſus iuuenis cùm prius ſermones de rebus magnis audire noluerit, mutata deinde ſententia ardore quodam vitæ optimæ accēdatur: oporterétque ipſum euidēter explorare, vtram in partem declinet: nec ipſum prodere: nec me ipſum cauſam illi præbere tantæ vituperationis ſuæ: ſi modò res eius reuera ita vt fertur, ſeſe habeant: harum inquam rationum patrocinio protectus iter ingredior, multa quidem timens, multáque fore diuinans, nec valde felicia, vt apparuit. Profectus deniq; ſum tertiò, ſub Seruatore. Id enim reuera conſecutus ſum: nam rurſus feliciter ſum ſeruatus. At horum poſt deum Dionyſio habeo gratiam: quoniam cùm plerique me interficere cuperent, reſtitit ipſe: partémque aliquā pudoris ſui meis in rebus exhibuit. Cùm itaque ad eum perueniſſem, operæpretiū in primis fore cenſui hoc ipſum examinare: vtrū reuera Dionyſius amore philoſophiæ accenſus velut igne flagraret: an vanus de eo rumor Athenas vſque fuerit peruagatus. Eſt modus quidā experientiæ circa hæc ſumēdæ, non inelegans, ſed tyrannis reuera cōueniens, his præcipuè qui plurimos iam audierint. quod quidem ego ſtatim veniens perſenſi prorſus Dionyſio contigiſſe. Oſtendendum eſt vtique illis quàm magna res philoſophia ſit: quantóque ſtudio egeat: & quantis laboribus comparetur. Qui igitur hæc audierit, ſi reuera ſapientiam amet, eíque natura cognatus atque ipſius poſſeſſione ſit dignus, quaſi qui diuinus ſit, viam ſibi mirabilem eſſe putat oſtenſam, pérq; eam ſibi omni conatu exiſtimat gradiendum, alitérque facienti viuendum eſſe nō cenſet. Itaque ſeipſum atque etiam huius vitæ ducem impēſius cohortatur: neque prius deſinit, quàm vel finem omnium fuerit conſecutus, vel ſaltem eam ſibi comparauerit facultatē, per quam ipſe ſe iam ſine duce ad terminū perducere valeat. Hęc igitur atque huiuſmodi rationibus, ille conſiderans, per vniuerſam vitam, quicquid omnino agat, ante omnia eſt philoſophiæ ſemper intentus: victúque quotidiano vtitur, quo maximè queat ingenium & memoriam & iudicium conſeruare, ſeſe ſobrium præſtans, contrariúmq; huic victum ſemper odio habens. At verò qui non ſunt reuera ſapientiæ amatores, ſed opinionibus dūtaxat extrinſecus colorati, inſtar eorum qui ſub ſole vruntur atque colorantur, cùm audiuerint quot diſcenda ſint, quanto labore, qua quotidiani victus temperantia philoſophiæ ſtudiis neceſſaria, rem protinus ſibi duram impoſſibiléque rati, vt operā dent adduci non poſſunt. Pleriq; verò ſibimet perſuadent, ſufficienter ſe omnia iam audiuiſſe, neque ſtudio prorſus vllo vlterius indigere. Hæc vtique faciēdi periculi ratio perſpicua eſt & minimè fallax aduerſus eos qui proſequi præ mollitie nequeunt: vt crimen in præceptorem reiicere nunquam poſſint, ſed ipſi iam ſeipſos ad ea quæ philoſophiā decent peragenda redarguant, vt impotentes. Hac vtique examinis ratione apud Dionyſium tunc vſus ſum, cuncta verò nec ego percurri, neque Dionyſius requirebat. Nam erant permulta & maxima, in quibus ſe ſatis doctum ob ea quæ ab aliis audiuerat, exiſtimari ſtudebat. Audio verò ipſum de his quæ tunc audiuit ſcripſiſſe poſtea, quaſi artem propriam componentem: cùm nihil tamē horū reuera ipſorum ineſſet, vt equidē audio. De his verò ego nihil certi ſcio. Alios tamen quoſdam noui de rebus eiſdē ſcripſiſſe. quicunque verò hi fuerint, nec ipſi quidem ſeipſos cognouerūt. Tantùm verò dicam de his omnibus qui aut ſcripſerunt aut ſcripturi ſunt, ſe ſcire affirmantes quæ ſint ea quæ ipſe tanquā ſeria ſtudioſè meditor, ſiue à me, ſiue ab aliis audiuerint, ſiue tanquam inuentores ipſi fuerint, nihil eos ipſa de re meo iudicio percipere poſſe. nec enim de ipſis ſcripſi vnquā, nec ſcribam. Id nanque

A τὸν ἐπ' ἐμὲ τριήρη, ῥᾳστώνης ἕνεκα τῆς πορείας. ἔπεμψε δὲ Ἀρχέδημον, ὃν ἡγεῖτό με τῶν ἐν Σικελίᾳ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, τῶν Ἀρχύτῃ ξυγγεγονότων ἕνα, καὶ ἄλλους γνωρίμους τῶν ἐν Σικελίᾳ. οὗτοι δὲ ἡμῖν ἤγγελλον πάντες τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς θαυμαστὸν ὅσον Διονύσιος ἐπιδεδωκὼς εἴη πρὸς φιλοσοφίαν. ἔπεμψε δὲ ἐπιστολὴν πάνυ μακρὰν, εἰδὼς ὡς πρὸς Δίωνα διεκείμην· καὶ τὴν αὖ Δίωνος προθυμίαν τοῦ ἐμὲ πλεῖν καὶ εἰς Συρακούσας ἐλθεῖν. πρὸς γὰρ δὴ πάντα ταῦτα ἦν παρεσκευασμένη τὴν ἀρχὴν ἔχουσα ἡ ἐπιστολὴ, τῇδέ πῃ φράζουσα, Διονύσιος Πλάτωνι. τὰ νόμιμα ἐπὶ τούτοις εἰπὼν, οὐδὲν τὸ μετὰ τοῦτο εἶπε πρότερον,
B ἢ ὡς ἂν εἰς Σικελίαν πεισθεὶς ὑφ' ἡμῶν ἔλθῃς τανῦν, πρῶτον μέν σοι τὰ περὶ Δίωνα ὑπάρξει ταύτῃ γιγνόμενα ὅπῃπερ ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. θελήσεις δὲ οἶδ' ὅτι τὰ μέτρια, καὶ ἐγὼ συγχωρήσομαι. εἰ δὲ μὴ, οὐδέν σοι τῶν περὶ Δίωνα ἕξει πραγμάτων, οὔτε περὶ τἆλλα οὔτε περὶ αὐτὸν κατὰ νοῦν γιγνόμενα. ταῦθ' οὕτως εἶπε· τἆλλα δὲ, μακρὰ ἂν εἴη καὶ ἄνευ καιροῦ λεγόμενα. ἐπιστολαὶ δὲ ἄλλαι ἐφοίτων παρά τε Ἀρχύτου καὶ τῶν ἐν Τάραντι, τήν τε φιλοσοφίαν ἐγκωμιάζουσαι τὴν Διονυσίου, καὶ ὅτι ἂν μὴ ἀφίκωμαι νῦν, τὴν πρὸς Διονύσιον αὐτοῖς γενομένην φιλίαν δι' ἐμοῦ οὐ σμικρὰν οὖσαν πρὸς τὰ πολιτικὰ παντάπασι
C διαβαλοίην. ταύτης δὴ τοιαύτης γενομένης ἐν τῷ τότε χρόνῳ τῆς μεταπέμψεως, τῶν μὲν ἐκ Σικελίας τε καὶ Ἰταλίας ἑλκόντων, τῶν δὲ Ἀθήνηθεν ἀτεχνῶς μετὰ δεήσεως οἷον ἐξωθούντων με, καὶ πάλιν ὁ λόγος ἧκεν ὁ αὐτὸς τὸ μὴ δεῖν προδοῦναι Δίωνα, μηδὲ τοὺς ἐν Τάραντι ξένους τε καὶ ἑταίρους. αὐτῷ δέ μοι ὑπῆν, ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν, νέον ἄνθρωπον, παρακούσαντα ἀξίων λόγου πραγμάτων, εὐμαθῆ, πρὸς ἔρωτα ἐλθεῖν τοῦ βελτίστου βίου. δεῖν οὖν αὐτὸ ἐξελέγξαι σαφῶς, ὁποτέρως ποτὲ ἄρα ἔχει, καὶ τοῦτ' αὐτὸ μηδαμῇ προδοῦναι, μηδ' ἐμὲ τὸν αἴτιον γενέσθαι τηλικούτου ἀληθῶς ὀνείδους, εἴπερ ὄντως εἴη τῳ ταῦτα
D λελεγμένα. πορεύομαι δὴ τῷ λογισμῷ τούτῳ κατακαλυψάμενος, πολλὰ δεδιὼς, μαντευόμενός τε οὐ πάνυ καλῶς, ὡς ἔοικεν. ἐλθὼν δ' οὖν τὸ τρίτον, τῷ σωτῆρι τοῦτό γε οὖν ἔπραξα ὄντως. ἐσώθην γὰρ τὸ πάλιν εὐτυχῶς. καὶ τούτων γε μετὰ θεὸν Διονυσίῳ χάριν εἰδέναι χρεὼν· ὅτι πολλῶν βουληθέντων ἀπολέσαι με, διεκώλυσε, καὶ ἔδωκέ τι μέρος αἰδοῖ τῶν περὶ ἐμὲ πραγμάτων. ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμην, ᾤμην τούτου πρῶτον ἔλεγχον δεῖν λαβεῖν, πότερον ὄντως εἴη Διονύσιος ἐξημμένος ὑπὸ φιλοσοφίας, ὥσπερ πυρὸς· ἢ μάτην ὁ πολὺς οὗτος ἔλθοι λόγος Ἀθήναζε. ἔστι δή τις τρόπος τοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα πεῖραν λαμβάνειν, οὐκ ἀγεννὴς, ἀλλ' ὄντως τυράννοις πρέπων, ἄλλως τε καὶ τοῖς τῶν παρακουσμάτων
E μεστοῖς. ὃ δὴ κἀγὼ Διονύσιον εὐθὺς ἐλθὼν ᾐσθόμην καὶ μάλα πεπονθότα. δεικνύναι δὴ δεῖ τοῖς τοιούτοις ὅτι ἔστι πᾶν τὸ πρᾶγμα οἷόν τε, καὶ δι' ὅσων πραγμάτων καὶ ὅσον πόνον ἔχει. ὁ γὰρ ἀκούσας, ἐὰν μὲν ὄντως ᾖ φιλόσοφος, οἰκεῖός τε καὶ ἄξιος τοῦ πράγματος, θεῖος ὢν, ὁδόν τε ἡγεῖται θαυμαστὴν ἀκηκοέναι, ξυντατέον τε εἶναι νῦν, καὶ οὐ βιωτὸν ἄλλως ποιοῦντι. μετὰ τοῦτο δὴ ξυντείνας αὐτός τε καὶ τὸν ἡγούμενον τὴν ὁδὸν, οὐκ ἀνίησι πρὶν ἂν ἢ τέλος ἐπιθῇ πᾶσιν, ἢ λάβῃ δύναμιν ὥστε αὐτὸς αὑτὸν χωρὶς τοῦ δείξαντος μὴ ἀδύνατος εἶναι ποδηγεῖν. ταύτῃ καὶ κατὰ ταῦτα διανοηθεὶς ὁ τοιοῦτος ζῇ· πράττων μὲν, ἐν αἷστισιν ἂν ᾖ πράξεσι, παρὰ πάντα δὲ ἀεὶ φιλοσοφίας ἐχόμενος, καὶ τροφῆς τῆς καθ' ἡμέραν, ἥτις ἂν αὐτὸν μάλιστα εὐμαθῆ τε καὶ μνήμονα, καὶ λογί-
F ζεσθαι δυνατὸν, ἐν αὑτῷ νήφοντα, ἀπεργάζηται· τὴν δὲ ἐναντίαν ταύτῃ μισῶν διατελεῖ. οἱ δὲ ὄντως μὲν μὴ φιλόσοφοι, δόξαις δ' ἐπικεχρωσμένοι, καθάπερ οἱ τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐπικεκαυμένοι, ἰδόντες τε ὅσα μαθήματά ἐστι καὶ ὁ πόνος ἡλίκος, καὶ δίαιτα καθ' ἡμέραν ὡς πρέπουσα ἡ κοσμία τῷ πράγματι, χαλεπὸν ἡγησάμενοι καὶ ἀδύνατον αὑτοῖς, οὔτε δὴ ἐπιτηδεύειν δυνατοὶ γίγνονται. ἔνιοι δὲ αὐτῶν πείθουσιν αὑτοὺς ὡς ἱκανῶς ἀκηκοότες εἰσὶ τὸ ὅλον, καὶ οὐδὲν ἔτι δέονται τινῶν πραγμάτων. ἡ μὲν δὴ πεῖρα αὕτη γίγνεται ἡ σαφής τε καὶ ἀσφαλεστάτη πρὸς τοὺς τρυφῶντάς τε καὶ ἀδυνάτους διαπονεῖν, ὡς μηδέποτε βαλεῖν ἐν αἰτίᾳ τὸν δεικνύντα, ἀλλ' αὐτὸν αὑτὸν, μὴ δυνάμενον πάν-
G τα τὰ πρόσφορα ἐπιτηδεύειν τῷ πράγματι. οὕτω δὴ καὶ Διονυσίῳ τότ' ἐρρήθη τὰ ῥηθέντα. πάντα μὲν οὖν οὔτ' ἐγὼ διεξῆλθον, οὔτε Διονύσιος ἐδεῖτο. πολλὰ γὰρ αὐτὸς καὶ τὰ μέγιστα εἰδέναι τε καὶ ἱκανῶς ἔχειν προσεποιεῖτο, διὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἄλλων παρακοάς. ὕστερον δὲ καὶ ἀκούω γεγραφέναι αὐτὸν περὶ ὧν τότε ἤκουσε, συνθέντα ὡς αὑτοῦ τέχνην, οὐδὲν τῶν αὐτῶν ὧν ἀκούοι· οἶδα δὲ οὐδὲν τούτων. ἄλλους μέν τινας οἶδα γεγραφότας περὶ τῶν αὐτῶν τούτων· οἵτινες δὲ, οὐδ' αὐτοὶ αὑτούς. τοσόνδε γε μὴν περὶ πάντων ἔχω φράζειν τῶν γεγραφότων καὶ γραψόντων, ὅσοι φασὶν εἰδέναι περὶ ὧν ἐγὼ σπουδάζω, εἴτ' ἐμοῦ ἀκηκοότες, εἴτ' ἄλλων, εἴθ' ὡς εὑρόντες αὐτοὶ, τούτοις οὐκ ἔστι, κατά γε τὴν ἐμὴν
H δόξαν, περὶ τοῦ πράγματος ἐπαΐειν οὐδέν. οὔκουν ἐμόν γε περὶ αὐτῶν ἐστι σύγγραμμα, οὐδὲ μήποτε γένηται. ῥητὸν γὰρ οὐδαμῶς ἐστιν ὡς ἄλλα μα-

A ῥήματα· ἀλλ᾽ ἐκ πολλῆς συνουσίας γιγνομένης περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, καὶ τοῦ συζῆν, ἐξαίφνης οἷον ἀπὸ πυρὸς πηδήσαντος ἐξαφθὲν φῶς, ἐν τῇ ψυχῇ γενόμενον αὐτὸ ἑαυτὸ ἤδη τρέφει. καίτοι τοσόνδε γε οἶδα, ὅτι γραφέντα ἢ λεχθέντα ὑπ᾽ ἐμοῦ, βέλτιστ᾽ ἂν λεχθείη· καὶ μὴν ὅτι γεγραμμένα κακῶς, οὐχ ἥκιστ᾽ ἂν ἐμὲ λυποῖ. εἰ δέ μοι ἐφαίνετο γραπτέα θ᾽ ἱκανῶς εἶναι πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ ῥητὰ, τί τούτου κάλλιον ἐπέπρακτ᾽ ἂν ἡμῖν ἐν τῷ βίῳ, ἢ τοῖς τε ἀνθρώποισι μέγα ὄφελος γράψαι, καὶ τὴν φύσιν εἰς φῶς τοῖς πᾶσι προαγαγεῖν; ἀλλ᾽ οὔτε ἀνθρώποις ἡγοῦμαι τὴν ἐπιχείρησιν περὶ αὐτῶν λεγομένην ἀγαθὸν, εἰ μὴ τισὶν ὀλίγοις, ὁπόσοι δυνατοὶ ἀνευρεῖν αὐτοὶ διὰ μικρᾶς ἐνδείξεως· τῶν γε δὴ ἄλλων τοὺς μὲν καταφρο- B νήσεως οὐκ ὀρθῶς ἐμπλήσειεν ἂν οὐδαμῇ ἐμμελοῦς· τοὺς δὲ, ὑψηλῆς καὶ χαύνης ἐλπίδος, ὡς σέμν᾽ ἄττα μεμαθηκότας. ἔτι δὲ μακρότερα περὶ αὐτῶν ἐν νῷ μοι γέγονεν εἰπεῖν. τάχα γὰρ ἂν περὶ ὧν λέγω σαφέστερον ἂν εἴη τι, λεχθέντων αὐτῶν. ἔστι γάρ τις λόγος ἀληθὴς ἐναντίος τῷ τολμήσαντι γράφειν τῶν τοιούτων καὶ ὁτιοῦν, πολλάκις μὲν ὑπ᾽ ἐμοῦ καὶ πρόσθεν ῥηθεὶς, ἔοικε δ᾽ οὖν εἶναι καὶ νῦν λεκτέος. Ἔστι τῶν ὄντων ἑκάστῳ, δι᾽ ὧν τὴν ἐπιστήμην ἀνάγκη παραγίγνεσθαι, τρία· τέταρτον δ᾽ αὐτή. πέμπτον δ᾽ αὐτὸ τιθέναι δεῖ ὃ δὴ γνωστόν τε καὶ ἀληθές ἐστιν· ὧν ἓν μὲν, ὄνομα· δεύτερον δὲ, λόγος· τὸ δὲ τρίτον, εἴδωλον· τέταρτον δὲ, ἐπιστήμη. περὶ ἓν οὖν λάβε, βουλόμενος μαθεῖν τὸ νῦν λεγόμενον· καὶ πάντων οὕτω πέρι νόησον. κύκλος ἐστί τι λεγόμενον, ᾧ τοῦτ᾽ αὐτό ἐστιν ὄνομα ὃ C νῦν ἐφθέγμεθα. λόγος δ᾽ αὐτοῦ, τὸ δεύτερον, ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων συγκείμενος. τὸ γὰρ ἐκ τῶν ἐσχάτων ἐπὶ τὸ μέσον ἴσον ἀπέχον πάντῃ, λόγος ἂν εἴη ἐκείνου ᾧπερ στρογγύλον καὶ περιφερὲς ὄνομα καὶ κύκλος. τρίτον δὲ, τὸ ζωγραφούμενόν τε καὶ ἐξαλειφόμενον καὶ τορνευόμενον καὶ ἀπολλύμενον. ὧν αὐτὸς ὁ κύκλος, ὃν πέρι πάντ᾽ ἐστὶ ταῦτα, οὐδὲν πάσχει τούτων, ὡς ἕτερον ὄν. τέταρτον δὲ, ἐπιστήμη καὶ νοῦς, ἀληθής τε δόξα περὶ ταῦτ᾽ ἐστίν. ὡς δὲ ἓν, τοῦτο αὖ πᾶν θετέον, οὐκ ἐν φωναῖς οὐδ᾽ ἐν σωμάτων σχήμασιν, ἀλλ᾽ ἐν ψυχαῖς ἐνόν. ᾧ δῆλον ἕτερόν τε ὂν αὐτοῦ τοῦ κύκλου τῆς φύσεως, τῶν τε ἔμπροσθεν λεχθέντων τριῶν. τούτων δὲ ἐγ- D γύτατα μὲν ξυγγενείᾳ καὶ ὁμοιότητι τοῦ πέμπτου νοῦς πεπλησίακε, τἆλλα δὲ πλέον ἀπέχει. ταυτὸν δὴ περί τε εὐθέος ἅμα καὶ περιφεροῦς σχήματος καὶ χρόας, περί τε ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ καὶ δικαίου, καὶ περὶ σώματος ἅπαντος, σκευαστοῦ τε καὶ κατὰ φύσιν γεγονότος, πυρὸς, ὕδατός τε, καὶ τῶν τοιούτων πάντων, καὶ ζώου ξύμπαντος πέρι, καὶ ἐν ψυχαῖς ἤθους· καὶ περὶ ποιήματα καὶ παθήματα ξύμπαντα. οὐ γὰρ ἂν τούτων μή τις τὰ τέτταρα λάβῃ. ἄλλως γέ πως οὔποτε τελέως ἐπιστήμης τοῦ πέμπτου μέτοχος ἔσται. πρὸς γὰρ τούτοις ταῦτα οὐχ ἧττον ἐπιχειρεῖ τὸ ποῖόν τι περὶ ἕκαστον δηλοῦν, ἢ τὸ ὂν ἑκάστου, διὰ τὸ τῶν λόγων ἀσθενές. ὧν ἕνεκα, νοῦν ἔχων οὐδεὶς τολμήσει ποτὲ εἰς αὐτὸ τιθέναι τὰ νενοημένα ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ταῦτα εἰς ἀμετακίνητον· ὃ δὴ πάσχει τὰ γεγραμμένα τύποις. E τοῦτο δὲ πάλιν αὖ τὸ νῦν λεγόμενον δεῖ μαθεῖν. κύκλος ἕκαστος τῶν ἐν ταῖς πράξεσι γραφομένων, ἢ καὶ τορνευθέντων, μεστὸς τοῦ ἐναντίου ἐστὶ τῷ πέμπτῳ. τοῦ γὰρ εὐθέος ἐφάπτεται πάντῃ. αὐτὸς δὲ, φαμὲν, ὁ κύκλος οὔτε τι σμικρότερον οὔτε μεῖζον τῆς ἐναντίας ἔχει ἐν αὐτῷ φύσεως. ὄνομά τε αὐτῶν φαμὲν οὐδὲν οὐδενὶ βέβαιον εἶναι. κωλύει δ᾽ οὐδὲν, τὰ νῦν στρογγύλα καλούμενα, εὐθέα κεκλῆσθαι· τά τε εὐθέα δὴ, στρογγύλα· καὶ οὐδὲν ἧττον βεβαίως ἕξειν τοῖς μεταθεμένοις καὶ ἐναντίως καλοῦσι. καὶ μὴν περὶ λόγου γε ὁ αὐτὸς λόγος, εἴπερ ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σύγκειται, μηδὲν ἱκανῶς βεβαίως εἶναι βέβαιον. μυρίος δὲ λόγος F αὖ περὶ ἑκάστου τῶν τεττάρων, ὡς ἀσαφές. τὸ δὲ μέγιστον, ὅπερ εἴπομεν ὀλίγον ἔμπροσθεν ὅτι δυοῖν ὄντοιν, τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ ποιοῦ τινὸς, οὐ τὸ ποῖόν τι, τὸ δὲ τί ζητούσης εἰδέναι τῆς ψυχῆς, τὸ μὴ ζητούμενον ἕκαστον τῶν τεττάρων προτεῖνον τῇ ψυχῇ λόγῳ τε καὶ κατ᾽ ἔργα αἰσθήσεσιν εὐέλεγκτον, τό, τε λεγόμενον καὶ δεικνύμενον ἀεὶ παρεχόμενον ἕκαστον, ἀπορίας τε καὶ ἀσαφείας ἐμπίπλησι πάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντ᾽ ἄνδρα. ἐν οἷσι μὲν οὖν μηδ᾽ εἰθισμένοι τὸ ἀληθὲς ζητεῖν ἐσμὲν ὑπὸ πονηρᾶς τροφῆς, ἐξαρκεῖ δὲ τὸ προτεθὲν τῶν εἰδώλων, οὐ καταγέλαστοι γιγνόμεθα ὑπ᾽ ἀλλήλων, οἱ ἐρωτώμενοι ὑπὸ τῶν ἐρω- G τώντων. δυναμένων δὲ τὰ τέτταρα διαρρίπτειν τε καὶ ἐλέγχειν· ἐν οἷς δ᾽ ἂν τὸ πέμπτον ἀποκρίνασθαι καὶ δηλοῦν ἀναγκάζωμεν, ὁ βουλόμενος τῶν δυναμένων ἀνατρέπειν κρατεῖ, καὶ ποιεῖ τὸν ἐξηγούμενον ἐν λόγοις, ἢ γράμμασιν, ἢ ἀποκρίσεσι, τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκουόντων δοκεῖν μηδὲν γιγνώσκειν ὧν ἂν ἐπιχειρῇ γράφειν ἢ λέγειν· ἀγνοούντων ἐνίοτε ὡς οὐχ ἡ ψυχὴ τοῦ γράψαντος ἢ λέξαντος ἐλέγχεται, ἀλλ᾽ ἡ τῶν τεττάρων φύσις ἑκάστου, πεφυκυῖα φαύλως. ἡ δὲ διὰ πάντων αὐτῶν διαγωγὴ, ἄνω καὶ κάτω μεταβαίνουσα ἐφ᾽ ἕκαστον, μόγις ἐπιστήμην ἐνέτεκεν, εὖ πεφυκότος, εὖ πεφυκότι. κακῶς δὲ ἂν φυῇ, ὡς ἡ τῶν πολλῶν ἕξις τῆς ψυχῆς, εἴς τε τὸ μαθεῖν εἴς τε τὰ λεγόμενα ἤθη πέφυκε, τὰ δὲ διέφθαρται,

A nullo pacto verbis exprimi poteſt, quemadmodum cæteræ diſciplinæ:ſed ex diuturna circa idipſum conſuetudine, vitæque ad ipſum coniunctione:ſubitò tandem quaſi ab igne micante lumen refulgens in anima ſeipſum iam alit. Atque tantum equidē ſcio, ſcripta à me vel dicta optimè dicta eſſe:malè verò ſcripta nō minimāmihi afferrēt moleſtiā. Quòd ſi ſcriptis vel voce proferenda mihi in vulgum viderentur:quidnā pulchrius nobis in vita fieri poſſet, quàm rem valde vtilem hominibus afferre, atque naturam omnibus proferre in lucē? At verò ſtudium in his edendis, vtile eſſe nō reor hominibus, niſi admodum paucis: qui videlicet exiguis antè veſtigiis demon- B ſtratis, ad inueniendū ipſi ſagaces ſint. Alios verò partim contemptu nefario, partim elata ſpe vanáque impleuiſſet: quaſi præclara quædam iam didiciſſent. Proinde lōgiora de ipſis dicere cogitaui. Fortè enim ſi hæc dicātur, nonnihil de his quæ dico clarius apparebit. Eſt nanqueratio quędam vera, obſtans illi qui de rebus eiuſmodi nihil omnino audet ſcribere: ſæpe quidem à me aliàs dicta, & nunc, vt videtur, dicenda. Vnicuique ipſorum quæ ſunt, tria ſunt, ex quibus ſcientiā fieri neceſſarium ſit. Quartum ipſa ſcientia eſt. Quintum verò oportet ipſum ponere quo quid eſt cognoſcibile, id eſt quod agno ſci poteſt, atque verè exiſtit. horum vnum eſt nomen: ſecundū C definitio: tertium exemplum: ſcientia quartum. De vno quouis igitur accipe, cupiens quod modò dictū eſt diſcere, déque omnibus ſimiliter cogita. Circulus aliquid dicitur, cui nomen id eſt quod modò pronunciabamus. Sequitur autem eius definitio ex nominibus verbíſque compoſita. Quod enim ab extremis ad medium æqualiter vndiq; diſtat, illius definitio eſt, quod rotundi & circunferentiæ & circuli nomine deſignamus. Tertium verò eſt: quòd pictus circulus ſit vel deletus, aut torno factus vel deſtructus. Quorum nihil ipſe circulus circa quem hæc ſingula ſunt, patitur: vtpote aliud quiddam exiſtēs. Quartum autem ſciētia eſt & intellectus, atque vera circa hęc D opinio. Hoc rurſus totum tanquam vnum eſt ponendū: quod nec in vocibus nec in corporum figuris eſt, ſed in mente & intelligentia. Ideóq; manifeſtum eſt, aliud eſſe quàm ſit ipſa circuli natura, rurſúſque aliud quàm tria illa quæ ſuprà diximus. Horum verò ex numero, intellectus cognatione, ſimilitudinéque quinto proximus hæret, cætera remotiora ſunt. Idem quoque de recta & curua dici poteſt figura, atque colore: déque bono & pulchro & iuſto. rurſus de quocunque corpore, vel manu facto vel naturali, ſiue igni ſiue aqua, cæteríſque huiuſmodi. ſimiliter de omni animali, ac de moribus animorum, atque de actionibus paſſionibúſque vniuerſis. Niſi enim quis in his illa quatuor quodammodo capiat, nunquam E ſcientiæ circa quintū perfectè particeps erit. Proinde illa non minus quale quid ſit vnumquodque, quàm quid ſit aggrediūtur oſtendere: propter rationum debilitatem. Quapropter nemo mētis compos audebit vnquam in idem atque id quidem immutabile, referre quæ ab ipſo intelliguntur, atque quatuor illa. Quod vtique patiuntur, quæ deſignantur figuris. Id verò quod nunc dicimus, rurſus eſt conſiderandum. Sanè circulus quilibet horum qui inter hominum manus vel pinguntur vel torno fiunt, planè illi quinto eſt contrarius. Recti nanque vndequaque fit particeps Ipſum verò circulum affirmamus neque minus neq. magis aliquid: id eſt nihil omnino habere in ſe F naturæ contrariæ. Prętereà nullius horum nomen firmitatem dicimus vllam habere. Nihil enim prohiberet quæ nunc rotunda nominamus, recta vocari, rectáque rotunda: nec firmitatem vllam maiorē fore nominibus in contrarium permutatis. Eadem quoque de definitione ratio eſt: cùm ex nominibus verbíſque cōponatur nullam omnino habentibus firmitatem. Multipliciter rurſus probari poteſt, nullum horū quatuor certum firmúmque eſſe. Maximum verò omnium, quod paulò antè dicebamus: quòd cùm duo ſint, eſſentia & qualitas: quando animus non quale, ſed quid ſit quærit: niſi quodli- G bet horū quatuor quæſitum prius ab anima tā ratione quàm affectu, denique ſenſibus bene diſcuſſum, per omnia quæ dicuntur atq; oſtenduntur euaſerit: omni ambiguitate & obſcuritate, vt ita dixerim, omnes implebit. In quibus igitur haudquaquam conſueti ſumus ob prauā educationem verum perquirere, ſed ſatis nobis factum putamus, ſi appoſita ſimulacra attigerimas, nónne deriſui ſumus inuicem interrogati interrogantibus, potentibus duntaxat quatuor illa diſcutere atque arguere? Vbi verò neceſſitas cogit quintum oſtendere, quiuis eorum qui poſſint ſubuertere atque retractare peruincit: facítq; vt qui exponit ſermonibus vel literis vel diſputationibus, apud audientium multos nihil eorū quæ vel dicere vel ſcribere aggreditur, intelligere videatur. qua in re ſæpe ignoratur non animū ſcribentis vel dicentis redargui, ſed naturam potius cuiuſlibet illorū quatuor ſe malè habētis. Traductio verò per omnia illa ſurſum deorſúmque in vnumquodq; diſcurrendo perueniens, vix tandē ſcientiam parit intrinſecus, ſciētiā inquam ipſius quod naturaliter bene affectum eſt in animo ad ipſum quoq; naturaliter bene affecto. At ſiquis malè affectus ſit natura, qualis naturaliter animæ habitus ineſt multis, tū ad illa quæ diſcēda ſunt, tū ad mores, corruptíq; illi ſunt, ne Lynceus quidem,

vt eiuſmodi animus videat, efficere poſſet. Atq. vt ſummatim dicã, neq. acumẽ, neq. memoria faciet vnquam, vt qui rei ipſius qua de agitur, non eſt cognatus, ipſum inſpiciat. Principium etenim in habitibus alienis non ſortitur. Quamobrẽ quicunque iuſtis aliiſque quotcunque ſunt pulchra, non ſunt apti natura atque cognati, licet alij ad alia ingenioſi ſimul & memores: rurſus quicunque cognati ſunt quidem, ſed hebetes & memoria parum validi, nunquam ad ſummũ diſcendi veritatem peruenient vel virtutis, vel vitij. Neceſſe enim eſt ea ſimul perdiſcere, & falſum ſimul & verum totius eſſentiæ cũ omnia exercitatione atque longitudine temporis: quod & ab initio dixi. Poſtquàm verò ſingulatim ipſorum nomina, definitiones, viſúſque & ſenſus agitata inuicem tritáque fuerint, benigniſque reprehẽſionibus redarguta, & abſque inuidia interrogando reſpondendóque diſcuſſa, vix tandem refulget circa vnumquodque prudentia atque intelligentia, ad ſummum omnino pro humana facultate contendens. Quamobrem permultum abeſt, vt vir ſtudioſus & grauis de iis quæ reuera digna ſunt, ſtudio, ſcribens hominibus, ſe ſimul & ſua inuidiæ ambiguitatíque ſubiicere debeat. Vno verò ex his ſermone id intelligere licet: quãdo videlicet qui alicuius ſcripta cernẽs, ſiue legũlatoribus in legibus, ſiue in quibuſlibet aliis aliorum, animaduertat illa non eſſe tanquam omnino ſeria ſtudioſiſſimè pertractata: ſi quidem ſit ipſe ſtudioſus. iacet autem inter ſua in regione pulcherrima. Sin autẽ reuera ipſi hæc tanquam ſeria ſtudioſè literis tradita ſunt, dij quidem minimè, ſed homines mentem eripuerunt. Hanc vtique orationẽ digreſſionémque quicunq. ſequetur, planè intelliget, ſiue Dionyſius aliquid de ſummis & primis naturæ ſcripſerit, ſiue quiuis alius aut minor aut maior, nihil eum ſyncerũ audiuiſſe vel didiciſſe eorũ quæ ſcripſit, vt mea fert opinio. Alioquin pariter atque ego ipſa veneratus fuiſſet, neq; auſus fuiſſet vnquam temerè edendo abſurditati indecentięque ſubiicere. Neque verò quaſi in memoriæ ſubſidium illa ſcripſit. Non enim hac in re memoriæ diffidendum: ſi id ſemel animo fuerit comprehenſum. Nam id totum breuiſſimè omniũ eſt collectũ. Fortè verò turpi quadam ambitione id fecit, vel tãquã ſua hæc aſſerẽs, vel tanquam particeps diſciplinæ, qua indignus erat, gloriam quærens. Verùm ſi ex vna duntaxat cõgregatione id Dionyſio contigit, eſſet id forſan concedendum. Sed id nouerit Iupiter, (vt inquit Thebanus.) Percurri equidẽ hæc illi, eo quo dixi modo, ſemélque tãtum: poſtea verò nunquam. Poſt hæc autem conſiderandũ eſt, ſicui cura ſit inuenire ei⁹ quod nobis circa illa accidit, cauſam: cur videlicet & ſecundo, & tertio, & ſæpius ea non pertractauimus: Vtrum Dionyſius, ipſis ſemel dũtaxat auditis, adeò ſufficienter ea ſe ſcire putauerit ſatiſve norit, ſiue inuenerit ipſe, ſiue ab aliis antè didicerit: an friuola quæ dicebantur exiſtimarit. An fortè præter hæc tertium quiddam acciderit: videlicet vt ipſa haud ſuis æqualia viribus, ſeu maiora cenſuerit: ac reuera ſe minimè idoneum eſſe qui ſub prudentiæ virtutíſque diligentia viuat. Si enim friuola exiſtimaſſe dicatur, multis certè teſtibus pro cauſa noſtra contrà pugnabitur: qui in rebus eiuſmodi iudicandis longè maiorem quàm Dionyſius autoritatem habeant. Quòd ſi inueniſſe vel didiciſſe, atque ipſa quidem digna videri, quæ liberali animo in diſciplinam adhibeantur, quis non id mirum putet, Dionyſium ſic affectum horum aliquando ducem & autorem tam facilè contempſiſſe? Quo autem pacto contempſerit, iam dicam. Profectò non multo poſt hoc tempore patrimonium Dionis, quod prius eum liberè poſſidere, fructus quæ inde percipere permittebat, iam vetuit omnino per eius procuratores attingi: pecuniáque vt conſueuerant ad ipſum in Peloponneſum mitti: quaſi epiſtolæ illius prorſus oblitus, quam mihi ſcripſerat. Aſſerebat enim res illas non Dionis eſſe, ſed filij: qui cùm eſſet ex ſorore nepos, eum ex lege ſub tutela ipſius eſſe. Hæc igitur vſque ad illud tempus acta fuerunt. quæ ego conſiderans iam planè perſpiciebam quo pacto erga philoſophiam Dionyſius fuiſſet affectus, conturbabárque vellem nollem. Erat iam tunc æſtas: & frequenter nauigabatur: videbatúrque mihi non tam de Dionyſio quàm de me ipſo cõquerendum, & de his qui me impulerant vt in fretum Scyllæ tertio deuenirẽ, Charybdímq; remetirer pernicioſam. Compulſus itaque ſum Dionyſio dicere, non poſſe me vllo modo apud ſe fore, Dione tam ignominioſè contẽpto, at ille me cõſolabatur, rogabátque vt manerẽ, non putãs ſibi honeſtũ, vt ego ipſe tam citò horum à ſe factorum nuncius irẽ. Cùm verò mihi manẽdum perſuadere non poſſet, ipſe mihi ſe paraturũ ait, qui & quo pacto me deferrẽt. Ego autẽ in tranſmiſſoriis nauigiis traiicere conſtitueram: omnia eſſe perferẽda ducens ſi abire me prohiberet: quippe cùm manifeſtè ipſe nulla Dionyſium iniuria afficiẽs, ab eo iniuria affectus fuiſſem. At ille cùm me nullo modo manere velle cognoſceret, quò nauigationẽ tunc meã impediret, talia machinatus eſt. Poſtridie ſermonẽ ad me habuit gratioſum atq; ad perſuadẽdum accõmodatũ. Mihi & tibi, inquit, Dio Dioniſq; res, quatenus diſcordię noſtrę cauſam prębẽt, tollãtur à medio. Dioni equidẽ tui gratia hæc faciã. Decerno Dionẽ recipiẽtẽ ſua habitare in Pelopõneſo, nõ tãquã exulẽ ſed tanquam cui liceat huc proficiſci, quando illi & mihi vobíſq; amicis cõmuniter videatur: dũ modò nullã mihi iniuriã faciat,

A οὐδ' ἂν ὁ Λυγκεὺς ἰδεῖν ποιήσειε τοὺς τοιούτους· ἑνὶ δὲ λόγῳ, τὸν μὴ ξυγγενῆ τοῦ πράγματος, οὔτ' ἂν εὐμαθία ποιήσειέ ποτε, οὔτε μνήμη. τὴν ἀρχὴν γὰρ ἐν ἀλλοτρίαις ἕξεσιν οὐκ ἐγγίγνεται. ὥστε ὁπόσοι τῶν δικαίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καλὰ μὴ προσφυεῖς εἰσι καὶ ξυγγενεῖς, ἄλλοι δὲ ἄλλων εὐμαθεῖς ἅμα καὶ μνήμονες, οὐδ' ὅσοι ξυγγενεῖς, δυσμαθεῖς δὲ ἅμα καὶ ἀμνήμονες, οὐδένες τούτων μήποτε μάθωσιν ἀλήθειαν ἀρετῆς εἰς τὸ δυνατόν, οὐδὲ κακίας. ἅμα γὰρ αὐτὰ ἀνάγκη μανθάνειν, καὶ τὸ ψεῦδος ἅμα καὶ ἀληθὲς τῆς ὅλης οὐσίας μετὰ τριβῆς πάσης καὶ χρόνου πολλοῦ· ὅπερ ἐν ἀρχαῖς εἶπον. μόγις δὲ τριβόμενα πρὸς ἄλληλα αὐτῶν ἕκαστα, ὀνόματα καὶ λόγοι, ὄψεις τε καὶ αἰσθήσεις,
B ἐν εὐμενέσιν ἐλέγχοις ἐλεγχόμενα, καὶ ἄνευ φθόνων ἐρωτήσεσι καὶ ἀποκρίσεσι χρωμένων, ἐξέλαμψε φρόνησις περὶ ἕκαστον καὶ νοῦς, συντείνων ὅτι μάλιστ' εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην. διὸ δὴ πᾶς ἀνὴρ σπουδαῖος, τῶν ὄντων σπουδαίων πέρι, πολλοῦ δεῖ μὴ γράψας ποτὲ ἐν ἀνθρώποις, εἰς φθόνον καὶ ἀπορίαν καταβαλεῖ· ἑνὶ δὴ ἐκ τούτων δεῖ γιγνώσκειν λόγῳ, ὅταν ἴδῃ τίς του συγγράμματα γεγραμμένα εἴτε ἐν νόμοις νομοθέτου, εἴτε ἐν ἄλλοις τισὶν ἅττ' οὖν, ὡς οὐκ ἦν τούτῳ ταῦτα σπουδαιότατα, εἴπερ ἔστ' αὐτὸς σπουδαῖος, κεῖται δέ που ἐν χώρᾳ τῇ καλλίστῃ τῶν τούτου. εἰ δὲ ὄντως αὐτῷ ταῦτ' ἐσπουδασμένα ἐν γράμμασιν ἐτέθη, ἐξ
C ἄρα δή οἱ ἔπειτα. θεοὶ μὲν οὔ, βροτοὶ δὲ φρένας ὤλεσαν αὐτοί. τούτῳ δὴ τῷ μύθῳ τε καὶ πλάνῳ ὁ ξυνεπισπόμενος, εὖ εἴσεται, εἴτ' οὖν Διονύσιος ἔγραψέ τι τῶν περὶ φύσεως ἄκρων καὶ πρώτων, εἴτε τὶς ἐλάττων εἴτε μείζων, ὡς οὐδὲν ἀκηκοὼς οὐδὲ μεμαθηκὼς ἦν ὑγιὲς ὧν ἔγραψε, κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον. ὁμοίως γὰρ ἂν αὐτὰ ἐσέβετο ἐμοί, καὶ οὐκ ἂν αὐτὰ ἐτόλμησεν εἰς ἀναρμοστίαν καὶ ἀπρέπειαν ἐκβάλλειν. οὔτε γὰρ ὑπομνημάτων χάριν αὐτὰ ἔγραψεν. οὐδὲν γὰρ δεινὸν μή τις αὐτὸ ἐπιλάθηται, ἐὰν ἅπαξ τῇ ψυχῇ περιλάβῃ. πάντων γὰρ ἐν βραχυτάτοις κεῖται. φιλοτιμίας δὲ αἰσχρᾶς εἴπερ ἕνεκα, εἴθ' ὡς αὐτοῦ τιθέμενος, εἴθ' ὡς παιδείας δὴ μέτοχος ὤν, ἧς οὐκ ἄξιος ἦν, ἀγαπῶν δόξαν τὴν τῆς μετοχῆς γενομένην. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῆς μιᾶς συνουσίας Διονυσίῳ τοῦτο γέγονε, τάχ' ἂν
D εἴη. γέγονε δ' οὖν ὅπως, ἴττω Ζεύς, φησὶν ὁ Θηβαῖος. διεξῆλθον μὲν γὰρ ὡς εἶπόν τε ἐγώ, καὶ ἅπαξ μόνον· ὕστερον δὲ οὐ πώποτε ἔτι. ἐννοεῖν δὴ δεῖ τὸ μετὰ τοῦτο, ὅτῳ μέλει τὸ περὶ αὐτὰ γεγονὸς εὑρεῖν, ὅπῃ ποτὲ γέγονε, τίνι ποτ' αἰτίᾳ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον, πλεονάκις τε οὐ διεξῄειμεν· πότερον Διονύσιος ἀκούσας μόνον ἅπαξ, οὕτως εἰδέναι τε οἴεται, καὶ ἱκανῶς εἰδέναι, εἴτε αὐτὸς εὑρών, ἢ καὶ μαθὼν ἔμπροσθεν παρ' ἑτέρων, ἢ φαῦλα εἶναι τὰ λεχθέντα· ἢ τὸ τρίτον οὐ καθ' αὑτόν, μείζονα δέ, καὶ ὄντως οὐκ ἂν δυνατὸς εἶναι φρονήσεώς τε καὶ ἀρετῆς ζῆν ἐπιμελούμενος. εἰ μὲν γὰρ φαῦλα, πολλοῖς μάρτυσι μαχεῖται τὰ ἐναντία λέγουσιν· οἳ περὶ τῶν τοιούτων πάμπολυ Διονυσίου κυριώτεροι ἂν εἶεν κριταί. εἰ δὲ
E εὑρηκέναι, ἢ μεμαθηκέναι, ἄξια δ' οὖν εἶναι πρὸς παιδείαν ψυχῆς ἐλευθέρας· πῶς ἂν μὴ θαυμαστὸς ὢν ἄνθρωπος τὸν ἡγεμόνα τούτων καὶ κύριον οὕτως εὐχερῶς ἠτίμασέ ποτ' ἄν; πῶς δ' ἠτίμασεν, ἐγὼ φράζοιμ' ἄν. οὐ πολὺν χρόνον διαλιπὼν τὸ μετὰ τοῦτο ἐν τῷ πρόσθεν Δίωνα ἐῶν τὰ ἑαυτοῦ κεκτῆσθαι καὶ καρποῦσθαι χρήματα, τότε οὐκέτ' εἴα τοὺς ἐπιτρόπους αὐτοῦ πέμπειν εἰς Πελοπόννησον, καθάπερ ἐπιλελησμένος τῆς ἐπιστολῆς παντάπασιν. εἶναι γὰρ αὐτὰ οὐ Δίωνος, ἀλλὰ τοῦ υἱέος· ὄντος μὲν ἀδελφιδοῦ αὐτοῦ, κατὰ νόμους δὲ ἐπιτροπεύοντος. τὰ μὲν δὴ πεπραγμένα μέχρι τούτου, ταῦτ' ἦν ἐν τῷ τότε χρόνῳ. τούτων δὴ οὕτω γενομένων, ἑωράκειν τε ἀκριβῶς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Διονυσίου φιλοσοφίας, ἀγανα-
F κτεῖν τε ἐξῆν εἴτε βουλοίμην, εἴτε μή. ἦν γὰρ θέρος ἤδη τότε, καὶ ἔκπλοι τῶν νεῶν. ἐδόκει δὴ χαλεπαίνειν μὲν οὐ δεῖν ἐμὲ Διονυσίῳ μᾶλλον ἢ ἐμαυτῷ τε καὶ τοῖς βιασαμένοις ἐλθεῖν ἐμὲ τὸ τρίτον εἰς τὸν πορθμὸν τὸν περὶ τὴν Σκύλλαν,

Ὄφρ' ἔτι τὴν ὀλοὴν ἀναμετρήσαιμι Χάρυβδιν.

λέγειν δὲ πρὸς Διονύσιον, ὅτι μοι μένειν ἀδύνατον εἴη, Δίωνος οὕτω προπεπηλακισμένου. ὁ δὲ παρεμυθεῖτό τε καὶ ἐδεῖτο μένειν, οὐκ οἰόμενος οἱ καλῶς ἔχειν, ἐμὲ ἄγγελον αὐτὸν τῶν τοιούτων ἐλθεῖν ὅτι τάχος. οὐ πείθων δέ, αὐτός μοι πομπὴν παρασκευάσειν ἔφη. ἐγὼ γὰρ ἐν τοῖς ἀποστόλοις πλοίοις ἐμβὰς διενοούμην πλεῖν τεθυμωμένος, πάσχειν τε οἰόμενος
G δεῖν, εἰ διακωλυοίμην ὁτιοῦν· ἐπειδὴ περιφανῶς ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἠδικούμην δέ. ὁ δέ, οὐδέν με τοῦ καταμένειν προσιέμενον ὁρῶν, μηχανὴν τοῦ μεῖναι τὸν τότε ἔκπλουν μηχανᾶται τοιάνδε τινά· τῇ μετὰ ταῦτα ἐλθὼν ἡμέρᾳ, λέγει πρός με πιθανὸν λόγον. Ἐμοὶ καὶ σοὶ Δίων (ἔφη) καὶ τὰ Δίωνος ἐκποδὼν ἀπαλλαχθήτω τοῦ περὶ αὐτὰ πολλάκις διαφέρεσθαι. ποιήσω γὰρ διὰ σέ (ἔφη) Δίωνι τάδε. ἀξιῶ ἐκεῖνον ἀπολαβόντα τὰ ἑαυτοῦ, οἰκεῖν μὲν ἐν Πελοποννήσῳ, μὴ ὡς φυγάδα δέ, ἀλλ' ὡς αὐτῷ καὶ δεῦρο ἐξὸν ἀπο-

δημεῖν,

δημεῖν, ὅ γ' ἂν ἐκείνῳ τε καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν τοῖς φίλοις κοινῇ ξυνδοκῇ. ταῦτα δ' εἶναι μὴ ἐπιβουλεύοντος ἐμοί. τούτων δὲ ἐγγυητὰς γίγνεσθαί σέ τε, καὶ τοὺς σοὺς οἰκείους, καὶ τοὺς ἐνθάδε Δίωνος. ὑμῖν δὲ τὸ βέβαιον ἐκεῖνος παρεχέτω· τὰ χρήματα δὲ ἃ ἂν λάβῃ, κατὰ Πελοπόννησον μὲν καὶ Ἀθήνας κείσθω, παρ' οἷς τισιν ἂν ὑμῖν δοκῇ· καρπούσθω δὲ Δίων, μὴ κύριος δὲ ἄνευ ὑμῶν γιγνέσθω ἀνελέσθαι. ἐγὼ γὰρ ἐκείνῳ μὲν οὐ σφόδρα πιστεύω, τούτοις χρώμενον ἂν τοῖς χρήμασι, δίκαιον γίγνεσθαι περὶ ἐμέ· (οὐ γὰρ ὀλίγα ἔσται) σοὶ δὲ καὶ τοῖς σοῖς μᾶλλον πεπίστευκα. ὅρα δὴ ταῦτα εἴ σοι ἀρέσκει, καὶ μένε ἐπὶ τούτοις τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον· εἰς δὲ ὥρας ἄπιθι λαβὼν τὰ χρήματα ταῦτα. καὶ Δίων εὖ οἶδ' ὅτι πολλὴν χάριν ἕξει σοὶ διαπραξαμένῳ ταῦτα ὑπὲρ ἐκείνου. Τοῦτον δὴ ἐγὼ τὸν λόγον ἀκούσας, ἐδυσχέραινον μὲν ὅλως· ὅμως δὲ βουλευσάμενος ἔφην εἰς τὴν ὑστεραίαν αὐτῷ περὶ τούτων τὰ δόξαντα ἀπαγγελεῖν. ταῦτα ξυνεθέμεθα τότε. ἐβουλευόμην δὴ τότε μετὰ ταῦτα, κατ' ἐμαυτὸν γενόμενος, μάλα συγκεχυμένος. πρῶτος δ' ἦν μοι τῆς βουλῆς ἡγούμενος ὅδε λόγος. φέρε, εἰ διανοεῖται τούτων μηδὲν ποιεῖν Διονύσιος ὧν φησίν· ἀπελθόντος δὲ ἐμοῦ ἐὰν ἐπιστέλλῃ Δίωνι πιθανῶς αὐτός τε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν αὐτοῦ, διακελευόμενος ἃ νῦν πρὸς ἐμὲ λέγει, ὡς αὐτοῦ μὲν ἐθέλοντος, ἐμοῦ δὲ οὐκ ἐθέλοντος ἅπερ παρεκάλει τό με δρᾶν, ἀλλ' ὀλιγωρήσαντος τῶν ἐκείνου τὸ παράπαν πραγμάτων. πρὸς δὲ καὶ τούτοισιν ἔτι μηδ' ἐθέλῃ με ἐκπέμπειν, αὐτὸς τῶν ναυκλήρων μηδενὶ προστάττων· ἐνδείξηται δὲ πᾶσι ῥᾳδίως ὡς ἀβουλῶν ἐμὲ ἐκπλεῖν· ἆρά τις ἐθελήσει με ἄγειν ναύτης ὁρμώμενον ἐκ τῆς Διονυσίου οἰκίας; ᾤκουν γὰρ δή, πρὸς τοῖς ἄλλοισι κακοῖς, ἐν τῷ κήπῳ τῷ περὶ τὴν οἰκίαν· ὅθεν οὐδ' ἂν ὁ θυρωρὸς ἤθελέ με ἀφεῖναι, μὴ πεμφθείσης αὐτῷ τινὸς ἐντολῆς παρὰ Διονυσίου. ἂν δὲ μείνω τὸν ἐνιαυτόν, ἕξω μὲν Δίωνι ταῦτα ἐπιστέλλειν, ἐν οἷς αὖτ' εἰμί, καὶ ἃ πράττω. καὶ ἐὰν μὲν δὴ ποιῇ τι Διονύσιος ὧν φησίν, οὐ παντάπασιν ἔσται μοι καταγελάστως τι πεπραγμένα. τάλαντα γὰρ ἴσως ἐστὶν οὐκ ἔλαττον (ἂν ἐκτιμᾷ τις ὀρθῶς) ἑκατόν, ἡ Δίωνος οὐσία. ἂν δ' οὖν γίγνηται τὰ νῦν ὑποφαινόμενα (οἷα εἰκὸς αὐτὰ γίγνεσθαι) ἀπορῶ μὲν ὅ, τι χρήσομαι ἐμαυτῷ. ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἴσως ἐνιαυτόν γ' ἔτι πονῆσαι, καὶ ἔργοις ἐλέγξαι πειρᾶσθαι τὰς Διονυσίου μηχανάς· ταῦτά μοι δόξαντα, εἰς τὴν ὑστεραίαν εἶπον πρὸς Διονύσιον ὅτι δέδοκταί μοι μένειν· ἀξιῶ μήν, ἔφην, μὴ κύριον ἡγεῖσθαί σε Δίωνος ἐμέ· πέμπειν δὲ μετ' ἐμοῦ σὲ παρ' αὐτὸν γράμματα, τὰ νῦν δεδογμένα δηλοῦντα, καὶ ἐρωτᾶν εἴτε ἀρκεῖ ταῦτα αὐτῷ ἢ καὶ μή· βούλεται δὲ ἄλλ' ἄττα καὶ ἀξιοῖ· καὶ ταῦτα ἐπιστέλλειν ὅτι τάχιστα· σὲ δὲ νεωτερίζειν μηδέν πω τῶν περὶ ἐκεῖνον. ταῦτ' ἐρρήθη, ταῦτα ξυνωμολογήσαμεν, ὡς νῦν εἴρηται σχεδόν. ἐξέπλευσε δὴ τὰ πλοῖα μετὰ τοῦτο, καὶ οὐκέτι μοι δυνατὸν ἦν πλεῖν· ὅτι δή μοι καὶ Διονύσιος ἐμνήσθη λέγων ὅτι τὴν ἡμίσειαν τῆς οὐσίας εἶναι δέοι Δίωνος, τὴν δ' ἡμίσειαν, τοῦ υἱέως· ἔφη δὴ πωλήσειν αὐτήν· πραχθείσης δέ, τὰ μὲν ἡμίσεα ἐμοὶ δώσειν ἄγειν, τὰ δ' ἡμίσεα τῷ παιδὶ καταλείψειν αὐτοῦ. τὸ γὰρ δὴ δικαιότατον οὕτως ἔχειν. πληγεὶς δ' ἐγὼ τῷ λεχθέντι, πάνυ μὲν ᾤμην γελοῖον εἶναί τι λέγειν ἔτι· ὅμως δ' εἶπον ὅτι χρείη τὴν παρὰ Δίωνος ἐπιστολὴν περιμένειν ἡμᾶς, καὶ ταῦτα πάλιν αὐτῷ ἐπιστέλλειν. ὁ δὲ ἑξῆς τούτοις πάνυ νεανικῶς ἐπώλει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν, ὅπῃ τε καὶ ὅπως ἤθελε, καὶ οἷστισι· πρὸς ἐμὲ δὲ οὐδὲν ὅλως ἐφθέγγετο περὶ αὐτῶν· καὶ μὴν ὡσαύτως ἐγὼ πρὸς ἐκεῖνον αὖ περὶ τῶν Δίωνος πραγμάτων οὐδὲν ἔτι διελεγόμην. οὐδὲν γὰρ ἔτι πλέον ᾤμην ποιεῖν. μέχρι μὲν δὴ τούτων ταύτῃ μοι βεβοηθημένον ἐγεγόνει φιλοσοφίᾳ καὶ φίλοις. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἐζῶμεν ἐγὼ καὶ Διονύσιος· ἐγὼ μέν, βλέπων ἔξω, καθάπερ ὄρνις ποθῶν ποθὲν ἀναπτάσθαι· ὁ δέ, διαμηχανώμενος τίνα τρόπον ἀνασοβήσοι με, μηδὲν ἀποδοὺς τῶν Δίωνος. ὅμως δὲ ἔφαμεν ἑταῖροί γε εἶναι πρὸς πᾶσαν Σικελίαν. τῶν δὴ μισθοφόρων τοὺς πρεσβυτέρους Διονύσιος ἐπεχείρησεν ὀλιγομισθοτέρους ποιεῖν, παρὰ τὰ τοῦ πατρὸς ἔθη. θυμωθέντες δὲ οἱ στρατιῶται ξυνελέγησαν ἀθρόοι, καὶ οὐκ ἔφασαν ἐπιτρέψειν. ὁ δ' ἐπεχείρει βιάζεσθαι, κλείσας τὰς τῆς ἀκροπόλεως πύλας. οἱ δ' ἐφέροντο εὐθὺς πρὸς τὰ τείχη, παιῶνά τινα ἀναβοήσαντες βάρβαρον καὶ πολεμικόν. οὗ δὴ περιδεὴς ὁ Διονύσιος γενόμενος, ἅπαντα συνεχώρησε καὶ ἔτι πλείω τοῖς τότε συλλεχθεῖσι τῶν πελταστῶν. λόγος δή τις ταχὺ διῆλθεν ὡς Ἡρακλείδης αἴτιος εἴη γεγονὼς πάντων τούτων. ὃν ἀκούσας, ὁ μὲν Ἡρακλείδης ἐκποδὼν αὑτὸν ἔσχεν ἀφανῆ· Διονύσιος δὲ ἐζήτει λαβεῖν. ἀπορῶν δέ, Θεοδότην μεταπεμψάμενος εἰς τὸν κῆπον· ἔτυχον δ' ἐν τῷ κήπῳ καὶ ἐγὼ τότε περιπατῶν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα οὔτ' οἶδα, οὔτ' ἤκουον διαλεγομένων. ἃ δὲ ἐναντίον εἶπε Θεοδότης ἐμοῦ πρὸς Διονύσιον, οἶδά τε καὶ μέμνημαι. Πλάτων γὰρ (ἔφη) Διονύσιον ἐγὼ πείθω τουτονί, ἐὰν ἐγὼ δύνωμαι δεῦρο Ἡρακλείδην κομίσαι δυνατός, εἰς λόγους ἡμῖν περὶ τῶν ἐγκλημάτων αὐτῷ τῶν νῦν γεγονότων· ἂν ἄρα μὴ δόξῃ δεῖν αὐτὸν οἰκεῖν ἐν Σικελίᾳ, τόν τε υἱὸν λαβόντα καὶ τὴν γυναῖκα ἀξιῶ εἰς Πελοπόννησον ἀποπλεῖν, οἰκεῖν τε, βλάπτοντα μηδὲν Διονύσιον ἐκεῖ, καρπούμενον δὲ τὰ ἑαυτοῦ. μετεπεμψάμην μὲν οὖν καὶ πρότερον αὐτόν, μεταπέμψομαι δὲ καὶ νῦν

A Huius autem rei fideiuſſores mihi fore te familiaréſque tam tuos quàm Dionis qui hic habitant. Dionem quoque ipſum id vobis obſeruaturum, ſufficienter confirmare debere. Pecuniæ verò omnes quas ille acceperit, in Pelopōneſo, & Athenis deponantur penes quos vobis videtur. Harum quidē pecuniarū fructus accipiat Dio, ſed ipſas tollere niſi vobis concedentibus nequeat. Non enim confido, ſi pecunias ſuſceperit, eum mihi fidem ſeruaturum, cùm non paucæ futuræ ſint. Maiorem verò tibi tuiſque habeo fidē. Conſidera igitur an tibi hæc placeāt: manéque horumgratia hic annum, quo peracto ſuſceptis B his pecuniis abibis. Dionem equidem ſcio magnam tibi gratiam habiturum, cùm hæc ſibi perfeceris. Cùm hæc igitur audiuiſſem, quanquam ægre omnino ferebam, reſpōdi tamē hac in re me conſultaturum, tempúſque reſpondendi in craſtinum ſumpſi. Atque in hoc conſentiētes tum diſceſſimus. Conſultabam itaque poſthac ipſe mecum valde quidem ambiguus. Occurrebat autem quaſi conſilij dux prima mihi eiuſmodi ratio. Age vtique etſi Dionyſius nihil eorum quæ promittit, ſeruare cogitat, ſi tamen abeunte me, per ſe ac per amicos probabiliter ad Dionem ſcribat, quę nunc mihi dicit, ſe quidem obtuliſ- C ſe vltro, me verò noluiſſe, réſque ſuas penitus neglexiſſe. Præterea his addebam. Si Dionyſius me volens dimittere, ideóque nauigium nautáſque non det: imò facilè cunctis ſignificet velle me ipſo nolente diſcedere: quíſnam me naui aſportare ex ædibus ipſis Dionyſij audeat? Habitabam equidem, ne quid deeſſet incommodi, in ipſis qui circa ædes erant, hortis. Vnde ne ianitor quidem niſi iubente Dionyſio egredi permiſiſſet. Quòd ſi annum permanſero, habeo equidem quid Dioni ſignificem notúmque faciam quibus ſim conſtitutus, quídve agam. Ac ſi Dionyſius nonnihil eorum quæ promittit, ſeruauerit, opera tolerantiáque hæc mea non omnino deridenda D videbitur. patrimonium nanque Dionis non pauciorum quàm centum talentorum ſi quis rectè æſtimare velit, cenſebitur. At verò ſi ita res cadant vt eas veriſimile eſt caſuras, quò me vertam, neſcio. Verumtamen fortè neceſſe eſt me annum adhuc tolerantem machinationes Dionyſij reipſa pro viribus redarguere. Cùm ita mecum conſultauiſſem, ſequenti mox die ad Dionyſium retuli, videri mihi manendum. Sed addidi, ne exiſtimaret me poſſe apud Dionem prorſus omnia quaſi dominum, ideóque operæpretium eſſe vt vnà mecum ipſe quoque ad eum ſcriberet, ſignificans hæc noſtra conſilia, atque interrogans vtrum ſibi hæc ſatisfaciant, nécne: & nunquid aliud præ- E ter ea quiddam exigat. Idque quàm primum inquam ſcribendum eſſe. Interea verò nihil in re Dionis ab eo noui eſſe tentandum. Hæc inter nos dicta ſunt. In his ferme, vt nunc dico, conuenimus. Poſt hæc autem cùm iam naues abiiſſent: ideóque nulla mihi foret vlterius nauigandi facultas: Dionyſius quaſi nonnihil prætermiſſi reminiſcens, Dimidia inquit bonorum Dionis pars filio iure manere debet: dimidia verò ad Dionem mitti. hanc ergo vendi curabo. Qua vendita, pecuniarum dimidium tibi tradam, quod ad Dionem perferatur: F reliqua verò pars penes nos pro filio reſeruabitur: ita enim ius ipſum exigit. His ergo illius dictis perculſus, ridiculum putaui amplius ea de re loqui. Dixi tamen dicere nos expectare à Dione reſponſum, atque rurſus hæc ipſa ad illum reſcribere. At ille pòſt nimis audacter patrimonium Dionis totum quanto libuit pretio, & quo pacto hæc, & quibus placuit vendidit. Mihi verò ea de re verbum omnino fecit nullum. at ego ſimiliter poſthac de re Dionis nihil vlterius locutus ſum, quippe cū nihil amplius me profecturum exiſtimarē. Hactenus hac ratione & philoſophiæ & amicis auxilium præſtiti. poſt hæc autē ego & Dionyſius ita viximus, vt ego quidē ſemper extrà ſpectarē, quaſi auis quædā alicunde cupiēs euolare: ille verò aſſiduè, quo pacto me cohiberet machinaretur, de reb[us] quidē Dionis cōcedēs nihil. In cæteris tamē negotiis per vniuerſā Siciliā G amicos inter nos eſſe fatebamur. Eo autē tēpore Dionyſius veteranis militibus ſtipēdia minuere tētauit, pręter parētis conſuetudinē. Irati verò milites in vnū cōuenerūt, neq; id ſe toleraturos cōminabātur. Itaq; ille clauſis arcis ipſius portis coërcere illos conabaẗ. At illi repētè aduētarūt ad mœnia, clamorē quēdā barbarū ac bellicū attollētes. Quo metu cōterritus Dionyſius cūcta illi cōſueta, atq; etiā plura cōſuetibus illis cōceſſit. Rumor aūt fuit Heraclidē tumultus omnis cauſā extitiſſe. Quod Heraclides q̄dē pſentiēs clā fugā arripuit. Dionyſius verò cū illū capere affectaret, neq; inueniret, Theodotē ad ſe in hortos accerſiuit. Erā fortè tūc & ipſe in hortis pambulās. Cætera q̄dē quæ inter illos tractata ſūt, neq; ſcio, neq; dū collo querērur, audiui: ſed quæ me pſente inquit Dionyſio Theodo- H tes & noui & memini, O Plato ait, Dionyſio ſuadeo huic, ſi Heraclidem huc adducere potero, criminibus in ſe delatis reſponſurum, ac ſi nolit deinde eum Dionyſius in Sicilia permanere, ſaltem permittat vxorem filiúmque ſuſcipere, atque in Peloponneſum abire ibíque habitare, nihil ibi molientem contra Dionyſium, & bonorum quæ hic poſſidet, fructus percipientem Hæc ergo fiducia Heraclidē iam vocaui: atq; iterū vocabo,

Siue igitur ex prima vocatione, ſiue ex ſecunda huc ille venerit, cum Dionyſio cōſtituebam rogabámque nequid mali Heraclidi inferatur vel extra vrbē vel in vrbe, tantum verò ſi videbitur, extra fines mittatur, donec aliter Dionyſio videatur. Hæc inquit, Dionyſi, concedíſne? Concedo reſpondit, neque etiam ſiquando in ædibus tuis appareat, aliud quicquam mali eſſe paſſurum. Sequenti verò die in ipſo crepuſculo Eurybius & Theodotes ad me mirum in modum perterriti cōuolarunt. Confeſtímque Theodotes, ô Plato, inquit, affuiſti heri conditionibus quibus de Heraclide Dionyſius mecū tecúmque conuenit. Affui, inquam. At ille, nunc, inquit, diſcurrunt ſatellites ad Heraclidem comprehendendum: atque periculum eſt, ne ille propè alicubi ſit. Sequere ergo nobiſcum omni ſtudio ad Dionyſium. Iuimus itaque: & ingreſſi ad ipſum, illi quidē ſilentio ſtabant lacrymantes: ego verò inquam, verentur hi Dionyſi, ne tu contrà quàm heri conuenerit, noui quicquam agas aduerſus Heraclidē. Nā videtur ille mihi propè alicubi diuertiſſe, manifeſtéque adeſſe. Dionyſius verò his auditis exarſit in iras, in varióſq. ſe mutauit colores, quales ira cōſueuit afferre. Et Theodotes ad pedes eius procūbens, manu eius apprehenſa multis cum lacrymis nequid tale faceret, deprecabatur. Tūc ego ſermonē ſuſcipiens eum conſolaturus, Bono ſis animo, inquam, ô Theodotes. Non enim aliter facere audet Dionyſius quàm heri promiſit. At Dionyſius tyrannico nimium vultu me intuitus. Tibi, inquit, promiſi nihil, ſiue magnum ſiue paruum. Imò verò per deos, inquam, promiſiſti non facturum te hæc ipſa, quæ nunc ne facias hic deprecatur. Hæc ego locutus egredior. Poſt hæc Dionyſius quidem Heraclidem capere conabatur. Theodotes autem hæc per nuncios illi ſignificans, vt fugam arriperet admonuit. Miſerat quidem Dionyſius & Tiſiam quendam cum ſatellitibus, iubens paſſim Heraclidem inſequi. Sed ille, vt fertur, anticipans & paruo quodam diei ſpatio ſatellites deuitans, intra Carthaginenſium fines ſe recepit. Iam verò ex inimicitiis contra me exortis probabilem Dionyſius occaſionem quam per inſidias diu captauerat, ne videlicet ad Dionem pecuniæ mitterentur, aſſecutus fuiſſe videtur. Ac primum quidem ex arce me amiſit, occaſionem præferens quòd mulieres ſacra decem dierum in quibus habitabam hortis eſſent facturæ. Itaque me per eos dies extra arcem apud Archedemum manere iuſſit. Interea Theodotes me ad ſe vocans, multa circa ea quæ tunc facta erant, de Dionyſio conqueſtus eſt. Dionyſius verò cùm audiuiſſet ad Theodotē me profectum fuiſſe, nactus & hanc rurſus occaſionem contra me odij, priori ſimilem, miſit ad me, qui percontaretur, nunquid apud Theodotem vocatus aliquando fuiſſem. Atque ego adfuiſſe liberè confeſſus ſum. Tunc ille: Iuſſit ergo inquit, Dionyſius me tibi edicere, non rectè facere te: quòd Dionem Dioniſque amicos pluris quàm ipſum ſemper æſtimes. Hæc dicta fuerunt. Nec vnquam poſtea me in ſuas ædes vocauit, quaſi manifeſtè Theodotis Heraclidíſque amicum: ſibi verò inimicum, ac propterea infenſum, quòd res Dionis iam omnino periiſſent. Habitabam deinde extra arcem inter milites mercede conductos. Adeuntes verò me, & alij quidam, & miniſtrorum aliqui Athenieſes patria, ſignificarunt calumnias aduerſus me inter milites fuiſſe diffuſas. Præterea quoſdam cōminatos eſſe, ſicubi nanciſcantur interfecturos. Excogito igitur euaſionē eiuſmodi. Mitto Tarentum ad Archytam, alióſque amicos, ſignificans in quo eſſem diſcrimine conſtitutus. Illi verò occaſionē quandam legationis patriæ nomine excogitantes, Lamiſcum eorum vnum, vnà cum naui ordinis triginta remorum mittunt. Qui veniēs ad Dionyſium, rogauit vt me omnino pro voluntate mea ſaluum abire permitteret. Ille autem aſſenſus me dimiſit commeatum præbēs. Pecunias verò Dionis neque ego petij, neque quiſquam dedit. Poſt hæc cùm in Peloponneſum perueniſſem, ibíque offendiſſem Dionem ludos ſpectantem Olympiacos, quæ facta fuerant, enarraui. Ille verò Iouem teſtatus, ſtatim mihi meíſque propinquis & amicis edixit, ſe pœnas à Dionyſio exacturum: tum quòd me illic hoſpitē decepiſſet: ſic enim ille & dixit & ſenſit: tum quòd ipſum iniuſtè admodum expuliſſet. Hæc ego audiēs, ſuaſi vt ad hæc ſi videretur, amicos alios conuocaret. Me autem quoniam & ſua & aliorum opera quaſi violēta impuliſſent in Dionyſi familiaritatē, habitationis, victus, ſacrorum communione aſtrictum, putarent quaſi medium quendam, æquúmque vtrinque eſſe debere: præſertim cùm iamdiu multis apud Dionyſium me calumniantibus quaſi tecum ipſi tyrannidíque eius inſidiantem, ipſe non occiderit quidem, ſed reueritus ſit. Ad hæc ætatem meam rebus bellicis ineptam eſſe addidi: ſimúlque medium quendam me inter eos eſſe, ſiquando conciliatore quodam opus ſit, qui reſarcire optantibus amicitiam poſſit. Quamdiu verò odiis certabitis, ad hæc adiutores alios aduocabitis. Hæc ego inquam, peroſus errorem fortunámque in Sicilia mihi aduerſam. Quoniam verò illi rationibus meis non obtēperauerūt, omniū quæ ſequuta ſunt malorū ipſimet ſibi cauſam præbuere. Profectò ſi Dionyſius res Dioni ſuas reſtituiſſet, vel potius ſi omnino placatus fuiſſet: nihil prout cōditio fert humana, accidiſſet aduerſi. Nā

A ἄν τ' οὖν ἀπὸ τῆς προτέρας μεταπομπῆς ἄν τε καὶ ἀπὸ τῆς νῦν ἀπαντήσῃ μοι. Διονύσιον δὲ ἀξιῶ καὶ δέομαι, ἄν πῃ ἐντυγχάνῃ Ἡρακλείδῃ ἐάν τ' ἐν ἀγρῷ ἐάν τ' ἐνθάδε, μηδὲν ἄλλο αὐτῷ φλαῦρον γίγνεσθαι, μεταστῆναι δ' ἐκ τῆς χώρας, ἕως ἂν ἄλλο τι Διονυσίῳ δόξῃ. ταῦτα (ἔφη) ξυγχωρεῖς; λέγων πρὸς τὸν Διονύσιον. Συγχωρῶ· μηδ' ἂν πρὸς τῇ σῇ (ἔφη) φανῇ οἰκίᾳ, πείσεσθαι φλαῦρον μηδὲν παρὰ τὰ νῦν εἰρημένα. τῇ δὴ μετὰ ταύτην τὴν ἡμέραν δείλης Εὐρύβιος καὶ Θεοδότης προσηλθέτην μοι σπουδῇ τεθορυβημένω θαυμαστῶς. καὶ ὁ Θεοδότης λέγει, Πλάτων (ἔφη) παρῆσθα χθὲς οἷς περὶ Ἡρακλείδου Διονύσιος ὡμολόγει πρὸς ἐμὲ καὶ σέ; Πῶς δὲ οὐκ; ἔφην. Νῦν τοίνυν (ἦ δ' ὅς) περιθέουσι πελτασταί, λαβεῖν Ἡρακλείδην ζητοῦντες. ὁ δὲ εἶναί πῃ ταύτῃ κινδυνεύει.
B ἀλλ' ἡμῖν (ἔφη) συνακολούθησον πρὸς Διονύσιον ἁπάσῃ μηχανῇ. ᾠχόμεθα οὖν, καὶ εἰσήλθομεν παρ' αὐτόν· καὶ τὼ μὲν ἑστάτην σιγῇ δακρύοντε· ἐγὼ δὲ εἶπον, Οἵδε φοβοῦνται μή τι σὺ παρὰ τὰ χθὲς ὡμολογημένα ποιήσῃς περὶ Ἡρακλείδην νεώτερον. δοκεῖ γάρ μοι ταύτῃ πῃ γεγονέναι φανερὸς ἀποτετραμμένος. ὁ δὲ, ἀκούσας ἀνεφλέχθη τε, καὶ παντοδαπὰ χρώματα ἧκεν, οἷα ἂν θυμούμενος ἀφείη. προσπεσὼν δ' αὐτῷ ὁ Θεοδότης, λαβόμενος τῆς χειρὸς, ἐδάκρυσέ τε καὶ ἱκέτευε μηδὲν τοιοῦτον ποιεῖν. ὑπολαβὼν δ' ἐγὼ, παραμυθούμενος, Θάῤῥει Θεοδότα, ἔφην. οὐ γὰρ τολμήσει Διονύσιος παρὰ τὰ χθὲς ὡμολογημένα ἄλλα ποτὲ
C δρᾶν. καὶ ὃς, ἐμβλέψας μοι καὶ μάλα τυραννικῶς, Σοὶ (ἔφη) ἐγὼ οὔτε τι σμικρὸν οὔτε μέγα ὡμολόγησα. Νὴ τοὺς θεοὺς (ἦν δ' ἐγὼ) σύ γε ταῦτα ἃ σε οὗτος νῦν ἐξαιτεῖται μὴ ποιεῖν. καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἀποστρεφόμενος ᾠχόμην ἔξω. τὸ μετὰ ταῦτα ὁ μὲν ἐκυνήγει τὸν Ἡρακλείδην· Θεοδότης δὲ ἀγγέλους πέμπων Ἡρακλείδῃ, φεύγειν διεκελεύετο. ὁ δὲ, ἐκπέμψας Τισίαν καὶ πελταστὰς, διώκειν ἐκέλευε. φθάνει δὲ, ὡς ἐλέγετο, Ἡρακλείδης εἰς τὴν Καρχηδονίων ἐπικράτειαν ἐκφυγὼν ἡμέρας σμικρῷ τινι μέρει. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἡ πάλαι ἐπιβουλὴ Διονυσίῳ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι τὰ Δίωνος χρήματα, ἔδοξεν ἔχθρας λόγον ἔχειν ἂν πρὸς με πιθανόν. καὶ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐκπέμπει με, εὑρὼν πρόφασιν, ὡς
D τὰς γυναῖκας ἐν τῷ κήπῳ ἐν ᾧ κατῴκουν ἐγὼ, δέοι θῦσαι θυσίαν τινὰ δεχήμερον. ἔξω δή με παρ' Ἀρχεδήμῳ προσέταττε τὸν χρόνον τοῦτον μεῖναι. ὄντος δὲ μου ἐκεῖ, Θεοδότης μεταπεμψάμενός με, πολλὰ περὶ τῶν τότε πραχθέντων ἠγανάκτει καὶ ἐμέμφετο Διονυσίῳ. ὁ δ' ἀκούσας ὅτι παρὰ Θεοδότην εἴην εἰσεληλυθὼς, πρόφασιν αὖ ταύτην ἄλλην τῆς πρὸς ἐμὲ διαφορᾶς ποιούμενος, ἀδελφὴν τῆς πρόσθεν, πέμψας τινὰ ἠρώτα με εἰ ξυγγιγνοίμην ὄντως μεταπεμψαμένου με Θεοδότου. κἀγὼ, παντάπασιν, ἔφην. ὁ δὲ, Ἐκέλευε τοίνυν (ἔφη) σοὶ φράζειν ὅτι καλῶς οὐδαμῇ ποιεῖς, Δίωνα καὶ τοὺς Δίωνος φίλους αἰεὶ περὶ πλείονος αὐτοῦ ποιούμενος. ταῦτ' ἐῤῥήθη, καὶ οὐκέτι μετεπέμψατό με εἰς τὴν οἴκησιν πάλιν· ὡς ἤδη σαφῶς Θεοδότου μὲν ὄντος μου καὶ Ἡρακλείδου φίλων, καὶ
E τοῦδ' ἐχθροῦ. καὶ οὐκέτ' ᾤετο εὐνοεῖν με, ὅτι Δίωνι τὰ χρήματα ἔῤῥει παντελῶς. ᾤκουν δὴ τὸ μετὰ τοῦτο ἔξω τῆς ἀκροπόλεως ἐν τοῖς μισθοφόροις. προσιόντες δέ μοι ἄλλοι τε καὶ οἱ τῶν ὑπηρεσιῶν ὄντες Ἀθήνηθεν ἐμοὶ πολῖται, ἀπήγγελλον ὅτι διαβεβλημένος εἴην ἐν τοῖς πελτασταῖς· καί μοι τινὲς ἀπειλοῖεν, εἴπου λήψοιντό με, διαφθερεῖν. μηχανῶμαι δή τινα τοιάνδε σωτηρίαν· πέμπω παρ' Ἀρχύτην καὶ τοὺς ἄλλους φίλους εἰς Τάραντα, φράζων ἐν οἷς ὢν τυγχάνω. οἱ δὲ, πρόφασίν τινα πρεσβείας ποιησάμενοι παρὰ τῆς πόλεως, πέμπουσι τριακόντορόν τε καὶ
F Λαμίσκον αὐτῶν ἕνα· ὃς ἐλθὼν ἐδεῖτο Διονυσίου περὶ ἐμοῦ, λέγων ὅτι βουλοίμην ἀπιέναι, καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖν. ὁ δὲ ξυνωμολόγησε καὶ ἀπέπεμψεν, ἐφόδια δούς. τῶν Δίωνος δὲ χρημάτων οὔτ' ἐγώ τι ἀπῄτουν, οὔτε τις ἀπέδωκεν. ἐλθὼν δὲ εἰς Πελοπόννησον, εἰς Ὀλυμπίαν Δίωνα καταλαβὼν θεωροῦντα, ἤγγελλον τὰ γεγονότα. ὁ δὲ, τὸν Δία ἐπιμαρτυράμενος, εὐθὺς παρήγγελλεν ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς οἰκείοις καὶ φίλοις παρασκευάζεσθαι τιμωρεῖσθαι Διονύσιον· ἡμῶν μὲν ξεναπατίας χάριν (οὕτω γὰρ ἔλεγέ τε καὶ ἐνόει) αὐτοῦ δ' ἐκβολῆς ἀδίκου καὶ φυγῆς. ἀκούσας δ' ἐγὼ, τοὺς μὲν φίλους παρακαλεῖν ἐκέλευον, εἰ βούλοιντο· ἐ-
G μὲ δ' εἶπον ὅτι σὺ μετὰ τῶν ἄλλων βίᾳ τινὰ τρόπον ξύσσιτον καὶ συνέστιον καὶ κοινωνὸν ἱερῶν Διονυσίῳ ἐποίησας, ὃς ἴσως ἡγεῖτο διαβαλλόντων πολλῶν ἐπιβουλεύειν ἐμὲ μετὰ σοῦ ἑαυτῷ καὶ τῇ τυραννίδι· καὶ ὅμως οὐκ ἀπέκτεινεν, ᾐδέσθη δέ. οὔτ' οὖν ἡλικίαν ἔχω συμπολεμεῖν ἔτι σχεδὸν οὐδενί· κοινός τε ὑμῖν εἰμι, ἄν ποτέ τι πρὸς ἀλλήλους δεηθέντες φιλίας ἀγαθόν τι ποιεῖν βουληθῆτε· κακὰ δὲ ἕως ἂν ἐπιθυμῆτε, ἄλλους παρακαλεῖτε. ταῦτα εἶπον, μεμισηκὼς τὴν περὶ Σικελίαν πλάνην καὶ ἀτυχίαν. ἀπειθοῦντες δὲ καὶ οὐ πειθόμενοι ταῖς ὑπ' ἐμοῦ διαλλάξεσι, πάντων τῶν νῦν γεγονότων κακῶν αὐτοὶ αἴτιοι ἐγένοντο αὐτοῖς. ὧν, εἰ Διονύσιος ἀπέδωκε τὰ χρήματα Δίωνι, ἢ καὶ παντάπασι κατηλλάγη, οὐκ ἄν ποτε ἐγένετο οὐδὲν, ὅσα γε δὴ τἀνθρώπινα. Δίωνα γὰρ

ἐγὼ καὶ τὸ βούλεσθαι καὶ τὸ δύνασθαι κατεῖχον ἂν ῥᾳδίως. νῦν δὲ ὁρμήσαντες ἐπ᾽ ἀλλήλους, κακῶν πάντα ἐμπεπλήκασι. καίτοι τήν γε αὐτὴν Δίων εἶχε βούλησιν ἥνπερ ἂν ἐγὼ φαίην δεῖν ἐμὲ καὶ ἄλλον, ὅστις μέτριος, περί τε τῆς αὑτοῦ δυνάμεως καὶ φίλων καὶ περὶ πόλεως τῆς αὑτοῦ διανοοῖτ᾽ ἄν, εὐεργετῶν ἐν δυνάμει καὶ τιμαῖσι γίγνεσθαι τὰ μέγιστα ἐν ταῖς μεγίσταις. ἔστι δὲ οὐκ ἄν τις πλούσιον ἑαυτὸν ποιήσῃ, καὶ ἑταίρους καὶ πόλιν ἐπιβουλεύσας καὶ ξυνωμότας συναγαγών, πένης ὤν, καὶ ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν, ὑπὸ δειλίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς ἡττημένος· εἶτα τοὺς τὰς οὐσίας κεκτημένους ἀποκτείνας, ἐχθροὺς καλῶν τούτους, διαφορῇ τὰ τούτων χρήματα, καὶ τοῖς συνεργοῖς τε καὶ ἑταίροις παρακελεύηται ὅπως μηδεὶς αὐτῷ ἐγκαλῇ, πένης φάσκων εἶναι. ταὐτὸν δὲ καὶ τὴν πόλιν ἂν οὕτω τις εὐεργετῶν, τιμᾶται ὑπ᾽ αὐτῆς, τοῖς πολλοῖς τὰ τῶν ὀλίγων ὑπὸ ψηφισμάτων διανέμων· ἢ μεγάλης προεστὼς πόλεως, καὶ πολλῶν ἀρχούσης ἐλαττόνων, τῇ ἑαυτοῦ πόλει τὰ τῶν σμικροτέρων χρήματα διανέμῃ μὴ κατὰ δίκην. οὕτω μὲν γὰρ οὔτε Δίων οὔτε ἄλλος ποτὲ οὐδεὶς ἐπὶ δύναμιν ἑκὼν εἶσιν ἀλιτηριώδη ἑαυτῷ τε καὶ γένει εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον· ἐπὶ πολιτείαν δὲ καὶ νόμων κατασκευὴν τῶν δικαιοτάτων τε καὶ ἀρίστων, οὔτι δι᾽ ὀλιγίστων θανάτων καὶ φυγῶν γιγνομένην. ἃ δὴ Δίων νῦν πράττων, προτιμήσας τὸ πάσχειν ἀνόσια τοῦ δρᾶσαι πρότερον, διευλαβούμενος δὲ παθεῖν, ὅμως ἔπταισεν, ἐπ᾽ ἄκρον ἐλθὼν τοῦ περιγενέσθαι τῶν ἐχθρῶν· θαυμαστὸν παθὼν οὐδέν. ὅσιος γὰρ ἄνθρωπος ἀνοσίων πέρι, σώφρων τε καὶ ἔμφρων, τὸ μὲν ὅλον οὐκ ἄν ποτε διαψευσθείη τῆς ψυχῆς τῶν τοιούτων πέρι· κυβερνήτου δὲ ἀγαθοῦ πάθος ἂν ἴσως οὐ θαυμαστὸν εἰ πάθοι, ὃν χειμὼν μὲν ἐσόμενος οὐκ ἂν πάνυ λάθοι, χειμώνων δὲ ἐξαίσιον καὶ ἀπροσδόκητον μέγεθος λάθοιτ᾽ ἄν, καὶ λαθὸν κατακλύσειε βίᾳ. ταὐτὸν δὴ καὶ Δίωνα ἔσφηλε δι᾽ ὀλιγίστων. κακοὶ μὲν γὰρ ὄντες αὐτὸν σφόδρα οὐκ ἔλαθον οἱ σφήλαντες· ὅσον δὲ ὕψος ἀμαθίας εἶχον, καὶ τῆς ἄλλης μοχθηρίας τε καὶ λαιμαργίας, ἔλαθον. ᾧ δὴ σφαλεὶς κεῖται, Σικελίαν πένθει περιβαλὼν μυρίῳ. τὰ δὴ μετὰ τὰ νῦν ῥηθέντα ἃ ξυμβουλεύω, σχεδὸν εἴρηταί μοι καὶ εἰρήσθω. ἂν δ᾽ ἐπανέλαβον ἕνεκα τὴν εἰς Σικελίαν ἄφιξιν τὴν δευτέραν, ἀναγκαῖον εἶναι ἔδοξέ μοι ῥηθῆναι δεῖν διὰ τὴν ἀτοπίαν καὶ ἀλογίαν τῶν γιγνομένων. εἰ δ᾽ ἄρα τινὶ τὰ νῦν ῥηθέντα εὐλογώτερα ἐφάνη, καὶ προφάσεις πρὸς τὰ γενόμενα ἱκανὰς ἔχειν ἔδοξέ τῳ, μετρίως ἂν ἡμῖν καὶ ἱκανῶς εἴη τὰ νῦν εἰρημένα.

A Dionem quidem pro voluntate mea,& conſilio,& autoritate facilè continuiſſem. Contrà verò nunc in ſe inuicem impetum facientes omnia calamitatibus impleuere. Dio certè eandem habebat voluntatem quam ego dicerem & mihi & aliis quicunque moderati ſunt, habendam eſſe: videlicet vt poteſtas vel propria, vel amicorũ, vel ciuitatis optetur, quò in ipſis honoribus & potentiis quis conſtitutus præſertim in maximis, ſe & ſuos & patriam beneficiis iuſtis afficiat. Neque verò id fit, ſiquis ad id duntaxat incumbat, vt diuitiis ſe amicóſque, & vt libet ærariũ expleat per inſidias crudeliũmque coniurationes: B ipſe pauper videlicet impotens ſe cõtinere, ſed præ animi anguſtia voluptatibus ſuccũbens: præterea opulentos homines tanquam inimicos decernens trucidet, rapiátque pecunias: atque interea ſociis, familiaribúſque edicat, ſibi quidem in his cùm ſit egenus, ſuccenſendum non eſſe. Eodem modo ſiquis ſimiliter ciuitatẽ ſuam beneficiis afficiens honoretur ab ipſa: dum multis res paucorum ciuium per ſua decreta diſtribuit: vel ſiquis magnę pręſidens ciuitati pluribus minoribúſqu. ciuitatibus imperanti pecunias minorum ciuitatum iniuſtè attribuat ſuæ. Hoc enim pacto, neque Dio, neque alius vnquam ſponte ſua ad potentiam progreditur pernicioſam & ſibi & poſteris perpetuo futuram. Prudens verò ad conſtituendam C accedit Rempublicam legéſque condendas iuſtiſſimas atque optimas. & id quidem abſque cædibus, expulſionibúſque ciuilibus. Quæ modò cùm ageret Dio conſtituens pati impias iniurias potius quàm facere, cauens quoque ne ipſe pateretur, cecidit tamen, cùm iam ad ſummum ſuperandorum hoſtium perueniſſet. Neq. mirum alicui quod accidit Dioni videri debet. Pium enim virum temperatúmque & prudentem, omnino quidem in rebus eiuſmodi impij nunquam fallunt. Sed neque mirandum eſt ſi idem, quod probo gubernatori forſan acciderit: quem futura tempeſtas haud admodũ latet: ſed inſueta & idcirco impreuiſa tẽpeſtatum magnitudo latere poteſt, ac vi D latẽdo ſubmergere. Hoc vtiq. modo Dionẽ ſors aliquãtum fefelliſſe videtur. Quòd enim mali eſſent, eum non latebat: quamuis quàm profunda eſſet in eis inſcitia & iniquitas voracitáſque latuerit. Qua quidem in re deceptus occubuit, Siciliam incredibili dolori ſubiiciens. Quæ igitur poſt hæc quæ narrata ſunt vobis conſulo, hactenus quidem dicta ſint. Quibus autem de cauſis ipſe in Siciliam quaſi compulſus redierim, oſtendere arbitratus ſum oportere, necui reuerſio mea abſurda, ac præter rationem ſuſcepta videretur. Quamobrem ſicui quæ nunc dixi probabiliora viſa ſunt, ac ſufficientes extitiſſe occaſiones cur ita fieret, E videntur, ſatis quidẽ ſufficientérque iã fuiſſe dictum putabimus.

ΠΛΑΤΩΝ ΤΟΙΣ ΔΙΩΝΟΣ ΟΙΚΕΙΟΙΣ ΤΕ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΟΙΣ εὖ πράττειν. Ὀγδόη.

Ἃ Δ᾽ ἌΝ διανοηθέντες μάλιστα εὖ πράττοιτε, ὄντως πειράσομαι ταῦθ᾽ ὑμῖν κατὰ δύναμιν διεξελθεῖν. ἐλπίζω δὲ οὐχ ὑμῖν μόνοις ξυμβουλεύσειν τὰ συμφέροντα· μάλιστά γε μὴν ὑμῖν, καὶ δευτέροις, πᾶσι τοῖς ἐν Συρακούσαις· τρίτοις δὲ, ὑμῶν καὶ τοῖς ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις, πλὴν εἴ τις αὐτῶν ἀνοσιουργὸς γέγονε. ταῦτα γὰρ ἀνίατα, καὶ οὐκ ἄν ποτέ τις αὐτὰ ἐκνίψειε. νοήσατε δὲ ἃ λέγω νῦν. ἐστὶν ἡμῖν, κατὰ Σικελίαν πᾶσαν λελυμένης τῆς τυραννίδος, πᾶσα μάχη περὶ αὐτῶν τούτων· τῶν μὲν, βουλομένων ἀναλαβεῖν πάλιν τὴν ἀρχήν· τῶν δὲ, τῇ τῆς τυραννίδος ἀποφυγῇ τέλος ἐπιθεῖναι. ξυμβουλὴ δὴ περὶ τῶν τοιούτων ὀρθὴ δοκεῖ ἑκάστοτε τοῖς πολλοῖς εἶναι, ταῦτα ξυμβουλεύειν δεῖν ἃ τοὺς μὲν πολεμίους ὡς πλεῖστα κακὰ ἐξεργάσεται, τοὺς δὲ φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθά. τὸ δὲ οὐδαμῶς ῥᾴδιον, πολλὰ κακὰ δρῶντα τοὺς ἄλλους, μὴ οὐ καὶ πάσχειν αὐτὸν πολλὰ ἕτερα. δεῖ δὲ οὐ μακρὰν ἐλθόντας ποι τὰ τοιαῦτα ἐναργῶς ἰδεῖν· ἀλλ᾽ ὅσα νῦν γέγονε τῇδε αὐτοῦ περὶ Σικελίαν, τῶν μὲν, ἐπιχειρούντων δρᾶν, τῶν δὲ, ἀμύνασθαι τοὺς δρῶντας. ἃ κἂν ἄλλοις μυθολογοῦντες ἱκανοὶ γίγνοισθ᾽ ἂν ἑκάστοτε διδάσκαλοι· τούτων μὲν δὴ σχεδὸν οὐκ ἀπορία. τῶν δὲ ὅσα γένοιτ᾽ ἂν ἢ πᾶσι συμφέροντα ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις, ἢ ὅτι σμικρότατα κακὰ ἀμφοῖν, ταῦτα οὔτε ῥᾴδιον ὁρᾶν, οὔτε ἰδόντα ἐπιτελεῖν. εὐχῇ δὲ προσέοικεν ἡ τοιαύτη ξυμβουλή τε καὶ ἐπιχείρησις τοῦ λόγου. ἔστω δὴ παντάπασι μὲν, εὐχή τις (ἀπὸ γὰρ θεῶν χρὴ πάντα ἀρχομένους αἰεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν) ἐπιτελὴς δ᾽ εἴη σημαίνουσα ἡμῖν τοιόνδε τινὰ λόγον. νῦν ὑμῖν καὶ τοῖς πολεμίοις σχεδὸν, ἐξ οὗπερ γέγονεν ὁ πόλεμος, συγγένεια ἄρχει μία διὰ τέλους, ἥν ποτε κατέστησαν οἱ πατέρες ὑμῶν, εἰς ἀπορίαν ἐλθόντες τὴν ἅπασαν, τόθ᾽ ὅτε κίνδυνος ἐγένετο ἔσχατος Σικελίᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ Καρχηδονίων ἀνάστατον ὅλην ἐκβαρβαρωθεῖσαν γενέσθαι. τότε γὰρ εἵλοντο Διονύσιον μὲν ὡς νέον

PLATO DIONIS PROPINQVIS ET AMICIS.

EPISTOLA VIII.

QVa potiſſimum viuendi ratione proſperè ſuccedant res, reuera conabor vobis pro viribus enarrare. Spero autem non vobis ſolum, quæ in rem veſtram ſint, me conſulturum: quanquã vobis quidem maximè: ſed & omnibus qui F ſunt Siracuſis: tertio inimicis etiam veſtris & hoſtibus præterquã ſiquis illorũ impio ſeipſũ ſcelere polluit. Hæc enim inſanabilia ſunt, neque expiare vnquam hæc quiſquã poſſet. Cõſiderate verò quod in præſentia dicã. omne iam veſtrũ circa Siciliã omnẽ diſſoluta tyrãnide cõſiliũ atq. ſtudiũ in his verſatur. Nempe alij quidem affectant tyrannidem iterũ ſuſcitare: alij tyrannidis memoriam omnem prorſus extinguere: conſilium verò in eiuſmodi rebus apud multos rectum vbique videri ſolet: ſi ita res conſtituantur, vt hoſtes quàm maximis afficiantur malis, amicis autem beneficij plurimum affera- G tur. At verò nequaquam id facile eſt, vt qui multa aliis inferũt damna, ipſi non multa viciſſim ab aliis patiantur. Neque nunc opus eſt horum exempla longè perquirere: quippe cùm quæ nuper in Sicilia acciderunt, ſatis exẽplo nobis eſſe poſſint. Cũcta enim ſic accidiſſe videntur, dum alij quidẽ inferre mala, alij verò repellere & vlciſci contenderent. In quibus enarrandis idonei aliorum magiſtri vbique eſſe poteſtis: vt in his percipiendis nulla fermè ſit difficultas. Quæ verò aut cunctis tam inimicis quàm amicis vtilia ſint, aut ſaltem quæ his quàm minimũ obſint, hæc certè ipſa, nec facile eſt perſpicere, neq. poſt quàm perſpexeris, ad votũ perficere. Hęc igitur cõſultatio atq. inquiſitio voto perſimilis eſſe videtur. Ideóq. ſit nobis ipſa omnino tãquã votũ & deprecatio quędã. Omnibus enim in rebus & dicẽdis & cogitandis principiũ ſemper à diis eſt ſumẽdũ. Votum vtiq. eiuſmodi abſolutum talẽ nobis ſignificabit rationẽ, quæ vobis ſimul, inimicíſq. cõducat. Principio ex quo tẽpore bellum in Sicilia geſtũ eſt: familia vna continuè dominata eſt: quam publicis rebus prefecerunt veſtri maiores, in ſummo tunc periculo cõſtituti, cũ à Carthaginẽſibus premerẽtur, veniſſétq. res in extremũ diſcrimẽ, ne Sicilia quæ excolebatur à Græcis, iam à Barbaris euerteretur atq. deuaſtaretur. Tũc igitur Dionyſium

A quidem elegerũt, vt iuuenem bello ſtrenuum: qui rebus bellicis conuenientibus ſibi præeſſet: Hipparinum verò vtpote ſeniorem, conſilio res moderari voluerunt. Atque pro totius Siciliæ ſalute abſolutam his autoritatem concedẽtes, tyrannos, vt fertur, appellauerunt. Proinde ſiquis fortunam quandam diuinam, deúmque ſiue eorum quibus commiſſa res eſt, virtutem, ſiue vtrunque vnà cum temporis illius ciuibus, ſalutis illius cauſam extitiſſe cenſeat: eſto id quidem vt quiſque exiſtimat. Salus certè hoc pacto tũc illis parta eſt. Quamobrem cùm ita ſe illi geſſiſſent, iuſtum erat gratiam ab illis qui ſeruati erãt, referri. Siquid autẽ poſtea mali tyrannis ipſa munere ciuitatis abutens patrauit, habet quidẽ ſceleris ſui iudices: vnde & pœ-
B nas perſoluat. Sed quænam illis pœnæ ob ea quæ acta ſunt, neceſſario rectéq. admoueri poſſunt? Si enim vel vos illorum vim facilè propulſare poſſetis, & abſque magnis periculis laboribúſq. id facere, vel illi ſe dominationem facilè recepturos arbitrarentur: haud ſanè poſſemus ea vobis quę nunc dicturi ſumus conſulere. Nunc verò vtriq. cõſiderare atq. meminiſſe debetis, quoties iam alterutri in ſpẽ propè certã perueniſtis conſequendi quod optabatis, paulum deeſſe opinantes ad cuncta pro arbitrio conſequenda. idipſum tamẽ paulum ingentiũ plurimorúmq. malorũ vbiq. cauſa extitit, nequẽdum peruenit ad terminum: ſed continuata quadam ſucceſſione inueterati iam
C mali apparenti termino principium ſuboritur nouũ. Eiuſmodi verò circuitus rerúmq. viciſſitudo perditura videtur tyrannicum genus ſimul atq. populare: & quantum veriſimili ratione formidandum portenditur, tota Sicilia in Græcæ linguæ obliuionem lapſura videtur, ad Phœnicum Opicorúmq. poteſtatẽ dominationémque tranſlata. Quamobrem contra hæc Græci omnes omni prouidentia remedium afferre debent. Siquis igitur rectius meliúſque cõſilium eo quod à me dicetur, adducat in medium, merito Græcorum amator cognominabitur. Quæ verò quodammodo ſit mea ſententia, conabor nunc liberè prorſus communi ratione, legéq. fretus exponere. Ego i-
D gitur perſonam mihi arbitri aſſumẽs, quemadmodum iamdiu conſueui, tam exercenti quàm præferenti tyrannidẽ communiter conſulam. Atq. in primis omni tyranno: vt appellationẽ hanc, rémq. ipſam fugiat, atq. in regnum, ſi poteſt fieri, transferat. Fieri verò poſſe, Lycurgus vir bonus & ſapiens re demonſtrauit. Is enim cùm videret genus proprium Argis, & apud Meſſenios ex regno in tyrannidem iam tranſlatum, ideóque hos populos vtroſque tam ſeipſos perdentes quàm ciuitates vtrinque vtraſque timens patriæ ſimul & generi remedium adhibuit ſenatum procreans, Ephororúmque magiſtratum in regni ſalutem. Quapropter tot iam ſecula ſeruatur cum gloria: poſtquam videlicet lex autoritatis plena hominum regina
E facta eſt, non autem homines legum tyranni. Ad hoc ipſum in præſentia ratio mea omnes homines cohortatur ſuadens his qui tyrannidem affectant, declinare ac fugere indefeſſo quodam ſtudio eiuſmodi famelicorum ſtultorúmque hominum felicitatem: atque ad regiam gubernationis formam pro viribus ſe transferre legibúſque regiis obtemperare, maximos honores ab hominibus, legibúſque volentibus quandoque reportaturis. Qui verò omnibus viuendi præferunt libertatẽ, iugum verò ſerui e fugiunt tanquam malum, ij caueant moneo, ne inſatiabili importunæ libertatis auiditate in maiorum ſuorum incidant morbum. Quem quidem illi propterea paſſi ſunt, quòd nulli parere volentes libertatis amore intempe-
F ranter abuſi ſunt. Qui enim ante Dionyſium & Hipparinum in Sicilia gubernabant, beatè ſibi viuere videbantur, libidinibus diſſoluti, principibus imperantes. Præterea decem ante Dionyſium præfectos depoſitos profligarũt, neminem ſecundum legẽ iudicãtes, quo nulli ſubeſſent homini iuſtè iudicãti, aut dominanti legi, ſed omnino in ſingulis liberi forent. Qua quidẽ cauſa illis tyrannides exortę ſunt. Seruitus enim ac libertas, ſi modum excedat, vtraq. mala eſt: ſi modum obſeruet, vtraque bona. moderata quidem ſeruitus eſt, quæ deo exhibetur: immoderata verò quæ hominibus. Deus quidẽ hominibus tẽperatis lex eſt: intemperatis verò voluptas. Cùm igitur hęc ita natura ſe habeãt quæ conſulo, mãdo Dionis amicis, ea Syracuſanis omnibus promulganda ex communi Dionis meáque ſententia. Equidem vobis exponam quæ ille adhuc ſpirans locutus eſt. Quam igitur rationem, quęret quiſpiam, circa pręſentia nobis Dionis conſilium affert? hanc verò omnium primã nũc accipite. Principio leges tales ſint, quæ nõ ad opes pecuniáſq. cõparãdas neq. ad libidines mẽtes cõuertãt: ſed cũ tria ſint, anima, corpus, pecunia: virtutẽ animi maximè anteponãt: Secũdò verò loco virtutẽ corporis virtuti animi ſeruiẽtẽ: Tertio vl timóq. gradu pecuniarum pretium collocent, animo, corporique miniſtrans. Quæcunq. lex hæc efficit, recta eſt, reuera beatitudinẽ vtẽtibus afferens. Locupletes verò beatos appellare, ſermo amẽs eſt, & infelix, mulieribus pueriſq. cõueniẽs: atq. eos qui id credũt, tales efficiẽs. Quòd aũt ego nũc ad vera vos bona cohortor, ſi quæ modò dixi de legibus, deguſtetis, opere ipſo intelligetis quæ quidẽ examinatio in cunctis veriſſima eſſe vide-

καὶ πολεμικὸν ἐπὶ τὰς τοῦ πολέμου πρεπούσας αὐτῷ πράξεις, σύμβουλον δὲ καὶ πρεσβύτερον Ἱππαρῖνον, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς Σικελίας, αὐτοκράτορας, ὥς φασι, τυράννους ἐπονομάζοντες. καὶ εἴτε δὴ θείαν τις ἡγεῖσθαι βούλεται τύχην καὶ θεὸν, εἴτε τὴν τῶν ἀρχόντων ἀρετὴν, εἴτε καὶ τὸ ξυναμφότερον, μετὰ τῶν τότε πολιτῶν τῆς σωτηρίας αἰτίαν ξυμβῆναι γενομένην, ἔστω ταύτῃ ὅπῃ τις ὑπολαμβάνει· σωτηρία δ᾽ οὖν οὕτως συνέβη τοῖς τότε γενομένοις. τοιούτων οὖν αὐτῶν γεγονότων, δίκαιόν που τοῖς σώσασι πάντας χάριν ἔχειν. εἰ δέ τι τὸν μετέπειτα χρόνον ἡ τυραννὶς οὐκ ὀρθῶς τῇ τῆς πόλεως δωρεᾷ κατακέχρηται, τούτων δίκας τὰς μὲν ἔχει, τὰς δὲ πινέτω. τίνες οὖν δὴ δίκαι ἀναγκαίως ὀρθαὶ γίγνοιντ᾽ ἂν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς; εἰ μὲν ῥᾳδίως ὑμεῖς ἀποφυγεῖν οἷοί τ᾽ ἦτε αὐτοὺς καὶ ἄνευ μεγάλων κινδύνων καὶ πόνων, ἢ κεῖνοι ἑλεῖν ἀπόνως πάλιν τὴν ἀρχὴν, οὐδ᾽ ἂν συμβουλεύειν οἷόν τ᾽ ἦν τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι· νῦν δ᾽ ἐννοεῖν ὑμᾶς ἀμφοτέρους χρεὼν καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι ποσάκις ἐν ἐλπίσιν ἑκάτεροι γεγόνατε τοῦ νῦν οἴεσθαι σχεδὸν ἀεί τινος σμικροῦ ἐπιδεεῖς εἶναι τὸ μὴ πάντα κατὰ νοῦν πράττειν· καὶ δὴ καὶ ὅτι τὸ σμικρὸν τοῦτο, μεγάλων καὶ μυρίων κακῶν αἴτιον ἑκάστοτε ξυμβαίνει γιγνόμενον, καὶ πέρας οὐδέν ποτε τελεῖται, ξυνάπτει δὲ ἀεὶ παλαιὰ τελευτὴ δοκοῦσα, ἀρχῇ φυομένῃ νέᾳ. διολεῖσθαι δ᾽ ὑπὸ τοῦ κύκλου τούτου κινδυνεύσει καὶ τὸ τυραννικὸν ἅπαν καὶ τὸ δημοτικὸν ἦθος· ἥξει δὲ, ἐάνπερ τῶν εἰκότων γίγνηταί τι καὶ ἀπευκτῶν, σχεδὸν εἰς ἐρημίαν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς Σικελία πᾶσα, Φοινίκων ἢ Ὀπικῶν μεταβαλοῦσα εἴς τινα δυναστείαν καὶ κράτος. τούτων δὴ χρὴ πάσῃ προθυμίᾳ πάντας τοὺς Ἕλληνας τέμνειν φάρμακον. εἰ μὲν δή τις ὀρθότερον ἄμεινόν τ᾽ ἔχει τοῦ ὑπ᾽ ἐμοῦ ῥηθησομένου, ἐνεγκὼν εἰς τὸ μέσον, ὀρθότατα φιλέλλην ἂν λεχθείη. ὃ δέ μοι φαίνεταί πῃ, ταύτῃ ἐγὼ πειράσομαι πάσῃ παρρησίᾳ καὶ κοινῷ τινι δικαίῳ λόγῳ χρώμενος δηλοῦν. λέγω γὰρ δὴ διαιτητοῦ τινα τρόπον διαλεγόμενος, ὡς δυοῖν τυραννεύσαντί τε καὶ τυραννευθέντι, ὡς ἑνὶ ἑκατέρῳ παλαιὰν ἐμὴν ξυμβουλήν. καὶ νῦν δὴ ὅ γ᾽ ἐμὸς λόγος ἂν εἴη ξύμβουλος τυράννῳ παντὶ, φεύγειν μὲν τοὔνομά τε καὶ τοὔργον τοῦτο, εἰς βασιλείαν δὲ, εἰ δυνατὸν εἴη, μεταβαλεῖν. δυνατὸν δὲ, ὡς ἔδειξεν ἔργῳ σοφὸς ἀνὴρ καὶ ἀγαθὸς Λυκοῦργος· ὃς ἰδὼν τὸ τῶν οἰκείων γένος ἐν Ἄργει καὶ Μεσσήνῃ ἐκ βασιλέων εἰς τυράννων δύναμιν ἀφικομένους, καὶ διαφθείραντας ἑαυτούς τε καὶ τὴν πόλιν ἑκατέρους ἑκατέραν, δείσας περὶ τῆς αὑτοῦ πόλεως ἅμα καὶ γένους, φάρμακον ἐπήνεγκε τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν, καὶ τὸν τῶν ἐφόρων δεσμὸν, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον· ὥστε γενεὰς τοσαύτας ἤδη μετ᾽ εὐκλείας σῴζεσθαι· νόμος ἐπειδὴ κύριος ἐγένετο βασιλεὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ οὐκ ἄνθρωποι τύραννοι νόμων. ὃ δὴ καὶ νῦν οὑμὸς λόγος παρακελεύεται πᾶσι, τοῖς μὲν τυραννίδος ἐφιεμένοις, ἀποτρέπεσθαι καὶ φεύγειν φυγῇ ἀπλήστως τὸ πεινώντων εὐδαιμόνισμα ἀνθρώπων καὶ ἀνοήτων· εἰς βασιλέως δ᾽ εἶδος πειρᾶσθαι μεταβάλλειν, καὶ δουλεῦσαι νόμοις βασιλικοῖς, τὰς μεγίστας τιμὰς κεκτημένους παρ᾽ ἑκόντων τε ἀνθρώπων καὶ τῶν νόμων. τοῖς δὲ δὴ ἐλεύθερα διώκουσιν ἤθη, καὶ φεύγουσι τὸν δούλειον ζυγὸν, ὡς ὂν κακὸν, ἐξευλαβεῖσθαι ξυμβουλεύοιμ᾽ ἂν μή ποτε ἀπληστίᾳ ἐλευθερίας ἀκαίρου τινὸς εἰς τὸ τῶν προγόνων νόσημα ἐμπέσωσιν, ὃ διὰ τὴν ἄγαν ἀναρχίαν οἱ τότε ἔπαθον, ἀμέτρῳ ἐλευθερίας χρώμενοι ἔρωτι. οἱ γὰρ πρὸ Διονυσίου καὶ Ἱππαρίνου ἄρξαντες Σικελιῶται, τότε ὡς ᾤοντο εὐδαιμόνως ἔζων, τρυφῶντές τε καὶ ἅμα ἀρχόντων ἄρχοντες· οἳ καὶ τοὺς δέκα στρατηγοὺς κατέλευσαν βάλλοντες τοὺς πρὸ Διονυσίου, κατὰ νόμον οὐδένα κρίναντες, ἵνα δὴ δουλεύοιεν μηδενὶ μήτε σὺν δίκῃ, μήτε νόμῳ δεσπότῃ, ἐλεύθεροι δ᾽ εἶεν πάντῃ πάντως. ὅθεν αἱ τυραννίδες ἐγένοντο αὐτοῖς. δουλεία γὰρ καὶ ἐλευθερία, ὑπερβάλλουσα μὲν ἑκατέρα, πάγκακον· ἔμμετρος δὲ οὖσα, πανάγαθον. μετρία δὲ ἡ θεῷ δουλεία, ἄμετρος δὲ, ἡ τοῖς ἀνθρώποις. θεὸς δὲ ἀνθρώποις σώφροσι, νόμος· ἄφροσι δὲ, ἡδονή. τούτων δὴ ταύτῃ πεφυκότων, ἃ ξυμβουλεύω Συρακοσίοις πᾶσι, φράζειν παρακελεύομαι τοῖς Δίωνος φίλοις, ἐκείνου καὶ ἐμὴν κοινὴν ξυμβουλήν. ἐγὼ δὲ ἑρμηνεύσω ἃ ἐκεῖνος ἔμπνους ὢν καὶ δυνάμενος εἶπεν ἂν νῦν πρὸς ὑμᾶς. τίν᾽ οὖν δή τις ἂν εἴποι λόγον ἀποφαίνεται ἡμῖν περὶ τῶν νῦν παρόντων ἡ Δίωνος ξυμβουλή; τόνδε· Δέξασθε, ὦ Συρακόσιοι, πάντων πρῶτον νόμους, οἵτινες ἂν ὑμῖν φαίνωνται μὴ πρὸς χρηματισμὸν καὶ πλοῦτον τρέποντες τὰς γνώμας ὑμῶν, μηδ᾽ ἐπιθυμίας. ἀλλ᾽ ὄντων τριῶν, ψυχῆς καὶ σώματος, ἔτι δὲ χρημάτων, πρωτίστην μὲν τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἔχειν δεῖ· δευτέραν δὲ, τὴν τοῦ σώματος, ὑπὸ τῇ τῆς ψυχῆς κειμένην· τρίτην δὲ καὶ ὑστάτην, τὴν τῶν χρημάτων τιμὴν, δουλεύουσαν τῷ σώματί τε καὶ τῇ ψυχῇ. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀπεργαζόμενος θεσμὸς, νόμος ἂν ὀρθῶς ὑμῖν εἴη κείμενος, ὄντως εὐδαίμονας ἀποτελῶν τοὺς χρωμένους· ὁ δὲ τοὺς πλουσίους εὐδαίμονας ὀνομάζων λόγος, αὐτός τε ἄθλιος, γυναικῶν καὶ παίδων ὢν λόγος ἄνους, τοὺς πειθομένους τε ἀπεργάζεται τοιούτους. ὅτι δ᾽ ἀληθῆ ταῦτ᾽ ἐγὼ παρακελεύομαι, ἐὰν γεύσησθε τῶν νῦν λεγομένων περὶ νόμων, ἔργῳ γνώσεσθε. ἣ δὴ βάσανος ἀληθεστάτη δοκεῖ γίγνεσθαι τῶν πάντων πέρι. δε-

ξυνάμενοι δὲ τοὺς τοιούτους νόμους, ἐπειδὴ κατέχει κίνδυνος Σικελίαν, καὶ οὔτε κρατεῖτε ἱκανῶς, οὔτ᾽ αὖ διαφερόντως κρατεῖσθε, δίκαιον ἂν ἴσως καὶ ξυμφέρον γίγνοιτο ὑμῖν πᾶσι μέσον τεμεῖν, τοῖς τε φεύγουσι τὴν ἀρχῆς τὴν χαλεπότητα ὑμῖν, καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς πάλιν ἐρῶσι τυχεῖν· ὧν οἱ πρόγονοι, τό γε μέγιστον, ἔσωσαν ἀπὸ βαρβάρων τοὺς Ἕλληνας, ὥστ᾽ ἐξεῖναι περὶ πολιτείας νῦν ποιεῖσθαι λόγους. ἐῤῥοισι δὲ τότε οὔτε λόγος οὔτ᾽ ἐλπὶς ἐλείπετ᾽ ἂν οὐδαμῆ οὐδαμῶς. νῦν οὖν τοῖς μὲν ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς· τοῖς δὲ ἀρχὴ ὑπεύθυνος βασιλικὴ, δεσποζόντων νόμων τῶν τε ἄλλων πολιτῶν καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, ἄν τι παράνομον πράττωσιν. ἐπὶ δὲ τούτοις ξύμπασιν, ἀδόλῳ γνώμῃ καὶ ὑγιεῖ μετὰ θεῶν βασιλέα στήσασθε, πρῶτον μὲν, τὸν ἐμὸν υἱὸν, χαρίτων ἕνεκα διπλῶν, τῆς τε παρ᾽ ἐμοῦ καὶ τῆς παρὰ τοῦ ἐμοῦ πατρός. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ βαρβάρων ἠλευθέρωσεν ἐν τῷ τότε χρόνῳ τὴν πόλιν, ἐγὼ δὲ ἀπὸ τυράννων νῦν δίς. ὧν αὐτοὶ μάρτυρες ὑμεῖς γεγόνατε. δεύτερον δὲ δὴ ποιεῖσθε βασιλέα, τὸν τῷ μὲν ἐμῷ πατρὶ ταυτὸν κεκτημένον ὄνομα, υἱὸν δὲ Διονυσίου, χάριν τῆς τε νῦν βοηθείας καὶ ὁσίου τρόπου· ὃς γενόμενος τυράννου πατρὸς, ἑκὼν τὴν πόλιν ἐλευθεροῖ, τιμὴν αὐτῷ καὶ γένει ἀείζωον ἀντὶ τυραννίδος ἐφημέρου καὶ ἀδίκου κτώμενος. τρίτον δὲ, προκαλεῖσθαι χρὴ βασιλέα γίγνεσθαι Συρακουσῶν, ἑκόντα ἑκούσης τῆς πόλεως, τὸν νῦν τὸ τῶν πολεμίων ἄρχοντα στρατοπέδου, Διονύσιον τὸν Διονυσίου. ἐὰν ἐθέλῃ ἑκὼν εἰς βασιλέως σχῆμα ἀπαλλάττεσθαι, δεδιὼς μὲν τὰς τύχας, ἐλεῶν δὲ πατρίδα, καὶ ἱερῶν ἀθεραπευσίαν καὶ τάφους· μὴ διὰ φιλονεικίαν πάντως πάντα ἀπολέσῃ, βαρβάροις ἐπίχαρτος γενόμενος, τρεῖς δ᾽ ὄντας βασιλέας, εἴτ᾽ οὖν τὴν Λακωνικὴν δύναμιν αὐτοῖς δόντες, εἴτε ἀφελόντες καὶ ξυνομολογήσαντες, καταστήσατε, τρόπῳ τινὶ τοιῷδε ὃς εἴρηται μὲν καὶ πρότερον ὑμῖν, ὅμως δ᾽ ἔτι καὶ νῦν ἀκούετε. ἐὰν ἐθέλῃ τὸ γένος ὑμῖν τὸ Διονυσίου τε καὶ Ἱππαρίνου ἐπὶ σωτηρίᾳ Σικελίας παύσασθαι τῶν νῦν παρόντων κακῶν, τιμὰς αὐτοῖς καὶ γένει λαβόντες, εἴς τε τὸν ἔπειτα καὶ τὸν νῦν χρόνον ἐπὶ τούτοις καλεῖτε, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐῤῥήθη, πρέσβεις οὓς ἂν ἐθελήσωσι, κυρίους ποιησάμενοι τῶν διαλλαγῶν· εἴτε τινὰς αὐτόθεν, εἴτε ἔξωθεν, εἴτε ἀμφότερα· καὶ ὁπόσους ἂν συγχωρήσωσι· τούτους δ᾽ ἐλθόντας, νόμους μὲν πρῶτον θεῖναι καὶ πολιτείαν τοιαύτην ἐν ᾗ βασιλέας ἁρμόττει γίγνεσθαι κυρίους ἱερῶν τε καὶ ὅσων ἄλλων πρέπει τοῖς γενομένοις ποτὲ εὐεργέταις· πολέμου δὲ καὶ εἰρήνης ἄρχοντας, νομοφύλακας ποιήσασθαι ἀριθμὸν τριάκοντα καὶ πέντε, μετά τε δήμου καὶ βουλῆς. δικαστήρια δὲ, ἄλλα μὲν ἄλλων· θανάτου δὲ καὶ φυγῆς τοὺς τε πέντε καὶ τριάκοντα ὑπάρχειν. πρὸς τούτοις τε ἐκλεκτοὺς γίγνεσθαι δικαστὰς ἐκ τῶν νῦν αἰεὶ περισυνῶν ἀρχόντων, ἕνα ἀφ᾽ ἑκάστης τῆς ἀρχῆς τὸν ἄριστον δόξαντ᾽ εἶναι καὶ δικαιότατον. τούτους δὲ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν δικάζειν ὅσα θανάτου καὶ δεσμοῦ καὶ μεταστάσεως τῶν πολιτῶν· βασιλέα δὲ, τῶν τοιούτων δικῶν μὴ ἐξεῖναι δικαστὴν γίγνεσθαι, καθάπερ ἱερέα, φόνου καθαρεύοντα καὶ δεσμοῦ καὶ φυγῆς. ταῦθ᾽ ὑμῖν ἐγὼ καὶ ζῶν διενοήθην γίγνεσθαι, καὶ νῦν διανοοῦμαι. καὶ τότε κρατήσας τῶν ἐχθρῶν, μεθ᾽ ὑμῶν, εἰ μὴ ξενικαὶ ἐριννύες ἐκώλυσαν, κατέστησα ἂν ἧπερ καὶ διενοούμην. καὶ μετὰ ταῦτα Σικελίαν ἂν τὴν ἄλλην, εἴπερ ἔργα ἐπὶ νῷ ἐγίγνετο, κατῴκισα· τοὺς μὲν βαρβάρους ἣν νῦν ἔχουσιν ἀφελόμενος, ὅσοι μὴ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας διεπολέμησαν πρὸς τὴν τυραννίδα· τοὺς δ᾽ ἔμπροσθεν οἰκητὰς τῶν Ἑλληνικῶν τόπων εἰς τὰς ἀρχαίας καὶ πατρῴας οἰκήσεις κατοικίσας. ταυτὰ δὲ ταῦτα καὶ νῦν πᾶσι συμβουλεύω κοινῇ διανοηθῆναι, καὶ πράττειν τε καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταύτας τὰς πράξεις πάντας· τὸν μὴ ἐθέλοντα δὲ, πολέμιον ἡγεῖσθαι κοινῇ. ἔστι δὲ ταῦτα οὐκ ἀδύνατα. ἃ γὰρ ἐν δυοῖν τε ὄντα ψυχαῖν τυγχάνει, καὶ λογισαμένοις εὑρεῖν βέλτιστα ἑτοίμως ἔχει, ταῦτα δὲ σχεδὸν ὁ κρίνων ἀδύνατα, οὐκ εὖ φρονεῖ. λέγω δὲ τὰς δύο, τήν τε Ἱππαρίνου τοῦ Διονυσίου υἱέως, καὶ τὴν τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ. τούτοιν γὰρ ξυνομολογησάντοιν, τοῖς γε ἄλλοις Συρακουσίοις οἶμαι καὶ πᾶσιν ὅσοι περ τῆς πόλεως κήδονται ξυνδοκεῖν. ἀλλὰ θεοῖς τε πᾶσι τιμὰς μετ᾽ εὐχῶν δόντες, τοῖς τε ἄλλοις ὅσοις μετὰ θεῶν πρέπει· πείθοντες καὶ προκαλούμενοι φίλους καὶ διαφόρους μαλακῶς τε καὶ πάντως μὴ ἀποστῆτε πρὶν ἂν τὰ νῦν ὑφ᾽ ἡμῶν λεχθέντα, οἷον ὀνείρατα θεῖα ἐπιστάντα ἐγρηγορόσιν, ἐναργῆ τε ἐξεργάσησθε τελεσθέντα καὶ εὐτυχῆ.

ΠΛΑΤΩΝ ΑΡΧΥΤΑ ΤΑΡΑΝΤΙΝΩ εὖ πράττειν. Ἐνάτη.

ΑΦΙΚΟΝΤΟ πρὸς ἡμᾶς οἱ περὶ Ἄρχιππον καὶ Φιλωνίδην, τήν τε ἐπιστολὴν φέροντες ἣν σὺ αὐτοῖς ἔδωκας, καὶ ἀπαγγέλλοντες παρὰ σοῦ. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὴν πόλιν οὐ χαλεπῶς διεπράξαντο· (καὶ γὰρ οὐδὲ παντελῶς ἦν ἐργώδη) τὰ δὲ παρὰ σοῦ διῆλθον ἡμῖν, λέγοντες ὑποδυσφορεῖν σε ὅτι οὐ δύνασαι τῆς περὶ τὰ κοινὰ ἀσχολίας ἀπολυθῆναι. ὅτι μὲν οὖν ἥδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, ἄλλως τε καὶ εἴ τις

A videtur. Receptis verò huiuſmodi legibus,cùm Sicilia in diſcrimine poſita ſit, neque ſufficiēter vos ſuperetis, neq; rurſus admodū ſuperemini,iuſtū fortè atque vtile vobis omnibus erit medium incidere,tū vobis dominationis acerbitatē fugiētibus,tū aliis dominationē adipiſci deſiderātibus. Quorū maiores olim,quod maximi faciendū eſt,Græcos à Barbaris ſeruauerunt:adeò vt in præſentia liceat de Repub.conſultare. Alioquin ſi tunc perditæ res fuiſſent,neque nunc de his loqui liceret,neque ſpes vlla ſupereſſet. Nūc igitur aliis quidē libertas ſit,cum regia poteſtate:aliis autē poteſtas regno ſubiecta, legi B bus dominantibus non aliis tantum ciuibus,ſed ipſis etiam regibus ſiquid egerint contra leges. In his autē omnibus mēte à dolis aliena atque ſana,diis iuuātibus reges create. Primū quidē filiū meum duplici gratia,mei ſcilicet gratia atque aui ſui. Ille enim tempeſtate patriam à Barbaris liberauit:ego verò iam bis à tyrannis. Quorum quidē teſtes mihi vos ipſi eſtis. Secundum verò regem create eum qui idē quod & pater meus nomen habet,Dionyſij inquam filium. Atque id facite præſentis eius in patriam officij memores,piorúmque eius morū,qui patre tyranno natus,patriam ſpōte liberare aggreditur,pro bre C uiſſima iniuſtáque tyrannide gloriā ſibi generíque comparans ſempiternā. Tertium denique ad regnū Syracuſanū inuitare oportet volentē ciuitate volēte Dionyſium Dionyſij filiū,nūc exercitus hoſtiū ducem. Si velit inquā regiæ dignitatis forma contentus viuere,timēs videlicet fortunæ vices:& patriā miſeratus,ſacráque & ſepulchra maiorum: ne cōtētione prorſus omnia perdat,Barbaris ex patriæ infelicitate gratificans. Hos verò tres reges, ſiue illis autoritatem eandem quam Lacedæmonij reges habēt,dederitis: ſiue quid ademeritis, communi conſenſu conſtituetis tali quodam pacto, vt prius dictum eſt: atque iterum nūc audite. Si Dionyſij & Hipparini genus volue D rint pro Siciliæ ſalute his calamitatibus quæ nunc vrgent, finē imponere,honores ſibi totíque familiæ comparantes non ad præſens ſolū,ſed in poſterū,hac inquam conditione, quemadmodum & prius dictū eſt,ad regnū vocate:& legatos quos ipſi velint concordiæ gratia cum publica autoritate deligite: ſiue ex veſtris ciuibus,ſiue ex alienis,ſiue ex vtriſque:tótque pręterea quot illi cōceſſerint. Qui communi ſententia leges cōdant, atque Rempublicam ita conſtituant,vt in ea reges eſſe deceat ſacrorum dominos,aliarúmque rerum quaſcunque decet his concedi,quorum beneficia in patriam extant. Proinde belli pacíſque arbitrium habeant cuſtodes ipſi legum creati nume E ro quinque & triginta vnà cum populo atque ſenatu. Iudicia verò diſtincta ſint alia aliorum. Mortis quidem atque exilij autoritas ſit penes triginta & quinque viros: & præter eos, penes alios quoſdā iudices ex illis electos qui magiſtratibus proximè perfuncti ſunt:ita vt vnus ex quolibet magiſtratu eligatur,qui optimus iuſtiſſimúſque appareat. Hi ſequenti anno de morte & carcere & exilio ſententiam ferant. Regi verò his iudiciis intereſſe non liceat:vtpote ſacerdoti: quem in ferenda necis,carceris,exilij ſententia contaminari nefas ſit. Hæc equidem & dum viuerem,cogitabam:& nunc etiam cogito facien F da:atque tunc,cùm inimicos ſuperauiſſem vnà vobiſcum, niſi externi,furiæq;obſtitiſſent,vt decreueram,cōſtituiſſem. Proinde ſi ad votum res proceſſiſſent,colonis reliquam Siciliam repleuiſſem. Barbaris quidē ex his locis quæ nunc occupant expulſis,præterquā ſi qui eorum pro communi libertate contra tyranidē pugnauerunt. Priores autem Græcorum locorū colonos in antiquas,patriáſque ſedes reſtituiſſem. Hęc igitur eadē in præſentia omnibus cōſulo communi conſilio deliberare & agere:atq; ad hæc agēda omnes cohortari: quòd ſiqui diſſenſerint,eos communi ſentētia hoſtes exiſtimare. Neque verò hæc talia ſunt,vt fieri nequeāt. Quæ enim in duorū animis conſiſtūt atque his qui conſultando perquirunt optima, mox faciléq.occurrūt, ea qui impoſſibilia iudicat,non rectè ſentit. G Dico autē duos,Hipparini ſcilicet Dionyſij filij atque inſuper mei filij animos. Arbitror enim ſi hi cōſenſerint,alios quoque Syracuſanos & omnes quibus patria curæ eſt,cōſenſuros. Sed diis omnibus honores cum precibus offerētes,& aliis pręterea quibuſcunq. vnà cum diis vouere decet:præterea cohortātes inuitantéſque amicos & inimicos omnino atque benignè, nolite prius deſiſtere quàm ea quæ à nobis dicta ſūt,quaſi diuina ſomnia vigilantibus ſuperuenientia,perſpicua quidem atque felicia perfectiſſimè impleatis.

PLATO ARCHYTÆ TARENTINO BENE AGERE, EPISTOLA IX.

VENERVNT ad nos Archippus & Philomedes H ferētes epiſtolam,quam eis dederas,ac de rebus tuis quæ oportuit nūciantes. Publica quidē ciuitatis negotia abſque difficultate peregerūt. Neque enim admodū laborioſa erāt. Te verò narrauerūt permoleſtè ferre,quòd à publicis ciuitatis occupationib' liberari nō valeas. Quod verò dulciſſimū vitę genus ſit,agere ſua,præſertim ſi q̨s

Hic Cicero offi.1. & de finibus.2.

talia elegerit facienda, qualia tu, omnibus fermè eſt manifeſtum. Sed illud quoque te conſiderare oportet: nullum noſtrû ſibi ſoli natum eſſe: ſed ortus noſtri partem ſibi patria vendicare: partem parentes: partē amicos. Multa inſuper pro temporum diuerſitate nobis accidere: quibus vita noſtra occupata eſt. Vocante igitur te patria ipſa ad rempublicam gubernandam, abſurdum forſan eſſet non parere, præſertim cùm ſimul accidat, vt aditus prauis hominibus relinquatur, qui nulla ipſius quod optimum eſt ratione proficiſcuntur ad publica. De his ergo iam ſatis. Echecratis autem curam habemus in præſentia, habebimúſque in poſterum: & tui gratia, & patris eius Phrynionis, & propter ipſum adoleſcentem.

PLATO ARISTODORO BENE AGERE.

EPISTOLA X.

AVDIO te ante alios & nunc familiarē eſſe Dionis, & per omne tēpus ſapiētiam morū ad philoſophiam ſpectātiū in primis exercuiſſe. Nam firmitatem, fidē, ſynceritatē, veram eſſe philoſophiā exiſtimo. Alias verò & ad alia declinātes ſciētias & facultates ſiquis ornamēta dixerit, rectè, vt arbitror, appellabit. Sed vale iā, & in præſentibus his perſeuera morib'.

PLATO LAODAMANTI BENE AGERE. EPISTOLA XI.

SCRIPSIMVS etiam prius ad te, referre multum ad ea quæ dicis omnia, vt Athenas ipſe proficiſcaris. Quoniam verò ais te venire nō poſſe, ſecūdo id loco foret, ſi vel ego, vel Socrates, vt per tuas literas ſignificaſti iſtuc nos conferre poſſemus. Verùm Socrates quidem hoc tēpore morbo ſtranguriæ impeditur. Mihi verò iſtuc proficiſcēti dedecus foret, ſi illa quorum gratia me vocas, nequaquam perficerentur. Quæ quidē perfici poſſe haud admodum ſpero. Siquis autem ea omnia referre aggrediatur quorum de cauſa ita diffidam, prolixa opus erit epiſtola. Præterea per ætatē nō ſatis corpore valeo ad iter conficiēdum periculáq. mari terráq. obeunda, qualia iter ſolet obiicere, preſertim verò hoc tempore omnia iter agētibus plena periculis ſunt. Conſulere tamē tibi & vrbium conditoribus poſſum quod nūc me referēte, inquit Heſiodus putare quidē fallax quiddam eſſe difficile ve intelligere. Nam ſi putant aliqui legū quarumlibet poſitione ciuitatem bene quandoque conſtitui poſſe, niſi ſit aliquis cum autoritate præſidens ciuitati, quotidianæ omniū vitæ moderator, adeò vt ſit temperata & fortis tam in ſeruis quàm in liberis, non rectè putant. Proinde ſi ſint iam apud vos viri hac poteſtate digni, id fieri poſſet. Sin autem ad diſciplinam opus ſit aliquo: neque qui doceat, neque qui doceatur, vt opinor, apud vos ſunt: reliquū eſt deos precari. Nam fere quæ ante hoc tempus fuerūt ciuitates, ſic ab initio conſtitutæ ſunt: ac poſtea bene excultæ pro opportunitrte magnarum rerum tum bello tum pace, quando in huiuſmodi temporibus vir clarus & probus magnam adeptus fuerit poteſtatem. Prius autē ipſa prōptiſſimè curare oportet atque neceſſe eſt: conſiderare tamen ea qualia dico: neq. temere aggredi quaſi leuiter peragantur: cogitare verò quid commodè fieri poſſit. Vale felix.

PLATO ARCHYTÆ TARENTINO BENE AGERE.

EPISTOLA XII.

MIRVM eſt quanta cum voluptate commentaria abs te miſſa accepimus, eorúmque autoris ingenio delectati ſumus. Viſus quidem nobis eſt vir ipſe dignus maioribus illis iā olim ſuis. Ferūt virorum decē millia fuiſſe: qui ex omni Troianorum, qui ſub Laomedonte ſeceſſere, numero vt fabula tradit, præſtantiſſimi fuerunt. Commentaria verò quæ tu per literas à me petis, nondum abſoluta ſunt. Qualiacunque tamen ſunt, ad te miſi. De cuſtodia verò, idem ſentimus ambo. Quapropter nihil cohortatione opus eſſe videtur.

A ἕλοιτο τοιαῦτα πράττειν οἷα καὶ σύ, σχεδὸν παντὶ δῆλον. ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι, οἱ γεννήσαντες· τὸ δέ, οἱ λοιποὶ φίλοι· πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδοται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι. καλούσης δὲ τῆς πατρίδος αὐτῆς πρὸς τὰ κοινά, ἄτοπον ἴσως τὸ μὴ ὑπακούειν. ἅμα γὰρ ξυμβαίνει καὶ χώραν καταλιμπάνειν φαύλοις ἀνθρώποις, οἳ οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πρὸς τὰ κοινὰ προσέρχονται· περὶ τούτων μὲν οὖν ἱκανῶς. Ἐχεκράτους δὲ καὶ νῦν ἐπιμέλειαν ἔχομεν, καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἕξομεν, καὶ διά σε, καὶ διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ Φρυνίωνα, καὶ δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον.
B

ΠΛΑΤΩΝ ΑΡΙΣΤΟΔΩΡΩ

εὖ πράττειν. Δεκάτη.

ἈΚΟΥΩ Δίωνος ἐν τοῖς μάλιστα ἑταῖρον εἶναί τε σὲ καὶ νῦν, καὶ γεγονέναι διὰ παντὸς τὸ σοφώτατον ἦθος τῶν εἰς φιλοσοφίαν παρεχόμενον· τὸ γὰρ βέβαιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιές, τοῦτο ἐγώ φημι εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν· τὰς δὲ ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων ὀρθῶς ὀνο-
C μάζειν. ἀλλ' ἔρρωσό τε, καὶ μένε ἐν τοῖς ἤθεσιν οἷσπερ καὶ μένεις.

ΠΛΑΤΩΝ ΛΑΟΔΑΜΑΝΤΙ

εὖ πράττειν. Ἑνδεκάτη.

ἘΠΕΣΤΕΙΛΑΜΕΝ σοι πρότερον ὅτι πολὺ διαφέρει πρὸς ἅπαντα ἃ λέγεις αὐτὸν ἀφικέσθαι σε Ἀθήναζε· ἐπειδὴ δὲ σὺ φὴς ἀδύνατον εἶναι, μετὰ τοῦτο ἦν δεύτερον, εἰ δυνατὸν ἐμὲ ἀφικέσθαι, ἢ Σωκράτη, ὥσπερ ἐπέστειλας. νῦν δὲ Σωκράτης μέν ἐστι περὶ ἀ-
D σθένειαν τὴν τῆς στραγγουρίας· ἐμὲ δὲ ἀφικόμενον ἐνταῦθα ἄσχημον ἂν εἴη μὴ διαπράξασθαι ἐφ' ἅπερ σὺ παρακαλεῖς. ἐγὼ δὲ ταῦτα γενέσθαι ἂν οὐ πολλὴν ἐλπίδα ἔχω· (δι' ἃ δέ, μακρᾶς ἑτέρας δέοιτ' ἂν ἐπιστολῆς, ἥτις πάντα διέξῃ) καὶ ἅμα οὐδὲ τῷ σώματι, διὰ τὴν ἡλικίαν, ἱκανῶς ἔχω πλανᾶσθαι καὶ κινδυνεύειν κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, οἷα ἀπαντᾷ· καὶ νῦν πάντα κινδύνων ἐν ταῖς πορείαις ἐστὶ μεστά. συμβουλεῦσαι μέντοι ἔχω σοί τε καὶ τοῖς οἰκισταῖς, ὃ εἰπόντος μὲν ἐμοῦ (φησὶν Ἡσίοδος) δόξαι ἂν εἶναι φαῦλον, χαλεπὸν δὲ νοῆσαι. εἰ γὰρ οἴονται ὑπὸ νόμων θέσεως καὶ ὡντινων εὖ ποτὲ πολιτείαν ἂν κατασκευασθῆναι, ἄνευ τοῦ εἶναί τι κύριον ἐπιμελούμενον ἐν τῇ πόλει τῆς
E καθ' ἡμέραν διαίτης, ὅπως ἂν ᾖ σώφρων τε καὶ ἀνδρική, δούλων τε καὶ ἐλευθέρων· οὐκ ὀρθῶς διανοοῦνται. τοῦτο δ' αὖ, εἰ μέν εἰσιν ἤδη ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἀρχῆς ταύτης, γένοιτ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τὸ παιδεῦσαι δεῖ τινός, οὔτε ὁ παιδεύσων οὔτε οἱ παιδευθησόμενοι, ὡς ἐγὼ οἶμαι, εἰσὶν ὑμῖν· ἀλλὰ τὸ λοιπὸν τοῖς θεοῖς εὔχεσθε. καὶ γὰρ σχεδόν τι καὶ αἱ ἔμπροσθεν πόλεις οὕτω κατεσκευάσθησαν, καὶ ἔπειτα εὖ ᾤκησαν, ὑπὸ ξυμβάσεων πραγμάτων μεγάλων καὶ κατὰ πόλεμον καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πράξεις γενομένων· ὅταν ἐν τοιούτοις καιροῖς ἀνὴρ καλός τε καὶ ἀγαθὸς ἐγγένηται μεγάλην δύναμιν ἔχων. τὸ δ' ἔμπροσθεν αὐτὰ προθυμεῖσθαι μὲν χρὴ καὶ ἀνάγκη. διανοεῖσθαι μέντοι αὐτὰ οἷα λέγω, καὶ μὴ ἀνοηταίνειν οἰομέ-
F νοις τι ἑτοίμως διαπράξασθαι δεῖ. Εὐτύχει.

ΠΛΑΤΩΝ ΑΡΧΥΤΑ ΤΑΡΑΝΤΙΝΩ

εὖ πράττειν. Δωδεκάτη.

ΤΑ μὲν παρὰ σοῦ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμαστῶς ὡς ἄσμενοί τε ἐλάβομεν, καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ ἠγάσθημεν ὡς ἔνι μάλιστα. καὶ ἔδοξεν ἡμῖν εἶναι ὁ ἀνὴρ ἄξιος ἐκείνων τῶν πάλαι προγόνων· λέγονται γὰρ δὴ οἱ ἄνδρες οὗτοι Μύριοι εἶναι· οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἐπὶ
G Λαομέδοντος ἐξαναστάντων Τρώων, ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ. τὰ δὲ παρ' ἐμοὶ ὑπομνήματα περὶ ὧν ἐπέστειλας, ἱκανῶς μὲν οὔπω ἔχει· ὡς δέ ποτε τυγχάνει ἔχοντα, ἀπέσταλκά σοι. περὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἀμφότεροι συμφωνοῦμεν· ὥστ' οὐδὲν δεῖ παρακελεύεσθαι.

Quæ ſequitur epiſtola, eſt decimatertia in præcedētibus editionibus: in quibus tamen eam pro notha haberi lector admonetur verbo νοθεύεται. *An verò Diog. Laertius eam agnouerit incertum eſt: quamuis & ipſe tredecim recēſeat: ex quibus ſint, quatuor ad Dionyſium. Ne tamen lectori eam inter opuſcula notha quærere moleſtum eſſet, viſum eſt hîc collocare, adiecta etiam alius interpretis anonymi verſione: quum Ficinus quoque eam non verterit.*

ΠΛΑΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΩ ΤΥΡΑΝΝΩ ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΩΝ ΕΥ πράττειν. Τρισκαιδεκάτη.

A Ἀρχή σοι τῆς ἐπιστολῆς ἔστω, καὶ ἅμα ξύμβολον ὅτι παρ' ἐμοῦ ἐστι· τοὺς Λοκρούς ποθ' ἑστιῶν νεανίσκους, πόῤῥω κατακείμενος ἀπ' ἐμοῦ, ἀνέστης παρ' ἐμὲ καὶ φιλοφρονούμενος εἶπές τι εὖ ῥῆμα ἔχον, ὡς ἐμοί τε ἐδόκει καὶ τῷ παρακατακειμένῳ. ἦν δ' οὗτος τῶν καλῶν τις· ὃς τότε εἶπεν, Ἦ που πολλὰ ὦ Διονύσιε εἰς σοφίαν ὠφελῇ ὑπὸ Πλάτωνος. σὺ δ' εἶπες, Καὶ εἰς ἄλλα πολλά. ἐπεὶ B καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς μεταπέμψεως, ὅτι μετεπεμψάμην αὐτόν, δι' αὐτὸ τοῦτο εὐθὺς ὠφελήθην. τοῦτ' οὖν διασωστέον, ὅπως ἂν αὐξάνηται ἀεὶ ἡμῖν ἡ ἀπ' ἀλλήλων ὠφέλεια. καὶ ἐγὼ νῦν τοῦτ' αὐτὸ παρασκευάζων, τῶν τε Πυθαγορείων πέμπω σοι καὶ τῶν διαιρέσεων, καὶ ἄνδρα, ὥσπερ ἐδόκει ἡμῖν τότε, ᾧ γε σὺ καὶ Ἀρχύτης, εἴπερ ἥκει παρά σε Ἀρχύτης, χρῆσθαι δύναισθ' ἄν. ἔστι δὲ ὄνομα μὲν Ἑλίκων· τὸ δὲ γένος, ἐκ Κυζίκου· μαθητὴς δὲ Εὐδόξου, καὶ περὶ πάντα τὰ ἐκείνου πάνυ χαριέντως ἔχων. ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἰσοκράτους μαθητῶν τῳ ξυγγέγονε, καὶ Πολυξένῳ τῶν Βρύσωνός τινι ἑταίρων. ὃ δὲ σπάνιον ἐπὶ τούτοις, οὔτε ἄχαρίς ἐστιν ἐντυχεῖν, οὔτε κακοήθει ἔοικεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλαφρὸς καὶ εὐήθης δόξειεν ἂν C εἶναι. δεδιὼς δὲ λέγω ταῦτα, ὅτι ὑπὲρ ἀνθρώπου δόξαν ἀποφαίνομαι, οὐ φαύλου ζῴου, ἀλλ' εὐμεταβόλου, πλὴν πάνυ ὀλίγων τινῶν, καὶ εἰς ὀλίγα. ἐπεὶ καὶ περὶ τούτου φοβούμενος καὶ ἀπιστῶν, ἐσκόπουν αὐτός τε ἐντυγχάνων, καὶ ἐπυνθανόμην τῶν πολιτῶν αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν φλαῦρον ἔλεγε τὸν ἄνδρα. σκόπει δὲ καὶ αὐτός, καὶ εὐλαβοῦ. μάλιστα μὲν οὖν, ἂν καὶ ὁπωσποῦν σχολάζῃς, μάνθανε παρ' αὐτοῦ, καὶ τἆλλα φιλοσόφει· εἰ δὲ μή, ἐκδιδάξαι τινά, ἵνα κατὰ σχολὴν μανθάνων, βελτίων γίγνῃ, καὶ εὐδοξῇς, ὅπως τὸ δι' ἐμὲ ὠφελεῖσθαί σε μὴ ἀνίῃ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ. D Περὶ δὲ ὧν ἐπέστελλές μοι ἀποπέμπειν σοι, τὸν μὲν Ἀπόλλω ἐποιησάμην τε, καὶ ἄγει σοι Λεπτίνης, νέου καὶ ἀγαθοῦ δημιουργοῦ· ὄνομα δ' ἐστὶν αὐτῷ Λεωχάρης. ἕτερον δὲ παρ' αὐτῷ ἔργον ἦν, πάνυ κομψόν, ὡς ἐδόκει· ἐπριάμην οὖν αὐτό, βουλόμενός σου τῇ γυναικὶ δοῦναι, ὅτι μου ἐπεμελεῖτο καὶ ὑγιαίνοντος καὶ ἀσθενοῦντος, ἀξίως ἐμοῦ τε καὶ σοῦ. δὸς οὖν αὐτῇ, ἂν μή τι σοὶ ἄλλο δόξῃ. πέμπω δὲ καὶ οἴνου γλυκέος δώδεκα σταμνία τοῖς παισί, καὶ μέλιτος δύο. ἰσχάδων δὲ ὕστερον ἤλθομεν τῆς ἀποθέσεως· τὰ δὲ μύρτα ἀποτεθέντα κατεσάπη· ἀλλ' αὖθις βέλτιον ἐπιμελησόμεθα. περὶ δὲ φυτῶν Λεπτίνης σοι ἐρεῖ. ἀργύριον δ' εἰς ταῦτα ἕνεκά τε τούτων καὶ εἰσφορῶν τινων εἰς τὴν πόλιν, ἔλαβον παρὰ Λεπτίνου, λέγων ἅ μοι ἐδόκει εὐσχημονέστατα ἡμῖν εἶναι καὶ ἀληθῆ λέγειν· ὅτι E ἡμέτερον εἴη ὃ εἰς τὴν ναῦν ἀνηλώσαμεν τὴν Λευκαδίαν, σχεδὸν ἑκκαίδεκα μναῖ. τοῦτ' οὖν ἔλαβον, καὶ λαβὼν αὐτός τε ἐχρησάμην, καὶ ὑμῖν ταῦτα ἀπέπεμψα. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, περὶ χρημάτων ἄκουε ὥς σοι ἔχει, περί τε τὰ σὰ τὰ Ἀθήνησι, καὶ περὶ τὰ ἐμά. ἐγὼ τοῖς σοῖς χρήμασιν, ὥσπερ τότε σοι ἔλεγον, χρήσομαι καθάπερ τοῖς τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων. χρῶμαι δὲ ὡς ἂν δύνωμαι ὀλιγίστοις, ὅσα ἀναγκαῖα ἢ δίκαια ἢ εὐσχήμονα ἐμοί τε δοκεῖ, καὶ παρ' οὗ ἂν λαμβάνω. ἐμοὶ δὴ τοιοῦτον νῦν ξυμβέβηκεν. εἰσί μοι ἀδελφιδῶν θυγατέρες τῶν ἀποθανουσῶν τότε ὅτ' ἐγὼ οὐκ ἐστεφανούμην, σὺ δ' ἐκέλευες, τέτταρες· ἡ μὲν νῦν ἐπίγαμος, ἡ δὲ F ὀκταέτις, ἡ δὲ σμικρὸν πρὸς τρισὶν ἔτεσιν, ἡ δὲ οὔπω ἐνιαυσία. ταύταις ἐκδοτέον ἐμοί ἐστι καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐπιτηδείοις, αἷς ἂν ἐγὼ ἐπιβιῶ· αἷς δ' ἂν μή, χαιρόντων. καὶ ὧν ἂν γένωνται οἱ πατέρες αὐτῶν ἐμοῦ πλουσιώτεροι, οὐκ ἐκδοτέον· τὰ δὲ νῦν ἐγὼ αὐτῶν εὐπορώτερος. καὶ τὰς μητέρας δὲ αὐτῶν ἐγὼ ἐξέδωκα, καὶ μετ' ἄλλων καὶ μετὰ Δίωνος. ἡ μὲν οὖν Σπευσίππῳ γαμεῖται, ἀδελφῆς οὖσα αὐτῷ θυγάτηρ. δεῖ δὴ ταύτῃ οὐδὲν πλέον ἢ τριάκοντα μνῶν· μέτριαι γὰρ αὗται ἡμῖν προῖκες. ἔτι δὲ ἐὰν ἡ μήτηρ τελευτήσῃ ἡ ἐμή, οὐδὲν αὖ πλείονος ἢ δέκα μνῶν δέοι ἂν εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ τάφου. καὶ περὶ ταῦτα, τὰ μὲν ἐμὰ ἀναγκαῖα σχεδόν τι ἐν τῷ νῦν ταῦτά ἐστιν· ἐὰν δέ τι ἄλλο γίγνηται ἴδιον ἢ δημόσιον ἀνάλωμα G διὰ τὴν παρὰ σὲ ἄφιξιν, ὥσπερ τότε ἔλεγον, δεῖ ποιεῖν, ἐμὲ μὲν διαμάχεσθαι ὅπως ὡς ὀλίγιστον γίγνηται τὸ ἀνάλωμα· ὃ δ' ἂν μὴ δύνωμαι, σὴν εἶναι τὴν δαπάνην. τὸ δὴ μετὰ ταῦτα λέγω περὶ αὖ χρημάτων τῶν Ἀθήνησι τῆς ἀναλώσεως, ὅτι πρῶτον μὲν ἐάν τι δέῃ ἐμὲ ἀναλίσκειν εἰς χορηγίαν ἤ τι τοιοῦτον, οὐκ ἔστι σοὶ ξένος οὐδεὶς ὅστις δώσει, ὡς ᾠόμεθα. ἔπειτα καὶ ἂν τι σοὶ αὐτῷ διαφέρῃ μέγα, ὥστε ἀναλωθὲν μὲν ἤδη ὀνῆσαι, μὴ ἀναλωθὲν δὲ ἀλλ' ἐγχρονισθέν, ἕως ἄν τις παρὰ σοῦ ἔλθῃ, βλάψαι, πρὸς τῷ χαλεπῷ τὸ τοιοῦτόν σοι ἐστὶ καὶ αἰσχρόν. ἐγὼ γὰρ δὴ ταῦτά γε ἐξήτασα, παρ' Ἀνδρομήδη τὸν Αἰγινήτην πέμψας Ἔραστον, παρ' H οὗ ἐκέλευες τοῦ ἡμετέρου ξένου, εἴ τι δεοίμην, λαμβάνειν, βουλόμενος καὶ ἄλλα μείζονα ἃ ἐπέστελλες πέμπειν. ὁ δὲ εἶπεν εἰκότα καὶ ἀνθρώ-

A PLATO DIONYSIO SYRACVSARVM TYRANNO BENE AGERE.

EPISTOLA XIII.

PRINCIPIVM tibi epiſtolæ ſimúlque nota, quòd hæc epiſtola mea ſit, hæc eſto. Quum aliquando Locros iuuenes cóuiuio excepiſſes, & procul à me diſcumberes ſurrexiſti, ad mêque acceſſiſti, & cõmiter humanitérque dixiſti lepidum quiddam, vt & mihi, & ei, qui proximè aſſidebat, viſum eſt. Erat autem ille ex numero vrbanorum qui tum, Maiorem ſanè in modum, inquit, ô Dionyſi, à Platone ad cõſequendam ſapientiam adiuuaris. cui tu, Multis etiam aliis in rebus, reſpondiſti. Etenim ex quo eum accerſiri iuſſi, repentè ob eam ipſam cauſam quòd eum accerſiueram, emolumentum percepi. Itaq; conſiderandum eſt hoc, vt hæc mutua vtilitas perpetuò magis, ac magis inter nos augeſcat. Nunc igitur hoc ipſum ſtudes, mitto tibi ex Pythagoreis, & ex diuiſionibus, & virum prætereà cuius opera, quemadmodum tum nobis viſum eſt, & tu, & Archytas (ſi ipſe ad te venit) vti poſſitis. Ei nomen eſt, Helicon: patria Cyzicus, Eudoxi diſcipulus, cuius omni doctrina eleganter eſt inſtitutus: & vſus ei interceſſit cum quodam Socratis diſcipulorũ & Polyxeno Bryſonis ſodali: quódque prætereà rarũ eſt, comis eſt, & affabilis, neque malitioſus videtur: ſed leuis potius & candidus eſſe iudicaretur. Cautè autem & timidè loquor, quippe de homine ſententiam exponens nõ de perdito animali, ſed quod mutari corrigíque facilè poſſit, niſi in quibuſdam, iiſque perpaucis. Prætereà id veritus ac diffidens conſiderabam cum illo colloquens, ac de ciuibus ipſius percõtabar, neque quiſquam mihi quicquam de eo mali retulit. Conſiderato autem tu quoque, & cautionem adhibeto. Accuratiſſiméque quoties tibi otium erit, ex illo diſcito, aliíſque in rebus philoſophator: ſin minus, doceto quempiam, vt per otium diſcens, melior & illuſtrior euadas: neque à me iuuari deſinas. Atque hæc quidem hactenus. Quod autem per literas, à me vt Apollinem tibi mitterẽ, petiiſti, id feci: Leptines tibi eum deportãdum ſuſcepit, factus eſt ab erudito & præſtanti artifice: cui nomen eſt Leochari. Erat apud eum opus aliud, ſanè egregium, vt videbatur. Quare illud ſum mercatus, vt vxori tuæ dono darem: quoniam mei curã ſuſcepit, & proſpera & aduerſa valetudine vtentis, quemadmodum vtroque noſtrûm dignum erat. Quare illi dabis: niſi quid aliud videtur. Mitto etiã pueris vini dulcis duodecim amphoras, mellis duas. Caricæ iam reconditæ fuerant, priuſquam veniremus. Myrtorum bacchæ conditæ putruerunt: ſed poſthac diligentius curabimus. De plantis Leptines tibi narrabit. Pecuniam autem ad iſtorum emptionem & tributum quoddam ciuitati pendendum à Leptine accepi: dicens quæ mihi & vtrique noſtrûm honeſtiſſima & dictu vera videbantur. Pecunia, quam in nauem Leucadiam inſumpſimus, ferè eſt minarum xvj. Eam igitur accepi, atque ea in iſtis ſum vſus, quæ ad vos miſi: iam de tuis pecuniis quæ ſunt Athenis, itémque de meis quomodo ſe res habeat, audi, Ego tuis pecuniis quemadmodum olim tibi dixi, vtar: quomodo aliorum amicorum facultatibus: vtor autem quàm pauciſſimis poſſum: in iis ſcilicet, quæ neceſſaria, iuſta & honeſta videntur, & mihi & ei à quo accipio. cuiuſmodi mihi quiddam hoc tempore accidit. Sunt mihi fratris filiarum quæ tum mortuæ ſunt, cùm ego, te tamen iubente, non ſum coronatus, filiæ quatuor prima eſt nubilis, altera annorum octo, tertia paulò amplius triũ, quarta nondum eſt annicula. Iis autem quibus ego nubentibus ſuperſtes ero, tum à me tum à meis amicis dotes curandæ ſunt: quibus non ero, eæ valeant. Si patres earum ditiores me eſſent, dos curanda non eſſet. Nunc ipſis ſum locupletior: & earum matres ego tum ab aliis, tum à Dione adiutus collocaui nuptum. Vna igitur Speuſippo traditur, eius ex ſorore neptis. Opus eſt autem huic non amplius xxx. minis. honeſtæ ſiquidẽ & conuenientes nobis ſunt eiuſmodi dotes. Deinde ſi mater mea moriatur, ad monimentum faciendum non opus fuerit amplius decem minis. Atque hæc quidẽ mihi hoc tempore ſunt neceſſaria. Quòd ſiquis alius fiat ſumptus aut priuatim aut publicè ob meam ad te profectionẽ, ſicuti aliquando faciendum dicebã: meũ erit cõtendere & pugnare, vt ſumptus fiat perexiguus, quod demere nõ potero, tibi expenſum feretur. Sed deinceps cõmemoremus de impẽſis Athenienſis tuæ pecuniæ. Primùm ſi quid mihi expẽdẽdũ fuerit in Choragiũ, aut tale quippiã, nõ eſt, noſtra quidẽ ſentẽtia, hoſpes vllus qui tibi eã reddat. Permagni autẽ tua refert, ſi quod impẽſum eſt è re tua ſit. Quod autẽ nõ impenſum, ſed vſq; eò dilatũ, dum abs te aliquis venerit, tibi dãnum afferat: cùm præterquã quod difficile eſt, tibi etiã turpe ſit futurum. Ego enim hæc tẽtaui apud Andromedẽ, eóq; Æginetam Eraſtum niſi, à quo iuſſeras, vt pote ab hoſpite veſtro, ſiquid opus eſſet, ſumerem: cùm maiora de quibus ſcripſeras, cuperem mittere. Ille verò quod æquum

& minimè ab homine alienũ eſſet, reſpondit, ſe quæ anteà patris nomine impendiſſet, ægrè recepiſſe: ac nunc pauca quidem non recuſaturũ, multa verò maximè. Quapropter à Leptine ſumpſi qui laude dignus eſt, non tantùm quia dedit, ſed quia lubenter, & promptè dedit, cæteriſque in rebus tũ dictis tum factis tibi amicus ac beneuolus apparet. Hæc enim, atque his contraria me tibi exponere oportet, quali quiſque eſſe in te animo videatur. Quare de pecuniis tibi liberè id quod res eſt aperiam: æquũ eſt enim, & ſimul domeſticos tuos expertus, de iis quoque commemorabo. Qui tibi aſſiduè pollicentur ſe de iis ſumptibus, quos faciendos arbitrătur, te admonituros, admonere tamen nolunt, ne in offenſionem tuã incurrant. Itaque illos tu aſſuefacias oportet, & cogas tũ hæc tum alia tibi exponere. Debes enim tu, quo ad poteris, omnia noſſe, indéxque eorum eſſe, neque vllius rei notitiã fugere. Hæc enim eſt ad principatũ tuendum conſeruandúmque vel commodiſſima ratio. Si quidẽ ſi ſumptus rectè facies, ſi nomina rectè diſſolueris, cùm ad alia omnia, tum ad opũ poſſeſſionem conſeruationémque maximum iure dices eſſe opportunitatem. Prouidebis etiam ne te apud homines illi calumnientur, qui ſe tui ſtudioſos eſſe iactant. Hoc enim ad tuã exiſtimationem minimè conducere videtur. Age de Dione commemoremus, cætera ſanè nequeo adhuc exponere, niſi prius tuę, quas dicis, literæ ad me allatæ ſint. De iis autẽ de quibus me apud illum mentionẽ facere nolebas, neque mentionem feci, neq; commemoraui. Exploraui tamen grauitérne, an facilè, ſi ea fierẽt, toleraret: ac mihi viſus eſt non leuiter ſtomachaturus, ſi ea conferent. Cæterũ mihi Dio viſus eſt tum dictis tum factis æquo in te eſſe animo. Cratino Timothei fratri, ſodali meo, thoracem dabimus militarem ornatiſſimũ, ex eo genere quo pedites vti ſolent. Cebetis filiabus tres tunicas, non pretioſas, vt ſunt Harmogineæ, ſed vt Siculæ lineæ. Cebetis autem nomen tibi maximè notũ eſt. Extat enim in Dialogis Socraticis, & in Dialogo de animo diſputat ſimul cũ Simmia aduerſus Socratẽ, vir omnibus nobis & familiaris, & beneuolus. Notam autem Epiſtolarum, quas aut ſeriò aut non ſeriò ſcribo, etſi opinor te meminiſſe, tamen attendito diligenter, animúmque aduertito. Complures enim iubent me ſcribere quos non facilè poſſum apertè repellere. Seriæ igitur epiſtolę initium eſt DEVS: non ſeriæ DII. Legati quoque à me petebant, vt tibi ſcriberem: neq; iniuria. Admodum enim libenter te vbique ac me dilaudant: in his nõ minimũ Philager, qui per tẽpus ex manus dolore laborabat: itẽ Philædes, à Dario rege magno veniens de te verba faciebat: ac niſi valdè prolixę & verboſæ epiſtolæ opus eſſet, quæ ille dicebat, perſcriberẽ. Nũc ex Leptine percontare, an thoracẽ aut aliud quidpiam eorum de quibus ſcribo, mittas: ſi tamen ei tu velis committere ſin minus, Terillo committito. Ex iis qui perpetuò nauigant, nobis eſt amicus & cùm aliis in rebus, tum in Philoſophia minimè ineptus. Tiſoniſque gener eſt eius qui quo tẽpore nauigabamus, caneſcebat. Vale, & philoſophare, alióſque adoleſcentes excita atque adhortare, meíſque verbis tuos in pilæ ludo colluſores ſaluta. Iube verò cùm aliis, tum Ariſtocrito ſiquid à me aut verbis aut literis tibi nuntietur, det operam, vt quamprimum ad te perferatur: tibíque in memoriam reuocet ea, quæ tibi ſcripta erunt, vt ea curæ habeas. Nunc verò da operam vt Leptini ſua pecunia primo quoque tempore perſoluatur: vt alij in eum reſpicientes, promptius & alacriùs nobis inſeruiant. Iatrocles à me vnà cum Myronida libertate donatus, nauigat nunc cum iis qui à me mittuntur. Huic dabis ſtipendium, vtpote animum erga te beneuolum gerenti, eiúſque opera, vbi voles, vtêris. & epiſtolam aut ipſam, aut ſi ipſius exemplar ſeruatur, tute cognoſce.

A τινα, ὅτι καὶ πρότερον ἀναλώσας τῷ πατρί σου, μόλις κομίσαιτο· καὶ νῦν σμικρὰ μὲν δοίη ἄν, πλείω δὲ οὔ. οὕτω δὴ παρὰ Λεπτίνου ἔλαβον· καὶ τοῦτό γε ἄξιον ἐπαινέσαι Λεπτίνην, οὐχ ὅτι ἔδωκεν, ἀλλ' ὅτι προθύμως, καὶ τὰ ἄλλα περὶ σὲ καὶ λέγων καὶ πράττων, ὅ,τι οἷός τ' ἦν ἐπιτήδειος, φανερὸς ἦν. χρὴ γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τἀναντία τούτων ἐμὲ ἐπαγγέλλειν, ὁποῖός τις ἂν ἕκαστος ἐμοὶ φαίνηται περὶ σέ. τὸ δ' οὖν περὶ τῶν χρημάτων ἐγώ σοι παρρησιάσομαι. δίκαιον γάρ· καὶ ἅμα ἐμπείρως ἔχων τῶν παρὰ σοὶ, λέγοιμ' ἄν. οἱ προσαγγέλλοντες ἑκάστοτέ σοι, ὅ,τι ἂν οἴωνται ἀνάλωμα εἰσαγγέλλειν, οὐκ ἐθέλουσι προσαγγέλλειν, ὡς δὴ ἀπεχθησόμενοι. ἔθιζε οὖν αὐτοὺς καὶ ἀνάγκαζε φράζειν καὶ ταῦτα καὶ τὰ B ἄλλα. σὲ γὰρ δεῖ εἰδέναι τε τὰ πάντα κατὰ δύναμιν, καὶ κριτὴν εἶναι, καὶ μὴ φεύγειν τὸ εἰδέναι. πάντων γὰρ ἄριστόν σοι ἔσται πρὸς τὴν ἀρχήν. τὰ γὰρ ἀναλώματα ὀρθῶς ἀναλισκόμενα, καὶ ὀρθῶς ἀποδιδόμενα, πρός τε τἆλλα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν, καὶ σὺ δὴ φῂς ἀγαθὸν εἶναι, καὶ φήσεις. μὴ οὖν σε διαβαλλόντων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους οἱ κήδεσθαί σου φάσκοντες. τοῦτο γὰρ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλὸν πρὸς δόξαν σοὶ δοκεῖ ξύμβολον εἶναι. Τὰ μὲν ταῦτα περὶ Δίωνος λέγοιμ' ἄν. τὰ μὲν οὖν ἄλλ' οὔπω ἔχω λέγειν, πρὶν ἂν παρὰ σοῦ ἔλθωσιν αἱ ἐπιστολαί, ὥσπερ ἔφης· περὶ μέντοι ἐκείνων ὧν οὐκ εἴας μεμνῆσθαι πρὸς αὐτόν, οὔτε ἐμνήσθην, οὔτε διελέχθην. ἐξεπειράμην δὲ εἴτε χαλεπῶς εἴτε ῥᾳδίως οἴ-C σει γιγνομένων· καί μοι ἐδόκει οὐκ ἠρέμα ἂν ἄχθεσθαι εἰ γίγνοιτο. τὰ δὲ ἄλλα περί σε καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ μέτριός μοι δοκεῖ εἶναι Δίων. Κρατίνῳ, τῷ Τιμοθέου μὲν ἀδελφῷ, ἐμῷ δ' ἑταίρῳ, θώρακα δωρησόμεθα ὁπλιτικὸν τῶν μαλακῶν τῶν πεζῶν· καὶ ταῖς Κέβητος θυγατράσι, χιτώνια τρία ἑπταπήχη, μὴ τῶν πολυτελῶν τῶν Ἀμοργίνων, ἀλλὰ τῶν Σικελικῶν τῶν λινῶν. ἐπιεικῶς δὲ γιγνώσκεις τοὔνομα Κέβητος. γεγραμμένος γάρ ἐστιν ἐν τοῖς Σωκρατείοις λόγοις μετὰ Σιμμίου Σωκράτει διαλεγόμενος, ἐν τῷ περὶ ψυχῆς λόγῳ, ἀνὴρ πᾶσιν ἡμῖν οἰκεῖός τε καὶ εὔνους. περὶ δὲ δὴ τοῦ ξυμβόλου τοῦ περὶ τὰς ἐπιστολάς, ὅσας τε ἂν ἐπιστέλλω σπουδῇ καὶ ὅσας ἂν μή, οἶμαι μέν σε μεμνῆσθαι· ὅμως δ' ἐννόει, καὶ πάνυ πρόσεχε D τὸν νοῦν. πολλοὶ γὰρ οἱ κελεύοντες γράφειν, οὓς οὐ ῥᾴδιον φανερῶς διωθεῖσθαι. τῆς μὲν γὰρ σπουδαίας ἐπιστολῆς θεὸς ἄρχει, θεοὶ δὲ τῆς ἧττον. Οἱ πρέσβεις καὶ ἐδέοντο ἐπιστέλλειν σοι, καὶ εἰκός. πάνυ γὰρ προθύμως σὲ πανταχοῦ καὶ ἐμὲ ἐγκωμιάζουσι· καὶ οὐχ ἥκιστα Φίλαγρος, ὃς τότε τὴν χεῖρα ἠσθένει· καὶ Φιλαΐδης, παρὰ βασιλέως ἥκων τοῦ μεγάλου, ἔλεγε περὶ σοῦ. εἰ δὲ μὴ πάνυ μακρᾶς ἐπιστολῆς ἦν, ἔγραψα ἂν ἃ ἔλεγε· νῦν δὲ Λεπτίνου πυνθάνου. ἂν τὸν θώρακα ἢ ἄλλο τι ὧν ἐπιστέλλω πέμπῃς, ἂν μὲν αὐτὸς τῳ βούλῃ, εἰ δὲ μή, Τηρίλλῳ δός. ἔστι δὲ τῶν ἀεὶ πλεόντων, ἡμέτερος ἐπιτήδειος, καὶ τὰ ἄλλα καὶ περὶ φιλοσοφίαν χαρίεις. Τίσωνος δ' ἐστὶ κηδεστής, ὃς τότε ὅθ' ἡμεῖς ἀπεπλέομεν, ἐπολιανό-E μει. Ἔρρωσο· καὶ φιλοσόφει, καὶ τοὺς ἄλλους προτρέπου τοὺς νεωτέρους, καὶ τοὺς συσφαιριστὰς ἀσπάζου ὑπὲρ ἐμοῦ. καὶ πρόσταττε τοῖς τε ἄλλοις καὶ Ἀριστοκρίτῳ, ἐάν τις παρ' ἐμοῦ λόγος ἢ ἐπιστολὴ παρὰ σὲ ἴῃ, ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὡς τάχιστα σὺ αἴσθῃ, καὶ ὑπομιμνήσκειν σε ἵνα ἐπιμελῇ τῶν ἐπισταλέντων. καὶ νῦν Λεπτίνῃ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἀργυρίου μὴ ἀμελήσῃς, ἀλλ' ὡς τάχιστα ἀπόδος· ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοῦτον ὁρῶντες, προθυμότεροι ὦσιν ἡμῖν ὑπηρετεῖν. Ἰατροκλῆς ὁ μετὰ Μυρωνίδου τότε ἐλεύθερος ἀφεθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πλεῖ νῦν μετὰ τῶν πεμπομένων παρ' ἐμοῦ. ἔμμισθον οὖν πού αὐτὸν κατάστησον, ὡς ὄντα σοὶ εὔνουν· καὶ ἄν τι βούλῃ, αὐτῷ χρῶ. καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἢ αὐτήν, ἢ εἰ ὑπόμνημα αὐτῆς σώζε-F ται, καὶ αὐτὸς ἴσθι.

PLATONIS DIALOGI QVI PRO NOTHIS HABENTVR.

AXIOCHVS, SIVE, De morte.

Rodolpho Agricola interprete.

SOCRATES, CLINIAS, AXIOCHVS.

EXEVNTI ad Cynoſarges mihi, cùm ad Eliſſum veniſſem, vox cuiuſdã allata eſt clamantis, Socrates Socrates. Vtque conuerſus circunſpectabam vnde ea redderetur, Axiochi filium video Cliniam, ad Callirhoẽn currentem cum Damone muſico, Charmidéque Glauconis filio. Horum alter quidem muſicam docebat: alter ex familiaritate amabat, ſimulque amabatur. Viſum

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΟΙ ΝΟΘΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΑΞΙΟΧΟΣ, Η, ΠΕΡΙ θανάτου.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΛΕΙΝΙΑΣ, ΑΞΙΟΧΟΣ.

ΕΞΙΟΝΤΙ μοι ἐς Κυνόσαργες, καὶ γενομένῳ μοι κατὰ τὸν Εἰλισσόν, διῇξε φωνὴ βοῶντός του, Σώκρατες Σώκρατες. ὡς δὲ μεταστραφεὶς περιεσκόπουν ὁπόθεν εἴη, Κλεινίαν ὁρῶ τὸν Ἀξιόχου θέοντα ἐπὶ Καλλιρρόην, μετὰ Δάμωνος τοῦ μουσικοῦ καὶ Χαρμίδου τοῦ Γλαύκωνος. ἦσαν δὲ αὐτῷ ὁ μὲν, διδάσκαλος τῶν κατὰ τὴν μουσικήν· ὁ δ' ἐξ ἑταιρείας ἐραστὴς ἅμα καὶ ἐρώμενος. ἐδόκει

A ἐδόκει οὖν μοι, ἀφεμένῳ τῆς εὐθὺ ὁδοῦ, ἀπαντᾶν αὐτοῖς, ὅπως ῥᾷστα ἐμοῦ γενοίμεθα. δεδακρυμένος δὲ ὁ Κλεινίας, Σώκρατες, ἔφη, νῦν ὁ καιρὸς ἐνδείξασθαι τὴν ἀεὶ θρυλουμένην περὶ σοῦ σοφίαν. ὁ γὰρ πατὴρ ἔκ τινος ὥρας αἰφνιδίου ἀδυνάτως ἔχει, καὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου ἐστί· ἀνιαρῶς τε φέρει τὴν τελευτήν· καίτοιγε τὸν πρόσθεν χρόνον διαχλευάζων τοὺς μορμολυττομένους τὸν θάνατον, καὶ πρᾴως ἐπιτωθάζων. ἀφικόμενος οὖν παρηγόρησον αὐτόν, ὡς εἴωθας, ὅπως ἀστενακτὶ ἐς τὸ χρεὼν ἴῃ· καί μοι σὺν τοῖς λοιποῖς ἵνα καὶ τοῦτο εὐσεβηθῇ. Ἀλλ' οὐκ ἀτυχήσεις μου, ὦ Κλεινία, οὐδενὸς τῶν μετρίων· καὶ ταῦτα, ἐφ' ὅσια παρακαλῶν. ἐπειγώμεθα οὖν. εἰ γὰρ οὕτως ἔχει, ὠκύτητος δεῖ. ΚΛ. Ὀφθέντος B σοῦ μόνον, ὦ Σώκρατες, ῥαΐσει. καὶ γὰρ ἤδη πολλάκις αὐτῷ γέγονε συμπτώματος ἀνασφῆλαι. ΣΩΚΡ. Ὡς δὲ θᾶττον τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ᾔειμεν, ταῖς Ἰτωνίαις (πλησίον γὰρ ᾤκει τῶν πυλῶν, πρὸς τῇ Ἀμαζονίδι στήλῃ) καταλαμβάνομεν αὐτὸν ἤδη μὲν συνειλεγμένον τὰς ἁφάς, καὶ τῷ σώματι ῥωμαλέον; ἀσθενῆ δὲ τὴν ψυχήν, πάνυ ἐνδεᾶ παραμυθίας· πολλάκις ἀναφερόμενον, καὶ στεναγμοὺς ἱέντα, σὺν δακρύοις καὶ κροτήσεσι χειρῶν. κατιδὼν δὲ αὐτόν, Ἀξίοχε, τί ταῦτα; (ἔφην) ποῦ τὰ πρόσθεν αὐχήματα, καὶ αἱ συνεχεῖς εὐλογίαι τῶν ἀρετῶν, καὶ τὸ ἄρρητον C ἐν σοὶ θάρσος; ὡς γὰρ ἀγωνιστὴς δειλός, ἐν τοῖς γυμνασίοις γενναῖος φαινόμενος, ἀπολέλοιπας ἐν τοῖς ἄθλοις. οὐκ ἐπιλογιῇ τὴν φύσιν περιεσκεμμένως, ἀνὴρ τοσόσδε τῷ χρόνῳ, καὶ κατήκοος λόγων, καί, εἰ μηδὲν ἕτερον, Ἀθηναῖος, ὅτι τὸ κοινὸν δήπου τοῦτο, καὶ πρὸς ἁπάντων θρυλούμενον, παρεπιδημία τίς ἐστιν ὁ βίος; καὶ ὅτι δεῖ ἐπιεικῶς διαγαγόντας, εὐθύμως μονονουχὶ παιανίζοντας εἰς τὸ χρεὼν ἀπιέναι; τὸ δὲ οὕτω μαλακῶς καὶ δυσαποσπάστως ἔχειν, νηπίου δίκην, οὐ πρὸς φρονοῦσαν ἡλικίαν ἔχει. ΑΞ. Ἀληθῆ ταῦτα, ὦ Σώκρατες· καὶ ὀρθῶς μοι φαίνῃ λέγων· ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως παρ' αὐτὸ μοὶ τὸ δεινὸν γενομένῳ οἱ μὲν καρτεροὶ καὶ περιττοὶ λόγοι ὑπεκπνέουσι λεληθότως καὶ ἀτιμάζονται, D ἀντέχει δὲ δέος τι, ποικίλως περιαμύττον τὸν νοῦν, εἰ στερήσομαι τοῦδε τοῦ φωτὸς καὶ τῶν ἀγαθῶν, ἀειδὴς δὲ καὶ ἄπυστος ὁποίποτε κείσομαι σηπόμενος, εἰς σκώληκας καὶ κνώδαλα μεταβάλλων. ΣΩΚΡ. Συνάπτεις γάρ, ὦ Ἀξίοχε, παρὰ τὴν ἀνεπιστασίαν, ἀνεπιλογίστως τῇ ἀναισθησίᾳ αἴσθησιν· καὶ σεαυτῷ ὑπεναντία καὶ ποιεῖς καὶ λέγεις, οὐκ ἐπιλογιζόμενος ὅτι ἅμα μὲν ὀδύρῃ τὴν ἀναισθησίαν, ἅμα δὲ ἀλγεῖς ἐπὶ σήψει καὶ στερήσει τῶν ἡδέων· ὥσπερ εἰς ἕτερον ζῆν ἀποθανούμενος, ἀλλ' οὐκ εἰς παντελῆ μεταβάλλων ἀναισθησίαν, καὶ τὴν αὐτὴν τῇ πρὸ τῆς γενέσεως. ὡς οὖν ἐπὶ τῆς Δράκοντος ἢ Κλεισθένους πολιτείας οὐδὲν περὶ σὲ κακὸν ἦν (ἀρχὴν γὰρ οὐκ ἦς περὶ ὃν ἂν ἦν) οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν τελευτὴν γενήσεται. σὺ E γὰρ οὐκ ἔσῃ περὶ ὃν ἔσται. πάντα τοιγαροῦν τὸν τοιόνδε φλύαρον ἀποσκέδασαι, τοῦτο ἐννοήσας, ὅτι τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυνθείσης τόπον, τὸ ὑπολειφθὲν σῶμα, γεῶδες ὂν καὶ ἄλογον, οὐκ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος. ἡμεῖς μὲν γάρ ἐσμεν ψυχή, ζῷον ἀθάνατον, ἐν θνητῷ καθειργμένον φρουρίῳ· τὸ δὲ σκῆνος πρὸς κακοῦ περιήρμοσεν ἡ φύσις· ᾧ τὰ μὲν ἡδέα, ἀμυχιαῖα καὶ πτηνά, καὶ εἰς πλείους ὀδύνας ἀνακεκραμένα· τὰ δὲ ἀλγεινά, ἀκραιφνῆ καὶ πολυχρόνια, καὶ τῶν ἡδέων ἄμοιρα. νόσους δὲ καὶ φλεγμονὰς τῶν αἰσθητηρίων, ἔτι δὲ τὰς ἐντὸς κακότητας· οἷς ἀναγκαστῶς, ἅτε παρεσπαρμένη τοῖς πόροις, ἡ ψυχὴ συναλγοῦσα τὸν οὐράνιον ποθεῖ καὶ σύμφυλον αἰθέρα, καὶ διψᾷ, τῆς ἐκεῖσε διαίτης καὶ χορείας ὀρεγομένη. ὥστε ἡ τοῦ ζῆν ἀπαλλα- F γή, κακοῦ τινός ἐστιν εἰς ἀγαθὸν μεταβολή. ΑΞ. Κακὸν οὖν, ὦ Σώκρατες, ἡγούμενος τὸ ζῆν, πῶς ἐν αὐτῷ μένεις; καὶ ταῦτα, φροντιστὴς ὤν, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς τοὺς πολλοὺς τῷ νῷ διαφέρων; ΣΩΚΡ. Ἀξίοχε, σὺ δὲ οὐκ ἔτυμά μοι μαρτυρεῖς· οἴει δέ, καθάπερ Ἀθηναίων ἡ πληθύς, ἐπειδὴ ζητητικός εἰμι τῶν πραγμάτων, ἐπιστήμονά του εἶναί με. ἐγὼ δὲ ηὐξάμην ἂν τὰ κοινὰ ταῦτα εἰδέναι· τοσοῦτον ἀποδέω τῶν περιττῶν. καὶ ταῦτα δὲ ἃ λέγω, Προδίκου ἐστὶ τοῦ σοφοῦ ἀπηχήματα· τὰ μέν, διωβόλου ἐωνημένα· τὰ δέ, δυοῖν δραχμαῖν· τὰ δέ, τετραδράχμου. προῖκα γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος οὐδένα διδάσκει· διὰ παντὸς δὲ ἔθος ἐστὶν αὐτῷ φωνεῖν τὸ Ἐπιχάρμειον, Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει· δός τι, καὶ λάβε τι. Καὶ πρῴην G γοῦν παρὰ Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου ποιούμενος ἐπίδειξιν, τοσάδε τοῦ ζῆν κατεῖπεν, ὥστε ἔγωγε μὲν παρ' ἀκαρῆ διέγραψα τὸν βίον· καὶ ἐξ ἐκείνου θανατᾷ μου ἡ ψυχή, Ἀξίοχε. ΑΞ. Τίνα δὲ ἦν τὰ λεχθέντα; ΣΩΚΡ. Φράσαιμι ἄν σοι ταῦτα ἃ μνημονεύω. ἔφη γάρ· Τί μέρος τῆς ἡλικίας οὐ τῶν ἀνιαρῶν; οὐ κατὰ μὲν τὴν πρώτην γένεσιν τὸ νήπιον κλαίει, τοῦ ζῆν ἀπὸ λύπης ἀρχόμενον; οὐ λείπεται γοῦν οὐδεμιᾶς ἀλγηδόνος, ἀλλ' ἢ δι' ἔνδειαν, ἢ περιψυγμόν, ἢ θάλπος, ἢ πληγὴν ὀδυνᾶται· λαλῆσαι μὲν οὔπω δυνάμενον ἃ πάσχει, κλαυθμυριζόμενον δέ· καὶ ταύτην τῆς δυσαρεστήσεως μίαν ἔχον φωνήν. ὁπόταν δὲ εἰς τὴν ἑπταετίαν ἀφίκηται, πολλοὺς πόνους διαντλῆσαν, καὶ γυμνασταὶ καὶ παιδοτρίβαι τυραννοῦντες· αὐξομένου δέ, κριτικοί, γεωμέτραι, τακτικοί· πολὺ H

A eſt ergo mihi rectà deflectēti occurrere eis: vt quàm primum conueniremus. Perfuſus autem lacrymis Clinias, nūc tempus eſt, inquit, Socrates vt vulgatam ſemper de te ſapientiā oſtendas. Pater enim ex aliquo iam tempore viribus de improuiſo deſtitutus eſt, & prope eſt exitum vitæ, moleſtéque fert adeſſe ſibi finem, tametſi antehac contemneret mortē horrēda imagine exprimentes, comitérque derideret. Perge ergo, próque tua cōſuetudine illum confirma: vt volēs eò quò ducit neceſſitas, ſequatur, vtque ille mihi ad reliqua hoc ipſo etiam piè colatur. S. Nullam me Clinia moderatā & honeſtam rē rogaueris B fruſtra, quanto nunc magis, cùm ad hæc me voces pietatis officia. Acceleremus igitur. Si enim ita ſe res habet, feſtinato opus eſt. CLIN. Vbi modò te viderit Socrates, rectius habebis. Crebro enim iam euenit ei, vt exanimatus rurſus reficeretur. S. Quo citius autem perueniremus, ea quæ circa murū eſt, ad Itonias portas, iuimus. In proximo namque habitabat portę quæ eſt apud Amazoniam colūnam. Inuenimus ergo eū aſſumptis rurſum ſenſibus, & corpore robuſtum, defectū verò mente, prorſúſque indigentem conſolationis, reuoluētē crebro ſe ſuſpiriáque cum lacrymis atque manuum crepitu cientē. Aſpi C ciens autē illum, quid hoc, inquam, rei Axioche? Vbi nobis illa pridē magnifica verba, continētéſque laudes virtutum, & maius quàm vt dici poſſet in te animi robur? Sicut enim timidus athleta, cū in gymnaſio inſignē te prębueris, ad certamē ipſū defeciſti. An nō circunſpectè conſiderabis naturam vir tanta ætate, & rationi obſequēs, vtque nihil aliud, Atheniēſis? quòd commune videlicet hoc & ab omnibus iactatum, peregrinatio quædam vita eſt, quódque oportet peragētes eam alacriter & tantum non pæana canētes, ad poſtremam accedere neceſſitatem: tam molliter verò habere ſe támque ægrè, pueri more diuelli, nequaquam prudentię præ ſe fert altioris ætatē. AX. D Rectè quidem Socrates, iſta mihi dicere videris: verùm neſcio quo pacto vbi propius acceſſit periculum, fortia illa grandiáque verba occultè ſubteruolant atque negliguntur. Oboritur autem metus quidam, mentem multipliciter diſcerpens, ſi hac luce, híſque priuabor bonis, & expers mētis ſenſuúmque iacebo vbicunque demum putreſcens, & in puluerem verméſque conuerſus. SO. Imperfectè coniungis Axioche, propter imperitiam, cum ſenſuum orbitate ſenſum, tibíque ipſe contraria facis & dicis: neque cogitas quòd ſimul quidem defles id, quòd ſenſibus carebis, ſimul ob putrefactionem doles amiſſionémque vitæ oblectamentorum, veluti morte ſis in aliam vitā trā- E ſiturus, neque in omnimodam abiturus ſenſuum abolitionem & eandem, in qua prius quàm naſcereris, fuiſti. Vt enim cùm Draco Cliſthenéſque gubernabant rem publicam, nihil te mali habebat (nécdum enim cœperas eſſe vt malè tibi quid accidere poſſet) ita neque poſt mortem erit. Nullus enim vt malè tibi eſſe quicquam poſſit, es futurus. Quin tu igitur hanc omnē diſcutis ineptiam, illud cogitans, quòd ſoluta ſimul hac cōpage, animóque rurſus in proprium reſtituto locum, relictum iſtud corpus terrenum, atque rationis expers amplius nequaquam eſt homo. Nos etenim anima ſumus, animal immortale, mortali incluſum munimento. Hoc autem tabernaculum F nō ſine malo nobis circumdedit natura, cuius lęta quidem abſtruſa ſunt & volucria, pluribúſque doloribus admixta: triſtia verò, improuiſa, diuturna prorſúſque vacua gaudiorum. Valetudines nempe, ſentientium membrorum vlcera, morbi interni. Quibus neceſſario (quoniam per corporis meatus ſparſa eſt) condolens anima cœleſtem, & cognatum deſiderat æthera, ſitítque cupidè ſupernæ illius conſuetudinem gaudiáque vitæ. Diſceſſus itaque è vita mali cuiuſdam eſt in bonum commutatio. AXIOCH. Cùm malum ergo Socrates vitam putes, quid ita viuere perſeueras, cùm rerum ſis indagator, & nobis, id eſt multitudini, intelligentia præſtes? SOCR. Ne- G quaquam verum de me Axioche teſtimonium dicis. Arbitraris enim quemadmodum vulgus Athenienſium, quandoquidē res inquiro, alicuius quoque me ſcientiam habere. Abeſt autē tantum vt reconditiora ſciam, vt voto optauerim etiā vulgata me iſta nouiſſe. Sunt autem iſta quæ dico, Prodici ſapientis tradita, alia quidem duobus obolis, alia duabus, alia quatuor drachmis redempta. Gratis enim hic vir neminē docet, eſtque mos ei ſemper Epicharmi illud in ore habere, Man' manū fricat, da aliquid, & aliquid cape. Nuper ergo cū apud Calliā Hipponici filiū declamaret, tātis diſſeruit cōtra vitā, vt ego ad ea quæ nullius ſunt momēti, aſſumpſerim vitā. Ex eóque iā in mortē mihi animus Axioche propēdit. AX. Quæ dixit autē? H S. Dicā equidē tibi ea, quorū mihi veniet in mentē. Quæ enim pars, inquit, ætatis, calamitatibus vacat? Nónne ſtatim à principio plorat, vt primum natus eſt infans? vitámque à lacrymis auſpicatur? Quæ tandem non premit eum moleſtia? Semper enim vel penuria, vel frigore, vel calore, vel verberibus vrgetur. Antea quoque quàm loqui poſſit, quanta patitur? flens ſcilicet, hácque ſolam habens anxietatis ſuæ querelā. Vbi ſeptimū dehinc expleuerit annū, multóſq. labores exhauſerit: iam cuſtodes, gymnaſtæ, magiſtri ludi: iam adoleſcenti critici, geometrę, rei militaris præceptores: ingens planè dominorum

Miſeria vitæ.

multitudo. Poſt iſta vbi in Ephebos inſcriptus eſt, peior iam metus, Lyceum, Academia, gymnaſiarchia, virgæ, nulláque prorſus malorum menſura. Omne adeò adoleſcentis ſub moderatoribus eſt tẽpus: qui ex Areopagi delecti concilio præſunt iuuentuti: deinde cùm fuerit iſtis exolutus, iam curæ palàm emergunt, reputatióque quod viuendi potiſſimum inſtituat iter: præque ſequentibus incommodis priora illa puerilia videntur, & infantium reuera territaméta: expeditiones enim & vulnera, perpetuíque certaminum labores. Hinc iam fallẽs ſubrepit ſenectus: in quam confluit quicquid eſt infirmũ fragiléq; naturæ. Quòd niſi ocyus qui vitam velut æs alienũ reddiderit: aſtans ſupra caput natura tãquam fœnerator repoſcit vſuram: ab alio quidem viſum, auditũ ab alio: perſæpe vtrunque. at ſi quis diutius cunctetur, debilitat eum, excruciat, & artuum morbo afficit. Alij itaq; multa ſenectute repueraſcunt: animóq; bis pueri fiunt ſenes. Dij ergo propter hoc ipſum (vt quibus notiſſimæ ſint res humanæ) quos plurimi faciunt: eos citius auferunt è vita. Agamedes itaq;, & Trophonius cũ Pythij Apollinis ædificaſſent templum: orantes dari ſibi quod optimum eſſet: quum obdormiuiſſent, nunquam deinde ſurrexerunt. Sic etiam Iunonis Argiuæ ſacerdotes, precante matre eorum, vt gratiam eis aliquam Iuno pietatis illorum referret, cùm enim cunctarentur iumenta, ſuccèdentes ipſi vehiculo matrem ad templum vſque pertraxerãt. Poſt preces ergo nocte deceſſerunt. Longum foret autem poetarum dicta recenſere: qui diuinioribus poëmatis ea quæ ad vitã pertinent noſtram, velut ex oraculo decantant, quemadmodum deplorent illam. Vniúſque ſolùm memoratu digniſſimi ſat habeo meminiſſe: qui inquit: Quàm ſuperi miſerum ſtamen mortalibus æui Neuere, vt viui deflenda per omnia durent. Iterúmque: Et cunctis hominum generi ſors peſſima vitæ Stat, quæcunque ſupra terram ſpirantque meántque. De Amphiarao verò quid dicit? Iupiter hunc totis animis, hunc magnus Apollo Diligit, & iuſti metas non attigit æui. De illo quoque qui ita iubet: Naſcens fleat, qui tanta vitæ intrat mala: quid tibi videtur? Sed finem facio: ne commemorando alios, rem contrà quàm inſtitui longius ducam. Quod autem vitæ quiſquam inſtitutum, quámve artem deliget, vt non queratur de ea, atque præſentibus offendatur? Opifices, mercenariáſque recenſeamus artes: ex nocte in noctem vſque laborãtes, & vix tolerantes vitæ neceſſarios ſumptus, complorantes ſeipſos, omnemque vigiliam ſuam mœrore lacrymíſque complentes. At nautam dicamus, per tanta penetrantem pericula, quíque, quemadmodum Bias ait, neque inter mortuos eſt, neq; inter viuos. Terreſtris enim homo velut ambigui generis, ipſe in mare ſeſe proiecit: totúſque arbitrij factus eſt fortunæ. Verùm dulcis eſt agricultura. Eſt ſanè, nónne tota tamen eſt, quod aiunt, vlcus, ſemper paratam doloris habens cauſam, nunc quidem ſiccitatem, nunc pluuias, nunc vredinem, nunc rubiginem, nunc vel æſtum intempeſtiuum, vel frigus conquerens? Illa quoque honorata in primis reipublicæ cura, multa enim prętereo, per quantas rapitur anxietates? Quæ gaudia quidem habet furunculi in modum trepida ſemper, atque ſtimulis repleta, repulſas verò acerbas & millies morte peiores. Quis enim beatus eſſe poſſit vulgi viuẽs arbitrio? tametſi faueatur ei plaudatúrque populi ſcilicet ludicrum iactatus, exibilatus, dãnatus, mortuus, & tũ miſerandus viſus. Vbi nanque Axioche tu qui in republica verſaris, vbi Milciades, vbi Themiſtocles, vbi Ephialtes abiit, vbi itẽ qui nuper reges & duces fuerũt? quando ego quidẽ nõ ſum rogatus ſententiã (neq; enim honeſtũ mihi videbatur, vt inſaniẽti populo dominationis particeps fierem.) Theramenes autem & Callixenus deinde conſtitutos præficientes magiſtratus, vt indemnati necarentur homines effecerunt: túque cum Euryptolemo reſiſtebas illis ſolus triginta millibus in concionem coactis. AX. Sunt iſta Socrates vt dicis, itaque ex eo ſuggeſti me ſatietas cepit, neque mihi quicquam acerbius republica viſum eſt. Perſpicuum id quidem illis qui in ipſo ſunt negotio verſati. Tu nanque dicis hæc, veluti qui de ſublimi ſpectaueris: nos verò qui fecimus periculum, quãto exactius ſcimus? Populus enim, chariſſime Socrates, ingratus eſt, moroſus, crudelis, inuidus, imperitus: vt qui ſit ex colluuie turbæ, & ſtultis inſolentibus collectus. Huic autem qui aſſentatur, multo ipſe miſerior eſt. SOC. Quando igitur Axioche hanc quæ liberalis maximè omnium eſt artium, omnium maximè abominandam putas, quid reliqua vitæ genera? annon putabimus prorſus eſſe fugienda? Audiui etiam Prodicum quandoque dicentem, quòd nihil quicquam neque ad viuentes mors, neque ad defunctos pertineret. AXIOCH. Quomodo dicis iſta Socrates? SOCR. Quoniam neque circa viuentes eſt: hi verò qui obierunt, non ſunt amplius. Itaque neque apud te eſt: nondum enim obiiſti, neque ſiquid tibi accidat, eſt circa te futura, nõ enim eris. Stultus eſt igitur dolor de Axiocho, qualis neq; eſt, neq; futurus ſit, Axiochũ mẽte torqueri: ſitq; ſimile, veluti ſi Scyllã, aut ſi quis Centaurũ reformidet, quæ neq; iã imminẽt tibi, neq; ſint vnquã ad exitiũ tuum

Hunc locum Cicero conuertit Tuſc. j.

A πλῆθος δεσποτῶν. ἐπειδὰν δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐγγραφῇ, καὶ φόβος χείρων εἴη, τὸ Λύκειον καὶ Ἀκαδημία, καὶ γυμνασιαρχία, καὶ ῥάβδοι, καὶ κακῶν ἀμετρίαι· καὶ πᾶς ὁ τοῦ μειρακίσκου χρόνος ἐστὶν ὑπὸ σωφρονιστὰς καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς νέους αἵρεσιν τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς. ἐπειδὰν δὲ ἀπολυθῇ τούτων, φροντίδες αὐτίκα ὑπέδυσαν, καὶ διαλογισμοὶ τίνα τὴν τοῦ βίου ὁδὸν ἐνστήσονται· καὶ τοῖς ὕστερον χαλεποῖς ἐφάνη τὰ πρῶτα παιδικὰ, καὶ νηπίων ὡς ἀληθῶς φόβητρα. στρατεῖαί τε γὰρ, καὶ τραύματα, καὶ συνεχεῖς ἀγῶνες. εἶτα λαθὸν ὑπεισῆλθε τὸ γῆρας, εἰς ὃ πᾶν συρρεῖ τὸ τῆς φύσεως ἐπίκηρον καὶ δυσαλθές. κἂν μή τις θᾶττον

B ὡς χρέος ἀποδιδῷ τὸ ζῆν, ὡς ὀβολοστάτις ἡ φύσις ἐπιστᾶσα ἐνεχυράζει τοῦ μὲν ὄψιν, τοῦ δὲ ἀκοήν· πολλάκις δὲ ἄμφω. κἂν ἐπιμείνῃ τις, παρέλυσεν, ἐλωβήσατο, παρήρθρησεν. ἄλλοι πολὺ γήρως ἀκμάζουσι· καὶ τῷ δὶς παῖδες οἱ γέροντες γίγνονται. καὶ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ τῶν ἀνθρωπείων ἐπιστήμονες, οὓς ἂν περὶ πλείστου ποιῶνται, θᾶττον ἀπαλλάττουσι τοῦ ζῆν. Ἀγαμήδης γοῦν καὶ Τροφώνιος, οἱ δειμάμενοι τῷ Πυθοῖ τοῦ θεοῦ τέμενος, εὐξάμενοι τὸ κράτιστον αὐτοῖς γενέσθαι, κοιμηθέντες οὐκέτ' ἀνέστησαν. οἵ τε τῆς Ἀργείας ἱερείας υἱεῖς, ὁμοίως εὐξαμένης αὐτοῖς τῆς μητρὸς γενέσθαι τι τῆς εὐσεβείας παρὰ τῆς Ἥρας γέρας, ἐπειδὴ τοῦ ζεύγους

C ὑστερήσαντος ὑποδύντες αὐτοὶ διήνεγκαν αὐτὴν εἰς τὸν νεὼν, μετὰ τὴν εὐχὴν νυκτὶ μετήλλαξαν. μακρὸν ἂν εἴη διεξιέναι τὰ τῶν ποιητῶν, οἳ ποιήμασι θειοτέροις τὰ περὶ τὸν βίον θεσπιῳδοῦσιν, ὡς καταδύρονται τὸ ζῆν. ἑνὸς δὲ μόνου μνησθήσομαι τοῦ ἀξιολογωτάτου, λέγοντος,

Ὣς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοις. καὶ
Οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.

τὸν δ' Ἀμφιάρεων τί φησι;

Τὸν περὶ κῆρι φίλει Ζεύς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων
Παντοίῃ φιλότητ'. οὐδ' ἵκετο γήραος οὐδόν.

ὁ δὲ κελεύων

D Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακὰ, τί σοι φαίνεται; ἀλλὰ παύομαι, μή ποτε παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν μηκύνω, καὶ ἑτέρων μιμνησκόμενος. ποίαν δέ τις ἑλόμενος ἐπιτήδευσιν ἢ τέχνην, οὐ μέμφεται, καὶ τοῖς παροῦσι χαλεπαίνει; τοὺς χειρωνακτικοὺς ἐπέλθωμεν, καὶ βαναύσους, πονουμένους ἐκ νυκτὸς εἰς νύκτα, καὶ μόλις πορίζομένους τὰ ἐπιτήδεια· καταδυρομένων τε αὑτῶν, καὶ πᾶσαν ἀγρυπνίαν ἀναπιμπλάντων ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων. ἀλλὰ τὸν πλωτικὸν καταλεξώμεθα, περαιούμενον διὰ τοσῶνδε κινδύνων· καὶ μήτε (ὡς ἀπεφήνατο Βίας) ἐν τοῖς τεθνηκόσιν ὄντα, μήτε ἐν τοῖς βιοῦσιν. ὁ γὰρ ἐπίγειος ἄνθρωπος, ὡς ἀμφίβιος, αὑτὸν εἰς τὸ πέλαγος ἔρριψεν, ἐπὶ τῇ τύχῃ γενόμενος πᾶς.

E ἀλλ' ἡ γεωργία γλυκύ. δῆλον. ἀλλ' οὐχ ὅλον, ὥς φασιν, ἕλκος; ἀεὶ λύπης πρόφασιν εὑρισκόμενον; κλαῖον νυνὶ μὲν αὐχμὸν, νυνὶ δὲ ἐπομβρίας, νυνὶ δὲ ἐπίκαυσιν, νυνὶ δὲ ἐρυσίβην, νυνὶ δὲ θάλπος ἄκαιρον, ἢ κρύος; ἀλλ' ἡ πολυτίμητος πολιτεία (πολλὰ γὰρ ὑπερβαίνω) διὰ πόσων ἐλαύνεται δεινῶν; τὴν μὲν χαρὰν ἔχουσα φλεγμονῆς δίκην παλλομένην καὶ σφυγματώδη· τὴν δὲ ἀπότευξιν, ἀλγεινὴν καὶ θανάτων μυρίων χείρω. τίς γὰρ ἂν εὐδαιμονήσειε πρὸς ὄχλον ζῶν, εἰ ποππυσθείη καὶ κροτηθείη δήμου παίγνιον ἐμβαλλόμενον, συριττόμενον, ζημιούμενον,

F θνῆσκον, ἐλεούμενον. ἐπεί τοι γε, Ἀξίοχε πολιτικὲ, ποῦ τέθνηκε Μιλτιάδης; ποῦ δὲ Θεμιστοκλῆς; ποῦ δ' Ἐφιάλτης; ποῦ δ' οἱ πρῴην βασιλεῖς καὶ στρατηγοί; ὅτ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπηρόμην τὴν γνώμην (οὐ γὰρ ἐφαίνετό μοι σεμνὸν δήμῳ μαινομένῳ συνεξάρχειν) οἱ δὲ περὶ Θηραμένην καὶ Καλλίξενον, τῇ ὑστεραίᾳ προέδρους ἐγκαθέτους ὑφέντες κατεχειροτόνησαν τῶν ἀνδρῶν ἄκριτον θάνατον. καίτοι γε σὺ μόνος αὐτοῖς ἤμυνες καὶ Εὐρυπτόλεμος, τρισμυρίων ἐκκλησιαζόντων. ΑΞ. Ἔστι ταῦτα ὦ Σώκρατες· καὶ ἔγωγε ἐξ ἐκείνου ἅλις ἔχων τοῦ βήματος, καὶ χαλεπώτερον οὐδὲν ἐφάνη μοι πολιτείας. δῆλον δὲ τοῖς ἐν τῷ ἔργῳ γενομένοις. σὺ μὲν γὰρ οὕτω λαλεῖς ὡς ἐξ ἀπόπτου θεώμενος· ἡμεῖς δ' ἴσμεν ἀκριβέ-

G στερον, οἱ διὰ πείρας ἰόντες. δῆμος γὰρ, ὦ φίλε Σώκρατες, ἀχάριστον, ἁψίκορον, ὠμὸν, βάσκανον, ἀπαίδευτον· ὡς ἂν συνηρανισμένον ἐκ συγκλύδος ὄχλου, καὶ βιαίων φλυάρων. ὁ δὲ τούτῳ προσεταιριζόμενος, ἀθλιώτερος μακρῷ. ΣΩΚΡ. Ὁπότε οὖν, ὦ Ἀξίοχε, τὴν ἐλευθεριωτάτην ἐπιστήμην τίθεσαι τῶν λοιπῶν ἀπευκταιοτάτην, τί τὰς λοιπὰς ἐπιτηδεύσεις ἐννοήσομεν; οὐ φευκτάς; ἤκουσα δέ ποτε καὶ τοῦ Προδίκου λέγοντος ὅτι ὁ θάνατος οὔτε περὶ τοὺς ζῶντάς ἐστιν, οὔτε περὶ τοὺς μετηλλαχότας. ΣΩΚΡ. Πῶς φὴς, ὦ Σώκρατες; ΑΞ. Ὅτι περὶ μὲν τοὺς ζῶντας οὐκ ἔστιν, οἱ δὲ ἀποθανόντες οὐκ εἰσίν. ὥστε οὔτε περί σε νῦν ἐστιν (οὐ γὰρ τέθνηκας) οὔτε, εἴ τι πάθοις, ἔσται περί σε. σὺ γὰρ οὐκ ἔσῃ. μάταιος

H οὖν ἡ λύπη, περὶ τοῦ μήτε ὄντος, μήτε ἐσομένου περὶ Ἀξίοχον, Ἀξίοχον ὀδύρεσθαι· καὶ ὅμοιον ὡς εἰ περὶ τῆς Σκύλλης ἢ τοῦ Κενταύρου τις ὀδύροιτο, τῶν μήτε ὄντων νῦν περί σε, μήτε ὕστερον περὶ τὴν τελευτὴν ἐσο-

μένων. τὸ γὰρ φοβερὸν τοῖς οὖσίν ἐστι· τοῖς δ' οὐκ οὖσι πῶς ἂν εἴη; ΑΞ. A Σὺ μὲν ἐκ τῆς ἐπιπολαζούσης ταυνῦν λεσχηνείας τὰ σοφὰ ταῦτα εἴρηκας (ἐκεῖθεν γάρ ἐστιν ἥ τε φλυαρολογία, πρὸς τὰ μειράκια διακεκοσμημένη) ἐμὲ δὲ ἡ στέρησις τῶν ἀγαθῶν τοῦ ζῆν λυπεῖ, κἂν πιθανωτέροις τούτων λόγοις ἐπικροτήσῃς, ὦ Σώκρατες. οὐκ ἐπαΐει γὰρ ὁ νοῦς, ἀποπλανώμενος εἰς εὐπρεπείας λόγων, οὐδὲ ἅπτεται ταῦτα τῆς ὁμοχροίας· ἀλλ' εἰς μὲν πομπὴν καὶ ῥημάτων ἀγλαϊσμὸν ἀνύτει, τῆς δὲ ἀληθείας ἀποδεῖ. τὰ δὲ παθήματα σοφισμάτων οὐκ ἀνέχεται, μόνοις δὲ ἀρκεῖται τοῖς δυναμένοις καθικέσθαι τῆς ψυχῆς. ΣΩ. Συνάπτεις γάρ, ὦ Ἀξίοχε, ἀνεπιλογίστως, τῇ στερήσει τῶν ἀγαθῶν ἀντεισάγων κακῶν αἴσθησιν, ἐκλαθόμενος ὅτι τέθνηκας. λυπεῖ γὰρ τὸν στερόμενον τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀντιπάθεια τῶν κακῶν. B ὁ δ' οὐκ ὤν, οὐδὲ τῆς στερήσεως ἀντιλαμβάνεται. πῶς οὖν ἐπὶ τῷ μὴ παρέξοντι γνῶσιν τῶν λυπησόντων γένοιτ' ἂν ἡ λύπη; ἀρχὴν γάρ, ὦ Ἀξίοχε, μὴ συνυποθέμενος ἄλλως γέ πως μίαν αἴσθησιν, κατὰ τὸ ἀνεπιστήμον, οὐκ ἄν ποτε ἐπτυρείης τὸν θάνατον. νῦν δὲ περιτρέπεις σεαυτόν, δειματούμενος στερήσεσθαι τῆς ψυχῆς, καταλήψεσθαι δὲ οἴει τὴν οὐκ ἐσομένην αἴσθησιν αἰσθήσει· πρὸς τῷ πολλοῖς καὶ καλοῖς εἶναι λόγοις περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. οὐ γὰρ δὴ θνητή γε φύσις τόσον ἤρατο μεγεθουργίας, ὥστε καταφρονῆσαι μὲν ὑπερβαλλόντων θηρίων βίας, διαπεραιώσασθαι δὲ πελάγη, δείμασθαι δὲ ἄστη, καταστήσασθαι δὲ πολιτείας· C ἀναβλέψαι δὲ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἰδεῖν περιφορὰς ἄστρων, καὶ δρόμους ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἀνατολάς τε καὶ δύσεις, ἐκλείψεις τε καὶ ταχείας ἀποκαταστάσεις· ἰσημερίας τε καὶ τροπὰς διττάς, καὶ πλειάδων χειμῶνας καὶ θέρη, ἀνέμους τε καὶ καταφορὰς ὄμβρων, καὶ πρηστήρων ἐξαισίους συρμούς· καὶ τὰ τοῦ κόσμου παθήματα διαπήξασθαι εἰς τὸν αἰῶνα· εἰ μή τι θεῖον ὄντως ἐνῆν πνεῦμα τῇ ψυχῇ, δι' οὗ τὴν τῶν τηλικῶνδε περίνοιαν καὶ γνῶσιν ἔσχεν, ὥστε οὐκ εἰς θάνατον ἀλλ' εἰς ἀθανασίαν μεταβάλλεις ὦ Ἀξίοχε· οὐδὲ ἀφαίρεσιν ἕξεις τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' εἰλικρινεστέραν τὴν ἀπόλαυσιν· οὐδὲ μεμιγμένας θνητῷ σώματι τὰς ἡδονάς, ἀλλ' ἀκράτοις ἁπασῶν ἀλγηδόνων. ἐκεῖσε γὰρ ἀφίξῃ, μονωθεὶς ἐκ τῆσδε τῆς εἱρκτῆς, D ἔνθα ἄπονα πάντα καὶ ἀστένακτα καὶ ἀγήρατα, γαλήνιος δέ τις καὶ κακῶν ἄγευστος βίος, ἀσαλεύτῳ ἡσυχίᾳ διαζόμενος, καὶ περιαθρῶν τὴν φύσιν· καὶ φιλοσοφῶν οὐ πρὸς ὄχλον καὶ θέατρον, ἀλλὰ πρὸς ἀμφιθαλῆ τὴν ἀλήθειαν. ΑΞ. Εἰς τοὐναντίον με τῷ λόγῳ περιέσπακας. οὐκέτι γάρ μοι θανάτου δέος ἔνεστιν, ἀλλ' ἤδη καὶ πόθος· ἵνα τι κἀγώ, μιμησάμενος τοὺς ῥήτορας, περιττὸν εἴπω· καὶ πάλαι μετεωρολογῶ, καὶ δίειμι τὸν ἀΐδιον καὶ θεῖον δρόμον· ἔκ τε τῆς ἀσθενείας ἐμαυτὸν συνείλεγμαι, καὶ γέγονα καινός. ΣΩ. Εἰ δὲ καὶ ἕτερον βούλει λόγον, ὅν ἐμοὶ ἤγγειλε Γωβρύης, ἀνὴρ μάγος· ἔφη, κατὰ τὴν τοῦ Ξέρξου διάβασιν, τὸν πάππον αὐτοῦ καὶ ὁμώνυμον, πεμφθέντα εἰς Δῆλον, ὅπως τηρήσειε τὴν νῆσον ἐν E ᾗ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ἔκ τινων χαλκέων δέλτων, ἃς ἐξ Ὑπερβορέων ἐκόμισαν Ὦπίς τε καὶ Ἑκάεργος· ἐκμεμαθηκέναι, κατὰ τὴν τοῦ σώματος λύσιν τὴν ψυχὴν εἰς τὸν ἄδηλον χωρεῖν τόπον, κατὰ τὴν ὑπόγειον οἴκησιν· ἐν ᾗ βασίλεια Πλούτωνος οὐχ ἥττω τῆς τοῦ Διὸς αὐλῆς, ἅτε τῆς μὲν γῆς ἐχούσης τὰ μέσα τοῦ κόσμου, τοῦ δὲ πόλου ὄντος σφαιροειδοῦς· οὗ τὸ μὲν ἕτερον ἡμισφαίριον θεοὶ ἔλαχον οἱ οὐράνιοι, τὸ δὲ ἕτερον οἱ ὑπένερθεν· οἱ μέν, ἀδελφοὶ ὄντες· οἱ δέ, ἀδελφῶν παῖδες. τὰ δὲ πρόπυλα τῆς εἰς Πλούτωνος ὁδοῦ, σιδηροῖς κλείθροις καὶ κλεισὶν ὠχύρωται. ταῦτα δὲ ἀνοίξαντα ποταμὸς Ἀχέρων ἐκδέχεται· μεθ' ὃν, Κωκυτός. οὓς χρὴ πορθμευθέντα, ἀχθῆναι ἐπὶ Μίνω καὶ Ῥαδάμανθυν, ὃ κλήζεται πεδίον ἀληθείας. ἐνταυθοῖ καθέζονται δικασταί, ἀνακρίνοντες τῶν ἀφι- F κνουμένων ἕκαστον, τίνα βίον βεβίωκε, καὶ τίσιν ἐπιτηδεύμασιν ἐνῳκίσθη τῷ σώματι. ψεύσασθαι μὲν οὖν ἀμήχανον. ὅσοις μὲν οὖν ἐν τῷ ζῆν δαίμων ἀγαθὸς ἐπέπνευσεν, εἰς τὸν τῶν εὐσεβῶν χῶρον οἰκίζονται· ἔνθα ἄφθονοι μὲν ὧραι παγκάρπου γονῆς βρύουσι, πηγαὶ δὲ ὑδάτων καθαρῶν ῥέουσι, παντοῖοι δὲ λειμῶνες, ἄνθεσι ποικίλοις ἐαριζόμενοι· διατριβαὶ δὲ φιλοσόφων, καὶ θέατρα ποιητῶν, καὶ κύκλιοι χοροί, καὶ μουσικὰ ἀκούσματα· συμπόσιά τε εὐμελῆ, καὶ εἰλαπίναι αὐτοχορήγητοι, καὶ ἀκήρατος ἀλυπία, καὶ ἡδεῖα δίαιτα. οὔτε γὰρ χεῖμα σφοδρὸν οὔτε θάλπος ἐγγίνεται, ἀλλ' εὔκρατος ἀὴρ χεῖται, ἁπαλαῖς ἡλίου ἀκτῖσιν ἀνακιρνάμενος. ἐνταῦθα τοῖς μεμυημένοις ἐστί τις προεδρία· καὶ τὰς ὁσίας G ἁγιστείας κἀκεῖσε συντελοῦσι. πῶς οὖν οὐ σοὶ πρώτῳ μέτεστι τῆς τιμῆς ὄντι γεννήτῃ τῶν θεῶν; καὶ τοὺς περὶ Ἡρακλέα τε καὶ Διόνυσον, κατιόντας εἰς ᾅδου, πρότερον λόγος ἐνθάδε μυηθῆναι, καὶ τὸ θάρσος τῆς ἐκεῖσε πορείας παρὰ τῆς Ἐλευσινίας ἐναύσασθαι. ὅσοις δὲ τὸ ζῆν διὰ κακουργημάτων ἠλάθη, ἄγονται πρὸς Ἐριννύων ἐπ' ἔρεβος καὶ χάος διὰ ταρτάρου· ἔνθα χῶρος ἀσεβῶν, καὶ Δαναΐδων ὑδρεῖαι ἀτελεῖς, καὶ Ταντάλου δίψος, καὶ Τιτυοῦ σπλάγχνα, καὶ Σισύφου πέτρος ἀνήνυτος· οὗ τὰ τέρματα αὖθις ἄρχεται πόνων. ἔνθα θηρσὶ περιλιχμώμενοι, καὶ λαμπάσιν

A affutura. Exiſtentium enim rerũ eſt metus: quæ non ſunt autẽ, nemo eſt qui pertimeſcat. AXI. Tu quidem docta hæc verba ex ea quæ nunc pullulat, garrulitate protuliſti. Illinc enim hæ ſunt verborum ineptiæ, illiciendæ iuuentuti apparatæ. Me verò amiſſio bonorum quæ ſunt in vita, triſtem reddit: etſi Socrates probabiliorem, etiam hac quam modò dixiſti, crepueris orationem. non enim errabunda iam mens ducitur aptè cohærentibus verbis: neque contingunt mentem iſta: ſed in oſtentationem ſplendorémque orationis parata multum abſunt à veritate. At animi ægritudo captioſis nequaquam ſiſtitur verbis: ſed illis acquieſcit ſolùm quæ valeant ad mentem vſque penetrare. SOC. Coniungis imprudenter Axioche: & B bonorum priuationi malorũ ſubſtituis ſenſum, oblitus quòd tũc mortuus ſis futurus. Eum nanq; qui bona amittit, contraria lædunt quæ patitur mala: at qui non eſt, nihil in eius quo priuatur, locum recipit. Quomodo ergo eſſe poſſet vllus in eo dolor, quod nullam lædentium notitiam exhibebit? Quòd ſi non ab initio Axioche per imprudentiam vnum aliquem ſenſum cum morte componeres, nequaquam metueres eã. Nunc ipſe te ſubuertis, timens amiſſum iri animam, aliámque animam illius amiſſioni circundas. Et turbaris quòd ſis ſine ſenſu futurus, hócque ipſum non ſentire alio te ſenſu comprehen- C ſurum putas. Ad hæc multæ ſunt perpulchræque de animi immortalitate rationes. Neque enim mortalis natura in tam varias res attollere ſeſe poſſet, vt contẽneret ingentium ferarũ vires, maria tranſmitteret, conderet vrbes, reſpublicas cõſtitueret, reſpiceret etiam in cœlum, & aſtrorum videret reuolutiones, curſúſq; ſolis & lunæ, ortus item & occaſus, defectus, celeritatem, diſtantias, æquinoctiáque, & duplices conuerſiones, Pleiadum etiam & hyemis atq; æſtatis ventos, imbriúmque caſus & horrendos turbinum raptus, vt comprehenſos quoque mundi labores ſeculis traderet: niſi diuinus quidam mentibus noſtris ſpiritus ineſſet: quo complexum notitiámque tantarum attingeret rerum. D Tranſis itaque non in mortem Axioche, ſed in immortalitatem: non in amiſſionẽ bonorum, ſed in ſynceriorem eorum perceptionẽ, neque ad voluptates mortali confuſas corpori, ſed ab omnibus prorſus moleſtiis purgatas. Illuc enim ex hoc ſolutus carcere proficiſceris, vbi requieta lætáque omnia, & nulla fatiſcentia ſenecta: tranquillámque illic perages vitam, ab omnibus liberam incommodis, & ſerena placidam quiete, rerum contẽplans naturam: atque philoſophiæ non ad turbam, neque in ſpeciem, ſed ad puram germanámque deditus veritatem. AXI. In contrarium me Socrates hac oratione diſtuliſti. Non enim metus E iam me, ſed deſideriũ tenet mortis. Vtque ego rhetores imitatus grandius aliquid dicam, iamdudum ſuperna mente concipio, & immenſum illum diuinúmque recenſeo curſum, collegíque ex infirmitate me: ſúmq; iterum quaſi nouus effectus. SOC. Si vis autem aliam etiam rationẽ cape, quam retulit mihi Gobryas Magus. Is dicebat ſecundùm Xerxis in Græciam tranſitum auum ſuum ſibi cognominẽ miſſum eſſe in Delum, quo eã tueretur inſulã, in qua bina ſunt numina prognata. Ibi illum ex æneis quibuſdam tabulis quas attuliſſent ab Hyperboreis Opis & Hecaergus, didiciſſe animam poſtea quàm à corpore ſit exoluta in ignotũ quendã locũ ſubterraneo diſcedere receſſu, in quo Plutonis ſit regia nihilo minor quàm F aula Iouis. Terra etenim mundi medium tenente, ambitum eius eſſe globoſum: cuius alterum quidem ſemiorbem dij ſuperi acceperint, inferi alterum: atque hi quidẽ fratres illorũ, hi verò filij fratrum. Veſtibula autem qua aditus ad Plutonis eſt regnum, ferreis eſſe clauſtris atque clauibus offirmata. Aperientem illa fluuius excipit Acherõ: poſt quem Cocytus eſt. Eos vbi quis traiecerit, ad Minoëm & Rhadamãthum eſt accedere neceſſe. Vocant hunc campum veritatis, ínque eo iudices ſedent, recognoſcentes eorum qui aduenerint vniuſcuiuſque vitam, & qua quiſque ratione corpus inhabitans æta- G tem peregerit. Nec mentiendi illic vlla facultas. Quibuſcunque autem in vita melior aſpirauerit dæmon, ij ſedes incolunt piorum: vbi omnes horæ ſcatent omnigena fructuum vbertate, fontes puris labuntur aquis, variis prata omnimoda floribus vernant, conuentus ſunt philoſophorum, theatra poëtarum, exultantium coronæ muſicíque concentus. Ad hæc inſtructa diligenter conuiuia, & ipſa ſeſe ſuppeditans affluentia victus, immortalis hilaritas, ratióque vitæ iucundiſſima. Non enim frigus illis, non æſtus eſt grauis, ſed temperatus aër funditus mitibus ſolis radiis illuſtratus. Hic etiam initiatis eſt dignatio quædam, & religioſa ibidem quoque peragunt ſacra. Quomodo ergo non hic tibi honor habebitur cognato deorum? Herculem nanque Liberúmque patrem deſcendentes ad inferos priſcus eſt ſermo hic initiatos fuiſſe, & fiduciam quò illuc irent, ab Eleuſina conceptam eſſe. At illi quibus per ſcelera vita fuerit peracta, per Tartarum à Furiis ad erebum chaóſque rapiuntur, vbi impiorum eſt locus, inexplebiléſque Danai filiarum vrnæ, vbi Tantali ſitis, præcordia Tityi, Siſyphi inexplicitum ſaxum, cuius finis ab alio incipit rurſus labore. Ibi circumlambentibus eos feris, indeſinenter

lampadibus adusti, & omnium pœnarum afflicti cruciatu, tormentis laniantur immenſis. Iſta quidem ex Gobria ego audiui, tuum verò de eis erit Axioche iudicium. Illud nanque ratione adductus ſolum ſcio conſtanter, quòd omnis immortalis eſt anima quæcunque ex hoc loco transfertur & prorſus expers doloris. Siue ſurſum ergo Axioche, ſiue deorſum, beatus ſis oportet, qui probè piéque vixiſti. AX. Pudet me Socrates dicere tibi quiddam. Tantum abeſt vt timeam mortem, vt nunc eius cũ tenear amore, vſqueadeò & hęc mihi, & illa perſuaſit quaſi cœleſtis oratio. Contemno etiam vitam, vt qui ſim in melius domiciliũ tranſiturus: núncque paulatim ea quæ dicta ſunt, ipſe mecũ recenſebo. Tu verò meridie fac adſis mihi Socrates. SOC. Faciam vt dixiſti. Ego quoque ad Cynoſarges vnde huc vocatus ſum, redeo ad deambulationem.

A ἐπιμόνως πυρσούμενοι ποινῶν, καὶ πᾶσαν αἰκίαν αἰκιζόμενοι, ἀϊδίοις τιμωρίαις τρύχονται. ταῦτα μὲν ἐγὼ ἤκουσα παρὰ Γωβρύου· σὺ δ' ἂν ἐπικρίνειας Ἀξίοχε. ἐγὼ γὰρ λόγῳ ἀνθελκόμενος, τοῦτο μόνον ἐμπέδως οἶδα ὅτι ψυχὴ ἅπασα ἀθάνατος· ἡ δὲ ἐκ τοῦδε τοῦ χωρίου μεταστᾶσα, καὶ ἄλυπος. ὥστε ἢ κάτω ἢ ἄνω δεῖ εὐδαιμονεῖν σε, Ἀξίοχε, βεβιωκότα εὐσεβῶς. ΑΞ. Αἰσχύνομαι σοί τι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες. τοσοῦτον γὰρ ἀποδέω τοῦ δεδοικέναι τὸν θάνατον, ὥστε ἤδη καὶ ἔρωτα αὐτοῦ ἔχειν. οὕτω με καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς καὶ ὁ οὐράνιος, πέπεικε· καὶ ἤδη περιφρονῶ τοῦ B ζῆν, ἅτε εἰς ἀμείνω οἶκον μεταστησόμενος. νυνὶ δὲ ἠρέμα κατ' ἐμαυτὸν ἀναριθμήσομαι τὰ λεχθέντα. ἐκ μεσημβρίας δὲ παρέσῃ μοι ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ποιήσω ὡς λέγεις. κἀγὼ δὲ ἐπάνειμι ἐς Κυνόσαργες, ἐς περίπατον, ὁπόθεν δεῦρο μετεκλήθην.

DE IVSTO DIALOGVS QVI NOthus habetur.

Sebaſtiano Corrado interprete.

SOCRATES, HOSPES.

C POTES nobis dicere, quid ſit Iuſtum? an id tibi indignum videtur eſſe, de quo verba facias? HO. Mihi verò dignum videtur, & quidẽ valde. SO. Quid eſt igitur? HO. Quid aliud eſſe dicam, niſi illa omnia, quæ iuſta cenſentur. SO. Nolim ita mihi reſpondeas: ſed, queadmodũ, ſi tu me roges, quid ſit Oculus, dicã tibi, id eſſe, quo videmus: & ſi me præterea iubeas oſtendere, oſtendam. Et ſi me interroges, cuínam rei Animus ſit nomen: ei, tibi dicam, qua cognoſcimus. Rurſus autem ſi quæras, quid ſit Vox: id tibi eſſe reſpõdeam, quo diſſerimus. Tu quoque ſic velim dicas, Iuſtũ id eſſe, quo vtamur ad aliquid agendum, vt dictũ eſt de iis quæ nũc ego quærebã. HO. Haud equidem ita facilè tibi poſſum reſpondere. S. Quandoquidẽ igitur nõ ita facilè potes reſpõdere, id D ipſum fortè facilius hac ratione inuenire poterimus. Age, Maiora, & Minora, quónam potiſſimũ conſiderãtes diſcernimus? nõne mẽſura? HO. Sanè. S. Præter mẽſuram autem, qua deinde arte? nónne metiẽdi? HO. Ita ſanè. S. Quid Leuia, & Grauia? nónne ſtatera? HO. Etiam. SO. Poſt ſtateram qua dehinc arte? nónne appẽdendi? HO. Maximè. SO. Quid? Iuſta & iniuſta intelligis quo tandẽ inſtrumẽto, quáq; præterea arte ſecernamus? an neque adhuc id eſt tibi manifeſtum? HOSP. Non herclè. SOC. Ac rurſus hoc modo. Quando de Maioribus, & Minoribus ambigimus, quínam ea de re inter nos diiudicent? nónne metiendi artis periti? HO. Ita. SOC. Quando de Multis, & Paucis conten- E dimus, quinam iudicant? nónne Ratiocinatores? HO. Verum. S. Quando verò de Iuſtis, & Iniuſtis inter nos litigamus: dic, quæſo, ad quos accedamus, qui, qua de re lis eſt, ſententiam ferant. HO. Num iudices dicis, ô Socrates? S. Inueniſti rectè. Age iam, illud quoque dicas: Artis metiendi periti quid faciunt, quum Magna, Paruáque diſcernũt? nónne metiuntur? HOS. Quippe. SOC. Quid? qui de Grauibus & Leuibus iudicant, nónne appẽdunt? HOSP. Appẽdũt. SOC. Quid iam de his dices, qui de Iuſtis & Iniuſtis pronuntiant? reſponde. HOS. Haud equidẽ poſſum. SOC. Nónne ratiocinari eos rectè dicas? HOSP. Opinor. SOCR. Iudices igitur, qui inter nos ſentẽtiam ferunt, ratiocinantur vtique, quando de Iuſtis & Iniuſtis iudicant. HOS. Aſſentior. SOC. Parua verò, & Magna metiũtur, qui metiẽdi artem exercẽt. Diximus enim id eſſe Mẽſuram, quo talia iudican- F tur. HO. Diximus. SOCR. Sed Grauia rurſus, & Leuia appẽdunt, qui ſtudium ſuum in appẽdendi arte poſuerũt. Nam ſtatera nobis id ipſum fuit, quo ſolẽt iſta diſcerni. HOSP. Fuit profectò. SOCR. Verùm Multa & Pauca numerant, qui numerandi ſtudio tenentur. Id enim numerum eſſe poſuimus, quo res huiuſmodi diſtinguuntur. HOSP. Poſuimus. SOC. Iudices autem, vt modò conſenſimus, ratiocinantur, quando de Iuſtis, & Iniuſtis inter nos iudicant. Etenim Ratio id eſt, quo res iſtæ ſecernuntur. HO. Bene dicis, ô Socrates. S. Et vera quidem. Ratio igitur id eſſe prorſus videtur, quo Iuſta, & Iniuſta iudicantur. H. Videtur. SO. Iã verò Iuſta & Iniuſta definienda ſunt: vt, ſiquis ita nos interrogaret: Quando menſura, árſque metiẽdi, & G vir illius artis peritus Maius ipſum, & Minus diiudicãt: quid eſt tandem Maius, & Minus? diceremus profectò, id eſſe Maius, quod ſuperet: Minus verò, quod ſuperetur. Item, ſi quæreret: Quando Graue, & Leue, ſtatera, arſque appendẽdi, & vir eius artis ſtudioſus diſcernunt, quid eſt Graue, & Leue? reſponderemus, Graue eſſe, quod in libra poſitum propẽdeat: Leue autẽ, quod ſurſum feratur. Sic iam, ſi quis nos roget: quandoquidẽ Iuſtũ, & Iniuſtũ ratióque, & ars iudiciaria atque iudex iudicant, quid eſt Iuſtum, & Iniuſtum? aliquídne, quod illi reſpondeamus an adhuc nihil habebimus? HOS. Nihil. SOC. Vtrum exiſtimas homines iniuſtitia præditos eſſe voluntarios an inuitos? ſic autem dico: Vtrũ credis, homines iniuſtè agere, & iniuſtos eſſe voluntarios, an inuitos? HO. Volũtarios, ô Socrates: ſunt enim improbi. S. Improbos igitur tu & iniuſtos homines voluntarios eſſe arbitraris? HO. Arbitror equidem. Tu verò non arbitraris? SOC. Non equidem, ſi modò quid oportet Poetæ credere. HO. Cui Poetæ? SOCR. Qui dixit, Nullus malus lubens, nec inuitus.

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΣ, ΝΟθευόμενος.

ΕΧΕΙΣ ἡμῖν εἰπεῖν ὅ, τι ἐστὶ τὸ δίκαιον; ἢ οὐκ ἄξιον σοὶ δοκεῖ εἶναι, λόγον περὶ αὐτοῦ ποιεῖσθαι; Ἔμοιγε καὶ μάλα. Τί οὖν ἐστι; Τί γὰρ ἄλλο γε ἢ τὰ νομιζόμενα δίκαια; Μή μοι οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ σύ μ' ἔροιο τί ἐστιν ὀφθαλμός, εἴποιμ' ἄν σοι ὅτι ᾧ ὁρῶμεν· ἐὰν δὲ καὶ δεῖξαί με κελεύῃς, δείξω σοι. καὶ ἐάν με ἔρῃ, ὅτῳ ψυχὴ ὄνομα, ἐρῶ σοι ᾧ γινώσκομεν· ἐὰν δὲ ἔρῃ αὖ τί ἐστι φωνή, ἀποκρινοῦμαί σοι ᾧ διαλεγόμεθα· καὶ σὺ οὕτω φράσον, ὅτι δίκαιόν ἐστιν, ᾧ τί χρώμεθα, ὥσπερ ἃ νῦν δὴ ἠρόμην. Οὐ πάνυ ἔχω σοι οὕτως ἀποκρίνασθαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐχ οὕτως ἔχεις, ἴσως τῇδέ τι ῥᾷον αὐτὸ εὕροιμεν ἄν. φέρε, τὰ μείζω καὶ τὰ ἐλάττω τίνι σκοποῦντες διαγιγνώσκομεν; ἆρ' οὐ μέτρῳ; Ναί. Μετὰ δὲ τοῦ μέτρου, τίνι τέχνῃ; ἆρ' οὐ μετρητικῇ; Ναί. Τί δὲ D τὰ κοῦφα καὶ βαρέα, ἆρ' οὐ σταθμῷ; Ναί. Μετὰ δὲ τοῦ σταθμοῦ, τίνι τέχνῃ; οὐ τῇ στατικῇ; Πάνυ γε. Τί δὲ δή; τὰ δίκαια καὶ τἄδικα τίνι σκοποῦντες διαγιγνώσκομεν ὀργάνῳ; καὶ μετὰ τοῦ ὀργάνου, τίνι τέχνῃ πρόσθεν; ἆρα οὐδ' οὕτω πως σοὶ καταφανές ἐστιν; Οὔ. Ἀλλὰ πάλιν ὧδε· ὅταν ἀμφισβητῶμεν περὶ τῶν μειζόνων καὶ τῶν ἐλαττόνων, τίνες ἡμᾶς διακρίνουσιν; οὐχ οἱ μετρηταί; Ναί. Ὅταν δὲ περὶ τῶν πολλῶν καὶ ὀλίγων, τίνες οἱ διακρίνοντες; οὐχ οἱ ἀριθμηταί; Ἀλλὰ τί; Ὅταν δὲ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἀμφισβητῶμεν ἀλλήλοις, ἐπὶ τίνας ἐρχόμεθα, καὶ τίνες οἱ διακρίνοντες εἰσὶν ἑκάστοτε, εἰπέ. ἆρά γε δικαστὰς λέγεις, ὦ Σώκρατες; Εὖ γ' εὗρες. ἴθι δὴ καὶ τόδε πειράθητι εἰπεῖν, τί ποιοῦντες διακρίνουσιν E οἱ μετρηταὶ περὶ τῶν μεγάλων καὶ σμικρῶν. ἆρ' οὐ μετροῦντες; Ναί. Τί δὲ περὶ τῶν βαρέων καὶ κούφων; οὐχ ἱστάντες; Ναί. Τί δὲ δὴ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἆρα; ἀποκρίναι. Οὐκ ἔχω. Λέγοντες, φάθι. Ναί. Λέγοντες ἆρα ἡμᾶς διακρίνουσιν, ὅταν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων κρίνωσιν οἱ δικασταί. Ναί. Μετροῦντες δέ γε περὶ τῶν σμικρῶν καὶ μεγάλων, οἱ μετρητικοί. μέτρον γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο. Οὕτως. Ἱστάντες δ' αὖ, περὶ τῶν βαρέων καὶ κούφων, οἱ στατικοί. σταθμὸς γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο. Ἦν γάρ. Ἀριθμοῦντες δ' αὖ περὶ τῶν πολλῶν καὶ ὀλίγων, οἱ ἀριθμητικοί. ἀριθμὸς γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο. Οὕτω. Λέγοντες δέ γε (ὡς ἄρτι ὡμολογήσαμεν) περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων κρίνουσιν ἡμᾶς οἱ δικασταί. λόγος γὰρ ἦν ᾧ ταῦτ' ἐκρίνετο. Εὖ λέγεις, ὦ Σώκρατες. Ἀληθῆ μὲν οὖν· καὶ λόγος ἐστίν, ὡς ἔοικεν, ᾧ τὰ δίκαια καὶ ἄδικα κρίνεται. Φαίνεται γοῦν. Τί ποτε ὄντα τὰ δίκαια καὶ τἄδικα; ὥσπερ ἂν ἡμᾶς F εἴ τις ἤρετο, ἐπειδὴ μέτρον καὶ μετρητικὴ καὶ μετρητικὸς τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον διακρίνει, τί ὄν τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον, εἴποιμεν ἂν αὐτῷ, ὅτι τὸ μὲν μεῖζον, ὑπερέχον· τὸ δὲ ἔλαττον, ὑπερεχόμενον. ἐπειδὴ δὲ τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον σταθμὸς καὶ στατικὴ καὶ στατικὸς διακρίνει, τί ὄν τό, τε βαρὺ καὶ κοῦφον· εἴποιμεν ἂν αὐτῷ, ὅτι τὸ μὲν κάτω ῥέπον ἐν τοῖς ζυγοῖς, βαρύ· τὸ δὲ ἄνω, κοῦφον· οὕτω δὴ καὶ εἰ ἔροιτο ἡμᾶς, ἐπειδὴ δὲ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον λόγος τε καὶ δικαστικὴ καὶ δικαστής ἐστιν ἡμῖν ὁ διακρίνων, τί ποτε ὂν τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον; τί ἕξομεν αὐτῷ ἀποκρίνεσθαι; ἢ οὐδέπω ἔχομεν εἰπεῖν; Οὐκ ἔχομεν. Πότερον δὲ ἑκόντας οἴει ἔχειν τοῦτο τὸ ἄδικον τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ἄκοντας; ὧδε δὲ λέγω· ἑκόντας οἴει ἀδικεῖν καὶ ἀδίκους εἶναι, ἢ ἄκοντας; Ἑκόντας, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε. πονηροὶ γάρ εἰσιν. G ἑκόντας ἆρα σὺ οἴει πονηροὺς εἶναι καὶ ἀδίκους ἀνθρώπους; Ἔγωγε. σὺ δ' οὔ; Οὔκ· εἴ γέ τι δεῖ τῷ ποιητῇ πείθεσθαι. Ποίῳ ποιητῇ; Ὅστις εἶπεν, Οὐ-

δεὶς ἑκὼν

δεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄκων μάκαρ. Ἀλλά τοι, ὦ Σώκρατες, εὖ ἡ παλαιὰ παροιμία ἔχει, ὅτι πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. Θαυμάζοιμ' ἂν εἰ τοῦτό γε ἐψεύσατο οὗτος ὁ ἀοιδός. ἐπεὶ εἴ σοι σχολή ἐστιν, ἐπισκεψώμεθα αὐτὸν, εἴτε ψευδῆ εἴτε ἀληθῆ λέγει. Ἀλλὰ σχολή. Φέρε δὴ, πότερον ἡγῇ δίκαιον εἶναι ψεύδεσθαι, ἢ ἀληθῆ λέγειν; Ἀληθῆ, ἔγωγε. Ψεύδεσθαι ἄρα ἄδικον. Ναί. Πότερον δὲ καὶ ἐξαπατᾷν ἡγῇ δίκαιον, ἢ μὴ ἐξαπατᾷν; Μὴ ἐξαπατᾷν δήπου. Ἐξαπατᾷν ἄρα ἄδικον. Ναί. Τί δέ; βλάπτειν δίκαιον, ἢ ὠφελεῖν; Ὠφελεῖν. Βλάπτειν ἄρα ἄδικον. Ναί. Ἔστιν ἄρα ἀληθῆ μὲν λέγειν, καὶ μὴ ἐξαπατᾷν, καὶ ὠφελεῖν, δίκαιον· ψεύδεσθαι δὲ καὶ βλάπτειν καὶ ἐξαπατᾷν, ἄδικον. Ναὶ μὰ Δία σφόδρα γε. Ἦ καὶ τοὺς πολεμίους; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ βλάπτειν δίκαιον τοὺς πολεμίους, ὠφελεῖν δὲ ἄδικον; Ναί. Οὐκοῦν καὶ ἐξαπατῶντας δίκαιον βλάπτειν τοὺς πολεμίους; Πῶς γὰρ οὔ; Τί δέ; ψεύδεσθαι, ἵνα ἐξαπατῶμεν καὶ βλάπτωμεν αὐτοὺς, οὐ δίκαιον; Ναί. Τί δέ; τοὺς φίλους οὐκ ὠφελεῖν φῂς δίκαιον εἶναι; Ἔγωγε.

Πότερον μὴ ἐξαπατῶντας, ἢ ἐξαπατῶντας ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἐκείνων; Καὶ ἐξαπατῶντας νὴ Δία. Ἀλλ' ἐξαπατῶντας μὲν δίκαιον ἄρα ὠφελεῖν, οὐ μέντοι ψευδομένοις γε. ἢ καὶ ψευδομένοις; Καὶ ψευδομένοις δίκαιον. Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικε, ψεύδεσθαί τε καὶ ἀληθῆ λέγειν, δίκαιον καὶ ἄδικον. Ναί. Καὶ μὴ ἐξαπατᾷν καὶ ἐξαπατᾷν, δίκαιον καὶ ἄδικον. Ναί. Ταῦτα δὴ, ὡς ἔοικε, πάντα τὰ τοιαῦτα ὄντα, καὶ δίκαια καὶ ἄδικά ἐστιν. Ἔμοιγε φαίνεται. Ἄκουε δή· ὀφθαλμὸν ἐγὼ ἔχω δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; Ναί. Μυκτῆρα δεξιὸν καὶ ἀριστερόν; Πάνυ γε. Καὶ χεῖρα δεξιὰν καὶ ἀριστεράν; Ναί. Οὐκοῦν, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ ὀνομάζων, τὰ μὲν, δεξιά φῂς εἶναι, τὰ δὲ ἀριστερά, τῶν ἐμῶν, εἴ σε ἐγὼ ἐροίμην ὁπότερα, ἆρ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν ὅτι τὰ μὲν πρὸς τοῦ, δεξιά ἐστι, τὰ δὲ πρὸς τοῦ, ἀριστερά; Ναί. Ἴθι δὴ καὶ ἐκεῖ. ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ ὀνομάζων, τὰ μὲν, δίκαια φῂς εἶναι, τὰ δὲ, ἄδικα, ἔχεις εἰπεῖν ὁπότερα τὰ δίκαια, καὶ ὁπότερα τὰ ἄδικα; Ἐμοὶ μὲν τοίνυν δοκεῖ, ἐν μὲν τῷ δέοντι καὶ τῷ καιρῷ ἕκαστα τούτων γιγνόμενα, δίκαια εἶναι· ἐν δὲ τῷ μὴ δέοντι, ἄδικα. Καλῶς γέ σοι δοκοῦν. Ὁ μὲν ἄρα ἐν τῷ δέοντι ἕκαστα τούτων ποιῶν, δίκαια ποιεῖ· ὁ δὲ μὴ ἐν τῷ δέοντι, ἄδικα. Ναί. Οὐκοῦν ὁ μὲν τὰ δίκαια ποιῶν, δίκαιος; ὁ δὲ τἄδικα, ἄδικος; Ἔστι ταῦτα. Τίς οὖν ὁ ἐν τῷ δέοντι καιρῷ οἷός τε τέμνειν καὶ καίειν καὶ ἰσχναίνειν; Ὁ ἰατρός. Ὅτι ἐπίσταται; ἢ δι' ἄλλο τι; Ὅτι ἐπίσταται.

Τίς δ' ἐν τῷ δέοντι σκάπτειν καὶ ἀροῦν καὶ φυτεύειν οἷός τε; Ὁ γεωργός. Ὅτι ἐπίσταται; ἢ ὅτι οὔ; Ὅτι ἐπίσταται. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα οὕτως; ὁ μὲν ἐπιστάμενος, οἷός τε τὰ δέοντα ποιεῖν ἐστι, καὶ ἐν τῷ δέοντι καὶ ἐν τῷ καιρῷ; ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος, οὔ; Οὕτω. Καὶ ψεύδεσθαι ἄρα καὶ ἐξαπατᾷν, καὶ ὠφελεῖν, ὁ μὲν ἐπιστάμενος, οἷός τε ποιεῖν ἕκαστα τούτων ἐν τῷ δέοντι καὶ τῷ καιρῷ· ὁ δὲ μὴ ἐπιστάμενος, οὔ. Ἀληθῆ λέγεις. Ὁ δέ γε ταῦτα ποιῶν ἐν τῷ δέοντι, δίκαιος. Ναί. Δι' ἐπιστήμην δέ γε ταῦτα ποιεῖ. Πῶς δ' οὔ; Δι' ἐπιστήμην ἄρα δίκαιος, ὁ δίκαιος. Ναί. Οὐκοῦν ὁ ἄδικος, διὰ τὸ ἐναντίον ἄδικός ἐστι τῷ δικαίῳ; Φαίνεται. Ὁ δὲ δίκαιος, διὰ σοφίαν δίκαιος. Ναί. Δι' ἀμαθίαν ἄρα ὁ ἄδικος, ἄδικος. Ἔοικε. Κινδυνεύει ἄρα ὃ μὲν οἱ πρόγονοι ἡμῖν κατέλιπον σοφίαν, δικαιοσύνη εἶναι· ὃ δὲ ἀμαθίαν, τοῦτο δὲ ἀδικία. Ἔοικεν. Ἑκόντες δὲ ἀμαθεῖς εἰσιν οἱ ἄνθρωποι, ἢ ἄκοντες; Ἄκοντες. Ἄκοντες ἄρα, καὶ ἄδικοι. Φαίνεται. Οἱ δὲ ἄδικοι, πονηροί. Ναί. Ἄκοντες ἄρα πονηροὶ καὶ ἄδικοι. Παντάπασι μὲν οὖν. Διὰ δὲ τὸ ἄδικοι εἶναι ἀδικοῦσι. Ναί. Διὰ τὸ ἀκούσιον ἄρα. Πάνυ γε. Οὐ μὲν δὴ διὰ τὸ ἀκούσιόν γε τὸ ἑκούσιον γίγνεται. Οὐ γὰρ οὖν. Διὰ δὲ τὸ ἄδικον εἶναι τὸ ἀδικεῖν γίγνεται. Ναί. Τὸ δὲ ἄδικον, ἀκούσιον. Ἀκούσιον. Ἄκοντες ἄρα ἀδικοῦσι, καὶ ἄδικοι εἰσὶ καὶ πονηροί. Ἄκοντες, ὥς γε φαίνεται. Οὐκ ἄρα ἐψεύσατο τοῦτό γε ὁ ἀοιδός. Οὐκ ἔοικεν.

A bonus. HOSPES. Atqui ô Socrates rectè habet prouerbium vetus, Poetas in multis mentiri. SOC. Mirum ſanè, ſi ea in re Poeta hic mentitus ſit. Quare ſi tibi eſt otium, videamus, falſáne, an vera dixerit. HO. Eſt otium. SOC. Age iam, vtrũ ducis iuſtum eſſe, Mentiri, an vera dicere? HO. Vera dicere. SOC. Mentiri igitur iniuſtum? HOS. Iniuſtum. SOC. Vtrum decipere putas iuſtum, an Non decipere? HOS. Non decipere vtique. SO. Decipere, an iniuſtum? HOSPES. Iniuſtum SOCRA. Quid verò, Nocere iuſtum, an Prodeſſe? HOSP. Prodeſſe. SOC. Nocere nónne iniuſtum? HOSP. Iniuſtum. SOCRA. Vera vtique di-
B cere: &, Non decipere: &, Prodeſſe, iuſtum: Mẽtiri verò & Decipere, & Nocere iniuſtum. HOSP. Ita eſt meherculè. SOCRA. Eadémne de hoſtibus ſentis? HOSP. Nequaquam. SOCRAT. Sed nocere hoſtibus iuſtum eſſe: Prodeſſe verò iniuſtum. HO. Ita ſentio. SOC. Eſtne igitur iuſtum nos vel decipienteis hoſtibus nocere? HOSPES. Quidni? SOCRAT. Quid autem Mentiri, vt hoſtes decipiamus, offendamúſque nónne iuſtum? HOS. Iuſtum. SOCRAT. Quid? Non iuſtum ducis eſſe, Nos amicis prodeſſe? HOSP. Duco equidem. SOCRAT. Vtrum, Non decipienteis, an propter aliquam illorum vtilitatem Decipienteis?
C HOSPES. Atque etiam Decipienteis. SOCRAT. Sed Decipienteis quidem iuſtum eſt prodeſſe: non mentienteis tamen: an & Mentienteis? HOSPES. Et Mentienteis. SOCRAT. Mentiri igitur, & Vera dicere, nónne vtrunque videtur eſſe & iuſtum & iniuſtum? HOSPES. Videtur. SOCRAT. Et decipere iuſtum & iniuſtum? HOSPES. Illud quoque. SOCRAT. Hæc omnia quum ſint huiuſmodi, nónne iuſta ſunt, & iniuſta? HOSPES. Sunt, vt apparet. SOCRATES. Audi reliqua: Oculum ego habeo dextrum & ſiniſtrum, quemadmodum & alij homines? HOSPES. Habes. SOCRATES. Narem dextram, & ſiniſtram? HOSPES. Prorſus SOCRATES. Et Manum dextram, &
D ſiniſtram? HOSPES. Sanè. SOCRATES. Poſtquàm igitur hæc tu eadem nominans, quædam ex meis Dextera, & quædam Siniſtra eſſe dicis: ſi te rogem, Vtra ea ſint: poſsíſne dicere, hæc quidem in hac parte, Dextera eſſe, illa verò in illa, Siniſtra? HO. Poſſim. SOCRATES. Iam & illuc eas. Poſtquam hæc eadem nominans, aliqua iuſta, & aliqua iniuſta eſſe diceres, poſſis dicere, vtra iuſta, & vtra ſint iniuſta? HOSPES. Horum ſingula quæque conuenienter & in tempore facta, mihi iuſta videntur eſſe: contrà verò iniuſta. SOCRATES. Rectè videntur. Horum igitur ſingula quæque qui facit opportunè, Iuſta facit: qui contrà, Iniuſta. HOSPES. Ita res habet SOCRA. Ergo, qui iuſta
E facit, Iuſtus eſt: qui iniuſta, iniuſtus. HOSP. Nemo negat. SOCR. Quis igitur poteſt opportuno tẽpore Secare, Vrere, & Extenuare? HOSPES. Medicus. SOCRA. Quòd ſcit, an propter aliud? HOSPES. Quòd ſcit. SOCRA. Quis opportunè Fodere, Arare, & Serere poteſt? HOSPES. Agricola SOCRAT. Quòd ſcit, an quòd neſcit? HOSPES. Quòd ſcit. SOCRAT. In aliis quoque rebus eodem modo, qui ſcit poteſt opportuna, & quãdo oportet, & ſuo tempore facere: qui neſcit, contrà? HOS. Poteſt. SO. Mẽtiri, & Decipere, & Prodeſſe qui ſcit, poteſt horum ſingula quæque & quando oportet, & ſuo tempore facere: qui verò neſcit, non poteſt. HOSPES. Vera dicis. SOCRAT. Qui facit hæc opportunè, nónne iuſtus vocatur? HOSPES. Vocatur. SOCRATES. Facit hæc per ſcientiam? HOSPES. Facit. SOCRAT. Iuſtus igitur, per ſcientiam eſt iuſtus? HOSPES. Eſt. SOCRAT. Iniuſtus per contrarium eſt iniuſtus? HOSPES. Patet. SOCRATES. Iuſtus, per ſapientiam iuſtus? HOSPES. Nimirum. SOCR. Et iniuſtus per inſcientiam iniuſtus? HOSPES. Sequitur. SOCR. Videtur ex his id ipſum, quod maiores nobis ſub ſapiẽtiæ nomine reliquerunt, Iuſtitia: id verò, quod inſcientia dicitur, Iniuſtitia vocari meritò poſſe. HOSPES. Videtur. SOCRAT. Sed homines, Inſcij ſunt ſponte, an inuitè? HOSPES. Inuitè. SOCR. Inuitè igitur & Iniuſti? HOSP. Apparet. SOCRA. Iniuſti autem, ſunt improbi? HOSP. Sunt. SOC. Nónne inuitè ſunt improbi, & Iniuſti? HOSP. Prorſus. SOC. Per iniuſtitiam verò iniuſtè agunt? HOSP. Nempe. SOCR. Per id quod inuiti faciunt? HOSP. Per idipſum. SOCR. Per ipſum quidem quod inuiti faciunt, fieri id non poteſt, quod Voluntarium dicitur. HOSP. Non certè. SOCRAT. Verùm per iniuſtitiam naſcitur id, quod iniuſtè agere vocauimus. HOSP. Naſcitur. SOC. Iniuſtitiam verò id eſſe diximus, quod inuiti faciunt. HOSP. Diximus. SOC. Inuiti igitur iniuſtè agunt, & iniuſti ſunt, & improbi. HO. Inuiti, vt apparet. SOC. Non ergo ea in re mentitus eſt Poeta. HOS. Non videtur.

DE VIRTVTE AN DOCERI POSSIT, DIALOGVS, QVI NOthus habetur.

Sebaſtiano Corrado interprete.

SOCRATES, AMICVS.

VIRTVS tradine doctrina poteſt, an ea potius eſt, quæ non poſſit acquiri: ſed viri natura vel alio quodã modo boni fiũt? A. Non habeo, Socrates, quid tibi nunc reſpondeam. SOCR. At hoc ipſum ita cõſideremus. Age, ſi quis vellet ea facultate bonus fieri, qua boni ſunt coqui, qui ſciti in primis habentur, vnde fieret? AMI. Inde videlicet, ſi de bonis coquis diſceret. SOCR. Quid, ſi vellet bonus fieri Medicus, ad quem profectus, bonus fieret Medicus? AMI. Ad eorum aliquem, qui boni ſunt medici. SOCR. Si verò cuperet arte bonus eſſe illa, qua boni ſunt Fabri? AMI. Ad fabrorum aliquem. SOCR. Sed, ſi peroptaret ea virtute bonus euadere, qua viri ſunt & Boni, & Sapientes, quò profectum illum oporteret dicere? AMI. Arbitror, ad eorum aliquem qui boni ſint viri, ſi modò is, qui diſcere cupiat, ad eam virtutem perdiſcendam ſit idoneus: nam quò aliò proficiſci poſſet? SOC. Age. quinam viri boni in vrbe noſtra fuerunt, vt expendamus, an viri huiuſmodi bonos item alios faciant? AMIC. Thucydides, Themiſtocles, Ariſtides, & Pericles. S. Vniuſcuiuſque horum magiſtrum poſſumus referre? AMIC. Non poſſumus: non enim id dicitur. SOC. Quid? diſcipulum poſſumus vel peregrinum, vel ciuem, vel liberum vel ſeruum nominare, qui poſſit affirmare, ſe per eorum conſuetudinem Bonúmque, & Sapientem factum? AMI. Neque hoc dicitur. SOCR. Nunquid inuidi erant ita, vt nollent virtutem cæteris impertire? AMI. Fortaſſe. SOCRA. Ob idne, quòd vererentur, ne ſibi alij fierent æmuli, quemadmodum Coqui, & Medici, & Fabri faciunt? Nanque ij neque vtile ſibi exiſtimant eſſe, ſi multi ſibi in arte aduerſarij fiant: neque commodum, ſi ipſi inter multos ſui ſimiles habitent. Eodémne igitur modo & viris bonis incommodum eſt, cum ſui ſimilibus habitare? AMI. Fieri poteſt. SOCR. Nónne ſunt iidem Boni, & Iuſti? AMI. Sunt. SOC. Eſtne aliquis cui poſſit vtile eſſe, non cum bonis ſed cum improbis verſari? AM. Non poſſum dicere. SOCR. An igitur neque hoc potes dicere, vtrum ſit bonorum quidem nocere, ſed improborum prodeſſe: an contrà? AM. Contrà SOC. Aſſeriſne bonos iuuare, improbos verò lædere? AM. Aſſero. SOC. Eſtne igitur aliquis, qui lædi malit, quàm iuuari? AM. Nullus certè. SOCR. Nullus ergo mauult inter nocenteis, quàm inter vtileis viuere. AMIC. Res eſt, vt dicis. SOCR. Nullus è viris bonis moleſtè fert, alium bonum, & ſui ſimilem fieri. AMIC. Nullus, vt ex hac ratione apparet. SOCR. Audiſti Themiſtocli Cleophantum filium fuiſſe? AMI. Audiui. SOCR. Themiſtocles certè, qui bonitatem nemini inuidebat, ſi modò bonus erat, vt verè fuit, & à nobis dicitur, nunquam filium quàm optimum fieri per inuidiam prohibuiſſet. AM. Nunquam. SOC. Propterea filium equitandi artem ita doceri voluit, vt in ea peritus, & bonus eſſet. Nam rectus in equum aſcendebat, ac eqúiſque rectus iaculabatur, atque alia multa, & mira faciebat. Multis etiam præterea rebus illum inſtituendum curauit, & edocendum, quæcunque à bonis præceptoribus traduntur. Hæc nónne de natu maioribus audiſti? AM. Et quidem ſæpe. SOC. Nemo igitur huius filij naturam vt malam accuſare poteſt. AMIC. Nemo quidem iuſtè, vt ex his, quæ tu dicis, manifeſtum eſt. SOC. Cleophantum verò ipſum Themiſtoclis filiũ in his, in quibus pater ſapiens erat, audiſtine vnquam ex aliquo vel iuuene, vel ſene, virum & bonum, & ſapientem fuiſſe. AM. Nunquam. SOC. An igitur cẽſendum eſt, Themiſtoclem his quidem, quæ diximus, filium ſuum inſtitui, ſed Sapientia, qua ſapiens erat ipſe, nihilo meliorem quouis vicino fieri voluiſſe, ſi Virtus acquiri potuiſſet? AMICI. Haud ſimile verò. SOC. Huiuſmodi quidem magiſter virtutis fuit is, quẽ tu ſuppoſuiſti Sed de Ariſtide videamus. Hic Lyſimachum educauit quidem, deditque operam, vt omnium Athenieñſium pulcherrimè his omnibus quæ ſunt in magiſtrorum facultate, erudiretur: ſed virum tamen nemine meliorem fecit. Hunc enim ego & tu non ſolùm vidimus, ſed etiam conuenimus. AM. Verum. SOC. Iam verò noſti Paralum, & Xanthippum, quorum tu mihi alterum videris amauiſſe, ſic à Pericle altos, & inſtitu tos fuiſſe, vt Athenienſium nemini in arte equitandi cederẽt: in Muſica præterea, aliiſque certandi generibus, atque adeo aliis omnibus, quæ traduntur arte. vt illi non minus quàm cæteri, eſſent eruditi: ipſum vehemẽter elaboraſse: viros autẽ bonos an fieri noluit pater? AM. Fortaſſe facti fuiſsẽt, ô Socrates, niſi mortẽ iuuenes obiiſſent. S. Tu iure quidẽ tuis amoribus ſuccurris: ſed Pericles tamẽ, ſi virtus parabilis fuiſſet, ipſéq; bonos potuiſſet facere, multò potius illos in ſua ipſius virtute ſapiẽtes, q̃ in Muſica & certãdi ſtudio feciſſet. Sed ea cõparari nõ poteſt. Nam & Thucydides duos aluit filios Meleſiam, & Stephanũ, pro quibus tu non ea poſſes dicere, quæ pro Periclis filiis modò dixiſti.

A

ΠΕΡΙ ἈΡΕΤΗ͂Σ, ΕἸ ΔΙΔΑΚΤΌΝ, ΔΙΑλογος νοθευόμενος.

ἌΡΑ διδακτόν ἐστιν ἡ ἀρετή; ἢ οὐ διδακτόν, ἀλλὰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ γίγνονται ἄνδρες, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ; Οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ ὧδε σκεψώμεθα αὐτό. φέρε, εἴ τις βούλοιτο ταύτην τὴν ἀρετὴν γενέσθαι ἀγαθὸς ᾗ ἀγαθοὶ εἰσὶν οἱ σοφοὶ μάγειροι, πόθεν ἂν γένοιτο; Δηλονότι εἰ παρὰ τῶν B ἀγαθῶν μαγείρων μάθοι. Τί δέ; εἰ βούλοιτο ἀγαθὸς γίγνεσθαι ἰατρὸς, παρὰ τίνα ἂν ἐλθὼν γένοιτο ἀγαθὸς ἰατρός; Δῆλον δὴ ὅτι παρὰ τῶν ἀγαθῶν τινὰ ἰατρῶν. Εἰ δὲ ταύτην τὴν ἀρετὴν ἀγαθὸς βούλοιτο γενέσθαι ᾗπερ οἱ σοφοὶ τέκτονες; Παρὰ τῶν τεκτόνων. Εἰ δὲ ταύτην τὴν ἀρετὴν βουληθείη ἀγαθὸς γενέσθαι, ᾗπερ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοί τε καὶ σοφοί, ποῖ χρὴ ἐλθόντα μαθεῖν; Οἶμαι μὲν καὶ ταύτην, εἴπερ μαθητός ἐστιν, παρὰ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν. πόθεν γὰρ ἄλλοθεν; Φέρε δή, τίνες ἡμῖν ἄνδρες ἀγαθοὶ γεγόνασιν; ἵνα σκεψώμεθα εἰ οὗτοι εἰσὶν οἱ τοὺς ἀγα-
C θοὺς ποιοῦντες· Θουκυδίδης καὶ Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης καὶ Περικλῆς. Τούτων οὖν ἑκάστου ἔχομεν διδάσκαλον εἰπεῖν; Οὐκ ἔχομεν. οὐ γὰρ λέγεται. Τί δέ; μαθητὴν, ἢ τῶν ξένων τινὰ ἢ τῶν πολιτῶν, ἢ ἄλλον, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ὅστις αἰτίαν ἔχει διὰ τὴν τούτων ὁμιλίαν σοφός τε καὶ ἀγαθὸς γεγονέναι; Οὐδὲ τοῦτο λέγεται. Ἀλλ' ἆρα μὴ ἐφθόνουν μεταδιδόναι τῆς ἀρετῆς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; Τάχα. Ἆρα ἵνα μὴ ἀντίτεχνοι αὐτοῖς γίγνοιντο, ὥσπερ οἱ μάγειροί τε καὶ ἰατροὶ καὶ τέκτονες φθονοῦσιν; οὐ γὰρ λυσιτελεῖ αὐτοῖς πολλοὺς ἀντιτέχνους γίγνεσθαι, οὐδὲ οἰκεῖν ἐν πολλοῖς αὐτοῖς ὁμοίοις. ἆρ' οὖν οὕτω καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς οὐ λυσιτελεῖ ἐν ὁμοίοις αὐτοῖς οἰκεῖν; Ἴσως. Εἰσὶ δὲ οἱ
D αὐτοὶ οὐχὶ ἀγαθοί τε καὶ δίκαιοι; Ναί. Ἔστιν οὖν ὅτῳ λυσιτελεῖ μὴ ἐν ἀγαθοῖς οἰκεῖν ἀνδράσιν, ἀλλ' ἐν κακοῖς; Οὐκ ἔχω εἰπεῖν. Ἆρ' οὖν οὐδὲ τοῦτ' ἔχεις εἰπεῖν, πότερον ἔργον ἐστὶ, τῶν μὲν ἀγαθῶν, βλάπτειν, τῶν δὲ κακῶν, ὠφελεῖν; ἢ τοὐναντίον; Τοὐναντίον. Οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἄρα ὠφελοῦσιν, οἱ δὲ κακοὶ βλάπτουσι; Ναί. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; Οὐ πάνυ. Οὐδεὶς ἄρα βούλεται ἐν πονηροῖς οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν χρηστοῖς. Οὕτως. Οὐδεὶς ἄρα φθονεῖ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἄλλῳ, ὥστε ἀγαθὸν καὶ ὅμοιον ἑαυτῷ ποιῆσαι. Οὔκουν φαίνεταί γε δὴ ἐκ τοῦ λόγου. Ἀκήκοας οὖν ὅτι Θεμιστοκλεῖ Κλεόφαντος υἱὸς ἐγένετο; Ἀκήκοα. Οὐκοῦν δηλονότι οὐδὲ τῷ υἱεῖ ἐφθόνει ὡς βελτίστῳ γενέ-
E σθαι ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅς γε ἄλλῳ οὐδενί, εἴπερ ἦν ἀγαθός. ἦν δέ, ὡς φαμέν. Ναί. Οἶσθα οὖν ὅτι Θεμιστοκλῆς τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο σοφὸν εἶναι καὶ ἀγαθόν. ἐπέβαινε γοῦν ἐπὶ τὸν ἵππον ὀρθὸς ἑστηκώς· καὶ ἠκόντιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων ὀρθός, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμάσια εἰργάζετο· καὶ ἄλλα πολλὰ ἐδίδαξε, καὶ ἐποίησε σοφόν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἴχετο. ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων; Ἀκήκοα. Οὐκ ἄρα τὴν φύσιν γέ τις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αἰτιάσαιτ' ἂν κακὴν εἶναι. Οὐκ ἂν οὖν δικαίως γε, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. Τὸ δέ, ὡς Κλεόφαντος, ὁ Θεμιστοκλέους υἱός, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἅπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν σοφός, ἤδη τοῦτο ἤκουσας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου; Οὐκ ἤκουσα. Ἆρ' οὖν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βού-
F λεσθαι αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν παιδεῦσαι· ἣν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφός, μηδὲν βελτίω αὐτὸν ποιῆσαι τῶν γειτόνων μηδενός, εἴπερ διδακτὸν ἦν ἡ ἀρετή; Οὔκουν εἰκός γε. Οὗτος μὲν δή σοι τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν ὑπεῖπες. ἄλλον δὲ δὴ σκεψώμεθα Ἀριστείδην, ὃς ἔθρεψε μὲν τὸν Λυσίμαχον, ἐπαίδευσε δὲ κάλλιστα Ἀθηναίων ὅσα διδασκάλων εἴχετο· ἄνδρα δὲ οὐδενὸς βελτίω ἐποίησε. τοῦτον γὰρ καὶ σὺ καὶ ἐγὼ εἴδομεν, καὶ συνεγενόμεθα. Ναί. Οἶσθα οὖν ὅτι Περικλῆς αὖ ἔθρεψε Πάραλον καὶ Ξάνθιππον· ὧν καὶ σύ μοι δοκεῖς τοῦ ἑτέρου ἐρασθῆναι. τούτους μέντοι, ὡς καὶ σὺ οἶσθα, ἱππέας μὲν ἐδίδαξεν οὐδενὸς χείρους Ἀθηναίων· καὶ μουσικὴν, καὶ τὴν ἄλλην ἀγωνίαν, καὶ τἆλλα ἐπαίδευσεν ὅσα τέχνῃ διδάσκεται
G οὐδενὸς χείρους· ἀγαθοὺς δὲ ἄρα ἄνδρας οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι; Ἀλλ' ἴσως ἂν ἐγένοντο, ὦ Σώκρατες, εἰ μὴ νέοι ὄντες ἐτελεύτησαν. Σὺ μὲν εἰκότως βοηθεῖς τοῖς παιδικοῖς· Περικλῆς δὲ ἐκείνους, εἴπερ διδακτὸν ἦν ἡ ἀρετή, καὶ οἷός τ' ἦν ἀγαθοὺς ποιῆσαι, πολὺ πρότερον ἂν τὴν αὑτοῦ ἀρετὴν σοφοὺς ἐποίησεν ἢ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν. ἀλλὰ μὴ οὐκ ᾖ διδακτόν. ἐπεὶ Θουκυδίδης αὖ δύο υἱεῖς ἔθρεψε, Μελησίαν καὶ Στέφανον· ὑπὲρ ὧν σὺ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ἅπερ ὑπὲρ τῶν Περικλέους υἱῶν. τούτων

A γὰρ δὴ καὶ σὺ οἶσθα τόν γ' ἕτερον μέχρι γήρως βιοῦντα, τὸν δ' ἕτερον, πόῤῥω πάνυ. καὶ μὴν καὶ τούτων ὁ πατὴρ ἐπαίδευσε τά τε ἄλλα εὖ, καὶ ἐπάλαισαν κάλλιστα Ἀθηναίων. τὸν μὲν γὰρ Ξανθίᾳ ἔδωκε, τὸν δὲ Εὐδώρῳ· οὗτοι δέ που ἐδόκουν κάλλιστα τῶν τότε παλαίειν. Ναί. Οὐκοῦν δῆλον ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἄν ποτε οἷ μὲν ἔδει δαπανώμενον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτοῦ· οἷ δ' οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα, ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιῆσαι, τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἐδίδαξεν, εἰ διδακτὸν ἦν; Εἰκός γε. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θουκυδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐχὶ ἦσαν αὐτῷ πλεῖστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. καὶ οἰκίας ἦν μεγάλης, καὶ ἐδύνατο B μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν. ὥστ' εἴπερ ἦν τοῦτο διδακτὸν, ἐξευρεῖν ἂν ὅστις αὐτῷ ἔμελλε τοὺς υἱεῖς ἀγαθοὺς ποιήσειν, ἢ τῶν ἐπιχωρείων ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχόλαζε διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἑταῖρε, μὴ οὐκ ᾖ διδακτὸν ἡ ἀρετή. Οὐκ, ἴσως. Ἀλλὰ δὴ, εἰ μὴ διδακτόν ἐστιν, ἆρα φύσει φύονται οἱ ἀγαθοί; καὶ τοῦτο τῇδέ πη σκοποῦντες, ἴσως ἂν εὕροιμεν. φέρε γάρ· εἰσὶν ἡμῖν φύσεις ἵππων ἀγαθῶν; Εἰσίν. Οὐκοῦν εἰσί τινες ἄνθρωποι τέχνην ἔχοντες, ᾗ τὰς τῶν ἵππων τῶν ἀγαθῶν φύσεις γινώσκουσι; καὶ κατὰ τὸ σῶμα πρὸς δρόμον, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, οἵτινές τε θυμοειδεῖς καὶ ἄθυμοι; Ναί. Τίς C οὖν αὕτη ἡ τέχνη; ἐστὶ τί ὄνομα αὐτῇ; Ἱππική. Οὐκοῦν καὶ περὶ τοὺς κύνας ὡσαύτως ἐστί τις τέχνη, ᾗ τὰς ἀγαθὰς καὶ τὰς κακὰς φύσεις τῶν κυνῶν διακρίνουσιν; Ἔστι. Τίς αὕτη; Ἡ κυνηγετική. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον εἰσὶν ἡμῖν δοκιμασταί; οἵτινες ὁρῶντες κρίνουσι τό, τε βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον; Εἰσί. Τίνας οὖν τούτους καλεῖς; Ἀργυρογνώμονας. Καὶ μὴν οἱ παιδοτρίβαι γιγνώσκουσι, σκοπούμενοι τὰς φύσεις τὰς τῶν σωμάτων τῶν ἀνθρώπων, ὁποῖαί τε χρησταὶ, καὶ ὁποῖαι μὴ, πρὸς ἑκάστους τῶν πόνων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ νέων ὅσα μέλλει τῶν σωμάτων ἄξια λόγου ἔσεσθαι· καὶ ἐν οἷς ἐστὶν ἐλπὶς πολλὰ τὰ ἔργα ὅσα σώματος ἔχεται, εὖ ἀπεργάσασθαι. Ἔστι ταῦτα. Πότερον οὖν σπουδαιότερον ἐστὶ ταῖς πόλεσιν ἵπποι καὶ κύνες ἀγαθοὶ, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα, ἢ ἄνδρες ἀγαθοί; Ἄνδρες ἀγαθοί. Τί οὖν; οἴει ἂν, D εἴπερ ἦσαν φύσεις ἀγαθαὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνθρώπων, οὐκ ἂν πάντα μεμηχανῆσθαι τοὺς ἀνθρώποις ὥστε διαγινώσκειν αὐτάς; Εἰκός γε. Ἔχεις οὖν τινὰ εἰπεῖν τέχνην, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ ταῖς φύσεσι ταῖς τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν ἀποδεδειγμένη, ὥστε δύνασθαι αὐτὰς κρίνειν; Οὐκ ἔχω. Καὶ μὴν δὴ πλείστου ἂν ἦν ἀξία, καὶ οἱ ἔχοντες αὐτήν. οὗτοι γὰρ ἂν ἡμῖν ἀπέφαινον τῶν νέων τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι, ἔτι παῖδας ὄντας· οὓς ἂν ἡμεῖς παραλαβόντες ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει δημοσίᾳ, ὥσπερ τὸ ἀργύριον, καὶ μᾶλλόν τι, ἵνα μήτι φλαῦρον ἡμῖν πάθοιεν, μήτε ἐν μάχῃ, μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ κινδύνῳ· ἀλλ' ἀπέκειντο τῇ πόλει σωτῆρές τε καὶ εὐεργέται, ἐπειδή γε εἰς τὴν ἡλικίαν ἀφίκοιντο. ἀλλὰ κινδυνεύει οὔ- E τε φύσει οὔτε μαθήσει ἡ ἀρετὴ τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνεσθαι. Πῶς οὖν ἂν, ὦ Σώκρατες, σοὶ δοκοῦσι γίγνεσθαι, εἰ μήτε φύσει μήτε μαθήσει γίγνονται; τίν' ἄλλον τρόπον γίγνοιντ' ἂν οἱ ἀγαθοί; Οἶμαι μὲν οὐκ ἂν ῥᾳδίως αὐτὸ δηλωθῆναι· τοπάζω μὲν δὴ θεῖόν τι μάλιστα εἶναι τὸ κτῆμα, καὶ γίγνεσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ὥσπερ οἱ θεῖοι τῶν μάντεων καὶ χρησμολόγοι. οὗτοι γὰρ οὔτε φύσει τοιοῦτοι γίγνονται, οὔτε τέχνῃ, ἀλλ' ἐπιπνοίᾳ ἐκ τῶν θεῶν γιγνόμενοι, τοιοῦτοί εἰσιν. οὕτω δὲ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ λέγουσι ταῖς πόλεσιν ἑκάστοτε τὰ ἀποβησόμενα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ἐκ θεοῦ ἐπι- F πνοίας πολὺ μᾶλλον καὶ ἐναργέστερον ἢ οἱ χρησμῳδοί. λέγουσι γάρ που καὶ αἱ γυναῖκες ὅτι Θεῖος ἀνὴρ οὗτός ἐστι· καὶ Λακεδαιμόνιοι, ὅταν τινὰ μεγαλοπρεπῶς ἐπαινῶσι, θεῖον ἄνδρα φασὶν εἶναι. πολλαχοῦ δὲ καὶ Ὅμηρος τῷ αὐτῷ τούτῳ καταχρῆται, καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. καὶ ὅταν βούληται θεὸς εὖ πρᾶξαι πόλιν, ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐνεποίησεν· ὅταν δὲ μέλλῃ κακῶς πράξειν πόλις, ἐξεῖλε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ὁ θεός. οὕτως ἔοικεν οὔτε διδακτὸν εἶναι, οὔτε φύσει ἀρετὴ, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ παραγίγνεσθαι κτωμένοις.

A Horum enim & tu alterum noſti vſque ad ſenectutem, alterũ verò etiã vltra perueniſſe. Atq. hos quidem pater cùm doceri voluit, vt bene alia ſcirent, tum verò in primis vt Athenienſiũ omnium pulcherrimè luctarẽtur. Illos enim, alterum quidem Xanthię, alterum verò Eudoro, erudiendos tradidit. Ipſi porrò magiſtri tunc omnibus in arte luctandi excellere videbantur. AMIC. Notum eſt. SOCRAT. Videlicet igitur ille vnquam, vbi multum oportebat in eos impendere, qui docerent, hæc filios doceri voluiſſet: vbi verò nihil impenſę erat faciendum in eũ, qui viros faceret bonos, hoc illos non docuiſſet, ſi quidem tra- B di potuiſſet? AM. Non mirum dicis. SOC. At enim Thucydides fortaſſe ignobilis erat, nec multos vel ex ciuibus, vel ex ſociis amicos habebat. Quin erat & ampla ex familia & plurimum cùm apud ciues, tum apud Græcos alios poterat. Quare, ſi hoc ipſum potuiſſet acquiri, inueniſſet ille profectò aliquem vel ex ciuibus vel ex peregrinis qui filios feciſſet bonos, ſi per Reip. adminiſtrationem ipſi nõ licuiſſet. Sed enim virtus, amice, acquiri nõ poteſt. AM. Ita eſt fortaſſe. SO. At enim ſi virtus acquiri non poteſt, an boni natura naſcũtur homines? Atque hoc ipſum hac ratione contemplantes, fortaſſe inueniemus. Dic e- C nim: Súntne nobis notæ bonorum equorum naturæ. AM. Sunt. Súntne igitur homines qui teneãt artem, qua bonorum equorum naturas cognoſcant, atque adeò intelligant, qui ſint equi & corpore ad curſum, & animo fortes quíque contrà ignaui? AMIC. Sunt. SOCR. Quæ igitur ars illa? Quod eſt illi nomen? AMIC. Equeſtris. SOC. Eſt & circa canes ars eodem modo, qua naturas canum bonas, & malas diſcernant? AMI. Eſt. SOC. Quæ ſit illa? AMIC. Canina. SO. Sed de auro, atque argento an idem dicendum, quòd ſint probatores, qui, quod melius, quódque deterius ſit, ſpectatione iudicent? AMIC. Dicendum. SOCR. Quóſnam igitur illos vocas? AMIC. Argentarios. SOCR. Hi verò magiſtri, qui corporibus exercendis præſunt, nónne quum corporum naturas contemplantur, cognoſcunt, quæ ſint ad fe- D rendos labores aptæ, & quæ contrà ineptæ: animaduertúntque & ſenum, & iuuenum corpora, quæ laude digna ſint futura atque in quibus ſpes ſit, futurum vt opera omnia, quæ corporis ſint, optimè faciant? AMI. Sunt hæc. SOCR. Vtrum igitur Rebuſpu. maiori curę ſunt equi, & canes boni, aliáq: huiuſmodi, an viri boni? AM. Viri boni. SOC. Nónne igitur an hominum naturæ ad virtutem eſſent bonæ, homines ipſos vt eas cognoſcerent, omnia excogitaſſe? AM. Puto, & conſentaneum eſt. SO. Habéſne igitur artem aliquam dicere, quæ ſit in virorum bonorum naturis, oſtendens quo pacto ipſas iudicare poſſimus? AMIC. Non habeo. SOCR. Et tamen ars illa pluri- E mi facta fuiſſet, & qui illam calluiſſent. Nobis enim iuuenes ipſos, qui futuri fuiſſent boni, vel pueros adhuc indicaſſent: quos in arce nos non aliter, atque argẽtum, & multo etiam diligentius cuſtodiendos curaſſemus, vt nihil mali neque in pugna, neque in alio quouis periculo paterentur: ſed Reip. deponerentur, ſeruatores, & benefici tunc futuri, quum ad ætatem perueniſſent. Sed virtus neque natura, neque diſciplina videtur hominibus adeſſe. AM. Quo igitur pacto, Socrates, boni tibi fieri videntur? Si enim neque natura, neque diſciplina fiunt, F quonam tandem alio modo fiant boni? SO. Reor equidem hoc ipſum non ita facilè poſſe declarari: ſiquidem ſuſpicor huiuſce rei poſſeſſionem quiddam maximè diuinũ eſſe, & bonos fieri ſimiliter, atq. diuini vates, & fatidici fiũt. Illi enim neq. natura neq. arte tales fiũt, ſed ſpiritu, quo diuinitus afflãtur. Sic & viri boni, Rebuſpub. euentura, futuráque, ex afflatu quodam diuino multò clarius, & manifeſtius, quàm fatidici, ſæpè prædicũt. Hinc & fœminæ virum huiuſmodi diuinum eſſe dicunt. Quin & Lacedæmonij, quando aliquem magnificè laudare volũt, virum illum diuinũ appellant: quod ipſum & Homerus, & reliqui poëtæ frequẽter vſurpant. Quando igitur Deus alicui Reipub. maximè vult prodeſſe, viros ei bonos ingenerat: quando verò obeſſe, eoſdem, ſi qui ſunt, ex ea tollit. Sic videtur Virtus neque diſciplina, neque natura comparari: ſed his diuina ſorte, qui illa prædìti ſunt, ineſſe.

ΔΗΜΟΔΟΚΟΣ, Η,

Περὶ τοῦ συμβουλεύεσθαι.

ΔΙΑ'ΛΟΓΟΣ ΝΟ-
θευόμενος.

G ΣΥ ΜΕΝ δὴ κελεύεις με, ὦ Δημόδοκε, ξυμβουλεύειν ὑμῖν περὶ ὧν ξυνέρχεσθε βουλευσόμενοι· ἐμοὶ δὲ σκοπεῖσθαι ἐπέρχεται τί ποτε δύναται ἡ ξύνοδος ὑμῶν, καὶ ἡ τῶν οἰομένων ξυμβουλεύειν ὑμῖν προθυμία, καὶ ἡ ψῆφος ἣν φέρειν ἕκαστος ὑμῶν διανοεῖται. τοῦτο μὲν γὰρ, εἰ μὴ ἔστιν ὀρθῶς καὶ ἐμπείρως ξυμβουλεύειν περὶ ὧν ἂν ξυνέρχησθε βουλευσόμενοι, πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι ξυνέρχεσθαι βουλευσομένοις περὶ ὧν ξυμβουλεύειν οὐκ

DEMODOCVS, SIVE, DE CONSILIO DANDO.

DIALOGVS QVI NO-
thus habetur.

Sebaſtiano Corrado interprete.

TVME quidem iubes, ô Demodoce, cõſilij aliquid vobis hiſce de rebus afferre, de quibus conſulturi conueniſtis: ſed mihi in mentem venit conſiderare, quid concilium veſtrum, eorúmque, qui ſe vobis conſilium poſſe dare putant, ſtudium, atque ſuffragiũ, quod vnuſquiſq. veſtrûm ferre cogitat, poſſint efficere. Hoc enim quo pacto nõ ſit ridiculum vos, ſi rectè & peritè hiſce de rebus, de quibus conſulturi conueniſtis, dare conſilium non licet, conſulturos de rebus conueniſſe, de quibus dare conſilium rectè non

liceat?Illud verò etiam quî non ſit abſurdum, conueniſſe vos conſulturos,ſi rectè quidem,& peritè huiuſcemodi de rebus dare conſilium liceat,ſed nulla ſit ſcientia, ex qua rectè quiſquam de his dare conſilium poſſit? Quòd ſi aliqua ſcientia ſit, qua liceat in his rectè conſilium dare, non neceſſe eſt, & aliquos eſſe,qui ſciant his de rebus rectè conſilium dare? Quum verò ſint aliqui,qui ſciant de his conſilium dare,de quibus vos conſulitis,non neceſſe eſt vos etiam vel ſcire de his conſilium dare,vel neſcire:vel partim quidem ex vobis ſcire, partim verò neſcire?Si omnes igitur ſcitis,quid oportet vos amplius ad conſulendum conuenire?vnuſquiſque enim veſtrûm ad dandum conſilium eſt idoneus.Sin omnes contrà neſcitis,quomodo conſultare poteſtis:vel quid vtilitatis hoc conſilium afferre poteſt vobis, qui ne deliberare quidẽ poſſitis?Sed ſi ex vobis partim quidẽ ſciunt,partim verò neſciunt, iiq. conſilio egent,& ſi fieri vtique poteſt,vt vir vnus prudens det imperitis conſilium,poterit & vnus vobis,qui neſcitis, conſilium dare.An non idem qui ſciunt,dant conſilium omnes.Quare vos, hoc audito,decet hinc abire. Nunc tamen hoc non facitis,ſed vultis multos ex his,qui conſilium dẽt,audire. Non enim creditis eos,qui ad dandum conſilium vobis aggrediũtur,ea noſſe,de quibus dant conſilium. Si enim credidiſſetis eos, qui dãt conſilium noſſe,vnum vobis audire ſatis fuiſſet.Vos igitur, vt eos,qui neſciunt,audiatis,conuenire, tanquam aliquid, quod operæpretium ſit,facturi ſitis,quî fieri poteſt,vt non ſit abſurdum?Atque de veſtro quidem conſilio ſic dubito: de illorum verò,qui vobis conſilium dare poſſe putant, ſtudio,illud mihi dubium eſt.Nam ſi, qui iiſdem de rebus dant conſilium,non eadem reſpondeant, quo pacto pulchrè omnes dare conſilium poſſint, quum non reſpondeant eadem, quæ reſpondet is qui rectè dat conſilium?Vel quomodo ineptum non ſit eorum ſtudium, qui inducunt animum his de rebus conſilium dare quarum ſunt imperiti?Nam periti nunquam ſibi ita conſtituent,vt conſilium non rectè dare velint.Sin eadem contrà reſpondeant,quid ipſos omneis oportet conſilium dare? Vnus enim ipſorum,qui eadem reſpondeat ſufficere poterit. Quis igitur eos non rideat,qui cupiant ea facere,quæ nihil vtilitatis afferant? Neque igitur imperitorum ſtudium poſſit non eſſe ineptum,quum ſit huiuſmodi:neque prudentes vnquam talia facienda ſuſcipiant, quum ſciant vel vnum quemuis ipſorum qui conſilium det,vt par eſt,id ipſum poſſe præſtare. Quare ego nullam rationem excogitare poſſum, qua ſtudium eorum, qui ſe vobis conſilium dare poſſe putant, non ridiculum eſſe videatur.Quod verò ad ſuffragium quod ferre cogitatis, pertinet,id quidnam poſſit, vehementer animi pendeo. Nam vtrum eos,qui ſciunt,vt conſilium dent,decernetis? at non plus vno,neque aliter,atque aliter eadem de re conſilium dabunt: quã ob rem de his vos ſuffragium ferre non oportebit,an imperitos,& eos,qui non vt oportet cõſiliũ dant, ad dandũ cõſiliũ conſtituetis?at hi non magis,quàm furioſi conſulendi ſunt. Sed ſi neque de peritis, neque de imperitis ſententiã feretis, quóſnam ab initio ad dandum conſilium idoneos eſſe iudicabitis?Quî verò prorſus cõuenit alios vobis conſiliũ dare,ſiquidem vos hæc poteſtis iudicare? Quòd ſi non poteſtis iudicare, quid vobis ſuffragia poſſunt prodeſſe? vel quo pacto ridiculũ nõ ſit,vos veluti cõſilio egẽtes,nec ad id puniẽdũ idoneos cõueniſſe: poſtquàm verò conueneritis, exiſtimare ſententiam vobis eſſe ferendam,tanquam iudicare poſſitis?Non enim dicendum eſt, vos quidem ſingulos rudeis fuiſſe,ſed poſtquàm vnum in locum conueniſtis,prudenteis factos eſſe:neque prętęrea vos priuatim quidem dubitaſſe, verùm ſimulátque huc veniſtis,non amplius dubitare,ſed idoneos eſſe factos ad ea perſpicienda,quæ vobis facienda ſunt:quum de nullo hæc didiceritis,neque vos ipſi inueneritis,quod eſt longè omnium difficilimum.Vos enim,niſi cognoſcere poſſitis, quæ vobis facienda ſint,nunquam de eo,qui vobis conſilium det, an id rectè faciat,iudicare poteritis. Neque præterea vnus aliquis,qui vobis det conſilium, dicet, ſe vos, quæ vobis facienda ſint, ita docturum, vt & qui malè, & qui bene vobis conſilium dent, iudicare poſſitis: atque id ipſum tam breui, & tam multos: quum præſertim hoc illo nihilo minus difficile eſſe videatur. Quòd ſi nec concilium, nec qui vobis conſilium dat,vos ad iudicandum idoneos efficiũt,quid vobis opus eſt ſuffragiis?vel quî potius concilium veſtrum ſuffragiis & ſuffragia ſtudio eorum qui vobis conſilium dãt, non maximè repugnant?Nam concilium veſtrum habetur perinde quaſi vos ad aliquid ſtatuendum non ſitis idonei,ſed aliorũ conſilio egeatis:ſuffragia verò perinde feruntur,ac ſi vos non modò nõ egeatis conſilio,ſed etiam iudicare,& dare aliis conſilium poſſitis. Deinde ſtudium eorum,qui conſilium dant,adeſt quidem,tanquam id facere ſciant:ſed à vobis ſuffragia ferũtur,tanquam neſciant. Verùm ſi quis vos, qui ſuffragia fertis,& eum,qui vobis hiſce de rebus,quas ſuffragio decernitis, cõſilium dederit, ita roget:an ſcitis id futurũ cuius cauſa facere ea cogitatis,quæ decreuiſtis?non credo vos dicturos. Quid autem, ſi fuerit illud cuius cauſa facere hæc cogitatis,noſtis hoc vtile vobis fore? Neque vos hoc dicturos, neque eum qui vobis dat conſilium puto. Si quis præterea de vobis ita quærat:an eſſe quenquam omnium mortalium exiſtimatis,qui horum aliquod vnum ſciat?

A ἐστὶν ὀρθῶς; τοῦτο δὲ, εἰ μὲν ἔστιν ὀρθῶς ξυμβουλεύειν καὶ ἐμπείρως περὶ τῶν τοιούτων, ἐπιστήμη δ᾽ ἀφ᾽ ἧς ἔστιν ὀρθῶς ξυμβουλεύειν περὶ τούτων μηδεμία ἐστὶ, πῶς οὐκ ἄτοπον; εἰ δέ τις ἐπιστήμη ἀφ᾽ ἧς ἐστὶ τὰ τοιαῦτα ὀρθῶς ξυμβουλεύειν, οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπισταμένους εἶναι τινὰς ξυμβουλεύειν ὀρθῶς περὶ τῶν τοιούτων; ὄντων δὲ τινῶν ἐπισταμένων ξυμβουλεύειν περὶ ὧν ξυνέρχεσθε βουλευσόμενοι, οὐκ ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ὑμᾶς ἤτοι ἐπίστασθαι περὶ τούτων ξυμβουλεύειν, ἢ μὴ ἐπίστασθαι; ἢ τοὺς μὲν ἐπίστασθαι ὑμῶν, τοὺς δὲ μὴ ἐπίστασθαι; Εἰ μὲν οὖν ἐπίστασθε πάντες, τί δεῖ ἔτι ὑμᾶς συνέρχεσθαι βουλευσομένους; ξυμβουλεύειν γὰρ ἱκανὸς ἕκαστος ὑμῶν. εἰ δ᾽ αὖ πάντες μὴ ἐπίστασθε, πῶς ἂν δύναισθε βουλεύεσθαι; ἢ τί ὑμῖν προὔργου τῆς ξυνόδου ταύτης εἴη ἂν, μὴ δυναμένων γε βουλεύεσθαι;
B εἰ δὲ οἱ μὲν ἐπίστανται, οἱ δὲ οὐκ ἐπιστάμενοι εἰσὶν ὑμῶν, οὗτοι δὲ ξυμβουλῆς δέονται, εἰ ἄρα δυνατόν ἐστι ξυμβουλεύειν ἔμφρονα ἄνδρα τοῖς ἀπείροις, ἱκανὸς δή που ἐστὶ καὶ εἷς ξυμβουλεῦσαι τοῖς ἐπισταμένοις ὑμῶν. ἢ οὐ ταὐτὰ οἱ ἐπιστάμενοι ξυμβουλεύουσι πάντες; ὥστ᾽ ἀκούσαντας ὑμᾶς τούτου ἀπαλλάττεσθαι προσήκει. νῦν δ᾽ οὐ ποιεῖτε τοῦτο, ἀλλὰ βούλεσθε πολλῶν ξυμβουλευόντων ἀκούειν. οὐ γὰρ ὑπολαμβάνετε εἰδέναι τοὺς ἐπιχειροῦντας ὑμῖν ξυμβουλεύειν, περὶ ὧν ξυμβουλεύουσιν. εἰ γὰρ ὑπελαμβάνετε εἰδέναι τοὺς ξυμβουλεύοντας ὑμῖν, ἑνὸς μόνου ἀκούσασιν ἐξήρκει ἂν ὑμῖν. τὸ οὖν ξυνέρχεσθαι ἀκουσομένους μὴ εἰδότων, ὡς
C προὔργου τι ποιοῦντας, πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστι; καὶ περὶ μὲν τῆς ξυνόδου ὑμῶν ἀπορῶ ταύτῃ. περὶ δὲ τῆς τῶν οἰομένων ὑμῖν ξυμβουλεύειν προθυμίας, ἐκεῖνο ἀπορῶ. εἰ μὲν γὰρ μὴ ταὐτὰ ξυμβουλεύουσι περὶ τῶν αὐτῶν ξυμβουλεύοντες, πῶς ἂν πάντες καλῶς ξυμβουλεύσειεν, μὴ ξυμβουλεύοντες ἃ ξυμβουλεύει ὁ ὀρθῶς ξυμβουλεύων; ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄτοπος εἴη ἡ προθυμία τῶν προθυμουμένων ξυμβουλεύειν περὶ ὧν ἀπείρως ἔχουσιν; οὐ γὰρ δὴ ἔμπειροι ὄντες προαιρήσονται ξυμβουλεύειν μὴ ὀρθῶς. εἰ δ᾽ αὖ ταὐτὰ ξυμβουλεύουσι, τί δεῖ πάντας αὐτοὺς ξυμβουλεύειν; εἷς γὰρ αὐτῶν τὰ αὐτὰ ξυμβουλεύων, ἱκανὸς ἔσται. τὸ οὖν τοιαῦτα προθυμεῖσθαι ἃ οὐδὲν προὔργου ἂν γένοιτο, πῶς οὐ γελοῖον; οὔτε οὖν ἡ τῶν ἀπείρων προ-
D θυμία οὐκ ἂν ἄτοπος εἴη, τοιαύτη γε οὖσα, οὔτε οἱ ἔμφρονες ἂν τοιαῦτα προθυμηθεῖεν· εἰδότες ὅτι καὶ εἷς τις αὐτῶν τὸ αὐτὸ πράξει, ξυμβουλεύων γε ὡς προσήκει. ὥστε πῶς οὐ γελοία ἐστὶν ἡ προθυμία τῶν οἰομένων ὑμῖν ξυμβουλεύειν, οὐ δύναμαι εὑρεῖν. τὸ δὲ περὶ τῆς ψήφου ἣν φέρειν διανοεῖσθε, τί δύναται, ἀπορῶ μάλιστα. πότερον γὰρ τοὺς εἰδότας ξυμβουλεύειν κρινεῖτε; ἀλλ᾽ οὐ πλείονες ἑνὸς ξυμβουλεύσουσιν; οὐδὲ ἄλλως καὶ ἄλλως περὶ τοῦ αὐτοῦ. ὥστε περὶ τούτων τὴν ψῆφον φέρειν ὑμᾶς οὐ δεήσει. ἀλλὰ τοὺς ἀπείρους καὶ ὡς μὴ δεῖ ξυμβουλεύοντας κρινεῖτε; ἢ τοὺς τοιούτους ὡς μαινομένους οὐκ ἐπιτρέπειν ξυμβουλεύειν προσήκει; εἰ δὲ μήτε τοὺς ἐμπείρους μήτε τοὺς ἀπείρους κρινεῖτε, τίνας κρινεῖτε;
E ἀρχὴν δὲ τί δεῖ πάντως ἄλλους ξυμβουλεύειν ὑμῖν, εἴπερ κρίνειν τὰ τοιαῦτα ἱκανοί ἐστε; εἰ δ᾽ οὖν μὴ ἐστὲ ἱκανοὶ, τί καὶ δύνανται ὑμῖν αἱ ψῆφοι; ἢ πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι, ξυνέρχεσθαι μὲν ὑμᾶς ξυμβουλευσομένους, ὡς δεομένους ξυμβουλίας, καὶ οὐχ ἱκανοὺς ὄντας αὐτούς; ξυνελθόντας δὲ, οἴεσθαι δεῖν ψηφίζεσθαι ὡς κρίνειν ἱκανοὺς ὄντας; οὐ γὰρ δὴ καθ᾽ ἕνα μὲν ὄντες οὐκ οἴδατε, ξυνελθόντες δὲ, φρόνιμοι γίγνεσθε· οὐδ᾽ αὖ ἰδίᾳ μὲν ἀπορεῖτε, ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ αὐτὸ, οὐκέτι ἀπορεῖτε, ἀλλ᾽ ἱκανοὶ γίγνεσθε ξυνορᾶν τίνα πρακτέα ἐστὶν ὑμῖν. καὶ ταῦτα, παρ᾽ οὐδενὸς μαθόντες, οὐδ᾽ αὐτοὶ εὑρόντες, ὃ ἐστὶ δεινότατον ἁπάντων. οὐ γὰρ δὴ, μὴ δυνάμενοί γε ξυνορᾶν ἃ πρακτέον ἐστὶ, κρίνειν ἱκανοὶ ἔσεσθε τὸν ὀρθῶς
F ξυμβουλεύοντα περὶ τούτων ὑμῖν. οὐδ᾽ αὖ τοῦτό γε ἐρεῖ εἷς ὢν ὁ συμβουλεύων ὑμῖν, οὕτως ὑμᾶς διδάξειν ἃ πρακτέον ὑμῖν ἐστὶ, καὶ κρινεῖν τοὺς καλῶς καὶ μὴ ξυμβουλεύοντας ὑμῖν, οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ ὄντας τοσούτους. τοῦτο δὲ ἐκείνου οὐδὲν ἧττον ἂν φανείη δεινὸν ὄν. εἰ δὲ μήθ᾽ ἡ ξύνοδος μήθ᾽ ὁ συμβουλεύων ὑμῖν ἱκανοὺς κρίνειν ποιεῖ ὑμᾶς, τίς χρεία τῶν ψήφων ἐστὶν ὑμῖν; ἢ πῶς οὐκ ἐναντιοῦται ἡ ξύνοδος ὑμῶν ταῖς ψήφοις, καὶ αἱ ψῆφοι τῇ τῶν ξυμβουλευόντων ὑμῖν προθυμίᾳ; ἡ μὲν γὰρ ξύνοδος ἐστὶν ὑμῶν, ὡς οὐχ ἱκανῶν ἀλλὰ ξυμβούλων δεομένων· αἱ δὲ ψῆφοι φέρονται, ὡς οὐ ξυμβούλων δεομένων, ἀλλὰ καὶ κρίνειν καὶ ξυμβουλεύειν δυναμένων. καὶ ἡ μὲν προθυμία τῶν ξυμβουλευόντων ὑμῖν, ὡς
G εἰδότων ἐστίν· αἱ δὲ παρ᾽ ὑμῶν ψῆφοι, ὡς οὐκ εἰδότων τῶν ξυμβουλευόντων φέρονται. καὶ εἴ τις ὑμᾶς ἔροιτο τοὺς ψηφισαμένους, καὶ τὸν ξυμβουλεύσαντα ὑμῖν, περὶ ὧν ἂν ψηφίσησθε, πότερον ἴστε ὅτι ἔσται οὗ ἕνεκα πράττειν διανοεῖσθε ἃ ἐψηφίσασθε· οὐκ οἴομαι ἂν φῆσαι ὑμᾶς. τί δ᾽, εἰ γένοιτο οὗ ἕνεκα πράττειν ἂν διανοεῖσθε, ἴστε ὅτι ξυνοίσει τοῦτο ὑμῖν; οὐδὲ τοῦτο ἂν φῆσαι οἴομαι ὑμᾶς, οὐδὲ τὸν ξυμβουλεύοντα ὑμῖν. τῶν ἀνθρώπων δέ τινα ὑπολαμβάνετε εἰδέναι τι τούτων, εἴ τις προσέροιτο ὑμᾶς,

A οὐδὲ τοῦτο ξυγχωρεῖν ἂν οἴομαι ὑμᾶς. ὅταν οὖν περί τε ὧν ξυμβουλεύετε, ἢ τοιαῦτα οἷα ὑμῖν μὴ δῆλα εἶναι, οἵ τε ψηφιζόμενοι καὶ οἱ ξυμβουλεύοντες, ἄπειροι ὦσιν, εἰκότως καὶ ὑμεῖς φήσετε ξυμπίπτειν ἀπιστεῖν, καὶ μεταμέλεσθαι πολλάκις αὐτοῖς καὶ περὶ ὧν ἂν ξυμβουλεύσωνται καὶ περὶ ὧν ἂν ψηφίσωνται. τοῖς ἀγαθοῖς δὲ τοιαῦτα συμβαίνειν οὐ προσήκει. ἴσασι γὰρ καὶ περὶ ὧν ξυμβουλεύουσιν, ὁποῖά τ' ἐστί, καὶ τοῖς πεισθεῖσιν αὐτοῖς ὅτι βεβαίως ὑπάρχει ὧν ἕνεκα ξυμβουλεύουσι· καὶ ὅτι οὔτε αὐτοῖς οὔτε τοῖς πεισθεῖσιν αὐτοῖς πώποτε μεταμελήσει. περὶ τοιούτων οὖν ἔγωγε τοὺς νοῦν ἔχοντας ξυμβουλεύειν ἀξιοῦν ὑπελάμβανον, ἀλλ' οὐ περὶ ὧν σὺ κελεύεις με ξυμβουλεύειν. B ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἐκείνων ξυμβουλίας τὸ τέλος εὐτυχία, ἀπὸ δὲ τῆς τούτων φλυαρίας ἀτυχία ἐστί. παρεγενόμην δ' ἀνθρώπῳ τινὶ νουθετοῦντι ἑαυτοῦ ἑταῖρον, διότι ἐπίστευε τῷ κατηγοροῦντι, οὐκ ἀκούσας τοῦ ἀπολογουμένου, ἀλλὰ μόνον τοῦ κατηγοροῦντος. ἔλεγεν οὖν ὡς δεινὸν πρᾶγμα ποιεῖ, καταγιγνώσκων τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε αὐτὸς παραγενόμενος, οὔτε τῶν φίλων ἀκούσας παραγενομένων, οἷς εἰκὸς ἦν αὐτὸν λέγουσιν πιστεύειν· οὐδ' αὖ ἀμφοτέρων ἀκούσας, οὕτω προπετῶς ἐπίστευσε τῷ κατηγοροῦντι. δίκαιον δὲ εἶναι καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ἀκοῦσαι, πρὸ τοῦ ἐπαινεῖν ἢ μέμφεσθαι, ὥσπερ καὶ τοῦ κατηγοροῦντος. πῶς C γὰρ ἄν τις ἢ δίκην καλῶς δικάσαι, ἢ ἀνθρώποις κατὰ τρόπον κρῖναι δύναιτο, μὴ ἀμφοτέρων τῶν ἀντιδίκων ἀκούσας; τοὺς γὰρ λόγους παραβαλλομένους, ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸ χρυσίον, ἄμεινον κρίνεσθαι. ἢ τίνος ἕνεκεν ἢ χρόνον ἀμφοτέροις δίδοσθαι τοῖς ἀντιδίκοις, ἢ ὀμνύειν τοὺς δικαστὰς ἀκροάσεσθαι ὁμοίως ἀμφοτέρων, εἰ μὴ ὑπελάμβανεν ὁ νομοθέτης τὰς δίκας δικαιότερον ἂν καὶ βέλτιον κρίνεσθαι ὑπὸ τῶν δικαστῶν; σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐδὲ τοῦτο τὸ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενον ἀκηκοέναι. τὸ ποῖον; ἔφη,

Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

καίτοι οὐκ ἂν οὕτω τοῦτο περιεφέρετο, εἰ μὴ καλῶς ἐλέγετο, καὶ ὡς προσήκει. D ξυμβουλεύω οὖν σοι (ἔφη) τοῦ λοιποῦ μὴ προπετῶς οὕτως τοῖς ἀνθρώποις μήτε μέμφεσθαι μήτ' ἐπαινεῖν. ὁ οὖν ἕτερος ἄτοπον ἔφη αὐτῷ καταφαίνεσθαι, εἰ ἕνα μὲν γνῶναι λέγοντα, πότερον ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, οὐ δυνατόν, δύο δὲ λέγοντας γνῶναι δυνατὸν ἔσται· καὶ παρὰ μὲν τοῦ ἀληθῆ λέγοντος μαθεῖν οὐ δυνατόν, ὑπὸ τούτου δ' αὐτοῦ καὶ ἄλλου ψευδομένου διδαχθῆναι οἷόν τε· καὶ εἰ ὁ μὲν εἷς ὀρθῶς καὶ ἀληθῆ λέγων, ἐμφανίσαι ἃ λέγει οὐ δυνήσεται, δύο δέ, ὧν ὁ ἕτερος ψεύσεται καὶ οὐκ ὀρθῶς ἐρεῖ, δυνήσονται ἐμφανίσαι τοῦτο ὃ ὁ λέγων ὀρθῶς ἐμφανίσαι οὐχ οἷός τ' ἦν. ἀπορῶ δ', ἔφη, κἀκεῖνο, πῶς ποτε ἐμφανοῦσι. πότερον γὰρ σιωπῶντες, ἢ λέγοντες; εἰ μὲν γὰρ σιωπῶντες ἐμφανιοῦσιν, οὐδετέρου ἂν δέοι, E μήτοιγε ἀμφοτέρων, ἀκούειν· εἰ δὲ λέγοντες ἀμφότεροι ἐμφανιοῦσιν, ἀμφότεροι δὲ κατ' οὐδένα τρόπον λέγουσιν (ἐν μέρει γὰρ λέγειν ἑκάτερον ἀξιοῦσι) πῶς ἀμφοτέρους ἐμφανίσαι ἅμα οἷόν τε; εἰ γὰρ ἐμφαίνουσιν ἅμα ἀμφότεροι, καὶ ἐροῦσι τότε ἅμα. τοῦτο δ' οὐκ ἐῶσιν. ὥστε λοιπόν, εἴπερ λέγοντες ἐμφαίνουσιν, ἑκάτερος εἰπὼν ἐμφανιεῖ· καὶ ὁπότε ἐρεῖ ἑκάτερος, τότε καὶ ἐμφανιεῖ ἑκάτερος αὐτῶν. ὥστ' ἐρεῖ ὁ μέν, πρότερος, ὁ δ', ὕστερος· καὶ ἐμφανιεῖ ὁ μέν, πρότερος, ὁ δ', ὕστερος. καίτοι εἴπερ ταὐτὸ ἐν μέρει ἐμφανιοῦσιν ἑκάτεροι, τί δεῖ ἔτι τοῦ ὑστέρου ἀκούειν; ὑπὸ γὰρ τοῦ προτέρου εἰπόντος, ἤδη φανερὸν ἔσται. ἐκεῖνο δ' (ἔφη) εἴπερ ἀμφότεροι ἐμφανιοῦσι, πῶς οὐ καὶ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐμφανιεῖ; ὧν γὰρ ὁ ἕτερος οὐκ ἐμφανιεῖ, οὗτοι ἀμφότεροι πῶς ἂν ἐμφανίσαι δύναιντο; εἰ δ' ἑκάτερος F ἐμφανιεῖ, δῆλον ὅτι ἐρεῖ πρότερος, καὶ ἐμφανιεῖ πρότερος· ὥστ' ἐκείνου μόνου ἀκούσαντα, γνῶναι πῶς ἐστιν οὐχ οἷόν τε. ἐγὼ γοῦν ἀκούων αὐτῶν, ἠπόρουν, καὶ κρίνειν οὐχ οἷός τ' ἦν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ἔφασαν οἱ παρόντες τὸν πρότερον λέγειν ἀληθῆ. εἰ οὖν τι ἔχεις ξυμβαλέσθαι μοι περὶ τούτων, πότερόν ἐστιν ἑνὸς λέγοντος γνῶναι τί λέγει, ἢ προσδεῖται τοῦ ἀντεροῦντος, εἰ μέλλει τις γνώσεσθαι πότερον ὀρθῶς λέγει· ἢ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀμφοτέρων ἀκούειν. ἢ πῶς νομίζεις; πρῴην τις ἐνεκάλει ἀνθρώπῳ τινὶ ὅτι αὐτῷ ἀργύριον χρῆσαι οὐκ ἠθέλησεν, οὐδὲ πιστεῦσαι. κἀκεῖνος μὲν ᾧ ἐνεκάλει, ἀπελογεῖτο· ἄλλος δέ τις τῶν παρόντων ἠρώτησε τὸν ἐγκαλοῦντα, πότερον ὁ μὲν μὴ πιστεύσας αὐτῷ, μηδὲ χρήσας, ἥμαρτε· σὺ δ' (ἔφη) οὐ πείσας τοῦτον χρῆσαι, οὐχ ἡμάρτηκας; ὁ δέ, Τί γὰρ ἥμαρτον; εἶπε. G Πότερος δ', ἔφη, σοὶ δοκεῖ ἁμαρτάνειν; ὁ ἀποτυχὼν ὧν ἤθελεν, ἢ ὁ μή; Ὁ ἀποτυχών, εἶπεν. Οὐκοῦν (εἶπε) σὺ μὲν ἀπέτυχες, χρήσασθαι ἐθέλων; ὁ δέ, σοὶ μὴ προέσθαι, οὐκ ἀπέτυχε τούτου; Ναί (εἶπεν) ἀλλ' ἐγὼ τί ἥμαρτον, εἰ μὴ ἐκεῖνός μοι ἔδωκεν; Ὅτι εἰ μὲν ἐδέου αὐτοῦ (ἔφη) ὧν οὐκ ἐχρῆν, πῶς οὐκ οἴει ἁμαρτάνειν; ἐκεῖνος δὲ ὁ μὴ προέμενος, ὀρθῶς ἔπραξεν. εἰ δὲ ὧν χρῆν ἐδέου αὐτοῦ, ἀποτυχὼν τούτου, πῶς οὐχ ἥμαρτες ἐξ ἀνάγκης; Ἴσως, εἶπεν. ἀλλ' ἐκεῖνος πῶς οὐχ ἥμαρτεν, ὁ μὴ πιστεύσας μοι; Ἆρ' οὖν (ἔφη) εἰ προσωμίλησας αὐτῷ ὡς προσήκει, οὐκ ἂν ἥμαρτες οὐδέν; Οὐ γὰρ δή. Νῦν ἄρα οὐχ ὡς προσήκει αὐτῷ προσωμίλησας. Φαίνομαι, εἰπεῖν. Εἰ οὖν ὡς

A Neq; vos hoc cōceſſuros arbitror. Quū igitur illa, quæ in conſultationē veniūt, ſint eiuſmodi, vt manifeſta vobis eſſe nō poſſint: quūq. ij, qui ſuffragia ferunt, atq. ij, qui cōſiliū dant, ſint imperiti: iure dicetis euenire, vt & nos nō credamus, & ipſos ſæpe earum rerum pœniteat, de quibus conſulant, & de quibus ſuffragium ferant: quæ præſtātiſſimis viris accidere conſentaneum non eſt. Illi enim ſciunt, qualia ſint illa, de quibus conſilium dant: nec ignorant quidem ea, quorum cauſa conſilium dāt, his, qui ab ipſis perſuaſi ſint, certa eſſe, futurúmque, vt neque ipſos, neque eos, qui perſuaſi ſint, vnquam pœniteat. His B igitur ego de rebus exiſtimabam dignum, eos, qui prudentes ſint, conſilium dare, non autem de his, de quibus tu me dare conſiliū iubes. Ex illorū enim cōſultatione felicitas, ex horum verò nugis infelicitas naſcitur. Interfui fortè quum homo quidam amicum reprehenderet ſuum: propterea quòd cuidā accuſatori credebat, quum defenſorem nondum, ſed accuſatorem ipſum duntaxat audiſſet. Dicebat itaque rem illum indignam facere, qui condēnaret hominem, cuius neque ipſe res præſens vidiſſet, neque ex amicis, qui vidiſſent, quibúſque par eſſet de illo referētibus credere, audiſſet: quum ne audita qui- C dem vtriuſque cauſa, accuſatori ita temerè credere, iuſtúmque eſſe ab illo non minus defenſorem, quàm accuſatorem audiri prius, quàm abſolueret, vel condemnaret. Nam quî poſſit aliquis vel cauſam bene, vel homines probè iudicare, niſi prius vtrūque litigatorem audiuerit? Collatas enim rationes, & cauſas veluti purpuram, & aurum longè potius eſt iudicari. Cur enim Legiſlator iuſſiſſet vel tempus aduerſariorum vtrique dari, vel iudices iurare ſe æqualiter vtranque partem audituros, niſi iuſtius, meliúſque à iudicibus cauſas hoc modo iudicari poſſe exiſtimaſſet? Tu verò mihi videris ne illud quidē, quod à multis dicitur, audiſſe. Quídnam? inquit. Nunquam decer- D nas, audis niſi tu prius ambos. Hoc ſanè quidem haud ita vulgatum fuiſſet, niſi bene, atque vt conuenit, homines dictum exiſtimaſſent. Do tibi igitur, inquit, id conſilij, vt tu nunquam poſthac tam temerè homines neque condemnes, neque abſoluas. Alter igitur, abſurdum ſibi videri, reſpondit, ſiquidem, vno loquente, cognoſci non poſſet, vtrum vera, an falſa diceret, duobus verò, poſſet: atque ſi ab eo quidem, qui vera dicat, diſcere homines non poſſent, ab eodem verò, atque altero ſimul, qui mentiatur, doceri poſſent: item ſi vnus quidem, qui rectè, veráque dicat, oſtendere, quæ dicat, non poſſet: duo ve- E rò, quorum alter mentiatur, & nihil rectè dicat, id poſſent indicare, quod qui rectè dicat, non poſſet. Hic, inquit, hæreo. Atque illud præterea quo tandem pacto declarabunt? vtrum tacentes, an loquentes? Nam ſi tacentes oſtendent, neque alterum, neque vtrunque opus erit audire. Sin ambo loquentes oſtendent, ambóque confuſè (volunt enim vtrunque ſeparatim dicere) loquentur, quónam modo fieri poterit, vt ambo ſimul rem manifeſtent? Nam ſi demonſtrabūt ambo ſimul, dicéntque tunc ſimul, nūquam hoc fieri ſinent. Quare eſt reliquum (ſiquidem loquentes oſtendent) vt dicens vterque demonſtret: & quando dicet vterque, tunc & vterque commonſtrabit. Quamobrē dicet hic quidem prius, ſed ille poſterius: F oſtendet hic quidem prius, ille verò poſterius. Proinde, ſi viciſſim vterque idem monſtrabit, quid oportebit præterea ſecundum audire? Ab eo enim, qui prius dixerit, iam res declarata fuerit. Accedit & illud, inquit. Si monſtrabūt ambo, quo pacto non & eorū alter mōſtrabit? Ambo enim queadmodū mōſtrabūt, quorū alter monſtrare non poſſit? Sin vterq. indicauit, manifeſtū eſt, eū, qui prius dicet, & prius indicaturū. Quapropter, qui illū ſolū audiet quî fieri poterit, vt rē non cognoſcat? Hos igitur ego audiēs, addubitabā, nec, quid iudicarē, habebā. Alij quidē, qui præſentes erāt, affirmabant, priorē vera dicere. Quæro igitur ſi quid habes, quod hiſce de rebus in mediū proferas, vtrū liceat, vno dicēte, id cognoſcere quod dicat: an opus ſit altero, qui reſpōdeat, ſi futurū omnino ſit, vt quis noſſe poſ- G ſit an rectè dicat: an potius neceſſarium nō ſit ambos audire? vel tu quid cēſes? Paulò antè quidam alterum accuſabat, quòd argentum ſibi neque commodare neque credere voluiſſet. Atque ille quidem, qui accuſabatur, ſe defendebat: alius verò quidam ex his, qui præſentes erant, accuſatorem ita rogauit: Vtrum hic quidem, qui tibi nō credidit, nec commodauit, errauit: tu verò qui non perſuaſiſti, vt commodaret, nō errasti? Quid enim, dixit ille, erraui? Vter inquit, tibi videtur errare, qui ſit ab his, quæ petebat, an qui non ſit reiectus? Qui ſit reiectus, dixit. Dicíſne igitur te quidem ab eo reiectum eſſe, quo vti cupiebas, iſtum verò, qui noluit impertire, ab eo non eſſe reiectum? Dico, reſpondit: ſed quid ego erraui, ſi mihi ille nō dedit? Si quidem, inquit, ab eo tu rogabas ea, quæ minus oportebat, quid eſſe poteſt cauſæ, cur te non putes erraſſe, iſtúmque, qui non dedit, rectè feciſſe? Sin, quæ oportebat, petebas, ab híſque tu reiectus es, qua ratione fieri poteſt, vt tu non vel neceſſario aberraris? Fortaſſe, dixit, erraui: ſed quî ille, qui mihi non credidit, nō errauit? Nonne hoc, inquit, etiam dicis, te erraturum non fuiſſe, ſi cum illo vt conuenit, verſatus eſſes? Dico. Nunc cum illo non, vt conuenit, verſatus es. Videor, dixit. Si tibi igitur

ille non vt conuenit, verſanti, morem non geſſit, quid eſt, quã ob rem iuſtè illum accuſare poſſis? Non poſſum dicere. Neque, quòd malè vtentibus commodandum non ſit, potes dicere? Imò poſſum, dixit, & quidem facilè. Sed qui inquit, non verſantur, vt conuenit, non malè vti tibi videtur? Mihi quidem, dixit, videntur. Quid igitur errauit ille ſi tibi malè vtenti non commodauit? Nihil reſpõdit, vt videtur. Quare igitur homines hęc inter ſe criminantur: & his quidem, quibus ipſi non perſuaſerint, quia non paruerunt, iraſcũtur: ſe verò ipſi quod non perſuaſerũt, minimè accuſant? Tunc alius, qui pręſens erat, Quum quis, inquit, aliquo bene vtatur, eique magno vſui ſit, vel ob id ſe poſtea dignum fore exiſtimans, quo ille pariter vti debeat, nec tamen id conſequatur, quî non iure is indignari poſſit? Is certè inquit, quem putat ſimiliter ſeipſo vti debere, vel ipſo vti bene poteſt, vel nõ poteſt: & ſi quidẽ non poteſt, quanã via bene illum putat vſurum, qui non poſſit? Sin poteſt, cur homini tali non perſuaſit? vel potius quid afferri poteſt, quam ob rem, qui talia dicunt, dicere bene videantur? Sed hoc mehercule inquit, vituperare oportet, vt is, aliique amici, qui vituperantem audiant, ipſo deinceps melius vtantur. Melius verò vti, inquit dignum eſſe nónne tibi hic rectè exiſtimare videbatur? Videbatur dixit. Quónam igitur modo, qui audiant hominem hæc vituperantem, melius vtentur? Nullo dixit. Quare igitur hæc aliquis vituperat? Se inuenire non poſſe reſpondit. Quidam arguebat hominis inſcitiam, quod citò, & quibuſuis hominibus aliquid dicentibus crederet. Ciuibus enim, & domeſticis dicentibus credere æquum eſſe: his verò hominibus, quos neque noſſet, neque prius vnquam audiſſet, fidem adhibere, præſertim quum ſciret, plurimos ex hominibus eſſe fallaceis, & verſutos, ſtultitiæ ſignum non paruum eſſe dicebat. At quidam ex his, qui aderant, dixit: Ego verò putabam te eum eſſe, qui cenſeres multo pluris faciendum eſſe eum, qui quiduis celeriter quàm qui tardè perciperet. Etenim cenſeo, inquit ille. Quid igitur accuſas, ſi celeriter, & quibuſuis vera dicentibus fidem habet? At hoc, ait, ego non accuſo, ſed quòd citò credit falſa dicentibus. Sed ſi longo poſt tempore, & non quibuſuis credidiſſet, offendiſſétque, non illum magis accuſaſſes? Prorſus, inquit. An propterea quòd tardè, nec quibuſuis credidiſſet? Haud ſanè, inquit. Non enim puto, inquit ille adduci te poſſe, vt exiſtimes hominem dignum eſſe, qui propter hoc accuſetur: ſed quod his, qui res incredibileis dicunt, credat. Ita ſanè, inquit. An igitur arbitraris illum quidem indignum, qui accuſetur, quum tardè, nec quibuſuis credit: dignum verò, quum citò, & quibuſlibet credit? Non ego, inquit. Quid igitur illum accuſas? Quòd errat, prius, quàm rem perpendat, celeriter & quibuſlibet credens. Sed ſi tardè cecidiſſet prius, quàm conſideraret, non erraſſet? Sine dubio, inquit. Quinita nihilo minus erraſſet. Verùm ego non quibuſlibet rebr eſſe credẽdum. Si tu non quibuſlibet putas credi oportere, ignotis vt conuenit celeriter fidem adhibere? Nónne prius arbitraris conſiderandum eſſe, an vera dicant? Arbitror equidem, dixit. Sed ſi domeſtici ſint, & familiares, non oportet examinare, an vera dicant? Ego equidem, inquit dicerem oportere. Fortaſſe enim & horum aliqui dicunt incredibilia. Et valdè quidem, inquit. Cur igitur magis æquum ſit domeſticis & familiaribus, quàm quibuſlibet credere? Non poſſum, inquit, dicere. Quid? ſi magis domeſticis, quàm quibuſuis eſt credendum, nónne ipſos fide minus indignos, quàm quoſlibet oportet iudicare? Quidni? inquit. Si igitur his quidem ſint domeſtici, illis verò ignoti, qui fiet, vt non oporteat, eoſdem iiſdem magis fide dignos exiſtimare? Æqualiter enim, eadémque fide dignos eſſe domeſticos & ignotos tibi non placet affirmare. Mihi verò, inquit, non placet. Quæ verò ſimiliter eodémque modo ab iiſdem dicuntur, ij quidem credent, illi verò minimè credibilia arbitrabuntur, & neutri errabunt? Abſurdum eſſet & hoc, inquit. Deinde ſi eadem dicunt domeſtici, & quælibet, quo pacto, quæ dicuntur, non ſint credibilia ſimiliter, vel incredibilia ſimiliter? Neceſſe eſt, inquit. Dicentibus igitur eadem pariter credendum eſt, quum dicant eadem. Probabile eſt, inquit. Hæc igitur illi dum dicerent, dubitabam ego, nec conſtituere poteram, quibus credere, & quibus non credere oporteret: atque vtrum fide dignis, híſque, qui ſcirent ea, de quibus dicerent, an domeſticis, & notis credendum eſſet. Tu verò hiſce de rebus quid cenſes?

A μὴ προσήκει ὁμιλοῦντός σου μὴ ἐπείθη, πῶς ἂν δικαίως ἐγκαλοίης ἐκείνῳ; Οὐκ ἔχω εἰπεῖν. Οὐδὲ ὅτι τοῖς κακῶς χρωμένοις οὐ προσεκτέον ἐστὶν, ἔχεις εἰπεῖν; Καὶ μάλ', ἔφη, τοῦτό γε. Ἀλλ' οὖν οὐχ οἱ ὡς οὐ προσήκει ὁμιλοῦντες (ἔφη) κακῶς χρῆσθαι σοὶ δοκοῦσιν; Ἔμοιγε, ἔφη. Τί οὖν ἥμαρτεν εἴ σοι μὴ προσέσχε κακῶς χρωμένῳ; Οὐδὲν φαίνεται, εἰπεῖν. Τί οὖν ποτε οἱ ἄνθρωποι (ἔφη) τοιαῦτα ἐγκαλοῦσι πρὸς ἀλλήλοις; καὶ τοῖς μὲν μὴ πειθεῖσιν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐπείθησαν μέμφονται· αὑτοῖς δὲ, ὅτι οὐκ ἔπεισαν, οὐδ' ὁπουοῦν ἐγκαλοῦσι; Καὶ ἄλλος τις παρὼν, Ὅταν τε γάρ τις (ἔφη) εὖ χρήσηταί τῳ καὶ βοηθήσῃ, εἶτα ἀξιῶν αὐτῷ
B ὁμοίως χρήσασθαι μὴ τυγχάνῃ τούτου, πῶς οὐκ εἰκότως μέμφοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος; Οὐκοῦν (ἔφη) ὃν ἀξιοῖ ὁμοίως αὐτῷ χρῆσθαι, ἤτοι δυνατός ἐστι χρῆσθαι αὐτῷ καλῶς, ἢ οὐ δυνατός; καὶ εἰ μὲν μὴ δυνατός ἐστιν, πῶς ἂν καλῶς ἀξιῴη, ἀξιῶν αὐτὸν ὃ οὐ δυνατός ἐστιν; εἰ δὲ δυνατός ἐστι, πῶς τοιοῦτον ἄνθρωπον οὐκ ἔπεισεν; ἢ πῶς τοιαῦτα λέγοντες καλῶς λέγουσιν; Ἀλλὰ νὴ Δία (ἔφη) τοῦτο δεῖ ἐγκαλεῖν, ὅπως οὗτός τε τοῦ λοιποῦ βέλτιον χρῆται αὐτῷ, καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι, ἀκούσαντες αὐτοῦ ἐγκαλοῦντος. Βέλτιον δὲ χρήσεσθαι (ἔφη) οἴει τινὰς ἀκούοντας ὀρθῶς λέγοντος καὶ ἀξιοῦντος, ἢ ἁμαρτάνοντος; Ὀρθῶς λέγοντος, ἔφη.
C Ὁ δέ γε οὐκ ὀρθῶς ἀξιοῦν ἐδόκει σοί; Ναὶ, ἔφη. Πῶς οὖν ἀκούοντες τοιαῦτα ἐγκαλοῦντος, βέλτιον χρήσονται; Οὐδαμῶς, ἔφη. Τίνος οὖν ἕνεκα τοιαῦτα τὶς ἐγκαλεῖ; Ἀνδρεῖν ἔφη οὐκ ἂν δύνασθαι. Ἀνθρώπου τὶς κατηγόρει ἀβελτηρίαν ὅτι ταχέως καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀνθρώποις λέγουσι πιστεύοι. πολίταις μὲν γὰρ καὶ οἰκείοις λέγουσι πιστεύειν εἰκός ἐστι· τοιούτοις δ' ἀνθρώποις οἷς οὔτε εἶδεν οὔτε ἤκουσε πρότερον, αὐτὸν πιστεύειν (καὶ ταῦτα, οὐκ ἀγνοοῦντα ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν ἀλαζόνες καὶ πονηροὶ) ἠλιθιότητος σημεῖον οὐ σμικρὸν εἶναι. Καὶ τῶν παρόντων τὶς ἔφη, Ἐγὼ δὲ ᾤμην σὲ καὶ τὸ ταχὺ τὸ τυχόντος ἂν αἰσθανόμενον, πολλοῦ νομίζειν ἄξιον εἶναι μᾶλλον ἢ τὸ βραδέως. Καὶ γὰρ νομίζω, εἶπεν ἐκεῖνος. Τί οὖν ἔφη ἐγκαλεῖς, εἰ ταχὺ καὶ τοῖς τυχοῦσι πιστεύει τἀληθῆ λέγουσιν; Ἀλλ' οὐ
D τοῦτο ἐγκαλῶν (εἰπεῖν) ἀλλ' ὅτι πιστεύει ταχέως ψευδῆ λέγουσιν. Εἰ δ' ἐν πλείονι χρόνῳ καὶ οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐπίστευε, καὶ ἠπατᾶτο, οὐκ ἂν ἐνεκάλεσας αὐτῷ μᾶλλον; Ἔγωγ' ἄν, εἰπεῖν. Ἆρα διότι γε βραδέως καὶ οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐπίστευε; Μὰ Δί, εἶπεν. Οὐ γὰρ οἶμαί γ', ἔφη, διὰ τοῦτ' ἐγκαλεῖν ἀνθρώπῳ, ἄξιον εἶναι ὑπολαμβάνεις, ἀλλὰ διότι πιστεύει λέγουσιν ἄπιστα. Ἔγωγ', εἰπεῖν. Πότερον οὖν (ἔφη) διὰ μὲν τὸ βραδέως καὶ μὴ τοῖς τυχοῦσιν πιστεύειν οὐκ οἴει ἄξιον εἶναι ἐγκαλεῖν αὐτῷ; διὰ δὲ τὸ ταχέως, καὶ τοῖς τυχοῦσι πιστεύειν, ἄξιον; Οὐκ ἔγωγ', εἰπεῖν. Τί οὖν (ἔφη) ἐγκαλεῖς αὐτῷ; Ὅτι ἁμαρτάνει, πρὸ τοῦ σκέψασθαι, ταχέως πιστεύων τοῖς τυχοῦσιν. Ἀλλ' εἰ βραδέως ἐπίστευσε πρὸ τοῦ σκέ-
E ψασθαι, οὐκ ἂν ἡμάρτανε; Μὰ Δί', εἶπεν. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡμάρτανεν ἂν οὐδὲν ἧττον. ἀλλ' οὐ τοῖς τυχοῦσιν οἶμαι δεῖν πιστεύειν. Εἰ δὲ μὴ πιστεύειν τοῖς τυχοῦσιν (ἔφη) οἴει δεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἀγνῶσι πῶς προσήκει ταχέως πιστεύειν; ἀλλὰ πρότερον οἴει δεῖν σκέψασθαι εἰ ἀληθῆ λέγουσιν. Ἔγωγ', εἶπεν. Ἐπεὶ οἰκείων καὶ συνήθων (ἔφη) ὄντων, οὐ δεῖ σκοπεῖσθαι εἰ λέγουσιν ἀληθῆ. Ἐγὼ μὲν φαίην ἄν, εἰπεῖν. Ἴσως γὰρ καὶ τούτων τινὲς (ἔφη) λέγουσιν ἄπιστα. Καὶ μάλα, εἶπε. Τί οὖν μᾶλλον (ἔφη) τοῖς οἰκείοις καὶ συνήθεσιν εἰκὸς πιστεύειν, ἢ τοῖς τυχοῦσιν, ἐστίν; Οὐκ ἔχω (ἔφη) εἰπεῖν. Τί δ' εἰ οὐ μᾶλλον τοῖς οἰκείοις
F πιστεύειν δεῖ ἢ τοῖς τυχοῦσιν, οὐκ ἀπίστους αὐτοὺς δεῖ νομίζειν μᾶλλον ἢ τοὺς τυχόντας; Πῶς γὰρ οὔκ; ἔφη. Ἐὰν οὖν τοῖς μὲν οἰκεῖοι ὦσι, τοῖς δ' ἀγνῶτες, πῶς οὐ δεήσει τοὺς αὐτοὺς μᾶλλον αὐτῷ πιστοὺς νομίζειν; οὐ γὰρ ὁμοίως πιστοὺς αὐτοὺς δεῖ νομίζειν τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς ἀγνῶτας, ὡς φής. Οὐκ ἀρέσκει μοι, εἰπεῖν. Ὁμοίως δ', ἔφη, καὶ τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν οἱ μὲν πιστεύοισιν, οἱ δ' οὐ πιστὰ ἡγήσονται· καὶ οὐδέτεροι ἁμαρτήσονται αὐτῶν. Ἄτοπον καὶ τοῦτ', εἰπεῖν. Ἔπειτα (ἔφη) εἰ ταὐτὰ λέγουσιν οἱ οἰκεῖοι καὶ τυχόντες, πῶς οὐχ ὁμοίως τὰ λεγόμενα, πιστὰ εἴη ἂν ἢ ἄπιστα; Ἀνάγκη, εἶπεν. Οὐκοῦν καὶ τοῖς λέγουσιν αὐτὰ ὁμοίως πι-
G στευτέον, λέγουσιν αὐτά. Πιθανὸν, εἶπε. Ταῦτ' οὖν λεγόντων αὐτῶν, ἠπόρουν τίσι ποτὲ δεῖ πιστεύειν, καὶ τίσιν οὔ. καὶ πότερον τοῖς πιστοῖς καὶ τοῖς εἰδόσι περὶ ὧν λέγουσιν, ἢ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς γνωρίμοις. περὶ τούτων οὖν πῶς σὺ νομίζεις;

ΣΙΣΥΦΟΣ, Η, Περὶ τοῦ βουλεύεσθαι.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΝΟΘΕΥΟΜΕΝΟΣ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ καὶ ΣΙΣΥΦΟΣ.

Α

ΗΜΕΙ͂Σ δὲ καὶ χθὲς σε πολὺν χρόνον ἀνεμείναμεν, ὦ Σίσυφε, ἐπὶ τὴν Στρατονίκου ἐπίδειξιν, ὅπως ἂν ξυνηκροῶ ἡμῖν ἀνδρὸς σοφοῦ, πολλά τε καὶ B καλὰ ἐπιδεικνυμένου πράγματα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ· καὶ ἐπεί σε οὐκέτι ᾠόμεθα παρέσεσθαι, αὐτοὶ ἤδη ἠκροώμεθα τἀνδρός. ΣΙΣ. Ναὶ μὰ τὸν Δία. ἀσχολία γάρ μοί τις ἐγένετο ἀναγκαιοτέρα, ὥστε μὴ περιμεληθῆναι αὐτῆς. οἱ γὰρ ἄρχοντες ἡμῶν ἐβουλεύοντο χθές· ξυμβουλεύειν οὖν αὐτοῖς ἠνάγκαζόν με. ἡμῖν δὲ τοῖς Φαρσαλίοις καὶ νόμος ἐστί, τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι, ἂν κελεύωσι ξυμβουλεύειν τινὰ ἡμῶν αὐτοῖς. ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ καλόν, τό, τε τῷ νόμῳ πείθεσθαι, τό, τε ὑπὸ τῶν πολιτῶν δεδόξασθαι εὔβουλον εἶναι· ὥσπερ καὶ σὺ δεδόξασαι εὔβουλος εἶναι, εἰς τῶν Φαρσαλίων. ἀτάρ, ὦ Σίσυφε, ἐγὼ γὰρ οὐ περὶ τοῦ εὖ βουλεύεσθαι τοὺς λόγους ἂν δυναίμην ποιήσασθαι C πρός σε (ἡγούμενος καὶ σχολῆς εἶναι πολλῆς, καὶ λόγου μακροῦ) ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ βουλεύεσθαι, ὅ,τι ἐστίν, ἐγχειρήσαιμ' ἂν διαλεχθῆναί σοι. ἆρ' οὖν ἔχοις ἄν μοι εἰπεῖν, αὐτὸ τὸ βουλεύεσθαι ὅ,τι ποτ' ἐστί; μή μοι ἢ τὸ εὖ ἢ τὸ κακῶς, ἢ τὸ καλῶς πως, ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ βουλεύεσθαι, ὁποῖόν τι ἐστίν. ἢ καὶ πάνυ ῥᾳδίως αὐτός γε, οὕτως εὔβουλος ὤν; ἀλλὰ μὴ ἐμὴ περιεργία ᾖ, καὶ τὸ ἐρωτῆσαί σε περὶ τούτου; ΣΙΣ. Ἦ σοι γὰρ ἄγνωστόν ἐστιν, ὅ,τι τὸ βουλεύεσθαι ἐστίν; ΣΩΚΡ. Ἔμοιγε, ὦ Σίσυφε· εἴ γέ τι ἄλλο ἐστίν, ἢ ὅπερ τὸ μὴ ἐπιστάμενον τινὰ περὶ ὧν ἂν δέῃ τι πράττειν, διαμαντευόμενον καὶ σχεδιάζοντα λέγειν ὅ,τι ἂν τύχῃ εἰκάζοντα καθ' D αὑτό· ὥσπερ καὶ οἱ ἀρτιάζοντες τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν ἐπιστάμενοι δήπου περὶ τῶν ἀρτίων τε καὶ περιττῶν ὧν ἂν ἐν ταῖς χερσὶ ταῖς αὐτῶν ἔχωσιν, ὅμως ἐπιτυγχάνουσι, λέγοντες περὶ τῶν αὐτῶν τἀληθῆ. πολλάκις μὲν οὖν τοιοῦτόν τι καὶ τὸ βουλεύεσθαι ἐστίν, οἷον μηδὲν ἐπιστάμενον περὶ ὧν ἂν βουλεύηταί τις, ἀπὸ τύχης εἰπόντα, ἐπιτυγχάνειν τἀληθῆ. εἰ μὲν οὖν τοιοῦτόν ἐστι, γιγνώσκω δὴ οἷον τὸ βουλεύεσθαι ἐστίν· εἰ μέντοι γε μὴ τοιοῦτόν ἐστιν, οὐκ ἄν πω ἐπισταίμην αὐτό. ΣΙΣ. Οὐ τοίνυν τοιοῦτόν ἐστιν οἷόνπερ μὴ ἐπίστασθαι κομιδῇ μηδέν· ἀλλ' οἷον, τὸ μὲν εἰδέναι τι τοῦ πράγματος ἤδη, τὸ δὲ μηδέπω ἐπίστασθαι. ΣΩΚΡ. Ἆρα τοιόνδε τι λέγεις τὸ βουλεύεσθαι, πρὸς τοῦ Διός; ὥσπερ γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς ὑπομαντεύεσθαι E μοὶ δοκῶ τὴν διάνοιαν σοῦ περὶ τοῦ εὖ βουλεύεσθαι· οἷον, τὸ ζητεῖν τὰ βέλτιστα ἐξευρεῖν τινὰ ἑαυτῷ διαπράξασθαι, μηδέπω δὲ ἐπίστασθαι σαφῶς, ἀλλ' ὥσπερ ἐν νοήσει τινὶ εἶναι τοῦτο. οὐχ οὕτω πως λέγεις; ΣΙ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Ζητοῦσι δ' οἱ ἄνθρωποι πότερον ἃ ἂν ἐπίστωνται τῶν πραγμάτων, ἢ καὶ ἃ ἂν μὴ ἐπίστωνται; ΣΙΣ. Ἀμφότερα. ΣΩΚΡ. Ἆρ' οὖν καὶ τοῦθ' οὕτω πως λέγεις, τὸ ζητεῖν ἀμφότερα τοὺς ἀνθρώπους, ἅ τ' ἂν ἐπίστωνται, καὶ ἃ ἂν μὴ ἐπίστωνται; ὅμοιον ὥσπερ εἰ εἴποις Καλλίστρατον γιγνώσκοι μέν, ὅς τις ὁ Καλλίστρατος, μὴ μέντοι ἐπίσταιτο ὅπου εἴη ἐξευρεῖν, οὐχ ὅστις εἴη ὁ Καλλίστρατος. ἆρ' οὕτω πως λέγεις F τὸ ζητεῖν εἶναι ἀμφότερα; ΣΙΣ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν ἐκεῖνο μὲν οὐκ ἂν ζητοίη, τὸν Καλλίστρατον εἰδέναι ὅ γε εἰδώς; ΣΙΣ. Οὐ γάρ. ΣΩΚΡ. Ὅπου δέ γε εἴη, ζητοίη αὐτόν. ΣΙΣ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν οὐδὲ τοῦτο ἐζήτει, ὅπου ἦν ἐξευρεῖν αὐτόν, εἰ ᾔδει· ἀλλ' ἐξηῦρεν ἂν εὐθέως; ΣΙΣ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκ ἄρα ταῦτά γε δὴ ζητοῦσιν ἅττ' ἂν ἐπίστωνται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἃ ἂν μὴ ἐπίστωνται, ὡς ἔοικεν. εἰ δέ σοι οὗτος ὁ λόγος ἐριστικὸς εἶναι δοκεῖ, ὦ Σίσυφε, καὶ μὴ τοῦ πράγματος ἕνεκα λέγεσθαι, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ διαλέγεσθαι μόνον, σκόπει δὲ καὶ ὧδε ἐὰν δοκῇ σοι οὕτως ἔχειν ὥσπερ καὶ νῦν λέγεται. ἆρα γὰρ οὐκ ἐν τῇ γεωμετρίᾳ οἶσθα G τοῦτο γιγνόμενον; ἀγνοουμένην τὴν διάμετρον τοῖς γεωμέτραις, οὐκ εἰ διάμετρός ἐστιν, ἢ μή; (οὐδὲ γὰρ ζητεῖται τοῦτο ὑπ' αὐτῶν ἀρεθῆναι) ἀλλ' ὁπόση τις ἐστὶ μέτρῳ πρὸς τὰς πλευρὰς τῶν χωρίων ἃν ἂν διατέμνῃ. ἆρ' οὐ τοῦτό ἐστι αὐτὸ τὸ ζητούμενον περὶ αὐτῆς; ΣΙΣ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Ὅπερ καὶ ἀγνοεῖται. ἦ γάρ; ΣΙΣ. Πάνυ γε. ΣΩΚΡ. Τί δέ; ὁ τοῦ κύβου διπλασιασμὸς οὐκ οἶσθ' ὅτι ζητεῖται τοῖς γεωμέτραις ὁπόσος τις ἐστὶν ἀρεθῆναι λόγῳ; αὐτὸς δὲ ὁ κύβος οὐ ζητεῖται αὐτοῖς εἰ κύβος ἐστίν, ἢ μή· ἀλλ' ἐπίστανται τοῦτό γε. ἦ γάρ; ΣΙΣ. Ναί. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ ἀέρος Ἀναξαγόραν τε καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μεταρσιολέσχας ἅπαντας οἶσθα ζητοῦντας πότερον ἄπειρός ἐστιν, ἢ πέρας ἔχων; ΣΙΣ. Ναί. ΣΩΚΡ. Ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο, εἰ ὁ ἀήρ ἐστιν. H ἦ γάρ; ΣΙΣ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚΡ. Συγχωρήσαις ἂν οὖν μοι καὶ κατὰ τῶν ἄλλων πάντων οὕτως ἔχειν, ἢ δὴ μηδὲν μηδενὶ εἶναι ζητεῖν τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἐπίσταταί τις, ἀλλὰ μᾶλλον ὧν ἂν μὴ ἐπίσταται; ΣΙΣ. Ἔγωγε. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν καὶ τὸ βουλεύεσθαι τοῦτο ἐδόκει ἡμῖν εἶναι, αὐτὸ τὸ

SISYPHVS, VEL, DE CONSVLTANDO.

DIALOGVS QVI NOTHVS habetur.

Sebaſtiano Corrado interprete.

SOCRATES, & SISYPHVS.

NOs verò SISYPHE heri te & longo ſpatio ad Stratonici oſtentationem expectauimus, vt nobiſcum virum ſapientem res multas, & pulchras, verbóque & opere oſtentantẽ audires: & poſtquàm arbitrati ſumus te amplius non eſſe venturum, ipſi virũ audiuimus. SIS. Adeſſe mehercule non potui. Nam mihi negotium quoddam fuit magis quidem neceſſariũ, quàm vt id negligere poſſem. Magiſtratus enim noſtri conſultabant heri, proptereáque me ſibi autorem eſſe coëgerunt. Nobis autem Pharſalicis lex eſt, quæ iubet magiſtratibus parere, ſi quem velint ipſi ſibi conſilium dare. SOC. At honeſtum eſt cùm legi parere, tũ verò in primis à ciuibus ſuis bonum cõſiliarium exiſtimari, quemadmodum & tu vnus è Pharſalicis exiſtimatus fuiſti. Sed ô Siſyphe (ego enim apud te orationem de bene deliberando habere non poſſem, mecum reputans ad id multo otio, & longa oratione opus eſſe) quid Deliberare ſit, tecum velim quærere. Potéſne igitur mihi, ipſum Deliberare, non dico, vel bene, vel malè, vel honeſtè: ſed ipſum tãtummodo Deliberare quid ſit, dicere? an tu potius, qui tam bonus conſiliarius ſis, id perfacilè potes, nullóque negotio facere vſqueadeò, vt ego nimis curioſè agam, qui hac de te rogem? SIS. An deliberare quid ſit, eſt tibi ignotum? SOC. Mihi quidem Siſyphe, ſi quid aliud eſt, quàm quod is, qui neſciat ea, quorũ aliquid facere oporteat, proponit, quaſi vaticinans, & improuiſo, temeréque pronuntians, atque adeò, quicquid ad dicendum occurrit, ad ipſum non aliter accommodans, quàm qui Par impar ludunt, qui, quum neſciant, pariáne ſint, an imparia, quæ manibus cõprimuntur, fortuitò tamen enuntiant, atque de his vera dicunt. Sic igitur Deliberare ſæpe id eſſe videtur, quod is, qui nihil eorum ſciat, de quibus aliquis deliberet, caſu dicit, ſed aſſequitur tamẽ, vt vera proferat. Si quidem igitur huiuſmodi eſt, intelligo iam, deliberare quid ſit: ſin huiuſmodi non eſt, haud equidem ſcio, quid ſit. SI. Non eſt id profectò, quod in medium afferat is, qui ſciat prorſus nihil: ſed id, quod referat is, qui rei partem iam tum ſcit, partem verò nondum ſcire potuerit. SOCRAT. An tu per Deos immortales deliberare tale quippiã eſſe dicis, quale ſit, ſi quis (videor enim & ipſe mihi quaſi vaticinari, quæ tua ſit de Deliberando ſententia) quærat, détque operã, vt inueniat, quæ ſibi optima ſint factu, nec tamen adhuc manifeſtò ſciat, ſed id totum alteri ineſſe cogitet? nónne tu ſic dicis? SIS. Dico equidem. SOC. Vtra quærunt homines, quæ ſciunt, an quæ neſciunt? SIS. Vtraque. SOC. An igitur & hoc ita dicis, homines quærere vtraque, & quæ ſciũt, & quæ neſciunt, ſimile eſſe, ac ſi quis, qui Calliſtratum cognoſcat, ſciátque, qui ſit Calliſtratus, neſciat tamen, vbi ſit, quærat non ille quidem, vt inueniat, qui ſit Calliſtratus? Itáne verò dicis eſſe, quærere vtraque? SIS. Dico. SOC. Illud igitur quidem certè non quærit, vt Calliſtratum cognoſcat, qui iampridem illum cognouit. SIS. Non certè. SOCR. Sed vbi ſit ille, quærit. SIS. Mihi quidem videtur. SO. Quin hoc ne quæſiſſet quidem, vt, vbi eſſet ille, inueniret, ſi prius ſciſſet: ſed ſtatim inueniſſet. SIS. Sanè. SOC. Hæc ergo, quæ ſciunt, non quærunt homines, ſed illa, quæ neſciunt, vt apparet. Quòd ſi tibi Siſyphe ratio hæc litigioſa videtur eſſe, nec propoſitæ rei, ſed diſputationis cauſa dici, debes cõſiderare, an ea tibi ita, vt nunc dicitur, habere videatur. An neſcis hoc in Geometria fieri ſolere, vt Geometræ Lineam, quæ διάμετρος dicitur, ignorent, nõ illi quidem, vtrum διάμετρος ſit nécne (neque enim hoc ab illis quæritur) ſed quàm longa ſit, & quam proportionem habeat cum lateribus arearum, quas ſecet? nónne hoc eſt, quod de illa quæritur? SIS. Mihi ſanè quidem videtur. SOC. Et quod ignoratur, nónne? SIS. Prorſus. SOC. Quid? quadrati illius, quod κύβος appellatur, duplum non noſti ob id à Geometris quæri, vt quantum ſit ratione inueniri poſſit: ab eiſdem verò minimè quæri, cubus ſit nécne, quòd id certò ſciant? SIS. Noui. SOCR. Non noſti quoque de aëre Anaxagoram, Empedoclémque, & alios omneis, qui ſublimia ſunt ſcrutari, quæſiſſe, vtrum ſit is infinitus, an finem habeat? SISY. Noui hoc quoque. SOC. Sed illud non quærebant illi, vtrum aër eſſet nécne. SIS. Non certè. SO. Iámne igitur mihi concederes, cætera omnia ita habere, vt nullius hominum ſit, quæ ſciat, quærere: ſed ea potius, quæ neſciat? SISY. Concederem ſanè. SOCRAT. At Deliberare nobis nónne ſimile videbatur eſſe, ac ſi quis quærat, détque

operam,vt veniat optima ex his, quæ facere ſibi commodum putet? SISY.Videbatur. SOC.De rebus verò quærere idē erat, quod Deliberare,nónne? SIS.Erat profectò. SO.Nobis igitur iam nunc conſiderandum eſt, quid eſſe quærentibus impedimento poſſit ad ea,de quibus quærunt,inuenienda. SISY.Ita quidem mihi faciendum videtur. SOCR.An igitur quippiam nos aliud,quàm inſcitiam impedimēto eſſe dicemus? Summo itaque ſtudio nos,omni rudēte explicato,& omni voce(quod dicitur)miſſa,conſideremus:atque hoc in primis tu nunc iam mecum expende. An cenſes fieri poſſe, vt is homo de muſica deliberet,qui Muſicæ ſit imperitus,neque ſciat,quo pacto ſibi vel cithara canendum ſit,vel aliud quippiam,quod ad Muſicā pertineat,faciendum? SIS.Haud equidem cenſeo. SOC.Quid de re militari,vel nautica dicis? Túne exiſtimas eum,qui harū neutram norit,poſſe deliberare,vtrū ſibi è duobus ſit faciendum,militéſne regendi ſint,an gubernanda nauis, quum neque milites regere,neque nauem gubernare ſciat. SIS.Minimè. SO.An & de aliis omnibus idem iudicas: vt, quæ quis neſcit,nūquam prorſus intelligat,neque fieri vnquam poſſit,vt, quæ quis neſcit,de his deliberet? SIS.Ego quidē iudico. SOC. At quærere de his,quæ quis neſciat,diximus,nónne? SIS.Diximus ſanè. SOCR. Quærere quidem non eſt amplius idem quod Deliberare. SIS.Quî? SOCR.Quòd Quærere quidem in his eſt rebus,quas aliquis neſciat: Deliberare verò non videtur homini circa illa eſſe poſſe,quæ quis neſciat: nónne ita dictum eſt? SISY.Dictum ſanè. SOC.Vos igitur heri quærebatis quidem,vt inueniretis,quæ Reip.eſſent optima, ſed ea ipſa ne ſciebatis.Nam ſi vos ſciſſetis,eadem non quæſiſſetis amplius, quemadmodum eorum,quæ ſcimus,nihil quærimus:nónne ita eſt? SIS.Ita eſt. SOC.Vtrum igitur tibi Siſyphe faciendum videtur, ſi quis neſciat, quærendum, an diſcendum? SISY. Diſcendum mehercule. SOC.Rectè quidem tibi videtur. Sed vtrum tibi propter hoc diſcendum potius,quàm quærendum videtur,quòd citius, faciliúſque inuenire aliquis poſſit, ſi ab his,qui ſciunt, diſcat, quàm ſi ipſe imperitus quærat: an propter aliud? SISY. Non, ſed propter hoc. SOCR. Cur igitur vos heri túque,& vrbis principes non,ſpreto conſilio deliberandi de his,quæ neſciebatis,& quærendi, quę Reip. eſſent optima factu,ab aliquo eorum, qui ſciunt, diſcebatis, quánam vos ratione, quæ Reipub. eſſent optima, facere poſſetis: ſed (vt mihi quidem videtur) totum diem heſternum comminiſcētes,& de his,quæ neſciebatis, ariolantes,neglecto prorſus diſcendi ſtudio, ſedebatis? Hęc tu fortaſſe dices à me tibi diſputationis ſolùm cauſa ioco dicta fuiſſe, non ſeriò demonſtrata:ſed tu illud, quęſo, Siſyphe, nunc diligenter attende. Si concedatur, Deliberare quiddam eſſe,nec verum illud eſſe, quod nunc dicimus, ipſum nihil aliud eſſe videri, quàm ſcientiam,coniecturam,& commentum, quamuis nomē grauius, ſed id tantùm, nec aliud quicquam præterea vſurparit: an putas homines in bene deliberando,ſéque bonos conſiliarios exhibendo alios ab aliis aliquid differre, vt in aliis diſciplinis omnibus alij ab aliis differunt, Fabri à Fabris, Medici à Medicis,Tibicinéſque à Tibicinibus: atque alij omnes artifices ipſi inter ſe ſunt diſſimiles: vt,inquam,iidem in iiſdem artibus differunt,an tu & in deliberando putas aliquid alios ab aliis differre? SISY. Ego verò puto. SOCR.Dic mihi. non omnes,quíque bene, quíque malè deliberant, de futuris deliberant? SISY.Maximè. SOCR.Quid hic aliud dicamus ,quàm futura nondum eſſe? SIS.Nihil aliud. SOC.Nam ſi eſſent,non amplius eſſent futura,ſed iam eſſent:nónne? SIS.Næ. SOCR. Si igitur nullo pacto ſunt, eadem ratione neque facta ſunt, quum non exiſtant. SIS.Non hercle. SOCR.Si ergo nondum facta ſunt, nullam adhuc naturam , quæ propria ipſorum ſit, habent. SISY.Nullam prorſus. SOC.Nónne igitur omnes bene,vel malè deliberantes,de rebus deliberāt, quæ neque ſint, neque fuerint,neque naturam vllam habeant, quando de futuris deliberant? SIS. Videntur quidem. SOCR.Videtúrne igitur fieri poſſe,vt aliquis id,quod nuſquam ſit, vel bene, vel malè conſequatur? SIS.Qua ratione hoc dicis? SOCR.Ego tibi exponam,quod volo dicere:tu diligentiam adhibe. Ex multis ſagittariis quo pacto cognoſcas , quis ſit peritus , quíſve contrà imperitus? Atque hoc quidem haud difficile cognitu videtur eſſe. Fortaſſe enim iubeas illos σκοπὸν ſagittis petere: nónne? SISY.Sanè quidem. SOCR. Tu quidem igitur eum, qui ſæpius ita ſagittas mittat,vt rectè collineet, victorem decernas. SIS.Decernam profectò. SOC.Verùm, ſi σκοπὸς nullus ſit propoſitus,in quem ſagittas dirigant,ſed vnuſquiſque,quò velit, iaciat, quónam tu modo poſſis cognoſcere , qui bene, vel malè iaculetur? SIS.Nullo. SOC.Ita quoque deliberantes vel bene,vel malè, ſi neſciant, de quo deliberent, diſcernere neſcires. SIS.Verum. SOCR.Verum certè:nam ſi de rebus futuris deliberant deliberantes,nónne de his,quæ non ſunt,deliberant? SIS.Prorſus. SOC.At fieri non poteſt,vt aliquis id, quod nuſquam ſit,aſſequatur.Nam qua ratione tibi aliquis,quod nuſquā ſit, cōſequi poſſe videatur? SIS.Nulla. SO.Poſtquàm igitur

A ζητεῖν τὰ βέλτιστα τινὰ ἐξευρεῖν περὶ ὧν ἂν δέοιτο διαπράττεσθαι αὐ-
τῷ; ΣΙΣΥ.Ναί. ΣΩΚΡ.Τὸ δὲ ζητεῖν γε,ὅπερ τὸ βουλεύεσθαι νῦν πε-
ρὶ τῶν πραγμάτων. ἦ γάρ; ΣΙΣΥ.Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ.Οὐκοῦν σκε-
πτέον ἡμῖν ἐστὶ νῦν ἤδη τί ἐμποδὼν τοῖς ζητοῦσι περὶ ὧν ἂν τὴν ζήτησιν
ποιῶνται εἰς τὸ ἐξευρεῖν. ΣΙΣΥ.Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚ.Ἆρ' οὖν ἄλλό
τι φαίνοιμεν ἂν αὐτοῖς ἐμποδὼν εἶναι ἢ τὴν ἀνεπιστημοσύνην; σκοπῶμεν
νὴ Δία, προθύμως μὲν οὖν,τὸ λεγόμενόν γε,πάντα κάλων ἐφέντες, καὶ
πᾶσαν φωνὴν ἐφιέντες.ἄθρει δὴ μετ' ἐμοῦ τόδε· ἆρά γε νομίζεις οἷόν γέ
τι εἶναι ἀνθρώπῳ περὶ μουσικῆς βουλεύεσθαι,μήτε ἐπισταμένῳ περὶ μουσικῆς,
μηδὲ ὅπως ἂν κιθαριστέον εἴη αὐτῷ, ἢ ἄλλό τι τῶν κατὰ μουσικὴν ποιητέον;
B ΣΙ.Οὐκ ἔγωγε. ΣΩ.Τί δαὶ περὶ στρατηγίας ἢ κυβερνητικῆς; τὸν μὴ ἐπιστά-
μενον μηδέτερα τούτων οἷός ἔχειν ἄν τι βουλεύεσθαι περὶ τούτων τοῦ ἑτέρου,
ὅ,τι ποιητέον εἴη αὐτῷ; ἢ στρατηγητέον ἢ κυβερνητέον ἐκείνῳ αὐτῷ μὴ
ἐπισταμένῳ μήτε στρατηγεῖν μήτε κυβερνᾶν; ΣΙ.Οὐχί. Σ. Ἦ καὶ περὶ τῶν
ἄλλων οὖν ἁπάντων οὕτως ἀξιοῖς ἔχειν,περὶ ὧν ἂν μὴ ἐπίσταταί τις,μὴ εἰ-
δέναι μηδὲ βουλεύεσθαί που δυνατὸν τοῦ μὴ ἐπισταμένῳ περὶ αὐτῶν; ΣΙ.
Ἔγωγε. ΣΩΚ.Ἀλλὰ ζητεῖν περὶ ὧν ἄν τις μὴ ἐπιστήμων ᾖ.ἦ γάρ; ΣΙ.
Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩΚ.Τὸ μὲν αὐτὸ ἄρα οὐκ ἂν ἔτι εἴη τὸ ζητεῖν τῷ βου-
λεύεσθαι. ΣΙΣ.Πῶς δή; ΣΩ.Ὅτι τὸ μὲν ζητεῖν,ἔστι δή που ἐπὶ τού-
τοις οἷς ἂν μὴ ἐπίσταταί τις· τὸ δὲ βουλεύεσθαι,οὐχ οἷόν τ' εἶναι δοκεῖ πε-
C ρὶ ταῦτα ἀνθρώπῳ,περὶ ἃ ἄν τις μὴ ἐπιστήμων ᾖ. ἢ οὐχ οὕτως ἐλέχθη;
ΣΙ.Πάνυ γε. ΣΩ. Οὐκοῦν ὑμεῖς χθὲς ἐζητεῖτε τὰ βέλτιστα ἐξευρεῖν
τῇ πόλει,οὐκ ἠπίστασθε δὲ αὐτά. εἰ γὰρ ἠπίστασθε, οὐκ ἂν ἔτι δή που ἐζητεῖτε
αὐτά. ὥσπερ οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν ἂν ἐπιστώμεθα ζητοῦμεν. ἦ γάρ; ΣΙΣ.
Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩΚΡ.Πότερον οὖν σοὶ δοκεῖ χρῆναι,ὦ Σίσυφε,ἂν μὴ ἐ-
πίσταταί τις,ζητεῖν ἢ μανθάνειν; ΣΙΣ.Μανθάνειν ἔμοιγε,νὴ Δία. ΣΩ.
Ὀρθῶς γε σοὶ δοκεῖ. ἀλλ' ἆρά γε διὰ τοῦτο σοὶ δοκεῖ χρῆναι μανθάνειν
μᾶλλον ἢ ζητεῖν,διότι θᾶττον ἂν καὶ ῥᾷον ἐξεύροι τις,εἰ παρὰ τῶν ἐπι-
σταμένων μανθάνοι. ἢ εἰ αὐτὸς ὁ μὴ εἰδὼς ζητοίη; ἢ δι' ἄλλό τι; ΣΙΣ.
Οὐκ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο. ΣΩ.Τί οὖν οὐκ ἀμελήσαντες χθὲς ὑμεῖς τοῦ βου-
D λεύεσθαι περὶ ὧν ἂν μὴ ἐπίστασθε,καὶ τοῦ ζητεῖν τὰ βέλτιστα διαπράττε-
σθαι ἐν τῇ πόλει,ἐμανθάνετε παρὰ τῶν ἐπισταμένων τινὸς,ὅπως ἂν ἐδύ-
νασθε τὰ βέλτιστα διαπράττεσθαι ἐν τῇ πόλει; ἀλλ' ἐδοκεῖτέ μοι τὴν
ἡμέραν ὅλην τὴν χθὲς αὐτοσχεδιάζοντες καὶ διαμαντευόμενοι καθῆ-
σθαι περὶ ὧν οὐκ ἠπίστασθε,ἀμελήσαντες μανθάνειν,οἵ τε ἄρχοντες τῆς πό-
λεως καὶ σὺ μετὰ τούτων.ἴσως δ' ἂν φαίης ταῦτα ἐμοί τε εἶναι πεπαιγμέ-
να πρὸς σε,τοῦ διαλεχθῆναι μόνον εἵνεκα,σοί τε οὐκ ἐσπουδασμένως ἀ-
ποδεδεῖχθαι· ἀλλὰ τοῦτό γε πρὸς Διὸς,ὦ Σίσυφε,σκόπει νῦν σπουδῇ· εἰ
δοθείη, τὸ βουλεύσασθαι τι εἶναι, καὶ μὴ ὥσπερ νῦν οὐδὲν ἐξευρίσκεται
ἀλλοῖον ἢ ὅπερ ἐπιστήμη τε καὶ εἰκασία καὶ σχεδιασμός· ὀνόματι σεμνο-
E τέρῳ μόνον κεχρημένον τούτῳ,ἄλλῳ δ' οὐδενί· ἆρ' ἂν οἴει αὐτῷ διενεγ-
κεῖν τι ἑτέρους ἑτέρων πρὸς τὸ εὖ βουλεύεσθαί τε καὶ ἀβούλους εἶναι,ὥσ-
περ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις ἁπάσαις διαφέρουσιν ἕτεροι ἑτέρων,
τέκτονες τεκτόνων, ἰατροί τε ἰατρῶν,αὐληταί τε αὐλητῶν; οἵ τε ἄλλοι
δημιουργοὶ ἅπαντες, αὐτοί τε αὑτῶν διαφέρουσιν; ὥσπερ καὶ οὗτοι οἱ
ἐν ταύταις ταῖς τέχναις,ἢ οὕτω καὶ ἐν τῷ βουλεύεσθαι οἴει ἄν τι διε-
νεγκεῖν ἑτέρους ἑτέρων; ΣΙΣ.Ἔγωγε. ΣΩ.Εἰπὲ δή μοι· οὐχ ἅπαν-
τες οἵ τε εὖ βουλευόμενοι καὶ οἱ κακῶς, περὶ μελλόντων τινῶν ἔσεσθαι
βουλεύονται; ΣΙ.Πάνυ γε. ΣΩ.Ἄλλό τι οὖν ἢ τὰ μέλλοντα οὔπω ἐ-
στίν; ΣΙ.Οὐ γὰρ δή. ΣΩ.Εἰ γὰρ εἴη, οὐκ ἂν ἔτι δή που μέλλοι ἔσεσθαι,
F ἀλλ' εἴη ἂν ἤδη.ἦ γάρ; ΣΙ.Ναί. ΣΩΚ.Οὐκοῦν,εἰ μή πως ἐστὶν,οὕτως
οὐδὲ γέγονε τὰ μὴ ὄντα; ΣΙΣ.Οὐ γάρ. ΣΩ.Οὐκοῦν εἰ μήπω μηδὲ γέ-
γονεν,οὔπω οὐδὲ φύσιν ἔχει οὐδεμίαν αὐτῶν. ΣΙΣ.Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩΚ.
Ἄλλό τι οὖν,ἢ οἵ τε εὖ βουλευόμενοι καὶ οἱ κακῶς,ἅπαντες βουλεύον-
ται περὶ πραγμάτων οὔτε ὄντων οὔτε γεγενημένων, οὔτε φύσιν οὐδε-
μίαν ἐχόντων,ὅταν περὶ τῶν μελλόντων βουλεύωνται; ΣΙΣ.Φαίνονταί
γε. ΣΩΚΡ.Δοκεῖ οὖν σοι δυνατὸν εἶναι τοῦ μὴ ὄντος τυχεῖν τινὶ ἢ εὖ ἢ
κακῶς; ΣΙΣ.Πῶς τοῦτο λέγεις; ΣΩΚ.Ἐγώ σοι φράσω ὅ γε βούλομαι
εἰπεῖν. σκόπει γάρ. πῶς ἂν τοξοτῶν πολλῶν διαγνοίης τόν τε χρηστὸν καὶ
τὸν πονηρὸν ὅστις εἴη αὐτῶν; ἢ τοῦτο μὲν οὐ χαλεπὸν εἰδέναι; ἴσως γὰρ
G ἂν κελεύοις αὐτοὺς ἐπὶ σκοποῦ τινὸς τοξεύειν. ἦ γάρ; ΣΙΣΥ.Πάνυ μὲν
οὖν.ΣΩ.Οὐκοῦν καὶ τὸν πλειστάκις βάλλοντα τοῦ σκοποῦ κατ' ὀρθὸν,
κείνοις ἂν νικᾶν; ΣΙΣ.Ἔγωγε. ΣΩΚΡ.Εἰ δὲ σκοπὸς μηδεὶς εἴη κεί-
μενος αὐτοῖς τοῦ τοξεύειν, ἀλλ' ἕκαστος βάλλοι ὅπως βούλοιτο, πῶς ἂν
διαγνοίης τὸν εὖ ἢ κακῶς τοξεύοντα αὐτῶν; ΣΙΣΥ.Οὐδαμῶς. ΣΩ-
ΚΡΑΤ.Οὐκοῦν καὶ τοὺς βουλευομένους ἢ εὖ ἢ κακῶς, εἰ μὴ ἐπίσταιντο
περὶ ὅτου βουλεύοιντο, ἀπορήσειας ἂν διαγνῶναι; ΣΙΣ.Ἔγωγε. ΣΩ-
ΚΡΑΤ.Οὐκοῦν εἰ περὶ μελλόντων πραγμάτων βουλεύονται οἱ βου-
λευόμενοι, περὶ τῶν οὐκ ὄντων βουλεύονται; ΣΙΣΥ.Πάνυ γε. ΣΩΚΡ.
H Οὐκοῦν τοῦ γε μὴ ὄντος οὐχ οἷόν τ' οὐδενὶ τυχεῖν ἐστί.πῶς γὰρ ἄν τις σ

δοκοῖ τοῦ μὴ ὄντος δύνασθαι τυχεῖν. ΣΙ. Οὐδαμῶς. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐκ ἔστι τοῦ μὴ ὄντος τυγχάνειν οἷόν τε, οὐδεὶς ἂν ἔτι περὶ τῶν μὴ ὄντων βουλευόμενος τυγχάνοι. τὰ γὰρ μέλλοντα, τῶν οὐκ ὄντων ἐστίν. ἢ γάρ. ΣΙΣ. Ἔμοιγε δοκεῖ. ΣΩΚΡ. Οὐκοῦν οὐδ᾽ ὁ μὴ τυγχάνων τῶν μελλόντων, οὐδεὶς ἂν οὔτ᾽ εὔβουλος οὔτε κακόβουλος εἴη ἀνθρώπων ἔτι. ΣΙΣ. Οὐ φαίνεται. ΣΩΚΡ. Οὐδέ γε εὐβουλότερος οὐδὲ κακοβουλότερος ἕτερος ἑτέρου εἶναι, εἰ καὶ μὴ ἐπιτυχέστερος καὶ ἀποτυχέστερος εἴη τοῦ μὴ ὄντος. ΣΙΣ. Οὐ γὰρ οὖν. ΣΩΚΡ. Πρὸς τί οὖν ποτε ἀποβλέποντες ἄνθρωποι πρᾶγμα, ἀποκαλοῦσιν ἀνθρώποις εὐβούλοις τε καὶ κακοβούλοις εἶναι τινάς; ἆρά γε ἄξιον ὅτι καὶ αὖθις ποτὲ περὶ αὐτοῦ ἐνθυμηθῆναι, ὦ Σίσυφε.

A fieri nõ poteſt, vt quis, quod non ſit, aſſequatur, nullus erit amplius, qui de his, quæ non ſunt, deliberet. Fortuna enim in his quæ non ſunt, numeratur: nónne ita res habet? SIS. Mihi quidem videtur habere. SOC. Nullus itaque, qui futura non conſequatur, poteſt eſſe neque bonus, neque malus conſiliarius. S. Non videtur. SOC. Quin neque alius alio melior conſiliarius, neque peior eſſe poterit, niſi vel felicius id, quod non eſt, aſſequatur, vel ab eo infelicius aberret. SIS. Non poterit. SOC. Ad quid igitur reſpiciunt homines, quũ quoſdam homines bonos & malos conſiliarios vocant? An hoc tibi Siſyphe dignum vi-
B detur eſſe, de quo etiam atque etiam cogitemus?

ΕΡΥΞΙΑΣ, Η,

ΠΕΡΙ ΠΛΟΥΤΟΥ.

Ἐν ἄλλῳ,

ΕΡΑΣΙΣΤΡΑΤΟΣ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΝΟΘΕΥΟΜΕΝΟΣ.

ΕΤΥΓΧΑΝΟΜΕΝ περιπατοῦντες ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου ἐγώ τε καὶ Ἐρυξίας ὁ Στειριεύς· εἶτα προσηλθέτην ἡμῖν Κριτίας τε καὶ Ἐρασίστρατος ὁ Φαίακος, τοῦ Ἐρασιστράτου ἀδελφιδοῦς. ἐτύγχανε δὲ τότε νεωστὶ παρὼν ἀπὸ Σικελίας καὶ τῶν τόπων τούτων ὁ Ἐρασίστρατος· προσελθὼν δ᾽ ἔφη, Χαῖρε ὦ Σώκρατες. Καὶ σύ γε (ἦν δ᾽ ἐγώ) τί γάρ; καλόν τι ἀπὸ Σικελίας ἔχεις λέγειν ἡμῖν; Καὶ πάνυ. ἀλλὰ βούλεσθ᾽, ἔφη, πρῶτον καθιζώμεθα; κέκμηκα γάρ, χθὲς βαδίσας Μεγαρόθεν. Πάνυ γ᾽, εἰ δοκεῖ. Τί οὖν (ἔφη) βούλεσθε πρῶτον ἀκούειν τῶν ἐκεῖ; πότερον περὶ αὐτῶν ἐκείνων ὅ, τι πράττουσιν, ἢ ὅπως πρὸς τὴν πόλιν ἔχουσι τὴν ἡμετέραν; ἐκεῖνοι γὰρ ἐμοὶ δοκοῦσι πεπονθέναι πρὸς ἡμᾶς οἷόνπερ οἱ σφῆκες. καὶ γὰρ τούτοις ἐάν τις κατὰ σμικρὸν ἐρεθίζων ὀργίσῃ, ἄμαχοι γίνονται, ἕως τις αὐτοῖς ἐπιθέμενος πανοικὶ ἐξέλῃ. οὕτως οὖν καὶ οἱ Συρακούσιοι, εἰ μή τις ἔργον ποιησάμενος σφόδρα μεγάλῳ στόλῳ ἥξει ἐκεῖσε, οὐκ ἔστιν ὅπως ἐκείνη ἡ πόλις ἔσται ποτὲ ἡμῖν ὑποχειρία. ὑπὸ δὲ τῶν σμικρῶν τούτων ἂν μᾶλλον ὀργίζοιντο οὕτως ὡς ἂν μάλιστα χαλεπώτατοι εἶησαν. πεπόμφασι δὲ καὶ νῦν ὡς ἡμᾶς πρέσβεις, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, βουλόμενοι τι ἐξαπατῆσαι τὴν πόλιν. Μεταξὺ δὲ ἡμῶν διαλεγομένων, ἐτυχέτην οἱ Συρακούσιοι πρέσβεις παριόντες. εἶπεν οὖν ὁ Ἐρασίστρατος, δείξας εἰς τὸν ἕνα τῶν πρέσβεων, Οὑτοσὶ μέν τοι (ἔφη) ὦ Σώκρατες, πλουσιώτατός ἐστι τῶν Σικελιωτῶν καὶ Ἰταλιωτῶν. Πῶς δ᾽ οὐ μέλλει; (ἔφη) ᾧ γε ὑπάρχει γῆ τε ἄφθονος οὕτως ὥστε εὐπορίαν εἶναι, εἴ τις βούλοιτο, πάνυ πολλὴν γεωργεῖν· καὶ αὕτη μὲν τοιαύτη οἵα οὐχ ἑτέρα ἄλλη ἔν γε τοῖς Ἕλλησιν. ἔτι δὲ τἆλλα τὰ εἰς πλοῦτον ἥκοντα ἁπλᾶ, τὰ ἀνδράποδα, καὶ ἵπποι, καὶ χρυσὸς καὶ ἄργυρος. ὁρῶν δ᾽ ἐγὼ αὐτὸν ἀναγόμενον, ὡς ἀδολεσχήσοντα περὶ τῆς οὐσίας τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἠρόμην, Τί δὲ ὦ Ἐρασίστρατε; ἀνὴρ ποῖός τις εἶναι δοκεῖ ἐν τῇ Σικελίᾳ; Οὗτος (ἔφη) Σικελιωτῶν καὶ Ἰταλιωτῶν καὶ δοκεῖ καὶ ἔστι πλέον πάντων πονηρότατος, ἢ ὅσῳ πλουσιώτατος. οὕτως ὥστ᾽ εἴ τινα βούλει Σικελιωτῶν ἐρωτᾶν ὅντινα πονηρότατον νομίζει εἶναι καὶ πλουσιώτατον, οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἄλλον ἢ τοῦτον. Οἰηθεὶς δ᾽ αὐτὸν ἐγὼ οὐ περὶ μικρῶν τὸν λόγον ποιεῖσθαι, ἀλλὰ περὶ τῶν μεγίστων δοκούντων εἶναι, ἀρετῆς τε πέρι καὶ πλούτου, ἠρόμην πότερον ἂν φαίη πλουσιώτερον εἶναι ἄνθρωπον, ὅτῳ δύο τυγχάνει τάλαντα ἀργυρίου, ἢ ὅτῳ ἀγρὸς ἄξιος δυοῖν ταλάντοιν. Οἶμαι μὲν ἐγώ (ἔφη) ὅτῳ ἀγρός. Οὐκοῦν, (ἔφην ἐγώ) κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ εἰ τυγχάνει τῳ ἱμάτια ὄντα, ἢ στρώματα, ἢ τἆλλα ἔτι πλέονος ἄξια ἢ ὅσου τῷ ξένῳ, οὗτος ἂν εἴη πλουσιώτερος. Συνέφη καὶ ταῦτα. Εἰ δέ τις σοὶ διδοίη αἵρεσιν τούτοιν, πότερον ἂν βούλοιο; Ἐγὼ μὲν ἄν (ἔφη) τὸ πλείστου ἄξιον. Ποτέρως ἂν οἰόμενος πλουσιώτερος εἶναι; Οὕτω. Νυνὶ μὲν ἄρα φαίνεται οὗτος ἡμῖν ὢν πλουσιώτατος, ὅστις πλείστου ἄξια κέκτηται. Ναί, ἔφη. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγώ) οἱ ὑγιαίνοντες τῶν καμνόντων πλουσιώτεροι ἂν εἶησαν, εἴπερ ἡ ὑγίεια πλείονος ἄξιον κτῆμα ἢ τὰ τοῦ κάμνοντος χρήματα. οὐδεὶς γὰρ ἂν οὖν ὅστις οὐχὶ προτιμήσειεν ὑγιαίνειν, ὀλίγον κεκτημένος ἀργύριον, μᾶλλον ἢ τὰ βασιλέως τοῦ μεγάλου χρήματα κεκτημένος νοσεῖν· δῆλον ὅτι πλείονος ἄξιον οἰόμενος εἶναι τὴν ὑγίειαν. οὐ γὰρ ἄν ποτε προῃρεῖτο, εἰ μὴ προτιμότερον ἡγεῖτο εἶναι τῶν χρημάτων. Οὐ γάρ. Οὐκοῦν καὶ εἴ τι ἄλλο φαίνοιτο πλείονος ἄξιον τῆς ὑγιείας, ὁ τοῦτο κεκτημένος, οὗτος ἂν πλουσιώτατος εἴη. Ναί. Εἰ δὲ δή τις ἡμᾶς νυνὶ προσελθὼν ἔροιτο, Ὦ Σώκρατες καὶ Ἐρυξία καὶ Ἐρασίστρατε, ἔχοιτ᾽ ἂν εἰπεῖν μοι τί ἐστιν ἀνθρώπῳ πλείστου ἄξιον κτῆμα; ἆρά γε τοῦτο ὃ κτησάμενος ἂν-

ERYXIAS, SIVE DE DIVITIIS:

aut, vt alij habent,

ERASISTRATVS.

C

DIALOGVS QVI NOTHUS HABETUR.

Sebaſtiano Corrado interprete.

QVUM fortè ego, & Eryxias Stirieus in porticu Iouis Liberatoris deambularemus, ad nos Critias, & Eraſiſtratus Phæacus Eraſiſtrati fratris filius venerunt: quorum Eraſiſtratus, qui tunc recens ex Sicilia, illíſque locis erat, propius accedens, dixit Salue, ô Socrates. Et tu, in-
D quam ego, ſalue: ecquid noui nobis ex Sicilia affers? An habes pulchri aliquid quod nobis referas? Maximè. ſed vultis inquit, ſedeamus? Adhuc enim ſum de via feſſus heri Megara profectus. Ita fiat, ſi videtur. Quid igitur, inquit, primum ex his quæ illic ſunt, vultis audire? vtrũ quæ Siculi exerceãt, an quo pacto illi erga Remp. noſtrã ſint affecti? Nã mihi illi erga nos non aliter eſſe affecti videntur, quàm ſint veſpæ: quę ſi leuiter irritatę prouocẽtur, fiunt inuictę, donec eas aliquis aggreſſus funditus extinguat. Sic igitur & Syracuſani ſunt affecti. Niſi enim aliquis bellum & quidem ingens geſturus, eò cum maxima claſſe fuerit profectus, nunquam ciuitas illa in noſtram ditionem, ac poteſtatem eſt ventura: ſed potius paruis hiſce claſſibus ir-
E ritabitur ita, vt nobis quàm moleſtiſſima ſit futura. Nunc verò illi ad nos legatos miſerunt, eo quidem (vt mihi videtur) conſilio, vt noſtram ciuitatem decipiant. Interea, dum nos ita colloqueremur, ipſi Syracuſanorum legati caſu aduenerũt. Quare nobis Eraſiſtratus vnum illorum oſtendens, dixit: Ille, ô Socrates, Siculorum omnium, & Italorum eſt ditiſſimus. Quî verò, inquit, non ſit is ditiſſimus, cui ſit ager ita latus, vt dare facultatem poſſit, ſi quis agriculturam longè, latéque velit exercere: iſque talis, qualis alius in tota Græcia non ita facilè reperiri poſſet: cuíque alia quæ ad diuitias pertinẽt, ſint ſeparatim, mancipia, equi, aurum, & argentum? Hunc ego videns eò addu-
F ctum iam eſſe, vt plura de hominis opibus dicturus videretur, ita rogaui: Quid Eraſiſtrate? Homo ille qualis tandem eſſe in Sicilia videtur? Siculorum, inquit, omnium, & Italorum tantò nequiſſimus videtur eſſe, & eſt, quantò eſt & ditiſſimus: vſqueadeò, vt ſi quẽ Siculorum roges, quémnam nequiſſimum, & ditiſſimum eſſe cenſeat: nemo alium, atque illum eſſe dicat. Hunc ego arbitratus non paruis de rebus verba facere, ſed de his, quæ maximæ videntur, virtute, & diuitiis: quæſiui, Vtrum exiſtimaret ditiorem eſſe hominem, cui duo ſint argenti talenta: an cui ſit ager, qui duobus talentis æſtimetur. Cui ſit ager, inquit, exiſtimo. Hac igitur, inquam ego, ratione, ſi cui
G ſint pallia, vel ſtragulę veſtes, vel alia quę pluris ſint, quàm quę illi ſunt peregrino, ſit & hic ditior. Iſta quoq. eſt aſſenſus. Sed ſi tibi, inquam, aliquis horum daret optionem, vtrũ velles? Quod plurimi eſt, inquit. Vtro te modo credens ditiorem fore? Hoc. Nunc vtique nobis, vt quiſque, quæ plurimi ſunt, poſſidet, ita ditiſſimus habendus videtur. Videtur, inquit. Sani igitur, inquam ego, ægris ſunt ditiores: ſi quidem ſanitas pluris eſt, quàm ſint ægri pecuniæ. Nullus eſt enim, qui non malit, parum quid argenti poſſidens, rectè valere, quàm Regis magni pecunias habens, ægrotare: manifeſtò videlicet indicans, ſanitatem ſibi pluris æſtimari. Neque enim præponeret, niſi maioris eſſe illam pretij, quàm pecunias exiſtimaret. Non ſanè quidem. Si verò conſtet aliud quippiam eſſe,
H quod pluris ſit, quàm ſanitas, iſne, qui idipſum poſſideat, ſit ditiſſimus? Sit ſanè. Sed ſi iam nunc aliquis huc accedens, nos roget: ô Socrates, Eryxia, & Eraſiſtrate, poteſtis mihi dicere, quid ſit homini plurimi? an id eſt, cuius poſſeſſor

optimè deliberet, quà ratione commodiſſimè & ſua ipſius, & amicorum negotia cóficiat? quid hoc eſſe dicemus? Mihi quidem, ô Socrates, homini felicitas eſſe plurimi videtur. Nec malè quidem, inquam ego: ſed eóſne hominum feliciſſimos poſſumus exiſtimare, qui quàm optimè faciāt? Poſſumus, meo quidem iudicio. Nónne igitur illi optimè faciunt, qui minimum & in ſe ipſi, & in alios homines peccant: quique plurima rectè gerunt? Maximè quidem. Qui mala igitur, & bona ſciūt, & quæ facienda, & quæ non facienda ſunt, nónne ij poſſunt res rectiſſimè gerere, & minimum peccare? Hæc quoq; conceſſit. Nunc omnino iam nobis iidem videntur eſſe & ſapientiſſimi viri, & qui optimè faciunt, & feliciſſimi, & ditiſſimi, ſi quidem ſapientia eſſe plurimi videtur. Eſto, inquit, excipiens Eraſiſtratus: ſed quæ vtilitas homini ſit, ô Socrates, ſi Neſtore quidem ſit ſapientior: quæ verò ad viuendum ſunt neceſſaria, non habeat, cibos, potus, & veſtes, & ſi quid aliud eſt huiuſmodi? Quid hic ſapientia prodeſſe poſſit? vel quónam ille pacto ſit ditiſſimus, quem nihil mendicitate prohibeat, cuique nihil eorum, quæ ſunt neceſſaria, ſuppeditetur? Hic magnum quid dicere videbatur: Sed, inquam ego, nūquid is, qui ſapientiam teneat, ſi horum ſit indigens, hoc, quod dicis, patiatur: ſi quis verò Pulytionis domum poſſideat, atque domus auri, & argenti ſit plena, rei nullius indigeat? At illum, inquit, nihil vetat quàm primum ita quidem auctionari, vt pro his, quæ poſſideat, vel ea ipſa, quibus ad victum ſit opus, habeat: vel nummos, quibus eadem ſibi poſſit comparare, atque adeò ſtatim rebus omnibus abundare. Ita ſit, inquam, ſi quidem contingat, vt ſint homines, qui malint domum huiuſmodi, quàm ſapientiam illius habere: verùm ſi ſint ij, qui pluris viri ſapientiam, & quæ ab ea proficiſcuntur, faciant, næ multò ille commodius poterit auctionari, ſi cuius rei indigebit, ob ídque volet ipſam, & eius opera vendere. Nam domus quidē vſus cùm multus eſt, & neceſſarius: tum commoda, quæ ad vitam pertinent, homini magna ſunt, ſi in tali domo potius, quàm in parua, & vili caſa habitet: ſapientiæ verò vſus haud ita magni ſit, & commoda parua videntur, ſiue ſapiens, ſiue imperitus rerum maximarum ſis, quòd eam rem homines non modò nolint emere, ſed etiam contemnāt: cupreſſum verò, quæ domui ſit ornamento, & pentelicos lapides multi quaſi egentes & optent, & libenter emant. Si quis igitur ſit peritus gubernator, neque medicinam, vel aliam quampiam huiuſmodi artē benè, & pulchrè poſſit pertractare, hic nulla ex his rebus, quæ maximæ in diuitiis habentur, non erit pretioſior, vendibiliórque: Qui verò poſſit bene & ipſe de ſe, & de altero deliberare, & conſtituere, quónam pacto optima faciat, hoc ipſum, quum volet, vendere non poterit? Excipiens autem Eryxias, &, tanquam ſi iniuria affectus fuiſſet, iratus aſpiciens: Tu, inquit, ô Socrates, ſi te verum dicere oporteat, te Callia Hipponici filio ditiorem eſſe diceres. At quamuis nulla in re è maximis te rudiorem, ſed ſapientiorem eſſe affirmares, ob id tamē nihilo eſſes ditior. Fortaſſe, inquam ego, exiſtimas hoſce ſermones, quos nunc conferimus, iocoſos eſſe: quòd nō verè putes ita, vt dicuntur, habere: ſed potius talis quibuſdam perſimileis eſſe, quos qui ferat, facilè poſſit colluſores ita vincere, vt illi amplius non habeant, quid ad eos obiicere poſſint. Fortaſſe, inquam, & tu de diuitibus idem cenſes, rem quidem ita, vt dicitur, non habere: ſed ſermones quoſdam huiuſcemodi eſſe nihilo magis veros, quàm falſos: quos qui dicat homo, aduerſarios ita circunſcribat, vt perſuadeat, qui ſint ſapientiſſimi, eoſdem etiam nobis ditiſſimos eſſe, atq; id ipſum, quum mentiatur ipſe, & illi vera dicant. Quin nihil fortè mirum ſit, hoc perſimile eſſe, ac ſi duo de literis diſputēt: atque alter quidem, s, alter verò, a, primam in Socrate literam eſſe contendat: vtrius ſermo plus rationis habeat: eiúſne, qui a, dicat: an illius, qui, s, principium eſſe velit? Tum verò ridens ſimul, & erubeſcens Eryxias, & eos, qui aderant, perinde quaſi ipſe his, quæ dicta fuerant, nō interfuiſſet, circunſpiciens: Ego inquit, ô Socrates non arbitrabar oportere inter nós ſermones eos haberi, quos qui dicat, neque ſibi ipſe prodeſſe, neq; cuiquam ex his, qui præſentes ſint, perſuadere quippiam poſſit. Cui enim mortalium vnquam, qui modò ſapiat, perſuaderi poſſit, qui ſapiētiſſimi ſint, eoſdem nobis ditiſſimos eſſe? ſed eos potius, quibus, quando de acquirendis diuitiis diſſerimus, oſtendi poſſit, vnde id honeſtè fiat, & vtrum ſit bonum, an malum. Sit ſanè, inquam ego, vt dicis. Nos igitur poſthac cautius agemus. Et mehercule tu benefacis, qui nos mones. Sed tu ipſe, qui nouum inducis ſermonem, quique cenſes ea, quæ prius dicta ſunt, nihil ad rē pertinere, cur ad dicendum nō aggrederis, Vtrū acquirere diuitias bonū, an malū eſſe videatur. Mihi quidē, inquit, acquirere diuitias eſſe bonū videtur. Volentē illū adhuc neſcio quid dicere, ita Critias interpellās interrogauit: Dic mihi Eryxia, túne diuitias acquirere eſſe bonū exiſtimas? Inſaniam profectò, inquit, ſi aliter exiſtimem: quin opinor

A θρωπος ἄριστα βουλεύοιτο περὶ τούτου, ὅπως ἂν βέλτιστα λίαν πράττοι τά τε αὐτὸς αὑτοῦ πράγματα καὶ τὰ τῶν φίλων; τί ἂν εἶναι τοῦτο φήσαιμεν; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, εὐδαιμονία, τί εἶναι ἄξιον ἀνθρώπῳ εἶναι. Καὶ οὐ κακῶς γ', ἔφην ἐγώ· ἀλλ' ἆρά γε τούτους ἂν τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονεστάτους ἡγησαίμεθα εἶναι, οἵτινες μάλιστα εὖ πράττοιεν; Ἔμοιγε δοκοῦσιν. Οὐκοῦν ἂν οὗτοι ἄριστα πράττοιεν ὅσοιπερ καὶ ἐλάχιστα ἐξαμαρτάνοιεν περὶ σφᾶς αὐτοὺς καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τὸ δὲ πλεῖστα κατορθοῖεν; Πάνυ γε. οὐκοῦν οἱ ἐπιστάμενοι τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὅσα πρακτέα καὶ ὅσα μὴ, οὗτοι ἂν ὀρθότατα πράττοιεν, καὶ ἐλάχιστα ἐξαμαρτάνοιεν; Συνεδόκει καὶ ταῦτα. Νῦν ἄρα
B ἡμῖν φαίνονται οἱ αὐτοὶ ἄνδρες, σοφώτατοί τε καὶ ἄριστα πράττοντες, καὶ εὐδαιμονέστατοι καὶ πλουσιώτατοι· εἴπερ ἄρα ἡ σοφία τοῦ πλείστου ἄξιον κτῆμα φαίνεται. Ναί. Ἀλλ' (ἔφη ὑπολαβὼν ὁ Ἐρασίστρατος) ὦ Σώκρατες, τί ἂν ὄφελος εἴη τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ σοφώτερος μὲν εἴη τοῦ Νέστορος, τὰ δὲ ἐπιτήδεια τὰ πρὸς τὴν δίαιταν μὴ τυγχάνοι ἔχων, σιτία καὶ ποτὰ, καὶ ἱμάτια, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐστί; τί ἂν ἡ σοφία ὠφελοίη; ἢ πῶς ἂν οὗτος πλουσιώτατος εἴη, ὅν γε οὐδὲν κωλύει πτωχεύειν, μηδενός γ' ἀποροῦντα τῶν ἐπιτηδείων; Σφόδρα οὖν ἐδόκει καὶ οὗτος λέγειν τι. Ἀλλὰ πότερον (ἦν δ' ἐγὼ) ὁ μὲν τὴν σοφίαν κεκτημένος πάθοι ἂν τοῦτο, εἰ ἐνδεὴς γίγνοιτο τούτων; εἰ δέ τις τὴν Πουλυτίωνος
C οἰκίαν κεκτημένος εἴη, καὶ πλήρης εἴη χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἡ οἰκία, οὐκ ἂν δεηθείη οὐδενός; Ἀλλ' ἔφη, τοῦτον μὲν οὐδὲν κωλύει αὐτίκα νῦν διαθέμενον τὰ κτήματα, ἔχειν ἂν αὐτῶν τούτων, ὧνπερ καὶ τυγχάνει δεόμενος εἰς τὴν δίαιταν, ἢ καὶ νόμισμα ἀνθ' ὅτου ταῦτα δυνήσεται πορίζεσθαι, καὶ ἁπάντων εὐπορεῖν παραχρῆμα. Εἴ γε τυγχάνοιεν (ἔφην ἐγὼ) οἱ ὄντες ἄνθρωποι, δεόμενοι τοιαύτης σφισὶν οἰκίας γενέσθαι μᾶλλον ἤπερ τὴν ἐκείνου σοφίαν. ἐπεὶ εἴ γε τοιοῦτοι εἴησαν οἷοι τὴν τοῦ ἀνθρώπου σοφίαν περὶ πλείονος ἡγεῖσθαι καὶ τὰ ἀπὸ ταύτης γιγνόμενα, πολὺ μᾶλλον οὗτος ἔχει διατίθεσθαι, εἴπερ τυγχάνει τι δεόμενος, καὶ βούλοιτο καὶ αὐτὴν καὶ τὰ ἔργα τὰ ἀπὸ ταύτης διατίθεσθαι. ἢ τῆς μὲν
D οἰκίας ἥ τε χρῆσις πολλὴ τυγχάνει οὖσα καὶ ἀναγκαία, καὶ μεγάλα τῷ ἀνθρώπῳ τὰ διαφέροντα τὰ πρὸς τὸ βίον, ἐν τῇ τοιαύτῃ οἰκίᾳ οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν σμικρῷ καὶ φαύλῳ οἰκιδίῳ· τῆς δὲ σοφίας ἥ τε χρεία ὀλίγου ἀξία, καὶ τὰ διαφέροντα σμικρὰ, ἢ σοφῷ ἢ ἀμαθεῖ εἶναι περὶ τῶν μεγίστων; ἢ ταύτης μὲν καταφρονεῖν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὴ εἶναι ὠνητάς· τῆς δὲ κυπαρίττου τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ Πεντελικῶν λίθων πολλοὺς τοὺς δεομένους τε καὶ βουλομένους πρίασθαι; οὐκοῦν ἂν εἴ γε σοφὸς εἴη κυβερνήτης, οὐδὲ ἰατρὸς σοφὸς τὴν τέχνην, ἢ τὴν ἄλλην τῶν τοιουτοτρόπων τεχνῶν εὖ καὶ καλῶς δύναιτο μεταχειρίζεσθαι, οὐδενὸς ὅτου οὐκ ἂν ἐντιμότερος εἴη τῶν κατὰ τὰς οὐσίας μεγίστων κτημάτων· ὁ δὲ δυνάμε-
E νος εὖ βουλεύεσθαι καὶ αὐτὸς αὑτοῦ πέρι καὶ ἑτέρου, ὅπως ἂν ἄριστα πράττοι, οὐκ ἂν ἄρα δύναιτο διατίθεσθαι, εἴπερ βούλοιτό γε τοῦτο πράττειν; Ὑπολαβὼν δὲ καὶ ὑποβλέψας ὁ Ἐρυξίας, ὥσπερ τι ἀδικούμενος, Σὺ γὰρ ἂν (ἔφη) ὦ Σώκρατες, εἰ δέοι σε τἀληθῆ λέγειν, φαίης ἂν εἶναι Καλλίου τοῦ Ἱππονίκου πλουσιώτερος. καίτοι οὐκ ἂν ἀμαθέστερος ὁμολογήσαις ἂν εἶναι περὶ οὐδενὸς τῶν μεγίστων, ἀλλὰ σοφώτερος· καὶ οὐδὲν μᾶλλον διὰ τοῦτο πλουσιώτερος εἶ. Ἴσως γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) σὺ οἴει ὦ Ἐρυξία, τουτουσὶ μὲν τοὺς λόγους οὓς νυνὶ διαλεγόμεθα, εἶναι παιδιάν. ἐπεὶ οὐκ ἀληθῶς γε οὕτως ἔχειν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῇ πεττείᾳ εἶναι πεττούς, οὓς εἴ τις φέροιτο δύναιτ' ἂν τοὺς ἀντιπαίζοντας ποιεῖν ἡττᾶσθαι οὕτως ὥστε
F μὴ ἔχειν, ὅ,τι πρὸς ταῦτα ἀντιφέροιεν. ἴσως οὖν καὶ περὶ τῶν πλουσίων οἴει μὲν οὐδέν τι μᾶλλον οὕτως ἔχειν· λόγους δὲ τινὰς εἶναι τοιούτους οὐδέν τι μᾶλλον ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς, οὓς λέγων ἄνθρωπος περιγίγνοιτ' ἂν τῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οἱ σοφώτατοι, καὶ πλουσιώτατοι ἡμῖν εἰσί. καὶ ταῦτα τοιαῦτα ψευδῆ λέγων, ἀληθῆ λεγόντων. καὶ οὐδὲν μέντοι ἴσως θαυμαστόν· ὁμοίως ὥσπερ εἰ δύ' ἀνθρώπω περὶ γραμμάτων λεγοίτην, ὁ μὲν φάσκων τοῦ Σωκράτους ἄρχειν σῖγμα, ὁ δ' ἕτερος, ἄλφα· οὗτος ἂν εἴη κρείττων ὁ λόγος ὁ τοῦ λέγοντος ἄλφα, ἢ τοῦ φάσκοντος τὸ σῖγμα, ἀρχήν. Περιβλέψας δὲ πρὸς τοὺς παρόντας ὁ Ἐρυξίας, ἅμα γελῶν τε καὶ ἐρυθριῶν, ὥσπερ οὐ παρὼν τοῖς ἔμπροσθεν λελεγμένοις, Ἐγὼ μὲν (ἔφη) ὦ
G Σώκρατες, οὐ τοιούτους ᾤμην δεῖν τοὺς λόγους εἶναι, οἷς μήτ' ἂν πεῖσαι δύναιτό τις μηδένα τῶν παρόντων, μήτ' ἂν ὠφεληθείη μηδὲν ἀπ' αὐτῶν (τίς γὰρ ἂν ἀνθρώπων ποτὲ πεισθείη νοῦν ἔχων, ὡς οἱ σοφώτατοι ἡμῖν πλουσιώτατοι;) ἀλλὰ μᾶλλον, ἐπειδὴ περὶ τοῦ πλουτεῖν διαλέγεσθαι δεῖ, ὁπόθεν καλόν ἐστι πλουτεῖν, καὶ ὁπόθεν αἰσχρόν. καὶ αὐτὸ τὸ πλούσιον εἶναι ἄνθρωπον, τί ἐστι· πότερον ἀγαθὸν ἢ κακόν. Εἶεν (ἔφην ἐγώ·) τοιγαροῦν τὸ λοιπὸν δὴ φυλαξόμεθα. καλῶς δὲ καὶ σὺ ποιεῖς παραινῶν. ἀλλὰ τί οὐκ αὐτὸς, ἐπείπερ εἰσηγῇ τὸν λόγον, ἐπεχείρησας εἰπεῖν πότερον σοὶ δοκεῖ ἀγαθὸν εἶναι τὸ πλουτεῖν, ἢ κακόν; ἐπειδήπερ οἵ γ' ἔμπροσθεν λόγοι οὐ περὶ τούτου δοκοῦσί σοι εἰρῆσθαι. Ἐμοὶ μὲν τοίνυν δοκεῖ
H ἀγαθὸν εἶναι (ἔφη) τὸ πλουτεῖν. Ἔτι δ' αὐτοῦ τι βουλομένου λέγειν, ὑποκρούσας ὁ Κριτίας, Σὺ γὰρ εἰπέ μοι ὦ Ἐρυξία, ἀγαθὸν ἡγῇ τὸ πλουτεῖν; Ἔγωγε, νὴ Δία. ἢ γὰρ ἂν μαινοίμην. καὶ οὐδένα γε οἶμαι εἶναι ὅστις ἂν οὐχ

ὁμολογήσειε ταῦτα. Καὶ μὴν (ἔφη ὁ ἕτερος) κἀγὼ οἶμαι οὐδένα ὅντινα οὐκ ἂν ποιῆσαι ὁμολογεῖν ἐμοὶ, ἐνίοις ἀνθρώποις κακὸν εἶναι τὸ πλουτεῖν. οὐκ ἂν οὖν, εἴπερ ἀγαθὸν ἦν, κακὸν ἡμῶν ἐνίοις ἐφαίνετο. εἶπον οὖν αὐτοῖν ὅτι Ἐγώ τοι ὑμᾶς, εἰ μὲν ἐτυγχάνετε περὶ τούτου διαφερόμενοι, ὁπότερος ὑμῶν ἀληθέστερα λέγει περὶ ἱππασίας, ὅπως ἄν τις ἄριστα ἱππεύοι· εἰ μὲν αὐτὸς ἐτύγχανον ἱππικὸς ὤν, αὐτὸς ἂν ὑμᾶς ἐπειρώμην παύειν τῆς διαφορᾶς· (ᾐσχυνόμην γὰρ ἂν εἰ παρὼν μὴ καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν ἐκώλυον διαφερομένοις· ἢ εἰ περὶ ἑτέρου ὁτουοῦν διαφερόμενοι, μηδέν τι μᾶλλον ἐμέλλετε, εἰ μὴ ὁμολογοῖτε τουτὶ, μᾶλλον ἐχθροὶ ἀντὶ φίλων ἀπαλλαγῆναι) νῦν δὲ, ἐπειδὴ τετυχήκατε περὶ τοιούτου πράγματος διαφερόμενοι, ᾧ ἀνάγκη προσχρῆσθαι παρ' ὅλον τὸν βίον, καὶ μεγάλα διαφέρει πότερον ἐπιμελητέον ἐστὶ τούτου ὡς ὠφελίμου ὄντος, ἢ οὔ, καὶ ταῦτα, οὐ τῶν φαύλων, ἀλλὰ τῶν μεγίστων δοκούντων εἶναι τοῖς Ἕλλησιν· (οἱ γοῦν πατέρες τουτὶ πρῶτον τοῖς σφετέροις υἱέσι παραινοῦσιν, ἐπειδὰν εἰς τὴν ἡλικίαν τάχιστα ἀφίκωνται τοῦ ἤδη φρονεῖν, ὡς δοκοῦσι, σκοπεῖν ὁπόθεν πλούσιοι ἔσονται. ὡς, ἂν μέν τι ἔχῃς, ἄξιος του εἶ· ἐὰν δὲ μὴ, οὐδενός.) εἰ οὖν σπουδάζεται μὲν οὑτωσὶ σφόδρα, ὑμεῖς δὲ τἆλλα συμφερόμενοι, περὶ τούτου οὑτωσὶ μεγάλου πράγματος διαφέρεσθε· ἔτι δ' αὖ πρὸς τούτοις περὶ τοῦ πλουτεῖν διαφέρεσθε· οὐχ ὁπότερον μέλαν ἢ λευκὸν, οὐδὲ ὁπότερον κοῦφον ἢ βαρὺ, ἀλλ' ὁπότερον κακὸν ἢ ἀγαθόν· ὡς ἂν μάλιστα καὶ εἰς ἔχθραν καταστῆναι, εἰ τῶν κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν πέρι διαφέρεσθε· καὶ ταῦτα μέντοι, τὰ μάλιστα φίλω τε ὄντε καὶ συγγενέε· ἐγὼ οὖν, ὅσον ἂν ἐπ' ἐμοὶ ᾖ, οὐ περιόψομαι ὑμᾶς αὐτοὺς αὑτοῖς διαφερομένους· ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς οἷός τ' ἦν, φράσας ἂν ὑμῖν ὅπως ἔχει, ἔπαυσα τῆς διαφορᾶς· νυνὶ δ' ἐπειδὴ αὐτὸς μὲν οὐ τυγχάνω οἷός τ' ὤν, ὑμῶν δ' ἑκάτερος οἴεται οἷός τ' εἶναι ὁμολογεῖν ποιῆσαι τὸν ἕτερον, ἕτοιμός εἰμι συλλαμβάνειν καθ' ὅσον ἂν δύνωμαι, ἵνα διομολογηθῇ ὑμῖν ὅπως ἔχει τοῦτο. σὺ οὖν, ἔφην, ὦ Κριτία, ἐπιχείρει ποιῆσαι ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὥσπερ ὑπεδείξω. Ἀλλ' (ἔφη) ἐγὼ μὲν, ὥσπερ ἠρξάμην, Ἐρυξίαν τοῦτον ἡδέως ἐροίμην ἂν εἰ δοκοῦσιν αὐτῷ εἶναι ἄνθρωποι δίκαιοι καὶ ἄδικοι. Νὴ Δία, (ἔφη ἐκεῖνος) καὶ σφόδρα μέντοι. Τί δέ; τὸ ἀδικεῖν, πότερον κακόν σοι δοκεῖ εἶναι, ἢ ἀγαθόν; Κακὸν ἔμοιγε. Δοκοῖ δ' ἄν σοι ἄνθρωπος, εἰ μοιχεύει τὰς τῶν πέλας γυναῖκας ἐπ' ἀργυρίῳ, ἀδικεῖν ἂν ἢ οὔ; καὶ ταῦτα μέντοι, καὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν νόμων κωλυόντων; Ἀδικεῖν ἄν ἔμοιγε δοκοῖ. Οὐκοῦν (ἔφη) εἰ μὲν πλούσιος τυγχάνει ὢν καὶ ἀργύριον δυνατὸς ἀναλῶσαι ὁ ἄδικός τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βουλόμενος, ἐξαμαρτάνοι ἄν· εἰ δέ γε μὴ ὑπάρχει πλουσίῳ εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἔχων ὁπόθεν ἀναλίσκοι, οὐδ' ἂν διαπράττεσθαι δύναιτο ἃ βούλεται· ὥστ' οὐκ ἂν οὐδὲ ἐξαμαρτάνοι. διὸ καὶ λυσιτελοῖ ἂν τῷ ἀνθρώπῳ μᾶλλον μὴ εἶναι πλουσίῳ, εἴπερ ἧττον διαπράξεται ἃ βούλεται. βούλεται δὲ μοχθηρά. καὶ πάλιν αὖ τὸ νοσεῖν, πότερον ἂν φαίης κακὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι; Κακὸν ἔγωγε. Τί δέ; δοκοῦσί τινες, σοὶ ἀκρατεῖς ἄνθρωποι; Ἔμοιγε. Οὐκοῦν, εἰ βέλτιον εἴη πρὸς ὑγίειαν τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἀπέχεσθαι σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἡδέων δοκούντων εἶναι, ὁ δὲ, μὴ οἷός τ' εἴη, δι' ἀκράτειαν· βέλτιον ἂν εἴη τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ μὴ ὑπάρχειν ὁπόθεν ἐκποριεῖται ταῦτα, μᾶλλον ἢ πολλὴν περιουσίαν εἶναι τῶν ἐπιτηδείων; οὕτω γὰρ ἂν αὐτῷ οὐκ ἐξουσία εἴη ἐξαμαρτάνειν, οὐδ' εἰ σφόδρα βούλοιτο. Ἐδόκει οὖν εὖ καὶ καλῶς διειλέχθαι ὁ Κριτίας οὕτως, ὥστ' εἰ μὴ ᾐσχύνετο παρόντας ὁ Ἐρυξίας, οὐδὲν αὐτὸν ἐκώλυεν ἀναστάντα τύπτειν τὸν Κριτίαν· οὕτως ᾤετο μεγάλου τινὸς ἐστερῆσθαι ἐπεὶ αὐτῷ φανερὸν ἐγένετο ὅτι οὐκ ὀρθῶς τὸ πρότερον ἐδόξαζε περὶ τοῦ πλουτεῖν. καταμαθὼν δ' ἐγὼ οὕτως ἔχοντα τὸν Ἐρυξίαν, καὶ εὐλαβούμενος μὴ πορρωτέρω τις λοιδορία καὶ ἐναντίωσις γένοιτο, Τουτονὶ μὲν λόγον (ἔφην ἐγὼ) πρῴην ἐν Λυκείῳ ἀνὴρ σοφὸς λέγων Πρόδικος ὁ Κεῖος ἐδόκει τοῖς παροῦσι φλυαρεῖν οὕτως, ὥστε μηδένα δύνασθαι πεῖσαι τῶν παρόντων ὡς ἀληθῆ λέγοι. καὶ δῆτα καὶ μειράκιόν τι σφόδρα νέον προσελθὸν καὶ στωμύλον, προσκαθιζόμενον, κατεγέλα τε καὶ ἐχλεύαζε, καὶ ἔσειεν αὐτὸν, βουλόμενον λόγον λαμβάνειν ὧν ἔλεγε. καὶ μέντοι καὶ πολὺ μᾶλλον εὐδοκίμησε παρὰ τοῖς ἀκροωμένοις ἤπερ ὁ Πρόδικος. Ἆρ' οὖν (ἔφη ὁ Ἐρασίστρατος) ἔχοις ἂν ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι τὸν λόγον; Πάνυ μὲν οὖν, ἐὰν ἄρα ἀναμνησθῶ. ὧδι γάρ πως, ὡς ἐγᾦμαι, εἶχεν. ἠρώτα γὰρ αὐτὸν τὸ μειράκιον πῶς οἴεται κακὸν εἶναι τὸ πλουτεῖν, καὶ ὅπως ἀγαθόν. ὁ δ' ὑπολαβὼν, Ὥσπερ καὶ σὺ νῦν δὴ (ἔφη) τοῖς μὲν καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων, ἀγαθόν· καὶ τοῖς ἐπισταμένοις ὅπου δεῖ χρῆσθαι τοῖς χρήμασι, τούτοις μὲν ἀγαθόν, τοῖς δὲ μοχθηροῖς καὶ ἀνεπιστήμοσι, κακόν. ἔχει δ', ἔφη, καὶ τἆλλα πράγματα οὕτω πάντα. ὁποῖοι γὰρ ἄν τινες ὦσιν οἱ χρώμενοι, τοιαῦτα καὶ τὰ πράγματα αὐτοῖς ἀνάγκη εἶναι. καλῶς δ', ἔφη, δοκεῖ μοι καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου πεποιῆσθαι, Καὶ φρονοῦσι τοῖα ὁκοίοις ἐγκυρέωσιν ἔργμασι. Νῦν ἄρ' (ἔφη τὸ μειράκιον) εἴ τις ἐμὲ σοφὸν ποιοῖ ταύτην τὴν σοφίαν ἣν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες σοφοί εἰσιν, ἅμα ἀνάγκη καὶ τὰ ἄλλα πράγματ' αὐτὸν ἀγαθὰ ἐμοὶ ποιεῖν, πρὸς μὲν αὐτὰ ἐκεῖνα μηδὲν πραγματευσάμενον, ὅτι δέ με ἀντ' ἀμαθοῦς σοφὸν πεποίηκεν· ὥσπερ εἴ τις ἐμὲ νυνὶ γραμματικὸν ποιήσειεν,

A neminem eſſe, qui non idem affirmet. Opinor ego quoque, inquit alter, neminem eſſe, quem inducere non poſſim, vt mecum ſentiat, quibuſdam hominibus malum eſſe, diuitias acquirere. Quòd ſi bonum prorſus eſſet, nunquam profectò malum eſſe aliquibus noſtrûm manifeſto apparet. Tunc ego illis dixi: Si quidem vos de hoc diſſentiretis, vter veſtrûm de ſtudio equitandi veriora diceret, hoc eſt, quónam pacto quis optimè equitet, atque ego huiuſce rei peritus eſſem, rogarem vos, vt diſſenſioni finem imponeretis. Puderet enim me, niſi præſens pro mea virili vos à cõtentione prohiberem: vel ſi de alia quapiam re contendentes, inimici ex amicis facti eſſetis
B abituri, niſi in eadem re conſentiretis. Nunc verò, quum vos ea de re contendatis, qua tota in vita vti ſit neceſſe, magníque referat, vtrum res ea vt vtilis, an vt inutilis curanda ſit: atque hęc non parua illa quidem, ſed ominum maxima Græcis eſſe videãtur: quippe quũ patres hoc primum filiis mandent ſuis, vt, quum primùm ad eam ætatem peruenerint, qua ſibi intelgere videãtur, iam tum circunſpiciant, vnde diuites fieri poſſint: propterea quòd ſi quid habes, viges: ſin nihil, iaces: quũ hæc, inquam, tam valde expetantur, vos verò cætera quidem conſentientes, hac de re tam magna diſcrepetis, prætereáque de acquirendis diuitiis diſſentiatis: nec vos quidem, vtrum
C acquirere diuitias nigrum ſit, an album, nec vtrum leue ſit an graue, ſed vtrum malum ſit, an bonum, & quidem ita, vt inimicitias inter vos ſuſcepturi videamini, ſi perſeueretis de malis, & bonis contendere, atque id ipſum, quum & amiciſſimi, & affines ſitis: Ego igitur, quãtũ eſt in me, nõ negligerem, nec vos inter vos diſcordes eſſe permitterem, ſi ita poſſem dicere: quomodo res habet, vt vos à diſſenſione reuocarẽ. Nunc verò, quando id ego ipſe præſtare non poſſum, veſtrûmque vterque putat ſe poſſe alterum inducere, vt conſentiat, paratus ſum, quantum poſſim, opitulari, vt tandem inter vos, quo pa-
D cto res habet, conueniat. Tu igitur, inquam, Critia aggredere, vt es profeſſus, facere, vt conſentiamus. At libenter, inquit, hunc ego Eryxiam, quemadmodum cœpi, interrogarem, An ipſi homines iuſti, & iniuſti eſſe videantur. Videntur ſanè, inquit, & quidem valde. Quid autem iniuſtè agere? vtrum eſſe tibi malum, an bonum videtur? Malum. Homo, qui proximorum vxores argento corrumpat, & ſtupret, atque id ipſum contra mores ciuitatis, & leges, iniuſténe tibi agere, an non videtur? Iniuſtè agere. Homo igitur, inquit, iniuſtus, & cupidus, ſi diues ſit, & argentum poſſit impẽdere, facilè peccat: ſin diues non ſit, nec habeat, vnde impendat, haud ita facilè po-
E teſt, quæ cupit, perficere, ob ídque minus peccat. Vnde fit, vt magis expediat homini non eſſe diuitem, ſi quidem minus efficiet, quæ cupit, quum præſertim flagitioſa cupiat. Ægrotare præterea vtrum malum, an bonum eſſe diceres? Malum. Quid? videntúrne homines quidam eſſe intemperantes? Videntur. Si melius igitur ſit huic huiuſmodi homini valetudinis cauſa cibo, & potu, cæteríſque rebus, quæ ſuaues putantur, abſtinere, atque hic propter intemperantiam non poſſit, vtilius omnino ſit huic non eſſe, vnde hæc ſuppeditẽtur, quàm magnam rerum neceſſariarum abundantiam eſſe: ſic enim ipſi nulla ſit
F facultás peccandi, neque ſi maximè velit. Sic igitur bene, & pulchrè diſſerere Critias videbatur. Quare Eryxias, niſi qui præſentes erãt, eſſet veritus, nulla re prohiberi potuiſſet, quin ſurgens Critiam verberaret, adeò ſe magna quadam re priuatum exiſtimabat, poſtquàm manifeſtò deprehendit, ſe prius de acquirendis diuitiis non rectè ſenſiſſe. Verùm ego, quum Eryxiam ita eſſe affectum cognouiſſem, cauens, ne maior aliqua obiurgatio, & contentio fieret: hunc, inquam, ſermonem Prodicus Ceus vir ſapiẽs qũum paulò antè in Lyceo haberet, his, qui aderant, ita viſus eſt nugari, vt nemo illorum induci potuerit, vt vera illum dicere crederet. Quin acceſſit ad eum
G quidam admodum adoleſcens, & facetus: qui, quum propè ſediſſet, cœpit illum deridere, & illudere, & mox etiam excitare, volens ab eo rationem eorum, quæ dicebat, accipere. Qua quidem in re multò plus laudis ille, quàm Prodicus, ab auditoribus eſt conſecutus. An eum nobis ſermonem, inquit Eraſiſtratus, poſſis referre? Poſſim equidem, ſi memoria repetam. Iam res ita, vt arbitror, fuit. Illum adoleſcens interrogauit: quónam tãdem modo diuitias acquirere malum eſſe putaret, & bonum. Tunc ille reſpondens eodem, quo tu nunc modo, dixit, Honeſtis quidem viris, & bonis, híſque, qui vbi nummis vti oporteat, ſciunt, bonum: improbis verò, & his, qui neſciũt
H vti, malum. Res autem, inquit, etiam aliæ ſe ſic habent. Quales enim ſunt, qui vtũtur, tales etiam res ipſis ſint, neceſſe eſt. Præclarè verò, inquit, mihi Archilochus illud videtur ceciniſſe: *Talia putantibus, qualeis arces tenent.* Nunc prorſus, inquit adoleſcens, ſi quis me ſapientem ea ſapientia faciat, qua viri boni ſapientes ſunt, neceſſe ſit, vt ille mihi eodem tempore alias etiam res bonas tradat, in quibus tamen nihil habuerit negotij: propterea quòd ita me ex inſipiente ſapientem

fecerit, vt ſi quis me nūc Grammaticum faceret, neceſſe eſſet, vt ille me ſimul res grammaticas doceret, & ſi Muſicum, muſicas: atque etiam ſiquis me bonum fecerit, res mihi bonas vnà compararit, neceſſe eſt. In his quidē non conſentiebat Prodicus, ſed ſuperiora illa affirmabat. Quare dixit ille: Vtrum tibi, quemadmodum facere domū, hominis eſt opus, ſic facere res bonas eſſe videtur: an neceſſe eſt, qualia quæque ab initio ſint, talia perpetuò manere? Sed Prodicus callidè (vt mihi videtur) ſuſpicatus quò ſibi ſermo caſurus eſſet, ne coram omnibus, qui intererant, refutatus videretur (nam ſi ſolus ipſe id pateretur, nihil putaſſet) multum abeſſe reſpondit, vt hoc ſit hominis opus. Nam vtrum, inquit, tibi virtus tradi doctrina poſſe, an eſſe innata hominibus videtur? Doctrina tradi. Nónne igitur, inquit, is tibi ſtultus eſſe videatur, qui Diis ſupplicans, putet ſe Grammaticum, vel muſicum fieri poſſe, vel aliam quampiam ſcientiam adipiſci, quum neceſſe ſit vel ab alio diſcentem, vel per ſe inuenientem acquirere? Aſſenſit adoleſcens, ac mox inquit, Tu, Prodice, quando Diis, vt tibi bene agere liceat, vtque tibi bona ſint, ſupplicas, tunc nihil aliud petis, quàm vt honeſtus, bonúſque fias: ſi quidem res honeſtis viris, & bonis ſūt bonæ, improbis verò malę. Quare, ſi quidem virtus acquiri poteſt, nihil aliud videris orare, quàm vt, quæ neſcias, docearis. Tunc ego dixi Prodico, videri ipſum non paruum facinus committere, ſi hac in re offenderet, ſi, quæ petimus à Diis, ſimul fieri nobis putaret. Nam etſi inquam, ſępe in vrbem feſtinanter veniēs, vota facis, & à Diis, vt tibi bona dent petis, haud noſti tamen, an illi, quæ tu petis, dare poſſint: quemadmodum, ſi ad Grammatici ianuam proficiſcens, roges, vt tibi Grammaticam ſcientiam tradat, quum nihil in ea re prius elaboraris, ſed velis, illam ſtatim diſcens, poſſe, quæ ſunt Grammatici, præſtare. Hæc quum dixiſſem, Prodicus in adoleſcentem eſt inuectus, vt illum vlciſceretur, eadem, quæ tu nunc, demonſtrans, atque ægrè ferens, vanum videri, quod dixerat, Diis ſupplicandum eſſe. Atque interea gymnaſio præfectus accedens, è gymnaſio illum abire iuſſit, tanquam ea, quæ non eſſent adoleſcētibus commoda, & ſi non commoda, incommoda videlicet, diſputaret. Hæc iam tibi ea cauſa percurri, vt cognoſcas quemadmodum homines erga Philoſophiam ſint animati: ſi quidem Prodicus hæc dicēs, his, qui aderant, ita viſus eſt inſanire, vt ex gymnaſio ſit eiectus. Tu verò contrà nunc ita bene videris diſputare, vt non ſolùm his qui pręſentes ſunt, perſuadeas: ſed aduerſarium etiam tuum inducas, vt tecum ſentiat. Vt in foro, ſi duo homines eadem de re teſtimonium dicant, quorum alter honeſtus, & probus, alter verò improbus eſſe videatur, haud ſanè quidē iudices teſtimonio improbi moueantur, ſed quiduis potius, & contrarium faciant: quòd ſi is, qui honeſtus & probus videtur, hæc dicat, eſſe etiam veriſſima credant Eo igitur fortaſſe modo, qui pręſentes fuerunt: erga te & Prodicum ſunt affecti: atque illum quidem ſophiſten, & nimium ſibi arrogantem, te verò politicon, & virum magni faciēdum exiſtimarunt. Vnde poſtea putant, nō qualis ſit oratio, ſed quales ſint, qui eam dicunt, ſpectari oportere. Et ſi, inquit Eraſiſtratus, cauillaris, ò Socrates, mihi tamen Critias aliquid dicere videtur. Haud mehercle, inquam ego, cauillor. Sed cur vos vſque ad hæc bene, & pulchrè diſſerendo perueniſtis, & reliqua ſermonis non perfeciſtis? Nam mihi videtur aliquid vobis adhuc ſupereſſe conſiderandum. Poſtquàm enim conceſſum eſt, diuitias acquirere quibuſdam bonum eſſe, quibuſdam verò malum, reliquum eſt, vt quid ipſum ſit, conſideretur. Niſi enim hoc primum noueritis, nunquam de eo, vtrum malum ſit, an bonum, conſentire poteritis. Ego verò, quantum quidem poſſim, paratus ſum rem vobiſcum ſimul expendere. Quamobrem dicat is nobis qui diuitias acquirere eſſe bonū exiſtimat, quomodo idipſum habeat. At ego, inquit, ò Socrates, hac de re nihil inauditum, nihil cæteris hominibus nouum proferam. Pecunias enim multas poſſidere, hoc Eſſe diuitem dico: nec puto Critiam eum eſſe qui Diuitias acquirere aliud eſſe arbitretur. Ex hac quidem ratione, inquam ego, reſtat adhuc, vt animaduertatur, quales ſint pecuniæ, ne paulò poſt iterum hac de re diſſentiatis. Nam vobis quàm primum diuerſæ videbuntur: quum nummo huiuſmodi Carthaginenſes vtantur. In pellicula neſcio quid eſt ligatum, idque tantum, quanta eſt vel maximi ſtateris amplitudo: id verò, quod illigatum eſt, nemo, præter eos qui faciunt, nouit. eo deinde ita ſepto vtuntur: & qui plurimos ex his nummos habeat, hic plurimas etiam pecunias habere, & eſſe ditiſſimus videtur. Sed ſi quis apud nos plurimos huiuſcemodi nummos poſſideat, nihilo magis ſit diues, quàm ſi multos calculos ex his, qui ſunt in montibus, habeat. Lacedæmonij verò nummo ex eo ferro, quod inutile ſit, vtuntur: & qui magnum pondus huiuſmodi ferri poſſideat, is eſſe diues videtur: quæ res alibi nullius ſit pretij. In Æthiopia autem lapidibus inſculptis vtuntur, quibus nulla in re vir Laconicus vti poſſet. Verùm apud Scythas, qui Nomades dicuntur, ſi quis Pulytionis habeat domum, nihilo ditior eſſe vi-

A ἀνάγκη αὐτὸν καὶ τἄλλα πράγματα γραμματικὰ ἐμοὶ ποιεῖν· καὶ εἰ μουσικὸν, μουσικά. ὥσπερ ὅταν ἀγαθὸν ἐμὲ ποιήσῃ, ἅμα ἀγαθὰ καὶ τὰ πράγματα πεποιηκέναι μοι. Οὐ μέν τοι ταῦτά γε ξυνέφη ὁ Πρόδικος· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὡμολόγει. Πότερον δέ σοι δοκεῖ (ἔφη) ὥσπερ οἰκίαν ποιεῖ, ἀνθρώπου ἔργον εἶναι, οὕτω καὶ τὰ πράγματα ἀγαθὸν ποιεῖν; ἢ ἀνάγκη, ὁποῖα ἄττ' ἂν τὴν ἀρχὴν γένωνται, εἴτε κακὰ εἴτε ἀγαθὰ, τοιαῦτα διατελεῖν ὄντα αὐτά; Ὑποπτεύσας δὲ (μοι δοκεῖ) ὁ Πρόδικος ᾗ ἔμελλεν ὁ λόγος χωρήσεσθαι αὐτῷ, σφόδρα πανούργως, ἵνα μὴ πάντων παρόντων ἐναντίον φαίνοιτο ἐξελεγχόμενος ὑπὸ τοῦ μειρακίου·
B (μόνῳ μὲν γὰρ αὐτῷ τοῦτο παθεῖν, οὐδὲν ᾤετο) διαφέρειν ἔφη ἀνθρώπου ἔργον εἶναι. Πότερον δὲ σοὶ (ἔφη) δοκεῖ εἶναι διδακτὸν ἡ ἀρετὴ, ἢ ἔμφυτον; Διδακτὸν, ἔφη, ἔμοιγε. Οὐκοῦν (ἔφη) ἂν δοκῇ σοι ἠλίθιος εἶναι εἴ τις οἴοιτο, τοῖς θεοῖς εὐχόμενος, γραμματικὸς ἂν γενέσθαι, ἢ μουσικὸς, ἢ ἑτέραν τινὰ ἐπιστήμην λαβεῖν; ἣν ἀνάγκη μαθόντα παρ' ἑτέρου, ἢ αὐτὸν ἐξευρόντα κτήσασθαι; Συνέφη καὶ ταῦτα. Οὐκοῦν (ἔφη τὸ μειράκιον) σὺ ὦ Πρόδικε, ὅταν εὔχῃ τοῖς θεοῖς εὖ πράττειν καὶ ἀγαθά σοι εἶναι, τότε οὐδὲν ἕτερον εὔχῃ ἢ καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι; εἴπερ τοῖς μὲν καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ πράγματα τυγχάνει ἀγαθὰ ὄντα, τοῖς
C δὲ φαύλοις, μοχθηρά. εἴπερ οὖν τυγχάνει ἡ ἀρετὴ διδακτὴ οὖσα, οὐδὲν ἕτερον φαίνοιο ἂν εὐχόμενος ἢ διδαχθῆναι ἃ οὐκ ἐπίστασαι. Εἶπον οὖν ἐγὼ πρὸς τὸν Πρόδικον ὅτι μοι δοκεῖ οὐχὶ φαῦλον πρᾶγμα πεπονθέναι, εἰ τυγχάνει τούτου διημαρτηκὼς, εἰ οἴεται ἡμῖν παρὰ τῶν θεῶν ἃ εὐχόμεθα, γενέσθαι ἂν καὶ ἅμα· εἰ καὶ ἑκάστοτε σπουδῇ βαδίζων εἰς πόλιν, προσευχόμενος αἰτεῖς παρὰ τῶν θεῶν δοῦναί σοι ἀγαθά· οὐ μέντοι οἶσθα εἰ οἷοί τε σοὶ ἐκεῖνοι ταῦτα δοῦναι ἃ σὺ τυγχάνεις αἰτούμενος. ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς τὰς τοῦ γραμματιστοῦ φοιτῶν θύρας, εὔχοιο αὐτὸν δοῦναί σοι γραμματικὴν ἐπιστήμην, μηδὲν ἄλλο πραγματευσάμενος, ἀλλὰ ἵνα τινὰ λαβὼν παραχρῆμα καὶ δυνήσῃ πράττειν τὰ τοῦ γραμμα-
D τιστοῦ ἔργα. ταῦτα ἐμοῦ λέγοντος, ὁ Πρόδικος ἀντανήγετο πρὸς τὸ μειράκιον, ὡς ἀμυνούμενος, καὶ ἐπιδείξων ταῦτα ἅπερ σὺ νῦν δὴ ἀγανακτῶν εἰ φαίνοιτο μάτην τοῖς θεοῖς εὐχόμενος. εἶτα προσελθὼν ὁ γυμνασίαρχος ἀπαλλάττεσθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ γυμνασίου ἐκέλευεν, ὡς οὐκ ἐπιτήδεια τοῖς νέοις διαλεγόμενον. εἰ δὲ μὴ ἐπιτήδεια, δηλονότι μοχθηρά. τούτου δή σοι ἕνεκα ταῦτα διῆλθον, ἵνα θεάσαιο ὡς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. εἰ μέν γε Πρόδικον παρὼν λέγων ταῦτα, μαίνεσθαι τοῖς παροῦσιν ἐδόκει ἂν οὕτως, ὥστε καὶ ἐκβληθῆναι ἐκ τοῦ γυμνασίου· σὺ δὲ νυνὶ οὕτω σφόδρα δοκεῖς εὖ διειλέχθαι, ὥστε οὐ μόνον τοὺς παρόντας πεῖσαι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀντιλέγοντα πεπεικέναι ὁμολογεῖν
E σοι δηλονότι. ὥσπερ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, εἰ δύο ἄνθρωποι τύχοιεν τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν μαρτυροῦντες, ὁ μὲν, καλὸς κἀγαθὸς δοκῶν εἶναι, ὁ δὲ, μοχθηρός· διὰ τὴν τοῦ μοχθηροῦ μαρτυρίαν οὐδὲν ἄν τι μᾶλλον οἱ δικασταὶ πεισθείησαν, ἀλλὰ τυχὸν καὶ τἀναντία ποιήσειαν· εἰ δ' ὁ καλὸς κἀγαθὸς δοκῶν ταῦτα φήσειε, καὶ σφόδρα ἂν δοκοῖ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι. ἴσως οὖν καὶ οἱ παρόντες τοιοῦτόν τι πεπόνθασι πρὸς σὲ καὶ Πρόδικον· τὸν μὲν, σοφιστὴν καὶ ἀλαζόνα ἡγοῦντο εἶναι· σὲ δὲ, πολιτικόν τε καὶ ἄνδρα καὶ πολλοῦ ἄξιον. εἶτα οἴονται δεῖν μὴ αὐτὸν τὸν λόγον θεωρεῖν, ἀλλὰ τοὺς λέγοντας, ὁποῖοί τινες ἂν ὦσιν. Ἀλλὰ μέντοι (ἔφη ὁ Ἐρασίστρατος) ὦ Σώκρατες, εἰ καὶ σκώπτων λέγεις, φαίνεσθαι ἔμοιγε δοκεῖ ὁ
F Κριτίας λέγων τι. Ἀλλὰ μὰ Δί' (ἦν δ' ἐγὼ) οὐδ' ὁπωσποῦν. ἀλλὰ τί, ἐπεὶ ταῦτα εὖ καὶ καλῶς διειλέχθον, οὐ καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ λόγου ἐπετελεσάτην; δοκεῖ δέ μοι, ὑμῖν ἐπίλοιπόν τι εἶναι τῆς σκέψεως. ἐπειδὴ τοῦτό γε ἐδόκει ὁμολογεῖσθαι, τοῖς μὲν, ἀγαθὸν εἶναι, τοῖς δὲ, κακὸν, λοιπὸν δὴ σκέψασθαι τί ἐστιν αὐτὸ τὸ πλουτεῖν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο πρῶτον εἴσεσθε, οὐδ' ἂν ὁπότερον κακόν ἐστιν ἢ ἀγαθὸν, δύναισθε συνομολογῆσαι. ἕτοιμος δ' ὑμῖν καὶ ἐγὼ, καθ' ὅσον οἷός τ' ἂν ὦ, συνδιασκοπεῖσθαι. φρασάτω οὖν ἡμῖν ὁ φάσκων τὸ πλουτεῖν ἀγαθὸν εἶναι, τούτου πέρι ὅπως τυγχάνει ἔχων. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν (ἔφη) ὦ Σώκρατες, οὐδέν τι περιττότερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸ πλουτεῖν λέγω εἶναι. τὸ γὰρ χρήματα πολ-
G λὰ κεκτῆσθαι, τοῦτο εἶναι τὸ πλουτεῖν. οἶμαι δὲ καὶ Κριτίαν τοῦτον οὐχ ἕτερον τὸ πλουτεῖν οἴεσθαι εἶναι. Ἔτι μὲν ἄρα (ἦν δ' ἐγὼ) κἂν οὕτως ὑπόλοιπον εἴη σκέψασθαι ὁποῖα ἐστὶ χρήματα, ἵνα μὴ ὀλίγον ὕστερον περὶ τούτου αὖ πάλιν φανῆτον διαφερόμενω. αὐτίκα γὰρ οὗτοι Καρχηδόνιοι νομίσματι χρῶνται τοιῷδε· ἐν δερματίῳ μικρῷ ἀποδέδεται ὅσον τε στατῆρος τὸ μέγεθος μάλιστα· ὅ, τι δέ ἐστι τὸ ἐναποδεδεμένον, οὐδεὶς γιγνώσκει, εἰ μὴ οἱ ποιοῦντες· εἶτα κατεσφραγισμένῳ τούτῳ νομίζουσι. καὶ ὁ πλεῖστα τοιαῦτα κεκτημένος, οὗτος πλεῖστα δοκεῖ χρήματα κεκτῆσθαι, καὶ πλουσιώτατος εἶναι. εἰ δέ τις παρ' ἡμῖν πλεῖστα τοιαῦτα κεκτημένος εἴη, οὐδὲν ἂν μᾶλλον πλούσιος εἴη ἢ εἰ ψήφους πολλὰς τῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἔχοι. ἐν δὲ Λακεδαίμονι σιδηρῷ σταθμῷ νομίζουσι, καὶ ταῦτα μέντοι τῷ ἀχρείῳ τοῦ σιδήρου· καὶ ὁ πολὺν σταθμὸν σιδήρου τοῦ τοιούτου κεκτημένος, πλούσιος δοκεῖ εἶναι, ἑτέρωθι δ' οὐδενὸς ἄξιον τὸ κτῆμα. ἐν δ'

τῇ Αἰθιοπίᾳ

τῇ Αἰθιοπίᾳ λίθοις ἐγγεγλυμμένοις χρῶνται, οἷς οὐδὲν ἂν ἔχοι χρήσασθαι Λακωνικὸς ἀνήρ. ἐν δὲ Σκύθαις τοῖς νομάσιν εἴ τις τὴν Πουλυτίωνος οἰκίαν κεκτημένος εἴη, οὐδὲν ἂν πλουσιώτερος δοκοίη εἶναι ἢ εἰ παρ' ἡμῖν τὸν Λυκαβηττόν. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἕκαστά γε τούτων κτήματα, εἴπερ ἔνιοι τῶν κεκτημένων μηδὲν διὰ ταῦτα πλουσιώτεροι φαίνονται. ἀλλ' ἔστιν (ἔφην) ἕκαστα τούτων ὄντα, τοῖς μὲν, χρήματά τε, καὶ πλούσιοι οἱ ταῦτα κεκτημένοι· τοῖς δὲ, οὔτε χρήματα, οὔτε πλουσιώτεροι διὰ τοῦτο. ὥσπερ γε οὐδὲ καλά τε καὶ αἰσχρὰ πᾶσι τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἕτερα ἑτέροις. εἰ δὲ βουλοίμεθα ἐπισκέψασθαι τί δήποτε τοῖς μὲν Σκύθαις αἱ οἰκίαι οὐ χρήματά εἰσιν, ἡμῖν δέ· ἢ τοῖς Καρχηδονίοις μὲν τὰ δέρματα, ἡμῖν δ' οὔ· ἢ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὁ σίδηρος χρήματα, ἡμῖν δ' οὔ· ἆρ' ἂν οὑτωσὶ μάλιστα ἐξεύροιμεν; αὐτίκα, εἴ τις Ἀθήνησι τούτων τῶν λίθων τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ, οἷς οὐδὲν χρώμεθα, κεκτημένος εἴη χίλια τάλαντα σταθμόν, ἔστιν ὅ,τι ἂν πλουσιώτερος νομίζοιτο εἶναι διὰ τοῦτο; Οὐκ ἔμοιγε φαίνεται. Ἀλλ' εἰ τοῦ λυχνίτου λίθου κεκτημένος εἴη τὰ χίλια τάλαντα, καὶ σφόδρα πλούσιον φαῖμεν εἶναι ἄν; Πάνυ γε. Ἆρά γε (ἔφην) διὰ τοῦτο, ὅτι τὸ μὲν, χρήσιμον, τὸ δ' ἀχρεῖον ἡμῖν ἐστι; Ναί. Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς Σκύθαις τούτου ἕνεκα αὐτοῖς οἰκίαι οὐ χρήματά ἐστιν, ὅτι οὐδεμία αὐτοῖς χρεία οἰκίας ἐστίν· οὐδ' ἂν προτιμήσειε Σκύθης ἀνὴρ οἰκίαν αὐτῷ τὴν καλλίστην εἶναι μᾶλλον ἤπερ σισύραν δερματίνην· ὅτι τὸ μὲν, χρήσιμον, τὸ δ' ἀχρεῖον αὐτῷ ἐστιν. αὖθις αὖ ἡμῖν τὸ Καρχηδόνιον νόμισμα οὐκ οἰόμεθα χρήματα εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν ὅ,τι ἂν αὐτοῦ ἐκκομισαίμεθα ὧν δεόμεθα, ὥσπερ τοῦ ἀργυρίου. ὥστ' ἀχρεῖον ἂν ἡμῖν εἴη. Εἰκός γε. Ὅσα μὲν ἄρα τυγχάνει χρήσιμα ὄντα ἡμῖν, ταῦτα χρήματα· ὅσα δ' ἀχρεῖα, ταῦτα δ' οὐ χρήματα. Πῶς οὖν (ἔφη ὁ Ἐρυξίας ὑπολαβὼν) ὦ Σώκρατες; ἢ οὐκ ἔστιν ὅ,τι χρώμεθα πρὸς ἀλλήλους τῷ διαλέγεσθαι, καὶ τῷ βλάπτειν, καὶ ἑτέροις πολλοῖς; ἆρα ἡμῖν ταῦτ' ἂν εἴη τὰ χρήματα; καὶ μὴν χρήσιμά γε φαίνεται ὄντα. οὐκ αὖ οὐδ' οὕτως ἐφαίνετο ἡμῖν, ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τὰ χρήματα. ὅτι μὲν γὰρ ἀνάγκη χρήσιμα εἶναι, ἐάν περ μέλλῃ χρήματα ἔσεσθαι, τοῦτο μὲν ἐκ πάντων ὡμολογεῖτο σχεδόν γε· ὁποῖα δὲ τῶν χρημάτων; ἐπειδή γε οὐ πάντα. φέρε δή, εἰ πάλιν ὧδε μετίοιμεν, ἆρα μᾶλλόν τι ἂν εὑρεθείη ὃ ζητοῦμεν, τί ποτ' ἐστὶν ὃ χρώμεθα χρήμασι, καὶ πρὸς τί εὕρηται ἡ τῶν χρημάτων κτῆσις, ὥσπερ τὰ φάρμακα πρὸς τὸ τὰς νόσους ἀπαλλάττειν; ἴσως γὰρ ἂν ἡμῖν οὕτω μᾶλλον φανερὸν γένοιτο. ἐπειδὴ ἀναγκαῖον μὲν φαίνεται, ὅσαπερ τυγχάνει χρήματα ὄντα, ταῦτα καὶ χρήσιμα εἶναι· τῶν δὲ χρησίμων γένος τι ὃ καλοῦμεν χρήματα· λοιπὸν ἂν εἴη σκέψασθαι, τὰ πρὸς τίνα χρείαν χρήσιμα χρῆσθαι, χρήματά ἐστι. πάντα μὲν γὰρ ἴσως χρήσιμα, ὅσα γε πρὸς τὴν ἐργασίαν χρώμεθα· ὥσπερ γε πάντα μὲν τὰ ψυχὴν ἔχοντα, ζῷα· τῶν δὲ ζῴων γένος τι καλοῦμεν ἄνθρωπον. εἰ δή τις ἡμᾶς ἔροιτο τίνος ἂν ἡμῖν ἐκποδὼν γενομένου, οὐδὲν δεοίμεθα ἰατρικῆς, οὐδὲ τῶν ταύτης ἐργαλείων, ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν ὅτι εἰ αἱ νόσοι ἀπαλλαγείησαν ἐκ τῶν σωμάτων, καὶ μὴ γίγνοιντο παντάπασιν, ἢ γιγνόμεναι παραχρῆμα ἀπαλλάττοιντο. ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἡ ἰατρικὴ τῶν ἐπιστημῶν ἡ πρὸς τοῦτο χρησίμη, πρὸς τὸ νόσους ἀπαλλάττειν. εἰ δέ τις ἡμᾶς πάλιν ἔροιτο, τίνος ἂν ἡμῖν ἀπαλλαγέντος, οὐδὲν δεοίμεθα χρημάτων, ἆρ' ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν; εἰ δὲ μή, πάλιν ὡδὶ σκοπώμεθα· φέρε, εἰ οἷός τ' εἴη ζῆν ἄνθρωπος ἄνευ σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ μὴ πεινῷ μηδὲ διψῷ, ἔσθ' ὅ,τι ἂν ἢ αὐτῶν τούτων δέοιτο, ἢ ἀργυρίου ἢ ἑτέρου τινός, ἵνα ταῦτα ἐκπορίζηται; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰ μὴ δεοίμεθα πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν ὧν νῦν ἐνδεεῖς ἐσμέν, καὶ ἀλέας καὶ ψύχους ἐνίοτε, καὶ τῶν ἄλλων ὅσων τὸ σῶμα ἐνδεὲς γιγνόμενον προσδεῖται, ἀχρεῖ' ἂν ἡμῖν εἴη τὰ καλούμενα χρήματα· εἰ μηδείς γε παντάπασι μηδενὸς δέοιτο τούτων, ὧν ἕνεκεν ἂν βουλοίμεθα χρήματα ἡμῖν εἶναι· ἵνα ἐξαρκοίμεθα πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἐνδείας τοῦ σώματος, ὧν ἂν ἑκάστοτε δεώμεθα. εἰ δ' ἔστιν ἄρα πρὸς τοῦτο χρήσιμον ἡ τῶν χρημάτων κτῆσις, πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν τῶν ἐνδειῶν, εἰ γοῦν ἡμῖν τοῦτο ἐκ μέσου ἀναιρεθείη, οὐδὲν ἂν δεοίμεθα χρημάτων· ἴσως δ' ἂν οὐδ' εἴη παντάπασι χρήματα. Φαίνεται. Φαίνεται ἄρα ἡμῖν (ὡς ἔοικε) τὰ πρὸς ταύτην τὴν πραγματείαν χρήσιμα τῶν πραγμάτων, ταῦτα εἶναι χρήματα. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐτάραττέ γε αὐτὸν σφόδρα τὸ λογίδιον. Τί δὲ τὰ τοιάδε; πότερον ἂν φαῖμεν οἷόν τε εἶναι ταὐτὸν πρᾶγμα πρὸς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν τοτὲ μὲν χρήσιμον εἶναι, τοτὲ δὲ ἀχρεῖον; Οὐκ ἔγωγ' ἂν φαίην· ἀλλ' εἴ τι δεοίμεθα τούτου πρὸς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, καὶ χρήσιμον μοὶ δοκεῖ εἶναι· εἰ δὲ μή, οὔ. Οὐκοῦν εἰ ἄνευ πυρὸς οἷοί τε εἴημεν ἀνδριάντα χαλκοῦν ἐργάσασθαι, οὐδὲν ἂν δεοίμεθα πυρὸς πρός γε τὴν τούτου ἐργασίαν·

A deatur, quàm ſi apud nos Lycabettum poſſideat. Hinc planum fit, horum ſingula inter opes non eſſe numeranda, ſiquidem conſtat quoſdam ex his, qui poſſideant, nihilo propter hoc ditiores eſſe. Verùm, inquam, horum ſingula quibuſdam quidem ſunt pecuniæ, & ij, qui hæc tenent, diuites: quibuſdam verò neque pecuniæ, neque ij, qui poſſident, propter hoc ditiores: vt neque honeſta, neque turpia ſunt omnibus eadem, ſed aliis alia. Quòd ſi velimus inquirere, quid ſit tandem, quamobrem Scythis domus, quæ nobis pretioſæ ſunt, inter B diuitias non cenſeantur: & nobis contrà vilius æſtimentur vel pelles quæ Carthaginenſibus ſunt pecuniæ, vel ferrum quo pro nummo Lacedæmonij vtuntur: nónne ita facilè, & ſtatim inuenire poſſimus? Si quis Athenis eorum lapidum, qui ſunt in foro, quibúſque nullam ad rem vtimur, mille pondo poſſideat, an is propter hoc re vlla ditior eſſe cenſeatur? Non mihi quidem videtur. Sed ſi lapidis Lychnitæ mille pondo haberet, eum vel ditiſſimum eſſe diceremus. Prorſus. Propter hoc vtique inquam, quòd hic vtilis, illi verò nobis inutiles ſint. Sanè. Nam Scythis quoque ob id domus inter opes non habentur, quòd nulla illis in domo ſit vtilitas. Nec ſanè quidem vir Scy- C tha pluris domum pulcherrimam, quàm veſtem ex caprinis pellibus, quæ σισύρα dicitur, æſtimaret: quippe quòd in hac ſibi multum, in illa nihil vtilitatis ineſſe putet. Nec nos quidem Carthaginenſem nummum in pecuniis reponimus. Neque enim nos illo, vt argento, ea quibus indigemus, importare, aut exportare poſſumus. Quare nobis inutilis ſit, neceſſe eſt. Simile verò. Res quidem igitur, quæcunque nobis vſui ſunt, pecuniæ ſunt dicendæ ad vſus vitæ neceſſarios comparatæ: quæcunque verò contrà vſui non ſunt, haud ſanè pecuniæ ſunt vocandæ. Quî fieri hoc poteſt, ô Socrates? inquit Eryxias excipiens: Nónne interdum nos diſputatione, & offenſione, multíſque aliis huiuſmodi rebus inter nos vtimur? an hæ quoque (nam manifeſtò vſui eſſe videntur) ſunt nobis pecuniæ? D Neque igitur, inquam hac ratione nobis declaratum eſt, quæ propriæ ſint pecuniæ. Quòd enim neceſſe ſit, eas vſui eſſe, ſi futuræ ſint pecuniæ, hoc ex omnibus propemodum conceſſum: ſed quæ res ex his rebus, quibus vtimur, pecuniæ ſint, quando non ſunt omnes, nondum ſatis dictum. Quare age iam id primum videamus. An igitur facilius inueniri poterit, quod quærimus, ſi rurſus ita perſequamur, perquiramúſque, quid ſit illud, ad quod pecuniis vtimur, & ad quid inuenta ſit pecuniarum poſſeſſio vt medicinæ ad morbos depellẽdos inuentæ? Sic enim fortaſſe nobis res facilius manifeſta fiet. Poſtquàm igitur apparet neceſſarium eſſe, res quidem omnes, E quæ pecuniæ ſint, eas etiam vſui eſſe: rerum verò, quæ vſui ſunt, genus eſſe quoddam res eas, quas pecunias appellamus: videtur reliquum eſſe, vt perſpiciamus, quánam potiſſimum in re vſui ſunt pecuniæ. Omnes enim res quibus ad aliquod opus vtimur, æquè ſunt vſui: vt omnia, quæ habent animam, ſunt animalia, ſed animalium quoddam genus Hominem vocamus. Si quis iam nos roget, Quánam re à nobis remota, neque Medicina, neque illius inſtrumentis indigeremus: poſſimus dicere, Si morbi è corporibus remoue- F rentur, & nunquam gignerentur omnino: vel ſi gignerentur quidem, ſed ſtatim tamen abirent. Eſt enim Medicina, vt videtur, ſcientia, quæ nobis ad depellendos morbos eſt vſui. Sin iterum nos roget. Quare nobis ablata, pecuniis non egeremus, an poſſimus dicere? Quòd ſi dicere non poſſumus, rurſus ita conſideremus: Age, ſi poſſit homo ſine cibo, & potu ita viuere, vt nunquam eſuriat, neque ſitiat, interdum ne vel his ipſis, vel argento, vel alia quapiam re indigeat, vt eos ſibi comparet? Haud mihi ſanè videtur. Idem igitur, inquam, & in aliis rebus fieret, ſi ad corporis curam his rebus non egeremus, quibus nunc egentes ſumus, & calore & frigore interdum, aliiſque rebus, quibus corpus, quum gignatur egens, egeat neceſſe eſt. Nam quæ vocantur pecuniæ, non eſſent nobis vſui, ſi prorſus homo nullius earum rerum indigeret, quarum cauſa pecunias habere cupimus, vt corporis cupiditatibus & neceſſitatibus ea, quorum frequenter indigemus, ſuppeditare poſſimus. Sin eget homo, his vtique pecuniarum poſſeſſio eſt vſui ad corporis curam, qui ſunt egentes. Verùm ſi hoc è medio, vt dicimus pelleretur, pecuniis non egeremus, atque etiam fortaſſe non eſſent omnino pecuniæ. Apparet. Apparet quoque, vt videtur, res, quæ ad idem negotium, ſint vtiles, eas nobis pecunias eſſe. At hæc illũ ratiúcula vehementer perturbauit. Quare ego: Quid? non dicere poſſumus, fieri poſſe, vt eadem res ad eandem actionem vtilis modò, modò ſit inutilis? Non ego, inquit, dicerem: ſed ſi rei alicuius ad eadẽ actionem indigemus, ea mihi vtilis videtur: ſi verò non indigemus, inutilis. Si quidem igitur, inquam, ſine igne poſſemus æneam ſtatuam facere, nihil ignis ad eam faciendam indigeremus: & ſi nihil indigeremus, neque is eſſet vtilis: atque eadem ratio de aliis quoque rebus dici poteſt. Cõſtat. Nihil igitur eorum ſine quibus aliquid fieri poteſt, ad id vtile eſſe nobis videtur. Nihil. Si nos igitur ſine argento, & auro, aliiſque huiuſmodi rebus, quib⁹ ipſis ad corporis curã nõ ita, vt cibo, potu, veſtibus, ſtragulis & domibus vtimur, poſſemus corporis cupiditates, & neceſ-

Pecuniæ quid

ſitates ita ſedare, vt nullius rei amplius indigeret, neque argentum nobis, neque aurum, neque aliæ res huiuſmodi, quod ad hoc pertinet, pecuniæ videretur, ſi quidem hoc ſine his fieri poſſet. Non viderentur. Hæc vtique, inquam, ſi non ſint vſui, pecuniæ nobis videri non poſſunt: ſed illa pecuniæ ſint neceſſe eſt, quibus ea, quæ ſunt vſui, poſſumus comparare. Nũquam, inquit, ô Socrates, adduci poſſem, vt crederẽ, aurum, & argentum, atque alia id genus nobis pecunias non eſſe: illud quidem certè valde perſuaſum habeo, quæ nobis inutilia ſint, ea nec pecunias: contráque, quæ ſint vtilia, in his pecuniis, quæ maximè proſint, numerari oportere: at hoc mihi nunquam patiar perſuaderi, hæc, quæ modò diximus, non eſſe ad vitæ vſus nobis vtilia: ſi quidem his ea, quæ ſunt ad viuendum neceſſaria comparamus. Age iam, quid hiſce de rebus dicemus? Súntne homines, qui, Muſicam vel literas doceant, vel aliam quãpiam ſcientiam tradant: quíque ex his rebus mercedem exigentes, ſibi ea, quæ ſunt ad vitam neceſſaria, parent? Sunt. Nónne homines ipſi ſcientia ſibi res neceſſarias comparant, his illam ſimiliter, atque nos aurum, & argentum permutantes? Ita cenſeo. Siquidem igitur hoc ipſo ea ſibi parant, quibus ad vitam vtantur, & hoc ipſum ad vitam vtile ſit, neceſſe eſt. Nam & argentum ea cauſa eſſe vtile diximus, quòd eo res ad vitam neceſſarias comparare poſſimus. Diximus. Quãdoquidem igitur ſcientiæ ipſæ vtiles nobis ad hoc videntur, quòd propter eandem cauſam, propter quam aurum, & argentum, pecunię ſint, manifeſtum eſt, qui eas teneant, eos quoque ditiores eſſe: etſi paulò antè eos ditiſſimos eſſe non ita facilè permittebamus. Quin ex eo, quod nunc conceſſum eſt, neceſſe eſt ſequi, vt, qui ſcientia magis ſunt præditi, interdum quoque ſint ditiores. Nam ſi quis nos roget, an cuilibet homini equum eſſe vtilem putemus: Túne id, an hoc potius dicas, his quidem, qui ſciant, quo pacto equo vti oporteat, vtilem eſſe: his verò, qui neſciãt, inutilem? Hoc dicam. Eadem quoque, inquam, ratione dicas, Medicinam non cuilibet homini, ſed illi vtilem eſſe qui norit, quomodo ea vti oporteat. Dicam. Nónne idem quoque de rebus aliis & quidem omnibus dicẽdum videtur? Videtur. Aurum, & argentum, atque alia, quæ pecuniæ videntur eſſe, nónne illi ſoli ſint vtilia, qui ſciat, vt his ſit vtendum? Sint. At paulò antè nónne viri honeſti, & boni eſſe videbatur, cognoſcere, vbi, & quo pacto horum ſingulis ſit vtendum? Videbatur. Honeſtis igitur viris, & bonis, atque adeò his ſolis hæc vtilia ſint neceſſe eſt: ſi quidem prorſus his ſcienter vtendum eſt. Quòd ſi his ſolis vtilia ſunt, his quoque ſolis eſſe pecuniæ videantur, oportebit. Idcirco, vt videtur, eum, qui ſit artis equitandi imperitus, ſed poſſideat equos ob id ſibi inutiles, ſi quis ipſum eius artis peritum faciat, faciat quoque ſimul & ditiorem: ſi quidẽ ea, quæ prius erant inutilia, ipſi vtilia faciat Scientiam enim aliquam homini tradens, ipſum ſimul & diuitem facit. Videor mihi tamen iurare poſſe, Critiam nullo pacto adduci, vt rationes haſce veras eſſe credat. Iures, inquit, licet: nam inſanirem prorſus, ſi vera hæc eſſe crederem. Sed tu quam ob rem rationem illam non abſoluiſti: aurum & argentum, atque alia id genus, quamuis videantur, pecunias tamen non eſſe, vt ego ſermones hoſce audiens, & quos tu nunc percurris, multò magis admirer? Dixi igitur ego. Videris mihi Critia, me audiens non ſecus, quàm quum recitatores, qui verſus Homeri canunt, audis, gaudio affici: quando nulla tibi harum rationum videtur eſſe vera. Age tamen, talia, aurum dico, & argentum, & reliqua conſideremus. Hæc ne tu architectis vtilia eſſe ad ædificandam domum diceres? Dicerem profectò. Vtrum igitur hæc dicemus vtilia eſſe, quibus illi ad domus ædificationem vtuntur, lapides, lateres, ligna, & ſiquid aliud eſt huiuſmodi: an inſtrumenta etiam, quibus illi domum ędificent, quibúſque hæc, ligna, lapides, & horum præterea inſtrumenta parẽt? Hæc quidem, inquit, omnia mihi ad illa videntur eſſe vtilia. Nónne igitur, inquam ego, & in aliis artificiis vtilia ſunt, non ſolùm hæc, quibus ad vnum quodque opus vtimur, ſed illa etiam, quibus hæc comparamus, & ſine quibus hæc fieri non poſſent? Sunt ſanè quidem. Nónne rurſus illa quoque, quibus hæc, & ſi quid ſuperius eſt, & quibus præterea illa, & multò etiam ſuperiora paramus: vt hæc omnia in infinitum quendam numerum cadentia, ad ipſorum artificium vtilia videri neceſſe ſit? Nihil, inquit, & hæc ita habere prohibet. Quid? Si homini adſint cibi, potus, veſtes, & alia, quibus ad corpus vtatur, an indigeat auro, vel argẽto, vel alio aliquo ex his, quib° illa, quæ iã illi adſint, acquirũtur? Mihi quidẽ nõ videtur. Iã cõſtat nobis hominẽ interdũ nullo ex his ad corporis neceſſitatẽ indigere? Cõſtat. Si q̃dẽ igiť hæc inutilia ad idẽ op° appareãt, nõne ſit neceſſe cõtrà nũquã vtilia videri? Eſt n. ſuppoſitũ, fieri nõ poſſe, vt eadẽ ad idẽ op° modò vtilia modò ſint inutilia. Atq; inquit, hęc tibi & mihi cõſtet ita ratio, ſi q̃dẽ eadẽ ad idẽ aliquãdo ſint vtilia, nũq̃ cõtrà accidere poſſe, vt ſint inutilia: nũc autẽ p̃terea

A εἰ δὲ μὴ δεοίμεθα, οὐδ᾽ ἂν χρήσιμον εἴη. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν
ἄλλων. Φαίνεται. Οὐκοῦν ὅσων ἄνευ οἷόν τε γίγνεσθαί τι, οὐδὲν ἂν τού-
των ἡμῖν οὐδὲ χρήσιμον φαίνοιτο πρός γε τοῦτο. Οὐ γάρ. Οὐκοῦν εἴποτε
φαινοίμεθα οἷοί τε ὄντες ἄνευ ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ τῶν ἄλλων τοιού-
των (οἷς μὴ αὐτοῖς χρώμεθα πρὸς τὸ σῶμα, ὥσπερ σιτίοις καὶ ποτοῖς καὶ
ἱματίοις καὶ στρώμασι καὶ οἰκίαις) παύειν τὰς τοῦ σώματος ἐνδείας, ὥστε
μηκέτι δεῖσθαι, οὐκ ἂν ἡμῖν οὐδὲ χρήματα φαίνοιτο πρός γε τοῦτο ἀρ-
γύριόν τε καὶ χρυσίον, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα· εἴπερ ποτὲ καὶ ἄνευ τού-
των οἷόν τε γίνεσθαι. Οὐ γάρ. Οὐκ ἂν ἄρα οὐδὲ χρήματα ἡμῖν ταῦτα
φανείη, εἰ μηδὲν χρήσιμα· ἀλλὰ ταῦτ᾽ ἂν εἴη οἷς τὰ χρήσιμα οἷοί τε ἐ-
σμὲν ἐκποιείζεσθαι. Ὦ Σώκρατες, οὐκ ἄν ποτε δυναίμην τοῦτο πεισθῆ-
B ναι, ὡς τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα οὐκ ἄρα χρήμα-
τα ἡμῖν ἐστίν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ σφόδρα πέπεισμαι, ὡς τά γε ἡμῖν ἀχρεῖα
ὄντα, οὐδὲ χρήματά ἐστι· καὶ ὅτι τῶν χρησιμωτάτων ἐστὶ πρὸς τούτων
χρήματα τὰ χρήσιμα· οὐ μὴν τοῦτό γε, ὡς ταῦτα οὐ χρήσιμα ἡμῖν τυγ-
χάνει ὄντα πρὸς τὸν βίον, εἴπερ γε τούτοις τὰ ἐπιτήδεια ἐκποιειζόμε-
θα. φέρε δή, πῶς ἂν τὰ τοιαῦτα φήσαιμεν; ἆρ᾽ εἰσί τινες ἄνθρωποι οἵτι-
νες μουσικὴν παιδεύουσιν, ἢ γράμματα, ἢ ἑτέραν τινὰ ἐπιστήμην, οἳ ἂν
ἀντὶ τούτων σφίσιν αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια ἐκποιείζωνται, τούτων μισθὸν
πραττόμενοι; Εἰσὶ γάρ. Οὐκοῦν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ
C ἂν ἐκποιείζοιντο τὰ ἐπιτήδεια, ἀντὶ ταύτης ἀλλαττόμενοι, ὥσπερ ἡμεῖς,
ἀντὶ τοῦ χρυσίου καὶ ἀργυρίου. Φημί. Οὐκοῦν εἴπερ τούτῳ ἐκποιείζον-
ται οἷς πρὸς τὸν βίον χρῶνται, κἂν αὐτὸ χρήσιμον εἴη πρὸς τὸν βίον. καὶ
γὰρ τἀργύριον τούτου ἕνεκα χρήσιμον ἔφαμεν εἶναι, ὅτι οἷοί τ᾽ ἦμεν αὐτῷ
τἀναγκαῖα πρὸς τὸν βίον ἐκποιείζεσθαι. Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν εἴπερ αὗ-
ται αἱ ἐπιστῆμαι τῶν χρησίμων, πρὸς τοῦτο φαίνονται ἡμῖν αἱ ἐπιστῆμαι
χρήματα οὖσαι, [illegible] τὴν αὐτὴν αἰτίαν δι᾽ ἥνπερ τὸ χρυσίον τε καὶ τὸ
ἀργύριον. δῆλον δὲ ὅτι καὶ οἱ ταύτας κεκτημένοι, πλουσιώτεροι. ὀλίγον δὲ
πρότερον οὕτω χαλεπῶς ἀπεδεχόμεθα τὸν λόγον, εἰ οὗτοι πλουσιώτα-
τοι. ἀναγκαῖον δ᾽ ἂν εἴη καὶ ἐκ τοῦ νῦν ὡμολογημένου τοῦτο ξυμβαίνειν,
D ἐνίοτε τοὺς ἐπιστημονεστέρους, πλουσιωτέρους εἶναι. εἰ γάρ τις ἡμᾶς ἔροιτο,
ἆρα παντὶ ἀνθρώπῳ οἰόμεθα χρήσιμον εἶναι ἵππον, ἆρα φαίης ἄν; ἢ, τοῖς
μὲν ἐπιστήμοσιν ὅπως δεῖ ἵππῳ χρῆσθαι, χρήσιμος ἂν εἴη, τοῖς ἀνεπιστή-
μοσι δ᾽ οὔ; Φαίην ἄν. Οὐκοῦν (ἔφη) κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲ φάρμα-
κον παντὶ ἀνθρώπῳ χρήσιμον εἶναι, ἀλλὰ τούτῳ ὅστις τυγχάνει εἰδὼς ὡς
δεῖ χρῆσθαι αὐτῷ; Φημί. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα πάντα ὁμοίως; Ἔοικε.
Χρυσίον ἄρα καὶ ἀργύριον, καὶ τἆλλα τὰ δοκοῦντα χρήματα εἶναι, τούτῳ
ἂν μόνῳ χρήσιμα εἴη ὅστις τυγχάνει ἐπιστάμενος ὡς χρηστέον αὐτοῖς.
Οὕτως. Οὐκοῦν πρότερον ἐδόκει τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ εἶναι εἰδέναι ὅ-
που τε καὶ ὅπως τούτων ἑκάστοις χρηστέον ἐστί. Φημί. Τοῖς ἄρα καλοῖς
κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων, τούτοις ἂν μόνοις καὶ χρήσιμα ταῦτ᾽ εἴη, εἴ-
E περ γε τούτοις ἐπιστημόνως χρηστέον. εἰ δὲ τούτοις μόνοις χρήσιμον,
τούτοις ἂν μόνοις καὶ χρήματα εἶναι φαίνοιτο. ἀτάρ, ὡς ἔοικε, καὶ τὸν ἀ-
νεπιστήμονα ἱππικῆς, κεκτημένον δὲ ἵππους, οἳ τυγχάνουσιν αὐτῷ ἄ-
χρηστοι ὄντες, εἴ τις τοῦτον ἱππικὸν ποιήσειεν, ἆρα ἂν ἅμα καὶ πλουσιώτε-
ρον πεποιηκὼς εἴη· εἴπερ γε αὐτῷ ἃ ἐτύγχανε πρόσθεν ἀχρεῖα ὄντα, χρή-
σιμα πεποίηκεν. ἐπιστήμην γὰρ τινὰ παραδιδοὺς τῷ ἀνθρώπῳ, ἅμα καὶ
πλούσιον αὐτὸν πεποίηκε. Φαίνεταί γε. Ὅμως δέ μοι κἂν διομόσασθαι
δοκῶ ὑπὲρ Κριτίου, ὑπὸ μηδενὸς τούτων τῶν λόγων πεπεῖσθαι. Νὴ Δία.
F καὶ γὰρ (ἔφη) μαινοίμην ἂν εἰ ταῦτα πειθοίμην. ἀλλὰ τί οὐκ ἐκεῖνον τὸν
λόγον διετέλεσας, ὡς τὰ δοκοῦντα οὐκ ἔστι χρήματα, χρυσίον καὶ ἀργύ-
ριον, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα; ὡς ἐγὼ πάνυ σφόδρα, τούτους τοὺς λόγους
ἀκροώμενος, οὓς καὶ σὺ νῦν τυγχάνεις δὴ διεξιών, ἄγαμαι. Εἶπον οὖν
ἐγὼ ὅτι μοὶ δοκεῖς σύ, ὦ Κριτία, οὕτως ἐμοῦ χαίρειν ἀκροώμενος, ὥσπερ
τῶν ῥαψῳδῶν οἳ τὰ Ὁμήρου ἔπη ᾄδουσιν. ἐπεὶ οὐδείς γέ σοι δοκεῖ τού-
των τῶν λόγων ἀληθὴς εἶναι. ὅμως δέ, φέρε, πῶς ἂν τὰ τοιαῦτα φήσαιμεν;
ἆρά γε τοῖς γε οἰκοδομικοῖς τῶν ἀνθρώπων φαίης ἂν αὐτὰ εἶναι χρήσιμα
πρὸς τὸ οἰκίαν ἐργάσασθαι; Ἔμοιγε δοκεῖ. Πότερον οὖν ταῦτα φήσαι-
μεν ἂν χρήσιμα εἶναι οἷς αὐτῶν καταχρῶνται εἰς τὴν οἰκοδομίαν; λίθοις,
καὶ πλίνθοις, καὶ ξύλα, καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτον; ἢ καὶ τὰ ἐργαλεῖα οἷς
G αὐτοὶ τὴν οἰκίαν ἐργάζοιντο, καὶ οἷς ταῦτα ἐκποιείζοιντο, τὰ ξύλα, καὶ
τοὺς λίθους, καὶ πάλιν τὰ τούτων ἐργαλεῖα; Ἔμοιγ᾽, ἔφη, δοκεῖ πάντα
ταῦτα χρήσιμα εἶναι πρὸς ἐκεῖνα. Οὐκοῦν (ἦν δ᾽ ἐγὼ) καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων ἐργασιῶν, οὐ μόνον αὐτοῖς οἷς καταχρώμεθα πρὸς ἕκαστον τῶν ἔρ-
γων, ἀλλὰ καὶ οἷς ταῦτα ἐκποιειζόμεθα, καὶ ὧν ἄνευ οὐκ ἂν γένοιτο.
Πάνυ γε οὕτω. Οὐκοῦν πάλιν καὶ οἷς ταῦτα, καὶ εἴ τι ἀνωτέρω τούτων
καὶ οἷς πάλιν ἐκεῖνα, καὶ ἔτι μάλα τὰ ἄνω· ὥστε καὶ εἰς ἄπειρόν τι πλῆθος
τελευτῶντα, ἀνάγκη ταῦτα πάντα πρὸς τὴν αὐτῶν ἐργασίαν χρήσιμα
φαίνεσθαι; Καὶ οὐδέν γε (ἔφη) ταῦτα οὕτω κωλύει ἔχειν. Τί δ᾽ εἰ ὑπάρχοι
τῷ ἀνθρώπῳ σιτία καὶ ποτὰ καὶ ἱμάτια, καὶ τἆλλα οἷς αὐτὸς πρὸς τὸ σῶ-
μα μέλλει χρῆσθαι, ἆρ᾽ ἄν τι προσδέοιτο χρυσίου, ἢ ἀργυρίου, ἢ ἄλλου
του οἷς ταῦτα ποριεῖται ἄγε δὴ ὑπάρχοι; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκοῦν
φαίνοιτο ἂν ἡμῖν ἔστιν ὅτε ἄνθρωπος οὐδενὸς τούτων δεόμενος πρὸς τὴν τοῦ
σώματος χρείαν; Οὐ γάρ. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα ἀχρεῖα φαίνοιτο πρὸς ταύτην

τὴν ἐργασίαν, οὐκ ἄν ποτε πάλιν δέοι χρήσιμα φαίνεσθαι· ὑπέκειτο γὰρ μὴ οἷόν τε εἶναι πρὸς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν τοτὲ μὲν χρήσιμα, τοτὲ δὲ ἀχρεῖα εἶναι. Ἀλλ' οὕτω γ' ἂν (ἔφη) ὁ αὐτὸς λόγος σοὶ καὶ ἐμοὶ γένοιτο. εἰ γάρ ποτε ταῦτα χρήσιμα γίγνοιτο πρὸς τοῦτο, οὐκ ἄν ποτε συμβαίνοι πάλιν ἀχρεῖα εἶναι· νῦν δὲ πρὸς τινὰς ἐργασίας πραγμάτων μοχθηρῶν, τὰς δέ, χρηστῶν. Ἔγωγ' ἂν φαίην. Ἆρ' οὖν οἷόν τε μοχθηρόν τι πρᾶγμα πρὸς ἀγαθοῦ τινὸς ἐργασίαν χρήσιμον εἶναι; Οὐκ ἔμοιγε φαίνεται. Ἀγαθὰ δὲ πράγματα ἆρ' ἂν ταῦτα φαῖμεν εἶναι ἃ δι' ἀρετὴν ἄνθρωπος πράττει; Φημί. Ἆρ' οὖν οἷόν τε ἄνθρωπον μαθεῖν τι τούτων ὅσα διὰ λόγου διδάσκεται, εἰ παντάπασιν ἀπεστερημένος εἴη τοῦ ἀκούειν, ἢ ἑτέρου τινός; Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκοῦν τῶν χρησίμων φαίνοιτο ἂν ἡμῖν πρὸς ἀρετὴν τὸ ἀκούειν, εἴπερ διδακτός γε ἡ ἀρετὴ τῷ ἀκούειν, καὶ αὐτῷ καταχρώμεθα πρὸς τὰς μαθήσεις; Φαίνεται. Οὐκοῦν εἴπερ ἡ ἰατρικὴ οἵα τέ ἐστι τὸν νοσοῦντα παύειν, φαίνοιτ' ἂν ἡμῖν ἐνίοτε καὶ ἡ ἰατρικὴ τῶν χρησίμων οὖσα πρὸς τὴν ἀρετήν, εἴπερ διὰ τῆς ἰατρικῆς τὸ ἀκούειν πορισθείη; Καὶ οὐδέν γε κωλύει. Ἆρ' οὖν πάλιν καὶ εἰ τὴν ἰατρικὴν ἀντὶ χρημάτων πορισαίμεθα, φαίνοιτο ἂν ἡμῖν καὶ τὰ χρήματα χρήσιμα ὄντα πρὸς ἀρετήν; Καὶ γάρ ἐστιν (ἔφη) τοῦτό γε. Οὐκοῦν πάλιν ὁμοίως καὶ δι' οὗ τὰ χρήματα πορισαίμεθα; Παντάπασι μὲν οὖν πάντα. Ἆρ' οὖν ἄν σοι δοκοῖ ἄνθρωπος ἀπὸ μοχθηρῶν τε καὶ αἰσχρῶν πραγμάτων ἀργύριον αὑτῷ πορίσασθαι, ἀνθ' ὅτου τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην κτήσαιτο, ἢ δύναιτο ἀκούειν, ἐκ τοῦ μὴ οἷός τε; τῷ δ' αὐτῷ ἐκείνῳ καταχρῆσθαι πρὸς ἀρετήν, ἢ ἕτερ' ἄλλα τῶν τοιούτων; Πάνυ μὲν οὖν ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκοῦν οὐκ ἄν τό γε μοχθηρὸν χρήσιμον εἴη πρὸς ἀρετήν. Οὐ γάρ. Οὐκ ἄρα ἀναγκαῖόν ἐστι, δι' ὧν ἂν ἐκποριζοίμεθα τὰ πρὸς ἕκαστα χρήσιμα, καὶ ταῦτα πρὸς τὰ αὐτὰ χρήσιμα εἶναι. φαίνοιτο γὰρ ἂν ἐνίοτε μοχθηρὰ πράγματα πρὸς ἀγαθόν τι χρήσιμον εἶναι. ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τούτου ἂν φανερὰ γένοιτο. εἴπερ γὰρ ταῦτα χρήσιμά ἐστι πρὸς ἕκαστα, ὧν ἄνευ οὐκ ἂν γένοιτο εἰ μὴ ταῦτα προϋπάρχει, φέρε, πῶς ἂν τὰ τοιαῦτα φήσαις; ἆρ' οἷόν τε ἀμαθίαν πρὸς ἐπιστήμην χρήσιμον εἶναι, ἢ νόσον πρὸς ὑγίειαν, ἢ κακίαν πρὸς ἀρετήν; Οὐκ ἂν ἔγωγε φαίην. Καὶ μὴν τόδε γ' ἂν ὁμολογήσαιμεν ἀδύνατον εἶναι, ἐπιστήμην ἐγγενέσθαι ὅτῳ μὴ ἀμαθία πρότερον ὑπάρξαι· καὶ ὑγίειαν, ὅτῳ μὴ νόσος· οὐδὲ ἀρετήν, ὅτῳ μὴ κακία. Ἔφη γὰρ οὕτως, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ. Οὐκ ἂν ἄρα φαίνοιτο ἀναγκαῖον εἶναι, ὧν ἄνευ μὴ οἷόν τε εἶναι γίνεσθαι, ταῦτα καὶ χρήσιμα εἶναι πρὸς τοῦτο. φαίνοιτο γὰρ ἂν ἡμῖν ἡ ἀμαθία χρήσιμος οὖσα πρὸς ἐπιστήμην, καὶ ἡ νόσος πρὸς ὑγίειαν, καὶ ἡ κακία πρὸς ἀρετήν. Σφόδρα δυσπίστως εἶχε καὶ πρὸς τούτοις τοῖς λόγοις, εἰ μὴ πάντα ταῦτα χρήσιμα ἔσται. Καταμαθὼν δ' αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἴσον εἴη πεῖσαι, ὅπερ ἄν, τὸ λεγόμενον, λίθον ἑψῆσαι. Ἀλλὰ τούτους μὲν τοὺς λόγους (ἦν δ' ἐγὼ) ἐάσομεν χαίρειν, ἐπειδήπερ οὐ δυνατοί ἐσμεν ὁμολογῆσαι ὁπότερον ταῦτα χρήσιμά τ' ἐστὶ καὶ χρήματα, ἢ οὔ. ἐκεῖνο δὲ πέρι πῶς ἂν φαῖμεν; πότερον ἂν εὐδαιμονέστερόν τε καὶ βελτίω ἡγησαίμεθα εἶναι ἄνθρωπον, εἰ ὡς πλείστων δέοιτο πρὸς τὸ σῶμά τε καὶ τὴν δίαιταν ἐπιτηδείων, ἢ εἰ ὡς ἐλαχίστων τε καὶ φαυλοτάτων; μάλιστα δ' ἂν ἴσως καὶ τοῦτο ὧδε θεωρηθείη· εἴ τις αὐτὸν πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον παραβάλλων, σκοποῖτο ὁποτέρα τῶν ἕξεων βελτίων, πότερον ὅταν τύχῃ νοσῶν, ἢ ὅταν ὑγιαίνων. Ἀλλὰ τοῦτό γ' (ἔφη) οὐ πολλῆς τινὸς τῆς σκέψεως δεῖται. Ἴσως γὰρ (ἦν δ' ἐγὼ) παντὶ ἀνθρώπῳ εὔπορον γνῶναι ὅτι ἡ τοῦ ὑγιαίνοντος ἕξις κρείττων ἐστὶ τῆς τοῦ κάμνοντος. Τί δέ; ποτέρως τυγχάνομεν πλειόνων τε καὶ μᾶλλον παντοδαπῶν δεόμενοι; ὅταν κάμνωμεν, ἢ ὅταν ὑγιαίνωμεν; Ὅταν κάμνωμεν. Ὅταν ἄρα αὐτοὶ αὑτῶν τυγχάνωμεν φαυλότατα διακείμενοι, τότε σφόδρα τε καὶ πλείστων, τὰ πρὸς ἡδονὰς τὰς διὰ τοῦ σώματος, ἐν ἐπιθυμίαις τε καὶ δεήσεσιν ἐσμέν. Οὕτως. Οὐκοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὥσπερ αὐτὸς αὑτοῦ τότε φαίνεται βέλτιστα ἔχων ὅταν ἐλαχίστων τῶν τοιούτων δέηται, οὕτω πάλιν καὶ δυοῖν ὄντοιν, εἰ ὁ μὲν τυγχάνει σφόδρα τε καὶ πολλῶν ἐν ἐπιθυμίᾳ τε καὶ δεήσει ὤν, ὁ δέ, ὀλίγων τε καὶ ἡσύχως· οἷον τὰ τοιάδε· ὅσοι τῶν ἀνθρώπων τυγχάνουσι κυβευταὶ ὄντες, οἱ δέ, οἰνόφλυγες, ἕτεροι δέ, γαστρίμαργοι. ἅπαντα γὰρ ταῦτα οὐδὲν ἕτερον τυγχάνει ὄντα ἢ ἐπιθυμίαι. Σφόδρα γε. Αἱ δ' ἐπιθυμίαι πᾶσαι, οὐδὲν ἕτερον ἢ ἔνδειαι τινῶν. οἱ οὖν πλεῖστα τούτων πεπονθότες ἄνθρωποι, ἐν μοχθηροτέρᾳ ἕξει εἰσὶ τῶν μηδὲν ἢ ὡς ἐλάχιστα τοιαῦτα πεπονθότων. Πάνυ μὲν οὖν ἔγωγε καὶ σφόδρα μοχθηροὺς τοὺς τοιούτους ὑπολαμβάνω εἶναι· καὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τοιοῦτοι, τοσούτῳ καὶ μοχθηροτέρους. Οὐκοῦν δοκεῖ ἡμῖν, οὐχ οἷόν τε χρήσιμα εἶναι ταῦτα πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ τυγχάνοιμεν καὶ δεόμενοι τούτων πρὸς τοῦτο; Φημί. Ἀναγκαῖον ἄρα, εἴπερ μέλλει ἡμῖν χρήσιμα εἶναι ταῦτα πρὸς τὰς τοῦ σώματος θεραπείας τῶν ἐνδειῶν, ἅμα καὶ δεῖσθαι ἡμᾶς τούτων πρὸς τοῦτο. Ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκοῦν, ὅτῳ τυγχάνει πλεῖστα χρήσιμα ὄντα πρὸς τοῦτο, οὗτος ἂν φαίνοιτο καὶ πλείστων δεόμενος πρὸς τοῦτο· εἴπερ ἀνάγκη τῶν χρησίμων πάντων προσδεῖσθαι. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτω φαίνεσθαι. Ἀναγκαῖον ἄρα φαίνεται, κατά γε τοῦτον τὸν λόγον, οἷς τυγχάνει πολλὰ χρήματα ὄντα, τούτοις καὶ πολλῶν δεῖσθαι τῶν πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν ἐπιτηδείων. τὰ γὰρ πρὸς τοῦτο χρήσιμα ὄντα, χρήματα ἐφαίνετο. ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἂν ἡμῖν φαίνοιντο οἱ πλουσιώτατοι, μοχθηρότατα διακείμενοι· εἴπερ γε καὶ πλείστων τοιούτων ἐνδεεῖς ὄντες.

A aliquas malarum rerum actiones, aliquas verò bonarum eſſe dicerem. An igitur fieri poteſt, vt res mala ad alicuius rei bonę actionem ſit vtilis? Fieri non poteſt, vt mihi videtur. Res verò bonas nónne haſce dicimus eſſe, quas homo per virtutem facit? Dicimus. An fieri poteſt, vt homo diſcat aliquid horum, quæ ſermone traduntur, ſi prorſus auditu, vel alio quopiam ſenſu ſit priuatus? Haud hercle mihi videtur. Nónne igitur apparet auditum nobis ad virtutem vtilem eſſe, ſiquidem virtus auditu acquiritur, eóque nos ad diſciplinas vtimur? Apparet. Si medicina poteſt ægrotum morbo liberare, an interdum nobis & Medicina vtilis ad virtutem videatur, ſi quidem auditus ſæpe per Medicinam recuperatur?
B Nihil prohibet. An præterea, ſi & Medicinam pecuniis acquiramus, nobis & pecuniæ vtiles ad virtutem videantur? Videantur. An idem quoque de eo dicendum eſt, quo pecunias acquirimus? De omnibus his idem eſt prorſus dicendum. An igitur homo tibi videtur ex rebus maliſque, & turpibus argentum ſibi comparare, quo Medicinæ ſcientiam adipiſcatur, quóue poſſit, quum prius non poſſet, audire: illo verò ipſo ad virtutem, vel ad alia quædam huiuſmodi abuti poſſe? Mihi ſanè quidem videtur. Non igitur res mala ad virtutem ſit vtilis? Non ſit. Quòd vtique ne-
C ceſſe non ſit ea, per quæ vtilia ad ſingula acquirimus, & ipſa ad illa eadem vtilia eſſe. Res enim malæ interdum ad aliquid boni ſic vtiles eſſe viderentur. Sed in hoc etiam magis deprehẽdentur. Nam ſi hæc ad ſingula vtilia ſunt ſine quibus illa non fiant, niſi prius hæc adſint, age, vide, quid huiuſcemodi de rebus dicas. An fieri poſſe dicas, vt inſcitia ad ſciẽtiã ſit vtilis, vel morbus ad ſanitatẽ, vel vitioſitas ad virtutẽ? Haud equidẽ dicã. At hoc tamẽ nos affirmamus, illi ſcientiam ineſſe nõ poſſe, cui prius inſcitia non affuerit: nec ſanitatem, cui morbus: neque virtutem, cui vitioſitas. Ita eſt, inquit, vt mihi videtur. Nónne
D ſequi neceſſario videtur, vt ea, ſine quibus aliquid fieri nõ poſſit, & ipſa ad id vtilia ſint? Nobis enim inſcitia ad ſciẽtiã, & morbus ad ſanitatem, & vitioſitas ad virtutem vtilis ita videri poſſit. His ille rationibus nullam prorſus fidem habebat, ſi nõ hęc omnia vtilia eſſent. Verùm ego cognoſcẽs ei perſuadere idem eſſe, ac lapidem, quod dicitur, elixare, ſed hoſce, inquam, ſermones mittamus, poſtquam nec conſentire, nec affirmare poſſumus, vtrũ hęc vtilia, & pecuniç ſint nécne. De illo verò quid dicemus? Vtrum feliciorem, & potentiorem exiſtimamus hominem eſſe, ſi quàm plurimis ad veſtitum, & victum rebus neceſſariis, an ſi quàm minimis, & quàm pauciſſimis indigeat? Hoc verò fortaſſe ſic optimè ſpectari poſſit: ſi quis hominem
E in ipſo homine contemplans conſideret, vter ſtatus ſit potior, quando is ægrotat, an quando valet. At hoc, inquit, multa cõtemplatione non eget. Fortaſſe enim, inquam ego, quiuis homo id, quod in promtu eſt, intelligat, hominis valentis ſtatum longè meliorem, eſſe quàm ægrotantis. Sed vtrum pluribus, & magis variis rebus egmeus, quando ægrotamus, an quando valemus? Quando nos ipſi nobis ipſis peius ſumus affecti, nónne tunc in nobis cupiditates, & indigentiæ, quod ad corporis voluptates attinet, & vehementiores ſunt, & plures? Sunt. Idem quoque ſi duo ſint eſt dicendum. Vt enim homo vnus ipſe ſeipſo tunc melius habere videtur, quando minimis rebus
F indiget: ſic quoque fiet, ſi duo ſint homines, atque hic quidem pauca, nec vehementer cupiat, neque his multum egeat: ille verò multa, & valde deſideret, eorúmque indigeat: qualia ſunt illa quæ exercent aleatores, vinolenti, & helluones: quæ quidẽ omnia nihil aliud ſunt, quàm cupiditates. Nihil. Cupiditates porrò omnes nihil aliud ſunt, quàm rerum quarundam indigentiæ. Homines igitur, qui plurimis ex his ſunt affecti, in peiori ſtatu ſunt, quàm qui nullis, vel quàm pauciſſimis affecti ſunt. Sanè quidem. Huiuſcemodi igitur homines eſſe vel valde malos exiſtimo, & quanto magis ſunt huiuſmodi, tanto peiores. Nónne igitur nobis videtur, fieri non poſſe, vt hæc nobis
G ad hoc ſint vtilia, niſi & nos his ad hoc indigeamus? Ita cenſeo. Neceſſarium eſt vtique ſi quidem hæc nobis ad corporis curam in his, quibus opus eſt, vtilia ſint futura, & nos his ad hoc ſimul indigere. Mihi ſanè videtur. Nónne igitur eum cui plurima ad hoc ſint vtilia, & ipſum plurimis indigere conſtat, ſi quidem neceſſe eſt omnibus his, quç vtilia ſunt, indigere? Conſtat, vt ego iudico. Neceſſarium quoque ex hac ratione eſſe conſtat, eos, quibus multæ ſint pecuniæ, & ipſos ad corporis curam multis rebus neceſſariis indigere. Nam quę ſunt ad hoc vtilia, eſſe pecunias nobis apparuit. Quare neceſſe eſt, vt nobis ditiſſimi, quando plurimis rebus egeant, peſſimè affecti eſſe videantur.

DEFINITIONES.

Sebaſtiano Corrado interprete.

ÆTERNITAS eſt, quæ per omne tempus antè fuit, nec in præſentia finitur. Deus animal immortale ad beatè viuendum ſe ipſo contentum: vis ſempiterna & bonæ naturę cauſa. Ortus, motio ad eam naturam, quæ οὐσία dicitur: naturæ adeptio: eò, vbi poſſit eſſe, profectio. Sol, cœleſtis ignis, qui ſolùm ab ortu vſq; ad occaſum idē videri poteſt: animal æternum, & animatū: aſtrum maximum de die lucens. Tempus, ſolis motus: menſura cœleſtis conuerſionis. Dies, ſolis ab oriente ad occidentem iter. Lux, id, quod nocti eſt contrarium. Aurora, diei principium: prima lux à ſole proficiſcens. Meridies, tempus in quo corporum vmbræ ſunt minimæ. Occaſus, diei finis. Nox, tenebræ diei contrariæ: ſolis priuatio. Fortuna, ex incerto ad incertum tranſitus, & felicis actionis fortuita cauſa. Senectus, animati defectio à tempore facta. Spiritus, aëris circum terram motus. Aër, elementum, cuius omnes motus in loco facti, ſecundum naturam ſunt. Cœlum, corpus omnia, quæ ſenſu percipiuntur, præter ipſum aërem ſummum, complectens. Animus, id, quod ipſum ſeipſum mouet: cauſa motus vitalis animalium. Potentia, id quod per ſeſe facit. Aſpectus, habitus corpora diſcernens. Os, medulla calore concreta. Elementum, id, quod componit, & compoſita diſſoluit. Virtus, affectio animi, vel optimus mortalis animalis habitus ſponte ſua laudabilis: habitus, quē qui tenet, bonus dicitur. Communitas, legum iuſta diſpoſitio, quam quicunque eſt adeptus, ſi modò ſit optimè affectus, honeſtus appellatur: habitus bonas legum lationes efficiens. Prudētia, vis, quæ per ſe homini felicitatē cōparat: ſcientia rerū bonarū, & malarū: ſciētia, quæ dat felicitatem: habitus, quo iudicamus quid faciendum ſit, & quid fugiendum. Iuſtitia, animi in ſeipſo concordia, & in ipſius animi partibus inter ſe, & ſecum ordinis cōſeruatio: habitus ſuam cuique tribuēs dignitatē: habitus, quē qui cōſecutus eſt, eligit, facitque libenter ea, quæ iuſta ſibi videntur: habitus in vita legi parēs: ęquitas cōmunicās: habitus rectis legibus obediēs. Tēperantia, animi moderatio ad eas cupiditates, & voluptates quæ in ipſo natura fiunt, moderandas accommodata: congruens modus, & rectus animi ordo ad naturaleis voluptates, & dolores ſedādos: concētus animi quidam, & cōſenſus ad imperandū, & parendū: actio ſua ſponte naturæ cōgruenter agens: ordo rectus animi: animi quaſi ſermo de rebus honeſtis & turpibus ratiocinans: habitus, quo qui præditus eſt, eligit, quæ ſunt eligēda, & cauet quæ ſunt cauēda. Fortitudo, habitus animi, qui nullo metu moueri poteſt: magnanimitas bellica: rerum bellicarum ſciētia: conſtantia, & firmitas animi in his rebus, quæ formidoloſæ, grauéſque ſunt, obeundis: fidentia prudentiæ obtemperans: præſtans animi robur in mortis expectatione: habitus rectas cogitationes in periculis conſeruans: robur periculo par: robur conſtanter ad virtutem tendens: tranquillitas animi in his rebus, quæ graues horribiléſque iure videntur: incertarum opinionum de rebus aduerſis liberatio, & belli experientia: habitus ſtabilis legi parens. Conſtantia, vis dolorem ſuſtinens, rectæ rationis comes: vis inuicta eius, quod recta cogitatione comprehenſum eſt. Beatitudo, perfectio poſſeſſionis bonorum: habitus, quem qui habēt, ipſi ſibiipſis imperant. Æquitas, rerum iuſtarum, & vtilium diminutio: in commerciis moderatio: ordo rectus animi ratione vtentis ad honeſta & turpia. Tolerantia, perpeſſio malorum propter honeſtatem: habitus perferendi labores honeſtatis cauſa. Fidentia, nullius mali expectatio: firmitas in malo præſenti. Hilaritas, habitus, qui prohibet, ne nos in mœrores delabamur. Studium laborandi, habitus id quod prius faciendum ſumpſeris, perficiens: perpeſſio volūtaria, habitus laborē nūquā reprehēdēs. Pudor, audaciæ ceſſio voluntaria, iuſtè ei, quod optimū videtur, locū dans: optimi comprehenſio voluntariè facta: iuſtæ reprehenſionis vitatio. Libertas, vitæ principatus: ſumma in ſeipſo cuiuſlibet rei poteſtas: in vno quoque ſita poteſtas viuendi, vt velit: libera facultas opibus vſu, & poſſeſſione fruendi. Liberalitas, affectio, & ſtudium lucrandi, vt decet: acceſſio, vel poſſeſſio diuitiarum iuſta. Māſuetudo, ſedatio motus, qui ab ira ſolet excitari: temperatio animi moderata. Venuſtas, volūtarius ad id, quod optimum videtur, acceſſus: modeſtia in corporis motu. Felicitas, bonum ex omnibus bonis compoſitum: vis ad bene viuēdum ſe ipſa contenta: perfectio à virtute profecta: auxilium animalis per ſe ſatis idoneum. Magnificentia, amplitudo à grauiſſima mentis agitatione, & propoſitione profecta. Induſtria, bona indoles animi, quam qui habet, ſolers eſt ad id omne, quod opus ſit, excogitandum: acumen mentis. Bonitas, morum cum beneficentia integritas: morum ardens ſtudium. Honeſtas, habitus, quem qui habet, cupidè, & libenter quæ honeſta ſunt facit. Magnitudo animi, vſus in his, quæ accidunt, ciuilis: magnificentia animi cum ratione. Humanitas, morum habitus ad hominis amicitiam valde propenſus: habitus in homines beneficia

A

ΟΡΟΙ.

ΑΙΔΙΟΝ, τὸ κατὰ πάντα χρόνον καὶ πρότερον ὂν, καὶ νῦν μὴ διεφθαρμένον. Θεὸς, ζῶον ἀθάνατον, αὔταρκες πρὸς εὐδαιμονίαν· οὐσία ἀΐδιος, τῆς τἀγαθοῦ φύσεως αἰτία. Γένεσις, κίνησις εἰς οὐσίαν· μετάληψις οὐσίας· πόρευσις εἰς τὸ εἶναι. Ἥλιος, πῦρ οὐράνιον· ὃ μόνον ἀπ᾽ ἠοῦς μέχρι δείλης τοῖς αὐτοῖς ἐστὶν ὁραθῆναι· ζῶον ἀΐδιον, ἔμψυχον· ἄστρον ἡμεροφανὲς, τὸ μέγιστον. Χρόνος, ἡλίου κίνησις, μέτρον φορᾶς. Ἡμέρα, ἡλίου πορεία ἀπ᾽ ἀνατολῶν εἰς δυσμάς. Φῶς, τοὐναν-

B πίον νυκτί. Ἕως, ἡμέρας ἀρχή· τὸ πρῶτον φῶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Μεσημβρία, χρόνος ἐν ᾧ τῶν σωμάτων αἱ σκιαὶ ἐλαχίστου μήκους κοινωνοῦσι. Δείλη, ἡμέρας τελευτή. Νὺξ, σκότος τοὐναντίον ἡμέρᾳ· ἡλίου στέρησις. Τύχη, φορὰ ἐξ ἀδήλου εἰς ἄδηλον, καὶ ἐκ τοῦ αὐτομάτου· αἰτία δαιμονίας πράξεως. Γῆρας, φθίσις ἐμψύχου ὑπὸ χρόνου γιγνομένη. Πνεῦμα, κίνησις ἀέρος περὶ τὴν γῆν. Ἀὴρ, στοιχεῖον οὗ πᾶσαι αἱ κατὰ τόπον κινήσεις, κατὰ φύσιν εἰσίν. Οὐρανὸς, σῶμα περιέχον πάντα τὰ αἰσθητὰ, πλὴν αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου ἀέρος. Ψυχὴ, τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν· αἰτία κινήσεως ζωτικῆς ζώων. Δύναμις, τὸ καθ᾽ αὑτὸ ποιητικόν. Ὄψις, ἕξις διακριτικὴ σωμάτων. Ὀστοῦν, μυελὸς ὑπὸ θερμοῦ παγείς. Στοιχεῖον,

C τὸ συνάγον καὶ διαλύον τὰ σύνθετα. Ἀρετὴ, διάθεσις ἡ βελτίστη· ἕξις θνητοῦ ζώου, καθ᾽ αὑτὴν ἐπαινετή. ἕξις, καθ᾽ ἣν τὸ ἔχον, ἀγαθὸν λέγεται. Κοινωνία, νόμων δικαία διάθεσις, καθ᾽ ἣν τὸ ἔχον, διακείμενον τελείως, σπουδαῖον λέγεται· ἕξις, ποιητικὴ εὐνομίας. Φρόνησις, δύναμις ποιητικὴ καθ᾽ αὑτὴν τῆς ἀνθρώπου εὐδαιμονίας· ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ἐπιστήμη ποιητικὴ εὐδαιμονίας· διάθεσις καθ᾽ ἣν κρίνομεν τί πρακτέον καὶ τί οὐ πρακτέον. Δικαιοσύνη, ὁμόνοια τῆς ψυχῆς πρὸς αὑτὴν, καὶ εὐταξία τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν πρὸς ἄλληλά τε καὶ περὶ ἄλληλα· ἕξις διανεμητικὴ τοῦ κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ· ἕξις καθ᾽ ἣν ὁ ἔχων προαιρετικός ἐστι τῶν φαινομένων αὐτῷ δικαί-

D ων· ἕξις ἐν βίῳ, νόμου ὑπήκοος· ἰσότης κοινωνική· ἕξις ὑπηρετικὴ ὀρθῶν νόμων. Σωφροσύνη, μετριότης τῆς ψυχῆς περὶ τὰς ἐν αὐτῇ κατὰ φύσιν γιγνομένας ἐπιθυμίας τε καὶ ἡδονάς. εὐαρμοστία καὶ εὐταξία ψυχῆς πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἡδονὰς καὶ λύπας. συμφωνία ψυχῆς πρὸς τὸ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. αὐτοπραγία κατὰ φύσιν. εὐταξία ψυχῆς, λογιστικὴ ὁμιλία ψυχῆς περὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν. ἕξις καθ᾽ ἣν ὁ ἔχων, αἱρετικός ἐστι καὶ εὐλαβητικὸς ὧν χρή. Ἀνδρεία, ἕξις ψυχῆς ἀκίνητος ὑπὸ φόβου. θάρσος πολεμικόν. ἐπιστήμη τῶν κατὰ πόλεμον πραγμάτων. ἐγκράτεια ψυχῆς πρὸς τὰ φοβερὰ καὶ δεινά. τόλμα ὑπηρετικὴ φρονήσεως. εὐθαρσία ἐπὶ θανάτου προσδοκίᾳ. ἕξις διαφυλακτικὴ διαλογι-

E σμῶν ὀρθῶν ἐν κινδύνοις. ῥώμη πρὸς κίνδυνον ἀντίρροπος· ῥώμη καρτερικὴ πρὸς ἀρετήν. ἠρεμία ψυχῆς περὶ τὰ δεινὰ καὶ θαρσαλέα κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φαινόμενα. σωτηρία δογμάτων ἀδήλων περὶ τὰ δεινὰ, καὶ ἐμπειρία πολέμου. ἕξις ἐμμενητικὴ νόμου. Ἐγκράτεια, δύναμις ὑπομονητικὴ λύπης· ἀκολούθησις τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ· δύναμις ἀνυπέρβλητος τοῦ ὑποληφθέντος τῷ ὀρθῷ λογισμῷ. Αὐτάρκεια, τελειότης κτήσεως ἀγαθῶν. ἕξις καθ᾽ ἣν οἱ ἔχοντες, αὐτοὶ αὑτῶν ἄρχουσιν. Ἐπιείκεια, δικαίων καὶ συμφερόντων ἐλάττωσις. μετριότης ἐν συμβολαίοις, εὐταξία ψυχῆς λογιστικῆς πρὸς τὰ καλὰ καὶ αἰσχρά. Καρτερία, ὑπομονὴ λύπης ἕνεκα τοῦ καλοῦ. Θάρσος, ἀπροσδοκία κακοῦ· ἀνεκπληξία διὰ

F κακοῦ παρουσίαν. Ἀλυπία, ἕξις καθ᾽ ἣν ἀνέμπτωτοι ἐσμὲν εἰς λύπας. Φιλοπονία, ἕξις ἀποτελεστικὴ οὗ ἂν προέληται. καρτερία ἑκούσιος. ἕξις ἀδιάβλητος πρὸς πόνον. Αἰδὼς, τολμήσεως ὑποχώρησις ἑκουσία δικαίως, καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον φανέν. καὶ διαβὴ ἑκουσίως τοῦ βελτίστου. εὐλάβεια ὀρθοῦ ψόγου. Ἐλευθερία, ἡγεμονία βίου, αὐτοκράτεια ἐπὶ παντί. ἐξουσία τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν ἐν βίῳ. ἀφειδία ἐν χρήσει καὶ ἐν κτήσει οὐσίας. Ἐλευθεριότης, ἕξις πρὸς τὸ χρηματίζεσθαι ὡς δεῖ. πρόσθεσις ἢ κτῆσις οὐσίας ὡς χρή. Πρᾳότης, κατάστασις κινήσεως τῆς ὑπ᾽ ὀργῆς. κρᾶσις ψυχῆς σύμμετρος. Κοσμιότης, ὑπεῖξις ἑκούσιος πρὸς τὸ φανὲν βέλτιστον. εὐταξία περὶ κίνησιν σώματος. Εὐδαιμονία, ἀγαθὸν ἐκ πάντων ἀγαθῶν συγκείμενον.

G δύναμις αὐτάρκης πρὸς τὸ εὖ ζῆν. τελειότης κατ᾽ ἀρετήν, ὠφέλεια αὐτάρκης ζώου. Μεγαλοπρέπεια, ἀξίωσις κατὰ λογισμὸν ὀρθὸν τὸν σεμνότατον. Ἀγχίνοια, εὐφυΐα ψυχῆς, καθ᾽ ἣν ὁ ἔχων στοχαστικός ἐστιν ἑκάστῳ τοῦ δέοντος. ὀξύτης νοῦ. Χρηστότης, ἤθους ἀπλασία μετ᾽ εὐλογίας. ἤθους σπουδαιότης. Καλοκἀγαθία, ἕξις προαιρετικὴ τῶν βελτίστων. Μεγαλοψυχία, χρῆσις τοῖς συμβαίνουσιν ἀστεία. μεγαλοπρέπεια ψυχῆς μετὰ λόγου. Φιλανθρωπία, ἕξις εὐάγωγος ἤθους πρὸς ἀνθρώπου φιλίαν. ἕξις εὐεργετικὴ ἀνθρώπων. Εὐσέβεια, δικαιοσύνη περὶ θεούς. δύ-

νάμις θεραπευτικὴ θεῶν. ἑκούσιος περὶ θεῶν τιμῆς ὑπόληψις. ὀρθὴ ἐπιστήμη τῆς περὶ θεῶν τιμῆς. Ἀγαθὸν, τὸ αὐτοῦ ἕνεκεν. Ἀφοβία, ἕξις καθ' ἣν ἀνέμπτωτοι ἐσμὲν εἰς φόβοις. Ἀπάθεια, ἕξις καθ' ἣν ἀνέμπτωτοι ἐσμὲν εἰς πάθη. Εἰρήνη, ἡσυχία ἐπ' ἔχθρας πολεμικάς. Ῥᾳθυμία, ῥᾳστώνη ψυχῆς. ἀπάθεια τοῦ θυμοειδοῦς. Δεινότης, διάθεσις, καθ' ἣν ὁ ἔχων, στοχαστικός ἐστι τοῦ ἰδίου τέλους. Φιλία, ὁμόνοια ὑπὲρ καλῶν καὶ δικαίων. προαίρεσις βίου τοῦ αὐτοῦ. ὁμοδοξία περὶ προαιρέσεως καὶ πράξεως. ὁμόνοια περὶ βίου κοινωνίαν, μετ' εὐνοίας. κοινωνία τοῦ εὖ ποιῆσαι καὶ παθεῖν. Εὐγένεια, ἀρετὴ εὐγενοῦς ἤθους. εὐαγωγία ψυχῆς πρὸς λόγους καὶ πράξεις. Αἵρεσις, δοκιμασία ὀρθή. Εὔνοια, αἵρεσις· ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον ἀσπασμός. Οἰκειότης, τοῦ αὐτοῦ γένους κοινωνία. Ὁμόνοια, κοινωνία τῶν ὄντων ἁπάντων. συμφωνία νοημάτων καὶ ὑπολημμάτων. Ἀγάπησις, ἀπόδειξις παντελής. Πολιτική, ἐπιστήμη καλῶν καὶ συμφερόντων. ἐπιστήμη ποιητικὴ δικαιοσύνης ἐν πόλει. Ἑταιρεία, φιλία κατὰ συνήθειαν ἐν τοῖς καθ' ἡλικίαν γεγενημένοις. Εὐβουλία, ἀρετὴ λογισμοῦ σύμφυτος. Πίστις, ὑπόληψις ὀρθὴ τοῦ οὕτως ἔχειν ὡς αὐτῷ φαίνεται. βεβαιότης ἤθους. Ἀλήθεια, ἕξις ἐν καταφάσει καὶ ἀποφάσει. ἐπιστήμη ἀληθῶν. Βούλησις, ἔφεσις μετὰ λόγου ὀρθοῦ. ὄρεξις εὔλογος· ὄρεξις μετὰ λόγου κατὰ φύσιν. Συμβούλευσις, παραίνεσις ἑτέρῳ περὶ πράξεως, τίνα δεῖ τρόπον πράττειν. Εὐκαιρία, χρόνου ἐπίταξις, ἐν ᾧ χρὴ παθεῖν ἢ ποιῆσαι. Εὐλάβεια, φυλακὴ κακοῦ. ἐπιμέλεια φυλακῆς. Τάξις, ἐργασίας ὁμοιότης τῶν πρὸς ἄλληλα πάντων ὄντων. συμμετρία κοινωνίας. αἰτία τῶν πρὸς ἄλληλα πάντων ὄντων. συμμετρία πρὸς τὸ μαθεῖν. Πρόσεξις, συντονία ψυχῆς πρὸς τὸ καταμαθεῖν. Εὐφυΐα, τάχος μαθήσεως. γέννησις φύσεως ἀγαθή. ἀρετὴ ἐν φύσει. Εὐμάθεια, εὐφυΐα ψυχῆς πρὸς τάχος μαθήσεως. Δίκη, ἀπόφασις κυρία περὶ ἀμφισβητουμένου πράγματος. Νόμος, ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ἀδικεῖν, ἢ μή. Εὐνομία, πειθαρχία νόμων σπουδαίων. Εὐφροσύνη, ἐπὶ τοῖς τοῦ σώφρονος ἔργοις χαρά. Τιμή, δόσις ἀγαθῶν ἐν ταῖς δι' ἀρετὴν πράξεσι διδομένων. ἀξίωμα ἀπ' ἀρετῆς. σχῆμα σεμνότητος, τήρησις ἀξιωμάτων. Προθυμία, ἐμφανισμὸς προαιρέσεως πρακτικῆς. Χάρις, εὐεργεσία ἑκούσιος. ἀπόδοσις ἀγαθοῦ ὑπουργίας ἐν καιρῷ. Ὁμόνοια, δόξα ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ὡς δεῖ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. Πολιτεία, κοινωνία πλήθους ἀνθρώπων, αὐτάρκης πρὸς εὐδαιμονίαν· κοινωνία πλήθους ἔννομος. Πρόνοια, παρασκευὴ πρὸς μέλλοντά τινα. Βουλή, σκέψις περὶ τῶν μελλόντων ὡς συμφέρει. Νίκη, δύναμις κρατητικὴ περὶ ἀγωνίαν. Εὐποεία, εὐκρίνεια κρατητικὴ τοῦ λογιζομένου. Δωρεά, ἀλλαγὴ χάριτος. Καιρός, χρόνου ἀκμὴ πρὸς τὸ συμφέρον. χρόνος ἀγαθοῦ τινὸς συνεργός. Μνήμη, διάθεσις ψυχῆς, φυλακτικὴ τῆς ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσης ἀληθείας. Ἔννοια, συντονία διανοίας. Νόησις, ἀρχὴ ἐπιστήμης. Ἁγνεία, εὐλάβεια τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ἁμαρτημάτων. τῆς θεοῦ τιμῆς κατὰ φύσιν θεραπεία. Μαντεία, ἐπιστήμη προδηλωτικὴ πράξεως, ἄνευ ἀποδείξεως. Μαντική, ἐπιστήμη θεωρητικὴ τοῦ ὄντος καὶ μέλλοντος ζώῳ θνητοῦ. Σοφία, ἐπιστήμη ἀνυπόθετος. ἐπιστήμη τῶν ἀεὶ ὄντων. ἐπιστήμη θεωρητικὴ τῆς τῶν ὄντων αἰτίας. Φιλοσοφία, τῆς τῶν ὄντων ἀεὶ ἐπιστήμης ὄρεξις. θεωρητικὴ τοῦ ἀληθοῦς, πῶς ἀληθές. ἐπιμέλεια ψυχῆς μετὰ λόγου ὀρθοῦ. Ἐπιστήμη, ὑπόληψις ψυχῆς ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. δύναμις ὑποληπτικὴ περὶ τινὸς ἢ τινῶν, ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. λόγος ἀληθὴς ἐπὶ διανοίᾳ ἀμετάπτωτος. Δόξα, ὑπόληψις μετὰ πίστεως ὑπὸ λόγου. λογιστικὴ φορά· διάνοια ἐμπίπτουσα εἰς ψεῦδος καὶ ἀληθὲς ὑπὸ λόγου. Αἴσθησις, ψυχῆς φορά. νοῦ κίνησις. ψυχῆς διὰ σώματος εἰσάγγελσις εἰς ὥρας ἀνθρώπων, ἀφ' ἧς γίγνεται ψυχῆς ἄλογος δύναμις γνωριστικὴ διὰ σώματος. Ἕξις, διάθεσις ψυχῆς, καθ' ἣν ποιοί τινες λεγόμεθα. Φωνή, ῥεῦμα διὰ στόματος ἀπὸ διανοίας. Λόγος, φωνὴ ἐγγράμματος, φραστικὴ ἑκάστου τῶν ὄντων. διάλεκτος σύνθετος ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἄνευ μέλους. Ὄνομα, διάλεκτος ἀσύνθετος ἑρμηνευτικὴ τοῦ τε κατὰ τῆς οὐσίας κατηγορουμένου, καὶ παντὸς τοῦ μὴ καθ' ἑαυτὸ λεγομένου. Διάλεκτος, φωνὴ ἀνθρώπου ἐγγράμματος· καὶ σημεῖόν τι κοινὸν ἑρμηνευτικὸν ἄνευ μέλους. Συλλαβή, ἀνθρωπίνης φωνῆς ἄρθρον ἐγγράμματον. Ὅρος, λόγος ἐκ διαφορᾶς καὶ γένους συγκείμενος. Τεκμήριον, ἀπόδειξις ἀφανοῦς. Ἀπόδειξις, λόγος συλλογιστικὸς ἀληθής. λόγος ἐμφανιστικὸς διὰ προγιγνωσκομένων. Στοιχεῖον, φωνῆς φωνὴ ἀσύνθετος· αἰτία ταῖς ἄλλαις φωναῖς τοῦ φωνὰς εἶναι. Ὠφέλιμον, τὸ αἴτιον τοῦ εὖ πάσχειν· τὸ αἴτιον ἀγαθοῦ. Συμφέρον, τὸ εἰς ἀγαθὸν φέρον. Καλόν, τὸ ἀγαθόν. Ἀγαθόν, τὸ αἴτιον σωτηρίας τοῖς οὖσι. τὸ αἴτιον παντὸς τοῦ πρὸς αὐτὸ ἀφ' οὗ συμβαίνει ἃ χρὴ αἱρεῖσθαι. Σῶφρον, τὸ κόσμιον τῆς ψυχῆς. Δίκαιον, νόμου τάγμα ποιητικὸν δικαιοσύνης. Ἑκούσιον, τὸ αὐτὸ προσαγωγόν· τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετόν, κατὰ διάνοιαν ἀποτελούμενον. Ἐλεύθερον, τὸ ἄρχον αὑτοῦ. Μέτριον, τὸ μέσον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως καὶ κατὰ τέχνην ἀρκοῦν. Μέτρον, τὸ μέσον

A conferẽs.Pietas,iuſtitia erga Deos:virtus Deos colens:voluntaria religionis Deorum ſuſceptio:recta cultus Deorum ſcientia:bonum,quod ſua ipſius cauſa appetitur.Securitas, habitus nos à timore prohibens.Vacuitas perturbationum,habitus id agens,ne nos in perturbationes incidamus.Pax,hoſtilium cõtentionum quies. Deſidia, otium animi: impetus animi vacuitas. Solertia,habitus,quem qui habet,idoneus eſt ad proprium finem coniectura conſequẽdum.Amicitia,de rebus honeſtis,& iuſtis voluntatum conſenſio:electio vitæ eiuſdẽ conſiderata:de eligendo,& faciẽdo opinionum conſenſus: voluntatum ad vitæ communitatẽ cum beneuolẽtia cõiunctio: dan-

B di,& accipiẽdi beneficij communitas. Generoſitas,generoſi moris virtus: animi ad rationes, & actiones facilis inductio. Hæreſis,recta comprobatio. Beneuolentia,electio:complexus hominem cum homine copulans.Cognatio,eiuſdem generis communio.Cõcordia,rerum omnium,quæ verè ſint,communitas:ſententiarum,& opinionum quaſi concentus. Comitas, demonſtratio perfecta.Ciuilis ſcientia,rerum honeſtarum, & vtilium ſcientia:ſcientia iuſtitiam in ciuitate conſtituẽs.Sodalitas,amicitia inter æquales conſuetudine conciliata. Conſilium bonum,vis cogitationis innata. Fides,opinio recta, rem ita,vt ipſi videtur,habere:certa veri comprehẽſio.Veritas, ha-

C bitus,qui affirmatione,& negatione verſatur:rerum verarum ſcientia.Voluntas deſiderium recta cum ratione,appetitio rationi conſentanea,appetitio naturalis cum ratione. Conſilij datio,admonitio ante actionem,alteri præſcribens,quo modo agere oporteat.Occaſio,temporis præſcriptio,in quo pati, vel agere oporteat. Cautio,mali declinatio:cura conſeruandi ſui. Ordo,actionis rerum omnium,quæ inter ſe connectuntur, ſimilitudo:communitatis proportio: rerum omnium,quæ inter ſe comparantur,cauſa:proportio ad diſcendum accommodata Attentio,animi ad perdiſcendum contentio.Indoles bona,

D diſcẽdi celeritas:procreatio naturæ bona:virtus naturalis.Docilitas,indoles animi ad diſcendi celeritatem.Iudicium, euentus rei,de qua ambigebatur,ratus.Lex,de rebus iuſtis,vel iniuſtis diſceptatio.Legum recta inſtitutio,in legibus honeſtis obtemperatio.Lætitia,in temperantiæ operibus gaudiũ. Honor, bonorum,quæ in virtutis actionibus dantur,donatio: dignitas ex virtute comparata:grauitatis ſpecies:autoritatis conſeruatio.Alacritas,voluntatis ad agẽdum propẽſæ ſignificatio.Gratia,beneficentia voluntaria:in officij tribuendi tempore boni remuneratio. Conſenſio,imperantium,& parentium opinio, imperandum,& parendum eſſe. Reſpublica,multitudinis ho-

E minum communitas ſeipſa ad bene viuẽdum contẽta:communitas multitudinis legibus conſtituta.Prouidentia,ad quędam futura præparatio. Conſilium,de rebus futuris, vt expedit, conſideratio.Victoria,vis in certamine ſuperans. Perſpicientia,facultas eius,quod cogitatur,aſſequendi. Domum, gratiæ commercium. Maturitas, ad rem vtilem temporis occaſio: tempus ad aliquid boni conficiendum ſimul adiuuans.Memoria affectio animi veritatem,quæ in ipſo eſt,cuſtodiens.Conſideratio,cogitationis contentio.Intelligentia, ſcientiæ principium.Caſtimonia, vitiorum, quæ Deos offendunt,cautio:cul-

F tus Deorum cura naturalis.Vaticinatio, ſcientia ſine demonſtratione quid agendum ſit,antè ſignificans. Diuinatio ſcientia id, quod adeſt, & quod euenturum eſt animali mortali, perſpiciens. Sapientia,ſcientia non ſuppoſita:rerum diuinarum ſcientia:ſcientia rerum cauſam contemplans. Philoſophia,ſcientiæ rerum diuinarum appetitio: veritatis quo pacto veritas ſit, contemplatio: cura animi cum recta ratione. Scientia,animi perceptio,quæ ratione refelli non poteſt:vis aliquid,aliquáve ita ſuſcipiens,vt nullo modo poſſit dimittere: ratio vera in cogitatione immutabilis. Opinio, ſuſpicio, quæ ratione confutari poteſt:ratiocinandi impetus: cogitatio

G per rationem in falſum,& verum incidens. Senſus, animi impulſio:mentis motus animi nuntius per corpus ad extremas hominum partes proficiſcens, à quo vis animi rationis expers, cognitionis particeps per corpus efficitur. Habitus, affectio animi, qua, quales ſimus, dicimur. Vox,fluxio à cogitatione per os egrediens.Sermo,vox,quæ ſcribi poteſt,& vnam quãque rem explicat: dictio ex nominibus, & verbis ſine cantu compoſita. Nomen,dictio ſimplex,quæ cùm id,quod de vi dicitur ea, quam οὐσίαν vocant, tum omne quod non per ſe dicitur,ſignificat. Dictio,vox hominis,quæ ſcribi poteſt, & ſignum quoddam commune ſine cantu rem declarans. Syllaba,humanæ vocis articulus,qui ſcribi poteſt. Definitio, ratio ex differentia,& genere compoſita. Indicium, rei latentis demonſtratio. Argumenti concluſio,ratio, quæ argumentando colligit veritatem: ratio ex rebus antè perceptis aliquid demonſtrans.Elementum,vocis vox ſimplex:cauſa aliis vocibus,vt voces ſint.Vtile,id,quod cauſa eſt,vt commodo aliquo afficiamus:cauſa boni.Conducens,id,quod ad bonum ducit.Honeſtum,bonũ.Bonum,cauſa,vt ea,quæ ſunt,ſeruẽtur:cauſa rei omnis quæ ſpectat ad ipſum à quo proficiſcuntur omnia,quæ ſunt eligenda.Temperantia,animi moderatio.Iuſtum,legis inſtitutũ iuſtitiam exercens.Voluntarium,quod ſe ipſum inſinuat:quod per ſe eligitur:cogitatione perfectum.Liberũ,quod in ſe ipſum dominatur.Mediocre,quod eſt inter ſuperlationẽ,& defectionem medium,& quod in arte ſatis eſt. Mediocritas ſuperlationis

& defectionis medium. Palma, virtutis præmium: idquod ſua ipſius cauſa eſt optabile. Immortalitas, natura, quæ οὐσία dicitur, animata & perpetua manſio. Sanctitas, Dei cultus: res Deo grata. Dies feſtus, tempus ſacrum, ſecundum leges indictum. Homo, animal ſine pennis, bipes, vngues latos habens, quod ſolum rerum ſcientiam, quæ ratione traditur, apprehendit. Sacrificium, donum ad rem ſacram Deo dicatum. Votum, petitio, qua petunt homines à Diis bona, vel quæ bona videntur. Rex, is qui liber à reddẽda ratione ſecundũ leges imperat: ciuilis inſtitutionis princeps. Magiſtratus, cura toti*. Poteſtas, legis procuratio. Legum lator, effector legum, quibus Remp. adminiſtrare oporteat. Lex, ſcitum multitudinis ciuile ad nullum tempus definitum. Argumentum, principium non perfectè demonſtrans: orationis collectio ſummatim facta. Decretum, edictum ciuile ad aliquod tempus definitum. Politicus, Reipub. conſtituendæ peritus. Ciuitas, domicilium multitudinis hominum, qui communibus decretis vtantur: multitudo hominum, qui ſub eadem ſint lege. Ciuitatis virtus, optimæ Reipub. conſtitutio. Bellica virtus, belli gerendi ſcientia. Belli ſocietas, belli communitas. Salus, ſecuri ſtatus comparatio. Tyrannus, dominus ciuitatem ad ſuum ipſius arbitrium gubernans. Sophiſtes, qui iuuenes diuites, & glorioſos mercedis cauſa quaſi venatur, & captat. Diuitiæ, poſſeſſio ad bene viuendum moderata: pecuniarum, quæ ſimul ad bene viuendum ſpectent copia. Depoſitum, res cum fide data. Purgatio, rerum peſſimarum ab optimis ſecretio. Vincere, contẽdendo ſuperare. Bonus homo, talis, qui bene de hominibus mereatur. Temperans, qui moderatas cupiditates habet. Continens, qui partes animi rectę cogitationi aduerſanteis vincit. Honeſtus, qui perfectè eſt bonus: qui ſuam ipſius virtutem habet. Conſcientia, tacita cum mœrore cogitatio. Difficultas diſcendi, ad percipiendam diſciplinam tarditas. Principatus, iuſtus dominatus à reddenda ratione liber. Philoſophiæ contemptio, habitus, quem qui habet, rationem odit. Timor, animi in mali expectatione conturbatio. Iracũdia, appetitio ſine cognitione vehemens, & violata: ſignificatio ordinis in animo perturbati. Conturbatio, in mali expectatione timor. Aſſentatio, colloquium, quod fit ad voluptatem fallax, & improbum: habitus ad voluptatẽ colloquendi mediocritatẽ ſuperãs. Ira, iracunda ad vlciſcendum cohortatio. Iniuria, iniuſtitia, ad ignominiam ferens. Intemperantia, habitus præter rationem violentus, ad ea quæ iucunda videntur, trahens. Pigritia, principij laborum fuga. Ignauia, cauſa primam rei alicuius appetitionem faciendæ reprimens. Diſputatio, amicorum in ſermone diſſenſio. Maturitas, tempus, in quo vnaquæque res ad patiendũ, vel faciẽdũ, eſt idonea. Iniuſtitia, habitus leges deſpiciens. Indigẽtia, bonorũ defectio. Verecũdia, in expectatione ignominię metus. Arrogãtia, habitus bonũ, vel bona quæ nõ ſint arrogãs. Peccatũ, actio pręter rectã rationẽ. Inuidentia, ęgritudo ex amicorum bonis quæ vel ſint, vel olim futura ſint. Impudẽtia, habitus animi ignominiam lucri cauſa ferens. Audacia, cõfidentiæ ad timores, ad quos opus non eſt, abundantia. Ambitio habitus animi ad omnem ſumptum propenſus, & ſine cognitione liberalis. Malum natiuum, vitium in natura, & peccatum naturale: morbus in natura inſitus. Spes, boni expectatio. Inſania, habitus veram perceptionem corrumpens. Loquacitas, inconſiderata ſermonis intemperantia. Contrarietas, rerum, quæ ſub idem genus ſecundum aliquam differẽtiam cadunt, maxima diſtantia. Res non volũtaria, res, quæ præter cogitationem perficitur. Inſtitutio, vis animum curans. Eruditio, diſciplinæ traditio. Legumlatio, ſcientia ciuitatem firmam conſtituens. Admonitio, ſermo cum obiurgatione ex animo factus: ſermo peccati aduertendi cauſa inſtitutus. Auxilium, mali præſentis, vel imminentis propulſatio. Caſtigatio, animi in delicto, quod committitur, curatio. Potentia, in actione, vel in ſermone præſtantia: habitus, quem qui habet, potens eſt: vis hominem naturaliter ſeruans vel tutum efficiens.

A ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως. Ἆθλον, ἀρετῆς γέρας· τὸ ἑαυτοῦ ἕνεκα αἱρετόν. Ἀθανασία, οὐσία ἔμψυχος, καὶ ἀΐδιος μονή. Ὅσιον, θεράπευμα θεοῦ, ἀρεστὸν θεῷ. Ἑορτή, χρόνος ἱερὸς κατὰ νόμους. Ἄνθρωπος, ζῷον ἄπτερον, δίπουν, πλατυώνυχον· ὃ μόνον τῶν ὄντων, ἐπιστήμης τῆς κατὰ λόγους δεκτικόν ἐστι. Θυσία, θεῷ δόμα θύματος. Εὐχή, αἴτησις ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἢ δοκούντων παρὰ θεοῖς. Βασιλεύς, ἄρχων κατὰ νόμους ἀνυπεύθυνος, πολιτικῆς κατασκευῆς ἄρχων. Ἀρχή, ἐπιμέλεια τοῦ παντός. Ἐξουσία, ἐπιτροπὴ νόμου. Νομοθέτης, ποιητὴς νόμων καθ' οὓς δεῖ πολιτεύεσθαι. Νόμος, δόγμα πλήθους πολιτικόν, οὐκ εἴς τινα χρόνον ἀφωρισμένον. Ὑπόθεσις, ἀρχὴ ἀναπόδεικτος. συγκεφαλαίωσις λόγου. Ψήφισμα, δόγμα πολιτικόν, εἴς τινα χρόνον ἀφωρισμένον. Πολιτικός, ἐπιστήμων πόλεως
B κατασκευῆς. Πόλις, οἴκησις πλήθους ἀνθρώπων κοινοῖς δόγμασι χρωμένων. πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὸ νόμον τὸν αὐτὸν ὄντων. Πόλεως ἀρετή, κατάστασις ὀρθῆς πολιτείας. Πολεμική, ἐμπειρία πολέμου. Συμμαχία, κοινωνία πολέμου. Σωτηρία, περιποίησις ἀβλαβής. Τύραννος, ἄρχων πόλεως κατὰ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν. Σοφιστής, νέων πλουσίων ἐνδόξων ἔμμισθος θηρευτής. Πλοῦτος, κτῆσις σύμμετρος πρὸς εὐδαιμονίαν. περιουσία χρημάτων εἰς εὐδαιμονίαν συντεινόντων. Παρακαταθήκη, δόμα μετὰ πίστεως. Κάθαρσις, ἀπόκρισις χειρόνων ἀπὸ βελτιόνων. Νικᾶν, κρατεῖν διαφερόμενον. Ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ὁ τοιοῦτος οἷος ἀνθρώπῳ τἀγαθὰ ἐπιτελεῖν. Σώφρων, ὁ μετρίας ἐπιθυμίας ἔχων.
C Ἐγκρατής, ὁ κρατῶν ἀντιτεινόντων τῶν τῆς ψυχῆς μορίων τῷ ὀρθῷ λογισμῷ. Σπουδαῖος, ὁ τελείως ἀγαθός. ὁ ἔχων τὴν αὐτοῦ ἀρετήν. Σύννοια, διάνοια μετὰ λύπης ἄνευ λόγου. Δυσμαθία, βραδυτὴς ἐν μαθήσει. Δεσποτεία, ἀρχὴ ἀνυπεύθυνος δικαία. Ἀφιλοσοφία, ἕξις καθ' ἣν ὁ ἔχων, μισολόγος ἐστί. Φόβος, ἔκπληξις ψυχῆς ἐπὶ κακοῦ προσδοκίᾳ. Θυμός, ὁρμὴ βίαιος ἄνευ λογισμοῦ. νοῖς τάξεως ψυχῆς ἀλογίστου. Ἔκπληξις, φόβος ἐπὶ προσδοκίᾳ κακοῦ. Κολακεία, ὁμιλία ἡ πρὸς ἡδονὴν ἄνευ τοῦ βελτίστου. ἕξις ὁμιλητικὴ πρὸς ἡδονήν, ὑπερβάλλουσα τὸ μέτριον. Ὀργή, παράκλησις τοῦ θυμικοῦ εἰς τὸ τιμωρεῖσθαι. Ὕβρις, ἀδικία πρὸς ἀτιμίαν φέρουσα. Ἀκρασία, ἕξις βιαστικὴ παρὰ τὸν ὀρθὸν λογισμόν, πρὸς τὰ δοκοῦντα ἡδέα εἶναι. Ὄκνος, φυγὴ πόνων ἀρχῆς. Δειλία, ἀντιλη-
D πτικὴ ὁρμῆς προθέτη τοῦ εἶναι αἰτία. Διαβολή, διάστασις φίλων λόγῳ. Καιρός, ἐν ᾧ ἕκαστον ἐπιτήδειον παθεῖν ἢ ποιῆσαι. Ἀδικία, ἕξις ὑπεροπτικὴ νόμων. Ἔνδεια, ἐλάττωσις τῶν ἀγαθῶν. Αἰσχύνη, φόβος ἐπὶ προσδοκίᾳ ἀδοξίας. Ἀλαζονεία, ἕξις προσποιητικὴ ἀγαθοῦ, ἢ ἀγαθῶν τῶν μὴ ὑπαρχόντων. Ἁμαρτία, πρᾶξις παρὰ τὸν ὀρθὸν λογισμόν. Φθόνος, λύπη ἐπὶ φίλων ἀγαθοῖς ἢ οὖσιν ἢ ποτὲ γεγενημένοις. Ἀναισχυντία, ἕξις ψυχῆς ὑπομονητικὴ ἀδοξίας, ἕνεκα κέρδους. Θρασύτης, ὑπερβολὴ θράσους πρὸς φόβους οὓς μὴ δεῖ. Φιλοτιμία, ἕξις ψυχῆς προετικὴ πάσης δαπάνης ἄνευ λογισμοῦ. Κακοφυΐα, κακία ἐν φύσει, καὶ ἁμαρτία τοῦ κατὰ φύ-
E σιν. νόσος τοῦ κατὰ φύσιν. Ἐλπίς, προσδοκία ἀγαθοῦ. Μανία, ἕξις φθαρτικὴ ἀληθοῦς ὑπολήψεως. Λαλιά, ἀκρασία λόγου ἄλογος. Ἐναντιότης, τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος κατά τινα διαφορὰν πιπτόντων ἡ πλείστη διάστασις. Ἀκούσιον, τὸ παρὰ διάνοιαν ἀποτελούμενον. Παιδεία, δύναμις θεραπευτικὴ ψυχῆς. Παίδευσις, παιδείας παράδοσις. Νομοθετικὴ ἐπιστήμη, ποιητικὴ πόλεως ἀγαθῆς. Νουθέτησις, λόγος ἐπιτιμητικὸς ἀπὸ γνώμης. λόγος, ἁμαρτίας ἀποτροπῆς ἕνεκεν. Βοήθεια, κακοῦ κώλυσις ὄντος ἢ γινομένου. Κόλασις, ψυχῆς θεραπεία ἐπὶ ἁμαρτήματι γινομένῳ. Δύναμις, ὑπεροχὴ ἐν πράξει ἢ ἐν λόγῳ. ἕξις, καθ' ἣν τὸ ἔχον δυνατόν ἐστιν. ἰσχὺς κατὰ φύσιν σώζειν, ἢ περιποιεῖν ἀβλαβῆ.

FINIS.

PARTICVLA TIMÆI PLATONIS, A M. TVLLIO CONVERSA, RESPONDENS IIS LOCIS QVOS IN MARGINE NOTAUIMUS.

QVID eſt quod ſemper ſit,neque vllum habet
ortum?& quod gignatur,nec vnquã ſit? quo-
rum alterum intelligẽtia & ratione compre-
henditur,quod vnum atque idem ſemper eſt:
alterum quod affert opinionem ſenſus: ratio
nis expers, quod totum opinabile eſt, id gi-
gnitur,& interit, nec vnquam eſſe verè poteſt. Omne autem
quód gignitur,ex aliqua cauſa gigni neceſſe eſt.Nullius enim
rei cauſa remota,reperiri origo poteſt. Quocirca ſi is qui ali-
quod munus efficere molitur , eam ſpeciem quæ ſemper ea-
dem eſt,intuebitur,atque eam ſibi proponet exemplar, præ-
clarum opus efficiat neceſſe eſt.Sinautem illam quæ gignitur,
nunquam illam quam expetet pulchritudinem conſequetur.
Omne igitur cælum ſiue mũdus, ſiue quo alio vocabulo gau-
det,hoc à nobis nuncupatus ſit:de quo id primum conſidere-
mus quod principio eſt in omni quæſtione conſiderandum,
ſempérne fuerit nullo generatus ortu , an ortus ſit ab aliquo
temporis principatu.quandoquidem cernitur,& tangitur, &
eſt vndique corporatus. Omnia autem talia ſenſum mouent:
ſenſus autẽ mouentia quæ ſunt,eadem in opinatione cõſidũt,
quæ ortũ habere gignique diximus. Nihil autem gigni poſſe
ſine cauſis.Atque illum quidem quaſi parentem huius vniuer
ſitatis inuenire difficile,& cùm iam inueneris, indicare in vul
gus nefas. Rurſus igitur videndum,ille fabricator tanti ope-
ris,vtrum ſit imitatus exemplar, ídne quod ſemper vnum &
idem & ſui ſimile,an id,quod generatum ortúmque dicimus.
Atqui ſi pulcher eſt hic mundus,ſi probus eius artifex, profe-
ctò ſpeciem æternitatis imitari maluit. Sin ſecus,quod ne di-
ctu quidem fas eſt, generatum exemplum eſt pro æterno ſe-
cutus.Non igitur dubium quin æternitatem maluerit exequi,
quandoquidem neque mundo quicquam pulchrius, neque e-
ius ædificatore pręſtãtius.Si ergo generatus,ad id eſt effectus,
quod ratione ſapientiáque comprehenditur,atque immutabi
li æternitate continetur. Ex quo efficitur, vt ſit neceſſe hunc
quem cernimus mundum,ſimulacrum æternum eſſe alicuius
æterni. Difficillimum autem eſt in omni conquiſitione ratio-
nis,exordium.De his igitur quæ diximus,hæc ſit prima diſtin-
ctio, in omni oratione cum his rebus de quibus videtur, ex-
plicata cognatio. Itaque cùm de re ſtabili & immutabili diſ-
putatur, oratio talis ſit,qualis ſit illa,quæ neque redargui,ne-
que conuinci poteſt.Cùm autem ingreſſa eſt imitata & efficta
ſimulacra,bene agi putat, ſi ſimilitudinem veri conſequatur.
Quantum enim ad id quod ortum eſt,æternitas valet, tantum
ad fidem veritas. Quocirca ſi fortè de deorum natura, ortúq;
mundi diſſerentes,minus id quod habemus ,animo conſequi-
mur,vt tota dilucidè & planè oratio exornata ſibi conſtet, &
ex omni parte ſecum ipſa conſentiat: haud ſanè erit mirum,
contentíque eſſe debetis, ſi probabilia dicentur. Æquum eſt
enim meminiſſe,& me qui diſſeram hominem eſſe & vos qui
iudicatis,vt ſi probabilia dicentur, nil vltra requiratis. Quæ-
ramus igitur cauſam quæ eum impulerit qui hæc machinatus
ſit,vt originem rerum & molitionem nouam quæreret. Pro-
bitate videlicet præſtabat,probus autem inuidet nemini.Ita-
que omnia ſui ſimilia generauit.Hæc nimirum gignẽdi mun-
di cauſa iuſtiſſima. Nam cùm conſtituiſſet Deus bonis omni-
bus explere mundum,mali nihil admiſcere quoad natura pa-
teretur,quicquid erat quod in cernendi ſenſum caderet,id ſi-
bi adſumpſit,non tranquillum & quietum,ſed immoderatè a-
gitatum & fluctuans. Ideóque ex inordinato in ordinem ad-
duxit.hoc enim iudicabat eſſe præſtantius. Fas autem nec eſt,
nec vnquam fuit, quicquam niſi pulcherrimum facere eum
qui eſſet optimus. Quum rationem igitur habuiſſet, reperie-
bat nihil eſſe eorum,quæ natura cernerentur,non intelligens
intelligente in toto genere præſtantius:intelligentiam autem
niſi in animo nulla alia in natura poſſe reperiri. quocirca in-
telligentiam in animo,animum concluſit in corpore. Sic ra-
tus eſt opus illud effectum eſſe pulcherrimum.Quam ob cauſ
ſam non eſt cunctandum profiteri,ſi modò inueſtigari aliquid
coniectura poteſt, hunc mundum animal eſſe, ídque intelli-
gens,& diuina prouidentia conſtitutum.Hoc poſito,quod ſe-
quitur videndum eſt,cuiuſnam animantium deus in fingẽdo
mundo ſimilitudinem ſecutus ſit. Nullius profectò eorũ qui-
dem quæ ſunt nobis nota animãtia. Sunt enim omnia in quæ-
dam genera partita,aut inchoata,nulla ex parte perfecta.Im-
perfecto autem nec abſoluto ſimile, pulchrum eſſe nihil po-
A teſt.Cuius ergo omne animal quaſi particula quædam eſt,ſiue
in ſingulis,ſiue in diuerſo genere cernatur,eius ſimilem mun-
dum eſſe dicamus.Omnes igitur qui animo cernuntur, & ra-
tione intelliguntur animantes, complexu rationis & intelli-
gentiæ,ſicut homines hoc mundo, & pecudes, & omnia quæ
ſub aſpectum cadunt,comprehẽduntur.Quod enim pulcher-
rimum in rerum natura intelligi poteſt, & quod ex omni par-
te abſolutiſſimum eſt ,quum deus ſimilem mundum efficere
vellet,animal vnum aſpectabile, in quo omnia animalia con-
tinerentur,effecit. Recténe igitur vnum mundum dixerimus,
an ſint plures,& innumerabiles, dictu verius & melius. Vnus
B profectò,ſi quidem factus eſt ad exemplum. Quod enim om-
neis animanteis eos, qui ratione intelligũtur complectitur,id
non poteſt eſſe cum altero.Rurſus enim alius animans, qui eũ
contineat,ſit neceſſe eſt,cuius partes ſint animantes ſuperio-
res.Cœlúmque hoc ſimulacrum illius vltimi ſit,non proximi.
Quorum ne quid accideret, atque vt hic mundus eſſet ani-
manti abſoluto ſimillimus hoc ipſo quòd ſolus atque vnus eſ-
ſet:idcirco ſingularem Deus hunc mundum atque vnigenam
procreauit.Corporeum autem & aſpectabile itémque tracta-
bile omne neceſſe eſt eſſe, quod natum eſt. Nihil porrò igni
vacuum videri poteſt,nec verò tangi,quod careat ſolido, ſo-
C lidum autem nihil quod terræ ſit expers. Quamobrem mun-
dum efficere moliens Deus, terram primùm ignémque iũge-
bat. Omnia autem duo ad cohærendum tertium aliquid re-
quirunt,& quaſi nodum vinculúmque deſyderant.Sed vincu-
lorum id eſt aptiſſimum atque pulcherrimum, quod ex ſe at-
que de his quæ aſtringit,quàm maximè vnum efficit. id opti-
mè aſſequitur,quæ Græcè ἀναλογία, Latinè(audẽdum eſt enim,
quoniam hæc primùm à nobis nouãtur)comparatio propor-
tióve dici poteſt.Quando enim trium vel numerorum, vel fi-
gurarum, vel quorumcunque generum contingit, vt quod
medium ſit,vti primum proportione,ita id poſtremo compa-
D retur,viciſſimque vt extremum cum medio, ſic medium cum
primo conferatur:id quod medium eſt, tum primum ſit, tum
poſtremum,poſtrema verò & prima media fiunt. Ita neceſſi-
tas cogit, vt eadem ſint quæ deiuncta fuerunt Eadem autem
cùm facta ſint,efficitur,vt omnia ſint vnum.Quòd ſi vniuerſi-
tatis corpus planum & æquabile explicaretur, neque in eo
quicquam eſſet requiſitum,vnum interiectum medium & ſe-
ipſum & ea quibus eſſet interpoſitum colligaret. Sed cùm ſo-
liditas mundo quæreretur, ſolida autem omnia, vno medio
nunquam duobus ſemper copulentur: ita contigit, vt inter
ignem & terram aquam Deus aërémque poneret, eáque in-
ter ſe compararet ac proportione coniungeret, vt quemad-
E modum ignis aëri,ſi aër aquæ,quódque aer aquæ,id aqua ter-
ræ proportione redderet. Qua ex coniunctione cœlum ita a-
ctum eſt,vt ſub aſpectum & tactum cadat. Itaque & ob eam
cauſam,& ab iis rebus numero quatuor,mundi eſt corpus ef-
fectum, ea conſtructum proportione quam dixi. Ex quo ipſe
ſe concordi quadam amicitia & charitate complectitur, at-
que ita aptè cohæret,vt diſſolui nullo modo queat,niſi ab eo-
dem à quo eſt ligatus. Earum autem quatuor rerum, quas ſu-
prà dixi,ſic in omni mundo omnes partes collocatæ ſunt, vt
F nulla pars huiuſce generis excederet extrà,atque in hoc vni-
uerſo ineſſent genera illa vniuerſa.Id ob eas cauſas, primùm
vt mundus animans poſſit ex perfectis partibus eſſe perfe-
ctus. Deinde, vt vnus eſſet, nulla parte vnde altera gignere-
tur,relicta:poſtremo,ne quis morbus eum poſſit,aut ſenectus
affligere.Omnis enim coagmentatio corporis vel calore vel
frigore vel aliqua impulſione vehemẽti labefactatur & fran-
gitur,& ad morbos ſenectutémque compellitur. Hanc igitur
habuit rationem effector mundi molitórque Deus, vt vnum
opus totum atque perfectum, ex omnibus totis atque perfe-
G ctis abſolueretur,quod omni morbo ſenióve careret. Formã
autem,& maximè ſibi cognatam & decoram dedit. A quo e-
nim animante omnes reliquos contineri vellet animantes,
hunc ea forma figurauit,qua vna omnes reliquæ formæ con-
cluduntur.Ergo globoſus eſt fabricatus,quod σφαιροειδῆ Græci
vocant,cuius omnis extremitas paribus à medio radiis attin-
gitur.Idque ita tornauit,vt nihil effici poſſit rotundius, nihil
vt aſperitatis haberet,nihil offenſionis, nihil incluſum angu-
lis,nihil anfractibus,nihil eminens,nihil lacunoſum, omneſq;
partes ſimillimæ omnium,quo ad eius præſtabat iudicio,ſimi-
litudinis diſſimilitudo.Omni autem totam mundi figuram le-

uitate circundedit. Nec enim oculis egebat, quia nihil extra quod cerni poſſet, relictum erat: nec auribus, quia ne quod audiretur quidem. neque erāt aere circunfuſa extrema mundi, vt reſpirationem requireret. Nec verò deſiderabat aut alimenta corporis, aut detractionem confecti & conſumpti cibi: neque enim vlla deceſſio fieri poterat, neque acceſſio, neq; verò erat vnde. Ita ſe ipſe conſumptione & ſenio alebat ſui, cùm ipſe per ſe & à ſe & pateretur & faceret omnia. Sic enim ratus eſt ille, qui iſta iunxit & cōdidit, ipſum ſe cōtētū eſſe mūdū, neq; egere altero. Itaque nec ei manus affixit, quia nec capiendum quicquam erat, neque repellendum: nec pedes nec alia membra, quibus ingreſſus corpore ſuſtineret. Motum enim dedit cœlo eum qui figuræ ſit aptiſſimus, qui vnus ex ſeptem motibus mentem atque intelligentiam cohiberet. Maxima itaque vna conuerſione atque eadem ipſe circū ſe torquetur & vertitur. Sex autem reliquos motus ab eo ſeparauit. itaque eum ab omni erratione liberauit. Ad hanc igitur conuerſionem quę pedibus & manibus non egeret, ingrediēdi membra non dedit Deus is qui erat, de aliquando Deo futuro cogitans, leuem eum effecit, & vndique æquabilem, & à medio ad ſummum parem & perfectum atque abſolutum ex abſolutis atque perfectis. Animum autem vt in eius medio collocauit, ita per totū tetendit. deinde cùm circundedit corpore & veſtiuit extrinſecus, cœlóque ſoliuago & volubili & in orbem incitato complexus eſt, quod ſecum ipſum propter virtutem facilè eſſe poſſet, nec deſyderaret alterum, ſatis ſibi notus, & familiaris. Sic Deus ille æternus hunc perfectè beatum Deum procreauit. ſed animum haud ita vt modò locuti ſumus, tum denique cùm corpus ei effeciſſet, inchoauit. Neq; enim eſſet rectū, minori parere maiorē. Sed nos multa incōſideratè ac temerè dicimus. Deus autē, & ortu & virtute antiquiorē genuit animū, eúmq; vt dominū atq; imperātē obediēti pręfecit corpori, idq; molitus tali quodā eſt modo. Ex materia quę indiuidua eſt, & quę ſemper vniuſmodi ſuique ſimilis, & ex ea quæ corporibus diuidua gignitur, tertiū materiæ genus admiſcuit ex duobus in medium, quod eſſet eiuſdē naturę & quod alterius, ídq; interiecit inter indiuiduū atq; id quod eſſet diuiduū in corpore. Et cùm tria ſumpſiſſet, vnam in ſpeciem temperauit, naturámque illam quam alterius diximus, vi cum eadem coniunxit, fugientem & eius copulationis alienam permiſcens cum materia, cùm ex tribus effeciſſet vnum, id ipſum in ea quæ decuit membra partitus eſt. Iam partes ſingulas ex eodem, & ex altero, & ex materia temperauit. Fuit autem talis illa partitio. Vnam principio partem detraxit ex toto: ſecundam autem primæ partis duplam: deinde tertiam quæ eſſet ſecundæ ſeſquialtera, primæ tripla. deinde quartam quæ ſecundæ dupla eſſet: quintam inde quæ tertiæ tripla: tum ſextam octuplam primæ: poſtremo ſeptimam, quæ ſeptem & viginti partibus antecederet primæ. Deinde inſtituit dupla & tripla interualla explere, partes rurſus ex toto deſecās: quas interuallis ita locabat, vt in ſingulis eſſent bina media. (Vix. n. audeo dicere medietates, quas Gręci μεσότητας appellāt, ſed quaſi ita dixerim ita intelligatur, erit. n. planius.) Earū alteram eadē parte pręſtantē extremis atq; ſuperatā, alterā pari numero pręſtātē extremis pariq; numero ſuperatā. Seſquialteris autē interuallis & ſeſquitertiis, & ſeſquioctauis ſumptis ex his colligationibus, in primis interuallis ſeſquioctauo interuallo ſeſquitertia omnia explebat: cùm particulam ſingularum relinqueret. Eius autem particulæ interuallo relicto, habebat numerus ad numerum eādem proportionem comparationémque in extremis, quam habent CCLVI. cum CCXLIII. atque ita permixtum illud ex quo hæc ſecuerat, etiam omne conſumpſerat. Hanc igitur omnem coniunctionem duplicem in longitudinem diffidit, mediæque accommodans mediam, quaſi decuſſauit, deinde in orbem torſit, vt & ipſæ ſecum & inter ſe ex commiſſura quæ è regione eſſet, iungerentur, eóque motu qui ſemper in eodem erat, eodémque modo ciebatur, vndique eſt eos circumplexus. Atque ita cùm alterum eſſet exteriorem amplexus orbem, illum eiuſdem naturæ, hunc alterius notauit: eámque quæ erat eiuſdem detorſit à latere in dextram partem. hanc autem citimam à media linea direxit ad læuam. Sed principatum dedit ſuperiori, quam ſolam indiuiduam reliquit. Interiorem autem cùm in ſex partes cœli diuiſiſſet, ſeptem orbeis diſpares duplo & triplo interuallo moueri iuſſit, contrariis inter ſe curſibus, eorum autem trium fecit pares celeritates, ſed quatuor & inter ſe diſpares, & trium reliquorum. Animum igitur cùm ille procreator mundi Deus ex ſua mente & diuinitate genuiſſet, tum denique omne quod erat concretum atque corporeum ſubſternebat animo, interiúſque faciebat, atque ita mediæ mediam accommodans copulabat. Sic animus à medio profectus, extremitatem cœli à ſuprema regione rotundo ambitu circuniecit, ſeſeque ipſe

A verſans, diuinæ, ſempiternæ, ſapientiſque vitæ induxit exordium. Et corpus quidem cœli ſpectabile effectum eſt, animus autem oculorum effugit obtutum. Eſt autem animus ex omnibus rationis contentioniſque (ἁρμονίας Græcè) ſempiternarum rerum, & ſub intelligentiam cadētium compos & particeps, quo nihil ab optimo & præſtantiſſimo genitore melius procreatum, quippe qui ex eadem vinctus, alteráque natura, adiuncta materia temperatione trium partium & proportione compacta, ſe ipſe conuerſans, cùm materiam mutabilem arripuiſſet, & cùm rurſus indiuiduam atque ſimplicem per quā omnis mouetur: diſcernit quid ſit eiuſdem generis, & quid B alterius, & cætera dijudicat, quid cuíque rei ſit maximè aptum, quid quóque loco aut modo aut tempore contingat, quæque diſtinctio ſit inter ea quæ gignuntur & ea quæ ſunt ſemper eadem. Ratio autem vera quæ verſatur in ijs quę ſunt ſemper eadem, & in eodem & in altero mouetur ipſa per ſeſe ſine voce & ſine vllo ſono, cùm eā parte attingit qua ſenſus cieri poteſt: & orbis illius generis alterius immutatus rectus, omnia animo mentíque denuntiat: tum opiniones aſſenſionéſque firmæ veræque gignuntur. Cùm autem in illis rebus vertitur, quæ manentes ſemper eædem non ſenſu, ſed intelligentia continentur, vt terram Lunæ curſus proximè ambi- C ret, eíque ſupra terram proxima Solis circunuectio eſſet. Lucifer deinde & ſancta Mercurij ſtella, curſum habent Solis celeritati parem, ſed vim quandam contrariam, concurſatione, quam inter ſe habent Lucifer, Mercurius, Sol, alij alios vincunt, viciſſimque vincuntur. Reliquorum ſyderum quæ cauſa collocandi fuerit, quæque eorum ſit collocatio, in ſermonē alium differendum eſt, ne in eo quod attingendum fuit, quàm in eo cuius cauſa attigimus, maior ponatur oratio. Quando igitur vnumquodque eorum ſyderum curſum decorum eſt adeptum, ex quibus erat motus temporis conſignandus, colligatíſque corporibus vinculis animalibus, cùm animalia orta D ſunt: eáque imperio parere didicerunt, tunc ex alterius naturæ motione tranſuerſa in eiuſdem naturæ motum incurrentia, in eáque hærentia atque impedita: cùm alia maiorem luſtraren torbem, alia minorem, tardiúſque maiorem, celeriúſque minorem, motu vnius eiuſdémque naturæ: quæ velociſſimè mouebantur, ea celeritate vinci à tardioribus, & cum ſuperarent ſuperari videbantur. Omneis enim orbeis eorum quaſi Helicis inflexione vertebat, quia bifariam contrariè ſimul procedentia efficiebant, vt quod eſſet tardiſſimum, id proximum fieret celerrimo. Atque vt eſſet menſura quædam euidens quæ in iſtis octo curſibus celeritates tarditateſque E declararet, Deus ipſe ſolem quaſi lumen accendit ad ſecundū ſupra terram ambitum, vt quàm maximè cœlum omnibus colluceret, animantéſque quibus ius erat doceri, ab eiuſdem metu & ab eo quod ſimile eſſet numerorum naturam vímque cognoſcerent. Nox igitur & dies ad hunc modum & ob has generata cauſas, vnum circuitum orbis efficit ſapientiſſimum atque optimum. Menſis autem quādo luna luſtrato ſuo curſu ſolem conſecuta eſt. Annus vbi ſol ſuum totum confecit & peragrauit orbem. Cæterorum autem ſyderū ambitus ignorantes homines præter admodum paucos, neque nomen appellant, neque inter ſe numero commetiuntur. Itaque ne- F ſciunt hos ſyderum errores id ipſum eſſe quod rite diciturtēpus multitudine infinita, varietate admirabili præditos. Attamen illud perſpici & intelligi poteſt, abſoluto perfectóque numero temporis, abſolutum perfectúmque annum tunc cōpleri denique, cùm ſe octo ambitus confectis ſuis curſibus ad idem caput retulerunt, cúmque eos permenſus eſt idem, & ſemper ſui ſimilis orbis. Has igitur ob cauſas nata aſtra ſunt, quæ per cœlum penetrantia ſolſtitiali ſe & brumali reuocatione conuerterent, vt hoc omne animal quod videmus, eſſet illi animali quod ſentimus ad æternitatis imitationem ſimillimum. Et cætera quidem vſque ad temporis ortum impreſſa G ab illis quæ imitabatur effinxerat, ſed quia nondum omne animal in mundo intus incluſerat, ex ea parte deficiebat ad propoſitum exemplar imaginis ſimilitudo. Quot igitur, & quales animalium formas mens in ſpeciem rerum intuens poterat cernere, totidem, & tales in hoc mundo ſecum cogitauit effingere. Erant autē animantiū genera quatuor, quorum vnū diuinum atque cœleſte, alterū pennigerū, ac aereum, tertium terreſtre, quartum diuinæ animationis. Maximè ſpeciem faciebat ex igne, ita vt ſplendidiſſimus eſſet, & aſpectu pulcherrimus. Cúmque ſimilem vniuerſitatis naturam efficere vellet, H ad volubilitatem rotundauit, comitéque eum ſapientia quàm optimæ mentis effecit, circúmque cœlum æqualiter diſtribuit, vt hunc varietate diſtinctum, bene Græci κόσμον, nos lucentem mundum nominaremus. Dedit autem diuinis duo genera motus: vnum quod ſemper eſſet in eodem æquè & idem in omnibus, atque vno modo celeraret: alterum, quod antè

mouit,in quam partem à conuerſione eiuſdem,& ſimilis pelleretur. Quinque autem reliquis motibus orbē eum eſſe voluit,immobilem,& ſtatem,ex quo genere ea ſunt ſydera, quæ infixa cœlo non mouentur loco,quæ ſunt animantia, eáq; diuina,ob eámque cauſam ſuis ſedibus inhærent, & perpetuò manent.Quæ autem vaga & mutabili ratione labūtur,ita generata ſunt, vt ſuprà diximus. Iam verò terram altricem noſtrā,quæ traiecto axe ſuſtinetur,diei noctíſque effectricē,eandémq; cuſtodem antiquiſſimam Deorū voluit eſſe eorum,qui intra cœlū gignerentur. Fuſiones autem Deorum,& inter ipſos Deos concurſiones, quæque in orbibus eorū conuerſiones anteceſſionéſque eueniant,cúmque inter ſe penè cōtingant eos qui propè copulentur contraria regione, aut pone quos,aut antè labantur, queiſque temporibus à noſtro aſpectu oblitēſcant, rurſúſque emerſi errorem incutiant rationis expertibus,ſi verbis explicare conemur nullo poſito ſub oculos ſimulacro earum rerum,fruſtrà ſuſcipiatur labor.Sed hæc ſatis ſunt dicta nobis:quæque de Deorum qui cernuntur,quíque orti ſunt,natura præfati ſumus,habeant hunc terminum. reliquorum autē quos Græci δαίμονας appellant,noſtri(vt opinor)Lareis,ſi modò hoc rectè cōuerſum videri poteſt,& noſſe & nunciare ortum eorum maius eſt,quàm vt profiteri ſcribere nos audeamus.Credendū nimirum eſt veteribus,& priſcis,vt aiunt,viris,qui ſe progeniem Deorū eſſe dicebant,itaque eorum vocabula nobis prodiderunt: noſſe autem generatores ſuos optimè poterant. Ac difficillimè factu eſt, à Diis ortis fidem non habere, quanquam nec argumentis, nec rationibus certis eorum oratio confirmetur. quia de ſuis notis rebus videntur loqui,veteri legi moríque parendum eſt. Sic igitur vt ab iis eſt traditum , horum Deorum ortus habeatur, atque dicatur, vt Oceanum Salaciámque cœli ſatu terræque conceptu generatos editóſque memoremus. Ex iis Saturnum & Opem , deinceps Iouem atque Iunonem reliquos fratres inter ſe agnatóſque vſurpare atque appellare ſolemus, & eorum,vt vtamur veteri verbo,proſapiam. Quando igitur omnes & qui mouentur , palámque ſe oſtendunt, & qui eatenus nobis declarantur quoad ipſi volūt, creati ſunt,tum ad eos is Deus qui omnia genuit,fatur hæc, Vos qui Deorum ſatu orti eſtis attendite. Quorum operū ego parens effectórque ſum, hæc ſunt indiſſoluta me volente, quāquam omne colligatum ſolui poteſt.Sed haudquaquam boni eſt ratione vinctum velle diſſoluere.Sed quoniam eſtis orti,immortales vos quidem eſſe & indiſſolubiles non poteſtis. Nec vnquam tamen diſſoluemini,neque vos vlla mortis fata periment:nec fraus valentior quàm conſilium meum , quod maius eſt vinculū ad perpetuitatem veſtram , quàm illa quibus eſtis tum cùm gignebamini,colligati. Quid ſentiam igitur,cognoſcite. Tria genera nobis reliqua ſunt, eáq; mortalia,quibus prætermiſſis cœli abſolutio perfecta non erit. Omnia enim genera animalium complexa non tenebit. Teneat autem oportebit, vt quæ à meipſo effecta ſint, Deorum vitam poſſint adæquare. vt igitur mortali conditione generētur,vos ſuſcipite,vt illa gignatis imiteminíque vim meam , qua & in veſtro ortu me vſum meminiſtis.In quibus qui tales creantur, vt Deorum immortalium quaſi gentiles eſſe debeant, diuini generis appellentur,teneántque omnium animantium principatum, vobíſque iure & lege volentes pareant. Quorum vobis initium ſtatúſque traditur à me. Vos autem ad id quod erit immortale partem attexitote mortalem. Ita orientur animantes quos & viuos alatis,& conſumptos ſinu recipiatis. Hæc ille dixit,deinde ad temperationem ſuperiorem reuertitur. In qua omnem animum vniuerſæ naturæ temperans permiſcebat,ſuperiſque permixtionibus reliquias fundens ęquabat,eodem modo fermè,niſi quod nō ita incorrupta, vt ea quæ ſemper iiſdem, ſed Diis ſecundum ſumebat atque etiam tertium. Toto igitur omni conſtituto,ſyderibus parem numerum diſtribuit animorum,& ſingulos adiunxit ad ſingula,atque ita quaſi in currum vniuerſitatis impoſuit, commonſtrauítque leges fatales ac neceſſarias: & oſtendit primum ortum vnum fore omnibus eúmque moderatum atque conſtantem , nec ab vllo imminutum.Satis autem & quaſi ſparſis animis fore,vti certis temporum interuallis , oriretur animal quod eſſet ad cultū Deorum aptiſſimum. Sed cùm duplex eſſet natura generis humani,ſic res ſe habebant,vt præſtantius genus eſſet eorū, qui eſſent futuri viri. Cùm autem animos corporibus cum neceſſitate inſeuiſſet, cúmque ad corpora neceſſitate acceſſio fieret, tum abſceſſio, neceſſe erat ſenſum exiſtere vnum , communémque omnium vehementiore motu excitatū coniunctúmque naturæ, deinde voluptate & moleſtia mixtum amorem, poſt iram & metum , & reliquos motus animi , comites ſu-

A periorum , & his etiam contrarios diſſidentes : quos qui ratione rexerit, iuſtè vixerit : qui autem his ſe dederit, iniuſtè. Atque ille qui rectè & honeſtè curriculum viuēdi à natura datum confecerit,ad illud aſtrum quo cum aptus fuerit,reuertetur:qui autem immoderatè & intemperatè vixerit,eum ſecūdus ortus in figuram muliebrem transferet.Et ſi ne tum quidem finem vitiorum faciet,grauius etiam iactabitur,& in ſuis moribus ſimillimas figuras pecudum & ferarum trāsferetur: neque malorum terminum prius aſpiciet,quàm illā ſequi cœperit conuerſionem quam habebat in ſe eiuſdem & vnius ſimul innatam & inſitam.quod tum denique eueniet , cùm illa B quæ ex igne,aëre,aqua atque terra turbulenta & rationis expertia inſederint,deniq; ratione depulerit, & ad primam atq; optimam effectionem animi peruenerit. Quæ cū ita deſignaſſet,ſeſéque ſi quid poſtea fraudis,aut vitij eueniſſet,extra omnē culpam,cauſámq; poſuiſſet,alios in terram,alios in lunam, alios in reliquas mundi partes,quæ ſunt ad ſpatiorum tēporis ſignificationem notæ conſtitutæ,ſpargens quaſi ſerebat. Poſt autem ſationem eam,Diis, vt ita dicam , iunioribus permiſit, vt corpora mortalia effingerent,quantúmque eſſet reliquum ex humano animo quod deberet accedere,id omne & quę ſequentia eſſent,perpolirent & abſoluerent:deinde vt huic ani- C manti principem ſe ducémque præberet , vitámque eius pulcherrimè regeret & gubernaret,niſi quatenus ipſe ſua culpa ſibi aliquid miſeriæ quæreret. Atque is quidem qui cuncta compoſuit, conſtanter in ſuo manebat ſtatu : qui autem erant ab eo creati,cùm parentis ordinem cognouiſſent, hunc ſequebantur. Itaque cùm accepiſſent immortale principium mortalis animantis, imitantes genitorem & effectorem ſui, particulas ignis & terræ, & aquæ & aëris à mundo,quas rurſus redderent,mutuabantur,eáſque inter ſe copulabant, haud iiſdem vinculis quibus ipſi erant colligati,ſed talibus quæ cerni non poſſent propter paruitatem, crebris quaſi cuneolis in- D iectis,vnum efficiebant ex omnibus corpus :itémque in eo influente atque effluēte animi diuini ambitus illigabant. Itaque illi in flumen immerſi,neque tenebant,neque tenebantur, ſed vi magna tum ferebant,tum ferebantur.Ita totum animal mouebatur illud quidem,ſed immoderatè & fortuitu, vt ſex motibus veheretur:nam & antè & ponè, ad læuā & ad dextram, & ſurſum & deorſum,modò huc modò illuc.Sed ſi in ſplendore conſedit,tum vel eadem ſpecies,vel interdū immutata redditur,quum ignis oculorum cum eo igne qui eſt ob os offuſus ſe confudit & contulit.Dextra autem videntur,quæ læua ſunt, quia contrariis partibus oculorum , contrarias partes attin- E gunt.Reſpondent autem dextra dextris,læua læuis conuerſionē luminum,quum ea inter ſe non cohæreſcunt. Id fit quum ſpeculorum leuitas, hinc illíncque altitudinem aſſumpſit. & ita dextra detruſi in læuam partem oculorum, læuáque in dextram.Supina etiam ora cernuntur depulſione luminum , quæ conuertens inferiora reddit quæ ſunt ſuperiora.Atqui hæc omnia ex eo genere ſunt,quæ rerum adiuuant cauſas,quibus vtitur miniſtris deus,quū optimi ſpeciem quoad fieri poteſt efficit.Sed æſtimant pleríque non hæc adiuuantia cauſarum ſed ipſas eſſe omnium cauſas,quæ vim habeant frigoris & caloris, concretionis & liquoris:careant autē omni intelligētia atque F ratione,quæ niſi in animo nulla alia in natura reperiātur.Animus autem ſenſum omnem effugit oculorum. At ignis, & aqua,& terra,& aër,corpora ſunt,eáque cernuntur. Illum autem qui intelligentiæ ſapientiæque ſe amatorē profitetur, neceſſe eſt intelligentis ſapiētíſque naturę primas cauſas cōquirere:deinde ſecundas cauſas rerum earum,quæ neceſſariò mouent alias,ipſæ ab aliis mouētur.Quocirca nobis ſic cerno eſſe faciendum,vt de vtroque nos quidem dicamus genere cauſarum ſeparatim,tam de his quæ cum intelligentia ſunt efficiētes pulcherrimarum rerum atque optimarū, quàm de his quæ vacantes,prudentia,inconſtantia,perturbata quæque efficiūt. G Ac de oculorum quidem cauſis,vt haberent eam vim , quam nunc habēt,ſatis fermè eſſe dictum puto.Maxima autē eorum vtilitas donata humano generi deorum munere deinceps explicetur.Rerum enim optimarum cognitiones nobis oculi attulerunt.Nam hæc quæ eſt habita de Vniuerſitate oratio à nobis,haud vnquam eſſe inuenta,ſi neque ſidera, neque ſol, neque cœlum ſub oculorum aſpectum cadere potuiſſent. Nunc verò dies noctéſque oculis cognitæ , tum menſium annorúmque conuerſiones numerum machinatæ ſunt,& ſpatium temporis dimenſæ ſunt,& ad quæſtionem totius naturæ impulerunt.quibus ex rebus philoſophiam adepti ſumus : quo bono H nullum optabilius,nullum præſtantius,neque datū eſt mortalium generi deorum conceſſu atque munere,neque dabitur.

FINIS.

MARSILII FICINI FLOREN-TINI IN PLATONIS LIBROS ARGVMENTA ET COMMENTARIA.

IN HIPPARCHVM argumentum. ad paginam 1.

PROPOSITVM Platonis in Hipparcho eſt, docere nos, omnes homines bonum appetere, cùm & illi qui propter auaritiā aberrare videntur, bonum appetāt. Illi ſiquidē lucricupidi ſunt. lucrū vtile eſt, vtile verò bonum: bonum itaque cupiunt. Etenim lucrum damno contrarium: damnum verò cùm obiit, malum: malo igitur contrarium. Contrarium malo, bonum: lucrum ergo bonum. Quamobrem cùm illi etiam qui ab appetitu boni declinare videntur, bonum cupiant, nihil iam repugnat quo minus omnes homines bonum appetant. Bonum autē duplex. Vnū finis. Ad finē alterū. Illud propter ſeipſum, hoc propter aliud expetēdū. Illius appetitio volūtas, huius electio. Illud venerādū, hoc vtile. Illo fruimur, hoc vtimur. Illius adeptio beatitudo, huius lucrū vocatur. Lucrū igitur eſt boni vtilis acquiſitio: quod ad venerandi boni conſecutionē conducere poteſt. Quod verò ad hoc non confert, nec ipſum vtile eſt, nec eius adeptio lucrum. Laudanda igitur lucri cupiditas, quæ omnibus natura ineſt. Vituperāda autem opinio falſa, quæ dum quod reuera vtile & lucrum eſt, ignorat, appetitum naturæ ad auerſa retorquet. Hæc omnia Plato latenter docet, dum Socrates definitiones falſas, quas Hipparchus de lucri cupiditate refert, & inducendo & ratiocinando refellit. Vtitur autem Plato hac propoſitione, Omnes homines bonum appetunt, tanquam manifeſta, ad concludēdum quòd omnes natura lucrū appetunt, quódque hæc appetitio naturalis laudanda eſt. Hæc autem eſt concluſio quam modo quodam directo Socrates tribus argumentandi modis infert, id eſt, exemplo, inductione, ratiocinatione. Sed modo quodam conuerſo ex omni hac diſputatione per argumentationem à minori colligimus propoſitionem illam maximè confirmatam, Omnes ſcilicet homines appetunt, quæ huius libri finis vltimus eſt, cùm primus finis ſit oſtendere, omnes lucri cupidos eſſe, neque id eſſe vituperandum.

IN DIALOGVM DE PHILOſophia argumentum. ad pag. 4.

SVMMA huius dialogi eſt, quid ſi: & quale officium philoſophi, definire. Eſt autem philoſophi officium, diuina noſſe, gubernare humana: in illo contemplatiua philoſophia, in hoc actiua comprehēditur. Philoſophus itaque primo diuinam, id eſt abſolutam ipſius boni naturam per ſapientiam contemplatur. Deinde ad id bonum velut ad finē humanas operationes dirigens humana gubernat. Hæc autem gubernatio duo requirit. Primum, vt quid humana natura ſit, & quo pacto ducatur ad bonū, à malo remoueatur, cognoſcat: quod quidem per prudentiam philoſophus agit. Alterum, vt ſic inſtituat hominum & affectus & actus, ſic temperet atque cohibeat, vt ad bonum quod ſapientia ipſa inuenerat, & ad quod prudentia deinde direxerat, facilè tendant. Id verò per morales virtutes efficitur, quas omnes vno iuſtitiæ nomine Plato complectitur. Atque ex iis duobus humanorum gubernatio conſtat. Eiuſdem autem eſt ſcire rectè hominem vnum, familiam, ac rempublicam gubernare. Quamobrem qui moralis eſt, idem dominus, ciuilis, rex idoneus eſſet. Ex quibus concluditur in ipſo philoſophantis officio hæc omnia contineri, ſapientiam, prudentiam, iuſtitiam, moralem, domeſticam, ciuilem, ac regiam diſciplinam. Per ſapientiam diuina cognoſcit, per prudētiam iuſtitiámque humana gubernat, dum rem ſuam, rem familiarē, rempublicam adminiſtrat. Eiuſmodi eſt philoſophi ipſius officium, quod Plato in libris de Republica latius explicat, in hoc ſignificat breuius. Ac primo duas aliorum opiniones circa philoſophi officium confutat. Prima videtur vel Solonis fuiſſe vel ſimilis alicuius, dicentis id eſſe quamplurima dicere: ſecunda Hippię ſophiſtæ volentis philoſophiam artium peritiam eſſe. His denique confutatis, ſententiā quam prædiximus, breuiter innuit. Socrates ergo fingitur hæc in ſcholis Dionyſij, qui grammaticæ elementa Platoni tradidit, aduerſus diſcipulos duos Dionyſij diſputaſſe: deinde quæ in ſcholis tractauerat, in corona familiarium ſuorum à principio recenſere.

IN THEAGEM argumentum. ad pag. 7.

DISTINGVITVR in hoc dialogo Sapientia, & vltimum diſtinctionis membrum ſic inueſtigandum aſſumitur, vt quo
pacto acquiratur ab hominibus, pateat. Prima partitione Sapientia
duplex dicitur. Vna abſoluta, cōditionalis altera. Abſoluta, quæ ſim-
pliciter abſque additione aliqua Sapientia nominatur. Cōditionalis,
A quæ non ſimpliciter ſapientia, ſed ſapientia quædam dicta eſt. Illa ſic
definitur: Cognitio earum rerum de quibus haberi ſcientia poteſt.
Habetur autem ſcientia de iis quæ ſemper eadem, & eodem modo
ſunt: huiuſmodi ſunt ſumma rerum principia, & æternæ rerum om-
nium rationes: hæc autem diuina dicuntur, quo fit, vt ſapientia ſit di-
uinarum rerum ſcientia: quæ quidem abſoluta ſapientia eſt. Condi-
tionalis verò, omnibus artibus & facultatibus eſt communis. Nam
ſummitas cuiuſque artis ſapientia quædam vocatur, vt ſapientia gu-
bernatoria, ſapientia aurigaria, ſapientia militaris. Ex omnibus au-
tem quæ cum additione ſapientiæ nuncupantur, præcipua eſt, quæ
B cæteris vt miniſtris vtitur, cuiuſmodi ciuilis ſapientia eſt. Quæ qui-
dem facultas commune ciuitatis & gentium bonum coniectans, de-
finitur. Hæc tum ciuilis, tum etiam regia diſciplina vocatur. Cuius
ſub ectum, ciuitas eſt: finis, commune bonum: miniſtræ, artes omnes.
Officia duo, leges condere, & conditas exequi: Illud per prudentiam
nomotheticam, hoc per iuſtitiam legalem & iudiciariā agit. Verùm
quo pacto quis ciuilem ſapientiam nanciſcatur, in plurimis eius di-
ſputationibus Plato dubitat: & in præſenti Theage, vtrum ciuiles
homines, an ſophiſtæ, an contemplatiui duntaxat philoſophi eam
doceant. Quòd à ciuilibus viris, aut ſophiſtis, aut ſoli contemplatio-
C ni deditis diſcatur, in Menone, & hic quodammodo negat, quòd illi
ne filios quidem ſuos vnquam docuerint, quòd iſti rationem boni
non habeant, quòd hi rerum humanarum experti minimè ſint. Re-
ſtat igitur, vt hæc aut à philoſophis, & contemplandi, & agendi ap-
primè peritis percipiatur, aut diuina ſorte contingat. Illi nuſquam re-
periuntur. Vnde in Menone, & in Theage diuino munere fieri aſſe-
rit, vt in animos ciuium temperatos Dei prouidentia boni ipſius in-
telligentiam, & leges ad id ducentes infundat. Quam ſanè notionem
hic ciuilem ſapientiam, in Menone propriori vocabulo Vaticinium
quoddam nominat, ciuiléſque viros furentibus comparat. Sæpe etiā
D ait, nunquam à malis genus hominum ceſſaturum, niſi aut legitimi
philoſophi dominentur, aut ij qui gubernant rempublicam, diuina
quadam ſorte philoſophentur. Hoc autem libro cùm Socrates in ſua
membra ſapientiam diſtinxiſſet, & hanc ciuilem ſapiētiam, ſub qua-
dam ironiæ ſpecie, nec à ciuilibus viris, nec à ſe, vt à philoſopho con-
templationi dedito Theagem adipiſci poſſe dixiſſet, ſubiunxit, ten-
tandam eſſe vim dæmonis, & denique voluntatem Dei precibus ex-
orandam, quaſi illinc iſta diſcantur, & Dei prouidentia per medios
ſpiritus, ſæpe hominibus agendorum oracula pandat. Eos autem mi
niſtros, qui Dei iuſſu bonorum ciuium & legitimorum principum
mentes ad bene gubernandum illuminant, Dionyſius Areopagita
E Principatus nominat. Eſſet hîc fortaſſe de Dæmone Socratis diſpu-
tandum, ſed argumenti breuitas prohibet. Quinetiam Maximus Ty-
rius, & Hermias, & Apuleius de hoc abundè diſſeruerunt. Inducit
autem hîc tres Plato perſonas, Demodocum ciuem Athenienſem v-
nà cum filio ſuo Theage ſapientiam affectante, & Socratem. Incipit
verò à Demodoci petitione dialogus.

IN MENONEM argumentum. ad pag. 12.

F

QVATVOR eſſe argumentationum genera, quibus Plato vti-
tur, exemplum, inductionem, ratiocinationem, & enthymema:
& quo pacto fiant, ſatis in Alcinoi compendio, quod & nos traduxi-
mus, declaratur. Vbi etiam tres Platonicorum dialogorum ſpecies
inuenimus, & quibus argumentationibus in vnaquaque dialogi ſpe-
cie vti ſoleat. Aut enim ſolum inquirit, falſave cōfutat dialogus: aut
ſolum vera exponit ac docet, aut in vtroque verſatur. Primus inqui-
ſitiuus & cōtētioſus. Expoſitiuus alter. Poſtremus mixtus eſt dictus.
Meno autē licet mixtus ſit, maiori tamē ex parte cōtēdit & cōfutat,
G & omnes argumentationes attingit. Vt niſi qui ex aliis Platonis dia-
logis, qui ad expoſitionem magis, quàm ad diſceptationem pertinēt,
ſenſa colligat, & Menoni huic adiiciat, difficilè ſummam diſputa-
tionis huius elicere poſſit. Eſt autem hæc, quid virtus ſit, & quomo-
do nobis adſit, inquirere. Id Socrates efficit, dum quatuor Meno-
nis, Ariſtippi, Gorgiæ, & Prodici de virtute definitiones confu-
tat, & definitionem ſuam poſt illas inductam geminis obiectio-
nibus retractat. Veritas, quippe ex redargutione falſitatis elucet. Eſt
autem hominis virtus affectio, ſiue habitus animæ, quo poten-
tia naturalis eius, quàm optimè ſuum opus exercet. quæ definitio in
H libris de Republica traditur. Opus cuiuſque potentiæ tunc optimè
exercetur, cùm ad finem ſuum dirigitur. Quod ad finem confert, vti-
le dicitur. Meritò igitur in hac diſputatione, commune virtutis offi-
cium id eſſe traditur, vt & actiones & ea quibus agendo vtimur, vti-

lia reddat. Illa itaque definitio huic dialogo conſonat, cunctiſque virtutibus eſt communis. Virtutum profectò ſpecies plures ſunt, pro virium animæ & actuum diuerſitate, in quibus vna tamen quæ dicta eſt communis virtutis ratio ſemper inſpicitur. Prima vis animæ mens eſt, cuius actus eſt perpetua contemplatio veritatis. Secūda ratio, cuius actus veritatis inueſtigatio. Tertia phantaſia, cuius actus collectio eorum quæ ſenſus eius nunciis porrigunt: pérque illa diſcurſus. Atque hæ ſunt vires animæ, quæ cognitiuæ dicuntur. Reſtāt tres aliæ, quas appetitiuas vocant: Voluntas, & iraſcendi vis, & concupiſcendi: Voluntatis actus, appetere quæ mens & ratio porrigit. Iraſcibilis, aggredi quæ ratio & phantaſia proponit. Concupiſcibilis, adſciſcere quæ phantaſia ſenſúſque obiiciunt. Sex inſuper iſtis duæ ſubiiciuntur, mouendi & nutriendi vigor: ſed hæ cum ſuperioribus, aut nihil, aut vix, & parum admodum in virtute communicant. Affectio mentis quæ contemplationem perficit, ſapientia eſt: quæ rationis indaginem, ſcientia atque prudentia. Scientia quidem indagationem eorum quæ natura facit, prudentia cōſultationem in iis quæ nos agimus. Quæ phantaſiæ diſcurſum opinio recta, quam ſagacitatem quidam vocant. Iuſtitia voluntatem & liberalitas. Iraſcibilem fortitudo eiúſque pediſſequæ. Concupiſcibilem continentia ſimul & temperantia. His omnibus id eſt commune, vt quælibet earum ſit affectio actum potentiæ naturalis perficiens, dum decorum reddit, & vtilem ad finem vltimum conſequēdum. Variæ verò virtutes diuerſo modo habentur. Sapientia quidem natura: eſt enim æterna rationum omnium in mente complexio, perpetuúſque veritatis intuitus. Scientia per doctrinam philoſophiæ quæ reminiſcentiam præſtit, acquiritur, dum ratio quæ pennas olim abiecit, ad mentem conuerſa reminiſcendo iterum alas recuperat. Prudentia doctrina ſimul & lōgo vſu rerum aduenit. Recta opinio exemplis, autoritate, inductione, ſorite. Iuſtitia fortitudóque & temperantia, cæteræque morales virtutes prudentiæ rectæque opinionis legibus & exercitatione legitima perficiuntur. Vnde duo hæc moralium virtutum principia Plato poſuit, prudentiam & rectam opinionem. Quamobrem prudentia ſæpenumerò totius moralis virtutis apud Platonem nomen vſurpat. Eſt & virtus quædam ad rectam opinionem attinens, qua legitimi principes ac ciues, in agendo honeſti, contemplationis tamen expertes bonum publicum curant, quam ciuilem peritiam nominant. Eámque Plato facultatem, & in Theage, & in præſenti Menone, haud aliter, quàm ſorte diuina, dari ciuilibus hominibus diſputat. Hac igitur ſummula quis mentem Platonis in Menone colliget, & huiuſmodi præmiſſa diſtinctione contradictione renuet, obiectionéſque vitabit. Diſputationem verò illam de reminiſcentia Geometricíſque figuris in argumento tractare idcirco non placuit, quoniam non vt principalis, ſed vt acceſſoria eſt inſerta. Argumentum autem ſummam rei capútque requirit. Singula quippe diſcutere nō argumenti, ſed commentarij potius eſt officium.

IN ALCIBIADEM. I.

argumentum. ad pag. 25.

Candidiſſimus Platonis noſtri liber qui Alcibiades primus inſcribitur, Alcibiade ipſo venuſtior & omni carior auro, quid homo eſt, quid eius officium docet. Eſt autē homo anima rationalis, mentis particeps, corpore vtens. Ex hac definitione illius officium trahitur trifariam diſtributum. Vt enim rationalis anima eſt, in ſeipſam circulo quodam ratiocinationis ſeſe animaduertendo reflectitur. Vt mentis particeps, in diuinam mentem velut riuulus in fontē ſuum refluit. Vt vtens corpore: humanis negotiis gubernandis incumbit. Perfectum igitur & abſolutum hominis officium eſt, primo quidem vt naturam ſuam animaduertat: deinde ab illa tanquam ab imagine & effectu ad diuinam mentem, exemplar eius & cauſam, conuertatur. A quo hominis animus illuſtratus, ipſum bonum, ipſum vtile, ipſum pulchrum, ipſum iuſtum intelligit, ſuúmque bonum, vtile, pulchrum, iuſtum perfectè comprehendit. Vnde, quid bonum: quid vtile aliorum hominum quibuſcum verſatur: quibúſve imperat: noſcit. cúmque bonum abſolutum, bonum ſui: bonum aliorum cognouerit: ad ſeipſum iam & alium vnumquēque curandum ſecundum cogniti boni normam debet accedere. Philoſophiæ ſtudio, moralis, mathematicæ, theologiæ opus eſt: vt ad ſeipſum & ad mentem ſui cauſam redeat. Moralis quippe & mathematica animum in corpus merſum in ſeipſum reſtituit: theologia ſupra ſe rapit, & extra ſeipſum attollit in deum. Mentis diuinæ idearúmque cognitio ſapientia dicitur. Suiipſius notitia, & ſui ſuorúmque boni vtiliſque inuentio ex diuinæ mentis intuitu manans prudentia nuncupatur. Prudentia ſanè vt bonum intelligit, humanas actiones tam publicas quàm priuatas ad finem optimum refert. Vt vtile, per commoda media propriáſque vias, quibus ad finem perueniat, dirigit. Vt pulchrum, quis ordo, quis modus in hoc progreſſu quaſi quodam itinere ſit ſeruandus inſtituit. Vt iuſtum, quæ diſtinctio ſingulorum operū, quę obſeruantia impoſiti ordinis, quod ſupplicium tranſgredientis, quod præmium legem huius itineris obſeruantis præſcribit. A philoſophia igitur ad ſapientiam, à ſapientia ad prudentiam fit acceſſus: prudentia verò magiſtra vitę diſciplinam ſui cuiuſque rei familiaris & reip. tribuit: homo per prudentiam gubernat: domus autem & ciuitas per amicitiam publicam iuſtitiámque ſeruantur. Publicam amicitiam voco conſenſionem illam qua cuncti ſub eadem lege & principe libenter conueniunt: & ad eundem finem reſpiciunt. Iuſtitiam publicam nomino legitimā diſtinctionem qua ſinguli licet ſub codē principe, & ad eundem finem hoc eſt publicum bonum, diuerſo tamen

A tramite proficiſcuntur: variámque officiorum diſtributionem pro natura & dignitate vniuſcuiuſque, à natura, & legibus aſſignatam ſeruant, propriόque munere ſine vſurpatione alieni funguntur. Inſunt in hoc dialogo theologicę dictiones duæ, ipſum idē, ipſum, & ipſum vnumquodque. Circa hominem illa ſignificat animam vt ideam: hæc animam in corpore. Sed de iis latius in commentariis, quæ in decem hos Platonis dialogos ſcribere iam inſtitui.

IN ALCIBIADEM II.

argumentum. ad pag. 38.

B Qvoniam ſecundus Alcibiades, liber profectò ſanctiſſimus, de voto inſcribitur, ſummatim colligendum eſt, quid votum, quid in voto petendum, & quando, & quomodo. Definitio voti partim ab Orpheo, partim à Platone ſumpta hæc eſt: Votum eſt ardens affectus caſti animi, deo deditus, & quod bonum videtur exoptans. Huic affectui Zoroaſter & Orpheus ſuffumigationes & characteres adhibuerunt, quoties ad ſecunda numina preces dirigerentur. Mercurius ac Plato, cùm ſupremi numinis maieſtatem venerabantur, externas omnes ceremonias auferebant, ſolam ac puram flagrantiam animi relinquentes. Sed de his omnibus in noſtris commentariis diligentius. In voto petendum Plato vult bonum: idque ex eo patet,
C quòd petitionem hanc poetæ Lacedæmoniorúmque teſtimonio cōprobat, eámque tutam & prudenti & imprudenti eſſe putat, votúmque huiuſmodi, & à quolibet & ſemper fieri poſſe. Petitionem verò certi cuiuſdam & proprij boni tunc demum eſſe ſecuram cùm prudentiam quis fuerit conſecutus, aliàs autem periculoſam. Vbi multa de prudentia diſſerit, quæ tu vir omnium prudentiſſime Coſme lege obſecro diligenter, vt quanti faciat prudentiam, proſſus agnoſcas. Vniuerſalis ergo precatio, qua bonum ſolummodo petitur, ſemper fieri poteſt: propria verò, qua certum aliquid quod bonum videtur optatur, tunc facienda, cùm quid poſcendum eſt quis nouerit. Tunc id noſcet, cùm quid bonum, quid malum eſt, intellexerit. Id intelli-
D get, cùm à mente didicerit. Dicet, cùm ſe ad illam conuerterit. Conuertet, cùm purgauerit animam, tenebráſque expulerit. Purgabit, cum ſeipſum legitimæ philoſophiæ dediderit. Tradet, cum ſuam ignorantiam recognouerit. Noſce ergo teipſum, templo Apollinis eſt inſcriptum, ne quis temere Deum oraturus accederet. Quo autem ordine in oratione propria ſit orandum, Mercurius in orationibus ſuis, & in ſuis hymnis Orpheus, & Pythagoras in carminibus aureis docuerunt. quorum ritus aliàs exponemus. Plato deinde hos theologos imitatus, in libro De pulchritudine orantem ſic Socratem introducit: O amice Pan atque cætera numina, date obſecro, vt intus pulcher efficiar: quæcunque & mihi extrinſecus adiacent, intrinſecis ſint
E amica. Sapientem ſolum diuitem putē. Tantum verò huius auri tradite, quantum nec ferre, nec ducere alius quàm vir temperans poſſit. Quid petit Socrates? Bonum. Quod bonum? Sapientiam, hoc eſt veritatis diuinæ cognitionem, quam dare ſolus Deus poteſt, quam accipere ſolus animus pulcher, id eſt temperatus, purus, candidus valet. Quid poſcit in primis? vt dignum ſapientia faciat. Temerarij nempe hominis eſt, munus aliquod quo indignus eſt petere. Quis diuina ſapientia dignus? qui lumen eius ferre paratus eſt. quis paratus? qui per continentiam primo, deinde per temperantiam, poſtremo per ſanctimoniam, id eſt ciuilem, purgatoriam purgatique virtutem animi,
F ſic animum expiauerit, vt pulcher, hoc eſt purus omnino nitidúſque euaſerit: & virtutem iam exemplarem, diuinam ſcilicet ſapientiam ſolam, vtpote theſaurum omnium diuitiarum optauerit. Idcirco Socrates Deum patrem omnium & miniſtros eius amicè aſpirare precatur, vt illorum benigno propitióque fauore purgatus euadat. Corporea verò & externa leuiter pertranſit, eligens illa ſic ſe habere, vt tranquillam puritatem animi non impediant. Deinde pulchritudine hac iam parta, optat vt ſapientiam ſolam, hoc eſt dei cognitionem eſſe opulentiam omnem ſufficientiámque æſtimet, ſolámque ſitiat. Poſtremò quaſi per antè dicta paratus fulgidum hoc aurum diuinæ ſapientiæ poſtulat. Neque id ſuperbè, neque remiſſè tamen. Minimā quippe veritatis cognitionem intemperati homines ſortiuntur, ſum-
G mam & infinitam in ſeipſo Deus amplectitur: magnam verò & amplam vir temperans adipiſcitur. Tantum igitur huius auri poſtulauit, quantum ſolus ferre vir temperans valet. Hoc equidem eſſe aurum ignitum arbitror, quod emendum Ioan. in Apocal. præcepit.

IN MINOEM

argumentum. ad pag. 44.

Minos de lege requirit, vt quid lex communiter, quot eius ſpecies, vnde ſit, paucis comprehendamus. Si quis Platonis verba in hoc libro De lege, & in libris De legibus, necnon De republi. diligenter aduertat, ſic legem vniuerſali definitione deſcribet: Lex eſt
H vera gubernandi ratio, quæ ad finem optimum per commoda media gubernata dirigit, tranſgredienti pœnam, obedienti prœmium ſtatuens. Quo fit vt inſtitutiones principum, cùm veræ non ſunt, nec ad optimum recto calle proficiſcuntur, leges minimè ſint, ſed decreta, edicta, inſtituta potius ſint, quàm leges. A lege nánque legitimum, à legitimo iuſtum, à iuſto bonum, rectum; verúmque opus ſæpenumero nominatur, propterea legem veram bonámque eſſe neceſſe eſt. Sequitur etiam, vt lex æterna ſit, ac penitus immutabilis, & apud omnes gentes eadem de eiſdem, ſi hoc modo vera ſit: nam quæ tem-

poribus locíſque & opinionibus permutatur, non lex, ſed inſtitutio nuncupatur. Legis autem ſpecies, vt ex Timæo, Phædróque, & Gorgia colligitur, quatuor ſunt. Prima diuina, quam prouidentiam Plato vocat. Secunda cœleſtis, quam fatum. Tertia mouens, quam naturam. Quarta humana, quam prudentiam naturalem. Prima in mente diuina, quam Saturni legem Orpheus, & Plato eſſe volunt. Secunda in ſuperiori animæ mundi parte, quam Iouis. Tertia in mouente inferioríque illius potentia, quam primæ Veneris. Poſtrema in hominis mente, quam ſecundæ Veneris legem vocant. Prima à ſummo bono, quod ſupra mentem eſt, profluit. Secunda à mente & ſummo bono. Tertia à ſummo bono, mente, & vniuerſali anima. Quarta à ſummo bono itidem, & mente & anima. Omnes verò ad ipſum bonum iterum reflectuntur. Prima in ideis, circa ſummum bonum, ſupra rationes. Secunda in rationibus, circa ideas, ſupra ſemina. Tertia in ſeminibus, circa rationes, ſupra formas. Quarta in notionibus, circa rationes, ſuper actus & artes, quam regiam legem appellant ſuper ni regis imitatricem. Vnde verò lex proficiſcatur, ex iis quæ dicta ſunt elicitur. Ab ipſo quippe rerum principio omnes, ſed vario modo, vt dictum eſt, manant. Quamobrem omnes illuſtres conditores legum, inuentionem legum in Deum, ſed per diuerſa nomina atque media retulerunt. Zoroaſter Bactrianis Perſiſque leges tradens, in Horomaſim. Triſmegiſtus Ægyptiis, in Mercurium. Moyſes Iudæis rectiſſimè in patrem totius naturæ Deum. Minos Cretenſibus, in Iouem. Charondas Carthaginenſibus, in Saturnum. Lycurgus Lacedæmoniis, in Apollinem. Draco & Solon Athenienſibus, in Mineruam. Pompilius Romanis, in Aegeriam. Mahometus Arabibus, in Gabrielem. Zamolxis Scythis, in Veſtam. Plato noſter Magneſiis & Siculis, in Iouem, & Apollinem. Arcadibus autem, & Thebanis, & Cyrenaicis leges poſtulantibus, denegauit.

IN EVTHYPHRONEM argumentum. ad pag. 48.

EVTHYPHRO totus in cõfutatione verſatur. Quo factum eſt, vt nonnulli Platonicorum hunc librum quemadmodum Euthydemum & Hippiam, litigioſum vocauerint. Sed reuera, dum falſas Euthyphronis de ſanctitate opiniones Socrates confutat, venãtibus veritatem illius veſtigia ſignat. In hoc igitur libro, atque etiam in Gorgia ſanctitatem Plato nominat eam iuſtitię partem, quæ ſuum deo tribuit. Suum tribuit deo, qui illa quæ ſine medio accepit à deo, deo reddit. Corpus quidem vt Plato in lib. De natura diſputat, ab elementis quatuor, naturalem ſpeciei complexionem à cœleſtibus ſphęris, partes animę quæ trahuntur affectibus à dæmonibus & animis ſiderum ſphærarúmque ſuſcepimus: rationem verò ac mẽtem noſtri parentis imaginem, ab ipſo mundi totius opifice ſine vllo cœlicolarum aut dæmonum miniſterio. Hęc itaque dei ſunt, hæc deo reddenda, atque hæc retributio ſanctitas nuncupatur. Quam pręcedit pietas, religio ſequitur. Eſt enim pietas dei parentis agnitio. Sanctitas, eius quod dei eſt, deo agnito retributio. Religio, eius quod deo redditum eſt aſſidua meditatione iuſtiſque operibus cum deo ipſo indiſſolubilis religatio: vt merito ſapiens ille dixerit, funiculum triplicem difficilè ſolui, funiculũ inquam ex pietate, ſanctitate, religioneque cõnexum. Pietas ſanctitatem excitat, ſanctitas pietatem confirmat & ſancit. Sanctitas quoque religionẽ mouet. Religio religat ſanctitatem: prius enim hoc vel inſtinctu, vel inſpiratione, vel admonitione opus eſt, quò deum vnum noſtrum eſſe parentem fide indubia cogitemus, quam pietatem eſſe volunt. Cùm quis iſta concepit, mox omnẽ mentis & rationis intentionem in deum noſcendum amandúmque figit. Atque hunc in cognoſcenda amandáque diuinitate frequentẽ intuitum ſanctitatem Mercurius quoque definit. Ex hac flagrãti in deum intentione mentíſque ardore fit vt omnia dei opera, inſtituta, mãdata meditemur exerceamúſque, & aſſiduo quicquid ad eius veneratio nem pertinet, relegamus. Quamobrẽ nos ipſos relegando religantes deo, religioſi ſumus. Hac autem definitione & diſtinctione præmiſſa, quæ de ſanctitate in Euthyphrone, vel alibi à Platone dicuntur, perſpicua fiunt. Cúmque dicitur ſanctum quod amatur à deo, verũ eſt: ſed quia ſanctum, amatur à deo, non quia amatur eſt ſanctum. Et quia amatur, amatũ eſt: non tamen quia amatum, amatur: quoniam non idem eſt omnino ſanctum atque amatum. Neque enim ſanctitatis ratio in ipſo amatum eſſe, ſed ipſa potius retributione ac deuotione conſiſtit. Præterea cùm dicitur, Sanctitas cura miniſtra dei, verum quoque dicitur. Sed ad quod opus dei miniſtra? Ad conuerſionẽ animę. Opus enim dei eſt, creare, cõuertere, purgare, illuminare, perficere. Cùm primum per pietatis inſtinctũ inſpirãdo conuertere deus ad ſe incipit animum, illa ipſa aſſenſio qua ſeſe libenter in conuertentem deum animus ipſe reſtituit, ſanctitas nuncupatur, quæ quidẽ miniſtra dei eſt ad conuerſionem perficiendam. Additur poſtremò, Sanctitas ſcientia vouendi, & ſacrificandi deo. hoc maximè ad religionem pertinet, quæ ſanctitatem, vt diximus, comitatur. Vouendo petit, ſacrificando dat. Quid petit à deo? ſeipſum. Quid deo dat? ſeipſum. Ideam ſi quæ in mente diuina eſt petit, quam Mercurius petiit à Pimandro. Dat autem naturam ſuam Ideæ participem.

IN PARMENIDEM argumentum. ad pag. 54.

CVM Plato per omnes eius dialogos totius ſapientiæ ſemina ſparſerit, in libris de Repub. cuncta moralis philoſophiæ inſtituta collegit, omnem naturalium rerum ſcientiam in Timæo, vniuerſam in Parmenide complexus eſt theologiã: cúmque in aliis longo interuallo cæteros philoſophos anteceſſerit, in hoc tandẽ ſeipſum ſuperaſſe videtur, & ex diuinæ mentis adytis intimóque philoſophiæ ſacrario cœleſte hoc opus diuinitus deprompſiſſe. Ad cuius ſacram lectionem quiſquis accedet, prius ſobrietate animi mentíſque libertate ſe præparet quàm attrectare myſteria cœleſtis operis audeat. Hic enim diuus Plato de ipſo vno ſubtiliſſimè diſputat, quemadmodum ipſum vnum rerum omnium principium eſt, ſuper omnia, omniáque ab illo. Quo pacto ipſum extra omnia ſit & in omnibus omniáq. ex illo, per illud, atque ad illud. Ad huius quod ſuper eſſentiam eſt vnius intelligentiam gradatim aſcendit. Vnũ quippe in triplici ordine reperitur. In iis quæ fluunt, atque ſenſibus ſubiiciuntur, & ſenſibilia nominantur. In iis etiam quæ ſemper eædem ſunt, & intelligibilia nuncupantur, non ſenſibus amplius, ſed ſola mente percipienda. Nec in iis tantum, verùm etiam ſupra ſenſum & ſenſibilia, intellectúmque & intelligibilia ipſum vnum exiſtit. Quamobrem hoc in dialogo Zeno Eleates primo Parmenidis Pythagorici diſcipulus vnum eſſe in ſenſibilibus probat, oſtendens quòd ſi hæc multa eſſent, nullo modo vnius natura participantia errores plurimi ſequerentur. Deinde Socrates Zenoni non repugnans quidem, ſed eum altius eleuans, ad conſiderationem vnius & vnitatum quæ in rebus intelligibilibus inſunt, perducit, ne in hoc vno quod ſenſibilibus ineſt, moretur. Ex hoc igitur ad Ideas inueſtigandas peruenitur, in quibus rerum vnitates conſiſtunt. Poſtremo Parmenides ipſe ſenior haudquaquam Socrati contradicens, ſed inchoatam contemplationem eius abſoluens, integram Idearum explicat rationem. Vbi quatuor de Ideis quæſtiones inducit. Primo vtrum ſint. ſecundo quorum Ideæ ſint, & quorum minimè. Tertio quales ſint, quámue vim habeant. Quarto quomodo ab iis quæ infra ſe ſunt, participantur. Hinciam ad vnum quod ſuper intelligibilia & Ideas exiſtit, aſcendit ipſe, nouémque de illo ſuppoſitiones adducit, quinque ſi vnum ſit, quatuor ſi non ſit vnũ, quærẽs quid vtrinque ſequatur. Hæ verò ſuppoſitiones à triplici vnius, & duplici ipſius non eſſe partitione ducuntur. Vnum quippe triplex, ſuper eſſe, in eſſe, poſt eſſe repertum. Ipſum verò non eſſe geminæ conſiderationi ſubiicitur. Aut enim nullo modo eſſe, aut partim eſſe, partim non eſſe quis cogitat. Prima itaque ſuppoſitio tractat, ſi vnum ſuper eſſe exiſtit, quid circa illud ad ipſum, & ad alia ſequitur. ſecunda, ſi vnum cum eſſe eſt, quomodo ſe habet ad ſeipſum atque ad alia. Tertia, ſi vnum ſub eſſe ponitur, quid illi ad ſeipſum aliaque contingit. Quarta, ſi vnum ſuper eſſe conſiſtit, quomodo ſe habent alia & ad ſe & ad vnum. Quinta, ſi eſt illud vnum quod cum eſſe locatur, quid aliis ad ſe, & ad illud accidit. Sexta, ſi non eſt vnum ita vt partim ſit, partim minimè ſit, qua ſe ratione ad ſeſe & ad alia habeat. Septima ſi non eſt vnũ ita vt nullo modo ſit, quo pacto ſe habet ad ſeipſum atque ad alia. Octaua, ſi non eſt vnum ita vt partim ſit partim non ſit, quid aliis ad ſe, & ad illud eueniat. Nona, ſi non eſt vnum ita vt nullo modo ſit, quid alia ad ſeſe, & ad illud denique patiãtur. In iis omnibus generatim intendit Parmenides potiſſimum hoc aſſerere, quòd vnum omnium principiũ ſit: eóque poſito, ponãtur omnia: ſublato autem interimantur. Itaque in primis quinque ſuppoſitionibus quinque rerum gradus poſito vno in rerum ordine tradit. In quatuor verò ſequẽtibus inquirit quot abſurda, quot errores, quantáque mala ipſo vno ſublato ſequantur. Prima ex quinque ſuperioribus de vno ſupremóq. Deo diſſerit: quomodo procreat, diſponítque deorum ſequentium ordines. Secunda de ſingulis deorum ordinibus, quo pacto ab ipſo deo proficiſcuntur. Tertia de diuinis animis. Quarta de iis quæ circa materiam fiunt: quomodo à ſupernis cauſis producuntur. Quinta de materia prima quemadmodum ſuapte natura ſpecierum eſt expers, & à primo vno dependet. Illud inſuper aduertẽdũ eſt, quòd in hoc dialogo cùm dicitur vnum, Pythagoreorũ more quęque ſubſtantia à materia penitus abſoluta ſignificari poteſt: vt deus: mens: anima. Cùm verò dicitur aliud & alia: tam materia, quàm illa quæ in materia fiunt, intelligere licet. His ergo præmiſſis atque ſeruatis ad ipſum dialogum veniamus.

IN PHILEBVM argumentum. ad pag. 72.

HVIVS libri propoſitum eſt, de ſummo animæ bono diſſerere, quod quidem ſummum bonum cum conditione quadam dicitur, cùm ipſum rerum omnium principium ſummum bonum abſolutè dicatur. De hoc igitur, quod cũ cõditione bonum, hoc in libro: de eo quod abſolutũ, in Parmenide diſputatur. Ab abſoluto autẽ hoc manat, quemadmodum lumen quoddam ab ipſo luminis totius fonte dependet. Quamobrem in Phædone & Theæteto dictum eſt à Platone ſummum animæ bonum Dei ſimilitudinem eſſe. Nihil verò ſoli ſit ſimile, niſi quadam luminis ipſius infuſione. Vnde & animæ bonum erit integra diuini luminis conſecutio. Id lumen in mentem primo, in voluntatem deinde deſcendit. In mente veritas, in voluntate gaudium: in mente ambroſia, in voluntate nectar, à Platone hic & in Phædro cognominantur. Itaque ſummum hominis bonum in ſapientiæ voluptatiſque mixtione locauit. Sed antè in ſola vel ſapientiæ, vel voluptatis ratione beatitudinem conſiſtere poſſe negauit, ex eo quòd triplex boni ſummi conditio in neutro reperiatur. Ea eſt, vt ſummopere perfectum ſit, & ſufficiens, & expetendum. Perfectum, quia nihil ſibi deeſt. Sufficiens, quia nihil deeſt illi quod ipſum capit. Expetendũ, quia in illo & ex illo eſt, quicquid appeti poteſt. Vnde

teſt. Vndeq́uia perfectum, ſufficiens: quia ſufficiens, expetendũ. Sa- A
nè quia ſibi ſat eſt, alteri ſufficit: quia ſufficit alteri, deſideratur ab al-
tero. Hæc neque ſoli ſapientiæ, neque voluptati, ſed mixto cuidã ex
vtraque cõpetere demonſtrantur. vbi de voluptatis & ſapientiæ ge-
nere, origine, atque natura permulta dicuntur, de infinito & termino,
de compoſito & cõpoſitionis principio. Ac demum cõcluditur ſum-
mum in natura bonum, & abſolutum, eſſe menſurã vniuerſorũ, hoc
eſt totius naturæ principium. Summum verò bonum mentis & ani-
mæ eſſe illius primi poſſeſſionem, quæ mixtioni ex ſapientia & vo-
luptate per veritatem, cõmenſurationẽ, & pulchritudinem conuenit.
Quapropter in primo bonorum gradu rerum omnium menſura po-
nitur: in ſecundo veritas, cõmenſuratio, pulchritudo: in tertio mens B
ſapientiáque: in quarto ſcientia, ars, & opinio: in quinto temperata
voluptas. Beatúſque vir dicitur, qui & ſapientiã diuinorum adeptus
eſt, & humanorum peritiam ſcientia quadã & arte & opinione con-
ſtantem, gaudio cõtemplationis totus exultat, voluptati ſenſuum ea-
tenus ſe cõmittit, quatenus ſapientia ſcientiáque & gaudium impe-
dimentum inde nullum accipiunt. Introductio ad dialogũ eiuſmo-
di eſt. Cùm multa de ſummo bono vltro citróq. Socrates Philebúſ-
que cõtuliſſent, atque eſſet Philebus iam diſputãdo defeſſus, Protar-
cho nuper aduenienti gratulatus eſt, annuítque, vt prouinciam in di-
ſputando ſuam ſuſciperet. Protarchus vtpote adoleſcens ſubitò eſt
aſſenſus. Ad quem conuerſus Socrates, Conſidera, inquit, quam tute-
lam ſuſcipias, neque temerè ad diſputationem properes. Imò audi C
vtriuſque ſententiam prius, & eam quę tibi recta ratione examinan-
ti probabilior apparet, accipe defendendam. Sed iam ad dialogum
veniamus.

IN HIPPIAM MAIOREM argumentum. ad pag. 95.

DE pulchro in Phædro, Sympoſio, & Hippia diſputatur. In Hip-
pia, quia Socrates agit aduerſus Hippiam ſophiſtam, qui cùm D
ignoraret, ſe ſcire putabat, quæ ignorantia animum reddit indocilẽ,
quid pulchrum ſit non ſatis docet, ſed quid non ſit oſtendit, & opi-
niones falſas redarguit. Sophiſtam vocat eum qui ſe ſapientẽ videri
magis q̃ eſſe ſtudet, pecuniarũ honoriſq. gratia. Talẽ verò Hippiam
eſſe in procœmio declaratur, & in fine procœmij. Sũpta occaſione ab
oratione quadã Hippię quæ de pulchris officiis diſſerebat, interrogat
Socrates quid ipſum per ſe pulchrũ quo reliqua omnia pulchra fiũt.
Oportet.n. particularia ad vniuerſale quod in particularib. & vniuer-
ſale quod in particularib. ad ipſum quod ſupra ſingula eſt vniuerſale
referre. Nã ſinguli homines pulchri, per formã quandã ſingulis com
munem pulchri redduntur: forma verò communis pluribus à diuina
ſpecie velut à ſigillo character imprimitur: quoniam omnis multi- E
tudo ad vnum quod in multitudine, & vnum quod in multitudine
ad vnum quod ſupra multitudinem eſt, reducitur. Quare cùm mul-
ta ſint pulchra, oportet ſingula per pulchritudinem cõmunem om-
nibus, & omnibus inſitam eſſe pulchra: & pulchritudinem quæ in o-
mnibus eſt, ſicut in alio eſt, non in ſeipſa, ſic ab alio, non à ſeipſa pen-
dere. Vnumquodque è ſingulis pulchris, pulchrum hoc Plato vocat:
formam in omnibus, pulchritudinẽ: ſpeciem & ideam ſupra omnia,
ipſum pulchrum. Primum ſenſus attingit opinióque. Secundum ra-
tio cogitat. Tertium mens intuetur. Interrogatus Hippias, ter ſecũ-
dum ſenſum opinionẽ definit. Quibus confutatis, Socrates ter quo-
que definit. Bis quidem ſecundum rationem, poſtremò ſecundum F
mentem. Sophiſta enim ſenſu opinionéque incedit. philoſophus ra-
tione potius, atque mente. In primis Hippias pulchram virginem, i-
pſum pulchrum eſſe reſpondet. Quod eſſe falſum ex eo cõſtat, quòd
non omnia quæ pulchra ſunt, per virginem pulchra fiunt. Et virgo, ſi
cum brutis comparetur, pulchra: ſi cum diis, deformis apparet. Qua-
re non magis pulchra quàm turpis eſſe videtur. Tum Hippias aliud
quiddã ſimiliter è ſingulis pulchris, non cõmune reſpondet. Aurum
quippe ipſum pulchrũ, quo omnia pulchra fiunt. Quod ea ratione
reſpuit Socrates, quoniã aurũ quibuſcunq. cõuenit, pulchra illa facit:
alia verò deformat. Ergo nõ ſimpliciter pulchra facit, ſed cùm decet.
Quocirca nõ ſui magis q̃ alterius ratione res ornat. nec aurũ ſolũ eſt G
quo cuncta ornãtur, ſed argentũ quoque & ebur, cęteráq huiuſmodi.
Tertio loco aliud quiddã infert, quod etiã propriũ eſt potius quàm
cõmune: Pulchrũ, inquit, corpore bene valere, diuitẽ eſſe & honora-
tum, ſenẽ mori, ſepeliri à filiis, ſepeliſſe parẽtes. Falſum hoc eſſe pa-
tet, quia nõ res omnes pręter hominem hoc ipſo pulchræ reddũtur.
pręterea hoc inter homines fortè pulchrũ: inter deos deorúmq. filios
turpe, vbi parẽtes non moriuntur. His redargutis quæ circa ſingula
corporea per ſenſum & opinionẽ Hippias adducebat, Socrates iã ad
altiora tendens, non quod ſenſus opinioni, ſed quod opinioni ratio
porrigit infert. Primò enim decorũ pulchrũ dicit. Quod quidem in-
corporeũ eſt magis, pluribúſq. cõmune. Id tamen hac diuiſione re- H
fellit. Decorũ aut videri ſolũ pulchro, aut tam videri quàm eſſe pręſ-
ſtat. Si primum, deceptio quædam circa pulchrum, potius quàm i-
pſum pulchrum, decorũ exiſtit. Vera enim pulchritudo pulchra eſſe
facit: quemadmodũ vera magnitudo, magna, etiam ſi non videãtur.
Si ſecundum dixeris, falsò dixeris. Nam ſi ipſum pulchrum quoties
eſſe dat pulchra, videri quoque pariter largiretur, quæcunq. pulchra
ſunt, vt ſunt, ita omnibus apparerẽt. Id eſſe falſum, cõtentiones de re-
bus pulchris & cõtrouerſię nobis oſtendũt. Secũdo aliud quiddã etiã,
quod ratio opinioni offert, adducit. Vtile porrò pulchrum vocat. V-
tilitas incorporeum quiddam multiſque commune. Nec mirum
eſt, cogitationem circa decens & vtile decipi. Illud quippe ordinem
partis ad partem, partiúmque ad totum, hoc autem ordinem totius
cuiuſdam ad totum aliud habet, ordo verò pulchritudinem repręſen
tare videtur. Quapropter decens vel vtile, facilè quis pro pulchro ac-
cipit. Quòd decens pulchrũ nõ ſit, conſtitit: quòd nec vtile ſic oſtẽdit.
Vtile eſt quod potentiam ad aliquid faciendum habet. Potentia igi-
tur & vtilitas idem. Quicquid agimus potentia quadam agimus, ſed
mala vt plurimũ facimus, potentia itaque & vtilitas malũ vt plurimũ
inferunt, pulchrum autem nunquam mali cauſa. Ergo non ſimplici-
ter quæcũque vtilitas pulchrum. At ſaltem quæ ad bonũ confert, re-
ſpondebit quiſpiam: aduerſus quem ſic argumẽtatur: Quod ad bonũ
tendit, conducibile. Conducibile bonum efficit: quod aliquid efficit,
aliud eſt quàm id quod efficitur: quapropter aliud conducibile, aliud
bonum. Conducibile, & pulchrum, idem. Ergo pulchrum & bonũ a-
liud. Neque pulchrum igitur bonum, neque bonum pulchrum, quod
prorſus abſurdum. Tandẽ ſenſus opinionis, cogitationiſque conuictis
erroribus mens rationi dictat, pulchrum eſſe gratiam quandam quæ
animam, per mentem, viſum, & auditum mouet & allicit. Quod ſanè
partim ex huius dialogi calce, partim èx Phædro & Sympoſio Plato-
nis elicitur. Qua ratione gratia hæc inſit, & quo nomine nuncupan-
da, inquirit Socrates, nec tamẽ ambitioſo ſophiſtæ declarat, quæ Phę-
dro reuelauit, & Agathoni, qui quãuis ignorarent, ſuã tamen ignorã-
tiã agnoſcentes dociles erant. Gratia profecto pulchritudo eſt, nõ ra-
tione ſenſus, quia menti non conueniret, & cæteris ſenſibus æquè vt
auditui viſuíque competeret. Non ratione mentis, quia oculos auréſ-
que effugeret. Non voluptatis etiam ratione, quia hæc non in auditu
& viſu duntaxat, ſed in omnibus ſenſibus reperitur. Non ratione audi
tus ſolũ: non enim menti viſuíque congrueret. Non ratione viſus. Au-
ditui nanque mentíque deeſſet. Non ratione auditus viſúſque ſimul,
quia in viſu auditúque vnà coniunctis pulchritudo ineſſet: in vno-
quoque verò illorũ ſeorſum ab altero agente, pulchritudo nulla. Vo-
lumus autem gratiam illam tribus animi viribus communiter perci-
pi, tribus quoque obiectis earum ineſſe communiter. Quapropter ad-
dit voluptates mentis, viſus, auditúſque, ex eo pulchras eſſe, quòd
maximè omnium voluptatum innoxiæ ſunt & optimæ. Si optimas
idem quod conducibiles intellexeris, redibit ſuperior ambiguitas.
Conducibile bonũ facit, ergo boni cauſa. Cauſa & effectũ aliud. Er-
go aliud conducibile, aliud bonũ. Quo ſequitur, aliud pulchrũ, aliud
bonum eſſe. Ideo neque pulchrũ bonum, neque bonum pulchrũ. Sin
autem optimas, id eſt, innoxias, faciles, ſpiritales, lucentes, vitaléſque
vt ita dixerim, expoſueris, veri compos efficiêris. Nam pulchritudo
nihil aliud eſt quàm ſummi boni ſplendor, fulgens in iis quæ oculis,
auribus, mente percipiuntur, pérque illa ad ipſum bonum, viſum, au-
ditum, mentémque conuertens. Quo fit vt pulchritudo circulus qui-
dam diuinæ lucis exiſtat, à bono manans, in bono reſidens, per bonũ
& ad bonum ſempiternè reflexus. Hoc Socrates myſterium quod à
Diotima Sibylla didiciſſe aſſeruit, non ſophiſtis, ſed diſcipulis reuela-
uit. Quid ipſum bonum, ipſum vnum rerum omnium princi-
pium, actus purus, actus ſequentia cuncta viuificans. Quid ipſum
pulchrum, Viuificus actus è primo fonte bonorum effluens, Men-
tem primo diuinam idearum ordine infinitè decorans, Numina dè-
inde ſequentia mentéſque rationum ſerie complens, Animas tertio
numeroſis diſcurſibus ornans, Naturas quarto ſeminibus, formis
quinto materiam. Sol profectò corpora viſibilia & oculos videntes
procreat. Oculis vt videãt, lucidũ infundit ſpiritũ. Corpora vt videã-
tur coloribus pingit. Neque tamen proprius oculis radius, propriíve
corporibus colores ad viſionẽ perficiendã ſufficiunt, niſi lumẽ ipſum
vnũ ſupra multa à quo multa & propria lumina oculis & corporibus
diſtributa ſunt, adueniat, illuſtret, excitet, atque roboret. Eodẽ modo
primus ipſe actus, id eſt, Deus, ſpeciẽ actúmque rebus ſingulis produ-
cendo largitus eſt. Qui ſanè actus cùm in ſubiecto patiente ſuſceptus
fuerit, debilis eſt & ad operis executionem impotens. Sed diui-
ni Solis perpetua & inuiſibilis lux, vna ſemper omnibus adſtat, fo-
uet, viuificat, excitat, complet, & roborat. De quo diuinè Orpheus,
Cuncta fouens atque ipſe ferens ſuper omnia ſeſe. Vt eſt actus omniũ
roboratq. bonũ dicitur. Vt viuificat, lenit, mulcet, & excitat, pulchrũ.
Vt in obiectis quæ noſcenda ſunt, tres illas cognoſcentis animæ vi-
res allicit, pulchritudo. Vt in cognoſcẽte potentia eã applicat cogni-
to, veritas. Vt bonũ eſt, procreat, regit, & complet. Vt pulchrũ, illumi-
nat, gratiámq. infundit. Præparata autẽ eſſe oportet omnia ad gratiã
diuini fulgoris excipiendã. Corpora quidẽ proportione, quæ ordine,
modo & ſpecie conſtat. Voces harmonia, quæ numeris interuallíſ-
que conficitur. Officia, morum rectitudine ad finem bonum. Diſci-
plinas ordine ad obiectum verum. Animam puritate per auerſionem
ab inferis & conuerſionem ad ſupera. Mentẽ, per æternum in ipſum
bonum, intuitum. Per hæc omnia gradatim diuinę pulchritudinis ra-
dius penetrat. Circa corpus inęqualitate numeroſa refulget, loco mo-
tuíque ſubiecta, Circa voces in harmonia, extra certum locum, ſed
motu diſperſa. Circa officia diſciplináſque & animam, in motu qui-
dem, ſed ratione vitali conſiſtens. Circa mentem ſupra motum, in æ-
terna idearum ſerie micans. Circa ipſum bonum, actus purus, vitam
& gratiam omnibus inſerens. Hæc precor Petre Medices vir omnium
præclariſſime, ſolita diligentia legas. Nam & tuæ mentis miram pul-
chritudinem prorſus agnoſces, & quàm proximè ad ipſum pulchrũ,
de quo hic diſputatur, accedas animaduertes.

IN LYSIDEM argumentum ad pag. 106.

VBI Socrates cum ſophiſtis eorúmque ſectatoribus diſputat, o-
piniones falſas redarguit, veras ſignificat potius, quàm doceat,

Nam acuta ingenia redarguitis falſis,exiguo deinde veſtigio vera venantur. Quod in Euthydemo,Protagora, Menone,Hippia, Euthyphrone,& Lyſide patet. Vbi verò cũ diſcipulis & ſtudioſis ſui ſermonem habet,oſtendit ac docet,quod quidem ex multis dialogis intelligitur. In Lyſide igitur cùm de amicitia inter ſophiſtarum diſcipulos diſputetur,confutandis falſis potius,quàm monſtrandis veris, Socrates ſtudet. Quæ verò ſit de amicitia, & amore Platonis ſententia, ex hoc libro conijcere,ſed ex libris de legibus aliiſque multis cõprehendere poſſumus. Amicitiam eſſe vult honeſtam perpetuæ voluntatis communionem. Huius finem eſſe,vitam vnam. Principium, eius cognationem. Medium autem amorem. Vt honeſtam dicit,excludit improborum hominum contubernia,laſciuorúmque congreſſus. Vt perpetuæ, leues adoleſcentulorũ beneuolentias, etiamſi honeſtę ſint nondum amicitias appellandas monet. Vt voluntatis,ſignificat non ſimilitudinem opinionis cuiuſdam vel artis ad amicitiam perficiendam ſufficere. Vt communionem,beneuolentiæ viciſſitudinem indicat. Huius finis eſt,vt è duobus animis vnus voluntate fiat, ex vna voluntate vita vna,ac demum ex vna vita, numinis vnius eiuſdémque ideæ fruitio. Principium quo communionis huius deſiderium excitatur,cognatio eſt. Cognatio conuenientiam in idea, ſidere,genio, & quadam animæ corporiſque affectione ſignificat. Nam qui ex vno pendent,in vnum,per vnum,atque ad vnum reuerti nituntur. Medium & quaſi quidam ad amicitiam trames,amor exiſtit. Cùm autem amor pulchri deſiderium ſit,& amicitia ab amore,& ducatur pariter & dicatur,neceſſe eſt eos qui amici futuri ſunt,pulchros eſſe. Pulchros inquam,quorum animi pulchri. Homo enim animus eſt: Corpus hominis inſtrumentũ:& quiſquis pulchrũ amat corpus, non hominem,ſed ea quæ ſunt hominis amat. Quamobrem quoties cognatio illa adeſt,& animorum pulchritudo concurrit, perfecta naſcitur amicitia. Si corporis forma huic animorũ pulchritudini adiũcta eſt: citius amare incipiunt,& breui amicitiæ habitum aſſequuntur. Quod in Platonis Dioniſque mutua beneuolentia contigit. Sin autẽ forma corporis cum animi deformitate cõiungitur,non honeſtæ cõmunionis,ſed turpis congreſſus cupido exoritur. Vnde non amicitia, imò petulantia primum,deinde diſcordia proficiſcitur. Quare ſi cognatio deeſt,amici nunquam. Si adeſt cognatio,deeſt omnis pulchritudo, interdum beneuoli potius,quàm amici. Sin autem cognationi pulchritudo corporis non animi adiuncta, pro amicitiæ deſiderio obſcœni congreſſus ardor exoritur. Cùm vnus animo pulcher, turpis alter,admonitionis & increpationis ſtudium cognatio illa parit. Quòd ſi pulcher vnius animus,alterius nec pulcher eſt,nec turpis,docendi diſcendíque inuicem voluntas ex cognatione prouenit. Tandem ex increpatione illa, & hac doctrina amicitia naſcitur. Quod quidem in Phædrum & Alcibiadem Socratis amor oſtendit. At verò cognatio pulchritudinem vtrinque nacta,citò indiſſolubilem procreat amicitiam. Idque in Platonis Aſteriſque beneuolentia conſtitit. Atque hæc, vt è multis colligitur, de amicitia Platonis noſtri ſententia eſt. In hoc autem dialogo primo eos qui amore abutuntur,& ſub amicitiæ ſpecie turpi libidini ſeruiũt,increpat. Deinde eos qui ex ſola corporis forma,amari ſe dignos exiſtimãt,admonet. Tertio illos,qui minus verè de amicitia ſentiebant,refellit. Poſtremo callem quendam ſagacibus animis ad venandam amicitiam indicat. Singula membra ſuis in locis legentibus patent. Eam,dum Hippothalem & Cteſippum ironia iociſque deridet Socrates,quòd turpi amore capti eſſent,ſignificat. Et dum coram illis adoleſcentes ad mores inſtruit, amatores admonet quo pacto amandum,& quomodo vnà viuendum ſit. Cúmque amatores inſtituiſſet,ſecundam dialogi partem ad amatos inſtituẽdos aggreditur. Vbi longa inductionis ſerie docet,non vmbratili huius corpuſculi forma,ſed vera animi pulchritudine,ſapientia ſcilicet & prudentia amicos aucupari decere. Tertio loco confutat,& primo Solonis ſententiã,qui amatos inquit amicos eſſe. Qui tamen ſæpe amãtes oderũt. Addit etiã nec amãtes dũtaxat,amicos eſſe, quia ſæpe odio habẽtur q amãt. Vbi concludit reciprocã beniuolẽtiã,amicitiã eſſe vocãdã. Deinde Empedoclẽ reprehendit,qui quamlibet ſimpliciter ſimilitudinem ad amicitiã ſufficere voluit. Quod falſum eſſe artiũ multarum ſimilitudo declarat,quæ inuidiam & odium ſæpius quàm amicitiam gignit. Accedit poſtmodũ Heſiodi Heraclitique opinio, quòd diſſimilia ſint amica. Idque falſum eſſe ex eo cõſtat,ꝙ odiũ & amor cùm diſſimilia ſint,amica non ſint,nec iuſtus vir & iniuſtus, & de aliis eodẽ pacto. Quòd ſi quid aliquãdo diſſimile ſui appetere videatur, vt aridum quod eſt,humorẽ,calorémue quod frigidũ,dicẽdũ eſt non amare contrarium,ſed ſuiipſius reſtitutionem ex contrario quærere. Quod enim calore nimio præter naturam ſuam vtitur,per frigus ad temperiem naturalem reducitur. Quare non frigus,ſed tẽperiem per frigus amat. Idem eſt de cæteris contrariis iudicandum. His confutatis opinionem quandam vt ſuam quaſi vaticinans Socrates infert. Vbi trifariam affectiones animi diuidit,bonum animũ, malum, neutrũ. Malũ bono propter diuerſitatẽ amicũ eſſe nunquã. Malũ malo propter iniuſtitiã lædi. Ergo nec hos inuicẽ amicos eſſe. Neutrum quoque amare malũ, impoſſibile. malũ enim cũ obſit, ſuapte natura odio ſemper habetur. Reſtat vt amicitia ſit ĩter bonũ,ac malũ,& neutrum atque bonũ. Et illa quidẽ in gaudio,in deſiderio hæc conſiſtit. Ex quibus duæ quædã amicitiæ ſpecies ortæ ſunt. Sed inſurgunt obiectiones quędã,quæ id turbare videntur, quas Socrates palàm infert, ſolutiones verò clàm innuit. Prima,quia bonus bono ſimilis, ſimilia verò nõ eſſe amica contra Empedoclem dictũ fuit. Vbi intelligendũ, non dictũ eſſe ſimilia nullo modo amica fieri,imò negatũ quòd ſimpliciter quælibet ſimilitudo ad amicitiã procreandam ſufficiat. item cùm ſecundo obiicitur: bonus ſe ipſo ſufficit,ergo non deſiderat alterum,vnde non amat,quare nec boni amicus eſt: exponendũ eſt quòd hæc abſurditas non ex Platonis mente ſequitur, ſed ex Empedoclis

A & Heracliti dictis in quibus amoris deſiderium ab amicitia non ſtinguunt, quare vnà cum amicitia cupiditas perpetua ſit neceſſe eſt. Plato verò amicitiam habitum quendam eſſe vult ex amore diuturno contractum. Quo fit vt amor ſit exoriens amicitia. Amicitia verò inueteratus amor,in quo multo plus voluptatis,quàm deſiderij reſtat. Ex quo ſequitur,vt qui cupierat, iam delectetur. Itaque amicitiæ habitus non neceſſario deſiderio præſentis ardorem, ſed delectationem exigit. Ergo ſi bonus bonum minus deſiderat,non tamen minus, bonus bono gaudet, quod ad ſeruandam amicitiæ rationem plurimũ valet. Atque hęc vna eſt amicitiæ ſpecies,inter bonũ videlicet,atque bonum in gaudio potius quàm in deſiderio conſtituta. Eſt B & altera,quæ deſiderij plus,quàm voluptatis includit,inter neutrum bonúmque exoriens. Quæ quidem qua ratione fiat,& cuius gratia, & propter quid,in textu ſatis patet. Deſcribit illam primo vt opinio porrigit, deinde paulatim emendat. Nam cùm dixiſſet,neutrũ propter malum inimicum amare bonum amicum,boni amicique gratia,ſtatim dictis obiiciendo corrigit. Vbi primum docet, amicitias omnes quæ ad homines diriguntur, imperfectas eſſe, & imagines amicitiæ quæ ad ipſum primũ bonum rerúmque omniũ reſpicit autorem, quod primò amatur,& cauſa eſt vt amentur hæc omnia. Et quiſquis aliquid amat, ipſum primum tãquam finem amoris habet. Nam à primo bono bonum omnibus ineſt: à primo pulchro, gratia C ſingulis adeſt: bonitas verò trahit nos,allicit pulchritudo. Non ergo iſta nos inferiora mouent,ſed primũ illud in iſtis trahit & allicit. Illud itaque in iſtis ſimul atque ex iſtis, non iſta amamus. In quo Platonis noſtri pietas in deum,ſummáque religio mirificè fulget. Oſtẽdit præterea nõ ſemper nos alterius gratia amicos eſſe. Neque enim primum bonum, boni alterius gratia exoptamus. Item non propter malum,bonum cupere. Quia etiam omni malo è rerum natura ſublato reſtaret bonum ſuapte natura gratum, & appetitus in eo quod minus bonum,ad bonum maius conſequendum traheret. Non enim malum eſt,quod ſummi boni excitat appetitũ, ſed ipſius minus bo- D ni egeſtas ad ſui repletionem in ſummũ bonum conuertit: quę quidem non malum, quia nunquam malum ad bonũ, & contrariũ ad contrarium,ſed inchoatio boni potius nuncupanda. His ad emendationem illatis principium quoddã inducit amicitiæ perfectius inueſtigandæ. Inquit enim cognationem & naturæ conuenientiã amicitiam parere,de qua ſatis in principio diximus. Poſtremò iuuenes illos adoleſcentéſque mordet, quòd ignorẽt quid meritò amandũ ſit, quæ amicitia vera,quo pacto honeſtè,ſtabilitérque conflетur, & antequam hæc diſcant, temere, procaciter, & petulanter amicitiã inire contendant. Sed ne illos infeſtos ſibi redderet, clàm iſta ſignificauit, & ſeipſum vnà cum illis reprehendit. Hæc de argumento ſatis. E Ad Lyſidem veniamus.

IN THEAETETVM epitome. ad pag. 114.

DIALOGVS de ſcientia Petre Medices inſurgit altius,& dignas miro ingenij tui acuminę quæſtiones mouet, quarum capita, ſolutionéſque in hoc compẽdio ſummatim animaduertes. Vbi quid ſcientia non ſit, quid ſit, & vnde, & quomodo,diſputatum reperies. Socrates quidem quid ſcientia ſit,interrogat. Theætetus autem reſpondet ſcientiam eſſe geometriam, arithmeticam, cæteraſque huius generis diſciplinas, & artes ſingulas. Hanc Socrates reſponſio- F nem tanquam interrogationi minus congruam reſpuit. Quia cùm interrogaretur quid ſcientia ſit, non quid, ſed quot ſcientiæ ſunt,enumerat, & cuius ſcientiæ ſunt, exponit. Qui enim arithmeticam dicit, non ſcientiam ipſam,ſed numerandi ſcientiam:& qui geometriam, metiendi ſcientiam dicit. Deinde ridicula reſponſio eſt, cùm per ignota reddatur. Nemo enim poteſt quid hæc ſciẽtia numerorũ vel figurarũ ſit,noſſe,niſi quid eſt ſciẽtia,nouerit. Præterea ſuperflua reſponſio eſt. Nã cùm poſſet paucis cõplecti ipſius ſcientiæ rationẽ, dinumerandis ſingulis infinitũ iter ingreditur. Affert poſt hæc Protagoræ definitionem,ſcientiam ſenſum eſſe dicentis. Hominẽ quippe Protagoras rerum omnium menſurã eſſe cenſet, exiſtentium quidem vt ſunt, non exiſtentiũ autem,vt non ſunt, & quælibet cuique talia eſſe,qualia cuique videntur. Quales enim res ſunt, tales ſentiri. Quales ſentiuntur, tales phantaſiæ, id eſt ſenſui interiori vide- G ri. Quo effici vult, vt ſenſus ſcientia ſit. In hoc ſanè Thales Mileſius,Homerus Epicharmus,Empedocles,Heraclitus, Protagoras cõſenſerunt. Nam cùm inquit Thales, aquam omnium eſſe principiũ, & Homerus patrem omnium Oceanum,matrem Tethydem eſſe,omnia oſtendunt in fluxu verſari. Hos reliqui quos memorauimus, imitati,nihil eſſe vnquam, ſed fieri ſemper vnumquodque dixerunt. Vnde nihil in ſe abſolutè tale potius eſſe quàm tale, ſed per motum, mixtionẽ,relationẽmq. vnius ad aliud,huic quidẽ tale,illi tale, & fieri, & videri. Quòd omnia in motu ſint, ex eo cõſtare putant, quòd à motu omnia fiãt:ꝙ autẽ omnia à motu fiãt,ex eo cõiiciunt, ꝙ à quo H quidq; fit,per illud & cõſeruatur. Sed tã illa quæ ad animã,q̃ quæ ad corpus pertinent, motu & exercitatione ſeruantur,otio torporéque pereunt. A motu igitur. Præterea quandiu cœlorum ſphæræ mouentur,miſcentur quatuor elementa. Quatenus iſta miſcentur, eatenus inferiora gignuntur: quæ poſtquàm genita ſunt, exercitatione ſeruantur. hæc igitur omnia motus efficit. Addunt quòd ex calore generatio, calor ex motu ſolis vel colliſione corporum prouenit. Quid autem nihil ſecundum ſeipſum vnum aliquid ſit, ſic exemplo inducunt: albedo, & quiſque color, nec oculorum aſpectus eſt, neque corporum motus, ſed ex aſpectu motúque medium quiddam reſultat,id eſt talis circa oculos paſſio. Et ex diuerſa aſpicientis diſpoſitione varióque intuendi modo,colores varij, & aliàs alij, videntur,

& fiunt. Præterea radiorum motus varius corpora pulſans, oculóſque feriens, diuerſas & omniformes imagines offert. Quinetiam ſæpe diuerſis hominibus animalibúſque circa idem diuerſus color apparet & eſt: ſæpe quoque eidem, & circa idem, quanquam non eodē, ſed alio tempore, ob naturæ ipſius mutationem. Opinantur igitur quicquid eſt, eſſe motum. Motus autem ſpecies duas, vnam in agendo, in patiendo alteram. horum motuum commixtione, omnia, vt ipſi aiunt, cōficiuntur. Euentus ſpecie gemini, numero infiniti ſunt, ſenſibile videlicet, atque ſenſus, qui cum ſenſibili fit ſemper atque congreditur. Quoties enim ſentiendi vis aliqua, & aliquid illi conſonum vnà cohærent, eorum concurſu duo quædam proueniunt: circa id quod obiectum eſt, ſpecies ſentiēda, color, ſapor, odor, cateráque huiuſmodi: circa vim animæ, ſenſus. Quibus diſiūctis, iſta non fiunt. Quo fit, ex iis quæ quinque ſenſibus offeruntur, nihil tale ſuapte natura vel tale ſit, ſed cum ſenſu congrediens aliàs aliud fiat. Nihil enim agens vel patiens ſecundum ſeipſum eſt, ſed in alterno congreſſu vtrunque. Quare nihil ſeipſo vnum aliquid eſt, ſed ad aliud & alicui ſemper fit, nec eſt vnquam, verùm fit, fluítque ſemper. Hæc autem ex eo redarguit Socrates, quòd ebrij, & hi qui phreneſim patiuntur, & inſani & dormientes cùm ſomniant, nécnon qui ſenſus alio quodam modo corruptos habent, vera ſentire ſe, & cogitare affirmant, cùm omnia tamen illorum viſa falſa eſſe dicamus. Quo efficitur, vt non omnia quæ videntur, vera ſint. In eandem dubitationem cadunt, quæcunque vigilantes ſobriique ſentire dicimur. Nam æquum ferme tempus ſomno, & vigiliæ viciſſim damus. Idcirco dubium eſt, vtrum hęc an illa potius ſomnia falsáque ſint. Qui verò apparentia omnia vera eſſe opinanti volunt, ſic vtique reſponderent, quòd variæ agentium patientiúmue affectiones diuerſa producunt: & obiecta quæ ſentiuntur, agunt ſecundum patientis ſenſus affectionem. Hæc in vigilante, & dormiente, ægrotante, & bene valente alia eſt. Quapropter & alia iudicia fiunt, omnia tamen vera: quia omnia cuique talia ſunt, qualia iudicantur. Meminiſſe enim oportet quod ſuprà dictum, nil ſui natura abſolutè vnum aliquid eſſe, ſed ad alterum, & alteri, & alterius eſſe, quicquid aliud eſt. Imò fieri quicquid fit aliquid, eſſe verò nihil. Hæc itaque ſibi inuicem conſonant: ſecundum Homerū & Heraclitum, omnia fluere: ſecundum Protagoram, rerum omnium menſuram eſſe hominem: ſecundum Theætetum, ſcientiam eſſe ſenſum. Aduerſus eos ita Socrates argumentatur: Si ſenſus ſcientia eſt, bruta quæ magis quàm homo ſenſibus valent, ſcientia præſtabunt. Item ſi vera ſunt quæcunque videntur, cuiuſlibet hominis cogitationes æquè rectæ ſunt, nec vllus alio ſapientior, nec homine Deus. Accedit ad hæc quòd inanis eſſet docendi, diſputandi, redarguendi facultas, cùm nihil diſcere oporteat eos, qui verè de ſingulis iudicant, neque inquirenda ſint quæ quiſque poſſidet, neque redarguendum aliquid ſit: quandoquidem cogitationes quælibet veræ ſunt. Præterea ſi idem eſt ſentire ac ſcire, vt videre atque audire, cùm primum literas inſpiciunt pueri nondum eruditi, vident eas, ſciunt igitur: aut ſi neſcire dicantur, dicantur etiam non videre. Et cùm primùm barbaros ſua pronunciantes audimus, nondū illius linguæ periti, ſicut audire, ſic & ſcire quæ proferunt affirmabimus: quod ſi quis intelligere neget, neget ſimiliter & audire. Reſpondebit ad vltimū hoc Protagoras, quod videmus audiuimúſve, ſcire: quod ignoramus, nec ſentire quidem. Vt in literis figuram, ſitus partium, & colorem pueri vident, & videntes ſciunt. Voces barbaras audientes, mox acutum, & graue vt audiunt ita ſciunt: literarum verò vocúmque ſignificata cùm non ſentiant, prorſus ignorant. contra illū ſic infertur: Ex hoc, ô Protagora, ſequitur, vt cùm ſignificata ſciunt, alio quodam quàm ſenſu ſciant. Scientia itaque aliud quiddam eſt quàm ſenſus. Item ſi videre ſcire eſt, non videre neſcire erit. Quod autem quis vidit didicítque & meminit, ſcit. Sæpe verò id non videt, ergo & neſcit, quapropter idem ſimul & ſcit & neſcit. Præterea ſi vno oculo aliquid videas, alio clauſo nihil cernas, illud vides pariter & non vides. Quare litigioſus quiſpiam dixerit: Si videre ſcire eſt, & non videre neſcire, idem ſcis ſimul & neſcis. Adde quòd cùm quid eminus & confuſè proſpicis, vides quidē, neſcis tamen, cùm dubites. Non igitur ſcientia ſenſus eſt. Reſponderet fortè Protagoras, primo quidē de memoria & ſcientia diſtinguendo. Nam cùm primum ſentiendo quis patitur, memoriter tenere incipit, deinde etiam non patiendo meminit, cùm iterum idem ſentit patitúrque, reminiſcitur, in primo quidē ſcit actu, non habitu: in ſecundo, habitu, non actu: in tertio, & actu ſimul & habitu, quare interdum & ſcit & neſcit. Neque tamen hæc contraria. Nam non eodem modo quo ſcit, ignorat. Ergo cùm non videt, meminit tamen, ſcit habitu, actu neſcit. Hæc verò contraria non ſunt. Et cùm à Socrate dicitur alius alio ſapientior, reſpondet Protagoras non ex eo ſapientes quoſdam, inſipientes alios eſſe vocandos, quòd alij vera, alij falſa opinentur. Nam opinari vnumquemque illa quæ quiſque patitur, pati ea à quibus mouetur, moueri ab his quæ agunt, agere illa quæ ſunt, quæ ſunt vera eſſe. Ex quo omnes opinari vera concludit, non tamen omnes bona atque decora. Sapientes aſſerit eos, qui bene affecti quęcunque offeruntur vt bona ſuſcipiunt, bonáque ſibi putant, & vt putant, ſunt. Inſipiētes illos, qui malè affecti, mala iudicant, & mala ſibi ſunt quę iudicant. Contra id quòd dicitur, omnes vera opinari, ſic Socrates: Accidit in omni vita & ſingulis facultatib. vt exiſtimemus in quibuſdā noſmetipſos verè iudicare, in nonnullis alios. quiſque enim facultatem aliquam profitetur, & alteri in aliena arte cōcedit. Aut exiſtimatio hęc vera, aut falſa eſt. Vtrinque ſequitur, nō omnes homines verè putare. Nā ſi vera exiſtimatio illa, verum erit quòd quidā in multis verè iudicat, in quibus nos falsò opinamur. Non omnes igitur vera opinātur. Sin falſa, ergo in hoc ſaltē ſæpe decipimur, quare nō omnis opinio vera.

A Quinetiam ſæpe contingit, vt quæ vnus, vt vera cogitat, ab omnium aliorum opinione abhorreant. illa igitur illi vera, falſa aliis videbuntur. Erunt igitur falſa, tamen plus quàm vera, quo plures ſunt quibus falſa quàm quibus vera putantur. Non ergo menſura rerū ille, ſed alij. Quare non omnes menſura rerum omnium ſunt. Item Protagoræ ſententia, quòd omnis opinio vera ſit, paradoxon eſt, & præter omnium fermè ſententiam, ex quo omne penè genus hominum falſam eius opinionem cenſet: quòd ſi vera eſt omnis opinio, verum & hoc vniuerſale iudicium. ergo vt falſa putatur, ita & eſt Protagoræ ipſius poſitio, qua dicitur omnem opinionem eſſe veram. Nam ſeipſam, ita dicendo, falſam eſſe cōcedit. Et ſi dixerit falsò putare illos, qui ab eius B dictis abhorrent, hinc quoque idem ſequitur, non omnem ſcilicet opinionem eſſe veram. Præterea qui ignorat, menſura eius quod ignorat eſſe nequit. Qui dubitat, ignorat: omnes homines dubitant. multa ergo ignorant. Non omnes itaque omnium menſura ſunt. Cúmque dicit, qualia cuique ſingula videntur, talia ſunt, aberrat. Quæ nanque medicinæ artis ignaris ſalubria corpori noxiáve videntur, non ſemper talia ſunt, ſæpe illos opinio fallit: & quæ vtilia vel noxia in reipublicæ adminiſtratione ciues deliberando decernunt, non ſemper reipublicæ talia ſunt. Obſunt enim multa, quæ profutura ſperabant: & quæ nocitura proſunt. Quòd ſi ipſum ſalubre, & vtile non ſola opinione hominúmque conſuetudine conſtant, ſed aliquam ſuaptè na- C tura ſubſtantiam habent, multò magis honeſtum ipſum atque bonū, quippe vtilium principium eſt, & finis. Quapropter nec in his quæ ad corporis curam, nec in illis quæ ad animā & reipublicæ gubernationem ſpectant, qualia cuique ſingula videntur, talia ſunt. Etenim ſi quæcunque videntur, talia eſſent, quoties quis futura prædiceret, verè nimirum pręſagiret, quod quidem falſum eſt. Raró enim futura talia veniunt, qualia cogitantur. Et ſi quis de futuris iudicat, non quiuis id agit: ſed artifex de his quæ ad eius artem ſpectant. Vt futuram febrem medicus potius quàm muſicus, futuram conſonantiam muſicus melius quàm medicus præuidet. His denique confutatis occaſionem ſumens Socrates à libertate vel ſeruitute loquendi, de libertate philoſophantium, & ſeruitutè ciuilium ac rhetorum diſputat, qualis ſit D vtrorumque vita: quòd philoſophi finis eſt, ab humanis malis ad ſuperna bona conſcendere, de præmiis eorum qui cœleſtia petunt, pœnis eorum qui terrenis inhiant. Qua digreſſione peracta ad propoſitam quæſtionem reuertitur. Eius fundamentum erat Heracliti ſententia, quòd omnia moueantur. Cuius contrarium Parmenides, & Meliſſus, & Eleates Zeno ſenſerunt. Omne enim vnum & immobile poſuere. Quorum dogma Plato in libro, De vno rerum omnium principio, quem traduximus, exponit & approbat. Contra verò Heraclitum & Protagoram à motus diuiſione diſſerere incipit. Motus duo ſunt genera. Vnus ſecundum locum motus, ſecundum rei naturam alter. Latio illa, alteratio hæc dicitur. Lationis ſpecies duæ, tran- E ſitus & circulatio. Quia vel de loco ad locum fit tranſitus, vel circa locum vnum eundémque circuitus. Motus verò in ipſa rei motæ natura, aut ſecundum ſubſtantiam, aut circa quantitatem, vel qualitatem efficitur. Si ſecundum ſubſtantiam ad ipſum eſſe quid mouetur, generatio: ſi ad non eſſe, corruptio. Secundum quantitatem ad maius, incrementum: ad minus decrementum dicitur. Motus qui dè qualitate in qualitatem, affectio nominatur. Sortitur deinde varia ex variis qualitatibus nomina. Nam qui ad calorem, calefactio: ad frigus, frigefactio: ad colorem, coloratio, ſimilitérque de cæteris. Diſtinctione præmiſſa quærit Socrates, ſi mouentur omnia, vtrum duobus illis motus generibus ſingula, aut vno quodam multa, duobus F alia moueantur. Si vno quodam multa, ſequitur non magis illá moueri quàm ſtare. Nam ſi modo quodam mouentur, quodammodo & quieſcunt. Opinio verò illorum non id vult, ſed omnia omnino ſine vllo ſtatu moueri: quo fit vt omnibus moribus agitentur. Ergo dum res è loco ad locum feruntur, ex affectione interim in affectionem iugiter tranſeunt, vt ex calore in frigus, albedine in nigredinem, vel contrà. Quæritur, vtrum ſub vna quadam harum forma aliquantulum maneant, nécne. Si manent, ſequitur vt non omnis ſtatus ſit expulſus. Si non permanent, dum quid calidum aut album pronunciatur, deſinit calidum eſſe vel album. Imò prius quàm pronunciatio incepta deſinat, deſinit eſſe for- G ma. Vnde nihil vnquam verè pronunciatur aut perſpicitur: nec magis calidum illud, quàm non calidum, album quàm non album eſt prædicandum, cùm in nullo conſiſtat, & ſit & non ſit pariter dum profertur. Quam ob cauſam rerum formæ nobis ignotæ ſunt. Idem de ſenſu dicendum. Nam nec viſus in viſione, nec in audiendo auditus momentum permanet. Quocirca non magis videre aut audire, quàm non videre, & non audire contingit, etiam dum videre & audire nos profitemur. Ex quo ſequitur, vt ſublatis ſenſibus ſublata ſit & ſenſuum veritas: qua ſublata, nullo modo dicendum ſenſuum ſcientiam eſſe. Addit & aliam rationem, ad cuius intelligentiam aduertendum eſt, quòd Plato nullam corpori cognitionem tribuit, quemadmodum nullam vitam. Quod viuit, id H ſentit: viuit anima, & anima ſentit. In corpore autē nec vita nec ſenſus, ſed vitæ ſenſúſque opera declarantur. Ideo quos ſenſus quinque alij vocant, ipſe organa quinque ſenſus appellari vult, nihílque his inſtrumentis ſentire, ſed per hos, quaſi meatus ab vna quadam animæ vi ſentiri ſingula putat, quem ſenſum communem vocat, in quem vndique è ſingulis corporis organis, vt ad centrum circuli è circunferentia lineæ, variæ paſſiones influunt. Colores quidem per oculos, per aures ſoni, per nares odores, ſaporéſque per linguam, denique per totum corpus calor, frigus, humidum, ſiccum, graue, leue, molle, durum, lene, aſperum, rarum, denſum, acutum ſimiliter, & obtuſum. Quòd anima iſta non multis, ſed vna vi ſentiat, patet: quia ſentiendo colorem dicimus non eſſe vocem: & saporē ſentiēdo,

non eſſe odorem pronunciamus. Non poteſt aliud ab alio diſtinguere, qui non vtrunque cognoſcit. Nullum organum eadem quæ & aliud organum porrigit: & ſi eadem, non eodem modo. Idcirco eorum quæ ſentiuntur diſtinctio, non in organis eſt, ſed in vna quadam vi animæ percipiente ſingula, & ſingula ſimul à ſingulis diſtinguente. Quæ cùm ipſa hæc omnia ſola poſſit, quod nec etiam Peripatetici negàt, quid multis ſenſibus opus eſt? Hic ſenſus quē communem vocàt, omnibus animalibus ſtatim natis ineſt. Præter quē eſt & alia vis, quam phantaſiam, opinionem, cogitationémque nominat. Cuius officium eſt, de his, quæ communis ſenſus per organa quinque ſenſit, iudicare non quale ſolùm, ſed quid ſunt, quod eorum vnumquodque idem eſt ſecum, ab alio aliud vnum ſeorſum, iuncta verò ſimul duo vel tria, ſimilia item & diſſimilia, bona, vel mala, pulchra, turpia, vtilia, noxia, & ab vno in aliud ratiocinando percurrere, aliud applicare cum alio, & præterita & futura cum præſentibus cōparare. Itaque hac vi eſſentiam, vnitatem, numerum, idem, alterum, ſimilitudinem, diſſimilitudinem, pulchrum, turpe, bonum, malum, vtile, inutile iudicamus. Quod equidem iudicium cùm non ſtatim natis adſit, ſed longo poſt tempore, nec omnibus animalibus, ſed quibuſdam, patet quòd alia quadam vi præter communē ſenſum hæc percipimus. Hāc phantaſiam perfectam, & opinionem nuncupat. Quæ tamen ipſa non ſufficit. Nam hæc omnia proprio quodam & particulari modo, certo ſub tempore locóque & conditione iudicat. Scimus autem nos de iiſdem in genere, & vniuerſali modo etiam iudicare; non quid nunc homo hic, vel vbi hoc vtile, verùm quid ipſa ſemper humanitas, quid paſſim vtilitas ipſa ſit. Ideóque alia vi opus eſt, quæ vniuerſales rationes rerum generatim percipiens de vna diſcurrat in aliam, diſcurrendóque argumentetur. Quod quidem in nobis fieri dum ſyllogiſmos nectimus, nemo dubitat. Hanc rationem vel cogitationem dicimus vniuerſalem: cū opinionē ipſam, particularem rationē cogitationémque nuncupemus. Ad hanc denique mens accedit, quæ omnes rationes rerum non diſcurſu, ſed ſimplici ſtabiliq. intuitu percepit. nā ſupra motum ac tempus, ſtatus & æternitas eſſe debet. Motus quidem & tempus in ratione: in mente ſtatus eſt, & æternitas, Non enim aliud poſt aliud diſcit, ſed ſimul omnia tenet. Supra mētē ipſa animæ vnitas eſt ſummi boni character, qua non rerū rationibus ideiſq. ſed primo rerum omnium principio, quod ipſum vnum eſt, iūgitur. Cùm omnes animæ vires, quæ in cognitione verſantur enumeratæ ſint, & ſcientia in cognitione conſiſtat, in qua potiſſimum vi ſcientia ſit, videndum. Senſui quidem non conuenit, vt multis iam rationibus conſtitit, & hac præcipuæ, quia ſenſus ille communes eſſentias rerum nō iudicat, ſed paſſiones quaſdam corporum ſolummodo percipit. Quiſquis ignorat eſſentiam, ignorat & veritatem. Qui veritatis eſt expers, à ſcientia nimium alienus. Non ergo in ſenſu ſciētia, vbi anima non per ſe, ſed per corpus percipit, atque ideo ſæpe decipitur. Sed in phantaſia forſitan, & opinione cōſiſtit, vbi eſſentias iam percipimus, & anima per ſeipſa ſine corporis miniſterio iudicat. Atque hæc ſententia ſecundo loco Theæteto placet, quòd ſcientia ſit opinio, non quælibet tamen, ſed opinio vera: falſa autem opinio ignorantia. Cùm verò Theætetus opinionē in duo diſtinxiſſet, veram, & falſam, quæſiuit ilico Socrates, quomodo falſa opinio eſſe poſſit. Vnúmque ſupponit, quòd quiſquis opinatur, aut ea quæ nouit aut quæ non nouit opinatur. Vnde in hunc modum ratiocinatur. Qui opinatur falſa, nunquam ex eo falſa opinatur, quòd putet aliqua quæ nouit, alia quædam eſſe quæ etiam nouit. Nam qui vtráque noſcit, aliud pro alio nunquam accipit. Neque quæ non nouit, alia quædam quæ non nouit. Nihil enim de illis quis iudicat, quæ nunquam in cogitationem venerunt. Neque quod nouit, id quod nūquā nouit: aut cōtrà quod nō nouit, id quod nouit eſſe. Quis enim pro ignoto notum, vel pro noto ignotum accipiat? His igitur modis opinari falſa, nullus poſſe videtur. Fortè verò alio quodam pacto falſa homines opinantur, cùm ea quæ non ſunt, opinantur. Ex quo falſa opinio erit, ea quæ non ſunt opinari. Sed neque id fieri poteſt. Quiſquis enim videt, vnum aliquid videt: qui vnum aliquid videt, exiſtens quoddā videt: qui verò nō exiſtēs videt, nec vnū aliquid. Qui non vnū aliquid, nihil: qui nihil videt, nec videt quidem. Ergo aut non videt, aut quod eſt videt. Similiter de auditu ac cæteris ſenſibus affirmare poſſumus. Quamobrem cùm opinio ſenſum ſequatur, quicunque opinatur, vnum aliquid opinatur: qui vnum aliquid opinatur, exiſtens aliquid opinatur. ergo quod eſt opinatur. qui verò non exiſtens, etiam nec vnum aliquid. Si non vnum aliquid, nihil igitur. Si nihil opinatur, nec opinatur quidem. Itaque aut non opinatur omnino, aut quod eſt opinatur. Quapropter neque hoc modo falſa aliquis opinabitur, quòd quæ non ſunt opinetur. Accedit modus alius quo commutatio fit, ita vt aliud pro alio accipiamus: vt pro pulchro turpe, & pro vtili inutile. quod quidem Socrates ita refellit. Opinari, ſecum ipſo loqui eſt, dum nobiſcum & interrogamus, reſpondemus, affirmamus atque negamus. Nec eſt locutio hęc intrinſeca extrinſeco ſermone deterior. In extrinſeco verò ſermone nullus vnquam dicit quod turpe eſt, eſſe pulchrum: & quod homo, bouem eſſe: quod par, impar aut huiuſmodi aliquid. Quare multo minus cogitando aſſeret, horum vnum aliud eſſe. Nam aut noſcit vtraque, aut alterum ſolum. Si vtraque, nūquam vtique commutaret. ſi alterum, neque ſic etiam. quod enim cognoſcit, nunquam pro illo quod nondum in cogitationē venit acciperet. quo fit vt nondum inuentum eſſe videatur, quomodo falſa nobis opinio inſit. Vtitur hic Plato, & in Philebo, Sophiſta, atque Menone, ſex nominibus ad eandem vim animæ pertinentibus, ad ſex illius officia ſignificanda. Nam cùm poſt ſenſum communem anima eadem quæ & communis ſenſus apprehendit, opinante potentia percipit, prima ipſa perceptio, imaginatio dicitur. Vt apprehenſa conſeruat, memoria. Vt iterum quæ ſeruauit, in ſeipſa reſumit, reminiſcentia. Et cū reſumēdo

A de alio in aliud quaſi quędam ratiocinatio diſcurrit, cogitatio. Poſtquam verò diſcurſu peracto affirmatur aliquid vel negatur, opinio. At verò cùm opinione percepta per ſenſum atque memoriam anima cogitatione refingens ita in hæc reſpicit velut in illa à quibus iſta manarūt, & quæ imagines ſunt res veras eſſe putat, picturam quandam, & phātaſiam Plato nominat. Et cùm ceream inducit effigiem, cerebri naturam nequaquam intelligit. Non enim dixit in corpore, ſed in animo ceream effigiem eſſe. Cùm verò in incorporeo nihil ſit corporale, per tranſlationem quandam operúmque ſimilitudinem potius, quā ita vt verba ſonant, hæc intelligenda ſunt. Neque in corpore figi vult rerum imagines, neque in animo ab externis obiectis B effingi, ſed vel ex natura ſua habere illas animum, vel occaſione ab externis motibus corporiſque paſſionibus ſumpta in ſeipſum ſua vi formas rationéſque concipere. Qui de his dubitat, Platonis ſummi interpretis commentaria legat. His expoſitis ad opinionis falſæ modos redeundum eſt. Inducit plurimos Socrates, & multos reſpuit, & vt ſophiſtarum factum reprimat, ſæpe quæ conceſſa ab illis ſunt, iterum atque iterum confutat. Tandem ex Platonis mente colligendū eſt, quòd quando ſenſibile quoddam primo nobis occurrit, eiúſque occurſu ſenſus in nobis efficitur, & à ſenſu memoria, ac deinde rurſus idem nobis obiicitur, memoriam præcedentem cū ſequente ſenſu componimus, & in his iam dicimus Socrates, equus, ignis, cæteráC que huiuſmodi. Atque hæc opinio quędam nuncupatur, componentibus nobis præcedentem memoriam cum recente ſenſu. Et quoties hæc quæ colligantur, inuicem conſonant, opinio vera exiſtit: ſi diſſonant, opinio falſa. Nam ſiquis dum Socratis ſpeciem in memoria ſeruat, Platonem ipſum offendat, putétque ſe ob quandam ſimilitudinē Socrati rurſus occurrere, poſtmodum Platonis ſenſum velut à Socrate hauriens, memoriæ Socratis ipſum accommodet, opinio falſa reſultat. Atque hoc pacto opinio falſa fit ex collatione ſenſus ad cogitationem. Fit & alio modo, collatione commutationéque cogitationis vnius ad alterius cuiuſdam cogitationem. poteſt enim quis numerorum quorundam ſpecies, quæ in memoria latent, etiam abſque D præſente ſenſu, cogitando inuicem permutare, ita vt XII. pro XI. & contra XI. pro XII. capiat. Verùm dubitatio quædam ſuboritur. Nam quicunque ſpecies ſeruat, ſcit ea quorum ſpecies habet. hos ergo ſcit numeros. Sin commutat, ignorat. Quare ſimul eadem & ſcit, & ignorat. Reſpondendum, non eſſe abſurdum vt is qui vno modo ſcit, ignoret alio. Nam is habitu quidem ſcit, actu ignorat. Quocirca his nihil impedientibus, duæ falſæ opinionis ſpecies inuentæ ſunt, & paulò antè expoſitæ. Oritur & alia dubitatio. Quia ſi quis dum ſcientias duorum quorundam habet, commutando falsò opinetur, & alterum pro altero capiat, videtur rem ipſam cuius habet ſcientiam, ignorare: & quod deterius eſt, ſcientia ipſa, & non ignorantia ignorare, cùm ipſa ſcientia commutationis cauſa ſit, non E ignorantiæ commutatio. Quòd ſi ita eſt, cùm ſcientia ignorare nos faciat, nihil prohibet quin ignorantia ſcire efficiat. Reſpondet ad hæc Theætetus, ponendam in animo inſcitiæ ſicut & ſciētiæ ſpeciem, & qui alterum pro altera capit, falli, atque ita per ignorantiam potius quàm per ſcientiam ignorari. Reſponſio hæc minimè ſufficit, quin eodem modo quo & ſuprà, quæratur, ſi commutat eas inuicem ſpecies, vtrum cognoſcat vtranque, aut ignoret, aut alteram norit, alteram ignorauerit. Vnde ſuperior controuerſia omnis redibit. Item ſi ponenda ſpecies qua ſcientia noſcitur, & qua inſcitia, iterum ſpecies aliæ quibus ſpecies hæ noſcuntur, ponendæ ſunt, & aliæ rurſus quibus illæ: atque ita in infinitum progrediemur. Quocirca non ita, ſed aliter reſpondendum. Nam dicendum erat, vt Socrates ſuprà F tetigerat, quòd non rerum notiones permutationis cauſæ ſunt, ſed confuſio notionum, negligentia diuturna, externa ſimilitudo haud exactè diſcuſſa. Non ergo ſcientia, imò confuſione, negligentia, deceptionéque ignorare videmur. quanquam hæc haud abſolutè iudicari prius poſſunt, quàm quid eſt ſcientia, fuerit declaratum. Nam per lucem tenebras, per ſonum ſilentium, per bonum malum, per verum falſum dignoſcimus. Antè igitur quid ſciētia eſt, definiendum videtur, quàm falſa opinio declaranda, ſi perfectè illam comprehendere cupimus. Hinc Theætetus, ſcientiam eſſe veram opinionē aſſerit. Quod quidem ex eo confutat Socrates, quòd oratoria facultas perſuadet, non docet: qui perſuadet, opinionem inducit, & opinionē G veram, cùm vera refert, neque tamen ſcientiam. Nam de his quę in motu ſunt ſemper, & aliàs ſe aliter habent, certa nunquam ſcientia eſt. Talia verò ſunt humana negotia, de quibus oratores agunt, pręſertim cùm ſæpe ad ea credenda auditores inducant, de quibus ipſi dubitant, & quibus nunquam interfuerunt. Addit poſt hæc Theætetus Leucippi, & Cytenæi Theodori definitionem, Scientia eſt opinio vera cum ratione: & idcirco quæ rationē habent, ſciri poſſunt: quæ ratione carent, minimè. Et Prodicus Chius Leucippum imitatus, elementa rerum, quia ſimplicia ſunt, proptereáque ſine ratione, ignota eſſe aſſeruit: compoſita verò cùm rationem habere poſſint, nota. Rationem quidem definitionem, & orationem quandam declaranH tem rei ſubſtantiam proprietatémque intelligunt. Quæ quia plura includit, ſubiectum & prædicatum, interdum etiam copulam, id eſt verbum, & nomina, compoſitum quoddam ſignificat. Elementum verò ſimplex, ideóque rationis expers, & ignotum relinquitur. Duo quæ dicta ſunt, Socrates confutat prius quidem, poſterius hoc, quo dicitur, Elementa, quia ſimplicia, ignota: quæ ex his effecta ſunt, quia compoſita, nota. Deinde prius illud, quòd ſcientia ſit cum ratione opinio vera. Et exempli cauſa pro elemētis literas accipit, pro compoſito ſyllabam. Verùm quę de his tradit, de rebus omnibus intelligi vult. Prima contra illos ratio eſt. Quia quemadmodum cōpoſita ab elementis dependent, ita cōpoſitorum cognitio ab elemētorum cognitione perficitur. Neque enim ſine cauſa, quæ à cauſa

ſunt cognoſci poſſunt. Quapropter impoſſibile eſt, ignoratis elemẽtis ſcire compoſita. Item ſume compoſitum quoddam, vt ecce So, primam nominis Socratici ſyllabam. Vtrùm ſyllaba hæc vtraque elementa eſt? An vna quædam ſpecies ex elementis congredientibus nata? Si vtraque, ergo quiſquis ſyllabam hanc, ſo, nouit, vtraque elementa nouit. Interrogatúſque quid eſt ſo, ſ, & o, reſpondebit. Et ſi ſ, & o, ignorabit, ſo, nunquam cognoſcet. Nam qui vtrunque neſcit, neſcit & ambo. Impoſſibile igitur eſt ignoratis elementis compoſita noſſe. Sed dicet fortè aliquis, ſyllabam, & vnamquanque ſpeciem, non elementa, ſed vnum quiddam præter illa exiſtere. Quem Socrates ſic interrogat: Vtrùm ſpecies hæc, & ſyllaba partes habeat néc ne. Si habet, totúm quoddam eſt, & omne. Totum verò, & omne, nihil aliud eſt quàm partes omnes, quod in numeris patet. Etenim totus numerus, nihil aliud eſt quàm omnes quas continet vnitates, atque ita ſpecies hæc conſtabit ex partibus, & partes eo ipſo quod erunt, totius erunt. Sicut ergo nota ſpecies, ita & elementa cognita. Nam ſi ſpeciem noſcit, totum & omne noſcit. Si totum & omne, nullam ipſi ex partibus eius deeſſe cognoſcit. Ergo ſingulas ſcit partes habere, ſingulas itaque noſcit: quas ſi ignorarit, vtrum omnes adſint, nécne, ſcire non poterit. Impoſſibile igitur ignoratis elementis ſpeciem noſcere. At ſi quis dixerit ſpeciem ipſam vnam partes nullas habere ex eo quòd elementa quibus conſtat, partes eius nõ ſunt: ſequitur vt ſimplex, & impartibilis ſit. Quare ſicut elementum quia ſimplex, ignotum dictum fuit, ita & ſpecies ipſa quia ſimplex, ignota eſſe dicetur. Ideóque nullo modo fieri poteſt, vt ignoratis elemẽtis, ſpecies, quæ ex his fiunt, noſcantur. Quod ex eo quoque perſpicuè patet, quòd in ſingulis artibus fundamentum cuiuſque artis intelligendæ eſt, elementa rerum ipſarum de quibus ars ipſa agit, comprehendere. Alioquin labor omnis eſt irritus. Hoc denique confutato, Socrates iam principalem propoſitionis partem refellere incipit, vbi dicebatur, Scientiam eſſe opinionẽ veram cum ratione. Tria enim rationis nomine ſignificari poſſunt, aut oratio, aut per elementa rei diſcurſus, aut definitio. Si primum, omnis opinio ſcientia erit. Siue enim vera ſeu falſa opinemur, quod ſentimus, ſermone proferre valemus: ergo ratione opinabitur, etiam qui falſa opinabitur. Si ſecundum, quoties quis per elementa diſcurret, ſcire dicetur. Id verò idcirco falſum eſt, quia elementa diſcurrendo tranſponere poteſt, ordinémque peruertere, & elementum vnius rei in aliam quandam referre, & vni elementum alterius accommodare. Qui verò iſta confundit, ſcire non eſt dicendus. Si tertium, id eſt definitionem intelligit, & ſcientiam vocat opinionem veram cum definitione, ſic contra illum argumentatur. Definitio interpretatio differentiæ eſt: ideo quicunque definit, præter rei communia differentiam propriam aſſignat. Sed qui Socratem verè, & Theætetum opinatur, vtrum differentias opinando Socratis, & Theæteti percipit, nécne? Si non percipit, nec verè opinatur, nunquam enim alterum ab altero verè diſtinguerem, niſi differentias vtriuſque dignoſcerem. Ergo eo ipſo quo verè opinatur, differentias callet. Quare nihil opus eſt præter opinionem veram, addere rationem, id eſt differentiæ notionẽ. Verùm dicet fortè quiſpiam, in ipſa opinione ſenſum quendã imaginationémq. differentiæ includi, potius quàm certã differentiæ naturalis intelligentiam, ideóque addendum in ſcientiæ definitione, differentiæ intelligentiam. Contra hunc ita Socrates argumentatur: Abſurda profectò definitio eſt, quia idem per idem deſcribitur. Cùm verò dicimus ſcientiam eſſe opinionem veram cum ratione, id eſt cũ differentiæ intelligentia, ſcientiam per ſcientiam definimus. Nam intelligeutia differentiæ, differentiæ ſcientia eſt, vnde ſcientia erit opinio vera cum ſcientia differentiæ, quod dictu ridiculum eſt. Ex his omnibus iam falſæ ſophiſtarũ definitiones redargutæ ſunt. Prima, quæ dicebat ſcientiã eſſe ſingulas, quæ diſcuntur, facultates: ſecunda, quæ ſcientiam eſſe ſenſum: tertia, ſcientiam eſſe opinionem verã. quarta, ſcientiam eſſe opinionem veram cum ſermonis prolatione: quinta, opinionem veram cum diſcurſu per elementa: ſexta, opinionem veram cum differentiæ imaginatione: ſeptima, opinionem veram cum ſcientia differentiæ. His denique redargutis videndum eſt quid Plato doceat, quippe in ſexto libro de Republica Brontinum, & Archytam Pythagoricos imitatus, duo rerum genera ponit, intelligibile ſcilicet, & ſenſibile. Illud ſtabile & incorporeum: hoc mobile corporeúmque. Viam ad illud noſcendum rationem vocat, viam ad hoc ſenſum. notionem communem illius intelligentiam: huius, opinionem. Sed vtrunque genus bifariam diuidit. Vult enim eſſe intelligibile primum, & ſecundum: in eo ideas, id eſt diuinæ mentis ſpecies notionéſque, & mentes alias, & animas contineri: in hoc numeros, & figuras. Numeri quippe & figuræ quamuis incorporalia ſint, tamen quia diuiſionem aliquam ſuſcipiunt, non pari dignitate qua impartibiles ſubſtantiæ cenſenda ſunt. Illorum cognitionẽ proprio nomine intellectum, horum cogitationem intellectualem vocat. Senſibile quoque pari diuiſione partitur, in primum ſcilicet, & ſecundum. In primo locat corpora omnia corporeáque. In ſecundo vmbras, & imagines corporum, ſiue in aqua, ſiue in ſpeculis appareant. Et eas ita ſe habere ad corpora, vt mathematica ad diuina exiſtimat. Perceptionem corporũ, credulitatem propriè nominat: vmbrarum imaginationem. Deinde circa vmbras corporum, vel corpora, vel mathematica, ſcientiam eſſe negat, ſed in ſolo intellectu diuinorum eam locat. Quod & in hoc dialogo ſignificauit in principio, cùm ſcientiam & ſapientiam idem eſſe proponeret. Nam ſapientiã eſſe diuinorũ contemplationẽ vbique teſtatur. Quo verò differat intellectus ipſe, id eſt ſcientia ab opinione, in libro De natura his verbis oſtendit: Si intellectus veráque opinio duæ res ſunt, neceſſe eſt ideas per ſemet intellectu potius quàm ſenſu cõprehendi. Sin verò vt quibuſdã videtur, vera opinio ab intellectu nihil differt, omnia quæ corporea ſentimus, certa habenda ſunt. Sed opinor duo eſſe dicenda, propterea quòd vtraque magna differentia diſtant: quippe quorum alterum doctrina nobis inſinuat, alterum perſuaſionis aſſumptio. Alterum quidem ſemper cum ratione vera: porrò ſine vlla ratione alterum eorum nulla ratione traducibile, alterum nutans incertúmque. Quid, quòd rectæ opinionis omnis homo particeps? Intellectus autem dei proprius, & paucorum admodum electorum hominum? Eadem fermè in Menone Philebóque teſtatur. Quid ergo ſcientia eſt? Diuinarum rerum certa ratione comprehenſio. Hæc intellectu, primo ac ſemper. In ratione ſecundo, nec ſemper. Nam ratio cùm inter intellectum opinionémque media ſit, quoties ad inferiora porrigitur, opinionis repletur erroribus, & diuina cogitare deſiſtit. Cùm verò ad mentem ſui ducem conuertitur, diuinorum cognitionem haurit. Quam proprio nomine in mente ſapientiam, in ratione reminiſcentiam Plato nuncupat. Et ideo de obſtetricia facultate per quam reminiſcimur, hoc in dialogo diſputauit, vt non modò quid ſcientia ſit, verumetiam quomodo acquiratur intelligeremus. Imo & vnde ſit & per quem, explicuit: dum diceret Socratẽ Dei iuſſu obſtetricio munere fungi. Eſt ergo ſcientia, diuinorum certa ratione comprehenſio, in mente reſidens, in rationem profluens, Deo menti inſerta, à dialectico præceptore in rationem deo aſpirante reducta, rationẽ in mentem dirigens, mentem cum diuinitate coniungens.

IN IONEM
argumentum. ad pag. 143.

PLATO noſter optime Laurenti furorem in Phædro, mẽtis alienationem definit. Alienationis autem duo genera tradit. Vnam ab humanis morbis. Alteram à deo peruenientem. Inſaniam illam: Hãc diuinum furorem nuncupat. Inſania, infra hominis ſpeciem homo deiicitur: & ex homine brutum quodammodo redditur. Diuino furore ſupra hominis naturam erigitur, & in deum tranſit. Eſt autẽ furor diuinus, illuſtratio rationalis animæ: per quam deus animam à ſuperis delapſam ad infera, ab inferis ad ſupera retrahit. Lapſus animæ ab ipſo vno rerum omnium principio ad corpora, per quatuor gradus efficitur: per mentem: rationem: opinionem: atque naturam. Nã cùm in omni rerum ordine ſex gradus exiſtant, quorum ſummũ tenet ipſum vnum, infimum corpus, media verò ſint quatuor quæ prædiximus, neceſſe eſt quicquid à primo ad vltimũ labitur, quatuor per media cadere. Ipſum vnum rerum omnium terminus, & mẽſura infinitatis, & multitudinis expers. Mens multitudo quidem: ſed ſtabilis, & æterna. Ratio multitudo mobilis, ſed finita. Opinio, multitudo mobilis infinita: ſed ſubſtantia pũctíſque vnita. Natura ſimiliter, niſi quòd per corporis puncta diffunditur. Corpus autẽ infinita multitudo, ſubiecta motui, & ſubſtantia, punctis, momentíſque diuiſa. Hæc omnia reſpicit anima noſtra: per hæc deſcendit: per hæc & aſcendit. Vt enim ab ipſo vno quod omnium principium eſt, perducitur, vnitatẽ quandam ſortita eſt, quæ omnem eſſentiam eius, vires actionéſque vnit: à qua, & ad quam ita cætera quæ in anima ſunt, ſe habent: ſicut à centro, & ad centrũ circuli lineæ. Vnit verò nòn modò animæ partes inuicem, & ad totam animam: ſed animam totam ad ipſum vnum, rerum omnium cauſam. Vt autem à mente diuina dependet, rerum omnium ideas per mentem actu ſtabili contemplatur. Vt ſeipſam reſpicit, rationes rerum vniuerſales cogitat: & à principiis ad cõcluſiones ratione diſcurrit. Vt corpus reſpicit, particulares rerum mobilium formas opinione concipit: eáſque percurrit. Vt materiam attingit, natura velut inſtrumento vtitur: quo vnit materiam, mouet, & format: vnde generationes, augmenta, eorúmque contraria proficiſcuntur. Cernis igitur quòd ab vno quod ſuper æternitatem in æternam multitudinem labitur: ab æternitate in tempus: à tempore in locum atque materiam. Quare ſicut per quatuor deſcendit gradus: per quatuor aſcendat neceſſe eſt. Furor autem diuinus eſt qui ad ſuperna conuertit: vt in eius definitione conſtitit. Quatuor ergo ſpecies diuini furoris exiſtunt. primus quidem poeticus furor. alter myſterialis. tertius vaticinium quartus amatorius affectus. Eſt autem poeſis à muſis: myſterium à Dionyſio: vaticinium ab Apolline: amor à Venere. Redire quippe ad vnum animus nequit, niſi & ipſe vnum efficiatur. Multa verò effectus, eſt lapſus in corpus, in operationes varias diſtributus, reſpiciénſque ad ſingula. Ex quo partes eius ſuperiores penè obdormiunt: inferiores aliis dominãtur. illæ torpore: hæ perturbatione afficiuntur: totus verò animus diſcordia, & inconcinnitate repletur. Poetico ergo furore in primis opus eſt, qui per muſicos tonos quæ torpẽt ſuſcitet: per harmoniacam ſuauitatem quæ turbantur, mulceat: per diuerſorum denique conſonantiam, diſſonantem pellat diſcordiam, variáſque partes animi temperet, neque ſatis hoc eſt. Multitudo enim adhuc in animo reſtat. Accedit ergo myſterium quod expiationibus ſacríſque, & omni deorũ cultu omniũ partiũ intentionẽ, in mẽtẽ qua deus colitur, dirigit. Vnde cũ ſingulæ animi partes ad vnam mentem redactæ ſint, iam totum quoddam vnum ex pluribus factus eſt animus. Tertio verò adhuc opus eſt furore: qui mentẽ ad vnitatẽ ipſam animæ reducat. Hoc Apollo per vaticiniũ efficit. Nam cùm anima ſupra mentẽ in vnitatẽ ſurgit, futura præſagit. Demum cùm anima vnum facta eſt, vnũ inquam quod in ipſa eſſentia animæ ineſt: reſtat vt illico in vnũ, quod eſt ſuper eſſentiam, conuertatur. Hoc cęleſtis ipſa Venus per amorem hoc eſt diuinæ pulchritudinis deſiderium, boníque ardorem explet. Primus itaque furor inconcinna, & diſſonantia temperat. Secundus temperata, vnum totum ex partibus efficit: Tertius vnum totum ſupra partes: quartus in vnum quod ſuper eſſentiam, & totum eſt, ducit. Primus bonum equum, id eſt

rationem opinionémque à malo equo id eſt à phantaſia confuſa, & natura diſtinguit. Secundus malum equum bono, bonum aurigæ id eſt menti ſubiicit. Tertius aurigam in caput ſuum id eſt in vnitatem mentis apicem dirigit. Poſtremus caput aurigæ in caput rerum omnium vertit. Vbi auriga beatus eſt, & ad præſepe id eſt diuinam pulchritudinem ſiſtens equos: obiicit illis ambroſiam: & ſuper ipſam nectar potãdum, ideſt viſionem pulchritudinis, & ex viſione lętitiam. Hæc quatuor furorum opera ſunt: de quibus generatim in Phædro Plato diſputat: propriè verò de furore poſtremo id eſt amore, in ſympoſio: de primo, hoc eſt furore poetico, in præſenti dialogo: qui Io inſcribitur. Quẽ in Phædro ita definit: Poeticus furor eſt occupatio quædã à muſis: quæ ſortita lenem, & inſuperabilem animam, exſuſcitat eam atque exagitat per cantilenas aliámque poeſim: ad genus hominum inſtruendum. Occupatio ſignificat raptum animæ & conuerſionem in muſarum numina. Lenem dicit quaſi agilem à muſiſque formabilem, niſi enim præparata ſit, non occupatur Inſuperabilem: quia poſtquam rapta eſt, ſuperat omnia: & à nulla rerum inferiorum inquinari, vel ſuperari poteſt. Exſuſcitat è ſomno corpora ad vigiliam mentis: ex ignorantiæ tenebris ad lucem: ex morte ad vitã: ex obliuione lethea ad diuinorum reminiſcentiam reuocat: exagitat, ſtimulat, & inflammat ad ea quæ contemplatur, & præſagit carminibus exprimenda. Poſt definitionem addit eum qui ſine furore muſarum poeticas ad fores accedit, inanem eſſe ipſum atque eius poeſim: quaſi tanti ſit poeſis, vt abſque ſummo dei fauore comparari nequeat. Eadem in Ione hoc tradit: & vnde ſit hic furor: & per quot deſcẽdat gradus edocet. Inquit autem in libro quarto de legibus Plato, deum, fortunam, & artem, humana omnia gubernare. Quo fit vt poeſis vel dei donum ſit: vel fortunæ ſors: vel artis opus. Quid iſtorum potiſſimũ verum ſit, Socrates cum Ione rhapſodo perquirit. Rhapſodus autem hoc in libro ſignificat recitatorem interpretémque & cantorẽ carminum. Interpretabatur Io Homeri carmina, & coram populo ad lyram canebat: atque ita erat affectus, vt alium poetam nullum præter Homerum exponeret: etiam ſi eadem qua Homerus facilitate referret. Homeri autem omnia celeriter explicabat. Vnde ſic argumentatus eſt: Aut caſu profert Io quæ ſcribit Homerus: aut arte: aut afflatu diuino. Non caſu: quia non omnia, ſed pauca quædam: & abſque continuatione ordinéque interpretaretur. Non arte, quia quiſquis artem integram habet: quicquid eidem arti ſubiectum eſt, iudicat. Eidẽ verò ſtudio ſubiecta ſunt Heſiodi aliorúmque poemata, quibus Homeri: præſertim quæ de iiſdem tractant: quæ tamen Io non percipit cùm Homerum perfectè exponat. Ergo non arte iudicat. Reſtat vt inſpiratione diuina. Ex quo patet quòd interpretes poetæ Io, & alij multi qui ſimiliter affecti ſunt, diuino inſtinctu alienam poeſim interpretantur. Quòd ſi ad percipiẽdam poeſim iam traditã humanum ingenium non ſufficit, multo minus ad inuentionem ſufficiet. Quare nec Homerus, nec alius quiuis reuera poeta, abſque cœleſti afflatu poeſim conſecuti ſunt. Quod & aliis modis Socrates hic oſtendit. Primo ſic: Omnes artes, & ſciẽtias poetæ tradunt, ſed omnes didiciſſe humano ſtudio impoſſibile eſt: cùm vnicam ex parte percipere ſit difficillimũ. Non igitur arte humana: ſed diuina quadam infuſione proferũt. Cuius rei argumentum eſt: quod pleríque vates poſtquam furoris remiſſus eſt impetus, quæ ſcripſerunt, non ſatis intelligunt, cùm tamen rectè de ſingulis artibus in furore tractauerint: quod ſinguli illarum opifices legendo diiudicant. Præterea ſæpe videmus rudem hominem, & ineptum ſubito in poetam bonum euadere & aliquid magnificum diuinumque cantare. Magna verò in momento aſſequi, non humani ingenij eſt, ſed diuinitus inſpirati. Qua in re perſpicuè deus oſtendit, nutu ſuo intelligentiam hanc infundi. Vtque ita eſſe demonſtret, ſępe ineptos quoſquam potius quàm vrbanos, inſanos potius quàm prudentes rapit, ne ſi acutis prudentibúſque viris ad hęc vteretur, humana ſubtilitate & induſtria fieri hæc exiſtimarentur. Cùm ergo non ſit à fortuna, nec ab arte poeſis, à Deo & à Muſis tribuitur. Cùm Deum dicit, Apollinem ſignificat: cùm Muſas, ſphærarum mundi animas. Iupiter quidem mens Dei eſt, ab hac Apollo, mens animæ mundi, & anima totius mundi, octóque ſphærarum cœleſtium animæ: quæ nouem animæ nouem Muſæ vocantur, quia dum cœlos harmonicè mouent, muſicam pariunt melodiam: quæ in nouem diſtributa ſonos octo ſcilicet ſphærarum tonos, & vnum omnium concentum, nouem Sirenes Deo canentes producit. Quamobrem ab Ioue Apollo, & Muſæ ab Apolline, id eſt mente animæ mundi, chorus Muſarum ducitur: quia mens illa ſicut ab Ioue illuſtratur, ſic & animas mundi ſphærarúmque illuſtrat. Gradus autem quibus furor ille deſcendit, hi ſunt. Iupiter rapit Apollinem. Apollo illuminat Muſas. Muſæ ſuſcitant & exagitãt lenes & inſuperabiles vatũ animas. Vates inſpirati interpretes ſuos inſpirãt. Interpretes autẽ auditores mouẽt: ab aliis verò Muſis aliæ animæ rapiuntur, quia & aliis ſphæris ſideribúſque aliæ attributæ ſunt animæ, vt in Timæo traditur. Calliope Muſa vox eſt ex omnibus reſultans ſphærarum vocibus. Vrania, cœli ſtelliferi, per dignitatem ſic dicta. Polymnia Saturni propter memoriam rerum antiquarum quam Saturnus exhibet, & ſiccam frigidámque complexionem. Terpſichore Iuppiter: ſalutifer enim choro hominum. Clio Martis, propter gloriæ cupiditatem. Melpomene ſolis, quia totius mundi temperatio eſt Erato Veneris, propter amorem. Euterpe Mercurij, propter honeſtam in grauibus rebus delectationem. Thalia Lunæ, propter viriditatem eius humore rebus exhibitam. Apollo item ſolis eſt anima: lyra eius ſolis corpus: nerui quatuor: motus eius quatuor, annuus, menſtruus, diurnus, obliquus: quatuor voces, neates, hypates: doriones, gemini, quatuor ſunt ſignorum triplicitates, ex quibus quatuor qualitates temporum producuntur. Orpheum quidem afflauit Calliope, Muſæum Vrania, Homerum Clio, Polymnia Pindarum, Erato Sapphon, Melpomene Thamyram, Terpſichore Heſiodum, Thalia Maronẽ, Naſonem Euterpe. Linum rapuit idem qui & te iam nunc exagitat Phœbus optime Laurenti, Phœbus inquam qui auo tuo Coſmo vaticinium dedit, parenti autem Petro arcum atque medelas, tibi denique lyram & carmina.

PRÆFATIO IN PLATONIS SOphiſtam ſecundùm Proculum, à Marſilio Ficino tranſlata.

SOPHISTAM Plato vocat, non hominẽ quendam ſolum: ſed etiam Amorem, Plutonem, Iouem: & artem ſophiſticam præclariſſimam dicit. Ex quibus ſubintelligimus quòd nobilius ſubiectũ quàm appareat, hic dialogus reſpicit. Eſt enim intentio ſecundum magnũ Iamblichum de ſublunari opifice tractare. Nam eſt idolorum fictor: purificator animarũ: à contrariis rationibus ſemper ſeparans: tranſmutator: & iuuenum diuitum mercenarius venator. Dum animas ſuſcipit plenas rationibus à ſuperis venientes, mercedem ab illis accipit, ipſam animalium fabricam: quæ fit ſecundùm mortalium rationem. Hic ei quod non eſt incumbit: quia quæ ſunt in materia gignit. Et quod reuera falſum eſt, diligit, id eſt materiam. Simul autẽ in id quod verum reuera eſt, reſpicit. Eſt & multiceps, quoniam ſibi eſſentias vitáſque multas vẽdicauit, per quas varietatem generationis ipſe diſponit. Idem quoque magus eſt generatione, dum animas naturalibus rationibus mulcet, & allicit, adeò vt ægrè à generatione amoueantur. Quinetiam & amor magus, & natura maga à nonnullis dicitur, propter reciprocos attractus atque illecebras, quæ ſecundùm naturam procedunt. Nunc igitur omnifariam ſophiſtam declarare vult. Etenim philoſophus ſophiſta eſt, quippe cùm cœleſtem opificem, & generationis opificem imitetur. Et diſtinctiua facultas progreſſum rerum ab vno imitatur, & generationis opifex cœleſtem opificem, quare ſophiſta eſt. Atqui & ipſe homo ſophiſta, quia magna imitatur, Sophiſta dicitur. Et idcirco ſophiſtam multicipitẽ appellauit. Eleates hoſpes repræſentat patrem opificum, ſupercœleſtẽ & abſolutum. Auditores autem opificis intelligentias. Ille quidem Iouis, hic naturæ angelicæ tanquam interpretator ac geometricus. Et quoniam opificiũ ab imperfecto incipiens in perfectum deſinit, hoſpes ille primum cum Theodoro, deinde per conuerſionem cum proprio Socrate verſatur.

IN SOPHISTAM argumentum. ad pag. 147.

POST Theætetum de ſcientia, legendus eſt Sophiſta de ipſo ente, quod ſcientiæ eſt obiectum. Dum verò hic de ente diſſeritur, circa quod verſatur philoſophus, tractatur interim de nõ ente, ad quod ſophiſta declinat. Apud Pythagoram & Platonẽ ſophus, id eſt ſapiẽs, ſolus eſt Deus. Philoſophus autem verus imitator dei. Sophiſta ambitioſus & fallax philoſophi æmulator. Sex Plato Sophiſtę definitiones adducit. Quoniam verò definitio haberi abſque diuiſione nõ poteſt per quam ab ipſa re definienda quæ ipſius non ſunt ſeparentur, genúſque ipſius per differentias diuidatur, ex quibus tãdem ſimul & genere componantur ſpecies atque definiantur, idcirco Plato Sophiſtam definiturus, exactiſſimas primum partitiones excogitat, admonens neminem omnino latentem rei cuiuſque naturam diſcernere poſſe, niſi eam penitus ab aliena qualitate ſecreuerit. Proinde entis atque non entis deſcriptiones pro viribus affert, atque ens, quemadmodũ & in Parmenide, ſubiicit vni: Entis quinque numerat genera, eſſentiam, idem, & alterum, ſtatúmque & motum. Docet veram quidẽ eſſentiam rebus incorporeis conuenire, imaginariam verò corporeis. Eos præterea qui incorporea negant, admodum deteſtatur: eos inſuper qui vel omnia moueri ſolum, vel ſolum manere putant. Item de ſcientia atque de opinione & oratione vera vel falſa, de verbo & nomine diſputat, quatenus ad entis ipſius diſputationem pertinere videtur. Demum poſtquam de ſophiſta ſimul ac philoſopho diſputauit, diuina quadam librũ concludit ſententia, videlicet res naturales, opera eſſe dei. Siquidem omnia naturæ opera à diuina quadam ſapiẽtia mundo infuſa probauerat proficiſci. Res autem vmbratiles, & fallaces, aut dæmonicas eſſe præſtigias. Ibidem & ſophiſtam nobis occultum eſſe inquit tanquam non entis, id eſt falſi tenebris inuolutũ: & philoſophum pariter occultum eſſe, quamuis alia ratione, quia videlicet entis ipſius, id eſt diuinæ veritatis ſplendore vndique circunfuſus vulgarium intuitum animorum prorſus exuperet.

MARSILII FICINI APOLOGVS IN LIBRVM PLATONIS, De regno, ad Federicum Vrbini ducem ſemper inuictum.

IVPITER optimus maximus, cùm optaret tale in terris quandoque regnum proſpicere, quale in cœlo ſemper apud ſe conſpicit, iamdiu per ipſam diuini regis ideam, regium quendam diuinúmque animũ demiſit in terras. Cõuocatíſque cœlicolis imperauit, vt omnes futuro huic regi ſuffragarentur, quem ſuperi quidem, & à fide regia Fideregum, & ab orbis imperio Orbinatem Ducem iam nominarent, homines verò mutatis literis Federicum Vrbinatem Ducem eſſent appellaturi. Aſſenſere omnia Ioui præter Iunonem numina. So-

la enim Iuno craſſioris aëris ambitioſa regina cœleſte terris regnum
hactenus inuidet. Verùm Pallas Mercuriúſque fauentibus aliis, &
teſte Veritate,coronam ſceptrúmque regium jamptidem viro eidem
cui & Iupiter,libentiſſimè contulerunt. Cùm verò academia paſſim
Palladem,Mercuriúmque colat atque ſectetur,ipſa quoque regnum
orbíſque totius monarchiam,qualem diuinus Plato deſcribit, Fede-
rico Vrbinati duci,tum ex Iouis ſententia,tum ex teſtimonio Verita
tis optimè merito feliciſſimè tribuit.

IN CIVILEM argumentum. ad pag.169.

CVM Deus atque natura hominem agendo producant, eum
certè producunt, vt agat,agat inquã gratia diuinorum. Quem-
admodum verò alius finis eſt cuius gratia natura efficit pollicem, a-
lius cuius gratia manum ſiue pedem, aliúſque rurſum ad quem to-
tum efficit hominem: ſic alius finis eſt ad quem hominẽ dirigit ſin-
gularem,alius quoque ad quẽ familiam, itemque alius ad quem ci-
uitatẽ atque regnum.Ac denique finis ille exiſtimandus eſt optimus,
cuius gratiaDeus totum genus humanũ procreauit.Nemo verò exi-
ſtimet,cùm proprij cuiuſq; cœtus certus ſit finis, nullum eſſe totius:
cúmque humanæ vitæ partibus inſit ordo,in vniuerſo tamẽ vitæ ge-
nere eſſe cõfuſionẽ: deniq; cùm partes ob finis vnius intentionẽ in-
ter ſe habeant vnionẽ, totum ipſum eſſe diſperſum. Quamobrẽ ne-
ceſſe eſt certum eſſe humani generis finẽ, eúmque in actione quadã
circa perfectiora conſiſtere,per quam & ſuperiora pro viribus imite-
tur,& diligenter inferiora gubernet: ſcientia quidem naturalia per-
ſcrutetur,prudentia verò diſponat humana,pietate autem diuina co-
lat atque veneretur.Eiuſmodi ergo finis vitã exigit geminam, & in
actione & in cõtemplatione ſimiliter conſtitutã, eo tamen pacto, vt
actio contemplationis tanquam diuinioris gratia ſit inſtituta. Cæte-
rùm abſoluta vtriuſque vitæ perfectio, tot tantique & tã variis ad-
miniculis indiget,vt neque à paucis quibuſdã, neque etiam à multis
hominibus, ſed ab vniuerſo ſimul hominum genere duntaxat poſ-
ſit expleri.Fieri verò nõ poteſt,vt tam diuerſæ gentes per media tam
diuerſa ad vnum omnium cõmunémque finem perducantur, niſi ab
vno per vnam quandam legem cunctos in vnum pariter conducen-
te.Quemadmodum neque fabri miniſtríque genere ſimul atque in-
genio longè inter ſe diſcrepantes,materias admodum varias ad for-
mam vnam ædificij conferentes, in vnum vnquam commodè con-
gregabunt & conſtruent opportunè, niſi ab vna quadam architecti
vnius lege regãtur.Quapropter nõ iniuria Plato cùm regem quære-
ret mundi monarcham, principio architectum produxit in medium,
ſcientiámque in tria tandem diſtinxit genera. Quorum primum in
cognoſcendo,ſecundum in agendo,tertium in faciendo verſatur. In
primo arithmeticũ geometrámque,in ſecundo architectum,in ter-
tio fabrum miniſtrúmque collocauit, probans architecti facultatem
inter ſpeculationem ſolam ſolúmque miniſterium mediam eſſe po-
nendam, magis tamen ſpeculationis quàm miniſterij eſſe partici-
pem,neque indicare ſolum geometrarum more,verùm etiam facien
tibus imperare, opificióque ſemper adeſſe. Qualem fermè vult re-
gem eſſe debere,qui videlicet & contemplantium more vera diiudi-
cet,& iura non aliena quidem,ſed ſua mandet agenda. Proinde Pla-
to exactiſſima vſus diuiſione, quæ definitioni ſcientiæque admo-
dum neceſſaria eſt,regem Homerico more nominat generis humani
paſtorem atque curatorem.Quem totius humani generis vnius qua-
ſi ouilis vnum eſſe paſtorẽ debere deſignat, vbi Deum inquit quon-
dam humani generis fuiſſe paſtorem, ſub quo & regnum illud Sa-
turni aureum extitiſſe. Gubernatorem quoque regem humanæ vitæ
quaſi nauis indicat appellandum. Significat autem in vnum eſſe im-
perium omnium conferẽdum,vt humana gubernatio diuinæ quàm
ſimilima ſit.ſiquidẽ & Deus vnus mundi totius eſt rector.Quod qui-
dem his quoque breuiter rationibus confirmatur. Principio ſi tres
mundi partes,Aſiam, Africam, Europam, regibus diſtributas tribus
ſubegeris,facilè admodum continget vt vel vnus duobus,vel duo v-
ni quandoque inferant bellum, aut ſaltem de finibus, aut alia qua-
piam de re diſceptare cogantur. Itaque vel inter eos ad vnum trium
erit litis iudicium deferendum,vel ad quartum quendam præter tres
iudicem conſtitutum.Quacunque tandem id ratione fiat, neceſſe e-
rit iudicem,ſi modò ſententiæ ſit illius acquieſcendum,imperium in
eos inter quos iudicabitur,habere.alioquin nullius momenti erit iu-
dicium,fruſtráque iudicatur, quod videri poſſit regibus, vel magis,
vel ſaltem æquè potentibus diſſoluendum.Vnum igitur oportet eſſe
regem omnium iudicem, omnibus proculdubio venerandum. Præ-
terea virtutum exemplar ſubiectis oportet eſſe regem. Maximè verò
talis erit, ſi vnus fuerit ante omnes,in quem oculos cuncti coniiciãt.
Qui ſi orbem totum poſſederit, nec regnum vlterius affectabit, nec
aliis inuidebit.Quæ duæ ſcilicet cupiditas & inuidia, ſolent rapinas
& bella potiſſimùm procreare. Et cùm ſua cuique chariſſima ſint,
maximè diliget omnes tanquam ſuos, pariterque omnes diliget na-
tiones,pariterque curabit. Optabit pacem ſummopere, cupiet tran-
quillitatem, bonorúmque omnium copiam, qualis vtique monar-
chiæ vmbra quædam apparuit imperante Octauiano. Subditi verò
& iuſtiſſimè viuent, cùm iniuſtis nullus vſquam pateat fugæ aditus
ſub monarcha: & quamuis in minima peccandi licentia, tamen in
ſumma libertate viuent,non tyrannis,paucíſve potentibus, vel inſa-
nientis populi ſubiecti furoribus, ſed à ſapiente & iuſto pióque rege
ſic ad commune bonum perducti, tanquam nautæ à prudentia iuſti
gubernatoris ad portum. Qua quidem in re & qui reguntur obtem-
perando regi ſibiipſi conſulent, & rex ipſe non tam ſibimet quàm
A cunctis qui ſuæ curæ à Deo commiſſi ſunt,viuet.Recta enim guber-
natio quemadmodum in libris De republica diſputatur, gubernato-
rem quidẽ eorum,qui gubernantur gratia, non gubernatos guber-
natoris inſtituit.Comparat præterea regem medico, monens vt me-
dicorũ more & opportunè,& ſi opus fuerit importunè, & volẽtibus,
& quandoque nolentibus imponat leges, remediáve afferat ſaluta-
ria.Eiuſmodi verò gubernatorem atque curatorem ſæpius ciuilem
vocat virum,quàm regem, ſignificans adeò humanum ac ſi fieri poſ
ſit mitem eſſe debere, vt inter ciues videatur eſſe conciuis, pruden-
tia,iuſtitia,cura potius, quàm alio quouis exceſſu ſuperior.Quòd ſi-
B quis longiſſimo quodam interuallo prudentia & iuſtitia manifeſtè
cunctos exuperet,hunc etiam ſi priuatus vixerit,eſſe regẽ omnium à
Deo creatum abſque controuerſia iudicat. Sin autem inter aliquos,
quãtum ad hæc ſpectat, parum admodum interſit, illis quodammo-
do redactis ad vnum autoritatẽ regiam tribuendam:multis verò ne-
quaquam.Quippe cùm multi nequeant tanta autoritate digni alicu-
bi reperiri.Tradi verò autoritatem regiam,vt ex aliis eius libris con-
iectare licet, vult à ſenioribus atque probatiſſimis, quorum ſenatus,
deinde ſit collega regis quaſi quædam reſpublica optimatũ.Rex au-
tem vnà cum ſenatu leges condat: quas non liceat,vel cuiquam pri-
C uato trãſgredi,vel vulgò mutare:liceat tamen regi ſenatuíque ſimul
pro temporum opportunitate quatenus expedit, diligenti cum æ-
quitate & rebus ipſis accommodare atque temporibus, & ſi opor-
tuerit permutare. Regem ipſum in epiſtolis ſacrúm haberi cenſet,
ſacerdotémque Ægyptiorũ more conſtitui,ſacrorum myſteriorúm-
que antiſtitem:& vtpote ſacrum, nequando contaminetur, non per-
mittit iudiciis,vbi de cæde, exilio, carcere agitur, intereſſe. Proinde
in hoc ipſo libro eiuſmodi regiam dignitatem gubernationum o-
mnium optimam eſſe probat, vt diximus: peſſimam verò tyranni-
dem,quæ neque lege,neque mente legitima imperat,ſed impetu po-
D tius atque libidine. Secundo loco laudat optimates, pariterque vitu-
perat potentiam paucorum. Tertio loco multorum laudat guberna-
tionem,ſcilicet popularem,ſi lege gubernent:ſimiliterque vituperat,
ſi non lege. Poſt hæc autem quid regium ſit officium diſputat, vi-
delicet vt quotcunque hominum generi neceſſaria ſint prouideat,
præſertímque ad bene beatéque viuendum. Iudicétque prudenter
quot artes & quales ad hoc ipſum conferant,ſiue in pace,ſiue in bel-
lo,ſeu in dicendo,ſeu agendo, vel publicè, vel priuatim, habeátque
vnà cum ſenatu ſummum in omnes imperium. Præcipuè verò ani-
mos omnium decentiſſima quadam fortitudinis temperantiæque
miſtione cõponat, muſicos imitatus, qui acuta grauibus ritè miſcẽ-
E tes,concentus ſuauiſſimos modulantur.Demonſtrat enim,& id qui-
dem diuinè,non eſſe tutum animos,vel fortitudinem verſus,quaſi in
acutum ſupra modum intendere,vel temperantiam verſus, quaſi in
graue nimis remittere.Illinc enim efferatos, hinc effœminatos tan-
dem euadere. Et illi quidem ciues,& patriam velut hoſtes inuadunt:
hi verò neque ſe, neque patriam tuentur ab hoſtibus. Quamobrem
optimum cenſet ex concinna virtutis vtriuſque copula, ingeniorum
conſonantiam vbique conflari. Sed hactenus de libri ordine ſatis ſit
dictum.Quæ verò de ſphærarum motu,prouidentiáque, & fato diſ-
putat, in Theologia noſtra ſatis expoſuimus. In his certè nos alle-
F goricè docet,non habere nos verum legitimúmque regem, niſi, vel
in ipſo cœlo,vel in terris cùm quem velut paſtorem cœli, rex nobis
ipſe præfecerit,paſtorem inquam non nomine ſolùm, ſed vitæ ſimi-
litudine ipſum cœli regem pro viribus referentem.Commemorat &
duo regna,Iouis ſcilicet & Saturni,regnúmque Saturni regno Iouis,
tanquam felicius,anteponit.Siquidem ſub Ioue actio vitáque huma
na,ſub Saturno autem contemplatio diuinorum ſignificatur. Satur-
nus enim Græco nomine Cronos, vt Plato in Cratylo docet,purita-
tem integritatémque mentis inuiolabilem comprehendit.Quòd au-
tem ait, Saturno regnante beatos homines viuere, oſtendit diuina
quadam viri mente regnante, quæ actiones gratia contemplationis
inſtituat, humanum genus fore beatum. Ego autem finem mox ar-
gumento faciam,ſi breuem prius allegoriam myſterij huius adduxe-
G ro. Ait enim præſentem mundi circuitum ab oriente ad occidentem
eſſe Iouium atque fatalem: verùm fore quãdoque alterum huic op-
poſitum ſub Saturno ab occidente viciſſim ad orientẽ. In quo ſpon-
te naſcentur homines atque à ſenio procedent in iuuentutem, ali-
mentáque illis vltro æterno ſub vere ad votum ſuppeditabuntur.Io-
uem vt arbitror animam mundi vocat, cuius lege fatali manifeſtus
hic manifeſti mundi ordo diſponitur. Præterea vitam animorum in
corporibus elementalibus, Iouiam eſſe vult ſenſibus actioníque de-
ditam. Saturnum verò ſupremum inter angelos intellectum, cuius
radiis illuſtrentur vltra angelos animæ accendantúrque: & ad intel-
lectualem vitam continuè pro viribus erigantur: quæ quoties ad vi-
tam eiuſmodi conuertuntur, eatenus ſub regno Saturni dicuntur vi-
uere, quatenus intelligentia viuunt. Proinde in ea vita ideo ſponte
dicuntur regenerari, quia electione propria in melius reformantur.
H Rurſus in dies reiuueneſcere,id eſt in dies, ſi modò ibi dies dinume-
rantur,magis magíſque floreſcere.Hoc illud Apoſtoli Pauli, Homo
interior renouatur in dies.Denique illis alimenta ſponte affatim ſub
perpetuo vere ſuppeditari, quia non per ſenſus operoſámque diſci-
plinam,ſed per lumen intimum, ſummáque cum vitæ tranquillitate
atque voluptate miris veritatis ipſius ſpectaculis perfruuntur.

IN PROTAGORAM argumentum. ad pag.193.

EXtat apud Græcos veriſſimum de Platone dictum,Phœbum vi-
delicet duos præcipuè filios genuiſſe,Æſculapium,& Platonem.

Æſculapium quidem qui corporibus, Platonē verò qui animis mederetur. Socratē quoque Socratici omnes purgandorum gratia animorum à deo miſſum fuiſſe teſtantur. Morbus autem animi in falſis opinionibus maliſque moribus videtur conſiſtere. Tantum verò malum ingenuis animis haud tam facilè ab aliis, quàm à ſophiſtis ſolet inferri. Profectò philoſophi ſunt qui veritatem ſtudioſè quærunt veritatis duntaxat ipſius amore. Sophiſtæ verò, opinionem affectãt, ſimiliter opinionis amore. Hi enim quaſi diſciplinarum mercatores & caupones, vndique opiniones abſque delectu varias congregant, tum ad excogitandum, tum ad dicēdum vtcunque libuerit pertinentes, quas deinde quaſi venales diuitibus vendant adoleſcentibus, diuitiarum & inanis gloriæ gratia. Itaque nihil vnquam habent penſi, vtrum vera, vel bona an contrà, aut ipſi diſcant, aut alios doceant: ſed & confundunt, & paſſim errores effundunt quotidie plurimos, nulla prorſus rectæ elationis habita ratione, modò & diuitias cumulent, & vulgarem gloriam conſequantur. Quamobrem neceſſe eſt adoleſcentes atque viros, qui ſophiſtas ob ſapientiæ opinionem, & eloquentiæ fucum plurimi faciunt, quotidie ab illis falſarum opinionum peſſimorúmque morum venena combibere. Siquidem mali mores, & falſas ſequuntur opiniones, & facilè ab auaris ambitioſiſque præceptoribus, qui nihilominus plurimi exiſtimantur, in diſcipulos transfunduntur. Plato igitur animorum miſertus tam pronè, tam grauiter periclitantium, frequentiſſimè ſub Socratis ſui perſona maleficos, veneficóſq; ſophiſtas pro viribus deteſtatur, quo videlicet homines diſcendi cupidi cautè fallaces deuitent Sirenum cantus, & noxia pocula Circes. Neque tamen inuectiuis eos manifeſtis effulminat, nè vel ipſe perturbatione vlla odióque in illos videatur adductus, vel ipſi ipſorúmque ſectatores, venenoſa in eum impudentiſſimæ linguæ tela retorqueant. Ergo partim ironia, partim riſu, ſæpe ioco, & ludo, ſæpius honeſta quadam redargutione immeritam ſophiſtis autoritatem conatur adimere. Id quidem in Sophiſta acutiſſimè perficit. Idem in Gorgia elegantiſſimè. Facetè admodum & vrbanè in Hippia. Scitè & argutè in Euthydemo. Artificioſè etiam in Protagora, ſæpéque ſimiliter. Vbique verò Sophiſtas omnia profitentes inducit iactabundos, & glorioſos, temerarios inſuper, & auaros. In principio quidem diſputationis ſatis aptos, paulatim verò ineptiores, poſtremo omnium ineptiſſimos, qui nulla de re præcipuè grauiori, vel quid ſit, vel quanta, vel qualis, intelligant: cúmque profiteantur omnia, nihil eos omnino ſcire conuincit. Hactenus in omnes Platonis dialogos in quibus Sophiſtarum cōmemoratio fit, præfatos eſſe ſufficiat. Pergamus iam ad Protagoram. Socrates à Diotima fatidica artem amatoriam didicit, per quam ſciebat per corporum pulchritudinem quaſi per veſtigia quædã ſagaciter venari, tum animi, tum mentis angelicæ, deíque pulchritudinem, eandémque artem vbique docebat. De hac eius arte Plato, & ſæpe alibi, & in Sympoſio ac Phædro præcipuè pertractauit. Eandem in principio huius libri ſignificauit. Idcirco ſubiunxit eum non minùs amare virum quàm adoleſcentem. Ac paulò pòſt ſeniores quoque amare ardentius, modò ſapientiores appareant. Pòſt hæc Socrates dum Hippocratem adoleſcētem diſciplinarum auidiſſimum artificioſiſſimè monet ne temerè cuiuſlibet ſe diſciplinæ committat, non ſolùm illum, ſed & nos commonefacit, vt curam animi longè magis quàm corporis habeamus, caueamúſque diligenter ne diſciplinis ipſum noxiis imbuamus. Eas enim magis obeſſe animo, quàm corpori noſtro venenum. Mox quaſi pictor Sophiſtarum faſtum, vanitatémque ante oculos ponit. Demonſtrat quoque quantum iuuetus credula eorum tum pompam admiretur, tum lenociniis capiatur. Deinde ad ea deſcendit quæ maximi ad vitam momenti ſunt, & quibus ſophiſtæ plurimum gloriantur, quærens de virtute quidem omni, præcipuè verò de præcipua, id eſt ciuili, per quam & propria cuiuſque, & familiaris, & publica res ad ſummum bonum recta ratione diſponitur: quam veluti præ cæteris neceſſariam Plato in omnibus penè quærit dialogis: intereáque oſtendit hanc nullo modo à Sophiſtis eſſe petendam. ſed quodammodo à philoſophis: qui cùm verum intelligant colántque bonum, nimirum recto ad ipſum tramite deo duce perducere poſſunt. Sed redeamus nunc ad Sophiſtam, quem non poſſe virtutem eiuſmodi, vel exēplo tradere, vel diſputatione docere, ex hoc planè perſpicitur, quòd & ipſe virtutis eſt expers, & rectum diſputandi ordinem non obſeruat. Cùm enim interrogetur Protagoras hic à Socrate vtrum virtus doceri poſſit nécne, vtpote qui veræ diſſerendi artis ſit ignarus, recipit ſtatim ſe oſtenſurum virtutem poſſe doceri, antequam quid ipſa ſit quótve in partes diuidatur, aperiat. Socrates autem tentandi Sophiſtæ gratia argumentatur eam doceri non poſſe, his penè verbis. Quando publicè de aliquo eius artis opificio conſultatur, quæ à certis præceptoribus doceri poteſt, nullus admittitur ad conſilium, præter illos, qui artem eiuſmodi ab ipſis præceptoribus didicerunt, ipſique exercuerunt. Quando verò de publicis rebus quæ ad virtutem ciuilem ſpectant deliberatur, omnes fermè ſimiliter admittuntur, neque ab vllo quæritur vtrum, & à quo, & quando peritiã ciuilem acceperit, quaſi omnes intelligant eam certis in ſcholis diſci non poſſe. Præterea ſi ab altero alteri traderetur, præcipuè viri in ea clariſſimi rē hanc tam pretioſam ſæpe ſuis hereditario quodã iure relinquerēt. Ad hæc Protagoras longis probat ambagibus doceri poſſe virtutem. In quibus notanda quædam priſcorum refert myſteria. Decet enim quamuis Sophiſta ſit, nonnulla etiam legiſſe bona: & cùm prolixè loquatur apud Platonem, vtilia quædam adducere. Tradunt theologi veteres, ſub terra quondam animalia latuiſſe, id eſt in prima mundi materia rerum ſemina præfuiſſe. Præterea Iouem, id eſt deum mundi opificem per ſequentes deos, hoc eſt per ſtellas, animalia ex elementis compoſuiſſe. Deos

A autem miniſterio dæmonum animalia inſtrumentis adminiculiſque ad vitam neceſſariis armauiſſe, ea videlicet ratione, vt Prometheus, qui dæmonum ſublimium ordinem ſignificat, amaret homines: Epimetheus autem qui inferiorum dæmonum refert exercitum, bruta fulciret, neque id quidem iniuria: ſiquidem altiores dæmones, naturæ incorporeæ atque rationali, humiliores autem corporeæ irrationalíque potiùs fauent. Quantum verò Epimetheus inferiórque natura in his quæ ad corpus pertinent fauit brutis, tantum Prometheus prouidentiáque ſuperior in iis quæ ad animum ſpectant hominibus cōſuluiſſe videtur. Cùm enim artis tribuit rationem, artificioſum omnium quæ natura beſtiis dederat, exhibuit fabrum. Accepit autem B artem ipſam vnà cum igne ab officina Mineruæ, atque Vulcani. Minerua quidem in arte ingenium, Vulcanus autem efficaciam continet, ignis denique inſtrumentum. Gemina verò hæc numina, Minerua Vulcanúſque, primo quidem in ipſis artium ideis excogitantur. Deinde in Mercurij Martiſque virtutibus. Poſtremo in dæmonibus gubernatoribus artium. Ab his igitur omnibus Prometheus rationalis animæ gubernator in hominem traiecit artis induſtriam. Quoniam verò diuinum id extitit donum, ſtatim ob ipſam cum ſuperioribus cognationē homo veneratus eſt deum antequam vel loqueretur, vel artes aliquas exerceret: quippe cùm diuinum munus ob mirificam eius potentiam prius erigat in diuina quàm porrigat per hu- C mana. Prometheus verò ob id munus dolore affectum, ſignificat dæmonicum ipſum curatorem noſtrum, in quo & affectus eſſe poſſunt, miſericordia quadam erga nos affici, conſiderantem nos ob ipſum rationis munus ab eo vel datum, vel potius excitatum, tanto miſerabiliorem vitam in terris quàm beſtiam agere, quanto magis ſolicitam atque inexplicabilē. Quod quidem Pythagoras animaduertens, Epimetheum quantum ad hoc ipſum ſpectat, Promethèo antepoſuit. Id autem illi quodammodo ſimile videtur eſſe, Pœnitet me feciſſe hominem. Proinde memento hominem hic quemadmodum & apud Moyſen ex terra, & poſtremo creatum. Itē more quaſi Mo- D ſaico mundum initium habuiſſe. Sed de his aliàs. Per eundem Prometheum in Philebo dicitur datum eſſe nobis à diis diſſerendi artem vnà cum igne. Ars enim diſſerendi, vbi vniuerſalia in particularia diuidit, proceſſum rerum à ſuperioribus repræſentat: vbi particularia viciſſim in vniuerſalia rite reſoluit, conuerſionem rerum ad ſuperiora deſignat: vbi definit & vbi demonſtrat, exiſtentiam rerum oſtendit, ibi quidem in ſeipſis, hic autem ab aliis dependentium. Ideo diſſerendi facultas diuinum eſt donum, cùm diuinum vniuerſi ordinem referat. Cum igne verò data dicitur, quia ignis ſimiliter diuidit, reſoluit, definit atque demonſtrat. Item quia rationalis facultas ignis inſtar illuminat intellectum, accendit voluntatem, & vtrunque ele- E uat ad ſublimia. Quòd autem traditur Prometheum ciuilem virtutē ſaluti hominum penitus neceſſariam largiri non potuiſſe, propterea quòd virtus eiuſmodi penes Iouem ſit, quò Prometheo non licet aſcendere, ea ratione intelligendum eſt, quia ciuilis virtutis officium eſt non ſolùm rebus humanis, ſed etiam artibus imperare, ſinguláſque cum ſingulis ordinare, cūctas denique in communem omnium formam dirigere. Idem verò officium Iouis ipſius eſt in vniuerſo, quod in hominum genere apparet ſcientiæ ciuilis officium. Quamobrem non iniuria ad Iouem ipſum ſpectat hanc nobis ex alto largiri. Vniuerſalis enim virtus ad vniuerſalem Iouis pertinet prouidentiam. Prouidentia verò dæmonum particularis eſt, & anguſta, ideóque in Iouis arcem nequit aſcendere: cùm anguſtior humiliórq; F prouidentia, ampliſſimam eminentiſſimámque æquare non valeat. Iupiter igitur per Mercurium, id eſt per angelum diuinæ voluntatis interpretem, ciuilis ſcientiæ leges, id eſt voluntatis ſuæ decreta ad humanæ ſocietatis generíſque ſalutem ſpectantia mentibus noſtris inſcribit: inſcribit inquam, & ab initio, quod Timæus apertè docet, & quotidie per angelos diuinam nobis voluntatem interpretantes. Vnde intimus in nobis præſidet iudex inextinguibile rationis lumē, rectum veri falſique & boni malíque examen, ineuitabilis conſcientię ſtimulus. Per hanc deus infuſam omnibus legem omnes ita fermè ad commune dirigit bonum, vt omnes flammas leuitate erigit ad ſuperna. Ab hac vtique ingenita lege lex deinde ſcripta ducit originem. G Quod quidem in ipſo libri legum exordio Plato aperuit dicens, non ab homine, ſed ab ipſo deo leges initium habuiſſe. Sed vt ad præſentem dialogum redeamus, ſubiungit Iouem per Mercurium cōdidiſſe legem, qua iubeantur omnes ciuilitatis eſſe participes: quippe cùm hæc ſola ſit vinculum ciuitatis: ipſámque ciuitatem iuſtitia & pudore conſtantem ait ad omnes cœlitus demiſiſſe, eo videlicet pacto, vt quicunque poſthac virtutis huius omnino expers deprehenſus fuerit, tanquam ciuitatis peſtis vltimo afficiatur ſupplicio. Quem verò primo appellauit pudorem, deinde temperantiam nominauit. Eſt enim pudor ingenitus temperantiæ fundamentum. Temperantia quidem in ciuibus proprios cuiuſque moderatur affectus, geſtúſque cō- H ponit. Iuſtitia verò actus cuiuſque conducentes ad alios dirigit. Memento verò ciuilitatem in perſona priuata his ferè duobus eſſe contentam, ſed in publica ex Platonis mente his adhibendam eſſe prudentiam. Atque id quidem penè ſatis in pace fuerit: in bello autem fortitudinem adhibeto, atque ita ciuilitatis erit abſoluta deſcriptio. Poſt hæc autem confirmat Protagoras à communi hominum ſentētia virtutis huius participes omnes eſſe debere, propterea ꝙ ſi quis iniuſtitiam ſuam palàm fateatur, vulgo inſanus habebitur: quaſi omnes exiſtimēt tam neceſſariam communē ciuitati iuſtitiam, vt etiã ſi quis non habeat, ſaltem habere eam debeat ſimulare. Cùm verò oſtenderit hactenus ciuilem virtutem eſſe omnibus maximè omnium neceſſariã, eiúſque affectum quendam ſiue formitē ſeménque ab initio diuinitꝰ nobis infuſum, demōſtrare deinceps aggredit̃ virtutem

ciuilem, imò & alias (omnes enim illa complectitur) neque natura neque caſu abſolutum firmúmque habitum ſortiri poſſe,ſed doctrina duntaxat & conſuetudine eius habitum comparari. Ad id verò primò rationem affert, oſtendentem homines nõ ſolere aliquem ob ea quæ vel natura,vel caſu fiunt probare vnquam,vel improbare: actiones autem virtutis aut vitij laudare ſemper aut vituperare. Deinde pueritiæ adoleſcentiæque educationem ſub domeſticis grammaticis,muſicis,gymnaſticis,legibus,ordine quodam longo diſponit,oſtendens totam vitæ inſtitutionem ad id obnixè contendere , vt declinentur vitia,virtutes poſſideantur: quaſi neque vitia neque virtutes,vel fortuna,vel fato,vel arbitrio,& exercitatione proueniant. Interea priſcorũ perſtringit ſententiã de vitiis puniendis cõſideratione dignã,videlicet neminẽ quia deliquerit,ſed ne vel ipſe vlterius,vel alius eius exemplo delinquant,puniendũ eſſe:reſpõdétque ad illa quæ obiecerat Socrates. Nos autem ex omnibus quæ hactenus diſputata ſunt, auream illam priſcorum ſententiam tenebimus altã mente repoſtam. Primò quidem Deum ipſum vitæ ſalutíque noſtræ omnibus vndique modis prouidere atque conſulere. Deinde ciuilem virtutem donum eſſe diuinum , ne quis fortè confidat ſe abſque diuina gratia remp.rectè felicitérque gubernaturum. Id enim in legibus, & alibi Plato confirmans ait : quemadmodũ beſtiæ multæ ab vna niſi ſub humano paſtore rectè duci non poſſunt,ita neque homines multi feliciter ab vno quodam rege,niſi & vnus regatur à Deo. Ideóque regendi facultatẽ non aliunde quàm à Deo haberi in Theage & Menone probat.Protagoras verò ſophiſta quid velit,ipſe viderit. Denique quàm neceſſaria ſit inuiolata iuſtitia,miſſa cœlitus , meminerimus ſi aures aſſiduè noſtras priſcorum voces illæ circũſonent: Mortales quondam miſeri antequàm ciuilitas cœlitus mitteretur, neque ſegregati viuere poterant,quin paſſim laniarentur à feris, neque iterum congregati,quin à ſe inuicem lacerarentur. Itaque ſalutem nobis quam cunctæ ſimul artes præſtare non potuerunt , ſola tandem iuſtitia præſtitit. Poſt hæc Socrates ne Sophiſta propter nonnulla quæ ab aliis accepta narrauerat bona : admirationi ſit audientibus, ironica quadam,& vrbana , & artificioſa redarguendi ratione reddit illum præſentibus deridendum.Interrogat enim poſtquàm de virtute tam magnificè fuerat elocutus , vtrum ſit vna tantum virtus, an plures . Præterea ſi plures , vtrum ſint partes vnius, nécne. Rurſus ſi partes,nunquid ſimiles ſibi inuicem atque toti , an vtrinque diſſimiles. Ad hæc Protagoras neque rectè ſcit reſpondere , neque definire aut partiri virtutes , neque diſtinguere qua ratione ſimiles ſint, & qua diſſimiles, neque quod in diſputando turpiſſimum eſt euitare, quin ad id facilè deducatur , vt ſæpe ſibiipſi repugnet. Tandem verò cùm ob ignorantiam reſpondendi inciperet Protagoras tergiuerſari,ideóque Socrates, abiturum ſe ſimularet , ab auditoribus Sophiſta ad diſſerẽdum eſt reuocatus. In qua quidem altercatione Prodici primum Sophiſtæ ſuperſtitioſa circa vocabula curioſitas demonſtratur: deinde Hippiæ quoque Sophiſtæ oſtentatio in concionando timidior.Poſtremo Protagoras reuocatus ad diſputãdum,importunè nimium,& ineptè in carmina poeſimque digreditur, interrogãs Socratem de quadam Simonidis poetę ſententia,quam & ipſe minimè intelligere à Socrate mox conuincitur,mentem Simonidis exponente,quaſi dixerit,virum bonum fieri quidem eſſe difficile, perſeuerare autem impoſſibile. Hic audies priſcorum ſapientiam verbis quàm pauciſſimis fuiſſe contentam:atq.poſſe breuibus multa cõplecti, viri abſolutè docti opus eſſe Item neminem mala turpiáque ſpõte committere,ſed ignorantia. Denique vbi dialectico more diſſeritur, poetica reſpuenda. His actis iterum Sophiſta tergiuerſatur, atque vix à præſentibus reuocatur. Tunc Socrates ad priorem de virtute diſputationem regreditur, vtrum multæ ſint virtutis vnius partes , & qua inuicem ratione ſe habeant. Protagoras autem iterum labitur, affirmans alias inter ſe virtutes eſſe ſimilimas, quod in ſuperioribus non admiſerat: item fortitudinem ab aliis longiſſimè ſeparans , conſentiénſque homines abſque prudentia cæteriſque virtutibus fortes eſſe poſſe. Qua in re ſibimet repugnare deinde compellitur , confiteríque non ſolùm fortitudinem, ſed neque etiam virtutes vllas abſque prudentia poſſe conſiſtere. Tum verò de bono, & malo multa tractantur. Siquidem prudentia eſt ſcientia eligendi boni, malíque vitandi. Ambigitur autem vtrum bonum malúmque idem ſit penitus quod & voluptas atque dolor. Neque affirmatur id quidem omnino,neque manifeſtè omnino negatur. De hoc enim in Gorgia, Philebóque, & alibi, omnino verò probatur prudentiam ipſam in qua & finis vitæ cognitio,& viarum ad hunc conferentium cõſiſtit electio,moralium virtutum eſſe principem atque ducem:ídque vſque adeò aſſeritur,vt virtutes quaſi ſcientiæ,id eſt prudentiæ quædam videantur eſſe,vitia verò inſcitiæ,ſcilicet imprudentiæ quædam. Additur deinde peccata omnia ab ignorantia proficiſci , neque vllum aliquando electurum mala,niſi deceptum imagine boni:neque fugiturum bona,niſi imagine quadam mali perterritum. Siquis verò dixerit hominem bona diſcernentem atque mala, ab illis tamen diuerti,ad hæc contrà conuerti,propterea quòd à voluptate vel affectu ſenſuum alio ſuperetur, Socrates id negabit, aſſerens idipſum quod ab effectu ſuperari dicitur,nihil eſſe aliud quàm inſcitiam, ſcientiam verò omnium quæ in nobis,& circa nos ſunt, potẽtiſſimum eſſe, neque ab vlla re vnquam ſuperari poſſe . Denique concludit ſcientiam plurimum , imò totum ad virtutem beatitudinémque conferre, ignorantiam verò pariter ad contraria. Iterúmque Protagoram corripit,quòd & ſibimet contradixerit , & ordine vſus præpoſtero fuerit. Siquidem antequàm quid ſit virtus definiat,partiri eam aggreditur, & vtrum doceri valeat diſputat. Simulat quinetiam Socrates ſe quoque in repugnantiam eſſe deductum,ex eo duntaxat quòd Sophiſtam ſecutus fuerit aberrantẽ

A admonétque vt Promethei prouidentiam potius quàm Epimethei properantiam in omni vita pro viribus imitemur.

IN EVTHYDEMVM argumentum. ad pag. 215.

PLATO inſignis charitate vir in Euthydemo , quemadmodum & ſæpe alibi,ſtudet animos ad ſeria natos à vanis ſophiſtarum nugis auertere,oſtẽdẽs eos vel vbi de rebus grauiſſimis agitur,ludere ſpémque audientium vbique deludere. Hos autem & alibi aliter,& hic ita
B deſcribit,curioſos & vanos in verborum altercatione certatores,prõptos ad quoduis dictum,ſeu verum,ſiue falſum ſit,refellendum. Primo quidem oſtendit,quàm auarum ſit ingenium ſophiſtarum , cùm Euthydemus Dionyſodorúſque frater ſophiſtæ, artem militarem, qua gloriantur , parati ſint mercede docere , quam nullus vnquam vendidit. Deinde quàm ambitioſum. Quippe cùm iudicialẽ peritiam vnà cum militari,& vtranque cũ ſophiſtica , quæ longiſſimè inter ſe diſcrepant,ſimul profiteantur. Tertio quàm vanum, nempe iam ſenes à rebus ad verba, à veritatis ſtudio ad mendacia ſeſe conferunt. Quarto quàm contemnendum. Breui enim & ad ſummum biennio quilibet cauillatoriam hanc aſſequitur facultatẽ. Quinto quàm
C periculoſum. Nam cui mirum videri debet ſimplices adoleſcentes fucatis ſophiſtarum argutiis facilè irretiri , falsíſque inde opinionibus pernicioſiſque moribus imbui , quandoquidem & Socrates ipſe ſenex ſapientiſſimúſque fingitur eadem eſca illaqueatus , admirabundúſque ad ſophiſtarum gymnaſia properare? Adde quòd & Socraticus ille dæmon qui à nullo decipi poſſe videtur , à ſophiſticis horum nebulonum præſtigiis fingitur eſſe deceptus. Interea Socrates etiam in ſenectute ſcholas puerorum,& ludos muſicæ, verborúmque rudimenta frequentans,nos admonet,primo quidem nequid ad diſciplinarum perfectionem vel minimum contemnamus. Deinde ne, vt ſæ-
D pe accidit,ſub ruſtico quodam verecundiæ rubore à diſciplinæ ſtudiis arceamur. Tertio vt Solonis more tãdiu diſcẽdũ nobis eſſe cẽſeamus, quamdiu viuẽdum. Proinde quòd Sophiſtæ Socraticam aduerſus eos ironiam nunquam animaduertunt,imò verò nihil tam magnificum in eorum laudes adducitur,quin facilimè credant palámque recipiãt, duo nobis declarat præcipuè:alterum quidẽ,nihil ignauius his nebulonibus reperiri poſſe: alterũ verò eos dum ad alios fallẽdos impenſius ſtudent,nimirum ſua ipſorũ fallacia facilimè falli. Pręterea quòd præſtigiatores eiuſmodi virtutem quam pollicentur , neque præſtant vnquam,neque ad ipſam alicubi exhortantur , ſed ad conſuetas verborum cauillationes vbique refugiunt, eáſque quaſi res ſerias ſtudiis
E aliis,quaſi ludis proculdubio anteponunt, tria potiſſimum nobis ſignificat. Primum,eos qui virtute ipſi ornati non ſunt,eam nunquam vel ratione,vel exemplo poſſe docere. Secundum,homines verborum nimium curioſos,res bonas nunquam vel conſequi , vel afferre. Tertium,eos qui facilimè plurima pollicẽtur,minimè omnium promiſſa ſeruare. Accedit ad hæc quòd Sophiſtas ad docendam virtutem allicit diſcipulorum diuitum plurimorumque turba tanquam ambitioſos nimium & auaros. Sed ibi ſub perſona Critonis admonemur, ne temerè cuilibet curãdum animum committamus. Quòd verò Socrates ſophiſtas dum virtutem promittunt,interim quaſi deos obſecrat,apertè declarat ab ipſo deo virtutem eſſe petendam,hominéſque
F virtute præditos,quaſi diuinos habendos eſſe. Item quòd illos ob virtutis ſtudium regibus beatiores exiſtimat:planè ſignificat virum virtute præditum,primo quidem ſuiipſius,deinde & regum eſſe regem. Docet præterea Socrates in Clinia curando,quanta cũ charitate quãtam curandæ iuuentuti adhibere diligentiam debeamus. Mox verò ſub inſolentiſſimorum ſophiſtarum pollicitationibus parturiũt montes,naſcetur ridiculus mus. Sed & notanda eſt ibi hyperbolica quædam ad vanos homines deridendos Socratis ironia. Deinde incomparabilis vanitas nebulonum pro rebus verba,& illa quidem ineptiſſima vbique præſtantium,quúmque exhortationem ad ſapientiam promiſerint , ad pueriles ineptias relabentium. Tum Socrates vniuerſum ſophiſtarum gymnaſium ait ludum eſſe verborum , eóſque
G rerum naturam omnino latere,atque artificioſas illorum telas , ſola verborum expoſitione ſignificationíſque diſtinctione poſſe diſſolui. Obſecrat deinde facetiſſima quadam ironia ſophiſtas , vt poſt ludos ad ſeria veniant : proponítque formulam quandam , ad cuius exemplar exhortationem ad philoſophiam ab illis exoptet. In eiuſmodi formula felicitatem primo quidem communi notione deſcribit,bene viuere. Deinde hoc ipſum bene viuere vel in ipſa rerum ad votum conſecutione,vel in recto rerum ipſarum vſu probat conſiſtere. Atque vtrinque per inductiones concludit,ſapientiam,cùm ſola & conſequatur res ad votum,& vtatur rectè,ſolam beatos efficere. Ibíque talis inductionibus ordo conſpicitur , vt ſi per ſingulas vitæ partes ſapientia tum ad votum conſequitur , tum rectè vtitur, conſequentem in vniuerſa ita finem vitæ communem ſummúmque bonum ſapientia eadem afferat in conſecutione proſpera rectóque vſu
H conſiſtens. Inter argumentandum verò præclara fulget ſententia ſectæ Stoicæ fundamentũ,externa videlicet & corporea eſſe indifferentia potius & cõmunia,quàm aut bona,aut mala dicenda. Propriè verò bonã eſſe ſapientiã,malam verò inſipientiam. Siquidem per illam bona omnia, per hanc omnia mala nobis euadunt. Ideóque ſapientiam ſolam beatos facere poſſe. Quod verò in ſcientia poteſtas ad felicitatẽ tota conſiſtat,tria ipſa felicitatis nomina à priſcis Græcorum autoribus inſtituta declarant,ſcilicet Eudæmonia, Eutychia, Eupra-

gia. Primum ſignificat cognitionem boni, ſecũdum conſecutionem, A tertium verò vſum: quæ omnia ſcientia nobis perficit. Quam boni ſcientiam Plato & hic & alibi dicit quodammodo omnem eſſe virtutem. Sapientiam quidem eſſe abſoluti diuiníque boni ſcientiam. Prudentiam verò, ſcientiam bonorum malorúmque propriè ad hominem pertinentium. Iuſtitiam quoque ſcientiam bonorum malorúmque pro meritis diſtribuendorum. Fortitudinem autem ſcientiam circa bona & mala audendi atque metuendi. Temperantiam deniq; circa bona maláque ſimiliter aſciſcendi atque fugiendi. Meminiſſe præ cæteris hìc oportet, Platonem & hìc & ſæpe alibi innuere ſapientiam non tam humano ſtudio comparari, quàm purgatis B mentibus diuinitus infundi ſolere. Quippe cùm animus huic coniunctus corpori, ad res penitus à corpore ſeparatas reddatur ineptus, & quaſi noctua ſub nimio diuinorum ſplendore caliget. Quapropter Socratica ad ſapientiam adhortatio non tam ad ſpeculationem pertinet, quàm ad amores. Quibus tandem purgatus, animus ſapientiam à Deo & ſcientiam prudentiámque conſequitur. Per hæc Socrates dum à ſophiſtis exhortationem ad philoſophiam, quæ eſt ſapientiæ ſtudiũ, expoſcere ſimulat, ipſe interim aptiſſima quadã diſſimulatione ad philoſophandũ mirabiliter adhortatur. Veruntamen nondum ſophiſtæ exhortationẽ vel pro ſeipſis, vel pro aliis ſaltem accipiunt, C ſed per ſolitas iterum ineptias reuoluuntur. Vbi apparet quàm pertinax, vel in vitiis, vel in nugis ſemper ſit ingenium, vel iniquè natum vel perperam educatum. Inter hæc aduerte diligentiſſimè diuinam Platonis ſententiam, qua iubemur virtutis ſapientiæque conſequendæ gratia perpeti non ſolùm incommoda, iacturas, labores, & ſeruitutem: verumetiam ſi ſperemus ex ipſa diſſolutione noſtri meliores denique euaſuros, permittere nos illi qui hoc ipſum promiſerit, excoriandos liquefaciendóſque ac penitus diſſoluendos. Vbi apparet quantũ animi bonũ rebus præſtet corporeis, & quantũ probãdi ſint veteres illi fortiſſimi martyres Chriſtianorũ. Huic illud ſimile: Qui D animã amat ſuam in hoc mundo, perdet eam: qui verò hìc eam perdiderit, eandẽ in æterna vita recipiet. Proinde Socrates ſophiſtarum captiunculas confutans, demonſtrat contra ſophiſtas facilimè poſſe ſophiſmata retorqueri, præſertim quia cogit eos & ſibimet repugnare, & abſurdiſſima confiteri. His actis rurſus ſimilem ſuperiori formulam ſimulãdo, declarat nihil boni auditores à ſophiſtis accipere, ſophiſtáſque ipſos veluti perditiſſimos ad bonã frugem reuocari non poſſe. Quoniam verò tria hæc nomina inter diſputandum, ſapientiã, ſcientiam, prudentiam, ſæpe repetit, animaduertẽdum eſt, vbi obſeruantius loquitur, ſapientiam definire diuinorum cognitionem, ſcientiam naturalium, prudentiam humanorum. Vbi verò minus obſer- E nanter, ſcientiæ nomine ad tria hæc ſignificanda vti ſolere. Sed vbi liberius, ſingulis pariter pro omnibus vti. Præterea duo adducit artium genera, earum ſcilicet quæ efficiant opera, & earum quæ factis vtãtur. Et quoniã ars quæ vtitur alterius artis opere, tũ finẽ illi fabricandi præſcribit, tum exemplar adhibet, operis abſoluendi, non iniuria vtentem artem facienti dignitate præponimus. Attẽde hic Platonem tam parui facere facientem artem, tam magni facere vtẽtem, vt apertiſſimè velit, ſi quis vel materias omnes in aurum pro arbitrio poſſit conuertere, imò & immortalitatem ipſam inter homines comparare, nihil ſibi vel tantam auri molem vel immortalitatem niſi vti ſciuerit profuturam. Attende iterum communem hic oratoriæ artis abuſum ſophiſticæ ſimilem prorſus vituperari, tanquam faſcinationis maleficæ ſpeciem, vbique ad inficiendos perturbationibus animos veneficè contendentem. Simili quadam ratione communem poeſis abuſum alibi deteſtatur. Sed quia hic in artibus numerandis nominat dialecticam, ne quorundam more dixerim dialecticẽ, nam dialectica mihi Latinius ſonat, meminiſſe oportet logicam apud Platonem ſignificare artem regulas nominum, orationum, argumentationúmque diſponentem: dialecticam verò ſagacem philoſophantis indaginem, regulis his vtentem ad rationes rerum inueſtigandas, diuinarum præſertim, à quibus rerum quoque ſequentium ſummæ rationes accipiuntur: ideóque dialecticam plerunque apud Platonem theologiam nobis ſignificare. Nominat ibidem artem regiam atque ciuilem, ſcilicet prudentiam humani generis feliciter gubernandi. Quæ quidẽ ſiue in perſona priuata ſiue publica ſit, vel vna, vel multis, æquè ab ipſo tam ciuilis, quàm regia nuncupatur. Huic profectò tanquam reginæ omnes ſubiicit facultates, quæ in agendo faciendóque verſantur, quibus ipſa dat leges, ac tanquam inſtrumentis vtitur & ancillis. Subiicit ſimiliter theologiæ ſcientias omnes, quæ verſantur in ſpeculando, ad quam hæ ita ſe habeant, quemadmodum priuatæ artes ad regiam. Quamobrem Socrates dum in ipſa formula ſuperiori formulæ rurſus cõtinuata facultatem quærit ad felicitatem potiſſimum conducentem, merito dimiſſis aliis ad regiam theologiámq; cõfugit, præſertim cùm felicitas in optimo rerũ vſu cõſiſtat: hæc verò rectiſſimũ, tum ſpeculãdi, tũ agendi & faciẽdi vſum afferre omnibus per omnia ſtudeant. Idem tradidit in Philebo, idem in vltimo Legum, idem in libris de Republica, vbi ad generis humani felicitatem futurum gubernatorem in theologia primum, deinde in ciuili inſtruit diſciplina, aſſerens diuinam ipſam boni ideã, vix tandem à ſolo legitimo theologo percipi, ac niſi percepta fuerit, nõ poſſe quicquam vel priuatim, vel publicè rectè agi feliciterque diſponi. Quamuis autem ita ſit, Socrates tamen hic inter adoleſcentes atque ſophiſtas myſteria hæc reuelanda non cenſet. Mos enim Socraticus adoleſcentes exhortatur ſolùm, ſophiſtas ſolùm confutat, viros denique legitimos docet. Hic ergo ſub ironia atque diſſimulatione eiuſmodi tangit myſteria, ſéque ſimulat hæſitare, & quaſi inter ſophiſtas vertiginoſos pati vertiginem. Fortè verò ambigere propterea ſimulat vtrum theologia ciuiliſque præſtet felicitatem, quia neque theologiæ, neque ciuilis diſciplinæ abſolutam perfectionem humana quadam via, ſed diuina potius inſpiratione haberi poſſe ſæpe confirmat. Quapropter non iniuria humanis diffiſus viribus, felicitatem in diuinam refert munificentiam, in quam & theologiæ ſapientiam, & ciuilis prudentiam proculdubio retulit. Eo denique pacto hæc omnia nobis accipienda ſunt, vt humana quidem officia mentes ad felicitatem præparent, præcipuè ſub theologica ciuilique diſciplina rectiſſimè gubernata: Dei verò ipſius clementiſſima bonitas, ſummũ hominis bonum per hæc quaſi media ad ipſum conuerſis denique largiatur. Statueram hic ſatis honeſtum argumento, imò verò commentario finem imponere, verùm detinet me adhuc neceſſaria quæſtio, ad quid conducat frequens Socratis ironia, quæ quidem ſemper Socratis bona diſſimulat, ſæpe verò bona ſimulat ſuperborũ: & quantum ſemper Socrati derogat, tantùm ſæpe ſuperbis arrogat: atque id quidem iocis facetiiſque frequentibus efficit, & ſæpius vltra fidem, vt in ſe quidem deprimendo audientes reddat modeſtiores: in ſuperbis verò ſupra fidei modum extollendis, ſuperbiam reddat omnibus deridendam. Profectò qui præter modum laudantur à Socrate, ſi nõ omnino perditi ſunt, rubore confuſi ſeipſos emendant: ſin verò iam perditiſſimi, non ipſi iam, ſed præſentes correptionis eius exemplo tam ridiculam ſuperbiæ vanitatem cautiſſimè vitant. Eſt autem Socratica ironia, res admodum artificioſa, vrbana, faceta, venuſta. Tutius veritati adſtipulatur, odiúmque declinat, dum & profeſſionem aptè diſſimulat, & prius ſibi derogat manifeſtè, quàm vel clàm derogare alteri prehendatur: & quod maximum eſt in vitiis corrigendis, fugit maledici notam. Per hanc vtique prope huius dialogi finem ſophiſticæ cauillationis vituperationẽ in tria colligit capita. Primum quòd probatiſſimi quique nugas eiuſmodi aſpernantur. Secundum quòd ſophiſmata ſeipſa confundunt. Tertium quòd vel pueri hæc tanquam leuiſſima biduo aſſequuntur. Mox à ſophiſta deſcendit ad rhetorem. Vterque enim ciuilem virtutem falsò profitetur, vt ſcribitur in Gorgia: & ſophiſta quidem philoſophi ſpeculationem: rhetor autem moralem philoſophi diſciplinam ſimulat procul à vero. Oſtendit autem rhetores atque oratores dum ſe & philoſophos & ciuiles ſimul profitentur, eſſe ad vtrumque prorſus inutiles. Concludit poſtremo dialogum gemina optimáque ſententia. Altera quidem, curandum magis eſſe, vt bene ſint filij quàm vt ſint: atque vt illos relinquas bonos, potius quàm illis relinquas bona. Altera verò, omnino eſſe philoſophandum: quandoquidem philoſophia ipſa res eſt diuina: neque vel ob falſos eius profeſſores, vel ob mẽdaces calumniatores dimittendam eſſe poſſeſſionem adeò pretioſam.

IN HIPPIAM MINOREM argumentum. ad pag. 229.

MIRIFICA Socratis Platoníſque noſtri bonitas, cùm diligentiſſimè multis vbique modis prouideat ne iuuentus credula ſubdolis ſophiſtarum aucupiis capiatur, captáque perdatur, F non iniuria Hippiam Elienſem ſophiſtarum inſolentiſſimum atque fallaciſſimum duobus dialogis agitat, Maiore videlicet atque Minore. In maiore quidem demonſtrat Hippiam rerum profeſſorem pulcherrimarum, omnino quid ipſa pulchritudo ſit ignorare. In minore verò eundem ſe iactantem quòd antè alios mendacem à verace diſcernat, oſtendit in vtriuſque definitione prorſus errare: vt pateat Hippiam, vt omnium arrogantiſſimus eſt, ita & ignorantiſſimum eſſe, atque ineptiſſimum apparere. Mitto nunc quòd eum, vt mos eſt ſophiſtarum, iactabũdum, & temerarium auarúmque depingit: & cùm promittat omnia, in omnibus dantem verba, nihil verò præſtantem: cúmque maximis glorietur, vel in minimis claudicantem. Sed vt ad mendacis veraciſque definitionem redeamus, mendax ritè deſcribendus erat, qui maximè velit, vtcunque poſſit ſciátque, mentiri. Ve- G rax autem contrà, qui maximè velit vtcunque poſſit & ſciat, vera loqui. At Hippias inertiſſimus artium magiſter omnium, confuſiſſimúſque veracis mendaciſque diſcretor, ordine definit oppoſito: dicítque mendacem qui maximè poſſit ſciátque mentiri quotieſcunque voluerit: veracem verò, qui quandocũque voluerit queat & ſciat vera loqui. Vnde cogitur primùm fateri mendaces eſſe potentes, ſciẽtes, prudentes, ſapientes. Deinde & bonos ad illa quæ potentes ſunt atque ſapientes. Tertio per artes ſingulas deducendo compellitur in qualibet tam re quàm arte fateri eundem eſſe veracem atque mendacem, quod negauerat ab initio. Siquidem in qualibet ille qui optimè callet, idem maximè poteſt & ſcit pro arbitrio vera loqui pariter atque mentiri. Quarto ad concedendum inducitur veracem nihilo meliorem eſſe mendace, quandoquidem quàm ſufficiens bonúſque eſt verax ad loquendum vera, tã ſufficiens bonúſque appareat men- H dax ad mentiendum. Poſt hæc Socrates ſophiſtam in ambiguitatem adducit, vter delinquat grauius, num qui mentitur volens, an qui nolens. Id verò ſophiſta neſcit ſoluere, neque Socrates quidem ſoluere vult ſophiſtæ. Eſt autem ita ſoluendum. In his quidem quæ ad intelligentiam pertinent minus errare qui mentiuntur ſponte: in his autem quæ ad mores ſpectant, errare magis. Eum verò qui nolens dicit mendacium, contrà ſe habere. Deinde ambigitur vtri magis errent, num qui dedita opera, an qui infirmitate vel ignorantia peccant. probatúrque longis inductionis ambagibus, in his quæ ad naturam & artem, illarúmque inſtrumenta pertinẽt, grauius eſſe vitium vel impotentia vel ignoratione commiſſum, quàm malitia perpetratum. Siquidem naturæ bonum in ipſa potentia, bonum verò artis in hac

ipſa,atque inſuper in cognitione conſiſtit. Malum igitur in oppoſi-
tis.Ex his autem extra propoſitum Socrates Hippiam ad mores tráſ-
fert, concludens idem in genere morum , quod & in natura artíſque
genere.Quod quidem etſi intelligit Socrates fieri non debere, ſtudet
tamen declarare ſophiſtam id nequaquam animaduertere. Profectò
in his quæ ad voluntatem moréſque pertinent , grauius delinquitur
malitia,id eſt quadam voluntate peccandi,quàm ſi vel per impoten-
tiam vel per ignorantiam delinquatur. Poſtremo Socrates iuſtitiam
eſſe dicit vel potentiam vel ſcientiam vel vtrunque. Addere ſciebat
ſed nolebat tertium,ſcilicet vel voluntatem. Iuſtitia enim maximè
in voluntate conſiſtit.Id verò declarare voluit latere ſophiſtam. Sed
iam argumentum ſuperioribus præceptis his concludamus. Docen-
dum ſine inuidia. Abſque rubore diſcendum. Gratiæ ſemper haben-
dæ docenti.Aliena inuenta ſibi non vſurpanda.

IN CHARMIDEM argumentum. ad pag.235.

STVDIVM Socratis in hoc dialogo eſt , omnes quidem ad tem-
perantiam cohortari.Tres verò præcipuè,ſcilicet adoleſcentes, &
nobiles atque pulchros. Adoleſcentes quidem propterea , quòd cita
morbis adhibenda eſt medicina. Principiis obſta, ſero medicina pa-
ratur,Cùm mala per longas inualuere moras. Nobiles quoque,tum
vt oſtendat veram in virtute nobilitatem eſſe ponendam, tum quia
nobiles plerunque cæteris exemplo ſunt , & quotidie ad rempublicã
admittuntur , grauiſſimo , ſi mali ſint, humani generis detrimento.
Formoſos denique: nam hi potiſſimum flagitioſorum conſuetudine
deprauantur : quo fit , vt magis egeant medicina. Præterea formoſi
ſtudere debent , vt quemadmodum natura corpori breuem tradidit
pulchritudinem,ſic ipſi viciſſim Deo naturæ autori,ſempiternam a-
nimi reſtituant pulchritudinem. Neque verò permittendum eſt, vt
cùm exteriora noſtra multis ſua pulchritudine placeant , interiora
interim ſua deformitate diſpliceant. Et ſi omnia in hoc dialogo mi-
rificam habeant allegoriam,amatoria maximè, non aliter quàm cã-
tica Salomonis,mutaui tamen nonnihil,nonnihil etiam prætermiſi.
Quæ enim conſonabant caſtigatiſſimis auribus Atticorum, rudiori-
bus fortè auribus minimè cõſonarent. Ideóque Ariſtarchus quidam
Homericus,imò verò Platonicus,quæ minus conſonant,diceret non
Platonis eſſe,ſed Chroni. Tria verò in ipſo exordio notanda ſunt in
primis,quæ amorem ab hac forma corporis ad incorpoream transfe-
runt pulchritudinem.Primum,quòd inquit Socrates ſe inter pulchrũ
hunc,& pulchrum illum, nihil diſcernere, ſed pulchros ſibi cunctos
æquè placere:quaſi dicat,non in vnius corporis forma ſiſtendum eſſe
pedem , ſed ad ipſam communem ſpeciei totius pulchritudinem a-
ſcendendum.Quæ cùm vna ſit in multis,ideam pulchritudinis vnam
refert ſuper multa.Quemadmodum igitur ab indiuiduo ad ſpeciem,
& à ſpecie ad ideam cogitando tranſcendimus: ita & ab amore for-
mæ huius,ad amorem communis formæ primo, deinde ad formæ i-
dealis amorem pergere admonemur.His addit Socrates corporis pul
chritudinem non propter ſe amandam:ſed tanquam diuinę pulchri-
tudinis imaginem nobis exiſtimandam. Iubet poſtremo nudare ani-
mum : corporíſque forma poſthabita , decorem animi, tum natura-
lem inſpicere, tum ſtudio comparandum diligentius adhibere.Et in-
terea corripit Chærephontem, qui neſcio quid de nudando quaſi in
palæſtra corpore dixerat. Neque iniuria exhortationem ad tempe-
rantiam à pulchritudine corporis exorditur. Hæc enim temperantia
quædam eſt linearum,atque colorum. Sed ab hac proximè tranſit ad
corporis ſanitatem: quæ etiam eſt temperantia quædam : humorum
ſcilicet atque membrorum. Tertio ab hac ad animi ipſius ornatum:
qui & in affectu temperantia eſt, ipſa motionum ſcilicet moderatio:
& in cognitione quædam ſimiliter eſt temperantia,in quadam intel-
ligentiæ cum rebus quæ intelliguntur concinna congruitate conſi-
ſtens: vt nõ immerito Pythagoras temperantiam virtutum omnium
eſſe dixerit ſalubertimã,tam publicè quàm priuatim humanæ ſocie-
tatis conſeruatricem.Præſertim cùm & iuſtitia temperantia quædam
ſit : id eſt conueniens in commutando diſtribuendóque moderatio.
Profectò quãuis temperantia propriè circa cohibendas vehementes
libidines voluptatéſque verſetur,tamen ſimilitudine quadam tranſ-
fertur & ad cupiditates omnes amputandas , & ad actum quemlibet
moderandum: vt etiam officium fortitudinis in audaciæ timoríſque
moderatione verſetur:ſimiliter iuſtitiæ in præmiorum pœnarúmque
modo: liberalitatis quoque in erogandi modo : denique totius vitæ
ſalus,vt ne quid nimis.Hinc Pythagoricum illud:Menſura omnium
optima.Sed memento illos in Phædone negari temperatos eſſe , qui
corporeæ voluptatis gratia à voluptatibus abſtinent. Iubet enim a-
ctiones morales ad purgandam mentem referri,conſequendæ ſapiẽ-
tiæ diuinæque ſimilitudinis gratia. Tanta verò eſt excellentia tem-
perantiæ,vt & eam omnes in operibus ſuis obſeruẽt artifices elegan-
tes:& ipſius virtute non ſolùm corpus ſub luna quodlibet, verùm e-
tiam cælum ipſum vniuerſúmque ſeruetur. Quod in Gorgia ſapien-
tum teſtimonio confirmatur.Huic illud ſimile,Diſponit deus cuncta
ſuauiter.Item in numero,pondere,menſura cuncta diſponit,ſed iam
ad dialogum reuertamur. Socrates dum ex ſententia magorum ve-
tat curari corpus antequam curetur animus , manifeſtè eos impro-
bat,qui minima curantes,maxima negligunt:veluti qui equis & ca-
nibus ægrotantibus remedia quęritant:in ſui verò corporis,& animi
morbis medicos minimè conſulunt. Minima quæque ſupellectilia
A ritè componunt,ipſi interim & animo,& corpore incompoſiti. In-
temperato animo citharam temperant. Quotidie aliena curioſè tra-
ctant : propria deſerunt. Omnia verò præter animum ipſum nobis
ſunt aliena. Ideo corporis medicinam folium appellauit,rem leuem,
fragilem, & omnino mutabilem,ac penitus contẽnendã. Significat
etiam multa nobis incommoda tum corporis, tum fortunæ ob intẽ-
perantiam frequenter accidere : atque contrà complurima bona per
temperantiam peruenire.Item animo perfectè compoſito,quęcũque
accidunt , & tam prudenter diſponi, & æquè tolerari , vt nihil tan-
dem euadat in malum. Incompoſito verò animo, nihil bonum, vel
in corpore,vel extra poſſe componi. Exponit autem in Cratylo no-
men temperantiæ græcum ſophroſynem, quaſi ſalutem quandam
conſeruationémque prudẽtiæ. Putat enim animo verorum lumina
B omnium innata fuiſſe : ideóque ſi in ſeipſum prorſus inſpiciat,vera
in ſe omnia conſpecturũ. At verò quo minus inſpiciat , in cauſa eſt
immoderatus ad corpus corporeáque affectus : quo fit, vt temperan-
tia opus ſit in primis : per quam expulſa perturbationum caligine
mens facta ſerenior, diuini ſolis lumine abundè circunfundatur:vn-
de ſapientiam primo recuperet: deinde prudentiam adipiſcatur.Quo
niam igitur temperantiam ſapientia prudentiáque comitatur : ideo
Plato ſæpe alibi,& in hoc dialogo ſub ipſo temperantiæ nomine ſa-
pientiam quoque vúlt,& prudentiam contineri. Monet autem So-
crates Charmidem, vt reſpiciat in ſeipſum de temperantia verba fa-
cturus: nam & hæc ipſa in ſeipſum conuerſio,eſt huius virtutis offi-
C cium:& quiſquis in ſeipſum penitus conuerſus fuerit,tum per ipſam
temperantiæ ideam innatam menti, humanam intelliget temperan
tiam: tum moderationem ipſam agnoſcens, qua deus animæ partes
ab initio inuicem temperauit,cognoſcet qua ratione ſit affectus ani-
mi tẽperandus. Accedit ad hæc : quòd in hoc pręcepto ſignificat ne-
minem niſi temperatum de temperantia loqui ad perſuadendũ vel
debere,vel poſſe. Præterea traditur in Timæo : ex conſonanti qua-
dam animæ tam ad ſeipſam quàm ad corpus modulatione , nobis
proſpera cuncta contingere. Quinetiam Pythagorei, quos Roma-
nus in hoc ſequitur Cenſorinus,ſi animus prudenter motiones ſin-
gulas, tum ſui, tum corporis moderetur,perpetuam vtríſque ſanita-
D tem , & diuturnam vitam corpori pollicentur.Quod quidem pleríſ-
que ſapientibus ſanctíſque viris proueniſſe compertum & Cenſori-
nus & nos habemus. Ad eandem quoque cauſam aut ſimilem diu-
turnas priſcorum vitas , nonnulli referrent. Sed additur his aliquid
mirabilius : Magos carminibus ſuis immortalitatem corporibus pol
liceri. Magicam Zoroaſtris Plato in Alcibiade, nihil aliud quàm di-
uinum cultum eſſe dicit. hic inſuper addit, non magicis tantum car-
minibus, verumetiam philoſophicis rationibus & tẽperari animum,
& corpus, vel ſemper, vel diu ſaltem procul à morte ſeruari.Profectò
oratio illa quæ temperantiam audiẽtibus omnino ſit perſuaſura, at-
que inſuper effectura,duo potiſſimum exigit:& vim à deo infuſam,
E & rationes à philoſophis comparatas. Atque orationem è duobus
his compoſitam Plato incantationẽ nominat magicam. Qua Phœ-
bus primo, deinde Pythagorici morbos ab animo, & corpore mira-
biliter expellebant. Neque verò falſum putari debet : corpus ſub a-
nima penitus tẽperata immortale effici poſſe : & ſub intemperata in
morbos,& mala omnia labi. Id enim etiã Moſaicũ de primi parẽtis
ſtatu atque lapſu myſterium continet. Atque Auicenna ſequutus Pla
tonicos,& Hippocratem,probat animũ ex ipſa ſui natura adeo ma-
teriam omnem exuperare,vt cùm primum in ſeipſum fuerit reſtitu-
tus, poſſit elementa mundi mira quadã virtute mouere : atque ha-
bere in corpora quęuis imperium : quo fit, vt multo magis poſſit in
F proprium. Quod quidem & ab initio Adam poterat experiri: & qui-
dam putant Enoch,& Heliam, & nõnulli ſuſpicantur euangeliſtam
adhuc ratione quadã ſimili viuere. Sed de his omnibus in Theolo-
gia noſtra latiſſimè diſputamus.Denique,vt ſummatim dicã,mira in
hoc virtutis tẽperantię declarantur:ꝙ animũ infeliciter in deteriora
prolapſum,feliciter ſibiipſi reſtituit.Declaratur & mira poteſtas ani-
mi: à quo omnia tã bona,quàm mala in corpus defluant:& quo vo-
lente corpus ſeruari valeat incorruptũ.Quod quidẽ Moſaicis myſte-
riis ferè vndique conſonat. Poſt hæc ſæpiùs quid ſit tẽperantia quę-
ritur. quod quidẽ neque Charmides neque Critias vnquã abſoluit.
Ille enim non temperantiam propriè; ſed quæ comitantur eam, ad-
G ducit in medium: hic autẽ quæ ad prudentiam magis pertinent:& id
quidẽ ſemper ineptè : videlicet vt declaretur non eſſe cuiuſlibet de
virtute tam præclara diſſerere. Interea nota priſcos ſacerdotes con-
ſueuiſſe in ſacris tertiam libationis pateram Ioui ſeruatori pręcipuè
conſecrare: vt declararent principia,media fines omniũ,vt in legib⁹
Plato refert,ſub Iouis prouidentia diſponi atque ſeruari.Sed ad Cri-
tiæ ineptias redeamus: dicentis eſſe ſcientiã quandam quæ tam ſe q̄
ſcientias omnes ſciat : res vero ipſas quarum ſunt ſcientiæ, neſciat.
Quòd quidẽ ideo eſt abſurdum , quia veritas ipſa ratióque ſcientiæ
in ipſo eorum quę ſciuntur quaſi quodam contactu congruentiáque
conſiſtit.Præterea neque perfectè ſciri poteſt ſcientia,niſi quæ ſcien-
tia ſit diſcernatur.Id verò niſi cuius rei ſit, habeatur, haberi non po-
teſt. Item confitetur Critias poſſe aliquem,quæ nullo modo cogno-
H ſcit, interim cognoſcere ſe non noſſe.Id autem Socrates iccirco non
recipit,quoniam quæ nullo modo ſciuntur, nõ poſſunt interim quo
dammodo ſciri. Quiſquis enim animaduertit ſe aliquid ignorare ,
eo ipſo agnoſcit & ſe carere. Si ita iudicat, ergo iam notionẽ ipſius
quandam in ſeipſo deſcripſit,per quã iudicet & ſe carere, & quo prę-
cipuè careat. Quo fit,vt quicunque rẽ aliquã ſe ignorare cognoſcit,
interea rem ipſam non prorſus ignoret:immo generali quadam ad-
umbratione deſcribat. generali inquam,propterea quòd in ſpeciali
rerum diſtinctione ſcientia perfecta conſiſtit : quam in omnibus

diſputationibus ſuis Plato perquirit. Vbi verò Socratem inducit agno-
ſcētem ſe nihil ſcire, iudicat eum, & ſi non ſpeciales, generales tamen
rerum deſcriptiones habere: alioquin ignorantiam ſuā non poſſet a-
gnoſcere: ideóque dū ſciebat nihil, ſciebat quodāmodo cuncta. Quo-
niam verò Critias ſermonē de temperantia traduxerat ad prudentiā:
& id quidem licentia quadam Platonica: Socrates prudētiam aſſerit,
id eſt boni malique ſcientiā, auctoritatem ſummā ad beatitudinem
obtinere: tum quia & bonū finem, & bona ad ipſum media ipſa de-
monſtret: tum quia omnes tā res quàm artes, quatenus ab ipſa regun-
tur, nobis conducunt ad bonum: contrà verò nequaquam. Poſtremò
docet Socrates nihil difficilius vel definiri vel cōparari quàm tempe-
rantiā. Difficultas verò definitionis inde procedit, quòd vix à cæteris
virtutibus quarum ipſa conſonantia quædam eſt, diſcerni poteſt. Ad-
B de quòd tanto difficilius intelligitur verbiſque exprimitur, quanto
difficilius intrinſecus poſſidetur. Profectò cùm ex ipſo corporis com-
mercio maximè ad voluptatē intēperantiámque procliues ſimus: in
eáque ab infantiā nutriamur: difficilimè tēperantiā adipiſcimur. Præ-
terea primi ſenſus affectus videntur nonnihil interdū vel ad fortitu-
dinem per iram audaciámque conferre: vel ad prudentiam per timo-
rem: vel ad patientiā per dolorem: vel ad iuſtitiam liberalitatémque
per amorē. Tēperantiæ verò ſēper impetus omnis opponitur. cùm. n.
in ſumma quadam tranquillitate ſolum collocati poſſit, à quouis af-
fectu vndique impeditur, auget quoque difficultatem: quòd ſicut in
corpore conſonante omnino humorū mēbrorúmque temperiem, ſic
C in animo harmonicā ſuorū omniū temperantiā reperire omniū eſt
difficillimū. Quamobrē non iniuria Socrates tam in epilogo, quā in
exordio, ad temperantiā cæleſti harmoniæ perſimilē conſequendam
opus eſſe ait cæleſti virtute atque diuina, tum animo, tum rationibus
& verbis infuſa. Vbique verò admonet contēdendū eſſe potius, vt ſub
legitimis inſtitutis tēperati efficiamur: quàm vt ſub dialecticis ratio-
nibus de temperantia diſputemus: quandoquidē ſumma quadam dif-
ficultate cognoſcitur: & cognita ſine vſu non modò nihil prodeſt, ſed
& obeſt quàmplurimum: atque id quod maius eſt, niſi re ipſa poſſi-
deatur, perfectè cognoſci non poteſt. Impuro enim rem omniū puriſ-
ſimam non licet attingere.

D

IN LACHETEM
argumentum ad pag. 245.

PLATO ſæpenumero magiſtratus optimos legibus anteponit, ꝙ
leges abſque illis omnino videantur inutiles: eas enim ſeruabit
nullus: Magiſtratus autem optimi ipſi ſint leges. Sed ait magiſtratus
non poſſe optimos fieri, niſi ciues viri ſint optimi: neque viros fore ta-
les, niſi adoleſcentes quoque puerique ſint tales. Quapropter in om-
nibus penè dialogis parentes in primis ad rectè educandos filios ad-
hortatur, ſciens non poſſe genus humanum abſque gubernatoribus
E optimis vel honeſtè viuere, vel feliciter gubernari. Præterea nūquam
fore bonos in republica principes, niſi viri ſint probatiſſimi, ſtatim
videlicet à tenera ætate diligenter exculti. Cùm autem pueritia ple-
runque ſub domeſticorum prouidentia ſatis fermè regatur, adoleſ-
centia verò licentiam nacta ſolutiorē paſſim abſque frænis oberret,
merito Plato noſter plurimū de adoleſcentibus corrigendis frænan-
díſque pertractat, grauitérque conqueritur eam ætatē, quæ cū mol-
litie laſciuiáque petulantiam ſuperbiámque coniungit, ideóque in
ſummo diſcrimine poſita eſt, tum à domeſticis parum obſeruari, tum
à legibus, magiſtratibúſque infeliciter negligi, præſertim cùm adole-
ſcentes tam ſe inuicem coinquinent, quàm à grandioribus paſſim in-
ficiantur. Itaque in Legibus & Republica magiſtratum inter cæteros
F proprium adoleſcentiæ præficit. Qui tanquam, vt ita loquar, epiſco-
pus exploratores quotidie tam nocte, quàm die per totam mittat vr-
bem, ſingulos ſingulorum adoleſcentū mores, verba, geſtus obſerua-
turos, ſinguláque eorum tum facta, tum dicta ad magiſtratum velut
ad paſtorem patrémque fideliter delaturos. Nec tamen neceſſaria a-
doleſcentiæ diligentia ſoli ex omnibus Platoni fuit curæ. qua quidē
in re nec Ariſtoteles ipſe Platonem potuit non ſummopere compro
bare. Sed ad dialogum veniamus. Lyſimachus & Meleſias de filiis co
gitant educandis, de ſuis cōqueſti parentibus, quòd publica curioſius
pertractantes, domeſtica filióſque neglexerint, cùm tamen prima rei-
publicæ cura in curanda iuuentute conſiſtat: & quamuis iam ſenes,
G tamen vt rectius ea de re deliberent, Niciam Lachetémque etiam ſe-
nes quibus & filij ſunt, ad conſultandum ſimiliter conuocant, ac ne
quid minus proſpectum ſit, Socratem conſilio adhibent, non modò
ſocium, ſed & iudicem, Socratem inquam nihil aliud in omni eius vi
ta tractantem, quàm tum de omni ætate, tum maximè de adoleſcen-
tia ritè curanda. Tu verò conſiderabis interea miras Socraticæ vitæ
laudes, itē veras eſſe laudes quæ à viro laude digno proficiſcuntur.
At verò quoniam in aliis ciuitatibus inſtitutio legum ad manſuetu-
dinem magis declinat quàm ad audaciam, in aliis verò contrà, Plato
vtrunque arbitratus periculoſum, & manſuetudinē audaciæ, & vici-
H ſim audaciam manſuetudini iubet in Politico pariter commiſceri. Si-
quis verò Charmidem Lacheti coniunxerit, exhortationémque tum
ibi ad temperantiam, tum hic ad fortitudinem inuicem copulauerit,
adoleſcentum animos ritè contemperabit. Mitto quòd in hac
præſentis dialogi ad fortitudinem exhortatione tam Nicias, quàm
Laches militarem fortitudinem vltrà, quàm deceat, admi-
rantur, & Nicias præter armorum ludos, quaſi ad militiam
præludia ſummopere neceſſaria, laudibus ſupra modum ex-
tollit. Sed hunc non iniuria Laches emendat. Poſt hæc ſenten-

A tia transfertur ad Socratem. Vbi animaduerte nullam conſonantiam
delectare magis, quàm quę in ſapiente fit ex ipſa animi ſermoníſque
concordia. Atque contrà nullam diſſonantiam magis offendere,
quàm vbi lingua ménsque diſſonant. Deinde hominem perditum,
etiam ſi bellè loquatur, audiendum non eſſe. Neque licere de mori-
bus loqui niſi morato. Præterea Socratem ſemper conſueuiſſe de
quacunque re diſputaretur, diſputationis ſocium eò perducere, vt
totius vitæ ſuæ redderet rationem: quaſi aliena fruſtra cognoſcas, ni-
ſi teipſum noris. Additur neceſſe in primis eſſe ſeipſum alicui exami-
nanti ſubiicere, cui ſæpe rationes anteactæ vitæ reddātur. Quod qui-
dem confeſſionem annuam à Chriſtianis inſtitutam valde confir-
mat. Additur & tamdiu diſcendum, quandiu viuendum. Socrates au-
tem omnium cautiſſimus iudicium ſibi iniunctum ait traducendum
B in Seniores. Sed inter ea obſecratus à cunctis rem ipſam aggreditur,
ante omnia quidem diligentiam in filiis educandis probans, impro-
bans negligentiam. Adiungit non poſſe fieri vt quis ad fortitudinē
aliquem adhortetur, niſi ſciat quid ipſa fortitudo ſit exprimere. Mox
interrogatus Laches quid fortitudo ſit, confidentius reſpondet, eſſe
virtutem per quam quis non deſerens ordinem, expugnat hoſtem.
Quod quidem ideo confutatur, quia poteſt aliquis Scytharum more
non minus fugiendo quā permanendo hoſtem vincere, atque æquè
fortis eſſe. Ideóque Homerus eum appellat fortem qui opportunè
audere ſcit atque timere. Paulo pòſt ad quamlibet materiam fortitu-
dinis victoria trahitur, quaſi fortem virum deceat non modò formi-
C dines, verumetiā dolores, libidines, voluptates exuperare. Hinc quæ-
ritur communis ad hæc omnia fortitudinis definitio. Ad hæc reſpon
det Laches, hanc eſſe quandam animi tolerantiam. At quoniam mi-
nus ſufficienter eſt definitum, Socrates addere cogit, tolerantiam i-
pſam oportere honeſtam eſſe atque conferentem. eiuſmodi verò nō
erit, niſi prudenter id fiat. Ideóque compellit Lachetem dicere, for-
titudinem propriè tolerantiam prudentem eſſe. Siquidem fortitudo
pulchrum quiddam eſt atque bonum. Deinde quæritur quænam to-
lerantia, & ad quid prudens, id eſt, circa quam materiā, quódque of-
ficium. Labitur autem Laches quando generatim interrogatur, verū
vbi audacia maior eſt, ibidem fortitudo ſit maior, ídque concedit:
rurſúſque admittit neceſſario audaciam in eo eſſe maiorē, qui abſ-
D que rei ipſius peritia, cognoſcens tamen periculum, rem ipſam ag-
greditur, quàm in eo qui peritia incedit inſtructus. Cautius enim tu-
tiúſque is agit. Laches denique recipit, vbi plus audaciæ minúſue
peritiæ prudentiæque eſt, fortitudinem eſſe maiorem. In qua quidē
conceſſione & ſibi ipſi repugnat, & admittit falſum. Nam fortitudo
quidem pulchrum quiddam eſt & conferens, audacia verò imprudēs
eſt, turpis & noxia. Inter hæc nota tritam Socratis Platoníſque ſen-
tentiam, Ad illa quiſque bonus eſt, ad quæ eſt ſapiens: ad illa malus,
ad quæ ignorans. Profectò quemadmodum errores omnes, tum ma-
nus in apprehendendo, tum pedis in gradiendo ab ipſo videndi de-
fectu procedunt, ſic errata hominum omnia tum in eligendo, tum in
agendo ex defectu intelligentiæ proficiſci Socrates arbitratur. Nam
E vbi dux ipſe cæcus eſt vel cęcutiens, omnia labuntur in præceps. Poſt
Lachetem definit Nicias fortitudinem, metuendarum rerum & non
metuendarum ſcientiam, qua videlicet ratione & quatenus metuen-
da inuadendáque ſunt. Vocat vtique fortitudinem habitum quen-
dam cum prudentia circa metuenda & inuadenda conſtantem. Au-
daciam verò ſine prudentia temerariam vocat ferocitatem. Socrates
contra Niciam ſic argumentatur, Quorumcunque aliqua ſciētia eſt,
non alia præteritorum eſt vt facta ſunt, alia præſentium vt fiunt, a-
lia futurorum vt optimè fieri poſſunt, ſed eiuſdem ſcientiæ eſt hæc
omnia intelligere. Si ergo fortitudo ſcientia eſt audendi & metuen-
di circa bona atque mala, videlicet vt futura ſunt, nimirum eſt etiam
ſcientia eorundem vt præſentia ſunt, atque præterita. omnium ergo
F ſimpliciter. Eſt igitur vniuerſa virtus. Nos autem fortitudinem ab
initio tanquam virtutis partē aliquam quærebamus. Obiectio hæc
non tam refellendi, quàm tentandi Niciæ gratia facta eſt. At Nicias
definitionem ſuam neſciuit defendere. Socrates autem inter ſenio-
res propter modeſtiam doctorem agere nolens, ſimulat ſe definitio-
nem ſimiliter ignorare: hortatúrque eos vt vnà ſecum virtutum præ
ceptores ſibi antè perquirant, quàm facultatem erudiendæ iuuentu-
tis profiteantur, oſtendens in omni ætate moralem diſciplinam eſſe
magnopere neceſſariam, ac ſine rubore verecundiæ ſemper eſſe diſcē
dum. Definitiones verò quas vel hic de fortitudine, vel in Charmide
de temperantia quærit, non hic, aut ibi, vbi exhortari & admonere
duntaxat cōſilium eſt, ſed in Republica & Legibus abſoluuntur. Sed
G vt de fortitudine ſimul & temperantia quaſi germanis ſummatim
dicam, Plato in Phædro. Sympoſióque vitam hanc noſtram itineri
cuidam comparat. In quo quidem dirigendo ratio referat aurigam:
affectus verò partim ſuperiores, partim inferiores, geminos referant
equos, album videlicet atque nigrum. Atque vt quantum ad propo-
ſitam pertinet quæſtionem, commodius diſtinguamus: Diuinam,
inquit, prouidentiam ſtatuiſſe nos à turpibus reuocare: ad honeſta
continuò prouocare. Ideóque pudorem magnanimitatémque nobis
ingenuiſſe, vt auriga noſter pudore quodā quaſi fræno, affectus no-
H ſtros velut equos à turpibus licet ſuauibus cohiberet, magnanimita-
tis verò calcaribus ad honeſta quamuis ardua ſtimularet. Siquidem
malus quidam dęmon ad turpia lenociniis allicit voluptatis: ab ho-
neſtis amaritudine doloris abſterret. Quamobrem & temperantia
pudoris vſa frænis, efficit vt à turpibus inuita voluptate ſemper ab-
ſtineamus, & fortitudo magnanimitatis freta calcaribus, dat operam
vt ad honeſta viriliter contendamus, ſpreta difficultatis doloríſque
formidine. Et quanto difficilius eſt dolores ſuperare, quàm à volupta
tibus abſtinere: tanto forſitan alicui videri poſſet fortitudinem
temperantiæ

tẽperantiæ anteponendã, Denique tẽperantia quidẽ facit ne ex homine pręcipitemur in bruta, fortitudo verò præter id, vt etiã quodãmodo transferamur in deum omnia ſuperantẽ. Ob hanc præcipuè virtutem omnis antiquitas Herculem in deorum retulit numerum: Herculem, inquam, dum terræ victor cœleſtes ſcanderet gradus, ita clamantem: Ite nunc fortes vbi celſa magni Ducit exempli via: cur inertes Terga nudatis? ſuperata tellus Sidera donat.

IN CRATYLVM argumentum. ad pag. 257.

SApientia Platonica ſemper quidem ſuſpicit excelſa, nec vnquam humilia deſpicit: quanquam verorum ſcientia nominum non eſt humilis, imò excelſa, præcipuè diuinorum. Hanc ſapientes Hebræi tanti fecerunt, vt eam non modò ſcientiis omnibus, verumetiam legi ſcriptæ prætulerint, affirmãtes ipſum à deo patriarchis & Moyſi fuiſſe tributam: Moyſi, inquam, eam non literis, ſed ſanctorũ mentibus inſcripturo: Mentibus, inquam, ſuccedẽtium prophetarum, deinceps diuinorum nominum ſapientiam in mentes eorum qui ſuccederent longa quadam ſerie propagantium. Horum ergo virtute nominum maiores ſuos opera miranda feciſſe. Præterea nõnulla ex his nominibus ſcriptis ſuis inſeruiſſe, ſed plerũque vel ſparſa, vel inuoluta: quæ ſi quis cognoſcat, & colligat, & perfectè eadémq. mẽtis puritate, qua & cui ſunt tributa, pronunciet, mirabilia ſimiliter effecturũ: præſertim in primo Dei nomine, quod cùm quatuor duntaxat, & his quidem vocalibus literis mirabiliter componatur, nimirum à nullo niſi diuinitus inſpirato rectè pronuntiari poteſt. Vnde fateri coguntur Ieſum, quem ipſi Nazarenum vocant, fuiſſe diuinũ. Quippe cùm eum nominis huius Tetragrammaton intelligentia vera, & pronunciatione perfecta feciſſe miracula fateantur. Verùm de his in libro De religione à nobis ſatis eſt dictum. Origenes quoque cùm diuinorum nominum orationúmque virtutem mirificam conſideraſſet, in libris contra Celſum, inquit, in quibuſdam ſacris nominibus mirandam latere virtutem, ideóque hæc ipſa non eſſe Hebræa lingua in aliam transferenda, ſed in ſuis ipſis characteribus conſeruanda. Fortè enim quemadmodum in corpore certa ratione compoſito vita permanet, quo vel aliter compoſito, vel permutato non permanet: ſic vitalem quandam putant diuinis nominibus certo diuinitus modo compoſitis, ineſſe virtutem. Et quemadmodum ab initio docuit Mercurius Triſmegiſtus, ac diu poſtea Plotinus & Iamblichus, ſtatuis quibuſdam ordine certo compoſitis dæmones quodammodo includuntur. Verbis autem ad cœleſtem quandam ſimilitudinem temperatis diuinæ quædam dotes diſtribuuntur, & id quidem prouidente Deo, vt quoties res ipſa poſtulat, ritè poſſemus diuinum auxilium inuocare. Quod quidem ab ipſo Phœbo atque Pythagora obſeruatum fuiſſe tradunt, quos ferunt diuinis quibuſdam duntaxat verbis tam animi quàm corporis morbos mirificè curauiſſe. Qua quidem in re compertum habemus totam Zoroaſtris ſapientiã conſtitiſſe, quam Plato in Alcibiade diuinam appellat, & in Charmide morborum animi & corporis curatricẽ. Mitto quòd omnes gentes atque linguæ pręcipuum Dei nomen quatuor ſolum pronuntiant literis. De hoc enim latius tractatur à nobis in commentariis in Philebum, vbi probatur non potuiſſe in hoc vno gentes omnes niſi diuinitus conuenire. Hinc Ægyptij quem nos deum, Theut nominãt: Perſæ, Syre: Magi, Orſi: vnde Oromaſis: Hebræi illud quatuor vocalium ineffabile nomen vtcunque poſſunt exprimunt per Adonai: Græci, Theos: Arabes, Alla: Machomet, Abdi: nos accepimus ab angelo Ieſum. Sed cur voluit deus quatuor vbique literis inuocari? Forſitan quia & ipſe per quatuor gradus cuncta diſponit, ſcilicet eſſentia, eſſe, virtute, actione componens. Item cœleſtia triplicitatibus ſignorum quatuor, ignea, aerea, aquea, terrea, & quæ ſub cœlo ſunt, quatuor ſimiliter elementis. Nemo verò mirabitur tantam in veris nominibus vim latere, ſi modò conſiderauerimus ipſam rei vim naturalem, quando verè cognoſcimus, peruenire ab obiectis ad ſenſus, ab his ad imaginationem, ab hac quodammodo & ad mentem. Deinde à mente concipi quidem primum: deinde per vocem exprimi quaſi partum. Atque in hac ipſa voce ſuis quibuſdam articulis conſtituta vim ipſam rei ſub ſignificationis forma quaſi vitam latere: vitam, inquam, ab ipſa mente per ſemina rerum conceptam primo, deinde per voces editam, poſtremò per ſcripta ſeruatam. Quòd ſi cæterorum nomina vim rerum quodammodo ſeruant, ideóque per illa quaſi rerum imagines ipſæ res agnoſcuntur, multo magis diuina nomina ab ipſo deo tradita vim ſuam perpetuò ſeruant. Nec immeritó. Nomen enim verum, vt Platoni placet, nihil aliud eſt quàm rei ipſius vis quædam mente primum, vt dixi, concepta, voce deinde expreſſa, literis demum ſignificata. Rei autem diuinæ neceſſe eſt virtutem eſſe diuinam. Quamobrem dei nomina cum illis diuina vis inſit, Plato & hic & in Philebo venerari iubet, atque vt ſignificat in legibus, multo etiam magis quàm delubra ſtatuáſque diuinas. Expreſſior enim imago dei in artificio mentis, præſertim afflatæ diuinitus, quàm in manuũ operibus reſeruatur. Nomina verò dei prima atque ſynceriſſima apud mentes ſupernas cœleſtéſque eſſe iudicat, à quibus expreſſiùs deus, vt ita dixerim, ipſe concipitur. Secunda verò in dæmonibus purioribus. Tertia in animis hominum, eáque per priſcos viros deo afflatos quaſi dei tubas fuiſſe prolata. Dei itaque nomina nobis per antiquos ſanctóſque tradita, tanquã imagines radiíque dei ipſius eſſe vidẽtur, per ſuperiora numi-

A na, pérque ſanctiores hominum animos penetrantes. Quiſquis autẽ ſolem vt par eſt, admiratur, merito veneratur & ſolis lumen: ita & deũ colere in primis, ſimúlque dei radios, vires, imagines in ſacrorum nominum ſignificatione latentes. Audiamus ergo Socratem in Philebo ita clamantem. Reuerentia mihi ſemper erga deorum nomina, non humana quædam formido eſt, ſed maximum quenque timorem exuperat. Audiamus eundem rurſus in Phædro ſe expiantem, quòd in Amorem dei nomen fortè diſputando deliquerit. Audiamus Platonem in vndecimo Legum, eos qui deorum nomina mendacio & periuriis inquinauerint, ſacrilegos omnino cenſentem, iubentémque illos, à quolibet impunè cædi: eum verò qui præſens non
B punierit tanquam proditorem legum rigidè condemnantem. Neque verò nos turbet quòd plures ſæpe nominet deos. Vnicum enim per ſeipſum in Parmenide, atque Timæo probat eſſe deum, cæteros verò angelicos, cœleſtéſque dei miniſtros, cùm deos nominat, non tam deos quàm diuinos intelligit. Poſtquàm vero in Parmenide ad vnum deum omnia comparauit, nomina quoque illius ſpernenda non cenſuit, in quibus cùm mira dei munera lateant, non iniuria diuinus ille theologus Dionyſius Areopagita omnia theologiæ myſteria in diuinis nominibus exquiſiuit. At cur ſilentio prætermiſimus ſplendorem illum veritatis Apoſtolum Paulum dicentem, Sermonem dei eſſe viuum atque efficacem vehementius omni gladio
C ancipiti penetrantem? Item illud eiuſdem: Donauit deus illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum? Sed iam ad dialogum redeamus. Hermogenes Parmenidis diſcipulus & ſectator, atque Cratylus ſectator Heracliti, de rectitudine nominum diſſidentes, dum ille quidem nomina ſolum arbitrio, hic verò naturali quadam ratione habere vim putat, denique Socratis ſe iudicio ſubigunt. Principio quàm bellè tres hic Platonis conueniunt præceptores. Hic enim à Socrate moralia, à Cratylo phyſica, ab Hermogene potiſſimum metaphyſica præter illa quæ ipſe inuenit, dicitur accepiſſe. Cratylus quidem ſectator eſt Heracliti cæterorúmque priſcorum, qui multis ante Heraclitum ſeculis philoſophati ſunt, putauerúntque nihil vſquam
D ſtabile ſed omnia in perpetuo motu verſari. vnde & nomina rebus ab ipſo motu plurimum poſuerunt. Hermogenes verò Parmenidis Pythagoreorúmque cultor, cõtrà putantiũ omnia permanere. Eiuſmodi controuerſiam inter Hermogenem & Cratylum Socrates & Plato ita componunt, vt Heracliti quidem ſententia in Phyſicis, Parmenidis verò in metaphyſicis ſit probanda: ſiquis autem vel ſtatum rerum ad naturalia, vel motũ transferat in diuina, ſit penitus improbandus. Sed his omiſſis quantũ ad nomina pertinet, Socrates in Cratyli ſentẽtiã magis declinare videtur, eã hoc pacto confirmans. Orationũ alia vera eſt, alia falſa: & orationis veræ partes veræ ſunt: orationis falſæ, partes quoque ſunt falſæ. Partes autem orationis ſunt nomina: quo
E fit vt nominũ alia vera ſint, alia falſa. Oratio quidẽ vera eſt quæ res ipſas vt ſunt ita dicit: falſa verò, quæ cõtrà. Quapropter & nomina vera ſunt illa quę res ita vt ſunt potius, quã vt placet arbitrio, proferunt. Quoniã verò Protagoras putat qualia cuique videntur quæque, talia eſſe, adeò vt res nullæ eſſentiã habeant propriã, ſed humana opinio omniũ ſit menſura: ideo Socrates contra Protagorã infert, alios quidẽ homines eſſe optimos, ſcilicet prudẽtiſſimos, alios verò peſſimos, ſcilicet à prudentia remotiſſimos. At ſi, vt putat Protagoras, vnicuique vera illa ſint quę quilibet opinatur, nullũ certè erit inter prudẽtẽ imprudentẽque diſcrimen. Sed Protagoras ſubtiliſſimè in libro de ſcientia confutatur: oportuit tamen & hic breuiter confutari, vt facilius
F Hermogenis opinio de nominibus illius quodammodo ſimilis refelli poſſet. Profecto Hermogenes haudquaquam Protagoræ de rebus differenti credit: ſed dum nomina rerum veritatem ex hominum arbitrio habere fatetur, clàm in Protagoricam de rebus decliuat ſentẽtiam. Latenter quoque in opinionem Euthydemi, dicentis omnia omnibus ſimiliter ſemper adeſſe. qui ex eo breuiter reprobatur, quòd non alij quidem boni eſſent, alij verò mali, ſi æquè omnibus adeſſet & virtus & vitium. Tu verò inter hæc nota tritiſſimam Platonis noſtri ſententiam, totam virtutis vim in ipſa prudentia, totam vitij in imprudentia collocari. Poſtquàm confutata eſt Protagoræ & Euthydemi ſententia, concluditur res ipſas non pro opinione noſtra, ſed pro
G ipſa natura ſua in ipſo ordine rerum tales, aut tales exiſtere. Quòd ſi naturaliter ſeſe habent eſſentiæ, naturales quoque ſunt actiones atque paſſiones. Itaque ſi diuidere vel comburere rem quampiã ſtudeamus, non tam pro arbitrio noſtro quàm pro natura rei id faciemus, vt eo modo & inſtrumento quo diuidi poſſit aptius, diuidamus, ſimilitérque cõburamus. At dicere & nominare actio quædã eſſe videtur, ideóque propriam debet habere naturam, vt non ita ficut placet nobis ſed vt rei modus exigit nominemus. Eſt enim nomen inſtrumẽtũ quoddã quo rẽ nominatã ab aliis diſcernimus atque diuidimus. Eiuſmodi verò inſtrumentũ vt patet in cæteris ad propriũ id officiũ non caſu, nõ pro libidine, ſed arte accõmodari ita debet, vt ea ſit forma diſpoſitũ per ipſam artis ideã quæ velut ad finẽ ad diſcernẽdũ aptiſſimè
H diuidendũque conducat. inſtrumentũ verò huiuſmodi, id eſt nomen tũ ad res diſcernendas, tũ ad docendos audientes accõmodatum non cuiuſlibet eſt fabricare, ſed artificis cuiuſdã nominũ conditoris qui omniũ eſt rariſſimus. Hic autẽ ea ratione nomina fabricat, qua artifex vſurus nominibus exigit atque inſtruit. Talẽ verò eſſe Plato vult dialecticũ. At ille qui fabricat, ad ipſam rei ideam mente conceptam, in qua vera conſiſtit ratio nominis, componit nomen, certa quadam ſignificatione præditũ. Atque hæc ipſa idealis ratio ſignificatióque verũ eſt nomen, manétque idẽ circa rẽ eandẽ in quacunque literarum materia fiat, apud quaſcunque gentes, modò quid res ipſa ſit doceat

A diſcernendo. Conclude nomina, ſi modò vera futura ſint, rectéque ponenda, conſtitui debere à ſapiente nominum conditore, atque id quidem dialectico admonente, vt ea forma conſtentur, quia rerum proprietates pro viribus imitentur & explicent. Poſt hæc diligenter inquirens à quibus dicenda ſit nominũ rectitudo, id eſt propria qua conſtituta ſint ratio, ſophiſtas deridet, traducítque nos potius ad poetas: non quoſlibet, ſed diuino, quaſi qui vera rerũ nomina à diis acceperint, apud quos vera ſunt nomina. Inter hæc oſtendit Homeri poeſim allegoricam eſſe, etiam vbi hiſtoriam narrare videtur, quemadmodum in nominibus allegoricè fictis apparet. Refert autem B multa apud Homerum heroum nomina certa allegoriæ ratione compoſita. deinde ad deorum aſcendit nomina, quorum rationes ab auguſtioribus theologis accepit. Prima quidem nominum poſitione, Cœlius ſignificat animam ſphæræ ſtelliferæ, Saturnus ſequentis ſphæræ animam, Iupiter verò tertiæ. Secunda verò poſitione Cœlius ſignificat deum, Saturnus angelicam mentem, Iupiter mundi animam atque cœleſtem. Tertia Cœlius dei ipſius ſignificat fœcunditatem, Saturnus eius intelligentiam, Iupiter beneficam voluntatem omnibus prouidentem. Quarta Cœlius in quolibet numine aſpectum ad ſuperiora deſignat, Saturnus reſpectum ad ſemetipſum, Iupiter proſpectum inferioribus prouidentem. Prolixior fore cogar, ſi ſingu- C los hic deos theologicè interpretari voluero, atque id quidem latius in libro De amore, & Theologia tractauimus. Quoniã verò de diuinis tractare non eſt eius qui ſemper dicat ſe nihil ſcire, conuenienter Socrates vbi de diuinis altius agit, dicit eã ſapientiã nuper vnde neſciat, illuxiſſe, ſignificans inſpiratione opus eſſe ad veram diuinorum perceptionem. Quod & in Timæo, Conuiuióque & Phædro confirmat. probat idem & in epiſtolis. Quòd autem diuinorum contemplationem ab Euthyphrone accepiſſe ſe dicit, ironicum eſt, deridétque illum & ſimiles diuini iuris profeſſores ambitioſos. Quo fit vt D non immerito, quæ ab illo ſe fingit audiuiſſe, aſſerat fore paulo poſt dimittenda, admonens confidendũ non eſſe doctrinis ambitioſorũ. præſertim vbi iudicant de diuinis, de quibus etiam probatiſſimus homo, nunquã vt homo loqui poſſit: ſed aliquando potius vt tuba dei. Huic illud quodammodo ſimile, quod Plutarchus ait, legem extare apud Græcos, per quam iuberetur libros ſceleſtorum hominũ etiam bonos è medio tolli, vt autorum memoria deleretur. Significat præterea antiquos conſueuiſſe eum qui inter ſacra corripiebatur à dæmone, ne diutius ab eo fatigaretur, paulo pòſt quibuſdam precibus ſacrificiiſque à dæmone ſoluere. Docet etiã non eſſe longum tempus in nominibus conterendum. Proinde reprehendit illos qui ſolas mũ- E di ſphæras ſtelláſque putent eſſe diuinas: quippe cùm ab his tãquam aſpectui noſtro natura propinquioribus atque mobilibus ad altiora numina ob maiorem excellentiam ſenſibus noſtris ignota ſtabiliáque ſit aſcendendum. Narrat præterea deorum nomina non caſu, ſed partim humana ratione, partim inſpiratione diuina inuenta fuiſſe. Nomina verò heroica & humana ſæpe vel ex maiorum cognomẽtis, vel ex voto fuiſſe poſita, ideóque certam nominũ rationem in diuinis nominibus potius quàm in aliis eſſe quęrendam. Deſcendit poſt hæc ad dæmones, aſſerítque Heſiodi priſcorúmque ſententia probatiſſimorum virorum animas in aereos dæmones aſcendere, qui & rerum ſa- F pientia polleant, & generi humano prouideant. Tu verò hic animaduerte, omnem bonum eſſe ſapientem. atque viciſſim bonum quidem ideo ſapientem euadere, quia purgatam ſerenámque boni hominis mentem deus ſapientiæ ſuæ lumine implet. Sapientem quoque idcirco bonum eſſe, quia neque aberrat à fine, neque in his quæ ad finem conferunt, fallitur eligendis. Animaduerte heroes ſemideóſque eoſdem exiſtimari, atque ex mutuo inter deum hominémque amore naſci. Hinc illud, Sed ex deo nati ſunt. Qua in re oſtenditur inter genus humanũ diuinúmque cognatio. Attende mox officium hominis eſſe non ſentire, ſed ea quæ ſenſit conſiderare. Deinde ſtatum animæ in corpore eſſe, non contineri, ſed naturam corporis continere: Corpus tamen apud Orpheum carcerem animæ dici atque ſepulchrum, vtpote quæ in corpore tanquam mortua iudicetur. Memento & Anaxagoram putauiſſe mundi machinæ vnam ante alias eſſe animam, G vnam quoque præeſſe mentem. Hinc illud, Spiritus intus alit, totámque infuſa per artus Mens agitat molem. Deinde conſidera piã Platonis modeſtiam dicentis, Quicũque ſapit, agnoſcit ſe deos deorúmque inter ſe nomina ignorare. Addit orandum eſſe deũ, vt nobis nomen ſui proprium patefaciat: exiſtimandũ quoque eſſe nomina quæ nos deo tribuimus, non ipſam dei naturam, ſed notionem affectionémque circa deũ noſtram ſignificare. Idcirco obſecrandum eſſe deũ, ne ipſi in eo nominando diſpliceamus. Idem in Philebo, & Parmenide, & Phędro, atque Timæo: Interpretatur deinde deorũ nomina, narrãs primo illorum opinionem qui fluere omnia putauerunt, quam denique improbabit. Sed in his reuera memento deam Veſtam ſignificare eſſentiam formarũ ſeparatarũ, diuinorúmque ſtabile fundamentum: ideóque Veſtæ ante alios deos ſacrificare priſcos conſueuiſſe. Itẽ no- H mina quæ in diuinis ſtatum ſignificant, ad illorum referri ſubſtantiam: quę verò motum, ad actionem: impropriè quidem ad actionem intellectualem, propriè verò ad animalem. Rurſus nomina deorum maſculina ſignificare in diuinis actum efficiẽtem, fœminina verò potentiam capientem. Præterea quod cœlum ſuo motu generet tẽpus conſumens, continuéque conſumat, imago quædam eſt referens deũ Cœliũ, & Rheã, atque Saturnũ filios deuorantẽ. In his autẽ Cœlius eſt eſſentia ipſa diuina, Rhea eiuſdẽ vita: Saturnus mens eiuſdem. Saturni filij ideæ ſunt rerum, intelligentia diuina intra ſe genitæ, quæ ſicut producuntur à mente, ita & reducuntur in mentẽ, eas in ſe, vt ita dixerim, abſorbentẽ. Multitudo verò deorum circa diuerſas mundi partes diſtributorum, & in ipſis earundem partiũ continetur ideis, & in angelicis mentibus ideas multifariã contẽplantibus, & in animabus ſphæras mundi ſtelláſque regentibus. Animaduerte præ cæteris Plutonem hic ſignificare præcipuè prouidentiam diuinã ad ſeparatas animas pertinentem, quæ puras animas bonorum ſuorum perpetuis illecebris adeo rapit & detinet, vt nolint ad nos vltrà reuerti. Quod quidem infinitis Plotini Proclique animarum periodis non cõſentit. Probat animas penes Plutonem ideo vinculo quodam arctiſſimo & inſolubili detineri, quoniam amatorio teneantur affectu. Vbi confirmatur Platonicum illud in Conuiuio, Legibúſque, & ſæpe alibi, amatoriũ voluntariúmq. nodum cæteris omnibus eſſe potentius, neque id quidem iniuria: nempe qui trahit quempiam per appetitum, tum potentius trahit, tum retinet firmius, quàm qui per vim aliã conatur attrahere, quia non ab extrinſeco tantum rapit, ſed ab intrinſeco. Præterea quod ita raptum eſt, non modò non contendit ſolui, verum etiã innititur ligatori, eodémque vinculo ſeſe arctius implicat. Mitto quod raptor alius tanquam ſuperior alienúſque occurrit. Amatorius verò raptor, tanquam æqualem domeſticúmque, & palàm & clàm ſe nobis inſinuat. Hinc Boethius probat ex mente Plotini, Deũ ad ſeipſum omnia potentiſſimè ſimul & ſuauiſſimè rapere, ſui videlicet amore boni, quaſi eſca trahentẽ. Quod etiã Platonicus cõfirmat Philo. Deus à principio ad finẽ omnia potenter attingit, ſuauitérque diſponit. Id verò totum ex quarto Legum acceptũ eſſe aliàs oſtendemus. De Phœbo autẽ qui apud Orpheũ lumen vitale ſignificat, multa atque præclara ſunt in Orphico Apollinis hymno: in ſexto De repub. & in oratione Platonici Iuliani: & in opuſculo noſtro de lumine. Hic verò breuiter exponitur nomen Apollo. Quod triplicem ſignificat ſolem, diuinũ, angelicũ, & cœleſtem. In primo quidem, lumen eſt ſuperius intellectu. In ſecũdo intellectuale lumen ſuper viſum. In tertio viſibile lumen. Secundus appellatur à Platonicis primi filius. Tertius imago dicitur vtriuſque. Sed, vt ſummatim dicam, Apollo ſignificat primo diuinæ angelicæque ſubſtãtiæ ſimplicitatem: Secũdo vim per quã Deus & angelus lauãt animas, ab inferioribúſq. purgãt affectibus: Tertio beneficium quo à deteriorib. ſoluunt, melioribúſq cõiungunt: Quarto virtutem vt ita dixerim ſagittariã, qua per omnia procul ſua munera iaculantur, & aculeis ſuis iniuſtos affligunt: Quinto efficaciã omnia temperantẽ, muſicíſq. modulis cõuertentẽ. In his apparet Apollinis vaticiniũ, vbi ſimplex dicitur, & purgando lauãs atque ſoluẽs. Ibidẽ apparet & medicina, itẽ & ſagittãdi canendiq peritia, vbi vires ſuas potenter extẽdit per omnia, & ſuauiter eiſdẽ cuncta cõtemperat inuicẽ, & ad ſeipſum feliciter contẽperando cõuertit. Similes quoque dotes atque affectus videtur in ſole & ad ſolẽ tertio atque cœleſti. Inter hæc Socrates ait ſe in exponẽdis deorũ nominibus iocari, videlicet cognoſcẽs ſe diuinã ſubſtantiã his nominibus nõ attingere, ſed vel affectus illorũ narrare, vel affectus noſtros circa illos pro viribus explicare. Addit & deos interdũ iocari ac ludere: Iocamur quidẽ nos circa diuina, iocãtur & dij circa noſtra: quatenus videlicet noſtra hæc & illis collata quã minima ſunt, & illi hæc nullo labore, ſed inæſtimabili facilitate gubernãt. Mitto in præſentia Platonicũ illud, Homo iocus eſt ludúſque deorũ. Id enim vbi res exiget exponemus. Poſt hęc tertio iam apprimè religioſus homo dicit ſe vereri de iis vlterius diſputare. Nempe & in ipſo diſputationis initio timendũ eſt, ne fortè de deo loquamur ſine deo: & in media diſputatione rurſus, ne temerè metiamur immenſos: & circa finẽ rurſus, ne vlterius ſermonẽ de numinib. producamus, quã eorundẽ volũtas nobis aſpiret. Mox nota totã Mercurij vim verſari circa ſermonẽ, vt intelligẽtiæ vim ad Saturnũ potius intelligas pertinere. Item quod addit, Pana Mercurij filiũ eſſe biformẽ, videlicet ob geminum ſermonẽ, verũ ſcilicet atque falſum: nota vbi Pan vt homo pingitur, ſermonẽ verũ ſignificare: vbi verò vt brutũ, falſum: vt hoc admonitus verearis falſa loqui, ne falſa loquẽdo ſis falſus homo, verúmque brutũ. Proinde vbi deridet antiquorum multos, quòd dum ipſi paterentur vertiginem, putabant omnia verti, admonet ne pro natura præſertim temporali, metiamur æterna. Item vbi dicit temperãtiam eſſe ſalutẽ cõſeruationémq. prudẽtiæ, oſtẽdit animã corporis perturbationib. ebriã nõ poſſe rerũ ipſarũ pręſertim incorporaliũ percipere veritatẽ. Mox vbi boni nomẽ interpretatur, oſtẽdit tria ad ipſum bonũ pertinere: ſcilicet vt admirandũ ſit, vt amandũ, vt ſuaue. Admirandũ eſt, quãdo nos excitat, diuertit ab aliis, ad ſe cõuertit. Amãdum, cùm accedimus ad ipſum atque hæremus. Suaue, cũ eo implemur. Paulo pòſt exponẽs iuſtitiæ nomẽ, docet diuinũ iudiciũ omnia penetrare. Quod & cecinit Orpheus. Deinde ſignificat iuſtitiam eſſe apud Anaxagoricos diuinã mentẽ omniũ ordinatricẽ. Quod quidẽ Socrates, nec affirmare audét, neque negare. Nõ negat quidẽ, quoniã ad deum iuſtitia pertinet: Nõ affirmat, quoniã accõmodatius diceretur iuſtitiã eſſe diuinã voluntatẽ, ſingula pro meritis vel naturæ, vel voluntatis diſtribuentẽ. Aduerte rationem boni ad naturã quandam pertinere ſeſe per omnia diffundentem. Rationem verò pulchri ad ſapientiam ordinémque manantẽ ab ipſa, & ad ſe reliqua prouocantem. Denique vim amoris ad influxum quendam ſpectare ab oculis per oculos penetrantẽ. Poſt hæc multa de nominibus affert, quæ per ſuperiora ſatis intelliguntur. Tangit opinionẽ de nominum origine triplicem, vel quòd à diis quondam accepta fuerint, vel quòd à barbaris, vel quòd à longitudine temporis adeo à prima origine permutata, vt primæ nominum poſitiones minimè diſcernantur. Mox deridet illos qui ſequentium ſcientiam profitentur, cùm antecedentia neſciant. Tu verò in ſequentibus auream animaduerte ſententiam, Grauiſſimam omnium deceptionem eſſe illam, qua homo ſeipſum decipit. In ea enim deceptor à decepto abeſt nunquam. Quoniam verò Cratylus ad ſectam Euthydemi declinat, quæ putat nullum dicere falſa, quia quiſquis dicit, quod eſt dicat, itaque dicat & verũ: Socrates id hoc pacto redarguit. Sæpè dicimus adeſſe alicui quędã quæ procul abſunt, atque viciſſim abeſſe quæ adſunt, quod nihil aliud

eſt quàm falſa dicere. Similitérque conuenienter poſſumus nominare exprimentes per nomen literarúmque ſonos quodammodo naturam actionémque rei vel paſſionem, atque contrà incongruè nominare. Poſt hæc vbi de numeris & qualitatibus mentionem facit, dicit in ordine numerorum ſemper vnitate vel addita vel ſubtracta numeri ſpeciem permutari, quod in qualitate non accidat. Id autem hac ratione arbitror euenire, quia tota numeri ratio in vnitate eiúſque replicatione cōſiſtit. In qualitate verò cùm præter vnitatem eiúſque replicationem, alia quædam ſit natura, meritò vno gradu addito vel ſubtracto, aut etiam pluribus, qualitatis ſpecies non mutatur. Similiter in imagine, eatenus enim imago eſt, quatenus repræſentat: poteſt autem magis minúſue referre. Idem ferme nominibus accidit. Nam quædam rerum ipſarum ſunt imagines. Præterea cùm nominis finis ſit rem ipſam referre, præſtat ipſum ſimilitudine quadam rei, quàm hominum conuentione referre. Rurſum cùm nomen conſtet ex literis, rem aptè non poteſt exprimere, niſi ex ſyllabis literiſque propriè ipſam exprimentibus componatur. Et quoniam operoſa res eſt literas, ſyllabas, nomina rebus ſingulis prorſus accommodare, imò etiā fieri nequit in numeris, idcirco miſcenda eſt conſuetudo naturæ, vt quatenus fieri poteſt, natura rerum autoritatem habeat nominum. Vbi verò vel nullo modo vel difficilimè per naturæ proprietatem id fieri poteſt, fiat per conſuetudinem conuentionémque humanam, ſiue ſolam, ſiue naturæ coniunctam. Animaduerte poſt hæc maximam diligentiam principiis adhibendam, in eiſque conſtituendis plurimū diſputandum. Rurſus fallaciſſima quadam ad ſcientiam ire via, quiſquis vt monet Cratylus, per nominum proprietates rerum proprietates aucupatur, quandoquidē autor nominum non talia nomina quales ipſę res ſunt, inſtituit, ſed quales ipſe putauit, qui decipi potuit. Adde quòd nomina eadem alij aliter poſſunt interpretari, & ad oppoſita ſignificanda pari probabilitate traducere. Profectò multa ſunt nomina ita poſita quaſi res fluat, multa quoq; ita quaſi maneat. Eſt igitur fallaciſſimū, per nomina res iudicare. Paulo pòſt cōſidera: primū qui res nominauit, cognouiſſe prius eas quàm nominaret: Itē priſcā opinionem, qua aſſeritur diuinam quandam virtutem ab initio hominē inſtruxiſſe, rerúmque nomina docuiſſe. Quod iis quę in Protagora & Politico dicuntur, eſt conſentaneum. Fieri enim nō poteſt, vt humanū genus, vel ab initio mundi, vel poſt ingentes illuuiones aliter quàm diuinitus ſit inſtructum. Quod autē Socrates dicit circa ideas ſe ſomniare, declarat tum de hoc ipſo Socratem & vulgo, & à comicis ſolitum irrideri, tum idearum cognitionem per ſeparationem mentis haberi ſomnij vaticinio ſimilem. Mox probat ideas eſſe, quia ſuper imperfectas formas oporteat eſſe perfectas. Item immutabiles ideas eſſe, ſi quidem ſpeciales rerum rationes atque definitiones ſemper eodem modo ſe habeant. Addit, ſi ſtatus à rebus omnis auferatur, ſequi vt res nulla verè ſit aut hoc aliquid, aut tale aliquid, neque cognoſcatur, cùm quolibet momento deceptura ſit iudicantem, neceſſariò mentientem. Subdit neque fori cognitionem, ipſam videlicet ſpecialem cognitionis ideam, quæ ſemper eodem modo ſe habet. Concludit rerum ſcientiam non à nominibus, ſed ab ideis eſſe quærendam, quarū notiones inſitæ nobis prima veráque ſunt nomina rerum. Denique iuuenes admonet, ne de rebus grauibus facilè ſententiā ferant: imò diſcant diu, expecténtque ætatem maturiorem antequàm iudicent.

IN GORGIAM ARgumentum. ad pag. 281.

CVm duo quædam in animo potiſſima ſint, cognitio & affectus, cognitionem quidem ſophiſtæ ſub veritatis ſpecie ad falſa detorquent, affectum verò populares poetæ ſub concinnæ voluptatis eſca in diſſonas perturbationes ſæpè præcipitant. Oratores denique populares tum cognitionem falſis decipiunt coniecturis, tum affectū in motus varios concitant. Quapropter cùm horum opera mentes hominum, tum falſis opinionibus, tum pernicioſis affectibus ægrotare cogantur, Plato humanorum medicus animorum nos à ſophiſtis quidem omnino, ab oratoribus quoque atque poetis quodāmodo procul abducit, profectò ſophiſtas & vndique & omnes exterminat, poetas autem neque omnes, ſed illos qui vel turpia de diis fingunt, vel perturbatos animos acrius imitantur & referunt, neque vndique ſed ex vrbe, id eſt ex iuuenum ignorantúmque turba, qui in perturbationes admodum ſunt procliues, & allegoricum poetarum non penetrant ſenſum. Quamobrem in libris De republica poetas iubet vel expelli, vel cogi de Deo honeſtè loqui, neque perturbationibus audientes aſſueſacere, ſed & diuinos hymnos canere, & leges patrias magnorúmque geſta virorum grauiter recenſere. Sed vt reuertamur ad oratores, hos quoque nō omnes Plato vituperat, ſed eos duntaxat, qui ad id incumbunt aſſiduè, vt quicquid libuerit, quacunque valeant ratione audientibus perſuadeant abſque delectu, ſiue malum id eſt, ſiue bonum, ſeu falſa ſit ratio ſeu vera, vel commiſeratio, vel concitatio, vel coniectura. Quale fuerat Lyſiæ Thebani, atque Tiſiæ, nécnon Gorgiæ Leontini propoſitum. Anteponit verò aliis Periclem in Phædro atque Iſocratem, propterea quòd eloquentiam cum philoſophia cōiunxerint. Additque legitimum oratorem oportere rerum intelligere rationes, morum leges, verborum vires, naturas ingeniorum, verbáque certa quadam ratione componere ingeniis audientium quoad fieri poteſt, accommodata, communis boni perſuadendi gratia: neque tam ad id incūbere, vt ea quæ dicit hominibus grata ſint, quàm vt accepta Deo. Eum verò qui Tiſiæ Gor-

A giæque more non veritatem ipſam atque iuſtitiam, ſed coniecturam turbæ duntaxat veriſimilem probabilémque ſequitur, tanquam hominem ciuitati ante alios noxium deteſtatur, quaſi eloquentia ſine ſapientia ſit enſis acutus in manibus furioſi. Duos autem exagitat ante alios, Lyſiam quidem in Phædro, hic verò Gorgiam. Nam quantò maioris autoritatis erant, tantò pericoloſiores erant. Adducitur hic in medium & Polus orator Gorgiæ ſectator, & Callicles eorum aſtipulator. Socrates autem primò per Chęrephontem agit familiarem ſuū, & id quidem aduerſus Polum. Deinde ipſe per ſe contra Gorgiam. Quoniam verò hi in aliarum rerum rationibus aſſignandis apud populum mirum in modum gloriari ſolebant, oſtenditur eos, vt ipſis omnis adimatur fides, neſcire ſuę profeſſionis rationes afferre. Interrogatus enim Polus quæ ſit ars Gorgiæ, cùm debuiſſet eam ſolùm per B neceſſaria definire, & quæ ſit explicare, per ſuperflua circunſcripſit & qualis, & id quidem affectato nimium ſtylo, quo vti conſueuiſſe, in Phædro, vbi de oratorum ſtylis agitur, confirmatur. Deinde interrogatus ipſe Gorgias quæ ſit ars eius, inepta quadam iactantia reſpondit eſſe rhetoricam. Rogatur deinceps quid ſit rhetorica, definire. Meminiſſe verò debemus rem quamlibet in eo quod ipſa eſt, partim quidē cū rebus aliis cōuenire, partim verò differre: atque id per quod conuenit nominari genus: per quod diſcrepat, differentiam. hinc fit, vt definitio quæ idipſum quod res eſt comprehendit, per genus eiuſmodi differentiámque debeat aſſignari. Gorgias ergo vtpote qui artem ſuam neſciat definire, genus ipſius & id quidem ineptè profert. C Differentiam verò quàm mox in eadem reſponſione vnà cum genere debebat adducere, vix tandem poſt multas interrogationes extorquente Socrate in medium afferre compellitur. Principio reſpondet rhetoricam eſſe artem circa ſermones. Et quoniam aliæ quoque ſunt ſimiles, interrogatur circa quos qualéſve ſermones, vt qua in re ab aliis artibus differat, diſcernatur. Reſpondet autem circa ſermones qui dicendi vim præſtant. Iterum id aliis artibus eſt commune: vnde rurſus adiungere cogitur, rhetoricam verſari quàm plurimum circa ſermones, vimque dicendi. Sed quoniam id quoque commune cum multis, vrgetur iterum addere circa ſermones ſcilicet de rebus maximis. Cùm verò & id commune, iam neſcio quid diſtin- D ctius afferre compellitur, id eſt per oratoriam nos conſequi vt nulli ſeruiamus, ſed aliis dominemur, atque eſſe oratoriam artem perſuaſionis pro arbitrio effectricem. Interea Socrates admonet, vt in diſputando non tam ad perſonam qua cum diſputatur, quàm ad remipſam & ſermonem & animum intendamus. Deinde verò quoniam omnis ars aliqua de re perſuadet, quæritur qua de re, & qualis ſit rhetoris perſuaſio. Mox in duo diſtinguitur perſuaſio. In eam ſcilicet quæ ſcientiam, & in eam quæ facit fidem. Concluditúrque oratoriam perſuaſionem non ſcientiam afferre, ſed fidem, non circa quælibet propriè, ſed circa iuſta atque iniuſta, non vbique, ſed in turba potiſſimum, ac de rebus quæ præcipuè ad rempublicam pertinent. E Additur quinetiam oratorem de rebus inſuper ad artes alias propriè pertinentibus ſuadentius quàm artifices ipſos poſſe loqui, non quidem inter artium ipſarum peritos, ſed imperitos. Inter hæc admonemur ne potentia vnquam arteque abutamur. Item ne in diſputando vbi ad veritatem percipiendam neceſſaria eſt tranquillitas, perturbemur. Rurſus æquo animo atque lubentiſſimo redargutionem eſſe recipiendam, præſertim in moribus corrigendis. Nihil deterius enim eſſe quàm de moribus falſa ſentire. Poſt hæc concedit Gorgias non pertinere ad oratorem ſcire qua ratione res ipſæ ſe habeant, ſed machinationem quandam ſic ad perſuadendum excogitare, vt ipſe quāuis ignorans, tamen apud ignorantes magis intelligere quàm ipſi F ſcientes appareat, officiúmque eius eſſe, de quolibet in turba ſtrenuè loqui non docendo, ſed perſuadendo. Concedit quoque oratorem ſcire id debere & poſſe quod ſit veriſimile, etiam ſi id quod verum eſt neſciat, quod quidem fieri nullo modo poteſt. Niſi enim rem ipſam cognoueris, nunquam quid illius ſimile ſit, agnoſces. Proinde quæritur vtrum ſicut ad oratorem alia ſcire non attinet, ita neque etiam quid bonum honeſtum, iuſtum ſit intelligere. Gorgias verò cùm alias dixerit oratorem ad hæc atque illa ſimiliter ſe habere, hic ſibi repugnans, ſcire hæc ſaltē oportere conſenſit. Hinc Socrates argumentatur. Si orator ſcit iuſta, ergo eſt iuſtus, tentans videlicet Gorgiam nunquid vim conſequētiæ teneat. Ille verò admittit ſtatim cùm propriè in ſcientiis artibúſque ad intelligentiam pertinentibus id ſe- G quatur, ſcit aſtrologica vel fabrilia, ergo aſtrologus eſt vel faber: in iis tamen quæ ad voluntatem moréſque pertinent non ſequatur ſcit iuſta, ergo iuſtus. Opus enim ad iuſtitiam eſt voluntate. Veruntamen ſiquis diuinam quandam de iuſtitia ſcientiam habeat, quod quidem ſpirante deo fieri quandoque poſſe Plato vult, rectè ſequetur. Quiſquis enim certiſſimè ſciuerit quantum bonum iuſtitia ſit, quantúmve præmium maneat: atque contrà quantum iniuſtitia malum, quantúmve huic ſupplicium debeatur: is proculdubio iniuſtitiam fugiens, iuſtitiā complectetur. Quacunque verò ratione ſeſe res habebant, Gorgias ſibimet cogitur contradicere. Quippe cùm in ſuperioribus, oratorem iniuſtum eſſe aliquando poſſe cōceſſerit, hic verò neget. Poſt hæc So- H crates ex arrogantia Poli ſub quadam ironia & iuniores improbat, ſiquando ſeniores corripiant arroganter, & pręcipit omnibus vt emendari à quolibet facilè patiantur. Cæterum vt quæ ſequūtur planè intelligantur, aduertēdum eſt, oratoriam vel in genere, vel in ſpeciebus poſſe conſiderari: atque in genere quidem definiri, induſtriam ad perſuadendum in materia ciuili promptiſſimam, cum quadam probationis facultate, tum vel maximè eloquij gratia. Idque inter artem quandam diſſerendi poeticámque eſſe quodammodo conſtitutam. Hactenus oratoria intellectui quidem bonum eſt, voluntati verò neque bonū eſt neque malū. Huius autē duæ ſunt ſpecies, philoſophica,

&-popularis ſiue adulatoria:illa bonum,hæc verò malum. Illius quidem finis eſt,certis rerum, verborum , morum rationibus , audientes ad commune bonum perducere. Quam maximè laudat in Phædro ex philoſophia poeſique grauiori compoſitam. Alterius autem finis eſt,per coniecturas turbæ veriſimiles , concitationéſque animorum, quodcunque libuerit impetrare.Hanc inter ſophiſticã vulgarémque poeſim ponimus ex vtriſque permixtam quam in hoc dialogo deteſtatur. Diuidit autem artes ipſius hominis propriè curatrices in duo præcipuè genera. Quorum primum curat animum,ſecundum verò corpus. In animo legalem facultatem ait legum conditricem morúmque moderatricẽ animũ ipſum in habitu quodã naturæ conſentaneo formare atque ſtabilire:artem verò iudicialem animũ ſiquando hinc lapſus fuerit reſtituere.In corpore quoque geminas ponit artes ſimiliter corporis curatrices gymnaſticã quidẽ huius exercitandi magiſtram in bona ipſum habitudine pro viribus confirmantẽ. Medicinam verò corpori amiſſam ſanitatem reſtituentem. Quapropter qualis eſt legis in animo,talis in corpore videtur eſſe gymnaſtica. Itẽ qualis iudicialis in animo,talis in corpore medicina. Has omnes appellat artes,quia certa ratione perducant ad bonum. Subdit naturam quandam ſiue peritiam,adulatoriam,ſeruilem atque fallacẽ quæ falſo has quatuor æmulatur. Per ſophiſticam quidem ſimulat legalem, per oratoriam ſcilicet vulgarem fingit iudicialẽ,per fucatoriã præ ſe fert gymnaſticam,per coquinatoriam medicum repræſentat. Totum verò hoc adulandi genus negat eſſe artem,quia non ratione certa ad verum bonum,ſed lenociniis contendit ad gratiam. Sed ne quis exiſtimet Platonem longè omnium eloquentiſſimum legitimam eloquentiam coquinariæ comparare,legat Phędrum,in quo & eam probat,& finẽ officiúmque & pręcepta eius ſubtiliſſimè tradit aſſeritque ipſam eſſe ſimilem medicinæ. Quoniam verò Polus oratoriam vim extollens oratores ait ex eo maximam habere potentiam , quòd pro arbitrio valeant aduerſarios carceri mortíque damnare vel expoliare bonis,vel vrbe priuare : Socrates duobus potiſſimũ argumentis probat iniuſtos non eſſe potentes.Primo quidẽ quoniã potentia exoptãda eſt vnicuíque tanquã bonũ:conſtat verò licentiã quodcunque libuerit faciendi,iniuſtis hominibus veluti mente captis non modò nõ bonam eſſe,ſed malam,atque tandem pernicioſam. Deinde maximã poteſtatẽ eſſe,poſſe idipſum quod velis efficere.Patet autẽ omnes verũ velle bonum. At malos verũ bonũ vel agere vel conſequi nunquã. Adde quòd mala mens eo ipſo quod mala eſt,diſcors in ſeipſa & inſana cenſetur, iámque ab his quæ afferuntur ſenſibus ſuperata. Quis ergo dixerit mentem & languidam & more mancipii ſuis ſeruientẽ mancipiis eſſe potentẽ?Interea humana omnia diſtinguuntur in tria, ſcilicet in bona,maláque,& media. Bonorum primum eſt ſapientia. Secundum optanda corporis habitudo.Tertium, fortunæ commoditas.Sed hæc duo eatenus iudicantur bona, quatenus cõmodũ menti exhibent miniſterium.Horum verò oppoſita dicuntur mala,ſed horũ media tanquam indifferentia ſunt,quæ non magis ad bonum declinant quàm ad malum,vt ire,ſedere,atque ſimilia. Additur neminem velle aut mala aut media,aut ea quæ agit propriè , imò duntaxat ea quorum gratia mouetur & agit.Non ergo qui iniurias faciunt, ipſas volunt iniurias,ſed bonũ cuius gratia faciunt Bonũ verò non conſequuntur,non aſſequuntur ergo quod volunt.Non ergo potẽtes. Deinceps verò Socrates ex errore Poli cõmuni cum multis nactus occaſionẽ ſancta nobis tradit præcepta. Cui peccare grauiter licet,propè miſer eſt:qui peccat grauiter,iã eſt miſer: qui peccati non luit pœnas, eſt miſerior.Iniurias pati eligendũ eſt potius quàm inferre. Licentia quodcunque libuerit faciendi non eſt potentia,niſi id nobis ſit denique conducturũ.Conducet autẽ iuſtè duntaxat vtentibus. Iniuſti etiã ſi totius orbis imperio potiãtur,infelices ſunt,imò infeliciſſimi. Quo enim magis peccare licet & quo minus peccati datur pœna,eo infeliciores habentur.Felicitas in ſapientia iuſtitiáque conſiſtit , infelicitas in contrariis.Quoniam verò Polus veritatis iudicium quod ad iudicis qualitatem potius quàm ad iudicantium numerũ referri debet,in quorumlibet teſtiũ multitudine collocat,ideo Socrates optimũ probandi modum eſſe reſpondet, ſi vnicum in cauſa teſtem adduxeris, aduerſarium ſcilicet ratione conuictũ:alioquin coaceruatã vndique teſtium multitudinem,parui ad veritatem momenti. Præterea quia Polus ait iniuriam quidem facere turpius eſſe,pati verò peius : Socrates id arguit,aſſerens idem in rebus humanis moribúſque bonũ eſſe atque pulchrum ſiue honeſtum:idem malum atque turpe Deinde idipſum pulchrum vel propter voluptatem vel vtilitatẽ,vel vtrũque puta exiſtimari,turpe verò contrà.Hinc argumẽtatur:ſi facere iniuriam turpius eſt quàm pati,nõ ex eo quidem quòd ſit moleſtius , ex eo igitur quòd ſit damnoſius:ſi ita,ergo deterius iudicatur. Mox adiungit oportere ſeipſum rationi tanquam medico curandum committere. Affirmat quoque iuſtam peccatorum punitionem ei qui punitur,prodeſſe plurimum Hæc enim ſi iuſta eſt,ergo pulchra atque honeſta. Si ita , ergo bona : ſi bona,confert animo videlicet tanquam medicina corpori,multóque magis: à morbo enim animi liberat , qui grauiſſimus eſt morborũ omniũ atque malorũ. Inter hęc animaduerte theologorum ſententiam,nihil magis:neceſſarium eſſe vtiliúſque peccatoribus quàm confiteri peccata,affici pœnitentia pœnas à iudice petere,æquo animo ferre vt purgetur animus,antequã inſanabilis morbus eius euadat Poſthæc audies facilimum eſſe nobis affectũ illi noſtrum ſignificare qui ſimili laboret affectu. Item Socratem philoſophiæ amore captum illi ſemper obtemperare. Præterea eligendũ potius eſſe vt cætera nobis diſſonẽt omnia,quàm vt animus intra ſe diſſonet.Proinde vbi Callicles Socratem corrigit quaſi argutiarum nimium ſtudioſum,intellige ſub perſona Socratis Sophiſtas à Platone redargui. Tãgit poſtea Callicles Thraſymachi multorũq. prophanã

A opinionem, dicentium mores & leges non naturæ ordine , ſed ſola hominum vel opinione vel fictione conſiſtere.Quod in libris De republica & in ſequẽtibus confutatur. Quòd verò afferre videtur Callicles cõtra philoſophos,intellige non contra legitimos philoſophos eſſe dicta,ſed partim aduerſus ignauiſſimos ſophiſtarum, partim aduerſus eos qui philoſophiæ ſtudio abutuntur:dum vel ita ſolam logicam ſectantur,vt partes ſpeculationis alias deſerant: vel ita ſolã ſpeculationem capeſſunt,vt philoſophica morum pręcepta inſtitutáque ciuilia negligant. Nõnulla verò in ipſa Calliclis inuectiua falſa dicuntur,quæ in ſequẽtibus refellentur. Poſt hæc autẽ præcipitur omnem in animæ noſtræ examine atque probatione eſſe diligentiã adB hibendam,atque ad id tanquam iudicẽ vnum eligendum eſſe,in quo ſapientia ſit rei ipſius qua de agitur , & beneuolentia qua libentius conſulat,& audacia inſuper,per quã quod profuturum putet,non vereatur exprimere.Deinde nos admonet Socrates,cũ rationales natura ſimus,ne irrationali caſu & fortuna viuamus,ſed certũ vitæ finem diligentiſſimè præſcribamus, viáſque ad ipſum eligamus cõmodiores.Denique dum ſępius obſecrat Calliclẽ,vt ipſum liberè audactérque redarguat,admonet non nihil inquirere impenſius oportere quã animi medicinam.His actis Callicles concedit idẽ eſſe natura potentius validiúſque & melius, aítque naturalẽ iuſtitiam velle, eum qui C potentior eſt habere quæcunque inferiorũ ſunt,eiſque dominari,legémque illius naturaliter eſſe iuſtam. Ad hæc Socrates ita infert.Si idẽ eſt potentius, validius,melius,atque multitudo validior eſt quàm vnus,ergo & potentior atque melior. Multitudinis ergo leges cùm potentioris melioriſque ſint, iuſtæ naturaliter erunt. At huius leges ſtatuũt eſſe iuſtum ſeruari inter omnes æqualitatẽ,atque eſſe turpius iniuriam inferre quàm pati. Quamobrẽ non ſolùm lege turpius eſt facere iniuriam quàm pati,atque iuſtum eſt æquitatem ſeruare,vt in ſuperioribus dixerat Callicles,ſed etiam ipſa natura. Præterea quia Callicles in ſuperioribus potentiores illos eſſe putauerat , qui aſtutia,audacia, violentia, cæteros anteirent: Socrates paulatim hunc eD mendat,cogitque fateri potentiorem eſſe,qui prudentior fortiórque ſit ad rempublicam gubernandam. Significat quoque inter hæc ſe eadem ſemper eiſdem de rebus adducere,probans videlicet conſtantiam improbans leuitatẽ.Iam verò Calliclem conatur vltra prudentiam fortitudinémq. ad tẽperantiam quoque perducere. At his quẽadmodum ſuprà Thraſymachũ imitatus circa iuſtitiam potentiámque errauerat,ita nunc ſequutus Ariſtippum circa tẽperantiam ſimiliter errat, eã appellãs ſtupidam ingenij ſeruilis ignauiã,atque in fouendis explendiſque ſenſuũ libidinibus virtutẽ aſſerens felicitatémq; conſiſtere.Socrates autẽ mox ad demonſtrandũ ſeſe accingit, temperantiã non opinione humana,ſed ordine naturæ cõſtare.Profectò naE turalis ordo requirit,vt inferiores animæ partes ſuperiorib.pareãt,totúſque animus conſonãs vndique ſit & ſanus & pulcher, neque agat fruſtra,ſed finem propoſitum conſequatur,qualis eſt habitus vitáque temperati. Contrà verò in homine intemperato ratio regina hominis ſeruili ſeruit concupiſcentiæ,diſſonat quoque & languet, opúſq; inexplebile molitur, incõparabilíque moleſtia volantẽ ſequitur voluptatem. Id totum Socrates Pythagoreorum præſertim Philolai & Empedoclis ſententiis explicat, duplici præcipuè via, ſcilicet per fabulam & exemplum : in quibus ipſe conſidera, animam in hoc corpore omnem quidem eſſe mortuam, intemperantem præterea inferis deputari,irrito aſſiduóque labore miſerabiliter agitatã,dum quodam perforato vaſe,id eſt deprauato fallacíque iudicio continuè maF chinatur perforatum quoque vas alterum,id eſt concupiſcentiam inexplebilem fluentibus oblectamentis implere. Poſt hæc quia Callicles non ſolum virtutem, ſed etiam felicitatem in aſſidua libidinum expletione conſtituit,affirmátque idem eſſe voluptatem atque ipſum bonum,dolorem quoque idem atque malum,idcirco Socrates id pluribus rationibus confutat. Prima,conſtat voluptatem non eſſe ipſum bonum, cùm ſæpè & turpiſſima ſit , & turpiſſimis hominibus adſit. Secunda, bonum & malum vtpote contraria in eodem ſimul eſſe nõ poſſunt. At voluptas & dolor in eodem ſunt ſimul,quando videlicet quis ſitiens bibit. tunc enim ſitiendi moleſtia cum bibendi voluptate concurrit. Tertia, bonum & malum ſicuti cætera contraria ſolẽt, non ſimul abeunt ab eodem. Voluptas autem dolórque tunc ab eodem ſimul abeunt , quando quis eodem in tempore dum bibit ceſſat ſimul & ſitire pariter & delectari bibendo.Quarta,vnuſquiſque pręG ſentia quidem boni fit bonus, mali verò præſentia fit malus. At neque præſente voluptate boni fiunt homines diſſoluti neque dolore probi homines mali fiunt. Quinimò cùm ſæpè æquè gaudeant,aut doleant boni atque mali,& aliquando mali magis gaudeant,& boni magis doleant,certè ſi voluptas quidem bonũ eſſet, dolor verò malum, ſequeretur vt frequenter tam boni quàm mali pariter boni forent aut mali, ac nonnunquam boni magis mali quàm ipſi mali, atque è conuerſo. Inter hæc animaduerte præceptum Socratis obſeruandum,ſcilicet non eſſe ad grauiſſima feſtinandũ,niſi leuiora prius fueris conſequutus. Afferuntur deinde nõnulla ex quibus confirmare quis poſſit,voluptatem non eſſe ipſum per ſe bonum,propterea quòd multæ reperiantur voluptates malæ, noxiæ videlicet & animo ſimul H & corpori , nóſque à rebus optimis diuertentes quòd ſi voluptas ipſum per ſe bonum eſſet , nulla eſſet mala voluptas. proinde diſtinguuntur iterum facultates,& quæ velut artes ad bonũ vtiléque certa ratione procedunt, & quæ tanquam adulationes, nulla veri boni adhibita ratione voluptatem ſolam aucupantur : quarum in numero poeſim & muſicam , communémque oratoriam collocat. Tu verò inter differendum hanc nota ſententiam. Virtutem corporis ſanitatémque in ordine quodam & ornatu conſiſtere,ſimiliterq. in ordine ornatúque ſuo animi virtutẽ atque ſanitatẽ. Ex quo fit,vt quemad-

modũ virtus corporis vitiúmque non in opinione, ſed in re ipſa vel A
naturæ conſentanea vel oppoſita reperitur,ſic virtus vitiúmque ani-
mi non ad humanam opinionem, ſed ad naturæ legem diiudicetur.
Conclude tandem,quantum naturaliter præſtat corpus habere ſanũ
quàm ægrotum,tantũ præſtare ſimiliter tẽperatũ quàm intẽperatum
animum poſſidere.Præterea confirmatur in ſequentibus ſentẽtia Py-
thagorica,omnibus in rebus eſſe optimam tẽperantiã. Quæ quidem
prima omnium adoleſcentibus eſt tradenda, per quam præcedens
pueritiæ intemperantia corrigatur , totúſque animus temperetur,
quam mox ſequi cæteras virtutes exiſtimat. Siquidem tempera-
tus erga deum atque homines agit decentia, pius eſt iuſtúſque &
fortis. D.inde concluditur in ſola virtute felicitatem,in ſola impro- B
bitate eſſe miſeriam, omniáque humana ad virtutem velut ad ſignũ
certiſſimè referenda. Præterea ſicut ad beatitudinẽ neceſſaria virtus
eſt,ſic & vitiorum caſtigationem punitionémque neceſſariam eſſe,
quaſi morborum animi medicinã.Denique intẽperatum neque ho-
minibus,neque deo,neque ſibimet amicũ eſſe poſſe. Vt autem natu-
ralem temperantiæ excellentiam nobis oſtẹndat,ex Pythagoreorum
Orphicorúmq mente ſubiungit,vniuerſum tẽperantia atque etiã cõ-
cordia,& iuſtitia, quæ cõtinẽtur in ipſa tẽperantia,cõtineri:ideóque,
quod & Pythagoras inquit,temperantiã in omnibus tanquam perni-
cioſiſſimam eſſe totis viribus fugiendam. Quoniam verò ad hanc ſi-
mul atque iuſtitiam æqualitas pręcipuè pertinet,æqualitatem in pri- C
mis præcipit obſeruari,quã aſſerit in diis & hominibus valere quàm
plurimum. Æqualitatem,inquam,geometricam,per quam vnicuique
æqualis fit diſtributio vt pro capacitate meritíſque cuiuſque æquali-
ter diſtribuatur,æqualiter inquam,id eſt neque magis neque minus
quàm vel capacitas vel meritum exigere iudicetur. Aequalitas qui-
dem geometrica in quadam congrua portione conſiſtit. Arith-
metica verò in numero vtrinque pari. Neque verò eadem eſt
hæc & illa. Sanè exceſſus ſex ad quatuor , itémque exceſſus qua-
tuor ad duo , apud arithmeticum numeros conſiderantem, eſt æ-
qualis : per duo enim vterque perficitur. Verùm apud geome-
trum portionis iúdicem eſt inæqualis. Nam ſenarius numerus qua- D
ternarium proportione ſeſquialtera ſuperat, in qua maior numerus
minorem & ſemel continet totum,& inſuper eius dimidium. Quater-
narius verò binarium proportione ſuperat dupla. Eiuſmodi verò æ-
qualitate quæ non numerantis more tantũ ponderis vni tribuit quan
tum alteri,ſed metientis ritu,neque magis neque minus quàm cuique
congruat tribuit vnicuique,ait cuncta ſeruari, in hac etenim & iuſti-
tia dei in operibus ſuis,& hominis ad homines continetur. Vtrobique
enim pro menſura capacitatis & meriti cuique diſtribuitur. His dictis
aſſerit theologica fundamenta morũ firmiſſimis eſſe rationibus con-
firmata. Præcipuè peius eſſe iniuriam facere quàm pati,omnium ve-
rò peſſimum cùm iniuriam feceris,non dare pœnas, quibus quaſi me
dicamentis ab omnium maximo iniuſtitiæ morbo animus liberetur. E
Nullum enim detrimentum maius cogitari poſſe quàm quod animo
infertur à vitio,adeo vt quemadmodum homini cum omnino ægro-
to corpore non expedit viuere,ita neque cum animo vitiis ægro. I-
tem non multi faciendam eſſe vitam in corpore,ſed virtutem. peiúſ-
que eſſe ſeipſum flagitioſis hominibus ob morum ſimilitudinẽ præ-
ſtare perſimilem,quàm ab illis interfici. Inter hæc monet ne res vllas
quarum ignari ſimus, tractandas aggrediamur,præſertim grauiores
maximè publicas Omnino verò oratoriam parui facit,ſi nullam poſ-
ſit vel priuatim vel publicè ſalutem afferre animo,ſed corpori dunta-
xat rebúſque ad ipſum pertinentibus conſulat. Deridet & eos, qui cũ
diu Reipub. tenuerint gubernacula,ſemper quidem ciuitatem exter- F
nis bonis auxerint , animos verò ciuium temperantia & iuſtitia for-
mare neglexerint:quod quidem ſolum ſit legitimi gubernatoris offi-
cium. Concludítque non modò non prodeſſe,ſed obeſſe plurimum ci
uitati gubernatores , qui fortunæ potius quàm animi bonis proſpi-
ciant. Præterea potentiã omnẽ ſapientiámque viri in eo conſiſtere, vt
animã à peccatis erga Deũ & homines conſeruet intemeratã. Nã hu
ius quidem vitæ iacturam leuiſſimã eſſe,æternæ verò ſalutis eſſe gra-
uiſſimã. Cæterùm vt quæ de futuris vel virtutũ præmis vel vitiorum
ſuppliciis Plato affirmat,intelligas,ſcito Saturnũ apud Platonẽ intel-
ligi ſupernã intelligẽtiã,in qua ſit vniuerſalis omniũ lex atque pro-
uidentia circa omniũ eſſentias & vitas ordinéſque formarũ. Huic au G
tem ſubeſſe ordines tres præcipuos numinum,in quibus Saturnia pro
uidentia in tria potiſſimum officia diſtribuitur. Ex his quæ numina
ad diſtribuendas eſſentias propriè ſubminiſtrant , communi quodam
Iouis nomine nuncupat. Quæ verò ad vitas ſuggerendas conferũt,ap
pellatione Neptuni. Quę ad formarum ordines diſponendos,nomine
Plutonis appellat. Prometheum verò numinũ gradum hic aliquanto
inferiorem,qui formalem ordinem naturæ duntaxat rationali præ-
ſertim in hac vita diſtribuit. Denique tres Iouis filios, Aſiæ, Eu-
ropæ , Africæ iudices , tria vult intelligi numina ad id maximè
miniſtra Iouis atque Plutonis , vt formalis ordo iuſtitiæ in ſepa-
ratis à corporibus animis expleatur. His autem animaduerte diui- H
nam legem delebiles vitiorum maculas certis temporibus punien-
do diluere, indelebiles verò pœnis ſempiternis affligere. Quod
quidem tranſmigrationem animarum per corpora ſempiternam
improbare videtur. Quod autem dicit quondam errauiſſe iudi-
ces in viuentibus iudicandis , duo nobis ſignificat. Primum
quidem non diuinum , ſed humanum circa virtutes & vitia iudi-
cium decipi. Secundũ verò,diuinã prouidentiã in ſeipſa præuidiſſe iu-
dicia fore falſa,ſi à viuẽtibus in hoc corpore viui iudicarẽtur. Ideóq.
nõ ex quodã tẽpore,vt verba ſonãt,ſed ab æterno,iudiciũ poſt hãc vi
tã fieri ſtatuiſſe. Interea memẽto animã vitiorũ virtutúmq. affectio-
nes & habitus ſecũ ferre. Deniq. Socratẽ hæc penitus affirmare,nihíl-
que aliud expaueſcere , niſi eiuſmodi animæ detrimentum , iudicíſ-
que diuini conſpectum. Propterea concludit in nullo certamine no-
bis acrius quàm in hoc contendendum, vt puriſſimam iudici cuncta
inſpicienti animam offerre poſſimus : cæteráque omnia quæ homi-
nes admirantur, eſſe penitus contemnenda,ſoláque ex omnibus ho-
noranda,quæ ad ſalutem animæ conferant ſempiternam.

COMMENTARIVM MARſilij Ficini Florentini in conuiuium Platonis de amore. ad pag. 315.

CAPVT I.

PLATO philoſophorum pręter annos vnum & octoginta ętatis
natus,ſeptimo Nouembris die, quo ortus fuerat , diſcumbens in
conuiuio remotis dapibus expirauit. Hoc autem conuiuium,quo &
natalitia, & anniuerſaria Platonis pariter continentur, priſci omnes
Platonici,vſque ad Plotini & Porphyrij tempora, quotãnis inſtaura-
bant. Poſt verò Porphyriũ mille ac ducentos annos, ſolennes hę da-
pes prætermiſſæ fuerunt. Tandem noſtris temporibus vir clariſſimus
Laurentius Medices Platonicũ conuiuium innouaturus,Franciſcum
Bandinum Architriclinum conſtituit. Cùm igitur ſeptimũ Nouem-
bris diem colere Bandinus inſtituiſſet, regio apparatu in agro Care-
gio nouem Platonicos accepit conuiuas : Antonium Allium epiſco-
pum Feſulanum, Ficinum Medicum, Chriſtophorũ Landinũ poetã,
Bernardũ Nutiũ rhetorẽ, Thomã Bentium, Ioannem Caualcantem
familiarẽ noſtrum, quem propter virtutem animi, & egregiã indolẽ
Heroem cõuiuæ nuncupauerunt : Marſupinos duos,Chriſtophorum
Carolúmque Caroli poetæ filios. Me denique nonũ Bandinus eſſe
voluit, vt Marſilio Ficino ſuperioribus addito muſarũ numerus im-
pleretur. Remotis dapibus Bernardus Nutius Platonis accepit librũ,
qui Conuiuium de Amore inſcribitur: legitque omnes Sympoſij hu-
ius orationes,quibus lectis reliquos cõuiuas orauit, vt ſinguli ſingu-
las orationes exponerẽt. Aſſenſere omnes : iactíſque ſortibus,prima
illa Phædri oratio,Ioanni Caualcãti obtigit exponẽda. Pauſaniæ o-
ratio,Antonio Theologo. Eryximachi Medici,Ficino Medico. Poe-
tæ Ariſtophanis,Chriſtophoro Poetæ. Agathonis adoleſcentis,Caro-
lo Marſupino. Thomæ Bentio data eſt Socratis diſputatio. Alcibia-
dis verò Chriſtophoro Marſupino. Sortem huiuſmodi probauere o-
mnes. Verùm epiſcopus ac medicus, alter ad animorũ, alter ad cor-
porum curam abire coacti, partes in dicendo ſuas Ioanni Caualcan-
ti reliquerunt. Cæteri ad hunc conuerſi ſunt, paratíque ad audiendũ
conticuere. Tunc heros ille in hunc modum eſt exorſus.

QVA REGVLA LAVDANdus ſit Amor. Quæ ſit eius dignitas & magnitudo.

CAP. II.

GRatiſſimà mihi optimi conuiuæ ſors iſta hodie obtigit,qua ef-
fectum eſt,vt perſonam Phædri Myrrhinuſij gererem. Phædri
illius,inquam, cuius familiaritatem tãti fecit Lyſias Thebanus ſum-
mus orator,vt oratione lucubrationibus multis compoſita, eum ſibi
conciliare cõtenderit: cuius indolem Socrates vſqueadeo admiratus
eſt,vt eius ſplendore quandoque iuxta Ilyſſum fluuium concitus al-
tiúſque ſublatus myſteria diuina cecinerit : qui antea nõ ſolũ cœle-
ſtiũ,ſed inferiorũ quoque omniũ ſe inſciũ prędicauerat. Cuius inge
nio adeo delectatus eſt Plato,vt primitias ſtudiorũ ſuorũ Phędro di-
cauerit. Ad hũc epigrãmata, ad hũc elegiæ Platonis,ad hunc primus
eius de pulchritudine liber,qui Phædrus inſcribitur. Cùm igitur hu-
ius Phædri me ſimilẽ,nõ ego quidẽ,nõ enim tantũ mihi arrogo, ſed
ſortis caſus primo,& veſter deinde applauſus iudicauerit,his felicib.
auſpiciis eius in primis orationẽ libẽter interpretabor. Deinde Anto-
nij & Ficini partes pro ingenij viribus exequar. Tria in omni re viri
optimi philoſophus quiſq; Platonis imitator,cõſiderat, quę antece-
dũt,quæ comitãtur,& quæ ſequũtur. Hæc ſi bona ſint,rẽ ipſam lau-
dat: ſin mala,vituperat. Ea igitur perfecta laudatio eſt,quę præcedẽ-
tem rei recẽſet originẽ,præſentẽ formã narrat, ſequentes oſtendit e-
uentus. Ab antecedẽtibus res quæque laudatur, vt nobilis: à præſen-
tibus,vt magna: à ſequentib. vt vtilis. Quare ex tribus illis tria hęc in
laudib. cõcluduntur:Nobilitas,magnitudo,atque vtilitas. Ideo Phę-
drus noſter in primis præſentẽ Amoris excellentiã cõtemplatus,Ma-
gnum Deũ vocauit:adiũxit, Diis hominibúſq; mirandũ. Nec iniu-
ria. Nã ea propriè quæ magna ſunt admiramur. Magnus ille quidẽ,
cuius imperio homines & dij, vt aiunt , omnes ſubiiciuntur. Nam
tam dij apud veteres quàm homines amant , quòd Orpheus Heſio-
dúſque ſignificant , dicentes mortalium & immortalium mentes a-
more domari. Admirandus præterea dicitur, quoniam illud quiſque
amat, cuius pulchritudinem admiratur. Dij quidem , ſiue vt noſtri
dicunt , Angeli diuinam pulchritudinem : Homines corporum ſpe-
cies admirantur , & amant. Atque hæc quidẽ laus Amoris eſt, à prę-
ſenti excellẽtia quæ ipſum comitatur deducta. Laudat deinde ab an-
tecedentibus Phædrus, cùm deorũ omniũ eſſe aſſerit antiquiſſimũ.
In quo nobilitas amoris effulget,cùm priſca eius origo narratur. Lau
dabit & tertio à ſequentibus , vbi mirifica eius ab euẽtu apparebit v-
tilitas. Sed de priſca & nobili eius origine primum: deinde de futura
vtilitate tractabimus. Orpheus in Argonautica, cùm de rerũ princi-
piis corã Chirone heroibúſque cantaret,Mercurij Triſmegiſti theo-
logiã ſequutus,Chaos ante mundũ poſuit,& ante Saturnũ,Iouẽ,cæ-
teróſq. deos. Amorẽ in ipſi⁹ Chaos ſinu locauit, laudauítq. his verbis

ORIGO AMORIS EX CHAOS.

CAP. III.

ANtiquiſſimum, ſeipſo perfectum, cōſultiſſimúmque Amorem, Heſiodus in Theogonia: & in libro De natura Parmenides Pythagoricus, Acuſileúſque poëta, cum Orpheo & Mercurio cōſenſerunt. Plato in Timæo chaos deſcribit ſimiliter: & in eo locat amorem. Atque idem in conuiuio Phædrus recenſuit. Chaos Platonici informem mundum vocant: Mundum verò formatum chaos. Tres apud eos mundi ſunt, tria itidem Chaos erunt. Primum omnium eſt Deus vniuerſorum autor, quod ipſum bonum dicimus. Hic mentem primo creat angelicam: deinde mundi huius animam, vt Plato vult: poſtremò mundi corpus. Summum illum Deum, non mundum dicimus: quia mundus ornamentum ſignificat ex multis compoſitum, ille verò penitus ſimplex eſſe debet: ſed mundorum omnium principium atque finem ipſum aſſerimus. Mens angelica primus mundus eſt à deo factus. Secundus vniuerſi corporis anima. Tertius tota hęc quam cernimus machina. In iis itaque mundis tribus, tria & chaos conſiderantur. Principio deus mentis illius creat ſubſtantiã: quam etiam eſſentiam nominamus. Hæc in primo illo creationis ſuæ momento informis eſt, & obſcura. Quoniam verò à deo nata eſt, ad deũ ſui principium ingenito quodam appetitu conuertitur. Conuerſa in deum, ipſius radio illuſtratur. Radij illius fulgore ille ſuus appetitus accenditur. Accenſus appetitus deo totus inhæret: inhærēdo formatur. Nam deus qui poteſt omnia, in mente ſibi inhærēte creandarum rerũ naturas effingit. In ea igitur ſpiritali quodam modo pingũtur, vt ita loquar, omnia quæ in corporibus iſtis ſentimus. Illis cœlorum elementorúmque globi, ſydera, vaporum naturæ, lapidum, metallorum, plantarum, animaliũ formæ gignuntur. Huiuſmodi rerum omnium ſpecies dei fomento quodam in ſuperna mente conceptas, Ideas eſſe non dubitamus: & formam illam ideámque cœlorum, ſæpe deum Cœlum vocamus. Formam planetæ primi Saturnum deũ: Secundi Iouē, atque in ſequentibus planetis eodē pacto. Ignis quoque huius ideam illam, Vulcanũ deum: Aeris Iouem atque Iunonē: Aquæ Neptunum: Terræ Plutonem. Quare dij omnes certis inferioris mundi partibus aſſignati, Ideæ illarum partium ſunt in ſuperna illa mente collectæ. Sed eam idearum conceptionē à formante deo perfectam præceſſit illa mentis ad deum appropinquatio. Hanc præceſſit appetitus incendium, hoc infuſio radij, hanc prima illa appetitus conuerſio, hanc informis mentis eſſentia. Porrò eſſentiam iſtam nondũ formatam chaos eſſe volumus. Primam ipſius in deũ conuerſionem, amoris ortũ: radij infuſionem, amoris pabulũ, incendium ſequens, amoris dicimus incrementũ: appropinquationem, amoris impetum: formationem, amoris perfectionem. Formarum omnium, idearúmque complexionem, Mundum Latinè, Græcè κόσμον, id eſt ornamentum vocamus. Huius ornamenti gratia pulchritudo eſt. Ad quam amor ille ſtatim natus traxit mentem: atque perduxit mentē antè deformem, ad mentē eandem deinde formoſam. Ideo amoris conditio eſt: vt ad pulchritudinem rapiat, ac deformē formoſo coniungat. Quis igitur dubitabit, quin amor ſtatim chaos ſequatur, præcedátque mundum, & deos omnes, qui mundi partibus diſtributi ſunt? Cùm mentis ille appetitus ante ſui formationē ſit, & in mente formata dij mundúſque naſcantur. Meritò igitur antiquiſſimũ hũc Orpheus nominauit. Præterea ſeipſo perfectum: quaſi dicat ſeipſum perficientem. Quoniam primus ille mentis inſtinctus ſuapte natura à Deo perfectionem ſuã haurire videtur: atque eam menti, quæ inde formatur, & diis qui inde gignuntur, præbēre. Conſultiſſimũ inſuper nominauit, nec iniuria. Nam omnis ſapientia cuius propriũ eſt conſilium, ideò menti data eſt: quia amore in Deum conuerſa, ipſius fulgore refulſit. Eodémque modo mens ad Deum, quo ad lumen ſolis dirigitur oculus. Hinc enim aſpicit primò, videt deinde ſolis lumen: tertiò in ſolis lumine rerum colores figuráſque comprehendit. Quare oculus obſcurus primo, & chaos inſtar informis, lumen amat dum aſpicit, irradiatur aſpiciendo, radium accipiendo rerum coloribus figuríſque formatur. Quemadmodũ verò in deũ mens illa ſtatim nata & informis amore conuertitur & formatur: ſic mundi anima in mentem, deúmque illinc genita ſe reflectit. Et cùm primo informis ſit, & chaos amore in mentē directa, acceptis ab ea formis fit mũdus: non aliter & mundi huius materia, cùm principio ſine formarũ ornamento informe chaos iaceret, illico amore ſibi ingenito, in animã ſe direxit, ſéque illi obedientē præbuit: atque hoc amore conciliante, ab anima formarũ omnium quæ in mundo videntur nacta ornamentũ, mundus ex chaos effecta eſt. Tres igitur mundi, tria & chaos. In omnibus denique amor chaos comitatur, præcedit mundum, torpētia ſuſcitat, obſcura illuminat, viuificat mortuos, format informia, perficit imperfecta. Quibus laudibus nullæ fermè maiores aut dici, aut excogitari poſſunt.

DE VTILITATE AMORIS.

CAPVT IIII.

SEd de origine eius, & nobilitate hactenus. De vtilitate iam arbitror diſſerendum. Singula quidem amoris beneficia generi humano collata referre ſuperuacuũ eſt: pręſertim cùm ſummatim cōprehendi omnia poſſint. Omnia enim in eo conſiſtunt, vt vitatis malis
A bona ſequamur. Mala hominis & turpia eadē ſunt. Bona itidē eadē atque honeſta. Profectò nihil aliud leges & doctrinæ omnes cōtendunt, quàm ita homines inſtituere, vt declinēt à turpibus, agãt honeſta. Hoc autem ipſum, quod innumerabiles penè leges & artes vix tandem longo tempore aſſequuntur, Amor ipſe vnus breui tempore perficit. Nam à turpibus pudor abſterret: ad honeſta excellendi ſtudiũ prouocat. Duo hæc nihil aliud facilius ac citius quàm amor hominibus exhibet. Cùm amorem dicimus, pulchritudinis deſiderium intelligite. Hæc enim apud omnes philoſophos amoris definitio eſt. Pulchritudo verò gratia quædam eſt, quæ vt plurimum in concinnitate plurium maximè naſcitur. Ea triplex eſt: ſiquidem ex plurium virtutum concinnitate in animis gratia eſt. Ex plurium colorũ linearúmque concordia, in corporibus gratia naſcitur. Gratia item in ſo-
B nis maxima ex vocum plurium conſonantia. Triplex igitur pulchritudo, animorum, corporum atque vocum. Animorum mente cognoſcitur, Corporum oculis, Vocum auribus ſolis percipitur. Cùm ergo mens, viſus, auditus, ſint quibus ſolis frui pulchritudine poſſumus: Amor verò ſit fruendæ pulchritudinis deſiderium: Amor ſemper mente, Oculis, Auribus eſt contentus. Quid olfactu? quid guſtu? quid tactu opus eſt? Odores, Sapores, Calorem, Frigus, Mollitiem & duritiē, horúmque ſimilia ſenſus iſti percipiunt. Iſtorum nullum humana pulchritudo eſt, cùm formæ ſimplices ſint: humani autem corporis pulchritudo membrorum requirat diuerſorum concordiam. Amor tanquam eius finem fruitionem reſpicit pulchritudinis: iſta ad mentem,
C viſum, auditum pertinet ſolum. Amor ergo in tribus iis terminatur. Appetitio verò, quę reliquos ſequitur ſenſus, non amor ſed libido rabiéſque vocatur. Præterea ſi amor erga hominem pulchritudinem ipſam deſiderat: humani autem corporis pulchritudo in quadam concinnitate conſiſtit: concinnitas temperantia eſt: ſola quæ temperata, modeſta, decora ſunt, exigit amor. Voluptates itaque guſtus & tactus, quæ vſque adeò vehementes, furioſæque ſunt, vt mentem è ſuo ſtatu dimoueant, hominémque perturbent: amor non modò non cupit, ſed abominatur & fugit, vtpote quæ propter intemperantiam pulchritudini ſunt contrariæ. Rabies venerea ad intemperantiam trahit, ideóque ad inconcinnitatem: quare ad deformitatem ſimiliter videtur al-
D licere: Amor autem ad pulchritudinem. Deformitas & pulchritudo contraria ſunt. Motus igitur huiuſmodi, qui ad ea rapiunt, inter ſe videntur eſſe contrarij. Quapropter libido, coitus, & amor non modò non iidem motus, ſed & contrarij eſſe monſtrantur. Teſtantur hoc & Theologi veteres, qui amoris nomen deo tribuerunt. Quod etiam poſteriores theologi ſummopere confirmarunt. Nullum verò deo congruum nomen cum rebus turpibus eſt commune. Ideo ſanę mentis quiſque cauere debet, ne amorem, diuinum nomen, ad inſanas perturbationes temerè transferat. Erubeſcat Dicæarchus, & ſi quis alius Platonicam maieſtatem quòd amori nimium indulſerit, carpere non veretur. Nam decoris, honeſtis, diuinis affectibus, nec nimium, nec ſa-
E tis vnquam poſſumus indulgere. Hinc efficitur, vt omnis amor honeſtus ſit, & omnis amator iuſtus. Pulcher enim eſt omnis atque decorus, & decorum propriè diligit. Turbulentus autem ardor, quo ad laſciuiam rapiuntur, cùm ad deformitatem trahat, amori contrarius iudicatur. Vt igitur ad amoris vtilitatem aliquando redeamus: pudor qui à turpibus nos abſterret, & ſtudium quod ardentes efficit ad honeſta, ab amore facilè, citóque proficiſcuntur. Primo quoniam amor, qui pulchra petit, decora ſemper appetit atque magnifica: & qui odit deformia, neceſſario turpia obſcœnáque fugit. Deinde ſi duo aliqui ſe mutuo diligunt, alterutrũ ſe obſeruant, & placere ſibi inuicē cupiunt.
F Prout alter ab altero obſeruatur, vtpote qui teſte nunquam careant, à turpibus abſtinent. Prout ſibiinuicē placere conantur, magnifica ſemper ardenti ſtudio aggrediuntur ne contemptui amato ſint, ſed amoris viciſſitudine digni putentur. Sed hanc rationē copioſiſſimè explicat Phædrus: vbi exempla ponit amorum tria. Vnum amoris, fœminę ad maſculum. vbi de Alceſte Admeti vxore loquitur, quæ pro marito mori voluit. Alterum amoris maſculi ad fœminam, vt Orphei ad Eurydicen. Tertium amoris maſculi ad maſculum, vt Patrocli ad Achillem: vbi oſtendit nihil fortiores homines reddere, quàm amorem. Allegoriam verò, vel Alceſtis, vel Orphei, in præſentia perſcrutari non eſt conſilium. Vehementius enim iſta vim amoris & imperium exprimunt, ſi tanquam hiſtoriæ geſta narrentur, quàm ſi per allegoriam di-
G cta putentur. Ergo amorem eſſe Deum magnum atque mirandum, nobilem præterea & maximè vtilem, ſine controuerſia fateamur: atque ita mori indulgeamus, vt fine ſuo, qui pulchritudo ipſa eſt, contenti ſimus. At nos ea parte fruimur, qua cognoſcimus, cognoſcimus mente, viſúque & auditu. His itaq. fruimur, cæteris ſenſibus non pulchritudine, quam deſiderat amor, ſed quouis alio potius quo corpus indiget, vtimur. Igitur his tribus venabimur pulchritudinem & per eam quæ in vocibus corporibúſque elucet, tãquam per veſtigia quædam animi decorem inueſtigabimus. Illum laudabimus quidem, iuſtum probabimus: ac ſemper id obſeruare conabimur, vt tãtus amor ſit, quanta fuerit pulchritudo. Et vbi corpus quidem pulchrum, animus minimè, tanquam vmbratilem & fluxam imaginem pulchritudinis vix & leuiter diligamus. Vbi ſolus animus pulcher, ſtabilē hunc decorem animi ardenter amemus. Vbi verò vtraque pulchritudo cō-
H currit, vehementius admiremur: atque ita ex Platonica familia reuera nos eſſe teſtabimur: ea quippe nihil nouit niſi feſtum, lætum, cœleſte, ſupernum. Sed hæc iam de Phædri oratione ſufficiant. Ad Pauſaniam veniamus.

ORATIO SECVNDA.

DEVS BONITAS, PVLCHRItudo,iuſtitia,principium,medium,finis.

CAP. I.

TRinitatem Pythagorici philoſophi rerum omnium menſuram eſſe voluerunt, ob eam arbitror rationem , quòd Deus ternario numero res gubernat , atque etiam res ipſæ ternario numero terminantur. Hinc Maronis illud, Numero Deus impare gaudet. Nempe ſummus ille autor,primo ſingula creat:ſecundo rapit:tertio perficit. Singula quoq; in primis ab illo perenni fonte effluunt,dum naſcuntur,deinde in eundem refluunt,dum ſuam illam originem repetunt. poſtremò perficiuntur,poſtquam in ſuum principium redierũt. Hoc vaticinatus Orpheus,Iouem principium,medium , & finem vniuerſi vocauit.Principium vt producit:Medium vt producta retrahit ad ſeipſum:Finem prout redeuntia perficit. Hinc regem illũ vniuerſorum Bonum,Pulchrum,Iuſtum,quod ſæpe apud Platonem dicitur, poſſumus nuncupare.Bonum,inquam,vbi creat:vbi allicit, pulchrum: vbi pro cuiuſque merito perficit,iuſtum. Pulchritudo igitur,cuius allicere proprium eſt,inter bonitatẽ iuſtitiámque locatur : à bonitate quidem effluit,profluit ad iuſtitiam.

QVO PACTO DIVINA pulchritudo amorem parit.

CAP. II.

DIuina verò hæc ſpecies in omnibus amorem,hoc eſt ſui deſiderium,procreauit. Quoniam ſi Deus ad ſe rapit mundum,mundúſque rapitur: vnus quidẽ continuus attractus eſt à Deo incipiens, tranſiens in mundum , in Deum denique deſinens: qui quaſi circulo quodam in idem vnde manauit,iterum remeat.Circulus itaque vnus & idem à Deo in mundũ,à mundo in Deum,tribus nominibus nuncupatur. Prout in Deo incipit & allicit,pulchritudo : prout in mundum tranſiens ipſum rapit,amor:prout in autorem remeãs ipſi ſuum opus coniungit,voluptas. Amor igitur in voluptatem à pulchritudine deſinit. Id ſibi voluit Hierothei & Dionyſij Areopagitæ hymnus ille præclarus: vbi ſic hi theologi cecinerunt : Amor circulus eſt bonus à bono in bonum perpetuo reuolutus. Neceſſariò enim bonus eſt amor, cùm à bono natus reuertatur in bonum. Idem enim deus eſt:cuius ſpeciem deſiderant omnia : in cuius poſſeſſione omnia requieſcunt.Inde igitur deſiderium noſtrum accenditur,ibi amantium ardor quieſcit,nec extinguitur,ſed impletur. Nec iniuria ſoli Deum comparat Dionyſius : quia quemadmodum ſol illuminat corpus & calefacit : ita Deus animis veritatis claritatem præbet , & charitatis ardorem. Hanc vtique comparationem ex Platonis libro De republica ſexto hoc quo dicam modo colligimus , Sol profectò corpora viſibilia, & oculos videntes procreat , oculis vt videant lucidum infundit ſpiritum:corpora vt videantur coloribus pingit.Neque tamen proprius oculis radius, propriíve corporibus colores ad viſionẽ perficiendam ſufficiũt,niſi lumen ipſum vnum ſupra multa,à quo multa & propria lumina oculis & corporibus diſtributa ſunt , adueniat, illuſtret, excitet atque roboret. Eodem modo primus ille actus omnium,qui deus dicitur,ſpeciem , actúmque rebus ſingulis producendo largitus eſt. Qui ſanè actus cùm in re creata & in ſubiecto patiẽte ſuſceptus fuerit,debilis eſt,& ad operis executionem impotẽs. Sed diuini ſolis perpetua & inuiſibilis lux vna ſemper omnibus adſtat, fouet,viuificat,excitat,complet & roborat. De quo diuinè Orpheus, Cuncta fouens atque ipſe ferens ſuper omnia ſeſe. Vt eſt actus omnium roborátque,bonum dicitur. Vt viuificat,lenit,mulcet & excitat,pulchrum. Vt in obiectis quæ noſcẽda ſunt tres illas cognoſcentes animæ vires,Mentem,Viſum, Auditum allicit,pulchritudo. Vt in cognoſcente potentia eam applicat cognito,veritas. Denique vt bonum,procreat,regit, & complet. Vt pulchrum,illuminat , gratiámque infundit.

PVLCHRITVDO EST SPLENdor diuinæ bonitatis,& Deus eſt centrum quatuor circulorum.

CAP. III.

NEque ab re theologi veteres,Bonitatem in centro, pulchritudinem in circulo poſuerunt.Bonitatem inquam in centro vno,in circulis autem quatuor , Pulchritudinem. Centrum vnum omnium Deus eſt. Circuli quatuor circa id aſſiduè reuoluũtur,Mẽs,Anima,Natura,Materia. Mens ſtabilis circulus. Anima per ſe mobilis. Natura mobilis in alio,non ab alio.Materia ab alio & in alio mobilis. Cæterùm cur Deum quidem centrum,quatuor illa cur circulos appellemus exponam. Centrum circuli punctum eſt,vnum,indiuiſibile,ſtabile. Inde lineæ multæ diuiduæ, mobiles ad earum ſimilem circunferentiam deducuntur. quæ ſanè circunferentia diuiſibilis circa centrum quaſi cardinem voluitur. atque ea eſt centri natura , vt licet v-

A num indiuiduum,immobile ſit,in multis tamen,imò in omnibus lineis diuiduis & mobilibus,vbique reperiatur. Vbique enim eſt in linea punctum. Quoniam verò à diſſimili ſuo attingi nihil poteſt, lineæ à circunferentia ad centrum vſque deductæ, medium huiuſmodi punctum ſingulæ ſui quodam puncto vno ſimplici & immobili coguntur attingere. Quis negat Deum centrum omnium merito nominari:cùm omnibus inſit vnus penitus,ſimplex, atque immobilis:cuncta verò ab ipſo producta,multa , compoſita , & mobilia ſint, atque vt ab eo manant,ita in eum inſtar linearum & circunferentiæ refluant? Ita,mens,anima,natura, materia procedentes à deo in eundem redire nituntur:ſeque vndique pro viribus in illum circunferũt.
B Atque vt centrum punctum vbique in lineis & in toto circulo reperitur, pérque punctum ſuum ſingulæ lineæ medium circuli tangunt punctum:ita deus omnium centrum, qui vnitas ſimpliciſſima eſt , actúſque puriſſimus,ſeſe inſerit vniuerſis:non ob id ſolùm,quia cunctis eſt præſens , verumetiam quia omnibus à ſe creatis partem aliquam,vel potentiam intimam , ſimpliciſſimam præſtantiſſimã indidit:quæ rerum vnitas nominatur: à qua & ad quam tanquam à centro & ad centrum ſuum rei cuiuſque partes & potentiæ reliquæ pendent. Ad hoc planè ſuum centrum, ad hanc propriam vnitatẽ ſe colligant creata prius oportet , quàm ſuo hæreant creatori : vt per proprium centrum,quod iam ſæpe repetimus,centro omnium hæreant.
C In apicem ſuum capútque mens angeli antè conſurgit,quàm aſcendat in deum.Anima quoque & reliqua eodem pacto. Atque illorum inuiſibilium circulorum,mentis ſcilicet,animæ,naturæ,viſibilis mũdi circulus eſt imago. Corpora enim animarũ mentiúmque vmbræ & veſtigia ſunt. Vmbra verò & veſtigium figurã eius, cuius vmbra eſt & veſtigium, refert. Quapropter quatuor illa,non iniuria circuli quatuor appellantur. Sed mẽs immobilis orbis propterea,quòd tam operatio eius quàm ſubſtantia ſemper eadem permanet, & ſimiliter operatur: intelligit ſemper eodem modo,vúltque ſimiliter. Mobilis autem quandoque mens ex eo ſolùm dici poteſt, quòd quemadmodum cætera omnia à Deo procedens in eundẽ ſe vertit. Anima mun-
D di,& alia quæuis, circulus mobilis. Hæc enim ſua natura diſcurrẽdo cognoſcit,& temporum curriculis operatur. Diſcurſio autem ab alio in aliud, & operatio temporalis , motus proculdubio nominatur. Si qua verè in animæ cognitione ſtabilitas eſt , mentis conſtat potius quàm animæ beneficio. Natura etiam mobilis eſt circuitus. Cùm animam dicimus, priſcorum more theologorũ vim in ratione & ſenſu poſitam intelligimus:cùm naturam, vim animæ in generando locatam. Vim illam in nobis hominem propriè vocauerunt: iſtam,hominis idolum & ſimulacrum. Hæc ſanè generandi facultas ideò mobilis dicitur : quia temporis ſpatiis ſuum opus exequitur. Verùm in hoc ab illa animæ proprietate diſcrepat : quòd anima per ſe, & in ſe mouetur. Per ſe,inquam,quia principium motus exiſtit. In ſe etiam, quia in ipſa animæ ſubſtantia rationis & ſenſus remanet operatio.
E Ex iis opus nullum neceſſariò reſultat in corpore. Generandi verò vis illa quam vocamus naturam,per ſe quidem mouetur:cùm animę per ſe motæ vis quædã ſit. Moueri autem in alio dicitur: quia in mole corporis omnis eius operatio terminatur. Corpus enim nutrit, augétque & generat. Materia verò & corporis moles, orbis eſt ab alio & in alio mobilis. Ab alio quidem,quoniam ab anima neceſſariò agitatur. In alio autem , quia in loci ſpatio motus corporis agitatur. Iam igitur quã ob cauſam bonitatẽ in centro,in circulo pulchritudinem,theologi collocent,apertè intelligere poſſumus. Bonitas ſiquidem rerum omnium vnus ipſe eſt Deus, per quam cuncta ſunt bona. Pulchritudo autẽ Dei radius, quatuor illis inſitus circulis, circa Deũ
F quodammodo reuolutis. huiuſmodi radius omnes rerum omnium ſpecies in quatuor illis effingit:ſpecies illas in mente ideas,in anima rationes,in natura ſemina,in materia formas appellare ſolemus. Idcirco quatuor in circulis,quatuor ſplendores eſſe videntur. Idearum ſplendor in primo:rationum in ſecundo: in tertio ſeminum : formarum in vltimo.

QVOMODO PLATO DE rebus diuinis exponatur.

G

CAP. IIII.

HO C myſterium in epiſtola ad Dionyſium regem Plato ſignificauit : cùm Deum affirmauit pulchrorum omnium cauſam: quaſi totius pulchritudinis principium & originem . Circa omnium, inquit,regem cuncta ſunt:ipſius gratia omnia:ipſe cauſa eſt pulchrorum omnium:Secunda circa ſecundum. Tertia circa tertium. Humanus autem animus affectat qualia illa ſint intelligere:aſpiciens in ea quæ ſibi cognata ſunt: quorum nihil ſufficienter ſe habet. Circa verò ipſum regem,& ea quæ dixi, nihil eſt tale:quod autem poſt hoc eſt,
H animus dicit. Circa regem,non intra regem , ſed extra ſignificat. In Deo enim nulla eſt cõpoſitio. Quid verò dictio illa Circa ſignificat, exponit Plato,cùm addit, Eius gratia omnia : ipſe cauſa eſt pulchrorum omnium. Quaſi dicat,ideo circa regem omnia ſunt,quia ad illũ tanquam ad finem pro natura ſua omnia reuoluuntur , quemadmodum ab illo tanquam principio producta ſunt omnia. Pulchrorum omnium , id eſt, totius pulchritudinis : quæ ſupradictis in circulis emicat. Formæ enim corporum per ſemina: hæc per rationes:hæ per ideas reducuntur in Deum, & iiſdem à Deo gradibus producuntur. Propriè verò cùm dicit Cuncta , ideas intelligit : nam in his reliqua includuntur. Secunda circa ſecundum:Tertia circa tertiũ. Tres mundi principes poſuit Zoroaſtes, trium ordinum dominos : Oromaſin,

Nachnin,Animanin. Hos Plato,Deum,mentem,animam nuncupat. Tres autem ordines in diuinis poſuit ſpeciebus,ideas, rationes & ſemina.Prima igitur,id eſt ideæ,circa primum,id eſt circa Deum, quoniam à deo menti tributæ ſunt,& in eundem mentem cui ſunt datæ reducunt. Secunda circa ſecundum, id eſt rationes circa mentem: quandoquidem per mentem in animam tranſeunt, & in mentẽ animam dirigunt. Tertia circa tertium, id eſt ſemina rerum circa animam:nam per animam tranſeunt in naturam, in illam ſcilicet generandi potentiam,rurſúſque naturam animæ copulant. Eodem ordine à natura in materiam formæ deſcendunt. Sed eas Plato in ordine poſito non connumerat,quia de diuinis à Dionyſio interrogatus tres ordines ad incorporales ſpecies pertinentes tanquam diuinos induxit:Formas autem corporum prætermiſit. Noluit autem Deũ regem primum vocare,ſed omnium regem:ne ſi primum diceret, eum vnà cum ſequentibus ducibus in aliqua numeri ſpecie, conditioniſque paritate collocare forſitan videretur. Neque dixit prima circa illum, ſed cuncta:ne crederemus eum ordinis alicuius potius quàm cunctorum gubernatorem. Humanus animus affectat qualia illa ſint intelligere. Scitè poſt illos tres diuinæ pulchritudinis ſplendores tribus in circulis emicantes amorem animi ad illos adiecit. Illinc enim animi ardor accenditur. Quippe par eſt vt diuinus diuina deſideret:aſpiciẽs in ea,quę ſibi cognata ſunt. Quoniã humana cognitio à ſenſibus oritur,per ea quæ in corporibus præſtantiora videmus, diuina iudicare ſæpenumero conſueuimus: per corporalium rerum vires dei potentiam:per ordinem,ſapientiam:per vtilitatem,dei bonitatem inueſtigamus. Vocat autem formas corporum animæ cognatas, quaſi proximè natas.Sequenti enim gradu poſt animam formæ corporum diſponuntur. Quorum nihil ſufficienter ſe habet. Formæ huiuſmodi neque ſufficienter ſunt, neque ſufficienter nobis diuina oſtendunt. Veræ nanque res,ideæ,rationes,& ſemina ſunt. Corporum verò formæ,vmbræ rerum potius,quàm veræ res eſſe videntur.Quemadmodum verò corporis vmbra exactam atque diſtinctam corporis figuram non indicat, ita corpora diuinorum naturam propriam nõ demonſtrant. Circa ipſum regem & ea quæ dixi,nihil eſt tale. Quo enim pacto mortalia immortalibus, & falſa veris ſimilia ſint? quod autem poſt hoc eſt,animus dicit: id eſt,animus dum diuina per mortalia iudicat,falſo de diuinis loquitur: neque diuina pronunciat, ſed mortalia.

PVLCHRITVDO DIVINA per omnia ſplendet,& amatur in omnibus.

CAP. V.

CÆterum vt paucis multa comprehendamus, bonum quidem ipſa ſupereminens dei exiſtentia dicitur. Pulchritudo actus quidam ſiue radius inde per omnia penetrans: Primo in angelicã mentem:Secundo in animam totius & reliquos animos: Tertio in naturam:Quarto in materiam corporum.Mentem idearum ordine decorat:animam rationum ſerie complet:naturam fulcit ſeminibus: Materiam formis exornat. Quemadmodum verò ſolis radius vnus corpora quatuor,ignem,aerem,aquam,terrámque illuſtrat: ſic vnus Dei radius mentem,animam,naturam,materiámque illuminat. Atque in his quatuor elementis quicunque lumen inſpicit, ſolis ipſius aſpicit radium : pérque ipſum ad ſupernam ſolis lucem intuendam conuertitur.Ita quiſquis decorem in quatuor iſtis,mente,anima,natura,corpore contemplatur,amátque, Dei fulgorem in his, pérque fulgorem huiuſmodi Deum ipſum intuetur & amat.

PASSIONES AMANTIVM.

CAP. VI.

HInc efficitur vt corporis nullius aſpectu vel tactu amatoris impetus extinguatur.Non enim corpus hoc vel illud deſiderat:ſed ſuperni luminis ſplendorem per corpora refulgentem admiratur, affectat,& ſtupet. Quapropter quid cupiant,aut quærant amãtes ignorant. Deum nanque ipſum ignorant : cuius ſapor occultus odorem quendam ſui dulciſſimum operibus ſuis inſeruit.Quo quidem ardore quotidie excitamur.Odorem quidem ſentimus : Saporem proculdubio ignoramus.Cùm igitur odore manifeſto illecti ſaporem latẽter deſideremus,meritò quid cupiamus,patiamúrq; neſcimus. Hinc etiam ſemper accidit,vt amantes amati aſpectum timeant quodammodo atque venerentur. Quod etiam fortes, dicam equidem, & ſi vereor ne quis veſtrûm hæc audiens erubeſcat, & ſapientes inquam viri coram inferiore quouis amato pati conſueuerunt. Nempe non humanum eſt quod eos terret,quod frangit,quod occupat. Humana enim vis in fortioribus ſapientioribúſque ſemper eſt excellentior. Sed diuinitatis fulgor ille in formoſis emicãs quaſi Dei ſimulacrum amantes obſtupeſcere,contremiſcere,& venerari compellit. Eadem ratione propter amati præſentiam amator diuitias & honores contemnit,& pro nihilo habet. Par enim eſt,vt diuina humanis anteponãtur.Illud quoque euenire ſæpenumero ſolet, vt ſe in amati perſonam quiſque transferre cupiat.Nec immeritò.Deus nanque pro homine fieri cupit,atque conatur. Quis autem pro Deo hominem non commutet? Fit etiam vt amore illaqueati viciſſim ſuſpirent & gaudeant.Suſpirant quòd ſeipſos amittũt,quòd perdunt,quòd perimũt.

A Gaudent quòd in melius quiddam ſe transferunt.Calent quoque viciſſim & frigent: inſtar eorum, quos tertiana febris inuadit. Merito frigent: quia calore proprio deſeruntur:necnon & calent,cùm superni radij fulgoribus accendantur.Frigiditatem timiditas: caliditatem audacia ſequitur. Ideo timidi quoque viciſſim & audaces apparent. Hebetiſſimi præterea quique acutiores amando redduntur. Quis enim cœleſti radio aſpirante,non acutiſſimè videat? Verùm de amore ipſo,& pulchritudine,eiúſque origine,amantium affectibus iſta ſufficiant.

B

DE DVOBVS AMORIS GEneribus, ac de duplici Venere.

CAP. VII.

DEinceps de duobus Amorum generibus breuiter diſputandum. Cupidinem Veneris comitem eſſe apud Platonẽ Pauſanias aſſerit. Totidémque eſſe Cupidines quot ſint & Veneres, neceſſarium arbitratur. Veneres autem duas commemorat : quas itidem gemini C Cupidines comitentur. Venerem alteram quidem cœleſtem ponit: alteram verò vulgarẽ.Cœleſtem illam Cœlo ſine matre natam: Vulgarem ex Ioue & Dione genitam. Cœlum Platonici ſummum Deũ ideo vocant, quia ſicut cœlum iſtud ſublime corpus omnia corpora regit & continet, ſic ſummus ille Deus omnes ſpiritus ſupereminet. Mentem verò plurimis nominibus nuncupant.Saturnum enim modò,modò Iouem,modò Venerem vocant. Eſt nánque mens illa, viuit,intelligit. Eſſentiam ſuam Saturnum,Vitam Iouem, Intelligentiam Venerem appellare conſueuerunt. Animam præterea mundi, Saturnum ſimiliter & Iouem vocamus & Venerem, prout ſuperna D intelligit,Saturnum,prout cœleſtia mouet,Iouem.Vt inferiora generat,Venerem. Venus prima,quæ in mente eſt, Cœlo nata ſine matre dicitur: quoniam mater apud Phyſicos materia eſt. Mens autem illa à materiæ corporalis conſortio eſt aliena. Secunda Venus, quæ in mundi anima ponitur,ex Ioue & Dione genita.Ex Ioue,id eſt, ex ea virtute ipſius animæ,quę cœleſtia mouet.Ea ſiquidem iſtam creauit potentiam,quæ inferiora hæc generat.Matrem quoque illi ideo tribuunt: quia materiæ mundi infuſa cum materia commercium habere putatur. Denique vt ſummatim dicam,duplex eſt Venus. Vna ſanè eſt intelligentia illa quam in mente angelica poſuimus.Altera vis generandi animæ mundi tributa. Vtraque ſui ſimilem comitem ha- E bet amorem. Illa enim amore ingenito ad intelligendã Dei pulchritudinem rapitur. Hæc itẽ amore ſuo ad eandem pulchritudinem in corporibus procreandã.Illa diuinitatis fulgorem in ſe primum complectitur:deinde hunc in Venerem ſecundam traducit.Hæc fulgoris illius ſcintillas in materiam mundi transfundit. Scintillarũ huiuſmodi præſentia ſingula mundi corpora, pro captu naturæ, ſpecioſa videntur.Horum ſpeciem corporum humanus animus per oculos percipit.Qui rurſus vires geminas poſſidet. Quippe intelligẽdi vim habet.Habet & generandi potentiam. Hæ geminæ vires duæ in nobis ſunt Veneres,quas & gemini comitantur amores.Cùm primum hu- F mani corporis ſpecies oculis noſtris offertur,mens noſtra quæ prima in nobis Venus eſt, eam tanquã diuini decoris imaginem, veneratur & diligit: pérque hanc ad illum ſæpenumero incitatur.Vis autem generandi,ſecunda Venus,formam generare huic ſimilem concupiſcit. Vtrobique igitur amor eſt.Ibi contemplandę,hic generandæ pulchritudinis deſiderium.Amor vterque honeſtus atque probandus.Vterq; enim diuinam imaginem ſequitur. Quid igitur in amore Pauſanias improbat? Dicã equidẽ. Siquis generationis auidior cõtemplationẽ deſerat, aut generationem præter modum cum fœminis, vel contra naturæ ordinem cum maſculis proſequatur,aut formã corporis pulchritudini animi præferat,is vtique dignitate amoris abutitur. Hũc amoris abuſum vituperat Pauſanias. Quo qui rectè vtitur, corporis quidem formam laudat: ſed per illam , excellentiorem animi mentiſque & dei ſpeciem cogitat,eámque vehementius admiratur, & a- G mat.Generationis autem & congreſſus officio eatenus vtitur,quatenus naturalis ordo legéſque ciuiles à prudentibus ſtatutæ præſcribunt. De his diffuſius Pauſanias.

EXHORTATIO AD AMOrem. De amore ſimplici, ac de mutuo.

CAP. VIII.

VOs autem amici hortor & obſecro, vt amorẽ rem profecto di- H uinam totis viribus complectamini, neque vos illud deterreat quod de amante quodam Platonem dixiſſe ferunt. Ille,inquit,amator animus eſt proprio in corpore mortuus, in alieno corpore viuẽs. Neque vos etiam turbet quòd de amara miſeráque amantium ſorte cecinit Orpheus.Hæc enim quomodo accipienda ſunt,& qua via his ſuccurrendum,quæſo deinde ſi placet,diligenter attendite. Amorem Plato rẽ amarã vocat : nec iniuria,quia moritur quiſquis amat.Hũc & Orpheus γλυκύπικρον,id eſt, dulce amarum nominat. Quippe cùm amor mors voluntaria ſit.Vt mors eſt,amara res eſt.Vt volũtaria,dulcis. Moritur autem quiſquis amat. Eius enim cogitatio , ſui oblita ſemper in amato ſe verſat.Si de ſe nõ cogitat,in ſe certè non cogitat. Ideo nec in ſeipſo ſic affectus animus operatur:cùm præcipua opera tio animi ipſa cogitatio ſit.Qui non in ſe operatur, nec in ſeipſo eſt.

A Æqua enim inter ſeſe hæc duo, eſſe, & operatio ſunt: nec eſſe ſine
operatione eſt, nec operatio eſſe ipſum excedit: nec operatur quiſ-
quam vbi non eſt: & vbicunque eſt operatur. Non ergo in ſe aman-
tis eſt animus: quia in ſeipſo non agit. Si in ſeipſo non eſt, nec viuit
etiam in ſeipſo: qui non viuit, mortuus eſt. Quare in ſe mortuus eſt
quicũque amat. Num viuit ſaltem in alio? Profectò. Amoris illæ duæ
ſunt ſpecies, amor vnus ſimplex, mutu⁹ alter. Simplex amor vbi ama-
tus non amat amantẽ. Ibi omnino mortuus eſt amator: nam nec vi-
uit in ſe, vt ſatis iam demonſtrauimus, nec in amato etiam cum ab
eo reiiciatur. Vbi ergo viuit? nunquid in aere, vel aqua, vel igne, vel
terra, aut aliquo bruti corpore? Nequaquã. Animus enim humanus,
non in alio viuit corpore quàm humano. An fortè in alio quodam
corpore hominis non amati vitam ducet? Nec iſtud quidem. Nam ſi
B in eo nõ viuit vbi viuere vehementiſſimè concupiſcit, quónam pacto
viuet in alio? Nuſquam ergo viuit qui amat alium ab alio non ama-
tus. Propterea omnino mortuus eſt non amatus amator. Nec reuiui-
ſcet vnquam niſi indignatio ſuſcitet. Vbi verò amatus in amore re-
ſpondet, in eo ſaltẽ vitã agit amator. Hic certè mira res fit: quoties
duo aliqui mutua ſe beneuolentia complectuntur, hic in illo, ille in
hoc viuit. Viciſſim huiuſmodi homines ſe commutant, & ſeipſum
vtérque vtrique tribuit, vt accipiant alterum. Quomodo ſeipſos tri-
buant dum ſui obliuiſcuntur, video. At quomodo accipiat alterum,
non intelligo. Nam qui ſeipſum non habet, multo minus aliũ poſſi-
debit. Imò verò habet ſeipſum vtérque, & habet alterum. Hic qui-
C dem ſe habet, ſed in illo. Ille quoque ſe poſſidet, ſed in hoc. Equidẽ
dum te amo me amantem, in te de me cogitante me reperio, & me à
me ipſo negligentia mea perditum in te conſeruãte recupero. Idem
in me tu facis. Mirum rurſus & hoc apparet. Nam ego poſtquã mei-
pſum amiſi, ſi per te me redimo, per te me habeo: ſi per te habeo, te
prius ac magis habeo quàm meipſum: tibi propinquior, quàm mihi
ſum. Quippe cùm mihi non aliter quàm per te medium inhæreſcam.
In hoc vtique vis Cupidinis à Martis diſcrepat violentia. Nempe im-
perium ſic, amórque differunt. Imperator per ſe alios poſſidet, ama-
tor per alium ſe complectitur: & vtérque amantium longior à ſei-
ſpo, fit propinquior alteri: ac in ſe mortuus, in alio reuiuiſcit. Vna
verò duntaxat in amore mutuo mors eſt, reuiuiſcentia duplex. Mo-
ritur enim qui amat, in ſeipſo ſemel cùm ſe negligit. Reuiuiſcit in
D amato ſtatim cùm amatus eum ardenti cogitatione complectitur.
Reuiuiſcit iterum, cùm in amato ſe denique recognoſcit, & amatum
ſe eſſe non dubitat. O felicem mortem, quam duæ vitæ ſequuntur.
O mirum commercium, quo quis ſeipſum tradit pro alio, nec habet,
nec habere ſe definit. O inæſtimabile lucrum, quando duo ita vnum
fiunt, vt quiſque duorum pro vno ſolo, duo fiat: vt tanquam ge-
minatus qui vnam habuerat vitam vna interueniente morte duas
iam habeat. Nam qui ſemel mortuus bis reuiuiſcit, pro vna vita ge-
minam, pro ſe vno, duos eſt cõſequutus. Iuſtiſſima certè eſt in mutuo
amore vindicta. Homicida morte plectẽdus. Quis enim homicidam
eſſe neget qui amatur cùm animam ab amante ſeiunget? Quis iterũ
E mori ſimiliter eundem neget, cùm ſimiliter amet amantem? Debita
nimium hæc reſtitutio eſt: quando hic illi, & ille huic reddit animam
quam accepit. Vterque amando ſuam tradit, & redamando per ſuã
reſtituit alienam. Quapropter iure ipſo amare debet quiſquis ama-
tur. Qui verò non amat amantem, homicidij reus eſt habendus. Imò
verò fur, homicida, ſacrilegus. Pecunia à corpore poſſidetur, corpus
ab animo. Qui ergo animum arripuerit, à quo tam corpus quàm
pecuniæ poſſidentur, animum ſimul corpúſque & pecunias arripit,
à quo tam corpus quàm pecuniæ poſſidentur. Quo fit vt tanquam
fur, homicida, ſacrilegus, triplici morti ſit obnoxius: ac velut infamis
penitus atque prophanus impunè à quolibet interfici poſſit: niſi ipſe-
met ſponte ſua legem illam impleat, amet videlicet amatorem. Vbi
cum ſemel moriente, ſemel ipſe ſimiliter moritur: cum bis reuiui-
F ſcente bis itidem reuiuiſcit. Superioribus rationibus oſtenſum eſt, a-
matum viciſſim amatorem amare debere: nõ ſolùm verò debere, ſed
cogi, ſic oſtenditur, Amorem procreat ſimilitudo. Similitudo natura
quædam eſt in pluribus eadẽ. Nam ſi ego tibi ſimilis ſum, tu quoque
mihi es neceſſario ſimilis. Eadem ergo ſimilitudo, quæ me vt te amẽ
compellit, te quoque amare me cogit. Præterea amator ſe ſibi aufert,
deditq; amato. Hunc ergo amatus tanquam rem ſuam curat, chariſ-
ſima enim ſua cuique ſunt. Accedit quòd amans amati figuram ſuo
ſculpit in animo. Fit itaq; amãtis animus ſpeculum: in quo amati re-
lucet imago. Idcirco amatus cũ in amante ſe recognoſcat, amare il-
lum compellitur. Viciſſitudinem amoris inter illos præcipuam eſſe
G aſtrologi arbitrantur, in quorum geneſi luminum, id eſt, ſolis & lunę
commutatio fuerit. Videlicet ſi me naſcente ſol in ariete, luna in li-
bra. Te naſcente ſol in libra, luna in ariete. Aut quibus ſignum idem
ſimiléve, idémque planeta, ſimilíſve aſcenderit: aut benigni planetæ
ſimiliter angulũ orientis aſpexerint, aut Venus in eadem natiuitatis
domo, eodémque gradu fuerit conſtituta. Addunt Platonici, quorum
vitam dæmon idem, aut certè ſimilis ducat. Phyſici verò moraléſ-
que, Complexionis, Nutritionis, Eruditionis, Conſuetudinis, Conſi-
lij ſimilitudinem ſimilis affectus cauſam eſſe volunt. Denique vbi
cauſæ plures cõcurrũt, ibi viciſſitudo vehementior reperitur. Vbi o-
H mnes, illic Pythiæ & Damonis, Pyladis & Oreſtis, reſurgũt affectus.

QVID QVÆRANT amantes.

CAP. IX.

CÆterum quid iſti quærunt cùm ſe mutuò diligunt? Pulchritu-
dinem quærunt. Amor enim fruẽdæ pulchritudinis deſiderium
eſt. Pulchritudo autem ſplendor quidam eſt humanum ad ſe rapiens
animum. Nempe corporis pulchritudo nihil aliud eſt, quàm ſplendor
ipſe in colorum linearúmque decore. Animi quoque pulchritudo, ful
gor in doctrinæ & morum concinnitate. Lucem illam corporis, non
aures, non olfactus, non guſtus, non tactus, ſed oculus percipit. Si o-
culus ſolus agnoſcit, ſolus fruitur. Solus igitur oculus corporis
pulchritudine fruitur. Cùm verò amor nihil aliud ſit, niſi fruen-
dæ pulchritudinis deſiderium: hæc autem ſolis oculis compre-
hendatur: ſolo aſpectu amator corporis eſt contentus. Tangendi ve-
rò cupido, non amoris pars eſt, nec amantis affectus, ſed petulantiæ
ſpecies, & ſeruilis hominis perturbatio. Lucem præterea illam & pul-
chritudinem animi ſola mente comprehendimus. Quare ſolo men-
tis intuitu contentus eſt, qui animi pulchritudinem expetit. Pulchri-
tudo denique inter amantes pro pulchritudine commutatur. Iunio-
ris amati pulchritudine vir oculis fruitur. Viri pulchritudinem iunior
mente conſequitur: & qui ſolo corpore formoſus eſt, hac conſuetu-
dine fit & animo ſpecioſus: qui ſolo animo eſt decorus, corporis ocu
los explet corporis pulchritudo. Mirifica planè commutatio eſt, vtri-
que honeſta, vtilis & iucunda. Honeſta, ſi quidem par in vtroque: æ-
què enim honeſtum eſt & diſcere, & docere. Iucunditas in ſeniore
maior, qui aſpectu & intelligentia delectatur. In iuniore verò maior
vtilitas: quo enim præſtantior eſt animus corpore, eo pretioſior eſt
pulchritudinis animi, quàm corporis conſecutio. Pauſaniæ hactenus,
nunc Eryximachi orationem interpretemur.

ORATIO TERTIA.

AMOR IN OMNIBVS AD omnia; creator omnium, magiſter omnium.

CAPVT I.

TRia nobis deinceps ex noſtri Eryximachi mente tractanda vi-
dentur. Primum quòd amor omnibus inſitus per cuncta porri-
gitur. Alterum quòd omnium quæ ſecundum naturam ſunt ope-
rum, effector atque ſeruator. Tertium quòd artium ſingularum
eſt magiſter & dominus. Tres profectò rerum gradus in natura con-
ſiderantur. Superiora, Inferiora, æqualia. Quæ ſuprà ſunt, inferiorum
ſunt cauſæ: quæ infrà, ſuperiorum opera. Quæ æqualia, eadem inter
ſe natura ſunt prædita. Cauſæ verò opera ſua tanquam ſui partes & i-
magines diligunt. Opera quinetiam cauſas tanquam ſui conſeruatri-
ces expetunt. Quæ autem in eo ordine locata ſunt, ad ſeſe inuicem
quaſi vnius & eiuſdem ſimilia membra mutua charitate afficiuntur.
Ideo Deus angelos, & angeli cum deo ſimul animã, anima cum illis
vnà corpora beneuolentia quadam regunt atque gubernant. In quo
ſuperiorum ad inferiora dilectio planè cõſpicitur. Rurſus corpora a-
nimis ſuis & iunguntur auidiſſimè, & ab eis moleſtiſſimè ſeiungun-
tur. Animi noſtri cœleſtium beatitudinem cupiunt: cœleſtes ſuperni
numinis maieſtatem feliciter venerantur, atque hic inferiorum ad ſu-
perna eſt amoris affectus. Item omnes ignis partes libenter inuicem
cohæreſcunt. Terræ rurſus, aquæ, & aeris partes inuicem: & in quali-
bet animalium ſpecie, eiuſdem ſpeciei animalia ſeſe mutua conſue-
tudine ſemper adſciſcunt. Vbi amor ad æqualia ſimiliáque conſpici-
tur. Cuinam igitur dubium erit, quin amor omnibus ad omnia ſit in-
genitus? Atque id eſt quod Dionyſius Areopagita in libro de Diuinis
nominibus ex Hierothei mente iis verbis ſignificauit: Amorem ſiue
diuinum, ſiue angelicum, ſiue ſpiritualem, ſiue animalem, ſiue natu-
ralem dixerimus, inſitiuam quandam intelligimus commiſcentém-
que virtutem: quæ ſuperiora quidem ad inferiorum prouidentiam
mouet: æqualia rurſus ad ſocialẽ ſui inuicem communionem conci-
liat: ac poſtremo inferiora quæque admonet, vt ad potiora ſublimio-
ráque conuertantur. Hæc ille.

AMOR EST AVTOR omnium & ſeruator.

CAPVT II.

SEcundum verò illud noſtræ orationis membrum, quo amor ef-
fector omnium & ſeruator eſt dictus, ita probatur. Cupiditas per-
fectionis propriæ propagandæ amor quidam eſt. Abſoluta perfectio
in ſumma dei eſt potentia. Eam diuina intelligentia contemplatur.
atque inde voluntas eadem cupit extra ſe propagare: ex quo propa-
gandi amore creata ab eo ſunt omnia. Idcirco Dionyſius noſter, Di-
uinus, inquit, amor non permiſit regem omnium ſine germine in ſei-
pſo manere. Idem probationis inſtinctus omnibus ab illo primo au-
torè eſt inditus. Per hunc ſancti illius ſpiritus cœlos mouent, & ſe-
quentibus omnibus ſua munera largiuntur. Per hunc ſydera lumen
ſuum in elementa diffundunt. Per hunc ignis ſui caloris communio-
ne ignem, aerẽ mouet aer, aqua aquã, terra terrã: ac verſa vice terra ad
ſe trahit aquam, hæc aerem, ille ignem. Herbæ quoque ac arbores cu-
pidæ ſui ſeminis propagandi ſui ſimilia gignunt. Animalia quoque
bruta & homines eiuſdem cupiditatis illecebris ad procreandam ſo-
bolem rapiuntur. Quòd ſi amor omnia facit, ſeruat etiam ómnia. E-
iuſdem enim ſemper eſt affectionis & conſeruationis officium. Nem-
pe ſimilia ſimilibus conſeruantur. Amor autẽ ſimile ad ſimile trahit

Terræ partes ſingulæ amore mutuo copulante, ad partes alias terræ ſui ſimiles ſeſe conferunt. Tota etiam terra ad ſimile ſibi mundi centrum illius auiditate deſcendit. Aquæ partes ad ſeſe inuicem ſimiliter & ad locum ſibi cõuenientem cum toto aquæ corpore perferuntur. Idem partes aeris ignîſque faciunt: ac etiam duo hæc elementa ad ſupernam regionem ſibi congruam & ſimilem regionis illius amore trahuntur. Cœlum etiam, vt Plato in libro De regno inquit, innato mouetur amore. Anima enim cœli tota ſimul eſt in quibuſlibet cœli punctis. Cœlum ergo animæ fruendæ cupidum ideo currit, vt per omnes ſui partes vbique tota anima perfruatur. Aduolat autem rapidiſſimè, vt quoad fieri poteſt, totũ ſit ſimul vbique, vbicunque tota ſimul eſt anima. Præterea ſphæræ maioris concaua ſuperficies minoris ſphæræ locus eſt naturalis. Et quia quælibet huius ſphæræ particula æquè cum qualibet illius particula cõuenit, quælibet omnes appetit particulas illius attingere. Si quieſcat, ſingulæ tangent ſingulas, non quælibet cunctas. Currendo fermè aſſequitur quod aſſequi quieſcendo non poſſet. Currit autem velociſſimè, vt quælibet pars eodem penè tempore pro viribus cunctas attingat. Quinetiam vnitate partium ſuarum cuncta ſeruantur, diſperſione partium pereunt. Vnitatem verò partium mutuus earũdem efficit amor. Quod in humoribus noſtrorum corporum & mundi elementis intueri licet, quorum concordia, vt ait Empedocles Pythagoreus, & mundus & corpus noſtrum conſtat, diſcordia diſſipatur. Concordiam verò illis pacis atque amoris præſtat viciſſitudo. Hinc Orpheus μοῦνος γὰρ τούτων πάντων οἴηκα κρατύνεις, id eſt, Solus horum omnium tu regis habenas.

QVOD SIT MAGISTER artium & gubernator.

CAP. III.

Reſtat poſt hæc vt quo pacto magiſter artium omnium & gubernator ſit, exponamus. Magiſtrum quidem artium eſſe intelligemus, ſi modò conſiderabimus neminem vnquam artem aliquam aut inuenire aut diſcere poſſe, niſi inueſtigationis oblectatio, & inueniendi deſiderium incitet: & qui docet, diſcipulos diligat, ac diſcipuli eam doctrinam auidiſſimè ſitiant. Gubernator præterea merito nominatur. Artis enim opera diligenter exequitur, atque exactè conſummat, quicunque & artificia ipſa & perſonas quibus illa fiunt, maximè diligit. Accedit quòd artifices in artibus ſingulis nihil aliud quàm amorem inquirunt & curãt. Eas in præſentia nos artes breuiter percurremus: quas Eryximachus apud Platonem commemorat. Quid enim aliud Medicina conſiderat, quàm quomodo humores quatuor corporis amici inuicem fiant, atque permaneant? quos cibos ac potus, cæteróſque viuendi, aut medendi vſus amet natura atque requirat? Duos illos hic quoque amores, Cœleſtẽ & vulgarem, quos Pauſanias ſuprà diſtinxerat, per ſimilitudinem quandam Eryximachus adinuenit. Temperata enim affectio corporis moderatum, atque ad res moderatas, conuenientéſque habet amorem. Intemperata contrarium, & ad contraria continet. Illi quidem indulgendum, huic nunquam obtemperandũ, in gymnaſtica etiam exercitatione inueſtigandum, qui corporis habitus, quos exercendi modos, quos geſtus amet & poſtulet. In agricultura, quod ſolum, quæ ſemina, qualémve culturam exigat, quiſve colendi modus à ſingulis arboribus diligatur. Idem in muſica obſeruatur: cuius artifices, qui numeri, quos numeros, aut magis, aut minus diligant, inueſtigant. Si inter vnum ac duo, atque vnum & ſeptem minimum amorem inueniunt. Inter vnum verò, tria, quatuor, quinque ſex, amorem vehementiorem reperiunt. Inter vnum & octo vehementiſſimum. Ii voces acutas, & graues natura diuerſas certis interuallis & modulis ſibi inuicem magis amicas faciunt. Ex quo harmoniæ compoſitio & ſuauitas naſcitur. Tardiores etiam motus & velociores ita inuicem temperant, vt amici potiſſimum fiant, & rhythmum concinnitatémque exhibeant. Muſicæ autem melodiæ genera duo tradun- tur. Eſt enim graue quoddam & conſtans: eſt & aliud molle atque laſciuum. Illud vtentibus vtile: hoc noxium & libris De republica & legibus Plato iudicat. Illi in conuiuio Vraniam muſam, huic Polymniam præfecit. Alij primum illud genus, alij ſecundum amant. Illorum amori obtemperandum, adhibendique ſoni ſunt, quos expetũt: horum appetitui obſiſtendum. Illorum nanque amor cœleſtis eſt: horum verò vulgaris. Ineſt ſyderibus & elementis quatuor amicitia quædam, quam aſtronomia conſiderat. In his duo illi quodammodo amores reperiuntur. Eſt enim his moderatus amor, quando inuicem mutuis viribus temperatiſſimè conſonant. Eſt & amor immoderatus, quando vnum aliquod illorum ſeipſum amat nimium, alia quodammodo derelinquit. Ex illo aeris grata temperies, aquæ tranquillitas, terrarum fertilitas, animalium ſanitas: ex hoc contraria proficiſcuntur. Vatum poſtremo, Sacerdotúmque facultas in hoc potiſſimum verſari videtur: vt quæ hominum officia deo amica ſint, qua ratione homines Deo amici fiant, nos doceant: qui amoris, charitatíſque modus ad Deum, ad patriam, ad parentes, ad alios tam ad viuos, quàm ad defunctos ſit adhibendus. Idem in cæteris artibus coniectari licet, atque ſummatim concludere amorẽ in omnibus ad omnia eſſe omnium autorem, ſeruatorémque exiſtere, & artium vniuerſarũ dominum & magiſtrũ. Hunc merito diuus Orpheus appellauit Solertem, bigeniũ, omnium claues habentem. Quomodo enim geminæ naturæ ſit, à Pauſania primùm, deinde ab Eryximacho audiuiſtis. Qua etiã ratione claues mundi tenere dicatur ab Orpheo, ex ſupe-

A rioribus ſatis cõprehendere poſſumus: quippe ſicut oſtendimus, deſiderium hoc profectionis propriæ propagandæ cunctis ingenitũ, latentem, implicitam cuiuſque fœcunditatem explicat: dum ſemina in germen pullulare compellit, & vires cuiuſque eius educit ſinu fœtúſque concipit, & quaſi clauibus quibuſdam conceptus aperiendo producit in lucem: quamobrẽ omnes mundi partes, quia vnius artificis opera ſunt, eiuſdem machinæ mẽbra inter ſe in eſſendo & viuendo ſimilia, mutuaquadã charitate ſibi inuicẽ vinciũtur, vt merito dici poſſit amor nodus perpetuus, & copula mundi, partiúmque & eius immobile ſuſtentaculũ, ac firmũ totius machinæ fundamentum.

B NVLLVM MVNDI MEMbrum odit aliud membrum.

CAP. IIII.

Qvod ſi ita eſt, nulla operis huius membra inimica eſſe inter ſe vllo pacto poſſunt. Non enim ignis aquã, aquæ odio fugit, ſed ſuiipſius amore: ne ab aquæ frigore extinguatur. Neque ignẽ aqua odio ignis extinguit: ſed quodam amplificandi proprij frigoris appetitu trahitur ad aquam ſibi ſimilem ex ignis corpore procreandam. C Nam cùm omnis appetitio naturalis ad bonũ nullâque ad malum tendat: aquæ propoſitum eſt, non ignem extinguere, quod eſt malũ: ſed aquam ſui ſimilẽ, quod bonum eſt, generare. Quod ſi abſq; ignis interitu explere poſſet, ignem vtique non conſumeret. Eadẽ de cæteris quæ contraria & inimica videtur, ratio aſſignatur. Porrò agnus lupi vitã, figurámque non odit, ſed ſui perniciem quæ à lupo infertur, exhorret: neque lupus agni odio, ſed amore ſui eũ lacerat atque deuorat. Neque homo hominem, ſed vitia hominis horret, neque potentioribus, aut acutioribus dotes ſuas illorum odio, ſed noſtri beneuolentia inuidemus, metuentes ne illis penitus ſuccũbamus. Quapropter nihil obſtat quin amor in omnibus ſit, pérque omnia penetret. Hunc igitur tantum deum, quia vbique eſt, omniũ inſidet pene- D tralibus, tanquam potentẽ dominum cuius imperium effugere non valemus, tanquam ſapientiſſimũ iudicem quem cogitationes noſtræ latere non poſſunt, proculdubio metuamus: hunc quia creator eſt omnium atque ſeruator, tanquam patrem veneremur, tanquam tutorem, præſidiũque colamus: hunc, quia artes ſingulas edocet, tãquam præceptorem ſequamur: quo autore ſumus & viuimus: quo ſeruatore perpetui permanemus: quo præſide & iudice gubernamur: quo præceptore ad bene beatéque viuendum inſtruimur, & formamur.

ORATIO QVARTA.

E NARRATVR TEXTVS Platonis de antiqua hominum natura.

CAP. I.

His dictis familiaris noſter verbis finem impoſuit. Eum Chriſtophorus Landinus vir doctrina excellens, quem potiſſimum cognouimus noſtris tẽporibus Orphicum Platonicúmque poetam, ſequutus eſt in hunc modum, obſcuram & implicitã Ariſtophanis ſententiam explicaturus. Quãquam Ioannes Caualcantes ſua nos diligentia longis diſputationum ambagibus liberauit: Ariſtophanis ta- F men ſententia verbis obſcuriſſimis inuoluta enodationem adhuc aliquam lucémque requirit. Eſt, inquit Ariſtophanes, amor præ cæteris diis ſummopere generi humano beneficus, curator & tutor hominum, atque medicus. Oportet primùm qualis hominum quondam fuerit natura: quæve illius paſſiones animaduertere. Neque enim qualis nunc eſt, olim erat, ſed longè diuerſa. Principiò tria hominum erant genera: non ſolùm quæ nunc duo, mas & fœmina: verumetiam tertiũ quoddam aderat ex vtriſque compoſitum. Præterea integra erat cuiuſque hominis ſpecies, atque rotunda, dorſum & latera circulo habens: manus quatuor: & paria manibus crura. Vultus item duos tereti ceruice connexos & omnino conſimiles. Maſculi- G num genus ſole genitũ erat: Fœmininum terra. Luna promiſcuum. Vnde elato erant animo robuſtóque corpore: quare cum diis pugnare tentabant, & in cælum aſcendere. Ideo Iupiter ſingulos in lõgum ſecuit: quóſque facit ex vno, inſtar eorum qui oua in longũ capillo ſecant: atque iterum ſi faſtu in deos inſanire videantur, minatus eſt eos rurſus ſe ſimiliter partiturum. Poſtquàm natura hominũ ita diuiſa fuit, quiſque ſui dimidium cupiebat. Igitur concurrebant, iactíſque circum brachiis ſeſe inuicem complectebantur, redigi in priorẽ habitum affectantes. propterea fame & torpore defeciſſent, niſi deus congreſſui modũ impoſuiſſet. Hinc vtique mutuus hominibus inna- H tus eſt amor priſcæ naturæ conciliator, annitens vnum ex duobus efficere, hominúmque naturæ mederi. Eſt enim quiſque noſtrũm dimidium hominis, vtpote ſectus, quemadmodũ piſciculi qui pſettæ & auratæ vocantur, ſciſſi ex vno duo efficiuntur. quærit autem ſui quiſque dimidium. Quoties itaque dimidium ſuum alicui, cuiuſcunque ſexus auidus ſit, occurrit, vehementiſſimè concitatur, ardenti inhæret amore, neque momentum quidem ab illo patiatur ſeiungi. Totius itaque reficiendi cupido, nixus amoris nomen accepit. Qui nos præſenti in tempore ſummopere iuuat, dum in ſui dimidium olim amiciſſimum quemque conducit: & in poſterum ſummam iniicit nobis deum piè colentibus in veterem figuram reſtituendo, medendóque ſe nos beatiſſimos effecturum.

EXPONITVR OPINIO PLAtonis de antiqua hominis figura.

CAP. II.

HÆc Ariſtophanes & alia narrat permulta, monſtris portétíſque ſimilia: ſub quibus quaſi velaminibus quibuſdam diuina myſteria latere putandum. Mos enim erat veterum theologorum ſacra ipſorum puráque arcana ne à prophanis & impuris polluerentur figuratū vmbraculis tegere. Nos autem quæ in figuris ſuperiorum, & aliis deſcribuntur, ſingula exactè ad ſenſum pertinere non arbitramur. Nam Aurelius Auguſtinus, non omnia, inquit, quæ in figuris finguntur ſignificare aliquid putanda ſunt. Multa enim propter illa quæ ſignificant ordinis & connexionis gratia ſunt adiuncta. Solo vomere terra proſcinditur. Sed vt hoc fieri poſſit, cætera quoque huic aratri membra iunguntur. Quæ igitur nobis exponenda proponitur hæc ſumma: Homines quondam tres ſexus habebant, Maſculinum, Fœmininum, Promiſcuum, Solis, Terræ, Lúnæque filios. erant & integri. Sed propter ſuperbiam cùm deo æquare ſe vellent, ſciſſi in duo ſunt: iterum ſi ſuperbiant, bifariam diſcindendi. Sectione facta, dimidium amore ad dimidium trahitur, vt integritatis reſtitutio fiat, qua completa beatum genus hominum eſt futurum. Summa verò noſtræ interpretationis erit huiuſmodi. Homines, id eſt hominum animæ quondam, id eſt, quando à Deo creantur, integræ ſunt, duobus ſunt exornatæ luminibus, ingenito & infuſo: vt ingenito æqualia & inferiora, infuſo ſuperiora conſpicerent. Deo æquare ſe voluerunt, ad vnicum lumen ingenitum ſe reflexerunt. Hic diuiſæ ſunt, & ſplendorem infuſum amiſerunt; quando ad ſolum ingenitum ſunt conuerſæ: ſtatímque in corpora cecidere. Superbiores factæ iterum diuidentur: id eſt ſi naturali nimium confidant ingenio, lumen illud ingenitum & naturale, quod reſtitit, quodammodo extinguetur. Tres ſexus habebant. Mares ſole, Fœminæ terra, Promiſcuæ Luna genitæ. Dei fulgorem aliæ ſecundum fortitudinem, quæ maſcula eſt, aliæ ſecundum temperantiam, quæ fœmina, aliæ ſecundum iuſtitiam, quæ promiſcua, ſuſceperunt. Hæ tres in nobis virtutes aliarum trium quas Deus habet, ſunt filiæ. Sed in deo tres illæ, Sol, Luna, Terra: in nobis Mas, Fœmina, Promiſcuum nuncupantur. Sectione facta dimidium amore ad dimidium trahitur. Animæ iam diuiſæ & immerſæ corporibus, cùm primum ad annos adoleſcentiæ venerint, naturali & ingenito lumine, quod ſeruarunt, ceu ſui quodam dimidio excitantur ad infuſum illud diuinúmque lumen, olim ipſarum dimidium, quod cadentes amiſere, ſtudio veritatis recipiēdum. Quo recepto iam integræ erunt; & dei viſione beatæ. Hoc igitur erit interpretationis noſtræ compendium.

HOMO EST IPSA ANIMA, & anima eſt immortalis.

CAP. III.

COrpus cùm ex materia conſtet & quantitate, & ad materiam ſuſpicere, ad quantitatem diuidi ſolum extendíque pertineat, atque ita ſuſceptio & diuiſio paſſiones ſint: conſequens eſt, vt ſuapte natura paſſioni tantum ſit & corruptioni ſubiectum. Siqua verò actio corpori competere videatur, non in quantum corpus eſt agit, ſed in quantum illi vis quædam quodammodo incorporea & qualitas ineſt, vt in ignis mole caliditas, in aquæ materia frigus, in corpore noſtro complexio. Ex quibus certè qualitatibus operationes corporum proficiſcuntur. Nos enim quia longus, aut latus, aut profundus eſt ignis, ſed quia calidus, calefacit. Neque qui extenſior ignis, calefacit magis, imò propter diſpertionem minus, ſed qui calidior. Cùm igitur virium, & qualitatū beneficio operationes proueniant, ac vires ipſæ & qualitates ex materia & quantitate non conſtent, licet in materia quantitatéq. ſint, ſequitur vt pati ad corpus, agere ad aliquid incorporale pertineat. Vires vtique hæ inſtrumenta quidem ſunt operandi. Ipſæ verò per ſe nequaquam ſufficiunt ad operandum, quia non ſufficiunt ad exiſtendum. Quod enim in alio iacet, ſeque ipſum ſuſtentare non poteſt, ab alio certè dependet. Quo fit, vt qualitates, quia à corpore neceſſariò ſuſtinentur, ab aliqua ſuperiori ſubſtantia, quæ neque corpus ſit, neque in corpore iaceat, fiant atque regantur. Huiuſmodi anima eſt, quæ corporibus præſens & inſidens ipſa ſe ſuſtinet, & qualitatem vímque complexionis corporibus tribuit, per quæ tanquam inſtrumenta in corpore, & per corpus varias operationes exercet. Hinc generare, nutrire, augere, currere, ſtare, ſedere, loqui, artis opera fabricare, ſentire, intelligere, homo aſſeritur. Omnia verò hæc anima ipſa facit, ideóque anima erit homo. Si generare, augere, nutrire hominem dicimus, anima tanquam pater & artifex corporis, ipſum gignit, auget, atque nutrit. Si ſtare, ſedere, loqui, anima corporis membra ſuſtinet, flectit, & vibrat. Si fabricare, currere, anima manus porrigit, & pro arbitrio torquet, pedes agitat. Si ſentire, anima per ſenſuum inſtrumenta, quaſi feneſtras, & foramina exteriora corpora percipit. Si intelligere, anima per ſeipſam ſine aliquo corporis inſtrumento varietatem aſſequitur. Omnia igitur quæcunque homo facere dicitur, animus ipſe facit, corpus patitur. Quapropter homo ſolus eſt animus, corpus autem hominis opus eſt inſtrumentum. Eo maximè, quòd animus operationem eius potiſſimam, intelligentiam ſcilicet, ſine vllo corporis inſtrumento exercet, cùm res per illam incorporales intelligat, per corpus verò ſola corporalia cognoſcantur. Itaque ſi animus per ſe agit quicquam, per ſe certè eſt, & viuit. Viuit autem ſine corpore quod ſine corpore operatur. Si per ſe eſt, eſſe ſibi quiddam proprium conuenit corpori, non commune, propterea poteſt proprium ſibi ſeorſum à corporis mole ſortiri hominis cognomentū. Quod ſanè nomen quia de vnoquoque noſtrûm per omnem vitam dicitur, quiſque enim in omni ætate vocatur homo, ideo aliquid ſignificare videtur quod ſtabile permanet. Corpus iugiter fluit, creſcendo, decreſcendo, reſolutione continua, liquefactione, calore viciſſim, & frigore permutatum. Anima ſemper eadem permanet, quod liquido nobis oſtendit veritatis inquiſitio, boníque voluntas ſemper eadem, & firma memoriæ conſeruatio. Quis ergo vſque adeò demens erit, vt hominis appellationem in nobis firmiſſimam corpori fluenti ſemper & vndique permutato potius, quàm animo ſtabiliſſimo tribuat? Ex his perſpicuum eſſe poteſt, cū homines Ariſtophanes nominauit, more Platonico animas noſtras ſignificaſſe.

QVOD ANIMA EST DVOBVS ornata luminibus, & quare in corpus deſcendit creatio animæ cum duobus luminibus.

CAP. IIII.

POrro anima ſtatim ex deo nata naturali quodam inſtinctu in deū parentem ſuum cōuertitur, quemadmodum ignis in terra ſuperiorum vi genitus confeſtim naturæ impetu ad ſuperiora dirigitur, conuerſa in eum eius radiis illuſtratur. Sed primus hic fulgor in animæ ſubſtantia per ſe prius informi receptus, fit obſcurior, atque ad illius tractus capacitatem proprius ipſi & naturalis euadit, ideóque per eum vtpote ſibi æqualem, ſeipſam & quæ infra ſe ſunt, id eſt, corpora omnia anima videt quidem: Deum verò & alia ſuperiora non videt. Sed enim per primam hanc ſcintillam deo facta propinquior aliud iterum clarius accipit lumen, quo etiam ſuperna cognoſcat. Lumen igitur habet geminum: Naturale alterum, ſiue ingenitum: Diuinum alterū & infuſum: quibus vnà coniunctis ceu duabus alis per ſublimem peruolare valeat regionem. Ac ſi diuino illo ſemper vteretur, ſemper diuinis hæreret: Terra rationalibus eſſet animalibus vacua. Cæterum diuina prouidentia decretum eſt, vt anima ſui ipſius ſit domina, poſſitque tum vtroque ſimul lumine vti, tum altero. Hinc fit vt natura duce ad proprium ſui lumen conuerſa prętermiſſo diuino ſeipſam viréſque ſuas quæ ad fabricam corporis ſpectant, animaduertat: cupiátque vires huiuſmodi in fabricādis corporibus exequi. Hac vt aiunt, cupiditate grauata, deſcendit in corpus: vbi generandi, mouendi & ſentiendi vires exercet: ſuáque præſentia terram infimam mundi ſedem exornat. quæ ideo ratione carere non debuit nequa pars mundi eſſet rationalium viuentium præſentia deſtituta: quemadmodum & illius autor ad cuius ſimilitudinem mundus factus eſt, totus eſt ratio. Cecidit autem animus noſter in corpus, cùm prætermiſſo diuino, ſolo ſuo vſus eſt lumine: ac ſeipſo cœpit eſſe cōtentus. Solus deus cui deeſt nihil, ſupra quem nihil, ſeipſo contentus permanet, ſibi ſufficiens, quapropter deo ſe parem fecit tunc animus, cùm ſe ſolo noluit eſſe contentus, quaſi minus quàm deus ſibi ipſe ſufficeret.

QVOT VIIS ANIMA ad Deum redit.

CAPVT V.

HAnc planè ſuperbiam cauſam fuiſſe Ariſtophanes ait, vt animus qui natus eſt integer, ſecaretur, id eſt, ex geminis luminibus altero poſthac vteretur, alterum verò negligeret. Hic in corporis barathrum ceu letheum flumen immerſus, ſuíque met ad tempus oblitus, ſenſibus & libidine, quaſi ſatellitibus & tyranno raptatur. Verùm adulto corpore, purgatis ſenſuum inſtrumentis conferente doctrina pabulum, reſipiſcit, vbi naturalis emicat fulgor, naturaliúmque rerū ordinē indagat: qua inueſtigatione architectū ingētis huius machinæ aliquē eſſe perſentit: eū & videre cupit & poſſidere: ille ſolo diuino ſplendore conſpicitur. Ideo mens propriæ lucis indagine ad diuinam lucem recuperandam vehementiſſimè inſtigatur. Inſtigatio verò, appetitióque huiuſmodi verus eſt amor: quo duce dimidiū hominis alterum, alterum eiuſdem dimidium concupiſcit, quia naturale lumen, quod animi dimidium eſt, lumen illud diuinum quod alterum eiuſdem dimidium dicitur, olim neglectum accendere rurſus in animo nititur: atque id eſt, quod in epiſtola ad Dionyſium inquit Plato, Humanus animus affectat qualia diuina ſint intelligere, aſpiciens in ea, quæ ſibi cognata ſunt. Verùm cùm Deus lucem ſuam infudit in animum, ad id potiſſimum eam accommodauit, vt homines ad beatitudinem, quæ in ipſius poſſeſſione conſiſtit, perduceret. Ad hanc quatuor virtutibus perducimur, Prudētia, Fortitudine, Iuſtitia, Temperantia. Prudentia primo beatitudinem nobis oſtendit. Tres illæ virtutes reliquæ, quaſi viæ tres ad beatitudinem ducunt. Scintillam itaque ſuam in variis animis Deus ad finem huiuſmodi variè temperat: ita vt prudentia duce, alij per fortitudinis, alij per iuſtitiæ,

alij per temperantiæ officia ſuum repetant autorem. Nempe alij huius muneris gratia, pro Dei cultu, pro honeſto, pro patria pericula mortémque forti animo ſubeunt. Alij ſic vitam iuſtè inſtituunt, vt nec iniuriam cuiquam inferant, neque inferri pro viribus ſinant. Alij vigilia, inedia, labore libidines domant. Hi tribus quidem procedunt talibus: ſed ad eundem beatitudinis finem prudentia hunc illis monſtrante peruenire conantur, proinde tres hæ virtutes in dei quoque ipſius prudentia continentur. Harum deſiderio accenſi hominum animi per earum officia ad eas cupiunt peruenire: illis hærere, perpetuóque potiri. Fortitudinem hominum maſculam robur & audaciam nuncupatus. Temperantiam fœminam propter remiſſum quendam & frigidiorem deſiderij habitum, mitéque ingenium. Iuſtitiam promiſcuam: fœminam quidem prout innocentia ſua iniuriam infert nemini: maſculam verò prout alij inferri non ſinit, & ſeueriori cenſura in homines iniquos animaduertit. Quia verò maris dare, fœminę ſuſcipere proprium eſt, idcirco ſolem qui lumen à nullo accipiens exhibet omnibus, marem vocamus: Lunã quæ accipiens à ſole dat elementis, à dando & accipiendo promiſcuã: Terram cùm accipiat quidem ab omnibus, tribuat nulli, fœminam nuncupamus. Quamobrem, Sol, Luna, Terra, Fortitudo, Iuſtitia, Temperantia merito maris, promiſcui, fœminæ ſignatur cognomine: atque, vt excellentiorem Deo appellationem exhibeamus has virtutes in illo, Solem, Lunam, Terram: in nobis maſculinum ſexum dicimus, promiſcuum, fœmininum. Quibus autem lux illa diuina à dei ſole cum fortitudinis affectu in ſui ortu fuit infuſa, his maſculam dicimus lucem fuiſſe conceſſam. Quibus à dei luna cum affectu iuſtitiæ, promiſcuã. Quibus à dei terra cùm affectu temperãtiæ, fœminam. Lucem illam infuſam, atque diuinam ſtatim ad naturalem reflexi negligimus. Altera ergo poſt habita ſeruauimus alteram: vbi dimidium noſtri tenemus, dimidium prætermiſimus. Certo verò ætatis tempore à naturali lumine ducti diuinum affectamus quidem omnes ſed diuerſo modo diuerſi ad eius adeptionem procedimus, per fortitudinem, qui à dei fortitudine illud olim cum affectu fortitudinis acceperunt: per iuſtitiam alij, temperantiámue ſimiliter. Denique ſuum illud dimidium quiſque vt acceperat quærit. Et alij per maſculam quidem dei lucem amiſſam olim, iam recuperatam, dei volunt maſcula fortitudine perfrui: alij per promiſcuam lucem ſimiliter virtute promiſcua: alij per fœminam eodem pacto. Munus profectò tantum hi conſequuntur, qui poſtquam adulta ætate ſcintilla in ipſis naturalis eluxit, eam non eſſe ad diuina iudicanda ſufficientem exiſtimant, ne ſcintillæ naturalis iudicio, aut animarum aut corporum affectus diuinæ tribuãt maieſtati, puténtque illam nõ eſſe corporibus animíſue præſtantiorem. In quo ſanè plerique erraſſe traduntur: qui in diuinorum inueſtigatione ingenio naturali confiſi, aut Deum non eſſe dixerunt, vt Diagoras: aut dubitauerunt, vt Protagoras: aut corpus iudicauerunt: vt Epicurei, Stoici, Cyrenaici, aliíque permulti: aut animam quandam, vt Marcus Varro, Marcus Manilius, aliíque nonnulli. Hi tanquam impij non modò diuinum lumen olim neglectum non recuperauerunt, ſed & naturale propter eius abuſum deprauauere: quod deprauatum eſt, factum non iniuria ſciſſúmque putatur. Ideo illorum animi, qui tanquam ſuperbi & faſtu tumidi ſuis confidunt viribus, ſecantur, vt ait Ariſtophanes, iterum: cùm etiam naturale lumen, quod illis erat reliquum, opinionibus falſis obſcurant, & moribus iniquis extinguunt. Itaquè naturali lumine rectè vtuntur, quicunque mancum illud, & mutilatum eſſe recognoſcentes ad naturalia iudicanda ſatisfacere quodammodo arbitrantur: ad ea verò, quę ſupra naturam ſunt, ſublimiori lumine opus eſſe putantes exactiſſima quadam animi purgatione ita ſe præparant, vt diuina lux iterum illis effulgeat: cuius radiis rectè de deo ſentient, & in priſtinam illam integritatem reſtituentur.

AMOR ANIMAS REDVCIT IN cœlum, Beatitudinis diſtribuit gradus, gaudium largitur æternum.

CAP. VI.

HVnc vos conuiuæ præſtantiſſimi Deum, quem præ cæteris diis generi humano beneficum eſſe Ariſtophanes ait, omni ſacrificiorum genere vobis propitium facite: hunc piis precibus inuocate: hunc toto corde capeſſite. Hic animos ſua beneficentia primum ad cœleſtem ducit menſam: ambroſia & nectare abundantem: deinde ſingulos ſingulis accommodat ſedibus: poſtremo ſuauiter detinet in æternum. Nulli enim cœlum repetunt, niſi qui cœlorum regi placuerunt: placent illi, qui eum ſummopere diligunt. Cognoſcere quidem illum verè, omnino præſenti in tempore impoſſibile eſt. Verè autem amare quoquomodo cognitum, & poſſibile eſt, & facile. Qui Deum cognoſcunt, nondum illi placent, niſi cognitum diligant: qui cognoſcunt, diligunt, non quia cognoſcunt, ſed quia qui diligunt, amantur à deo. Nos enim non eos qui nouerint, ſed qui nos amauerint, charitate complectimur. Multos nánque qui nos cognoſcunt, hoſtes habemus. Quod ergo nos cœlo reſtituit, non dei cognitio eſt, ſed amor. Diſcumbentium præterea ordo in menſa cœleſti diuerſos ſequitur gradus amantium. Nam qui deum excellentius dilexerunt, dapibus excellentioribus ibi veſcuntur. Nempe qui per opera fortitudinis dei fortitudinem coluerunt, ea ipſa fruuntur. Qui iuſtitiam verò, iuſtitia: temperantia ſimiliter, qui temperantiam, atque ita variis

A diuinæ mentis ideis & rationibus varii animi pro vario amoris raptu fruũtur. Toto autẽ deo fruũtur omnes, quia totus in ſingulis eſt ideis Sed Deũ totũ præſtãtius poſſident, qui eũ in præſtantiori idea conſpiciũt. Quiſque verò ea dei virtute potitur, quam dilexit. Ideo liuor, vt Plato inquit in Phædro, abeſt à diuino choro. Cùm.n. omniũ iucundiſſimum ſit, re amata potiri: quilibet in eo potiundo quod amat cõtentus plenúſque viuit. Quippe ſi amatores duo delitiarum ſuarum compotes fiant, vterque in amata ſui poſſeſſione quieſcit: neque curam quidem vllam habebit, ni alter pulchriori potiatur amato. Quapropter amoris beneficio factum eſt, vt in diuerſis felicitatis gradibus portione ſua quilibet ſine vlla inuidia ſit contentus. Fit etiã vt ſine vlla ſatietate animi iiſdem veſcantur dapibus in æternum. Vt enim oblectentur conuiuæ, non epulæ, non vina ſufficiunt, niſi fames, ſitíſque B ad veſcendum alliciant: ac tandiu oblectatio, quandiu & auiditas permanet. Auiditatẽ verò quis amorem quendam eſſe negauerit? Aeternus igitur amor quo ſemper in deum afficitur animus, efficit vt deo ſemper tanquã nouo ſpectaculo gaudeat. Amorem hunc eadem dei bonitas ſemper accẽdit in animo: quæ & beatum facit amantẽ. Tria igitur, vt breui complectar, amoris beneficia collaudabimus, quod nos olim diuiſos in integrũ reſtituẽdo, reducit in cœlum: quod ſuis quenque collocat ſedibus, facítque omnes in illa diſtributione quietos: quod omni expulſo faſtidio ſuo quodam ardore oblectamentum quaſi nouum iugiter accendit in animo, reddítque illum blanda & dulci fruitione beatum.

C

ORATIO QVINTA.

AMOR EST BEATISSIMVS, quia pulcher eſt & bonus.

CAPVT I.

CArolus Marſupinus, muſarum dulcis alumnus, Landinum poetam ſecutus, Agathonis orationem ſic aggreditur. Amorẽ deum D noſter Agatho beatiſſimum, quia pulcherrimus ſit & optimus, arbitratur. Quæ ad hoc vt ſit pulcherrimus, quæ item vt optimus exiguntur, diligenter enumerat: in quibus enumerandis amorem ipſum effingit. Poſtremo poſtquam qualis eſt enarrauit, beneficia ab eo generi humano tributa connumerat, atque hæc diſputationis illius eſt ſumma. Noſtra intereſt in primis inquirere, quam ob cauſam vt beatum oſtenderet, pulchrum valde eſſe dixit & bonum: quódue ſit inter bonitatem, pulchritudinémque diſcrimen. Beatum in Philebo Plato vult eſſe, cui nihil deeſt: ídque eſſe illud quod ſit ab omni parte perfectum. Eſt autem perfectio interior quædam, eſt & exterior. Interiorem, bonitatẽ: exteriorem, pulchritudinem dicimus. Propterea quod E bonum penitus eſt & pulchrum, id tanquam ab omni parte perfectũ, beatiſſimum nuncupamus. Hanc vtique differentiam omnibus in rebus animaduertimus. Nẽpe in lapillis, vt phyſici volunt, tẽperatiſſima quatuor elementorũ permixtio quædã interior, nitorẽ parit exteriorẽ. Herbas præterea & arbores innata radicibus medulliſque fœcũditas, florum & foliorum grauiſſima veſtit varietate. In animalibus autem ſalubris humorum complexio iucundam lineamentorum & colorum ſpeciem procreat. Virtus etiam animi decorem quendam præ ſe ferre videtur in verbis, geſtibus, operibus, honeſtiſſimum. Cœlos quoque ſublimis eorum ſubſtantia clariſſimo lumine circunfundit. In his omnibus interna perfectio producit externam. Illam bonitatem, hanc pulchritudinem poſſumus appellare. Quocirca bonitatis florem quendam eſſe pulchritudinem volumus: cuius floris illece- F bris, quaſi eſca quadam, latens interius bonitas allicit intuentes. Quoniam verò noſtræ mentis cognitio à ſenſibus ducit originem, bonitatem ipſam in rerum penetralibus inſitam nec intelligeremus vnquã, neque appeteremus, niſi ad eam ſpeciei exterioris indiciis manifeſtis proueheremur. Qua in re mirabilis admodum formæ huius, comitíſque ipſius apparet vtilitas. Per hæc ſatis oſtenſum arbitror, tantum inter bonitatem & ſpeciem, quantum inter ſemen & floſculum intereſſe: atque vt flores arborum ſeminibus orti ſemina ipſi quoque producũt: ita ſpeciem hanc bonitatis florentẽ, vt ex bono pullulat, ſic & ad bonum amantes perducere: quod quidem noſter hic heros abundè in ſuperioribus demonſtrauit.

G

QVOMODO PINGITVR Amor, & quibus animæ partibus pulchritudo cognoſcitur, & generatur amor.

CAPVT II.

H

POſt hæc diffuſius enumerat Agatho quot ad eius dei formoſam ſpeciem requiruntur. Iuuenis inquit eſt, tener, agilis concinnus & nitidus. Nobis autem primo quærendum quid hæc ad pulchritudinem conferant. Deinde cùm deo huic attribuuntur, quo pacto intelligi debeant. Rationem homines habent & ſenſum. Ratio per ſeipſam rationes rerum omnium incorporeas comprehendit. Senſus per quinque ſui corporis inſtrumenta corporum imagines & qualitates attingit: colores per oculos, per aures voces. Odores per nares, per lin-

per linguam ſapores, per neruos qualitates ſimplices elementorum, A calorem videlicet, frigúſque & reliqua. Propterea ſex ad cognitionẽ pertinentes, quantum ad propoſitam attinet quæſtionem, vires animi numerantur: Ratio, Viſus, Auditus, Olfactus, Guſtus, & Tactus. Ratio numini ſummo, Viſus igni, Aeri auditus, vaporum odori Olfactus, atque Guſtus, Tactus terræ tribuitur. Ratio ſiquidẽ cœleſtia indagat, nec propriam in membro corporis aliquo ſedẽ habet: quẽadmodum neque certam habet ſedem in vlla mundi parte diuinitas. Viſus in ſublimi parte corporis velut ignis in ſuprema mundi regione locatur, & lumen natura ſua percipit, quod ignis eſt propriũ. Auditus viſum non aliter quàm purus aer ignem ſequutus voces haurit: quæ & in aere fracto gignuntur, & per aëris interuallum aures illabũtur. Olfactus caliginoſo aeri, vaporibúſque ex aere & aqua mixtis omnino aſſignatur: quia inter aures & linguam, quaſi aerem & B aquam, poſitus, vapores eos apprehẽdit facilè, & diligit maximè, qui ex aeris & aquæ mixtione proueniunt: quales ſunt herbarũ, florũ, pomorum odores naribus ſuauiſſimi. Quis dubitet guſtum aquæ liquoribus comparare: qui olfactui tanquam aere craſſiori ſuccedit, & iugi ſaliuæ liquore perfuſus, potu vehementiſſimè delectatur, humidiſque ſaporibus? Quis item ambigat terræ tactum aſcribere: cùm per omnes terreni corporis partes fiat: in neruis qui terreni maximè ſunt, expleatur: facilimè tãgat quæ ſoliditatẽ habet & pondus, quod terra corporib. tribuit? Hinc etiã accidit vt tactus, guſtus, olfactus, ſolum proximè ipſis appoſita ſentiant, & patiantur admodũ ſentiendo licet olfactus remotiora, quã guſtus & tactus apprehẽdere videatur. C Auditus autẽ remotiora cognoſcit, neque ita offenditur. Quo etiã lõgius proſpicit viſus: & momẽto facit, quod aures tẽpore: prius enim coruſcatio cernitur, q̃ tonitrus audiatur. Ratio remotiſſima capit: neque enim quæ in mundo ſunt ſolum, & quæ præſentia, vt ſenſus: ſed etiam quæ ſupra cœlum, & quæ fuerunt aut futura ſunt, percipit. Ex his patere cuique poteſt, ſex illarum animæ virium, tres ad corpus & materiam potius, Tactum ſcilicet & Guſtum, & Odoratũ: tres autem alias, Rationem videlicet & Viſum & Auditum ad ſpiritum pertinere. Ideo tres illæ ad corpus potius declinantes corpori magis quàm animo congruunt: & ea quæ ab illis percipiuntur, cùm corpus ſibi congruum moueant, vix ad animam vſque perueniunt, minimé- D que illi tanquam minimè ſimilia placent. Tres verò ſuperiores à materia remotiſſimæ, animæ multo magis conueniunt: réſque eas capiunt, quæ corpus quidem parum admodum, animũ verò vehementiſſimè moueant. Quippe Odores, Sapores, Calores, atque ſimilia, corpori aut nocent plurimũ, aut proſunt paulum, quid ad animi aut admirationem, aut iudicium conferunt, ac modicè ab illo deſiderantur. Ratio incorporeæ veritatis, colores, figuræque & voces, corpus aut nihil, aut vix & minimum mouent: Animi verò aciem ad indagandum potiſſimum acuunt: atque eius ad ſe deſiderium rapiunt. Animi cibus eſt veritas. Ad eam inueniendam oculi, ad diſcendã aures magnopere conferunt. E Igitur quæ ad rationem, viſum, auditum pertinent, gratia ſuiipſius affectat, quaſi proprium alimentum. Quæ verò ſenſus tres alios mouent, corpori vel nutriẽdo, vel fouendo, vel generando magis neceſſaria ſunt. Ea itaque animus, non ſui, ſed alterius, id eſt, corporis cauſa quærit. Amare autem ea dicimur, quæ propter noſmetipſos deſideramus, quæ autem propter aliquid quiddam cupimus, minimè. Meritò igitur amorem ad ſcientias, figuras, & voces duntaxat volumus pertinere: atque idcirco gratia illa ſolùm, quæ in tribus his reperitur, animi virtute, figura, voce: quia maximè animum prouocat, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod voco ſignificat, προκλητὶς, id eſt prouocatio nominatur, κάλλος verò Græcè, pulchritudinem La- F tinè ſignificat. Gratus quidem nobis eſt mos verus & optimus animi: grata corporis ſpecioſi figura: grata vocum cõcinnitas: cúmque tria hæc animus, vtpote ſibi cognata, & quodammodo incorporea pluris admodum quàm tria reliqua faciat, conſentaneum eſt, vt auidius aſciſcat, ardentius complectatur, vehementius admiretur, atque hæc ipſa, ſeu virtutis, ſeu figuræ, ſiue vocum gratia, quæ animum per rationem vel viſum vel auditum ad ſe vocat, & rapit, pulchritudo rectiſſimè dicitur. Atque hæ tres illæ gratiæ ſunt, de quibus ſic Orpheus, ἀγλαΐη τε, θάλεια καὶ εὐφροσύνη πολύολβε, Splendor, viriditas, lætitiáque vberrima. Splendorem quidem vocat gratiam illam & pulchritudinem animi, quæ in veritatis & virtutis claritate conſiſtit. Viriditatem verò, figuræ, coloríſque ſuauitatem, hæc enim ſummopere in iuuen- G tutis viriditate floreſcit. Lętitiam denique ſincerum illud & ſalubre, & perpetuum, quod in muſica ſentimus, oblectamentum.

PVLCHRITVDO EST aliquid incorporeum.

CAPVT IIII.

Cvm hæc ita ſe habeant, neceſſarium eſt pulchritudinem eſſe aliquid virtuti, figuræ, vocibúſque commune. Non enim quodlibet iſtorũ trium pulchrum ſimiliter vocaremus, niſi vna his tribus ineſſet pulchritudinis definitio. Quo fit vt ipſa pulchritudinis ratio corpus eſſe non poſſit: quoniam virtutibus animi quæ incorporeæ ſunt, pulchritudo ſi eſſet corporea, minimè conueniret. Atqui tantũ abeſt vt corpus ſit pulchritudo, vt non modò quæ virtutibus animi, ſed etiam quæ corporibus, & vocibus ineſt, nequeat eſſe corporea. Quamuis enim corpora quædam ſpecioſa dicamus, non tamen ſunt ex ipſa ſui materia ſpecioſa. Siquidem corpus hominis vnum atque idem hodie formoſum, cras autem caſu aliquo fœdante deforme, quaſi aliud ſit eſſe corpus, aliud eſſe formoſum. Neque etiã ſunt ex ipſa quantitate formoſa: quandoquidẽ grandia nonnulla atque itẽ breuia quædam formoſa videntur: ac ſæpe magna deformia, parua formoſa: & contrà parua turpia, magna gratiſſima. Nonnunquam etiam accidit, vt ſimilis ſit in magnis quibuſdam & paruis corporibus pulchritudo. Si itaque ſtante ſæpenumero eadem quantitate caſu quodã pulchritudo mutatur, & mutata aliquando quantitate permanet pulchritudo, ac ſimilis in magnis paruiſque videtur, certè duo hæc pulchritudo & quantitas debent eſſe omnino diuerſa. Quinetiam ſi corporis cuiuſque formoſitas in ea ipſa ſui corporis craſſitudine quodammodo corporea eſſet, non tamen vt corporalis eſſet, intuenti placeret. Placet animo perſonæ alicuius ſpecies, non prout in exteriori iacet materia, ſed prout eius imago per viſum ab animo capitur vel concipitur. Imago illa in viſu & animo, cùm iſti ſint incorporei, corpus eſſe non poteſt. Quo enim pacto cœlum, vt ita loquar, totum parua oculi pupilla caperetur, ſi modo corporali reciperet? Nullo profecto. Sed enim ſpiritus in puncto omnem corporis amplitudinem ſpiritali modo & incorporea imagine ſuſcipit, placet vtique animo ea duntaxat ſpecies, quæ ab illo ſuſcipitur. Hæc autem licet exterioris corporis ſimulacrum ſit in eo, tamen eſt incorporea. Ergo ſpecies incorporea placet. Quod placet, id cuique gratum: quod gratum, hoc denique pulchrum: quo efficitur vt amor ad incorporeũ aliquid referatur: atque ipſa pulchritudo ſpiritale quoddam potius rei ſimulachrum ſit, quàm corporea ſpecies. Sunt autem nonnulli qui certam membrorum omnium poſitionem, ſiue, vt eorum verbis vtamur, commenſurationem & proportionem cum quadam colorum ſuauitate, eſſe pulchritudinem opinentur. Quorum nos opinionẽ propterea non admittimus, quia cùm huiuſmodi partium diſpoſitio in ſolis ſit rebus compoſitis, nulla eſſent ſimplicia ſpecioſa. Nunc autem puros colores, lumina, vocem vnam, fulgorem auri & argenti candorem, ſcientiam, animam, quæ omnia ſimplicia ſunt, pulchra vocamus: nóſque ita mirificè tanquam reuera ſint pulchra delectant. Accedit ad hæc quòd proportio illa cuncta includit corporis cõpoſita membra, neque eſt in ſingulis, ſed in cunctis. Singula itaque membra per ſe pulchra non erunt. Ex ſingulis autem particulis totius compoſiti proportio naſcitur. Vnde nonnihil ſequitur abſurdiſſimum: vt quæ ſuaptè natura ſpecioſa non ſunt, pulchritudinem pariant. Sæpenumero etiam accidit, vt manente eadem mẽbrorum proportione, atque menſura corpus æquè vt antè non placeat. Eadem porro hodie quæ anno ſuperiori corporis veſtri figura, gratia verò non eadem. Nil tardius quàm figura, nihil citius ſeneſcit quàm gratia. Ex quo liquido conſtat, non idem eſſe pulchritudinem & figuram. Sępe quoque videmus rectiorem in vno quàm in alio diſpoſitionem partium mẽſurámque membrorum: alius tamen, neſcimus quã de cauſa, nobis formoſior iudicatus amatur ardentius. quo ſatis admoneri videmur, vt aliud quiddam formoſitatem, quàm diſpoſitionem partium cenſeamus. Eadem nos ratione admonet ne formam ſuſpicemur eſſe colorum ſuauitatẽ. Plerunque enim color in ſeniore clarior: in iuniore gratia maior. Et in æqualibus fit nonnunquam, vt qui colore ſuperat alterum, gratia tamen ab illo & pulchritudine ſuperetur. Neque tamẽ audeat quiſpiã mixtionem quandam ex figura coloribúſque pulchritudinem affirmare. Sic enim neque ſcientiæ, neque voces quæ colore & figura carent, neque colores & lumina quæ certam nullam figuram habent, amore digna iudicarentur. Præterea cuiuſque cupiditas, eo habito quod volebat, expletur. Nempe fames & ſitis, cibo potúque ſedantur: amor nullo impletur aſpectu corporis vel amplexu. Nullam igitur naturam corporis ardet: pulchritudinem certè ſectatur. Quo fit vt ea corporeum aliquid eſſe non poſſit. Ex omnibus his colligitur, eos qui amore accenſi pulchritudinem ſitiunt, modò velint liquore hoc hauſto ardentiſſimam ſitim extinguere, alibi quàm in materiæ fluuio, aut quantitatis aut figurę, aut colorum quorumlibet riuulis, dulciſſimum pulchritudinis huius humorem, quo ſitis eorum accenditur, quærere oportere. Quò vos tandem miſeri vertetis amantes? Quis veſtri cordis flammas extinguet acerrimas? Quis tantum ſedabit incendium? Hoc opus, hic labor. Dicam protinus. Sed attendite.

PVLCHRITVDO EST ſplendor diuini vultus.

CAP. IIII.

Diuina poteſtas omnia ſupereminens ſtatim à ſe natis angelis, atque animis ſuum illum radium in quo fœcunda vis ineſt omniũ creandorum tanquam filiis clementer infundit. Hic in eis vtpote ſibi propinquioribus totius mũdi diſpoſitionem, & ordinem multo pin- H git exactius, quàm in mundi materia. Quamobrem hæc mundi pictura quam cernimus, vniuerſa in angelis & animis lucet expreſſior. In illis enim ſphæræ cuiuſque figura, ſolis, lunæ, & ſyderum reliquorum, elementorum quoque, lapidum, arborũ, animalium ſingulorum. Picturæ huiuſmodi in angelis exemplaria & ideæ: in animis rationes, & notiones: in orbis materia formæ atque imagines à Platonicis nominatur: claræ quidem in orbe: clariores in animo: in angeli mente clariſſimæ. Vnus igitur dei vultus tribus deinceps per ordinem poſitis lucet in ſpeculis, Angelo, Animo, Corpore mundi. In illo tanquam propinquiore clariſſimè: in hoc remotiore obſcurius: in hoc remotiſſimo, ſi ad cætera compares, obſcuriſſimè. Proinde ſancta

A mens angeli nullo impedita corporis miniſtetio in ſeipſam reflectitur,vbi Dei vultum illum ſinu ſuo inſculptum introſpicit:inſpectum ilico admiratur:auidiſſimè illi ſēper inhęret.Vultus illius diuini gratiam,pulchritudinem dicimus:Auiditatem angeli,Dei vultui penitus inhærentem,vocamus amorem. O vtinam nobis idem contingeret. Sed enim animus noſter ea conditione genitus,vt terreno corpore circundetur,ad officium generandi declinat.Qua inclinatione grauatus theſaurum penetralibus ſuis abſconditum negligit. Deinde terreno corpore inuolutus diutiſſimè ſeruit corporis vſui:ad hoc opus ſenſum quidē ſemper,rationē quoque diutius quàm decet,accōmodat. Hinc efficitur vt diuini vultus illius candorem in ſe perpetuo enitentē,non B prius animaduertat,quàm adulto iam corpore,& ratione expergefacta dei vultum in dei machina refulgentē, & oculis manifeſtū cogitatione conſideret.Qua quidē conſideratione prouehitur ad eum qui intus emicat intuendum. Quoniam verò parentis vultus gratus eſt filiis,neceſſe eſt animis dei patris vultum eſſe gratiſſimum. Vultus eius,vt idem ſæpius repetam,nitor,& gratia,ſiue in angelo, ſiue in animo,ſiue in mundi materia,pulchritudo vniuerſalis eſt appellanda:impetúſque ad illam vniuerſalis dicendus eſt amor. Vbique incorporeā eſſe hanc pulchritudinem non ambigimus. In angelo enim & in animo eam corpus aliquod non eſſe nemini dubium. In corporibus etiam eam eſſe incorporalem,& ſuprà mōſtrauimus, & ad præſens ex eo potiſſimum intelligimus,quòd oculus nil aliud,niſi ſolis aſpicit lu- C men.Figuræ nanque & colores corporum nunquam niſi lumine illuſtrata perſpiciuntur,neque ipſa cū materia ſua ad oculos veniūt. Neceſſarium tamen eſſe videtur ea in oculis eſſe,vt ab oculis videantur. Vnum itaque ſolis lumen corporum omnium ab eo illuſtratorū coloribus figurìſque depictū ſeſe oculis offert. Sic affectum lumen oculi ſuo quodam radio adiuuante percipiunt: perceptum ipſum, & quæ in eo ſunt omnia vident.Quare totus hic mundi qui conſpicitur ordo,non eo modo quo in materia corporum,ſed quo in luce oculis infuſa eſt cernitur.In ea luce cùm à materia ſecretus ſit,neceſſario eſt corporis expers. Quod ex hoc etiam euidenter apparet,quòd lumen D ipſum corpus eſſe non poteſt,cùm momento ab oriente in occidentem totū fermè impleat orbem:aeris & aquæ corpus ſine vlla offenſione vndique penetret:ſordibúſque immixtum nuſquam inficiatur. Hæc verò corporum naturæ nullo modo conueniunt. Corpus ſiquidem non momento mouetur,ſed tēpore: neque alterum abſque ſui, vel alterius,aut vtriuſq.offenſione penetrat alterū:ac duo inuicē corpora mixta mutua ſe contagione inficiunt. Quod in aquæ & in vini, ignis & terræ confuſione conſpicimus.Cùm igitur ſolis lumen incorporeum ſit, quicquid ſuſcipit,naturæ ſuæ ſuſcipit modo. Propterea colores,& figuras corporum modo ſuſcipit ſpiritali:eodémque pacto ipſum ab oculis ſuſceptum inſpicitur. Quo factum eſt, vt totus hic mundi decor,qui tertius eſt dei vultus, per incorpoream ſolis lucem incorporeum ſeſe oculis offerat.

QVOMODO NASCITVR AMOR & odium,quódue pulchritudo eſt incorporea.

CAP. V.

EX his omnibus ſequitur,vt omnis diuini vultus gratia: quæ vni- F uerſalis dicitur pulchritudo:non in angelo ſolum, & animo incorporea ſit:ſed in aſpectu etiam oculorum. Neque faciem hanc ſimul totam ſolūmodo,verumetiam partes eius admiratione cōmoti diligimus.Vbi particularis amor ad particularem pulchritudinem naſcitur. Sic & ad hominē aliquem ordinis mundani membrum afficimur: præſertim cùm in illo perſpicuè diuini decoris ſcintilla refulget. Affectus huiuſmodi duabus ex cauſis naſcitur,tum quia paterni vultus nobis placet imago:tum etiam quia hominis aptè compoſiti ſpecies,& figura,cum ea humani generis ratione, quam animus noſter ab omniū autore ſuſcipit,& retinet, aptiſſimè congruit. Vnde hominis exterioris imago p ſēſus accepta,trāſienſq.in animū, G ſi hominis figuræ quā poſſidet animus, diſſonat,eueſtigio diſplicet, & odio tanquā deformis habetur.Si conſonat,ilico placet, & tanquā formoſa diligitur. Quo fit,vt nonnulli nobis obuij continuo placeant,vel diſpliceant:nóſque affectus huiuſmodi cauſam neſciamus. Quippe cùm animus corporis miniſterio impeditus intimas illas ſui formas nequaquā reſpiciat. Verùm naturali,& occulta quadā incongruitate,vel congruitate fit,vt forma rei exterior imagine ſua eiuſdē rei formā in animo pictam pulſans diſſonet aut cōſonet,atque occulta hac offenſione vel blāditie motus animus rē ipſam aut oderit, aut amet. Integrā ſanè creandi hominis cōfigurationē vis illa diuina, H in angelo animóque ingenuit:in mundi verò materia, vtpote ab illo opifice remotiſſima,hominis conſtitutio ab integra illa ſui figura degenerat. In materia tamen melius affecta ſimilior: in alia diſſimilior prouenit. Quæ ſimilior prouenit,vt dei vi angelique ideæ,ſic animi rationi quadrat & congruit. Animus hāc probat congruitatē. In ipſa profectò congruitate pulchritudo: in ea probatione amoris conſiſtit affectus. Quoniā verò idea, & ratio ſunt à materia corporis aliena, hominis cōſtitutio illa nō ex materia,vel quātitate,ſed ex aliquo potius incorporeo ſimilis iudicat. Vt ſimilis,illis cōgruit:vt congruit,pulchra eſt. Idcirco diuerſa ſūt corpus,& pulchritudo. Quòd ſi quis quæſierit,quónā pacto corporis forma,animę mentiſq.formę,& rationi ſimilis eſſe queat: is,oro,cōſideret ædificiū architecti. Principio architectus ædificij rationē,& quaſi ideā animo concipit. Deinde qualem excogitauit domum,talem pro viribus fabricat. Quis neget domū corpus exiſtere: eámque ideæ artificis incorporeæ, ad cuius ſimilitudinem effecta eſt,eſſe perſimilem? Porrò propter incorporalem ordinem quendam potius, quàm propter materiam eſt architecto ſimilis iudicanda. Age igitur materiam ſubtrahe,ſi potes:potes autem cogitatione ſubtrahere: ordinem verò relinque: nil tibi reſtabit corporis, nihil materiæ. Imò verò idem erit penitus, qui ab opifice prouenit ordo,& qui remanet in opifice. Idem in quouis hominis corpore facias. Reperies illius formam animi rationi quadrantē, ſimplicem eſſe,materiæque expertem.

QVOT REQVIRVNTVR vt res pulchra ſit, & quòd pulchritudo eſt ſpiritale donum.

CAP. VI.

QVid tandem eſt corporis pulchritudo? Actus,viuacitas,& gratia quædam ideæ ſuæ influxu in ipſo refulgens. Fulgor huiuſmodi in materiam non prius quàm aptiſſimè ſit præparata, deſcendit. His verò tribus, ordine, modo, ſpecie,conſtat viuentis corporis præparatio. Ordo,partium interualla: Modus,quantitatē: Species,lineamenta, colorémque ſignificat. In primis enim oportet vt membra quæque corporis naturalem ſitum habeant: ſuo aures loco ſint,oculíque,& nares, & cætera: ac paribus interuallis oculi naſo ſint proximi: paribus item aures vtræque diſtent ab oculis. Neque hæc interuallorum ad ordinem pertinens paritas ſufficit, niſi partium modus accedat, qui mediocrem debita totius corporis proportione ſeruata, membris ſingulis tribuat magnitudinem: vt naſi tres in longum diſpoſiti, vultus vnius impleant longitudinem: aurium vtrarunque ſemicirculi vnà coniuncti, oris aperti circulum faciant. Idem quoque coniunctio ſuperciliorum efficiat. Longitudo naſi,lōgitudinem labij compleat: auríſque ſimiliter. Gemini oculorum orbes vnum æquent oris hiatum. Capita octo proceritatem corporis comprehendant. Eandem quoque monſtret brachiorum in latus extenſio,crurúmque ſimiliter atque pedum.Neceſſariam præterea ſpeciem ducimus, vt linearum attractus artificioſi, rugæque, & oculorum ſplendor, ordinem illum modúmque partium decorent. Atqui tria hęc licet in materia ſint,pars vlla corporis eſſe nō poſſunt. Ordo E membrorū,membrorum quidem eſt nullum. Ordo enim mēbris omnibus ineſt:nullū verò membrum in membris omnibus reperitur. Accedit quòd ordo nihil eſt aliud quàm decens partiū interuallum. Interuallum verò,quid aliud dicemus quàm diſtantiam partium? Diſtantia denique, aut nihil eſt & vacuū prorſus inane, vt tractus aliquis linearum.Lineas autem quæ latitudine profunditatéque carent, quæ corpori neceſſaria ſunt,quis corpora dixerit? Modus item non quantitas,ſed terminus quantitatis.Termini verò ſuperficies ſunt lineæque, & puncta: quæ cùm profunditatis craſſitudine careant,corpora non putātur. Speciē quoque in luminum,vmbrarum, linearum iucunda concordia,nō in materia collocamus.Ex his omnibus patet pulchritudinem vſque adeo eſſe à mole corporis alienā,vt nunquam ipſi materiæ ſe communicet, niſi tribus illis incorporalibus præparationibus, quas narrauimus, ſit affecta. Harum verò fundamentum eſt elementorum quatuor temperata complexio: vt corpus noſtrum cœlo,cuius eſt comparata ſubſtantia,ſit ſimilimū, neque aliquo humorum exceſſu ab animi formatione deſciſcat. Sic enim & cœleſtis fulgor facilè lucebit in corpore cœlo perſimili: & forma hominis illa perfecta, quam habet animus impacatam obedientémque materiam,reſultabit expreſſior. Ad pulchritudinem præterea ſuam accipiendam, voces fermè ſimiliter diſponuntur. Ordo nanque illarum eſt à graui voce ad octauam aſcenſus, atque inde deſcenſus: Modus, debita per tertias, quartas, & quintas, & ſextas voces, tonos item & ſemitonos, progreſſio: Species canora claræ vocis intenſio. His vtique tribus ceu quibuſdam elementis corpora ex membris multis compoſita, & arbores,& animalia, ac vocum plurium congregatio ad ſuſcipiendam pulchritudinem diſponuntur. Corpora verò ſimpliciora,vt elementa quatuor,lapides & metalla, itémque voces ſingulæ, interiori quadam naturæ ſuæ temperie, fœcunditate & claritate, ad eandem ſufficienter aptantur. Animus autem eo potiſſimum ad illam eſt natura ſua accommodatus, quòd & ſpiritus eſt, & quaſi ſpeculum deo proximum. In quo quemadmodum in ſuperioribus diximus, diuini vultus elucet imago. Igitur quemadmodum auro,vt appareat ſpecioſum, nihil prorſus addendum: ſed terræ ſordes ſi quæ inhæſerint,ſecernendæ: ita nullis adiunctionibus indiget animus,vt formoſus appareat: ſed deponenda corporis cura, & ſolicitudo tam anxia: cupiditatis & timoris perturbatio depellenda, confeſtim naturalis animi ſpecies emicabit. Cæterùm ne longius digrediatur oratio,ex ſupradictis breuiter concludamus, pulchritudinem eſſe gratiam quandam viuacem & ſpiritalem, dei radio illuſtrāte angelo primum infuſam: inde & animis hominum, corporúmque figuris,& vocibus, quæ per rationem, viſum, auditum, animos noſtros mouet atque delectat,delectando rapit, rapiendo ardenti inflammat amore.

DE AMORIS PICTVRA.

CAP. VII.

AGatho verò poeta veterum poetarum more deum iſtum humana veſtit imagine pingitque ipſum hominum inſtar formoſum, iuuenem,tenerum,flexibilem ſiue agilem,aptè compoſitum atque nitidum. Quorſum hæc?præparationes hæ quidem ſunt ad formoſam indolem potius quàm formoſitas. Nam ex quinque his partibus tres primæ complexionem corporis temperatam, quod primum eſt fundamentum ſignificant:duæ reliquæ ordinem,modum & ſpeciem indicãt.Phyſici temperatæ corporationis indicium teneræ carnis lenem & firmam æqualitatem demonſtrauere. Vbi calor excedit nimium, aridum,& hirſutum corpus:vbi frigus , rigidum:vbi ſiccitas , durum & aſperum:vbi humiditas,fluxũ,lapſum,inæquale,cõtortũ. Æqualis igitur,& firma corporis teneritudo affectionem eius indicat in quatuor humoribus moderatam.Hanc ob cauſam Agatho mollem,delicatum & tenerum appellauit.Cur iuuenem?Quia non ſolum naturæ, ſed ætatis etiam beneficio tẽperies hæc habetur.Tẽporis enim diuturnitate partibus humorũ ſubtilioribus reſolutis partes reſtãt admodũ craſſiores : ignéque & aere exhalato , aquæ & terræ regnat exceſſus. At cur agilem & inflexibilem? Vt aptũ ad motus omnes promptúmque intelligas:ne fortè putes cùm mollem diceret , aquæ mollitiem, muliebrem , languidam , & ineptam dicere voluiſſe. Ea ſiquidem eſt moderatæ complexioni contraria.Poſt hæc adiecit , Aptè compoſitum,id eſt ordine & modo partium honeſtiſſimè figuratum.Adiecit & nitidum,id eſt ſuaui colorum ſpecie refulgentem.Præparationibus his præpoſitis , quod reliquum erat reticuit Agatho. Noſtrum eſt enim poſt hæc aduentum gratiæ ſubintelligere.Hæ quinque partes in hominis figura ita vt diximus:in amoris autem potentia aliter intelligendæ videntur:eius enim vim & qualitatem oſtendunt. Iuuenis ideo dicitur,quia iuuenes vt plurimum amore irretiuntur, eiúſque inſidiis irretiti ætatem appetunt iuuenilem. Mollis , quia mitia ingenia facilius capiuntur : & qui capti ſunt licet antè feroces, manſueti redduntur. Agilis & flexibilis:quia & influit clã,& ſimiliter effluit. Concinnus atque compoſitus:quoniam formoſa & ordinata deſiderat,fugítque contraria.Nitidus,quoniam in florida & nitente ætate hominis aſpirat ingenio & florida concupiſcit.Hæc quoniam copioſiſſimè exequitur Agatho,breuiter perſtrinxiſſe ſufficiat.

DE AMORIS VIRTVTE.

CAP. VIII.

EA etiam quæ de quatuor virtutibus ab Agathone dicuntur ad amoris bonitatem ſignificandam, ſic accipienda ſunt , vt iuſtus ideo affirmetur:quia vbi integer ac verus eſt amor,ibi & beneuolentię viciſſitudo,quę nullam admittit contumeliam vel iniuriã.Huius charitatis tanta vis eſt,vt ea ſola humanum genus trãquilla poſſit in pace ſeruare,quod neque prudentia neque fortitudo,neque vis armorũ, legum,& eloquentiæ ſine beneuolentia poteſt efficere. Vocat præterea temperatum,quia turpes domat cupiditates.Amor enim cùm pulchritudinem quærat,quæ in ordine quodam, temperantiáque conſiſtit,viles & immoderatas concupiſcentias aſpernatur : à turpibus geſtibus ſemper abhorret:quod à principio ſatis ab heroe audiuiſtis : atque vbi huius regnat affectus,omnes cupiditates aliæ contemnuntur.Subiunxit fortiſſimum. Quid enim audacia fortius? Quis item audẽtius quàm amator pro amatore pugnat?Diis aliis, id eſt planetis aliis , Mars fortitudine præſtat : quia fortiores homines efficit. Venus hunc domat.Quando enim Mars in angulis cœli,vel ſecunda natiuitatis domo,vel octaua conſtitutus naſcẽti mala portendit,Venus ſępe coniunctione ſua,vel oppoſitione , vel receptione aut aſpectu ſextili,aut trino,Martis,vt ita dicamus, compeſcit malignitatem. Rurſus quando Mars in ortu hominis dominatur,magnitudinem animi iracundiámque largitur.Si proximè Venus acceſſerit , virtutẽ illã magni animi à Marte datam non impedit:ſed vitiũ iracundiæ reprimit. Vbi clementiorem facere Martem & domare videtur. Mars autẽ Venerẽ nunquam domat.Illa ſiquidem ſi dux fuerit,amoris pręſtat affectum. Si Mars proximè duxerit, ſuo calore Veneris impetum reddit ardentiorem:ita vt naſcente aliquo Mars in Veneris domo,Libra, vel Tauro fuerit , propter Martis præſentiam qui tunc natus eſt,acerrimis vratur amoribus. Mars iterum ſequitur Venerem : Venus Martem non ſequitur , quoniam audacia amoris pediſſequa eſt , non amor audaciæ. Non enim ex eo quòd audaces ſunt , amore homines illaqueantur:ſed ex eo plerunque quòd amore ſaucij ſunt , audaciſſimi fiunt ad quæque pericula propter amatum intrepidè ſubeunda. Denique fortitudinis eius omnibus excellentis euidentiſſimum illud eſt argumentum,quòd amori omnia parent,ille nulli.Nẽpe cœleſtes amant,& animalia,& corpora omnia. Fortes item & ſapientes.Diuites viri regeſque maximi colla ſubdunt amoris imperio. Amor autem nullis iſtorum ſubiicitur. Neque enim diuitum munera amorem emunt, neque potentum minæ violentiæque vt amemus,vel deſiſtamus amare,nos cogere poſſunt. Amor enim liber eſt, ac ſua ſponte in libera oritur voluntate:quam neque deus etiã coget, qui ab initio liberã fore decreuit. Quo fit,vt amor,qui vim omnibus infert,omnium effugiat violentiam. Huius tanta libertas eſt,vt cæteræ animi affectiones vel artes operationéſque præmium aliquod , vt A plurimùm, à ſe diuerſum exoptent : Amor ſeipſo tanquam ſuiipſius præmio ſit contentus, quaſi non ſit præmium aliud præter amorem quod amore ſit dignum. Nam qui amat,amorem amat præcipuè.Id enim vult ab amato potiſſimum, vt viciſſim amet amantem. Eſt etiã ſapientiſſimus. Qua ratione amor rerum omnium creator ſit atque ſeruator, & artium ſingularum magiſter & dominus , ſatis in Eryximachi oratione arbitror diſputatum. In quibus ſapientia amoris oſtenditur. Ex omnibus his concluditur amorẽ idcirco & beatiſſimũ eſſe,quia pulcherrimus ſit , & optimus. Eſſe verò pulcherrimũ ex eo conſtat, quia pulcherrimis tanquam ſui ſimilibus delectatur. Optimum B propterea , quòd optimos facit amantes. Optimum verò eſſe illum neceſſe eſt,qui alios optimos efficit.

DE DONIS AMORIS.

CAP. IX.

QVid amor ſit ex noſtra illa diſcurſione apparuit. Qualis ſit , ex verbis ſuperioribus Agathonis. Quæ munera largiatur, facilè ex dictis diſcitur. Eſt enim amor alter ſimplex : mutuus alter. Simplex C ille quemcunque comprehenderit , prudentem reddit ad prouidendum: acutum ad diſſerendum: facundum ad eloquendum: ad res gerendas magnanimum: ad iocos facetum: ad ludos promptum : ad ſeria quæque fortiſſimum. Mutuus periculis pulſis ſecuritatem:ſubmota diſſenſione concordiam: vitata miſeria præſtat felicitatem. Vbi enim mutua charitas,ibi nullæ inſidiæ, ibi communia omnia : ibi lites & furta,homicidia ceſſant,& pręlia. Tranquillitatem huiuſmodi non animalibus ſolùm , ſed cœlis etiam , elementíſque ab amore mutuo tribui,& hic tangit Agatho,& ſuprà in Eryximachi oratione diffuſius eſt oſtenſum. In oratione huius clarè dicitur amor cãtu ſuo D mentes deorum hominúmque mulcere.Quod planè intelliget quiſquis meminerit in ſuperioribus demonſtratum fuiſſe, amorem in omnibus eſſe,atque ad omnia porrigi.

AMOR CÆTERIS DIIS & antiquior eſt & iunior.

CAP. X.

SEd antequam finem faciam optimi viri , tres pro ingenij viribus E quæſtiones; quæ in Agathonis diſputatione ſuboriuntur,abſoluã. Primò enim quæritur cur Phędrus ſeniorem Saturno & Ioue amorẽ: Agatho verò dixerit iuniorẽ.Secundo quid apud Platonem regnum neceſſitatis ſignificat: Quid amoris imperium. Tertio qui Dij quas artes regnante amore repererint. Pater omnium deus mentes illas ſui miniſtras, quæ Saturnum, Iouem,cæteróſque planetas mouent , amore quodam ſui ſeminis propagandi, & benignitate prouidentiæ genuit. Mentes iterum eueſtigio natæ parentem ſuum recognitum diligunt. Amorem illum quo creantur cœleſtes, ſeniorem illis : eum verò quo creatori ſuo afficiuntur,dicimus iuniorem.Pręterea Saturni planetæ,& aliorum ideas angelica mens à patre ſuo non prius accepit quàm ad eius faciem amore ingenito flecteretur.Ea rurſus poſt F quam illos accepit,flagrantius parentis munus amauit. Sic ergo angeli illius in deum dilectio,partim antiquior eſt ideis,quæ dij dicuntur: partim etiam iunior. Igitur amor principium eſt & finis, deorum primus atque nouiſſimus.

AMOR ANTE NECESSItatem regnat.

CAP. XI.

VErùm vt quæſtio ſecũda ſoluatur, hic ante neceſſitatem ideo re- G gnare dicendus:quoniam diuinus amor omnibus ex ſe natis dedit originem: in quo nulla neceſſitatis violentia ponitur. Nam cùm nihil ſupra ſe habeat , non coactus , ſed ſponte quodlibet operatur. Mens autem quæ illum ſequitur,ſerente illo neceſſario pullulat.Ille igitur amore producit:hęc neceſſitate producitur.Ibi amoris,hic neceſſitatis incipit dominatio. Hæc licet à ſumma Dei bonitate naſcatur,ideóque ſit bona: tamen qui extra deum proceſſit, neceſſario ab infinita parentis perfectione degenerat.Nunquam enim effectus totam ſuſcipit cauſæ bonitatem. In hac vtique neceſſaria effectus tum proceſſione,tum etiam degeneratione, neceſſitatis conſiſteret imperium. Sed enim mens eueſtigio genita ſuum,vt diximus, diligit autorem: vbi regnum reſurgit amoris. Nam & illa amore in deum eri- H gitur:& deus amore rem ad ſe conuerſam illuminat.Verùm hic rurſus neceſſitatis potentia ſurrepit. Quippe cùm lumen illud à deo deſcendens non tanta claritate recipiatur à mente natura ſua obſcura , quanta à deo tribuitur. Cogitur enim pro naturæ ſuæ capacitate recipere. Ideo violentia naturæ ſuſcipientis fit lumen obſcurius.Huic neceſſitati, amoris ſuccedit iterum principatus. Illa ſiquidem primo hoc dei fulgore accenſa,ardentius in eum reflectitur, & hac re quaſi ſcintilla luminis inſtigata totam expetit luminis plenitudinem. Hinc & deus prouidentiæ ſuæ benignitate vltra primum illud

naturale lumen diuinum quoque largitur: atque ita ſibi inuicem al- A ternè ſuccedit amoris neceſſitatiſque potentia. Quæ quidem ſucceſſio, in diuinis naturæ origine fit: in aliis, temporis interuallis: ita tamen, vt amor primus ſit omnium atque nouiſſimus. De animo quoque & cæteris quæ à deo fiunt, quo ad duo hæc imperia ſimiliter iudicandum. Idcirco ſi abſolutè loquatur, antiquius eſt amoris quàm neceſſitatis imperium: cùm in deo illius, huius in rebus creatis poteſtas incipiat. Si de rebus à deo creatis intelligamus, neceſſitatis tyrannis regnum antecedit amoris: cùm res ipſæ prius neceſſitate procedant atque degenerent procedendo, quàm ad patrem ſuum amore ſe vertant. Duo hæc imperia, duobus hymnis cecinit Orpheus. Neceſſitatis imperium ita in noctis hymno, δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει, id eſt, Grauis neceſſitas omnibus dominatur. Amoris autem regnũ, ita in Veneris hymno, καὶ κρατέεις τρισσῶν μοιρῶν, γεννᾷς δὲ τὰ πάντα, ὅσσα τ' ἐν οὐρανῷ ἐστι καὶ ἐν γαίῃ πολυκάρπῳ, Tribus fatis imperas, & generas omnia quæ in cœlo ſunt, & quæ in terra, & quæ in mari. Diuina Orpheus duo regna poſuit, & ea inuicem comparauit, præpoſuitque amorem neceſſitati, cùm dixit illum tribus fatis, in quibus conſiſtit neceſſitas, imperare.

QVO PACTO REGNANTE neceſſitate Saturnus caſtrauit Cœlium: Iupiter verò ligauit Saturnum.

CAP. XII.

QVo autem pacto dominante Neceſſitate ſequentes dij parẽtes ſuos aut caſtrare aut ligare hic ab Agathone dicantur ex dictis facilè intelligimus. Non enim hæc ita accipienda ſunt, vt mens angeli deum ipſum, ſed munus ſibi à deo tributum in ſeipſa diuidat & diſcerpat. Satis paulo antè monſtrauimus munera dei in recipiente ſpiritu neceſſario à ſumma dei perfectione decidere. Quo fit, vt fœcunditas illa naturæ in deo quidem integra, ſed in angelo cõminuta, & quodammodo mutilata, meritò caſtrata fuiſſe dicatur. Quod quidem regnante Neceſſitate contingere dicitur, quia neque dantis, neque accipientis voluntate, ſed ea neceſſitate qua affectus cauſæ ſuæ æquari nõ poteſt, neceſſario accidit. E Sic enim Saturnus, id eſt angel⁹, Cœlium, id eſt ſummum deum caſtrare videtur: Iupiter quoque, id eſt anima mundi ligare Saturnum, id eſt vim ab angelo acceptam in ſeipſo naturæ ſuæ defectu anguſtioribus limitibus coarctare. Amplior enim eſt illius quàm huius potentia. Ideo potentia, quæ in illo expedita propter amplitudinem, & ſoluta, in hoc propter anguſtiam ſigata iam & coarctata cenſetur. Omitto quòd aſtrologi opinantur, planetæ Saturni malignitatem Iouis coniunctione, vel receptione, vel oppoſitione, aut aſpectu ſextili, aut trino ſæpiſſimè coerceri. Sed de his hactenus: ad quæſtionem tertiam deſcendamus.

QVI DII, QVAS ARTES hominibus largiuntur.

CAP. XIII.

ARtes à diis propter amorem humano generi traditas Agathon arbitratur. Regnandi ab Ioue: Sagittandi, diuinandi, medendi artem ab Apolline: Fabricam ærariam à Vulcano: Texendi artificiũ à Minerua: à Muſis denique muſicam. Duodecim Zodiaci ſignis numina præſunt duodecim. Arieti Pallas: Tauro Venus: Apollo Geminis: Cancro Mercurius: Leoni Iupiter: Virgini Ceres: Libræ Vulcanus: Scorpio Mars: Diana Sagittario: Veſta Capricorno: Aquario Iuno: Piſcibus verò Neptunus. Ab his artes omnes generi noſtro traduntur. Signa illa in corpus: Numina quæ illis præſunt in animam vires ſuas ad ſingulas artes infundunt. Ita Iupiter per Leonem hominem ad gubernationem deorum & hominum, id eſt ad res tam diuinas quàm humanas præclarè gerendas reddit aptiſſimum. Apollo per Geminos vaticinium, medicinam, & arcus induſtriã exhibet. Pallas per Arietem texendi peritiam. Vulcanus per Libram ærariam fabricam: & artes reliquas alij. Quia verò prouidentiæ benignitate ſua nobis munera magnificè largiuntur, amore inſtigante dicimus elargiri. Præterea velociſſima illa & ordinatiſſima cœlorum conuerſione muſicam naſci conſonantiam arbitramur, atque octo circulorum motibus tonos octo: ex cunctis autem nonum quendam produci concentum. Nouem itaque cœlorum ſonos, à muſica concordia muſas nouem cognominamus. Huius muſicæ ratione noſter olim donatus eſt animus. Cui enim eſt origo cœleſtis, merito cœleſtis innata dicitur harmonia. Quam deinde variis inſtrumẽtis & cantibus imitatur. Idque munus ſimiliter diuinæ prouidentiæ nobis eſt amore conceſſum. Hunc ergo nos viri clariſſimi deum, quia pulcherrimus eſt, amemus: quia optimus, imitemur: quia beatiſſimus, veneremur: vt ſua nobis clementia & largitate concedat pulchritudinis, bonitatis, beatitudinis ſuæ poſſeſſionem.

ORATIO SEXTA.

INTRODVCTIO AD DISputationem de amore.

CAPVT I.

B HActenus Carolus Marſupinus. Thomas autem Bentius Socratis diligens imitator ad Socraticorum verborum commentationem lubenti animo, & hilari vultu ſe contulit. Socrates, inquit, noſter Græcorum omnium ſapientiſſimus oraculo Apollinis iudicatus amandi artem præ cæteris profiteri ſolebat, quaſi ob artis huius peritiam potiſſimum & Socrates & alius quiuis eſſet ſapientiſſimus iudicandus. Artem huiuſmodi non ab Anaxagora Damone, Archelao phyſicis, non à Prodico Chio, & Aſpaſia rhetoricæ profeſſoribus: non à Cono muſico, à quibus multa didicerat, ſed à Diotima fatidica muliere diuino afflata ſpiritu ſe accepiſſe dicebat. Mea quidẽ ſententia vt oſtenderet, ſola diuinitatis inſpiratione quid vera pulchritudo ſit: quid le- C gitimus amor: qua ratione amandum: homines intelligere poſſe. Tanta eſt amatoriæ facultatis potentia, tanta ſublimitas. Ergo procul ab his cœleſtibus epulis abeſte, procul inquam abeſte prophani: qui terrenis obruti ſordibus & Baccho Priapóque prorſus emãcipati amorem cœleſte munus in terram porcorum ritu canúmque proſternitis. Vos autem conuiuæ caſtiſſimi: & alij omnes Dianæ & Palladi conſecrati: qui animi puriſſimi libertate perpetuóque mentis gaudio exultatis adeſte feliciter: diuináque myſteria Socrati à Diotima reuelata diligẽter audite. Sed antequam Diotimam audiatis ſoluenda eſt controuer- D ſia quædam inter eos qui de amore in ſuperioribus tractauerunt, & eos qui tractaturi ſunt, orta. Superiores nanque amorem pulchrum, bonum, beatum, deum vocauerunt: Socrates & Diotima negant, atque illum inter pulchrum & turpe, bonum & malum, beatũ & miſerum, deum & hominem medium collocant. Nos vtrãque ſententiam, licet alia ratione, veram exiſtimamus.

AMOR EST MEDIVS INter pulchritudinem & turpitudinem, atque inter Deum & hominem.

CAP. II.

FErro magnes lapis ſuã quandam inſerit qualitatẽ qua ferrũ magneti factum perſimile ad hunc lapidem inclinatur. Inclinatio huiuſmodi prout à lapide orta vergit in lapidem, lapidea certè inclinatio dicitur: prout in ferro eſt, & ferrea eſt pariter & lapidea. Eſt enim in ferri materia non pura illa quidẽ: ſed per qualitatẽ lapidis iã formata. F Ideo vtriuſque retinet proprietatẽ. Ignis etiam, vt loquamur apertius, qualitate ſua ideſt calore linum accẽdit. Linum caloris qualitate ſuſpenſum ad ſupernam ignis euolat regionem. Volatum huiuſmodi prout ab igne excitus vergit ad ignem: igneũ planè cognominamus: prout in lino eſt non mero quidem, ſed iam ignito, ab vtriuſque tã lini quàm ignis natura, lineum æquè ac igneũ dicimus. Figura hominis ſæpenumero propter bonitatem interiorem feliciter à deo conceſſam aſpectu pulcherrimum ſplendoris ſui radium per oculos intuentium transfundit in animam. Hac vtique ſcintilla tanquam homo quodam tractus animus properat ad trahentem. Hunc nos tractum qui & amor eſt: quoniam à pulchro bono felici dependens in idem reflectitur: pulchrum, bonum, beatum, deum Agathonis cæterorúmque ſuperiorum ſententia nominare non dubitamus. Quoniam verò in animo eſt per radij illius pulchri præſentiam iam accenſo, G affectum inter pulchrum & non pulchrum medium cogimur nominare. Quandoquidem animus, qui nullam adhuc pulchræ rei ſuſcipit imaginem, rem illam tãquam incognitam nondum amat: & qui totam poſſidet pulchritudinẽ, amoris ſtimulis non vexatur. Quis enim quæ habet affectat? Reſtat, vt tunc ardenti flagret amore, quando ſpecioſum aliquod rei pulchræ ſimulachrũ nactus, ea prægustatione ad plenã poſſeſſionẽ pulchritudinis inſtigatur. Cùm igitur amantis animus rem ipſam pulchrã partim habeat quidẽ, partim verò nõ habeat: non iniuria partim pulcher eſt, partim non pulcher. Atque ita amorem ex huiuſmodi mixtione medium quendam affectum eſſe volumus inter pulchrum & nõ pulchrum, vtriuſque participẽ. Ob hanc vtique rationem Diotima vt ad eam iam veniamus, amorem dæmonem appellauit, quia ſicut dæmones inter cœleſtia & terrena ſunt medij: ſic amor inter informitatem & formam mediũ obtinet. Mediam H hanc eius regionem inter informem formoſámque naturam Ioannes in prima & ſecunda eius oratione ſatis aperuit.

DE SPHÆRARVM ANIMIS & dæmonibus.

CAP. III.

SEd quomodo mediam plagam cœlum inter & terram dæmones habitent, ex verbis Diotimæ in conuiuio, Socratis in Phædro at

A que in Philebo, Athenienſis hoſpitis in legibus & Epinomi, ita cognoſcite. Vniuerſam huius mundi machinam anima quadam regi, atque moueri Plato exiſtimat. Si quidem mundi corpus totũ quoddam corpus eſt, ex totis quatuor elementis compoſitum, cuius particulæ ſunt omnium animantium corpora. Nam animalis cuiuſque corpuſculum mundani corporis particula eſt. Neque ex toto ignis, aeris, aquæ, terræ elemento: ſed horum elementorum partibus quibuſdam componitur. Quanto igitur totum parte perfectius eſt, tanto mundi corpus perfectius eſt ſingulorum animantiũ corpore. Abſurdum eſſet imperfectum quidem corpus habere animam, perfectũ verò neque habere animam, neque viuere. Quis enim adeò mente captus eſt, vt partem viuere dicat, totum neget? Viuit igitur totum B mundi corpus, cùm animalium corpora, quæ partes illius ſunt, viuãt. Vnam eſſe oportet totius animam, ſicut & vna eſt materia, vna conſtructio. Cùm ergo duodecim ſint mundi ſphæræ: vt Platoni placet, octo cœli, & elementa ſub cœlo quatuor: atque duodecim hæ ſphæræ diſcretę inuicem ſint, ſpecie, motibus, & proprietate diuerſæ, duodecim neceſſę eſt illis adeſſe animas, ſpecie & virtute diuerſas. Vna igitur erit vnius primæ materiæ anima. Duodecim circulorum, animæ duodecim. Quis terram, aut aquam neget viuere, quę vitam animalibus ex ſe genitis tribuunt? Quòd ſi feces hæ mundi viuunt, viuentiúmque ſunt plenæ: cur non aer, & ignis excellentiores mundi partes viuant, viuentiáque in ſe ſimiliter habeant, cœlique ſimiliter? C Sed animalia illa cœleſtia, quæ ſydera ſunt, & terrena, aquatiliáque videmus quidẽ, ignea verò & aerea non videmus. Quippe cùm neque purum ignis, aut aeris elementũ perſpiciamus. Hoc autem intereſt: quòd in terra duo ſunt animantium genera: bruta & rationalia: ſimilitérque in aqua: cùm aqua corpore terræ præſtantior, nõ minus quàm terra cõpos eſſe debeat rationis. Globi verò decem ſuperiores propter eorũ ſublimitatẽ ſolis ſunt rationalibus exornati. Animam mundi, id eſt materiæ primæ: & duodecim ſphærarũ, & ſyderum animas deos Platonici nominant, tanquam angelicæ mentis ſummíque dei pediſſequas. Animalia quæ ignis ætherei ſub luna locati, aut puri aeris, aut nebuloſi aeris aquæ proximi regionẽ habitant dæmo- D nes. Quæ terram incolunt rationalia, homines. Dij etiam immortales, & impatibiles ſunt: homines patibiles, atq; mortales ſunt. Dæmones immortales ſunt quidem, ſed patibiles. Neque paſſiones dæmonibus corporis, ſed animi affectus quoſdã attribuunt: quibus bonos homines amant quodam modo; malos oderunt ſéque ipſos propius & ardentius rebus inferioribus præcipuè humanis gubernandis immiſcent, ij omnes ex hoc officio boni videntur. Eſſe verò alios quoſdam malos dæmones Platonici nonnulli, & Chriſtiani theologi voluerunt. Sed de malis dæmonibus nulla ad præſens nobis eſt diſputatio. Bonos autem noſtri cuſtodes proprio nomine angelos inferioris mundi gubernatores, Dionyſius Areopagita, quod à Platonis mente minimè diſcrepat, vocare ſolet. Quinetiã quos deos & ſphæ- E ratum, ſyderúmque animos Plato nuncupat, angelos dei miniſtros Dionyſij more poſſumus appellare, quod etiam à Platone ob eã cauſam non diſſentit: quia huiuſmodi animos, vt in decimo legũ apparet, ſphærarum clauſtris haudquaquam perinde illigat, vt corporibus animas terrenorum. Sed tanta virtute à deo ſummo donatos affirmat, vt dei viſione gaudere ſimul valeant, & ſine vllo labore, aut ſolicitudine globos mundi pro patris ſui voluntate regere & mouere, híſque mouendis inferiora facilè gubernare. Quare inter Platonem & Dionyſium verborum potius eſt, quàm ſententiæ diſcrepatio.

F

DE SEPTEM DONIS, QVÆ à Deo hominibus per medios ſpiritus tribuuntur.

CAPVT IIII.

Rerum omnium ideis, quas diuina mens continet, ſequentes dij, deorum muneribus dæmones ſubſeruire dicuntur. A ſummo nanque ad imum omnia per media tranſeunt: ita vt ideæ illæ diuinę mentis conceptiones, per deos, dęmones, ſua hominibus munera lar- G giantur. Horum ſunt præcipua ſeptem. Contemplationis acumen, Gubernandi poteſtas, Animoſitas, Claritas ſenſuum, Amoris ardor, Interpretandi ſubtilitas, Fœcunditas generandi. Horũ vim deus primo in ſe continet. Deinde ſeptem diis, qui planetas ſeptem mouẽt, angelique à nobis vocantur, horum potentiam tribuit, ita vt ſinguli ſingula præ cæteris capiant. Illi ſeptem dæmonũ ordinibus eis ſubſeruientibus ſingulis præcipuè ſingula exhibent. Iſti tradunt hominibus. Profectò deus hæc animis ſtatim à ſe natis infundit: hi ex orbe lacteo per cancrum labẽtes in corpus, cœleſti quodam lucidóque corpore inuoluuntur: quo circundati terrenis corporibus includun- H tur. Ordo enim naturæ requirit, vt puriſſimus animus in corpus hoc impuriſſimũ, non prius quàm medium quoddam & purum tegmen accepit, decidere valeat. Quòd cum animo craſſius ſit, hoc autẽ corpore purius & ſubtilius, cõmodiſſima à Platonicis iudicatur animæ cum terreno corpore copula. Hinc itaque fit vt planetarũ animę noſtris animis, corpora verò corporibus noſtris ſeptẽ illorum munerum vires à deo datas ſtatim ab initio, atque aſſiduè confirmẽt & roborẽt. Eidẽ officio præſunt naturæ dæmonũ totidẽ, inter cœleſtes & homines mediæ. Contemplationis donũ Saturnus per Saturnios dæmones roborat. Gubernandi & imperandi potentiã Iupiter Iouialium dæmonũ miniſterio. Magnitudinẽ animi Mars per dæmones Martiales. Senſum, opinioníſque claritatem, vnde vaticinium ſequitur, Sol demonum ſolarium adiumento: Amorem per Venereos Venus inſpirat. Pronunciandi & interpretandi ſolertiam Mercurialibus intercedentibus Mercurius adiuuat, Luna poſtremo lunaribus dæmonibus conferentibus fouet generationis officium. Horum facultatem licet hominibus cunctis impertiant: illis tamen præcipuè in quorum conceptione & ortu ex cœli diſpoſitione poſſunt plurimum. Quæ quidem licet infuſa diuinitus honeſta ſint, poſſunt tamen in nobis quandoque propter abuſum videri deformia, quod eſt in gubernationis, animoſitatis, amoris, generationis vſu perſpicuum. Amoris inſtinctum ne longius digrediamur, à deo ſummo, & à Venere, quæ dea dicitur, & à dæmonibus Venereis habuimus. Quoniam à deo deſcẽdit deus: quoniã à dæmonibus confirmatur, dæmon eſt appellandus. Quã propter iure apud Agathonem deus, apud Diotimam dæmon eſt dictus. Dæmon, inquam, Venereus.

DE ORDINE DÆMONVM venereorum, & quomodo iaculentur amorem.

CAP. V.

DÆmon autem Venereus, triplex eſt amor. Primus in Venere cœleſti à Platonicis ponitur. In ipſa ſcilicet angelicæ mentis intelligentia. Secundus in vulgari Venere: in ea videlicet potentia, quam habet mundi anima generandi. Qui duo propterea dæmones appellantur, quia inter informitatem & formam ſunt medij, vt ſuprà tetigimus, & paulo pòſt latius explicabimus. Tertius ordo dæmonum planetam Veneris comitantium. Horum quoque ſcilicet dæmonum Venereorum triplicem ordinem ponimus. Alij puriſſimi aeris, alij craſſioris & nebuloſi aeris elemento ſunt aſſignati, omnéſque à Græco vocabulo ἔρως, quod amorem ſignificat, Heroes, id eſt amatorij nominantur. Primi in eos homines amoris aculeos iaculãtur, in quibus bilis, humor cholericus & igneus dominatur. Secundi in eos in quibus ſanguis, humor aereus. Tertij verò in eos in quibus pituita, & atra bilis, aqueus, & terreus imperat humor. Cupidinis autem ſagittis cùm omnes homines, tum quatuor maximè illorum vulnerãtur. Nam animas Iouis, Phœbi, Martis, Iunonis, id eſt Veneris pediſſequas vulnerari potiſſimum Plato in Phædro ſignificauit: eáſque ab ipſis generationis primordiis ad amorem pronas, eóſque ſummopere homines amare ſolere, qui ſub iiſdem ſint orti ſyderibus. Hinc Iouiales Iouialibus, Martialibus Martiales, atque aliis ſimiliter alij vehementer afficiuntur.

QVOMODO CAPIANTVR amore.

CAP. VI.

QVod de vno dicam exemplo, de tribus aliis intelligite. Quicunque animus ſub Iouis imperio in terrenũ corpus delabitur, certam quandam in ipſo deſcenſu ſibi concipit hominis fabricandi figuram Iouis aſtro conuenientem. Hanc in æthereo ſui corpore tãquam optimè affecto exprimit exactiſſimam. Si nactus in terris ſemen fuerit, ſimiliter temperatum, in eo quoque tertiam figurã pingit primæ ſecundæque ſimilimam. Sin contrà, non ita perſimilem. Sæpenumero accidit, vt duo quidem animi licet diuerſis tẽporum interuallis, Ioue tamen regnante deſcenderint: altérque illorum ſemen in terra nactus idoneum corpus ſecundum priores ideas illas rectiſſimè figurauerit: alter verò propter materiæ ineptitudinẽ, idem opus inchoauerit quidem, ſed non tãnta ad ſui exemplar fuerit ſimilitudine executus. Corpus illud iſto formoſius. Ambo ſibi propter quandam naturæ ſimilitudinem mutuo placent. Sed placet magis, qui inter eos formoſior iudicatur. Quo fit vt non formoſiſſimos quoſque, ſed ſuos, id eſt ſimiliter natos etiam ſi minus quàm alij multi formoſi ſint, quilibet maximè diligant. Proinde qui, vt diximus, eodem ſub aſtro ſunt orti, ita ſe habent, vt pulchrioris eorum ſimulacrum, per oculos in alterius animum manans, conſimili cuidam ſimulacro, tam in corpore æthereo, quàm in animi penetralibus ab ipſa generatione formato quadret, & vndique conſonet. Ita pulſatus animus obuium illud ſimulacrũ tanquam ſuum aliquid recognoſcit. Quod quidem ſi tale eſt pro viribus quale & ipſe iam olim intra ſe poſſidet, & ſuo in corpore cũ vellet effingere, minimè potuit: illud ſuo interiori protinus admouet: & ſi quid illi deeſt ad perfectam corporis Iouialis effigiem, inſtaurat reformando: ipſum deinde reformatum ſimulacrum tanquam opus proprium diligit. Hinc accidit, vt amantes ita decipiantur: vt formoſiorẽ quàm ſit, exiſtiment. Nam procedente tempore amatum non in mera eius imagine per ſenſus accepta perſpiciunt: ſed in ſimulacro iam ab anima ad ideæ ſuæ ſimilitudinẽ reformato quod ipſo corpore pulchrius eſt, intuentur. Deſiderant inſuper corpus illud vnde primo manauit, ſimulacrum intueri quotidie. Quamuis enim animus abſente corpore illius apud ſe conſeruet imaginem, idque ſibi fermè ſit ſatis, ſpiritus tamen animæ inſtrumentum oculúſque non ſeruant. Tria profectò in nobis eſſe videntur. Anima, Spiritus, atque Corpus. Anima & corpus natura longè inter ſe diuerſa ſpiritu medio copulãtur, qui vapor quidã eſt tenuiſſimus & perlucid⁹, per cordis calorẽ ex ſubtiliſſima parte ſanguinis genitus. Inde per omnia mẽbra diffuſus

animæ vires accipit & transfundit in corpus. Accipit iterum per organa ſenſuum, corporum externorum imagines: quæ in anima propterea figi non poſſunt, quia incorporea ſubſtantia quæ corporibus præſtãtior eſt, formari ab illis per imaginem ſuſceptionũ non poteſt. Sed enim anima vtique ſpiritui præſens imagines corporum in eo tãquam in ſpeculo relucentes facilè inſpicit pérque illas corpora iudicat: atque hæc cognitio ſenſus à Platonicis dicitur, dum eas inſpicit, ſimiles illis imagines multo etiam puriores ſua vi concipit in ſeipſa: huiuſmodi conceptionẽ imaginationẽ, phantaſiámque vocamus, hic conceptæ memoriter ſeruãtur imagines. Per has animi acies ſæpenumero incitatur ad vniuerſales rerum ideas, quas in ſe continet intuendas. Ideóque vnum quendam hominem & ſenſu cernit & imaginatione cõcipit. Intellectu rationem, definitionémque hominibus omnibus communem per innatam illi humanitatis ideam communiter cõtemplatur, & quæ fuerint contẽplata conſeruat. Animo igitur formoſi hominis ſimulacrum cõceptum ſemel apud ſe reformatúmque memoriter conſeruanti ſatis eſſet amatum quandoque vidiſſe. Oculo tamẽ & ſpiritui quæ veluti ſpecula præſente corpore imagines capiunt, abſente dimittunt, perpetua formoſi corporis præſentia opus eſt, vt eius illuſtratione continuè luceſcant, foueantur & oblectẽtur. Igitur & iſti propter indigentiã ſuam præſentiam corporis exigunt & animus iis, vt plurimum, obſequutus eãdem cogitur affectare.

DE AMORIS ORTV.

CAP. VII.

SED iam ad Diotimam redeamus. Hæc igitur cùm amorem in dæmonum numerum ob eas quas enarrauimus cauſas retuliſſet: eius hunc in modum originem Socrati demõſtrauit. In veneris natalibus diſcumbentibus diis Conſilij filius Porus potu nectaris ebrius, cũ Penia in Iouis horto ſe miſcuit: ex eo congreſſu natus eſt amor. In Veneris natalibus, id eſt, quando mens angeli & mundi anima: quas Veneres ea ratione, quam aliàs diximus, nominauimus: ex ſumma Dei maieſtate oriebantur: Dij diſcumbebant, id eſt Cœlius & Saturnus & Iupiter bonis propriis veſcebantur. Nam cùm in angelo intelligẽtia, & in mundi anima vis generandi, quas propriè Veneres geminas appellamus, prodibant in lucem: iam erat ſummus ille Deus quem vocant cœlum: Eſſentia præterea, & vita in angelo, quos Saturnum vocamus & Iouem, atque etiam in mundi anima inerat ſupernorũ cognitio & cœleſtiũ corporum agitatio: quos iterũ Saturnũ Iouémque vocamus. Porus & Penia affluentiã & egeſtatẽ ſignificant. Porus Cõſilij filius, id eſt, ſummi Dei ſcintilla. Deus nempe conſilium, & conſilij fons appellatur, quia veritas omnium eſt & bonitas. Cuius ſplendore omne conſilium verum efficitur. Ad cuius bonitatem omne tendit conſilium. Iouis hortum angelicæ vitæ fœcunditatem intelligit: in quam cùm deſcendit Porus, id eſt, ille dei ſcilicet radius, Peniæ, id eſt, priori huius indigentiæ mixtus creat amorem. Principio angelus per Deum eſt & viuit: quo ad hæc duo eſſentiam & vitam Saturnus & Iupiter nominatur. Habet inſuper intelligendi potentiam, quam eſſe Venerem arbitramur. Potentia huiuſmodi ſua natura informis eſt & obſcura, niſi à deo illuminetur: quemadmodum oculi vis ante ſolis aduentum, hanc obſcuritatem Peniam ſcilicet quaſi inopiam & luminis defectum eſſe putamus. Cæterum vis ea intelligendi naturali quodam inſtinctu ad ſuum reflexa parentem diuinum ab eo radium, qui Porus eſt & affluentia, ſuſcipit. In quo veluti ſemine quodam, rationes rerum omnium includuntur. Huius radij flammis naturalis ille inſtinctu accenditur, hoc incendium hic ardor ex obſcuritate priori, & accendere ſcintilla exoriens, amor eſt ex inopia natus & affluentia, in horto Iouis, id eſt ſub vmbra vitæ progenitus. Quippe cùm poſt vitæ vigorem ſtatim ardor ad intelligendum exoriatur. Sed cur ebrium nectare Porum inducunt? quia ratione diuinæ viuacitatis exuberat. Cur partim diues, partim egenus eſt amor? Quia neque quod perfectè poſſidemus, neque quo caremus omnino, ardere ſolemus. Cùm enim id quærat quiſque, quo caret: qui totam rem poſſidet, quid vltrà perquirat? Quinetiam cùm incognita nemo deſideret, neceſſe eſt vt aliquo modo cognitum nobis antè fuerit quod amemus: neque cognitum ſolum, multa enim nota nobis odiſſe ſolemus: ſed vt tanquam bonum nobis & iucundum fuerit iudicatum. Neque id ad flagrantem beneuolentiam ſatis eſſe videtur: niſi facilè conſequi poſſe quod iucundum fore cenſuimus, iudicemus. Quiſquis igitur aliquid amat, illud quidem re ipſa nondum integerrimè poſſidet. Animi tamen cogitatione idipſum cognoſcit, iucundũ iudicat, conſequi poſſe confidit. Hæc ipſa cognitio, iudicatio, ſpes quaſi præſens aliqua abſentis boni anticipatio eſt. Non enim arderet, niſi idipſũ placeret: neque placeret, niſi eſſet quodãmodo prægustatũ. Ergo cũ amantes partim quod optant habeant quidẽ, partim verò nõ habeant, haùd ab re ex indigentia quadã, & affluentia mixtus eſt amor. Hic vtique ratione Venus illa ſuperna per prima ipſius diuini radij guſtationẽ accenſa amore fertur ad integram totius luminis plenitudinem: hoc nixu parenti efficacius hærens pleniſſimo ſtatim illius fulgore coruſcat, rerúmque rationes illæ confuſæ, quæ in radio quem Porum dicimus, antè fuerant implicatæ, explicantur, iam impotentia illa Veneris inhærente, & clarius diſtinctæ luceſcunt. Quemadmodum verò ſe habet ad deum angelus, ita ad angelũ deúmque anima mundi. Ea enim ad ſuperna ſe flectens ab illis ſimiliter & radium accipit, & accenditur, gignítque amorem affluentiæ inopiæque participem. Hinc formis rerum omnium exornata ad earum exemplar cœlos

A mouet, pérque potentiã generandi ſimiles illis formas in elementorũ materia generat. Venerẽ hic geminã ruſus aſpicimus. Alteram ſanè vim animæ huius ad ſuperna cognoſcẽda. Alteram verò vim eiuſdem inferiorum procreatricẽ. Illa quidẽ non eſt animæ propria: ſed contẽplationis angelicæ imitatio: hæc autem naturæ animæ propria. Ideo quoties vnam in anima Venerem ponimus, vim eius peculiarẽ, Venerẽ eius propriã intelligimus. Quoties duas, alteram cõmunem cum angelo, alteram ipſius animæ propriam. Sint igitur duæ in anima Veneres: prima cœleſtis, ſecunda verò vulgaris. Amorẽ habeant ambæ: Cœleſtis ad diuinam pulchritudinẽ cogitandã: Vulgaris ad eandem in mundi materia generandam. Qualem enim videt illa decorem, talem vult hæc pro viribus mundi machinæ tradere. Imò verò vtraque fertur ad pulchritudinẽ generandã: ſed ſuo vtraque mo- B do. Cœleſtis Venus intelligentia ſua effingere in ſeipſa exactiſſimã ſupernorũ pulchritudinẽ nititur: Vulgaris diuinorũ ſeminũ vbertate conceptã apud ſe diuinitus pulchritudinẽ in mundi materia parere. Amorẽ illum quãdoque deum idcirco vocamus, quoniam ad diuina dirigitur: Vt plurimum dæmonem, quoniam inter inopiam copiámque eſt medius. Amorem alterum ſemper dæmonem, quoniam effectum aliquem ad corpus habere videtur, & ad inferiorem mundi plagam eſſe procliuior. Quod quidem à deo alienum eſt: dæmonũ naturæ conueniens.

C

IN OMNIBVS ANIMIS duo ſunt amores, in noſtris verò quinque.

CAP. VIII.

GEminæ autem Veneres hæ geminíque amores non ſolùm in anima mundi, verumetiam in ſphærarum, ſiderum, dæmonum, hominúmque animis inſunt. Cúmque animæ omnes ad primam illam competenti naturalis ordinis ſeriẽ referantur, neceſſe eſt amo- D res quoque omnium ad illius amorem ita referri, vt aliquo modo ab illo dependeant. Propterea hos quidem ſimpliciter dæmones: illum verò magnum dæmonẽ appellare Diotima cõſueuit. Qui per vniuerſum mundũ omnibus imminens torpere corda non ſinit: ſed paſſim ſuſcitat ad amandũ. In nobis autẽ non duo tantũ, ſed quinque amores reperiuntur. Duo quidẽ extremi dæmones: medij tres, nõ dæmones ſolummodo, ſed affectus. Profectò in hominis mente æternus eſt amor ad diuinam pulchritudinem peruidendam: cuius gratia, philoſophiæ ſtudia, & iuſtitiæ, pietatiſque officia ſequimur. Eſt etiam in generandi potentia occultus quidam ſtimulus ad ſobolem procreandã. iſque amor perpetuus eſt, quo aſſiduè incitamur, vt ſu- E pernæ pulchritudinis illius ſimilitudinem in procreatæ prolis effigie effingamus. Hi duo amores in nobis perpetui, duo ſunt dæmones illi, quos Plato noſtris animis ſemper adeſſe vaticinatur: quorum alter ad ſuperna erigat, alter deprimat ad inferna: alter calodæmon, id eſt bonus dæmon ſit, alter cacodæmon, id eſt malus ſit dæmon. Reuera vtrique ſunt boni, quoniam tam ſobolis procreatio, quàm indagatio veritatis neceſſaria & honeſta cenſetur. Verùm ſecundus ideo dictus eſt malus, quia propter abuſum noſtrum ſæpe nos turbat, & animum à præcipuo eius bono, quod in veritatis ſpeculatione conſiſtit, auertit maximè, & ad myſteria viliora detorquet. Horum medium amores in nobis tres obtinent: qui cùm non ſint in animo æquè vt iſti F firmiſſimi: ſed incipiant, creſcant, decreſcant & deſinant: rectius motus atque affectus quàm dæmones vocabuntur. Horum vnus æquis interuallis ab vtriſque diſtat extremis. Reliqui duo in partem alterutram inclinantur. Porrò corporis alicuius figura propter materiæ præparationem talis eſt maximè, qualem in eius idea diuina mens continet tunc oculis obuia, pérque oculos in ſpiritum penetrans, animo eueſtigio placet, cùm illis conſonet rationibus, quas veluti rei ipſius exemplaria tum noſtra mens, tum generandi potentia olim diuinitus accepta conſeruat. Hinc triplex, vt diximus, ſubrepit amor: aut enim ad contemplatiuam, aut actiuam, aut voluptuoſam vitam prompti, & procliues geniti educatique ſumus. Si ad cõtemplatiuam, ſtatim à formæ corporalis aſpectu ad ſpiritualis atque diuinæ conſi- G derationem erigimur. Si ad voluptuoſam, ſubito à viſu ad concupiſcentiam tangendi deſcendimus. Si ad actiuam atque moralem: in ſola illa videndi atque conuerſandi oblectatione perſeueramus. Illi tã ingenioſi ſunt vt altiſſimè prouehantur: iſti tam hebetes vt deprimãtur ad infima, hi tanquam medij in media remanent regione. Amor itaque omnis incipit ab aſpectu. Sed contemplatiui hominis amor ab aſpectu aſcendit in mentem. Voluptuoſi ab aſpectu deſcendit in tactum. Actiui remanet in aſpectu. Illius amor ad ſupremum dæmonem magis quàm ad infimum ſe conuertit: iſtius ad infimum potius quàm ad ſupremum deflectitur: huius ab vtroque interuallis di- H ſtat æqualibus. Tres iſti amores, tria nomina ſortiuntur. Contemplatiui hominis amor, diuinus: Actiui, humanus: Voluptuoſi ferinus cognominatur.

QVAE PASSIONES AMANTIbus inſunt, propter amoris matrem.

CAP. IX.

AMorem eſſe dæmonem ex copia & inopia genitum, & quinque in ſpecies diuidi, hactenus declarauimus: quales autem

n amantibus affectus ex huiuſmodi amoris natura naſcatur, deinceps ex Diotimæ verbis tractabimus. Quoniam, inquit, amor in natalibus Veneris progenitus eſt, Venerem ſectatur & colit, ac pulchri deſiderio capitur: cùm Venus ipſa pulcherrima ſit. Quia inopiæ filius eſt, aridus eſt & macilentus & ſqualidus, nudis pedibus, humilis, ſine domicilio, ſine ſtramentis & tegmine vllo ad fores in via, ſub diuo dormiens, ac denique ſemper egenus. Quia copiæ filius eſt, pulchris ac bonis inſidiatur. Virilis eſt, audax, feróxque, vehemens, callidus, ſagáxque venator, noua ſemper machinamenta contexens, prudentiæ ſtudioſus, facundus, per omnem vitam philoſophans, incantator, faſcinatórque potens, veneficus, atque ſophiſta. Neque immortalis omnino ſecundum naturam, neque mortalis. Sed interdum eadem die pullulat atque viuit, quoties exuberat: interdum deficit atque iterum reuiuiſcit ob patris naturam: quod verò acquiſitum eſt ſubterfugit: quocirca neque mendicus eſt amor vnquam neque etiam opulentus. Quinetiam in medio ſapientiæ & inſcitiæ conſtituitur. Hæc Diotima. Nos ea quàm breuiſſimè poterimus, explanabimus. Hæc licet omnibus inſint amorum generibus, in tribus tamen mediis tanquam nobis manifeſtioribus clariora videntur. In Veneris natalibus genitus Venerem ſequitur, id eſt cum ſupernis illis ſpiritibus, quos vocauimus Veneres, genitus, hominum animos ad ſuperna reducit: ac pulchri deſiderio capitur, cùm Venus ipſa pulcherrima ſit, id eſt animas accendit ſummæ diuinæque pulchritudinis deſiderio: cùm ipſe ſit in illis ſpiritibus ortus, qui Deo proximi dei decore ſummopere illuſtrantur, atque ad eoſdem nos radios erigunt. Præterea cùm vita omnium animantium atque arborum & terræ fertilitas in humore & calore conſiſtat ad demonſtrandã amoris inopiam, vt: ũq. deeſſe illi tam humorẽ quàm calorem Diotima innuit, cùm aridum, & macilentum dixit, & ſqualidum. Quis enim ignoret arida & ſicca eſſe illa, quæ deſerit humor? Quis item pallorem dicat & ſqualorem aliunde quàm ſanguinei caloris defectu venire? Quinetiam diuturno amore pallidi & macilẽti mortales efficiuntur. Quippe ad duo ſimul opera vis naturæ ferme non ſufficit. Animi amantis intentio in aſſidua amati cogitatione tota ſe verſat. Illic & naturalis complexionis vis omnis intenta eſt. Ideo neque cibus in ſtomacho perfectè coquitur. Quo fit vt maior pars in ſuperfluas reliquias emittatur, minor & ea quidem cruda trahatur ad iecur. Illic etiam eadem ratione malè concoquitur. Ideo ſanguis paucus crudúſque inde per venas diffunditur. quare membra omnia inopia cruditatéque alimenti extenuantur & pallent. Præterea quocunque animi aſſidua fertur intentio, illuc & ſpiritus qui animæ ſiue currus, ſiue inſtrumenta ſunt, aduolant. Spiritus in corde ex ſubtiliſſima ſanguinis parte creatur. In amati imaginem phantaſiæ infixam ipſúmque amatum amantis animus rapitur. Eodem trahuntur & ſpiritus. Illuc euolantes aſſiduè reſoluũtur. Quapropter frequentiſſimo puri ſanguinis fomite opus eſt ad conſumptos ſpiritus recreandos: vbi ſubtiliores quæque & lucidiores partes ſanguinis quotidie in reficiendis ſpiritibus exhalantur: propterea puro & claro ſanguine reſoluto, maculoſus, craſſus, aridus reſtat, & ater. Hinc exiccatur corpus & ſqualet: hinc & melancholici amantes euadunt. Ex ſicco enim, craſſo atróque ſanguine melancholia, id eſt atra bilis efficitur: quæ ſuis caput vaporibus opplet, cerebrum ſiccat, animam tetris horrendíſque imaginibus diu noctúque ſolicitare non ceſſat: quod Lucretio philoſopho Epicureo propter amorem legimus accidiſſe. Qui amore primum, inſania deinde vexatus, ſibi tandem ipſi manus iniecit. Hæc illis accidere conſueuerunt, qui amore abuſi, quod contemplationis eſt, ad amplexus concupiſcentiam transtulerunt. Videndi enim deſideria facilius quàm & videndi & attrectandi cupidinem toleramus. Quæ cùm medici veteres obſeruaſſent, amorem eſſe dixerunt paſſionem morbo melancholico proximam, eámque Raſis medicus coitu, ieiunio, ebrietate, deambulatione curari præcepit. Neque ſolùm tales amor homines reddit, verumetiã quicunque natura ſunt tales, ad amorem procliuiores exiſtunt. Tales autem ſunt ij, in quibus bilis, quam choleram vocant, vel atra bilis, quã melancholiam, cæteris humoribus præualet. Bilis calida & ſicca eſt. Atra bilis ſicca & frigida. Illa ignis, hæc terræ locum in animantium corpore tenet. Aridi ergo melancholici & ſicci ad terræ ſimilitudinem: Squalidi & pallentes cholerici ad ſimilitudinem ignis intelligũtur. Cholerici propter ignei humoris impetum in amorem præcipites perferuntur: melancholici ob terrei humoris pigritiam tardius amãt. Verùm propter humoris ipſius ſtabilitatẽ, poſtquàm illaqueati ſunt, diutiſſimè perſeuerant. Merito igitur aridus & ſqualens fingitur amor, cùm homines qui tales ſunt, præ cæteris amori ſoleant indulgere. Quod ex eo potiſſimum fieri arbitramur, quia cholerici bilis incendio exuruntur. Melancholici atræ bilis corroduntur aſperitate: quód Ariſtoteles in ſeptimo libro de moribus affirmauit. Moleſtus itaque humor ſemper angit vtróſque, cogítq; ſolamen aliquod maximum atque continuum, contra continuam humorum moleſtiam quærere. Huiuſmodi ſunt muſicæ, amoríſque delitiæ. Nullis enim aliis oblectamentis tam aſſiduè operã impendere poſſumus, quàm muſicæ vocúmque delinimentis, pulchritudiníſque illecebris. Reliqui enim ſenſus cito replentur. Viſus autem aut auditus diutius voculis & pictura paſcuntur inani. Neq. ſolùm horũ ſenſuum firmiores ſunt voluptates: verumetiam humanæ complexioni cognatiores. Quid enim humani corporis ſpiritibus conuenientius eſt, quàm voces hominum & figuræ? eorum præſertim qui non modò naturæ ſimilitudine, ſed etiam pulchritudinis gratia placent. Quamobrem cholerici & melancholici homines tanquam vnicum remedium & ſolamen moleſtiſſimæ ipſorũ complexionis, cantus & formæ oblectamenta ſectantur. Ideóque ſunt ad Veneris illecebras proniores.

A Et Socrates, quem Ariſtoteles melancholicum iudicauit, ad amandi artem, vt ipſemet profitebatur, erat omnium propenſiſſimus. Idémque de Sappho melancholica, vt ipſa teſtatur, poſſum iudicare. Nécnon & Maro noſter, quem cholericum fuiſſe eius effigies indicat, quamuis pudicus, fuit tamen procliuior ad amandum. Nudis pedibus. Talem propterea Diotima pinxit amorem, quoniam amator adeò in rebus amatoriis occupatus eſt, vt in cæteris vitæ officiis tam priuatis quàm publicis non cautus quidem incedat vt decet, ſed abſque vlla diſcriminum prouidentia temerarius quocunque feratur. Ideo in ſuis progreſſibus frequentia incurrit pericula, nõ aliter quàm qui pedes ſuos corio non ſuffulciunt: vnde crebris ſentibus & calcu-B lis offenduntur. Humilis, Græcum Platonis vocabulum, humi & per infima volãs ſignificat. Vidit enim ſæpenumero propter amoris abuſum ſine ſenſu viuere amantes, & leuibus curis magna perire bona: hi ſanè amatis ſeipſos vſqueadeo dedunt, vt in eos penitus tranſire nitantur, eóſque tam verbis quàm geſtibus in ſeipſis effingant. Frequentiſſima verò puerorum & puellarum imitatione, quis non effœminaretur? quis non puer, fœmináve euaſerit? Sine domicilio. Humanæ cogitationis domicilium anima ipſa eſt. Animæ domicilium ſpiritus. Domicilium ſpiritus huius eſt corpus. Tres habitatores ſunt: Tria ſunt domicilia. Quiſque horum naturali amiſſo exulat domicilio. Nam cogitatio omnis non ad animi ſui diſciplinam & tran-C quillitatem, ſed ad dilecti hominis ſe vertit obſequia: & anima corporis ſui deſerit miniſterium, in amati corpus nititur tranſilire. Spiritus animæ currus, dum aliò properat animus, aliò quoque euolat exhalando. Propterea itaque domo exit cogitatio, exit anima, exit & ſpiritus. Primum exitum inſania & inquietudo: Secundum debilitas mortiſque formido: Tertium trepidatio, pauor & ſuſpirium comitatur. Quocirca propriis laribus, naturali ſede, optata quiete priuatus eſt amor. Sine ſtramentis & tegmine vllo. Vbi enim quieſcat, & quo tegatur, non habet. Cùm enim res quæque ſuam originem repetant, amoris igniculus à formoſi corporis obiectu in appetitu amantis accenſus, in corpus idem reuolare conatur. Quo qui-D dem impetu, & appetitum & appetentem ſecum euehit euolando. O crudelem amantium ſortem. O vitam omni morte miſeriorem: niſi forſitan veſter animus hac amoris violentia proprio ex corpore raptus negligat inſuper amati figuram, atque diuini ſplendoris ædem, vbi tandem quieſcet, vbi explebitur, ſe recipiat. Quis item neget amorem ſine tegmine nudúmque vagari? Quis enim celet amorẽ, quem toruus, taurinus, affixus prodit intuitus? quem interceptus ſermo declarat? rubor, pallórque vultus, crebra ſuſpiria, iactatio membrorum, perpetua querimonia, importunæ laudationes, ſubita indignatio, iactantia, procacitas, petulantia, vana ſuſpicio, & viliſſima indicát miniſteria? Sicut in ſole & igne calorem lux radij comitatur: ſic intimũ amoris incendium externa ſequuntur iudicia. Ad fores dormit, fo-E res animi oculi & aures eſſe videntur: hinc enim multa in animum inuehuntur, & animi affectus & mores clariſſimè per oculos emicãt. In figuris ſpectandis & vocibus audiendis amantes, vt plurimũ immorantur. Raro illorum mens in ſeipſam ſe colligit. Sæpius per oculos, auréſque vagatur. Idcirco ad fores dicuntur procumbere. Dicuntur & in via iacere. Nam corporis ſpecies, via quædam eſſe debet, per quam ad ſpeciem incipiamus altiorem aſcendere. Qui autem turpibus libidinibus ſe poſternunt, aut etiam in aſpectu vltrà quàm decet verſantur, in via ipſa reſtare videntur, ad eius terminum minimè proficiſci. Sub diuo. Merito. Vna enim in re penitus occupati, nihil in rebus agendis conſiderant. Itaque caſu vitam agentes, omnibus fortunæ periculis, tanquam qui nudi ſub diuo vitã ducunt, F omnibus tẽpeſtatibus ſunt expoſiti. Propter matris naturam ſemper egenus. Sanè cùm prima origo amoris ab indigentia fuerit, & quod naturale eſt penitus extirpari non poſſit, ſemper egenus, ſemper ſitibundus eſt amor. Quandiu enim deeſt ad conſequendum aliquid, flagrat æſtus amoris. Cùm totum vndique poſſidetur, ceſſante indigentia potius deſinit ardor, quàm ſine egeſtate perduret.

QVÆ DOTES AMANTIVM propter amoris patrem.

CAP. X.

G HÆc inopiam amoris matrem ſequuntur, copiam verò patrem eius contraria. Quæ verò contraria ſint, intellectis ſuperioribus, quiuis agnoſcet. Suprà deſcriptus eſt ſimplex, incautus, vilis, inermis: horum hic contraria inducuntur. Callidus enim dicitur, venator, ſagax, machinator, inſidiator, prudentiæ ſtudioſus, philoſophus, virilis & audax, vehemẽs, facundus, magus, atque ſophiſta. Idem amor, qui in cæteris negotiis incurioſum & inertem facit amantem: in rebus H amatoriis aſtutum reddit & callidum, qui miris modis amati gratiã aucupetur, ſeu dolis implicet, ſeu captet obſequiis: ſiue eloquio mulceat, ſiue cantu deliniat. Idem furor, qui obſequio blandum fecerat: idem inquam furor arma miniſtrat: indignantibus aduerſus amatum ferocitatem, pro eo pugnantibus ſecuritatem robúrque inuictum. Amor vt diximus ab aſpectu ducit originem. Aſpectus inter mentem & tactum eſt medius: hinc ſemper amantis diſtrahitur animus & ſurſum viciſſim deorſúmque iactatur. Interdum amplexus cupido ſuboritur: interdum verò pudicum cœleſtis pulchritudinis deſiderium, & modò illa, modò hoc peruincit & ducit. In his qui honeſtiſſimè educati ſunt, & ingenij pollent acumine, hoc, in aliis illa ſæpius ſuperat. Quicunque in fæces corporis ſe proſternunt, merito aridi, nudi, hu-

miles, inermes & inertes eſſe cenſentur. Aridi, quia ſemper eſuriunt, implentur nunquam. Nudi, quia tanquam temerarij omnibus ſubiecti periculis, tanquam impudentiſſimi & inculti infames habentur. Humiles, quia nihil altum, nihil magnificum cogitant. Inermes, quia flagitioſæ ſuccumbunt cupiditati. Inertes, quoniam adeo hebetes ſunt, vt quò amor eos trahat, ignorent, & in via reſtent, ad terminum non perueniant. Contrarij verò contrà videntur affecti: nam ſolitis animi bonis veſcentes implentur magis & tranquillius diligunt, pudorem ſeruant, vmbratilem corporis ſpeciem negligunt atque altius eleuantur: ac velut armis muniti, inanes à ſe libidines fugant, & ſenſus rationi ſubiiciunt. Hi tanquam ſolertiſſimi omnium & prudentiſſimi ita philoſophantur, vt per corporum figuras quaſi quædam veſtigia, ſiue odores prouidentiſſimè gradiantur: ex his ſacrum animi numinúmque decorem ſagaciter inueſtigent: atque ita prudenter venando, quod cupiunt feliciter aſſequantur. Tãtum profectò munus amoris à patre ipſius copia proficiſcitur: quoniam pulchritudinis radius, qui & copia eſt & pater amoris, hanc habet vim, vt illuc vnde venerat reflectatur, ſecúmque trahat amãtem. Deſcendit autem à Deo primum: inque angelum & animam quaſi vitreas materias tranſiens, & ab anima in corpus eius ſuſceptioni paratum facilè demanans, ab eo ipſo iunioris hominis corpore, præſertim per oculos animi feneſtras lucidiſſimas emicat: aduolat per aerem protinus & ſenioris oculos penetrans transfigit animam, appetitum accẽdit, ſauciam animam, appetitúmque accenſum in medelam eius & refrigerium ducit, dum eodem rapit ſecum vnde ipſe deſcenderat, gradatim quidem in corpus amati primum, in animam ſecundo, tertio in angelum, poſtremo in Deum, primam ſplendoris huius originem. Hæc vtilis venatio, hoc felix amantium aucupium. Hanc vtique venationem apud Platonem in Protagora Socrati noſtro familiaris quidam eius attribuit. Vndénam inquit, ô Socrates? Arbitror equidem à venatione illa redire te, ad quam honeſta Alcibiadis indoles prouocare te ſolet. Pręterea Sophiſtam amorem vocat & magum. Sophiſtam Plato in Sophiſtæ dialogo ambitioſum & ſubdolum definit diſputatorem, qui captiuncularum verſutiis falſum pro vero nobis oſtendit, cogítque eos qui ſecum diſputant ſibimet in ſermonibus contradicere. Hoc tam amantes, quàm amati quandoque perpetiuntur. Siquidem amantes amoris nebulis occæcati falſa ſæpe pro veris accipiunt, dum dilectos ſuos formoſiores, acutiores, meliores quàm ſint arbitrantur. Sibimetipſi propter amoris violentiam contradicunt. Aliud enim ratio conſulit, aliud concupiſcentia ſequitur. Conſilia ſua ad amati imperium mutant: ſibiipſi vt morem gerant aliis, aduerſantur. Sæpe etiam formoſi amatorum aſtutia irretiuntur, & faciles fiunt qui antea fuerant pertinaces. Sed cur magnũ putamus amorem? quia tota vis magicæ in amore conſiſtit. Magicæ opus eſt, attractio rei vnius ab alia ex quadam cognatione naturæ. Mundi autem huius partes, ceu animalis vnius membra, omnes ab vno autore pendentes, vnius naturæ communione inuicem copulãtur. Ideo ſicut in nobis cerebrum, pulmones, cor, iecur, & reliqua membra à ſe inuicem trahunt aliquid, ſéque mutuo iuuant, & vno illorum aliquo patiente compatiuntur, ita ingentis huius animalis membra, id eſt, omnia mundi corpora connexa ſimiliter mutuant inuicem naturas & mutuantur: ex communi cognatione communis innaſcitur amor, ex amore communis attractio. Hæc autem vera magica eſt. Sic ab orbis lunæ concauitate propter naturæ congruitatem ſurſum trahitur ignis: ab ignis concauitate aer: à mundi centro terra ad infima trahitur: à loco etiam ſuo rapitur aqua. Hinc & magnes ferrum, & electrũ paleas, ignẽ ſulphur, ſol flores multos ad ſe vertit & folia: luna aquas, Mars ventos ciere ſolet, & herbæ variæ varia quoque ad ſe inuitant animantium genera. In rebus etiã humanis trahit ſua quenque voluptas. Magicæ igitur opera, naturæ opera ſunt. Ars verò miniſtra. Ars enim vbi naturali cognationi deeſt aliquid, per vapores, numeros, figuras, qualitates opportunis ſupplet temporibus: quemadmodum in agricultura natura ſegetes parit, ars præparat. Hanc artem veteres dæmonibus attribuerunt: quia intelligunt qualis ſit rerum naturalium ſocietas quid cuique congruat, quomodo cõcordia rerum, ſicubi deſiit, inſtauretur. His nonnulli vel naturæ ſimilitudine quadam amici, vt Zoroaſter & Socrates, vel cultu dilecti, vt Apollonius Tyaneus, & Porphyrius fuiſſe traduntur. Ideo vel vigilantibus ſigna voces atque portenta, vel dormientibus oracula, & ſimulacra à dæmonibus contigiſſe narrantur. Qui amicitia dæmonum magi euaſiſſe videntur quemadmodum dæmones magi ſunt rerum ipſarum amicitiam cognoſcentes: & natura omnis ex amore mutuo maga cognominatur. Quinetiam formoſus quiſque teneris nos faſcinat oculis. Viri eos eloquentiæ viribus & carminum modulis, quaſi quibuſdam incantationibus deliniunt, ſibíque conciliant: cultu præterea & muneribus non aliter quàm veneficiis placant & capiunt. Quapropter nemini dubium eſt, quin amor ſit magus, cùm & tota vis magicæ in amore conſiſtat, & amoris opus faſcinationibus, incantationibus, veneficiis expleatur. Neque mortalis eſt omnino, neque etiam immortalis. Non mortalis, quoniam duo amores in nobis, duo illi quos dicimus dæmones, inſunt perpetui. Non immortalis, quoniam tres horum medij mutantur quotidie, creſcunt atq. decreſcunt. Præterea in hominũ appetitu à vitæ primordiis inextinguibilis innatus eſt feruor, qui animum quieſcere nõ permittit, ac ſemper impellit, vt ad certũ aliquid ſtudioſè ſe applicet. Diuerſa hominũ ingenia ſunt, nec voto viuitur vno. Vnde continuus ille cõcupiſcentiæ feruor, qui naturalis eſt amor, alios ad ſtudia literarum: ad muſicã alios vel figuras, alios ad honeſtatẽ morum ſeu vitam religioſam: alios ad honores: nonnullos ad pecunias cumulandas, pleróſq. ad vẽtris luxuriam, alios impellit ad alia: necnon eundẽ hominẽ in diuerſis ætatibus ad

A diuerſa. Idẽ itaque feruor & immortalis dicitur & mortalis. Immortalis, quia nunquam extinguitur, mutátque materiam potius quàm euaneſcat: mortalis, quia non ad idem ſemper incumbit: ſed aut ex naturæ mutatione, aut ex diuturna rei eiuſdem frequentatione orta ſatietate noua requirit oblectamenta: & qui in re vna ferme defecit, in alia quodammodo reuiuiſcit. Dicitur etiam ob eam cauſam immortalis, quòd dilecta ſemel figura ſemper amatur: quamdiu enim eadem in eodem homine permanet, in eo ipſo diligitur: cùm verò ab eo defluxerit, non amplius eadẽ in illo figura eſt, quam prius amabas. Nouam hanc non ardes quidem, quia nec arſeras antè, priorem verò illam amare non definis: hoc tamen intereſt, quòd illam prius proſpiciebas in alio: iam verò in teipſo inſpicis ſolum, B eadémque memoria ſemper infixam ſemper & amas, & quoties animi oculis occurrit, toties te vrit amantem. Ideo quoties illum nobis olim chariſſimum habemus obuium, toties commouemur, vel ſaliunt, trepidántue præcordia, vel liqueſcit iecur, vel tremunt oculi, varióſque trahit vultus aduerſo illo colores. Eius enim præſentia latentẽ mente figuram animi ſuggerit oculis, ac velut ſopitos ſub cineribus flando ſuſcitat ignes. Hac de cauſa amor dicitur immortalis. Sed hic etiam ideo immortalis habetur, quia licet maneant ſemper infixi pectore vultus, non tamen æquè ſe mentis oculis offerunt, quocirca feruere viciſſim beneuolentia atque referuere videtur. Accedit ad hæc quòd & ferinus & humanus amor ſine indignatione eſſe nunquam C poteſt. Quis illi non indignetur, qui ipſi abſtulerit animum? Vt enim præ cæteris grata libertas, ita ſeruitus onероſa. Itaque formoſos odis ſimul & amas: odis tanquam fures & homicidas, tanquam ſpecula cœleſti fulgore micantia, mirari cogeris, & amare. Quid agas miſer? Quò te vertas, neſcis heu perdite, neſcis. Cum tui hoc homicida eſſe nolles etiam ſine beato ſpectaculo viuere. Cum hoc eſſe non potes, qui te perdit, qui enecat: ſine hoc non potes viuere, qui tam miris illecebris te tibi ſurripit, qui totum te ſibi vendicat. Hunc fugere cupis, qui ſuis te flammis adurit: huic etiam cupis hærere, vt ipſi te poſſidenti proximus tibi quoque cohæreas. Teipſum miſer extra te quæris, hæréſque raptori, vt captum quandoque te redimas. Amare qui-D dem nolles inſane, quia emori nolles: nolles etiam non amare, quippe qui cœleſtium ſimulacro iudicas ſeruiendum. Quapropter hac alteratione fit, vt ſingulis (vt ita dicam) momentis areſcat amor & reuireſcat. Ponitur etiam à Diotima inter ſapientiam & ignorantiam medius. Porro amor, quæ pulchra ſunt ſequitur. Omnium pulcherrima ſapientia eſt. Appetit igitur ſapientiam. Qui ſapientiam appetit, eam omnino non poſſidet. Quis enim præſentia quærat? Neque etiam caret omnino. In eo enim vno ſaltem eſt ſapiens quòd ſuam inſcitiam recognoſcit: qui verò ignorare ſe neſcit, tam res ipſas, quã ſuam ignorat inſcitiam, neque ſcientiam expetit, cuius eſſe ſe neſcit expertem. Amor igitur ſapientiæ, quia partim ſapientia priuatus eſt, E partim eſt ſapiẽs, inter ſapientiam ignorantiámque locãtur. Hæc inquit Diotima, eſt amoris conditio, ipſius autem pulchri, id eſt ſupremæ pulchritudinis natura eſt, vt delicatum ſit, perfectum atque beatum. Delicatum, inquantum ſua quadã ſuauitate ad ſe allicit omniũ appetitum: Perfectum, inquantum quæ illexit accedentia illuſtrat radiis ſuis & perficit: Beatum, inquantũ illuſtrata bonis implet æternis.

QVÆ VTILITAS AMORIS ex eius definitione.

F

CAP. XI.

POſtquam verò quę ſit amoris origo, & qualis ipſe ſit, Diotima enarrauit, iam quorſum tendat, & ad quid conducat hominibus, aperit. Omnes quidem bona habere cupimus: nec habere ſolum, ſed ſemper habere. Singula verò mortalium bona mutantur atque deficiunt, ac cito cũcta euaneſcerent, niſi abeuntium loco noua quotidie fierent. Vt ergo bona ſemper nobis quoquo modo perdurent, pereuntia cupimus recreare. Generando recreatio fit. Hinc innatus eſt omnibus generationis inſtinctus. Generatio autem cùm mortalia G diuinis continuatione ſimilia reddat, munus eſt profecto diuinum. Diuinis vtpote pulchris, deformia contraria ſunt: formoſa ſimilia & amica. Idcirco generatio diuinum opus in eo quod pulchrum eſt perfectè & facilè conſummatur, ita contrario contrà. Quapropter generationis ille conatus formoſa poſcit, contraria refugit. Quid hominum amor ſit poſtulatis? ad quid conducat? Cupido generationis in pulchro ob ſeruandam vitam mortalibus in rebus perpetuam: hic hominum in terra viuentiũ amor eſt, hic noſtri finis amoris. Enimuero eo ipſo in tempore quo animalium vnunquodque viuere dicitur, idémque eſſe, vt à pueritia ad ſenectutem, quamuis idem dicatur, nunquam tamen in ſe eadem continet: ſed nouum ſemper effici-H tur, vt Plato inquit, & vetera exuit ſecundum pilos, carnem, oſſa, & ſanguinem, & corpus penitus vniuerſum. Neque in corpore ſolum, ſed etiam in anima id contingit. Mores, conſuetudines, opiniones, cupidines, voluptates, dolores, atque timores iugiter permutantur: nec aliquid ex iſtis idem & ſimile perſeuerat: priora quidem abolentur, noua ſuccedunt atque adoleſcunt. Quinetiam quod mirabilius eſt, ſcientiæ quoque non ſolum aliæ euaneſcunt, aliæ ſurgunt, neque ſemper ſecundum ſcientias iidem ſumus, verumetiam vna quæuis ſcientiarum ferme idem patitur. Meditatio enim & reminiſcentia, quaſi prætereuntis ſcientiæ reſumptio eſt. Obliuio nánque ſcientiæ exitus eſſe videtur. Meditatio verò nouam ſemper memó-

riam abeuntis loco reſtituens,ſcientiam ſeruat,vt eſſe eadem videatur. Hoc vtique pacto quæcunque in animo vel corpore mutabilia ſunt, ſeruantur: non quia ſemper omnino eadem ſint: hoc enim diuinorum eſt proprium: ſed quoniam quod tabeſcit & abit & nouum & ſimile ſibi relinquit. Hoc certè remedio mortalia immortalibus redduntur ſimilia. Eſt igitur in vtraque animæ parte tum ea quæ ad cognitionem ſpectat tum ea qua regitur corpus, amor generationis innatus ad vitam perpetuo conſeruandam. Amor qui in hac parte eſt ad corpus regendum accommodata, ſtatim ab initio nos impellit ad cibum potúmque ſumẽdum,vt his alimentis generentur humores: quibus quod à corpore iugiter defluit,reſumatur. Qua generatione nutritur corpus & creſcit. Adulto corpore ſemen ipſum laceſſit, & procreandæ ſobolis libidinem prouocat, vt quod in ſeipſo ſemper manere non poteſt, reſeruatum in prole ſibi perſimili maneat ſempiternum. Amor etiam generationis parti animæ cognoſcẽti tributus,efficit vt anima veritatem, alimoniam propriam cõcupiſcat,per quam ſuo modo nutriatur & creſcat: ac ſi quid per obliuionem animo excidit, aut torpet propter deſidiam & incuriam,recordationis & meditationis ſtudio quaſi regenerat, reuocátque in mentem quod per obliuionem perierat,vel torpuerat per ignauiam. Adultum verò iam animum flagrantiſſima docẽdi atque ſcribendi ſtimulat cupiditate,vt ſcientia vel in ſcriptis, vel in diſcipulorum animis generata,pręceptoris intelligentia,& veritas inter homines æterna permaneat. Atque ita amoris beneficio cuiuſque hominis tam corpus,quàm anima in rebus humanis poſt mortem ſemper ſupereſſe poſſe videatur. Amor vterque pulchra ſectatur. Nempe qui corpus regit atque gubernat, corpus proprium ex epulis quàm delicatiſſimis,iucundiſſimis & pulcherrimis alere concupiſcit,& prolem formoſam cum ſpecioſa fœmina generare: & qui ad animũ pertinet, eum ornatiſſimis grauiſſimíſque diſciplinis ſtudet imbuere, ac ſcientiam ſuæ ſimilimã ſcribendo ornato pulchróque in ſtylo edere, & docendo in animo quodam pulcherrimo generare: puro inquam animo,acuto & optimo. Animum quidem ipſum non cernimus: ideo neque eius inſpicimus pulchritudinem. Corpus autem vmbram animi,imaginémq; videmus: itaque ex eius imagine ſuſpicantes in corpore formoſo ſpecioſum eſſe animum coniectamur. Quamobrem formoſos homines libentius erudimus.

DE DVOBVS AMORIbus,& quòd anima naſcitur prædita veritate.

CAP. XII.

DE amoris definitione ſatis iam diximus: nunc autem quæ apud Platonem ſit ex animi corporíſve fœcũditate de amore diſtinctio,declaremus. Omnium,inquit,hominum prægnãs & grauidum corpus eſt, prægnans & animus. Corpori ſemina ſuorũ omnium ab initio ſunt inſerta. Hinc ſtatutis temporum curriculis dentes erumpunt,prodeunt pili,barba profunditur,procreationis ſemina defluũt. Si fœcũdum corpus eſt,grauidúmq. ſeminibus, multo magis animus præſtantior corpore vberrimus eſt,atque ſuorũ omniũ ab initio ſemina poſſidet. Igitur motũ,artium, diſciplinarũ rationes iandiu ſortitus eſt animus,ſuóſque fœtus inde,ſi rectè colatur,ſtatutis temporibus promit in lucem. Quòd autem rationes ſuorum omniũ ingenitas habeat,ex appetitu eius, inquiſitione, inuentione, iudicio, & comparatione cognoſcimus. Quis neget animũ ſtatim à tenera ætate,vera,bona,honeſta,vtilia exoptare? optat autem nullus incognita. Ergo inſunt iſtorũ aliquæ etiam antequam appetat, in animo notiones: per quas ceu formas rationéſve ipſorum, ea iudicat appetenda. Idem ab inquiſitione & inuentione probatur: ſi in turba hominum quærat Socrates Alcibiadem, ſitque illum aliquando reperturus, neceſſe eſt Socratis menti aliquam Alcibiadis ineſſe figuram,vt ſciat quem hominem quærat præ cæteris, ac repertum in cœtu multorum, Alcibiadem ab aliis diſcernere valeat. Ita neque indagaret ea quatuor animus,neque aliquando inueniret, niſi haberet illorum, id eſt Veritatis,Bonitatis,Honeſtatis,Vtilitatis,aliquam notionem, per quam illa quæreret inuenturus, vt quoties reperit quæ inueſtigauerat,recognoſcat,atque ab eorum diſcernat contrariis. Neque ſolùm ab appetitu, indagatione, inuentione, ſed etiam à iudicio id probamus. Quicunque enim aliquem ſibi amicũ iudicat, vel inimicum, quid amicitia,quídve maleuolentia ſit, non ignorat. Quónam igitur pacto multa vera vel falſa, bona vel mala, vt ſolemus, quotidie iudicaremus, & rectè iudicaremus, niſi eſſet nobis veritas quodammodo bonitáſque præcognita? Quomodo rurſus ſtructuræ, muſicæ,picturæ & artium cæterarum opera,nécnon inuenta philoſophorum,multi etiã in his artibus non verſati probarẽt ſæpiſſimè rectè & reprobarent, niſi illarum rerum forma quædam eſſet,& ratio illis à natura tributa? Comparatio quoque idem nobis oſtendit. Quicunque enim mel vino comparans alterum altero pronunciat dulcius, quis dulcis ſit ſapor, agnoſcit: & qui Speuſippum & Xenocratem conferens ad Platonem, Xenocratem cenſet Platonis ſimiliorem, quàm Speuſippum, Platonis figuram procuìdubio nouit. Eodem modo cùm è multis bonis aliud alio melius rectè exiſtimemus, & maiori minoríve bonitatis participatione aliud alio melius deteriúſve appareat: neceſſe eſt bonitatem non ignorare. Præterea cùm è multis diuerſis philoſophorum aut etiam aliorum opinionibus, quæ veri ſit ſimilior & probabilior, ſæpe optimè iudicemus, oportet nõ deeſſe nobis aliquem veritatis intuitum,vt quæ ſint illius ſimiliora non neſciamus. Quapropter nonnulli in adoleſcentia,aliqui etiam ſine præceptore, plerique ex pauciſſimis doctrinæ rudimẽtis à præceptoribus demonſtratis doctiſſimi euaſiſſe traduntur: quod nunquam niſi multum,vt diximus,iuuante natura,fieri potuiſſet. Hoc abundè Socrates Phædoni, Theæteto, Menoni,pueris demonſtrauit: docuítque poſſe pueros rectè in ſingulis artibus reſpondere, ſi quis prudenter eos interroget: quippe cùm à natura ſint artium diſciplinarúmque omnium rationibus præditi.

IN ANIMA VERITAtis lumen.

CAP. XIII.

QVo autem modo huiuſmodi ſint in animo rationes, apud Platonem videtur ambiguum. Siquis eos libros ſequatur, quos iunior ſcripſit Plato,Phædrum,Menonem,& Phædonem,putabit forſitan ita fermè illas eſſe in animi ſubſtantia pictas,tanquam pariete figuras: quod in ſuperioribus ſæpe & à me & à vobis eſt tactum: ſic enim ibi videtur innuere. In ſexto autem de Republica libro, diuinus ille vir totam rem aperit,dicítque lumen eſſe mentis ad intelligenda omnia,eundem ipſum Deum,à quo facta ſunt omnia. Solem nanque & Deum ita inuicem comparat,vt quemadmodum ſe habet ſol ad oculos,ita ad mentes ſe Deus habeat. Sol oculos generat, vímque illis præſtat videndi. Quæ fruſtra eſſet,& ſempiternis obruta tenebris, niſi ſolis lumen adeſſet corporum pictum coloribus & figuris: in quo oculis corporũ colores videt atq. figuras. Neque aliud quicquã niſi lumen,oculus intuetur. Videtur tamen varia intueri,quia lumen ipſi infuſum variis externorum corporum formulis eſt ornatum. Hoc quidem lumẽ in corporibus reflexum,oculus percipit: ipſam verò in fonte ſuo lucem minimè ſuſtinet. Eodem pacto Deus animam procreat, eíque mentem,vim ad intelligendum largitur: quæ vacua eſſet atque obſcura,niſi Dei ſibi lumen adeſſet: in quo rerum omnium inſpiciat rationes. Vnde per Dei lumen intelligit,atque ipſum diuinum duntaxat lumen agnoſcit. Diuerſa tamen videtur agnoſcere,quia ſub diuerſis rerum ideis & rationibus ipſum intelligit. Quando quis oculis videns hominem,in phantaſia hominis imaginem fabricat,diutiúſque in ea iudicanda reuoluitur,mentis ſuæ aciem tollit ad hominis rationem in diuino lumine exiſtentem ſuſpiciendam: inde ſcintilla in mẽte protinus emicat: ac reuera natura ipſa hominis intelligitur, atque de cæteris omnibus eodem pacto. Itaque per Dei lumen omnia intelligimus,ipſum verò purum lumen eiúſque fontem hac in vita videre non poſſumus. In hoc planè tota animæ conſiſtit fœcũditas, quod in eius penetralibus lux illa Dei fulget æterna rerum omnium rationibus,ideíſque pleniſſima,ad quam anima quoties vult, vitæ puritate,& ſumma ſtudij intentione conuertitur, conuerſa ſcintillis emicat idearum.

VNDE AMOR ERGA MAſculos,vnde erga fœminas.

CAP. XIIII.

ITa pręgnans hominum corpus,vt Plato vult,pręgnans & animus, & ambo amoris incitamentis ſtimulantur ad partũ. Cæterũ alij vel propter naturam,vel propter educationem ad animi fœtus ſunt quàm corporis aptiores: alij & quidem plurimi,contrà. Illi cœleſtẽ ſequũtur amorem,hi vulgarem. Illi natura idcirco mares, & illos quidem iam penè adultos potius quàm fœminas, aut pueros amant: quoniam in eis magis admodum viget mentis acumen,quod ad diſciplinã, quàm illi generaturi ſunt,propter excellentiorem ſui pulchritudinem eſt aptiſſimum. Alij contrà,propter congreſſus venerei voluptatem, & corporalis generationis effectum. Quoniam verò genitalis illa vis animi vtpote cognitionis expers ſexuũ nullum habet diſcrimen: natura tamen ſua toties incitatur ad generandum, quoties formoſum corpus aliquod iudicamus,contingit plerunque,vt qui cum maſculis cõuerſantur,quo genitalis partis ſtimulos ſedent,illis ſe miſceant. Hi præſertim in quorum geneſi Venus in ſigno maſcullino & cum Saturno fuerit,vel in Saturni finibus,vel Saturno oppoſita. Oportebat autem animaduertere genitalis partis illius incitamẽta, nõ irritũ hoc iacturę opus,ſed ſerendi & procreandi officiũ affectare,atq. à maſculis ad fœminas eam traducere. Huiuſmodi quodam errore nefarium ſcelus illud exortum putamus,quod in legibus ſuis Plato tanquam homicidij ſpeciem acerrimè deteſtatur. Quippe non minus homicida cenſendus eſt,qui hominem præripit naſciturum, quàm qui natum tollit è medio. Audacior quidem qui præſentem abrumpit vitam,crudelior autem,qui lucem inuidet naſcituro,& nondum natos ſuos filios enecat.

SVPRA CORPVS EST Anima,ſuper animam angelus,ſuper angelum Deus.

CAP. XV.

VErùm de gemina vbertate animæ,geminíſque amoribus hactenus. Deinceps quibus gradibus Diotima Socratem ab infimis ad ſuperna euehit,diſſeramus:à corpore in animam,ab anima in angelum,ab angelo reducit in Deum.Hos quatuor rerum gradus in natura eſſe debere ita licet argumẽtari.Omne corpus ab alio quodã mouetur:mouere autẽ ſeipsũ natura ſua nõ poteſt,quũ nec agere per ſe quicquam valeat.Sed propter animæ pręſentiam ſeipſo moueri videtur:& propter animam viuere. Et præſente quidem anima ſeipſum mouet quodammodo:abſente verò,ab alio duntaxat mouetur,vtpote quòd hanc ex ſeipſo naturam non habeat, ſed anima propriè vim ſeipſam mouendi poſſideat. Nam cuicunque adeſt,vim ad ſeipſum mouendum impertit: quod autem ipſa ſui præſentia impertit aliis, hoc ipſa multo prius magíſque debet habere. Eſt igitur anima ſupra corpora:vtpote quæ ſeipſam ſecundum eſſentiã ſuam mouere queat: atque idcirco ſuper illa debeat eſſe, quæ non ex ſeipſis, ſed aliorum præſentia vt ſe moueant aſſequuntur. Cùm dicimus ſeipſa moueri animam,non tranſitiuè,vt ita dixerim, quemadmodum à Platone accipi voluit Ariſtoteles, ſed abſolutè verbum illud proferimus, vt cùm ſtare per ſe Deum, lucere ſolem per ſe, calere ignem aſſeueramus.Non enim pars animæ mouet,pars agitatur: ſed tota ex ſe,id eſt ſua natura mouetur: hoc eſt,ab alio in aliud ratione diſcurrit,ac nutritionis,augmenti,generationis opera per interualla temporũ tranſigit.Temporalis iſta diſcurſio ex ſeipſa competit animæ:quia quod ſuper eam eſt,non aliis momentis alia,ſed vno æternitatis puncto ſimul intelligit omnia. Quapropter rectè primus à Platone motus,& primum temporis interuallum in anima ponitur: vnde & motus & tempus in corpora tranſeunt.Quoniam verò ante motum ſtatum eſſe neceſſariũ eſt,cùm ſtatus ſit motione perfectior, ſupra motionem animæ mobilem oportet ſtabilem aliquam intelligentiam reperiri, quæ ſecundum ſe totam intelligentia ſit, & actu ſemper intelligentia.Anima enim non ſe tota,neque ſemper, ſed ex quadam ſui parte, & quandoque intelligit:neque certam habet,ſed ambiguam intelligendi virtutem. Vt ergo quod perfectius eſt, illud quod eſt imperfectius antecedat,ſupra mentem animæ quæ mobilis eſt,quæ pars,quę intermiſſa,quæ dubia,ponenda eſt angeli mens ſtabilis tota,cõtinua, atque certiſſima: vt quemadmodum corpori ab alio agitato, anima per ſe mota præcedit, ita animæ per ſe agitatæ mens ſtabilis per ſe præcedat. Et quemadmodum corpus per animam habet vt ſeſe moueat:atque ideo non omnia corpora,ſed animata ſponte ſua moueri videntur:ita anima per mentem habet quòd ſemper intelligat. Si enim ſuapte natura animæ intellectus ineſſet, omnibus etiam beſtiarum competeret animabus: quemadmodum ſui ipſius agitandi poteſtas Non igitur animæ intellectus per ſe, primóque competit:quare eam antecedat oportet,quod per ſe primóque mentis eſt compos. huiuſmodi angelus eſt,animus excellentior.Sed enim angeli mẽtem, rerum illud principium, ſummúmque bonum, quod in Parmenide Plato ipſum vnum vocat, neceſſario ſupereminet. Quippe ſuper omnẽ rei compoſitę multitudinẽ vnum ipſum ſimplex debet eſſe natura:ab vno enim numerus, & à ſimplicibus cõpoſitio tota cõflatur. Mens autẽ illa licet immobilis ſit,nõ tamen vnũ ipſum purum ſimplex exiſtit.Intelligit enim ſeipſam:vbi diuerſa inter ſeſe quoquomodo videntur hæc tria: quod intelligit, quod intelligitur, intellectio. Alia enim ipſius ratio eſt,prout intelligit,prout intelligitur alia, alia item prout intellectio eſt. Habet præterea cognoſcendi potentiam ante cognitionis actum per ſe prorſus informem, cognoſcendo formatur, quæ intelligendo veritatis lumen cupit & capit: quo videtur antequam intelligeret caruiſſe. Habet quoque in ſe idearum omnium multitudinem. Cernit quanta ſit,quàm varia in angelo multitudo atque compoſitio. Itaque ipſi purum vnum & ſimplex præponere cogimur.Ipſi autem vni Deo nihil poſſumus anteponere, quia verum vnum omnis multitudinis, omnis compoſitionis eſt expers. Quòd ſi ſupra ſe quicquam haberet,ab illo vtique fieret: quare ab eo dependens in hoc ipſo ab eodem degeneraret,vt à cauſa omnis ſolet effectus.Ideóque non vnum iam eſſet & ſimplex, ſed ſaltem ex duobus compoſitum, ſcilicet ex cauſæ ſuæ munere, proprióue defectu. Ipſum itaque vnum, vt Plato vult, & Dionyſius Areopagita confirmat, omnia ſupereminet: excellentiſſimúmque Dei nomen, vnum ipſum ab vtroque cenſetur. Huius ſublimitatem ratio quoque illa nobis oſtendit, quòd eminentiſſimæ cauſæ donum eſſe debet ampliſſimum, virtutíſque ſuæ præſtantia ſe ad cuncta protendere. Vnius munus per vniuerſa ſe propagat. Nam non mens ſolum vna eſt, & anima quælibet vna corpus quodlibet vnum, ſed etiam informis ipſa materies,rerúmque priuatio vna quodammodo dicitur. Nam vnum ſilentium dicimus:vnam obſcuritatem: Mortem vnam.Mentis tamen & animæ munera ad eam vſque non extenduntur. Mens enim ſpeciem artificioſam ordinémque largitur: Anima vitam præſtat & motum,informis verò & prima mundi materia,rerúmque priuatio ſpeciei & vitæ eſt expers. Ita ipſum vnum mentem & animam antecedit:cùm munus eius latius diffundatur.Eadẽ ratione mens animam videtur excedere:quia vita,munus animæ, non omnibus datur corporibus.Omnibus tamen his ſpeciem ordinémque mens tribuit.

QVÆ COMPARATIO INTER deum,angelum,animam,corpus.

A

CAP. XVI.

ERgo à corpore in animam,ab hac in angelum, ab hoc in Deum aſcendimus. Deus ſuper æternitatem eſt: Angelus in æternitate eſt totus. Sanè tam eius operatio quàm eſſentia ſtabilis permanet. Status autem æternitatis eſt proprius. Anima partim in æternitate eſt, partim in tempore. Eius enim ſubſtantia eadem ſemper abſque vlla incrementi aut decremẽti mutatione perdurat.Operatio autem, vt paulo antè monſtrauimus,per temporis interualla diſcurrit. Corpus tempori omnino ſubiicitur. Nam & ſubſtantia eius mutatur, & operatio eius omnis temporis ſpatium exigit.Igitur ipſum vnum,ſupra ſtatum motúmue exiſtit:Angelus,in ſtatu:Anima,in ſtatu pariter atque motu:Corpus ſolo in motu locatur.Vnum rurſus ſuper numerum, motum locúmque manet: B Angelus in numero ſuper motum & locum ponitur:Anima in numero motúque,ſed ſuper locum:Corpus numero, motui, loco ſubiicitur. Siquidem ipſum vnum,neque numerum vllum,aut compoſitionem partium habet: neque vllo pacto ab eo quod eſt,mutatur; neque loco clauditur vllo. Angelus numerum quidem habet partium vel formarum, ſed à motu locóque eſt liber. Anima partium habet & affectuum multitudinem, & ratiocinationis progreſſione, perturbationúmque varietate mutatur: ſed à loci limitibus eſt exempta. Corpus autem his omnibus eſt obnoxium.

C

QVÆ COMPARATIO INter pulchritudines, Dei, Angeli, animæ, corporis.

CAP. XVII.

EAdem verò inter quatuor hæc,& eorum formas eſt comparatio. D Nempe corporis forma in multarum partium cõpoſitione conſiſtit,loco aſtringitur,tempore labitur. Species animi, temporis quidem viciſſitudines patitur, & partium continet multitudinem, ſed à loci terminis eſt abſoluta. Angeli verò ſpecies, numerum habet ſolum,à duobus aliis immunis exiſtit. Dei autem,nihil iſtorum perpetitur. Corporis vtique formam vides. Víſne animi quoque ſpeciem intueri?Detrahe corporali formæ ipſius materiæ pondus,limitéſque locorum,relinque cætera: animi iam ſpeciem habes. Vis & angeli? Deme obſecro non loci ſpatia ſolùm, ſed temporis quoque progreſſum,compoſitionẽ multiplicem retine,eam protinus nanciſceris.Cupis etiam Dei pulchritudinem cernere? Auferas inſuper multiplicem E illam formarum compoſitionem: ſimplicem prorſus relinque formam, confeſtim Dei ſpeciem fueris conſecutus. Verùm quid mihi tandem ſubtractis iſtis reliquum ſupererit? An tu eſſe aliud quàm lucem, pulchritudinem ducis? Porrò corporum omniũ pulchritudo lumen iſtud eſt ſolis quod vides, tribus illis infectum: formarum multitudine,(nam multis id aſpicis figuris coloribúſque depictum) loci ſpatio,temporali mutatione. Tolle ſedẽ eius in materia, vt præter locum reliqua duo retineat:huiuſmodi prorſus eſt animi pulchritudo. Tolle hinc temporis,ſi lubet,mutationem, mitte reliquum: lumen reſtat ſine loco, ſine motu clariſſimum: ſed omnibus inſculptum rerũ omnium rationibus. Id angelus eſt, id angeli pulchritu- F do. Tolle poſtremo diuerſarum illum numerũ idearum: vnam ſimplicem ac meram relinque lucem: inſtar lucis eius,quæ in globo ſolis ipſo permanet,per aerem non diſpergitur: iam Dei pulchritudinem quodammodo comprehendis: quæ tantum ſaltem formas reliquas antecellit,quantum lux illa ſolis in ſeipſa mera, vna,inuiolata, ſplendorem ſolis per nubiloſum aera diſiectum, diuiſum, infectum obſcuratum,exuperat.Fons itaq.totius pulchritudinis & totius amoris eſt Deus.Lumen præterea ſolis in aqua vmbra quædam eſt ad clarius eiuſdem lumen in aere.Splẽdor in aere, vmbra ſimiliter ad eiuſdem in igne fulgorem.Fulgor in igne,vmbra ad lucem ſolis eodem ipſo in ſole fulgentem. Eadem eſt inter quatuor illas,corporis,ani- G mi,angeli,Dei,pulchritudines comparatio. Deus nunquam ita decipitur,vt ſuæ ſpeciei vmbram in angelo amet quidem, propriam ſui ac veram negligat pulchritudinem. Neque angelus vſqueadeò capitur animæ ſpecie quæ ipſius eſt vmbra, vt ſui vmbra detẽtus figuram propriam deſerat.Anima tamen noſtra,quod ſummopere dolendum eſt:hæc enim eſt totius noſtræ infelicitatis origo:anima, inquam,ſola ita corporalis formæ blanditiis delinitur, vt propriam poſthabeat ſpeciem:corporis verò formam, quæ ſuæ vmbra eſt, ſuiipſius oblita ſectetur. Hinc crudeliſſimum illud apud Orpheum Narciſſi fatum. Hinc hominum miſeranda calamitas. Narciſſus quidem adoleſcens, id eſt,temerarij & imperiti hominis animus,ſui vultum non aſpicit: H propriam ſui ſubſtantiam, & virtutẽ nequaquam animaduertit: ſed eius vmbram in aqua proſequitur,& amplecti conatur:id eſt,pulchritudinem in fragili corpore,& inſtar aquæ fluentis, quæ ipſius animi vmbra eſt,admiratur. Suam quidem figuram deſerit, vmbram nunquam aſſequitur:quoniam animus corpus ſectando ſe negligit,& vſu corporis non impletur. Non enim ipſum reuera appetit corpus: ſed ſuiipſius ſpeciem, à corporali forma, quæ ſpeciei ſuæ imago eſt, illectus: quemadmodum Narciſſus affectat: cúmque id minimè aduertat,dum aliud quidem cupit,aliud ſequitur,deſiderium ſuum explere non poteſt.Ideo in lacrymas reſolutus conſumitur, id eſt, animus ita extra ſe poſitus & delapſus in corpus, pernicioſis perturba-

tionibus cruciatur:corporiſve infectus ſordibus quaſi moritur : cùm iam corpus eſſe potius quàm animus videatur. Quam vtique mortem vt Socrates deuitaret, Diotima ipſum à corpore ad animum,ab hoc in angelum,ab eo reduxit in Deum.

QVOMODO ANIMA A corporis pulchritudine ad Dei pulchritudinem eleuetur.

CAPVT XVIII.

AGite conuiuæ chariſſimi, Diotimam fingite ita Socratem alloquentem.Nullum corpus,ô Socrates,vndique pulchrum. Nam aut in hac parte formoſum, illa deforme: aut hodie formoſum, aliâs minimè:aut ab alio pulchrum,ab alio turpe cenſetur. Ergo corporis pulchritudo turpitudinis contagione coinquinata,pura, vera, & prima pulchritudo eſſe non poteſt.Quinetiam pulchritudinem turpem eſſe nemo aliquando ſuſpicatur:quemadmodum neque ſapientiam eſſe inſipientẽ. Corporum verò diſpoſitionem quandoque ſpecioſam,quandoque turpẽ putamus : eodémque tempore de illa alij aliter ſentiunt.Non igitur prima & vera eſt in corporibus pulchritudo. C Adde quòd multa corpora, vno pulchritudinis vocantur cognomine. Vna igitur eſt in corporibus multis pulchritudinis natura cõmunis,per quam ſimiliter pulchra denominãtur. Vnam verò naturã huiuſmodi,ſicut in alio eſt,id eſt in materia, ſic ab alio dependere putato. Quod enim in ſeipſo ſuſtentari non poteſt, multo minus à ſeipſo pendere.Nunquid à materia dependebit?minimè. Nihil enim deforme & imperfectum ſeipſum ornare poteſt atque perficere. Quod autem vnum eſt, ab vno debet oriri. Quapropter vna multorum corporum pulchritudo ab vno aliquo incorporali pendet artifice. Artifex vnus omnium Deus eſt, qui per angelos atque animas pulchram quotidie reddit omnẽ mundi materiam.Propterea veram illam pulchritudinis rationem in Deo eiúſque miniſtris potius, quàm in mun- D di corpore reperiri putandum. Ad eã rurſus his gradibus facilè,vt arbitror,aſcendes ô Socrates.Si oculos tibi lynceos natura dediſſet, mi Socrates,vt aſpectu quælibet occurrentia penetrares:formoſiſſimum illud extrinſecus Alcibiadis tui corpus tibi turpiſſimum videretur. Quantum eſt quod amas amice? Superficies duntaxat, imò color te rapit : imò quædam reflexio luminum, & vmbra leuiſſima. Seu te vana imaginatio decipit:ita quod ſomnias potius quàm quod videas,amas. Cæterum ne tibi videar penitus aduerſari, ſit ſanè Alcibiades iſte formoſus. At enim quota parte formoſus? omnibus profectò membris præterquam naſo ſimo, & elatioribus quàm deceat ſuperciliis.Hæc tamen in Phædro ſpecioſa ſunt. E Sed crurũ in eo craſſitudo non placet. Decora hæc apud Charmidem,niſi gracile te collum offenderet.Ita ſi homines ſingulos obſeruabis, nullum ex omni parte laudabis. Quicquid vbique rectum eſt, colliges: figuram apud te integram ex obſeruatione omnium fabricabis:vt abſoluta humani generis pulchritudo, quæ in multis reperitur ſparſa corporibus,in animo tuo ſit vnius imaginis cogitatione collecta. Cuiuſq hominis figurã parui pendes ô Socrates,ſi ad iſtam cõtuleris.Iſtã verò nõ tam corporũ, quã animi tui beneficio poſſides. Itaque iſtã potius quàm tuus animus fabricauit,& animũ ipſum eius artificẽ,quã exteriorem illã mancã,diſperſamq. amato. Quid autẽ in animo amare te iubeo? animi pulchritudinem. Lux autem eſt pulchritudo corporum: lux eſt F & animi pulchritudo : lux animi veritas : quam ſolam amicus tuus Plato in votis ſuis à deo poſtulare videtur. Da mihi, inquit, Deus vt meus animus pulcher efficiatur : & quæ ad corpus attinent , animi pulchritudinem non impediant : ſolum ſapientem diuitem putem. In his Plato declarat pulchritudinem animæ in veritate ſapientiáque conſiſtere:eam à Deo hominibus tribui. Veritas vna eſt, & eadẽ nobis à Deo tributa: in variis eius affectibus variarum virtutum cognomenta ſortitur: prout diuina demonſtrat ſapientia quam à Deo præ cæteris Plato popoſcit:prout naturalia,ſcientia:vt humana,prudentia:vt æquos facit,iuſtitia : vt inuictos, fortitudo : vt tranquillos dicitur temperantia Ex his duo virtutum genera numerantur. Mo- G rales,inquam virtutes,& intellectiuæ illis præſtantiores. Intellectiuæ ſunt, Sapientia, Scientia, Prudentia: Morales,Iuſtitia, Fortitudo , & Temperantia.Morales propter operationes earum ciuiliáque officia notiores ſunt. Intellectiuæ propter reconditam veritatem occultiores.Præterea qui honeſtis moribus educatur, vtpote purior aliis facilè ad intellectiuas virtutes erigitur. Ideò pulchritudinem animi quæ conſiſtit in moribus , primam conſiderare te iubeo , vt intelligas vnam eſſe morum omnium rationem : per quam ſimiliter honeſti vocantur. Vnam ſcilicet vitæ puriſſimæ veritatem : quæ Iuſtitiæ, Fortitudinis, Temperantiæ actionibus, ad veram nos perducit felicitatem.Vnam igitur hanc veritatem morum, lucémque animi ſpe- H cioſiſſimam primam diligito. Scito quinetiã ſupra mores ad ſapientiæ,ſcientiæ, prudentiæ lucidiſſimam veritatem te protinus aſcenſurum,ſi conſiderabis hęc animo optimis moribus educato concedi,atque in eis normã moralis vitæ rectiſſimam contineri. Quamuis autem varias,Sapientiæ,Scientiæ,Prudentiæque doctrinas contuearis: in cunctis tamen vnicam eſſe veritatis lucem exiſtimato : per quam omnes pulchræ ſimiliter appellantur. Eam tibi vtpote ſupremã animi pulchritudinem ſummopere amare præcipio. Sed enim vna hæc in doctrinis plurimis veritas , primo omnium veritas ideo eſſe nequit,quoniam in alio eſt,quum ſit in multis diſtributa doctrinis.

A Quicquid autem iacet in alio,ab alio certè dependet. Neque tamen veritas vna à doctrinarum multitudine naſcitur. Quod enim vnum eſt,ab vno debet oriri.Quare oportet vnam quandam eſſe ſuper animam hominis ſapientiam,quę non per diuerſas ſit diuiſa doctrinas, ſed vna ſapientia ſit: à cuius vnica veritate veritas hominum multiplex oriatur. Illam ô Socrates,vnicam vnicæ ſapientiæ lucem, angeli pulchritudinem eſſe memento , quæ tibi ſuper animi ſpeciem ſit colenda. Ea vt in ſuperioribus demonſtrauimus, corporum ſpeciem antecellit:quia neque loco aſtringitur,neque ſecundum materiæ partes diuiditur,neque corrumpitur. Antecellit & animi ſpeciem, quia æterna eſt penitus,neque temporali diſcurſione mouetur. Quoniam B verò angeli lux in idearum complurium ſerie micat, ac ſupra multitudinem omnem vnitas ſit oportet,quæ eſt numeri totius origo: neceſſe eſt eam ab vno rerum omnium principio , quod ipſum vnum vocamus,effluere. Ipſius itaque vnius lux penitus ſimpliciſſima infinita pulchritudo eſt: quia nec materiæ ſordibus inquinatur,vt corporis ſpecies : neque vt animi forma temporali progreſſione mutatur, neque vt angeli ſpecies multitudine diſſipatur. Omnis autem qualitas ab extraneo additamento ſecreta, dicitur apud Phyſicos infinita. Si in ſeipſo ſit calor,frigore & humore non impeditus, materiæ pondere non grauatus,calor dicitur infinitus,quia vis eius libera eſt,neque vllis additionis limitibus coarctatur. Similiter lumen ab omni corpore liberum infinitum : nam ſine modo ac termino lucet, quod natura lucet ſua, quando ab illo minimè terminatur. Itaque Dei lux & pulchritudo,quæ mera eſt,prorſus ab aliis omnibus abſoluta, abſque dubio infinita dicitur pulchritudo. Infinita verò pulchritudo immenſum quoque requirit amorem. Quapropter te obſecro Socrates,vt certo quodam modo & termino cętera diligas.Deũ verò amore diligas infinito, neque vllus diuino modus adſit amori.

QVOMODO DEVS amandus.

CAP. XIX.

HÆc Diotima Socrati. Nos autem viri clariſſimi non ſolum ſine modo Deum , vt iubere Diotima fingitur, ſed Deum ſolum amabimus. Ita enim mens ad deum,vt ad ſolem acies oculorum. Oculus autem non modò lumen præ cæteris,ſed ſolum appetit lumen. Si corpora,ſi animos,ſi angelos diligemus,non hęc quidem,ſed Deũ in his amabimus.In corporibus quidem Dei vmbram,in animis Dei ſimilitudinem,in angelis eiuſdem imaginem. Ita Deum ad præſens in omnibus diligemus,vt in Deo tandem omnia diligamus. Nam ita viuentes eò proficiſcemur, vt & Deum & in Deo omnia videamus: amemúſque & ipſum, & quæ in ipſo ſunt omnia. Et quiſquis hoc in tempore ſeſe Deo charitate deuouerit,ſe denique recuperabit in Deo. Nempe ad ſuam,per quam creatus eſt,redibit ideam: ibi rurſus,ſi quid ipſi defuerit,reformabitur: ideæ ſuæ perpetuo cohærebit. Verus autem homo & idea hominis,idem. Ideo quiſque noſtrum in terris à Deo ſeparatus,non verus eſt homo,cùm à ſui idea ſit formáque diſiunctus: ad eã nos diuinus amor,pietáſque perducet:cùm hic diſcerpti ſimus & mutilati. Ideæ tunc noſtræ amando coniuncti, integri homines euademus : vt Deum primo in rebus coluiſſe videamur, quo res deinde in Deo colamus , réſque in Deo ideo venerari, vt nos ipſos præ cæteris amplectamur , & amando Deum nos ipſos videamur amauiſſe.

ORATIO SEPTIMA.

CONCLVSIO SVPRADICTOrum,& opinio Guidonis Caualcantis philoſophi.

CAPVT I.

POſtremo Chriſtophorus Marſupinus vir humaniſſimus, Alcibiadis perſonam geſturus,his ad me verbis conuertitur. Gratulor equidem Marſili,Ioannis tui familiæ plurimum: quæ inter multos & doctrina & rebus geſtis clariſſimos equites Guidonem philoſophũ peperit de republica benemeritum, & aculeis dialecticæ cunctis ſuo ſeculo præcellentem : qui hunc amorem Socraticum tam moribus , quàm carminibus imitatus,breui quæcunque à vobis ſunt dicta, perſtrinxit. Phædrus enim amoris originem tetigit ex chaos viſceribus emanantem.Pauſanias iam natum amorem geminam diuiſit in ſpeciem,cœleſtem ſcilicet & vulgarem. Eryximachus eius aperuit amplitudinem, dum cunctis in rebus eum ſic ineſſe monſtraret in partes geminas diſtributũ. Ariſtophanes quid agat in ſingulis tam ampliſſimi Dei præſentia,declarauit,oſtendens per hunc fractos homĩnes reſarciri. Agatho quanta ſit eius virtus,potentiáque tractauit,cũ ab eo ſolo beatos fieri homines diſputaret. Socrates tandem à Diotima edoctus, ſummatim quid ſit amor,& qualis,& vnde ortus,quot habeat partes, quorſum tendat,& quantum valeat explicauit. Guido

Caualcantes philoſophus,omnia hæc artificioſiſſimè videtur carminibus ſuis inſeruiſſe. Quemadmodum ſolis radio ſpeculū modo quodam percuſſum ſplendet iterum,& proximè ſibi appoſitam lanam reflexione illa ſplendoris inflammat: ita ille partem animæ, quam obſcuram phantaſiam vocant,atque memoriam ceu ſpeculum, pulchritudinis ipſius ſolis locum habentis ſimulacro tanquam radio quodā per oculos hauſto cenſet ita pulſari,vt ipſa ſibi ex illo alterum effingat ſimulacrum,quaſi ſimulacri primi ſplendorem:quo appetendi vis non aliter quàm lana accēdatur & amet. Addit amorem hunc primū in appetitu ſenſus accēſum à forma corporis p oculos inſpecta creari: ſed eam ipſam formam non eo modo,quo in corporis materia eſt in phantaſia imprimi,ſed ſine materia:ita tamen vt certi cuiuſdam hominis ſignato in loco & tempore poſiti ſit imago. Rurſus imaginis huiuſmodi ſpeciem aliquam ſtatim in mente lucere:quæ nō amplius vnius cuiuſdam humani corporis vt erat in phantaſia,videatur eſſe ſimilitudo:ſed totius æquè generis humani ratio communis & definitio. Itaque ſicut ex phantaſiæ imagine à corpore ſumpta , in appetitu ſenſus corpori dedito amor ad ſenſum procliuis exoritur: ita ex hac mentis ſpecie rationéque communi,tanquam à corpore remotiſſima amor alius in voluntate naſcitur à cōmercio corporis alieniſſimus. Illum in voluptate,hunc in contemplatione locauit.Illum circa particularem corporis vnius formam reuolui putat, hunc circa vniuerſalem totius humani generis pulchritudinem. Hos vtique amores ſibiipſis in homine repugnare, & illum deorſum ad ferinam & voluptuoſam depellere,hunc ſurſum ad angelicā vitā cōtemplatiuámque attollere: hunc abſque perturbatione vult eſſe,&in paucis reperiri:illū multis paſſionib.anxiū,ac plurimos occupare. Ideo ipſū paucis verbis abſoluit in alterius paſſionibus enarrādis prolixior. Quoniā verò eadē apertiſſimè,quæ & vos in ſuperioribus narrauiſtis, hic explicat: ea in præſentia recēſere opus eſſe non cēſui.Verū cognouiſſe ſufficiat philoſophū hunc aliquā chaos informitatem qualem ſuprà vos poſuiſtis,in amoris procreatione miſcuiſſe,dum diceret obſcurā phantaſiam illuminari:atque ex illius obſcuritatis & huius luminis mixtione,amorem originem ducere. Amorem præterea geminum illum cœleſtem atque vulgarem quis in eius verbis non videat? Originem quinetiam illius primam in diuinorum,ſecundā in corporum collocat pulchritudine.Solem nanque Dei lucem radiū, corporū formam intelligit.Finem poſtremo ſuum vult eiuſdem principio reſpondere: dum alios vſque ad formam corporis, alios vſque ad Dei ſpeciem amoris prouehit inſtigatio.

SOCRATES FVIT VERVS amator,& cupidini ſimilis.

CAP. II.

DE amore hactenus. Ad Alcibiadē & Socratem veniamus. Poſtquam conuiuæ ſatis amantiū deū laudauerant, reliquum erat vt dei huius cultores legitimi laudarentur. Maximè omnium legitimè amaſſe Socrates ab omnibus perhibetur. Is cùm per omnem vitam palàm ſine vlla prorſus diſſimulatione in caſtris Cupidinis militaſſet , à nullis vnquam notatus eſt quaſi minus honeſtè quenquam dilexerit.Huic vitę ſeueritas & alienorum ſcelerū correptio frequēs, multos & magnos viros,vt ſolet veritas, infenſos reddiderat, Anytū, Melitum,Lyconem præſertim ciues in republica potētiſſimos:Thraſymachū,Polium & Calliam oratores: Ariſtophanem præterea comicum acerrimum habuit inſectatorē.Sed neque ciues illi in accuſatione,qua Socratem in iudicium traxere, inhoneſtos amores inſcripſerunt:neque oratores eius hoſtes tale quicquam Socrati obiecere : neque Ariſtophanes Comicus,licet alia multa & abſurda in Dionyſiis colligat in Socratē maledicta. An cenſetis eum ſi tam fœda ſe labe coinquinaſſet,imò niſi fuiſſet ab huius criminis ſuſpicione remotiſſimus,venenoſas talium detrectatorum linguas euaſurum fuiſſe?Nunquid optimi viri illud in ſuperioribus animaduertiſtis,quòd dum Plato ipſum fingit Amorem,Socratis omnem pingit effigiem , ac numinis illius figuram ex Socratis perſona deſcribit, quaſi verus amor,ac Socrates ſimillimi ſint, atque ideo ille præ cæteris verus ſit legitimúſque amator? Agite iam Amoris picturam in animum reuocate. Videbitis in ea Socratem figuratum. Socratis perſonam ante oculos ponite. Macilentum,aridum,ſqualidúmque videbitis:hominem ſcilicet natura melancholicum vt fertur,atque hirſutum. Extenuatum inedia.In curia ſordidum.Nudum præterea,id eſt ſimplici & veteri opertum palliolo.Sine calceis incedentem. Ita ſemper ſolitum incedere Socratem apud Platonem Phædrus oſtendit. Humilem pérque infima volantem.Humi ſemper Socratis defixus erat aſpectus,vt ait Phædo. Loca inſuper vilia frequentabat : aut enim in Simonis coriarij , aut in ſculptorum officinis obuerſabatur. Ruſticis & incomptis vtebatur vocabulis: quod illi obiicit Callicles in Gorgia. Adeò præterea mitis , vt multis laceſſitus iniuriis , ſæpe etiam pulſatus , ne commotus quidem animo fuiſſe tradatur. Sine domicilio. Interrogatus Socrates Cuias eſſet : Mundanus inquit. Ibi enim patria , vbi bonum. Sed neque huic proprij lares , neque mollis lectus, neque delicatus victus, neque ſpecioſa ſupellex. Ad fores in via ſub dio dormiens. Hæc apertum pectus & cor patens omnibus in Socrate noſtro ſignificant. Prӕterea quòd & viſu delectabatur atque auditu , quæ fores animi ſunt : quòd etiam ſecurus & intrepidus incedebat , iacebátque etiam ſi oportuiſſet pallio ſobuolutus vbique. Semper egenus. Quis neſciat Socratem ſculptoris & obſtetricis fuiſſe filium: & vſque ad ſenectutem in ſculpendis lapidibus manu propria victum quæſiſſe, nec habuiſſe vnquā vnde ſe ſatis & filios aleret? Hic inopiam ſuæ mentis paſſim confitebatur,interrogans omnes,nihil ſcire ſe prædicans. Virilis: erat enim conſtantis animi,inuictæque ſententię,qui etiam Archelaum Macedonem,& Scopam Cranonium,Eurylochúmque Lariſſeum aſpernatus eſt alto animo : cùm ab eis miſſas pecunias non acceperit: neque ipſe ad eos voluit proficiſci.Audax,feróxque. Quanta eius fuerit in rebus bellicis fortitudo , Alcibiades in conuiuio explicat copioſiſſimè: cui Socrates cùm in Potidea viciſſet , victoriam ſponte dicitur conceſſiſſe. Vehemens: erat quippe vt rectè Zopyrus Phyſionomus iudicauerat, concitatiſſimus. Sæpè verò inter loquendum agente id orationis vehementia iactare digitos ſolebat,& crines vellere.Facūdus. Huic rationes in vtranque partem ferme pares dum diſſereret, ſuppetebant. Hic licet incomptis verbis vteretur, vt in conuiuio Alcibiades ait, magis tamē quàm Themiſtocles & Pericles,omnéſque cæteri oratores audientium animos commouebat. Pulchris & bonis inſidiatur. Inſidiatū ſibi ſemper fuiſſe Socratem Alcibiades inquit. eorum quippe qui honeſta indole præditi videbatur, amore captus, eoſdē rationibus ſuis ad Philoſophiæ ſtudia Socrates capiebat. Callidus ſagáxque Venator.Socratem venari ſolitum ex corporis forma diuinam ſpeciem , in ſuperioribus ſatis eſt dictum : & in Protagora Plato teſtatur. Machinator. Multis modis,vt indicant Platonis dialogi,ſophiſtas confutabat: adoleſcētes exhortabatur,modeſtos viros erudiebat. Prudentiæ ſtudioſus. Fuit enim tanta prudentia,& in præſagiendo tam perſpicax: vt quiſquis contra eius cōſilium quicquam auderet,perderetur,quod in Theage à Platone narratur. Per omnem vitam philoſophans. Hic in ſua illa apud iudices defenſione iudicibus edixit,ſi ea conditione eum morte abſoluerent, vt nunquam poſtea philoſophetur,ſe mori malle quàm philoſophari deſinere. Incātator,faſcinator,veneficus atque ſophiſta.Nam Alcibiades ait ſe magis Socraticis verbis quàm Marſiæ Olympique excellentium muſicorum melodia mulceri. Dæmonem verò illi fuiſſe familiarem, & accuſatores ſui & amici teſtantur. Sophiſtam quoque Socratem Ariſtophanes comicus appellauit,atque etiam ſui accuſatores. Quippe cui æqua eſſet hortandi & dehortandi facultas. Inter ſapientiam & inſcitiam medius. Cùm omnes homines ignorantes ſint, inquit Socrates,hoc ego tantum à cæteris differo,quòd meam ignorantiā non ignoro: cùm alij prorſus ignorent. Ita erit inter ſapientiam & ignorantiam medius: quia licet res ipſas neſciret,ſuam tamen ignorantiā cognoſcebat. Quas ob res Socratem amori ſimillimū ideóque veriſſimum amatorem,poſt amorem ipſum laudandum Alcibiades iudicauit, vt in eius laude intelligamus omnes qui ſimiliter amant eſſe laudatos. Quę Socratis laudes ſint, hic audiſtis, & in Platonis verbis Alcibiadis ore patent clariſſimè: quo etiam pacto amabat Socrates, cognoſcere poteſt qui Diotimæ doctrinæ meminerit.Ita enim amauit Socrates,vt ſuprà Diotima docuit.

DE AMORE FERINO, qui inſaniæ ſpecies eſt.

CAP. III.

VErùm interroget fortè quiſpiam:Quid hominum generi Socraticus amor iſte conducat: cur tātis ſit laudibus celebrandus,quid obſit contrarius.Dicam equidem altius aliquando exorſus.Plato noſter furorem in Phædro mentis alienationem definit. Alienationis autem duo genera tradit. Alterā ab humanis morbis,alteram à Deo prouenire exiſtimat. Inſaniam illam: hanc diuinum furorem nuncupat.Inſaniæ morbo infra hominis ſpeciem homo deiicitur:& ex homine brutum quodammodo redditur.Inſaniæ duo ſunt genera.Vnū cerebri,alterum cordis vitio naſcitur. Cerebrum ſæpe aduſta bili,ſæpe ſanguine aduſto,nonnunquam atra bili nimium occupatur, hinc dementes homines quandoque redduntur.Qui aduſta bili vexantur: vel à nemine laceſſiti vehementiſſimè iraſcuntur: altè vociferantur : in obuios irruunt:ſeipſos & alios cædunt. Qui ſanguine aduſto laborant,effuſos nimium in riſus prorumpunt: præter omnium conſuetudinem ſe iactant:mirabilia de ſe pollicentur: cantu geſtiunt,exultántque tripudio.Qui bili premuntur atra,mœrent perpetuo : ipſi ſibi ſomnia fingunt,quæ vel præſentia expaueſcant, vel futura formident.Atque hæ quidem tres inſaniæ ſpecies cerebri fiunt defectu. Quando enim humores illi retinentur in corde,anguſtiam & ſolicitudinem pariunt,non dementiam: tunc verò amentiam, quando caput oppreſſerint,ideo cerebri vitio dicuntur contingere. Cordis autē morbo eam propriè inſaniam fieri arbitramur, qua affligūtur hi qui perditè amant.His falsò ſacratiſſimum nomen amoris tribuitur. Verùm ne fortè nimis contra multos ſapere videamur, diſpoſitionis gratia nos etiam nomine ad iſtos vtamur.

AMOR VVLGARIS EST faſcinatio quædam.

CAP. IIII.

VOs autem aurium , ac mentis intentionem dicendis accommodate. Sanguis in adoleſcentia ſubtilis eſt,clarus, calidus,atque dulcis

dulcis. Procedēte enim ætate ſubtilioribus partibus reſolutis,fit craſ- A
ſior: propterea fit & obſcurior. Nempe quod tenue rarūmque eſt,pu
rum eſt atque perlucidum : contrarium verò contrà. Cur calidus at-
que dulcis? quia vita,& viuendi initium,ipſa ſcilicet generatio,in ca-
lore & humore conſiſtit, ac ſemen prima viuentium genitura calidū
eſt & humidum: natura talis in pueritia & adoleſcentia viget. In ſe-
quentibus ætatibus paulatim in contrarias qualitates ſiccitatem &
frigiditatē neceſſariò permutatur. Ideò ſanguis in adoleſcente ſub-
tilis eſt,clarus, calidus atque dulcis: quia ſubtilis, clarus: quia recēs,
calidus atque humidus : quia calidus & humidus eſt, ideo dulcis eſſe
videtur. Dulcedo enim fit in calidi & humidi mixtione. Quorſum
hæc? nempe vt intelligatis ſpiritus in hac ætate ſubtiles & claros,eſ
ſe calidos atque dulces. Hi enim cùm à cordis calore ex puriori ſan- B
guine generentur, tales in nobis ſunt ſemper, qualis eſt & ſanguinis
humor. Quemadmodum verò ſpirituum vapor huiuſmodi creatur
ex ſanguine:ita & ipſe ſimiles ſibi radios per oculos quaſi vitreas fe-
neſtras emittit. Atque etiam ſicut cor mundi ſol ſuo circuitu lumen,
pérque lumen virtutes ſuas ad inferiora demittit : ſic corporis noſtri
cor, motu ſuo quodam perpetuo proximum ſibi ſanguinem agitans
ex eo ſpiritus in totum corpus, pérque illos luminum ſcintillas, per
membra diffundit quidem ſingula, per oculos autē maximé. Ad al-
tiſſimas quippe corporis partes ſpiritus maximè cùm ſit leuiſſimus
euolat : eiúſque lumen per oculos cùm ipſi perſpicui ſint atque om-
nium partium nitidiſſimi,vberius emicat. Ineſſe verò oculis & cere- C
bro lumen aliquod licet exiguum, animalia multa quæ noctu vidēt,
teſtimonio eſſe poſſunt, quorū in tenebris coruſcant oculi. Ac etiā ſi
quis certo quodam modo oculi angulum digito preſſerit, contorſe-
ritque,circulum quendam videtur intra ſe lucidum intueri. Fertur &
diuus Auguſtus oculos adeo claros &nitidos habuiſſe,vt cùm acrius
quenquam intueretur, cogeret eum quaſi ad ſolis fulgorem vultum
ſubmittere. Tiberius quoque prægrandibus fuiſſe oculis traditur, &
qui,quod mirū eſt, noctu etiam & in tenebris viderent: ſed ad bre-
ue,& cū primo è ſomno patuiſſent,deinde rurſus hebeſcebant.Quod
autem radius emiſſus ab oculis vaporem ſecum ſpiritualem trahat,
& vaporis ſanguinem,ex eo perſpicimus,quòd lippi & rubentes ocu- D
li ſpectantis proximè oculos radij ſui emiſſione cogunt morbo ſimi-
li laborare. Vbi apparet & radium vſque ad obuium illum proten-
di,& cum radio vnà vaporē corrupti ſanguinis emanare : cuius con-
tagione oculus ſpectantis inficitur. Scribit Ariſtoteles mulieres,quā-
do ſanguis menſtruus defluit, intuitu ſuo ſpeculum ſanguineis gut-
tis ſæpe fœdare. Quod ex eo fieri arbitror, quia ſpiritus qui vapor
ſanguinis eſt,ſanguis quidam tenuiſſimus videtur eſſe, adeò vt aſpe-
ctum effugiat oculorum: ſed in ſpeculi ſuperficie factus craſſior, cla-
rè perſpicitur. Hic ſi in rariorem materiam aliquam ſeu pannū, aut
linum incidat, ideo non videtur , quia in ſuperficie rei illius non re-
ſtat,ſed penetrat. Si in denſam quidem, ſed aſperam, ſicut ſaxa,late- E
res,& ſimilia,corporis illius inęqualitate diſſipatur & frangitur. Spe-
culum autem propter duritiem ſiſtit in ſuperficie ſpiritum : propter
æqualitatem,lenitatémque ſeruat infractum : propter nitorem, ſpi-
ritus ipſius radium iuuat & auget : propter frigiditatem rariſſimam
illius nebulam cogit in guttulas. Eadem fermè ratione quoties hian
tibus faucibus obnixè anhelamus in vitrum, eius faciem tenuiſſimo
quodam ſaliuæ rore conſpergimus, ſiquidem halitus à ſaliua euolās,
in ea materia compreſſus relabitur in ſaliuā.Ergo quid mirum ſi pa-
tefactus oculus & intentus in aliquem, radiorum ſuorum aculeos in
adſtantis oculos iaculatur ? atque etiam cum aculeis iſtis, qui ſpiri-
tus vehicula ſunt , ſanguineum vaporem illum,quem ſpiritum nun-
cupamus , intendit ? Hinc virulentus aculeus tranſuerberat oculos: F
cúmque à corde percutientis mittatur , hominis perculſi præcordia,
quaſi regionem propriam repetit : cor vulnerat : inque eius duriori
dorſo hebeſcit,redítque in ſanguinem.Peregrinus hic ſanguis à ſau-
cij hominis natura quodammodo alienus , ſanguinem eius propriū
inficit : infectus ſanguis ægrotat. Hinc duplex ſequitur faſcinatio.
Aſpectus fœtidi ſenis, & mulieris menſtrua patientis,puerū faſcinat.
Aſpectus adoleſcentis faſcinat ſeniorem. Quoniā verò ſenioris hu-
mor frigidus eſt atque tardiſſimus,vix dorſum cordis attingit in pue-
ro: & ineptus ad tranſitum cor niſi propter infantiam ſit molliſſimū,
parum admodum commouet. Hæc ideo leuis faſcinatio eſt: illa ve-
rò grauiſſima , per quam iunior transfigit præcordia ſenioris. Hoc G
illud eſt amici optimi,de quo Platonicus Apuleius cōqueritur. Cau-
ſa,inquit,omnis & origo præſentis huius doloris,etiam medela ipſa
& ſalus vnica mihi tute ipſe es. Iſti enim tui oculi per meos oculos
ad intima delapſi præcordia , acerrimum meis medullis commouent
incendium. Ergo miſerere tua cauſa pereuntis. Ponite obſecro ante
oculos Phædrum Myrrhinuſium & Thebanū illum eius amore ca-
ptum Lyſiam oratorem. Lyſias in Phædri vultum inhiat,Phædrus in
oculos Lyſiæ ſcintillas ſuorum defigit oculorum , cúmque ſcintillis
vnà tranſmittit & ſpiritum. Radius Phædri radio Lyſiæ facilè copu-
latur : ſpiritui quoque facilè iungitur ſpiritus. Vapor huiuſmodi à
Phædri corde genitus Lyſiæ ſtatim petit præcordia : quorum hebe- H
tudine fit compactior, & in priorem Phædri relabitur ſanguinem: i-
ta vt Phædri ſanguis,quod mirum eſt,iam in corde ſit Lyſiæ. Hinc
ad clamorem confeſtim prorumpit vterque : Lyſias ad Phædrū : Cor
meum Phædre, chariſſima viſcera. Phædrus ad Lyſiam : O ſpiritus
meus,ô meus ſanguis Lyſia. Sequitur Phædrus Lyſiam,quia cor ſuū
poſcit humorem. Sectatur Phædrum Lyſias,quia ſanguineus humor
vas proprium poſtulat,ſuam exigit ſedem. Verùm Lyſias Phædrum
ſectatur ardentius. Facilius enim cor ſine minima humoris ſui par-
ticula,quàm humor ipſe ſine corde proprio viuit.Riuus fonte magis
quàm fons riuulo indiget. Igitur vt ferrum qualitate magnetis ac-
cepta,ad lapidem hunc trahitur quidem,lapidem verò non attrahit:
ita Lyſias Phædrum magis quàm Phædrus Lyſiam ſequitur.

QVAM FACILE AMOre irretiamur.

CAPVT V.

AN poteſt,dixerit quiſpiam,tenuis radius,leuiſſimus ſpiritus,paululus ſanguis Phędri,tam cito,tam vehementer,tam pernicioſè totum Lyſiam inquinare? Hoc vtique mirum non videbitur,ſi cæteros morbos,qui contagione naſcuntur,conſiderabitis,ſi pruritum, ſi ſcabiem, ſi lepram,pleureſim,phthiſim, dyſenteriam, lippitudinem, epidimiam. Amatoria verò contagio facile fit, & grauiſſima omniū peſtis euadit. Quippe ſpiritualis vapor ille ſanguiſque adoleſcente ſeniore prorſus iniectus,quatuor habet,vt ſuprà diximus, qualitates. Clarus eſt,ſubtilis,calidus atque dulcis. Quia clarus,oculorum & ſpirituum claritati in ſeniore maximè cōſonat,blanditur & allicit: quo fit vt auidè ab illis hauriatur. Quia ſubtilis, celerrimè conuolat in præcordia:inde facilimè per venas & arterias in corpus permanat vniuerſum. Quia calidus, vehementer agit & mouet,& fortius ſenioris ſanguinem inficit,eúmque in ſuam conuertit naturam,quod Lucretius ita tetigit:

Hinc in te primum Veneris dulcedinis in cor
Stillauit gutta: & succeſsit frigida cura.

Præterea quia dulcis,fouet viſcera quodammodo,paſcit atque oblectat.hinc fit vt totus viri ſanguis in iuuenilis ſanguinis naturam mutatus,iunioris illius appetat corpus,quo ſuas venas inhabitet,& recētis ſanguinis humor,venas quoque recentes & teneras illabatur. Fit etiam vt voluptate ſimul & dolore æger hic tangatur.Voluptate propter vaporis illius,& ſanguinis claritatem atque dulcedinem.Illa ſiquidem allicit,hæc oblectat.Dolore propter eius ſubtilitatem atque calorem. Illa quippe viſcera diuidit & diſcerpit : hic homini quod ſuum eſt aufert, & in alterius mutat naturam.per quam ſanè mutationem eum in ſe quieſcere non permittit:ſed ad eum ſemper, à quo infectus eſt,trahit.Hoc ita Lucretius innuit:

Idque petit corpus mens vnde eſt ſaucia amore.
Nanque omnes plerunque cadunt in vulnus: & illam
Emicat in partem ſanguis vnde icimur ictu.
Et ſi cominus eſt hoſtem ruber occupat humor.

In his carminibus Lucretius non aliter vult ſanguinem hominis oculorum radio vulnerati in vulnerantem prolabi,quàm hominis gladio cæſi ſanguis prolabitur in cædentem. Huius,vt ita dicam, miraculi ſi rationem requiritis afferam. Vulnerat Hector Patroclum, ac perimit. Patroclus Hectorem inſpicit vulnerantem. Vnde eius cogitatio iudicat vlciſcendum. confeſtim ad vindictam bilis accenditur: ab ea ſanguis inflammatur, & ad vulnus eueſtigio properat, tum vt partem illam corporis foueat,tum etiam ad vindictam.eòdem concurrunt & ſpiritus ij quia leues ſunt,ad Hectorem vſque volantes in eum migrant,eius calore ſeruantur ad tempus,puta ad horas ſeptem: eo ipſo in tempore ſi Hector cadaueris vulnus cominus intentus inſpiciat , vulnus cruorem verſus Hectorem eiicit : poteſt enim cruor verſus hoſtem quodammodo effluere,tum quia nondum calor omnis extinctus eſt,nondum agitatio quieuit interior , tum quia paulò antè in eum concitus fuerat,tum denique quia ſanguis ſpiritus repetit ſuos,atque etiam ſpiritus ſuum attrahant ſanguinem.Simili quodam pacto hominis amore ſaucij ſanguinem feſtinare in ferientem & Lucretius innuit,& nos ſummopere comprobamus.

DE MIRO QVODAM EFfectu vulgaris amoris.

CAP. VI.

DIcámne viri caſtiſſimi,quod ſequitur, an potiùs prætermittam? Dicam certè poſtquam res ipſa poſtulat , etſi dictu videtur abſurdum. At quis turpia nō turpiter dixerit? Tanta permutatio ſenioris hominis vrgens ad iunioris ſimilitudinem facit,vt hic totū ſuum corpus in illum transferre,& totum illius in ſe transfundere ſtudeat, vt vel recens humor vaſa recentia,vel vaſa teneriora teneriorem cōſequantur humorem. Hinc multa inter ſe turpiſſimè facere compelluntur.Cùm enim genitale ſemen à toto corpore defluat, ſolo huius iactu, vel tractu totum corpus tradere ſe poſſe confidunt, & totum accipere.Id in ſeipſo philoſophus Epicureus ille præſenſit Lucretius amantium omnium infeliciſſimus :

Sic igitur Veneris quæ telis accipit ictus,
Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur
Seu mulier toto iactans de corpore amorem,
Vnde feritur,eò tendit geſtítque coire :
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.
Affigunt auidè corpus,iungúntque ſaliuas
Oris: & inſpirant preſſantes dentibus ora
Nequicquam: quoniam nil inde abradere poſſunt,
Nec penetrare & abire in corpus corpore toto.
Nam facere interdum velle & certare videntur.
Vſque adeo cupidæ Veneris compagibus hærent,
Membra voluptatis dum vi labefacta liqueſcunt.

Hæc Lucretius Epicureus. Quòd etiam totum in ſe capere amatum amantes cupiant, Artemiſia Mauſoli regis Cariæ vxor oſtendit:quæ

ſupra affectionis humanæ fidem virum ſuum amauiſſe dicitur, eiúſque defuncti corpus redegiſſe in puluerem:& aquæ inditum ebibiſſe. A

VVLGARIS AMOR EST ſanguinis perturbatio.

CAP. VII.

ESſe verò hanc in ſanguine paſſionem,illud argumento eſt, quòd æſtus huiuſmodi alterna requie caret.Continua verò febris à phyſicis in ſanguine ponitur:quæ autem horas ſex quieti relinquit,in pituita: quæ diem vnum,in bili:quæ duos,in atræ bilis humore. B In ſanguine igitur illam merito collocamus.In ſanguine videlicet melancholico:vt in oratione Socratis audiuiſtis,hunc ſanguinis cõtagionis ſemper affixio comitatur.

QVOMODO AMANTES fiunt amati ſimiles.

C

CAP. VIII.

IDeo nemo veſtrûm miretur ſi quem amantem audiuerit amati ſui ſimilitudinem aliquam vel figuram ſuo in corpore contraxiſſe.Prægnantes ſæpe mulieres vinum quod auidiſſimè cupiunt, vehementer excogitant: vehemens cogitatio, ſpiritus mouet interiores,atque in his excogitatæ rei pingit imaginem.Iſti ſanguinem mouent ſimiliter & in molliſſima fœtus materia vini imaginem exprimunt. Amator autem ardentius quàm prægnantes,ſuas cupit delicias: vehementius quoque & firmius cogitat. D Quid mirum ſi vſque adeò hærentes & infixi pectore vultus ab ipſa cogitatione purgantur in ſpiritu: à ſpiritu ſtatim in ſanguine infigantur:præſertim cùm in Lyſiæ venis iam molliſſimus ſanguis Phædri ſit genitus,vt facillimè poſſit Phædri vultus in ſuiipſius ſanguine relucere?Quoniam verò membra corporis ſingula, vt quotidie areſcunt, ita ſumpto alimoniæ rore quotidie reuiuiſcunt: ſequitur vt in dies corpus cuiuſque hominis, quod ſenſim exaruit, paulatim reficiatur. Reficiuntur autem membra à ſanguine ex venarum riuulis emanante.Ergo miraberis ſi certa ſimilitudine pictus ſanguis eãdem membris impreſſerit:vt Lyſias tandem Phædro in nonnullis vel coloribus vel lineamentis,aut affectibus,aut geſtibus euaſiſſe ſimilis videatur. E

A QVIBVS PRAECIPVE irretiamur.

CAP. IX.

QVæret forſitan aliquis,à quibus præcipuè & quo pacto illaqueẽtur,& quomodo ſoluantur amantes.Fœminę profectò viros facilè capiũt:facilius autem illæ,quæ maſculã quandã indolẽ præ ſe ferunt: F & tanto facilius maſculi,quanto ſimiliores ſunt viris quàm fœminæ, & ſanguinẽ ſpiritúmque habẽt lucidiorẽ, calidiorẽ, ſubtiliorem:qua in rę amatoria conſiſtit illaqueatio. Ex maribus autem illi viros,ſeu mulieres velociſſimè faſcinãt,qui ſanguinei ſunt potiſſimũ, & quadam ex parte cholerici,oculos amplos habent glaucos atque nitentes:præcipuè verò ſi caſti viuant, neque per coitum claro humorũ ſucco exhauſto ſerenos vultus fœdauerint. Hæc.n.ad ipſas ſagittas propriè emittendas quæ cor vulnerant,vt ſuprà tetigimus, requiruntur.Irretiuntur præterea cito quibus naſcẽtibus Venus fuerit in Leone,vel Luna Venerem vehementer aſpexerit,& qui eadem complexione ſunt præditi. G Phlegmatici in quibus dominatur pituita, nunquam:Melancholici, in quibus atra bilis,vix quidem capiuntur: ſed capti,nunquam poſtea liberantur.Quando ſanguineus deuincit ſanguineum,leue iugum eſt,ſuaue vinculum, ſimilis nanque complexio mutuum creat amorem.Huius præterea humoris ſuauitas ſpem & fiduciam præſtat amanti. Quando cholericus cholericum,intolerabilior ſeruitus.Viciſſitudinẽ quidem nonnullam beneuolentiæ in his facit cõplexionis ſimilitudo:ſed igneus ille bilis humor crebra illos iracũdia turbat.Quãdo ſanguineus cholericũ,aut cõtrà, ꝓpter ſuauis ſimul & acris humoris cõmixtionẽ alternatio quędã prouenit iracundiæ & gratiæ,voluptatis atque doloris.Cũ ſanguineus melancholicũ ligat,nodus perpetuus non miſerrimus.Sãguinis quippe dulcedo melancholiæ amaritudinẽ temperat. H Cũ verò cholericus illaqueat melancholicum,peſtis omniũ pernicioſiſſima.Acutiſſimus adoleſcentis humor ſenioris viſcera paſſim illabitur.Eſt mollis flamma medullas. Vritur infelix amator. Cholera ad iracundiam cædéſque prouocat. Melancholia ad mœrorem & perpetuam querimoniam.Iis ſæpe idem qui Phyllidi,Didoni,Lucretio,amoris eſt exitus. Phlegmaticus autem ſeu melancholicus adoleſcens propter ſanguinis & ſpirituum craſſitudinem capit neminem.

MODVS ILLAQVEAtionis.

CAPVT X.

QVo autem pacto faſcinentur amantes, ſatis ſuprà dixiſſe videmur,ſi modò illud addamus, mortales tunc ſummopere faſcinari, quando frequentiſſimo intuitu aciem viſus ad aciẽ dirigentes, lumina iungunt luminibus, & longum miſeri combibunt amorem. Huius profectò morbi, vt Muſæo placet,cauſa omnis & origo eſt oculus. Ideo ſi quis nitore polleat oculorum, licet minus in reliquis membris cõpoſitus ſit, ſæpius intuentes ea ratione qua diximus, inſanire compellit. Qui contrà diſpoſitus eſt,ad moderatam quandam beneuolentiam inuitat potius quàm ardorem. Reliquorum præter oculos membrorũ concinnitas non cauſæ vim ad ægrotationem huiuſmodi, ſed occaſionis impulſam videtur habere. Talis quippe cõpoſitio eminus proſpicientem, vt propius accedat, hortatur: deinde cernentem, cominus in ipſa ſui conſideratione diutiſſimè detinet: immorantẽ verò ſolus ipſe ferit intuitus. Ad moderatum autẽ amorem illum diuinitatis participem,de quo in hoc conuiuio vtplurimũ diſputatur, non oculus ſolus, vt cauſa: ſed partium cunctarum concordia iucunditáſque concurrit.

CVRATIO AMORIS.

CAP. XI.

HActenus quomodo & à quibus irretiamur, tractauimus: reſtat vt quo modo ſoluamur,paucis doceamus. Solutio verò duplex eſt: altera quidem naturæ: altera diligentiæ. Naturalis eſt, quæ certis tẽporis interuallis perficitur. Quę non ad hunc ſolũ, ſed ad omnes attinet morbos. ſiquidẽ in cute pruritus eatenus permanet,quatenus tabidi ſanguinis fex in venis,aut ſalſedo pituitæ viget in membris. Defæcato ſanguine & pituita demollita pruritus deſinit: & fœdæ cutis maculæ abolentur. Euacuationis tamen matura diligentia confert plurimum. Repentina euacuatio, vel vnctio periculoſiſſima iudicatur. Inquietudo quoque amantium tandiu neceſſariò perſeuerat, quandiu infectio illa ſanguinis per faſcinationẽ iniecta viſceribus permanens graui cor premit cura. Vulnus alit venis:cæcis membra flammis adurit. à corde ſiquidẽ in venas: à venis in membra fit tranſitus. hac denique expurgata amantium, imo verò amentium ceſſat inquietudo. Id longum in omnibus requirit temporis ſpatiũ: in melancholicis verò longiſſimũ: præſertim ſi Saturni influxu fuerint irretiti adde & amariſſimum,ſi Saturno retrogrado, vel Marti coniuncto, vel Soli oppoſito mancipati ſint. Ægrotant & illi diutiſſimè,in quorum natiuitate Venus in domo Saturni fuerit, vel Saturnum Lunámque vehementer aſpexerit. Addenda eſt naturali huic purgationi diligentiſſimæ artis induſtria. Cauendũ in primis ne immatura euellere,vel amputare tentemus: neque ſummo cum periculo diſcindamus,quæ tutius diſſuere poſſumus, conſuetudinis intermiſſio facienda. Summopere verò cauendum ne lumina oculorum luminibus coniungantur. Si quid in amati animo vitij eſt,diligenter animo reuoluendum. Plurimis,variis,grauibus negotiis animus applicandus: ſæpe minuendus ſanguis eſt: vino vtendum claro, nonnunquã etiam ebrietate, vt veteri ſanguine vacuato, nouus ſanguis accedat,nouus & ſpiritus. Exercitatione ſæpè ad ſudorem vſque vti præſtat: per quam corporis meatus ad expurgationem faciendam aperiantur. Ea inſuper omnia quæ Phyſici ad cordis præſidium adhibent & cerebri alimentũ, proſunt quàm plurimum. Sæpè etiam coeundum Lucretius præcipit:

Sed fugitare decet ſimulacra: & pabula amoris
Abſterrere ſibi:atque aliò conuertere mentem,
Et iacere humorem coniectum in corpora quæque:
Nec retinere ſemen conuerſum vnius amore.

QVAM NOXIVS VVLgaris amor.

CAP. XII.

SEd ne diutius de inſania loquentes inſaniamus, ſic breuibus concludamus. Inſaniæ ſpecies quædam eſt anxia illa ſolicitudo, qua vulgares amantes diu noctéque vexantur: qui amore durãte bilis incendio primum,deinde atræ bilis aduſtione afflicti,in furias,ignémque ruunt: & quaſi cæci quò præcipitentur ignorant. Quàm pernicioſus adulterinus hic amor tam amatis quàm amantibus ſit, Lyſias Thebanus & Socrates apud Platonem in Phædro demonſtrant. Hoc itaque furore homo in beſtiæ naturam deuoluitur.

QVAM VTILIS DIVINVS amor,& de quatuor eius ſpeciebus.

CAP. XIII.

DIuino autem furore ſuper hominis naturam erigitur, & in Deũ tranſit. Eſt autem furor diuinus illuſtratio rationalis animæ:

A per quam Deus animam à ſuperis delapſam ad infera, ab inferis ad
ſupera retrahit. Lapſus animæ ab ipſo vno rerum omnium principio
ad corpora, per quatuor gradus efficitur, per mentem, rationem, opi-
nionem atque naturam. Nam cùm in omni rerum ordine ſex gradus
exiſtant, quorum ſummum tenet ipſum vnum, infimum corpus, me-
dia verò ſunt quatuor quæ prædiximus: neceſſe eſt quicquid à pri-
mo ad vltimum labitur, quatuor per media cadere. Ipſum v-
num rerum omnium terminus, & menſura, confuſionis & multitu-
dinis expers. Mens angelica multitudo quidem idearum, ſed ſtabilis
& æterna. Ratio animę multitudo notionum argumentationúmque
mobilis, ſed ordinata. Opinio autem inordinata, & mobilis imagi-
num multitudo: ſed ſubſtantia punctiſque vnita: cùm anima ipſa in
qua eſt opinio, vna ſubſtantia ſit nullum occupãs locum. Natura, id
B eſt nutriẽdi vis ab anima, & animalis complexio ſimiliter, niſi quòd
per corporis puncta diffunditur. Corpus autem indeterminata par-
tium & accidentium multitudo ſubiecta motui, & ſubſtãtia punctis
momentiſque diuiſa. Hæc omnia reſpicit anima noſtra, per hæc &
deſcendit, per hæc & aſcendit. Vt enim ab ipſo vno quod omnium
principium eſt, producitur, vnitatem quandam ſortita eſt: quæ omnẽ
eſſentiam eius vires operationéſque vnit: à qua & ad quam ita cæte-
ra, quæ in anima ſunt, ſe habent, ſicut à centro & ad centrum circuli
lineæ. Vnit verò non modò animę partes inuicem & ad totam ani-
mam: ſed animam totam ad ipſum vnum rerum omnium cauſam.
Vt autem diuinæ mentis radio claret, rerũ omnium ideas per men-
C tem actu ſtabili contemplatur. Vt ſeipſam reſpicit, rationes rerum v-
niuerſales cogitat: & à principiis ad concluſiones ratiocinatione diſ-
currit. Vt corpora reſpicit, particulares rerum mobilium formas at-
que imagines per ſenſus acceptas opinione volutat. Vt materiam at-
tingit, natura velut inſtrumento vtitur, quo vnit materiam, mouet &
format. Vnde generationes, augmenta, & eorum contraria profici-
ſcuntur. Cernitis igitur ab vno quòd ſuper æternitatem in æternam
multitudinẽ labitur, ab æternitate in tempus, à tempore in locum
atque materiam. labitur inquam, quando ab ea puritate, qua nata
eſt, longius corpus amplectendo diſcedit.

D

QVIBVS GRADIBVS DIuini furores animam extollunt.

CAP. XIIII.

QVapropter ſicut per quatuor deſcendit gradus, per quatuor a-
ſcẽdat neceſſe eſt. Furor autem diuinus eſt, qui ad ſupera tollit,
E vt in eius definitione conſtitit. Quatuor ergo diuini furoris ſunt ſpe-
cies. Primus quidem poeticus furor. Alter myſterialis. Tertius va-
ticinium. Amatorius affectus eſt quartus. Eſt autem poeſis à muſis,
Myſterium à Dionyſio, Vaticinium ab Apolline, Amor à Venere. Re-
dire quippe ad vnum animus nequit, niſi ipſe vnum efficiatur. Mul-
ta verò effectus eſt: quia eſt lapſus in corpus in operationes varias di-
ſtributus, & ad corporalium rerum multitudinem reſpicit infinitam.
Ex quo partes eius ſuperiores penè obdormiunt, inferiores aliis do-
minantur. Illæ torpore, hæ perturbatione afficiuntur. Totus autem
animus diſcordia & incõcinnitate repletur. Poetico ergo furore pri-
mum opus eſt, qui per muſicos tonos, quæ torpent ſuſcitet: per har-
F monicam ſuauitatem quæ turbantur, mulceat: per diuerſorum deni-
que conſonantiam, diſſonantem pellat diſcordiam, & varias partes
animi temperet. Neque ſatis hoc eſt. Multitudo enim adhuc & di-
uerſitas reſtat in animo. Accedit ergo myſterium ad Dionyſium per-
tinens: quod expiationibus, ſacriſque, & omni cultu diuino partium
omnium intentionem in mentem, qua Deus colitur, dirigit. Vnde
cùm ſingulæ animi partes ad vnam mentem redactæ ſint, iam totũ
quoddam vnum ex pluribus factus eſt animus. Tertio verò ad hoc
opus eſt furore, qui mentem ad vnitatem ipſam animæ caput redu-
cat. hoc Apollo per vaticinium efficit. Nam cùm anima ſupra men-
tem in vnitatem ſurgit, futura præſagit. Demum cùm anima facta
G eſt vnum, vnum inquam quod in ipſa natura & eſſentia animæ eſt,
reſtat vt ilicò in vnum quod eſt ſuper eſſentiam, id eſt Deum, ſe re-
uocet. Hoc cœleſtis illa Venus per amorem, id eſt, diuinæ pulchritu-
dinis deſiderium, boníque ardorem explet. Primus itaque furor in-
concinna & diſſonantia temperat. Secundus temperata vnum to-
tum ex partibus efficit. Tertius vnum totum ſupra partes. Quartus
in vnum quod ſuper eſſentiam, & ſuper totum eſt ducit. Plato in
Phædro, mentem diuinis deditam, in anima hominis aurigam vo-
cat: Vnitatem animæ, aurigæ caput: Rationem, opinionémque per
naturalia diſcurrentem, equum bonum: Phantaſiam confuſam,
appetitúmque ſenſuum, malum equum: Animæ totius naturam,
currum: quia motus ſuus tanquam orbicularis à ſe incipiens in ſe
denique redit, dum ſuiipſius naturam animaduertit. Vbi conſidera-
H tio eius ab anima profecta in eandem reuertitur. Alas animo tri-
buit, per quas in ſublime feratur: quarum alteram putamus indaga-
tionem illam eſſe, qua mens aſſiduè ad veritatem annititur: Alte-
ram boni deſiderium, quo noſtra voluntas ſemper afficitur. Hæ par-
tes animæ ſuum amittunt ordinem, quando perturbante corpore cõ-
funduntur. Primus itaque furor bonum equum, id eſt rationem opi-
nionémque, à malo equo, id eſt, à phantaſia confuſa & ſenſuum ap-
petitu diſtinguit. Secundus malum equum bono, bonum aurigæ, id
eſt, menti ſubiicit. Tertius aurigam in caput ſuum, id eſt, in vnita-
tem mentis apicem dirigit. Poſtremus caput aurigæ in caput rerum
omniũ vertit. Vbi auriga beatus eſt, & ad præſepe id eſt, ad diuinam
pulchritudinem ſiſtens equos, id eſt accommodans omnes ſibi ſubie-
ctas animæ partes, obiicit illi ambroſiam, & ſuper ipſam nectar po-
tandum, id eſt, viſionem pulchritudinis, & ex viſione lætitiam. Hæc
quatuor furorum opera ſunt. De quibus generatim in Phædro di-
ſputat, propriè verò de poetico furore in Ione, de amatorio in Con-
uiuio. Omnibus his furoribus occupatum fuiſſe Orpheum libri eius
teſtimonio eſſe poſſunt. Amatorio maximè Sappho, Anacreontem &
Socratem fuiſſe correptos accepimus.

OMNIBVS HIS FVRORIbus amor præſtantior eſt.

CAPVT XV.

OMnium potentiſſimus & præſtantiſſimus eſt amatorius. Poten-
tiſſimus inquam, propterea quòd omnes alij ipſo neceſſariò in-
digent: neque enim poeſim, neque myſteria, neque vaticiniũ ſine in-
genti ſtudio, flagranti pietate, & ſedulo diuinitatis cultu cõſequimur.
Studium verò, pietatem, cultum, quid aliud dicimus quàm amorem?
Igitur omnes amores potentia conſtant. Eſt etiam præſtantiſſimus,
quoniam ad hunc tanquam ad finem alij referuntur. Hic autem pro-
ximè Deo, qui nos copulat. Hos vtique furores quatuor, totidẽ adul-
terini affectus falsò imitari videntur. Poeticum quidem muſica iſta
vulgaris, quæ auribus duntaxat blanditur. Myſterialem, vana multo-
rum hominum ſuperſtitio. Fatidicum, fallax peritiæ humanæ conie-
ctio. Amatorium, libidinis impetus. Verus enim amor nihil eſt aliud
quàm nixus quidam ad diuinam pulchritudinem euolandi ab aſpectu
corporalis pulchritudinis excitatus. Adulterinus autem, ab aſpectu in
tactum præcipitatio.

QVAM VTILIS AMOR Socraticus.

CAP. XVI.

QVæritis quid amor Socraticus conferat? Primo quidem ipſi So-
crati plurimum ad alas illas recuperandas, quibus in patriam
reuolet. Deinde ciuitati ſuæ magnoperè ad honeſtè feliciterque vi-
uendum. Ciuitatem profectò non lapides, ſed homines faciunt. Ho-
mines verò à tenera ætate quemadmodũ arbores à tenerioribus cu-
randi ſunt, & ad frugem optimam dirigendi. Puerorum curam paren-
tes habent & pædagogi. Adoleſcentes autem limites parentum &
pædagogorum non prius tranſgrediuntur, quàm iniqua vulgi con-
ſuetudine deprauentur. Superiorem quippe viuendi normam domini
imbibitam ſequerentur, niſi ab ea improborum hominum, eorũ præ-
ſertim qui illis blandiuntur, vſu, conſuetudinéque deflecterentur.
Quid ergo Socrates faciet? Num permittet vt flagitioſorum conta-
gione adoleſcentia, quæ futuræ reipublicæ ſemen eſt corrumpatur?
At vbi patriæ charitas? Succurret itaque patriæ Socrates, filióſque il-
lius, ſuos autẽ fratres hac pernicie liberabit. Leges fortaſſe conſcribet,
quibus laſciuos viros ab adoleſcentum conſuetudine ſegregabit. Sed
non omnes Lycurgi, aut Solones eſſe poſſumus. Paucis legum con-
dendarum datur auctoritas, pauciſſimi legibus latis obtemperant.
Quid ergo? vim inferet, & manu iniecta ſeniores à iuuentute depel-
let? At ſolus Hercules cum monſtris dicitur decertaſſe, cæteris peri-
culoſiſſima eſt huiuſmodi violentia. Forſitan ſceleſtos homines mo-
nebit, corripiet, obiurgabit. Cæterum perturbatus animus monentis
verba contemnit, & quod deterius eſt, ſæuit in monitorẽ. Qua de cau-
ſa ab alio pugno, ab alio calce, dũ id tẽtaret percuſſus eſt Socrates. Vni-
ca reſtat iuuẽtuti via ſalutis, Socratis conſuetudo. Huic ergo Gręcorũ
ille ſapiẽtiſſimus charitate deuinctus ſeſe miſcet vbique, & magna in-
cedit adoleſcentum comitante caterua. Ita verus amator, vtpote pa-
ſtor, agnorum gregẽ à falſorum amantium, ceu luporum voragine,
ac peſte tutatur. Quoniam verò pares cum paribus facillimè congre-
gantur, parẽ ſe facit iunioribus puritate vitæ, verborum ſimplicitate,
ludis, iocis, atque facetiis. Sęque ex ſene puerum facit, in primis vt
pueros quãdoq; reddat domeſtica & iucunda familiaritate ſeniles. Ad
voluptatẽ prona iuuentus ſola voluptate tenetur, rigidos effugit præ-
ceptores. hinc noſtræ adoleſcentiæ tutor ad patriæ ſuæ ſalutẽ rerum
ſuarum adminiſtratione neglecta iuniorum ſuſcipit curam, eóſque
primum iucundæ conſuetudinis captat ſuauitate. Ita illaqueatos,
monet deinde ſeuerius. Poſtremo cenſura rigidiori caſtigat. Hoc
pacto Phædonem adoleſcentulum lupanari publico proſtitutum ab
ea calamitate redemit, fecítque philoſophũ. Platonem poeſi deditum
coegit tragœdias igni tradere, & ſtudia pretioſiora capeſſere. Xeno-
phontem à vulgari luxu ad ſapientum traduxit ſobrietatem. Æſchi-
nem & Ariſtippum ex pauperibus diuites, Phædrum ex oratore phi-
loſophum, Alcibiadem ex ignorante doctiſſimum reddidit. Charmi-
dem grauem fecit & verecundum, Theagem iuſtũ, fortémque in re-
publica ciuem. Euthydemum ac Menonem à Sophiſtarum captiũcu-
lis ad veram tranſtulit ſapientiam. Quo factum eſt, vt non tam iucun-
da quàm vtilis fuerit Socratis conſuetudo, ac multo ardentius ab ado-
leſcentibus, vt Alcibiades ait, dilectus fuerit Socrates, quàm dilexerit.

QVOMODO AGENDÆ SVNT gratię ſpiritui ſancto,qui nos ad hanc diſputationem illuminauit atque accendit.

CAP. XVII.

IAm igitur Conuiuæ optimi quid amor ſit,quis verus amator, quæue amantis vtilitas ex veſtra primum , ex mea deinde diſputatione feliciter comperiſſe videmur. Huius autem inuentionis feliciſſimæ cauſam & magiſtrum eundem ipſum amorem qui & compertus eſt, fuiſſe proculdubio exiſtimatę.Amore nanque , vt ita dixerim , inueniendi amoris accenſi amorem quæſiuimus & inuenimus , vt eidem inquiſitionis & inuentionis pariter habenda ſit gratia . O miram numinis huius magnificentiam.O incomparabilem amoris benignitatem.Cętera ſiquidem numina vix tandem poſtquam diu quæſieris,ſe parumper oſtendunt . Amor etiam quæſituris occurrit. Quapropter huic multo magis quã cæteris homines ſe debere fatentur. Sunt autẽ qui diuinam potentiam ſæpè audeant execrari , ſcelerum noſtrorum fulminatricem.Nonnulli etiam ſapientiam oderunt noſtrũm omniũ exploratricem flagitiorum . Amorem verò diuinorum bonorum omnium largitorem non amare non poſſumus. Nos autem amorem hunc adeò nobis propitium ea mente colemus,vt veneremur:Sapientiam & potentiam admiremur, vt amore duce totũ,vt ita loquar, deum habeamus propitium, ac totum amoris flagrantia diligentes, toto etiam deo amore perpetuo perfruamur.

IN PHÆDRVM ARgumentum ad pag.375.

PLato noſter poeticæ muſę,quam à tenera ætate,imò ab Apollinea genitura ſectatus eſt,furore grauidus primum peperit liberũ totum penè poeticum,& candidiſſimum candidididiſſimus,& de pulchritudine ſimul atque Amore vir pulcherrimus omniúmque amore digniſſimus,vt merito cæteros quoque liberos deinceps ediderit venuſtatis & gratiæ plenos à venerea Muſa exordium felix auſpicatus, ſoſúſque omnium venuſtatem vbique cũ dignitate coniunxerit. Quoniam verò plurima huius libri myſteria in Theologia & libro de Amore expoſuimus,argumentum eius breuiſſimè perſtringemus.Sympoſium d Amore quidem præcipuè tractat,conſequẽter verò de pulchritudine.At Phædrus gratia Pulchritudinis diſputat de amore. Neque ab re omnino inſerta eſt oratio Lyſiæ atque oratoria diſputatio. Pulchritudo enim & ad mentem , & ad viſum , auditúmque pertinet. Quo fit , vt vbi de animorum nominúmque pulchritudine agitur,itémque de pulchritudine corporis, merito de orationis pulchritudine diſputetur.Statim verò ipſo exordio Socrates inter iocandum ſeria nimium tradit præcepta , Omnia ob ſapientiæ ſtudium penitus contemnenda , Potiſſimum ſapientiæ ſtudium conſiderare ſeipſum. Inter hæc artificioſiſſima loci deſcriptio allegoricè ſignificat Academiam:Platanus Platonem:Caſtum arbuſtum,amoris Platonici & Socratici caſtitatem: Fons , in communicanda ſapientia largitatem : ornamenta cætera oratorios poeticóſque flores quibus Academia Platonis abundat. Reprehenditur iure Lyſias quòd qualis ſit amoris affectus inquirat , neque prius amorem ipſum definierit neque diſtinxerit. Conſidera inter hæc amoris Socratici pudicitiam,nonnulla enim minus honeſta pronunciaturus obuoluto capite exorditur. Mox inuocat Muſas,vt rem minus honeſtam ipſæ ſuo ſaltem ſplendore elocutionis honeſtent.Sed antequam turpem vituperet amatorem , ne in eodem ſit quo Lyſias crimine,turpem amorem definit eſſe cupiditatem quandam ſiue libidinem à ratione rebellem , quæ ſuperet opinionem ad recta tendentem,& ad formæ rapiat voluptatem.Sed dum ad definiendum pergit,duos nobis tribuit duces,vnum quidem appetitum voluptatis ingenitum, alterum verò legitimam quandam opinionem acquiſitam paulatim per diſciplinam,& ad honeſta ducentẽ. Verùm hos nobis intrinſecos duces,extrinſeci duo mouent : Dæmon quidam aereus opinionem,aqueus verò libidinẽ. Poſtquàm verò definiuit,multis rationibus adoleſcẽtes à turpibus amatoribus ſegregat. Tum verò interea mirabile nota myſterium,Moſaico myſterio ſimile.Malorum plurimis in ipſo ſtatim principio, dæmon aliquis immiſcuit voluptatem. Quoniam verò non tam philoſophicã,quàm poeticam agit perſonam ſubdit ſe correptum à dæmone, quòd Amorem Dei nomen vituperauerit.Idque facit,vt diſtincturus Amorem,poetico potius quàm dialectico more diſtinguat.In his animaduertes grauiſſimum peccatũ eſſe in dei nomen delinquere.Rurſus in animo eſſe præſagium.Deinde poeticis quibuſdam ambagibus artem à furore ſecernit.Furorem in diuinum diuidit & humanum.Diuinum in quatuor,ſcilicet in vaticinium,myſterium,poeſim,atque amorem.Prouidentiam religionémque confirmat. Sapientiam diuino furore infuſam humanæ ſapientiæ longiſſimè anteponit.Antequam pergat animarum tractatum particularium,animas in medium communes adducit , ſcilicet mundi animam , quam nominat Iouem , atque ſub ea duodecim animas ſphærarum duodecim mundanarum , quibus ſubdit totidem ordines dæmonum, totidémque particularium ani-

A marum. Singulis verò currus accommodat , id eſt cœleſtia corporá
atque ſempiterna. De rationalibus animabus diſputat, diuinis atque
humanis , de circuitu vtrarunque. & qua ratione hominum animæ
tam in cœlo animarum cœleſtium contemplationem comitentur,
quàm ſuper cœlum angelicum ſequantur intuitum. Quid verò in anima
Currus, vehiculum, alæ, auriga, equi, fatum, caſúſque in corpus,
quid iterum Iupiter in cœlo magnus , cæteríque Dij ſequentes,
in Theologia exponimus. Satis verò tibi fuerit in præſentia intelligere ,
geminas alas eſſe geminum inſtinctum menti ingenitum , ad
ſuperna animum eleuantem: in intellectu quidem inſtinctum ad diuinum
verum, in voluntate verò inſtinctum ad diuinum bonum pro
viribus conuertentem. Quando verò hi quidem remittuntur, inclinatio
autem vegetalis naturæ intenditur ad corpora gubernanda,a-
B nimas fractis iam alis in elementa deſcendere Pythagorici putant.
Poſt hæc cadentem de cœlo animam in nouem diſtribuit gradus. In
his omnibus & poetica licentia vtitur , & Pythagorica potius quàm
propria narrat. Inter hæc animaduerte ſimilem animarum deſcribi
caſum à Pythagoricis , atque dæmonum à prophetis. Numerũ quoque
nouerim, tam choris angelicis,quàm lapſis inde dæmonibus cõuenire.
Mitto nunc quòd ſimilem quendam caſum Pherecydes Syrius
narrat dæmonibus accidiſſe. Additque Ophioneum , id eſt ſerpentem
dæmonicum fuiſſe caput exercitus rebellantis à mente diuina.
Huic & ſimile , quod in myſteriis diuinis continetur : Iouem
ſcilicet inferiores dæmones ad inferos deturbaſſe. Sed ad dialogum
C redeamus.Denique virum purgata mente deo deditum,omnibus inde
bonis impleri , ſolúmque ſapientem eſſe , quamuis quaſi extra ſe
poſitus, vulgò derideatur velut inſanus. Poſt hæc deſcendit ad diuinum
legitimi amoris furorem,quem accendi putat in animo, quando
pulchram aſpiciens corporis formam,diuinæ pulchritudinis, quã
quondam contemplatus fuerat, facilè recordatur , illiúſque recuperandæ
deſiderio inflammatur, & furit. Sed contrarium huic deſcribit
furorem quaſi ferinum , à forma corporis non ad diuinum intuitum
aſcendentem, ſed ad venereum congreſſum turpiter deſcendentem.
Deſcribit rurſus humanum quendam furorem inter diuinum
atque ferinum,in eius accenſum animo qui admiratione formæ cor-
D poreę occupatus,neque obliuioni diuinam tradit omnino,neque penitus
recordatur. Quo fit,vt neque intemperatus ſit omnino, neque
etiam temperatus, ſed modò quaſi incontinens, modò continens videatur.
Quærens poſtea cauſas ob quas alij alios,aut magis minúſve
ament , confugit ad ſidera , quorum ab initio ſint comites animæ.
Tot enim animarum ordines humanarum in Timæo diſponit, quot
in cœlo ſunt ſtellæ. Hinc reuertitur iterum ad vires animæ diuidendas:
& rationem quidem aurigam vocat, geminos verò appetitus equos
geminos : appetitum rationalem equum bonum , appetitum
irrationalem equum malum . ſed in hoc genere appetitum vergentem
ad iracundiam , minus malum : declinantem verò ad con-
E cupiſcentiam,magis malum. Deinde paſſiones amantium tam continentium
quàm incontinentium,mutuúmque amorem quaſi poëta
depingit.Quo fit, vt non aliter his allegoricè indulgẽdum ſit, quàm
canticis Salomonis.His actis,cùm de pulchritudine quæ ad mentem
& quæ ad viſum pertinet,tractauiſſet, iam ad examinandam orationem
Lyſię pergit,atque oratoris officium demonſtrandum,vt pateat
qualis orationis pulchritudo ſit,quæ pertinet ad auditum. Pulchritudinem
orationis in ordine collocat, videlicet vt caput habeat à fine
differens,habeat & media,capiti & fini & inuicem neceſſario copulata.
Huiuſmodi ordinem in primis ab oratore præcepit obſeruari.
Probat autem neminem oratorem rerum eſſe poſſe,niſi rerũ præ-
F ſertim humanarum,animorúmque ſcientiam habeat.Quò autem orator
id aſſequi poſſit , præcipit vt dialectico facultatem diſcat diuidendi
atque componendi,quem eſſe vult præcipuum veritatis indagandæ ,
inueniendæque inſtrumentum, & in Philebo dei nuncupat
donum, propterea quòd ſicut in mundo perpetuum dei officium eſt
diuidere atque componere,& ita dialectici eſt in arte. Ideóque conſummatum
dialecticum, id eſt metaphyſicum iudicat tanquam deũ
eſſe colendum. comparat poſt hæc inuicem oratores , vituperátque
eos,qui veriſimile vero anteponentes,populum fallunt atque veri ipſius
notitia,poſſe cognoſcere.Mox optima quædam nota pręcepta.
Tria primum oratori neceſſaria ſunt,Ingenium,Doctrina,Exercita-
G tio. Philoſophia opus eſt ad ipſam maximè cuiuſque artis perfectionem.
Ab exercitatione dialectica, rerúmque contemplatione ſublimium,
tandem mentis ſublimitas víſque ad agendum efficax cõparatur.
Quæ quidem duo in artiũ maximarũ perfectione magnopere
neceſſaria ſunt.Deinde comparat oratorem non legitimũ coquis,
adulatoribúſque,quemadmodum in Gorgia: legitimum verò medico.
Proinde regulam tradit qua tam animi quàm corporis , imò rei
cuiuſque natura ſit cognoſcenda , ſtatímque redit ad oratoris officium.
Subdit ob ipſum ſcribendi officium literas in Ægypto à dæmone
quodam Teuthe vna cum cæteris diſciplinis inuentas fuiſſe.
Deridet præterea ſcribendi ſtudium,in eo videlicet qui per literas indubitatam
poſteris confidat patefacere veritatem. Atque Pythagoreorum
more probat contemplationem traditionémque veritatis in
H animos,potius quàm in libros.Quod in epiſtolis quoque confirmat.
Denique ſolum oratorem laudat,qui ingenio ſit ſtudióque philoſophus.
Concludit verò dialogum oratione, votíſque pulchritudinem
animi à deo petentibus. In qua conſidera Socratem cęteris omnino
ſpretis ſola pulchritudine animi,id eſt ſapientia eſſe contentum, veruntamen
indicare,hanc ipſam non tam humano ſtudio , quàm diuino
munere comparari.

IN APOLOGIAM SOcratis argumentū. ad pag.358.

ANtiqui gentium Theologi in treis diuiſi ſunt ſectas. Alij quidem dæmonibus ſolū ſacrificabant,diffidentes, vt arbitror, vota hominum ad cœleſtia peruenire. Alij verò cœleſtia quoque colebant,putantes illa non viuere ſolùm atque intelligere, ſed etiam radiis ſuis circunſpicere cuncta atque audire, ideóque tam ſacrificiorū ritus ab eis proſpici,quàm ſupplicum laudes preceſque exaudiri: veruntamen animorum in corporibus his viuentium vota, ad deos illos,qui nullum cum corporibus commerciū habeant,peruenire non poſſe. Alij denique hos ipſos deos in primis venerabantur, iudicantes à ſummis rerum cauſis effectus omnes etiam humanos tam cognitione,quàm virtute perfectiſſimè contineri. Deos verò vocabant tum viſibiles,id eſt cœleſtes,tū inuiſibiles, id eſt,ſupercœleſtes, quos noſtri vocant angelos, & ipſi deos, quaſi proximos ſummi Dei contemplatores atque miniſtros. Præterea triplicem hi prouidentiā eſſe putant. Vniuerſalē quidem in Deo, per quam omnibus omnia proſpiciat atque præbeat. Minus verò in diis vniuerſalem,per quam omnibus quidem conſulant, non omnia tamen munera, ſed quædam omnibus exhibentes. Particularem denique in dæmonibus, qua videlicet quædam quibuſdam iam largiantur. Et dæmones quidem in totidem diſtribuunt ordines, quot in cœlo ſunt ſtellæ, vt alij Saturni ſint,alij Iouiales,aliique ſimiliter. Cunctos autem ordines & in igne collocant,ſed ignea ratione, & in aere puro, ſed ratione aerea, & in aere craſſo,ratione videlicet aquea. Hos aqueos arbitrantur alios aliis ſpeciebus viuentium præſidere, ſenſualique & vegetali vbique naturæ fauere. Quos Plato inquit, ſtatim ab initio malorum plurimis voluptatem immiſcuiſſe. Aereos autem dæmones rationali potius fauere potentię,eámque à vegetali ſenſualique natura quodammodo ſegregare. Igneos tandem diſcurſum rationis ad ſublimiora contemplanda conuertere. Atque hoc pacto voluptuoſæ vitæ dæmones aqueos,actiuæ aereos,contemplatiuæ igneos dominari. Cùm verò deos immortales atque impatibiles arbitrentur, homines verò mortales atque patibiles, dæmones omnes quidem affectu patibiles, ſuperiores verò medióſque etiam immortales, infimos verò longæuos. Præterea in omnibus affectus erga corporea collocant: ſed in primis ſecundum quendā tranquillæ prouidentiæ morem: in ſecundis humanos quidē, ſed moderatos: in tertiis ad perturbationes noſtras iam declinantes. Item dæmones alios naturales ab initio conſtitutos,alios peregrinos, ſcilicet hominum animos in aerea tranſlatos corpora, hominéſque ea qua antea conſueuerant ratione curantes. Præterea alios dæmones plagis terræ maioribus, alios anguſtioribus vrbibúſque præeſſe. Quoſdam etiam homines ſingulos gubernare, quos animæ labentes in corpus fuerint pro vitæ electione ſortitæ, deinceps electæ vitæ duces & exploratores & iudices. Proinde animas hominum alias Saturniorum dæmonum, alias Iouialium, alias aliorum tum ſiderum, tum dæmonum naturis accommodari. Corporum quoque noſtrorum complexiones ſimili quadam ratione diſtingui. Animalia item & plantas metalláque & lapides ad ſiderum ſimiliter dæmonúmque varietatem inter ſe natura diſcerni, vt alia inter hæc ſolaria ſint, alia verò lunaria, cæteráque ſimiliter. In his quæ diximus, Platonici omnem ſacrificiorum, oraculorum, diuinationum vim conſiſtere arbitrantur. Profectò & ipſe Plato antiquiores theologos imitatus, & Platonici omnes oraculorum hiſtoriā vbique tanquam veram accipiunt, rationibúſque confirmant. Mitto quantam his in Phædro adhibeat fidem: quantam & in Timæo: in Phædro quidem humanam ſapientiam præ illa quæ ab oraculis furoribúſque diuinis habetur nihili pendens: in Timæo autem dicens eatenus à philoſopho de rebus diuinis affirmandum eſſe,quatenus diuinis oraculis confirmetur. Mitto quàm plurima apud Platonem ſimilia. certè in Apologia totam Socratis ſui defenſionem ab oraculis vaticiniiſque auſpicatur: imo verò, quod maximum eſt,totam Socratis & ſapientiſſimi & iuſtiſſimi vitam aſſerit tū ad Apollinis oraculum, tum ad ſui cuiuſdam dæmonis vaticinium inſtitutam. Si quæras qualis Socratis dæmon fuerit,reſpondebitur igneus, quoniam ad contemplationem ſublimium erigebat. Item Saturnius,quoniam intentionem mentis quotidie mirum in modū abſtrahebat à corpore. Attributus quoque ab initio,non acquiſitus. Nā ſibi à puero dicit aſpiraiſſe. Non prouocabat vnquam, quia non Martius, ſed ſæpè ab actionibus reuocabat, quia Saturnius. Item non adhibebat calcaria viro per ſe ad honeſta propenſo, ſed cohibebat fræno, vbi in eligendis ad finem viis ob coniecturarum fallaciam poſſe decipi videretur. Aſpirabat menti, oſtenta oculis, voces auribus ſuggerebat. Sed quibus oculis atque auribus? viſui videlicet atque auditui qui per omne eduntur corpus æthereum ſub manifeſto hoc corpore latens Poterat autem Socrates per æthereos ſentire ſenſus, ab elementalibus ſenſibus ſe facilè reuocans. Oſtenſa cernebat per eoſdem ſenſus & ſomnians pariter atque vigilans. Similiter Auicenna probat prophetas angelorum & ſpecies cernere, & voces audire. At cur Socrates paucíque ſimiles dæmonem ſuum animaduertunt? Quoniam pauci vel genitura, vel diſciplina dæmonici ſunt plures humani, plerique ferini. Cur item aliàs dæmonem, aliàs Deū vocat? Quia ſublimis dæmon Socratem, quaſi Dei interpres nuntiúſque afflabat. Sed nunquid ipſum Socratis intellectum poſſumus dæmonem nuncupare? Poſſumus certè. Nam Timæus inquit Deum nobis ſupremam animi partem tanquam dæmonem tribuiſſe. Rurſus in Sympoſio ipſe mentis amor ad diuinam pulchritudinem contemplandam, dæmon cognominatur. Verùm præter hæc neceſſe

A eſt ſuperiorem nobis ſubſtantiam dęmonis præſidere,propterea quòd vt in Sympoſio Legibúſque probatur, humanum genus vtpote à diuinis maximè diſtans,media quadam natura indiget,qualis eſt dæmonica,quaſi conciliatrice.Neque iniuria diuina prouidentia, vt in Politico Protagoráque probatur, dæmones nobis præfecit propinquiores quaſi paſtores,ſiue vt in Critia dicit,gubernatores. Homo ſiquidē in hac ignorantiæ caligine conſtitutus, innumeriſque fortunæ vel malis agitatus,vel diſtractus illecebris, ad cōſtitutū ſibi à Deo finem abſque perpetuo Dei auxilio peruenire nō poteſt.Hinc probat Deum nos dæmonibus purioribus,quaſi rectoribus commendaſſe, qui vaticiniis,auguriis,ſomniis,oraculis, vocibus, ſacrificiis,inſpirationibus B adiuuarent. Horum verò ex numero eſſe vult familiarem Socratis dæmonem à mente Socratica differentem.Hæc enim Socratem ſæpe prouocat,ille verò prouocat nunquam.Item hæc niſi loquar, aut ſcribat,docere non poteſt.Ille verò,vt in Theage probatur,multos etiam ſilendo docebat.Præterea quòd & voce & ſignis Socratem corrigat, ſignificat dæmonē hunc aliquid eſſe præter mentē. At ſi minus tibi placet,familiarem hominis ducem dæmonē appellare,ſaltem,vt placet noſtris,bonum angelum appellato.Poſt hæc Apologia nos cogit nonnihil de oraculis ſtatuiſque tractare. Principio ſi quæras,quam ob cauſam dæmones ſolita illa quondam miracula noſtris ſeculis nō efficiant: reſpondebitur, Chriſtum & dæmones malos ſuo illo C imperio priuaiſſe, & hominis tum omnem dæmonum cultum, tum artem dæmonicam ſuſtuliſſe. Si rurſus interroges,qua ratione vel in ſtatuas,vel in homines dæmonum trahantur influxus, diligenter attende.Trahitur quotidie aliquid naturale per artem: ceu quoties lignum quod propter denſiſſimam craſſitudinem accendi à tenui quadam flamma non poterat,vel oleo illiniunt,vel inficiunt ſulphure rapiúntque in fomite flammam. Trahitur & quotidie diuinum aliquid per naturam,quando fœtus tener in aluo certo affectus figuratúſque modo, ſic per naturam à Deo humanam haurit animam, vt per magicam ſtatua à mundo accipit dæmonem. Vnde Ægyptij naturam quoque magnam appellauerunt,vim ipſam magicam in attractu quodam ſimilium per ſimilia, vel conuenientium D ſaltem per conuenientiam collocantes.Emittis quotidie vocem,emittis & tui vultus imaginem.At non vbique vox in te tua & imago remittitur.Paries duntaxat ita diſpoſitus,ſic oppoſitus vocem per echo reflectit,& ſpeculare corpus tuam tibi reddit imaginem. Eſto igitur ſpecularis & ille paries,ſubito totus,vt ita dixerim,eris in illo. Ibi enim videberis, audieris, intelligeris fermè vt in ſtatua dæmon. Si Triſmegiſtum conſulueris, dicces ex propriis mundi materiis certo cuidam dæmoni congruentibus compoſitam ritè ſtatuam confeſtim per dæmonem congruum animari,vel per dæmonem,inquit, vel per angelum. Intellige, vel per impuriorem, vel per puriorem ſpiritum afflari ſolere. Audies quoque Mercurium hunc veteres ple- E roſque damnantē, quòd diffidentes, vel eſſe numina ſuper cœlū, vel terrenorum vota ad cæleſtia ſuperioráque peruenire, fabricauere ſtatuas habitacula dæmonum,quos quaſi familiares colerent deos. Putabat ſanè,quamuis interdum in delubra dæmones ſalutares aduocarentur,ſæpe tamen deſcendere noxios.Audiſti paucis tractum dæmonum in corpora ſtatuarum. Audi quoque paucis raptum in corpora hominum. Quando vel per atram bilem vel aliquid ſimile, aut vitium totus in imaginationem conuertitur animus, facilè fit inferiorum dæmonum domicilium,quorum præſentia & inſaniat,& animo ſimul vexetur,& corpore.Quando per philoſophicam purgationem tranſfertur totus in rationem, euadit ædes dæmonum mediorum, F à quibus humanarum rerum ſæpius, quandoque etiam naturalium, miras accipiat rationes. Quando per pietatem erigitur totus in mentem,ſublimium dæmonum fit ſpiraculum,ſeu potius angelorum quibus vtique ducibus mirum in modū arcana penetret diuinorum. Optas,video,intelligere,quibus potiſſimum oraculis,ſiue per ſtatuas, ſiue per homines editis,Plato confidat. Scito his duntaxat, quæ certa ratione compertum ſit non per fallaces dæmones, ſed per veridicos, ſiue per angelos potius promiſiſſe. Nam & ab ipſis Ægyptiorum myſteriis acceperat, Iouem impuriores dæmones ad inferos deturbaſſe, qui & homines ſimiliter pro viribus ad ima detorqueant: & à Pherecyde Syro,multos ab Ioue dæmones rebel- G laſſe, quorum exercitus Ophioneus duxerit ſerpentinus. Ab his ergo maleficis cauendum eſſe diligentiſſimè iudicabat. Socrates autem propriis rationibus atque ſingulis adductus, & oraculo cuidam, & ſuo cuidam dæmoni ſe committebat pro arbitrio perducendum. Denique vtcunque ſit,ita ſuam ad hæc inſtituit vitam, vt æterna ſemper temporalibus anteponeret:iniuſtitiam magis timeret, quàm mortem:pro veritate,pro pietate,pro charitate, non dubitaret labores, penuriam,contumelias,iniurias,verbera, mortémque ſubire. Huic apud homines veritas falſas calumnias peperit, charitas odium, pietas accuſationem impiam atque mortem. Sed hæc omnia parui,imo nihili pendit, ſperans apud diuinum iudicem pro bo- H nis bona mereri. Ergo hac ſpe & fiducia fretus, & libenter acceſſit ad iudices, neque excuſauit ſe, ſed iudices accuſauit, atque tanquam vates, quod euenire ait his, qui ſunt prope mortem, pœnitentiam illis pœnámque prædixit poſt falſum iudicium ſecuturam,& ipſe interim mira mentis lætitia & vultus alacritate ad iudicem migrauit æternum. Statueram hic ſatis honeſtum argumento ſeu potius commentariolo finem imponere. Sed duo parumper me dubia remorantur.Primum Socraticum illud & hic, & ſæpe alibi repetitum: Hoc equidem vnum ſcio,quòd nihil ſcio. Multa tamen & hic & alibi affirmat quaſi ſciens.Sed hoc illi ſimile eſt:Ego dixi exceſſu meo,omnis homo mendax. Ait itaque Socrates: Ego abſtractus à corpore, raptus à dæmone, illuſtratus à Deo, ſcio equidem

diuino lumine hoc vnum, videlicet quòd alioquin coniunctus corpori nihil in lumine naturali ſcio. Neſcio,inquam,in naturali lumine res ipſas per ipſum affirmationis modum. Eiuſmodi enim ſciẽtia, Dei propria eſt,qui & naturas ipſas,& naturarum cauſas comprehẽdit,quum ipſemet fecerit. Scio tamen multa per quendam negationis modum. Veluti quòd Deus non ſit corpus,potius quàm quid ſit. Item quòd anima non ſit mortalis,magis quã quid ſit. Rurſus quòd bonum abſolutum non hoc eſt,aut illud bonum,potius quàm quid ſit. Atque hoc pacto Socrates & ſcit,& docet multa. Hoc illud inſuper quòd dæmon eum reuocat,non prouocat,id eſt,ad negandum illuminat eum potius quàm affirmandum. Nonnunquam verò affirmat quædam, & illa quidem magna, tanquam videlicet non à dæmone tantum raptus,ſed Deo iam plenus. Affirmat quoque vbi ſanctorum adducit veterum teſtimonia,velanimas hominum à mortuis reſurgentium citat in teſtimonium. Sequitur altera dubitatio:quam ob cauſam Socrates,cùm nunquam ſoleat dubitare, quin animus ſit immortalis, in fine tamen Apologiæ hac vtitur diſiunctione : Aut nullus poſt mortem ſupereſt ſenſus,aut ſupereſt aliquis. Reſponde primo quidem,non de omni ſenſu,id eſt de omni cognitione,ſed de noſtrarum rerum ſenſu, vel noſtro ſimili dubitare. Quod quidem ſignificatur per illa quæ in parte diſiunctionis altera deinde ſubduntur,vbi idem quod & in Republica dicit, ſeparatas videlicet animas eodem pacto ſeſe illic,quo & hic ſolebant agnoſcere. Vbi conſidera dictum contra illos qui dicunt animas de corporibus in corpora tranſmigrare. Deinde tutius quoque ita reſponde, Socratem hac in præſentia diſiunctione non vti,quia de illo cenſeat dubitandũ,quod vbique tum per ſcientiam negatiuam,tum per diuinam inſpirationẽ approbationémque conſtantiſſimè tenet, ſed aduerſariorum ſuorum perſonas in præſenti reſpicere, qui cùm obeſſe illi omnino ſtuderent,inferebant ei mortem tanquam proculdubio malam. Socrates ergo contrà infert, nullo modo eſſe malam,ſiue ſic, ſiue aliter ſe noſtræ res habeant.Vbi illud quod de mortalitate apparet ambiguũ, propter illos eſt adiunctum , qui tanquam tyranni Epicureo more deridere Socratem potuiſſent, quaſi facilè poſſet decipi, ſi ex eo ſolo affirmauiſſet mortem non eſſe malam, quòd poſt hanc vitam alia ſuperſint bona. Quæ quidem æterna bona,& ſi conſtabant Socrati,illis tamen nullo modo conſtabant, neque in anguſta illa temporis breuitate poterant demonſtrari,quę in Phædone & ſæpe alibi demonſtrantur. Tu verò nota certam Socratis noſtri fiduciam,amicis prope finem Apologiæ dicentis : Bene de morte ſperare debetis. Nihil enim mali bono viro vel viuenti, vel defuncto poteſt accidere. Res enim hominis quodammodo Deo ſimilis à Deo non negliguntur. Quòd autẽ extrema ad iudices voce clamauit, Ego quidem hinc abeo moriturus,vos verò victuri:vtri verò noſtrũ in melius eãt, ſoli Deo certũ:intellige nõ dubitare illum, quod paulo antè affirmabat, ſed dicere ſoli Deo certum eſſe per ſeipſum affirmationiſque rationẽ:poſſe tamẽ homini certũ fieri per ipſum Deũ negationiſq. rationem. Adde quòd affirmare non audet ſe tam purgato tunc animo emigrare, vt præſentem migrationem affirmet omnino animum ſuũ ſtatim cœleſti patriæ reddituram.

IN CRITONEM argumentum. ad pag.369.

QVemadmodum Apologiæ, ita Critonis quoque tam ordinata, tam plana diſpoſitio eſt, vt argumento non egeat. Aduerte tamen in primis, Socratem, ſicut in Apologia vigilans vaticinatus eſt, ſic in Critone dormientem vaticinari, vt cognoſcas ſapienti pióque viro deum & vigilanti & dormienti ſemper adeſſe. Ex omnibus autem collige euangelicæ doctrinæ confirmationem. Approbationem martyrum. Exemplar iuſtitiæ. Incomparabilem fortitudinem. Contemptum mortalium. Deſiderium æternorum. Religionis denique fundamentum. Quid memorem,vulgi opinionem contemnendam eſſe,ſapientis duntaxat ſententiam, imò veritatem ipſam eſſe colendam ? Quid rurſus, non viuere quidem, ſed bene viuere exoptandũ? Item inimicis malefaciendũ eſſe nunquam, neque iniurias vlciſcendum? Rurſus & periculum mortis interitúmque ſubeundum potius quàm peccandum ? Quid referam, obſeruantiam legum ſingularẽ? & inæſtimabilem patriæ charitatem ? Quam & parentibus & vitæ proculdubiò anteponit: ob hanc vt ipſe inquit rationem, quò in alteram profectus vitam valeat æterno iudici æquam anteactæ vitæ reddere rationem,neque leges quæ illic imperant humanarum legũ ſorores expaueſcere compellatur. Concludit denique rationes iuſtitiæ fauentes mentis ſuæ auribus vſqueadeo inſonare, vt alia audire non poſſit:fruſtráque conaturum,quocunque pergat diſſuadere. Addit ea ſolùm via eſſe pergendum, qua deus, id eſt ratio diuinitus infuſa,perducit.

IN PHÆDONEM argumentum. ad pag.375.

NOſter de religione liber rem ſatis per ſe notam probat, Chriſti vitam eſſe virtutis totius ideam. Octauus autem Epiſtolarum noſtrarum liber,Socratis vitam, vitæ Chriſtianæ imaginẽ quandam, A aut ſaltem vmbram eſſe demonſtrat : & teſtamentum quidem Vetus per Platonem confirmat,nouum verò per Socratem. Quod autem ad Socraticam hanc ſpectat ſimilitudinem , ſi quis dubitat,Xenophontem atque Platonem legat,& cæteros qui dicta ſimul actáque Socratis conſcripſerunt,præcipuè Platonis Gorgiam,& apologiam, Critonem atque Phædonem.Huius ergo Phædonis deinceps argumentum paſſu,imo ſaltu celeri percurremus.Eius enim myſteria ſatis in theologia expoſuiſſe videmur. Vnum hoc in primis admonebimus, ne quis admiretur Socratem inter argumentationes ad immortalitatem animæ pertinentes,prætermiſiſſe hic illam, qua ſola confidit in Phædro, Animam ſcilicet eſſe principium motionis vnde ſequatur eam B per ſe perpetuóque moueri ſemperque viuere. Id enim ideo factum eſt à Socrate,quoniam eiuſmodi ratio non ſolum noſtris ſed cœleſtibus etiam,atque dæmonicis animis eſt communis. In Phædone verò rationes nobis magis propriè requiruntur.Sed iam ad diſpoſitionem dialogi breuiſſimam veniamus. Principio obſeruandum eſt, quàm mirificè Socrates conſoletur amicos, qui eo præcipuè die quo venenum bibiturus erat, in carcere quaſi conſolaturi eum ſalutauerunt. Deinde quàm religioſè obſeruet vel ſomniorum præcepta quaſi quædam oracula : & quàm in eo apprimè cautus ſit, ne minimum quid circa diuina mandata delinquat. Tertio memoriæ mandandum eſt, homines ſub aſſidua Dei eſſe cuſtodia, neque licere niſi quando Deus voluerit, hinc emigrare. Quarto loco aduertendum C eſt diligẽter quid ſibi velit,vbi ait ſperare quidem ſe in obitu ad bonos viros,deóſque alios bonos iturum:ſed magis affirmare ad bonos deos quàm ad bonos viros iturum.Primo quidẽ quòd dicit deos alios atque valde bonos,intelligit præter ſphærarũ animas eſſe mentes angelicas ſphæris ſublimiores.In quarum familiaritatem animas quoque noſtras quandoque admitti poſſe ſperat : neque tamen audet aſſerere,propterea quòd pleriſque ſapientibus videbatur ſatis fore animæ factum ſi ad conſortium animarum cœleſtium quandoque recipiatur. Imò verò dubitatio propriè ſuper eam partem cadit,quæ bonos appellat viros.Non enim audet deinde hominum animos affirmare eadem ratione bonos,qua deos dixerat bonos. Poſt hæc ſeipſum ſimul amicóſque ſub perſona philoſophantis conſolatus, D ait:Cùm totum philoſophantis ſtudium ſit quædam à corpore ſeparatio,per eámque perficiatur quotidie,nimirum ſeparationem à corpore quæ fit per mortem non modò non timere debet, ſed optima cum ſpe lætitiáque expectare.Mox duobus modis oſtendit philoſophum à corpore animum ſeparare.Primo quidem à perturbationibus per moralis diſciplinæ purgationem, deinde à ſenſibus atque ipſa imaginatione per contemplationis ipſius intentionem. Medici ſapiẽtes duplici vtuntur purgatione.Prima quidem leniendo.Secunda vero ſoluendo:ſcientes neque ſatis eſſe lenire,neque tutum ſoluere antequam lenias.Similiter apud philoſophos moralis antecedit purgatio,quaſi leniens.non enim interiores imaginationis morbos, id eſt, E deceptiones extirpat. Sequitur purgatio ſpeculatrix imaginationis quandoque pro viribus diſcutiens nebulas. Ante verò moralem purgationem aggredi ſpeculationis officium non eſt tutum,nequis vitiorum morbis infectus ipſo ſpeculationis acumine abutatur ad iniuſtitiam impietatémque defendẽdam. Ex his cõcludit philoſophum mentis aciem quatenus à corporeis ſegregat , eatenus incorporeis rationibus ideiſque coniungere.Sed quum multa quæ à corpore animo inferuntur incommoda numeraſſet,ſubiunxit extremum maximúmque malorum eſſe fallaciam illam, qua imaginatio mentem ad incorporea ſe eleuantem,interim ad imagines quaſdam corporum ſæ- F piſſimè diſtrahit, cogitque ipſa modo quodam corporeo cogitare. Poſt hæc & ex eo quòd animus ipſam ſeparatarum rerum veritatem quam naturaliter appetit corpori coniunctus aſſequi nequit, per diſiunctionem infert,aut nunquam aſſequi,aut poſt mortem.Nunquam verò aſſequi non eſt conſentaneum:quippe cùm ab omni mente perpetuo appetatur. Proinde improbat illos qui temperantiam eſſe putant abſtinere à minoribus corporis voluptatibus , vt maiores deinde voluptates corporis conſequantur. Rurſus qui fortitudinem definiunt ſuperare timores quoſdam eorum timorum gratia qui nos iam ſuperauerint. Vult enim omne moralis virtutis officium in quadam animi purgatione verſari ſapientiæ gratia. Alioquin nullam eſſe G virtutem. Imò verò humanam quoque ſapientiã nominat purificationem quandam,perinde quaſi exiſtimet nil aliud ſapientiæ noſtræ meditatione nos conſequi quàm puritatem quãdam,quam mox illuminatio diuina ſequatur,quæ propriè ſapientia ſit. Significat pręterea non tam habitum aliquem noſtris laboribus acquiſitum, quàm purificationem ipſam nos Deo coniungere. His actis immortalitatem animæ probaturus ait,ex vno contrariorum genere in alterum progreſſionem fieri,atque viciſſim regreſſionem. Ideóque ſicut ex viuentibus fiunt mortui , ſic ex mortuis viuentes quandoque reſurgere.Vbi videtur mortuorum reſurrectionem vaticinari, quam & in Politico comprobat.Pręterea per longas ambages innuere,ſicut & ſubſtantia cœli & elementorum materia infinitè de diſpoſitione alia H viciſſim pertranſit in aliam:ſic & animam rationalem, quæ principiũ motus & vitæ generationiſque eſt,poſſe infinitè coniungi corpori viciſsimque ſeparari.Siquidem & multę natura ſubſtantiæ diuturna viciſſitudine qualitates mutant, & vbique virtute animæ fit circuitus ſempiternus. In ſequentibus tandem ingenti quadam fiducia reſurrectionem,quam innuerat,aſſerit. Aggreditur deinde rationẽ de reminiſcentia,idem quod & paulò antè probantem , animam & ante corpus viuere,& poſt corpus. Tu verò eiuſmodi rationes eſſe intellige Pythagoricas.Atq.ex illis quod ad veritatẽ magis cõducat, eligito.Ait ergo,ſi diſciplina reminiſcẽtia eſt,vixerũt animæ ante corpus.

Reminiſcentiam verò eſſe, duobus præcipuè probat modis. Primo quia rectè interroganti, ſæpe vera de his quæ nunquã didicimus, reſpondemus. Deinde quoniã ex notitia eorum quæ ſentiuntur, ſubita quadã abſtractione in notitiam aſcẽdimus idearũ, ceu cognoſcendo hæc æqualia in ipſius æqualitatis cognitionẽ. Vbi cognoſcimus deficere hæc ab illis atq; anniti ſimilia fieri: rurſus quantũ accedant, & quæ magis, quæue minus. Cúmq; id per omnẽ agamus vitam, neceſſe eſt ideam ipſam ante ortum nos habuiſſe. Non enim perfectè rei notitiam ſubito ex imperfectis accepimus. Oſtendit autem duobus modis ideas eſſe. Primo, Quodlibet ſubiectum quod appellatur æquale, poteſt etiam dum per ſubſtantiã manet idem, inæquale & fieri & videri. Æqualitas autem nequit vnquam inæqualitas vel fieri, vel videri. Præterea æqualia hæc velut imperfecta inæqualitatem participant, æqualitas verò ipſa nequaquam. In ſequentibus nota quanta aſſeueratione affirmet ideas, addátque idearum eſſentiã eſſe noſtrã. Atque cùm animus noſter ſingula referat ad ideas, ipſum oſtendere ſe vnà cum idearum eſſentia ſempiternum eſſe, atque eam agnoſcere tanquam ſuam. Nota inſuper nulla in re magis elaborandum eſſe, quàm vt per immortalitatis demonſtrationem mortis metum, quaſi morbum grauiſſimum, expellamus. Confeſtim aliam aggreditur rationem à proportione intellectus ad intelligibile ductam. Intelligibile verò ipſum, ideam ipſam incorpoream ſempiternámque appellat. Cúmque intellectus cum ipſa velut obiecto proprio congruat, concludit hunc incorporeum ſempiternúmque eſſe, præcipuè quum dominetur corpori, mortalibúſque repugnet. Propoſitionẽ verò mẽtis cũ idea confirmat ex eo, quòd quoties non impeditur, ad eam ſeſe confert, eiúſque commercio gaudet, atque perficitur. Quòd autem poſtquam dixit animam eſſe omnino indiſſolubilem, ſubiunxit, vel rei omnino indiſſolubili propinquam, hoc additum intellige. quoniam in Timæo probatur, Deum ſolum omnino indiſſolubilem eſſe: cætera verò ſi comparentur ad Deum, diſſolubilia quodammodo iudicari, quia quodãmodo & compoſita, quamuis illa quæ optimè cõpoſita ſunt, id eſt, ſeorſum ab elementali materia, non diſſoluãtur vnquam. Animæ igitur tam noſtræ, quàm diuinæ indiſſolubili Deo propinquæ ſunt, ipſæ quodammodo ſolubiles, ſed diſſoluendæ nunquam. Præterea vocat id omnino indiſſolubile, in quo neque eſſentiæ, neque actionis partes vllæ ſparguntur. Anima igitur etſi ſecundum eſſentiæ partes non ſpargitur, tamen per actionis partes diffunditur. Tempore enim & mobiliter agit. Proinde ſubdit puram animam poſt obitum ad pura & æterna redire, impuram verò terreníſque infectam ad ſimilia retrahi atque terrena, ſæpeque videri Profectò affectio erga corpora in anima remanẽs, non per ſe propriè facit vt anima videatur, quum affectio non ſit viſibilis: efficit tamen anima vt non nihil viſibile ſecum trahat, id eſt inuolucrũ quoddam, vel aereũ: vel ex vaporibus ſpiritibúſq; corporis ſui conflatũ, vt vult Proclus, vel nuper ex circũfuſo aere cõgregatũ. Certè hic Plato ſignificat quod vult Proclus, ſcilicet inter corpus æthereum, quod & immateriale eſt & ſimplex & ſempiternum, atque corpus terrenum, quod eſt materiale, cõpoſitúmque, & ad breue perdurans, eſſe corpus aereum, materiale quidem, ſed quodammodo ſimplex & lõgioris æui, in quo animæ diutius habitent etiam poſt diſceſſum: quòd hoc diſſoluto, corpus iterum compoſitum induantur, videlicet ſi purgatæ non ſint: ſi verò purgatæ cum ſolo æthereo cœlum petant. Quòd animarum tranſitus narrat in beſtias, Pythagoricum eſt. Idque intellige, videlicet animas noſtras non tam viuificare corpora beſtiarum, quàm purgatorij gratia per brutam imaginationem ſuam quodammodo brutorum imaginationi miſceri, quemadmodum impuros aiunt dæmones inſanorũ imaginationi ſæpe permixtos. Sic vtique excepto Plotino plerique exponunt Platonicorum. quod quidem patet eo, quòd non dicit animam fieri beſtiam, ſed induere, ſubire, tranſire. Concludit ſolos in Deum recipi, qui per veram philoſophiam purgati deceſſerint. Audi præter hæc vinculum animæ, cum corpore nihil eſſe aliud quàm amorem, ſcilicet naturaliter prouidentem. Item quoties anima per inſtrumentum agit circa formas in ſubiecto iacentes, nihil ſyncerè cognoſcere, ſed ſolùm quando per ſeipſum conuertitur ad formas in ſeipſis ſimpliciter exiſtentes. Diſce hic quoque animam ex eo quòd rebus corporeis oblectatur & paſcitur, euadere corporalem: atque hinc vſque adeò falli, vt ſola corporea iudicet eſſe vera, quum omnino ſit contrà: fallaciam eiuſmodi malorum omnium eſſe grauiſſimũ. Accedit quòd anima iam facta corporea poſt obitum quoque ab incorporeis ſeorſum circa corporea labitur. Conclude animum ſuæ puritati penitus reſtitutum, nullo modo ſuæ immortalitati diffidere. Cygni fabula Pythagorica eſt, atque allegorica Pythagorica quidem, vbi dicit cygni animam ſuperuiuere. Allegoricè verò intelligitur cygnum in numero ſolarium animalium contineri, & Socratem ſolarem eſſe, tum quia Phœbi oraculo approbatus eſt, tum quia mentibus hominum medebatur. Adde vaticinium eſſe quadruplex, diuinum, dæmonicum, humanum, naturale. Idque vltimum in beſtiis fieri quodam inſtinctu naturæ. Intellige cygnos innocentes ſine philoſophia homines: qui quum mortem ſæpe minimè timeant, ſignificant philoſophos abſolutos timere eam nullo pacto debere. Animaduerte deinde difficilimũ eſſe in hac vita ſubſtantiam animæ intelligere, quoniam videlicet ſub corporea eam ſpecie intuemur. Ideóque tutiſſimam rationem ad animam comprehendendam eſſe, tum moralẽ purgationem, tum metaphyſicam abſtractionem. Vbi verò minus id ſufficiat, opus eſſe diuino quodam verbo, id eſt, reuelationibus diuinitus factis atque miraculis. Nos verò hic diuini verbi myſterium à Platone ſignificatum conſiderare debemus. Tradit deinde duo in diſputando præcepta. Primum, ne rationibus vllis abſque longa examinatione credamus. Poſtquam verò rationi cuidam

A ſufficienti examine crediderimus, ne facilè inde ob quaſlibet obiectiones ſimilitudinéſque amoueamur. Secundum, ne aut propriam, aut alienam in diſputando perſonam, ſed rationem duntaxat veritati conſonam cogitemus. Sequuntur dubia contra animam, ne fortè conſonantia quædam ſit humorum, atque vel prius corpore, vel vna cum ipſo, vel inde ad tempus aliquod diſſoluatur. Quædam quidem dubia Socrates ita ſoluit. Si diſciplina reminiſcentia eſt, ideóque ante corpus vixit anima, nequit anima eſſe corporis conſonantia, quippe quum conſonantia partes ex quarum concurſu fit, non antecedat, ſed conſequatur. Si eadem eſt conſonantiæ ratio, atque animæ, ſicut B altera anima non magis anima eſt, quàm altera: ita neque conſonantior erit. temperans igitur anima nihilo plus conſonabit quàm intemperans. Si conſonantia neceſſario ea ſequitur, ab eiſque ducitur ex quibus ipſa conflatur, non poteſt anima corporis conſonantia eſſe, quod quotidie ducit, cui ſæpe repugnat. Cæterum antequam dubitationes abſoluat, rationéſque immortalitatis omnino perficiat, longo diſcurſu damnat illos qui rerum cauſis aſſignandis ad materias quaſdam & inſtrumenta confugiunt, aſſerens totam hiſtoriam naturalẽ inſufficienter per eadem naturalia confirmari: quippe quum hæc omnia omniúmque motus à diuinis cauſis efficientibus fina- C libus idealibúſque omnino dependeant. Optat in primis finalem cuiúſque rei cauſam atque vniuerſi, id eſt bonum cuiuſque; & vniuerſi bonum, cuius quidem boni poteſtatem cauſam eſſe dicit efficientem. Quoniam verò ipſam boni amplitudinem comprehendere nequit, ſecundo eligit loco ideales diuinæ intelligentiæ rationes, ad quarum ſimilitudines in mũdi materiam expreſſa ſunt omnia. Inter hæc nota Moſaici myſterij confirmationẽ, ſicut & in Timæo. Vidit Deus ſingula eſſe bona, etiam cuncta valde bona. Ita omnia ipſa bono cõnecti. Rurſus animum corporea intuentem, interim ad incorporeum intuitum obcæcari. Neque poſſe veritatem rerum haberi, niſi ad i- D deas confugiamus. Præterea formulas idearum ineſſe mentibus noſtris, ad quarum congruitatem vel contrà, ſingula vera eſſe, vel contrà cenſentur. Socratem nunquam certam idearum cõtemplationem intermittere conſueuiſſe, ſoláſque affirmare ſolere. Certam rerũ cauſam in ideis eſſe ſitam, immortalitatem quoque animæ ab ideis potiſſimum demonſtrari. Proceſſum inter ideas à minùs communi per medias ad communiſſimam fieri. Atque deſcenſum ab ideis ad effectũ earum. Demum rationem diſponit immortalitatis ex eo quòd rationalis anima corpori præſtat vitam, non vt accidentalis forma inhærens corpori, ſed vt ſubſtantialis in ſeipſa permanens, ex ſe formaliter viuens quaſi quædam vitæ corporalis idea, atque per ſe efficien- E ter corpus viuificans. Ideóque concludit animam non poſſe ſuſcipere mortem, cùm mors vitæ oppoſita ſit, anima verò & vitam propriã habeat, & maneat in ſeipſa, adeò vt neque per ſe propriè, neque per ſubiectum aliud mortem ſuſcipere valeat. Poſt hæc ex eo quòd anima ſit immortalis, cohortatur omnes ad moralem ſpeculatiuámque diſciplinam, vt animus & per voluntatem & per intellectum purgatus atque perfectus, his quaſi duabus alis in cœleſtem patriam reuolet. Confirmat interim eſſe animam immortalem, quia neque virtus tandem obeſſe, neque vitium prodeſſe debeat. obeſſet autem laborioſa virtutis via bonis, atque contrà prodeſſet voluptuoſa malis vi- F ta, niſi foret animus immortalis. Ac ne quis fortaſſe neget poſſe poſt hanc vitam vel vitium obeſſe, vel prodeſſe virtutem, ſubiungit animam affectiones & habitus tam voluntatis quàm intelligẽtiæ, comparatos, ſiue bonos, ſiue malos ſecum ferre, ſubito vel læſuros, vel profuturos. Dæmonem nanque ducem omnes ad diuinum iudicem vitæ repente perducere in locum communi iudicio deputatum, in aerem ſcilicet minus puros, & in ætherem puriores, ibique iudicatos ab alio rurſus dæmone per triuium ad ſua, id eſt, ſibi ſimilia ſingulos trahi. Per triuium, inquam, quia alij mittuntur cœlum, alij in tartarum, alij verò in medias regiones. Ducit autem eos dæmon in bonis quidem intelligentiam mouens, in malis autem imaginationem affectúmque perturbans. Quòd autem dicit iniquos abſque duce errare, abſque benefico intellige duce. Adde quòd neque quò tra- G hantur, agnoſcunt, & violentia rapiuntur. Cæterum antequàm animarum diſtribuat ſortes, orbem terræ deſcribit, dicens eſſe quaſdam terræ plagas, atque illas quidem ampliſſimas, & vſqueadeò altas, vt ventis & imbribus non pulſentur. Vbi temperatiſſimus aer ſit, ſub quo pretioſiſſima quæque naſcũtur, homines acutiſſimis ſenſibus, vitáque longæui. Sunt, qui velint & homines & alia illic naſcentia quàm plurimùm ex æthere aereque componi, quàm minimum verò ex craſſioribus elementis: vt hominum corpora quaſi aerea ſint, fructibúſque maximè aereis nutriantur. Quod ne quis tanquam impoſſibile, neget, Olympiodorus Ariſtotelis adducit hiſtoriam, in qua Ariſtoteles vidiſſe ſe inquit hominem qui ſolo aere nutriebatur & ſole. Quòd autem terræ ſublimis faciem in duodecim diuidit plagas, inde prouenit, quia duodecim congruit Zodiaci ſignis, duodecim ſphærarum regitur animabus, & duode- H cima eſt mundi ſphæra, atque veluti totius fundamentum dodecaedram illam ſibi vſurpat figuram, quam Timæus attribuit mundo. Sed de hac ipſa figura, deque aliis terræ propriis quæſtionibus, in Timæo dicemus. Tu verò terræ huiuſmodi habitationem terreſtri Moyſi paradiſo ſimilem eſſe memento. Proinde flumina ſub terra deſcribit, quibus animæ nutriuntur. Quæ quiſquis ſecundum noſtri corporis humores animíque perturbationes in hac vita nos affligentes exponit, nonnihil adducit ſimile vero, veruntamen veritatem integram non aſſequitur. Plato enim & hic & in Republica ſignificat præmia virtutum & ſupplicia vitiorum ad alteram vitam potiſſimum pertinere. Acheron igitur ſub terra flumen locus eſt purgatorius, atque ad curam pertinet & mœrorem: reſpondet quo-

que aeri, partíque mundi meridianæ. Phlegethon igni reſpondet at-
que orienti, vímque puniendi continet per calorem, & iræ cupidita-
tíſque feruorem punit. Styx Cocytúſque reſpondet terræ atque oc-
caſui, odiúque per luctum, fletúmque puniunt. Differunt verò hoc
inter ſe ſolùm, quòd Styx exoriens appellatur, Cocytus verò pro-
grediens. Tartarum infimum tenere vult inferni locum, in quo ſce-
leſtiſſimi non medicinæ, ſed exempli gratia affligantur, quemadmo-
dum hic & in Republica legitur & Gorgia. Addunt quidam ad hæc
flumina Oceanum quoque quodammodo pertinere, aquæ ſepten-
trioníque reſpondentem, in quo diſtinguendi definiendíque virtus
intelligatur. Tu verò quod de fluminibus dicitur, potiſſimum de dæ-
monibus numinibúſque intellige, flagitioſos tali quodam ordi-
ne punientibus. Profecto peccata facilè ſanabilia ſunt, quæ non-
dum in habitum ſunt conuerſa. Difficilè verò ſanantur quæ iam
habitum genuerunt: veruntamen vnà cum quadam rationis repu-
gnantia committuntur, & committentes afficiunt pœnitentia. Inſa-
nabilia verò ſunt omnino quorum habitus & repugnantiam & pœ-
nitentiam procul fugat. Prima purgantur in Acheronte. Secunda, ſi
ad prima vergãt, puniuntur in Phlegethonte: ſi ad tertia, in Styge, at-
que Cocyto. Tertia affliguntur in Tartaro, ex quo, vt Plato inquit,
nunquam egrediuntur. Quo vero pacto alij aliter id exponant, in
præſentia libentius prætermitto. Affligi verò poſſunt animæ nõ tan-
tum per imaginationem infeliciter à dæmonibus agitatam, ſed per
aerea quædam corpora, quæ vehiculi & cymbæ nomine deſignantur.
Præmia verò ſic Plato diſtinguit. Animæ quæ iuſtè & ſanctè ſine
philoſophia vixerunt, ſublimia terræ, qualia ſuprà deſcripſimus, aſ-
cendentes, in tenuiſſimis ſpiritalibúſque ibi corporibus habitant.
Quæ verò ciuiliter propterea philoſophatæ ſunt, cum ſplendidis cœ-
leſtibúſque corporibus cœlum colunt. Sed quæ per exactam philo-
ſophiam perfectè purgatæ ſunt, in locum ſupercœleſtem euolant, vbi
abſque corporibus omnino, vt Plato hic inquit, totum per tempus
viuunt. Qua verò id ratione exponant nonnulli, conſulto non recen-
ſebo Porphyrius certè atque Iamblichus tradunt animas Deo perfe-
ctiſſimè reſtitutas nunquam cadere. Quod quidem congruè reſpon-
det oppoſitis, quæ ex tartaro nunquam emergere iudicantur. Quod
quidem ſi ita ſit, circuitus iam infiniti tollentur. Temporales verò
circuitus adhiberi purgationis cuiuſdam gratia videbuntur. Socrates
tandem gallum Æſculapio ſacrum ſe debere fatetur, reddíque dili-
gentiſſimè iubet. Priſci Æſculapio medico Phœbi filio gallum ſa-
crificabant diei ſoliſque nuncium, id eſt, diuinæ beneficentiæ mor-
borum omnium curatrici, quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur,
diem, id eſt, vitę lumen debere ſe fatebãtur. Eiuſmodi medicum in ſu-
perioribus perquirere iuſſerat morborum animi curatorem. Et quaſi
iam omni dubitationis metúſque morbo liberati ſint, gratiam victi-
mámque Deo referri iubet. Præterea oracula priſcorum tradunt, ani-
mas remeantes in cœlum, pæana, id eſt, triumphalem cantilenam ca-
nere Phœbo. Reddit ergo Deo votum, vt alacer Pæana canens, cœ-
leſtem patriam repetat.

IN MENEXENVM ARGVmentum. ad pag. 402.

CONſilium Platonis in Menexeno eſt, cohortari omnes ad ſum-
mam patriæ charitatem: idémque facit, quamuis aliter in Cri-
tone, & legibus, atque Republica. Hic verò duobus præcipuè id effi-
cit modis. Primo quidem, dum laudat illos, qui pro ſalute patriæ
pericula mortémque intrepidè ſubeunt. Deinde dum ipſe patriæ
ſuæ antiquitatem virtutéſque laudibus miris extollit. Tu verò ſtatim
ab initio nota, philoſophiam ſcilicet moralem viro rempublicam
gubernaturo eſſe ſummopere neceſſariam. Mox præclarum eſſe in
bello occumbere, ſcilicet pro ſalute patriæ, ídque confirmari ex eo,
quòd hoc apud omnes gentes maximè omnium honoretur. Deinde
occaſione ſumpta ex laudibus oratoriis, animaduerte quàm perni-
cioſa ſit adulatio. Communem ſiquidem oratoriam in Gorgia adu-
lationis ſpeciem eſſe iudicat. In Phædro autem adulatorem appel-
lat beſtiam humano generi peſtilentem. Similémque affirmat im-
puro dæmoni, incautos animos ſub noxiæ voluptatis eſca continuè
corporis ſordibus inquinanti. Hic præterea præſtigiatoribus ve-
neficíſque adulatorem tam priuatum quàm publicum iudicat eſſe
perſimilem: quippe qui tanquam fure & homicida deterior & ini-
quior, non pecunias, non ipſam corporis vitam duntaxat nobis au-
ferat, imò verò tanquam ſacrilegus rem ſacram, iudicium ſcilicet
rationis ſub boni ſpecie ſurripiat atque ſubducat. Et vide quàm val-
de decipiat. Non enim in rebus ſolùm occultis, ſed id quod mirum
eſt, in manifeſtiſſimis artificioſiſſimè fallit. Cui enim non euidentiſ-
ſima ſit auita paternáque origo? Item ipſa ſui corporis magnitudo
atque forma? Veruntamen in his quoque adulatores venefici nos
circumueniunt, tanto Circe crudeliores, quanto grauius inferunt
detrimentum. Illa enim ſuis poculis exteriora hominis fertur in be-
ſtias transformaſſe: hi verò lenociniis ſuis interiora transformant.
Proinde deridet Socrates oratores, quòd gratiam popularem omni-
bus machinamẽtis aucupentur, laudéntque alios ſupra modum, quò
ipſi laudentur, rémque adeo leuem graui quodam ſtudio & diutur-
na præmeditatione pertractent. Aggreditur præterea quod ſtatuerat
ab initio, omnes videlicet ad defendendam patriam cohortari, lau-
dando videlicet eos qui pro patria occubuerunt. Hic enim erat mos
vetus Athenienſium, publica concione illos laudare quotannis atque
A inſuper inferias celebrare. Verùm ne ſuprà quàm par eſt oratoriæ tri-
buat facultati, aſſerit ſe orationẽ eiuſmodi ab alio, & quidem à mu-
liere Aſpaſia, accepiſſe: præſertim cùm Socratici ingenij non ſit ora-
torum more cõcionari. Quo potiſſimum ordine laudandum ſit, præ-
ſertim in oratione funebri, manifeſtè declarat. Quòd autem homi-
nes ait ab initio in Attica regione ſolùm atque ſolos ex terra ſponte
progenitos: ex aliis verò regionibus, è terra ſimiliter ſolùm bruta:
vtcunque placet, accipito, ſiue tanquam à philoſopho, ſiue potius o-
ratore. Scito tamen Platonicam eſſe ſententiam, poſt vaſtas terræ il-
luuiones, ex abundanti humore atque calore ſequenti poſt diluuium
terram adeò fœcundam reddi, vt ex ea non animalia tantum puſilla,
qualia nunc, ſed grandia etiam, atque ipſi inſuper homines vltro na-
ſcantur. Quod quidem & hic & alibi ſæpe confirmat. Idque plerique
ſenſerunt Ægyptiorum atque Græcorum, & Arabes multi, denique
B confirmarunt præcipuè Algazeles atque Auicenna Qua quidem ſen
tentia Ariſtoteles in quæſtionibus naturalibus vſus ex antiquorum
mente inquit: Quemadmodum in paruis temporum mutationibus
parua quędam ex terra pullulant animalia, ita in maioribus quoque
maiora, in maximis denique maxima atque perfectiſſima. Plato au-
tem vbicunque ex ipſis terræ viſceribus eruit animantes, deos artifi-
ces adhibet mundani architecti miniſtros. Deos, inquam, id eſt ideas
ſpecialéſque rationes in ipſa mundi vita diuináque intelligentia con
ſiſtentes: per quas & ſtatim poſt diluuia, & quotidie animantium for-
mentur ſpecies, vbicunque corporeum ſpeciei eiuſdem ſemen abeſſe
videretur. Quod quidem fieri oportere ſatis in theologia probaui-
C mus. Vbi verò naſcitur homo, non ſolum ſicut cæteris deorum adhi-
bet manus, ſed etiam quoddam Dei ſummi ſpiraculũ expreſſiorém-
que imaginem Deinde ſtatim natis deos ipſos ſaltem in primis ſecu-
lis tanquam duces præficit atque præceptores. Tu verò ex his omni-
bus quæ Moſaicæ ſapientiæ magis conſonant, prudenter eligito. Pro
fecto id Moyſi maximè cõgruit, quòd hic, & in Protagora, & in Po-
litico, atque Critia vult hominem aliquando ex terra autore Deo ad
Dei ipſius ſimilitudinem fuiſſe progenitum. Quales autem illuuio-
nes ſint, & quando, & quam ob cauſam, docebimus in Timæo. Poſt
hæc inſignis pietate vir patriæ ſuæ laudes mirifica quadã tum cha-
D ritate, tum arte proſequitur, ab origine prima, ab ipſa reipublicæ for-
ma, à diſciplina quotidiana, à rebus egregiè geſtis, quæ & hinc & a-
liunde ex aliis ſcriptoribus manifeſtiſſimæ ſunt. Quamobrem argu-
mentum noſtrum paucis concludamus, eiuſmodi ſententias annotã-
tes. Virtuti omnia patent. Proſperitas primo ęmulationem parit, dein
de inuidiam, demum diſſenſiones & prælia. Omnis poſſeſſio abſque
morali virtute non ſolum inutilis eſt, ſed noxia. Scientia ſeorſum
à virtute morali, non ſapientia, ſed calliditas quædam eſt iudican-
da. Maiorum ſplendor in filiis obſcurus euadit, quando per ipſo-
rum ignauiam in poſteros non transfunditur. Non eſt optandum,
vt omnia ſuccedãt ad votum. Obſeruandum eſt in omnibus prouer-
bium vetus, Nihil nimis. Qui ita ſe comparauit vt ex ſeipſo pendeãt
E omnia quæ ab beatitudinem conferunt, vel quàm proximè ad hoc
accedit, hic optimè vitam inſtituit. Noli vel lætitia exultare, vel do-
lore deiici. Parentes iudicare debent ſe genuiſſe filios, non vt immor-
tales, ſed vt boni forent. Lugubres lamẽtationes domeſticorum mo-
leſtæ ſunt defunctis, ſi quidem illas audiant. Perpetuo quodam ſolen
ni honore proſequi decet eos, qui pro ſalute patriæ ſtrenuè ſe in bel-
lo geſſerunt: eorum filij cura publica educandi, colendi quoque pa-
rentes. Ne res ipſæ nobis iniquæ ſint, æquo ſunt animo perferendæ.

F

IN I. DE REPVBLICA argumentum. ad pag. 409.

QVANTO oculus prę̈ſtat manibus, caput pedibus, ratio ſenſibus,
anima corpori, finis omnibus quæ diriguntur ad finem, ſtatus
motui, æternitas tempori, tanto contemplatiua vita actiuæ præſtare
videtur. Contemplatio enim actionis & principium eſt & finis, du-
cítque illam pro arbitrio atque ſiſtit, iubens denique inferiores mo-
tus, externámque deſinere actionem, vt intrinſeca ſtabilíſque actio
liberior tandem poſſideatur. Sic vtique ab ipſa contemplatione Dei
G cœleſtes naturaléſque motus, & actiones omnes tanquam à princi-
pio ducuntur, & reducuntur, veluti ad finem. Quamobrem Plato no-
ſter eo ſaltem cæteris ciuitatum legúmque conditoribus eſt excellẽ-
tior, quo cęteri quidem velut humani ad actionem magis ciuitatem
iuſtituerunt, ipſe verò quaſi diuinus actionem ciuitatis omnem tam
publicam quàm priuatam potiſſimum perducit ad contemplandũ,
ciuitatémque conſtituit ſuiipſius antequam orbis dominam, neque
tam multis timendam, quàm cunctis gentibus venerandam, cœle-
ſtem quaſi Hieruſalem pro viribus in terris expreſſam, in qua ſub-
latis propriæ poſſeſſionis gratia contentionibus communia ſint pro
ipſo iure naturæ omnibus omnia, communis ſit copia, firma concor-
dia, cunctorum vna voluntas, ideóque ad contemplandum ſemper
expedita tranquillitas. Componit autem integram abſolutæ Reipu-
H blicæ formam denario librorum numero numerorum omnium in-
tegerrimo, numeros tum intra ſe numeratos continente, tum ex ſe
innumeros replicante. Atque, vt ſæpe his in libris præcipuè in ſecun-
do declarat, totam diſputationem de iuſtitia à nobis inſcribi ma-
uult, quàm de Republica: docens, vt arbitror, rem omnem actio-
némque, & publicam & priuatam, non ad copiam, non ad poten-
tiam, non ad victoriam eſſe, ſed ad ipſam iuſtitiam penitus referen-
dam. Quæ quidem iuſtitia omni ſublata perturbatione, expulſiſque

contentionum impedimentis ciues tandem reddit expeditiſſimos ad
verum inueſtigandum, deúmque colendum. Eiuſmodi verò cõtem-
plationem atque cultum Plato noſter iudicat præcipuum reipublicæ
finem: vt quod neque vnus, ſi ſolus vixerit, neque plures ſi ſimul ha-
bitauerint, ſine lege efficere poſſunt, multi ſaltem ciues communi le-
ge in vnũ ciuitatis cœtũ cõgregati perficiant. Præterea docet nos Ti-
mæus, & Critias ante ingẽtẽ terrarũ inundationẽ Athenas alias exti-
tiſſe, & apud Græcos, & apud Ægyptios, ſimilibus inter ſe legibus gu
bernatas, quas dea Pallas condidit, educauit, & docuit, eámque illis
tradidit reipublicæ formam quã in his libris Plato conſcribit. In li-
bris verò de Legibus rempublicam ex gubernatione Cretenſi, ex La-
cedæmonia, & Attica noua componit, ipſamque compoſitionem à
Deo inchoat legum omniũ autore. Verùm vt ad præſentia redea-
mus, hanc quoque rempublicam felicibus auſpiciis exorditur ab ip-
ſis diuinæ ſapientiæ ſacris, à ſeniorum conſuetudine atque conſilio, à
religioſa iuſtitia atque ſanctitate. Ex eo enim quòd & vota Deo, &
ſua cuique reddenda dixerat, incipit iam de priuata quadam iuſtitia
diſputare, per quam ad publicam opportunè ſuo loco tranſibit. Tu
verò memento in his à Platone ſignificari, abſque diuina humaná-
que iuſtitia, ſeniorúmque conſilio, ac ſapientiæ diuinæ fauore, non
poſſe ciuitatem vel ab initio conſtitui proſperè, vel conſtitutam feli-
citer gubernari. Deinceps argumentum primi libri perſtringens, ex
plurimis grauibúſque præceptis neceſſaria quædam excerpam. Mo-
derata iuuentus facilem efficit ſenectutem, immoderata difficilem.
Qui corporis obſequitur libidinibus, proculdubio inſanis ſeruit ty-
rannis. Animus in ſenectute ſedatis perturbationibus quas ſecum af-
fert iuuentus, ſegregatus à corpore, diuina propius & apertius inſpi-
cit. Innocentia ſola optimam in poſterum ſpem animo præbet, vni-
cum vitæ ſolamen. Vir ſanæ mentis ad id in primis pecunias eſſe vti-
les iudicabit, vt quicquid vel Deo vouerit, vel homini promiſerit, ali-
térque debuerit, impleat, neque ob paupertatem adducatur aut men-
tiri cuiquam, aut vlla in re defraudare. Pecuniæ nanque referendæ
ſunt ad iuſtitiam, iuſtitia verò ad vitæ alterius præmium. Sed ante-
quàm diſputationem de iuſtitia proſequamur, conſiderandum mo-
neo ſingula ſub allegoria quadam à Platone diſponi. Primò quidem
Cephalus ſenex, id eſt caput, præbet diſputationi caput. Deinde Po-
lemarchus, quod & nomẽ eius ſignificat, princeps, id eſt primus mo-
deratè pugnam aggreditur. Denique Thraſymachus, id eſt pugna-
tor ferox agit aſperius. Socrates autem, id eſt ſeruator potens vbique
ab errore omnes, & iniuſtitia ſeruat. Sed allegoriam commentariis
relinquentes, ad definitionem iuſtitiæ iam pergamus. Simonidem,
Pittacum, Biantem, dixiſſe ferunt iuſtitiam eſſe vera fateri, ac debi-
tum vnicuique reddere. Quod quidem ita nonnulli interpretantur:
Simpliciter verum cuilibet aperire, & quod acceperis, reſtituere. Id
autem ideo Socrates improbat, quoniam inſano neque verum pate-
faciendum eſt, neque arma reddenda ſunt, quæ ſanus dum erat, apud
te depoſuerat. Alij ſic exponunt: Dare vnicuiq; quod ſibi cõuenit, ceu
amicis emolumentum, inimicis verò damnum, prodeſſe quidem bo-
nis, malos autem lædere. Id iterum improbatur, propterea quòd ne-
minem vnquam lædere deceat. Quicunque enim aliquid lædit, idi-
pſum ad opus ſuum propriámque virtutẽ deterius efficit, & ineptius.
vt qui canem lædit, ad propriam canis virtutem reddit ineptum. Iu-
ſtitia verò hominis virtus eſt. Quiſquis ergo lædit hominem, ad iu-
ſtitiam facit deteriorem. At iuſtitia iuſtitiam nunquam minuit, ſicut
neque muſica opus muſicæ deſtruit. Quamobrem non eſt iuſtum a-
liquem lædere. Inter hæc Thraſymachus, quod & alij multi aliàs,
obiicit Socrati, quòd reſpondere nunquam velit, ſemper autem in-
terrogare. Te verò latere non debet multis de cauſis Socratem quæ-
rere ſolitum ſemper potius quàm docere. Prima, vt arrogantes ad-
moneret in omni ætate diſcendum eſſe potius quàm docendum. Se-
cunda, vt ſignificaret veritatem mentibus per opportunam inquiſi-
tionem ſegregatis à corpore atque erroribus, ſtatim infundi diuini-
tus. Quod & Auicenna magnopere comprobat. Tertia, vt oſtenderet
rerum formas eſſe animis noſtris ingenitas, per quas ipſa rerum ve-
ritas animis per interrogationem ad eas conuerſis quandoque ſub-
rutilet. Quarta, quò declararet humanam ſcientiã in negatione qua-
dam falſi potius quàm in veri affirmatione conſiſtere. Adducitur
deinde definitio iuſtitiæ à Thraſymacho, qualis & à Callicle in Gor-
gia, iuſtum eſſe quod potentioribus vtile. Semper enim potentiores
dominari, atque ad vtilitatem ſuam ferre leges, ac ſubditos guber
nare. Tunc verè ſubditos iuſtè agere, cùm illis parent legibus, quæ
ſunt ad vtilitatem gubernantium conſtitutæ Socrates hunc ad con-
tradictionem trahit. Quoniam poſſit princeps per ignorantiã man-
dare quæ ſibimet ſint detrimento futura. Quæ ſi obſeruet priuatus,
tum iuſtus erit, quia dominanti pareat: tum iniuſtus, quoniam agat
contra dominantis vtilitatem. Addit artem quamlibet abſolutam,
ideóque minimè indigam, in tractandis materiis, & hominibus, non
ſuæ, ſed rerum ſibi commendatarum vtilitati conſulere, quaſi pupil-
lis tutor, medicus ægris, nautis gubernator: ſimilitérque magiſtratũ
legitimum ſubditorum vtilitati proſpicere. Siqua verò ars ceu me-
dicina mercedem exigit, non quatenus medicina eſt, cuius finis eſt
morbi curatio, quæſtum facit, ſed quatenus cum mercenaria quadam
& quæſtuaria commiſcetur. Artem ergo ciuilem omniũ perfectiſſi-
mam, ideóque minimè indigentem atque ſeruilẽ conſtat multo mi-
nus vtilitatis gratia gubernare. Mitto quæ Thraſymachus temerè, &
cum quadam ſuimet repugnantia adducit contra iuſtitiam. Tu verò
nota non decere quenquam petere principatum, & magiſtratus am-
bire. Item, ſiquando bonorũ virorũ exiſtet ciuitas, non aliter pugna-
turos gratia non imperandi, quàm nunc certent imperandi cupidi-
tate. Tria verò nunc aduerte. Primùm, malos non eſſe admittendos
A ad magiſtratum. Secũdum, ciues non malos, quò libenter graue onus
gubernandi ſuſcipiant inuitandos, impoſito quodam præmio ſtipen
dij atque honoris. Tertium, probos homines qui neque auaritia, ne-
que ambitione mouentur, eo duntaxat diſcrimine metúque prouo-
cari ad rempublicam oportere, ne videlicet ipſi deteriorum iniuſtę gu
bernationi ſubiiciantur. Plato diuinus intelligit, ſi quis vnquam alius
officium gubernandę patriæ, ſi iuſtum ſit, voluntariũ eſſe debere. Sed
probatiſſimi ciuis exemplo vult iniquam illorũ arrogantiam impro-
bare, qui qualibet via ſemper ambiunt magiſtratus, dignitatéſque au-
cupantur. Qua verò ratione dignitatibus ipſi digni fiant, omnino non
curant. Vult ergo id officium voluntarium eſſe ſimul atque neceſſariũ
B vt vir probatiſſimus libentiſſimè patriæ ſuæ ſuſcipiat gubernacula,
ſed tunc ſolum id faciat, quando neceſſitas poſtulat, interea verò con
templationem præferat actioni: verùm rebus quandoque vrgentibus
actionem circa publicum bonum ad tempus contemplationi pro-
priæ anteponat. Id totum ex epiſtola Platonis ad Archytam Taren
tinum comprehendi planiſſimè poteſt. Confutatur deinceps tyranni-
cum Thraſymachi dictum, iuſtitiam quidem in genere inſipien-
tiæ malíque, iniuſtitiã verò in genere ſapientiæ boníque collocans,
quod quidem ideo falſum eſſe monſtratur, quia quælibet ars, ſa-
pientia quædam eſt, atque circa quæ ſapiens eſt, circa eadem eſt
& bona. Vir autem in quauis arte doctus non plus alio docto in
C actione artificioſa quærit, imò pariter actionem exequi atque ſimili-
ter. Et quamuis doctum adæquare tantum velit, indoctum tamẽ vult
ſuperare. At indoctus temerè nonnunquam plus ſibi aſſumere tentat
quàm doctus ſimul atque indoctus. Illi ſimilimus eſt vir iuſtus, ni-
hil plus habere cupiens alio iuſto, ſed aliquid tamẽ, id eſt virtutis plus
iniuſto. Iniuſtus autem indocto ſimilis tam iuſto quàm iniuſto plus
habere contendit. Conclude contra Thraſymachum, iuſtitiam qui
dem ad ſapientiæ boníque genus, iniuſtitiam verò ad genus inſipien-
tiæ malíque referendum. Adde iniuſtitiam eſſe infirmitatis om-
nium cauſam. Nam in quolibet cœtu odium & diſcordiam pariens,
infirmiſſimum primo cœtum reddit, deinde diſſoluit. Eatenus verò
D conſiſtere cœtus poteſt, quatenus nonnihil diſtributionis iuſtè ſerua-
tur. Per iuſtitiam ergo conſiſtit, per iniuſtitiam verò diſſoluitur. Per
illam & ſibi inuicem, & aliis eſt amicus, per hanc vndique inimicus.
Quòd autem in qualibet congregatione, idem & in quolibet animo
iuſtitia & iniuſtitia facit, vt iuſtus quidem ſecum ipſe conſentiat, ami
cúſque ſibi ſit, & hominibus atque ſuperis. Illi enim iuſtiſſimi ſunt, vt
non mirum ſit iuſtum illis ſimilem etiam amicum eſſe. Iniuſtus au-
tem in his omnibus omnino contrà ſe habet. Præterea res quælibet
proprium quoddam habet opus. Requirit quoque virtutem pro-
priam, quandam ſcilicet facultatem per quam aptiſſimè proprium
perficiat opus, ſine qua id efficere nequit. Cùm igitur anima propriũ
quoddam habet, ceu conſulere atque gubernare, multóque prius &
E viuere, propriam quoque virtutem exigit, per quam hæc commodiſſi-
mè peragat, qua ſublata laborat. Virtus autem animæ iuſtitia eſt,
iniuſtitia verò vitium. Quapropter per iuſtitiam perfectè conſulit,
& gubernat, viuítque feliciter. Sublata verò iuſtitia, contrà. His dictis
primus liber cum quadam correptione cõcluditur. Nempe cùm prius
dicendum eſſet quid iuſtitia ſit quàm qualis, factum eſt hactenus è
conuerſo, dum Socrates partim diſputantes ſequeretur, partim per no
tiora principia diſputans, audientium tum ingenio indulgeret, tum
facultati conſuleret.

F

IN II. DIALOG. DE REPVB. argumentum. ad pag. 421.

SEcundus dialogus à trina exorditur diuiſione bonorum. Bonum
profectò idem eſt atque expetendum. Expetimus autem aliquid
ſuiipſius gratia tantum, vt voluptates & gaudium. Aliquid alterius ſo
lũ gratia, qualia quæcũq. laborioſa ſunt. Aliquid & gratia ſui, & alio-
rum quæ inde ſequuntur, ceu cognitionem ad proſperam valetudi-
nem. Iuſtitiam verò dicit, cùm aliorum ex ea ſequentium, tum vel
maximè ſuiipſius gratia expetendã Sed antequam de iuſtitia perfectè
G quicquã definiatur, Glauco, quæ prætermiſſa ſunt à Traſymacho, pro
iniuſtitiæ patrocinio copioſius elegantiúſque proſequitur, adde &
modeſtius. Ait enim, non quia ita ſentiat, ſed vt prouocet Socratem
ad iuſtitiam acrius defendendam, iniuſtitiam ſe laudaturũ. Similia
quædam habemus & in Gorgia. Poſt eum Adimantus, & primum pro
iuſtitia verba facit, præmia illi & humana tribuens & diuina, vbi no-
tabis religioſa quædam myſteria poetarum. Deinde nonnulla pro in-
iuſtitia adducit in medium, perſonam videlicet, & Socratis, & Thra-
ſymachi referens, addens etiam ſe non iuſtitiam vituperare velle, ſed
quodammodo Socratem irritare. Optat autem laudes audire iuſtitiæ
H quæ non ab externis, ſed ab intrinſeca iuſtitiæ natura ducantur, qua-
les afferri ab aliis non conſueuerint. Tu verò animaduerte non te-
merè Platonem multa hic rurſus ad poetas ſacerdotéſque perti-
nentia poſuiſſe: oſtendit enim in his ſæpe à poetis, ſæpius à ma-
lis ſacerdotibus peccandi licentiam prouenire. Vbi gentium ſuperſti-
tiones irridet. Præterea haud ab re in his libris omnium ſibi chariſſi-
mis chariſſimas ſibi perſonas inſeruiſſe, Glauconem Adimantúmque
fratres eius, patrémque Ariſtonem. Rurſus Socratem nihil in omni
eius vita propenſius contemplatum, quàm ſecluſis externis affectibus
quídnã ſit, quídue faciat virtus ipſa, vitiúmque in animo. Quod qui-
dem & ſponte & prouocatus deinceps de iuſtitia & iniuſtitia demon-
ſtrabit. Sed ego hic iniuſtè nimium prætermiſi mirum illud iuſtitiæ

præmium ex Muſæi mēte adductum, perpetuam inquā ebrietatem. Quod quidē Muſæus accepit ab Orpheo, idipſum per Dionyſij ſacra ſignificāte. Hoc illi prophetico ſimile: Inebriabor ab vbertate domus tuæ. Ebrietas ergo ſit duplex. Altera quidē ſub luna, Letheo inducta potu: per quā anima extra ſe poſita, & infra ſe poſita obliuiſcitur diuinorū circa terrena delirans. Altera verò ſuper lunā nectarea prouenieēs potione, per quā animus extra ſe poſitus, ſupra ſe poſitus mortalium obliuiſcitur, ſuſcipiénſq; diuina quaſi primo illorum ſplēdore caligat: ſiue potius ſaporē guſtans nouo quodā calore è priori habitu permutatur. Mox verò perſpicuè cernit guſtatque ſalubriter, imò verò nutritur. Profectò idea diuina per quam factus eſt animus, redeunti illabitur animo, ceu guſtui ſapor. Ab eo primùm ſuauiter ſiquid alienū eſt, diluit. Deinde penitus implet, magiſque implendo delectat. Tertiò redigit in ſeipſam inæſtimabili voluptate perfundens. Vbi animus ex anima primum factus eſt intellectus, ex intellectu denique Deus. Neque vlterius ſicut prius ſapit, neque quæ prius, ſed ſapit aliter atque alia. Et quemadmodum apud nos imaginatio vehemens mouet formátque corpus, & ibi corpus ſubiectum animæ ſenſúſque eius à potentiſſima cogitatione mentis mouetur protinus & formatur, adeò vt ineffabili dulcedine mentis mirabiliter & ſenſus dulceſcat & corpus. Sed iam ad iuſtitiam reuertamur. Hanc Socrates, tanquā diſputationis ſuæ finem atque obiectum, per ſingula quærens, quia difficilè inueniretur in animo, prius quærit in ciuitate, tanquam in ea manifeſtiorem futuram, vt per hanc demū, animi iuſtitiam manifeſtè definiat. Vt autem iuſtitiam in ciuitate conſiderare queat, conſtituit ab initio ciuitatem, dicens primo quæ ſit eius origo, ſcilicet indigentia mutua, deinde quæ materia, ſcilicet res artéſque neceſſariæ, poſtremo quæ forma, videlicet regula victus, legitimáque gubernatio. Et videto quantum laudet vitam ſobriam, quantum vituperet delicatam atque luxurioſam. Illa quidem ſana atque ſufficiēs, hæc autem inſana & indigens plurimorum. Denique quum ob hanc naſcatur bellum, opus eſt in eiuſmodi ciuitate militibus, quapropter ad diligentem militaris artis inſtitutionem deſcendens, quot neceſſaria ſint militi ſtrenuo & cuſtodi patriæ, accuratè proſequitur. In omnibus verò memento, neminem ad diuerſa aptiſſimum naſci poſſe. Ideóque nullum diuerſas artes exercere debere. Præſertim quum ex alterius opere, opus impediatur alterius. Oportere & vnumquenque artem ſuam ſtatim à puero & per omnem vitam continuè exercere. Præterea militem patriæ cuſtodem talem & naſci & educari debere, vt canum inſtar & erga notos ſit mitis, & aduerſus ignotos ferox, ſempérque vigil & ſagax. Proinde aſſerit Socrates principium cuiuſlibet operis máximum quiddam eſſe, in tenera præſertim ætate facilè vtrinque formabili. Idcirco futuros milites à teneris vnguiculis & ſecundum animū primo per muſicam, & ſecundum corpus, deinde per gymnaſticam ritè format, ſub muſica comprehēdens fabulas quoque poeticas. Quas præcipit aſſiduè puerorum auribus adhibere. Sed tales ſolùm, quales ad militare ſtudium quaſi præludia quædam & prouocent & erudiant. Similitérque cæteros his à pueritia fabulis iubet aſſueſieri, quæ ſtudio potiſſimū futuro conducat. Contrarias verò longius arcet. Id verò maximū eſt præceptum. Deteſtatur mox poeticam impietatem turpia de diis fingentem. Atque eiuſmodi audiri fabulas prohibet. Subiungit geminas theologiæ figuras. Primam, Deum omnino bonum eſſe, bonorúmq; duntaxat cauſam. Mali verò nullius cauſam eſſe Deum. Item ſiquem Deus punit, punire gratia boni. Secundum verò, Deum eſſe penitus immutabilem, ex eo quòd ſimpliciſſimus, potentiſſimus, optimus, ſapientiſſimus. Quo fit vt neget Deum aliquando quenquam fallere, vel fictis ſimulacris, vel ſignis atque verbis. Neque enim in varias mutatur formas, neque cùm non mutetur, ſimulat permutari. Concludit librum aurea quadam ſententia: Mēdacium maximè omnium & diis & hominibus eſt odioſum. Quòd ſi mendacium in ſermone odioſum eſt, idque ſimulacrum eſt mendacij ipſius quod eſt in animo, nimirum mendacium quod in animo eſt, & diis & hominibus eſt admodum odioſum. Eiuſmodi verò mendacium eſt ignorantia, per quam circa rerum veritatem ſibimet animus ipſe mētitur. Quoniam verò veritas ad id quod eſſe dicitur, ſpectat, ideóque falſum ad nō eſſe declinat, merito mendax quatenus in falſum labitur, eatenus in nihilum quoque prolabitur.

IN III. DE REPVBLICA DIAlogum argumentum. ad pag. 432.

Dialogus tertius cuſtodum educationem in ſecundo inchoatam proſequitur. Atque ſicut in ſecundo prohibuit eos audire falſa turpiáque de diis, ita hic vetat tragica audire de inferis, quæ reddere illos poſſint timidiores. Item & comica, quæ effuſiorem concitant riſum. Tam enim mollis euadit, qui quotidie in lacrymas riſu profuſiore reſoluitur, quàm qui dolore lacrymare compellitur. Quoniam verò non ſolùm procul à timiditate cuſtodes arcendi ſunt, verùm etiam ab intemperantia & auaritia, atque iniuſtitia, ideo rurſus audiri vetat carmina poetarum, quibus vel deorum, vel heroum magnorúmque virorum libidines, rapinæ, iniquitatéſque fingūtur. Hæc autem educatio militaris omnibus ferè ciuibus eſt æquè communis. Inter hæc quæ de mendacio dicit attende. Mendacium ciuitatis calamitas eſt, videlicet quando priuati inter ſe mentiuntur, maximè verò ſi magiſtratibus mentiantur. Perinde ac ſi ægroti medico, vel nautæ mentiantur gubernatori. Licet autem gubernatoribus interdum vti mendacio ſalutis publicæ gratia, & priuato quandoque erga priuatum, ſolùm gratia mali cuiuſdam grauiſſimi deuitandi. Licet & confabulari moderatè de rebus antiquis, quarum veritas ignoratur, & quaſi per imagines quaſdā res illas quarum certam formam vix habemus, effingere. Proinde orationem in ſpecies tres diſtinguit. Aut enim ſimplex narratio eſt, aut imitatio ſimplex, aut ex vtriſque permixta. Omnem verò ſermonem reprobat, qui viliſſima quæque refert abſque delectu, & agit hominem perturbatum. Quiſquis enim diu ſtudioſè aliquid imitatur, in eius tranſit naturam. Quocirca poetam perturbatos animos acrius imitantem, tanquam iuuentuti noxium iubet vel mutato ſtylo conſtantem habitum imitari, vel ex vrbe procul abire. Dicit quoque eum qui plura, vel imitando, vel faciendo pertractat, in ſingulis tandem ita deficere, vt in nullo euadat egregius. Pergit verò deinceps ex prima muſica, id eſt poeſi, ad ſequentem, eámque in tres diſtribuit ſpecies, Orationem, harmoniam, atque rhythmum. Principio phthongum muſici vocem vocant harmonicam, id eſt conſonātiæ aptam, quæ neque adeò grauis ſit vt nequeat ab eodem cantore grauior fieri, neque tam acuta, vt edi non poſſit acutior. Harmoniam deinde ex phthongis cōſtituit, congruam videlicet menſuram in exceſſu atque defectu grauium vocum, & acutarum, atque mediarum. Sunt hic voces quatuor, grauis atque acuta, & ſurgens in acutam, & declinans ad grauem. Item primæ proportiones quatuor, dupla inter duo atque vnum. Seſquialtera inter tria atque duo. Seſquitertia inter quatuor atque tria. Seſquioctaua inter nouem atque octo. Proportionem duplam ſequitur conſonātia vocis octauæ: Seſquialterā, quintæ: Seſquitertiam, quartæ: Seſquioctauam denique tonus. Sed de his alibi diligentius. Accedit tertio loco rhythmus, id eſt ordo quidam motionis, & temporis, vt ex ſecundo Legum percipitur. Poſtquàm enim voces harmonica quadam exceſſus defectúſque menſura per intētionem remiſſionémque conciliaſti, opus eſt rhythmo, per quem vocum acutarum, grauium, mediarum motus ac tempora metiaris, & in ſingulis, & inter ſingulas. Motus dico blandiores, ſeueriores, & medios. Tempora dico, longiora, breuiora, æqualia, per accentus longos breuéſque & medios. In his nota baſem vocabulum eſſe diuerſum: nam vt res exigit ſignificat, fundamentum, ſedem, pōdus progreſſúmque & terminum. Præter hæc conſiderandi ſunt nouē conſonantiæ, & diſſonantiæ communiſſimæ gradus. Primus in ratione, id eſt opinio cum ipſa rei veritate conſentiens. Cuius contraria eſt opinio falſa à veritate diſſentiens. Secundus in imaginatione. Cuius conſonantia eſt conſecutio rationis. Diſſonantia verò proſecutio externorum. Tertius in effectu, vel temperanter rationem ſequente, vel imaginationem intemperanter. Quartus in ſermone decoro, vel indecoro, quatenus vel rectam rationem, vel imaginationem tumultuariam ſequitur. Quintus in cantu. Cuius conſonantia eſt, decorum imitari ſermonem, diſſonantia indecorum. Sexus in ſono cantum aliter vel aliter imitante. Septimus in ſaltu concinno, vel inconcinno ad choream pertinente. Octauus in quadam membrorum corporiſque totius compoſitione, tam ſpectaculo grata, quàm exercitio gymnaſtico prompta. Nonus in artificioſis cuiuſlibet artis operibus, muſica quadam proportione compoſitis. Hi nouem gradus Muſas tibi referant nouem. Memento verò optimam omnium harmoniā eſſe animi temperantiam. Quam & ſequentes cæteræ imitantur, viciſſim cùm frequentātur, augent. Quapropter iubet eas duntaxat conſonantias exerceri, audiri, ſpectari, quæ habitum mentis conſtantem referant, non ſuperbia elatum, non iracundia efferatum, non voluptate mollitum atque reſolutum, non fractum dolere, non miſericordia, vel indigentia querulum. Probat ergo concentum grauem atque conſtantem, improbat autem extremos, id eſt concitum atque molle: damnat quoque multiplicem, laudat præ cæteris ſimplicem. Plurimum verò in animum poſſe iudicat harmoniam. Siquidem harmonia quædam diuina fit animus, cœleſtique harmoniæ aliquando, vt Platonicè dixerim, aſſuetus. Rurſus harmonia quadam conſiſtit corpus, conflatur & ſpiritus. Præterea conſonantia vocum aer aereum ſpiritum motu penetrans, affectúmque canentis & animum ſecum transferens, audientis affectum mouet affectu, & animum afficit animo ſenſímque mores infundit. In omnibus animaduerte quàm non ciuili ſolùm, ſed etiam religioſa admodum obſeruantia Plato ſuam erudiat ciuitatem, ſempérque quod & præcipit in Politico, temperantiam cum fortitudine miſceat. Denique quàm turpem, quàm diſſonantem eſſe cenſeat veneream voluptatem, ideóque ab amore legitimo procul eam ſegreget, pulchra ſemper & conſona ſolum deſiderante. Plurima verò de Muſica tractat atque gymnaſtica. maximi enim momenti erant: omnes enim his incumbebant, debéntque incumbere. Illa enim animum ſpiritúmque, hæc corpus animi gratia mirificè format atque componit. Addit, non ex corpore bono bonum animum, ſed ex animo bono corpus fieri bonum. Subiungit ſimplicem muſicam animi victúmque ſimplicem corporis ſanitati prodeſſe, multiplicem verò vtriſque nocere, hominéſque dum ſobrij viuerent, nō indiguiſſe medicorum auxilio phyſicorum. Damnat ſuperſtitioſas corporis obſeruationes circa victum, atque medelas. Signúmque præcipuum ciuitatis malè inſtitutæ dicit eſſe, ſi diligenti medicorum iudicúmque indigeat opera. Deſcribit medici iudiciſque officium, & iudicem eligit ingenio bonum, prudentem, ſenem, multos homines & bonos & malos expertum. Aſſerit prauitatem, quaſi priuationem quandam, neque ſe, neque virtutem cognoſcere. Virtutem verò quaſi habitum, per ſe ſolam cognoſcere ſe, per ſe quoque addito rerum vſu de vitiis iudicare. Meminiſſe verò ſemper oportet, Platonem non ſolùm hic, ſed etiam in Legibus, & Politico, & Protagora confirmare nihil magis neceſſarium eſſe omni quidem viro, præcipuè verò ciuili atque philoſophico, quàm copulam ex fortitudine pariter temperantiáque

conflatam: vt per illam alta petantur, per hanc non ſpernantur humilia,& vtrinque nihil vnquam nimis,aut audeas,aut metuas. Per illam rurſus priuatas publicáſque propulſes iniurias, per hanc abſtineas ab iniuria. Per illam ad honeſta voceris, per hanc cohibearis à turpibus. Quo fit,vt gymnaſticam ſimul & muſicam ad duo hæc denique referat,vt per illam fortitudo, non tam corporis quàm animi, per hanc temperantia comparetur. Iubet autem ambo ritè inuicem commiſceri. Siquidem ſola gymnaſtica parit ferocitatē, muſica ſola molliciem, ambo verò fortitudinem atque temperantiam. Ex eorũ denique numero qui ſic educati ſunt, eligit & cuſtodes,id eſt magiſtratus,& defenſores,id eſt milites. Ad magiſtratū verò aſſumi vult ſenes,prudentes,fortes,publici amatores boni, atque in hoc ipſo per experientiam comprobatos. Probari item præcipit iuuenes in mediis voluptatibus,& doloribus,quò diſcernatur, vtrum temperati fortéſque ſint,an contrà: atque vtrum ſententiā boni publici conſeruandi propter fallacias,aut minas,aut illecebras,ſint aliquando facilè mutaturi. Denique ingenia hominum metallis ſimilia eſſe dicit,& aptum quidem ad gubernandum auro, aptum verò ad militiā argento,ad opificium verò,& agriculturam ferro,& æri. Iubet ſingula ingenia ad illa quibus apta ſunt conuerti: itaque gubernatorum filios interdum pro ingenio ad viliora,atque viciſſim inferiorum filios ad munera nobiliora ſimiliter. Prohibet quoque milites proprium aliquid poſſidere,ne per auaritiam ex canibus conuertantur in lupos.

IN IIII. DE REPVBLICA argumentum. ad pag. 445.

TRaditur in quarto lib. modus poſſeſſionis atque ciuitatis,vt neque diuites nimium ciues ſint,neque pauperes. Putat enim tam ex nimia copia quàm inopia ſeditiones oriri, ciuitatémque diſſipari. Iudicat præterea ciuitatem illam non eſſe vnam, ſed plures, in qua alij quidem pauperes ſint,alij verò diuites: atque vt fieri ſolet,diuites contemnant pauperes: hi verò erga illos, & inuidia afficiantur & odio. Vnde ſenſim deſcendit ad myſterium ſuum,vt omnia videlicet ſint communia,ne alij minus,alij verò plus habeant, & inde inuidiæ, mendacia,furta,& hinc luxuria,ſuperbia,pigritiáque naſcantur. Adde quòd poſſeſſio rerum tam excedens quàm deficiens, non ſolùm moribus & concordię,ſed ingenio etiam & artibus obeſt. Docet non diuitiis,ſed virtute ſeruari ciuitatem, magnáque gerere. Item quamlibet ciuitatis partem non ita diſponendam eſſe vt in ſeipſa quàm optimè habere ſe videatur, ſed vt cunctis conferat, communíque ciuitatis totius conducat bono. Alioquin neque ciuitatem ipſam, neque partes vllas poſſe conſiſtere. Addit præterea ciuitatis augendæ modum, quatenus ſcilicet ciuitas vnà permaneat. At cùm primùm perdi vnitas poſſe videtur, non eſſe vlterius augendam. Præcipit ergo,vt neque exigua,neque vaſta ſit ciuitas,ſed mediocris ęqualíſque & concors,quo eius vnitas conſeruetur. Quoniam verò meſſem fruſtrà ſperat qui negligens fuit in ſeminando, idcirco totum ſtudiū circa pueritiam adoleſcentiámque adhibendum eſſe iudicat,quaſi circa meſſis vrbanæ ſementē,adeò vt etiam verborum,ludorum,geſtuúmque ſingulorum ratio diligens circa pueros adoleſcentéſque habeatur. Alioquin ſi negligatur hæc ætas, non aliter circa leges quotidianas fruſtrà laboratum iri, quàm ſi quis pharmacis eum quotidie curare contenderit,qui nullum ſeruare velit in victu temperantiæ modum. Inter hæc conſidera ludos in ſtudia ſenſim,moréſque conuerti. item ſicut homini & natura robuſto, & victu prudenti atque temperato,nullis penè vnquam opus eſt medicinis: ita ciuitati & optimè ab initio conſtitutæ,& in ea forma perſeueranti,neque multis ab initio legibus,neque quotidianis deinceps conſtitutionibus opus eſſe. Malas verò reſpublicas, in quotidiana quidem per nouas leges curatione verſari,nunquam verò bene valere. Quapropter in hac republica, tanquam optima Plato nullum circa leges adhibuit ſtudium,ſperans prudentes bonóſque viros leges eſſe viuentes. De legibus verò ſacris quid? Multo certè minus in his cenſuit laborādum. Nemo enim qua ratione colendus ſit deus, intelligit vnquam,niſi prius intelligat deū. Diuinum verò ſolem niſi ipſo diuino ſole ſe monſtrante,videre non poſſumus. Petendas ergo religionis leges ab Apolline,id eſt,diuino lumine,iudicat: petendas inquam,non lingua,ſed purgata mente,atque ſerena. Mitto quid hic de hiſtoria tangat oraculorum. Hæc enim notiſſima ſunt. Allegoricè verò ſignificat Apollinem, id eſt, diuinum lumen: ſedere,id eſt,firmiter adeſſe: mediæ terræ,id eſt vbique rerum omnium penetralibus. In vmbilico conquieſcere. id eſt in mente à ſenſibus ſegregata,atque inſtar figuræ motioniſque ſphæricæ in ſe reflexa. Præterea Apollinem omnibus eſſe patrium, id eſt,præſentem & familiarem. atque propitium patrem quidem naſcentibus, patriam denique reuertentibus. Conſtituta verò republica deinceps quatuor in ea virtutes agnoſcit. Prudentiam in principibus, id eſt, rectè cuſtodiendi conſulendique ſcientiam. Fortitudinem in militibus, id eſt, firmam ſententiam inuitis tam illecebris quàm minis audendi pro patria in periculis, quatenus leges magiſtratúſque præcipiunt. Temperantiam in principibus ſimul & militibus, atque artificibus, id eſt, conſenſionem quandam qua libenter cuncti conueniunt, vt alij quidem imperent, alij pareant: & inter eos qui parent, alij quidem in bello,alij in opificio pareant:

A neque ob voluptates vllas conſenſio talis impediatur, imò cupiditates inferiorum, ſuperiorum imperio conſilióque obtemperent. Iuſtitiam quoque in omnibus,per quam ſuū quiſque,id eſt,ad quod & natura & ſtudio eſt aptiſſimus,opus munúſque exequitur tam publicè quàm priuatim communis commodi gratia, neque quiſquam ſibi vendicat alienum. Quòd autem temperantiam appellauit Diapaſon harmoniam, intellige Diapaſon conſonantiam reſultantem ex dupla tenſionis, velocitatis, vehementiæ proportione ad id quod duplo remiſſius eſt,tardiúſque,& lenius. Ex qua quidem proportione dupla conſurgit acutæ,id eſt,octauæ vocis exceſſus ad grauē, nec immeritò. Prima enim proportio dupla inter duo & vnum. In qua
B quidem proportione binarius numerus dum ſuperare videtur,vnum recreat,& geminat vnum. Binarius deinde dum mouetur ac reuoluitur in ſeipſum, octo producit numerum ſolidum. Bis enim duo bis, octo conficiunt. Dicitur autem Diapaſon,id eſt,per omnia. Conſonantia enim eiuſmodi,& omnes intra ſe continet, & replicatur in omnibus. Nec ab re Plato inquit, temperantiam, quaſi Diapaſon extendi per ſummos ciues infimóſque & medios. In octaua enim & grauis vox,& acutiſſima eſt. ſunt & mediæ. Sed vt ad iuſtitiam redeamus, quemadmodum in dia paſon cōſonantia vox octaua cum graui adeo conſonat, vt quæ vox gemina eſt appareat vna: ſic in bene compoſita ciuitate temperantiæ grauitas cum iuſtitiæ robore tam
C aptè congruit,vt duæ hæ virtutes vix inuicem diſcernantur. Et vide quàm opportunæ ex diapaſon conſonantia vocis octauæ Socrates ſe conferat ad iuſtitiam apud Pythagoricos octonario numero deſignatam. Dum enim iuſtitia ſit æqualis omnino pro cuiuſque meritis diſtributio,ciuitatiſque ſolidum fundamentum, iuſtè per octonariū deſcribitur numerum. Hic enim numerus & ſolidorum primus eſt, primúſque omnium in numeros ita ſoluitur pariter pares,hoc eſt in bis quaternos, vt nihilominus in numeros æquè pariter pares diuiſio quoque ipſa ſoluatur, id eſt in bis binos: rurſúſque qua æqualitate reſoluitur, eadem quoque contexitur. Nam bis bini bis, octonarium,vt dixi,conſtituunt æqualitatis iuſtæ ſimulacrum. Qua-
D propter Orpheus vbicunque diuinam iuſtitiam obteſtari volebat,per numina octo iurabat,ignem,aquam, terram, cœlum,lunam,ſolem, planetámque, & noctem. In Ægyptia quoque columna in ſignum iuſtitiæ poſita numina octo notabantur inſcripta, quemadmodum teſtatur Euander,Saturnus, Rhea, Oſiris,ſpiritus, cœlum,terra,nox, dies. Denique cœleſtis iuſtitiæ ordinem ſphæris octo digeſtum eſſe omnis arbitratur antiquitas. Socrates poſt hæc oſtendit iniuſtitiam eſſe ſubitum ciuitatis exitium, quando aliena ſinguli vſurpantes omnia perturbant atque cōfundunt. Iuſtitiam verò ciuitatis ordinem eſſe atque ſalutem. Proinde ex manifeſtiori hac ciuitatis iuſtitia, ad occultiorem tranſit in animo quaſi latentem. Diuiditque trifariam animi vires,in rationem loco principis,& vim iraſcendi vice militū,
E naturámque concupiſcendi opifici ſimilem. Probátque vnám in nobis eſſe animam,cuius,& in qua hæ tres ſint vires, non loco intra ſe, ſed proprietate diſtinctæ. Quod quidem & Peripateticos quoſdam latratores refellit, & cuilibet diligenter legenti poteſt fieri manifeſtum. Hanc verò diſtinctionem adducit, vt pateat quomodo inter ſe anima atque ciuitas, & illius & huius iuſtitia ſint perſimiles. Inquit ergo, Cùm nequeat anima per eandem ſui vim circa idem ſimul oppoſita facere, neceſſe eſt eam tres ſaltem vires habere. Quippe cùm eodem in tempore per libidinem rapiatur ad voluptatem, & per rationem interim reuocetur. Item per libidinem retrahatur à prælio per iracundiam prouocetur ad pugnam. Ex quibus patet rationem eſſe à libidine differentem, & ab eadem differre etiam iraſcendi vi-
F gorem. Differre quoque hunc à ratione patet,tum in pueris nondum vtentibus ratione, iracundia tamen valde feruentibus, tum in aliis multa per iram præter rationis legem agentibus. Propinquiorem verò iraſcendi vigorem rationi ex eo eſſe probat, quòd indignatio ſæpè rationi opitulatur contra libidinem. Cōcludit deinceps iuſtitiam vnà cum temperantia eſſe legitimam quandam conſenſionem, tum in cuiuſlibet animo trium quas diximus partium,tum in ciuitate triū his partibus conſimilium. Conſenſionem inquam in gubernando, exequendo,obediendo,atque in propriis muneribus peragendis,& alienis non vſurpandis. Nec immeritò hic iuſtitiam temperantiæ germanam,nominat harmoniam,ex acutis vocibus & grauibus mediiſ-
G que conſtantem, vocibus inquam principes & quæſtuarios medióſque horum milites referentibus. Deinde vt quæſtioni iandiu adductæ reſpondeat, quærenti quidnam iuſtitia iniuſtitiáque in animo pariant, dicit virtutem eſſe animi ſanitatem pulchritudinémque & robur: vitium verò morbum,turpitudinem,imbecillitatem. Siquidem virtus cunctas animæ partes,vt ſtatuit natura,diſponit & ſeruat. Vitium verò contrà,naturæ ordinem confundit atque perturbat. Quoniam verò quando deprauata omnino corporis eſt natura, præſtat mori quàm viuere,etiam ſi externa nobis abundè ſuppeditentur, idcirco concludit illius vitam tanquam miſeram eſſe ab omnibus fu-
H giendam, in quo anima per quam viuimus per vitium eſt deprauata. Poſtremò in ipſo libri huius calce aſſerit eiuſmodi animam ciuitatémque quam deſcripſit,optimam eſſe atque feliciſſimam. Animam ciuitatémque regiam, à regina videlicet hominis ratione diſpoſitā. Addit eiuſmodi gubernationem tum regiam appellari,quando inter multos bonos excellat quidam manifeſtè omnium præſtantiſſimus: tum rempublicam optimatum, quando plures pariter videantur excellere. Omnino verò eandem eſſe gubernationem exiſtimandam. Annuit quoque ſe in ſequenti libro quatuor reliquas,tum animorum,tum rerum publicarum affectiones ordine diſtincturum.

IN V. DE REPVB. DIALOlogum argumentum. ad pag. 456.

NOn ſum neſcius fore nonnullos qui Apologiam à nobis expe-
ctent, qua quintum hunc dialogum communionem omnium
in ciuitate ponentem,defendamus contra calumnias,tum maledico-
rum,tum etiam ignorantium. Verùm legant Platonem ipſum,precor
legant diligenter,ac ſine inuidia iudicent. Apologiam (ſcio quid lo-
quar)nullam deſiderabunt.Plato igitur Phœbeus humani generis me
dicus,quum animaduerteret & ſingulos homines & familias & ciui-
tates ſemper & vbique grauiter ægrotare,neque vllis hactenus ciui-
liũ medicorũ medicamentis tot ſecula iã fruſtra curantiũ vel liberari
morbo vel ſaltẽ leuari paulũ, atque minimũ cõualeſcere,tã prudẽter
quàm piè ad legem illam ſe contulit præcipuam apud medicos , qua
medicinæ ſanciunt autores,ſi quis medicamentis talibus, puta frigi-
dis diu adhibitis minimè conualeſcat,eſſe tandem ritè ad calida tranſ
eundum. Cognoſcens ergo genus humanum per leges diſtribuentes
propria tot ſeculis nihil proficere,imò verò in deterius quotidie labi,
non iniuria ad amicitiæ ſe tranſtulit leges, communia inter amicos
omnia fore iubentes , vt diuiſione diuiſioniſque & miſeriæ ſublata
cauſa,concordiam,vnionem,felicitatem conſequeremur. Sed aliter
rurſus exordiamur.Socrates in principio quarti diſciplinam educan-
dæ iuuentutis cunctis legibus anteponens,raptim attigit,videri opti-
mam diſciplinam fore ſi vxorum,filiorum,rerum communio fiat. At
quoniam res eſt & noua quàm plurimis,& plurimis inaudita,reuoca-
tur ad eam ſtatim in principio quinti declarandã apertius , & firmius
comprobandam. Iam verò & ſi à Critia & Timæo didiceris diſcipli-
nam ſimilem extitiſſe quondam apud Græcas Ægyptiáſque Athenas
neque nimium admiraberis tanquam nouam , neque diffidenter au-
dies tanquam penitus arduam,neque inuitus admittes quaſi non bo-
nam. Mitto quòd multi tradunt apud Boemos Placam vrbem ali-
quando ſimiliter gubernatam. Atqui Diodorus inſulam in Oceano
meridiẽ verſus deſcribit,in qua præter cætera communes etiam ſint
vxores,viríque philoſophiæ plurimum aſtrologiæque ſtudioſi. Pom-
ponius quoque Mela teſtis eſt Garamantes in extremis Aphricæ par-
tibus communia habere in republica omnia. Similem præterea bono
rum fuiſſe communionem inter philoſophos Brachmanas, Gymno-
ſophiſtas, Eſſeos , Pythagoricos,& denique inter ſanctos quondam
Chriſtianæ reipublicæ fundatores,compertum habemus. Videmus
quoque ſeculis noſtris illos duntaxat religioſos ad virtutem felicita-
témque accedere,inter quos nihil eſt proprium. At enim ſi vxorum
te communio turbat,primo quidem permittito apud Platonem ritè
ex lege fieri,quod apud adulterinos ſacerdotes in commune fit ſacri-
legio. Deinde Platonem ipſum audito prius quàm iudices, altius in
ſua cauſa declamantem. In ſequentibus nota primo quidem So-
craticam prouidentiam,peius eſſe cenſentem in legibus conſtituendis
errare,quàm hominem interficere. Eiuſmodi nanque error multos
per multa ſecula interficit animos ſimul & corpora. Deinde mode-
ſtiam difficilia diffidenter aggredientem,& quaſi inuitam atque com
pulſam. Tertio pietatem diuinum auxilium pro ſuo more in rebus
grauibus inuocantẽ. Ac ne in legibus erret condendis,ab Adraſtia dea
petit opẽ,cuius mentionẽ quoque fecit in Phędro. Adraſtia hæc apud
priſcos theologos eſt potentiſſima ineuitabilium regina legum , le-
gum inquã tam Saturniarũ ad mentes pertinentiũ quàm Iouialium
pertinentium ad naturas. Adraſtiam diuinam prouidentiam,quatenus
nihil vel oculos eius ſubterfugere,vel manus poteſt effugere. Nec ab
re vbi optàt firmiſſimas leges condere,quas neque obliuio deleat, ne
que defraudet aſtutia,neque violentia frãgat,& omnino nullus deui-
tet. Adraſtiam obſecrat ineuitabilia ſancientem,quæ nullus queat ef-
fugere. Deinceps paulatim ad communem progreditur diſciplinam,
à virorum videlicet inſtitutione ad inſtitutionem ſimiliter mulierũ,
mandans omnia priuata publicáque,tum pacis,tum belli ſtudia, mu-
lieribus cum viris communia fieri,ne mancum ſit genus humanum,
eo tamen pacto vt in ſingulis grauiora viris,leuiora mulieribus com-
mittantur. Similiter & alibi docet brachia quoque ſic aſſuefacien-
da,vt ſinguli vtrinque ſint dexteri , quos nominat amphidexteros,o-
ſtendit autem id fore vtile atque poſſibile,& quo pacto fieri debeat.
Deinde aliam adducit communionem,videlicet vxorum atque filio-
rum. Et ibi aduerte quanta ordinis prouidentia conſtituat Magiſtra-
tus,præſides nuptiarum,& ſacra,& tempora,& ætates , cauens nequid
intemperatè fiat, vel inutile ciuitati. Ac poſt generationem quàm
diligenter de natis cogitet nutriendis , ita tamen vt neque vir neque
mulier proprium agnoſcat filium,neque filius proprios genitores,ne
que alios alij,ſed ſeniores opinari cogantur,omnes penè iuniores eſ-
ſe filios vel nepotes : iuniores viciſſim ſuſpicari omnes ſeniores eſſe
progenitores,æqualéſque ſimiliter eſſe fratres. Inter hæc vbi nutritio
nem eius ſpernit,qui vel præter legem,vel ex inutili natus fuerit , vel
inutilis,intellige non eſſe perdendum,ſed in loco occultiori , vel in
ſuburbiis vilius nutriendum , extra exactiſſimam regulam illam
qua nutriuntur hi qui aſſumendi ad cuſtodiã iudicãtur. Illũ verò infe-
riori alendũ regula ad minutiora vrbis vel agri miniſteria ſuo tẽpore
tranſmittendũ,vel fortè ad vrbes alias transferendũ ſtatim natũ. Mox
agnoſce cõmunis charitatis inuẽtũ, vbi ſic diſponit ſingula,vt ſinguli
eadẽ vel re,vel perſona oculis demonſtrata,æquè iudicẽt , dicántque
hoc eſt meũ. Quúmque ſua cuique chariſſima ſint,ſinguli cuncta cu-
rabũt,præcipuè quũ ad eiuſmodi curã legib⁹ quoque magiſtratibúſq.
adducant. Hinc ergo incuria & negligẽtia noſtra,qualis in omnib⁹ eſt
circa plurima quaſi à nobis ſint aliena,tollctur. Tolletur & quotidiana

A fallacia qua iudicium noſtrum in eo colendo quod proprium eſſe cẽ-
ſemus,ſtultè decipitur. Tolletur denique extrema perturbatio, ſolici-
tudo,miſeria quæ ex inſano propriorũ amore nos angit. Mitto quòd
adempta diſcordiæ cauſa & communis erit & integra charitas. Pro-
inde attende quàm diligentes, quàm iuſtas , quàm mites ſtatuat belli
leges,quæ præmia victores maneant,diuinitas ſcilicet quædã. Tranſ-
ferri enim hos , inquit , in beatos dæmones hominum curatores, &
quaſi deos charos ritè colendos. Quod verò de puerorum oſculis di-
citur iocoſum quiddam eſt Glauconis , & leuandi tædij gratia di-
ctum. Adde & triumphale quiddam atque feſtiuum. Reſtabat pro-
bandum communionem hanc fieri poſſe , poſtquàm fore optimam
fuerat affirmatum. Primo igitur etiam ſi nequeat fieri oſtendit ſe non
fruſtrà hanc in medium adduxiſſe,videlicet tãquam exemplar in for-
B mandis ciuitatibus pro viribus imitandum. Deinde demonſtrat tunc
demum poſſe fieri quando philoſophi gubernabunt , neque prius re-
quiem vllam fore malorum. Quamobrem ad formandos philoſo-
phos tanquã futuros ciuitatis gubernatores opportunè deſcendit, do-
cens quale ſit philoſophi ciuilis ingeniũ,qualis effectus atque diſci-
plina. Principio quantum plebei circa percipienda ſenſibilia hæc infe-
riora auidi curioſique ſunt,tantum ingenium philoſophicum ad in-
ueniendas ideales horum omnium rationes auidum & propẽſum eſt
& ſagax ipſius veri venator. Quoniam verò veræ quidem res ideæ
ſunt,naturales autem formæ ſunt & imagines idearum , non iniuria
plebeos inquit ſomniare , putantes quæ imagines ſunt eſſe res veras.
C Philoſophum verò ſolùm inter alios vigilare. Et quoniã inter ens at-
que non ens mediũ ponit,memento quinque gradibus omnia cogita
ri Et nõ ens quidem purum dici quicquid fingitur infra materiã. Ens
verò purum,puram mẽtem,ideámque exiſtere. Animã cœlúmque ens
dici ſimul atque non ens,videlicet propter motum, magis tamen eſſe
quàm non eſſe. Materiam contrà magis quodammodo nõ eſſe quàm
eſſe. Sed quæ natura compoſita ſunt ſub luna , eſſe pariter atque non
eſſe. Circa ea quæ verè ſunt cognitio ipſa verſatur. Circa ea quæ verè
non ſunt,ignorantia. Circa ea quæ pariter & ſunt & non ſunt,ſe re-
uoluit opinio. Ignorantiam quidem & opinionem tum plebeis tri-
buit,tum Sophiſtis. Cognitionem verò id eſt ſcientiam duntaxat phi-
D loſophis. Quod autem ſcientiam opinionémque potentiam quãdam
nominat,intellige potentiam non informem,ſed partim naturali for-
ma partim habitu præditam. Præterea vbi de ideis agit,ad quas phi-
loſophi refertur ſcientia,more ſuo inquit bonum,pulchrum , iuſtum.
Ternarius hic numerus, modis tribus exponitur. Primo bonum ſit
Deus. Pulchrum mens angelica multiformis. Iuſtum cœleſtis anima
mundana iuſtè diſtribuens. Secundo bonum,forma ipſa actúſque di-
uinæ naturæ. Pulchrum eiuſdem intelligentia. Iuſtum voluntas eiuſ-
dem. Tertio bonum inter ideas eſt exemplar formę actúſque cuiuſ-
que atque naturæ. Pulchrum exemplar ordinis qui ex qualibet forma
in ſe ipſa reſultat. Iuſtum exemplar ordinis qui à qualibet forma
E atque re refertur ad alias. Quando verò ipſi bono ſubdit malum, pul-
chro turpe, iuſto iniuſtum, caue tria hæc oppoſitè colloces in ideis.
Pone verò hæc tum in ipſa informitate & deformitate materiæ, quã
in libro De ſcientia vocat exemplar diuinitatis expers, & in Politico
diſſimilitudinis locum:tum etiam in anima iam deprauata,& ad ma-
teriã omnino conuerſa. Denique quod eunuchi ænigma puerile tan-
git,eſt eiuſmodi, Vir non vir,videns non videns,percuſſit non percuſ-
ſit,lapide non lapide,auem nõ auem, ſuper arbore non arbore, id eſt,
eunuchus luſcus percuſſit pumice alã veſpertilionis ſuper Sambuco.
Sed id ridebis ſcio. Quod & ridiculi gratia eſt appoſitum.

F

IN VI. DE REPVBLICA ARgumentum. ad pag. 469.

CVm leges omnes vel optimæ abſque probatiſſimis magiſtrati-
bus mortuæ ſint,magiſtratus autem optimi vel abſque legibus
ſcriptis ipſi ſint diuæ leges,meritò Plato noſter quemadmodum aliàs
expoſuimus,in excellenti republica non in condendis legibus , ſed in
formandis magiſtratibus omni diligentia elaborat : atque id quidem
non ſolum à tenera ætate,verum etiam ab ipſo fœtu ſtudioſè contẽ-
dit,quò ex electis ſeminibus,continuáque cultura ad optimam frugẽ
G perueniat. Quoniam verò hos appellat cuſtodes,cuſtodum autẽ maxi
mè proprium eſt proſpicere atque circunſpicere,idcirco ingeniũ præ-
cipuè philoſophicum,omnium ſine controuerſia perſpicaciſſimum e-
ligit ad humanum gregem cuſtodiendum. Quippe cùm ſoli huius o-
culo pateat boni ipſius iuſtitiæque exemplar , ad cuius imaginẽ be-
ne,iuſtè,beatè pingenda ſit ciuitas. Præterea pertinet ad cuſtodem eſ-
ſe veridicum,liberalem,temperatum,fortem, iuſtum,magnanimum,
manſuetum. Eadem quoque probabit propria eſſe philoſophi , vt de-
nique concludat cuſtodiendi officium præ cæteris philoſopho com-
mittendum. Quamobrem eiuſmodi eſſe naturam philoſophi , primo
probabit:deinde quia generoſa natura abſque recta cultura & ſemper
inutilis fit,& ſæpiſſimè noxia,tradit excolendi huius ingenij diſcipli-
nam. Interea verò de ſpurio & adulterino tractat philoſopho legitimũ
H philoſophũ ſimulãte. Itẽ de abuſu quodã philoſophãdi. Rurſus de phi
loſophandi forma ad illum præ cæteris pertinente,qui rempublicã ſit
quandoq. recturus. Docet autẽ philoſophi maximè propriũ eſſe,per-
petuũ veritatis ipſius circa res æternas amorẽ. Ideóq. & amorẽ tẽpo-
raliũ & mẽdaciũ à philoſopho maximè omniũ alienũ. Oſtendit prę-
terea philoſophi mentem in ipſa veritatis indagatione ſeiungi à cor-
pore,atque ex quadam ſui cognatione diuinæ menti coniungi ac per
inſitas ſibi ab initio formulas idearum ideas ipſas attingere , ab eiſ-
que ipſo contactu lumen excutere,quo mox facta fœcundior conci-
piat,

piat, imò facta validior pariat veritatem, id eſt, per ipſas ſuas A
conceptiones ideis vndique congruat. Tu verò hic aduerte intel-
ligendi actum, quemadmodum & in Sympoſio, generationem
partúmque vocari. Quod quidem cum Chriſtiana conſentit
theologia, oſtendítque non imaginariam tantùm, verumetiam
naturalem quandam ineſſe menti formam atque veritatem. Pro-
inde ingenium eiuſmodi, & raрò admodum, & in paucis naſci
putat, & tunc quidem multis tum conditionibus indigere, tum
obſtaculis impediri. Præcipuè verò deprauari ſermone & opi-
nione vulgi, multóque magis vulgi eiuſdem opera. Rurſus à
vulgaribus præceptoribus, qui & ipſi vitam orationémque ſuam
vulgò quaſi adulatores accommodant, ſimilémque tradunt audi-
toribus diſciplinam. Et vide quàm congruè Plato vulgus vaſto
comparat bruto. Item ciuitates omnes nauibus caſu quodam re- B
ctis à nautis gubernandi prorſus ignaris, virúmque peritia guber-
natoria præditum deridentibus. Nota optima quæque ſiue na-
turæ, ſiue fortunæ munera, ſi vel negligenter culta fuerint, in ma-
la: vel malè culta, in peſſima tandem euadere. Præterea quòd
interdum, quamuis admodum raрò, aliquis in ciuitate malè di-
ſpoſita, quales eſſe omnes iudicat, vir magnus probatiſſimúſque
appareat, id non arti, non naturæ, ſed diuinitati duntaxat attri-
bui. Vbi verò de Momo reprehenſionis Deo mentionem facit,
intellige Momum eſſe diuinam curam proſpicientem quid re-
prehendi potuiſſet in ſingulis, ſi aliter quàm ſunt facta fuiſſent,
ideóque ita ſingula diſponentem vt iure reprehendi non poſ- C
ſint. Aſſignat proinde cauſas quibus ortæ in philoſophos ſint
calumniæ, quaſi vel mali ſint, vel inutiles reipublicæ. Primò
quidem multi quotidie ad philoſophiæ ſtudium ineptiſſimi, tam
paruo ingenio, quàm paruo iudicio, non parua tamen ambi-
tione vel auaritia philoſophiam inuadunt, ac prehenſant, ex e-
iúſque commercio opiniones procreant adulterinas, atque deri-
dendas, malis præterea moribus facultatem dedecorant philo-
ſophicam. Deinde ſi qui ad id ſtudium nati ſunt, vel ſtatim e-
ducatione conſuetudinéque improba deprauantur, vel ſi mori-
bus integri perſeuerant, non tamen conuenientibus diſciplina-
rum gradibus inſtruuntur: vel inſtructi quidem, ad rempubli- D
cam non admittuntur, vel ipſi potius publicis ſe fluctibus im-
mergere nolunt, certa timentes pericula, deſperantéſque ſe poſ-
ſe inter homines paſſim corruptos ſanis conſiliis ciuitati prodeſ-
ſe. Inter hæc animaduerte actiuæ vitæ procellas, contemplati-
uæ tranquillitatem, excelſam philoſophi mentem, mortalium
contemptum, ſtudium diuinorum, formulam quandam pro æ-
tatis gradibus doctrinarum. Omnino autem ſimili ratione eru-
dit philoſophum atque ciuem, neque id quidem iniuria. Aſſe-
rit enim in Politico & Sophiſta eundem eſſe virum regium & ci-
uilem atque philoſophum. Oportere verò probat in hoc con-
currere duo quædam genera rariſſimè in hominibus concurren- E
tia. Naturam videlicet ingenio acutam, contemplationi aptam,
veritatis auiditate flagrantem: vnà cum natura graui, ad agen-
dum ſtrenua, boni publici prouida. Ingenium eiuſmodi per o-
mnes diſciplinarum gradus perducit, vt patebit in ſeptimo. Iù-
bet quoque exerceri ciuilibus actionibus, atque inter volupta-
tes, dolores, labores, pericula, velut aurum igne diligenter ex-
aminari atque probari, prius quàm ciuitatis gubernacula ſibi
credantur. In primis autem ipſius boni ſcientiam omnium
præſtantiſſimam huic iudicat neceſſariam, affirmans quemad-
modum res omnes abſque boni poſſeſſione inutiliter poſſiden-
tur, ſic rerum quoque omnium artiúmque cognitionem abſque F
ipſius boni intelligentia eſſe prorſus inutilem: neque poſſe ci-
uem vel priuata vel publica ad bonum rite dirigere, niſi quid bo-
num ſit, ratione cognouerit. Etſi diuini huius boni ſcientia vi-
deri Ariſtotelico poteſt ſuperflua ad rempublicam humanis mo-
ribus gubernandam, neceſſaria tamen eſt ad hanc ipſam guber-
nationem, per quam Plato in ſuperioribus inquit, conandum
eſſe, ciues Deo ſimiles amicóſque reddere. Subiunxit præter-
éa gubernatorem circa ſingula bona ad bonum ipſum diſponen-
da & cæcutire, & caſu quodam ferri, niſi primam ipſam boni per-
ſpexerit formam, omnium exemplar cauſamque bonorum. Vt
autem animaduertas Ariſtotelem in Ethicis circa ideam boni ad-
uerſus Platonem illudere, lege Platonis verba diligentiſſimè, ac pla- G
nè perſpicies ideam boni non eſſe ſpeciem hanc, aut illam, hic
aut ibi, ſed ipſam eminentiſſimæ diuinitatis fœcunditatem,
per omnia ſeſe potenter, ſuauiter, ſalubriter propagantem.
Cuius imaginem quandam in mundo viſibili ſolem vult eſſe
viſibilem, vires ſuas ſimiliter per omnia diffundentem. Ve-
rùm ante hunc quem videmus ſolem, Plato alterum in mundo
cogitat inuiſibili, imaginem Dei patris primam, verúmque fi-
lium. Ideo filios dixit boni, vt ſuper viſibilem hunc imagina-
riúmque filium poſſes inuiſibilem & archetypum contemplari. H
De hoc patre atque filio in epiſtola ad Hermiam legimus. De
hoc Platonicus Philo in libro de cauſis, inquit: Conandum eſt
in primis ad ipſum ens, id eſt de quo dicitur, Ego ſum qui
ſum, aſcendere. Aut ſaltem ad ipſius imaginem ſacratiſſimám-
que rationem verbúmque primogenitum. Per eiuſmodi ratio-
nem atque verbum fieri omnia ſecundum Heraclitum & Pla-
tonem, Amelius Platonicus aſſerit, vtitúrque teſtimonio Ioan-
nis Euangeliſtæ. Item in Epinomide teſtatur & Plato. Et
quamuis Platonicorum nonnulli Dei patris filium Deum, per
ſubſtantiam à patre, Arrianorum more diſtinguant, præſertim Iu-
lianus in libro De ſole: Iuliani tamen præceptor Iamblichus Ægy-
ptiorum adducit myſteria, in quibus patris & filij diuerſa quidem
ratio, ſed eadem videtur eſſe ſubſtantia. Sed audi myſterium.
Primus Deus & vnus primi pater eſt dei, quem gignit in ſolitaria
ſui ipſius permanens vnitate. Eſt autem exemplar filij qui nomi-
natur ſuimet filius, ſui pater atque vnipater, Deus verè bonus. Il-
le enim fons eſt idearum: à quo vtique vno, Deus per ſe ſufficiens,
ſeipſum explicauit in lucem. Propterea ſufficiens per ſe nomina-
tur ſuique pater. Eſt enim hic principium, Deus deorum, vnus
ex vno, ſuper eſſentiam omnem, principiúmque eſſentiæ. My-
ſterium hoc Iamblichus teſtatur eſſe Mercurij. Quemadmodum
verò ipſum bonum ſit ſuper voluptatem, & mores, & ſapientiam,
Plato hic ſignificat breuiter. Super voluptatem quidem, quia ſi
voluptas ipſa bonum ipſum eſſet, nulla voluptas mala eſſet & no-
xia. Item ſuper mores, quoniam multi ſatis circa mores habere ſe
putant, ſi mores honeſtos videantur habere. Quod autē iudicant ve-
rum eſſe bonum, non opinione quærunt, ſed re ipſa prorſus habe-
re. Præterea ſuper ſcientiam, quia neque quolibet modo, ne-
que quælibet ſcire præcipuè optas, ſed bene potius atque bona.
Alioquin ſcientiam, aut reſpuis, aut negligis. Neque dicas ipſum
bonum eſſe boni ſcientiam, ne per idem ſtultè definias idem. Rur-
ſus ſuper intellectum. hic enim aſſiduè bonum quærit. Ipſum ve-
rò bonum, non quærit bonum. Adde & ſuper veritatem. Quod
enim magis iudicas bonum, magis & eligis. Morbum verò
damnúmque minus verum eligis potius quàm magis verum. De-
nique ſuper ens. Nam vt bene ſis, eſſe deſideras. Sed & de his, &
quemadmodum boni ipſius lumine omnia vera intellectus intel-
ligat, in Theologia latius diſputamus. Sequitur diſtinctio re-
rum in genera duo viſibile & inuiſibile, & vtriuſque in duo; ſcilicet
antecedens atque ſequens, ſimiliſque perceptionis humanæ diſtin-
ctio. In quibus Brentinum ſequitur, & Archytam: ſed elegantius ſi-
mul & latius explicat.

IN SEPTIMVM DE republica, ſiue de Iuſto, Platonis dialogum. argumentum ad pag. 480.

SApientes diuino ingenio præditi omne mentis ſtudium à terre-
nis ad cœleſtia, à mobilibus ad immobilia, ab his quæ ſentiuntur,
ad illa quæ ſuperant ſenſum pro viribus conuerterunt. Conſi-
derantéſque mundi machinā & vnam eſſe & mirabiliter ordinatam:
neque tamen ex ſeipſa poſſe conſiſtere: cùm ex diuerſis compo-
natur: atque mutetur: meritò cognouerunt, ab alio dependere: ab
alio inquam vno, atque ſapientiſſimo: qui & vnum conficiat o-
pus ex multis: & id vnum vbique ordinet ſapienter: regat præ-
terea & potenter, opus videlicet ingens atque multiplex, motu
quidem perpetuo atque rapidiſſimo non tamen aberrante reuo-
lutum. Ducat quoque benigniſſimè ſingula ad bonum mirifica
tum commoditate tum facilitate currentia. Quamobrem commu-
ni quadam conceptione deum eſſe pariter conſenſerunt, vnum
vniuerſi regem potentem & ſapientem atque clementem. Quem
& terreni reges, rerumque publicarū gubernatores pro viribus debeāt
imitari. Poſt cōmunē hanc de deo conceptionē, gemina rurſus via ad
deum cœperunt planius atque propius proficiſci. Per alterā quidem
negando, per alteram referendo. Nam illa quid ipſum bonum,
id eſt, quid deus non ſit argumentantes probauerunt, neque eſſe
quicquam ex his quæ capiuntur ſenſibus neque ex his quæ mente
comprehenduntur. In hac autem & creaturas ad creatorem, &
viciſſim creatorem referentes ad creaturas, excogitauerunt qua
ratione & creator ſingula faciat atque perficiat: & creaturæ ad i-
pſum ſeſe vel habeant, vel imitari vel conſequi poſſint. Hactenus pro-
cedere philoſophantis ingenium Plato noſter & in Parmenide
monſtrat, & in libro ſuperiore confirmat. Quod Dionyſius
quoque Areopagita maximè comprobat. Procedere inquam huc-
uſque tum radio quodam ab initio menti ſemel infuſo, tum ac-
cedente lumine diuinitus mentes aſſiduè colluſtrante. At verò
quid ipſum in ſe bonum ſit, id eſt diuina ſubſtantia, quemad-
modum & in Parmenide, & hic oſtendit, nemo per eiuſmodi
vias aſſequi poteſt. ſolum verò per has illuc denique peruenire
vbi diuinum bonum ob ſolam benignitatem ſuam amatorem
ſuum propius accedentem & propria luce format, & calore
fouet, & poteſtate transformat mentem, tunc demum co-
gnoſcentem deum cùm ipſa iam facta ſit deus.

Quod quidem in epiſtolis quoque ſignificat. Poſtquam
verò deum philoſophus contemplatus fuerit cœleſtia guber-

A nantem,tunc ſolum,& ſolus poterit terrena diuinitus gubernare.Qua
quidem in re Plato Minoem laudat ab Ioue prius contemplando pe-
tentem leges quàm ad homines promulgaret. Mitto quantum mul-
ti laudent Scipionem, quòd Ioue magiſtro ad rempublicam accede-
bat. Quid de Numa Pompilio dicam, ciuitatem religioſis legibus
gubernante?Nónne & Moſaicæ leges quibus Dei populus diuinè gu-
bernaretur,Deo ipſo docente ad homines peruenerunt?Hinc Ariſto
xenus narrat philoſophorũ Indorũ myſteria, quibus continetur abſ-
que diuina regula,& hac quidem à Deo demonſtrata,non poſſe quic
quam vel priuatim vel publicè rectè felicitérque vnquam admini-
ſtrari.Quoniam verò idem Ægyptij compertum habebant,ſolis phi-
B loſophis,& his quidem abſolutis atque inſuper ſacris regni guberna-
cula concedebant. Atque vſqueadeo putabant nihil abſque diuino
auxilio poſſe feliciter agi,vt omnia publica à ſacris votíſque auſpica-
rentur.Nihil rurſus abſque diuina quadam inſpiratione intelligi poſ-
ſe adeò aſſerebãt,quemadmodum refert Iamblichus, vt omnes apud
illos philoſophantium libri Mercurij Dei nomini ſint aſcripti, quaſi
non hominum ſint inuenta,ſed Dei.Quod Timæus quoque ſignifi-
cat dicens Philoſophiam donum eſſe diuinum. Ciuilem quoque pe-
ritiam eſſe diuinum munus in Protagora & Politico docet. At-
que vt ad hunc ſeptimum redeamus, non admittit quẽquam ad hanc
ſuam rempublicam gubernandam, niſi quem conſtiterit diuina
quadam tam indole quàm educatione vtranque donum diuinitus ac
C cepiſſe:quem ſolum vbique legitimum ciuem philoſophúmque ap-
pellat.Sed cur diuino ad id munere opus eſſe dicit? Mitto nunc alias
rationes.Quia videlicet quũ difficilimũ cuiq.ſit ſeipſum feliciter gu-
bernare,certè impoſſibile eſt ciuitatẽ,ex tã multis diuerſiſque cõpoſi-
tam,cui & quotidie innumerabiles incertíque imminent caſus,beatè
vnquam abſque Deo beatitudinis autore componere. Hinc factum
eſt vt quælibet ciuitas proprium quoddam numen agnouerit, quaſi
patronum. Huius verò numinis vicarium & interpretem eſſe Plato
vult ciuitatis gubernatorem, qui inſtar numinis & diuina contem-
pletur, & humanis inde prouideat. Quamobrem malos homines
quaſi diuini muneris omnino expertes à repub.procul expellit. Solos
D autem accipit bonos.Neque tamen omnes. Nam ignaros theologiæ
appellat cæcos atque ſomniantes,vtpote qui rerum imagines pro re-
bus accipiãt:ſtultum verò cenſet ciuitatis cuſtodiam cæcis ſomnian-
tibúſque commendare.At verò theologos,qui nullum adhuc huma-
narum rerum vſum teneant, non prius ad publicas res gerendas ad-
mittit,quàm priuatis leuioribúſque tractandis aſſuefecerit. Conclu-
dit interea nulli magiſtratum eſſe dandum,niſi cuius vita ſit melior
magiſtratu,ipſúmque magiſtratum neque petat neque etiam appe-
tat. Tu verò vbi Plato in erudiendo ciuili philoſopho imaginem
proponit ſpeluncæ, & vinculorum,& luminis cuiuſdam vmbrarúm-
que & aquæ, Speluncam intellige hunc quem videmus mundum,
ſi ad mundum inuiſibilem comparetur. Vinculum verò corpus
E humanum, ſiue potius perturbationem animum corpori alligan-
tem. Vmbras autem res omnes quæ ſenſus mouent. Sunt enim
hæ verarum rerum, id eſt idearum vmbræ. Quòd autem dicit a-
nimum non abſque offenſione repentè tum ab inuiſibili mundo
deſcendere ad viſibilem, tum viciſſim aſcendere, duobus more
Platonico modis potes accipere: tum in hac vita, quando vide-
licet abſque medio ab hoc humanorum ſtudio, ad ipſum ſupre-
mum diuinorum ſtudium, atque contrà tranſitur, tum inter hanc vi-
tã atque alterã.Quando ſcilicet anima vel impura à corporis tenebris
ad diuinũ migrat lumẽ,ſub quo caligat prorſus & cruciat,vel à diui
no lumine in corpus elementale deſcendens diu cæcutit atque tur
F batur. Memento verò luminis proprium eſſe omnia facere at-
que demonſtrare: ídque eſt triplex, diuinum, intellectuale, viſibile.
Diuinum appellari ſolis vtriuſque ſolem. Intellectuale, ſolem
angelicum nominari, ſolis mundani ſolem. Viſibile denique lu-
men, eſſe cœleſtem ſolem eiúſque fulgorem. Quemadmodum
verò fulgor à cœleſti ſole per omnia ſe diffundens, eſt imago a-
ctúſque ſolis: ita & lux quæ ineſt ſoli, imago eſt actúſque mẽ-
tis angelicæ. Lumen deinde in angelo diuini luminis actus eſt &
imago. Et quemadmodum viſibile lumen in natura perſpicua
duntaxat recipitur, ſic inuiſibile in perſpicaci natura. Tres e-
iuſmodi ſoles Iulianus Platonicus in libro De Sole deſcribens,ad-
G dit ex Phœnicum theologia, viſibile lumen eſſe diuinæ angeli-
cæque intelligentiæ actum quendam perennem per ſolarem fe-
neſtram ad oculos emicantem, atque inde per materias paſſim
perſpicuas quaſi conuenientes ſibi diffuſum. Cæterum ne diffi-
das lumen hoc apparens eſſe luminis nõ apparentis imaginem, ſci-
to id lumen non eſſe corpus. Corpora enim abſque offenſione
infectionéque penetrat. Item non fieri propriam compoſiti cor-
poris qualitatem. Alioquin & propriam requireret qualitatem
elementorum calidam ſiue frigidam in eo præcedentem, quod
ipſum ſit ſuſcepturum,& recedente ſole ad tempus in perſpicuo re-
maneret. Item dimenſioni propriæ non adſtringi. Non enim
H tempore peruenit, vel partem nunc illuminat, & poſt partem.
Adde quòd amplum abſque ſui diſſipatione implet, viciſſimque
in anguſtum ſine vel ſui vel vaſis confrictione momento ſe colli-
git. Neque propriè corporeum eſt, ſed inter incorporea & corpo-
rea medium, & profectò propria cœli qualitas, cuius natura incor-
poreis eſt quàm proxima. Communicatur quoque elemẽtis duntaxat
perſpicuis,in hac ipſa perſpicuitate cœlo ſimilibus:perſpicuis inquam
primo lumen,deinde calor:opacis autem calor primo,lumẽ verò non
prius quàm per calorem ad naturam perſpicuam redigantur. Cor-
poribus autem opacis, in quibus natura terrea dominatur,non in-
funditur.Non quia penetrare non poſſit,quandoquidẽ & cryſtallum
penetrat opacis multis ſolidius: ſed quia natura terrea à natura cœ-
leſti alieniſſima cœleſtis qualitatis capax eſſe non poteſt. Commu-
nicat tamen opacis calorem vt dixi, non tam proprium cœlo quàm
lumen. Cœlum enim quia lucet, ideo calet. Quia autem lumen à
cœlo in perſpicua noſtra diffuſum, ſolis imago rurſus debeat appel-
lari, hinc apparet, quòd ipſum eſt imaginum omnium communis
propriáque origo. Imagines enim rerum ſub ipſius fulgore reſul-
tant: ipſúmque eſt imago tam potens, vt appareat non ſolùm
quando à ſpeculari corpore reſilit: ſed etiam quando à ſole proſi-
lit. quod cæteris imaginibus minimè conuenit. omnes tamen incor-
poreæ ſunt. ſiquidem per totum momento ſe fundunt: eodémque
in puncto abſque mutua confuſione ſunt multæ. Incorporeum er-
go eſt & lumen: cuius id virtute perficitur. Proinde momento ſo-
lis radium ſecum ferre actum lucis vímque caloris. Ac per lucem
quidem referre diuinæ & angelicæ intelligentiæ claritatem. Per ca-
lorem verò vtriuſque voluntatis charitatíſque affectum. Cùm ve-
rò ſuperi, quemadmodum & artifices, opera per voluntatem po-
tius quàm per intelligentiam agant, meritò viſibilis hic radius ex
inuiſibili illorum radio profluens, per calorem agit ſingula quæ gi-
gnuntur, potius quàm per lucem. Immo verò per lucem agit: ſed
rerum imagines ſpiritales: per calorem verò corporeas qualitates.
Calórque hic ita dependet à luce, quemadmodum in diuinis per in-
tellectum idealiter repræſentantur omnia: per affectum inde ſur-
gentem omnia generantur. Nos verò hinc admoniti ſi natura ter-
rea lumen cœleſte non recipit, terrenos à nobis affectus longius
expellamus, vt diuino lumine impleamur. Ac ſi vltimum corpus
non accipit primi lumen, niſi caleat inde prius ſimiléque reddatur:
eia nos quoque mentium vltimi flagremus prius amore primæ: vt
amore purgati factíque ſimiles luceamus deinde diuinitus: ac ple-
no iam lumine gaudeamus. Sed reliqua iam huius ſeptimi per-
ſtringamus. Quoniam igitur triplex lumen eſt vt diximus: viſibi-
le ſcilicet, & intellectuale ſuper viſum, & diuinum ſuper intelle-
ctum: ideo Plato in tribus gradibus mentionem hic facit de lumi-
ne,ſcilicet in cauerna, in nocte, in die, tria videlicet lumina illa ſi-
gnificans. Ter quoque mentionem facit de aqua, in cauerna, in
nocte, in die. ſicut enim lumen & facit & demonſtrat omnia, ſic
aqua lauat omnia atque repræſentat. per primum quidem ſignifi-
cat mores, per ſecundum verò contemplationem. Et vtrumque
tribus gradibus peragit. Nempe per moralem ter lauat & purgat:
primo quidem amputando ſecundos motus per virtutes ciuiles: de-
inde eoſdem per virtutes purgatorias extirpando: tertiò per virtu-
tes animi iam purgati motus primos abſolutiſſimè moderando:
vnde iam ad exemplares quæ in Deo ſunt, virtutes perueniatur:
præſertim per contemplationem. Cuius quidem tres ſunt gradus,
quos refert aqua ter nominata, quatenus ipſa imagines repræſen-
tando, refert intelligentiam. Diuina ſiquidem in tribus, vt ita di-
xerim, aquis repræſentari videntur. Primo quidem licet confu-
ſiùs, in rationibus phyſicis: Secundo diſtinctiùs in mathematicis:
Tertio clariſſimè in metaphyſicis penitus abſolutis. Formas quidem
phyſicas Plato omnino materiales appellat, quia & communi &
propria materia indigent, & abſque illa cogitari non poſſunt. Ma-
thematicas verò formas, non adeò materiales: quia & propria non
egent materia, ſed aut communi tantùm vt dimenſiones, aut nul-
la, vt numeri: atque hæc ſine materia licet excogitare. Diuinas
denique formas omnino immateriales exiſtimat: réſque veras:
quarum imagines quidem ſint mathematicæ formæ, vmbræ ve-
rò res naturales. myſterium verò hoc eſt Pythagoricum. Cùm er-
go animaduerteret Thaletem, Democritum, Anaxagoram tam
negligentes in rebus diuinis fuiſſe, quàm diligentes in naturali-
bus: Pherecydem contrà & Pythagoram Pythagoreóſque omnes
mathematicorum principes, pariter ſummos extitiſſe theologos,
moribúſque diuinos, meritò partim ratione, partim experientia
conclusit curioſum naturalium ſtudium animam ſæpiſſimè à di-
uinis auertere. Quam & Salomon propterea occupationem peſ-
ſimam iudicauit: & miſeros qui nimium occuparentur in ea. Eoſ-
dem in Phædone Socrates deteſtatur: eos inquam qui naturalium
effectuum cauſas, duntaxat ad qualitates quaſdam elementales
curioſius referentes, in eiuſmodi principio & fine quieſcunt: ne-
que ſummum vniuerſi principium finémque perquirunt. Quam-
obrem ſeptimus hic liber vbi animam ad ſummum bonum ſo-
lémque, id eſt Deum, ideáſque diuinas quaſi ſtellas conuenienti-
bus perducit gradibus, nullam in ipſo aſcenſu naturalis peritiæ
efficit mentionem. Sed mathematicos quoſdam gradus ad di-
uina commodiùs perducentes adducit in medium: inter quos duo
ſunt puri. Arithmetica enim circa puros verſatur numeros, &
geometria circa puras dimenſiones. Tres verò gradus ſunt
mixti. Nam Muſica numeris addit voces motúſque ad audi-
tum præcipuè pertinentes. Stereometria verò dimenſionibus ad-
dit pondera. Aſtronomia numeris dimenſionibúſque cœleſtes
ſphæras motúſque metitur. Vtitur autem Plato naturali peri-
tia in deſcenſu potiùs quàm aſcenſu, quemadmodum in Ti-
mæo & Philebo atque Parmenide, & alibi ſæpe docet. In deſ-
cenſu enim per diuinas naturalium cauſas, naturalia vult princi-
pia demonſtrari. In aſcenſu verò per anxiam naturalium curam,
tanquam à diuinis valde remotam, diuertere ab illis animam putat
potiùs quàm cõuertere.Omnino autem & actiones omnes etiã ſi ho-
neſtiſſimæ videantur,nihili pẽdit,niſi ad diuini boni imitationẽ con-
ſecutionémque conducant: & ſpeculationes ſimiliter omnes vel ne-

A gligit, niſi ad diuinum bonum inueniendum conferant, vel etiam deteſtatur, ſi quo pacto nos inde diuertant. Proinde totū philoſophię ſtudium eſſe vult à ſenſibilibus conuertere ad intelligibilia, ad ipſumque bonum, quod intelligibilium lumen eſt ſupremum, aſcendere. Atque quemadmodum ſe habet viſus ad viſibilium ſummum, id eſt ſolem, ſic intellectum ad ſummum intelligibilium lumen, ſcilicet Deum ſe habere. Ergo ſicut ſol generat oculum, & generando vim videndi largitur, & genito actum videndi continuè præſtat: ſic Deus & intellectum creat, creandóque intelligendi vim præbet, & creato continuè actum intelligendi. Rurſus quemadmodum circa oculum nihil opus eſt ab arte fieri, niſi purgare ipſum atque conuertere: ita circa intellectum duo duntaxat præſtat philoſophia, purgando ſcilicet ipſum tum à perturbationibus, tum à falſis opinionibus, atque B conuertendo per rationes exhortationéſque à ſenſibilibus formis ad intellectuales nobis inſitas formas, pérque has ad formas intelligibiles, id eſt ideas. Rurſus per ideas ad diuinam mentem, qua comprehenduntur ideæ, ab hac denique ad diuinum bonum, idearum principium atque lumen. Cùm ergo dicit animam à lucerna ad lunam, à luna ad ſolem attolli, ſignificat à formis naturalibus ad mathematicas, ab his ad diuinas denique eleuari, non docendo quidem: diuina enim, vt tradit in epiſtolis, doceri non poſſunt: ſed purgando potius atque conuertendo. Nam his peractis, ſicut ſol qui eſt viſibilium lumē, monſtrat oculo viſibilia, ita ipſum bonum quod intelligibiliū lumen eſt, intelligenda intellectui patefacit. Sed de his in Theologia noſtra latiſſimè. C Itaque nemo mirari debet Platonem, doctrinali ſcribendi ordine vti rarius, purgatorio verò atque exhortatorio, id eſt conuerſorio ſemper. Poſt hæc nota ex eorum numero quæ ſentiuntur, illa potiſſimum intelligētiam excitare, quæ haud planè per ſenſum à ſuis oppoſitis diſcernuntur, ideóque intelligentia indigent diſcernente. Itē numeros non eſſe corporeos. Siquidem nihil aliud numerus eſt quàm vnitas repetita. Vnitas autem non eſt corpus: non enim in partes diuiditur: quę ſi fingatur diuidi, non ſecatur, ſed potius multiplicatur, multiplicatur inquā in ſeipſam, nō in partes vllas: pars enim quęlibet toto ſolet eſſe minor. Nulla verò vnitas vel maior, vel minor eſt vnitate. Atq; hæc ipſa vnitas numerúſq. ad incorporeā nos D eſſentiam erigunt: ſimiliter quoque figuræ quarū ratio vera in mēte reperitur potius quàm in corpore. Similiter aſtronomia ex ordine cœli motoris rationē indagare videtur. Eum Plato aſtronomū negat ſuperna ſuſpicere, qui ab ipſo cœlo non proſpexerit ſuper cœlū, præſertim quia cœleſtia cùm integrū non impleant ordinē, nimirū à ſuperiore quodā & integro ordine pendent. Deridet & muſicum niſi à cōſonantia vocis ad intellectualē ſe recipiat conſonantiæ rationem. Denique dialecticā, id eſt metaphyſicā ſiue theologiā omnibus facultatibus anteponit, & ducentē omnes, & ad ſuum officiū vtentē miniſterio ſingularum. Officium verò eius eſſe, per totam ipſius quod dicitur ens, progredi latitudinē, atque ad ipſum bonum totius entis E cauſam ſe conferre, & in ipſo entium ordine quid vnumquodque ſit definire, rationē cuiuſque eſſentiæ aſſignando, quidve quamlibet ſequatur eſſentiam demōſtrare. Cæteras autē facultates præ huius nobilitate iudicat eſſe ſeruiles. Aut enim ad opiniones hominū declinant, vel ad generationes cōpoſitionéſque inferiorum, vel ad cultū eorum quæ gignuntur: aut ſaltem & ſi ad incorporea ſeſe pro viribus erigunt, nihilominus circa illa quodammodo ſomniant. Quales eſſe inquit mathematicas diſciplinas. Mox verò duo ſubiungit genera, eſſentiam ſcilicet, atque generationē. Ad illā quidē intelligentiā, ad hanc autem opinionē exiſtimat pertinere. Rurſus in intelligentia ſcientiam quidem dicit eſſentiam conſequi ad dialecticū pertinentē, F cognitionem verò ſequi eſſentiam, & ad mathematicum attinere. In opinione ſimiliter fidem imaginationémque connumerat: & per illam quidem corpora percipi, per hanc verò imagines corporū atque vmbras. Deinde concludit cæteras facultates abſque dialectica eſſe cæcas. Atque eas ſimul & dialecticam inſuper vanas eſſe, niſi ipſam boni ideam perſpicuè nouerint, pérque ipſam in ſingulis ſciāt à falſis vera bona diſcernere. Eum verò qui boni ignorauerit rationem, & in ſomniis hic illuſum turbari, & ad inferos deſcendentem illudi magis atque vexari. Subdit eum hominem eſſe claudum qui ad alterutrum, ſiue ad agendum, ſiue ad ſpeculandum ineptus ſit atque imperitus. Quapropter ad gubernandum eligit illos, qui ad vtrunque & apti natura ſint, & diſciplina ſufficienter inſtructi. Interea G nota mendacē quaſi mancum & mutilatū à repub. excludendū. Mēdacem verò nominat, & qui dedita opera mentitur aliis, & qui per ignorantiam mētitur ipſe ſibi. Memento & labores animi grauiores eſſe quàm corporis, ideóque in iuuētute diſcēdum, liberaléſque diſciplinas procul à ſeruitute docendas. Neque tamē dialecticam adoleſcentibus eſſe tradendam. Quod Philebus quoque nos docet. Nā vt Phædrus quoque diſtinguit, duo nobis omnium inſunt duces, innata videlicet cupiditas voluptatum, & acquiſita quædam per educationem opinio, dictās honeſta & iuſta nobis à legibus definita in omnibus eſſe ſeruanda. Duo verò hi duces ſæpiſſimè in cōtraria diſtrahūt. Quoniā verò diſſerendi facultas ſi tradatur adoleſcentibus, opinionem honeſti debilitat, vnde euadunt intemperantes, imò & ſuperbi & impij, vt in Philebo quoque & Legibus legitur, idcirco ante H trigeſimum ætatis annum in mathematicis erudiendi ſunt, atque in publicis negotiis per interualla pariter exercendi. Cùm verò ad trigeſimum peruenerint ad dialecticā admittendi, ita tamen vt rurſus per interualla reuocentur ad publicas actiones. Tu verò diſſerendi induſtriam à forma quidem ſua Dialecticam nomina, ab exordio logicā,

A à fine Metaphyſicam atque Theologiam. Scito & ad eiuſmodi dialecticę finem quaſi diuinum homines in quinquageſimo ætatis anno vocari propterea quòd ad diuinorum intuitum purgata mente opus eſt atq. ſerena. Interea hic animaduerte, quod & hic & in Theologia ſæpius vſurpamus, à Platone notari tria quædam, radium ſcilicet lumenque & lucem. Radium quidem eſſe ſingulis mentibus ſicut & oculis proprium & naturaliter inſitum. Lumen verò cunctis oculis eſſe commune. Lucem denique diuinam præeſſe lumini mentiū omnium communi, quemadmodum lux in ſole præeſt lumini oculorum æquè communi. Cōcludit ciuem poſtquam boni ipſius lucem & per radium inde ſibi naturaliter inſitum, & per lumen eiuſdem rurſus infuſum fuerit contemplatus oportere ciuitatem ad boni ipſius exemplar pro viribus gubernare.

B

IN VIII. DE REPVblica argumentum.

ad pag. 491.

C SOcrates perfectam reipublicæ formam ſeptem iam dialogis abſoluit ſeptenario Palladis numero conſecratam. Eámque tum regiam, tum optimatum appellat gubernationem. Optimatum quidē, quoniam in ea plures virtute pręclari publicis funguntur muneribus, Senatúmque conſtituunt. Regiam verò, quoniam & vna omnium ad publicum bonum eſt voluntas, vna mens quaſi regina, & ſiquis inter eos probitate eſt ſingularis ſingulariter honoratur. Neque tamen huic tantum tribuitur, vt abſque Senatu, id eſt, probatorum omnium numero poſſit publica permutare. Reliquum erat poſt optimam & beatam reipublicæ formam in medium inferiores adducere. Has autem numerat quatuor. Primam quidem eſſe vult eam, in quam optimā mox degenerat, quam nominat ambitioſam. Secundam verò po- D tentiam paucorum ex ambitioſa naſcentem. Tertiam popularem ab hac procedentem. Quartam poſtremo tyrannidem ex populari præcipuè pullulantem. Quoniam verò rerumpublicarum formæ à formis proueniunt animorum, quinque deinceps animorum affectus & habitus totidémque ciuitatum & ſimiles & ſimiliter nominatos mira quadam arte deſcribit, ſummatimque regium animum optimum eſſe concludit atque beatiſſimum, & ſimilem ſimiliter ciuitatem. Tyrannicum verò peſſimum atque miſerrimum. Ciuitates quoque à tyrannis oppreſſas, peſſimas ſimiliter atque miſerrimas. Medios autem animos gubernationéſque medias modo quodam medio ſe habere concludit. Ex omnibus his apparet quàm pernicioſa tam in ciui- E tate quàm in animo ſit iniuſtitia, & vtrobique iuſtitia quàm ſalutaris. Vbique autem permutationes tam animorum quam ciuitatum ex aliis formis in alias mirabili explicat diligentia. Præcipuè verò mutationem beatæ reipublicæ, & vt ita dixerim, aureæ in ambitioſam ſiue argenteam, ſiue ferream, ab altiori ducit exordio, fingítque Muſas id tanquam oraculum effundentes, ſiue potius confundentes. Profectò ſi beata reſpublica proprio defectu in deteriorem labi non poteſt, & tamen quandoque labitur communi quodam defectu & cauſa labitur. Qua quidem in re Ariſtotelicas ridere licet calumnias. Neque enim debuit Ariſtoteles in quinto Politicorū à Platone ſuo, imò nuſquam F ſuo, propriam beatæ reipublicæ permutandæ exigere cauſam, quum nulla ſit propria, ſed communi debuit eſſe contentus. Quemadmodum enim homo & validiſſimus & temperatiſſimus, ſic & eiuſmodi ciuitas non tam propria quàm communi cauſa morbi laborat, id eſt, fatali quodā ordine, ita per cœleſtes circuitus qui infra lunā ſunt, perpetuo reuoluente, vt quæ certis ſphęrarum configurationibus temporúmque curriculis compoſita ſunt, quandoque diſſoluantur aduerſis. Quoniam verò eiuſmodi cauſę aſſignatio præſentis ciuiliſque facultatis terminos procul excedit, ideo Socrates vaticinio muſarum vtitur, ita vt & nobis ad hæc interpretanda opus ſit Apollinis vaticinio. Nec immerito Tullius vbi rem eſſe obſcuriſſimam breuiter vult exprimere, id inquit numero Platonis obſcurius. Neque miror Theo- G nem Smyrnæum mathematicæ in primis Platonicæ profeſſorem eiuſmodi myſterium tāquam inexplicabile aſtutè prætermiſiſſe. Quod quidem Iamblichus Chalcideus dum explicare voluit implicuiſſe videtur. Quid verò? ſi in eiuſmodi verbis plus difficultatis ſit quàm pōderis. Quippe quum & ipſe fingat Muſas tragica quadam tumiditate nugantes perterrentéſque animum puerilem atque ſimplicem, ſtuporémque adducentes. Denique qualecunque id ſit, opportunius ex cōmentariis in Timæum expoſitionem noſtram accipies. Cæterū mortalia hæc præcepta conſidera. Impoſſibile eſt diuitias honorari in ciuitate ſimul atque virtutem. Item tradere diuitioribus reipublicæ gubernacula perinde eſt ac ſi nauis non peritiori in nauigando ſed locupletiori gubernanda tradatur. Nempe & hæc & illa periclitabitur. Rurſus cuſtos contra omnia vitia tutiſſimus eſt ſcientia. Præterea cō- H trarij vnius ſummum alterius eſt principium, itaque extrema libertatis licentia extremę ſeruitutis eſt principium Sicut in qualibet qualitate rerúmque & temporum exceſſus omnis verti protinus in contrarium conſueuit. Idem in epiſtolis ait, moderatam probans ante omnia libertatem.

IN IX. DE REPVBLICA ARgumentum. ad pag. 502.

SOcrates quàm plurima de regia optimatum vita tractauit, multa etiam de contraria eius tyrannide diſputat, vt & illam tanquam beatiſſimam comprobemus, & hanc reprobemus, quaſi miſerrimam. Quod non ſolum agitur in octauo, ſed nono inſuper agitur de tyrannide, qua ſcilicet ratione potiſſimum fiat ex populari, qualis quoque ſit, quàm noxia, quàm infelix: quo videlicet primam quæ in animo fit tyrannidem totis viribus deuitemus, viciſſimque regnum animo intimum complectamur. Per hæc ſtatim ad primum redibit diſputationis vniuerſæ propoſitum. Quo vtique ſtatuit demonſtrare iuſtitiam non opinione duntaxat humana eſſe laudabilem, ſed etiam ipſa ſui natura & honeſta mirum in modum, & ſalutari eſſe ante omnia venerãdam. Iniuſtitiam quoque non ob metum vel legum vel infamiæ ſolum vituperandam eſſe, ſed etiam propter ipſum maleficæ naturæ ſuæ venenum procul effugiẽdam. Iuſtitiam verò cùm nominat, aliàs legalẽ communémque deſignat iuſtitiam, virtutem ſcilicet vniuerſam ſub legum prouidentia inſtitutam: aliàs iuſtitiam magis propriam ſiue diſtributiuã, per quã & in ciuitate pro meritis honores, præmia, pœnę diſtribuũtur, & in anima partibus animæ pro dignitate naturæ actiones & munera tribuuntur: ſiue commutatiuã, per quam & in ciuitate ęquo & legitimo pretio res, vel rebus vel pecuniis cõmutãtur officia, vt quantum ratio inferioribus conſuluit, tantundem vires inferiores pro rationis imperio neceſſaria ſubminiſtrent. Inter hæc nota tyrãnicũ animũ ita perturbatum eſſe, vt propriè iudicetur libidine perditus & temulentus, & furioſus atque immanis Quippe cùm quaſi fera immanibus iis libidinibus rapiatur, quarũ feritatem cæteri ſolum ſomniantes interdum experiuntur. Quæ verò hic ad falſitatem & veritatẽ & vaticinium ſomniorum pertinent in theologia abundè tractamus. Conſidera quàm diligenter mala connumeret omnia quibus ciuitas oppreſſa tyrannide premitur, quámve aptè totidem mala ac etiam plura in tyrãni animo numerat, adeò vt nihil miſerabilius poſſit effingi. Mox diſputationem totam huc tendentem, vt ſapiens iuſtáque vita vitæ contrariæ præferatur, in tria redigit capita. Primum eſſe vult quod hactenus eſt tractatum, ex comparatione videlicet inſipientis iniuſtíque hominis ad ciuitatem quandam nulla ſapientia & iuſtitia gubernatam: Vbi profectò apparet & ciuitatem illam & hominem ęqua ratione peſſimè & infeliciſſimè ſe habere. Secundum verò caput nunc aggreditur diſtinctionem illam partium animæ repetens in ratiocinandi & iraſcendi & concupiſcendi naturas quibus tres quoque vitas accommodat philoſophicam, ambitioſamque & cupidam: cupidam inquam pecuniarum gratia voluptatum, ideóque auara etiam nominatur. Tres ſimiliter diſponit partes in ciuitate, magiſtratus, milites, quæſtuarios. Probat deinde vitam virtute præditam magis eligẽdam eſſe quàm vitioſam, propterea quòd ſit reuera ſuauior. Nempe cùm trium illorum quilibet vitæ ſuæ voluptatem cæteris præferat, ſolus id philoſophus poteſt rectè diiudicare. Opus enim eſt ad iudicium experientia, prudentia, ratione. Principio quantum ad experientiam pertinet philoſophus quidem & ſui propriam, & aliorum voluptates eſt expertus: quo fit vt facilè quæ ſit præferenda, cognoſcere poſſit. Cęteri verò philoſophantis gaudia nunquã deguſtauere, ideóque voluptates ſuas cum philoſophantis gaudio cõparare non poſſunt. Præterea ſolus philoſophus perfecta pollet prudentia, & aſſignandarũ induſtria rationum, quæ quidem duo reliqua ſunt ad iudicium neceſſaria. Cùm ergo philoſophus ſapientis iuſtęque vitæ gaudia ambitioſæ libidinoſæque vitæ anteponat oblectamẽtis, iure ex ipſius iudicis veri ſententia vitam virtute rectam vitæ vitio diſſolutæ anteferre debemus. Tertium denique caput inde potiſſimum exorditur, quod in ſolo ſapiente iuſtóque viro voluptas vera reperiri poteſt. In cæteris autem voluptatem falſam & vmbratilem eſſe conſtat. Quod quidem ita probatur: voluptates vtplurimum vehementes, repletiones quædam ſunt indigentiæ. Atque vbi & quod impletur & quod implet verius perfectiúſque eſt, impletionis modus purior atque efficacior, ibi verior eſt voluptas & perfectior, & ingentior. Cũ igitur intellectus veritáſque intelligenda veriorẽ perfectiorémque naturã habeant, quã ſenſus atque ſenſibile, ac veritas interius penetret intellectũ quã ſenſibile ſenſum, & ſine mixtione doloris accedat, ſequitur voluptatem intelligentiæ veriorem eſſe atque perfectiorem. Inter hæc caſu quodam neſcio quid interſerit mathematicum, cuius declarationem ex commentariis in Timæum accipies opportunius. Attende deinceps ad illam animæ naturæ figuram. In qua ſub multiplicis beſtiæ nomine intellige concupiſcendi naturam: ſub figura leonis, iraſcendi vigorẽ: ſub forma hominis, rationem. Et vide quàm expreſsè depingat ambitioſi, iniuſti, libidinoſi hominis vitam imo miſeram ſeruitutem. Item ibidem accipe formulam, qua poſſis tranſitum animarum in beſtias ita interpretari, vt in beſtiarum affectus & habitus potius quàm in corpora migrare dicantur Præterea memento, quemadmodum in corpore perſpicacia ſenſus, ſanitas, robur, pulchritudo, non opinione, ſed natura ſunt bona eorúmque contraria mala ſimiliter: ſic in anima prudentiam, temperantiam, fortitudinem, iuſtitiam naturaliter eſſe bona, naturaliter quoque horũ contraria mala. Denique accipe totius vitæ formam, per quam ita corporea cuncta diſponas vt animi temperantiæ conſonẽt. Atque eatenus eligas ſingula, quatenus conferant ad animi ſanitatem, & contrà quæ hanc impediunt, procul effugias, habites ſemper mentis arcem, atque ab ea nullis aut illecebris, aut minis te præcipitari permittas. Cùm verò & teipſum & alios ita formare volueris, ſuſpice perſpicuum reipublicæ huius exemplar
A in cœlo: in cœlo inquam, id eſt, ordine cœleſtium motionum, atque altius in mente diuina: vt inde tandem ad ipſius imaginem, teipſum primò, deinde familiam, tertiò ciuitatem, iuſtè feliciterq. componas.

IN X. DE REPVBLICA argumentum. ad pag. 511.

HActenus Socrates diligentiſſimus humani generis pædagogus ad legalem iuſtitiam, id eſt vniuerſam virtutem per ipſam iuſtitiæ pulchritudinem genus hominum prouocauit, ab iniuſtitia verò
B per iniuſtitiæ turpitudinem ſimiliter reuocauit. Deinceps autem & ad illam per ſempiternum eius fructum præmiúmque cohortabitur, & ab hac per ſempiternum detrimentum eius & ſupplicium abſtinebit, atque id eſt potiſſimũ decimi huius officiũ. Sed antequam pręcipuo hoc fungatur officio, procœmio quodam vtitur, in quo diligẽter abſoluit quod & in prioribus dialogis attigerat, & in fine non reliquerat, admodũ ſaluti publicæ neceſſariũ. Profectò noſter hic morborum medicus humanorum in ea morbi ſpecie curanda eſt diligentior, quam cæteri nõ ſolùm negligenter curant, ſed ne curant quidẽ vnquam, imo verò quod deterius eſt, quaſi rem ſaluberrimam diligunt, & omni ſtudio cõplectuntur: imitationẽ inquam poeticã, qua
C ingenioſi poetæ dum perturbatos animos acrius exprimunt, interim audientium legentiúmque animis perturbationes ſimiles vehementius & profundius imprimunt. Ac tantò magis omnes inficiũt, quãto laudantur & placent. Procœmiũ verò eiuſmodi finẽ noni cõgruè ſequitur: ibi enim anima in rationẽ diſtribuitur, & in partes inferiores perturbationibus agitatas, quarũ imperiũ in anima primũ, deinde in ciuitate tyrannicũ appellatur. At quoniã poetica imitatio partes eiuſmodi ſuſcitat, fouetque & auget, irritans irã, titillans libidinẽ, ſoluens riſum, effundens lacrymas & querelas, idcirco rationis quidẽ regnum labefactare, perturbationis verò tyrannidẽ videtur adducere. Quamobrẽ Socrates peſtẽ eiuſmodi alioquin iucundã, ſed maximè
D venenoſam perdit, ne ipſa nos perdat. Ac vide quanta charitate Plato noſter vbique humano generi conſulat, ea videlicet diſquirẽs circunſpiciénſque pericula, quæ alius omnino nullus ſuſpicaretur: adde inſuper & naturæ educationíque propriæ, id eſt, poeticæ valde repugnans, modò ſtrenuè pro publica ſalute propugnet. Quamobrẽ nemini mirũ videri debet Platonẽ hic ob veritatis amorem vel Homero ſuo non parcere, quandoquidẽ ob iuſtitiæ cultũ, neque genio quidẽ indulget ſuo. Homero autẽ præcipuè derogat, vt per ipſum imitatorũ principẽ, cæteros multo magis dãnatos exiſtimemus. Et quoniã dicit ab Homero neque diuina, neq. humana doceri, intellige laudes in Philebo à Platone tributas Homero, non ex Platonis ſentẽtia,
E ſed ex cõmuni opinione deducias. Probat autem imitandi peritiã eſſe, vt narrauimus, valde periculoſam, pręterea ſeruilẽ atque viliſſimã. Siquidẽ imitatores, neq; res ipſas intelligunt, neque faciunt, ſed apparentes ſenſibus rerum formas ſequuti, vulgaréſque de his opiniones aucupati, & imagines quaſdam referunt, & ſenſibus perturbationibúſque obſequũtur, nulla rationis habita ratione. Quantũ verò poetas improbat vbi perturbant, tantũ probat ſi ad virtutem & pietatẽ per honeſtas heroum laudes diuinóſque hymnos hortentur. Verùm vt quàm vilis ſit omnis imitatio exprimat, artiũ genus in tres diuidit ſpecies, vtentem, fabricantem, imitantem. Et vtentẽ quidem lyra, id eſt muſicam, ait ſuperare artem lyræ fabricatricẽ, quoniam certo ſibi præſcripto fine, formam illi proponit operis fabricandi. Fabricantem verò
F ſuperare pictorem, lyram coloribus imitantem. Qualẽ iudicat & poëtam, ſic ad aures rerum imagines, ſicut pictor ad oculos, referentem. Sed inter hęc theologica quędã de ideis myſteria inſerũtur, quę quoniã in theologia latius aperuimus, raptim in præſentia perſtringemus. Aſcende age Platonice contemplator ab iis formis quas in mundi materia ſentis, ad naturam formarũ eiuſmodi genitricem. Quam & ſi non ſentis, cogita tamen infuſam mundi materiæ ceu vitalẽ ſpiritum & plenum ſeminũ, & per ſemina artificioſè ſingula diſponentẽ. Naturam hanc in mundo talem eſſe ſcito, qualem in te ſcis eſſe potentiam vegetalem. Ergo quemadmodum in te vegetali naturæ in-
G telligis præeſſe ſentiendi virtutem: ita & in mundo naturam ſimilẽ, ſed communiſſimam. Deinde & in te ſenſum in rationem, rationem in intellectum, & in mundo ſimiliter ſentiendi genus in rationalem naturam, atque hanc in genus intellectuale reducas. Præterea cùm percipas in te ipſo intellectũ id quod intelligibile eſt appetere quaſi perfectius, ab eóque formari velut potentiore, prępone tam in mundo, quàm in te naturã intelligibilem intellectuali naturæ. Intelligibile verò idẽ omnino atque ipſum ens appella. Huic denique quod & intelligibile & ens appellaſti, ipſum præpone bonum. Nam & vt bene ſis eſſe cupis, & intelligibile gratia ipſius boni deſideras. Poſtquàm huc aſcenderis, percipies vniuerſum ſacro quodam ſeptenario deſignatum, ab infimáque materia ſurgens per ſenſibiles qualitates, per naturam, per ſenſum, rationem, intellectũ, intelligibile, ad ipſum
H bonum. Præterea ſpiritum bonum cuncta ſub ſenario numero, quaſi die ſexto perfeciſſe, & in gradu ſeptimo, velut ſeptimo die, id eſt in ſe ipſo conquieuiſſe. Aliorum nanque omnium finis eſt ipſum bonum. Boni igitur nullus extra ſe finis, vel poteſt eſſe, vel fingi. Si bonũ quo perficiantur appetunt omnia, conclude à bono effici omnia. Itẽ ſi intrinſeca propriáq; virtute omnia facit, intellige ipſum vniuerſum in ſeipſo complecti. At quoniã prima ideóque ſimpliciſſima natura eſt, idcirco formas in eo omnium, formam ipſius vnam eſſe memento, quam Plato boni ipſius vocat ideã, in qua dixit Timęus Deũ mundi

opificē cùm creauiſſet mundum requieuiſſe, dicens mundi opificem
in circunſpectum ſuum ſe recepiſſe. Proinde ipſa idea boni, ideas, id
eſt, ſpeciales omniū formas, ſpecie duntaxat inter ſe diſtinctas, in na-
tura intelligibili generat, qua ens vniuerſum modo quodā intelligi-
bili comprehenditur, intelligentia quoque omnis mira quadā ſuper
intelligentiā ratione. In hanc naturā intelligibilē omnes ſuſpiciunt
intellectus, ab eáque ſuſcipiunt ſtabiles formulas idearū. Suſcipiūt &
rationes animæ vnde & formulas, licet quodāmodo mobiles acce-
perunt. Poſt his rationaliū formulas animarū, virtutē quoque ſen-
ſualē idearū deſcēdunt imagines. Deinceps in vegetalē quoque na-
turam ſemina, pérque qualitates denique in materiā. Quando igitur
Plato inquit, Deū Ideas facere in natura, intellige in natura mundó-
que intelligibili angelicarū capite mentiū. Quòd autē lectū dixit &
menſam, exempli gratia dictum ſit, vt per hæc artificia intelligas na
turalia, id eſt per lectum & menſam, eum qui his vtitur hominē. Præ-
terea exemplum in arte propoſitæ quæſtioni accōmodatius videba-
tur. Fortè verò & formas regulis artium neceſſarias ab ideis abeſſe
non putat. Neque mirū videri debet hominē artium formas habere
diuinitus, quū imaginationes artiū beſtiis quoque non deſint. Ac ſi
eiuſmodi formæ diuinitus in anima fiant, idcircò dicentur fieri in na
tura, quia naturaliter inſerantur. Quòd ſi quis ad artificia quædam
videatur ineptior, diceat eum Platonici vel per varia diſtractū fuiſſe,
vel ſe totum ad oppoſita conuertiſſe. Nota Platonis verba dicentis;
Deum non intelligere ſolùm, ſed & velle, ſignificantiſque Deum in-
tra ſe intelligendo concipere, & extra ſe fabricare volēdo. Nota rur-
ſus Deum naturalis vnius ſpeciei vnam tantum ſpeciem expreſſiſſe
ideam in ipſo intelligibili mundo, putà ſpeciei humanę idealem hu-
manitatem vnam: ſi enim in materia vbi innumerabilis mobiliſque
varietas eſt, in ſingulis hominibus vnio quædam communis naturæ
ſeruatur, multò magis in ſimplici ſtabilique natura, pro vna ſpecie
naturali idea vnica ſufficit. Imo verò diuerſa hæc & inſtabilia vnā
in ſe naturæ cōmunionem non aliunde habere poſſunt, quàm ab ipſa
ſublimis vnitate naturæ. Rurſus ſi ponantur humanitates duæ, certè
qua ratione vtraque humanitas eſt, inter ſe non differunt, imò ſunt
vnū. Ergo ſi differant, profectò per additamēta quædā vtriſque ſub-
iuncta, inuicē diſcrepabunt. Itaque neutra erit abſoluta humanitas
ipſa, ſed humanitas quædam atque talis & humanum quiddam po-
tius quàm humanitas. Et vtrunque tanquā eiuſdē humanitatis par-
ticeps, humanum ſimiliter appellabitur: atque pręter hæc erit huma-
nitas in ſeipſa prius vna, quàm à ſubiectis pluribus capiatur. Meritò
Deus cùm ſit ſimpliciter cauſa, non eſt dicendus autor quidā homi-
nis, vel equi cuiuſdā, ſed autor hominis atque equi. Ideò vnā abſolu-
támque pro qualibet rerū ſpecie procreauit ideā. At quādo apud nos
hic homo generat illū, haudquaquā homo hic hominis ſimpliciter
dicendus eſt autor, ſed quidā hominis cuiuſdam autor. Neque enim
ſolus homo cauſa eſt, ſed eſt in cauſa, in numero videlicet cauſarum.
neque totum facit: non enim materiam primam, aut animam, neque
ipſi homini dat principium: ante hunc enim paſſim erat homo, & ſi-
ne huius opera fit vbique fiétque homo. Vbi verò Plato dicit Deum
ideam vnam progenuiſſe, quia videlicet, vel nolebat plures fore, vel
aliqua neceſſitas inerat non fore plures, intellige in Deo ita neceſſi-
tatem cum voluntate conuerti, adeo vt neceſſarium ſit ita eſſe, quia
Deus ita vult eſſe. Siquidem in ſumma diuinitatis ſimplicitate non
aliud eſt neceſſitas quàm voluntas. Ergo ſi dixeris, neceſſe eſt Deum
ita velle vel facere, conuertam ſimiliter, vult Deus ita neceſſarium eſ-
ſe. Meritò vbi ſumma bonitas cum ſumma poteſtate concurrit, ibi-
dem ſumma libertas cum ſumma neceſſitate conſpirat. Conſiderā-
da ſunt inter hæc diuulſa quædam, valde tamen vtilia. Quale illud,
Lectio vel doctrina, niſi ad optimam rationem vitæ conducat, eſt in-
utilis. Qua quidem in re admiranda fuit vita & diſciplina Pythago-
ræ, ac iure maximæ apud omnes autoritatis, Platonis etiam tempo-
re. Item poemata, ſi harmonica verborum cōpoſitio adimatur, mo-
menti nullius euadunt. Præterea virtus, aut hominis, aut rei, in facul-
tate quadam conſiſtit ad finem illum præcipuè conferente, cuius gra
tia & res ipſa facta eſt, & homo natus. Apparet interea quædam in-
ter ſenſum rationémque diſtinctio, quòd ſenſus plerunque circa ma-
gnitudinem & figuram numerúmque falluntur, & pondus: interim
tamen ratio per ipſam metiendi & numerandi librandíque faculta-
tem iudicium ſenſus emendat. Conſtat autem animā non poſſe eo-
dem in tempore per eandem ſui potentiam eadem de re modo con-
trario iudicare. Apparet etiam vires appetendi nobis ineſſe diuerſas.
Quippe cùm rem eandem ſimul appetamus atque reſpuamus. Ad-
uerte non eſſe exigendum à probo ciue, vt omnino nihil doleat, ſed
vt naſcentem dolorem eiuſmodi rationibus conſoletur. Vbi ap-
paret aliam eſſe animi partem quæ velut ægra indiget medicina, a-
liam quæ tanquam ſana medetur. Hæ verò rationes aduerſus dolo-
rem ſunt præcipuè quatuor. Prima quia incertum eſt, bonúmne id
ſit quod accidit, aut malū. Secunda, quòd qualecunque ſit, certè par-
ui pendendū eſt. Nihil enim inter ſomnia humana magni penden-
dum. Tertia, quòd nihil omnino dolendo proficiamus. Quarta, quia
dolor id ſemper, quod ſubitò nobis præſidio eſſe poteſt, impediat.
Confirmat hæc ex eo, quòd & ſuperari turpiſſimum eſt, & ſupera-
re pulcherrimum. Qui verò dolore vel alia quauis perturbatione pre
mitur, iam eſt turpiſſimè ſuperatus. Ideo pręcipit vt in aduerſis atque
perturbantibus maximè medici duntaxat vtamur officio, qui dolen-
tibus non condolet, ſed medetur. Comparat talorum iactibus quoti-
dianas vitæ ſortes, quas ita vult rationibus emendari, quemadmodū
iactus talorū artificio quodam ludi emendari vidētur. Sed ſuperiora
pręcepta ad ea quę ſequūtur, quaſi quædā pręludia ſint. Maximū qui
dem omnium id nobis in vita propoſitū ſit certamē, quo ſuperemus

A vitium virtutémque conſequamur, cunctáque omnino quæ inter ho-
mines habentur bona, vt ipſi boni ſimus, pro nihilo habeamus. Siqui-
dem proprium iuſtitiæ præmium maius eſt, quàm cuncta quæ inter
homines poſſunt præmia reportari: quippe cùm & ipſe iuſtitiæ ſplen-
dor ſupra modum hæc omnia ſuperet, & in rebus mobilibus, breui-
bus, vmbratilibus reperiri nequeat præmium iuſtitiæ immobili, ſem-
piternæ, veriſſimęque conueniens. Ex his concluditur immobilē iuſti
tiæ habitum propter immobile præmium exoptari debere. Quod qui
dem poſt præſentis vitæ curricula laboribus iuſtitiæ manet. Alioquin
iuſtitia ipſa, quæ excellentiſſimum iudicatur bonum, iuſtis homini-
bus foret mala ob amorē iuſtitię continuè laborantibus, ſæpéque af-
fectis iniuria, neque iniuriam vlciſcentibus, adde & bona præſentia
æternorum deſiderio contemnentibus, neque præmium apud homi-
nes iuſtitiæ, imò verò pro iuſtitia iniuſtam ſæpe ſupplicium reportan
B tibus. Quamobrē ne bonum noceat, & iuſtitia careat præmio, & Deus
vel minus prouideat, vel pro meritis non rependat, iudicandum eſt fo
re animos immortales. Præſertim, vt tam iniuſti, qui viuentes pœnas
iniuſtitiæ non dederunt, ſaltem defuncti perſoluant, quàm iuſti inter
mortales omnino ſpreti, apud ſuperos coronentur. Hinc nobile tra-
dit præceptum: Animus immortalis non debet pro breui hoc, ſed pro
vniuerſo tempore eſſe ſollicitus. Immortalitatem animæ Plato in
Phædro & Phædone, alibíque oſtendit. Eiuſmodíque rationes eſſe
certas demonſtrationes oſtendit in libro de ſcientia, dicens verba eo-
rum qui contraria ſentiunt, examinanti ridicula tandem euadere. I-
tem in Gorgia, affirmans myſteria hæc adamantinis rationibus eſſe
C probatá. Præterea in hoc decimo, vbi poſt argumentationem ſubdit
tum per talem argumentationē, tum per alias multas cogi nos ad id
confitendū. Arbitror equidē in Platonis verbis vim quandā latere mi-
rabilem à pauciſſimis intellectam, vt non mirum ſit, ſi per argumen-
tationes Platonicas alij quidem demonſtratū id exiſtiment, alij verò
nondum demonſtratum. Demoſtheni certè auditori Platonis tāta ef-
ficacia per viuam vocem perſuaſum fuit, vt dixerit, malle ſe honeſtè
mori, quàm turpiter viuere, poſtquam Platonem atque Xenocratē de
animorum immortalitate diſſerētes audiuerat. Eandē quoque in ſcri
ptis Platonicis vim percepit Cleombrotus, & apud Cryenen multi E-
D geſiæ auditores, qui ſeſe è corporis carcere ob deſiderium alterius vi-
tę liberauerunt. Eandem Platonicus percepit Boethius philoſophia te
ſte concedens hoc ſibi certis rationibus demonſtratum. Eandem Au-
relius Auguſtinus perſenſiſſe videtur, vbi ait hac de re ſe nunquam
dubitaſſe. Confirmantur hæc ab Auicenna, rationes quaſdam ad hæc
demonſtrationes eſſe dicente. Neque ſolum demonſtrari poſſe Plato
hic inquit, ſed etiam facilè demonſtrari, apud illos vt arbitror, qui
cùm ipſi purgatam ſegregatámque à corpore mentem habeant, me-
ritò non diffidunt poſſe quandoque animam ſegregatam à corpore
viuere. Quandoquidem experiuntur ipſi mentem ſuam ſeiunctam à
ſenſibus viuere melius quàm coniunctam. Compertum etiam ha-
E bent aliorum animas immerſas corporibus atque ideo vitioſas, vitio
tamen morbóque proprio non interimi, & idcirco multo minus a-
lieno, id eſt corporeo morbo poſſe corrūpi. Siquidem & corpus
ipſum externo malo non prius perimitur, quàm intrinſecum inde
inferatur malum, quo proximè perimatur. Cæterùm ne quis animæ
ſuæ diuinitate diffidat, iubet illam à contractis ex amore corporeo
ſordibus penitus expurgare, purgatámq. perſpicere, quàm pura, quàm
ſimplex, quàm diuinorum auida, tanquam diuinitati cognata, quàm
F citò, quàm bene luminis diuini ſit capax. Quod autem dicit animas in
dies non fieri numero plures, intellige non ita fieri, vt ex corporibus
oriantur & componantur. Quod quidem ſequens ratio manifeſtat, di
cens: ſi diuina de corporibus componantur, tandem cùm diuina nun-
quam reſoluantur in corpora, fore vt nihil reliquum ſit corporum in
natura. Rurſus aduerte quod ſubdit animam non eſſe compoſitam:
alioquin indiſſolubilem fore non poſſe. Atque intellige eſſentiam
ad hoc vt diſſolui non poſſit, oportere vel nullis compoſitam eſſe, vel
ſi ſit compoſita, non tamen ex materiis vllis componi; atque ita rur-
ſus conflari, vt in eius compoſitione multitudo non ſuperet vnitatē;
imò verò vnitas per harmonicam vnionem ſuperet multitudinē, ſta-
túſque motū. Conclude myſterium, partim ad prouidentiam, partim
G ad immortalitatem præmiúmque iuſtitiæ pertinens. Iuſtus quidem
Deo euadit ſimilis, iniuſtus verò diſſimilis. Cúmque non lateat Deum
hunc ſibi eſſe ſimilem, illum verò diſſimilem, rationi conſentaneum
eſt, iuſtum Deo charum eſſe atque amicū, iniuſtum contrá. Propterea
Deū iuſtos tanquā amicos nullo pacto negligere, ſed illis ſemper ita
proſpicere, vt eis ſingula quamuis videantur aduerſa tandē euadant
proſpera, vel viuentibus, vel defunctis. Verùm curnam hic hiſtorico
quodam exemplo potius quàm argumentationum diligentia myſte-
rium immortalitatis aſſeruit? Quoniam ciues ad iuſtitiam non tam
verborum artificio, quàm & exemplo & opere ſunt prouocandi. Præ-
terea cur ad id confirmandum producit in medium hominem à mor
tuis reſurgentem? Quia etſi rationibus immortalitas conſtet, & com-
munis quædam iuſtitiæ executio, tamen locum, formam, diſpoſitio-
nem vel præmij, vel ſupplicij ab illo qui interfuerit, oportet accipere.
Quod nobis prope Phædonis finem ſignificatur. Neque ab re reſurre-
H xiſſe teſtatur Herem Pamphylium, pro ſalute patriæ in prælio mor-
tuum, vt ſignificet eos qui pro publico moriuntur bono, ad verā vitā
reſurrecturos, quāquā ex multis vnus reſurrexit ad noſtrā. Sed nūquid
hiſtoria hæc eſt, an fabula? Hiſtoriā eſſe vult Iuſtinus Platonicus, mar-
tyrq. Chriſtian⁹. Quod eqdē nō refellā. Vbi verò Plato apologū fabu-
lámq. nominat, exponi poterit hiſtoriā dici poſſe fabulā, quoties vltra
res geſtas auguſtiorē habet allegoriā. Quā ob cauſam Olympiodorus
quoq. ait Platonē hiſtorias & rationes ſæpè fabulas appellaſſe. Et quo-
niā manes & iuſtitię loca figuráſq. aliter in Phædro, aliter in Gorgia,

aliter in Phædone,& hic alibíque diſponit.perſpicuè patet hęc præter loci formam,ſenſum quoque allegoricum continere. Vtitur autè hic circa reſurrectionem duodenario numero,qui ſphærarum mundanarum apud priſcos eſt numerus,putantes octo ſuper quatuor elementa eſſe cœlos: quaſi dicat opus eſſe virtute diuina vniuerſi domina ad mortuum ſuſcitandum,idque interdum ad hominum doctrinam diuina prouidentia fieri. Sunt & qui dicant annum magnum,quo hominis anima ſuum explet circuitum per quem in idem redeat,duodecim annorum millibus comprehendi, tribúſque annis eiuſmodi annum mundi exęquari magnum quo mundi anima per firmamenti motum ſuum peragit ambitum,trigintaſex annorum millibus peragendum. Circuitum verò animæ noſtræ per duodecim agi annorum millia inde volunt, quia oporteat per omnes diſcurrere ſphæras, choróſque dæmonum & deorum,qui in Phædro per duodecim ordines digeruntur. Sed quidnam ſibi volunt hiatus in terra duo,totidémque in cœlo? vt intelligas animas alia quidem via ad terrena deſcendere, ſcilicet habitu quodam corporeo,alia verò à terris aſcendere, ſcilicet habitus illius purgatione. E cœlo ſimiliter labi in elementa corporis elementalis amore,ac viciſſim reſurgere in cœleſtia amore hoc reſtincto,cœleſtique accenſo. Hinc ait Orpheus, Amorem omnium tam ſupernorum,quàm inferorum claues habere. Iudices animarum in aere & æthere collocat angelos prouidentiæ diuinæ miniſtros. Poſt ſententiã, iuſti cœlum petunt coram ſe & opera & iudicia præferentes:quia videlicet & ſeipſos nouerunt,tã ſibimet quàm aliis lucent: Iniuſti cõtrà deſcendũt ſua ferẽtes à tergo. Neq. enim cognouere ſeipſos neq. profuere ſibi,ſed cæteris exẽplo ſunt potius quã ſibimet auxilio. Pratum in quo & aſcendentes & deſcendentes ad tempus animæ requieſcũt, media quædam regio eſt inter inferos & cœleſtes,ac diſpoſitio inter bonum habitum atque malum & ſtatus beatitudinem inter atque miſeriã,limbo ſimilis in aere deſignatus. Hic aduerte animas quæ in ſuperiori vita mutuam notitiam habuerunt,in altera inuicem ſe agnoſcere. Item in eiuſmodi prato diutiſſimè reſidere animas ſecundum Platonicos,eorum qui in infantia deceſſerunt: de quibus Herus quædam memoria parum digna recenſuit. Quia cùm in neutram partem declinauerint eligendo,neque obduxerint habitum, Platonici eas in lumine tantum naturali relinquunt. At verò beatos quidem ſuper naturale lumen,miſeros autem infra id lumen poſitos eſſe putant. Agitur hic præterea de ſuppliciis purgatoriis. Sed curnam culpa doloribus aboletur? quia videlicet voluptatibus inoleuit. Nónne & medici morbos plurimum à contrario curant? Animaduerte Platonem non temerè ad delendam culpam numero vti denario,& centenario inſuper atque millenario. Sanè pro quolibet voluptatis gradu decem adhibet ſupplicij gradus. Primo quidem quæritur quam ob cauſam plures penduntur gradus pœnæ quàm percepti fuerint voluptatis. Reſpondetur ob læſæ maieſtatis diuinæ crimen ita deberi. Præterea ſicut beatitudinis gaudia iuſtitiæ humanæ dolores exuperant,ſic miſeriæ cruciatus iniuſtitiæ voluptates. Denique neque tam facile delentur notæ,quàm facilè imprimuntur: neque qui peccati habitum confirmauit,ſi vixiſſet vltrà delinquere deſiiſſet. Quæritur deinde cur gradus decem? Quid ſi Plato Moſaicum decalogum eſt imitatus? cúmque arbitratus ſit eum quodammodo contra præcepta diuinæ legis decem agere,qui aliquod ex decem omnino neglexerit, iure decies iudicat cruciandum? proinde denarius numerus dicitur vniuerſus. Omnes enim numeros, vel infra ſe implicat,vel per ſe ſuóſque explicat replicando. Vniuerſus autem numerus opportunè animis purgandis accommodatur, vt per hunc ſignificetur vniuerſam corporis labem deponẽdam eſſe prius quàm ad vniuerſi peruenias principem,penes quem nihil poteſt eſſe corporeum. Quæritur poſt hæc, cur præter gradus pœnarum decem, annos centum affligantur iniuſti. Reſpondeo quia ſi ad centum vſque vixiſſent annos,quo termino vita hominũ quodammodo deſignatur,continuè peccauiſſent. Attribuitur autem cuilibet decem graduũ numerus centenarius, vnde numerus conficitur millenarius. Hinc illud: Centum errant annos. Item & illud: Mille rotam voluere per annos. Præterea centum pro vno accipietis. Nam his Plato numeris, non ſolum in ſupplicio, ſed etiam in quibuſdam præmiis vtitur. Profectò ſi denarius in ſe ducatur multiplicando decies decem,ex eo naſcitur centenarius. Deinde ſi reducatur in ſemetipſum, computando decies decem decies,millenarius procreatur. Itaque & denarius vniuerſus eſt numerus & centenarius millenariúſque vniuerſales ſunt numeri. Item ſi ab vno procedas in decem,numerus naſcitur linearis. Si à decẽ in centum,ſuperficialis fit numerus. Si à decem in mille,fit ſolidus. Vt ergo allegoricè exponamus, iniuſti hominis anima à ſeipſa diſceſſit in corpus,labéque eſt infecta corporea. Hanc vtique labem per denarium,qui vniuerſus eſt numerus,expurgatura eſt vniuerſam. Quòd verò denariũ oporteat in ſe duci centenarium procreãdo,ſignificat animam à corpore ad ſe per rationem emergere oportere. Deinde quòd opus ſit denarium in ſeipſum reducere millenarium generando, allegoricè docet animam non ſolum erga ſe verti debere per rationem ſed per intelligentiam quoque in ſe conuerti, atque ita in vnitatem reduci propriam,qua denique poſſit Deo frui ſumma omnium vnitate. Linearis autem numerus & ſuperficialis & ſolidus, myſticè docent ad mentem purificandam, non ſolum extrinſecam opertum, verborum, cogitationum ſuperficiem, ſed etiam profundiſſima quæque penetralia diligentiſſimè perquirenda. Poſt limbum & purgatorium deſcendit ad inferos. Sed Platonicos velle ſcito, non ſolum in purgatorio temporales eſſe pœnas, verumetiam in cœleſti quadam regione temporalia gaudia, vt vtrinque par pari reſpondeat. Sic enim diſtinguunt: Aut ſenſus in vita omnino paruit rationi, aut omnino ratio ſenſui,aut ſemper inuicem pugnauerũt: atque in ea pugna

A vel ſenſus plurimũ vel ratio ſuperabat. Animæ igitur in quibus ſenſus rationi per habitum confirmatum prorſus obtemperauit, ſempiternum præmium conſequuntur. Contrà verò affectæ, ſempiternis ſuppliciis condemnantur. Mediæ verò, ſi ſuperauit ratio ad temporalia præmia,ſin verò ſenſus, ad temporalia ſupplicia transferuntur. Quibus verò nullũ conſultandi datum eſt tempus, limbus apud Platonicos ſeruatur eligendi locus, hic ſub prati nomine deſignatus. Et ſi prata interdũ Platonici cœleſtia præſertim ſuprema nominent, hic tamen prata aeream ſignificant regionem. Quo enim pacto hic per prata ſignificaret ſublime cœlum, cùm dicat ad hæc animas è cœlis alias deſcendere,alias è terræ viſceribus ſubitò peruenire? Sint ergo eiuſmodi prata ſublimes quædam aeris plagæ, contiguæ ſublimibus illis terræ plagis quas in Phædone deſcribit in paradiſi terreni formam,felices ſub vere perpetuo habere cultores. Ibidẽ campos quo-
B que ponunt Elyſios,terrenos inquam. Nam cœleſtes Elyſios cœlum habet octauum. Hinc illud,

Aſtra tenent cœleſte ſolum,formæque deorum.

Mitto in præſentia Proclum & Plotinum,qui vbi Plato ſempiternũ dicit,exponunt vniuerſum anni ampliſſimi tempus,quo ſingulorum temporum curricula peraguntur. Porphyrium quadã ex parte in hoc & Iamblichum magis probo,vt hinc intelligantur æterna. Vbi enim Plato inſanabilem dicit animum, & talem qui purgari poſſit nunquam,ſatis indicat æterna ſupplicia, atque viciſſim gaudia infinita. Quo verò pacto alij quidam hæc exponant, memoria dignum eſſe non cenſui. Præterea ſi Platonis verba conſideraueris, agnoſces E-
C uangelicũ illud: Ligatis manibus & pedibus, in exteriores tenebras eum mittite. Sed addit hic, ligato capite. Vinculum quidem capitis ſignificat rationis impedimentum,& luminis orbitatem. Nodus verò manuum actionis profectúſque priuationem. Denique ligati pedes,non ducunt,non progrediuntur, non perueniunt,ſed vi illata raptantur. Cognoſces quoque ſub igneorum hominum figura vltores dæmones,pœnáſque corporeas, idémque ex multis percipies coniecturis. Notabis & proprium exterioris vocabulum. Præterea tenebras,vbi clauduntur hiatus. Sub nomine quoque mugitus,ſtridorem dentium atque fletum. Poſtquàm verò loca & pœnarum diſpoſuit,&
D gaudiorum per oppoſitam formam ſignificauit, & media tetigit, ad illas iam reuertitur animas, quæ in prata partim è cœlo poſt præmium temporale, partim è terra poſt temporale ſupplicium confluxerunt. Quas in elementalem rurſus generationem dicit oportere reuerti, pérque illam eatenus progredi,quoad firmiorem ſtatum, ſiue firmiſſimum quandoque promereantur. Has, inquit, ſeptem in prato dies conquieuiſſe. Hunc tu ſeptenarium, ſi per ſeptem planetas interpreteris, item per ſeptem dierum ſeptenarios quibus ante motum fœtus in aluo quieſcit, ac etiam per ſeptem quoſque dies in quibus gradatim in vtero formæ mutantur, fortè nonnihil afferre videberis. Sed quid iſtud ad animas? quæ neque amplius in plane-
E tis ſunt, deſcenderunt enim: & nondum aluo clauduntur, deſcenſuræ enim ſunt in vterum, poſtquàm ad tria fata peruenerint. Interea aereo corpore aeream incolunt regionem. Verùm eſto, ſi placet. Fortè etiam quia interim quodam modo viuunt ſteriles, ſterili quodam numero deputantur: & quoniam ſeptenarius neque ex aliquo numero gignitur aliquoties repetito, neque gignit aliquem intra decem,aptiſſimè conuenit animabus adhuc vtrinque à generatione vacantibus. Attribuunt Pythagorici eundem numerum Pal-
F ladi,quia neque ex matre genita ſit,neque genuerit. Conuenire volunt & animis à terrena adhuc matre ſemotis, & vniuerſum ſub Palladis ſapientia contemplantibus. At quum primùm ab eiuſmodi vacatione conſurgunt, ſubeunt octonarium,qui & gignitur,& primus eſt inter numeros ſolidus. Ideo cùm anima congruit propemodum ad corpus ſolidum acceſſura. Solidum verò octonariũ appellamus, quoniam ex binario per ſeipſum ter repetito, & in ſe redeunte creatur,dimenſionem trinam ſignificante. Nam ex bis duo bis, octo cõplentur. Adde ſi colis muſicam, vocem ſeptimam eſſe penitus diſſonam,octauam verò omnium maximè conſonantem. Conſonare autem oportet tam corpus animę,quàm vtrunque fato, vt cœleſtis ani-
G ma ineat cum corpore terreno commercium. Cuius quidem conſonantiæ tandem expletis numeris, animæ iam ipſi & terra diſſonet, & conſonet cœlum,ſi modò futura ſit felix. Proinde quòd quatuor dies ad generationis progreſſum, octo diebus Plato ſubiungit, intellige in natura anima vegetali vim & effectum quendam quodam modo iam regnare ad formandũ corpus ex elementis quatuor conſtitutum. Item ſub octaua conſonantia opus eſt quarta quodammodo ad conſonantiam accedente, & quinta vera iam conſonantia. Quinque verò fiunt,ſi ſequentes quatuor vnà cum præcedente computare volueris. Quinetiam videbis hic duodenarium aſſignatum, quo animæ ad exordia generationis accedũt. Duodecim enim ad id opus eſt ſphærarum & diuinorum dæmoniorúmque ordinum adiumento. Vox inſuper & conſonantia duodecima perfectiſſima eſt ex diapaſon & diapente,ex octaua & quinta reſultans,ſua quadam gratia rebus cõgruens amatoriis,conueniens quoque nuptiis. Eiuſmodi verò animæ iamiam amore quodam,vt ita dixeris,venereo duce,ter-
H renis conciliandæ ſunt nuptiis. Sed cur Plato cùm duodenarium cõputaturus eſſet,ac poſt ſeptem, reſiduum eſſet ſubiuncturus, non ſubito dixit quinque? vt videlicet per octo & per quatuor innueret myſteria quæ audiſti: rurſúſque per diei vnius iter additum ad complendum duodenarium, animaduerteres corpus ex quatuor compoſitum elementis non prius ad animam præparari poſſe, quàm & ipſum in vnam quintámque formam quaſi cœlo ſimilem, fuerit tẽperatum,& anima vnũ ex ſe vitalem actum corpori facilè imprima figurato. Quoniam verò animæ ad cõpoſita declinantes corpora,fati

legibus magna ex parte ſubduntur, & viciſſim fato duce ad illa labuntur, idcirco inquit, has animas in cōſpectum fati procedere. Principio igitur naturam ipſam ſub lumine columnari depingit, quod ſit vinculum vniuerſi. Naturam intellige vitalem ſeminariamque virtutem ab ipſa mundi anima infuſam materiæ mundi. Quæ propterea lumen dicitur, quoniam penetrans & vitalis. Item recta nuncupatur columna, quia quaſi per longum totam vbique materiam penetrat, multóſque formarum gradus producit deinceps ſpecie & genere differentes. Dicitur etiam per omnem extendi partem, & cœlum vndique alligare, quia tota vbique adeſt & continet, multáque tāquam per latera quædam inter ſe æqualia & ſimilia propagat: ita tamen, vt ex longitudine perueniatur ad latitudinem: quoniam penetrando diffunditur: & quatenus diffunditur, implet, regitque implendo. Hinc illud: Spiritus intus alit. Varietas verò colorum, ſeminalium virtutum declarat varietatem. In hac vtrique natura, fatalis latet fuſus: ſecundum imaginationem quidē, ipſe ſphærarum axis geminis polis centróque decorus: ſecundum verò rationem quoddam animæ mundanæ ſimulacrum, vegetatiſque virtus eius naturæ præſidens, eámque velut inſtrumentum mouens ad naturalia non ſolùm artificioſe, ſed etiam ineuitabiliter fabricanda: vt non ſolum ordo à natura ſit in mundo, ſed etiā à fato ineuitabilis ordo. Hinc illud in Politico: Mundus à naturali cupiditate fatóque ducitur. Sed tanta naturæ cum fato cognatio eſt, vt vix inter ſe à philoſophis diſcernantur. Vt autem immutabilem fati naturam exprimeret, fuſum eius eſſe dixit ex Adamante. Vertigium autem, id eſt, cœlum ex Adamante rurſus, aliiſque materiis, ſcilicet aſtris non ſolum fixis, ſed & mobilibus atque communibus, multiplicique formarum varietate. Euidenter deinde octo depingit ſphæras, quæ à natura quidem agitantur, ſed à fato naturæ præſide immutabiliter agitantur, & inſtrumenta fati eſſe dicuntur. Inculcantur inter hæc multa ad menſuras, profunditates, interualla, motiones, harmonias, formas, virtutes ſphærarum cœleſtium pertinentia, quæ in Timæi commētariis opportunius explicabimus. Summatim verò ex velociſſimo & ordinatiſſimo cœlorum motu, potentiſſimóque contactu melodiam ingentem & variam & ſuauiſſimam cogita procreari, grauiores quidem voces ex motibus tardioribus, acutiores autē ex velocioribus, ex mediis verò medias. At quoniam elementalis auditus ad cœleſtem melodiam caret proportione, ſonus eiuſmodi non auditur. Hic nouem Muſas atque Sirenes eſſe cogitamus, octo ſphærarum tonos, concentúmque ex tonis harmonicum. Proinde fatalem fuſum, id eſt tractum, inquit, inter genua deæ Neceſſitatis verti. Cui tres ſint filiæ, Lacheſis, Clotho, Atropos, quæ vnà cum matre cœleſtia voluant. Mitto quid de his ſentiat Proclus, non ſolùm ponens Iouem vnum vniuerſalem mūdi totius opificem, ſed tres inſuper ſub eo Ioues particulares opifices. Deinceps pari pro portione deam vnam Neceſſitatem in ordine illo cuſtodientem omnia, in quo communis Iupiter cuncta compoſuit. Præterea tria fata, id eſt treis deas huius Neceſſitatis filias, quarū aliæ alia ſub matris imperio procul à transgreſſione conſeruent & neceſſitatem quidem deam omnino collocat ſuper mundum, filias autem partim quidem à mundo ſemotas, partim etiam declinantes ad mundum. Mihi verò ſicut & pleriſque aliis Platonicorum, magis placet, Neceſſitatem eſſe mundi animam. Filias autem tres eſſe tres huius animæ vires ad fatalia pertinentes. Vocat autem Neceſſitatem, non quia vel naturæ, vel rationi inferat violentiam: ſed quia omnia in ſuo quodam ordine ab opifice rerum inſtituto conſeruat, neque permittit quicquam leges illius adeo tranſgredi, quin mox regrediatur in leges. Cœlos voluit genibus, id eſt infima parte ſui, tanta videlicet facilitate, vt expeditiſſimè interim cōtemplationis gaudio perfruatur. Sed hanc ipſam vegetalem eius partem tribus appellat nominibus. Lacheſim quidem, quia rerum ſeminibus grauida eſt, & vitarum ſortibus atque formis, quas deſcenſuris inſerit animabus. Clotho deinde, quoniam inſitas vitæ ſortes ordine ſuo euoluit in actum viuendi, & explicat in effectum. Poſtremò Atropon, quoniam vitas iam euolutas in actum progreſſu quodam indeclinabili, ad ineuitabilem vſque terminum conſeruat atque cuſtodit. Nonnulli primam nominant Veſtam. Secundam Mineruam. Tertiam verò Martem ſiue Martiam. Deinde quòd dicit Parcas ad Sirenum motus harmonicos canere, accipe, fatales vires ad effectum per cœleſtes motiones influxúſque procedere. Sedes Neceſſitatis filiarúmque eius oſtendunt fatalis ordinis firmitatem, quaſi oporteat mobilium progreſſionem ab ipſa mortis immobilitate regi atque ordinari. Sedium verò paria interualla iuſtam, tum inter fata, tum per fata diſtributionem fieri euidenter oſtendunt. Veſtes albæ tum fatorum naturam inuiolatam oſtendunt, tum innocentem. Non enim agit vniuerſo malum, quod ab optimo vniuerſi duce dependet. Corona deſcribit imperium. Cantare eſt per temporum interualla ea congruitate digerere ſingula, qua diuina mens momento quidem intuens temporibus digerenda præſcribit. Hinc fit vt Parcæ omnes temporanea cantent. Et cur Lacheſis præterita, Clotho præſentia, Atropos verò futura? Reſpondeat Proclus, in præterito quidem tria tempora cogitari. Nam & præteriſſe iam dicitur, & quandoque fuiſſe præſens, & antequam præſens eſſet, fuiſſe futurum. In præſenti verò ipſum cogitari præſens, quod priùs fuerat & futurum. In futuro denique futurum duntaxat agnoſci. Poſt hæc verò declarari præcipuam eſſe Lacheſim. Secundo dignitatis loco Clotho. Tertio Atropon. Verùm curnam Parcæ globos tractant manibus, mater verò nequaquam? quoniam infimæ illius animæ vires cognatiores globis ſunt quàm animæ ipſius ſubſtantia. Cur item Lacheſis gemina tangit manu? quia in exordio & medium continetur & finis. Cur deinde Clotho ampliorem, & ab ex-

A trinſeco tangit ambitum atque dextra? Atropos autem anguſtiorem ab intrinſeco atque ſiniſtra? Quia euolutio vitæ per media, & ab extrinſeca exorditur cauſa, & amplior eſt, cōtingit quoque proſperior. Ineuitabilis autem terminus, & ab intrinſeca iam prouenit proprietate concepta, & definit in anguſtum. Adde quòd clàm ſurrepit, & vt plurimum contra votum. Quòd autem Parcas inquit, cœlum intermiſſione quadam temporis tangere, ne putes fatales mundanæ animæ vires modò regere mundana, modò non regere. Si enim mutabilitas ſit in fato, cuius propria immutabilitas ipſa eſt, nihil fingi poterit non mutabile. Plato igitur humano quodam more atque ſermo-

B ne diuina pingens officia, innuere vult, fata partim res ipſas tractare, partim verò nequaquam: tum quia mundanæ animæ virtus in ipſa ſuæ integritatis dignitate conſiſtens, actionem ſuā rebus gubernandis accommodat, ac viciſſim dum accommodat, non miſcetur: tum quia temporalem in operibus viciſſitudinem exhibent, & quam intermiſſionem in operatione ſua dicuntur habere, non in ſe quidem, ſed in effectu demonſtrant: tum quia naturalia quidem tractat, ſuper naturalia non attingit. Quæ enim ad rationem puram liberámque, vel ad diuinam intelligentiam fato ſuperiorem pertinent, minimè tangit. Talia enim ad ſublimem dei prouidentiā cœleſti fato ſu-

C periorem miro quodam ordine reducuntur. Similiter in Politico ſcribitur, mundanas aliàs à fato, aliàs à prouidentia regi: non quia intermiſſa quadam viciſſitudine temporum fiat eiuſmodi cōmutatio, ſed quia quotidie quædam ſub fato fiant, quædā per prouidentiæ leges ſuper fatalem ſeriem diſponantur. Accedit ad hæc quòd animæ noſtræ aliàs in prouidentia ſunt omnino, aliàs prorſus in fato, aliàs in vtroque ſimul. Quum enim expedita tantum mente contemplatrice viuunt, in prouidentia ſolùm, penitúſque liberè viuunt. Quum verò in vegetali parte ad corpus hoc inclinatio inualeſcit, atque ad imaginationem vſque talis inclinatio propagatur, ad fatū iam declinan-

D tes, pariter à libertate degenerant. At dum compoſito corpori coniunguntur, iam in ipſum corporis ſui fatum ſeſe mergunt, minúſque admodum priſtinæ retinent libertatis. Denique poſtquàm affectus corporeos in habitum contraxerunt, fato iam funditus obruuntur, omni libertate priuatæ. Quæritur quā ob cauſam hic animæ naturali quodam inſtinctu ad Lacheſim videantur accedere. Profectò in generali natura corporeæ machinæ omniū ſunt ſemina ſpecierum, certis non ſolum formis & modis, ſed temporibus quoque pullulatura. Quinetiam in propria qualibet & cuiuſlibet ſpeciei natura ſimilis quidam eſt ſeminalis ordo, ſed ad ſpeciem propriam pertinens propagandam atque ſeruandam. Similis & in quolibet ſub ſpecie indiuiduo fomes

E procliuitáſque ad ſingula modis temporibúſque propriis producenda. Tres hæ naturæ deinceps ita diſpoſitæ ſunt, vt indiuidualis ſequatur ſpecialem, ſpecialis ſimul & generalem, adeò vt plurimum quod ex vnius natura eſt, pariter ſit ex aliis, & particularis natura cum vniuerſa conſentiat. Eadem ferme ratione ſe habet fatum, id eſt, præfiguratio quædam rerum explicandarum, tum in ipſa mundi anima, tum in duodecim ſphærarum & ſiderum animabus, tum etiam in animabus iam quaſi particularibus: quarum in numero ſunt humanæ. In vegetali ergo virtute animæ noſtræ proprium quoddam ineſt fatum, & inuoluta ſeries futurorum, conſentiēs

F in forma modóque & tempore vnà cum fatis cœleſtium animarum, animæque mandanæ. Quemadmodum igitur plantæ cuiuſlibet germen propriis quibuſdam figuris & ſuo tempore pullulans, ſponte videtur vnà cum vniuerſali temporis verni natura ad idem prouocante cōcurrere: ſic & animæ ſuapte natura ſuóque fato opportunè proprias quaſdam tunc promunt vitas, quando ad eaſdem ſimiliter vniuerſale conuocat fatum, ita vt animarum chorus ſuis quibuſdam ſaltandi figuris variorúmque ſimul diuerſitate ſaltantium, fatalem imitetur cantum atque ſonum. Cantum quidem intelligi malim in cœleſtibus animabus, in ſphæris verò ſonum, in nobis denique ſaltum. Tali quodam inſtinctu ad Lacheſim animæ in auſpiciis vitæ perueniunt ad ſortes ſuas per ſortes Lacheſis confirmandas. Confirmantur igitur per prophetam quendam. Propheta hic duo quædam ſignifi-

G cat, tum vniuerſalem primúmque prouidētiæ influxum in animam, tum opportunitatem, ſub qua eiuſmodi fit concurſus, vt animę ad id ferantur, quò & fatum perfert vniuerſale. Quòd ergo dicit prophetam diſponere in ordinem animas ſortéſque à Lacheſi in eas transferre: ſignificat hæc omnia confirmari, tum per prouidentiæ diuinæ fauorem, tum per concurſus illius opportunitatem. Neque ab re dictum eſt, Parcas vniuerſum quidem manibus gubernare, ſortes verò animarum è genibus Lacheſis accipi. Nam quum vniuerſi gubernatio præſtantior ſit quàm diſpoſitio animarum, merito illa quidem manibus, hæc autem genibus perfici iudicatur. Sedere autem in tribunali, autoritatem exprimit & iudiciū. Inter ſortes verò vitarū atq. exempla, talis quædam videtur eſſe diſtinctio, quòd ſortes quidem ad vires pertinent vegetales, exēpla verò ad imaginationes, ſuperiores quidem vegetali potentia ſed propinquas. Nēpe cùm primùm in hac

H potentia talia quædam futuræ vitæ ſemina præ cæteris inualeſcunt, ſimul in imaginationem quoque vitæ ſimilis, figuræ & machinamenta conſurgunt, affectúſque ferueſcunt: perinde vt apud nos ſanguineam corporis affectionem hilaris imaginatio ſequitur, cholericam iracunda, melancholicam verò triſtis, fœcundam luxurioſa. Hactenus fatalis procedit neceſſitas. At enim ratio imaginatione ſuperior, cuius eſt ratiocinatio, conſilium & electio, ideóque motus ad vtrunque liber, percipiens imaginationis figuras atque affectus, poteſt eiuſmodi vitæ deſcriptionem probare pariter atque reprobare. Quam ob cauſam dicit virtutem eſſe à fato liberam, culpámque in vitæ deterioris electione, eligentis eſſe, non fati. Nam & ſi ex fato

eſt tam in communi quàm proprio,nouam iam vitã & nunc vt prius eligere:ex conſilio tamen eſt,talem propriè eligere aut talem.Quippe ſi primam viuendi formam ab imaginatione oculis rationis oblatam,ratio examinando,reiecerit,non deerit ſtatim alia melior, rurſúſque alia. Hinc illa prouidentiæ inſpiratio propheta cognominatur. Præmonſtrat enim rationi quodam iudicij lumine, eam habere liberam conſultandi eligendique facultatem,quidve potiſſimum ex temeraria electione ſequatur. Dicitur & propheta ſortes fundere, exempla viuendi proponere:non ſolùm quia prouidentiæ diuinæ influxus quodammodo fatalia ſancit, ſed quia fatales ſortes & exempla fatalia producit in rationis examẽ atque iudicium. Quòd autem in præconio nunciat animas eſſe diurnas, exprimit eas & ibi eſſe in perpetuo die,& vitam quam tanti faciunt, vnum eſſe diem atque nocturnum. Addit initium alterius fore circuitus,vt aperiat myſterium animarum à cœlo in terram viciſſimque remeantiũ. Appellat humanum genus non mortale ſolùm, ſed vt animæ ſua mala præſagiant, addit mortiferum, quaſi dicat corporis vitam eſſe animæ mortem. Pronunciat deinde & ſi ratio à principio in elegenda vita ſit liberat, poſtquàm tamen elegerit,in hac quidem reiicienda non amplius fore liberam, licet quandoque libera futura ſit in ea, qualiſcunque ſit, aliter atque aliter componenda vel temperanda. Si quæras quare aliæ hominũ animę vitas alias eligãt,reſpõdebunt alij ſpeciales quaſdam in animarum naturis differentias eſſe, alij indiuiduales quidem atque proprias, addéntque differentias illi multas ex ſuperioris vitæ diuerſitate deductas. Quod & Plotinus valde confirmat, & ſequentibus maximè conſonat. Proinde animæ eligentes vitam, ſimul dæmonem ſortiuntur electæ vitæ ducem. De hoc alibi multa diximus. Hic ita diſtingue. Deos Platonici alios cogitant extra mundũ mentes ſcilicet ſeiunctas à corpore tanquam intellectuales ſphæras, colentes deum vnum tanquam ipſarum centrum firmiſſimum & ſtabiliſſimam vnitatem. Alios mundanos appellant,videlicet vltra diuinum cultum voluendis mundi ſphæris accommodatos. His dæmones ſubdunt, quaſi miniſtros ad ea quæ vel in ſpecie vel in ſphæris vel ex ſphæris fiunt, diſponenda atque componenda. Totidem igitur numerant genera dæmonum, quot in diis mundanis dæmonum ducibus vires inueniuntur. At verò in quolibet mundano Deo vnitas ipſa ſuprema eſt ſubſtantiæ ſuæ, qua diuinam referat vnitatem. Poſt eam eſt intellectus,ſimul omnia contuens, per quem mentes repręſentet angelicas. Item ratio per formas quadam progreſſione diſcurrens,talium propria animarum. Præterea imaginatio quædam eatenus per particulares congrediens formas, quatenus per vniuerſales ratio ipſa progreditur. Deinceps natura ſequitur vegetalis ſphæras viuifica ſimul & motrix. Secundum has quinque vires genera quinque dæmonum computantur.Quorum ex numero cœleſtes quidem dæmones deorum mundanorum vnitatem accommodatè ſequuntur:ætherei verò dæmones,id eſt,ignei deorum eũdem intelligentiam:aerei dæmones rationem: aquei imaginationem: terreni verò naturam,quam in diis appellauimus vegetalem.Sub his Orphici,dęmones collocant ſubterraneos mundanorum deorum corpora infimo quodam ordine referentes,ſcelerúmque vltores. Quorũ hic Plato mentionem feciſſe videtur. Si quæras quales potiſſimum dæmones duces ſint animarum in corpora deſcendentium, reſpondebitur non cœleſtes,non ignei. Hi enim tanquam ſublimiores reducunt animas,non deducunt. Item nec aquei,neque terreni. Hi enim tanquam infimæ generationis artifices,nõ tam ducunt in fatali itinere animam,quàm in præcipitia fati præcipitant. Aerei ergo reſtant dæmones medij per media duces, qui rationis diuinæ comites humanam rationem in hoc itinere ducunt. Ex horũ verò genere dæmonũ alij alias ducũt animas. Saturnij quidẽ Saturnias,Martij verò Martias, aliiq. ſimiliter alias, accõmodati potiſſimũ ſinguli ſingulis,tũ ex affectione animi propria,tum ex prouidentia fatóque communi, maximè verò ſecundum electæ vitæ formam. Hoc deinceps vitæ duce ſubeunt iam animæ tria fata, quæ ſolum antè conſpexerant, videlicet & ita ſtatuente dæmone ordinis totius executore, & iam affectu corporeo gradatim præponderante.Demum poſt tres Parcas ad Parcarum tranſeunt matrem: Neceſſitatem ipſam ſcilicet,cuius iam experiuntur impulſus. Deinde ſub vehementi æſtu ire animas, tria ſignificare poteſt: ſcilicet corporei amoris ardorem creſcere,ſimúlque curam & ſolicitudinem augeri. Item per ignis ſphæram è cœlo deſcendere.Præterea caloris naturalis miniſterium ad terrenum corpus viuificandum.At quoniam nimia terrenorum cura,cœleſtia obliuioni mandantur,atque per obliuionem ex fertilitate ſterilitas accidit, idcirco mox in Letheum,id eſt obliuioſum deſcendunt campum penitus ſterilem. Et quia ob diligentem mortalium curam, negliguntur æterna,vnde & obliuio naſcitur & iactura,& reminiſcentiæ difficultas,inquit animas in campo Letheo ad flumen Amelitam, id eſt, negligentiæ fundum vſque deſcendere, ibique ſub nocte recumbere,id eſt,ſub diuini luminis priuatione proſterni. Verùm quid ſignificat Amelitæ aquam nullo vnquam vaſe contineri poſſe? Poetica hæc quidem metaphora eſt, ſignificans inferiorem materiam, quæ flumen dicitur,fluitare per formas iugiter atque fluctuare.Item obliuionis vitium, quod eſt retinere nihil, ſed ſtatim effundere. Adde quòd nullum extrinſecum ſuſtentaculum ſeruat animam propria negligentia pereuntem. Quòd præterea neceſſe ſit ex obliuionis fluuio bibere, patet, quoniam ita fieri ex natura propria, & communi fato & prouidentia eſt inſtitutum. Bibere autem aut plus aquæ aut minus,ex effectu ad corpus prouenit magis minúſve proclive: idémque maioris minoriſve obliuionis eſt cauſa, ſiue potius maioris aut minoris ad reminiſcentiã facultatis. Has vtique paſſiones quodam-

A modo experitur anima in corpore quodam ex aere craſſiori cõpoſito in ſuperiori campo,antequàm terrenæ matris vtero concludatur. A cœleſtibus enim corporibus ad terrena, non ſolùm per elementum, ſed per corpus aereum fit deſcenſus. Subiungit animas in hoc aereo corpore ad mediam vſque noctem dormire,oſtendens mox ſub terreno corpore non dimidiam iam, ſed integram ignorantiæ noctem fore.Somnus teſtatur & rationis impedimentum & iudicij falſitatẽ. Poſtremò animas inquit fœtui terreno inſinuari ſub tonitru quodã atque terræmotu,duabus vt puto,de cauſis: tum indicans infelicibus auſpiciis hunc carcerem ingredi,tum oſtendẽs tam cœleſtem, quàm terrenum motum,& quidem vehemẽtem, ſd diuinam animam tam B tetro carcere coërcendam concurrere oportere.Proſilire verò ad generationem animas ſtellarum inſtar,vltra figuram poeticam ſubinſinuat animas ſtellares eſſe quodammodo, & ad ſtellas denique redituras.Quod autem Plato de migratione animarum in corpora beſtiarum tam ridiculam affert fabellam,ab anicularum fabulis nihilo diſcrepantem,profectò nos admonet, totum allegoricè exponendum: videlicet rationales animas,non in vitam bruti,ſed brutã,id eſt quodammodo bruto ſimilem viciſſimque demigrare. Quod quidem omnibus pene Platonicis excepto Plotino maximè placuit. Idémque Origenes in libris contra Celſum confirmare videtur. Tu verò ne negligas morale præceptum, electionis rectæ peritiam cunctis C rebus & artibus præponendam. Præterea tam multa de ſphærarum pulchritudine atque potentia hic adducta fuiſſe, vt cogitemus iuſtitiam & præmium in cœlo ingens cõſequuturam, & ad optimam viuendi electionem magnopere conducturam. Verùm dices iam magnanime Laurenti,te hic à Marſilio Ficino commentarium accepiſſe potius quàm argumentum.Eſto ſanè, operæ pretiũ fuiſſe arbitror atque fore, vt argumentum quidem promiſerim, commentarium verò præſtiterim.

D

COMPENDIVM MARSILII Ficini in Timæum.

ad pag. 522.

DE SVBIECTO LIBRI.

CAP. I.

QVEMADMODVM in Parmenide cuncta diuinorum genera pro viribus comprehendit, ſic omnia in Timæo complectitur naturalia, & vtrobique plurimum Pythagoricus eſt,ſub perſona E Pythagorica diſputans. Atque in Parmenide quidem, Parmenidem & Zenonem Eleates Pythagoricos,qui de diuinis ſcripſerant, imitatur. In Timæo autem,Timæum Locrum,Pythagoricum,qui librum de vniuerſi natura cõpoſuit,ſequitur.Ita tamen,vt his non eloquentiam ſolum adiungat, ſed myſteria. Quoniam verò diuina quidem naturalium principia & exemplaria ſunt: naturalia verò diuinorum effectus atque imagines: idcirco & in Parmenide dum de diuinis agit,interim deſcendit ad naturalia, & in Timæo naturam tractans, ſurgit ſæpius in diuina. Neque iniuria diuinitatem ſimul naturámq. copulat. Natura enim diuinitatis eſt inſtrumentum. Atque ita vel de naturalibus agit diuinè, quemadmodum Ariſtoteles, vel de diuinis naturaliter agit.Interſerit quoque mathematica tanquam vtrorun- F que media,diuinorum ſcilicet atque naturalium. Quæ videlicet, per numeros quidem diuina,per menſuras verò ſignificent naturalia.Sit ergo huius libri ſubiectũ ipſa vniuerſa natura,id eſt,ſeminaria quædam & viuifica virtus toti infuſa mundo, animæ quidem mundanæ ſubdita,materiæ verò præſidens, eodémque ordine ſingula pariens, quo & anima ipſa concepit,tam diuinam ſuſcipiens mentem, quàm appetens bonum.

DE ORDINE LIBRI ET G partibus eius.

CAP. II.

PAtebit autem naturam vniuerſi ipſúmque vniuerſum non ex ſe quidem conſiſtere, ſed ex ſuperiori diuináque cauſa dependere. Patebit inſuper quot in gradus natura diſtribuatur,cœleſtes,elementales,ſimplices,compoſitos,rationales, ratione carentes. Patebit totam ſub luna generationem ad animal rationale quaſi finem dominúmque referri. Multa præter ea de hoc ipſo animali,tum ad animã, H tum ad corpus ſpectantia tractabuntur. Multa quoque de rebus quæ à natura infra rationale animal componuntur. Et vt ſummatim dicam,de triplici mundo tractabitur, ſcilicet de diuino cœleſtique & humano. Oſtendetur quoque omnium quæ in mundo componuntur ipſiúſque mundi, duo quædam præcipua intrinſecus elementa eſſe,ſcilicet materiam atque formam: tria verò extrinſecus eſſe principia,ſcilicet efficientem mundi cauſam, & exemplarem atque finalem.Et efficientem quidem eſſe diuinam potentiam,& intelligentiã atque voluntatem: Exemplarem verò ideas intelligentia diuina cõceptas: Finalem denique bonum.

DE INTRODVCTIONE, ad dialogum.

CAP. III.

CÆterum,vt ad ipſam diſpoſitionem dialogi veniamus, Plato quinque continuos diſputationibus deſtinauerat dies. In primo quidem Socrates in Piræo vnà cum Polemarcho, Glaucone, Adimanto, Thraſymacho Sophiſta de republica diſputauit. Secundo verò die in vrbe recenſuit eadem Timæo & Critiæ atque Hermocrati,& quarto cuidam abſque nomine peregrino,forſan Timæi comiti. Tertio die horum epilogum faciunt. Quo quaſi exordio mox facto Timæus diſputauit de natura,præſentibus tribus,Socrate,Critia, Hermocrate. Quartus enim qui abſque nomine ſecundæ interfuit narrationi,iam abeſt à tertia:non enim cuiuſlibet eſt,ſecretioribus intereſſe. Quarto autem die orationem habuit Critias. Quintus denique nōdum dies illuxit.Commodè admodum poſt diuinæ apud homines reipublicæ tum diſpoſitionem, tum epilogum ad cœleſtem rempublicam huius exēplar in Timæo acceſſit ab ipſo deo compoſitam: deinde ad mundi generiſque humani antiquitatem,& res miras à veteribus ſtrenuè geſtas.

ALLEGORIA HISTORIÆ quæ narratur in prologo.

CAP. IIII.

NArrat autem inter dialogi huius exordia hiſtoriā de bello quodam inter Athenienſes Atlanticóſque commiſſo. Hanc itaque Crantor tempore quidem primus Platonis interpres nudam abſque allegoria hiſtoriam accipit. Quidam verò contrà, tanquam ſolam allegoriam. Sed hos redarguunt probatiſſimi quique Platonicorum: affirmantes quidem hiſtoriam,quia Plato dixerit: Sermo futurus eſt valde mirabilis, ſed omnino verus. Senſum præterea Platoni nihil vſquam temere molienti allegoricum exiſtimant exhibendum. Bellum illud igitur inter Athenienſes atque Atlanticos imaginem præſe ferre putant oppoſitionum quæ in vniuerſo ſunt omnium.Bellum enim, id eſt oppoſitionem apud Heraclitum eſſe omnium patrem. Amelius quidem oppoſitionem adducit inter firmamentum, atque planetas:præſertim quoniam in Critia dicitur,Atlāticam inſulam in ſeptē circulos fuiſſe diuiſam.Origenes verò oppoſitionem ſuperiorum dæmonum ad inferiores, atque victoriam:illis potentia,his numero excedentibus. Numenius autem diſſentionem excellentium animarum ſequentiū Palladem,aduerſus alias animas generationem ſub Neptuno ſequentes. Porphyrius pugnam inter dæmones deducentes in generationem, & animas ad ſupera contendentes. Diſtinguit tripliciter dæmones: alios eſſe diuinos: alios eſſe ſecundum habitudinem quandam: quorum numerum particulares impleant animæ ſortem nactæ dæmonicam:alios eſſe malos & noxios animabus. Hos igitur dæmones infimos conflictare cum animabus in aſcenſu ſemper atque deſcenſu præſertim occidentales dæmones. nam eam ab Ægyptiis plagam noxiis accōmodari dæmonibus. Proinde Iamblichus, Syrianus, Proculus his addunt oppoſitionem ipſam in vniuerſis vigentem perpetuo,inter vnum & multitudinem:terminum & infinitatem: idem & alterum: ſtatum & motū: ex quibus ſub primo omnia cōponuntur.Item ens,aut per ſe,aut non per ſe. Rurſus eſſentia vel incorporea,vel corporea:& incorporea quidem vel non declinat ad corporea, vel declinat. Corporea verò vel non caduca,vt cœleſtis:vel caduca,vt elementalis. Denique in cœlo quidem oppoſiti inter ſe motus,& diuerſæ virtutes. Sub cœlo autē repugnantes inter ſe qualitates. Summatim verò horum omnium diſcrepantia per antiquum illud bellum ſignificatur: & vbique ſuperiora præſtantioráque per Athenienſes, alia per occidentales ſignificantur. Eiuſmodi verò allegoria diſputationi Timæi non mediocriter conuenit. Confirmatur etiam per ea quæ in Critiam commentamur.

CASVS PHAETHONTIS. DIluuia, Incendia, Mineruæ deſcriptio.

CAPVT V.

HIc iterum te admoneo vt memineris nouem annorū millia ab Eudoxo millia menſium cōputari. Item Phaethontem Solis filium fulminatum exuſſiſſe terram,ſignificare apud quoſdam vaſtam cometam natura ſolarem tandem diſſolutā intolerabiles æſtus concitauiſſe. Fortè etiā incendia quæ narrat Moyſes miſſa diuinitus. Vbi verò ad diluuia peruenit,memento ignem quidem omnium efficaciſſimum eſſe: aquam verò efficaciorem eſſe terra, & patibilem minus aere. Item ignem diuidere potenter atque penetrare:aquam vndique valde percutere. Ideò per duo hæc elemēta vaſtiores calamitates accidere. Adde & finalem cauſam:quia videlicet per exitium factum ab his duobus,ſequitur maius bonum, id eſt fœcundior rerum regene-
A ratio quàm per aeris peſtes terræque hiatus. Ideo prouidentiam ad ampliſſimum exitium his duobus præcipuè vti. Cui ſic rotæ cœleſtes inde rectè obtemperant:vt quibus temporum interuallis exitium imo reformationem fore Deus inſtituit,iiſdem planetæ omnes ad aſtra vel ignea,vel aquea ſtellis quoque fixis ad idem conducentibus ritè concurrant. Memineris præterea Neptunum quidem prouidentiam naturalem: Palladem verò prouidentiam intellectualem ſignificare:atque hanc ipſam Palladem à Platonicis deſcribi, diuinitatem ſapienter ſimul atque potenter tum cœleſtia exornantem, tum quæ ſub cœlo fiunt ædificantem:inter aſtra,Arieti præcipuè præſidentem, & æquinoctialis circuli ducem:vbi potiſſimum vigere putant motricem B vniuerſi virtutem. Mandabis memoriæ aureum epigrāma,quod Proculus in Aegyptiorum hiſtoriis legit Mineruæ tēplis inſcriptum: Ego ſum quæ ſunt,quę erunt,& quę fuerunt. Velum meum reuelauit nemo. Quem ego fructum peperi ſol eſt natus.

PRÆCEPTA DE VOTIS & precibus electiſſima.

CAP. VI.

C VBi verò Plato ad Deum peruenit ſuppliciter adorandum: audi Porphyrium diuinas ſupplicationes ita probantem. Cùm Deus nobis prouideat,ac res noſtræ poſſint aliter ſe habere, certè pro rerum noſtrarum vſu vtiliter adoramus:videlicet ſi boni ſimus.ſic enim vtpote ſimiles facti Deo propius coniungemur. In qua quidem coniūctione adorationis vis tota cōſiſtit. Nēpe cùm dei filij ſimus:ſed ab eo quaſi in exilio & carcere ſegregati: ſuppliciter adorare decet, quò hinc liberati reuertamur ad patrem. Alioquin ſimiles eorum erimus, qui parentum patrocinio ſunt orbati. Profectò cùm vniuerſi partes ſimus,vniuerſo proculdubio indigemus. Ipſa enim ad totum conuer- D ſio partibus ſalutem præſtat. Siue igitur virtutem ſectaris, adorandus eſt tibi qui totam virtutem continet. Ipſum nanque amare bonum, cauſa erit & tibi eius quod tibi expedit boni. Siue corporeum optas bonum,extat in vniuerſo virtus omnia continens corpora. Inde igitur prouenire neceſſe eſt partibus quibuſcunque ſalutem. Compertum verò habemus excellentiſſimos quoſque apud omnes gentes ſapientia viros diuinis potiſſimum votis incubuiſſe: præcipuè Indorum Brachmanas: Perſarum magos: Græcorū theologos. Chaldæos autē, & aliud quiddam adorauiſſe. Ipſam enim ſuperorum virtutem appellantes Deum,vno hoc nomine venerati ſunt. Hæc Porphyrius. Poſt hunc diſcipulum eius diuinum Iamblichum audiamus, hac in re in E primis à Proculo comprobatum. Omnia ex Deo ita ſunt, vt nuſquam vel minima quæque deſerantur à Deo. Vbique enim diuina viget vnitas: per quam res quæque conſiſtunt: ac perpetuo quodam intimóque circulo ad Deum ipſum à quo & in quo ſunt mirabiliter reuoluuntur,alioquin in nihilum repentè proruerent. Ab vnitate diuina omnia prodeunt:prodeuntiáque vnitatem quandā ipſis impreſſam retinent diuinæ vnitatis imaginem:qua reuocantur in illam,& reuocata perficiuntur. Hęc ipſa animas rapit ad vota,quibus vnio cum Deo nobis penitus impleatur. Quòd ſi natura ex Deo manans quaſdam rebus quibuſdam conuenientes cum ſuperis proprietates inſeruit, per quas quodammodo ad ſuperos ſeſe vertant,ceu ad ſolem ſolaria, ad F lunam verò lunaria: multo minus animarum pater rapientes ad ſe vires eis impreſſit. Quæ quidem in primis in diuina quadam vnitate in intellectu ſuperiore,necnon in ipſa intellectuali reflexione ſitæ videntur. Ipſam verò noſtram in Deum reſtitutionem adoratio ſupplex hinc orta abſolutè conſummat:diuinam in nos beneficentiam naturali trahens congruitate,copulans adoratores cum adorato,coaptans ſuperorum intelligentiæ vouentium preces: mouens voluntatem eorum qui bona in ſe omnia complectuntur, ad bona nobis ad votum impartienda, diuinæ perſuaſionis effectrix, noſtra omnia ſuperorum ſtabiliens firmitate. Ad voti verò perfectionem quinque præcipua pertinent. primum quidem eſt notio quædam eius quod adorandum eſt G & qua ratione colendum. Secundum verò aſſimilatio quædam vitæ noſtræ ad diuinam vitam, puritate,caſtitate,ſanctimonia, diſciplina, ordine proficiſcens,diuinámque captans beneuolentiam, & animas diuinæ largitioni ſubiiciens. Tertium eſt contactus aliquis:per quem eſſentiam diuinā fermè iam attingimus:& in ipſam ſummitate quadam animæ vergimus. Quartum ingreſſio quædam in lūminis diuini veſtibulum. Quintum denique vnio,vnitatem animæ propriam diuinæ vnitati inſinuans penitus & connectens: vnámque iam actionem eandem animæ deiſque conflans: adeò vt nec vltrà noſtri iuris, ſed dei ſimus,ſplendore obruti & circunfuſi diuino. Huius autē adorationis, quæ abſq. intermiſſione agēda eſt,ſupremus eſt finis,vt videlicet conuerſionem animæ cum ipſa permanſione coniungat:& quicquid à diuina vnitate proceſſit,rurſus idem firmiter reſtituat vnitati: lumen- H que noſtrum ſuperno lumine circūfundat. Sola igitur adoratio rectè animas beatæ reddit patriæ. Sola ſanctimonia eſt plena virtus. Solus vir bonus,vt Plato ſcribit in legibus Deum decenter feliciterque precatur. Sola cum ſuperis conſuetudo beatos facit. Ab hac flagitioſi omnino ſunt alieni: & tanquam profani à votis & ſacrificiis ſegregandi. Puri verò decenter ad ſupplicandum accedunt, ducentes videlicet ſecum tres præcipuè comites,fidem,veritatem,& charitatem, quibus ſtipati ſpē bonorū concipiant firmā, atque extra cætera ſeque ipſos poſiti diuinę ſeipſos luci prorſus immergant. Fruſtra enim Deū quæritat,qui non adhibet ſe ſolum ſoli immobilémque ſtabili,& ſimpli-

cem ſimpliciſſimo. Quemadmodũ enim non poſſumus enti per non ens coniungi: ſic neque vnitati per multitudinem: & ſtabilitati per motum:& ſimplicitati per mixtionem:ſed relabimur potius in oppoſitum. Hæc Iamblichus atque Proculus. His addit magnus Theodorus: Siquis naturas rerũ diligentiùs explorauerit, inuenturum non animas tantum atque mentes, ſed quodam modo omnia excepto primo adorare atque vouere.

MVNDVM HABERE SVpra ſe tres cauſas: ac dependere à cauſa incorporea.

CAP. VII.

POſt hæc autem actis precibus Timæus, quia mundum exiſtimat eſſe factum, ideóque ab alio factum, triplicẽ eius cauſam perſcrutatur, primo quidem efficientem, id eſt diuinam mentem: ſecundo exemplarem, id eſt idearum ſeriem diuina mente conceptam: tertio finalem, id eſt bonum. Mundum verò eſſe ab alio ex eo indicat, quòd etſi pro natura corporea perfectiſſimus eſt, tamen pro abſoluta natura non eſt omnino perfectus: cùm propter materiam patiatur informia vel deformia: propter dimenſionem ſubeat virtutis defectum, diuiſionémque expectet, ſi diuiſor acceſſerit: propter compoſitionem diſſolutioni ſit obnoxius: ob partium repugnantiam machinetur malum: ob motum indigentiam præ ſe ferat, & priuationem patiatur admixtam: denique ob ipſum ex diuerſis congreſſum vno quodam ſuperiore indigeat connectente, qui perfectiſſimè ſit, quoniã ex ſeipſo ſit: quemadmodum mundus quia non eſt perfectiſſimè, cognoſcitur ex ſeipſo non eſſe. Omnino autem omnia rerum compoſitarũ genera reducuntur ad aliquid quod in eo genere non eſt compoſitum: ſicut dimenſiones ad ſignum, quod ex dimenſionibus non componitur: numeri ad vnitatẽ, quæ non fit ex numeris: elemẽta ad id qđ ex elemẽtis nõ miſcetur: ergo & entiũ vniuerſus ordo ad ens, quod nõ cõſtat ex entibus. Id autẽ erit ſubſtãtia accidẽtibus nullis admixta Igitur neq. quãta erit, neq. qualis: ſed tota impartibiliſq. ſubſtãtia. Neque ex eo quòd vnicum & ſimpliciſſimum erit ſolùm, minus habebit, quàm quæ præter ſubſtantiam ſubeunt accidentia. Quæ enim in ſequentibus accidentia ſunt, in ſupremo debent eſſe ſubſtantia: & illa quidem optima. Quo verò plura addideris optimo, eo coges longius ab ipſa optimitate diſcedere. Siquidem ex admixtione noua illic reſultat qualitas, atque degenerans. Non ſolùm ergo hic mundus, quia omnino compoſitus eſt, ſed etiam ſiquis eſt ſuperior, & tamen aliquo pacto compoſitus, à ſuperiori ſimplicitate dependet. Quæ etiam ſuper æternitatem extat, à qua & in diuinis mentibus integra fit æternitas: & in animalibus rationalibus æternitas mixta tempori: & in mũdi ſphæris ſempiternitas temporalis. In his autem quæ ſphætarum motu virtutéque fiunt, quædam portio temporis. Quæ igitur ſuper animam cogitantur, ſemper quidem ſunt, & nunquam fiunt. Ipſa verò & eſt & fit ſemper. Mundus eſt quidem nunquam, ſed fit ſemper. Quæ in mundo gignuntur, ſunt quoque nunquam, ſed aliquando fiunt. Fieri quidem dicimus tempore tranſigi. Quoniam verò perpetuo motu temporéve peragitur mũdus, ideo ſemper fieri iudicatur. Quatenus verò fit, nõdum eſt. itaque dicitur eſſe nunquam: perinde ac ſi in torrente iugiter fiat reſtituatúrque imago montis, ſemper quidem in ipſo fieri ducta, nunquam in eſſe conſiſtens. Id verò inter animam & mundum differre Platonici putant: quòd cœlum non modò per actionem, ſed etiam per eſſentiam continuè fiat. Anima verò per actionem quidem fiat, per eſſentiam verò ſit potius à Deo, quàm fiat à Deo: & quoniam eſſentia impartibilis eſt, habeat vim quandam ſuiipſius quodammodo productricem, per quam edat in ſeipſa vitam propriam atque motum: Cœlum verò vndique pendeat aliunde. Summatim quẽadmodum ab eodem ſcopulo, inter ſtagnum torrentémque ſito, aſſiduè in ſtagno quidem eſt, in torrente verò fit imago, & euaneſcens iugiter recreatur: ſic à Deo ſemper pendet vtrunque, ſed aliter atque aliter. Nam ab ipſo anima quidem ſemper eſt, mundus verò fit ſemper. Sed ab alio principio rurſus exordiamur.

IPSVM BONVM EST OMnium cauſa magis quàm ſequentes cauſæ, nec vllam habet cum cæteris proportionem.

CAP. VIII.

VNiuerſum hoc à ſummo Deo habere omnia, & actionem & virtutem pariter, & eſſentiam Platonici omnes abſque controuerſia confitentur. Id enim à Platone ex omnibus eius libris accipiunt. Audiunt & idem in epiſtolis confirmantem. Vbi profectò ingenti cum myſterio tertios effectus in cauſam tertiam, ſecundos retulit in ſecundam: cunctos verò in vnam omnium cauſam. Neque dixit primos effectus in primam cauſam reducendos: ne pronunciando duntaxat primos ſuſpicaremur eos ſolos à Deo pendere, néve Deum no-

A minando cauſam primam, ſuſpicaremur ipſum, & cum cæteris cauſis in quodam genere conuenire, & cum effectibus in quadam dominationis proprietate congruere. Itaque cuncta ab ipſo procedere ſimul oſtendit: & ipſum interea ab omni procedentium communione eſſe penitus abſolutum. Idque ob abſolutam ſimplicitatem nominat ipſum vnum: ob exuberantem verò beneficentiam, per quam & tanquam principium producendo efficit omnia, & tãquam finis eadem perficit reducendo, nominat ipſum bonũ. Putat enim quæcunque fiunt, magis ab ipſo, quàm à cæteris cauſis dependere. Siquidem ipſum in quouis opere & prius agit, & diutius, & vehementius quàm

B reliquæ cauſę: & reliquę quicquid ſunt, eo faciẽte ſunt: & quicquid agũt, eo ducẽte agũt. Vt autẽ oſtẽderet ſingula ab ipſo magis quã ab aliis cauſis emanare, ter replicauit ipsũ omniũ eſſe principiũ. Inquit enim, Circa omnium regem omnia. Item eius gratia omnia. Rurſus ipſe omnium cauſa, vt intelligeremus & cuncta maximè inde oriri: & Deũ eſſe cunctorum effectorem & exemplar & finem. Proinde vnum ipſum, atque bonum eſſe ſuper eſſentiam omnem & intellectũ, atque eſſe cauſam vtriuſque, in ſexto Reip. atque in Parmenide & Sophiſta euidenter oſtendit. Conſtat autem idẽ eſſe vnum atque bonum: ne ſi diuerſa ſint, duo cogantur eſſe principia ſumma. Principiũ

C profectò & ſimpliciſſimum eſſe debet & optimum. Nihil autem vel vnitate ſimplicius, vel melius bonitate. Neque etiam vnitas melior bonitate, neque bonitas vnitate ſimplicior. Vnum ergo ſunt ambo ſummúſque Deus. Idque totum ſuper eſſentiam eſſe atque mentem, ſatis in Theologia & alibi confirmauimus.

DE DEPENDENTIA MATEriæ ab ipſo bono: & de actione mentis & animæ in materiam: & de mundo intelligibili.

D

CAP. IX.

AB hoc vtique vno bonóque ſuper omnem eſſentiam eminente Plato in Parmenide & Sophiſta omnes entium deducit gradus: tum eorum quæ verè ſunt, id eſt, formarũ ſeparatarum: tum eorum quæ non verè ſunt, id eſt, formarum materiæ inhærentium: tũ infimum materiæ gradum. Qui vſque adeò non verè eſt, vt proximus ei

E ſit, quod fingitur iam verè non eſſe. Hanc vtique materiam in Parmenide ab ipſo bono in vltimo rerum gradu deductam, accipit in Timæo quaſi iam genitam: & architecto mundi ad effectum mundani operis ſubditam. Sed nunquid Deus mundi autor, idem & materiæ eſt effector? Reſpondebit hic Ammonij & Origenis ſchola, eundem eſſe. Et in Parmenide quidem tractari, quemadmodũ materia eſſe à Deo accipit: in Timæo verò, qua ratione ab eodem accipit bene eſſe, prius autem quodãmmodo eſſe quàm bene eſſe excogitari. Reſpondebit aliter communis Platonicorum ſchola: non eundem eſſe

F Deum, qui materiam facit: & qui format proximè. Imò materiam à ſummo quidem bono eſſe: ab intellectu verò formari: ab anima poſtremo moueri. Imò verò omnia hæc à primo: ſed eſſe à primo tantùm. Formari à primo per intellectum: moueri, & mouendo formari mobiliter à primo per intellectum ſimul & animã. Perinde ac ſi fingamus figulum quẽdam, qui manu propria lutum faciat, factum per rotam formet: formando ligneo quodam diſtinguat pectine atque figuret. Nemo vtique dixerit vas à pectine atque rota magis fieri quã à figulo, quãuis à figulo per rotã fiat & pectinẽ. Vniuerſũ hoc ſimiliter ab ipſo bono iudicat per intellectũ quẽdã diuinũ animãmq. vniuerſi procedere. Meritò ab ipſo mundum proximè fieri maximè vnum, ab ipſo bono maximè bonum. At quoniam viſibilis hic mundus ob multiplicem partium diſtantiam, qualitatum repugnantiam, effectuum diuerſitatem, materialium deformitatem, neque maximè

G vnus eſt, neque maximè bonus, ideo ant ehunc exiſtimant ab ipſa vnitate bonitatéque diuina mundum alterum proximè emanare, & prout natura patitur quamſimilimum, non viſibilem quidem, ſed intelligibilem, intellectualémque, exemplaria omnium quæ in hoc gignuntur, habentem. Quem quidem diuinum intellectum nominant, non ipſum bonum, ſed optimum boni filium. Quem ſi vnius cum primo ſubſtantiæ eſſe intelligamus, Platonem Chriſtianæ theologiæ magis conciliabimus. Sed cæteri Platonis interpretes reclamabunt.

SOL, LVX, LVMEN, SPLENdor, calor, generatio, ſimiliter vnitas, bonitas, intellectus, anima, natura, corpus mundi, imago mundorum ſuperiorum.

H

CAP. X.

MAneat ergo Chriſtiana & Moſaica veritas. Ac interim, ſi pluribus placet interpretũ, forſan fuerit hæc vel Platonis opinio, vel Pythagoræ: Intelligibilem mundum inter viſibilem atque ipſum bo-

num eſſe medium: imaginem quidem boni, exemplar verò corporei mundi: ita à bono pendentem, ſicut lumen extra ſolem à luce intra ſolem. Præterea producentem ex ſe proximè mundi animam, ſicut & lumen fundit ex ſe ſplendorem: pérque animam ſingula quotidie generantem, ſicut ſplendor per calore̅ corporea gignit. Quemadmodum igitur ſex hi gradus ordine diſponuntur. Primo quidem ipſa ſolis ſubſtantia: Deinde lux ſubſtantialis & intima: Tertio lumen inde manans: Quarto ſplendor reſultans ex lumine: Quinto calor ſplendore ſuccenſus: Sexto generatio caloris flagrantia coaleſcens: ita ſex alij digerantur. Primo quidem vnitas, deinde bonitas: neque tamen re ipſa duo hæc, ſed ratione quodammodo diſtinguantur. eade̅ nanque diuinitas: & quia omnia ſupereminet, vnitas: & quia per omnia rurſus exuberat, bonitas appelletur. Hanc vtique exuberandi virtutem Plato in ſexto de Republ. ideam appellat boni. In epiſtolis verò bonorum, boni quidem, id eſt ſuiipſius, bonoru̅ quoque quæ ab ipſo proficiſcuntur. Tertio in gradu ponatur diuina quædam mens quaſi lumen de luce manans, multiformeſque, vt ita loquar, ideas in ſe co̅cipiens duplici quodam supernę lucis, ideæque vnius diuinæ fomento: non aliter quàm in lumine multi iam radij ex vno lucis radio deriuantur. Non ſolùm verò in hac mente rerum comprehenduntur ideæ quaſi fonte: ſed & ad hanc multi mentium reducuntur exercitus quaſi ducem: ab eadem videlicet diuina luce, à qua & ipſa æquè proſilientes. Totu̅ verò id genus mundus ſuperior nominatur: ſed quantum ad mentes ſpectat ſequentes, intellectualis mundus: quantum verò ad ducem intelligibilis. Sed ipſa quoque mens dux mentium, partim quidem intellectus, partim intelligibile nominatur. Intellectus quidem, quà rationibus rerum diſcernendis incumbit. Intelligibile verò, quà rationes eiuſmodi in ſuis continentur ideis. Idea denique boni non modò ſuper intellectum, ſed etiam ſuper intelligibile regnat. Poſt archetypum hunc mundum quarto gradu ſequatur corporei mundi anima: Mundus iam rationalis ex intellectuali mundo progenitus, quaſi ſplendor ex lumine. Et ſicut ſplendor iam motui permiſcetur, ſic anima immobilium idearum rationes mobili quodam pacto attingit atque percurrit. Quintus huic ſuccedat gradus, ipſa videlicet natura rerum, mundus iam ſeminarius, ex rationali animæ mundo, quaſi calor ſplendore reſultans. Sexto tandem gradu mundus hic corporeus collocetur, ex ſeminario ita proximè ductus, ſicut rerum generatio ex calore. At ſi cæteris omiſſis aptius comparare volueris, cogitabis in architecto quodam ſapientiſſimo vim primo bonitatémque naturalem. Deinde geometricum contemplatorémque intellectum, co̅munes rationes menſurarum habentem. Tertio rationem, vt aiunt, practicam iam per rationes ipſas de artificio conſultantem. Quarto imaginationem figuras iam & modos conducentes operi effingentem. Quinto affectum. Sexto mouendi virtutem. In eiuſmodi verò co̅parationibus videbis effectus multo magis ab antecedentibus fieri quàm ſequentibus.

SINGVLI ORDINES AD ſingula capita reducuntur, vniuerſus ordo ad vniuerſale caput, à quo omnia componuntur ex actu & potentia.

CAP. XI.

NEque verò latere nos debet propria rerum genera ad capita propria, vniuerſum genus ad vniuerſum caput oportere referri. Cuncta enim mundi corpora ad corpus vnum: Naturæ omnes ad vnam quoque naturam: Animæ ad animam: Mentes ad mentem: ad bonum denique bona. & quia bona, ideo cuncta. Sic vtique omnia conuerſione quadam naturali bonum appetunt tanquam fine̅: quoniam ab ipſo bono, communi quadam proceſſione tanquam principio prouenerunt: atque adeò cuncta ipſum appetunt, vt materia infima appetat appetitu non infimo. Perpetuo ſiquidem in omnibus generandis ad ipſam boni vergit ſimilitudinem: vt appareat hanc à bono pendere. A bono inquam potius, quàm à me̅te. Quippe cùm mentis actio quæ per formas fit ideales, terminetur ad formas. Actio verò boni vtpote ampliſſima, vltra formas deſcendat etiam in materiam, efficiatque bonorum auidam & capacem. Sed quam nunc voco materiam, Plato in Philebo latiori nomine infinitudinem nuncupat, dice̅s ipſum bonum proximè infinitudinem ac terminum peperiſſe, ſtatimque inuicem miſcuiſſe, atque ex hac mixtione cuncta compoſuiſſe, id eſt ex potentia quadam formabili & accedente forma. Potentiam enim formabilem quaſi ex ſe nondum definitam nec perfectam vocat infinitudinem. Formam verò huic adhibitam nominat terminum: quòd videlicet indefinitam potentiam definiat, & in ſpecie iam optata perficiat. Ex his ergo duobus & intelligibilem mundum proximè à Deo volunt eſſe conflatum: & ſenſibilem deinde ab intelligibili ex eiſde̅ vel ſimilibus conſtitutum. Ita vt intellectus ille proximus mundi viſibilis architectus, materiam acceperit ab ipſo bono quodammodo ſpiritalem: ſed iamiam ſub ſe in dimenſionem molis degenerãtem informémque & vacuam: ac ſi forſan ex ſe moueatur, abſque ordine mutaturam: ſed per idearum ordinem ab eodem bono ſuſceptum, formauerit ea̅, redegerítq; in ordinem, antequàm extra ordinem vagaretur. Præſertim cùm animam ipſi rationalem in primis infuderit, motionis ordinatiſſimæ dominam. Non ſolùm verò materiam per ſe informem fore, ſed animam quoque fore informem inquit, niſi Deus vtranque formet. Quod verò eſt in materia corporalis ſpecies, id ratio eſt intelligentiáque in anima: qua ſi caruerit, materiam inordinatè mouebit. Quò autem id exprimeret, materiam conſiderauit informem, & animam rationalem: viditque motum inde ſine ordine prouenturum.

MATERIAM NON FVISſe inordinatam ante mundum tempore, ſed quadam ordinis ratione.

CAPVT XII.

EX his omnibus colligere poſſumus materiam non eſſe æqualem mundi fabro, non eſſe ante mundum vllo temporis interuallo, licet origine quadam & ordine: non iactari inordinatè ante ordine̅, ſed erraturam fuiſſe procul ab ordine, quantum in ſe eſt, niſi ſtatim deſuper ordinata fuiſſet. At ne quis hunc loquendi modum improbet in Platone fingente materiam ante mundum inordinatè iactatam, audiat & Moyſen ante mundi diſtinctionem dicentem terram fuiſſe inanem & incompoſitam, & ſuper faciem abyſſi tenebras extitiſſe. Mitto in præſentia poeticum chaos. Adducere iuuat in medium Philonem Iudæum ſimilibus verbis Moyſis Geneſim exponentem. Si quis cauſam quare vniuerſum hoc creatum ſit velit exquirere, non errabit meo iudicio, ſi id exiſtimabit quod quidam ex veteribus protulit: bonum eſſe creatorem ipſum & genitorem, & autorem vniuerſi: & bonitatis ſuæ gratia nulli ſubſtantię inuidiſſe, quę ſua natura nihil boni haberet, & tamen fieri omnia poſſet. Erat enim ſua ipſius natura inordinata, informis, inanimata, omnino varia, incongrua, inconcinna, inconſtans, apta quæ in contrarium mutaretur, & optimarum rerum rationem ſuſciperet, formæ videlicet, animationis, ſimilitudinis, congruitatis, concinnitatis: omnium denique rerum ideæ melioris. Item in ſecundo eiuſdem libri volumine, Cùm, inquit, creator ſubſtantiam inordinatam & natura ſua confuſam in ordinem ex inordinatione, & in diſcretione̅ ex confuſione traductam formare cœpiſſet: terram atque aquam medio loco firmauit. Hæc Philo. Proinde ſi gradus rerum ſex in ſuperioribus adductos conſideraueris, perſpicies fortè quàm ſimilis ſit Plato Moyſi, ſex diebus mundi geneſim abſoluenti: quàm ſimilis & Pythagoras, probans ſenarium numerum geneſi nuptiíſque prorſus accommodari, vnde & Gamon appellat: propterea quòd partes ſuæ iuxta poſitæ ipſum gignant, ſimilémque reddant genitum genitori.

DVPLEX OPINIO DE origine mundi.

CAP. XIII.

SI quis interroget nunquid apud Platonem mundus fuerit ſempiternus: Reſpondeo equide̅ interpretibus Seuero & Attico, & Plutarcho, aliíſque vt Proculus narrat multis, non fuiſſe ſemper. Sed interpretantibus Crantore, Plotino, Porphyrio, Iamblicho, Proculo & pleriſque aliis, ſemper quidem fuiſſe, & fuiſſe ſemper à Deo, imò fluxiſſe. Deum enim ſemper eſſe aiunt. Mundum verò fieri ſemper, & fluere. Ac ſi initio temporis carentem conſideraueris, ingenitum dici mundum: ſin autem perpetuum à Deo eius effluxum, aſſiduè genitum: neque minus ex Deo pendere, ſi dependerit pendeátque ſemper, quàm ſi aliquando cœperit dependere, vel deſinat. Quemadmodum lumen non minus à ſole ducit originem, neque minus ſeruit ſoli, ſi ſemper, quàm ſi aliquando profluxerit, effluátque à ſole.

TRIPLEX CONIECTVRA Platonicæ opinionis de mundo, & quæ ſit certitudo ſententiæ Platonicæ de mundo.

CAP. XIIII.

CÆteru̅ in rebus Platonicis, vel coniectura incedimus, vel ſcientia. Quantum ad co̅iecturam ſpectat, ita & ipſe loquitur, & ſui diſputant, vt opinione̅ eius de origine mundi in tria capita colligere liceat. Aut enim putauit materiam aliquando ex nihilo à Deo creatam, ſimúlque formatam tempore. Quamuis in hoc opere quod co̅ponitur ex materia, ſecundum quendam productionis ordinem materia ipſa prius cogitetur fieri quàm formari: & eſſe materiam prius

quàm eſſe formatã: atque ante opus ex materia factum, materia quæ ri ſoleat ex qua fuerat opus conficiendum. Aut Deum materiam non aliquando nouã peperiſſe, ſed ab æterno, ſimiliterque ornaſſe: quãuis inordinata prius q̃ ordinata fingatur. ſiquidẽ natura ſua caret ordine: quẽ expectat ab alio. cúmq. res quælibet prius cogitetur ſecũdũ id q̃d eſt, quàm ſecundum id quod accipit, merito ſeorſum ab ordine poteſt ipſa in ſe ordinis expers excogitari. Aut, vt dixi, materiam ſemper à Deo fuiſſe, atque continuè: ſed nõ continuè ordinatam, imò per temporum interualla: ita vt Dei ſit ſtabiliter ordinare: materiæ verò ordinari mobiliter: accipiátque temporalem ordinis ſui temperationem, non aliter quàm à fabro accipit horologium: peractíſque pro natura ſua certis temporum interuallis amittat ordinem paulatim ac denique totum, redeátque in Chaos: ſed Deus ſubito extremam confuſionem minimè tolerans in priorem diſpoſitionem vnico nutu retemperet, ídque fiat infinitè viciſſim, nunquam mutato Deo, infinitè reformata materia. Hactenus humana in Platonicis præceſſerit coniectura. Quantum verò habemus ſcientia affirmamus Platonem noſtrum affirmauiſſe Mundum non ex ſe exiſtere, ſed ex cauſa: nõ quidem fortuita, ſed ex certa: non ex naturali duntaxat cauſa, ſed intellectuali: non ex intellectu per modum naturæ determinato, ſed potius voluntario, non voluntate ex naturali quodam inſtinctu cõpulſa, ſed libera. Nihil enim magis liberum quàm quod per ſe eſt, & per ſe agit omnino, neque tamen contingente aliqua voluntate. Nihil enim contingens, vbi idem eſt voluntas atque neceſſitas. Nihil iterum violentum, vbi idem eſt viciſſim neceſſitas & voluntas. Vt autem id aperiret, non minus replicauit in fabricando mundo voluntatis diuinæ quàm intelligentiæ nomen. Atque addidit ipſam voluntatem boni eſſe ſummam cauſam: & certiſſimam cauſarum. Quàm ex eo oſtendit liberam eſſe, quod ſæpe ait Deum architecti more conſultauiſſe, atque deliberauiſſe de opere conſtruendo. quibus in verbis non ambigentem intelligi Deum vult, ſed liberè eligentem. Proinde mundanum opus non ſemel tantum proceſſiſſe inquit à Deo, ſed procedere ſeruaríque aſſiduè. Quinetiam ſuprema mundi numina vnà cum mundo ex ſeipſis diſſolubilia fore, niſi diuina voluntate regantur. Satis ergo fuerit, & id quidem quàm maximum, talia de affirmante philoſopho affirmaſſe. his enim conceſſis facilè poteris Deum dicere, quando prouidẽte & libera efficit voluntate, mundum abſque nouitate ſui nouum compoſuiſſe. Ac ſic audieris non aliquando nouum, ſed ab æuo potius ediſſe: poteris maieſtatem ſimul ſuam ſeruare Deo, cuius voluntate, & hac quidem libera, mundus nõ minus eget, & pendet, ſi eget pendétque ſemper, quàm ſi quandoque proceſſerit. Quoniam verò Plato ſæpe ait, eatenus de diuinis aſſeuerandum quatenus diuinis oraculis comprobetur: & nos ſacris literis potius quàm coniecturis noſtris aſſentire debemus.

MVNDVS BONI GRAtia procreatus ad diuinæ rationis verbíque diuini ſimilitudinem.

CAP. XV.

MVndum ergo fecit voluntate, id eſt bonitate ſua, tam voluntariè quàm naturaliter ob immẽſam fœcunditatem exuberante. quæ primum quidem ſeipſa gaudet: ob idque deinde ſua hac delectatur imagine: ita tamen, vt non in hac imagine, ſed in ipſo exemplari, atque principio delectationis huius conſtituat finem. Quoniam igitur bonitate fecit mundum: idcirco boni gratia fecit ipſum. non enim vt eſſet, viueret, intelligeret ſimpliciter, procreauit: ſed & vt bene eſſet, viueretque & bonum intelligeret atque compararet. Id illi Moſaico valde conſonat: Vidit Deus hoc & illud eſſe bonum: & cũcta valde bona. Et quia pulchritudo ſplendor eſt bonitatis, ideo ſubdit ab optimo Deo mundum eſſe pulcherrimum procreatum: temporalem quidem, ſed ad æterni exemplaris imaginem. Dicet & ſæpe, quot ſpecies ſunt in archetypo, id eſt principali mundo, id eſt intelligibiles atque imitabiles, totidem rerum formas in hoc mundo diſpoſuiſſe, atque ita ſibi ſimilem effeciſſe: vtpote qui intelligat ideas rerum non inter nubes, vt maledici quidam calumniantur: ſed in mũdani architecti mente conſiſtere. Vbi verò ait in ipſa vita ideas eſſe, vaticinari videtur euangelicũ illud: Quod factum eſt, in ipſo vita erat. Et vbi ait repetítque ſæpe mundum diuina prouidentia conſtitutũ, totam confirmat religionem. Quod quidem cùm obſeruaſſet Theophraſtus tanquam in philoſopho mirum, ait, Plato ſolus vel certè maximè omnium, à diuina prouidentia rerum cauſas aſſignauit. Sed, ô Theophraſte, quacunque id mente de Platone dicas, proculdubio cõfiteberis Platonem ſolum vel omnium maximè prouidentem eſſe atque diuinum.

CVR MVNDVS EST VNVS & ſphæricus, & moueatur in ſphęram.

CAP. VI.

OStendit verò deinceps diuinum ipſum mundi exemplar: quod euangeliſta, ſed diuiniore ſenſu diuinum appellat verbum, eſſe vnicum: quia quod contineat omnia, nihil relinquat extra ſeipſum: ideóque ſit neceſſario vnicum. Sed de hoc ipſo in Theologia diffuſius. Cùm autem mundus hic in cæteris quoad fieri potuit, mundum

A intellectúmque diuinum referat: adeò vt qui formas in hac materia conſpicit, quaſi diuinum vultum contueatur in ſpeculo: certè in ipſa etiam vnitate omnium effectrice atque ſeruatrice repręſentat illum: vt architecti vnius vnum ſit opus. Vnus igitur dei vnius eſt mundus. Profectò ſi poſſet architectus humanus dominari materiæ, poſtquã plura ędificia effeciſſet, quorum quodlibet in ſe ſit vnum, cuncta vno quodam tandem circumuallaret: Deus autem poteſt omnino, cùm ſit materiæ dominus. Neque ſomniare licet mundos plures quaſi pilas, alios extra alios. Sic enim diuinum opus diſſipatum foret: atque inter mundos ſpatia vacua forent. Probabilius exiſtimabis, ſi quot
B orbes fingis per vacuum ſparſos, tot excogites ſphæras potius intra ſphæras, vt quælibet ſphæra ſit mundus in mundo: vniuerſúmque opus vnum ſit, itaque inuicem ordinatum: nihílque vel vacuum, vel ordinis vnioníſque expers reperiatur. Sit autem figura mundi ſphærica. ſic enim eſt maximè vniformis, capax, indiſſipabilis, agilis: atque ita nec aliter poteſt moles in mole, & ſine vacuo collocari, & ſine offenſione moueri: id eſt, ſi non quadrata quadratis, aut circulis, ſed orbes orbibus inſerantur. Denique præcipua mundanæ huius ſphæræ cauſa eſt: quòd & orbicularis eſt diuini mundi natura: quæ in ſeipſam intelligendo & amando reflectitur. Motionis
C verò ſphæricæ ratio eſt tum figura ipſa quæ motum recipit: tũ mundanæ ipſius animæ quæ mouet, intima per intellectuales ſpecies reuolutio.

CVR MVNDVS DIVIDATVR vel in quinque, vel in ſex plagas: & quomodo ei conueniat ſeptenarius, & numerus circularis: & quomodo diſtribuatur ad intelligibilis mundi ſimilitudinem.

D

CAP. XVII.

QVamobrem mundanæ diuiſioni non iniuria accommodantur numeri: in quibus radices primę ſunt circularium numerorum: Quinarius videlicet ex imparibus: ex paribus verò ſenarius. Dicimus autem numerum vigintiquinque ex quinario in circuli morem multiplicari: quoniam ab eodem quodammodo redeatur in idem: dum quinquies quinque computantur vigintiquinque. Item ſimili circu-
E lo numerum centum vigintiquinque. Quinquies enim vigintiquinque tot conficiunt. Eadem eſt ad triginta ſex, itémque ad ducentos ſexdecim, circularis ſenarij ratio. Sexies enim ſex implet ſex atque triginta. Item ſexies triginta ſex ducentos implet & ſexdecim. Etſi ſuperiores numeros ratione ortus ſui alios quadratos, alios oblõgos nominant: tamen ratione caſus atque finis nuncupant circulares. Itaque per quinariũ & ſenarium radices primas circularium numerorum, mũdi corpus circulare diuidimus. Primo quidem in partes quinque, ſcilicet ignem cœleſtẽ: ignem æthereum ſub luna, aerem, aquã, terram. Quę quidem diuiſio in Epinomide cõprobatur. Deinde diſtri-
F buimus per ſenarium: vbi cœleſtem ignem in non erraticum diuidimus & erraticũ. Quæ partitio à Platone frequentius vſurpatur. Verũ ſenſibilis mundi diſtributionem ab ipſa exemplaris ſui diſtributione commodius hunc in modum more Platonico deducemus. Excogitat quidem Deus in mundo penes ipſum intelligibili alteram quidem vim formabilẽ, alterã formatricẽ. Illã, vt dixi, infinitudinẽ: hãc terminũ Pythagorici & Platonici nominant. Excogitat & mutuã harũ virium mixtionẽ: intelligítque tertiam quandam ex hac mixtione formã protinus coaleſcere. Sed & hanc ipſam formã quaſi triplicẽ animaduertit habere: nonnihil enim infinitudinis: nonnihil & termini: nonnihil & proprij. Quo fit, vt poſt binarium numerum, infinitatis ſcilicet atque termini, ternarius eueſtigio ſurgat, addita his tertia forma. Surgat quoque quinarius, eiuſmodi forma tripliciter di-
G ſtributa. Senarius denique naſcitur, vbi mundi illius munus ad inferiora producenda porrigitur. Naſcitur & ſeptenarius, vbi mundus ille velut imago refertur ad patrem. In quo quidẽ gradu ſeptimo quaſi die ſeptimo conquieſcat. Si verò reddideris ſingula ſingulis: animaduertes corporeum hũc mundum ab ipſo ſuperni mundi termino ceu formam habere ignem: ab infinitudine verò ceu materiam habere terram. A media verò illius forma humorem ignis terręque conciliatorem: qui & conglutinet terram, natura propria diſſipabilem: & nutriat ignem ex ſe facilè reſolubilem: & tria quædã in ſeipſo poſſideat: hinc quidem igneum: inde verò terreum: ſed nonnihil in medio proprium purúmque aereum: cùm aliunde per ſublime vergat ad ignem: aliunde per infimum vergat ad terram. Poſt hunc mundi quinarium fit ſenarius: ſi communem cunctorum excogitaueris for-
H mam. Fit iterum ſeptenarius: ſi hanc ipſam mundi formam reformaueris exemplari: in quo quidem die ſeptimo conquieſcat.

QVARE SINT IN MVNdo partes diſtinctæ, & quare contrariæ, & de quatuor elementis.

CAP. XVIII.

NOn ſolùm verò diſtinctionem formarum, ſed etiam repugnantiam videmus in mundo. procedit enim à primo, & procedendo

degenerat. Proceſſio quidem diſtinctionem facit: degeneratio repugnantiam. Quinimò diuiſionis ipſius origo eſt fœcunditas cauſæ foras exuberantis, ſéque propagantis in amplum. procedente verò per gradus multos diuiſione, in repugnantiam denique peruenitur: præſertim cùm mundi materia ob imbecillitatem nequeat ita inuicem formas conciliare, vt mundus ille ſuperior in ſeipſo conciliat. Quo factum eſt: vt Deus materiam dimenſione protenderit: vt repugnaturas inter ſe formas hoſpitiis diuerſis exciperet. Denique cùm & illa dicamus inter ſe contraria: quæ in eodem genere maximè diſtant: & illa diuerſa, quæ inter ſe generibus ſeparãtur: ex eo quidem quòd cõtraria ſunt in mundo, apparet genus quodlibet ſpecies habere quã plurimas: ex eo autem quòd diuerſa, conſtat vniuerſum genera poſſidere permulta. Quoniam verò & ſpecies omnes ad genera, & genera ad vniuerſum, communémque eius formam denique reducuntur, concluditur, ſicut ſuperior mundus vniformis eſt atque omniformis, ita hunc omniformem eſſe atque vniformem. Conducit autem contraria elementorũ cœlorúmque qualitas & figura, ad nouas formas quotidie generandas: conferente videlicet motione. Siue enim vnicum fuerit elementum, nihil vtique generabitur: quod & Hippocrates aſſerit. Siue plura inter ſe ſimilia, noui nihil efficietur: quod probat Heraclitus. Oportet tamen hunc mundum perpetua nouarũ generatione formarum æternam ſuperioris omniformiſque mundi actionem pro viribus imitari. Eſto itaque, vt poeſis canit Empedoclis, contraria inter ſe elementa. Eſto & inter contraria medium: quando contraria & maximè diſtant, & abſque medio minimè congruũt. At medium hoc indiuiſibile eſſe nequit. alioquin per ipſum contraria non diſtabunt. habet ergo dimenſionem. Sed qua parte alterum tangit, non tangit alterum. Et habet inſuper partem neceſſariò mediam, per quam æquè diſcrepet ab extremis. Propterea Plato inter contraria ſemper media ſaltem interſerit duo: quemadmodum ex verbis eius euidenter apparet. Interſerit & tertium: vbi ait, medium vim habere per quam non ſolùm extremorum, ſed ſuàm quoque cuſtodiat vnionem. Sed ponat manifeſtè duo, neque enim nunc id cõtendimus: ceu inter ignem & terram, duo quędam: aerem ſcilicet atque aquam. Opus autem eſſe duobus ſaltem mediis inter contraria omnino corpora, oſtendit ex numeris atque dimenſionibus, quæ naturalia corpora quòdammodo antecedunt.

NVMERI LINEARES, PLANI, ſolidi, & quare inter planos vnum ſufficit medium: ſed inter ſolidos non ſatisfacit. Et quomodo mathematicę rationes ad Phyſicas referantur.

CAP. XIX.

TRiplices eſſe numeros apud Pythagoricos alibi declarauimus, Lineares, Planos, Solidos. Lineares quidem quos ſola metitur vnitas quaſi punctũ: vt Binarius, Ternarius, Quinarius, Septenarius, atque ſimiles. Planos autem qui multiplicantur ex numeris quaſi lateribus. Ceu ſenarius ex bis tribus fit térve duobus. Atqui ex planorum numero eos quadriangulos, & æquilateres appellamus, qui ex numeri alicuius in ſeipſum ductu conficiuntur. Ceu quaternarius ex bis duobus, & nouenarius ex ter tribus: & ſedecim ex quater quatuor. Inæquilateres autem, qui ex ductu minoris numeri in maiorem: qualis fit ſenarius ex duorum in tria deductione. Dicimus & oblongos: qui ex ductu numeri admodum minoris, in numerũ longè maiorem conficiuntur: qualis eſt denarius ex deductione duorũ in quinque reſultans. Siquidem ex bis quinque fit decem. Hunc ſi in decimo de Republica appellauimus quodammodo linearem, intelligi volebamus oblongum. Præter hos autem, eos ſolidos dicebamus, qui ex deductione atque reductione numeri alicuius in ſeipſum efficiuntur, inſtar molis ſolidæ in trinam quaſi producti dimenſionẽ: vt bis duo bis, octo. Ter tria ter, vigintiſeptẽ. Quater quatuor quater, ſexaginta quatuor. Accipe duos planorum primos: qui videlicet à primis linearib. procreãtur: vtputà hinc quidẽ quaternariũ à binario: inde verò nouenarium à ternario procreatum. Hos ſanè planos duos, nouenarium ſcilicet atque quaternarium, poteris vnico competenti medio inuicem deuincire: hoc eſt ſenario. Quę enim proportio eſt nouem ad ſex, eadem ſex erit ad quatuor, vtrobique enim eſt proportio ſeſquialtera: ſiquidem nouem continet ſex: & inſuper alteram eius partem, id eſt ternarium. Similiter ſex cõprehendit quatuor, atque inſuper binarium, alteram, id eſt dimidiam quaternarij partem. Senarium verò eſſe competens medium inde patet, quod ex vtrique cõponitur. Latus enim quaternarij quidẽ eſt binarius: nouenarij verò ternarius. Ex multiplicatione autem binarij in ternarium fit ſenarius. Similiter ſi acceperis vltra nouenarium quadratum ſcilicet ſedecim: medius erit duodecim: qui ex lateribus horum naſcitur. Latus enim nouenarij quidem tria: ſedecim verò quatuor. At ſi tria ducas in quatuor, duodecim reportabis: qui horũ medius pari vtrunque ratione connectit, ſeſquialtera videlicet ratione. Nam ſedecim comprehendit duodecim, ac tertiam inſuper eius partem. Similiter duodecim vltra nouem includit tertiã nouenarij portionẽ. Cernis itaque quod inquit Plato: planos numeros vnico poſſe medio colligari. Accipe præterea numeros ſolidorum primos: eos inquam qui primi ex primis efficiuntur linearibus in ſe ductis atque

A reductis: hinc quidem octo à binario: inde verò vigintiſeptem à ternario procreatum. Hos vtique non poteris vnico inuicem medio copulare: ſed cogeris duo ſaltem accipere media, ſcilicet duodecim atque decem & octo. Accipies enim duodecim ex bis duo ter: decem verò & octo ex ter tria bis: perque hos numeros cõciliabis extremos ſeſquialtera ratione. Nempe viginti ſeptem numerus, decem & octo complectitur: & alteram rurſus eius partem, id eſt, nouem, ſimiliter decem & octo exuperat duodecim. Item duodecim æqualiter excedit octo. Per hæc perſpicuum eſt, ſolidos numeros pluribus ſemper quibus congruè copulentur, mediis indigere. Quod autem expoſuimus in numeris, idem poſſumus in dimenſionibus tum planis, tum ſolidis demonſtrare, oſtendentes inter plana comparabilia inuicem vnum ſæpe ſufficere medium; inter ſolida verò comparabilia, plura vera media eſſe ponenda. Quod quidem & prolixum nimis foret, & ſa-
B tis iam à Iamblicho, & Proculo, & Chalcidio eſt oſtenſum. Quoniam verò Plato mathematica hæc non propter ſeipſa quidem, ſed propter naturalia hic accepit: his prætermiſſis conſideremus breuiter quæ potiſſimum naturæ myſteria per mathematicas imagines ſubintelligat. Principio quod in ſacris literis legitur, Deum omnia in numero, mẽſura, pondere perfeciſſe, manifeſtè tangitur à Platone, numeros, menſuras, ſolida in medium adducente. Per ſolida enim comprehendit & pondera. quæ etiam ſignificat vbi poſt dimenſiones commemorat vires inclinationum, quaſi ponderum cauſas. Per numeros quidem intelligi vult ipſas rerum naturalium ſpecies formáſque ſubſtantiales: quas etiam Ariſtoteles numeris comparauit. Per menſuras autem cer-
C tas inſtrumentaléſque figuras, vel magnitudines ſpeciebus certis accommodatas. Per ſolida denique atque vires, ſignificat qualitates, & quæ cum molibus penitus protenduntur & præſtant motionibus actionibúſque momentum. Iudicant autem omnes in vniuerſo, tum rerum ſpecies, tum ſpecierum figuras magnitudinéſque, tum qualitates geometrica inuicem & muſica proportione compoſitas: vt qua ratione infimæ à mediis, eadem mediæ à ſuperioribus excedantur. Itẽ per numeros deſignat medium arithmeticum, quod numerorum paritate conſiſtit per dimẽſiones atque mẽſuras medium geometricum, quod in rationis proportioniſque identitate locatur. Per pondera & vi-
D res medium muſicum: quod in portionis æqualitate vel ſimilitudine ſitum, velocitatem tarditatémque motionum, & acumen grauitatémque vocum virtute comprehendit.

PRIMA DISCVSSIO, QVARE quaternarius elementorum numerus mundo conueniat.

CAP. XX.

E SEd de his alibi latiùs. Iam verò ad partitionem mundanarum partium reuertamur, quo harmonicam ipſarum compoſitionem conſpicere valeamus. In ſuperioribus quidem quinarium, & ſenarium circulari mundi figuræ congruere dicebamus. Nunc inſuper quaternarium eiuſdem plenitudini dicimus conuenire. Profectò quaternarius primus implet omnem differentiam numerorum: primum parem ac primum imparem in ſe complectens. Implet & ſimplicem numerorum progreſſionem, quando terminis quatuor explet denarium, vno, duobus, tribus, quatuor denarium perfectè conſummans. Implet proceſſum quoque dimẽſionum terminis videlicet quatuor aſſequẽs, ſigno, longitudine, latitudine atq. profundo. Implet
F muſicã conſonantiã. Nẽpe intra quaternarij limites dupla, tripla, quadrupla, ſeſquialtera, ſeſquitertia, diapaſon, diſdiapaſon, diapẽte, diateſſaron, coercentur. Implet naturam ad quatuor vſque terminos procedentem, ſubſtantia, quantitate, qualitate, motu. Implet denique vniuerſum ſiue quod in natura, ſiue quod ſupra naturam, eſſentia, eſſe, virtute, atque actione. Merito igitur Pythagorici quatrinitate plenitudinem mundani tum corporis, tum animi deſignabant, eámque iureiurando teſtabantur naturę perpetuo fluentis fontem eſſe quadruplicẽ. Ex hoc nimirum fonte manat quaternarius elementorum numerus. Hinc quadruplicitas in cœlo quadruplex. Hinc ſub cœlo tẽpora quatuor. Hinc ſub tempore quatuor humores, complexiones, affectus.
G Hinc ſuper tempus quatuor virtutes ſurgunt. Hinc in æternitate quatuor exempla virtutum.

SECVNDA AD IDEM PRObandum diſcuſſio.

CAP. XXI.

PRæterea niſi vererer, partim prolixitatem, partim etiam nouitatem, recenſerem mira quædam Iamblichi & Syriani Proculíque commenta, gradus quatuor ſuper mundum ſupernum conſtituẽtium, ſcilicet vnum, terminum, infinitudinem, mixtionem. Proinde ſuper-
H num mundum, id eſt primam intelligibilémque mentem poſt eam ponentium mẽtem mundúmque partim intelligibilem, partim quoque intellectualem: poſt hanc intellectualem ſimpliciter mentem atque mundum. Quarto verò loco mentem iam mundúmque animalẽ, ſenſibilis mundi ducem. Item ſupremam mentẽ & ſuſpicere quatuor illa, vnum ſcilicet terminúmq. & infinitatem atque mixtionẽ, & habere ſuaptè natura quatuor: videlicet hinc quidem vnitatem, inde verò eſſentiam. Rurſus vnitatem eſſentialẽ, & eſſentiam vniformẽ, atq. omnes omnino rerum ideas quadruplicis ſimiliter naturæ participes.

Item mentem ipſam intellectualem Iouialémque mundi opificem in fabricando mundo ſuſpicere in mentem intelligibilem atque ſupremam velut exemplar, & in bonum veluti finem. Et quia ratione in mundo intelligibili, quod & ipſum ens ipſúmque viuens nominant: principia & ideas ſuſcipit naturæ quadruplicis, in quatuor ſimiliter plagas digerere mundum. Quarum prima à primo cœlo, póſtque cœlum per ignis ſphæram vſque ad aeris principium protendatur: Secunda inde ad aerem vſque medium: Tertia inde ad terram: Quarta verò ſit terra: atque huiuſmodi partitioni quatuor in qualibet plaga reſpondeant exercitus rationalium habitantiũ, deorum ſcilicet mũdanorum, item angelorum, deinde dæmonũ, poſtremò particulariũ animarum. Sed his omiſſis ad inſtitutum noſtrum regrediamur.

TERTIA AD IDEM CONfirmandum diſcuſſio.

CAPVT XXXII.

QVatuor apud metaphyſicum ſunt elementa, eſſentia, eſſe, virtus & actio. Quatuor apud mathematicum, ſignum, linea, planum atque profundũ. Quatuor apud phyſicum, ſeminaria naturæ virtus, pullulatio naturalis, & adulta forma atque compoſitum. Redde verò ſingula ſingulis. Eſſentiæ quidem ſinum atque ſemen, ipſi verò eſſe lineam, pullulationémque, virtuti planum atque formã, actioni profundum atque compoſitum, & vbique extrema velut ſolida duobus concilia mediis. Manifeſtè verò quod in mathematicis ſignum eſt, Plato in Phyſicis virtutem ſeminariam indiuiduámque & ſtabilem eſſe putat. Quod autem in mathematicis linearis in longum productio: id in Phyſicis germinantis formæ pullulationem, vt ita loquar, exiſtimat. Item quod ibi planum, hic propriè formam: vt enim planicies corpus terminat, ita forma materiam. denique quod ibi profundum, hic eſt compoſitum, compoſitum inquam duplex, tum formale, id eſt, ex pluribus formis complexio quædam ſphærę ſolidæ ſimilis, tum materiale, id eſt, ex forma atque materia, cubo ſimilior. Quod ergo ait inter duo plana vnum ſufficere medium, intellige inter duas formas medium vnicum ſatisfacere, id eſt, formale. Formæ enim cum formis deinceps vbi per extrema ſui ſeſe contingunt, vno quodam formali medio congruunt, vtrinque partim quidem conueniente, partim etiam differente. At verò quod inquit, ſolida ſolidis medio duplici copulari, ſignificat inter cõpoſita naturalia duo diuerſæ naturæ gemina media interponi. Quorum alterum quidem formale ſit, alterum verò materiale. In quolibet enim compoſito, hinc principalis forma, inde accommodatum formæ ſubiectum conſideratur. Hinc efficitur, vt inter diuerſa compoſita conſurgat diſcrepantia duplex: altera quidem magis ratione formę, altera verò magis ratione ſubiecti.

QVARTA AD IDEM DIScuſſio, & de viribus proportionibúſque elementorum.

CAP. XXIII.

EAdem hæc alia inſuper ratione corroborantur, ſi à quatrinitatibus modò deſcriptis, ad quatrinitatem ſphæræ deſcendas. in hac vtique conſideratur & natura medij, conſideratur & natura circunferentiæ longiſſimè inter ſe diſtantes tã proprietate, quàm ſitu. Conſideratur inſuper hinc quidem ſpatium, quatenus propria virtus centri porrigitur: inde verò ſpatium, quatenus propria magis circunferentiæ vis protenditur. Hinc quatuor computantur plagæ mundi, & quatuor ſimiliter elementa.

	A ſubſtantia,	A virtute,	Ab actione.
Ignis,	ſubtilis	acutus,	mobilis.
Aer,	ſubtilis,	obtuſus,	mobilis.
Aqua,	craſſa,	obtuſa,	mobilis.
Terra,	craſſa,	obtuſa,	immobilis.
	Alia poſitio earundem.		
Ignis,	acutus,	ſubtilis,	mobilis.
Aer,	obtuſus,	ſubtilis,	mobilis.
Aqua,	obtuſa,	craſſa,	mobilis.
Terra,	obtuſa,	craſſa,	immobilis.

Quorum quod in circumferentia ponitur naturam eius ſequens, ampliſſimum eſt, ideóque omnium ſubtiliſſimum per ſubſtantiam, per virtutẽ verò acutiſſimum, penetrationíque aptiſſimũ, per actionem denique promptiſſimũ eſt ad motum. Quod autem ſitum eſt in medio, naturam quoque ſequens medij, anguſtiſſimum eſt, & denſiſſimũ per ſubſtantiam, per virtutem verò obtuſum, per actionẽ denique ad motum eſt ineptiſſimũ. Media verò duo medio in his modo ſe habent. Proinde ſicut maximè diſtant in ſphæra ambitus atque centrũ, ita per ſitum & naturam ignis terráq. plurimũ diſcrepant. Ille enim ita petit ambitũ, vt nunquam naturaliter mediũ: hæc ita centrum vt nunquã naturaliter ambitũ. Aer verò interdũ deſcẽdit, ſi videlicet in ſublimi ignis regione ponatur. Aqua etiã aſcendit, ſi ſub terrã cohibeatur. Quẽadmodum verò in igne & terra tria cõſiderantur, ſcilicet ſubſtãtia, virtus, actio: ſic & tres potiſſimum proprietates, videlicet in igne quidẽ per ſubſtantiã craſſitudo, per virtutem acumen, per actionem mobilitas. In terra verò oppoſita, per ſubſtantiã craſſitudo,

A per virtutem obtuſitas, per actionem immobilitas. Dicuntur autem horum naturæ apud Platonem ſolidæ, quia inſtar dimenſionis trinæ, trinas poſſident qualitates. quòd ſi duntaxat haberent planorum inſtar, vnum ſufficeret medium: quod videlicet in qualitate quidem vna congrueret cum extremis, in altera verò differret. At quoniam res inuicem oppoſitas habent duobus, vt vinciantur, opus eſt mediis: quorum vtrunque cum proximo quidem, tum extremo, tum medio duplici conueniat qualitate, in vnica diſcrepet: cum remoto verò extremo, in vna quidem congruat, ſed differat in duabus. Sic vtique ignem ſequitur aer, in ſubtilitate & mobilitate igni perſimilis: ſed quadam virtutis obtuſitate diſſimilis, in qua etiam vnica quodammodo cum terra conſentit: cum aqua verò duabus, ſcilicet obtuſitate atque mo- B bilitate. Aqua ſequitur aerẽ in duabus his aeri ſimilis: ſed vna ſimilis igni, ſcilicet mobilitate duntaxat: at diſſimilis igni duabus, craſſitudine obtuſitatéque ſimul: diſſimilis terræ mobilitate quadam, ſed craſſitudine obtuſitatéque ſimilis. Profectò quòd ignis ad terrã analogia quadam, id eſt rationis ſimilitudine atque proportione comparabilis ſit, apparet. Quemadmodũ enim ſe habet ſubtilitas ignis ad terream craſſitudinem: ſic ignis acumen ad obtuſitatem terræ, ſic iterum ad immobilitatem terræ mobilitas ignis. Quod etiam comparabilis ſit, ſed potiori aliqua ratione, ignis ad aerem: aer ad aquam: aqua ad terram: ex conſenſione qualitatum eſt manifeſtum. Videtur autem elementi proximi quidem ad proximum conuenientia ad diſcrepan- C tiam eſſe dupla: ad remotum verò contrà, dupla eſſe ad conuenientiam diſcrepantia. Videtur ignis aere duplo ſubtilior, triplo mobilior, quadruplo verò acutior. Item aer aqua acutior duplo, triplo mobilior, quadruplo eſſe ſubtilior. Rurſus aqua quàm terra acutior duplo, triplo ſubtilior, quadruplo admodum eſſe paratior. Procedere verò inter cognata ad quadruplam vſque proportionem duntaxat apud muſicos eſt conceſſum. Longiori enim progreſſione aures offenduntur. Quinetiam in his perfectæ rationes muſicæ continentur. In his vtique per tres qualitates quaſi per trinas dimenſiones, & ſolida quędam, ter quoque ſolidéque ad ſolida vſque procedimus. Nam per duplam quarto gradu ad octo peruenimus: qui primus eſt ſolidus. Item D per triplas quarto ſimiliter gradu ad vigintiſeptem: qui ſolidus eſt ſecundus. Rurſus per quadruplas rationes, quarto denique loco ad ſexaginta quatuor, qui tertium inter ſolidos numeros obtinet locum, octo enim à binario ſolidè, id eſt, ter accepto, ſiue ducto: vigintiſeptem à ternario ducto ter: ſexaginta quatuor à quaternario ſimiliter in ſeipſum ter multiplicato creatur. Cæterũ vt notius ſit quanta apud Platonem congruitas mathematicis ineſt ad phyſica, repetenda ſunt duo illa primorum media ſolidorum. Poſuimus enim inter octo atque vigintiſeptem competentia media duo, videlicet duodecim atque decem & octo. Duodecim quidem numerus, tum ex octo, tum ex vigintiſeptem naſcitur. Latus ſiquidem ex quo multiplicantur octo, binarius eſt: Latus autem ex quo vigintiſeptem, eſt ternarius. ſed ex- E binario atque ternario, ita fit duodenarius, ſi egeris bis duo ter: vbi duodenarius oriẽs duo ab octonario accipit latera: vnum verò à viginti ſeptem. Item ex binario atque ternario ita fit decem & octo, ſi egeris ter tria bis: vbi decem & octo numerus naſcens, ab octonario quidem remoto latus accipit vnum, vbi dicitur bis: ſed à numero vigintiſeptem latera duo, vbi ter tria. Similiter elementa duo inter ignem terrámque media: dum ex extremis contemperantur, interim à proximo quidem naturas reportant geminas, à remoto verò vnicam mutuantur.

F

QVOD TOTVS MVNDVS ex quatuor componitur elementis: & quomodo hæc alia ratione ſunt in cœlo: aliter infra lunam.

CAP. XXIIII.

G EX his quatuor elementis geometrica & muſica inuicem ratione coniunctis, vniuerſum mundum eſſe compoſitũ PythagoriciPlatonicique omnes exiſtimant: ita tamen, vt conſonantia horum in cœlo nullam vnquam diſſonantiam patiatur: ſub cœlo autem, diſſonantia quædam alicubi oriri videatur interdum: ſed ſtatim per ſuperiorem concentum in formam conſonantem mirabiliter redigantur Eſſe vtique elementa hæc ſub luna, nemo negabit. Eſſe verò in cœlo, phyſici nonnulli negabunt. Sed iſti audiant metaphyſicos precor, probantes elemẽta per ideas ſuas eſſe in ipſo mundi opifice: eſſe inde in anima mundi per rationes ſuas: eſſe in natura per ſemina. Ergo & in cœlo per virtutes: & ſub cœlo per formas. Quo enim pacto à cauſis cœlo ſuperioribus elementorum naturæ tranſeunt infra cœlum: & i- H bi quidem protinus nutaturæ, niſi virtutes horum moderatrices cœlo interim infundantur? Quinimo ſicut agricola quidem non regit architectum, quoniam architecturæ nullas continet rationes: geometra verò has poſſidens, regit illum. ſic & cœlum niſi elementorum elementaliúmque comprehendat vires, hæc gubernabit nunquã: gubernans verò cõplectitur: imò cõplectendo gubernat. Audiant & aſtronomos tam in ſignis quàm in planetis naturas deſignantes elementorum, & effectu probantes. Audiant denique ſacras literas ponentes ſæpe in cœlis aquas: ponẽtes terrã quoque viuentiũ. Quòd ſi duo hęc ibi cœleſtium diſſimiliora ponuntur: multo magis ignis & aer cœleſtium ſimiliores ibidem à ſacris literis collocantur. Reſpondebunt

vt arbitror, aliqui: vires illic quidem elementorum excellentiſſimas per modum cauſæ ponendas eſſe: in ſphæris autem elementorũ ſub luna naturas eorum ſecundum formam: in compoſitis tandem participatione quadam: ſed naturas ipſas elementorum in cœlo eſſe negabunt. Ad hæc adducent Platonici virtutes vbique proprias in propria natura fundari. Itaque ſi ſunt horum virtutes in cœlo, eſſe quoque naturas: ſed quemadmodum virtutes illic in genere quodam lõgè his excellentiore conſiſtunt: ita naturas in excellentiore: imò, vt rectius loquar, excellentiſſimo. Et naturam illam ignis eminentiſſimam præbere cœlo ſenſibile lumen, viuificum calorem motúmque promptiſſimum. Naturã terræ largiri ſolidam firmámque ſtabilitatem. Item & ſtellis denſitudinem qua videri poſſint: & lunæ qua radios repellat ſolares. Naturam aeris pręſtare perſpicuam qualitatem, quam nominant tranſlucentem. Naturam aquæ afferre delicatiſſimam, & æquabiliſſimam lenitatem. Et quod maximum eſt, ipſis ſphærarum labiis quibus ſe contingunt, inſerere virtutem illam frigoris & humoris: per quam fiat, vt quamuis ex velociſſimo motu rapidiſſimè & vehementiſſimè ſe contingant, æſtùs tamen illic reſolutióque non accedat. Has quidem in cœlis aquas Hebræi valde probabunt. Probabunt etiam, vt arbitror, ſi audierint pernaturam illic terræ viuentium fieri, vt materiæ alioquin tenuiſſimæ ex tanto motu non diſſipentur. Meminiſſe oportet, tantam eſſe in cœleſti ſubſtantia virtutem, támque ad conciliandum efficacem, vt qualitates & motiones quæ apud nos ſunt inter ſe repugnantes, ibi non pugnent. Item vt reliqua illic elementa ſtatim à prima genitura mũdi in formam pręſtantiſſimi, id eſt, ignis redacta fuerint: quemadmodum per motum cœleſtem elementa quatuor apud nos in quauis genitura ad vnam reducũtur mixti formam. Neque miraberis in vnum illic elementa conflari: ſi cogitabis etiam infra lunam in vnam molem eſſe compacta, & ignem eſſe ſoliditatis terrenæ participem, ne ob tenuiſſimam mobiliſſimámque naturam continuò diſpergatur: terram quoque per ſe torpentem, ignis conſortio actionem vitámque nanciſci. Quòd ſi extrema miſcentur, nimirum & media mediis extremíſque miſceri. Item ſi tanta eſt infra Lunam vnio, ſuper Lunam eſſe multo maiorem: ſed terræ ſoliditatem ſiue ſtabilitatem illic abſque craſſitudine in vaporea quaſi forma regnare. Rurſus æquabilitatem lenitatémque aquæ procul à lapſu: agilitatem aëris ab effluxu ſeorſum: efficaciam ignis in lumine ſalubríque calore intelligentię vitæque perſimili dominari, ſeorſum ab ea combuſtione ad quam efficiendam apud nos cogitur, tum lumen inter concaua repercuſſum, tum calor igneus aſpera quadam materia, & mordaci concluſus. qui certè quatenus à terrena craſſitudine ſoluitur, eatenus lucet purius, calétque ſalubrius. Ergo vnà cum Heraclito & Empedocle, dicemus ignis ipſius qui in idea eſt, intellectuale lumen, in cœlo quidem viſibile lumen ad oculos emicare: ſub cœlo autem in æthere puram ipſius & innoxiam vigere flammã: in terra verò carbonem in aſpera materia comburentem. Dicemus poſtremò cum Orpheo eſſe inſuper apud inferos quatuor elementa: Pyriphlegethontem, Acherontem, & Oceanum, & Cocytum. Dicemus cum Platone, quemadmodum in Archetypo mũdo omnia ſunt in omnibus, ita in hoc imaginario mundo omnia in omnibus eſſe: ſed pro natura ſuſcipientiũ vbique ſingula ſuſcipi: vt cœleſtia in elementis elementalia ſint, elementa in cœlo cœleſtia: atque tantã eſſe cœleſtis regionis ſuper alias excellentiam, vt cœleſtis ignis præter elementalem ignem triáque reliqua elementa dici quintum valeat elementum. Hinc mundos quinque appellari poſſe ait. Siquidem omnia rerum genera in quolibet horum quinque ſint pro ſua cuiuſq; natura. Concludemus denique concordiam inter Moyſen & Platonem, quem Numenius alterum cognominat Moyſen. Quòd enim Moyſes ait, In principio fecit Deus cœlum & terram, Plato ait, Deus primo ignem fecit & terram: ignem intelligens præcipuè cœlum. Principio enim in ſphæra mundi centrum cõſiderauit & ambitum. Reliqua horum gratia interiecit.

CIRCVLARIS MOTVS Omnis, ſphærę ſemper mobili proprius eſt. Item ignis maximè proprium eſt lumen.

CAP. XXV.

SEd neque nos turbent, qui cœlum idcirco igneum eſſe diffidunt, quia cœli quidem motus ſit circularis, ignis verò ſit rectus: Nam etiam cœli portio quælibet, ſi fortè ponatur in medio, repentè aſcendet in rectum, breuiori videlicet tramite patriam petitura, & tamen cœli motus proprius eſt circuitus: & terra ſi ſeparetur à centro deſcendet, & tamẽ eius propriũ eſt quieſcere. Profecto quælibet ſphæra mobilis tam elementalis quàm cœleſtis, pro figura ſua naturaliter mouetur in orbem, ſic loco ſuo plenius fruitura. Motus autem rectus vbicunque eſt, non tam naturalis eſt, quàm reditus in naturam. Si cui verò corpori circuitus conuenit, maximè conuenit igni. Cùm enim à terra diſtantiſſimus ſit etiam per naturam, ſicut terra eſt ſemper immobilis, ita ille ſemper eſt mobilis. Si ſemper mobilis, ergo in orbem. Quod enim mouetur in rectum, peracto ſpatio quod finitum eſt, finit & motũ. Moueri verò in circulum tam ignem quàm aerem, oſtendit circuitus cometarũ. Circuitum quoq. aquæ teſtatur influxus perpetuus & effluxus. Manere verò oportuit terram vt indiuiſibili A & ſtabili centro foret ſimilior, eóque commodius frueretur. Moueri autem ſuperiora, vt varia ſemper pro motionis varietate producerẽt. Neque negent aliqui cœlum eſſe calidum, ſed negent potius eſſe vrens. Neque dicant ſolis lumen ſola repercuſſione calefacere, ſed ſola comburere. Nam Lunæ radij repercuſſi nihil calefaciunt, cùm in ea virtus aquea dominetur. Calefaciunt autem Solis radii ſalubriter pro ignea ſolis viuificáque natura. Neque obiiciant ex tardiori Lunæ motu contingere, ne Lunæ radij calefaciant. Nam etſi ponitur eſſe tardior, tamen tanto propinquior eſt quàm Sol hominibus, vt debeat ſi non tantum, aliquantum tamen calefacere, ſi repercuſſione duntaxat B proueniat calefactio. Neque adducant æſtum eſſe ignis proprium. Siquidem quo minus alienæ miſcetur materiæ, minus vrit. Sed dicant lumẽ ignis proprium. Quo enim purius, eo lucidius: licet oculis quibuſdã nõ manifeſtius: & lucet lõgius quàm calefaciat, & prius illuminat, & momento, & calorem largitur calefacto poſt ignem ad tempus ſeruante calorem: lumen verò largitur nulli, vtpote ſibi proprium. Siquidem abeunte igne, ſimul abit & lumen.

C DE SPIRITV MVNDI, ID eſt, de intellectu & anima, & intelligẽtia, & natura.

CAP. XXVI.

POſtquàm verò tractauit, quemadmodum Deus corpus conſtruxit mundanum, deinceps quemadmodum mundanam animam temperauit, aggreditur diſputandum. Oſtendit interea ſe ante oculos poD ſuiſſe prius & informem molem quàm formatam, & mox formatam quodammodo prius quàm animatam: non quia vel informitas ante formationem fuerit vel formatio corporalis ante animam, ſed vt cognoſceremus tam formabilem naturã formationis corporeæ gratia, quàm corpoream formationem gratia animæ tanquam finis, eſſe diuinitus inſtitutam. Volens itaque Deus opus perfectum facere, viuum & intellectualem effecit mundum: atque vt ex ipſo ſpiritu, & materia mundi commodius animal vnum connecteretur, materiam diſtinxit in quatuor, vt diximus, elementa, quaſi animalis huius humores, quia & ſpiritum eius in quatuor voluerat eſſe diſtinctum. Quatuor enim ad mundi ſpiritum pertinent. Primum quidem intellectus, in ſe maE nens immobilis, ſphæræ motor ſiue rector, ita regendis ſphæris ab autore rerum omnium inſtitutus. Secundum ſphæræ anima, motor mobilis quidem, ſed mobilis per ſeipſum. Tertium intelligẽtia quædam, huic animæ à Deo, & intellectu ſuperiore diuinitus inſita. Quartum natura, id eſt, ſeminaria vitaliſque virtus, ab anima paſſim infuſa materiæ. Intellectus quidẽ & anima ſubſtantiæ ſunt, intelligẽtia verò atque natura ſunt qualitates: Illa quidem animæ, hæc verò materiæ. Horum quatuor imagines ſunt quatuor elementa. Ignis enim intellectum refert, Terra naturam, Intelligentiam Aer, Aqua denique animam. Et ſicut igni tria propria ſunt, tria quoque oppoſita terræ, meF diiſque media quadam ratione conueniunt: ſic tria intellectui propria eorúmque oppoſita propria ſunt naturæ, mediis quoque media. Intellectus enim indiuiduus eſt, vniformis, æternus. Natura diuidua & multiformis & temporalis. Anima verò inter hæc media per intelligẽtiam quidem magis intellectus ipſius particeps euadit quàm naturæ: per animalem verò potentiam, cum natura potius quàm cum intellectu conſentit. Quamobrem partim indiuidua dicitur, partim quoque diuidua. Item vniformis ſimiliter & multiformis. Rurſus æterna partim & temporalis. Proinde quatuor vitæ ſecundum quadruplicẽ mundi ſpiritum numerantur. Saturnia quidem vita in intellectu ſuſpiciẽte patrem ſuum cœlum, id eſt, deum cœli fabrum. Iouialis autem in intelligentia ad actionem iam mobilem declinante: Venerea in animali virtute iam amante materiam. Dionyſiaca in natura quaſi ebria, id eſt, immerſa materiæ. Præterea ſenſus ſimili ratione quatuor in vG niuerſo connumerantur. Primus vtique ſenſus in anima mundi, communis inquam ſenſus, & vnus, id eſt, imaginaria quædam virtus ſic intelligentiam eius comitans, & formas rerum particulares attingens, vt illa vniuerſales: attingens inquam intrinſecus: ideóque nullis indiget inſtrumentis, neque extrà procedit vſquam, neque patitur. Secundus verò ſenſus in animabus ſphærarum eſt atque ſtellarum, communis certè impatibiliſque ſimiliter, ſed extrà procedens. Tertius in particularibus animabus, vltra vim communem iam per inſtrumenta ſingula diſtributus, & extra ſe porrigens, atque à paſſione exoriens, ſed deſinens in iudicium. Quartum denique ſenſum Pythagorici concedunt plantis, imò ſenſus ſimulacrum, & id quidem ſtupidum, nullum iam habens iudicium qualitatis, ſed in ſola poſitum paſſione voluptatis cuiuſdam atque doloris. Senſus primus intellectum repręſenH tat: Secundus intelligentiam: Tertius vim animalem: Quartus denique naturalem. Meminiſſe verò oportet ipſam mundi materiam, neque aliter ſuſcipere animam quàm per naturam, neque aliter intelligentiam quàm per animam, neque aliter intellectum quàm per intelligentiam. Quemadmodum per terram accipit aquam, per hanc aerem, per hunc & ignem. Cæterum quod deinceps his ſimile ſequitur, animaduerte. Ait enim: Deus animam in medio poſuit, eámque inde extendit per totum, ac demum per ipſam extrinſeca mundi protexit. Primo quidem ſignificat animam & implere totam mundi molem, aliis ſcilicet virtutibus alias mundi partes moderãtem, & ſuprema ſui circa mundum virtute, id eſt, intellectuali prouidentia, mundum exuperare. Quod autem virtus animæ ab ipſo medio porrigatur per

vniuerſum,bis per quatuor gradus exponitur.Primò quidem à media terra paſſim virtutem connectendi protendit,à media aqua diffundit vim vitalem,ab aere ſimiliter ſenſualem,ab igne rationalem. Deinde à media mundi ſphæra vim,vt diximus cōnectēdi,à ſphæra Lunæ generabilium ingenerabiliúmque media vim vitalem,à Sole mūdi corde ſenſualem,à Zodiaco medio firmamenti rationalē.Cùm verò duplex ſit ad Deum ordo rerum, alter quo ab eo procedunt , alter quo procedentes conuertuntur ad ipſum,Plato proceſſionis ordinem ſecutus eſt, vbi ait: Deus intellectum in anima,animam locauit in corpore.Conuerſionis quoq.ordinē cogitans,ait:Deus animā in medio poſitam protendit eam inde per totum, & interim aliquid eius eduxit extra mundum: quo videlicet,dum prouideret mundo, conuerteretur ad Deum.

DE COMPOSITIONE ANIMĘ & quòd per quinarium in ea componenda opportunè proceditur.

CAP. XXVII.

QVoniam multa quæ pertinent ad ſphærarum animas,mentes, motiones,compoſitionem animæ in Theologia planius expoſuimus,idcirco in illis exponendis hic & fuimus,& erimus breuiores. Nam ad nonnulla magis propria iam properamus. Principio quinarium numerum compoſitioni partitionique animæ conuenire tribus de cauſis arbitramur. Prima , quia ſicut quinarius ex primo pari primóque impari conſtat , ſic anima ex diuidua indiuiduáque natura. Scis autem parem numerum appellari diuiduum,imparem verò indiuiſibilem, quoniam in partes æquales diuidi nequit,Secūda quoniam genera etiam quibus à Deo componuntur omnia,per quinque diſtribuuntur.Sunt enim eſſentia,idem,alterum,ſtatus,motus.Animam verò velut omnium mediam,præcipua quadam ratione ex ipſis quinq. omnium generibus compoſitam arbitrantur. Tertia,quia cùm anima ſit medium vniuerſi,naturaliter quinarium ſuſcipit , vniuerſi numeri medium.Eſt enim quinarius perfectum denarij medium. Nam quum quinquies ritè denarium diuidamus,medium eſt æquè diſtās in qualibet diuiſione quinarius.Primo quidē ſi decem in nouē diuiſeris atq. vnum,videbis quinarium inter vnum nouémque eſſe medium pariter vtrinque diſtans. Si ſecundo in octo atque duo partiri decem volueris,rurſus quinarium æquale inter hæc mediū reportabis. Si tertio in ſeptem atque tria,vel quarto in ſex & quatuor,iterum medium verū accipies inter extrema quinariū. Medium vbique dicimus Arithmeticum.Quòd autem quinto decem partitus in quinque atque quinq. medium quinarium habeas,dictu ſuperuacuum eſt.Quas ob res Plato in diſtributione vniuerſi,tū corporis,vt ita dixerim, animabilis, tū animi,quinque potiſſimum capita adducit in medium. Nam vtrobique primum agit de ipſa rei ipſius,vt ita dixerim,ſubſiſtentia atque fundamento ſiue corporis inquam,ſiue animæ. Secundo de partium vtriúſque concordia.Tertio de ſpecie ex partium concordia reſultante. Quarto de virtutibus ſpeciei. Quinto de actionibus quæ à virtutibus oriuntur. Volunt verò Platonici ad eſſentiam animæ tria illa,ſcilicet ſubſiſtentiam,concordiam, ſpeciem pertinere:per hæc ſequi virtutem & actionem. Concordiam inquam, id eſt, congruam contemperantiam,& hanc quinariam ſcilicet generum, partium , rationum,virium,actionum.Conſtat enim anima ex illis rerum quinque generibus,per quæ & partes eius propriæ aſſignantur. Suſcipit rurſus à Deo rerum omnium rationes.Habet hinc vires multas propriáſque per quas edit & actiones.Vbi verò animam appellat concordiam vel concentum:memineris Platonem in Phædone quid m negare animam eſſe harmoniam , ſcilicet partium corporalium ex ipſis confectam,in eiſque iacentem. In Timæo autem affirmare animam harmoniam eſſe , ſcilicet partium ſuarum in ſe manentem , & ex ſe corpus contemperantem.Præterea vbi ait , Compoſuit Deus ex indiuiſibili ſempérque eodem ſe modo habente eſſentia , itémque ex illa quæ circa corpora fit diuiſibilis,mediam eſſentiæ ſpeciem , id eſt animam,expone hæc per illa quæ dicit alibi:Fecit Deus mundum viuentem,animatum, intellectualem. Vbi enim dicit viuentem,deſignat vitam quandam naturalem per mundi corpora ſparſam , vnà cum corpore mundi extenſam mobilitérque agentem. Vbi verò ait intellectualem,intelligit intellectus angelicos qui propriè regendis ſphæris præfecti,& indiuiſibiles ſunt ſecundum locum, & immutabiles ſecundum tempus,oppoſito ſe modo habentes atque naturalis vita formáque corporea diuiſibilis atque mutabilis. At vbi ait animatum, ſignificat ipſam animæ mundanæ ſubſtantiam , cuius eſſentia quidem , & indiuiſibilis eſt & immutabilis vt intellectus. Dici tamen poteſt quodammodo diuiſibilis atque mobilis, quia fons proprius eſt virium quarundam ad diuiſibilia & mobilia declinantium.Virtus autem actióque partim indiuidua & immobilis , quatenus congruit cum diuinis,& ſtabiliter agit : partim verò & diuiſibilis eſt quodammodo , quia multiplex , tum quia ad corpus multiplex diuiſúmque declinat: & mobilis , quia temporaliter operatur. Hanc itaque animam appellat eſſentiæ ſpeciem tertiam inter indiuidua æternáque,ac rurſus diuidua atque temporalia mediam. Quòd autem vbi mundum denominat intellectualem , ſignificare velit intellectus angelicos,ex eo probatur,quòd mundi corpus per vitam paratur ad intellectum. ergo quemadmodum ſe habet ad vitam , ſimiliter ad intellectum. Itaque ſicut non ſolum habet naturalem vitam in materia mundi iacentē,ſed vitam etiam animalē,id eſt animā in ſe

A exiſtentem: ita non modò habet intellectualem qualitatem infuſam animæ,verumetiam intellectualem ſubſtantiam in ſeipſa manentē. Vbique enim qualitates certæ ad certas ſubſtantias reducuntur , vt quemadmodum vitalis qualitas ad vitalem ſubſtantiam, ita intellectualis quoque qualitas ad intellectualem ſubſtantiam referatur. Componit autem animum quinque potiſſimum modis. Primo ſcilicet ex ipſis quinque rerum generibus. Item ex numeris. Tertio ex concentibus numeroſis. Quarto ex initiis figurarum. Quinto ex principiis motionum , videlicet vt poſſidens metaphyſicorum mathematicorúmque rationes ita cuncta cognoſcat, ſcilicet eſſentias, numeros , concentus, figuráſque & motus. Item quatenus anima diuinis cognata eſt, ex rerum generibus quæ primo diuinis inſunt,dicit eſſe compoſitam. Quatenus cognata eſt naturalibus,miſcet eam figuris & motibus.Quatenus autem inter vtraque medium
B obtinet, numeroſis eam concentibus rationibúſque contemperat. Quinque verò illa,ſcilicet eſſentiam,idem,alterum, ſtatum,motum, genera rerum nominat;quòd ex illis præter primum omnia componantur. Eſſentia quidem manifeſtè ſignificat rationem rei cuiuſque formalem.innuit quoque eſſe tanquam actum eſſentiæ proprium.Idem verò dicitur,quoniam quodlibet,& ſecum in primis, & cum aliis congruit. Rurſus additur alterum , quia quandam tum intra ſeipſum,tum ad alia differentiam habet.Præterea ſtatus, quippe quum aliquandiu ſuam quandam retineat vnitatem. Denique motus hoc in loco exitum quendam ex potentia in actum : ſiue eſſendo,ſiue quomodolibet intrinſecus extrinſecúſve agendo ſignificat. At ſuper hęc
C quinque genera ponūtur tria,terminus,infinitudo,mixtio.Super tria hæc ponitur ipſum vnum. Eſſentia quidem diuinū ipſum vnum ſequitur. Idem verò ſtatúſque,terminum. Sed alterū atque motus,infinitudinem comitatur.Denique ſicut ipſa mundi quatuor elementa per ſummū gradum locauimus in cœleſtibus,per medium ſub luna, per infimum verò ſub terra : ſic genera quinque ſumma quadam ratione ponimus in diuinis,media in anima,infima verò ſub anima.In diuinis enim & vnitas multitudinem,& terminus infinitudinem ſuperat,& idem excedit alterum, & ſtatus præualet motioni. In rebus
D autem inferioribus omnino contrà fit:& quæ ibi ſuperabant, hic viciſſim iam ſuperantur. In anima potiſſimum æqualis euadit ſingulorum ad ſingula temperatio,vt non immeritò hanc præcipuè, tum rerum mediam,tum muſicis rationibus temperatam eſſe velint. Cōgruunt animæ mathematica. vtraque enim inter diuina & naturalia media iudicantur. Congruunt muſici numeri animæ plurimum. Mobiles enim ſunt,proptereáque animam, quæ eſt principium motionis,ritè ſignificant. Non ſolùm verò per numeros , ſed etiam per figuras deſcribitur anima : vt per numeros quidem incorporea cogitetur, per figuras autem cognoſcatur ad corpora naturaliter declinare. Conuenit triangulus animæ. Quia ſicut triangulus ab vno angulo in duos protenditur , ſic anima ab indiuidua diuináque
E ſubſtantia profluens, in naturam corporis labitur penitus diuiſibilē: ac ſi cum diuinis conferatur,diuiſa videtur.Quæ enim illa per vnam & ſtabilem virtutem agunt,atque ſubitò,hæc per plures mutabiléſq. vires actionéſque peragit, ac temporis interuallis. Sinautem confeatur cum naturalibus,indiuiſa cenſetur. Non enim alibi habet partes alias loco diſiunctas , vt illa , ſed eſt in qualibet totius parte tota: neque omnia mobiliter temporéque perſequitur,ſicut illa,ſed nōnihil etiam ſubitò cōſequitur,æternéque poſſidet. Licet in hoc inſuper animam cum triangulo cōparare , quòd triangulus prima figura eſt earum quæ pluribus conſtantes lineis producūtur in rectum. Anima
F ſimiliter prima omniū in plures diſtribuitur vires, quæ in ipſa intelligentiæ ſubiguntur: ac produci videtur in rectum,dum à diuinitate labitur in naturam. In quo quidē deſcenſu ab intelligentia ſumma in tres profluit vires inferiores,id eſt in diſcurſum quendam rationalem,in ſenſum,in vegetandi virtutem. Quemadmodum & triangulus à ſigno productus,in tres deducitur angulos. Dico autem animā ex omniū genere primā,& ex pluribus quodammodo viribus cōmiſceri,& in rectum,vt ita dixerim, cadere. Mens enim angelica ſuper animam inferioribus intra ſe nullis indiget viribus,ſed pura mēs eſt, totáque mēs atque ſufficiens. Item ad inferiora non vergit,ſed in diuinitatem ſolam,vnde eſt,circuli more conuertitur. Ideóque eius actio circulo comparatur. Vna enim actio eſt & æqualis: ſicut ex vna
G & æquali linea circulus , & mira quædam vtriuſque capacitas. Præterea circulus prima eſt & vltima figurarum. Prima, quia vna circūcontentus eſt linea. Vltima,quia figurę ex pluribus lineis conſtitutę, quo plures ſubeunt facies , eo propinquiùs paulatim ad circuli formam quaſi finem videntur accedere. Similiter & intellectus omniū primus procreatur à Deo,& intellectualis vultus,id eſt,abſolutus ordo rerum vltimus omnium in ſpeculo naturæ refulget, ad quem naturales formæ quaſi finem magis gradatim magíſque accedunt. Sed de intellectu aliàs. Nunc ad animam reuertamur.

H

CVR ANIMA REI COMPOſitæ comparatur : cur conſonantiæ muſicę.

CAP. XXVIII.

TRia potiſſimum de Anima in præſentia quærimus. Primùm, quamobrem Plato animam fingit rei compoſitæ ſimilem. Secundū,quam ob cauſam rei concordia quadam cōpoſitæ. Tertiùm, cui conſonantiæ muſicæ. Principio anima,& ſi indiſſolubiliter com-

poſita eſt,tamen tanta eſt multiplicitate compoſita, vt naturali quadam inclinatione ad ea vergat quæ ſunt omnino compoſita. Idcircò compoſitis, quibus cum naturali quadam non dico conſanguinitate,ſed affinitate conſentit,quodammodo ſimilis figuratur. Deinde quia media rerum eſt,meritò & ex omnibus componitur,& concorditer cuncta deuincit: ideóque cuidam vel concordiæ, vel concorditer compoſito comparatur: præſertim quoniam quæ in natura inter ſe pugnant,anima conciliat inuicem,conciliata connectit, connexa conſeruat. Itaque non iniuria concordia quædam ſubſtantialis, ſiue ſubſtantia maximè concors indiſſolubiliſque anima iudicatur. At cùm illa etiam quæ cæteris ſenſibus apprehenduntur, ſæpiſſimè cõcorditer compoſita ſint, quærebatur tertiò, cur Plato concordiæ potiſſimũ muſicæ ſimilem expreſſerit animã. Reſpõdetur ad hæc: Muſicam conſonantiam in elemento fieri omniũ medio,pérque motũ, & hunc quidem orbicularem ad aures peruenire, vt non mirũ ſit eã animæ cõuenire, tum mediæ rerũ,tum motionis principio in circuitum reuolubili. Adde quòd concentus potiſſimũ inter illa quæ ſentiuntur quaſi animatus, affectum ſenſuúmque cogitationẽ animæ, ſiue canentis, ſiue ſonantis perfert in animos audientes: ideóque in primis cum animo congruit. præterea quæ ad viſum quidẽ ſpectant, & ſi pura quodammodo ſunt,tamẽ abſque motionis efficacia,& per imaginem ſolam abſque rei natura ſæpius apprehenduntur: ideo parum admodum mouere animos ſolẽt. Quæ verò ad olfactũ, guſtũ, tactum, quaſi valde materialia potius inſtrumẽta ſenſuum titillant, quàm animi intima penetrent. Concentus autem per aeream naturam in motu poſitam mouet corpus: per purificatum aerem cõcitat ſpiritum aereum animæ corporiſque nodum:per affectũ,afficit ſenſum ſimul & animum:per ſignificationem agit in mentem: denique per ipſum ſubtilis aeris motum penetrat vehementer: per contẽplationem lambit ſuauiter: per conformem qualitatem mira quadam voluptate perfundit: per naturam, tam ſpiritalem quàm materialẽ, totum ſimul rapit & ſibi vendicat hominem. Et profectò ſi quis tãta Muſarum arte diligentiáque concentus offeret auditui,quãta naturæ artiſve cura vel ſapores guſtui,vel mollia tactui offerũtur, proculdubiò cognoſceremus Apollinem multò magis animum rapere melodia,quàm vel Bacchus vino guſtum,vel Venus pruritu tactum ſoleat occupare. Accidit ad hæc, quòd vbi Plato mundi fabrum inducit loquentem, tum ſecum ipſo ratiocinando, tum ad reliqua imperando, eloquium ipſum quaſi Apollineum cantum apprime muſicum, originem mundani tam animi quàm corporis eſſe putat, & animam inde natam muſica ſimiliter ratione citharam pulſare cœleſtem. Et profectò quod in cœleſti melodia eſt,tum ex tardiori motu grauis tonus,tum ex motu velociori tonus acutus, idem ſub cœlo eſt grauitas,& leuitas: item frigus & calor, rurſus humor ſiccitáſque elementorum. Idem in generatione rerum,materia eſt & forma. Idẽ in humanis ingeniis, manſuetudo & magnanimitas, temperãtia atque fortitudo. Et quemadmodum ex graui acutáque voce,ſic ex geminis cunctis,quas narrauimus naturis, vbique fit vnum. Cùm igitur conſonantia muſica quaſi viua ſit, & rationalis & efficax, itẽ vtpote quàm ſimilima, animo quàm gratiſſima, rurſus totum ſibi hominem vendicet, & quod maius eſt per ipſam factus ſit animus, facta ſint omnia,per ipſam conſeruentur,per ipſam & moueãtur,haud ab re Plato noſter animam effectricem, ſeruatricem,motricẽ omniũ naturalium muſicis præcipuè numeris rationibúſque deſcripſit, numeris inquam non mathematicis accidentibus,vt quidã calumniantur,ſed idealibus numerorũ metaphyſiciſque rationibus conſtitutã.

PROPOSITIONES, ET PROportiones ad muſicam Pythagoricam & Platonicam pertinentes.

CAP. XXIX.

PHthongum,id eſt ſonũ melodiis aptum vocant, quo & grauiorem,& acutiorem facilè quis edere poſſit, vt neque tam profundus remiſſúſque ſit,vt ſit ſilentio ſimilis,neque tam altus & intentus vt perſtrepat. Grauem ſonum motu remiſſo & tardo, acutum intentiore & velociore creari putant. Quemadmodum verò remiſſus admodum,& tardiſſimus motus ad quietem quaſi videtur accedere, ſic ſonus grauiſſimus ad ſilentium. Rurſus ſicut vehementiſſimus celerrimúſque motus ad violentiam, ſic ad offenſionem ſonitus acutiſſimus. Interualla verò ſonorum appellant certos exceſſus inter eos in acumine grauitatéque mutuos. Compoſitiones autem congruentium ſonorum ex opportunis proportionibus conſonantium coniunctiones. Coaptationes quoque fidium in muſicis inſtrumentis,ſiue in vnico tetrachordo,quale & inuenit Mercurius, & Orpheus confirmauit, ſiue in duobus tetrachordis per chordas ſeptem vnà coniunctis,qualia Terpander dicitur effeciſſe, ſiue in geminis tetrachordis per chordas octo diſpoſitis atque diſiunctis,quorũ Lycaonẽ Samium fuiſſe aſſerunt autorẽ,ſiue in tetrachordis quatuor coniunctis,atque ex fidibus quindecim Græcorum tandem omnium approbatione conſtantibus. in his omnibus tetrachordis gradatim diateſſaron reſonat conſonantia. Iam verò poſt ſonorum, interuallorum, compoſitionum mentionem ad proportiones, ex quibus fiunt conſonantiæ, procedamus. Proportionem ęqualitatis nominant, quæ

A fit inter terminos omnino inter ſe pares & æquales, vt inter vnum hoc,atque illud,& cubitum atque cubitum.Inæqualitatis autem quæ inter impares vel inæquales,vt inter vnum atque duo, & cubitum atque bicubitũ. Et hæc quidem altera maioris inæqualitatis, vt dupla: altera verò minoris,vt ſubdupla. Præterea proportionem inæqualitatis triplicem in præſentia conſiderare debemus. Primam quidem, quam multiplicem nominant,vt duplam,triplam,quadruplam: quæ per maiorem numerum non diuidit minorem, ſed reſumit multiplicatque totum,ſiue bis,ſiue ter:atque ita per modum numeri infinitè multiplicabilis infinitè procedit. Secundam verò, quam ſuperparticularem nuncupant,in qua maior numerus præter id quod minorem
B comprehendit ſemel totum, diuidit ipſum deinde, partémque diuiſam ſuperponit toti, ſed partem quam vocamus aliquotam, id eſt ex qua aliquoties replicata ſit totum. Harum prima eſt ſeſquialtera, inter binarium & ternarium. Ternarius enim binarium comprehendens, addit inſuper vnitatem,quæ bis reſumpta binarium efficit. Secunda ſeſquitertia,inter quatuor atque tria,atque ita in infinitum per modum continui diuiſibilis infinitè proceditur. Tertia eſt ſuperpartiens, quæ toti ſuperaddit partem, quæ aliquoties accepta totum propriè creare non valeat,qualis eſt inter quinarium & ternarium. Nam quinarius vltra ternarium adiungit binarium,qui & ſemel ſumptus non implet ternarium, & bis acceptus excedit. Proportio hæc quia totum diuidit in partem reſtitutioni totius ineptam,
C inepta videtur ad conſonantiam:in qua omnis diuiſio in totum, & multiplicatio in vnum neceſſario reſtituitur. Secundo verò apta cenſetur, quoniam & ſi diuidit,tamen ab ipſa reſtitutionis facilitate non errat & in ipſa termini eſſe inuicem cõmenſurabiles iudicantur. Differentia enim inter duo atque tria eſt vnitas. hæc verò communis eſt vtriuſque menſura. Accepta enim bis,metitur binarium:ter accepta,ternarium. Sed inter quinarium & ternarium differentia eſt binarius: hic autem non poteſt aliquoties acceptus vel ternarium, vel quinarium vllo pacto metiri. Proportio verò prima concentibus accommodatiſſima eſt. Non enim diuidit, ſed & multiplicando reſtituit, & reſtituendo multiplicat. Neque quærit aliunde
D mẽſuram,vt ſuperparticularis,ſed minor terminus maiorẽ metitur,in dupla bis,in tripla ter replicatus. Neq. ab integritate,neq. à ſimplicitate cadit. Superparticularis autem ab integritate quidem labitur: diuidit enim:ſed ſeruat ſimplicitatem,per vnam enim quandam diuidit partem. Superpartiẽs verò non modò amittit integritatem,ſed etiam ſimplicitatem, vbi plures commiſcet partes,in vnum quiddam reſtitutioni totius ineptum. Idcirco hæc à conſonantia diſſonat,duæ verò ſuperiores conſonant, magis autem multiplex,maximè dupla. Nempe in hac non videtur aliud propriè aliud ſuperare,ſed ſuperari quodlibet à ſeipſo. Nam in dupla binarius ſuperat vnum vno. Quaternarius binarium binario,ſimiliterque deinceps. Adde quòd prima eſt inter primos numerorum terminos, vnitatem ſcilicet binariúmque pro
E genita. Progenita inquam ſola,abſque aliarum commercio,quaſi libera,& ab omnibus abſoluta. Tripla verò,dum inter vnum oritur atque tria,ſociam habet ſeſquitertiam ſimul inter duo triáque naſcentem. Quadrupla quoque videtur ſeſquitertiæ commiſceri. Nam cùm primũ quadrupla naſcitur quatuor inter & vnũ,oritur ſimul & ſeſquitertia quatuor inter & tria. Itẽ dupla proximè oritur ab ipſa æqualitatis proportione,ab hac tripla & ſeſquialtera. Item à tripla quadrupla & ſeſquitertia naſcitur,aliæque ſimiliter. Quod quidem, niſi prolixitatem vererer,perſpicuè demonſtrarem. Ad duplam igitur tanquam ad principium atque finem omnes aliæ rediguntur, eámque vel diuidunt,vel multiplicant. Dupla enim prima,integra,ſimplex,abſolu-
F ta & æqualiſſima eſt,vt non mirum ſit conſonantiam ex hac ipſa naſcentem eſſe omnium perfectiſſimam,& appellari Diapaſon, quia & ipſa per omnia protendatur,& omnes proportiones reducantur ad ipſam. Verùm antequam conſonantias proſequar, admonendi ſumus quem Græci Logon nominant,nos rationem proportionémque nominare,& quam illi Analogiam,nos rationis comparationem ſiue ſimilitudinem rationis & proportionalitatem rurſus, appellatione verè tam eleganti quàm propria. Et proportionem quidem inter duos fieri terminos: & quando ritè fit,conducens videlicet ad melodias,definiri mutuam duarum quantitatum inter ſe commenſurabilium habitudinem,vt dupla inter vnum atque duo,& ſeſquialtera in-
G ter duo atque tria, ſimiléſque deinceps. Proportionalitatem verò definiri mutuam duarum proportionum comparationem. Ceu quando dicimus,quemadmodum ſe habent duo ad quatuor, ita quatuor ſe habet ad octo:per rationem videlicet vtrobique duplam. Quæ quidem comparatio,quia inter tres fit terminos,continua nominatur. Diſcreta verò eſt, quoties inter plures efficitur,ceu quando ita conferimus:Sicut duo ad quatuor,ita octo ad ſexdecim ſeſe habent. Item comparationem eiuſmodi eſſe triplicem,ſcilicet arithmeticam, geometricam & harmonicam. Arithmeticam in numeri paritate conſiſtere,Sic inter tria & ſeptem medius eſt quinarius,numero eodem, ſcilicet binario,alterum terminum ſuperans, ab altero ſuperatus, per
H proportionem vtrinque bipartientem. Geometricam verò in rationis æqualitate ſitam eſſe,in qua ſunt multiplex atque ſuperparticularis:quando videlicet ita comparamus,ſicut ſe habent tria ad nouem,ita nouem ad ſeptem atque viginti:nam vtrobique tripla. Item quod eſt nouenarius iuxta ſenarium,idem eſt ſenarius iuxta quaternarium. Nam & hic, & ibi eſt proportio ſeſquialtera. Denique proportionem harmonicam in quadam ſimilitudine collocant, per quam tribus terminis in ordinem poſitis, ſicut maximus terminus aſpicit minimum,ſimiliter differentia inter terminos maior minorem reſpicit differentiam. Si enim ponas tria,quatuor,ſex,differentia inter ſex & quatuor eſt binarius:differentia inter quatuor & tria,

vnitas,ſicut autem inter ſex & tria dupla ratio eſt, ita inter duo & vnum eſt ratio dupla. Viget hic altera quoque ſimilitudo ſcilicet portionum. Simili nãque extremorum portione medius terminus excedit atque exceditur. Quaternarius enim ſuperatur à ſenario per tertiam ſenarij partem: ſuperat quoque ternarium tertia ternarij parte. In hac vtique artificium verſatur harmonicum, quod proportiones quidem ſuperpartientes quaſi diſgregatas diſſonáſque deuitat, multiplices autem & ſuperparticulares admittit, componens duplas ex ſeſquialtera atque ſeſquitertia, per harmonicam qualem diximus rationem concordi varietate gaudentem. Amat verò, quemadmodum dicebamus, cõparationes multiplices, necnõ ſuperparticulares ea inſuper ratione, quòd in his tanta eſt ad idem reſtituendum procliuitas, vt quãdo plures rationis eiuſdem inuicem componuntur, medium in ſe ductum tantũdem multiplicet, quantum extrema ſi inuicem perducantur. Pone duo, quatuor, octo: ſicut autem bis octo, ſic & quater quatuor, ſexdecim procreant. Item pone quatuor, ſex, nouem: ſicut ergo quater nouem, ſic etiam ſexies ſex multiplicant ſex atque triginta. Similiter ſi duo inter extrema media interieceris, puta inter duo atque ſexdecim poſueris quatuor atque octo. Omnes enim hi deinceps numeri dupla proximum ratione conſpiciunt. Si ergo duo in ſexdecim ducas, tantundem reportabis, ac ſi quatuor in octo perduxeris. Idem contingit in cæteris tam ſuperparticularibus quàm multiplicibus. In ſuperpartientibus autẽ non fit idẽ. Diſpone tria, quinque, ſeptem. Sicut à ſeptenario ad quinarium eſt habitudo ſuperbipartiens, ſic à quinario ad ternarium. Vtrobique enim duæ quædam partes toti inſuper apponuntur. Si ducas ternarium in ſeptenarium, non eundem numerum procreabis ac ſi quinarium in ſeipſum. Primo itaque gradu ſunt multiplices: quoniam præter id quod modò dicebamus, per eas numeri omnes reſpiciunt etiam vnitatem, dum aſpiciũt numeros. Secundo gradu ſuperparticulares: quia etſi vnitatem ipſam non ſpectant, ſemper tamen vnam quandam ſpectant partem ad integrum vnum accommodatam. Tertio ſuperpartiẽtes: quia horum neutrum videntur aſpicere. Quamobrem hanc odit habitudinem facultas harmonica, tanquam concordiæ reluctantem. Optat enim vel ex ipſa æqualitatis proportione vniuocum vniſonúmque conficere: vel ex rationali, id eſt multiplici & ſuperparticulari inæqualitatis proportione, æquiuocum æquiſonúmque conflare. Talem verò æquiſonum conflat ex dupla qualis vniſono fit quàm proximus: quia in dupla & minor terminus maiorẽ metitur, metiendóque adæquat: & maior vbi minorem ſuperat, non alio numero quàm ipſomet minore, vt ita dixerim, exuperare videtur.

QVOD IN MVSICIS CONſonantiis vnum ex multis efficitur, per quod conſonantia definitur.

CAP. XXX.

QVemadmodum medici peritiſſimi certos inuicem ſuccos certa quadam ratione commiſcẽt, per quam in vnam nouámque formam plures atque diuerſæ materiæ coeant, & vltra vim elementalem virtutem quoque cœleſtem mirificè nanſcicãtur, quod in Mithridatis confectione, & Andromachi theriaca eſt manifeſtum: ſimiliter artificioſiſſimi Muſici grauiſſimas voces quaſi materias frigidas, voces item acutiſſimas quaſi calidas, rurſus mediocriter graues vt humidas mediocriter, & acutas vt ſiccas tanta ratione contemperant, vt vna quædam forma fiãt ex pluribus, quæ vltra vocalem virtutem conſequatur inſuper & cœleſtem. Quod quidem ex eo quod Democritus Theophraſtúſque aiunt, & Pythagoras effectu probauit, euidẽter apparet. nam certis concentibus morbi quidam tam corporis quàm animi mirabiliter curari dicuntur, vt non mirum ſit veteres ſapientes in idem, id eſt, Apollineum numerum, tam medicinæ quàm muſicæ originem retuliſſe. Vtraque enim medicina eſt. Sed altera quidem ex corpore animam, altera verò ex anima curat corpus. Accommodatiſſimè etiam Apollini melodiæ fonti vaticinium tribuerunt. Sola enim melodia ab omnibus quotcunque diſtrahunt animum retrahẽs, contrahit in ſeipſum in auditum quendam vt ita loquar, interiorem: quo non voces ſolum, ſed & rationes vocum percipiuntur: ſedatíſque perturbationibus cœleſti contemperat harmoniæ, diuináque cœlitus effundit oracula. Sed ne quis forſan neget ex acuta grauíque voce tertiam fieri communémque vocalẽ formam, cogitandum eſt graues voces acutis perfectius commiſceri poſſe, quàm ſuccis ſucci permiſceri dicantur. Primo, quia vocales materiæ ob ſubtilitatẽ ſuã continuúmque motum vniformémq. in cunctis corporis aerei qualitatem, facilius conſummatiúſque quàm ſucci & craſſi, & ad motum ineptiores, & qualitatibus admodum diſcrepantes, conflãtur in vnum. quòd ſi in vnum, ergo ad vnam nouámque formam aptius parãtur concipiẽdã. Deinde quoniam inſtrumentum vocis naturale, intrinſecum, virtuti vitali, animali, rationali quàm proximum atque obedientiſſimum, perfectius faciliúſq. arti obtẽperat muſicę ad vnũ ipſum quò ſpectat, conficiendum, quàm intrinſeca medicis inſtrumenta: atque etiam ſi pulſetur cithara digitis, fidelius obſequentur muſici voto fides, quàm medicis herbæ. Ac ſi in herbarum congeſtam molem vltra induſtriam & operam medicorum agit deinde natura, & tempore quidem certo, multo magis in vocalem materiam tractabilem ad modum & formabilem agit natura ſubito: natura inquam vbique viuens viribúſq. munita cœleſtibus in materiam cœlo ſimiliorẽ & quaſi viuam: cui quidem repentè nouam, viuam, mirificam adhibet formam, per quam occulta virtute vires ſuas in corpus experiatur & animum. Proinde quemadmodum in corpore ex elementis quatuor naturaliter conſtituto, qualitates elementorum quatuor, vnam, & vt quidam nominant, quintam conficiunt complexionem, videlicet ſubiectam virtuti ſpeciali occultis modis cœlitus prouenturæ: ſic & voces plures rite commixtæ vnum quendam inuicem reſonant reboatum virtutis nouæ atque mirabilis fundamẽtum. Nam ſi ex ſonante cithara in citharam ſimiliter temperatam reſonat repente nonnihil: & ex chorda vibrata, ſtatim in chordam æquè tentam tranſit vibratio ſimilis: cuínam dubium ſit ex pluribus vocibus vna quadam ratione conflatis, vnam ſubito naſci quaſi formam communem cunctis, per quam plura ſint vnum, ideóque vt vnum percipiantur à ſenſu, & in vnum quendam congrediantur effectum. Conſtat enim idem ex voluptate ſenſus, in quo cùm vna forma fit ex multis, oblectatio plena prouenit ex vna ſimiliter forma, quæ cõgruè conficiatur ex multis. Hinc fit, vt audire diutius vniſonum tædeat, in quo ſine vlla inæqualitate ſentiatur æqualitas. Fit inſuper, vt diſſonus offendat ſonus, in quo in vnum differentia non conſpirant. ideóque multa perſpicuè diſcernuntur à ſenſu, & ab ipſo quaſi guſtãtur vt multa. Guſtantur inquam, quia ſic fermè ad vocum, vt guſtus ad ſaporum afficitur mixtionem. Hinc propheticum illud: Dulciora melle ori meo eloquia tua domine. Denique ſiue graues ſoni acutos abſorbeant, ſiue acuti graues occupent, non prouenit delectatio, & tamen vnio quædam vbique requiritur. Quum verò vnio, vel ex abſorbente, vel ex occupante non placeat, reliquum eſt vt ſola placeat, quæ noua & efficax ex moderata quadam conflatione reſultat. Hinc igitur conſonantia definitur, ſoni grauis & acuti mixtura vniformiter ad aures ſuauitérque accedens. Eſt autem mixtura hæc ei ſimilis, quæ in ſaporibus guſtui ſatisfacit: in quibus ſapor dulcis nimium atque pinguis, voci remiſſiori admodũ grauioríque ſimilis iudicatur: ſapor autem acutiſſimus, acutiſſimæ. Sed dulcis ſapor acrimoniæ mixtus, vocem refert moderatè grauem. Mixtus verò ſalſedini, vel acumini, mediocriter acutam repræſentare videtur. Ac tum demum permixtio multiplex implet ſenſum, quum non diſcernitur vt multiformis, ſed ſeipſam inſinuat vniformem. Tradunt Phyſici ſonum in orbicularem figuram multis gradatim amplificatam circulis ad aures peruenire, non aliter quàm qui in ſtagno ex iactu lapidis ab alto circuli multiplicantur ad littus. Concentum verò ex grauibus acutíſque conflatum, velut vnam formam, & hanc rotundam quidem, ſed oualem illabi auribus arbitrantur. In qua quidem octaua vox quaſi per acutiorem verticem, vocis primæ latitudinem ſibi continuans, ex ſeipſa atque prima vnam iam conflat vocem: atque ſicut oculus oualem rotunditatem tanquã vnam videt figuram, quamuis hinc latã magis, inde minus: ſic auditus vocẽ ex graui octauáque reſultantem haurit tanquam vnam, ab amplo quodam profundo quaſi in acutam ſublimitatẽ oui inſtar gradatim ſeſe ac ſuauiter attollentem. Hinc fieri arbitramur, vt & natura eiuſmodi quaſi figuram audiendi inſtrumento tribuerit, ſimilémque inſtrumento loquendi, & ars præterea ſimilem quoad fieri potuit muſicis inſtrumẽtis. Ea certè conſonantiora ſunt, quæ ouali figuræ propinquiora.

QVÆ CONSONANTIÆ ex quibus proportionibus oriantur.

CAPVT XXXI.

PYthagoram ferunt, quum apud ærarios fabros adnotauiſſet ex malleorum ictibus conſonantiam lege põderum prouenire, collegiſſe numeros, quibus ſibi conſentiens diuerſitas ponderum continebatur. deinde tetendiſſe neruos tam variis ponderibus alligatis, quàm varia in malleis fuiſſe didicerat: atque hinc manifeſtè conſiderauiſſe, ex neruo qui ſuper alium ſeſquioctaua ratione protendebatur, aduerſus alium diſcerni tonum, id eſt plenum integrúmque ſonum, qualis erat nouem ad octo proportio. Neque potuiſſe tonũ in duo hemitonia inter ſe æqualia diſtribuere, quando neque nouenarius in partes duas ſecaretur ęquales: ſed inueniſſe hemitonium alterum quidem eſſe paulò maius dimidio, alterum verò paulò dimidio minus, quod ille Dieſim, Plato Limma vocauit. Quantum verò deficiat hemitonium minus ab integro tono, & à vero hemitonio, Plato in interuallo horum indicat numerorum, ſcilicet inter ducenta quadraginta tria, atque ducenta quinquaginta ſex. Quum enim octaua pars minoris illius numeri ſit triginta, & propè ſemis, hic verò maior numerus ſuper minorem illum addat duntaxat tredecim, neque tonum reddit, neque integrum hemitonium. Animaduertit deinde Pythagoras integram plenámque toni, vt ita dixerim, latitudinem duobus ſonis & vno interuallo conſtare: atque ita prima conſonantiæ adeptus eſt elementa. Quarum prima diapaſon extitit, ex prima videlicet proportione, id eſt, dupla reſultans, vbi ſcilicet chorda hæc ſuper illam ex duplo pondere, duplo magis tenta, dum pulſarentur ambæ, duplo vehementiùs citiúſque in ſuam ſeſe recipiens rectitudinem, vocem longè acutiorem viciſſim longè grauiori reddebat, adeò tamen amicam, vt quaſi vnicus appareret ſonus ſeipſo hinc anguſtior, inde amplior. Sonum hunc vbi occurrebat acutior, modulando metitus eſt in octauo altitudinis gradu à graui, connumerato videlicet graui, eſſe locatum:

tem octo quidem ſonis, & interuallis ſeptem, tonis autem ſex ferme conſtare. Præterea vbi inter fides ratio intẽtionis remiſſioniſque ſeſquitertia erat, inuenit conſonantiam diateſſaron, tonos quidem duos, & hemitonium minus, ſonos autem quatuor, & interualla tria comprehendentem. In ſeſquialtera verò reperit diapente, & in hac tonos tres, & hemitonium minus, ſonos verò quinque, & quatuor interualla percepit. Animaduertit deinde diapaſon ex diateſſaron & diapente componi: quia ratio dupla quæ gignit diapaſon, vbi habet medium, ex ſeſquitertia & ſeſquialtera, ex quibus illæ fiunt, conſtituatur. Prima enim dupla medium habens duorum eſt ad quatuor, compoſita ex ſeſquialtera inter tria atque duo, & ex ſeſquitertia inter quatuor atque tria. Sed in habitudine tripla diapaſon diapente conſiderauit, habentem ſonos quidem duodecim, ſed vndecim interualla. Nam diapaſon quidem in dupla, diapente verò in ſeſquialtera ſedem habet. At ſeſquialtera duplæ continuata efficit triplam. Sex enim aduerſus tria dupla eſt. Adde nouem, vnde ad ſex naſcitur ſeſquialtera, ſtatim triplam à nouem habebis ad tria. Neque tamen fit tripla, ſi duplæ adieceris ſeſquitertiam, vtpote ſi illi ſenario adiunxeris octonarium: deeſt enim ſeſquioctaua, ſcilicet nouem ad octo. Et quoniam ſeſquitertia duplæ addita, fit ſuperpartiens, vt octo ad tria. eſt enim hic habitudo dupla ſuperbipartiẽs per biſſeſquitertiã: ideo Pythagoras prohibuit vltra duplã, id eſt diapaſon repente continuare per ſeſquitertiam diateſſaron: quamuis Ptolemæus alicubi ſubiunctionem hanc admittat. Commodè verò adiungitur ſeſquitertia triplæ. Hinc enim fit proportio quadrupla, & per quadruplam C conſonantiam diſdiapaſon, habens ſonos quindecim & quatuordecim interualla: puta ſi poſita tripla inter nouem atque tria ſubiunxeris duodenarium, qui eſt aduerſus nouenarium ſeſquitertius, acquires ſubito quadruplam ex duodecim ad tria naſcentem. Vltra verò quadruplam progredi vetat gratia melodiæ, non ſolùm quia ex vehementiore motu fractionéque in ſenſum prouenit violẽtia, ſed etiam quia cùm primum vltra primam quadruplam quincupla naſcitur inter quinque atque quatuor: oritur ſcilicet ſuperbipartiens inter quinque atque tria, quæ diſſonantiam intermiſcet. Sed vt citra quadruplam redeamus, vetat etiam vitandi torporis gratia infra ſeſquitertiam ſępe deſcendere. Vetat ſeſquitertias ſæpe duas continuare, tum quia alioquin diſplicent, tum quia non implent duplam atque diapaſon. Si diſponas nouem, duodecim, ſexdecim, ſeſquitertias quidem duas habes, duplam verò nequaquam: deeſt enim ſeſquioctaua, ſcilicet decem & octo ad ſexdecim, vt dupla à decem & octo naſcatur ad nouem. Neque libenter geminas continuat ſeſquialteras, hæ nanque continuæ duplam ſuperant ſeſquioctaua. Quod quidem ſi quatuor, ſex, nouem deſcripſeris, deprehendere poteris. Hic enim duæ ſunt proximæ ſeſquialteræ à quatuor vſque ad nouẽ. Nouenarius autem octonarium, qui duplus eſt ad quatuor, ſeſquioctaua ſuperat portione. Ex hoc apparet potentiam ſeſquialteræ vero duplæ dimidio eſſe maiorem. Ex quo etiam patet potentiam ſeſquitertiæ tantundem dimidio eſſe minorem: quandoquidem ex ambabus dupla creatur. Superatur quidem ſeſquitertia à ſeſquialtera per octauam vnicam portionem. Ab octo enim ad ſex habes ſeſquitertiam, ſed à nouem ad ſex habes ſeſquialteram. At verò à nouem ad octo ſeſquioctauam: & hac ipſa ſeſquioctaua parte comprehendis ſeſquitertiam à ſeſquialtera ſuperari. Meminiſſe verò oportet diateſſaron, id eſt comparationem ſonorum quatuor ad quartam altitudinem aſcendentium per ſe quidem auditam non approbari, recipi tamen ex eo libenter, quia facilè tono addito fit diapente gratiſſima vocis quintæ concordia. item quia ſi cum diapente connectitur, diapaſon conficit omnium perfectiſſimam. Neque verò turbare quenquam debet, quòd cùm dixerimus diateſſaron quidem quatuor, diapente verò quinque ſonos habere, tamen diapaſon ex vtriſque compoſitam ſonos non plures dicamus habere quàm octo. Nam vbi de compoſitis agimus conſonantiis, ita in quatrichordis inuicẽ coniugatis fides ipſas diſponimus, ſonóſque continuamus, vt vltimus primæ conſonantiæ ſonus, ſit primus ſecundæ in ipſa compoſitione ſequentis. Hinc ergo res admonet, vt ad ſeptichordum Terpãdri regrediamur, in quo quarta chorda bis pulſatur, vt quodammodo euadat octochordum. Quam quidem coniugationem propterea ſecutus, vt arbitror, eſt Terpander, quia multiplicatio vocum manifeſtè inter ſe diſcrepantium ad ſonum vſque ſeptimum augetur. Octauus autem iam mira quadam ſimilitudine redit ad primum, quemadmodum & ratio dupla per quam creatur, reſtituit minorem, quem ſuperat, numerum, dum eundem excedit eodem. Nonus reuertitur ad ſecundum, & diſſonat vt ſecundus. Decimus ad tertium, & conſonat ſicut tertius. Vndecimus ad quartum. Duodecimus ad quintum. Ad ſextum tertiuſdecimus. Sed quartuſdecimus redit ad ſeptimum. Denique quintuſdecimus ad octauum, & cum octauo ſimul ad primum. Primum verò grauiſſimúmque ſonum Hypaten nominan. Sequentem, Parhypaten: Tertium, Lichanõ: Quartum, Meſent: Quintum, Parameſen aut Triten: Sextum, Paraneten: Septimum verò Neten. Præterea ſi in qualitate motúque diuturno comparatio fiat, Hypaten cum Saturno, ſequentéſque ſequentibus planetis ordine conferemus. Sinautem in motu diurno eiúſque celeritate vel tarditate, viciſſim Hypaten cum Luna, ſequentéſque deinceps cum planetis ſuperioribus comparabimus. Inueniemúſque graues in cœlo ſonos mixtos acutis, eòſdémque orbes altero quidem motu acutum tonum edere, altero verò grauem. Item ex ingentibus globis ingentes, ex diuinis diuinos, ex multiplicibus reuolutionibus pari ratione multiplices. Et quemadmodum vltra ſeptimum ſonum reuolutio fit in idem; ſic ſuper planetarum ſeptem diſtinctos orbes, omnia reuolui in vnum orbem, in ſeipſo eiuſmodi ſe-

A ptenarium mirabiliter complectentem. Sed de his aliàs. Redeamus ad conſonantias, eáſque iam fine quodam proprio concludamus. Hę quidẽ tres apud veteres numerantur. Prima Diatonica, in qua quodlibet quadrichordum per hemitonium minus procedit, & tonum atque tonum: quam tum ſapientes alij, tum Plato vel maximè ante alias comprobant, tanquam maximè omnium naturalẽ. quandoquidem ab hemitonio minore quaſi molli materia ritu naturę procedit ad validiorem toni materiam, formámque habet ſimplicem, & manſuetam ſimul atque robuſtam. Adde quòd potiſſimum cõuenit quadrichordo, in quo Diateſſaron ex geminis tonis & hemitonio procreatur. Secũda conſonantia, Chromatica nũcupatur, quæ per hemitonium minus atq. hemitoniũ maius, & trihemitonium, diſcurrere cõſueuit. ſed hanc vtpote mollior ẽ philoſophi reprobant. Tertia nominatur Harmonica, progrediens per quartam ferme toni partem, B rurſúſque per quartam ſimilem atque Ditonum. Hanc quoque non probant ob perceptionis & vſus ſuperſtitioſam difficultatem. Multa verò quæ in præſentia ad eadem ſpectantia prætermittimus, in octauo Epiſtolarum noſtrarum libro diligentiùs pertractamus.

DE HARMONICA ANImæ compoſitione.

CAP. XXXII.

DEus animam mũdi procreaturus, eam ex indiuidua atque diuidua conflauit eſſentia. Prima hæc apud Platonem diuiſio, in eſſentiam ſcilicet & indiuiſibilem proprietatem atque diuiſibilem, eſt communiſſima. Nam quod indiuiduum dicit, continet in ſe quod neque ſecundum locum ſecatur in partem extra partem, neque ſecundum tempus à priori diffluit in poſterius. Per primum quidem appellatur idem: per ſecundum ſtatus & ſtabile. Similiter quod diuiduum nuncupatur, in ſeipſo complectitur & quod loco diffun- D ditur, & quod tempore labitur. Per primum quidem appellatur alterum: per ſecundum motus & mobile: motus inquam in naturalibus. Quapropter ſub illa diuiſione quæ dicebat animam ex eſſentia indiuidua & diuidua glomerari, quinque rerum genera quodammodo continentur, eſſentia, idẽ, alterum, ſtatus, motus. Plato verò breuitatis gratia non replicat quinque, ſed tria. Repetit enim eſſentiã, idem, alterum, quaſi ſufficiant. Nam ad idem quidem ſequitur ſtatus, ad alterum verò motus. Atque viciſſim ad ſtatum ſequitur idẽ, ad motum ſimiliter alterum. Inquit autem deum ex eſſentia, & eodẽ, & altero vnam conflauiſſe naturam tam exacta commixtione, vt in eſſentia eius vbique idem ineſſet & alterum: atque viciſſim in ipſo E eius eodem ineſſet & alterum & eſſentia: rurſus in ipſo eius altero & eſſentia lateret & idem. Nam eſſentia per idem habet vt & ſecum ipſa aliiſque cõgruat: per alterum, & quodammodo in ſe diſtinguitur, & multo magis à cæteris. Idem verò & alterum ambo vt exiſtant ab eſſentia ſortiuntur. Sed idem à ſeipſo conuenientiam poſſidet, ab altero differentiam. Ipſum verò alterum à ſe quidem differẽtiam, ſed ab eodem cõgruitatem ſimul & ordinem. Horũ verò congeriem generum Plato cõducere putat animæ ad res omnes tum iudicandas, tum etiam peragendas. Nempe, quoniã ex eſſentia conſtat, quid ſit vnumquodque definit: quia ex eodem, cognoſcit quid ſimplex, & ſi compoſitum, qua vnione coniunctum, & quomodo ſecum F ipſo aliiſque conſentiat: quia ex altero, quid ſit diuerſitatis in quolibet, & qua conditione vel in ſe digeratur, vel ſecernatur à cæteris: quoniam ex ſtatu, quale & quo pacto, quoduis in ſeipſo permaneat: quia ex motu conſtat agnoſcit à quali res quæque, & quali ratione dependeat, item qualia & quomodo faciat. Præterea per eſſentiam, dat eſſe rebus: per idem, res ſibi coniungit & aliis: per alterum verò ſeiũgit: per ſtatum in natura propria cõfirmat & ordine: per motum mouet, & efficit vt moueantur & agãt. Quamobrem non immerito Plato in anima fabricanda, rerum omnium genera certa quadam ratione commiſcet. Mixta verò hæc inuicem ait harmonica ratione, non arithmetica, alioquin iniuſta foret alicubi diſtributio: neq. geo- G metrica tantum proportione, alioquin tanta foret æqualitas in mixtura, vt cum extrema corporum diuerſitate proximè conſpirare non poſſet. At harmonica ratio variorũ ſimilitudine conſtãs, & diſſimilia ſimilia, & inæqualia communi quadã æqualitate cõnectit. Eiuſmodi autem eſt animæ, tum ad ſeipſam, tum ad corpora qualitas & officium. Siue enim agat ſecum ipſa, tam intelligẽtiæ, vt ita loquar, identitati quandã miſcet alteritatem, quàm rationis alteritati quandam identitatem. Similiter in imaginatione facit & ſenſu. Siue agat in corpus, in ordine quodam ſtabili quaſi identitate producit motionis alteritatem: quod apparet in cœlo, item ſub cœlo in ipſa generationis alteritate per continuatum ordinem ſeruat identitatem: & vtrobique conſeruat eſſentiã atque reſtituit. Quamobrem deus animam mundi componens, vtitur hamonica ratione. tum in rerum ge- H neribus inuicem commiſcendis, tum in portionibus ipſis, quas ab eis accipiebat ad animam componendam, tum in animæ viribus ortum eius e veſtigio comitantibus, tum in mundi ſphæris animæ cõgruentibus. Talem verò mixturam animæ conuenire Plato non ſolum rationibus perſcrutatus eſt, ſed etiam coniecturis acceptis à mundo diligenter auſpicatus. Cùm enim mundi corpus, & ſub anima poſitum, & eius gratia factum, & ab ea rectum, motum reformatum cõtemplaretur, naturæ cõſentaneũ iudicauit, vt à figura mũdi velut imagine, formã quandã eius animæ tanquã exẽplar cõiectaremus.

Quibus itaque proportionibus ſphæras mundi compoſitas, diſpoſitas, agitatas, ſuſpiciebat, eiſdem fermè, id eſt harmonicis rationibus eius animam auguratus eſt, eſſe contemperatam: vt quemadmodum apud muſicos à concentu artificioſæ mentis profluit, & concentus in vocem, ſic ab harmonia cœleſtis animę in mundum tranſeat harmonia. Sed Platonem ipſum iam audiamus. Vnā principio accepit portionem ex vniuerſo. Secundam verò primæ partis duplam. Deinde tertiam, quæ ſecundæ quidem ſeſquialtera eſſet, primæ verò tripla. Poſtea quartam, ſecundæ duplam. Quintam deinceps, tertiæ triplam. Sextam primæ octuplam. Poſtremo ſeptimam, quæ partibus ſex & viginti primam excederet. Hæc ille. Conſtituamus ergo triangulum in cuius apice locata ſit vnitas, à quaterni vtrinque numeri profluăt, hunc pares, inde ſimiliter impares: hac videlicet ratione, vt à parte altera poſt vnitatem primùm duo, deinde quatuor, demum octo: altera ex parte ſub vnitate ſimiliter primum tria, deinde nouem, poſtremo ſeptem atque viginti. Prima itaque portio quam accepit deus ex ipſo generum, vt ita loquar, fermento ad animam effingendam, eſt vnitas. Secunda binarius, primæ duplus. Tertia verò ternarius, cuius ratio tripla eſt primæ, hoc eſt vnitatis, ſeſquialtera verò ſecundæ, id eſt binarij. Quarta portio quaternarius, duplus ſecundæ, hoc eſt binarij. Quinta nouenarius, cuius tripla ratio tertiæ, id eſt ternarij Sexta octonarius, cuius octupla ad primam, id eſt vnitatem proportio. Septima vigintiſeptem, ratio quidem ad nouenarium tripla, vnitatem verò excedens partibus ſex atque viginti. In his vtique numeris rationes omnes comprehendit harmonicas. Nam in ſeſquioctaua inter nouem & octo proportione, progenuit tonum Muſis nouem obtemperantem. in ſeſquialtera inter tria & duo Diapente, gratiam vocis quintæ Veneream. In ſeſquitertia inter quatuor atque tria Diateſſaron Mercurialem vocis quartæ naturam, ſeſe cōſonātiis accommodantem. In dupla, inter duo & vnum, item inter quatuor & duo, rurſus inter octo & quatuor, Diapaſon, id eſt vniuerſam & abſolutam octauæ vocis peperit melodiam Apollini dedicatam. In tripla inter tria & vnum, item nouem inter & tria, rurſus viginti ſeptem atque nouem, Diapaſon Diapente, id eſt octauæ ſimul & quintæ Iouialem compoſuit ſymphoniam. In quadrupla inter quatuor & vnū, & octo atque duo, ſymphoniam contexuit Diſdiapaſon, iterum per ſonos quindecim Apollini concinentem. Venuſtatem verò, tum vocis tertiæ, principiis inſeruit Diateſſarō, tum vocis ſextæ, finibus ſubnexuit Diapente: vt delicatiori vocis vtriuſque mollitie, hinc quidem ſecundæ vocis, inde verò ſeptimæ aſperitas leniretur. Ita enim tertia vox, & ſexta ſunt mollitie ſimiles, ſicut ſecunda cadēs à prima, item ſeptima degenerans ab octaua, ſunt aſperitate perſimiles. Principio vbi deum ait accepiſſe portiones ſeptem, myſterium tetigit, tum in muſica, tum etiā in natura. In muſica quidem: quoniam ad ſeptimum vſque gradum omnis vocum progreditur diſcrepantia: poſt quem fit ad candem reuolutio. In natura verò, tum quia multa per ſeptenariū in naturalibus transfiguntur, qua de re cæteri Platonici ſatis multa dixerunt: tum quia ſeptenarius vnitatem habet, vt copulam geminæ trinitatis: atquę ex his geminis & ſeipſa rurſus explicat trinitatem. Eiuſmodi verò eſt vniuerſi ſimilitudo. Quod quidem in tria principio diſtribuitur. Vnde Plato hic ternarium commendauit. Diſtribuitur inquam in æterna & temporalia, horúmque media. Æterna ſub trinitatis proprietate poſſident in eſſentia quidem ſimplicitatem, in virtute verò ſtabilitatem, in actione reflexionem. Temporalia viciſſim in trina dimenſione compoſitionem habent eſſentiæ, iterum virtutis mobilitatem, actionis denique tranſitum. Inter has verò trinitates æternorum atque temporalium, anima medium obtinens, gradum efficit ſeptimum. Efficit quoque nonum, hic etiā à Platone laudatum. Nonum inquam, quoniam ipſa tres habet vultus. Nam & ad ſeipſam, & ad ſuperiora, inferioráque conuertitur. Iuuat hic antequam reuertar ad ſeptenarium parumper adhuc ternarium vnà cum nouenario commendare. Trinitas numerorum prima, principium & medium, finémque rerum continere videtur, atque ſola inter numeros ratione quadam indiuidua continere. Si quidem ſingula hæc ſingulis ſignificat Vnitatibus. Præterea ſiue cauſas rerū percurrere libeat, triplicem in cauſis inuenies proprietatem. Siue ad effectus deſcendas conſiderandos, deprehendes ſimiliter trinitatem. Nam & effectus ſunt in cauſis, procedunt ab illis, conuertuntur ad illas. Siue ad animam te contuleris, quæ ſublimes cauſas cum infimis connectit effectibus, aſpicies eam in ſeipſa manentem & declinātem ad effectus, & ad cauſas aſcendentem. Atqui hæc anima triplici ſeptenario regit mūdum. Primo quidem occultis quibuſdam ſeptem viribus planetarum in firmamento per cauſas dominantium. Secundo ſeptem planetarū formis, in globis ſeptem firmamento ſubiectis. Tertio ſeptem muneribus planetarum, generationē ſub Luna regentibus. Quippe cùm ſub Luna, in igne viuificū quidem lumen Soli, calor autem vrens Marti ſubiiciatur: in terra ſuperficies varia Mercurio, moles autem tota Saturno. At in mediis regnat humor, & Aerius quidem obtemperat Ioui, Aqueus verò Lunæ, Mixtus denique Veneri. Item agentes cauſæ ſequuntur Solem, Materiæ Lunam: Fœcunditas cauſarum agentium Iouem: Materiarum fœcunditas Venerem: Expeditio ad effectum velox Martem atque Mercurium. illum quidem propter vehementiam, hunc autem ob ipſam dexteritatem multiformémque virtutē. Cunctorū verò continuatio permanens Saturno potiſſimum dedicatur. Cęterùm hic per tres ſeptenarios ordo progreditur à ſeptenariis, qui ſecundum tres animæ mundanæ vires diſtribuuntur. In hac enim intelligentia eſt circulus ſtabilis. Circulus quidem, quia illuc vnde eſt, reflectitur: Stabilis, quia ſubito. Sub intelligentia quaſi ſub firmamento tres ſunt vires, ſcilicet ratio vniuerſalis, imaginatio, vegetatio. In ratione ſunt tres circuli quodam modo mobiles, atque tempo-

A rales. Primus ab anima ad cauſam amandam, atque viciſſim, naturali quodam inſtinctu clàm ita ferente. Secundus à rerum cauſis ad effectus conſiderandos, atque conuerſo. Tertius à formis ideiſque magis vniuerſalibus ad minus vniuerſales decurſus viciſſimque recurſus. In reliquis duabus animæ viribus omnino ſunt circuli quatuor ſimiliter temporales: in vtraque bini. Primus ad cauſam ſuam reflexio naturalis. Secundus ab eiſdem formis ad eaſdem certa quædam interuallis certis & perpetua reuolutio, per quam & in cœlo configurationum, & ſub cœlo transformationum temporalis & certa reuolutio prouenit. Itaque circuitus generationis neceſſario cœli circuitum ſequitur, hic verò circuitum animæ. Reuolutio animæ orbem B intelligentię comitatur. Motus quidem animæ, ſi ab intelligentia penitus deſeratur, ſtatim tam in percipiēdo quàm in agendo, ſolū tranſibit in rectum. Quòd autem repetat ſemetipſam, ſimiléſque per alia gyros glomeret, ſortitur ab intellectu quodam ſuperiore, qui & manens in ſe, & ſubito conuerſus in cauſam, largitur intelligentiam animæ, per quam quaſi porrectam manum ſiſtit animam natura propria vagabundam, motúmque irrequietum, & ad rectam extra ſe lineam naturaliter proniorem retorquet in orbem medium inter motum rectum atque quietē. Hinc anima in ſemet reditura meat, mētémque profundam circuit, & ſimili conuertit imagine cœlum. Sed de his in Theologia diffuſius Redeamus ad numeros.

C

SVMMA NVMERORVM harmonicorum ad compoſitionem Animæ conducentium.

CAP. XXXIII.

D VNitas in ſuperiori figura ſignificat ipsā animæ vnitatē, ſimplicitatémque ſublimem, & propriā diuinæ vnitatis imaginem, & in ipſa manentem. Dualitas proceſſum animæ in proprietatem ſuam vnitate inferiorem, & quadam iam ratione multiplicem. Trinitas regreſſum eius ad vnitatem, tum propriam, tum diuinam. Quatrinitas progreſſionem animæ à ſe in materiam quatuor elementorum gradibus digerendam. Septenarius virtutem eius per ſeptem planetarum ſphæras elementa recturam. Octonarius vim per octauam ſphæram planetas gubernaturam. Nouenarius munus animæ octo ſphæras in vnam formam conciliaturum. Viginti ſeptem numeri ſumma, plenitudinem eius omnia in omnibus collecturam. Nam viginti ſeptē E ſumma ſupradictos numeros continet, atque ex illis deinceps ordine poſitis, vt computanti patet, impletur. Neque ab re pares in figura, & impares numeri deſcribuntur, quo per pares quidem natura animæ diuiſibilis, per impares autem indiuiſibilis cogitetur, fœminea ſimul virtus, & maſcula. Colliguntur quoque numeri lineares, & ſuperficiales, & ſolidi, vt cognoſcamus animam penetrare per omnia, & amplificari paſſim penitúſque implere. Deſcendit vtrunque figuræ latus ad ſolidum vtrinque numerum. Hinc quidem ad octo inter pares, inde verò inter impares ad ſeptem atque viginti. Vt cogitemus animam vtraque ſolida, ſcilicet tam compoſita quàm ſimplicia prorſus implere. Interualla verò numerorum dupla & tripla & reliqua quæ prædiximus, quid propriè in anima ſibi velint, & ſi apud Platonicos F adhuc eſt ignotum, licet tamen in præſentia forſan hunc in modum, vt ita dicam, vaticinari. Deſcribatur itaque triangulus iterum, in cuius ſummitate ſit eſſentia. In latere verò vbi numeri impares deſcribebantur, deſignetur infinitudo, & deinceps alteritas atque motus. At in latere vbi diſponebantur pares, ſit terminus, deinde identitas per ordinem ſtatúſque ſequatur. Hic quidem ſeptem ſimiliter habebimus limites, quorum anima ſub eadem ad ſe inuicem ratione forſitan particeps fingi poteſt, ſub qua ab initio deſcripti limites numerorum inuicem ſe reſpiciunt, vt anima eiuſmodi proportione tam quinque rerum genera, quàm duo generum elementa, id eſt terminum infinitudinémque participet. Sit igitur exempli gratia compa- G ratio eſſentiæ ad cuncta ſimul coniuncta, ſeſquioctaua. Forma enim totius communis vno ſaltem excedit gradu quaſi tono, proprias partium qualitates. Sit ſub eſſentia infinitudo, id eſt, formabilis aptitudo. Comitetur hanc terminus, velut ipſius forma. Sitque termini ad infinitudinem proportio dupla. Superari enim oportet ab actu potētiam patiendi. Infinitudinem ſequatur alteritas, ſed terminum comitetur identitas. Atque hæc ipſa identitas alteritatem ſuperet ſeſquialtera ratione. Poſt hæc ſequatur motus alteritatem, ſtatus autem identitatem, ſuperétque ſtatus motum proportione ſeſquitertia. Quod Plato ſignificauit, dicens hæc ab illis vix ſuperari. Quòd ſi proportiones hic explicatas conſideraueris, inuenies inſuper triplas, & quadru H plas, ſicut ab initio patuit in figura. Nam motum quidem ad infinitudinem, inuenies eſſe triplum, Statum verò ad eandem quadruplum. Cęterum vt excogitare poſſimus harmonicā participandi proportionem in anima, non ſolùm ſecundum quinque rerum genera & elementa duo, verumetiam ſecundum vires proprias, ſeptem gradibus diſtributas, reddamus iam ſingulas animæ vires, ſingulis vel generibus vel elementis. Sunt autem hæ vires, vnitas, intelligentia, voluntas, ratio, imaginatio, vis connectendi, vis generandi. Poſtremas verò has duas vires ſæpe ſub vna vel naturæ vel vegetationis appellatione complectimur. Conferamus igitur hoc pacto, ſcilicet animæ vnitatem, eſſentiæ: Voluntatem infinitudini: Intelligentiā termino: Ima-

ginationem alteritati: Rationem identitati: Generandi vim, motui: Connectendi virtutem, ſtatui. Similéſque ſuperiorum inter has vires, proportiones excogitemus. At ſi æquales in anima proportiones terum alibi eſſe diximus, non Arithmeticam paritatem, ſed æqualitatem harmonicam intelligi volebamus.

PER INTERVALLA SPHÆrarum Plato interualla rationum inter animæ partes aucupatur.

CAP. XXXIIII.

QVemadmodum ex imaginis lineamentis ſæpe viuentis formæ lineamenta coniicimus, ſic ex hoc imaginario cœleſtis animæ vultu, quem in ſpeculari materia mundi conſpicimus, veram eius faciem pro viribus coniectamus. Dupla igitur & tripla & cætera interualla in prima numerorum figura deſcripta, Plato inueniri arbitratus in ſphæris, ad animæ partes & vires, vnde in ſphæras tranſlata C ſunt, retulit. Putauit enim quantum ſpatij à terra vſque ad lunam extat, duplum à terra ad ſolem vſque protendi: quantúmque ab ipſa vſque ad ſolem, triplum ab eadem eſſe ad Venerem. Rurſus quãtum à terra ad Venerem, quater tantum ab eadem ad Mercurium. Item quantum ad Mercurij ſtellam ab ipſa terra, nouies tantum à terra ad Martem. Et quantum à terra ad Martem, octies tãtum à terra ad Iouem. Quantúmque à terra eſt vſque ad Iouem, ſepties & vicies tantum à terra vſque ad Saturni circum. Hic inter cætera vides grauiores planetas Iouem atque Saturnum vtrinque per ſolidos numeros deſignari. Et ſi alibi ex nonnullorum Pythagoricorum opinione, alias D interuallorum menſuras recenſui, Platonicas tamen probabiliores exiſtimo. Per hæc autem forſan intelligi poſſunt quæ in decimo de Republica de ſphæris obſcurius inuoluuntur. Item per illa quæ de numerorum proportionúmque virtute tractauimus, coniectari poſſunt quæ in octauo de Republica de cœleſti circuitu, & numeris, & proportionibus implicantur.

QVOMODO REPLEANTVR E duplorum triplorúmque numerorum interualla.

CAP. XXXV.

PLato poſtquàm primam excogitauit figuram ſeptẽ limites continentem, in qua duplæ atque triplę rationes comprehenduntur, deinceps alteram effingi iubet figurã, adeò maiores numeros complentem, vt vbi duplæ ſeſquitertiis ſeſquialteríſque replētur, hæ quoque mediæ ſeſquioctauis ſic impleantur, vt ſeſquitertiarum ſpatia F tonum capiant. Deſcribamus ergo figuram primæ ſimilem, ſed ſenarium ponamus in apice, poſt quem longo ſpatio ſubdamus eius duplum, id eſt duodenarium, idque ſpatium occupemus octonario ſimul & nouenario. Deinde ſimiliter lõgo ſpatio viginti quatuor poſt duodecim deſcribamus, & in hoc ipſo ſpatio ſexdecim decémque & octo ponamus, eodem ordine inter viginti quatuor & quadraginta octo, velut media triginta duo & triginta ſex inſerentes. Hactenus duplorum latus abſoluimus. Deinceps verò triplorũ ſpatio conſummemus, procul à ſenario ſecernentes decem & octo ſenarij triplum, atque inter eos nouem & duodecim deſignemus. Similiter inter decem & octo & quinquaginta quatuor eius triplum, vigintiſeptem & trigintaſex collocemus. Poſtremo à quinquaginta quatuor ad eius G triplum, centum ſexaginta duo, per gemina ſimiliter media ſcilicet octoginta vnum centúmque & octo progrediamur. Vt ergo ad primam figuræ huius duplam habitudinem reuertamur, conſideremus inter ſex & duodecim medietates duas, octo ſcilicet atque nouem. Et octonarium quidem inter ſex & duodecim ratione harmonica ſe habere. Nam & excedit ſenarium, tertia ſenarij portione: & exceditur à duodenario, proportione ſimiliter duodenarij tertia. Item ad ſenariũ ſeſquitertius eſt, ſed duodenarius ad ipſum eſt ſeſquialter. Præterea differentia inter duodecim atque octo quaternarius eſt. Differentia verò inter octo atque ſex, binarius. Sic igitur quatuor ad duo ſicut duodecim ad ſex, duplicem continent rationem. In his verò, quæ diximus, artificium verſatur harmonicum. Comparemus quoque nouem & ad ſex, per ſeſquialteram, & ad duodecim per ſeſquitertiam qualitatem, & ad octo per ſeſquioctauam proprietatem, H qua reſonet tonus: intelligemus profectò hac ipſa ſeſquioctaua duos ſeſquitertios colligari, id eſt, octo ad ſex, nouémque ad duodecim. Neque deeſt medietas his numeris arithmetica: ſiquidem nouenarius ſenarium quidem excedit ternario, & à duodenario pariter ternario ſuperatur. Similiter per rationes eaſdem in duplis ſequentibus procedamus, colligantes duplas quidem per ſeſquitertias & ſequialteras: item ſeſquioctaua proportione ſeſquitertias geminas connectentes. Similiter ferme excepto tono per triplas diſcurrere licet. Quoniã verò ſeſquitertię rationes non ſolum ex duobus tonis fiunt, verumetiam ex hemitonio, & hoc quidem minore, cui deeſt ad plenum hemitonium particula quædam: idcirco Plato inquit, in ſeſquitertiis portiunculam quãdam eſſe relictam. Cæterum quidnam ſibi

A velit in anima figura hæc per ampliores numeros explicata, nondum ſatis videtur à Platonicis explicatũ, neque nos in præſentia explicabimus: niſi forſan dum plura ac ſaltem duo media inter extremos terminos collocat, ſubintelligi velit genera rerum elementáque, in anima, quæ oppoſito ſe inuicem modo reſpiciunt, qualitates duas inter ſe inuicem reddere. Velut ſi vbi terminus tangit infinitudinem, indefinitam reportet termini qualitatem: atque viciſſim vbi infinitudo tangit terminum, determinatam infinitudinis ſubeat paſſionem: præterea & in termino fit infinitudo quodammodo terminalis & viciſſim in ipſa infinitudine terminus indefinitè progrediens. Accedit ad B hæc quod & inter ipſas animæ vires talia quædam cogitari media poſſunt, & anima ad ſuiipſius exemplar in mundo inter ea quæ longè diſtant, duo ſaltem media inſerere conſueuit. Tonus autem plenũ ſignificat motum pulſúmque animæ tam in ſeipſa quàm in cœlo. At hemitonium remiſſionum in elementis, & vſqueadeo à primo deficientem, vt perfectionis eius dimidia minorem ſuſcipiat portionem. Totus denique ſuperior de harmonia tractatus triplicẽ concordiam ſignificare videtur, ſcilicet inter animam atque corpus, & inter animæ partes inuicem, atque inter partes corporis inuicem.

DIVISIO ANIMÆ, MOTVS & tempus.

CAPVT XXXVI.

QVod verò ait ipſam generum commixtionem in conſummatione animæ fuiſſe conſumptam, intellige animam à Deo proceſſiſſe perfectã, vt ſuam fermè ideam impleuerit. Diuiſio præterea in longum oſtendit proprium animæ motum naturaliter eſſe rectum, ſcilicet in ſenſum & vegetandi ſiue mouendi naturam. Itẽ ob id ſecat in duo, vt oſtendat tum in anima duplicem eſſe rectum motum, ſcilicet ad ſentiendum atque mouendum, tum ab anima in corpore ſimiliter eſſe geminum, ſcilicet vniformem atque multiformem. Interſecat verò lineas duas ad animam figurandam, deinde eas reflectit in gyrum, indicans naturam animæ ex ſe ad rectum motum procliuiorem, ab ipſo deo per intelligentiæ munus circulari motui prorſus accommodari: geminis inquam circulis, firmamento ſcilicet non erranti, ac poſt firmamentum orbibus peruagantium planetarum. Firmamenti quidem circuitus ipſam identitatis intelligentiæque naturam propriè refert. Anfractus autem multiplices planetarum propriè naturam alteritatis inferiorúmque animæ partium repræſentant. Sed ex ipſo interiori animi motu ſimul & tempore, tempus in mundo vnà cum motu conſequitur. Tangit inter hæc pauca quædam atque communia, quæ ad Aſtronomiam pertinent: ſed hæc facilè quiuis vel mediocriter eruditus intelligit, & de his nimis multa Platonici quidam, tum Græci, tum Latini pertractant. Surgit mox quæſtio de ideis ac de generibus animalium mundanorum, de quibus in theologia latiſſimè pertractauimus. Præterea quod de ipſa deorum quorundam dæmonúmque genealogia recenſet, quidnam habeat veriſimilis, in Theologia ſimiliter & alibi declaratur.

QVÆ A DEO PROXIME & quæ per media fiant.

CAP. XXXVII.

HActenus patere cuique poteſt, ab intellectu diuino mundi opifice animos deóſque mundanos & dæmones, & omnes mundi ſphæras, ſpeciéſque ipſas rerũ abſque mediis cauſis proceſſiſſe. Quæ autem de materia prima ſit inter Platonicos ambiguitas, narrauimus ab initio. Mandat ergo poſthac architectus mundi filiis ſuis, id eſt animabus ſphærarum ſtellarúmque & dæmonum, vel etiam inferioribus angelis, vt ad imitationem ſui, mixtionem ſub luna rerum aggrediantur, hominíque ſubiiciant omnia, rationalémque eius animã ab ipſo acceptam, corpori caduco concilient per vitam quandam irrationalem, partim ab ipſis, partim ab animo hominis dependẽtem. Notabis autem in ipſis dei verbis quicquid proximè fit à Deo, ſempiternum eſſe: & quicquid vlla ratione componitur, quatenus compoſitum eſt, eſſe etiam diſſolubile. Sed quatenus per diuinam voluntatem compoſita quædam ita conflantur, vt in eis vnitas ſuperet multitudinem, indiſſoluta ſeruari. Notabis inſuper, vbi ait deum in ſuo habitu permanere dum mandat, miniſtros autẽ ſequi, nihil mutabilitatis in Deo eſſe, dum mobilia regit & mouet: in miniſtris autem eius prouidentiam eſſe mutationi cuidam propinquiorem. Denique in his omnibus Moſaicum illud, Ego ſum qui ſum, cognoſces mirificè confirmatum.

DE HOMINE QVOAD PERtinet ad animam atque corpus.

CAP. XXXVIII.

RAtionalem hominis animam ait à deo ex eiſdẽ rerum generibus eodem in cratere commixtis, atque mundi animam fuiſſe

conflatam. Crater ſignificat ipſam vitæ rationalis ideam. Sed adiungit ex reliquiis ſuperioris commixtionis fuiſſe confectam, ſignificãs particulares vitas vniuerſali vita inferiores eſſe. Tum verò deus animas, id eſt ſingulos ordines animarum, ſingulis ſtellis accommodat. Adhibet & vehicula, id eſt æthereà corpora. Docet & fatales leges dum animabus infundit formulas idearum, per quas animæ in ſe quandoque conuerſæ, rationes rerum agnoſcere poſſint. Quod autẽ de animæ deſcenſu fatali atque circuitu inquit, alibi eſt expoſitum. Poſt hæc miniſtri dei fabricam humani corporis proſequuntur, occultis eam vinculis connectentes. Per vincula hæc occulta intellige complexionem hominis eſſe adeò temperatam cœlóque perſimilem, vt vix in ea elementalium qualitatum exceſſus appareat. Subdit deinde circuitus animæ in mole corporis impediri. Hic tu ante alia memento animam noſtram ſimili ratione atque mundi animã contextam fuiſſe ſimiléſque circuitus poſſidere. Circuitum ergo intelligentiæ impediri ait, rationis verò circuitum diſtrahi, duabus præcipuè rationibus: tum quia prius quàm adultum ſit corpus, anima tota in fabrica corporis occupatur: tum quia quæ extrinſecus ſenſus mouent, in teneriori ætate offendunt vehementius, & propter nouitatem rerum animam circa corporea reddunt admirabundam. His ergo de cauſis, diu & intelligentia à diuino vacat officio, & rationalis ipſe diſcurſus circa inferiora diſtractus, quaſi demens, turbatur & fallitur. Sic igitur totus animus peruerſam figuram ſubit, vitámque ducit laborioſã, dũ ratio cedit ſenſibus, perinde ac ſi quis caput pro pedibus humi figat, pedes verò pro capite tollat in altum. Iam verò quæ de membrorum corporis diſpoſitione adducit in medium, ſatis C à medicis pertractantur. In quibus id potiſſimum obſeruabis, caput dici non principale ſolum, ſed etiam totum in corpore: reliqua enim ſolum vt capiti ſeruiant adiuncta fuiſſe. Ex quo colliges hominem contemplationis gratia eſſe natum. Sequitur de ſenſuum inſtrumentis. Quæ verò in his de viſu dicuntur, à Chalcidio ſatis, & quæ de ſomniis, alibi ſatis exponuntur à nobis. Cõſiderabis mox firmam de cauſis Platonis noſtri ſententiam: res qualitatéſque corporeas quæ non ex ſe, imo ab incorporea quadam cauſa mouentur, & diriguntur ad finem, non eſſe reuera cauſas appellandas, ſed latentis prouidentiæ inſtrumenta. Cauſam verò præcipuam eſſe voluntatem prouidentiæ, ad exemplar ſui ſic omnia diſponentis, vt optimè ſe habere iudicat & decernit. Itaque finalem cauſam præſcriptam in prouidentia, ſummam Plato aſſerit cauſarum. Tum confirmat iterum hominem eſſe natum ad cœleſtia contemplanda, imò verò ad ipſum cœli motorem pro viribus imitandum. Et quemadmodum dixerat viſum, ſic & auditum contemplationis & diſciplinæ gratia nobis eſſe tributum: item vt per ſenſibilem harmoniam animi quoque motus harmonicè componamus. Cæteros autem præter viſum auditúmque ſenſus quaſi minus conducant ad ſpeculandũ, nihili pendit.

QVOMODO MVNDVS EX mente & neceſſitate compoſitus ſit.

CAP. XXXIX.

POſtquam tractauit de formali mundi ordine, quem ideò vocat intellectum, quoniam eſt intelligentiæ diuinæ ſimulacrum, tractat iam de materia mundi: quam ideò neceſſitatem nominat quia non propter ſeipſam, ſed tanquam formis vltimis neceſſaria, eſt introducta. Item quia mundus ob eius admixtionem deforme nonnihil neceſſariò patitur. Hinc illud: Mundus eſt ex intellectu & neceſſitate compoſitus: ineſt, ex ipſo formarum ordine atque materia. Poſſumus quinetiam ſub neceſſitatis nomine intelligere non materiam ſolum, ſed animam quoque eius in primo proceſſionis ſuæ ſigno velut informem materiæ inſtar conſideratam. Vtraque enim, tam anima quàm materia, in primo originis ſuæ ſigno informis quidem eſt, ſed facilè eſt formabilis per intelligentiæ munus. vnde & ipſi animæ rationes ſeminaque formarum naturalium infunduntur, & materiæ qualitates atque formæ. Quòd autem ait, ante mundi diſpoſitionem elementa quodammodo extitiſſe, intellige quaſdam elemen G torum vires tum formatrices in anima, tum formabiles in materia. Item quòd inquit materiam ante mundum abſque ordine fuiſſe iactatam, expone potentiam animæ motricem etiam ante intelligentiæ munera potuiſſe materiam agitare, ſed procul ab ordine. Præterea vbi ait mundum à Deo exornatum fuiſſe, perſuaſa prius Neceſſitate, ſic accipe, vt prima illa materiæ animæque natura quamuis cogitetur informis, tamen præparationem à Deo ad formas adeò formabilem ſuſceperit ab initio, vt non potuerit eſſe paratior. Obſeruanda inter hæc eſt illa diſtinctio, qua dicitur vniuerſum in exordio libri in duo fuiſſe diuiſum, id eſt, exemplar atque ſimulacrum: nunc verò diſtinguendum eſſe in tria, id eſt, exemplar, & ſimulacrum, & materiam. Hic primo quidem videri poteſt re ipſa idem eſſe, ipſum exemplar mundi & efficientem eius cauſam & finalem. Deinde totum mundi ordinem non tam ſubſtantiale quiddam eſſe, quàm inuiſibilis mundi ſimulacrum. Præterea quòd materiam & ſuprà ſecreuit à mente, & hic à mentis ſecernit ſimulacro, coniectare poſſumus materiam non tam per ideam propriam quàm per ideam formæ à Deo procedere, neque antecedenti propoſito, ſed quodãmodo conſequenti, ab intelligentia, vt ita dixerim, adinuentam. Tum verò & materiam eſſe, & quid ſit, & quo pacto ſe habeat, ex perpetua tranſmutatione formarum diligenter oſtendit: ex qua etiam materiales A formas eſſe quodammodo falſas argumentatur. Deinde per eas ad veras idealéſque formas aſcendit, quæ omnia in Theologia planius declarantur. Adduxit in medium multa materiæ nomina, ſcilicet ſpeciem inuiſibilem, Sinum informem omniúmque capacem formarum, Naturam, Potentiam, Matrem mundi, Nutricem formarum, Subiectum, Receptaculum, Locum. Sed ex hoc loci nomine ridere licet Peripateticum adeò ineptum, ſiue maleuolum potius vt demẽtię Platonem inſimulet, quaſi materiam voluerit locum eſſe propriè mathematicum. Quod quidem per cætera materiæ nomina euidentiſſimè confutatur. Denique ex eo quòd materia propriam ſibi vindicat informitatem, argumentare vnitatem ſibi pariter vindicare. Si enim informis, ergo & indiſtincta. Si ita ergo & vnum. At ex eadem informitate non ſibi vindicat eſſe, ſed per ipſam potius cadit ab eſſe. Cùm igitur vnum, atque ens, non æquè materiæ congruant, eadem B inter ſe eſſe non poſſunt. Eſt autem vnum ſuperius ente, quoniam latius ſeſe fundit: præſertim cùm priuationi inſuper cui non conuenit ens, tamen conueniat vnum. Ex hoc rurſus argumentamur materiã à ſummo tantum principio rerum poſſe produci.

QVOMODO PHYSICA conſtent ex mathematicis, ac de elementis & mixtis.

CAP. XL.

DEinceps Phyſica per mathematica probaturus, in primis mathematicorum doctrinam laudat tanquam omnis eruditionis ingenuæ viam. Longum, Laurenti, foret in præſentia recenſere, quot noſtris temporibus mathematicam ingreſſi viam ad finem peruenerint exoptatum. Petrum Leonem Spoletinum nouimus mathematicorum maximè beneficio, non Ariſtotelicos tantum, verumetiam Platonicos iam ſenſus penetrauiſſe. Florentiæ verò Baptiſtam Leo- D nem Albertum ab eiſdem diſciplinis exorſum, opus in architectura pulcherrimum edidiſſe. Quid dicam de Franciſco Berlinghierio noſtro Nicolai filio? nónne hic mathematicorum beneficio fretus de Coſmographia verſibus ſcripſit egregiè? Neminẽ verò turbet, quòd Plato Pythagoreorum more ex mathematicis phyſica componere videatur. Non enim intelligi vult naturalia corpora ex figuris & numeris tanquam ex elementis & partibus, ſed tanquam ex terminis, reſolutione componi: quòd videlicet naturalia in illa quaſi priora, ac veluti terminos reſoluantur. Nónne termini corporum dimẽſiones ſunt atque figuræ? Numeri etiam termini figurarum? Præterea ſpecies naturales ſubiecto non ſolum communi, ſed proprio indi- E gent. Figuris autem ſatisfacit commune ſubiectum. At numeri, neque proprio, neque communi, neque vllo prorſus corporeo indigent fundamento. Ex quo patet figuras quidem naturalibus ſpeciebus, numeros autem figuris eſſe priores. Triplicẽ ergo in rebus ordinem Pythagoras Platóque cogitabant, ſpecierum, figurarum, & numerorum. Triplicem ſimiliter inter ideas, adeò vt & in rebus & in ideis, ſpecies in figuras, figuræ reſoluantur in numeros: atque certæ ſpecies figuris certis, certæ figuræ certis numeris quodammodo congruant, rerum ordine omnino ſic exigente. Quamobrem vbi aiunt ſpeciem ignis ex pyramidali figura, & pyramidẽ ſolidam ex trian- F gulis quatuor, & hos ex quaternario ternarióue conſtitui, ſignificare volunt proprietatem quandam in his cunctis communiter eſſe perſimilem, & comparanda hæc inter ſe potius quàm componẽda. Hac vtique ratione figuram igni pyramidalem tribuit. Aeri figuram facies habentem octo, quam nominat Octaedram. Aquæ facies habẽtem viginti, quam Icoſaedram vocat. Terræ facies ſex habentem, nomine Cubum atque Talum. Vniuerſo denique duodecim facies poſſidentem. Et pyramidalem quidem figuram ideo conuenire vult igni, quia tenuis, & ad inciſionem præ cæteris apta, ex paucioribúſque triangulis conſtituta: ideóque omnium leuiſſima figurarum. Figuram verò cubicã terræ, quia ſolidiſſima atque ſtabiliſſima ſit. Figuras alias mediis elementis, quoniam ad motum atque ſtatum inter ignem & terram medio modo ſe habent. Dodecaedrã, quæ duodecim facies habet, congruere puta mundo propter ſphæras duodecim, ac ſigna duodecim in Zodiaco. Reſoluit autem ſolida in plana, plana verò in triangulos, præcipuè in eos qui rectanguli nominantur. Quorum vnus Scalenus ſit, id eſt ſcalaris, latera omnia inæqualia poſſidens. Alter Iſoſceles, id eſt æquicrurus, duo habens æqualia latera. Nam triangulum æquilaterem, in quo neque rectus angulus, neque linea in perpendiculum recta ſit, minus componendis planis aptum exiſtimat. Conſtituit ex Scalenis pyramidalem & octaedram, Icoſaedrámque molem: cùm pyramis ex triangulis quatuor æquilateribus conſtituatur quorum quilibet in ſex triangulos Scalenos diuiditur. Octaedra figura ex octo ſimilibus quorum quiſque in ſex triãgulos Scalenos ſimiliter diſtribuitur. Icoſaedra figura ex viginti H ſimilibus, quorum quilibet ſimiliter in ſex Scalenos euadit. Iſoſceles autem triangulus figuræ cubicæ dicitur elementum. Quatuor enim Iſoſceles trianguli concurrentes quadrangulum complent. Ex huiuſmodi verò quadrangulis ſex Cubus efficitur. Denique Dodecaedram figuram mundo, vt dicebam accommodauit, quoniam ſiderum formæ duodecim ſuſpiciuntur in Zodiaco, quorum quælibet in partes triginta ſecatur. Similiter in figura dodecaedra intueri licet pentagonos duodecim, ſingulatim in triangulos æquilateres quinque diuiſos, ita vt vnuſquiſque rurſum ex triangulis ſex Scalenis

conficiatur,& in omni mole dodecaedra treceti ſexaginta reperiantur trianguli,quot etiam in Zodiaco portiones exiſtunt. Tractat verò deinceps de motibus paſſionibúſque elementorum. Item quo pacto diſtinguantur in partes, & inuicem miſceantur,& quos effectus mixtione conficiant.Præterea qualis ſit tum elementorum,tum mixtorum inuicem commutatio. Inter hæc de mixtis imperfectis agitur,& de perfectis,de liquoribus,& lapidibus,& metallis.Sed hęc fermè omnia Pythagorico more ſubobſcuris metaphoris inuoluūtur:apertioribus autem verbis Platonem auditoribus ſuis tradidiſſe putamus,& Ariſtotelem præ cæteris manifeſtius eadem literis commendaſſe. Horum itaque omnium à libris Ariſtotelis de generatione atque Meteoris interpretatio requiratur. Tractat inſuper de paſſionibus quæ ab elementis animalium ſenſibus inferuntur. De paſſionibus inquam,& occultis, & manifeſtis. De voluptatis doloríſque ſpeciebus. Quæ in Philebo, & noſtro de Voluptate libro perſpicuè declarantur.Agit præterea de ſenſibus ipſis,eorúmque obiectis.Diſtinguit ſapores,odores & voces atque colores.

ITERVM DE HOMINE quantum ad animam ſpectat & corpus.

CAP. XLI.

Conſideratione dignum eſt, quantum nos admoneat Plato noſter,dandam eſſe operā,vt nos ipſos pro viribus cognoſcamus, meminerimúſque omnia infra lunā fuiſſe nobis à deo ſubiecta, nequando ipſi contrà dignitatem noſtram inferioribus nos viciſſim ſubiiciamus. In ipſo enim totius diſputationis exordio decretum eſt de vniuerſo tractari vſque ad ipſam hominis genituram. Rurſus in medio diſputationis curſu diis à patre præcipitur exornare hominē, dominum animalium, quem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam eſſe velit atque præeſſe. Deinde paucis interiectis reditur ad hominem.Demum propè finem reſumitur,quod primo fuerat inſtitutum, videlicet de vniuerſo vſque ad genituram hominis fuiſſe tractādum. Atque in cunctis Moſaico more probatur hominem in diuino hoc opificio,& in primis proponi, & poſtremum fieri quaſi finem. Ergo nunc & omittens alia repetit diuinum in homine generando mandatum, & in hoc abſoluendo diuinorum obſequium miniſtrorum, neque id quidem iniuria. Prædixerat enim ſolum in terris hominem iuſtitiam & ſuperos eſſe culturum: vt maximè rationi ſit conſentaneum,deos genituram hominis diligenter excoluiſſe. Sed his omiſſis,quæ ſequuntur expediamus.Iterum de anima irrationali tractatur non à deo proximè,ſed per ſequentes mobiléſque cauſas conſtituta, quæ rationali ſubiecta ſit,cœlitus à deo demiſſæ. Irrationalem verò animam Platonici non tam ſubſtantiale aliquid, quàm accidentale quiddam eſſe putant,quaſi rationalium veſtigium animarum,in quo ſenſus quidem ſint,ſed per diuerſa corporis inſtrumenta diuiſi atque patibiles. Senſum autem in ipſa animæ rationalis ſubſtantia ponunt communem,ſimplicem,impatibilem,qui non propriè accipiat illatas à corporibus paſſiones,quemadmodum ſenſus alter,ſed alterius ſenſus percipiat,ſiue potius iudicet paſſiones. Proinde rationalis animæ ſubſtantiam indiuiſam,& in ſe conſiſtentem eſſe probant, neque capiti velut ſuſtentaculo,commendatam, ſed quaſi vel inſtrumento ipſius accommodatam,vel cuidam in ſuo genere ſimili comparatam. Irrationalem verò in membris quodammodo reſidere: & partē quidem eius audaciæ & iracundiæ compotem cordi: partem verò concupiſcentiæ deditam,iecori commendatam.Verùm de hoc ipſo iecore mirā Pythagoricorū notabis opinionē,videlicet id mēbrū ex certa ſoliditate & clara pariter lenitate ſic eſſe cōtēperatū, vt ſpeculi modo imagines rerū accipiat facilè admodū atque reddat. Profectò quēadmodum imaginatio vehemens grauidæ mulieris in fœtu teñerrimo ſæpe exprimit rei deſideratæ notas:ita vehemens ſiue mentis notio,ſiue ſenſus imaginatio naturam iecoris ſpecularem facilimè format.In hoc ipſo ſpeculo dæmones ſuperíque futurorum effingunt imagines, quoties pacato prorſus animo aliunde illic imagines non pinguntur. Itaque futurorum notæ ſpeculo huic infuſæ in mentem protinus imaginationémque reſultant:ſed illic ſæpe imaginibus aliis adeò confunduntur,vt futura portendere nequeant. Quando videlicet vel mens prudentiæ officiis occupata circa gubernanda diſtrahitur,vel imaginatio ſimilibus negotiis occupatur.Vbi verò rationis imaginationiſque vacat prudens & continuata & laborioſa diſcurſio, ſæpe imagines futurorum à ſuperis in ſpeculum noſtrum proſilientes, inde in iudicium manifeſtè reſiliunt. Verùm quidnā portendant diſcernere illius eſt officium, qui ab antecedentibus in conſequentia prudenter ſagacitérque diſcurrere conſueuit. At verò diſcurſio talis impedit vaticinium,vt merito alij ſint qui præuident,alij qui præuiſa interpretantur & explicant.Poſt hæc proſequitur materiam latiſſimè à medicis explicatam de humoribus complexionibúſque & mirabili humani corporis artificio. Atqui elegantiam Platonis in hominis corpore deſcribendo adeo admiratus eſt Bartholomæus Fontius noſter rhetor egregius, vt præclara oratione probauerit, neque Lactantium,neque Cornelium Celſum, neque Ciceronem ipſum in re deſcribenda ad miram Platonis eloquentiam accedere potuiſſe. Inter hæc præceptum religioſum conſiderabimus, non eſſe de diuinis vlterius affirmandū,quàm diuinum confirmet oraculum. Item prouidentiam in homine componendo nullam omnino aliam habuiſſe

A rationem, niſi vt contemplationi foret aptiſſimus. Rurſus res naturales in effectibus producendis non eſſe propriè cauſas, ſed diuinæ prouidentiæ inſtrumenta. Principalem nanque cauſam ſingulorū in ea intelligentia ſitam eſſe,quæ boni rationem habens,ſingula futurę commoditatis gratia fabricat.Definit deinceps quid ſanitas corporis ſit,quid morbus. Diſtinguit quoque morborum, tum aliorum, tum febrium ſpecies, ſingulorúmque rationes aſſignat. Quales eſſe potiſſimum rationes quas apud Galenum Platonicum legi,iamdiu exiſtimaui,ac nuper à Georgio Cyprio inſigni medico ſum in ſententia confirmatus. Hic enim his diebus cùm ad me curandæ matris meæ gratia frequenter accederet,méque reperiret hæc ipſa legentem,miro quodam ordine Galeni mentem cum Platonica mente coniūxit. Poſt hæc autem perfectam hominis valetudinem definit communē B corporis animíque concordiam. Quam tunc demum poſſideri putat quando tam corpus quàm anima in ſeipſis diſponuntur bene,deinde ſimul optimè componuntur. Optimè inquam,id eſt,æquali quadam menſura,vt neque robur animi nimis excedat modum corporis, neque robur corporis ſuperet animi modum.Sed antequam perfectam hanc definiat ſanitatem,animi morbum diſtinguit in duo, ſcilicet ignorantiam & inſaniam.Inſaniam verò duplicem eſſe ait. Vnā quidem occultā,quę in cōtinua pronáque ad inſaniā affectione cōſiſtit, puta habitum quendam ad perturbationem aliquam propenſiſſimū. Alteram verò manifeſtam, ſcilicet quam vel aliqua perturbatio ſupra modum adaucta detegit,vt in gradu ſummo cupiditatis & volu-C ptatis, timoríſque, & doloris, & iræ: vel vapores humorum incluſi membris inducunt,vt atra bilis ex ſanguinis,vel bilis,vel ſalſæ pituitæ aduſtione proueniens.Interea vbi ais neminem ſponte eſſe malū, ſed propter naturam cōſuetudinémque deprauatam, intellige naturalem procliuitatem non mediocriter per oppoſitam conſuetudinem cohiberi ab initio potuiſſe.ſed procliuitatem illam diuturna conſuetudine confirmatam extirpari quidem omnino non poſſe,exacta nihilominus doctrina exhortationibúſque amputari. Docet poſt hæc colere corpus ſimul & animum, perpetuo quodam exercitationis motu.Exercitationis inquam moderatæ, motu inquam proprio, & ad bonum proprium rite directo: quo vtrunque exercitatum atque D nutritum tantum virium conſequatur,vt alteri non ſuccumbat. Optat quidem Plato corpus animo cedere,ſed non ita ſuccumbere, vt motus animi ſuſtinere non poſſit. Optat corpus validum atque firmum,ſed ſub animo longè validiore.Mox quantum exercitationem laudet,attende: quātum temerarium pharmacorum vituperet vſum. Proinde quemadmodum tam corpus quàm animam propriis exercere & confirmare motibus iuſſerat,ſic tres animæ vires,id eſt rationalem,animoſam,cupidam,ſuis quamlibet motibus præcipit conſeruare. Veruntamen rationalem alimentis frequentioribus enutrire, ne cæteris ſucumbere compellatur. Ait intellectum homini pro dæmone datum,ſcilicet intimo. Alterum enim dæmonem habet externū. E Item rectum corporis habitum quaſi cœleſti tributum. Rurſus eum qui vires rationales ſupra modum nutrit, mortalem euadere: quaſi doceat quomodo accipiendum ſit, vbi ait hominem fieri brutum,id eſt bruto perſimilem. Addit eum qui præcipuè alit mentem ſic immortalem fieri, vt immortalitatis nulla pars deſit. Imperfecta enim immortalitas eſt, quæ motum agit perpetuum: perfecta verò, quæ manet: qualis vtique eſt in eo qui ſola iam intelligentia viuit, euaditque ex homine dæmon. Ex quo intelligitur etiam, quando ait hominem effici brutum,id non propriè,ſed quadam ſimilitudine dici. Præterea ex eo quod ſubdit,fœminas ortas ex maſculis, ſi placet, F obſcurè nobis referat Moſaicum illud: Euam ex viro fuiſſe productam.At verò gradus brutorum omnes paulatim ex grauiori rationalis animæ lapſu multiplicari, intellige animam noſtram ob quandam liberi motus infinitatem, poſſe & intra ſe in brutorum omniū affectus habitúſque prorruere, & extra ſe ſupplicij loco inter ſimilia bruta,vel brutorum loca diuino quodam trāſferri iudicio.Item omnes inferiorum viuentium dotes in hominis anima tanquam perfectiſſima contineri:atque brutorum animas ipſo rerum generationiſque ordine ad noſtram referri, quaſi finem. Si hunc in modum progreſſionem animę rationalis in alias,atque viciſſim in hanc aliarum regreſſionem acceperis, forſan à Platonico ſenſu non aberrabis. Ipſe enim hic ſub perſona Pythagorica loquens,fabulam opportunè con-G fingit Pythagoricarum ſimilem fabularum. Atque ne hæc quaſi ſub hiſtorica veritate forſan admitteremus, non aliter quàm poetæ ſoleant animalium transformationes adducit. Atqui Timæus Locrus in libro de Mundo fabuloſa hæc eſſe fatetur. Hæc igitur ſic accipito: Timæíque librum eo fine concludito, qui doceat nos, Deum ante omnia colere, qui bona omnia ſola benignitate prouidentiæ procreauit. Decreueram magnanime Laurenti,breuiora hic quemadmodum argumentum decere videbatur,afferre, multáque amplioribus commentariis, quæ in Timæum iam deſignauimus, reſeruare. Sed Philippus Valor Platonicorum ſtudioſiſſimus, penes quem vniuerſo H Platonico operi in agro Maiano extremam manum impoſui, plura me hic coegit effundere:Philippus Valor Valoriæ virtutis generoſiſſimus hæres, cui ego plurimum debere me fateor, tum quia Platonica egregiáque omnia magnopere colit,tum quia ſingulari amore erga te tuóſque omnes afficitur.

IN CRITIAM ARGVmentum. ad pag.558.

Plato noſter officioſiſſimus patriæ ſuæ filius laudauit eam in Menexeno ex rebus contra orientales, laudat rurſus in Critia,

ex rebus contra occidentales ſtrenuè geſtis. Atque vtrobique com-
mendat ex multis,tum dei,tum naturæ artíſque muneribus:ſimúlque
commonefacit omnes ne patriæ ſint ingrati : ac dum virtutem Atti-
cam tam orientem quàm occidentem plagam ſuperaſſe commemo-
rat,interea docet & omnia domari virtute,& viros virtute præditos,
tum in occidentibus,id eſt rebus aduerſis,tum in orientibus, hoc eſt
ſecundis rectè felicitérque ſe gerere. Nec iniuria poſt Timæum de
mundi generatione,legi vult Critiam de antiquitate mundi. Vide-
tur autem neque huic hiſtoriæ finem impoſuiſſe,neque ſequentem hi
ſtoriam ſub Hermocratis titulo promiſſam compoſuiſſe. Hãc autem
non fictam quidem,ſed veram hiſtoriam extitiſſe conſtat.Primò qui
dem,quia vbicunque fingit aliquid, ſolet fabulam nominare. Hic
verò tanquam hiſtoriam audet aſſeuerare.Deinde idem omnino aſſe
rit in Timæo, appellans rem miram quidem,ſed omnino veram. Et
à quibus accepta ſit diligenter vtrobique recenſet. ſcilicet à maiori-
bus ſuis atq.gentilibus.Critias enim hic ab auo Critia, ille verò à So-
lone patruo ſuo,qui literis quoque mandauit.Solo ab Ægyptiis ſacer
dotibus.Prçterea Proclus Marcelli cuiuſdam de rebus Aethiopum ad
ducit hiſtorias,in quibus hæc manifeſtiſſimè confirmantur Aethiopũ
rebus geſtis inſerta.Et ſi Platonicorum nullus hiſtoriam negat, Por-
phyrius tamen,Proclus,& ante hos Origenes,allegoriam inſuper vo-
lunt phyſicam continere.Quos equidem vereor ne ſi conentur ſingu-
gula allegoriæ ad vnguem accommodare,ab ipſo Platone derideãn-
tur,in exordio Phædri curioſas nimium in huiuſmodi rebus allego-
rias ſub perſona Socratis irridente. Verùm ne Anagogicum ſenſum,
quo prorſus neglecto nemo ſit Platonicus,omnino negligere videa-
mur,Pallas quidem ſit numen intellectuali vita præſidẽs, Neptunus
verò numen fouens generationem atque gubernans:Atheniẽſes figu
ræ ſint animarum intellectu ſolo viuẽtium, numinúmque ſimilium:
Atlantici verò figuræ numinũ generationi fauẽtium, animarúmque
corporibus coniunctarum ad generationis officium totiúſque orna-
tum. Conuenientiſſimè verò per occidens,per mare,per inſulas,per
varias locorum partitiones,ipſa generationis materia mobilitáſque
diuerſa ſignificatur.Bellum prçterea ſit ſtudioſa contẽtio, per quam
ſuperiora numina,inferiora aſſiduè inde conuertunt,& animas qua-
ſi ferro & igni à materia motúque ſegregant. Proinde quod Neptu-
nus ex muliere filios procreauit,intellige vel ex terra genuiſſe , vel
afflatu quodam ex priori viuẽdi forma in altera formam regeneraſ-
ſe.Quinque verò partus,quinque ſunt formæ corporum, quas in hoc
materiæ mari perpetua agitatione componit,ſcilicet lapides,metalla,
plantæ,animalia partim ratione carẽtia,partim prædita ratione. De-
cem verò filij ſunt,quolibet enim partu gemini concreantur. Nempe
in quouis cõpoſito elementalis coaleſcit virtus,ſimúlque virtus quæ
dam cœleſtis infunditur,quam medici virtutem nominant ſpecialẽ.
Ex geminis autem quinque partubus decem filij computantur. At
quinque zonæ ſiue ſpiræ arcem Neptuneam circundantes, quinque
ſunt ſphærarum naturæ,cœleſtis,ignea,aerea,aquea , terrea. Partim
verò terrenas ait,partim aqueas,vt ſtatum in rebus ſignificaret & mo
tum. Communis verò per omnes meatus, mutuam inter ſe rerum ſi-
gnificat genituram.Commemorat & metalla,vt per ſeptem metal-
la,ſeptem planetarum influxus intelligamus, generationem omnium
moderantes. Aurum quidem Soli,Argentum Lunæ,Plumbum Satur-
no,Electrum Ioui,ferrum & æs Marti,Veneri Orichalcum , Mercu-
rio Stannum Platonici tribuunt. Menſuræ verò earúmque numeri
partim ex hiſtoria,partim ex architecturæ ratione ducantur. . Non
nihil tum operis, tum eloquij gratiæ decoríque attribuẽdum. Sed de
allegoria fermè iam ſatis.Iam verò ſic libri huius myſteria confirme-
mus.Platonici deos quidem alios,vt eorum verbis vtar,ſupercœleſtes
& alios ſubcœleſtes eſſe putant. Et primos quidem filios dei,ſequen-
tes verò omnes deorum filios nominant. Ruſus in primis ampliſſi-
mam prouidentiam,in ſecundis minus amplam,in tertiis ad anguſtio
ra redactam collocant , vtpote qui iam certis terræ plagis rerúmque
generibus diuina diſtributione præſint : quemadmodum & cœleſtes
alij,aliis cœli partibus, ſtellíſque præponuntur. Hi ergo ſubcœleſtes
dij certo quodam ordine, alij gentes alias gubernandas ab initio ſuſ-
ceperunt.Ab initio inquam vel geniti mundi, vel generis humani re-
geniti.Siquidem poſt ingentes terreni orbis illuuiones , Plato homi-
nes arbitratur eiuſmodi deorum opera ex ipſa terra veluti matre di-
uinitus generari.Poſſe enim illos gignere:per Ideam videlicet huma-
nam quaſi ſemen.Poſſe & terram parere, nouo abundãtéque humo-
re perfuſam,& accedente calore fœcundam,ſiue poſt aquarum collu-
uiones ſequantur tepidi ſoles, ſiue poſt vaſta quædam incendia plu-
uiæ vberius affluant.Homines verò à diis è terra progenitos,Heroes
nominant,qui à parentibus occulta quadam mentis ad mentem per-
ſuaſione recti ab initio multa per ſecula fuerint. Quoniam verò lon-
go temporum tractu tam diuina virtus ingeniis inſita , quàm terræ
fœcunditas minuitur paulatim : vnde & animi diuinitatis omnino
expertes,& corpora antiquæ fœcunditatis vacua prorſus euaderent:
Deus iterum terram vel diluit,vel incendit,genúſque noſtrum in an-
tiquam reſtituit dignitatem , cœleſtibus videlicet motionibus ſic à
motore contemperatis, vt cœleſte fatum ſemper cum prouiden-
tia diuina concurrat. Profecto quemadmodum medici de quo-
libet humano corpore , ita Platonici de toto genere iudicant. Me-
dici enim aiunt, vitam in naturali quodam humore, & tanto &
tali conſiſtere , poſſéque perpetuo prorogari, ſi modò & quantus
ille inſtauretur & qualis : non prorogari verò , vbi non talis re-
fluit , qualis effluxerat,& ſi tantus. Perinde ac ſi quis ex dolio vi-
ni pleno impleret quotidie pateram,ſtatímque dolio , aquæ tantun-
dẽ infunderet.Sic enim cõtinuè æqualis in dolio eſſet humor,ſed nõ
A ſimilis,diſſimiliórque quotidie , donec tandem ex mero iam non a-
queum vinum tantum,ſed aqua prorſus euaſerit. Similiter Platonici
diuinam fœcundámque qualitatem & ingenio à diis humano,& cor
pori à cœlo quondam infuſam , paulatim putant in qualitatem hu-
manam verti,humano hoc ſubiecto eam naturaliter ita trahẽte, do-
nec ſenſim ad ferinam vſque degeneret , ſed degenerationem tãtam
non poſſe à Deo rerum ordinatore perpetuò tolerari. Quòd autem
Plato deos diuerſas ſortes fuiſſe nactos,& hic & alibi ſæpe ait,intel-
lige illos vni ſummo ſortes diſtribuenti parere, atque neceſſario aſ-
ſignatam prouinciam gubernare.Sed neceſſitatem in diuinis eſſe pe-
B nitus voluntariam.Siquidem apud eos vna eſt patris ſummi filiorúm
que voluntas. Atqui ſicut elementorum partes ea neceſſitate ad loca
propria perferuntur,quæ & voluntas futura eſt,ſi modò cognouerit:
ſic apud ſuperos ipſa gubernationis aſſignatæ naturalíſque effectæ
neceſſitas idem eſt atque voluntas. Præterea quòd & hic, & in Ti-
mæo & Menexeno Atticam regionem eſſe ingeniis inquit in primis
accommodatam, meminiſſe oportet in rationibus hac de re aſſignã-
dis inter ſe Platonicos diſſidere. Panætius enim temperiem aeris in-
ter æſtum atque gelu cauſam arbitratur: ídque ex ipſis Platonis ver-
bis in quinto legum, & Epinomide probat. Panætium Longinus ar-
C guit:quia regio illa ſæpe gelu atque æſtu pulſetur:aſſignátque in cau
ſa qualitatẽ loci commixtam ex multis atque occultam. Quẽ repro-
bat Porphyrius, quòd propriam ingenij cauſam eſſe putet corporeã.
Origenes in commentariis in Timæũ cœleſtes aſpectus influxúſque
aſſignat,id ipſum ex octauo de Republica aſſerens,vbi dicitur,cœle-
ſtes quoſdam circuitus eſſe cauſas fertilitatis ac ſterilitatis, tum cor-
porum , tum etiam animarum. At Origenem Proclus ibidem ait
veram quidem ex parte cauſam aſſignaſſe , ſed nondum integram
perfeciſſe. Ipſe verò vnà cum Porphyrio rem altius repetens ait:
Intellectum opificem mundi intellectualem eſſe mundum. ideó-
D que quaſi multiplicem. Animam verò mundi eſſe animalem ratio-
nalémque mundum magíſque multiplicem : atque proximè adeſſe
vniuerſo mundi ſpatio continuo prorſus atque immobili , ex mate-
ria prima & dimenſione conſtanti.Rurſus in ipſo ſpatio ante omnes
quæ generandæ ſunt formas animam ex rationibus ſuis ideas ſequẽ-
tibus,alibi alias vires imprimere,quaſi animæ mentis plenæ veſtigia
ac peculiaria quædam receptacula formas alibi alias familiares ſuſ-
ceptura. Tùm deos varios varias ſortitos prouincias : eiuſmodi ho-
ſpitia illuſtrare,alia quidem alios,atque formare.Animas ergo ratio
nales,poſtquam elementalem vitam,propriámque elegerint, ſi fortè
reuolutione cœleſti ad ea loca præ cæteris dirigãtur,quæ electæ iam
E viuendi formæ potiſſimè cõgruant, vitæ ipſius officium prorſus im-
plere. Itaque quando ad Martiam vel Apollineam vergentes vitam,
mox plagam à Marte, vel Apolline illuſtratam nanciſcantur , perfe-
ctæ vel fortitudinis,vel vaticinij opus abſoluere. Quæ verò philoſo-
phicam vitam elegerint,ſi regionem afflatam Pallade,ſapientia ma-
gnanimitatéque ſimul excellere.Itaque hic & in Timæo inquit, At-
ticam regionem rectam à Pallade ſapientiæ atque militiæ conueni-
re:& in quinto Legum ait inſpirationem localiũ deorum atque dæ-
monum circa loca,maximi ad ingenia & mores eſſe momẽti.Requi-
rit verò nonnullam aeris temperantiam,non vt cauſam ſed ne cauſç
F ipſius opus impediatur.Quamobrem loci huius diuerſitas non tã ef-
ficit diuerſitatem ingenij apud Platonicos,quàm ſuſcipit & declarat.
Tria enim eſſe putant ad id potiora elementali loco,ſcilicet tum ani-
mæ ipſius affectionem ſiue naturalem, ſiue electam,tum inſpiratio-
nem numinum propriorum,tum cœleſtes influxus: poſſe verò id im-
pediri,vel elementali mixtione,vel planetarum noua coniunctione,
vel ab ipſis hominibus illata calamitate:& quæ bona deſuper infun-
duntur, inferiorum obſtaculo reddi non bona. Qua de re in Legibus
diſputauimus. Sed de his iam ſatis. Ex omnibus autem huius libri
myſteriis collige vnà cum prouidentia cõcurrere humani arbitrij li-
bertatem.Collige & ſententiam Moſaico myſterio ſimilem , homi-
nes quondam quamdiu in eis diuina quædam gratia iuſtitiáque in-
nata vigebat,beatos in quodam,vt aiũt,delitiarum paradiſo vixiſſe.
G Poſtquam verò per intemperãtiam & ſuperbiam gratia illa euanuit,
in ſcelera ſimul & calamitates grauiſſimas incidiſſe.Deum autem a-
quarum diluuio peccata hominum diluiſſe.Quod verò huic hiſtoriæ
deeſt,poteſt ſummatim ex Timæi procœmio reſarciri. Eſt autem hi-
ſtoria de rebus geſtis ante diluuium.Poſt verò diluuium narraturus,
vt arbitror,erat Hermocrates.Neque te turbabunt nouem illa anno-
rum millia , ſi Eudoxum audieris dicẽtem annos illos Aegyptiorum
non ſolares fuiſſe,ſed lunares. Vltima tandem huius libri ſententia
docet Iouem,id eſt,deum architectum mundi è ſua ſede, id eſt ex ſui
ipſius intuitu remotiſſima quæque minimáque proſpicere. atque ad
eandem ſedem,id eſt diuinam contemplationem deos omnes ſubdi-
tos ſibi conuertere,vnde inſtructi inferiora gubernent. Neque viciſ-
ſim duo hæc illos agere,imo verò aſſiduè contemplando diuina, per
illa ſimul temporalia diſpenſare. Hanc ipſam ſedem ideo medium
H mundi appellat thorum,quia & inde tanquam à centro effluunt om-
nia,& illuc refluunt,& illinc facilè cuncta circunſpiciuntur atque re-
uoluuntur.

IN I. DE LEGIBVS ARgumentum. ad pag.565.

SEculum apud priſcos penè idem magnanime Laurenti,tria potiſ-
ſimũ habuit ſapientię lumina,Pythagoram,Socratẽ,& Platonem.

Compertum

Compertum autem habemus ſapientiam quidem Pythagoræ magis in contemplando, Socratis verò in agendo magis, Platonis denique in contemplando pariter atque agendo conſiſtere. Præterea diſciplinam tam Pythagoræ ſpeculatiuam, quàm Socratis moralem, à communi hominum conſuetudine videri remotiorem. Platonis verò doctrinam ſpeculatiuam pariter & moralē, vbique ita diuinū cū humano cōtemperare, vt & communi hominum cōſuetudini facilè poſſit accommodari, & ſimul homines ad diuina æternáque cōuertere. Neque verò putandum eſt propterea Platonem à Pythagora & Socrate, quos quaſi numina colit, eſſe diuerſum, ſed mixtum potius, atque vtriuſque ingenij quaſi quēdam, vt ita loquar, diuini ad humanū moderatorem, vt quodammodo dici poſſit, in illis quidē ingenium duntaxat diuinum fuiſſe, in Ariſtotele verò & cęteris poſt Platonē philoſophis humanum tantùm, ſed in Platone diuinum pariter & humanum. Quorſum hęc? Vt meminerimus pręſentē legum diſpoſitionē, quoniam ab ipſo Platone non per Pythagoricam perſonam, vel Socraticam vt ſolet cætera, imò verò per propriā Platonis ipſius perſonam nobis traditur, nō iniuria viam quandam inter diuina & humana mediam obtinere, neque nos per abdita & inuia quędam trahere, neque tamen ad inferiora deducere. Quamobrē decē illi de Republ. libri Pythagorici magis ſint atque Socratici: pręſentes verò leges magis Platonicæ iudicētur. Illa Reſpubl. vouentis fuerit & optantis, diſpoſitio præſens ſit eligentis: vt qui in arduum illud aſcendere nequeunt, ad hos ſaltē clemētiores colles non dedignētur accedere. Cōſidera quanta diligentia humanæ ſaluti noſter Plato proſpiciat, qui non ſolùm per ardua vult videri hominibus admirandus, verumetiā per decliuia quædā facilis & propitius eſſe omnibus atque ſalutaris. Hic ergo non coget homines ſi noluerint inter ſe facere cuncta cōmunia, permittet vt fieri ſolet propria ſingulos poſſidere. Neque tamen cautiſſimus auriga noſter omnino laxabit habenas. Nam præter ſummam aliarum diligentiam legum, prudentiſſimè ſanciet, ne cui liceat vltra certum & illum quidem mediocrem terminū cenſus amplificare, ne aliis quidem copia nimia, aliis obſit inopia, néve cogantur, id quod miſerabile eſſe putat, multi inter patrię ſuæ vlnas eſſe mendici. Quòd autem perſona hic Platonis ſub ipſo Athenienſis hoſpitis nomine, & id quidem modeſtiæ gratia lateat, legenti deinceps ex multis perſpicuè apparebit, ex eo præcipuè, quòd affirmabit ſe geminas tractauiſſe Reſpub. Conditurus autem leges Græcis, iure à tribus Græcarū legum optimis conditoribus leges accipit, Minoe, Lycurgo, Solone, adimens, addens, mutans, inueniens: atque ita optimam ex cunctis componit formam. Et quamuis ab initio conſtituat ciuitatem & regulam gubernandi, tamen legum poſitionem nominat potius quàm Rempubl. Quoniam in ea ciuitate in qua poſſeſſiones ſunt propriæ ſingulorum, propter varias controuerſias, lites, iniurias, multis opus eſt legibus. In quibus conſtituendis admirandum ſimul & clementiſſimum notabis diuini Platonis ingenium. excogitat enim inſignis benignitate vir ſingulis legibus procœmia quędam exhortatoria, quibus humaniſſimè ciues adducti, libenter parerè velint, ac ſpontè velut filij legum illis obtemperent, quibus alii ſolent quaſi tyrannis inuiti parere, ac pro viribus vel fraude vel violentia earum imperium ſubterfugere. Addit verò poſt multa etiam minas, addit & pœnas propter illos, qui patriam ſuam, non matrē iudicant, ſed nouercam. Deſcendemus iam ad primi Legum dialogi proprium argumentum, ſi prius omnes admonuerimus, vt Dialogū Minoem, argumentúmque illius legant, antequam ad has leges accedant. Accedant inquam, tanquam & lectionibus eas diligēter obſeruaturi, & actionib. penitus ſeruaturi. Alioquin niſi his obedierint, intelligant ſe poſt tam exactā iuſtitiæ iniuſtitiæq. notitiam & minori excuſatione & maiori crimine peccaturos. Athenienſis hoſpes, id eſt Plato, profectus in Cretam prope Gnoſum offendit Megillū Lacedęmonium, & Cliniam Cretēſem, quē vnà cum nouem aliis Gnoſij accerſiuerāt, vt coloniam inde deducerent, vrbem cōderent, eíque leges darent. Hi ergo duo ad ſacrum Iouis antrum cōſulturi de hoc accedebant: his factus obuius Athenienſis hoſpes, quídnā acturi irent interrogauit. Illi leges excogitaturos eſſe reſponderunt. Verùm cùm multa de legibus interrogati ab hoſpite, quæſtionem haud ſatis abſoluerent, & hoſpes illis ad leges aptiſſimus videretur, obſecrauerūt eum, vt ad ciuitatē legibus inſtituendā vnà cum ipſis adiutor accederet. Obtemperat ergo hoſpes, & ante omnia principium à quo & per quod leges ad homines peruenerūt, exponit, deū ſcilicet atque philoſophum. Deinde legum perquirit finem, docēs eiuſmodi finem fore tranquillam animorum ciuilium puritatem, veritatis contemplationi quoad fieri poteſt ſufficientem. Tertiò ad ipſam legum formam materiámque deſcendit. Leges autem à Deo hominibus inſpirari, teſtis eſt omnis antiquitas, teſtes & multi Platonis libri, teſtes & rationes noſtræ in multis dialogorum argumētis adductæ, atque in Theologia noſtra, vbi de religione agitur, confirmatæ. Profectò ſi natura quæ nihil aliud eſt quàm infimum diuinæ prouidentię inſtrumentū, atque vbicunque prouidè videtur incedere, non ducit ipſa ſeipſam, ſed ab ipſa prouidentia ducitur, fines omnium ordinéſque & in ſeipſa præſcribente, & naturæ prout vult inſcribente: ſi inquam natura talis neque abundat ſuperfluis, neque in rebus deficit neceſſariis: certè diuina prouidentia in rebus neceſſariis nunquam deficit. Neceſſaria verò eſt hominum generi aliter non potenti viuere congregatio mutua. Neceſſaria quoque lex congregationi ſimiliter procul à lege ſubito perituræ. Neceſſaria rurſum legibus diuina eſt autoritas, ne vel negligentia obſoleſcant, vel fraude & violentia confringantur. Neceſſaria tamen comparandæ autoritati diuinæ, tum ſanctimonia vitæ, tum pœna ſuper humanas vires omnibus admiranda. Quamobrem prouidentia Dei quæ ſingulis elementorum, plantarum, brutorum, mēbrorum ſpeciebus & vſibus neceſſaria proſpicit, mul-
A to diligentius perfectiſſimæ animalium ſpeciei colenti diuinitatem
in ſanciendis legibus apprimè ſaluti hominum neceſſariis deeſſe non
debet. Adde quòd neque poteſt princeps vllus vaſtam ciuitatis nauem
quolibet momento procellis & periculis innumeris agitatam, abſque
cœleſti flamine ad portum vſque perducere. Ergo deus tum occultis
inſpirationibus animorum, tum miraculis manifeſtis, quoties neceſ-
ſitas exigit, & reuelat myſteria legum, & ſancit palàm atque promul-
gat. Propterea exordium Plato legum adeò iuſtis felicibúſque in-
choat auſpiciis, deum non abs re ter ſtatim in principio nominans.
Tres enim hic diſputant fundatores legum, ſingulíque diuino indi-
gent patrocinio. Tres quoque imitantur autores legum, Minoem, &
Lycurgum atque Solonem. Qui & leges in tria numina retulerunt,
Iouem, Apollinem, & Mineruam. Neque id quidem iniuriâ. Sol enim
planetarum dominus potentiam, Iupiter clementiam, Minerua ſa-
B pientiam continet. Quæ quidem tria totam legis naturam per-
fectionémque complectuntur. Quid enim aliud eſſe dicimus le-
gem, præter rationalem quandam regulam certo quodam ordine ad
bonum ſubito perducentem? vt autem ratio & regula & ordo inſit,
neceſſaria omnino ſapientia eſt. Præterea vt perducat ad finem at-
que ſeruetur, in primis potentia efluit, denique vt ad bonum, id eſt, ad
cuiuſque commodum, & commodè benignéque conducat, magnope-
re clementia prouidet. Tria itaque apud priſcos numina diuinam
referentia trinitatem, legibus neceſſario conſulunt. Atque idcirco tres
ſimiles dotes in principe ad ferendas leges neceſſariæ iudicantur. At
quoniam perfectas inuicem has oportet concurrere ad perfectas le-
C ges conſtituendas, id verò humana facultas præſtare non poteſt, nimi-
rum ad legum exactiſſimam ſanctionem diuino eſt opus auxilio.
Quod autem nouenarium annorum numerum Plato & in Minoe
& hic ſæpe repetit, quaſi neceſſarium ad leges ab ipſo Ioue diſcendas
hominínibúſque tradēdas, fortè ſignificat nouem angelicarum men-
tium ordines, per quos velut interpretes ipſa legis ſanciendæ ratio ad
homines vſque transfertur. Omnes verò hos ordines legum inter-
pretes ſub vno Mercurij nomine ſignificat in Protagora. Neque verò
te lateat nouenario hoc in angelis numero non Chriſtianos ſolum
vti, ſed & Platonicos, præcipuè Proclum atque Syrianum, quod in
D Theologia ſatis oſtendimus. Quid verò? ſi nouenarius hic ſignifi-
cet trinum potentiæ vſum, trinúmque ſapientiæ, triplicem quoque
clementiæ? videlicet vt trium quodlibet tum in lege ipſa ſit, tum in
iudicio magiſtratus, tum in miniſtris & ipſa executione iudicij? Præ-
terea in ipſis rerum actionúmque principiis mediiſque & finibus?
Tria verò ter repetita nouenarium manifeſtè perficiunt. Sed cúrnam
in Republica ab ipſis Mineruæ ſacris, hic verò à ſacris Iouis diſputa-
tionibus fundatur exordium? An fortè, quoniam diſputatio illa Athe-
nis habetur, & de antiqua Athenarum vrbe Mineruæ dicatæ tracta-
tur: hic verò in Creta de Cretenſi vrbe ædificánda conſulitur, propè
ipſum Iouis templum déque legibus Minois Iouis filii in principió
verba fiunt? An potius forma illa reipublicæ prior caſtior erat atque
E ſeuerior, Palladi maximè congrua: hæc verò paulo indulgentior, &
ſua quadam humanitate Ioui conueniens? Summatim & hic & ibi à
votis ſacrificiiſque ciuitatis naſcentis felicitatem auſpicamur. Mitto
deſcriptionem longi huius itineris & ſacros lucos & arbores templó
dicatas, & alia multa quæ commentum deſiderarent potius quàm ar-
gumentum. Poſt verò nonnulla quæ allegoricè docent res humanas
præſertim publicas nō abſque diuino quodam patrocinio rectè com-
poni, ideóque ab ipſo Deo, qui legum & principium eſt & finis, eſſe
legum exordium faciendum, incipit iam paulatim de legúm fine in-
quirere, ſignificans harum finem eſſe diuinum cultum, quandoquidē
F eiuſmodi legum diſputatione ad templum Iouis proficiſcuntur. Cùm
igitur legum finis vltimus ſit Iouis illius cultus qui fecit mundum,
deditque mundo leges, & nobis, non immeritò ſtatim negat finem le-
gum eſſe Martis cultum, interim modeſtè Minois & Lycurgi leges
emendans, quòd non tam ad virtutem ipſam ſimpliciter reſpexerint,
quàm ad bellicam declinauerint. Profectò leges debent illud potiſſi-
mum in ciuitate habere pro fine, ad quem quaſi ad ſignum omnia di-
rigant, quod à cunctis ciuibus maximè omnium eſt expetendum. Pu-
gna verò atque victoria cùm laborum malorúmque plena ſit, nō pro-
pter ſe quidem optanda eſt, ſed eligenda potius propter pacem, tu-
támque vitæ tranquillitatem: quemadmodum nemo ita exoptat
G viuere, vt in perpetua contra morbos pugna, victoriáque verſetur.
Concludit tandem non decere ſtudia pacis ad bellica, ſed contrà bel-
lica potius ad pacis ſtudia officiáque referre: pacem verò ad expedi-
tū liberúmque veritatis deíque cultum. In his verò probandis ipſum
bonorum genus in multas diſtribuit ſpecies, dicens alia quidem eſſe
humana, alia verò diuina & à diuinis humana pendere: humanorum
autē quæ longè diuinis inferiora iudicat, primū eſſe ſanitatē, ſecundū
formam, tertium vires, quartum diuitias. horum verò bonorum ducē
vult eſſe prudentiam, ducem inſuper diuinorum poſt prudentiam ſe-
qui exiſtimat temperantiam, poſt hanc iuſtitiam, poſt iuſtitiam forti-
tudinem. Profectò & hic ſignificat, & in quarto de Repub. explicat
tres animę partes, rationalē ſcilicet, iraſcibilē, cōcupiſcibilem: & pru-
dētiā quidē in ſola rationali, fortitudinē in ſola iraſcibili eſſe. Tu quo
H que pone in ſola concupiſcibili continentiam. Ponit vero in cunctis
ſimul partibus temperantiam atque iuſtitiam, & vtranque nominat
totius animæ conſonantiam. Sed temperantia quidem in affectibus,
iuſtitia verò in actibus conſonantia fit. Et illa ſit animæ ſanitas, hæc
animæ pulchritudo. At prudentia, oculus: fortitudo verò, manus. Si
ſubſtantiam animæ puritatémque contemplationi neceſſariam ſpe-
ctas, iuſtitiæ temperantiam antepone: ſi humanam ſpectas conſuetu-
dinem, præpone iuſtitiam. Omnino verò prudentiam cunctis quaſi
oculum pedibus atque ducem. At fortitudinem continentiæ antepone,

Nam fortitudo & circa difficilius verſatur, doloris ſcilicet tolerantiã, & continentiæ officium, quod eſt vincere voluptates, in ſe ipſa complectitur. Vtranque verò iudicato temperãtia iuſtitiáque inferiorem. Hæc enim duo integrum animæ totius ordinem magis poſſident duce prudentia conſtitutum. Ex his colligit oportere latorem legum & ipſum referre, & referri iubere, humana quidẽ ad diuina, diuina verò, id eſt, virtutes ad mentem veritati diuinatíque deditam. Dum verò de fine legum diſputat, officium quoque ipſarum conditoris exponit: idque ſummatim eſſe vult, ſumma cum diligentia totam ciuitatẽ colere quaſi agrum, vt exquiſitam de eligendis ſerendiſque ſeminibus habeat rationem. Deinde de opportuna plantæ cuiuſque cultura. Itẽ de extirpãdis ſtatim ab initio noxiis herbis & ſentibus. Deniq. de omnibus ad maturitatẽ ſuo ordine perducẽdis. Tu verò inter hæc aduerte, turpiorẽ haberi qui voluptatibus cedit, q̃ qui ſuccũbit dolorib⁹. Item fortis viri officium eſſe non ſolum metus & pericula ſuperare, ſed cupiditates etiam coercere. Præterea neminẽ ſecurè iudicari poſſe fortẽ, niſi diu inter labores & pericula verſatus ſtrenuè fuerit. adde & niſi in ipſa licentia & illecebris voluptatum, in quibus probãtur propriè continentes, ipſe quoque fuerit comprobatus. Aduerte non eſſe tutum vel hominem qui fortis ſit futurus, procul à timoribus, vel eum qui futurus ſit tẽperatus, ſeorſum ab omnibus voluptatum illecebris educare. Præterea totum conditoris legum ſtudium circa voluptates & dolores oportere verſari, vt duo hæc quaſi bruta fræno non careãt. Si enim fræno cohibeantur, facile felixque vitæ iter euadit. Si nullo coerceantur fræno, difficile admodum & infelix. Notabis & illud de Atheniẽſibus dictum, probos Atheniẽſes eſſe præcipuè probos: propterea quòd ſoli ſuapte natura, & diuina quadam ſorte, nullo cogẽte vel perterrente, ſint probi. In his Plato ſignificat in ciuitate malè inſtituta, raros quidem fore ciues bonos, ſed illos fore omnium præſtantiſſimos. Quoniam cùm nulla diſciplina tales euaſerint, profectò diuina quadam ſorte & perfecta natura facti ſint tales, quorum etiam tanta ſit excellentia, vt communi contagione non inquinentur. Poſt hæc ſingulare id cuiuſque artis totiúſque vitæ præceptum conſiderabis: Oportere eos qui præſtantes viri quouis in ſtudio euaſuri ſunt, ſtatim à teneris annis id ipſum tam ludendo quàm ſtudendo in ſingulis ad id conducentibus meditari, adeo vt virilium ſtudiorum accommodatiſſima pueris præludia proponantur, atque ita ludentium animi in amorem illius potiſſimum adducantur, quod in virili ætate ſerio ſunt acturi. Inter hæc diſciplina ſic definitur. Diſciplina eſt, ea vitæ ſtatim à pueritia inſtitutio, quæ in amorem virtutis paulatim adducit animum puerilem. Illius inquam virtutis præcipuè, per quam vir factus imperare ſciat atque parere. Hominem verò oportere & inſuper poſſe diſciplinam eiuſmodi à teneris annis habere, per illam quæ ſequitur humanæ naturæ deſcriptionem aptè confirmat: inquit enim, hominem etſi vnum quiddam ſit, habere tamen multa in ſe atque diuerſa, inter quæ ſint tyranni duo amentes quidem & inter ſe contrarij, animum diſtrahentes, Dolor atque Voluptas: præterea opiniones futurorum bonorum atque malorum, ex quibus appetitus confidentiáque ad bona, timor autem ad mala nobis ſuboritur, perturbationéſque animi ſimiles. Præter hæc adeſt iudicium rationis, dictans quid horum melius ſit, quid peius. Iudicium verò eiuſmodi in vno quoque lex priuata eſt, & in ciuitate lex publica. Quoniam verò animal vnum ex rebus tam diuerſis dixerat eſſe compoſitum, haud ab re ſubiungit, hominem inter animalia miraculum eſſe diuinum, Mercurium imitans dicẽtem, miraculum ingens hominem eſſe. Animalium tria ſunt genera. Aut enim tam ex corpore quàm ex animo immortalia ſunt, aut ex vtroque mortalia, aut ex animo quidem immortalia, ex corpore verò caduca. In primo quidem genere cœleſtia, & æthérea, & aerea ſunt, ſiue dij, ſiue dæmones nominentur. In vltimo verò ſunt bruta. Sed in medio homines dæmonéſque aquei atque terreni. Cùm enim horum quoque dæmonum corpora ſicut humana ex contrariis componantur, diſſolui quandoque poſſunt? perturbationéſque aliquas afferunt. Sed cæteris iam omiſſis cúrnam homo miraculum? Quia & cùm diuinus ſit, mirum eſt eum à mortalibus inſici: & cùm ſit mortalis, mirum quoque affici ad diuina. Sed cur diuinum miraculum appellatur? Quoniam ita eſt diuina prouidentia inſtitutum: & vt Timęus docet, à deo quidem opifice mundi rationalis animæ ſubſtantiam ipſam accepimus, à diis autem cæteris naturam quandam vitalem ratione inferiorem, à dæmonibus denique corpora. Quod autem addit, hominem à diis fuiſſe vel ludo vel ſtudio quodam effectum, ſic intellige: ludo quidem factum eſſe, ſi anima ſemper à cœleſtibus ad terrena atque viciſſim quaſi ludendo transmigrãs nunquam immutabili apud Deum ſede quieſcat: factum verò ſtudio, ſi modò penes effectores deos, effectorem deum animus quandoque ſit immutabiliter permanſurus. Vtram verò diſiunctionis huius partem eligere debeamus, affirmare hic Plato non audet. Probabile tamen habet, vt hic alibíque ſignificat, hominẽ ſtudio quodam potius quàm ludo fuiſſe diuinitus conſtitutũ. Siquis autẽ ambiguũ hunc Platonis textum legere ita velit, vt ſignificet vel hominem eſſe à diuinis animalibus conſtitutum, ab aſtris intelligat: vel eſſe ex animalibus multis compoſitum, intelligat partes affectúſque animæ nominari à Platone poëticæ animalia. Quod quidẽ apparet in nono de Republica & in principio Phædri. Sed iſta tu videris. Deſcendit poſt hæc ad quædam, quæ & ſi leuiora videantur ad perfectam tamen diſciplinæ traditionem morúmque probationem neceſſaria ſunt: qualia ſunt ſtudia muſicæ, cõſuetudinéſque perſimiles. Muſica verò cõmuniſſima quadam ſignificatione comprehendit proportionis cuiuſlibet ordinem, non ſolum in ſermone, cantu, ſono, ſaltu, ſed gymnaſtico quoque ludo gratiáque conuiuij. Hæc quidem omnia ita in ciuitate compoſita eſſe debent, vt omni perturbationum vitiorúmque

A incitamento ſublato corpus & ſpiritum animúmque cõtemperent. Exorditur autem diſputationis opportunitate quadam, à conuiuiis, atque vino, dicens primo cauendum eſſe, ne ad innatas nobis perturbationes accedat quoque ebrietas. Hæc enim ſi temerè acceſſerit, & rationis officia minuit, & perturbationis impetus auget. Probat tamen conuiuium atque meri vſum, ea videlicet cautione adhibita, quam in libro ſequenti planiùs explicabit. Hic verò ad id potiſſimũ cõferre iudicat, vt ex liberiori interdum vſu meri, mores hominũ in conuiuiis detegantur: ſolet enim impudentiores audacéſque reddere. Illic ergo prudens iuuentutis cuſtos deprehẽſis iuuenum præſertim vitiis impudentia: & mederi faciliùs poterit, & aſſuefacere iuuenes etiam in ebrietate omniũ impudentiſſima ſeruare pudorẽ. Quãti verò ſit pudor, id eſt dedecoris & infamię timor, ex eo cõſtat, quòd B ob huiuſmodi metum iuuenes, & turpia in primis metuunt, & honeſta quamuis ardua audacter aggrediũtur. Quæ quidem duo reipub. maximè omnium tam pace quàm bello neceſſaria iudicantur. Ideóque ad hæc ciuium animis infundenda, legumlator diligenti ſtudio debet intendere.

IN II. DE LEGIBVS, ARgumentum. ad pag. 575.

C PLato noſter mirifica in genus hominum charitate, nihil in diſputationibus ſuis intentatum relinquit, quod ad humanam ſalutem quauis ratione cõducere videatur. Atque dum id ſtudioſè contendit, mauult vel prolixi nimium, vel etiã curioſiſſimi crimen ſubire, quàm negligentis. Ergo exquiſitam in ſecundo etiam libro ætatis teneræ proſequitur diſciplinã. Animaduertens enim pueros ferme vt beſtias, quaſi nihil penſi habere, ſed & quocunque voluptas trahit, prorumpere, & vndecunque retrahit dolor, protinus aufugere, non iniuria prius quàm malè vel proſequendi, vel fugiendi procliuitas in habitum inoleſcat, aurigam pueritiæ equis imponit, voluptatis videlicet, D & doloris habenas manu tenentem. Quem quidem aurigam nominat diſciplinam, virtutem ſcilicet, quæ primo pueris aduenit, qua voluptas, & amor, dolórque & odium per alienam rationem rectè in animos influunt, antequam ratione propriè moueantur: ratione deinde præſente, proprię inſuper rationi conſentiunt, propter ſuperiorem bonorum morum conſuetudinem. Hanc ipſam conſenſionem, vniuerſam vult eſſe virtutem. Ipſam verò decentem circa voluptates & dolores aſſuetudinem, per quam ab initio vſque ad extremum vitæ homines oderint, quæ odiſſe oportet, & ament quæ amãda ſunt, quã diu ſub alterius regitur ratione, nominat diſciplinam. Deinde verò, cùm rationi propriæ iam expergefactæ cõſentit, nomine virtutis ap- E pellat. Eiuſmodi verò vitę moralis fundamentum maximi eſſe momenti, vel Ariſtoteles ipſe in Ethicis magnopere cõprobat. Cùm verò inquieta ſit puerorum natura, oblectamentorúmque per omnia cupida, & idcirco ſeueram non ſuſcipiat diſciplinam, meritò ſub honeſta muſicæ illius communiſſimæ voluptate virtutis veſtigia præferẽte, iubet pueros educari: imò verò & ſeniores interdum, quibus ad laborioſæ vitæ ſolamen oblectamenta quædam honeſta ſunt adhibenda. Hanc vtique ob cauſam inquit deos laborioſam vitam hominum miſeratos, haud ab re in laborum remiſſionem ſolennia illis ſacra feſtáque inſtituiſſe. Muſas quinetiam, & Apollinem, & Bacchum ad hæc concelebranda duces adhibuiſſe, qui morum laſciuiam emẽ- F darent, & naturam auidam motionis per muſicam motionum rationem moderarentur, honeſtéque delectarent. Hæc autem verba non ſolùm muſicę vſum laudant diuinitus commendatum atque conceſſum, verumetiam allegoricè docent hominem multis de cauſis brutis fore miſeriorem, niſi diuina prouidentia atque cognatione diuinum cultum religionémque ſuſceperit. In qua quidem Muſæ diuinã ſignificant veritatis inuentionem religioſis à Deo conceſſam. Apollo autem inuentionis eius gratam expreſſionem atque vaticinium. Bacchus denique, tum mentis abſtractionem, tum opera religioſorũ hominum admiranda. Animaduerte harmonicam rationem nobis præcipuè à diuina prouidẽtia eſſe tributam, per quam omnes inquietæ naturæ motus qui ſuapte natura inconcinni forent, concinnare- G mus. Sed à Muſis quidem habemus motionis animi conſonantiam, ab Apolline præterea cõcentum in ſermonis cantúſque motu, à Baccho denique feſtiuam in motu membrorum concinnitatem. Dum verò de hac per muſicam diſciplina, & ad pueros omnino, & ad ſeniores etiam pertinente, diligẽtiſſimè diſputat, eadem quæ & in Republica poſuit, repetit inſtituta, per quæ poetis, muſicis, pictoribus, nunquam licentia concedatur quodcunque voluerint imitandi, ſed honeſta duntaxat & grauia pro ſalute ſpectantium & audientium imitẽtur. Imitationis autem iudices eſſe vult peritos homines, atque grauiſſimos, iubétque vt per honeſtam imitationem quotidie frequentatam adoleſcentes aſſuefiant in ludis omnibus pariter atque ſtudiis ſemper rebus eiſdem, quibus & leges ſenioréſque gaudere atque dolere. Quam quidem aſſuefactionẽ totum virtutis fundamentũ iudicat cõtinere. Inter hæc nõnulla memoriæ cõmendato ad pręcepta morum plurimũ cõducentia. Iniuſtus etiã ſi cuncta quæ inter H homines habẽtur bona, poſſideat, eſt infelix: & quãdiu ita viuit, præſtare ei dicendũ eſt mori quàm viuere. Item quicunque honeſtũ vtile, iucundũ, inuicem loquendo diſcreuerit, nõ eſt audiendus. Et quãuis honeſta iuſtáque vita poſſit interdum videri laborioſa, nunquam tamen id pueris eſt dicendum, imò verò iuſtiſſimam vitam fore omnium iucundiſſimam. Quod tandem fore neceſſarium Plato aſſerit, quamuis fortè iis quibuſcum diſputat, aliter videatur. Idque

tacere iubet. Veritas tamen pulchrum quiddam eſt, & ſtabile. Deſcendit poſt hæc ad vini vſum, quem vult à iuuenibus ante annum ętatis decimum & octauũ penitus ignorari. Alioquin ignem inquit, ad ignem tam in animam, quàm in corpus infundi. Poſt hanc ætatẽ vinum moderatè bibi permittit. Poſt quadrageſimum verò annum in conuiuiis inter deorum hymnos concedit vinum liberius bibere, quaſi remedium aduerſus duritiã ſenectutis, per quod reiuueneſcere videamur, & mœſtitiæ nos obliuio capiat, ipſaque affectio animi, ſicuti ferrum in igne, ex duritia in mollitiem deducta flexibilior fiat. Quo effici vult, vt ſeniores qui alioquin cantare nollẽt, facti hilariores in conuiuiis ad iuniorum aures cantare velint, atque vnà eorum animis, vt ita dixerim, incãtare. Qua quidem incantatione per melodiam grauiter concinentem iuniorum animi temperentur. In his legendis notabis gratiam ipſam, in rebus quidem pulchritudinẽ, in cognitione verò voluptatem cognominari. Notabis nullum animal præter hominem rhythmi & harmoniæ ſenſum habere. Atque rhythmum eſſe ordinem in tempore atque motu: Harmoniam verò eſſe ordinem in ipſa vocum per acutum & graue contemperantia. Quod Græcè harmoniã dicimus, concẽtum Latinè propriè dicimus. Quod autem rhythmum, commodè numerum dicere poſſumus, modò intelligas numerum in tempore atque motu. Notabis qua in re vini cõſiſtat vtilitas, & qua cautione ſit bibendum, præſentibus videlicet conuiuio conditoribus legum ſiue cuſtodibus, ſobriis quidẽ & mores bibentium obſeruantibus corrigentibúſque, & tunc opportunè quando per vinum molliores facti fuerint, reformantibus. Concludit denique, ſi eiuſmodi cautionibus ciues in conuiuiis vtantur mero, tanquam ad ea quæ dicta ſunt vtile concedendum: vſum verò eius ad ſuam cuiuſque libidinem ciuibus ſuis procul arcendum. Quippe cùm ſacras Palladis arces, quæ ante omnia colendæ ſunt, impudẽtiſſimè pulſet.

IN III. DE LEGIBVS, argumentum. ad pag. 585.

QVemadmodum medicus ſanitatem corporis, ita legum autor ſpectat animi ſanitatem. Quoniam verò omnibus optabilius eſt valetudinem proſperam retinere ne pereat, quàm recipere pereuntem, idcircò præcipuum vtriuſque tam ciuilis, quàm medici inſtitutum eſt, ſeruare ſiue corporis ſiue animi ſanitatẽ: ſequens verò vtriuſque conſilium eſſe videtur optimum, ſiue corpori, ſiue animo habitum, ſi quando amiſſus fuerit, reſtituere. Quamobrẽ & apud Platonem & apud veritatem ſcriptores illi legum contemnendi cenſentur, qui ſubitò qua cenſura ſcelera perpetrata ſint, punienda decernunt. Qua verò ratione homines ita oriantur, nutriantur, erudiãtur, vt ſcelera perpetrare nolint, non prouident. Nemo igitur admiretur Platonem noſtrum firmiſſimæ ſanitatis animi ſtudioſum, tam in libris Legum quàm de Republica diu permulta quę videntur leuia, & ad educandos pueros adoleſcentéſque pertinent, accuratius diuerſari. Sic enim decet diligentiſſimum animorum medicum facere: eóſque ſtatim natos ita componere, vt vel quaſi vnà cum firma ſanitate geniti videantur, vel ſaltem ætate adoleſcente, ſanitas animi pariter coaleſcat. Hinc itaque præcedens illa libri Legum primi ſecundíque diligentia in omni muſicæ ludíque genere atque conuiuiis. Dum enim de autoris legum officio diſputat, præcipuum eius, id eſt, circa pueros, & adoleſcentes ſtudium, ante omnia iudicat declarandum Vbi meminiſſe te volo, quanta cautione ad potum vini iudicauerit accedendum, vt non liceat quotidie bibere, neque cuilibet, neque ad cuiuſque libidinem, ſed in ſolennibus duntaxat conuiuiis, & tunc quidem viris & moderatè, raro verò merum, ſub arbitro tamen & iudice. Alioqui memineris & quantum probet, vt nõ liceat in caſtris militibus guſtare vinum, neque in ciuitate ſeruis, neque magiſtratibus, neque gubernatoribus & iudicibus ipſo iudicij tempore, neque viris mox de rebus magnis deliberaturis, poſtremò neque viro vel mulieri ea hora qua liberis operam dare conſtituunt. Hæc operæpretium fuerit diligenter cõmemoraſſe. Pergamus iam ad proprium libri tertij argumentum. Cùm igitur lex ipſa ciuilitatis, id eſt diſciplinæ ciuilis forma ſit, ciuilitas autem forma ſit ciuitatis, haud ab re de legibus tractaturus multa de ciuitatis ciuilitatíſque initio diſputat. Ambigit autem vtrum genus humanum fuerit ab æterno nécne, ſimilitérque de mundo. Et quòd alicubi tẽpus nominat infinitũ, haudquaquã ſine principio propriè atque fine ſignificat, ſed noſtris potius computationibus infinitum: ideóque dicit ſæpe tempus inæſtimabile potiùs quàm immenſum. Atqui & in ſexto ſimiliter ambigens ſententiam ita diſiungit, Hominum generatio aut nunquam incepit, aut inæſtimabili ante nos temporis longitudine cœpit. Inæſtimabile verò forſan dicit, ſiquis non ſolum annos ſolares, ſed etiam lunares, & dies & horas numerare contenderit. Satis autem Chriſtiano fuerit philoſophum mundi æternitatem non affirmaſſe. Sed quídnam de mille annorum millibus his Moſaici dicent? Fortè Platonem Ægyptiorum more breuiuſculos annos computauiſſe. At verò & de his, & de mundi illuuionibus opportunius agitur in Timæo. Iam verò ad ipſam materiam legum, id eſt, ciuitatem ciuilitatémque reuertamur. Quatuor ciuilitatis figuræ præcipuè numerãtur. Prima quidem ſtatim poſt generis humani calamitatem in ſuperſtite quodã eius ſemine ſeruato, vel altiſſimorum montiũ beneficio, vel diuina potius prouidẽtia. Tunc enim probabile eſt filios nepotéſque patrisfamiliàs imperio paruiſſe. Quod quidem imperium ſola cõſtat lege naturæ. Secũda figura inter familias plures iam inter ſe vel oppido, vel vallo quodam ſimili congregatas, congregatas inquam tum indigẽtia mutua, tum metu ferarum. Sed ab ipſo cœtus huius exordio veriſimile eſt tot gubernandi formas, quot & domicilia extitiſſe opinionibus inter ſe moribúſque longè diuerſas. Ob quam diuerſitatem mutuis ſubortis iniuriis coacti ſunt communes quoſdam arbitros & iudices rectoréſque conſtituere. Vnde tertia iam orta eſt ciuilis diſciplinæ figura, à præcedente videlicet iniuſtitia ducens originem. Probabile verò eſt eiuſmodi rectores vrbis, communes præſcripſiſſe ciuitati leges poſtquam honeſtiſſimas quaſque domiciliorum leges conſiderauerunt, per eáſque rei familiaris diſciplinam, ad diſciplinam Reipublicę transtulerunt. Quarta denique figura eſt, in quodam gẽtium regno: vbi plures inter ſe vrbes in eandem voluntatem communémque legem ita conueniunt, quemadmodum in vrbem vnam familiæ plures. Prima quidem figura extra vrbem eſt, per leges ſingulas, natura, ratione, voluntate conſiſtens. Secunda verò iam in vrbe, ſed per ſingulas adhuc domiciliorum leges, indigentia quadam metúque congregata. Tertia in ciuitate per leges iam communes, occaſione iniuſtitiæ, iuſtitiam colens. Quarta ex pluribus ciuitatibus per eandem voluntatem legémque ſimilem congregatur. Inter hæc admonentur poetæ ad canenda diuina: Vbi dicitur poetarum genus diuinum eſſe, agíque deo. Admonentur quoque autores legum, vt neque arduas neque violentas ferant leges, ſed leues quoad fieri poteſt atque ſuaues. Præterea exemplo quodam hiſtorico principale proſequitur diſputationis huius conſilium, de præcipua condendarum legum & optima ratione. Quæ quidem hinc maximè ſumit exordium, ſi autor in his ferendis vniuerſam quidem ciuium virtutem ſpectet, maximè verò maximam omnium atque ducem. Nemo verò dubitat virtutes alias à prudentia tanquam inferiora membra à capite duci. Hanc vtique tam neceſſariam nobis eſſe quàm nobilem, ex eo confirmat, quòd omnes communi voto id optant in primis, vt humana omnia pro ſui deſiderio ſuccedant atque gerantur: eúmque cui ad votum cuncta ſuccedunt, beatiſſimum fore omnium arbitrantur. Plato verò contrà infert miſerrimum fore illum cuius cupiditates quotidie ſequantur euentus, niſi tanta ſit prudentia præditus, tantáque per prudentiam animum moderatione regat, vt vera diſcernat bona, & quæ ratione ſecreuit neglectis aliis appetat. In his admonet nõ eſſe optandum vel orandum vt omnia cupiditatẽ noſtram ſequantur, imò vt cupiditas rationem. Tangit & congruam filij ad patrem, patris ad deum comparationem. Cupit certè & precatur ſibi puer euenire quàm plurima quaſi bona, quæ pater interea ne accidant deprecatur, tanquam mala. Similiter vana & noxia vota hominum cœleſtis pater quotidie deteſtatur. Neque refugium ad euitanda fallacia vota vllum nobis eſt, excepta prudẽtia. Huic ergo per ciuium animos propagandæ legifer in primis incũbet publicæ ſtudens felicitati. Tanta enim prudentiæ perfectio eſt, vt & optanda doceat exoptare, atque cõparatis ea potiſſimum vti ratione qua proſint. In his autem felicitas ciuitatis tota conſiſtit. Quemadmodum verò ciuitatem ſeruat prudẽtia, ita deſtruit imprudentia, quam nominat ignorantiam. Non ignorantiam inquam vel literarum propriè vel artis cuiuſdam vel externorum quorundam à nobis aliorum, ſed ignorantiam boni, vt alibi ſæpe dicit atque hic ſignificat. Sed addit eam eſſe & priuatim & publicè perniciosiſſimã ignorantiam, per quam quis neſciat ita ſuum animum temperare, vt rationis ſuæ tanquam reginę legibus ſenſus quaſi populus legitimè educatus obediat: adeò vt non alia proſequatur & fugiat, nec aliis aliterue gaudeat atque doleat quàm rationis inſtituta præſcribant. Quicunque ignorantia eiuſmodi obcęcantur, etiam ſi ingenioſiſſimi atque literatiſſimi ſint, ignorantes à Platone cenſentur. Qui verò temperati ſunt, prudentes ab eo iudicantur atque ſcientes etiam ſi literas neſciãt. Prohibet deinde magiſtratum illi tribui gubernandum qui propter incontinentiam gubernare ſe neſciat. Neq. confidit ciuitatem ſub eo rectè felicitérque componi in cuius animo ciuitas quædam eſt incompoſita ſimul & miſera. Quamuis autem ſeptẽ numeret deinceps rationes quæ ad dignitatem imperandi conducere apud plurimos iudicantur, ſcilicet, Paternitas, Nobilitas, Dominatio, Potentia, Senectus, Prudentia, Sors, tamen vnicam ipſe præ cæteris eligit, id eſt prudentiam, dicens hanc eſſe propriam dignitatis imperatoriæ rationem, ſcilicet vt prudentiores vbique imperent, imprudentiores obtemperent. Quemadmodum & oculorum officiũ eſt ducere, pedum verò miniſterium pergere. Item ſicut in qualibet arte præſertim nauigatoria & militari & medica, eius quidem qui plus intelligit eſt præcipere: eius verò qui minus ea in re cognoſcit, eſt exequi: ita & in arte ciuili, partim vniuſcuiuſque, partim familiæ, partim ciuitatis gubernatrice, illi apprimè omnes parere debent, qui præ cæteris quid potiſſimum humanæ ſaluti conducat intelligit. Lex ergo communem optans prudentiam, prouidebit vt præter puerilem eruditionem ad prudentiam conferentem munerum quoque publicorum gradus pro ipſius prudentiæ gradibus vbique diſtribuantur. Ac ne imprudenter horum gubernacula committantur, ſanciet ne mera & ingens imperandi autoritas concedatur: ſed omnes quidem ſubiiciet legibus, reges autem cum ſenatu coniunget, ſenatum cum concilio populari. Cauebit in primis ne vnquam ſuperba laſciuia cupiens plus poſſe quàm leges, diſſenſionem pariat & ruinam. Studebit vt totum ciuitatis corpus quoad fieri poteſt liberũ ſit, prudens, & amicũ. Liberũ quidem, vt poſſit quilibet patriæ ſuæ conſulere: prudens autem, vt ſciat: amicum rurſus, vt velit. Meminerit tria hæc in ea ciuitate facilius conuenire, quæ inter vnius ac populi potentiam obtinet medium: vt neque vnius ſe totam ſubdat imperantis arbitrio vel potentiæ paucorum, neque quemlibet abſque delectu recipiat conſultorem: ſed plurimum quidem optimatum cõſtet gubernatione, nonnihil quoq. habeat regij, nonnihil inſuper popularis. Circũſpiciet

mores fortunáſque principum, quo perſpiciat ciuitatum regnorúmque exitium maximè omnium ex delitioſo luxurioſóque adoleſcentum virorúmque victu procedere. Quippe cùm nemo ex huiuſmodi virtute præſtans euadere poſſit, ſed æger neceſſario fiat, fragilis & inflatus, & cæcus. Mandabit propterea temperantiam ab omnibus maximè coli, ſanciens eos potiſſimum honorari, qui temperatiſſimi omnium iudicio comprobentur. Neque patietur fortitudinem ab vllo abſque tēperantia poſſideri, quaſi rē ciuitati valde periculoſam. Quin imo neque multarum rerum peritiam abſque iuſtitia tanquam grauiter nocituram. Summatim verò in primo honoris gradu, dotes animi, ſi cum temperantia mixtæ fuerint, collocabit, his corporis ſubiiciet bona, bonis corporis ſimul & animi externa ſeruire mandabit. Prohibebit quoque nimiam libertatem, vetabit & nimiam ſeruitutē. Nam nimia quidem ſeruitus amicitiam, id eſt, & beneuolentiam populi erga principem, & charitatem erga patriam è medio tollit, adeò vt leui de cauſa vel princeps, vel patria pereat. Libertas verò nimia laſciuiā primo parit: deinde contēptum legum, poſt hæc frequētes ſeditiones, & extremam denique ſeruitutem. Nemo verò miretur Platonem & hic, & ſæpe alibi ludos, ſiue potius ſtudia muſicæ magni facere, quaſi ad permutandos in vtranque partem mores tam publicè quàm priuatim poſſint quàm plurimum. Nam ea tempeſtate & familiare omnibus & palàm frequentiſſimum erat huiuſmodi ſtudium: quod autem ab omnibus fit atque continuè, non minorē fermè in animum vim habet quàm aer in corpus. Præterea quæ apud medicos parum cautos habentur leuia, apud Platonem obſeruantiſſimum humani generis medicum haud contemnenda cenſentur. Deſcendit poſt hæc ad ſuperiorum epilogum. In quo epilogo poſſet quiſpiam clauſulam illam, Si verò quicquam, & quæ ſequuntur, ita forſitan legere, An verò quicquam contulerimus nécne? Quis redarguet? cùm inter nos omnia dicta fuerint? Sed iſta tu videris.

IN IIII. DE LEGIBVS, argumentum. ad pag. 596.

QVartus hic dialogus, quemadmodum & tres ſuperiores, ac etiam pars quinti prima, in ipſo conditoris legum conſilio officióque verſatur. Huius verò conſilium circa ciuitatis materiam atque formā. Materiam inquam, ſitum, & compoſitionem, diſpoſitionémque vrbis. Formam verò modum publicæ gubernationis & ordinem. At quoniam forma hęc formoſa eſſe nunquam poteſt, niſi ciuium animi ſint formoſi, idcirco in formandis à tenera ætate, pérque omnem vitam ſuorum ciuium animis legifer inuigilare iubetur. Materiam igitur ciuitatis paucis expedit verbis, formam verò eius & animorum ipſorum formationem accuratiſſimè tractat, vtpote qui præ animorū dignitate exteriora omnia quamuis ampliſſima videantur, nihili pendit. Profectò Plato noſter ſi corporum eſſet medicus in eligendo aere ſaluberrimo ad firmam validámque corporis habitudinem conferēte incumberet diligentius. Sed qui in eligenda pro ſe Academia in ſalubri loco non corpori, ſed animo moribúſque conſuluit: is nimirum in vrbe condenda non admodum accuratus apparet: in formandis verò vnà cum ætate moribus tanquam medicus animorum vt ita loquar, curioſiſſimus. Præterea ſi tanti fortunæ faceret bona, quanti cęteri ſolent, certè agrum, & ſitum & modum ad diuitias cumulandas amplificandúmque imperium commodiſſimum diligenter exquireret. Cōtrà verò facit omnino. Sit ergo vrbs procul à mari atque portu, non mercaturæ præſertim cauponatiæ dedita, non luxurioſa, non diues. Sit temperata ciuitas & ſobria, & pudica. Præ cæteris verò pia. Quidnam aliud mandatorum putas ſanctum aliquem religioſæ vitæ pontificem in ædificandis templis habitaculiſque ſanctorum, quàm quod Plato noſter iubet in vrbe condenda? Et qui pauca hic de vrbis corpore verba facit, idem in beata illa Republica decem Dialogis expreſſa, nullum de vrbe condenda fecit verbum: neque id quidem iniuria. Illam nanque reliquit cœlo, hanc in terris ædificat, ad exemplaris illius quoad fieri poteſt imaginem. Propoſitum igitur erit legiferi, quæ pręter animi bona ſunt præ bonis animi parui facere, in omnique eius inſtitutione ad vniuerſam virtutem tanquā ad ſignū intendere Ideóq. nihil vel in ciuitate vel circa vrbē permittere vnde ciues malis aliquādo moribus aſſueſcere poſſint, etiam ſi inde victoria multarum gētiū, potentiáque ampliſſima & copia rerum omnium abundantiſſima conſequatur. Lex enim non extra animum, ſed in animum ipſum aciē ſuam dirigit omni ex parte perficiēdum. Itaque iubebit ne ciues habeant ſummo in pretio falſæ huius vitæ ſalutē. Neq. tam vt ſint ſaluique ſint, procurent, quàm vt quandiu ſunt, optimi ſint. Ad vniuerſum verò legiferi inſtitutum perficiendum tria in primis conducere arbitratur, Deum videlicet fortunāq. & artē. Quæ tria humana omnia gubernare dicuntur. Et quo difficiliora quàm cætera autor legum molitur, eo maiori ab his tribus quàm cæteri indiget patrocinio. Quod autē Plato dicit Deū, & fortunā atq. artē ſimul cū Deo humana omnia gubernare, breuiter ſic expone: Deus in omnibus per omnia mouet omnia. Mouet mūdi ſphæras. Quarū concurſio fatū quidē alicubi, ſed hic fortuna libentius nominatur. Hinc caſus varij circa externa corporáq. proueniūt. Mouet & animas lumē mētibus inſpirādo: vnde ars non ſpeculādi ſolū accenditur, ſed agendi. Ab arte tandem diſpoſitio externorum & corporis proficiſcitur. Quamobrē à Deo quidē cuncta dependent: qui, vt ait Paulus, omnia in nobis operatur. Verùm ab ipſo Deo alia quidem per fortunam procedunt, alia verò per artem. Quo fit vt neque fortuna, neque ars aliquando Deo valeat aduerſari. Quippe cùm ſemper ab ipſo vtraque moueantur. Inter ſe verò quo

A hæc ita ſe habent. Aut enim conſentiunt inuicem, aut fortè diſſentiunt. Si diſſident, aut fortuna ſuperat artem, aut ars fortunam. Id autem accipe hoc exemplo. Dum mouet Deus ſphæras interdū per fortunam in mari cōmouet tempeſtatē. Tempeſtas quatit nauē. Interea mouet Deus idem eandem nauem per animum quoque gubernatoris, id eſt per artem ipſam à Deo cōtinuè dependentem. Quando igitur ars nauem ad certum dirigit portum, atque ad eundē tempeſtas quoque vehit, tunc ars ſimul cum fortuna conſentit. Quando verò aliò quidē impellit ventus, aliò verò ars certat ducere, tūc ars & fortuna diſſentiūt, ac tandem vel ars cedit fortunæ, vel arti fortuna. Interim prouidētia Dei vtrobique agit vtrunque ad finem ſibi ſoli notum, cui nihil vnquā diſſonat, cuncta videlicet in vniuerſam ſui corporis harmoniam occultis modis cōtemperanti. Cæterùm illa ipſa cōcurſionum cœleſtium diſpoſitio, quando talis prouenit, vt artē neceſſariò ſuperatura ſit, Fatum dicitur potius quàm Fortuna: quādo verò talis vt exuperare inertē poſſit, & ſuperari ab arte, Fortuna potius nominatur. Neque diffidas artē quandoque vincere poſſe fortunā. Vt enim fortuna, ſic & ars procedit ex Deo. Animaduerte verò vbi Plato de occaſione diſputat, quam vir magnus nouas conditurus leges exoptet, ad id magnopere opportunā, ſub illius tyranni nomine iuniorem Dionyſium ſignificare, ſeipſum verò ſub appellatione legiferi, atque indicare fauorem fortunæ ſibi integrum defuiſſe. Itē Platonem in Sicilia apud Dionyſium quendā harū legum prooemia inchoaſſe, vt ex epiſtolis intelligi poteſt: opus verò id legum expulſo Dionyſio perfeciſſe. Denique per hæc dicta reditum in Siciliam ſuū ab infamia vindicaſſe. Scito autem Platonē in eo itinere atque reditu nihil aliud contendiſſe, quàm vt ſalua Dionyſij proſperitate, violenta tyrannis in regnum moderatum cōuerteretur. Inter hæc autē vbi temperantia & prudentia principis loquitur, memento Platonē, mediocrem quidem temperantiam à prudentia diſtinguere, mediocrem quoque prudentiam à ſapientia ſimili ratione diſcernere, conſummatam verò temperantiam ſæpè appellare prudentiam, abſolutam quoque prudentiam nōnunquam ſapientiam nominare. Quod quidē in Phædone, & tertio Legum, & hic, & alibi ſæpè, patet. Adducit præterea naturales quaſdam ingenij dotes, virtutibus quidem ſimiles, ſed tunc demum, quando rectè fuerint excultę, ad virtutū munera conducentes. Qua quidem de re latius in Republica diſputat. Mandabis interea memoriæ, quales ſunt principū mores, tales quoque fieri ciuium reliquorum. Neque vlla de cauſa mores ciuium faciliùs citiúſque quàm ex hac mutari poſſe. Item beatum eſſe prudētem & temperatum doctorem populi, beatum quoque populum qui audit verba ex ore doctoris eiuſmodi profluentia. Præterea neque Rempubl. felicem fore, neque leges bonas exorituras, priùs quàm in gubernatore potentia vnà cum ſapientia temperantiáque concurrat. Proinde diuinum ad ciuitatem conſtituendam auxilium inuocandū. Hactenus quartus hic liber munus legiferi circa materiam ciuitatis, & formam communis pertractauit. Pergit verò deinceps ad figuram muneris huius diſtinctiorem, quærēs vtrum ciuitatis forma regnum eſſe debeat, an optimatum ſenatus, an potentia paucorum, an popularis. Quoniam verò nihil inter homines bonum reuera dici poteſt, niſi diuinum imitetur bonum, non iniuria formam prius diuinæ gubernationis exponit, quàm ex humanis gubernationibus aliis alias anteponat: videlicet diuinæ ſimiliorem abſque controuerſia cæteris præfecturus. Probat autem gubernationem diuinā eſſe regnum, optimatúmque ſenatum regno coniunctum. Cenſetque ex omnibus ciuibus illos eligendos eſſe ad gubernandum, quotcunque ſint qui tantum cæteris prudentia & temperantia præſtant, quantū viri pueris præſtare ſolent. Atque ſi quis inter electorū numerum ſimili ferme interuallo cæteros antecellat, regem eſſe conſtituendum. Id verò tum ex pręſenti Saturni myſterio, tum ex ſimili quodā in Politico, tū ex epiſtolis & republica poteſt eſſe perſpicuum. Cæterū vt præſens Saturni myſterium apertiùs intelligi poſſit, meminiſſe oportet, Platonicos cōiectare mundū à vita quadā & anima cōtineri atque duci, ex tribus potiſſimū argumētis, ex firma videlicet diuerſarū mundi partium copula, ex mirabili motu cœli, ex perpetua rerum generatione ſub cœlo. Coniectare rurſus mundum à mēte regi ex triplici quodā ordine, ſcilicet ex ordine qui & in ipſa partium mundi copula, & in ſphærarum motu, & in rerum generatione conſpicitur. Vtrunque verò, ſcilicet animam atque mētem, Platonicus ille noſter breuiter cōprehendit, Spiritus intus alit, totámque infuſa per artus Mens agitat molem. Coniectare tandem & animam & mentem ab ipſo bono vnóque dirigi ad regendum, ex eo præcipuè quòd & connexio partiū motúſque & generatio & omnis horum trium ordo in vnum tendit, bonúmque dirigitur. Quamobrem ſub ipſo bono regnum geminū continetur, intellectus videlicet atque animæ. Illud quidem Saturni, hoc autem Iouis regnum omnis appellat antiquitas. Quæ Iouem idcirco fingit Saturni regnum occupauiſſe, quoniam vtriſque ad regnum proprium vocantibus animas, ſcilicet illinc ad intelligibile, hinc ad ſenſibile bonum, pauciſſimæ quædam animæ ad intelligibile Saturni bonum contemplationémque ſe conferunt, quàmplurimæ verò ad ſenſibile Iouis bonum actionemque quotidie confluūt. Tradunt antiqui animas quondam beatas ſub Saturni regno vixiſſe, duobus id modis intelligentes. Primò quidem dum inter diuinas angelicáſque mentes viuebant, antequam in corpora laberētur. Deinde etiam quoties & quotcunque voluptuoſam quidem vitam negligentes, actiuam verò parum admodum diligentes, contemplatiuę vitæ ardentiſſimo amore ſe dedunt. Vtcunque verò accipiatur, in vita intellectuali, beatæ: in animali, ſunt miſeræ. Accedit quod ſub hac miſeria ita falluntur, vt cùm duo in cœlo planetæ ſint, primus quidem ſuperioris Saturni nuntius, ſecundus autem nuncius Iouis

ſuperioris, laudent quidē Iouis ſtellam, Saturni verò vituperent, cùm tamen hæc quidē ad temporanea magis prouocet bona, illa verò reuocet ad æterna. At quoniam homo gregabile animal à communi hominum commercio ſegregatus, mediocrē viuendi habitum ſeruare non poteſt, cogitúrque, vt ita dixerim, vel infra hominē deſcēdere, vel aſcēdere ſuper hominē: factum eſt vt Saturnus hominum ſegregator crimen & infamiam apud inſcios reportauerit, eorum videlicet culpa, qui vel mixtione quadā ineptiori, vel educatione peruerſa tales euadunt, vt quando à Saturno extra hominē ſeuocantur, deſcēdant ab homine potius, quàm aſcendant. Verùm de his alibi diligentiùs: reuertamur ad argumētum. Addit Plato Saturnum quōdam homines diſtributos in greges cuſtodiæ dæmonum commēdaſſe. Id autē pluribus modis exponitur. Primò quidē diuinam mētem animas hominum, vt Timeus ait, in varios ordines ab initio diuiſiſſe ſtellarum, animarum numerū comitantes. Differētiam verò noſtrarū inter ſe animarū, alij inter Platonicos numeralem tantum eſſe putāt, alij etiam ſpecialē, vt vnum animarū noſtrarum ſit genus, in eo multæ animarum ſpecies, ſint etiam multæ ſub eadē ſpecie. Vtcūque verò diſtribuantur, diuerſis non ſolùm ſtellis, ſed dæmonibus etiam accommodari dicuntur. Alióque modo exponi poteſt myſterium, vt videlicet vel ab orbis initio, vel ſtatim poſt diluuium rudiores homines diuina prouidentia angelorum, ſiue dæmonum meliorum miniſterio rexerit, donec paulatim facti peritiores ipſi ſe regerent. Rationi verò conſentaneum eſt rectius feliciúſque à ſuperis quàm à ſeipſis homines gubernari. Exponitur inſuper tertiò hunc in modū, vt quotidie quicunque vitę rationē eligunt ab aliis quodammodo ſegregatam, ritéque educati fuerint, ſtatim in contēplatiuum beatúmque Saturni regnum commigrare dicantur. Sed quatenus ſub contēplationis officio in ritus varios diſcernuntur, eatenus & in multos greges ſecerni videtur, & aliis atque aliis pro vitæ ſimilitudine inſpirari numinibus atque regi. Mitto in præſentia multas præſtantium philoſophorum ſcholas, quaſi greges ſub Saturno paſtore mirabiliter congregatos. Sub Saturno inquam, tribus præcipuè modis. Sub mēte diuina & angelica primum; deinde ſub anima planetæ primi eiúſque ſphæræ, tertiò ſub ipſius planetæ corpore. Sed mens ipſa facit, anima conficit, planeta portendit, portendit inquam, quando in magnis Saturni cum Ioue coniunctionibus, Saturnus ipſe vel exaltatione ſua, vel domicilio gaudet, & tanquam coniunctionis dominus fouetur quidem ab Ioue, vtitur & Solis Mercuriique & Veneris beneficio. Sic magicam Zoroaſtris eiúſque ſectatorum peperit, ſeu portendit potius diſciplinam, Triſmegiſti quoque theologiam, Orpheique myſteria, arcana Pythagoræ, Socraticam ſanctimoniam, Platonicam maieſtatem. Ita eſſe manifeſtis quibuſdam argumentis compertum habemus. Hinc & Plato in præſenti libro Saturnum eſſe affirmat dominum eorum qui mentem habent. Gubernationem verò eiuſmodi ſub Saturno regiam optimatúmque extitiſſe demonſtrat. Siquidem genus humanum ab ipſo Deo tanquam rege per electos optimóſque dæmones aſſerit gubernatum. Hos multi angelos appellarent, & Plato in Critia vocat deos, facilitatémque gubernationis & hic indicat, & in Critia: dicens occulta quadam perſuaſionis inſpiratione fuiſſe homines gubernatos, gubernandos quoque ſimiliter, quoties ab inferioribus vacantes motibus ſeſe ſuperis ſubiecerint perducendos. In his Plato monet, primo diuinam prouidentiam nunquam deeſſe hominibus, modò ſibi ipſi non deſint. Deinde humanum ingenium in ſumma rerum licentia potentiáque laſciuium ſuperbúmque euadere. Tertiò ſicut beſtiæ non poſſunt à beſtiis abſque humano quodam paſtore, ſic neque homines ab hominibus abſque duce deo optimè gubernari: & quandiu mortalis aliquis ſine deo dominabitur, tandiu laborioſam miſerámque vitam fore, quaſi fruſtra vigilaturus ſit quilibet ciuitatis cuſtos, niſi deus ipſe cuſtodiuerit ciuitatem. Quartò, ipſam mentis diſtributionē eſſe legē, eique in omni & priuata & publica gubernatione ſemper obtemperandum, vt per noſtram mentem feliciter à diuina mente ducamur. Quintò, nullas conſtitutiones appellandas eſſe leges, niſi cōmune ciuitatis totius bonum procurēt. Sextò, qui obſeruantiùs parent legibus, his magiſtratus maximéque diuini cultus munera cōmitti debere. Septimò, interitum ciuitati paratum eſſe, in qua non leges magiſtratibus, ſed magiſtratus legibus dominentur. Octauò, iuuenes quidē vt plurimùm hæc obtuſè videre, ſenes autem acutè perſpicere, niſi fortè quandoque deus vel iuuenilem probet pietatem, vel ſenilem reprobet impietatem. Multa iam verba Plato facit ad ipſum legiſlatorē pro ſuo officio inſtruendum. Nōnulla facit deinceps ad populū leges eiuſmodi ſuſcepturum, vt & accipiat libentius & ſeruet impēſius. Cohortatur autem ad ſacras leges in primis, pérque illas ad humanas à diuinis inuentas & confirmatas. Sed vnà cum exhortatione venerationē terrorémque cōmiſcet, dicēs deum mūdi totius artificē, totum in ſeipſo cōplecti, ideóque inſpicere ſingula ne quis confidat præuaricando poſſe latere: pérque omnia circumuolui, ne quis ſperet manus eius poſt delictum ſubterfugere poſſe. Hunc eſſe oſtēdit legum omnium fundatorē, vbi ait: Recta definit & peragit, id eſt, recta quadam legis regula determinat ſingula. Determinat inquā primo ſingulis naturę ſuæ modū, quæ, qualia, quot quantáque ſint, & vbi, & quādo, & quomodo moueantur. Deinde animis quid agendū ſit, quidue cauendū. Determinationē eiuſmodi legē eſſe cōſtat rerū omniū penes deum omniū autorem, eámq; eodē actu ab ipſo deo ſanciri, quo & omnia ab eo intelliguntur & fiūt, actu ſcilicet circulari, quē Timæus ait eſſe diuinæ intelligētiæ naturalem, ex ſeipſa videlicet ſeipſam reſpicienti, ſeque reſpiciendo omnia ſemper conſpicienti. Forſan verò vltra circularem, vt ita dixerim, motum deo intimum, ſubinſinuat motum quoque rectū, id eſt, rerū à deo proceſſum deique per res omnes

A à circulari pendere ſignauit. Item vbi ait deum rerum principia & fines & media continere, intellige deum eſſe cauſam rerum efficiētem atque finalem, ſeruare omnia, omnibúſque adeſſe. Ac ne quis putet irritam legem, addit hanc ſemper iudicium comitari, quo & perſpicaciter ſeruatores legis præuaricatoréſque diſcernantur, & efficaciter quid potiſſimum debeatur cuique, decernatur. Quod quidem iudicium, quoniam potenter & diſcernit, & decernit, ineuitabilis ſequitur vltio peccatorum, & præmium obſeruantium. Seruari verò maximè diuinam inquit legem ab his, qui humilimè ceruicem ſuam diuinæ legis iugo ſubiiciunt, quorum præmium futura beatitudo cenſetur: reſpui verò maximè à ſuperbis, qui mox ſicut dei legem dereliquerunt, ita deſeruntur à deo. Deſerti autem & peccant atrocius & miſerabi- B lius cruciantur. Tu verò euangelica hæc aureáque præcepta ſeruabis alta mente repoſta. Quòd autem myſteria hæc antiquo ait ſermone conſtare, Moſaico poſſumus intelligere. Poſſumus quoque & Mercuriali quodam & Orphico, apud quos eiuſmodi multa perlegimus, & illa quidem euidentiſſima: quæ recenſere grandius iam prohibet argumentū. At ſi Orphicos de Ioue, de lege, de iudicio & iuſtitia & Nemeſi hymnos legeris, hæc ad verbum inuenies omnia. Poſt hæc Plato populū exhortatur, vt vnuſquiſq; magnopere ſtudeat in eorū numero eſſe qui deum ſequuntur, contēdens in omnibus placere deo, atque vt id conſequatur ſimilem deo ſe reddens, ſimilem inquam per temperantiæ puritatem, qua tanquam regula examuſſim ſua omnia me- C tiatur. Siquidem menſura, quod & Pythagoras inquit, omnium optima iudicatur, ſimilimúmque deo efficit animum. Quippe cùm deus omnium ſit menſura, præcipuè nobis, qui videlicet eatenus vel proſequi vel fugere debemus ſingula, quatenus diuinæ menti voluntatíque vel conſonare vel diſſonare cenſentur. Hinc illud in Platonis epiſtola: Sapienti quidem viro lex deus eſt, inſipienti verò libido. Ambiguus verò hic legitur textus. Alibi enim legitur vt traduxi. Quibus verbis Plato videtur Protagoram confutare, dicentem rerū menſuram hominem eſſe. Cuius error in libro de ſcientia ſubtiliter confutatur. Alibi verò legitur non, quam quiuis homo, ſed ſiquis homo, hunc in modum: Deus omnium nobis eſt menſura, multóque magis D ſi quis, vt ferunt, homo eſt. Tu hanc particulam, ſi quis, vt ferunt, homo eſt: exponere potes, ſi quis homo menſura eſt, multo magis deus, eſt menſura, non enim nobis, ſed deo per quem viuimus, debemus viuere. Poſſes forſan exponere: ſi deus aliquis homo eſt, id eſt, ſi quando fiat homo: vt ferunt, id eſt, oracula prophetarum, quæ quidem expoſitio vtinam quàm pia eſt apud multos, tā accepta foret apud Platonicos. Vt autem appareat quanti fructus ſit obſeruatio legum, ſubdit ſolis harum obſeruatoribus licere atque expedire vota diis ſacráque facere. Cæterorum verò preces & munera à deo reſpui. Hoc ipſum verò quod eſt placere deo, dicit eſſe ſignum, quo ſingulas vitæ actiones quaſi ſagittas debemus intendere. Sagittas autem in hanc ipſam dei gratiam attingendam, eſſe ait ſedulum religionis cultum. E In quo eoſdem diſponit gradus, quos & in carminibus Pythagoricis legimus. Iubet enim hic ſicut & ille, vt cœleſtes primū omnes colamus deos illos pręcipuè quibus patria quaſi patronis eſt dedicata, deinde ſequentes ſub cœlo deos. Quos omnes terreſtres appellat. Mos enim Platonis eſt, & ſi omnia ſub cœlo elementa ponit, omniáque in cœlo modo cœleſti, tamen omnia ſub cœlo appellatione terræ comprehendere, omnia item in cœlo cœli igniſque nomine. Cœleſtes quidem deos, tum angelos intelligit ſuperiores, tum ſphærarum cœleſtium ſtellarúmque animas. Deos verò terreſtres, tum inferiores angelos, tum elementorum quatuor animas. Tertiò mandat coli dæmones, ſcilicet puriores, quaſi deorum ad nos interpretes. Quartò heroas F id eſt, hominum animas deo acceptorum à corpore ſeparatas. In his omnibus ita diſtribui præcipit cultum, vt maioribus numinibus maiora, minoribus minora, æqualibus æqualia munera conferātur. Quintò non tam coli & adorari, quàm ornari & quodammodo honorari deorum patriorum ſtatuas imperat, legibus cōſecratas. Quoniam verò omnem ad diuinum cultum exhortationē ab vno inchoauit deo, euidēter oſtendit cætera numina neque per ſe, ſed participatione primi dici deos, neque propter ſe, ſed illius gratia eſſe colēda, præſertim cùm vniuerſum eiuſmodi cultum, duntaxat vt illi vnico placeas, dicat ſuſcipiendum. Sextò parētes quaſi dei vicarios præcipit venerari. Septimò propinquos genere, & familiaritate coniunctos, & hoſpites G peregrinóſque ex diuino iuſſu amare charitate non ficta. His autem præceptum inſeritur euangelicum, vanorum ſcilicet verborum exactam rationem diuino iudici eſſe reddēdam: cuius angelus nobis præeſt quaſi ſuperioris iudicis vicarius & miniſter, vt nos à turpibus reuocet, prouocet ad honeſta: & conſentiētes quidem tranquillitate conſcientiæ nutriat & delectet, diſſentientes verò perturbatione conſcientiæ vexet. Vbi delectat, ab antiquis gratia nominatur: vbi vexat, furia. Et gratia quidem triplex, quoniam præteriti, præſentis, & futuri gratia bonos oblectat. Furia quoque triplex, quia malos ſimiliter cruciat. Et vtrobique Fatum, & Parca triplex cognominatur. Dicitur & Nemeſis, præſertim ab Orpheo, vbi in ſuperbos animaduertit. Profecto H veteres vt iudicarent ſuperbiam Deo maximè omnium diſſonare obediētiam humilimam exigenti, dixerunt ſuperbos non ſolum diuina cēſura, vt cætera vitia, ſed etiam indignatione puniri, propriúmque ad punitionem eiuſmodi numen introduxerunt, Nemeſeos nomine nuncupatum, quod quidem facit potentiam in brachio ſuo, diſpergítque ſuperbos mente cordis ſui. Collige è multis omnibus præcipuè quatuor, legem, iudicium, iuſtitiam, Nemeſim. Horum exemplum accipe in teipſo. Habes in mente legem, quid agendum ſit, quid non, communi norma dictantem, & honeſtum quidem proſequendum eſſe, turpe verò vitādum. Habes & in ratione iudicium

A diſtinctiori quadam argumentationu̅ diſcurſione diſcernens id quod in hac vel illa actione poſitum eſt,honeſtum eſſe vel turpe. Habes in voluntate iuſtitiam eligentem ita proſequi,ita fugere , vt ratio per mentis leges proſequendum iudicauit vel fugiendum. Habes in imaginatione eiúſque affectu Nemeſim turpibus actionibus verbíſque ſuccenſentem atque legitimè indignantem.Similiter in Deo lex iudicium,iuſtitiáque & Nemeſis ſed modo diuino. Diſtinctius autem in Deo quidem lex angelíſque ſuperioribus. In animæ verò mundanæ ratione,iudicium. In eiuſdem voluntate iuſtitia. In angelis inferioribus ſeu dæmonibus mediis Nemeſis. Vtcunque diſtribuas,hęc omnia diuinæ legi mirabili quadam connexione ſubſeruiunt ad virtutum B præmium & ſupplicium peccatorum.

IN V. DE LEGIBVS, ARgumentum. ad pag. 604.

Mirabilia quotidie fieri videmus à magnete in ferrum, à ſuccino in paleas,à fulguribus in ſolida,ab ignito ſulphure in bōbardā, à tota natura vel in motu cœli vel in artificioſa rerum quæ gignuntur, C formatione.Cauſas quidem ignoramus,neque tamen ob cauſaru̅ ignorationem negamus effectus fieri,quos videmus. Mirabilia rurſus fieri nonnunquam ab animis noſtris in oraculis cæteríſque prodigiis teſtis eſt non ſolum omnis hiſtoria , ſed autoritas etiam Mercurialis & Pythagorica atque Platonica. Et ſi ſtupendorum noſtræ mentis operum rationem certam facilè omnes aſſignare non poſſumus,negare tamen opera vel facta fuiſſe,vel poſſe fieri,non debemus. Videmus ignem quo cœlo ſimilior eſt quàm cætera elementa,eo mirabilius agere;vt breui ad ſuam trahat formam,quæ cætera tempore vix lōgiſſimo trahunt,neque mixtionem perpetiatur , & cùm videtur diuidi diuidat,longiúſque admodum quàm cætera ſuum protendat effectu̅, D & longiſſimè per lumen agat atque momēto. Verùm habet hoc à cœlo,& cœlum imagine ſui agit,id eſt lumine,quæ ignis vix naturali efficit qualitate. Quis enim dubitet cœleſtia per radios ſuos tam nobis occultos, quàm manifeſtos ab ipſis velut imagines profluētes,mouere inferiora ſemper atque formare? fermè non aliter, quàm vultus ſpeculum & ſpeculum concauum materiam ſiccam poſitam è conſpectu. Sed age iam in hoc ſpeculo & ſuperos & animam ſpeculemur. Quāto efficacior eſt ignis cæteris elementis,& igne cœlum , tanto efficaciores cœlo ſunt ſpiritus,qui vel viuificāt,vel mouent cœlu̅, vel viuificantiu̅ & mouentium ſunt conſortes. Spiritus ergo ſuperiores in noſtros vtpote conſortes,imaginum duntaxat ſuarum influxibus operātur, quemadmodum vultus in ſpeculum:atque agēdo in eas formant, E ſimilimáſq.efficiunt : vſqueadeò vt animæ ſæpe tā ferme mirabiliter, quàm cœleſtes ſoleant,operētur. Quēadmodu̅ verò ſpeculu̅ ad imagines à vultu ſuſcipiēdas quinq. modis pręcipuè præparatur:primo quidem natura vitrea,deinde perſpicuitate,tertio lenitate, quarto reſiſtētia,quinto poſitione:ſic & animæ noſtræ ad influxus numinum præparantur. Primo quidem,quod intellectuales naturæ ſunt ſicut & illa. Secundo,quando per intellectum,fide illis hærēt indubia. Tertio,per voluntatem amore illa ſeſe ardentiſſimo transferunt. Quarto, tota in illis firmiter memoria ſperant. Quinto, ſi corpus habeant,& natura illis accommodatum,& diligentia pręparatum,tunc in mētes noſtras à ſuperis ita labuntur inſtinctus, vt à fidibus lyræ in fides ſimiliter F temperatas. Tunc prodigia,ſomnia,vaticinia,oracula veniunt. Mitto quòd Iamblichus Porphyriúſque narrant,oracula quædam per aquā fieri ſolita,quædam per aerem,quædam verò per ignem: fortè quia à dæmonibus,vel aqueis,vel aereis,vel igneis mittantur. Fortè etiam quoniam locis & temporibus aliis atque aliis,per occultas cauſas cōtigerit mentium humanarum affectus ad ſuperiora conuerti conuerſóſq.inde formari. Profectò noſtrę mētes in varia nimiu̅ diſtrahuntur. Verum ſi quando integra virtute ſua ad certum opus vtantur, ſicut & ignis tota intentione naturæ comburit, & cœlum toto agit influxu, tunc Plato non dubitat mirabiliora à noſtris mentibus quàm ab igne vel cœlo , facilimè prouentura. Non dubitant & Auicenna Al- G gazeléſque , neſcio qua ſorte ſæpe Platonici. Sed de his in Theologia latius diſputamus. Quibus euangelicum illud de fide montes permutatura,maximè confirmatur:confirmantur & plurima quæ Plato in libro ſuperiori & hoc quinto , imò & ſequentibus omnibus de oraculis aſſerit,adeò vt non aliter,vel vrbis diſpoſitio , vel reipublicæ forma vel ſanctio legum ſeſe habeat , quàm per oracula comprobetur. Verùm quamuis oracula tria commemoret , tamen cæteris inſuper vaticiniis quæ veriora forſan reperiri poſſunt , autoritatem ſuam ad idem manifeſtè concedit. Sed iam ad argumentum quinti proprium veniamus. Cùm igitur animus noſter ſpeculum ſit diuinorum,meritò poſt diuinorum cultum in quarto deſcriptu̅ , mox in ex- H ordio quinti animum ipſum iubet coli,quaſi rem ſacram:& qui in ſuperioribus Pythagorea carmina eſt imitatus,in præſenti quoque animi cultu libenter Pythagoram ſuum ſequitur præcipiētem: poſt deos maximè omnium reuerere teipſum. Quanti verò momenti ſit eiuſmodi reuerentia ad obſeruantiam legum explicare nō poſſem. Sed facit hæc vt,ſummatim dicā,vt quiſquis animi ſui quaſi numinis conſpectum aſſiduum reueretur,iudicem habeat intra ſeipſum : ad cuius legem,vel abſque legibus ſcriptis vitam ſuam perfectiſſimè dirigat, ac tandem facilè naturalis legis amore faciat , quæ cæteri vix ſcriptarum legu̅ formidine faciu̅t. Proinde du̅ de colendo animo diſputat,omnia de officiis pręcepta tradit,tu̅ ad ſe ipſum tu̅ ad alios ad omnéſq. virtutes priuatim & publicè pertinentia, quæ diſcere quiſque debeat atque ediſcere. Poſt hæc finem imponit exordio legum. Vbi apparet totam de legibus diſputationē in tres præçipuè partes eſſe diuiſam. Primo quidem in procœmiu̅,ab initio libri primi ad hanc vſque partem quinti productum. Deinde in ipſam legum diſpoſitionem. Et primo in leges ad rempublicam magiſtratúſque potiſſimum pertinentes. Deinde ad ſingulas ſpectantes ciuium actiones. Meminiſſe verò te arbitror ſingulas prætcrea leges, ſingula habere procœmia. Principio legifer puriſſimos pro viribus colonos eligat,atque paſtorum more puros ſegreget ab impuris. Luſtret quoque ciuitatem, ac niſi ſumma cogat neceſſitas,nō inferat violentiam. Adæquet cenſus pro viribus,ne alij ditiſſimi ſint,alij verò mendici. Caueat nequis iniuſtè diuitias cumulet. Neque luculentiſſimam conetur ciuitatem reddere,ſed iuſtiſſimam. Prædicet veritatem & apud homines, & apud deos eſſe maximè omniu̅ venerandam. Item in peregrinos hoſpitalitatem,in ſupplices indulgentiam. Moneat vnumquenque animam erga ſeipſam amore falli,atque peruerti ſolere. Præcipiat,ne quis abundans ipſe, patiatur proximum eſurire. Collocet vrbem ſi poteſt in media regione ſingulas circunſpectans commoditates. In duodecim partes vrbem diuidat,totámque ſimiliter regionem. Sed cur in partes duodecim ? vt intelligas molem tantam támque laborioſam vniuerſi ipſius auxilio indigere, quod eſt in ſphæras duodecim diſtributum. Item ciuitatem ad imaginem regni cœleſtis eſſe petendam. Cœleſtis autem ciuitas in ſigna duodecim, quaſi duodecim tribus,eſt diſtributa. Nec ab re diis duodecim ciuitatem commendat ſuam. ſiquidem dij duodecim,ſignis cœli duodecim præeſſe dicu̅tur. Imò verò dij ſex,ſexque deæ. Iuno,Veſta,Minerua,Ceres,Diana,Veníſq;: Mars,Mercurius,Iupiter,Neptunus,Vulcanus,Apollo. Præpone ſingula ſingulis: membris quidem noſtris ſigna : ſignis præterea deos. Arieti quidem & capiti noſtro Palladem. Tauro verò & noſtrę ceruici Venerem. Geminis & humanis brachiis Apollinem. Cancro pectoríque Mercurium. Leoni humeríſque Iouem. Virgini ilibúſque Cererem. Libræ & natibus,quod honeſtè dictum ſit,Vulcanu̅. Scorpio & pudibundis Martem. Sagittario femoríque Dianam. Capricorno & genibus Veſtam. Aquario curibúſque Iunonem. Piſcibus pedibúſque Neptunum. Intellige per hæc ciuitatem totam non aliter vnum ex ciuibus multis , quàm vnum corpus ex multis membris eſſe debere. Alia verò numina maſculina, alia fœminina idcirco dicu̅tur, vt cognoſcas & quæ ad materiam paſſionéſque, & quæ ad formas actionéſque pertinent,à ſuperis gubernari. Verùm cur Plato præcipuam vrbis arcem, Veſtæ, Ioui, & Palladi conſecrat? Intellige in diuinis tres omnium fontes exiſtere : Veſtam quidem eſſendi fontem , Iouem viuendi, Mineruam intelligendi. Atque in his omnibus auxilium à ſuperis obſecrandum. Vbi verò Plato commēdat partitionē domiciliorum agrorúmque in quinquies mille & quadraginta,oſtēdit eiuſmodi numerum commodiſſimas in ſe multáſque deinceps diſtributiones partim continere. Quod quidem & in ſequentibus paulatim aperietur & vel mediocri arithmetræ poteſt eſſe perſpicuu̅. Notabis vbi de commu̅ni ciuium vita diſſerit præceptum de euangelica dilectione & charitate mirandum. Item patriam magis quàm matrem eſſe colendam. Quódue patriam inquit immortalem deam eſſe,vel de diuina terreni orbis anima , vel de numine patriæ patrono,vel de cœleſti patria dictum puta.

IN VI. DE LEGIBVS, argumentum. ad pag. 613.

Tria ſunt genera cauſarum , quibus diuerſa diuerſis in locis hominum ingenia fiunt. Quæ quidem tria genera Plato in ſuperioris libri fine breuiter comprehendit. Ego verò operæ pretium fore arbitror , hac ipſa materia quaſi quodam nodo ſextum cum quinto ligare. Sit ergo plurimum in loco diſcriminis ad meliores deterioréſque homines generandos. Cauſa verò ſit vel humana , vel naturalis,vel diuina. Humana quidem,lex,educatio,conſuetudo diuerſa. Naturalis autem,elementorum alimentorúmque diuerſitas. Diuina verò,vt cœlum quoque diuinum vocem,ſideru̅ numinúmq; poteſtas. Siquidem Plato indicat quemadmodum aliæ cœli plagæ aliis reguntur ſtellis,aliíſque diis, id eſt ſuperioribus angelis : ſic alias terræ plagas,aliis quoque dæmonibus , inferioribúſque angelis gubernari. Accedit ad hęc aſtronomorum ſententia,& plagas terrę cœli plagis,& vrbes aſcendentibus ſignis accommodans. Mitto in præſentia quantum ingeniorum diſcrimē afferat familiarium cuiuſque hominis varietas dęmonum. Quòd autem ſpirituum ſuperiorum vires,noſtris,quomodocunque id fiat, ſpiritibus influant , negare non poſſumus,quando manifeſtè videmus corpora noſtra corporibus ſuperioribus agitari: aſſiduéque ab aere aliter permutari. Quòd ſi ſpiritus illi in noſtros agunt ſpiritus,agunt inſuper & in corpora. Paſſio verò corporum humanorum,ſiue à ſpiritibus illis, ſiue à corporibus ſuperioribus inferatur,eatenus redundat in anima,quatenus tam cōparato,quàm naturali affectu animus ſeſe mergit in corpus. Verùm hoc intereſt , quòd corpora illa per corpora noſtra mouent animas : ſpiritus autem tum animas per corpora mouent,tum per animas, tu̅ etiam per illum ſpiritum , quem phyſici ſæpe nodum animæ inuicem corporíſque cognominant. Memento verò vim omnem atque motum à ſuperioribus in nos deſcendentem, ſemper ad bonum ſuapte natura conducere. quandoquidem & cœleſtes influxus ſemper ad bonum. Sed neque tu hic vel rigidiorum hominum triſtitiam

& parſimoniam reiicias in Saturnum: vel temeritatem ferocitatémque in Martem: vel fraudulentam malitiam in Mercurium, vel laſciuos amores in Venerem. Quid verò, ſi Saturni grauitas in nobis complexionis naturæ, nutritioníſque & educationis vitio, in ſimile quiddã grauitati vitiũ cõuertatur: ſimiliter magnanimitas Martia in audaciã magnanimitati quodãmodo ſimilem, Mercurialis induſtria ſimiliter in malitiã, Venerea charitas in libidinem? Nónne ſub ſolis radiis, qui natura ſua ad videndum conferunt & viuendum quotidie accidit alios viſum, alios vitã amittere: & qui in aere libero ſalubriter calefaciũt, in cõcauis vrunt? Quemadmodũ verò ſub benefico radiorum influxu ob inferiorem naturam reſultat alicui malum, nõ vniuerſo: ſic ſub ſtellarum viribus natura bonis atque ſub numinum muneribus optimis, poteſt interdum inferioris vel naturæ, vel conſuetudinis vitio, vitiam vel corporis, vel animi ſuboriri. Nihil verò vniuerſo vitium aut malum: quemadmodum in concentu ſecunda vel ſeptima vox: quæ ſeorſum audita diſſonat interim coniuncta cæteris conſonat vniuerſo. Solent verò Platonici infimos dæmones malos aliquando nuncupare, quoniam ad infimum generationis & ſenſibile bonum ſuo quodam, vt aiunt, officio nos alliciant. diuertere autem à ſummo bono ad minimum, comparatione ſummi malum iure cenſetur. Miſſum facio in præſenti quod aiunt ſupremos dæmones ad contemplationis, medios ad actionis, infimos ad concupiſcentiæ bonum ducere: quódve his omnibus & vti poſſumus, & abuti: & vtentibus quidem bona contingunt, abutentibus verò mala. Appellat verò Plato dæmones, & deos indigenas patriæ, non quia inde geniti, ſed quia ciues inde genitos peculiari quadam cura cuſtodiunt. Dicit præterea beatam ciuitatem à diis deorúmque filiis coli: intelligens partim quidem cœleſtem Hieruſalem, ab angelis puríſque animis habitatam: partim quoque felicem illorum vitam, quos in Phædone inquit editiſſimas terræ partes incolere numinum familiaritate beatos. Deſcendit poſt hæc in ſexto ad magiſtratus conſtituendos ſcilicet quot eſſe oporteat, & quo pacto creari, quídve magiſtratus cuiuſque ſit officium. Inquit autem diligentiam in his creandis tanti eſſe momenti, vt vel bonarũ conſtitutio legum abſque magiſtratibus bonis, nõ modò minimè profutura ſit ciuitati, verùm etiã plurimum nocitura. Oportere verò ait tam eos qui magiſtratus electuri ſunt, quàm qui eligendi, eſſe ab adoleſcentia probatiſſimos, maioribúſque probatiſſimis genitos, & qui conciuium mores perfectiſſimè calleant. In his notabis miram Platonis prudentiam in ordine magiſtratuũ, eorúmque officio in rebus humanis & ſacris, bello & pace, in vrbe atque agris. Cognoſcéſque & probabis optimatum gubernationem, aliquid regij, necnon popularis habentem, & quodammodo inter vnũ & populum mediam conſtitutam. Animaduertes in ciuilibus muneribus diſtribuendis ſeruandam ſemper æqualitatem, non arithmeticam quidem per quam numero vel etiam menſura & pondere paria ſingulis tribuuntur, quæ ſæpe iniuſtiſſima eſt: ſed geometricam potius, per quam conſiderantur merita ſingulorum; atque ea ratione ſingulis diſtribuuntur, vt quę proportio meritorum eſt ad merita, eadem quoque munerum ſit ad munera: neque æqualia ſint munera muneribus, ſed munera meritis. Geminam ergo conſiderabis æqualitatem, tum muneris ad munus, tum muneris ipſius ad meritum. Et illam quidem ſæpe noxiam, raro vtilem, & tunc demum vtilem ſi fiat ſorte. Hanc verò quotidie neceſſariam. In hac vtique totam conſiſtere iuſtitiæ rationem. Atque hanc ipſam in Iouis iudicio eſſe poſitam, eiúſque notionem hominibus vix paucíſque tribui, ſed quantacunque nobis adſit, per hanc ſolam cuncta ſeruari. Nec immerito æqualitatis huius officium ſupremi iudicis aſcribit iudicio. Qui cùm ſolus ſecreta omnium penetret, ideóque merita perfectè cognoſcat, nimirũ ſolus perfectè poteſt meritis æqualia reddere. Idq; ita facit in cœlo primùm, deinde in vniuerſo, vt hac ſola pro cuiuſque naturæ capacitate vbique diſtributione fieri cũcta atque ſeruari, & ab antiquis probatum, & in Gorgia fuerit comprobatum. Sed inter hæc Plato iterum, qui mos eius eſt frequentiſſimus, pueris educandis incumbẽs, peculiarem ad id procreat magiſtratum, eúmque haberi vult omniũ in ciuitate ſummorum magiſtratuum præſtantiſſimum: exiſtimans abſque colendæ puerilis ſementis prouidentia, totam ciuitatis culturã fore vanam. Aduertes hic humanum ingenium bene quidem cultum, tandem manſuetiſſimum diuiniſſimúmque euadere: contrà verò, ſi contrà. Sed cúrnam humanum ingenium ferocius euadere poſſe dicit quàm ferarum? Quia quod maximam vim habet ad bonũ, maximam quoque habere poteſt ad malum. Item optimum quando deprauatione ſui vertitur in oppoſitum, fit peſſimum. Quod quidem in republica diſputat. Præterea ferocitatem in homine deprauato auget machinatio perſpicaciſſimæ mentis ad malum. Adde quòd ſubtilitas ſpirituum humanorum in ira, conuertitur in furorem. Accedit & quorundam dæmonum irritatio, quod Plato in epiſtola ad Syracuſanos ſignificat, & Homerus Ægyptiorum ſententia frequenter vſurpat, Heroas inducens à diis, id eſt, dæmonibus ad iras & ſanguinem animatos. Commendat iterum numerum illum quinquies mille & quadraginta, in magiſtratuum, domiciliorum, agrorum partitione omnium commodiſſimum: vtpote qui in multas deinceps portiones integras diuidatur. Sanè ſi vniuerſum hunc numerum in duas diuiſeris partes, pars dimidia duo millia continebit, quingentáque & viginti. Si verò in tres, pars tertia, mille ſexcenta octoginta. Si in quatuor, quarta quælibet, mille ducẽta ſexaginta. Si in quinque, quinta quælibet mille continebit atque octo. Si in ſex, ſexta omnis, octingenta & quadraginta. Si in ſeptem, ſeptima, ſeptingenta viginti. Si in octo, octaua, ſexcenta triginta. Si in nouem, nona, quingenta atque ſexaginta. Si in decem, decima, quingenta & quatuor. hucuſque partes o-
A mnes ſunt integræ. Sed ſi in vndecim, vndecima quatercenta quinquaginta & octo, atque inſuper duas vndecimas portiunculas. Quòd ſi in duodecim, duodecima, quatercẽtum atque viginti. Hic ſiſte pedem. At quoniam nobis ſexaginta commemorat, ſi vniuerſum illum numerum in ſexaginta partes diuiſeris, pars ſexageſima octoginta & quatuor comprehendet: ac ſi conuerſione quadam in partes octoginta quatuórque ſecueris, pars quæque ſexaginta tenebit. Videtur autem Plato plurimi facere, quòd ille numerus duodecies diuidatur in quatercentum atque viginti: quódve hic rurſus duodecies in trigintaquinq;. At verò hic duodecies in duo atque inſuper vndecim duodecimas vnius partes. Atqui & ipſe numerus quatercentum atque vi-
B ginti multiplicatur ex numero vigeſies viginti & vno. Nam viginti numerus vigeſies ſimúlque replicatus, quatercentum vigintique cõplet. Laudat duodenarium numerum, & vniuerſum illum, qui duodenario prorſus accõmodatur, propterea quòd duodecim ſint apud eum mundi ſphæræ: & ſigna duodecim in zodiaco, & partes duodecim in elementis. Siquidem quodlibet ex quatuor elementis in tres diuiditur regiones, in ſummam & infimam, atque mediam: non ſolùm ſitu, ſed virtute etiam differentes. Adde elementorum alterum duodenarium. Quò & ſubſtantiæ elementorum quatuor & qualitates octo comprehenduntur. Qualitatum verò quatuor quidem maſculæ ſunt, ſcilicet calor, frigus, leuitáſque, & grauitas. Quoniam pri-
C mæ duæ, alterationis principia ſunt, ſequentes duæ principia motionis ad locum. Quatuor verò fœminæ ſunt, quæ paſſioni magis ſubiiciuntur, ſcilicet humor, ſiccitas, rarúmque & denſum. Hæc verò Ægyptiornm myſteriis contineri, Iamblichus aſſerit. Accedit quòd duodenario menſium numero Sol dominus planetarum & curſum peragit proprium, & varios producit effectus. Denique ſingulas vult ciuitatis partes Deo conſecratas exiſtimari, propriè verò diis duodecim, id eſt duodecim ſphærarum animabus. Item diis duodecim zodiaci ſigna regentibus. Rurſus duodecim ordinibus dæmonum cœleſtia ſigna ſequentium. Quum verò dicit partes vrbis duodecim ſequi circuitum vniuerſi, fortè etiam intelligit totum octauæ ſphæræ circui-
D tum triginta ſex millibus annorum perficiendum. Qui ſanè numerus tribus annorum mille duodenariis perfectè completur. Adeò vt in primo mille annorum duodenario intelligas ex antiquorũ ſententia iuuenilem mundi totius habitum: in ſecundo virilem: in tertio verò ſenilem. Verùm de his opportunius in Timæo. Conuenit his, quod in Phædro inquit: deorum dæmonúmque exercitum ſub duce Ioue in duodecim ordines eſſe diſpoſitum. Concludit hic ciuitatis partes, partim quidẽ per duodenarium tribuum templorúmque numerum, partim verò per diuinum cultũ bis quolibet duodecim menſium ſolenniter inſtauratum, ſic ad dei munera præparari, vt diis ipſis quaſi inſidentibus gubernentur. Bis autem inſtaurari præcipua vult publicáque ſolennia, quò & duodenario tribuum, & ciuitatis reliquę
E agríque duodenario ſatiſfiat. Quòd autem ſacra iubet fieri diis deorúmve filiis, deos quidem intelligi vult ſphærarum animas: filios autem, dæmones puriores. Cuncta verò hæc Iouis vnius omnium principis gratia iubet fieri. Neque verò ſilentio pręterеundum eſt: duodenarios quos pertinentes ad vniuerſum commemorauimus, à duodenario cuiuſque hominis proprio, quaſi repręſentari. Qui ſanè ex quatuor corporis humoribus, totidem ſenſus ipſius perturbationibus, ac totidem virtutibus cõſtare videtur. Poſt ſacra deorum, ad nuptiarum ſacra deſcendit. Vbi leges ritúſque nuptiales: exhortationem ad matrimonium: officia viri & vxoris tum inter ſe, tum erga liberos & generandos & educandos conſiderabis. Notabis ante omnia, non decere in ebrietate, vel alia mentis perturbatione procreandis liberis ope-
F ram dare. Atque ob huiuſmodi delictum filios quotidie naſci tam animo, quàm corpore ægrotantes. Mandabis quoque memoriæ myſterium, vbi ait, Principium & numen hominibus inſitum, ſi conuenienti ſibi honore à ſingulis munere ipſius vtentibus afficiatur, omnia ſeruat. Quid ergo principium, quid numen inſitum aut inſidens? Principium quidem idea eſt formationis humanæ principium. Numen verò familiaris dæmon, dæmon quoque generationis princeps ſæpe ſub nomine Lucinæ ſignificatus. At cur inſitum, aut inſidẽs, aut incubans? vt intelligas numen non adeſſe ſolùm: ſed ineſſe aſſiduè atque fouere: præcipuè verò fauere, & fauendo ſeruare, ſi gratè colatur ab his qui munerę eius vtuntur. Poſt mutua viri vxoríſque offi-
G cia, conſequenter ad mutua dominorum ſeruorúmque deſcendit officia. Poſt hæc ſolita quadã arte redit ad mœnia, templa, palatia, quæ ante nuptias tractanda fuiſſe dicit. Vbi notabis in primis curias iudicum magiſtratuúmque palatia, idcirco templis proxima collocari, quò humani iudices ſemper iudicando meminerint à Deo, dum iudicant homines, iudicari. Meminerint quoque cuſtodes vrbis niſi cuſtodiente Deo cuſtodire non poſſe. Item nihil in ciuitate vel minimũ ſine certo quodam ordine eſſe debere. Siquidem quod caret ordine, alia inſuper ordinata confundit. Maximè verò ordine & cõtinua cura mulebria indigere. Alioquin ſi mulierum rẽs negligantur, duplo plus, imo & ſupra duplum detrimenti prouenit ciuitati, quàm ſi viro-
H rum neglectæ res fuerint. Inter hæc vbi mundi antiquitas repetitur: quod dicitur ipſum generationis principium nos inæſtimabili temporis magnitudine præceſſiſſe, intellige ſi obſeruas Moyſen, inæſtimabili dierum horarúmque numero. Concludit librum ea ſententia, vt triplicem impetum, ſcilicet ad cibum, potum, coitum, nequando præcipitemur, vt triplici cohibeamus fræno, timore ſcilicet, atqu lege, veráque ratione, præterea moderato honeſtorum ludorum e pueritia vſu. Quo per honeſta ſolatia reuocemur à turpibus, & ad ſeria paulatim ſtudia prouocemur.

IN VII. DE LEGIBVS, argumentum. ad pag. 627.

REgreditur Plato in ſeptimo rurſum incomparabili diligentia ad prima ætatis teneræ rudimenta, imò verò progreditur. Nunquam enim, vt ita dixerim, ab hoc ipſo digreditur, indicans totum reipublicæ bonum aut malum in bonis aut malis moribus priuatorum, atque hos pręterea omnes in bona vel mala ætatis primæ educatione conſiſtere. Præcipuè verò id efficit in primis ſtatim libris, atque hoc iterum ſeptimo, vtrobique pictor diligentiſſimus. Sed ibi quidem adumbrando: hic verò, vt pictorum more dixerim, colorando. Rurſus ibi eiuſmodi diligentiam prooemium legum vult haberi: hic verò figuram iure ſubſtantiam legum antecedentem. Leges enim ſcriptas fore irritas inquit, niſi eiuſmodi præceſſerit diligentia. Ibi præterea ſimul & hic poſt puerilem ad iuuenilem deinceps atque virilem progreditur diſciplinam. Neque ab re poſt nonnullas ſacrorum leges in ſuperioribus ad nuptiales e veſtigio proceſſit leges quaſi ſacras, vt diuini animalis ortum auſpicaretur à ſacris. Mox verò poſt connubia ad formandos pueros ſe accingit, nec natos tantum, ſed & naſcentes, imò etiam naſcituros, non minus in hac ipſa ſeminis humani cultura, ſagax, prouidus & accuratus, quàm in frugum ſeminibus agricultor. Quorſum verò ſpectare cenſes, quod ait in re muliebri multo plus diſcriminis eſſe, quàm virili? Item mulieres abſtinere à vino oportere qua nocte generandi ſint filij, imò etiam & proximo præcedenti tempore, & toto conceptionis anno ab omnibus animum perturbantibus? Hæc proculdubio eò ſpectant, vt nihil exactiſſimæ curæ ad humanam culturam ſpectantis prætermittatur. Animaduertes autem ex his Platonem exiſtimauiſſe, non virum tantum, ſed etiam mulierem in filiis generandis vicem agentis cauſæ obtinere. A quo quamuis quodam modo diſſenſerit Ariſtoteles, cõſenſerunt tamen plurimi apud medicos probatiſſimi. Profecto ſi ſuum quiſque opus diligit, proptereáque pater filium diligit magis quàm diligatur à filio, matérque ardentius quàm pater amat natum coniectare licet cauſam eſſe vnà cum viro huius operis effectricem. Quod quidem hinc etiam confirmari poteſt, quòd filij non minus, ac ſæpe etiam magis matribus ſimiles ſunt quàm patribus. Similitudo verò tam propria támque frequens indicat fœtum ſubſtantiam non à patris tantum, ſed matris etiam effectione ſuſcipere. Omnis enim cauſæ conatus fertur ad ſimile producendum. Denique cùm ſpeciei eiuſdem ſit mas & fœmina, vires habent rationis eiuſdem. Vtrinque igitur efficaces ad formam eiuſdem rationis, & ſi non pari, ſimili ſaltem ratione perficiendam. Sed hæc ad leges minimè pertinent. Tangit inſuper quæſtionem de atra bile nõ paruam, cuius vitio infantes formidoloſi ſunt difficiléſque & queruli. De hoc ipſo humore eiúſque cura, in libro De curanda literatorum valetudine, diximus diligentius. Quantum verò ad præſens pertinet inſtitutum, humorem in pueris melancholicum non ex conſtitutione propria eſſe ſcito, quæ quidem ſanguinea eſt maximéque aerea: ſed ex reliquiis quibuſdã materni menſtruíque ſanguinis in puero putrefactis, & aduſtione quadam in atram bilem deinde conuerſis. Accedit ad pueriles formidines in cauſa, rerum nouitas, quæ quidem facit, vt & auditæ voces quaſi tonitrus, & viſæ formæ quaſi laruæ & fulgura terreant. Ratio interea, quoniam nondum expergefacta, imagines à rebus ipſis nequaquam diſcernit: animam relinquit imaginationi pro arbitrio concitandam. Ex hac ipſa formidine perpetuo dolent, queruntúrque infantes. Præſertim cùm facilimè & à tractantibus offendantur, & lædantur ab aere, & ab agitatione naturæ plurimum in exordio laborantis agitentur ipſi atque vexentur. Quamobrem motu quedam fermè perpetuo atque numeroſo in curandis infantibus adoleſcentibúſque vti iubet. Primo quidem, quia motu geniti, ſeruantur & motu. Secundo quia eiuſmodi motione vitæ moderata immoderatæ agitationi tum intrinſecus à natura, tum extrinſecus ab aere factæ reſiſtimus. Tertio quoniam motus colorem excitat naturalem corpúſque totum æquè viuificat. Quarto nutrimentum concoquit digerítque per membra. Quinto ſuperuacua excrementa ſecernit. Sexto obſtruſa aperit: & adæquat humores. Septimo conducit ad augmentum. Octauo membra apta ſimul reddit & ſolida. Non ſolùm verò moderatione quadam æqualitatis verumetiam numeri cuiuſdam proportione, motum nobis oportet congruere. De muſicæ quidem potentia, multa in multis epiſtolis diſſeruimus. Nunc verò ſatis ſit intelligere, ſi per ipſam ſæpe in contraria, ſcilicet tum ad voluptatem, tum ad dolorem diſtrahitur animus, nimirum poſſe ab vtroque ad habitum quendam vtriuſque medium ſæpe reduci. Ac ſi à motu corporis in quietem, & viciſſim à quiete in motum reuocatur animus atque prouocatur, certè poſſe quibuſdam muſicæ modulis à motu ordinis experte ad ordinatum, atque hinc ad ſtabilem habitum quandoque reduci. Quem quidem habitum & hic & in epiſtola ad Dionyſium ſecunda inquit, & dei proprium eſſe, & humanæ vitæ tutiſſimum. Vtrum verò voluptas ac dolor in motione quadam conſiſtant, & quo pacto definiantur, in libro De voluptate, & in Philebi Commentariis latiùs diſputamus. Satis in pręſentia factum fuerit, ſi concludamus hunc in modum. Voluptates guſtus & tactus in reſtitutione quadã in habitum corporis naturalem naſci videntur. Dolores verò contrà, in caſu quodam ex habitu naturali. Siue vtrunque euacuatione fiat ſiue repletione, ſiue motu, ſeu quiete vel alteratione aliqua qualitatum. Præterea voluptates odoratus, & auditus, & vſus, in reditu quodam ad ordinem ſenſualem à quo multis contingentibus quotidie deturbamur. Deinde voluptas imaginandi in regreſſione ſimiliter ad ordinem imaginalem, à quo deiicit perturbatio. Ordo verò tam imaginalis quàm ſenſualis in quodam ſpirituum temperamento fundatur, cui quoties contemperata ſimiliter admouentur, fit voluptas in mutua quadam ſenſus imaginationíſque cum rebus, quæ influũt congruitate reſultans. Poſt hæc rationis lætitia in reformatione quadam naſcitur: per quam ratio quæ perturbatione corporea facta informis fuerat, vel deformis, formatur pro natura ſua, atque reformatur. Denique mentis gaudiũ reformatione perficitur per quam intellectuali quodã intuitu reformatur aliquando in ideam, à qua ceciderat ob negotioſæ vitæ tumultum. Si inductionem hanc rectè conſideraueris, videbis humanam voluptatem ſummatim fieri in reditu quodam in habitum naturalem: neque tam reditus ipſius, quàm habitus gratia fieri & optari. Igitur eiuſmodi habitus ſi fieri poſſit, perpetuò firmus, maximè omniũ eſt optandus. At cur cogitanti cuilibet occurrere videtur optabilior oblectatio in motu perpetuo, quàm ſtatus ille perpetuus? Quoniam fallit nos imaginatio & opinio animæ mobili coniunctæ corpori, pérque coniunctionem eiuſmodi voluptatem mobilem appetẽtis. Quam merito neglectura ſit præ naturalis habitus firmitate, ſi quando poſita fuerit ſupra motum. Si enim reuera guſtaremus ſaporem ipſius habitus naturalis, extra quem in terris poſiti ſumus, ſicut motionis ad ipſum vergentis ſaporem guſtamus: proculdubio longo interuallo habitum regreſſioni præponeremus. Profectò quemadmodum omnes bonorũ gradus, meliori modo ſe habent in ipſa ſtabili ratione boni, quàm in materia mobili: ſic expetendorum omniũ rationes in ratione habitúq; eiuſmodi potiùs quàm in materia mobili collocantur. Per hæc probatum ſit proprium dei diuinorúmque gaudium in ſtatu quodam conſiſtere incomparabiliter motibus cũctis iucundiore. Quem quidem prudentes & ipſi debent eligere, & cæteris, præſertim iunioribus, adhibere. Præterea cunctis perſuadere, voluptatem quæ ſit ex motu, non ſolùm breuem eſſe ac leuem moleſtiæque permixtam, ſed etiam in multos & diuturnos ingentéſque dolores continuo prolabi. Diſtinguit autem numeroſum motũ per quem inconcinnos motus ætatis teneræ moderamur, in duo genera, in muſicam ſcilicet & gymnaſticam. Prima enim ſpiritum atque animum, ſecunda verò humores membráque componimus. Sub nomine quidem muſicæ non modò cautus & ſonos, ſed poeſim etiam & quæ ad figurarum ordinem pertinent, comprehendit. Sub nomine verò gymnaſticæ, motus omnes corporis in præludiis ludíſque certaminum atque pręliis. At choream ſalutationémque ex vtriſque quodammodo mixtam intellige. Tum his omnibus quaſi præludiis infantes, pueros, adoleſcentes, tam fœminas pariter, quàm mares ad officia & belli & pacis diligenter erudit: eiuſmodi verò rudimenta patrias appellat leges, ac reipublicæ vincula. Quibus ſubductis quaſi columnis tecta reipublicæ corruant. Iubet ſingula in his haud aliter fieri quàm publicis regulis ſtatuantur: iudicans à delictis eiuſmodi, delicta omnia tandem in republica prouenire, atque ex mutabilitate ludorum iocorúmque & ornamentorum, mutationem quoque legũ & reipublicæ proficiſci. Notabis mutationem præterquam in malis, eſſe rerum omnium periculoſiſſimam, adeò vt etiam ſi muteris in melius, ſaltem ad tempus ſis periculum ſubiturus. Inter hæc ſacrificandum in ludis ait diis & deorum filiis, atque dæmonibus. Dæmonibus inquam puris, vt deorum filiis nos concilient. Deorum verò filiis, vt deos nobis propitios reddant. Diis denique, quo ſummi Dei muneribus nos reddant paratiores. Sic vtique priſca cõſueuit religio, quemadmodum de ſphæra in ſphæram gradatim corpore pertranſitur & viſu, ſic de propinquis numinibus ad remotiora deinceps ſuo quodam ordine progredi in omnibus, id præcipuè venerans, quod ſplendorem ſummi præcipuè refert. Neque verò ego nunc, vel de ciuili, imò plebea, vel de poetica, imò verò inſana ſuperſtitione loquor, ſed de philoſophico diuinorum cultu à priſcis ſapientibus, prout cógnitus vniuerſi ordo dictauerat, inſtituto. Quem ſolum vbique commendat Plato, reliquos duos reuera deridens. Et vbi duos tantum commemorat, id eſt deos deorúmque filios, dæmones & heroes intelligit filios. Vbi verò connumerat deos, & deorum filios & dæmones, intelligit deos numina ſuper ſphæras, filios numina in ſphæris, dæmones numina infra ſphæras. Poſt hæc vbi legitimorum ludorũ diſciplinam commẽdat, ludos inquit ſtudiorum gratia potius quàm contrà, eſſe conſtituendos. Addit res humanas, ſi comparentur ad diuinas, nullo ſtudio dignas eſſe: id eſt, nulla exiſtimatione, nullóque amore, nec tanquam ſerias, ſed tanquam nugas eſſe cenſendas. Sin autem ad naturales, magni faciendas eſſe cõſentit. Tum optimum ait homini contigiſſe, vt ingenium ſortitus ſit aptum ludis, & deditum: ſcilicet eum ad laborioſæ vitæ ſolamen, tum ad diſciplinam paulatim per ludos congruos comparandam. Quòd verò anima per varias viuendi formas circuitum, quaſi chorea ludens efficiat, id vniuerſo optimum eſſe putant. Rurſus vniuerſæ quoque naturæ animæ, videlicet vt quæcunque in eius potentia latent, viciſſitudine quadam educantur in lucem. At cur non dicit cætera quoque animalia ludos eſſe deorum? Quoniam nec adeò diis familiaria ſunt, vt cum his illi ludant. Nec comparantur ad deos, vtpote quæ ſeipſa Deo nõ comparant, neque diuina aliquando metiuntur, vnde cogantur de illis ſicuti nos mentiri. Et profectò ſi dei ridere ſit, humanum rideat ludũ conantem immenſa metiri. Conſiderabis hic Platonis verba eiuſmodi, ſcilicet, ea quæ ab aurora ad hanc horam non ſine quadam deorũ inſpiratione narrauimus, poeſi quodammodo ſimilia mihi vidẽtur. In his ſignificat omnia eius ſcripta in eam vſque diem, id eſt ſenium, eſſe quodammodo diuinitus inſpirata, atque poetica.

figura diſpoſita,vt ſint allegoricè plurimum exponenda. Idem quoque innuit ſtatim poſt exordium Phædri,vt ſciamus, & quæ in adoleſcentia,& quæ in vltimo compoſuit ſenio,poſſim maximè redolere. Ob id in epiſtolis ait,mẽtem ſuam vel à nullo, vel à quàm pauciſſimis, & vix tandem ex quadam vaticinij ſagacitate poſſe comprehendi. Præterea contemplare hic quàm diligenter Plato effrenem cohibeat pueritiam,quantum ſomnolentiam quidem deteſtetur, commendet verò vigiliam, quàm opportunè ſua cuiuſque ætatis diſponat officia,iubens inter ludendum primo quidem tradi literas. Deinde muſicam. Tertio gymnaſticam. Quarto arithmeticam. Quinto geometriam. Sexto aſtronomiam. In ſeptimo verò loco dialecticam, id eſt metaphyſicam, collocat in fine legum atque reipublicæ. Quoniam verò dicit Deum cum diuina quidem neceſſitate pugnare nunquam, cum humana verò pugnare, diſtingue neceſſitatem alteram quidem eſſe in ipſo naturali rerum ordine,ita vt eſt,diuinitus inſtituto,vt res tales ſint & tot & tantæ,ſic agant,ſic moueantur, hæ præcedant,hæ comitentur,illæ ſequantur,aliæ ſimul ſint, aliæ verò ſeorſum,atque vt ſunt,ita quoque ſint iudicandæ. Alteram verò neceſſitatem in caſu quodam ab ordine naturali,vbi vel deforme, vel monſtruoſum,vel diſſidens diſſolutúmque videtur. Cum prima neceſſitate nõ pugnat Deus. Eius enim præcipua volũtate neceſſitas eiuſmodi conſtat. Sed nunquid pugnat cum altera ? Certè nuſquam pugnat Deus,quid enim repugnet omnipotenti? Veruntamen ob id quaſi pugnare fingitur, quòd hæc à diuina ſimilitudine prolapſa longius in diſſimilimam Deo cadit deformitatem,quaſi iam rebellantem, ſed à Deo interim quaſi repugnante atque expugnante miris modis in ordinem quandoque redactam. Animaduerte poſt hæc non parui momenti dictum. Non eſt peſſimum rerum omnium imperitia Imò verò peſſimum eſt multarum rerum peritia acquiſita malè. Ac ſi præcedentem quoque ſentẽtiam animaduerteris, quæ hominem cognominat & Deum & dæmonem atque heroem, cognoſces qua ratione exponi poſſit Plato, vbi animam inquit humanam in varias ſpecies pertranſire,ſed hoc in theologia latius. Proinde vbi ad doctrinas mathematicas iuuenes adhortatur,reprehendit Grçcos,quòd in geometria & aſtronomia omnes errauerint. In geometria quidem,quòd dimenſionẽ quamlibet cum qualibet commenſurabilem eſſe putauerint. Quod quidem non poſſe fieri primùm apud Barbaros eſt inuentum. In aſtronomia quoque quòd errare planetas dixerint, cùm tamen in diuinis nullus ſit error. Item motum velociſſimorum, tardiſſimum nominauerint,tardiſſimorúmque velociſſimum. Mentiri verò contra deorum dignitatem per ignorantiam natam ex negligentia, iudicat non ſtultum ſolummodo, ſed prophanum. Sed damnat plurimum Græcorum errorem contra diuinæ prouidentiæ voluntatem,dicentium non eſſe inueſtigandum ipſum autorẽ mundi Deum, mundíque ipſius originem, nec eorum quæ in mundo ſunt cauſam, quaſi inueſtigatio hæc non pertineat ad pietatem: cùm tamen maximè omnium pia ſit,vtpote præcipuè cum diuina voluntate conſentiens,quæ & vniuerſum eo diſpoſuit ordine,qui ad inueſtigationem eiuſmodi ſemper alliceret,& mentem ipſam inueſtigationis huius auidiſſimam procreauit. Platonem verò ipſum exiſtimare veriſſimam pietatem præcipuè in vnius dei cultu ſitam eſſe,probauimus aliàs, & per ſuperiora eius verba in præſentia confirmamus. Nam & ſi in plurali numero ſæpe ait deos colendos eſſe, concludit tandem numero ſingulari,& ſingulari cultu Deum ipſum eſſe omni beato ſtudio dignum. Præterea in antecedentibus,iudices creaturus cõgregauit magiſtratus omnes in templo & in ipſo anni principio. Principium verò ab æſtiuo fecit ſolſtitio. Neque te turbet,quòd in calendis proximè ſolſtitium ſequentibus. Id enim certioris apud populum principij gratia dictum puta, verum autem initium apud eum in ipſo propriè ſolſtitio fieri. Quod quidem allegoricè ſic exponatur,vt quando ſolis lumen,id eſt,dei lumen rectius vberiúſque à nobis accipitur, tunc reuera ſit principium viuendi & cogitandi atque iudicandi, & huius vnius gratia cuncti ſimul in vno templo,id eſt, vna religione colant quicquid colant. Lumen verò ſolis in libris de Republica inquit, vnius omnium patris imaginem eſſe,& quaſi ſimulacrum eius in mũdano hoc templo à patre omnium collocatum. Quid plura ? Vnum Deum in primis adorandum,cuius gratia cætera numina ſint colenda,alibi ſæpe docet, atque in epiſtola ad Dionyſium, rurſúſque ad Hermiam, & in Parmenide qui totus agit de vno, & in Timæo qui omnia producit ab vno, & in Philebo qui omnia metitur vno, & in Epinomide qui omnia reducit ad vnum,manifeſtè demonſtrat.

IN VIII. DE LEGIBVS, argumentum. ad pag. 642.

QVæ modò de præcipuo ſingularíque vnius Dei cultu ex multis Platonis noſtri teſtimoniis aſſeruimus: poſſumus præterea per Phædrum,Gorgiam,Protagoram, Politicum, Critiam, quartum legum abſque controuerſia confirmare. In his enim vniuerſam deorum,vt ita dixerim,ſynagogam,vnico ſubdit regi,prout vult ſingulis imperanti: aliáque aliis officia iuſtè diſpertienti & humana per illos ordine diſpenſanti: non quaſi abſente hinc illo, ſed vt apparet in quarto legũ, potius ita volente. Iubet itaque Plato primum quidẽ deum propter ſe adorari. Sequentes verò qui participes eius dij quoque dicuntur, amari tanquam illi ſimiliores. Honorari etiam vt vicarios, imò & aduocari quaſi conciliatores, audiri etiam vt diuinæ mentis interpretes. Exaudiri denique ceu maieſtatis diuinæ præcones.

A Iubet & templa condi in vrbe: & vrbem ipſam quaſi ædem ſacram in partes diſtribuit duodecim. Quemadmodum & deus templum ſibi ipſe conſtruxit mundum duodecim ſphærarum choris ornatum: Sacerdotibus quoque munitum,id eſt,ſpiritibus præditis ratione, deum vbique laudantibus. Diuinum verò id templum Plato pro viribus imitans,& multos in ſuis templis admittit deos, quemadmodum deus ipſe multos admittit in ſuo: & varia diſponit ſimulacra: ſicut & deus ſtellas locauit in cœlo,quaſi ſuorum ſtatuas angelorum. Præterea inter multas multorum aras altare primum conſecrat primo: quemadmodum ſtellas inter peculiarem ſibi ſtatuam Deus elegit ſolem,vt in Republica Plato inquit. De quo fortè dictum videri poſſit: In ſole poſuit tabernaculum ſuum. De ſacrificiis autem ſtatuiſque diligentius alibi pertractabitur: verùm vt in præſentia ſummatim dicam,primum deum vtpote materiæ aut ſimilis naturæ nihil habentem, vnica vult
B mente coli. Sequentibus verò numinibus hoſtias & ſacrificia qua ratione lex patria iubet,adhiberi permittit. Hinc theologi gentium in numinum cœleſtium igneorúmque ſacris,figuras & lumina multáque ad vſum ſpectantia inſerebant. In ſacris autem aereorum muſicos quoque concentus,& odores vaporéſque addebant. At in ſacrificiis aqueorum atque terreſtrium,iis inſuper quæ ad guſtum & ſoliditatem attinent, vtebantur. Quamobrem nemini mirum videri debet, Platonem philoſophum adeò grauem leges ſuas, omnes quidem, præcipuè verò ſacras, non niſi conſultis oraculis promulgare. Principio videbatur temporibus indulgendum. Neceſſarium quidem erat humana diuino quodam conſilio & autoritate firma-
C re. Impoſſibile verò ea tempeſtate eos homines ita natos, & ita educatos, ratione vlla à conſuetis alieniſſima in diuina reuerentia conſeruare. Deinde Plato prudentiſſimus iudicabat,& ſi poſſent impuri ſpiritus homines per oracula fallere,ſæpe tamen abſtractas ob diuinam reuerentiam à corpore mentes,quaſi iam puras à puris ſubito numinibus corripi. & quemadmodum ligna quæ caſu exiccauit ventus, ſæpe mox natura ignis accendit, ſimiliter poſſe animos ex religioſo quodam ritu,quamuis apud ſapientes minus probato,perfunctos occultis modis meliori numine corripi: vt qui neſcientes quomodo in mentem ipſam ſeorſum à ſenſibus aſcenderunt,ex alto iam feliciter
D accendantur. Neque tum attendendum Plato vult,quo ritu colas diuina,quàm cuius gratia colas. Si enim id ſummi omnium regis gratia æternorúmque bonorum deſiderio feceris,probabile eſt vndecunque & quomodocunque cœperis, te quandoque per eiuſmodi venerationem ad ſummum propius accedentem,vel immenſo illius lumine circũfundi,vel exuberanti ſaltem bonitate ſeruari. Quapropter eiuſmodi Plato fiducia fretus, de ſanciendis legibus ſacrificiíſque oracula conſulit,præcipítque quotidie aliquem ex magiſtratibus ſacra publicè facere: pro ſalute patriæ primum,deinde pro ſua atque ſuorũ. Ex certo quodam ordine poſt iuuenilis ætatis rudimenta in ſeptimo tradita, mox in octauo ad ſacra deſcendit: vtpote qui intelligi vult ho-
E mines ob idipſum rectè à primis annis inſtitui, vt ritè intereſſe ſacris & velint pariter atque poſſint. Siquis autem vel cauillator, vel meticuloſus tot diis dæmonibúſque in ciuitate Platonica intereſſe formidat: huic pariter adire licet vrbem Peripateticam, non dæmonũ, deorúmque tantum, ſed dei etiam vacuam. Sed profectò operæpretium eſt ſuperſtitioſo ſupercilio, ſtomachóque poſito ex omnibus eligere potiora,pietatémque probare Platonicam,neque exigere Chriſtianum fuiſſe illum,quem ſolum temporis interuallum prohibuit eſſe Chriſtianum. Prima quidem ſacra ſunt duodecim, in menſium Calendis. Secunda quoque duodecim,in mediis menſibus. Tertia ſũt trecentum & ſexaginta quinque,ſcilicet quotidiana. Fiunt autem præci-
F pua diis cœleſtibus, terreſtribus verò media, ſcilicet diis ſub luna tregentibus. Omnes enim ſub cœlo terreſtres appellat. Inferiora dæmonibus. Infima heroibus. Oportere verò putat ſacra his omnibus duodecim diſtingui generibus. Siquidem ſecundum ſphærarum ſignorúmque duodenarium,etiam in qualibet ſphæra dæmones, heroéſque duodenario diſtinguantur. Commemorationem verò ſolennitatum, earúmque diſtinctionem quotannis declarari populo iubet menſe vltimo: quem more communi accipimus Februarium. Præcipuè verò Platonico more menſem ante æſtiuum ſolſtitium. Vltimum menſem meritò Plutoni dicant. Eſt enim Pluto prouidentia propriè & ſeparans animas & iudicans ſeparatas. Inquit autem con-
G iunctionẽ cum corpore animæ non eſſe meliorẽ ſeparatione. Intellige de corpore caduco,& quatenus caducũ eſt, nõ de cœleſti, vel cœlo ſimili: quali corpori coniungi præſtat, huic autem quatenus caducum eſt,non præſtat. Ac ſi operæpretium eſſe dicatur huic quoque coniungi: non propter hoc ipſum propriè,ſed alterius gratia id dicẽdum. De his autem in Theologia diffuſius. Sed nunquid dæmonibus etiam impurioribus Platonici litant? Nonnulli his inſuper,partim quia naturalibus præſint officiis,partim verò ne inuidia noceant. Plato verò id nequaquam conceſſerit. Quippe cùm purgandæ mentis gratia primíque dei veneratione duntaxat ſacra iubeat facere. Affirmat autem ciuitatem legibus conſilio diuino vtentem fore felicem. Addit ad felicem tum ciuis tum ciuitatis vitam id maximè pertinere, vt nec aliis iniuriam inferat,neque afficiatur iniuria. Vtrunque verò virtute con-
H ſequi poſſe. Ac ne ciuitas afficiatur iniuriis,ſtatuit ſacrificia, in quibus & diuinum auxilium impetretur,& ludi quidem ſolennes feſtiuíque frequententur,bellicas pugnas quàm maximè imitantes. Quibus exerceri vult ad pugnam tam fœminas quàm mares: & in ſingulis quidem tam ſiniſtram manum quàm dextram: vt & ciuitas ex vtroque ſexu æquè vtilis integra ſit: & quilibet ex vtraque manu pariter vtilis,ſit integerrimus. Inter hæc notabis quàm deteſtetur auaritiam,ob id maximè ciuitati noxiam,quòd propriis vilibúſque lucris occupatos animos à publicæ ſalutis cura detorqueat. Notabis iterum quanta cau-

tione Muſicam, choreas, poeſimque in ſacris bellicíſque ludis ad-
mittat. Deinde ſolùm illud imperium legitimum eſſe pariter atque
tutum, in quo volens volentibus imperat. At quoniam in iuuenilium
ludorum cœtibus ſæpe amores incidunt, & ij quidem turpiſſimi, id-
circo his diligentiſſimè præcipit occurrendum, quamuis ex parte iam
occurrerit, vbi aurum & argentum ciuibus ſuſtulit, & in laboribus
aſſiduis educauit, & oculis iudicum mores vbique circunſpicientium
ſubiecit aſſiduè omnes, maximè iuuentutem. Quæ quidem tria eſſe
remedia cenſet aduerſus laſciuiæ & petulantiæ morbum admodum
ſalutaria. Occurrit & quarto quodam præſenti remedio: vt videlicet
ab adiutoribus legum magiſtratibus fama quotidie diuulgetur, per
quam cuncti communi conſenſu conſueſcant exiſtimare, concubitus
contra naturam, non minus turpes eſſe, nec minori apud deum odio
haberi, quàm concubitum inter filios & parentes. Putat verò Plato
communis famæ conſenſum miram ad mores habere potentiam. In
his audies feliciter eũ viuere, qui ſuperat voluptatem: infeliciter qui
ſuperatur. Audies & præceptum ad abſtinentiam maximè ſalutare, à
Paulo apoſtolo ſummopere comprobatum: vt ſi athletæ corporeæ
victoriæ ſtudio voluptatibus abſtinent, multo magis omnes gratia
victoriæ ad animum pertinentis debeant ſimiliter abſtinere. Præ-
terea geminam eſſe beneuolentiam: alteram quidem morum ſimili-
tudine: alteram verò ex quadam indigentia procreatam. Et vtrãque
cùm ſit vehementior, amorem cognominari. Amorem quoque quã-
tum ad propoſitum ſpectat triplicem. Aut enim pulchritudinem ani-
mi, aut corporis tantum, aut vtriuſque ſimul amari. In his conſidera
quàm cautè in legibus ferendis incedat, vt qui nonnunquam in dia-
logis honeſto formæ corporeæ amatori nonnihil indulſerit, hic ta-
men nihil indulgeat. Nempe corporis ſolius amorem euidenter ex-
terminat. Vtriuſque verò cõiuncti quamuis moderatum, in legibus
nõ audet admittere. Solum deniq. erga animum ſolum manifeſtè ap
probare videtur. Tum verò homines deprauatæ naturæ ſui dominos
eſſe negat, neque iniuria. Quiſquis enim à ratione diſcedens, ratio-
nalem hominis amittit naturam, nimirum & libertatem quæ ratio-
nis munus eſt, ſimul amittit: neque tamen amittit culpam, dum quaſi
delinquit impulſus: quippe cùm ipſemet cauſam neceſſitati eiuſmo
di dederit. Homines autem his contrarios, id eſt, integræ naturæ ap-
pellat eos: qui deum colunt, & inter humana maximè omniũ timent
infamiã, nec corporis vllius ſcilicet, vel ſui, vel alieni, ſed animi mo-
rúmque pulchritudinem diligunt. Quod autem in ſuperioribus dixit
officium eſſe Dei, eiuſmodi delictis obſiſtere, ſi ab eo hæc ordinari
poſſent: ſic accipe, vt dei naturarum ordinatoris proprium ſit, quæ
ab ordine naturæ collapſæ ſunt in ordinẽ reſtituere: præſertim cùm
multorum opinio ſit animam in eiuſmodi ſcelera non tam ſenſibus,
quàm dæmonibus quibuſdam inſtigantibus, vel ab initio corruiſſe.
Vbi verò ait, ſi ordinari à deo poſſent, non de diuina potentia, ſed
humana diffidit: poteſt quidem deus quantum in ipſo eſt ordinare,
ſed non tam facilè ordinari homo poteſt. Poſſet & deus cogere, ſi-
modo vellet neceſſario trahere, quem vult modo quodã libero du-
cere. Mox etiam de conuiuiis, quæ inter ſolennia ſacra, ludóſque
celebrantur, mentionẽ facit. Item ex conuiuiis de victu legibúſque
ad hunc pertinentibus. Opportunè verò poſt educationem animi,
legéſque ad hanc attinentes, ad corporis nutrimentum legéſque e-
iuſmodi iam deſcendit. Tum de agris, terminis, aquis, fructibus, pe-
coribus atque paſcuis, ſimilibúſque leges tradit. Vbi verò de termi-
nis loquens, præuaricatorem terminorum puniri dicit ab Ioue con-
tribuli atque hoſpitali, Iouem vnum intellige contribulis pariter &
hoſpitis curatorem. Et quoniam ſtatutos lege terminos præterire, &
alienum ſibi dominium vſurpare, ſuperbiæ proprium eſt: idcirco di-
cit Iouem ad hanc iniuriam vlciſcendam excitari, atque inſurgere
cũ præliis inimiciſſimis: quaſi dicat Deum contra ſuperbos non tam
vt iudicem, quàm vt hoſtem vltorem inſurgere. Poſt verò multas
conſtitutiones inquit, ad ſeniorem philoſophum non pertinere, mi-
nimas quaſque leges accuratè deſcribere: præſertim quæ ad lites re-
rúmque controuerſias pertinent. Sed de rebus quidem externis pau-
cas quaſdam cõmunéſque leges adducere, quas in minima quæque
iuris deriuent interpretes: de moribus autem & animi diſciplina ad
vnguem diligentiſſimè pertractare. Ac dum de variis opificibus ver-
ba facit, tria de his pręcepta tradit admodum memoranda. Primum
quidem, nullum ciuem, id eſt, publicis aliquãdo muneribus perfun-
cturum, vllo debere opificio occupari, neq. etiam eius ſeruũ. Quippe
cùm ars reipublicæ gubernandæ longa exercitatione multíſque do-
ctrinis indigens integrum ſibi hominem vendicet. Secundum verò,
neminẽ artes duas vel ſtudia exercere vel debere vel poſſe. Tertium
denique artificem non decere alterius artis opifici præſidere. Vetat
prudenter & exportare ciuibus neceſſaria, & importare ſuperflua, &
in primis cauponari, præſertim quæſtus gratia. Tum vrbis partes vi-
cóſque ac templa & foros duodecim digerit: foríſque tam ſobrias
quàm diligentes leges imponit.

IN IX. DE LEGIBVS, ARgumentum. ad pag. 651.

NOnus dialogus poſt communem morum diſciplinam & le-
gum multarum traditionem, aggreditur iam iudicia. Et valde
quidem opportunè. Nam & qui moribus eruditi legibúſque inſtru-
cti ſunt, iudicare iam poſſunt: & qui eruditioni inſtructioníſque pre-
A cedenti non paruerunt, iam ſunt iudicandi. Prudenter omnino no-
ſter hic animorum medicus ſeruare hactenus ſalutaribus ſtuduit mo
nitis integram animi ſanitatem: iam verò perditam cunctis machi-
nis reparare molitur. Verùm quæ charitas Platonica eſt, miſericors,
dolens compulſus ad ſecandum quaſi trahitur & vrẽdum: & id qui-
dem tam benigna cautione, vt grauiter ægrotantes verbis blandiſ-
ſimis conſoletur: contendátque verbis quaſi magicis carminibus ſa-
nos efficere antequàm medicã adhibeat manum: quam etiam dein-
de ſic admouet, vt languens & vix perſentiat, & plus admodum ſpei
concipiat, quàm doloris, & ex dolore non perniciem reportet, ſed ſa-
lutem. Inſignis clementia vir neminem abſque conſolatione punit:
neminẽ punitum perdit: omnes pro viribus ſeruat, & quos nece pu-
B nit, profitetur à morbis animi liberare: ac minimo mortis malo, in-
terim ingenti & in dies creſcẽti obſiſtere animi malo. Præſtare verò
aſſerit hinc abire, quàm in morbo vel animi, vel corporis incurabili
viuere. Atqui neque hac vita priuat, niſi quem cognouerit inſana-
bilem: neque ſupplicium vllum à lege, quæ bona eſt, illatum tende-
re vult ad malum. Quinimo pœnam ipſam multis de cauſis eſſe bo-
num: tum quia iuſta eſt, iuſtitia verò bona: tum quia vel præſens pur-
gat, vel futurum præpedit malum: tum quia in puniendo vno, inte-
rim exemplo prodeſt & multis, ciuitatémque purgat malis. Et vt
ſummatim dicam, iuſtitiam vbique mirum in modum cum clemen-
C tia miſcet, neque rigiditate torquet durius, neque mollitia quicquã
relinquit inultum. Quemadmodum verò in ſuperioribus prius diui-
na præcepit officia, quàm humana: ſic in præſentia prius in ſacrile-
gia, quàm in cætera delicta prudenter animaduertit. Ac dum quàm
graue ſit læſæ maieſtatis diuinæ crimen, oſtendit, afflante deo ſigni-
ficat nihil tale ab hominibus quidem quãdiu diuina quædam in eis
gratia viguit, fuiſſe aliquando perpetratum. Sed poſtquam propter
alia delicta gratia illa eſt amiſſa, homines iam quaſi alienos à Deo
in Deum ipſum peccare per ſacrilegia incepiſſe, vt ſacrilegiũ ipſum
non modò peccatum ſit, ſed etiam pœna peccati: pœna inquam non
purgans aliquem, ſed interimens. Non enim lege, ſed tranſgreſſione
D legis pœna talis infertur. Quod autem dicit, priſcos legumlatores
fuiſſe dei filios, legéſque heroibus, qui etiam ex diis erant geniti,
tradidiſſe: exponendum eſt per ea quæ in Critia & Politico & ſæpe
alibi pertractantur, deorum filios hic intelligi deos ſub Luna, alios
aliis terræ plagis gubernandis accommodatos. Quos poſſumus mo-
re etiam Platonico angelos nominare. Per quos ſub Mercurij nomi-
ne in Protagora leges genus hominum accepiſſe docet. Per quos in
Critia quoque dicit homines primos ex terra natos accepiſſe iura:
hominéſque illos hic nominat heroes ex diis ortos, id eſt, deorum
opera ex terra progenitos. Sed leges illas, inquit in Critia, non ſcri-
ptas ad aures, ſed inſpiratione quadam à mentibus diuinis in men-
tes humanas fuiſſe transfuſas: hominéſque ſub illis quandiu parue-
runt, vixiſſe beatos. Addit ob huiuſmodi legum tranſgreſſionem ho-
E mines diuinam gratiam amiſiſſe, qua quidẽ amiſſa felicitatem quo-
que amiſerint: & infelices in ſacrilegia iam proruperint: & per ſacri-
legia peſſimi tandem infeliciſſimíque euaſerint: in his & terreſtris
illius paradiſi, & eiectionis ex eo, myſterium licet agnoſcere. Conſi-
dera verò vbi perquirit ſacrilegij cauſas, tres aſſignari cauſas grauiũ
delictorum. Primam quidem communem hominum fragilitatem
conſuetudine confirmatam. Secũdam verò dæmonicam perſuaſio-
nem ſiue ſuggeſtionem. Tertiam denique culpam pernicioſam ex
antiquis inexpurgatíſque peccatis inuſtam, ad grauiſſima ſcelera
ſtimulãtem. Quæ quidem originali culpæ, de qua multi multa theo-
logi diſputãt, videtur eſſe ſimilima. Quamobrem vbi Plato diuinus
F ſacrilegum alloquens inquit, Non humanum ad ſacrilegium te im-
pulit malum neque diuinum: intellige humanum malum, huma-
nam fragilitatem ad inferiora procliuem: Diuinum verò ma-
lum, diabolicam, vt inquiunt, fraudem. Negat verò duo hæc non
quia non ſint in cauſa ſacrilegij, ſed quia non ſola ſunt cauſæ. Acce-
dit enim his tertia propriáque ſacrilegij cauſa, quam ſubiungit di-
cens: Sed ſtimulus quidem exitialis à priſcis inexpiatíſque peccatis
ingenitus. Per quem videlicet animus non humanus amplius, ſed
ferinus, nimirum ſacrilegio peccat in Deum, nullam vlterius dei ra-
tionem habens, quando rationem humanam iam amiſit diuinæ ra-
tionis imaginem. Mox verò primæ ad ſacrilegium inſtigationi Pla-
G to quaſi naſcenti morbo tribus occurrit remediis: quemadmodum
morbus hic tribus ex cauſis oritur. Primo quidem, vt immanis im-
petus cõprimatur ad ſacras mittit expiationes, quas Chriſtianorum
more pœnitentię, cõfeſſionis, eleemoſynæ, ieiunij nomine poſſumus
nuncupare. Deinde vt diabolicis reſiſtat inſidiis, ad orationes ſup-
plicationéſque mittit, per quas à ſuperis liberatoribúſq. ſpiritibus
contra inferos præſidium impetretur. Poſtremo quò imbecillitatem
humanam continere poſſit, mandat vt malorum hominum familia-
ritatẽ deuitans, bonorũ aſciſcat conſuetudinem. Proinde, quoniam
poſt Deũ more Pythagorico coli patriam iuſſerat, merito poſt ſacri-
legia quæ in perſonas aut res Deo conſecratas perpetrantur, pergit
H ad puniẽda ſcelera & delicta, quæ propriè cõtra patriã cõmittuntur,
quæ non ſolũ ſacrilegiis proxima iudicat, ſed annumerat, plectítq.
ſimiliter. Hæc verò tria eſſe iudicat. Peccare enim in patriã, hoſtémq.
patriæ habẽdũ eſſe, & qui poſthabitis legibus principatũ ad humanã
voluntatẽ libidinémq. reducit: & qui cũ poſſit, periclitanti patriæ nõ
ſuccurrit: & qui vel auaritia vel alia de cauſa pro filio euadit patriæ
proditor. Inter hæc officium legiferi repetit. Id autẽ eſſe vult vt non
tanquã dominus ſeruis, ſed tanquã pater filijs cõſcribat leges: nõ mi
nus perſuadẽs quàm minitans, nec minus docens quàm imperãs, nec
minus alliciens quàm perterrens: vt legiſlatoris opus non tam man-
datorum præſcriptio ſit, quàm diſciplina morum. finis enim eius eſt,

quacunque id ratione fiat, ciues bonos beatóſque efficere: punire ve A
rò malos, neceſſitas eſt in eo potius, quàm voluntas. Et quia ſolæ in-
ter humanas Platonicæ leges hæc omnia complectuntur, humana-
rum omnium perfectiſſimæ ſunt ac penè inter diuinas potius, quàm
humanas annumerandæ. Neque ab re primùm diſputationis huius
exordium à Deo factum eſt: deinde additũ à Platone, videri ſibi hæc
omnia diuinitus inſpirata. Demum ex hac ipſa diſputatione ad bea-
tum ſummi Iouis templum, id eſt, cœlum recto tramite peruenitur.
At quoniam non ſolùm in ſacrilegiis parricidiiſque, verumetiam in
cæteris ſceleribus pro aliis culparum gradibus, alij quoque pœnarũ
gradus, & à legumlatore deſcribendi & à iudice ſunt cenſendi, com- B
modiſſimam ad gradus eiuſmodi diſcernendos diſtinctionem addu-
cit in medium. Habitus quidem omnis aut virtutis eſt, aut vitij. Si
virtutis, omnino voluntarius eſt: quoniam conſilio libero & expedita
electione & propriis animi actionibus eſt àcquiſitus. Sin verò vitij
habitus eſt, inuoluntarius omnino cenſetur. Quia ita morbus eſt ani-
mi, ſicut humorum intemperantia morbus eſt corporis. Nemo verò
morbum dixerit voluntarium: quamuis nõnulla, quæ præter opinio-
nem inferunt morbum, poſſit quodammodo voluntaria dicere. Præ-
terea eiuſmodi habitus ex impedito conſilio, diſtractáque electione,
& paſſionibus potius, quàm actionibus inoleſcit. Ex his conficitur C
Platonicum illud ſæpiſſimè decantatum, Vitiorum habitus inuolun-
tarios eſſe, neminémque fieri ſponte malum. quemadmodum & ne-
mo fit ſponte ægrotus & deformis & inops. Poſt hanc habituum di-
ſtinctionem ſequitur diſtinctio actionum. Quę quidem aut ad virtu-
tis, aut ad vitij habitum gignendum propriè vergunt. Si ad virtutis,
ita voluntariæ ſunt, vt victus eſt habitus volũtarius. Sin verò ad vitij,
partim quidem voluntariæ dicuntur, propterea quòd & animo quo-
dammodo conſentiente fiunt, & poterant fieri antequam fierent: par-
tim verò inuoluntariæ, tum quia ad detrimentum, deformitatẽ, mor-
bum clàm deducunt: hæc autem vellet nemo: tum quia ex quadam D
finis exitúſque ignoratione conſurgunt. Quatenus verò per igno-
rantiam fiunt, eatenus præter ipſam rationis voluntatem fieri iudi-
cantur. Diſtingue rurſus hoc pacto. Actiones humanæ quantum ad
legem iudiciorúmque materiam attinet, in quinque capita redigun-
tur. Aut enim ex affectibus concupiſcentiæ pullulant, aut ex impetu
iraſcibilis naturæ prorumpunt: vel ſimplici quadam veniunt igno-
rantia, per quam quis res ipſas ignorat, quamuis ſe ignorare non ne-
ſciat: vel ignorantia duplici fiunt, per quam quis & res ipſas neſcit, &
ignorantiam ſuam ſimul ignorat, videlicet ſcire ſe putans: vel tãdem
ex rationali quadam opinione proueniunt: opinione inquam de iu-
ſtis atque iniuſtis rationi legibúſque credendi. Poſt diſtinctionem e- E
iuſmodi diſtinguit & iudicij regulas, per quas aliter animaduertatur
in eos qui concupiſcentia, aliter in eos qui ira peccant: atque in his
diſcernatur, vtrum conſulto, an inconſulto deliquerit. Præterea vtrũ
vi palámque, an potius clàm atque fraude. Deinde nunquid per igno
rantiam ſit erratum, ſiue per ſimplicem, ſiue per duplicem ignoran-
tiam. Vbi verò de homicidiorum iudiciis agẽs priſcum adducit my-
ſterium de interfectis interfectores vlciſcentibus: attende ex Plato-
nis ſententia, perturbationes ad ſenſibilia pertinentes poſſe in anima
ſeiuncta ab hoc corpore remanere. Siquidem ex eiuſdem ſententia
remanet & prima quædam ſentiendi natura ſúbſtantialis origo ſen- F
ſuum reliquorum, per quam anima & in hoc corpore in hæc inſtru-
menta vires explicat ſentiendi, & diſcedens ab hoc eas quodammo-
do replicat in ſeipſam, ſiue, vt magis Platonicè loquar, exercet in ae-
reo corpore. Quo inuoluta & hoc ingreditur & ex hoc egreditur, De
his Platonici ita diſtinguunt, vt anima in corpore hoc craſſiore ad
breue habitet: in aereo verò multa per ſecula: in cœleſti per omnia.
Quorſum hæc? Ne mireris perturbationes in defuncti anima ſuper-
eſſe, ſi harum rerum ſenſus memoriáque ſuperſunt. Probabile verò
eſſe putabant antiqui theologi, animas hóminum repentè interfe-
ctorum, vtpote inexpiatas, perturbationibus agitari: quin & hoſtes
exagitare, id videlicet non humana tantùm indignatione efficiente,
ſed diuina etiam nemeſi ac dæmone prouidente. Supereſſe verò ex
antiquorum opinione in anima ſenſum perturbationémque vltri- G
cem, eámque aereo vti corpore, Platonicus noſter Maro teſtis occur-
rit. Quid enim ſibi vult, Et nunc magna mei ſub terras ibit imago?
Platonicè admodum imaginem rationalis animæ nominat primam
ipſam ſentiendi naturam. Sed cur magnam? Quia & fons eſt ſenſuum
reliquorum communiſque ſenſus, & magno poſt hoc corpus vtitur
corpore, ſcilicet aereo: quod quidem & huic inſinuatum quodammo-
do fit anguſtum: hoc exutum, explicatur in amplum, elementi aerei
exigente natura. Præterea, Omnibus vmbra locis adero, dabis impro-
be pœnas: inter imaginem diſtinguit & vmbram: & imaginem qui-
dem animæ eſſe vult ſenſum in aereo corpore. Ipſum verò corpus ae-
reum, eſſe animæ vmbram. Sed terreſtre corpus cæcum nominat car-
cerem. Quod autem in iudiciis de homicidio, pręſertim de patricidio
dicit, de regreſſione animæ humanæ in corpora rurſus humana, in
quibus ſæpe det pœnas, pares omnino culpis in ſuperiori vita conce- H
ptis, vetus magorum Ægyptiorúmque ſacerdotum ſententia eſt.
Nullum enim conuenientius humanorum delictorum eſſe purgato-
rium iudicabant, quàm in corporibus humanis eadem animas quan-
doque pati quæ fecerint. Qua quidem ratione Plotinus Ægyptius in
libris de Prouidentia vtitur ad ſoluenda dubia aduerſus prouidentiã
iuſtitiámque diuinam quotidie inſurgentia. Inquit enim, quæ à diui-
na prouidentia in præſenti vita non rependũtur, in altera & quidem
humana pari prorſus ratione rependi. Rependi inſuper & in brutis:
in quibus ſæpe anima quondam hominis, fiat anima bruti. Sed in vl-
tima hac ſententia ſolus extitiſſe videtur. Cæteris enim Platonicis
diſplicet, animam hominis propriam, aliquãdo fieri bruti propriam.
Conſentiunt tamen viciſſim in homines alios tranſmigrare. quod
quidem etſi Plato non habet certum, habet tamen valde probabile.
Quòd verò migret in beſtias, ſæpe quidem recẽſet, ſed dedita opera
adeo præter ſolitam grauitatem ridiculè narrat, vt planè demonſtret
negandam quidem eſſe rem ipſam: allegoriam verò quærendam,
ſcilicet vt tranſire in brutum duobus modis accipias. Primò quidem
in affectum, imaginationem, habitúmque bruto conuenientem. De-
inde in habitationem conſuetudinémque inter feras ad tempus ſup-
plicij gratia. conſuetudinẽ nanque affectionémque brutam, eſſe pœ-
nam duntaxat antiqui putant: regreſſum verò in hominem, vbi pa-
ria & ſimilia ſubeantur, nõ ſolùm ſupplicium eſſe, ſed purgatorium.
Poſt hęc in mentionem de legis neceſſitate incidens opportunè; aſſe-
rit neceſſariam humano generi eſſe legem. Nam abſque legibus ni-
hilo ab atrociſſimis feris diſcrepaturum. Huiúſque cauſam afferẽs,
nullius hominis ingenium ita natura inſtitutũ inquit, vt omnia quæ
ad publicum bonum neceſſario cognoſcenda ſunt, cognoſcat ſuffi-
cienter: ac ſi fortè nouit, vt optimũ id quod nouit agere, poſſit ſem-
per & velit. Quòd ſi diuina quadã gratia mens quædã inter homines
ſurgeret, quæ publicũ omnino bonum cognoſceret, ad ídque genero
ſè ac ſemper intenderet, nullis vel huic, vel patriæ ſuæ eo tẽpore legi
bus opus fore. Mentẽ nanque veram ac liberã omni lege præſtantio-
rem eſſe, atque ipſo iure cunctis dominaturam. At quoniam id nul-
lius ingenio eſt tributum, concludit neceſſario ſub legibus eſſe viuẽ-
dum. Ait quoque ſtudium quidem proprij boni ciuitatem penitus
diſſipare: ſtudium verò publici boni connectere. Item peſtem in ci-
uitate dominari pernicioſam, vbi iudicium à magiſtratibus, vel mu-
tuum agitur, vel clamoſum. Atque vbi familiarem dæmonem inquit
multis ſæpe malis obſiſtere, ſi dæmonis horres nomen, vel concedẽ-
te Platone angelum nominato. Ac memẽto noſtrum dæmonem ge-
niúmque, non ſolum, vt quidam putat, noſtrum intellectum eſſe,
ſed numen. Præcipit mox ſeniores paterna reuerentia adeò coli, vt e-
tiam ab his verberatus ſuccenſere nõ debeas: ſed patienter ferre. Sed
natales quos hic commemorat deos, non aſcendentia ſigna, ſigno-
rúmque dominos planetas aſtronomico more debemus accipere: ſed
ideam generis humani principium, dæmonémque noſtræ vitæ cuſto
dem. Denique mone, timendam eſſe ſuperorum indignationem, &
inferorum punitionem. Monet mortem non eſſe ſupplicium vlti-
mum, ſed vltra hanc eſſe ſupplicia inferorum, eáque veriſſimè om-
nino narrari.

IN X. DE LEGIBVS, argumentum. ad pag. 664.

EXORDIVM decimi epilogum ſupplet noni, admonens tractã-
da eſſe iudicia de vi in rem ipſam illata, poſt iudicia de vi in per-
ſonam in nono diſpoſita. Quoniam verò nulla vis durior & intole-
rabilior eſt, quàm quę contemptu quodam infertur, nimirum contu-
melias & iniurias vel in perſonam, vel in rem ex contemptu propriè
natas in propria capita ſeligendas eſſe decernit: & has quidem ſub
quinq; capitulis. Aut enim in ſacra publica, aut priuata ſacra, aut cõ-
tra parentum reuerentiam: vel contra præſtantiam magiſtratus, vel
contra ciuilem gentilémque alicuius ciuis dignitatem cõmittuntur.
Hæc ergo exactiſſimè iudicanda cęteris tam autoribus legum quàm
magiſtratibus iudicibúſque committit. Diſtinguit poſt hæc à cæteris
ea quæ in deorum contemptum fiunt, quaſi omnium vltrà quàm di-
ci poſſit grauiſſima: in quibus decimi huius omnis verſatur intentio.
Sed primo quidem quid interſit ſacrilegium inter atque impietatẽ,
innuit. Sacrilegium ſanè rapinam nominat, ſiue res, ſeu perſona con-
ſecrata ſuperis rapiatur. Atque id quidem velut ſpecies quædam ſub
ipſo impietatis genere continetur. Nam vltra ſacrilegium ſub impie
tate comprehenduntur & cætera multa in deorum contemptum ſi-
ue cogitata ſiue dicta ſeu facta & commiſſa pariter & permiſſa atque
etiam prętermiſſa. Ac ne quid nos lateat, ad impietatem etiam perti-
net familiaritas & communio omnis ſeu in cibis ſeu verbis cum iis
inita, qui ob nefaria ſcelera arcẽtur à ſacris, qui & contaminati cœte
ros quoque vel ipſa propinquitate contaminant. Qua quidem de re
in calce noni ita pertractat, vt vaticinari viſus ſit execrationes quoti-
die factas à noſtris prophanos à communione eccleſiæ propellenti-
bus. Proinde medicus noſter animos impietatis morbo languentes
diligentiſſimè purgaturus in primis cauſas huius morbi perquirit. Ac
dum inquirit, Euangelicam tradit ſententiam. Quicunque enim, in-
quit, de deo crediderit ſecundum leges, religioſus erit, neque propha
num quicquam vel aget aliquando, vel loquetur. Quàm rectè à fide
hic dedit exordium? & à fide legibus adhibenda? Sed ne turbet quæ-
ſo deorum numerus, quem non túrbat numerus angelorum. Nihil e-
nim plus apud Platonem tot poſſunt dij, quàm apud nos tot angeli,
tótque beati. Cæterum quidnam leges ſcilicet ſacræ, & omnium an-
tiquiſſimæ de diis, id eſt, de deo angelíſque deo ſeruientibus aiunt?
Profectò tria. Primum quidem, hos deos eſſe. Secundum, omnibus
prouidere. Tertium, iuſtè pro meritis merita ſuppliciáque rependere.
In ipſa huius ſententiæ fide obſeruantiáque pietas tota cõſiſtit. Quis
igitur impius? Qui videlicet vel negabit eiuſmodi deos eſſe, vel & ſi
ſunt, prouidere: vel & ſi prouident, iuſtè rependere: id autem eſt puta
re ſuperos iudicum humanorum more ſolis muneribus vel ab iniu-
ſto collatis facilè poſſe placari. Plato igitur tres impij morbi cauſas
expulſurus probabit eſſe deos & qui in mundo ſint ſphęrarum mun-
di rectores, & qui ſuper mundum dei ſummi contemplatores. Proba-

bit conſtanti iuſtitiæ rectè bilance libráque non extrinſeca munera manuum,ſed intima animorum merita pẽſitare.Denique hac doctrina veluti quodam legis exordio ab omni diuinorum contemptu dehortabitur omnes,& cohortabitur ad pietatem.Præterea legum minis flagelliſque perterrebit impios,atque torquebit. Principio deos eſſe duobus communibus indicat argumentis. Primum quidem ab vniuerſo rerũ genere,ſecundũ verò à ſpecie humana deducitur. Primum igitur eſt eiuſmodi. Compertũ habemus ordinẽ vbique à ratione procedere, & ordinem quidem nuſquam & nunquam interruptum à ratione potenti: ordinẽ quoque commodiſſimum ab optima ratione. Cùm igitur vniuerſi tum diſpoſitio,tum progreſſio ordinatiſſima ſit,ac ſemper & vbique talis,neque id quidem abſque mirifica quadam commoditate,neceſſe eſt mundum ab optima potentiſſimáque ratione diſponi,atque moueri. Et cùm vnũ ſit vniuerſum,vnũ verò ex diuerſis non fiat niſi ab vno,conſequens eſt vnã eſſe ſummam eiuſmodi rationem.Eſſe præterea rationes plures diuinas ſub ſumma ratione diuina,quemadmodum in vno mundano opere rationabiliter ordinato,multi ſunt globi inter ſe ſpecie & virtute diſtincti atque omnes rationabiliter ordinati: adeò vt mũdi quodãmodo multi,in ampliſſima videantur mundi vnius circunferentia contineri.Itaque ſimiliter multi mundorum quaſi anguſtiorum rectores deinceps diſpoſiti,ſub vno ampliſſimi mundi rectore comprehenduntur. Qui ſanè cùm non ſolum ordinator ſit:ſed ipſe,vt ita dixerim , immenſus ordo,multo magis ordinatore gaudet quàm ordinato. Quocirca ſi multis in vniuerſo ordinatis proculdubio delectatur, multis quoque oblectatur ordinatoribus.Quippe cùm ampliſſimi regis excellentiſſima in hoc amplitudo conſiſtat, vt non anguſtos tantum ſeruos, ſed amplos quoque & multos habeat infra ſe reges.Secundum verò ad idem argumentum à ſpecie humana deductum eſt eiuſmodi.Naturalis ſpeciei cuiuſque inſtinctus inanis eſſe nõ poteſt. Naturale quoque ſpeciei animalium perfectiſſimæ iudicium omnino falſum eſſe non debet.Cùm verò humana ſpecies animaliũ perfectiſſima in omnibus vbique ſemper naturali inſtinctu immutabilique iudicio ad religionem feratur,neceſſe eſt eſſe ſuperos qui religione colantur, ſupereſſe quoque corporibus animas,quod quidem religionis eſt potiſſimum fundamentum.Attende Platonis dictum,rationes de diuinis, etſi interdum non nimis argutas,eſſe tamẽ veras. Item occaſiones duas ad impietatem.Intemperantiam,ſcilicet corporearum voluptatum concupiſcentiam:rurſuſque ignorantiam ex abſurdis poetarum phyſicorúmque quorundã opinionibus ortam.Poetas in tribus circa deos erraſſe.Primo quòd ex confuſione quam chaos nominant, erupiſſe deos cecinerint.Secundo quòd alios ex aliis abſque recta ratione,& quaſi per humanũ concubitum progenitos aſſeruerint. Tertio quòd omnes hominum perturbationes,errata,flagitia in deos nefaria impietate tranſtulerint. Phyſicos quoque illos in religione peccaſſe, qui vel cum Democrito caſu quodam temerario potius quam ratione diuina componi ſomniant vniuerſum,mirabili ratione digeſtũ, vel cũ Anaxagora & Archelao cœleſtia nihil habere in ſe diuinius opinantur quàm elementa. Præterea formas eorum quæ gignuntur, manifeſtè ad finẽ vbique directas, aiunt ex elementali potius impetu prouenire,quàm ab arte mentis ad certum finem ſingula dirigentis. Quoniam verò in his confutandis, atque inſuper in confirmandis,quæ & modò probauimus,& deinceps ex mente Platonis in hoc compendio afferemus:in theologiæ noſtræ libris fuimus longiores, idcirco in præſentia breuiter percurremus.Conſidera quanta ſit Platonis noſtri religio,& quàm exploratum habeat deum eſſe, qui contra negantes deum diſputans, vix ab ira continere ſe poteſt: vir alioquin ſupra modum omnium & in vita & diſputatione mitiſſimus.In his certè admonet, non eſſe eos qui deum negauerint, tolerandos. Nota Platonem probare illos, qui in ortu & occaſu ſolis ac lunæ adorant non ſolem propriè atque lunam,ſed diuinam potius beneficentiam: cui quotidie gratias pro tanto luminum dono iubet agi. Iudicat illum inter homines eſſe quaſi monſtrum, qui contra tum naturalem inſtinctũ,tum educationem, tum communem conſuetudinem ſuperos eſſe negat.Mox verò admonet iuuenes,quos fortè abſurdæ quædam ex auditu contra deum opiniones inuaſerint:vt quãdiu iuuenes ſunt,iudicio de rebus diuinis abſtineant, ſenioribus credant & legibus,donec ætas,experientia,ratio doceat. Affert præterea in medium opiniones quorundam qui ſapientes habiti ſunt:per quas homines facilè ad impietatem iniuſtitiámque declinant. Opiniones inquam aſſerentes quatuor elementorum naturas fortuito quodam motu inuicem confluentes cuncta coaceruaſſe.Præterea religionem iuſtitiámque nulla veritate,ſed hominũ opinione diſtare. Quamobrem concludit, hæc tanquam & priuatim & publicè omnium pernicioſiſſima eſſe rationibus confutanda: neque cogendos homines ad legum obedientiam & obſeruationem minis duntaxat atque tormẽtis: ſed perſuaſionibus inſuper atque rationibus. Alioqui hominem rationale animal,ideóque liberum,niſi rationis vinculo comprehẽderis,neque debere aliter, nec poſſe ligari. Excitandam igitur legibus rationem:cuius tanta vis eſt ad inueniendum deum:vt poſt rationalem inueſtigationem certior ſit rationem in natura eſſe quàm in ſeipſa,& tanto certior,quanto naturales effectus ordinatiores cõſpicit quàm humanos. Vnde etiam tanto perfectiorem eſſe in natura artem quàm in homine animaduertit. Hinc rurſus animaduertit artem operibus naturalibus præſidentem, cùm perfectior ſit humana: & humana non ſolum ſit, ſed etiam vitæ atque intelligentiæ particeps:nimirum viuam & intelligentem eſſe: imo verò vitam & intellectum:adde & voluntatem. Cùm enim ſingula manifeſtè ad proprios dirigat fines, certum eſt præuidiſſe finem atque voluiſſe: imò

A verò præuidere ſemper & velle:quemadmodũ ordo in ſingulis ſemper conſeruatur integer: vel vbi interrumpi videtur,citius quàm dici poſſit,inſtauratur.Hanc verò eſſe diuinam prouidentiam, minimè dubitamus.Prouidentiam inquam neque minima negligentem.non enim hæc minus ſunt ordinata quàm maxima:neque in maximis laborantem.Non enim ordinationi reſiſtunt ordinatori quàm proxima:quæ eodem nutu voluntatis aſſiduè ordinantur,quo & fiunt, & procul ab omni præuaricatione ſeruantur. Hinc illud, In altis habitat: & humilia reſpicit in cœlo & in terra,ſicut & cœlum ipſum dum ſuum in ſe abſque labore peragit curſum, interim abſque negligentia terram vberrimo radiorum ſuorum munere circunfundit. Inter B hæc verò quòd ait legem & artem natura vel non minus quàm natura conſtare, quia proles ſint mentis:intellige non minus veras quã naturæ formas exiſtere gignique ab intellectu diuino tanquam patre,& à mente humana velut matre.Et aduerte ſolitam Platonis noſtri pietatem inuocantis deum ad cõfirmandos deos. Deum inquam vnum: vt doceat deos omnes referendos ad vnum. Dicit autem ſe dei ſummi auxilio fretum tutiſſimè de diuinis diſputaturum. Principio quidem eos phyſicos improbat,qui ſumma rerum principia corporea poſuerunt ex quibus deinde vita intelligentiáque procederẽt: cùm dicere potiùs debuiſſent, corporea à vita intellectuali pendere. Id autem ita eſſe,profitetur noua non dico ſententia , ſed ratione ſe C probaturum. Sententia enim eiuſmodi priſcorum eſt ante Platonem theologorum. Argumentatio verò qualis hic fiet à motu , Platonis eſt propria. Diſtinguit autem ipſum motionum genus in ſpecies decem: ſcilicet in Circuitum,Localem tranſitum, Condẽſationem,Rarefactionem,Augmentum , Decrementum, Generationem , Corruptionem,Mutationem, ſiue alterationem in alio ab alio factam , & Mutationem ex ſe,tum in ſe,tum in alio factam.Admiratur motum orbicularem,ſiquidem in eo ſtat centrum indiuiſibile, mouentur reliqua.Item in ſphæra longè profunda quàm plurimi circuli deſignãtur alij deinceps aliis ampliores. Atque id quod mirum eſt, eodem momento anguſtiſſimus circulus & ampliſſimus circuitum peragunt: adeò vt & huius tarditas in continuo corpore, & illius velocitas ſit pariter admiranda. Medij verò & ad dimenſionem & D & ad motum ſecundum certas proportiones medio quoque modo ſe habẽt.Multa de his in expoſitionibus theologiæ tractauimus.Dicit autem & de illo:quod mutat locum , mutare centrum,id eſt centrum loci,ad quod corporis mobilis circunferentia comparatur,nõnunquam verò præter id quod centrum mutat, ſeruare etiam quodammodo idem centrum: quãdo ſcilicet non fixum,ſed tranſlatum loco per ęqualem quandam circunferentiam circumagitur.Pręterea vbi de generatione loquitur,ait,principium, id eſt naturam motricem atque ſeminariã: quãdo alteratione proficit,per tres procedere gradus,id eſt in longũ, latũ,atque profundum:item attingere vſque E ad quantitatẽ,& qualitatem,formámque ſubſtantialem per effectus ſuos ſenſibus manifeſtam:rurſus peruenire ad eſſe formale, vitale atque ſenſuale.Putat autem in his motibus molẽ quidem corpoream moueri,ſed non mouere:formas verò corporeas & mouere moles & moueri ab anima: animámque mouere quidem duo hæc: ſed ipſam non alio,imò ex ſeipſa moueri:ſed ita mouere,vt vnà cum rebus mutatis ipſa interim ſuo quodam pacto mutetur.Præſtantiores ergo animabus diuinas angelicáſque mentes exiſtimat,quæ inferiora moueant,ipſæ interim minimè permutatæ. Eminentius denique ipſum bonum mentibus eſſe iudicat,omnes enim boni gratia appetunt veritatem.In his tangit multa ad naturam per ſe mobilem pertinentia tanquam ad proprium motionis generationiſque principium. In F quo motio quædam formalis & generatio ſpiritalis ſuapte natura viget, motionum generationúmque exemplar. Confirmat ſuper omnia quæ mouentur ab alio, eſſe naturam mobilem ex ſeipſa, videlicet ne procedatur in infinitum.Imò verò vt quemadmodum vltra illa quæ per aliud lucent aut calent, peruenitur ad aliquid per ſe lucidum,per ſe calidum:ſic præter res ab alio mobiles ad rem per ſe mobilem veniatur.Quippe ſi nunc quieſcant omnia,& paulopòſt aliquod præ cæteris moueri debeat,quidnam primo mouebitur?Non quidem diuina ſubſtantia prorſus immobilis.Neque etiam corporea vlla quæ motum ab alio mutuantur. Solum ergo quod ex ſe mobile eſt,primo mouebitur,exercénſque ſuum in ſeipſo motum , traducet G in alia.Id enim ita præſtat corporibus vt moueantur, ſicut immobile rerum principium rebus præſtat vt moueant. Animam verò eſſe naturam per ſe mobilem,patet tum intrinſecus,quando ſuapte natura liberè ratiocinando diſcurrit atque conſultat: tum extrinſecus, quandiu ſua præſentia præſtat corpori vt per ſe quodammodo moueatur. Sed de iis omnibus,& præterea quòd ſuper animas ſphærarũ rectrices oporteat eſſe angelos atque deũ,in theologia abundè tractamus.Vbi verò Plato animã appellat motionẽ generationẽmq. intellige per modũ cauſæ,id eſt propriũ motionis generationiſque principium.Et vbi ait à ſeipſo moueri,eſſe animę rationem.Nota ibidem dici etiam rationem animæ eſſe quòd poſſit mouere ſeipſam,ne actũ H motionis intelligas eſſe animam ſed potentiam, non accidentalem inquam. Nam & ſubſtantiam ibidem vocat animam. Sic ergo definies: Anima eſt ſubſtantia propriam habens potentiam, qua & moueatur ex ſe,& cætera moueat. Quemadmodum verò res ex ſe mobilis rem ab alia mobilem antecedit: ſic animã dico rationalem antecedere putat totam machinam corporalem, cùm nullum corpus valeat ex ſeipſo moueri. Antecedere Platonici aiunt, & dignitate ſimul & tempore.Siquis verò Platonem à Chriſtianis minus diſſentire velit,exponat animam noſtram vel momento quodam temporis, vel ſaltem dignitate creatoriſque intentione præcedere.Ex eo autem quòd ani-

quòd animæ ſubſtantia prior eſt ſubſtantia corporis,affectus quoque & motus, & dotes familiares animæ, concludit paſſionibus corporis eſſe priores. Vbi numerat animæ proprium, memento quæ actionem ſignificant,eſſe animæ noſtræ ſuperioribúſque cõmunia. Quæ verò paſſionem, propria noſtræ, vel cum dæmonibus infimis tantùm cõmunia. Naturalem tamẽ motum qui in corpore paſſio eſt,eſſe in anima actionem. Et quod in corpore eſt longitudo, latitudo, profunditas,qualitas,motus,id eſſe in anima acumen, iudiciũ,memoriam,habitum & affectum. Cætera eiuſmodi habes in theologia diſtinctius, Dicit & animam etiam eſſe malorum cauſam, ſcilicet per accidens, & quia anima noſtra liberum habet arbitrium. Caue vbi dicit mundum gubernari ab anima ſcilicet ſua, quod addit geminam eſſe animam,vnam quidem beneficam, alteram verò contrariam,ne ſubſtãtiam accipias geminam, ſed potentiam. Siquidem in anima mundi atque cœleſti,potentia eſt: altera quidem motrix corporum,intellectualis altera. Intellectualis certè benefica eſt, ordine cuncta diſponens,motrix verò eatenus benefica, id eſt ordinatrix, quatenus ſubeſt alteri. Cui quidem niſi ſubeſſet, quanto efficacior eſt ad motum, tanto magis carens arte præcipitaret vniuerſum atque confunderet. Animam verò cœleſtem habere mentem, probat ex ordine quem in omni motu generationéque ſemper obſeruat. Profectò amentes videmus quatenus à mente alieni ſunt,eatenus ab ordine alienos. Ordinem in præſentia dicimus mutuam inter ſe rerum actionũmque connexionem congrua ſucceſſione diſpoſitam, & ad finem certum propria quadam ratione directam, atque in cunctis quoad fieri poteſt,ſimile, æquale, idémque ſeruantem. Eiuſmodi ordinem ab his duntaxat qui mentis compotes ſunt,ſeruari videmus, atque in ipſa vniuerſi progreſſione prorſus impleri. Impleri inquam tam commodiſſimè quàm pulcherrimè, ex quibus apparet ab anima quæ mentem habeat & artificioſiſſimam & optimam gubernari. Neque ab re circuitum dixit proprium eſſe mentis. In circuitu enim indiuiſibile centrum manet,dum circunferentia redit in idem,& in figura motúque ſeruatur æqualitas. In mẽte ſimiliter: ſimplex fixúſque ad ipſum verum directus manet intuitus,dum cauſæ in effectus per media explicantur, viciſsímque effectus ſimiliter replicantur in cauſas. Reditque interim animaduerſio mentis in ſeipſam conſiderandam, & ſimili,æquali,eadem,intelligendo, volendo,agendo, intentione, regula,progreſſione procedit. Poſtquam verò & cœleſtes ſphæras animabus, & animas mentibus optimis præditas eſſe probauit, ſignificauítque & vniuerſum anima vna,& multas ſphæras multis agi,iam diſtinguit paucis modos tres, quibus animæ cœleſtibus coniunguntur: dicens animam vel ita globo ineſſe ſicut anima noſtra corpori, vt inde animal vnum efficiatur: vel ſic adeſſe vt non viuificet quidem globum,ſed moueat tantùm atque regat, ſiue mirabili quadam ſolùm mouendi potentia, ſiue quodam inſuper medio. Et ſi ex tribus propoſitis nullum præ cæteris manifeſtè hic eligat, Platonici tamen omnes primum abſque controuerſia eligunt, idémque omnino ſenſiſſe Ariſtotelem Theophraſtúmque exiſtimant. Putant enim Platonẽ idem probabilius habuiſſe. Nam argumẽtatio ipſa per quã hic cœlum efficit animatum, animam ipſam innuit vnà cum moto cœlo moueri. Quòd niſi ex ea & globo vnum fieret animal, certè nõ mobilis motor eſſet, ſed motor immobilis. Idem confirmat in Phædro. Idem & in Timæo,dicens, cùm vellet mundi architectus,mundum intellectuale animal facere: neque poſſet intellectus abſque medio adeſſe corpori: coniunxiſſe intellectum quidem animæ, animam verò corpori,atque adeò vt medio infuderit mundo,& inde per cuncta diffuderit. Cæterùm cùrnam Plato hic cœleſtes tantum deos manifeſtè confirmat? Quoniam ſuperiorum contemplatio eſt à legum materia admodum aliena, & per cœleſtes deos qui mouentur, & propriis mancipantur officiis, ſatis admonet ſuperiorem eſſe quærendum,qui & immotus ipſe moueat omnes,& communis dux,propria ſingulis aſſignet officia. Quid plura? Manifeſtè ſuper cœleſtes animas diuinam eſſe mentem mentéſque angelicas demonſtrauit,vbi ait, cœleſtem animam, vtpote quæ ex ſe non habeat, ſi intellectum ſemper diuinum acceperit rectè cũcta perducere, prout apud deos recta feliciáque habentur: alioquin penitus aberrare. Ideo Plato vbi ab anima procedit ad mentem, quaſi qui ab oculo ad ſuperius aſcendat lumen, veretur admodum ne caligare cogatur. Poſtquam verò deos eſſe monſtrauit,prouidere demonſtrat,à ſingulari quadam ſententia ſic exordiens: Natura quædam diuinitati cognata, homines non omnino à ſpecie humana degenerantes ducit ad affirmandum eſſe Deum, quamuis interdum de prouidentia Dei apparens proſperitas improborum, quæ falſa proſperitas eſt, quæ & ſtatuto tempore dabit pœnas, dubitare nos cogat. Profectò deus in intelligendo facit, conſequenter quod facit intelligit, ac ſi totum facit, intelligit quoque totum. Si cognoſcit totum, cognoſcit & partes ex quibus totum neceſſario conſtat: ſi partes, ergo particulas ex quibus neceſſario partes. Poteſt ergo & ſcit vniuerſum regere: qui poteſt & ſcit prouidere. Vult quoque vtiliter gubernare totum opus ſuum. Gubernari verò bene non gubernatis partibus, nunquam poteſt. Ita neque medicus, neque architectus opus totum abſque partibus ad id neceſſario conducentibus, optimè curat. Non negligit deus minima gubernare, qui facere minima non neglexit. Neque difficilis eſt gubernatio deo,cui eſt procreatio facilis. Neque mollitie ad curandum tardior eſt,qui omnium eſt fortiſſimus,qui accuratius cũcta gubernat, quàm vel ars vel natura quæ ab arte naturáve fiunt. Nam quanto magis à deo dependent opera dei,quàm artis vel naturæ opera ab arte ſiue natura, tam deus operibus ſuis prouidet diligentius: per cuius prouidentiam cætera quoque id habent, vt ſimiliter ſuis queq; prouideant. Quoniã verò ars quo perfectior eſt, eo facilius

A parua ſimul expedit atque magna,in deo autem ars eſt immenſa, nimirum minima ſimul & maxima ſumma facilitate gubernat. In quibus vtique diſpenſandis,non totum gratia partium, ſed partes totius gratia diſponit,bonúmque cuiuſque proprium refert ad vniuerſi bonum. Inter omnia verò ſub luna maximam habet circa humanã ſpeciem diligentiam,tum quia perfectiſſima eſt: tum quia ipſa colit deũ: quaſi ipſa ſingulariter excolatur à deo. In his notabis, à deo ſummo per ſingula rerum genera ſpeciéſque diuinos diſtributos eſſe rectores, vel minimarum actionum paſſionumque curatores. Qui ſicut per potentiam eius poſſunt,quicquid poſſunt,ita per prouidentiam ipſius vel minimorum procuratricem, minima quæque procurant. Notabis in ſideribus eſſe ſenſus,& vt Plotinus Hermiáſque diſputant,viſum propriè atque auditum,ſed in alio quodam genere longéque præſtantiore quàm ſenſus animalium terrenorum. Notabis & animam humanã
B ſemper corpori eſſe coniunctam,aſſidue quidem æthereo corpori,per ſucceſſionem verò tum terreno,tum aereo corpori. Item motum animæ,quia primus eſt atque ex ſe,idcóque liber,poſſe in formas varias deriuari: vſqueadeo, vt anima aliàs in habitum inferiorem homine, aliàs in ſuperiorem homine cõuertatur: & illo quidem quaſi quadam grauitate ad loca inferiora deſcendere: hoc autem ceu leuitate ſublimia petere: ex quo apparet conceptos ex propriis motibus habitus cũ diuinæ voluntatis lege concurrere. Sicut enim lex illa dictat, bonis quidem animis cœleſtia, malis verò terreſtria conuenire: ſic omnino nullo extrinſecus impelliente,& quaſi naturali quodam inſtinctu, & bonorum habitus ſponte ſuperiora petunt,malorum verò ad infe-
C riora labuntur. Hic profectò ſi longius commentari liceret, exponerẽ illud obſcuriſſimè dictum,vbi inducit aliquem tranſmutare conãtem ignem in aquam animatam,quaſi difficilima molientem. Nam cùm & aqua igni contraria ſit,& anima creari non poſſit ex igni: nimirum impoſſibilia tentat,qui ignem in aquam animatam tranſmutare molitur. Neque minus obſcurè dictum eſt, quod de reſolutione & diuiſione dialectica eſt exponendum. Nempe ſi quis diuidendo procedat per tres gradus,ſcilicet à genere quodã generaliſſimo ad ſpecies ſubalternas,ab eiſque ad ſpecialiſſimas denique ſpecies facilè diuidit: ſimiliter qui per eoſdem gradus reſoluit,à ſpecie ſpecialiſſima ad ſub-
D alternum genus & inde ad generaliſſimum,facilè quoque reſoluit. At verò qui per ſingula numero infinita peruagari voluerit, irritum opus aggredietur. Sed de his in commentariis in Philebum. Inter hæc notabis Platonis verba Dauidis prophetę oraculo quàm ſimillima: neque acceſſu in cœlum neque deſcenſu in infernum diuinum poſſe iudicium euitari. Poſt hæc oſtendit deum à prauis non poſſe muneribus iniuſtè placari. Vbi conſiderabis deũ diligẽtiorem eſſe humani generis curatorem,quàm paſtores ouium,gubernatores nauium, duces exercitus,agrorum ruſtici,equorum aurigæ,medici ægrotantium. Præterea omnia ſub cœlo plena malorum, perpetuúmque circa animas
E bellum. In quo vitia deorſum trahunt: dij verò dæmonéſque ſurſum. Conſiderabis viuas eſſe in deo virtutes, imò vitas: quarum ſcintillis quibuſdam in anima inde ſuccenſis anima ad ſublimia eleuatur. Poſt verò procemia ſeueriori cẽſura animaduertit in impios, neque ſolùm nefarias actiones, ſed impudentiam quoque verborum,imò & cogitationes ipſas contra diuinam dignitatem diligenter explorat: ac tres ſpecies impietatis in ſuperioribus poſitas,in ſex deducit: videlicet in duo quamlibet partiendo. Tres enim illæ in opinione contra deum falſa conſiſtunt. Poteſt autem vnà cum falſa opinione iniquitas quoque morum concurrere: poteſt & tolerabilior æquitas. Cognoſces hic & pœnas maleficorum,hæreticorum, ſuperſtitioſorum,illorum præ-
F terea qui Pſeudoprophetæ cognominãtur. Rurſus quantum plebeam damnet ſuperſtitionem. Damnauit & ſuprà poeticam à qua plebea etiam confirmatur. Vbique verò Plato tam poeticam quàm plebeam ſuperſtitionẽ improbat,& ante omnia humana officia, pietatem philoſophicam veneratur.

IN XI. DE LEGIBVS, ARgumentum. ad pag. 675.

G

PLato noſter quemadmodum & philoſophorum omnium ſapientiſſimus,& eloquentiſſimus oratorum, ita iuriſconſultorum omnium prudentiſſimus, ne in contractibus cogeretur,vt ſolent cæteri, vaſtum legum interpretationúmque & id quidem fruſtra,opus conficere,merito antequam deſcenderet ad contractus, forenſiáque commercia,ſtuduit diſciplinis,legibus,iudiciis,religione ciues bonos efficere,ſperans iuſtos homines,vel abſque legibus ſponte fidem & veritatem in omni commercio præſtituros. Et profectò admodum opportunè poſt leges de iudiciis pertinentibus ad perſonas,leges iudiciorum ad res ſpectantium adducit in medium, quibus tam aduenæ quàm ciues diſcant iuſtè deponere,ſeruare depoſita atque pacta aliena non mouere,ſua cuique reddere: vti liberis,& libertis,& ſeruis vẽ-
H dere,emere,reddere,ducere,militare,tueri pupillos,teſtari, teſtamenta ſeruare,hereditates adminiſtrare,nuptias conciliare, diuortium facere, familiam gubernare: præ cæteris verò parentes religioſè vereri, nihil adulterare, veneficia odiſſe, iram inſaniámque vitare: iurgia, contumelias, detractiones fugere, reſtituere damna, veritatem in teſtimoniis iuramentíſque ſeruare. atque hæc fermè eſt vndecimi huius libri materia. Poſt hæc autem,vt ſolemus,obſcuriora quædam arbitramur breuiter exponenda. Principio deam itineris geminam eſſe ſcito,indicatricem ſcilicet atque ſeruatricem. Et illam

quidem eſſe lucem ſub nomine Lunæ:hanc verò ſub Dianæ nomine fidem,& quicquid caſu quodam alienum in itinere repertum eſt,deo eſſe dicandum:vt agnoſcas fortunam proſperam eſſe ad dei prouidẽtiam referendam. Contemplare Platonicam bonitatem, videlicet vetantem in emendo atque vendendo,non ſolum rem adulterare,mentiri,peierare:ſed iurare etiam:imò verò & rem venalem laudare & in eadem die pretium permutare. Vbi illud ediſce:Nemo diis inuocatis mendacium dicat,aut decipiat,aut adulterare verbo vel re quicquam audeat,niſi deo velit odio eſſe:cui quidem primum odio eſt , qui falſo iurans deos parui pendit: deinde qui coram maioribus ſe mẽtitur. Et vide iterum atque iterum quàm libera & integra Plato optet ingenia ciuium,à quibus omnem cauponandi licentiam procul expellit. Addit quoque tum opulentiam , tum egeſtatem eſſe morbum ingeniorum. Inde enim inflatiores,hinc debiliores abiectioréſque homines fieri. Vbi verò ait Palladem , Vulcanúmque, & Martem artibus præſidere,ex multis Platonis myſteriis alibi atque alibi traditis collige : Ioui ſummo mundi architecto trinitatem quandam numinum, quam opificiam Platonicè nominamus,ſemper aſtare. In qua quidẽ trinitate prima ſit Pallas : ſecundus autem Vulcanus : Mars verò tertius. Sed quemadmodum trinitas tota ad Iouem ipſum,à quo eſt, refertur:ita fermè Vulcanus & Mars referuntur ad Palladem. Mitto nunc quòd in Marte potentiam:in Pallade ſapientiam:in Vulcano igneum ſpiritum ſomniaſſe videtur. Tria certè ad ipſam Iouis artem qua vniuerſum perficit,requiruntur. Primum quidem ratio ipſa per quam ſingula ſit facturus. Secundum efficax eorum quæ ratione conceperat,expeditio. Tertium eorum quæ in effectu expedienda ſunt ſalus atque defenſio. Ideam primi Palladem,ſecundi Vulcanum , tertij Martem nominat. Et quia vtrunque,ſcilicet tam conſeruatio ſiue defenſio,quàm expeditio vel expreſſio rerum,indiget ratione atque ſapientia:ideo Pallas & Vulcano præeſt & Marti:& quicquid vel à Vulcano fabricatur,vel à Marte poſtquam fabricatum eſt,defendit, & in ſua forma ſeruatur,Pallade duce peragitur. Horum verò trium in arte diuina regnantiũ,tria quoque in natura videmus veſtigia :per Palladem quidem,ordinem quo ſingula diſponuntur:per Vulcanum verò,efficacem progreſſum & promptum quaſi partum ad quæ omnia properant:per Martem denique munitiſſimam ſtructuram à generantibus adhibitam genitis:& varia propugnacula naturam propriam à contrariis defendentia. Tria ſimiliter in arte humana quidem omni, maximè verò ciuili eſſe debent:vt ſingula & ſapienter prius quàm fiãt excogitentur,& maturè ſtrenuéque expediantur:& ea forma qua excogitata expromptáque ſunt,ſeruentur atque fortiter defendantur. Et vt cognoſcamus artem humanam in his omnibus abſoluẽdis non minus quàm naturam ab ipſo deo ideíſque pendere : inquit tres illos deos humanis artibus præſidere. At ne ſolas à diis artes habuiſſe putemus,addit deos vitæ datores reuereri maximè omnium oportere:adeò vt vel eorum nomina non ſint vel impudenter vel temerè proferenda:ſed omnia vel minima ad eos pertinentia,purè,reuerenter, caſtéque tractanda. Quibus præceptis nihil poteſt ſanctius excogitari: ſi modò non deos,ſed deum nominaſſet. Sed ecce vnam Iouis ſummi ſubſtantiam introduxit,neque multiplicauit ſubſtantias, dum multiplicaret ideas,quídnam vltrà in eo deſideramus? Quinetiam vbi deos nominat , non aliter ſentit quàm qui dixit : Millies mille miniſtrabant ei. Neque verò ſilentio prætereundum eſt,quod ait animã à deo vitam accipere,intelligendam eſſe vitam mediam inter illam quæ in æternitate manet,qualis eſt angelica tota ſimul,atq. illã quæ quodam tẽpore clauditur. Mediã inquã,ex æternitate tẽporéque compoſitã: in qua cœli inſtar ſubſtantia quidem ſemper manet, actio verò & affectio fluit ſemper. Ideóque in libro ſuperiore animam dixit & eſſe ſimul & fieri,eſſẽque imperdibilem:non tamen æternam,qua lege ſunt dij,id eſt non omnino manentem. Dixit autem deos, id eſt angelos manere:non ex ſe quidem,ſed lege diuina eos per ſe mobiles æternè ſiſtente. Ait corpus quoque imperdibile eſſe,corpus certè cœleſte. Fortè verò & elemẽtale,quatenus & elementorum moles,& materia prima non diſperduntur:ex quibus in Politico inquit corpus idẽ quandoque diuinitus recreari. Notabis vbi de teſtamentis loquitur, & perſonam & rem cuiuſlibet eius,non ſuiipſius eſſe, ſed patriæ. Item vbi de orphanorum cura tractatur,animas defunctorum res noſtras ſentire atque curare,ſentire inquam per corpus cœleſte atque aereum: & curare præ aliis alia,ad quæ vel natura,vel habitu,vel diuina prouidẽtia magis afficiuntur. Præſertim animas quæ cùm mediam tenuerint vitam,mediam quoque obtinẽt regionem. Mediam dico tum ſitu,tum qualitate. Situ quidem inter cœlum & terram, qualitate verò inter beatitudinem ſummam extremámque miſeriam. Meminiſſe nanque oportet in libro ſuperiore fuiſſe dictum:quẽadmodũ certæ quædam naturæ congrua loca & conuenientes naturas aſciſcunt , ſic animas cũ factæ ex ſe tales fuerint aut tales,conſequẽter pro ſimilitudinis ipſius natura ad gradus ſedéſque & ſimiles & ſimilium tranſmigrare: vt cœleſtes quidem factæ cœleſtia,terrenæ verò terrena,aereæ autem aerea petant. Profectò cùm alia nonnulla circa animas Plato affirmare non audeat,hucuſque tamẽ,& hic & in libro de ſciẽtia euidentiſſimè aſſerit,atque alibi ſæpe ſignificat. Vnde & ait,cauendum eſſe pupillos lædere,ne parentum animæ nobis iure ſuccẽſeant. Idémque in nono,dum ageret de homicidiis,inquit,animas ſcilicet interfectoribus indignari. Huic illud ſimile,Marianorum animæ Syllam ſollicitabant. Hinc & tragœdiæ furentem Oreſtem agunt. Animaduertes poſt hæc vbi de parentum cultu tractatur,honorandas quidẽ ſacratas deorũ ſtatuas, nõ propter ſe, ſed quia deos nobis ſignificãt,ſed magis honorandos eſſe parentes,quaſi animata deorũ ſimulacra. Addit imprecationes parẽtũ in filios exaudiri à deo:neq. quicquã acidere filiis peſtilẽtius. Audies poſt multa iterũ,qđ eſt valde Platonicũ:Pœnis maligni vexantur,non quia fecerunt (nã quod factũ eſt,infectũ eſſe nõ poteſt) ſed nequid tale poſthac fiat : & vt iniuſtitiã odio tam qui puniuntur,quàm qui puniri intelligunt,perſequantur,aut ſaltem minus in ſimili vitio delinquatur. Præterea iudicem legumlatoris interpretem eſſe,iuſtitiæque miniſtrũ. Punit deinde ſuſurrones,detractoréſque,& qui in ira obiurgant atque cõuiciantur , & qui grauiores perſonas mordacibus iocis offendunt,& qui inter iocandum acrius iraſcuntur. Audies maximè timendam eſſe diuinam vindictam , ſi quis in teſtimoniis iuramentíſque mentitur. Audies denique in teſtimonio, atque iureiurando , veritatem ipſam per Themidem Iouémque & Apollinem eſſe firmandam. Per Themidem quidem ſignificatur ius faſque , & ciuile & ſacrum : & apud homines & apud deum: vt intelligat quiſquis iurando teſtificandóque mentitur, contra ius faſque humanum,diuinum,contra homines, contra deũ grauiter ſe peccare. Per Iouem verò, qui nutu omnia concutit, cognoſcat, ſi peccauerit,diuinæ potentiæ vltionem ſe nequaquam euitaturum. Per Phœbum autem,ne confidat delicta ſua,præſentia,vel præterita,eum latere poſſe qui futura omnia vaticinio præſagit.

IN XII. DE LEGIBVS, argumentum. ad pag.685.

PLato diuinus in omnibus legum dialogis, diuini operis ſimilitudine,ideóque numero duodenario delectatus,nimirum duodecimum dialogum ita cõmunem legum arcam eſſe voluit,quemadmodum duodecimus mundi circulus cõmune ſtellarũ eſt firmamẽtum. Et quẽadmodum ſi quis circulum duodecimum penetrauerit,perfectionem felicitatémque animæ ſtatim inueniet,imò etiam cõſequetur: ſic Plato vltra librum duodecimum progreſſurus, non tam leges quàm beatam animę perfectionem legibus acquiſitam in Epinomide demõſtrabit. In ſuperioribus quidem libris leges partim ad officia publica, partim ad priuata negotia pertinent , partim ad vrbana, partim ad externa,ſiue in pace ſiue in bello. In duodecimo verò,omnes quodammodo cõgregantur ad omnia pertinentes , non leges inquam ſingulæ,ſed nonnullæ ex quolibet genere ſingularum. Additur legibus id quod maximũ eſt,ratio videlicet & cõſeruatrix legũ & emendatrix. Additur magiſtratibus id quoque quod maximũ: ratio videlicet repetundarum referendarúmque rationum , non aliter publicis magiſtratuum officiis præpoſita , quàm priuatis actionibus animorum,conſciẽtiæ ipſius examen. Hoc vtique examine tum priuato omnis animorum ſalus,tum publico ciuitatis ſalus vniuerſa cõſiſtit. Atque id eſt compendiarium duodecimi argumẽtum. At quoniam mox in principio, & in ſequentibus, & ſæpè in antecedentibus deorum cõmemorat filios,atque tum deos alios aliorũ,tum homines deorũ filios nũcupat , meminiſſe oportet duobus modis apud Platonẽ deos deorũ filios eſſe , duobus quoque modis homines filios eſſe deorum. Primò quidem, vt Timæus docet,omnes ſphærarum mundi rectores , ſiue ipſi ſphærarum animi, ſiue dæmones citra ſphæras, ſiue intellectus angelici vltra ſphęras,filij ſunt omnipotentis Dei,tãquam voluntate ipſius benefica procreati. Deinde in quolibet horũ trium genere,inferiores ſuperiorũ filij ideo nuncupantur, quia à ſuperioribus cõtinuè radios formáſque ſuſcipientes, quodammodo inde formantur,& illis quaſi patribus obſecundare videntur. Homines ſimiliter geniti dicuntur à ſuperis, vel quoniam ab initio rerũ è terrę viſceribus ſuperiorum fomento in lucem editi fuerint : vel quoniam nonnulli quotidie ſuperorum inſpiratione vehementer afflati , mox ex humana ſolitáque affectionẽ, in diuinum quendã vitæ ſtatũ quaſi renati diuinitus transferuntur. Quo quidem in gradu & pios philoſophos,& philoſophicos principes ſæpenumero collocat. Quod autem ſtatim in principio libri Iouem Mercuriúmque legatis nuntiíſque præponit,intelligẽdum eſt primò quidem,& per Iouem, Deum architectum mundi,& per Mercurium,omnem numerum angelorũ: deinde per Iouem rurſus planetarum ſecundum imperatorum legúmque ſignificatorem,per Mercurium verò planetam alium interpretationis expeditioníſque omnis ſignificatorem. Significatores dico planetas. Quoniam vt teſtatur Timęus,& Plotinus diſputat,planetæ cœleſtiáque omnia ſignificant vtcunque poſſunt & nuntiant, quæ vel ſuperi iamiam facturi ſint: vel nos interdum quidem facturi, ſæpe verò paſſuri. Deteſtatur mox poetas, qui ſcelera hominum transferentes in ſuperos,& contra diuinitatem impiè deliquerunt, & malo ſuperorum exemplo hominibus grauiter nocuerunt. Præterea furta cæteráque facinora,ex intentione peccantis & habitu vel ſanabili,vel inſanabili , magis quàm ab affectu putat eſſe cenſenda. Prẹcipit inter militiæ leges , quod & in omni vita optimum omnium arbitratur: vt nemo cognoſcat quid ſit ſibi tantũ viuere vel ſeorſum ab aliis quicquam agere : ſed ad prudentis ſuperioríſque nutum, & ad communem vſum ſinguli ſingulas dirigant actiones. Docet iudices ne vel ſponte,vel etiam coacti præter ius ſententiam ferant. Iudicium enim ipſum ex antiquorum ſententia , præcipuè Orphei & Heſiodi,eſſe virginem quandam pudicam. Pudori autem atque iudicio in primis odio eſſe mendacium. Deam verò iudicij præſidem , diuinam eſſe exiſtimant prouidentiam, humanis iudicibus venerandam. Poſt hæc vbi damnat eos qui arma turpiter proiecerunt, & illos inſuper belli duces , qui eos ſub ſignis ſuis iterum militaturos recipiunt : denarium minarum numerum hic à nobis tranſlatum, leges alicubi millenarium. Paulo pòſt reipublicam nodum eſſe aſſerit

repetundarum iudicium rationum: vt nullius in repub. iudex ſit abſ-
que iudice. Alioquin per ſolutam iudicandi licentiam, primo quidē
iuſtitiam perituram: deinde ciuitatē amiſſa iuſtitia velut anima mo-
rituram. Templum verò Solis atque Apollinis, intelligit ædem non
ſolùm planetæ animæque ſolari, ſed multo magis ſummi boni luci,
cuius imago ſol eſt, dedicatam. Audies ex abſentia religionis in iudi-
ciis peccata committi. Sed impiorum omnium peſſimos eſſe, qui pre
cibus hoſtiiſque ita Deum placaturos ſe confidunt, vt ob hanc con-
fidentiam impunè ſibi liceat grandem pecuniam extorquere. Tra-
dit cautiſſimas poſt hæc leges de peregrinis excipiendis, peregrina-
tionéque ciuium: ne vel mores ciuium aliena & inconſiderata con-
ſuetudine confundantur: vel alienorum peritia reipublicæ deſit. No-
tabis hic paucis quoque nonnullis diuinam quandam vim ineſſe:
per quam diſcernant captus ingeniorum. Quod quidem oſtendit di-
uinitatem quandam non ſolùm à nobis acquiri: ſed vt ita loquar,
innaſci. Præcipit non eſſe parui faciendum, vtrùm probus an impro-
bus videaris. Sed exiſtimationem quoque virtutis quærendam eſſe:
& ipſa duntaxat virtute quærendam. Commemorat diuinos non-
nunquam viros vel in ipſa plebe & in ciuitatibus malè gubernatis
exiſtere. Poſt hęc de actione cauſarum, accuſatione, defenſione appel
latione, fideiuſſione, proſcriptione, cæteriſq; huiuſmodi tractat mul-
ta. Miſcet & his ſua quadam opportunitate quæ donaria vel ſimula
cra dicanda numinibus. Quæ quidē ſymbolica Pythagoreo ritu tra-
ditio eſt. Terram inquit, & Veſtam deorum omnium habitationem
ſacrā exiſtere. Quòd Veſtā adiunxit, ſignificauit ſub terræ huius no-
mine altius intelligi debere, & terram hanc elementalem, & terram
lunarē, & terram poſtremò ſtelliferam. Itē tres terrarum trium ani-
mas, tréſque angelos. Memento verò, apud antiquos quicquid in v-
niuerſo eſt efficax ad formandum atque mouēdum, metaphoricè i-
gnem dici. Item quicquid vſquam facilimè eſt formabile, dici aerē.
Quod autem purgatorium, aquam: quod ſolidum vel ſtabile & con-
ſiſtens, terram cognominari. Talis quidem natura ob qualitatem vel
denſam, vel conſiſtentem, & hic & in luna & in firmamento terra à
Platonicis nuncupatur. Cui ergo mirum ſit Terram deorum omniū
habitationem ſacram exiſtere: ſi tribus terrarum trium terminis cō-
prehenditur vniuerſum? Cúmque ſacratam ab initio diis eſſe dixe-
rit, vetat iterū conſecrari: admonens, ne confidas Deo quicquā quod
non prius ipſius dei ſit, offerre te poſſe. Ex auro quoque vel argento
ſtatuas fieri vetat: ne confidamus magno horum pretio nos grandia
ſcelera purgaturos. Ex ebore rurſus prohibet, cùm ab anima ſcilicet
ſenſuali fuerit deſtitutum: ne abſque ſenſu, id eſt vigilantia & ani-
maduerſione operemur in ſacris. Æs etiam & ferrum reſpuit, cul-
pans videlicet bellica inſtrumenta. Animo enim intra ſe & aliis
diſſidente fruſtrà ſacrificia operamur. Recipit denique lignum at-
que lapidem, ex quibus deorum ſimulacra fiant. In lapide quidem
commendans habilitatem mentis in ſacris. In ligno verò ignis eſcā
id eſt flagrantiam animi, quæ in diuinis facilè accendatur. Iubet ex v-
no ſiue lapide ſiue ligno imagines integras fabricari, ſimplicitatem
in primis integritátemque commendans. Neque verò ſilentio præ-
termittendum eſt, legatos in ſuperioribus ad quatuor oracula miſſos
fuiſſe: vt cognoſceremus deum omnium autorem, omnibus æquè
mundi partibus prouidere: quæ per quatuor quaſi angulos deſignā-
tur orientis, occidentis, ſeptentrionis, meridieique nomine: & quo-
cunque ritu colatur deus, modò pura mente gratiáque ſui colatur,
acceptum quodammodo eſſe deo. Sed de his alibi diligentius. Inter
hæc, vetat illos qui patriæ aliqua in re miniſtrant, accipere munera.
Agit & de tributis. Ait nihil melius à quoquam diſci poſſe, quàm id
quo ipſe fiat melior. Ait legem eſſe rem mirandam atque diuinam:
noménque ab ipſa mente apud Græcos habere: à mente inquam tum
diuina, velut patre: tū humana, velut matre. Legē verò ſequi vult iu-
dicium. Quæ quidem duo humanorum bonorum maxima ſint. Sed
hic redit in mentem, quòd in fine vndecimi, bona inquit noſtra ple-
runque à quibuſdam ſuis calamitatibus inquinari. Et legis quidem
calamitatem alibi eſſe inquit magiſtratus ipſius improbitatem. Cala-
mitatem verò iudicij iudicialíſque diſceptationis ibi appellauit peri-
tiam quandam cauſidicam: quæ nulla iuris habita ratione, ſed auari-
tiæ ambitioníſque ſtudio omnem abſque delectu cauſam accipit de-
fendendam. Quam veluti reipublicæ peſtem præ cæteris deteſtatur.
Poſt hęc vbi funeribus imponit leges, hominem ipſum pręcipuè vult
ſubſtantiam ipſam animæ rationalis haberi: corpus autem hominis
huius ſimulacrum, & vt alibi nominat, vmbram. Quidnam homo in
nobis ſit, quid animal, ex Timæo, & Alcibiade, & Plotino cognoſci-
tur: quod quidem in Theologia latius diſputamus. Vbi cōcludit ho-
minem quidem eſſe animæ rationalis ſubſtantiam, vltra rationem
habentem quoque ſenſum quēdam intimum, impatibilem, & com-
munem. Animal verò compoſitum quiddam ex figurato corpore,
atque ex quodam vitæ veſtigio impreſſo ab anima. In quo quidem
veſtigio impreſſus quoque ſit ſenſus, ſecundus à ſenſu primo, iam per
inſtrumenta varia diſtributus atque patibilis. Id quidem nonnullis
quoque apoſtoli Pauli dictis maximè conſonare videtur. Quando
verò animam inquit ad alios deos abire, rationem ſuorum operum
redditúram, alios deos nominat, mentes angelicas extra corpora, qui
alij dicuntur dij vltra ſphærarum animas. Animæ ſiquidem noſtræ
his coniunctæ corporibus, nimirum ſub animarum ſuperiorū regno
ponuntur, ſeparatæ verò ad ſeparatorum iudicium transferūtur. Ha-
ctenus quidem leges condidit: ſed fruſtra cōſtitui leges ait, niſi de le-
gum ſalute ſtabilitatéque cogitetur. Ergo ad harum ſtabilitatē cœ-
tum quendam magiſtratuum mirabilem excogitabit. Sed ante cœ-
tus eiuſmodi creationem, de vi fatorum nonnihil attingit, vtpote
qui intelligat ad operis tāti ſalutem humanam hominum prudentiā

A non ſufficere, ſi vis fatalis penitus aduerſetur. In his profectò videtur
probare eos, qui in ædificandis vrbibus, condendis legibus, creandis
magiſtratibus, imò & plantādis hominibus aduerſam nimis ſyderum
diſpoſitionem diligenter cuitant. De fato quidem alibi multa: quibus
& hic conſentanea hæc quàm opportunè tam breuiter adducuntur.
Fatum eſt immobilis quædam in anima mundi rerum mobilium diſ-
poſitio. Fati verò inſtrumentū eſt natura cœleſtis. Sed materia in quā
agit per inſtrumētū, & moles elementorum. Tria verò nomina, La-
cheſim, Clotho, Atropon, tum quantum ad inſtrumentum, tum quan-
tū ad materiam pertinet accipit. Nam Lacheſim nominare poſſumus
firmamentum: in cuius ſtellis vires ſortéſque inferiorum omnium
continentur. Clotho verò planetarum cœtum in euoluendis rerum
B ſortibus firmamento ſubminiſtrante. Atropō denique Saturnum præ-
cipuè ſtabilitate ſua euolutas in effectum ſortes ineuitabiliter confir-
mantem. In materia quoq; fati ideo tres Parcas connumeramus, quò-
niam vis fatalis per inſtrumentum cœleſte elemētis infuſa, agit in ma-
teriam & formam atque compoſitum. Item in eſſentiam & virtutem
& actionem. Item in principium mediúmque & finem. Quoniam ve-
rò non ſolū agit in corpora, verūetiā eatenus in animos, quatenus af-
ficiuntur corporibus, vel vtuntur: idcirco Plato hic ait, Parcas tum
corporum tum animorum legúmque proſperitatem poſſe ſeruare. Et
quoniam mens natura ſua vtpote mentis diuinæ prouidentia quan-
doque freta, vel fatum ſuperat, vel fato feliciter vtitur: ſubiunxit ad
C ipſam vitæ tam publicæ quàm priuatæ ſalutem coniungendum eſſe
cum mente ſenſum, adeò vt ſenſus mēti pareat & miniſtret. Similém-
que huic copulæ quæ ex mente & viſu auditúque componitur, pro-
creat cœtum quendam magiſtratum in repub. ſtabilitati legum pro-
ſpicientem, qui finem ipſum primo proſpiciat reipub. deinde quæ
viæ potiſſimum perducant ad finem: ſtudeátque omnino, vt ſingula
in ciuitate ſiue priuatim ſiue publicè fiant, vna quadam ratione con-
ducant ad vnum: cuncta quidem ad virtutem dirigens, virtutes verò
cæteras ad prudentiam. Hanc denique ad ſapientiam: quam ſub no-
mine mentis ſæpe ſignificat. Cuius quidem ratione vna, virtutes om-
nes comprobandæ cenſentur: quatenus videlicet conducunt ad ſa-
D pientiam, quam etiam ea ratione probat, quòd vnius diuini boni ſit
particeps. Aſſerit exquiſitiſſimam rerum conſiderationem eſſe, quæ
non ſolum multa quatenus multa ſunt, conſpicit: ſed etiam qua ſit in
cunctis natura vna communis. Item à quo vno principio hanc ha-
buerint. Rurſus ad quem finem vnum per hanc conducere poſſint.
Abſque eiuſmodi contemplatione, neminem poſſe vitam perfectè
vel priuatam, vel publicam gubernare. Cùm verò hæc ſpeculatio ad
ad philoſophum, præſertim diuinum pertineat, nō iniuria inter ciues
in cœtu illo electiſſimo congregatos, ad diuinos philoſophos rerum
ſummam iudicat referendam. Diuinos inquam rerum diuinarum in-
ſpectores atque cultores. Itaque eos qui ad diuina vel inſpiciēda ſunt
hebetes, vel colenda ſunt pigri, vel docenda inepti: ab ampliſſimis rei-
E pub. muneribus procul arcet. Mox verò probat ad firmam ſummæ di-
uinitatis fidem duo eſſe potiſſimum neceſſaria. Primum vt ſciamus
genus ipſum rationalium animorum diuinum eſſe, corporibúſque an-
tiquius, quo moueantur mundi ſphæræ: & intra ſphæras omnia ge-
nerentur. Secundum, vt cogitemus genus mentium ſcilicet angelica-
rum, animorum genere eſſe præſtantius. Et animas ob ipſam mentis
participationem ſphæras ordinatè mouere. Siquis enim duo hæc no-
uerit, facilè cognoſcet, ſicut mens animæ forma ordóque eſt, ita diui-
num bonum eſſe tum mentis, tum animæ vitam atque lumen. Hæc
verò tria, ſcilicet diuinum bonum mentémque & animam, Plato
procul dubio penè in omnibus eius ſcriptis aut demonſtrat aut in-
F nuit omnium eſſe principia. Quod quidem in epiſtola ad Dionyſium
obſcurioribus verbis inuoluit. Animam verò noſtram corpore anti-
quiorem eſſe, ſi non placet tempore antiquiorem dicere, dic ſaltem
dignitate pręſtantiorem: atque ex eo priorem, quòd à principio cor-
poribus ſuperiori habet originem: ideóque motum in anima ex ſe
locauit, in corpore verò ab anima. Et quia creſcit in corpore muta-
bilitas, ait à mutabili anima, corpus non actione tantum, ſed etiam
ſubſtantia mutabili dependere. Apprehendit & Anaxagoram, quòd
cùm inter mentem & corpora non poſuerit animam, compulſus fue-
rit naturales effectus non ab intelligentia per animam, vt pars eſt,
diſponi: ſed elemētali potius natura cōtingere. Aſſerit verò hic quē-
G admodū in Timæo atq. Phædóne, omnia, ſiue per mentes angelicas,
ſiue per animas, ſiue per corpora fieri dicantur, pręcipuè voluntate
diuina boni gratia fieri.

IN EPINOMIDEM ARGVmentum. ad pag. 705.

H THeſaurum diuini Platonis, magnanime Laurenti, latere in hoc
Epinomide qui philoſophus rurſus inſcribitur, Platonicorum
ambigit nullus. Sed ad hunc in lucem penitus expromendum, multis
opus eſt machinis. Marſilio verò tuo argumenta promittenti, non li-
cet prolixiora præſtare. Præſertim cùm & ſcriptorum expreſſorúm-
que tabellarij opus aſſiduè vrgeant, & argumenta procacius è mani-
bus extorquentes, vix permittant in ſingulis voluminibus ſumma
ſequi faſtigia rerum. Præcedentium legum conſilium eſt, animos ci-
uium pro viribus ita componere, vt expeditam adepti tranquillita-
tem diuinorum operum rationes & cauſas perſcrutentur, & in his
quaſi ſpeculis autorem deum ſpeculentur, & colant. In ſpeculatione
quidē ſapiētia, in cultu verò religio, in ambobus tota cōſiſtit humana

felicitas finíſque legum.Eiuſmodi finem ſuperiores quidem promittunt leges: Epinomis verò præſtat donante Deo. Itaque perfectum hunc mentis habitum in exordio vaticinatus deinceps ſupplici quadã oratione petit à deo. Felicitatem alij in hac vita haberi poſſe iudicauerunt,alij in altera, alij verò nuſquam. Profectò quicunque in hac vita humanis eam viribus acquiri putant, totius vitæ teſtimonio reclamante manifeſtè falluntur.At verò qui nuſquam,ij tanquam vani, vnum quoque eſſe volunt naturæ totius inſtinctum. Sapienter admodùm Plato noſter felicitatem in altera vita ſperat, tum præſentis vitæ virtutibus, tum dei munere comparandam. Non diffidit tamen pauciſſimos quoſdam in hac quoque vita felicitatem deguſtare poſſe. Quos in Phædro,in Phædone,& in Republica tales eſſe vult, vt extra corpus viuant potius quàm in corpore, deóque ipſi potius quàm ſibi viuant:quo efficiatur,vt aſpirante deo vel inter ipſos fluminis Lethei fluctus,libare nonnihil ætherei nectaris videantur. Neque ab re hunc Epinomidem præterea inſcripſit Philoſophum. Siquidem vt in Reipublicæ ſexto & ſeptimo,& in præſenti libro patet, philoſophi officium eſt rerum omnium rationes inueſtigare vt diuinam ipſam qua factæ ſunt,inueniat rationem,inuentam colat, culta fruatur. In hoc autem libro dum ad felicitatem quam in ſapientia religioſa proculdubio collocat,perducere nos contendit,proprium legitimè philoſophantis depingit ingenium, & conuenientibus diſciplinarum gradibus erudit, & format. Atque vbique non minus, imo multo plus virtutis & pietatis,quàm ſcientiæ à philoſopho videtur exigere: & quicquid ſcientiæ ab hoc exigit, idcirco requirit, vt deum ipſum verum tam ſcientiæ magiſtrum quàm autorem rerum quæ ſciuntur præ cæteris veneretur.Primo verò vim nobis ad diuinam felicitatem naturaliter inſitam ex eo probat,quòd omnes in omnibus actionibus ipſam & vaticinamur & quærimus,& aliis omnino nullis implemur. Deinde ſingulas ordine facultates enumerans, oſtendit hanc neque naturalibus, neque neceſſariis, neque ludicris & iocoſis,neque auxiliatricibus facultatibus comparari.Tertio demonſtrat virtutibus tum moralibus, tum ſpeculatiuis acquiri ſapientiam & pietatem beatitudinis fundamenta. Vbi verò ſpeculatrices doctrinas enumerat, primo quidem arithmeticam non laudat ſolùm,verumetiam admiratur.quam in libris ſuperioribus maximè omnium inquit ingenium acuere,memoriam confirmare, animum ad omnem ſpeculationem actionémque aptiſſimum promptiſſimúmque efficere. Atque hic addit numerum ab ipſo deo hominibus traditum velut rationis diſcurſioníſque neceſſarium inſtrumentum. Quo ſublato & animus amens appareat & ſcientiæ artéſque penitus euaneſcant. Laudat præterea geometriam menſuras ſpectantem, & ſtereometriam librantem pondera,& aſtronomiam cœleſtia obſeruantem,& muſicam concentum cœleſtium imitantem. Commendat quoque phyſicam, vbi de corporum generibus, compoſitionibus, animalibus motioníſque & generationis principio tractat:ſed ita vt minutiſſima quæque naturalium relinquat medicis,tanquam ab eo qui ad diuina ſe confert, minimum aliena.Dialecticam denique,id eſt metaphyſicam, & apicem huius theologiam velut reginam omnibus anteponit:videlicet ſingulis ceu gradibus vtentem ad inueniendum deum atque adorandum. Tria verò reginæ huius circa cæteras facultates munera eſſe probat Primum, vt multitudinem harum omnium circunſpiciat. Secundum,quænam vna in cunctis communio connexióque ſit conſpiciat. Tertium,qua ratione ad vnum ipſum diuinúmque bonum, & multitudo hæc,& huius vnio conferat,manifeſtè ſuſpiciat. Addit autem, niſi eiuſmodi vnio doctrinarum ad diuinum vnum conducens comprehendatur, cunctas omnino inanes euadere, neque quid in eis vnum ſit percipi poſſe niſi comparentur ad vnum,à quo & ipſam accipiunt vnionem.Mentem verò hæc omnia conſequutam, atque ita vnitam ſibi:rurſúſque per ſe vnitam deo:& hic ait pro viribus beatam eſſe,& in altera fore vita omnino beatam Id autem libri totius eſt argumentum. Paulo poſt exordia,vbi traduximus hæc verba, ſcilicet, Breue autem tempus,quod deinde ſequitur, alibi legitur, Ad rationis diſcurſum idoneum, & id quidem non ſolum in deprauatis, ſed & moderatis hominibus relinqui videtur. Vbi verò cœlum laudat tanquam & prudentiæ & bonorum omnium cauſam, eiuſmodi laudes à cœlo corporeo ad incorporeum cœlum, id eſt ideam cœli vult transferri.Quam ibidem adorari iubet per cœlum viſibile,quaſi per ſimulacrum ſignificatam. Tu verò hic attende, homines in genere terreſtrium dæmonum iudicari, vbi inquit, dæmones alij ſimul omnes, & quæ ſequuntur. Poſt hæc ait, ſiquis quod diuinum eſt generatione cognouerit,verum numerum,pietatémque cogniturum. Diuina in generatione duo ſignificat:tum ſpiritalem quandam motionem quæ in anima eſt,ſiue vim motricem corporeæ motionis,generationíſq; originẽ,tũ ſpeciẽ naturalẽ, quæ in ꝑpetua generationis ſucceſſione ſeruatur.In motu quidem animæ verus eſt numerus muſica, vt Timæus ait,proportione concentúque conſonans. In ſpecie quoque verus numerus.Rerum nãque ſpecies certo quodã numero & ordine diſponuntur.Per hæc vtique religio confirmatur. Nam ex libero animæ motu diuinam ſubſtantiam per ſe exiſtentem vaticinamur: & ex perpetua in ſpeciebus perſeuerantia idearum auguramur æternitatem.Audies ſententiam Moſaico myſterio ſimilem.Ait enim, ſi quid mali ab aeris qualitate & plantis & animalibus nobis infertur,non diuinam naturam culpandam eſſe,ſed humanam,quæ iniuſtè vitã ſuam diſtribuit.In ſequentibus,legum finẽ manifeſtè cognoſces his verbis. Finis hic legũ tibi propoſitus eſt,vt dei cultu & vitæ puritate optimũ atq.pulcherrimũ exitũ cõſequaris.Mox repetit tria pietatis capita.Primũ,vt deũ eſſe credas.Secũdũ vt maximorũ ſimul & minimorũ curã habere confitearis.Tertiũ,vt nullis precibus aut donis iniquè flecti eum exiſtimes. Confirmat & iterum diuinitatis fidem ex ipſius ani-

A mæ excellenti quadam diuinitate. Putat autem quicquid ita corpore melius eſt,vt ſit & diuinius, id eſt diuinis ſimilius quàm corporeis, idem corporibus cunctis antiquius eſſe, propterea quòd in quolibet rerũ genere ſiue ordine, quod perfectius eſt, eſſe quoque magis poſſidet: ideóque cauſam imperfectioribus exhibet exiſtendi. Quod verò alteri eſſe præbet,nimirum eſt & antiquius. Addit,quando ex cõgreſſu animæ cum corpore, conficitur animal, vnam quandam ibi formam in corpore reſultare, id eſt vitam corpoream in ſubiecto ex acceſſu vitæ incorporeæ procedentem. Ponit & duo rerum genera. Alterum quidem corporeum, incorporeum verò alterum. Et huic quidem actionem, illi verò attribuit paſſionem. Huius item vnam eſſe dicit formam, ob id potiſſimum, quòd & ſimplex eſt, & in ipſa B ſemper forma ſubſtantiæ permanet. Sed quod legitur,Non enim eſt aliud, & quæ ſequuntur: alibi ita legitur, Nam quod in alia tranſmutatur,non eſt incorporeum, & omnino coloris expers præter diuiniſſimum reuera animæ genus. In genere verò corporum quinque collocat corpora. Quæ ideo vocat ſolida,quia & in profundum adacta diſcernuntur à planis, & in omni corpore vel liquidiſſimo eſt aliquid ſolidi,tum per ipſam naturæ propriæ conſiſtentiam,tum Platonicæ per quãdam terrenæ naturæ ſimilitudinem ad cœlum vſque diffuſam. Cœlum quidem ex eo ignem nominat,quòd propriam habet lucem,quæ præcipua ignis eſt qualitas. Habet & perennem motum, qualem videmus in igne: & inſtar ignis non patitur mixtionẽ, C & quia nondum naturali depellitur loco, ideo non cogitur aſcenſu redire,ſed reuoluitur. Et actu quidem lucet, virtute verò calet.omnino verò diuerſiſſimi generis eſt à noſtro. Poſt cœleſtem ignem,alteram collocat ignis ſpeciem, calentem iam magis quàm lucẽtem ſub luna ætheris nomine nuncupatam. Cuius quidem veſtigium quoddam eſt noſter ignis,iam non ſolùm calens,ſed adurens: adurens inquam ob nimiam aſperitatis terrenæ permixtionem. Qui verò in tenui viget materia,lucet purius, calétq.ſuauius:præſertim vbi à nullo coarctatus ſpatiatur in amplum.Huic ſubdit aerem, aquámque & terram.Putat autem quamlibet mundi ſphæram ex his quinque componi: vt perfectiſſima inter omnes ſit, tam in ſubſtantia connexio D quàm in virtute & actione communio. Verùm in qualibet ſphæra vnum eſſe præcipuum,ac pro natura ſua reliqua inſuper contineri. Sic & æther in terra terrenus eſt:& terra in æthere euadit ætherea,ſimiliter & in cœlo.Sed de his nonnihil in Theologia, nonnihil in Timæi cõmentariis diligẽtius.Proinde animalia in cœlo,æthere,aere, aqua, terra rationalia collocat.Quæ dicit ab anima fieri:ab anima inquam triplici.Vult enim vltra vnã mũdi totius animã,duodecim eſſe ſphærarum duodecim animas: deinde in qualibet ſphæra duodecim eſſe ordines animarum. Hi ordines in cœlo ſidera ſunt & ſtellæ, in terra homines: in æthere,aere, aqua,ſcilicet ſublimiori,ſunt dæmones.In his ſingulis animatis animam rationalem corpori ſuo coniunctam animal procreare, id eſt compoſitum quiddam ex proprio corpore, E vitáque corpori prorſus infuſa.Quæ quidem vita iam facta corporea à triplici dependet anima. Nam & à propria,& ab anima ſphæræ,& à mundi totius anima. Quòd autem cœleſtia animas habeant,argumento ſunt apud Platonem diuinitas ſubſtantiæ cœleſtis,quantitatis amplitudo, qualitatis virtus viuifica omnium, motionis velocitas atque efficacia. Quòd inſuper animæ cœleſtes mentem habeant, ex ordine tenoríſque eiuſdem perſeuerantia conicit. Subdit neceſſitatem animæ mentem habentis eſſe quàm maximam, duobus id modis intelligens.Primo quidem, quia naturalis neceſſitas, puta in hac vel illa ignis parte ad comburendum & aſcendendum, agit aliunde ducta.Animæ verò intellectualis natura,quatenus participat intelle- F ctum, eatenus ſuæ actionis eſt domina. Deinde quia motus animæ cùm ſit natura liber,præuaricari facilè poteſt, viciſſimque peruagari niſi mente velut auriga regatur:mente inquam perfecta,& optimum actionis finem,& electiſſimam viam ab initio prouidente.Quæ quidem cùm optima optimæ adeſt animæ,qualis eſt in ſtellis, neceſſario præſcriptum opus aſſequitur. Nam & optimæ animæ,id eſt potentiſſimæ non reluctantur corpora, & mens optima conſilium non permutat.Hinc ergo ait tres Parcas conſeruare perfectum quicquid certo conſilio cœleſtes dij deliberarunt. Tres ait parcas,fatum vnũ ad diuinarum mentium nutum tria diſponens,principia ſcilicet, ac media,finéſque rerum.In ſuperiori verò libro,quæ fatis conſtituta ſunt, G materiis ad ignem elaboratis,ſiue directis, ſiue cõtortis dixit eſſe ſimilia.Nam vt hæ materiæ in oppoſitum vltrà flecti non poſſunt, ita neque fatalia.Neque iniuria ad ignem contorta commemorauit.Nã igneæ cœlorum ſphæræ fati ſunt inſtrumenta.Prętera vbi ſtellas ait vel ſempiternas eſſe vel longæuas,ſufficienter orphicã,& fortè mercurialem tangit opinionem: Mundum ſcilicet poſt multa ſecula in ignem reſolutum iri.Nam & diſſolubile eſſe tandem quod compoſitum,& ignem velut maximum omnium atque potentiſſimum in ſe omnia tandem mirabiliter aſſumpturum. Mentem verò diuinam operis huius artificem ex igne rurſus opus ſimile & ſimili fato facilimóque nutu reformaturam. Quam quidem ſententiam Anaxago- H ras,Empedocles,Heraclitus, & Stoicorum plerique confirmauerũt, fatentes deum quidem omnipotentem poſſe opus ſuum ſemper in ordine ſimul tradito conſeruare: at opus ipſum, quia & finitæ naturæ eſt,& intra ſe repugnans,non poſſe ſeruari: deum verò quod formationi deeſt,reformatione rependere.Sed hæc illi viderint. Tu verò notabis hic Platonem eos redarguere,qui cœleſtia idcirco negant viuere,quia ſemper eodem modo ferantur. Quod quidem nõ abſentis vitæ, ſed præſentis ſufficientiæ atque ſapientiæ eſſe omnibus debuit argumentum. Memento præterea animam à corpore adeò diuerſam exiſtimari,vt nihil ſit vtriſque commune,id eſt nulla communis materia. Item quia anima ex materia non dependet: rurſus

quia natura corporea, neque vera ſubſtantia, neque vera eſſentia iudicatur: appellat animas ſtellarum deos, eorum verò corpora deorũ ſimulacra. Proinde in diis cœleſtibus Iouem nominat prouidentiæ munus: Iunonem verò, vim animalem prouidentiæ ſubditam. Ait & ſtellas ſingula acutè ſentire, per ſenſum videlicet à noſtro longè diuerſum. Deſcribit quoque naturam dęmonum prudentia, ſenſu, memoria, motu potentem: inter deos hominéſque mediam: interceſſionis, interpretationíſque gratia honorandam, cogitationes noſtras cognoſcentem, ex noſtris videlicet figuris & motibus & affectibus, diligentem bonos, malis infenſam. Omnes hic dæmones videtur bonos exiſtimare, quos videlicet doceat coli. Alibi verò nonnullos ſignificat eſſe malos. Et æthereos quidem aereóſque inuiſibiles. Aqueos verò, quos nominat ſemideos, videri ait nonnunquam & vix, viſu ſcilicet intimo potius quàm externo. Addit admoneri animos à dæmonibus per ſomnia, voces, vaticinia, oſtenta: maximè verò quo tempore animus migrat è corpore. Multa his admonentibus religioni addita eſſe inquit. Ait præterea non licere quæ in religione legibus firmata ſunt, mortali naturæ mutare. Mortali inquit, diuinæ enim licet. Ediſce diuinum dictum. Ratio omnium diuiniſſima viſibilem conſtituit mundum, quem vir felix admirans charitate accẽditur diuinitatis inueniendæ, vnde felix & hic & in altera vita euadit, fitque per ſapientiam verè vnam verè vnus: ad congrua virtuti loca translatus reliquum etiam omne tempus diuina contemplaturus. Mox vbi traductum eſt, Res enim diuinas, & quæ ſequuntur, alibi legitur: Non enim prudentis eſt diuinorum alia quidem honorare, alia verò negligere. Narrat inter hæc aſtronomica quædam notiſſima. Laudat ad ingenij virtutem temperatam aeris qualitatẽ. Deinde vbi ait motionem, ad bonum tendentem à bona anima proficiſci, deſinentem verò in malum contrario ſe modo habere: ne cogites alteram quidem mundi animam bonam eſſe, alteram verò malã: ſed ab ipſa mundi anima proficiſci bona, quatenus mentis eſt particeps. Alioquin prouentura inde mala, id eſt ordine numerorum omnino carentia. Mala enim in ſuperioribus nominauit, quæ cõcordi numero & pulchritudine carent. Bona verò quæ cõſentientibus numeris coaptantur. Subdit mala, id eſt priuationem ordinis, victa fuiſſe à bonis, id eſt ab initio rerum ab ipſis diuinæ mentis ideis. Item vinci oportere, ſcilicet mundo perſeuerante. Hæc verò fuiſſe dicta ſecundũ iudicium impios puniens: quia videlicet diuinũ iudicium malos puniens, iniuſtitiæ malum vincit iuſtitiæ bono. Notabis virtutem maximam eſſe religionem, negligentiámque religionis cauſam infelicis ignorantiæ hominibus extitiſſe. Item optimum ingenium eſſe quod ex temperantia & fortitudine mixtum ſit, docile, memor, ad diuina propenſum. Cúmque eiuſmodi ingenia rectè educata ſunt, religionis cultum ab iis in alios veriſſimum proficiſci, ciuitatíque omnium vtiliſſimum. Et ſapientiam niſi adiuuante deo diſci nõ poſſe: ab eo autem qui modum in docendo non ſeruat, ſatius fore non diſcere. Item deorum plena eſſe omnia: adeò vt ſuperi neque obliuiſcantur noſtrarum rerum, neque nos deſerant. Quæ verò de numeris attingit raptim, vbi opportunius fuerit, latius explicabimus. Nunc ita perſtringe. Numeri in ſe quidem incorporei ſunt, quando nihil aliud ſunt quàm repetita vnitas. hæc autem indiuidua eſt. At cùm primum ſitum ſortiri putantur, fingi poſſunt in puncta conuerti. Itẽ ex tractu quodam à puncto in punctum naſci lineam, ex cuius ductu ſuperficiem, ex cuius deſcenſu profundum. Numeri lineares quidam ſunt, ſuperficiales alij, alij verò cubi, atque ſolidi. Primi ſicut binarius vnitati quàm proximus. Secundi ſicut quaternarius, per binariũ ab vnitate procedens. Tertij, vt octonarius ex binario in ſe reuerſo profectus. Perfecta item proportio dupla putatur. Primò quidem, quia prima eſt, inter vnum ſcilicet atque duo progenita. Secundò, quia dum videtur diſceſſiſſe ab vno, geminãdo reſtituit vnum. Tertiò, quoniam omnes proportiones intra ſe continet. Nam & ſeſquialtera & ſeſquitertia ſimiléſque velut partes ſunt infra duplam. Hãc natura obſeruat in cœlo: ſeruat & huius gratia ſeſquialtera etiam ſeſquitertiam: ex quibus dupla componitur. Pythagorici enim, vbi ſphærarum interualla dimetiuntur, terram ad firmamentum comparant. Item ad Lunam & Solem, Solem quoque ad firmamentum. In quibus ſanè comparationibus interuallum à terra ad Solem, comparatum ad interuallum ab eodem ad firmamentum, efficit quidem inter terram ac ſolem ſeſquialteram: inter hunc verò & firmamentum ſeſquitertiam. & in illa quidem proportione diapente conſonantia naſcitur: ex hac autem diateſſaron. Ex quibus certè ambabus conficitur proportio dupla conſonantiáque diapaſon. Volunt & à terra & ad lunam fieri diateſſaron, ſicut ad ſolem fit diapente, & à ſole ad firmamentum iterum diateſſaron. Quemadmodum verò natura proportiones eiuſmodi obſeruat in ſphæris: ita in actionibus paſſionibúſque elementorum. vt enim actio perfecta proueniat, oportet agens duplo potentius eſſe ſubiecto. Sed quare? Quia cùm intendat in agendo geminare ſeipſum, nimirum proportione indiget geminante. Alioquin ſi minore ſpatio ſuperarit, reluctans ſubiectum perfectam impediet actionem. Sicut verò dupla conducit ad ſubſtantialem ſpeciem generandam, ita ſeſquialtera ad familiarem ſpeciei effectionem atque figuram, & ſeſquitertia ad accidentia quædam communiora. Præterea proportionis eiuſdem modus in noſtris ſeruatur humoribus. Duplum enim eſſe volunt ſanguinem ad pituitam, duplam & hanc, ad bilem: hanc ſimiliter ad atram bilem. Quòd ſi duplas habent, conſequenter ſeſquialteras & ſeſquitertias, quæ in dupla ſunt, continent. Similes quoque in auditu conſiſtunt. In quo quatuor aeris inſunt gradus: Tres ignis: Duo aquæ: Terræ vnus. Scis autem inter quatuor atque

A tres proportionem fieri ſeſquitertiam. Continet enim quaternarius ternarium, ac inſuper vnitatem partem ternarij tertiam. Scis quoque ternarium inter atque binarium ſeſquialteram collocari, quando ternarius binarium continet, inſuperque vnitatem alteram, id eſt dimidiam binarij portionem. Quamobrem in ipſa auditus affectione proportiones omnes manifeſtius quàm aliis inſunt. Itaque & conſonantiæ. Diapaſon quidem, id eſt octauæ vocis, in dupla. Diapente verò, id eſt quintæ, in ſeſquialtera. Diateſſaron autem, id eſt quartæ vocis, in ſeſquitertia. Mitto quòd in quatuor elementis proportiones poſſunt ſimiles cogitari. Sed de his aliàs. Conſentiunt his & medici in iis quæ ad tactum & quodammodo ad guſtum pertinent, gradus quatuor numerantes. Primum quidem qui vix ſenſu percipiatur. Secundum verò qui manifeſtè percipiatur, ſed non offendat. Tertium iam offendentem & deinde lædentem. Quartum breui interimentẽ. In his qui-
B dem gradibus, dupla & ſeſquialtera & ſeſquitertia reperitur. Sed hæc medici viderint. Adducit hic Plato vnum, duo, quatuor, ſex, octo, duodecim. A quatuor ad duo, dupla eſt, ab octo ad quatuor quoque dupla: hi quidem exceſſus duo, proportione ſunt pares: vterque enim fit per duplã, nõ tamẽ pares numero: octonarius enim quatuor ſuperat quaternario: hic verò binario excedit binarium. Compara rurſus ſenarium, hinc quidem ad quaternarium: inde verò ad octonarium. Hinc certè fit ſeſquialtera: inde verò fit ſeſquitertia. Hi ergo exceſſus proportione ſunt impares, numero verò pares. Vtrobique enim per binarium fit exceſſus. Rurſus compara ſex ad duodecim proportione dupla, & inter hæc ad vtrunque conferas octonariũ. Certè à duodena-
C rio ad hunc ſeſquialtera naſcitur. Ab hoc ad ſex, oritur ſeſquitertia: ex quibus dupla inter ſex duodecimque cõponitur, in qua duo illi exceſſus tam proportione quàm numero impares euidenter apparent. Hæc omnia in commentariis Timæi commodius pertractantur.

D

ARGVMENTVM IN EPIſtolam primam.

DIo Syracuſanus vir profectò magnus Platonis non auditor ſolũ ſed etiam imitator, à tyranno expulſus, & magno animo pecuniam quam miſerat tyrãnus, ſtatim remittit, & vtpote Platonicus pro ſumma iniuria, ſummo quodam Dionyſium afficit beneficio tribus ſcilicet præceptis ſalutaribus admonens. Primum eſt, principes nõ pecuniarum, ſed amicorum defectu perire. Secundum, nullam potẽtiam
E maiorem eſſe bonorum prudentiúmque conſenſu. Tertium oportere errata præterita recognoſcere, & quanto nobis detrimento ſint augurari, quo à futuris delictis abſterreamur.

ARGVMENTVM MARSI-
F lij Ficini in Epiſtolam ſecundam: quæ eſt Platonis ad Dionyſium Siciliæ tyrannum.

IN hac epiſtola quam Plato ſcribit ad Dionyſium iuniorem poſt primum ab eo diſceſſum, & expulſo Dione, quatuor ſunt præ cæteris obſeruanda. Primum quidem, quòd ait magnam potentiam na-
G turali quodam inſtinctu, atque ſapientiam ſeſe inuicem petere, quo in vnũ cõgrediantur. Id quidẽ in diuinitate, in natura, in arte cõpertũ habemus. Principio penes deum infinitã dei potentiã immẽſa ſapiẽtia comitatur. Quod hic ſub Iouis & Promethei nomine indicat: Iouem quidem potentiam, Prometheũ verò prouidentiã eſſe iudicans. Nẽpe diuinæ intelligentię fontem atque ſpeculum eiuſdẽ potentiam eſſe putat. Siquidẽ & quia poteſt intelligere, idcirco inteligit, & potẽtiam eandem contemplatur intelligẽdo. Apparent & horum veſtigia in natura. In his enim quæ naturaliter compoſita ſunt ſiue lapides & metalla, ſiue plantæ & animalia, imo & in primis in ipſo cœlo, ita natura comparatum eſt, vt ex intima naturę potentia naturalíque vigore procedat ordo quidam tum in ipſis horum formis, tum in actionibus atque effectibus. Ordo verò eiuſmodi extrinſecus euidens, inte-
H riorémque vigorem potentiæ comitans, ſapientiam quandam præ ſe ferre videtur. Non enim aliter in progreſſibus ordinatis natura procedit, aliter ſapientia: ſed ſimilis omnino eſt vtriuſque progreſſio. In arte quoque humana ſiue priuata ſiue publica, ſimilis quidam videtur potẽtiæ ſapientiæque congreſſus. Naturalis quidem ingenij, memoriæ, voluntatis virtus ad potentiam pertinet. Ex hac verò acquiſita oritur ſapientia, & in actionibus ipſe ad ſapientiam pertinens ordo ſeruatur. Huius autem myſterij diuinitate, natura, arte conſtantis, in conſuetudine eleganti habemus exempla, quæ

hic Plato recenſet in mutua videlicet potentum ſapientúmque fami-
liaritate,& quaſi naturali quadam neceſſitudine. Qua de re nos ad-
monet cœlum in quo planetæ ſignificatores principum his proximi
ſunt, qui ſignificant ſapientes. Nam & Iupiter Saturno eſt ſitu proxi-
mus,& Sol fermè à Mercurio non diſcedit. Morale igitur apud Plato-
nem præceptum eſt:Principes ſapientes honorent: ſapientes libenter
principibus conſulant. Nam & ſapientia abſque potẽtia prodeſt pau-
cis,& potentia remota ſapientia obeſt multis. Potentia quidem expers
ſapientiæ quo maior eſt,eo pernicioſior. Sapientia verò procul à po-
tentia manca videtur. Docẽt hoc magnę planetarum coniunctiones.
Iupiter quidem dominus eſt:Saturnus verò philoſophus, hi profectò
niſi coniungantur,nihil vel magnum,vel ſtabile moliuntur. Felicem
quidem familiaritatem Plato vult eſſe ex potente ſapientéque confla-
tam. Feliciſſimam verò copulam,vbi vtraque in eodem animo con-
iunguntur. In quo & ipſum Palladis ſedet numẽ, potentiam vnà cum
ſapientia copulans. Pallas enim ſola & artes callet ſimul, & vibrat
haſtam. Hactenus de primo epiſtolæ huius myſterio dictum ſit. Ad ſe
cundũ iã pergamus. Animi bonitate excellẽtis,eſt gaudere bono,ma
ximè verò diuino,hoc eſt ampliſſimo. Tale verò eſt qđ & q̃ plurimis,
& quàm diutiſſimè prodeſt, eiuſmodi eſt vera virtutis gloria ad do-
ctrinam & mores tam poſteris quàm præſentibus conferens. Hac er-
go viri optimo ingenio præditi, duabus de cauſis maximè omnium
delectantur: tum quia ſicut intimam virtutis lucem amant,ſic exte-
riorem quoque diligunt virtutis ſplendorem: tum quia ſplendore
hoc optant ſemper prodeſſe quàm plurimis, & hoc certè perpetuo in
genus humanum beneficio gaudent. Gaudent inquam,quatenus
ſentiunt. Quum verò ſempiterna gloria ſtudeant poſteritati pro-
deſſe,ſperantes videlicet,ſicut nunc ita & tunc ſplendore hoc & be-
neficio ſe gauiſuros:profectò id ſe poſt hanc vitam perſenſuros vati-
cinantur. Naturæ ſiquidem diuinioris inſtinctu ad tantum benefi-
cium inſtigantur,non tam quia hoc ipſo gaudent,quàm vt gaudeant.
Ac ſi multæ animalium ſpecies in ipſa nidorum eſcarúmq. opera inſti
gante natura non fruſtra futuro vſui conſulunt:multo minus diuinos
animos ſperantes ſe ſempiterno quodam officio gauiſuros,fruſtratur
euentus. Eiuſmodi verò virtutis ſplendorẽ,& beneficiũ tã in doctrina
quàm in moribus his verbis propheta Daniel comprehẽdit:Fulgebũt
docti tanquam ſplendor firmamenti, & qui multos erudiunt ad iuſti-
tiam,ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates. In quibuſdam verò animis
à ſua diuinitate degenerantibus,beneficum veræ gloriæ ſtudium vel
extinguitur,vel in vanam gloriam permutatur. Tertium epiſtolæ hu-
ius myſterium ſurgit altius. Sed quoniam in theologia, & in libro de
Amore latius expoſuimus, ſatis fuerit in præſentia leuiter delibaſſe.
Quando diligenter formas ab artifice factas conſideramus,paulatim
qua ratione factæ fuerint,animaduertimus:& quomodo rationes per
quas efficit formas apprehendimus,facilè per eas ad ipſas ideas ar-
tificioſæ mentis accedimus,ad quarum exemplar rationes ſuas ad for
mas direxit efficiendas. Quemadmodum verò in artificiis à formis ad
rationes,ab his ad ideas,id eſt exẽplaria proficiſcimur:ſic in ipſo rerũ
ordine contemplando,pulcherrimas rerum formas cognoſcimus arti
ficioſiſſimis rationibꝰ eſſe cõpoſitas:ac ſi rationibus,ergo ideis,id eſt
exemplaribus,ad quorum ſimilitudinem ipſa ratio formas producit
in ordinem. Tres ergo in vniuerſo ſunt ordines,formarum ſcilicet &
rationum,& idearum. Ordo quidem formarum quæ patent ſenſibus,
ad animam ipſam mundi reducitur: quæ vtique velut principiũ mo-
tus,formas in materia generat, generat autem alias aliis rationibus
atque ſeminibus. Hunc verò ordinem in anima rationum ad men-
tem redigimus anima altiorem, à cuius ideis anima gubernandarum
rerum ſuſcipit rationes. Ordo denique idearum in mentem ab im-
menſo & ſimplici diuini boni ſplendore deſcendit. Siquidem vna ho
minum idea bonorum,id eſt ipſe deus,alias aliorum bonorum menti
angelicæ ideas infundit. Quamobrem tres rerum ordines ad tres prin
cipes fontéſque reducuntur. Ordo quidem formarum ad mundi ani-
mam,ordo verò rationum ad mentem angelicam,ordo denique idea
rum ad ipſum bonum. Et quia per ideas cuncta referuntur ad bonum,
ideo Plato inquit: Circa omnium regem cuncta ſunt, id eſt circa ip-
ſum bonum ſunt ideæ pérque ideas omnia. Circa ſecundum, id eſt,
mentem ſunt ſecunda,id eſt,rationes quæ ſequuntur ideas. Circa ter-
tium verò tertia,id eſt,circa animam mundi formæ. Significauit au-
tem Deum eſſe rerum cauſam exemplarem,vbi dixit Circa. Itẽ finalẽ,
vbi ait,Eius gratia. Rurſus efficientem quando ſubiunxit, Ipſe cauſa
eſt pulchrorum omnium. quòd enim nonnulla ſint deformia, non ob
id habent quòd ab ipſo ſunt,ſed quatenus ab eo degenerant. Neque
mirum Platonici videri volunt,quòd Plato quodlibet illorum trium
principium nominauerit. Nominaſſe enim ſimiliter, ſed non æquè.
Deum quidem per ſe vnum bonúmque exiſtere. Cùm verò vnitas bo
nitáſque ampliſſima ſint,ſequitur vt Deus per ſe ſit omnino, mentem
verò ſummam Deo proximam per Deum eſſe, quatenus vnum quid-
dam eſt & bonum: præterea & per ſe, quatenus mens eſt & ordo na-
turæ ſecundæ. Mundi denique animam productam quidem & ipſam
à primo deo,quà vnum atque bonum Productam quoque ab ipſa mẽ-
te,quà mens. Sed quà per ſe mobile eſt,à ſeipſa productam. Hucuſque
ait Plato procedere diuinorum origines,rerúmque principia. Præter-
ea animum noſtrum eſſe diuinum, quando addidit affectare diuina:
verùm non comprehendere quandiu aſpicit in ea quæ ſibi cognita
ſunt, id eſt, vel ſenſus & ſenſibilia, vel formas horum obiectu
conceptas ab anima. Hæc enim omnia à diuinis longè diuerſa ſunt,
vnde animus in hæc aſpiciens cogitur de diuinis aliter ſentire,& pro-
nuntiare quàm ſint. Sequitur quartum myſterium de diuinorum per-
ceptione. Primo quidem ait inueſtigationem diuinorum non re-
ctè factam,id eſt non debitis tum purificationis, tum diſciplinarum

A gradibus inſtructam,malorum eſſe omnium cauſam. Quia videlicet
qui ſic inueſtigant deum,tandem eò perueniunt,vt vel negent deum
eſſe,vel de deo affirment quæ non ſunt dei. Hinc vera perit religio:
extincta religione mala omnia confluunt. Deinde ait ſtimulum in-
ueſtigandorum diuinorum eſſe malorum cauſam, id eſt ſi hoc abu-
tamur,& omnino quomodocunque vtamur,non permittit pręſenti-
bus oblectamentis frui, & hac in vita quieſcere, altioribus anhelan-
tes. Verùm quid ſibi vult,vbi ait, Niſi quis hunc ex animo ſtimulum
eruat,veritatem nunquam aſſequetur? Profectò negat veritatem re-
rum à deo dependentium haberi poſſe,niſi ipſa de deo veritas habea
B tur. Præterea per illa quæ mox ſubiungit,ſcito Platonem ipſum aſſi-
duè in diuinorũ inueſtigatione verſari conſueuiſſe, & qui Platonem
primo audiebant diuina contemplantem, ſolitos ſub nimio diuino-
rum ſplendore protinus caligare,diúque vexari,donec videlicet mẽ-
tem denique, tum ab affectibus ſenſuum,tum à phantaſiæ imagini-
bus ſegregarent, quo quidem facto diuina quadam ſorte, id eſt luce
veritatem non prius inuentam reperiebant. Propterea Pythagoras
quem Plato noſter in omnibus veneratur, ſacra doctrinarum myſte-
ria ab exactiſſima expiatione mentis exordiebatur: præcipiebátque,
& Plato ſimiliter præcipit, ne efferantur in vulgum, ne vulgus acce-
C pta peruerſè vel contemnat,vel incidat in errores. Si enim in vulgũ
edideris,deum nihil ex iis quæ ſentiuntur in ſe habere,vel te ridebũt
vel Deum eſſe negabunt. Hinc illud Lyſidis Pythagorei ad Hippar-
chum: Haud pium eſt,myſteria philoſophiæ cum his communia fa-
cere,qui ne ſomniare quidem purificationem animi potuerunt. Sunt
præterea nonnulla myſteria theologorũ circa deum,quę non vulgũ
modò,verùm etiam elegantes pleroſque fatigent. E quibus id vnum
eſt,nihil ex his quæ intelliguntur, abſolutè de deo affirmari debere.
Quicquid enim intelligentia definitum eſt,infra infinitum deum ex-
tare compellitur. Ad hæc itaque ſecretiora myſteria ita plerique do-
D cti adhuc ſunt inepti,ſicut & vulgus ad leuiora vſque adeò vt etiam
nonnulli quamuis acumine, memoria, iudicio valeant, diúque hæc
audiuerint,nondum tamen perfectè comprehendant: quia videlicet
etſi ad alia quædam,tamen ad theologica nati non ſunt: vel ſi nati,
non tamen congruè ad hæc eruditi atque educati: vel ſi educati & e-
ruditi,nõdum tamen ætatis maturioris beneficio à perturbationibus
ſegregati. Perturbatio verò,quia & mouet,& per diuerſa diſtrahit,&
ad materiam trahit,idcirco alienam reddit mentem à deo,quo nihil
à motu,à diuerſitate,à materia poteſt remotius cogitari. Nõ ergo in-
iuria Lyſis Hipparchũ ſic admonuit:Operępretiũ eſt recenſere quan-
tum temporis in abſtergẽdis maculis,quæ noſtris inuſtæ pectoribus
E erant,conſumpſerimus,antequam pręcepta Pythagoræ percipere di-
gnè poſſemus. Accedit ad hæc, quòd ſi quis etiam tranquillo & eru-
dito ad deum intellectu ſe conferat, ita ferme ab ipſa intelligentia
circa deum decipitur,quemadmodũ & vulgus ſenſu imaginationéq;
fallitur,& plerique docti perturbationibus repelluntur. Intelligentia
enim pro natura ſua iudicans,compellit nos deum ipſum,vel intelle-
ctum quendam,vt intelligibile quiddã aſſeuerare. Immenſum verò
bonum,neque intellectus eſt, qui velut egenus ad intelligibile ſe ver
tit,tanquam bonum quo illuſtrante proficiat: neque intelligibile eſt
dicendum, quod quidem communem quandam cum intellectu na-
F turam habet,per quam etiam proportionem habet cum intelligentia
congruam. At nulla eſt immenſo bono ad finita bona naturæ com-
munio, nulla proportio. Hinc in Parmenide probat nos neque no-
men,neque definitionem, neque ſciẽtiam habere de Deo,vtpote qui
ſit ſuper intelligentiæ limites. Idem ante ipſum Mercurius aſſerit.
Idem poſt ipſum Dionyſius Areopagita, probans deum non eſſe di-
cendum ens atque intelligibile,ſed ſuper vtrunque. Quamobrẽ cùm
Deus intellectum atque intelligibile infinito ſuperet interuallo, ne-
mo vlla intelligentię actione diuinam ſubſtantiam poteſt conſequi,
poteſt tamẽ quandoque aſſequi paſſione. Paſſione inquam benigna,
per ipſam beneficam infiniti boni actionem nobis illatam. Illatam
inquam in vnitatem ipſam noſtrę mẽtis caput,quando videlicet mẽs
in vnitatem ſuam,quæ expreſſa eſt diuinæ ſimplicitatis imago, totã
G vndique ſe collegerit. Verùm quod menti vnitatem hãc indutæ ſub
diuino Sole ſubrutilat, tunc fermè abit, cùm vnitatem exuta rurſus
induit multitúdinem. Ex his vtique patet ex Platonis noſtri ſenten-
tia,diuina à nobis non inueniri, ſed potius deſuper reuelari, neque
mente comprehẽdi poſſe ſubſtantiam proprietatémque diuinorum,
nedum verbis & literis explicari. Ideóque de his ea mente diſſeren-
dum deſcribendúmque, vt per verba & literas exhortari & præpara-
re animos ad diuina ſperemus,potius quàm demonſtrare. Sic & Pla-
to de ſubſtãtiæ proprietatiſque diuinæ definitione ſcribit nihil. Scri-
bit tamen multa, quæ vel per negationes,vel per relationes, vel ex-
hortando,vel inſtruendo ad eum mentis ſtatum quandoque perdu-
cant,cui tandem ex alto panditur domus omnipotentis Olympi. Vbi
poſtquam ſe & ab inferioribus receperit ad ſeipſam,& à ſeipſa ad ſu-
periora conuerterit, ſtatim vno quodam ſtatu ſimplici ipſam vnita-
H tem,ſtabilitatem,ſimplicitatem,vt ita loquar,attingit. Sed quæ atti-
gerit,non licet apud Paulum homini loqui,& apud Platonem multo
minus licet ſcribere,ne detur ſanctum canibus. Cùm verò neque ver
bis neque literis in diuinorum explicatione confidat, tutius tamen
committenda verbis cenſet quàm literis, literæ nanque cuiuis com-
munia faciunt. Atqui & quàm electiſſimis dicẽda permittit. Omni-
no verò iudicat diuinorũ dignitatẽ exigere, vt ex mẽte in mentẽ ver
bis potius quàm ſcribẽdo in exteriores materias traducantur. Hac ra-
tione Iudæi aiunt myſticum ſuæ legis ſenſum ab ipſo Deo per Moy-
ſen non tam literis traditum,quàm animis commendatum. Sed hoc
illi viderint. Pythagorici certè id obſeruabant, & Plato ſeruauit.
Nam & hic pollicetur nonnulla per Archedemum potius quàm per

literas ſe miſſurum. Aſſerit autem quæ ab ipſo ſcribuntur, eſſe Socratis, cuius proprium in purificando erat officium. Sed cur additum eſt Socratem etiam & in iuuentute fuiſſe pulchrum, id eſt diuinitus illuſtratum? Vt intelligamus Socratem tam educationis primæ perfectione quàm à naturæ fœlicitate à deo per familiarem dæmonē mox accepiſſe quæ cæteri vix tandem multis laboribus aſſequuntur. Rurſus myſteria eadem per diuinam reuelationem accepta in Platonem transfuſa fuiſſe, & per Platonis exhortationes in homines ſimiliter affectos poſſe transfundi. At ne quis me in hac expoſitione exiſtimet ſomniare, audiendus eſt Proculus hæc ita confirmans. His qui ad ſummum bonum peruenire cupiunt non ſcientia & exercitatione ingenij opus eſt, ſed firmitate, quiete, tranquillitate. Quæ quidem diuina fides eſt, quæ nos ad ſummum bonum diuináque omnia ineffabili ratione trahit atque coniungit. Profectò non per ſcientiam, aut actionem vllam ingenij exquirere ſummū bonum, aut ad ipſum aſpirare debemus, ſed offerre commendaréque nos diuinæ luci, & præcluſis ſenſibus in illa incognita & occulta entium vnitate quieſcere. Hoc enim fidei genus omni doctrina antiquius eſt. Hæc Proculum à Plotino accepiſſe cōſtat. Si quis autem hæc diligenter conſiderauerit, non exigat à Platone in dialogis ſuis conſuetum illum apud humanos diſputatores ordinem doctrinalem, ſed eo duntaxat ſtylo contentus erit, qui rectiori tramite perducat ad deum. Eiuſmodi verò ſtylus ſiue ordo in purgando & conuertendo conſiſtit. Oportet enim mentis oculum & purgare à caliginoſis materiæ ſordibus, & purgatum in ipſam diuini Solis lucem rite dirigere. Vlterius verò perquirere, aut contendere non oportet. Immenſa enim lux vbique præſens ſua prorſus natura, creato ad ipſam mētis oculo, cùm primùm in eam purus rite reſpexerit, ſe infundit. Ac ſi ad ſuſcipiendum deum intellectus aſſiduè actione vtatur propria, quæ & accidens quiddam eſt & multiplex, & modo quodam ſuo mobilis, profecto per ipſam à dei ſubſtantia ſimpliciſſima, & ab omni motionis imagine remotiſſima, quodāmodo diſiungetur. Sat ergo fuerit poſt conuenientem inquiſitionem purificaſſe mentem, atque direxiſſe. Reliquum Mercurius ſacro mentis ſilentio tribuit. Deum enim à mente ſuo quodam ſilentio potiùs quàm ſermone ſuo cenſet pronunciari. Omnes itaque Platonis dialogi in hoc ipſo verſantur, & alij quidem in purgando ſolum, alij verò ſolum in conuertendo, alij in vtroque conſiſtunt. Myſteria verò hæc in epiſtola ad Syracuſanos iterum confirmantur. Atque hæc confirmata mirum in modū præcepta euangelica comprobant.

ARGVMENTVM IN TERtiam epiſtolam.

HÆc Platonis epiſtola ſcribitur ad Dionyſium iuniorem poſt ſecundum Platonis ab eo diſceſſum. Et primo quidem ad Dionyſij quæſita reſpondet: deinde calumniam in ſe à Dionyſio conflatam diſſoluit. In reſponſione igitur ad quæſtionem docet non eſſe in Deo voluptatem. Illam ſcilicet quæ dolorem habet oppoſitum, & in motu quodam, vel indigentiæ expletione verſatur. Eſſe autem in deo totum id bonum cuius cauſa bona videtur voluptas, negat. Addit voluptatem, ſcilicet mobilem, eſſe cauſam detrimenti, ſcilicet in pecuniis & honore. Item doloris in corpore. Rurſus auferre acumen, memoriam, iudicium, grauitatem. Poſt hæc contra Dionyſij inſimulationem probat ſe iuſtiſſimis de cauſis in Siciliam profectum de reſtituendis vrbibus olim dirutis, ac de æqua gubernandi forma conſilium manifeſtè dediſſe.

ARGVMENTVM IN QVARtam epiſtolam.

POſt Dionyſium expulſum Tyrannide, ſcribit ad Dionem in patriam iam reuerſum: admonens eum atque etiam Heraclidem & Theodorum cæteróſque amicos, penes quos rerum poteſtas erat, vt procul à tyrannide viueret formámque gubernandi teneret ex optimatum gubernatione plurimum atque ex populari quodammodo temperatam. Sunt hic præcepta quædam memoriæ commendanda. Primum quidem ad principes propriè pertinere, cunctis excellere veritate, iuſtitia, magnificentia, temperantia. Omnino autem prudentia tantum cæteros ſuperare, quantum viri pueros prudentia ſuperant. Secundum verò, oportere tales præſtare ſeipſos, quales videri volunt. Tertium, circunſpicere oculos omnium in ſe eſſe conuerſos, vt meminerint, neque vitia ſua latere poſſe, neque mediocri duntaxat virtute ſe expectationi maximæ ſatisfacturos. Quartum, probatiſſimos imitari legumlatores, & diſcordiam inter collegas quaſi peſtem vitare. Quintum, meminiſſe communem beneuolentiam eſſe ad res agendas ſummopere neceſſariam. Hanc verò ſola humanitate comparari poſſe atque ſeruari.

ARGVMENTVM IN QVINtam epiſtolam.

A ET ſi quintam hanc conſuetudo quædam Platoni inſcribit epiſtolam, videtur tamen potius eſſe Dionis Platonem in ſeipſo totum pro viribus effingentis. Inſtituit autem Perdiccam principē conſtitutum in monarchia, vt meminerit ſe iuuenem eſſe, ideóque conſilio ac miniſterio ſeniorum indigere, non quidem omnium, ſed probatiſſimorum, non quauis in re, ſed in gubernandi forma, qui intelligant, quod potiſſimum gubernationis cuiuſque ſit proprium, ſiue gubernet vnus, ſiue pauci, ſiue multi. Vocem verò gubernationis eſſe vult ſpiritum vitámque eius, id eſt legem, quæ officia & erga deum & erga homines congrua inſtituere debet & exequi. Alioqui ſalua eſſe nō poſſit. At quoniam ſignificat ſe & Euphræum diſciplina Pla- B tonis imbutos, tenere quæ ad ciuilem pertinent diſciplinam, idcirco ne Perdiccas hac de re diffideret: propterea quòd Plato ipſe nūquam populo ſuo in ciuili diſciplina profuerit, ſubiungit Platonem cognouiſſe populum ſuum morbo inſanabili laborare, ideóque medicorum prudentum more noluiſſe, & fruſtra, & cum ſui diſcrimine beſtiam inſanabilem curandam ſuſcipere.

ARGVMENTVM IN SEXtam epiſtolam.

C PLato diuinus, Hermiam, Heraſcum, Coriſcum, finitimos inter ſe principes, ad veriſſimam concordiam cohortatur, hac ſola ſaluos fore vaticinans, pérque hanc aſpirante deo, qui vnione gaudet, bona omnia conſecuturos, præterea eò denique peruenturos, vt rebus ritè compoſitis diuinam ſapientiam propēſiori ſtudio quàm humanam, vt par eſt, proſequi valeant. Concordiam verò ſtabilem firmari inter illos poſſe tradit pacto duntaxat atque lege: pacto inquam legitimo ſacris rite peractis inuicem ſtabilito, ac iureiurādo interpoſito, deum ipſum teſtando atque obſecrando tanquam vnionis autorem atque ſeruatorem. Teſtando inquam, & obſecrando ſub impari, quo Deus D gaudere dicitur, numero. Tria enim ſumma rerum principia, quæ in prima quoque epiſtola attigit, hic adducit. Vbi enim ait, omnium ducem præſentium atque futurorum, mundi animam vult intelligi, quę vtpote principium motus, res omnes à futuro in præſens, à præſenti in præteritum temporali ratione perducit. Vbi verò patrem dicit & dominum, ſummum Deum ipſúmque bonū ſignificat. Sed mediam inter duo hæc mentem quandam diuinam videtur inſerere, quando dum repetit ducis, ſubiungit & cauſæ. Nam apud Platonem ſæpe rex ſignificat ipſum bonum, cauſa verò mentem, dux denique animam. Et quoniam cauſam refert ad mentem, ideo in Timæo Platonici diſputant, Intellectum ipſius boni filium, mundi architectum proxi- E mum extitiſſe. De quo in Epinomide ſcribitur: Ratio diuiniſſima, ſiue diuiniſſimum verbum, mundum viſibilem exornauit. Appellat autem hic ipſum bonum, tum patrem, tum dominum: vt per primum quidem deſignaret mentis patrem, per ſecundum verò animæ dominum. Ita forſan Platonicus numerus exponet. Ita quoque Platonicus Chriſtianus, ſed Arrianus. Poterit & quiſpiam per ducē, ſanctum ſpiritum intelligere, per mentem verò filium. Nam vbi Plato patrem dicit, filium pariter ſubintelligit. Ac ſi quis vnam trium ponat eſſentiam, Platonicis quidem multis videbitur aduerſari. Platoni tamen manifeſtè non repugnabit. Exhortatur autem ad grauiora ſimul ſtudia doctrinarum, atque ad iucundiores quaſdam diſciplinas his cognatas, ſcilicet eloquentiæ, poeſiſque & muſicæ. Quibus omnibus eo F conſilio iubet incumbere, vt per hæc quaſi veſtigia odorem diuinum inueſtigantes, ipſum ſolum ament, & amando ſaporem inſuper conſequantur. Inquit ergo, ſi verè vel ſi ita deum philoſophemur, id eſt vel amando inueſtigemus, vel inueſtigando amemus, ipſum denique omnes proculdubio cognoſcemus. Profectò philoſophiæ nomen, etſi indagationem quandam præ ſe ferre videtur, amorem tamen fert propriè amatoriámque indaginem. Cognouit ergo Pythagoras, cognouit & Plato aliter nos habere ad finita bona, aliter ad infinitum bonum: & finita quidem bona cognoſci à nobis priuſquam amētur, & vt cognoſcatur amanda: infinitum verò amari antequam cognoſcatur, neque tantum vt cognoſcatur, quantum vt ametur, inueſti- G gandum. At cur amandum prius quàm intelligatur? Quia videlicet amor amantem transferens in amatum, quod proportioni deerat, transformante ſupplet affectu. Nónne Deus in ſacris, ignis ſæpe cognominatur? Eadem ergo metaphorica venia, angelus quidem corpus diaphanum, anima verò opacum corpus cognominetur, quandiu videlicet cæco hoc carcere clauditur. Itaque quemadmodum ſub igne corpus diaphanum, id eſt perſpicuum, velut aer, & aqua ſubito lumen & extra & intus admittit: terrena verò corpora vehementer calefacienda ſunt prius, & calore in diaphani ſimilitudinem prius extenuanda quàm igneam ſuſcipiant lucem: ſic ſpiritus à corpore ſegregati, diuinum lumen ſubitò capiunt: ſpiritus verò terrenis cōiun- H cti corporibus transformantis amoris incendio indigēt: quo quidem purgati, & in diuinam tranſlati ſimilitudinem, diuinitus tandē ſplendore ſcientiæ colluſtrentur. Hinc Porphyrius ait, Inquiſitio quidem diuinorum purificat animum, amor verò deificat. Proprio enim rem ſic exprimit verbo, neque id quidem iniuria, nam & nulla materia ex eo fit ignis quòd lumen, ſed ex eo quòd calorem ſuſcipiat igneum. Platonica ergo ſententia eſt, inueſtiganda eſſe diuina, ſcilicet illa eſſe, & qualia quoque ſint communi quadam perceptione: ſed interim nō communi, ſed ſingulari incomparabilíque charitate amanda: ſic enim duntaxat ea nos alicubi apertè quid ſint, intelligere poſſe atque fore beatos. Quantum verò hæc ſacris conſonent literis, nemo niſi prophanus ignorat.

ARGVMENTVM IN SEptimam epiſtolam.

Septima epiſtola Platonis eſt ad propinquos amicóſque Dionis
ſcripta,iam liberata per Dionem patria, & iniquè occiſo Dione.
Verùm vt multa ad hiſtoriam pertinentia, tum in hac epiſtola, tum
in aliis planè intelligantur,paulò altius repetendum. Plato ter Syra-
cuſas profectus eſt.Semel quidem ſuperioris Dionyſij tempore qua-
draginta ætatis annos natus.Bis verò poſtea iuniore Dionyſio tyran-
nidem obtinente.Quid autem in ſingulis profectionibus egerit, aut
qua de cauſa profectus ſit, partim in ipſa eius vita à nobis ſcripta,
partim in his apparet epiſtolis. Dio verò ex eadem familia qua &
Dionyſius fuiſſe videtur:affinitate inſuper cum illo variè implicatus.
Quoniam Dionis ſororem Ariſtomachen ſuperior in matrimonio
Dionyſius habebat. At ipſe Dionyſij filiam ,nomine Aretam , habe-
bat vxorem.Dionyſius autem iunior non ex ſorore Dionis,ſed ex a-
lia vxore natus erat, nomine Dorade. Prima profectione Dio audi-
tor Platonis effectus , vitam ad virtutem traduxit, & concupiſcere
cœpit publicum patriæ bonum. Itaque defuncto Dionyſio ſeniore,
quum iunior Dionyſius in tyrannidem ſucceſſiſſet,ac puer adhuc fe-
rè conſilio Dionis gubernaretur, optans Dio ipſum in philoſophicæ
vitæ cupiditatem traducere,Platonem multis precibus Syracuſas vo-
cauit,ac Dionyſiũ vt accerſeret,induxit. Paruit ergo Plato hac in pri-
mis ſpe ductus, ſe ſuis conſiliis effecturum vt illic ex tyrannide reſ-
publica fieret aut regnum. Sed quarto ferè poſt Platonis acceſſum
menſe Dionyſius falſis adductus calumniis, Dionem quaſi tyrannidi
inſidiantem expulit. Platonem tamen libenter amplectebatur. At
Plato indignatus re infecta in patriã rediit. Tertio acceſſit,Dionem
Dionyſio reconciliaturus , & ab vtroque iterum atque iterum ob-
ſecratus, rogatus etiam ab Archyta & Archedemo Pythagoricis, no-
bilibúſque permultis. Tunc & Dionis reuocationem pollicitus eſt
Dionyſius,& optimam inſuper gubernandi formam ſe ſeruaturum.
Sed nihil eorum quæ pollicitus fuerat,præſtitit.Cùm verò Plato pa-
làm Dionyſium redargueret,quòd fefelliſſet fidem,tum ſibi de reuo-
cando Dione, tum Theodoti ſuo de Heraclide ſeruando , infenſum
deinde habuit Dionyſiũ. Itaque in ſummo viuebat diſcrimine, ne à
militibus interficeretur.Sed Archytas Tarentinus Salmiſcũ oratorem
miſit ad Dionyſium vnà cum naui , rogans vt Platonem dimitteret.
Ille eum dimiſit,ac præbuit commeatum.Plato in patriam rediit ſo-
ſpes. Dionyſiũ paulo pòſt Dio clam collectis copiis,Syracuſaſq; pro-
fectus expulit,Syracuſanis reddita libertate. Ipſe verò paulo pòſt do-
lo ſuorũ inuidiaque interficitur.Poſt hæc Hipparimus Dionis filius,
& Hipparimus Dionyſij frater,Dionis ex ſorore nepos, Syracuſas te-
nentes conſilio nobilium freti de honeſtiori gubernandi forma de-
liberabant. Interea Dionyſius hoſtibus coniunctus redire in prin-
cipatum conabatur. Plato igitur ad hos ſcribit, cohortans eos & in-
ſtruens ad optimã ſpeciem gubernandi,id eſt,regnum parẽs legibus,
& optimatum autoritate ſuffultum.Sparſim verò præcepta eiuſmodi
ex hac epiſtola colliguntur.Non eſt alienum à bono ingenio optare
gubernacula reipub.præſertim quando neceſſitas poſtulat,à bono ci-
ue alienum eſt optare hæc cum omni licentia obtinere. Non eſt pru-
dentis temerè publicis ſe negotiis implicare : præſertim vbi abſque
ſalutis publicæ ſpe periculum ſubeatur. Sola philoſophia in re tam
publica,quàm priuata quid bonum iuſtúmque ſit , quid non ſit eiuſ-
modi,poteſt diſcernere.Humanum genus non prius deſinet in malis
verſari,quàm aut philoſophi dominentur,aut qui dominantur, Deo F
illuſtrante philoſophentur. Delicata luxurioſaque educatio ingenia
vel diuina deprauat.Nullus intemperans poteſt eſſe prudens.Ciuitas
in qua ciues incontinentes ſunt,nulla legum potentia contineri po-
teſt,quin frequentes mutationes,ac ſemper in deterius patiatur. Vio-
lentia neque patriæ,neque parentibus inferenda, ſed vtriſque procul
à violentia conſulendum. Autoritas antiquorum ſacrorúmque ſer-
monum cæteris opinionibus anteponenda eſt. Bono viro nihil mali
poteſt contingere. Anima ab hoc corpore ſeiuncta ſub diuini iudi-
cis ſententia ſcelerum luit pœnas. Præſtat grauiſſimas iniurias pati
quàm inferre. Auari atque intemperati , ad res diuinas cæci ſurdí-
que ſunt,adeò vt neque ipſi videant, neque ab aliis vel audire ſuſti-
neant,vel auditas percipiant. Impietas omnibus peccatis mixta eſt,
atque viciſſim. Impietas ipſa mixta peccatis , ſtimulus eſt quo præci-
puè peccatores tum in hac vita ſolicitantur,tum in altera cruciantur.
Poſt hæc vbi de conſuetudine ſua cum Dionyſio, ac de philoſophiæ
ſtudio ſcribit,probat neminem in philoſophia aliquid profecturum,
niſi amore ſapientię accenſus,omnes eius gratia & labores ſuſtineat,
& oblectamenta contemnat. Tum verò quoniam ſapientis eſt con-
templari diuina,opportunè oſtendit diuina , neque literis vnquã vul-
go,neque verbis exprimi poſſe, imò etiam non debere. Non poſſe
quidem,quia quod maius eſt,neque etiã mente omnino comprehen
duntur. Non debere etiam,quia & qui in plebę infimi ſunt,tanquam
monſtroſa riderent: & qui paulo in plebe ſuperiores, his auditis vel
in hæreſim falſam inciderent, vel ob leuem quandam altiorum re-
rum opinionem vani ſupra modum contentioſique euaderent. Non
inquit Plato vſquam nihil veri certíque de diuinis intelligi poſſe:ſed
neque poſſe exprimi , quod de his intelligitur : neque propriam ho-
rum veritatem intelligi eadem ratione qua cætera. Formæ quidem
aliæ omnino ſunt coniunctæ corporibus, aliæ penitus ſegregatæ.
Illæ naturales, hæ diuinæ vocantur. Sunt & mediæ coniunctæ qui-
dem quodammodo , & quodammodo ſeparabiles , id eſt rationales
animæ inter diuina & naturalia mediæ. Quæ quatenus corporibus
A coniunctæ ſunt,eatenus à diuinis neceſſario diſiunguntur. Coniungi
enim formis à materia ſeparatis,niſi ſeparatione non poſſunt. Sepa-
rãtur autem in materia duobus præcipuè modis,tum morali purga-
tione,tum reſolutione contemplatiua. Philoſophiæ ſtudium vtrun-
que facit:& quemadmodum qui humidum lignum exiccat prius ſo-
le,deinde admouet igni,occaſionem quidem ligno præbet,vt accen-
datur,neque tamen ipſe,ſed ignis accendit lignum : ita ſtudium phi-
loſophicum & per moralem diſciplinam,& purificando præparat a-
nimam ad diuina,& per contemplatiuam reſoluendo admouet mẽ-
tem diuinis atque coniungit : neque tamen ipſam diuina veritate
format mentem , ſed deus ipſe ignis inſtar mentem quaſi materiam
philoſophiæ beneficio paratam, & propinquantem veritatis ſuæ lu-
ce perluſtrat. Plato igitur cùm dixiſſet diuina neque literis, neque
B verbis exprimi poſſe,ſignificauit præterea,neque poſſe doceri vel in-
ueniri eadem ratione qua cætera. In aliis enim percipiendis inquiſi-
tio noſtra intellectum & parat & format:cùm tamen in diuinis per-
cipiendis inquiſitio vel purgatiſſima atque eminentiſſima paret qui-
dem,ſed non formet. Idcirco inquit opus eſſe diuturna cum diuinis
conſuetudine,ſignificans ſpeculationis aſſiduitatem: item vitæ con-
iunctione,ſiue communione,ſignificãs purificationem morali diſci-
plina perfectam. Addit in mentem denique ſic affectam non paula-
tim quidem humano quodam amore,ſed ſubito lumen veritatis ac-
cendi.Sed vndénam ? ab igne, id eſt deo,proſiliente ſiue ſcintillante.
Per ſcintillas deſignat ideas exempla rerum in mente diuina. Deſi-
C gnat & formulas idearum nobis ingenitas. Quæ per deſidiam olim
conſopitæ,excitantur vẽtilante doctrina,atque velut oculorum radij
emicantes,ideis velut ſtellarum radiis colluſtrantur.Subdit eiuſmodi
lumen non accendi ſolum,ſed fieri in anima,vt oſtendat tum formu
las eſſe innatas animæ, tum ſplendorem eiuſmodi familiarem eua-
dere.Ac ne putes in eo ſtatu mentem ambiguam ſolicitámque eſſe,
addidit,Seipſum iam alit,id eſt lumen hoc primum diuinitus in mẽ-
te accenſum,deinceps ſua virtute diuinorum haurit copiam radiorũ,
atque almo mentem gaudio complet.Hic animus ſeipſum nutrit, id
eſt nihil quærens extrinſecus viuit ſeipſo contentus, & quàm beatè
intus afficiatur,etſi velit,nequit tamen, & neſcit exprimere. Plato
D quinque in hac cõtemplatione meditatur gradus, quos in theologia
legito diligentius à nobis expoſitos. Iubet enim cupidum veritatis,
tum per auditum ab ipſo rei nomine, tum per viſum alióſque ſen-
ſus à rei ipſius accidentibus ad ipſam rei definitionem procedere,per
hãc ad formulam rei innatam menti,per formulam denique ad ideã
tam formularum quàm rerum procreatricem. Docétque interea idẽ
à reliquis longè differre,quatuor præcipuè modis. Quia ſcilicet idea
ſubſtantia eſt,ſimplex,immobilis, contrario non permixta. Reliqua
verò quatuor,id eſt nomen & accidentale ſimulacrum & definitio &
formulæ notio,à ſubſtantia,ſimplicitate,ſtabilitate,puritate ideæ de-
generans. Idcirco haud ſufficienter ideam nobis imprimunt, ſed ad
E diuinam impreſſionem nos,vtcunque poſſunt,accommodant.Deni-
que mens impreſſa diuinitus, ſi quando ſtudeat idearum characteres
verbis literíſque exprimere,pulcherrimarum rerum deformes reddet
imagines. Verùm ſi crediderit Pythagoricis,non tam contendet vt
depingat ideas,quàm vt audientium animos excolat, ac velut tabel-
las expoliat, quibus tandem diuinæ formæ diuino digito depingan-
tur. Ipſa ſanè cœleſtes ſuſpiciens radios , non conabitur apud cæcos
radiorum formas fruſtra deſcribere, imò ſi inſanabiles ſint,dimittet:
ſi ſanabiles, duntaxat purgare aciem aggredietur, ſurſúmque erige-
re,vtpote quæ intelligat,alio ſe pacto fruſtrà laboraturum.

ARGVMENTVM IN EPIſtolam octauam.

IN ſuperiori epiſtola principes Syracuſanos inſtituens,latius in con
nubiis, præceptis, & in rebus à ſe Dionéque geſtis verſatus eſt. In
hac verò propria iam inſtituta breuioribus cõprehendit,mediũ ſem-
per inter vnius ac populi gubernationem obtinens, maximè verò o-
G mnium ſtudens, vt concilientur ciues potiùs quàm expellantur, &
quantum fieri poteſt ſine aliena iniuria reipublicæ ſtatus rite ſtabilia
tur. Mox in principio aſſerit homines impio ſcelere pollutos inſana-
biles eſſe,neque his vllum conſilium profuturum. Item omnibus in
rebus & dicendis,& cogitandis à deo principium faciendum. In tota
verò epiſtola obſeruabis quàm cautus ſimul & clémens gubernator
ſit Plato,quámue diligens animorum conciliator. Comprobat vt ſui
moris eſt,gubernationem Lacedæmoniæ ſimilem. In qua plurimum
ſit optimatum,ſit quoque regia quædam forma,ſit & populare non-
nihil. Damnat extremam ſeruitutem, per quam omnia libidini hu-
manæ ſubduntur.Improbat & extremam libertatem ſiue licentiam,
in qua quilibet fermè abſque delectu ſortitur reipublicæ guberna-
cula. Medium verò probat. Nota aureum dictum, Moderata ſerui-
H tus eſt, qua ſeruitur deo , immoderata qua hominibus. Temperatis
quidem hominibus lex deus eſt,intemperatis verò libido,

ARGVMENTVM IN NOnam epiſtolam.

IN epiſtola ad Archytam philoſophum publicis rebus occupatiſſimum,conſilium dat contemplanti,ne honeſtam ſimul & neceſſariam deſerat actionem. Prodeſſe enim hominibus & publicè & priuatim, actionem honeſtam vocat & neceſſariam. Honeſtam quidem,quia quemadmodum quodlibet corporis membrum non ſuiipſius tantum eſt,ſed aliorum etiam, maximè verò totius,ita homines alij aliorum ſunt,ac potiſſimum ſpeciei.Neceſſariam verò, quia & niſi aliis vixeris, non potes tibi viuere:& niſi domeſticis patriæque ſuccurreris, res profectò familiaris & publica deſtituta gubernatore nutabit, vel à deterioribus gubernata periclitabitur, ac denique faciet naufragium. A

ARGVMENTVM IN DEcimam epiſtolam.

ARiſtodemum Dionis familiarem elegantia morum in primis philoſophantem, in ſua opinione & vita confirmat, aſſerens ſubſtantiam quidem philoſophiæ moralem virtutem eſſe, quod & nomen ipſum declarat,amore quodam cultúque definitum. Speculationes verò humanas eſſe vel ornamenta quædam philoſophię extrinſeca, vel vias ad ipſam mentis firmam puritatem quæ ad mores pertinet, comparandam. Qua comparata diuina potiùs quàm humana:& infuſa deſuper potius quàm acquiſita,ſequitur contemplatio:ad quam ſpeculatio illa prior ſi conferatur,ludus quidam à Platone cognominatur.Id autem Pythagoræ Socratíſque maximum eſt præceptum. Vbi verò ornamenta traducimus, Græcum vocabulum ornamentum ſignificat argutæ cuidam vanitati & ſuperbiæ mixtum.Quaſi dicat, Scientia inflat, charitas ædificat. Item,In maleuolam animam ſapientia non intrabit.Synceritatem quidem ſiue ſanitatem ponit in animo ſimplici & tranquillo: fidem verò in verbis: firmitatem denique in geſtibus atque actionibus.

ARGVMENTVM IN VNdecimam epiſtolam.

PRincipi Laodamanti de gubernatione optima conſultanti cónſuetum illud ſuum dat conſilium,leges quidem omnes fore vanas,niſi præterea probatiſſimi viri per quos viuunt leges ingentem in republica habuerint poteſtatē,ac niſi conſtitutus ſit magiſtratus quidam in ciuitate, & is quidē maxima cum autoritate,qui morum cenſor per exploratores ſingulorum actiones diligenter obſeruet, ad id
B ſemper intentus, vt quotidiana ciuium vita animos ad fortitudinem temperantiámque perducat.

ARGVMENTVM IN DVOdecimam epiſtolam.

EPiſtola duodecima nobis argumento eſt, quàm liberalis & ſimplex Plato fuerit: vtpote qui ſecretiora quædam commentaria ſua nondum abſoluta Archytę crediderit.Argumētum quoque id eſt,
C Archytam non minus moribus quàm verbis philoſophantem, dignum fuiſſe cui chariſſima quæque commodo traderentur.Fortè verò commentaria hæc ad explendum Critiam non abſolutum, & ad conſcribendum Hermocratem nondum compoſitum pertinebant. Epiſtolam verò ad Dionyſium quæ ab ignorantibus his adiungitur, ideo non traduximus,quia & ipſa epiſtolæ verba,& docti omnes negant eſſe Platonis.Eſt autem operæpretium in his epiſtolis animaduertere,quàm magno & conſtanti animo Plato noſter, præſertim in amicorum rebus fuerit,& quàm grauia ſæpe diſcrimina pro amici ſalute ſubierit.Præterea quàm liberè atque benignè tyrannum ſæpius corripuerit,ab adulatione quidem maximè omnium alienus,charitate verò atque officio nemini cedens, vt non minus vita & moribus quàm diſputationibus conducere nobis poſſit ad bene beatéque viuendum.

FINIS.

INDEX IN PLATONIS SCRIPTA, VBI PRIOR NVMERVS PAGINAM, POSTERIOR (VBI ADEST) columnam, literæ, a, b, c, d, e, f, g, h, locum denotant.

A

ABARIDIS Hyperborei incantationes 237.e.
Ab aſino excutiatur, prouerbium 595.c
Abdi nomen dei, & apud quos 769.1.f
Abdicationis filiorum lex 681.f
Aberrare à vero, idem eſt quod à legitimo 45.d
Abſolui à iudicibus precando, iuſtum non eſſe. 366.f
Abſoluta ſapientia quæ 754.2.a
Acarnanij fratres athletæ 215.a
Abſolutum nihil natura ſua eſſe 759.1.b
Acclamatio Lacedæmoniorum quid 43.a
Accuſatio quanti fiat à Socrate 294.g
Accuſatores quales ſint, & quid in accuſationibus ſeruare debeant 48.g.h
Acheron flumen 799.2.h
Acheron in paludem defluit Acheruſiam 400.c
Achilles optimus fingitur ab Homero 230.c
Achilles Vlyſſe præſtantior 230.b
aſtutior 232.h
Achillis commendatio 229.e
Achilles vitam contempſit, vt infamiam deuitaret 363.f
Achilli quæ falſo attribuantur ab Homero 434.b
Ἀκολασία vnde dicta 279.c
Acquirere non ſemper vocatur lucrum 3.b
Acq irendi duæ ſpecies 150.a
Actio errans ab inſcitia prouenit 212.f
Actionem bonorum temperantiam eſſe 240.a
Actio ad ſcientiam quid conducat 244.b
Actio agentis in patientem tranſfertur 293.c
Actionis quouis genere pro iuſtitia duntaxat vtendum 314.d
Actio quatenus iuſtitiæ, eatenus & honeſti particeps 654.c
Actio quæ honeſta & neceſſaria 627.2.
Actiones eſſe in eorum numero quæ ſunt 120.e
Actiones verbo ſignificantur 166.h
Actiones morales ad purgandam mẽtem cur referantur 767.1.g
Actionum omnium finis quis 302.h
Actionis principium & finis quis 408.
Actiones quæ vilipendendæ 419.1.
Actionum huma. capita quinque 577.2.
Actiones quæ violentæ, voluntariæ, aut inuoluntariæ 660.f
Actus primus quomodo diffundatur in creaturas 757.2.f
Actus quando praui, & quando recti 15.h
Actiuæ vitæ qui dæmones dominentur 797.1.c
Acuſileus poeta quid de amore ſenſerit 317.e
Acuſileus tum Heſiodo conſentit de amoris generatione 317.e
Acuti qui 136.e
Adamantis generatio 538.e
Adamantus vterque tum Cepidis tũ Leucolophi filius 195.g
Adorandum ſine externis cæremoniis quis ſenſerit 755.2.b
Admiranda quæ 773.2.g
Admirationem parit ignoratio 184.b
Admiratio cum amore imitationem parit 475.g
Admonitio quæ doctrinæ pars 153.h
Adoleſcentes quomodo inſtruendi 109.a
Adoleſcentes cur ad temperantiam adhortandi 767.1. b
Adoleſcenti nihil optimo amatore melius poſſe accide e 317.c
Adoleſcentum ingenia quomodo mutentur 497.h
Adoleſcentiæ quantum obſit licentia 768.1.e
Adonai dei nomen apud Hebr. 769.1.f
Adraſtia dea 345.e
Adraſtia regina ineuitabilium legũ 804.1.e
Adulator cui ſit perſimilis 800.1.f
Adulationis partes quot 287.e
Adulationes quomodo ſubeant artes 288.c
Adulteratio rerum venalium quomodo punienda 677.a
Æacus iudex mortuorum 313.a
Ædes quis primus conſtruxerit 198.c
Ædificia nuptias præcedere debent in ciuitate 624.c
Ædilium officium 617.b,e:& 618.c
Ægiſthus qui Agamemnonem apud Argos interfecit, quomodo imperauerit 9.b
Ægrotare an aliquibus cõducat, nécne 252.g
Ægrotum inter & ſanum nullum medium ponit Socrates. 39.a
Ægyptum accommodam ſtellis cõtemplandis 703.b
Ægyptiis quis leges tradiderit. 756.b
Ægyptij quomodo deum appellent 769.1.e
Ægyptij diu ſeruant corpora 385.g
Ægyptios quæſtus auidos eſſe 451.g
Ægyptiorum hiſtoriæ 525.d
Ægyptiorum leges de muſica & pictura 577.c
Æneæ laus ab Homero 251.a
Ænigmatis expoſitio 804.2.e
Æqualis definitio 60.c
Æquale & æqualitas comprehenduntur ſub genere finiti 78.b
Æquale, quid ſemper 119.f
Æqualitas medium inter magnitudinem & quantitatem 69.g
Æqualitatem nullam voluptate & opinione non vera iudicandam eſſe 581.g
Æqualitas quæ ſeruanda in ciuilium munerum diſtributione 835.1.d
Æqualitates duæ eodem nomine appellatæ, ſed effectu contrariæ 615.f
Æquilibre in nullam partem inclinatur 398.e
Aer quando deſcendat 818.1.h
Aer quomodo ignis fiat 534.c
Aere ſuffulciri terram 394.b
Aeris multa genera 538.c
Æſchinem ex paupere diuitem fecit Socrates 795.2.h
Αἰσχρὸν quid ſignificet 270.e
Æſchylum qui Thetidem inducit dicentem filium ſuum ab Apolline interemptum, exibilat 432.a
Æſchyli dictum 499.d
Æſculapio cur gallos ſacrificauerint priſci 800.1.d
Æſculapij præſtantia & medicina 440.e
Æſculapij filij licet medici, in armis tamen præſtantiſſimi 441.b
Æſculapium falſo criminantur Poetæ 441.c
Æſopi fabulam carmine reddit Socrates 337.a
Æſtimationem lucro qualitatem addere 4.b
Ætas primæ lanuginis gratiſſima 193.b
Ætas grandior non debet abſterrere à diſciplina 215.b
Ætas generationi apta quæ 460.g
Ætatis primæ deſcriptio 585.f
Ætates quæ ad diſcendum aptæ 489.d
Affectio in mente quæ contemplationem perficit quomodo appellari debeat 755.1.b
Affectus in comœdiis mixtus 88.d
Affectibus dominari ſapientiæ eſt 113.a
Affectum quæ potiſſimum deprauent 771.1.f
Affinitas quæ ſeruanda ſit 461.b
Affirmatio & negatio ab oratione prouenit 167.f
Affirmandum non eſſe niſi poſt longã conſultationem 632.b
Agamemnonem quis paſſim in tragœdiis ridiculum facit 483. f
Agamemnonis etymologia, & quàm rectè ei conuenerit 262.c
Agathon optimo ingenio, & generoſa indole præditus 195.f
Ἀγαθὸν quid 269.a
Agere ſua, quid ſit 239.b
Agere ſua, ſéque ipſum cognoſcere quis doceat 544.a
Agere & facere an idem ſit 239.f
Agens quando agens 120.e
Agentium & patientium natura 121.d
Agens, efficiens eſſe aliquid, non tamẽ qualitatem eſſe 131.b
Agentibus ſignum impoſitum nomen dicitur 166.h
Agitandum abſque agitaturo & contrà inuenire eſt impoſſibile 538.a
Agnus in lupo quid horreat 778.2.e
Agrorum diuiſio 612.a
Agraria pœna malè curantibus agros quæ 618.c
Agrariæ leges 608.f
Agricola ſapiens 124.h
Agricolarum opus præcipuum quod 53.b
Agriculturæ opus quod 223. a
Agriculturæ leges 648.c
Agriculturam non arte, ſed fauore dei aggreſſi ſunt homines 698.d
Aiax ferro indomabilis 334.h
Alceſtis Admeti vxor quantum virum ſuum adamauerit 317.h, 318.a, & 774.2, f
Alcibiades quibus rebus operam dederit 26.d
Alcibiadis pater vbi perierit 28.g
Alcibiades Dinomaches filius 33.d
Alcibiadis vnicus amator Socrat. 36.g
Alcibiadis pulchritudo 193.a
Alcibiades maior & minor 216.c
Alcibiades ex ignorante doctiſſimus factus à Socrate 795.2.h
Alcibiades ſe nunquam mentiri ipſo teſte dixit 332.g
Alcyni apologus 518.f
Aleuadarum familia 12.c
Algazeles 800.2.b
Ἀλήθεια vnde dicatur 272.f
Aliena ſcrutari turpe ei qua ſua ignorat 338.a

Alienationis genera duo 761.2.c
Alimenta ex terra quis primus collegerit 198.c
Aliquid,eſt ſignum vnius 157.a
Aliqua,deorum & plurium ſignum 157.a
Aliud & alia Platoni quid ſignificent 756.2.f
Alla dei nomen,& apud quos 769.1.f
Alteratio & latio ſolis motus ſunt 59.d
Alterum,quinta ſpecies 164.c
Amare dicimur quæ propter nos deſideramus 781.1.c
Amaſſe legitimè qui dicatur 792.1.e
Amare palàm præclarius quàm clam 319.d
Amore nihil conducibilius ad beatę immortalitatis poſſeſſionem adipiſcendam 331.f
Amare quos deceat 412.f
Amandum priuſquam intelligatur 331.e
Amantium mos 106.c
Amantium paſſiones 776.1.g
Amantes quid quærant deinceps 786.1.f
Amantes cur palleant 787.1.c
Amantes cur melancholici 787.1.f
Amantium gradus diuerſos eſſe in cœleſti menſa 780.1.h
Amantium miſeriam deplorat 787.2.b
Amantium venatio qualis 788.1.b
Amantes quomodo fiant amati ſimiles 794.1.c
Amantium licentia quanta 319.e
Amantibus morem gerendum vbi lege ſtatutum ſit 319.b
Amatorij affectus quomodo à medicina cognoſcantur. 320.h
Amantium vitia exponuntur 338.e,f,g,h,339.a,b
Amans à non amante quomodo dignoſci poſſit 341.b
Amatum quomodo curare ſoleat amator 341.g
Amantem citra amatum obcœcari 606.d
Amator legitimus neceſſario redamatur 113.e
Amator qui prauus & inſtabilis 319.g
Amatores ingrati poſt libidinem expletam 338.d
Amator quid ſemper timeat 341.h
Amator qualem præparet ſibi amatum 341.g,f
Amator lupo comparatur 342.f
Amatoriam artem vnde didicerit Plato 403.f
Amatoriæ ſpecies 1.151.b
Ἀμαρτία vnde dicta 279.b
Ἀμαθία vnde dicta ibidem
Amazones 405.a
Amazones ſagittarię 634.f
Amphidexteri in Republica quomodo fiant 804.1.f
Ambigere eſt amicorum 204.d
Ambiguitatis duæ ſpecies 152.b
Ambitioſum depingit 493.g
Ambitioſum à matre diſcere rudimēta quodammodo ambitionis ibid.
Ambitioſos ſeditiones excitare in ciuitate 482.h
Amelitæ aquam nullo vnquam vaſe contineri poſſe,quid ſignificet 812.1.g
Amicorum omnia communia 107.g.& 446.h
Amicorum alter altero non eſt ditior 107.g
Amici quando laudandi 107.b.
Amicorum & amantium differentia 109.g
Amici qui 109.g.& 410.e
Amicum cognoſcere arduum 110.a
Amicos ductu dei fieri 110.d
Amici definitio 112.g
Amicum bonum malo, & malum bono eſſe non poteſt 111.h
Amicus verus nullius gratia eſt amicus 112.g
Amici quomodo natura propinqui 113.d
Amicum non eſt malo ſublato 113.c
Amici officium 122.f
Amici etiam & chariſſimi accuſandi ſunt 294.f,g
Amicum malum malo vel bonum bono nō amicum eſſe, nunquam fato decretum eſt 348.d
Amicum ridiculum eſſe præſtat quàm grauem & inimicum 350.f
Amicorum mortem non eſſe dolendam 431.e,f
Amicum amico ſimilem eſſe debere 646.b
Amicitia quid 34.c,& 758.2.a
Amicitia inter homines quomodo ſeruetur 35.a
Amicitia vera quid in amico diligat 36.f
Amicitia publica quid 755.1.h
Amicitiæ principium & medium quod & finis 758.1.a
Amicitia ab honeſtate definita 758.1.a
Amicitia quid à beneuolentia & laſciuo amore differat 758.1.d
Amicitiæ duæ ſpecies 758.2.a
Amicitiæ hominum quales 758.2.b
Amicitiæ paradoxa 110.g
Amicitiæ quæ falſo appellentur 256.g
Amicitiæ duraturæ argumenta 339.d
Amicitia an ex opinionum concurſibus conſtet 256.c
Amicitia cum amante, vel cum non amante an potius ſit ineunda 341.a
Amicitia quæ dura & aſpera dicenda ſit 646.b
Amictuum varietas 179.c
Amiſtris Xerxis vxor,Artaxerxis autem mater 33.d
Ammon deus 42.h
Ammonis reſponſum Atheniēſibus factum 43.a
Amor pulchri eſt deſiderium 758.1.c
Amor Amicitiæ medium 758.1.a
Amor ad amicitiam quid 758.2.a
Amor furoris ſpecies à Venere 761.2.f
Amor Venereus in Sympoſio tractatur 762.1.a
Amor magus 762.2.c
Amoris nodum cæteris omnibus eſſe potentiorem 770.2.a
Amoris vis ad quem ſpectet influxum 770.2.g
Amoris laus,dignitas,magnitudo 773.2.e,f
Amoris origo vnde 773.2.h
Amore non ſolùm mortalium, ſed immortalium quoque mentes domari 773.2.g
Amoris vtilitas quæ 774.1.h
Amorem non eſſe vbi libido eſt 774.2.d
Amoris nomēn Deo,à quibus attributum ſit ibidem
Amor pro pulchritudinis deſiderio accipitur 774.2.b
Amoris exempla tria 774.2.f
Amoris duo genera 776.2.b
Amorem γλυκύπικρον eſſe ibid.h
Amor mors eſt voluntaria ibid.
Amor ſimplex & mutuus 777.1.a
Amor quódnam deſiderium ſit ibid.h
Amoris iucunditas in ſeniore qualis,& in iuniore 777.2.b
Amor coniungit ſimilia ibid.h
Amorem omnium eſſe autorem, & ſeruatorem 777.2.g
Amor moderatus & immoderatus quis 778.1.g
Amor bigenius cur dictus, & à quo 778.1.h
Amor quis ſecundum Ariſtophanem 778.2.f
Amor animas reſtituit cœlo, beatitudinis gradus diſtribuit, æternum largitur gaudium 780.1.f
Amoris beneficia tria 780.2.b
Amor cur beatiſſimus dicatur & pulcherrimus 780.2.c
Amor quomodo pingatur 780.2.h
Amorem ad ſcientias, figuras & voces duntaxat pertinere dicimus,& cur 781.1.e
Amorem auiditatem angeli eſſe dicit 782.1.a
Amor cur iuuenis, tener, & mollis pingatur 783.1.a
Amor cur iuſtus,temperatus,fortis dicatur 783.1.e,f
Amor quomodo naſcatur 782.1.e
Amoris ſimplicis dona quæ 783.1.b
Amoris mutui dona quæ 783.2.c
Amorem cæteris diis & antiquiorem, & iuniorem eſſe 783.2.d
Amoris imperium quid apud Platonem, ibidem.f
Amorem ante neceſſitatem regnare 783.1.f.g
Amor medius inter pulchritudinem, & turpitudinem 784.2.c
Amor medius inter hominem & Deum ibidem
Amorum diſtributio 785.2.c
Amor quomodo diuerſa ratione in diuerſis ſubiectis excitatur,pulchrè,& longè differitur 785.2.e
Amor ex Penia & Poro ortus 786.1.c
Amores gemini in omnium animis,ac in humanis quinque 786.2.c
Amorem in quinque diuidi ſpecies ibid.
Amoris paſſiones quomodo generentur in amantibus 787.1.a.& deinceps
Amor quomodo curetur 787.1.f
Amori qui facilius ſubmittuntur 787.1.g
Amor cur dicatur immortalis 788.1.h
Amor ſequitur ſapientiam 788.2.d
Amor erga maſculos & fœminas vnde 789.2.f
Amor ferinus vnde naſcatur 792.2.c
Amore quàm facilè irretiantur homines 793.2.a
Amor vulgaris quid, & eius affectus 793.2.f
Amori vulgari qui dent operam 319.g
Amore qui facilè irretiantur 794.1.e
Amoris melancholici exitus quis ibid.h
Amoris ſolutio vel cura duplex 794.2.c
Amoris diuini vtilitas, & ſpecies quatuor 794.2.h
Amor Socraticus quàm vtilis 795.2.d
Amorem Deum nunquam pro dignitate laudatum eſſe 317.b
Amoris laudes 317.d
Amor geminus 318.e
Amoris pulchritudo vnde colligatur 324.e
Amorem voluptatibus omnibus fortiorem 325.b
Amorem Poetam eſſe, & Poetas facere 325.c
Amorem Saturno & Iapeto minimè antiquiorem eſſe 324.e
Amor quid cupiat & appetat, & quorum ſit 326.h
Amor medius inter turpe & pulchrum 327.e
Amoris generatio & origo 328.a
Amorem medium eſſe inter deos & homines 327.g
Amorem vnum eſſe ex dæmonibus 327.h
Amorem eſſe philoſophum 328.d
Amor non pulchri eſt,ſed generationis, partúſque ex pulchro 329.c
Amor ſempiternum quiddam eſt ibidem
Amorem mortales aliter,& aliter immortales vocant 347.b
Amorem rectà ſui natura temperatè & muſicè amare 349.b
Amorem mixtum eſſe dolore & voluptate 531.d
Amores tres eſſe 646.c
Amphilytus quonam pacto cognominādus ſit 9.c
Amphion Lyræ inuentor 585.e
Amuſſis alba in albo lapide, Prouerbium 235.f
Amyci luctatio indigna mentione 630.e
Amyntora Phœnici filio maledixiſſe 682.f
Anacreonta Teium quis Athenas acciuerit 2.f
Anacreontis ſapientis ſcripta 340.b
ἀνάγαιοι vnde dictum 272.c
Anagogicus ſenſus Platonicis neceſſarius 828.1.c
ἀναψύχον 274.b
Anaxagoras amplum patrimonium diſſipauit 96.d
Anaxagoras perſtringitur 288.e
Anaxagoræ Clazomenij libri quibus opinionibus pleni ſint 362.g
Anaxagoræ confuſio 382.b
Anaxagoræ ſententia de mente 393.d
Anaxagoram diligentiorem in naturalibus quàm in diuinis 816.2.f
ἀΐδια quid 269.e
Androgynum genus quale fuerit 322.c
Andron Androtione genitus 195.e

Angeli quid admirentur 773.2.h
Angelos dei miniſtros eſſe 785.1.c.
Angelum ſuper animam eſſe 790.1.d.
Angeli mobiles,an immobiles ſint 598.
Animæ vires quæ, & quot 755.1.a
Animæ impetus,& declinationes quando ad beatitudinem & quandò non tendunt. 19.h.
Anima ſola corpore vtitur & eidem imperat 36.a.
Animæ cura habenda 37.a
Animæ habitus quomodo fiat 118.h
Animæ virtus quæ 37.d
Anima quomodo ſeipſam cognoſcere poſſit 37.d.e.
Animæ partes quæ trahuntur affectibus vnde hauſerint homines 756.1.d
Animæ ſummum bonum quod 756.2.h
Anima mundi quæ ſit neceſſario 80.e
Animam humanam cui ſimilem faciat Plato 83.f.g
Animæ voluptatum & dolorum mixtiones 87.a.b
Animæ quibus voluptatibus maximè gaudeant, & quibus maximè perturbentur 93.g
Animæ vis quotuplex 760.1.h
Anima quædam per ſe, quædam per corpus apprehendit 132.h
Animam appellat cogitationem 134.e
Animæ opinatio 134.f
Animæ cor ab Homero quid dicatur 136.e
Animę naturalibus rationibus à ſublunari opifice mulceantur 762.2.b
Animæ ſphærarum nouem cœleſtium quæ 762.1.f
Animum nullum ſponte aliquid ignorare 153.d
Anima qualis ignara ſit 153.d
Animam cognoſcere, eſſentiam cognoſci 161.c
Animæ interior collocutio quomodo appellari debeat 167.g
Anima potentior an iuſtior 234.h
Anima corpori quid conferat 264.b
Animæ ſepulchrum quod 264.c
Animam vitiorum & virtutum habitus ſecum ferre 773.1.h
Animæ malum quod 293.e
Animam alicuius probaturum quid habere deceat 297.d
Animæ ornatus cùm adeſt,bona eſt 305.g
Animæ quæ facultates 303.e
Animam peccatis refertam ad inferos deſcendere extremum omnium malorum eſt 312.e
Animæ poſt mortem ſtatus & conditio 313.c
Animam quid priſci theologi vocauerint 775.2.d
Animam immortalem eſſe 779.2.a
Anima quid corpori afferat 779.2.a
Anima cur in corpus deſcendat duobus creata luminibus 779.2.b
Animam in deum conuerti 779.2.c
Anima quot viis ad deum redeat 779.2.f
Anima cur altero lumine non vtatur. 779.2.d
Animas quis in cœlum reducat 780.1.f
Animam naſci veritate præditam 789.1.e
Animam ſupra corpus eſſe 789.2.h
Anima à corporis pulchritudine quomodo ad dei pulchritudinem eleuetur 791.1.a
Anima quibus gradibus à diuino furore extollatur 795.1.d
Animam corpore pulchriorem eſſe 350.h
Animarum humanarum ordines quot 796.2.d
Animæ immortalitas probatur 344.d
Animæ idea qualis 344.e
Animæ currus & equi,& qui & quales 344.f
Animæ obliuio quot modis accidat 346.c
Animæ aut corporis naturam non poſſe abſque totius natura cognoſci 354.e
Animarum aſſerit immortalitatem 369.b
Animæ immortalitatem cur non approbet Socrates ea ratione motus in Phædone, qua vſus eſt in Phædro 798.2.a.b
Animæ ſubſtantiam in hac vita intelligere diffi cilimum 799.1.h
Animã immortalem credere magna fide & perſuaſione opus eſſe 381.a
Animæ mortuorum an ſint apud inferos necne ibidem
Animæ noſtræ quando ſcientiam acceperint 383.h
Animam præeſſe corpori,vtpote quæ diuinitati ſit ſimilior 385.e
Animas prauorum verſari circa ſepulchra 386.e
Animam tẽperamẽtum eorum eſſe quæ ſunt in corpore 388.d
Animam per omnem modum corpori præſtare, etiam ſi immortalis non ſit.388.g
Animam mortalem eſſe quæ rationes ſint 388.d
Animam prius quàm in corpus labatur,alicubi eſſe 391.c
Anima an maius,& minus recipiat 391.f
Anima quicquid occupat,ad illud vitam affert 397.b
Animã migrans ad manes quid ſecum afferat 398.a
Anima quando ad omnia intrepida ſit 398.b
Animæ proportiones quatuor 802.2.c
Anima corpus curat 441.d
Anima ita ſe habet ad bonum vt viſus ad ſolem 479.b
Animarum tranſitus in beſtias quomodo fiat 808.1.g
Animæ tres partes,& tres voluptates 506.a
Animæ imaginem inueſtigat 509.b
Animam immortalem eſſe 516.e
Animæ vera eſſentia quomodo contemplanda 517.e
Animæ vniduanæ 520.c
Animæ virtus & compoſitio 820.1.b
Animæ eſſentiæ quid pertineat 820.1.e
Anima cur rei cõpoſitæ,& conſonantiæ muſicæ comparetur 820.2.h
Animæ harmonica compoſitio 823.2.b.c
Animæ partes quomodo aucupetur Plato 825.1.b.
Anima irrationabilis quid à Platonicis exiſtimetur 827.1.e
Anima mundi in qua eiuſdem parte collocata ſit,& cur 528.c
Animæ ſubſtantiæ partes quæ 528.e
Animabus ſingulis vnum eſſe attributum aſtrum 531.c
Anima cur amens efficiatur quũ primo corporis vinculis includitur 532.b
Animæ mortalis ſpecies in corpore 542.h
Animæ corporiſque ſolutio quando fiat 548.b
Animæ morbi qui, & quomodo naſcantur 550.b
Animæ morbis quomodo medendum ſit 551.h.
Animæ noſtrę ſpecies pręſtantiſſima quomodo tractanda ibidem
Animas quondam ſub Saturno beatas vixiſſe quomodo intelligendum 832.2.h
Animæ noſtræ ad influxus numinum quomodo parentur 834.1.d
Animam natura eſſe per ſe mobilem. 840.2.g
Anima cur ſeipſam mouere poſſit 668.g
Animam coniunctam intellectui omnia rectè producere 669.c
Animæ motus quomodo appellentur 669.c
Animam eſſe inuiſibilem 670.a
Animæ defunctorum quomodo res noſtras ſentiant 598.1.
Animam à deo vitam accipere 598.1.
Animam ſolam eſſe,& præſtare id quod ſumus 693.b
Animæ naturam antiquiorem eſſe corporibus 696.c.& 700.f
Animæ generi quæ conueniant 700.g
Anima à corpore quomodo differat 701.g
Animata omnia tranſmutari & traſmutationis cauſam intra ſeipſa habere 672.d
Animatum à nemine quàm à deo fieri poſſe 701.f
Animanti vnicuique certum viuẽdi ſpatium eſſe à fatis datum 551.e
Animantia omnia grauiter affici cùm ad generationem toto impetu ferantur 329.2.f
Animi immortalitas quomodo aſſeratur à Poetis 16.g
Animum cuncta didiciſſe 17.a
Animum ſemper ſcientem fuiſſe 18.g.h
Animus qualis ſit veritatis capax 755.2.e
Animus quando maiora peccata committat 42.b
Animi voluptates,& dolores præcedunt corporis voluptates & dolores 84.a
Animi affectiones trifariam diuiduntur 758.1.g
Anima quomodo afficiatur furoris quatuor ſpeciebus 761.2.g
Animi morbus ex falſis opinionibus,maliſq. moribus conflatur 764.1.b
Animi longè maiorem habendam curam quàm corporis 764.1.c
Animus quibus alatur 194.g
Animum non cuiuis committendum eſſe 765.2.e
Animus huic coniunctus corpori diuinis rebus prorſus eſt ineptus 766.1.b
Animi temperati, & intemperati diſcrimen 767.2.a
Animo duo potiſſimum ineſſe 771.1.f
Animi vitium quare turpiſſimum 293.e
Animi quam partem quis dolium appellauerit 300.b
Animi ordinatio quæ 304.g
Animus prauus quomodo ſanari debeat 305.b
Animi pulchritudo in qua re ſit 777.2.a
Animi cibus quis 781.1.e
Animum nullo adiumento egere, vt pulcher ſit 782.2.h
Animum omnium prægnantem eſſe 789.1.e
Animum præſagire 796.1.g
Animal quo pacto fiat 344.f
Animarum nouem conditiones 345.f
Animam poſt decem millia annorum ad idẽ reuerti 307.g
Animæ humanæ tranſmutatio 307.h
Animarum tranſitus in beſtias quid ſignificet 799.1.f
Animus moderatus ducem libenter ſequitur poſt hanc vitam 398.b
Animi ornamenta quæ 401.b
Animi puerorum fabulis multo magis quàm corpora manibus formandi 429.f
Animum ſapientis non eſſe mutabilem 431.a
Animo ipſi imperandum 441.e
Animum quæ deprauent 471.a
Animum regium optimum eſſe & beatiſſimum 807.2.d
Animi qua in parte voluptates excitentur in ſomnis 502.b
Animarum tranſmutatio in beſtias 521.b
Animarum natura & habitus cuius facultatis ſit 830.1.c
Animi bona quando honoranda 593.e
Animum noſtrum ſpeculum eſſe diuinorum 834.1.g
Animos noſtros quomodo ab ipſa ſtatim pueritia lædamus 604.b
Animi cultus verum à falſo diſtinguit 604.c
Animus quis facilis ſit 704.a
Animos optimos diuinare 706.e
Animoſitatem iracundam ex priuatis hominibus in ciuitatibus inuectam eſſe 451.f
Animal an ſemper ſentiat quicquid patitur 85.d
Animalium cura duplex 171.f
Animalia quæ domeſtica,quæ ſylueſtria appellata ſint 172.f
Animalia quondam ſub terra latuiſſe 764.1.h
Animalia ex elementis compoſita ibid.
Animalia dæmonum miniſterio inſtrumentis ad vitam neceſſariis Deus armauit, ibidem
Animalium curator malus quis 309.f
Animalia cœleſtia quæ 790.1.d
Animalia terreſtria duplicia ibidem
Animalia poſt diluuium vltro naſci 800.2.a
Animalium generatio 118.h
Animalia cuncta & gigni & naſci per amoris ſapientiam 325.d
Animalium ideæ quatuor 530.d
Animal quid nominandum ſit 546.c

Animal nullum præter hominem harmoniç ſenſum habere 140.b
Annonæ ratio 650.e.d
Anni intemperies vnde naſcatur 321.d
Annus magnus quis 810.1.a
Anni menſura vnde 350.b
Anni Platonis Ægyptiis ſimiles 831.1.h
Antæi audacia 125.f
Antæi luctatio 630.c
Antenorem Pericli comparare poſſumus 335.g
Anthemionis laus & commemoratio 20.e
ἄνθρωπος quid ſignificet 264.a
Antimœrus Mendeus inſignis Protagoræ auditor 195.d
Antiphonis pater Pyrilampes 54.c
Antiphon Rhamnuſius malus rhetor 403.f
Antiquitatis inueſtigatio quando in ciuitate orta 559.g
Antonius Allius epiſcopus Feſulanus 773.2.c
Anytus cur Socratem accuſarit 361.f
ἀφροδίτη quid ſignificet 266.g
Apibus Rex naſcitur tam corpore, quàm animi habitu cæteros præcellens 188.c
Apocalypſis locus illuſtratur 755.2.g
Apollo animæ mundi mens 762.1.f
Apollo ab Ioue ducitur ibidem
Apollo ſolis anima 762.1.g
Apollo triplicem ſignificat Solem 770.2.c
Apollinis etymologia pulcherrima 266.c
Apollo quas artes hominibus dederit 325.d 784.1.f
Apollinis inſtrumenta 437.g
Apollo quid apud Platonem ſignificet 830.2.f
Apollodorus Cyzicenus hoſpes ab Athenienſibus delectus in Imperatorem 148.a
ἁπλοῖα quid ſignificet 270.c
Appetitio nulla naturalis ad malum tendit 778.2.c
Appetitiuæ animæ vires quæ & quot 755.1.a
Apulei Platonici locus 793.1.g
Aqua viliſſimo pretio emitur, cùm ſit pretioſiſſima 228.b
Aquam noſtram aliis eſſe aerem 399.d
Aqua quomodo aſcendat 818.1.h
Aqua in quibus aeri ſimilis 818.2.b
Aqua quando lapis & terra fiat 534.c
Aquarum fluxus vnde 547.e
Aquarum lex 648.g
Aquario Iunonem præeſſe 784.1.g
Aquatilium generatio qualis 552.g
Arabibus quis leges tradiderit 256.1.c
Arbitrij humani libertatem concurrere cum diuina prouidentia 828.2.f
Arcadibus quis leges denegauerit 756.1.c
Archelaus Perdiccę filius in Macedonia quomodo imperauit 9.c
Archelaum Macedonum tyrannum quare occiderit Crateuas 40.b
Archelaum Perdiccæ filium imperaſſe Macedoniæ 290.f
Archelaus ex ancilla Alcetæ ortus 290.g
Archelaus quomodo ad regnum peruenerit ibidem
ἀρχέπολις 261.g
Archilochus quid commune cum Homero habeat 144.d
Archilochi vulpem trahere 212.b
Archinus 403.a
Architectos raros fuiſſe in Græcia 6.a
Architecti facultatem ſpeculationis magis quàm miniſterij eſſe participem 763.1.e
Architectus in qua ſcientiæ parte conſtituendus ſit ibidem
Architectus ſpeculandi ſcientiæ particeps 117.a
Architectum nullum manuum miniſterio vti, ſed vtentibus præſidere ibidem
Architecturam actionibus innatam ſciẽtiam ſortitam eſſe 18.c
Architecturæ nobilitas 90.g
Architectura duo efficit 256.c
Arcus ſecum diſcrepans conuenit 321.a
Ardieus tyrannus 519.c
Arduum eſſe aduerſus duo contraria pugnare, Prouerb. 677.f
Arena maris innumerabilis, Prouerbium 127.f
ἀὴρ quid ſignificet 267.b
Areta Dionyſij filia 646.1.f
ἀρετὴ quid ſignificet 270
Argentum quanti fieret à ſophiſtis 96.b, & d
Argiui auxilium ab Athenienſibus implorãt 407.b
Arieti Palladem præeſſe 784.1.g
Ariphron Cliniæ educator 197.d
Ariſtarchus Homericus quomodo probabat carmina Homeri 767.1.d
Ariſtidi Lyſimachi filio quid apud Socratem acciderit 11.f
Ariſtidem Lyſimachi filium bonum virum fuiſſe 22.b, & 313.h
Ariſtides Lyſimachi filius 117.h
Ariſtippi Lariſſæi origo & familia quæ 12.d
Ariſtippus à Socrate diues factus 795.2.h
Ariſtocrates Scellij filius 291.c
Ariſtogitonis amor 319.c
Ariſtophanes comicus acerrimus Socratis inſectator 279.1.
Ariſtophanes carpitur 320.e, 321.h
Ariſtopho pictor 281.e
Ariſtoteles vnus de triginta 54.f
Ariſtotelis de Socrate iudicium 787.2.a
Ariſtotelem in Ethicis aduerſus Platonem circa ideam ludere 805.1.g
Ariſtoteles quid de moralis vitæ fundamento ſentiat in Ethicis 830.2.e
Ariſtotelicæ ſententiæ aduerſatur, Nihil eſſe intellectu, quod prius non ſit in ſenſu 181.h
Arithmetica philoſophantium quomodo à vulgarium differat 90.h.91.a
Arithmeticæ perſpicacitas 90.h.
Arithmetica duplex ibid.
Arithmeticam ab actione liberam eſſe 170.e
Arithmetica circa quod verſetur 282.g
Arithmeticæ vtilitas 483.g. & 484.f.g
Arithmeticam quoque perſuadere ea, quæ docet 283.g
Arithmeticam circa puros verſari numeros 806.2.g
Arithmeticæ commendatio 699.c
Arithmetra in qua ſcientiæ parte verſetur 763.1.e
Arithmeticos natura ad omnes doctrinas aptos eſſe 485.b
Armorum diſciplina quid, & quibus proſit 247.a
Armorum qui maximè fuerint ſtudioſi 247.e
Armorum peritia an diſciplina ſit, & quanti facienda 247.d
Arma quæ in templum transferenda nõ ſint 464.e.f
Arrianorum diſtinctio dei patris à filio 805.2.a
Ars Glauci 398.d
Artis vnumquenque peritum de ſua arte interrogandum eſſe 3.f
Artis cuiuſque ſummitas quid 754.2.a
Ars omnia ad rectitudinem dirigit 27.a
Artium præceptiones legis nomine appellãdæ ſunt 45.e
Artium potiſſima quæ 90.e
Artes in duplici ordine 90.g
Artes differre à ſe inuicem 91.b
Ars dicendi cur omnibus præponeretur à Gorgia 91.e
Ars præſtantior quæ 91.f
Artes omnes noſſe innocuum & in vita conferens eſſe 93.e
Artium multarum ſimilitudo potius odium, quàm amicitiam gignit 758.1.f
Artis peritus omnia eidem arti ſubiecta iudicat ex æquo 762.1.d
Artem aliquam qui tenet æquè de omnibus quæ ſub arte ſunt iudicat 144.e
Artiũ præcepta ſæpe tradit Homerus 146.d
Arti cuique facultas à Deo tribuitur ibidem.c
Arte eadem neceſſariúmne ſit eadem cognoſcere ibid.g
Artium ferme omnium duæ ſpecies 149.g
Artes omnes aut in acquirendo, aut in efficiendo verſantur ibid.h
Artes à quo datæ 177.b
Artes geminæ circa omnia quæ fiunt 180.a
Ars cauſa, & ars concauſa quæ ibid.
Artes omnes commenſurari ſecũdum maius & minus 181.e
Ars nulla poteſt quicquam de omnibus in vniuerſum in omne tẽpus valens cõſtituere 185.d
Artem nullam motis competere 186.a
Artes an ſecundum præſcripta, vel ſecũdum artem tractandæ ibidem
Ars regia quæ 766.1.e
Artiũ genera duo ſolet adducere Socrates 766.1.e
Artem aliam eſſe quæ condit, aliam quæ cõditis vtitur 222.b
Ars omnis aliqua de re perſuadet 771.2.d
Ars peritiam ſequitur 281.e
Artes omnes circa ſermones verſari 282.c
Artium quædam diuiſio 282.e
Artium abuſus improbandus non artes ipſæ 285.b
Ars ad animam pertinens quomodo appelletur 288.a
Ars ad corpus pertinens non vno nomine appellari poteſt ibid.
Ars nulla ſine ratione 288.c
Artium magiſter & gubernator quis 263.1
Artium facultatem ab amore tradi 325.d
Artes quæ quomodo à diis hominibus diſtributæ 325.d: & 784.1.g
Artem dicendi neque multis, neque paucis, ſed mediocribus verbis indigere 353.d
Artes magna dialecticæ exercitatione indigere & contemplatione 354.d
Artes literis mandare vt certum quiddam ex iis futurum ſit, ineptum putat Socrates 356.f
Artem dicendi non poſſe extare ſine earum rerum certa ſcientia quæ dicuntur 357.d
Arti nullum ineſſe defectum vel errorem 416.a
Artes ſibiipſis non eſſe vtiles, ſed illi rei cuius ſunt artes ibid.
Arte quicquid bene ſe habet minimè permutationem recipit 341.a
Artes omnes abſque dialectica cæcas eſſe 807.1.f
Ariſtotelis ridentur calumniæ 807.2.e
Artes quæ ferro vtantur & ære quando ignoratæ fuerint 585.h
Artem deo aduerſari non poſſe 832.1.h
Artium doctores quomodo diligendi 618.g
Artes quas libenter amplectantur homines 643.g
Artis opera minora quàm naturæ 666.g
Artem Iouis tria requirere 597.a
Artes quæ minimè conferant ad ſapientiam 698.a
Artificem quemlibet in ſua arte conſulendũ 26.e.f.g
Artificem ſolum de ſua arte iudicare 759.1.h
Artifices an ſua tantum, vel aliena quoque faciant 239.b
Artifices qui probandi 438.e
Artificum vita qualis 441.a
Artificem non decet rudes decipere 678.d
Artifici cuique in ſua arte credendum 129.f
Artificia quæ ſimilitudinem aliquam habent nemo ſimul exercere poſſit 649.g. & 650.a
Artificioſum omne menſuræ particeps 181.e
ἄρτεμις quid ſignificet 266.f
Artemiſiæ Mauſoli regis Cariæ coniugis amor maximus 793.2.h
Articulis quæ careant 545.c
Articulorum in corpore vſus 544.h

Aſinorum & equorum genus inter ſe promiſcuè generat 173.d
Aſpaſias rhetoricæ profeſſor 784.2.a
Aſpaſia mulier 354.2.403:&
Aſpectus quorum ſint virulenti 793.1.f
Aſperum quid 540.e
Aſſyriorum potentia magna 588.g
Aſtyanax quid à Scamandro differat 261.b
ἀςεχτὴ quid ſignificet 267.g
Aſtrorum parem eſſe numerũ & animarum 531.c
Aſtrorum peritiam in ciuitate neceſſariam eſſe 636.b
Aſtronomia circa quid verſetur 282.h
Aſtronomiam quis inuenerit 356.c
Aſtronomiam animi oculos ad ſuperiora attollere 486.d
Aſtronomiæ laus & dignitas 704.c
Ate dea mobilis 324.e
Athamãtis ſucceſſores diuerſos ab aliis Græcis ritus habuiſſe 45.a
Ἀθῆνα quid ſignificet 267.a
Athenis periculoſum erat quenquam iniuria afficere 22.e
Athenarum mœnia & naualia quorũ conſilio conſtructa ſint 284.g
Athenis maxima loquendi libertas 287.a
Athenas alias extitiſſe ante diluuium tum apud Græcos, tum apud Aegyptios 801.1.a
Athenæ verboſæ 572.a
Athenienſes quandiu tyrãnidem Hippiæ ſuſtinuerint 3.a
Athenienſes quibus cum bellum gerere conſueuerint 31.h
Athenienſium reges vnde originẽ duxerint 32.d
Athenienſium magna ſuperſtitio erga deos taxatur 43.a
Athenienſes cur infelices in pugna cõtra Lacedæmonios fuerint 43.a
Athenienſibus quis leges tradiderit 756.1.c
Athenienſes cur tributa Minoi pendere coacti ſunt 47.d
Athenięſes perſtringit quòd adulatoribꝰ oblectarentur 308.e
Athenięſes quales Periclis oratione facti ſint 309.e
Athenienſibus quóſnã publica oratione laudare mos fuerit, & quibus inferias publicè celebrauerint 800.1.h
Athenien. quos in bello inuenerit 405.a
Athenienſium miſericordia 407.c
Athenienſium veterum hiſtoriæ 525.d
Athenięſium nomine quid intelligatur apud Platonem 828.1.c
Athenienſes probi an præcipuè probi ſint 830.1.c
Athenienſes à Dario quando perterriti valde fuerint 594.a
Attica quàm ſtudioſa fuerit tragœdiæ 247.e
Attica tellus primo hominẽ produxit 404.c
Attica bellaria commẽdantur 439.g
Atticam regionem eſſe ingeniis accommodam 828.2.b
Atticæ regionis antiqui fines 560.b
Attica democratia qualis 593.g
Attica ſeptẽ pueros quotannis pendebat Minoi 596.g
Atlanticam inſulã ſubvaſto gurgite merſam 525.e
Atlanticum mare quale 525.c
Atlanticum pelagus vnde cognomen habuerit 561.e
Atlantici figuræ quid apud Platonem ſignificent 828.1.c
Athletæ canibus ſimiles eſſe debent 439.f
Atrei, Thieſtiſque lis 174.f
Atreo cur rectè nomen impoſitum 262.c
Auari aberrant à bono, quod tamen appetũt 754.1.a
Auarum non facilè aſſequi voluptatem in diſcenda veritate 506.f
Auarum non tenere iudicandi organum 506.g
Audaciam diſtare à fortitudine vnde proueniat 209.d
Audacia carens prudentia quid 768.2.d
Audenda quæ arbitremur 253.e
Auditus definitio 44.c
Auditus paſſiones quibus ex cauſis proueueniant 541.h
Auditum cur nobis dederint dij 533.f
Auditoris communis, & æqui diſcrimen 204.c
Auguralis ſcientia Græcè quomodo priùs Græcis dicta ſit 344.a
Auguſti oculi quales fuerint 793.2.d
Auguſtini locus 809.h.
Auicennæ de prophetis opinio 797.1.h
Auicennæ locus 809.2.d
Auis nulla canit cum aliquo afficitur incommodo 387.g
Auium generatio qualis 552.e
Auiarium in anima fingit 137.h
Auri pondo, quot argenti valuerit 4.a
Aurum ignitum apud Ioannẽ in Apocalypſi quid ſignificet 755.1.g
Aurum non ſimpliciter pulchra facit
Aurum quàm difficile purgetur 189.d
Aurum multũ in capitis oſſe continere pulchrum putant Scythæ 226.c
Auri & argenti habendi lex 610.e
Aurium ſemicirculi quanti eſſe debeant 782.2.d
Autochthones qui 561.f
Autolycum maternum Vlyſſis auum admiratur Homerus 412.e
Autoris ſententiam & rationem an quærere oporteat 354.f
Auxilium pulchrum quod 30.a

B

B, neque vocẽ neque ſonum vllum habet 40.b
Bacchus quid Platoni ſignificet 830.2.f
Bacchantes fœminæ mente non ſana, mel & lac ex fluminibus hauriunt 145.b
Bacis quo pacto cognominandus 9.c
Bactrianis quis leges tradiderit 756.1.b
Baptiſta Leo architectus 826.2.d
Barbari quæ ſtudia minimè curent 319.c
Barbarorum voces multas accepiſſe Græcos 268.a
Bartholomæus Fontius rhetor egregius, 827.1.h
Baſem vocabulum eſſe diuerſum 801.2.d
Batiea quid à Myrine differat 260.h
Beatus quis 107.h. 299.h. 328.f. 579.e. & 780.2.d
Beatum viuere quid 244.e
Beatitudo cuius boni adeptio ſit 754.1.b
Beatitudinis gradus quis diſtribuat 780.1.f
Βέβαιον vnde dicatur 279.b
Bellè omnia, Prouerb. 223.g
Bellum quibus de cauſis ſuſcipiatur 27.d
Belli calamitates magnæ 428.b
Bellum à ſeditione quid differat 464.g
Belli ſtudium ad quid referendum 829.2.g
Bello quæ exercitia conducant in ciuitate 644.d
Beneficium ſine mercede cõtuliſſe quos maximè deceat 311.d
Beneuolentiam, reciprocam amicitiam eſſe vocandam 758.1.f
Bernardus Nutius rhetor 773.2.c
Beſtias multas nonniſi ab homine gubernari poſſe 764.2.a
Beſtiarum libertas in ciuitate populari quanta 499.d
Bias cur abſtinuerit à ciuilibus actionibus 95.e
Bias Prieneus 206.g
Bibens quomodo ſeipſum decipiat 574.h
Bilis qualitates quæ 787.1.f
Bilis quid, & vnde 548.f
Bis eadem recenſere ridiculum 218.b
Byzantius optimus orationum faber 353.b
Bis atque ter quod pulchrum, Prouerbium 302.c
Βλαβερὸν quid 271.b
Bœotiorum de amore lex 319.b
Bœotios auxilium ab Athenienſibus imploraſſe 407.b
Bonum duplex 754.1.6
Bonum appeti ab omnibus hominibus 2.c. & 754.1.a
Boni natura quomodo conſideretur à philoſopho 754.1.e
Boni intelligentia à quo, & in quibus infundatur 754.2.c
Bonum nullum quin ſcientia comprehendatur 19.f
Bona à bonis perdiſcenda 22.h
Bonorum poſſeſſio vnde 30.d
Boni viri qui vocandi ſunt 33.h
Bonus quiſque in eodem eſt, in quo & prudens eſt 34.a
Boni petitio quando ſecura, & quando periculoſa 755.2.e
Bona omnia à diis ad nos deſcendere, 53.e
Bonum cur nobis ignotum 57.f
Boni ſummi triplex conditio 756.2.h
Bonorum gradus 757.1.a
Bonum animãtium rationalium quod iuxta Socratem 757.1.a
Boni conditio an ſit perfectum eſſe 76.c
Bonum nemo appetit niſi cognoſcens 76.c
Bonum omne non eſſe voluptatem 79.b
Bonum id cuius gratia fit 90.a
Bonum & iucundum duas differẽtes naturas eſſe 92.d
Boni natura quo ab aliis diſcrepat 92.d
Bonum in mixta vita indagandum eſſe 92.g
Bonum quibus & quot ideis comprehendatur 94.c
Bonum ſecundum ſe eſſe oportere 98.c
Boni ſummi appetitus in nos quid agat 758.2.c
Boni bonis inimiciſſimi 110.g
Bonum, mali remedium 113.a
Bonum, vtilium principium & finis 759.2.c
Bono oppoſitum aliquid eſſe ſemper neceſſe eſt 128.f
Boni quo à malis differant 181.a
Bona ex omni rerum genere quænam ſint 217.g h.218.a
Bonorum omnium ſummum quod 218.b
Bonorum poſſeſſio & vſus an ad bene, beatéque viuendum ſufficiat 218.f
Bonum nihil aliud quàm ſcientia 223.b
Bona vnde in corpus dimanent 237.a
Bonus ad illa quiſque eſt, ad quæ etiam ſapiens fuerit 768.2.d
Boni ratio ad quam naturam pertineat 770.2.g
Bonorum gratia agenda eſſe omnia 302.h
Bonum honeſtè & rectè agere quicquid agat 306.a
Bonus nullus accuſat inſontem 311.h
Bonitas rerum omnium quæ 775.2.e
Bonum quid dicatur 775.1.e
Bona cupiunt omnes 788.2.f
Bono viro nihil mali accidere poſſe neque viuenti, neque defuncto 369.c
Bonorum præmium quódnam, vt magiſtratum ineant 418.a
Bonum idem eſſe atque expetendum 801.2.f 802.1.f
Bona quænam vulgus æſtimet 472.a
Boni quæſtio difficilima 478.e
Boni filius quis ibidem
Bonum genuiſſe ſibi conſimilem filium 478.g
Boni maieſtas quàm auguſta 479.b
Bonum nunquam deſtruit quicquam 516.f
Bonum eſſe omnium cauſam 814.1.g.h
Bonorum ordo 567.f
Bonos eſſe illos qui ſibimet imperare poſſunt 573.a
Bonum ſummum quomodo aſſequi poſſimus
Bonorum conſenſu non eſſe potentiam maiorem 706.c
Bonitatem in centro poſuerunt Theologi 775.1.h
Bonitatem per doctrinam cõparari non poſſe 22.c
Boreæ Orithyam rapientis fabula 337.f
Brachia qnomodo aſſuefacienda 804.1
Brachmanarum philoſophorum communio 804.1.d

Braſidas Achilli collatus 335.g
Breuiloquentia Laconica 206.g
Breuiloquentia Socratica 204.f
Breuitas loquendi conciſa à Lyſia & Gorgia adinuenta 353.c
Brutorum paſtores cur homines 175.h
Bruta cui commendata ſint 764.2.a
Brutum nullum ea quæ homo, noſſe poſſe 253.d
Brutorum beneuolentiæ, an amicitiæ dicendæ ſint 256.g

C

CAdauera quomodo curanda 693.d
Κακία quid ſignificet 270.b
Cadmea diſciplina nulla 571.h
Cæci præceptum, modus loquēdi Socraticus 142.g
Cædem duplicem eſſe 657.d
Calamitas dea qualis iuxta Homerum 324.f
Calceos quis primus confecerit 198.c
Callias Calliadæ filius cuius conſuetudine doctus euaſerit 31.f
Calliæ filius quis 75.f
Callias orator Socratis inimicus 792.1.f
Calliclis oratio de philoſophia 299.b
Calliclis quinam ſententiam ſequuti ſint in leuiter philoſophiam attingendo 297.f
Callicles Acharneus voluptatem bonúmque idem eſſe dicebat: item ſcientiam & fortitudinem, tum inter ſe, tum à bono differre 299.e
Callicrate Cyane nata quid nouiſſe dicta ſit ab Anacreonte 9.g
Calliope Orpheum afflauit 762.1.g
Calliope vox ſphærarum omnium ibidem
Κάλλος quid 781.1.f
Καλὸν quid ſignificet 270.e
Calor ex motu 758.2.h
Calumniam in omnibus multam eſſe 475.g
Calumnias quis dicendo, & conficere & ſoluere facilè potuerit 353.c
Calyptra regio vbi, & cur ſic vocitata 33.c
Cambyſæ gubernatio qualis 592.c
Cancer ſophiſticus 225.c
Cancro Mercurium præeſſe 784.1.g
Canephoria ſoror Hippeæ 3.b
Canes Lacenæ 55.b
Canem cognitione & ignorantia præditum eſſe 429.a
Capilli cur in cute nati 545.g
Caput membrum eſſe diuiniſſimum, 532.d
Capitis textura qualis 545.d
Capricorno Veſtam præeſſe 784.1.g
Car quidam 220.d
Carceres non violandi etiam ſi poſſint 372.h
Carceres in ciuitate quot eſſe debeant 673.g
Carmina ſua vnde carpant poetæ 145.b
Carminatoris diductio 180.e
Caro mollis quid indicet in homine 783.1.d
Carnium natura 544.e
Carnibus veſci quando impium fuerit 626.a
Carolus Marſupinus 773.2.d
Carthaginenſibus quis leges tradiderit 756.1.c
Catellæ perinde ac heræ ſunt, Prouerbium 499.d
Cathena aurea Homeri 119.a
Caupones qui ſint 427.c
Cauponaria eſt commutationis ſpecies 151.e
Cauponari quibus liceat 651.a.b
Cauponatio cur inſtituta ſit 677.c
Cauſæ ab effectibus quomodo diſtinguendæ & quomodo aſſignandæ 51.e
Cauſa quid 102.c
Cauſa & concauſa in geminis artibus conſideratur 180.a
Cauſam qua ſingula fiant, quomodo inueſtigare debemus 393.d
Cauſarum duæ ſpecies 542.f
Cauſas rerum omnium tres eſſe 534.g
Cauſa quomodo dicenda 689.b
Cauſidicos abundare ſapientibus verbis 1.b
Cauſidici corrupti carpuntur 685.d
Cauſidicos non eſſe ſapientes 698.g
Celeritas quibus in rebus commendetur 238.c
Ceneus Theſſalus in fœminam commutatus 687.c
Cenſus maximus ciuium quem vult Plato 614.g
Cenſorum electio & officium 618.d
Cenſura iudicialis cur inuenta 153.e
Centum pro vno accipietis, Euangelij locus 810.1.f
Centrum cur deus appelletur 775.1.h
Centrum quid iuxta mathematicos 775.2.a
Ceramicus locus 54.c
Κερχόβολα 652.a
Cercionis luctatio inutilis 630.e
Κερδυλέον quid 270.g
Cerea effigies in animo ab Homero quomodo vocata ſit 136.f
Cerebrum quibus rebus offendatur 792.2.f
Ceremonias externas quis abſtulerit in numinis adoratione 755.2.b
Ceremoniȩ circa defunctorum cadauera antiquiſſimæ 45.a
Cereris etymologia 265.h
Certamen homini quod acrius ſubeundum 773.2.a
Certamen maximum in hac vita quòd 809.1.h
Certaminum partitio 644.f
Certandum eſſe de virtute abſque inuidia 644.g
Chalcedonij oratoris præſtantia 353.e
Chalcis à Cymindi quid differat 260.h
Chaos ante mundum & deos quis poſuerit 774.1.a
Chaos quomodo vocetur à Platonicis 774.1.a
Charitatis vis quanta 774.2.a
Charmidi Glauconis filio malè ſucceſſit ſpernenti dæmonij Socratici præceptum 11.b
Charmides grauis & verecundus à Socrate factus 795.2.h
Charondas quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 756.1.c
Charmides Glauconis filius 195.d
Charondam qui celebrent 512.g
Chilo Lacedæmonius 206.g
Chorea quid 576.d.& 580.g
Choreæ Ægyptiorum quales 577.f
Choreæ partes quæ 584.a
Chori tres in ciuitate quomodo inſtituendi 580.d.
Chori princeps quomodo eligendus 619.a
Chori quomodo diſtribuendi in ciuitate 645.d
Chriſti vitam totius eſſe virtutis ideam 798.1.h
Chriſtianorum communitas 804.1.d
Chriſtophorus Landinus poeta 773.2.c
Chriſtophorus Marſupinus 773.2.c
Chromatica quid 823.2.a
Cibi definitio 3.f
Cibi vſus duplici de cauſa neceſſarius 497.f
Cicadarum origo 350.b
Ciconiæ amoris comparatio 38.d
Cimo quomodo imperauerit 9.h
Κίνησις vnde dicatur 274.f
Circulo concluſum aliquid in medio ſtare oportere 59.
Circuli quatuor aſſiduè reuoluti circa centrum qui 775.1.h
Circulus vnus à Deo in mundum & à mundo in deum tribus nominibus nuncupatur 775.1.d
Circumuallationum duplex ratio 179.1.b
Cithariſtæ artem qui tenere dicatur 141.d
Citharœdica ad quid conferat 303.g
Ciues quomodo boni fiant 798.1.d
Ciuium nomina quæ 461.g.h
Ciuem quæ non deceant 677.g
Ciuilis ſapientia quid 754.2.b
Ciuilis ſcientiæ ſubiectum quod & finis ibid.
Ciuilis peritia quomodo virtutis definitione comprehendatur 755.1.d
Ciuiles recta opinione ciuitates gubernant 24.d
Ciuiles diuino afflari numine ibidem
Ciuilia cur non tractarint priſci ſapientes 95.e
Ciuilis an in ſcientum numero collocandus 170.d
Ciuilis, rex, dominus, paterfamiliàs an idem ſint 170.e.f
Ciuitatis facultas circa quæ verſetur 174.b
Ciuilis ars quæ 178.b
Ciuilis ars vnde denominata 179.c
Ciuilis facultas quomodo ab aliis differat 190.c
Ciuilis ſcientia quæ 190.c
Ciuilis ſcientia quid in conſtituenda ciuitate obſeruat 191.e
Ciuilis adminiſtratio quibus conſtet partibus 198.f
Ciuilis actionis finis quis 190.a
Ciuilem diſciplinam omnibus præfert Plato 764.1.f
Ciuilem virtutem donū eſſe diuinum 764.2.b
Ciuilem facultatem non ſolùm rebus humanis, ſed etiam artibus imperare 764.2.e
Ciuitas quæ optima, & ex quibus talis conſtituatur 42.b
Ciuilem virtutem qui falſo profiteantur 766.2.d
Ciuilem artem ad animam pertinere 288.b
Ciuilitatis figuræ quatuor præcipuè numerantur 816.2.b
Ciuilium gubernationum matres duæ 592.a
Ciuilem artem tria requirere 597.2.f
Ciuitates quando optimè gubernentur 7.b
Ciuitates quomodo conſeruentur 755.1.h
Ciuitas quo remoto melior fiat 34.e
Ciuitatis felicitatem quæ non promoueant 37.g
Ciuitatem quid pulcherrimā aut contrà turpiſſimam faciat 44.e
Ciuitatis adminiſtratio recta apud vnum vel paucos 186.e
Ciuitas ſuaptè natura robuſta 188.f
Ciuitatis ornamentum quod 198.e
Ciuitatem non lapides ſed homines faciunt 755.2.e
Ciuitatem nulli placere poſſe cui non etiam leges eius placeant 374.c
Ciuitatis actio tam publica quàm priuata quò deducenda 800.2.g
Ciuitas ſine quibus nec ab initio conſtitui proſperè, nec conſtituta feliciter gubernari poſſit 801.1.b
Ciuitatem conſtituere in eo loco qui conuectionibus non egeat eſt impoſſibile 426.h
Ciuitatis malè inſtitutæ ſigna 802.2.h
Ciuitatem non diuitiis, ſed virtute ſeruari 803.1.d
Ciuitatis magnitudo quanta eſſe debeat 388.2.& 446.e
Ciuitas cur ſapiens appellanda veniat 448.h
Ciuitas quando iuſta eſſe dicatur 4551.d
Ciuitas quando optimè habeat 462.b
Ciuitatibus qui dominari debeant, ſi felices eſſe debeant 466.b
Ciuitates nullam à malis requiem habituras, donec in ipſis philoſophi dominentur 470.f
Ciuitas quænam careat ſeditionibus 482.h
Ciuitas popularis quid præclarum putet 498.h
Ciuitatis popularis triplex diuiſio 499.g
Ciuitas tyrannica, liberáne dicēda ſit an ſerua 504.f
Ciuitatis tres ſpecies 506.a
Ciuitáſne aliqua per Homerum facta ſit melior 512.g
Ciuitatis cuiuſdam quæ ante diluuium fuit præſtantia narratur 524.g
Ciuitatis felicitas in quibus conſiſtat 619.e

Ciuitatem & liberam & prudētem, ſibi amicam eſſe oportere 591.g
Ciuitatis ſitus qualis eſſe debeat 596.b
Ciuitatis copia quanta eſſe debeat 596.d
Ciuitatis diſpoſitio quæ melior & velocior 598.d
Ciuitatem fundare bonis legibus quàm difficile 599.b
Ciuitas quo nomine appellanda 599.e
Ciuitas quomodo diuidenda 611.g
Ciuitatem perpetua egere cuſtodia 616.b
Ciuitatis fines quomodo & vnde appellandi 617.b
Ciuitatem qui offendit omnibus iniuriam intuliſſe dicendus eſt 620.c
Ciuitatem paterę ſimilem eſſe, difficile intelligi poſſe 622.d
Ciuitatem debere ſingulis menſibus bellicas vires experiri 642.f
Ciuitates quid connectat aut diſſipet 660.g
Ciuitatem capitis quandam eſſe capacitatem 695.e
Cleobulus Lindius 206.g
Cleophantus filius Themiſtoclis 22.a
Cleombrotus qualiter affectus fuerit ex Platonis ſcriptis 809.2.c
Clinias Alcibiadis pater vbi perierit 28.g
Clio Martis vox cur dicta 762.1.g
Clypeatus vir 124.b
Clitonem quis genuerit 561.d
Cnoſos ampla ciuitas & quis in ea regnauerit 46.f
Cocytus 800.1.a
Cocytus locus quis 400.e
Cœlij nomē quot ſignificata habeat 770.1.b
Cœlius quando à Saturno caſtratus 784.1.e
Cœlo cur circuitus à deo datus 174.h
Cœli cur nouem 784.1.h
Cœlos octo eſſe iuxta Platonem 785.1.b
Cœli animā totam eſſe in quibuſlibet cœli punctis 778.1.a
Cœlum cur caleat 806.2
Cœli vinculum 519.f
Cœlum eſſe calidum, ſed non vrens 819.a
Cœlum quæ præceſſerint 535.g
Cœlum deum facit 699.b
Cœleſtia cur quidam coluerint 797.1.a
Cogitare quid 134.e
Cogitatio & oratio an idem 167.f
Cogitationis definitio qua ſeparatur ab oratione ibidem
Cogitationis concluſio quæ 167.g
Cogitationes partim veras, partim falſas neceſſario eſſe ibid.
Cogitationem verbis tribuere quid 221.d
Cogitatio vehemens quantum poſſit 794.1.e
Cognatio amicitiæ principium 758.1.a
Cognitionem ſui ipſius, & aliorum philoſophiam eſſe 7.a
Cognitio rerum ſcibilium quid 754.2.a
Cognitio vnde oriatur 27.g
Cognitionem quæ deprauent 771.1.f
Cognitio humana à ſenſibus oritur 776.1.c
Cognitio & cognoſcibile quid 467.d
Cognitionem rerum optimarum ab oculis nobis allatam eſſe 532.f
Cognoſci poſſe aliquid duobus modis 26.d
Cognoſcere ſeipſum difficillimum 35.f
Cognoſcere ab opinari quid differat 142.e
Cognoſcere cognoſci, actio an paſſio ſit 161.c
Cohibendi ſcientia quæ 7.b
Colendi rectus modus 682.e
Collaudationes quis primus inuenerit 353.c
Collectio & diſcurſus per ea quæ à ſēſu proficiſcuntur 755.1.a
Colophonium ſuffragium, prouer. 709.d
Coloris ſecundum Gorgiam definitio 14.h
Color à colore non differt, cùm tamen nigrum albo etiam ſit contrarium 73.a
Colores vnde, & quid 542.a
Comica quæ effuſiorem concitat riſum damnat in tertio Dialogo de Iuſto per to.
Comitia ingredi qui cogendi ſint 619.b
Commercij duæ ſpecies 151.d
Commercia quid ſint 410.d
Commiſerationes quis orando mirificè egerit 353.e
Commixtione ſublata nulla de re loqui poſſemus 166.b
Communicatio inter bonos ciues 416.e
Communio rerum quomodo diſcenda 163.c
Communio filiorum, vxorum, & rerum vbi fuerit 804.1.c
Commutationis duæ ſpecies 151.e
Commutatio in ciuitate, quæ 650.g
Comœdia duplici vtitur narratione 435.e
Complexionem ſpeciei naturalē vnde hauriant homines 756.1.d
Compoſita omnia à ſuperiori ſimplicitate pendere 814.1.d
Cōpotationes in ciuitate an ſint admittēdæ 570.g
Computandi facultas in ſpeculando verſatur 170.h
Concentum ex diſcrepantibus conſtare 321.b
Concentus effectus qui 821.1.c
Conceptio immortalis in homine 329.c
Concinnitas quid 774.2.c
Concionatoribus quid non concedendum 311.d
Concluſio aduerſa 124.b
Concordia quàm omnibus rebus vtilis 778.1.d
Concupiſcibilis in anima poteſtatis actus quis 755.1.a
Concupiſcentiæ nomine quid appellandum veniat 82.a
Conditionalis ſapientia quæ & quibus communis 754.2.a
Conducibile an genus pulchri ſit 102.c
Confabulari quomodo liceat de rebus antiquis, quarum veritas ignoratur 802.2.a
Confabulatio quando nata in ciuitate 559.g
Confeſſio apud Chriſtianos vtilis, & cur 768.2.a
Confuſio in ciuitate quid dicatur, & quantum mali apportet 451.b
Connus Metrobij filius cithariſta inſignis 403.e.& 784.2.b.215.b
Cōſideratio quarū rerū pulcherrima 297.g
Conſideranda tria in omni re 773.2.g
Conſiderare ſeipſum, maximum eſſe ſtudiū 796.1.e
Conſilium res ſacra 8.c
Conſilia quæ bona 34.d
Cōſonantia quænam magis oblectet 160.a
Conſonantiæ nouem gradus 802.2.d
Conſonātia quomodo definiatur 822.2.c
Conſonantiarum origo 822.2.f
Conſtitutiones quando legum nomine dignæ ſint 833.1.f
Conſuetudo quid 278.d
Conſuetudinem inire quibuſcum ſit difficile 25.e
Conſulere ad quem pertineat 26.f
Conſulens quid principio obſeruare debeat 340.h
Conſultaturi quid præfinire debeant 8.c
Conſultationem in iis quæ nos agimus quid perficiat 755.1.b
Cōſultatio matura præponi debet rebus grauioribus 194.f
Conſultatio de ea re dicitur eſſe, cuius gratia aliud quæritur 248.e
Conſultatio humana talorum iactui ſimilis 514.g
Contagio quæ faciliùs generetur, & grauior ſit 793.2.b
Contemplatio veritatis, cuius ex tribus animæ viribus opus ſit 755.1.a
Contemplationem quid perficiat 755.1.a
Cōtēplatio vniuerſa in duo diſtribuitur 171.b
Contemplationis donum à quo detur hominibus 785.1.h
Contemplatiua vita diuiniſſima 81.d
Contemplatiua vita quantum actiuæ pręſtet 800.2.f
Contemplatiua & actiua circa quæ verſentur 786.2.g
Contemplat. animi amor diuinus 787.1.e
Contendere eſt aduerſariorum 204.f
Contentio quid 152.b
Contingens non eſt vbi voluntas eſt atque neceſſitas 816.1.c
Contradictio quæ 152.b
Contradictio commerciorum ſine nomine eſt ibid.
Contradicendi ars omnia in controuerſiam deducere poteſt 155.a
Contradicere aliud quàm conuitiari 220.e
Contraria duo non poſſe eſſe in eodem 39.b
Contraria, contraria non amant, licet appetere videantur 758.1.g
Contraria contrariis dignoſci 760.2.f
Contraria quomodo pendeant à ſe inuicem & connectantur 381.e
Contrarium ſibiipſi nunquam fieri contrarium 396.a
Contraria etſi alicui non ſint cōtraria, ipſum tamen non admittunt 396.g
Contrarij vnius ſummum alterius eſſe principium 499.c.807.2.h
Contraria cur difficile diſcantur 637.d
Controuerſia iudicialis quæ 152.b
Cōuerſioni cui pedes nec crura dederit deus 528.c
Conuexum duplex 546.f
Conuiuium Platonicum vnde originem habuerit 773.2.b
Conuiuia commodéne admittenda ſint in ciuitate 569.e
Conuiuiorum leges 617.g
Conuiuium nuptiale 623.b
Copiam non minus quàm inopiam ciuitati nocere 446.2.803.1.c
Coqui verba contra medicum 312.b
Coquinariæ artis vocabula 152.e
Coquinaria ars quid profiteatur 179.f
Coquinaria ars nulla, ſed peritia quędā 287.d
Coquinaria medicinam ſimulat 288.c
Cor quando non rectè ſe habeat 136.e
Cor eſſe venarum originem 543.b
Corinthium luxum damnat 439.g
Corinthios auxilium ab Athenienſibus imploraſſe 407.b
Coronam datam eſſe propter artem à militibus tanquam primitias 43.g
Κόρος 262.f
Corporis bonā habitudinē quæ faciunt 5.d
Corpore quídnam vtatur, eidē imperet 36.b
Corpus qui nouit, ſua nō ſeipſum nouit 36.e
Corpus ab elementis quatuor ſuſcipiunt homines 756.1.d
Corpus receptaculum doloris & voluptatis quæ paſſione ſit 84.a
Corporis nomine quod appellandum venit ex quibus componatur 79.g
Corpus hominis inſtrumentum 758.1.c
Corporis habitus corruptio 118.h
Corpus in infimo gradu colloc. 761.2.d
Corpus quomodo afficiatur furoris quatuor ſpeciebus 761.2.f
Corporis particeps, non eſt mutationis expers 175.a
Corpus ſub anima temperata immortale effici poſſe 767.2.e
Corpus ſine anima curari non poſſe 237.a
Corporis habitus robuſtus quomodo acquiratur 124.c
Corpus animæ ſepulchrum 264.c
Corpus bene affectum non omnes cognoſcunt 287.h
Corpus curans ars duplex 288.a
Corporis malum quod 385.c
Corporis ordinatio quæ 304.g
Corporum formæ poſt animam ſequenti gradu diſponuntur 776.1.c
Corpora poſt mortem qualia ſut. 313.b
Corporis pulchritudo quid, & quibus ex rebus conflētur 777.2.a
Corpus quarum rerum concordia conſtet 778.1.b
Corpus ex quibus conſtet 769.1.e
Corpus hominis opus & inſtrumentū 779.1.h
Corporū operationes vnde proficiſcātur ib.
Corpora iugiter fluere 779.2.a
Corpora pulchra non eſſe ex ſua ipſorum materia ſpecioſa 781.1.h
Corpꝰ & pulchritudo cur diuerſa ſint 782.c.e
Corporis proceritas quanta eſſe debeat 782.2.d
Corporis pulchritudo quid 782.2.c
Corporis humani proportio qualis eſſe debeat 782.2.d
Corpus humanum cœlo debet eſſe ſimilimū 782.2.f
Corpus omnium quomodo prægnans ſit 789.1.e
Corpus omne ab alio quodā moueri 790.1.a

Corpora non eſſe ſeorſim ab animis diligenda 330.h
Corpus inanime quod 344.e
Corpus aereum quódnam ſecundum Proclū & Platonem 799.1.e
Corpus philoſophanti impedimento eſſe 378.h
Corpus quanta mala in orbe excitet 379.c
Corpus diu durat apud Ægyp. 385.g
Corporis quædam ferme immortalia ibid.
Corpus nobiſcum, aut cum mente agit, non autem mens propter corpus agit 394 b
Corpus bonum ex bono animo fieri 390.d. 439.d
Corpus ciborū vitio diſſipari ne poſſit 517 a
Corporis proprietas 532.d
Corporis naturali habitudini quæ aduerſentur 548.f
Corpus eò dirigitur, vnde primus animæ datus eſt motus 551.h
Corporis formam non eſſe virtuti anteferēdam 604.d
Corpus cur honorandum & quomodo 605.a
Corpora quæ pulcherrima ſint 628.c
Corporis exercitationes quę liberales 630.d
Corporis motus duplices 638.d
Corpus humanorum delictorum purgatoriū eſſe aptum 8?? h
Corpus tanquam imaginarium quiddam hominem ſequi 693 b
Corporum quinque genera 616.
Corporis motū qui prætulerint animę 703.b
Correctionis quam ſtudioſus fuerit Socrates 286.h
Corruptionis genera quot comprehendenda veniant, regula notatur 80.h
Corrumpitur quodlibet à propria ſui prauitate 516.f
Corybātes non ſanà mente ſaltant 145.b
Corybantes aliquem initiaturi quid faciant 217.d
κόσμος Græcis quid 774.1.d
Crantor primus Platonis interp. 813.1.d
Crateuas cur Archelaum Macedonum Tyrannum occiderit 40.b
Cratiſtolus 706.b
Creata omnia eſſe ex nihilo à deo 168.c
Credere an idem ſit quod diſcere, & credulitas quod diſciplina 284.b
Credulitatem aliam veram, aliam falſam ibidem c.
Creonis interpretatio de coronis 43.g
Creſphontes Meſſenes rex 587.h
Creta populoſa, & in qua nonaginta vrbes 46.f
Cretam Lacedæmoniis leges tradidiſſe 46.c
Creta intelligentiæ magis quàm verbis ſtudet 572.a
Cretenſibus quis leges tradiderit 756.1.c
Cretenſes inter Græcos à compotationibus abſtinuerunt 47.a
Cretenſem rempub. à multis laudari 491.f
Criſo Imæreus curſor celeber 203.g
Critias Callæſtri filius 195 g
Crito Socratis auditor 366.a
Κρούειν quid 274.g
Cteſippus Pæaneus 215.e
Culpa cur doloribus aboleatur 810.1.d
Cultus difficilior plantatione in agricultura 8.a
Cunctorum voce quid ſignificetur 155.d
Cupidinem Veneris comitem quis dicat 776.2.b
Cupidines tot eſſe quot Veneres ibidem
Cupiditas lucri quænam bona & laudanda, vel contrà 754.1.b
Cupiditas quid in animāte declaret 82.d
Cupiditas quæ vehementior 265.e
Cupiditas quando expleta eſſe dicatur 781.2 e
Cupiditatem innatam eſſe ab ineunte ætate 109 d
Cupiditatem omnem doloris eſſe participem 301.e
Cupiditates quid verè expleat 304.d
Cupiditatis varia nomina 341.c
Cupiditatis imperium quod ibidem
Cupiditates tres eſſe 508.g
Cura quid in vnaquaque re intendit 52.f.g
Cura erga noſtros 114.?
Cura & curator duplex 178.a
Curare ſeipſum quid 35 c
Curat quiſque quæ max. diligit 442.h
Curatio humana duplex 178.a
Curetarum armatorum ludi 630.f
Currere malè vel bene quiſnā dicatur 234.a
Currus quid 141.f
Cuſtodem qualem corpore oportet eſſe 429.a
Cuſtodes ciuitatis quæ audire non deceat 430.g. 431.c
Cuſtodem nihil magis quàm ebrietas dedecet 439.c
Cuſtodes in ciuitate ad turpia prohibēda qui 462.f
Cuſtodum officium & ingenium quale eſſe debeat 804.2.g
Cuſtodes legum quandiu in eo munere viuere debeant 614.h
Cuſtodum in animis naturam duplicem eſſe debere 522.c
Cyclopum ſimplicitas 586.e
Cygnus in numero ſolarium animalium refertur 799.1.g
Cygni cur gratulentur & ſuauius canant moituri 389.c
Cygnum ad humanæ vitæ electionem conuerſum quis viderit 521.b
Cyneſias Meletis filius 303.g
Cynira ditior, Prouerb. 579.a
Cypſelidæ in Olympia 340.d
Cyrenaicis quis leges denegauerit 756.1.c
Cyrus Perſas in libert. redegit 405.c
Cyri gubernatio qualis 592.b.

D

Δ pro ζ. ſæpè ponebant antiqui 271 d
Dædali ſtatuæ ligatæ magni fiūt 22.f
Dædali origo ad quem referatur 32.d
Dædali opera, Prouerb. 51 g
Dædalum ridiculum fore ſi reuiuiſceret 95.f
Dædalus Metionius ſtatuarius 118 1
Dæmonium Socratis 144.g
Dæmonium Socratis non omnes ad Socratis conſuetudinem admittebat 11.c
Dæmonium Socratis non eſſe illi aduerſatū cùm in iudicium deſcenderet 368.f
Dæmonum ſimulacra quæ 168.g
Dæmones ſortiti animalium curam 175.g
Dæmones altiores incorporeæ, humiliores corporeæ naturæ fauent 764 2.a
Δαίμονας quos Heſiodus putauerit 263 c
Dæmones malos nonnullos eſſe qui ſenſerint 785.1.d
Dæmonum Venereorum ordo 785 2 c
Dæmonum amicitia quoſdam in Magos euaſiſſe 788.1.f
Dæmonum natura, munia & offi. 327.g
Dæmones tradere diuinationē & magicam 327.g.
Dæmonibus cur aliqui ſacrificauerint 797.1.a
Dæmones quidā in tot diſtribuunt ordines quot in cœlo ſunt ſtellæ ibid.b
Dæmonum alij patibiles, alij longæui, alij immortales ibid d
Dæmones cur noſtris temporibus miracula non excitent 797 2.b
Dæmonū influxus cur in ſtatuas deriuauerit ibid.c
Dæmones quomodo in mentibus humanis attrahantur ibid.c
Dæmo. multos Ioui rebellaſſe ibid.f
Dæm. deos eſſe, aut deorum fil. 163.b
Dæmonum genera quot 812 1.d
Dæmonum triplex diuiſio 813.1 e
Dæmones cur colliubeat Plato. 601.b 833.2.e
Dæmonum natura qualis 797 1.c
Dæmonica præſtigia quæ 762 2.f
Damno lucrum contrarium 754.1.a
Damnum malum 754.1.a.
Damonis de muſica ſententia 447.b
Darius immortalis in ciuitate ſcriptor 349 g
Darius ad Scythas vſque ſuū extendit imperium 405 c
Darij gubernatio qualis 592.b
Data rectè auferri non debere, Prouerb puerorum 75.h
Datis Darij exercitus præfectus contra Athenien. 405.d
Dati cur mors à Dario indicta 594.a
Debitum quid appellet Simonides 411.g
& an inimico reddendum ibid.
Deceptio vnde oriatur 16?.c
Deceptio in quibus accidat 351.b
Decipienti quid notum maximè eſſe debeat 351.c
Declarationū, quæ circa eſſentiam voce fiūt genera duo 166.h
Decorum quid 101.a
Decorum incorporeum eſſe, & pluribus commune 757 1 g
Definitio quid 761.1 d
Definitio abſurda quæ 166.b
Definitio Græcis quomodo dicatur 141.e
Definitio per differentias 142.d
Definitio abſque definitione haberi non poteſt 762.2.e
Definitio per diuiſionem qua in re peccet 177.g
Definitionis ars 178.d
Definire cuius ſit artis 488.a
Definire idem per idem ſtultum eſſe 805.2.b.
Defluxus ſecundum Empedoclem vnde manent 14 g
Deformitatem tollit gymnaſtica ars 163. e
Defuncti quo vinculo teneantur apud Plutonem 265.e
Defunctis aliquid ſupereſſe ſperabat Socrates 378.a
Defunctos pleroſque ad Acheruſiam paludem deuenire 400.c
Defunctis ingratas eſſe viuentium lugubres querelas 405.d & 800.2.e
Defunctorum annua cura habenda 601.e
Defuncti animam perturbationibus eſſe obnoxiam 839.1 f
Delectandi modi plures 72.f
Delectans viſum & auditū an genus pulchri ſit 102.f
Delictorū cauſas tres aſſignari poſſe 838.2.e
Delinquere in dei nomen quàm graue ſit 796.1.g
Delphici oraculi ſenſus quis 7.b
Delphicū oraculū quomodo omnis generis homines peccando offendant 87.f
Delphicæ inſcriptionis expoſitio 37.b
Delphici dicti expoſitio 240.e
Delta regio vbi 52?.a
Δημιουργὸς quid ſignificet 365.h
Dementes quomodo euadant homines 792 2.g
Dementium animum vanum appellauit quidam 359.g
Democritum negligentiorē in diuinis quàm in naturalibus 806 g
Demōſtrare qui nouit vnū, & multis quoque poſſe 29.e
Demonſtratione neceſſaria in rebus arduis non veriſimili vtendum 123.a
Demonſtrationes quæ cauendæ 391.c
Demonſtratio de animi immortalitate 516.
Demoſthenis Platonis auditoris ſententia pulcherrima 809.2.c
Denarius numerus qualis 800.2.h
Δέον quid 271.c
Deriſio quid 88.c
Deteriorem ſe nemo ne faciat ſua ſponte 431 .b
Deus quomodo adorādus 43.b. & 755.2.b
Deus nunquam iniuſtus, & nihil illi ſimilius iuſto homine 128.g
Deus ſolus ſapiens eſt 762 2.e
Deus hoſpitalis 148.d
Deus cur hominem produxerit 763.1.c
Deus quomodo appelletur in vnaquaq lingua 766.1.c
Deus bonitas, pulchritudo, iuſtitia, medium, finis 77?.1 a
Deus quomodo omnia ad ſe trahere dicatur 775.1.d
Deus quomodo conſiderandus 79?.2 d
Deus quomodo nominandus 791.2.d
Deus ſi mutaretur in melius, an in peius mutandus veniret 431.b
Deus & quæ dei ſunt omni ex parte benè ſe habent 431.b

Deus quomodo rerum autor dicendus ſit 809.1.d
Deus conſilium & conſilij fons 786.1.d
Deus mundi autor an idem ſit & materię effector 814.2.c.
Deus quæ per ſe, quæ verò per media faciat 825.2.f
Dei imaginem virum bonum eſſe 46.e
Dei mens qualis 762.1.f
Dei munera quomodo ad creaturas decidāt 784.1.d
Dei definitio 699.b
Deo etiam non tantū hominibus tyrannidē attribuit Theages 9.g
Deo omnia adſcribit,& in Deum refert Socrates 12.a
Deo quomodo tribuatur quod ſuum eſt 556.1.d
Deo inimicum aut amicum opus quod 50.b
Deo ſimiles quomodo efficiantur homines 128.g
Deo magis obediendum eſſe quàm hominibus,iuxta apoſtolicam vocem 364.b
Deo quis amicus aut inimicus iudicandus 601.a
Deum quomodo placandum eſſe aſſenſerit Socrates 12.a
Deum quomodo adorauerint & Plato, & Mercurius 755.2.d
Deum quid poſcere debeamus 755.2.e
Deum verbo aut opere ne offendamus, principio cauendum 46.e
Deum ſolum ſupremam habere ſcientiam 57.g
Deum humani generis fuiſſe paſtorem aurea ætate 763.1.f
Deum orandum eſſe in contemplatione difficilium 78.b
Deum inter pudentes homines verſari 148.e
Deum omnia ex nihilo creaſſe 168.d
Deum omnibus rebus prouidere 765.1.b
Deum apud diuerſos populos quatuor tantū literis appellari,& cur id 769.1.e
Deum vnicū eſſe ſecūdum Platonē 769.2.b
Deum omnia potentiſſimè,& ſuauiſſimè rapere 770.2.b
Deum ſæpe cœlum cur vocemus 774.1.c
Deum pulchrorum omniū cauſam 775.2.h
Deum qui non eſſe aſſeruerint 780.1.d
Deum qui fecerint corporalem ibid.
Deum quidam animam,alij corpus eſſe dixerunt ibid.
Deum ſuper angelum eſſe 783.2.h
Deum amore diligendum infinito 791.2.d
Dei vmbram in corporibus, ſimilitudinem verò in animis diligendam ibid.
Deum homini non miſceri ſed per amorem colloqui & hominibus adeſſe 327.h
Deum non negligere bonos viros, nec eorū res 369.c
Deum omnia ſub bono concluſiſſe 799.2.c
Deum bonorum tantum cauſam eſſe 430.g
Deum ſemper & vbique talem deſcribēdum, qualis reuera eſt 430.h.431.b
Deum mortalibus cauſam præbere, quando vult funditus domum ſubuertere, non eſſe credendum 430.f
Deum mortales affligere nō dicēdum 430.g
Deum non eſſe mutabilem,vt Poetæ fingunt 430.h
Deum nō ſuſcipere plures formas 431.b.& c
Deum non eſſe indigum virtutis aut pulchritudinis 431.b
Deum eſſe idearum fontem 805.2.a
Deum adiri duabus viis 805.2.f
Deum intelligēdo concipere & fabricare volendo 809.1.b
Deum omnia in numero menſura & pondere feciſſe 817.2.b
Deū aquarū diluuio peccata diluiſſe 828.2.g
Deum & fortunam,& opportunitatē cuncta gubernare 598.a
Deum ante omnia opera inuocandum 599.c
Deum eorum qui mentis compotes ſunt dominum eſſe 599.e
Deum principium & finem & media rerum ſolum continere 600.g
Deum propter ſe adorari debere 569.i
Deū quā reuerēter tractare debeamus 669.e
Deum omnia ad virtutem ſalutémque totius ordinare 671.g
Deum negantes quò tandem euadant ſi impunè dimittantur 673.h
Deum poſſe opus ſuum ordine tradito conſeruare 617.i
Dei quomodo nominādi ab hominibus ſint 264.e
De deorum nominibus nihil certi ſcire homines 264.e
Dij an pulchri ſint 327.f
Dij opificum qui 678.c
Deorum diſſenſiones irridendo docet vnde prouenerint 50.d
Deorum opus præcipuum quod 53.a
Deos nec triſtari,nec lætari 81.d
Deorum originem quam eſſe dixerit 265.a
Deorum opera diſtinctè laudanda 318.e
Deorum geſta qui conſcripſerint 324.f
Deorum nullus philoſophatur 328.c
Deorum genus qui attingant 386.f
Deorum amico omnia quoad fieri poteſt,optima tribui 518.c
Deorum quorundam genealogia recenſetur 530.h
Deorum diuiſio iuxta Platonicos 828.1.f
Deorum patriorum ſtatuę quomodo ornādæ 601.c.& 833.2.f
Deos humana curare 670.d
Deorum virtus qua boni eſſe conceduntur, quæ 670.g
Diis quid in Panathenæis dare conſueuerint Græci 49.g
Deos dubitare, aut diſputare negat Plato contra poetarum figmenta 49.g
Diis nos nihil donare poſſe 53.e
Diis quæ offerenda 691.f
Deos impiè ab hominibus accuſari 40.e
Deos non poſſe fieri meliores 52.h
Deos eſſe quis primus putauerit 158.c
Deos quos crediderit Græcorū priſci 263.b
Deos omnia propter pulchrorum amorem diſpoſuiſſe 327.a
Deos cur quidam venerati ſint 797.1.b
Deos facilè propitios fieri peccātibus 424.d
Deos gignere poſſe putat Plato 828.1.h
Deos eſſe quibus argumentis probet Plato 664.e.667.f.& 840.1.f.g
Deos ſcire,videre & audire omnia 671.b
Deorum antiquę leges dupliciter poſitæ ſunt 682.e
Dialecticæ officium quod 163.e
Dialectica Latinius dicitur quàm dialectice 766.1.f
Dialectica apud Platonem quid ſignificet,& quomodo à Logica differat 766.1.f
Dialectica quàm ſit neceſſaria iis qui magnas artes attingunt 354.d
Dialecticam philoſopho neceſſariam eſſe 487.e
Dialectica qua ætate attingenda 490.d
Dialecticum haud alteri dādum quàm philoſophanti 163.e
Dialecticus ſolus nouit rectè interrogare & reſpondere 260.c
Dialecticus nouit rectène impoſita ſint nomina rebus,an non ibid.
Dialecticus conſummatus quis 796.2.f
Dialecticum pro Metaphyſico accipit Plato 353.a
Dialecticum cuiuſlibet ſcientiæ rationem capere 488.d
Dialogorum Platonicorum ſpecies tres 754.2.f
Dialogi officia quot & quæ ibid.
Dianæ ſterilis præceptum de obſtetricibus 117.c
Dianæ etymologia 266.f
Diapaſon 803.2.b
Diapaſon vbi ſedem habeat 823.1.a
Diapente vbi ſedem habeat ibid.
Diaphragma quid diuidat 545.b
Diarrhœa & dyſenteria quid & vbi generetur 550.a
Diatonica quid 823.2.a
δίαυλον quid 646.e
δικαιοσύνη quid 269.b
Dicendi arte alicubi carere homines 319.b
Dicendi recta ratio circa quæ verſetur 350.h
Dicendum quomodo ſit arte 355.a
Dicta examinanda eſſe,nec ſtatim admittenda etiam ſi vera videantur 51.c
Dictiones theologicæ 755.2.a
Didonis amorem melancholicum fuiſſe 794.1.h
Diei & noctis menſura vnde 350.b
Difficilia præclara eſſe,Prouerbium 474.f
Digitorum cutis qualis 546.a
Δειλία quid ſignificet 270.c
Diligat quænam quiſque facilè 442.h
Diluuij cauſa 828.1.g
Dimetiendi facultas quid 212.c
Dimidium quomodo dicatur plus eſſe quàm totum 463.c.& 590.a
Dinomaches filius Alcibiadis 33.d
Diodori Siculi locus 804.1.c
Diomedi nebula ab oculis abſterſa cur fuerit à Minerua 43.f
Diomedea neceſſitas,Prouer. 473.a
Dion Syracuſanus auditor & imitator Platonis 845.2.d
Dionis ſententia de Republ. inſtituenda 703.e
Dionem honeſtè interiiſſe 716.b
Διόνυσος quid ſignificet 266.g
Dionyſium olim à nouerca mente deturbatum vinum adinueniſſe 583.g
Dionyſiacus ſeniorum chorus 583.g
Diotima fatidica mulier 784.2.c
Diotima fatidica Athenienſibus morbi dilationem dedit 327.c
Δίφιλος 263.g
Diſcere an idem ſit quod credere, & diſciplina quod credulitas 284.b
Diſcentes ad quóſnam ire debeant 10.a
Diſcendi ſtudioſum & philoſophum, idem eſſe 429.b
Diſcendi voluptas qualis & quanta 506.h
Diſcendum tandiu, quandiu viuendum 768.2.a
Diſcendum eſſe in omni ætate potius quàm docendum 801.1.f
Diſcenda quæ ſint in ciuitate bene inſtituta 636.c
Diſcernere per genus quid 163.e
Diſciplinas ex iis eſſe quæ animæ adhibentur,eidémque conferunt 5.f
Diſciplinæ quænam vtilitatem afferunt ib.
Diſciplina regia quæ 754.2.b
Diſciplinam eſſe reminiſcentiam 17.a
Diſciplinarum voluptates duplices 89.a
Diſciplinarum mercatura 151.e
Diſciplinas periculoſius emi quàm cibos 195.a
Diſciplinis quæ res aduerſentur 489.f
Diſciplinæ definitio 830.1.d
Diſciplinæ caput quod 572.f
Diſciplinam quid ſoleat vocare Plato 577.c.& 578.c
Diſciplina prima an ſit per muſas & Apollinem 576.c
Diſciplina duplex 630.d
Diſcurſum phantaſiæ quid perficiat 755.1.b
Diſſentire à ſapientibus, inſcientiæ eſt argumentum 233.d
Diſſenſio quid pariat 50.b
Differendi facultatem diuinum eſſe donum 764.2.d
Differendi rationem tractat 487.h
Diſſimilia amica eſſe non poſſe 758.1.f
Diſſonantia quænā magis offendat 768.2.a
Diſſonantia ſuiipſius peior omni alia 295.e.f
Diſſonantiæ nouem gradus 802.2.d
Diſſonum quid 329.d
Diſputare interrogando quis conſueuerit 149.b
Diſputandi modus dialecticus quis, & contentioſus quis 14.e
Diſputandi modus Socraticus 768.2.a
Diſputandi præcepta duo 799.1.h
Diſputandi præceptum 167.d
Diſputationis finis quis 73.e
Diſputationem eam finitam dici non poſſe quæ perplexos animos reliquit 76.a
Diſputatio longa non temerè damnanda 182.c
Diſputatio de rebus Poeticis qualis ſit 208.e
Diſputationes ſapientum quales ſint ibid.f
Diſputatores veri qui ibidem

Diſputationem non egere ornamento verborum 253.b
Diſtantia medium habent 69.g
Dithyrambus quid 594.f
Diues qui caſu factus fuit 20.e
Diuitem ſolum ſapientem eſſe 755.2.e
Diuitem nullum eſſe niſi ſapientem 358.c
Diuites cum tyrannis quam habeant ſimilitudinem 505.b
Diuites valde, bonos non eſſe 611 c
Diuitiis qui illuſtres apud græcos 12.c
Diuitiæ tertium inter optima locum occupant 283.a
Diuitias non multum admirantur qui eas non pepererunt 411.a
Diuitias afferre timorem mortis poſſidenti 411.b
Diuitias malè poſſidenti nullum afferre ſplendorem 408.b
Diuitias immoderatas obeſſe ciuitati 446.a & 803.1.d
Diuitias ſimul cum virtute in ciuitate honorari difficile 494.d & 807.2.g
Diuitias nimias in ciuitate prohibere quàm ſalutare ſit 645.f
Diuitiæ tertium bonorũ tenẽt locum 658.f
Diuidendum quouſque 181.e & 182.e
Diuiſionis generum in ſpecies cauſa vetus ſuperioribus ignota 169.c
Diuiſionis magiſter eſt dialect. 353.a
Diuiſionem ciuitati eſſe pernicioſiſſimam 461.e
Diuinorum cognitio 761.2.b
Diuinæ effectionis opera duo 168.g
Diuinorum conditio 174.h
Diuini & humani generis cognatio 770.1.f
Diuinum quidem excipiamus; Prouerb. 472.f
Diuinarum rerum qui fuerint negligentes 806.2.f
Diuinis quot motuũ genera data ſint 530.e
Diuina deſuper reuelari, non autem à nobis inueniri 846.2.f
Diuinitas nullam habet certam ſedem in mundi parte vlla 781 1.a
Diuinitatis radios qui ſuſtinere non poſſint 163.f
Diuinitas quàm magna in momento aſſequatur 762.1.e
Diuinandi artem quis hominibus dederit 784.1.g
Diuinandi vim humanę demẽtiæ datam eſſe, & in qua parte generetur 543.g
Diuinatio à quibus concedatur 327.g
Diuortij lex 682.
Docere quæ neſcias furioſum eſſe 29.c
Docendi modus Socraticus 758.1.a
Docendum eſſe ſine inuidia 229.f
Docens an perſuadeat etiam ea quæ docet 283.g
Docenti ſemper gratia habenda 233.f
Docentis atque dicentis officia 233.e
Dociles qui 136.e
Docilitas quid 238.e
Doctrinæ obliuionem abſque triſtitia venire 89.b
Doctrinæ genera duo 153 f
Doctrinæ pars præcipua quæ 205.a
Doctrinarum myſteria ſacra vnde exordiri conſueuerit Pythagoras 846.2.b
Dodecaedra figura 826.2.h
Dolia duo Homeri bonorum & malorum damnantur 430.e
Δολιχὸν quid 644.f
Dolorem comprehendi ſub genere infinitorum 79.b
Dolores magis & minus ſuſcipere 84.g
Dolores voluptatibus in tota huius vitæ tragœdia mixtos eſſe 88.d
Doloris mixtiones in corpore 86.g
Dolores ſuperare difficilius quàm à voluptatibus abſtinere 768.2.h
Doloti ſtatim ſuccedere voluptatem 376.f
Dolore non eſſe animum deiiciendum 408.f & 800.2.e.
Doloris & voluptatis medium 507.b
Dolor quomodo à viro probo toleretur 514.e
Dolor quid & vnde 540.h
Domini nomen cui conueniat 7.e
Dominus, ciuilis, paterfamiliàs, rex, an idem ſint 170.e
Dominos & ſeruos amicos nunquam futuros 615.f
Dominum agere non poteſt qui nõ ſeruiuit 618.a
Domus qua re maximè conſeruetur 755.1.h
Domus gubernatio ex filiorum educatione cognoſcitur 248.d
Domus quando bona, quando mala 304.f
Dona hominum quam in partem à diis accipiantur 53.e
Dona ſeptẽ à Deo per adminiſtratorios ſpiritus dari hominibus 785.1.f
Doris Dionyſij filia 848.1.b
Dori vnde dicti 587.e
Dorica harmonia quæ 249.h
Δόξα vnde dicatur 272.c
Draco quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 756.1.c
Dubitatio ignorantiam expellit 18 c
Dulcedo quomodo generetur 793.1.a
Dulcis cubitus, &c. Prouerb. 349.e
Dupla non duplum, ſed quadruplum ſpatium parit 17 g
Duplum ſub genere finiti comprehendi 78.b
Dupla vbi ſedem habeat 823.1.a
Durum quid 540.e
Dux exercitus qua potiſſimum re confidere debeat præliaturus 33.f
Duces ad rectum qui 18.a
Duces exercitus à quibus deligendi 615.a
Ducum opus præcipuum quod in exercitu 53.b

E

E pro η vtebantur antiquitus 274.f
Ebrium gerere animum tyrannicum 503.a
Ebrietatem à Minoe eſſe prohibitam 47.a
Ebrietas duplex 802.1.a
Ebrietatis incommoda 439.e
Ebrij vitam edormire dicuntur ibid.
Ebrietas cur vitanda 623.c
Ebrietas quomodo ſenſim irrepat 675.c
Εὐκαιρον vnde dictum 272.d
Ἡδονὴ quid 271.g
Educatio difficilior generatione in omnibus rebus 8.a
Educatio & eruditio bona quantum proſit 446.h
Educatio quantum momentũ habeat 573.e
Educatus in nauibus pro illiberali homine 343.e
Effectus à cauſis diſtinguendi in diſputationibus 51.d
Effectus omnes in vnam omnium cauſam referri debere 814.1.h
Effectricis facultatis duæ par. 168.c
Effectricis pars humana duplex, & diuina itidem duplex 168.e
Efficiens ſemper natura præcedit, ſequitur verò factum 78.g
Egeno verecundiam nihil conducere 255.b
Egenis benefaciendum 339.d
Egeſiæ auditores quales 809.2.d
Εἴρειν quid ſignificet 267.d
Electio ad quod bonum pertineat 754.1.b
Electionis rectæ peritiam cunctis artibus præponendam 615.c
Electionis iudicium non vulgare eſſe 520.h
Electri mirabilis attractus vnde 547.e
Elementa quæ apud nos ſunt quàm vilia ſint 79.f
Elementum ſimplex, & elementorũ ignorantia 760.2.h
Elementa nec definitionem, nec rationem habere 140.a
Elementorum plurimorum neque vox neque ſonus eſt 140.b
Elementa ignota eſſe 140.b
Elementi elementa referre nemo poteſt 140.b
Elementorum concordia conſtare corpus 778.1.b, c
Elementorum permixtio vbi temperatiſſima 7 2.e
Elementa inter ſe eſſe contraria 817.1.b
Elementorum quaternarius numerus cur mundo conueniat 817.2.d
Elementa Metaphyſici quæ 818 1.d
Elementorum vires & proportiones tractantur 818.1.e
Elementa aliter in cœlo & infra lunam aliter ſe habere 819.1.e
Elem. quatuor apud inferos eſſe 819.1.e
Elementa quæ vocantur ne pronominibus quidem monſtrari poſſe 534.e
Elementorum diſpoſitiones & genituræ 536.a
Elenchus ſophiſticus taxatur 458.b
Elephantum copia vbi 562.a
Elienſes quonam vterentur in legationis munere ad exteros 95.d
Elienſium de amore lex 319.b
Eligenda non breuiſſima aut longiſſima, ſed optima 603 b
Ἥλιος quid ſignificet 267.f
Emendi & vendendi ſpecies duæ 151.d
Ἡμέρα quid 271.d
Empedoclis de defluxu ſententia 14.g
Empedoclis Pythagorei de concordia ſententia 778.1 b
Endymionis fabula 382.a
Ἐνιαυτὸς quid 268.c.d
Ens & vnum mutuis nexib. claudi 61.d
Entium munerum ponentium opiniones recenſentur 15.g
Ens illud tantum dicentium quod tangitur poſitio 160.d
Ens illud tantum dicentium intelligitur poſitio ibidem
Ens verum nec vita, nec anima, nec motu carere poteſt 161.e
Ens motui & ſtatui miſceri 163.g
Ens & idem non ſunt vnum 164 b
Ens circa ſpeciem quãlibet multiplex 164.g
Entis prima definitio 161.a ſecunda 161. tertia 162.a
Enti non eſſe contrarium Non ens 164.h
Non ens multitudine infinitum 164.g
Non ens nulli eorum quæ ſunt attribuẽdum 156.h
Non ens incogitabile & ineffab. 157.c
Non ens, neç vnius, nec multorum eſt particeps 157.d
Non ens in quibus ſit 164.f
Non ens Enti non eſſe contrarium 164.h
Non ens firmiter habere naturã ſuam 165.d
Non ens vtrum opinioni atque orationi immiſceatur 166.b
Eorum quæ ſunt diuiſio 164.c
Ἥφαιστος quid ſignificet 267.b
Epheſij priſca origine Athenienſes 148.b
Ephialtus quis 322.d
Ephororum poteſtas qualis apud Lacedæmonios fuerit 599.d
Epidaurij certamen rhapſodorum inſtituere conſueuerunt 143.d
Epigrammata duo Delphis inſcripta 2.g
Epigramma Midæ Phrygio inſcriptum 352.c
Epimenides quid fecerit 572.d
Epimenides in excogitando præſtans 585.e
Epimetheo bruta fulciẽdi cura data 764.2.a
ἐπιστήμη quid ſignificet 268 g
ἐπιθυμία quid 271 g
Epius Panopei filius ſtatuarius 144 g
Epij luctatio 630 e
ἐπῳδαὶ ad quid conducant 516.
Equa in oraculo à deo laudata 98.f
Equis erectum ſteriſſe, ac iaculatum fuiſſe Cleophantum 22.a
Equorum & aſinorum inter ſe promiſcua generatio 173.d
Equi Æneæ quomodo laudentur ab Homero 250.h.251.a
Equorum vſus vbi non magnus ſit 644.h
Equeſtri facultate qui illuſtres apud Græcos 12.c
Equeſtris facultas plurimum in Theſſalia colebatur 96.g
Equitum magiſtri quomodo creandi 615.h
Ἔρα quid ſignificet 265.h
Erato Sapphonem afflauit 762 2.a

Erato Veneris vox cur dicta 762.1.g
Erechthei populus 36.h
Eretriam triduo ſubiecit Datis 405.d
Eretrienſium pugna ibidem
Eris Armenij qui reuixit narratio 518.f,g
Ἑρμῆς quid ſignificet 267.d
Ἥρως vnde dicatur 272.b
Ἥρως quid ſignificet 263.e
Ἔρως vnde dicatur quando à cupiditate abſ-
que ratione prouenit 341.d
Errat nemo cùm neſcire ſe ignorat 31.a
Errat rarius qui pauciora agit 218 g
Errantem & rectè ſentientem cognoſcere,
ad eundem pertinet 144.c
Errata omnia hominum vnde 768.2.d
Errata præterita recognoſcenda 845.2.e
Ἐρύκειν 274.g
Eryximachus Acumeni filius 195.e
Eſſe & fieri an idem 205.e
Eſſentiam rei non oſtendi per paſſiones 51.g
Eſſentiam rei non percipi à ſenſu 133.b
Eſſentiæ ſi naturaliter ſeſe habent, naturales
quoque ſunt actiones & paſſiones
769.2.g
Eſſeorum philoſophorum communitas
804.1.d
Eſt, & fit temporis notæ 60.h
Ἑστίαν cur denominauerint homines 264.g
Ἑστία apud Poetas quid 269.a
Eſurire non dicitur corpus 82.d
Ἔτος quid ſignificet 268.d
Euander quid de colūna Ægyptia 803.c.d
Euclides geometra 114.b
Eudicus Apemanti filius 71.1.f.86.2
Eudorus alterum ex Thucydidis filiis in-
ſtruxit 22.d
Eudoxi de nouem annorum millibus com-
putus 813 1.h
Euenor quem locum coluerit 561.d
Euenus Parius ſubdeclarationes & collauda-
tiones primus inuenit 353.c
Eueni ſcripta commendantur 377.a
Εὐήθεια quid 438.c
Eumolpus 405.a
Euphemus Steſichori pater 343 g
Euripides in tragœdia excellens 501.c
Eurybatus 200.e
Euryclis inſtar abſurdi, Prouerbium 162.h
Eurymedontem circa pugna facta 406.a
Euryſacis origo ad quem referatur 32.d
Euryſthenes Lacedæmonis rex 587.h
Europæ filij qui & quàm præſtantes in con-
dendis legibus 46.d
Euterpe Ouidium afflauit 762.2.a
Euterpe Mercurij vox cur dicta 762.1.g
Euthyphron Panij filius 262.h
Euthyphronis de anima ſententia 264.b
Euthydemum à ſophiſtarum captiunculis
ad veram tranſtulit philoſophiam Socra-
tes 795.2.h
Excellendi ſtudium prouocat ad honeſta
774.2.a
Exceſſum omnem verti penitus in contra-
rium 499.e
Exempli vis in docendo 178.d
Exempli generatio quæ 178.f
Exemplaria duo in rerum ordine 128.h
Exemplaris cauſa 527.c
Exercitationes communes apud omnes na-
tiones eſſe 185.f
Exercitationem corporis amorem ſoluere
794.2.f
Exercitatio quibus ſit vtilis 551.b
Exercitationis cura quibus danda 618.g
Exercitus multos periiſſe rapiendi cupiditate
464.c
Exiſtens ante cœli ortum fuiſſe 535.g
Experientiam in iudicando neceſſariam
808.1.e
Expetimus tripliciter 801.2.f
Extremorum ſumma admodum pauca & ra-
ra eſſe 390.b
Exules quos recipere non liceat 691.e
Exue vel abi. Prouerb. 123.f

F

Faber in qua ſcientiæ actione verſatur
763.1.c
Fabricam ærariam quis hominibus dederit
325.d, & 784.1.g
Fabula tragica & Attica de Minoe 46.d
Fabulas mancas dimittere 305.c
Fabulis colophonem imponere ibidem
Fabulæ pueris proponendæ quales 429.f
Fabulæ nomine quomodo abutatur Plato
809.2.h
Facere & fieri quid 149.g
Facere an idem ſit quod agere & operari
239.g
Facere quid 328.g
Factum quod eſt ſemper totum factum eſt
160.b
Factorum humanorum magna diuerſitas
179.b
Factum infectum fieri non poteſt 189.a
Faciliora prægustanda antequam ad diffici-
liora veniamus 149.e
Falſitas deceptionem gignit 83.h
Falſa opinari poſſibile 220.h
Familiæ antiquitas quomodo commendan-
da 404.b
Familiaris adminiſtrationis lex 413.f
Faſcinatio vnde proueniat 793.1.f
Fatum quid 607.1.
Fatum vitari non poſſe 308 d
Febrium variarum ſedes vbi 794.1.b
Febrium origo cauſa & locus 549.e
Federici Vrbini etymologia 762 2.g
Felix quis 290.f
Felici vt iuſtitia & temperantia adſit neceſſe
eſt 306.b
Felices quid nos efficiat 218 d
Felix quis apud Scythas exiſtimetur 226.c
Felicitatis tria nomina quæ ſola ſcientia per-
ficit 765.2.h
Felicitatis definitio quædam 218.b
Feliciter nihil poſſe agi abſque diuino auxi-
lio 806.1.b
Ferarum generatio qualis 552.f
Feſta nuptiis dicata per leges 460.e
Feſta cur à diis inſtituta 576.a
Fides in verbis ſita 849.1.b
Fideiubendi forma 691.a
Figulariam in dolio experiri, Prouerbium
249
Figulariam in ipſo vaſe diſcere, Prouerbium
309.b
Figura quid 14.c
Figuræ nullius particeps eſſe Vnum 59.a
Figurata omnia non ſemper aliquid ſignifi-
care 779.1.b
Filiis inſtituendis quanta diligentia adhiben
da 10.c
Filios optare non ſemper bonum eſſe 40.d
Filios immolare apud quos receptum fuerit
44 g
Filij mali cur ex bonis parentibus ſæpè pro-
ueniunt 200.b
Filiorum educatio domus gubernationem
declarat 248.d
Filij cur nobis comparandi & amici 286.h
Filiorum cauſa quàm multa fiant natura do-
cente 330.h
Filiorum procreatio quomodo curanda
460.e
Filios ex robuſtiſſimis oportere procreari
460.g
Filios adultos ad prælium docendos eſſe, &
cur 463.d
Filij tyrannorum quomodo educentur
503.d
Filij cur naſcuntur tam animo quàm corpo-
re ægrotantes 835 2.f
Filiorum procreationi quomodo ſit animus
intendendus 835.2.e
Filio quando & quomodo liceat accuſare
patrem 681.h
Finis melior gratia eius cuius eſt finis 90.a
Finem humani generis circa perfectiora cō-
ſiſtere 763 1.c
Finem omnibus rebus & ſingulis certum eſſe
763 1.c
Finis qui optimus exiſtimandus 763.1.b
Finem orationis alij aliter vocant 353.c
Finiti genere quæ comprehendantur 78.b
Firmitas in actibus eſt 849.1.b
Flagitioſo vt viuat non expedire 308.a
Fluenta præcipua quatuor 400.c
Fluere omnia dixit Heraclitus 265.a
Fluxa omnia 122.b
Felix quis 37.f
Fœminæ virtus quæ. 12.f.13.a
Fœminæ ſuſcipere eſt proprium 780.1.b
Fœminæ quæ faciliùs viros capiant 794.
1.e
Fœminæ generatio 552.b
Fœminarum ingenium & natura qualis
458.f.g:625.d
Fœmininum genus vnde principio genitum
778.2.g
Fori ratio 619.f
Formæ eiuſdem quædam bona, mala alia
3.d
Formæ quæ ſunt in anima & in corpore
760.2.a
Formæ apud Platonem quæ dicantur 781.
2.h
Formoſi flagitioſorum conſuetudine potiſſi-
mum deprauantur 767.1.c
Formoſi cur maximè ad temperantiam addu
cendi 767.1.c
Formoſum eſſe quem locum obtineat inter
res optimas 283.a
Formoſos cur libentius erudiamus 782.
1.d
Fortis quis ſit 454.d
Fortes ad quæ ſint præcipites 213.d
Fortes qui ſint iudicandi 829.2.h
Fortitudo quæ 30.a
Fortitudinis opus quod 755.1.b
Fortitudo in homine quomodo perficiatur
755.1.c
Fortitudo in quibus cedat, & in quibus præ-
cellat 192.c
Fortitudo vnde hominibus adueniat 210.a
Fortitudo & fortis quid iuxta Homerum
768.2.b
Fortitudinem temperantiæ præponendam
768.2.c
Fortitudinis definitio falſa 250.g
Fortitudinis ſpecies enumerantur 251.b
Fortitudinem aliquid pulchrum eſſe 252.a
Fortitudo an ſit metuendorum & non me-
tuendorum ſcientia 253.c
Fortitudinem partem aliquam eſſe virtutis
254.e
Fortitudo quomodo laudabilis 269.f
Fortitudo ex gymnaſtica & muſica naſcitur
442.a, & 803 1.a
Fortitudo in qua parte ciuitatis locanda, &
quid 448.h
Fortitudinem continentiæ anteponendam
830.1.b
Fortunam non ſubeſſe hominis imperio
24.c
Fortuna imperitiam ſequitur 281.e
Fortunam Deo aduerſari non poſſe 832.
1.h
Fortunam innocet, Prouerbium 705.a
Franciſcus Berlingherius 826.2.d
Frater adeſto viro, Prouerb. 423.f
Frigoris cauſa 539.g
Fructuum lex 649.b
Fruimur bono, & vtimur alio tamen atque
alio modo 754.1.b
Fucorum genera duo 495.b
Fucatoria artem imitatur gymnaſticam
288.d
Fugientes quos recipere non liceat 691.e
Fulminum impetus vnde 547.e
Funeris deſcriptio in Odyſſea apud Home-
rum 46.g
Furia triplex 833.2.g
Furor quænam mentis alienatio 761.2.c
Furor quomodo ab inſania differat ibi-
dem
Furor idem quod mentis alienatio ibid.
Furor diuinus quomodo hominem afficiat
761.2.f
Furor diuinus quid 761.2.c:
& 794.2 h
Furoris diuini ſpecies quatuor 761.2.f
Furor poeticus à Muſis ibid.
Furor myſterialis à Dionyſio proficiſcitur
ibid.
Furor poeticus quomodo à Platone definia-
tur 762.1.a
Furores quatuor quomodo tum animam, tu
corpus afficiant 761.2.c

Furoris primi, ſecundi, tertij, & quarti officia 761.2.g
Furorum quíſnam præſtantiſſimus 795.2.b
Furorem quibuſdam à diis inſpiratum eſſe 317.h
Furorem ſimpliciter non eſſe malum 343.g
Furor duplex 352.c
Furor diuinus quadruplex ibidem
Furem quomodo impunè liceat occidiſſe 660.e
Furioſi quomodo cuſtodiendi ſint 684.a
Furto quis valuerit 412.e
Furtum multis modis committi poſſe 653.c
Furtum pecuniæ illiberale eſſe, rapinam verò turpiſſimum 685.g

G

GAllum dici ſoliſque nuncium cur priſci Æſculapio ſacrificauerint 800.1.d
Ganymedis fabula culpanda 569.g
Garrulus quis dicendus 152.c
Gaudium quis largiatur æternum 780.1.f
Gaudium mentis vnde naſcatur 838.2.a
Gaudere & voluptatem capere quid differat 204.d
Gaudere non idem quod felicem eſſe 301.f
Γῆ, ſiue γαῖα quid 268.c
Geminis Apollinem præeſſe 784.1.g
Generandi vis quæ per ſe mouetur 775.2.e
Generandi cupiditas 552.d
Generando recreatio fit 783.2.f
Generatio ex calore 758.2.h
Generationes in numero eorum eſſe, quæ ſunt 120.a
Generatio promiſcua & ſimplex 173.d
Generatio immortale quid eſt in homine 329.c
Generatione ſemper carens quid ſit 526.d
Generationem fuiſſe ante cœli ortum 535.g
Generatio omnium fit, ſi adſit paſſio 668.a
Genitum illud vel mixtum Socraticum ex quibus conſtet 79.b
Genita diuerſo motu diuerſimodè ferri 120.c.d
Genita omnia bifariam partiri 171.e
Genitalis vis animi ſexuum nullum habet diſcrimen 789.2.g
Genitalia retro aliquando fuiſſe 322.g
Genus aureum quod & cur ita dictum 263.c
Genus maſculinum, fœmininum & promiſcuum, vnde primo nata 778.2.f
Genera omnium maxima quæ 163.g
Genera tria in ciuitate 451.b.453.g
Genera rerum propria ad propria rerum capita & vniuerſum genus ad vniuerſum caput oportere referri 815.1.f
Genium noſtrum & intellectum, & numen eſſe idem 839.2.c
Geometra in qua ſcientiæ parte à Platone conſtituatur 763.1.e
Geometria duplex 91.b
Geometriam quis inuenerit 356.c
Geometriam circa puras verſari dimenſiones 806.2.g
Geometria an vtilis ſit 484.g
Georgius Cyprius medicus inſignis 827.2.a
Gerionis natura 630.d
Gibboſum duplex 546.g
Gignatur quid ſemper neque eſt vnquam 526.d
Glaciei generatio 538.h
Gladiatoria ars irridetur tanquam inutilis 247.g
Glaucon rhapſodus 143.f
Gloriam maximam quomodo philoſophus acquirere poſſit 5.h
Gloriæ quis maximè cupidus fuerit 33.f
Gloria quomodo quærenda 689.e
Γνώμη quid ſignificet 268.g
Gobryas magus 331.e
Gorgias Leontinus quo tempore floruerit 10.f
Gorgias amicos ſibi ob ſapientiam comparauit 12.c
Gorgias Menonis præceptor 23.b
Gorgias qua ratione artem dicendi cunctis præponeret 91.e
Gorgiæ laus & commendatio 96.a
Gorgiæ audacia & impudentia 281.c
Gorgias qualem artem ſuam eſſe imprudenter concedat 286.g
Gortynis ex Peloponneſo migratio 597.c
Gradus ſex in omni rerum ordine 761.2.d.795.1.a
Graduum in naturalibus ordo & diſpoſitio tractatur 815.1.a
Græciam per quadraginta annos docendo quis deceperit 21.c
Græciam omnem ab Homero eruditam eſſe iactabant quidam 515.g
Græci quid æſtimatione dignum habuerint 33.d
Græci quàm ſuperſtitioſi fuerint, & parum diis grati 43.a
Græcos non habuiſſe eaſdem ceremonias & ſacrificia 45.a
Græcorum gẽtes quæ antiquiſſimis vſæ ſint legibus 46.c
Græcorum qui ſoli à ſympoſiis & compotationibus abſtinuerint 46.h.47.a
Græcos à Barbaris nomina multa habuiſſe 268.a
Græci quínam lege tantum non natura 407.c
Græcos inter ſe propinquos genere atque cognatos eſſe 464.g
Grammaticen artem quis primus conſiderauerit 75.d
Grammaticus à rhetore quid differat 29.f
Grandinis generatio 538.h
Gratia quibus vel quorum ratione pulchritudo non ſit 757.2.b
Gratia in rebus alio nomine appellatur, quàm in cognitione ipſa 581.f.& 831.1.a
Graue quod eſt malum eſſe 206.a
Graue quid 540.c
Grauidæ mulieres quomodo curandæ 629.c
Greſſibilis alimonia duplex 173.a
Gubernatio humanorum ex quibus conſtet 754.1.e
Gubernationis rectæ finis quis 763.2.a
Gubernationem rectam circa paucos quærẽdam 184.g
Gubernationes ſeptem, & earundem pulchra inter ſe comparatio 188.g
Gubernationem diuinam regnum eſſe & appellari 832.2.f
Gubernationes quæ tyrannidi propius accedebant 644.b
Gubernatoria ars vtilis licet non ampulloſa 307.g
Gummi natura 539.a
Gigantum fabula 443.h
Gygis licentia & anulus 422.d.518.a
Gymnaſia pro omnibus bellicis exercitationibus accipit 637.f
Gymnaſiarcharum præcepta 185.g
Gymnaſticæ finis 5.c.d
Gymnaſtica aduerſus deformitatem reperta 153.e
Gymnaſticę nomine quis ſophiſticam artem appellauerit 196.b
Gymnaſtica ars pueris cur addiſcenda 199.h
Gymnaſtica certamina an admittenda ſint in ciuitate 569.e
Gymnaſtica ſola parit ferocitatem 442.b & 803.1.a
Gymnaſticæ vtilitas 439.d.802.2.g
Gymnoſophiſtarum communitas 804.1.d
Gymnaſtica duplex 630.d
Gymnaſticam exercitationem eſſe ſaluberrimam 551.d
Γυνὴ quid 269.f

H

HAbitationum ordo quis 650.e.f
Habitus duplex 839.1.a
Habitus malos inuoluntarios eſſe ibid.
Harmodius & Ariſtogiton Hippiam ob inuidiam occiderunt 3.b
Harmodij amicitia 319.c
Harmonia quomodo conſtetur 75.a
Harmoniæ contemperatio vel diſſolutio, quantum momenti habeat in natura 80.g
Harmonia Græca quæ 249.h
Harmoniam diſcrepare 321.b
Harmoniam humanã ex corporis & animæ coniunctione fieri 388.c
Harmoniam maius & minus recipere 388.d
Harmoniam ex phthongis conſtitui 802.2.b
Harmonia omnium optima ibid.e
Harmoniam in animũ poſſe plurimũ ibid.f
Harmoniæ quæ remouendæ à ciuitate 437.c
Harmoniæ definitio 576.b.580.g
Harmonica quid 823.2.b.& g
Hebetudo quid 238.c
Hebetudo vitium oculorum 234.d
Hebræi quãti fecerint nominũ verorũ ſcientiam 769.1.b
Hecamede Neſtoris pellex 146.h
Hectori nomen quis impoſuerit 261.c
Heraclides Clazomenius Athenienſiũ imperator 148.b
Heraclidarum coloniam cur felicem dixerit 608.c
Heraclidarum ſeruitus qualis 623.f
Heraclij lapidis attractus vnde 547.e
Heracliti opinio de amicitia confutatur 758.1.f
Heracliti locus pulcher 321.1.a
Heracliticorum mos in diſputando 122.c
Hercules cur in deorũ numerum à diis relatus 769.1.a
Hercules aduerſus hydram ſophiſticam, cancrum ſophiſtam 225.c
Herculis origo ad quem referatur 32.d
Herc. ad cœlites ſcandẽtis vox 769.1.a
Ne Hercules quidem contra duos, Prouerbiũ 389.g
Herculis columnæ 525.c
Hermum calculoſum adire 500.e.f
Herodicus medicus 281.e
Herodici mos 337.b
Herodicus 440.d
Heroes ex quibus & quomodo nati 263.f
Heroas quos vocet Plato 828.1.g
Heroas colendos iubet Plato 833.2.e.f
Heroum quis à Ioue eruditus, & ab Homero maximè laudatus 46.f.g
Herus Pamphylius cur reſurrexerit 809.2.h
Heſiodi Muſa quæ 762.2.a
Heſiodus quid commune habeat cum Homero 143.g
Heſiodus quantam vim amori tribuerint 773.3.g
Heſiodum priſca deorum geſta deſcripſiſſe 324.f
Heſiodi quæ fabulæ improbentur 429.g
Hiatus terræ maximus vnus 399.g
Hilotia ſeruitus Lacedæmoniorum an bona ſit 623.f
Hipparchus quis, & qualis 2.f
Hipparchi præcepta duo in templo Delphico ſcripta 2.h
Hippias quandiu Athenienſes oppreſſerit 3.a
Hippiæ mortis cauſa quæ 3.b
Hippias Piſiſtrati filius quónam modo Athenis dominatus ſit 9.c
Hippias quibus rebus excelluerit 97.d
Hippias ſeipſum aliis præfert quòd plus cæteris ſophiſtis lucratus ſit 96.c
Hippiam anulum ſibi & veſtes feciſſe. &c. 231.g
Hippias Elienſis ſophiſtarum inſolẽtiſſimus & fallaciſſimus 232.a
Hippocratis Coi ex Aeſculapij ſtirpe nati mentio 193.g
Hippocrates Aeſcul. ſucceſſor 354.a
Hippodromi cuiuſdam magnitudo 563.a
Hirſutum corpus quid indicet 783.1.b
Hiſtorias ſæpe à Platone fabulas appellari 809.2.h
Homerum quis primus Athenas inuexit 2.f
Homerum ſapientum dux 118.g
Homeri aurea cathena 119.a
Homeri carmina quis facilè interpretatus ſit 762.1.c.& d
Homeri muſa quæ 762.2.a
Homerus poetarum omnium optimus & diuiniſſimus 143.e
Homeri poeſis quid tractet 144.b
Homerus an aliquid tractet quod ab aliis

Poetis quoque tractetur 144.b
Homerus poematis ſpecie Sophiſticam artem diſſimulauit 196.b
Homeri locus 312.f
Homerus vbi videatur violare, Prouerbium 315.g
Homerus cæcitatis ſuæ cauſam non cognouit 343.d
Homeri ſcripta fabuloſa abiicienda 429.g
Homero cur deroget Plato 808.2.d
Homerum ducem tragœdiæ carpit 512.h
Homerum apprimè poetam eſſe, & tragicorum præcipuum 515.g
Homerus cur inducat Heroas à dæmonibus ad iram exagitari 835.1.g
Homo quid 755.1.e
Homo per prudentiam gubernat 755.1.h
Homo aliud eſt à corpore ſuo 36.a
Homo ex quibus conſtet 36.b
Homo animus eſt 758.1.c
Homo menſura rerum omnium 758.2.f
Homo ingenioſus manſuetus ac virilis rarus 115.a
Homo vt agat gratia diuinorum creatus eſt 763.1.c,d
Homo iocus eſt, ludúſque deorum 211.1. 633.f
Homo an omnium menſura 258.e
Homo ſolus eſt animus 779.1.h
Homo nullus ex omni parte & abſolutè pulcher 791.1.e
Homo verus quænam ſit dicendus 791.1.e
Homo qua furoris ſpecie in beſtiæ naturam deuoluatur 794.2 g
Homo an per potum & cibum augeatur 393.a
Homo difficilis poſſeſſio 624.a
Hominis virtus quid 754.2.g
Hominis officium trifariam diſtribui 755.1.e
Hominis creatio 764.2.c
Hominis eſſentia quæ 779.1.g
Hominis tractatio quoad animam pertinet & corpus 825.2.h
Hominis naturam eſſe geminam 531.d
Hom. quæ partes præſtantiores 532.d
Homini in afflicto corpore viuere an conferat 305.a
Homini potiſſimum tum de ſe, tum de aliis quid conſiderandum 393.e
Hominem nihil aliud eſſe quàm animam 36.c
Hominem non eſſe menſuram omnium 759.2.a
Hominem omnium menſuram eſſe 126.c
Hominem liberum quænam exercitatio deceat 247.a
Hominem ſolo aere & Sole nutriri quis viderit 799.2.g
Hominem alterum ciuitati alteri conuenientem eſſe 494.c
Hominem inter animalia miraculũ eſſe diuinum 830.1.f
Hominem generatione fieri ſempiternum 602.h
Hominem manſuetum animal dicimus 619.d
Homines omnes lucri cupidos eſſe 4.c
Homines natura bonos nequaquam eſſe 20.b
Homines vniuerſi curatione indigent 33.h
Homines à muſis qui alieni 37.d
Homines peiora ſibi accerſere quàm dij ipſi vltro daturi fuerint 40.e
Homines quando deo ſimiles effici poſſint 128.g
Homines multos non niſi ab vno deo regi poſſe 765.1.b
Homines cur putauerint omnia verti 770. 2.f
Homines cur ἄνθρωποι nominentur 263.h
Homines nudos iudicandos fore poſt mortem 312.h
Homines cur mortem ſuam non præſentiãt 312.h
Homines quid admirentur 773.2.g
Homines bonum amare 328.g
Homines omnes prægnantes eſſe 329.c
Homines ante muſas fuiſſe 350.b
Homines ſub aſſidua dei cuſtodia eſſe nec licere hinc emigrare, niſi quando deo placuerit. 798.2.b
Homines læſos iniuſtiores fieri 413.a
Homines non admodum ſimiles naſci 426.e
Homines vera opinione inuitos priuari 443.g
Homines quinam diſciplina indigni ſint 474 a
Homines ad quid impellendi ſint 482.e
Homines iidem an in officiis verſari debeãt diuerſis 494.g
Homines qui deorſum ferantur 508.b
Homines paucos eſſe intelligentiæ participes 535.e
Homines ex diis & terra generari poſſe 828. 1.g
Homines beatos aliquando fuiſſe 828.2.f
Homines in greges diſtributos à Saturno dæmonum cuſtode commendatos quomodo intelligendum 599.h, & 833.1.a
Homines ab hominibus abſque deo gubernari non poſſe ibid.e
Homines deprauatæ naturæ ſui dominos non eſſe 647.g
Homines cur à ſuperis geniti dicantur 606.1.
Hominum tripartita diſtinctio 39.b
Hominum ád peccandum procliuitas 102.b
Hominum genera principio tria genera fuiſſe 778 2.f
Hominis figura qualis principio ibid.
Hominum ſectio cur & quando facta 322.e
Hominum alios deteriores, alios meliores 459.c
Hominum tria prima genera 506.a
Hominum arma naturalia 579.b
Hominum interitus multos ex diluuiis, morbis, aliíſque peſtibus olim accidiſſe 585.c
Hominum generationem nullum habuiſſe initium 625.g
Hominibus neque ſcientiam, neque veram opinionem ineſſe 24.a
Hominibus præeſſe boni viri tantùm poſſunt 34.b
Hominibus natura & intemperantia morboſis viuere non præſtare 440.f
Homicidæ quomodo puniantur apud inferos 400.g
Humana hoſtia apud Carthaginienſes litare iuſtum fuiſſe 44.g
Humana omnia à quibus gubernentur 442.a
Humani generis certum eſſe finem neceſſe eſt 763.1.b
Humanum genus non poſſe abſque optimis gubernatoribus vel honeſtè viuere, vel feliciter regi 768.1.d
Humanum genus fuerítne ab æterno, nécne 831.1.g
Humana viuentis naturæ participia eſſe 671.d
Humana omnia à tribus gubernari 832.1.g
Humana quæ ſint natura 606.g
Humana diuinis collata nullo ſtudio digna eſſe 838.2.g
Honeſtorum honeſtas eſſe imagines 16.e
Honeſtum vtilium principiũ & finis 759.2.c
Honeſta quæ ſint 208.b
Honor quid 605.a
Honores ſæpe ac ferme ſemper ſecum afferre magna diſcrimina 40.b
Honoris voluptates qui intelligant 506
Horti Adonidis 357.a
Hoſtem domi habere, Prouerb. 162.h
Hoſtiles quinam dicendi ſint 88.a
Humorum concordia conſtare humanum corpus 778.1.b
Humorum corporis noſtri proportio 845.1.h
Hydra ſophiſtica 225.c
Hypate quid 455.a & 823.1.g

I

I, vſus apud antiquos Græcos 274.h
Iamblichus magnus 762.2.b
Iamblichus Iuliani præceptor 805.2.a
Iactantiæ deteſtatio 307.g
Iactura quibus de rebus fieri nullo modo poſſit 81.b
Iacula Venerea à quibus & quo ordine iaciantur 785.2.d
Ibis auis cui dicata ſit 356.b
Ibyci dictum de ſeipſo ſene 58.g
Ibycius equus ibidem
Icci Tarentini temperantia & fortitudo 647.c
Idea quid 761.1.f
Ideas duobus modis fieri 799.1.b,c
Ideæ præſtantia & vtilitas in cognoſcendis rebus 477.e
Ideas ſingulas eſſe ſingularum ſpecierum 535.d
Ideas eſſe probat 535.d
Idea quomodo à reliquis differat 848 2.d
Idem quarta ſpecies 164.d
Idolum cogitationis in voce quid 142.c
Iecur quale ſit ex Pythagoricorum ſententia 827.1.f
Iecoris natura 544.b
Ieſum cur diuinum cogantur fateri Iudæi 769.1.c
Ieſu nomen ab angelo quibus indicatum 769.1.d
Ignaui fucis comparantur 670.h, 671.a
Ignari qui 136.g
Ignis quomodo fiat 118.g
Ignis à quo datus 177.b
Ignis à Prometheo furto ſublatus 198.a
Ignis partes libenter inuicem cohæreſcunt 777.2.h
Ignis ingentes amnes vbi 399.f
Ignis facilitas & commoditas 439.g
Ignem diuidere potentes, & penetrare 813.1. h
Ignis & terra quomodo differant 818.1.h
Ignis natura illa excellentiſſima quid conferat 819.1.a
Ignis quid proprium 819.2.b
Ignis multa genera 538.c
Ignis qua ratione calidus videatur 539.f
Ignem minutiſſimis conſtare particulis 546.e
Ignis cur ſit adeò penetrabilis ibid.f
Ignorare qui ſe nouit facilè diſcit 27.g
Ignorare & noſſe circa omnia verſatur 133.f
Ignorans ſeipſum quid præterea ignoret 7.a.
Ignorántem miſerum eſſe 37.f
Ignorans noſſe idem non poteſt 133.f
Ignorans ſeipſum temperatus eſſe non poteſt 240.c
Ignorantes non philoſophari 328.
Ignorantia quid 153.d
Ignorantiam quid expellat 18.b
Ignorantia ex reſponſione inconſtanti cognoſci 30.f
Ignorantia boni mala eſt 40.h
Ignorantia quando prodeſſe dicatur 40.g
Ignorantiæ cognomina 87.f
Ignorantia potentum & imbecillium quomodo differant 88.a
Ignorantiam omnibus malam eſſe, & aliquando ridiculã, odioſam aliquando 88.b
Ignorantiam falſam eſſe opinionem 126.b
Ignorantia gemina 153.f
Ignorantia parit admirationem 184.b
Ignorantiæ & ſapientiæ medium quod 327.e
Ignorantiæ quæ ciuitati pernicioſiſſimæ 590.c
Ignorantiam ſuam cur quiſque ſapientiam eſſe opinetur 604.b
Ilias & Odyſſea Homeri quid tractent 28.f
Iliados principium 434.h
Iliadem præclarius eſſe poema quàm Odyſſeam 229.e
Ilij ſitus & deſcriptio 587.c
Illud in fabula placuit, Prouer. 587.h
Ilyſſus fluuius 337.e
Imago dei vbi melius reſeruetur 769.1.f
Imagines apud Platonicos quæ dicantur 781.2.h
Imaginatio mouet, formátque corpus 802.1.b
Imaginariæ facultatis ſpecies duæ 156.d
Imbecilles quinam dicendi ſint 88.a
ἵμερος vnde dicatur 272.b
Imitanda plura non eſſe 378.2.435.f
Imitatio iucunda loci ſpecies 155.e
Imitatio phantaſtice quæ dicatur 168 h

Imitatio duplex 169.a
Imitatio opinabilis quæ 169.c
Imitatio hiſtorica & ſciens quæ ibid.
Imitatio tranſit in naturam 436.a
Imitatio quæ bona 436.d
Imitationem quid pariat 475.e
Imitatio quæ tertio gradu diſtet à veritate 513.h
Imitatiõis iudices quales eſſe debeãt 830.2.g
Imitationem nullam voluptate & opinione non vera iudicandam eſſe 581.g
Imitator ironicus duplex 169.d
Imitatores neque res ipſas intelligũt, neque faciunt 808.2.e
Imitator tertius à natura 512.a
Immemores qui 136.f
Immobilibus mentem non adeſſe 161.e
Immortale quod eſt, interitum neſcit 397.e
Immortalitatem magi corporibus quomodo polliceantur 767.2.d
Immortalitas imperfecta quæ 827.2.e
Immortalitate ſeipſum ſponte priuare nefas 603.a
Impartibile quod eſt ſecundum veram rationem vnum omnino eſſe dicendum eſt 159.h
Imperandi dignitates quot 831.2.f.
Imperantes & parentes in ciuitate neceſſarios eſſe 590.e
Imperium quódnam legitimum 838.1.a
Imperium ambitioſum ex optimatum gubernatione quomodo oriatur 492.d
Imperitus homo 107.c
Imperitiam facere locum fictionibus 558.e
Impij non credunt pœnas ſe daturos poſt hanc vitam 129.a
Impiorum carcer quis 312.f
Impij quomodo timeant extremum iudiciũ poſt mortem 314.b
Impietatis nomine quæ comprehendantur 839.2.g
Impietatis occaſiones duas eſſe 666.c 673.f
Improbitatis vniuerſæ genus quoddam 87.f
Imprudens in ea re malus quam ignorat 34.a
Imprudentes qui dicendi ſint 39.e
Imprud. non diſtare ab inſanis 39.b
Imprudentiæ gradus multi 39.f
Impurum puro attingere nefas 379.f
Inachi Argiuorum fluminis fabula damnatur 431.
Inanimum nomine carens dimittendum 150.b
Incantandi facultas quid 222.c
Incantatio ad capitis dolorem ſiſtendum 236.f
Incendia diuinitus miſſa iuxtà Moſen, quomodo deſcripſerint pfani autores 813.1.h
Incendij cauſa 828.1.h
Incognita nemo deſiderat 786.1.f
Incolæ quomodo tractandi 651.d
Incorporea ſenſu non poſſe comprehendi 182.a
Indigentiam omnem doloris eſſe participem 301.e
Indigentiæ repletiones appellari voluptates 808.2.f
Indoctiores in omni arte plus ſibi arrogare quàm doctos 419.e
Induſtriæ neceſſitas mater 177.a
Iners homo 107.b
Infantes qui atra bile laborent 837.1.a
Infantium more incommodo accepto ſapere, Prouerb. 336.a
Infantium exercitatio confert ad virtutem capeſſendam 628.f
Infelicitatis humanæ origo 590.2.g
Inferos adeat neceſſe eſt qui impurus ex hac vita migrat 380.f
Inferorum pœnas timendas eſſe 839.1.f
Inferior ſeipſo quis 568.f
Infidum eſſe qui ſponte mentitur 605.g
Infinitudo apud Platonem quid 815.1.g
Infinitum cur vni attribuatur 59.b
Infiniti genere quæ comprehendantur 78.a
Infinitis & finitis coeuntibus quàm multa pulchra oriantur 78.e
Ingenia acuta falſis redargutis facilè vera venantur 105.d
Ingenium non ætas liberat 108.e
Ingenia diuerſa 115.b
Ingenia mitia facilius capi, & quomodo cognoſcantur 783.1.d
Ingenia melioráne ſint nobilibus an ignobilibus 32.c
Ingenia hominum varia 788.1.h
Ingenium humanum in ſumma rerum licentia ſuperbire 833.1.e
Ingenia diuerſa diuerſis in locis fieri tribus de cauſis 834.2.f
Ingenium humanum bene cultum diuiniſſimum euadere 835.1.f
Ingenium humanum cur ferocius euadere poſſit quàm ferarum ibidem
Ingeniorum morbi qui 597.2.
Ingluuies quid 341.c
Inimico quid debeatur 411.g
Inimicitiæ vnde oriantur & iræ 50.b
Iniquiſſimus quis ſit & miſerrimus 504.c
Iniuriari quid 235.b
Iniuria aliquem afficere Athenis periculoſum fuiſſe 22.e
Iniuriantem beatum eſſe non poſſe 291.b
Iniuriam inferre malorum omnium maximum 290.a
Iniuriarum pœnas non luere miſerius eſt, quàm iniuriam facere 291.f, 292.h
Iniuriã inferentes an patientes magis doleãt 292.f
Iniuriam facere non ſolùm lege turpius eſt quàm pati, verumetiam natura 298.d
Iniuria vt nulli inferatur, quomodo curandum ſit 307.b
Iniuriam cum magiſtratibus vlciſcens mirificè commendandus eſt 605.h
Iniuſtus ſitne infelix cùm iniuſtitiæ pœnas dederint 291.e
Iniuſtos plus ſibi arrogare quã iuſtos 419.d
Iniuſtorum pœnæ quæ 424.a
Iniuſtos ne inuicem quidem tractare quicquam poſſe 420.c
Iniuſtus num ſi ei cætera omnia quæ vocantur bona adſunt infelix ſit 579.e
Iniuſtis negari veniam à diis 673.c
Iniuſtitia quid 755.d
Iniuſtitiæ mulcta non ignoranda 128.h
Iniuſtitiæ mulcta quæ 129.a
Inuiſibile ſemper eodem modo eſſe 385.b
Iniuſtitiam vitium eſſe & inſcitiam 420.a
Iniuſtitia quid faciat 420.a
Iniuſtitiam non tantum ob legum metum, ſed etiam ob naturę ſuæ venenum vituperandam eſſe 808.1.b
Iniuſtitia quando malum non videatur 517.b
Innocentia vnicum vitæ ſolamen 801.1.c
Inopia non minus quàm copia ciuitatem diſſipari 446.a: & 803.1.c
Inſanabiles ex ciuitate tollendos eſſe 655.g
Inſania quænam mentis alienatio ſit 761.2.c
Inſania magna quæ 363.g
Inſania duplex 827.2.b
Inſania quomodo à furore differat 761.2.c
Inſano an depoſitum reddendum 411.d
Inſeniatio in anima quid 81.f
Inſcitiæ nomen cui ignorantiæ parti conueniat 153.g
Inſcitia extrema quæ 212.f
Inſcitiæ argumentum quod 233.d
Inſcitia extrema ciuium quæ 590.a
Inſcius quis dicendus 139.g
Inſipientes qui 759.1.h
Inſontem nullus bonus accuſat 311 h
Inſpiratione opus eſſe ad veram diuinorum perceptionem 770.1.c
Inſtantiis coguntur ignorantes ad ſui cognitionem 18.b
Inſtitutione ſui & ſuorum nihil diuinius 8.c
Inſtitutiones principum quomodo differant à Legibus 755.2.h
Inſtrumenta muſica quæ deceant ciuitatem, & quæ minus 437.f
Inſulam in Oceano eſſe, in qua præter cætera communes ſint etiam vxores 804.1.c.d
Inſulæ cuiuſdam deſcriptio 561.c
Intelligendi actum generationem partúmque vocari 804.2.h
Intellectum eſſe cœli ac terrę regem 79.d
Intellectus cuius ſit 761.1 g
Intellectus animæ gubernator 345.c
Intellectus ita ſe habet ad bonum, vt viſus ad Solem 479.a.b
Intellectiuæ virtutes quæ 791.1.g
Intelligentia in anima quid 815 2.a
Intelligentiam quænam ex his quæ ſentiuntur excitent 807.1.a
Intelligibile idem eſſe quod ens 808.2.g
Intemperatus dei inimicus iudicandus 601.a
Intemperatos obnoxios eſſe maioribus voluptatibus & doloribus quàm ſanos 86.e
Intemperantia quæ mala ciuitati afferat 191.b
Intemperantiæ incommoda 439.h
Intemperantia nomen vnde acquiſiuerit 509.g
Interfectores ſuiipſorum quomodo puniendi 660.b
Interficere ſeipſum an liceat 377.e
Interrogare quis rectè ſciat, & reſpondere 260 c
Interrogánſne aut reſpondens ea dicat quæ ex concluſione colliguntur 29.a
Interrogationes per coniugata & contraria 202.c
Inteſtatis qui ſine liberis moriuntur quomodo ſuccedendum 680.b
Inteſtina eorúmque ſpiræ tractantur 544.d
Inuentio à quo reperiatur 27.f
Inuenta aliena ſibi non eſſe vſurpanda 767.1.b
Inuentores quidam rerum recenſentur 585.d
Inueſtigatio veritatis cuius actus ſit, & ad quam animæ partem ſpectet 755.1.a
Inutiles qui 6.d
Inutilem à nullo amari, nec à ſeipſo 108.h
Inyca anguſta regio 96.c
Io Homeri carmina ad lyram canebat 762.1.c
Ioannes Caualcantes 773.2.c
Iocari videtur qui ſe omnia ſcire dicit 155.e
Iocorum diſtinctio 684.d
Iocus ſæpe remittit ſtudia 80.e
Iolaus Herculis nepos 225.c
Ion Epheſius 144.b
Iones quæ ſtudia minimè curent 319.b
Iphicles Herculis frater 225.d
Ipſum idẽ, & ipſum vnumquodque quid in theologia 755.2.a
Ira qualis prudentis viri 87.d
Iræ dulcedinem quandam aliquando miſceri ibidem
Iram ſæpe pugnare aduerſus concupiſcẽtiam 453.c
Iram quis ſedare & concitare dicendo potuerit 353.e
Iram inexpugnabilem & inuictam eſſe 428.f
Iraſci ex ignorantia iudicandi naſcitur 50.c
Iraſcantur qui vehementiſſimè, & quæ cauſa 792.2.f
Iraſcibilis animæ partis actus quis 755.1.b
Iraſcibilem quid perficiat ibidem
Iridis originis explicatio 119 h
Irrideri à prauis nihil referre 48.e
Iſidis poemata apud Ægyptios 577.e
Iſmenias Thebanus quomodo ad diuitias peruenerit 20.e
Iſocratem Lyſiæ præfert 358.b
ἱστορία vnde dicatur 279.b
Italiæ quis leges dederit 512.g
Itineris deam geminam eſſe 597.2.
Iucundum & bonum duas differentes naturas eſſe 92.d
Iucunda omnia, an bona ſint 210.c
Iucunditatem muſis omnibus eſſe communem 633.c
Iudæis quis leges tradiderit 756.1.b
Iudex prudens quæ ſpectare debeat 582.d

Iudicis officium quod 359.a:441.e.f
Iudici ſe ſubiicere debet, qui bonus eſſe cupit 294.b
Iudicem precari iuſtum non eſſe 366.f
Iudicem mortalium nudum eſſe oportet 312.h
Iudices pecunia etiam in bona cauſa an corrumpendi ſint 372.b
Iudicum vis legum eſt cuſtos & Regis miniſtra 190.b
Iudicum arbitrio quid relinquendum ſit 661.c
Iudicibus cùm eget ciuitas, quid indicet 661.c
Iudicij præſes dea quæ 606.1.f
Iudicium qui fugiant 264.g
Iudicium quod circa virtutes & vitia decipiatur 773.1.h
Iudicium mutuũ & clamoſum peſtẽ eſſe magnam in ciuitate 839.2.c
Iudicium an idem ſit cum opinione vera & ſcientia 139.d
Iudicium pudicæ virgini comparatur 686.g
Iudiciũ poſt obitum de hominibus faciendum 312.f
Iudicium verum vel falſum nõ tollit rerum poſſeſſionem 138.e
Iudicium bonum quid requirat
Iudicij formula ex Rhadamanto 313 h
Iudicij poſtremi de hominibus locus 313.a
Iudicia priuata quomodo exercẽda 692.a
Iudicia publica quomodo exercẽda 692.c
Iudiciorum ratio 619 f
Iudiciorum commendatio 985.d
Iudiciis qui intereſſe debeant 652.g
Iudiciis publicis ſtandũ, ſiue iuſta, ſeu iniuſta ſint 373.a
Iudiciariam regis eſſe pediſſequam 190.b
Iudicandum quomodo 248.c
Iudicandum eſſe per rationes 506.e
Iudicandos eſſe omnes poſt mortem 598.a
Iuliani librum de Sole citat 805.2.a
Iuncturarum in corpore ſpecies varias eſſe 545.f
Iunior in ſeniorem non niſi principum iuſſu ſæuiet 462.f
Iuniorum ſententiã inſtabilem eſſe 665.f
Iuniores tacere debent coram ſenioribus 447.d
Iuniores ſubeſſe debere ſenioribus 442.h
Iunonis etymologia 265.h
Iunonis fabula quædã improbatur colligentis munera ob filios Inachi vita donatos 431.c
Iupiter ſophiſta, quémnam docuerit 46.g
Iupiter mens dei eſt 762.1.f
Iupiter patrius Athenienſibus 227.d
Iupiter Ganymedis amore captus fluxũ quẽdam ἵμερον vocauit 769.1.g
Iupiter contribulis & hoſpitalis, quid 648.d
Iouis Lex quænam ſit 756.1.a
Iouem, imò homines Iouẽ colentes perſtringere videtur Plato 49.c
Iouis Corinthus, Prouerb. 223.d
Ioui ſeruatori cur tertia patera præcipuè conſecraretur 767.2.g
Iouis etymologia 262.e.f
Iouem principium, medium, & finẽ omnium quis dixerit 775.1.b
Iouem non eſſe nobis penuarium malorum & bonorum, vt Homerus fingit 430.e
Iouis ſtella tarda 703.c
Iuramentum quantum & cur offerẽdum & cui 689.b
Iurandi motus Socraticus 102 g
Iuſiurandum Venereum 319.f
Iuriſiurandi forma 685.a
Iureiurando quis valuerit 412.e
Iuſtinus Platonicus quid de Heri reſurrectione dixerit 809.2.h
Iuſtus quis ſit 454.e
Iuſti definitio ex Simonide 411.e
Iuſtus qualis 286.e
Iuſti & iniuſti diſcrimen apud Homerum 28f
Iuſtus vir iniuſtum quanta ſuperet voluptate 508 g
Iuſto legibus non eſſe opus 803.1.f
Iuſtus nunquam lædit, ſed ſemper prodeſt 257.a
Iuſtus quomodo ſit affectus 454.b
Iuſtum vbique iam illud eſſe quod potentiori conducat 414.e
Iuſtum virum à ciuitate iuſta quoad ſpeciẽ nihil differre 451.d
Iuſti quínam ſint 43.d
Iuſtos tanquam dei amicos nunquam negligi ab eodem 809.2.g
Iuſto homine nihil deo ſimilius 128.g
Iuſtum quid ſit 269.d
Iuſti manſueti ſunt 309.g
Iuſta & vtilia non eſſe eadem 29.c
Iuſtorum patientia quanta 518.e
Iuſtos tantum commendare debent Poetæ 579.a
Iuſtos ad agendum potentiores ſapientioréſque eſſe quàm iniuſtos 420.c
Iuſtos à diis illæſos eſſe 423.g
Iuſtis quæ concedant dij 423.h
Iuſtitia quid 234.h
Iuſtitia an idem quod ſanctitas 201.h
Iuſtitia in homine quomodo perficiatur 755.1.c
Iuſtitia concordiam & amicitiam parit 420.a
Iuſtitia virtúſne ſit, an virtus aliqua 13.f
Iuſtitia cur expetenda 801.2.f
Iuſtitia res quædam ſit, an nulla 201.e
Iuſtitia maximè in voluntate conſiſtit 767.1.a
Iuſtitia in quo genere bonorum ponenda ſit 421.d
Iuſtitia in pace ad quid vtilis ſit 412.a
Iuſtitia quid, & eius officium in republica 7.a
Iuſtitia publica quid 755.1.h
Iuſtitia quantum conferat ad verũ inueſtigãdum, & Deum colendum 360 1
Iuſtitiæ partes duæ 52.f
Iuſtitiæ nomine morales virtutes omnes cõprehendit Plato 754.1.e
Iuſtitiæ opus quid 256.f
Iuſtitiæ virtus & præſtantia quanta 764.2.h
Iuſtitiæ inueſtigatio 450.c
Iuſtitiam apud deos & homines maximè honorari 43.c
Iuſtitiam bonum eſſe quoddam, malum verò nunquam 256.g
Iuſtitiam eſſe vera fateri, & vnicuique ſuum tribuere 801.1.d
Iuſtitiam humanam eſſe virtutem 413.a
Iuſtitiam virtutem eſſe, & ſapientiam 419.e
Iuſtitiam cum clementia commiſcendam eſſe vbique & ſemper 838.2.b
Iuſtitiam comprehendere reliquas tres virtutes 450.f
Iuſtitiam non poſſe impunè inter homines defendi 474.c
Iuſtitiam non opinione tantum humana laudabilem eſſe, ſed per ſe 808,1.b
Iuſtitiam ſpeculatricem animorum eſſe atque vindicem 659.g
Iuſtitiam optimum animæ præmium eſſe 518.a
Iuuare quos maximè conueniat 339.d
Iuuenum cura cur ſuſcipienda 48.c
Iuuenes facilè perſuaderi 122.h
Iuuenes quando honorandi 464.b
Iuuenes quomodo ſe habere debeant in rebus grauibus iudicandis 771.1.e

L

Λ, Vſus apud Græcos 275.a
Lacedæmoniorum reges vnde genus duxerint 32.c
Lacedæmoniorum laudes & diuitiæ 33.a.c
Lacedæmoniorum reges diuites 33.c
Lacedæmonij cur fortunati in pugna contra Athenienſes 42.g.43.a
Lacedæmoniis quis leges tradiderit 756.1.c
Lacedæmoniorum leges vnde venerint 46.c
Lacedæmonij à Cretenſibus edocti inter Græcos à compotationibus abſtinuerunt 46.h 47.a
Lacedæmonij non mutant leges, nec filios præter ſolita erudiunt, & diſciplinas peregrinas non admittunt 96.h
Lacedæmonij Aſtronomiam, & Geometriam contemnebant 97.d
Lacedæmonij hiſtoriarum cupidi 97.e
Lacedæmoniorum dictum, Exue vel abi 125.f
Lacedæmoniorum virtutem in ſapientiæ magis quàm in exercitationis ſtudio conſiſtere 206.f
Lacedæmoniorum ſtudium circa bellum 247.e
Lacedæmoniorum pugna, fuga, & victoris in Plateis 251.a
Lacedæmonio cuidam nomen fuiſſe σεῖς 269.a
Lacedæmonij quando Athenieñſibus & Eretrienſibus ſuccurrerint 405.e
Lacedæmon breuiloqua 572.a
Lacedæmonem per Lycurgum meliorem factam eſſe 512.g
Lacedæmoniorum puerorum vulgare dictũ 572.c
Lacedæmoniorum Reſpubli. tyrannidi ſimilis 599.d
Lacones quomodo bonos viros commendare conſueuerint 24.e
Laconis de arte dicendi ſententia 350.g
Laconica breuiloquentia 206.g
Laconicam rempublicam à multis laudari 491.f
Laconici moris eſſe ſemper breuiora eligere 603.b
Laconicarum mulierum vita quæ 634.g
Lædi quid 2.d
Lædere non eſt boni, ſed eius contrarij 413.a
Lætitia non eſſe exultandum 408.f.& 800.2.e
Lætitia nimia cur abſtinendum ſit 606.e
Lætitia rationis vnde naſcatur 838.2.a
Laij tempora citat 645 g
Labij longitudo quanta eſſe debeat 782.2.d
Lamentationes lugubres defunctis eſſe moleſtas 408.d.& 800.2.e
Lampidone Leotychidæ filia, Archidami vxor, Agidis mater 33.e
Lamprus malus muſicus 403.f
Lanificij vocabula 152.e
Lanificium partitur bifariam 180.c
Lapidum diuerſitas vnde 539.b
Lapillorum nitor exterior vnde 780.2.e
Latio & alteratio motus ſoli ſunt 59.e
Lationis ſpecies 759.2.d
Latonæ etymologia 266.e
Laudare & probare quid differant 204.d
Laudandi recta ratio 324.d
Laudatio quæ proba 773.2.g
Laudatio reprehenſibilis quæ 326.b
Laus & vituperatio à bono viro quomodo tractanda 46.e
Laudem faſtus ſequitur 107.b
Laudes veræ quæ 768.g
Legati lex 685.f.g
Lene quid 540.e
Leoni Iouem præeſſe 784.1.g
Leonem tondere, Prouerb. 415.f
Leontinos qui ſaluauerint 406.c
Leontius Aglaionis filius 453.d
Λητώ cur vocetur, & quid ſignificet 266. f
Leucippe Euenoris vxor 561.d
Lex vndę proficiſcatur 756.1.b
Lex qua gratia condatur in ciuitate 97.a
Lex de hominibus ſub Saturno 312.f
Lex de amore apud Athenienſes & Lacedæmonios varia 319.b
Lex de diis 430.g
Lex quid 829.2.b
Legum finis vltimus quis 829.2.f
Lex optima quæ 569.a
Lex veneficij 688.c
Lex de victore declarando in ſpectaculis 678.b
Legis definitio 755.2.h
Legis veræ quæ ſint conditiones ibid.
Legis ſpecies quot 756.1.a

Legis no-

Legis nomine omnes artiũ præceptiones cõprehendi 45.e
Legis conditor quis dicendus 259.f
Legem non poſſe quod optimũ eſt, omnibus præcipere 185.d
Legem reginam eſſe omniũ mortaliũ & immortalium 296.c
Leges qua prudẽtia condi debeant 754.2.b
Leges à ſe inuicẽ nõ differre, quatenus leges 44.a
Leges ferre quem oporteat 186.b
Leges meliores prioribus præferendas ibidem
Leges an immutabiles ferendæ 186.h
Leges an tranſgredi liceat diſputat, per totũ & deinceps 187.a
Leges imitamenta ſunt veritatis 187.h
Leges quid præcipuè intendant 774.2.a
Leges quomodo etiam tacẽdo nobis placere ſignificemus 373.f
Leges multiplicare nõ debet optimus legum conditor 448.a
Leges duplices 804.1.e
Leges vel optimas abſque probatiſſimis magiſtratibus mortuas eſſe 804.2.f
Leges congregationi neceſſarias eſſe 829.1.h
Legibus neceſſariam eſſe diuinam autoritatẽ ibid.
Leges Cretenſium quid reſpiciant potiſſimũ 565.c
Leges nõ propter bellum latas eſſe 565.e
Leges quomodo duplices appellentur 503.d
Leges ſingulas ſingula habere procemia 834.2.a
Leges de rebus diuinis vnde petendæ 616.g
Leges de maleficiis & vnde 656.f.g
Leges quomodo abrogandæ 622.a
Leges quæ difficilè mutentur 631.d
Leges ciuitatum cur longè aberrent 694.f
Legũ inuentio in quẽ referenda 756.b
Legum latores enumerantur ibid.
Legum conditores qui optimi apud Græcos 46.d
Legum inſtitutio varia 185.e
Legum fructus qui 598.a
Legum corruptor qualis ſit 374.d
Legũ Græcarũ conditores tres 839.1.d
Legum optimarũ officium quod 655.f
Legum omnium fundamentum 695.c
Legum finis in qua re conſiſtat 616.1.
Legibus ſi præficiatur iners quid ſequatur 189.a
Legibus anteponit magiſtratus optimos Plato 768.1.d
Legibus qui non egeant 803.1.f
In legibus cõſtituẽdis errare peius eſſe quàm hominem interficere 804.1.e
Legiſlatoris finis quis 129.d
Legiſlatores priores nihil curaſſe Poetas 513.b
Legis latori an liceat mendacio vti 580.c
Legiſlatoris officium 567.f.620.c
Legiſlator non ſcelera tantũ puniat, ſed ne perpetrentur caueat 831.1.d
Legiſlatoris intentio quæ 595.c
Legiſlatoris inſtitutum tribus perficitur 832.1.g
Legiſlatori non licere duo diuerſa de vno in lege loqui 602.b
Legiſlator hortationem ſæpe intermiſceat 641.d
Legũlatores cur à Platone filij dei appellẽtur 838.2.d
Legumlatoris officium 654.1.a
Legislat. crimine omni careat 700.d
Legumlationem ad regem pertinere 581.
Legumlatio cur neceſſaria 185.e
Legitimũ & illegitimũ in vnoquoque negotio quid appellandum ſit 45.g
Liberalitatis opus quod 755.1.b
Liber quare pædagõgo & ſeruis ad tẽpus inſeruiat 108.e
Liberos communes eſſe debere in ciuitate 522.d
Liberis non auri ſed pudoris multum relinquendum 605.c
Liberorum diſciplinam tractat 617.b
Liberorum generationi quæ non conferant 5 5.b
Libertas in ciuitate populari quãti fiat 498.h
Libertas quæ moderata & quæ immoderata 742.e.& 848.2.g
Libertorum vſus qualis 675.f
Libræ Vulcanum præeſſe 784.1.g
Liberos ſceleſtorũ hominum etiã bonos è medio tollendos 770.1.d
Libido fugat amorem 774.2.d
Libido quid & vnde 341.b.c
Licẽtia agẽdi quidlibet quid pariat 38.a
Licentia peccandi paucos dimittit puros 313.g
Licymnion Poli magiſter 353.d
Licẽtia quomodo labatur in iuuenũ animos 498.c
Licentiam ſolutã è vita penitus expellendam 686.d
Lienis natura & officium 544.c
Limbi mentis 810.2.a
Limma apud Platonem quid 822.2.g
Lineas latitudine profunditatéque carere 782.2.e
Linguæ magiſter quis 28.c
Linum Phœbus afflauit
Linum lino connectis, Prouerb. 225.f
Liquorum quatuor diſtinctio 539.a
Liſpæ, animalia 323.f
Literas quis inuenerit 356.b.c
Literarum diuiſionẽ quis primus excogitarit 75.c
Literarum vinculum quod 163.b
Literis qua ætate pueri mancipandi 636.c
Litigium quod 152.c
Litigium duplex ibidem.
Liuoris vis qualis definitio 88.b
Liuorem abeſſe è diuino choro 780.2.a
Locum ante cœli ortum fuiſſe 535.f
Λόγος Græcis quot ſignificet 141.e
Logica circa quid & an omnibus artibus præferenda 91.d
Logica quid, & quid à Dialectica differat 766.1.f
Locrenſium leges 570.e
Loqui malè non poſſe qui mali nõ ſunt concludit Socrates 85.d
Loquamur rectè quomodo 221.e
Loquẽdi libertas vbi maxima fuerit in Græcia 287.a
Lucretij loci aliquot 793.2.c.d.& g.& 794.2.f
Lucretij amorẽ melancholicũ fuiſſe 794.1.h
Lucretio philoſopho quid propter amorem acciderit 787.1.e
Lucrari non dicitur qui quoduis aſſequitur 3.g
Lucrum quid 3.g.& 754.1.b
Lucrum aliud bonum, malum aliud, vtrunq. tamen ex æquo lucrum eſt 3.d
Lucrum damno contrarium 1.a
Lucrum bonum ibid.
Lucro carentia quæ 4.a
Lucricupidos omnes mortales eſſe 754.1.a
Lucricupiditas & Lucricupidi quid 1.a.2.a
Lucis encomium 791.1.f
Lucidum nihil ſine igne 527.e
Lucifer Veneris ſtella 703.b
Luctationis genera quæ inutilia 630.e
Ludendi in vita quæ ſit recta ratio 633.g
Ludi iuuenum poſt ſacra qui 107.e
Ludos in ſtudia ſenſim, moréſque conuerti 803.1.f
Lumen ſolis incorporeum eſſe 782.1.c
Lumen medium inter viſum & colorem 478.f
Lumen quid iuxta Iulianum Platonicum 806.1.f
Lumen Solis imaginem appellari debere 806.2.a
Lumen triplex 806.2.c
Lunam promiſcuam eſſe, & cur 780.1.b
Lunæ radij cur non calefaciant 819.2.a
Lunam & Solẽ magnos appellat deos 640.g
Lupus ex homine, fab. 500.d
Lycaon Samius cuius inſtrumenti fuerit autor 821.1.h
Lychanos quid 823.1.g
Lycij exercitationes 48.a
Lycon Socratis hoſtis infenſiſſimus 792.1.e
Lycon cur Socratem in iudicium vocauerit 361.f
Lycurgus vnde leges acceperit 46.c
Lycurgus quales Lacedæmoniis filios reliquerit 330.f
Lydiæ Harmoniæ duplices 437.c
Λύπη quid 271.g
Lyra ſecum diſcrepans quomodo conuenire dicatur 278.c
Lyræ inuentor quis 585.e
Lyræ quandiu incumbendum 636.c
Lyſias Thebanus oratione ſibi familiaritatem Phædri comparandam duxit 773.2.e
Lyſiæ oratio per Socratem examinatur 351.e
Lyſias contemnitur quòd veriſimilia veris antepoſuerit 353.b
Lyſidis indoles & forma 106.d
Λυσιτελοῦν quid 270.g

M

MAcareus mortem ſibi debitam conſciuit 646.f
Μάθεσθαι quid 272.e
Magi corporum immortalitatem pollicẽtur 767.2.d
Magica Zoroaſtri deorũ cultus eſt apud Perſas 32.g
Magicæ opera eadem quæ naturæ 788.1.f
Magicæ qui fuerint ſtudioſi ibidem
Magica à quibus concedatur 327.g
Magiſtratus quando optimi eſſe nõ poſſunt 768.1.d
Magiſtratus optimos legibus ſæpe anteponendos ibid.
Magiſtratum ambire non decet 801.2.a
qui admittendi ad magiſtratum ibid.
Magiſtratuum nomina quæ 461.g.h
Magiſtratus optimos viuas eſſe leges 804.2.f
Magiſtratus cur illorum minimè cupidis dãdi ſint 483.b
Magiſtratus quibus committi debeant 619.c
Magiſtratum omnem quorundam eſſe iudicem debere 619.g
Magnanimitas homini cur data 768.2.h
Magnanimitatis nomen honeſtiſſimum eſſe 43.e
Magneſiis quis leges tradiderit 756.1.c
Magnes ab Euripide nominatur lapis ille qui à nonnullis Heraclius dicitur 145.a
Magnes vim ſuam communicat ibid.
Magneti comparatur rhapſodus 146.a
Magna admirari conſueuimus 773.2.g
Magnum quidpiam non eſſe facile 423.d
Mahomethus quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 756.1.c
Maiorum ſplendor quandónam & quomodo à filiis obſcuretur 408.c
Maius dupliciter dicitur 180.h
Malo contrarium bonum 754.1.a
Malum bene ſopitum ne moue, prouer. 74.b
Malum omne non eſſe dolorem 79.c
Mala penitus extirpari poſſe impoſſibile 128.f
Mala circa inferiora verſari ibidem
Mala qua ratione fugienda in hac vita 128.g
Malorum in anima genera duo 153.b
Mala nemo tanquam mala elegit 213.a
Mala vnde in corpus manent 237.a
Malorum omnium quódnam maximum 290.a
Malorum declinationem nullam ſupereſſe, ſi animam immortalem ponas 398.a
Malorum cauſa quãlibet aliam quàm Deũ aſſignare licet 430.c
Mala quæ videntur viro bono conducere 518.c
Mala quando timeamus 574.b
Malos inutiles eſſe 6.d
Malos miſeros eſſe, quoniam ignorãtes ſunt 37.g
Malum à malo propter iniuſtitiã lędi 758.1.g
Malus nulli amicus 110.c
Malis natura aut caſu factis nemo ſuccenſet 198.h
Malum hominem etiam bene loquentẽ audiendum non eſſe 768.2.a
Malus ad illa quiſque eſt, ad quæ igne

rans 768.2.d
Mali perſeuerantia vnde oriatur 294.d
Malis bona adeſſe videntur in hac vita 424.b
Malum tantùm irridendum eſſe 457.e
Malus qui ſapiẽs habeatur,eo plura mala peragit,quo acutius cernit 482.c
Malos eſſe qui ſibimet imperare nõ poſſunt 573.a
Mali ſemper impurũ eſſe animum 601.b
Malum neminem ſponte fieri 839.1.c
Maleficia in ciuitate quomodo dignoſcenda 495.g
Maligni cur pœnis vexentur 683.f
Malitia quando prodeſſe dicatur 40.g
Mandatum cæci locutio Socrat. 143.a
Mancipatio duplex 150.a
Μαντικὴ priùs μανικὴ dicta à furore fuit 343.h
Manus num ſibi inferre aliquando liceat 377.c
Manibus vtriſque ex æquo vtendum eſſe 630.b
Marathonica pugna 405.e
Marcellus Æthiopum ſcripſit hiſtorias 828.1.b
Marcus Manilius quam dei eſſentiam dixerit 780.1.d
Marcus Varro animam Deum eſſe dixit ibid.
Margites qualis fuerit 42.c
Martis etymologia 267.c
Martis princeps quis 265.c
Maris dare eſt propriũ 780.1.b
Mare nihil digni habere 399.a
Maritima regio malos mores habet 596.1.c
Mariandynorum ſeruitus 623.f
Marſyas optimus tibiarũ inflãdarum præceptor 46.b
Mars à Venere quomodo ſuperetur 783.1.f
Marſyas Olympi diſcipulus 333.b
Marſyæ inſtrumenta 437.g
Mas & fœmina vires habẽt rationis eiuſdem 838.1.d
Marium concubitus vnde 323.b
Maſculi erga maſculum amoris exemplum 774.2.f
Maſculorũ amore cur quidã facilius irretiantur quàm fœminarum 794.1.f
Maſculinum genus Sole genitum fuiſſe 778.2.g
Materia quomodo dependeat ab ipſo bono 814.2.f
Materiã quomodo dicamus inordinatã ante mundum 815.2.b
Materiam non eſſe æqualem mundi fabro ibid.
Materiam deus demenſioneprotendit817.1.a
Materiam non tam per ideam propriam quàm per ideam formæ à deo procedere 823.2.c
Materia analogicè monſtratur 534.f
Materiam nunquam recedere à potentia 534.g
Materiam eſſe informem ibid.
Materiam eſſe locum 535.f
Mathematicæ pars quæ non fuerit tẽpore Socratis 486.a
Mathematicæ rationes quomodo ad phyſica referantur 817.2.c
Mathematicas ab actione liberas eſſe,& cognitionẽ tantum habere 170.e
Mathematicarum diſciplinarũ vtilitas704.d
Mathematicis conuenire corporis motũ551.b
Matrimonij tractatio 460.e
Matrix in fœmina quid 552.d
Μηχανὴ quid ſignificet 270.b
Medendi artem quis hominibus dederit 784.1.g
Medendi artis & dicendi eandem fermè rationem eſſe 354.d
Medendi modi duo 602.d
Medici propium 124.g
Medici quomodo artẽ ſuam euertere aut ipſa abuti poſſint 187.a
Medicum bonum quid efficiat. 207.c
Med.cur morbi corporũ multi lateãt 237.a
Medici ſapiẽtes duplici vtuntur purgatione 798.2.d
Medicis egens ciuitas malã indicat inibi diſciplinam eſſe 440.a
Medici officium 441.d
Medicũ excellẽtiſſimum an in ciuitate habere præſtet 441.d
Medicinæ debilitas 90.g
Medicina Hecamedis 156.h
Medicinæ recta definitio 184.h
Medicinæ opus quódnam 223.a
Medicina corporis quomodo à Socrate curetur 767.2.e
Medicina quid cognoſcat 242.g
Medicina duo efficit 256.e
Med.an circa ſermones verſetur 799.2.c
Medicina cur ars dicenda ſit 303.d
Medicinæ conſideratio quæ 778.1.c
Medicina amatorios affectus quomodo cognoſcat 443.e
Medicina quibus obſit 440.c
Medicina cui ſuperuacanea 803.1.f
Mediocritas in omnibus mirificè extollẽda 125.d
Meditatio quid 330.a
Meditatio ſeruat ſcientiam 788.2.h
Media quomodo effugiãt ſapientes 74.h
Mediũ aliquod inter cõtraria duo non poſſe alterum duorum fieri 85.e
Media plura inueniri quàm extremorũ ſumma 390.b
Medullæ officium 544.e
Melancholici difficile amore capiũtur, capti nunquam liberantur 794.1.h
Melancholicorum quodnam optimũ oblectamentum 787.1.g
Melancholici atræ bilis corroduntur aſperitate ibid.
Melanippe Euripidis 317.a
Meles citharœdus 303.g
Meleſias Thucydidis filius 22.c
Meliorẽ à deteriore lędi nefas eſt maximum 364.f
Meliſſei omnia vnũ eſſe,idque vnũ in ſeipſo conſiſtere 130.f
Mellis qualitas 539.b
Melitus Pyttheus 48.b
Melitus cur contra Socratem inſurrexerit 361.g
Melodiam pulcherrimã cur per ineptiſſimũ Poetam deus cecinerit 145.d
Melodiam ex tribus conſtare 437.c
Melpomene Solis vox cur dicta 762.1.g
Melpomene Thamyram afflauit 762.2.a
Membrum nullum mũdi odit aliud 778.2.b
Membrorum humanorum errores omnes à viſu procedunt 768.2.d
Memoria quid 81.f
Memoria mater muſarum 135.c
Memoria quónam differat à Socratica reminiſcentia 81.g
Memoriam deam inuocat 559.c
Memores qui 136.e
Mendax quis dicendus 766.2.f.& 807.1.g
Mendacij ſpecies 135.e
Mendacium omnes homines diique oderũt 431.e
Mendaciũ ciuitatis eſſe calamitatem 433.e & 802.1.h
Mẽdacio quibus liceat vti mali cuiuſdã grauiſſimi deuitandi cauſa 433.d.& 802.1.h
Mentiri turpe 136.d
Mentiri in ea re quilibet poteſt quam optimè callet 766.2.g
Mentiens quis grauius delinquat,volẽs, aut nolens 766.2.h
Mentiri contra deorum dignitatem quocũcunque modo ſtultiſſimum 837.1.d
Mendici vbi videantur eſſe ſcelerum omniũ autores 494.g.495.a
Menelaum qui curauerint 441.a.b
Mœnetiades an vituperandus fuiſſet ſi abſq. armis & ſemimortuus ad Achillis tẽtoria ductus fuiſſet 687.a
Menexenus cõtentioſus, vehemens,facũdus Cteſippi diſcipulus 109.c
Menonis præceptor quis 23.b.c
Menonem à ſophiſtarum captiũculis ad veram ſapientiam Socrates tranſtulit 437.d
Mens animæ vis prima, & quis eius actus 755.1.a
Mens ſana an poſſit hominibus tradi 22.h
Mens & ſapiẽtia nomina ſunt puriſſima 92.b
Mens aut idem quod veritas aut certè omnium ſimilis 94.e
Mens multitudo ſtabilis 761.2.d
Mens mala qualis 772.1.d
Mens animæ mundi quæ 762.1.f
Mentis ſtudia exercitium requirunt corporis 551.b
Mentis illius Socraticæ definitio vel expoſitio 80.d
Mentis diſtributionem legem eſſe 833.1.f
Mentis motus natura quæ 669.e
Menti ineſſe non tantum imaginariam, verùm etiam naturalem formam, & veritatem 805.1.a
Mentem omnia exornare 393.d
Mentem cum corpore non propter corpus agere, licet poſſit ſine corpore agere 394.b
Mentem purgari ſacrificiis putauit Plato 837.2.g
Mentem pluribus nominibus appellari à Platonicis 776.2.c
Mentem illam Anaxagoræ ſolam iuſtam eſſe 269.e
Mentem à ſenectute nobis datum iri non eſſe ſperandum 249.f
Mentem ſeiungi à corpore in ipſa veritatis inueſtigatione 804.2.h
Mentem liberam omni lege præſtantiorem eſſe 839.2.c
Mentem nulli rerum immobilium adeſſe 161.e
Mente & ſcientia nihil moderatius 94.f
Mentes mortalium & immortalium amore domari 773.2.g
Menſis menſura vnde 530.b
Menſis vltimus quis dicatur more communi 837.2.f
Menſuræ capaciórne ſit voluptas an ſapientia 94.e
Menſuræ particeps omne artificioſum 181.e
Menſura omnium optima 767.1.g
Menſuram non poſſe eſſe quod eſt deficiens 477.c
Menſurarum proportio 640.b
Mercatorum Geometria quid à Philoſophorum diſtet 91.a,b
Mercatura duplex 151.e
Mercatura an vtilis in ciuitate 427.a
Mercenarios cõplementũ eſſe ciuitatis 427.c
Mercurius quid à Pimandro petierit 756.1.h
Mercurij vim totam verſari circa ſermonem 770.2.f
Mercurij etymologia iuxta Græcam vocem 267.d
Mercurius tetrachordi inuentor 821.1.h
Mercurius Triſmegiſtus quid de amore ſenſerit 773.2.h
Mercurij ſtella quæ 703.c
Meſe quid 823.1.g
Meſſeniorum rebelliones 624.a
Metallorum generationes 538.e
Metalla planetis dicata & quib. 828.1.f
Metaphyſicum tanquam deum colendum 796.2.f
Μῆτις quæ 328.a
Metrodorus Lampſacenus rhapſodus 143.e
Metus & pudor cuſtodes optimi in ciuitate 462.f
Metus quid & quæ metum inferant 254.a
Meum & non meum quam vim in ciuitate habeant 461.e
Miccus ſophiſta 106.b
Mida locupletior,Prouerb. 441.c
Midias coturnicum nutritor 32.a
Μείνς μανθάνειν quid 267.g
Milciadem qui ad Marathonem pugnauit, quomodo damnare cogitauerint quidam 309.h
Miles quomodo educari debet 802.1.e
Militi Arithmeticam & computatoriam neceſſariam eſſe 483.g
Milites nihil proprium poſſidere debere 444.g.& 803.1.b
Milites præſtantes maximè honorandos eſſe 464.a,b
Militum vita qualis 525.a
Militibus quid iuris in agros expugnatorum vicinorum 464.h
Militibus in caſtris vinum negandum eſſe 584.c

Militiam communem eſſe, tam mari, quàm fœminæ 463.d
Militiæ gratia merito magnas haberi deliberationes & leges multas condi 686.c
Militarem ſcientiam ciuili eſſe ſubiectam 189.h
Militaris res pars eſt ciuilis prudentiæ 198.d
Militarem artem nullus vnquam vendidit præter ſophiſtas 765.2.b
Militaris ars in ciuitate quomodo exercitãda 643.d.e
Minæ centum cui datę ob filios inſtituendos 31.e
Minerua cur ab oculis Diomedis nebulã abſterſit 43.f
Minerua quod artificium hominibus demõſtrauerit 325.d.& 784.1 g
Mineruæ templis inſcriptum epigramma 813.2.b
Mineruam & Vulcanum naturã habere cõmunem 559.h
Minima etiam à Deo non negligi 841.1.h
Minos quibus leges tradiderit & in quẽ earundem inuentionem retulerit 756.1.c
Minos cuius filius, & quàm præſtans in condendis legibus fuerit 46.d
Minos vbi regnauerit & quanti fiat hic idẽ ab Homero 46 f
Minos annis nouem Iouem ipſum alloquutus eſt 46.f
Minoem non alia percepiſſe quàm ipſe ſeruauerit 47.a
Minos qua in re deliquerit Platonis iudicio 47.c
Minos cur duri nomen & agreſtis adeptus ſit 47.c
Minos & Rhadamanthus iudices mortuorũ 313.a
Minoa per nouennium patris colloquutionẽ petere ſolitum 565.b
Minos crudele Atticæ tributum impoſuit 596.g
Miſerum deſcribit 579.d
Miſerrimum quid iudicio Platonis 831.c
Miſereri quorum debeamus 606.c
Miſerabilis vel miſericordia dignus quis 684.f
Mithæcus de Siculorum arte coquinaria ſcripſit 310.e
Mixtionis officium quis deorum ſortitus ſit 92.g
Mixtionis Homericæ velut conuallis 93.c
Mixtionis cuiuſq. dignitas aut vtilitas quomodo dignoſcenda 94.a
Μνήμη vnde dicta 279.b
Μνητίθεος 262.a
Moderata corpori maximè conducere 5.e
Modeſtiam diffidenter aggredi difficilia 804.1.e
Modeſtis pecuniam plurimi faciẽdam 411.c
Mœchi vnde ducant originem 323.a
Moleſtiarum qualitates 83.b
Moleſtiſſimum quid 106.d
Molle quid 539.g
Momẽtum indiuiduum eſſe & inueniri 67.f
Momentum medium quoddam inter motũ & quietem ibid.
Momus pro diuina cura accipitur 805.1.b
ne Momus quidem id carperet, Prouerbium 470.c
Monarchiæ veræ vmbra ſub Octauiano viſa eſt 763.1.h
Mouens ſeipſum immortale eſſe 344.d
Montes eſſe qui tantum apes paſcant 560.e
Moralis virtutis officium totum in quadam animi purgatione verſari 798.2.f
Morales virtutes quæ 791.1.g
Moralem diſciplinã in omni ætate magnopere neceſſariam 768.2.f
Morato tantum de moribus loqui licere 768.2.a
Morbi omnes licet in aliquo conueniant, non tamen eandem eſſe omnium curationem 39.e
Morbus ex quibus conſtare dicatur 78.d
Morbus animi quibus in rebus cõſiſtat 764.1.a
Morbos animi & corporis qui verbis tantũ curauerint 769.1.e
Morbi vbi nulli ſint 399.d
Morbi noui vnde 439.g
Morbum ab externis cauſis prouenire 527.g
Morbus vnde naſcatur 548.c
Morbi acriores vbi generentur 549.c
Morbos periculoſiſſimos non eſſe pharmacis irritandos 551.e
Morum varietas & nouitas vnde naſcatur 689.d
Mores moderatos à fortibus nunquam ſeparari oportere 192.d
Mores mali facilè malas ſequuntur opiniones 764.1.a
Mores priuatorum quantum conferant ciuitati 838.1.a
Mores in ciuitate vna de cauſa maximè mutari 832.2.d
Morales virtutes ab hominibus quomodo acquirantur 755.1.c
Mori pro alio amantes ſoli eligunt 317.h
Mori honeſtè præſtat quam turpiter viuere 809.2.c
Mori in bello quàm commẽdabile ſit 464.b
Moritur quiſquis amat 410.d
Mori an multis conducat nécne 252.g
Mori pro patria quàm præclarum ſit 376.d 403.a
Moriendum pro patria quando,& quibus de cauſis ſit 621.c
Mors quid 313.a.b
Mortem ſuam homines præſentire nõ poſſe qua lege cautum ſit 312.h
Mors voluntaria quæ 776.2.h
Morem timere quid ſit 363.h
Mortem non eſſe timendam 368.h
Mortis periculum ſubeundum potius quàm peccandum 372.c
Mortis metum quomodo fugare debeamus 799.1.b
Mors philoſophi meditatio 378.b.c
Mors & mortuus quid ſint 378.d
Mortem medium eſſe optimũ ad verã rerũ ſcientiam acquirendam 380.a
Mortem qui moleſtè ferant 380.b
Mortem vnum ex maximis malis exiſtimari 380.b
Mortis timorem quid afferat 411.d
Mors quomodo generetur in animãt. 548.d
Mortem non eſſe vltimũ ſuppliciũ 839.2.f
Mortem ſacrilego malorum minimum fore 652.d
Mortuorũ reſurrectionẽ in Politico, in Phędone vaticinatur Plato 798.2.g
Mortuos domi ſepelire antiquiſſima fuit ſuperſtitio 45.a
Mortuorũ animæ quò & à quibus ducantur 398.b.c
Mortuorũ cadauera in bello an præter arma ſpoliare liceat 464.c
Mortuus quis reuixerit 518.f.g
Mortuis parẽtibus monumẽta ſtruenda eſſe 601.e
Mortui qui laudandi 633.a
Mortuos quibus officiis proſequi deceat 693.d
Mortalis generis primordia 197.f
Mortale quid in ſe immortalis habeat 329.c
Mortale quomodo ſeruatur 330.b
Mortalium genera tria 531.c
Motuum qui optimus, & qui deterrimus 551.d
Motus qui & quot ſint 59.d.e
Motus quomodo efficiatur & eius ſpecies 759.d
Motus ſpecies quot 120.b
Motus naturales & cœleſtes à quo principium ducant 800.2.d
Motum circularẽ omnẽ ſemper ſphæræ mobili proprium eſſe 819.1.g
Motus localis ſeptem ſpecies 528.c
Motus genera duo diuinis eſſe data 530.e
Motionũ ſpecies ducẽ 667.f.& 840.2.c
Motuum quis robuſtiſſimus 668.b.c
Mouendi vigor 755.1.a
Moueri omnia 130.e.161.e
Moueri quid 130.g
Motus ſint ne ſpecies duæ ibid.
Moueant úrne omnia an ſtent 667.f
Moyſes quibus leges tradiderit, & in quem earundẽ inuẽtionẽ retulerit 756 1.b
Moyſi locꝰ. Terra erat inanis & vacua 815.2.c
Moſaicæ legis præcepta duo primaria Platoni nota 46.e
Moſaici myſterij cõfirmatio 799.2.c
Moſaicæ doctrinæ locus Platonis conſonus 800.2.c
Mulieris virtus quæ 12.f
Mulieri quãdo,& cur iudicio intereſſe liceat 685.a
Mulieres maximè priſcarũ vocũ obſeruantes 271.d
Mulierum corpora an earum cuſtodibus nudanda ſint 459.d
Mulieres multas ad multa viris eſſe pręſtantiores 458.g
Mulieres eadem diſciplina qua viri curandas eſſe 459.c
Mulieres cõmunes eſſe debere 459.e
Mulieres in Lucinæ tẽplo quid quotidie tractare debeant 626.f
Mulieres circa Pontum militare 634.c
Mulieres vbi agriculturam & paſtorũ officia exerceant 634.e
Mulieres cur oporteat arma & caſtra tractare 637.g
Mulierũ vulgare quoddã dictum 308.c
Mulierũ menſtruo laborãtium oculi quales 793.1.d
Mulierũ faſcinationem vehementiſſimã eſſe 793.f
Mulierum de mimis iudicium 578.b
Mulierum cur plus curãdæ res ſint, quàm virorum 835.2.g
Mulieribus leuiora cõmittenda in republica 458.e.460.a
Multa quomodo vnũ dici poſſint 55.e
Multos nouit, qui vnũ nouit 6.h
Multitudo quæ non poſſit docere quomodo iudicet 28.e
Multitudo ſtabilis quæ, mobilis quæ 761.2.d
Mundus quomodo vocetur à Platonicis, & mundi quot 774.1.a
Mundus Latinis quid 774.1.d
Mundus quarum rerum concordia conſtet 777.2.h
Mundus intelligibilis quid 814.2.f
Mundus ſuperior quid ſit 815.1.c
Mũdus cur ſit vnus,& moueatur in ſphęram 816.1.h
Mundus cur in quinque vel ſex plagas diuidatur 816.2.c.d
Mũdus quomodo & ex quibus ſit cõpoſitus 826.1.e
Mundus ſemper fuerit, nécne 526.c
Mundi totius anima quæ 762.1.f
Mũdi anima quæ à Platone dicatur 763.2.g
Mundi totius inordinatio ſemel facta 176.d
Mũdi partes, per ſeipſas naſci, generare,& nutrire 176.g
Mũdi pictura in quibus cernatur expreſſior 781.2.g
Mundi corpus quale 785.1.b
Mundi machinã vnã eſſe,& ab alio pendere 486.g
Mundi ſpiritum & intelligentiam, animam & naturam 819.2.e
Mundi intelligibilis vnitas 527.e
Mundi plures ſint an vnus 527.d
Mundi originem duplici modo narrat 815.2.e
Mundi definitio 527.e
Mundi generatio ex quibus 533.g
Mundum viuere,& ſapiẽtiam ſortitum eſſe à deo ſuo 174.h
Mundum inſtitutũ fuiſſe dominũ motionis ſuæ 176.g
Mundum initium habuiſſe 764.1.h
Mundum anima quadam regi & moueri 785.1.a
Mundum habere ſupra ſe tres cauſas 814.1.b
Mundum eſſe nunquam, ſed ſemper fieri 814.1.f
Mundũ pẽdere cauſa incorporea 814.2.g
Mundum intelligibilẽ mediũ eſſe inter viſibilẽ & ipſum bonum 814.1.d
Mundum quomodo dixerit Plato exiſtere 816.1.b
Mundum boni gratia procreatũ 816.2.f
Mundũ fieri ſemper & fluere 815.2.f
Mundũ ex quatuor elemẽtis eſſe cõpoſitum 818.2.f

Mundum animatum, intellectualem, viuentem à deo factum eſſe 820.1.f
Mundum ex tota materia conſtare 527 g
Mundum æternum eſſe à defectu cauſæ non à materia ibidem
Mundos plures non eſſe credendos 816.1.h
Munera ab impuro capere neque hominem, neque deum decet 672.g
Munerum corruptelam tractat 434.a
Munitionum duplex vſus 179.b
Muſæ quid ſignificent Platoni 830.2.f
Muſarum mater quæ 135.c
Muſæ ſunt animæ nouem ſphærarum cœleſtium 762.1.f
Muſæ ab Ioue ducuntur ibidem
Muſa poetas diuino inſtinctu concitat 145.b
Muſarum cognomen vnde 340.g
Muſas poſt homines natas eſſe 350.b
Muſarum nouem myſterium 811.1.d
Muſæi muſa quæ 762.1.h
Muſica vnde dicatur 27.b
Muſica vſuraria & ſine menſura 90.f
Muſica cur tradenda pueris 199.g
Muſica circa quid verſetur 282.a
Muſica ſola parit molliciem 422.b
Muſica vnde originem habuerit 822.2.f
Muſica quàm amica ſit homini 787.1.g
Muſica Ægyptiorum qualis 577.f
Muſicæ elementa quæ 141.d
Muſicæ Platonicæ & Pythagoricæ propoſitiones & proportiones 821.1.f
Muſicæ vtilitas 438.g.& 802.2.g
Muſicæ vis 838.1.g
Muſicæ perfectionem quid præſtiterit 78.d
Muſicæ tractatio antiqua 594.f
Muſicæ noua ſpecies deuitanda 447.a
Muſicæ genera imitationes eſſe morum 631.f
Muſicam conſonantiam fieri in elemento omnium medio 821.1.b
Muſicam numeris addere vocem 806.2 g
Muſicam ſola voluptate non eſſe iudicandā 582.a
Muſicam Aſtronomiæ ſimilem, & æquipollentem 487.a
Muſicam omnem imitatricem & ſimilium effectricem eſſe 582.b
Muſ. in amatoria pulchri finiri 439.d
Muſici celebres aliquot 792.2.c
Mutatio quænam maxima & extrema olim cœleſtium alternationum 175.c
Mutatio quænam velox & vehemens 495.e
Mutatio quæ antiquiſſima & potentiſſima 668.e
Mutationis qui non ſit expers 175.d
Mutationem præterquam in malis eſſe rerū omnium periculoſiſſimam 631.c, 832.2.e
Mutationem aſſiduam eſſe in corpore & anima 329.g
Mutabilia quæ non ſint 431.c
Muri quales eſſe debeant 624.e
Mutarum literarum ſonus qualis 140.b
Myrine quid à Batiea differat 260.h
Myſo Chenæus 206.g

N

NAndi peritia vtilis, licet humilis 307.g
Narciſſi fatum crudeliſſimum 790.2 g
Narratio duplex 434.g
Naſi longitudo quanta eſſe debeat 782.2.d
Natura quid 811.1.a
Negligentia quomodo contingat 671.b
Natura infimum diuinæ prouidentiæ inſtrumentum 829.1.g
Natura maga 762.2.c
Natura quomodo ſeipſam reparet 329.c
Natura quicquid bene ſe habet minimā ab alio permutationem accipit 431.b
Natura in mundo qualis ſit 808 2.f
Natura quicquid peius eſt eſſe idem & turpius 295 h
Naturæ fortis conditio 192.c
Naturæ ſapientis cauſę quomodo inueſtigādæ principales 533.c
Naturæ opera qualia 665.h
Naturam ſibi cognatam & conſonam eſſe 17.a
Naturam oſtendere quid ſit 354.f
Naturam quotidie aliquid diuinum trahere 797.2.c
Naturam generoſam ſine recta cultura inutilem ſemper & plerunque noxiam fieri 804.2.g
Naturam noſtram quomodo cōtemplari debeamus 807.1.a
Naturales res opera dei eſſe 762.2.f
Naturalium ſpecies formáſque ſubſtantiales numeris computari 817.2.c
Naucleri quomodo arte ſua abuti poſſint, & quomodo abutentes puniendi 167.c.d
Nauclerus vnde appelletur 415.g
Naucratis Ægypti 359.b
Nauis ab Atheniēſibus in Delum quotannis mittebatur 375.c
Neate quid 455.a
Neceſſarium quid corpori dicatur 545.e
Neceſſaria turpe eſſe neſcire 639.e
Neceſsitas induſtriæ mater 177.a
Neceſſitas non differt à voluntate in ſumma diuinitatis ſimplicitate 809.1.e
Neceſſitatis regnum 783.2.e
Neceſsitatem expectandam eſſe in magiſtratu ineundo 418.b
Neceſsitatem in diuinis eſſe penitus voluntariam 828.2.a
Neceſsitati nec deum ipſum aduerſari 639.f
Negatio quando contrarium non ſignificet 164.h
Negatio & affirmatio ab oratione prouenit 167.f
Negatiuarum quædam contrarietas 69.c
Neithe dea 524.a
Nemeſis iudicij angelus 601.d
Neonus (al. Sannionus) Cali filius 11.d
Neptunus quid 828.1.c
Neptunus quū & vbi filios genuerit 561.c
Neptuni filij quas terras coluerunt, & quibus de ſe dederunt nomina 561.e.f
Neptunum ſignificare naturalem prouidentiam 828.1.d
Neque literas, neque natare nouit, Prouerb. 590.d
Neruorum natura 544.h
Neſtor prudentiſſimus fingitur ab Homero 130.c
Neſtoris pellex quæ 146.h
Neſtoris rationes 351.a
Neſtorē & dicendi facundia, & vitæ tēperantia multos excelluiſſe 599.a
Nete quid 823.1.g
Neutrum amare malum impoſſibile eſſe 758.1.h
Nicias Hieroſcamandri filius 11.c
Nicias Nicerati filius 291.c
Nihil nimis, Prouerb. 86.e
Nili ſalubritas 524.d
Nitri generatio 539.b
Niuis generatio 538.h
Nobilium filij quæ diſcere conſueuerint 8.e
Nobilibus an ignobilibus meliora ingenia ſint 32.c
Nobiles cur ad temperantiam excitandi 767 1.b
Nobilitatem veram in virtute ponendam ibid.c
Nocere cuiuſuis eſt 648 e
Νόητις quid ſignificet 668 g
Nomen quid 259.2.g.& 769.2.g
Nomē imponere nō cuiuſuis eſt 259.f
Nomē quódnā inſtrumentum ſit 259.e
Nomen quid ſit diſquiritur 258.d
Nominis quæ vera rectitudo 260.e
Nomina qualia pueris imponenda 8.d
Nomina quæ cōgruant, quæ non 166.g
Nomina Poetica quæ abiiciēda 431.d
Nominum copulatio orationis eſt ſubſtantia 259.e
Nominum origo triplex 720.2.h
Nominum verorum ſcientia quāta 769.1 b
Nominum inſcriptio præcipitur 614 c
Nominibus quomodo pro arbitrio vtendum ſit, & qua conditione 239.h
Nominibus vti communioribus generoſi animi eſt, contrarium autem illiberalis 132.b
Nomenclatorem rerum fuiſſe ſapientem 278.g
Non altera manu apprehendendū, Prouerb. 152.d
Non ſus hoc quæuis norit, Prouerb. 235.c
Noſce teipſum, epigramma in Delphis 33.f
Noſcens ignorare idem non poteſt 133.g
Noſſe & ignorare circa omnia & ſingula verſatur 133.f
Noſſe an idem quod ſcientiam accipere 133.h
Nugator quis dicendus 152.c
Nullus vnquā prauus intelliget, &c. Prouer. 610.e
Numæ laus 475.e
Numerus quid 761.1.b
Numerus impar Deo gratus 774.2.g
Numeros triplices apud Pythagoricos 817.1.e
Numerorū planorum cur ſit vnum tātū medium, & ſolidorum plura 817.1.h
Numerus ſub genere finiti ex quibus reddatur 78.b
Numerus ſingulorum nihil aliud eſt quàm partes 140.g
Numerus verus vbi inueniatur 844.1.g
Numerus qui aptus ad plures diſtributiones 608.g
Numeri ratio quibus in rebus conſiſtat 771.1.a
Numeri ternarij triplex expoſitio 804.2.d
Numeri ſeptimi myſteria 808.2.g
Numeri duodenarij myſteria 834.2.b
Numeri præſtantia in rebus cognoſcendis 699.d
Numerum vnde diſcamus 699.f
Numeri quaternarij ratio 817.2.e
Numerum parem appellari diuiduum, imparem indiuiſibilem 820.1.c
Numerum & numeri computationem quis inuenerit 356.b
Numerum quinarium quibus de cauſis animæ compoſitioni conuenire putet 820.1.c
Numerus omniū, quis integerrimus 800.2.h
Numerorum cognitio quàm vtilis 704.d
Numerorum cognitionem commendat 612.f
Numerorum genus in ordine eorum 74.e
Numerorum duplorum, triplorúmue interualla quomodo numerentur 824.2.e
Numerorum harmonicorum ad animæ cōpoſitionem conducētiū ſumma 824.2.d
Numina octo in columna Ægyptia quid 803.2.d
Numinum contēptores quomodo cohibendi 666.d
Nuptiæ quæ contrahendæ 622.c
Nuptiarum leges 602.g
Nuptiarum tempus 627.a
Nuptiarum curatrices quomodo eligendæ 629.g
Nuptiarum numerum arbitrio principis cōcedendum 460.e
Nuptias communes eſſe debere in ciuitate 522.d
Nuptias ſacras vtiliſſimas 460.b
Nutrices puerorum quales eſſe debeāt 628.a
Nutriendi vigor 755.1.a

O

O, Pro ω vtebantur antiqui 272.b
ω, vſus apud Græcos 275.b
Ὄαροι ϗ ὀαριστής 46.h
Oblata non ſemper acceptanda eſſe 40.a
Oblationes deorum quales 691.f
Obliuio quid 81.f.330.a
Obſequium quod minimè turpe 320.c
Obſtaculorū duplex ratio 179.b
Obſtetrices quales eſſe debeant 117.b
Obteſtandi modus apud Platonē 47.e
Obuius aliquis cur ſtatim placeat, aut diſpliceat 782.1.g
Occidiſſe quos impunè liceat 660.e
Oceanus & Tethys omnium aliorū origo 130.e
Oceanum deorum eſſe originem 265.a
Oceanū vnum ex quatuor præcipuis fluentis 400.c
Oceanum ad flumina inferorum pertinere 800.1.a
Octauiani monarchia qualis fuerit 763.1.h

Oculus mentis quando acutè videat 334.e
Oculus quando videns 120.d
Oculus quomodo ſeipſum videat 37.d
Oculus quantū in amore poſſit 794.2.b
Oculi pupilla hominē intuentem exprimit 37.c
Oculum quis generet,& quis eidem videndi vim tribuat 807.1.a
Oculi cur dati hominibus 533.c
Oculi pulchri qui dicendi ſint 794 2.a
Oculorum præſtantia 532.f
Oculorum orbes quanti eſſe debeant 782.2.d
Oculos duobus modis turbari conſueuiſſe 481.g
Oculis quæ vis inſit 793.1.d
Oeconomi nomen cui conueniat 7.c
Oedipus inter imprudentes cur à Socrate nu meretur 39.g
Odiſſe quos deceat 412.f
Odium quomodo naſcatur 782.1.e
Odorum generatio 541.f
Odyſſea & Ilias Homeri quid tractent 28.f
Oedipi imprecatio aduerſus liberos à diis ex audita 682.f
Oedipodis mortem debitā fuiſſe ſuis ſceleribus 646 f
Oedipū imprudenter mala à diis precatum eſſe 38.e
Oenophytica victoria 406.b
Officia humana mentes ad felicitatē præparant 766.1.g
Officia quæ debeātur patriæ,quæ peregrinis & quæ ſupplicibus 505.d.e
Οἶνος cur dictus 266.g
Οἰνοησικὴ prius dicta,deinde honeſtius οἰωνιστικὴ 344.a
Oleum laborum ſubſidium 404.e
Olei natura 539.a
Olfactus caliginoſo aeri cur aſſignetur 781.1.a
Ollæ pulchræ deſcriptio 98.g
Olympus Phrygius optimus tibiarū inflandarum præceptor 46.b
Olympi opera 144.g
Olympiodori de Platone locus 809.2.h
Omne & totum an idem 140.e
Omnia omnibus eſſe ſimiliter, ac ſemper 258.g
Omnia & omne an differant 140.f
Omnia boni gratia fieri 843.2.g
Omnium centrum quod 775.1.h
ὄν; vnde dicatur 272.f
Operari & facere an idem ſit 239.f
Opera dei quæ 756.1.g
Operari quænam appellari debeant 239.g
Operimentorum duplex vſus 192.f
Opifex ſublunaris 762.2.b
Opificum dij qui 678.c
Opificium ab imperfecto incipiens,in perfectum deſinit 762.2.d
Opinari animæ quid 134.f
Opinari tribus modis 134.a
Opinari circa quid verſetur 133.g
Opinari à cognoſcere quid differat 142.e
Opinatrix cōtraria veræ ſciētiæ 155.b
Opinio quæ 760.2.c
Opinio vnde oriatur 83.e
Opinio cuius ſit 761.2.a
Opinio falſa quid 140.f
Opinio falſa quomodo cōtingat 136.d
Opinio falſa quomodo fiat 760.2.c
Opinio falſa quantū malum 285.e
Opinionibus falſis qui proni 136.g
Opinio vera quid 760.2.c
Opinio vera an idē ſit cum iudicio, & ſciētia 139.d
Opinio vera quando ſcientia ſit 139.d
Opinio recta quæ 327.e
Opinio recta à ſcientia quid differat 23.e
Opinio recta quomodo hominibus accidat 755 1.c
Opinio acquiſita optimi affectatrix in nobis quid agat 167.g
Opinio particularis 760.1.b
Opinio falſa quibus inſit,& quibus nō 136.d
Opinio animæ quid à ſermone eiuſdē differat 134.f
Opinio gignitur per cogitationē ſilētē 167.f
Opinio media inter ſapiētiā & ignorātiā 327
Opinionis ſpecies duæ 133.d
Opinionis falſæ ſpecies 760.1.e
Opinionis rectæ opus quod 755.1.c
Opinionis,orationiſque falſitas,vel veritas à non ente naſcitur 166.c
Opinionem circa aliud verſari quàm ſciētiā 467.f
Opinionē inducere an idē quod perſuadere 139.b
Opinionē verā hominibus natura nō ineſſe 24.a
Opinionē verā ſcientiā non eſſe 133.d
Opinionē veram cū ratione nō eſſe ſciētiam 124.c
Opinionem omnium non omnem veram exiſtere 130.a
Opiniones quando veræ,quando falſæ 126.c
Opiniones diſcordes quid indicēt in multitudine 28.f
Opin.falſæ vnde proficiſcantur 153.g
Opiniones partim veras,partim falſas neceſſario eſſe 167.g
Oppoſitionis variæ definitiones 813.1.d
Optandum non eſſe vt omnia ſuccedant ex voto 800.2.d
Optimatum gubernatio optima 807.2 c
Optimū omnium quídnā primū,quid ſecundum,quid tertium 283.a
Optimū quod cuique,illud maximè propriū 508.e
Optimū eſſe in aduerſis quietē agere 514.e
Optimo nihil eſſe addendum 814.1.e
Opus nullum turpe eſſe quis ſenſerit 239.f
Opus cuiuſque potētię quando optimè exerceatur 755.1.f g
Opus denominationes vnde deſumere poſſit 755.2.h
Oraculum Crœſo datum 500.e
Oraculum Delphicum quas cogitationes Socrati immiſerit 361.b.c
Oracula agendorū ſæpe hominibus per medios ſpiritus pandi 754.2.d
ὠρα quid 268.c
Orandum quomodo ſit,& vnde orationis exempla petenda 755.2.e
Oratio quid 141.b
Oratio mediocris quæ 167.c
Oratio quomodo à cogitatione per os effluit 167.f
Oratio prima & breuiſſ.quæ 167.b
Oratio vera quæ,& quæ falſa 258.c
Oratio qualis in ciuitate admittēda ſit 223.b
Oratio Græcis quomodo dicatur 141.e
Oratio animi affectionem ſequi debet 438.b
Orationis funebris ordo 404.a.& 800.2.a
Orationis veritas aut falſitas ex re ipſa dimanat 70.a
Orationis ſubſtantia 139.f
Orationis Hippiæ Lacedæmone habitæ initium 97.g
Orationis pars minima quæ 258.d
Orationis partes & ordo 353.b
Orationis ſpecies duæ 429.d
Orationis definitio qua ſeparatur à cogitatione 167.f
Orationem querulam quando habere non liceat 645.c
Orationem in duas diuidi ſpecies 436 d
Oratione ſoluta quomodo pueri exercendi 636.a
Orationes partim veras,partim falſas neceſſario eſſe 167.g
Oratoria facultas quid 436.f
Oratoria facultas perſuadet 760.2.f
Oratoria à Ciuili facultate,quomodo diſtincta ſit 189.g
Oratoriam facultatem ſine veritate eſſe ridiculam 350.g
Oratoriæ facultatis dignitas 189.e
Orator qui laudandus 796.2.g
Orator excellens quis 354.c
Oratoris ineptiæ omnibus notæ qui liberi & ingenui ſunt 830.1.a
Oratoris & philoſophi oratio quid differat 127.b
Oratori quæ dicenda ſint 350.d
Oratori tria neceſſaria 796.2.f
Oratorem rectum quid ſcire deceat,& qualē eſſe oporteat 307.a
Oratorem in dicendo nunquam liberum eſſe poſſe 127.b
Oratorem ſcire oportere & loquēdi & tacēdi tempus 355.h
Oratorem non docere, ſed fidem inducere 284.c
Oratores tyrannis ſimiles 288.h
Oratores qui vituperandi 771.1.g
Oratori quæ ſcribere permittantur 350.h
Oratores minimè omnium in Republ. poſſe 288.g
Oratores decep tores eſſe 403.d
Oratorum multorum præſtantium enumeratio 355.c
Oratorum adulatio declaratur 304.a
Orbis terrarum magnitudo quanta 399.f
Ordo quantum in vnaquaque re momētum habeat 396.g
Ordo ſeruandus in ciuitate maiorum & minorum 676.g
Ordinem inordinato præſtare 527 a
Ordinem certum non admittunt quæ varia ſunt 185.e
Ordines tres in vniuerſo eſſe 846.1.f
Oreſti nomen rectè impoſitum eſſe 262.d
Oreſtem imprudētia matrem occidiſſe 40.g
Orichalcū inſigne metallū vbi multū 561.h
Oris vſus & ornatus 545.e
Oris longitudo quanta eſſe debeat 782.2.d
Ornamenta reginarum prouinciis vbi nomē dederint 33.c
Orithyæ fabula à Borea raptæ 337.g
Oromanſius Zoroaſtri pater 32.g
Oromaſis vnde 769.1.f
Orphanorum cura quibus cōmittenda 679.f
Orpheus quātā vim amori tribuerit 773.2.h
Orpheus de rerum principiis cecinit ibid.
Orpheus de Ioue quid ſenſerit 775.1.b
Orpheus Oeagri filius voti impos ex inferis dimittitur 318.a
Orphei opera 144.g
Orphei muſa quæ 762.1.g
Orphei erga Eurydicen amor 774.2.f
Orphica vita quæ 626.a
Orthagoras Thebanus 196.g
Orſi dei nomen & apud quos 769.1.e
Oſſium natura 544 e
Otus quis 322.d
Ouidij muſa quæ 762.2.a
οὐσίαν quot modis nuncupauerint homines 264.g

P

PAcis ſtudium ad quid referendum 829.2.g
Pæana teſtem dictorum à quibus inuocandum iubeat 580.e
Pæonis ſpecies 594.f
Palamedis Eleatis in dicendo artificiū quātū 351.a
Pallas intellectualem ſignificat prouidentiā 813.2.a
Pallas quid apud Platonem ſignificet 828.1.c
Pallas armata cur palàm culta fuerit 560.a
Palladis deſcriptio 813.2.a
Palladis etymologia 266.g
Palladem ante diluuium duas condidiſſe, educaſſe,& docuiſſe Athenas 801.1.a
πᾶν quid ſignificet 267.e
Pan,Mercurij filius biformis 770.2.f
Pandari confuſio ſacramentorum induciarúmque 430.f
Paralus Periclis filius qua re exercitatus fuerit 22.c
Paralus Pericle natus 195.d
Parameſe quid 823.1.g
Paranete quid ibid.
Parcæ cur tractēt manibus globos,mater verò nequaquam 811.1.h
Parcarum vim eſſe inconuertibilem 693.f
Pares cum paribus facilimè congregantur Prouerb. 342.b
Parmenides quónam modo diſputare conſueuerit 149.b
Parmenides Pythagoricus librum De natura ſcripſit 774.1.a
Parmenidis magni de eo quod non eſt ſententia 156.g

Parmenidis carmina 105.e
Parmenidem priſca deorum geſta deſcripſiſſe 324.f
Parentes quaſi dei vicarios honorandos 833.2.f
Parentes cur filios ſe genuiſſe cōſiderare debeant 408.e
Parentes boni qui malos filios habuerunt 22.a
Parentum bonorum cur mali ſæpe filij 200.b
Parentum amor 108.a
Parentum preces aduerſus liberos ſæpe audiri 681.f
Parentum cura erga filios qualis eſſe debeat 8.a
Parios iuuerunt Athenienſes contra Lacedæmonios 407.d
Parricidæ quomodo puniantur apud inferos 400.f.g
Pars non eſt multorum, ſed totius 68 a
Partis cognitio quid conferat ad totum 16.a
Partes ob finis intentionem vniuntur 763.1.c
Partibus quæ conſtent 140.g
Parua prius conſideranda ei qui maxima aſſequi cupit 149.e
Parum bene, quàm multum non ſufficienter determinare, præſtat 133.f
Parhypate quid 823.1.g
Paſſiones quæ violentæ 662.e
Paſſionum ſenſibilium & inſenſibiliū cauſæ 540.f
Paſtores cur appellentur ab Homero exercitus duces 47.e
Paſtorum dignitas non parua 175.h
Patris & filij in diuinis eandem eſſe ſubſtantiam 805.2.a
Patrem quomodo & quando accuſare liceat 681.h
Patrem homicidij accuſare etiam licere 48.h
Paterfamiliâs vir nihil metuat ſeruorū multitudinem 505.b
Paterfamiliâs, ciuilis, dominus, rex, an idem ſint 170.e
Patiens quando patiens 120.e
Patiens ſenſibile eſſe non ſenſum 131.c
Patria honoranda 505.e
Patria quomodo colenda 373.a
Patria quomodo laudanda 404.b
Patriæ hoſtis quis iudicandus 838.2.h
Patriæ cura & ſtudium erga filios ſuos 409.a
Patrocles Lacedæmonis rex 588.a
Patrocles Iolaus 225.d
Patrocli erga Achillem amor 774.2.f
Patroclo quæ falſo adſcribat Homer' 434.c
Paulus ſplendor veritatis 769.2.b
Paupertatem nimiam obeſſe ciuitati 446.a. & 803.1.c
Pauſanias Ceramenſis 195.f
Pecunia quibus plurimi facienda 411.e
Pecunia quæ Iunoni conſecratur 622.f
Pecuniæ malum quod 293.d
Pecuniæ vſus qualis apud virum probum 801.1.c
Pecunias quærimus corporis gratia 379.d
Peccat quiſque deficiente ſcientia 44.d
Peccant homines facilè ſed non ſponte 102.
Peccantes in pugna quomodo puniēdi 463.h
Peccatorum iudicandorum ordo 652.f
Pedum motus qui illiberales 437.h
Peleus Aeaci filius in Phthia quomodo dominatus ſit 9.b
Pelopes lege Græci, natura barbari 407.e
Pelopi cur rectè nomen impoſitum 262.d
Pentathli quémnam locum in certationibus habeant 6.c
Percipiant qui facilè 136.f
Peregrinantium genera 690.e
Peregrinus cur maiorem miſericordiā à Deo & hominibus mereatur 605.e
Peregrino quantum ſit fauendum 605.f
Peregrinationis vtilitas cur inſtituēda 690.a
Perfectio abſoluta vbi 777.2.f
Pericles Xantippi filius 25.c.403.e
Pericles quomodo ſapiens euaſerit 31.c
Pericles volentibus imperauit 9.h
Pericles quales reddiderit Athenienſes 309.d
Pericles non fuit bonus ciuiū curator 309.g
Pericles Alcibiadis tutor 31.c
Pericles Anaxagoræ auditor 354.d
Pericles cur oratorum perfectiſſimus fuerit 354.c
Periclis cōſilio quæ Athenis facta ſint 284.g
Periclem virum ſapientiſſimū fuiſſe & quomodo filios ſuos inſtituerit 22.c
Periuriis quibus dij dent veniam 319.e
Peripateticos dei cultum minimè curare 837.2.e
Peritia quid ab arte differat 303.d
Peritorum & imperitorum diſcrimen in legum imitatione 188.a
Perſuaſionis artificem non ſolam eſſe Rhetoricam 283.g.h
Perſuaſionis ſpecies quot 284.c
Perſæ regem ſuum quomodo educare conſueuerint 32.c
Perſæ quomodo Deum appellent 769.1.f
Perſarum deliciæ 570.d
Perſarum regis cuiuſdam anima qualis fuerit 313.d
Perſarum reges vnde genus duxerint 32.c
Perſarum reges ditiſſimi & regiæ vxores ſimiliter 33.c
Perſarum imperium cuius legibus gubernetur 634.2.f
Perſarum mollities 33.a
Perſas qui primi inhibuerint 405.f
Perſas nauali pugna inexpugnabiles aliquādo fuiſſe 405.g
Perſis quis leges tradiderit 756.1.b
Perſes Iouis filius 32.c
Perſuadere an idem ſit quod opinionem inducere 139.c
Perturbationes animi recenſet 655.f
Perturbationes ad ſenſibilia pertinentes in anima ſeiunctas à corpore remanere poſſe 839.1.f
Perturbationes omnes tum corporis, tum animæ tum vtriuſque doloris & voluptatis concurſum habere 88.e
Perturbationes in qua hominis parte ſint 543.a
Peſſimus vir qui ſit 504.b
Petrus Leo Spoletinus mathe. 826.2.c
Phædonē adoleſcentulum lupanari publico proſtitutū Socrates ad philoſophiæ ſtudiū adduxit 795.2.g
Phædrus Myrrhinuſius 773.2.g
Phædrus qualis fuerit ibidem
Phædrus ex oratore philoſophus à Socrate factus 795.2.h
Phaethō Solis filius fulminatus quid ſignificet 813.1.h
Phātaſia quomodo à cogitatione diſtinguatur 167.g
Phantaſia, tertia animę vis & eius actus quis 755.1.a
Phantaſmata nocturna dæmonū ſunt ſimulacra 168.f
Phantaſticum genus in duo ſecatur 168 g
Phantaſtica vis ſimulacrorum magiſtra 166.d
Phaoſtenes, Andrius Athenienſiū imperator 148.b
Phelleos agros ſolo pingui fertiles aliquādo fuiſſe 560.e
Phenicem Achillis præceptorem damnat 434.a
Phemius Itacenſis rhapſodus 144.h
Pherecrates Poeta 200.d
Pherecydē ſummū fuiſſe theologum 806.2.f
Φερρέφαττα quid ſignificet 266.h
Φερσεφόνη quid ſignificet 265.h
Phidiæ pulchra extabant opera 21.d
Φιλόνικος καὶ φιλοθεάμων à philoſopho quid differant 467.b
Philemon Philemonidis filius 11.c
Philippides Philomeli filius 188.b
Φιλόδοξοι qui 468.g
Philolaus 377.c
Philoſophari quid iuxta Solonem 5.b
Philoſophandū quibus nō ſit 112.a
Philoſophantis ſtudium quod 331.2.f
Philoſophātib. quid obiici ſoleat 361.b
Philoſophiæ principium 119.h
Philoſophiæ priſcæ figura 206.g
Philoſophia ſcientiæ acquiſitio eſt 22.g
Philoſophiæ alia definitio 5.h
Philoſophia gratioſa eſt 228.e
Philoſoph. Socratis quid doceat 172.d
Philoſophiæ exactā diligentiā non eſſe impendendam qui ſenſerint 297.f
Philoſophiæ quomodo danda opera 296.d
Philoſophia quę viro rēpub. gubernaturo ſit valde neceſſaria 800.1.f
Philoſophię calumnia maxima vnde oriatur 471.d
Phil. à ſtudio quæ auertant 473.c.d
Philoſoph. donum eſſe diuinum 806.1.a
Philoſophia quibus non ſit communicanda 846.2.c
Philoſophus quando inutilis ſit 6.a
Philoſophū vnoquoque artifice inferiorem eſſe 6.f
Philoſophum quibus in rebus ſecundas tenere turpe ſit 7.d
Philoſophi officiū & actiua, & cōtemplatiua comprehenditur 12.d
Philoſophi affectio 123.f
Philoſophus in indagādo quomodo à ſophiſta diſtet 757.1.f
Philoſophi qui 112.a
Philoſophorū opinio de rerū omnium principio 759.2.d
Philoſophorum otium & mos diſputandi 127.b
Philoſophus ineptus ad ciuiles actiones 127.g
Philoſophus quomodo cōtēnat ea quæ magna alioqui vulgaribus videntur 127.f
Philoſophus duabus de cauſis apud populū ridiculus 127.h
Philoſophus quis 762.2.e
Philoſophus diuini appellandi 148.e
Philoſophi quales habeantur 148.f
Philoſophorū genus haud facilius quā deorum diſcerni 48.f
Philoſophus aliter quàm ſophiſta refugit in tuitum oculorum 163.e
Philoſophi veritatis amore eiuſdem ſtudioſi ſunt 764.b
Philoſophorum vita commendatur 314.b
Philoſophus definitur 328.b
Philoſophum non modò nō timere, ſed cum lætitia ſperare mortem 798.2.c
Philoſophus quid poſt hanc vitā ſperare debeat 378.e
Philoſophus cur mortē optet cùm ſeipſum violare non liceat 377.b
Philoſophum cuſtodem qualem eſſe oporteat 429.a
Philoſopho quid maximè neceſſarium 802.2.h
Philoſophos regnare aut reges philoſophari oportere 466.b
Philoſophus quis ſit 466.g
Philoſophi veri qui 467.a
Philoſophi proprium quid 804.2.g
Philoſophorum ingeniis propria 469.d
Philoſophos cur calūniati ſint multi 471.d
Philoſophi cur rempublic. non attingant 482.f
Philoſopho quo pacto conducat Geometria 485.f
Philoſopho dialecticam neceſſariam eſſe 487.g
Philoſophum nō decere eſſe claudū 488.g
Philoſophus quas voluptates floccipendat 506.f
Philoſophi inſtrumenta quæ 506.g
Philippus Valor 827.2.g
Philoſophum quantum ab aliis differre deceat 710.1 b.c
Phlegethon 800.1.a
Phœbus Linum afflauit 762.2.a
Phœbum diuinis verbis tū animi, tum corporis morbos curauiſſe 769.1.e
Phœbum duos genuiſſe filios 763.h
Phœnices quæſtus auidi 451.g
Phrenes in homine quid 543.b
Φρόνησις quid 268.e
Phrynondas 200.e
Phthia latigleba 370.b
Phthongus quid 802.2.b.821.1.g
Phyllidis amorē melācholicum fuiſſe 794.1.h
Phyſica quomodo conſtēt ex Mathematicis 826.2.c
Phyſici aliquot inſignes 806.2.f
Pictura quid 556.g

Pictura apud Ægyptios qualis 577.c
Picturæ laus 787.1.h
Picturæ immenſum ſtudium 620.c
Picturam procul à veritate poſitam eſſe 514.c
Pictoribus ſimilem artem eſſe in ſermonibus 276.f
Pietatis definitio 756.1.e
Pietatem in rebus grauibus ſemper diuinum auxilium implorare 804.1.e
Picis natura 539.a
Pij quam regionem inhabitent poſt hanc vitam 400.h
Pindari muſa quæ 762.2.a
Pindari teſtimonium de animi immortalitate 16.g
Pindari & aliorum poetarum criminationes reprobantur de Aeſculapio 441.c
Pindari pulchrum dictum 411.c
Pingendi arte præſtans quis 196.g
Pinguis Mineruæ homines, Prouerb. 144.f
Pirithoo quæ falſo ab Homero adſcribantur 434.c
Piſcatio in duo membra diuiditur 150.c
Piſcatio ignifera, & contorta 150.d
Piſces circa Nilum manſuefieri 172.g
Piſcibus Neptunum præeſſe 784.1.g
Piratarum furta & latrocinia vnde 624.a
Pittacus cur à ciuilibus actionibus abſtinuerit 95.e
Pittacus Mitylenæus 206 g
Pittaci ſapientis ſententia abſona 205.c
Pituitam quæ augeant 440.c
Pituitæ ſpecies, & vnde 549.a
Placa vrbs apud Boemos quomodo gubernata fuerit 804.1.c
Plateatum bellum 405.h
Plato cur ſuos neglexiſſe videatur 710.f.& 847.2.b
Plato quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 756.1.c
Plato quibus leges poſtulantibus denegauerit ibidem
Plato quantum vixerit & quo die mortuus fuerit 773.2.b
Platoni quædam ſunt extra cœlum 345.b
Platoni quæ argumentationum genera familiaria 754.2.f
Platonis vis in loquendo quanta 809.2.c
Platonis ſapientiam tum in contemplando, tum in agendo conſiſtere 829.1.a
Platonis ſapientia ſemper excelſa ſuſpicit 769.1.b
Plat. ſcripta tria ferme tractant 843.2.e
Platonis reuerentia erga Homer. 511.b
Platonis mens 760.2.b
Platonem Phœbi filium dixerunt Græci 138.2.h
Platonem à Dionyſio occiſum, cur dictum ſit 713.h
Platonem variè interpretari de mundi origine 815.2.f
Platonem ægrotaſſe eo tempore quo Socrates in carcere mortem expectabat 376.b
Platonem Moſi qui comparet, & ſimilem faciat 819.1.f
Platonẽ tragœdum Socrates coegit tragœdias igni tradere 795.2.h
Ploratus clarorum virorum tollendos eſſe 433.a
Plutonis etymologia 265.c.d
Plutonis galea, Prouerb. 518 a
Pœnam dare an malum 290.d
Pœnis cur vexentur mali 842.2.a
Pœnas luens maximo liberatur malo 293.d
Pœnas fugere quid pariat 294.d
Poeſis dithyramborum ad quid conferat 303.g
Poeſis ſine cõcentu & numero quid ſit 304.a
Poeſis quæ pars in ciuitate non ſit recipienda 511.a
Poeſis imitatur homines vi aut ſponte aliquid agentes 514.d
Poeſim in Ione tractat Plato 762.1.a
Poeſim non poſſe abſque dei fauore comparari 762.1.b
Poeſim omnem aut per imitationem aut per enumerationem proferri 435.e
Poeſis vel donum dei, vel fortunæ ſors vel artis opus eſt 762.c
Poematis ſpecie qui ſophiſticam artem diſſimulauerint 196.b
Poemata ænigmatibus ſcatere 42.c
Poematum lectores quot annos nati eſſe debeant 633.b
Poeta ineptiſſimus quis 145.e
Poetam nemo debet ſibi infenſum reddere 47.c
Poetæ & ad laudandum & vituperandum vehementes ibidem
Poetam non ſermones, ſed fabulas facere 376.f
Poetæ quomodo pueris tradendi 636.g
Poetæ conciti altos furore corripiunt 145.b
Poetæ non arte ſed diuino afflatu mente capti omnia canunt præclara 145.b
Poetæ patres & duces ſapientiæ 110.c
Poetæ elegans dictum de docto imprudente 42.c
Po. vnde ad nos carmina afferant 145.b
Poetæ quæ ſcribere debeant 434.f
Poetæ virtutum genitores 330.d
Poetæ deorum interpretes 145.e
Poetæ qui vituperandi 771.1.f
Poetarum multos prius rudes in momento doctiſſimos euaſiſſe 762.1.e
Poetarum de animorum immortalitate ſententia 16.h
Poetarum ſcripta de diis & Heroibus fabuloſa abiicienda 429.f
Poetarum lex 632 h
Poet. cantus quales eſſe debeant 579.a
Poetarum ſtudia commendantur 143.e
Poetas carpit 501.c
Poetas abſque furore inaniter laborare 300.1
Poetas vocat deorum filios 423.g.h
Poetas ſæpe ſua ſcripta non intelligere 762.1.e
Poetas lectos eſſe à Socrate, & qua de cauſa 360.g
Poetica imitatio quæ 808.2.c
Polemarchus Lyſiæ frater 349.c
Polius orator Socrat. inſectator 792.1.f
Polus Agrigentinus ſophiſta quo tempore vixerit 10.f
Poli muſica in dicendo concinnitas 358.d
Polycratis pecunias quis nactus fuerit 20.e
Polygnotus Aglaophontis filius 144.g
Polymnia Pindarum afflauit 762.2.a
Polymnia cur Saturni vox 762.1.g
Polyxenus 706.b
Pompam externam & cultũ ſuperſtitioſum minimè Deo placere 43.c
Pompilius quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 756.1.c
Pomponij Melæ locus 804.1.d
Pontificis electio ſummi 688.c
Populum magiſtrũ eſſe linguæ 28.d
Popularis reſpub. quàm pulchra videatur ad aſpectum 496.h
Popul. ſermo quædam poeſis eſt 304.a
Popularem hominem nullum habere viuẽdi delectum 498.f
Porticus regis 48.a
Porticus Iouis liberatoris 7.f
Portiones quas accipiat Deus ex ipſo generum fermento ad animam effingẽdum 224.1.a
Porus conſilij filius 786.1.c
Ποσειδῶν cur ita vocatus fuerit 265.c
Poſitioni non credẽs reprobare debet 165.f
Poſſeſſionem rerum tam excedẽtẽ, quàm deficientem obeſſe artibus 445.f.& 803.1.d
Poſſeſſionẽ rerum non tollit iudiciũ verum vel falſum 138.e
Poſſeſſionem omnẽ eſſe abſque morali virtute vanam 408.b.& 800.2.d
Poſt feſtum venire, Prouerb. 281.a
Potens quis dicendus 231.a
Potentem eſſe in ſua Repub. pulcherrimum 101.h
Potentia an idem ſit quod robur 209.h
Potentia & vtilitas idem eſſe videtur 757.2.a
Potentiam nullam maiorẽ eſſe honorũ conſenſu 151.g.706.d
Potentiã omnibus eſſe exoptandam 772.1.b
Potentiã qui minimam in ciuitate obtineat 288.g
Potentiam non eſſe pulchrũ quod quæritur 102.b
Potentũ ignorantia teterrima res 88.a
Potentiores ſemper legib. abuti ad ſuam vtilitatem 801.1.g
Πότος vnde dicatur 272.b
Poteſtas magna bonũ quiddam eſt 289.g
Potus definitio 3.f
Potui moderationem quandam adhibẽdam eſſe 316.f
Præceptores bonos quid habere deceat 28.c
Præceptorum operam quibuſdam inutilem eſſe 248.g
Præconis lex 685.f.g
Præeſſe neminem poſſe niſi prudentem 23.d
Prægnantes cur rei optatæ pingant imaginẽ in fœtu 794.1.c
Prægnantes quomodo curandæ 629.c
Præmia danda præſtantioribus 460.f
Præparationes duæ tam ad corpus, quàm ad animam pertinentes. 66.h
Præſcriptio temporis in ambiguis qualis 679.e
Præſẽti ſorte pro viribus bene vtatur, Prouerbium 302.g
Præſtantiſſimus qui vult euadere, quibus ſe conferre debeat 31.h
Præſtigiator ſophiſta ſermonibus decipit 155.h
Prætoris electio & officium 619.h
Prætorum munus quod 189.h
Prauitatis innumeras eſſe ſpecies 455 g
Prauitatis in anima ſpecies duæ 153.a
Prauitatẽ quaſi priuationẽ neque ſe, neque virtutem cognoſcere 441.g.& 802.2.h
Prauitatem ſeruilem eſſe 38.c
Prauitatem morbum eſſe 455.d
Prauos ſecum diſſidere 110.d
Precandũ quomodo ſit, & vnde precum exẽpla petenda 755.2.d
Preces quomodo probauerint multi philoſophi 813.2.d
Precum qualitates quæ 39.g
Priamo quæ falsò adſcribat Homerus 433.a
Principes an quæ ſibi non conducant, imperent 414.h
Principis ignauia quantum toti ciuitati obſit 496.f
Principem in omni conuentu eſſe oportere 571.c
Principem nõ ſibiipſi, ſed ſubiectis cõſulere debere 416c
Principes non pecuniarum, ſed amicorũ defectu perire 845.2.d
Principes quo vno ſeruato nũquã peccant in adminiſtratione ſua 186.e
Principes repu. quándo boni eſſe non poſſint 768.1.d
Principes ciuitatis amatores ſint 476.f
Principes quomodo vocãdi in ciuitate 46.1g
Principum mores imitantur cæteri 832.2.d
Principatus qui plurimus & ſecundum naturam eſt in ciuitate maximè eſt neceſſarius 590.d
Principatum appetere non decet 801.1.h
Principia ſumma rerum qualia 754.2.a
Principia omniũ eſſe corpora reiicitur 666.a
Principia cuiuſque rei ſtatuere quomodo debeant 278.h
Principiũ dimidium totius operis, Prouerb. 614.d
Principium in omnibus rebus à diis ſumendum 725.b
Principium ſine ortu eſſe 344.d
Principium in vnaquaque re maximum 429.c
Principium & finẽ terminos cuiuſlibet eſſe 58.d
Principium rectum nunquam ab aliquo ſatis fuiſſe laudatum 614.d
Principium primo omnium fieri 66.b
Principium & ſimpliciſſimum debet eſſe & optimum 814.2.c
Priſca an in ciuitatibus vituperanda 631.c
Priſci homines cur recẽtioribus anteferendi 96.a
Priſcorum laus & commendatio 74.e
Probare & laudare quid differant 204 d

Probus vt dolorem toleret 514.e
Proci ab Homero inducti tumentes faſtu 5.g
Prodeſſe non eſt cuiuſlibet 648.e
Prodicus cuius præceptor fuerit 23.c
Prodicus Ceus ſophiſta quādo floruerit 10.f
Prodicus ſapientiſſimus & diuiniſſ. vir 195.g
Prodicus ſophiſta 118.b
Prodici laus & commendatio 96.b
Prodici pulchra de dicendi arte reſponſio 351.d
Progreſſus quis melior 182
Prolixitas verborum infinita à Lyſia & Gorgia adinuenta 139.e
Prometheus ignis dator 177.b
Promethei & Epimethei fabula rurſus adducitur vt oſtendat virtutem doceri poſſe 197.f
Prometheo hominum cura tradita 764.2.c
Promiſcuum genus vnde principio genitum. 778.2.f
Promittentes facilè nihil vnquam præſtare 765.2.e
Propagationis inſtinctus omnibus inditus 777.2.g
Properatio nimia ſerius abſoluit, Prouerbiū 172.g
Prophani qui 120.a
Prophanum quid 49.e
Prophaniſſimum quid 46.f
Prophetas angelorum audire voces 797.1.h
Propinqui quomodo amandi 601.f.& 833.2.f.g
Proportio totius vnde naſcatur 781.2.d
Proportionalitatis definitio 821.2.g
Proportionum conſonantiæ 882.2.f
Proprium cuiuſque optimum eſſe 508.e
Propugnaculorum duplex ratio 179.b
Proſerpinæ pœnas dare antiquæ miſeriæ 16.h
Proſerpinæ etymologia 265.h
Proſperitas quid pariat 800.2.d
Protagoras ſophiſta diues docendo factus 21.b.96.c
Protagoras quot annos vixerit & quot docuerit 21.c
Protagoræ ſententiam ad deos minus quàm ad homines pertinere 122.f
Protagoræ defenſio 124.c
Protagoræ tutores 123.h
Protagoræ propria ac recta colloquutio & ſtylus præclarus 353.e
Protagoræ paradoxon 759.1.g
Protagoram inſipientem eſſe teſtimonio Socratis 122.e
Protagorea fabula 123.g
Proteus Ægyptius ſophiſta 221.f
Protei fabula damnatur 431.e
Proteo mutabilior, Prouerb. 148.c
Prouerbium quod ſemper ſeruandum 800.2.e
Prouidentia Iouis vniuerſalis, dæmonum verò particularis 764.2.e
Prouidentia dei omnia ad finem ſibi notum ducit 832.1.h
Prouidentiam dei mirificè & exaggerat & tuetur 671.f
Prouidentiam diuinam nunquam hominibus deeſſe modò ſibiipſis non deſint 833.1.e
Proximi non lædendi præceptum 46.e
Pruinæ generatio 538.h
Prudens paucorum ſapientum iudicium multorum ſententiæ inſipiētium præfert 324.b
Prudens quis ſit appellandus 41.f
Prudentis opus quod 543.h
Prudentes qui dicendi ſint 39.f
Prudentes homines cùm ſimul ſunt, deū habent præſentem 148.e
Prudentibus adminiſtrationem rerum committi 108.g
Prudentiſſimum quid efficiat 341.g
Prudentia quantum præſtet 19.h
Prudentia eadem quæ & iuſtitia 7.b
Prudentia hominibus quomodo adueniat 755.1.c
Prudentiæ opus quod 755.1.d
Prudentiæ definitio 765.1.f
Prudentiæ vſus & vtilitas quæ 755.1.g
Prudentiam eſſe magiſtram vitæ ibid.h
Prudentiam ſequi debet voluntas 589.f
Prudentiam apud deos & homines maximè honorati 43.c
ψ, vſus apud Græcos 274.h
Pſettæ piſciculi 778.2.h
ψυχὴ vt rectè nominata fuerit 264.a
Publicum ciuitates connectit, priuatum diſſipat 660.g
Pudor quam ætatem maximè deceat 237.f
Pudor ingenitus eſt temperātiæ fundamētū 764.2.g 2.g
Pudor cur homini datus à deo 768.2.g
Pudor abſterret à turpibus 774.2.a
Pudor in ciuitate quàm vtilis 462.2.f
Pudorem viro egeno bonum nō eſſe 238.f
Pudorem non eſſe vbicunque timor 52.c
Puellarum ſeparatio à viris quo tempore facienda 630.a
Puerum omni beſtia intractabiliorem eſſe 635.f
Puerum duo maximè decere 440.b
Pueri quibus rebus inſtituendi, & quanto tēpore 636.c
Pueri armorum diſciplinam cur diſcere debeant 447.a
Pueri quomodo ad bellum præparandi 530.f
Pueri in qua ſolennitate ad carmina canenda conuocari ſoleant 523.g
Pueros bellorum ſpectatores eſſe debere, & cur 463.f
Pueri quomodo alliciendi ad ſtudia diſciplinarum 640.a
Pueri quomodo educandi & erudiendi 199.e
Pueri inſtituendi in iocis honeſtis 447.c
Pueri quo pacto docendi ſint 489.d
Puerorum beneuolentiæ an amicitiæ appellandæ ſint 256.g
Puerorum de mimis iudicium 578.f
Puerorum ingenia vnde & quo tēpore ſpectanda 628.f
Puerorum naturam iniquitatem eſſe 573.a
Pueris fabulas narramus, & cur 429.e
Pueris deliciæ an autoritas magis conferat 628.g
Pueris quandiu interdicatur vinum 581.b
Pueris agitatio quid conferat 628.d
Pueros facilè perſuaderi 122.h
Pueros non amandos eſſe cur legibus cauendum ſit 318.h
Pueros non eſſe abſterrendos diuerſis deorū formis nocturnis 431.d
Pugnantium apices coniunctos eſſe 376.e
Pugnaturus qualis eſſe debeat 428.f
Pulchritudo quid 752.2.b. 767.1.c. 774.2.c.& 776.1.e
Pulchritudo vera quæ 193.c
Pulchritudo triplex 774.2.a
Pulchritudo ad quæ pertineat 796.1.e
Pulchritudo diuina quomodo amorē pariat 775.1.c
Pulchritudo quid à Platone vocetur 757.1.e
Pulchritudo animalibus vnde 780.2.e
Pulchritudo quomodo deſcribatur 775.1.g
Pulchritudo quibus animę partibus cognoſcatur 780.2.g
Pulchritudo ex menſura, & cōmenſuratione 94.c
Pulchritudo quomodo conſiderāda 767.1.e
Pulchritudinis naturam vnā communem eſſe in omnibus corporibus 791.1.c
Pulchritudinis radius quomodo per gradus penetret in omnibus 757.2.e
Pulchrit. corporū contemplatione mirabilia venabatur Socrates 764.1.d
Pulchritudinē corpori non propter ſe amandam 767.1.e
Pulchritudinem vniuerſalem incorpoream eſſe 782.2.e
Pulchritudinem ſplēdorem eſſe diuini luminis 781.2.g
Pulchritudinē diuinam per omnia ſplendere & amari in omnibus 776.1.e
Pulchritudinē ſolam maximè omnium amabilem eſſe 346.f
Pulchritudinem in circulo poſuerunt Theologi 775.1.h
Pulchritudinem corporis qui, & diuinā qui admirentur 773.2.h
Pulchritudinem donum eſſe ſpiritale 782.2.b
Pulchritudinem in concinnitate conſiſtere 774.2.a
Pulchritudinem aliquid eſſe incorporeum 781.1.g
Pulchritudinē omnino aliud eſſe quàm quātitatem 781.2.a
Pulchritudinū dei, angeli, animæ & corporis comparatio 790.1.a, & 72.c
Pulchrum qua cauſa pulchrum ſit 394.f
Pulchrū quod nō eſt an ſit turpe 327.d
Pulchrum quod amabile 439.a
Pulchrum cur nobis ignotum 57.f
Pulchrum ſine moderatione & mēſura eſſe nō poſſe 350.f
Pulchrum nec per ſenſus, nec opinionis indagationem cognoſci poſſe 757.1.f
Pulchrū omnia quibuſcunque ineſt pulchra efficit 100.d
Pulchrum cur amicum 111.c
Pulchri idea qualis 331.b
Pulchri & turpis mediū quod 327.e
Pulchri definitio 98.d
Pulchri ratio ad quam naturam pertineat 770.2.g
Pulchrorum comparatio quomodo faciēda 292.e
Pulchra bis, & ter repetenda, Prouerb. 92.c
Pulchra quæ ſint 292.c
Pulchra nō minus velocia quàm quieta eſſe 238.d
Pulchra difficilia eſſe, Prouerb. 105.g
Pul. difficile cognoſci, Prouerb 256.e
Pulchra vt res aliqua ſit quot requirantur 782.2.b
Pulcherrimum quid in ciuitate 444.e
Pulmonū natura & officium 543.c
Punire iniuſtos cur debeant Magiſtratus 199.a
Punitus duplicem vtilitatem afferre poteſt 313.e
Purè nihil poſſumus cum corpore ſcire 379.f
Purificatio animi qua in re conſiſtat 379.g
Purgatio quid 152.f.g
Purgationis gemina ſpecies ibidem
Purgatio animarū poſt hāc vitam 800.1.a.b
Purgationes medicorum quibus adhibendæ morbis ſint 551.e
Purgationum corporalium ſpecies multæ 152.g
Purgatorium humanorum delictorū quod 839.1.h
Puſillanimitas aduerſa animo diuina & humana indagaturo 469.f
Putandi modi 133.f.g
Πῦρ quid ſignificet 268.a
Pyrilampes Antiphonis pater 54.c
Pyrilampus quis 237.d
Pyriphlegethon quò perueniat 400.d
Pyrriche quid 638.c
Pythagoras vnde Muſicam didicerit 822.2.f
Pythagorę ſapientiā in contēplando tantum fuiſſe 829.1.a
Pythagorę de tēperan. ſententia 767.1.f
Pythagoram diuinis verbis & animi & corporis morbos curauiſſe 769.1.e
Pythagoricos ſummos fuiſſe theologos 806.2.f
Pythagoricorū cōmunitas 397.2.f eorum de trinitate ſententia 259.1.f
Pythodorus Iſolochi filius cuius conſuetudine doctus euaſerit 31.e
Pythoclides ſapiens vir 31.c

Q

Quadruplum vnde eliciatur 17.h
Quæſtio difficilima 124.a
Quæſtorum munus 616.g
Quæſtus in ciuitate qualis 610.e
Qualitas omnis ab extremo additamēto ſecreta infinita dicitur à phyſicis 791.2.b
Qualitates in corpore vnde ſuſtineantur 779.1.g
Quantitatem & pulchritudinem omnino eſſe diuerſas 781.2.a
Qua trinitate Pythagorici plenitudinē deſignabant 817.2.c
Quid ſit præcedit quale ſit 12.e
Quies vnde originem habeat 624.f
Quieti homines an temperati ſint 238.a
Quiete res corrumpi 119.a

R

RVſus apud aut quos Græcos 274.g
Rana Gyrina 122.c
Rapinis abſtinendum eſſe etiam in bello 464.e
Raſis medicus de cura amoris quid ſcripſerit 787.1.f
Ratio quid 760.2.g
Ratio vniuerſalis 760.1.c
Ratio nullam in membro corporis ſedem habet propriam 781.1.a
Ratio Græcis quomodo dicatur 141.e
Ratio multitudo mobilis 761.2.d
Ratio, animæ vis ſecunda, & quis eius actus 755.1.a
Ratio in anima quid ſit declaratur per ſimile 815.1.h
Rationis veſtigia ſequuntur qui beati eſſe cupiunt 644.d
Rationis nomen 761.1.c
Rationis ſpecies tres 142.c
Rationi nos tanquam medico committere debemus 292.g
Rationem eſſe à libidine differentem 341.b
Rationum vis vbi 526.g
Rationalem partem vnde hauſerint homines 756.1.e
Recitandi ars non omnia comprehendit 147.e
Recitatorem hominem non decet obliuioſum eſſe 147.d
Recitatores vt ludis publicis ordines referrent, quis primus Athenis impulerit 2.f
Recordatio quid ſit 606.c
Rectè quid ſe habere dicendum ſit 27.a
Redargui nolle quantum ſit malum 285.e
Redargutio quomodo fieri, & geminari in oratione poſſit, quis inuenerit 353.c
Relatiua quomodo inter ſe differant 51.d
Religionis definitio 756.1.e
Religionem in cultu conſiſtere 843.2.h
Religioſus quis dicatur, & quid ſignificet 756.1.f
Ρίμβειν 274.g
Rhetorica circa quæ verſetur 350.h
Remedium quod opportunum aduerſus fortunæ ictus 514.h
Reminiſcentia quid 382.e
Reminiſcentia quomodo fiat & vnde ibid.
Reminiſcentia Socratica quid à memoria differat 81.g
Reminiſcentiam duobus modis probat Plato 798.2.h
Repetenda quæ bene dicta ſunt 614.f
Repetendarum lex 687.d
Res per nomina iudicare fallaciſſimum 771.1.c
Rei cognitionem cum rationibus quàm ſolum nomen perpendere præſtat 149.e
Rerum diſtinctio in genera duo 479.c
Rerum naturam omnium mente quadam contineri 264.c
Rerum omnium generica diuiſio 665.h
Rerum formas animis noſtris eſſe ingenitas 801.1.f
Rerum eſſentia quæ 258.e
Rerum duæ ſpecies 385.b
Reſpublica quæ recta dicenda ſit 184.g
Reſpublicæ totidem quot mores hominum 492.a.494.c
Reſpublica ambitioſa vnde oriatur 492.c
Reſpub. quomodo fiat cenſu potentum 494.c
Reipublicæ conſtitutionem ab eo quod vtile eſt ſæpe aberrare 129.h
Reipublicæ adminiſtrationes vel formæ quot 188.g,h
Reipub. prima cura quæ 768.1.d
Reipub. finis quis præcipuus 801.1.a
Reip. quæ gubernatio optima 807.2.c
Reip. ſtatus optimus vnde ſpectari & colligi debeat 497.a
Reipub. gubernandæ artem totum ſibi hominem vindicare 838.1.g
Reipub. adminiſtrationem aggredi non eſſe alienum à bono ingenio 848.1.e
Rempublicam quomodo in lib. de Legibus inſtituat Plato 801.1.a
Rerumpub. modi quinque 455.g
Rempub. qui adminiſtrare non poſſint 482.d
Rempub. ditiori non eſſe tradendam 807.2.g
Rerumpublicarum mutatio quomodo fiat 492.d
Rerumpublicarum legitimarum quæ deterrima 189.b
Rerump. iniquarum quæ optima ibid.
Rerumpublicarum formæ aliquot inferiores 491.f.492.a
Reſpiratio vnde 547.d
Reſpondere intrepidè & alto animo quóſnam deceat 12.d
Reſpondere quis rectè ſciat, & interrogare 260.c
Reſpondens an interrogans dicet quæ ex interrogatione & reſponſione concluduntur 29.a
Reſponſionem inconſtantem indicare ignorantiam 30.f
Reſurrectionem mortuorum vbi vaticinetur, vel comprobet Plato 798.2.g
Retinaculi nomine quæ contineantur 150.c
Reuerendi qui ſint & quibus 676.g
Rex qui verè dici debeat 32.e
Rex an architecto ſimilis ſit 763.1.f
Rex humani generis paſtor atque curator ibidem
Rex virtutis exemplar eſſe debet 763.1.g
Rex ſacer eſt, & quibus intereſſe non permittatur 763.2.c
Rex, ciuilis, dominus, paterfamiliâs an idem ſint 170.e
Rex qua re plurimum ad imperium adminiſtrandum poſſit 170.g
Rex à prætore quomodo differat 171.c
Rex qui ſit gubernando 188.c
Rex vniuerſorum qualis 775.1.b
Regis nomen cui conueniat 7.c
Regis intereſſe animis hominum leges condere 46.b
Regis officium quod 763.2.d
Regis textura qualis 190.d
Regis officium 186.d
Regi vbi tributum grande pendebatur 33.c
Reges apud quos populos ditiſſimi fuerint ibidem
Regi quàm regere melius homini 38.c
Regem maxi. decere ſacerdotium 183.g.h
Regem quibus comparet 186.d
Regem ſpeculatiuæ ſcientiæ quàm regiæ propinquiorem 189.f
Reges apud Cretenſes qui præſtantiſſimi 46.d
Rege vero & legitimo orbem carere 763.2.f
Reges qui omni tempore apud inferos crucientur 313.f,g
Regia autoritas multis tribui non poteſt, & à quib. tribui debeat 763.2.b
Regia lex quid 45.h
Regiæ facultatis opus quod 233.a
Regiæ texturæ opus 192.d
Regiæ autoritati quid vicinum 621.c
Regiæ maieſtatis officia quædam 191.e
Regiam gubernationem optimam eſſe 807.2.c
Regius homo qui merito nuncupandus ſit 170.f
Regiam dignitatem vnam quandam ſcientiarum eſſe 184.d
Regius homo in qua arte conſtituendus 173.h
Regnandi artem quis hominibus dederit 325.d, & 784.1.f
Rhadamanthus cuius filius & quàm præſtas in legibus ſeruandis 46.d
Rhadamanthi peritia in iudicando 688.h
Rhadamanthi modus iudicandi & ſceptrum 313.h, & 314.a
Rhadamanthi laus, & à quo, & ad quid eius opere vſus ſit Minos 47.b
Rhadamanthum iuſtiſſimum fuiſſe 565.b
Rhapſodus quid 762.1.c
Rhapſodus quid in Poetarum recitatione præſtare debeat 143.d,e
Rhapſodus cur magneti comparetur 146.a
Rhapſodi carpuntur 146.b
Rhapſodorum vſus qualis eſſe debeat in ciuitate 645.e
Rhapſodorum certamen apud Epidaurios 143.d
Rhapſodorum aliquot nomina 143.e, 144.h
Rheæ nomen quid ſignificet 265.a
Rhetor an iuſtus ſit, & Rhetorica an iuſtum doceat diſquiritur 286.e
Rhetor à grammatico quid differat 29.e,f
Rhetoris officium 359.a
Rhetores ſapientes 124.h
Rhetores deludit 403.d
Rhetores aliquot inſignes 773.2.c
Rhetorum vſus quis in ciuitate 41.d
Rhetorum mores deprauati & ſeruiles 127.a
Rhetorica, cuius rei peritia 287.c
Rhetorica ars nulla 287.c
Rhetorica circa quam perſuaſionem verſetur 284.c
Rhetorica particulæ ciuilis ſimulacrum 287.f
Rhetorica iudicariam imitatur ſcientiam 288.e
Rhetorica cur cæteris artibus præponeretur à Gorgia 91.e
Rhetorica quarum rerum ſcientia ſit diſquiritur 282.b
Rhetorica pro iuſtitia tantùm vtendum eſſe 314.d
Rhetoricæ duplex membrum 304.c
Rhetoricæ vſus iuxta Gorgiam 284.h
Rhetoricæ adulatio oſtenditur 304.a
Rhetoricæ vſus bonus in accuſando tantum 294.g
Rhetoricæ poteſtas quanta 284.f
Rhetoricam perſuadere tantum, non etiam docere 284.c
Rhetoricam medicinæ ſimilem eſſe 354.d
Rhythmus quid 437.h, & 802.2.c
Rhythmus cur datus hominibus 533.f
Rhythmi definitio 576.b.580.f
Rideant effuſè qui 792.2.f
Ridenda quæ ſint 457.d
Ridiculus quis 107.b
Riſu nimio abſtinendum, & cur 606.e
Riſus profuſos eſſe deuitandos 433.c
Robur ex multis an temperatis laboribus acquiratur 5.d
Robur vnde proueniat, & an idem ſit cum potentia 209.h
Robuſti quinam dicendi ſint 88.a
Romanis quis leges tradiderit 756.1.c
Rara omnia honoranda ſunt 228.b

S

SVſus apud Græcos 274.h
Sacella non eſſe intra priuatos parietes habenda 674.e
Sacer morbus quis 549.e
Sacerdotes in veteris belli narratione plurima inſeruiſſe nomina poſteris perſimilia 559.g
Sacerdotum officium quod 778.1.h
Sacerdotum vita 524.g
Sacerdotibus ad quam ſummam vſque permittatur iudicare 690.f
Sacerdotium quàm fuerit apud Ægyptios dignum 183.h
Sacerdotia per ſucceſſionem tradita non eſſe mouenda, & quàm ſint diuturna 616.f
Sacra præcipua à ſummis magiſtratibus inſtituta 187.h
Sacra cur facienda iuſſerit Plato 616.g
Sacrorum numerus apud Platonem quis 642.b
Sacrorum antiſtes 197.d
Sacratiſſimum quid apud Platonem 46.f
Sacrificare quid 53.d
Sacrilegij lex 652.b
Sagacitas quid 755.1.b
Sagittandi artem quis hominibus dederit 325.& 784.1.g
Sagittario Dianam præeſſe 784.1.g
Sal miris laudibus extolli ad victus vtilitatem 317.b
Salis generatio 539.b
Salamina Euryſacis patria 32.d
Salomonis locus de funiculo triplici reddi-

tur clarior 756.1.e
Salus vnde Reip. petenda 693.g
Saltatio duplex 630.e
Saltationis duæ ſpecies 638.c
Salutationis formulam tractat 708.b
Salutatio quænam decens 240.d
Sancti definitio 49.e
Sanctum quid 51.g
Sanctum prima iuſtitiæ pars eſt 52.f
Sanctitas quænam iuſtitiæ pars apud Platonem 756.1.e
Sanct. circa deorum curam verſari 52.f
Sanctitas an idem quod iuſtitia 201.e
Sanctitatis definitio 53.c,& 756.1.e
Sanguinis conditiones in adoleſcentia 792.2.h
Sanguinis fons vbi 543.c
Sanitas in quocunque ſit eadem ſpecie eſt 13.c
Sanitate nihil præſtantius 283.a
Sanum inter & ægrum nullum medium ponit Plato 37.a
Sapere quid 7.a
Sapiens quis ſit 454.d
Sapiens quis ſit dicendus 263.e
Sapiens quod non eſt an ſit ignorans 327.e
Sapiens cur bonus 770.1.f
Sapiens & inſipiens quomodo in eodem opere diuerſè agunt, cùm tamen idem efficiant 377.f
Sapiens ab omnibus amatur 109.a
Sapientis cognomen ſoli deo conuenire 358.a
Sapientem ſolum diuitem eſſe ibidem
Sapientem quem appellet Protagoras 114.h
Sapientem in primis ſibiipſi ſapere oportere 96.d
Sapientes qui vocandi 8.e,& 759.1.h
Sapientes Protagorei 124.h
Sapientes Græciæ numerantur 206.g
Sapientes multos in cerebri vertiginem incidiſſe 268.f
Sapientes priſci cur à ciuilibus actionibus abſtinuerint 95.e
Sapientes aliorum duces 108.e
Sapientum de rebus ſententia 118.f
Sapientia vera quæ 128.h
Sapientia diuina quis dignus 37.g
Sap. omnium rerum pulcherrima 788.2.d
Sapientia duplex 754.2.a
Sapientia felices efficit 218.d
Sapientia nunquam aberrat, neque fallitur ibidem
Sapientia quid in anima faciat 755.1.b
Sapientia imperandi multiplex 8.h
Sap. vera imperandi hominibus quæ 9.b
Sap. à Prometheo furto ſublata 198.a
Sapientia in qua parte ciuitatis locanda 448.e
Sapientia animæ virtus 37.d
Sapientia res fluentes & attingit & aſſequitur 266.a
Sapientiæ ſtudium quod potiſſ. 796.1.e
Sap. gratia cuilibet ſeruiendum 219.b
Sapientiæ definitio & quomodo ab hominibus habeatur 755.1.b
Sapientiæ nomen multis facultatibus aliquo modo concedi 8.g,h
Sapientiæ nomine facultas quæ appellanda ſit 700.d
Sap. Lacedæmoniæ ſtudioſi qui 206.g
Sap. primitiæ cui templo dedicatæ ibid.
Sap. meditatione quid aſſequamur 798.2.g
Sapientiæ & ignorantiæ medium quod 327.e
Sapientiam ne excogitari quidem poſſe deformem 94.f
Sapientiam veram eſſe cogitationem 126.b
Sap. ciuilem qui nanciſcantur 754.2.b
Sapientiam non tam humanis ſtudiis comparari quàm purgatis moribus diuinitus infundi 766.1.b
Sapientiam duobus modis definire ſolet Socrates 202.c
Sapientiam optimum eſſe nummum 380.e
Sapientiam non niſi adiuuante deo diſci poſſe 844.2.g
Sapientiam nemini inuidere 2.g
Sapientiam non eſſe ſummum bonum 76.h
Sap. ſecundum ſe eſſe oportere 98.c
Sapientiam magis quàm voluptatem boni participem eſſe 92.d
Sap. humanam nihili pendendam 361.c
Sapientiam vnam quandam eſſe ſuper animam hominis 791.2.a
Sapientiam vim ſuam nunquam amittere 482.c
Saporum generatio 541.c
Sappho melancholica fuit 787.2.a
Sapphonis muſa quæ 762.2.a
Sapphus pulchræ ſcripta 340.b
Satietatis tædium tollendum 623.b
Saturnus quid apud Platonem ſignificet 773.1.f
Saturni malignitatem ſæpe à Ioue coerceri 784.1.e
Saturni nomen quot ſignificet 770.1.b
Saturni ætas 175.g
Saturni lex quænam ab Orpheo, & Platone dicatur 756.1.a
Saturni ſtella tardior omnibus 703.c
Saturno filios qui immolauerint 44.g
Saturnum modò Iouem, modò Venerem vocari 776.2.c
Saturnia prouidentia in quot diſtribuatur officia 773.1.g
Scabioſus an beatus putandus ſit 300.f
Scabioſi infricando volup. qualis 86.f
Sceptrum Iouis quomodo exponat Plato apud Heſiodum 47.b
Scientia quid 760.2.g
Scientia ne ſit vera & falſa 284.c
Scientia à recta opinione quid differat 23.e
Scientia vbi ſit 760.1.d
Scientia quantum poſſit ad felicitatem conſequendam 765.2.h
Scientia omnis praua abiicit, & vtilia captat 191.d
Scientia nominum verorum quanti ſit facienda 769.1.b
Scientia in omni actione hominibus quid præſtet 766.1.h
Scientia qua in re quærenda ſit 133.b
Scientiáne vlla ſit quæ ſuiipſius ſcientia ſit 241.g
Scientia nihil potentius eſſe 212.e
Scientia boni & mali ad quid conferat 244.e
Scientia nulla bona quæ facere tantum, vti verò non docet 221.h
Sciẽtia ab hominibus quomodo acquiratur 755.1.c
Scientia de quibus habeatur 754.2.a
Scientia an idem ſit cum opinione vera & iudicio 139.d
Scientiæ officium quod 755.1.b
Scientiæ triplex actio 763.1.c
Scientiæ eiuſdem eſſe præſentia & præterita & futura intelligere 768.2.e
Scientiæ partem quam Arithmetra, quam Geometra, quam Architectus, & quam faber occupet 763.1.e
Scientiæ diuinæ præſtantia quanta 488.g
Scientiæ definitio 143.a
Scientiam veram nullius rei non niſi à corpore ſeparati acquirere poſſumus 379.e
Scientiam vnam eſſe totam, & duas habere ſpecies 170.d
Scientiam circa aliud eſſe, & circa aliud opinionem 467.f
Scien. & ſenſum nunquàm idem eſſe 133.c
Scientiam eſſe ſenſum 122.a,& 758.2.f
Scientiam non eſſe ſenſum 760.2.b
Scientiam in paſſionibus nequaquam ineſſe 133.b
Scientiam conſenſum qui iudicauerint 758.2.f
Scientiam ſeorſim à virtute morali non ſapientiam, ſed calliditatem appellandam eſſe 408.b,& 800.2.d
Scientiam humanam in negatione falſi potius quàm in veri affirmatione conſiſtere 801.1.f
Scientiam noſtram reminiſcentiam eſſe 382.e
Scientiam habere quid 137.f
Sciẽtiam habere aliud eſt quàm vti, & poſſidere 13[illegible]
Scientiam eſſe virtutem quomodo ſuſpicari poſſimus 19.e
Scientiam in actione ciuili principatum non tenere 24.d
Scientiã accipere an idem quod noſſe 143.a
Scientiam natura hominibus nequaquam ineſſe 24.a
Scientiam eſſe in quadam mediocritate 74.f
Scien. optimum eſſe contra omnia vitia cuſtodem 807.2.g
Scientiam in omnium virtutum definitionem ingredi 766.1.b
Scientiarum puritas 90.d
Scientiarum poſſeſſio quando prodeſſe & quando obeſſe dicatur 41.d
Scientias omnes quæ verſantur in ſpeculando theologiæ ſubiici 766.1.g
Scientias multas eſſe, & differentes ac inter ſe contrarias 73.d
Scientias omnes duabus contineri ſpeciebus 170.e
Scientias inter ſe differentes eſſe 93.a
Scire quid 138.a,383.f
Scire multa aliquando malum fuiſſe quibuſdam 42.d
Scire per genus diſcernere quid 163.e
Scire malè impoſſibile eſſe 42.d
Scire an poſſit vnus omnia 155.b
Scire omnia an præſtet 247.d
Sciri quæ poſſint, aut non poſſint 139.d
Sciendi analyticus ordo 5.c
Sciens qua coniectura optimè dignoſcatur 31.d
Sciens an poſſit reddere rationem eorum quæ ſcit 383.f
Scientiis nemo offenditur qui primas callet 93.c
Scientis ſermo viuens & animatus quantum ab eiuſdem ſcriptis diſtet 356.g
Scientes quomodo reſpondere deceat 12.d
Scipionem Ioue magiſtro adiiſſe rempublicam 806.1.a
Σκληρήτωρ καὶ σκληρήτης quid differant 278.a
Scopa Creontis filius 205.b
Scorpioni Martem præeſſe 784.1.g
Scribendi decor 356.b
Scriptura pict. admodum ſimilis 356.g
Scriptor quare laudandus 339.h
Scriptores immortales in ciuitate qui habiti ſint 349.g
Scythis quis leges tradiderit 756.1.c
Scythæ non minus fugiendo quàm inſequendo pugnant 250.h
Scythæ quomodo vino vtantur 570.d
Scythæ ex capitibus deauratis bibunt 226.c
Scytharum ingenium quale 451.f
Seditio quid 153.b
Seditio à bello quid differat 464.f
Seditiones tam ex nimia copia, quàm ex inopia oriri 446.a,& 803.1.c
Σελήνη quid ſignificet 267.g
Semen, hominem laceſſit ad ſobolem procreandam 789.1.b
Semideorum cœtus 369.a
Seminaria naturæ 818.1.b
Sempiternum haud facilè erit quod ex pluribus conſtitutum eſt 517.e
Senatorum maiorem partem in priuatis rebus verſari debere 616.c
Senectus in homine quid & vnde 548.a,b
Senectutis commoda & incommoda 410.c
Senem non dedecet diſcere 255.b
Seniores quomodo accommodare debeant iuniorum muſicæ 831.1.a
Seniores ſapientiores quoque eſſe debere 126.f
Seniores cur prudentes 532.c
Seniores cur ardentius amauerit Socr. 764.1.c
Seniorum intereſſe autoritatem regiam tribuere 763.2.b
Seniorum de ſpectaculis iudicium 578.c
Senioribus imperium deberi 442.h
Senex bis puer 573.g
Seni mortem non eſſe formidandam 370.a
Senem non decere dare operam philoſophiæ iuxta Calliclem 297.f
Senes in naturam regredi pueri 175.f

Senes impudici iuuenes faciunt impudentiſſimos 605.d
Senum virorum leuis faſcinatio eſt 793.1.f
Senum ſermones audiendi 410.c
Senum veneratio 662.f
Senum corpora quomodo molliantur 583.d
Senibus quanta debeatur à iunioribus reuerentia 462.f
Senibus cur largius bibere concedatur 581.c
Senium ab externis cauſis 527.g
Sermonis vades qui 140.b
Senſibile genus 120.c
Senſibilia quænam intelligentiam excitent 807.1.b
Senſus puerorum primus quis 575.f
Senſúſne aliquis ſit, qui ſeipſum cæteróſque ſenſus percipiat 241.e
Senſus à ratione quid differat 809.1.e
Senſus omnes organa eſſe corporis 132.d
Senſum inter & ſenſibile quod nam medium 478.e
Senſum non poſſe veritatem percipere rei 44.g
Senſum non eſſe ſcientiam 143.a
Senſu non omnia prius percipi quàm in intellectu ſint 181.h
Senſu nihil quicquam ſyncerè capi poſſe 378 g
Senſuum nomina 120.c
Senſuum fallax iudicium 386.h
Senſuum deceptio vnde 121.f
Sententiæ quomodo probandæ 126.c
Sepulchra morientium in bello ſeruanda & colenda eſſe 463.f
Sepulchrorum locus quis 692.h
Seriphio quid reſponderit Themiſtocles 410.g
Sermo animæ quis 134.e
Sermones qui Rhetoricæ ſubiiciantur 282.c
Seruire virtutis auiditate ſemper honeſtum eſſe 320.d
Seruitus quæ commendabilis 320.d
Seruitus quæ moderata, & quæ immoderata 724.f. & 848 2.h
Seruitus quomodo conferat ei qui dominari debet 618.a
Seruitutes ruſticanæ quæ 574.2.
Seruitium graue 108.b
Seruorum leges quædam 675.d
Seruorum qualis habenda cura 623.f
Seruis dimidium mentis auferri à Ioue 623.g
Seruos & dominos, amicos nunquam futuros 615.f
Seruos ſine contumelia caſtigandos eſſe 629.g
Seſquialtera proportio 119.d
Sexus tres 779.1.d
Si lupus ſit autor, Prouerb. 355.d
Si non vt volumus, vt poſſumus, Prouerbium 104.c
Sibylla quo cognomine appellari debet 9.c
Sibyllæ Diotimæ ſecretum diſcipulis à Socrate reuelatum 757.2 f
Siciliæ quis leges dederit 512.g
Siculorum luxus damnatur 439.g
Siculis quis leges tradiderit 756.1.c
Sidonij fabula 580.c
Silentium dulce eſſe poſt ambages 558.c
Similes quiſque ſibi quærit 192.c
Simile non neceſſario ſimili amicum 100.d
Simile ſimili adhęret 622.d
Simile ſimili natura cognatum 104.e
Simile à ſimili prouocatur 447.d
Simili ſimile gaudet. Prouerb. 324.c
Similia ſimilibus conſeruari 777.2.h
Similitudinis & diſſimilitudinis ſpecies 55.d

SIMILITVDINES.

Calceos commutare 136.a
Specula tranſuerſo intueri ibidem
Sagittarij imperiti more aberrare à ſcopo ibidem
Aqua quàm ſit alta ipſamet oſtendet 139.b
Cani manſuetiſſimo lupus ferus 154.d
Pugna Gigantum 160.c
Statuariorum emblemata morantur opus 178.b
Orphei more aliquem voce demulcere 195.d
Sedentibus ſubſellia ſubtrahere 217.f
Medeæ Colchidi ſe dedere 220.d
Artem ſuam velut in Care quodam periclitari 220.d
Marſyæ pellis in vtrem verſa 220.e
Cronus es 221.b
Fallere præſtigiis Protei ſophiſtæ Ægyptij more 221.f
Aprorum inſtar contra ictum niti 224.c
Indignari non ſecus atque Poeta aduerſus ineptum Hiſtrionem 239.d
Palladiæ legis quaſi præludium quoddam præcinere 271.b, c
Tragicorum more ad deos confugere 274.d
Reſpōdere more eorum qui decreta conſcribunt in populo 282.g
Sufficiens vates quemadmodum qui malè ſciunt literas 343.a
Delinquere apud deos ſecundum Ibicum, & apud homines gloriam conſequi 343.b
Reflecti eò vnde venerit, veluti aer, aut Echo à leuibus ſolidiſque repulſa corporibus 348.e
Pugnare tanquam in nocte 359.c
Omnia tanquam in Euripo ſurſum deorſúmque iactari 360.c
Soli quando ſumus ſi nudatum ferme ſaltare me iuberes tibi obſequerer 403.h
Carminibus quaſi ſerpens delinitus 421.e
Otium quemadmodum in fabulis agentes 429.d
Tertium Olympicorum ritu Ioui Olympio & ſeruatori tribuere 507.a
Currendo Boream Thracium ſuperare 579.b
Simmias Thebanus 343.a
Simonidis carmen contra Pittaci ſententiam declaratur 207.a
Simonidis dicta quædam 205.b
Simonidem Chium quis amplis muneribus apud ſe diu retinuerit 2.f
Simplicia animo & corpori prodeſſe 436.g, h & 802.2.g
Simulacrum nullum magis patre adorandum 682.g
Simulacra cerea deſpicienda eſſe 683.d
Simulacra dæmonum machinatione producta 168.f
Simulacra rerum verarum eſſe quæ in materia fiunt 534.g
Simulacrorum magiſtra quæ 166 d
Singultum quæ tollant 320.f
Sirenes nouem deo canentes 762.1.f
Sitire non eſſe corporis, ſed exhauſtum eſſe 82.b
Synceritas in animo ſita 849.1.c
Συνιέναι quid 268.g
Socrates vehemens in diſputando, & idcirco admiratione dignus 55.h
Socrates viros legitimos tantùm docet 766.1.h
Socrates per Iunonem iurat 119.e
Soc. obuolutus ob pudorem dicit 340.g
Socrates cur gratias requirat 120.a
Socr. quod præmium ſibi à patria de qua ſe benemeritum dicit, petat 367.b
Socrates qua ratione ad defenſionem ſui deſcenderit 367.e
Socrates victoriam in Potidea acquiſitam Alcibiadi ſponte conceſſit 792.2.a
Socrates quàm ſtrenuus fuerit in rebus agendis ibidem
Socrates ob quam ſapientiam malè audiret apud populum Athen. 360.b
Socrates à Diotima fatidica artem amatoriā didicit 764.1.d
Socrates filius obſtetricis 143.c
Socrates quò diſputantem ſecum deducere conſueuerit 768.2.a
Socrates quomodo calumniatoribus ſuis reſpondeat 311.g, h
Socratis familiares parturientibus ſimiles 117.g
Socrates negat ſe ſapientem eſſe 117.f
Socrates iurat per Zethum 298.f
Socrates per canem iurabat 102.g
Socrates aliâs reſtitit magiſtratui, cùm ciuitas ſub populi libertate conſtituta eſſet 365.b
Socrates cur longo tempore fuerit in carcere poſt peractum iudicium capitis 375.c
Socrates quot filios habuerit 366.d
Socrates annos ſeptuaginta natus & plures nondum forum attigerat 358.f
Socrates cùm careret argento, quomodo gratiam rependebat 414.d
Socrates nullius vnquam præceptor fuit, omnibus tamen interrogantibus reſpondit 365.f
Socrates qualis vir fuerit 335.b
Socr. in caſtris obediens fuit 363.g
Socr. quomodo aſpicere conſueuerit 402.b
Socrates libenter redargui ſe patiebatur 285.e
Socrates in quibus artibus moderatus 115.f
Socrates à quo edoctus fuerit artem amandi 784.2.b
Soc. cur ſophiſta appellatus ſit 792.2.c
Socrates ante venenum corpus cur lauerit 401.b
Socrates amicis quid poſtremò mandauerit ibid.c
Socrates quomodo ſepeliri voluerit ibid.d
Socrates cur in ſenatu riſum excitarit 291.h
Socrates mundanum ſe dicebat 792.1.g
Socr. qua de re accuſatus fuerit 48.b
Socrates ſpectaculi gratia non niſi ſemel vrbem egreſſus 373.g
Socrates in amore verecundus 333.h
Socrates ad viros bonos ſe iturum ſperabat 377.h
Socrates forenſium negligens 296.h
Socrates Æſopi fabulam ſuis carminibus inſeruit 376.f
Socrates in carcere poemata cur ſcripſerit ibid.
Socrates quos contempſerit 792.2.a
Socrates quàm reuerenter de deorum numinibus locutus ſit 72.e
Socrates quomodo filios ſuos iamiam moriturus commendauerit 369.d, e
Socrates quid primum in diſputando proponeret 98.b
Socrates quid ſcire profiteretur 10.g
Socrates cui ſimilis eſſe dicatur ab Alcibiade 331.a
Socratis diſputandi ratio inſueta 116.b
Socratis mos fuit ludere in crines Phæd. 389.f
Soc. celebritas 246.f
Socratis præceptor quis 23.b
Socratis memoria quàm dulcis fuerit familiaribus eius 375.e
Socratis ſermones viles & contemptibiles videbantur 335.g
Socratis commendatio 249.e
Socratis mores quales 233.e
Socratis præceptor quis 23.c
Socrates in diſputando Proteo comparatur 53.g
Socratis oratio ad deos 755.2.d
Socratis familiares pecunia illum liberare voluerunt 370.f
Socratis auditores 366.a
Socratis effigies amori ſimilis 792.1.f
Socratis vis quanta vel ex præſentia, vel ex aſpectu 11.h
Socratis parentes qui 792.2.a
Socratis integritas quanta 333.d
Socratis artificium in diſputando Dædali operibus ſimile 53.f
Socratis cupiditas maxima 109.e
Socratis breuiloquentia 204.f
Socratis frequens ſententia de omni virtute & bonitate 252.d
Socratis vehementia in loquendo & facundia 792.2.a
Socratis admiratio 123.f
Socratis diſcipulos nihil diſcere noui, quod in ſe prius non habeant 117.g
Socrates Phænaretæ filius 36.g
Socratis vitam Chriſtianæ vitæ imaginem quandam aut ſaltem vmbram eſſe 798.1.h
Soc. ars arti obſtetricis ſimilis 117.f
Socratis quibus plurimum conſuetudo profuerit 795.2.h
Socratis præſentia quantam apud multos vim haberet 11.g, h
Socratis ſomnium 370.b
Socratis magna pietas 758.2 c

Socratis ſapientiam in agendo conſiſtere 829.2.a
Socratis acris defenſio pro Protagora aduerſum ſe 135.d,e
Socratis mos alicubi conſiſtere, & corpus exercere 316.e
Socr. de coronis interpretatio 43.g
Socratis facies 115.a
Socratis munus à deo datum primo aſpectu agnoſcere amatores 106.c
Socratis frequens ironia ad quid conducat 766.2.b
Socratis auditores enumerantur ibid.
Socrati quæ à Callicle obiiciuntur 306.e
Socrati qui infenſi fuerint 792.1.f
Socrati quæ obiecta fuerint 359.a,b
Socrati quid veritas pepererit 797.2.g
Socratem ſe ignauiſſimum appellare in perſona Protagoræ 124.c
Socr. hiſtoriæ ſtudioſum fuiſſe 392.g
Socratem purgandarum animarum gratia à deo miſſum fuiſſe 764.1.a
Socratem iniurium in ſermone 125.b
Socratem in calamitatibus ſui ſimilem ſemper fuiſſe 369.g
Socratem melancholicum iudicauit Ariſtoteles 787.2.a
Socratem à deo datum ciuitati Athenienſium 364.f
Socratem nullo functum munere publico in patria ſua præterquam quòd ad conſilium electus eſſet 365.b
Socratem non dubitaſſe de animarum immortalitate 798.1.a
Socratem impræmeditatum habuiſſe Apologiam ſuam 358.e
Socr. pro Protagora certaſſe fortiter 125.b
Socratem filium fuiſſe Phænaretæ obſtetricis 117.a
Socratem fuiſſe verum amatorem cupidini ſimilem 792.1.e
Socraticus modus docendi à contrariis refutatis 718.1.a
Socraticus mos in omnibus dialogis obſeruandus 766.1.h
Solertia quid 238.c
Sol vt intercedat inter viſum & viſibile 478.f
Sol iis quæ videntur quid conferat 479.b
Sol triplex 770.2.c
Solis imago in aqua contemplari citra viſus periculum poteſt 394.d
Solis etymologia iuxta Græcam linguam 267 f,g
Solis virtus qualis & quanta 757.1.e
Solis corpus lyra Apollinis 762.2.g
Solis nerui qui ibidem
Solis lumen ſola repercuſſione comburere 819.2.b
Solem ſolum iuſtum eſſe 269.c
Solidum nihil ſine terra 527.e
Solem ſecundo à terra circulo poſitum eſſe 530. a
Solem & Lunā magnos appellat deos 640.g
Solem eſſe boni filium 478.c
Solon cur honoretur apud Athen. 330.f
Solo Athenienſis 206.g
Solon quibus leges tradiderit & in quem earundem inuentionem retulerit 756.1.c
Solonis præceptum 249.f
Solonis præſtantia in carmine 523.g
Solonis dictum 5.b,559.g
Σῶμα à Græcis cur corpus nominetur 264.c
Somniantium conditio 759.1.b
Somnium Agamemnonis deridet 431.h
Somnium per cornu vel per ebur emergens 244.a
Somnus meridianus maximè deuitari debet 350.d
Somno quantum indulgendum 635.d
Σοφία quid 268.h,269.a
Sophiſta quid 762.2.a
Sophiſta quis dicendus 757.1.d
Sophiſta quæ promittat docere 196.g,h
Sophiſta aliter quàm philoſ. latitat 163.e
Sophiſta in quibus contradicere doceat 154.h
Sophiſta opinatricem pro vera ſcientia poſſidet 155.d
Sophiſta eſt philoſophus 762.2.c
Sophiſta vnde ſic dictus 169.c
Sophiſtæ proprium 124.g
Sophiſtæ opinionis amore philoſophiam affectant 764.1.a
Sophiſtæ diſciplinarum quaſi caupones & mercatores ibidem
Soph. quàm noxij ingenuis animis ibid.
Sophiſtæ quantum argenti lucrarentur 96.a,b
Sophiſta multiplex 169.d
Sophiſtæ ſecunda & tertia definitio 151.g,h quarta 152.d
Sophiſtæ vltima definitio 169.e
Sophiſtæ ſex formæ, & totidem definitiones 154.e
Sophiſtæ profeſſio quæ 194.e
Sophiſtæ cognomentum ingratum Græcis 194.b
Sophiſtæ qui viguerunt tempore Platonis 10.f
Sophiſtæ diuini 18.b
Sophiſtarum laudes 96.a
Sophiſtarum vitia quæ 766.2.g
Sophiſtarum argutiæ quomodo diſſoluendæ 765.2.f
Sophiſtarum confutatio 760.2.b
Sophiſtarum auarum ingenium 765.2.b
Sophiſtarum improbus error 311.a
Sophiſtarum mos in diſputando 285.c
Sophiſtis quid non concedendum 311.c
Sophiſtas deteriores eſſe iis quos ipſi docere profitentur 21.b
Sophiſtas ad bonam frugem reuocari non poſſe 766.1.d
Sophiſtica Legalem imitatur ſcientiam 288. d
Sophiſtica ars præclariſſima ibidem
Sophiſticam artem antiquam eſſe quam aliarum artium ſpecie diſſimularunt præſtantiſſimi viri 196.a,b
Sophiſticæ artis definitio 151.c
Sophiſticarum captiunculārum exempla multa 223.c,d
Sophos ſolus deus 762.2.e
Sophoclis perbellum reſponſum 410.e
Sophroniſcus Socratis pater 36.g
Σωφροσύνη 268.g
Sorte præſenti pro viribus bene vti 335.d
Species quomodo conſiderandæ 86.b
Species corporalis in materia quid 815.1.g
Species à parte quomodo differat 171.c
Speciei vnius naturalis vnam tantum eſſe ideam 809.1.c
Speciem tunc ignoramus cùm ſcientię ipſius minimè participes ſimus 57.f
Speciebus ſingulis quis præſideat 511.g
Spectacula dolores mixtos voluptatibus gignunt 88.d
Spectacula quando exclamare cœperint 5 4.g
Speculum ad imagines ſuſcipiendas quinque modis parari 834.1.e
Speculi natura 793.1.d
Speculationem in ſapientia conſiſtere 843.2.h
Specus Platonis 480.c
Specus ſimilitudo declaratur 481.e
Sperchius flumen 434.b,c
Sperma vnde deſcendat 552.c
Spes optima nutrix ſenectutis 411.c
Sphæræ mundi duodecim 785.1.b
Sphæræ mobilis proprius motus quis 819.1.g
Sphærę maioris concaua ſuperficies minoris ſphæræ locus eſt naturalis 778.1.b
Sphærarum cœleſtium nouem animæ quæ 762.1.f
Σφῆκα non σφίγγα dicere debemus 270.a
Spiritus cur per oculos maximè emicat 793 1.b
Spiritus dei ab Dionyſio Areopagita principatus appellari 754.2.e
Spiritus animæ currus 787.2.c
Spiritibus humanis quid conueniat maximè 787.1.h
Statua Delphica 226.b
Statuis quibuſdam ordine certo compoſitis dæmones includi 769.1.d
Status tertius præter mœrentis & gaudentis affectum 81.c
Statum & motum ſibi inuicem maximè aduerſari 162.a
Stella quæ æqualiter fertur cum ſole quæ 703.b,c
Stellæ vbi ſemper ferme clarè cernantur 730.b
Stellarum vires in nos quantæ 834.2.h
Stellarum mutatio in quibus volutionibus contingit 175.g
Stephanus Thucydidis filius 22.c
Stereometria dimenſionibus addit pondera 806.2.g,h
Sterilibus abſtinendum 646.h
Sternutatio tollit ſingultum 320.e
Sternutatio commodum quantum corpori afferat 320.e,f
Steſichorus cæcitatis cauſam noſcens palinodiam cecinit 343.d
Steſichori ſententia 508.d
Steſileus gladiator cur ridicul. 247.f
Steſimbrotus Thaſius rhapſod. 143.e
Stragulas quis primus elaborauerit 198.c
Studia hominum in tribus ponenda 611.d
Studia quæ remorentur 489.g
Studia quæ hominem ad mentem reuocent 755.1.g
Stultorum infinita gens 208.b
Stupeſcit noua & pulchra Socra. 5.a
Stygius fluuius cuius ſit coloris, & quò deueniat 400.d
Styx 800.1.a
Subdeclarationes quis primus inuenerit 353.c
Subintelligendum nihil eſſe in diſputando 284.b
Sumptus nimius in ciuitate quantum obſit legibus 712.f
Superorum indignationem timēdam 539.1.f
Supellectilia quę communiter dicuntur, vno nomine appellari debent 149.g
Supplicationes diuinæ probantur 813 2.c
Supplicio vltimo qui afficiendi 655 g
Supplicem nemo impune lædit 605.f
Supplicibus condonandum eſſe ibid.
Supercilia quanta eſſe debeant 782.2.d
Supergredi caueam vallúmque, Prou. 269.d
Sus Crommyonia 253.d
Suis qui neſcit vti, neſcit & alienis 256.a
Surſum & deorſum quid 540.a
Syderibus ineſſe ſenſum 841.2.a
Syllabarum genus notum eſſe 139.h
Syllabas definitionem & rationem habere 140. a
Συμφορὰ vnde dicta 279.b
συμφέρον quid ſit 270.g
Syre dei nomen eſt & apud quos 769.1.f
Syracuſanus apparatus damnatur 439.g
Syriam aptiſſimam eſſe ſtellarum contemplationi 703.b

T

Tactum terræ adſcribendum 781.1.a
Ταλαίπωρος 262.e
Tales nos eſſe debere, quales videri volumus 710. c
Talos cur æreus nominatus ſit, & quod eius officium apud Minoem fuerit 47.b
Talorum iactum vocat humanā vitam 514.g
Talorum ludos quis inuexerit 356.e
Tanagræ pugna facta pro libertate Bœotiorum 406. b
Tangendi cupidinem amoris non eſſe partem 777.2.a
Tantali etymologia 262.e
Tardi ad percipiendum qui 136.f
Tardiores venire poſt feſtum, Prouerbium 281.a
Tartarus impiorum carcer 312.f
Tartarus 800.1.a
Tartarum quid Poetæ appellent 399.g
Taurei palæſtra ex oppoſito regij templi fuit 235.c
Tauro Venerem præeſſe 784.1.g
Telephus apud Æſchylum quid 398 b
Temenus Argorum rex 587.h
Temperans quis ſit 454.e
Temperantia quo pacto ſit vtilis 244.a
Temperantia circa quid verſetur 767.1.g
Temperantia an ſit ſcientia, & quodnam eius opus ſit 240.g

Temperantia nihil difficilius vel definiri, vel comparari 768.1.a
Temperantiæ definitio 238.a,e,& f
Temperantiæ fundamentum quod, & vis qualis 764.2.g
Temperantiam virtutum omnium ſaluberrimam 767.1.f
Temperantiam homines qui aſſequantur 755.1.c
Temperantiam ſemper cum fortitudine miſcet Plato 413.f.& 802.2.g
Temperantiam ſimul & diuitias in ciuitate honorare eſt impoſſibile 496.c
Temperatus quis dicendus 574.e
Temperatus ſolus dei amicus dicitur 601.a
Tẽperato medicina ſuperuacanea eſt 803.1.f
Temperatum quod eſt, & pulchrum eſſe debet 238 d
Temperatíne an intemperati vita ſit beatior 300.c
Temperatos non eſſe qui corporeæ voluptatis gratia à voluptatis abſtinent 767.1.g
Templum regium 235.c
Templi Neptuni latitudo, longitudo & altitudo 562.e
Temporis genitura 529.d
Temporis præſentis notæ quæ 60.h
Tempore quæ participant cum ipſo ætatem agunt 60.g
Temporum diſtinctionem in menſes & annos eſſe in ciuitate neceſſariam 636.b
Temulentus etiam bis puer 573.g
Tentandi ars Socratica 97.g
Terminus eſt quicquid comprehendit 62.d
Terpandri inſtrumentum quod 821.1.h
Terpſichore Iouis vox cur dicatur 762.1.g
Terra cur fœmina appellata ſit 780.1.b
Terra ab igne quomodo differat 818.1.h
Terra quomodo & à quibus ſoluatur aut penetretur 539.c
Terræ pondus iners, Prouerb. 128.h
Terræ faciem in duodecim diuidit plagas 799.2. g
Terræ ſuperficiem nos nequaquam habitare 398.f
Terræ cœlíque filij qui 530.h
Tertium Seruatori, Prouerb. 241.d
Terram ſub cœlo quidam ſtabilem faciunt 394.b
Terram fertiliſſimam eſſe poſt aquarum illuuiones 800.2.a
Terram puram in puro iacere cœlo 398.h
Terram antiquiſſimam eſſe deorum qui intra cœlum ſunt 530.f
Terram diei noctíſque effectricem eſſe voluit deus ibidem
Terram quomodo mulier imitatur 404.d
Terram non eſſe talem qualem multi ſcribunt 398.d
Terrigenarum fabula 540.d
Terror an idem quod timor ſit 213.b
Terribilia quæ arbitremur 254.a
Teſtamentorum leges 679.c
Teſtium falſorum lex 685.b
Tetrachordum quis inuenerit 821.1.h
Tetragrammaton nomen 769.1.e
Textor quid à veſtiario differat 179.f
Textrinam quis homines docuerit 325.d
Thalia lunæ vox cur dicta 762.1.g
Thales Mileſius 206.g
Thaletis caſum quàm facetè ancilla carpſerit 127.f
Θάλλειν 269.g
Thamyræ opera 144.g
Thamus totius Ægypti Rex 356.c
Theætetus adoleſcens 114.c
Theæteti proles 122.b
Theages iuſtus & fortis in Republic. ciuis à Socrate factus eſt 795.2.h
Thebanis quis leges denegauerit 756.1.c
Thebæ Ægyptiæ 356.c
Θέλω quid 269.f
Thearionpiſtor 310.e
Themis quid ſignificet apud Platonem 842.2.b
Themiſtoclis conſilio quæ Athenis facta ſint 284.f
Themiſtocles Cleophanti pater vir bonus, & bonus virtutis ſuæ præceptor fuit 21.h
Themiſtoclis pulchrum reſponſum 410 g
Themiſtoclem non tanquam tyrannum imperaſſe 9.h
Themiſtoclem qui damnauerint 309.h
Theodorus Samius ſtatuarius 144.g
Theodorus quidam inter oratores adſcribitur 123.h
Theognidis præcepta 22.g
Θεοὶ quare dei vocati ſint 263.b
Theologi ſummi qui fuerint inter philoſophos 806.2.f
Theologi in tres diuiſi ſectas 797.1.a
Theologi veteres amoris nomen deo attribuerunt 774.2.d
Theon Smyrnæus Mathematicæ Platonicæ profeſſor 807.2.g
Theophraſti de Platone dictum pulchrum 816 1.g
Θεόφιλος 262.a
Theos dei nomen apud Gręcos 769.1.f
Theſauri inuenti lex 675.c
Theſſalia plurimum equeſtrem facultatem colebat 96.g
Theſſalorum turba ſeruilis 623 f
Theſſalos abſque ordine vixiſſe 447.c
Theſſalicæ mulieres veneficæ 308.d
Theſei fabula 375.c
Theſeo quæ falſo ab Homero adſcribantur 434.c.d
Theſea Hippolyto maledix. 682.f
Theuth apud Ægyptios quid inuenerit 75.c
Theuth auis dicata quæ ibis appellatur 356. b
Theuth nomen dei apud quos 769.1.f
Thetys deorum genitrix 265.a
Thetidis fabula damnatur 431.c
Tholus Athenis 365.e
Thomas Bentius 773.2.d
Thraces quomodo vino vtantur 570.d
Thraces quę opera cum mulieribus communia habeant 634.e,f
Thracum ingenium quale 451.f
Thraſymachus orator Socratis aduerſarius 792.1.e
Thraſylus 11.d
Thucydides filios diligenter docuit 22.c
Thucydides Meliſſi filius apud Socratem vixit 11.f
Thyeſtis Atreíque lis 174.f
Thyphone multiplicior 338.a
Thyrſigeri multi, Bacchi verò pauci, Prouerbium 380.g
Tiberij oculi quales 793.1.c
Tibiarum inflandarum qui optimi præceptores 46.b
Tibiarum ſono qui præſtans 196.g
Timarchum mortuum eſſe quia Socrati obtemperare noluit 11.c
Timidi quomodo dignóſcendi ab audacibus 443.d
Timorem in ciuitate nutriendum 643.f
Tolerantia prudens an fortitudo dicenda ſit 251.f, g
Tolerantia qualis eſſe debeat 768.2.c
Totum quod non eſt quantum eſſe nullo modo poteſt 160.b
Totum quid ſecum afferat neceſſario 62.d,e
Totum & omne an idem 140.e
Totum an ſit vna ſpecies ex partibus facta ibidem
Totius definitio 61.d
Tragœdia Athenarum antiquiſſimum inuentum 47.c,d
Tragœdiæ commendatio 435.e
Tragœdi vnde multa deſumant de defunctorum manibus 842.1.h
Tragœdię qui ſtudioſi fuerint 247.c
Tragica de inferis damnat Plato in Dialogo 3. de iuſto, per totum.
Tragici an in ciuitate admittendi 639.c
Tragicos carpit 512.d
Tria in re qualibet intelligenda 773.2.f
Tributa publica quomodo pendenda 691.f
Trinitatem qui rerum omnium menſuram eſſe voluerint 775.1.a
Triſmegiſtus quibus leges tradiderit, & in quem earundem inuentionem retulerit 756.1.b
Triſmegiſti de ſtatuis ſententia 797.2.d
Triſtia voluptatibus non carere 87.d
Triſtia omnia, an mala ſint 210.b
Triſtitia nimia abſtinendum eſt 606.c
Trite quid 823.1.g
Triuium Platonicum 799.2.f
Troiæ potentia vnde 588.g
Troianos veræ ignaros Helenæ de imagine ipſius decertaſſe 508.d
Troianorum viri ſapientiores quàm mulieres 261.b
Turpis & pulchri medium quod 327.e
Turpe dolore ac malo definiendum 292.e
Turpium comparatio quomodo facienda 292. e
Turpiſſimum quid in ciuitate 44.e
Turpitudo quid 153.b
Tutorum officium 679.f,681.b
Tynnichus Chalcedenſis quid egregie ſcripſerit 145.e
Tyrannus quis appellandus 188.c,d
Tyr. quanto triſtior viuat rege 508.g
Tyrannus quem diligat 307.c,d
Tyranni nomen cui conueniat 7.c
Tyrannus qualiter afficiatur 504.h
Tyrannum ex radice tutoria pullulare 500.c
Tyrannum neminem ſe meliorem diligere 307.c
Tyrannum eſſe patricidam 501.g
Tyrannum & iniquiſſimum eſſe & miſerrimum 504 c
Tyrannum à vera & propria voluptate longè abeſſe 508.f
Tyrannos ſapientes eſſe ſapientium conſuetudine 501.e
Tyrannis Athenis quandiu viguerit ante Platonis tempora 3.a
Tyran. quæ ſtudia non conducant 319.e
Tyrannidem amicitia & amor ſæpe diſſipatunt 319.c
Tyrannidem non eſſe optandam 9.d
Tyrannidem qui affectent 35.e
Tyrtæi Poetæ carmina 566.g,& 567.b

V

Vacuitas animi & corporis quæ appelletur 507.g
Vænalia cenſoribus curæ ſint 650.g
Valetudo proſpera omnium rerum optima 283.a
Valetudo bona aut mala quomodo generetur 548.d
Valetudinis bonæ conſeruandæ lex 47.e
Validiores an ſint potentiores 298.a
Varia quæ ſunt certum ordinem non recipiunt 185.d
Vates non niſi furentes vaticinantur 343.h
Vatis officium quódnam 252.h,& 778.1.h
Vaticinium appellari ciuilem ſcientiam 754.2.c
Vaticinium furoris ſpecies ab Apolline 761.2.f
Vaticinij definitio 44.d
Vaticinium inter deos & homines amicitiæ opifex 321.f
Vaticinium dignius augurali ſcientia 344.a
Vaticinium quadruplex 799.1.g
Vectigal importandarum & exportandarum rerum nullum ſit 650.b
Veloces ad percipiendum qui 136.f
Velocius Borea Thracio, prouerb. 579.b
Velocitatis definitio 251.d
Velocitas quibus in rebus maximè commendetur 238.c
Velut apes relicto aculeo abis, Prouerb. 390.f
Velut à machina tragica deus ſubito apparens, Prouerb. 255.c
Venarum origo vbi 543.b
Venatio quid 150.b
Venationis ſpecies & lex 641.e
Venatoris boni officium 252.c
Vendendi & emendi ſpecies duæ 151.e
Venditoris & emptoris leges 676.b
Venena quomodo officiant humano generi 683.c
Venenum quomodo quidam bibere conſueuerint 401.h
Venus quomodo Martem ſuperare dicatur 783.1.f

Venus duplex 318.e &776.2.b
Veneris etymologia ſecundum Græcam dictionem 266.g
Veneris primæ lex quænam ſit 756.1.a
Veneris conuiuium 328.a
Venere immodeſta quomodo abſtinendum 645.f
Venereorum intemperantiam animæ obeſſe 550.d
Venereos motus dulciſſimum quid & turpiſſimum eſſe 103.c
Venuſtatem mulierum eſſe 633.e
Verbo actiones ſignificantur 166.h
Verborum nimium curioſos res bonas nunquàm vel conſequi, vel afferre 765.2.e
Verborum leuium grauiſſimam eſſe pœnam apud Nemeſim 601.d
Verborum ornamenta quando deceant, & quando non 253.d
Verecundia cui nihil conducat 255.b
Vera ſemper & vbique vera ſunt 45.c,d
Vera qui loqui dicatur 509.e
Vera loqui de ea re quilibet poteſt quam optimè callet 766.2.g
Verax quis dicendus 766.2.g
Veritas animi cibus 781.1.d
Veritas quomodo mentibus diuinitus infundatur 801.1.f
Veritatem rarò perſuadere 580.c
Veritatis lumen in anima eſſe 286.a
Veritatis cognitionem ſolus dare poteſt deus 755.2.e
Veritatis inuentionem attribuendam eſſe legi 45.h
Veritatis imperiti non poſſunt rectè de voluptate aut dolore iudicare 507.f
Veritatis indagandæ inſtrumentum præcipuum quod 796.2.f
Veritatis cognitionem non ex æquo intemperati, & tẽperati viri aſſequuntur 755.2.g
Veritatis contemplatio, cuius ex tribus animæ viribus actus ſit 755.1.a
Veritati propinquiórne ſit voluptas, an mẽs 94.e
Veritatem cùm diis tum hominibus ducem eſſe bonorum 605.g
Veritatem ex redargutione falſitatis elucere 754.2.g
Veritate duce fugatur malorũ chorus 471.g
Vergilij locus Pythagoricis conſentiens 775.1.b
Vergilius cholericus pudicus, & ad amores pronus 787.1.a
Vergilij loca quædam de ſuppliciis mortuorum 810.1.f
Vergilij muſa quæ 762.2.a
Verſutus an idem ſit quod mendax 230.e,f
Veſtes quis primus confecerit 198.c
Veſtes vbi mero perfundantur 570.d
Veſtium ſpecies vnde 179.c
Veſtam cur denominauerint homines 264.f
Veſtium artifex quid ab textore differat 179.f,g
Veſtigia alicuius rei inueniendi regula 92.g
Vicinis quomodo & cur bellum inferendum 465.a
Victus facilitas apud antiquos cur 175.h
Victus omnis melodiæ & cantilenæ comparatur 439.f
Victum Græci quomodo ſibi acquirãt 648.b
Victus diligẽtia morbos curandos eſſe 551.f
Vigiliæ quomodo exercendæ 635.e
Vinci à ſeipſo turpiſſimum 565.g
Victoria qua ciuitas ſeipſam ſuperat, ſit ne optima aut neceſſaria 566.f
Victoriæ rapinas obeſſe 464.e
Victorum bona cedere victoribus 565.f
Victoriam quæ pariant 574.c
Violare ſeipſum non licet 377.d,e
Violentia quid 152.a
Vinculum malorum inter ſe & bonorum erga malos nunquam ſtabile 192.a
Vinum quando à Baccho inuentum 583.g
Vinum remedium eſſe aduerſus ſenectutis duritiam 581.c
Vinum cur hominibus datum 583.h
Vinum quando negandum 584.c
Vinum ſemper eſſe veridicum, prouerb. 334.b
Vinum calefacere animam ſimul cum corpore 538.h
Vini etymologia ſecundum Græcam vocem 266.g
Vino quomodo vtendum 570.b
Vir bonus qui 235.b
Vir bonus deo ſimilis 46.e
Vir bonus vt bonus videatur, virtutem ſectatur, & vitia fugit 128.g
Vir ſanæ mentis quid magis contendere debeat 303.b
Vir à fœmina quid differat in rebus agendis 458.e
Viri boni in qua re ſint præſtantes 33.h
Viri vxorem amantis exemplum 774.2.f
Viri boni conditiones enumerantur 757.1 b
Viro moderato omnia noſſe, præclarũ 75.g
Viro ciuili quid maximè neceſſariũ 802.2.h
Virum bonum fieri velle, difficile admodum 205.b
Virum bo. manere difficile eſſe 205.c
Virum bonum malum fieri poſſe 207.e
Virile quid dicendum ſit 633.e
Virgini Cererem præeſſe 784.1.g
Virginem pulchram, pulchrum eſſe dicebat Hippias 98.d
Virtus vera quæ 128.h
Virtus vera cupiditates explet 304.d
Virtus vnde naſcatur 626 b
Virtus doceri an memoria reuocari poſſit 19.d
Virtus quandiu exercenda 440.g
Virtus ex menſura & commenſuratione 94.g
Virtus ſequenda non ea de cauſa, qua vulgus exiſtimat 128.g
Virtus cuiuſque rei ordinata eſt 305.g
Virtus rerum vbi conſiſtat 809.1.f
Virtus an vnum ſit 201.b
Virtus vniuerſa qua conſenſione comprehendatur 830.2.d
Virtus vnde hominibus adueniat 24.f
Virtutis definitio 755.1.c
Virtutis abſentia quid mali afferat 38.b
Virtutis præceptores nullos eſſe 20.d
Virtutis ingentia prẽmia 516.d
Virtutis vnam tantum eſſe ſpeciem 455.f
Virtutis pars à virtutis ſpecie quomodo differat 190.d
Virtutes inter ſeſe quomodo contrariæ videantur ibid.
Virtuti omnia parent 800.2.d
Virtutem ſanitatem eſſe 455.d
Virtutem liberalem eſſe 38.c
Virtutem vniuerſam ſub legum prouidentia eſſe inſtitutam 808.1.b
Virtutem doceri non poſſe 197.a, & 765.2.e
Virtutem non eſſe prudentiam 24.b
Virtute omnia domari 828.1.a
Virtutes octo eſſe in cœlo 702.f
Virtutes à prudentia tanquã inferiora membra à capite duci 831.2.c
Virtutes quatuor ciuitatibus maximè conducentes 448.h
Virtutes quanquam multæ ac variæ, ſpecie tamen conueniunt 13.b
Virtutes vario modo habentur ab hominibus 755.1.b
Virtutes vbique proprias in propria natura fundari 201.b
Virtutes morales omnes iuſtitiæ nomine à Platone comprehendi 754.1.e
Virtutũ ſpecies quomodo plures ſint 755.1.a
Virtutum moralium principia quæ 755.1.c
Virtutibus quatuor ad beatitudinem perducimur 779.2.h
Vis illata non ſemper mala aut damnanda 186.c
Vis nulla durior quàm quæ contemptu quodam infertur 839.2.e
Vim quibuſdam à diis immitti 317.h
Vim omnem in genere tractat 664.a
Vi vti nefas vel contra parentes, maximè verò omnium contra patriam 373.e
Viſionis ſpecies 124.a
Viſus definitio 44.b
Viſus nihil ſine colore cernit 242.b
Viſus in ſuprema corporis parte poſitus cui aſſimiletur 781.1.a
Viſui comparatur anima & intellectus pulchrè 478.h, 479.a
Viſum quis ob vituperationem amiſerit, & palinodia recuperauerit 343.d
Viſibile nunquam eodem modo eſſe 385.b
Vita tyranni tyrannidem nacti quàm dura ſit, atque miſera 505.e
Vita vbi conſiſtat & vnde prorogetur iuxta medicos 828.1.h
Vita talorum iactibus comparatur 809.1.h
Vita hominum Saturni tempore 175.g
Vita hæc quanti facienda viro bo. 308.c
Vita omnis hominis numeroſa quadam indiget conſonantia 199.g
Vita honeſta cur laudanda 606.g
Vitæ eligendæ præcepta quo ad voluptatem & dolorem attinet ibidem
Vitas quatuor cum ſuis contrariis tractat 605.g
Vita triplex à Socrate conſtituitur 85.n
Vitæ beatæ conditiones aliquot 763.2.f
Vitæ ratio certa maxi. quærenda eſt 303.b
Vitæ ſalus in quibus conſiſtat 212.d
Vitæ ſpacium vnicuique fatale eſſe 551.e
Vitam non eſſe magni faciendam 363.e
Vitam qui optimè inſtituat 800.2.e
Vitam hanc mortem appellauerint quidam 300.a
Vitam iniuſtam non ſolum turpem, ſed iniucundam quoque, & amaram eſſe 580.b
Vitæ quatuor ſecundum quadruplicẽ mundi ſpiritum numerantur 819.1.f
Vitarum trium quænam optima 76.h
Viuere bene an cupiant omnes 217.g
Viuere non multi faciendum, ſed bene viuere 372.a
Viuere an aliquibus conducat nécne 252.g
Viuendi ratio quæ proſpera 723.a
Viuentes an aliunde fiant quàm ex mortuis 381.b: 384.c
Viuentes non eſſe laudandos 633.a
Vitium vnde naſcatur 626.b
Vitia in ciuitate quomodo foueantur ſub tyrannide 503.d,e
Vitiorum maculæ duplices 773.1.h
Vitiorum viam planam eſſe 601.g
Vitiorũ ignarus quãdo irridendus ſit 127.g,h
Vitri generatio 539.e
Vituperatio & laus à bono viro quomodo tractanda 46.e
Vlciſci num liceat acceptam iniur. 372.e
Vltionem non eſſe iuſtitiam 604.f
Vlyſſes verſutus & multiformis pingitur ab Homero 232.g,h
Vmbram tuam metuis, prouerb. 395.e
Vnguium vſus 546.a
Vnionem ciuitati vtiliſſimam eſſe 461.e
Vnum immobile eſſe ſecundum quemlibet motum 59.g
Vnũ maximè diſcrepat ab eodem 60.a
Vnum quod eſt ab vno debet oriri 791.2.b
Vnum aliquid nihil ſecundum ſeipſum eſſe 131.c
Vnum in nullo alio quàm in ſeipſo eſſe 61.e
Vnum ex multis effici in muſicis conſonantiis 822.1.e
Vnum omnium principium eſſe 756.2.e
Vnum quid apud Plat. ſignificet ibid.f
Vnum vni contrariũ quomodo probet 202.c
Vnum primum omnium quæ numerum capiunt 66.b
Vnum in triplici ordine reperiri 756.2.b
Vnum & ens mutuis nexibus claudi 61.d
Vnum participare multis nihil prohibet 69.e
Vnum nihil eſſe per ſe 120.e
Vnum, eſt rerũ omniũ terminus, &c. 761.2.d
Vnum in ſupremo gradu collocatur ibid.
Vnum quomodo multa eſſe poſſit 62.d
Vnum quare nec iunius, nec ſenius ſeipſo fiat 60.g
Vnius eſſentia non idem eſt quod ipſum vnum 61.b
Vnius dominatio in republica adminiſtranda omnium optima 189.a
Vni non poſſe duo contraria ineſſe 39.b
Vnitas quantum momentum rebus in omnibus habeat 778.1.b
Vnitates coniunctæ cur faciant binarium numerum 393.b
Vnitatem eſſe differentiam inter duo & tria 821.2.c
Vnitate partium ſuarum cuncta ſeruantur 778.1.b
Vnitatem non eſſe corpus 807.1.c

Vniuerſum in duo fuiſſe diuiſum 826.1.g
Vniuerſum quibus terminis comprehenditur 843.1.d
Vocales vincunt literas reliquas 163.b
Vocem in verba quis primus articulatim diſtinxerit 198.c
Vocem cur nobis dederint dij 533.f
Voces quatuor 802.2.b
Vocum conſonantia, & diſſonantia vnde 547.d
Vocum proportio qualis 782.2.g
Voluntas ad quod bonum pertineat 754.1.b
Voluntatis quæ animæ appetitiua vis eſt, actus quis 755.1.a
Voluntatem quænã virtutes perficiãt 755.1.a
Voluntate opus eſſe ad iuſtitiam 771.2.g
Voluptas maximè omnium temeraria 94.e
Voluptates Veneris ingentiſſimæ omnium æſtimantur ibidem
Voluptas quid, & vnde 541.a
Voluptas in amicorum malis vnde proficiſcatur 85.c
Voluptas multis malis à quo immixta ſit 796.1.g
Voluptas animę in ſeipſa 87.d
Voluptas humana quomodo fiat 838.1.h
Voluptatis poſſeſſio neque primum neque ſecundum bonum eſt 95.b
Voluptas præter naturam quæ 569.g
Voluptatis nullus fructus ſine reminiſcentia 81.c
Voluptatis mixtiones in corpore 86.g
Voluptatis initium doloris fini coniunctum eſſe 376.e,f
Volup.commoda & incommoda 590.b
Voluptatis qualitates 83.c,d
Voluptatis & doloris medium 507.b
Voluptatis generationem ſemper, eſſentiam verò nunquam exiſtere 89.e
Voluptatem non eſſe in Deo 590.a
Voluptatem rem eſſe vanam 72.f
Voluptatem capere & gaudere quid differant 204.d,e
Voluptatem nullam præterquam prudentis, veram exiſtere 507.a
Voluptatem nullam eſſe amore potentiorem 325.b
Volup.non eſſe ſummum bonum 76.b
Volup.magis & minus ſuſcipere 84.g
Voluptates quæ ſapientiæ propriæ & quæ alienæ 93.g
Voluptate quidnam præſtantius 75.g,h
Voluptates ſeruiles quæ 350.a
Voluptates an vehementiores ſint in ſano aut in ægro 86.c
Voluptates animæ tres 506.a
Voluptates in ſomnis quæ 502.b
Voluptates in triſtibus etiam eſſe 87.c
Volup.omnes noſſe vtile ne ſit 93.g
Volup.cur tenebras optent 94.f
Volup.quæ neceſſariæ quæ non 497.e
Volup.cuius ſenſus ſint firmiores & humanę naturæ cognatiores 787.2.h
Voluptates veræ quæ 88.g
Voluptatis genus quod minimè diuinum ibidem
Voluptates quomodo puniantur 810.1.d
Voluptates ardentius ſectetur temperatus an intemperatus 87.b
Voluptates quomodo diſſimiles & inter ſe contrariæ 73.a,b
Voluptates bonorum quomodo differant à malorum virorum voluptatibus 84.c
Voluptates cur per ſe non faciant hominem beatum 76.f
Vouere quid 53.c
Voti definitio 755.2.b
Votum quid à deo petere debeat ibid.
Vrania Muſæum afflauit 762.1.g
Vrania cœli ſtelliferi vox ibid.
Vrbs an muris cingenda ſit 624.e
Vrbis ſtructura qualis eſſe debeat 624.d
Vrbem nunquam expugnabit qui retro repellitur, Prouerb. 166.f
Vtens & res qua quis vtitur quomodo differant 35.h
Vtiles qui 6.d
Vtilis definitio cum potentia communis 757.1.h
Vtile proponit Socrates ad inueniendum pulchrum 101.f
Vtilia & iuſta non eſſe eadem 29.c
Vtilitatem cur multi pro pulchro accipiant 757.2.a
Vulcani etymologia 267.b
Vulcanus quam artem docuerit 325.d,& 784.1.f
Vulcanum & Mineruam naturam habere communem 559.f
Vulgus quid docere poſſit 28.c
Vulgus vaſto comparatur bruto 805.1.a,b
Vulgus non poſſe philoſophari 473.b
Vulgus non callere peritiam muſicorũ concentuum iudicandorum 583.b
Vulgi opinionem contemnendam eſſe 798.1.f
Vultus humani longitudo quanta eſſe debeat 782.2.d
Vulua in fœmina quid 828.1.a
Vxor quo tempore ducenda 622.g
Vxoris quæ pro viro mori voluerit exemplum 774.2.f
Vxorem renuentis quæ mulcta 622.f
Vxores Regum apud Lacedæmonios ab Ephoris ſeruantur 32.e
Vxores regiæ apud quos populos ditiſſimæ 33.c

X

Xanthias vnius ex Thucydidis filiis præceptor 22.d
Xanthippe mulier 376.d
Xãthippus Periclis filius qua in re à patre inſtructus fuerit 22.c
Xanthum dij nominant non Scamandrum 260.g
Xenophontem à vulgari luxu ad ſapientiam traduxit ſobrietatem Socrates 795.2.h

Y

Y, Vſus apud Græcos 175.a
ὕδωρ quid ſignificet 168.b

Z

Z, Nullius ferè vſus apud antiquos Græcos 271.d
Zamolxis quibus leges tradiderit, & in quem eandem inuentionem retulerit 756.1.c
Zamolxidis incantationes 237.e
Ζημιῶδες quid 271.c
Zenos Eleates cuius diſcip.fuerit 756.2.b
Zenonis familiaritate qui docti euaſerint 31.e
Zeuxippus Heracliti filius 629.c
Zodiaci ſignis qui dij præſint 784.1.f
Zonæ nomine quæ prouincia appellata 33.c
Zopyrus Alcibiadis pædagogus 32.g
Zopyrus Phyſionomus 792.2.a
Zoroaſter quibus leges tradiderit, & in quem retulerit earundem inuentionem 756.1.b
Zoroaſtri magica quanti fiat apud Perſas 32.g
Zoroaſtri ſapientia qua in re conſtiterit tota 769.1.e
Ζυγὸν quid 271.c

FINIS.

EXCVDEBAT GVILLELMVS LÆMARIVS,
CAL. AVGVSTI, M. D. XC.